EL BİDAYE VE'N NİHAYE

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN HAYATI

(ES-SİYRETU'N-NEBEVİYYE)

BÜYÜK İSLAM TARİHİ

İBN KESÎR

Çelik YAYINEVİ

Kîtâbü'ş-Şemaîl Rasûlullah (S.A.V.Yin Şemaîlî Ve Temîz Yaratılışı
Peygamber (S.A.V.)'İn Gözler Kamaştıran Güzellîğî
Rasulullah (S.Â.V.)'In Rengi
Rasûlullah (S.A.V.)'In Evsafı, Güzellikleri, Alnı, Kaşları, Gözleri, Burnu Ve Saçı
Peygamber (S.A.V.)'În Saçı
Hz. Peygamber'în Omuzları, Pazuları, Koltuk Altları, Ayakları Ve Topukları
Hz. Peygamberin Boyu Ve Kokusunun Hoşluğu
Hz. Peygamber'in Omuzları Arasındaki Peygamberlik Mühürü
Rasûlullah (S.A.V.)'In Evsafına Dair Nakledilen Müteferrik Hadîsler
Ümmü Ma'bed'in Bu Konudaki Rivayeti
Hind B. Ebi Hale'nin Bu Konudaki Hadisi
Hz. Peygamber'în Ahlakı Ve Temiz Şemaîll
Hz. Peygamberdin Cömertliği

Kîtâbü'ş-Şemaîl Rasûlullah (S.A.V.Yin Şemaîlî Ve Temîz Yaratılışı

Bu konuda gerek eskinerek yeni kitaplar tasnif edilegelmiştir. Bu mevzuda birçok kitap yazılmıştır. Kitapların bir kısmında sırf bu konu ele alınmış, bir kısmında da konu diğer konularla birlikte incelenmiştir. Şemail ile ilgili en güzel ve en faydalı derlemeyi yapan, îmam Ebu îsa Muhammed b. îsa b. Sure et-Tirmizî'dir. Allah ona rahmet etsin. Bu zat, bu mevzuda "Şemail' adıyla bilinen meşhur kitabını yazmıştır. Kendi-sine kadar uzanan bir sima (duyma, işitme ile ilgili bir ıstılah) yoluyla bu kitabı elde etmiş bulunmaktayız. Bu kitabında naklettiği şeyleri biz de aynen naklediyor ve bir muhaddisin ve fakihin müstağni kalamayacağı önemli şeyleri de ekliyoruz. Önce Peygamber (s.a.v.)'in gözler kamaştıran hüsn-i cemalini açıklayacak, ondan sonra gerek özet, gerek tafsilat halinde bilgiler vermeye başlayacağız Allah bize kafidir. O, ne güzel Vekil'dir. [1]

Peygamber (S.A.V.)'İn Gözler Kamaştıran Güzellîğî

Buharı, Ahmed b. Said Ebu Abdillah kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), sima bakamından insanların en yakışıklısı, ah' lak bakımından da en güzeli idi. Ne çok uzun ne de kısa idi."
Buharî, Cafer b. Ömer kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), orta boylu olup iki omuzunun arası biraz genişçe idi. Kulak yumuşaklarına kadar varan bir saçı vardı. Onu kırmızı renkli bir elbise içinde gördüm. Ondan daha güzel birşey görmüş değilim."
îmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Bera'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) kadar kırmızı renkli elbise içinde güzel saçlı birini görmedim. Omuzlarına kadar uzanan saçı vardı. îki omuzunun arası da biraz genişçe idi. Boyu ne uzun ne de kısa idi."
îmam Ahmed b. Hanbel, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmistir.
"Allah'ın yaratıklarından kırmızı renkli elbise içinde Rasûlullah (s.a.v.) kadar güzel birini görmedim. Onun başındaki saçları, omuzlarına kadar uzanırdı."
îbn Ebi Bükeyr dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.)'m saçları omuzlarının yakınma kadar uzanırdı.»
Buharı, Ebu îshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bera b. Azib'e şöyle bir soru soruldu:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yüzü (parlaklıkta) kılıç gibi miydi?
- Hayır, ay gibi idi.»
Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, 'Ttelâil" adlı eserinde Simak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın biri, Cabir b. Semüre'ye şöyle bir soru sordu:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzü kılıç gibi miydi?
- Hayır, güneş ve ay gibi yuvarlaktı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m saçının ön tarafı ile sakalı biraz ağarmıştı. Ama yağ sürüp taradığı zaman bu ak teller görünmez olurdu. Saçı başı karışınca da bu teller görünürdü. Saçı çok, sakalı da gür idi.»
Adamın biri Cabir'e şöyle bir soru sordu:
- Rasûlullah (s.a,v.)'m yüzü kılıç gibi miydi?
- Hayır, ay ve güneş gibi yuvarlak idi. Peygamberlik mührünü omuzunda gördüm. Güvercin yumurtam gibiydi. Bedenine uyum sağlamıştı. »
Hafiz el-Beyhakî, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı mehtaplı bir gecede gördüm. Üzerinde kırmızı bir elbise vardı. Yüzüne baktım, bir de dönüp aya baktım. Yemin ederim ki, gördüğüm Rasûlullah, aydan daha güzeldi.»
Buharı, Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) sevinçli olduğu zaman yüzü ay parçası gibi aydınlanırdı.»

Yakub b. Süfyan, Hemedanlı bir kadının şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber haccettim, onu devesi üzerinde Ka'be'yi tavaf ederken gördüm. Elinde ucu eğri sopası vardı. Kırmızı renkli iki elbise giymişti. Bu elbiseler neredeyse omuzuna yapışmış gibiydi. Hacer-i Esved'in yanına geldiği zaman sopasıyla onu istilam eder, sonra sopayı ağzının yanına getirip öperdi.»
Ebu tshak dedi ki: «Ben o kadına şöyle bir soru sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.) neye benziyordu?
- Mehtaplı gecedeki dolunay gibi idi. Ondan önce ve ondan sonra onun gibisini asla görmedim.»
Yakub b. Süfyan, Ebu Ubeyde b. Muhammed b. Ammar b. Yasir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rebi binti Muavviz'e şöyle dedim:
- Bana Rasûlullah (s.a.v.)'ın Özelliklerini söyle.
- Ey oğulcuğum, eğer sen onu görseydin, doğan güneşi görmüş gibi olurdun.»
Beyhakî'nin rivayetine göre ise o kadın, şöyle cevap vermiştir:
- Eğer onu görseydin güneş doğmuş derdin.»
Buharî ve MüsÎim'in sahihlerinde Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), yüz hatları parlayıp ışık saçarcasma sevinçli bir vaziyette yanıma geldi.» [2]

Rasulullah (S.Â.V.)'In Rengi

Buharı, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Rebia b. Ebi Abdurrahmanin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'i anlatan Enes b. Malikin şöyle dediğini işittim:
"Peygamber (s.a.v.), halk içinde orta boylu bir adamdı, ne uzun ne de kısa idi. Mübarek tenlerinin rengi, kireç gibi beyaz olmayıp hafif kırmızılıkla karışık nurani bir beyazlıktaydı. Esmer değildi, saçları kıvırcık olmadığı gibi düz de değildi. Düz ile kıvırcık arasında dalgalı idi. Allah, ilahi hükümlerinin tebliği için onu kırk yaşında peygamber olarak gönderdi. Mekke'de peygamber olarak on sene kaldı. Kendisine vahiy nazil oluyordu. Medine'de de ön sene kaldı (Beka âlemine irtihal ederken) mübarek başında ve sakalında yirmi tane beyaz kıl yoktu."
Rebia dedi ki: «Peygamber (s.a.v.)'in bir sakal telini gördüm. Kırmızı idi. Niçin kırmızı olduğunu sorduğumda koku sürdüğünden dolayı kızarmış olduğunu söylediler.»
Buharı, Enes b. Malikin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ne çok uzun r3 de kısa idi. Kireç kadar beyaz olmadığı gibi esmer de değildi. Saçları, ne çok kıvırcık ne de dümdüz idi. Kıvırcık ile düz arasında dalgalı idi. Kırk yaşına bastığında, Allah onu peygamberlikle görevlendirdi. Mekke'de on sene peygamber olarak ikamet etti. Medine'de de on sene peygamber olarak ikamet etti. Allah onu vefat ettirirken saçında ve sakalında yirmi tane beyaz kıl yoktu.»
Yakub b. Süfyan, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) esmer idi.»
İbn Müsennâ, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ne uzun ne de kısa idi. Yürürken hafifçe öne meylederek yürürdü. Esmer renkli idi.»
Beyhakî, Enes b. Malikin, Peygamber Efendimizin evsafi ile ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Beyaz renkli idi. Beyazı esmerliğe meyilli idi.»
Peygamber (s.a.v.), çok sayıda sefere çıktığı ve güneş altında kaldığı için beyazlığı esmerliğe meyletmişti. Doğrusunu Allah bilir.
Yakub b. Süfyan el-Pesevî, Amr b. Avn kanalı ile Ebu Tufeylin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben Peygamber (s.a.v.)İ gördüm. Benden başka onu gören hiçbir kimse hayatta katmadı.
Biz de kendisine dedik ki:
- Öyleyse bize Rasûlullah (s.a.v.)in özelliklerini anlat.
- Beyaz renkli idi, yüzü güzeldi.»
Ebu Davud, Ebu Tufeyl Amir b. Vasile el-Leysî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), beyaz tenli ve güzel bir kimse idi. Yürürken sanki yokuş aşağı yürürdü.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Harun el-Cerirî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben Ebu Tufeyl'le beraber tavaf ediyordum. Bana şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.)i gören kimseler arasında sadece ben hayatta kaldım.
- Sen onu gördün mü?
- Evet.
- Evsafı nasıldı?
- Beyaz renkli idi. Güzel yaratılışta idi. Ne fazla iri, ne fazla zayıftı.»
Beyhakî, Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)i gördüm. Beyaz tenli idi. Saçı sakalı ağarmıştı. Ali'nin oğlu Hasan ona benziyordu.»
Muhammed b. îshak, Zührî kanalı ile Süraka b. Malikin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a geldim. Yanma yaklaştım. O, devesinin üzerinde idi, bacağına baktım. Bacağı sanki hurma ağacının yağı gibi idi.» Yani çok beyazdı. Sanki hurma ağacının dalındaki tomurcuktan çıkan yağın rengini andırıyordu.
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan b. Uyeyne kanalı ile Muharriş adında Huzaalı bir adamın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), geceleyin Cirâne'den çıktı, umre yaptı, sonra döndü. Geceyi orada geçirmiş gibi sabahladı. Sırtına baktım. Gümüş kalıbını andırıyordu.»
Yakub b. Süfyan, Peygamber (s.a.v.)İn evsafim anlatan Ebu Hürey-re'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bembeyaz idi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'dan daha güzel bir kimse görmedim. Sanki güneş onun almnda hareket ediyordu. Yürürken Rasûlullah'tan daha hızlı yürüyen bir kimse de görmedim. Sanki yer onun ayakları altında duruluyordu. O, kendini yormayıp normal yürüdüğü halde ona ulaşabilmek için kendimizi zorluyorduk.»
Beyhakî, Muhammed b. Ali'nin (yani Ibn Hanefiye'nin), babasından naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), parlak renkli idi.»
Ebu Davud et-Tayalisî, Mesudî kanalı ile Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m rengi kırmızılıkla karışık beyaz (pembe) idi.»
Beyhakî dedi ki:«Denildiğine göre kırmızılıkla karışık beyazlığı şöyle idi: Onun güneş gören kısımları ve rüzgara maruz kalan tarafları kırmızı idi. Elbisesinin altında kalan kısımları ise beyaz ve parlak idi.» [3]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Evsafı, Güzellikleri, Alnı, Kaşları, Gözleri, Burnu Ve Saçı

Daha önce belirtildiği gibi Ebu Tufeyl, Peygamber (s.a.v.)'in güzel yüzlü olduğunu; Enes ise parlak renkli olduğunu söylemişti. Bera b.
Azib'e de:
- Parlaklık bakımından Rasûlullah (s.a.v.)'ın yüzü kılıç gibi miydi? diye sorulduğunda, o şu cevabı vermişti:
- Hayır, ay gibi idi.»
Cabir b. Semüre'ye de buna benzer bir soru sorulduğunda o, şöyle cevap vermişti:
«Hayır, bilakis güneş ve ay gibi yuvarlak idi.»
Rebi binti Muavviz de şöyle demiştir:
«Eğer Rasûlullah'ı görseydin güneş doğmuş derdin.»
Ebu Ishak es-Sebiî de, Rasûlullah'la birlikte haccetmiş olan Heme-danlı bir kadından, Rasûlullah'm evsafını sorduğunda kadın şöyle cevap vermişti: «Bedir gecesindeki ay gibi idi. Ondan önce de ondan sonra da onun gibisini görmedim.»
Ebu Hüreyre de şöyle demişti: «Sanki güneş, onun yüzünde hareket ediyordu.»
îmanı Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Ali'nin, babasından naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) büyük başlı, iri gözlü, uzun kirpikli, gözlerinin beyazı kırmızı renkle karışık, sakalı sık, rengi parlak, elleri ve ayakları iri idi. Yürürken sanki yokuş aşağı yürürdü. Bir kimseye dönüp bakarken, vücudunun tamamı ile dönerdi.»
Ebu Ya'lâ, kendisinden Hz. Peygamber'in özellikleri sorulduğunda Ibn Hanefiye'nin, Ali'den naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), ne uzun ne de kısa idi. Saçı güzel taranmıştı. Yüzü kırmızılıkla karışık beyaz renkte idi. Mafsalları iriydi. Topuk kemikleri ve ayaklan büyük, başı da iri idi. Göğsünden göbeğine kadar bir çizgi gibi kıllar uzanırdı. Ondan önce ondan sonra onun gibisini görmedim. Yürürken s-anki yokuştan aşağı iniyormuş gibi hafifçe öne doğru meylederdi."
Muhammed b. Sa'd, Vakidî kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Bir gün halka hutbe irad ediyordum. Yahudi âlimlerinden biri de orada duruyordu. Elindeki bir tomar kağıda bakıyordu. Beni görünce:
- Bize Ebu Kasım'ı anlat, dedi. Ben de kendisine şöyle cevap verdim:
- Rasûlullah (s.a.v.)* ne çok uzun ne de kısadır. Saçı, ne çok kıvırcık ne de düzdür. İkisi arasında dalgalıdır. Saçı siyah, başı iridir. Renginde beyazla kırmızı karışımı vardır. Mafsalları iridir. Elleri ve ayaklan bü-yükçedir. Göğsünden göbeğine kadar kıllar, çizgi gibi uzanmıştır. Kirpikleri uzun, kaşları bitişik, alnı düz, omuzlarının arası geniştir. Yürürken yokuş aşağı yürürcesine hafifçe öne doğru meyleder. Ondan önce benzerini görmediğim gibi, ondan sonra da benzerini görmedim.
Hz. Ali'nin bu konuşması karşısında Yahudi âlimi sustu, sonra Hz. Ali'ye sordu:
- Bu anlattıkların nedir?
- Benim bildiğim bu kadardır.
- Onun gözlerinde kırmızılık da vardır. Sakalı güzeldir, ağzı güzeldir, kulakları tamdır. Bir kimseye dönüp bakarken bütün vücudu ile dönüp bakar. Arkasını dönerken de vücudunun tamamı ile döner.

- Evet, vallahi bu Rasûlullah'm evsafindandır.
- Bu nedir?
- Sen neyi soruyorsun?
- Onda şu evsaf da vardır. Öyle değil mi?
- İşte sana dediğim gibi o, sanki yokuş aşağı inercesine yürür.
- Ben bu evsafı atalarımın bana bıraktığı tomarda (kitapta) görmekteyim. Yine bu tomarlarda okuduğumuza göre, Cenâb-ı Allah onu, kendi Harem'inde ve emin yerinde beytinin mekanında peygamberlikle görevlendirecek, sonra o, kendisinin saygın kılacağı bir hareme (Medine'ye) hicret edecektir. Orası da Allah'ın Mekke gibi saygın kıldığı bir belde olacaktır. Onun kendilerine hicret ettiği Ensâr'ı, Ömer b. Amir ev-ladmdandır. Oralarda hurmalıklar vardır. Onlardan önce o arazilerde Yahudiler yaşardı.
- Evet öyledir. Sözünü ettiğin kişi Rasûlullah'tır.
- Ben onun peygamber olduğuna, onun, bütün insanlara Allah ta-rafından gönderilmiş bir elçi olduğuna şahadet ederim. Bu şahadetim üzerine yaşar, bu şahadetim üzerine ölür, bu şahadetim üzerine haşro-lunurum inşaallah, dedi.»

O Yahudi âlimi Müslüman olduktan sonra Hz. Ali'nin yanına gelirdi. Hz. Ali de ona Kur'ân'ı öğretir ve İslâm ahlakını belletirdi. Sonra Ali ile birlikte Yemen'den çıkıp geldiler. O zat, Rasûlullah'a iman etmiş, onu tasdik etmiş olarak Hz. Ebu Bekir'in hilafeti döneminde vefat etti.

Yakub b. Süfyan, Said b. Mansur kanalı ile Ömer b. Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Hz. Ali'ye Rasûlullah'm evsafi sorulduğunda, şöyle cevap vermişti:

«Rasûlullah (s.a.v.), beyaz tenli idi. Beyazlığına kırmızılık karışmıştı. Gözlerinin yuvarlağı siyahtı. Uzun kirpikli idi.»

Yakub b. Süfyan, Abdullah b. Seleme kanalıyla Rasûlullah (s.a.v.)'-ın evsafım anlatan Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah'm yüzü yuvarlaktı. Beyaz tenli idi. Gözleri iri ve siyah kısmı da simsiyahtı. Uzun kirpikli idi.»

Ebu Davud et-Tayalisî, Şu'be kanalı ile Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'m gözlerinin siyahına kırmızı renk karışmıştı. Topukları etsizdi, ağzı genişti.»

Ebu Ubeyd dedi ki: Gözlerinin beyazına kırmızılık karışması meşhur rivayetlerle nakledilmiştir. Sahih olan da budur ki, bu da onun, güçlü ve şecaatli bir kimse olduğunu isbatlar. Doğrusunu Allah bilir.

Yakub b. Süfyan^ Peygamber (s.a.v.)'in evsafını anlatan Ebu Hürey-re'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), geniş alınlı, uzun kirpikli idi."

Yakub b. Süfyan, Hasan b. Ali'nin dayısından naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), geniş alınlı, ince kaşlı idi, kaşları ince ve kavisli idi. Kızdığı zaman iki kaşı arasında bir damar kabarırdı. Burnunun kaşlarına yakın kısmında hafif bir yükseklik vardı. Mübarek burnunda yükseklik meydana getiren bir nur vardı. Onu ilk gören, burnuna dikkatle bakmadıkça karga burunlu zannederdi. Fakat burnu öyle değildi. Ağzı biraz büyükçe idi. Mübarek ön dişleri arasında boşluk vardı.»

Yakub b. Süfyan, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'m ön dişleri aralıklı idi. Konuştuğunda dişleri arasında nur görünürdü.»

Yakub b. Süfyan, Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a baktığımda, gözleri sürmeli, derdim. Ama gözlerine sürme sürmüş değildi. Bacaklarında biraz incelik vardı. Kahkahayla değil tebessüm ederek gülerdi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Vekf kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v), ne kısa ne de uzundu. Başı büyük, sakalı gür, elleri ve ayakları ile mafsalları iri idi. Yüzünün beyazlığına kırmızılık karışmıştı, gerdanından göbeğine kadar bir kıl çizgisi uzanmıştı. Yürürken sanki bir kayalıktan yuvarlanırcasma hafifçe öne doğru meyleder-di. Ondan önce, ondan sonra onun gibisini görmedim.»

îbn Asakir, Abdullah b. Davud el-Hüreybî kanalı ile Ensâr'dan biradanım şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Küfe mescidinde kılıcına yaslanmış olarak duran Ebu Talib oğlu Ali'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'m evsafım sordum. Bana şöyle dedi:

«Teni beyazdı. Beyazlığına kırmızılık karışmıştı. Gözleri iri ve siyahtı. Saçları düz idi. Gerdanından göbeğine doğru ince bir kıl çizgisi uzanmıştı. Yanakları yumuşak, sakalı gür idi. Boynu gümüşten bir ibriği andırıyordu. Gerdanından göbeğine kadar kıl vardı. Bu bir kırbacı andırıyordu. Karnında ve göğsünde bundan başka kıl yoktu. Elleri ve ayakları iri idi. Yürürken sanki yokuş aşağı yürüyormuş gibi idi. Döndüğü zaman bütün vücudu ile dönerdi. Ne uzun ne de kısa idi. Ne aciz ne de zorba ve şiddetli idi. Ter taneleri yüzünde incileri andırıyordu. Terinin kokusu en iyi miskten daha güzel idi. Ondan Önce ondan sonra onun gibisini görmedim.»

Yakub b. Süfyan, Yusuf b. Mazin el-Mazinî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Adamın biri, Hz. Ali'ye şöyle dedi:

- Ey mü'minlerin emiri, bize Rasûlullah'ın özelliklerini anlat. Hz. Ali de ona şöyle cevap verdi:
- Beyaz tenli idi. Beyazlığına kırmızılık karışmıştı (pembe idi). Başı iri, parlak ve beyaz idi. Kirpikleri uzundu.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Esved b. Amir kanalı ile Ali b. Ebi Talibin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), iri başlı idi. Renginin beyazlığına kırmızılık karışmıştı. Elleri ve ayakları büyüktü, sakalı gürdü, gerdanından göbeğine doğru uzun bir kıl çizgisi uzanmıştı. Mafsalları iriydi. Yokuş aşağı inercesine yürür, yürürken de hafifçe öne doğru meylederdi. Ne uzun ne de kısa idi. Ondan önce ondan sonra onun gibisini görmedim.»
Vakidî, Bükeyr b. Mismar kanalı ile Ziyad b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sa'd b. Ebi Vakkas'a sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.) saçına hiç kına sürdü mü?
- Hayır, ne kendisi saçma sürdü, ne de başkaları onun saçına sürdüler. Alt dudağıyla çenesi arasında ve perçeminde beyaz kıllar vardı. Ama bunlar az oldukları için isteseydim sayabilirdim.
- Rasûlullah'ın evsafi nasıldı?
- Ne uzun ne de kısa idi. Kireç gibi beyaz da değildi. Esmer de denemezdi, saçı ne düz, ne de kıvırcık idi. ikisinin arasında dalgalı idi. Sakalı güzel, alnı genişti. Renginin beyazlığına kırmızılık karışmıştı, parmakları iriydi. Saçı ve sakalı simsiyahtı.»
Hafiz Ebu Nuaym el-İsbahanî, Ebu Muhammed Abdullah b. Cafer kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'dan öğrendiğim ilk şey şudur: Amcalarımla birlikte Mekke'ye geldik. Bizi Abbas b. Abdülmuttalib'e gönderdiler. Yanına vardığımızda o, Zemzem kuyusunun yanında oturmakta idi. Biz de varıp yanma oturduk. Yanında iken Safa kapısından beyaz tenli bir adam yanımıza geldi. Beyazlığına kırmızılık karışmıştı. Gür saçları vardı. Bu kıvırcık saçları, kulaklarının yarısı hizasına kadar uzanıyordu. Burnunun ucu biraz kalkıktı. On dişleri parlıyordu. Gözleri iri ve siyahtı. Sakalı gür olup gerdanından göbeğine doğru ince bir kıl çizgisi uzanıyordu. Elleri ve ayakları iriydi. Üzerinde iki beyaz elbise vardı. Dolunay gecesindeki ayı andırıyordu.»
Abdullah b. Mesud, bu hadisin tamamım anlattıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m Hatice ve Ali b. Ebi Talib ile birlikte Ka'be'yi tavaf edişini ve kendisini Abbas'a sorduklarını, Hz. Abbas'ın da şu cevabı verdiğini naklediyor: «Bu benim kardeşim oğlu Muhammed b. Abdullah'tır. Allah tarafından insanlara elçi olarak gönderildiğini iddia ediyor.»
imam Ahmed b. Hanbel, Yezid el-Farisî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ibn Abbas'm zamanında Rasûlullah (s.a.v.)i rüyamda gördüm (ra-vi Yezid, mushafları yazan bir kimse idi). Ibn Abbas'a: "Rasûlullah (s.a.v.)'ı rüyamda gördüm." dedim. O da bana şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: "Doğrusu şeytan, benim kılığıma bürünerek rüyada kimseye görünemez. Her kim beni rüyada görürse gerçek görmüştür." Şimdi sen bize rüyada gördüğün adamın evsafim anlatabilir misin?
- Evet. iki kişinin arasında bulunan bir adam gördüm. Bedeni ve eti esmer olup beyaza yakın idi. Güzel bir gülümsemesi vardı. Gözleri sürmeli idi. Yüzü yuvarlak ve güzeldi. Sakalı yüzünün iki tarafını doldurmuştu. Gerdanına kadar uzanıyordu.
- Sen Rasûlullah'ı uyanık iken gözlerinle görmüş olsaydın, bu kadar iyi anlatamazdın.»
Muhammed b. Yahya ez-Zühlî, Rasûlullah'm evsafına dair soruya muhatap olan Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«En güzel evsafa sahip idi. Orta boylu olup uzuna yakındı. Omuzlarının arası genişti. Yanakları yumuşaktı. Saçları simsiyahtı, gözleri sürmeliydi. Kirpikleri uzundu, yere basarken ayağının tamamı ile basardı. Ayağının tabanında çukur yoktu. Abasını omuzuna koyarken omuzu bir gümüş kalıbını andırıyordu. Gülerken de dişlerinin parlaklığı neredeyse duvarlara yansıyordu. Ondan önce ondan sonra onun gibisini görmedim.»
Zührî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m kalıbı, âdeta gümüşten dökülmüş idi. Saçı öuz, karnı geniş, omuzlarının arası uzun idi. Basarken ayağının tamahı ile basardı. Bir tarafa dönerken de bütün vücudu ile dönerdi. Yönelişi de aynı şekilde vücudunun tümü ile olurdu.»
Vakidî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın elleri ve ayakları iriydi. Bacakları kalın, pa-zuları iri, omuzlarının arası ile göğsü geniş, başı büyük, kirpikleri uzun, ağzı ve sakalı güzel, kulakları tam, kendisi de orta boylu idi. Ne uzun ne de kısa idi. İnsanların en güzel renklisi idi. Yönelirken vücudunun tamamı ile yönelir, dönerken de yine vücudunun tamamı ile dönerdi. Onun gibisini görmedim. Onun gibisini işitmedim.»
Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Rabbine ibadet eden bir adamın şöyle dediğini rivayet etmişti: "Dedem bana dedi ki: "Ben Medine'ye gittim. Rasûlullah'ı görmek istiyordum. Bir de baktım ki o, güzel vücudlu, iri başlı, ince burunlu, ince kaşlı bir adamdır. Gerdanından göbeğine doğru uzatılmış bir çizgi gibi kıl çizgisi vardı. Bana yaklaştı ve; "esselamü aley-ke" dedi." [4]

Peygamber (S.A.V.)'În Saçı

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde İbn Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), kendisine emir gelmeyen konularda Ehl-i Kitaba uymayı severdi. Kitap ehli kimseler saçlarını s ar kıtırlar di. Müşrikler ise saçlarını tepede birbirinden ayırırlardı. Rasûlullah (s.a.v.) da önceleri saçını sarkıttı, sonra tepede birbirinden ayırdı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hammad b. Halid kanalı ile Enes b. Ma-lik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), perçemini sarkıttı. Bir süre böyle devam etti. Sonra tepede saçlarını birbirinden ayırdı.»
Muhammed b. îshak, Muhammed b. Cafer b. Zübeyr kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın saçını tepede birbirinden ayırdım. Bıngıldak noktasından saçlarını birbirinden ayırdım, perçemini de gözlerinin üzerine sarkıttım.»
İbn îshak şöyle dedi: Muhammed b. Cafer b. Zübeyr -ki o Müslüman bir fakih idi- şöyle demiştir: «Bu sadece Hıristiyanların simasıdır. İnsanlar arasında sadece Hristiyanlar saçlarını bu şekle sokarlardı.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Bera b. -Azib'den gelen bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) saçlarını omuzlarına kadar uzatırmış. Buharı nın sahihinde ve diğer kitaplarda ise Bera b. Azib'den gelen başka bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), saçlarını kulaklarının yarısı hizasına kadar uzatırmış. Bu iki durum arasında çelişki yoktur. Çünkü kişinin saçı bazen uzar, bazen kısalır. Her ravi, kendi gördüğüne göre rivayette bulunmuştur.
Ebu Davud, İbn Nüfeyl kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a-v.)'ın saçı kulaktan uzun, omuz hizasından ise kısa idi.»
Rivayetlerle sabit olduğuna göre, Rasûlullah (s.a.v.) Veda haccm-da, başındaki saçların tamamını traş etmiş, bundan seksenbir gün sonra vefat etmişti. Allah'ın salat-ü selamı kıyamet gününe kadar devamlı surette onun üzerine olsun.
Yakub b. Süfyan, Ümmü Hani'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde dört saç örgüsü vardı.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde bulunan bir rivayette Enes şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın saçı ne kıvırcık ne de dümdüz idi (îkisi arasında dalgalı idi). Cenâb-ı Allah, onu vefat ettirdiğinde başında ve sakalında yirmi kadar beyaz kıl yoktu.»
"Sahih-i Buharf'de îbn Sirin'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Enes'e sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.) hiç kına yaktı mı?
- Onun başında ve sakalında çok az sayıda beyaz tel görülebildi.» Yine Buharî ve Müslim, Hammad b. Zeyd tariki ile Sabit'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: «Enes'e şöyle soruldu:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m saç ve sakalı ağardı mı?
- Allah, onu saç ve sakal ağarmasıyla ayıplamadı. Başında ancak onyedi veya onsekiz beyaz tel vardı.»
Müslim, el-Müsenna kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hiç kına yakmadı, sadece alt dudağıyla çenesi arasında ve iki şakağı ile başında az sayıda beyaz kıllar vardı.»
Buharî, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: - «Enes'e sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.), hiç kına yaktı mı?
- Hayır, yalnız iki şakağında az miktarda beyaz kıllar vardı.» Buharî, Cerir b. Osman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Abdullah b. Büsr es-Süleymî'ye şöyle bir soru sordum:
- Sen Rasûlullah'ı gördün. Saçı sakalı ağarmış mıydı?
- Onun alt dudağı ile çenesi arasında birkaç beyaz kıl vardı.» Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Ishak kanalı ile Ebu Cuhay-
fe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüm. Onun alt dudağıyla çenesi arasında beyaz kıllar vardı.»
Yakub b. Süfyan, Osman b. Abdullah b. Mevhib el-Kureşî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ümmü Seleme'nin yanına gittik. Bize Rasûlullah (s.a.v.)'m bir saç telini çıkarıp gösterdi. Onun kına ve ketm otu ile kırmızıya boyanmış olduğunu gördük.»
Beyhakî, Osman b. Mevhib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ümmü Seleme'nin yanında, kaim gümüşten yapılma bir çıngırak vardı. Bu çıngırakta Rasûlullah'm sakal teli vardı. Bir insan hummaya yakalandığı zaman Ümmü Seleme bu çıngırağı ona gönderir, çıngırağı adamın üzerine sallarlar, sonra içindeki suyu da yüzüne serperlerdi. Ailem, beni Ümmü Seleme'nin yanma gönderdi. Çıngırağı çıkarıp bana gösterdi. Onun bize anlatılan evsafta olduğunu gördüm.» Ravilerden îsrail, çıngırağın içinde üç sakal teli olduğuna parmaklarıyla işaret etmiş iken Osman b. Mevhib, içinde beş kırmızı sakal teli bulunduğunu söylemiştir.
Yakub b. Süfyan, Ebu Nuaym kanalı ile Ebu Remse'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Babamla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gittik. Babam onu gördüğünde:
- Bunun kim olduğunu biliyor musun? diye sordu. Ben de:
- Hayır, deyince; babam:
- Bu, Allah'ın Rasûlüdür, dedi. Bunun üzerine tüylerim ürperdi. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m insanlara benzemeyen birşey olduğunu sanıyordum. Baktım ki, o bir insandır. Başının üzerinde bol miktarda saçı var. Bu saçları kulaklarına kadar uzanıyordu. Saçına kına sürmüştü. Üzerinde iki yeşil hırka vardı.»
Yakub b. Süfyan, İyad b. Lakit b. Ebi Remse'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), sebti ayakkabıları giyer, sakalım alaçehre ve safran otlarıyla sarıya boyardı.» İbn Ömer de böyle yapardı.

Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Ibn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: ""
«Rasûlullah (s.a.v.)'m saçında ve sakalında ancak yirmi kadar beyaz kıl vardı.»
İshak'm rivayetinde ise şöyle denmektedir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın başının Ön kısmında yirmiye yakın beyaz kıl gördüm.»
Beyhakî, Abdullah b. Muhammed b. Ukayl'm şöyle dediğini rivayet
etmiştir:
«Enes b. Malik, Medine'ye geldi. O esnada Ömer b. Abdülaziz Medine valisi idi. Ömer, onun yanına bir adam gönderdi Gönderdiği adama da, Enes'e şu soruyu sormasını tenbihledi:
- Ona sor bakalım. Rasûlullah (s.a.v.), hiç kına yakmış mıdır? Çünkü bildiğime göre onun saçı renkli imiş. Boyanmış. Adam bu soruları sorunca, Enes şu cevabı vermişti:
Rasûlullah (s.a.v.) -ak kılların sayısı çok olsa da- saç ve sakalın siyaha boyanmasını yasaklamıştır. Saçında ve sakalında onbirden fazla ,, asî *el Söratecliin. Onun saç ve sakalmdaki boya, saçma ve sakalına sürdüğü kokudan ötürü idi. Fazla miktarda koku sürüdüğü için saçının ve sakalının rengi değişmişti.»
Ben derim ki: Enes İn bu rivayette kına yakmayı reddetmesi, önceki sayfalarda geçen ve lana yakmaya cevaz veren rivayetlere ters düşmektedir. Oysa isbatm, redden öncelikli olduğuna dair kaide yerleşmiş ve Kesinleşmiştir. Zira isbat eden rivayette bulunan bilgi ve ilim, reddeden rivayettekinden daha çoktur. Ayrıca Ibn Ömer tariki ile kız kardeşi olan mü'minlerin annesi sayılan Hafsa1 dan gelen rivayet de kına yakmaya cevaz verici mahiyettedir. Hafsa'nm, Rasûlullah'ın durumuna vukufu, Enes'e nisbetle daha fazladır. [5]

Hz. Peygamber'în Omuzları, Pazuları, Koltuk Altları, Ayakları Ve Topukları

Buharı ve Müslim, Bera b. AzibİN daha önce geçen ifadesinde şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.) orta boyluydu. Omuzlarının arası genişti.»
Buharı, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), iri başlı, büyük ayaklı ve geniş avuçlu idi.»
Yakub b. Süfyan, Rasûlullah (s.a.v.)'m evsafını anlatan Ebu Hürey-re'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)ın kolları uzun olduğu gibi omuzlarının arası da geniş olup uzun kirpikli idi.»
Nafi b. Cübeyr, Ali b. Ebu Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m elleri ve ayakları iri, mafsalları büyük ve gerdanından göbeğine kadar uzun bir kıl çizgisi vardı.»
Haccac, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Basûlullah (s.a.v.)'m bacaklarında biraz incelik vardı. Kalın değillerdi.»
Süraka b. Malik b. Cu'şum şöyle demiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m bacaklarına baktım, hurma ağacından çıkan yağı andırıyordu. Bembeyazdı.»
"Sahih-i Müslim"de, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın ağzı büyüktü, gözle/inin yarığı uzundu, topuklarının eti azdı.» Erkeklerin bu şekilde olmaları güzel ve münasib-tir.»
Haris b. Ebi Üsame, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği zaman, Ümmü Süleym (annem) elimden tutup beni yanma götürdü ve ona şöyle dedi:
«Ya Rasûlallah, şu Enes, okur yazar bir çocuktur. Sana hizmet etsin.» Ben de dokuz sene müddetle Rasûlullah'a hizmet ettim. Yaptığım işlerden hiç birine «kötü yaptm, ne fana iş işledin!» demedi. Onun eli kadar yumuşak, ipek ve ibrişim gibi hiçbir şeye elim değmiş değildir. Onun kokusu kadar güzel kokan ne misk ne de amber koklamış değilim.»
Zebidî, Zührî kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), yere basarken ayağının tabanının tamamı ile basardı. Ayak tabanında boşluk ve kavis yoktu.»
İlerideki sayfalarda buna muhalif bir rivayet gelecektir.
Yezid b. Harun, Abdullah b. Yezid kanalı ile Meymune binti Ker-dem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gelmişti. Dişi bir deve üzerinde idi. Ben de babamla beraberdim. Rasûlullah (s.a.v.)'m elinde bir kırbaç vardı. Babam ona yaklaştı. Onun önüne geçmeye başladı. Rasûlullah, ona ses çıkarmadı. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m ayak baş parmağının yanındaki parmağın, diğer parmaklardan uzun olduğunu unutmadım.»
Beyhakî, Ali b. Ahmed kanalı ile Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayağındaki serçe parmağı, diğer parmaklarından uzundu.» Bu, garip bir hadistir. [6]

Hz. Peygamberin Boyu Ve Kokusunun Hoşluğu

"Sahih-i Buharf'de Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), halk içinde orta boylu idi. Ne uzun ne de kısa idi.»

Ebu îshak, Bera'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), hem yüz bakımından hem de ahlak bakımından insanların en güzeli idi. Ne uzun ne de kısa idi.»
Nafi b. Cübeyr, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), ne uzun ne de kısa idi. Ondan önce, ondan sonra onun gibisini görmedim.»
Said b. Mansur, Halid b. Abdullah kanalı ile Ali b. Ebu Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) ne uzun ne de kısa idi. Ama o uzun boya daha yakındı. Ter taneleri inci gibiydi.»
Said b. Mansur, Ravh b. Kays kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), çok uzun değildi ama orta boyun üzerinde idi. Başkalarıyla bir arada bulunduğunda onlardan uzun boylu görünür-dü.Yüzündeki ter taneleri incileri andırırdı."
Zebidî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), orta boylu idi. Ama uzun boya daha yakındı. Yönelirken vücudunun tamamı ile yönelir, dönerken de vücudunun tamamı ile dönerdi. Ondan önce, ondan sonra onun gibisini görmedim.»
Buharı, Hammad b. Zeyd kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m avuçları kadar ipek, ibrişim veya başka yumuşak bir şeye dokunmuş değilim. Rasûlullah'm kokusu kadar başka güzel bir koku da koklamış değilim.>-
Müslim, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), parlak renkli idi. Teri inci gibi idi. Yürürken hafifçe öne doğru meylederdi. Onun avuçları kadar yumuşak bir ipek veya ibrişime dokunmuş değilim. Onun kokusu kadar güzel, misk veya amber koklamış değilim.»
Yakub b. Süfyan, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah: (s.a.v.)'la birlikte sabah namazını kıldım. Sonra o, çıkıp ailesinin yanına gitti. Ben de onunla beraber gittim. Onu, iki çocuk karşıladı. Çocukların yanaklarını birer birer okşamaya başladı. Benim de yanağımı okşadı. Elinde bir serinlik ve güzel koku hissettim. Sanki elini aktarın kazanından çıkarmıştı.»
imam Ahmed b. Hanbei, Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), öğle vakti Batha'ya gitti. Abdest alıp öğle namazım iki rekat olarak kıldı. Önünde bir keçi vardı, (Avn'ın babasından yaptığı rivayette de şu fazlalık vardır: O keçinin arkasında da bir eşek ve kadın vardı). İnsanlar namazdan sonra ayakta, gitmeden önce Rasûlullah'la musafaha yapmaya başladılar. Onun elini yüzlerine sürüyorlardı. Ben de elini tutup yüzüme sürdüm. Elinin kardan daha"soğuk, miskten daha güzel kokulu olduğunu gördüm.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun kanalı ile Yezid b. Esved'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mina'da namaz kıldı. Namazdan sonra dönüp baktığında, insanların gerisinde iki adam gördü. Onları çağırdı. Onlar yanma geldiler. Ama eklemleri tiril tiril titriyor ve sarsıntı geçiriyorlar-dı. Onlara şöyle sordu:
- Niçin cemaatla namaz kılmadınız?
- Ya Rasûlallah, biz yüklerimizin yanında kılmıştık.
- Böyle yapmayın. Sizden biriniz yükünün yanında namaz kıldıktan sonra cemaatle namaz kılınmakta olunduğunu görürse, cemaatle de beraber kılsın. Bu namazı, onun için nafile olur.
İki adamdan biri dedi ki:
- Ya Rasûlallah, benim için mağfiret dile.
Rasûlullah, onun için mağfiret diledi. İnsanlar namazdan sonra kalkıp Rasûlullah'm yanma musafahaya gittiler. Ben de onlarla beraber kalkıp ona doğru gittim. O gün ben insanların en genci ve en güçlüsü idim. Safları yararak cemaatı zorladım ve nihayet Rasûlullah'a ulaştım, elini tutup başıma (veya göğsüme) koydum. Onun mübarek elinden daha hoş kokulu ve daha serin birşey görmedim. O gün o, Mescid-i Hayf ta namaz kılmıştı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nuaym kanalı ile Vail b. Hacer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir;
«Rasûlullah (s.a.v.)'a bir kova su getirildi. Kovadan içti, sonra içine tükürdü. Sonra da o kovadaki suyu kuyuya boşalttı. Kuyudan misk kokusu saçılmaya başladı.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazım kıldıktan sonra Medine'nin cariyeleri, içi su dolu kaplarını ona getirirlerdi. Getirilen kaplara elini daldırırdı. Bazen sabahın serinliğinde hatta soğuk vaktinde ona suyu getirirler, yine de elini o suya daldırırdı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ümmü Süleym (annem) evde değilken Rasûlullah (s.a.v.) evimize gelir, Ümmü Süleym'in yatağında yatardı. Yine bir gün böylece yatmış iken Ümmü Süleym eve geldi. Ona denildi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.) senin evinde, senin yatağında uyumaktadır. Ümmü Süleym de onun yanma geldi. Rasûlullah terlemişti; teri, deri serginin bir köşesinde birikmişti. Ümmü Süleym de koku şişesini açtı, o terleri toplayıp şişeye koydu. Rasûlullah (s.a.v.), aniden uyanıp korktu:
- Ne yapıyorsun ey Ümmü Süleym? diye sorunca, Ümmü Süleym:
- Ya Rasûlallah, senin şu terinden çocuklarımız için bereket ümid ediyoruz, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Doğru yaptın, isabet ettin, dedi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enesin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) evimize geldi, terledi. Annem de bir şişe

getirdi. Terini şişeye koydu. Rasûlullah, uykudan uyanınca:
- Ey Ümmü Süleym, bu yaptığın nedir? diye sordu. Ümmü Süleym (annem) şu cevabı verdi:
- Terini kokumuza katıyoruz. Senin terin, kokuların en güzelidir, diye cevap verdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Süleym'in (annemin) evinde öğle uykusuna yatardı. Rasûlullah, çok terleyen insanlardandı. Annem, üzerinde yatması için deri bir yaygıyı yere sererdi. Rasûlullah, onun üzerinde öğle uykusuna yatardı. En çok ayaklarının arasında ter toplanırdı. Annem de o terleri pamukla kurular ve ıslak pamuğu bir şişeye sıkardı. Bunu gören Rasûlullah:
- Bu ne, ey Ümmü Süleym? diye sordu. Annem de:
- Senin terindir ya Rasûlallah. Onu kokularıma katıyorum, deyince, Rasûlullah onun için hayır duada bulundu.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) uyuduğunda terlerdi. Annem de terini bir pamukla toplayıp bir şişeye sıkar ve kokusuna katardı.»
Ebu Ya'lâ el-Musılî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma bir adam geldi ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben kızımı evlendirdim. Bana biraz yardım etmeni istiyorum.
- Benim yanımda birşey yok. Yalnız yarın bana geniş ağızlı bir şişe ve bir ağaç dalı getir. Aradaki işaret de (parola) kapıya vurman olsun.
Adam ertesi gün geniş ağızlı bir şişe ve bir ağaç dalı getirdi. Ra-sûlullah kollarındaki teri şişeye süzdü, nihayet şişe doldu; adama da şöyle dedi:
- Şunu al ve kızına de ki: Şu ağaç daimi şişeye daldırıp kendine sürerek kokulansın. Adamın kızı o teri koku olarak vücuduna sürünce, kokusunun güzelliği bütün Medinelilere yayıldı. Bunun üzerine Medineli-ler onlara kokucular evi, adını taktılar.»
Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar, Muhammed b. Hişam kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Medine yollarından birinden geçtiğinde o yolda güzel koku hissedilir ve: "Rasûlullah bu yoldan geçmiştir." derlerdi.»
Muaz b. Hişam, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«RasûluiÎah (s.a.v.), güzel kokusu ile bilinirdi. Kendisi güzel, kokusu da güzel ve hoş idi. Bununla beraber kokuyu da severdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'ten rivayet ederek Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir:
«Kadın ve koku bana sevdirildi. Gözlerim, namaz ile aydınlandı.»
Beni Haşim'in azadlısı Ebu Said'in rivayetine göre Enes şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Dünyada kadın ve koku bana sevdirildi. Gözümün aydınlığı da namaz oldu.»
Başka bir rivayette de Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğu nakledilmiştir:
«Sizin dünyanızdan bana üç şey sevdirildi. Koku ve kadın. Bir de gözlerimin aydınlığı namaz oldu.» Bu, hıfzedilmiş, mazbut bir rivayet değildir. Çünkü bu hadiste geçen namaz, dünya işlerinden değildir. Aksine ahiretin en önemli işlerinden biridir. Doğrusunu Allah bilir.» [7]

Hz. Peygamber'in Omuzları Arasındaki Peygamberlik Mührü

Buharı, Muhammed b. Ubeydullah kanalı ile Saib b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Teyzem beni Rasûlullah (s.a.v.)'a götürüp, ya Rasulaliah, kızkar-deşimin oğlu hastadır. Ağrı ve sızıları vardır.» dedi. Rasûlullah (s.a.v.), elini başıma sürdü. Bütün ağrılarım yok oldu. Bana bereketle dua etti. Abdest aldı. Abdest suyundan da içtim ve arkasında durup iki omuzu arasındaki peygamberlik mührünü seyrettim. (O zaman yapılan bir çeşit cibinliğin düğmesine benziyordu.) Bu mühür; hacele (cibinlik) düğmesi kadardı.»
Müslim, Ebu Bekr b. Ebu Şeybe kanalı ile Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın saçının ön kısmı ile sakalında beyaz kıllar vardı. Saçına ve sakalına yağ sürdüğü zaman bu beyaz kıllar görünmezdi. Bunları yağlamayıp taramadığı zaman ise beyaz kıllar görünürdü. Saçı ve sakalı çoktu.
Adamm biri şöyle sordu:
- Rasûlullah'm yüzü (nün parlaklığı) kılıç gibi miydi? Enes cevap verdi:
- Hayır, aksine ay ve güneş gibi olup yuvarlak idi. Peygamberlik mührünü omuzunun yanında gördüm. Bu mühür, güvercin yumurtası gibiydi. Bedenine uyum sağlamıştı.»
Muhammed b. Müsenna, Muhammed b. Hazm kanalı ile Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m sırtında güvercin yumurtasını andıran bir mühür gördüm.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Abdullah b. Ser-cis'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Şu ihtiyarı (yani beni) görüyor musunuz? Ben, Allah'ın peygambe-riyle konuştum. Onunla beraber yemek yedim. Omuzları arasındaki alameti gördüm. O işaret (mühür), sol omuzu kürek kemiğinin üst ucunun yanındaydı. Bir yumru gibiydi. Etrafında inci gibi benler vardı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim b. Kasım kanalı ile Abdullah b. Ser-cis'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
(Bu Bölüm Eksiktir.)
dan korunmuş oluyordu.»
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra herhangi bir peygamberin gelmeyeceğine delalet eden hadisleri biz, şu ayetin tefsirini yaparken nakletmiştik.
«Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değil. O, Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah, her şeyi bilendir.»(el-Ahzâb, 40.) [8]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Evsafına Dair Nakledilen Müteferrik Hadîsler

Daha önce de nakledildiği gibi Nafi b. Cübeyr, Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah't an önce, Rasûlullah'tan sonra, Rasûlullah gibisini görmedim.»
Yakub b. Süfyan, Abdullah b. Müslim kanalı ile Rasûlullah'm evsafını anlatan Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ne çok uzun, ne de vücudu birbirine girmiş gibi kısa boylu idi. Orta boylu olarak herkesten ayrı görünüyordu. Saçları kıvırcık olmadığı gibi dümdüz de olmayıp dalgalıydı. Mübarek yüzleri fazla değirmi ve etli olmayıp tatlı bir yuvarlaklığı vardı. Rengi, kırmızılıkla karışık beyaz (pembe) idi. Gözleri oldukça siyah, kirpikleri uzun, kemiklerinin eklem kısımları irice idi. İki kürek kemiğinin ortası (omurgası) kalınca idi. Bütün vücudu kıllı değildi. Göğsünden göbeğine kadar kıldan bir çizgi vardı. El ve ayaklarının parmakları kalınca idi. Yürüdüğünde kuvvetlice yürüyüp, ayaklarını yerden kuvvetlice kaldırır, adımlarını genişçe atardı. Yürürken yüksek bir yerden iner gibi öne doğru hafifçe meylederdi. Bir şeye bakmak istediklerinde yalnız başlarım çevirmeyip bütün vücuduyla o tarafa dönüp öylece bakardı. Birisiyle konuştuğu zaman yalnız başıyla değil bütün vücuduyla o kimseye döner ve konuşurdu. İki kürek kemiği arasında, peygamberlik mührü vardı. İnsanların en cömerdi ve kalbi en geniş olanı idi. Dili, herkesten fazla doğruyu söyleyendi. Yumuşak huyluydu. Sohbetine tutkunlukla devam edilirdi. Onu ilk gören kimse ürkerdi, ama onunla arkadaşlığı devam ettiren kimse onu severdi. Onun özelliklerini anlatan kimse: "Ondan önce ve sonra, onun gibisini görmedim." derdi.» [9]

Ümmü Ma'bed'in Bu Konudaki Rivayeti

Konuyla ilgili hadisin tamamı, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ebu Bekir ve azadlısı Amir b, Füheyre ile birlikte Abdullah b. Urayki kılavuzluğunda Mekke'den Medine'ye hicret edişi esnasında Ümmü Ma'bed'e uğrayı-Şiyla ilgili kısımda nakledilmiştir. Bunlar Ümmü Ma'bed'in yanına uğradıklarında yanında satılık süt veya et bulunup bulunmadığını sormuşlar, ama yanında birşey bulamamışlardır. Ümmü Ma'bed de kendilerine:
— Eğer yanımızda bir şey bulunsaydı; istemenize gerek kalmaz, sizi ağırlardık, diye cevap vermişti. Ümmü Ma'bed ailesi, yokluk içinde olup kıtlığa maruz kalmışlardı. Rasûhıllah (s.a.v.), çadırın köşesindeki koyuna bakmış ve şöyle sormuştu:
- Ey Ümmü Ma'bed, şu koyun da neyin nesi?
- Bitkinlik ve zayıflıktan dolayı sürüye katılamadı, geride kaldı.
- Onu sağmama izin verir misiniz?
- Eğer sütü varsa sağ.
Rasûlullah (s.a.v.), dua ederek elini koyunun memesine sürdü ve "Bismillah" deyip sağmaya başladı. Kendilerine yetecek miktarda süt sağdı. Sonra yine sağmaya devam etti ve Ümmü Ma'bed'in yanındaki kabı doldurdu. Akşam olup kocası gelince, sütün nereden geldiğini anlayamadığı için şaştı ve Ümmü Ma'bed'e:
- Ey Ümmü Ma'bed, şu süt sana nereden -Oysa evde sağmal bir hayvan yoktu- geldi? diye sordu. Ümmü Ma'bed şu cevab verdi:
- Hayır. Vallahi bize mübarek bir adam uğradı; şöyle ve şöyle konuşuyordu.
- Sen bana onu anlat, dedi. O da özelliklerini söyledi. Bunun üzerine kocası şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki o, Kureyşlilerin aramakta olduğu adamdır.
- Ben parlak yüzlü, yüzü aydın, ahlakı güzel, siması hoş bir adam gördüm. Karnı büyük, göbeği sarkık biri değildi. Sesi de çatlak değildi. Yakışıklı, endamı düzgün bir kimse olup iri ve siyah gözlüydü. Kaşlarının kılı çoktu. Sesinde biraz kısıklık vardı. Gözünün siyah kısmı simsiyah olup sürmeli idi. İnce kaşlı olup kaşları bitişikti. Boynu uzundu, sakalı sıktı. Sustuğu zaman üzerinde ağırbaşlılık vardı. Konuşunca da yücelir ve heybetli olurdu. Konuşması tatlı, kelimeleri net, ne fazla ne de eksik idi. Uzaktan insanların en yakışıklısı ve güzeli olarak görünürdü. Yakından da insanların en tatlısı ve hüsn-i cemal sahibi olarak görünürdü. Orta boylu idi. Boyunun uzunluğunu hiçbir göz, aşırı ve fazla görmezdi. Boyunun kısalığını da, hiçbir göz kusurlu görmezdi. îki dal arasındaki bir dal gibiydi. îki kişi arasındayken en parlak üçüncüleri olarak görünür, endamı da en güzel olan birisi olarak göze çarpardı. Arkadaşları onu çevreliyorlardı. Konuşunca, sözünü dinliyorlardı, emir verince emrini hemen yerine getiriyorlardı, işini çabuk yapan, derîi toplu bir kimse idi. Asık yüzlü, zayıf akıllı değildi.
- Vallahi bu, Kureyşlilerin aramakta olduğu adamdır. Eğer kendisine rastlarsam, onunla arkadaşlık etmek isterim, Bunun yolunu

bulabilirsem, bu iş için gayret sarfederim.»
Sabah olunca, Mekke'de gök ile yer arasında bir ses duyuldu. Mek-k sesi duyuyorlar, ama sesin sahibini görmüyorlardı. Görünmeyen ses şöyle diyordu:
«İnsanların Rabbı olan Allah, Ümmü Ma'bed'in çadırına konuk olan iki arkadaşa en hayırlı mükafatı versin. Onlar, çölde konuk oldular. Oradan göçtüler. Muhammed'in arkadaşı olan kimse felaha erişti.
Ey Kusay ailesi, Allah sizden mükafat görmeyecek fiilleri nakletmedi ve efendiliği de almadı. Kızkardeşiniz Ümmü Ma'bed'e koyunundan ve süt kabından sorun.
Koyunun kendisine sorsanız, o bile size şahitlik eder. Muhammed, kadının sütsüz koyununa dua etti. Süt sağdı. Açıkça sütü görüldü. Koyunun memelerinden kaymaklı süt sağıldı.
Onu, Ümmü Ma'bed'in yanında sağacak biri için rehin bıraktı. Her geliş gidişinde o koyun, Ümmü Ma'bed'e süt verecektir.»
Abdülmelik dedi ki: Bana ulaşan habere göre Ümmü Ma'bed, bu hadiseden sonra Müslüman olmuştur. Hicret edip İslâm'a girmiştir. [10]

Hind B. Ebi Hale'nin Bu Konudaki Hadisi

Hind, Rasûlullah (s.a.v.)'m terbiye ve idaresinde büyümüştür. Anasının adı, Hatice binti Hüveylid'tir. Babasının adı, Ebu Hale'dir. Nitekim bununla ilgili açıklamayı, daha önceki kısımlarda vermiştik.
Yakub b. Süfyan el-Fesevî, Said b. Hammad el-Ensâri kanalı ile Hasan b. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Evsaf bildiren dayım Hind b. Ebi Hale'ye Rasûlullah (s.a.v.)'m evsafını sordum. Gönlüme ve kafama yerleşecek bir vasfın anlatmasını çok arzuluyordum. Bana şöyle dedi:
«Rasûlullah (s.a.v.), fehametli bir kimse olup, yüzü parlaktı. Bedir gecesindeki dolunay gibi ışıl ışıl aydınlık saçardı. Orta boydan biraz uzun, tırpandan biraz kısa idi. Başı iri olup saçları taranmış vaziyette idi.
Saçlarını tepede birbirinden sağa ve sola ayırıp sarkıttığı zaman uzunluğu kulak yumuşağını geçmezdi. Parlak renkli olup alnı geniş, kaşları ince idi, ama bitişik değildi. Kaşları arasında bir damar vardı. Öfkelendiğinde bu damar kabarırdı. Burnunun kemer kısmı yüksekçe idi. Üzerinde bir nur vardı. Onu ilk gören, burnuna dikkatli bakmadıkça karga burunlu zannederdi. Fakat burnu öyle değildi. Sakalı gür ve genişçe idi. Yanakları yüksek ve yumru olmayıp düzdü. Ağzı biraz bü-yükçeydi. Mübarek ön dişleri, inci gibi tane taneydi. Göğsünden göbeğine kadar çizgi gibi kıldan bir hat vardı. Boynu gayet güzel, latif, mutedil °lup, gümüş gibi berrak ve saftı. Bütün azaları mütenasip, birbirine uygun, güzel ve sevimli idi. Biraz irice vücutlu, sık etli ama ne şişman ne de zayıftı. Göğüs ve karnı eşitti. Ne göğsü yüksek ve ne de karnı büyüktü, aynı hizadaydılar, iki bilek kemikleri uzunca idi. El ayaları genişçeydi. El ve ayak parmakları kalınca olup biraz uzuncaydı. Omuzlarının arası genişçe olup, kemiklerinin mafsal kısmı iriceydi. Ayak tabanlarında çukur yoktu, kavisli değildi. Ayaklarının altı dümdüzdü. Üst kısmı düz olup üzerlerine su döküldüğü zaman her tarafa yayılırdı. Yürürken ayaklarını yerden kuvvetlice kaldırır ve hafifçe öne doğru meylederdi. Sağa sola sallanarak yürümezdi. Yürürken yokuş aşağı yürürcesine biraz süratli yürürdü. Bir şeye bakmak istediğinde, yalnız başıyla değil bütün vücudu ile dönüp bakardı. Hep önüne bakar, yere bakışları göğe bakışlarından daha fazla idi. Karşılaştığı adama ilkin kendisi selam verirdi. Ashabını sevk ve idare ederdi.»
Hind, sözüne devamla şöyle diyor: «Ona dedim ki:
- Bana, Rasûlullah'm konuşmasını anlat, o nasıl konuşurdu?
- Rasûlullah (s.a.v.) sürekli hüzünlü idi, devamlı düşünceliydi. Rahatı yoktu. Gereksiz yere konuşmazdı. Sessizliği uzun sürerdi. Söze avurtlarım hareket ettirerek başlar, yine aynı şekilde sona erdirirdi. Vecize niteliğinde sözler söylerdi. Açık seçik konuşur ama fazla konuşmaz, sözü eksik de bırakmazdı. Yumuşak huyluydu. Kaba, tahkir edici bir kimse değildi. Nimeti tazim eder, saygı gösterirdi. Önemsiz de olsa nimete gereken kıymeti verirdi. Hiçbir nimeti horlamaz, boşuna da met-hetmezdi. Hakka saldırıldığı zaman onu yerine getirmedikçe öfkesi dinmezdi.»
Başka bir rivayette de şöyle denmektedir: «Rasûlullah'ı, dünyevi meseleler öfkelendirmezdi. Hakka saldırıldığı zaman o kadar öfkelenirdi ki, hiç kimse onu tanıyamazdı. Hakkın gereğini yerine getirinceye kadar da öfkesi dinmezdi. Kendi nefsi hesabına öfkelenmez ve nefsinin hakkını almaya çalışmazdı. İşaret ederken avuç içinin tamamı ile işaret ederdi. Bir şeye hayret edip şaştığında avucunu ters çevirirdi. Konuşurken, sol elinin baş parmağının iç kısmını, sağ avucuna vururdu. Öfkelenince yüzünü çevirip giderdi. Sevinince gözünü kırpar ve kısardı. Gülmesinin çoğu tebessüm şeklinde idi, gülümserken dişlerinden sanki inci taneleri dökülürdü.»
Hasan dedi ki: Babama, Rasûlullah (s.a.v.)'m evine girişinin şeklini sordum. Bana şöyle cevap verdi:
"Evine istirahat için girerdi. Buna da hakkı vardı. Bu hususta kendisine izin verilmişti. Evine girdiğinde, bu girişini de üç kısma ayırırdı. Birini Allah'a, birini ailesine birini de kendi nefsine ayırırdı. Kendi nefsine ayırdığı kısmı da kendisiyle insanlar arasına tahsis ederdi. Genel ve özel herkes yanma gelir, onlardan hiçbir şeyi gizlemezdi. Ümmetine ayırdığı kısımda siretine bakılır, fazilet ehli kimseler, onun edebini almayı tercih ederlerdi. Kendi nefsi için ayırdığı bu istirahat kuralını insanlara, dindeki faziletleri nisbetinde taksim ederdi. İnsanlardan kiminin bir ihtiyacı, kiminin iki ihtiyacı, kiminin birçok ihtiyaçları vardı. Onlarla ilgilenir, onların ve ümmetin yararına olan şeylerle meşgul olurdu. Onlara gerekeni anlatınca da

burada hazır bulunanlar, hazır bulunmayanlara bunu tebliğ etsinler, derdi. Ayrıca ihtiyacım bana ile-temeyen kimselerin ihtiyacım da siz bana iletin. Çünkü ihtiyacını ilete-meyen kimsenin ihtiyacını sultana ileten kimsenin kıyamet gününde Cenâb-ı Allah, ayaklarına sebat verir, derdi. Ziyaretçiler yanma gelirler, yanından neşeli ve zevkli bir şekilde ayrılırlardı. Ümmetin delilleri, yani fakihleri olarak onun yanından çıkıp giderlerdi."

Hasan diyor ki: Babama, Rasûlullah'm evden çıktıktan sonra nasıl hareket ettiğim sordum. Bana şöyle cevap verdi:

"- Rasûlullah (s.a.v.), sadece cemaatı ilgilendiren, onların kalplerini birbirine ısındıran konularda konuşurdu. Onları nefret ettiren hususlardan bahsetmezdi. Bu hususta dilini tutardı. Her kavmin büyüğü- * ne ikramda bulunur, onlara gerekli tazimi gösterirdi. Bu gibi kimseleri kavimlerinin başına idareci tayin ederdi. İnsanların kötü davranıştan uzak durmalarını tenbihlerdi. Ashabının durumunu araştırır, insanlar arasında neler olup bittiğini sorardı. İyi kimselere iyilikte bulunur, onları desteklerdi. Kötü kimseleri azarlar ve tahkir ederdi. Mutedil hareket ederdi. Ilımlıydı. İhtilaf çıkarmazdı. İnsanların gafil olup haktan meyledecekleri korkusundan kendisi devamlı tetikte durur, dikkatli davranırdı. Her hale karşı hazırlığı vardı. Hakta taksir etmez, hakkın emri dışına çıkmazdı. İnsanların seçkin kimseleri ve iyileri, onunla dost olurlardı. Onun nezdinde insanların en faziletlisi, nasihati umumi olandı. Herkese nasihatta bulunan kimselere daha çok kıymet verirdi. Başkalarına iyilik edip destek veren kimselerin mertebesi onun yanında büyüktü."

Hasan diyor ki: Babama, Rasûlullah'm meclisinin keyfiyetini sordum. Bana şöyle cevap verdi:

"Rasûlullah (s.a.v.), meclise zikrederek gelip oturur, zikrederek kalkıp giderdi. Her yere de oturmazdı. Bir kavmin yanma vardığı zaman nerede boşluk bulursa oraya otururdu. Başkalarının da böyle yapmalarını emrederdi. Meclisinde oturan herkese konuşma fırsatı verirdi. Yanında oturanlardan herhangi bir kimse, ona göre başkalarının kendisinden daha kıymetli olacağı düşüncesine asla kapılmazdı. Bir ihtiyaç için yanma gelip oturan veya yolda durdurup kendisiyle konuşan kimselere karşı tahammüllü idi. Çekip gitmezdi. Kendisini durdurup konuşan kişi çekip gitmedikçe, kendisi dönüp gitmezdi. Kendisinden bir ihtiyaç için dilekte bulunan kimseyi reddetmez, mutlaka dileğiniye-me getirir veya ona güzel bir cevap verirdi. Bütün imkanlarını halk için seferber ederdi. İnsanlar için baba gibi idi. Hepsi hak hususunda ona göre eşit durumda idiler. Onun meclisi hüküm, haya, sabır ve emanet meclisi idi. Meclisinde sesler yükseltilmez ve hata yapılmazdı. Meclisinde oturanlar ılımlı, mutedil kimseler olup ancak takva hususunda birbirlerine üstün olurlardı. Diğer hususlarda birbirlerine eşit durumda idiler. Tevazu sahipleriydiler. Büyüklere saygı küçüklere de merhamet gösterirlerdi, ihtiyaç sahiplerini kendilerinden önde tutarlardı. Garip kimselerin hakkını korur, onları gözetirlerdi."

Hasan diyor ki: Babama, Rasûlullah in meclisinde oturan kimselere nasıl davrandığını sordum. Bana cevaben şöyle dedi:

"Rasûlullah (s.a.v.), devamlı güler yüzlü, yumuşak huylu ve güzel ahlaklı idi. Kaba ve katı değildi. Sokaklarda bağırıp çağırmaz, kötü söz söylemez, başkalarını ayıplamaz, fazla şaka yapmazdı. Nahoş bir hareketle karşılaştığında, onu görmezlikten gelirdi. Kendisinden birşey uman kimsenin ümidi kırılmaz ve o kimse zarara uğramazdı. Riyakarlığı, fazla konuşmayı ve kendisini ilgilendirmeyen işlere karışmayı ter-ketmişti. Kimseyi yermez, ayıplamaz ve gizlilikleri araştırmaz, ancak sevabını ümid ettiği hususlarda konuşurdu. Konuşurken de meclisinde bulunan kimseler, başlarını önlerine eğip dinlerlerdi. Sanki başlarının üzerinde bir kuş vardı. Susunca da meclisindeki adamlar konuşmaya başlarlardı. Ama onun yanında birbirleriyle çekişip tartışmazlardı. Meclisindeki kimselerin güldükleri şeye güler, onların beğendikleri şeyi beğenirdi. Garip kimsenin, kaba saba konuşmalarına sabrederlerdi. Hatta ashabı, konuşması için onu zorlarlardı. Bir ihtiyaç sahibi gördüğünüzde: "Onun ihtiyacını giderin." derdi. Haketmeden yapılan övgüyü kabul etmezdi. Hiç kimsenin sözünü kesmezdi. Ancak şeriata aykırı bir husus söylenirse, o zaman ya sözü keser veya kendisi kalkıp giderdi.»

Hasan diyor ki: Babama, Rasûlullah'ın sükûtunun keyfiyetini sordum. Bana şöyle cevap verdi:

«Rasûlullah (s.a.v.), yumuşak huyluluğundan ötürü, ya tehlikeli bir durumdan sakındığı, ya bir şeyi takdir edip beğendiği veya tefekkür halinde olduğu için susardı. Birşeyi takdir etmesi durumunda, insanların o şeyi duyup işitmeleri için susar ve konuşmazdı. Baki kalacak ya da fani olacak hususlarda tefekkür ederken de susardı. Allah, ona hem yumuşak huyluluğu, hem de sabrı vermişti. Hiç birşey onu kızdırıp öfke-lendirmezdi. Dört şeyden çekinir, o şeylere karşı tedbirli olurdu. En güzel şeyi alır, dünya ve ahiret için lazım olan işleri yerine getirirdi.»

Buharı, Ukbe b. Haris'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından birkaç gece sonra Ebu Bekir, ikindi namazını kıldırdı. Ali ile birlikte mescitten çıkıp yürümeye başladı. O esnada Ali'nin oğlu Hasanın diğer çocuklarla oynamakta olduğunu gördü. Onu alıp omuzuna koydu ve:

- Ey Babacığım, sen Ali'ye değil de peygambere benziyorsun! dedi.

Ali de onlara bakıp gülümsüyordu.»

Buharî, Ebu Cuhayfenin şöyle dediğim rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüm. Ali'nin oğlu Hasan da ona benzıyordu.»

Beyhakî, Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Baş ile göğüs arası bakımından Hasan, Rasûlullah a daha çok benzer. Göğüsten aşağı kısımlar açısından da Hüseyin Rasûlullah a daha çok benzer.» [11]

Hz. Peygamber'în Ahlakı Ve Temiz Şemaîll

Bundan önceki sayfalarda Hz. Peygamberin aslının güzelliğini, mayasının temizliğini, nesebinin ve doğduğu yerin paklığını anlatmıştık. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
«Allah, peygamberliğini vereceği kimseyi daha iyi bilir.» (el-Enrâm, 124.)
Buharı, Kuteybe kanalı ile Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet eder:
«Ben, Adem oğullarının en hayırlı nesillerinden aktarılarak, nihayet bulunduğum bu nesil içinde dünyaya gönderildim.»
Müslim, Vasile b. Aska'mn şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu M: «Allah, îsmail oğullarından Kureyş'i seçti. Kureyş kabilesinden de Haşim oğullarını seçti. Ben de Haşim o-ğulları arasından seçti.»
Yüce Allah buyurdu ki:
«Nun; kalem ve onunla yazılanlara and olsun ki, ey Muhammedi Sen Rabbinin nimetine uğramış bir kimsesin, deli değilsin Doğrusu sana, kesintisiz bir ecir vardır. Şüphesiz sen büyük bir ahlaka sahipsin.»(el-Kalem, 1-4.)
Avfî, İbn Abbas'm, «Şüphesiz sen büyük bir ahlak üzerindesin.» ayet-i kelimesiyle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ey Mu-hammed, sen büyük bir din üzeresin ki, o da İslâm dinidir.»
Mücahid ile İbn Malik, Süddî, Dahhak ve Abdurrahman b. Zeyd b. Eşlem de bu görüştedirler. Atiyye ise ayetin, «Sen büyü bir edep üzeresin.» anlamına geldiğini söylemiştir.
Müslim, Katade vasıtasıyla Sa'd b. Hişam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Mü'minlerin annesi Hz. Aişe'ye sordum:
- Bana Rasûlullah'm ahlakı hakkında bilgi verir inisin?
- Sen Kur'ân okuyor musun?
- Evet, okuyorum.
- Onun ahlakı Kur'ân idi.»
Bu demektir ki Hz. Peygamber (s.a.v.), Kur'ân'm bütün emirlerini yerine getirmiştir. Bütün yasaklarına da riayet etmiştir. îşte bu, Cenâb-ı Allah'ın onu sahip kıldığı aslî, fitrî büyük ahlaktır ki, hiçbir insan bu yüce ahlakî mertebeye ulaşamamış ve bu güzelliğe erememiştir. Cenab-ı Allah, ondan önce kimseye nasib etmediği yüce dinin peygamberliğini ve şeriatını ona vermiştir. Bununla birlikte o, peygamberlerin sonuncusudur. Ondan sonra hiçbir rasûl ve nebi gelmeyecektir. O kadar utangaç, cömert, bahadır, yumuşak huylu, merhametli, bağışlayıcı ve kamil ahlak sahibi idi ki, tarifi ve tasvin" mümkün değildir.
Yakub b. Süfyan, Ebu Derda'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hz. Aişe'den Rasûlullah'm ahlakını sordum. Bana şöyle dedi:
- Onun ahlakı Kur'ân idi. Kur'ân'm razı olduğu şeye kendisi de razı olur, Kur'ân'm kızdığı şeye kendisi de kızardı.»
Beyhakî, Zeyd b. Babnus'un şöyle dediğini rivayet eder: «Hz. Aişe'ye şöyle dedik:
- Ey mü'minlerin annesi; Rasûlullah'm ahlakı nasıldı?
- Rasûlullah'm ahlakı Kur'ân idi. Eğer sen Mü'minûn sûresini okuyorsan, baştan onuncu ayete kadar olan kısmı oku. îşte Ra· sûlullah'm ahlakı bu ayetlerde anlatılmaktadır.»
«Sen af yolunu tut, bağışla, uygun olanı emret. Bilgisizlere aldırış
etme.» (el-A'râf, 199.)
Buharî, bu ayet-i kerime ile ilgili olarak Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.\ affi insanların ahlakından almakla emrolunmuştu.» Yani insanların ahlakına bakarak af yolunu öğrenmekle emr olunmuş tu.
îmam Ahmed b. Hanbel, Said b. Mansur kanalı ile Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder:
«Ben iyi ahlakı tamamlamak için gönderildim.»
Buharî, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), hem yüz bakımından, hem huy bakımından insanların en güzeli idi.»
Malik, Zührî kanalı ile rjz. Aişe'nin rivayetine göre Rasûlullah, iki iş karşısında kalınca -günah olmadığı takdirde- en kolayını tercih ederdi. Şayet günah ise, insanların ondan en çok uzaklaşanı olurdu. Allah'ın yasakları çiğnenmedikçe, kendi nefsi için kızıp öc almazdı. Ama Allah'ın yasak ve haramı çiğnendiğinde onun öcünü alırdı.
Müslim, Ebu Küreyb kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Allah yolunda cihad etme dışında Rasûlullah (s.a.v.), eliyle ne bir köleye, ne bir kadına, ne bir hizmetçiye asla tokat vurmuş değildir. Allah'ın yasaklarından biri çiğnenmedikçe, kendisine yapılan eziyetten ötürü kimseden intikam almış değildir. Ama haramlar ve yasaklar çiğnendiğinde, yüce Allah için intikam alırdı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrezzak kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle
dediğini rivayet etmiştir:
«Allah yolunda cihad dışında Rasûlullah (s.a.v.) ne bir hizmetçiye, ne bir kadına, ne herhangi bir şeye tokat vurmuş değildir. İki durum karşısında tercih hakkı doğduğu zaman -günah olmaması halinde- en kolay olanını ve en beğendiğini tercih ederdi. Ama günah olursa, insanlar arasında o kolay ve beğendiği durumdan en çok kaçan kendisi olurdu. Allah'ın haramlarından biri çiğnenmedikçe, kendisine yapılan eza ve cefadan ötürü hiçbir kimseden intikam almazdı. Ancak Allah'ın haramlarından biri çiğnenince, Allah için intikam alırdı.»
Ebu Davud et-Tayalisî, Ebu Abdullah el-Cedelî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ahlakını sordum. Bana şöyle cevap verdi:
- Kötü davranmazdı. Kötü söz söylemezdi. Sokaklarda bağırıp ça-ğırmazdı. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez, aksine affedip bağışlardı.»
Yakub b. Süfyan, Rasûlullah'm evsafını anlatan Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), birşeye bakarken bütün vücudu ile dönüp bakar, dönüp giderken de vücudunun tamamı ile dönüp giderdi. Babam ve anam ona feda olsun. O, kötü davranmaz, kötü söz söylemez, sokaklarda da bağırıp çağırmazdı.»
Adem, bu rivayete şunu da eklemiştir: «Ondan önce ve sonra onun benzerini görmedim.»
Buharî, Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet eder: «Peygamber (s.a.v.), kötü davranmaz, kötü konuşmazdı. "Sizin en seçkininiz, ahlaken en güzel olanmızüar " uerdi.»
Müslim, Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.), Kur'ân'da; "Ey Peygamber, biz seni ümmiler için bir sığınak olarak gönderdik. Sen benim kulum ve elçimsin. Seni mütevekkil olarak adlandırdık. Kaba ve katı değilsin. Sokaklarda gürültü çıkarmaz, bağırıp çağırmazsm. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez, aksine affedip bağışlarsın, eğri bir millete, "Allah'tan başka ilah yoktur." dedirtmedikçe^ onları doğrultmadıkça; kör gözleri, sağır kulakları, kılıflı kalpleri açmadıkça, seni vefat ettirmeyecek ve seni dünyadan almayacağım.»
Buharî, Müsedded kanalı ile Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.), örtüsü içindeki bakire kızdan daha utangaç idi.»
Şube de bunun gibi bir rivayette bulunmuş ve şu ilaveyi yapmıştır: «Birşeyden hoşlanmadığı zaman bu, onun yüzünden anlaşılırdı.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Amir kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) küfretmez, lanetlemez, kötü söz söylemezdi. Birimizi kınarken şöyle derdi: «Şuna ne olmuş, alnı topraklara bulaşa!» Buharî ve Müslim, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: «Rasûlullah (s.a.v.), insanların en güzeli ve en cömerdi olup en ba-hadırlarmdandı. Bir gece Medineliler paniğe kapıldılar. Duyulan bir sese doğru koşuşmaya başladılar. Rasûlullah (s.a.v.), onlardan önce o sese doğru gitmiş, birşey görmediği için dönerken Medinelilerin daha yeni o tarafa gitmekte olduklarını görmüştü. Kendisi Ebu Talha'nm atma binmiş, boynunda da kılıcı vardı. Halka: "Paniğe kapılmayın, paniğe kapılmayın." demişti. Biz paniğe kapılmıştık. Ebu Talha'nm o atı da çok ağır yürüyen bir attı ama Rasûlullah binince, hızlıca olay mahalline gidip
dönmüştü.»
Müslim, Enesin şöyle dediğini rivayet eder:
«Medine'de bir panik havası yaşandı. Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Tal-ha'nın Mendup adlı atını emanet olarak ahp bindi ve -biz paniğe kapıldığımız halde- o: "Telaşa lüzum yok." demişti. Savaş şiddetlendiğinde biz, Rasûlullah'm arkasına sığınırdık.»
Ebu İshak, Ali b. Ebu Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bedir savaşında, müşriklere karşı Rasûlullah'a sığındık. O insanların en güçlüsü ve savaşta en iyi muharebe edeni idi.»
Hevazin gazvesinden bahsederken demiştik ki: Hevazin gazvesinin yapıldığı gün sahabelerin çoğunluğu cepheden kaçmış, ama kendisi katırı üzerinde durup sebat etmişti. Mübarek adını söyleyerek: «Ben peygamberim, yalan yoktur. Ben Abdülmuttalib'in oğluyum.» deyip ashabı cepheye çağırmıştı. Böyle derken kendisi de bineğini düşman cephesine karşı koşturmuştu. Bu da onun son derece cesaretli ve tam tevekküllü bir kimse olduğunu göstermektedir. Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun.
Müslim, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde, Ebu Talha elimden tutup beni ona götürdü ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, Enes akıllı ve zeki bir çocuktur. Sana hizmet etsin.
Ben seferde ve hazarda ona hizmet ettim. Vallahi yaptığım birşeye "Niçin böyle yaptın?", yapmadığım bir şeye de "Niçin bunu yapmadın?" demedi.»
Said b. Ebi Bürde, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'a dokuz sene hizmet ettim. Bana, "Niçin şunu ve şunu yaptın, niçin böyle yaptın?" dediğini asla hatırlamıyorum ve hiçbir şeyden ötürü de beni kınamadı.»
İkrime b. Ammar, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.), insanların en güzel huylusu idi. Bir gün bir iş için beni bir yere gönderdi, ama ben, "Vallahi gitmem." dedim. Oysa Rasûlullah'm bana emrettiği işe gitmeye içimden niyetlenmiştim. Evden çıkıp gittim. Oyun oynayan çocuklara rastladım. Ben de onlarla beraber oyun oynamaya başladım. Bir ara baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.) arkamda ensemi tutmuş! Kendisine baktım, gülümsüyordu.
- Ey Enescik, sana söylediğim işe gittin mi? diye sordu. Ben de:
- Evet, gidiyorum ya Rasulallah, dedim.
Vallahi dokuz sene ona hizmet ettim. Yaptığım bir işe, "Niçin böyle yaptın?" ve yapmadığım işe, «Keşke şöyle yapsaydın.» dediğini asla hatırlamıyorum .»
imam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûiullah (s.a.v.)'a on sene hizmet ettim. Bana verdiği bir emri yerine getirmede geciktiğim veya emri yerine getirmediğim takdirde beni asla kınamadı. Aile efradından biri beni kınayacak olursa: "Bırakın onu. Eğer Allah bu işin olmasını takdir etmiş olsaydı, bu iş olurdu." derdi.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdussamed kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), insanların en güzel ahlaklısı idi. Benim Ebu Ümeyr adında bir kardeşim vardı. Sütten kesilmiş idi Rasûlullah onu görünce:
- Ey Ebu Ümeyr, bülbül yavrusu ne yaptı? diye sorardı. Kardeşim Ümery'in bir bülbül yavrusu vardı ki, onunla oynardı. Bazen Rasûlullah evimizde iken namaz vakti girer, o da altındaki hurma lifinden Örülme serginin kaldırılmasını emreder, çıplak yer süpürülür, sonra su serpilir, ardı sıra Rasûlullah kalkıp orada namaza durur, biz de ona tabi olarak namaz kılardık.»
Buharî ve Müslim, Zührî hadisinde tbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.), insanların en cömerdi idi. Özellikle ramazan ayında daha da cömert olurdu. O vakitlerde Cebrail onun yanına gelir, onunla Kur'ân okurlardı. Rasûlullah (s.a.v.), esen rüzgardan daha cömert olup bol hayır işlerdi.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Kamil kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir adamın üzerinde safran boyası gördü, hoşlanmadı. Adam kalkıp gidince de:
- Şuna söyleyin de üzerindeki boyayı yıkayıp silsin, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) insanın hoşlanmadığı bir görünüm ve koku ile hemen hemen hiç kimsenin karşısına çıkmazdı.»
Ebu Davud, Osman b. Ebi Şeyme kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), bir adamın uygunsuz bir iş yaptığını duyunca: "Falan adama ne olmuş ki böyle yapıyor?" demez ama: "Bazı kimselere ne olmuş ki şöyle ve şöyle yapıyorlar, şöyle ve şöyle diyorlar?" derdi.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde bulunan bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Kimse, kimse hakkında bana birşey söylemesin. Çünkü ben hakkınızda hiçbir şey duymamış olarak karşınıza çıkmak istiyorum.»
Malik, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'le beraber yürüyordum. Üzerinde astarı kalın bir aba vardı. Arabinin biri ona geldi. Abasını kuvvetle tutup çekti. Öyle ki ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın boğazına baktığımda abanın - o şiddetli çekilişi yüzünden- boğazında iz meydana getirdiğini gördüm. Yakasını çeken arabi:
- Ey Muhammedi Emir ver de yanındaki zekat malından bana da biraz versinler, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da ona dönüp bakmış, gülmüş; sonra ona bir miktar zekat malı verilmesini emretmişti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte mescitte idik. O kalkınca, biz de onunla beraber kalktık. O esnada bir arabi gelip şöyle dedi:
- Ya Muhammed, bana bir miktar mal ver. Rasûlullah (s.a.v.):
- Hayır, estağfirullah! diye karşılık verdi. Arabi de onun yakasını şiddetle tutup çekti ve boğazını tahriş etti. Sahabeler ona saldırmak istedilerse de Rasûlullah:
- Ona dokunmayın! dedi. Sonra ona bir miktar mal verdi. Rasûlullah yemin ederken: «Hayır, estağfirullah.» derdi.
Yakub b. Süfyan, Abdullah b. Musa kanalı ile Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Ensâr'dan bir adam vardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelirdi. Rasûlullah, ona itimad ederdi. Ama o, Rasûlullah'a büyü yapmış, düğümler bağlayarak bir kuyuya atmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) da bunun üzerine baygınlık geçirmeye başladı, iki melek onun ziyaretine gelerek falan adamın ona büyü yapıp düğümler bağladığını ve falan kuyuya attığını söylediler. Onun büyüsünün ve düğümlerinin şiddetinden kuyudaki su kararmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), meleklerin ihbarı üzerine kuyuya adam göndererek büyüyü ve düğümleri çıkarttırdı. Adam, suların sararmış olduğunu gördü. Çıkardığı düğümleri çözdü. Büyüyü bozdu. Rasûlullah (s.a.v.) da uyudu.
Büyüyü kuyudan çıkarıp bozan adam diyor ki: «Büyü yapan o adamı daha sonraları da Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında gördüm, ama ölünceye kadar Rasûlullah'ın yüzüne bakamıyordu.»
Ben derim ki: Sahih ve meşhur rivayete göre, hadise şöyle olmuştu: Peygamber (s.a.v.)'e büyü yapan kişi Yahudi Lebid b. el-A'sem'dir. Büyüyü bir tarağa yaparak onu Zervan kuyusuna atmıştı. Bu hal altı ay kadar devanı etmiş, nihayet Cenâb-ı Allah ona Muavvizeteyn (Muavvi-zeteyn: Felak ve Nâs sûrelerinin ikisine birden verilen ortak bir isim-. dir.) sûrelerini inzal buyurmuştu. Denildi ki: Bu iki sûredeki ayetlerin sayısı onbirdir. Lebid'in büyü düğümlerinin sayısı da onbir idi. Biz bütün bunları tefsirimizde yeterli şekilde açıkladık. Doğrusunu Allah bilir.
Yakub b. Süfyan, Ebu Nuaym kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir adamla musafaha yaparken veya bir adam onunla musafaha yaparken karşısındaki adam elini çekmedikçe, o elini çekmezdi. Birisiyle karşılaştığında, karşısındaki adam dönüp gitmeden kendisi dönüp gitmezdi. Karşısında oturan adama doğru ayaklarını uzattığı da görülmemişti.»
Ebu Davud, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir adam Rasûlullah'm-kulağına birşey fısıldayacak olduğu zaman, adamın kendisi başını eğmedikçe Rasûlullah (s.a.v.) başını eğmezdi. Bir adam, Rasûlullah'ın elini tutunca, kendisi elini çekmeden Rasûlullah onun elini bırakmazdı.»
imam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Medinelilerin cariyelerinden biri gelip de Rasûlullah'ın elini tutacak olursa, Rasûlullah'ı dilediği yere götürünceye dek Rasûlullah, elini onun elinden çekmezdi.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Medinelilerin cariyelerinden biri Rasûlullah'ın elinden tuttuğu zaman, Rasûlullah onun işini görmek için istediği yere

giderdi.»
Taberanî, Ebu Şuayb el-Harranî kanalı ile îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İşittiğime göre Rasûlullah (s.a.v.), bir bez tüccarını görmüş, ondan dört dirheme bir gömlek satın almış. Gömleği giyip tüccarın yanından ayrılırken Ensâr'dan bir adam:
- Ya Rasulallah, bana bir gömlek giydir ki, Allah da sana Cennet elbiselerinden birini giydirsin, demişti. Bunun üzerine Rasûluîlah, üzerindeki gömleği çıkarıp o adama giydirmiş, sonra tekrar dükkan sahibine giderek ondan dört dirheme bir gömlek daha satın almıştı. Yanında iki dirhemi kalmıştı. Bu sırada yolda bir cariyenin ağladığını gördü. Ona sordu:
- Niçin ağlıyorsun?
- Ya Rasulallah, sahibim bana -un satın almam için- iki dirhem verdi. Ama dirhemleri kaybettim.
Rasûlullah yanında kalan iki dirhemi ona verdi. Sonra yoluna devam etti, ama cariye hâlâ ağlamakta idi. Yanına çağırdı, tekrar sordu:
- Niçin ağlıyorsun? îşte iki dirhemi de aldın!
- Sahibimin geç kalmamdan dolayı beni dövmesinden korkuyorum.
Rasûlullah, cariyeyi yanma katıp sahibine götürdü, kapının önünde durup selam verdi. îçerdekiler onun sesini tamdılar, ama cevap vermediler. Tekrar yüksek sesle selam verdi. Yine cevap vermediler. Yine selam verdi, yine cevap vermediler. Böylece selamını üçlemiş oldu. Sonra selamına karşılık verdiler. Rasûlullah onlara sordu:
- İlk selamımı duymadınız mı?
- Duyduk, ama bize daha çok selam vermeni istedik. Anamız babamız sana feda olsun, niçin buraya geldin?
- Şu cariyeyi dövmenizden korktuğum için geldim.
- Sen onunla beraber yürüdüğün için artık o, Allah rızası uğruna
hürdür, azad edilmiştir!
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), cariyenin efendisini hayır ve Cennetle müjdeledi. Sonra da şöyle dedi:
«Allah, o on dirheme bereket kattı, o parayla peygamberine ve Ensâr'dan bir adama birer gömlek giydirdi. Yine o parayla bir cariyeyi hürriyetine kavuşturdu. Kendi kudretiyle bunu bize nasib eden Allah'a hamd ederim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir kadın vardı. Aklında biraz anormallik vardı. Dedi ki:
- Ya Rasulallah, benim bir ihtiyacım var. Rasûlullah, ona şöyle dedi:
- Ey falanın annesi! Bak, hangi yola gitmek istiyorsan seni götüre-
yim.
Rasûlullah, kalkıp onunla gizlice konuştu, nihayet ihtiyacını giderdi.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde bulunan bir rivayete göre Ebu Hüreyre şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hiçbir yemeği kötülemedi. İştahı çekerse yer, çekmezse bırakırdı.»
Sevrî, Esved b. Kays kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), evimize geldi, ona bir koyun kestik. O: "Sanki et
sevdiğimizi biliyorlar..." dedi.»
Muhammedb. îshak, Abdullah b. Selamın şöyle dediğini rivayet etmistir:
«Rasûlullah (s.a.v.), çoğu kez mecliste oturup konuştuğunda gözlerini kaldırıp ta semaya bakmazdı.»
Ebu Davud, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) otururken kabaları üzerine oturur, ellerini, önden dizleri üzerinden bağlardı.»
Bezzar da "Müsned"inde şöyle bir rivayette bulunmuştur: «Rasûlullah (s.a.v.), otururken dizlerini diker ve elleriyle dizlerini tutardı.»
Buharı, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:.
«Rasûlullah (s.a.v.) öyle bir tarzda konuşurdu ki, bir kimse onun kelimelerini saymak isterse sayabilirdi.»
Buharı, Hz. Aişe'nin Urve b. Zübeyr'e şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Falanın babası! Senin tuhafına gitmiyor mu? Gelip odamın yanında oturdu. Rasûlullah'tan bahsetmeye başladı. Sesi bana ulaşıyordu ama ben o esnada namaz kılıyordum, namazımı tamamlamadan önce o kalkıp gitti. Eğer ona yetişseydim Rasûlullah (s.a.v.)'m kendileri gibi acele tarzda konuşmadığını söylerdim.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Vekf kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.) konuşurken kelimeleri tane tane idi. Konuşmasını herkes anlayabilirdi. Kelimeleri peş peşe dizip acele konuşmazdı.»
Ebu Davud, Cabir b. Abdullah (veya îbn Ömer'in) şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.) konuşurken, kelimelerinde kafiye veya seci bulunmazdı. Düz bir konuşmayla konuşurdu.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdussamed kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûîullah (s.a.v.), bir kelimeyi söylerken üç kez tekrarlardı. Bir topluluğun yanına gelip te selam verince, selamını da üç kez tekrarlardı.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said b. Ebu Meryem kanalı ile Süma-me b. Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Babam Enes, bir kelimeyi söylerken üç kez tekrarlar ve şöyle derdi: «Peygamber (s.a.v.) de bir kelimeyi söylerken üç kez tekrarlardı. Bir yere gitmek için izin isterken de izin isteyişini üç kez tekrarlardı.»
Tirmizî, Enes'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), konuşurken kelimesini üç kez tekrarlardı ki, muhatapları onun konuşmasını anlayabilsinler.»
Sahih hadiste rivayet olunduğuna göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bana veciz bir şekilde derli toplu kelimelerle konuşma kabiliyeti verildi. Ben hikmeti özet olarak söylerim.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: «Ben veciz bir biçimde kelimeleri söyleme kabiliyetiyle gönderildim. Düşmanlarıma karşı bende bir heybet yaratılmış olarak gönderildim. Bir ara ben uyumakta iken yerlerin hazinelerinin anahtarları bana getirildi ve elime konuldu.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Bende bir heybet yaratılmış olmakla bana yardım edildi. Hikmetli sözler bana verildi. Yeryüzü de benim için mescid ve temiz kılındı. Ben bir ara uyumakta iken yerin hazinelerinin anahtarları bana getirildi, elime konuldu.»
Buharı ve Müslim, îbn Vehb hadisinde belirtildiğine göre Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m çok sevinerek kahkahayla güldüğünü ve küçük dilinin göründüğünü görmedim. O, sadece gülümserdi.»
Tirmizî, Abdullah b. Hars b. Cüz'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) kadar çok gülümseyen birini görmedim.» Yine
aynı ravi şöyle diyor: «Rasûlullah (s.a.v.)'m gülmesi tebessüm şeklinde
idi.»
Müslim, Yahya b. Yahya kanalı ile Simak b. Harb'in şöyle dediğini
rivayet etmiştir:
«Cabir b. Semüre'ye şöyle dedim:
- Sen Rasûlullah'm meclisinde oturur muydun?
- Evet, çok otururdum. O, sabah namazını kıldıktan sonra güneş doğuncaya kadar namazgahında kalırdı. Sahabeler yanında sohbet ederler, cahiliye konularına dalıp gülerler; Rasûlullah ise sadece gülümserdi.»
Ebu Davud et-Tayalisî, Simâk b. Harb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cabir b. Semüre'ye şöyle dedim:
- Sen Peygamber (s.a.v.)'in meclisinde bulunur muydun?
- Evet. O, çok az susardı. Çok az gülerdi. Ashabı çoğu kez onun yanında şiir okurlardı. Bunlarla ilgili birşeyden bahsedince onlar gülerler, ama o çoğu kez gülümserdi.»
Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Harice b. Zeyd b. Said'in şöyle dediğini
rivayet etmiştir:
«Babam Zeyd b. Sabit'in yanma birkaç kişi gelerek:
- Bize Rasûlullah'm ahlakını anlat, dediler. Babam da şöyle dedi:
- Ben onun komşusu idim, vahiy nazil olduğunda bana haber gönderır, ben de yanma gider, vahyi yazardım. Biz dünyadan bahsettiğimizde o da bizimle beraber dünyadan bahsederdi. Biz ahiretten bahset tığımızde, o da bizimle beraber ahiretten bahsederdi. Yiyecekten bah Bertiğimizde, o da bizimle beraber yiyecekten bahsederdi. îşte bütün bunları, onun ahlakı olarak size anlatıyorum.» [12]

Hz. Peygamberdin Cömertliği

Daha öceki sayfalarda da geçtiği gibi Buharı ve Müslim, Zührî tarikiyle îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.), insanların en cömerdi idi. Özellikle ramazan ayında daha da cö-mertleşirdi. O sıralarda Cebrail yanına gelir, beraberce Kur'ân okurlardı. Rasûlullah (s.a.v.), esen rüzgardan daha cömert olup çokça hayır işlerdi.»
Bu hadiste Hz. Peygamber'in cömertliği, her tarafa fayda saçan rüzgarın cömertliğine benzetilmektedir. Böyle bir rüzgar nasıl kesintisiz olarak her tarafa fayda saçarsa, Rasûlullah'ın cömertliği de devamlı ve kesintisiz olup herkese ulaşırdı.
Buharı ve Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet ederler:
«Rasûlullah (s.a.vj'dan birşey istenildiği zaman asla hayır demezdi.»
imam Ahmed b. Hanbel, îbn Ebi Adiy tariki ile Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'dan islâm üzere birşey istenildiğinde mutlaka onu verirdi. Bir adam ona geldi. Birşeyler istedi. O da iki dağ arasında bulunan zekat koyunlarından birçoğunun ona verilmesini emretti. Koyunları alan adam, kavmine dönüp şöyle dedi:
- Ey kavmim! Müslüman olun. Çünkü Muhammed, fakirliğe düşme korkusu taşımaksızın insanlara bağışta bulunuyor.»
imam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Adamın biri, Peygamber (s.a.v.)'e gelip birşeyler istedi. Peygamber (s.a.v.) de ona, iki dağ arasında bulunan koyunlardan bir kısmını verdi. Koyunları alan adam, kavmine dönüp şöyle dedi:
- Ey kavmim Müslüman olun. Müslüman olun, çünkü Muhammed, fakirliğe düşme endişesi taşımakszın insanlara bağışta bulunuyor.
Adamın biri, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına dünyadan başka bir isteği olmaksızın gelirdi, ama akşam olmadan o kişi, dinini, dünyadan ve dünyadaki şeylerden daha çok sever hale gelirdi.»
Rasûlullah (s.a.v.), kalbi islâm'a zayıf bir bağla bağlı bulunan kimselerin kalplerini ısındırıp İslâm'a bağlamak için o kadar bol bağışta bulunurdu ki, bu gibi kimseler başkalarının da kalplerini ısındırsınlar ve böylece islâm'a girmeleri sağlanmış olsun. Nitekim Hüneyn gününde bol miktardaki deve, koyun, altın ve gümüşleri de "Müellefe-i Kulûb"a bolca dağıtmıştı. Bununla beraber Ensâr ile Muhacirlere hemen hemen birşey vermemişti. Aksine elde edilen ganimetleri, kalplerini İslâm'a ısındırmak istediği Müeîlefe-i Kulûba vermiş, diğer Müslümanları ise ganimetsiz bırakmıştı. Çünkü Cenâb-ı Allah, onların kalplerine zenginlik ve hayır koymuştu. Bu taksimatı eleştiren ve hikmetinin sebebini soran Ensâr topluluğuna da teselli mahiyetinde şöyle demişti:
- İnsanların, koyun ve develeri alıp gitmelerine, sizin ise Ra-sûlullah'ı yanınıza alıp adamlarınızın yanına dönmeye razı olmaz mısınız?
Onlar da:
- Razı olduk ya Rasûlallah, demişlerdi.
Yine amcası Abbas'a da İslâm'a girişinden sonra Bahreyn'den getirilip "Mescid-i NebevTde önüne bırakılan malları vermişti Amcası Ab-bas şöyle demişti:
- Ya Rasûlallah, bana mal ver. Ben Bedir gününde kendi nefsimin -fidyesini verdim. Ukayl'ın da fidyesini verdim.
- Al öyleyse.
Abbas, eteğini açarak o malı eteğine döktürmüş, sonra götürmek üzere ayağa kalkmaya yeltenince kaldıramamış ve Rasûlullah'a:
- Bana yardımcı ol da şu malı kaldırayım, demişti. Rasûlullah ise, ona şu karşılığı vermişti:
- Hayır, yapamam.
- Sahabelere emir ver de bana yardım etsinler.
- Hayır.
Abbas, eteğindeki malların bir kısmını çıkarıp yere bırakmış, ama yine kaldırıp götürememişti. Rasûlullah'tan kendisine tekrar yardıma olmasını istemiş, Rasûlullah reddedince sahabelerin yardımcı olmalarını sağlamasını istemiş; o, bunu da yapmamıştı. Bunun üzerine Abbas, bir miktar malı daha eteğinden çıkarıp bırakmış, o kalan kısmı alıp götürmüş, mescitten dışarı çıktığı esnada Rasûlullah, onun gözlerine bakmış, gözlerindeki hırsı tuhaf karşılamıştı.
Ben derim ki: Hz. Abbas, güçlü, uzun boylu ve sağlam bünyeli bir adamdı. Taşıdığı mallar en azından 40.000 dirhem kadardı. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî, bu hadiseyi sahihinde Abbas in menkıbelerini anlatırken kesin ifadelerle nakletmiştir ve bu hadiseyi, şu ayetten bahsederken rivayet etmiştir:
«Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere, "Allah kalplerinizde bir iyilik bulursa, size sizden almanın daha hayırlısını verir, sizi bağışlar, Allah bağışlayandır, merhamet edendir." de.» (ci-Enfâi, 70.)
Önceki sayfalarda da Rasûlullah'm hizmetkarı Enes b. Malik'in
şöyle dediği nakledilmişti:
«Rasûlullah (s.a.v.), insanların en cömerdi ve en bahadırı idi. Nasıl böyle olmasın ki? O, Allah'ın elçisi idi. En mükemmel sıfatlarla yaratılmıştı. Aziz ve Celil olan Allah'ın elinde bulunan şeylere bel bağlamıştı ki, Allah, ona kutsal kitabının şu muhkem ayeti ile gerçeği şöyle haber
vermişti:
«Göklerin ve yerin mirasçısı Allah olduğu halde, siz niçin Allah yolunda sarf etmiyor sunuz?» (ei-Hadid, 10.)
«O, sarfettiğiniz herhangi birşeyin yerine daha iyisini koyar, çünkü O, rızık verenlerin en hayırhsıdır.» (Sebe', 39.)
Peygamber (s.a.v.) ki sözü doğru ve tasdiklenmiş, vadi gerçekleştirilmiş ve yerine getirilmiş bir kimse olarak müezzini Bilal'e şöyle demişti: «Ey Bilal, sarfet, Arş'm sahibinin, malını azaltmasından da korkma.» Yine Peygamber (s.a.v.), bir hadisinde şöyle buyurmuştur:
«Kulların sabahladığı her günde mutlaka iki melekten biri şöyle der: «Allah'ım! Malını sarfedenin sarfettiği malının yerini doldur.» Meleklerden diğeri de şöyle der: «Allah'ım, cimrilik edenin malını yok et.» Başka bir hadiste de Peygamber (s.a.v.), Aişe'ye şöyle demiştir: «Malı kısıp ta infak etmemezlik yapma, aksi takdirde Allah da sana kısar. Kesenin ağzını bağlama, yoksa Allah da sana kesenin ağzını bağlar,»
Sahih bir hadiste Hz. Peygamber, yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu
nakletmiştir:
«Ey Adem oğlu! Sen infak et ki, ben de sana infak edeyim.» Peygamber (s.a.v.), nasıl insanların en cömerdi ve en bahadırı olmasın? O ki, Allah'a dayanıp tevekkül etmişti. Onun tevekkülü kadar tevekkül eden başka bir kimse yoktu. O, Allah'ın rızkına

ve yardımına güvenmişti. Rabbinin her hususta kendisine yardım edeceğine inanmıştı. O'ndan yardım dilerdi. Sonra o, bisetinden önce de bisetinden sonra da hicretinden Önce de fakirlerin, dulların, öksüzlerin, zayıfların ve düşkünlerin sığınağı olmuştu. Nitekim önceki sayfalarda nakletmiş olduğumuz meşhur kasidesinde amcası Ebu Talib, onun böyle olduğunu ifade etmişti:

«Hiç bir kavim senin gibi ırzı koruyan bir efendi ve seyyidi bırakmış değildir.
Hiddetli ve çabuk konuşan bir kimse değilsin.
Kavmin işlerinin idaresi sana bırakılmıştır.
Beyaz yüzlü ve beyaz tenlisin.
Senin yüzün suyu hürmetine yağmur yağdırılması için dua edilir. öksüzlerin velisi, dulların sığınağısın. Haşimiler, helak olmamak için sana sığınırlar. Onlar senin yanında nimet ve lütuf içindedirler.»

Hz. Peygamber'in tevazuuna gelince, îmam Ahmed b. Hanbel, Hammad b. Seleme tariki ile Enes'in bu konuda şöyle dediğin rivayet etmiştir:

«Adamın biri, Kasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:
- Ey seyyidimiz, ey seyyidimizin oğlu!
- Ey insanlar! Siz sözünüzü söyleyin, ama şeytan sizi aldatmasın, sizi hevesinize esir kılmasın. Doğrusu ben Abdullah'ın oğlu Muham-med'im. Allah'ın Rasûlü'yüm. Vallahi sîzin beni, Allah'ın yücelttiğinden daha fazla yüceltmenizi istemiyorum, dedi.»

Müslim, Ömer b. Hattab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Hristiy ani arın Meryem oğlu isa'yı aşırı derecede takdis ettikleri gibi beni takdis etmeyin. Ben sadece bir kulum. Benim için yalnız: «Allah'ın kulu ve elçisi» deyin.»

imam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Şube kanalı ile Esved'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe'ye şöyle bir soru sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.) evinde, ailesinin yanında ne yapardı?
- Ailesinin işleriyle meşgul olurdu. Namaz vakti girince de namaz kılmak üzere evinden çıkıp giderdi.»

imam Ahmed b. Hanbel, Hişam b. Urve'nin bir adamdan naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Hz. Aişe'ye şöyle bir soru soruldu:
- Rasûlullah (s.a.v.), evinde ne yapardı?
- Elbiseleri yamar, ayakkabıları diker, buna benzer işler yapardı.» Beyhakî, Ebu'l-Hüseyn b. Büşran kanalı ile Umre'nin şöyle dediğini

rivayet etmiştir:

Hz. Aişe'ye sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.) evinde ne yapardı?
- Rasûlullah (s.a.v.), insanlardan biri idi. Elbisesinde bitleri araştırır, koyun sağar, kendi nefsine hizmet ederdi.»

Ibn Asâkir, Ebu Üsâme tariki ile Umre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Aişe'ye sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.), ailesi içinde nasıldı?
- insanların en yumuşağı, en keremlisi idi. Çok güler ve tebessüm ederdi.»

Ebu Davud et-Tayalisî, Şube kanalı ile Enesin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), çokça zikreder, boş şeyleri hemen hemen hiç söylemez, merkebe biner, yün elbise giyer, kölenin davetine icabet ederdi. Onu, Hayber gününde yuları hurma lifinden örülme merkebi üzerinde görmeliydin.»

Beyhakî, Abdullah b. Ebi Evfa'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), zikri çok yapar, boş şeyleri çok az söyler, namaza uzatır, hutbeyi kısaltırdı. Köle ve dulla beraber yürümekten çekinmezdi, ihtiyaçlarını giderinceye kadar onlarla beraber olurdu.»

Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), merkebe biner, yün elbise giyer, koyunu ağıla bağlar ve misafire ikramda bulunup görevine riayet ederdi.» Bu, bu şekli ile gariptir.

Muhammedb. Sa'd, amcasının hücresinde bulunan Müreysîli Hris-tiyan bir kimse olan ve Utbe'nin azadlısı Sehl'in şöyle dediğini rivayet

etmiştir:

«Bir gün amcamın bir kitabını açtım. Okumaya başladım. İçinde başka bir yazıyla yazılmış bir kağıt gördüm. Onda Muhammed (s.a.v.)'in şu evsafı yazılıydı:

«Ne uzun ne de kısadır. Beyaz tenlidir. İki saç örgüsü vardır, iki kürek kemiği arasında mühür vardır. Kabaları üzerine oturup dizlerini -dik tutar ve elleriyle dizlerini bağlar. Bu oturuşu çokça yapar. Sadakayı kabul etmez. Merkebe ve deveye biner. Koyunu sağar, yamalı gömlek giyer. Böyle yapan kimse ise kibirden uzaktır. O, ismail peygamber so-yundandır. Adı Ahmed'dir.»

Amcam gelip kitabını okuduğumu görünce, beni dövdü ve:
- Bu kitabı niye açıp okudun? diye çıkıştı. Ben de:

- Bunda Muhammed'in evsafi yazılıdır, dedim. Ama amcam:
- O, henüz gelmemiştir, dedi.»
imam Ahmed b. Hanbel, ismail kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah kadar çoluk çocuğa merhamet eden birini görmedim.»
"Şemail" adlı eserinde Tirmizi, Mahmud b. Gaylan kanalı ile Eş'as b. Süleym'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Halam, amcasının kendisine şöyle dediğini bize nakletti: «Bir ara ben Medine'de yürümekteydim. Biri arkamdan;
- Eteğini kaldır. Böyle yapman temizliğe daha uygun olur. Elbisen de çabuk eskimez, dedi.
Döndüm, baktım. Bunu söyleyenin Rasûl-ü Ekrem olduğunu gördüm.
- Ya Rasûlallah, bu, değeri olmayan (melha) bir elbisedir. Yerde sürünse de önemi yok, dedim. Bunun üzerine o:
- Bana uymak istemez misin? buyurunca, elbisesine baktım eteği ayaklarının yarısına kadardı.»
Hz. Osman'ın eteği de ayaklarının yarısına kadardı ve: «Arkadaşım Rasûhıllah'm eteği de ancak bu kadar uzundu.» derdi.
Enes b. Malik şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), çok peçe örterdi. Elbisesi de zeytini sıkıp yağ çıkaran yağcımnkini andırırdı.»
Bu hadiste gariblik ve münkerlik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), oyun oynamakta olan çocukların yanma uğradı, onlara selam verdi.» [13]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/9.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/9-11.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/12-14.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/15-20.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/21-24.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/25-26.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/27-30.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/31-34.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/35.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/35-37.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/37-41.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/42-52.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/53-58.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Peygamberin Mizacı (Karakteri)
Hz. Peygamber'în Zühdü Ve Dünyaya Îltîfat Etmeyîşî
Hz. Peygamber'în İbadeti Ve Bu Hususta Kendînî Yorması
Hz. Peygamberin Şecaati
Geçmiş Peygamberlerden Nakledilen Kitaplarda Hz. Peygamber
Nübüvvet (Peygamberlik) Delilleri
Fasıl
Nübüvvetin Manevî Delilleri

Hz. Peygamberin Mizacı (Karakteri)

İbn Luhay'a, Enes'in, şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), insanlar arasında çocuklarla en çok şakalaşan kimse idi.»
Nitekim bu konuda Enes'in, Rasûlullah (s.a.v.)'m onun kardeşi Ebu Ümeyr'le şakalaştığına dair hadisi de daha Öncek sayfalarda geçmişti. O hadiste anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Ümeyr'e - kendisinin oynamakta olduğu bülbül yavrusunu kastederek: "Ey Ebu Ümeyr, bülbül yavrusuna ne oldu?" diye sormuş, o da oynamakta olduğu bülbül yavrusunun ölmüş olduğunu Rasûlullah'a söylemişti.
Enes, bu hadisi nakletmekle Rasûlullahın, insanların âdetine uyarak küçük çocuklarla şakalaştığını ifade etmek istemiştir.
îmam Ahmed b. Hanbel, Halef b. Velid tariki ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Adamın biri, Peygamber (s.a.v.)'e gelip binek istedi. Rasûlullah (s.a.v.) da ona şöyle dedi:
- Biz seni dişi bir devenin yavrusuna bindirelim.
- Ya Rasulallah, ben dişi deve yavrusunu ne yapayım?
- Develeri, dişi develerden başkası mı doğurur ki?»
Ebu Davud, Numan b. Beşir'in şöyle dediğini rivayet eder: «Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v.)'in yanma girmek için izin istedi İçeride Aişe'nin Peygamber (s.a.v.)'e yüksek sesle bağırdığım işitti. İçeri girince tokatlamak için kızı Aişe'nin üzerine yürüyüp:
- Sen, Rasûlullah'a mı bağırıyorsun? diye çıkıştı. Peygamber (s.a.v.) de ona engel olmaya çalıştı. Ebu Bekir de Öfkeli olarak oradan çıkıp gitti. Çıkıp giderken Rasûlullah, Aişe'ye:
- Görüyorsun değil mi, seni babandan kurtardım? dedi. Aradan birkaç gün geçtikten sonra Hz. Ebu Bekir tekrar Rasûlullah'n yanma girmek için izin İstedi. İçeri girince, Rasûlullah'la Aişe'nin barışmış olduklarını gördü ve onlara:
- Beni aranızdaki savaşa nasıl soktunuzsa barışınıza da aynı şekilde sokun, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Olur, dediğim yaptık, yaptık, diye cevap verdi.»
Ebu Davud, Avf b. Malik el-Eşcaî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Tebük gazvesinde deri bir çadırda oturmakta olan Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gidip selam verdim. Selamımı aldı ve:
- İçeri gir, dedi. Ben de:
- Vücudumun tamamı ile mi içeri gireyim ya Rasûlallah? diye sordum.
Oda:
- Evet öyle yap, deyince içeri girdim.
Velid b. Osman b. Ebi Âmile dedi ki: Avf b. Malik el-Eşcaî, Rasûlullah'm içinde oturmakta olduğu çadırının küçük oluşu yüzünden vücudumun tamamı ile mi içeri gireyim? diye sormuştu.»
Ebu Davud, İbrahim b. Mehdi kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) bana, "Ey iki kulaklı!" dedi.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Zahir adında bâdiyeden bir adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanına hediyelerle gelir. Gideceği zaman da Peygamber (s.a.v.), ona ihtiyacı olan şeyleri temin edip uğurlardı. Uğurladıktan sonra da: «Zahir bizim köylümüzdür. Biz de onun kentlisiyiz.» derdi. Onu çok severdi. Zahir, canlı kanlı bir adamdı. Pazarda eşyasını satarken Rasûlullah (s.a.v.), arkadan gelip onu kucakladı ama o, Rasûlullah'ı göremedi. "Bırak beni, sen kimsin?" dedi. Başını çevirince, kendisini kucaklayanın Rasûlullah olduğunu anladı Anladıktan sonra da sırtı Rasulullah'm göğsüne yapışık olduğu için ondan kurtulmaya bile çalışmadı. Rasûlullah da:
- Kim köle satın alır? diye sordu. O da şu cevabı verdi:
- Ya Rasûlallah, eğer beni köle diye satmak istersen, vallahi beni beş para etmez biri olarak göreceksin.
- Hayır, sen Allah katında değersiz değilsin. Aksine sen O'nun nezdinde kıymetlisin.»
Buharî de sahihinde buna benzer bir rivayette bulunarak şöyle der: "Abdullah adında - eşek lakabıyla tanınan- bir adam vardı. Rasûlullah (s.a.v.)'ı şakalarıyla güldürürdü. Bir gün içki içtiğinden yakalanıp Rasulullah'm huzuruna getirildi. Adamın biri:
- Allah buna lanet etsin, ne kadar da içki yüzünden yakalanıp getiriliyor! deyince Rasûlullah, o adama şöyle dedi:
- Ona lanet okuma. Çünkü o, Allah ve Rasûlünü seviyor.» Buharî ve Müslim, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir «Peygamber (s.a.v.)'in Enceşe adında bir deve sürücüsü vardı. Zevcelerinin bindiği develeri güdüyordu. Develeri süratle yürütmek istemiş ve yormuştu. Rasûlullah da ona şöyle demişti:
- Yazıklar olsun sana ey Enceşe, şişelere merhametli davran.» Bu hadiste geçen şişeler kelimesi ile kadınlar kastedilmiştir. Bu

bir latife kelimesidir. Hz. Peygamber, latife yapmak için kadın kelimesi yerine şişe kelimesini kullanmıştır. Allah'ın salat-ü selamı kıyamet gününe kadar onun üzerine olsun.»
Rasûlullah (s.a.v.)'m huyunun güzelliğine, ahlakının yüceliğine ve şakacılığına delil olarak da Ümmü Zerr'in hadisini uzun uzadıya Hz. Ai-şe'den dinlemiş olmasıdır. Bazı rivayetlerde naklolunduğuna göre bu hadisi, Hz. Aişe'ye bizzat kendisi anlatmıştır.
îmam Ahmed b. Hanbel'in, Mesruk'tan rivayetine göre Hz. Aişe şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir gece kadınlarıyla sohbet etti ve bir hadis anlattı. Kadınlarından biri dedi ki:
- Ya Rasûlallah, bu, Hurafe'nin hadisidir. Rasûlullah, ona şöyle sordu:
- Sen Hurafe'nin kim olduğunu biliyor musun? Doğrusu Hurafe, Azire kabilesinden bir adamdı. Cahiliye döneminde cinler onu esir aldılar. Uzun süre cinler arasında kaldı. Sonra onu insanlara geri verdiler. Cinler arasında gördüğü hayret verici şeyleri insanlara anlatırdı, işte onun bu anlattıklarına insanlar, Hurafe'nin hadisi dediler.»
Ben derim ki: Bu garip hadislerdendir, münkerlik içermektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Tirmizî, Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İhtiyar bir kadın, Rasulullah'm yanma gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah Allah'a dua et de beni Cennet'e koysun.
- Ey falanın annesi! İhtiyar kadınlar, Cennet'e giremezler! Bunun üzerine o ihtiyar kadın, ağlayarak Rasûlullah'ın yanından ayrıldı. Gidişinden sonra Rasûlullah (s.a.v.), yanında bulunanlara dedi ki:
- Gidin, ona deyin ki, o kadın ihtiyar olarak Cennet'e girmeyecektir. Zira yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
«Biz onları yeniden yaratmışız dır. Onları bakire kılmışızdır.» (ei-Vâkıa, 35-36.)
Tirmizî, Abbas b. Muhammed ed-Dûrî kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Dediler ki:
- Ya Rasûlallah, sen bizimle şakalaşıyorsun.
- Ben sadece gerçeği söylüyorum (şaka yaparken de doğruyu söylüyorum).» [1]

Hz. Peygamber'în Zühdü Ve Dünyaya Îltîfat Etmeyîşî

Yüce Allah buyurdu ki:
«Kendilerini sınamak için, dünya hayatının süsü olarak bol bol geçimlik verdiğimiz kimselere sakın göz dikme. Rabbinin rızkı daha iyi ve daha devamlıdır.» (Tâ-Ha, m.)
«Sabah akşam Rablerinin rızasını dileyerek ona yalvaranlarla beraber sen de sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerini o kimselerden ayırma. Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma.» (ei-Kehf, 28.)
«Ey Muhammedi Bizi anmaktan yüz çevirenlere ve dünya hayatından başka birşey istemeyenlere aldırma. Bu, onların ulaştıkları bilginin seviyesini gösterir.» (en-Necm 29-30)
«Andolsun ki, sana daima tekrarlanan yedi ayetli Fatiha'yı ve Kur'ân-ı Azim'i verdik. Kafirler içinde bazı kimselere verdiğimiz kat kat servete gözünü dikme; onlara üzülme. İnananları kanatlarının altına
al.» (el-Hicr, 87-88.)
Bu konuda birçok ayet daha vardır. Hadislere gelince onları da şu şekilde sıralayabiliriz:
Yakub b. Süfyan, Ebu'l-Abbas kanalı ile Muhammed b. Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «tbn Abbas, bize şöyle bir hadiseyi anlatıyordu: Genâb-ı Allah, Peygamberine meleklerinden birini Cebrail ile birlikte göndermiş. Melek Allah'ın peygamberine şöyle demiş:
- Cenâb-ı Allah, kul ve peygamber veya hükümdar ve peygamber unvanlarından birini tercih etmekte seni serbest bırakıyor.
Meleğin böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Cebrail'e dönerek fikrini sormuş. Cebrail de tevazulu olmasını ona işaret etmiş. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o soruyu soran meleğe şu cevabı vermiş:
- Ben kul ve peygamber olmak istiyorum.
Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra hayatının sonuna kadar bir yere yaslanarak yemek yememişti.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Fudayl kanalı ile Ebu Hü-reyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Cebrail, Rasûlullah'ın yanma gelip oturdu ve göğe baktı. Bir melek iniyordu. Cebrail dedi ki:
- Şu melek, Cenâb-ı Allah'ın kendisini yarattığı günden beri şimdiye kadar inmiş değildir.
Melek inince gelip dedi ki:
- Ya Muhammed, Rabbin beni sana elçi olarak gönderdi. Seni hükümdar ve nebi mi kılsın, yoksa kul ve rasûl mü kılsın?»
Buharî ve Müslim, Rasûlullah'ın zevcelerinden ayrılıp ilâ etmesi, yani bir ay müddetle onlarla temas kurmayacağına yemin etmesi ve evin ikinci katındaki çardakta uzlete çekilmesiyle ilgili olarak şöyle bir rivayette bulunmuşlardır: «Ömer b. Hattab, çardakta uzlete çekilen Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gitti. Odasında bir sepet selam ağacmm meyvesi, bir sepet arpa ve bir de duvara asılı bir deri parçası vardı. Rasûlullah'm da hasır parçası üzerine uzanmış olduğunu ve hasırın, Rasûlullah'ın böğründe iz yapmış olduğunu gördü. Bunun üzerine gözleri yaşarmaya başladı. Rasûlullah ona sordu:
- Neyin var ey Ömer?

- Ya Rasulallah, sen, Allah'ın yarattıkları içinde seçkin kulsun. Kisra ile Kayser refah ve konfor içinde yaşıyorlar. Bu ne haldir?
Rasûlullah, yüzü kızararak kalkıp oturdu ve şöyle dedi:
- Ey Hattab'm oğlu! Sen şüphe içinde misin? Onların lezzetleri ve nimetleri dünya hayatında kendilerine erkenden verilmiştir. Dünyanın onlara, ahiretin de bize verilmesine razı olmaz mısın?
- Evet, razı olurum ya Rasulallah. .
- Öyleyse Aziz ve Celil olan Allah'a hamd et.»
Aradan bir ay geçince yüce Allah, zevcelerini yanında kalmak veya ayrılıp gitmekte serbest bırakmasını Rasûlullah'a emretti ve ona şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: «Eğer dünya hayatını ve süslerini istiyorsanız gelin size bağışta bulunayım ve güzellikle salıvereyim. Eğer Allah'ı, peygamberini, ahiret yurdunu istiyorsanız bilin ki, Allah içinizden iyi davrananlara büyük ecir hazırlamıştır.» (ei-Ahzâb, 28-29).
Biz bu konuyu tefsirimizde detaylı olarak anlattık. Bu ayetin nüzulü üzerine Rasûlullah (s.a.v.) işe ilk olarak Hz. Aişe'der sormakla başlamış:
- Ey Aîşe! Sana birşey anlatacağım. Annene ve babana danışmadan acele karar verme.
Böyle dedikten sonra Aişe'ye yukarıdaki ayet-i kerimeleri okumuştu. Aişe de ona şöyle demişti:
- Bu iş için mi anneme ve babama danışacağım? Oysa ben Allah'ı, Rasûlünü ve ahiret yurdunu tercih ediyorum.» Rasûlullah'ın diğer zevceleri de aynı cevabı vermişler, Rasûlullah da onlardan razı olmuştu.»
îmam Âhmed b. Hanbel, Ebu Nadr kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittim. Şeritle bağlanmış bir kanepenin üzerine uzanmıştı. Başının altında lif astarlı, deri kaph bir yastık vardı. Ashabından birkaç kişi de onun yanma geldi.O esnada Ömer de geldi. Rasûlullah, biraz yana döndü. Ömer, onun böğrü ile kanepeyi bağlayan şerit arasında herhangi bir örtü ve astar görmedi. Şerit, Rasûlullah in böğründe iz yapmıştı. Bunun üzerine Ömer ağlamaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle sordu:
- Niçin ağlıyorsun ey Ömer?
- Vallahi şunun için ağlıyorum. Ben, Allah katında senin Kis-ra'dan ve Kayser1 den daha kıymetli bir zat olduğunu biliyorum. Onlar, dünya lüksü içinde yaşıyorlar. Sen Allah rasûlü olduğun halde şu gördüğüm yerde bulunuyorsun... Bu nasıl iştir?
- Dünyanın onlara, ahiretin de bize verilmesine razı olmaz mısın?
- Olurum.
- îşte bu böyledir.»
Ebu Davud et-Tayalisî, Mesudî kanalı ile Alkame b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir hasırın üzerine uzandı. Hasır, onun cildinde iz yaptı. Ben de cildini ovalamaya başladım ve şöyle dedim:
- Anam babam sana feda olsun. İzin versen de şu hasırın seni incitmesine engel olacak bir sergi serelim de üzerinde uzan ve uyu.
- Ben dünyada bir ağacın altına gelip gölgelenerek dinlenen, sonra kalkıp giden bir yolcu gibiyim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hasır üzerinde uzanmış vaziyette iken Ömer yanma geldi. Hasır onun böğründe iz meydana getirmişti. Ömer şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, şu hasırdan daha yumuşak bir yatak edinsen olmaz mı?
- Ben dünyada yaz gününde bir günün bir saatinde bir ağacın altına gelip gölgelenen, dinlendikten sonra kalkıp giden bir yolcu gibiyim.»
Buharî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Benim Uhud dağı kadar altınım olsa bile üç gün geçmeden onu infak etmesem, memnun ve hoşnud olmam. Ancak bir borç için ayıracağım kısım müstesna.»
Buharî ve Müslim, Ebu Hüreyre'den naklen Rasûlullah (s,a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: «Allah'ım Muhammed ailesinin rızkını geçimlik yap.»
İbn Mace'nin, Ebu Said'den naklettiği hadise göre Hz. Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Allah'ım, beni miskin olarak yaşat, miskin olarak Öldür. Miskinler zümresi arasında da hasret.»
Bu zayıf bir hadistir, doğrusunu Allah bilir.
Ancak Tirmizî de bunu başka bir kanaldan rivayet etmiştir. Bu rivayete göre Enes, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu nakletmiş-tir:
«Allah'ım, beni miskin olarak yaşat. Miskin olarak öldür. Kıyamet gününde beni, miskinler zümresi içinde hasret.» Aişe validemiz, Ra-sûlullah'a şöyle sormuş:
- Niçin böyle diyorsun ya Rasulallah?
- Çünkü miskinler, Cennet'e zenginlerden kırk sene önce girerler. Ey Aişe, yarım hurma parçası vererek de olsa miskini boş çevirme. Ey Aişe, miskinleri sev, onları kendine yakın kıl ki, kıyamet gününde Allah da seni kendine yakın kılsın.»

Bu, garib bir hadistir. Senedinde zayıflık, metninde de münkerlik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdussamed kanalı ile Said b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bana şöyle bir soru soruldu:
- Rasûlullah (s.a.v.), hiç elenmiş halis un gördü mü?
- Rasûlullah (s.a.v.), yüce Rabbinin huzuruna varıncaya kadar elenmiş halis un görmedi.
- Rasûlullah zamanında sizin elekleriniz var mıydı?
- Hayır, eleklerimiz yoktu.
- Peki arpayı nasıl ekmek yapardınız?
- Onu üflerdik uçan uçup gider, kalanı da ekmek yapardık.» Tirmizî, Ebu Üiname'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın evinde arpa ekmeği artmazdı.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Ebu Hazım'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Ebu Hüreyre'nin, parmağıyla defalarca işaret ederek şöyle dediğini gördüm:
«Ebu Hüreyre'nin nefsi elinde bulunan zata yemin ederim ki, Allah'ın peygamberi ve ailesi, üç gün peşpeşe buğday ekmeğine doymadılar. Bu hali, onun dünyadan ayrılışına kadar devam etti.»
Buharî ve Müslim, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Medine'ye gelişlerinden beri Muhammed ailesi, üç gün peş peşe buğday ekmeğine doymuş değildi. Bu hal, onun irtihaline kadar devam etti.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'm vefatına kadar Muhammed ailesi, üç gün peş peşe buğday ekmeğine doymadı. Yine onun vefatına kadar sofrasından ekmek parçası asla kaldırılmış değildir (Yani sofraya konan bütün ekmekler tüketilirdi).»
İmam Ahmed b. Hanbel, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Kendisini hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Muhammed (s.a.v.) elek görmediği gibi, elenmiş undan yapılan ekmek de görmedi. Bu hali, Allah'ın onu peygamberlikle görevlendirmesinden vefat edişine kadar devam etmiştir. Ravi, Hz. Aişe'ye şöyle sorduğunu söylüyor:
- Mademki eleğiniz yoktu, arpayı nasıl yerdiniz?
- Üfleyerek ayıklayıp yerdik.»
Buharı, Muhammed b. Kesir kanalı ile Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Biz, paçayı onbeş gün sonra çıkarıp yerdik.
- Niçin böyle yapardınız?
Benim bu sorum üzerine Hz. Aişe güldü ve şöyle dedi:
- Muhammed ailesi, Muhammed'in vefatına kadar katıklı ekmeği doyasıya yiyememiştir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Muhammed ailesinin üzerinden bir ay geçtiği halde ateş yakmadıkları olurdu. Ancak hurma ve su ile geçinirdik. Bazen de dışardan et getirilmiş olurdu ki bu, bir istisna idi.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Biz Muhammed ailesinin üzerinden bir ay geçtiği halde ateş yakmadığımız olurdu. Ancak su ve hurma denen iki siyah şeyle geçinirdik. Bir de çevremizde Ensâr'dan bazı evler vardı ki, Rasûlullah'a koyunlarının sütünü gönderirler, o da bu sütü içer, bize de içirirdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah kanalı ile Urve b. Zübeyr'üı şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Aişe'nin şöyle dediğini işittim:
- Üzerimizden bir iki ay geçtiği halde Rasûlullah'm evlerinden birinde ateş yakılmadığı olurdu.
Dedim ki:
- Teyzeciğim peki ateş yakınıyordunuz da ne ile geçiniyordunuz?
- İki siyah şeyle; su ve hurma ile geçinirdik.»
Ebu Davud et-Tayalisî,Şube kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat edinceye kadar iki gün peş peşe doyasıya arpa ekmeği yememişti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Bekir, geceleyin bize bir koyun budu gönderdi. Ben tuttum,
Rasûlullah o budu kesip parçaladı (veya Rasûlullah tuttu; ben o budu kesip parçaladım), ama bu kesip parçalama işini karanlıkta yapıyorduk. Kandilimiz yoktu. Eğer kandilimiz olsaydı, onu geceleyin pişirip katık yaparak yerdik. Muhammed ailesinin üzerinden bir ay geçtiği halde ekmek pişirme dikleri, tencerenin altında ateş yakmadıkları görülürdü.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Halef kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m ailesinin bazen bir iki ay geçtiği halde evlerinde ekmek pişirmek, yemek yapmak için ateş yakmadıkları olurdu.
Dediler ki:
- Peki ya ne ile geçinirlerdi ey Ebu Hüreyre?
- İki siyah şeyle, yani hurma ve su ile geçinirlerdi. Ensâr'dan komşuları vardı. Allah onlara hayır mükafat versin. O komşuların

koyunla-
. rı vardı. Bu koyunlarının sütünün bir kısmını, Rasûlullah ailesine gönderirlerdi.»
"Sahih-i Müslim"de Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiğinde insanlar iki siyah şeye, hurma ve suya doymuşlardı.»
İbn Mace, Süveyd b. Said kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a günün birinde sıcak yemek getirildi. O yemeği yedikten sonra: "Elhamdülillah. Şu kadar zamandan beri karnıma sıcak yemek girmemişti." dedi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Patıma, Rasûlullah (s.a.v.)'a bir parça arpa ekmeği verdi. Rasûlullah da: "Bu üç günden beri babanın yediği ilk ekmektir." dedi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), birkaç gece peş peşe aç gecelerdi. Ailesi akşam yemeği bulamazdı. Genellikle ekmekleri, arpa ekmeği idi.»
Tirmizî,"Şemail"de Ebu Yusuf b. Abdullah b. Selam'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m bir parça arpa ekmeği aldığını, bu ekmeğin üzerine bir hurma koyduğunu ve: "Bu, buna katıktır." deyip yediğini
gördüm.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v)'ın en çok sevdiği içecek, tatlı ve serin olan içecek
Buharı, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Allah'ın huzuruna varıncaya kadar yufka ekmeği ve haşlanmış koyun eti görmedi.»
Yine bir rivayette Enes şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), masa üzerinde küçük tabakta yemek yemedi. Yufka da yemedi.
Ravi diyor ki: Ben Enes'e şöyle sordum:
- Peki öyleyse yemeği neyin üzerinde yerlerdi?
- îşte şu sofra üzerinde yerlerdi.»
Katade, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a biraz arpa ekmeği ve eritilmiş yağ götürdüm. O, zırhını bir Yahudi'nin yanına rehin bırakarak ondan, ailesi için arpa almıştı. Rasûlullah'ın bir gün şöyle dediğini işittim: Muhammed ailesi yanında ne bir ölçek hurma, ne de bir ölçek tahıl kalmıştır.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında istisnalar hariç sabah ve akşam yemeklerinde et ile ekmek bir arada bulunmamıştır.»
Ebu Davud et-Tayalisî, Numan b. Beşir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hutbe irad eden Ömer b, Hattab'ın insanlara, Cenâb-ı Allah'ın verdiği fütuhattan bahisle şöyle dediğini işittim: «Rasûlullah (s.a.v.)'m açlıktan kıvrandığını, karnını doyuracak kadar kalitesiz hurma dahi bulamadığını görmüşümdür.»
Sahih hadiste anlatıldığına göre Ebu Talha şöyle demiştir: "Ey Üm-mü Süleym! Rasûlullah (s.a.v.)'ın sesini duydum. Ama sesinden onun aç olduğunu anladım." Bu hadisin tamamı "Delâilü'n-Nübüvve" kısmında gelecektir.
Ebu Heysem b. et-Teyyihan kıssasında ise şöyle denmektedir: «Ebu Bekir ile Ömer, açlıktan dolayı evlerinden dışarı çıktılar. Bu esnada Rasûlullah'ın da çıktığını gördüler. Onlara sordu:
- Niçin çıktınız?
- Açlıktan çıktık.
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, ben de sizin gibi açlık yüzünden evimden dışarı çıktım.
Böyle dedikten sonra hep birlikte Heysem b. Teyyihan'ın bahçesine gittiler. Heysem, onlara taze hurma yedirdi. Koyun kesti, etini yediler, soğuk su içtiler. Rasûlullah, onlara şöyle buyurdu:
- îşte bu, size sorgusu yapılacak olan nimetlerdendir.» Tirmizî, Abdullah b. Ebu Ziyad kanalı ile Ebu Talha'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'a, açlığımızı şikayet ettik. Karınlarımızın üzerine bağladığımız taşları birer birer çıkarıp gösterdik. Rasûlullah (s.a.v.) da karnı üzerine iki taş bağlamış olduğunu gösterdi.» Bu garip bir hadistir.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Urve'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah'ın yatağının özelliklerini Hz. Aişe'ye sordum. Bana şu cevabı verdi:
- Onun yatağı deri kaplı olup içinde hurma lifi vardı.» Hasan b. Arfe, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ensâr'dan bir kadın yanıma geldi. Rasûlullah'ın yatağının katlanmış bir aba olduğunu gördü. Kalkıp gitti ve içi yün dolu bir yatağı bana gönderdi. Sonra Rasûlullah, yanıma gelip sordu:
- Ey Aişe, bu nedir?
- Ya Rasûlallah falan Ensârî kadın yanıma geldi, senin yatağını gördü. Kalkıp evine gitti ve bana şu yatağı gönderdi.
- Yatağı ona geri gönder!

Hz. Aişe diyor ki: Ben yatağı o kadına geri göndermedim. Yatağı beğenmiştim, evimde kalmasını istiyordum. Nihayet Rasûlullah, geri vermemi üç kez bana emretti ve şöyle dedi:
- Ey Aişe! Bu yatağı ona geri ver, Allah'a yemin ederim ki, eğer ben istemiş olsaydım, Cenâb-ı Allah, dağları altın ve gümüş olarak benimle birlikte yürütürdü.»
"Şemail" adlı eserinde Tirmizî, Hz. Aişe'ye şöyle bir soru sorulduğunu rivayet etmiştir:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m senin evindeki yatağı nasıldı?
- Deri yüzlüydü, içi hurma lifiyle doldurulmuştu. Hz. Hafsa'ya da aynı soru soruldu. O, şu cevabı verdi:
- Rasûlullah'm yatağı ikiye katlanmış bir Arap abasıydı. Onun üzerinde uyurdu. Bir gece şu abayı dörde katlayayım da Rasûlullah için daha yumuşak olsun dedim ve abayı dörde katladım. Böylece onun üzerinde uyudu, sabahladığında:
- Bu gece bana nasıl bir yatak serdiniz? diye sordu: Biz de:
- Her geceki yatağındır. Ancak bu gece onu iki kat değil, dört kat yaparak altına sermiştik ki, senin için daha yumuşak olsun.
- Onu eski haline getirin. Çünkü yumuşaklığı, bu gece namaz kılmama engel oldu.»
Taberanî, Hakim b. Hizam'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Yemen'e gittim. Zi-Yezen elbisesi alıp getirdim. Rasûlullah (s.a.v.)' a hediye ettim, ama bana geri verdi. Ben de onu sattım. Rasûlullah, onu satın alıp giydi. Sonra ashabının arasına o elbiseyle çıktı. O elbise kadar onun üzerinde güzel birşey görmedim, kendimi tutamayıp şöyle dedim: "Alnında ve ayaklanndaki beyazlık apaçık göründükten sonra devlet reisleri nimetlere bakıp aldırış etmezler, onu cidden mukayese ettikleri zaman sert ve keskin şeyleri kesen, kanlar akıtan kılıç ile o, onları geride bırakıp geçer."
Peygamber (s.a.v.), böyle dediğimi işitince bana dönüp gülümsedi. Sonra evine girip Usame b. Zeyd'e giydirdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseyn b. Ali kanalı ile Ümmü Seleme'nirr şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasulullah (s.a.v.), yüzü sararmış vaziyette yanıma geldi. Rahatsızlığından dolayı yüzünün sararmış olduğunu sandım. Kendisine şöyle sordum:
- Ya Rasulallah, yüzünün sararmış olduğunu görüyorum, bu hastalıktan mıdır?
- Hayır, dün bana yedi dinar getirilmişti. Onu infak etmeyi unuttum, yatağın kıvrımı arasında kaldı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Ümame b. Senlin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir gün ben ve Urve b. Zübeyr, Hz. Aişe'nin yanına gittik. Bize şöyle dedi:
- Siz, Allah'ın Peygamberini görmeliydiniz. Bir gün hastalığı esnasında yanında altı dinarı vardı. Bana bu dinarları yoksullara dağıtmamı emretti. Hastalığı, benim bu dinarları dağıtmama engel oldu. Nihayet yüce Allah, ona şifa ihsan etti. İyileştikten sonra o dinarları ne yaptığımı sordu. Ben de:
- Senin hastalığınla meşgul olduğum için onları dağıtamadım, dedim. O dinarları getirmemi emretti. Kendisine getirdim. Sonra avucuna dizdi ve şöyle dedi:
- Bu dinarlar yanında kalmış olduğu halde Allah'ın huzuruna çıkmış olsaydı, Allah'ın peygamberinin durumu nice olurdu, biliyor musun?"
Kuteybe, Cafer b. Süleyman kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasulullah (s.a.v.), yarına birşey saklamazdı.»
Yani çabucak bozulabilen yiyecek ve benzeri şeyleri ertesi güne bırakmazdı. Çünkü Buharı ve Müslim'in sahihlerinde bulunan bir rivayete göre, Hz. Ömer şöyle demiştir: «Cenâb-ı Allah'ın, rasûlüne fey olarak verdiği ve Müslümanların üzerine at ve binek sürmedikleri Nadiroğul-ları mallarından, Rasulullah kendi ailesi için bir senelik nafakayı ayırır, geri kalan kısmı Allah yolunda hazırlık olsun diye silah ve teçhizata sarfederdi.»
Bu da bizim anlattıklarımızı teyid etmektedir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Mervan b. Muaviye kanalı ile Enes b. Ma-lik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasulullah (s.a.v.)'a üç kuş hediye edildi. Bunlardan birini hizmetçişine yedirdi. Ertesi gün hizmetçisi (öbürlerini) ona getirdi. Hz. Peygamber, ona şöyle dedi:
- Seni, birşeyi yarma saklamandan men etmemiş miydim? Doğrusu Aziz ve Celil olan Allah, her yarının rızkını gönderir.»
Beyhakî, Ebu'l-Hüseyn b. Büşran kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasulullah (s.a.v.), Bilal'in yanına gitti. Yanında bir küme hurma gördü. Ona şöyle sordu:
- Bu nedir ey Bilal?
- Kendim için biriktirip sakladığım hurmadır.
- Yazıklar olsun sana ey Bilâl. Bunun Cehennem ateşinde şiddetli bir sıcaklık olmasından korkmuyor musun? Ey Bilâl, bunu Allah yolunda infak et, Arş'm sahibinin, rızkını azaltmasından da korkma."
Beyhakî, Ebu Davud es-Sicistanî kanalı ile Abdullah el-Havzinî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Halep'te Rasûlullah'm müezzini Bilal ile karşılaştım. Ona şöyle dedim:
- Ey Bilal, bana Rasûlullah'm nafakasını anlat.
- Onun pek çok şeyi yoktu. Olan şeyi de benim idaremde idi. Bu hali, Allah'ın onu peygamberlikle görevlendirmesinden vefatına kadar böyle devam etti. Yoksul bir Müslüman kişi, onun yanına geldiğinde o bana emir verir, ben de gider bir miktar ödünç para bulur, o parayla o yoksul kimse için aba, giyecek ve yiyecek satın alırdım. Öyle ki, müşriklerden bir adam bana rastladı ve şöyle dedi:

- Ey Bilal! Benim mal varlığım vardır. Ödünç alacak oldun mu, hiç kimseden isteme, gel benden iste.
Ben de öyle yaptım. Bir gün ben abdest alıp namaz için ezan okumak üzere yerimden kalktığımda, o müşrikin birkaç tüccarla birlikte geldiğini gördüm. Müşrik tüccar beni görünce, şöyle dedi:
- Ey Habeşî!
- Buyur.
Ben böyle dedikten sonra bana hücum etti. Kaba ve incitici sözler söyledi. Sonra sözüne şunları ekledi:
- Aybaşma kaç gün kaldığını biliyor musun?
- Az bir zaman kaldı.
- Aybaşma dört gece kaldı. O zaman sendeki alacağımı tahsil edeceğim. Sana ödünç olarak verdiğim parayı senin kıymetli bir adam oluşundan veya arkadaşının (Rasûlullah'm) kıymetli oluşundan ötürü vermiş değilim. Ödeyemediğin takdirde kölem olasın ve önceleri gibi tekrar koyunları otlataşm diye sana ödünç vermiştim.
Bilâl diyor ki: İnsanların kalbine gelen şey, benim de kalbime geldi. Telaşlanmaya başladım. Gidip ezan okudum. Yatsı namazını kıldım.
Rasûlullah (s.a.v.-), evine döndü. Yanına girmek için izin istedim. Bana izin verdi. Kendisine şöyle dedim:
- Ya Rasulallah, anam babam sana feda olsun. Kendisinden ödünç para almakta olduğumu sana söylediğim o müşrik adam, bana şöyle ve şöyle dedi. Ne senin yanında ne de benim yanımda ona oîan borcumuzu ödeyecek bir mal yok. O beni rezil rüsvay edecektir. Bana müsaade et de Müslüman olan şu kabilelere gideyim de Cenâb-ı Allab, zimmetimdeki borcu o müşrike ödeyebileceğim kadar malı rasûlüne nasip etsin.
Ben böyle dedikten sonra Rasûlullah'ın yanından çıktım. Evime geldim. Kılıcımı, mızrağımı, kargımı ve ayakkabımı başucuma koydum, ufka yöneldim. Her uykuya dalışımda tekrar uyanıyordum. Gece yarısı olunca uykuya daldım. Nihayet fecr-i evvel doğdu, kalkıp gitmek istedim. Bir de baktım ki, bir adam bana şöyle sesleniyor:
- Ey Bilal, Rasûlullah'ın çağrısına icabet et!
Hemen döndüm. Rasûlullah'ın yanma gittim. Baktım ki yanında dört tane yüklü deve var. Rasûlullah in yanma vardım. İzin istedim. Bana şöyle dedi:
- Sana müjdeler olsun. Allah, sana zimmetindeki borcu ödeyecek kadar mal gönderdi!
Ben de Allah'a hamd ettim. Rasûlullah, bana şöyle dedi:
- Şu" yere çökmüş develeri alıp götürmeyecek misin?
- Evet, götüreceğim.
- Onlar ve üzerlerindeki yükler senin olsun.
Baktım ki develerin üzerinde giyecek ve yiyecekler var. Onları, Rasûlullah'a Fedeklilerin büyüğü hediye etmişti. Rasûlullah bana şöyle dedi:
- Bunları al götür, sonra da borcunu öde.
Ben de öyle yaptım. Üzerlerindeki yükü indirdim. Onlara yem verdim. Sonra sabah ezanını okumak üzere mescide yöneldim. Ezan okudum. Rasûlullah namazı kıldırdıktan sonra Baki mezarlığına yöneldim. Parmaklarımı kulağıma götürüp şöyle ünledim:
- Rasûlullah'tan alacağı olan ve bu alacağını taleb eden kimse varsa buraya gelsin!
O develerin yüklerini satmaya devam ettim. Borçları ödedim. Artık yeryüzünde Rasûlullah'tan alacaklı olan bir kimse kalmadı. Yine de yanımda iki veya bir buçuk okiyelik mal kaldı. Tekrar mescide gittim. Günün çoğu geçmişti.
Rasûlullah (s.a.v.)'m mescitte yalnız başına oturmakta olduğunu gördüm. Kendisine selam verdim. Bana şöyle dedi:
- Şimdiye kadar ne yaptın?
- Rasûlullah'ın zimmetinde olan bütün borçları Cenab-ı Allah ödettirdi, hiçbir şey kalmadı.
- Arta kalan mal var mı?
- Evet, iki dinar arttı.
- Beni onlardan da kurtaracak bir çareye bak (yani onları da yoksullara dağıtarak beni rahatlat), çünkü ben o paralardan kurtulup rahat bulmadıkça evime girmeyeceğim, Bilal diyor ki: O sıralarda yanımıza hiç kimse uğramadı ki, kendisine o artan paraları sadaka olarak verelim. Böyle olunca da Rasûlullah mescitte kaldı. Evine gidemedi. Sabaha kadar orada bekledi ikinci gün de mescitte kaldı. Nihayet akşam vakti iki yolcu geldi. Ben de onları alıp o paralarla onlara yiyecek ve giyecek satın alarak teslim ettim. Yatsı namazım kıldıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.), beni yanma çağırıp şöyle dedi:
- Şimdiye kadar ne yaptın?
- Allah, seni o arta kalan paralardan kurtarıp rahata erdirdi.
'Benim bu cevabım üzerine Rasûlullah (s.a.v.) -o fazla paralar yanında iken ölmekten korktuğu için - tekbir getirdi ve Allah'a hamd etti. Sonra beraberce mescitten kalkıp dışarı çıktık. Kendisi eşlerinin yanına gitti. Her birine ayn ayrı selam verdi. Sonra geceleyeceği odaya çekildi, îşte benden sorduğun şeyin cevabı budur.»
"Şemail" adlı eserinde Tirmizî, Harun b. Musa kanalı ile Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Adamm biri, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Ondan kendisine birşeyler vermesini istedi. Rasûlullah da ona şöyle cevap verdi:
- Sana verecek birşeyim yok. Ancak benim adıma git, borca birşeyler satın al. Elime birşeyler geçerse o borcu ben öderim.

Hz. Ömer dedi ki:
- Ya Rasulallah, işte ben ona verdim. Allah, yapamayacağın ve üstesinden gelemeyeceğin şeyleri sana yüklemedi.
Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Ömer'in bu sözünden hoşlanmadı. Ensâr'dan bir adam da şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, malını infak et, Arş'm sahibinin, senin malını azaltacağından da korkma!
Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'dan olan o adamm bu sözü üzerine gülümsedi ve ona tebessümle yönelerek şöyle dedi:
- Ben de böyle yapmakla emrolundum.»
Bir hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: «Bilesiniz ki, onlar benden birşeyler istiyorlar. Zaten Cenâb-ı Allah, cimrilik yapmamı men etmiştir.»
Hüneyn gazvesinde ganimetleri paylaştırırken kendisinden birşeyler istedikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.), isteyen o adamlara şöyle cevap
vermişti:
«Allah'a yemin ederim ki, şu dikenler sayısınca yanımda davar olsaydı, onları sizlere paylaştırırdım. Sonra siz beni cimri, eli tutuk ve yalancı biri olarak görmezdiniz.»
Tirmizî, Rebi binti Muavviz b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a bir tabak hurma ve birkaç salkım üzüm getirdim. O ise, bana avuç dolusu ziynet eşyası veya altın verdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Nasıl rahat edebilirim ki? İsrafil, Sûr'u üflemek için ağzına almış." Böyle dedikten sonra başım eğdi, kulağım dinlemeye hazır hale getirdi. Ne zaman emrolunacağım beklemeye başladı. Müslümanlar dediler ki:
- Ya Rasûlallah, ne diyelim?
- Şöyle deyin: «Allah bize yeter. O, ne güzel Veldl'dir. Biz Allah'a tevekkül ettik.» (Âl-i Imrân, 73.)
Hz. Peygamber'in tevazuuna gelince, bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Sabah akşam, Rablerinin rızasını isteyerek O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur, senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın.» (el-En'âm, 52.)
îbn Mace, Ebu Said el-Ezdî'nin bu ayetle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Akra' b. Habis et-Temimî ile Uyeyne b. Hısn el-Fezarî, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldiler. Onun Süheyb, Bilal, Ammar ve Hab-bab ile beraber oturduğunu gördüler. Bunlar, zayıf ve güçsüz mü'min-lerdi. Rasûlullah'm çevresinde bu gibi adamları görünce bunları horlamaya başladılar. Rasûlullah'ı bunlardan ayırarak onunla yalnızca görüştüler ve ona şöyle dediler:
- Yanında bizim için özel bir meclis hazırlamanı istiyoruz M, Arab-lar senin yanında ne kadar üstün kimseler olduğumuzu anlasınlar. Çünkü Arab kabilelerinin heyetleri sana geliyorlar. Onların, bizi senin yanında bu gibi kölelerle bir arada görmelerinden utanıyoruz. Biz senin yanma geldiğimizde, bunları yanından uzaklaştır. Ama biz senin yanından kalkıp gittikten sonra bunlarla dilediğin kadar otur.
- Olur.
- Bize bu hususta bir taahhütname yaz.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bir sayfa getirilmesini istedi. Sayfanın üzerine taahhütnameyi yazması için Ali'yi çağırdı. Biz de bir köşede oturmaktaydık. O esnada Cebrail (a.s.), gökten indi ve Raşûl-ullah'a şu ayeti getirdi:
«Sabah akşam, Rablerinin rızasını isteyerek ona yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur, senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki, onları kovarak zulmedenlerden olasın.» (el-En'âm, 52.)
Sonra Akra b. Habis ile Uyeyne b. Hısn, söze devam ederek şöyle dediler: Yüce Allah, şöyle buyurdu:
«Böylece, "Aramızdan Allah bunlara mı iyilikte bulundu?" demeleri için onları birbiriyle denedik. Allah, şükredenleri iyi bilen değil midir?
Ey Muhammed! Ayetlerimize inananlar sana gelince: "Size selam olsun" de. Rabbiniz, sizden kim bilmeyerek fenalık işler de arkasından tevbe eder ve nefsini düzeltirse, ona rahmet etmeyi kendi üzerine almıştır.» (el-En'âm, 54-55)
Ravi diyor ki:
Rasûlullah'm yanına yaklaştık, dizimizi • dizine dayadık. Rasûlullah (s.a.v.) bizimle beraber oturuyordu. Kalkmak istediği zaman kalkar, bizi yerimizde bırakırdı. Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Sabah akşam Rablerinin rızasını dileyerek O'na yalvaranlarla beraber sen de sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek gözlerim o kimselerden ayırma.» Eşraf ile beraber oturma. «Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz (Uyeyne b. Hısn ile Akra b. Habis'e) ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma.» (ei-Kehf, 28.) Yani helak olan kimselere uyma.
Cenab-ı Allah, bu ayetten Sonra onlara iki adamın ve dünya hayatının misalini veriyor.
Habbab dedi ki: Biz Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber oturuyorduk. Oturma saatimiz dolunca Rasûlullah kalkıyor, biz de kalkıyorduk. Başkalarıyla da oturup konuşsun diye onu yalnız bırakıyorduk.»
İbn Mace, Sa'd'm şöyle dediğini rivayet eder:
Bu ayet, biz (altı kişi) hakkında nazil oldu. Ben, îbn Mesud, Süheyb, Ammar, Mikdad ve Bilal hakkında nazil olmuştu Kureyşliler şöyle dediler:
— Ya Rasûlallah, biz bu adamlara uymak istemiyoruz. Bunları yanından uzaklaştır.
Onların bu sözleri, Rasûlullah (s.a.v.)'m kalbini etkiledi. Bunun üzerine Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

«Sabah akşam, Rablerinin nzasını isteyerek O'na yalvaranları kovma.» (el-En'âm, 52.)
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Muhammed Abdullah b. Yusuf el-îsfahanî kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Bir Muhacir topluluğu ile beraber bulunuyor, onlarla bir arada oturuyordum, onların bazısı, diğer bazısının çıplak kalan yerlerini örtüp kapatıyordu. Bu arada bize Kur'ân okuyan bir okuyucu da vardı. Ondan, Allah'ın kitabını dinliyorduk. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Ümmetimden kendileriyle beraber oturup nefsimi onlar için sabırlı kılmakla emrolunduğum kimseler bulunduğu için Allah'a hamd olsun.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), meclis halkamızın etrafin-dan dolandı. Mecliste oturanların yüzlerine baktı ama o mecliste bulunan kimseler içinde benden başka Rasûlullah'ı tanıyan olmadı. Rasûlullah (s.a.v.), yine şöyle buyurdu:
- Ey Muhacirlerin yoksulları! Kıyamet gününde size nur müjdeliyorum. Siz zenginlerden yarım gün önce Cennet'e gireceksiniz Yani dünya hesabına göre zenginlerden beş yüz sene önce Cennet'e gireceksiniz.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «O Muhacir yoksulların, Rasûlullah'tan daha çok sevdikleri bir kimse yoktu. Onu görünce ayağa kalkmazlardı. Çünkü ayağa kalkmaktan Rasûlullah'ın hoşlanmadığını bilirlerdi.» [2]

Hz. Peygamber'în İbadeti Ve Bu Hususta Kendînî Yorması

Aişe dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), o kadar oruç tutardı ki, "artık orucuna ara vermeyecek" derdik. Yine oruca o kadar ara verirdi ki, "artık hiç oruç tutmayacak" derdik. Onu geceleyin namazda görmek isteme-sen de mutlaka namazda görürdün. Yine onu geceleyin uyku halinde görmek istemesen de mutlaka uyku halinde görürdün. Ramazan ayında ve diğer aylarda on bîr rekattan fazla namaz kılmazdı. Bunu da şöyle yapardı. Önce dört rekat namaz kılardı. O rekatların güzelliğini ve uzunluğunu sorma gitsin. Sonra dört rekat daha kılardı. O rekatların da güzelliklerini ve uzunluklarını sorma gitsin. Sonra da üç rekat vitir namazı lalardı. Sûreyi ağır ağır, tertil üzere okurdu. Öyle ki, en uzun okuyan kimseden daha uzun şekilde okurdu. O kadar uzun müddet kıyamda dururdu ki, kıyamının zorluğundan neredeyse ona ağıt dökerdim.»
Ibn Mesud der ki: "Ben Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir gece namaz kıldım. Birinci rekatta el-Bakara, en-Nisâ ve Al-i îmrân sûrelerini okudu. Sonra rükûunu da bu nisbette uzattı. Rükûdan kalkışını da secdeye varışım da bu nisbette uzattı."
Ebu Zerr (r.a.) dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), bir gece sabaha dek namaz kıldı. Şu ayeti okudu:
«Onlara azab edersen, doğrusu onlar senin kullarındır; onları bağışlarsan, güçlü olan, Hakim olan şüphesiz ancak sensin.» (ei-Maide, ıı s.)
Bütün bu hadisler, Buharı ve Müslim'in sahihleri ile diğer sahih hadis kitaplarında mevcuttur. Bu hususları "el-Ahkâmü'l-Kebir" adlı kitabımızda genişçe anlattık.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Muğire b. Şube'nin şöyle dediği rivayet edilir:
«Rasûlullah (s.a.v.), o kadar uzun süre kıyamda dururdu ki, ayakları şişip yaralanırdı. Kendisine şöyle soruldu:
- Allah, senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamadı mı?
- Öyle ama ben şükredici bir kul olmayayım mı?»
Sellam b. Süleyman, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Bana koku ve kadın sevimli kılındı. Göz aydınlığım da namazda oldu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi: «Namaz sana sevimli kılındı. Ondan dilediğin kadarını al.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Derda'nm şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Ramazan ayında şiddetli bir sıcakta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bir sefere çıktık. Aramızda Rasûlullah (s.a.v.) ile Abdullah b. Reva-ha'dan başka oruçlu bir kimse yoktu.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Alkame'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Aişe'ye şöyle bir soru sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.), ibadetlerinin bir kısmını özellikle bazı günlerde mi yapardı?
- Hayır, onun ameli devamlıydı. Rasûlullah'm yapabildiği ibadeti, sizden hangi biriniz yapabilir?»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) visal orucu tutardı, ama ashabını visal orucu tutmaktan men eder ve şöyle derdi: «Ben sizlerden herhangi biri gibi değilim. Ben, Rabbimin yanında gecelerim. O, bana yedirip içirir.»
Doğrusu şu ki, bu yedirme ve içirme manevidir. Nitekim Ibn Asım, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
«Hastalarınızı yemeye ve içmeye zorlamayın. Çünkü yüce Allah, onlara yedirir ve içirir.»
Şair, ne güzel söylemiş:
"Seni anarken o sevgilinin ne güzel sözleri vardır ki, o sözler onu yemekten ve içmekten alıkoyar."
Nadr b. Şumeyl, Muhammed b. Amr kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Ben günde yüz kere Allah'tan mağfiret dileyip tevbe ederim.»

Buharî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle buyurdu: .
- Bana Kur'ân oku.
- Kur'ân sana nazil olduğu halde ben mi sana Kur'ân okuyacağım?
- Ben onu başkasından duymaktan hoşlanıyorum.
Ben de ona en-Nisâ sûresini okudum. Şu ayete geldiğimde "yeter" dedi:
«Her ümmete bir şahid getirdiğimiz ve ey Muhammed, seni de bunlara şahid getirdiğimiz vakit durumları nasıl olacak?» (en-Nisâ, 4i.)
Evet, bu ayete vardığımda bana, "yeter" dedi. Dönüp bana baktı, gözlerinin yaşarmakta olduğunu gördüm.»
Sahih hadiste sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), kendi yatağının üzerinde bir hurma görür ve şöyle derdi: «Bu hurmanın zekat malı olmasından korkmasaydım mutlaka yerdim.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Amr b. Şuayb'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), geceleyin böğrünün altında bir hurma gördü. Onu yedi, ama o gece uyumadı. Kadınlarından biri ona dedi ki:
- Ya Rasulallah, bu gece uykun kaçtı herhalde?
- Böğrümün altında bir hurma tanesi gördüm, onu yedim. Oysa bizim yanımızda zekat hurmalarından bir miktar vardı. Korkarım ki bu yediğim hurma, zekat hurmalarmdandı.»
İnancımız odur ki, yediği hurma tanesi zekat hurmalarından değildi. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) masum idi. Ama o, aşırı derecedeki vera' ve takvasından o gece uyuyamamıştı.
Sahih hadiste belirtildiğine göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Vallahi ben sizin en takvalmızım ve nelerden sakınmak gerektiğini de en iyi bileninizim.» Başka bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Seni şüpheye düşüren şeyi bırak, şüpheye düşürmeyen şeylere sarıl.»
Hâmmad b. Seleme, Mutarrif b. Abdullah b. eş-Şehir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gittim. Namaz kılıyordu. Kazan sesi gibi karnından ses geliyordu.» Başka bir rivayette ise göğsünden değirmen sesi gibi ses geldiği ifade edilmiştir. Yani ağladığından bu ses duyuluyordu.»
Beyhakî, Ebu Küreyb Muhammed b. A'la el-Hemedanî kanalı ile Ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Bekir dedi ki:
- Ya Rasulallah, ihtiyarladığını görüyorum!
- Hûd, el-Vakıa, el-Mürselât, Amme yetesâelûne ve İze'ş-şemsu Kuvviret sûreleri beni ihtiyarlattı!»
Beyhakî, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ömer b. Hattab dedi ki:
- Ya Rasulallah, ne çabuk ihtiyarladın.
- Hûd sûresi ile kardeşleri olan el-Vâkıa, Amme yetesâelûne ve İze'ş-şemsu Kuvviret sûreleri beni ihtiyarlattı.» [3]

Hz. Peygamberin Şecaati

«Ey Muhammedi Allah yolunda savaş, sen ancak kendinden sorumlusun, inananları teşvik et.» (en-Nisâ, 84.)
Tefsirde anlatıldığına göre selef ulemasından biri, bu âyetten şu ha-kikâtları istinbat etmiştir:
Rasûlulîah (s.a.v.), cephede yüz yüze geldikleri zaman yalnız başına da olsa müşriklerden kaçmamakla emrolunmuştu. O, insanların en şecaatlisi, en sabırlısı ve en dayanıklısı idi. Ashabı, kendisinden yüz çevirip cepheden kaçsa bile o cepheden asla kaçmadı. Ashabından bazıları demişler ki: Savaş şiddetlendiği zaman biz, Rasûlullah'm arkasına saklanıp korunurduk. Bedir gününde 1000 müşrike bir avuç çakıl taneleri savurdu. Bu çakıl taneleri, onların tamamına isabet etti. O esnada da şöyle demişti: «Yüzler çirkin olsun!» Önceki sayfalarda naklettiğimiz gibi Hüneyn gazvesinde de böyle bir durum vuku bulmuştu. Ashabının çoğu, Uhud gününde ikinci aşamada cepheden kaçmışlardı, ama o yerinde sebat etmiş, asla kaçmamıştı. Yanında da sadece on iki kişi kalmıştı. Onlardan da yedi kişi öldürülmüş, geriye beş kişi kalmıştı. O esnada mel'un Übey b. Hale öldürülmüş; Cenâb-ı Allah, onu Cehennem'e göndermişti. Hüneyn gününde 12.000 kişilik islâm ordusundan herkes cepheden kaçmış, ama Rasûlulîah (s.a.v.) yüz kadar sahabesi ile sebat etmişti. O esnada katırı üzerinde olup düşmana karşı katırını koşturcnuş-tu. O mübarek ismini haykırıyor ve şöyle bir duyuruda bulunuyordu: «Ben peygamberim. Bunda yalan yoktur. Ben Abdülmuttalib'in oğluyum.» Düşmana karşı katırını o kadar hızla koşturuyordu ki o esnada Abbas, Ali ve Ebu Süfyan o katıra asılıyorlardı ki, düşmana karşı gidişini ağırlaştırsınlar. Çünkü düşmandan Rasûlullah'a zarar gelmesinden korkuyorlardı. Ama Rasûlulîah (s.a.v.), bu şecaatti davranışım sürdürdü. Nihayet Cenâb-ı Allah, ona yardım etti. Orada kendisine zafer verdi, insanlar cepheye dönerlerken onun önünde ölenlerin cesedleri, insan azaları darmadağınık vaziyette yığılı bulunuyordu.»
Ebu Zür'a, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlulîah (s.a.v.) buyurdu ki: «Aşırı derecede tutup yakalama gücüyle insanlara üstün kılındım.» [4]

Geçmiş Peygamberlerden Nakledilen Kitaplarda Hz. Peygamber

Bu konudaki bazı nakilleri, doğumundan önceki müjdeler bahsinde vermiştik. Burada da bu hususta bazı nakiller vereceğiz.
Buharı ile Beyhakî, Ata b. Yesar'm şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Abdullah b. Amr'a rastladım. Ona dedim ki:
- Bana, Rasûlulîah (s.a.v.)'m Tevrat'ta zikredilen evsafim anlat.
- Olur. Vallahi o, Kur'ân'da anlatılan bazı vasıflarıyla Tevrat'ta da vasıflandırılmıştır. Şöyle ki:
«Ey Peygamber! Biz seni şahid, müjdeci, uyarıcı olarak göndermişizdir.» (ei-Ahzâb, 45.) Seni ümmiler içinde bir sığınak olarak göndermişizdir. Sen benim kulum ve elçimsin. Seni mütevekkil olarak adlandırdım. Kaba ve katı değilsin. Sokaklarda fazlaca dolaşmazsm. Kötülüğü kötülükle savmaz, aksine affedip bağışlarsın. Seninle eğri bir milleti, "lâ ilahe illallah" dedirtinceye ve doğrultuncaya kadar seni vefat ettirmeyeceğim. Senin vasıtanla kör gözleri, sağır kulakları, kilitli kalpleri açmadan seni vefat ettirmeyeceğim.»
Ata b. Yesar dedi ki: Sonra büyük âlim KaVa rastladım, ona da aynı soruyu sordum. O da Abdullah b. Amr'ın söylediklerinin aynısını söyledi. Bir tek harf bile farklı değildi.
Beyhakî, Yakub b. Süfyan kanalı ile îbn Selam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Biz, Rasûlulîah (s.a.v.)'m evsafını Tevrat'ta şöyle görürdük: Biz seni şahid ve müjdeci olarak göndermişizdir. Sen benim kulum ve elçimsin. Seni mütevekkil olarak adlandırdım. Kaba ve katı değilsin. Sokaklarda fazla dolaşmazsm. Kötülüğü kötülükle karşılamazsın. Aksine affedip bağışlarsın. Senin vasıtanla eğri bir milleti, "Allah'tan başka ilah yoktur." diye şahadet ettirinceye ve yine senin vesilenle kör gözleri, sağır kulakları, kilitli kalpleri açıncaya kadar seni vefat ettirmeyeceğim.»
Tirmizî, Abdullah b. Selam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Tevrat'ta şöyle yazılmıştır: Muhammed ve Isa b. Meryem, aynı yere defnedileceklerdir.» Bu, hasen bir hadistir.
Abdullah b. Selam, Ehl-i Kitap imamlarından olup Allah'a iman etmiştir: Bu zatla birlikte Abdullah b. Amr b. As da aynı rivayette bulunmuştur. Onun da bu konuda ıttıla ve vukufu vardır. Yermük savaşında iki yüklü deve üzerinde buna dair bazı kitaplar ve sahifeler görmüşlerdi. İnsanlara Ehl-i Kitaptan naklettikleri hususları bunlardan naklederlerdi. Ka'bu'l-Ahbar da bu konuda vukuf sahibiydi. Seleften bazıları Ka'bü'l-Ahbar'a hüsn-i zanda bulunarak ondan sağlam nakiller yapmışlardır. Oysa elimizdeki mevcut gerçeklere bunların çok muhalefetleri vardır. Ama insanların çoğu bunun farkında değildir. Sonra şu da bilinmelidir ki, selef ulemasından çoğu, Tevrat kelimesini Ehl-i Kitap nezdinde okunan kitaplara genel bir ad olarak kullanırlar veya Tevrat kelimesi, bundan daha umumi bir lafızdır. Nitekim Kur ân lafzı, bizim nezdimizde özel olarak kutsal kitabımıza bir ad olarak verilir. Ama bununla beraber bu lafızla başka kitaplar da kastedilir. Nitekim sahih hadiste şöyle buyrulmuştur:
«Kur'ân, Davud'a hafifletildi. Bineğinin hazırlanmasını emreder, hazırlanan bineğine biner ve bulabildiği boş zamanda Kur'ân okurdu.»
Bu husus, buradan başka bir yerde detaylı olarak anlatılmıştır.»
Beyhakî, Ümmü Derda'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Ka'bü'l-Ahbar'a dedim:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m Tevrat'taki vasfim nasıl buluyorsunuz?
- Onunla ilgili evsafı, Tevrat'ta şöyle görüyoruz: Muhammed, Allah'ın rasûlüdür. Adı Mütevekkil'dir. Kaba ve katı değildir. Sokaklarda fazlaca dolaşmaz. Ona anahtarlar verilmiştir ki, o anahtarlar vesilesi ile kör gözleri açsın, sağır kulaklara da işitme duyusu versin. Yine böylece o eğri dilleri doğrultsun ki, Allah'tan başka ilâh olmadığına, sadece Allah'ın var olduğuna, Allah'ın ortaksız olduğuna şahadet etsinler. Muhammed, mazluma yardım eder, onu zalimin zulmüne karşı korur.
Yunus b. Bükeyr, Yunus b. Amr kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m evsafı, İncil'de yazılıdır. Şöyle ki: O, kaba ve katı değildir. Sokaklarda fazla dolaşıp gürültü çıkarmaz. Kötülüğe misli ile mukabelede bulunmaz, aksine affedip bağışlar.»
Yakub b. Süfyan, Kays el-Becelî kanalı ile Mukatil b. Hayyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Aziz ve Celil olan Allah, Meryem oğlu İsa'ya şöyle vahyetti:
«İşimde ciddi ol. Ciddiyetsizlik yapma, emrimi dinle ve itaat et ey iffetli ve temiz kadının oğlu! Doğrusu ben, seni babasız yarattım. Seni âlemlere bir mucize kıldım. Sadece bana ibadet et. Sadece bana tevekkül et. Şuran ehline benim kendi zatımla kaim hak olduğumu, zail olmayacağımı açıkla. Arab peygamberini tasdik edin. O, deve, zırh, sarık, ayakkabı, ucu eğri değnek sahibi bir kimsedir. Saçı kıvırcık, alnı geniş, kaşları bitişiktir. îri gözlüdür. Burnu inci tanelerini andırır. Kokusu misk gibi saçılır. Boynu gümüşten bir ibrik gibidir. Kürek kemiklerinin üzerinden sanki altın akar. Göğsünden göbeğine kadar kamçı gibi bir lal çizgisi uzanır. Göğsünde ve karnında bundan başka kıl yoktur. Elleri ve ayakları incidir. İnsanlarla bir arada bulunduğunda onlardan uzun boylu görünür. Yürürken sanki yokuş aşağı iniyormuşcasına ve dağdan kopmuşcasma hafifçe öne doğru meylederek yürür, nesli azdır.»
Beyhakî, Vehb b. Münebbih el-Yemamî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Aziz ve Celil olan Allah, kendisiyle münacaatta bulunan Musa'yı makamına yaklaştırdığı zaman, Musa O'na şöyle niyazda bulundu:
- Rabbim, Tevrat'ta görüyorum ki, insanlar için çıkarılan en hayırlı ümmet, iyiliği emredip kötülüğü men edecektir. Onlar, Allah'a iman getireceklerdir. Sen onları benim ümmetim kıl.

- Onlar, Ahmed'in ümmetidir.
- Rabbim! Ben Tevrat'ta görüyorum ki, onlar ümmetlerin en hayırlısı ve en sonuncularıdırlar, ama kıyamet gününde diğerlerinden önde olacaklardır. Sen onları benim ümmetim kıl.
- Onlar, Ahmed'in ümmetidir.
- Rabbim! Ben Tevrat'ta görüyorum ki, bir ümmet var, onların İncil'leri göğüslerinde (kalplerinde) olacak ve onu ezbere okuyacaklardır. Onlardan Önceki ümmetler, kitaplarım yüzünden okur, ezberlemezler-di. Sen onları benim ümmetim kıl.
- Onlar, Ahmed'in ümmetidir.
- Rabbim, Tevrat'ta görüyorum ki, bir ümmet var, onlar ilk ve son kitaba iman edecekler, sapıklığın başlarıyla savaşacaklar, nihayet yalancı kör (Deccal) ile savaşacaklardır. Sen onları benim ümmetim kıl.
- Onlar, Ahmed'in ümmetidir.
- Rabbim! Ben Tevrat'ta bir ümmet görüyorum ki, sadakalarım ye-yip karınlarına koymaktadırlar. Onlardan önceki ümmetler sadakalarım verdikleri zaman Cenâb-ı Allah, bir ateş gönderir, o sadakayı yerdi. Eğer sadakaları kabul edilmezse, ateş o sadakaya yaklaşmazdı. Sen bunları benim ümmetim kıl.
- Bunlar, Ahmed'in ümmetidir.
- Rabbim, Tevrat'ta öyle bir ümmetin vasıflarını görüyorum ki, onlardan biri bir kötülüğe niyetlenir, ama o kötülüğü işlemezse, üzerine günah yazılmaz. Şayet o kötülüğü işlerse de bir günah yazılır. Onlardan biri bir iyiliğe niyetlenir, ama o iyiliği yapamazsa, kendisine bir sevap yazılır. Eğer o iyiliği yaparsa, kendisine o iyiliğin on mislinden yedi yüz misline kadar sevap yazılır. Sen onları benim ümmetim kıl.
- Onlar, Ahmed'in ümmetidir.
- Rabbim! Tevrat'ta öyle bir ümmet görüyorum ki, onların dualarına icabet edilecek ve kendileri de davete icabet edeceklerdir. Sen onları benim ümmetim kıl.
- Onlar, Ahmed'in ümmetidir.»

Vehb b. Münebbih, Davud peygamberin kıssasında der ki; Davud peygambere Zebur'da şöyle bîr vahiy gelmişti:

«Ey Davud! Senden sonra Ahmed ve Muhammed adında bir peygamber gelecektir. Doğru sözlüdür. Seyyiddir. Ona asla kızmam, o da bana kızmaz. O, bana asi olmadan Önce onun geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışlamışım dır. Onun ümmeti, rahmetime mazhar olmuştur. Onlara, peygamberlere verdiğim gibi nafileler verdim. Nebi ve mürsellere farz kıldığım farizaları onlara da farz kıldım. Nihayet onlar, kıyamet gününde bana gelecekler ve onların nurları, peygamberlerin nurları gibidir. Onlara da, her namaz vaktinde temizlenmelerini farz kılmışımdır. Onlardan önce peygamberlere emrettiğim gibi onların da cünüblükten temizlenmek için gusül yapmalarını emretmişimdir. Onlardan önce peygamberlere emrettiğim gibi onlara da haccetmelerini emretmişimdir. Onlardan önce rasûllere emrettiğim gibi onlara da cihadı emretmişimdir. Ey Davud! Doğrusu ben, Muhâmmed'i ve ümmetini diğer bütün ümmetlere üstün kılmışımdır. Onlardan başka hiçbir ümmete vermediğim altı özelliği onlara vermişimdir. Şöyleki: Unutma ve hata neticesinde işledikleri günahlardan ötürü onları sorgulamıya-cağım. Kasıtsız olarak işledikleri günahlardan ötürü benden bağışlanma dilerlerse, ben onların bu tür günahlarının tamamım bağışlarım. Gönül rızasıyla ahiretleri için önceden salih bir amel işlerlerse, ben bunun karşılığında onlar için kat kat sevap yazarım. Onlar için benim yanımda kat kat sevaplar vardır. Daha fazlası da vardır. Belalara karşı sabrettikleri ve: «Doğrusu bizler Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na dönücüleriz.» dedikleri takdirde onlara mağfiret, rahmet ve nimet cennetlerini veririm. Bana dua ederlerse, dualarına icabet ederim. Bunun karşılığını ya hemen görürler veya onlardan bir kötülüğü savarım, yahut bu dualarının icabetini ahirete ertelerim. Ey Davud! Muhammed ümmetinden her kim ki Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, sadece Allah'ın mevcud olduğuna, Allah'ın ortaksızlığma kalben ve lisanen şahadet getirirse, o kimse Cennet'te benimle beraber olacak ve benden ikram görecektir. Yine her İrim ki Muhammed'i veya onun getirdiği şeyleri yalanlamış olarak kitabımla alay etmiş olarak huzuruma çıkarsa, mezarında onun üzerine azabları dökerim. Kabrinden diriltilip çıkarıldığı zaman da melekler onun yüzüne ve arkasına vururlar. Sonra da onu Cehennemin en alt tabakasına bırakırım.»

Hafiz el-Beyhakî, Şerif Ebu'1-Feth el-Ömerî kanalı ile Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Cenâb-ı Allah, Hz. Muhammedi peygamber olarak gönderip peygamberliği Mekke'de zuhur ettiği zaman Şam'a gittim. Şam'a giderken Basra'ya da uğradım. Ben Basra'da iken bir Hristiyan cemaati yanıma gelip şöyle dedi:
- Sen Harem'den misin?
- Evet.
- Sizde peygamberlik iddiasında bulunan şu adamı tanıyor musunuz?
- Evet.

Ben böyle dedikten sonra elimden tutup beni bir kiliseye götürdüler. Kilisede heykeller ve resimler vardı. Bana dediler ki:
- Bak bakalım, aranızda peygamber olarak çıkan adamın resmini burada görebiliyor musun?

Ben kilisedeki resimlere baktım, ama Muhammed'in resmini görmedim. Ve:
- Onun resmini görmedim, dedim.

Bunun üzerine beni o kiliseden daha büyük bir kiliseye götürdüler. Orada, öncekinden daha çok sayıda resim ve heykeller vardı. Bana dediler ki:
- Bak bakalım, burada onun resmini görebiliyor musun?

Resimlere baktım. Rasûlullah (s.a.v.)'m resmini gördüm. Ebu Bekir'in de resmini gördüm. O, Rasûlullah'm arkasında duruyordu. Bana sordular:
- O adamın resmini gördün mü?
- Evet.
- O, işte şudur (böyle derken Rasûlullah in resmine işaret ettiler), öyle değil mi?
- Evet, onun resmidir. Ben buna şahadet ederim.
- Şu arkasında duranı da tanıyor musun?
- Evet.
- Biz şahadet ederiz ki, peygamber sizin şu adarmnızdır ve arkasında duran şu şahıs da ondan sonra onun halifesi olacaktır.»
"Tarih" adlı eserinde Buharî, Basralılarm şöyle dediklerini rivayet etmiştir: «Bu peygamber dışındaki diğer peygamberlerden her birinin ardından mutlaka bir peygamber daha gelmiştir.»
Biz bu hususu tefsirimize şu ayetten bahsederken anlattık: «Onlar ki, yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, okuyup yazması olmayan (ümmî) peygamber Muhammed'e uyarlar. O Peygamber, onlara, uygun olanı emreder ve fenalıktan men'eder.» (el-AVâf, 157.) Beyhakî, Hişam b. As el-Ümevî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ben ve Kureyş'ten bir adam, İslâm'a davet etmek için Bizans İmparatoru Heraklius'a gönderildik. Onunla görüştük. Yüce Allah'tan bahsedildiği zaman yüzüne bir kızarıklık geliyordu. Bizi konuk evinde ağırladı. Üç gün sonra bizi yanma çağırdı. Büyük bir albüm getirtti. Albümün üzerinde küçücük haneler vardı. Hanelerin ağzında kapıları vardı, içinde peygamberlerin resimleri vardı. İpekten parçalar üzerine yerleştirmişlerdi. Adem'den Muhammed'e kadar bütün peygamberlerin resimleri oradaydı. Birer birer resimlerini çıkarıp gösteriyor, haklarında bilgi veriyordu. Sıra ile Adem, Nuh ve İbrahim'in resimlerini çıkarıp gösterdi. Sonra sırayı bozarak hemen Rasûlullah'm resmini çıkarmak için acele etti. Daha sonra başka bir kapıyı açtı. Orada bembeyaz bir suret vardı. Vallahi o Rasûlullah'm resmi idi.
- Bunu tanıyor musunuz? diye sordu. Biz de:
- Evet, Allah'ın rasûlü Muhammed'dir, dedik ve ağladık. Allah bilir ya, kalktı, sonra oturdu ve:
- Vallahi bu onun resmi midir? diye sordu. Biz de:
- Evet, gördüğün gibi onun resmidir, dedik. Resmi bir saat kadar elinde tutup baktı, sonra şöyle dedi.
- Bu, en son hanedeki resimdi ama yanınızdakine bakmam için bunu acelece çıkarıp size gösterdim.
- Bu resimleri nereden buldun? diye sorduk. Çünkü resimlerin, sahipleri olan peygamberlere uyduklarını gördük. Rasûlullah'ın resmi de aynen kendisini gösteriyordu.
- Adem peygamber, Cenâb-ı Allah'tan, kendi evladından olan peygamberleri kendisine göstermesini diledi. Cenâb-ı Allah da, neslinden gelecek peygamberlerin resimlerini ona indirdi. Bu resimler, güneşin battığı yerde Adem peygamberin hazinesinde bulunuyorlardı. Zülkar-neyn, bu resimleri güneşin battığı yerdeki hazineden çıkarıp Danyal'a teslim etti. Ama vallah yapabilseydim şu hükümdarlığı bırakıp yanınıza gelir ve sizin en kötü adamınızın kölesi olurdum. Ölünceye kadar da onun kölesi olarak kalırdım.»
Böyle dedikten sonra Heraklius bize kıymetli mükafatlar verdi ve bizi uğurladı. Ebu Bekir es-Sıddık'm yanma geldiğimizde gördüklerimizi, Heraklius'un bize söylediği sözleri ve verdiği mükafatları anlattık. Ebu Bekir de ağlayarak şöyle dedi:
- Zavallı adam, Allah ona bir hayır yapmak dileseydi mutlaka yapardı. RasûluUah (s.a.v.), bize haber verdi ki Hristiyanlarla Yahudiler, Muhammed (s.a.v.)'in evsafını kendi kitaplarında görmektedirler.»
Vakidî, Amir b. Rebia'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in şöyle dediğini işittim: «Ben, îsmail peygamber evladından, Abdülmuttalib oğullarından bir peygamberin geleceğini bekliyorum. Ama onun zamanına ulaşabileceğimi, ona iman edip tas dikleyeceğimi ve risaletine şahadette bulunabileceğimi sanmıyorum. Eğer ömrün uzar da onu görürsen, benden ona selam söyle. Ben onun evsannı sana haber vereceğim ki, o sana gizli kalmasın, onu görünce tanıyabilesin.
- Anlat öyleyse.
- O, ne uzun ne de kısa bir adamdır. Saçı çok değil az da değildir. Gözlerinde kırmızılık vardır. Omuzları arasında peygamberlik mührü vardır. Adı Ahmed'dir. Şu beldede doğacaktır. Burada risaletle görevlendirilecektir. Sonra kavmi, onu buradan sürgün edeceklerdir. Onun getirdiği dinden hoşlanmayacaklardır. O da nihayet Yesrib'e hicret edecek ve orada daveti aşikar olup güçlenecektir. Ona tuzak kurmaktan sakın. Çünkü ben bütün beldeleri dolaştım. İbrahim peygamberin dinini aradım. Hangi Yahudi, Hristiyan ve Mecusi'ye İbrahim peygamberin dinini sordumsa, bana hep: «Senin aradığın dini, bu adam getirecektir.» dediler ve onun evsafını sana anlattığım şekilde bana da anlattılar. Ondan başka bir peygamberin gelmeyeceğini söylediler.»
Amir b. Rebia dedi ki: Ben Müslüman olduğumda Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in bana söylediklerini ve RasûluUah (s.a.y.)'a selamını aktardım. O da onun selamını aldı ve ona rahmet diledi: "Onu Cennet'te gördüm, eteğini peşinden sürüyordu." dedi. [5]

Nübüvvet (Peygamberlik) Delilleri

- Bu deliller, maddi ve manevi olmak üzere iki kısma ayrılırlar. Manevi deliller şunlardır: Peygamber (s.a.v.)'e Kur'ân indirilmiştir ki, bu, mucizelerin en büyüğü, alametlerin en göz abası, vazıh hüccetlerin de en açığıdır. Çünkü insanı aciz bırakacak terkipleri içermektedir. Bu terkipleriyle cinlere ve insanlara -bir benzerini getirmeleri için- meydan okuyor, ama onlar bunu yapmaktan aciz kalıyorlar. Oysa Kur'ân ve Rasûlullah'm düşmanları, Kur'ân'a çatmak için birçok sebeplere sahip bulunuyorlar. Kendileri de fesahat ve belagat sahibi kimseler oldukları halde Kur'ân onlara, kendi sûrelerine benzer on sûreyi meydana getirmeleri için meydan okudu ama onlar bunu beceremediler, aciz kaldılar. Sonra Kur'ân, on sûreden vazgeçip kendi sûrelerinden sadece birinin benzerini meydana getirmeleri için onlara meydan okudu, fakat bunu da yapamadılar. Onlar bunu yapmaktan aciz kalacaklarını ve becere-miyeceklerini biliyorlar ve herhangi bir kimsenin de bunu yapma imkanına sahip olamayacağının farkındadırlar. Zira yüce Allah, şöyle buyuruyor:

«De ki: «İnsanlar ve cinler, birbirine yardıma olarak bu Kur'ân'ın bir benzerini ortaya koymak için bir araya gelseler, and olsun ki, yine de benzerini ortaya koyamazlar.» (eUsrâ, 88.) Bu, Mekke'de nazil olan bir ayettir. Yine MekM bir sûre olan et-Tûr sûresinde de şöyle buyuruluyor:

«Yahut: «Onu kendi uydurdu» diyorlar öyle mi? Hayır, inanmıyorlar. Eğer iddialarında samimi iseler Kuranın benzeri bir söz meydana getirsinler.» (ct-Tûr, 33-35.)

Yani bu Kur'ân 'ı, Muhammed kendi yanından uydurmuş diye ortaya attığınız iddianızda samimi iseniz -ki o da sizin gibi bir insandır- öyleyse siz de, onun getirdiği Kur'ân gibi bir Kur'ân'ı meydana getirin.

Medenî bir sûre olan el-Bakara'da Cenâb-ı Allah, meydan okumasını tekrarlayarak şöyle buyuruyor:

«Kulumuz Muhammed'e indirdiğimiz Kur'ân'dan şüphe ediyorsanız, siz de onun benzeri bir sûre meydana getirin; eğer doğru sözlü iseniz, Allah'tan başka, güvendiklerinizi de yardıma çağırın. Yapamazsınız -ki yapamayacaksınız- o takdirde, inkar edenler için hazırlanan ve yakıtı insanlarla taş olan ateşten sakının.» (d-Bakara, 23-24.)

"Senin için: «Onu uydurdu» diyorlar, öyle mi? De ki: «Öyleyse onun
sûrelerine benzer uydurma on sûre meydana getirin, iddianızda samimi iseniz, Allah'tan başka çağırabileceklerinizi de çağırın.» Söylediğinizi yapamazlarsa, bilin ki os ancak Allah'ın ilmiyle indirilmiştir. O'ndan başka tanrı yoktur, artık Müslümansmız değil mi?» (Had, i3-w.)

«Bu Kur'ân, Allah'tandır, başkası tarannndan uydurulmuş değildir. Ancak kendinden öncekini doğrular ve o kitabı açıklar. Alemlerin Rab-bi'nden geldiğinde şüphe yoktur.» (Yûnus, 37.)

«Ey Muhammed! Senin için, "Onu uydurdu mu?" diyorlar. De ki: "Onun sûrelerine benzer bir sûre meydana getirin, iddianızda samimi iseniz, Allah'tan başka çağırabileceklerinizi de çağırın. Onlar, ilmini kavrayamadıkları ve henüz yorumu da kendilerine bildirilmemiş olan şeyi yalanladılar. Onlardan Öncekiler de böyle yalanlamışlardı. Zalimlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak.» (Yûnus, 38-39.)

Yüce Allah, mahlukatm şu Kur'ân'a muarazada bulunmaktan, benzerini dahi meydana getirmekten aciz olduklarını, bunu asla beceremeyeceklerini beyan buyuruyor. Nitekim şöyle ferman ediyor: "Yapamazsınız, ki yapamayacaksınız da." Yani geçmişte bunu yapamadınız, gelecekte de yapamayacaksınız. Bu da ikinci bir meydan okumadır. Yani ne şimdi ne gelecekte Kur'ân'a muarazada bulunmaları mümkün değildir. Böyle bir meydan okumayı da ancak getirdiği kitabın beşer tarafından muarazaya maruz kalmayacağına, benzerinin ortaya konulmayacağına kesin olarak güvenen ve inanan bir kimse yapabilir. Eğer Hz. Peygamber, bu Kur'ân'ı kendi kafasından uydurmuş olsaydı, Kur'ân'a muaraza edilmesinden korkardı. Durumunun açığa çıkmasından ve hedeflediği seyidlikten, yani insanların kendisine tabi olmasından başka bir sonuçla karşılaşmaktan korkardı. Oysa her akıl sahibi kimse bilir ki, Muhammed (s.a.v.), Allah'ın en akıllı ve mutlak surette en mükemmel yaratığıdır. Gerçek böyledir. Böyle olunca da Kur'ân'a karşı meydan okunamayacağını bildiği için böyle bir meydan okuma işine girmiştir ve bu da gerçekleşmiştir. Kur'ân, Rasûlullah'tan zamanımıza kadar gelmiş bir kitab olup benzerini hatta sûrelerinden birinin benzerini, meydana getirmeye hiç kimse güç yetirememiştir. Buna imkan da yoktur. Çünkü Kur'ân, hiç birşeyin benzeri olmayan, mahlukatmdan hiçbirine benzemeyen, zât, sıfat ve fiilleri bakımından emsalsiz olan âlemlerin Rabbinin kelamıdır. Yaratıcının kelamı, yaratılanların kelamına nasıl benzer ki, bu mümkün müdür? Kur'ân karşısında Kureyş kafirleri şöyle diyorlardı:

"Ayetlerimiz onlara okunduğu zaman, "İşittik, işittik! İstesek biz de aynını söyleyebiliriz, bu sadece eskilerin masallarıdır." derlerdi." (ei-EnfAl, 31.)

Bu, onların bir yalanı, delilsiz, bürhansız, hüccetsiz, beyansız, batıl iddialarıdır. Eğer bu iddiaları doğru olsaydı, Kur'ân'a benzer bir kitap ortaya koyarlardı. Oysa onlar, yalan söylemekte olduklarını biliyorlar. Nitekim bu sözlerinde de yalana olduklarını biliyorlar: «Kur'an öncekilerin masallarıdır; başkalarına yazdırıp sabah akşam kendisine okunmaktadır» (el-Furkân, 5.)

Yüce Allah buyurdu ki:

«Ey Muhammedi De ki: «Onu, göklerin ve yerin sırrını bilen indirmiştir. Şüphesiz O, bağışlayandır, merhamet edendir.» (el-Furkân, 6.)

Yani Kur'ân'ı; gizlilikleri bilen, göklerle yerin Rabbı indirmiştir. O Rab ki, olanı, olacağı ve olmayıp ta olduğu takdirde nasıl olacağını bilen Allah indirmiştir. O Allah ki yücedir. Kulu ve rasûlü olan ümmi peygambere, yazmayı güzelce bilmeyen hatta hiç bilmeyen rasûle vahyet-miştîr. O rasûl ki; geçmişlerin, önceki ümmetlerin ilmini bilmiyordu. Haberlerinden malumatı yoktu. Cenâb-ı Allah, olan şeylerin, olacak şeylerin tamamının haberlerini tam olarak ona bildirdi. O, bu durumda geçmiş

kitapların hakkında ihtilafa düştükleri şeylerle ilgili olarak gerçek ile batılı birbirinden ayırmaktadır. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Bu gayb haberlerindendir ki sana vahyediyoruz bunları. Bunu ne sen ne de kavmin daha önceleri bilmiyordunuz. Öyleyse sabret akıbet takva sahiplerinindir.»
«Ey Muhammed! Geçmiş olayları sana böyle anlatırız. Katımızdan sana da bir kitap verdik. Kim ondan yüz çevirirse bilsin k kıyamet günü bir günah yükü yüklenecektir.» (Tâ-Hâ, 99-100.)
«Ey Muhammed! Kur'ân'ı, önce gelen kitabı tasdik ederek ve ona şa-hid olarak gerçekle sana indirdik.» (el-Mâide, 48.)
«Sen daha önce bir kitaptan okumuş ve elinle de onu yazmış değildin. Öyle olsaydı, batıl söze uyanlar şüpheye düşerlerdi. Hayır, Kur'ân, kendilerine ilim verilenlerin gönüllerinde yerleşen apaçık ayetlerdir. Ayetlerimizi, zalimlerden başka kimse, bile bile inkar etmez. «Ona Rab-binden mucizeler indirilmesi gerekmez miydi?» derler. De ki: «Mucizeler ancak Rabbimir katmdadır. Doğrusu ben, sadece apaçık bir uyanayım.» Kendilerine okunan bir kitabı sana indirmiş olmamız onlara yetmiyor mu? Bunda, inanan topluluk için rahmet ve ibret vardır. De ki: «Allah benimle sizin aranızda şahid olarak yeter. O, göklerde ve yerde olanı, batıla inananları ve Allah'ı inkar edenleri bilir.» işte kaybedenler bunlardır.» (el-AnkebÛt, 48-52.)
Yüce Allah, olmuşların ve olacakların, insanlar arasında cereyan eden şeylerin hükmünü içeren bu kitabın böylesine ümmi bir peygambere indirilişinin, bu peygamberin doğru sözlü ve gerçek elçi olduğuna yegane ispatlayıcı delil olduğunu açıklıyor ve şöyle buyuruyor:
"Ayetlerimiz onlara açık açık okununca, bizimle karşılaşmayı um-mayanlar, Muhammed'e: Bundan başka bir Kur'ân getir veya bunu değiştir." dediler.
De ki: "Onu kendiliğimden değiştiremem, ben ancak, bana vahyolu-nana uyarım. Ben Rabbime karşı gelirsem, büyük günün azabına uğramaktan korkarım!"
Ey Muhammed, de ki: «Allah dileseydi. Ben onu size okumazdım, size de bildirmemiş olurdu. Daha önce yıllarca aranızda bulundum, hiç düşünmüyor musunuz?»
Allah'a karşı yalan uyduran veya ayetlerini yalan sayandan daha zalim kim olabilir? Suçlular elbette saadete erişemezler.» (Yûnus, 15-17.) Rasûlullah (s.a.v.), o inkarcılara diyor ki: Ben bu Kur'ân'ı kendiliğimden değiştiremem. Ancak Aziz ve Celil olan Allah dilediği şeyi silip yok eder. Dilediği şeyi de sabit bırakır. Ben O'nun tebliğcisiyim. Size getirdiğim şeylerde benim samimi ve gerçekçi olduğumu da bilmektesiniz. Çünkü ben sizin aranızda doğup büyüdüm. Benim soyumu, doğru sözlülüğümü, güvenilir ve emin bir kimse olduğumu, hiçbir gün ve zaman herhangi birinize yalan söylemediğimi biliyorsunuz. Böyle olduğu halde yüce Allah'a karşı nasıl yalan söyleyebilirim? O Allah ki, insana zarar ve fayda verebilir. O, herşeye güç yetirendir. Her şeyi bilendir. O'na -karşı yalan söylemek kadar, O'na ait olmayan birşeyi O'na mal etmek kadar, O'nun katında büyük bir günah var mıdır? Nitekim yüce Allah buyuruyor:
«Eğer Muhammed, bize karşı, ona bazı sözler katmış olsaydı, biz onu kevvetle yakalardık, sonra onun şahdamarını koparırdık. Hiç biriniz de onu koruyamazdınız.» (ei-Hâkka, 44-47.)
Yani Muhammed, bize karşı yalan söyleseydi, ondan çok şiddetli bir intikam alırdık. Yeryüzünde yaşayanlardan herhangi biri de onu bize . karşı koruyamaz ve azabımıza engel olamazdı. Yüce Allah buyuruyor ki:
«Allah'a karşı yalan uydurandan veya kendisine birşey vahyedil-memiş iken, "Bana vahyolundu.", "Allah'ın indirdiği gibi ben de indireceğim." diyenden daha zalim kim olabilir?
Bu zalimleri can çekişirlerken melekler ellerini uzatmış, canlarınızı verin, bugün Allah'a karşı haksız yere söylediklerinizden, onun ayetlerine büyüklük taslamanızdan ötürü alçaltıcı bir azabla cezalandırılacaksınız." derken bir görsen!» (ei-En'âm, 93.)
«Şahid olarak hangi şey daha büyüktür.» de. «Allah benimle sizin aranızda şahiddir. Bu Kur'an bana, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için vahyolundu.» (el-En'âm, 19.)
Bu sözlerde, Cenâb-ı Allah'ın her şeye şahid olduğu, şahidlerin en yücesinin kendisi olduğu haber veriliyor. Bu ayetlerde bildirildiği gibi Cenab-ı Allah, hem bana hem size kendisi nezdinden getirdiğim hususlarda nasıl davrandığınıza vâkıftır. Bu sözlerin kuvveti öyle bir yemin hükmündedir ki, Cenâb-ı Allah, beni bütün mahlukata kendilerini bu Kur'ân ile uyarıp korkutmam için elçi olarak göndermiştir. Kur'ân, her kime ulaşırsa onun uyarıcısı olur. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:
«Hangi topluluk onu inkâr ederse yeri ateştir, senin de bundan şüphen olmasın. Doğrusu o, Rabbinden bir gerçektir, fakat insanların çoğu inanmazlar.» (Hûd, 17.) Bu Kur'ân'da, Allah, melekleri, Arş'ı, gök ve yer ile aralarındaki mevcudat ve onlarda cereyan eden birçok işler gibi ulvi ve süfli yaratıklarına dair gerçek haberler vardır. Bu haberler kesin ve katf delillerle teyid edilmiştir ki, insanları sağlıklı akıl ile buna götürmektedir. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:
«And olsun ki, biz Kur'ân'da insanlara türlü türlü misal gösterip açıkladık. Öyleyken insanların çoğu nankör olmakta direndiler.» (ei-tsrâ, 89.)
«Biz bu misalleri insanlara veriyoruz, onları ancak bilenler anlayabilir.» (el-AnkcbÖt, 43.)
«And olsun ki, Biz bu Kur'ân'da insanlara her türlü misali, belki Öğüt alırlar, diye verdik. O, eğriliği olmayan, Arapça bir Kur'ân'dır. Belki sakınırlar.» (ez-Zümer, 27-28.) Kur'ân'da mazinin haberleri gerçek bir şekilde anlatılmaktadır. Bunun delili de şudur: Ehl-i Kitap kaynaklarında da bu haberler ayniyle anlatılmaktadır. Ayrıca Kur'ân-ı Azimüşşan yazmayı bilmeyen ümmi bir insana nazil olmuştur ki, o ümmi insan, ömrü boyunca hiçbir zaman geçmiş zamandaki ilimler ve insanların haberleriyle ilgilenmemiş, buna dair ilmi öğrenmeye çalışmamıştır. İnsanların karşısına ancak ilahi vahiy ile çıkarak faydalı

haberler vermiş, bu da bir sürpriz olarak karşılarına çıkmıştır. Bu haberleri ibret gözüyle hatırlamaları gerekir. Bu haberler, geçmiş ümmetlerin peygamberleriyle aralarında geçen hadiselere dair idi. Cenâb-ı Allah'ın mü'minleri nasıl kurtarıp kafirleri nasıl helak ettiği, hiçbir beşerin benzerini kullanamayacağı ifadelerle anlatılmaktadır. Kıssanın veciz, gayet açık ve fasih, bazen de detaylı olarak anlatılması gerektiğinde bu anlatım, Kur'ân'da-ki ifadeler kadar tatlı ve net, aynı zamanda parlak ve yüce olamaz. îşte okuyucu ve dinleyici, bütün bu ifadeleri Kur'ân'da görmektedir. Geçmişe dair haberi, karşısında çok açık olarak görmektedir. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:

«Sen, Musa'ya hitap ettiğimiz zaman Turun yanında da değildin. Senden önce kendilerine uyarıcı gelmeyen bir milleti uyarmar için, Rabbinden bir rahmet olarak gönderildin; belki düşünürler.» (ei-Kasas, 46.)

"Meryem'e hangisi kefil olacak diye kalemlerini atarlarken sen yanlarında değildin, çekişirlerken de orada bulunmadın." (Âi-i tmrân,44.)

«Ey Muhammed! Sana böylece vahyettiklerimiz, gayba ait haberlerdir. Onlar el birliği edip düzen kurdukları zaman yanlarında değildin; sen ne kadar yürekten istersen iste, insanların çoğu inanmazlar.

Oysa sen buna karşılık onlardan bir ücret de istemiyorsun. Kur'ân, âlemler için sadece bir öğüttür.

«And olsun ki, peygamberlerin kıssalarında, aklı olanlar için ibret vardır. Kur'ân, uydurulabilen bir söz değildir. Fakat kendinden önceki kitapları tasdik eden, inanan millete herşeyi açıklayan, doğru yolu gösteren bir rehber ve rahmettir.» (Yûsuf, 102-104.)

«Rabbinden bize bir mucize getirseydi ya» derler. Onlara önceki kitaplarda bulunan belgeler gelmedi mi?» (Tâ-Ha, 133.)

«Ey Muhammed! De ki: «Kur'ân, Allah katından gelmiş olup da siz de onu inkâr etmişseniz, söyleyin bana, derin bir çıkmazda bulunan bir kimseden daha sapık kim vardır?

«Onun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar varlığımızın belgelerini onlara hem dış dünyada ve hem de kendi içlerinde göstereceğiz. Rab-binin her şeye şahid olması yetmez mi?» (Fuasüet, 52-53.)

Yüce Allah, Kur'ân'm gerçekliğine ve onu Hak Teâlâ katından getiren peygamberin doğruluğuna delalet edecek mucizevi ayetleri afaklar-da ve onu inkar edenlerin nefislerinde meydana getireceğini vaad ediyor. Bu deliller, o inkarcılara karşı birer hüccet olacak ve şüphelerini yok edici birer burhan teşkil edeceklerdir ki, bu kitabın Allah katından doğru bir dil ile yani Rasûlullah'ın lisanı ile getirilip ifade edilen bir kitap olduğuna kesin olarak inansınlar. Bundan sonra yüce Allah, şu ayet-i kerime ile de inkarcılara müstakil bir delili gösteriyor:

«Rabbinin herşeye şahid olması yetmez mi?» (Fussiiet, 5.) Yani Cenâb-ı Allah'ın, bu kitabı haber veren peygamberin doğruluğuna vâkıf olması ve bunu bilmesi sizin için yeterli bir delil sayılmaz mı? Çünkü Peygamber (s.a.v.), bu hususta Allah'a karşı yalan uydurup iftira etmiş olsaydı, Cenab-ı Allah onu çarçabuk büyük bir azabla cezalandırırdı. Nitekim bununla ilgili açıklama daha önce de geçmişti.

Bu Kur'ân'da, gelecekte vuku bulacak hadiseler, ayniyle haber verilmiştir ve o hadiseler de sonraki zamanlarda Kur'ân'da haber verildikleri şekilde meydana gelmişlerdir. Tefsirimizde de açıkladığımız gibi buna dair hadisler de mevcuttur. Savaş ve fitnelere dair haberlerde de bu bildirilmiştir. Nitekim yüce Allah, bir ayette şöyle buyuruyor:

«Allah, içinizden, hasta olanları, Allah'ın lütfundan nzık aramak üzere yeryüzünde dolaşacak olan kimseleri ve Allah yolunda savaşacak olanları şüphesiz bilir.» (ci-Mü?,zemmii, 20.)

Bu sûre, Mekke'de nazil olan sûrelerin ilklerindendir. Gelecekte vuku bulacak hadiselere Örnek olarak şu ayeti de gösterebiliriz ki, bu ayet Mekkîdir. Bu hususta ihtilaf yoktur: -

«Toplulukları dağıtılacak, yüz geri edeceklerdir. Kıyamet, onların azab ile va'd edildikleri gündür. O ne korkunç, ne acı bir gündür!» (ei-Kamer, 45-46.)

Bu yenilgi, Bedir gününde tahakkuk etmiştir.

" İleride, Peygamber (s.a.v.)'in, kendisinden sonra vuku bulacak hadiseleri haber verdiğine dair J)ir fasıl gelecektir ve haber verdiği şeyler de ayniyle vuku bulmuşlardır.

Kur'ân-ı Kerim'de emir ve yasaklar şeklinde adil hükümler vardır. Sağlam akıl ve anlayış sahibi kimseler, bunları düşündükleri zaman bu hükümlerin, gizlilikleri bilen, kullarına merhamet eden bir zat tarafından indirilmiş olduğunu kesin olarak anlar. O Allah ki, kullarına lütuf, rahmet ve ihsanı ile muamele eder. Bu hususta şöyle buyurmuştur:

«Rabbinin sözü, doğruluk ve adaletle tamamlandı.» (ei-En'âm, 115.) Yani Rabbinin haberlere dair sözü doğrulukla; emir ve yasaklara dair sözü de adaletle tamamlanmıştır.

«Elif, Lâm, Râ. Bu kitap, Hakîm ve haberdar olan Allah tarafından, ayetleri kesin kılınmış, sonra da uzun uzadıya açıklanmış bir kitaptır.»(Hûd, 1.)

Yani bu Kur'an'm lafızları muhkem, manaları da tafsilatlı kdınmış-tır.

«Peygamberlerini, doğruluk rehberi Kur'ân ve hak din ile gönderen O' dur.» (el-Fotih, 28.)

Yani Peygamberini faydalı ilim ve salih amel ile gönderen, Allah'tır.

Rivayete göre Ebu Talib oğlu Ali, Kümeyi b. Ziyad'a şöyle demiştir:

«Kur'ân, Allah'ın kitabıdır. Onda sizden öncekilerin haberleri, sizin aranızda cereyan işlerin hükümleri ve sizden sonrakilerin de haberleri vardır.»

Bütün bunları tefsirimizde teferruatlı olarak anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.

Kur'ân, birçok yönden mûciz bir kitaptır. Şöyle ki:
Fesahat, belagat, nazım, terkib, üslub; geçmişe ve geleceğe dair içerdiği haberler, kapsadığı sağlam ve parlak hükümler, Arab edebiyatçılarına lafızlarının belağatıyla meydan okuması, kapsadığı sahih ve kamil manalarla meydan okuması bakımından mûciz bir kitaptır. Bu sonuncu meydan okuyuşu ise, âlimlerin birçoğuna göre lafızların belagatı bakımından meydan okumasına nisbetle daha üstün bir meydan okumadır. Bu meydan okuyuş, Yunan, Hind, Fars, Mısır ve diğer ülkelerin filozoflarına, Ehl-i Kitap olsun olmasın her insana yöneliktir. ,
Kelâmcılardan bazıları, Kur'ân'ın icazının, kafirlerin ona çatmasına sebep olacak hususları ortadan kaldırmaktan ibaret olduğunu söylemişlerdir. Ya da onların buna yönelik kudretlerinin ellerinden alınması olduğunu ifade etmişlerdir. Bu, asılsız ve batıl bir sözdür. Bu, onların, Kur'ân'm mahluk olduğuna dair inançlarından kaynaklanmaktadır. Onlara göre Cenâb-ı Allah, Kur'ân'ı, bazı ecram içinde yaratmıştır. Onlara göre Kur'ân ile diğer yaratıklar arasında herhangi bir fark yoktur.
Onların bu sözü küfürdür, batıldır. Hakikate uygun değildir. Aksine Kur'ân, Allah kelamıdır ve mahluk değildir. Allah dilediği şekilde onu söylemiştir. O, kafirlerin söyledikleri ve isnad ettikleri şeylerden çok yüce, üstün, mukaddes ve münezzehtir. Gerçekte bütün mahlukat, Kur'ân'm benzerini ortaya koymaktan acizdir. Birbirine yardım edip destek verseler de bunu yapamazlar. Hatta yaratıkların en fasihi, onların en ulları güç yetiremezler. Yani Allah'ın kelamının benzeri ile konuşamazlar. Rasûlullah (s.a.v.)'m, Allah katından getirip insanlara tebliğ ettiği bu Kur'ân'm üslubu, Rasûlullah'm konuşma üslubuna benzememektedir.
Rasûlullah'm konuşma üslubu, sahih senetlerle bize ulaşmıştır. Sahabelerden ve onlardan sonra gelen kimselerden herhangi biri de, Rasûlullah'm fesahat ve belagatının derecesine ulaşamaz ve onun konuşma üslubuyla konuşamaz. Çünkü onun naklettiği manalarla lafızlar, üstün ve yüce lafızlardır. Ayrıca sahabelerin konuşma üslubları da tabiinin konuşma üslubundan daha üstündür. Bu üslublar, zamanımıza kadar derece derece azalmıştır. Selef uleması da, rivayet ettikleri manalar ve lafızlar bakımından halef ulemasına üstündürler. Onlar daha fasih, daha âlimdirler. Ve konuşmalarında tekellüfleri de azdır. Kendilerini zorlamadan gayet sade bir lisanla konuşmuşlardır-. Bunu insanların konuşmasından anlayan, bu hususta zevk sahibi olan kimseler müşahede ederler. Nitekim cahiliye zamanındaki Arab şiirleriyle, daha sonraki dönemlerde yaşamış şairlerin şiirleri arasındaki fark da bu şekilde idrak edilebilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin bu konuda şöyle bir rivayette bulunduğunu nakletmiş tir:
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Peygamberlerden her birine bazı mucizeler verilmiştir ki, halk onlara iman etmiştir. Bana da verilen, ancak Allah'ın bana vahyettiği bir vahiydir. Dilerim ki kıyamet gününde diğer peygamberlere nisbetle benim tabilerim daha çok olur.»
Yani peygamberlerden herbirine, kendilerinin dürüstlüklerine ve Rableri katından getirdikleri dinin, kitabın doğruluğuna delalet edecek yeterli hüccetler verilmiştir. İster inansınlar ister inanmasınlar; bu hüccetler, kavimlerine karşı peygamberlere verilmiştir. Onlardan bu hüccetlere inananlar, imanlarının sevap ve mükafatlarını elde etmişlerdir. İnkar edenlerse, azaba müstahak olmuşlardır. Peygamber (s.a.v.)'e verilen mucizelerin kısm-ı azamı, Allah katından kendisine gelen vahiy, yani Kur'ân'dır ki, bu da kendi zamanında ve kendisinden sonraki zamanlara uzanacak devamlı bir hüccettir. Kendisinden önceki peygamberlere verilen delil ve burhanlar, sadece o peygamberlerin hayatta kaldıkları sürelerde kalan, sonra da inkıraz bulan hüccetlerdir.
Hatta bir kısmının hüccetlerine dair haberler bile bize ulaşmamıştır. Kur'ân'a gelince o, kalıcı bir hüccettir. Onu dinleyen, sanki Ra-sûlullah'm mübarek ağzından dinlemektedir. Kur'ân, hem Ra-sûlullah'm hayatında hem de vefatından sonraki zamanlara ulaşmış ilahi bir hüccettir. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.v.) demiş ki; «Dilerim ki kıyamet gününde diğer peygamberlere nisbetle benim tabilerim daha çok olur.» Yani Cenâb-ı Allah'ın bana verdiği kesin hüccetler ve batılı parçalayıcı burhanlar, devamlılık vasfına sahiptirler. Bu yüzden kıyamet gününde Hz. Peygamber'in tabileri, diğer peygamberlere nisbetle daha çok olacaktır. [6]

Fasıl

Rasûlullah'in peygamberliğini ispatlayıcı manevî delillere örnek olarak onun temiz ve mükemmel ahlakını, şecaatini, yumuşak huylulu-ğunu, cömertliğini, zahitliğini, kanaatkârlığını, başkalarım kendine tercih edişini, hoş sohbet oluşunu, doğru sözlülüğünü, emanetini, takvasını, ibadetini, soyunun asaletini, nesebinin temizliğini, temiz yerlerde yetiştirilmiş olmasını gösterebiliriz. Bütün bunları yerinde detaylı olarak önce anlattık. Şeyhimiz Allame Ebu Abbas b. Teymiyye, Yahudi ve Hristiyanlarla benzerleri kitab ehli kimselere reddiye olarak yazdığı kitapta bu konuyu çok güzel bir şekilde işlemiştir. Kitabının sonunda peygamberlik delillerini ele almış; bu konuda güzel bir üslub ve beliğ sözlerle bir netice bölümü işlemiştir ki, bu ifadeler üzerinde düşünüp kafa yoran kimseler, onun ifadeleri karşısında boyun eğecek ve gerçeği kavrayacaktır. O zat, mezkur kitabının sonunda aynen şöyle demiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m yaşantısı, ahlakı, sözleri ve fiilleri, onun peygamberliğini isbatlayan delillerdendir. Getirdiği şeriat, sahib olduğu ümmet, ümmetinin elde etmiş olduğu ilim ve din, ümmetinin salihleri-nin gösterdikleri kerametler de onun peygamberliğini isbatlayan delillerdendir. Onun peygamber olduğu, şu hususlardan da anlaşılır: Doğumundan risaletle

görevlendirildiği zamana kadarki hayatı, risaletle gö-revlendirilişinden vefat edinceye kadar geçen zamandaki yaşantısı incelenir; nesebi, beldesi, aslı ve faslı tahkik edilirse, onun peygamber olduğu anlaşılır. Çünkü o, yeryüzü sakinlerinin en şereflisidir. Soyca en üstünüdür. İbrahim peygamberin soyundan gelir ki, Cenâb-ı Allah, ibrahim peygamberin soyuna peygamberlik ve kitap vermiştir. Hz. İbrahim'den sonra hangi peygamber gelmiş ise, mutlaka hepsi onun soyun-dandır. Cenâb-ı Allah, İbrahim peygambere îsmail ve îshak adında iki evlat vermiştir. Tevrat'ta bu ikisinden de bahsedilmiştir. Yine Tevrat'ta, îsmail soyundan gelecek peygamberler de müjdelenmiş tir. îsmail soyundan, peygamber olarak Rasûlullah'tan başkası gelmemiştir. îbrahim peygamber de, îsmail peygamberin zürriyeti için dua ederek Ce-nab-ı Allah'tan, onun soyundan bir rasûl göndermesi dileğinde bulunmuştur. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Kureyş kabilesindendir. Bu kabile, İbrahim evladının en seçkinlerin dendir. Rasûlullah (s.a.v.), Haşim oğullarından dır ki, bunlar da Kureyşlilerin seçkinleridir. Rasûlullah (s.a.v.) Mekkelidir. Mekke ki, çevresindeki şehirlerin, kasabaların merkezidir. İbrahim peygamberin inşa ettiği beytin bulunduğu şehirdir. İbrahim peygamber, o beyti ziyaret edip hac vazifesini ifa etmeleri için insanlara çağrıda bulunmuştur. Beyt, İbrahim peygamberin zamanından itibaren haccedilmeye başlanmıştır ki, bu husus peygamberlerin kitaplarında en güzel vasıflarla anlatılmıştır.

Rasûlullah (s.a.v.), terbiye ve gelişme bakımından insanların en mükemmeli idi. Hep doğru sözlü, iyiliksever bir kimse olarak tanınırdı. Ahlaki üstünlükleriyle, adaletiyle ve kötü sözlerle fuhşiyattan uzak durmasıyla, zulme yanaşmam asıyla, her türlü kötü vasıftan uzak dur-masıyla, şöhret bulmuştu. Peygamber olmasından önce, herkes onu bu şekilde tanırdı. Onu tanıyan, ondaki üstün vasıfların mevcudiyetine şahadet ederdi. Peygamber olduktan sonra ona iman edenler de, iman et-meyenler-de onun bu güzel vasıflara sahib oluşuna tanıklık ederlerdi. Ne sözlerinde, ne fiillerinde, ne ahlakında kusur olacak hiçbir vasfi. yoktu. Yalan söylediği görülmemişti. Ne zulmetmiş, ne de fuhuş irtikâb etmişti. Yaratılış ve sureti, suretlerin en güzeli, en mükemmeli ve en tamamı idi. Olgunluğuna delalet eden bütün güzellikleri, onun yaratılışında mevcud idi. Okur yazar olmayan bir kavim arasında ümmi bir insandı. Ne kendisi, ne de kavmi, Ehl-i Kitabın bildiği Tevrat ve İncil'i bilmezlerdi. İnsanların elde ettikleri ilimlerden hiçbirini okumamıştı. İlim ehliyle oturmamıştı. Allah'ın kendisini kırk yaşma erdirmesine kadar hiçbir zaman peygamberlik iddiasında bulunmamıştı. Kırk yaşına varınca da işlerin en hayret vericisi, en muazzamını getirip ortaya koymuştu. Öncekilerin duymadıkları ve benzerini işitmedikleri bir sözle konuşuyordu. Beldesinde ve kavminde emsali görülmemiş bir haberi bildiriyordu. Sonra da önceki peygamberlere tabi olanlara benzer kimseler, yani insanların güçsüz ve zayıf olanları ona tabi oldular. Riyaset ehli kimseler, onu yalanlayıp düşmanlık gösterdiler. Onu öldürmek, ona uyan kimseleri mahvetmek için her yola başvurdular. Nitekim Önceki peygamberlere ve onlara uyan kimselere de kafirler böyle yapmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'a tabi olan kimseler, herhangi bir şeye rağbet ettiklerinden veya herhangi birşeyden korktuklarından ötürü tabi olmuş değillerdir. Çünkü onun yanında onlara verecek mal veya onları tayin edeceği makamlar yoktu. Kılıcı da yoktu. Aksine kılıç, mal ve makam, onun düşmanlarının elindeydi. Ona tabi olan kimselere çeşitli eziyetlerde bulundular. Ama Müslümanlar sabrettiler. Allah'tan yardım beklediler. Dinlerinden dönmediler. Çünkü kalplerine imanın tadı ve marifetin tatlılığı girmişti. Araplar, Mekke'yi İbrahim peygamberin zamanından beri ziyarete gelip haccederlerdi. Hac mevsiminde, Arab kabileleri oraya gelip toplanırlardı. Rasûlullah (s.a.v.), hacca gelen Arapların yanma gelip onlara risaleti tebliğ eder ve onları Allah'a imana davet ederdi. Karşılaştığı yalanlamalara da sabrederdi. Kendisini yalanlayanların yalanlamalarına, kendisine eziyet edenlerin ezalarına, davetinden yüz çevirenlerin yüz çevirmelerine tahammül ederdi. Nihayet Yesriblilerle toplantı yaptı, onlar Yahudilerin komşularıydılar. Rasûlullah'ın haberlerini Yahudilerden duymuş, böylece onu tanımışlardı. Onları imana davet edince onlar, onun Yahudiler tarafından haber verilen, beklenen peygamber olduğunu anladılar.

Onun mertebesinin yüceliğini, kendilerine anlatacak haberleri de daha önceden duymuşlardı. Ön küsur sene içinde Rasûlullah (s.a.v.)'m daveti zuhur edip yayıldı. Medineliler ona iman ettiler. Medine'ye hicret etmesi için bey'atleştiler. Ashabının da oraya hicret etmesi, kendilerinin onunla beraber cihad etmeleri hususunda sözleştiler. Bunun üzerine Rasûlullah ve kendisine tabi olan Müslümanlar, Medine'ye hicret ettiler. Artık Medine'de Muhacirlerle Ensâr vardır. Aralarında dünyevi bir rağbetten ötürü iman eden veya herhangi birşeyden korktukları için iman eden kimse yoktu. Hepsi hasbi Müslüman olmuşlardı. Ancak Ensâr'dan az sayıda kimseler, zahiren Müslüman olmuşlar, fakat kalben münafik kalmışlardı. Fakat bunlardan bir kısmı da ileride tam Müslüman oldular. İslâmiyet'i güzelce yaşadılar. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'a cihad izni verildi. Sonra da cihad emri verildi. O da Allah'ın emrine uyarak onu mükemmel bir şekilde yerine getirmeye devam etti. Doğruluktan, adaletten, vefakarlıktan ayrılmadı. Yalan söylediği görülmedi. Her hangi bir kimseye zulmetmedi. Hiç kimseye ihanette bulunmadı. Aksine o, insanların en doğru sözlüsü, en adaletlisi, sözünü yerine getirmede en vefalısı idi. Şartların, zamanların değişmesine; savaşların, barışların zuhur etmesine; korku ve güvenliğe, zenginlik ve yoksulluğa, muktedirlik ve acizliğe, imkan ve imkansızlığa, azlığa ve çokluğa, bazen galibiyete, bazen mağlubiyete aldırış etmeksizin sözünü yerine getirmeye, doğru konuşmaya, zalimlik yapmamaya devam etti. Bütün bu şartlara rağmen o yolların en mükemmeline sarıldı. Nihayet daveti, Arab diyarlarının tamamında zuhur etti ki, oralarda daha önceleri putperestlik kök salmıştı. İnsanlar, kahinlerin haberlerine uyuyor, yaratıcıyı inkar eden, dokunulmaz olan kanları akıtan, akrabalık bağlarını koparan, ahireti tanımayan sistemlere ve şahıslara itaat ediyorlardı. Fakat İslâm daveti zuhur ettikten sonra buralarda yaşayan kimseler, yeryüzünün en bilginleri, en dindarları, en adaletlileri ve en faziletlileri oldular. Hatta Hristiyanlar, Şam'a geldiklerinde gördükleri manzarayla karşılaşınca şöyle demişlerdi: «İsa'ya tabi olan kimseler, bunlardan daha faziletli olamazlar.»

îşte dünyada onların ilim ve amellerinin eserleriyle, diğerlerinin eserleri görülüyor. Akıllı kimseler bu eserler arasındaki farkı

görür,
Rasûlullah (s.a.v.)'m durumu kuvvetlendiği, insanlar ona itaat ettikleri, canlarım ve mallarını ona takdim ettikleri halde kendisi vefat ettiğinde geride ne bir dirhem, ne bir dinar, ne bir koyun, ne bir deve bıraktı. Sadece katırını ve silahını bırakmıştı. Zırhı da otuz Ölçek arpa karşılığında bir Yahudinin yanında rehine idi. O arpaları kendi ailesi için satın almıştı. Elinde bir akarı vardı ki, onunla kendi ailesinin nafakasını temin eder, artan geliri de Müslümanların maslahatına sarfe-derdi. Kendisine mirasçı olunmayacağına, varislerinin bu akardan hiç birşey alamayacaklarına hükmetmişti. O, her vakitte hayret verici mucizeler ve çeşitli kerametler izhar ederdi ki, burada o mucize ve kerametlerin vasıflarını anlatmak uzun bir yer işgal edecektir. Olmuş ve olacak şeyleri çevresindeki insanlara haber verirdi. İyilik yapmalarını emreder, kötülükten de onları men ederdi. Hoş ve temiz şeyleri onlara helal kılar, pis ve murdar şeyleri haram kılardı. Peyderpey hükümler vazl ederdi. Böylelikle Cenâb-ı Allah, nihayet onun vasıtasıyla göndermiş olduğu dinini tamamladı. Şeriatını mükemmel bir şeriat haline getirdi. Akıllı kimselerin iyi dedikleri herşeyi insanlara emretti. Akıllı kimselerin çirkin gördükleri herşeyi de yasakladı. "Keşke bunu emret-meseydi." denilebilecek hiç bir emir vermedi. "Keşke şunu men etseydi." denilecek herşeyi de yasakladı. Müslümanlara hoş ve temiz şeyleri helal kaldı. Diğer peygamberlerin şeriatlarında olduğu gibi hoş ve temiz şeylerden hiçbirini Müslümanlara haram kılmadı. Pis ve murdar şeyleri de haram kıldı. Diğer peygamberlerin yaptıkları gibi pis ve murdar şeylerden hiçbirini Müslümanlara helal kılmadı. Önceki ümmetlerde güzel olan şeylerin tamamını İslâmiyet'te topladı, bir araya getirdi. Allah, melekler, ahiret günü hakkında Tevrat, İncil ve Zebur'da anlatılan haberlerin tamamı, Peygamber Efendimiz tarafından Müslümanlara en mükemmel şekilde ulaştırılmıştır. Adaletin icabı, faziletin gereği üstünlüklere teşvik edici, güzelliklere rağbet ettirici olup diğer kitaplarda mevcut olmayan şeylerle ilgili haberleri en güzel bir şekilde Müslümanlara ulaştırmıştır. Onun vaz' ettiği ibadetlerle, diğer ümmetlerdeki ibadetleri mukayese eden akıllı bir kimse, mutlaka onun vazl ettiği ibadetlerin üstünlük ve faziletini anlar. Yine onun koyduğu hadler, hükümler ve diğer şer'î hükümler için de bu böyledir. Onun ümmeti her türlü fazilet bakımından diğer ümmetlerin en mükemmelidir. Onların ilimleri, diğer ümmetlerin ilimleriyle karşılaştırılacak olursa, onların ilimlerinin üstünlüğü ortaya çıkar. Onların din, ibadet ve Allah'a olan taatları, diğer ümm,etlerinkiyle mukayese edilecek olursa, onların diğerlerinden daha dindar oldukları ortaya çıkar. Onların şecaatları, Allah yolunda cihadları, Allah için zorluklara katlanmaları, diğer ümmetlerinkiyle karşılaştırılacak olursa, onların daha yürekli, daha atılgan ve cihad hususunda daha ileri oldukları ortaya çıkar. Onların cömertlikleri, iyilikleri, müsamahakârlıkları, nefislerini fedadan çekinmemeleri, diğer ümmetlerin bu vasıflarıyla karşılaştırılacak olursa; onların daha cömert ve daha fedakâr oldukları anlaşılır. Evet bu ümmet, bu faziletleri Rasûlullah sayesinde elde etti ve bunları ondan Öğrendi. Bunları onlara emreden de odur. Daha Önce bu ümmet, herhangi bir kitaba tabi değildi. Rasûlullah, bunların tamamını bu ümmete getirdi. Bu bakımdan îsa ümmetine benzemezler. Çünkü Isa peygamber, Tevrat şeriatını tam olarak Hristiyanlara getirmişti. Hrisuyanların faziletleri ile ilimlerinin bir kısmı Tevrat'tan, bir kısmı Zebur'dan, bir kısmı nübüvvetten, bir kısmı Mesih'ten, bir kısmı Havarilerden elde edilmiştir. Bunlar, felsefecilerin ve diğerlerinin sözlerini de iktibas etmişler, nihayet Hristiyanhk dinine, İsa'nın dinine ters düşen bazı kâfirlerin işleri de karışmıştır. Muhammed (s.a.v.)'in ümmetine gelince bunlar, daha önce bir kitab okumuş değillerdi. Hatta ekseriyeti Musa'ya, îsa'ya, Davud'a, Tevrat'a, İncil'e ve Zebur'a da iman etmiş değildi. Ancak Rasûlullah'ın vasıtasıyla bu peygamberler ve bu kitaplarla tanışmışlardır. Rasûlullah, ümmetine, bu peygamberlere ve bu kitaplara iman etmeleri emrini vermiştir. Yine Allah katından indirilen bütün kitapları okumalarını da emretmiş; peygamberlerden herhangi birini diğerine üstün saymaktan da onları men etmiştir. Rasûlullah'ın getirmiş olduğu kitapta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Allah'a, bize gönderilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına gönderilene, Musa ve İsa'ya verilene, Rabler tarafından peygamberlere verilene, onları birbirinden ayırd etmeyerek inandık. Biz ona teslim olanlarız» deyin. Sizin inandığınız gibi inanmış olsalar, doğru yolu bulmuş olurlar. Yüz çevirirlerse, şüphesiz onlar çıkmazdadırlar. Onlara karşı sana Allah yetecektir. O, işitir ve bilir.» (ei-Bakara, 136-
137.)
«Peygamberler ve inananlar, ona Rabbinden indirilene inandı. Hepsi Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine inandı. «Peygamberleri arasından hiçbirini ayırd etmeyiz, işittik, itaat ettik. Rabbi-miz! Afnnı dileriz, dönüş sanadır.» dediler. Allah, kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükler; kazandığı iyilik lehine, ettiği kötülük de aleyhinedir.» (el-Bakara, 285-286.)
Rasûlullah (s.a.v.)'m ümmeti, dinden olmayan ve Rasûlullah vasıtasıyla gelmeyen herhangi bir şeyin dinden sayılmasını helal görmez. Hakkında Allah'ın delil indirmediği bir bid'atı da ortaya koymaz. Allah'ın izin vermediği bir hususu da dine eklemez. Ancak Rasûlullah'ın kendilerine anlatmış olduğu önceki peygamberlerle ümmetlerinin haberlerinden ibret alırlar. Kendi dinlerine muvafik olarak kitab ehli kimselerin anlattıkları şeyleri tasdik ederler. Doğruluğu ve yalânlığı bilinmeyen birşey karşısında ihtiyatlı olurlar. Çekimser davranırlar. Batıl olduğunu bildikleri şeyi yalanlarlar. Dinden olmayan, Hind, Fars, Yunan veya diğer bir milletin felsefecilerinin sözlerini de dine sokan bir kimse onlara göre ilhad ve bid'at ehli kimselerden olur.
Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabı ile tabiilerin üzerinde durdukları din, işte budur. Din önderlerinin de üzerinde durdukları İslâmiyet budur. Bu din önderleri ve imamlarının, Muhammed ümmeti içinde doğru delilleri vardır. Sözleri tasdik edilir. Müslüman cemaat ve halk bunları tasdik ederler. Bir kimse, bu hududun dışına çıkarsa yerilir, cemaat ta-rafından kovulur. İşte bu, Ehl-i Sünnet ve'1-Cemaat mezhebidir. Bunlar, kıyamete kadar hükümfermâ olacaklardır ki, Rasûlullah (s.a.v.) bunlar

hakkında şöyle buyurmuştur:
«Ümmetimden bir grup hep hak üzere olacaklardır. Muhalifleri kendilerine zarar veremeyecek ve kıyamet kopuncaya kadar da onları terk edemeyecek, yardımsız bırakamayacaklardır.»
Genelde bütün peygamberlerin, özelde Rasûlullah (s.a.v.)'m dini olan bu temel üzerinde ittifak etmiş olmakla birlikte bazıları ihtilafa düşerler. Ancak bu esasa muhalefet eden kimseler, Müslümanlara göre dinsiz olur, yerilir ve kınanır. Müslüman âlim ve büyüklerinin üzerinde durdukları, hükümdarlarının uğruna savaştıkları, halklarının uydukları uyduruk bir din ortaya atan Hristiyanlar gibi değildirler. Hristiyan-larm ortaya attıkları uyduruk din, Hz. îsa'mn veya diğer peygamberlerin dini değildir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, peygamberlerini faydalı ilim ve salih amelle göndermiştir. Peygamberlere tabi olan kimse, dünya ve ahiret saadetini kazanır. İlim ve amel bakımından peygamberlere uymada taksirli davranan kimseler bid'atlara düşerler. Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'i hidayet ve hak din ile gönderin-ce Müslümanlar, bu dini ondan öğrenip elde ettiler. Ümmetinin üzerinde bulunduğu her faydalı ilim ve her salih amel, Rasûlullah Muhammed'den elde edilmiştir. Nitekim her akıl sahibi kimse, Rasûlullah'ın ümmetinin ilim ve amelinin, üstünlük bakımından ümmetlerin en mükemmeli olduğunu anlar. Çıraktaki olgunluğun ustadaki olgunluğa delalet ettiği bilinmektedir. Bu da Peygamber (s.a.v.)'in ilim ve din bakımından ustadaki insanların en mükemmeli olmasını icab ettirir. Bütün bu anlattıklarımız da zorunlu olarak Rasûlullah (s.a.v.)'m: «Doğrusu ben, Allah'ın hepinize gönderdiği elçisiyim.» sözünün gerçekliğini ispatlamaktadır. Rasûlullah (s.a.v.), a"sla yalancı ve iftiracı değildi. Bu sözü, ancak insanların en mükemmeli ve en seçkini söyler, eğer doğru sözlü ise. Ya da eğer yalancı ise, insanların en şerlisi ve en murdarı söyler.
Onun ilminin ve dininin olgunluğuna dair anlatılan hususlar, onun murdar ve cahil bir kimse olmasını imkansız kılmaktadır. Böyle olunca da demek ki o mutlak olarak ilim, din ve olgunluğun zirvesine ulaşmış bir kimse olarak vasıflanmaktadır. Gerçek de böyledir. Bu da onun: «Doğrusu ben, Allah'ın hepinize gönderdiği elçisiyim.» sözünün doğru olmasını gerekli kılmaktadır. Aksi takdirde yanılarak yalan söyler. Kasıtlı olarak yalan söyleyen, zalim ve sapık olur. Yanılarak yalan söyleyen de cahil ve sapık olur. Muhammed (s.a.v.) ise, ilim sahibi bir kimse idi. İlmi, onun cahil olmasını imkansız kılar. Dininin olgunluğu, onun bilerek yalan söylemesini imkansız kılar. Onun sıfatlarını bilmek, onun asla bilerek yalan söylememiş olmasını gerekli kılar. O, cahil de değildi ki bilmeden yalan söylesin. Kasıtlı olarak veya yanılarak yalan söylemiş olması imkansız olduğuna göre demek ki o, doğru sözlüdür. Doğru sözlü bir kimse olduğunun da farkındadır. Bu sebeple Cenâb-ı Allah, onu bilerek veya bilmeyerek yalan söylemekten uzaklaştırıp münezzeh kılmıştır ve bu hususu da şu ayet-i celilede beyan buyurmuştur:
«Batmakta olan yıldıza and olsun ki, arkadaşınız Muhammed sapmamış ve azmamıştır. O, kendiliğinden konuşmamaktadır. Onun konuşması, ancak bildirilen bir vahiy iledir.» (en-Necm, 1-4.)
Yüce Allah, Vahyi getiren melek hakkında da şöyle demiştir: «Bu Kur'ân, Arş'ın sahibi katında değerli, güçlü, sözü dinlenen ve güvenilen şerefli bîr elçinin getirdiği sözdür.» (et-Tekvîr, 21.)
Sonra yüce Allah, yine Rasûlullah'tan bahsederek şöyle buyuruyor: «Arkadaşınız Muhammed asla deh değildir. And olsun ki o, Cebrail'i apaçık ufukta görmüştür. Peygamber, görülmeyenler hakkında söylediklerinden ötürü töhmet altında tutulamaz. Bu Kur'ân, kovulmuş şeytanın sözü olamaz. Ey insanlar! Nereye gidiyorsunuz? Kur'ân, ancak aranızda doğru yola girmeyi dileyene ve âlemlere bir öğüttür.» (et-Tekvîr, 22-28.)
«Şüphesiz Kur'ân, âlemlerin Rabbinin indirmesidir. Ey Muhammed! Apaçık Arap diliyle, uyaranlardan olman için onu Cebrail senin kalbine indirmiştir.» (eş-Şuarâ, 192-195.)
«Şeytanların kime indiğini size haber vereyim mi?» de. Onlar, günahkar iftiracıların hepsine iner. Bunlar şeytanlara kulak verirler; çoğu yalancıdırlar.» (eş-Şuarâ, 221-223.)
Yüce Allah, şeytanın kendisine uygun ve münasib kimselerin yanına indiğini beyan buyuruyor. Şeytan böylelerinin yanına iner ki amacı gerçekleşsin. Çünkü şeytan kötülüğü amaçlar. Kötülükten kasıt, yalan ve günahtır. O, doğruluğu ve adaleti amaçlamaz. Şeytan, bilerek veya bilmeyerek yalan söyleyenden başkasının yanına yaklaşmaz. Günah işlemeyenden başkasına da yanaşmaz. Çünkü dinde hata etmek ve günah işlemek de şeytandandır. Nitekim bu konu kendisine sorulduğu zaman îbn Mesud şöyle cevap vermiştir: «Ben bu konuda kendi reyim üe konuşuyorum. Eğer doğru söylüyorsam bu Allah'tandır. Eğer yanlış söylüyorsam bu benden ve şeytandandır. Allah ile Rasûlü yanlışlıktan ve hatâdan uzaktırlar. Kasten veya hataen şeytanın Rasûlullah'a inmesi imkansızdır. Rasûlullah, bu gibi hallerden uzaktır. Ama Rasûlullah'tan başkası hata yapabilir, yanılabilir. Hatası ve yanılması da şeytandandır. Affedilen bir hata da olsa hatası şeytandandır. Kişi bilmediği bir haberi başkalarına aktarırsa, hata etmiş olur. Verilmemiş bir emrin verilmiş olduğunu söylerse günahkar olur. Şeytanın Rasûlullah'a gelmediği bilinir. Ona ancak şerefli bir melek gelmişti. Bu sebeple Rasûlullah'tan bahseden diğer ayette de şöyle denmiştir:
«Doğrusu Kur'ân, şerefli bir elçinin getirdiği sözdür. O, şair sözü değildir; ne az inanıyorsunuz! Kâhin sözü de değildir; ne az düşünüyorsunuz! Kur'ân, âlemlerin Rabbinden indirilmedir.» (ei-Hâkka, 40-44.) [7]

Nübüvvetin Manevî Delilleri

Bu delillerin en büyüğü, aydınlık saçan ayın iki parçaya bölünmesidir. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır; onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: «Devam eden bir sihir» derler. Yalanlarlar

da kendi heveslerine uyarlar. Ama her işin karar kılacağı bir sonucu vardır. And olsun ki, onları bu hallerinden vazgeçirecek nice haberler gelmiştir. Bu haberlerin her birinde üstün hikmet vardır. Ama uyarmalar fayda vermiyor.» (ei-Kamer, 1-5.)
Diğer imamlarla birlikte âlimler, ayın ikiye bölünmesinin Rasûlullah (s.a.v.)'ın zamanında olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Ümmet nezdinde katiyyet ifade eden yollarla bu konuda birçok hadis nakledilmiştir:
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Mekkeliler, Peygamber (s.a.v.)'den bir mucize istediler. Bunun üzerine ay, Mekke'de ikiye bölündü. «Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılir.»
Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Mekkeliler, Rasûlullah (s.a.v.)'dan kendilerine bir mucize göstermesini istediler. Bunun üzerine o da ayı, iki parça olarak onlara gösterdi. Nihayet onlar da Hira dağını ayın iki parçası arasında gördüler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Kesir kanalı ile Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında ay ikiye bölündü. Bir parçası şu dağın, bir parçası da diğer dağın üzerinde görüldü. "Muhammed bize büyü yaptı." dediler. Yine; "Bize büyü yapsa da bütün insanlara büyü yapamaz ya." dediler.»
Ebu Cafer b. Cerir, Yakub kanalı ile Ebu Abdurrahman es-Sülemî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Medâin'e indik, kaldığımız yer ile Medâin arasında bir fersahlık mesafe vardı. Cuma günü oldu. Babamla birlikte Medâin'e camiye gittik. Hüzeyfe, bize hutbe okudu. Hutbesinde şöyle dedi:
Yüce Allah buyuruyor ki: "Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır." Bilesiniz ki, kıyamet saati yaklaşmıştır. Dikkat edin, ay iki bölünmüş, Dünya da artık vedaya başlamıştır. Ayrılık vakti gelmiştir. Bilesiniz ki bugün yarışa hazırlanma günü, yarın da yarış günüdür."
Babama dedim ki:
- Yarın insanlar yarış mı yapacaklar?
- Ey oğulcuğum, sen cahil birisin. Yarıştan kasıt amellerdeki yarıştır.
Ertesi cuma oldu.Yine babamla birlikte camiye gittik, yine Hüzeyfe hutbe okudu. Hutbesinde şöyle dedi:
«Dikkat edin, yüce Allah şöyle buyuruyor: "Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır." Bilesiniz ki Dünya vedaya yüz tutmuş, ayrılmak üzeredir.»
Ebu Zür'a er-Razî de "Delâilü'n-Nübüvve" adlı kitabında bu rivayeti Ata b. Saib kanalıyla Hüzeyfe'den rivayet etmiştir. Bu rivayete göre Hüzeyfe hutbesinde şöyle demiştir: «Bilesiniz ki ay, Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında yarıldı. Bugün yarışa hazırlanma günü, yarın da yanş günüdür. Bilesiniz ki varılacak son nokta, ateştir. Yarışı kazanan, Cen-net'e koşup ulaşandır.»
Buharı, Yahya b. Bükeyr kanalı ile îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v)'in zamanında ay yarıldı.» Bir başka yoldan da Buharı, îbn Abbas'ın şu ayet-i kerimeyle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır, onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: «Süregelen bir sihir» derler.» (el-Kamer, 1-3.)
Ayın yarılması hadisesi vuku buldu. Bu hadise, hicretten önce oldu ve seyredenler, ayın iki parçaya ayrıldığını gördüler.
Avfî de îbn Abbas'tan buna benzer bir rivayette bulunmuştur.
Bu husus, İbn Abbas'tan, başka bir vecihle de rivayet edilmiştir. Şöyle ki: Ebu Kasım et-Taberanî, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın zamanında ay tutuldu. «Aya büyü yapıldı» dediler. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır, onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: "Süregelen bir sihir" derler.» (ei-Kamer, 1-2.) Bu garib ve tuhaf bir ifadedir. Ayın ikiye yarılmasıyla birlikte tutulmuş olması da muhtemeldir. Bu da Bedir gecelerinden birinde ayın yarılmış olduğunu göstermektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Abdullah b. Ömer'in şu ayet-i kerimeyle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır.» Ayın yarılması, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında gerçekleşmiştir. Ay ikiye yarıldı, bir parçası dağın ön kısmında, diğer parçası da arka kısmında görüldü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Allah'ım şahid ol." dedi.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile îbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında ay yarıldı ve seyirciler ona baktılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): «Şahid olun» dedi."
Buharı, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında ay ikiye yarıldı. Kureyşliler: "Bu, Ebu Kebşe'nin oğlu (Muhammed'in) büyüsüdür." dediler. Sonra da sözlerine şunu eklediler: "Bakın bakalım hele dışardan gelecek olanlar bize bu hususta ne haberler getireceklerdir. Çünkü Muhammed bizi bü-yülese de insanların hepsini büyüleyemez ya!" dediler. Dışardan gelen yolcular da ayın ikiye yarılmış olduğunu gördüklerini söylediler.»
Beyhakî, el-Hakim kanah ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ay, Mekke'de yarılıp iki parça halinde görüldü. Kureyş kâfirleri: "Bu, Ebu Kebşe'nin oğlu (Muhammed'in) size yaptığı bir büyüdür. Dışardan gelecek yolculara bakın hele... Eğer onlar da sizin gördüğünüzü gönnüşlerse, demek ki Muhammed doğru söylemiştir. Eğer sizin gördüğünüzü görmemişlerse, demek ki Muhammed'in size yaptığı bir büyüdür." dediler. Daşardan gelen yolcular Mekke'ye vardıklarında onlar da: "Ayın ikiye yazıldığını gördük." dediler.»

îbn Cerir de bu hadiseyi Muğire'nin hadisinden rivayet ederek şu ilavede bulunmuştur: Bunun üzerine Yüce Allah şu ayeti inzal buyurdu: «Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ay, Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında yarıldı, İkiye bölündü. Ben, dağın, ayın iki parçası arasında olduğunu gördüm.»
Sahih-i Buharı1 de îbn Mesud'un şöyle dediği rivayet edilmiştir: «(Kıyamet alametlerinden) beşi geçti. Bu beş alame şunlardır: Bizanslıların galibiyeti, Bedir muharebesi, müşriklerin yakalanmaları, duman görülmesi ve ayın ikiye yarılması.»
"Delail" adlı eserde Ebu Zür'a şöyle demiştir: Abdurrahman b. İbrahim ed-Dımaşld, îbn Bükeyr'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Ay, hicretten önce Peygamber (s.a.v.)'in zamanında Mekke'de ikiye bölündü. îki parça olarak yere indi. Müşrikler: «Ebû Kebşe'nin oğlu (Muhammed) aya büyü yaptı.» dediler.»
Bu hadis, bu bakımdan mürseldir. Sahabeler topluluğundan yapılan bu rivayetlerde senetten bahsetmeye gerek yoktur. Çünkü bu, meşhur bir hadisedir. Ayrıca mukaddes kitabımız olan Kur'ân-ı Kerim'de de bundan söz edilmiştir.
Bazı kıssacıların anlattıkları gibi ayın Peygamber Efendimiz'in yakasından girip yeninden çıktığı ve buna benzer anlatımların dayanakları, aslı, esası yoktur. Ay varıldığı esnada yine semada idi. İkiye bölündü. Bir parçası Hira dağının gerisinde, diğer parçası da ön tarafında görüldü. Hira dağı, iki parçanın ortasında kaldı. Bununla birlikte ayın her iki parçası da semadaydı. Mekkeliler, ona bu haliyle bakıyorlardı. Mek-keli cahillerin çoğu, bu hadisenin bir büyü eseri olarak gözlerine göründüğünü sanmışlardı. Bu nedenle dışardan gelen yolculardan ayın yarılıp yarılmadığını sormuşlar, onlar da tıpkı kendilerinin gördüğü gibi ayın ikiye bölündüğünü gördüklerini söylemişlerdi. Bunun üzerine bu hadisenin gerçekliğini anlamış ve inanmışlardı.
Eğer: «Niçin ayın yarıldığı bütün ülkelerde ve beldelerde görülmedi?» diye sorulacak olursa, buna cevaben deriz ki:
Bunu kim inkar edebilir. Ama öteden beri kafirler, Allah'ın mucizelerini ve ayetlerini inkar ediyorlar. Belki de onlara, ayın yarılmış olması hadisesi, Allah katından gönderilen Peygamber Muhammed'in bir mucizesi olduğu haberi verilince, onların fasid görüşleri bu hadiseyi gizlemek ve unutturmak için birbirlerini teyid etti. Kaldı ki seyyahlardan bir çoğu, Hindistan'da bir heykel gördüklerini ve heykelin üzerinde: «Bu heykel, ayın yarıldığı gecede yapıldı.» ioaresinin yazılı olduğunu gördüklerini ifade etmişlerdir.
Sonra ayın ikiye bölünmesi hadisesi, geceleyin vuku bulduğu için çoğu insanlara - engelleyici bazı sebeplerden ötürü- görünmemiş olabilir.
Mesela; o esnada üst üste yığılı bulutlar, ayın durumunu onlara memleketlerinde göstermemiş olabilir. Belki de insanların çoğu o esnada uykuda idiler. Buna benzer diğer bazı mani sebepler, ayın yarılması hadisesini onlara göstermemiş olabilir. Doğrusunu Allah bilir. Biz bu konuyu tefsirimizde detaylı olarak anlattık. Güneşin battıktan sonra yeniden ufka dönmesi olayına gelince, şeyhimiz Bahaeddin el-Kasım b. Muzaffer b. Tâcü'l-Ümena b. Asakir, Esma binti Ümeys'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), başını Hz. Ali'nin kucağına yaslamış iken kendisine vahiy nazil olmaya başladı. Hz. Ali de ikindi namazını kılmamış-tı. Vahiy tamamlanıncaya kadar güneş battı. Vahyin nüzulü tamamlanınca Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle sordu:
- Ey Ali! İkindi namazını kıldın mı?
- Hayır.
- Allah'ım, eğer Ah senin ve peygamberinin taatinde ise sen güneşi yeniden onun için ufka döndür.»
Esma dedi ki: "Güneşin battıktan sonra tekrar doğduğunu gördüm." Şeyh Ebu'l-Ferec b. Cevzî, yukarıdaki hadisi mevzı hadisler arasında rivayet etmiştir.
Ebu Muhammed, Urve b. Abdullah b. Kureyş'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali'nin kızı Fatıma'mn yanma gittim. Boynunda boncuklar gördüm. Elinde de iki büyük misket vardı. Ona:
- Bu nedir? diye sordum. O da şöyle karşılık verdi:
- Kadının erkeklere benzemesi hoş değildir.
Bundan sonra bana şöyle dedi: "Esma binti Ümeys bana dedi ki: Ebu Talib oğlu Ali, Hz. Peygamber'e yaslanmış, bu esnada Hz. Peygamber'e vahiy gelmişti. Sonra Allah'ın Peygamberi, Hz. Ali'ye şöyle sormuştu:
- Ey Ali! İkindi namazını kıldın mı?
- Hayır.
- Allah'ım, Ali için güneşi tekrar ufka döndür.
Bunun üzerine güneş tekrar ufka dönmüş ve güneş ışıkları mescidin yarısına kadar uzanmıştı.»
Hafiz İbn Asakir, bunun münker bir hadis olduğunu söylemiştir. Şeyh Ebu Ferec b. Cevzî, de bunu mevzu hadisler arasında zikretmiştir. Sonra İbn Cevzî, sözünü şöyle sürdürmüştür:
«Bu hadisi uyduran kimsenin gafletine delil olarak şunu söyleyebiliriz: Bu hadisi uyduran kişi, Hz. Ali'nin faziletine atn nazarı etmiş, ama bu hadisi uydurmada herhangi bir faidenin söz konusu olamayacağına dikkat etmemiştir. Çünkü ikindi namazı, güneşin batmasıyla kazaya kalır. Güneşin tekrar ufka dönmesi, o namazın kılınmasını edaya dönüştürmez. Sahih hadiste Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: «Güneş, Yuşa'dan başkası için ufukda bekletilmemiş tir.»
Ben derim ki: Ali için güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürüldüğünü ifade eden hadis, zayıf ve münkerdir. Bunu rivayet

eden ravile-rin tamamı ya Şiî, ya da durumu belirsiz kimselerdir. Şiilerin rivayetleri metruktür. Bu gibi hadislerde tek kişinin haberi kabul edilmez. Bu tür hadislerin mutlaka tevatür yoluyla, ya da müstefiz olarak nakledilmeleri gerekir. Bundan daha aşağı derecedeki rivayetler önemsenmezler. Ancak Cenab-ı Allah'ın bunu yapma kudretine sahib olduğunu, Rasûlullah'ın da böyle bir mucizeyi gösterebileceğini inkar etmiyoruz. Sahih hadiste sabit olduğuna göre Yuşa' b. Nun için güneş ufukta bekletilmiştir. Beyt-i Makdis'i (Kudüs'ü) kuşattığı günde Yuşa' b. Nun için güneş ufukta bekletilmişti. Bu hadisenin vukuu, cuma gününün aksamına rastlamıştı, Yuşa' b. Nun, cumartesi günü savaşmazdı. Güneşe baktı, guruba yüz tuttuğunu gördü. Ona şöyle seslendi: «Ey güneş, sen emir altındasın. Ben de emir altındayım. Allah'ım, şu güneşi ufukda benim için durdur.» Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Kudüs'ü fethetmelerine kadar güneşi ufakta bekletmişti. Rasûlullah (s.av.)'a gelince o, Yuşa' b. Nun'dan daha üstün, daha faziletli, daha şerefli olup makamı da ondan yücedir. Hatta diğer peygamberlerin tümünden de mutlak surette üstündür. Ama biz, ancak nezdimizde sahili olan şeyleri söyleriz. Sahih olmayan şeyleri Rasûlullah'a isnad etmeyiz. Eğer bu hadise sahih olsaydı, bunu nakledenlerin ilki biz olurduk. Buna inananların da ilki biz olurduk, her hususta Allah'ın yardımını dileriz.

Eğer Rafizîlerden biri derse ki; Hasan'm babası Ali'nin faziletinin çokluğuna ve imamlığına delil olarak Esma binti Ümeys'in şu rivayeti vardır: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın başı, Hz. Ali'nin kucağında iken kendisine vahiy nazil olmaya başladı. Bu sebeple güneş batıncaya kadar Ali ikindi namazını kılamadı. Rasûlullah (s.a.v.), vahyin tamamlanmasından sonra Ali'ye sordu:

- Ey Ali, ikindi namazını kıldın mı?
- Hayır.
- Allah'ım! Ali, senin rasûl'ünün taatindedir. Bunun için güneşi tekrar ufka döndür ki namazını kılsın.

Esma dedi ki: « Güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndüğünü gördüm.»

Bunun için denilir ki: Eğer bu hadis bahih olsaydı, biz bununla muhaliflerimiz olan Yahudi ve Hristiyanlara karşı nasıl hüccet ileri sürerdik. Ama bu hadis, cidden zayıf olup asılsızdır ve bu, Râfizîler tarafından uydurulmuştur. Eğer güneş, battıktan sonra tekrar ufka döndürülmüş olsaydı, bunu mü'minler de, kafirler de göreceklerdi ve bu hadisenin falan yılın falan ayının falan gününde meydana gelmiş olduğunu bize nakledeceklerdi.

Sonra Rafizîlere de şöyle denilir:

- İkindi namazını kaçırmasından sonra güneşin Ali için tekrar ufka döndürülmesi mümkün müdür? Oysa Hendek savaşında öğle, ikindi ve akşam namazının vaktini kaçırmalarından sonra Rasûlullah ile bütün Muhacir ve Ensâr için güneş tekrar ufka döndürülmemişti. Bu nasıl olur?

Yine Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gazvesi dönüşünde Muhacir ve Ensâr ile birlikte yolda geceyi geçirirken uykuya dalmışlar, sabah namazını kılamamışlardı. Güneş doğduktan sonra uyanmışlardı. Niçin o zaman güneş, Rasûlullah ile ashabı için tekrar dönüp gece olmamıştı? Eğer bu bir fazilet ise, Cenâb-ı Allah, bu fazileti rasûlüne verirdi. Oysa Cenâb-ı Allah, hiçbir şeref ve fazileti rasûlünden esirgememiştir. Hal böyleyken böyle bir imkanı Ebu Talib oğlu Ali'ye mi Allah bahşedecektir?

İbrahim b. Yakub el-Cüzcanî diyor ki: «Muhammed b. Ubeyd et-Tenafisî'ye şöyle bir soru sordum: Güneşin batmasından sonra ikindi namazını kılabilmesi için Ebu Talib oğlu Ali hatırına tekrar ufka döndürülmüş olmasına ne dersin?

- Böyle bir sözü söyleyen mutlaka yalan söylemiştir.» İbrahim b. Yakub diyor ki: «Ya'lâ b. Ubeyd et-Tenafisî'ye şöyle bir soru sordum:

- Bizim yanımızdaki insanlar diyorlar ki: Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vasisidir. Güneş battıktan sonra onun hatırına tekrar ufka döndürülmüş deniliyor.
- Bütün bunlar yalandır.»

Ebu Kasım Ubeydullah b. Abdullah b. Ahmed el-Haskanî, Esma binti Ümeys'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Hayber diyarında Sahba mıntıkasında öğle namazını kıldı. Sonra bir iş için Ali'ye haber salıp yanma çağırttı. Ali geldi. O esnada Rasûlullah (s.a.v.), ikindi namazını kılmıştı. Başını Hz. Ali'nin göğsüne yasladı. Hz. Ali öylece durdu. Rasûlullah da başını kımıldatmadı. Nihayet bu halde güneş battı. Sonra Rasûlullah (s.a.v) şöyle dedi:

«Allah'ım, kulun Ali, peygamberi için kendini hareketten alıkoydu. Sen de güneşi onun için ufka döndür.»

Esma dedi ki: Güneş tekrar doğdu, dağların üstüne kadar yükseldi. Ali de kalkıp abdest aldı ve ikindi namazını kıldı. Sonra güneş tekrar battı.»

Bu hadisin senedinde durumu belirsiz bazı ravilerin ismi geçmektedir. Ravilerden Avn ile annesinin adaletli ve zabtı sağlam kimseler oldukları bilinmemektedir ki, bu sebeple haberleri kabul edilebilsin. Hatta böylesine önemli bir konudaki rivayetlerden daha önemsiz rivayetlerde bile, adaletli ve zabıtları sağlam olarak bilinmemektedirler. Bu önemli hadisedeki rivayetleri nasıl sabit olabilir? Bu hadiseyi, sahih hadis kitaplarının (sünen ve müsnedlerin) sahiplerinden hiçbiri rivayet etmemiştir. Doğrusunu Allah bilir. Sonra Avn'm da bu hadisi, ninesi Esma binti Ümeys'ten işitip işitmediğini de bilmiyoruz. Ayrıca ravilerden Mısrî de bu hadisi^ Hüseyin b. Hasan el-Aşkar tarikiyle nakletmiştir ki, -o da aşırı bir Şiîdir. Bir çokları onun zayıf bir ravi olduğunu söyler.

Fatıma binti Hüseyin b. Ali b. Ebi Talib'e gelince - ki bu Zeynel Abi-din'in kızkardeşidir- onun hadisi meşhurdur. Ondan, dört sünen sahibi rivayetlerde bulunmuşlardır. Babasının öldürülmesinden sonra Ehl;i Beyt ile birlikte Şam'a gelenlerdendir. Sika ravilerdendir. Ancak mezkur hadisi, Esma binti Ümeys'ten işitip işitmediği bilinmemektedir.

Doğrusunu Allah bilir.

Ali b. Abbas b. Velid, Esma binti Ümeys'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali, ganimetleri taksim ettiği gün meşguliyetinden ikindi namazını kılamamıştı. Güneş batmak üzereydi. Rasûlullah (s.a.v.) kendisine sordu:
- İkindi namazını kılmadın mı?
- Kılmadım.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Allah'a dua etti, güneş tekrar yükseldi. Semanın ortasına kadar geldi. Hz. Ali de kalkıp namazını kıldı. Güneş tekrar batarken testerenin demir üzerine sürülmesi esnasında çıkardığı ses gibi ses çıkardı.»
Bu ifadeler de daha önce geçen ifadelere birçok bakımdan muhaliftir. Kaldı ki bu rivayetin senedi de çok karanlıktır. Bu rivayetin senedinde adı geçen Sabahın nasıl bir kimse olduğu bilinmemektedir. Ayrıca Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin şehid olarak öldürülmüş olduğu halde Esma binti Ümeys'ten itibaren ravilerden birer birer nasıl nakilde bulunmuş olabilir. Bu hadisin sened ve metninde karışıklık vardır. Güya Ali, sadece ganimet taksimiyle meşgul olduğu için o gün ikindi namazını kılamamışİ Bunu hiçbir kimse söylemiş değildir. Sırf bu sebeple ikindi namazını terketmenin caiz olduğu görüşüne hiç kimse kail olmamıştır. Her ne kadar bazı âlimler, savaş mazereti ile namazı geciktirmenin caiz olduğunu söylemişlerse de hiç kimse, namazı terk etmenin caiz olduğunu söylememiştir. Nitekim Buharı, Mekhul ile Evzaî ve Enes b. Malik'ten bu konuda nakilde bulunmuştur. Hendek gününde namazı tehir etme hadisesini ve Peygamber Efendimiz'in sahabelere, ikindi namazını hiç kimsenin kılmamasını, ancak Beni Kurayza'ya vardıktan sonra kılmalarını emretmiş olduğunu delil olarak ileri sürmüştür. Alimlerden bir cemaat da bunun korku namazıyla neshedilmiş olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Demek istediğimiz şudur ki, âlimlerden hiçbiri, ganimet taksimi mazereti ile namazı geciktirmenin caiz olduğunu söylemiş değildir ki böyle bir iş, Hz. Ali'ye isnad edilmiş olsun. Oysa, orta namazın, ikindi namazı olduğunu Rasûlullah'tan rivayet eden Ali'dir. Bu cemaatin rivayetine göre eğer böyle bir hadise sabit ise ve Ali de ganimet taksimi sebebi ile ikindi namazını kasıtlı olarak geciktirmiş ve Rasûlullah da onun bu davranışını onaylamış ise, bu başlı başına namazı geciktirmenin caizliğine delil teşkil eder. Buharî'nin anlattığı şeye göre daha kesin bir hüccet ifade eder. Çünkü bu hadise, kesin olarak korku namazının meşruiyyetinden sonra yani, hicri yedinci senede Hayber gazvesinde cereyan etmiştir. Korku namazı ise bundan önce meşru kılınmıştır. Hz. Ali mazurdur ve güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürülmesine de ihtiyaç yoktur. Çünkü namazı kazaya kalmıştır, kazasını da akşam
namazından sonra kılabilirdi. Şu halde hadisinde varid olduğu gibi bu durumda izin vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Bütün bu anlatılanlar, mezkur hadisin yani Esma Binti Ümeys'in rivayet ettiği hadisin zayıflığını isbatlamaktadırlar. Sonra eğer bunu başka bir hadise saysak ve önceki sayfalarda geçen hadiseden ayrı bir olay olarak kabul etsek, o zaman demek ki, güneşin battıktan sonra ufka dönmesi hadisesi birden fazla defa vuku bulmuştur. Bununla beraber âlim imamlardan ve meşhur hadis kitaplarının sahiplerinden hiçbiri bunu nakletmemiştir. Ancak durumları belirsiz, metruk ve ithamh kimseler bu rivayetlerde bulunmuşlardır. Doğrusunu Allah bilir.
Mısrî, Ebu Abbas b. Ukde tarikiyle de bu rivayeti bize ulaştırır. Şöyle ki: Yahya b. Zekeriyya, Amr b. Sabit'in şöyle dediğini rivayet etti:
«Abdullah b. Hasan b. Hüseyn b. Ali b. Ebu Talibe, güneşin battıktan sonra Ebu Talib oğlu Ali için tekrar ufka döndürüldüğü hadisesini sordum ve:
- Bu, sizin yanınızda da sabit midir? dedim. O da bana şöyle karşılık verdi:
- Allah'ın kitabında indirdiği ayetler, güneşin battıktan sonra ufka döndürülmesine nisbetle daha yüce ve muazzamdırlar.
- Doğru söyledin. Allah beni sana kurban etsin. Ancak ben bunu senden işitmek istiyorum.
- Babam Hasan, Esma binti Ümeys'in şöyle dediğini bana anlattı: «Bir gün Ebu Talib oğlu Ali geldi. İkindi namazın Rasûlullah'la beraber kılmak istedi. Ancak Rasûlullah (s.a.v.) namazım kılmıştı. O esnada vahiy nazil oldu. Rasûlullah da başını Ali'nin göğsüne dayadı ve Öylece kaldı. Vahiy tamamlanınca Rasûlullah uyandı ve şöyle sordu:
- Ey Ali, ikindi namazını kıldın mı?
- Ben geldiğimde sana vahiy nazil oluyordu. Başını göğsüme dayadın, şu ana kadar öylece bekledim.
Rasûlullah (s.a.v.) kıbleye yöneldi. Güneş batmıştı. Şöyle dedi:
- Allah'ım, Ali, senin taatindedir. Güneşi onun için tekrar ufka döndür.
Esma dedi ki: «Güneş tekrar ufka döndü. Değirmen taşı gibi ses çıkarıyordu, ikindi namazı için gereken yerde ufukta durdu. Ali de namaz için vakit bulmuş oldu. Böylece kalkıp ikindi namazını kıldı. Namazını tamamladıktan sonra güneş tekrar battı. Batarken de değirmen gibi ses çıkardı. Batar batmaz karanlık etrafı kapladı. Yıldızlar göründü.»
Bu da sened ve metin bakımından münkerdir. Önceki ifadelere ters düşmektedir.
Bu hadisin ravilerinden Amr b. Sabit, bu hadisi uydurmakla itham edilmiştir. Ya da bunu başkalarından çalmıştır. Amr b. Sabit b. Hürmüz el-Bekrî el-Kufî, Bekr b. Vail'in azadlısıdır. Amr b. Mikdam el-Haddad olarak bilinir. Kendisinden birkaç tabii rivayette bulunmuştur. Aralarında Said b. Mansur ile Ebu Davud ve Ebu Velid et-Tayalisî de hadis naklinde bulunmuşlardır. Abdullah b. Mübarek, bundan hadis rivayet etmemiş ve kendisinden hadis rivayet edilmemesi gerektiğini söylemiştir. Gerekçe olarak da onun selef-i salihine küfreden bir kişi olduğunu ileri sürmüştür. Bunun cenazesi geçerken cenazeye katılmamak için Abdullah b. Mübarek gizlenmiştir. Abdurrahman b. Mehdi de bundan hadis rivayet etmemiştir. Ebu Main ile Neseî, bunun sika ve güvenilir bir kimse olmadığını, hadisinin nakledilip yazılamayacağını söylemiştir. Buharı, bunun kuvvetli bir ravi

olmadığını söylerken, Ebu Davud bunun insanların en şerlilerinden olup Rafizî, murdar ve kötü bir adam olduğunu beyar etmiştir. Ayrıca onun hakkında da şöyle demiştir: «O ölünce ben üzerine cenaze namazı kılmadım. Çünkü onun şöyle bir sözü vardır: «Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiğinde beş İrişi dışında bütün insanlar kafir oldular.» Ebu Davud da bunu yererdi. îbn Hayyan dedi ki: «O, mevzu hadisleri rivayet ederdi.» îbn Adiy de dedi ki: «Bunun zayıflığı, hadisinde açıkça görülmektedir.»
Sözünü ettiğimiz Amr b. Sabit b. Hürmüz el-Bekrî el-Kufî, hicretin 127. senesinde ölmüştür.
Muhammed b. îsmail el-Cürcanî, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittim. Başını Ali'nin göğsüne dayamış olduğunu gördüm. O esnada güneş batmıştı. Peygamber (s.a.v.) uyandı ve şöyle sordu:
- Ey Ali, ikindi namazını kıldın mı?
- Hayır ya Rasulallah, kılmadım. Başını göğsümden kaldırmak istemedim, sen rahatsızdın.
- Ey Ali, dua et de güneş tekrar senin için ufka döndürülsün.
- Ya Rasulallah, sen dua et. Ben amin diyeyim.
- Ya Rab, Ali senin ve peygamberinin taatinde idi. Sen onun için güneşi tekrar ufka döndür.
Ebu Said dedi ki: «Allah'a yemin ederim İri, güneşin ufka dönerken çıkrık gibi ses çıkardığını işittim. Nihayet o, bembeyaz bir şekilde ufka geri döndü.»
Bu da sened bakımından karanlık, metin bakımından münker bir rivayettir. Önceki ifadelere de ters düşmektedir. Bütün bunlar, bunun uydurma bir hadis olduğunu ispatlamaktadır. Uydurulmuştur ve şu Rafizîler, bunu birbirlerinden çalıp nakletmektedirler. Eğer denildiği gibi Ebu.Saidın rivayetinde bunun aslı olsaydı, büyük sahabeler bunu naklederlerdi. Nitekim büyük sahabeler ondan, Haricîlerle savaşmaya dair hadisi nakletmişler ve bu hadis, Buharî ile Müslim'in sahihlerinde yer almıştır. Hz. Ali'nin faziletine dair Mezhac hadisi ile diğer rivayetlerde buna örnek olarak gösterilebilir.
Şimdi de mü'minlerin emiri Ali'nin hadisine gelelim:
Ebu Abbas el-Ferganî, Cüveyriye binti Şehr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Talib oğlu Ali ile birlikte yola çıktık. Bana şöyle dedi: «Ey Cüveyriye, doğrusu Rasûlullah (s.a.v.)'a -başı benim göğsümde iken- vahiy geldi." Bu hadisin senedi karanlıktır. Senette adı geçen ravilerin çoğu tanınmamaktadırlar. Allah bilir ya öyle görülüyor ki, bu, uydurma bir hadistir. Rafizîler tarafından uydurulmuştur. Allah onları kahretsin. Rasûlullah (s.a.v.)'a iftira edenlere de lanet etsin. Şâri'in vaad ettiği azab ve cezayı onlara acilen versin; çünkü sözü doğru, özü doğru olan Rasûlullah (s.a.v.), hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:
«Benim hakkımda kasıtlı olarak yalan uyduran kimse, ateşteki yerini hazırlasın.» Kendisi hakkında büyük bir menkıbeyi ihtiva eden Rasûlullah (s.a.v.)'m da gözler kamaştıran apaçık bir mucizesini içeren böyle bir hadisi, Ebu Talib oğlu Ali'nin rivayet etmiş olduğu, ilim sahibi hangi adamın aklından geçer. Sonra bu hadisi, Hz. Ali'den belirsiz kimseler vasıtasıyla nasıl rivayet ederler? Bunun senedi kapkaranlık bir se-neddir. Senedde adı geçen kimseler, gerçekten dünyaya gelmişler midir? Yoksa hiç mi gelmemişlerdir? Allah bilir ya doğrusu şu ki, senedde adı geçen kimseler, dünyaya gelmiş değillerdir. Eğer bu hadis sahih olsaydı, Hz. Ali'nin; Ubeyde es-Selmanî, Şureyh el-Kadî, Âmir eş-Şa'bî gibi güvenilir arkadaşlarının adı geçerdi. Bunların ad geçmiyor da şahsiyeti ve durumu bilinmeyen bir kadının adı zikrediliyor. Bu nasü rivayettir? Sonra îmam Malik, "Kütüb-i Sitte" sahipleri, "Müsned" ve "Sünen" sahipleri gibi imamların adlarının rivayet senedinde geçmemesi ve onların bu hadisi kendi kitaplarına koymamaları, bunun asılsız ve uydurma bir hadis olduğuna en büyük delildir. Bu hadis, bu gibi büyük imamlardan sonra uydurulmuştur, işte Ebu Abdurrahman en-Neseî, Hz. Ali hakkında bir kitap derlemiş; kitabında onun özelliklerinden bahsetmiştir. Ama bu hadisten asla söz etmemiştir. Hakim de "el-Müs-tedrek" adlı eserinde bu hadisi rivayet etmemiştir. Neseî ile Hakim, bu hadisi Şia'nın uydurduğu görüşündedirler. Bunu rivayet edenler de hayretlerini ve taaccüblerini belirtmek için rivayet etmişlerdir. Böylesine önemli bir hadise, gündüz ortasında apaçık bir surette cereyan edince bunun tevatür yolu ile nakledilmesi gerekirdi; ama yine de bu hadis, zayıf ve münker yollardan rivayet ediliyor. Bu nasıl hadistir? İşte Ahmed b. Salih, bunun sıhhatine meyletmiş, sabit olduğu görüşüne kail olmuş ve neticede aldanmıştır. "Müşkilü'l-Hadis" adlı kitabında Tahavî de şöyle demiştir: «Ali b. Abdurrahman, Ahmed b. Salih el-Mısrî'nin şöyle dediğini rivayet etti: «İlim yolcusu olan kimsenin, Esma binti Ümeys'ten güneşin tekrar ufka döndürüldüğüne dair rivayet edilen hadisi hıfzetmekten geri kalmaması gerekir. Çünkü bu, peygamberlik alametlerindendir.»
Söylendiğine göre Ebu Cafer et-Tahavî de bu görüşe meyletmiştir. Ebu Kasım el-Haskanî, Mutezile kelamcılarından Ebu Abdullah el-Barî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürülmüş olması, kesin olarak vuku bulan bir hadisedir. Bunu anlatan hadisin rivayet edilmesi gerekir. Çünkü bu, her ne kadar müzminlerin emiri Ali'nin faziletini anlatıyorsa da peygamberlik ala-metlerindendir. Hz. Ali, faziletleri bakımından peygamberlik alametle-riyle çok ilgilidir. Özetle demek isteriz ki, bu hadisin tevatür yoluyla nakledilmesi gerekir.»
Eğer bu hadis sahih olsaydı; bu, gerçekten yerine getirilmesi hak olan birşeydi. Ama bu, tevatür yoluyla nakledilmiş değildir. Demek ki bu hadis, hakikatte sahih bir hadis değildir. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: Her asırdaki imamlar, bu hadisin doğruluğunu kabul etmeyip reddetmişlerdir. Bunun ravilerinin de çirkin vasıflarını anlatmakta çok ileri gitmişlerdir. Nitekim Muhammed et-Tenafisî ile Yala b. Ubeyd et-Tenafîsî, Dımaşk hatibi İbrahim b. Yakub el-Cüzcanî, İbn Zenceveyh diye bilinen Ebu Bekir Muhammed b. Hatim el-Buharî, Hafız Ebu'l-Kasım İb Asakir, Şeyh Ebu'l-Ferec İbn Cevzî gibi Mütekaddimîn ve Müteahhirînden birçok imamların bu hadisi, mün-ker gördüklerin

önceki sayfalarda nakletmişiz dir. Bu hadisin uydurma olduğunu açıkça beyan edenlerden biri, şeyhimiz Hafiz Ebu'l-Hac-cac el-Mizzî ve Allame Ebu'l-Abbas b. Teymiyyerdir. Hakim Ebu Abdullah en-Nisaburî dedi ki: Abdullah b. Ah b. Medinî şöyle dedi: Babamın şöyle dediğini işittim: «Beş hadis rivayet edilmektedir ki bunların aslı yoktur. Rasûlullah'tan da gelmemiştir. Bu hadisler şunlardır:

1 - Eğer dilenci sadık olsaydı, onu boş çeviren iflah olmazdı.

2 - Göz ağrısından başka ağrı yoktur.

3 - Borç kederinden başka keder yoktur.

4 - Güneş, battıktan sonra Ebu Talib oğlu Ali için tekrar ufka döndürüldü.

5 - Ben Allah katında o kadar kıymetliyim ki, beni yer altında iki yüz sene kadar bekletmez.»

Tahavî, Ebu üanife'nin de bunu inkar ettiğini ve rivayet edenleri küçümsediğini söyleyerek şöyle bir nakilde bulunmuştur:

«Ebu Abbas b. Ukde, Bişar b. Dira'ın şöyle dediğim rivayet etti: Ebu Hanife, Muhammed b. Numan'a rastladı ve ona şöyle dedi:

- Güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürüldüğünü ifade eden hadisi kimden rivayet ettin?

- Senin "Ey Sariye dağa" mealindeki hadisi kendisinden rivayet ettiğin adamdan başka birinden rivayet ettim.»

Muteber imamlardan biri olan İmam Ebu Hanife, Kufelidir. Hz. Ayi, Allah ve rasûlünün verdikleri faziletten daha üstün bir fazilete sahip kılmak ve onu aşırı derecede sevmekle itham edilmemiştir. Bununla beraber o, bu hadisi rivayet eden kimsenin rivayetini kabul etmemiştir. Muhammed b. Numan'm ona verdiği cevap, sadece bir sataşmadır uygunsuz bir saldırıdır. Yani Muhammed b. Numan, ona şöyle demek istemiştir:

«Her ne kadar garipse de ben, Ali'nin faziletine dair olan bu hadisi rivayet ettim. Bu hadis, gariblikte senin rivayet etmiş olduğun ve Ömer b. Hattab'ın faziletini beyan eden: «Ey Sariye dağa» hadisi kadardır.» O ne kadar garipse, bu da o kadar gariptir. Bu, Muhammed b. Numan'dan sahih olarak gelmiş bir rivayet değildir. Çünkü bu, sened ve metin bakımından diğeri gibi değildir. Aksi takdirde İmam Azam'm mükaşefesi nerede kalır? Çünkü şeriat koyucu, onun muhaddis olduğuna şahadet etmiştir. Böyle olunca onun kıyamet alametlerinin en büyüğü olan güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürülmesine dair hayırlı birşeyi nasıl keşfedebilir? Yuşa' b. Nun hakkında rivayet edilen mesele, bunun gibi değildir. Onun hakkında vuku bulan hadise şöyleydi: Güneş batıp ta tekrar ufka döndürülmemişti. Aksine batma vakti geldiği halde ufukta bir müddet daha bekletilmişti. Böylece Yuşa1 b. Nun'un Kudüs'ü fethetmesi mümkün olmuştu. Doğrusunu Allah bilir.

Rafizîlerin şeyhi Gemaleddin Yusuf b. Hasan (İbn Mutahhar el-Hullî lakabıyla bilinir) "el-İmame" adlı kitabında şöyle der:

"Dokuzuncusu da güneşin battıktan sonra ufka döndürülmesidir ki, bu iki defa vuku bulmuştur. Biri Peygamber (s.a.v.)'in zamanında, diğeri de onun vefatından sonra vuku bulmuştur."

Bu hadiselerin ilki, Cabir ile Ebu Said tarafından şöyle rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a Cebrail bir gün vahiy getirdi. Vahiy esnasında Rasûlullah (s.a.v.), bir yere yaslanmak istedi. Mü'minlerin emiri AH de onun başını göğsüne dayadı. Güneş batmcaya kadar Rasûlullah, başını Ali'nin göğsünden kaldırmadı. Ali de o esnada ikindi namazını ima ile kıldı. Rasûlullah (s.a.v.) uyanınca, Ali'ye şöyle dedi:

- Güneşi tekrar senin için ufka geri döndürmesi için Allah'a dua et ki, namazı tekrar ayakta kîasm.

AH dua etti. Güneş onun için tekrar ufka geri döndürüldü. O da ikindi namazını ayakta kıldı.»

Güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürülüşünün ikinci defası da şöyle vuku bulmuştu: Ali, Babil'de Fırat nehrini geçmek istediği zaman sahabelerden çoğu, kendi binek hayvanlarıyla meşgul oldular. Kendisi de arkadaşlarından bir kaç kişiyle birlikte ikindi namazını kıldı. Birçok sahabe ise, ikindi namazını kılamadılar, Güneş battı. Battıktan sonra tekrar ufka döndürülmesin! Allah'tan dilemesini Ali'den rica ettiler. O da dua etti, güneş tekrar ufka geri döndürüldü. Himyerî, bu konuda şöyle bir şiir söylemiştir:

«Mağrib'e yaklaşmış olduğu halde ikindi namazının vaktigeçtiği için güneş onun hatırına tekrar ufka döndürüldü. Öyle ki, ikindi namazı için vaktinde güneşin aydınlığı ortalığı kapladı. Sonra tekrar yıldız gibi kayıp gitti. Babil'de ikinci kez güneş onun hatırına ufka döndürüldü. Başka mukarreb bir yaratık için güneş ufka döndürülmüş değildir.»

Şeyhimiz Ebu'l-Abbas b. Teymiyye şöyle demiştir: Ali'nin fazileti, veliliği, Allah katındaki mertebesinin yüksekliği, hamd olsun sabit yollarla bilinmektedir. Yakinî ilmi de bunu bize ifade etmektedir. Bunu anlamak için doğru veya yalan olduğu bilinmeyen diğer şeylere ihtiyaç yoktur. Onun hatırına güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürüldüğünü ifade eden hadise gelince, Ebu Cafer et-Tahavî, Kadi Iyaz ve diğerleri bunu zikretmişlerdir ve bunu Rasûlullah{s.a.v.)'ın mucizelerinden saymışlardır. Ancak ilim ve marifet ehlinden olup hadis bilgisine vakıf olan muhakkikler, bu hadisin yalan ve uydurma olduğunu bilmektedirler. Ahmed b. Salih el-Mısrî'den bu hadisi sahih olarak ifade ederken, yanılmış olduğunu üzülerek söylemek istiyorum. Tahavî'nin de rivayetinde hadis* hafızları gibi otoritelerin isimlerinin yer almadığını söylemek gerekir. Kesin olan şu ki, bu hadis uydurmadır. Ben derim ki:

îbn Mutahhar'm bu hadisi Cabir tarikiyle nakletmesi garibtir. Onun ifadesinden anlaşıldığına göre güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürülmesi için dua eden Ali'dir. Her iki seferinde de güya Ali dua etmiştir. Onun, Babil'de güneşin battıktan sonra tekrar ufka geri döndürülmesi için Ali'nin dua etmesine ve güneşin bu dua üzerine ufka geri döndürülmesine dair rivayet ettiği hadisin senedi yoktur. Allah bilir ya öyle sanıyorum M, bunu Şia'nın zındıkları ve benzeri kimseler uydurmuşlardır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, Hendek muharebesi gününde güneş battığı halde ikindi namazını kılmamışlardı. Oradaki bir vadi

olan Bathan vadisine gitmiş, abdest alıp ikindi namazını güneşin batışından sonra kılmışlardı. Aralarında Hz. Ali de vardı. Buna rağmen güneş, onlar için tekrar ufka döndürülmemişti. Beni Kurayza'ya giden sahabelerin çoğu için de aynı durum söz konusudur. Onlar, Beni Kurayza yurduna giderken yolda ikindi namazının vakti geçmiş, güneş batmışta. Ama güneş, onlar için tekrar ufka geri döndürülmemişti. Yine Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, bir gün sabah namazını kılmak için uya-namamışlar, dolayısıyla güneş doğmuştu. Güneşin bir miktar yükselmesinden sonra kalkıp sabah namazını kılmışlardı. Onların hatırına gece, tekrar geri dönmemişti. Yüce Allah, rasûlüne vermediği bir üstünlüğü Ali'ye ve arkadaşlarına asla vermez. HimyerTnin yukarda nakletmiş olduğumuz şiirine gelince, bunda bir delil yoktur. Aksine bu, îbn Mutahhar'ın hezeyanı gibi bir hezeyandır. İbn Mutahhar nesir ifadesinde ne dediğim bilmemekte, Himyerî de şiirinde söylediklerinin doğru olup olmadığını farkedememektedir. Aksine her ikisi de şairin şu şiirinde vasfettiği gibidirler:

"Eğer ben anlıyorsam, benim üzerime bir deve kesmek borç olsun. Çünkü ben, çok fazla yanılıyor ve işleri birbirine karıştırıyorum."

Babil diyarında Ali'nin duası üzerine güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürülmesi hadisesine gelince, bu hususta meşhur rivayet şudur: Ebu Davud, "Sünen" adlı eserinde der ki: «Ali, Babil diyarına uğradı. İkindi namazının vakti gelmişti. Vaki geçinceye kadar namazı kılamadı ve şöyle dedi: Dostum Rasûlullah (s.a.v.), Babil diyarında namaz kılmaktan beni men etti. Çünkü burası mel'un bir diyardır.»

Ebu Muhammed b. Hazm, "Milel ve Nihal" adlı kitabında bu meseleyi ele alarak güneşin battıktan sonra Ali için tekrar ufka döndürüldüğünün asılsız olduğunu ifade etmiş, batıl bir iddiada bulunan kimsenin iddiasını reddederek şöyle demiştir:

«Bizim Fadıl için zikrettiğimiz şeylerden birini iddia eden kimse ile Rafizîlerin Ali için güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürüldüğüne dair iddiaları arasında fark yoktur. Hatta onlardan bazıları Habib b. Evs'in şöyle dediğini de iddia etmişlerdir:

"Gece güneşi alıp götürmekte iken güneş tekrar bize geri geldi. Perde arkasından doğdu.
Onun ışığı, karanlığın boyasını giderdi. Parlaklığıyla semanın nuru dürüldü.
Allah'a yemin ederim ki, bilemiyorum. Ali mi bize göründü ki güneş bize geri döndü; yoksa kavim içinde Yuşa' mı vardı?"

îbn Hazm, bu şiiri kitabında böyle nakletmiştir. Ama görülüyor ki, bu şiirde bozuk ifadeler vardır. Cümle yapılan karışıktır. Uydurmadır. Doğrusunu Allah bilir.

Peygamber (s.a.v.)'in nübüvvetinin delilleri babında, semavi mucizelere örnek olarak onun Rabbinden ümmetine yağmur yağdırması için dilekte bulunması vardır. Yağmurlar gecikince Rasûlullah (s.a.v.), yağmur duasına çıkmış ve bu duasına çabucak icabet edilmişti. Öyleki, minberden inmeden yağmur taneleri onun sakalının üzerinden yerlere yuvarlanmaya başlamıştı. Aynı şekilde yağmurların durması için de
dua etmişti. Buhari, Abdullah b. Dinar'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

îbn Ömer'in, Ebu Talib'in şu şiirini söylediğini işittim:

"Beyaz tenli ve beyaz yüzlüdür. Onun yüzü suyu hürmetine bulutlardan yağmur istenilir.
O, öksüzlerin velisidir, dulların da sığınağıdır."

Buharı, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), yağmur için dua ederken ben onun yüzüne bakıyor ve şairin sözünü hatırlıyordum. O esnada yağmur yağdı ve bütün oluklardan sular boşanmaya başladı. Şair şöyle demişti:

"Beyaz yüzlü ve beyaz tenlidir. Yüzü suyu hürmetine bulutlardan yağmur istenilir.
O, öksüzlerin velisi, dulların da sığınağıdır."

Bu şiir Ebu Talib'e aittir.

Buharı, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Cuma günü bir adam mescide girdi. Minber'in yanına geldi Rasûlullah da ayakta hutbe irad ediyordu. O da yürüyerek Rasûlullah'm karşısına gitti ve:

- Ya Rasulallah; mallar mahvoldu, yollar kesildi, dua et de Allah bize yağmur yağdırsın.

Adamın, böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ellerim kaldırarak şöyle dua etti: v

- Allah'ım, bize yağmur yağdır. Allah'ım, bize yağmur yağdır. Allah'ım, bize yağmur yağdır,

Enes diyor ki: Vallahi o esnada gökte bir tek bulut göremiyorduk, bizimle Sel' dağı arasında ne bir ev, ne de bir yurt vardı. Nihayet Sel' dağının arkasından, kalkan gibi bulutlar göründü. Bu bulutlar, göğün ortasına gelince yayıldılar. Daha sonra yağmur yağmaya başladı. Allah'a yemin ederim ki, altı gün süreyle güneş göremedik. Sonra aynı adam, ertesi cuma günü tekrar aynı kapıdan mescide geldi. Rasûlullah, yine minberde hutbe irad etmekteydi. Adam yürüyerek Rasûlullah'm karşısına gelip şöyle dedi;

- Ya Rasulallah, mallar mahvoldu, yollar kesildi. Allah'a dua et de yağmuru durdursun.

Adamın böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ellerini kaldırarak şöyle dua etti:

- Allah'ım, çevremize yağdır, üzerimize yağdırma. Allah'ım, tepelerin ve dağların üzerine, yüksek yerlerle, ağaçlık yerlere yağdır.

Bunun üzerine yağmur kesildi. Biz de güneş altında dolaşmaya çıktık. - Şürayk diyor ki: Enes'e şöyle sordum:

- İkinci cuma günü gelen adam, ilk cuma günü gelen adam mıydı?

- Bilmiyorum.»

Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), bir cuma günü hutbe irad etmekteyken adamın biri gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Yağmur yağmıyor, kuraklık başladı. Allah'a dua et de bize yağmur yağdırsın.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) dua etti. Üzerimize yağmurlar yağmaya başladı. Evlerimize ulaşamıyorduk. Ertesi cumaya kadar yağmur sürekli yağdı. Ertesi cuma günü aynı adam veya bir başkası kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Allah'a dua et de yağmuru bizden uzaklaştirsin. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Allah'ım, üzerimize değil de çevremize yağdır, diye dua etti. Ben de bulutların sağa sola dağıldıklarını, dağılırken de yağmur yağdırdıklarını ama Medinelilerin üzerine yağmadığını gördüm.»
Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Adamın biri, Rasûlullah (s.a.v)'a gelerek şöyle dedi:
- Davarlar mahvoldu, yollar kesildi. Allah'a dua et. Rasûlullah dua etti. O cumadan ertesi cumaya kadar yağmur yağdı.
Sonra adam gelip şöyle dedi:
- Evler yıkıldı, yollar kesildi, davarlar mahvoldu. Allah'a dua et de yağmuru durdursun.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dua etti:
- Allah'ım, tepelerin, yüksek yerlerin, vadilerin, ağaçlık yerlerin üzerine yağdır.
Bu dua üzerine bulutlar, Medine üzerinden bir perde gibi çekilip gittiler."
İmam Ahmed b. Hanbel, Humeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Enes'e şöyle bir soru soruldu:
- Rasûlullah (s.a.v.) (dua esnasında) ellerim kaldırır mıydı?
- Bir cuma gününde Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle denildi: Yağmur yağmaz oldu, yer kuraklaştı, mal mahvoldu! Rasûlullah (s.a.v.) da ellerini kaldırıp duaya başladı. Öyle ki, koltuk altlarının beyazlığı göründü. Yağmur duası yapmaya başladı. O esnada biz, gökte bir tek bulut dahi göremiyorduk. Namazı tamamlamadan önce yağmurlar sağnak halinde yağmaya başladı. Öyle ki, genç adamlar bile mescitten evine nasıl ulaşabileceklerini düşünmeye başladılar. Ertesi cuma günü bu defa insanlar şöyle dediler:
- Ya Rasulallah, fazla yağmur yağdığından evler yıkıldı, yolcular yolda kaldı.
Rasûlullah (s.a.v.), ademoğlunun çabuk usanmasından dolayı gülümsedi ve şöyle dua etti:
- Allah'ım, üzerimize değil de çevremize yağdır.
Bu dua üzerine bulutlar, Medine üzerinden çekilip gittiler." Bunlar, mütevatir yolla Enes b. Malik'ten rivayet edilen hadislerdir ve hadis imamları nezdinde kesinlik ifade ederler.
Beyhakî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Arabinin biri gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Vallahi biz sana geldik. Böğürecek develerimiz, süt içecek çocuklarımız kalmadı. Hepsi Öldüler.
Sana geldik. Kadınlarımızın göğüslerinden kan akıyor. Çocuk anaları, çocuklarına bakamaz oldular. Genç delikanlılar, açlıktan ötürü haysiyetlerini kaybedip avuç açtılar. Açlıktan zayıf düştüler, ayakta duramaz oldular.
Yanımızda Ebu Cehil karpuzundan ve değersiz otlardan başka bir yiyecek kalmadı ki insanlar yesin.
Kaçıp sana geldik, insanların kaçıp gidecekleri yer ancak peygamberlerdir.
Adamın böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), abasını sürüyerek minbere çıktı. Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra ellerini semaya kaldırıp şöyle dua etti:
- Allah'ım, bize doyurucu, kandırıcı, verimli, her tarafı kaplayıcı, çabuk, acil, gecikmesiz, faydalı, zararsız bir yağmur yağdır ki, hayvanların memelerine süt doldursun, ekinleri yerden bitirsin,' Ölümünden sonra yeri tekrar canlandırsın.
Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah (s.a.v.), ellerini göğsünün üzerine indirmeden gök, yapraklarım yere bıraktı. Yağmurlar yağdı. Oradaki insanlar bağrışmaya başladılar:
- Ya Rasulallah, boğulduk, boğulduk!..
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ellerini tekrar semaya kaldırıp şöyle dua etti:
- Allah'ım, üzerimize değil de çevremize yağdır.
Bu dua üzerine bulutlar Medine üzerinden çekilmeye başladılar. Taç gibi Medine'yi çevrelediler. Rasûlullah (s.a.v.) da arka dişleri görünecek şekilde gülmeye başladı, sonra şöyle dedi:
- Allah, Ebu Talib'in hayrım versin, eğer hayatta olsaydı bu durumdan gözleri aydınlanıp sevinecekti. Onun şiirini kim okuyacak?
Ebu Talib oğlu Ali kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasulallah herhalde sen onun şu şirini kastediyorsun:
"Beyaz yüzlü ve beyaz tenlidir. Yüzü,suyu hürmetine yağmur yağması istenilir. Yetimlerin velisi, dulların sığınağıdır. Haşimüerden mahvolmuşlar, ona sığınırlar. Onlar, onun yanında nimet ve lütuf içindedirler. Allah'ın Ka'be'sine yemin ederim ki, siz yalan söylediniz.
Muhammed, yalnız bırakılmayacaktır. Onun uğruna savaşıp mücadele vereceğiz.
Onun çevresinde ölüp yere düşmedikçe, onu size teslim etmeyeceğiz. Çocuklarımızı ve kadınlarımızı bırakmadıkça onu bırakmayacağız."
Beni Kinane kabilesinden bir adam kalkıp şöyle dedi:
"Sana hamd olsun. Şükredenden sana hamd vardır. Peygamberin yüzü suyu hürmetine bize yağmur yağdırıldı.

O, yaratıcısı olan Allah'a öyle bir dua ile niyazda bulundu ki, o duadan ötürü gözler yuvalarında donup kalırlar. Henüz abasını toplamadan, çabucak yağmurların sağanak halinde üzerimize yağdığını gördük. Yüksek tepelerin üzerine yağan yağmurlar, bütün çevreyi kapladı. Allah, o yağmur ile Mudarhların imdadına yetişti.
Amcası Ebu Talib'in de dediği gibi o, beyaz tenli ve parlak alınlıdır.
Onun yüzü suyu hürmetine Allah, bulutlardan sağanak yağmurları yağdırdı. Bu gözle görülen şey, haber gibidir. Kim Allah'a şükrederse, daha fazla nimete kavuşur. Kim de nankörlük ederse Allah'ın cezasına rastlar."
RasûluUah (s.a.v.), bu şiiri dinledikten sonra şöyle dedi: "Bu güzel bir şairdir. Ey kişi! Sen güzel bir şiir söyledin."
Bu ifadelerde gariblik vardır. Önceki sayfalarda Enes'ten nakletmiş olduğumuz sahih ve mütevatir rivayetlere benzememektedir. Şayet bu hıfzedilmiş ise, başka bir kıssadır. Öncekilerden apayrıdır. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz el-Beyhakî Ebu Bekr b. Haris kanalı ile Ebu Vecre Yezid b. Ubeyd es-Sülemî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Tebük gazvesinden dönünce yanma Beni Feza-re kabilesinin heyeti geldi. Heyette on küsur adam vardı. Harice b. Hısn ile Hür b. Kays da bu heyette idi. Hür, heyettekilerin yaşça en küçüğü olup TJyeyne b. Hısn'ın kardeşi oğlu idi Heyettekiler, Ensâr'dan Remle binti Haris'in evine misafir oldular. Zayıf ve bitkin develer üzerinde gelmişlerdi. Kuraklığa maruz kalmışlardı. İslam'ı kabul ederek Rasûlullah'a geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara memleketlerinin durumunu sordu. Onlar da şöyle cevap verdiler:
- Ya Rasulallah, memleketimiz kuraklığa maruz kaldı. Canlılarımız susuz kaldılar. Çoluk çocuğumuz çıplak kaldı. Davarlarımız mahvoldu. Rabbine dua et de bize yağmur yağdırsın. Bizim için Rabbinden şefaat dile ki, Rabbin de senin yanında şefaatçi olsun.
Rasûlullah (s.a.v.), onların böyle demeleri üzerine şöyle karşılık verdi:
- Sübhanallah! Yazıklar olsun sana, sen nasıl olur da Rabbimi bana şefaatçi kılarsın? Rabbîmiz kimin yanında şefaatçilik yapar? Oysa O'ndan başka ilah mevcut değildir. O'nun Kürsü'sü, göklerle yeri kapsamıştır. O'nun ululuk ve yüceliğinin karşısında Kürsü'sü, — güçlü adamın ağır yük altında ıhlayıp poflaması gibi - ıhlayıp poflar, cızırdar. Cenâb-ı Allah, sizin bu korkunuzdan dolayı gülüyor ve yardımınıza da çabuk gelecektir.
Arabi dedi ki:
- Ya Rasulallah, Rabbimiz bize gülüyor mu?
- Evet.
- Ya Rasulallah, hayır için gülen Rabbimizden mahrum olmayalım.
Arabi'nin böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.) güldü. Kalkıp minbere çıktı. Biraz konuştuktan sonra ellerini dua için semaya kaldırdı. Rasûlullah (s.a.v.), sadece yağmur duası yaparken ellerini kaldırırdı. Evet, ellerini kaldırdı. Öyle ki, koltuk altlarının beyazlığı görüldü. Yaptığı duadan akılda kalan cümleler şunlardır:
"Allah'ım, beldeni ve hayvanlarını sula, rahmetini yay, Ölü beldeni canlandır. Allah'ım, bize imdada yetişici, kandırıcı, meraları otlatıcı, her tarafi kaplayıcı, geniş, çabuk, gecikmesiz, faydalı, zararsız bir yağmur yağdır. Allah'ım, azab yağmuru değil de rahmet yağmurunu yağdır. Yıkma, boğma, mahvetme yağmurunu yağdırma. Allah'ım, bize yağmur yağdır. Düşmanlara karşı uize yardım et."
Bu duadan sonra Ebu Lübabe b. Abdülmünzir kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasulallah; hurmalarımız kurutma yerlerindedir. (Yani yağmur yağmasın.)
Rasûlullah (s.a.v.):
- Allah'ım bize yağmur yağdır, dedi. Ebu Lübabe tekrar kalkıp:
- Ya Rasulallah, hurmalarımız kurutma yerlerindedir, dedi ve bu sözünü üç kez tekrarladı. Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Allah'ım, bize yağmur yağdır, diye duasına devam etti. Nihayet Ebu Lübabe, îzarını çıkarıp çıplak olarak gitti ve hurma kurutma yerine yağmur sızacak deliği izan ile kapattı."
Hadisin ravisi Ebu Vecre Yezid b. Ubeyd es-Sülemî diyor ki: «Allah'a yemin ederim ki gökte bulut falan yoktu. Bulunduğumuz mescid ile Sel' dağı arasında da herhangi bir ev veya oda yoktu. Dua üzerine Sel' dağının gerisinden, kalkan misali bulutlar görünmeye başladı. Bulutlar semanın ortasına gelince yayıldı. Mesciddekiler de bu manzarayı seyrediyorlardı. Sonra bulutlardan yağmur yağmaya başladı. Vallahi altı gün süreyle Medine'liler güneş yüzü göremediler. Ebu Lübabe de çıplak olarak kalkıp hurma kurutma yerine gitti ve içeriye su sızacak yeri izanyla kapattı ki hurması oralarda ıslanıp dışarı dökülmesin. Adamın biri de dedi ki:
- Ya Rasulallah, mallar helak oldu, yollar kesildi.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minbere çıkıp ellerini kaldırdı, dua etti. Öyle ki, koltuk altlarının beyazlığı görüldü. Duasına şöyle başladı:
- Allah'ım, üzerimize değil de çevremize yağdır. Allah'ım, tepelerin, yüksek yerlerin, vadilerin içlerine, ağaçlıklara yağdır.
Bu dua üzerine Medine üzerindeki bulutlar bir perde gibi çekilip
gittiler.»
Bu ifadeler, Müslim el-Mülâfnin Enes'ten yaptığı rivayetteki ifadelere benzemektedir. Bazı cümleleri, Ebu Davud'un sünenindeki riva-yetlerce de teyid edilmiştir. Yine bazı cümleler, Ebu Rezin el-Ukaylî tarafından rivayet edilen hadisle de teyid edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

"Delail" adlı eserde Hanz Ebu Bekr el-Beyhakî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bir cuma günü Rasûlullah (s.a.v.) yağmur duası yaptı ve şöyle dedi:
- AUah'ım, bize yağmur yağdır. Allah'ım, bize yağmur yağdır. Ebu Lübabe de kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, hurmalarımız kurutma yerlerindedir. Rasûlullah, bu duayı yaparken gökte herhangi bir bulut parçası görmüyorduk. Yine Rasûlullah:
- Allah'ım, bize yağmur yağdır, diye duasına devam etti. Ebu Lübabe de kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, hurmalarımız kurutma yerindedir. Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Allah'ım, Ebu Lübabe kalkıp hurma kurutma yerindeki su sızma deliğini izanyla tıkayıncaya kadar bize yağmur yağdır, diyerek duasını tekrarladı. Bu dua üzerine gökten sağnak halinde yağmurlar yağdı. Gök âdeta boşaldı. Rasûlullah, bize namaz kıldırdı. Cemaat da Ebu Lü-babe'ye gidip şöyle dediler:
- Ey Ebu Lübabe, sen Rasûlullah (s.a.v.)'m dediği gibi çıplak olarak kalkıp hurma kurutma yerine gidip oradaki su sızma deliğini iza-nnla tıkamadıkça, vallahi gökteki yağmurlar durmayacaktır!
Ebu Lübabe de çıplak olarak kalkıp gitti. Hurma kurutma yerindeki su sızma deliğini izanyla tıkada. Bunun üzerine yağmurlar kesildi.»
Bu, hasen bir seneddir. îmana Ahmed b. Hanbel ile diğer hadis ki-taplarının sahipleri, bunu rivayet etmemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Böyle bir yağmur duası, Tebük gazvesi dönüşünde yolda iken de cereyan etmişti. Nitekim Abdullah b. Vehb, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hattab oğlu Ömer'e şöyle denildi:
- Bize zorluk saatinden (yani Tebük gazvesinden) bahset. Ömer de şöyle dedi:
- Şiddetli sıcaklarda Tebük gazvesine gittik. Bir konağa indik. Orada çok susadık. Susuzluktan ötürü boyunlarımızın kopacağını zannettik. Öyle ki, bizden bîri içmek için su aramaya gitti. Yükleri araştırdı. Su bulamadı, neredeyse boynunun kopacağını zannetti. Hatta öyle olduk kî, adamın biri devesini boğazlıyor, onun işkembesini sıkarak içindeki su sızıntısını içiyor, sonra da kalan kısmı göğsünün üzerine koyuyordu. Ebu Bekir es-Sıddık da şöyle dedi:
- Ya Rasuiallah, doğrusu Cenâb-ı Allah, seni hayır dua yapmaya ahştırmıştır. Sen de bizim için Allah'a dua et.
- Sen dua etmemi ister misin?
- Evet.
Ebu Bekir'in böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ellerini semaya kaldırdı. Yağmur yağmadan ellerini indirmedi. Uzun uzadıya dua etti. Sonra gökten sağanak halinde yağmurlar yağmaya başladı. Yanlarındaki su kaplarını doldurdular. Sonra çıkıp etrafa baktık. Yağmurun, bulunduğumuz ordugahın dışına yağmadığını gördük."
Bu, sağlam ve kuvvetli bir seneddir.
Vakidî dedi ki: «Tebük gazvesinde Müslümanlarla beraber 12.000 deve, bir o kadar da at vardı. Askerler 30.000 kişi idiler. Her yeri kaplayıp toprağı doyuracak miktarda gökten yağmur yağdı. Vadiler dolup taştı. Bu da sıcakların çok şiddetli olduğu bir mevsimde vuku bulmuştu. Allah'ın salat-ü selamı Rasûlullah'm üzerine olsun.»
Rasûlullah (s.a.v.)'ın buna benzer birçok mucizeleri vardır ve bu hususlar sahih hadislerle sabittir. Allah'a hamd olsun.
Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Kureyşlüer asi oldukları zaman Rasûlullah (s.a.v.), onlara beddua etti. Cenâb-ı Allah'tan - Yusuf peygamberin yedi yıl süren kuraklığı gibi - onlara bir kuraklık musallat etmesini diledi. Bunun üzerine Kureyşlilere kuraklık isabet etti. Bu kuraklık, herşeyi kasıp kavurdu. Neticede onlar kemik, ot ve benzeri şeyleri yemek mecburiyetinde kaldılar. Sonra Ebu Süfyan, şefaat dileyerek Rasûlullah'a geldi ve kendileri için hayır duada bulunmasını istedi. Rasûlullah da onlara dua etti ve bu musibet üzerlerinden kalktı.
Buharı, Hasan b. Muhammed kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Müslümanlar kıtlığa maruz kaldığı zaman Hattab oğlu Ömer, yağmur duasına giderken Hz. Abbas'ı da götürür, onun yüzü suyu hürmetine yağmur yağdırmasını Allah'tan dileyerek şöyle dua ederdi: "Allah'ım, daha önceleri biz Peygamberimiz'in yüzü suyu hürmetine senden bize yağmur yağdırmanı isterdik. Sen de bize yağmur yağdırırdın. Şimdi de Peygamberimiz'in amcasını şefaatçi olarak araya koyuyoruz ve senden bize yağmur yağdırmanı istiyoruz." Ömer'in böyle dua etmesi üzerine Cenâb-ı Allah, Müslümanlara yağmur yağdırdı. [8]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/59-61.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/62-76.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/77-79.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/80.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/81-87.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/88-96.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/96-103.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/103-125.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Rasûlullah (S.A.V.)'In Arzi Mucizeleri
Kuba'daki Kuyuda Görülen Bereket
Peygamber (S.A.V.)'İn Yemekleri Çoğaltıp Bereket Katması
Peygamber (S.A.V.)'În Ümmü Süleymiçîn Yağı Çoğaltması
Ebu Talha El-Ensârî'nîn, Rasûlullah'a Ziyafet Vermesi
Hz. Fatımatntın Evinde Yemeğin Çoğaltılması
Rasûlullah (S.A.V.)'In Evinde Cereyan Eden Başka Bir Olay
Ebu Bekir Eş-Sıddık'ın Evindeki Yemek Tabağında Görülen Bereket
Yolculukta Yemeğin Bereketlenip Çoğalması
Cabîr'in Babasının Borcu Ve Hz. Peygamber'in Hurmaları Bereketlendirmesi
Selman-I Farisî'nin Mükâteblîk Borcunun Karşılanması İçin Altın Parçasının Çoğaltılması
Ebu Hüreyre'nîn Dağarcığındakî Hurmalarının Çoğaltılması
Yemeğin Bereketlenmesine Dair Diğer Bazı Hadîsler
Paçanın Bereketlenmesi
Ağaçların Rasûlullah'a İtaat Etmesi
Hurma Ağacının Rasûlullah"A Olan Sevgisi Ve Ayrılığına Dayanamayışı Yüzünden İnlemesi
Rasûlullah'ın Avucunda Çakıl Taşlarının Tesbîh Edîşî
Hz. Peygamber'în Nübüvvet Delillerinden Olan Hayvanlarla İlgîli Mucizeleri Kaçan Devenin Gelip Rasûlullah'a Şikayette Bulunarak Secde Etmesi
Deve Kıssasıyla İlgili Garîb Bir Hadis

Rasûlullah (S.A.V.)'In Arzi Mucizeleri

Bu mucizelerin bir kısmı, cansız varlıklarla ilgili olup bir kısmı da canlı varlıklarla ilgilidir. Cansız varlıklarla ilgili mucizesine örnek olarak birçok yerde ve çeşitli şekillerde suyu çoğaltmasını gösterebiliriz. Bu hadiseleri senedleriyle nakledeceğiz. Önce bundan işe başladık, çünkü bu daha münasiptir. Zira daha önce.Rasûlullah'ın yağmur duası yaptığını ve Cenâb-ı Allah'ın da onun bu duasına icabet ettiğini söylediğimiz için şimdi de bunu, o mucizesinin peşi sıra zikretmemiz gerekiyor.
Buharı, Abdullah b. Mesleme tariki ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüm. İkindi namazının vakti gelmişti. İnsanlar abdest almak için su aradılar. Ama bulamadılar. Rasûlullah (s.a.v.)'a bir su kabı getirildi, elini o kabın içine koydu. İnsanların o kaptan su almalarını emretti. Parmaklarının altından su fışkırdığını gördüm. İnsanlar abdest almaya başladılar, son nefeslerine kadar hepsi o kaptan abdest aldılar."
Bunu Müslim, Tirmizî ve Neseî, çeşitli yollarla Malik'ten rivayet etmişlerdir; Tirmizî, bunun hasen ve sahih olduğunu söylemiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus b. Muhammed kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir gün ashabından birkaç kişiyle birlikte bir yere gitti. Yolda gitmekte iken namaz vakti geldi. Abdest alacak su bulamadılar ve:
- Ya Rasulallah, abdest alacak su bulamadık, dediler.
Rasûlullah da ashabının yüzüne bakarak bu durumdan hoşlanmadıklarını gördü. Topluluktan bir adam gidip bir bardak getirdi. Bardağın içinde azıcık su vardı. Allah'ın peygamberi, o suyu alıp abdest aldı. Sonra dört parmağını bardağın üzerine uzatarak şöyle dedi:
- Gelin abdest alın.
Yanındaki topluluk gelip o bardaktan akan su ile abdest aldılar.
Hasan dedi ki: Enes'e, o topluluğun kaç kişi oldukları soruldu, o da yetmiş veya seksen kişi olduklarını ifade etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Ebi Adiy tarikiyle Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Namaz için ezan okundu. Evi mescide /akın olanlar kalkıp evlerine giderek abdest aldılar. Evleri mescide uzak olanlar da mescitte kaldılar. Rasûlullah (s.a.v.)'a taştan yapılma küçücük bir su kabı getirildi. Küçük olduğu için ellerini açarak kabın içine sokamadı. Bunun üzerine yumarak ellerini kabın içine koyup su aldı ve abdest aldı. Kendisinden sonra oradaki cemaat da o küçücük kaptaki su ile abdestlerini aldılar.
Hümeyd dedi ki: Oradaki cemaatın kaç kişi oldukları Enes'e sorulunca; o, cemaatın seksen veya daha fazla kişi olduklarını ifade etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Zevrâ'da idi. Ona, içinde su bulunan bir kap getirildi. Parmakları o kabın üstünü kapatamıyordu. Ashabına o kaptaki su ile abdest almalarını emretti. Kendisi de avucunu suyun içine koydu. Su, parmak aralarından ve uçlarından fışkırmaya başladı. Nihayet oradaki cemaatın tamamı o su ile abdest aldı.
Katade diyor ki: Ben, Enes'e şöyle bir soru sordum:
- Orada bulunan sizler kaç kişiydiniz?
- Biz 300 kişiydik.»
Buharı, Malik b. İsmail tariki ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hudeybiye gününde 1400 kişiydik. Hudeybiye bir kuyudur ki, ondan su çektik. Öyle ki, içinde bir tek damla bile su bırakmadık. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) gelip kuyunun yanı başına oturdu. Biraz su getirilmesini emretti. Getirilen suyu ağzına alıp çalkaladı.

Sonra kuyuya boşalttı. Çok beklemeden kuyudan su çekmeye başladık. Kana kana su içtik, bineklerimiz de suya kandılar.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan ve Haşim kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir seferde Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber idik. Yolda suyu az bir kuyuya geldik. Sonuncuları ben olan altı kişi, su çıkarmak için o kuyuya indik. Üst taraftan bize bir kova sarkıtıldı. Kovayı sarkıtan adam:
- Rasûlullah, kuyunun yanı başındadır, dedi. O kovaya yarıya, ya da üçte ikisine kadar su koyduk ve Râsûlullah'a gönderdik. Ben de boğazıma biraz su akıtabilmek için kabımı dibe daldırdım, ama birşey bulamadım. Kabı, Râsûlullah'a gönderdik. İçine elini daldırdı. Birşeyler söyledi. Sonra kovayı tekrar bize gönderdi. Kuyudan sular fışkırmaya başladı. Öyle ki içimizden birinin kuyunun içinde elbiselerini çıkardığını gördüm. Sonra o kuyu taşarak nehir gibi akmaya başladı.»
Bunun senedi, sağlam ve kuvvetlidir. Öyle anlaşılıyor ki bu, Hudeybiye gününde vuku bulan hadiseden başka bir kıssadır. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b'. Hanbel, Sinan b. Hatim kanalı ile Cabir b. Abdullah el-Ensârf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'm sahabeleri, susuzluklarını dile getirip şikayette bulundular. Rasûlullah da büyük bir su tası getirilmesini emretti. Getirilen su tasma biraz su döktü, elini de tasın içine koydu ve:
- Haydi gelin de su alın, dedi. İnsanlar gelip su almaya başladılar. Rasûlullah'm parmakları arasından, pınardan fışkırır gibi su fışkırmakta olduğunu gördüm.»
Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah. (s.a.v.)la birlikte bir yolculuğa çıktık. Geniş bir vadiye indik. Orada mola verdik. Rasûlullah (s.a.v.), def-i hacete gitti. Peşi sıra bir ibrik su götürdüm. Etrafına bakındı. Kendini örtecek bir şey göremedi. Vadinin yamacında iki ağaç gördü. Onlardan birine doğru gidip dallarından birini tuttu ve: "Allah'ın izniyle bana itaat et." dedi. Ağacın dalı da güdücüsüne itaat eden, burnu tahtayla bağlanmış yularlı deve gibi itaat etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), diğer ağaca gidip dallarından birini tuttu ve: "Allah'ın izniyle bana itaat et." dedi. Ağacın dalı da ona itaat etti. Rasûlullah (s.a.v.), iki ağaç arasındaki orta yere gelince, dalları birbirine yaklaştırdı ve: "Allah'ın izniyle birbirinize kaynayın." dedi. Her iki ağacın dallan da birbirine kaynadılar. Rasûlullah'm, yakınında olduğumu hissetmesinden ve bu sebeple oradan uzaklaşmasından korktuğum için bîr kenara çekilip kendi kendime konuşmaya başladım. Aniden yan taranma bakınca Rasûlullah'm orada durduğunu gördüm ve ağaçların birbirlerinden ayrıldıklarım fark ettim. Ağaçlardan her biri diğerinden kopup kendi gövdesi üzerinde doğruldu. Rasûlullah (s.a.v.) da durdu ve ağaçlara başıyla sağa ve sola doğru işaret etti. Sonra yanıma gelip durdu ve şöyle dedi:
- Ey Cabir! Sen benim nerede durduğumu gördün mü?
- Evet, ya Rasulallah.
- Öyleyse şu iki ağaca git ve herbirinden birer dal kopar. Buraya gel, durduğum yerde durduktan sonra dallardan birini sağma, birini de soluna koyarak yere dik.
Ben de kalkıp bir taşı elime aldım, ucunu kırıp keskinledim. Bunu rahatlıkla yaptım. Bıçak gibi yaptıktan sonra iki ağaca gittim. Her birinden bir dal kopardım. Dalları alıp Rasûlullah'm durduğu yere geldim. Dallardan birini sağımdaki, diğerini de solumdaki yere diktim. Sonra Rasûlullah'm yanma giderek:
- Emrini yerine getirdim ya Rasulallah, dedim ve:
- Peki ama bunu yapmamı niçin bana emrettin? diye sordum. Bana şöyle cevap verdi:
- îki mezara uğradım. Mezardaki adamların azab çekmekte olduklarım gördüm. Bu iki taze daim mezarları üzerinde durduğu sürece şefaatim sayesinde üzerlerinden azabın kaldırılmasını istedim.
Ordugaha geldik. Rasûlullah (s.a.v.), bana şu buyruğu verdi:
- Ey Cabir, abdest almaları için insanlara çağrıda bulun. Ben de şöyle çağrıda bulundum:
- Haydi abdest alın, haydi abdest alın, haydi abdest alın. Abdest almayacak mısınız?
Ben de Rasûlullah'a şöyle dedim:
- Kervanda bir damla dahi su göremedim,
Ensâr'dan bir adam, Rasûlullah (s.a.v.) için üç ayaklı bir sehpada kab içinde suyu serinletiyordu. Rasûlullah bana dedi ki:
- Falan Ensârf nin yanma git. Onun su serinletme kabında su bulunup bulunmadığına bak.
Ben de o adamın yanına gittim. Kabına baktım. Kabındaki çatlak yerde sadece bir damla su vardı. Eğer onu da boşaltsaydım kuru yerler onu içerdi. Rasûlullah'a gelip şöyle dedim:
- Ya Rasulallah, o adamın kabında sadece bir tek damla su gördüm. Eğer onu da oynatsaydım kuru yere geçen o damla su kaybolurdu.
- Git, onu bana getir.
Gittim, o kabı getirdim. Rasûlullah, içinde tek damla su bulunan kabı eline aldı. Birşeyler söylemeye başladı, ama neler dediğini anlayamadım. Eliyle beni iteledi. Sonra kabı bana verdi ve şöyle dedi:
- Ey Cabir, büyük bir kazan getirmeleri için insanlara çağrıda bulun.
Ben de şöyle seslendim:
- Ey kervandaki adamlar, büyük kazanı getirin!
Cemaat, o büyük kazam alıp getirdi. Rasûlullah'm önüne koyduk. Rasûlullah da elini kazana şöylece koyup yaydı, parmaklarını açtı ve sonra kazanın dibine yerleştirdi ve şöyle dedi:

- Ey Cabir, Bismillah diyerek kabı al, elimin üzerine dök. Ben de Bismillah diyerek kabı alıp elinin üzerine döktüm Parmakları arasından suyun fışkırmakta olduğunu gördüm. Sonra kazan taştı. Rasûlullah bana şöyle dedi:
- Ey Cabir, suya ihtiyacı olan varsa gelsin, diye ünle. İnsanlar geldiler, su içtiler. İhtiyaçlarını temin ettiler. Nihayet suya kandılar. Ben de:
- Suya ihtiyacı olan kimse kaldı mı? diye sordum. Ses çıkaran olmayınca da Rasûlullah (s.a.v.), elini dolu kazandan çıkardı.
Yine bir defasında insanlar açlıklarını dile getirip Rasûlullah'a şikayette bulundular. Rasûlullah da onlara:
- Umulur ki Allah, size yemek yedirecektir, dedi.
Nihayet Sif el-Bahr denen yere vardık. Deniz dalgalandı ve büyük bir balığı kıyıya attı. Ateş yaktık, etini pişirdik. Doyasıya yedik. Ben ve arkadaşlarımdan dört kişi (Cabir bunların adlarını birer birer saymaktadır.) balığın göz çukuruna girip saklandık, hiç kimse bizi göremedi.
Sonra çıkıp kaburga kemiklerinden birini aldık. Kavis yaparak yere koyduk. Sonra kervandaki en büyük devenin getirilmesini, yüklü olan bu deveye en uzun boylu adamın bindirilmesini ve böylece kemer şekline soktuğumuz balığın kaburga kemiğinin altından geçmesini söyledik. Adam geçti, başını bile eğmedi.»
Buharı, Musa b. İsmail kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hudeybiye gününde insanlar susadılar. Peygamber (s.a.v.)'in önünde de küçük bir su kabı vardı. Oradan abdest alıyordu. İnsanlar o suya saldıracak gibi oldular. Peygamber (s.aw.) onlara:
- Sizin neyiniz var? diye sorunca, onlar da:
- Yanımızda abdest almak ve içmek için su yok. Sadece senin önündeki şu su var, dediler. Onların böyle söylemeleri üzerine Peygamber (s.a.v.), elini o küçük kaba daldırdı. Parmaklan arasından pınar gibi sular fışkırmaya başladı. Biz de o suları içtik ve abdest aldık.
Hadisin ravilerinden Salim b. Ebi Ca'd diyor ki: Ben Cabir'e şöyle sordum:
- Siz o gün kaç kişiydiniz?
- Biz 100.000 Mşi de olsaydık o gün o su bize yeterdi, ama biz 1500 kişiydik.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Günün birinde Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte gazaya gittik (veya sefere çıktık). O gün 1200 küsur kişi idik. Namaz vakti geldi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Yanınızda su var mı? diye sordu. Adamın biri koşarak içinde azıcık su bulunan bir ibrik getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), ibrikteki suyu bardağa koydu ve o suyla abdest aldı. Abdestini mükemmel bir şekilde tamamladı. Abdestini tamamladıktan sonra bardağı yerinde bıraktı, insanlar gelip bardağın yanında toplanarak, "Mesnedin, mesnedin." dediler. Rasûlullah (s.a.v.), onların böyle dediklerini işitince:
- Yavaş olun, kendinize gelin bakalım, dedi. Elini de suya daldırdı, sonra Bismillah diyerek:
- Abdestinizi eksiksiz olarak alın, diye emretti.
Cabir diyor ki: Gözlerimi elimden alarak beni imtihan eden Allah'a yemin ederim ki, o gün Rasûlullah'm parmakları arasından pınar gibi su fışkırdığını gördüm. Oradaki cemaatın tamamı abdestlerini almadan o, elini su kabından çekmedi.»
Ahmed b. Hanbel, Hüseyin el-Aşkar kanalı ile îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir gün Rasûlullah (s.a.v.) sabahladığında ordugahta su yoktu. Adamın biri gelip:
- Ya Rasulallah, ordugahta askerlerin yanında su yok, dedi. Rasûlullah da ona şöyle sordu:
- Senin yanında hiç su var mı?
- Evet, var.
- Öyleyse o suyu bana getir.
Adam, içinde azıcık su bulunan bir kabı Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdi. O da parmaklarım su kabının içine koydu ve kapta parmaklarım açtı. Sonra parmaklarının arasından pınardan fişkırırcasma sular fışkırmaya başladı. Bundan sonra BilaTe şu emri verdi:
- İnsanlara duyur ki, gelsinler de şu mübarek abdesti alsınlar.»
Buharî, Muhammed b. Müsenna tariki ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Biz, ayetleri bereket için sayardık. Siz ise korkutmak için sayıyorsunuz. Bir seferde Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber idik. Su azaldı.
- Fazla su isteyin, dedi. Yanma, içinde azıcık su bulunan bir kap
getirdiler. Elini kaba koydu. Sonra şöyle dedi:
- Mübarek, temizleyici suya gelin. Yüce Allah'ın bereketine gelin. Rasûlullah'm parmaklan arasından su fışkırmakta olduğunu gördüm. Yenmekte olan yemeğin teşbihini duyardık.»
Bunu, Tirmizî, Bündar vasıtasıyla îbn Ahmed'den rivayet etmiş olup hasen ve sahih olduğunu söylemiştir.
Buharî, Ebu'l-Velid kanalı ile İmran b. Husayn'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir seferde Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikteydik. Gece karanlığı basınca uykuya daldık. Sabah olunca da uyanamadık. Uyku gözlerimize galib geldi. Güneş yükseldikten sonra uyanabildik. İlk olarak Ebu Bekir uyanmıştı. Rasûlullah'ı uyandırmak istemiyordu. Rasûlullah'm kendiliğinden uyanmasını bekliyordu. O esnada Ömer uyanmıştı. Ebu Bekir onun yanı başında

oturmuş, tekbir getirmeye başlamış, sesini yükseltmiş, nihayet Rasûlullah (s.a.v.) da uyanmış idi. Rasûlullah (s.a.v.) uyanınca yanımıza gelip bize sabah namazını (kaza olarak) kıldırdı. Ancak arkadaşlarımızdan biri yanımızdan uzaklaştı. Bizimle beraber sabah namazını kılmadı. Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Ey falan! Bizimle beraber namaz kılmana engel olan şey neydi? diye sorunca, adam:
- Cünüb oldum, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), temiz toprakla teyemmüm etmesini emretti. Adam teyemmüm etti, sonra namaz kıldı.
Rasûlullah (s.a.v.), beni önündeki bir bineğe bindirdi. Çok susamıştık. O sırada yan taraflarında su dolu iki tulum bulunan bir hayvana binmiş, ayaklarını sallaya sallaya gelen bir kadına rastladık. Ona:
- Su nerede? diye sorduk.
- Buralarda su yok, dedi.
- Suyun yeri çok mu uzak? dedik.
- Bir gün bir gecelik mesafededir, dedi.
- Haydi, Allah'ın peygamberinin yanına gidelim, dedik.
- Allah'ın peygamberi ne demektir? dedi.
Onu daha fazla konuşturmadan Rasûlullah'm yanına götürdük. Kadın bize ne söylediyse Efendimize de onu söyledi. Ancak ona fazla olarak:
- Kocam öldü, çocuklarım yetimdir, dedi.
Allah'ın rasûlü, tulumların indirilmesini emretti ve aşağıdaki ağızlarına elini sürdü. Kırk kişi kadardık. Hepimiz hem içtik, hem de kırba ve mataralarımızı doldurduk. Ancak hiçbir deveye su vermedik. Tulumlar olduğu gibi dolu duruyordu. Eksilme olmuyordu. Rasûlullah (s.a.v.) bize:
- Kadına yardım edin, dedi.
Aramızda birçok ekmek parçası ve kuru hurma topladık. Kadın, bunları alıp götürdükten sonra kavmine:
- İnsanların en büyücüsüne rastladım veyahut onların dedikleri gibi adam gerçekten peygamberdir, deyip olanları anlattı. Bunun üzerine hem kendisi, hem de kavmi Müslüman oldular.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun tariki ile Ebu Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik. Bize şöyle dedi:
- Yarın suya ulaşamazsanız susarsınız. Susuz kalırsınız. Bunun üzerine insanlar suya ulaşmak için hızlı yürümeye başladılar. Ben, Rasûlullah'm yanından ayrılmadım. Bineğinin üzerinde iken Rasûlullah uyuklamaya başladı. Bineği de onu eğip yere düşürecek gibi oldu. Ben de hemen ona destek olup doğrulttum. Tekrar yana eğildi. Neredeyse düşecek gibi oldu. Yine onu doğrultmak istedim. Bu defa uyandı ve sordu:
- Sen kimsin?
- Ben Ebu Katade'yim.
- Ne zamandan beri benimle beraber yoldasın?
- Geceden beri.
- Rasûlünü koruduğun gibi Allah da seni korusun. Şimdi biraz istirahat etsek iyi olur.
Böyle dedikten sonra bir ağaca doğru gitti. Ağacın altına inip uzandı ve:
- Bak bakalım hele kimseyi görebiliyor musunuz? diye sordu. - Ben de:
- İşte bir süvari, işte iki süvari, dedim ve süvarilerin sayısı yediyi bulunca, Rasûlullah (s.a.v.) onlara şöyle dedi:
- Namaz vakti bizi uyandırın.
Uykuya daldık. Sabah namazına uyanamadık. Güneş doğduktan sonra güneşin sıcaklığı bizi uykudan uyandırdı. Uyandık Rasûlullah (s.a.v.) bineğine bindi. Biz de bindik. Biraz gittikten sonra sonra Rasûlullah bineğinden indi ve:
- Yanınızda su var mı? diye sordu. Ben de şöyle cevap verdim:
- Evet, yanımda içinde azıcık su bulunan bir ibrik var.
- Onu bana getir.
İbriği getirdim. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Elinizi bu su kabına sürün. Bu su kabına sürün. Cemaat o suyla abdest aldı. Geride de bir miktar su kaldı. Bundan sonra Rasûlullah, bana şöyle dedi:
- Ey Ebu Katade, bu hadise ile sevin, ferahlan, çünkü bunun önemli bir haberi olacaktır.
Bundan sonra Bilal ezan okudu. Sabah namazının farzından önce iki rekat (sünnet) namaz kıldılar, sonra da iki rekat (farz) namaz kıldılar. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bineğine bindi, biz de bindik. Cemaatteki-lerden bazıları diğerlerine:
- Kusur işledik, namazımızı vaktinde kılamadık, deyince Hz, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Siz ne diyorsunuz? Eğer dünyanızla ilgili bir iş olsaydı bunu siz bilirdiniz. Ama dininizle ilgili bir iş olursa bunun hükmünü söylemek bana aittir.
Biz de dedik ki:
- Ya Rasulallah, biz kusur işleyip namazımızı vaktinde kılmadık.
- Uyku halinde kusur yoktur. Kusur, ancak uyanıklık halindedir. Böyle bir hal vuku bulursa (uykuda kalırsanız) gün doğduktan

sonra ertesi gün kılın. Ertesi günde de vakti vardır.
- Ya Rasulallah, sen dün şöyle demiştin: "Eğer suya yarın ulaşamazsanız susuz kalırsınız", "İşte insanlar suya geldiler." Ravi diyor ki: Sabah olduğunda insanlar peygamberlerini bulamadılar. Birbirlerine dediler ki:
- Rasûlullah sudadır. Cemaat arasında Ebu Bekir'le Ömer de vardı. Onlar şöyle dediler:
- Ey insanlar, Rasûlullah (s.a.v.) sizi geride bırakıp suya gitmiş değildir. Eğer siz bize uyarsanız, peşimizden gelirseniz, doğru yolu bulursunuz.
Öğle vakti sıcaklar bastırınca, Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüler ve şöyle dediler:
- Ya Rasulallah, susuzluktan helak olduk, boyunlarımız koptu.
- Helak olmayacaksınız. Ey Ebu Katade, ibriği getir. Ben de ibriği ona getirdim. Bana:
- Şunun kapağını aç, dedi. Ben de kapağı açıp kendisine verdim. İbrik* en kapağa su koyarak onunla insanlara içirdi. Kalabalık bastırınca, Rasûlullah (s.a.v.) onlara şöyle dedi:
- Ey insanlar, cemaate iyi davranın (izdiham meydana getirmeyin), hepiniz suya kanıp gidecektir.
Oradaki herkes su içti. Benden ve Rasûlullah (s.a.v.)'tan başka içmeyen kalmadı. Rasûlullah (s.a.v.) bana:
- Al, sen de iç, dedi. Ben de:
- Ya Rasulallah, siz için, dedim.
- Suculuk yapan en sonra içer, buyurdu.
Bu söz üzerine elinden ibriği alıp içtim. Benden sonra kendileri içti.
Sonra ibriğe baktım, içinde yine eskisi kadar su vardı. O gün ashab 300 kişi idi.
Bu hadisin ravilerinden Abdullah b. Rebah diyor ki:
Ben bu hadisi, büyük camide okumakta iken îmran b. Husayn beni
dinledi ve şöyle dedi:
- Kim bu adam?
- Ben Abdullah b. Rebah el-Ensârf yim dedim.
- Kavim, hadislerini senden daha iyi bilirler. Bak bakalım hele o geceki yedi kişiden biri ben değil miyim?
Ben bu hadisi tamamladıktan sonra îmran şöyle dedi:
- Bu hadisi, benden başka kimsenin ezberlemiş olacağına sanmıyordum.»
Hammad b. Seleme, Hümeyd et-Tavil kanalı ile Ebu Katade el-Musılfnin rivayetinde aynı şeyleri söylediğini ve rivayetine şu cümleleri eklediğini ifade etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), geceleyin istirahate çekilip uyurken sağ tarafına uzanırdı. Sabahleyin istirahat ederken de sağ dirseğini diker ve başını sağ elinin içine yaslardı."
Beyhakî, Hafız Ebu Ya'lâ el-Musılî kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), aralarında Ebu Bekir'in de bulunduğu bir orduyu müşriklerin üzerine göndermek üzere yola çıkardı. Onlara şu talimatı verdi:
- Çabuk yürüyün. Çünkü sizinle müşrikler arasında bir su vardır. Müşrikler, sizden önce o suya ulaşırlarsa susuzluk size çok zahmet verir. Şiddetli bir susuzluğa maruz kalırsınız. Bineklerinizde susuz kalırlar.
Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisi de sekiz kişiyle beraber geride kaldı. Yavaş yavaş yürüyecekti. O sekiz kişinin dokuzuncusu da bendim. Arkadaşlara şöyle dedi:
- Var mısınız biraz istirahat etmeye. Sonra kalkar, öndekilere ulasırız. Onlar da şöyle dediler:
- Evet ya Rasulallah.
Uykuya daldılar, ama sabah namazına uyanamadılar. Ancak güneş doğduktan sonra güneşin sıcaklığı onları uyandırdı. Rasûlullah (s.a.v.) uyanınca, arkadaşlarını da uyandırdı, onlara şöyle dedi:
- Haydi ilerleyip ihtiyacınızı giderin.
Onlar da emri yerine getirdiler. Sonra Rasûlullah'm yanına döndüler. Rasûlullah, onlara şöyle sordu:
- Sizin yanınızda su var mı? Topluluktan biri şu karşılığı verdi:
- Ya Rasulallah, yanımda, içinde biraz su bulunan bir ibrik var.
- Onu bana getir.
Adam ibriği getirdi. Rasûlullah ibriği eline aldı. Avucuyla onu sıvazladı. Bereket duası okudu. Sonra da ashabına:
- Gelin de abdest alın, dedi. Onlar da yanma geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara su vermeye başladı. Tamamı abdest aldı. Onlardan biri ezan okudu. Rasûlullah kalkıp sabah namazını kıldırdı ve ibrik sahibine de şöyle dedi:
- İbriğinle sevin, çünkü onun çok önemli bir durumu olacaktır. Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), diğerlerinden önce bineğine bindi ve arkadaşlarına şöyle dedi:
- Öndekiler ne yaptılar dersiniz?
- Allah ve rasûlü daha iyi bilirler.
- Onların arasında Ebu Bekir ve Ömer var. Onlar, insanlara Önderlik edip doğru yolu gösterirler.
Önden giden topluluk menzile ulaşmıştı, ama müşrikler onlardan önce su başını tutmuşlardı. Bu da çok zorlarına gitti. Hem kendileri, hem de binekleri şiddetli bir susuzluğa maruz kaldılar. Bu durumu gören Rasûlullah (s.a.v.) şöyle sordu:
- İbriğin sahibi nerede?

- Şuradadır ya Rasulallah.
- İbriğini bana getir.
Adam ibriği getirdi. İçinde azıcık su vardı. Rasûlullah (s.a.v.) onlara:
- Gelin için, dedi. Onlara birer birer su verdi. Nihayet tamamı içtikleri gibi bineklerine ve hayvanlarına içirdiler. Yanlarındaki tulumları, kırbaları, kabları doldurdular. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, müşriklere hücum ettiler. O esnada Cenâb-ı Allah, bir fırtına gönderip müşriklerin yüzlerine çarptı. Yardımım Müslümanlara indirdi. Müşriklerin diyarlarını Müslümanların ellerine geçirdi. Çok sayıda müşrik Öldürdüler. Çok sayıda da esir aldılar. Çok miktarda davarlarını önlerine katıp götürdüler. Rasûlullah (s.a.v.) ile Müslümanlar, bol miktarda ganimet ve çok sayıda esir ile huzur içinde geri döndüler.»
Cabir'den de buna benzer bir rivayet daha önceki sayfalarda "Sa-hih-i Müslim" kaynaklı olarak nakledilmiştir.
Müslim'in, Muaz b. Cebel'den yaptığı Tebük gazvesiyle ilgili rivayeti de önceki sayfalarda nakletmiştik. Bu rivayette anlatıldığına göre Rasülullah (s.a.v.), Tebük gazvesine giderken sahabelere şöyle demiştir:
«Yarın inşallah Tebük pınarına varacaksınız. Ancak kuşluk vakti oraya ulaşabilirsiniz. Oraya ulaşan kimse, ben gelmeden suya elini dokundurmasın.
Oraya vardığımızda bizden önce iki kişi su başına varmıştı. Pınardan ayakkabı ipi inceliğinde az bir su akıyordu. Rasülullah (s.a.v.) onlara:
- Pınarın suyuna el vurdunuz mu? diye sorunca, onlar:
- Evet, diye cevap verdiler. Bunun üzerine Rasülullah (s.a.v.), onlara çok ağır sözler söyledi. Sonra pınardan azar azar avuçladılar ve bu su, bir kaba aktarıldı. Sonra Rasülullah (s.a.v.), yüzünü ve ellerini o su ile yıkadı. Tekrar o suyu pınara dökünce, pınardan bol miktarda sular akmaya başladık İnsanlar da o sudan kana kana içtiler. Sonra Ra-sûluîlah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Ey Muaz, eğer ömrün vefa ederse yakın bir zamanda şuraların insanlarla dolup taşacağını göreceksin.
Rasûlullah'a gelen heyetler babında Ziyad b. Haris es-Südaî'nin şöyle dediğini nakletmiştik:
Daha sonra biz:
- Ya Rasulallah, bizim bir kuyumuz var. Kış mevsiminde suyu bize bol bol yetiyor. Etrafında toplanabiliyoruz. Yaz mevsiminde suyu azalıyor. Biz de orayı bırakıyor, çevremizdeki diğer suların başlarına gidiyoruz. Artık biz Müslüman olduk. Çevremizdeki herkes düşmanımızda*. Dua et de Allah kuyumuzda bize yetecek kadar su var etsin. Böylece biz de kuyumuzun çevresinde yaşayalım. Dağılıp başka yerlere gitmeyelim.
Rasülullah (s.a.v.), yedi çakıl tanesi getirilmesini emretti. Getirilen çakıl tanelerini ellerinde ovaladı. Üzerlerine dua okudu. Sonra şöyle buyurdu:
- Şu çakıl tanelerini alıp götürün. Kuyunun başına vardığınızda birer birer içine atın. Aziz ve Celil olan Allah'ı anın.
Biz de Rasûlullah'm emrini yerine getirdik. Çakıl tanelerini içine attıktan sonra kuyunun suyu o kfldar bollaştı ki, artık dibini göremiyor-duk.» [1]

Kuba'daki Kuyuda Görülen Bereket

Ebu'1-Hasan Muhammed b. Hüseyin el-Alevî, Yahya b. Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Küba'da Enes b. Malik yanımıza geldi. Oradaki bir kuyuyu bana sordu. Ben de kuyunun yerini kendisine gösterdim. Kuyuyu görünce, şöyle dedi:
- Bu öyle bir kuyu idi ki, adamın biri merkebinin üzerinde gelir,
kuyudan eliyle suyu alıp merkebine serperdi. Ama sonraları suyu azaldı. Rasülullah (s.a.v.) geldi. Bir kova getirilmesini emretti. Kova ile kuyunun dibinden biraz su aldı. Onunla ya abdest aldı veya içine üfledi. Sonra da o suyun tekrar kuyuya dökülmesini emretti. Öyle yaptılar. Kuyunun suyu artık kurumadı.»
Başka bir rivayete göre Enes şöyle demiştir:
"Rasülullah (s.a.v.), küçük abdestini bozdu. Sonra gelip kuyunun suyu ile abdest aldı. Yanını meshetti. Sonra namaz kıldı."
Ebu Bekir el-Bezzar, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasülullah (s.a.v.), bize gelip konuk oldu. Evimizdeki kuyunun suyundan ona içirdik. Cahiliye döneminde kuyumuza Nezur kuyusu denirdi. Rasülullah o kuyuya üfledi. Artık suyu hiç kurumadı." [2]

Peygamber (S.A.V.)'İn Yemekleri Çoğaltıp Bereket Katması

Peygamber (s.a.v.), birkaç yerde sütü çoğaltıp içine bereket katmıştır.
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Allah'a yemin ederim ki ben, yeryüzünde açlıktan ötürü ciğerime güvenirim (açlığa çok dayanıklıyım) ama açlıktan ötürü karnıma taş bağlamıştım. Bir gün sahabelerin geçmekte oldukları bir yola gidip oturdum. Ebu Bekir geldi. Ona Allah'ın kitabından bir ayet sordum. Amacım, beni peşine takıp götürmesi (bana birşeyler yedirmesi) idi. Ama yapmadı. Biraz sonra Ömer (r.a.) geçti, ona da Allah'ın kitabından bir ayet sordum. Amacım, beni peşine takıp götürmesi (bana birşeyler yedirmesi)

idi. Ama yapmadı. Biraz sonra Ebu'l-Kasım (s.a.v.) oradan geçti. Yüzümdeki ve ruhumdaki hali anlayıp bana şöyle dedi:
- Ebu Hüreyre!
- Buyur ya Rasulallah.
- Peşime takıl!
Peşine takılıp evine gittim. Kapıya vardığımızda içeriye girmek için izin istedim. Bana giriş izni verildi, içeride bir bardakta süt gördüm. Rasûlullah (s.a.v.), evdekilere sordu:
- Bu sütü nereden getirdiniz?
- Bunu, falan adam (ya da falan aile) bize hediye etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle seslendi:
- Ebu Hüreyre!
- Buyur ya Rasulallah.
- Suffa ehline git, onları yanıma çağır.
Suffa ehli, Müslümanların misafirleriydiler. Aileleri ve malları yoktu. Rasûlullah (s.a.v.)'a bir hediye gelince, bunu onlara verirdi. Bir sadaka gelince de o sadakayı onlara gönderirdi. Kendine birşey ayırmazdı. Rasûlullah'm bu emri beni üzdü. Çünkü o günüme ve geceme yetecek kadar güç bulmak için o sütü ben kendim içmek ümidindeydim. Suffa ehline giden elçi benim. Onlar gelince de bu sütü onlara dağıtacak olan da ben olacaktım, bana ise hiçbir şey kalmayacak, dedim. Ama Allah ve rasûlünün emrine itaat etmek de gerekliydi. Dışarı çıktım. Yanlarına gittim. Onları Rasûîullah'm evine davet ettim. Onlar da kapıya geldiler, içeri girmek için izin istediler. Onlara gerekli izin verilince içeri girdiler. Yerlerine oturdular. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle dedi:
- Ebu Hüreyre! Sütü al, bunlara dağıt!
Ben de bardağı aldım. Onlara dağıtmaya başladım. Gelen misafirler sırasıyla bardağı alıyor, kana kana içiyor, doyduktan sonra bardağı geriVeriyordu. Böylece sonuncu adama kadar gittim. Ona da verdim, o da içti. Bardağı bana geri verdi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'a verdim. Bardağı eline aldı. içinde bir miktar süt kalmıştı. Sonra başını kaldırıp bana baktı ve gülümsedi, şöyle dedi:
- Ebu Hüreyre!
- Buyur ya Rasulallah.
- Ben ve sen kaldık, öyle değil mi?
- Doğru söyledin ya Rasulallah.
- Otur da iç.
Oturdum, içtim. Sonra bana:
- îç, dedi. Ben yine içtim. Yine iç dedi, yine içtim. Nihayet dedim ki:
- Hayır, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, içimde sütün girebileceği bir yer kalmadı.
- Öyleyse bardağı bana ver.
Bardağı ona verdim. Kalan sütü kendisi içti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Bekr b. Ayyaş kanalı ile İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben, Ukbe b. Ebu Muayt'm koyunlarını güden bir çobandım. Hz. Peygamber (s.a.v.) ile Ebu Bekir bana uğradılar. Rasûlullah bana şöyle dedi:
- Ey delikanlı, yanında süt var mı?
- Evet, ama ben emanetçi biriyim.
- Üzerine koç sıçramamış koyun var mı?
Ben de öyle bir koyun getirdim. Rasûlullah memesini sıvazladı, memesi süt doldu. Sütü bir kaba sağdı. Kendisi içti, Ebu Bekir'e içirdi, sonra da koyunun memesine: "Büzül bakalım." dedi. Meme büzüldü. Süt kesildi. Aradan bir zaman geçtikten sonra yanına gittim ve şöyle dedim:
- Ya Rasulallah, bana şu sözü öğret. Elini başıma sürdü ve şöyle dedi:
- Ey delikanlı, Allah sana rahmet etsin. Sen, bilen ve öğreten birisin.
Başka bir rivayete göre ise Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle demiştir:
- Sen öğretici bir delikanlısın.
Ben de ondan yetmiş sûre öğrendim ki, hiçbir beşer bu hususta benimle tartışmadı.»
Hicret bahsinde de anlatıldığı gibi Ümmü Ma'bed'in alız koyununu Rasûlullah sağmıştı. Cılız olan bu koyun, daha önce süt vermez iken Rasûlullah memesinden süt sağmış; hem kendisi içmiş, hem de ashabına içinnişti. Sonra Ümmü Ma'bed'e büyük bir kapta süt bırakmıştı. Nihayet kocası da gelip durumu görmüştü.
Köleleri dışında Rasûlullah (s.a.v.)'a hizmet eden sahabeler babında da anlatıldığı gibi Mikdad b. Esved, Rasûlullah (s.a.v.)'a getirilen sütü içmiş, sonra geceleyin kalkarak Rasûlullah'a yedirmek amacıyla bir koyun kesmek istemişse de çok miktarda sütü hayvanın memesinde görünce kesmekten vazgeçerek sadece sütünü sağarak büyük bir kabı doldurmuştu.
Ebu Davud et-Tayalisî, Ebu İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Habbab'm kızı, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bir koyun getirmişti. Rasûlullah, o koyunu bağlamış, sonra da:
- Bana en büyük kabınızı getirin, demişti. Ona büyük hamur teknesini getirmişler; doldurıncaya kadar içine süt sağmıştı. Daha

sonra da:
- Siz ve komşularınız için, demişti.» Beyhakî, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik. 400 kadar adamdık. Susuz bir yere inip konakladık. Bu da ashaba ağır geldi. Ama:
- Rasûlullah bizden daha iyi bilir, dediler. O esnada iki boynuzlu bir koyun geldi. Rasûlullah'ın karşısında durdu. Rasûlullah, onu sağıp sütünü içti. Doyduktan sonra ashabına da içirdi. Onlar da doydular. Sonra şöyle dedi:
- Ey Nafi! Bu hayvanı bu gece yanında tut, ama tutabileceğini sanmıyorum.
Ben hayvancağızı alıp bir kazık çaktıktan sonra o kazığa bir iple bağladım. Sonra geceleyin uykudan uyanınca onu göremedim, ama boynundaki ipin yere atılmış olduğunu gördüm. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gittim. O bana sormadan durumu ona anlattım. Bana dedi ki:
- Ey Nafi! Onu getiren, götürdü de.»
Beyhakî, Ebu Bekir'in azadlısı Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) bana:
- Benim için bir keçi sağ, dedi.
Oralarda bildiğime göre keçi yoktu. Gidip baktım. Keçi sürüsü gördüm. Birini yakalayıp sağdım. Keçiyi de yanımda tuttum arkadaşlarıma da, ona göz kulak olmalarını tenbihledim. Göç hazırlıklarını yaparken keçiyi kaybettik.
- Ya Rasulallah, keçiyi kaybettim, dedim. O da şöyle buyurdu:
- Onun sahibi vardır.»
Bu, garip bir hadistir. Senedinde bilinmeyen kimseler vardır. Hayvanlarla ilgili mucizeler bölümünde de bir ceylanla ilgili hadisi nakledeceğiz. [3]

Peygamber (S.A.V.)'În Ümmü Süleymiçîn Yağı Çoğaltması

Hafiz Ebu Yala, Şeyban kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Annem'in bir koyunu vardı. Onun sütünden elde ettiği yağı, bir tulum içinde biriktirdi. Tulum dolunca, onu bir cariyesiyle Rasûlullah'a gönderdi. Ona şöyle talimat verdi:
- Şu yağı Rasûlullah'a götür de ekmeğine katık yapıp yesin. Cariye onu götürüp teslim etti ve şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, bu tulumu Ümmü Süleym, (Enes'in annesi) sana gönderdi.
- Tulumunu boşaltın bakalım.
Bu emir üzerine tulumu boşalttılar. Ben de boş tulumu alıp eve getirdim. Ümmü Süleym, evde değildi. Tulumu çiviye astım. Sonra Ümmü Süleym geldi. Tulumun yağla dopdolu olduğunu ve ağzından yağ damlamakta olduğunu görünce, şöyle dedi:
- Ey cariye! Şu yağ dolu tulumu Rasûlullah'a götürmeni sana söylememiş miydim?
- Evet, götürüp teslim ettim. Eğer bana inanmıyorsan git de kendin Rasûlullah'a sor.
Bunun üzerine Ümmü Süleym cariyeyi de yanma alarak gitti ve şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, ben şu cariyemle sana bir tulum yağ göndermiştim. Getirip teslim etti mi sana?
- Evet, getirip teslim etti.
- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a ve hak dine yemin ederim ki, tulumumdan yağ damlıyor, içi yağ dolu.
- Ey Ümmü Süleym! Sen, Allah'ın kendi Peygamberine yağ yedirdiği gibi sana da yedirmesine şaşıyor musun? Ye ve yedir.
Ümmü Süleym diyor ki: Eve geldim, tulumdaki yağı büyük bir kaba ve diğer kaplara aktardım, bir (ya da iki) ay boyunca onu ekmeğimize katık yapıp yedik.»
Beyhakî, Ümmü Evs el-Behziyye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Kendim için bir tulumda yağ biriktirdim. Sonra onu Rasûlullah'a hediye ettim, o da kabul etti. Tulumdaki yağı aldı. îçinde azıcık bıraktı, sonra içine üfledi ve bereket duası yaptıktan sonra da şöyle dedi:
- Bunu sahibine (Ümmü Evs'e) verin.
Onu bana geri verdiler, ama içinin yağla dolu olduğunu gördüm. Rasûlullah'm bu hediyeyi kabul etmediğini zannettim. Ağlayarak tekrar yanına gittim ve şöyle dedim:
- Ben o yağı, sen yiyesin diye o tulumda biriktirip sana hediye etmiştim ya Rasulallah.
Rasûlullah cevap beklediğimi anlayınca şöyle dedi:
- Gidin, şu kadına deyin ki, yağını yesin ve bereket duası yapsın. Ben de Rasûlullah'm ömrü boyunca Ebu Bekir, Ömer, Osman Ali
ve Muaviye'nin hilafetleri süresince o yağı yemeye devam ettim.»
Beyhakî, el-Hakim tariki ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Devs kabilesinden Ümmü Şüreyk adında bir kadın vardı. Ramazan ayında Müslüman oldu. Hicret etti. Bir Yahudi ile karşılaştı. Susamıştı. Ondan su istedi, ama Yahudi, dinine dönmeden ona su vermeyeceğini söyledi. Bunun üzerine Ümmü Şürayk, su içmeden uykuya daldı. Rüyasında bir adam ona su içirdi. Uyandığında suya kanmış vaziyette idi. Rasûlullah

(s.a.v.)'ın yanına vardığında başından geçen hadiseyi anlattı. Rasûlullah, onunla evlenmek istediyse de o kendini Rasûlullah'a layık görmedi ve:
- Beni kendinden başka dilediğin bir adamla evlendir ya Ra-sûlallah, dedi. Rasûlullah da onu Zeyd ile evlendirdi. Ona otuz ölçek arpa verilmesini emretti ve:
- Yeyin, ama asla ölçeklemeyin, dedi.
Bu kadının yanında bir tulum yağ vardı. Rasûlullah'a hediye etmek istedi. Cariyesine, o tulumu alıp Rasûlullah'a götürmesini emretti. Cariye onu alıp götürdü. Rasûlullah'm evindeki bir kaba boşalttı. Rasûlullah da boşaltılan tulumu cariyeye verirken tulumu eve götürüp bir askıya asmasını, ağzını asla bağlamamasını emretti. Cariye, Rasûlullah'm emrini yerine getirdi. Bir süre sonra Ümmü Şürayk evine dönünce tulumun yağla dolu olduğunu gördü. Bunun üzerine cariyesine:
- Şu yağ dolu tulumu Rasûlullah'a götürmeni söylememiş miydim? dedi. Cariyesi de:
- Emrini yerine getirdim, diye karşılık verdi. Bu durumu Rasûlullah'a anlattıklarında Rasûlullah, o tulumun ağzını asla bağlamamalarına dair emrini tekrarladı. Tulumun içi devamlı yağ doluydu, nihayet bir gün Ümmü Şürayk, tulumun ağzını bağlayınca bu bereket sona erdi. Sonra o arpayı ölçeklediler. Otuz ölçek olduğunu gördüler. O kadar ye-_ dikleri halde hiç eksilmemişti.»
imam Ahmed b. Hanbel, Hasan tariki ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ümmü Malik el-Behziyye adında bir kadının bir tulumu vardı. Bu tulum içinde Peygamber (s.a.v.)'e yağ getirip hediye ederdi. Bir ara oğulları ondan katık istediler. Yanında hiçbir şey yoktu. O tulumunun yanma gitti. Sıktı, içinde birşey bulamadı. Gidip durumu Rasûlullah'a arzetti. Rasûlullah da ona şöyle sordu:
- Sen o tulumu sıktın mı?
- Evet.
- Eğer onu kendi halinde bıraksaydm, içinde devamlı yağ olacaktı.".
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın biri, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip yiyecek birşeyler istedi. Rasûlullah (s.a.v.), ona yarım ölçek arpa verdi. Adam, karısı ve misafirleri, o arpadan yapılan ekmekleri yemeğe devam ettiler. Uzun bir süre sonra o arpayı ölçeklediler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara dedi ki:
- Eğer ölçeklemeseydiniz, o arpanın ekmeğini devamlı yiyecektiniz ve arpanız da olduğu gibi hiç eksilmeksizin kalacaktı.» [4]

Ebu Talha El-Ensârî'nîn, Rasûlullah'a Ziyafet Vermesi

Buharı, Abdullah b. Yusuf tariki ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Talha, karısı Ümmü Süleym'e şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v)'m sesinin zayıf olduğunu işittim. Aç olduğunu anladım. Yanında yiyecek bir şey var mı senin?
- Evet.
Karısı böyle dedikten sonra birkaç parça arpa ekmeği çıkardı. Sonra örtü getirip ekmeği ona sardı ve elimin altına koydu. Sonra da beni Rasûlullah'a gönderdi. Onu mescitte bazı insanlarla birlikte gördüm. Rasûlullah, bana şöyle sordu:
- Seni, Ebu Talha mı gönderdi?
- Evet.
- Yemek için mi gönderdi?
- Evet.
Rasûlullah (s.a.v.), yanındaki adamlara:
- Kalkın, dedi. Kendisi de kalktı. Ben de önlerine düştüm. Nihayet onları Ebu Talha'mn evine getirdim. İçeri girip durumu haber verdim. Ebu Talha, karasına şöyle dedi.
- Ey Ümmü Süleym! Rasûlullah bir cemaatla beraber evimize geldi. Yanımızda onlara yedirecek bir şeyimiz de yok!
- Allah ve rasûlü daha iyi bilirler.
Ebu Talha, dışarı çıktı. Rasûlullah'ı karşıladı. Rasûlullah, Ebu Talha ile birlikte içeri girdi ve Ebu Talha'mn karısına şöyle dedi:
- Ey Ümmü Süleym! Gel bakalım buraya, senin yanında ne var? Ummü Süleym, baş örtüsüne sardığı ekmeği getirdi. Rasûlullah, ufalamasını emretti. O da ufaladı ve üzerine tulumdaki yağı katık olarak döktü. Sonra Rasûlullah, o yemek üzerine Allah'ın dilediği şeyleri söyledi. Bereket duası okudu ve şöyle dedi:
- On kişiyi çağır, içeri girmelerine izin ver.
Ebu Talha da on kişiye izin verdi. îçeri girdiler. Doyuncaya kadar yediler. Sonra kalkıp gittiler. Rasûlullah (s.a.v.):
- On kişiye daha izin ver, gelsinler, dedi. Ebu Talha da ikinci on kişiye izin verdi. Onlar da gelip yediler, doyduktan sonra kalkıp gittiler. Rasûlullah (s.a.v.):
- On kişiye daha izin ver, dedi. Ebu Talha, onlara da izin verdi. Onlar da gelip doyuncaya kadar yediler. Sonra çıkıp gittiler.

Rasûlullah (s.a.v.):
- On kişiye daha izin ver, diye emretti. Nihayet cemaatın tamamı o yemeği yedi. Sayıları yetmiş veya seksen kadardı.»
Ebu Ya'lâ, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ebu Talha, Rasûlullah (s.a.v.)'m aç olduğunu gördü. Karısı Ümmü Süleym'in yanma gelip şöyle dedi:
- Doğrusu ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın acıktığını gördüm. Senin yanında yiyecek birşey var mı?
- Yanımızda bir avuç un, bir miktar da arpa var.
- Bunu yoğur ve ekmek yap. Belki Rasûlullah (s.a.vjı davet ederiz de evimizde ekmek yer.
Ebu Talha'nın karısı Ümmü Süleym, hamur yoğurup ekmek pişirdi ve ekmeği ocaktan alıp getirdi. Bana da:
- Ey Enes, Rasûlullah'ı buraya davet et, dedi. Ben de Rasûlullah'a gittim. Yanında bir cemaat vardı. Sanırım seksen küsur kişi idiler. Dedim ki:
- Ya Rasulallah, Ebu Talha seni davet ediyor. Rasûlullah da ashabına:
- Ebu Talha'nın davetine icabet edin, dedi. Ben de korkarak aceleyle Ebu Talha'nın evine geldim ve Rasûlullah'm ashabıyla birlikte evlerine geleceğini haber verdim. Ebu Talha da:
- Allah'ın rasûlü evimdeki durumu benden daha iyi bilir, dedi ve çıkıp Rasûlullah'ı karşıladı. Ona şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Yanımızda sadece bir ekmek var. Senin acıktığını gördüm. Karım Ümmü Süleym'e emir verdim, o da sana bir ekmek pişirdi.
Rasûlullah, içeri girip o ekmeği getirmelerini, ayrıca bir de çanak getirmelerini emretti. Ekmeği çanağa koydu ve:
- Biraz yağ var mı? diye sordu. Ebu Talha:
- Tulumda biraz olmalı, dedi ve tulumu getirdi. Rasûlullah ile Ebu Talha, tulumu sıktılar. Tulumdan çok az miktarda yağ çıktı. Rasûlullah (s.a.v.), işaret parmağını o yağa sürdü. Sonra ekmeğe sürdü. Ekmek şi-şip kabardı. Bismillah dedi, ekmek daha da büyüdü. Hep böyle yaptı. Nihayet o ekmeğin çanağın dışına taşdığını gördüm. Bana:
- Ashabımdan on kişiyi çağır, dedi. On kişiyi çağırdım. Rasûlullah (s.a.v.) elini ekmeğin ortasında koydu ve:
- Bismillah diyerek yeyin, dedi. Onlar da ekmeğin çevresinden koparıp yediler, nihayet doydular. Onar kişilik gruplar halinde ashabını içeri çağırmaya devam etti. Onlar da o ekmekten yediler, nihayet ondan seksen küsur kadar adam yedi. Ekmeğin çevresinden koparıp yediler ve nihayet doydular. Ekmeğin ortası da olduğu gibi duruyordu. Rasûlullah'm eli de onun üzerindeydi.»
Bunlar, Enes b. Malik (r.a.)'den mütevatir yollarla nakledilen rivayetlerdir. Hamd ve minnet Allah'adır.
Hendek gazvesinde de Cabir'in Rasûlullah (s.a.v.)'ı evine davet edişinden önceki sayfalarda bahsetmiştik. Cabir (r.a.), evinde bir oğlak kesip yemek yapmış, arpa ekmeği pişirmiş ve Rasûlullah'ı davet etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da 1000 kadar olan Hendek'teki sahabeleri tamamen oraya davet etmişti. Onlar, hep birlikte gitmişler, o oğlağı ve bir ölçeklik ekmeği doyuncaya kadar yemişler, ama hiç eksiltmemişlerdi.
Bu rivayetin sened ve metnini önceki sayfalarda nakletmiştik. Hamd ve minnet Allah'adır. Yalnız şaşırtıcı ve tuhaf bir durumla karşılaşıyoruz. Şöyle ki: Hanz Ebu Abdurrahman b. Muhammed b. Münzir el-Herevî, "Acâibü'l-Garibe" adlı kitabında b hadisi nakletmiş, senedini uzun uzadıya kaydetmiş ve sonunda da garip birşeyden bahsetmiştir. Şöyle ki:
Ka'b b. Malik'ten rivayete göre Cabir b. Abdullah, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Onun aç olduğunu yüzünden anladı Evine döndü. Evde beslemekte oldukları bir oğlakları vardı. Onu kesti, pişirdi. Tirit yaptı. Rasûlullah'a da haber gönderdi Ensâr'ı da davet etmelerini Rasûlullah'a arzetti. O da beraberindeki sahabelerle birlikte hep beraber Cabir'in evine geldiler. Gelenlerin tamamı, o yemeği yediler ve yemekten hiçbir şey eksilmedi. Rasûlullah (s.a.v.), gelen sahabelere yemeği yemelerini, ama kemikleri kırmamalarını emretti. Sonra o kemikleri büyük tepsinin ortasına topladı. Elini üzerine koydu. Sonra da duymadığım bazı sözler söyledi, ancak dudaklarının hareket ettiğini görüyordum. Bir de baktım ki, o oğlak silkinip kalktı. Kulaklarını silkelemeye başladı. Rasûlullah (s.a.v.), Cabir'e dedi ki:
- Ey Cabir, işte oğlağını al. Allah, onu sana mübarek kılsın! Cabir de onu alıp götürdü. Karısı da ona şöyle dedi:
- Ey Cabir, bu nedir?
- Vallahi bu, Rasûlullah (s.a.v.) için kestiğimiz oğiağımızdır. ûlllh, Allah'a dua etti. Allah'ın da onu bizim için yeniden diriltti.
- Onun, Allah'ın rasûlü olduğuna şahadet ederim. Onun Allah'ın, rasûlü olduğuna şahadet ederim. Onun Allah rasûlü olduğuna şahadet ederim.»
Ebü Ya'lâ el-Musılî ile Bağendî, Sabit el-Benanfnin şöyle dediğini rivayet ederler:
"Enes b. Malik'e dedim ki:
- Ey Enes! Bana, gördüğün en hayret verici şeyi bildir.
- Olur ey Sabit. Ben Rasûlullah (s.a.v.)'a on sene hizmet ettim. Kötü yaptığım birşeyden ötürü beni hiç ayıplamadı. Allah'ın Peygamberi, Cahş kızı Zeyneb'le evlendiğinde, annem bana dedi ki:
- Ey Enes, Rasûlullah (s,a.v.) gerdeğe girdi. Sabah olunca yemeklerinin olup olmadığını bilmiyorum. Sen şu yağ tulumunu bana getir hele.
Yağ tulumunu ve biraz da hurmayı alıp anneme verdim. Annem ona hays yemeği yaptı ve şöyle dedi:
- Ey Enes, bunu al, Allah'ın Peygamberine ve karısına götür. Ben de bu hays yemeğim bir çömleğe koyup Rasûlullah'a götürdüm. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Yemek kabını evin bir köşesine bırak. Sonra bana Ebu Bekir'i, Ömer'i, Ali'yi, Osman'ı sahabelerden de birkaç kişiyi, mescitte bulunanları ve yolda karşılaştığın herkesi çağır.
Ben yemeğin azlığından ve davetlilerin çokluğundan dolayı şaşırdım. Ama Rasûlullah'm buyruğuna karşı gelmek de istemedim. Dediği kimseleri davet ettim. Nihayet ev ve odalar doldu. Rasûlullah (s.a.v.) bana sordu:
- Çağırman gereken herhangi bir kimse kaldı mı?
- Hayır ya Rasulallah.
- Öyleyse şu çömleği getir.
Ben de çömleği getirip önüne koydum. Üç parmağını çömleğe daldırdı. Hurmalar çömleğin dışına taşmaya başladı. Davetliler gruplar halinde yeyip dışarı çıkıyorlardı. Nihayet tümü yemek yemiş oldular. Yine de çömlekte eskisi kadar yemek vardı. Sonra Rasûlullah, bana şöyle buyurdu:
- Çömleği al, Zeyneb'in önüne koy.
Ben de bu emri yerine getirdikten sonra oradan çıktım. Üzerlerine hurma dalından yapılmış bir kapıyı Örttüm. Tavan gibi evlerinin üzerine koydum.
Ravi Sabit diyor ki:
- Ey Ebu Hamza (Enes'in künyesi), o yemekten kaç kişinin yediğini sanıyorsun? diye sorduk.
Enes şöyle dedi:
- Yetmişbir, veya yetmişiki kişinin yediğini sanıyorum.» Bu hadis, bu bakımdan garibtir.
Cafer b. Muhammed el-Feryabî, Osman b. Ebu Şeybe tariki ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), yanıma gelip şöyle dedi:
- Bana arkadaşların olan Suffa ashabım çağır.
Ben de onları birer birer uyandırıp topladım. Rasûlullah'm kapısına toplu olarak geldik. İçeri girmek için izin istedik. Bize izin verildi. İçeriye girdiğimizde önümüze bir tabak konuldu. Öyle sanıyorum kî, içinde bir avuç kadar arpa ekmeği vardı. Rasûlullah (s.a.v.), elini onun üzerine koyup:
- Bismillah diyerek yeyin, dedi.
Biz de doyuncaya kadar yedik. Sonra ellerimizi tabaktan çektik. Rasûlullah (s.a.v.), tabağı yere indirirken şöyle dedi:
- Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, Muhammed ailesinde, sizin görmediğiniz hiçbir yemek akşama kalmış değildir. (Yani yemeğimizin hepsi bundan ibarettir.) Ebu Hüreyre'ye denildi ki:
- Siz yemekten kalktığınızda tabakta ne kadar yemek kalmıştı?
- Önceki kadar kalmıştı, hiç eksilmemişti. Ancak üzerinde parmak izleri görülüyordu.»
Bu, önceki sayfalarda içecekle ilgili olarak Suffa ashabından naklettiğimiz kıssadan başka bir kıssadır.
Cafer b. Muhammed el-Feryabî, Ebu Seleme Yahya b. Halef tariki ile Ebu Eyyüb el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir'e yetecek kadar yemek yaptım ve onları yemeğe davet ettim. Rasûluûlah (s.a.v.), bana şöyle emretti:
- Git, bana Ensâr'm eşrafından otuz kişiyi çağır.
Bu benim zoruma gitti. Çünkü yanımda onlara verecek fazla bir yiyecek yoktu. Ağır davranır gibi oldum, ama Rasûlullah emrini tekrarladı:
- Git, bana Ensâr'm eşrafından otuz kişiyi çağır! Gittim, davet ettim. Onlar da geldiler. Rasûlullah:
- Yeyin, dedi. Onlar da yediler. Doyup sofradan kalktılar. Sonra onun Allah rasûlü olduğuna şahadet ettiler. Evden çıkıp gitmeden de onunla be/atleştiler. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle buyurdu:
- Git, bana Ensâr'm eşrafından altmış kişiyi çağır.
Allah'a yemin ederim ki, altmış kişiyi davet ettiğim esnada otuz kişiyi davet etmeme nisbetle daha cömert gördüm kendimi ve onları davet ettim. Evime geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara:
- Bağdaş kurun, dedi. Onlar bağdaş kurup oturdular. Yemek yemeye başladılar. Doyunca sofradan kalktılar. Sonra onun Allah rasûlü olduğuna şahadet getirdiler. Evden çıkmadan önce de onunla beyatleştiler. Sonra Rasûlullah bana:
- Git, bana Ensâr'dan doksan kişiyi çağır, dedi.
Yemin ederim ki, ben doksan ve altmış kişiyi yemeğe davet ederken otuz kişiyi davet edişime göre kendimi daha cömert hissettim ve onları davet ettim. Evime gelip yemeğe oturdular. Doyuncaya kadar yedikten sonra sofradan kalktılar ve Peygamber Efendi m iz'in Allah rasûlü olduğuna şahadet ettiler. Evden çıkıp gitmeden önce de onunla bey atleştiler. O gün yemeğimi 180 kişi yedi. Hepsi de Ensâr'dandı.»
Bu, cidden garip bir hadistir. Senedi de, metni de gariptir. [5]

Hz. Fatımatntın Evinde Yemeğin Çoğaltılması

Hanz Ebu Ya'lâ, Sehl b. el-Hanzaliyye tariki ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), birkaç gün hiç yemek yemedi. Buna dayanamaz oldu. Zevcelerinin odalarını dolaştı, yanlarında yiyecek

birşey bulamadı. Sonra Fatıma'nm yanma gidip şöyle dedi:
- Ey kızcağızım, yanında birşey var mı ki yiyeyim, doğrusu ben çok açım.
- Hayır.
Rasûlullah (s.a.v.), oradan çıkıp gittikten sonra bir komşusu, Fatı-ma'ya iki ekmek ve bir parça da et gönderdi. Fatıma, onu alıp bir tabağa koydu. Üzerini kapattı ve: "Vallahi ben bu yemek için Rasûluilah'a hem kendi nefsime hem de yanımdakilere tercih edeceğim." dedi. Kendileri-de bir doyumluk yemeğe muhtaç idiler. Hasan'ı ya da Hüseyin'i Rasûluilah'a gönderip evine davet etti. Rasûlullah da tekrar Fatıma'nm evine geldi. Fatıma, ona şöyle dedi:
- Allah bir miktar yiyecek görderdi. Onu senin için sakladım.
- Getir bakalım ey kızcağızım.
Fatıma tencereyi açınca, tencerenin ekmek ve etle dolu olduğunu gördü. Bu manzarayı görünce şaştı ve bunun Allah'tan ihsan edilen bir bereket olduğunu anladı. Allah'a hamd edip peygamberine salat ü selam getirdi ve Rasûluilah'a yemeği takdim etti. Rasûlullah da bu yemeği görünce, Allah'a hamd edip:
- Ey kızcağızım, bu yemek sana nereden geldi? diye sordu. Fatıma da:
- Ey babacığım, bu, Allah katından geldi. Doğrusu Allah, dilediğini hesapsızca rızıklandırır, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da Allah'a hamd edip şöyle dedi:
- Seni, Beni İsrail kadınlarının hanımefendisine benzeten Allah'a hamd olsun, ey kızcağızım. Beni İsrail'in hanımefendisi (Meryem), Allah'tan kendisine bir rızık geldiği zaman, bu rızkın kendisine nereden geldiğini soranlara şöyle cevap verirdi:
- Bu, Allah katandan gelmiştir. Doğrusu Allah, dilediğini hesapsızca rızıklandırır.
Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye haber gönderdi. Onu da yemeğe oturttu. Sonra hep birlikte Rasûlullah (s.a.v.), Ali, Fatima, Hüseyin ve Hz. Peygamber (s.a.v.)'in eşleriyle bütün hane halkı doyuncaya kadar yediler.
Hz. Fatıma dedi ki: Tencere olduğu gibi kaldı. İçindeki yemek hiç eksilmemişti. Kalan yemekler bütün komşulara da yetti. Cenâb-ı Allah, o yemeğe çok bereket ve hayır kattı.»
Bu hadis de sened ve metin bakımından gariptir.
Bisetin başlarında: "Önce en yakın akrabanı uyar." ayet-i kerimesi nazil olduğunda şöyle bir hadisenin cereyan ettiğini söylemiştik: Rabia b. Macid'in rivayetine göre Ali şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Ha-şim oğullarım evine yemeğe davet etti. Kırk kişi kadardılar. Onlara bir avuç arpadan yapılan ekmeği takdim etti. Doyasıya yediler ve ekmek hiç eksilmemiş olarak yerinde kaldı. Yine onlara büyük bir tastan süt içirdi. Doyasıya içtiler, yine o süt olduğu gibi hiç eksilmemiş olarak yerinde durdu. Bu hal, üç gün peşpeşe devam etti. Sonra Hz. Peygamber, onları Allah'a imana davet etti.» [6]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Evinde Cereyan Eden Başka Bir Olay

İmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Asım tariki ile Semüre b. Cündüb'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir ara biz Peygamber (s.a.v.)'in yanında iken bir tabak tirit yemeği geldi. Kendisi yedi, orada bulunanların tamamı da yedi. O tabağı sabahtan öğleye kadar aralarında dolaştırdılar. Bir grup insan yiyor, onlar kalkıp gidiyor, sonra başkaları gelip yiyorlardı. Adamın biri Semüre b. Cündüb'e şöyle sordu:
- O tabaktaki yemeğe yemek mi katılıyordu?
- Dünyada katılmıyordu, ancak semadan katkı yapılıyordu.» İmam Ahmed b. Hanbel, Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'a, içinde tirit yemeği bulunan bir tabak getirildi. Orada bulunanlar o tabağı sabahtan öğleye kadar elden ele dolaştırıp yediler. Bir grup insan yedikten sonra kalkıyor, diğerleri gelip yemeğe oturuyorlardı. Adamın biri, Semüre'ye şöyle sordu:
- O tabaktaki yemeğe ilave yapılıyor muydu?
- Sen buna nasıl şaşarsın? O yemeğe ancak şuradan katkı yapılıyordu. (Böyle derken de eliyle göğü gösterdi.)» [7]

Ebu Bekir Eş-Sıddık'ın Evindeki Yemek Tabağında Görülen Bereket

Buharı, Musa b. ismail kanalı ile Abdurrahman b. Ebi Bekr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Suffa ashabı, fakir insanlardı. Bir defasında Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Yanında iki kişilik yemeği bulunan kimse, bir üçüncüyü alıp götürsün. Yanında dört kişilik yemek bulunan bir kimse, beşinci veya altıncı kişiyi alıp götürsün.
Babam Ebu Bekir, eve üç kişi getirdi. Peygamber (s.a.v.) de on kişi ile birlikte onu alıp evine götürdü. Bizim ev halkı, ben, babam, validem, bizim ev ile Ebu Bekir'in evinde müştereken hizmet eden hizmetçilerden ibaretti. (Ravi Ebu Osman en-Nehdî "Artık bir de benim zevcemden" dedi mi demedi mi, bilemiyorum." diyor.) Yine Abdurrahman b. Ebi Bekr, sözüne devamla şöyle diyor:
«Peygamber (s.a.v.)'in evinde misafirlerden ayrı olarak babam Ebu Bekir akşam yemeğini yedi. Yatsı namazı kıhnıncaya kadar orada kaldı. Sonra misafirleriyle birlikte kendi evine döndü ve hanımına, misafirlerin ağırlanmasını emredip Rasûlullah

(s.a.v.) yemeğim yeyinceye kadar kaldı. Sonra yine Rasûlullah'ın evine dönüp yanında bir miktar daha kaldıktan sonra kendi evine döndü. Geldiğinde, gece hayli ilerlemişti. Hanımı, ona:
- Seni misafirlerinin yanında bulunmaktan alıkoyan nedir? diye sordu.
O da:
- Sen onlara hâlâ yemek vermedin mi? diye çıkıştı. Hanımı da:
- Sen gelmedikçe yemek yemeyeceklerini söylediler. Yemek çıkardık, kabul etmediler, dedi.
Ben bir tarafa saklandım. O bana: "Behey cimri herif!" diye hitap etti. Küfrederek öfkeyle:
- İçinize sinmez olsun, yeyiniz! Ben bu yemekten vallahi yemeyeceğim! dedi.
Allah'a yemin ederim ki, biz yerken hiçbir lokmaya el uzatmıyorduk ki, altından yemek daha fazla çoğalmış olmasın. Nihayet doydular. Yemek de yenmezden evvelki miktarından daha fazla olarak duruyordu. Babam Ebu Bekir yemeğe baktı, bir de ne görsün, yemek olduğu gibi duruyor, hiç eksilmemiş, hatta artmış. Hanımına:
- Bu ne? Ey Beni Firas'ın kız kardeşi, dedi. O da:
- Gözümün nuru, Rasûlullah (s.a.v.) hazretlerine yemin olsun ki, şimdi evvelkinden üç kat fazladır, dedi. Bunun üzerine o yemekten yedi ve ettiği yemini kastederek: "O olan şey şeytandandı." dedi. O yemekten bir lokma yedikten sonra Peygamber (s.a.v.)'e gönderdi. Orada sabaha kadar durdu. Bizim ile bir kavim arasında bir sulh akdi vardı. Müddet sona ermiş olduğu için Medine'ye gelmişlerdi. İçlerinden yetkili olarak on iki kişi ayırdık. Onlarla birlikte kaç kişi olduklarını ancak Allah bilir. İşte onların hepsi o yemekten yediler de öyle ağırlandılar. Sonra hepimiz oradan ayrılıp evlerimize döndük.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hazım kanalı ile Abdurrahman b. Ebi Bekr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber 300 kişi vardık. Rasûlullah:
- Hiç birinizin yanında yemek yok mu? diye sordu. O esnada bir adam, bir ölçek buğday veya arpa getirdi. Onu yoğurdular. Sonra uzun boylu, saçı başı dağınık bir müşrik, önüne bir koyun katıp getirdi. Rasûlullah, ona sordu:
- Bunu satıyor, musun, yoksa bağışlıyor musun veya hediye mi ediyorsun?
- Hayır, satıyorum.
Rasûlullah, o koyunu ondan satın alıp kesti. Karaciğerinin kavrulmasını emretti. Allah'a yemin ederim ki, orada bulunan biz 300 kişi, o karaciğerden pay alıp yedik, orada bulunanlara payı hemen verildi. Bulunmayanların payları da kendileri için ahkonuldu. Rasûlullah, o karaciğeri iki tabağa koydu. Hepimiz doyuncaya kadar yedik, tabakta yine de bir miktar arta kaldı. Onu da develere verdik.» [8]

Yolculukta Yemeğin Bereketlenip Çoğalması

İmam Ahmed b. Hanbel, Fezzare b. Ömer tariki ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir gazaya gitti. Gazada Müslümanlar açlığa maruz kaldılar. Yemeğe şiddetle ihtiyaç duydular. Develerini kesmeleri için Rasûlullah'tan izin istediler. Rasûlullah da onlara bu izni verdi. Rasûlullah'm izin verdiğini duyan Hz. Ömer gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, develeri, onları taşıyıp düşmana götürüyor. Şimdi de bu develerini kesecekler mi? Sen yemeklerinin kırıntılarını getirmelerini söyle ve bu kırıntılara bereket katması için yüce Allah'a dua et.
- Olur, öyle yapalım.
Yemeklerinin kırıntılarını getirmeleri için sahabelere çağrıda bulundu. Oradakiler de yanlarında kalan yemek kırıntılarını getirdiler. Rasûlullah, bu kırıntıları bir araya getirdi. Sonra bereket katması için yüce Allah'a dua etti. Sonra kaplarını getirmelerini emretti. Kaplarını getirip yemekle doldurdular. Çok miktarda yemek de arta kaldı. O esnada Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim. Benim de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuma şahadet ederim. Her kim bu iki şahadet hususunda şüphesi bulunmaksızın Aziz ve Celil olan Allah'ın huzuruna varırsa, Cennet'e girer.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Ishak kanalı ile Ebu Amre el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) ile bir savaşta beraberdik. Askerler içinde açlık başgösterdi. Ashab, Peygamber (s.a.v.)'den bir kısım hayvanlarını kesmek için izin isteyip:
- Allah buna bizi mecbur bıraktı, dediler.
Rasûlullah da onlara müsaade eder gibi oldu. Ömber b. Hattab: —Ya Rasulallah, biz yarın düşmanla hem aç, hem de yaya olarak karşılaşırsak nasıl olur? Eğer uygun görürseniz, kimde ne varsa getirsin. Hepsini bir araya topladıktan sonra, Allah'ın onu bereketlendirmesi için dua edersiniz. Hiç şüphem yok ki, duanızla, Aziz ve Celil olan Allah bizi doyuracaktır, dedi.
Bunun üzerine Rasûlullah'm emriyle kimde ne kalmışsa getirildi. Kiminin getirdiği bir avuç, kimininki biraz fazla, kimininki ise daha azdı. Bir ölçekten fazla getiren yoktu. Allah'ın rasûlü hepsini topladıktan sonra ayağa kalkıp edebildiği kadar dua etti. Ondan sonra:
- Herkes kendi kabını getirsin ve alabildiği kadar alsın, diye emretti.
Herkes kabını getirip doldurmaya başladı, ağzına kadar doldurmadıkları bir kap kalmadı. Sonunda erzak yığını, olduğu gibi

duruyordu. Hiç eksiîmemişti. Allah'ın Peygamberi, bundan o kadar sevinç duydu M, yan dişleri görülünceye kadar gülümseyerek şöyle dedi:
- Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Allah'ın peygamberi olduğuma şahitlik ederim. Bu iki kelimeye inanarak Allah'ın huzuruna çıkan hiçbir kul yoktur ki, kıyamet günü kendisiyle Cehennem ateşi arasına perde çekilmiş olmasın."
Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar, Ebu Huneys el-Ğifarfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Tihame gazvesinde Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik. Usfan'a geldiğimizde ashabı onun yanma gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, açlık bizi bitirdi, izin ver, bineklerimizi kesip yiyelim.
- Olur.
Rasûlullah'm bu iznini haber alan Ömer b. Hattab gelip şöyle dedi:
- Ey Allah'ın Peygamberi, sen ne yapıyorsun? İnsanlara bineklerini kesmelerini emretmişsin. Peki neye binecekler?
- Sen ne teklif edersin ey Hattab'ın oğlu?
- Benim teklifim şudur: Azıklarının artıklarını getirsinler. O artıkları bir bezin içinde topla, sonra onlar için dua et. Rasûlullah, sahabelere bu emri verdi. Azıklarının artıklarım toplayıp bir beze koydular. Rasûlullah'a getirdiler. O da onlar için dua etti. Sonra onlara:
- Kaplarınızı getirin, diye emretti. Herkes kabını doldurdu. Sonra yola çıkma emrini verdi. Harekete geçince yağmur yağdı Rasûlullah indi. Sahabeler de onunla birlikte indiler. Yağmur suyundan içtiler. Üç kişi geldi. İkisi Rasûlullah'la beraber oturdu. Diğeri arkasını dönüp gitti, Rasûlullah da şöyle buyurdu:
- Şu üç kişinin durumunu size bildireyim mi? Bunlardan biri Allah'tan utandı, Allah da ondan utandı. Diğeri tevbe ederek geldi. Allah da tevbesini kabul etti. Üçüncüsü ise yüz çevirip gitti. Allah da ondan
yüz çevirdi.»
Hafiz Ebu Ya'lâ, Muhammed b. Beşşar tariki ile Seleme b. Ekva'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hayber savaşında Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik. Bize azıklarımızı bir araya toplamamızı emretti. Bunun üzerine bir post serildi ve hurmalarımızı getirip üzerine boşalttık. Bir ara ne kadar oldu diye uzanıp baktım, bir koyunun bir defada yiyebileceği kadar olduğunu tahmin ettim. Biz ise 1400 kişiydik. Onu hepimiz yedik, yine de artmıştı. Baktım, ne kadar olduğunu tahmin edeyim dedim, yine bir koyunun bir defada yiyebileceği kadar vardı.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Abdest almak için su var mı? diye sordu.
- Adamın biri, ibriğindeki bir damla suyu getirdi. Rasûlullah, onu alıp bir bardağa boşalttı. Biz de o bardaktaki bir damla sudan abdest aldık. Alırken de bardaktan sel gibi boşaltırcasına döküyorduk. Biz 1400 kişi idik. Sonra başka insanlar gelip dediler ki:
- Ya Rasulallah, abdest almayacak mıyız?
- Abdest tamamlandı.»
Başka bir rivayete göre yukarıda zikredilen azıkların bereketlen-mesiyle ilgili olarak Seleme şöyle demiştir: " O azıkları yedik, nihayet doyduk, sonra da torbalarımızı doldurduk."
îbn îshak, Beşir b. Sa'd'm kızının şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Annem Amre binti Revaha beni çağırdı. Bir tabak hurmayı eteğime koydu. Sonra da:
- Ey kızcağızım, şunu baban ve dayın Abdullah'a götür ki yesinler, dedi. Ben de hurmaları alıp götürdüm. Babamı ve dayımı aramaktayken Rasûlullah'm önünden geçtim. Geçerken bana şöyle dedi:
- Buraya gel ey kızcağızım. Şu eteğindeki nedir?
- Ya Rasulallah, hurmadır. Annem bunu babam Beşir b. Sa'd ile dayım Abdullah b. Revaha'ya gönderdi ki yesinler.
- Hurmaları bana ver bakalım.
Ben de hurmaları Rasûlullah (s.a.v.)'m avucuna boşalttım, ama avuçlarını doldurmadı. Sonra bir bez getirmelerini emretti. Getirilen bezin üzerine hurmaları boşalttı ve yanındaki birine de:
- Hendekte çalışanlara seslen de yemeğe gelsinler, dedi. Bu çağrı üzerine hendekte bulunan sahabeler oraya gelip toplandılar. Hurmaları yediler? Hurmalar durmadan fazlalaşıyordu. Nihayet hendekte bulunan sahabelerin tamamı doyup kalktı. Hurmaları da o sofranın etrafından yere dökülüyordu.» [9]

Cabîr'in Babasının Borcu Ve Hz. Peygamber'in Hurmaları Bereketlendirmesi

Buharı, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Babam vefat ettiği zaman bir hayli borçları vardı. Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip babamın borçlu olduğunu ve hurmalığının yıllık ürününden başka ödeyecek bir şeyinin olmadığını, bunun ise borçlarının ancak bir kısmını karşılayabileceğini söyledim. Alacaklıların, beni sıkıştırmamaları için benimle beraber gelmesini kendisinden rica ettim. Allah'ın Rasûlü de beni kırmayıp beraber geldi. Harmanlardan birinin yanından geçerken dua etti. Sonra bir diğer harmanın yanma varıp yine dua ettikten sonra çıkıp üstüne oturdu ve:

- Ölçünüz, buyurdu.
Alacaklılar da ölçmeye başladılar. Herkes hakkım alıp götürdükten sonra bir o kadar da bize kaldı.»
Bu hadis, Cabir'den müteaddid yollarla birçok lafızlarla rivayet edilmiştir. Özetle anlatılmak istenilen husus şudur ki, Rasûlullah (s.a.v) onun için dua etmiş, malına bereket katmış, onunla birlikte bahçesine gidip hurma harmanının üzerine oturmuş, böylece Allah onun babasının borcunu karşılamıştı. Babası Uhud'da şehid edilmişti. Cabir, o sene, hatta sonraki senelerde de babasının borcunu karşılayabileceğini ummuyordu. Bununla beraber hurması, umduğundan daha çok arttı. Hamd ve minnet Allah'adır. [10]

Selman-I Farisî'nin Mükâteblîk Borcunun Karşılanması İçin Altın Parçasının Çoğaltılması

İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub tariki ile Selman-ı Farisî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v)'a şöyle dedim:
- Üzerimdeki şu borcu nasıl karşılayacağım, nereden karşılayacağım ey Allah'ın Rasûlü?
Benim böyle demem üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bir altın parçasını alıp dilinin üzerinde çevirdi, sonra şöyle dedi:
- Şunu al ve borcunu öde.
Ben de onu aldım ve borcumu ödedim. Borcum kırk okiyye kadardı.» [11]

Ebu Hüreyre'nîn Dağarcığındakî Hurmalarının Çoğaltılması

îmam Ahmed b. Hanbel, Yunus kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir gün Rasûlullah (s.a.v)'a birkaç hurma getirdim ve şöyle dedim:
- Bu hurmalarda bereket meydana gelmesi için Allah'a dua et. Rasûlullah da hurmaları alıp avucuna dizdi, sonra dua etti ve bana şöyle dedi:
- Bunları bir dağarcığa koy, lüzum ettiği zaman elini içine koyup
çıkar, ama dağıtma.
Ben de dağarcıktan Allah yolunda şu kadar ve şu kadar Ölçek dağıttım. Yedim, yedirdim. Yine de boşalmıyordu. Nihayet Hz. Osman öldürüldüğü zaman hurmalar tükendi ve dağarcık yere düştü.» Tirmizî, bunun hasen ve garib bir hadis olduğunu söylemiştir.
Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Ebu'1-Feth Hilal b. Muhammed kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v) bir gazada idi. Sahabeler yemeğe aşırı derecede ihtiyaç duydular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) bana şöyle dedi:
- Ey Ebu Hüreyre, senin yanında yiyecek birşey var mı?
- Yanımdaki dağarcıkta biraz hurma var.
- Onu bana getir.
Ben de dağarcığı götürüp ona verdim. Sonra:
- Bir post getir, dedi. Ben de postu getirip önüne serdim. Elini dağarcığa koyup hurmaları avuçladı. Hurmalar yirmibir tane idi. Her bir hurmayı postun üzerine koyarken Besmele çekiyordu. Nihayet hepsini bıraktı ve toparladı sonra:
- Falanı ve arkadaşlarını çağır, dedi. Çağırdım, geldiler. Doyuncaya dek yediler, sonra çıkıp gittiler. Sonra:
- Falanı ve arkadaşlarını çağır, dedi. Çağırdım, onlar da gelip yediler, doyunca çıkıp gittiler. Sonra:
- Falanı ve arkadaşlarım çağır, dedi. Onları çağırdım, gelip yediler. Doyunca çıkıp gittiler. Sonra:
- Falanı ve arkadaşlarını çağır, dedi. Onları da çağırdım, gelip yediler. Doyunca çıkıp gittiler. Yine de hurmalar artmıştı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana:
- Otur, dedi. Oturdum, kendisi yemeğe başladı. Ben de yedim. Yine de hurmalar arttı. Artan hurmaları dağarcığa koydum. Bana şöyle dedi:
- Ey Ebu Hüreyre! Hurma yemek istediğin zaman elini dağarcığa koy, üstten al, dağıtma, böylece sana yeter.
Hurma yemek istediğim zaman elimi dağarcığa koyuyor, ondan alıp yiyordum. Böylece Allah yolunda iken elli ölçek hurma yedim. Hepsini o dağarcıktan çıkardım. Dağarcık bineğimin arkasında asılı durumdaydı. Hz. Osman zamanında düşüp gitti.»
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "islâmiyet'te benzerini görmediğim üç musibetle karşılaştım. Biri Peygamber (s.a.v.)'in vefatı. Biri, Osman (r.a.)'m öldürülmesi, diğeri de azık torbası meselesidir. Ona:
- Ey Ebu Hüreyre, torba meselesi nedir? diye sordular. Şöyle-anlattı:
Bir savaşta Rasûlullah'la beraberdik. Bir gün bana:
- Ey Ebu Hüreyre, sende birşey var mıdır? diye sordu.
- Evet ya Rasulallah, torbamda biraz hurma var, dedim.
- Getir, dedi.
Ben de hurmaları çıkarıp kendisine verdim. Hurmalara elini sürüp dua ettikten sonra:

- On kişi çağır, dedi. Ben de çağırdım. Gelip doyuncaya kadar yediler; sonra:
- On kişi daha çağır, dedi.
Böylece onar kişilik gruplar halinde bütün asker yedi, torbada birkaç hurma daha vardı. Peygamber (s.a.v.):
- Sana lazım oldukça torbaya elini yavaşça sok ve hurmaları karıştırmadan üstünden al, buyurdu.
Ben de öyle yaptım. Yemin ederim ki, ben o hurmaları Rasûlullah'ın hayatı boyunca yedim. Ebu Bekir, Ömer ve Osman (r.a.)'ın devirleri boyunca da yedim. Ancak Osman (r.a.) öldürüldüğü gün evim yağma edildi ve bu meyanda o hurma torbası da elimden çıktı. O torbadan ne kadar yediğimi size söyleyeyim mi? îki yüz yükten fazla yedim.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Amir tariki ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bana biraz hurma verdi. O hurmaları bir ölçeğe koyup evin tavanına astık. Hep o ölçekteki hurmadan yiyorduk. Nihayet Şamlılar, Medine'ye saldırıp musibet vaki olduğunda hurmalar tükendi.» [12]

Yemeğin Bereketlenmesine Dair Diğer Bazı Hadîsler

Hafız İbn Asakir, İrbad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hazarda ve seferde Rasûlullah'ın kapısından ayrılmazdım. Tebük'te iken gece bir iş için ayrılmıştım. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına döndüğümüzde akşam yemeğini yemişlerdi. Bana:
- Sen gece vakti neredeydin? diye sordu.
Ben de anlattım. O sırada Cual b. Süraka ile Abdullah b. Makil el-Müzenî çıkıp geldiler. Üçümüz de açtık. Rasûlullah, zevcesi Ümmü Seleme (r.a.)'nin yanına gidip yiyecek birşey olup olmadığını sordu. O da:
- Yok, dedi. Sonra Bilal'i çağırıp torbaları yoklamasını emretti. Bilal (r.a.)t torbaları silkeleyerek yedi tane hurma buldu. Allah'ın Rasûlü, bu hurmaları bir kaba boşalttıktan sonra elini üzerine koyup Besmele
çekti ve bize:
- Siz de Besmele çekerek yeyin, buyurdu.
Yemeğe başladık. Elimde elli dört tane hurma çekirdeği birikti. Sayarak yiyor ve çekirdekleri Öteki elime koyuyordum. Diğer iki arkadaşım da benim gibi yapıyorlardı. Her birimiz elli beşer tane hurma yedikten sonra çekildik. Bir de baktık ki, yedi hurma olduğu gibi duruyor. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bilal! Onları tekrar torbaya koy, dedi.
Ertesi gün tekrar çıkarıp kaba koydu. Bu sefer biz on kişi idik. Rasûlullah Efendimiz bize yine:
- Besmele çekerek yemeye başlayın, dedi.
Biz de Besmele çekerek yedik. Hurmaların sayısı, yine de yediden aşağı düşmedi.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Eğer Allah'tan utanmasaydım, Medine'ye dönünceye kadar hepimiz bu hurmalardan yerdik, buyurdu.
Medine'ye döndüğümüz zaman Medineli bir çocuk, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi de o hurmaları ona verdi. Çocuk da onları yemeye başladı.»
Buharî ve Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: «Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman yanımda bir canlının yiyebileceği birşey yoktu. Ancak bir rafin üzerinde yanm Ölçek arpa vardı. O arpayı uzun zaman yedikten sonra ölçtüm. Ondan sonra arpa azala aza-la nihayet bitti.»
Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Adamın biri, Peygamber (s.a.v.)'e gelip yiyecek birşeyler istedi. Peygamber (s.a.v.) de ona yarma yük arpa verdi. Adam, karısı ve misafirleri, o arpadan uzun bir süre yediler. Sonra bir gün ölçtüler. Miktarını belirlediler. Adam daha sonra gelip Peygamber (s.a.vje arpanın azaldığını söyledi.
Peygamber (s.a.v.) de ona:
- Eğer onu ölçmeseydin, ondan hep yerdin ve o da devamlı aynı
miktarda kalırdı, dedi.»
Müslim, Cabir'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Ümmü Malik, Rasûlullah (s.a.v.)'a bir tulum yağ hediye etti. Yağı alan Rasûlullah, tulumun içinde kalan az miktardaki yağın üzerine bereket duası okudu. Yağ bereketlendi. Tulumu alıp evine götüren Ümmü Malik, uzun bir süre çocuklarıyla birlikte o tulumdaki yağı yedi. Günün birinde çocukları gelip yemek için katık istediklerinde yağdan başka birşey bulunmadığı için Ümmü Malik gidip tulumdan yağ çıkardı ve tulumu sıktı. Sonra yağ tükenince de durumu anlatmak için Rasûlullah'a gitti Rasûlullah da ona:
- Sen tulumu sıktın mı? diye sordu. Evet, deyince de Rasûlullah
şöyle dedi:
- Eğer tulumu sıkmayıp öylece bıraksaydm, içinde hep yağ bulunacaktı.»
Beyhakî, Said b. Hars b. îkrime'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Dedem Nevfel b. Hars b. Abdülmuttalib evlenmek için Hz. Pey-gamber'den yardım istedi. Rasûlullah da bir kadını ona nikahladı. Fakat kadına vermesi için mehir olarak birşeyler istedi. Ama dedem, me-hirlik birşey bulamadı. Bunun üzerine Rasûîullah (s.a.v.), zırhını Ebu Rafi ve Ebu Eyyüb ile birlikte pazara gönderdi. Zırhı bir Yahudi'nin yanına otuz ölçek arpa karşılığında rehin bıraktılar, tşte bu arpayı Rasûlullah ona mehir

olarak verdi.
Nevfel diyor ki: Biz altı ay süreyle o arpayı yedik, sonra ölçtüğümüzde eski miktarında olduğunu gördük. Ben bunu Rasûlullah'a anlatınca, bana şöyle dedi:
- Eğer o arpayı ölçmeseydin, ömrün boyunca onu yiyecektin.» Hafız el-Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir: «Adamın biri, evine geldi. Ailesinin muhtaç olduğunu gördü. Çöle
çıktı. Karısı şöyle dedi:
- Allah'ım! Hamur yoğurmak ve ekmek yapmak için bize gerekli şeyi nasib et.
Bir de baktılar ki, tekneleri hamur dolu. Değirmenleri buğday öğütüyor! Tandırları da pişmiş ekmekle dolu! Kocası geldi ve:
- Hanım, yanınızda yiyecek birşey var mı? diye sordu. Karısı da:
- Evet, Allah bize rızkımızı verdi, dedi. Değirmeni kaldırıp çevresini silip süpürdü. Adam gidip bu durumu Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. O da şöyle buyurdu:
- Eğer karın değirmeni olduğu gibi yerinde bıraksaydı, kıyamet gününe kadar dönecekti.»
Yine "Delâil" adlı eserde Hafız el-Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ensâr'dan muhtaç bir adam vardı. Evinden çıkıp gitti. Karısı da kendi kendine şöyle dedi:
- Eğer değirmenimi döndürür ve tandırıma hurma dalı koyup yakarsam, komşularım, değirmenin sesini duyup ocaktan da duman çıktığını görürlerse, yanımızda yiyecek bulunduğunu ve hiçbir şeye muhtaç olmadığımızı zannederler.
Böyle deyip tandırına gitti, ateşi yaktı. Oturup değirmeni döndürmeye başladı. Sonra kocası geldi. Değirmen sesini duydu Karısı ona kapıyı açmak üzere yerinden kalktı. Onu karşıladığında kocası:
- Sen ne öğütüyorsun? diye sordu. Kadın da durumu anlattı. İkisi birlikte içeri girdiler, bir de ne görsünler. Değirmenleri kendiliğinden dönüyor ve oluktan un boşaltıyordu. Evdeki bütün kaplar doldu. Boş kap kalmadı. Sonra kadın tandıra gitti. İçinin ekmekle dolu olduğunu gördü. Kocası gidip durumu Peygamber (s.a.v.)'e anlattı. Peygamber (s.a.v.) de ona şöyle sordu:
- Değirmeni ne yaptın?
- Kaldırıp silkeledim ve temizledim.
- Onu öylece bir aks aydınız, hayatıma (veya hayatınıza) yemin ederim ki, o hep öyle dönecek ve oluktan un boşaltacaktı."
Bu hadisin, senedi de metni de gariptir.
İmam Malik, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a kafir bir konuk geldi. Ona bir koyundan süt sağılmasını emretti. Koyunun sağılan sütünü içti. Bir diğer koyunun sağılmasını emretti, onun da sütünü içti. Sonra üçüncü koyunun sağılmasını emretti, onunkini de içti. Böylece kafir misafir, yedi koyunun sağılan sütünü içti. Sabah olunca da Müslüman olup Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldi. Rasûlullah (s.a.v.), bir koyunun sağılmasını emretti. Koyunun sağılan sütünü içti. Sonra bir diğer koyunun sütünün sağılmasını emretti, fakat o konuk, yedi tane koyunun sağılmasını tamamlatmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Doğrusu Müslüman, bir bağırsakla içer, kafir ise yedi bağırsakla içer.»
Hafız el-Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bedevinin biri gelip Peygamber (s.a.v.)'e konuk oldu Yiyecek bir şeyler istedi. Bulamadı. Sadece ışık penceresinde bir parça ekmek gördü. Onu ufaladı ve üzerine bereket duası okudu. Sonra da konuğuna:
- Ye, dedi. O da yedi ve ekmek arttı. Sonra da:
- Ya Muhammed, doğrusu sen iyi bir adamsın, dedi. Peygamber (s.a.v.), ona:
- Müslüman ol, dedi. Ama adam:
- Doğrusu sen iyi bir adamsın, dedi."
Hanz el-Beyhakî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'e bir konuk geldi. Yemek için zevcelerine haber saldı, ama hiçbirinin yanında birşey bulunmadı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle dua etti:
- Allah'ım! Senin lütfundan ve rahmetinden diliyorum. Buna ancak sen malik olabilirsin.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'e kızartılmış bir koyun hediye edildi. Kendisi de şöyle dedi:
- Bu, Allah'ın lütfundandır. Şimdi rahmeti bekliyoruz.» Beyhakî, Vaile b. Eska'nıh şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ramazan ayı geldi. Biz Suffa ehli arasındaydık. îftar vakti yaklaşınca bey'at ehlinden her bir adam, gelip bizden birini evine götürdü ve iftar yemeğini yedirdi. Ama bir gece hiç kimse gelip bizi götürmedi. Sabaha dek öylece kaldık. Ertesi gece yine kimse gelmedi. Kalkıp Rasûlullah'a gittik. Durumumuzu ona arzettik. O da zevcelerine haber gönderip yanlarında yiyecek bulunup bulunmadığım sordu. Hanımlarından her biri, Rasûlullah'a haber gönderip evlerinde bir canlının yiyeceği birşey bulunmadığına yemin etti. Rasûlullah (s.a.v.) onlara toplanın, dedi. Toplandılar. Dua etti ve şöyle dedi:
- Allah'ım! Senin lütfunu ve rahmetini istiyorum. Lütuf ve rahmet senin elindedir. Senden başkası ona sahip olamaz.
Hemen o esnada biri içeri girmek için izin istedi, içeri girince kızartılmış bir koyun ve ekmek getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), yemeğin önümüze konulmasını emretti. Yemeğe başladık, nihayet doyduk. Sonra da Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Allah'tan lütuf ve rahmetini istemiştik, işte bu, O'nun lütfudur. Rahmetini de bizim için yanında alıkoymuştur.»,[13]

Paçanın Bereketlenmesi

imam Ahmed b. Hanbel, ismail tariki ile Yahya b. Ishak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Salim b. Abdullah'ın meclisinde oturan Beni Ğifar kabilesine men-sub bir adam bana dedi ki:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a ekmek ve et yemeği getirildi. Rasûlullah, yemeği getiren adama:
- Sen bana koyunun paçasını ver, dedi. Adam ona paçayı verdi.
Yine Rasûlullah:
- Sen bana koyunun paçasını ver, dedi.
Adam ona ikinci paçayı da verdi. Rasûlullah onu yedi, sonra yine:
- Sen bana koyunun paçasını ver, dedi.
Adam:
- Ya Rasulallah, bunun ancak İM ön ayağı var, başka yok, diye cevap verince Rasûlullah şöyle dedi:
- Eğer sussaydın, ben dua ettiğim sürece onun hep paçalarını yemeye devam edecektin.»
imam Ahmed b. Hanbel, Peygamber (s.a.v.)'in azadhsı Ebu Rafi'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bize bir koyun hediye edildi. Onu kesip kazana koydum. Rasûlullah yanıma gelince sordu:
- Ey Ebu Rafi, bu nedir?
- Koyundur, bize hediye edildi ya Rasulallah. Ben de kesip kazana koydum. Şimdi pişiriyorum.
- Hele sen bana bir paçasını ver. Ben paçayı ona verdim, sonra yine:
- ikinci paçayı da ver, dedi. ikinci paçayı da verdim. Sonra yine:
- Diğer paçayı da ver, dedi. Ben de:
- Ya Rasulallah, koyunun ancak iki ön ayağı vardır. Üçüncüsü olmaz, dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Eğer sussaydın, hep paça yiyecektim.
Sonra Rasûlullah, su getirilmesini emretti, getirilen suyu ağzına alıp çalkaladı ve parmaklarının etrafını yıkadı, sonra kalkıp namaz kıldı, tekrar yanımıza döndü. Yanımızda soğumuş et gördü. Eti yedi, sonra yine mescide girdi. Namaz kıldı. Suya elini vurmadı.»
imam Ahmed b. Hanbel, Nevfel tariki ile Ebu Rafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) için bir koyun haşlandı. Rasûlullah bana:
- Ey Ebu Rafi! Bana paçayı ver, dedi. Paçayı verdim. Sonra yine:
- Ey Ebu Rafi! Bana paçayı ver, dedi. ikinci paçayı da verdim. Sonra yine:
- Ey Ebu Rafi, bana paçayı ver, dedi. Ben de dedim ki:
- Ya Rasulallah, koyunun sadece iki ön ayağı vardır. Başka var mı?
- Eğer sussaydın, istediğim sürece bana paça verecektin. » Rasûlullah (s.a.v.), paçayı çok severdi. Bu yüzdendir ki, Yahudiler onun paça sevdiğini anlayınca, Hayber'de onu o koyunun paçası ile zehirlediler. Koyunu Zeynep adında Yahudi bir kadın hazırlamıştı. Ama paça, zehirlenmiş olduğunu Rasûlullah'a haber vermişti. Rasûlullah, ağzına alır almaz bu haberi paçadan duymuştu. Nitekim Hayber gazvesinden bahsederken bu konuyu genişçe anlatmıştık.
imam Ahmed b. Hanbel, Dekin b. Said el-Has'amî'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Yemek istemek için 440 kişi Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittik. Rasûlullah, (s.a.v.) Ömer'e:
- Kalk, bunlara yiyecek birşeyler ver, dedi. Ömer de:
- Ya Rasulallah, yanımda ancak dört ay süreyle beni ve bir çocuğu doyuracak kadar yiyecek var, dedi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Kalk, onlara birşeyler ver, deyince Ömer:
- Ya Rasulallah, baş göz üstüne, emrini işittim ve itaat ettim, dedi. Kalkıp bizimle beraber bir odasına gitti. Anahtarı kuşağından çıkarıp kapıyı açtı. Odada, oturmuş bir deve yavrusunu andıracak miktarda hurma vardı. Ömer:
- Alabildiğiniz kadarını alın, dedi. Bizden de her birimiz ihtiyacımız kadarını aldık. En son alan da ben oldum. Oradan bir tek hurma bile eksiltmiş olmadık."
. Ali b. Abdülaziz, Ebi Reca'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) evinden çıkıp gitti. Ensâr'dan birinin bahçesine girdi. Adam kendini aniden Rasûlullah (s.a.v.) ile karşı karşıya buldu. Rasûlullah, ona şöyle dedi:
- Eğer şu bahçeni iyice sularsam, bana ne verirsin?
- Ben sulamaya çalışıyorum, ama beceremiyorum.
- Hurmaların arasından yüz hurma seçip almam karşılığında bahçeni iyice sularım. Buna ne dersin?
- Olur.
Rasûlullah (s.a.v.), kovayı eline alıp sulamaya başladı. Çok geçmeden bahçe sahibi:
- Bahçemi sular altında bıraktın, yeter, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) da adamın hurmalarından yüz hurma seçip aldı. Kendisi ve ashabı doyuncaya kadar yediler. Sonra yine yüz tane hurmayı olduğu gibi bahçe sahibine iade etti."
Bu, garip bir hadistir. Hafiz İbn Asakir, bunu "Delâilü'n-Nübüvve" adlı eserinde Ali b. Abdülaziz el-Beğavî'den rivayet etmiştir.
Selman-ı Farisî'nin İslâm'a girişinden bahsederken Rasûlullah (s.a.v.)'m, onun için kendi mübarek eliyle diktiği hurma

ağaçlarından söz etmiştik. O ağaçlardan hiçbiri kurumamıştı. Hepsi tutmuş ve meyve vermişlerdi. 300 kadar idiler. Ayrıca Rasûlullah (s.a.v.), Selman'm mükâteblik bedelinin taksitlerini ödemesi için altını dili üzerinde döndürüp Selman'a vermiş, Selman da onu efendisine vererek hürriyetine kavuşmuştu. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın. [14]

Ağaçların Rasûlullah'a İtaat Etmesi

Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.) ile birlikte yola çıktık. Efyah vadisine vardık. Rasûlullah (s.a.v.) def-i hacet için biraz uzaklaştı. Ben de su ibriğini peşinden götürdüm. Etrafına baktı, örtünecek birşey bulamadı. Vadinin kıyısında iki ağaç gördü. Onlardan birinin yanma gidip dallarından birini tuttu ve:
- Allah'ın izniyle bana itaat et ve eğil, dedi. Ağaç da burnuna tahta bağlanmış yularlı devenin güdücüsüne itaat edişi gibi Rasûlullah'a itaat edip eğildi. Sonra diğer ağaca gitti. Onun da dallarından birini tuttu ve ona:
- Allah'ın izniyle bana itaat edip eğil, dedi. O da burnuna tahta1 bağlanmış yularlı devenin güdücüsüne itaat edişi gibi Rasûlullah'a itaat edip eğildi. Rasûlullah, ikisi arasında kalınca, dalları birbirine bağladı ve Allah'ın izniyle birleşin, dedi. İkisi de birleştiler. Rasûlullah'ın, yakınında olduğumu hissetmesinden korktuğum için biraz geriledim. Kendi kendime konuşmaya başladım. Gözümü yan tarafa çevirince baktım ki, Rasûlullah bana doğru geliyor. Bu sırada İM ağaç da birbirinden ayrıldılar. Her biri yine gövdesi üzerine dikildi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in durduğunu ve iki ağaca başıyla sağa ve sola doğru işaret ederek yerlerine geçmelerini emrettiğini gördüm.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye tariki ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir gün Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldi. O, üzüntülü bir halde oturmaktaydı. Üzeri kana bulanmıştı. Mekkelilerin bazıları kendisine vurmuşlardı. Cebrail, ona sordu:
- Neyin var?
- Şunlar bana şöyle ve şöyle yaptılar.
- Sana bir mucize göstermemi ister misin?
- Evet.
Cebrail, vadinin gerisindeki bir ağaca baktı ve şöyle dedi:
- Şu ağacı çağır bakalım.
Rasûlullah, ağacı çağırdı. Ağaç, gelip önünde durdu. Sonra Cebrail, ona şöyle dedi:
- Emir ver de eski yerine gitsin.
Rasûlullah, emir verdi, ağaç yine eski yerine gitti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Bu bana yeter, dedi.»
Beyhakî, Ömer b. Hattab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Müşrikler kendisine eziyet ettiklerinden dolayı Rasûlullah (s.a.v.) Hacun'da üzüntülü bir şekilde durmaktaydı. Şöyle demişti:
- Allah'ım, bugün bana öyle bir mucize göster ki, bundan sonra beni yalanlayanlara aldırış etmeyeyim.
Rasûlullah (s.a.v.), ilahi buyruk üzerine Medine akabesindeki bir ağaca seslendi. Ağaç, yeri yararak gelip Rasûlullah'ın önünde durdu. Sonra yine ona emir verdi. Tekrar eski yerine döndü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Bundan sonra beni yalanlayanlara artık aldırış etmeyeceğim, dedi.»
Beyhakî, Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), kavminin kendisini yalanlamalarından ötürü oldukça üzüntülü bir şekilde Mekke'nin bazı mahallelerine gitti. Dolaşırken şöyle dedi:
- Ey Rabbim, beni rahatlatacak ve üzüntümü giderecek bir mucize göster.
Cenâb-ı Allah, ona şöyle vahyetti:
- Şu ağacın dallarından herhangi birini çağır da sana gelsin.
Rasûlullah (s.a.v.), ağacın dallarından birine seslendi. O dal yerinden sökülüp çıktı, yeri yararak Rasûlullah'm huzuruna geldi. Sonra Rasûlullah:
- Yerine dön, dedi. Ağaç da yerine döndü. Rasûlullah (s.a.v.), bunun üzerine Allah'a hamd etti ve gönlü hoş oldu. Müşrikler kendisine şöyle diyorlardı:
- Ey Muhammedi Sen babandan ve dedelerinden üstün mü oldun? Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
"Ey cahiller! Bana, Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi emrediyorsunuz?" (ez-Zümer, 64.)
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye tariki ile îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Beni Amir kabilesinden bir adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelerek şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Bana omuzların arasındaki mührü göster, çünkü ben insanlar arasında tıb ilmini en iyi bilenlerdenim.
- Sana bir mucize göstereyim mi?
- Göster.
Adam böyle dedikten sonra karşısında duran hurma ağacına bakü ve:
- Şu hurma ağacını çağır da gelsin, dedi. Rasûlullah (s.a.v.), hurma ağacına seslendi. O da sıçraya sıçraya Rasûlullah'ın karşısında durdu. Sonra Rasûlullah:

- Yerine dön, dedi. Ağaç da tekrar yerine döndü. Beni Amir kabilesinden olan adam:
- Ey Beni Amir kabilesi, bugüne kadar bu adamdan daha sihirbaz birini görmedim, dedi.»
îmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ıı şöyle dediğini nakletmiştir: «Beni Amir kabilesinden bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle dedi:
- Ben tıb ilmini biliyorum. Şikayetin var mı, neden şikayetçisin? Davet ettiğin hususlarda kalbine şüphe falan geliyor mu?
- Ben, insanları Allah'a ve İslâm'a davet ediyorum.
- Sen Öyle bir söz söylüyorsun ki, çok önemlidir. Senin bu hususta bir mucizen ve delilin var mı?
- Evet, istersen sana bir mucize göstereyim.
Rasûlullah'm karşısında bir ağaç duruyordu. Onun dallarından birine:
- Gel bakalım ey dal, dedi. Dal da ağaçtan kopup sıçrayarak geldi ve Rasûlullah'm karşısında durdu. Rasûlullah da ona:
- Yerine dön, dedi. Dal da tekrar eski yerine döndü. Bunun üzerine o adam şöyle dedi:
- Ey Amir b. Sa'saa ailesi!
Bundan sonra da dönüp Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Bundan böyle söyleyeceğin sözlerden hiçbiri için seni ayıplamı-yacağım.»
Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Adamın biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Senin ashabının dedikleri şu şey nedir?
O esnada da Rasûlullah'm çevresinde ağaçlar ve dallar vardı. Rasûlullah (s.a.v.), o adama şöyle sordu:
- Sana bir mucize göstermemi ister misin?
- Evet.
Rasûlullah (s.a.v.), karşısında duran ağacın dallarından birini çağırdı. Dal, yeri yararak Rasûlullah'm yanma geldi. Karşısında durdu. Secde etti. Sonra secdeden başını kaldırıp Rasûlullah'm huzurunda durdu. Bundan sonra Rasûlullah ona emir verdi, o da yerine döndü. Yanındaki adam da:
- Ey Amir b. Sa'saa ailesi! Vallahi bundan sonra Rasûlullah'm söylediği sözlerden hiçbiri için kendisini yalanlamayacağım." dedi.»
Beyhakî, Ebu Nasr b. Katade tariki ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bedevinin biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle bir soru sordu:
- Senin Allah Rasûlü olduğunu ne ile bileceğim?
- İster misin, şu ağacın dalını çağırayım da bana gelsin. O zaman sen benim Allah Rasûlü olduğuma şahadet edecek misin?
- Evet.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), karşısında duran hurma ağacının bir dalma seslendi. Rasûlullah'm çağrısı üzerine o dal, ağaçtan koparak yere düştü ve sıçrayarak Rasûlullah'm karşısına gelip durdu. Sonra Rasûlullah ona:
- Yerine dön, dedi. Dal da yerine döndü. Adam:
- Senin Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederim, deyip iman etti.» Ben derim ki: Belki de bu adam, Rasûlullah'm mucizesine önce büyü demiş, ama sonra basiretini kullanarak Müslüman olup Allah'ın hidayet yoluna koyulmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Hakim, Ebu Abdullah en-Nisaburî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik. Bir bedevi geldi. O yaklaşınca, Rasûlullah şöyle dedi:
- Nereye gidiyorsun?
- Aileme gidiyorum.
- Bir hayır ve iyiliğe var mısın?
- Nedir o hayır ve iyilik?
- Allah'tan başka ilah bulunmadığına, O'nun bir ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in de O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna şahadet etmendir.
- Senin bu söylediklerinin doğruluğunu isbatlayan bir şahit var mı?
- Şu ağaçtır.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), vadinin kenarında duran ağacı çağırdı. Ağaç da yeri yararak geldi ve Rasûlullah'm huzurunda durdu. Rasûlullah, Allah'tan başka ilah bulunmadığına, kendisinin de O'nun rasûlü olduğuna şahadet getirmesini üç kez ağaçtan istedi. Ağaç da Rasûlullah'm dediği gibi şahadet etti. Sonra da eski yerine döndü. Bedevi adam da kavmine döndü. Dönerken Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Eğer kavmim bana uyarsa, onları alıp sana getiririm. Yoksa ben kendim döner ve seninle beraber olurum.» [15]

Hurma Ağacının Rasûlullah"A Olan Sevgisi Ve Ayrılığına Dayanamayışı Yüzünden İnlemesi

Bu konuda sahabeler topluluğundan müteaddid yollarla katiyyet ifade eden birçok hadis nakledilmiştir ki, bu hadisler, hadis imamları ve hadis meydanının bahadırları nezdinde kesinlik ifade ederler.
İmam Ebu Abdillah Muhammed b. İdris eş-Şafiî, İbrahim b. Mu-hammed tariki ile Übeyy b. KaVm şöyle dediğini rivaye

etmiştir:
"Mescid-i Nebevf nin üstü ağaç dallarıyla örtülü iken Peygamber (s.a.v.), bir hurma ağacına yaslanarak hutbe okurdu. Ashabtan biri dedi
ki:
- Ya Rasulallah, cuma günü üzerinde durarak hutbe okuman için sana bir minber yapalım mı? İnsanlar, o minber üzerinde senin irad ettiğin hutbeyi dinlerler.
- Olur.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.)'e üç basamaklı bir minber yapıldı. Minber yapılınca, Rasûlullah (s.a.v.) artık minber üzerine çıkıp hutbe okumaya başladı. O hurma ağacına yaslanmayıp minbere giderken ağaçtan bir böğürme ve bir hırıltı duyuldu. Neredeyse ağaç yarılıp parçalanacaktı. Peygamber (s.a.v.), bu sesi işitince minberden inip ağacın yanma geldi. Ağacı eliyle sivazladı. Sonra minbere döndü. Mescid-i Nebevi yıkıldığı zaman o hurma kütüğünü Übeyy b. Kal) aldı. Çürüyün-ceye ve kurtlar yeyip paramparça oluncaya kadar yanında idi."
Hanz Ebu Ya'lâ el-Musulî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), cuma gününde mescitte dikili bir hurma ağacına yaslanarak insanlara hutbe irad ederdi. Rumi bir adam, ona gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, üzerinde durup insanlara hutbe irad etmen için sana bir minber yapalım mı?
Rasûlullah'ın kabul etmesi üzerine o adam, iki basamaklı bir minber yaptı. Bu iki basamağa bastıktan sonra üçüncü basamak denebilecek bir yükseklikte oturdu. Oturunca, daha önce kendisine yaslanarak insanlara hutbe irad ettiği hurma ağacı, Rasûlullah'tan ayrılmış olmanın üzüntüsüyle inlemeye başladı. Öküz gibi böğürdü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minberden inerek böğürmekte olan hurma ağacını kucakladı. Kucaklayınca ağacın sesi kesildi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Muhammed'in nefsi elinde bulunan-zata yemin ederim ki, eğer ben bunu kucaklamas aydım, benden ayrılışının üzüntüsüyle kıyamete dek böylece böğürmeye devam edecekti. Böyle dedikten sonra Peygamber (s.a.v.) emir verdi, sahabeler o ağacı yere gömdüler.»
Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar, "Müsned" adlı eserinde, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), bir hurma dalına dayanarak hutbe irad ederdi. Kendisi için minber yapılınca o dalı bırakıp minber üzerine çıkarak hutbe irad etmeye başladı. Bunun üzerine o hurma dalı inlemeye başladı. Rasûlullah (s.a.v.) gelip onu bağrına bastı da sesini kesti. Sonra Ra-sûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Eğer ben bunu kucaklamasaydım, kıyamet gününe dek inleye-cekti."
Başka bir rivayete göre Mübarek b. Fudale, bu hadisi Hasan'dan rivayet ederek şöyle demiştir:
"Hasan, bu hadisi anlatırken ağlar, sonra şöyle derdi:
- Ey Allah'ın kulları! Kendisine olan aşkından ve Allah katındaki mertebesine olan iştiyakından ötürü bir ağaç dalı Rasûlullah için inliyor. Aslında onun huzuruna varmaya sizin daha çok iştiyakh olmanız gerekir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir hurma dalma dayanarak hutbe irad ederdi. Oğlu marangoz olan Ensârî bir kadın dedi ki:
- Ya Rasulallah, benim marangoz bir oğlum var. Üzerinde hutbe okuman için minber yapmasını ona emredeyim mi?
- Olur.
Rasûlullah'm onaylaması üzerine marangoz çocuk, ona bir minber yaptı. Cuma günü olunca Rasûlullah, minbere çıkıp hutbe okumaya başladı. Daha önceleri kendisine dayanarak hutbe okumakta olduğu hurma dalı, çocuk gibi inlemeye başladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:
- Doğrusu şu hurma dalı, zikirden mahrum olduğu için ağladı." Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cabir b. Abdullah el-Ensârî'nin şöyle dediğini işittim: "Mescid-i Nebevî'nin tavanı hurma dallarıyla örtülmüştü. Peygamber (s.a.v.), hutbe irad ederken bu dallardan birine dayanıyordu. Kendisi için minber yapıldığında o hurma dalının on aylık gebe deve gibi inlemeye başladığını işittik. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) gelip elini o dala koydu da sesi kesildi."
îmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir ağacın gövdesine (veya dalma) dayanarak hutbe okumaya başlayınca o dal inlemeye başladı, inleyişi mescidin bütün cemaatı işitti. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) minberden inip geldi ve elini ona sürdü de sesi kesildi. Bazıları dediler ki: "Eğer Rasûlullah (s.a.v.), o daim yanına gelmeseydi, kıyamet gününe kadar inlemeye devam ederdi."
Ebu Bekr b. Ebi Şeybe, Ebu Hazim'in şöyle dediğini rivayet eder: "Bazıları, Sehl b. Sa'd'ın yanına gelip kendisine şöyle bir soru sordular:
- Rasûlullah'm minberi nedendi?
- Rasûlullah (s.a.v.), önceleri hutbe irad ederken bir hurma dalma
dayanırdı. Kendisine minber yapılıp da minbere çıkarak hutbe okumaya başlayınca, o dal inlemeye başladı. Nihayet Rasûlullah gelip elini onun üzerine koydu da sesi kesildi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile tbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), kendisi için minber yapılmadan önce bir hurma dalma dayanarak hutbe okurdu. Minber yapılıp da minbere

çıkarak hutbe okumaya başlayınca, daha önceleri kendisine dayanarak hutbe okuduğu hurma dalı inlemeye başladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minberden inip gelerek hurma dalını kucaklayınca sesi kesildi. Allah elçisi şöyle buyurdu:
- Eğer ben bunu kucaklamasaydım, kıyamet gününe dek inlemeye devam ederdi."
Buharî, Muhammed b. Müsenna kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), bir hurma dalma dayanarak hutbe okudu. Kendisi için minber yapılıp da minbere çıkıp hutbe okumaya başlayınca, daha önceleri kendisine dayanarak hutbe okuduğu hurma dalı inlemeye başladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gelip o dalı eliyle sıvazladı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mescid-i Nebevî'de bir hurma dalı vardı. Cuma günü olunca veya olağanüstü bir durum meydana gelince, Rasûlullah insanlara hutbe irad etmek istediğinde o dala dayanarak hutbe irad ederdi. Sahabeler dediler ki:
- Ya Rasulallah, sana boyun kadar yükseklikte bir minber yapalım mı?
- Siz bilirsiniz.
Bunun üzerine üç basamaklı bir minber yapıldı. Rasûlullah çıkıp üzerine oturunca, daha önceleri kendisine dayanarak hutbe irad ettiği hurma dalı -Rasûlullah'm ayrılığına dayanamadığmdan- öküz gibi böğürmeye başladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gelip onu kucakladı ve eliyle onu sıvazladı, nihayet sesi kesildi."
Abdb. Humeyd el-Leysî, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), cuma günleri bir hurma dalma dayanarak insanlara hutbe irad ederdi. Cemaat, ona şöyle bir teklifte bulundu:
- Ya Rasulallah, Müslümanlar çoğaldı. Onlar senin şahsını görmek istiyorlar, dilersen -insanların seni görebilmeleri maksadıyla- üzerine çıkıp hutbe irad etmen için bir minber yapalım.
- Olur. Fakat bu minberi kim yapacak?
Rasûlullah'ın böyle sorması üzerine adamın biri kalkıp şöyle cevap
verdi:
- Ben yaparım.
- Yapar mısın?
- Evet (ama adam inşaallah dememişti).
- Senin adın nedir?
- Falandır.
- Otur.
Adam oturdu. Rasûlullah, sorusunu yineledi:
- Bu minberi kim yapacak?
Başka bir adam ayağa kalkıp cevap verdi:
- Ben.
- Bunu yapar mısın?
- Evet (Bu adam da inşaallah demedi).
- Adın nedir?
- Falandır.
- Otur.-
Adam oturdu. Rasûlullah, sorusunu tekrarladı:
- Bu minberi bize kim yapacak?
- Başka bir adam kalkıp şöyle cevap verdi:
- Ben.
- Yapar mısın?
- Evet (Bu adam da inşaallah dememişti).
- Adın nedir?
- Falandır.
- Otur.
Bunun üzerine adam oturdu. Rasûlullah, sorusunu tekrarladı:
- Bize bu minberi kim yapacak?
- Bir başka adam kalkıp cevap verdi:
- Ben.
- Yapar mısın?
- Evet, inşaallah.
- Adın nedir?
- ibrahim'dir.
- Öyleyse yap bakalım.

Cuma günü olunca cemaat, Peygamber (s.a.v.) için mescidin son kısmında toplandı. Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıkıp oturunca, cemaatın tam karşısına geçmiş oldu. Ama daha önceleri kendisine dayanarak hutbe irad ettiği o hurma dalı inlemeye başladı. Ben mescidin son kısmında durduğum halde inleyişini işittim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minberden inip ağacın yanına geldi ve onu kucakladı. İnleyişi hemen kesildi, sonra minbere döndü. Allah'a hamd-ü senada bulunup şöyle dedi:
- Doğrusu şu hurma ağacı, Rasûîullah'a olan özleminden inledi. Ondan ayrılışa dayanamadığı için inledi. Allah'a yemin ederim ki, eğer ben yanma gelip kucaklamasaydım, inleyişi kıyamet gününe dek durmayacaktı."
Hafiz Ebu Ya'lâ, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.), bir ağaca dayanarak her cuma günü cemaata hutbe irad ederdi. Nihayet Rumlardan bir adam gelip ona şöyle dedi:
- Dilersen senin için birşey yapayım da, üzerine oturduğunda ayakta duruyormuşsun gibi görünürsün.
- Olur.
Rasülullah'm onaylaması üzerine adam ona bir minber yaptı. Minberin üzerine çıkıp oturunca, daha önce kendisine dayanarak hutbe irad etmekte olduğu ağaç, dişi devenin kendi yavrusu üzerine inleyişi gibi inlemeye başladı. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), minberden inip yanına geldi. Elini üzerine koydu. Ertesi gün o ağacın yerinden alındığını gördüm.
- Bu nedir? diye sorunca, dediler ki:
- Rasûlullah, Ebu Bekir ve Ömer dün gelip bunu yerinden aldılar." Bu, garip bir rivayettir.
Haâz Ebu Ya'lâ, ağacın inleyişi ile ilgili hadisi uzun uzadıya Hz. Ai-şe'den rivayet etmiştir. Bu rivayette şu ifadelere rastlanmaktadır:
"Rasûlullah (s.a.v.), daha önceleri kendisine dayanarak hutbe irad ettiği hurma daimi dünya ve ahiretten birini tercih etme seçeneğine sahip kıldı. O hurma dalı, ahireti tercih etti ve kaybolup gitti. Yeri bilinmemektedir." Bu hadis, hem sened hem de metin bakımından gariptir.
Ebu Nuaym, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m, kendisine dayanarak hutbe okumakta olduğu bir ağacı vardı. Kendisine bir kürsü (ya da minber) yapıldı. Daha önceleri kendisine dayanarak hutbe irad ettiği ağaç, Rasûlullah'tan ayrı kaldığından öküz gibi böğürmeye başladı. Öyle ki, böğürüşünü mescit cemaatı işitti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o ağacın yanma geldi de inleyişi durdu."
imam Ahmed b. Hanbel ile Neseî, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Minberimin ayaklan, Cennet'in bir köşesindedir."
Neseî, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Evimle minberimin arası, Cennet bahçelerinden bir bahçedir." Bu rivayetler, hurma dalının inleme hadisesinin vukuunun kesin olduğunu hadis imamları nezdinde katiyyetle ifade etmektedirler. Hadis ricalinin durumunu bilmekle beraber bu konu üzerinde düşünüp iyice tetkik yapan kimselerde bu hadisenin kesinlikle vuku bulduğunu anlayacaklardır. Yardımına başvurulacak olan zat, yüce Allah'tır.
Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Amr b. Sevad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Şafiî bana dedi ki:
- Yüce Allah, Muhammed (s.a.v.)'e verdiği mucizeleri hiçbir peygambere vermiş değildir.
- Ama Ölüleri diriltme mucizesini İsa'ya vermiştir.
- Muhammed'e de hurma dalını inletme mucizesini vermiştir. Daha Önceleri yanında durup kendisine dayanarak hutbe irad ettiği hurma dalı, kendisi için minber yapılınca inlemeye başlamış ve sesi cemaat ta-rafindan duyulmuştur. Bu mucize, Isa'nmkinden daha büyüktür." [16]

Rasûlullah'ın Avucunda Çakıl Taşlarının Tesbîh Edîşî

Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Süveyd b. Yezid es-Sülemf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ebu Zerr'in şöyle dediğini işittim:
Yaşadığım bir hadiseyi gördükten sonra Osman'ı, sadece hayırla anacağım. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'in yalnız bulunduğu vakitleri araştıran bir adamdım. Bir gün onun yalnız başına oturmakta olduğunu gördüm. Yalnızlığını firsat bilerek gidip yanma oturdum. O esnada Ebu Bekir gelip selam verdi. Rasûlullah'm sağ tarafina oturdu. Sonra Ömer gelip selam verdi, Ebu Bekir'in sağ tarafina oturdu. Sonra Osman gelip selam verdi, Ömer'in sağ tarafina oturdu. Rasûlullah (s.a.v.)'m önünde de yedi (yahut dokuz) çakıl tanesi vardı. Onları avucuna aldı. Çakıl taneleri teşbih getirdiler. O hurma dalının inleyişi gibi inlediklerini işittim. Sonra onları yere bıraktı. İnlemeleri kesildi. Tekrar alıp Ebu Bekir'in avucuna bıraktı. O çakıl tanelerinin teşbih getirdiklerini ve hurma dalı gibi inlediklerini işittim. Onları yere bırakınca sesleri kesildi. Tekrar onları alıp Ömer'in avucuna bıraktı. Teşbih getirdiklerini ve hurma dalı gibi inlediklerini işittim. Yere bıraktı, sesleri kesildi. Sonra yine alıp Osman'ın avucuna bıraktı. Teşbih getirdiklerim, hurma daimin inleyişi gibi inlediklerini işittim. Sonra yere bıraktı ve sesleri kesildi. Rasûlullah (s.a.v.): "İşte bu, nübüvvetin hilafetidir." buyurdu."

Beyhakî, Şuayb'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Velid b. Süveyd, Beni Süleym kabilesinden Rabaza'da Ebu Zerrle görüşen yaşlı bir adamın şöyle dediğini nakletti:
"Bir gün Ebu Zerr'le beraber aynı mecliste bulunuyordum. O esnada Osman b. Affan'dan söz edildi. Kendisini Rabaza'da mecburi ikamete tabi tuttuğundan Ebu Zerr'in Osman'a kırgın olduğunu sanıyordum. Osman'dan söz edildiğinde bu konuyu bilenler lafa karıştılar, ama Osman'dan söz edildiğinde o, şöyle dedi:
- Osman hakkında iyilikten başka bir şey söyleme, çünkü ben asla unutamayacağım, ölünceye kadar aklımdan çıkmayacak olan bir manzara gördüm? Onun halini müşahede ettim. Ben kendisini dinliyeyim* kendisinden bilgiler edineyim, diye Peygamber (s.a.v.)'i yalnız bulmak isterdim. Onun yalnız olduğu zamanları gözetlerdim. Bir gün Peygamber (s.a.v.)'in evine gittim. Hizmetçiden onu sordum. Evde olduğunu söyledi, içeri girdim. Oturmaktaydı. Yanında hiç kimse yoktu. Öyle sanıyorum ki, o esnada kendisine vahiy gelmekteydi. Selam verdim, selamımı aldı. Sonra sordu:
- Niçin geldin?
- Allah ve Rasûlü beni buraya getirtti.
Bunun üzerine Rasûlullah, oturmamı emretti. Ben de yanı başında oturdum. Ona birşey sormuyordum. O da bana birşey anlatmıyordu. Biraz bekledikten sonra Ebu Bekir hızla yürüyerek geldi. Selam verdi, Rasûlullah selamını aldı. Sonra ona sordu:
- Niçin geldin?
- Allah ve Rasûlü beni buraya getirtti.
- Rasûlullah, oturması için eliyle ona işaret etti. O da Rasûlulîah'm karşısındaki tümseğe oturdu. Aralarında yol vardı. Ebu Bekir oturup yerleşince, Rasûlullah eliyle ona işaret etti. O da sağ yanıma gelip oturdu. Sonra Ömer geldi. O da aynı şey yaptı. Rasûlullah (s.a.v.), ona da aynı şeyleri söyledi. O da gelip o tümsekte Ebu Bekir'in yanma oturdu. Sonra Osman gelip selam verdi. Rasûlullah, onun da selamını aldı ve ona sordu:
- Niçin geldin?
- Beni Allah ve Rasûlü getirtti.
Rasûlullah (s.a.v.), eliyle ona işaret etti. O da o tümseğe oturdu. Sonra eliyle ona işaret etti. O da Ömer'in yanma oturdu Rasûlullah (s.a.v.), birşey söyledi, ancak sözlerinin baş kısmını anlayamadım. Yalnız şöyle dedi:
- Az ama kesin değil.
Böyle dedikten sonra yedi, yahut dokuz veya buna yakın sayıda çakıl taşları aldı. Bu çakıl taşlan, onun elinde teşbih getirdiler. Elindey-ken hurma ağacının inleyişi gibi inlediklerini işittim. Sonra beni geçerek bu çakıl tanelerini Ebu Bekir'e verdi Çakıllar, Ebu Bekir'in elinde de tıpkı Rasûlulîah'm elindeki gibi teşbih getirdiler. Rasûlullah, çakılları Ebu Beikr'in elinden alıp yere bıraktı. Teşbih sesleri kesildi. Yine normal çakıl tanelerine dönüştüler. Sonra Ömer, onları alıp elinde tuttu. Ebu Bekir'in elindeki gibi Ömer'in elinde de teşbih getirdiler. Sonra onları alıp yere bıraktı. Teşbih sesleri kesildi. Sonra Rasûlullah, o çakılları Osman'ın eline koydu. Onun elinde de tıpkı Ebu Bekir'le Ömer'in elindeki gibi teşbih getirdikler duyuldu. Sonra onları alıp yere bıraktı, teşbih sesleri kesildi."
Önceki sayfalarda da geçtiği gibi Buharı, İbn Mesud (r.a.)'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Yenmekte olan yiyeceklerin teşbih seslerini işitirdik."
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Üseyd es-Saidî'nin şöyie dediğini rivayet et-
miştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Abbas b. Abdülmuttalib'e şöyle dedi:
- Ey Ebu Fadl! Yann sen ve oğulların, ben size gelinceye kadar evinizden ayrılmayın. Benim sizinle görülecek bir işim var.
Abbas, ertesi gün çocukları ile birlikte kuşluk vaktine kadar Rasûlullah'ı bekledi. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) gelip onlara selam verdi:
- Esselamü aleyküm
- Ve aleykesselam ve rahmetullahi ve berakatuhu.
- Nasıl sabahladınız?
- Rahatça sabahladık. Allah'a hamd ederiz. Babamız ve anamız sana feda olsun. Ya sen nasıl sabahladın, ya Rasulallah?
- Rahatça sabahladım. Allah'a hamd ederim. Yaklaşın, yaklaşın,
birbirinize sokulun.
Emrini yerine getirip birbirine sokularak çember meydana getirdiklerinde Rasûlullah (s.a.v.), üzerlerini abasıyla örtüp şöyle dedi:
- Ya Rab, şu benim amcamdır. Babamla aynı ağacın dalıdır. Şunlar benim ehl-i beytimdir. Hepsini -şu abamla örttüğüm gibi- Cehennem ateşinden muhafaza et." Rasûlulîah'm bu duasına kapının eşiği ve evin duvarları, hep birlikte amin, amin, amin, dediler."
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Doğrusu ben Mekke'de bir taş biliyorum. O benim bisetimden önce bana selam verirdi. Şimdi de o taşı biliyorum."
Tirmizî, Abbad b. Yakub el-Kûfî tariki ile Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Mekke'deydim. Bir gün Mekke'nin bazı yerlerini dolaşmaya çıktık, karşılaştığı her dağ ve ağaç ona:
- Esselamü aleyke ya Rasulallah, diyordu." Bu, hasen ve garip bir hadistir.
Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Bedir ve Hüneyn gazvelerinde Rasûlullah (s.a.v.), eline bir avuç toprak alıp düşmana savurmuş ve ashabına da yapacağı gerçek saldırıda kendisine tabi olmalarını emretmişti. Sonunda Allah'ın yardımı gelmiş, muzaffer olmuşlardı. Bedir gazvesiyle ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Attığın zaman da sen atmamıştın, fakat Allah atmıştı." (el-Enfâi 17.)
Hüneyn gazvesiyle ilgili olarak bazı hadisleri sened ve lafızlanyla nakletmiştik. Onları burada tekrarlamaya gerek yok. Hamd ve minnet Allah'adır.
Mekke fethi bölümünde de anlattığımız gibi Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Haram'a girdiğinde Ka'be'nm çevresindeki putlara rastlayınca onları elindeki bir sopayla vurmaya ve şöyle demeye başlamıştı: "Hak geldi, bâtıl zail oldu. Doğrusu bâtıl, zail olmaya mahkumdur."
De ki: "Hak geldi, artık bâtıl ne yeniden başlar, ne de geri gelir." (es-Sebe, 49.)
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin çevresindeki putlardan hangisine işaret ediyorsa, mutlaka o put baş üstü yere düşüyordu.
Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), yanıma geldi. Ben resimli bir örtüyü üzerime örtmüştüm. Onu alıp parçaladı. Sonra şöyle dedi:
- Doğrusu kıyamet gününde insanların en şiddetli azab görecek olanları, Allah'ın yaratığına benzer yaratık yaratmaya çalışanlardır.*
Evzaî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini nakletmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'a üzerinde kartal resmi bulunan bir kalkan getirildi. Elini o resmin üzerine koydu. Bunun üzerine yüce Allah o resmi giderdi." [17]

Hz. Peygamber'în Nübüvvet Delillerinden Olan Hayvanlarla İlgîli Mucizeleri Kaçan Devenin Gelip Rasûlullah'a Şikayette Bulunarak Secde Etmesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseyn tariki ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ensâr'dan bir ailenin devesi vardı. Bu deveye binerlerdi. Bir gün bu deve onlara serkeşlik etti. Sırtına binmelerine müsaade etmedi. Sahipleri gelip durumu Rasûlullah'a şöyle anlattılar:
- Bir devemiz var. Ona biniyorduk, ama bugün bize serkeşlik ediyor, sırtına binmemize imkân vermiyor. Hurmalarımız ve ekinlerimiz susuzluktan kuruyor. Oraya gidemiyoruz. Rasûlullah (s.a.v.), ashabına "kalkın" dedi, onlar da kalktılar. Kendisi devenin bulunduğu bahçeye girdi. Deve, bahçenin bir kenarında bulunuyordu. Rasûlullah (s.a.v.), ona doğru gitti. Ensâr dedi ki:
- Ya Rasulallah, o kuduz köpek gibi kudurmuştur. Sana saldırmasından korkarız!
- Ondan bana zarar gelmez.
Deve, Rasûlullah (s.a.v.)'a baktı. Ona doğru gitti, sonunda huzuruna varıp secdeye kapandı. Rasûlullah (s.a.v.) da alnından tuttu. Deve o zamana kadar göstermediği bir yumuşaklığı gösterdi. Uysallaştı ve Rasûlullah onu işe soktu. Ashabı ona dediler ki:
- Ya Rasulallah, aklı olmayan şu hayvan sana secde ediyor. Oysa bizim sana secde etmemiz gerekir.
- Bir beşerin başka bir beşere secde etmesi uygun olmaz. Eğer bir beşerin, başka bir beşere secde etmesi uygun olsaydı kadına, -üzerindeki hakkının büyüklüğünden dolayı- kocasına secde etmesini emrederdim. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, eğer erkeğin başından ayağına kadar vücudunun her taran yara olsaydı ve bu yaralardan irinler fışkırsaydı, sonra karısı gelip o irinleri yalasaydı, yine de hakkım ödeyemezdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) ile bir yolculuktan dönüyorduk. Beni Neccar kabilesinin bahçelerine vardığımızda bir devenin bahçeye girmediğini ve sahipleri tarafından zorlandığını gördük. Sahipleri, durumu Ra-sûlullah'a anlattılar. O da bahçenin yanma geldi. Deveye seslendi, deve dudağını yere sürerek gelip Rasûlullah'm Önünde diz çöktü. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bana bir yular getirin, dedi. Getirilen yuları devenin boynuna taktı. Sonra da sahibine teslim etti. Arkasından insanlara dönüp şöyle buyurdu:
- Göklerle yer arasında -cinlerle insanların asileri dışında- benim Allah Rasûlü olduğumu bilmeyen hiçbir şey yoktur."
Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Birkaç kişi, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip ona şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, bizim bir devemiz var, serkeşlik edip kaçıyor ve bahçeye girmiyor!
Rasûlullah (s.a.v.), devenin yanma gelip:
- Buraya gel, dedi. Deve de başını eğip geldi. Rasûlullah, ona yular takıp sahibine teslim etti. Ebu Bekir es-Sıddık şöyle dedi:

- Ya Rasulallah, sanki o, senin peygamber olduğunu biliyordu. Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'in bu sözü üzerine şöyle buyurdu:
- Medine'nin iki ucu arasında cinlerle insanların kafirleri dışındaki herkes ve her şey, benim Allah'ın peygamberi olduğumu bilir."
Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ensâr'dan bir adamın iki damızlık devesi vardı. Develeri kudurmuşlardı. Onları bahçeye sokup üzerlerine kapıyı kapadı. Sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gelip dua etmesini istedi. Rasûlullah (s.a.v.) da Ensâr'dan birkaç kişiyle beraber oturmaktaydı. Gelen adam şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Sana bir iş için geldim. Benim iki damızlık devem var, ancak bunlar kudurdular. Bunları bir bahçeye soktum. Kapıyı da üzerlerine kapattım. Bunları bana itaat ettirmesi için Allah'a dua etmeni diliyorum.
Rasûlullah (s.a.v.), ashabına: "Bizimle gelin." dedi. Hep birlikte gittiler. Rasûlullah (s.a.v.), bahçe kapısına vardı. Kapıya: "Açıl" dedi. Adam da Rasûlullah (s.a.v.)'a bir zarar gelmesinden korktu, ama Rasûlullah (s.a.v.)'m buyruğu üzerine kapı açıldı. Damızlıklardan birinin kapıya yakın olduğu görüldü. Hayvancağız, Rasûlullah (s.a.v.)'ı görünce ona secde etti. Rasûlullah (s.a.v.) da sahibine şöyle buyurdu:
- Birşey getir de başını bağlıyayım ve sana teslim edeyim. Adam bir yular getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), yuları hayvanın boynuna geçirip
sahibine teslim etti. Sonra bahçenin öbür tarafındaki diğer damızlığın yanma gitti. Hayvancağız, Rasûlullah'ı görünce secdeye kapandı. Rasûlullah, sahibine şöyle dedi:
- Birşey getir de hayvanın başını bağlıyayım.
Rasûluîlah (s.a.v.), adamın getirdiği iple hayvanın boynunu bağlayıp sahibine teslim etti ve:
- Haydi şunları götür. Artık sana isyan etmeyecekler, dedi. Ashab, bu durumu görünce, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, şu iki damızlık deve sana secde ettiler. Biz niye sana secde etmiyelim?
- Bir kimsenin, bir başkasına secde etmesini emretmem, eğer bir kimsenin bir başkasına secde etmesini emredecek olsaydım, kadının kendi kocasına secde etmesini emrederdim."
Bunun senedi de, metni de gariptir.
Ebu Muhammed Abdullah b. Hamid el-Fakih, Ahmed b. Hamdan kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte bir yere gittik. Bir bahçenin üst tara-findan geçerken bir deve gördük. Biz o tarafa yönelince deve başını kaldırdı. Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördü. Çenesini yere koydu (secde etti). Bunun üzerine sahabeler şöyle dediler:
- Şu hayvan sana secde ettiğine göre bizim de sana secde etmemiz gerekir.
- Sübhanallah! Allah'tan başkasına mı secde edeceksiniz? însa-nın, Allah'tan başkasına secde etmesi uygun olmaz. Eğer bir kimsenin, Allah'tan başka birşeye secde etmesini emredecek olsaydım, kadının kendi kocasına secde etmesini emrederdim."
înaam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile Abdullah b. Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir gün beni bineğinin terkisine bindirdi. Bana gizlice birşey söyledi, onu asla kimseye bildirmeyeceğim. Rasûlullah (s.a.v.), def-i hacette kendine en çok hurma ağaçlarım siper edinirdi. Bir gün Ensâr'dan birinin bahçesine girdi. Bir deveyle karşılaştı. Deve öfkeyle sesini yükseltti, gözleri yaşardı. Rasûluîlah (s.a.v.)'ı görünce inle-nıeye, gözleri de yaşarmaya başladı. Rasûlullah da başını sıvazladı, gözyaşlarını sildi. Hayvancağızın sesi kesildi.
- Bu devenin sahibi kimdir? diye sordu. Ensâr'dan bir delikanlı gelip şöyle dedi:
- Bu benimdir ya Rasulallah.
- Allah'ın sana verdiği bu hayvana eza etmekten korkmaz mısın? Bu hayvan kendisini aç bıraktığından ve hızlı yürüttüğünden şikayetçi oldu." dedi."
imam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Muhacir ve Ensâr'dan oluşan bir grup cemaatla beraberdi. O esnada bir deve gelip ona secde etti. Sahabeler dediler ki:
- Ya Rasulallah, hayvanlar ve ağaçlar sana secde ediyor. Bizim de sana secde etmemiz gerekir.
- Rabbinize ibadet edin. Kardeşinize (bana) de ikramda bulunun. Eğer bir kimsenin, bir başkasına secde etmesini emredecek olsaydım, kadının kendi kocasına secde etmesini emrederdim. Kocası, kadına sarı dağdan siyah dağa; siyah dağdan beyaz dağa intikal etmesini emredecek olursa, kadının bu emri yerine getirmesi gerekir."
tmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Seleme el-Huzaî kanalı ile Yala b. Si-yabe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdim. Def-i hacette bulunmak istedi, iki fidana emir verdi de bunlar bir araya gelip birleştiler (Rasûlullah için sütre oluşturdular), sonra onlara yine emir verdi, tekrar yerlerine döndüler. Öte yandan bir deve gelip çenesini yere koydu, sonra öfkeyle bağırdı. Çevresindekiler, onun gözyaşlanndan ıslandılar. Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle sordu:
- Bu devenin ne söylediğini anlıyor musunuz? Bu, sahibinin kendisini boğazlamak istediğini söylüyor.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), sahibine haber göndererek yanına çağırttı ve ona şöyle dedi:
- Şu deveyi bana hibe eder misin?
- Ya Rasulallah, benim bundan daha çok sevdiğim bir malım yok.
- Öyleyse buna iyi davran.

- Rasûlullah'm bana kıymetini bildirdiği bir mala mutlaka ikramda bulunacağım.
Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), sahibinin azab çekmekte olduğu bir mezara geldi ve:
- Bu adam, büyük bir günahtan değil, küçük bir günahtan dolayı azab çekiyor, dedi. Bir hurma dalının getirilmesini emretti. Getirilen hurma dalını mezarın üzerine dikip şöyle dedi:
- Umarım ki, bu hurma dalı kurumadığı sürece mezardaki adamın azabı hafifletilecektir."1
İmam Ahmed b. Hanbel, Ya'lâ b. Mürre es-Sakaffnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah'tan üç şey gördüm: Bir ara kendisiyle birlikte yolda yürümekteyken üzerine yük yüklenmiş bir deve önümüzden geçti. Deve, Rasûlullah (s.a.v.)'ı görünce öfkeyle bağırdı ve çenesini yere vurdu. Peygamber (s.a.v.), devenin yanma gidip durdu ve:
- Şu devenin sahibi nerede? diye sordu. Sahibi geldi. Rasûlullah, ona şöyle dedi:
- Şu deveyi bana sat.
- Hayır, sana hibe edeyim.
- Hayır, bana sat.
- Hayır, sana hibe edeyim. Çünkü bu, bundan başka geçim vasıtaları olmayan bir ailenin malıdır.
- Sen böyle diyorsun, fakat bu da kendisini çok çalıştırdığınızdan ve az yem verdiğinizden şikayetçi oldu. Buna iyi davranın.
Sonra yolumuza devam ettik. Bir menzile varıp konakladık. Rasûlullah (s.a.v.) orada uyudu. Kendisi uykuda iken bir ağaç, yeri yararak yanına geldi, üzerine eğildi. Sonra tekrar yerine döndü. Rasûlullah (s.a.v.) uyanınca, bu durumu kendisine anlattım. O da şöyle buyurdu:
- O ağaç, Rasûlullah'a selam vermek için yüce Rabbinden izin istedi. Rabbi de ona izin verdi.
Sonra yolumuza devam ettik. Bir su başına vardık. Bir kadın, deli oğlunu o suya getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), çocuğun burnundan tutup şöyle dedi:
- Çık, çünkü ben Allah Rasûlü Muhammed'im.
Sonra yolumuza devam edip gittik. Sefer dönüşümüzde yine o su başına uğradığımızda o kadının bir koyun ve biraz süt getirdiğini gördüm. Rasûlullah, koyunu geri götürmesini söyledi. Sütü aldı. Sahabelere, içmelerini söyledi. Onlar da sütü içtiler. Sonra kadına, çocuğunun durumunu sordu. O da şöyle dedi:
- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, senin o duayı yapışından sonra çocukta şüphelenecek bir durum görmedik."
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Nümeyr kanalı ile Ya'lâ b. Mürre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'da üç şey gördüm ki, bunları benden önce kimse görmediği gibi benden sonra da kimse görmemiştir:
Rasûlullah'la beraber bir yolculuğa çıkmıştım. Yolda iken yanında çocuğu duran bir kadının yanından geçtik. Kadın dedi ki:
- Ya Rasulallah! Şu çocuk bir belaya uğradı. Biz de onunla belaya düşmüşüz. Günde bilmem kaç kez bayılıyor.
- Onu bana ver.
Kadın, çocuğu Rasûlullah'a verdi. Rasûlullah, onu kendisiyle bineği arasında durdurdu. Sonra üzerine eğilip üç kez üfledi ve şöyle dedi: "Bismillah. Ben Allah'ın kuluyum, ey Allah'ın düşmanı çık." Böyle dua ettikten sonra çocuğu anasına verdi ve şöyle buyurdu:
- Dönüşümüzde tekrar şu yerde bizi bekle ve çocuğun durumunu bize haber ver.
Yolumuza devam ettik. Sefer dönüşümüzde kadını yine o yerde gördük. Yanında üç koyun vardı. Rasûlullah ona sordu:
- Çocuğun nasıl?
- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, şu ana kadar onda herhangi bir fenalık görmedik. Şu koyunları al götür.
Rasûlullah bana:.
- în de şunlardan birini al, diğerini geri ver, dedi. Bir gün de çöle çıktık. Rasûlullah bana dedi ki:
- Bak hele, beni örtecek bir sütre bulabilecek misin?
- Seni örtecek sadece bir ağaç görüyorum, ama onun da sana sütre olarak yeterli olacağını sanmıyorum,
- O ağacın yakınında ne var?
- Yine onun gibi bir ağaç var.
- Git o ağaçlara de ki: Rasûlullah (s.a.v.), size Allah'ın izniyle bir araya gelmenizi emrediyor.
Gidip ağaçlara emri tebliğ ettim, ikisi bir araya geldi. Rasûlullah (s.a.v.) da onların dalları arasına girerek def-i hacette bulundu. Sonra dönüp şöyle dedi:
- Git onlara de ki: Rasûlullah (s.a.v.), yerlerinize dönmenizi emrediyor.
Ben de gidip emri onlara ulaştırdım ve her biri kendi yerine döndü.
Yine bir gün Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturuyorken necib bir deve geldi. Çenesini yere vurup gözlerinden yaşlar akıttı. Bunun üzerine Rasûlullah, bana şöyle dedi:
- Bak hele, bu kimin devesiymiş, öğren. Bu hayvanın başında bir-şeyler var!
Ben de çıkıp devenin sahibini araştırdım. Ensâr'dan bir adamın olduğunu tesbit ettim. Onu çağırdım. Adam, Rasûlullah'ın yanına gelince, Rasûlullah, ona şöyle dedi:

- Seninle şu deve arasında ne var? Devenin başına neler gelmiş?
- Vallahi başına neler geldiğini bilmiyorum. Biz onu çalıştırdık. Üzerine eşyamızı yükledik. Onunla suyumuzu taşıdık. Artık su taşıyamaz olunca da dün onu kesmeye karar verdik. Kesip etini paylaşacağız.
- Böyle yapma, onu bana hibe et veya sat.
- Senin olsun ya Rasulallah.
Rasûlullah, deveyi zekat damgasıyla damgaladı. Sonra zekatlık develer araşma saldı."
tmam Ahmed b. Hanbel, Yala b. Mürre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kadının biri, cin çarpmış oğlunu Peygamber (s.a.v.)'in yanına getirdi. Peygamber (s.a.v.) de:
- Çık ey Allah'ın düşmanı, ben Allah'ın Rasûlüyüm, dedi. Bu dua üzerine çocuk iyileşti. Annesi de Rasûlullah (s.a.v.)'a iki koç, biraz çökelek ve biraz da yağ hediye etti. Rasûlullah (s.a.v.):
Çökeleği, yağı ve koçlardan birini aldı, diğerini geri verdi." imam Ahmed b. Hanbel, Yala b. Mürre'nin şöyle dediğini rivayet etti:
"Öyle sanıyorum ki, insanlardan hiçbiri benim Rasûlullah'ta gördüğüm şeyleri görmemiştir." Ya'lâ böyle dedikten sonra cin çarpmış çocuğu, Rasûlullah'a dulda olmak için birleşen İM hurma ağacım ve derdini gelip şikayet eden devenin durumunu anlattı." Rasûlullah'ın, deve sahibine şöyle dediğini de nakletti:
- Devenin nesi var, seni şikayet ediyor? Yaşlanıncaya kadar kendisine yük yüklediğini, yaşlandıktan sonra da onü kesmek istediğini söylüyor.
- Doğru söyledin, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben böyle yapmak istemiştim. Ama seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, artık onu kesmeyeceğim."
Beyhakî, Ya'lâ b. Mürre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah'ta üç şey gördüm ki, bunları benden önce hiç kimse görmüş değildir:
Onunla birlikte Mekke'nin bir sokağında yürümekteydim. Yanında cin çarpmış çocuğu bulunan bir kadının yanından geçti. O çocuk kadar şiddetli derecede cin çarpmış birini görmemiştim. Kadın dedi ki:
- Ya Rasulallah, oğlumun durumunu görüyorsun.
- İstersen onun için dua edeyim.
Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra, o çocuk için dua etti. Sonra yoluna devam etti. Sahibinden kaçan ve böğürerek çenesini yere vuran bir deve gördü. Şöyle dedi:
- Şu devenin sahibini bulup bana getirin. Devenin sahibi getirilince, ona şöyle dedi:
- Deven diyor ki: Ben, sahiplerimin yanında doğurdum. Beni çalıştırdılar. Yaşlanınca da beni boğazlamak istiyorlar.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Birbirinden ayrı iki ağaç gördü. Bana dedi ki:
- Git, şu ağaçlara de ki, benim için bir araya gelip dulda olsunlar. Ben de gidip Rasûlullah'ın emrini onlara tebliğ ettim.
Ağaçların ikisi bir araya gelip birleştiler ve dulda oldular. Rasûlullah (s.a.v.) da onların duldasına geçip def-i hacette bulundu.
Sonra yoluna devam etti. Dönüşte o hasta çocuğun yanından geçerken, çocuğun diğerleriyle beraber oynamakta olduğunu, hastalığının geçmiş olduğunu gördü. Annesi de birkaç koyun hazırlamıştı. İkisini Rasûlullah'a hediye edip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Çocuğumda cin çarpma eseri hiçbir şey kalmadı.
- Cinlerle insanların kafirleri (veya fasıkları) dışında herşey, benim Allah Rasûlü olduğumu bilir."
Hafiz el-Beyhakî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah'la beraber bir yolculuğa çıktım. O, def-i hacete gitmek istediği zaman uzaklaşırdı. Kimse onu göremezdi. Çölde bir menzile varıp mola verdik. Orada ne bir işaret, ne de bir ağaç vardı. Bana dedi ki:
- Ey Cabir, ibriği al, benimle gel.
Ben de ibriği doldurdum. Yürümeye başladık. Kimse tarafından görülmeyecek kadar uzaklaştık. Orada iki ağaç gördük, aralarında birkaç ziralık mesafe vardı. Rasûlullah bana dedi ki:
- Ey Cabir, git şu ağaca de ki: Rasûlullah (s.a.v.), diğer ağaçla bir araya gelip birleşmeni emrediyor ki, duldanıza girip def-i hacette bulunsun.
Ben de gidip söyledim, geri döndüm. Ağaç da diğeriyle bir araya gelip birleşti. Rasûlullah da ağaçların duldasına girip def-i hacette bulundu. Sonra dönüp bineklerimize bindik. Yola çıktık. Başlarımızın üzerinde sanki kuş vardı. Gölgelendik. Yolda bir kadınla karşılaştık, durumunu Rasûlullah'a arzedip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Şu oğlumu günde üç kez şeytan yakalıyor ve hiç bırakmıyor.
Rasûlullah durdu. Kadın, çocuğunu ona verdi. Çocuğu kendisiyle bineğinin baş kısmı arasına koydu ve:
- Defol, ey Allah'ın düşmanı! Ben Allah'ın Rasûlüyüm, dedi. Bu sözünü üç kez tekrarladı, sonra çocuğu annesine geri verdi
Sefer dönüşümüzde aynı su başına geldiğimizde o kadınla karşılaştık. Önünde, gütmekte olduğu iki koç vardı. Çocuğu da sırtına almıştı, Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, hediyemi kabul buyur. Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, o günden bu yana çocuğuma o kötü hal geri gelmedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Koçlardan birini alın, diğerini geri verin, dedi.

Sonra yolumuza devam ettik. Rasûlullah aramızda idi. O esnada ürkmüş bir deve geldi. İki saf arasına girince, secdeye kapandı. Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey insanlar! Şu devenin sahibi kim? diye sordu. Ensâr'dan bir kaç genç:
- O bizimdir ya Rasulallah, diye cevap verdiler. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bu devenin nesi var? diye sorunca, şöyle cevap verdiler:
- Yirmi seneden beri ona yük yüklüyorduk. Yaşlanınca, vücudu yağ bağladı. Onu kesmek istedik ki, etini ve yağını çocuklarımıza paylaştıralım.
- Onu bana satar mısınız?
- O senin olsun ya Rasulallah.
- Eceli gelinceye dek ona iyi davranın.
- Ya Rasulallah, hayvanlar sana secde ettiklerine göre bizim de sana secde etmemiz gerekir.
- Bir insanın, başka bir insana secde etmesi uygun olmaz. Eğer böyle birşey söz konusu olsaydı, kadınların kocalarına secde etmeleri gerekirdi."
Bu, sağlam bir seneddir, ricali de sikadır (mutemeddir). Ebu Davud ile Ibn Mace, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Rasûlullah (s.a.v.), def-i hacete giderken uzaklaşırdı." Beyhakî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye giderken yolda def-i hacete çıktı. O kadar uzaklaştı ki, hiç kimse onu göremiyordu. Sütre yapmak için birşey bulamadı, iki ağaç gördü..." Ravi, burada o iki ağacın kıssası ile devenin kıssasını Cabir'in hadisine benzer bir şekilde nakleder.
Beyhakî, Üsame b. Zeyd'den, Yala b. Mürre ile Cabir b. Abdullah'ın hadislerindeM ifadelere benzer uzun bir hadisi nakletmiştir. Bu hadiste, düşüp bayılan çocuğun kıssası ile anasının Rasulallah'a kızartılmış bir koyun getirmesi olayı anlatılmaktadır. Ravi diyor ki:
"Koyunun etini yemeye başlayan Rasûlullah (s.a.v.), bana:
- Paçayı bana ver, dedi. Ben de ona paçayı verdim. (Onu yedikten sonra):
- Bana paçayı ver, dedi. Ben de:
- Koyunun iki ön ayağından başka ön ayağı var mı ki? diye karşılık verdim. O da şöyle buyurdu:
- Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim İd, eğer sussay-dın istediğim sürece sen bana paça verecektin."
Bundan sonra ravi, hurma ağaçlarınm bir araya gelip Rasûlullah'a sütre oluşturduklarını ve bu ağaçlarla birlikte taşların peş peşe atıhrca-sına oraya intikal ettiklerini anlatmıştır. Ancak bu anlatımında deve kıssası yoktur. Bu sebeple o kıssayı lafiz ve senediyle nakletmemiştir. Yardımına müracaat edilecek olan zat, yüce Allah'tır.
Hanz îbn Asakir, Gaylan b. Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber bir sefere çıktık. Hayret verici durumlar gördük."
Ravi burada, o iki ağacın kıssasını ve Rasûlullah'ın def-i hacet esnasında onların duldasına girişini, bayılan çocuğun kıssasını ve Rasûlullah'ın ona: "Bismillah. Ben Allah Rasûlüyüm, ey Allah düşmanı çık." deyişim, bu dua üzerine çocuğun iyileştiğini anlatmakta, sonra da ürken iki devenin kıssasını, onların Rasûlullah'a secde edişlerini de nakletmektedir. Belki bu başka bir kıssadır. Doğrusunu Allah bilir.
Önceki sayfalarda, Cabir'in hadisini ve onun yorgun düşmüş devesinin kıssasını anlatmıştık. Bu hadise, onların Tebük gazvesi dönüşünde cereyan etmişti. Devesi, kervanın arka tarafında kalıp gerilemişti. Peygamber (s.a.v.) ona yetişip dua etmiş, vurmuş, sonra da o deve daha önce misli görülmemiş bir şekilde hızla yürümeye başlamış ve bütün kervanın önüne geçmişti.' Peygamber (s.a.v.)'in o deveyi Cabir'den satın aldığını da söylemiştik. Ancak bedeli hususunda raviler arasında çok ihtilaf vardır. Ancak bedelinin farklılığına dair muhtelif rivayetler, kıssanın aslına zarar vermemektedir. Nitekim bunu daha önce de açıklamıştık. Önceki sayfalarda da geçtiği gibi Peygamber (s.a.v.), Medine'de insanların bir ses duymaları üzerine Ebu Talha'nın atma binmişti. O at daha önceleri çok ağır yürürdü. Diğer atlılar da sesin duyulduğu tarafa gitmişler. Rasûlullah (s.a.v.)'m ise geri gelmekte olduğunu görmüşlerdi. O, durumu keşfettikten sonra dönmüştü ve kayda değer birşeye rastlamamıştı. Kılıcını kuşanarak eğersiz bir şekilde o ata binmişti. Dönüşünde halka:
- Korkmayın, paniğe kapılmayın, hiçbir şeye rastlamadık, demişti.
O at, o geceden önceleri çok ağır yürürdü, ondan sonra artık hiçbir at onu geçemiyor, kendisi de yürürken toz çıkarmıyordu. Bütün bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m bereketiyle olmuştu. [18]

Deve Kıssasıyla İlgili Garîb Bir Hadis

Şeyh Ebu Muhammed Abdullah b. Hamid el-Fakih, «Delâilü'n-Nü-büvve» adlı kitabında, Ğuneym b. Evs er-Razf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber oturmaktaydık. O esnada bir devenin koşarak geldiğini ve Allah elçisinin huzurunda ürkek bir şekilde durduğunu gördük. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Ey deve, sakin ol. Eğer doğru isen, doğruluğun sana faydası olacaktır. Eğer yalancı isen, yalanının sana zararı vardır. Bununla

beraber yüce Allah, bize sığınana eman vermiştir. Bize dehalet eden korkmaz.
Biz:
- Ya Rasulallah, şu deve ne diyor? diye sorduk. O da şu cevabı verdi:
- Sahibi bu deveyi kesmeye niyetlenmiş, o da sahibinden kaçıp gelmiş ve Peygamberinizden medet diliyor.
Biz böyle konuşmaktayken bir de baktık ki, devenin sahipleri koşarak geldiler. Deve onlara bakınca, Rasûlullah'm baş ucuna geldi. Sahipleri dediler ki:
- Ya Rasulallah, şu bizim devemizdir. Üç günden beri kaçaktır. Biz onu senin huzurunda bulabildik.
- O, sizden çok acı bir şekilde şikayetçi oldu.
- Ne dedi ya Rasulallah?
- Develeriniz arasında gelişip güçlendiğini, yazın onu çimenliğe
yük yükleyerek gönderdiğinizi, kış olunca da onu deve yavrularının bulunduğu yere gönderdiğinizi soyuyor.
- Öyledir ya Rasulallah.
- îyi ve salih kölenin, efendilerinden göreceği mükâfat ne olmalıdır?
- Ya Rasulallah, biz onu artık satmayız ve kesmeyiz.
- O medet diledi, ama siz ona eman vermediniz, yardımcı olmadınız. Ben rahmet hususunda sizden daha önceyim. Yüce Allah, münafik-larm kalplerinden merhameti çıkarıp mü'minlerin kalplerine yerleştirmiştir!
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), o deveyi sahiplerinden yüz dirheme satın aldı. Sonra da deveye şöyle hitab etti:
- Ey deve! Git, artık sen Allah rızası için serbestsin. Rasûlullah'm
bu hitabı üzerine deve gelip onun yanı başında böğürdü. Rasûlullah (s.a.v.) da amin dedi. ikinci kez böğürdü, Rasûlullah (s.a.v.) da amin dedi. Deve üçüncü kez böğürünce, Allah elçisi yine amin dedi. Deve dördüncü kez böğürünce Rasûlullah (s.a.v.) ağladı.
- Ya Rasulallah, şu deve ne diyor? diye sormamız üzerine şu karşılığı verdi:
- Ey Peygamber, Allah sana İslâm'dan ve Kur'ân'dan hayır mükâfat versin, dedi; ben de amin dedim. Sen benim korkumu dindirdiğin gibi Allah da kıyamet gününde senin ümmetinin korkusunu dindirsin, dedi. Ben de amin dedim. Sen benim canımı koruduğun gibi Allah da senin ümmetinin canını düşmanlarına karşı korusun, dedi. Ben de amin dedim. Allah savaşını ümmetinin kendi arasına koymasın, dedi. Ben de ağladım ve dedim ki: Bu altı şeyi Rabbimden diledim; biri dışında hepsini bana verdi. Cebrail de ümmetimin kılıçla yok olacağını, Allah katından bana bildirdi. Ve olacak şeyler hakkında kader kalemi hükmünü verdi."

Ben derim ki: Bu hadis, cidden gariptir. Senedinde ve metninde ga-riblik ve münkerlik vardır, doğrusunu Allah bilir. [19]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/126-136.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/137.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/138-141.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/141-173.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/143-148.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/148-149.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/149.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/150-151.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/151-154.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/154.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/154-155.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/155-156.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/156-160.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/160-162.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/163-166.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/167-172.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/173-176.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/177-186.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/186-187.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Koyunun Rasûlullah'a Secde Etmesi
Kurdun, Rasûlullaıtın Peygamberliğine Şahadet Etmesi
Hz. Peygamberin Evindeki Yırtıcı Hayvanın Kıssası
Aslan Olayı
Geyik Vaıcası
Keler Kıssası
Eşekle İlgili Hadîs
Kaya Kuşu İle İlgîlî Mucize
Işık Mucizesi
Temim Ed-Dârî'nîn Kerameti
Bu Ümmetten Bir Velinin Kerameti
Alâ B. Hadremî İle Dîğer Bir Kişinin Olayı
Zeyd B. Harîce Kıssası Ve Onun Öldükten Sonra Konuşması
Ölülerin Konuşmaları Ve Tuhaf Halleri
Küçük Çocuklar Ve Dilsizlerin Konuşmaları
Hastalığa Yakalanan Ve Rasûlullah'ın Duası Üzerine Iyîleşen Kîşîler
Rasûlullah'ın Hayır Duaları
Fasıl
Fasıl

Koyunun Rasûlullah'a Secde Etmesi

Ebu Muhammed Abdullah b. Hamid, Enes b. Malik'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve Ensâr'dan bir adamla birlikte Ensâr'dan birinin bahçesine girdi. Bahçede bir koyun vardı. Rasûlullah'a secde etti. Ebu Bekir dedi ki:
- Ya Rasulallah, şu koyuna nisbetîe bizim sana secde etmemiz gerekir.
- Bir kimsenin, bir başkasına secde etmesi uygun olmaz. Eğer uygun olsaydı, kadının kocasına secde etmesini emrederdim."
Bu, garib bir rivayettir. Senedinde tanınmayan kişiler vardır. [1]

Kurdun, Rasûlullaıtın Peygamberliğine Şahadet Etmesi

imam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir kurt, bir koyuna saldırdı. Yakaladı. Çoban, koyunu kurtarmak için kurdun pençesinden çekti. Bunun üzerine kurt, arkası üstü oturup şöyle dedi:
- Allah'tan korkmaz mısın sen? Allah'ın bana gönderdiği bir rızkı elimden çekip alıyorsun! Adam, hayret ve dehşet içinde:
- Hayret, bir kurt benimle insanlar gibi konuşuyor!
- Bundan daha hayret verici birşeyi sana haber vereyim mi? Mu-hammed, Medine'de öncekilerin haberlerini insanlara bildiriyor!
Çoban, koyunlarını önüne katıp Medine'ye geldi. Koyunları Medine'nin bir köşesine bıraktı. Sonra Rasûlullah'm yanma gelip durumu anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) da emir verdi, insanların mescide toplanmaları çağrısında bulundu. Sonra Rasûlullah, çıkıp çobana dedi ki:
- Gördüklerini cemaata anlat.
Çoban gördüklerini orada toplanan cemaata anlatınca, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Doğru söyledi. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, canavarlar insanlarla konuşmadıkça, kişi kendi kırbacının ucuyla ve ayakkabısının bağıyla konuşmadıkça ve baldırı da kendisinden sonra ailesinin ne yaptığını kendisine haber vermedikçe kıyamet kopmayacaktır."
Beyhakî, bunun sahih olduğunu söylemiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu'l-Yeman kanalıyla Ebu Said el-Hud-rfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir ara bedevinin biri, Medine'nin bir tarafında koyunlarını otlatmaktayken kurdun biri gelip koyunlarından birine saldırdı. Pençeleri arasına aldı. Bedevi çoban gelip koyunu kurttan kurtarmaya çalıştı, kurda bağırıp çağırdı. Ancak kurt inad etti. Gidip kuyruğunu yere vurarak arkası üstü oturdu ve çobana hitab etti:
- Allah'ın bana nasib ettiği bir rızkı elimden alıyorsun!
- Hayret, kuyruğunu yere vuran bir kurt benimle konuşuyor ha!
- Vallahi ey çoban, sen bundan daha hayret verici şeyleri bırakmışsın, benimle uğraşıyorsun.
- Bundan daha hayret verici ne var?
- iki kara taşlık arasında, iki hurma bahçesi arasındaki Allah Rasûlü, insanlara geçmişte olan şeylerle gelecekte olacak şeyleri haber
veriyor!
- Bunun üzerine bedevi çoban, koyunlarına ünledi, onları önüne katıp Medine'nin bir taranna bıraktı, sonra Peygamber

(s.a.v.)'in evine doğru yola koyuldu, gelip kapısını çaldı. Peygamber (s.a.v.), namazını tamamladıktan sonra:
- Koyunların sahibi bedevi nerede? diye sordu. Bedevi ayağa kalktı. Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Duyduklarını ve gördüklerim insanlara anlat, dedi. Bedevi'de gördüğü kurdun durumunu ve ondan işittiği sözleri insanlara anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:
- Doğru söyledi. Kıyametten önce bazı alametler görülecektir. Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, sizlerden biri, ailesinin yanından çıktıktan sonra ayakkabısı veya kırbacı veya değneği kendisinden sonra ailesinin ne yaptığını kendisine haber vermedikçe, kıyamet kopmayacakür."
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir kurt, bir koyun sürüsüne gelerek bir koyunu kapıp aldı. Sürünün çobanı onunla uğraştı, nihayet koyunu onun pençesinden kurtardı. Bunun üzerine kurt, bir tepeye çıkıp kuyruğunu yere vurarak arkası üstü oturdu ve şöyle dedi:
- Allah'ın bana nasib ettiği bir rızka yöneldim, ama sen onu elimden çekip aldın!
- Vallahi bugüne kadar konuşan bir kurt görmedim.
- Bundan daha hayret verici birşey var. Bir adam iki hurmalık ve iki kara taşlık arasında (Medine'de) geçmişteki hadiseleri ve bundan sonra cereyan edecek hadiseleri size haber veriyor!
Çoban Yahudi idi. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gidip Müslüman oldu. Gördüğü hadiseyi ona bildirdi. Peygamber (s.a.v.) de onu tasdik etti. Sonra da şöyle dedi:
- Bu, kıyametten Önce görülecek alametlerden biridir. Yakın bir zamanda kişi evinden çıkacak, evine dönmeden ayakkabıları ve değneği, kendisinden sonra ailesinin ne yaptığını kendisine anlatacaktır."
«Delâilü'n-Nübüvve» adlı eserde Ebu Nuaym, Enes b. Maliksin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
ebük gazvesinde Peygamber (s.a.v.) ile beraberdim. Koyunlarım ürküp kaçtılar. Kurdun biri gelip sürüden bir koyunu kapıp aldı. Çobanlar onun peşinden koştular. Kurt, dedi ki:
- Allah'ın-bana yedireceği bir rızkı elimden çekip alacaksınız. Öyle mi?
Oradakiler şaşkına döndüler. Kurt, konuşmasına devamla şöyle dedi:
- Kurdun konuşmasından ne diye hayrete düşüyorsunuz? Oysa Muhammed'e vahiy nazil olmuştur. Kimi onu tasdik etmiş, kimi de yalanlamıştır."
Beyhakî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında bir çoban vardı. Kurdun biri gelip sürüsüne saldırdı ve bir koyunu kapıp götürdü. Çoban da arkasından koşup koyunu, kurdun pençesinden kurtardı. Kurt dönüp ona şöyle dedi:
- Allah'tan korkmaz mısın sen? Allah'ın bana yedireceği bir rızkı pençemden çekip alıyorsun!
- Hayret, bir kurt konuşuyor!
- Sana bundan daha hayret verici birşeyi göstereyim mi? O şey de şudur: Hurmalıkta (Medine'de) bir adam var, insanlara geçmişlerin ve sonradan geleceklerin haberlerini anlatıyor, işte onun bu durumu, benim konuşmamdan daha hayret vericidir.
Kurdun böyle söylemesi üzerine çoban koşup Medine'ye geldi. Ra-sûlullah'm huzuruna varıp durumu haber verdi ve Müslüman oldu. Rasûlullah (s.a.v.) da ona:
- Bu durumu insanlara da anlat, dedi."
Hafiz b. Adiy, Ebu Bekr b. Ebi Davud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Halk, o çobanın oğullarına: "Kurtla konuşanın oğullan." derdi. Onların malları ve davarları vardı. Huzaa kabilesine mensubtular. Kurtla konuşan kişinin adı Esban'dır. Muhammed b. Eşlas el-Huzaî, onun evladuıdandır."
Beyham dedi ki: Bu da bu hadisenin meşhur olduğunu göstermektedir ve sözü edilen hadisi de takviye etmektedir.
Beyhakî, Ebu Süleyman el-Makrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir merkebe binerek bazı şehirleri dolaşmaya gittim. Ne var ki, merkeb beni yoldan saptırıyordu. Başına vurdum. Birkaç darbe vurunca, başını kaldırıp bana şöyle dedi:
- Vur ey Ebu Süleyman vur. Senin beyninde ancak: "O işte vuruyor." diye yazılıdır.
- Anlaşılır şeyler söylüyorsun!
- Nasıl sen benimle konuşuyorsan, ben de seninle konuşuyorum." Said b. Mesud, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir: "O kurt geldi, Peygamber (s.a.v.)'in huzurunda oturdu. Kuyruğunu
sallamaya başladı. Rasûlullah'tan birşeyler umuyordu. Rasûlullah da sahabelere şöyle dedi:
- Bu, kurtların elçisidir. Mallarınızdan kendisine birşey vermenizi istemek için buraya geldi.
- Hayır, vallahi bunu yapmayız (ona hiçbir şey vermeyiz). Orada hazır bulunanlardan biri, bir taş alıp kurda firlattı. O da arkasını dönüp uluyarak gitti. Bu durumu gören Rasûlullah (s.a.v.):
- Kurt, ama ne kurt? dedi."
Muhammed b. îshak, Hamza b. Ebi Üseyd'in şöyle dediğini rivayet
etmişti:
"Rasûlullah (s.a.v.), EnsâVdan bir adamın Baki mezarlığına gömülmekte olan cenazesi için mezarlığa gitti. Yolda bir kurdun ön ayaklarını yere yaymış olduğunu gördü.
- Bu sizden birşeyler istemek için gelmiş, deyince sahabeler:

- Sen bu hususta ne teklif edersin ya Rasulallah? diye sordular. Rasûlullah da:
- Senelik olarak otlayan her sürüden bir koyun verin.
- Çoktur ya Rasulallah.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), gerektiğinde gelip onlardan ansızın bir şeyler kapıp götürmesi için kurda işaret etti.
Kurt da çekip gitti."
Vakidî, Muttalib b. Abdullah b. Hanteb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de iken kurdun biri gelip huzurunda durdu. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bu, kurtların size gönderdiği elçidir. Dilerseniz ona malınızdan birşeyler verin ki, başkalarına saldırmasın. Yok, isterseniz onu kendi haline biralarsınız, ona karşı tedbirinizi alırsınız. Buna rağmen sizden birşey kapıp götürürse o da onun rızkı olur, dedi.
- Ya Rasulallah, ona birşey vermeye gönlümüz razı olmuyor, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), gerektiğinde insanlardan bir-şeyleri ansızın kapıp götürmesi için kurda üç parmağıyla işaret etti. O da arkasını dönüp uluyarak gitti."
Ebu Nuaym, Cüheyne'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Yüz kadar kurt temsilcileri, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip oturdular. Rasûlullah (s.a.v.) da orada bulunan sahabelere şöyle dedi:
— işte bunlar kurtların temsilci heyetleridir. Kendilerine azıklarınızdan birşey vermenizi istemek üzere size gelmişler ki, bunların zararlarından emin olasınız.
Ancak sahabeler, kendilerinin muhtaç olduklarını söyleyerek Rasûlullah'a şikayette bulundular. Kurtlar da dönüp gittiler. Uluyarak uzaklaştılar."
Vehb b. Münebbih'in rivayetine göre böyle bir durum, Ebu Süfyan b. Harb ile Safvan b. Ümeyye'nin de başına gelmiş. Bunlar bir kurdun bir çocuğu alıp Harem'e getirdiğini, oraya bıraktıktan sonra dönüp gittiğini görmüşler ve hayret etmişler. Kurt da onlara şöyle demiş:
- Bundan daha hayret verici birşey var: Medine'de Abdullah oğlu Muhammed, sizi Cennet'e davet ediyor, siz ise onu Cehennem'e davet ediyorsunuz.
Ebu Süfyan dedi ki:

"Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki, eğer ben bu durumu Mekke'de insanlara anlatacak olsaydım, halk şehri terkederdi." [2]

Hz. Peygamberin Evindeki Yırtıcı Hayvanın Kıssası

Bu hayvan, Peygamber (s.a.v.)'e saygı gösterirdi. Bu konuda İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m evinde yırtıcı bir hayvan vardı. Rasûlullah (s.a.v.) evden çıkıp gittikten sonra bu hayvancağız oynar, sağa sola koşar, önce arkaya doğru giderdi. Rasûlullah'ın eve girdiğini hissedince, ayaklarını kıvırıp otururdu. Rasûlullah evde olduğu sürece ağzını dahi açmazdı ki, Rasûlullah rahatsız olmasın."
Bu, meşhur bir hadistir. Doğrusunu Allah bilir. [3]

Aslan Olayı

Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Sefine'nin tercüme-i halinden bahsederken onun bir gemiye binmiş olduğunu, dalgalar sebebiyle geminin parçalanması esnasında tahta levhalardan birine tutunduğunu, böylece denizdeki bir adaya ulaştığını söylemiştik. Sefine, orada bir aslanla karşılaşmış ve ona şöyle demişti:
- Ey Ebu Haris! Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Sefine'yim!
Sefine diyor ki: Ben böyle deyince o, pençesini hafifçe omuzuma vurdu ve beni iteleye iteleye yola kadar götürdü. Sonra homurdandı. Homurdanmakla bana veda ettiğini anladım.
Abdurrezzak, Muhammed b. Münkedir*in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah'm azadlısı Sefine, Rum diyarında orduyu kaybetmiş veya oralarda esir düşmüştü. Orduyu aramak için kaçıp yollara düşmüştü. Yolda bir. aslanla karşılaşmış ve ona şöyle demişti:
- Ey Ebu Haristey Aslan), ben Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısıyım. Başıma şu ve şu haller geldi.
Sefine nin böyle demesi üzerine aslan kuyruğunu sallayarak yanı başında durdu. Onun sesini duydukça ona sokuluyordu. Sonra yanı başında yürümeye başladı ve nihayet onu orduya ulaştırdı. Sonra da geri döndü." [4]

Geyik Vaıcası

Merhum Hafiz Ebu Nuaym Naim el-İsbahanî, «Delâilü'n-Nübüvve» adlı kitabında, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), bir geyiği avlayıp çadırın direklerinden birine bağlayan bir kavme uğradı. Geyik, onu görünce şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, beni yakaladılar. İki yavrum var. Onlardan izin iste, beni bıraksınlar. Gidip yavrularımı emzireyim, sonra tekrar yanlarına dönüp geleyim.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Şu geyiğin sahipleri nerede? diye sordu. Oradakiler şöyle cevap verdiler:
- Biziz ya Rasulallah.
- Bunu bırakın, gidip yavrularını emzirsin, sonra tekrar dönüp yanınıza gelsin.
- Bunu bize kim garanti eder?
- Ben.
Rasûlullah'm teminat vermesi üzerine geyiği bıraktılar. O da gidip yavrularını emzirdi, sonra tekrar sahiplerinin yanma döndü. Onu yine direğe bağladılar. Rasûlullah (s.a.v.), yine oraya gelince şöyle sordu:
- Şunun sahipleri nerede?
- Biziz ya Rasulallah, işte buradayız.
- Bunu bana satar mısınız?
- Senin olsun ya Rasulallah.
- Öyleyse onu salıverin.
Onlar da geyiği salıverdiler. Hayvancağız çekip gitti."
Ebu Nuaym, Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Ümmü Seleme'nin şöyle
dediğini rivayet etmiştir:
"Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), bir yerlerde dolaşırken görünmeyen bir
ses duydu:
- Ya Rasulallah, ya Rasulallah.
Hz. Peygamber:
- Arkama dönüp baktım, hiç kimseyi görmedim. Ama o görünmeyen ses, yine bana seslendi. Sesin geldiği-tarafa yöneldim. Yürümeye başladım. Bir geyiğin kuvvetli bağlarla bağlanmış olduğunu gördüm. Öte yandan da bir bedevi bir örtüye bürünmüş, güneşte uyumaktaydı.
Geyik dedi ki:
- Ya Rasulallah, şu bedevi beni az Önce avladı. Ama şu dağda benim iki yavrum var. Eğer müsaade edersen beni bıraksın, gidip onları emzirenim, tekrar buraya geleyim, beni yine bağlasın, olmaz mı?
Rasûlullah dedi ki:
- Böyle yapar mısın?
- Eğer böyle yapmazsam, sözümü yerine getirmezsem Ailah, Aşşar'm azabıyla beni azablandırsm.
Geyiğin böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onu salıverdi. O da gidip yavrularım emzirdi, tekrar dönüp geldi. Rasûlullah (s.a.v.), onu bağlarına bağlamaktayken avcı bedevi uyandı ve şöyle dedi:
- Anam babam sana feda olsun ya Rasulallah, onu az önce avlamıştım. Ona ihtiyacın mı var?
- Evet.
- Senin olsun.
Böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), geyiği salıverdi, ö da sıçraya sıçraya koşarak çöle gitti. Hayvancağız sevinmiş olduğundan ayaklarının ikisini yere vurarak sıçrıyor ve şöyle diyordu:
- Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah rasûlü olduğuna şahadet ederim."
Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir çadıra bağlanmış bir geyik gördü. Geyik ona dedi ki:
- Ya Rasulallah, beni salıver, gidip yavrumu emzireyim. Sonra tekrar döneyim ve beni yine çadıra bağla.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Sen bir kavmin avısın. Onların çadırına bağlanmışsın, dedi. Ondan yemin etmesini istedi. O da yemin etti. Sonra bağın çözdü. Hayvancağız gittikten kısa bir süre sonra dönüp geldi. Memesindeki sütleri silkeledi. Rasûlullah (s.a.v.) da onu tekrar eski yerine bağladı. Sonra çadırın sahipleri geldiler. Geyiği kendisine hibe etmelerini onlardan istedi. Onlar da geyiği kendisine hibe ettiler. Sonra Rasûlullah, onun bağını çözdü ve şöyle buyurdu:
- Eğer sizin bildiğiniz kadar hayvanlar ölümü bilselerdi, onların asla yağlarını ve etlerini yiyemezdiniz,"
Beyhakî, Zeyd b. Erkam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Medine'nin bazı yollarında dolaşıyorduk. Bir bedevi çadırının önünden geçmekteyken, bir geyiğin çadıra bağlı olduğunu gördük. Geyik dedi ki:
- Ya Rasulallah, şu bedevi beni avladı. Çölde iki yavrum var, memelerimde sütüm katılaştı. Ne beni kesiyor ki, rahatımı bulup kurtulayım, ne de beni salıveriyor ki, yavrularımın yanına gideyim.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Eğer seni salıverirsem, tekrar buraya döner misin?
- Dönerim. Eğer dönmezsem Allah beni Aşşar'm azabıyla azablandır sın.

Rasûlullah (s.a.v.), böyle demesi üzerine geyiği salıverdi. Çok geçmeden hayvancağız dilini çıkarıp soluyarak geldi. Rasûlullah da tekrar onu çadıra bağladı. Bedevi adam, yanında bir kırba su ile oraya geldi. Rasûlullah (s.a.v.) ona sordu:
- Şu geyiği bana satar mısın?
- Senin olsun ya Rasulallah.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), geyiği serbest bıraktı."
Ravi Zeyd b. Erkanı diyor ki:
«Allah'a yemin ederim ki, o geyiğin çölde teşbih getirdiğini gördüm. "Lâ ilahe illallah Muhammedün Rasûlullah" diyordu". Bu hadisle ilgili rivayetlerin bir kısmında münkerlik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Peygamber (s.a.v.)'in süte bereket katıp çoğaltması babında da anlattığımız gibi çölde iken Rasûlullah (s.a.v.)'a bir koyun gelmiş, Rasûlullah (s.a.v.) da Ebu Bekir'in azadhsı Hasan b. Said'e, o koyunu sağmasını emretmiş, o da koyunu sağmıştı Rasûlullah, o koyunu geceleyin muhafaza etmesini Hasan'a emretmiş, ancak o farkında değilken koyun çekip gitmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Onu getiren götürdü de, demişti.

Önceki sayfalarda da ifade ettiğimiz gibi bu hadis, sahabelerden iki yolla rivayet edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [5]

Keler Kıssası

Beyhakî, Ebu Mansur Ahmed b. Ali ed-Damganî kanalı ile Ömer b. Hattab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), ashabıyla bir toplantı halindeydi. Beni Süleym kabilesinden bir bedevi geldi. Bir keler avlamış, onu yerine koymuştu ki, götürüp eşyalarının yanında pişirip yesin. Topluluğu görünce:
- Bu kimdir? diye sordu. Sahabeler de:
- İşte bu, peygamber olduğunu söyleyen zattır, diye cevap verdiler. Bunun üzerine o da geldi, topluluğun arasına girdi ve şöyle dedi:
- Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki, gökte ve yerde dili bulunan kimselerden senin kadar kendisine öfke duyduğum, kızdığım başka bir kimse yoktu. Eğer kavmin beni aceleci olarak niteleyecek olmasaydı, ben tez davranır ve seni öldürürdüm. Seni öldürmem yüzünden siyah, beyaz, kızıl tenli ve diğer renklerden olan her millet sevinecekti.
Ömer b. Hattab dedi ki:
- Ya Rasulallah, izin ver de kalkıp şu adamı öldüreyim.
- Ey Ömer, bilmez misin ki, yumuşak huylu adam neredeyse peygamber olacaktı?
Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra o bedeviye dönüp şöyle sordu:
- Bu sözleri söylemeye seni iten sebep neydi? Sen gerçek olmayan birşey söyledin ve meclisimde bana saygı göstermedin.
- Hâlâ benimle konuşuyor musun sen? (Böyle diyerek Rasûlullah'ı küçümsedi.) Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki, şu keler sana iman etmedikçe, ben sana iman etmeyeceğim.
Böyle dedikten sonra, keleri yerinden çıkarıp Rasûlullah'm önüne bıraktı. Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Ey keler! diye seslendi. Keler de ona fasih bir Arapça ile cevap verdi. Oradakiler de onun cevabım hep birlikte işittiler. Keler, şöyle cevap vermişti:
- Buyur, sana mutluluklar dilerim, ey kıyamete gelenlerin ziyneti.
- Ey keler, sen kime ibadet edersin?
- Arş'ı semada, saltanatı yerde, yolu denizde, rahmeti Cennet'te ve azabı da Cehennem'de olana ibadet ederim.
- Ey keler, ben kimim?
- Alemlerin Rabbinin elçisi ve peygamberlerin de sonuncususun, seni tasdik eden kurtuluşa erer. Seni yalanlayan kayba uğrar.
Bunun üzerine o bedevi şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki, gözümle gördüğüm şeyden sonra haberlere uymayacağım. Allah'a yemin ederim ki, ben sana geldiğimde yeryüzünde senin kadar kızdığım başka bir kimse yoktu. Ama bugün sen bana babamdan da, gözümden de, canımdan da daha sevgilisin. Ben seni içim ve dışımla, gizlilik ve aşikârlığımla seviyorum. Allah'tan başka ilah bulunmadığına, senin de Allah Rasûlü olduğuna şahadet ediyorum.
Bedevinin bu sözünden sonra da Rasûlullah şöyle buyurdu:
- Seni benim vasıtamla hidayete erdiren Allah'a hamd olsun. Doğrusu şu din yücelir ve onun üstüne hiçbir şey de çıkamaz ve bu din, ancak namazla kabul edilir. Namaz da ancak Kur'ân'la kabul edilir.
- Bana Kur'ân'ı öğret.
Rasûlullah da bedeviye Ihlas sûresini öğretti. Bedevi dedi ki:
- Bana daha fazlasını öğret. Çünkü ben düz sözlerde de, vecizelerde de bundan daha güzel birşey işitmedim.
- Ey bedevi! Kuşkusuz bu, Allah kelâmıdır. Şiir değildir. Eğer sen, îhlas sûresini bir kez okursan Kur'ân'm üçte birini okumuş kimse kadar sevab kazanırsın. Bu sûreyi iki kez okursan, Kur'ân'm üçte ikisini okuyan kimse kadar sevab kazanırsın. Bu sûreyi üç kez okursan, Kur'ân'm tamamını okuyan kimse kadar sevab kazanırsın.

- Bizim tanrımız ne güzel bir tanrıdır. Az şeyi kabul ediyor, bol sevap veriyor. .
- Senin malın yar mıdır?
- Beni Süleym kabilesinin içinde benden daha yoksul bir adam yok. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ashabına:
- Buna birşeyler verin, diye emretti. Onlar da bedeviye çok mal verip onu nimete boğdular. Abdurrahman b. Avf, kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, benim yanımda on aylık gebe olan bir dişi deve var. Horasan devesinden daha düşük ama başıboş develerden de daha yüksek değere sahiptir. Kervana da yetişemez. Tebük gününde bana hediye edilmişti. Şimdi ben bunu vesile kılarak yüce Allah'a yaklaşmak istiyorum. Bunu bu bedeviye vereceğim. Ne dersin?
- Devenin evsafim belirttin. Ben de kıyamet gününde Allah katında sana verilecek devenin evsafını belirteyim mi?
- Evet.
- Kıyamet gününde sana, içi oyulmuş inciden yapılma bir deve verilecektir ki, onun ayakları yeşil zebercedden, boynu sarı zebercedden-dir. Üzerinde bir mahfe vardır. Mahfenin üzerinde ipek ve ibrişimler vardır. Seni Sırat köprüsünün üzerinden şimşek gibi geçirecektir. Kıyamet gününde seni gören herkes sana imrenecektir.
- Razı oldum ya Rasulallah.
Sahabelerden aldığı mallarla birlikte o bedevi Rasûlullah'm yanından kalkıp gitti. Yolda Beni Süleym kabilesinden 1000 süvariyle karşılaştı. Ellerinde birer kılıç ve kargı vardı. Onlara sordu:
- Nereye gidiyorsunuz?
- Şu tanrılarımızı yeren adama gidiyoruz, onu Öldüreceğiz.
- Böyle yapmayın. Çünkü ben, Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederim.
Böyle dedikten sonra onlara, kendisiyle Rasûlullah arasında geçen şeyleri anlattı. Onlar da topluca şahadet getirerek Rasûlullah'm meclisine gittiler. Geldikleri Rasûlullah'a haber verilince o, abasız olarak onları karşılamaya çıktı. Onlar da bineklerinden inip Rasûlullah'm neresine rastlarsa öpücük kondurarak, "lâ ilahe illallah Muhammedün Rasûlullah" deyip Müslüman oldular. Sonra:
- Ya Rasulallah, bize ne buyuracaksan buyur, dediler. Rasûlullah da:
- Halid b. Velid'in sancağı altında olun, diye emretti. Araplardan bunlar gibi topluca Müslüman olan başka bin kişilik bir grup görülmedi." [6]

Eşekle İlgili Hadîs

Büyük hadis hafizlarından birkaçı, bunu niünker saymışlardır. Ebu Muhammed b. Abdullah b. Hamid, Ebu Manzur'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cenâb-ı Allah, peygamberine Hayber fethini nasib edince, ona Hayber ganimetlerinden dört çift katır, dört çift deve, on okiye altın ve gümüş, kara bir eşek ve bir de ölçek nasib etti. Peygamber (s.a.v.), eşekle konuştu, eşek de ona cevap verdi. Eşeğe şöyle sordu:
- Adın nedir?
- Adım Yezid b. Şihab'dır. Allah benim dedemin soyundan doksan eşek yarattı. Bu eşeklere, peygamberlerden başkası binmedi. Dedemin soyundan yeryüzünde benden başka eşek de kalmadı. Peygamberlerden de sadece sen kaldın. Ben, bana binmeni bekliyordum. Senden Önce Yahudi bir adamın mülkiyetinde idim. Onu düşürmek için kasıtlı olarak tökezlerdim. Çünkü o benim karnımı aç bırakır, sırtıma da dayak atardı.
- Ben sana Ya'fur adını taktım. Ey Ya'fur!
- Buyur.
- Dişilere arzu duyar mısın?
- Hayır.
Rasûlullah (s.a.v.), işini görmek için ona binerdi. Üzerinden inince onu gerektiği zaman bir adamın kapısına gönderir, o da gidip başıyla kapıya vurup çalar, ev sahibi çıkınca da ona, Rasûlullah'm yanına gelmesi için işaret ederdi. Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince o, Ebu Heysem b. Nebehan'm kuyusuna gelerek kendini kuyuya attı. Rasûlullah'm ayrılık hasretine dayanamadığı için kuyu ona mezar oldu." [7]

Kaya Kuşu İle İlgîlî Mucize

Ebu Davud et-Tayalisî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik. Adamın biri, düz bir araziye gidip kaya kuşu yumurtasını çıkarıp getirdi. Sonra kaya kuşu gelip Rasûlullah ile ashabının etrafında uçuşmaya başladı. Rasûlullah:
- Bunu hanginiz üzdü? diye sorunca, cemaatten bir adam kalkıp:
- Yumurtasını ben aldım, dedi. Rasûlulîah da o kuşa acıdığı için:

- Yumurtasını geri ver, geri ver, dedi."
Beyhakî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir yolculukta Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik. Bir ağacır yanma geldik. Ağacın üzerinde kaya kuşu yavruları vardı, iki yavruyu da aldık. Sonra anneleri gelip Rasûlullah'm çevresinde kanat çırpmaya başladı. Rasûlullah da:
- İki yavrusunu alarak, bunu üzen kimdir? diye sordu. Orada bulunan bizler de:
- Biziz, diye cevap verdik. Rasûlullah da yavrularmi kendisine geri vermemizi emretti. Biz de iki yavruyu ağaçtaki yuvalarına bıraktık, ama anneleri oraya geri dönmedi."
Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) def-i hacete çıkmak istediği zaman epey uzaklara giderdi. Yine bir gün def-i hacete gitti. Semüre ağacının altına oturdu. Mestlerini çıkardı. Sonra birini giydi. Bir kuş gelip boşta duran mestini aldı, göğe doğru uçarken o mestten bir yılan süzülüp geldi. Rasûlullah (s.a.v.) da bu hadise üzerine şöyle buyurdu:
- Bu, Allah'ın bana ikramda bulunduğu bir keramettir. Allah'ım, ben ayakları üzerine yürüyen şeylerin ve karnı üzerine yürüyen (sürünen) şeylerin şerrinden sana sığınırım." [8]

Işık Mucizesi

Buharı, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ashabdan iki adam, Rasûlullah'm yanından çıkıp gittiler. Önlerinde iki kandil gibi aydınlık vardı. Birbirlerinden ayrıldıklarında da her birinin önünde birer kandil gibi aydınlık vardı. Evlerine ulaşıncaya kadar bu aydınlık devam etti."
«Abdurrezzak, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Üseyd b. Hudayr el-Ensârî ile Ensâr'dan bir başka adam, Peygambe (s.a.v.)'in yanına gidip bir işlerini konuştular. Gece ilerlemişti. O gece de çok karanlıktı. Nihayet Rasûlullah'm yanından çıkıp evlerine gitmek üzere yola koyuldular. Her birinin elinde de bir değnek vardı. Değnekleri, onlara ışık saçtı. Değneklerinin ışığına bakarak yürüdüler. Sonra yolları ayrıldı. Bu defa herbirinin değneği kendisine ışık saçtı ve değneklerinin ışığından istifade ederek evlerine vardılar." Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber yatsı namazını kılıyorduk. O, namaz kılarken secdeye vardığında Hasan ile Hüseyin sırtına atlıyorlardı. Başım secdeden kaldırdığında onları sırtından alıp yere yumuşak bir şekilde bırakıyordu. Ama yine secdeye varınca, onlar yine sırtına atlıyorlardı. Namazım tamamladıktan sonra birini bir tarafa, diğerini de bir tarafa bıraktı. Bundan sonra yanma gidip:
- Ya Rasulallah, bunları annelerine götüreyim mi? diye sordum. O esnada şimşek gibi bir aydınlık zuhur etti. Raşûlullah da onlara:
- Haydi annenize gidin, dedi. Onlar da o nurun aydınlığından istifade ederek evlerine gittiler ve nihayet içeri girdiler."
«Tarih» adlı eserde Buharı, Amr el-Eslemî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Çok karanlık bir gecede Rasûlullah'la beraberdik. Ayrıldık, parmaklarım ışık saçtı. Onların ışıklarından yararlanarak yoluma devam ettim."
Beyhakî, Ebu Abs'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Namazlarımı Raşûlullah (s.a.v.)'la beraber kılıyor, sonra Beni Harise yurduna dönüyordum. Yağmurlu, karanlık bir gecede mahallemize dönmek üzere Mescid-i Nebevfden dışarı çıktım. Değneğimden bir nur zuhur etti. 3 nurun aydınlığından yararlanarak Beni Harise yurduna ulaştım."
Beyhakî der ki: Ebu Abs, Bedir gazvesine katılanlardandır.
Ben derim ki, Tabiinden Yezidb. Esved adlı zattan rivayet ettiğimize göre Ebu Abs, Cisr'den gelip Dımaşk camiinde namaz kılarmış. Belki de o karanlık gecede ayak baş parmağı ona aydınlık saçmıştır.
Tufeyl b. Amr ed-Devsf nin hicretten önce Mekke'de İslâm'a girişine dair kıssayı önceki kısımlarda nakletmiştik. Bu kıssada anlatıldığına göre o, kavmim İslâm'a davet etmek için keramet olarak gösterebileceği birşeyi Rasûlullah'tan istemişti. Bu dileği kabul edilmiş olacak ki o, kavmine giderken tepe aşağı inişinde iki gözünün arasında bir nur belirmiş ve etrafa aydınlık saçmış. Bunun üzerine kendisi de: "Allah'ım, korkarım ki kavmim bunun, benim için bir azab olduğunu sanırlar?" demiş, bu yüzden Cenâb-ı Allah da o aydınlığı gözlerinin arasından alıp değneğinin ucuna aktarmıştı ve kavmi de değneğinin ucundaki aydınlığı, kandilden saçılan ışık gibi görmeye başlamışlardı. [9]

Temim Ed-Dârî'nîn Kerameti

Hafız el-Beyhakî, Muaviye b. Harmel'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Medine'nin kara taşlığında bir ateş görüldü. Bunun üzerine Hz. Ömer, Temim ed-Dârfye gelip:
- Şu ateşin yanma gel bakalım, dedi. O da şu karşılığı verdi:
- Ey mü'minlerin emiri, ben kimim, ben neyim ki oraya geleyim?
Hz. Ömer ısrar etti, nihayet o da çaresiz, kalkıp onunla birlikte ateşin yanma geldi. Ben de ikisinin peşinden oraya gittim. Ateşin yanına gittiler. Temim ed-Dârî ateşi elleriyle iteledi, iteledi, nihayet boğaza kadar götürdü. Kendisi de ateşin ardı sıra oraya girdi. Hz. Ömer, o esnada şöyle diyordu:

- Gören, görmeyen gibi değildir (Bu sözünü üç kez tekrarlamıştı.)." [10]

Bu Ümmetten Bir Velinin Kerameti

Keramet de mucizelerden sayılır. Çünkü bir velinin gösterdiği keramet, onun peygamberinin mucizesidir.
Hasan b. Urve, Ebu Sebre en-Nehaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Yemen'den bir adam geldi. Yoldayken eşeği ölmüştü. Kalkıp ab-dest aldı, iki rekat namaz kıldı. Sonra şöyle dua etti: "Allah'ına* ben senin yolunda cihad etmek ve senin rızanı kazanmak amacıyla Define'den kalkıp geldim. Şahadet ederim ki, ser ölüleri diriltir, mezardakileri de canlandırarak çıkarırsın. Bugün beni bir kimsenin minneti altına sokma. Bugün senden eşeğimi diriltmem istiyorum." Adamın böyle dua etmesi üzerine eşeği, kulaklarım çırparak ayağa kalktı."
Beyhakî, bu senedin sahih olduğunu söylemiştir. Böyle bir olay, şeriat sahibi için bir keramettir.
Ebu Bekr b. Ebu'd-Dünya, "Men âşe ba'del-mevti" (Ölümden sonra yaşayan) adlı kitapta, Şa'bf nin şöyle dediğini rivaye etmiştir:
"Allah yolunda gönüllü cihad etmek isteyen bir topluluk, Ye-men'den çıkıp geldi. Yolda iken onlardan birinin eşeği öldü. O adamın kendileriyle birlikte gelmesini istediler, ama adam bu isteklerini kabul etmedi. Kalkıp abdest aldı. Namaz kılda, sonra şöyle dua etti: "Allah'ım, ben Define'den senin yolunda cihad etmek ve rızanı taleb etmek maksadıyla çıkıp geldim ve senin ölüleri diriltip mezardakilerini canlandırarak çıkardığına şahadet ediyorum. Bugün beni hiç kimsenin minneti altına sokma. Senden, eşeğimi diriltmeni istiyorum."
Böyle dedikten sonra eşeğinin yanma gitti. Eşeği de kulaklarım sallayarak ayağa kalktı. Adam da eşeğini semerleyip gemledi. Sonra binip yürüttü, arkadaşlarına ulaştı. Ona dediler ki:
- Sende ne var?
- Bende şu var ki, Allah eşeğimi diriltti. Şa'bî dedi ki:
- Ben o eşeğin Kufe'de satıldığını gördüm."
îbn Ebu'd-Dünya, Müslim b. Abdullah b. Şureyk en-Nehaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"O eşeğin sahibi Naha'dan bir adamdı. Adı, Nubate b. Yezid'di. Hz. Ömer zamanında gazaya çıkmıştı. Umeyre'ye vardığında eşeği ölmüştü, Allah tarafından diriltilen eşeğini bilahare Kufe'de sattı. Kendisine dediler ki:
- Allah'ın senin için dirilttiği eşeğini mi satıyorsun?
- Ya ne yapayım?
Onun aşiretinden bir adam, bu meseleyle ilgili olarak üç beyit söyledi. Ben bu beyti aklımda tutabildim:
"Bizden öyle biri var ki, Allah onun eşeğini diriltti.
Oysa eşeği ölmüş ve bütün organlarıyla mafsalları cansız kalmıştı."
Peygamber (s.a.v.)m süt emişi babında da anlattığımız gibi süt annesi Halime es-Sadiye'nin merkebi, Mekke'ye gelirker (Rasûlullah'ı almadan önce) ağır aksak yürürmüş, ama Rasûlullah'ı emzirmek için yanlarına alıp evlerine dönerken merkebi fevkalade hızlanmıştı. Diğer yolcuların merkeplerini geçip geride bırakmıştı. Bundan başka Rasûlullah'm bereketi, Halime'nin sütünü sağmakta olduğu dişi deve üzerinde de görülmüştü. Koyunlarına, yağlarına, sütlerine de bereket katılmıştı. Allah'ın salat ve selamı Rasûlullah'm üzerine olsun. [11]

Alâ B. Hadremî Île Dîğer Bir Kişinin Olayı

Ebu Bekr b. Ebu'd-Dünya, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ensâr'dan hastalanan bir gencin ziyaretine gittik. Biz yanına varır varmaz vefat etti. Gözlerini kapadık, üzerine bir örtü Örttük Birimiz, onun annesine şöyle dedi:
- Sabırlı ol.
- Öldü mü?
- Evet.
Bunun üzerine annesi, ellerini semaya kaldırarak şöyle dua etti:
- Allah'ım, sana iman ettim. Rasûlünün yanına hicret ettim. Başıma bir musibet geldiğinde sana dua ederdim. Sen de o musibeti üzerimden kaldırırdın. Allah'ım, senden bu musibetten daha ağır bir musibeti üzerime göndermemeni diliyorum. Böyle dua ettikten sonra yüzündeki peçeyi açtı. Biz de onunla beraber yemek yedik."
Beyhakf nin rivayetine göre, o gencin annesi yaşlı ve kör bir kadındı.
Beyhakî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bu ümmette üç şey gördüm. Eğer bu üç şey, İsrail oğullarında bulunsaydı, onu ümmetler kendi aralarında paylaşamazlardı. Dedi ki:
- O üç şey nedir, ey Ebu Hamza? (Ebu Hamza, Enes'in künyesidir.) Enes, şöyle cevap verdi:
- Biz, Rasûlullah'm suffasmda idik. Muhacir bir kadın geldi. Yanında bulûğa ermiş bir de oğlu vardı. Rasûlullah, kadını diğer kadınların yanına kattı. Oğlunu da yanımıza verdi. Çok geçmeden oğlu Medine vebasına yakalandı. Birkaç gün hasta yattı

Sonra vefat etti. Peygamber (s.a.v.), gencin gözlerini kapadı ve defin hazırlığı yapılmasını emretti. Onu yıkamak istediğimizde Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey Enes! Git de durumu çocuğun annesine bildir, dedi. Ben de gidip annesine haber verdim. Annesi gelip cenazenin ayak ucunda oturdu. Ayaklarını tutup şöyle dedi:
- Allah'ım, ben senin için gönüllü olarak Müslüman oldum. Putlara muhalefet edip onlardan uzaklaştım. Kendi arzumla senin için hicret ettim. Allah'ım, putperestleri bana karşı sevindirme. Altından kalkamayacağım daha büyük bir musibeti de bana yükleme.
Allah'a yemin ederim ki, kadın sözünü tamamlamadan ceset halindeki ölü oğlu, ayaklarını kımıldatmaya başladı. Üzerindeki örtüyü attı ve Rasûlullah'm ve annesinin vefatına kadar yaşadı. Sonra Ömer b. Hattab bir ordu hazırladı, ordunun başına komutan olarak da Alâ b. Hadremf yi atadı. Ben de askerler arasmdaydım. Gaza yerimize gittik. Düşmanın bizden önce su başına varıp suyu yok ettiğini gördük. Hava çok sıcaktı, susuzluk bizi bitirdi. Bineklerimiz mahvoldu. Günlerden de cuma idi. Güneş guruba ereceği zaman komutan bize iki rekat namaz kıldırdı. Sonra ellerini semaya kaldırıp dua etmeye başladı. Yemin ederim ki, komutan Alâ b. Hadremî, elini indirmeden yağmur yağmaya başladı. Engebeli yerler, geçitler ve boğazlar su altında kaldı; hem biz içtik, hem de bineklerimize içirdik. Sonra düşmanı takibe başladık, onlar denizi aşıp karşı adaya ulaşmışlardı. Komutan Alâ b. Hadremî, boğazda durup şöyle dua etti:
- Ey yüce, ey ulu, ey yumuşak huylu, ey kerem sahibi Allah'ım! Böyle dua ettikten sonra:
- Bismillah diyerek denizi geçin, dedi. Biz de denizi geçtik, bineklerimizin toynakları bile ıslanmadı. Çok geçmeden düşmanı yakaladık. Bir kısmını öldürdük, bir kısmını da esir aldık. Sonra tekrar boğaza döndük. Alâ b. Hadremî, yine aynı duayı yaptı ve Bismillah diyerek denizi geçin, dedi. Biz de denizi geçtik. Bineklerimizin toynakları dahi ıslanmadı. Çok geçmeden vurulup şehid edildi. Onun için mezar kazdık, yıkayıp mezara defnettik. Defin işini tamamladıktan sonra adamın biri gelip şöyle bir soru sordu:
- Bu kimdir?
- İnsanların en hayırlısı Alâ b. Hadremî'dir.
- Bu yer Ölüleri kabul etmez, dışarı atar. Keşke bunu bir veya iki mil ötedeki bir yere, ölüleri kabul eden bir toprağa defnetseydiniz.
- Arkadaşımızın ne günahı var ki, onu canavarlara bırakacağız. Onu canavarlar mı yesin?
Böyle dedikten sonra onu tekrar mezardan çıkarmaya karar v*;rdik. Mezarının başına vardığımızda mezarı açtık, ama içinde cesedini bulamadık. Mezarın nurla dolduğunu, pırıl pırıl aydınlık saçmakta olduğunu gördük. Tekrar toprak atıp mezarı kapattık ve yolumuza devam ettik."
Buharî, «Tarih» adlı eserde bu kıssayı başka bir senedle nakletmiş-tir.
îbn Ebu'd-Dünya, Sehm b. Müncab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Alâ b. Hadrrmî ile beraber gazaya gittik. O, dua esnasında şöyle dedi:
- Ey bilen, ey yumuşak huylu, ey yüce, ey ulu Allah'ım, biz senin kullarınız. Senin yolunda düşmanınla savaşıyoruz. îçmemiz ve abdest almamız için bize yağmur yağdır. Yağan suları bıraktığımızda bizden başkası o suyu elde edemesin.
Deniz kıyısına gelince de:
- Ey Rabbim! Senin düşmanına ulaşabilmek için bize bir yol yarat, diye dua etti.
Ölüm- hakkında da şöyle dua etmişti:
- Ey Rabbim, cesedimi gizle. Avretimi kimseye gösterme, avretimi görmesi için kimseye de imkan tanıma."
Doğrusunu Allah bilir.
Beyhakî, Alâ b. Hadremfnin bazı arkadaşlarının şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Dicle kıyısına vardık. Nehir med halindeydi, iranlılar ise nehrin öte yarımdaydılar. Müslümanlardan bir adam: "Bismillah" dedi, sonra atını nehre sürdü. Atıyla birlikte su üzerinde yürümeye başladı. Onu gören diğerleri de Bismillah diyerek atlarını nehre sürdüler, su üzerinde yürümeye başladılar. Acemler de onlara bakarak: "Bunlar delidirler, delidirler!" dediler. Sonra yüzlerini çevirip gittiler. Gazaya katılan bizler, eşyalarımızdan eğere takılı bir mızraktan başka birşeyi kaybetmedik. Gazadan çıktıktan sonra ganimet elde ettik. Ganimeti aramızda paylaştık. Adamın biri şöyle diyordu:
- Kim sarıyı beyaza değiştirir?"
Beyhakî, Süleyman b. Muğire'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Müslim el-Holanî, med halinde olup ağaç ve tahta parçalarını kıyıya atan Dicle nehrinin kenarına geldi. Su üzerinde yürümeye başladı, dönüp arkadaşlarına baktı ve şöyle dedi:
- Kaybettiğiniz bir eşyanız var mı M, bize geri vermesi için yüce Allah'a dua edelim."
Beyhakî, bunun senedinin sahih olduğunu söylemiştir.
Ben derim ki: Asıl adı Abdullah b. Sevb olan Müslim el-Holanî ile Esved el-Ansî arasında cereyan eden hadiseyle ilgil açıklama ileride gelecektir. Esved el-Ansî, onu ateşe atarken ateş, Hz. İbrahim'e olduğu gibi ona da serin ve selamet olmuştu. [12]

Zeyd B. Harîce Kıssası Ve Onun Öldükten Sonra Konuşması

O, Hz. Peygamber'in risaletine, ondan sonra Ebu Bekir es-Sıd-dık'm, sonra Ömer'in, sonra Osman'ın hilafetine de şahade etmiştir.
Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Zeyd b. Harice el-Ensârî -ki bu zat, Beni Haris b. Hazrec kabilesin-dendir- Osman b. Affan zamanında vefat etti. Üzerine örtü örtüldü. Sonra göğsünden bir ses duyuldu. Sesin ardı sıra da konuşmaya başladı ve şöyle dedi: "Ahmed ilk kitaptadır. Doğru söyledi, doğru söyledi Ebu Bekir es-Sıddık. O, kendi şahsını ilgilendiren hususlarda zayıf, ama Allah'ın emirleri hususunda güçlüdür. İlk kitaptadır. Doğru Söyledi, doğru söyledi Hattab oğlu Ömer. O da güçlüdür, emin kimsedir. İlk kitaptadır. Doğru söyledi, doğru söyledi Osman b. Affan. Bu, onların yolundadır. Dördü gitti, ikisi kaldı. Fitneler geldi, güçlü zayıfı yedi. Kıyamet koptu. Ordunuz hakkında da size haber gelecektir. Eriş kuyusu. Eriş kuyusu nedir?"
"Men âşe ba'de'l-mevti" (Ölümden sonra yaşayan) adlı kitabında îbn Ebu'd-Dünya, İsmail b. Ebi Halid'in şöyle dediğin rivayet etmiştir:
"Yezid b. Numan b, Beşir, Kasım b. Abdurrahman'ın zikir halkasına, babası Numan b. Beşir'in annesine gönderdiği mektubu getirdi. Mektupta şunlar yazılıydı:
Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla.
Numan b. Beşir'den, annesi Ümmü Abdullah binti Ebi Haşim'e, sana selam olsun. Ben, kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'a hamd ederim. Zeyd b. Harice hakkında sana yazmam için bana mektup göndermişsin. Onun durumu şöyle oldu: Boğazında bir sancı meydana geldi. O zaman o, Medinelilerin en sağhklısıydı, ama boğazından sancı tuttu. Sabah namazıyla ikindi namazı arasında vefat etti. Sırt üstü yatırdık. Onu, iki aba ve bir de örtüyle örttük. O esnada biri yanıma geldi. Ben de akşam namazından sonra tesbihat yapıyordum. Gelen adam şöyle dedi:
- Zeyd, öldükten sonra konuştu.
Ben de süratle oraya gittim. Ensâr'dan bir kalabalık, başında toplanmıştı. Onun şöyle dediğini anlatıyorlardı: Ortadaki olan, üç kişinin en güçlüsüdür. Allah yolunda, kınayıcmın kınamasına aldırış etmez; Güçlülerinin, zayıflarını yenmelerini insanlara emretmez. Abdullah, mü'minlerin emiridir. Doğru söyledi, doğru söyledi. Bu, ilk kitaptadır. Osmaıı, mü'minlerin emiridir. O, insanların birçok suçlarım bağışlar. İkisi gitti, dördü kaldı. Sonra insanlar anlaşmazlığa düştüler. Birbirlerini yediler, düzen ve intizam kalmadı. Hepsi meydana çıktı, sadece ikiniz kaldınız. Sonra mü'minler vazgeçtiler. Allah'ın kitabı ve kaderidir ey insanlar. Emirinize yönelin, emrini dinleyin, itaat edin. Her kim yüz çevirirse, kanla karşılaşmasın. Allah'ın emri, takdir edilmiş bir kaderdir. Allahü Ekber. İşte şu Cennet, şu da Cehennem'dir. Peygamberlerle sıddıklar, size selam olsun, diyorlar. Ey Abdullah b. Ravaha! Babam Harice ile Sa'd'ı duydun mu? "Orada sırtını çevirip yüzgeri edeni, malını toplayıp kimseye hakkını vermeden saklayanı çağıran, deriyi soyup kavuran, alevli ateş vardır." (ei-Meâric, 15-19.)
Dinleyin, dinleyin» diyordu. Birbirimize baktık, sesin, örtünün altından geldiğini anladık. Yüzündeki örtüyü açtık, şöyle dedi: "Bu, Ah-med'dir. Allah'ın Rasûlü'dür. Selam sana ey Allah'ın Rasûlü. Allah'ın rahmeti ile bereketi senin üzerine olsun. Ebu Bekir es-Sıddık emirdir.
Rasûlullah'm halifesidir. Bedenen zayıftır, ama Allah'ın emri hususunda güçlüdür. Doğru söyledi, doğru söyledi. İlk kitaptadır."
Hafiz el-Beyhakî, bunun senedinin sahih olduğunu söylemiştir. «Tarih» adlı eserde Buharî dedi ki:
"Zeyd b. Harice el-Hazrecî el-Ensârî, Bedir gazvesine katılmış olup Hz. Osman zamanında vefat etmiştir. Öldükten sonra konuşan kişi odur."
İbn Ebu'd-Dünya, Abdullah b. Ubeyd el-Ensarî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Beni Seleme kabilesinden bir adam, öldükten sonra konuştu ve
şöyle dedi:
- Muhammed, Allah Rasûlüdür. Ebu Bekir doğru sözlüdür. Osman, yumuşak huylu ve merhametlidir. Ama Hz. Ömer hakkında ne dediğini bilmiyorum."
Hafiz el-Beyhakî, Abdullah b. Ubeyd el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Sıffin veya Cemel savaşında biz ölüleri toplarken, ölüler arasında bulunan Ensâr'dan Ölmüş bir adam şöyle konuşmuştu: "Muhammed, Allah'ın Rasûlüdür. Ebu Bekir, doğru sözlüdür. Ömer şehiddir. Osman merhametlidir." Böyle dedikten sonra sustu."
Hişam b. Ammar da, «el-Ba's» adlı kitapta bu hadiseyi anlatmıştır. [13]

Ölülerin Konuşmaları Ve Tuhaf Halleri

Hakem b. Hişam es-Sakafî, Rebi' b. Hiraş el-Absî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kardeşim Rebi' b. Hiraş hastalandı. Tedavisini yaptım. Ancak daha sonra vefat etti. Onu yıkayıp kefenledikten sonra mezarına götürdük. Mezara götürürken üzerindeki örtüyü attı, sonra:
- Esselamü Aleyküm, dedi. Biz de:
- Ve aleykesselam, yine dünyaya geri mi geldin? diye sorduk. O da

şu cevabı verdi:
- Evet. Sizden ayrıldıktan sonra Rabbimin huzuruna vardım. Beni rahatlık ve hoşlukla karşıladı. Rabbim öfkeli değildi. Sonra bana yeşil ipekten elbiseler giydirdi. Eğer size müjde vermek için kendisinden izin isteseydim, bu yetkiyi bana verirdi. Durum gördüğünüz gibidir. Doğru olun, Rabbinize yaklaşın. Müjde verin, nefret ettirmeyin.
Bu sözünü söyledikten sonra suya düşen bir çakıl tanesi gibi oldu." [14]

Küçük Çocuklar Ve Dilsizlerin Konuşmaları

Beyhakî, Ali b. Ahmed b. Abdan kanalı ile Muaykib el-Yemanî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Veda haccını ifa ettim. Mekke'ye gidip bir eve girdim. Orada Hz. Peygamber (s.a.v.)'i gördüm. Yüzü dolunay gibiydi. Ondan hayret verici birşey duydum. Adamın biri, yeni doğan çocuğunu doğumunun ilk gününde Rasûlullah'a getirdi. Rasûlullah, o bir günlük bebeğe şöyle sordu:
- Ben kimim?
- Sen Allah'ın Rasûlüsün.
- Doğru söyledin. Allah seni mübarek kılsın.
Rasûlullah, çocuğa böyle dedikten sonra sözünü şöyle sürdürdü: "Bu çocuk, gençlik çağına erinceye kadar artık hiç konuşmayacaktır."
Babam dedi ki: Biz o çocuğa, «Müberekü'l-Yemame» adını taktık. Şasune dedi ki: Ben, Ma'mer'e uğradım, ama ondan böyle birşey duymadım."
Ben derim ki: insanlar bu hadis yüzünden Muhammed b. Yunus el-Kadimî hakkında konuşmuşlar, onu inkar etmişler ve bu şeyhini de ga-ribsemişlerdir. Aslında bu, ne aklen ne de şer'an inkar edilecek birşey değildir. Sahih hadiste de sabit olduğu gibi Cüreyc el-Abid, fahişe bir kadının bebeğini konuşturmuş ve çocuğa şöyle bir soru sormuş:
- Ey Ebu Yunus, sen kimin oğlusun?
- Çobanın oğluyum!
Bunun üzerine israil oğulları, Cüreyc el-Abid'în suçsuz olduğunu anlamışlardı. Ona nisbet edilen fuhşun gerçek olmadığına inanmışlardı.
Beyhakî, Şemr b. Atiyye'nin şeyhlerinden birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Gençlik yaşma vardığı halde doğumundan beri konuşmayan bir adamı Rasûlullah'a getirdiler. Rasûlullah, ona sordu:
- Ben kimim?
- Sen Allah'ın rasûlüsün."
Hakim, Şemr b. Atiyye'nin şeyhlerinden birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kadının biri, hareket etme çağına gelmiş oğlunu Rasûlullah'a getirdi ve şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, oğlum doğduğundan beri hiç konuşmadı. Rasûlullah:
- Onu yanıma getir, dedi. Kadın da oğlunu Rasûlullah'm yanına yaklaştırdı. Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Ben kimim? diye sorunca çocuk:
- Sen Allah Hasûlüsün, diye cevap verdi." [15]

Hastalığa Yakalanan Ve Rasûlullah'ın Duası Üzerine Iyîleşen Kîşîler

imam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kadının biri, çocuğunu Rasûlullah'a getirip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, şu çocuğumu cin çarpmış. Yemek esnasmda cinler tarafından yakalanıyor, o da yemeğimizin tadını kaçırıyor.
Kadının böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), eliyle çocuğun göğsünü mes-hetti, ona dua etti. Çocuk kustu, ağzından siyah köpek yavrusu gibi birşey çıkıp kaçtı, gitti."
Ebu Bekr el-Bezzar, Ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.) Mekke'de idi. Ensâr'dan bir kadın, ona gelip
şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, doğrusu şu habis beni mağlub etti. Peygamber (s.a.v.) de ona şöyle karşılık verdi:
- Eğer başına gelen bu musibete sabredersen, kıyamet gününde günahsız ve hesapsız olarak gelirsin.
- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Rabbimin huzuruna varıncaya kadar bu eziyete katlanacak ve sabredeceğim. Yalnız şu murdarın benim elbiselerimi soymasından (ve avret yerlerimin görünmesinden) korkuyorum. Kadının böyle demesi üzerine Peygamber (s.a.v.) onun için dua etti.
Kadın, cinlerin kendisine gelmesinden korktuğu zaman Ka'be'nin yanına gelir, Ka'be örtüsüne tutunur ve cinlere: "Defol" derdi. Cinler de defolup giderlerdi."
imam Ahmed b. Hanbel, Atâ b. Ebi Rebah'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"îbn Abbas bana dedi ki:
- Sana Cennetlik kadınlardan birini göstereyim mi?
- Göster bakalım.
- Şu siyahi kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle demişti: "Ben sara hastalığına yakalanıyor ve düşüp bayılıyorum. Baygın iken üstüm başım açılıyor. Benim için Allah'a dua et. Rasûlullah da ona şöyle karşılık vermişti: "Dilersen sabredersin ve karşılığında Cennet senin olur. Yok eğer istersen sana afiyet vermesi için Allah'a dua ederim." Kadın da şöyle demişti: Hayır sabredeceğim. Yalnız Allah'a dua et de ben baygın iken üstüm başım açılmasın, avret yerlerim görünmesin." Kadının böyle demesi üzerine Rasûlullah onun için dua etmişti."
Hafiz Ibn Esir'in «el-Gabe» adlı eserinde anlattığına göre Ümmü Zü-fer adındaki bu kadın, tâ eskiden beri Hüveylid kız Hatice'nin tarakçı-sıymış ve Atâ b. Ebi Keban'ın zamanına kadar da yaşamış. Doğrusunu Allah bilir.
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sıtma hastalığı, Rasûlullah'm yanma geldi ve ona şöyle dedi:
- Ey Allah'ın Rasûlü! Beni kavminden (veya ashabından) en çok sevdiğin adamın üzerine gönder).
- Ensâr'a git.
Sıtma hastalığı Ensâr'ın üzerine gitti, onları baygın hale getirip yataklara düşürdü. Onlar da Rasûlullah'a gelip şöyle dediler:
- Ya Rasulallah, sıtmaya yakalandık, Allah'a bizim için dua et de şifaya kavuşalım.
Rasûlullah, onlar için dua etti ve sıtmadan kurtuldular- Kadının biri, Rasûlullah'm peşine düşüp şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, benim için de Allah'a dua et. Ben de Ensâr'danım. Onlara dua ettiğin gibi benim için de Allah'a dua et.
- Senin için dua mı edeyim ki bu hastalıktan kurtulasm, ya da bu hastalığa katlanıp ta Cennet mi sana vacib olsun. Bunlardan hangisini daha çok istersin?
- Hayır, vallahi ya Rasulallah, aksine ben üç gün sabrederim ve Allah'a yemin ederim ki, onun Cennet'ini (kendi açımdan) tehlikeye sokmam!"
Beyhakî, Selman-ı Farisî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sıtma hastalığı, Rasûlullah'm yanına girmek için izin istedi. îzin verilince de yanma gelip durdu. Rasûlullah, ona şöyle sordu:
- Sen kimsin?
- Ben sıtma hastalığıyım. Eli zayıflatır, kanı emerim!
- Kübalılara git.
Sıtma hastalığı, Kübalılara gidip musallat oldu. Onlar da Rasûlullah'a geldiler, yüzleri sararmıştı. Hastalıktan şikayetçi oldular. Rasûlullah, onlara şöyle sordu:
- Ne istiyorsunuz? İsterseniz sizin için Allah'a dua ederim, bu hastalıktan kurtulursunuz. Eğer dilerseniz bu hastalığı şikayet etmeyin ki, günahlarınızı üzerinizden düşürsün.
Onlar da:
- Şikayet etmiyor, bu hastalığı kendi haline bırakıyoruz ya Rasulallah, dediler."
Hicret bahsinin baş kısmında da anlattığımız gibi Rasûlullah(s.a.v.) Medineliler için, Medine'deki sıtma hastalığının Cühfe'ye gönderilmesi gayesiyle Allah'a dua etmiş, yüce Allah da onun bu duasına icabet etmişti. O zamanlar Medine, Allah'ın topraklarında en vebalı, en hastalıklı bir yerdi. Cenâb-ı Allah rasûlünün oraya yerleşmesi bereketine orayı sağlıklı bir hale getirdi. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), Medineliler
için dua etmişti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Osman b. Hanif in şöyle dediğini rivayet
etmiştir:
Âmâ (kör) bir adam, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, benim için Allah'a dua et de afiyet ihsan etsin.
- İstersen ahiretin için olsun, istersen de senin için dua edeyim.
- Hayır, benim için Allah'a dua et.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o âmâ adama, abdest alıp iki rekat namaz kılmasını ve şöyle dua etmesini emir buyurdu: "Allah'ım! Rahmet peygamberi olan peygamberin Muhammed yüzü suyu hürmetine sana yöneliyor ve senden diliyorum. Ya Muhammed, şu ihtiyacım için sana yöneliyorum. Sen de hüküm ver ve bu hususta benim için şefaatçi ol. Ya Rab, onu da benim için şefaatçi kıl.
Bu duayı defalarca yaptı ve şifa buldu."
Tirmizî, bunun hasen, sahih ve garip bir hadis olduğunu söylemiştir.
Beyhakî ile Hakim, Osman b. Hanifin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir.
"Amâ bir adam, Rasûlullah'a gelip gözlerinin görmediğinden şikayetçi olarak şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, elimden tutup beni dolaştıracak bir kimse yok. Bu da benim için çok zor oluyor.
Rasûlullah ona dedi ki:
- İbriği getir. Abdest al, iki rekat namaz kıl, sonra da şöyle dua et: "Allah'ım! Rahmet peygamberi olan peygamberin Muhammed'in yüzü suyu hürmetine sana yöneliyor ve senden diliyorum. Ya Muhammed, seni vasıta kılarak Rabbime yöneliyorum ki gözlerimi açsın. Allah'ım, Muhammed'i benim için şefaatçi kıl.

Osman dedi ki: Allah'a yemin ederim ki, biz o meclisten ayrılmadan ve söz de uzamadan o adam geldi, sanki gözleri hiç körlük görmemiş gibiydi."
Ebu Bekr b. Ebi Şeybe, Atjdülaziz b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Habib b. Merid"şöyle dedi: Babam, Rasûlullah'm yanma gitti. Gözlerine beyaz bir perde çekilmişti. Hiçbir şey göremiyordu Rasûlullah, ona sordu:
- Nedir başına gelen bu hal?
- Ben devemi otlatıyordum. Farkında olmadan bîr yılanın karnına bastım ve gözlerim görmez oldu.
Rasûlullah, onun gözlerine üfledi ve görmeye başladı. Öyleki ben seksen yaşındayken bile onun iğne deliğine iplik geçirdiğini gördüm."
Beyhakî, Katade b. Numan'dan rivayet etti ki, onun gözlerine bir darbe isabet etmiş, gözlerinin siyahı yanakları üzerine aktığı halde Rasûlullah, onu alıp tekrar yerine yerleştirmiş ve iyileştikten sonra gözlerinden hangisinin o darbeye maruz kaldığını dahi bilememiş.
Ben derim ki: Bu hadiseyle ilgili rivayet, Uhud gazvesi bahsinde anlatılmıştı. Ebu Rafi'in öldürülmesi bahsinde de anlattığımız gibi Rasûlullah (s.a.v.), mübarek elini Cabir b. Atik'in kınlan bacağına sürmüş ve bacağı hemen o anda iyileşmişti.
Beyhakî de Muhammed b. HatüVın ateşte yanan elini Rasûlullah'm kendi mübarek eliyle meshettiğini ve o anda şifa bulduğunu anlatmıştır. Yine Rasûlullah (s.a.v.)'ın Şurahbil el-Cu'ffnin avucuna üflediğini ve avucundaki yaranın o anda iyileştiğini nakletmiştir.
Ben derim ki: Hayber gazvesi bahsinde de anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebu Talib'in ağrıyan gözüne üflemiş ve gözleri şifa bulmuştu.
Tirmizî de Hz. Ali'nin, Kur'ân'ı ezberlemek için Rasûlullah taraûn-dan kendisine öğretilen duayı okuduktan sonra Kur'ân'ı ezberlediğini ifade ettiğini söylemiştir'
Sahih hadiste ifade edildiği gibi Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Hüreyre ile sahabelerden bir topluluğa hitaben şöyle buyurmuştur:
- Bugün kim abasını sererse o, benim söylediğim sözlerden hiçbirini unutmayacaktır.
Ebu Hüreyre diyor ki:
"Ben abamı serdim ve Rasûlullah'm yaptığı o konuşmadaki kelimelerden hiçbirini unutmadım."
Denildi ki: Bu, Ebu Hüreyre'nin o gün duyduğu herşeyi hıfzetmesi ile neticelendi. Hatta o günden sonra yapılan nebevî konuşmaları da hıfzetmesi ile neticelendiğini söyleyenler olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd b. Ebi Vakkas için de dua etmiş ve onun bu duası neticesinde Sa'd, şifa bulmuştu.
Beyhakfnin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), hastalanan amcası Ebu Talib için dua etmişti. Ebu Talib, kendisi için Rabbine dua etmesini Rasûlullah'tan taleb etmiş, Rasûlullah da ona dua etmiş ve o anda Ebu Talib şifa bulmuştu.
Bu konudaki hadisler çoktur. Tamamını burada nakletmek çok yer işgal edecektir. Beyhakî, bu tür birçok güzel hadis nakletmiştir. Ancak biz bunların bir kısmına işaret ettik ve senedi zayıf olanları nakletmedik. Naklettiklerimizle yetindik, diğerlerini bıraktık. Yardımına baş vurulacak olan zat yüce Allah'tır.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde anlatıldığına göre Cabir b. Abdullah, yorgun ve bitkin düşmüş bir deve üzerinde gitmekteydi. Deve, yürüyemez hale gelmişti. Cabir, onu salıvermek istemişti. Bunu anlatırken de şöyle demişti:
"Rasûlullah (s.a.v.), arkadan gelip bana yetişti. Deveme bir darbe vurdu ve benim için de dua etti. Ondan sonra devem, görülmemiş bir hızla yürümeye başladı."
Başka bir rivayete göre ise Cabir şöyle demiştir: "Ondan sonra devem öyle bir yürüyüşle yürüyordu ki, bütün develerin önüne geçiyordu. Hatta ben onu yavaşlatmak için yularım tutup çekiyordum, ama ona bir türlü güç yetiremiyordum. Sonra Rasûlullah bana sordu:
- Deveni nasıl buluyorsun?
- Senin bereketin ona ulaştı ya Rasulallah, dedim.
Bundan sonra Cabir, Rasûlullah'm o deveyi kendisinden satın almış olduğunu anlatıyor. Ancak raviler, deveyi Rasûlullah'a kaça sattığı hususunda muhtelif görüşler ileri sürmüşlerdir. Yalnız Cabir, deveyi Rasûlullah'a satarken Medine'ye kadar kendisinin deve üstünde gitmesini, Medine'ye vardıktan sonra deveyi kendisine teslim etme şartını ileri sürmüş, Medine'ye varınca da deveyi götürüp Rasûlullah'a teslim etmiş. Rasûlullah da bedelini ona fazlasıyla ödemiş, sonra da deveyi serbest bırakmış."
Beyhakî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: 'İnsanlar duydukları bir gürültüden paniğe kapıldılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talha'rnn ağır yürüyen bir atma bindi. Onu koşturarak gitti. Rasûlullah'm ardı sıra insanlar da bineklerine binip gürültünün duyulduğu tarafa gittiler. Ancak Rasûlullah, onlardan önce olay yerine gitmiş ve dönmüştü. Dönerken de oraya gitmekte olanlara:
- Paniğe kapılmayın, iş oldu bitti, demişti.
Allah'a yemin ederim ki, Ebu Talha'rnn o atanı o günden sonra geçen başka bir at görülmedi."
- Beyhakî, Ebu Bekr el-Kadî tarikiyle Cuayl el-Eşcaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir gazaya gittim. Ben, zayıf ve güçsüz atımın üzerindeydim. İnsanların gerisinde kalıyordum. Rasûlullah, arkadan bana ulaşıp:

- Yürü ey at sahibi, dedi. Ben de:
- Ya Rasulallah, atma güçsüz ve zayıf, diye karşılık verdim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), yanındaki kırbacı kaldırıp atıma vurdu ve:
- Allah'ım, atım ona mübarek kıl, dedi. Bir de baktım, ki atım herkesin önüne geçmiş, ben de onun yularını tutup çekiyorum. Ben ondan doğan yavruları 12.000 dirheme sattım."
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Adamın biri, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi:
- Ben bir kadınla evlendim.
- Ona baktın mı (Yani onu gördün mü)? Çünkü Ensâr'ın gözlerinde birşeyler vardır. (Gözleri arızalıdır).
- Ona baktım, onu gördüm.
- Ona ne kadar mehir verdin?
Adam, verdiği mehrin miktarını söyleyince, Rasûlullah şöyle buyurdu:
- Sanki altın ve gümüşleri şu dağlardan yontuyorlar da öyle veriyorlar. (Bu paralan nereden bulup getiriyorlar?) Bugün yanımızda sana verecek birşey yok, ama seni bir yere göndereceğim, belki oradan birşeyler elde edersin.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), onu Beni Abs kabilesine gönderdi. Sonra adam gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulaüah, devem beni oraya götüremedi. Devem güçsüzdür. Adamın böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), deveye binecek-
miş gibi yaparak elini devenin üzerine koydu. Sonra ayağıyla ona bir tekme attı. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, o devenin, sürücüsünü geride bıraktığını gördüm."
Beyhakî, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Adamın biri, bir deve satın alıp Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle dedi:
- Ben bir deve satın aldım. Allah'a dua et de onu bana mübarek kılsın, uğurlu etsin.
- Allah'ım, devesini ona mübarek kıl, uğurlu et.
Çok geçmeden devesi öldü. Sonra başka bir deve alıp Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma getirdi ve şöyle dedi:
- Ben bir deve satın aldım. Allah'a dua et de onu bana mübarek kd-sın, uğurlu yapsın.
- Allah'ım, devesini ona mübarek ve uğurlu kıl.
Çok geçmeden devesi öldü. Başka bir deve alıp Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına getirdi ve şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, iki deve satın aldım. Onları bana mübarek ve uğurlu kılması için Allah'a dua ettin. Şimdi de Allah'a dua et de beni buna bindirsin. Binmeyi bana nasib etsin.
- Allah'ım, bunu devesine bindir.
Rasûlullah'm bu duası bereketiyle o deve, o adamın yanında yirmi sene kaldı."
Beyhakî dedi ki: Bu, mürsel bir rivayettir. Rasûlullah (s.a.v.)'ın önceki iki deve için yapmış olduğu dua ahirete mütaallik oldu.
Hafiz el-Beyhakî, Habib b. Asaf m şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kavmimden birkaç kişiyle birlikte bir gazasında Rasûluîlah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle dedik:
- Seninle birlikte savaşa katılmak istiyoruz.
- Siz Müslüman oldunuz mu?
- Hayır.
- Biz, müşriklere karşı başka müşriklerden yardım kabul etmeyiz.
Rasûlullah'm böyle demesi üzerine Müslüman olduk. Ben de onunla birlikte savaşa katıldım. Omuzumdan bir darbe yedim Yaram derin olduğundan ellerim askıda kaldı. Kımıldatamadım. Bunun üzerine Rasûlullah'm yanına gittim. Koluma üfledi ve yerine yerleştirdi. Kolum iyileşti, şifa buldum. Sonra da bana o darbeyi vuran adamı öldürdüm. Öldürdükten sonra onun kızıyla evlendim. Bilahare eşim bana şöyle dedi:
- Şu damgayı sana vuran adamı yok ettin.
Ben de ona şöyle dedim:
- Senin babanı acele Cehennem'e gönderen adamım! Onu yok ettim," [16]

Rasûlullah'ın Hayır Duaları

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, îbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), def-i hacet için dışarı çıktı. Ben de onun için ab-dest suyu hazırlayıp bir yere koydum. Dönüp gelince, suyu gördü ve:
- Bunu kim yaptı? diye sordu. Sahabeler de:
- îbn Abbas yaptı, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Allah'ım, onu dinde fakih kıl, diye dua etti." Beyhakî, tbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), elini omuzuma koydu, sonra:
- Allah'ım, onu dinde fakih lal ve ona tevili öğret, diye dua etti. Allah da Rasûlünün, amcası oğlu hakkında yapmış olduğu bu

duaya icabet buyurdu."
îbn Abbas, fıkıhta imamdı. Onun yolundan gidilir. Onun hidayetiy-le hidayetlenilirdi. Onun çizdiği yoldan gidilir ve şeriat ilimlerinde onun izi takib edilirdi. Özellikle tevil ilmi dediğimiz tefsirde, o bir önderdi. Kendisinden önceki sahabelerin ilimleri ve kendisinin amcası oğlu Rasûlullah'tan dinlediği sözler, onun aklında yer ve iz yapmıştı. A'meş, Abdullah b. Mesud'un bu konuda şöyle dediğini rivayet etmiştir;
"Eğer îbn Abbas, bizim zamanımıza kadar yaşasaydı, bizden hiçbiri onunla geçinemezdi. Onlara şöyle derdi: "İbn Abbas, ne güzel bir Kur'ân tercümanıdır." îbn Abbas, Abdullah b. Mesud'dan otuz küsur sene sonra vefat etmiştir. Bu süre zarfında kim bilir daha ne kadar ilim tahsil etmiştir. Onun ashabından birinden rivayet ettiğimize göre îbn Abbas, arefe gününün akşamında arkadaşlarına el-Bakara sûresini (veya başka bir sûreyi) tefsir etmişti. Eğer onun bu tefsirini Rumlar, Türkler ve Deylemliler duysalardı, Müslüman olurlardı. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut lalsın.
Sahih hadiste belirtildiğine göre Peygamber (s.a.v.), Enes b. Ma-lik'in mal ve evladının çok olması için dua etmiş ve bu duası gerçekleşmiştir.
Tirmizî, Ebu Halde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Ali'ye dedim ki:
- Enes, Peygamber (s.a.v.)'den hadis dinledi mi?
- Ona on sene süreyle hizmet etti. Rasûlullah da onun için dua etti.
Onun bir bahçesi vardı ki, senede iki kez ürün verirdi. Bahçesinde misk kokusu saçan fesleğenler vardı."
Sahih hadiste sabit olduğuna göre, bizim de rivayet ettiğimiz gibi Enes'in yüz küsur veya yüze yakın çocuğu olmuştur. Bir rivayete göre Peygamber (s.a.v.), onun için: "Allah'ım, onun Ömrünü uzat." diye dua etmiş. Bu dua bereketiyle Enes, yüz sene yaşamıştır. Rasûlullah (s.a.v.), evlendikleri ilk gecenin ertesi günü Ümmü Süleym ile Ebu Talha için dua etmiş, bu dua bereketiyle onların bir çocukları dünyaya gelmiş, Rasûlulîah da ona Abdullah adını vermişti. Onun dokuz çocuğu olmuş, hepsi de Kur'ân'ı ezberlemişlerdi. Bu husus, sahih hadiste sabittir.
«Sahih-i Müslim» de Ebu Kesir el-Anberf nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Ebu Hüreyre, Rasûlullah'tan annesi için dua etmesini ve bu dua bereketiyle Allah'ın ona hidayet nasib etmesini dilemişti. Rasûlullah da Ebu Hüreyre'nin annesine dua etmişti. Duadan sonra Ebu Hüreyre eve gitmiş, annesinin kapı arkasında boy abdesti aldığını görmüştü. Annesi abdestini tamamladıktan sonra:
- Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim, demişti. Ebu Hüreyre de sevinçten ağlamaya başlamış, sonra gidip durumu Rasûlullah'a haber vermiş ve Allah'ın, kendisiyle annesini mü'minlere sevimli kılmasını temin etmek için kendilerine dua etmesini Rasûlullah'tan dilemiş, Rasûlullah da her ikisi için dua etmiş ve Allah, annesiyle Ebu Hüreyre'yi mü'minlere sevdirmişti. Bu hususta Ebu Hüreyre şöyle demiştir: "Mü'min erkek ve kadınların tamamı bizi seviyordu." Ebu Hüreyre bu konuda doğru söylemiştir. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın. Bu duanın müstecab oluşunu tamamlayan hususlardan biri de şudur ki; Cenâb-ı Allah, Ebu Hüreyre'yi, cuma gününde adını andırarak meşhur kılmıştır. Çünkü insanlar, cuma günü hutbeden önce onun rivayet ettiği hadisin okunmasıyla onu yad ederler. Bu da kaderin bir rabıtası ve manevi takdirdir.
Sahih hadiste belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), hasta olan Sa'd b. Ebi Vakkas için dua etmiş ve o, bu dua bereketiyle afiyet bulmuştu. Yine Rasûlullah (s.a.v.), onun duasının müstecab olması için dua etmiş ve şöyle demişti: "Allah'ım, duasına icabet et. Attığını da hedefine ulaştır." Gerçekten böyle olmuştu. O, ne güzel bir seriyye ve ordu komutanıydı.
Rasûlullah (s.a.v.), yalan şahadette bulunduğu zaman Ebu Sa'de Usame b. Katade'ye beddua etmiş, ömrünün uzamasını fakirliğinin çoğalmasını, fitnelere maruz kalmasını Allah'tan dilemişti ve bu husus da gerçekleşmişti. O adama bu husus sorulduğunda şöyle cevap verirdi:
"Yaşlı ve fitneye maruz kalmış bir ihtiyarım. Bana Sa'd'm bedduası isabet etti."
«Sahih-i Buharî»de ve diğer kitaplarda sabit olduğuna göre Ra-sûlullah (s.a.v.), Saib b. Yezid için dua etmiş, elini onun basma sürmüştü. Bunun üzerine Saib'in ömrü uzamış, doksan dört yaşına varmıştı. O yaşa vardığı halde vücudu dimdikti. Rasûlullah'm elinin değdiği yerde saçları ağarmamıştı. Duyulan ve kuvveti sağlamdı."
tmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Zeyd el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v) bana:
- Yanıma yaklaş, dedi ve elini başıma sürdü. Sonra: "Allah'ım, bunu güzel yap. Güzelliğini devamlı kıl." diye dua etti. Ebu Zeyd, yüz küsur sene yaşadı, sakalında birkaç kıldan başka beyaz kıl yoktu. Vefat edinceye kadar yüzü kırışmadı."
Beyhakî, buna benzer birçok rivayetlerde bulunmuştur ki, bu rivayetlerde sadra şifa verici, amacı gerçekleştirici ifadeler vardır.
îmam Ahmed b. Hanbel, Mutemir b. Süleyman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Babamın, Ebu Alâ'dan bahsederken şöyle dediğini işittim:
"Öldüğü yerde Katade b. Malhan'm yanındaydım. Evin arka kısmında bir adamla karşılaştım. Katade'ye çok benziyordu Rasûlullah (s.a.v.), elini onun yüzüne sürmüştü. Daha önce onu her ne zaman görürsem yüzünde sanki yağ vardı."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olduğuna göre Peygamber (s.a.v.), yeni evlendiği için üzerinde safran boyalı bir zırh gördüğü Ab-durrahman b. Avf için bereket duası yapmış, Cenâb-ı Allah da ra-sûlünün bu duasına icabet etmiş ve Abdurrahman'm ticaret yolu açılmış, birçok ganimetler elde etmiş, bol miktarda mal sahibi olmuştu. Öy-leki o vefat ettiği

zaman dört karısından her biri kendi payına düşen sekizde birlik hissenin dörtte biri olarak seksen bin dinarı miras almıştı.
Hadiste sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Urve b. Ebu Ca'd el-Mazinf ye -bir koyun satın alması için- bir dinar vermiş, c da bu parayla iki koyun satın almış, koyunlardan birini bir dinara satmış ve Rasûlullah (s.a.v.)'a bir dinar ve bir de koyun getirmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona:
- Yaptığın alış verişte Allah sana bereket versin, demişti.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), alış verişinde ona bereket duası yapmıştı. O da toprak satın alsa bile kazanç sağlardı.
Buharı, Ebu Ukayl'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Dedem Abdullah b. Hişam, beni pazara götürür, orada yiyecek maddeleri satın alırdı. İbn Zübeyr ile İbn Ömer, ona rastlayıp şöyle derlerdi:
"Bizi ahş verişine ortak et. Zira Rasûlullah (s.a.v.), senin için bereket duası yapmıştır." Böyle demeleri üzerine o da onları alış verişine ortak ederdi. Bazen bir deve yükü mal kazanır, onu olduğu gibi eve gönderirdi."
Beyhakî, Bilal'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Soğuk bir günde, sabah ezanını okudum. Peygamber (s.a.v.), evden çıkıp geldi, mescitte bir kişi dahi göremedi.
- İnsanlar nerede? diye sordu.
- Soğuk, mescide gelmelerini engelledi, dedim. .
- Allah'ım, soğuru onlardan gider, dedi.
- Böyle demesi üzerine cemaatın mescide gelmeye başladıklarını gördüm." .
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hanz kanalı ile îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) ile Hattab oğlu Ömer, beraberce yola çıktılar. Yolda giderlerken kendilerine bir kadın rastladı ve şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Ben, Müslüman ve iffetli bir kadınım. Evimde kocam var, ama o da kadın gibidir.
Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Kocanı bana çağır, dedi. Kadın da gidip kocasını çağırdı. Kocası boncuk imalatçısıydı. Rasûlullah, ona sordu:
- Ey Allah'ın kulu, karın hakkında ne dersin?
- Seni yücelten Allah'a yemin ederim ki, onunla sık sık cinsel temasta bulunduğumdan ve gusül yaptığımdan saçım hiç kuramadı.
Adamın böyle demesi üzerine karısı:
- Ayda sadece bir kez yapıyor bu işi, dedi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Sen kocana kızıyor musun? diye sorunca karısı:
- Evet, diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Başlarınızı birbirinize yaklaştırın, dedi. Başlarını birbirlerine yaklaştırdılar. Rasûlullah, kadının alnını kocasının alnının üzerine koydu, sonra da:
- Allah'ım, bunları birbirine ısındır ve aralarına sevgi koy, diye dua etti. Sonra da Hattab oğlu Ömer'le birlikte sergiciler çarşısına uğradı. O kadın, başı üzerinde bir post bulunduğu halde Rasûlullah'm karşısına çıktı. Rasûlullah'ı görür görmez başındaki postu yere nrlattı ve gelip ayaklarını öpmeye başladı. Rasûlullah da:
- Kocanla aran nasıl? diye sordu. Kadın:
- Seni yücelten Allah'a yemin ederim ki, eski, yeni hiçbir şey bana onun kadar sevimli değildir, diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Ben, Allah Rasûlü olduğuma şahadet ederim, dedi. Ömer de:
- Ben de senin Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederim, dedi." Ebul-Kasım el-Beğavî, Kamil b. Tarha kanalı ile Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın birinin bir oğlu oldu. Onu alıp Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdi. Rasûlullah da o çocuğun bereketli ve uğurlu olması için dua etti. Alnını tuttu. Alnında at yejesi gibi saç bitiverdi. Nihayet çocuk gelişip delikanlı oldu. Haricîlerin görüşlerini benimseyince alnındaki saç düştü. Babası Haricîlere katılmasından korktuğu için onu bir yere hapsedip bağladı. Biz yanına gidip öğüt verdik ve kendisine şöyle dedik:
- Rasûlullah'm bereketinin vuku bulduğunu görmedin mi?
Kendisine öğüt vermeye devam ettik. Nihayet onu Haricîlerin görüşlerinden vazgeçirdik. Cenâb-ı Allah da alnındaki saçı - tevbe ettiği için- tekrar bitiriverdi."
Beni Leys kabilesinden Firas b. Ömer adındaki bir adam, şiddetli baş ağrısına yakalanmıştı. Babası onu alıp Rasûlullal (s.a.v.)'a götürdü ve önünde oturttu. Öyle ki, deri ezilip büzüldü, parmaklarının tuttuğu yerde bir tüy bitti. Bundan sonra o adamın baş ağrısı gitti. Artık başı hiç ağrımadı."
Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar, Nabiğa el-Ca'dfnin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle bir şiir okudum:
"iffet ve saygınlık bakımından semalara ulaştık. Ama bundan daha üst bir mertebe ümid ediyoruz."
Ben bu şiiri okuduktan sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle bir soru sordu:
- Ey Ebu Leyla, daha yüksek mertebe nerede?

- Cennet'te.
- inşallah o da olur.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.):
- Bana şiir oku, dedi. Ben de ona, şu şiirimi okudum:
"Saflığını bulanıklığa karşı koruyan, öfke ve kızgınlığı olmayan bir yumuşak huylulukta hayır yoktur.
Verdiği yanlış karardan dönmesini bilmeyen, yumuşak huyluluğu olmayan cehalette de hayır yoktur."
- Ben bu şiiri tamamladıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.) bana:
- Güzel söyledin, Allah senin ağzını dağıtmasın, dedi."
Hanz el-Beyhakî, Ya'lâ b. Eşdak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Beni Ca'de kabilesinden Nabiğa'mn şöyle dediğini işittim:
Rasûlullah (s.a.v.)'a şu şiiri okudum. O da beğendi. Şöyle ki:
"Şeref ve asaletimizin yüceliği semaya ulaştı.
Biz bundan daha yüksek bir mertebeyi ümid ediyoruz."
Ben şiiri tamamladıktan sonra Rasûlullah, bana sordu:
- Ey Ebu Leyla! O yüksek mertebe nerede?
- Cennet'te.
- İnşallah öyle olur."
Sonra Rasûlullah'a şu şiirimi de okudum:
"Saflığını bulanıklığa karşı koruyan, kızgınlık ve öfkesi bulunmayan yumuşak huylulukta hayır yoktur.
Verdiği yanlış karardan dönmesini bilmeyen, yumuşak huyluluğu olmayan cehalette de hayır yoktur."
Ben şiirimi tamamladıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana:
- Güzel söyledin, Allah senin ağzını dağıtmasın, dedi. Ravi Ya'lâ dedi ki:
Nabiğa'yı, yaşı yüz küsur olduğu halde gördüm, bir tek dişi dahi düşmemişti."
Beyhakî, Nabiğa'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben şu şiirimi okurken Rasûlullah, beni dinledi:
"İffet ve saygınlık bakımından semalara ulaştık.
Ama biz bundan daha üstün bir mertebe ümid ediyoruz."
Ravi diyor ki: Ben Nabiğa'yı gördüğümde dişleri sanki dolu tanelerini ve su kaynağım andırıyordu. Bir tek dişi dahi düşmemiş ve yerinden oynamamıştı."
Hanz el-Beyhakî, Ebu Bekr el-Kadî kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Irak, Şam ve Yemen taraflarına baktı -ama ön ce hangisine baktığını bilemiyorum-, sonra şöyle dedi:
"Allah'ım, onların kalplerini taatine yönelt, günahlarını da düşür."
Ebu Davud et-Tayalisî, Zeyd b. Sabit'in şöyle drdiğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Yemen tarafına baktı ve:
- Allah'ım, onların kalplerini (taatine) yönelt dedi. Sonra Şam tarafına baktı ve:
- Allah'ım, onların kalplerim (taatine) yönelt, ölçeğimizde ve müd-dümüzde de bereket ihsan et."
Bu dua gerçekleşti. Yemenliler, Şamlılardan önce Müslüman oldular. Sonra Irak'tan önce Yemen'de hayır ve bereket görüldü. Şamlıların da zamanın sonuna kadar hidayet üzere olacakları ve dine yardımcı olacakları vaad edildi."
îmam Ahmed b. Hanbel, «Müsned» adlı eserinde şöyle bir rivayette bulunmuştur:
"Iraklıların iyi ve seçkin kimseleri Şam'a goçmedikçe, Şamlıların da şerli adamları Irak'a goçmedikçe kıyamet kopm ayacaktır." [17]

Fasıl

Müslim, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe kanalı ile Seleme b. Ekva'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın biri, Rasülullah (s.a.v.)'m yanında sol eliyle yemek yedi. Rasûlullah ona:
- Sağ elinle ye, dedi. O da:
- Sağ elimle yemeyi beceremiyorum, deyince; Rasûlullah:
- Beceremez olasın! Şu adamın sağ elle yemesini kibrinden başka hiçbir şey engellemiyor, dedi.
O adam da artık elini ağzına götüremez oldu."
Ebu Davud et-Tayalisî, İyas'm babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), sol eliyle yemek yemekte olan Bişr b. Râî el-Ir'ı gördü, ona:
- Sağ elinle ye, dedi. Oda:
- Yapamıyorum, deyince, Rasûlullah (s.a.v.):
- Yapamaz olasın, dedi. Bunun üzerine adam artık elini ağzına ulaştıramadı."
"Sahih-i Müslim" de, îbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilmektedir:
"Çocuklarla beraber oynamaktaydım. Rasûlullah (s.a.v.) gelince,

ondan kaçıp gizlendim. Yanıma geldi. Bana bir veya iki adım attırdı,
sonra beni bir iş için Muaviye'ye gönderdi. Muaviye'nin yanma gittim.
O, yemek yiyordu. Dönüp Rasûlullah'a:
- Yanına gittim ama yemek yiyordu, dedim. Beni ikinci kez gönderdi. Gittiğimde yine yemek yiyordu. Dönüp Rasûlullah'a:
- Yanına gittim, ama hâlâ yemek yiyordu, dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Allah onun karnını doyurmasın, dedi." Beyhakî, Ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Çocuklarla beraber oynuyordum. Rasûlullah (s.a.v.) geldi. Ben de:
' "Bu mutlaka benim için gelmiştir." dedim. Gidip saklandım. Kapının arkasına geçtim. Gelip beni buldu. Bir iki adım zorla yürüttü ve:
- Git, bana Muaviye'yi çağır, dedi. Muaviye, vahiy kâtipliği yapıyordu. Gidip çağırdım, ama Muaviye'nin yemek yemekte olduğunu söylediler. Dönüp Rasûlullah'a gelerek: "O, yemek yiyor." dedim. Hz. Peygamber:
- Git, onu bana çağır! dedi. Ben de ikinci kez gidip çağırdım. Ama onun yemek yemekte olduğunu söylediler. Dönüp Rasûlullah'a durumu bildirdim. Bunun üzerine o da:
- Allah onun karnını doyurmasın! dedi. Gerçekten ondan sonra Muaviye hiç doymadı. Bu duanın, Muaviye'nin emirliği zamanında da gerçekleştiğini gördüm. Anlatıldığına göre o, günde yedi kez etli yemek yer, ama yine de; "Vallahi doymuyorum, kendimi bitkin hissediyorum." dermiş."
Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Tebük gazvesinde Hz. Peygamber (s.a.v.), cemaata namaz kıldırmakta iken önlerinden bir delikanlı geçmiş, ona beddua edip oturtmuş, artık o da hiç kalkamaz olmuş.
Beyhakî'nin rivayetine göre bir adam, Rasûlullah'a bir söz naklederken yüzünü buruşturmuş, Rasûlullah da ona:
- Hep böyle ol, demişti. Ondan sonra, o adamın yüzü hep buruşuk kalmış, ömrü boyunca da tir tir titremiş ve bu hali ölümüne kadar devam etmişti.
Malik, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Beni Enmar gazvesine gittik. Üzerinde iki eski elbise bulunan bir adam vardı. İki elbisesi de bohçasmdaydı. Rasûlullah (s.a.v.) emir verdi, adam bohçasmdaki yeni elbiseleri giydi, sonra dönüp gitti. Rasûlullah (s.a.v.):
- Şu adamın neyi var? Allah boynunu vursun! dedi. Ama o adam da:
- Allah yolunda olsun, deyince; Rasûlullah:
- Allah yolunda olsun, dedi. Gerçekten de o adam, Allah yolunda öldürüldü."
Buna benzer birçok hadis varid olmuştur..
Sahih hadislerde ve müteaddid yollarla sahabeler cemaatından ka-tiyyet ifade eder şekilde nakledilen hadislerde de sabit olduğu gibi -ki bunları Rasûlullah'm faziletleri babında ileride anlatacağız- Rasûlullah şöyle buyurmuştur: "Allah'ım, esir ettiğin veya vurduğun veya lanetlediğin kimselerin -eğer buna müstahak değillerse- bu cezasını onlar için bir kurbet (sana yaklaşma) vesilesi kıl ki, bu sayede kıyamet gününde bunları kendine yakın lalasın."
Biset bahsinin başında da îbn Mesud'un yedi kişiyle ilgili beddua hakkındaki hadisini nakletmiştik. O yedi kişiden biri, Ebu Cehil b. Hi-şam idi. Diğerleri de onun arkadaşlarıydılar. Bunlar, Rasûlullah
(Bu Bölüm Eksiktir)
"Ey Muhammedi Sana Zülkarneyn'i sorarlar. "Onu size anlatacağım." de." Cel-Kehf, 83.) buyurmuştur.
Bundan sonra Zülkarneyn'üı haberi ve onun, doğuda ve batıda ulaştığı yerlerin haberleri, dünyada yaptığı faydalı işler anlatılıyor. Bu haberler, gerçekleşmiş şeylerin durumunu beyan ederler ve ayrıca Ehl-i x Kitabın ellerinde bulunan kutsal kitaplardaki haberlere de muvafıktırlar. Bu kitaplarda anlatılan haberlerin bir kısmı gerçektir. Bir kısmı ise, değiştirilmiş ve tahrif edilmiştir. Değiştirilip tahrif edilenler ise, reddedilmişlerdir. Doğrusu Cenâb-ı Allah, Hz. Muhammed'i hak peygamber olarak göndermiş ve üzerinde ayrılığa düştükleri haberlerle hükümleri insanlara açıklasın diye ona kitabı da indirmiştir. Cenâb-ı Allah, Tevrat ile İncil'den söz ettikten sonra şöyle buyuruyor:
"Ey Muhammedi Kur'ân'ı, önce gelen kitabı tasdik ederek ve ona şa-hid olarak gerçekle sana indirdik." (el-Maide, 48.)
Hicret bahsinin baş kısmında, Abdullah b. Selam'ın İslâm'a giriş kıssasını anlatmıştık. O, şöyle diyor:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde insanlar akın akın ona gittiler. Ona gidenler arasında ben de vardım. Onun mübarek yüzünü, görünce dedim ki: "Onun yüzü, yalancıların yüzü değildir." Ondan duyduğum ilk söz de şu oldu:
- Ey insanlar! Selamı yaygmlaştırın, dost ve akrabalarınızı ziyaret edin. Akrabalık bağlarını koparmayın. Yemek yedirin. Geceleyin insanlar uykuda iken namaz kılın. Böylece selametle Cennet'e girin."
"Sahih-i Buharf de sabit olduğuna göre Enes, Abdullah b. Selam'ın, ancak bir peygamberin bileceği şu üç soruyu Rasûlullah'a sorduğunu ri-vayet etmiştir:
1- Kıyamet alametlerinin ilki nedir?
2- Cennetliklerin yiyeceği ilk yemek nedir?
3- Çocuğun, erkek veya kız olmasına sebep olan şey nedir? Bu üç soruyu Rasûluîlah (s.a.v.), .şöyle cevaplamıştı:
- Cebrail, bunların cevabını az önce bana bildirdi:
1- Kıyamet alametlerinin ilki bir ateştir ki, insanları doğudan batıya sevkedip toplar.
2- Cennetliklerin yiyecekleri ilk yemek, balık ciğerinin fazlalığı (havyar)'dır.

3- Çocuğa gelince, eğer erkeğin döl suyu, kadınınkinden önce akarsa, çocuk babasına çeker yani erkek olur. Kadının döl suyu, erkeğinkin-den önce akarsa, çocuk anasına çeker yani kız olur.
Beyhakî'nin, Said el-Makberf den yaptığı rivayete göre Abdullah b. Selam, kıyamet alametlerinin ilkinin yerine Peygamber Efendimiz'e aydaki siyah lekeleri sormuş. Peygamber Efendimiz de ona şu cevabı vermiştir:
- Aydaki siyah lekelere gelince, doğrusu onlar iki güneş idiler. Bu hususta Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmuştur:
"Gece ve gündüzü, varlığımıza birer delil kıldık. Biz gecenin delilini kaldırdık." (ei-fcrâ, 12.)
Gördüğün o siyah lekeler, gecenin kaldırılmasıdır.
Bunun üzerine Abdullah b. Selam, şahadet getirip şöyle dedi:
- Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim.
Hafiz el-Beyhakî, Sevban'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûluîlah (s.a.v.)'m yanında duruyordum. Yahudi âlimlerinden biri gelip:
- Esselamü aleyke ya Muhammed, dedi. Ben de onu iteledim. Neredeyse yere düşecekti. Bana:
- Niçin beni itiyorsun? diye sorunca, ben de:
- Niçin ey Allah'ın Rasûlü, diye hitab etmiyorsun? diye sitemde bulundum. O da şöyle dedi:
- Onu ailesinin kendisine verdiği adla çağırdım. Bunun üzerine Rasûluîlah (s.a.v.):
- Ailemin bana verdiği ad, Muhammed'dir, dedi. Sonra Yahudi, ona şöyle dedi:
- Sana soru sormak için geldim.
- Sana anlatırsam faydası olur mu?
- Seni iki kulağımla dinliyorum.
Rasûlullah'm elinde bir ağaç dalı vardı. Onunla yere birşeyler çizdi ve Yahudi'ye:
- Sor bakalım, dedi. Yahudi de sormaya başladı:
- Yerin başka bir yerle, göğün de başka bir gökle değiştirileceği günde insanlar nerede olacaklardır?
- Köprü gerisinde, karanlıkta olacaklardır.
- O köprüyü insanların hangisi önce geçecektir?
- Muhacirlerin yoksulları geçecektir.
- Onlar, Cennet'e girdiklerinde armağanları ne olacaktır?
- Balık ciğerinin fazlalığı (havyar) olacaktır.
- Ondan sonra ne yiyeceklerdir?
- Sonra da onlara, Cennet'in çevresinde yayılan öküz kesilip yedi-rilecektir.
- Onun üzerine ne içeceklerdir?
- Selsebil denen pınardan içeceklerdir.
- Doğru söyledin. Ancak bir peygamberin veya bir iki adamı ti bileceği birşeyi sormak için sana geldim.
- Sana anlatırsam faydası olur mu?
- Seni iki kulağımla dinliyorum. Ben çocuğun erkek mi, yoksa kız mı olacağının neye bağlı olduğunu sana sormaya geldim.
- Erkeğin döl suyu beyaz, kadmmki ise sarıdır. Bu döl suları bir araya gelip de erkeğinlri üst olursa, doğacak çocuk erkek olur. Yok eğer kadının döl suyu üst olursa, doğacak çocuk Allah'ın izniyle kız olur.
- Doğru söyledin, şüphesiz ki sen bir peygambersin. Böyie dedikten sonra çekip gitti. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
- Bana sorduğu soruları daha önce bilmiyordum. Cevabından haberim yoktu. "Ancak Allah bana bu hususta bilgi verdikten sonra bildim."
Bu rivayette sözü edilen Yahudi'nin Abdullah b. Selam olması muhtemel olduğu gibi, başka birisi de olabilir. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Davud et-Tayalisî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir Yahudi cemaatı, günün birinde Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip, şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, sana ancak bir peygamberin cevaplayabileceği bazı sorular yönelteceğiz. Sen de bize bunların cevabını ver,
- Dilediğinizi sorun, ancak gerçekten doğru bildiğiniz cevabı size verirsem İslâm üzere bana tabi olacağınıza dair Allah'ın zimmeti ile söz verin. Yakub'un da oğullarından söz aldığı gibi, ben de sizden söz almak istiyorum.
- Tamam, öyle olsun.
- Şimdi dilediğinizi sorun.
- Sana dört şey soracağız. Şöyle ki:
1- İsrail'in (Yakub'un), Tevrat'ın nüzulünden önce kendi nefsine haram kıldığı yiyeceği bize söyle.
2- Bize erkeğin döl suyunu ve doğacak çocuğun neye göre erkek veya dişi olacağını anlat.
3- Şu uykudaki peygamber hakkında bize bilgi ve meleklerden senin dostunun kim olduğunu da bize söyle. Peygamber (s.a.v.) de onlara:
- Eğer size bu sorularınızın cevabını verirsem bana tabi olacağınıza dair Allah'a söz verin, dedi. Onlar da Peygamber (s.a.v.)'in istediği sözü ve teminatı verdiler. Bundan sonra Peygamber (s.a.v.), onların sormuş oldukları soruları şöyle cevapladı:

- Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah'ı size hatırlatıyorum, israil (Ya-kub), şiddetli bir hastalığa yakalanmış ve hastalığı uzun süre devam etmişti. Eğer şifa bulursa en sevdiği içeceği, en sevdiği yiyeceği kendi nefsine haram kılacağına dair Allah'a söz verip adakta bulunmuştu. Siz bunu biliyor musunuz? Onun en çok sevdiği içecek deve sütü, en çok sevdiği yiyecek de deve etiydi. Öyle değil mi?
- Allah için evet.
- Allah'ım, bunlara şahid ol. Kendisinden başka ilah bulunmayan ve Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah'ı size hatırlatırım. Erkeğin döl suyunun beyaz, kadınınkinin ise sarı olduğunu biliyor muydunuz? İşte şu döl sularından hangisi daha üste çıkarsa, doğacak çocuk ona benzer. Eğer erkeğin döl suyu üste çıkarsa, doğacak çocuk Allah'ın izniyle erkek olur. Eğer kadının döl suyu erkeğinkinin üstüne çıkarsa, doğacak çocuk Allah'ın izniyle kız olur. Böyle değil midir?
- Allah için evet.
- Allah'ım, bunlara şahid ol. Musa'ya Tevrat'ı indiren ve kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'ı size hatırlatırım. Siz şu peygamberin gözlerinin uyuduğunu ama kalbinin uyumadığını biliyor muydunuz?
- Allah için evet.
- Allah'ım, bunlara şahid ol.
- Şimdi sen bize meleklerden hangisinin senin dostun olduğunu söyle, ona göre ya seninle birleşiriz, ya da senden ayrılırız.
- Meleklerden dostum Cebrail (a.s.)'dir. O, Allah'ın gönderdiği her peygamberin dostudur.
- Eğer dostun başka bir melek olsaydı, seninle bey'atleşir ve seni tasdik ederdik.
- Cebrail'i tasdik etmenize engel olan şey nedir?
- O, melekler arasında bizim düşman olduğumuz biridir! Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah şu ayeti inzal buyurdu:
"De ki: "Cebrail'e düşman olan kimse Allah'a düşmandır." Çünkü o, Kur'ân'ı Allah'ın izniyle senin kalbine indirmiştir." (el-Bakara, 97.)
"Bu yüzden gazab üstüne gazaba uğradılar." (el-Bakara, 90.)
İmam Ahmed b. Hanbel, SafVan b. Assai el-Muradfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Yahudinin biri, arkadaşına:
- Haydi şu peygambere gidelim de ona: "And olsun ki, Musa'ya dokuz tane apaçık mucize verdik." (ei-Isrâ, 101.) ayetini soralım, dedi.
Arkadaşı da o Yahudiye şöyle dedi:
- Ona birşey deme, eğer o, senin birşey dediğini duyarsa dört gözü olur. Gidip Peygamber (s.a.v.)'e bazı sorular sordular. O da onlara şöyle dedi:
- Hiç birşeyi Allah'a ortak koşmayın, hırsızlık etmeyin. Zina yapmayın. Allah'ın haram (dokunulmaz) kıldığı bir canı -haklı sebep olmadan- öldürmeyin. Büyü yapmayın. Faiz yemeyin, suçsuz bir adamı sultanın yanında jurnallemeyin ki, sultan onu öldürmesin. İffetli kimseye zina isnadında bulunmayın, savaştan kaçmayın. Ey Yahudiler topluluğu, özellikle siz, cumartesi gününde haddi aşmayın! Peygamber (s.a.v.), sözünü tamamladıktan sonra o iki kişi elleriyle ayaklarını öpüp şöyle dediler:
- Senin peygamber olduğuna şahadet ederiz.
- Peki ne diye bana tabi olmuyorsunuz? Sizi engelleyen nedir?
- Davud peygamber, kendi soyundan sürekli olarak peygamber gönderilmesi için dua etmişti. Eğer Müslüman olursak, Yahudilerin bizi öldürmelerinden korkarız, dediler."
Tirmizî, bunun hasen ve sahih bir hadis olduğunu söylemiştir.
Ben derim ki: Bu hadisin senedinde adı geçen ravilerden bir kısmının aleyhinde konuşulmuştur. Ravi de dokuz mucize ile on emri birbirine karıştırmış gibi görünüyor.
Şöyle ki: Musa peygamber, diğer Israiloğullarıyla birlikte Mısır diyarından çıktıktan sonra bir Kadir gecesinde Tur dağının çevresinde bulunmakta iken Cenâb-ı Allah, kendisine bazı tavsiyelerde bulunmuştu. O esnada kardeşi Harun da Tur dağında Musa'nın yanında bulunmaktaydı. O sırada yüce Allah, Musa'ya on emri vermişti. Ben bunu bu hadiste açıklamışımdır. Diğer dokuz mucizeye gelince onlar, Musa peygamberi teyid etmek için gösterilmiş harikulade hallerdir. Cenâb-ı Allah, o mucizeleri Musa vasıtasıyla Mısır diyarında izhar etmişti. O mucizeler de şunlardır: Asâ, beyaz el, tufan, çekirge, kımıl, kurbağalar, kan, kıtlık ve ürünlerin eksilmesi. Bunları tefsirimizde yeterince açıkladık. Doğrusunu Allah bilir. [18]

Fasıl

Gayr-i müslimlerin, Peygamber Efendimiz'i zor durumda bırakmak için bazı soruları kendisine yönelttiklerini tefsirimizde şu ayeti açıklarken nakletmiştik:
"De ki, "Eğer ahiret yurdu Allah katında başkalarına değil de yalnız size mahsus ise ve eğer doğru sözlü iseniz, ölümü dilesenize!" Bunu, önceden işlediklerinden ötürü, asla dilemeyeceklerdir. Allah zalimleri bilir." (el-Bakara, 94-95.)
"Ey Muhammedi De ki: "Ey Yahudiler, bütün insanlar bir yana, yalnız kendinizin Allah'ın dostları olduğunuzu iddia ediyorsanız ve bunda samimi iseniz, ölümü dilesenize!" Yaptıklarından ötürü, ölümü asla dileyemezler. Allah, zalimleri

bilendir." (ei-Cum'a, 6-7.)
Tefsircilerin bu konudaki kavillerini nakletmiştik. Hz. Peygam-ber'in kendisine soru soran ve bununla da onu müşkül durumda bırakmak isteyenleri lanetleşmeye çağırdığım ve batıl yolda olan ister Hristiyan, ister Yahudi, ister Müslüman olsun, her kim ise Ölmesi için beddua ettiğini de anlatmıştık. Ancak muhalifleri, kendi nefislerine zulmettikleri, yapılacak bedduanın kendilerine döneceğini bildikleri ve bu işin vebalinin de kendi üzerlerine yükleneceğini anladıkları için bu işten vazgeçmişlerdi. Aynı şekilde ziyaretine gelen Necranh Hristiyan heyette Isa peygamber hakkında Peygamber Efendimiz'le tartıştıklarında onları karşılıklı lanetleşmeye davet etmişti. Bu hususta Allah şöyle buyurmuştur:
"Ey Muhammedi Sana ilim geldikten sonra, bu hususta seninle kim tartışacak olursa, de M: "Gelin, oğullarımızı, oğullarınızı kadınlarımızı, kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım. Sonra lanetleşelim de, Allah'ın lanetinin yalancılara olmasını dileyelim." (Âl-i îmrân, 61.)
Yine Hz. Peygamber, karşılıklı lanetleşmek için müşriklere de çağrıda bulunmuştu. Bu hususta yüce Allah, ona şu buyruğu göndermişti:
"De ki: "Sapıklıkta olanı Rahman ne kadar ertelese bile, sonunda, tehdid edildikleri azab ya da kıyamet gününü gördükleri zaman onlar kimin yerinin daha kötü ve taraftarl arının daha güçsüz olduğunu bilecektir." (Meryem, 75.)
Biz bu konuyu, mezkur ayetleri tefsirimizde açıklarken yeterince vuzuha kavuşturduk. Hamd ve minnet Allah'adır. [19]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/187-188.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/188-192.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/192.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/192-193.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/193-195.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/195-197.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/197-198.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/198-199.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/200-201.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/201.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/201-203.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/203-205.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/205-207.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/207.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/207-208.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/209-215.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/216-222.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/222-225.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/225-230.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Yahudilerin Hz. Muhammed'în Allah Rasûlü Olduğunu İtirafları Ve Onu Kötü Bîr Amaçla Hakem Tayin Edişleri
Fasıl
Hz. Peygamberin Kendisine Bir Soru Soracak Olan Adama, Soruyu Sormadan Önce Cevap Vermesi
Hz. Peygamberin Kendi Hayatında Ve Ölümünden Sonra Gelecekle İlgili Olarak Verdiği Haberler
Fasıl
Hz. Peygamber'în Kendisinden Sonra Meydana Gelecek Olaylarla İlgili Olarak Verdiği Haberlerin Tertibi

Yahudilerin Hz. Muhammed'în Allah Rasûlü Olduğunu İtirafları Ve Onu Kötü Bîr Amaçla Hakem Tayin Edişleri

Yahudiler, kendi aralarında bir plan yapmış ve eğer Rasûlullah kendi heveslerine göre hüküm verecek olursa, ona tabi olacaklar, aksi takdirde birbirlerini ondan s akındır acaklardı. Bu gayelerinden dolayı yüce Allah, kutsal kitabında onları kınamıştı. Abdullah b. Mübarek, Zührf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Said b. Müseyyeb'in yanında oturmaktaydım. Said'in yanında başka biri vardı. Said, ona saygı gösteriyordu. O, Müzeyneli bi adamdı. Ba bası, Hudeybiye'de hazır bulunmuştu. Ebu Hüreyre'nin arkadaşlarm-dandı. İşte o, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğin rivayet etti:
Ben Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturmakta iken Yahudilerden birkaç kişi onun yanma geldi. Onlardan bir kadın zina etmişti. Kendi aralarında birbirlerine şöyle demişler:
- Şu peygambere gidelim. Doğrusu o, bu cezaları hafifletmeyle gönderilmiştir. Eğer recmden aşağı bir ceza hususunda bize fetva verirse, bu fetvasına göre hareket ederiz ve Allah katmda da onun peygamberlerinden birini tasdik ettiğimizi delil olarak ileri süreriz. Yok eğer recm yapmamızı emrederse, kendisine itaat etmeyiz. Zaten Tevrat'ta üzerimize recm cezasını yazan Allah'a da isyan ettik.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiler. O, ashabı arasında mescitte oturmaktaydı. Gelen Yahudiler dediler ki:
- Ey Ebu Kasım! Bizden evli bir adam zina etmiş, bunun hakkında
ne dersin?
Rasûlulîah (s.a.v.), yerinden kalktı, onlara dönüp bakmadı. Beraberinde birkaç Müslüman da kalkıp gittiler. Nihayet Yahudilerin medreselerinden birine vardılar. Yahudilerin orada Tevrat okuduklarını gördüler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:
- Ey Yahudi cemaati! Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah için söyleyin. Evli bir adamın zina etmesi durumunda ona verilecek cezanın ne olduğu Tevrat'ta yazılı mıdır?
- Evet. Onu, zina ettiği kimse ile beraber sırt sırta bir merkebe bindiririz ve çarşı pazar içinde dolaştırırız. Orada durar hocaları susmaktaydı. Hocaları da genç bir adamdı. Rasûlullah, sustuğunu görünce Hocalarına: "Allah aşkına cevap ver' diyerek sert ve ısrarlı bir tavırla sordu. Hocaları da şöyle dedi:
- Madem bu soruyu onlara sordun da cevabım vermediler. Ben söyleyeyim: Evli adamın zina etmesi durumunda cezasının ne olacağı Tevrat'ta yazılmıştır ki, o da recmdir.
- Allah'ın bu emrini, ne zaman uygulamadan kaldırdınız?
- Bizden bir adam zina yapmıştı. Onun, hükümdarlarımızdan biriyle akrabalığı vardı. Bu yüzden recm cezası ona uygulanmadı. Ondan sonra halk tabakasından bir adam zina yaptı. Hükümdar ona recm cezası uygulamak istedi, ama adamın akrabaları kalkıp:
- Vallahi sen amcan oğluna recm cezası uygulamadıkça, bizim adamımıza da uygulayamazsın! dediler. Sonra da işte eşeğe ters bindirme cezasını zinakârlara uygulama hususunda anlaştılar.
- Ben Tevrat'taki hükmü kabul eder ve bu hükmü veririm. Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) emir verdi. O zinakâr Yahudiler recm edildiler."
Zührî dedi ki: Bize ulaşan bir habere göre* şu ayet-i kerime, onlar hakkında nazil olmuştur:
"Doğrusu biz, yol gösterici ve nurîandırıcı olarak Tevrat'ı indirdik. Kendisini Allah'a teslim etmiş peygamberler, Yahudi olanlara onunla hükmederlerdi." (d-Mside, 44.)
Bunun Ibn Ömer'den rivayet edilen sahih bir hadiste de şahid ve teyidi vardır.
Ben derim ki: Aşağıda nakledeceğimiz ayet-i celileden bahsederken bu konuda varid olan hadisleri de naklettik.
"Ey Peygamber! Kalpleri inanmamışken, ağızlarıyla "inandık" diyenler, Yahudilerden yalana kulak verenler ve başka bir topluluk hesabına casusluk edenlerden inkara koşanlar seni üzmesin. Sözleri, asıl yerlerinden değiştirirler de, "Size böyle bir (fetva) verilirse alın; (Yani Muhammed, eğer aramızda, üzerinde anlaştığımız kırbaçlama ve yüzü kömürle siyaha boyama cezası) verilmezse kaçının." derler. Allah'ın fitneye düşmesini dilediği kimse için Allah'a karşı senin elinden birşey gelmez. İşte onlar, Allah'ın, kalplerini arıtmak istemediği kimselerdir.
Dünyada rezillik onlaradır. Onlara, ahirette de büyük azab vardır.
Onlar yalana kulak verirler, haram yerler. Eğer sana gelirlerse aralarında hükmet, yahut onlardan yüz çevir; yüz çevirirsen sana bir zarar veremezler. Eğer hükmedersen aralarında adaletle hüküm ver. Allah, adil olanları sever. Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat yanlarında iken, ne yüzle seni hakem tayin ediyorlar da sonra bundan yüz çeviriyorlar? İşte onlar, inanmış

değillerdir." (el-Mâide, 41-43.)
Kitaplarındaki şeylere olan inançları hususundaki kötü zan ve maksatlarından dolayı Cenâb-ı Allah, onları kınamış ve yermiştir. Tevrat'taki recm hükmünü -sahih olduğunu bilmelerine rağmen- bırakmış, kendi uydurdukları, eşeğe ters bindirme ve yüzü kömürle siyaha boyama cezasını uygulamaya başlamışlardı."
Muhammed b. îshak, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"O esnada Rasûlullah (s.a.v.), İbn Suriya'ya şöyle dedi:
- Bak! Allah'ın, îsrailoğullarımn başlarına getirdiği felaket günlerini sana hatırlatarak O'nun aşkına söylemeni istiyorum! Bilmiyor musun, evli bir kimse zina ederse, onun Tevrat'taki hükmü recm değil midir?
- Allah hakkı için, evet Öyledir. Ama Allah'a yemin ederim ki ey Ebu'l-Kasım, Yahudiler senin peygamber olduğunu biliyorlar, ama seni çekemiyorlar.
Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) oradan çıkıp gitti. Emir verdi, o zinakâr iki Yahudi, Mescid-i Nebevf nin Malik b. Neccaı yanındaki Beni Temim tarafina bakan kapısı önünde recm edildiler. Bundan sonra Ibn Suriya kafir oldu. Yüce Allah da şu ayeti inzal buyurdu:
"Ey Peygamber! İnkara koşanlar seni üzmesin." (el-Mâide, 4i.)
Hammad b. Seleme, Sabit kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'e hizmet eden Yahudi bir genç hastalandı. Peygamber (s.a.v.), onun ziyaretine geldi. Babasının da yanı başında oturup Tevrat okumakta olduğunu gördü. Peygamber (s.a.v.), ona şöyle sordu:
- Ey Yahudi! Musa'ya Tevrat'ı indiren Allah aşkına söyle, siz Tevrat'ta benim evsafımı, niteliklerimi ve peygamber olarak ortaya çıkacağımı görmüyor musunuz?
- Hayır.
Hasta genç dedi ki:
- Evet, Allah'a yemin ederim ki ya Rasulallah, biz Tevrat'ta senin evsafını, niteliklerini ve peygamber olarak ortaya çıkacağını görüyoruz ve ben Allah'tan başka ilah bulunmadığına, senin de Allah'ın elçisi bulunduğuna şahadet ediyorum. Gencin şahadet getirmesi üzerine Peygamber (s.a.v.), ashabına şu talimatı verdi:
- Şu Yahudiyi, şu hasta gencin yanından kaldırın. Siz, Müslüman kardeşinizle ilgilenin."
Ebu Bekr b. Ebi Şeybe, Ebu Ubeyde'nin babası Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cenâb-ı Allah, bir adamı Cennet'e koymak için peygamberini gönderdi. Peygamber (s.a.v.) de bunun için bir havraya gitti. Bir Yahudinin Tevrat okumakta olduğunu gördü. Yahudi, Peygamber (s.a.v.)'in evsa-fını anlatan bölüme gelince durdu. Yanı başında da hasta bir adam vardı. Peygamber (s.a.v.):
- Okumaya niçin son verdin? diye sordu. Okuyucunun yanındaki hasta adam da:
- Onlar, Peygamber (s.a.v.)'in evsafim anlatan bölüme geldikleri için okumalarına son verdiler, dedi. Sonra sürünerek gelip Tevrat'ı aldı. Okuyucuya, "Elini Tevrat'ın üzerinden kaldır." dedi ve kendisi okumaya başladı. Peygamber (s.a.v.)'in evsafını anlatan bölüme gelince de şöyle dedi:
- İşte burada senin ve ümmetinin evsafı anlatılmaktadır. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın rasûlü olduğuna şahadet ederim. Böyle dedikten sonra vefat etti. Peygamber (s.a.v.) de:
- Kardeşinizle ilgilenin, dedi."
Peygamber (s.a.v.), Yahudi medreselerinden birine gidip şöyle dedi:
- Ey Yahudi cemaatı, Müslüman olun. Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki siz, benim Allah'ın size gönderdiği elçisi olduğumu bilmektesiniz.
- Doğru söyledin ya Ebu'l-Kasım.
- İşte ben de bunu istiyordum." [1]

Fasıl

Allah'ın kitabı ve Rasûlünün sünnetinde katiyyetle ifade edildiği gibi, Peygamber (s.a.v.)'in geleceğini, kendisinden önceki peygamberler müjdelemişlerdir. Diğer peygamberlere tabi olan diğer ümmetler de bu gerçeği bilmektedirler. Ama çokları bunu gizlemektedir. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
"Onlar ki, yanlarında bulunan Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, okuyup yazması olmayan peygamber Muhammed'e uyarlar. O peygamber, onlara uygun olanı emreder ve fenalıktan meneder. Temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılar. Onların ağır yüklerini indirir, zor tekliflerini hafifletir. Bu peygambere inanan, hürmet eden, yardım eden, onunla gönderilen nura uyanlar yok mu? İşte onlar, saadete erenlerdir.
Ya Muhammed! De ki: "Ey insanlar! Doğrusu ben, göklerin ve yerin hükümranı, O'ndan başka tanrı bulunmayan, dirilten ve öldüren Allah'ın, hepiniz için gönderilen peygamberiyim. Allah'a ve okuyup yazması olmayan, haber getiren peygamberine -ki o da Allah'a ve sözlerine inanmıştır- inanın, ona uyun ki, doğru yolu bulaşınız." (ei-A'râf, 157-158.)
"Kendilerine kitap verdiklerimiz, onun, gerçekten Rableri katından indirilmiş olduğunu bilirler." (el-En'âm, 114.)

"Kendilerine kitap verdiklerimiz, Muhammed'i, oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Doğrusu onlardan bir takımı, bile bile hakkı gizlerler."(el-Bakara, 146.)
"Kendilerine kitap verilenlere ve kitapsızlara: "Siz de Müslüman oldunuz mu?" de. Şayet İslâm olurlarsa doğru yola girmişlerdir. Yüz çevirirlerse, sana yalnız tebliğ etmek düşer." (Âl-i Imrân, 20.)
"Bu Kur'an, onunla uyarılsınlar diye insanlara tebliğ edilmiştir?"(ibrahim, 52.)
"Bu Kur'an bana, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için vahyolundu." (el-En'âm, 19.)
"Hangi topluluk onu inkar ederse yeri ateştir." (Hud, 17.)
"Diri olan kimseyi uyarsın ve verilen söz de inkarcıların aleyhine çıksın." (Yasin, 70.)
Yüce Allah, Peygamber Efendimiz'i kitaplılara, kitapsızlara, Araplara, Acemlere ve diğer tüm insanlara elçi olarak gönderdiğini hatırlatıyor. Kur'an, kendisine ulaşan herkes için bir uyarıcıdır. Bu hususta Hz. Peygamber, şöyle buyurmuştur:
"Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, Yahudi olsun, Hristiyan olsun bu ümmetten beni duyan, ama bana iman etmeyen her kişi mutlaka ateşe girer." Bunu Müslim rivayet etmiştir.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadiste, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Benden önceki peygamberlere verilmemiş beş şey bana verildi: Bir aylık mesafeden beni duyan kimselere korku verilmek suretiyle bana yardım olundu. Benden önce hiç kimseye helal kılınmadığı halde ganimetler bana helal kılındı. Yeryüzü benim için mescit ve temizleyici kılındı. Bana şefaat verildi. Önceki peygamberler, sadece kendi kavimlerine gönderilirlerdi. Ben ise, bütün insanlığa gönderildim. Kırmızı tenli, siyah tenli herkese peygamber olarak gönderildim (Bir rivayete göre ise Araplarla Acemlere, başka bir rivayete göre ise insanlarla cinlere gönderildim, demiştir.)".
Demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.)'in geleceğini önceden beyan eden müjdeler, kendisinden önceki peygamberlerden kalan kitaplarda mevcut idi. Nihayet peygamberlik, îsrailoğullarmdan olan son peygambere kadar devam etti ki, o da Meryem oğlu İsa idi. İşte o, bu müjdeyi İsrailoğullarına vermişti. Onun, Peygamber Efendimiz'in geleceğine dair müjdeyi İsrailoğullarına veriş haberi, Kur'ân-ı Kerim'in şu ayetinde nakledilmektedir:
"Meryem oğlu İsa: "Ey İsrailoğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir peygamberi müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir peygamberiyim." demişti." (cs-Saff, 6.)
Peygamber Efendimizle ilgili haberler, kendisinden önceki kitaplarda zikredilmiştir. Bunu Kur'ân bize bildiriyor. Yine bu hususta sahih hadisler varid olmuştur. Bununla beraber o, yaratıkların en akılhsıydı. Bu da onun doğru sözlü, hak peygamber olduğuna katiyyetle delâlet ediyor. Şayet verdiği haberlere güveni tam olmasaydı, bu da insanların ondan şiddetle nefret etmesine yol açardı. Ve hiçbir akıllı kimse de güvenmediği haberi insanlara iletmez. Demek istediğimiz şudur ki; o, kendi muhalifleri nazarında da insanların en akılhsıdır. Hakikatte de bu böyledir.
Onun daveti, yeryüzünün doğularında ve batılarında yayıldı. Ümmetinin hakimiyet ve devleti her tarafa ulaştı. Bu hakimiyet, önceki ümmetlerden hiçbirinin eline geçmemişti. Eğer Muhammed (s.a.v.) peygamber olmasaydı, zararı herkesinkinden daha büyük olurdu. Eğer böyle olsaydı, tüm peygamberler insanları ondan şiddetle sakmdırırdi; O peygamberlerin ümmetleri de ondan şiddetle nefret edip kaçınırlardı. Nitekim bütün peygamberler, ümmetlerim sapıklık davetçüerinden sa-kındırmışlardır. Bu husus, onların kitaplarında kayıtlıdır. Ümmetlerini sapıklık davetçilerine uymaktan, peklerine takılmaktan menetmiş-lerdir. Kör gözlü yalancı Deccal'a hiç uymamalarını kesin bir ifadeyle emretmişlerdir. Hatta rasûllerin ilki Nuh peygamber de kavmini bu hususta uyarmıştı. Ama hiçbir peygamberin ümmetini, Muhammed (s.a.v.)'den sakındırmadığı da bilinmektedir. Onun hakkında methedici haberlerden başka bir haber de vermemişlerdir. Hep onu övmüş, ona dair müjdeleri vermişler, ona uymalarını emretmiş, ona muhalefet etmelerini yasaklamışlardır. Bu hususta Allah, şöyle buyurmuştur:
"Allah, peygamberlerden ahid almıştı: "Andolsun ki size kitap ve hikmet verdim. Sizde olanı tasdik eden bir peygamber gelecek, ona mutlaka inanacaksınız ve ona mutlaka yardım edeceksiniz. İkrar edip bu ahdi kabul ettiniz mi?" demişti. "İkrar ettik." demişlerdi de: "Şahit olun, ben de sizinle beraber şahidlerdenim." demişti. Bunun ardından yüz çeviren var ya, işte onlar fasık olanlardır." (Âl-i Imrân, 8i- 82.)
İbn Abbas (r.a.) dedi ki:
"Cenâb-ı Allah, gönderdiği her peygamberden mutlaka şu sözü almıştır: Eğer Muhammed onun zamanında peygamber olarak gönderilirse, mutlaka Muhammed'e iman edecek ve ona yardımcı olacaktır. (Şayet kendisinin zamanında peygamber olarak gönderilmezse) kendi ümmetinden şu sözü almasını emretmişti: Eğer onlar hayatta iken Muhammed peygamber olarak gönderilecek olursa, ona mutlaka iman edip tabi olacaklardır."
Bunu, Buharı rivayet etmiştir.
Peygamber (s.a.v.)'le ilgili müjdeleri eski kitaplarda görmüşümdür. Bu müjdeler burada tekrarlanmayacak kadar meşhur ve sayılamayacak kadar çokturlar. Peygamber Efendimiz'in veladeti bahsinde Önce bu hususta yeterince nakiller yaptık. Tefsirimizde de konuyla ilgili ayeti açıklarken buna dair birçok hadisi de naklettik. Biz burada Ehl-i Kitabın kitaplarında rastladığımız ve onlar tarafından da şahinliği itiraf edilen bazı nakilleri yapacağız ki, onlar bunu okumayı ibadet sayarlar. Onların eski, yeni mü'min âlimleri de bu nakilleri derlemişlerdir. Evet, ellerindeki mevcut kitaplarda bu delillere muttali olduk. Ellerinde mevcut Tevrat'ın birinci sifrinde İbrahim peygamberin kıssasında mea-len şöyle denmektedir:
"Doğrusu yüce Allah, İbrahim peygambere vahyetti. Nemrud'un ateşinden kurtardıktan sonra ona şöyle dedi: "Kalk, yeryüzünün doğularına ve batılarına git. Çocukların için bunu yap." İbrahim peygamber, bu vahyi zevcesi Sare'ye anlatınca o bu nimetin

kendi çocukları için olmasına ümid besledi ve büyük bir hırsla Hacer ile çocuğunu yanlarından uzaklaştırmayı istedi. Nihayet İbrahim peygamber, Sare'nin isteği üzerine Hacer ile oğlunu Hicaz çölüne ve Faran dağına götürdü. İbrahim peygamber de bu müjdenin, oğlu İshak için gerçekleşeceğini zannetti. Nihayet yüce Allah, mealen ona şöyle vahyetti:
"Oğlun îshak'a gelince, onun büyük bir zürriyeti olacaktır. Oğlun İsmail'e gelince, onu mübarek kıldım ve yücelttim. Soyu da çoğaldı. Onun zürriyetinden Muhammed (s.a.v.)'i dünyaya getireceğim. Onun zürriyetinden oniki imamı dünyaya getireceğim. Onun büyük bir ümmeti olacaktır."
Hz. İbrahim, Ka'be'nin yanına bırakıldığında Hacer de müjdelen-mişti. Susamış ve çocuğu için hüzünlenmişti. O esnada melel gelip Zemzem suyunu yerden fışkırtmıştı. Oğlunu muhafaza etmesini de ona emretmişti. Çünkü oğlunun zürriyetinden büyük bir insan dünyaya gelecekti. Semadaki yıldızlar sayısınca torunları olacaktı. Bilindiği gibi îsmail peygamberin, hatta Adem peygamberin zürriyetinden Muhammed (s.a.v.) kadar kadri yüce, şerefi büyük, mertebesi üstün, mevkii âli başka bir kimse dünyaya gelmiş değildir. O zattır ki, ümmeti doğulara ve batılara hakim olmuş, diğer ümmetleri idaresi altına almıştır.
îsmail peygamber ile ilgili birinci sifirde de şöyle denmiştir:
"İsmail'in oğlunun eli, tüm ümmetlerin üzerinde olacaktır. Ümmetlerin tümü de onun eli altında olacaklardır. O, kardeşlerinin tümünün meskenlerinde barınacaktır."
Bu da Muhammed (s.a.v.)'den başka hiç kimse için düşünülebilecek birşey değildir.
Hz. Musa'nın kıssasıyla ilgili dördüncü sifirde de şöyle denmiştir:
"Doğrusu yüce Allah, Musa peygambere şöyle vahyetti: îsrailoğul-larma dedi ki: Ey Musa, ben onlar için akrabalarından senin gibi bir peygamberi dünyaya göndereceğim. Vahyimi onun ağzına koyacağım. Ve siz de sadece onu dinleyeceksiniz."
Miad sifri olan beşinci Sifirde de şöyle denmiştir:
"Musa peygamber ömrünün sonunda, yani Tih çölünde kalışlarının otuzdokuzuncu senesinde Israiloğullarına hutbe irad etti. Onlara, Allah'ın günlerini, bahşettiği nimetlerini ve ihsanını hatırlatarak şöyle dedi: "Bilesiniz ki, Allah, beni size peygamber olarak gönderdiği gibi yakınlarınızdan birini daha peygamber olarak gönderecektir. O, size iyiliği emredecek ve sizi kötülükten men edecektir. Hoş ve temiz şeyleri size helal kılacak, pis ve murdar şeyleri de haram kılacaktır. Her kim ona asi olursa dünyada rüsvay olup ahirette de azab görecektir."
îsrailoğullarının ellerindeki Tevrat'ın beşinci sifrinde şöyle denmiştir:
"Cenâb-ı Allah, Tur-i Sina'dan geldi. Saîr dağını aydınlattı. Faran dağlarından ilan etti. Kudüs'ün tepelerinden zuhur etti Sağında nur, solunda nur vardır. Tüm halklar, onun etrafında toplanırlar."
Yani Cenâb-ı Allah'ın emir ve şeriatı, Tur-i Sina'dan geldi. Tur-i Sina, Cenâb-ı Allah'ın Musa ile konuştuğu dağdır. Saîr dağından aydınlık saçtı. Yani Isa peygamberin mahallesi olan Beyt-i Makdis dağlarından insanlığa aydınlık saçmıştır. Faran dağlarından, yani Hicaz'daki dağlardan da zuhur edip hükmü yücelmiştir. Bu da ancak Muhammed (s.a.v.)'in lisanı ile olmuştur. Cenâb-ı Allah, bu üç mekanı olayların vuku sırasına göre zikretmiştir. Önce Musa peygamberin mahallesini yani Tur-i Sina'yı, sonra îsa peygamberin mahallesini, yani Kudüs çevresindeki Saîr dağını, sonra da Muhammed (s.a.v.)'in beldesini anmıştır. Bu üç yere yemin ederken de önce faziletli olanı, sonra ondan biraz daha faziletli olanı, sonra da en faziletli olanı anmıştır. Yeminin kuralı da bunu gerektirir. Yüce Allah şöyle yemin etmiş: "Tin ve Zeytuna and olsun." Buradaki Tin ve Zeytun kelimeleriyle İsa peygamber'in bulunduğu Beyt-i Makdis'teki mahalle kastedilmiştir.
"Sina dağına and olsun." Sina, Cenâb-ı Allah'ın Musa peygamber ile konuştuğu dağın adıdır. "And olsun bu güvenli şehire:" Bu da Muhammed (s.a.v.)'in risaletle gönderildiği şehrin adıdır. Bu ayet-i kerimeyi bu şekilde tefsir etmişlerdir. Davud peygamber'in Zebur'unda Muhammed ümmeti, cihad ve ibadetle nitelendirilmiştir ve Zebur'da Muhammed (s.a.v.) için de şöyle bir misal verilmiştir: "O, yapılan kubbenin sonudur." Nitekim bu hususla ilgili olarak Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de şöyle bir hadis varid olmuştur:
"Benim ve benden önceki peygamberlerin durumu, bina yapan ve binasını tamamlayıp sadece bir kerpiçlik yer bırakan adam ile binasının durumuna benzer. İnsanlar gelir, o binayı ziyaret eder ve binayı yapan ustaya da:
- Şu kerpici yerine koysaydın ya? derler." Bu hadisi, şu ayet-i kerime de teyid ediyor:
"Muhammed, Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur." (ei-Ahzâb, 40.)
Zebur'da Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in evsafı anlatılırken şöyle denmektedir:
"Onun peygamberliği ve daveti her tarafa yayılacaktır. Onun sözü denizden denize geçerli olacaktır. Diğer ülkelerden hükümdarlar, gönüllü olarak çeşitli hediyelerle ona geleceklerdir. O, dardaki adamı kurtaracak, sıkıntıdaki ümmetlerin sıkıntılarını giderecektir. Yardımcısı olmayan zayıf kimseyi kurtaracaktır. Her vakitte ona salat ü selam okunacaktır. Allah, onu her günde mübarek kılacaktır. Onun anısı ebediyete kadar devam edecektir."
Bu vasıflar da sadece Muhammed (s.a.v.)'e uymaktadır.
Şa'yân'ın (İşaya) sahifelerinde de İsrailoğullarım kınayan uzun bir konuşmadan sonra şöyle denmektedir:
"Doğrusu ben, size ve bütün ümmetlere, okur yazarlığı bulunmayan, kaba ve katı kalpli olmayan, sokaklarda bağırıp çağırmayan, gürültü çıkarmayan birini peygamber olarak göndereceğim. Onu her güzel işe hazırlayacak ve her güzel ahlakı onun için temin edeceğim. Sonra onun elbisesini huzur ve dinginlik kılacağım. İyiliği, onun prensibi yapacağım. Takvayı onun kalbine yerleştireceğim. Hikmeti onun aklına, vefakârlığı tabiatına, adaleti yaşantısına koyacağım. Hak onun şeriatıdır, hidayet onun dinidir. İslâmiyet onun dinidir. Kur'ân onun kitabıdır. Ahmed onun adıdır. Onun vasıtasıyla insanları sapıklıktan kurtarıp

hidayete ulaştıracağım. İnsanlar kıymetsiz iken onun vasıtasıyla onları yücelteceğim. İnsanlar dağınık iken onun vasıtasıyla onları toparlayacağım. Ayrılığa düşmüş kalpleri onun aracılığıyla birbirine ısındıracağım. Onun ümmetini, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmet yapacağım. Kanları kurbanlarıdır. İncilleri göğüslerindedir. Geceleyin tıpkı rahipler gibi ibadet ederler. Gündüzleyin de aslanlar gibi olurlar."

"Bu, Allah'ın dilediğine verdiği lütfudur. Allah, büyük lütuf sahibidir." (el-Hadîd, 21.)

Şa'yân'ın konuşmalarının beşinci bölümünde de şöyle denmektedir:

"Harmanları ezer gibi ümmetleri ezecektir. Arap müşriklerinin başlarına bela inecektir. Onun karşısında yenilgiye uğrayacaklardır."

Şa'yân'm konuşmalarının yirmi altıncı bölümünde de şöyle denmektedir:

"Susuz çöl arazileri sevinsinler. Ahmed'e Lübnan'ın güzellikleri verilecektir. Allah'ın celal ve azametini onun ruh ve özünde göreceklerdir."

tlyas peygamberin sahifelerinde de şöyle denmektedir:

"Üyas (a.s.), ashabından bir cemaatle seyahate çıktı. Hicaz diyarın-daki Arapları görünce, yanındaki arkadaşlarına şöyle dedi:

- Şunlara bakın. Şunlar sizin yüksek kalelerinize sahip olacaklardır.
- Ey Allah'ın peygamberi. Onlar kime ibadet edeceklerdir?
- Her yüksek tepeden daha yüksek olan yüce Rabbı tazim edeceklerdir."

Hazkil'in sahifelerinde de şöyle denmektedir:

"Doğrusu kulum beni seçti. Ona vahiy indiriyorum. O, benim adaletimi ümmetlerde gösterecektir. Ben de onu, kendim için beğenip seçtim. Onu doğru hükümlerle ümmetlere elçi olarak gönderdim."

Nübüvvetler kitabında da şöyle denmektedir:

"Peygamberlerden biri Medine'ye uğradı. Kurayza oğullarıyla Nadir oğullan onu konuk ettiler. Peygamber, onları gördüğünde ağladı. Ona sordular:

- Ey Allah'ın peygamberi, niçin ağlıyorsun?
- Allah'ın kara taşlıktan göndereceği bir peygamber gelip diyarınızı yıkacak, çoluk çocuğunuzu esir alacaktır! Onun böyle demesi üzerine Yahudiler, o peygamberi öldürmek istediler, ama o, onlardan kaçtı."

Hazkil (a.s.)'m sözlerinden biri de şudur:

Yüce Allah buyurdu ki:

"Seni ana rahminde suretlendirmeden ve şekle sokmadan önce kutsal kılıp peygamber yaptım ve seni diğer ümmetlere gönderdim."

Yine Şa'yân'm sahifelerinde şöyle denmektedir:

"Allah onu şereflendirsin." sözü^ artık Mekke için bir darbımesel oldu. Ey kısır! Rabbinin sana bahşedeceği şu çocuk sebebiyle sevin. Çünkü bunun bereketi sayesinde bütün mekanlar senin için genişleyecektir. Senin kazıkların yeryüzüne yerleşip sabitleşecektir. Sende barınan kimselerin kapılan da yükselecektir. Sağından ve solundan yeryüzünün hüküm darlan sana hediyelerle geleceklerdir ve senin şu çocuğun bütün ümmetlere sahib olacaktır. Diğer şehir ve iklimler de onun mülkiyetine geçecektir. Korkma, üzülme, artık düşmanlanmn zulmü sana asla erişemeyecektir. Mazide kalmış kötü günlerini tamamen unutacaksın."

Bütün bu nimetler, ancak Muhammed (s.a.v.) vasıtasıyla elde edildi.

Yukandaki sözlerde geçen; ey kısır, kelimesi ile Mekke şehri kastedilmiştir. Ehl-i Kitaptan bazıları bu sözü, Kudüs için tevil etseler de bu, hiçbir şekilde münasib olmaz. Doğrusunu Allah bilir.

Ermiya'nm sahifelerinde de şöyle denmektedir:

"Cenubtan bir yıldız doğdu. Işıklan yıldınmlardır, oklan mucizelerdir. Dağlar onun için sarsıldı." Bu sözlerle yine Muhammed (s.a.v.) kastedilmiştir.

îsa (a.s.) da İncil'de şöyle demektedir:

"Ben yüksek cennetlere yükseleceğim. Size, hakkın ruhu olan Fa-raklit'i göndereceğim. O size her şeyi öğretecektir. Hiçbir şeyi kendi kafasından uydurup söylemeyecektir."

Faraklit kelimesiyle Muhammed (s.a.v.) kastedilmiştir. Önceki sayfalarda da geçtiği gibi İsa peygamber, İsrailoğullarma şöyle bir müjde vermiştir:

"Benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir peygamberi müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir peygamberiyim." (eS-Saff, 6.)

Bu, geniş bir kapıdır. Eğer insanlann bü konuda söylediklerinin tamamını burada sıralayacak olursak konumuz çok uzar. Biz bunların sadece bir nebzesine işaret ettik. Allah'ın basiretinin nurlandırdığı ve kendisinin dosdoğru yola ilettiği kimse, bu anlattıklanmızla hidayet bulup doğru yola erer. Bu nasslarm çoğunu, insanlann birçoğu kendi âlim ve bilginlerinden öğrenmişlerdir. Buna rağmen onlar bunlan saklayıp gizlemektedirler.

Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Gaylan b. Asım'ui şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.)'in yanında oturmaktaydık. Gözü bir adama takıldı. Onu çağırdı, adam geldi. Yahudi idi, üzerinde bir gömlek, bir pantolon ve bir çift de ayakkabı vardı. Yahudi olan bu adam şöyle dedi:

- Buyur ya Rasulallah!.. Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle sordu:
- Sen, benim Allah Rasûlü olduğuma şahadet ediyor musun? Adam birşey söylemedi, sadece:
- Ya Rasulallah, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) yine ona:
- Sen, benim Allah Rasûlü olduğuma şahadet ediyor musun? diye sordu. Adam da, ya Rasulallah demekten başka birşey söylemedi.
Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Sen Tevrat okuyor musun? diye sordu,
- Evet.
- İncil'i de okuyor musun?
- Evet. firkan'a ve Muhammed'in Rabbine yemin ederim ki, istersem onu da okurum.
- Tevrat'ı ve İncil'i indiren; halkını yaratan Allah aşkına söyle. Sen, benim evsafımı Tevrat ile İncil'de görmekte misin?
- Evsafi seninkine benzeyen ve senin yaşadığın yerden çıkacak bir peygamberi bekliyorduk. Ancak onun, kendi aramızdan biri olacağını ümid ediyorduk. Sen peygamber olarak ortaya çıkınca, baktık ki o, bizden biri değilmiş ve sen o beklediğimiz adam değilsin.
- Bunu nereden çıkarıyorsun?
- Çünkü senin ümmetinden 70.000 kişinin hesapsız olarak Cennetle gireceğini Tevrat ve İncil'de okuyoruz; bakıyorum ki sizin sayınız azdır. Bu nasıl olacak?
Adamın böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), tehlil ve tekbir getirdi. Sonra şöyle dedi:
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, beklediğiniz o peygamber benim ve benim ümmetimden de 70.000 kişiden yetmiş bin kere 70.000 kişiden daha fazlası Cennet'e girecektir." [2]

Hz. Peygamberin Kendisine Bir Soru Soracak Olan Adama, Soruyu Sormadan Önce Cevap Vermesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan tariki ile Vabise el-Esedî'nîn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gittim. İyi kötü herşeyi ona sormak istiyordum. Çevresinde Müslümanlardan bir topluluk vardı. Ona, bazı sorular soruyorlardı. Ben de adımımı onların omuzlarının üzerinden atarak ilerlemeye başladım. Bana:
- Ey Vabise, Rasûlullah'tan uzak dur, dediler. Ben de:
- Bırakın da yanma yaklaşayım. İnsanlar içinde ona yaklaşmayı en çok arzulayan benim, dedim. Rasûlullah da:
- Vabise'ye ilişmeyin, ey Vabise bana yaklaş, dedi. Bu sözünü, iki veya üç kez tekrarladı. Ben de yanma yaklaştım. Nihayet önünde oturdum. Bana:
- Ey Vabise! Ben mi sana anlatayım, yoksa sen mi bana soracaksın? diye sordu. Ben de ona:
- Hayır, ben sormadan sen bana anlat ya Rasulallah, dedim. O da şöyle buyurdu:
- İyi kötü herşeyi bana sormak için geldin, öyle değil mi?
- Evet.
Böyle dedikten sonra parmak uçlarını topladı ve bir araya getirdiği parmak uçlanyla göğsümün üzerine birşeyler çizdi ve şöyle dedi:
- Ey Vabise! Kalbinden fetvayı iste, nefsinden fetvayı iste. (Bu sözü üc kez tekrarladı.) İyi şey, kalbinin mutmain olduğu ve kendisiyle sükûn bulduğu şeydir. Kötü ve günah şey ise, nefsi karıştıran ve kalpte tereddüt meydana getiren şeydir. İnsanlar sana fetva verseler de, fetva vermeseler de bu böyledir." [3]

Hz. Peygamberin Kendi Hayatında Ve Ölümünden Sonra Gelecekle İlgili Olarak Verdiği Haberler

Bu, büyük bir babdır. Bu konudaki herşeyi burada saymak imkansızdır. Çünkü konuyla ilgili ayet ve hadisler çoktur. Biz ancak bunların bir kısmına işaret edeceğiz. Bu hususta da Allah'ın yardımına başvuracak ve O'na tevekkül edip dayanacağız. Üstünlük ve hikmet sahibi olan Allah'tan başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur. Ancak O'nun kuvvetiyle iyilik yapar ve yine O'nun gücüyle kötülüklerden uzak durabiliriz. Evet, bu konuyla ilgili delilleri Kur'ân ve hadislerden alacağız. Kur'ân'daki delillere gelince, yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Allah, içinizden hasta olanları, Allah'ın lütfundan rızık aramak üzere yeryüzünde dolaşacak olan kimseleri ve Allah yolunda savaşacak olanları şüphesiz bilir." (el-Müzzemmil, 20.)
Bilindiği gibi cihad, ancak hicretten sonra Medine'de meşru kılınmıştır. Mekkî bir sûre olan el-Kamer sûresinde de yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Ey Muhammed! Yoksa: "Biz öc alabilecek bir topluluğuz" mu diyorlar? Toplulukları dağıtılacak, yüzgeri edeceklerdir." (el-Kamer, 44-45.)
Bu haber, Bedir gününde gerçekleşmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), gölgeliğinin altından dışarı çıkarken bu ayeti okumuş ve müşrik ordusuna bir avuç çakıl fırlatmıştı. Böylece ilahi yardım ve zafer gelmişti. Bu da mezkur ayetin tahakkuku idi. Bir başka sûrede

de yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Ebu Leheb'in elleri kurusun, kurudu da! Malı ve kazandığı kendisine fayda vermedi. Alevli ateşe yaşlanacaktır. Karısı da, boynunda bir ip olduğu halde ona odun taşıyacaktır." (Leheb, 1-5.)
Yüce Allah, bu sûre-i celilede Rasûlullah'm amcası ve Ebu Leheb lakabıyla tanınan Abdü'1-Uzza b. Abdülmuttalib'in karısıyla birlikte Cehennem ateşine gireceğini haber vermiştir.
Cenâb-ı Allah, bu karı kocanın müşrik olarak öleceklerini ve Müslüman olmayacaklarını ezelde takdir buyurmuştur. Bunların, zahiren dahi Müslüman olmayacaklarını takdir etmiştir. Bu da nübüvvetin gözler kamaştıran açık delillerinden biridir. Yüce Allah, başka bir ayet-i celilede şöyle buyurmuştur:
"De ki: "İnsanlar ve cinler, birbirine yardımcı olarak bu Kur'ân'm
bir benzerini ortaya kovmak için bir araya gelseler, and olsun M, yine de benzerini ortaya koyamazlar." (ei-lsrâ, 88.)
Cenâb-ı Allah, el-Bakara sûresinde de şöyle buyurmuştur: "Kulumuz Muhammed'e indirdiğimiz Kur'ân'dan şüphe ediyorsanız siz de onun benzeri bir sûre meydana getirin; eğer doğru sözlü iseniz, Allah'tan başka, güvendiklerinizi de yardıma çağırın. Yapamazsanız -ki yapamıyacaksınız- o takdirde inkar edenler için hazırlanan ve yakıtı insanlarla taş olan ateşten sakının." (el-Bakara, 23-24.)
Cenâb-ı Allah, bütün yaratıkların bir araya gelseler, birbirlerine destek verip yardımcı olsalar da bu Kur'ân'm fesahati, belagatı, halave-tij ahkamının sağlamlığı, helal ve haramının açıklığı ve diğer i'câz ve-cihleri bakımından bir benzerini getirmeye çalışsalar da bunun üstesinden gelemiyeceklerini, buna güç yetiremiyeceklerini, Kur'ân'm tamamının benzerini, on sûresinin benzerini, hatta bir sûresinin benzerini dahi ortaya koyamıyacaklarını haber veriyor ve bunu asla yapamıya-caklarını bildiriyor. Bunu kesin bir dille meydan okuyarak kafi bir haberle açıklıyor ki, bunu da ancak verdiği habere güvenen bir kimse açıklayabilir. O, insanların söylediklerinden haberdardır. Hiç kimsenin Kur'ân'a meydan okuyamıyacağım katiyyetle biliyor ve böyle bir kitabın yüce Rab tarafından başka bir yerden getirilemiyeceğine de inanıyor. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Allah, içinizden inanıp yararlı iş işleyenlere, onlardan Öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına, onlar için beğendiği dini, temelli yerleştireceğine, korkularım güvene çevireceğine dair
SÖZ vermiştir." (en-Nûr, 55.)
Bütün bunlar, tam tamına gerçekleşmiştir. Cenâb-ı Allah, bu dini yeryüzüne yerleştirip güçlendirmiş, yüceltmiş ve diğer ufuklara yaymıştır. Hükmünü geçerli kılmıştır. Selef ulemasından bir çoğu ise, bu ayet-i celileyi Ebu Bekir es-Sıddîk'ın halifeliği şeklinde tefsir etmişlerdir. Ancak Ebu Bekir'in halifeliğinin bu ayetle ilgili olduğunda da şüphe yoktur. Fakat bu ayet, sadece onunla ilgili değildir. Aksine diğer konuları içerdiği gibi Ebu Bekir'in halifeliğini de içerir. Nitekim sahih hadiste şöyle buyurulmuştur:
"Kayser ölünce ondan sonra başka bir kayser gelmeyecektir. Kisra ölünce ondan sonra başka bir kisra gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, siz Kayser'le Kisra'mn hazinelerini Allah yolunda harcayacaksınız."
Bu hadiste haber verilen hususlar Ebu Bekir, Ömer ve Osman zamanında gerçekleşmiştir. Allah onlardan razı olsun ve onları hoşnut kılsın.
Yüce Allah, bir ayet-i celilede şöyle buyuruyor:
"Puta tapanlar hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılınak üzere, peygamberini doğru yol ve hak dinle gönderen Allah'tır." (et-Tevbe, 33.)
Bu din, yeryüzünün doğularında ve batılarında, işte böylece yerleşip yaygın hale geldi. Güçlenip diğer.dinlere üstün oldu. Sahabeler zamanında ve onlardan sonraki devirlerde de İslâm kelimesi yüceldi. Diğer beldeler ona boyun eğdiler. Sair iklimlerde yaşayan bütün halklar ona itaat ettiler. Her sınıftan insanlar mü'min olsun, barışçı veya muha-rib olsun ona itaat ettiler. İnsanların bir kısmı mü'min olup dine girdi. Bir kısmı barış yapıp mal verdi ve boyun eğdi. Bir kısmı da savaştı, islâm'ın satveti karşısında korkuyla yaşadı.
Bir hadisi şerifte Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
"Cenâb-ı Allah, yeryüzünün doğularım ve batılarını benim için dürdü ve ümmetimin hakimiyeti benim için dürülen o yerlere kadar varacaktır."
Bir ayet-i kerimede de yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Ey Muhammedi Bedevilerden geri kalmış olanlara de ki: "Güçlü kuvvetli bir millete karşı, onlar Müslüman olana kadar savaşmaya çağrılacaksınız." (el-Fetih, 16.)
Sözü edilen bu kimseler Hevazinliler de olsalar, Müseyleme'nin arkadaşları da olsalar, Bizanslılar da olsalar netice değişmez. Çünkü ayette sözü edilen hadise gerçekleşmiştir. Yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyuruyor:
"Allah size, ele geçireceğiniz bol bol ganimetler vaad etmiştir. İnananlar için bir belge olması, sizi doğru yola eriştirmesi için bunları size hemen vermiş ve insanların size uzanan ellerini önlemiştir. Bundan başka, sizin gücünüzün yetmediği fakat Allah'ın sizin için sakladığı ganimetler de vardır. Allah her şeye Kadir olandır." (el-Fetih, 20-21.)
Fethedilen yer, ister Hayber olsun ister Mekke olsun, neticede fethedilmiş ve vaad edildiği gibi tastamam ele geçirilmiştir.
Bir başka ayet-i kerimede de yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
"And olsun ki Allah, Peygamberinin rüyasının gerçek olduğunu tasdik eder. Ey inananlar! Siz, Allah dilerse güven içinde, başlarınızı traş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi

bilir. Size bundan başka, yakın zamanda bir zafer verecektir." (ei-Petih, 27.)
Bu vaad, hicretin altıncı senesi olan Hudeybiye senesinde gerçekleşti ve zafer tahakkuku da bir sene sonra hicretin yedinci senesi olan Umretü'1-Kazâ senesinde görüldü. Nitekim bu hadisi, daha önce uzun uzadıya nakletmiştik. O hadiste, Hz. Ömer'ın Rasûlullah'a şöyle dediğini nakletmiştik:
- Ya Rasulallah, Beyt'e gelip tavaf edeceğimizi sen bize haber vermiyor muydun?
- Evet, ama Beyt'e bu sene gelip tavaf edeceğimizi mi söylemiştim?
- Hayır.
- îşte sen Beyt'e gelecek ve onu tavaf edeceksin. Bir ayet-i kerimede yüce Allah, şöyle buyuruyor:
"Allah, bu iki taifeden birini size vaad etmişti; siz, kuvvetsiz olanın size düşmesini istiyordunuz." (ei-Enfâi, 7.)
Bu vaad, Bedir vak'asmda olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), Kureyş kervanını yakalamak için Medine'den çıktığında onun çıkışı Kureyş kervanına bildirilmişti. Onlar da kervanlarını korumak için 1000 kadar savaşçıyla yola çıktılar. Yola çıktıklarım Rasûlullah ile ashabı duyunca Cenâb-ı Allah, kendilerine zafer nasib edeceğini Rasûlullah'a vaad etmişti. Sahabelerin çoğu kervanı ele geçirmeyi arzulamışlardı. Çünkü kervandaki adamların sayısı az olduğu gibi malları da çoktu. Kureyşli-lerle karşılaşmak istememişlerdi. Çünkü onların sayıları ve teçhizatları çoktu. Cenâb-ı Allah zaferi, Kureyşlileri yakalayarak gerçekleştirmeyi tercih etmişti. Müslümanlara gücünü, kuvvetini vermişti ki, bu güç ve kuvvete karşı hiç kimse duramayacaktı. Böylece Müslümanlar, Ku-reyşlilerin yetmiş kadar savaşçısını öldürmüş, yetmiş kadarını da esir almışlardı. Bu esirler de kendilerini kurtarmak için fidye olarak bol miktarda mal vermişlerdi. Böylece Cenâb-ı Allah, Müslümanlara, dünya ve ahiretin hayrını bir arada vermişti. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
"Allah, sözleriyle hakkı ortaya koymak ve inkarcıların kökünü kesmek İstiyordu," (el-Enfâl, 7.)
Bununla ilgili açıklama, Bedir gazvesi bahsinde verilmişti.
Yüce Allah, konuyla ilgili olarak başka bir ayet-i kerimede de şöyle buyurmuştur:
"Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere, "Allah kalplerinizde bir iyilik bulursa, size sizden almanın daha hayırlısını verir, sizi bağışlar. Allah bağışlayandır, merhamet edendir." de." (el-Enfâl, 70.)
Ayet-i kerimede söylenenler gerçekleşmiştir. Yüce Allah, esirlerden Müslüman olanları dünya ve ahiretin hayrını vererek mükafatlandırmıştı.
Yine bu meyanda Buharî, şöyle bir rivayette bulunmuştur:
"Abbas (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, bana biraz mal ver. Çünkü ben kendimin ve Ukayl'm fidyesini verdim.
- Al bakalım.
Bunun üzerine Abbas (r.a.), eteğine o kadar mal koydu ki, kaldıramadı. Sonra bir kısmını eteğinden çıkarıp yere bıraktı. Nihayet kalan kısmı omuzuna alıp taşıyabildi ve alıp götürdü. Bunu ilgili bölümde genişçe anlatmıştık. Bu da mezkur ayet-i kerimenin tasdiki ve doğrulanışıdır. Yüce Allah buyuruyor ki:
"Eğer fakirlikten korkarsanız, bilin ki Allah, dilerse sizi bol nime-tiyle zenginleştirecektir?" (et-Tevbe, 28.)
Bu ayette anlatılanlar gerçekleşmiştir. Cenâb-ı Allah, Müslümanlara, müşrik hacıların mallarını bedel olarak vermişti, çünkü Ehl-i Kitapla savaşmaları durumunda onlardan elde edecekleri ganimetleri kendileri için meşru kılmıştı. Ehl-i Kitap üzerine cizye vurmuş, onların kafir olarak öldürülenlerinin mallarını Müslümanlara ganimet olarak verdirmişti. Nitekim Rum ve Fars Mecusilerinden olan Şam kafirleri ile Irak ve diğer memleketlerin kafirleri için de bu durum tahakkuk etmişti. İslâmiyet oraların şehirlerine ve çöllerine hakim olmuştu. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
"Puta tapanlar hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere, peygamberini doğru yol ve hak dinle gönderen Allah'tır." (et-Tevbe, 33.)
"Döndüğünüzde kendilerine çıkışmamanız için, Allah'a yemin edeceklerdir. Siz onlardan yüz çevirin. Çünkü pistirler." (et-Tevbe, 95.)
Rasûlullah (s.a.v.), Tebük gazvesi dönüşünde münafıklardan bir grup ondan geride kalmışlardı. Savaşa katılmamışlardı. Geri kalmada da mazur oldukları hususunda Allah adını vererek yemin etmeye başlamışlardı, ama yalan yere yemin etmişlerdi. Bunun üzerine Allah, rasûlüne, onları kendi zahir halleri ile bırakmasını, iç durumlarını araştırıp da insanlar nezdinde onları rezil etmemesini emretmişti.
Cenâb-ı Allah, onlardan on dört kişinin durumunu sahabelerden bir kısmına bildirmişti. Nitekim bunu Tebük gazvesi bahsinde anlatmıştık. Onları tanıyanlardan biri de Hüzeyfe b. Yeman idi. Onları Hü-zeyfe'ye Rasûlullah tanıtmıştı. Yüce Allah, bir ayet-i kerimede bu konuya şöyle değinmektedir:
"Memleketinden çıkarmak için seni nerdeyse zorlayacaklardı. O takdirde senin ardından onlar da pek az kalabilirlerdi." (cl-Isra, 76.)
Bu ayet-i kerimede anlatılan hususlar da gerçekleşmiştir. Müşrikler, onu hapsetmek veya öldürmek veya aralarından çıkarıp sürgün etmek hususunda müşavere yapmışlar, sonra da onu öldürmeye karar vermişlerdi. İşte o esnada yüce Allah, rasûlüne, müşriklerin arasından çıkıp hicret etmesini emretmişti. Bunun üzerine Rasûlullah da Ebu Bekir es-Sıddık ile birlikte hicre yolculuğuna çıkmıştı. Sevr mağarasında üç gün sureyle gizlenmişler, sonra yine çıkıp yollarına devam etmişlerdi. Şu ayet-i kerimeden kastedilen mana da budur:

"Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkar edenler onu Mekke'den çıkardıklarında mağarada bulunan iki kişiden biri olarak Allah ona yardım etmişti. Arkadaşı Ebu Bekir'e: "Üzülme, Allah bizimledir." diyordu; Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş, inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Ancak Allah'ın sözü yücedir. Allah güçlüdür, Hakîm'dir." (et-Tevbe, 40.)
"înkar edenler, seni bağlayıp bir yere kapamak veya öldürmek veya sürmek için düzen kuruyorlardı. Onlar düzen kurarken, Allah da düzenlerini bozuyordu. Allah düzen yapanların en iyisidir." (el-Enfâl, 30.)
Bu sebeple yüce Allah, şöyle buyurmuştu:
"O takdirde senin ardından onlar da pek az kalabilirlerdi." (el-Isrâ, 76.)
Bu ayet-i kerimede haber verilen husus, olduğu gibi gerçekleşmiştir. Rasûlullah'ı hapsetmek veya öldürmek ya da sürgün etmek hususunda birbirleriyle müşavere yapan müşrikler, onun hicretinden sonra Mekke'de pek fazla kalmamışlardı. Mübarek ayağı Medine'ye basar basmaz Muhacirlerle Ensâr ona tabi olunca Bedir gazvesi yapılmış; o komplocu müşrikler öldürülmüş kafaları kırılmıştı. Hz. Peygamber (s'a.v.), yüce Allah'ın kendisine haber vermesi ile bunu önceden biliyordu. Bu sebeple Sa'd b. Muaz, Ümeyye b. Halefe şöyle demişti:
- Doğrusu ben, Muhammed'in seni öldüreceğini anlattığını işittim.
- Sen mi işittin?
- Evet.
- Vallahi, o hiç yalan söylemez.
Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Peygamber (s.a.v.), Bedir gazvesi yapılmadan önce müşriklerin nerede öldürüleceklerini ve ce-sedlerinin nereye düşeceğini haber vermişti ve müşrikler onun işaret ettiği yerlere düşüp ölmüşlerdi. Allah'ın salat ü selamı rasulünün üzerine olsun.
Bir ayet-i kerimede yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
"Elif, Lâm, Mîm. Rumlar en yakın bir yerde yenildiler, onlar bu yenilgilerinden sonra üç ile dokuz yıl arasında galip geleceklerdir. îş, eninde sonunda Allah'a aittir. İşte o gün, inananlar, istediğine yardım eden Allah'ın yardımına sevineceklerdir. O, güçlüdür, merhametlidir.
Bu, Allah'ın va'di; Allah verdiği sözden caymaz, fakat insanların çoğu bilmezler." (cr-Rûm, 1-6.)
Bu ayet-i kerimede haber verilen durum da olduğu gibi gerçekleşmiştir. Şöyle ki: Farslar, Bizanslıları yendiklerinde müşrikler sevinmişler, ama mü'minler üzülmüşlerdi. Çünkü Hristiyanlar, Mecusilere nisbetle Müslümanlara daha yakın idiler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Bizanslıların, bu yenilgiden yedi sene sonra Farsları mağlub edeceklerini rasûlüne haber verdi. Ebu Bekir es-Sıddık da, müşriklerin başlarıyla bu konuda karşılıklı bahis yapmıştı. Meşhur olan bu karşılıklı bahsi tefsirimizde açıklamıştık. Durum, Kur'ân'ın haber verdiği şekilde tahakkuk etmiş; Bizanslılar mağlubiyetlerinden sonra Farshları büyük bir yenilgiye uğratmışlar ve galip olmuşlardı. Bu olayla ilgili kıssayi burada anlatmak uzun zaman alacak ve büyük bir yer tutacaktır. Biz bunu tefsirimizde yeterince açıkladık. Hamd ve minnet Allah'adır.
Yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyuruyor:
"O'nun hak olduğu meydana çıkıncaya kadar varlığımızın belgelerini onlara hem dış dünyada ve hem de kendi içlerinde göstereceğiz. Rabbinin her şeye şahid olması yetmez mi?" (ei-Fussüet, 53.)
Bu ayet-i kerimede de haber verilen hususlar, tamamen gerçekleşmiştir. Cenâb-ı Allah, mucize ve delillerini, beşerin nefsinde ve ufuklarda izhar etmiştir. Peygamberliğe düşman olan insanlar, bu deliller karşısında âciz kalmışlardır. Şeriata muhalif olup da hakkı yalanlayan ki-tab ehli kimselerle Mecusi ve müşrikler de bu mucizelerle deliller karşısında susmuşlardır. Yine bu delil ve mucizeler karşısında basiret ve akıl sahibi kimseler, Hz. Muhammed'in, Allah'ın gerçek rasûlü olduğunu anlamışlardır. Onun, Allah katından getirdiği vahyin doğru ve gerçek olduğuna inanmışlardır. Yüce Allah, bu delil ve mucizeleriyle düşmanlarının kalplerine korku ve heybet bırakmıştır. Nitekim Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadiste Cenâb-ı Peygamber, şöyle buyurmuştur:
"Bir aylık mesafede düşmanlarımın kalplerine korku bırakılmasıyla bana yardım edilmiştir." Bu da Allah'ın kendisine verdiği yardım ve teyiddir. Düşmanları, aralarında bir aylık mesafe bulunduğu halde Rasûlullah'tan korkarlardı. Denildi ki: Rasûlullah (s.a.v.), bir kavmin üzerine gaza yapmaya karar verdiği zaman, Rasûlullah onlara varmadan korkup ürkmeye başlarlardı. Halbuki Peygamber, onların üzerine ancak bir ay sonra ulaşabilecekti. Allah'ın salat ü selamı kıyamet gününe kadar her zaman onun üzerine olsun. [4]

Fasıl

Şimdi de Peygamber (s.a.v.)'in ileride vuku bulacak olayları haber vermesi ve verdiği bu haberlerin gerçekleştiğine delâlet eden hadislere gelelim. Bu hadislerden biri, Kureyşlilerin boykot kararını içeren belge ile ilgilidir. Kureyşliler, Haşim oğulları ve Muttalib oğullarıyla evlenmeme, alış veriş yapmama, onları barındırmama hususunda bir akid yapmış, bunu bir belgeye geçirmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'ı kendilerine teslim etmelerine kadar bu akid yürürlükte kalacaktı. Bunun üzerine Haşim oğullarıyla Muttalib oğulları, Müslümanları ve kafirleriyle birlikte bu boykot kararına karşı koyarak Ebu Talib'in mahallesine

geçmişlerdi. Orada boykot altında kalmışlardı. Ancak onlar da yaşadıkları ve nesilleri ürediği sürece, bu boykot kararını protesto edeceklerdi. Bu hususta Ebu Talib, meşhur «Kaside-i Lamiye» sini söylemişti. Bu kasidesinde Ebu Talib şöyle diyordu:

"Yalan söylediniz: Allah'ın Beyt'ine yemin olsun ki, biz, uğruna mücadele verip savaşmadıkça ve çevresinde düşüp ölmedikçe, çocuklarımızdan, kadınlarımızdan el çekmedikçe, Muhammed'i size teslim etmeyiz.

Irzını koruyan ve tevekkül yolunu bırakan hiçbir kavim, efendisini bırakmaz. Senin baban yok olsun.

Muhammed beyaz yüzlü ve beyaz tenlidir. Onun yüzü suyu hürmetine bulutlardan yağmur istenilir.

Öksüzlerin velisi, dulların da sığmağıdır.

Haşim ailesinden mahvolmuşlar ona sığınırlar. Onlar onun yanında nimet ve lütuf içindedirler."

Kureyşliler, liderlik belgesini Ka'be'nin tavanına asmışlardı. Cenâb-ı Allah, ona bir kurtçuğu musallat etti. O kurtçuk da belgedeki yazıları yeyip yok etti. Sadece Allah adının bulunduğu yeri bıraktı ki; o belgede, zulüm ve günahkârlıkla ilgili ifadeler bir araya gelmesin.

Denildi ki: O kurtçuk, yüce Allah'ın adından başka bütün yerleri yedi. Rasûlullah (s.a.v.) da bunu amcası Ebu Talib'e bildirdi. Ebu Talib, Kureyşlilerin yanma gidip şöyle dedi:

- Kardeşim oğlu, sizin belgenizle ilgili bir haberi bana iletti. Onun anlattığına göre Cenab-ı Allah, o belgeye bir kurtçuğu musallat etmiş; kurtçuk o belgede, Allah adının yazılı olduğu yerlerden başka her tarafi yemiş; şimdi siz o belgeyi bana getirin. Eğer onun dediği gibiyse mesele yok. Öyle değilse Muhammed'i size teslim edeceğim.

Kureyşliler, belgeyi indirip açtılar. Hz. Peygamber'in verdiği haberin gerçek olduğunu anladılar. Bunun üzerine belgenin hükmünü bozdular. Haşim oğullarıyla Muttalib oğulları Mekke'ye girdiler ve tekrar eski minval üzere yaşamaya başladılar. Bununla ilgili açıklamayı önceki bölümlerde vermiştik. Hamd Allah'adır.

Yine bu cümleden olarak Habbab b. Eret ve benzeri müstazaf Müslümanlar, yardımını istemek için Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gitmişlerdi. O, Ka'be'nin gölgesinde uzanmış, abasını yastık edinmişti. Bu müstazaf Müslümanlar, müşriklerden gördükleri azab ve hakaretlerden dolayı Rasûlullah'm, müşriklere beddua etmesi talebinde bulunmuşlar; Rasûlullah da yüzü kızararak kalkıp oturmuş ve şöyle buyurmuştu: "Sizden öncekilerden birinin vücudu ikiye bölünür, ama yine bu işkence onu dininden döndürmezdi. Allah'a yemin ederim ki, Allah bu işi tamamlayacaktır. Ama siz, acele ediyorsunuz."

Buharî, Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: Rüyada Mekke'den hurmahklı bir diyara hicret ettiğimi gördüm. Orasının Yemame veya Hecer olduğunu sandım. Oysa orası Yesrib imiş. Yine 6 rüyamda, bir kılıç salladığımı ve ağzının parçalandığını gördüm. Bu da mü'minlerin Uhud gününde aldıkları darbe idi. Sonra o kılıcımı yine salladım, eskisinden daha güzel hale geldi. îşte o da Mekke fethiyle gelen zafer ve mü'minlerin bir araya gelip toparlanmasıydı. Yine rüyamda bir sığır gördüm, vallahi bu hayırdır. Bu da mü'minlerin Uhud günündeki halleridir. O hayır da, Allah'ın gönderdiği hayır ve Bedir gününden sonra bize gelen sadakanın sevabıdır."

Buharı, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sa'd b. Muaz, umre için Mekke'ye geldi. Ümeyye b. Halefe konuk oldu. Ümeyye de Şam'a giderken Medine'ye her uğrayışmda Sa'd'a konuk olurdu. Mekke'ye konuk olarak gelen Sa'd'a Ümeyye dedi ki:

Birazcık bekle, gün Öğleye ersin. İnsanlar başka işlerle meşgul olsunlar. Seni o zaman Ka'be'ye götürüp tavaf ettiririm.

Sa'd, Ka'be'yi tavaf etmekteyken Ebu Cehil oraya geldi ve dedi ki:

Ka'be'yi tavaf eden şu adam kimdir? Sa'd dedi ki:

Ben Sa'd'ım.

Muhammed ile ashabım bağrınıza basıp barındırdığınız halde şimdi gelmiş Ka'be'yi güven içinde tavaf mı ediyorsun?

Evet.

Aralarında tartıştılar. Ümeyye, Sa'd'a dedi ki:

Ebu Hakem'e (Ebu Cehü'e) bağırma. O, bu vadinin efendisidir. Sonra Sa'd, şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki, eğer Ka'be'yi tavaf etmeme engel olursan, ben de senin Şam'a gidip ticaret yapamana engel olur ve yolunu keserim.

Ümeyye, Sa'd'a:

- Bağırma, sesini yükseltme, deyip onu tutmaya başladı. Sa'd öfkelenip:
- Bırak beni! Çünkü ben Muhammed'in seni öldüreceğini söylediğini işittim, dedi.
- Ben mi?
- Evet.
- Allah'a yemin ederim ki, Muhammed konuşurken asla yalan söylemez.

Ümeyye, böyle dedikten sonra karısının yanına dönüp şöyle dedi:

- Yesribli kardeşim (Sa'd)'in bana ne dediğini biliyor musun? deyince, hanımı:
- Sana ne, dedi?
- Muhammed'in beni öldüreceğini söylediğini işittiğini bana ifade etti.
- Vallahi Muhammed yalan söylemez.

Ravi diyor ki: Mekkeliler duyuru yapılıp da Bedir savaşı için yola çıktıklarında karısı, Ümeyye'ye şöyle dedi:
- Yesribli kardeşin (Sa'd)'in sana dediğini hatırlamıyor musun? Karısının bu hatırlatması üzerine Ümeyye savaşa gitmemek istedi.
Ebu Cehil, ona dedi ki:
- Sen bu vadinin eşrafindansm. Bir iki gün bizimle beraber yürü. (Ondan sonra geri dönebilirsin.)
Bunun üzerine Ümeyye, Kureyşli müşrik ordusuyla birlikte yola çıktı. Allah onu öldürdü."
Yine bu cümleden olarak deriz ki: Übeyy b. Halefin bir atı vardı. Atını yemliyordu. Rasûlullah'ın yanından geçerken ona:
- Ben seni, bu atın üzerinde öldüreceğim! diyor. Rasülullah da ona:
- İnşaallah ben seni öldüreceğim! diye karşılık veriyordu. Nitekim Rasülullah (s.a.v.) -önceki bölümlerde genişçe anlattığımız gibi- Uhud gazvesinde onu öldürdü."
Yine bu meyanda örnek olarak şunu da deriz ki: Rasülullah (s.a.v.), Uhud gazvesinin başlarında müşriklerin nerelerde öldürüleceklerini ve cesetlerinin nerelere düşeceğini işaret ederek göstermiş ve: "Yarın inşaallah falan müşrik burada düşüp Ölecektir. Falan müşrik de şuraya düşüp ölecektir." demişti. Onu hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, onun işaret edip gösterdiği yerlerde hiçbir yanılma olmadı. Her müşrik, kendisi için işaret edilen yerde öldürülmüş ve cesedi oraya düşmüştü.
Bir adam vardı, Müşriklerden kenarda köşede her kimi bulursa kılıcıyla onu ikiye yarıyordu. Bu hadise, Uhud gününde cereyan etmişti. Bazıları da bu hadisenin Hayber savaşında cereyan ettiğini söylemişlerdir. Hüneyn gününde cereyan ettiğini söyleyenler de olmuştur. Onun bu kahramanlığını görenler:
- Bu adamın bugün kazandığı sevap kadar sevap kazanan başka biri yoktur, dediler.
O adamın adının Kuzman olduğu söylenir. Sahabeler, ondan övgüyle bahsederlerken Peygamber (s.a.v.):
- O, Cehennemliklerdendir, dedi. Oradaki sahabelerden biri dedi ki:
- Ben Kuzman'm arkadaşıydım. Onu izledim, savaş esnasında yaralandı. Çabucak ölmek istedi. Kılıcının ucunu göğsüne dayadı. Sonra kendini kılıcın üstüne bastırdı. Kılıç onu delip ucu sırtından çıktı.
Bunu anlatan adam, Kuzman'm yanından ayrılıp Rasûlullah'ın yanma gitti ve şöyle dedi:
- Allah'tan başka ilah bulunmadığına, senin de Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederim.
Rasülullah:
- Hayrola ne var? diye sorunca, adam şöyle cevap verdi:
- Az önce sözünü ettiğin adam şöyle ve şöyle yaptı.
Peygamber (s.a.v.), Kisra'mn Medayin'inin ve Şam kasırları ile diğer beldelerin fethedileceğini, Hendeği kazdığı günde Müslümanlara haber vermişti. Mübarek eliyle zorlu bir kayaya vurduğu darbeden sonra bir kıvılcım ve aydınlık görülmüştü. Sonra ikinci bir aydınlık, sonra da üçüncü bir aydınlık görülmüştü. îşte o esnada bu müjdeyi Müslümanlara vermişti. Bunu önceki bölümlerde de anlatmıştık.
Peygamber (s.a.v.), kendisine yedirilen koyunun paçasının zehirli olduğunu haber vermişti ve verdiği haber de doğru idi. Ona güya ikramda bulunan Yahudi de bunu itiraf etmişti. Kendisiyle beraber o koyundan yiyen Bişr b. Bera b. Ma'rur vefat etmişti.
Abdürrezzak'm Ma'mer'den rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.) günün birinde: "Allah'ım, gemidekileri kurtar." demiş, bir saat bekledikten sonra: "Devam etti." demişti. Sözü edilen gemi batmak üzereydi, içinde Yemen'den gelen Eş'arîler vardı. Kendisi HayberMe iken Eş'arî-ler ona gelmişlerdi.
Peygamber (s.a.v.), Taife giderken bir mezarın Önünden geçmiş, o mezarın Ebu Rigal'e ait olduğunu, mezardaki cesedin yanında altın bir dal bulunduğunu haber vermişti. Mezarı kazdıklarında durumun, Peygamber Efendimiz'in haber verdiği gibi gerçek olduğunu görmüşlerdi. Allah'ın salat ü selamı onun üzerine olsun.
Peygamber (s.a.v.), Arapların liderlerinden ve Kureyşlilerin başlarından olan Müellefe-i Kulûba ganimet taksiminde fazla pay verip onlara öncelik vermesi nedeniyle Ensâr'dan bazısının kalplerinde kırgınlık meydana gelmişti. Peygamber (s.a.v.) de onları teselli edici bir hutbe irad etmiş ve şöyle buyurmuştu:
"İnsanların develeri ve koyunları alıp gitmelerine, sizinse Ra-sûlullah'ı alıp evlerinize gitmenize razı olmaz mısınız?
Benden sonra nahoş haller göreceksiniz, havuz başında benimle bu-luşuncaya kadar sabredin. İnsanlar çoğalıyor, Ensâr ise azalıyor."
Rasûlullah (s.a.v.), onlara bu hutbeyi irad etmeden Safa tepesi üzerinde de şöyle demişti:
"Hayatım sizinle, ölümüm de sizinle beraber olacaktır." Ra-sûlullah'm haber verdiği şeylerin tamamı, olduğu gibi gerçekleşmiştir.
Buhari, Ebu Hüreyre'den naklen Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Kisra öldükten sonra artık başka bir kisra gelmeyecektir. Kayser öldükten sonra artık başka bir kayser gelmeyecektir. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki sizler, bu ikisinin hazinelerini Allah yolunda sarfedeceksiniz."
Bu haberlerin gerçekliği Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın halifelikleri döneminde görülmüştü ve tıpkı Rasûlullah'm dediği şekilde olaylar cereyan etmişti. Bu hükümdarların ülkeleri fetih yoluyla Müslümanların eline geçmiş, Bizans hükümdarı Kayser ile Fars hükümdarı Kisra'mn malları -inşaallah ileride de anlatacağımız gibi- Allah yolunda sarfedil-mişti. Bu hadiste Müslümanlar için büyük bir müjde vardı. Şöyle ki: Fars hükümdarlığı inkıraz bulduktan sonra artık dönmeyecekti.

Bizanslıların Şam hakimiyeti sona erecek, artık Bizanslılar Şam'a hakim olamayacaklardı. Hamd ve minnet Allah'adır. Ayrıca bu hadiste Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın halifeliklerinin sahihliğine delâlet ve onların adaletli olduklarına da şahadet vardır. Çünkü onların zamanında Allah yolunda yapılan cihad sebebiyle elde edilen ganimet malları takdire şayan bir şekilde sarfedilmişti.

Buharî, Adiy b. Hatim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir ara ben, Peygamber (s.a.v.)in yanında iken adamın biri gelip yoksulluğundan şikayetçi oldu. Bir başkası da gelip yolunun kesildiğinden şikayetçi oldu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bana sordu:

- Ey Adiy, sen Hire'yi gördün mü?
- Görmedim ama ora hakkında bana bilgi verilmiştir.
- Eğer ömrün yeterse Hire'den kalkan bir kadının, Mekke'ye gelip KaTae'yi tavaf edeceğini ve bu yolculuğu esnasında yüce Allah'tan başka hiç kimseden korkmayacağını göreceksin. (Rasûlullah böyle derken ben de kendi kendime diyordum ki: Nerede ülkeleri ateşe yakan Tay kabilesinin ahlaksızları?) Ey Adiy! Eğer Ömrün vefa ederse göreceksin ki, Kisra'nın hazineleri fethedilecektir.
- Kisra b. Hürmüz'ün hazineleri mi?
- Evet, Kisra b. Hürmüz'ün hazineleri fethedilecektir. Eğer ömrün vefa ederse göreceksin ki, bir adam, avuç dolusu altın ya da gümüş çıkaracak ve onu (sadaka olarak) kabul edecek bir adam arayacak, ama onu kabul edecek bir kimse göremeyecektir. Sizden biri, Allah'ın huzuruna vardığı günde, onunla Allah arasında bir tercüman bulunmayacak. Allah, ona şöyle diyecektir:
- Sana elçi göndermedim mi ki sana tebliğ etsin?
- Evet gönderdin.
- Sana mal (ve evlad) vermedim mi, sana lütufta bulunmadım mı?
- Evet verdin ve lütufta bulundun.

Böyle dedikten sonra o adam sağına bakacak, Cehennem'den başka birşey görmeyecek, soluna da bakacak, Cehennem'den başka birşey görmeyecektir. Adiy b. Hatim diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:

"Yarım hurma tanesiyle de olsa ateşten sakının. Eğer bunu bulamazsanız güzel bir söz söyleyin." Adiy b. Hatim dedi ki: Ben bir kadının, Hire'den kalkıp Mekke'ye geldiğini, Ka'be'yi tavaf ettiğini ve Mekke'ye gelirken de yüce Allah'tan başka hiç kimseden korkmadığını gördüm. Kisra b. Hürmüz'ün hazinelerini fetheden askerler arasında bulundum. Eğer sizin ömrünüz uzarsa, Peygamber Ebu'l-Kasun'ın dediği gibi avucunu altın ve gümüşle doldurup onu sadaka olarak kabul edecek bir adam arayan, ama onu kabul edecek bir adam bulamayan kimseyi de göreceksiniz."

îmam Ahmed b. Hanbel, Habbab b. Eret'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ka'be'nin gölgesinde bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldik. Abasına yaslanmıştı. Ona şöyle dedik:

- Ya Rasulallah, bizim için Allah'a dua et ve O'ndan yardım dile. Bizim bu talebimiz üzerine Rasûlullah'm yüzünün rengi kızardı (veya rengi değişti), sonra da şöyle buyurdu:
- Sizden öncekilerden biri için çukur kazılır, testere getirilir, başının üzerine konulur, vücudu ikiye yarılırdı, ama bütün bu eziyetler onu dininden geri döndürmezdi. Demir tarakla etleri taranır, kemiği ile etleri ve sinirleri birbirinden ayrılır, yine de bütün bu eziyetler onu dininden döndürmezdi. Allah, mutlaka bu işi tamamlayacaktır. Öyle zaman olacak M, yolcu San'a'dan kalkıp Hadramut'a gidecek ve yolda Allah'tan başka hiç kimseden korkmayacaktır. Bir de koyununa kurdun saldırmasından başka bir korkusu olmayacaktır, ama siz aceleci davranıyorsunuz."

«Alâmâtü'n-Nübüvve» adlı kitapta Buharî, Utbe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), bir gün Medine dışına çıktı. Uhud şehidleri üzerine cenaze namazı kıldı. Sonra dönüp minbere çıktı ve şöyle dedi:

- Ben ölüme sizden önce gidenim. Ben sizin şahidinizim ve Allah'a yemin ederim ki, şu anda havuzuma bakmaktayım. Bana, yerin hazinelerinin anahtarları verildi ve doğrusu ben Allah'a yemin ederim ki, benden sonra şirk koşmanızdan korkmuyorum. Ancak dünya hususunda rekabete girişmenizden korkuyorum."

Bu hadiste, bizim değindiğimiz bazı hususlar vardır. Şöyle ki: Peygamber (s.a.v.), kendisini dinleyen cemaata onlardan önce öleceğini haber vermiş ve bu haberi vefatla neticelenen -hastalığında olmuştu. Sonra kendisinin ümmetine kıyamet gününde şahidlik edeceğini ve vefatının onlardan önce olacağım bildirmiş, ayrıca yer hazinelerinin anahtarlarının kendisine verildiğini beyan etmişti. Yani Ebu Hüfeyre'nin yukarıda geçen hadisinde de anlatıldığı gibi beldeler ona fetih yoluyla teslim olmuşlardı. Ebu Hüreyre dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.) gitti. Siz de beldeleri birer birer fethedip ele geçirdiniz."

Yine Peygamber (s.a.v.), ashabının kendisinden sonra şirke bulaşmayacaklarını bildirmişti ve bu haberi de gerçekleşmişti. Hamd ve minnet Allah'adır. Ancak o, ashabının ve Müslümanların dünya hususunda birbirleriyle rekabete girişeceklerinden korkmuştu ve bu korkusu da Ali ile Muaviye zamanında ve onlardan sonraki devirlerde tahakkuk etmişti ve bu durum zamanımıza kadar devam etmiştir.

Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Sabit b. Kays'ı arayıp sordu. Adamın biri dedi
ki:

- Ya Rasulallah, ben onun hakkında sana bilgi vereyim mi? Adam böyle dedikten sonra kalkıp gitti. Sabit'i, evinde başını eğmiş

vaziyette buldu. Ona:
- Neyin var? diye sorunca, Sabit şöyle cevap verdi:
- Çok kötü durumdayım. Sesimi Rasûlullah'm sesinden yükselttim, ona bağırdım. Amelimin sevabı boşa gitti. Ber Cehennemliklerdenim.
Sabit'in bu cevabı üzerine adam kalkıp Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi ve Sabit'in şöyle ve şöyle dediğini haber verdi.
Adam tekrar döndü, bu defa büyük bir müjde getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) da ona dedi ki:
- Git Sabit'e de ki: Sen Cehennemliklerden değilsin. Aksine Cennetliklerdensin."
Sabit h. Kays b. Şemmas, Yemame savaşında şehid oldu. Bununla ilgili açıklama ilerideki bölümlerde gelecektir.
Aynı şekilde sahih hadiste sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Selam'ı müjdeleyerek onun îslâm üzere öleceğini haber vermişti. Cennetlik olacağım önceden açıklamıştı. Allah ondan razı olsun. O, en mükemmel durumda ve en güzel halde vefat etti. İnsanlar hayatında iken onun Cennetlik olduğuna şahadet ederlerdi. Çünkü doğru sözlü Peygamber (s.a.v.), onun îslâm üzere Öleceğini haber vermişti. Öyle de oldu.
Sahih-hadiste sabit olduğuna göre Peygamber (s.a.v.), Aşere-i Mü-beşşere'nin de cennetlik olduklarını Önceden haber vermiştir.
Yine ağacın altında kendisiyle bey'atîeşen kimselerin de Cenen-nem'e girmeyeceklerini haber vermiştir. Sahabelerin (başka bir rivayete göre 1500 sahabenin) Cehennem ateşine girmeyeceklerini müjdelemiştir. Hudeybiye'de hazır bulunan sahabelerden hiçbirinin fena halde yaşadığına, kötü yola saptığına ve vefat edinceye kadar dalâlete düştüğüne, istikametten, tevfik-i ilahiyeden ayrıldığına hiç kimse şahitlik etmemiştir. Hepsi de güzel halde yaşamış, doğru yoldan ayrılmamış, istikamet ve tevfik-i ilahiye üzere vefat etmişlerdir. Hamd ve minnet Allah'adır. Bu da peygamberlik alâmetlerinden ve risalet delillerinden-dir.
Beyhakî, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın biri, Rasûluîlah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, falan adam öldü. Rasûluîlah dedi ki:
- O, ölmedi.
Adam, sözünü ikinci kez tekrarladı:
- Falan adam öldü.
- O ölmedi.
Adam, sözünü üçüncü kez tekrarladı. Rasûluîlah, ona cevaben şöyle dedi:
- Palan adam, yanındaki bir makasla kendini vurup intihar etti! Rasûluîlah, böyle dedikten sonra da onun cenaze namazını kılmadı."
İmam Ahnıed b. Hanbel, Esved b. Amir tarikiyle Kays b. Ebi Şehm'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
'Medine'de bir cariye bana uğradı. Ben de onu böğründen tutup çektim. Sonra Rasûluîlah (s.a.v.), insanlarla bey'atleşmeye başladı. Ben de yanına gittim, ama benimle bey'atleşmedi ve bana:
- O cariyeyi tutup çeken sen misin? diye sordu. Ben de:
- Vallahi artık bir daha öyle yapmayacağım, dedim. Bunun üzerine o da benimle bey'atleşti."
Buharî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûluîlah (s.a.v.)'m zamanında hakkımızda bir ayet nazil olmasından korktuğumuz için söyleyeceğimiz sözü ayıklayarak söyler ve kadınlarımızla da rahatça konuşmazdık. Ama Rasûluîlah (s.a.v.) vefat ettikten sonra gelişi güzel konuştuk ve kadınlarımıza açıldık." İbn Vehb, Sehl b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hakkında Kur'ân ayeti nazil olmasından korktuğu için bizden biri karısıyla aynı yatakta iken bile birşey yapmaktan çekinirdi."
Ebu Davud, Asım'm babası Küleyb tarikiyle Ensâr'dan bir adamın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûluîlah (s.a.v.) ile beraber bir cenazeye gittik. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in, mezar başında durup kazıcıya:
- Ölünün ayak tarafındaki yeri genişlet, baş tarafındaki yeri de genişlet, şeklinde tavsiye ettiğini gördüm. Mezar başından dönünce, ölen kişinin karısının adına onu davet eden bir kişi karşılamaya geldi. Onu eve götürdü. Yemek getirildi. Yemeğe başladılar. Babalarımız da Rasûluîlah (s.a.v.)'a baktılar ki o, ağzında bir lokmayı çiğnemeye ve yutmaya çalışıyor. Sonra Rasûluîlah şöyle buyurdu:
- Öyle sanıyorum ki, bu koyunun eti sahibinden izinsiz olarak alınmış.
Böyle dedikten sonra bizi davet eden kadına haber gönderdi. Kadın da ona şû haberi gönderdi:
- Ya Rasulallah, ben, benim için bir koyun satın alsınlar diye «damlarımı Baki'e gönderdim. Ama orada koyun bulamadılar. Bir koyun satın almaş olan komşuma haber saldım. Bedenin ödemek üzere korununu bana göndermesini söyledim, ama kendisi evde yoktu. Karısına haber saldım, karısı da koyunu bana gönderdi.
Rasûluîlah:
- Bu eti esirlere yedir, diye emir verdi. [5]

Hz. Peygamber'în Kendisinden Sonra Meydana Gelecek Olaylarla İlgili Olarak Verdiği Haberlerin Tertibi

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde A'meş tariki ile Hüzeyfe b. Ye-man'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), aramızda bir süre kaldı. Kıyamete kadar vuku bulacak her şeyi bize anlattı. Bunu anlayan anladı, anlamayan da anlamadı. Ben bazı hadiseleri gördüm. Onlan, Rasûlullah daha önceden haber vermiş olduğu halde unutmuşum. Hadisenin cereyan ettiğini görünce, bir insanın tanımakta olduğu bir adamı, uzun bir ayrılıktan sonra görünce tanıyışı gibi tanıdım."
Buharı, Hüzeyfe b. Yeman'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"İnsanlar, Rasûluîlah (s.a.v.)'a hayrı soruyorlardı. Ben de bana bulaşmasından korktuğum için ona şerri soruyordum ve şöyle diyordum:
- Ya Rasulallah, biz daha önceleri şer ve cahiliyet içindeydik. Allah bize bu hayrı getirdi. Bu hayırdan sonra şer var mıdır?
- Evet.
- O serden sonra hayır gelecek midir?
- Evet. Ancak onda duman vardır.
- Dumanı nedir?
- Bir kavim gelecek, onlar benim yolumdan başka yola koyulacaklardır. Onlardan iyi şeyleri de kötü şeyleri de göreceksin.
- O hayırdan sonra bir şer gelecek midir?
- Evet. Cehennem kapısında duran bazı davetçiler olacaktır. Onların davetlerine icabet eden kimseyi Cehennemce atacaklardır.
- Ya Rasulallah, bize, o Cehennem davetçilerinin evsafını söyle.
- Onlar, bizden ve bizim aşiretimizdendirler. Bizim dilimizle konuşurlar.
- Eğer ben o zamana kavuşursam, bana ne yapmamı emredersin?
- Müslümanların cemaatine ve imamlarına sarılırsın.
- Eğer Müslümanların cemaatı ve imamı yoksa ne yapayım?
- O zaman bu grupların hepsinden uzak dur. Bir ağacın köküne dişini geçirecek olsan bile bu topluluklardan ayrı yaşa. Ölünceye kadar bu halini devam ettir."
«Sahih-i Müslim»de, Hüzeyfe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), kıyamete kadar olacak şeyleri bana anlattı; yalnız Medinelileri Medine'den çıkaracak olan şeyi ona sormadım."
«Sahih-i Müslim»de, Amr b. Ahtab'm şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah bize, olmuş ve kıyamete kadar olacak şeyleri haber verdi. Bunları bize öğretti. Biz de bunları aklımıza yerleştirdik."
Önceki sayfalarda Habbab b. Eret'le ilgili hadiste de şöyle denmişti: 'Yemin ederim ki, Allah bu işi (İslâm'ın güçlenmesini) tamamlayacaktır, ama siz acele ediyorsunuz."
Adiy b. Hatim'in bu konuda rivayet ettiği hadiste de aynı şeyler söylenmiştir. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere...." (et-Tevbe, 33.)
"Allah, içinizden inanıp yararlı iş işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına dair söz vermiştir." (en-Nûr, 55.)
«Sahih-i Müslim»de, Ebu Said'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu dünya, yeşil ve tatlıdır. Allah sizi, orada (sizden öncekilerin yerlerine) halef kılmıştır. Sizin orada nasıl iş işleyeceğinize bakmaktadır. Dünyadan sakının. Kadınlardan da sakuun. Çünkü İsrail oğulları, ilk olarak kadınlardan Ötürü fitneye düşmüşlerdi." Başka bir hadiste de Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Kendimden sonra erkeklere karşı kadınlar kadar zararlı bir fitne
bırakmadım."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Ubeyde'nin Bahreyn'e gönderilişi bahsi ele alınırken Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğu da nakledilmiştir:
"Size müjdeler olsun ve sizi memnun edecek şeyleri ümid edip bekleyin. Allah'a yemin ederim ki, ben sizin yoksul düşmenizden korkmuyorum. Ama sizden öncekilere dünyanın bolca verilişi gibi size de dünyanın bolca verilmesinden ve onlar gibi sizin de dünya hususunda rekabete girişmenizden, dolayısıyla onları helak ettiği gibi dünyanın sizi de helak etmesinden, korkuyorum."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Cabir'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) bize:
- Sizin yaygı ve kilimleriniz var mı? diye sordu. Ben de:
- Ya Rasulallah, bizim yaygı ve kilimlerimiz olur mu hiç, bize nereden gelsin bunlar? diye karşılık verdim. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:
- Sizin yaygı ve kilimleriniz olacaktır.
Ben de bilahare varlıklı bir kimse oldum. Yaygı ve kilimlerim bollaştı. Karıma:
- Kilimini benden uzaklaştır, diyordum. O da:

- Rasûlullah (s.a.v.), "Sizin yaygı ve kilimleriniz olacaktır." demedi mi? diye karşılık verince ben ona karışmıyordum."
Buharı ve Müslim'in sahihleri, Müsned ve sünenler ile diğer hadis kitaplarında Ebu Zûheyr'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:
"Yemen fethedilecektir. Bir kavim gelecek, etrafa yayılacak ve aileleriyle emirlerindeki kimseleri toplayıp gideceklerdir. Eğer bilseler, Medine onlar için daha hayırlıdır." -
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Yakında Şam fethedilecek. Medine'den oraya bazı adamlar gidecekler. Oranın bolluk ve refahı onların hoşlarına gidecektir. Ancak bilseler, Medine onlar için daha hayırlıdır. Sonra Irak fethedilecek, oraya bir kavim sıçrayarak gidecek, sonra da aileleri ile emirlerindeki kimseleri toplayıp gideceklerdir. Onlar da bilseler, Medine onlar için daha hayırlıdır."
tbn Havalemden rivayet edilen hadis de buna şahadet etmekte ve bunu doğrulamaktadır:
"Şam, Ölçek ve dinarlarını esirgedi. Irak, dirhem ve ölçeğini esirgedi. Mısır, dinar ve Ölçeğini esirgedi. Siz de başladığınız yere döndünüz."
"Mikatlar, Şamlılarla Yemenliler içindir." hadisi de bunu teyid etmektedir.
Şu aşağıdaki hadis de bu gerçeği doğrulamaktadır. Şöyle ki:
"Kisra öldükten sonra başka bir kisra gelmeyecektir. Kayser öldükten sonra başka bir kayser gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, siz kayser ile kisra'nın.hazinelerini Aziz ve Celil olan Allah yolunda sarfedeceksiniz."
"Sahih-i Buharf'de, Avf b. Malik'ten nakledildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Tebük gazvesi hakkında şöyle buyurmuştur:
"Kıyamet saatinden önce altı şey sayıyorum." Rasûlullah (s.a.v.) böyle dedikten sonra kendi ölümünü, sonra Kudüs'ün fethini, sonra vebayı, sonra mal çoğalmasını, sonra fitne kopmasını, sonra Müslümanlarla Bizanslılar arasında anlaşma yapılmasını anlatmıştır.
Müslim, Ebu Zerr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:
"Siz, kırattan söz edilen bir yeri fethedeceksiniz. Oranın ahalisine iyi davranın. Çünkü onların (Mariyetü'l-Kâbtiyye sebebiyle) bizimle hısımlıkları vardır ve onlar bizim zimmetimiz dedirler. Bir kerpiçlik yerde iki kişinin tartıştıklarını görürsen, oradan çık."
Ebu Zerr de, bir kerpiçlik yerde, yani Mısır diyarında Rebia ile Abdurrahman b. Şurahbil b. Hasene'nin tartışmakta olduklarını görünce orayı terk edip gitti. O zaman Mısır'ı, Amr b. As yönetiyordu. Bu hadise, hicretin yirminci senesinde cereyan etmişti. Bununla ilgili açıklama ileride de gelecektir.
İbn Vehb, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Mısır'ı fethettiğiniz zaman Kıptilere iyi davranın, çünkü (Mariye-tü'1-Kıbtiyye sebebiyle) onlarla hısımlığımız vardır. Onlar bizim zimmetimizde dirler."
İmam Ahmed b. Hanbel, yukarıdaki hadiste geçen hısımlığın sebebinin Süfyan b. Uyeyne'den sorulduğunu, Süfyan'ın ise şöyle cevap verdiğini rivayet etmiştir:
"İnsanlardan bir kısmı demişler ki: İsmail peygamberin annesi Ha-cer, Kıbti idi. Yine bazı kimseler de Hz. Peygamber'in oğlu İbrahim'in annesinin Kıbti olduğunu söylemişlerdir. İşte bu yüzden Rasûlullah (s.a.v.), Kıbtilerin kendisiyle hısım olduklarını ifade buyurmuştur."
Ben derim M: Şüphe içermeyen sahih görüşe göre bunların ikisi de Kıbtidirler. Mukavkis, Mariye'yi Rasûlullah'a hediye etmiş, Rasûlullah da onu kabul buyurmuştu. Bu da bir zimmet oluşturmaktadır. Bir nevi barış ifade etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Adiy b. Hatim'in rivayet ettiği hadiste Kisra hazinelerinin fethedileceği, güvenliğin yayılacağı, malın çoğalacağı ve kimsenin sadaka, zekat kabul etmeyeceği kadar zenginliğin her tarafa sirayet edeceği anlatılmıştı. Yine hadiste anlatıldığına göre Adiy b. Hatim, Kisra hazinelerinin fethinde hazır bulunmuş; bir kadının Hire'den kalkıp Mekke'ye yalnız başına yolculuk ettiğini-ve yolculuğu esnasında Allah'tan başka hiç kimseden korkmadığını görmüş, sonra da şöyle demişti: Eğer ömrünüz vefa ederse, Ebu'l-Kasım (s.a.v.)'m söylediği gibi malın çoğalacağını ve hiç kimsenin onu kabul etmeyeceğini de göreceksiniz."
Beyhakî dedi ki: Bu anlatılanlar, Ömer b. Abdülaziz zamanında da gerçekleşti.
Ben derim ki: Bu anlatılanların gerçekleşmesi, Mehdi'nin zamanına ertelendi. Ya da İsa peygamberin Deccal'ı öldürmesinden sonra yeryüzüne inişine kadar ertelenmiştir. Çünkü sahih hadiste anlatıldığına göre Hz. İsa, domuzu öldürecek ve haçı kıracaktır. Mal da o kadar çoğalacak ki, onu hiç kimse kabul etmeyecektir. Doğrusunu Allah bilir.
«Sahih-i Müslim»de, Cabir b. Semüre'den rivayet olunduğuna göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Kureyş'ten on iki halife gelinceye .kadar bu din hep devamlı ayakta duracaktır. Sonra kıyamet öncesinde yalancılar çıkacaktır. Müslümanlardan bir cemaat, Kisra'nın beyaz sarayının hazinelerini fethedecektir. Ben de sizden önce vefat edip havuz başına gideceğim." Önceki sayfalarda da Ebu Hüreyre'den merfu olarak rivayet edilen bir hadîs-i şerifte Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğu kaydedilmişti:
"Kayser öldükten sonra başka bir kayser gelmeyecektir. Kisra Öldükten sonra başka bir kisra gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki; siz bu ikisinin hazinelerini, Aziz ve Celil olan Allah yolunda sarfedeceksiniz."

Beyhakî dedi ki: "Bu hadiste ifade edilmek istenen husus şudur ki, Kayser'in Şam üzerindeki hakimiyeti sona erecek. Artık Şam'da Bizanslılar hüküm süremeyeceklerdir. Zira Peygamber (s.a.v.), mektubunu saygıyla karşıladığı zaman Kayser (Herakliyus) için: "Hakimiyeti sabit olsun." demişti. Fars hükümdarlığına gelince, bu, tamamen ortadan kalkmıştı. Zira Peygamber (s.a.v.), Kisra için: "Allah, onun mülkünü parçalasın!" diye beddua etmişti."

Ebu Davud'un rivayetine göre Kisra'nın kürkü, kılıcı, kemeri, tacı ve bilezikleri getirildiği zaman Hz. Ömer, bütün bunları Süraka b. Malik b. Cu'şum'a giydirmiş ve şöyle demişti: "Kisra'nm giysilerini çöllü bedevi bir adama giydiren Allah'a hamd olsun, de."

Şafiî dedi ki: Hz. Ömer'in, bu eşyaları Süraka'ya giydirmesinin sebebi şuydu: Bir gün Hz. Peygamber, Süraka'nm bileklerine bakmış ve şöyle demişti: "Sanki Kisra'nın bileziklerini takınmışsın gibi görüyorum seni." Doğrusunu Allah bilir.

Süfyan b. Uyeyne, Adiy b. Hatim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Hire, bana köpeklerin sivri dişleri gibi göründü. Ama siz orayı fethedeceksiniz.

Bunun üzerine bir adam ayağa kalkarak:

- Ya Rasulallah, bana Hire'nin kızı Nüfeyle'yi hibe et. Rasûlullah (s.a.v.) da:

- O senin olsun, dedi.

Nihayet Hire fethedildiği zaman Nüfeyle'yi bu adama verdiler. Nü-feyle'nin babası gelip adama sordu:

- Sen bu kızı bana satmaz mısın?

- Evet.

- Kaça satarsın?

- Dilediğim gibi karar vereceğim, bin dirheme satarım.

- Onu satın aldım.

Orada bulunanlar, adama dediler ki:

- Eğer babasına otuz bin dirhem deseydin de, babası onu senden parayla satın alacaktı. Niçin daha fazla fiyat söylemedin?

Adam dedi ki:

- Binden daha fazla sayı var mı ki?"

imam Ahmed b. Hanbel, İbn Zağb el-îyadf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Abdullah b. Havale el-Ezdî, bana konuk oldu ve şöyle dedi:

"Rasûlullah (s.a.v.), ganimet toplamamız için bizi yaya olarak Medine çevresine gönderdi. Biz de hiçbir ganimet elde edemeden geri döndük. O da yorgun olduğumuzu anladı. Kalkıp şöyle dedi:

- Allah'ım! Bunların işini bana yükleme. Ben güçsüz kalırım. İşlerini kendilerine de yükleme. Yoksa aciz kalırlar. Bunların işlerini insanlara da havale etme, çünkü insanlar kendi nefislerini bunlardan öncelikli tutarlar.

Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra dönüp bize şöyle bir müjde
verdi:

- Şam, Rum ve Fars'ı fethedeceksiniz. Her birinizin şu kadar ve şu
kadar devesi, şu kadar ve şu kadar sığırı, şu kadar ve şu kadar da koyunu olacaktır. Öyle ki sizden birinize yüz dinar verilse bile onu az görecektir.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), elini başımm üzerine koydu ve şöyle dedi:

- Ey İbn Havale! Hilafetin arz-ı mukaddese indiğini görürsen, bil ki depremler, ayrılıklar ve büyük felaketler yaklaşmıştır. Kıyamet, o gün insanlara benim elimin senin basma olan yakınlığından daha yakın olacaktır."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Havale'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu M: "İşler o raddeye varacaktır ki, çeşitli yerlerde ordular bulunacaktır. Bir ordu Şam'da, bir ordu Yemen'de, bir ordu da Irak'ta olacaktır.

İbn Havale dedi ki:

- Ya Rasulallah, eğer ben o zamana yetişirsem ne yapmamı tavsiye buyurursun?

- Eğer o zamana yetişirsen, Şam'a sarıl. Çünkü o, Allah'ın kendi yerinden seçtiği bir yerdir. Kullarının seçkin olanları oraya gelecektir. Eğer Şam'a sarılmazsanız Yemen'e sarılın. Oraya ihanet edene karşı ittifak edin? Çünkü Cenâb-ı Allah, Şam'ı ve Şamlıları koruyacağını bana tekeffül etmiştir."

Beyhakî, Abdullah b. Havale'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanmdaydık. Yoksulluk ve çıplaklığımızı ona şikayet ettik. Eşyamızın olmadığını söyledik. O da şöyle buyurdu:

- Size müjdeler olsun. Allah'a yemin ederim ki, malınızın azlığından çok, fazlalığından korkarını. Allah'a yemin ederim ki, bu işiniz böylece devam edecek. Nihayet Cenâb-ı Allah size, Şam diyarının fethini nasip edecektir. (Veya Fars, Rum ve Himyer diyarlarının fethini nasib edecektir, dedi.) Ve nihayet sizin üç ordunuz olacaktır. Bir ordu Şam'da, bir ordu Irak'ta, bir ordu da Yemen'de olacaktır ve bir adama yüz dirhem verilse bile onu memnuniyetle karşılamayacaktır. Ben de dedim ki:

- Ya Rasulailah, birçok nesilleri olan Rumların, içinde yaşadığı Şam'ı kim ele geçirebilir?

- Vallahi, Allah oranın fethini size nasib edecek ve sizi oraya yerleştirecektir. Onlar, beyaz tenli ve melhamiye gömleği giymiş, üzerine de kaban giymiş olup küçücük binekler üzerindedirler. Siyah tenli ve traşlı olanlarınız, onlara ne emrederlerse onu

yaparlar."
Ebu Alkame dedi ki: Abdurrahman b. Mehdi'nin şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.)'ın sahabeleri, bu hadisin belirlediği vasıfları Cüz b. Süheyl es-Sülemf nin üzerinde müşahede ettiler. Cüz, o zamanlar Acemlerin başında bulunuyordu. Mescide dönüp geldiklerinde ona ve çevresinde bulunan adamlara baktılar. Rasûlullah'ın, o ve adamları hakkında belirlediği vasıflardan ötürü hayrette kaldılar.
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Havale el-Ezdî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Üç şeyden kurtulan kimse kurtuluşa ermiştir.
Dediler ki:
- Ya Rasulailah, o üç şey nedir?
- Benim ölümüm, hak üzere sabreden halifenin öldürülmesi ve DeccaTdır."
îmam-Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Havale'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldim. Ö, bir sedir ağacının gölgesinde oturmaktaydı. Yanında bir kâtip vardı.
Kâtibe birşeyler yaz;diriyordu. Bana dedi ki: .
- Ey Ibn Havale, seni yazalım mı?
- Ne hususta ya Rasulailah?
Benim böyle sormam üzerine o, yüzünü benden öte yana çevirdi. Kâtibinin üzerine eğildi. Ona birşeyler yazdırdı. Sonra yine:
- Seni yazalım mı ey İbn Havale? diye sordu. Ben de:
- Allah ve rasûlünün benim için neyi uygun bulduklarını bilemiyorum, dedim. Bunun üzerine benden öte yana döndü ve kâtibine, eğilerek birşeyler yazdırdı, sonra yine:
- Seni yazalım mı ey îbn Havale? diye sordu. Ben de:
- Allah ve rasûlünün benim için neyi hayırlı bulduklarını bilemiyorum, diye cevap verdim. Bunun üzerine o, yüzünü benden öte yana çevirdi ve kâtibine eğilerek birşeyler yazdırmaya devam etti. Baktım, yazılan yazıda Ömer'in adını gördüm ve:
- Ömer'in adı mutlaka hayırlı bir iş için yazılır, dedim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.):
- Seni yazalım mı ey îbn Havale? diye sordu. Ben de:
- Evet, deyince şöyle buyurdu:
- Ey îbn Havale! Dünyanın her tarafinda öküz boynuzunu andıran fitneler çıktığı zaman ne yapacaksın?
- Allah ve rasûlünün benim için neyi hayırlı bulduklarını bilmiyorum.
- Daha sonra çıkacak olup da birincisi ona göre tavşan kabarması gibi olan fitne karşısında ne yapacaksın?
- Allah ve Rasûlünün benim için neyi hayırlı bulduklarını bilmiyorum.
- O zaman şuna tabi olun. Şunun pekine düşün. Baktım ki, o esnada bir adam sırt üstü uzanmış. Koşup yanma gittim, omuzunu tuttum, yüzünü Rasûlullah'a çevirdim ve:
- Bundan mı söz ediyorsun? diye sordum. Rasûlullah da:
- Evet, dedi. Baktım ki o adam, Osman b. Affan (r.a.)'dır." «Sahih-i Müslim»de, Ebu Hüreyre tarikiyle Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: "Irak, dirhem ve ölçeğini menetti. Şam, müd ve dinarım menetti. Mısır irdep ve dinarını menetti ve siz başladığınız yere döndünüz. Başladığınız yere döndünüz, başladığınız yere döndünüz. Buna Ebu Hüreyre'nin kanı ve eti şahid oldu."
Yahya b. Adem ile diğer ilim sahibi kimseler dediler ki: "Bu, peygamberlik delillerindendir. Çünkü bu hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ömer'in Irak diyarına vergi olarak tarhettiği dirhem ve Ölçeklerden haber vermektedir. Yine Hz. Ömer'in, bundan önce Şamlılarla Mısırlılara tarhettiği haraa önceden haber vermektedir. Allah'ın salat-ü selamı rasûlünün üzerine olsun."
insanlar, yukarıdaki hadis-i şerifte geçen; "Irak, ölçek ve dirhemini menetti." sözünün anlamı üzerinde ihtilafa düşmüşlerdir. Kimine göre, bu hadisin manası şöyledir:
"Iraklılar, teslim olacaklar ve dolayısıyla haraç yükü üzerlerinden düşecektir." Beyhakî de bu yorumu tercih etmiştir.
Hadisin şu anlama geldiğini söyleyenler de olmuştur: "Iraklılar, itaat etmez olacaklar ve üzerlerine tarhedilen haracı ödemeyeceklerdir." Bu sebeple de Rasûlullah (s.a.v.), sözünü şöyle sürdürmüştür: "Ve siz başladığınız yere döndünüz. Daha önce bulunduğunuz hale geri döndünüz." Nitekim «Sahih-i Müslim»de sabit olan bir hadiste de şöyle denmektedir:
"Doğrusu îslâm garib olarak başladı, garib olarak da dönecektir.
Gariblere ne mutlu."
îmam Ahmed b. Hanbel'in şu rivayeti de bunu teyid etmektedir:
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nasra'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Biz, Cabir b. Abdullah'ın yanmdaydık. Bize şöyle dedi:
Yakında öyle bir zaman gelecektir ki, Iraklılara ne bir ölçek ne de bir dirhem gelecektir.
Biz dedik ki:
- Nereden?
- Acemistan'dan taraf onlar, bunu Iraklılara vermeyecektir. Yine yakın bir zamanda Şamlılara da artık dinar ve ölçek

gelmeyecektir.
- Nereden?
- Bizans'tan. Bizanslılar onlara, ne bir ölçek ne de bir dinar vermeyeceklerdir.
Böyle deyip de biraz sustuktan sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu, dedi:
- Ümmetimin sonunda bir halife gelecek ve o, malı savuracak hiç saymayacaktır."
Cerirî dedi ki: Ben, Ebu Nasra ile Ebu Alâ'ya:
- Ne dersiniz bu Halife, Ömer b. Abdülaziz değil mi? diye sordum. Onlar da hayır, diye cevap verdiler."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde rivayet olunduğuna göre Hz. Peygamber {s.a.v.), Medineliler için Zülhuleyfe'yi, Şamlıla için Cühfe'yi, Yemenliler için Yelemlem'i mikat olarak belirlemiştir.
«Sahih-i Müslim»deki, rivayete göre Cabir, Rasûlullah (s.a.v.)'m Iraklılar için de, Zat-ı Irk'ı mikat olarak belirlediğin söylemiştir. Bu da peygamberlik delillerindendir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), Şamlılarla Yemen ve Iraklıların haccmdan dolayı meydana gelecek hadiseleri önceden haber vermiştir. Allah'ın salât-ü selâmı onun üzerine olsun.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Said'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"İnsanlar üzerine öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda bir grup insan gazaya gidecek, onlara:
- Aranızda Rasûlullah'm ashabından biri var mı? diye sorulacak, onlar da:
- Evet, diye cevap verecekler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, onlara fetih nasib edecektir.
Sonra yine insanlara öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda bir grup insan gazaya gidecek, onlara:
- Aranızda Rasûlullah'm sahabelerinin arkadaşları var mı? diye sorulacak, onlar da:
- Evet, diye cevap verecekler ve onlara fetih nasib olacaktır. Yine insanlara öyle bir zaman gelecek ki, o zamanda bîr grup insan gazaya gidecek, onlara:
- Rasûlullah'm sahabeîeriyle arkadaşlık etmiş kimselerle tanışık olanınız var mı? diye sorulacak, onlar da:
- Evet, diyecekler ve Allah onlara fethi nasib edecektir." Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğ rivayet edilmiştir:
"Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturmaktaydık. Kendisine el-Cum'a sûresi nazil oldu:
"Onlardan başkalarına da -ki henüz onlara katılmamışlardır- kitap ve hikmeti öğretmek üzere peygamberi gönderen Allah'tır." (ei-Cum'a, 3.)
Adamın biri kalkıp sordu:
- Onlar, kimlerdir ya Rasulallah?
Adamın bu sorusu üzerine Rasûlullah (s.a.v.), elini Selman-ı Farisî'nin üzerine indirip şöyle buyurdu:
- Eğer iman, Süreyya yıldızının yanında olsaydı bile şunlardan bazı adamlar ona ulaşırlardı."
Peygamber (s.a.v.)'in verdiği bu haber, olduğu gibi gerçekleşti.
Hafiz el-Beyhakî, Abdullah b. Bişr tarikiyle Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, Fars ve Rum ülkeleri sizler için fethedilecek (oraların kapıları size açılacak) nihayet yiyecekler çoğalacak ve yiyecekler üzerine Aziz ve Celil olan Allah'ın adı anılmayacaktır."
imam Ahmed b. Hanbel, Beyhakî, îbn Adiy ve diğer muhaddisler, Abdullah b. Büreyde b. Hasib'in merfu olarak şöyle bir hadis rivayet ettiğini nakletmişlerdir:
"Bazı heyetler gönderilecektir. Sen Horasan heyetinde bulun, sonra Merv şehrinde ikamet et. Çünkü orayı Zülkarneyn kurmuş ve orası için bereket duası yapmış, sonra da:
"Buradaki ahaliye kötülük isabet etmeyecektir, demiştir."
Bu hadis, garib senedlilerden sayılmaktadır. Hatta bazıları bunu mevzu saymaktadırlar. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Hüreyre'nin Türklerle savaşa dair hadisi, önceki bölümlerde geçmiş ve o hadiste haber verilen durumlar, olduğu,gibi tahakkuk etmiştir ve geleceğe dair haberler de tahakkuk edecektir.
Buhaıfnin "Sahih"inde Ebu Hüreyre tarikiyle Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:
"îsrailoğullarmı peygamberler idare ederlerdi. Her bir peygamber vefat edince, onun ardı sıra başka bir peygamber gelirdi. Ancak benden sonra peygamber gelmeyecektir. Halifeler gelecektir. Hem de çoğalacaklardır."
Orada bulunanlar dediler ki:
- Ya Rasulallah, bize ne tavsiye edersin?
- ilk be/atan şartlarını yerine getirin. Bu şartlara sırasıyla riayet edin. Onlara haklarını verin. Allah da onlardan kendi idareleri altında bulunan kimselerin haklarını soracaktır."
«Sahih-i Müslim»de, Abdullah b. Mesud tarikiyle Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir:
"Her peygamberin mutlaka havarileri olmuştur ve onlar, onun yolundan gitmişler, sünnetine tabi olmuşlardır. O havarilerin ardı sura bazı halefler gelecektir ki, yapmadıkları şeyleri söyleyecek ve insanlara çirkin gösterdikleri işleri kendileri yapacaklardır."
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Hüreyre tarikiyle Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Peygamberlerden sonra halifeler gelecek ve onlar Allah'ın kitabıyla amel edecek, Allah'a ibadet hususunda orta yolu

tutacaklardır. Halifelerden sonra hükümdarlar gelecek, intikam peşine düşecek, adam öldürecek, malları seçeceklerdir. Kimi eliyle değiştirecek, kimi de dili ile değiştirecektir. Bunlardan ötede iman diye birşey yoktur."
Ebu Davud et-Tayalisî, Ebu Ubeyde b. Cerrah ile Muaz b. Cebel tarikiyle Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivaye etmiştir:
"Allah, bu işi peygamberlik ve rahmet ile başlattı. Hilafet ve rahmet ile devam edecek, ısırıcı bir hükümdarlıkla da devam edecek. Sonra da şeref, zorbalık ve ümmet içinde fesad ile devam edecektir. Onlar, tenasül organlarını helal sayacak, içki ve ipekli elbiseleri helal görecekler ve bu hususta birbirlerine yardımcı olacaklardır. Aziz ve Celil olan Allah'ın huzuruna varıncaya kadar da rızıklanacaklardır."
Bu hadislerde verilen haberlerin tamamı gerçekleşmiştir.
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Davud, Tirmizî ve Nesefnin, Hz. Pey-gamber'in azadlısı SefÎne'den rivayet ettikleri bir hadist şöyle buyu-rulmuştur:
"Halifelik benden sonra otuz senedir, sonra hükümdarlık olacaktır."
Başka bir rivayete göre ise Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "Sonra Cenâb-ı Allah, mülkünü dilediğine verir." Bu hadislerde haber verilen şeyler tamamen gerçekleşmiştir. Çünkü Ebu Bekir (r.a.)'in hilafeti iki yıl üç ay yirmi gün, Ömer (r.a.)'in hilafeti on yıl altı ay dört gün, Osman (r.a.)'m hilafeti oniki yıldan oniki gün eksik, Ali b. Ebi Talib (r.a.)ın hilafeti dört yıl on ay devam etmiştir.
Ben derim ki: Bunların hilafet sürelerinin toplamı, Hz. Ali'nin oğlu Hasan'm altı aylık hilafet süresiyle birlikte otuz yıl eder. Hz. Ali'nin oğlu Hasan, hilafetinin altına ayında hicri kırkma senede Muaviye lehine hilafetten feragat etmiştir. Bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.
Yakub b. Süfyan, Abdurrahman b. Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"Peygamberlikten sonra gelen halifelik otuz yıl sürecektir. Sonra Allah, mülkünü dilediğine vercektir." Muaviye, "Mülke (hükümdarlığa) razı olduk." dedi. Bu hadiste, üç halifenin hilafetini inkar eden Rafizîlere açıkça reddiye vardır. Ayrıca Emevilerle onlara tabi olan Şamlılara da bu hadiste reddiye vardır. Çünkü onlar, Hz. Ali'nin halifeliğini inkar ediyorlardı.
Eğer Sefine'nin hadisiyle önceki sayfalarda geçen ve «Sahih-i Müs-lim»de yer alan: "Bu din, Kureyş'ten on iki halife gelinceye kadar ayakta duracaktır." mealindeki Cabir b. Semüre tarafından rivayet edilen hadisi uzlaştırmak nasıl mümkün olacaktır? diye sorulacak olursa, buna cevaben deriz ki:
İnsanlardan bazıları demişler ki: "İslâm dini, oniki halife gelinceye kadar ayakta duracaktır. Sonra Emeviler zamanında karışıklık meydana gelince diğer bazı insanlar da şöyle demişlerdir:
Bu hadiste, Kureyş'ten oniki adil halifenin geleceği müjdelenmiş-tir. Eğer bunlar peşpeşe olmasa bile aralıklı olarak geleceklerdir. Ancak peşpeşe halifeler, peygamberlikten sonra otuz yıl içinde gelmişlerdir. Bundan sonra Raşid halifeler gelmiştir ki, aralarında Ömer b. Abdüla-ziz b. Mervan b. Hakem el-Umevî (r.a.) vardır. Onun hilafetinin, adaletinin, Raşid halifelerden biri oluşunun gerçekliği hususunda birçok imam kesin ifadeler kullanmışlardır. Hatta imam Ahmed b. Hanbel (r.a.), şöyle demiştir:
"Tabiilerden Ömer b. Abdülaziz dışında hiç kimsenin sözü hüccet değildir."
Bazı insanlar, bu Raşid halifelerden biri olarak Mehdi b. Emrillah el-Abbasî'yi de saymışlar. Buna ahir zamanda geleceği müjdelenen Mehdi'yi de eklemişlerdir. Çünkü onun Ehl-i Beytten olduğunu, adının Muhammed b. Abdullah olduğunu kesin ifadelerle beyan etmişlerdir. Bu Mehdi, Samarra'daki yer altından çıkışı beklenen Mehdi değildir. Böyle biri asla mevcut değildir. Ancak Rafizîlerin cahilleri böyle birini beklemektedirler.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Aişe tarikiyle Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
"istedim ki babam ve kardeşini çağrayım ey Aişe, onlar için bir yazı yazayım ki, hiç kimse dedikodu yapmasın veya hiçbir kuruntu sahibi temennide bulunmasın." Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra sözünü şöyle sürdürmüştü: "Allah ve mü'minler ancak Ebu Bekir'i kabul ederler."
Gerçek de böyle olmuştu. Cenâb-ı Allah, onu hilafete tayin etmiş, mü'minler de topluca ona bey'at etmişlerdi. Nitekim bu husus önceki bölümlerde anlatılmıştır.
«Sahih-i Buharî»de anlatıldığına göre kadının biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle demiştir:
- Ya Rasulallah, ne dersin, eğer gelir de seni bulamazsam ne yaparım?
Kadın, böyle demekle Peygamber Efendimiz'in vefat edeceğini ima etmişti. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz» ona şöyle cevap vermişti:
- Eğer beni bulamazsan Ebu Bekir'e git.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, îbn Ömer ile Ebu Hüreyre tarikiyle Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:
"Bir ara ben uyumaktaydım. Kendimi bir kuyu başında buldum. Oradan Allah'ın nasib ettiği kadarıyla su çektim. Sonra Ebu Kuhafe'nin oğlu (Ebu Bekir) o kuyudan bir veya iki kova su çekti. Onun çekişinde zayıflık vardı. Allah onu bağışlasın. Sonra Hattab'm oğlu kovayı eline aldı. O kova, onun elinde bir su dolabı gibi oldu. (Yani onunla çok su çekti.) İnsanlardan onun gibi işini sağlam yapan bir lider görmedim. Nihayet insanlar ondan sularını alıp içtiler ve istirahat yerlerine çekildiler. (Yani hilafeti uzun sürdüğü için ondan çok yararlandılar.)"

Şafiî (r.a.) dedi ki: "Peygamberlerin rüyası vahiydir." "Hz. Ebu Bekir'in su çekmesinde zayıflık vardı." sözünden kasıt, onur halifelik süresinin kısalığı ve vefatının acele olması, ayrıca mürtedlerle savaşmakla meşgul olduğu için Hz. Ömer kadar çok fetihler gerçekleştirememiş olmasıdır."
Ben derim ki: Bu hadiste Ebu Bekir ile Ömer'in insanlara halife olacaklarına işaret vardır ve hadiste verilen haber, tamamer gerçekleşmiştir.
Bu sebeple îmam Ahmed b. Hanbel, Tirmizî, îbn Mace ve Hibban, Hüzeyfe b. Yeman tarikiyle Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: "Benden sonraki iki kimseye, Ebu Bekir ile Ömer'e uyun."
Tirmizî, bunun hasen bir hadis olduğunu söylemiştir. Önceki sayfalarda Zührî tariki ile Ebu Zerr'in şöyle dediği rivayet edilmişti:
"Çakıl taneleri Rasûlullah (s.a.v.)'m elinde teşbih getirdiler. Sonra Ebu Bekir'in, sonra Ömer'in, sonra Osman'ın elinde teşbih getirdiler. Bundan sonra da Peygamber (s.a.v.):
- İşte peygamberlik hilafeti budur, dedi."
Sahih hadiste Ebu Musa'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bir bahçeye girdi. Ayağını büyük bir zembilin içine sarkıttı. Ben de: "Bugün Rasûlullah (s.a.v.)'m kapıcısı olacağım." dedim. Kapının gerisinde oturdum. Adamın biri gelip:
- Kapıyı aç, dedi. Ben de:
- Sen kimsin? diye sordum. Adam:
- Ben Ebu Bekir'im, deyince Ebu Bekir'in geldiğini Rasûlullah (s.a.v.)'a haber verdim, o da:
- Kapıyı ona aç, onu Cennet'le müjdele, dedi. Sonra Ömer geldi. Ona da aym şekilde söyledi. Sonra Osman geldi. Rasûlullah onun için şöyle dedi:
- içeri girmesine izin ver ve onu karşılaşacağı bir bela karşılığında Cennet'le müjdele.
Ben de kendisine içeri girmesi için izin verdim. O da yardımına başvurulacak olan Allah'tır, diyerek içeri girdi."
«Sahih-i Buharî»de, Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûluîlah (s.a.v.) ile Ebu Bekir, Ömer ve Osman, Uhud dağına çıktılar. Dağ sarsılmaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.), ayağıyla vurarak şöyle dedi:
- Yerinde dur. Çünkü senin üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve iki şehid vardır."
Abdürrezzak, Sehl b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve Osman üzerinde iken Hira dağı sarsıldı. Peygamber (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Yerinde dur. Senin üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve iki şe-hidden başka kimse yok."
Ma'mer dedi ki: Peygamber Efendimiz'in böyle bir sözü söylediğini Katade'den de işittim.
Müslim, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.); Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ah, Ebu Talha ve Zü-beyr ile birlikte Hira dağında idi. Kayalar hareket geçtiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: "Sakin ol, senin üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve bir şehidden başkası yok."
Bu da peygamberlik delillerindendir. Çünkü ismi geçenlerin hepsi şehidlik mertebesine nail oldular. Rasûlullah (s.a.v.), mertebelerin en yücesi olan risalet ve nübüvvet mertebesini haiz oldu. Ebu Bekir de sıd-dıkiyyet makamlarının en yükseğine sahip oldu. Sahih hadiste sabit olduğuna göre Cennet'le müjdelenen on kişi şehidlik mertebesine ulaşmışlardır. Hatta Hudeybiye senesinde Bey'atü'r-Rıdvana katılan sahabelerin tamamı şehidlik mertebesine nail olmuşlardır ki, onlar 1400 kişi idiler. Bir rivayete göre 1300 , başka bir rivayete göre ise 1500 Mşi idiler. Hepsi de vefatlarına kadar doğruluk ve istikametten ayrılmadılar.
«Sahih-i Buharî»de sabit olduğuna göre Ukkaşe, Cennet'le müjde-lenmiştir. O da Yemame savaşında şehid düştü.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.y.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"Ümmetimden 70.000 kişi hesapsız olarak Cennet'e girecektir.
Yüzleri dolunay gecesindeki ay gibi ışık saçacaktır." Ukkaşe, üzerindeki elbiseyi sürüyerek kalktı ve:
- Ya Rasulallah! Benim de onlardan biri olmam için Allah'a dua et, deyince Rasulallah (s.a.v.):
- Allah'ım! Ukkaşe'yi de onlardan biri kıl, dedi. sonra Ensâr'dan başka bir adam kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasulallah! Beni de onlardan biri kılması için Allah'a dua et. Rasûlullah (s.a.v.):
- Ukkaşe, senden önce davrandı, diye cevap verdi. Bu hadis, müte-addid yollardan katiyyet ifade eden cümlelerle rivayet edilmiştir. Bunu Cennet'in evsafi babında da nakledeceğiz. Mürtedlerle savaş bahsinde de anlatacağımız gibi Ukkaşe b. Mihsan, Talha el-Esedî'yi öldürmüştür. Sonra Talha el-Esedî, iddia ettiği peygamberlikten vazgeçmiş, Allah'a yönelip tevbe etmiş, Ebu Bekir es-Sıddık'm yanına gelmiş, umre yapmış ve îslâmiyetini güzelce yaşamıştır."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Bir ara ben uyumaktaydım. Rüyada elime iki bilezik kondu. Onları parçaladım. Rüyada bana: "Onlara üfle." diye vahyedildi. Ben de üfle-dim; onlar uçtular. Bunları, ortaya çıkacak iki yalancı peygamber olarak tevil ettim; bunlardan biri San'a sahibi (Esved el-Ansî), diğeri de Ye-mame sahibi (Müseylemetü'l-Kezzab) dir."
Heyetler bahsinde de anlatıldığı gibi Peygamber (s.a.v.), kavmiyle birlikte yanma gelen Müseyleme'nin:
- Eğer Muhammed, kendisinden sonra beni veliahd ilan ederse ona tabi olurum, demesi üzerine karşısına dikilip durmuş ve

şöyle buyurmuştu:
- Allah'a yemin ederim ki, (elimdeki şu dalı) istesen onu dahi sana vermem. Eğer arkanı dönüp gidersen Allah seni öldürür. Ben senin hakkında iyi şeyler görmüyorum."
Rasûlullah'm dediği gerçekleşmişti. Allah, Yemame gününde onu Öldürmüş, tahkir etmiş, şevketini kırıp mağlub etmişti. Nitekim Esved el-Ansî de San'a şehrinde öldürülmüştü. Bunu inşaallah ileride de açıklayacağız.
Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Müseyîeme ile karşılaştı. Müseyleme, ona şöyle dedi:
- Sen, benim Allah elçisi olduğuma şahadet eder misin? Rasûlullah (s.a.v.):
- Ben Allah'a ve peygamberlerine iman ettim, diye karşılık verdi. Sonra da şöyle buyurdu:
- Doğrusu bu adam, kavminin helaki için hayatta bırakılmıştır."
Başka bir hadiste sabit olduğuna göre bu hadiseden sonra Müseyleme, Peygamber (s.a.v.)'e şöyle bir mektup yazmıştır:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah Rasûlü Müseyleme'den, Allah Rasûlü Muhammed'e. Selam sana...
İmdi ben, senden sonra bu işe (peygamberliğe) ortak oldum. Şehirler sana, obalar bana olsun. Ama Kureyşliler aşırı giden, haksızlık eden bir kavimdir."
Rasûlullah (s.a.v.) da ona şu cevabi mektubu yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah Rasûlü Muhammed'den yalancı Müseyleme'ye.
Hidayete tabi olana selam olsun.
İmdi yeryüzü Allah'ındır. Onu kullarından dilediğine verir. İyi son da takva sahiplerinindir."
Cenâb-ı Allah, Muhammed ile ashabına iyi sonu nasib etti. Çünkü onlar, takva sahipleriydiler. Adaletli mü'minlerdiler. İyi son onların oldu. Onlara düşmanlık edenlerin değil.
Hz. Ebu Bekir es-Sıddık zamanında başgösteren irtidad olaylarına dair haberler çeşitli yollarla varid olmuştur. Hz. Ebu Bekir mürtedlerle savaşmış, onların üzerine Muhammedi ordularla gitmiş, nihayet onlar bölük bölük Allah'ın dinine dönmüşlerdi. Acılaştıktan sonra iman suyu t a thl aşmıştı. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
"Ey inananlar! Aranızda dininden kim dönerse bilsin ki, Allah, sevdiği ve onların O'nu sevdiği, inananlara karşı alçak gönüllü, inkarcılara karşı güçlü, Allah yolunda cihad eden, yerenin yermesinden korkmayan bir millet getirir." (ei-Mâide, 54.)
Ayet-i kerimede sözü edilen kimseler ile, Ebu Bekir ve arkadaşlarının kastedildiğini müfessirler söylemişlerdir.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Hz. Aişe'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), kızı Fatıma'ya gizli birşeyler söylemiş ve Cebrail'in her sene Kur'ân'ı kendisine bir defa okuduğunu, ama o sene iki defa okuduğunu, bunun da kendi ecelinin yakınlaşmasından olduğunu bildirmiş, bunun üzerine Hz. Fatıma ağlamıştı. Sonra yine ona, gizli birşeyler söylemiş ve Fatıma'mn Cennet kadınlarının hanımefendisi olduğunu bildirmiş, ayrıca kendisinin vefatından sonra yanma ulaşacakların da ilkinin Fatıma olacağını beyan etmişti. Rasûlullah'm bu haber ve beyanları, olduğu gibi tahakkuk etmişti.
Beyhakî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından sonra Hz. Fatı-ma'nm ne kadar süreyle yaşadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Kimine göre Hz. Fatıma, Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından sonra iki ay yaşamış, kimine göre üç ay yaşamış, kimine göre sekiz ay yaşamış, kimine göre ise bir yıl yaşamıştır. Zührfnin, Hz. Aişe'den rivayetine göre Hz. Fatıma, Rasûlullah (s.a.v.)'ır vefatından sonra altı ay süreyle yaşamış ve ondan sonra vefat etmiştir. [6]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/231-234.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/234-242.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/242-243.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/244-250.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/250-259.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/260-275.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Nübüvvet Delilleri Cümlesinden Olarak Hz. Peygamber'în Geleceğe Ait Bilinmeyen Şeyleri Haber Vermesi
Hz. Peygamberin, Osman'ın Hilafetinin Son Günleri İle Alînin Hilafeti Döneminde Çıkacak Fitneleri Haber Vermesi
Alî Zamanında Görevlendirilen İki Hakem Hakkında Rasûlullah'ın Önceden Haber Verişi
Hz. Peygamber'ın Haricîlerden Ve Onlarla Yapılacak Olan Savaştan Haber Vermesi
Hz. Peygamber'in Alî B. Ebi Talîb'in Öldürüleceğini Haber Vermesi
Hz. Hasan'ın Başa Geçlp Sonra Da Hilafeti Muaviye'ye Devretmesi
Hz. Peygamberin, Deniz Savaşçılarının Kıbrıs'a Gîdeceklerînî Haber Vermesi
Rumlarla Yapılan Savaşa Dair Söylenen Sözler
Hz. Peygamber'in, Hindistan'a Yapılacak Gazveyi Haber Vermesi
Hz. Peygamber'in Türklerle Yapılacak Savaşı Haber Vermesi
Abdullah B. Selam'la İlglll Bir Haber
Hz. Peygamber'în, Meymune Blntî Harîs'în Şerifte Öleceğini Önceden Haber Vermesi
Hz. Peygamber'în, Hlcr B. Adiy İle Arkadaşlarının Öldürüleceklerini Haber Vermesi
Rafi B. Hadîc'în Haberi
Hz. Peygamber'în Kendî Vefatından Sonra Benî Haşîm'den Çıkacak Fitneleri Haber Vermesi
Rasûlullah'ın, Ali'nin Oğlu Hüseyin'in Öldürüleceğini Önceden Haber Vermesi
Yezîd B. Muavîye Zamanında Vuku Bulan Harre Vaıcası
Başka Bîr Mucize
Fasıl

Nübüvvet Delilleri Cümlesinden Olarak Hz. Peygamber'în Geleceğe Ait Bilinmeyen Şeyleri Haber Vermesi

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde İbrahim b. Sa'd tariki ile Hz. Ai-şe'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Doğrusu önceki ümmetlerde muhaddisler vardı. Benim ümmetimde de muhaddis varsa, o, Ömer b. Hattab'dır."
Yakub b. Süfyan, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah'm sahabeleri olan bizler çok olduğumuz halde huzurun, Ömer'in lisanı ile konuştuğunu reddetmiyorduk." Yani huzur ve sükuneti o temin ederdi.
Yakub b. Süfyan, Tarık b. Şihab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Biz, Hz. Ömer'in melek diliyle konuştuğunu söylerdik." Hz Ömer'in siretiyle ilgili olarak birçok şeyler söyledik. Sariye b. Zenim'le ilgili kıssasında da olduğu gibi onun mükaşefesini, gayba dair haberler verişini ve buna benzer şeyleri anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.
Yine bu cümleden olarak Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Peygamber'in kadınları, bir gün onun yanında toplanıp şöyle dediler:
- Ya Rasulallah! Senin vefatından sonra ilk vefat edenimiz kim olacaktır?
- Eli uzun olanınız benden sonra ilk vefat eden olacaktır." Şevde, bizim aramızda eli en fazla uzun olan kadındı ve Rasûlullah'm vefatından sonra ilk vefat eden kadın da o oldu."
Buharfnin "Sahih"inde de o kadının Şevde olduğu ifade edilmiştir.
Yunus b. Bükeyr, Şa'bfnin konuyla ilgili hadisi, mürsel olarak rivayet ettiğini beyan etmiş ve Şa'bf nin şöyle dediğini nakletmiş tir:
"Zeyneb vefat edince, Rasûlullah'ın zevceleri anladılar ki o, hayır ve sadaka hususunda onlar arasında eli en fazla uzun olandır."
Müslim, Hz. Aişe'nin bu hadisi naklettiğini ve şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Zeyneb, eli en fazla uzun olanımızdı. Çünkü o, eliyle çalışır ve sadaka verirdi."
Tarih bilginlerinden nakledilen meşhur görüşe göre Zeyneb binti Cahş, Peygamber (s.a.v.)'in ilk vefat eden zevcesidir.
Vakidf nin beyanına göre Zeyneb, hicri yirminci senede vefat etmiştir. Cenaze namazını da Hz. Ömer kıldırmıştır.
Ben derim ki: Sevde'ye gelince o, Hz. Ömer'in halifeliğinin son demlerinde vefat etmiştir. Bunu İbn Ebi Hayseme de söylemiştir.
Yine bu cümleden olarak Müslim, Veysel Karanî'nin kıssasıyla ilgili olarak Üseyd b. Cabir'den rivayette bulunmuş ve Hz Peygamber'in Hz. Ömer'e, Veysel Karanî'nin Tabiîlerin en hayırlısı olduğunu, onun vücudunda bir alacalık bulunduğunu, Allah'a dua etmesi neticesinde alacalığın vücudundan gittiğini, sadece bir dirhem iriliğinde bir leke kaldığım, onun, annesine iyi davranan bir kimse olduğunu haber verdiğini beyan etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) ayrıca Hz. Ömer'e, Veysel Karanî'den Ömer için istiğfarda bulunmasını istemesini emretmişti.
Gerçekten de Hz. Ömer'in zamanında Rasûlullah (s.a.v.)'m belirttiği evsafa uygun olarak Veysel Karanî isminde bir şahsiyete rastlanmıştı. Hamd ve minnet Allah'adır.
Yine bu cümleden olarak Ebu Davud, Cerir b. Abdullah ile Abdur-rahman b. Hallad el-Ensârf nin şöyle dediklerini rivaye etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gazvesine giderken Ümmü Varaka bint-i Nevfel ona şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, izin ver de seninle beraber gazaya katılayım ve hasta bakıcılığı yapayım. Belki Allah bana şehidliği nasib

eder. Bunun üzerine Allah elçisi:
- Evinde otur. Çünkü Allah -evinde de otursan- sana şehidliği nasib edecektir." dedi.
Gerçekten Ümmü Varaka'ya, Şehide adı takılmıştı. Kur'ân okurdu. Peygamber (s.a.v.)'den kendi evinde ezan okumak üzere bir müezzin tutması için izin istemişti. Bir kölesiyle bir cariyesini müdebber yapmıştı. Kölesi ile cariyesi, geceleyin kalkıp onu bir kadifeye sarıp boğdular ve çekip gittiler. Ertesi sabah Hz. Ömer, cemaat arasında kalkıp şöyle dedi:
- Bu köle ile cariye hakkında bilgisi olan veya bunları gören kimse onları yanıma getirsin.
Köle ile cariyeyi yakalayıp Hz. Ömer'e getirdiler. Hz. Ömer de emir verdi, idam edildiler. Medine'de idam edilen ilk iki kişi bunlardı."
Beyhakî, Velid b. Cemi'nin ninesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Varaka binti Abdullah b. Haris'i ziyaret eder ve ona 'Şehide' adım verirdi."
Hz. Ömer de şöyle dedi: "Rasûlullah (s.a.v.) doğru söyledi. Kalkın, Şehide'yi ziyarete gidelim."
Yine bu cümleden olarak Buharî, Avf b. Malik'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından sonra görülecek altı mucizeden biri şudur: Sonra sizin koyun kırılması gibi ölüp kırılmanızdır." Bu hadise, on gün içinde vuku buldu. Hicretin onsekizinci senesinde Amvas taunu diye bir veba salgını görüldü. Bu hastalık yüzünden sahabelerin Önde gelenlerinden bir topluluk vefat etti. Süfyan, Şurahbil b. Hasene, Ebu Cendel Sehl b Amr ve babası, Fadl b. Abbas b. Abdülmuttalib, bu salgından ötürü öldüler." Allah hepsinden razı olsun.
İmam Ahmed b. Hanbel, Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Altı şey, kıyamet alametlerindendir: Benim vefatım, Kudüs'ün fethi, insanları, koyunların ölüp kırılması gibi yakalayan bir ölüm, her Müslümanın evinin mahrem yerlerine kadar sızan bir fitne, kişiye 1000 dinar verilmesine rağmen onun memnun olmaması ve Rumlarm savaş çıkarması. Onların üzerine sekiz koldan gidilecek ve her kolda da on iki bin asker bulunacaktır."
Hafiz el-Beyhakî, Süleyman b. Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Amuse köprüsü savaşında insanlar vebaya yakalandılar. Amr b. As kalkıp şöyle dedi:
- Ey insanlar! Şu hastalık pistir. Bundan uzak durun. Şurahbil b. Hasene de kalkıp şöyle dedi:
- Ey insanlar! Ben arkadaşınızın söylediklerini duydum. Vallahi ben Müslüman oldum. Namaz kıldım. Ama Amr, kendi ailesinin devesinden daha çok yolunu bilmez biridir. O, Aziz ve Celil olan Allah'ın indirdiği bir beladır, sabredin.
Muaz b. Cebel, kalkıp şöyle dedi:
- Ey insanlar! Ben şu iki arkadaşınızın da söylediklerini işittim. Doğrusu şu veba sizin için bir rahmettir ve Peygamber (s.a.v.)'in de dua-sıdır. Ben Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: "Siz Şam'a gideceksiniz. Amuse denen bir yere konaklayacaksınız. Orada vücudları-mzda kara sinek iriliğinde çıbanlar çıkacaktır. Allah, o çıbanlar sebebiyle sizleri, çoluk çocuklarınızı şehid edecek. Onunla mallarınızı temizleyecektir."
Allah'ım, eğer benim bu hadisi Rasûlullah'tan işittiğimi biliyorsan, Muaz'a ve ailesine bu vebadan en büyük payı ver ve afiyete de erdirme.
Ravi diyor ki: Muaz'm işaret parmağında o çıbanlardan biri çıktı. Yarasına bakıp şöyle diyordu:
"Allah'ım, bunu bereketli kıl. Çünkü sen küçük birşeye bereket katarsan o şey büyür." Böyle dedikten sonra oğlu da çıban çıkarmaya başladı. Oğlunun yanına gidip şöyle dedi:
"Gerçek Rabbindendir, sakın şüphelenenlerden olma." (ei-Bakara, 147.) Oğlu da ona şu cevabı verdi:
"Allah dilerse, sabredenlerden olduğumu göreceksin." (es-Sâfîât, 102.) Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Hüzeyfe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Biz, Ömer'in yanında oturmaktaydık. Bize dedi ki:
- Hanginiz Rasûlullah (s.a.v.)'m fitneyle ilgili hadisini hatırlıyor? Ben de dedim ki:
- Ben hatırlıyorum.
- Oku bakalım, sen cesaretlisin.
- Rasûlullah (s.a.v.) kişinin kendi ailesinde, malında, çocuğunda, komşusunda fitneye maruz kalacağını; ancak namaz, sadaka, emri bil-maruf ile nehyi anilmünkerin buna keffaret olacağım anlattı.
- Ben bunu sormadım. Benim kasdettiğim deniz dalgası gibi dalgaları olan fitneydi.
- Ey mü'minlerin emiri! Seninle o büyük fitne arasında kilitli bir kapı vardır.
- Yazıklar olsun sana! Allah açar mı yoksa kırar mı o kapıyı?
- Aksine kırar.
- Eğer o kapı kırılırsa, artık edebiyyete kadar kilitlenemez.
- Evet.
Biz; Hüzeyfe'ye şöyle dedik:
- Ömer, o kapıyı biliyor muydu?
- Evet. Ben ona demagoji içermeyen bir konuşma yaptım.
Ravi diyor ki: Hüzeyfe'ye kapıda kimin bulunduğunu sormayı akıl edemedik. Mesruk'a söyledik. O, ona sordu:
- Kapıda kim var?

- Ömer vardır. Fitne kapısının önünde o duruyor. Gerçekten de öyle idi.
Amr b. As dedi ki: Öyle de oldu. Ömer'in öldürülmesinden sonra insanlar arasında fitne koptu. Osman b. Affan'ın öldürülmesiyle de fitnenin ortaya çıkışı güçlendi. Allah, Ömer'den de Osman'dan da razı olsun."
Ya'lâ b. Ubeyd, Halid b. Velid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Emirü'l-mü'minîn olan Ömer, beni Şam'a gönderdi. Şam'ın dışındaki binaların yanına vardığımda o başka bir komutanı bana tercih etmek ve beni görevden alıp Hindistan'a göndermek istedi. Astlarımdan biri bana sabırlı olmamı, çünkü fitnenin ortaya çıktığını söyledi. Ben ona şu cevabı verdim: "Hattab'm oğlu hayatta olduğu sürece fitne çık-nıayacaktır." Gerçekten de onun vefatından sonra fitneler ortaya çıktı."
imam Ahmed b. Hanbel, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Ömer'in üzerinde bir elbise gördü, ona:
- Elbisen yeni midir, yoksa yıkanmış mıdır? diye sordu. O da:
- Yıkanmıştır, dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:
- Yeni giy. Övgüye layık bir hayat yaşa, şehid olarak öl."
Ravi diyor ki: Öyle sanıyorum ki Rasûlullah, Ömer'e şunu da söyledi: "Allah sana dünya va ahirette göz aydınlığı nasib etsin."
Gerçekten de Rasûlullah'm bu hadiste verdiği haberler, ileriki zamanlarda tahakkuk etti. Hz. Ömer, Mescid-i Nebevf nin mihrabında sabah namazını kılmaktayken şehid edildi. O mescidin sahibine salat-ü selamların en faziletlisi olsun.
Önceki sayfalarda Ebu Zerr kanalıyla rivayet edilen hadiste çakıl tanelerinin Hz. Ebu Bekir'in, sonra Hz. Ömer'in, sonra Hz Osman'ın ellerinde teşbih getirdikleri ve Hz. Peyamber'in de: "İşte bu, peygamberliğin hilafetidir." dediği nakledilmişti.
Nuaym b. Hammad, Sefine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine mescidini bina ederken Ebu Bekir bir taş getirip duvara yerleştirdi. Sonra Ömer bir taş getirip duvara yerleştirdi. Sonra Osman bir taş getirip duvara yerleştirdi. Rasûlü Ekrem de şöyle buyurdu: "İşte bunlar, benden sonra halife olacaklardır."
Abdullah b. Havale tarafından rivayet edilen ve önceki sayfalarda da geçen bir hadis-i şerifte Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Üç şeyden kurtulan kimse kurtuluşa ermiştir: Ölüm, halife Mutta-hid'in öldürülmesi ve Deccal."
Abdullah b. Havale tarafından rivayet edilen diğer hadiste ise Hz. Peygamber, fitne meydana gelmesi esnasında Osman'a uyulmasını emretmiştir.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Musa'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Evimde abdest aldım. Sonra dışarı çıktım. Bugün Rasûlullahla beraber olacağım, dedim. Mescide gittim. Onu sordum. Çıktığım ve şu tarafa yöneldiğini söylediler. Peşine düştüm. Nihayet Eriş kuyusuna vardım. Orada bir hurma dalı yoktu. Kapının yanında durdum. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in ihtiyacını giderdiğini, artık oturduğunu anladım. Yanma gidip selam verdim. Baktım ki o, Eriş kuyusunun başında oturmuş. Ayaklarını kuyuya sarkıtmış, paçalarını da sıvamıştı. Kapıya döndüm ve: Ben Rasûlullah'm kapıcısı olacağım, dedim. Çok geçmeden kapıyı vurdular. Kim o? diye seslendim.
- Ebu Bekir, denildi.
- Yavaş ol, azıcık bekle, dedim. Sonra Peygamber (s.a.v.)'e gidip:
- Ya Rasulallah, Ebu Bekir kapıda duruyor, içeri girmek için izin istiyor, dedim.
- İçeri girmesine izin ver ve onu Cennetle müjdele, dedi.
Aceleyle kapıya gittim ve Ebu Bekir'e:
- İçeri gir, Rasûlullah (s.a.v.), seni Cennet'le müjdeliyor, dedim. O
da içeri girdi. Gelip Rasûlullah (s.a.v.)'ın sağ yanında oturdu, ayaklarını kuyuya sarkıttı. Rasûlullah gibi o da paçalarım sıvadı. Sonra yine kapıya döndüm. Kardeşimi abdest almakla baş başa bırakmıştım? Bana dedi ki:
- Ben de seni izliyorum. Ona dedim ki:
- Eğer Cenâb-ı Allah, bir adama hayır murad ederse hayrı ona mutlaka ulaştırır.
Kapının hareketlendiğini gördüm ve:
- Kim o? diye sordum.
- Ömer, denildi.
- Yavaş ol, azıcık bekle, dedim. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip selam verdim ve Hz. Ömer'in kapıda durduğunu söyledim.
- Ona, içeri girmesi için izin ver ve onu Cennetle müjdele, dedi. Kapıya gittim, Ömer'e, içeri girmesi için izin verdim ve:
- Rasûlullah (s.a.v.), seni Cennet'le müjdeliyor, dedim. O da içeri girdi. Gelip Rasûlullah (s.a.v.)'m sol tarafina oturdu. O da Rasûlullah ile Ebu Bekir gibi ayaklarını kuyuya sarkıtıp paçalarını sıvadı. Kapıya döndüm ve: "Eğer Allah falan kimse (kardeşim) için hayır murad etmişse onu hemen gönderir." dedim. Kapının hareketlendiğini gördüm.
- Kim o? diye sordum.
- Osman b. Affan, denildi.
- Yavaş ol, azıcık bekle, dedim. Sonra Rasûlullah'a gidip:
- Osman kapıda duruyor. İçeri girmek için izin istiyor, dedim. İçeri girmesine izin ver ve karşılaşacağı bir bela mukabilinde onu Cennet'le müjdele, dedi. Kapıya gittim ve:

- Rasûlullah (s.a.v.), içeri girmene izin veriyor ve karşılaşacağın bir bela veya belalar mukabilinde seni Cennet'le müjdeliyor, dedim.
Osman da: "Allah'ın yardımına müracaat edilir." diyerek içeri girdi. Kuyunun çevresinde oturacak bir yer bulamadı. Rasûlullah ile Ebu Bekir ve Ömer'in karşılarına geçip oturdu. Rasûlullah, Ebu Bekir ve Ömer'in yaptıkları gibi o da paçaların sıvayıp ayaklarını kuyuya sarkıttı."
Said b. Müseyyeb dedi ki: Onların kuyu başında bu şekilde oturuşlarını, mezarlarının planı olarak tevil ettim. Rasûlullah, Ebu Bekir ve Ömer'in mezarı bir arada, Osman'ınki ise ayrı yerde oldu.
Beyhakî, Zeyd b. Erkam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni gönderdi ve bana şöyle dedi:
Git, Ebu Bekir'in yanma, onu evinde oturmuş olarak göreceksin ve ona de ki: Rasûlullah (s.a.v.), sana selam söylüyor ve seni Cennet'le müjdeliyor.
Sonra git tepeye var, orada Ömer'i bir merkebe binmiş olarak göreceksin. Kafasının saçsız yeri parlamakta olacaktır. Ona de ki: Hz. Peygamber, sana selam söylüyor ve seni Cennetle müjdeliyor.
Sonra Osman'a git. Onu pazarda alış veriş yaparken göreceksin. Ona de ki: Rasûlullah, sana selam söylüyor ve seni şiddetli bir beladan sonra Cennetle müjdeliyor."
Hepsine gittim. Her birini de Rasûlullah'ın anlattığı halde buldum. Onlara bu müjdeyi verirken her biri:
- Rasûlullah nerede? diye sordu. Ben de falan yerde olduğunu söyledim. Kalkıp yanına gittiler. Osman, Rasûlullah'm yanma vardığında şöyle sormuştu:
- Ya Rasulallah hangi bela bana isabet edecektir? Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, sana bey'at ettiğimden beri gıybet etmedim, koğuculuk yapmadım. Sağ elimi de tenasül organıma değdirmedim. Şu halde hangi bela başıma gelecek?
Rasûlullah da ona, başına gelecek belayı anlattı." Hz. Osman'ın başına gelen bela, kendisine karşı protestolarda bulunan bilgisiz ayak takımının çıkardığı belalardı. İnşallah ileride Hz. Osman'la ilgili bölümde de anlatacağımız gibi Rasûlullah'ın verdiği bela haberi gerçekleşmişti. Nitekim ayak takımı onu evinde kuşatmışlar, nihayet ona eziyet edip öldürmüşler ve cesedini yol ortasına atmışlar, cesedi günlerce o halde kalmıştı. Ne namazı kılmıyordu, ne de kendisine dönüp bakan oluyordu. Günlerce yerde kaldıktan sonra yıkandı, namazı kılındı, Baki yolunda bir yere defiıedüdi Allah ondan razı olsun. Onu hoşnud kılsm. Makamını Firdevs Cennet'i yapsın.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bana:
- Ashabımdan birini bana çağır, dedi. Ben de ona sordum:
- Ebu Bekir'i mi çağırayım?
- Hayır.
- Ömer'i mi çağırayım?
- Hayır.
- Amcan oğlu Ali'yi mi çağırayım?
- Hayır. .
- Osman'ı mı çağırayım?
- Evet.
Osman geldiğinde Rasûlullah bana, yanlarından uzaklaşmamı emretti. Sonra eğilip Osman'ın kulağına birşeyler fısıldadı Osman'ın rengi değişti."
Ebu Sehle dedi ki: Hz. Osman'ın evi kuşatıldığı ve muhasara altına zalındığı günde kendisine dedi ki:
- Ey mü'minlerin emîri! Senin için asilerle savaşmayalım mı?
- Hayır, çünkü Rasûlullah (s.a.v.) bana bir söz söyledi ve bu hususta da benden söz aldı. Ben bunun için sabredeceğim. Nefsimi dayanmaya zorlayacağım, dedi."
«Kitabu'l-Fiten ve'l-Melahim»de Nuaym b. Hammad, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma girdim. Huzurunda Osman vardı. Onunla gizli konuşuyordu. Rasûlullah'ın ona söylediklerini duymadım. Yalnız Osman'ın şöyle dediğini işittim:
- Ya Rasulallah, ama bu zulüm ve tecavüzdür, öyle değil mi?
Rasûlullah'm ona ne dediğini, Osman'ın öldürüldüğü zamana kadar anlayamadım. Sonra anladım ki, Rasûlullah onu Öldüreceklerini haber vermiş. Osman'ın başına gelecek şeylerin benim de başıma gelmesini isterdim. Onun basma geler şeylerden hoşlanmadım. Eğer öldürülmesinden memnun olmuşsam ben de öldürüleyim.
Devesinin mahfiline o kadar ok atılmıştı ki, o mahfil adeta kirpiyi
andırıyordu."
Ebu Davud et-Tayalisî, Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"İmamınızı öldürmedikçe ve kılıçlarınıza dayanıp güçlülük gösterisi yapmadıkça, şerli kimseleriniz de dünyanıza sahip

olmadıkça kıyamet kopmayacaktır."
Beyhakî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"Size on iki halife gelecektir. Bunlardan biri Ebu Bekir es-Sıddık'tır. O, benden sonra çok kalmayacaktır. Arapların değirmeninin sahibi, övgüye layık bir şekilde yaşayacak ve şehid olarak ölecektir."
Adamın biri:
- O kimdir ya Rasulallah? diye sordu.
Rasûlullah:
- Ömer b. Hattab'dır, dedi. Sonra Osman'a dönüp baktı ve şöyle dedi:
- Ve insanlar Allah'ın sana giydirdiği bir gömleği çıkarmanı senden isteyeceklerdir. Beni hak peygamber olarak gönderen zata yemin ederim ki, eğer o gömleği üzerinden çıkarırsan, deve iğne deliğinden geçinceye kadar Cennet'e giremezsin."
Beyhakî, Ebu Habibe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Osman'ın evine girdim. O, evinde kuşatma altına alınmıştı. Ebu Hüreyre, konuşmak için ondan izin istedi. Osman ona izin verdi. O da kalkıp Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi: Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"Benden sonra fitne ve ihtilafla karşılaşacaksınız." Yanında bulunanlardan biri kalkıp sordu:
- O zaman kimin yaranda yer alalım. Bize ne emredersin ya Rasu-lallah.
- Güvenilir insanın ve arkadaşlarının yanında yer alın. (Böyle derken Rasûlullah, Osman'a işaret ediyordu.)"
Bu hadisin doğruluğuna delil olarak, önceki sayfalarda Abdullah b. Havale'nin de bir hadisi geçmişti. Doğrusunu Allah bilir.
imam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"İslâm'ın değirmeni, hicretin otuzbeşinci veya otuzaltmcı veya otuz yedinci senesine kadar dönecektir. Eğer helak olurlarsa bu, helak olanların yoludur. Eğer dinleri ayakta kalırsa, onlar için yetmiş yıl ayakta kalır."
Ben ona şöyle bir soru sordum:
- Bu yetmiş senelik süre geçen zamandan mı, yoksa kalan zamandan mı mahsub edilecektir?"
Rasûlullah:
- Kalan zamandan, dedi."
Ebu Davud, Abdullah b. Mesud tarikiyle Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Doğrusu İslâm değirmeni, hicretin otuzbeşinci veya otuzyedinci senesinde duracak ve yok olacaktır. Eğer helak olursan bu helak olanın yoludur. Eğer dinleri ayakta durursa onlar için yetmiş sene ayakta duracaktır."
Ömer (r.a.) dedi ki:
- Ya Rasulallah, bu yetmiş sene geçen zamandan mı, yoksa kalan zamandan mı mahsub edilecektir?
- Hayır, kalan zamandan mahsub edilecektir, dedi." Beyhakî, Mansur'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Bana ulaşan bir habere göre bu hadiste, Hz. Osman'ın hicri otuzbeşinci senede,,öldürülmesiyle ortaya çıkan fitneye, sonra da Hz. Ali'nin hilafeti zamanında ortaya çıkan fitnelere işaret edilmiştir. Yetmiş sene ile de Emevilerin hakimiyetleri kastedilmiştir. Çünkü Emevilerin hakimiyetlerinin kurulması ile Horasan'da propagandacıların zuhur etmesi ve Emevi idaresinin gevşeyip zayıflaması arasında yetmiş senelik bir zaman geçmiştir.
Ben derim ki: Sonra bu savaşlar, Sıffin günlerinde dürüldü. Ali (r.a.), o esnada Haricîlerle savaştı. Nitekim bunu haber veren ve şahinliğinde ittifak edilen hadis, önceki bölümlerde geçmişti. O hadiste Haricîlerin ve onlar arasında bulunan eksik yaratılışlı adamın evsafı bildirilmektedir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ishak b. İsa kanalı ile Ümmü Zerr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ebu Zerr, can çekiştiği zaman ben ağladım. Bana:
- Niçin ağlıyorsun? diye sorunca, ben de şu cevabı verdim:
- Niçin ağlamıyayım. Sen çölde ölüyorsun ve senin defninle ilgilenecek kimse yok. Ayrıca yanımda sana kefen olarak yetecek bir kumaş da mevcud değil.
- Ağlama, sana müjdeler olsun. Çünkü ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"Sizden bir adam çölde vefat edecektir. Onun cezanesinde mü'min-lerden bir cemaat hazır bulunacaktır." O cemaattan her biri mutlaka bir köyde veya bir topluluk içinde vefat etti. Ben ise çölde ölecek olan kişiyim. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah böyle demekle yalan söylemedi. Ben de onun böyle dediğini sana anlatırken yalan söylemedim."
Bu hadis, Ebu Zerr'in hicri otuzikinci senede Osman b. Affan'm halifeliği zamanında Rabaza'da öldüğünü bildiren meşhur bir hadistir. Cenazesine gelen cemaat arasında Abdullah b. Mesud vardı. Namazını o kıldı, sonra Medine'ye gitti. Orada on gece kaldıktan sonra kendisi de vefat etti. Allah ondan razı olsun.
Beyhakî, el-Hakim kanalı ile, Ebu Derda'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Dedim ki: Ya Rasulallah, duyduğuma göre ser şöyle buyurmuşsun: "Bir kavim iman etmişken sonra yine dinden çıkacaktır."
- Evet, böyle dedim, ama sen onlardan biri değilsin. Ebu Derda, Hz. Osman'ın öldürülmesinden Önce vefat etti."
Yakub b. Süfyan, Ebu Derda'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Ben, sizden önce vefat edip havuz başına gideceğim, sizden yanıma gelecek olanları bekleyeceğim. Sakın sizden biri için benimle tartışılmasın. Ben onun, ümmetimden olduğunu söyleyeyim de onun hakkında bana:
- Onların senden sonra neler çıkardıklarını biliyor musun? denilmesin.
Ebu Derda diyor ki: Ben öylelerinden biri olmaktan korktum. Ra-sûlullah'ın yanına gidip ona bunu söyledim. Rasûlullah da bana:
- Sen onlardan biri değilsin, dedi."
Ebu Derda, Hz. Osman'ın öldürülmesinden ve fitnelerin ortaya çıkmasından önce vefat etti.
Said b. Abdülaziz dedi ki: Ebu Derda, Hz. Osman'ın hilafetinin bitimine iki sene kala vefat etti. Vakidî, Ebu Ubeyd ve birkaç kişi daha dediler ki: Ebu Derda, hicretin otuzikinci senesinde vefat etti. Allah ondan razı olsun.[1]

Hz. Peygamberin, Osman'ın Hilafetinin Son Günleri İle Alînin Hilafeti Döneminde Çıkacak Fitneleri Haber Vermesi

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Süfyan b. Uyeyne kanalı ile Üsa-me b. Zeyd'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Medine tepelerinden birine çıktı ve şöyle buyurdu:
"Benim gördüklerimi görüyor musunuz? Doğrusu ben evlerinizin arasına yağmur damlalarının düştükleri yerleri gördüğüm gibi fitnelerin çıkacağı yerleri de görüyorum."
İmam Ahmed b. Hanbel ile Müslim, Hüzeyfe b. Yeman'm şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Allah'a yemin ederim ki ben, benimle kıyamet arasında çıkacak fitnelerin tamamını diğer insanlardan daha iyi bilmekteyim. Bu da Rasûlullah'm, başkasına değil de sadece bana anlattığı bir sırra vâkıf olmamdan ötürüdür. Ne var ki Rasûlullah (s.a.v.), kendisine fitnelerin sorulduğu bir mecliste oturmaktayken fitneleri sayıyor ve şöyle buyu-ruyordu: "Fitnelerden üç fitne vardır ki, hemen hemen hiçbir şeyi bırakmazlar (hepsini yok ederler). Fitnelerin bazısı yaz rüzgarları gibidir. Kimi küçük, kimi de büyüktür?"
Hüzeyfe dedi ki: Rasülullah'ın kendilerine fitneden bahsettiği o cemaatın tamamı vefat etti. Sadece ben hayatta kaldım."
Beyhakî dedi ki: Hüzeyfe, Hz. Osman'ın öldürülmesiyle kopan ilk fitneden sonra ve Hz. Ali'nin devrinde vuku bulan ilk fitneden önce vefat etti.
Ben derim ki: İclî ile birkaç tarih âlimi şöyle dediler: "Hüzeyfe'nin vefatı, Hz. Osman'ın öldürülüşünden kırk gün sonra vuku buldu. Hüzeyfe, Hz, Osman'ın öldürülmesi bir hidayet olsaydı, ümmet o sayede süt sağardı. (Yani sükûna kavuşurlardı. Ama onun Öldürülüşü bir dalalet idi' Bu yüzden de ümmet kan sağdı. (Öldürme hadiseleri çoğaldı.) Eğer Osman'a yaptıklarınız sebebiyle bir kimseden sevinip oyun oynamasını isterseniz, bunu isteyenin sevinip oyun oynaması daha uygun olur."
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) uykudan uyandı, yüzü kızarmıştı. Şöyle diyor-
du:
"Allah'tan başka ilah yoktur. Zamanı yaklaşan bir serden dolayı Araplara yazıklar olsun. Bugün Ye'cuc ve Me'cuc şeddinden kapı açıldı. (Böyle derken de işaret ve başparmağıyla bir halka yaptı.) Dedim ki:
- Ya Rasulallah, aramızda salih kimseler olduğu halde yine helak olur muyuz?
- Evet, eğer kötülük ve murdarlık çoğalırsa helak olursunuz." Buharı, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), uykudan uyandı ve şöyle dedi: "Sübhanallah. Allah ne hazineler ve ne fitneler indirmiş?"
Ebu Davud et-Tayalisî, Zübeyr'in şu aşağıdaki ayeti okurken şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Aranızdan yalnız zalimlere erişmekle kalmayacak fitneden sakının." {el-Enfâl, 25.)
Ben daha önceleri bu ayeti okurden, kendimi bu ayetin kapsamında görmüyordum. Ama şimdi kapsamına girmiş olduk.» Bunun senedi zayıftır. Ama başka bir yoldan da rivayet edilmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Zübeyr b. Avvam'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Aranızdan yalnız zalimlere erişmekle kalmaya cak fitneden sakının." (el-Enfâl, 25.)
Bu ayet nazil olurken biz, Rasülullah'ın yanında kalabalık bir cemaat olarak bulunuyorduk. Ayet nazil olunca: "Bu ne fitnedir?" diye sormaya başladık, ama bu fitnenin ne zaman ve nerede vuku bulacağını bilmiyorduk."
Zübeyr b. Avvam, Cemel gazvesi dönüşünde Siba' vadisinde öldürülmüştü. Yeri gelince bunu inşaallalı anlatacağız.
Ebu Davud es-Sicistanî, "Sünen" adlı eserinde, Said b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'in yanındaydık. O, bize bir fitneden bahsetti ve müthiş bir fitne olacağını söyledi. Biz de dedik ki:
- Ya Rasulallah, eğer sözünü ettiğin fitne zamanında yaşayacak olursak hepimiz mahvoluruz.
- Hayır, öldürmek size yeter.
Said dedi ki: Kardeşlerimin öldürüldüklerini gördüm."
Ebu Davud es-Sicistanî, Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Fitne zamanına yetişen herkesin başına bir felaket gelmesinden korktum. Ancak Muhammed b. Seleme için korkmuyordum. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'m ona: "Fitne sana zarar vermeyecektir." dediğini işittim."
Ebu Davud et-Tayalisî, Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ben bir adam biliyorum ki, fitne ona zarar vermeyecektir.
Medine'ye geldik, bir çadırın kurulu olduğunu gördük. Çadırda Mu-hammed b. Mesleme el-Ensârî ile karşılaştık. Ona durumunu sordum. O da dedi ki:
- Bu fitne, Müslüman cemaatın üzerinden kalkmadıkça ben şehire yerleşmeyeceğim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rabaza'ya gittim. Orada bir çadırın kurulu olduğunu gördüm. Kime ait olduğunu sordum. Muhammed b. Mesleme'nin çadırı olduğunu söylediler. İçeri girmek için izin istedim. İzin verilince, içeri girdim ve ona şöyle dedim:
- Allah sana rahmet etsin. Sen bu işte saygın bir yere sahipsin, insanlar arasına girsen de onlara iyiliği emredip kötülükten menetsen daha iyi olmaz mı?
- Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: "Fitneler, ayrılmalar ve ihtilaflar olacaktır. Böyle olduğu zaman sen kılıcını alıp Uhud'a git. Kılıcının keskin tarafını dağa vur. Ağzını parçala. Okunu kır. Kirişini kopar ve kör bir darbe sana gelinceye veya Allah sana afiyet verinceye kadar evinde otur," Gerçekten de Rasûlullah'm verdiği bu haber ortaya çıktı. Söylediği şey gerçekleşti. Ben de onun bana verdiği emri yerine getirdim.
Böyle dedikten sonra o, çadırın direğine asılı bir kılıcı indirdi. Parçaladı. Kılıcın tahtadan yapılmış olduğunu gördüm. Bana dedi ki:
- Ben Rasülullah'm bana verdiği emri yerine getirdim ve bu kılıcı da insanları korkutmak için yanıma almıştım."
Beyhakî, Mahmud b. Lebid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Muhammed b. Mesleme dedi ki:
- Ya Rasulallah, dalalet sahibi kimseler ihtilafa düştükleri zaman ne yapayım?
- Kılıcını al, kara taşlığa git ve kılıcını taşlara vur. Sonra da ecelin gelinceye veya serseri bir darbe sana isabet edinceye kadar evinde bekle."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebul-Eş'as es-San'anf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Yezid b. Muaviye, bizi İbn Zübeyr'e gönderdi. Medine'ye geldiğimde bir adamın yanma girdim. Adam bana dedi ki:
- İnsanlar yapabildikleri kadarıyla kötülük yaptılar. Sen bu işe ne dersin, tavsiyen nedir?
- Dostum Ebu'l-Kasım bana şu tavsiyede bulunmuştu: (fEğer şu fitnelerin zamanına kadar yaşarsan, Uhud'a git. Kılıcını dağa vurup ağzını parçala. Sonra dönüp evine git ve evinde otur. Eğer bir kimse senin evine girerse, sen evinin kilerine gir. O adam kilere de girerse, sen dizlerin üzerine çömel ve ona şöyle de: Eğer üzerime gelirsen hem benim günahımla, hem kendi günahınla döner ve cehennemliklerden olursun, bu da zalimlerin cezasıdır." işte ben kılıcımı kırdım ve evimde oturuyorum."
«el-Fiten ve'1-Melahim» adlı eserde Nuaym b. Hammad, Ehban el-
Gifarfnin kızının şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hz. Ali, Ehban'ın yanma gelip şöyle dedi:
- Bize tabi olmanı engelleyen sebep nedir?
- Dostum ve senin amcan oğlu Peygamber (s.a.v.), ileride bölünmeler, fitne ve ihtilaflar olacağını bana bildirdi ve şu tavsiyede bulundu: "İleride ayrılmalar, ihtilaf ve fitneler doğacaktır. Eğer böyle olursa sen kılıcını kır. Evinde otur ve (başkalarını caydıracak bir silah görünümünde olması için) tahtadan bir kılıç edin." dedi. İmam Ahmed b. Han-bel'in başka bir rivayetine göre ravilerden Müemmil, yukarıdaki hadise şunu eklemiştir: "Tahtadan bir kılıç edin ve serseri bir darbe sana isabet edinceye veya hayatına son verecek ölüm seni yakalayıncaya kadar
evinde otur."
Buharî, Ebu Hüreyre kanalıyla Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Yakın bir gelecekte bir takım fitneler olacaktır. Fitne zamanında (ona kanşmayıp) oturan kişi, (karışmak üzere) ayakta durandan hayırlıdır. O esnada ayakta duran da (fitne sebeplerini hazırlamaya) gidenden hayırlıdır. Bu yolda yürüyen de fiilen fesada çalışandan hayırlıdır. Her kim fitne vukuuna vakıf olup onu görmeye çalışırsa, muhakkak onun kahrına uğrar. Her kim, o fitne zamanı sığınacak bir yer bulursa, hemen sığınsın (fesadçılara karışmasın)."
Buharî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
"Yakın bir gelecekte hükümdarların zulmü olacak ve hoşlanmadığınız işlerle karşılaşacaksınız."
Sahabeler dediler ki:
- O zaman ne yapmamızı emredersin ya Rasulallah?
- Başkalarının sizin üzerinizdeki haklarını ödersiniz ve sizin de haklarmızı Allah'tan istersiniz."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Yakın gelecekte bir fitne görülecek, ondan sonra başka bir fitne daha görülecektir. Dikkat edin, o fitneler esnasında yürüyen adam, o fitneleri hazırlamaya çalışandan daha hayırlıdır. O fitneler esnasında oturan adam, ayakta durandan «laha hayırlıdır. Dikkat edin, o esnada uzanıp yatan adam, oturandan daha hayırlıdır. Dikkat edin, bu fitneler koptuğu zaman koyunu olan kişi, koyununun başına gitsin. Arazisi olan kişi, arazisinin başına gitsin. Devesi olan kişi de devesinin başına gitsin. O esnada hazır bulunanlardan biri dedi ki:
- Ey Allah'ın Peygamberi, Allah beni sana kurban etsin. Peki ya koyunu, devesi veya tarlası olmayan adam ne yapsın?
- Kılıcını alsın. Sonra onu bir kayaya vursun ve kılıcının ağzını taşa vurarak parçalasın. Sonra da kurtulabiliyorsa kurtulsun.

Allah'ım, tebliğ ettim mi? Başka bir adam da şöyle sordu:
- Ya Rasulallah, Allah beni sana kurban etsin, ya elimden zorla tutulur, ben iki saftan veya iki gruptan birine götürülürsem, bir başka adam da kalıcıyla beni vurup Öldürürse, benim durumum ne olacaktır?
- Hem senin günahını alır, hem kendisi günahkârlarla Cehennemlikler arasına katılır."
îmam Ahmed b. Hanbel, Kays'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hz. Aişe, Cemel savaşına gitmek üzere yola çıktığında geceleyin Beni Amir kabilesinin sularına vardığında köpek ulumalarını işitti.
- Bu hangi sudur? diye sorunca,
- Hav'ab suyudur, dediler. O da:
- Mutlaka dönmem gerektiğini sanıyorum, dedi. Beraberinde bulunanlardan biri:
- Hayır, yoluna devam etmelisin. Müslümanlar seni görürlerse, belki bu sayede Allah onların arasım düzeltir, dedi. Bunun üzerine Aişe de şu karşılığı verdi:
- Doğrusu Allah'ın Rasûlü, bir gün bize şöyle demişti: "Sizden birine Hav'ab köpekleri ulursa, onun hali nice olacaktır?"
îmam Ahmed b. Hanbel, Kays b. Ebi Hazm'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Aişe, (Cemel savaşma giderken) Hav'ab mıntıkasına geldiğinde, oradaki köpeklerin ulumalarını işitti ve şöyle dedi:
- Öyle sanıyorum ki, geri dönmem gerekiyor. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), bize şöyle demişti: "Durun bakalım hele, Hav'ab köpekleri sizden hanginize uluyacaktır?"
Zübeyr, Hz. Aişe'ye şöyle karşılık verdi:
- Geri mi dönüyorsun? Oysa bu savaşa gelirsen, belki Allah senin vasıtanla insanların arasım düzeltir."
Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar, Ibn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Ah keşke bilseydim hanginiz Edip devenin sahibi olacaktır ki, o deveyle yola koyulacak, nihayet ona Hav'ab köpekleri uluyacaktır. Onun sağında,ve solunda birçok insanlar öldürülecektir?"Taberânî, îbn Abbas'm şöyle' dediğini rivayet etmiştir:
"Basra'ya giderlerken Basrahların, Talha ile Zübeyr'i yakalayıp etraflarını çembere aldıkları haberi Hz. Ali ve arkadaşlarına ulaşınca, bu durum onları üzdü. Hz. Ali de şöyle dedi:
- Kendisinden başka Tanrı bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; Rabbim, Talha ile Zübeyr'i, Basralılara galip kılacaktır. Ama sonunda onlar, Talha ile Zübeyr'i öldüreceklerdir. Kûfelilerden karşınıza 6000 yahut 5500 veya 5550 adam çıkacaktır."
îbn Abbas dedi ki: Ali'nin bu sözleri kalbime tesir etti. O, Kûfe'ye gelince yanına gittim ve dedim ki:
- Hele bir duruma bakayım. Eğer Hz. Ali'nin dediği gibi olursa bu, mutlaka onun duyduğu bir hadise dayanmaktadır. Aksi takdirde bu, onun bir savaş taktiğidir.
Ordudan bir adama rastladım. Ona bu durumu sordum. O da hiç beklemeden Hz. Ali'nin dediklerinin aynısını söyledi. Demek ki bu haberi ona Rasûlullah vermişti."
Beyhakî, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.), kendi zevcelerinden bazılarının devlet düzenine baş kaldıracaklarını anlattı. Hz. Aişe de güldü. Peygamber (s.a.v.) ona:
- Bak ey Hümeyra! Sen bu kadınlardan biri olmayasm, dedi. Sonra Hz. Ali'ye dönüp şöyle dedi:
- Ey Ali, eğer bu senin idaren altında olursa buna yumuşak davran."
Bu, cidden garib bir hadistir. Bundan daha garibi de Beyhakî'nin, Ebu Bekre'den yaptığı şu rivayettir: "Ebu Bekre'ye denildi ki:
- Cemel savaşında güçlü olduğun halde savaşmanı engelleyen sebep neydi?
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: "Bir kavim, meşru devlet düzenine baş kaldıracaktır. Onlar helak olacaklar, felah bulmayacaklardır. Liderleri ve komutanları bir kadındır. Liderleri ve ko-mutanlarıysa cennettedir."
Bu, cidden münker bir hadistir.
Buharı, Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Farslıların başlarına Kisra'nm karısını hükümdar yaptıklarını duyunca, şöyle dedi:
"İdarelerinin başına bir kadım geçiren kavim felah bulmayacaktır."
Bu hadis, mahfuzdur.
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ali, Ammar ile Hasan'ı Kûfe'ye gönderdi ki Hz. Aişe ve etrafındaki adamları geri çevirsinler. Bunun için de Ammar, şöyle bir konuşma yaptı: "Doğrusu ben biliyorum ki, Hz. Aişe dünyada da ahirette de Rasûlullah'm zevcesidir. Ama Allah, sizin kendisine mi, yoksa Aişe'ye mi tabi olduğunuzu bilmek için sizi imtihana tabi tutmuştur." Buharî, Gunder'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bütün bu hadiseler, Cemel Vak'ası günlerinde görüldü. Hz. Aişe de oraya gelişine pişman oldu. Zübeyr b. Avvam da pişman olmuştu. O, savaş alanında durmaktayken orada savaşmasının doğru olmayacağını hatırlamış ve geri dönmüştü.
Abdürrezzak, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Cemel savaşında Zübeyr geri dönünce, Ali bundan haberdar oldu ve şöyle dedi: "Safiyye'nin oğlu eğer hak yolda olduğunu bilseydi, savaştan geri dönmezdi." Zübeyr'in geri dönüşünün sebebi şuydu: Peygamber (s.a.v.), Beni Saide gölgeliğinde Zübeyr ile Ali'ye rastlamış ve Zübeyr'e şöyle sormuştu:
- Ey Zübeyr, sen Ali'yi seviyor musun?
- Onu sevmeme ne engel var ki onu sevmiyeyim?

- Peki kendisine karşı haksız olduğun halde, onunla savaşırsan ne yapacaksın?
işte Zübeyr, bu sebepten dolayı savaştan geri dönmüştü." Hafiz el-Beyhakî, Ebu Esved ed-Dakalî'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir:
"Ali ile arkadaşları, Talha ve Zübeyr'in yakınına gelip de safları birbirine tamamen yaklaştığında Hz. Ali, Rasûlullah'n katırına binmiş olarak ortaya çıktı ve şöyle seslendi:
- Bana Zübeyr b. Avvam'ı çağırın.
Zübeyr geldi. O da binek üzerindeydi. Yaklaştı, nihayet Ali ile Zü-beyr'in bineklerinin boyunları birbirine değdi. Ali, ona şöyle dedi:
- Ey Zübeyr, Allah aşkına söyle. Sen Rasûlullah (s.a.v.)'ın falan günde falan yerde sana uğradığı ve:
- Sen Ali'yi seviyor musun? diye sorduğunu, senin de kendisine:
- Dayım oğlunu, amcam oğlunu, dindaşımı niye sevmiyeyim? dediğini hatırlıyor musun?
O esnada Rasûlullah, dönüp bana da şöyle sormuştu:
- Ey Ali, sen de Zübeyr'i seviyor musun? Ben de şu cevabı vermiştim:
- Ya Rasulallah, halam oğlunu ve dindaşım Zübeyr'i niye sevmiyeyim?
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), sana şöyle demişti:
- Ama vallahi ey Zübeyr, sen, kendisine karşı haksız olduğun halde Ali ile savaşacaksın.
Bunun üzerine Zübeyr (r.a.) şöyle dedi:
- Evet, vallahi ben bu hadisi Rasûlullah'tan duyduğum günden beri ta şimdiye kadar hatırlanmamıştım. Allah'a yemin ederim ki, seninle savaşmayacağım.
Böyle dedikten sonra Zübeyr (r.a.), bineğinin üzerinde safları yararak geri döndü. Oğlu Abdullah b. Zübeyr karşısına çıkü ve:
- Neyin var senin? diye sorunca Zübeyr, ona şu cevabı verdi:
- Ali, Rasûlullah'tan duyduğum şu hadisi bana hatırlattı: Rasûlullah (s.a.v.) bana:
- Ey Zübeyr! Kendisine karşı haksız olduğun halde Ali ile savaşacaksın! demişti. îşte bu sebeple ben Ali ile savaşmayacağım.
- Sen savaşmak için mi gelmiştin? Oysa sen insanların arasını düzeltmek ve bu ihtilafi halletmek için gelmiştin.
- Ali'yle savaşmamaya yemin ettim.
- Köleni azad et, bir hayır işle ve insanların arasını düzeltinceye kadar da burada bekle.
Oğlunun böyle demesi üzerine Zübeyr, kölesini azad etti ve orada beklemeye başladı. İnsanların işi karışınca ve aralarında ihtilaf başgös-terince o, atına binip geri döndü."
Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Organlarından birinin kendisinden önce Cennet'e gireceği bir adama bakmak isteyen kimse Zeyd b. Savhan'a baksın."
Ben derim ki: Hadiste kendisinden söz edilen Zeyd, Cemel Vak'asın-da Ali'nin askerlerince öldürüldü.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Davaları aynı olan iki büyük cemaat birbirleriyle savaşmadıkça kıyamet kopm ayacaktır."
Bu iki cemaat, Cemel ve Sıffin savaşlarında çarpışan iki taraftır. Çünkü tarafların ikisi de İslâm'a davet ediyorlardı. Sadece idare konusunda birbirleriyle çekişiyorlardı. Ümmet ve reaya ile ilgili bazı maslahatların gözetiminde anlaşamıyorlar di. Aslında savaşmamaları, savaşmalarından daha iyi olacaktı. Nitekim ileride de anlatacağımız gibi cumhur-u sahabe bu görüştedir.
Yakub b. Süfyan, Safvan b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Şamlılar 60.000 kişiydiler. Onlardan 20.000'i öldürüldü. Iraklılar 120.000 kişiydiler. Onlardan da 40.000 kişi öldürüldü. Ama Ali ile arkadaşları, Muaviye'nin adamlarına nisbetle hakka daha yakın idiler. Mu-aviye'nin adamları, Ali ve grubuna karşı haksızlık edip taşkınlık yapıyorlardı. Nitekim Müslim, Ebu Katade'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Ammar'a: "Seni mütecaviz bir grup Öldürecektir." dedi."
Müslim, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.): "Ammar'ı mütecaviz bir grup öldürecektir." dedi. Başka bir rivayete göre de Rasûluûlah: "Onu öldüren Cehennemidedir." demiştir."
Bu hadis, Hz. Peygamber'in hicretinin ilk zamanlarında Mescid-i Nebevî'nin yapılışından bahsederken nakledilmişti. Bazı Rafizîler, bu hadise: "Allah, kıyamet gününde benim şefaatimi ona ulaştırmasın." cümlesini eklemişlerdir ki, bunun dayanağı yoktur. Aksine bu, Ra-fizîlerin ihtilafındandır. Allah onları kahretsin.
Beyhakî, Ammar'm cariyesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ammar hastalandı. Uykusu kaçtı, bayıldı. Sonra ayılmca çevresinde oturup ağlamakta olduğumuzu gördü ve bize şöyle dedi:
- Niçin ağlıyorsunuz? Yatağımda Öleceğimden mi korkuyorsunuz? Oysa sevgilim Rasûlullah (s.a.v.), beni mütecaviz bir topluluğun öldüreceğini ve dünyadaki en son azığımın da su karıştırılmış bir içimlik süt olacağını bildirmiştir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Bahterî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Sıffin savaşında Ammar şöyle dedi:
- Bana bir içimlik süt getirin. Zira Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle demişti: "Dünyada en son içeceğin şey, bir içimlik süttür."

Böyle dedikten sonra Ammar, getirilen sütü içti. İleriye atıldı. Sonra da öldürüldü."
Abdurrahman b. Mehdi, Ebu Bahterî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ammar b. Yasir'e, bir içimlik süt getirildi. O da gülüp şöyle dedi: Öleceğim zaman içeceğim en son içeceğin, bir içimlik süt olacağını Rasûlullah bana bildirmişti."
Beyhakî, İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "İnsanlar ayrılığa düştükleri zaman îbn Sümeyye hakla beraber olacaktır." Bilindiği gibi Ammar (İbn Sümeyye), Sıffin'de Şamlı adamlar tarafından öldürüldü. Onu öldürenin adı Ebu Fadiye idi. Basit bir adamdı. Sahabe olduğunu söyleyenler de vardır. Ebu Ömer İbn Abdilberr ile diğerleri sahabelerin adları arasında Ebu'l-Fadiye Müslim diye birinin bulunduğunu zikretmişlerdir, Ammar'ı öldüren kişinin Yesar b. Üzeyhir el-Cühenî eî-Kudaî olduğunu söyleyenler de olmuştur. Yesar'm Müzen kabilesinden olduğu da söylenmiştir. Bazılarına göre, Ammar'm katilleri iki kişidir. Başkaları bu kişinin, Ammar b. Yasir'in katili olduğunu ifade etmişlerdir. Hatta bu kişi, Ammar'ı, nasıl öldürdüğünü utanmadan açıkça anlatmıştır. SıfEn savaşından bahsederken, bu adamın tercüme-i halinden ve Ammar'ı öldürüşünden ayrıca bahsedeceğiz. Bunun, Bedir gazvesine katılmış bir kişi olduğunu söyleyenler yanılmıştır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hanzale b. Hüveylid el-Anzfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir ara ben Muaviye'nin yanındayken iki kişi ona gelip Ammar'ın başı hakkında tartıştılar. İkisi de Ammar'ı kendisinin öldürmüş olduğunu iddia ediyordu. Abdullah b. Amr, onlara dedi ki:
- Babacığım, sen, Rasûlullah (s.a.v.)'m Ammar'a şöyle dediğini işitmedin mi?: "Vay sana ey İbn Sümeyye (Ammar)! Seni mütecaviz bir topluluk öldürecektir." Bunun üzerine Amr, Muaviye'ye:
- Şunun dediklerini işitiyor musun? diye sordu. Muaviye de ona şu cevabı verdi:
- Buna dair yasak, bize hâlâ gelmektedir, ama Ammar'ı biz mi öldürdük ki böyle diyorsun? Aslında onu, getirenler öldürdüler."
Muaviye'nin: "Ammar'ı kılıçlarımızın önüne getirenler öldürdüler." demesine gelince bu, tevili, gerçekten akıldan uzak bir sözdür. Zira durum böyle olursa, ordunun komutanı, Allah yolunda savaşan kimselerin katili olur. Çünkü onları, düşmanın kılıçları Önüne süren odur.
Abdürrezzak, Misver b. Mahreme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Amr, Abdurrahman b. Avfa şöyle dedi:
- Şu ayeti okuduğumuzu sen bilmiyor musun?
"Allah uğrunda gereği gibi cihad edin." (el-Hacc, 78.) Yani zamanın evvelinde Allah uğruna hakkıyla cihad ettiğiniz gibi zamanın sonunda da cihad edin.
Abdurrahman b. Avf dedi ki:
- Bu ne zaman olacaktır ey mü'minlerin emiri?
- Ümeyye oğulları emir, Muğire oğulları da vezir oldukları zaman bu böyle olacaktır."
Beyhakî, bunu burada zikretmekle bu babdan sonra anlatılacak hakem meselesi için bunu delil olarak ileri sürmek istemiştir. [2]

Alî Zamanında Görevlendirilen İki Hakem Hakkında Rasûlullah'ın Önceden Haber Verişi

Ali b. Ahmed b. Abdan, Süveyd b. Gafle'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"İsrailoğulları ayrılığa düştüler. İhtilafları aralarında devam etti. Nihayet iki hakem görevlendirdiler. O hakemler de saptılar ve kendilerine uyanları da saptırdılar. Bu ümmet de ayrılığa düşecektir. Aralarındaki ihtilafları devam edecek, nihayet iki hakem görevlendireceklerdir. Bu hakemlerin kendileri sapıtacakları gibi, kendilerine tabi olanları da saptıracaklardır."
Bu, gerçekten tuhaf ve münker bir hadistir. Çünkü hakemlerin ikisi de sahabelerin seçkin şahsiyetlerindendiler. Bunlardan biri Amr b. As, diğeri de Ebu Musa el-Eş'arî idi. Bunlar insanların aralarını bulmak, Müslümanların akan kanlarını durdurmak için hakem olarak görevlendirilmişlerdi ve görevlerini de ifa etmişlerdi. Bunlar sebebiyle Haricîler fırkasından başka sapıklığa düşen de olmamıştı. Haricîler, Mua-viye ile Ali'nin hakem tayin etmelerine karşı çıkmış, onları kafirlikle itham etmişlerdi.
Nihayet Ebu Talib oğlu Ali onlarla savaşmıştı. îbn Abbas, onlarla münazara yapmış, bu münazara neticesinde onlardan bir grup hakka dönmüş, diğerleri sapıklıkta kalmaya devam etmişlerdi. Neticede çokları Nehrevan'da ve diğer rezil yerlerde öldürülmüşlerdi. Nitekim bunu ileride de açıklayacağız. [3]

Hz. Peygamber'ın Haricîlerden Ve Onlarla Yapılacak Olan Savaştan Haber Vermesi

Buharı, Ebu'l-Yeman kanalı ile Ebu Said el-Hudrf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir gün Peygamber, ganimet dağıtırken oradaydık. O sırada Temim oğulları kabilesinden Zü'1-Huvaysıra adında bir adam gelerek:
- Ya Rasulallah, adil ol ve hakkaniyetten ayrılma, dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber:
- Yazıklar olsun sana. Ben adil davranmıyorsam, İrim davranıyor? Eğer ben adaleti yürütmüyorsam büyük bir zarara uğramış

olurum. Ben adaleti yürütmüyorsam lam yürütür? dedi.
Hz. Ömer:
- Ya Rasulallah, bana izin ver de şunun boynunu vurayım, dedi. Peygamber Efendimiz de ona şöyle karşılık verdi:
- Vazgeç ondan. Zira onun öyle arkadaşları vardır ve onlar öyle bir topluluktur İri, herhangi biriniz, kendi namazını onların namazı karşısında ve kendi orucunu onların orucu karşısında küçük görür. Kur'ân'ı okurlar, fakat okudukları Kur'ân onların hançere ve köprücük kemiklerini geçmez. Okun avı delip geçtiği gibi onlar da İslâm dininden çıkarlar. O okun temrenine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Ucuna bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra gövdesine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Son teleğine de bakılır, onda da birşeye rastlanamaz. İşkembe, bağırsak ve kana bulaşmadan delip geçmiştir. O topluluğun alametleri, aralarında siyah bir adamın bulunmasıdır. Adamın iki kolundan biri, kadın memesi veya gövdeden kesilip sarkan et parçası gibi sallanıp durur. Halk arasında tefrika ve ayrılık başgösterince onlar ortaya çıkarlar."
Şahidlik ederim İri ben bunu Hz. Peygamberden kulağımla dinledim ve şahidlik ederim ki, Ebu Talib oğlu Ah" bu kimselerle savaşırken ben de beraberindeydim. Ali (r.a.)'nin emri üzerine o adam ortaya getirildi de adama baktım. Tıpa tıp Peygamber Efendimiz'in buyurduğu vasıfla idi."
Müslim, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Müslümanların tefrikaya düştüğü sıralarda bir grup dinden çıkacaktır. Onları, hakka en yakın olan grup öldürecektir."
Müslim, Beşir b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Sehl b. Hanife şöyle bir soru sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın şu Haricîlerden söz ettiğini duydun mu?
- Duydum ve eliyle doğuya -başka bir rivayete göre ise Irak'a- işaret edip gösterdi. Sonra da onlar hakkında şöyle buyurdu:
"Bir kavim ortaya çıkacak ki, onlar Kur'ân'ı dilleriyle okuyacaklar, ama bu onların köprücük kemiklerini geçmez. Okun yaydan çıkışı gibi onlar da dinden çıkacaklardır. Başları traşlıdır."
Muhammed b. Kesir el-Mısısî de bu hadisi merfu olarak Enes'ten rivayet etmiştir. Bu rivayete göre Peygamber (s.a.v.) Haricîlerden söz ederken şöyle buyurmuştur: "Onların alameti ve siması traşlı olmaktır. Onlar, halkın en şerlisi ve en ahlaksızlarıdır."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:
"Ahir zamanda yeni yetme bir topluluk ortaya çıkacaktır. Beyinsiz ve akılsız kimselerden oluşan bu topluluk, yaratıkların en hayırlısının sözünü söyleyeceklerdir, ama imanları hançerelerini aşmayacaktır. Nerede rastlarsanız onları öldürün. Onları öldüren kimse kıyamet gününe kadar sevap kazanacaktır."
Yakub b. Süfyan, Said b. Ebi Vakkas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), memeli adamdan bahsetti ve onunla ilgili olarak şöyle buyurdu:
"Redhe şeytanıdır. At çobanı gibidir. Becile'den gelen bir adam onu kovacaktır. Becileli adama, Eşheb veya tbn Eşheb denir. O, zalim bir kavim içinde bir alamettir."
Süfyan dedi ki: Ammar ez-Zehebfnin bana anlattığına göre kendilerine Eşheb veya tbn Eşheb denen bir adam gelmiş.
Yakub b. Süfyan, Sa'd b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ebu Talib oğlu Ali, Redhe (Mahdic) şeytanını öldürdü." Allah bilir ya o, böyle demekle onu Hz. Ali*nin arkadaşlarının öldürmüş olduğunu söylemek istemiştir.
Ali b. Ayyaş, Habib vasıtasıyla Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Aişe, Merv ordusunun ya da Nehrevan halkının Muhammed (s.a.v.)'in dili ile lanetlenmiş olduklarını biliyordu."
İbn Abbas dedi ki: "Merv ordusu, Hz. Osman'ın katilidir." Beyhakî, Ebu Said el-Hudrf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir "Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Sizden bazı kimseler, Kur'ân'm indirilmesi konusunda savaştığı gibi, tevili konusunda da savaşacaktır. Ebu Bekir dedi ki:
- O ben miyim ya Rasulallah?
- Hayır. Ömer dedi ki:
- O ben miyim ya Rasulallah?
- Hayır, ama ayakkabıyı yamayıp dikendir (yani Ali'dir.)." Yakub b. Süfyan, Lahik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Nehrevan'da Hz. Ali'ye karşı çıkan Haricîler 4000 kişiydiler. Müslümanlar, onlara hücum ettiler ve onları öldürdüler. Onlar da Müslümanlardan ancak dokuz kişiyi öldürmüşlerdi. Dilerseniz Ebu Berze'ye gidip sorun. O buna şahadet edecektir."
Ben derim ki: Haricîlerle savaşılacağına dair haberler, Rasûlullah (s.a.v.)'dan mütevatir olarak rivayet edilmiştir. Çünkü bu rivayetler, hadis imamları nezdinde kesinlik ifade eden yollarla nakledilmektedirler. Bu savaşın Hz. Ali zamanında vuku bulmuş olduğu, bütün ilim ehli nazarında kesin olarak bilinmektedir. Ama onların isyanlarının ne şekilde vuku bulduğu, isyan sebebi ve İbn Abbas'm bu konuda onlarla münazara yaptığı, onlardan bir çoğunun sapıklıktan geri dönüşü ile ilgili açıklamalar yeri geldiğinde anlatılacaktır. [4]

Hz. Peygamber'in Alî B. Ebi Talîb'in Öldürüleceğini Haber Vermesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Ammar b. Yasir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Uşeyre gazvesine gönderirken üzerinde toprak gördüğü için Ali'ye: "Ey Ebu Turab" diye hitab etmiş ve sonra da ona şöyle demişti:
- Sana insanların en bahtsız iki adamım söyliyeyim mi?
- Evet ya Rasulallah, diye cevap verdik. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v), Ali'ye hitaben şu cevabı verdi:
- Biri Salih peygamber'in devesini boğazlayan Semud kavminin kızıl tenli adamıdır. Diğeri de senin şu kafana vurup sakalını ıslatacak kadar kanatan adamdır."
Beyhakî, babası Bedir gazvesine katılmış olan Fudale b. Ebu Fuda-le el-Ensârfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ali'nin yaralanması sebebiyle ziyaretine babamla birlikte gittim. Babam ona şöyle sordu:
- Seni şu evinde ikamete zorlayan sebep nedir? Eğer ecelin gelirse Cüheyneliler seni alıp Medine'ye götürürler. Eğer ecelin isabet ederse, arkadaşların senin cenazenle ilgilenir ve namazını kılarlar.
Hz. Ali dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.), kafamın kanıyla sakalım ıslanmadıkça ölmeyeceğimi bana söyledi.
Gerçekten de Hz. Ali öldürülüp şehid olmuş, Ebu Fudale de onun yanında Sıffin savaşında öldürülmüştü."
Ebu Davud et-Tayalisî, Zeyd b. Vehb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Haricîlerin reisi, Ali'nin yanma geldi ve ona:
- Allah'tan kork. Sen öleceksin, dedi. Ali de ona şu karşılığı verdi:
- Hayır, taneyi yarıp ekini bitiren ve canlıları yaratan Allah'a yemin ederim ki ben, şu kafamdan darbe yeyip sakalım kanla ıslanmadıkça ölmeyeceğim. Bu, kesinleşmiş bir hükümdür ve Rasûlullah tarafından bana bildirilmiştir. İftira edenler de kayba uğramışlardır."
Ebu îdris el-Ezdî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki: "Bu ümmet benden sonra sana hıyanet edecektir."
Buharî, Sa'lebe b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ali dedi ki:
- Habbeyi yarıp ekini bitiren ve canlıları yaratan Allah'a yemin ederim ki, başımdan sakalıma kadar yüzüm kana bulanacaktır (Yani öldürüleceğim.).
Abdullah b. Sübey' dedi ki:
- Allah'a yemin ederim ki, ey mü'minlerin emiri! Eğer bir adam çıl-dırıp ta seni öldürecek olursa, biz onun aşiretinin tamamını sana karşılık öldürmeyi tercih edeceğiz.
- Allah aşkına böyle yapmayın. Katilimden başkasını öldürmeyin.
- Ey mü'minlerin emiri! Yerine bir kimseyi halef tayin etmeyecek misin?
- Rasûlullah sizleri nasıl bıraktıysa, ben de sizleri öylece bırakacağım.
- Bizi başsız bıraktığın takdirde Rabbine ne diyeceksin?
- Derim ki: Allah'ım, sen uygun gördün, beni onların başına emir yaptın. Sonra canımı aldın. Ben de seni onların başında bıraktım. Dilersen onları ıslah edersin, dilersen bozarsın."
Meşhur rivayete göre, Hz. Ali, sabah namazına giderken sed yanında Abdurrahman b. Mülcem denen bir Haricî tarafından vurulmuştu. Yaralanan Hz. Ali, iki gün yatakta yattı. O sırada İbn Mülcem de hapsedildi. Hz. Ali, oğlu Hasan'a vasiyetini yaptı. Orduyu alıp göreve devam etmesini emretti ve: "Cariyenin gelişi gibi yanıma gelme." dedi. Hz. Ali vefat edince Abdurrahman b. Mülcem, kısas veya had gereği öldürüldü. Doğrusunu Allah bilir. Sonra oğlu Hasan, ordunun başına geçip Muaviye'ye gitti Bununla ilgili açıklama ileride gelecektir. [5]

Hz. Hasan'ın Başa Geçlp Sonra Da Hilafeti Muaviye'ye Devretmesi

Buharî, «Delâilü'n-Nübüwe»de, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), günlerden bir gün Ali'nin oğlu Hasan'ı alıp minbere çıkardı ve şöyle buyurdu:
- Benim şu oğlum liderdir. Umarım ki Allah, bunun vasıtasıyla Müslümanlardan iki grubun arasını düzeltir."
«Kıtabu's-Sulh»ta Buharî, Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hasan'm şöyle dediğini işittim: "Allah'a yemin ederim ki Ali'nin oğlu Hasan, dağlar büyüklüğünde ordularla Ebu Süfyan oğlu Muaviye'yi karşılamaya gitti. Amr b. As, ona şöyle dedi:
- Ey Muaviye, doğrusu ben rakibini öldürmedikçe geri dönmeyecek ordular görmekteyim.
Muaviye (ki o iki adamın en hayırlısıydı) şöyle dedi:
- Ey Amr! Eğer şunlar bunları, bunlar da şunları öldürürlerse artık insanların idaresini kim yürütecek? İnsanların kadınlarına kim sahiplik edecek? İnsanların tarlalarını kim sürecek? Onların mal ve mülklerini kim koruyacak?
Böyle dedikten sonra Muaviye, Hz. Hasan'a Kureyş'in Abdüşşems oğullarından Abdurrahman b. Semüre ile Abdullah b. Amir b. Küreyz'i elçi olarak gönderdi ve onlara şu talimatı verdi:

- Şu adama gidin. Kendisine tekliflerde bulunun. Bu söylediklerimi anlatın ve barış talebinde bulunun.
Elçilerin ikisi de Hasan'm yanma gitti. Onunla konuştular. Muavi-ye'nin sözlerini aktardılar ve barış talebinde bulundular. Hasan b. Ali de onlara şöyle dedi:
- Biz Abdühnuttalib oğullarıyız. Bu mala sahip olduk ve bu ümmet de kan dökmede ileri gitti.
Elçiler dediler ki:
- Muaviye, sana şu ve şu tekliflerde bulunuyor. Senden barış talebinde bulunuyor.
- Bu söylenenleri kim bana tekeffül eder?
- Biz tekeffül ediyoruz.
Hasan onlardan ne istediyse hepsine biz kefiliz, dediler. Bunun üzerine o da onlarla barış yaptı."
Ravilerden Hasan diyor ki: Ebu Bekre'nin şöyle dediğini işittim:
"Rasûlullah (s.a.v.), minber üzerindeyken Hasan yanında olduğu halde insanlara dönüp bakıyor ve şöyle diyordu: Doğrusu benim şu oğlum liderdir. Umarım ki, Allah bunun vasıtasıyla Müslümanlardan iki büyük cemaatın arasını düzeltir."
Gerçekten de Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in verdiği bu haber olduğu gibi tahakkuk etti. Hz. Ali'nin oğlu Hasan, hilafeti babasından sonra eline alıp ta Iraklıların teşkil ettiği ordunun başına geçtiğinde Muaviye onun karşısına gitti. Saflar Hasan-ı Basifnin anlattığı şekilde karşı karşıya geldiğinde Ali'nin oğlu Hasan barışa yöneldi. İnsanlara hitap etti ve hilafetten feragat etti. Halifeliği Muaviye'ye teslim etti. Bu da hicretin kırkıncı senesinde olmuştu. Bunun üzerine iki ordunun komutanları Muaviye'ye bey'at ettiler. Muaviye, ümmetin idare yükünü yalnızca ele geçirdi. İşte o seneye, toplanma senesi denildi. Çünkü o senede idare yetkisi bir tek adamın elinde toplanmıştı. Bunu yeri geldiğinde tafsilatlı bir şekilde açıklayacağız.
Sözü doğru ve doğrulanmış olan Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanların iki firkaya ayrılacağını önceden haber vermişti. Salt bu olayların vukuu sebebiyle bu nrkaîarın ikisini ya da birini tekfir eden kişi yanılgıya düşmüş ve kendi kafasından konuşmayan, sözleri vahiyden başka bir-şey olmayan Muhammedi nassa muhalefet etmiş olur ve hilafetin Muaviye'ye devredildiği sene de dahil olmakla Rasûlullah (s.a.v.)'m işaret buyurduğu, kendisinden sonraki hilafet süresi tamamlanmış oluyor. Nitekim Rasûlullah'm azadlı cariyesi Sefine'nin rivayet ettiği hadiste de iki cihan serveri şöyle buyurmuştur:
"Halifelik, benden sonra otuz sene sürecek, sonra hükümdarlık olacaktır."
Başka bîr rivayete göre Rasûlullah, hükümdarlıktan söz ederken: "Isına bir hükümdarlık olacaktır." demiştir. Yine başka bir rivayete göre Muaviye şöyle demiştir: "Biz, bu hükümdarlığa razı olduk."
«el-Fiten ve'1-Melahim» adlı kitabında Nuaym b. Hammad, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Beni, halife olmaya sevkeden sebep, Rasûlullah (s.a.v.)'m bana söylediği şu sözüdür: "Ey Muaviye! Eğer idareyi ele alırsan güzelce idare et."
Beyhakî dedi ki: Bu hadisi teyid eden başka hadisler de vardır. Mesela, Amr b. Yahya, dedesi Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Muaviye ibriği aldı. Rasûlullah'ı takib etti. Rasûlullah da ona bakıp şöyle dedi:
"Ey Muaviye! Eğer bir idarenin başına geçersen, Allah'a karşı gelmekten sakın, takvalı ve adaletli ol."
Muaviye dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın bana bu sözü söylemesinden itibaren mutlaka idarenin başına geçerek imtihan edileceğimi düşünüyordum."
Sevrî, Muaviye'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "Eğer sen insanların gizliliklerini araştırırsan onları bozarsın veya bozmak üzere olursun."
Sonra Ebu Derda, Muaviye'nin Rasûlullah'tan işittiği bir kelimeyi söylüyor ve Allah'ın onu o kelimeden yararlandırdığını ifade ediyor.
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Halifelik, Medine'de olacak, hükümdarlık da Şam'da olacaktır."
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Derda'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Bir ara ben uyumaktayken kitabın direğinin yastığımın altından çıkarılıp kaldırıldığını gördüm. Onun götürüleceğini zannettim. Gözlerimle onu takib ettim. O direk Şam'a götürüldü. Dikkat edin, fitne koptuğu zaman imanı Şam'dadır."
Beyhakî, bunun senedinin sahih olduğunu söylemiş ve Abdullah b. Amr'dan da şöyle bir rivayette bulunmuştur:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Kitap direğinin yastığımın altından çekilip alındığım gördüm. Baktım ki o, parlayan bir nurdur. Şam'a götürüldü. Dikkat edin, fitne çıktığı zaman iman Şam'da olacaktır."
Abdürrezzak, Abdullah b. Safvan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Sıffin savaşında adamın biri:
- Allah'ım, Şamlılara lanet et, deyince Ali, ona şöyle karşılık verdi:
- Şamlıların hepsine küfretme. Çünkü Şam'da abdallar vardır. Şam'da abdallar vardır. Şam'da abdallar vardır."
îmam Ahmed b. Hanbel, Şüreyh b. Ubeyd el-Hadremî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir;
"Irak'ta bulunan Ali'nin nezdinde Şamlılardan bahsedildi ve ona dediler ki:
- Şamlılara lanet et, ey emirü'l-mü'minîn.

- Hayır. Zira ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "Abdallar, Şam'da olacaktır. Onlar kırk kişidirler. Bunlardan biri Ölünce Allah, onun yerine başka bir Abdal tayin eder. Onların yüzü suyu hürmetine yağmur yağdırılması istenilir. Onların yüzü suyu hürmetine düşmanlara karşı zafer taleb edilir. Yine onların yüzü suyu hürmetine azab, Şamlılardan uzaklaştırılır."

Bunu sadece îmam Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedinde inkıta (kopukluk) vardır. [6]

Hz. Peygamberin, Deniz Savaşçılarının Kıbrıs'a Gîdeceklerînî Haber Vermesi

Malik, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Haram binti Melhan'm yanına gider, Ümmü Haram da ona yemek yedirirdi. Ümmü Haram, Ubade b. Sa-nait'in zevcesiydi. Yine bir gün Hz. Peygamber, Ümmü Haram'ın yanına gitti. Ümmü Haram ona yemek yedirdi. Sonra oturup Rasûlullah (s.a.v.)'m başında bit aramaya başladı. O esnada Rasûlullah (s.a.v.) uykuya dalmıştı. Gülerek uyandı, Ümmü Haram, ona sordu:
- Ya Rasulallah, niçin gülüyorsun?
- Ümmetimden bazı kimseler, şu denizin ortasına Allah yolunda gaza yapmayı bana arzettiler. Hükümdarların aileler üzerine gaza edişleri gibi gaza etmeyi teklif ettiler. Ümmü Haram diyor ki: Ben de dedim ki:
- Ya Rasulallah, Allah'a dua et ki beni de gazveye gidenler arasına katsın.
Rasûlullah, Ümmü Haram için dua etti. Sonra başını koyup yattı. Bir süre sonra yine gülerek uyandı. Ümmü Haram, ona ded ki:
- Niçin gülüyorsun ya Rasulallah?
- Ümmetimden bazı kimseler, Allah yolunda (denize) gaza etmeyi bana teklif ettiler.
Ben de dedim ki:
- Ya Rasulallah! Allah'a dua et de, beni o gazveciler arasına katsın.
- Sen ilk gazveye gidenlerden olacaksın."
Ümmü Haram binti Melhan, Muaviye'nin hilafeti zamanında Kıbrıs'a gazaya gitti. Denizden karaya çıkarken bineğinden düşüp Öldü."
Buharı, Enes b. Malik'ten böyle bir rivayette bulunmuş ve Enes, rivayetin sonunda şöyle demiştir: "Ümmü Haram, kocası Übade b. Sa-mit'le beraber Muaviye'nin zamanında ilk deniz gazasına gitti. Gaza dönüşünde Şam'a geldiler. Orada, binmesi için kendisine bir binek yaklaştırıldığında binekten düşüp vefat etti." [7]

Rumlarla Yapılan Savaşa Dair Söylenen Sözler

îshak b. Yezid ed-Dımaşkî, Ümmü Haram'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "Ümmetimden ilk deniz gazasına gidecek olan orduda bulunanlar mağfireti hak etmişlerdir." Ben de dedim ki:
- Ya Rasulallah, ben de onlar arasında bulunacak mıyım?
- Evet, sen de onlar arasında bulunacaksın. Ümmetimden Kay-ser'in şehrine gazaya gidecek ilk orduda bulunanlar bağışlanacaklardır.
- Ya Rasulallah, ben onlar arasında bulunacak mıyım?
- Hayır."
Bu hadiste, nübüvvete dair üç delil vardır. Birincisi denize yapılacak ilk gazvedir. Bu gazve hicretin yirmiyedinci senesinde Muaviye b. Ebi Süfyan'la beraber yapılmıştı. Muaviye, o zaman Osman b. Afîan'ın Şam valisiydi. Bu orduda o zaman Ümmü Haram binti Melhan da vardı. Kocası, sahabelerden Ubade b. Samit idi. Ubade, Akabe beratında Medine nakiplerinden biriydi. Ümmü Haram, deniz gazvesi dönüşünde Şam'da ölmüştü.
İbn Zeyd ise, onun Kıbrıs'ta hicretin yirmiyedinci senesinde vefat
ettiğini söylemiştir.
İkinci gazve ise, istanbul'a yapılan gazvedir. Bu orduda da komutan, Yezid b. Muaviye b. Sufyan vardı. Bu gazve, hicretin elliikinci senesinde yapılmıştı. Orduda Ebu Eyyüb Halid b. Zeyd el-Ensârî de vardı. Bu zat, İstanbul'da vefat etmişti. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın. Ancak bu gazvede Ümmü Haram yoktu. Çünkü o, Kıbrıs'a yapılan ilk gazvede vefat etmişti. Bu hadiste, nübüvvete dair üç delil vardı. Biri iki gazvenin yapılacağı, diğeri de Ümmü Haram'ın ikincide değil de birincide mevcut olacağıdır ve bu haber aynen gerçekleşmiştir. [8]

Hz. Peygamber'in, Hindistan'a Yapılacak Gazveyi Haber Vermesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Hindistan'a gaza yapılacağını bize vaad etti. Eğer ben o gazvede şehid edilirsem şehidlerin en hayırlılarından olacaktım. Eğer dönersem o zaman Cehennemiden azad olan Ebu Hüreyre olacağım."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Doğru sözlü ve sözü doğrulanan dostum Rasûlullah (s.a.v.) bana dedi ki: Bu ümmetten bir grup, Çin'e ve Hindistan'a gidecektir." Eğer ben bu gazaya katılıp da şehid olursam ne alâ, yok eğer geri dönersem Allah beni Cehennem azabından azad edecektir." Müslümanlar, Muaviye zamanında, hicretin kırkdördüncü senesinde Hindistan'a gazaya gittiler. Orada bazı olaylar cereyan etti. Bunlarla ilgili açıklama ileride
gelecektir. Gazne valisi büyük hükümdar Mahmud b. Sebüktekin, hicretin 400. senesinin sınırlarında Hindistan'a sefere gitti. Oraya girdi. Bir kısım insanları öldürdü. Bir kısmını da esir aldı. Birçok malları ganimet olarak ele geçirdi. Saminat şehrine girdi. Orada, tapmakta oldukları en büyük putu kırdı. Kılıçlarını ve takılarım yağmaladı. Sonra güçlenmiş, salim ve muzaffer olarak geri döndü. [9]

Hz. Peygamber'in Türklerle Yapılacak Savaşı Haber Vermesi

Bunu yeri geldiğinde inşaallah açıklayacağız. Buharı, Ebu HüreyT re'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki;
"Siz ayakkabıları keçe olan bir kavim ile savaşmadıkça ve küçük gözlü, kırmızı yüzlü, basık burunlu, yüzleri -deri üstüne deri kaplanmış kalkanlar gibi- kalın etli Türklerle savaşmadıkça kıyamet kopmaya-caktır. Bu işin içine düştüğünde onların bundan en çok nefret edenlerini, insanların en hayırlısı olarak bulacaksınız. İnsanlar madenler gibidirler: Cahiliyette seçkin olanları, İslamiyet'te de seçkin olanlarıdır. Sizden birinizin üzerine öyle bir zaman gelecektir ki, beni görmesi, mal ve evlad sahibi olmaktan daha çok hoşuna gidecektir."
Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
"Siz, Acemlerden kırmızı yüzlü, basık burunlu, küçük gözlü, yüzleri -deri üstüne deri kaplanmış kalkanlar gibi- kalın etli ve ayakkabıları keçeden olan Huz ve Kirman halkı ile savaşmadıkça kıyamet kopmayacaktır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Saleb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:
"Ayakkabıları keçe olan (veya keçeden yapılan ayakkabı giyen) bir milletle savaşmanız, kıyamet alametlerindendir. Geniş yüzlü bir kavimle savaşmanız da kıyamet alametlerindendir. Onların yüzleri, deri üstüne deri kaplanmış kalkanlar gibi kalın etlidir."
Türklerle yapılan savaş, sahabelerin son zamanlarında vuku bulmuştur. Yapılan savaşta sahabeler, Türklerin en büyük putunu kırmışlardı. Yeri geldiğinde bunu tafsilatlı bir şekilde inşaallah açıklayacağız. Güç ve kuvvet Allah'tandır. Başarı O'ndan gelir. [10]

Abdullah B. Selam'la İlglll Bir Haber

İmam Ahmed b. Hanbel, İshak b. Yusuf kanalı ile Bişr b. Abbad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir;
"Ben Mescid-i Nebevf de iken adamın biri geldi. Yüzünde huşu eseri görülüyordu. Mescide girip iki rekat namaz kıldı Namazı kısa tuttu. Orada bulunanlar:
- Bu, cennetliklerdendir, dediler. Adam mescitten çıktıktan sonra peşine takıldım. Nihayet evine girdi. Ben de onunla beraber evine girdim. Onunla konuştum. Bana alışınca, kendisine şöyle dedim:
- Sen mescide girdiğinde, orada bulunanlar şöyle ve şöyle dediler.
- Sübhanallah. insanın bilmediği birşeyi söylemesi uygun değildir. Ben sana Rasûlullah'm zamanında görmüş olduğum bir rüyayı anlatayım. Bu rüyayı ona da anlatmıştım. Yeşil bir bahçede orta yerde demirden bir sütun gördüm. Sütunun altı yerde, üstü de semadaydı. Semadaki ucunda bir kulp vardı. Bana:
- Şu sütuna tırman, denildi. Ben de:
- Yapamam, dedim. Bir hizmetçi geldi, elbisemi arkadan toplayarak kaldırdı ve:
- Sütuna tırman, dedi. Ben de tırmandım. Nihayet semadaki ucunda bulunan kulpu yakaladım. Hizmetçi:
- Kulpu tut, bırakma, dedi. O esnada ben, kulp elimdeyken uyandım. Gidip bu rüyayı Peygamber (s.a.v.)'e anlattım. O da bana rüyamı şöyle yorumladı:
- Gördüğün bahçe İdam bahçesidir. O sütun da islâm sütunudur. Gördüğün kulp kopmaz ve metin olan kulptur. Sen ölünceye kadar islâm üzere olacaksın."
Ravi diyor ki: Rüyayı gören adam, Abdullah b. Selam idi.
imam Ahmed b. Hanbel, Hareşe b. Hürr'ün şöyle dediğini rivayet

etmiştir:
"Abdullah b. Selam, yukarıdaki hadisi uzun uzadıya anlattı ve anlatımı esnasında şu cümleleri de sarfetti:
"Nihayet kaygan bir dağa vardım. Elimden tuttu ve beni uzattı. Kendimi dağın zirvesinde gördüm. Ama orada sebat edip tutunamıyor-dum. Baktım ki, elimde demirden bir direk var, ucunda da altın bir halka var. Elimi tuttu ve beni uzattı. Nihayet kulpu yakalayabildim."
Müslim, Hareşe b. Hürr'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Abdullah b. Selam, yukarıdaki hadisi anlattı ve anlatımı esnasında şu cümleleri de sarfetti:
"Nihayet ben bir dağa götürüldüm. Bana: "Dağa tırman." denildi. Dağa tırmanmaya başladım, ama biraz tırmanınca da tepe üstü düştüm. Bunu defalarca tekrarladım."
Abdullah b. Selam, bu rüyasını anlatırken Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle bir yorum yapmıştı:
"Dağ, şehidlerin menzilidir, sen oraya ulaşamıyacaksm."
Bu, ikinci bir mucizedir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), şahadet mertebesine ermeyeceğini Abdullah b. Selam'a önceden haber vermiş ve gerçek de böyle cereyan etmiştir. Çünkü Abdullah b. Selam, hicretin kırk-üçüncü senesinde Ebu Ubeyd el-Kasım b
Selam ile diğerlerinin anlattıkları gibi normal bir ölümle vefat etmiştir. [11]

Hz. Peygamber'în, Meymune Blntî Harîs'în Şerifte Öleceğini Önceden Haber Vermesi

«Tarih» adlı eserde Buharî, Yezid b, Asam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
- "Meymune, Mekke'de ağır bir hastalığa yakalandı. Kardeşinin oğullarından da yanında hiç kimse yoktu. Bunun üzerine: . — Beni Mekke'den çıkarın. Çünkü ben Mekke'de ölmeyeceğim. Rasûlullah, Mekke'de ölmeyeceğimi bana önceden haber vermişti, dedi. Bunun üzerine onu alıp Şerife getirdiler. Orada vefat etti. Allah ondan razı olsun."
Ben derim ki: Sahih kavle göre Meymune, hicretin ellibirinci senesinde vefat etmiştir. [12]

Hz. Peygamber'în, Hlcr B. Adiy İle Arkadaşlarının Öldürüleceklerini Haber Vermesi

Yakub b. Süfyan, Ebu Bükeyr kanalı ile Abdullah b. Rezin el-Gafikf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini işittim:
- Ey Irak halkı! Sizden yedi kişi Azra'da öldürülecektir. Onların durumu (hendeğe atılarak öldürülen) Uhdud ashabının durumuna benzer.
Hicr b. Adiy ile arkadaşları, Hz. Ali'nin dediği yerde öldürüldüler." Yakub b. Süfyan, Ebu Nuaym'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ziyad b. Sümeyye, minber üzerinde Ali b. Ebi Talib'ten söz etti. Hicr ise çakıl tanelerini avuçladı. Sonra attı. Hicr'in etrafındaki adamlar Ziyad'ı çakıl taneleriyle taşladılar. Bunun üzerine Ziyad, Muavi-ye'ye şöyle bir mektup gönderdi:
"Ben minber üzerindeyken Hicr beni çakıl taneleriyle taşladı." Muaviye de Ziyad'a Hicr'i yakalayıp kendisine göndermesini emreden bir mektup yazıp gönderdi. Yakalanan Hicr, Şam'a yakm bir yere geldiğinde Muaviye, onu karşılamak için bazı adamlar gönderdi. Hicr, Azra mıntıkasında onlarla karşılaştı ve onları öldürdü."
Beyhakî dedi ki: "Eğer Rasûlullah'tan duymuş olmasaydı, Azra'da yedi kişinin öldürüleceğini kendi kafasından söylemezdi."
Yakub b. Süfyan, Ebu Esved'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Muaviye, Hz. Aişe'nin yanına gitti. Hz. Aişe, ona şöyle sordu:
- Seni, Azralılar ile Hicr ve arkadaşlarını öldürmeye sevkeden sebep neydi?
- Ey mü'minlerin annesi! Onları öldürmenin ümmeti ıslah edeceğini, hayatta kalmalarının ise ümmeti bozacağını ve fesada sürükleyeceğini düşündüm. Bunun için onları öldürdüm.
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu hususta şöyle buyurduğunu işittim: "Azra'da bazı kimseler öldürülecektir, onların öldürülmelerinden ötürü Allah ve semadaki diğer varlıklar gazablanacaklardır."
Yakub b. Süfyan, Mervan b. Hakem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Muaviye, mü'minlerin annesi Aişe (r.anha)'nin yanına gitti. Aişe, ona şöyle bir soru sordu:
- Ey Muaviye! Hicr'i ve arkadaşlarını öldürdün ve şöyle ve şöyle yaptın. Senin için bir adamı pusuya koyup seni öldürtmemden korkma-dın mı?
- Hayır. Çünkü ben güvenlik ve eman evindeyim. Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"İmam, ölümün kaydıdır. Bu kayıt çözülemez. Ey mü'minlerin annesi, bir mü'min öldürülemez. Şimdi bundan başka senin ne ihtiyacın var. Onu bana söyle?
- İyiyim, hiçbir ihtiyacım yok.
- Öyleyse beni ve Hicr'i bırak. Aziz ve Celil olan Rabbimizin huzurunda onunla karşılaşacağız."
Yakub b. Süfyan, Ubeydullah b. Muaz kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ashabından on kişiye hitaben şöyle buyurdu: "En son ölecek olanınız ateşte." dedi. On kişi arasında Semüre b. Cün-düp de vardı.
Ebu Nadre dedi ki: "Onların en son ölenleri Semüre oldu." Beyhakî dedi ki: Bu hadisin ravileri sıkadır (mutemed kimselerdir).

Yalnız Ebu Nadre el-Abdî'nin Ebu Hüreyre'den hadis dinlediği sabit değildir. Doğrusunu Allah bilir.
ismail b. Hakim, Enes b. Hakim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Medine'ye gidip te Ebu Hüreyre ile karşılaştığımda o, hemen bana Semüre'yi sorardı. Eğer Semüre'nin hayatta olup sağlıkl olduğunu haber verirsem sevinirdi ve bana şöyle derdi:
- Biz on kişi Beyt'te idik. Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp yüzümüze baktı ve kapının eşiğini tutup şöyle dedi: "En son öleniniz ateşte olacaktır." Sekiz kişi öldü. Şimdi ben ve Semüre'den başka, hayatta kimse kalmadı. Şimdi en çok istediğim şey, ondan önce ölümü tatmaktır."
Bu hadisin başka bir rivayet tariki de vardır:
Yakub b. Süfyan, Evs b. Halid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ben, Ebu Mahzure'nin yanma gittiğimde, o bana Semüre'yi sorardı. Semüre'nin yanına gittiğimde, o da bana Ebu Mahzure'y sorardı. Ebu Mahzure'ye şöyle dedim:
- Neyin var senin? Sana geldiğimde hep bana Semüre'yi soruyorsun, Semüre'nin yanma gittiğimde de o seni soruyor?
- Ben, Semüre ve Ebu Hüreyre Beyt'te idik. Peygamber (s.a.v.), gelip: "En son öleniniz ateştedir!" dedi.
Ravi dedi ki: Ebu Hüreyre öldü. Sonra Ebu Mahzure, sonra da Semüre öldü."
Abdürrezzak, Ibn Tavus ile diğerlerinin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), Ebu Hüreyre ve Semüre b. Cündüb ile başka bir adama şöyle dedi:
"En son öleniniz ateştedir." Adı açıklanmayan o adam önce vefat etti. Ebu Hüreyre ile Semüre de ondan sonra bir süre daha yaşadılar. Herhangi bir kimse, Ebu Hüreyre'yi kızdırmak isteyince; "Semüre vefat etti." derdi. Ebu Hüreyre, bu sözü duyunca düşüp bayılırdı. Ama Ebu Hüreyre, Semüre'den Önce vefat etti. Semüre birçok kimseyi öldürdü."
Beyhakî, bu rivayetleri genel olarak zayıf görmüştür. Çünkü bunların bir kısmı münkati, bir kısmı da mürseldir. Beyhakî dedi ki: îlim ehli bazı kimseler, Semüre'nin yangında öldüğünü söylemişlerdir. Onun günahları yüzünden Cehennem'e gitmesi, sonra da imanı sayesinde oradan kurtulması ve şefaatçılarm şefaati vesilesiyle oradan çıkması muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.
Yine Beyhakî'nin, Hilal b. Alâ er-Rakî tarikiyle yaptığı bir rivayette anlatıldığına göre Semüre ateşle ısınmış, bir süre sonra dalmış, ailesi de kendisinden habersiz kalmış ve nihayet ateş onu yakmıştır.
Ben derim ki: Başkalarının anlattıklarına göre Semüre b. Cündüb'e birçok hücumlar yapılmıştır. Onun için su dolu bir kazan ateşlenir, kendisi o kazanın üzerinde oturup buharı ile ısmırmış. Bir gün kazanın içine düşmüş ve ölmüştü. Allah ondan razı olsun. Hicretin ellidokuzuncu senesinde, Ebu Hüreyre'den bir sene sonra vefat etmiştir. Ziyad b. Sü-meyye, Kûfe'ye giderken Semüre, Basra'da onun yerine vekalet edermiş. Ziyad'm Basra'ya gelişinde de Semüre onun yerine Kûfe'de vekalet edermiş. Böyle olunca da o, senenin altı ayını Kûfe'de, altı ayını da Basra'da geçirirmiş. Haricîlere karşı çok sertmiş. Onlardan çok adam öldürmüştür. Haricîlerden öldürdüğü kimseler için de:
- Onlar, gök kubbenin altındaki maktullerin en şerlileridirler, dermiş.
Hasan-ı Basrî ile Muhammed b. Şirin ve diğer Basra uleması onu çok överlermiş. Allah ondan razı olsun. [13]

Rafî B. Hadîc'în Haberi

Beyhakî, Yahya b. Abdülhamid b. Rafi'nin dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rafi b. Hadic, Uhud (veya Hüneyn) savaşında memesine bir ok saplanmış olarak geldi ve şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, şu oku mememden çekip çıkar.
- Ey Rafi! Dilersen oku da kabzasını da birlikte çekip çıkarırım ve kıyamet gününde senin şehid olduğuna tanıklık ederim.
- Ya Rasulallah! Oku çek ve kabzayı bırak. Kıyamet gününde de şehidliğime tanıklık yap.
Ravi diyor ki: Rafi, Muaviye'nin halifeliği dönemine kadar yaşadı. Sonra yarası nüksetti ve ikindiden sonra vefat etti."
Vakidî ile diğer bazı tarihçilerin anlattıklarına göre o, Muaviye'nin hilafetinin üçüncü senesinde vefat etmiştir. Başkaları dediler ki: Hicretin yetmişdördüncü senesinde vefat etmiştir. Muaviye (r.a.) ise, hicretin altmışıncı senesinde vefat etmiştir ki, bunda ihtilaf yoktur. Doğrusunu Allah bilir. [14]

Hz. Peygamber'în Kendî Vefatından Sonra Benî Haşîm'den Çıkacak Fitneleri Haber Vermesi

Buharı, Muhammed b. Kesir kanalı ile Ibn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
- Emirlerden bazı eziyetler ve hoşlanmadığınız işler göreceksiniz.
- Ya Rasulallah, o zaman ne yapmamızı emredersiniz?
- Başkalarının sizin üzerinizdeki haklarını ödersiniz ve kendi hakkınızı da Allah'tan dilersiniz."
Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Kureyş'ten şu kabile, insanları mahvedecektir. Dediler ki:
- Ya Rasulallah, ne yapmamızı emredersiniz?

- Keşke insanlar bunlardan uzak dursalardı." Buharî, Said el-Ümevî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ben, Mervan ve Ebu Hüreyre ile beraber bulunuyordum. Ebu Hü-reyre'nin şöyle dediğini işittim:
- Sözü doğru ve tasdik edilmiş (Rasûlullah)'m şöyle buyurduğunu işittim: "Ümmetimin mahvoluşu, Kureyş'ten bazı gençlerin eliyle olaçaktır."
Mervan:
- Bazı gençlerin eliyle mi? diye sorunca, Ebu Hüreyre şu cevabı verdi:
- istersen onların adlarını da veririm. Falan oğlu falan diyebilirim."
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "Ümmetimin mahvoluşu, bazı gençlerin eliyle olacaktır." Yönetime geçmeden önce Mervan dedi ki:
- O gençler, bizimle beraber cemaat içindedirler. Ama Allah'ın laneti onların üzerine olsun.
Ebu Hüreyre de dedi ki:
- Ama vallahi istersem, o gençlerin adlarını sayarım ve falan oğlu falan diye isim belirtirim.
Ravi Said b. Amr b. Said diyor ki:
Ben, hükümdarlığa geçmelerinden sonra babam ve dedemle birlikte Mervan oğullarına giderdim. Onların, insanları çocuklara be^at ettirdiklerini gördüm, hatta bazı çocukları kundağa sarılı olduğu halde halkı onlara beyat ettirirlerdi. O esnada Mervan, bize şöyle dedi:
- Belki de kendilerine bey'at ettiğiniz şu çocuklar, Ebu Hüreyre'nin, Rasûlullah'tan duyduğunu söylediği çocuklardır. O, şu hükümdarların birbirlerine benzediklerini söylüyor."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Sözü doğru ve tasdik edilmiş Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:
"Ümmetimin mahvı, Kureyş'ten beyinsiz bazı genç emirler eliyle olacaktır."
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Hicretin altmışıncı yılından sonra bazı namazı zayi eden, şehvetlere uyan ve azgınlıklarının karşılığını bulan halifeler gelecektir. Onlardan sonra da Kuran okuyan halifeler gelecektir ki, okudukları Kuran, onların kürek kemiklerini geçmez. Kur'ân'ı üç kişi okur. Bunlardan biri mü'min, biri münafik, biri de facirdir."
Beşir dedi ki: Ben Velid'e şöyle bir soru sordum:
- Kur'ân'ı okuyan bu üç kişinin açıklaması nasıldır?
- Münafik, Kur'ân'ı inkar eder. Facir, Kur'ân'ı vasıta ederek dünya malı yer. Mü'min de Kur'ân'a iman eder."
Beyhakî, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ali, Sıffin savaşından döndüğünde şöyle dedi: "Ey insanlar! Muaviye'nin emirliğinden hoşlanmazlık etmeyin. Siz onu kaybederseniz, ondan sonra kafaların Ebu Cehil karpuzu gibi omuzlardan fırladıklarını göreceksiniz."
Beyhakî, Umeyr b. Hani'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Hüreyre, Medine sokaklarında dolaşarak şöyle diyordu "Allah'ım! Beni hicretin altmışıncı senesine ulaştırma. Yazıklar olsun size ey insanlar! Muaviye'nin saçlarının favori kısmına tutunun, onu bırakmayın. Allah'ım! Sen beni, çocukların emirliklerinin zamanına ulaştırma."
Beyhakî dedi ki: Ali ile Ebu Hüreyre de: "Biz bunu Rasûlullah'tan işittik" diyorlardı.
Yakub b. Süfyan, Ebu Ubeyde b. Cerrah'tan rivayet etti ki, Ra-sûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Beni Ümeyye'den bir adam kırıp köreltmedikçe bu iş (din), mutedil bir şekilde adaleti yerine getirerek devam edecektir."
Beyhakî, Ebu Zerr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Benim sünnetimi, ilk olarak Beni Ümeyye'den bir adam değiştirecektir."
Sünneti değiştiren ilk adamın, Yezid b. Muaviye b. Ebi Süfyan olması muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: Yezid b. Muaviye açısından insanlar çeşitli kısımlara ayrılırlar. Bir kısmı, onu sever ve onu dost sayar ki, bunlar bazı Şamlılardır. Rafizîlere gelince bunlar onu tahkir eder, çirkin görür ve ona, yapmadığı bazı işleri isnad ederler. Hatta çoğu Rafizîler, onu zındıklı-hkla itham ederler. Oysa o, zındık değildi. Başka bir grup insan da vardır ki onu sevmezler, ama ona küfretmezler. Çünkü onun -Rafizîlerin iddia ettikleri gibi- zındık olmadığını bilirler. Ama onun zamanında çok feci hadiseler ve hoş karşılanmayan çirkin olaylar cereyan etmiştir. Bu olayların en fecii, Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin'in Öldürülmesinden Yezid'in haberi yoktu. Onun bilgisi dahilinde öldürülmemişti. Belki de o, bundan memnun olmamıştı, ama bu olayı da kmamamıştı. Bu, gerçekten çirkin bir olaydır. Yine onun zamanında cereyan eden çirkin olaylardan biri de Hz. Peygamber'in şehri. Medine'de cereyan eden Harre vak'asıdır. Yeri geldiğinde, bunu detaylı bir şekilde açıklayacağız. [15]

Rasûlullah'ın, Ali'nin Oğlu Hüseyin'in Öldürüleceğini Önceden Haber Vermesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Yağmur meleği, Peygamber (s.a.v.)'in yanına gelmek için izin istedi. Ona izin verildi. Peygamber (s.a.v.) de Ümmü Seleme'ye:
- Kapıyı kapa. Yanımıza kimse gelmesin, dedi. Sonra Ali'nin oğlu

Hüseyin kapıya geldi. Sıçrayıp içeri girdi. Rasûlullah (s.a.v.)'m omuzlarına çıktı. Melek, Rasûlullah'a sordu:
- Bunu seviyor musun?
- Evet.
- Ama ümmetin onu öldürecektir. İstersen öldürüleceği mekanı
sana göstereyim.
Melek böyle dedikten sonra elini vurdu ve Rasûlullah'a kırmızı bir toprak gösterdi. Ümmü Seleme de o toprağı alıp elbisesinir bir ucuna koyup bağladı. Enes diyor ki: Biz, Hüseyin'in Kerbela'da öldürüleceğini
işittik."
Beyhakî, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), bir gün uzanıp uyudu, ama hayretler içerisinde uyandı. Sonra yine uzanıp uyudu, yine hayretler içinde uyandı. Ama bu defaki hayret ve şaşkınlığı öncekine nisbetle biraz daha azdı. Sonra yine uzanıp uyudu, tekrar uyandığında elinde biraz kırmızı toprak vardı. Toprağı evirip çeviriyordu. Ona sordum:
- Bu toprak da ne, ya Rasulallah?
- Cebrail, Hüseyin'in Irak'ta bu toprak üzerinde öldürüleceğini bana haber verdi.
Cebrail'e dedim ki:
- Ey Cebrail, Hüseyin'in öldürüleceği yerin toprağını bana göster.
- İşte bu, Hüseyin'in öldürüleceği yerdeki topraktır, dedi." Hafız Ebu Bekr el-Bezzar, «Müsned» adlı eserinde, Ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüseyin, Hz. Peygamber'in kucağında oturmaktaydı. Cebrail, ona sordu:
- Onu seviyor musun?
- Onu nasıl sevmiyeyim? O benim ciğerimin meyvesidir.
- Ama ümmetin onu öldürecektir. İstersen mezarının yerini sana göstereyim.
Böyle dedikten sonra Cebrail, bir avuç toprak getirdi. İşte bu, o kırmızı topraktır."
Beyhakî, Ebu Ammar Şeddad b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ümmü Fadl binti Haris, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, bu gece, görülmemiş acayip bir rüya gördüm.
- Rüyan nasıldı?
- Senin vücudundan bir parçanın koparılıp kucağıma konulduğunu gördüm.
- Hayırlı bir rüya görmüşsün. Bunun yorumu şudur: Faüma inşa-allah bir erkek çocuk doğuracak ve o çocuk da senin kucağında olacaktır.
Gerçekten de Faüma, Hüseyin'i doğurdu. Rasûlullah (s.a.v.)'ın buyurduğu gibi o benim kucağımda oldu. Ben de alıp Rasûlullah'm kucağına bıraktım. Sonra Rasûlullah bana dönüp baktı. Gözlerinden yaş boşanmakta olduğunu gördüm. Dedim ki:
- Ey Allah'ın Peygamberi; anam babam sana feda olsun. Neyin var?
- Cebrail (a.s.), yanıma geldi ve ümmetimin şu oğlumu öldüreceklerini bana haber verdi.
- Şu çocuğu mu?
- Evet.
Cebrail böyle dedikten sonra, onun öldürüleceği yerin kırmızı toprağını bana getirdi."
îmam Ahmed b. Hanbel, Ümmü Fadl'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gidip şöyle dedim:
- Rüyamda gördüm ki, evimde veya kucağımda senin vücudunun organlarından biri var.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Inşaallah Fatıma bir erkek çocuk doğuracak ve sen o çocuğun bakıcılığım yapacaksın.
Fatıma, Hüseyin'i doğurdu. Onu ban* verdi. Ben de onu emzirdim. Sonra bir gün ziyaret için Rasûlullah'm yarana giderken Hüseyin'i de beraberimde götürdüm. Rasûlullah, Hüseyin'i alıp kucağına koydu. Kucağında iken Hüseyin işedi. Sidiğ Rasûlullah'ın eteğine bulaştı. Ben de elimle Hüseyin'in omuzuna vurdum. Rasûlullah bana dedi ki:
- Allah seni İslah etsin, oğlumu incittin.
- Ya Rasulallah, izarını ver de yıkayayım.
- Hayır, lazm sidiği yıkanır, ama erkek çocuğun sidiğinin üzerine su serpilir."
imam Ahmed b. Hanbel, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'i, kişinin gündüzün ortasında görüşü gibi rüyamda gördüm. Şöyle diyordu: Tozlu ve saçı başı dağınık, elinde bir şişe vardı. Şişede de kan vardı. Ona dedim ki:
- Anam babam sana feda olsun ya Rasulallah, bu nedir? Dedi M:
- Bu, Hüseyin ile arkadaşlarının kanıdır.
O günden beri Hüseyin'i hep göz altında tuttum ve o günü takib ettim. Gerçekten de o günde öldürüldüğünü gördük. Allah ondan razı olsun."
Katade dedi ki: Hüseyin, hicretin altmışbirinci senesinde cumaya denk gelen aşure gününde öldürüldü. O zaman kendisi, kırkbeş sene altı ay on beş günlük bir ömrü geride bırakmıştı.

Leys, Ebu Bekir b. lyaş el-Vakidî, Halife b. Hayyat, Ebu Maşer ve birçok tarihçi, onun, hicretin altmışbirinci senesinin aşure gününde öl* durulduğunu söylemişlerdir.
Bazıları da onun cumartesi günü öldürüldüğünü iddia etmişlerdir. Ama önceki görüş daha doğrudur.
Onun öldürülmesi yüzünden birçok olayın cereyan ettiği anlatılmıştır. Mesela, o gün güneşin tutulmuş olduğunu söylerler. Bu, zayıf bir rivayettir. Semanın ufuklarının değiştiğini, kaldırılan her taşın altında kan görüldüğünü söylemişlerdir. Bazıları ise, sadece Kudüs'teki taşların altında kan görüldüğünü söylemişlerdir. Ayrıca o gün Alaçehre çiçeğinin küle dönüştüğünü, etin zehir gibi acı hale geldiğini ve içinden ateş çıktığını ifade etmişlerdir. Buna benzer daha görülmemiş haller vuku bulduğunu söylemişlerse de bunların bir kısmı kabul edilemeyecek derecede münkerdir. Bir kısmının ise vukuu muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.
Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), dünyada ve ahirette Adem oğullarının" efendisi olduğu halde vefat ettiği zaman böyle şeyler görülmemişti. Ondan sonra Ebu Bekir es-Sıddık vefat etmiş, yine bu gibi haller görülmemişti. Sonra Hattab oğlu Öme mihrapta sabah namazını kılarken şe-hid edilmişti, ama böyle hallere rastlanmamıştı. Hz. Osman da kendi evinde kuşatma altına alınıp şehid edildiği zaman yine bu gibi durumlarla karşılaşılmamıştı. Ebu Talib oğlu Ali, sabah namazından sonra şehid edilmiş, ama sözünü ettiğimiz olaylara benzer olaylar cereyan etmemişti. Doğrusunu Allah bilir.
Hammad b. Seleme, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cinlerin, Ali oğlu Hüseyin için ağıt yaktıklarını işittim." Bu, sahih bîr rivayettir.
Şehr b. Havşeb dedi ki: Biz, Ümmü Seleme'nin yanmdaydık. Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü haberi gelince düşüp bayıldı.
Hz. Hüseyin'in Öldürülme sebebini kısaca şöylece özetleyebiliriz:
Kendisine halife olarak bey'atlerini takdim etmeleri için Iraklılar, Hz. Hüseyin'e birçok mektup gönderdiler. Amcası oğlu Müslim b. Ukayl da bu hususta ona mektup yazmıştı. O sıralarda Yezid Ibn Muaviye'nin Irak valisi Ubeydullah b. Ziyad bu durumdan haberdar olunca, Müslim b. Ukayl'a adamlar gönderip boynunu vurdu ve kellesini, köşkünden halkın üzerine firlattırdı. Bunun üzerine Müslim b. Ukayl'm etrafında toplanan adamlar dağıldılar. Birlikleri bozuldu. Öte yandan Hz. Hüseyin de Hicaz'da ordu hazırlayıp Irak'a doğru yola çıkü. Orada olup bitenlerden haberi yoktu. Ailesini ve kendisine itaat eden adamlarını da yanına aldı. 300'e yakın bir cemaat teşkil etmişti. Ancak sahabelerden bir topluluk, onu bu yolculuktan vazgeçirmeye çalıştı. Vazgeçirmeye çalışanlar arasında Ebu Said, Cabir, İbn Abbas ve İbn Ömer de yardı. Ne var ki Hüseyin onların bu nasihatlarma kulak vermedi. îbn Ömer, onu bu yoldan geri döndürmek için güzel nasihatlarda bulunmuş, onun amacına ulaşamayacağını çeşitli delillerle ispatlamaya çalışmış, ancak Hüseyin bunları kabul etmemişti.
Hafiz ei-Beyhakî, Şa'bî'nm şöyle dediğim rivayet etmiştir: "îbn Ömer; Medine'ye geldi. Hz. Hüseyin'in Irak'a doğru yola çıktığını duydu. O da Medine'den çıkıp iki ya da üç gece yol gitti. Sonunda Hüseyin'i buldu. Ona nereye gitmekte olduğunu sordu. O da Iraklıların kendisini davet ettiklerini söyledi ve yanındaki bir yığın mektubu da gösterdi. İbn Ömer:
- Oraya gitme, dedi. Hüseyin de:
- îşte onların mektupları ve bana bey1 at edeceklerine dair vesikaları!., dedi. Mektupları ve vesikaları gösterdi. îbn Ömer de ona şöyle karşılık verdi:
- Doğrusu yüce Allah, peygamberini, dünya ve ahiretten birini tercih etme seçeneğine sahip kıldı. Peygamber (s.a.v.), dünyayı istemedi, ahireti tercih etti. Siz de onun vücudundan birer parçasınız. Allah'a yemin ederim ki, sizden hiçbiri dünyaya asla sahip olamayacaktır. Ahire-ti, sizden daha hayırlı birine vermeyecektir. Gelin bu dünya içindekiler-den vazgeçin. Irak'a gitme, geri dön.
Hz. Hüseyin, îbn Ömer'in teklifini kabul etmedi ve:
- îşte Iraklıların mektupları ve be/at edeceklerini bildiren vesikaları!., dedi.
Bunun üzerine îbn Ömer, onu kucakladı ve:
- Seni öldürülmekten koruması için Allah'a emanet ediyorum, de-<ü.
Abdullah b. Ömer'in anladığı kadarıyla Hz. Hüseyin öldürülecekti ve onun tahmini de gerçekleşti. Yine o, Ehl-i Beytten hiç kimsenin müstakil olarak halifeliği ele geçiremeyeceğini ve idareye yalnız başına sahip olamayacağım belirtmişti. Osman b. Affan ile Ali b. Ebu Talib de Ehl-i Beytten herhangi bir kimsenin asla idareye tek başına sahip olamayacağını söylemişlerdi. Onların böyle dediklerim Ebu Salih Halil b. Ahmed b. îsa b. Şeyh, «el-Fiten ve'1-Melahim» adlı eserinde rivayet etmiştir.
Ben derim ki: Mısır'daki Fatımî halifelerine gelince, âlimlerin çoğu bunların, Ehl-i Beytin asıl üyeleri değil de evlatlıklar oldukları görüşündedir. Ali b. Ebu Talib de Ehl-i Beytten değildi. Bununla birlikte yine de önceki üç halife gibi müstakil bir halife olamadı. îslâm diyarının
tümüne hakim olamadı. Sonra da onun zamanında idare bozuldu. Oğlu Hasan'a gelince o, ordusuyla birlikte gelip te Şamlılarla karşı karşıya olduğu zaman menfâat ve maslahatın halifeliği bırakmakta olacağını anladı. Bu sebeple Allah rızası için ve Müslümanların kanlarının akmasını önlemek için halifeliği bıraktı. Allah onun sevabını versin ve ondan razı olsun.
Hz. Hüseyin'e gelince, îbn Ömer, onun Irak'a gitmemesini tavsiye etmiş, ama o, îbn Ömer'in tavsiyesine uymamıştı. Bunun üzerine îbn Ömer, vedalaşarak onu kucaklamış ve:
- Seni ölümden koruması için Allah'a emanet ediyorum, demişti ve onun feraset yoluyla tahmin ettiği tatsız hadise de vuku bulmuştu. Hz. Hüseyin, Irak'a doğru gidince, Ubeydullah b. Ziyad, 4000 kişilik bir birliği ona karşı çıkardı. Başlarında Amr b Sa'd b. Ebi Vakkas vardı. Amr, vazifeden affını dilemiş, ama bu dileğini yerine getirmemişlerdi. Nihayet iki ordu Kerbeta'da

karşı karşıya gelmişlerdi. Hz. Hüseyin ile arkadaşları kamışlığa sırt vermiş ve orduyla yüzyüze gelmişlerdi. Hz. Hüseyin onlardan üç şeyden birini kabul etmeleri talebinde bulunmuştu:
- Ya kendisini bırakacaklar ve geldiği yoldan geri dönecekti.
- Ya sınır boylarından birine gidecek, orada savaşacaktı.
- Ya da kendisine yol verecekler ve gidip Yezid b. Muaviye ile el ele verecek, Yezid'in dilediği şekilde hüküm vermesine razı olacaktı.
Fakat onlar, bu üç tekliften birini dahi kabul etmediler ve şöyle dediler:
- Mutlaka Ubeydullah b. Ziyad'm yanma geleceksin, senin hakkında o karar verecektir.
Hz. Hüseyin de Ubeydullah'ın yanma gitmeyi kabul etmedi ve onlarla savaştı. Onlar da onu öldürdüler. Allah ona rahmet etsin. Başını alıp Ubeydullah b. Ziyad'a götürdüler, önüne koydular. Ubeydullah da elindeki bir kırbaçla Hz. Hüseyin'in kesik başının dişlerine vurdu. Sağa sola döndürüp tahkir etti. O esnada yanmda Enes b. Malik de oturmaktaydı. Ubeydullah'a şu uyanda bulundu:
- Ey adam, şu kırbacını kaldır bakalım! Çünkü ben çoğu kez Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu dişleri öptüğünü gördüm! Sonra Ubeydullah b. Ziyad, Hz. Hüseyin'in ailesi ile beraberindeki adamlarının Şam'a, Yezid b. Muaviye'ye götürülmesini emretti
Denilir ki: Ubeydullah b. Ziyad, onlarla beraber Hz. Hüseyin'in kesik başını da Yezid'e gönderdi. Kesik baş, Yezid'in önüne konulunca, Yezid şu şiiri söyledi:
"Bize karşı güçlü olan adamların kafalarını gövdelerinden ayırırız. Onlar, daha zalim ve anneleriyle babalarına karşı daha kötü davranırlardı."
Bundan sonra Yezid, Hz. Hüseyin'in ailesinin Medine'ye gönderilmesini emretti. Bunların Medine'ye girişlerinde Abdülmuttalib'in kızlarından biri saçını başım yolup elini de başına koyup ağlamaya başladı ve şu şiiri okudu:
"Eğer Peygamber, size dese ki: Siz ümmetlerin en sonuncusu olduğunuz halde benim vefatımdan sonra yakınlarıma ve Ehl-i Beytime ne yaptınız? Onların bir kısmı esir düşmüş, bir kısmı öldürülüp kana boyanmış! Benden sonra akrabalarıma kötü davranmamanızı size Öğütle-miş olduğuma göre sizden beklediğim bu değildi.
Evet, size böyle derse ne cevap vereceksiniz?"
Biz, yeri geldiğinde bu konuyu detaylı bir şekilde anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
Hz. Hüseyin'in öldürülmesi yüzünden birçok insan kendisine defalarca ağıt yakmıştı. Ama bunların en güzeli, Hakim Ebu Abdullah en-Nisaburfninlddir:
"Ey Muhammed'in kızının oğlu! Senin başını kana bulanmış olarak getirdiler.
Ey Muhammed'in kızının oğlu! Seni öldürmekle onlar sanki kasıtlı olarak ve aşikar bir surette peygamberi öldürdüler.
Susamış olduğun halde seni öldürdüler. Temiz ve tevili gözetmeksizin seni vurdular.
Senin öldürülmenle onlar tekbir getirdiler. Aslında onlar, seni öldürmekle tekbir ve tehlili yok ettiler." [16]

Yezîd B. Muavîye Zamanında Vuku Bulan Harre Vaıcası

Yakub b. Süfyan,.ibrahim b. Münzir kanalı ile Eyyüb b. Beşir el-Meanrf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) bir sefere çıkmış iken Zühre oğullarının Harre-sine uğradığında durdu ve : «înnâ iillâh ve innâ ileyhi râciun.» dedi. Böyle yapması, yanındaki sahabeleri üzdü. Bu yolculukta nahoş bir hal ile karşılaşacaklarını zannettiler. Ömer b. Hattab:
- Ya Rasulallah ne gördün? diye sorunca, Rasûlullah (s.a.v.):
- Hayır, bu yolculuğunuzda bir şeyle karşılaşacak değilsiniz", diye cevap verdi.
Sahabeler:
- Ya ne var ya Rasulallah? diye sorunca, o şöyle cevap verdi:
- Şu Harre'de ashabımdan sonra ümmetimin seçkinleri öldürülecektir?"
Bu, mürsel bir rivayettir.
Yakub b. Süfyan, Ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Eğer Medine'nin etrafından üzerlerine varılmış olsa, sonra da kendilerinden fitne çıkarmaları istense, hemen buna girişip derhal yapmaktan geri kalmazlardı." (ei-Ahz&b, 14.)
îbn Abbas, bu ayetin tevilinin, hicretin altmışıncı yılının başında geldiğini söyledi. Yani Şamlı Harise oğullan Medine'ye, etrafından gelip saldırdılar ve fitne çıkardılar."
Bu rivayetin senedi, Ibn Abbas'a uzanmaktadır ki sahihtir. Ibn Abbas gibi bir sahabenin tefsiri de âlimlerin çoğuna göre merfu hadis hükmündedir.
«Ritâbü'l-Fiten ve'1-Melahim» adlı eserde Nuaym b. Hammad, Ebu Zerr*in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "RasûluUa (s.a.v.) bana dedi ki:
- Ey Ebu Zerr! insanlar zeyt taşları kana bulanmcaya kadar öldü-rülürse sen ne yapacaksın?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler.

- Ö zaman sen evine gir.
- Ya üzerime gelirlerse ne yapayım?
- Senin kendisinden olduğun kimse senin üzerine gelir. (Yani senin üzerine gelen de senin gibi bir Müslümandır.)
- Ona silah çekeyim mi?
- O zaman, sen de onun suçuna ortak olursun.
- Ya ne yapayım ya Rasulallah?
- Kılıcın parıltılarının seni şaşırtmasından korkarsan, o zaman abanın bir tarafını yüzüne ört, senin üzerine gelen kişi, hem senin günahını alarak, hem de kendisi günahkâr olarak geri dönsün."

Ben derim ki: Harre vak'asının sebebi şuydu: Medinelüerden bir heyet, Yezid b. Muaviye'nin yanma, Şam'a gittiler. Yezid, onlara ikramda bulundu ve güzel ödüller verdi. Heyetin emin Abdullah b. Hamele bl AntiYe de 100.000'e yakın dirhemi mükafat olarak verdi. Bunlar, Medine'ye dönüşlerinde içki içerek kötülükler işleyen Yezid'in fena fiillerini, buna bağlı olarak da sarhoşluğu nedeniyle başta en büyük günah olan namazı vaktinde kılmayışını ve benzeri günahlarını anlattılar. Bunun üzerine Medineliler, onu halifelikten hal' etmeye karar verdiler. Peygamber (s.a.v.)'in minberi yanında onu hal' ettiklerini açıkladılar. Yezid bu haberi alınca, Medinelilerin üzerine bir seriyye gönderdi. Seriyyenin başında da Müslim b. Ukbe adında biri vardı. Selef uleması ona, Müsrif b. Ukbe adını takmışlardı. Bu kişi, askerleriyle birlikte Medine'ye geldiğinde, orayı üç gün süreyle mubah saydı. Haramhğını hiçe saydı. O günler zarfında birçok adam Öldürdü. Hemen hemen hiç kimse onun elinden kurtulamadı. Bazı selef uleması, o üç günlük süre zarfında 1000 kadar bakireyi de Öldürdüğünü söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Abdullah b. Vehb, İmam Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Harre gününde 700 kadar Kur'ân hafızı öldürüldü; aralarında Rasûlullah'ın sahabelerinden üç kişi de vardı. Bu hadise Yezid'in hilafeti esnasında vuku buldu."

Yakub b. Süfyan dedi ki: Said b. Kesir b. Afir el-Ensârî'nin şöyle dediğini işittim: "Harre gününde Abdullah b. Yezid b. el-Mazinî, Makil b. Süleyman el-Eşcaî, Muaz b. Haris el-Karî ve Abdullah b. Hanzale b. Ebi Amir öldürüldü."

Yakub b. Süfyan, Yahya b. Abdullah b. Bükeyr tarikiyle Leys'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Harre vak'ası hicretin altmışüçüncü senesinin zilhicce ayının bitimine üç gün kala bîr çarşamba günü vuku buldu. Sonra seriyye komutanı Müsrif b. Ukbe, Abdullah b. Zübeyr'i öldürmek için Mekke'ye gitti. Çünkü Abdullah, Yezid'e bey'at etmekten kaçmıştı. O esnada Yezid b. Muaviye ölmüştü. Abdullah b. Zübeyr de bu vesileyle Hicaz'da halifeliğini ilan etmiş ve yönetimi yalnız başına ele geçirmişti. Sonra Irak ve Mısır'ı elde etmişti. Yezid'den sonra ise oğlu Muaviye b. Yezid'e bey'at edilmişti. Muaviye salih bir adamdı, ama emirliği uzun sürmedi. Kırk gün kaldı. Bazıları ise yirmi gün süreyle emirlik yaptığını, sonra vefat ettiğim söylemişlerdir. Onun vefatından sonra Mervan b. Hakem Şam tahtına geçmiş ve orayı ele geçirmişti. O da dokuz ay süreyle hüküm sürmüş, sonra vefat etmişti. Ardı sıra oğlu Abdullah, tahtı ele geçirmek için ayaklanmış, ama tahtı onaa kaptırmamak için Muaviye ve Yezid ile Mervan zamanında Medine valiliği yapan Amr b. Said b. Eşdak onunla çe-kişmişti. Mervan ölünce, Amr b. Said b. Eşdak, onun kendisinden sonra oğlu Abdülmelik'in emir olmasını vasiyet ettiğini sanmıştı. Fakat bu kişi, Abdülmelik'i sıkıntıya düşürmüştü. Abdülmelik de Şam'da hakimiyeti tam olarak ele geçirinceye kadar onunla mücadele etmiş, nihayet hicretin altmış dokuzuncu senesinde (başka bir rivayete göre ise yetmişinci senesinde) onu öldürmüştü."

Abdülmelik'in hakimiyeti devam etti. Bu hakimiyeti esnasında îbn Zübeyr'i mağlub etmiş ve hicretin yetmişüçüncü senesinde emir vererek Mekke'de onu Haccac b. Yusuf es-Sakafî vasıtasıyla öldürmüştü. Haccac, uzun bir kuşatmadan sonra Abdullah b. Zübeyr'i öldürmüştü. Onu yakalamak için mancınık kurmuş ve KaTae'yi taşlamıştı. Zübeyr'in Harem'e sığındığını anladığı için böyle bir yola başvurmuştu. Kuşatmayı devam ettirmiş ve nihayet Ibn Zübeyr'i öldürmüştü. Abdühnelik, kendi vefatından sonra dört oğlunu, Velid'i, Süleyman'ı, Yezid'i ve Hişam'ı veliahd tayin etmişti."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"Hicretin yetmişinci yılının başından ve çocukların emirlik yapmalarından Allah'a sığının. Alçak oğlu alçak zuhur edinceye kadar dünya gitmeyecek (yok olmayacak)tır."

Tirmizî, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur;

"Ümmetimin ömrü altmış seneden yetmiş seneye kadardır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Ümeyye oğullarının zorbalarından bir zorba, şu minberimin üzerinde bağırıp çağıracak ve azarlayacaktır. Burnundan kan gelinceye kadar azarlamasını sürdürecektir."

Ravi diyor ki: Amr b. Said b. As'ı gören biri bana dedi ki: "O, Peygamber (s.a.v.)'in minberi üzerinde burnundan kan gelinceye kadar bağırıp çağırdı."

Ben derim ki: Bu hadisin rivayet senedinde adı geçen Ali b. Yezid b. Cüd'ân'm rivayetinde gariplik ve münkerlik vardır. Onda Şiîlik de vardır. Şu Amr b. Said'e "Eşdak" denirdi ki, Müslümanların önde gelenlerinden ve dünya hususunda eşrafından idi. Bir sahabe cemaatinden rivayette bulunmuştur. Mesela «Sahih-i Müslim»de abdest bölümünde Hz. Osman'dan rivayette bulunmuştur. Muaviye'nin ve Muaviye'den sonra oğlu Yezid'in Medine valiliğini yapmıştır. Sonra idarede mevkii güçlenmiş,

öyle ki Abdülmelik b. Mervan'a karşı hücuma kalkmıştır. Sonra Abdülmelik, onu bir fırsatını yakalayarak ele geçirmiş ve hicretin altmışdokuzuncu ya da yetmişinci senesinde öldürmüştür, doğrusunu Allah bilir.
Amr b. Said'in güzel ahlakına dair birçok rivayetler nakledilmiştir. Bunların en güzeli şudur:
"Vefat edeceği esnada üç oğluna; Amr, Ümeyye ve Musa'ya şöyle demişti:
- Borcumu kim öder? Oğlu Amr, ileriye atılıp:
- Ben öderim ey babacığım, borcun ne kadar? diye sordu.
- 30.000 dinardır.
- Tamam, öderim.
- Kızkardeşlerine gelince, onlara arpa ekmekleri de yedirecek olsalar mutlaka onları denkleri olan erkeklerle evlendir..
- Tamam, öyle yaparım.
- Benden sonra arkadaşlarım her ne kadar benim yüzümü göre-mezlerse de iyiliklerimi ve güzel şeylerini kaybetmesinler, hatırlasınlar.
- Tamam, Öyle yapsınlar.
- Sen böyle diyorsun. Sen daha beşikte iken böyle bir adam olacağını, yüzünün çizgilerinden anlamıştım."
Beyhakî, Muhammed b. Yezid b. Ebi Ziyad es-Sakafî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kays b. Hareşe ile Ka'b arkadaşlık ettiler. Nihayet Sıffin'e ulaştılar. O esnada Ka'bu'l-Ahbar durdu ve Sıffin'de Müslümanların kanlarının akacağını ve bu hususu Tevrat'ta okumuş olduğunu söyledi.
Anlatıldığına göre Kays b. Hareşe de Rasûluîlah (s.a.v.)'a, her zaman gerçeği söylemek üzere be^at etmiş, Rasûlulîah ona şöyle demiştir:
- Ey Kays b. Hareşe! Belki zaman sana işkence yapar ve benden sonra sana zahmetler çektirir. Altından kalkamayacağın zorluklarla karşılaşırsın, ama mutlaka insanlara hakkı söyle.
- Allah'a yemin ederim ki, sana verdiğim sözü mutlaka yerine getiririm ve bey'at esnasında taahhüd ettiğim şeylere bağlı kalırım.
- Böyle yaparsan hiçbir insan sana zarar veremez! Kays b. Hareşe, Abdullah b. Ziyad b. Süfyan'm zamanına kadar yaşadı Ubeydullah b. Ziyad, bir meseleden ötürü ona öfkelenmiş ve huzuruna çağırmıştı. Ona şöyle demişti:
- Hiçbir insanın kendisine zarar veremeyeceğini iddia eden kişi sen misin?
- Evet.
- Öyleyse yalan söylemiş olduğunu bugün anlayacaksın. Ubeydullah b. Ziyad, Kays'a böyle dedikten sonra maiyyetindeki adamlara da:
- Bana celladı çağırın, diye emir verdi. O esnada Kays, cellad gelmeden düşüp vefat etti. [17]

Başka Bîr Mucize

Beyhakî, Musa b. Meysere'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Beni Abdullah'tan biri, beni Mekke yolunda yürüttü ve şöyle dedi: Abbas b. Abdülmuttalib bana dedi ki: Bir iş için oğlumu Rasûlullah'a gönderdim. Oğlum, Rasûlullah'm yanında bir adam gördü (o adamın mevkii sebebiyle Abbas, ismini vermemiştir). Sonra ben Rasûlullah'm yanma gittim. Durumu ona sordum. Rasûluîlah bana dedi ki:
- Oğlun onu gördü mü?
- Evet.
- O adamın kim olduğunu biliyor musun? O, Cebrail idi ve onun ilim sahibi olmadan, gözlerini kaybetmeden vefat etmeyeceğini bildirdi."
Ibn Abbas, gözlerini kaybettikten sonra hicretin altmışsekizinci senesinde vefat etmiştir."
Beyhakî, Zeyd b. Erkam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), hastalandığım zaman ziyaretime geldi ve bana şöyle dedi:
- Hastalığından korkulacak birşey yok. Ama benden sonra yaşayıp da gözlerini kaybedersen ne yapacaksın?
- O zaman sabreder ve sevabımı Allah'tan beklerim.
- Öyle yaparsan, hesapsız olarak Cennet'e girersin." Gerçekten de Zeyd b. Erkanı, Rasûlullah'm vefatından sonra gözlerin kaybetti. Sonra Cenâb-ı Allah gözlerini tekrar açtı ve sonra da vefat etti. [18]

Fasıl

Buharî'nin sahihinde Ebu Hüreyre, Müslim'in sahihinde de Cabir tariki ile Semüre'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Kıyametten önce otuz yalancı Deccal ortaya çıkacaktır. Bunların -hepsi de peygamber olduklarını iddia edeceklerdir."
Beyhakî, Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Otuz yalancı ortaya çıkmadıkça, kıyamet kopmayacaktır. Müsey-leme, Ansı ve Muhtar bunlardandır. Arap kabilelerinin en şerlisi Beni Ümeyye, Beni Hanife ve Sakif kabileleridir."
Beyhakî, Esma binti Ebi Bekr'in, Haccac b. Yusuf a şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) bize dedi ki: Sakif kabilesinden bir yalancı, bir de helak edici vardır. Yalancı olanı gördük. Helak edici olana gelince, zannederim ki o, mutlaka sensin."
Beyhakî, Ebu Mahya'nın annesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Haccac, Abdullah b. Zübeyr'i öldürdüğü zaman Hz. Ebu Bekir'in kızı Esma'nm yanma gitti ve ona şöyle dedi:
- Anacığım! Emirü'l-mü'minîn, seninle ilgilenmemi bana tavsiye etti. Bir ihtiyacın var mı?
- Ben senin anan değilim, aksine ben, şu tepe başında asılan adamın anasıyım. Benim bir ihtiyacım da yok. Ama az dur da Rasûlullah (s.a.v.)'tan duyduğum bir hadisi sana nakledeyim:
"Sakif kabilesinden bir yalancı, bir de helak edici çıkacaktır." Yalancıyı gördük, helak edici de sensin.
Esma'nm böyle demesi üzerine Haccac, şu cevabı verdi: "Münafıkların helak edicisi."
Ebu Davud et-Tayalisî, Ibn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Saki kabilesinden bir yalancı ve bir de helak edici vardır." Irak'ta valilik yapan Muhtar b. Ebu Ubeyd'in çok yalancı bir kimse olduğuna dair mütevatir haberler nakledilmiştir. Bu kişi, kendisinin peygamber olduğunu, Cebrail'in kendisine vahiy getirdiğini iddia edermiş. Muh-tar'm kızkardeşinin kocası ve yakım olan Ibn Ömer'e sorulmuş:
- Muhtar, kendisine vahiy geldiğini iddia ediyor, buna ne dersin? İbn Ömer de şu cevabı vermiş:
- Doğru söylemiş, zira yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu şeytanlar sizinle tartışmaları için dostlarına vahyederler (fısıldarlar)." (el-En'âm, 121.)
Ebu Davud et-Tayalisî, Rufaa b. Şeddad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Yalancı Muhtar'la çok yakın alakam vardı. Bir gün yanına gittim. Bana şöyle dedi:
- Şimdi sen yanıma geldiğinde, Cebrail şu kürsünün üzerinden kalkıp gitti.
Muhtar'm böyle demesi üzerine kendisini vurmak için elimi kılıcın kabzasına götürdüm. O esnada Amr b. Hank el-Huzaf nin bana naklettiği bir hadisi hatırladım. Bu hadiste Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Bir adam canım birisine güvenir de güvendiği adam onu öldürürse, öldüren adam için kıyamet gününde ihanet bayrağı kaldırılır." Bu hadisi hatırlayınca, onu öldürmekten vazgeçtim."
Yakub b. Süfyan, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Basrahlara karşı Kufelüeri ileri sürerek iftiharlaştım. Onlara karşı göğsümü kabarttım ve mağlub ettim. Ahnef de susmuştu, konuşmuyordu. Onları mağlub ettiğimi görünce, kölesini bana gönderdi. Kölesine de bana vermesi için bir mektup teslim etmişti. Mektubu getiren köle:
- Al da şu mektubu oku, dedi.
Ben de mektubu okumaya başladım. Mektupta şöyle deniyordu:
- Peygamber olduğunu iddia eden Muhtar lillah kimdir? Bu mektubu bana getirdiklerini gören Ahnef, şöyle diyordu:
- Bizde böyle biri ne arasın? Haccac b. Yusuf a gelince, onun Sakif kabilesinden helak edici bir genç olduğuna dair hadis önceki sayfalarda geçmişti. O, Abdülmelik b. Mervan zamanında, ondan sonra da oğlu Ve-lid b. Abdülmelik zamanında Irak valiliğini yapmıştı. Zorba hükümdarlardandı. Ama bununla beraber cömert bir kişi olup fesahat sahibiydi."
Beyhakî, Ebu Azbe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın biri, Ömer b. Hattab'm yanma geldi. Ona, Iraklıların kendi emirlerini taşladıklarını söyledi. Hz. Ömer de Öfkelendi kalkıp bize namaz kıldırdı. Namazda hata yaptı. Öyle ki cemaat:
- Sübhanallah, sübhanallah, demeye başladı. Selam verdikten sonra cemaata dönüp şöyle bir soru yöneltti:
- Burada Şamlı bir kimse var mı?
Bir adam kalktı, sonra bir başkası kalktı, üçüncü veya dördüncü olarak da ben ayağa kalktım. Bize hitaben dedi ki:
- Ey Şamlılar! Iraklılara karşı hazırlıklı olun. Zira şeytan onların arasına girmiş, orada yunıurtlamış ve yavrulamıştır. Allah'ım, onlar benim işlerimi alt üst ettiler. Sen de onlara cahiliyet hükmü ile hükmeden, iyi adamlarım kabul ile karşılamayan, kötülerinden de vazgeçmeyen Sakifli bir delikanlı vasıtasıyla işlerini altüst et!"
Ebu'l-Yenan dedi ki:
"Hz. Ömer, Haccac'm mutlaka ortaya çıkacağını biliyordu, ama Iraklılar onu öfkelendirince azabın onlar üzerine çabuk gelmesini istedi-"
Ben derim ki: Eğer bu sözler, Hz. Ömer'in Rasûlullah (s.a.v.)'dan
naklettiği sözler ise, buna dair başka şahıslardan da rivayet edilen teyid edici mahiyette hadisler önceki sayfalarda verilmişti. Eğer, kendiliğinden söylemiş ise, bu da bir velinin (Hz. Ömer'in) kerameti ve Peygam-ber'in de mucizesidir.
Abdürrezzak, Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hz. Ali, Kufeliler için şöyle dedi:
"Allah'ım, ben onlara güvendim, ama onlar bana ihanet ettiler. Ben onlara öğüt verdim, ama onlar bana hile yaptılar. Sen onlara Sakif kabilesinden zalim ve kibirli bir genci musallat et ki, sebze ve meyvelerini yesin, kürklerini giysin, cahiliyet

hükmüyle onlara hükmetsin."
Hasan vefat etti, ama o zamanda Cenab-ı Allah, Haccac'ı henüz dünyaya göndermemişti.
Beyhakî, Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Eteğini yerde sürüyerek kibirlenen genç, Mısırlılara emir olsun. Kürklerini giysin, sebze ve meyvelerini yesin, eşrafını öldürsün, Iraklılar ondan kaçsın ve çoklarını esir etsin. Allah, onu kendi taraflarına musallat kılsın."
Beyhakî, Habib b. Ebi Sabit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hz. Ali dedi ki:
- Sakifli bir gencin zamanına ulaşmadıkça ölmeyesin? Denildi ki:
- Ey Emirü'l-Mü'minîn! Sakifli genç kimdir?
- Kıyamet gününde ona şöyle denilecektir: "Cehennem köşelerinden birini bizim için doldur." Evet, o genç yirmi küsur sene hüküm süreçektir. Bütün günahları irtikab edecektir, işlemediği günah kalmayacaktır. Öyle ki kendisiyle son günah arasında kilitli bir kapı bulunsa bile, o günahı işlemek için kilitli kapıyı dahi kıracaktır. Ona itaat eden kimse, ona isyan edenle fitneye düşecektir." Bu sözlerin Hz. Ali'ye nis-betinde ihtilaf vardı. Doğrusunu Allah bilir.
Beyhakî, Ömer b. Abdülaziz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kıyamet gününde bütün ümmetler kendi habis adamlarını getirecek olsa, biz onlara karşı Haccac'ı ileri sürdüğümüz takdirde bütün ümmetleri yenmiş oluruz."
Ebi Bekr b. Ayyaş, Ebu Nücud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Haccac, Allah'ın haramlarından hepsini irtikab etmiştir. Onun işlemediği günah kalmamıştır."
Abdürrezzak, Ibn Tavus'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Haccac'ın ölümü kesinleşince, babam şu ayet-i kerimeyi okudu: "Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun ki, zulmeden milletin kökü böylece kesildi." (ei-En'âm, 45.)
Ben derim ki: Haccac, hicretin doksanbeşinci senesinde öldü. [19]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/276-285.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/286-295.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/295-296.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/296-298.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/298-300.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/300-303.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/303.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/303-304.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/304-305.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/305.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/305-307.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/307.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/307-310.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/310.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/310-312.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/312-318.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/318-322.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/322-323.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/323-326.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Emevilerin Tacı Ömer B. Abdülaziz'in Devletine Dair Nebevi İşaret
Muhammed B. Ka'b El-Kurazîtstin, Icur'ân Tefsirin! Bilmesine Ve Hafizasın Sağlamlığına Dair Nebevi İşaret
Hz. Peygamberin Haber Verdiği Geceden Yüz Sene Sonra Kendi Çağında Yaşayanların Hayatlarının Sona Ereceğine Daîr Verdiği Haber
Velîd Hakkında Bîldîrîlhn Tehditler
Emevî Halifeleri Hakkındaki Toplu Haberler
Abbasî Hakimiyetine Dair Haberler
Tamamı Kureyş'ten Gelecek Olan On İkî İmam
Abbasîler Döneminde Meydana Gelen Bazı Hadiseler
Gelecekten Haber Veren Bazı Hadîs-Î Şerifler
Hz. Nuh'a Verîlen Mucîzeler
Alâ B. Hadremî'nin Kıssasına Benzeyen Başka Kıssalar
Hud Peygambere Verilen Mucizeler
Salih Peygambere Verilen Mucize
İbrahim Halîlullah'a Verilen Mucizeler

Emevilerin Tacı Ömer B. Abdülaziz'in Devletine Dair Nebevi İşaret

Ebu îdris el-Holanî, Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'a sordum:
- O hayırdan sonra şer gelecek midir?
- Evet.
- O serden sonra hayır gelecek midir?
- Evet, ama onda bir duman bulunacaktır.
- Duman nedir?
- Bir kavimdir ki, benim sünnetimin gösterdiği yoldan başka bir yola sapacaklardır. Hidayetimden başka bir yola koyulacaklardır. Onların iyi amelleri olduğu gibi kötü amelleri de olacaktır."
Beyhakî ve diğerleri bu ikinci haberi, yani serden sonra hayır geleceğine dair peygamber haberini, Ömer b. Abdülaziz'in dönemi olarak algılamışlardır.
Hakim, Velid b. Mersed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüzeyfe'nin, Rasûlullah'a: "O hayırdan sonra şer gelecek midir?" şeklinde yönelttiği sorunun izahı Evzafye sorulduğu zaman o şöyle de-" mistir: Bu, Rasûlullah'm vefatından sonraki irtidat hadiseleridir.
Hüzeyfe'nin: "O serden sonra hayır gelecek midir? diye sorması, Rasûlullah'm da ona: Evet, ama onda duman vardır, şeklinde cevap vermesi ile ilgili olarak Evzafye soru sorulduğunda, Evzaî şu cevabı vermiştir: O hayır ve iyilik cemaattir. Rasûlullah, namaz kıldıkları müddetçe onlarla savaşmaya izin vermemiştir."
Ömer b. Abdülaziz'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'ı rüyamda gördüm. Yanında Ömer, Osman ve Ali vardı. Bana: 'Yaklaş" dedi. Ben de yaklaştım, önünde durdum. Gözünü kaldırıp bana baktı ve şöyle dedi:
- Sen, bu ümmetin idaresinin başına geçeceksin, onlara adaletle hükmedeceksin."
İlerideki sayfalarda da nakledilecek bir hadiste anlatıldığına göre Cenâb-ı Allah, her yüz senenin başında bu ümmete bir yönetici gönderecektir ki, ümmetin dinini yenilesin. İmamlardan çoğu, bu yenileyici zatın, Ömer b. Abdülaziz olduğunu söylemişlerdir. Çünkü o, hicretin 101. senesinde hilafete geçmiştir.
Beyhakî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Benim evladımdan yüzü yaralı bir adam, bu ümmetin idaresinin başına geçecek ve yeryüzünü adaletle dolduracaktır." Nafi dedi ki: "Ben bu sözün, Ömer b. Abdülaziz için söylendiğini biliyorum."
Başka rivayetlerde de anlatıldığına göre, İbn Ömer şöyle dermiş: "Ömer b. Hattab'm evlâdından olup da yüzünde yara izi bulunan ve yeryüzünü adaletle dolduracak olan adam keşke ben olsaydım."
Ömer b. Abdülaziz'in, yönetimin başına geçeceği, doğumundan önce dahi bilinen meşhur bir hadise idi. Anlatıldığına göre, Eşec b. Mervan adında Emevilerden bir adam, bu ümmetin idaresinin başına geçecekmiş. Anası Ervâ binti Asım b. Ömer b Hattab imiş, babası da Abdülaziz b. Mervan imiş. Bu zat, kardeşi Abdülmelik'in hükümdarlığı zamanında onun adına Mısır valiliği yapmakta imiş. Abdülaziz b. Mervan, Abdullah b. Ömer'e ikramda bulunur, ona çeşitli hediye ve armağanlar gönderir, o da bu hediye ve armağanları kabul edermiş. Bir defasında Abdülaziz b. Mervan, İbn Ömer'e 1000 dinar göndermiş, o da bunu kabul etmiştir. Günün birinde Ömer b. Abdülaziz çocuk iken babasının ağılma gitmiş, ağıldaki atlardan biri onun alnını tekmeleyerek yaralamıştı. Babası da gelip kanını silmiş ve ona şöyle demişti:
- Eğer sen, Beni Mervan'm Eşecci (yaralısı) isen, sen mutlu birisin. Çünkü insanlar şöyle diyorlar: Yüzü yaralı olan kişi ile yaratılışı noksan olan kişiler, Mervan oğullarının en adaletlileridirler. Gerçekten de yüzü yaralı olan, Ömer b. Abdülaziz idi. Yaratılışı noksan olan da Yezid b. Velid b. Abdülmelik idi ki, şair onun hakkında şöyle demiştir:
"Yezid b. Velid'i, mübarek bir adam olarak gördüm. Onun omuzlan, hilafet yükünün altında çökmüştü."
Ben derim ki: Ömer b. Abdülaziz, Süleyman b. Abdülmelik'ten sonra hilafete geçip iki buçuk sene süreyle hüküm sürdü. Yeryüzünü ada-
letle doldurdu.Her taraf servetle dolup taştı. Öyle ki* kişi, zekatını verecek adamı bulmakta güçlük çekiyordu.
Beyhakî, Adiy b. Hatim'den nakledilen önceki hadisin, Ömer b. Ab-dülaziz devriyle ilgili olduğunu söylemiştir. Bence bunun üzerinde düşünmek gerekir. Doğrusunu Allah bilir.

Beyhakî, Üseyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ömer b. Abdülaziz, Mekke'ye gitmekteyken çölde ölü bir yılana rastladı ve:
- Bana kazmayı getirin, dedi. Onlar da:
- Allah seni ıslah etsin. Biz senin yerine çukuru kazarız, dedilerse de o:
- Hayır, diye cevap verdi. Sonra kazmayı alıp bir çukur kazdı ve yılanın ölüsünü bir beze sararak o çukura gömdü. O esnada görünmezlerden bir ses:
- Allah sana rahmet etsin ey Serak! diye ünledi. Ömer b. Abdülaziz, sesin geldiği tarafa yönelerek:
- Allah sana rahmet etsin, sen kimsin? diye sordu. Sesin sahibi de şöyle cevap verdi:
- Ben cinlerden bir adamım. Ölen şu yılanın adı da Serak'tır. Ra-sûlullah'a bey'at etmiş cinlerden sadece ben ve Serak kalmıştık. Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittiğime şahadet ederim:
- Ey Serak! Sen falan çölde öleceksin ve ümmetimin en hayırlısı seni defnedecektir."
Başka bir rivayette ise şöyle denmektedir:
"O cinler dokuz kişiydiler. Rasûlullah (s.a.v.)'a bey'at ettiler. Ömer b. Abdülaziz, kendisine seslenen o cine yemin ettirmiş, o da yemin edince, Ömer b. Abdülaziz ağlamaya başlamıştı."
Ancak bununsıhhatinde ihtilâf vardır. Bunda Vehb b. Münebbih övülmekte, Gaylan ise yerilmektedir. Beyhakî, Ubade b. Samit'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ümmetimde kendisine Vehb denen bir adam olacaktır. Allah ona hikmet bahşedecektir. Yine ümmetimden Gaylan adlı bir adam olacaktır ki o, ümmetime îblis'ten daha zararlı olacaktır."
Bu, sahih bir hadis olamaz; çünkü Mervan b. Salim, bu hadisin ravi-leri arasında yer almaktadır ki, o da metruk bir şahıstır.
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
"Şeytan, Şam'da öyle bir anırışla anıracaktır ki, onların üçte ikisi kaderi yalanlayacaktır."
Bu ve benzeri hadislerde, Gaylan'a işaret edilmektedir, Ayrıca Gaylan sebebiyle Şam'da kaderi yalanlama hadisesinin zuhur edeceği bildirilmektedir. Nihayet Gaylan, bu hadiseler sebebiyle öldürülmüştür. [1]

Muhammed B. Ka'b El-Kurazîtstin, Icur'ân Tefsirin! Bilmesine Ve Hafızasın Sağlamlığına Dair Nebevi İşaret

Harmele, Ibn Vehb kanalı ile Ebu Bürde/ez-Zürrf nin dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"İki kahinden birinden bir adam çıkacaktır ki, Kur'ân'ı kendisinden sonra hiç kimsenin inceleyemeyeceği derecede inceleyecektir."
Beyhakî, Rebia b. Ebi Abdurrahnıaii'dan rivayet etti M, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"İki kahinden birinden bir adam olacaktır ki, o kendisinden sonra hiç kimsenin inceleyemeyeceği bir şekilde Kur'ân'ı inceleyecektir."
Müslümanlar, Kur'ân'ı hiç kimsenin inceleyemeyeceği derecede inceleyecek olan bu zatın Muhammed/b. Ka'b el-Kurazî olduğu görüşünde idiler.
Ebu Sabit dedi ki: Hadiste sözü edilen iki kahinden kasıt, Kurayza ve Nadir kabileleridir.
Başka yoldan gelen mürsel,oir rivayette ise şöyle denmektedir:
"İki kahinden birinden bir âdâm çıkacaktır ki o, insanlar arasında Allah'ın kitabını en iyi bilen kişidir."
Avn b. Abdullah dedi ki:
"Muhammed b. Ka'b el-K/u-azî kadar Kur'ân tevilini iyi bilen başka bir kimse görmedim." [2]

Hz. Peygamberin Haber Verdiği Geceden Yüz Sene Sonra Kendi Çağında Yaşayanların Hayatlarının Sona Ereceğine Daîr Verdiği Haber

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), ahir Ömründe bir gece bize yatsı namazını kıldırdı. Selam verdikten sonra kalkıp şöyle dedi:
- Şu gecenizi görüyor musunuz? Doğrusu yüz senenin başında, bugün yeryüzünde bulunanlardan hiç kimse kalmayacaktır. Orada bulunanlar, Rasûlullah'm bu sözünden korktular ve yüz sene sonra dünyada insan kalmayacağını zannettiler. Oysa Rasûlullah böyle demekle, kendi çağında yaşayanların, o zaman artık hayatta olmayacaklarını kas-detmişti."
«Sahih-i Müslim»de, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah'm/vefatından bir ay önce şöyle buyurduğunu işittim:
"Kıyamet saatim soruyorlar. Oysa kıyametin ne zaman kopacağına dair bilgi ancak Allah k:atmdadır. Allah'a yemin ederim ki, yeryüzünde şu anda nefes almakta olan hiçbir canlı yüz sene sonra hayatta olmayacaktır."
Bu ve benzeri hadisler;, Hızır'ın şu anda dünyada mevcut olmadığını ileri süren imamlar için bir delil teşkil etmektedir.

Nitekim bunu «Kısa-su'l-Enbiya»da Hızır'dan bahsederken nakletmiştik, Bu hadis, Hz. Pey-gamber'in böyle dediği zamanda yaşayan insanların yüz sene sonra hayatta olmayacaklarına dair keöin bir nasstır. Bu hadis ayniyle de tahakkuk etmiştir ve sahabelerden o andan itibaren yüz sene sonra hayatta kalan bir kimse de bilmiyoruz. IŞütün insanlar da o andan itibaren yüz sene sonra hayatta kalamamışl&trdır.
Sonra bazı âlimler, bu hükmen, her yüz sene için geçerli olacağını söylemişlerdir. Ancak hadiste bun\a temas eden bir ifade yoktur. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. Ömer el-Vakidü Abdullah b. Büsr'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), elini basımım üzerine koydu ve şöyle buyurdu: "Şu çocuk bir asır yaşayacaktır." Vakiflî dedi ki: "Abdullah b. Büsr, yüz sene yaşadı."
«Tarih» adlı eserde Buharı, Ebu Hayat Şureyh b. Yezid'in de böyle dediğini rivayet etmiştir. Başka railer;, buna şu sözleri de eklemişlerdir: Abdullah b. Büsr'ün yüzünde çıban vlardı. Bu çıbanlarla ilgili olarak Rasûlullah şöyle buyurdu: "Yüzündeki şu\çıban gitmedikçe, bû çocuk ölmeyecektir." Gerçekten de Abdullah, yüzündeki çıbanlar yok olmadan vefat etmedi."
Vakidî ve birkaç tarihçi de şöyle dedi: "Abdullah b. Büsr, Humus'ta hicretin seksensekizinci senesiyle doksandördüncü seneleri arasında vefat etti. O, Şam'da en son kalan sahabe olmuştu." [3]

Velîd Hakkında Bîldîrîlhn Tehditler

Eğer sahih ise bu, Velid b. Abdülmelik değil de Velid b. Yezid'dir.
Yakub b. Süfyan, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kardeşim Ümmü Süleym'in bir ç ocuğu oldu. Ona, Velid adını taktılar. Rasûlullah (s.a.v.) da bunun üzeırine şöyle. buyurdu:
"Siz çocuklarınıza Firavunlarınızın adlarımı takıyorsunuz. Bu ümmette Velid adında bir adam ortay? ı çıkâcafeır. O, ümmetime Fira-vun'un kendi kavmine verdiği zar ar elan daha çok zarar verecektir."
Ebu Ömer el-Evzaî dedi ki: İnsanlar, Peygamber Efendimiz'in kendisinden bahsettiği o adamın Velid b. Abdülmelik; olduğunu zannediyorîardı, ama sonra gördük ki o, -insanların onunla fitneye düşmesi yüzünden- Velid b. Yezid imiş. Nihayet insanlar ona isyan ettiler ve onu öldürdüler. Bu sebeple ümmet, fitneye ve anarşiye maruz kaldı. Hercü-merc oldu. Düzensizliğin kapıları açıldı.
Nuaym b. Hammad, Zührfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Eğer Velid b. Yezid hilafete geçerse, bu zaten böyle olacaktır. Aksi takdirde hilafete Velid b. Abdülmelik geçecektir."
Nuaym b. Hammad, Hasan'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Velid isminde bir adam olacaktır ki, onunla Cehennem'in bir köşesi veya bir rüknü kapatılacaktır." Bu da mürsel bir rivayettir.
Süleyman b. Bilal, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ebu'1-Asım oğulları kırk kişiye varınca, Allah'ın dinini şüpheli bir hale getirir, Allah'ın kullarım, cömertlik edecekleri bir mal haline getirir ve Allah'ın malını da kendi ellerinde dolaştıracakları bir nesne haline getirirler."
Nuaym b. Hammad, Ebu Zerr'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ümeyye oğulları kırk kişiyi bulunca, Allah'ın kullarını, kendisiyle cömertlik edecekleri bir mal haline, Allah'ın malını da kendisiyle teberruda bulunacakları birşey haline, Allah'ın kitabını da şüpheli hale getirirler."
İshak b. Raheveyh, Ebu Said'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ebu'1-Asım oğulları otuz kişiyi bulunca, Allah'ın dinini şüpheli hale getirirler. Allah'ın malım da kendi ellerinde dolaştıracakları bir nesne haline, Allah'ın kullanın da kendisiyle cömertlik yapacakian bir-mal haline getirirler."
Beyhakî, Ebu Kubeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"İbn Vehb bana dedi ki: Ben, Muaviye b. Ebu Süfyan'm yanındaydım. Mervan, onun yanına geldi ve bir ihtiyacı için onunla konuşup şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri, ihtiyacımı karşıla. Allah'a yemin ederim ki, benim geçim yüküm büyüktür. Ben on çocuğun babasıyım. On çocuğun amcasıyım, on.çocuğun da kardeşiyim.
Mervan böyle deyip de gittikten sonra İbn Abbas, tahtın üzerinde Muaviye ile beraber oturmaktayken, Muaviye ona şöyle dedi:
- Ey İbn Abbas, Allah aşkına söyle; sen, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu bilmiyor musun: "Hakem oğullan otuz kişiye vannea, Allah'ın malım kendi ellerinde dolaştıracaklan bir nesne haline, Allah'ın kullannı kendisiyle bağış yapacakîan bir mal haline, Allah'ın kitabını da şüpheli hale getireceklerdir. Bunlar 497 kişiye varınca da helakleri, bir meyvenin çiğnenmesinden daha çabuk olacaktır." îbn Abbas dedi ki:
- Evet, Allah için ben bunu işittim.
Abdülmelik, bir ihtiyacını Mervan'a anlattı. Mervan da onu Muavi-ye'ye gönderdi. Abdülmelik gidip ihtiyacını Muaviye'ye anlattı. Yanından çıkıp giderken Muaviye, yanında duran îbn Abbas'a şöyle dedi:
- Ey îbn Abbas! Allah aşkına söyle. Sen, Rasûlullah (s.a.v.)'m bu adamdan söz ederken bunun dört zorba hükümdarın babası

olacağını söylediğini bilmiyor musun?
- Allah için, evet Öyledir."
Bu hadiste gariplik ve şiddetli derecede münkerlik vardır. îbn Lu-hay'a da zayıftır.
Ebu Muhammed Abdullah b. Abdurrahman ed-Darimî, Amr b. Mürre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hakem b. Ebu'l-As geldi ve Peygamber (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. Peygamber (s.a.v.), onu konuşmasından tanıdı ve şöyle buyurdu:
- Ona izin verin, o yılandır. (Ya da yılan oğludur.) Allah'ın laneti onun üzerine ve onun nesebinden gelecek olanlara olsun. Yalnız mü'minler, bu lanetten müstesnadırlar. Ama onlar da azdırlar. Bunun soyundan gelecek olanlar, dünyada lüks ve konfor içinde yaşayacaklar ama ahirette alçaklardır. Bunlar, hileci ve dalavereci kimselerdir. Dünyada bunlara servet verilecektir, aina ahirette nasipleri yoktur."
«el-Fiten ve'1-Melahim» adlı eserde Nuaym b. Hammad, Raşid b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mervan b. Hakem doğduğu zaman, kendisine dua etmesi için Rasûlullah (s.a.v.)'a götürüldü. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), dua etmedi, sonra şöyle dedi:
"îbn Zerka! Ümmetimin helaki bunun elinde ve zürriyetinin elinde olacaktır." Bu, mürsel bir hadistir. [4]

Emevî Halifeleri Hakkındaki Toplu Haberler

Yakub b. Süfyan, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Rüyada Beni Hakem'i (veya Ebu'l-As oğullarını) minberimin üzerine maymunlar gibi sıçrarlarken gördüm."
Rasûlullah (s.a.v.), vefat edinceye kadar beni gülerken hiç görmedi."
Sevrî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), rüyasında Ümeyye oğullarını kendi minberi üzerinde görmüştü. Bundan ötürü üzülmüş, bu yüzden Cenâb-ı Allah, ona şöyle vahyetmişti: "Bu, dünyadır. Onlara verilmiştir." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) rahatlayıp memnun oldu. Kendisine gösterilen bu rüya şu ayette açıklanmaktadır:
"Sana gösterdiğimiz rüya ile sadece insanları denedik."(ei-lsrâ, 60.)
Yani sana göstermiş olduğumuz bu rüya ile insanları imtihan ettik.
Bu hadisin ravilerinden Ali b. Zeyd b. Cüd'ân zayıf olduğu gibi hadis de mürseldir.
Ebu Davud et-Tayalisî, Yusuf b. Mazin er-Rasibfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın biri, Muaviye'ye bey'at ettikten sonra kalkıp Hz. Ali'nin oğlu Hasan'a şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin yüzünü karartan!
- Allah sana rahmet etsin. Beni azarlama. Zira Rasûlullah (s.a.v.), rüyasında Emevilerin kendi minberi üzerine birer birer çıkıp hutbe irad ettiklerini görmüş, bundan dolayı üzülmüş ve dolayısıyla şu ayetler nazil olmuştur:
"Ey Muhammed! Doğrusu biz sana Kevser'i (yani Cennet'teki bir havuzu) vermişizdir."
"Doğrusu biz, Kur'ân'ı Kadir gecesinde indirmişizdir. Kadir gecesinin ne olduğunu sen bilir misin? Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır."
Yani Ümeyye oğulları 1000 ay süreyle hüküm süreceklerdir. Bunun üzerine Kasım dedi ki: Bu ayet bizim için yeterlidir. Demek ki Emeviler ne bir gün fazla, ne de bir gün eksik, tam 1000 ay süreyle hüküm süreceklerdir.
Ben bu hadisi, şeyhimiz Hanz Ebu'l-Haccac el-Mizzî'ye sordum. O, bunun münker bir hadis olduğunu söyledi. Ama Kasım b Fidayl'm: «Emevi devleti, 1000 ay süreyle hüküm sürecektir. Ne bir gün fazla, ne de bir gün eksik." demesine gelince, bu cidden gariptir ve ihtilaf konusudur." Çünkü Hz. Osman'ın on iki yıllık hilafetini bu süreye dahil etmek imkansızdır. Ne maddeten ne de manen bu mümkün değildir. Zira Hz. Osman, övülmüş bir şahsiyetti. Hulefa-i Raşidîn'den ve hidayet yolundaki imamlardan biriydi. Onlar, hak ile hükmetmiş, hak yolda adaletle hüküm sürmüşlerdi. Bu hadis burada, Emevilerin devletini kötülemek için nakledilmiştir. Oysa hadisin kötülemeye delalet ettiğinde şüphe vardır. Çünkü bu hadis, Kadir gecesinin 1000 aydan -ki bu Emevilerin hakimiyet süresidir- daha hayırlı olduğunu ifade ediyor. Kadir gecesi, hayırlı bir gecedir. Kadri yücedir. Bereketlidir. Nitekim Cenâb-ı Allah, onu bu şekilde nitelemiştir. Kadir gecesinin, Emevi devletinden daha üstün olduğunu söylemek, onların devletlerinin kötü olduğunu gerektirmez. Bunu böyle düşünmek gerekir. Bu ince bir meseledir. Ve hadisin şahinliğinde şüphe olduğunu gösteriyor. Çünkü bu hadis burada, Emevi hakimiyetini kötülemek maksadıyla ileri sürülmüştür. Doğrusunu yüce Allah bilir.
Ama Emevi hakimiyetinin, Muaviye'nin, halifeliği Hz. Hasan'dan devraldığı tarihte başladığı söylenmek istemişse o zaman bu hadise, hicretin kırkıncı ya da kırkbirinci yılında vuku bulmuştu ki bu seneye, cemaat senesi yani toplanma senesi denmişti. Zira insanlar, o senede bir imamın idaresi altında toplanmışlardı. Önceki sayfalarda geçen ve Buharî'de sabit olan bir rivayette anlatıldığına göre Ebu Bekre, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hasan b. Ali için şöyle dediğini işitmiştir:
"Benim şu oğlum seyyiddir. Umarım ki Allah, onun vasıtasıyla Müslümanlardan iki büyük cemaatın arasını düzeltir."
Gerçekten de hicretin kırkıncı veya kırkbirinci senesinde Ceriâb-ı Allah, Ali'nin oğlu vasıtasıyla iki büyük Müslüman cemaatın arasım düzeltmiştir. Allah'a hamd ve minnet olsun. O tarihten sonra yönetim, Emeviîerm eline geçti ve hicretin 132.

senesine kadar devam etti. Sonra da -ileride de anlatacağımız gibi- yönetim, Abbasilerin eline geçti. Böylece Emeviler toplam olarak doksan iki yıl süreyle yönetimi ellerinde tutmuşlardı. Bu süre, 1000 aylık süreye denk düşmemektedir. Çünkü 1000 aylık süre, seksen üç yıl dört ay eder.
Adamın biri çıkıp şöyle bir soru soracak olursa:
- Ben, İbn Zübeyr'in valilik süresini bu doksan iki yıllık süreden çıkarıyorum. O zaman geriye, seksen üç yıllık bir süre kalır. Ya buna ne dersiniz?
Bu soruya cevaben deriz ki:
- îbn Zübeyr'in valilik süresi, bu doksan iki yıllık süreden çıkarılsa bile geriye kalan seksen üç yıllık süre de tam tamına 1000 ay etmemektedir. Aksine bu, takribi bir süre olur.
Bu, yukarıdaki soruya verdiğimiz birinci cevaptı. îkinci cevabımız ise şöyle olacaktır:
- İbn Zübeyr'in valiliği, Hicaz, Ahvaz ve Irak'ta idi. Bir kavle göre Mısır'da da hükmü geçerliydi. Ancak Emeviîerin hakimiyeti Şam'da asla kesintiye uğramadı. Bu süre zarfında onların hakimiyetleri ortadan kalkmadı.
Yukarıdaki soruya vereceğimiz üçüncü cevap ise şudur:
- Bu, Ömer b. Abdülaziz'in hilafet süresini de Emevi hakimiyeti süresine katmayı gerektirir. Bu durumda Emevi hakimiyeti çerçevesinde Ömer b. Abdülaziz'in hilafetini de kınamak icab edecektir ki, bunu İslâm imamlarından hiçbiri söylemez. Hatta İslâm imamları, Ömer b. Abdülaziz'in Hulefa-i Raşidin'den biri olduğunu açıkça söylemektedirler. Onun hilafet süresini önceki dört halifenin hilafet süresine bitiştirmektedirler. Hatta onun mu, yoksa sahabelerden biri olan Muaviye b. Ebi Süfyan'ın mı daha faziletli olduğu hususunda İslâm imamları ihtilaf bile etmişlerdir.
İmam Ahmed b. Hanbel demiş ki: "Ömer b. Abdülaziz dışında tabiilerden hiçbirinin kavlinin hüccet olduğu görüşünde değilim." Bu böyle bilindiğine göre, Ömer b. Abdülaziz'in hilafet süresi, Emevilerin hilafet süresinden çıkarıldığı takdirde hesap bozulur. Şayet bu süre, Emevi hakimiyetinin süresine dahil edilirse, Ömer b. Abdülaziz'in hilafeti de on-lannkinin zımmında yerilmiş olur. Oysa bu, imamların görüşüne muhaliftir. Ama bu, böyle hesaplanması durumunda kaçınılmaz olacaktır ki, bütün bunlar, mezkur hadisin münkerliğini göstermektedirler. Doğrusunu Allah bilir.
Nuaym b. Hammad, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kendi aralarında ayrılığa düşmedikleri sürece İslâm ümmetinin yönetimi, Emevilerin elinde olacaktır."
îbn Vehb, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Yönetim, Emevilerin elinde olacaktır. Nihayet onlar, kendi aralarında rekabete düşecek ve adamlarını öldüreceklerdir. Hal böyle olunca Cenâb-ı Allah, doğudan onlar üzerine bazı kavimler gönderecek, onları öldürüp darmadağın edecek ve birer birer yok edecektir. Allah'a yemin ederim ki, onlar bir sene hüküm sürerlerse, biz iki sene hüküm süreriz. Onlar iki sene hüküm sürerlerse, biz dört sene hüküm süreriz."
Nuaym b. Hammad, Ebu Derda'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Şam ile Irak arasında Emevilerden genç bir halife mazlum olarak öldürüldüğü ve taatîer hafife alındığı, Velid b. Yezid'in kanı haksız yere akıtıldığı zaman yönetim, Emevilerin elinden çıkacaktır." [5]

Abbasî Hakimiyetine Dair Haberler

Abbasiler, hicretin 132. senesinde Horasan'dan zuhur etmişlerdi.
Yakub b. Süfyan, Muhammed b. Halid b. Abbas tariki ile Ebban b. Velid b. Ukbe b. Ebi Muayt'm şöyle dediğini rivaye etmiştir:
"Abdullah b. Abbas, Muaviye'nin yanma geldi. Ben de orada hazır bulunuyordum. Muaviye, ona güzel armağanlar verdi. Sonra da şöyle bir soru sordu:
- Ey İbn Abbas, sizin devletiniz olacak mıdır?
- Bu soruyu cevaplamaktan beni affet ey mü'minlerin enairi.
- Hayır, bana mutlaka cevap ver.
- Evet, devletimiz olacaktır.
- Kimler size yardım edecektir?
- Horasanlılar yardım edeceklerdir. Emeviler içinde Haşimilerden yüz üstü düşecek olanlar vardır,"
Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'e uğradım, yanında Cebrail vardı. Ben onu Dıh-yetü'l-Kelbî sanıyordum. Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'e dedi ki: Doğrusu elbiseler kirlendi. Senden sonra oğlun siyah giyecektir.
İbn Abbas, bu hadisin tamamını ve kendisinin gözlerini kaybedeceğini, ölmeden önce yine görmeye başlayacağım, Cebrail'in anlattıklarını söylemiştir."
Beyhakî, Abbas b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bir gece Peygamber (s.a.v.)'in yanındaydım. Bana, şöyle bir soru sordu:
- Bak bakalım, gökte birşey görüyor musun?
- Evet.

- Ne görüyorsun?
- Süreyya yıldızını görüyorum.
- Doğrusu bu ümmetin başına senin soyundan yıldızlar sayısınca hükümdarlar geçecektir."
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Abbas'a şöyle dedi:
"Sizde peygamberlik vardır. Sizde hükümdarlık vardır."
Ebu Bekr b. Hayseme, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cenâb-ı Allah, bu işi bizim evvelimizle açtığı gibi yine bizimle sona erdireceğini umuyorum."
Yakub b. Süfyan, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Biz: "On iki emir ve on iki... sonra kıyamet saati." demekteyken tbn Abbas, bize şöyle dedi:
- Ne kadar da ahmaksınız! Bundan sonra biz Ehl-i Beytten Man-sur, Seffah ve Mehdi gelecektir. Nihayet bunlar idarey Meryem oğlu isa'ya ulaştıracaklardır.
Abdürrezzak, Sevban'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Şu Kir dağınızın yanında üç kişi öldürülecektir. Bunların hepsi de halife çocuğudur. Yönetim, bunlardan hiçbirinin eline geçmeyecektir. Sonra Horasan'dan siyah bayraklar size yönelecektir. Onları misli görülmemiş bir şekilde öldüreceklerdir. Sonra Allah'ın halifesi Mehdi gelecektir. Gelişini duyduğunuz zaman kar üzerinde sürünerek de olsa ona gelin ve onunla be/atleşin. Çünkü o, Allah'ın halifesi Mehdi'dir."
Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Haşim oğullarından birkaç genci anlattı, gözleri yaş doldu. Sonra bayrakları anlattı ve şöyle buyurdu: "Kim ona yetişirse, kar üzerinde sürünerek de olsa ona gelsin."
Hafiz Ebu Ya'lâ, Abdullah b. Mesud'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Doğu tarafından siyah bayraklar gelecek ve (o bayrakların sahiplerinin bindikleri atlar) adaleti ortaya koyuncaya kadar atlarım kana dal-dıracaklardır. Adalet isteyecekler, ama vermeyeceklerdir. Ortaya çıkıp güçlenecekler, kendilerinden adalet istenecek ama adaleti vermeyeceklerdir."
Bu hadisin senedi hasendir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Horasan'dan siyah bayraklar çıkacaktır. O bayraklar, Kudüs'e di-kilinceye kadar onları hiçbir şey geri çeviremeyecektir."
Yakub b. Süfyan, Ka'bu'l-Ahbar'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Abbasilerin siyah bayrakları ortaya çıkacak ve nihayet onlar Şam'a ineceklerdir. Allah, onların eliyle her zorbayı ve kendilerine düşman olan herkesi öldürecektir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrfden rivayet etti-ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Zamanın kesintiye uğradığı ve fitnelerin ortaya çıktığı zaman Seffah denen bir adam ortaya çıkacaktır. O, malı avuçla az verecektir."
Horasan'dan siyah bayraklar ile çıkacak Seffah'm asıl adı Ebu'l-Abbas Abdullah b. Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbas b Abdülmutta-lib'dir. Hicretin 130. yılı sınırlarında valilik yapmıştır. Sonra yardımcılarıyla birlikte siyah bayraklarla ortaya çıkmıştır. Sembolleri siyahtı. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) da fetih gününde Mekke'ye başında mığferi, mığferinin üzerinde de siyah sarığıyla girmişti. Sonra Seffah, amcası Abdullah'ı Emevilerle savaşmak üzere göndermişti. Abdullah, onları hicretir 132. senesinde kırıp geçirdi. Emevilerin son halifesi savaştan kaçtı ki o, Mervan b. Muhammed b. Mervan'dır. Eşek Mervar (Merva-nu'1-Himar) lakabıyla tanınır. Ona, Mervan el-Ca'dî de denilir. Çünkü o, Ca'd b. Dirhem ile çok uğraşmıştır.
Seffah'm amcası Abdullah, Şam'a girdi. Emeviîerin Şam'daki mal ve mülklerini ele geçirdi. Çok hadiseler cereyan etti. Yeri gelince, inşa-allah o hadiselerden bahsedeceğiz.
Horasan'dan çıkacak siyah bayraklarla ilgili olarak seleften bir âlim grubundan konuyla ilgili birçok rivayet varid olmuştur ki, onları burada nakletmek çok yer işgal edecektir. Nuaym b. Hammad, bu rivayetleri kitabında toplamıştır. Bazı rivayetlerde bunun henüz gerçekleşmediği, ancak ahir zamanda böyle bir hadisenin gerçekleşeceğine delâlet eden ifadeler vardır. Nitekim yeri gelince inşaallah bunu da anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
Abdürrezzak, Ma'mer tarikiyle Zührf den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Dünya, alçak oğlu alçağın olmadıkça kıyamet kopmayacaktır."
Ebu Ma'mer dedi ki: Hadiste sözü edilen alçak oğlu alçak, Abbasi devletini kuran Ebu Müslim el-Horasanf dir. Demek istediğimiz şu ki, o senede hakimiyet, Emevilerden Abbasilere geçmiştir. Abbasilerin ilk hükümdarı da Ebu'l-Abbas es-Seffah'tır. Sonra kardeşi Ebu Cafer Abdullah el-Mansur idareyi ele geçirmiştir ki, o da Medinetü's-Selam'm (Bağdad banisidir. Ondan sonra oğlu Mehdi Muhammed b. Abdullah, Mehdi'den sonra oğlu Hadi, Hadi'den sonra oğlu Harun er-Reşi hilafete geçmiştir. Sonra bu konuyu ele alacağımız kısımda da detaylı olarak anlatacağımız gibi halifelik Ebu'l-Abbas es-Seffah'm zürriyetine yayılmıştır.
Yukarıda naklettiğimiz hadislerde, Abbasi halifelerinden sadece Seffah, Mansur ve Mehdi'nin adından açıkça söz edilmektedir. Kuşkusuz hadiste adı geçen Mehdi, Abbasi halifelerinin üçüncüsü Mehdi b. Mansur'dur. Yoksa birçok hadislerde kendisinden söz edilen meşhur Mehdi değildir. O Mehdi ahir zamanda gelecek, zulüm ve haksızlıkla dolan

yeryüzüne adalet ve hakkaniyeti dolduracaktır. Onunla ilgili hadisleri, bir bölümde müstakil olarak ele almışızdır. Nitekim Ebu Davud da, «Sünen» adlı eserinde onun için müstakil bir bölüm düzenlemiştir. Bu hadislerin bir kısmında anlatıldığına göre Mehdi, halifeliği, yeryüzüne indiği zaman- Meryem oğlu İsa'ya teslim edecektir. Doğrusunu Allah bilir.
Seffah'a gelince, onun ahir zamanda ortaya çıkacağı yukarıda söylenmişti. Böyle olunca onun -kendisine be/at edilen ilk Abbasi halifesi olması- uzak bir ihtimal olmakta, hatta imkansız birşey haline gelmektedir. Belki de yukarıda sözü edilen Seffah, başka bir halifedir. Kuvvetli olan görüş budur. Zira Nuaym b. Hammad, Nüfey5 b. Amir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Seffah, kırk sene yaşayacaktır. Onun adı Tevrat'ta semada uçan '
kişi (Tairü's-Sema)'dir,"
Ben derim ki: Bu evsaf, ahir zamanda ortaya çıkacak olan Mehdi'ye ait olmalıdır. Çünkü o, adaleti ayakta tutmak, hakkaniyeti her tarafa yaymak için çok kan akıtacaktır. Eğer sahih ise, mezkur hadiste sözü edilen siyah bayraklar, Mehdi ile beraber ortaya çıkacaklardır. Ona ilk olarak Mekke'de bey'at edilecektir. Sonra yardımcıları Horasan'dan çıkacaktır. Nitekim ilk zamanlarda Seffah'm yardımcıları da Horasan'dan çıkmışlardı. Doğrusunu Allah bilir.
Bütün bunlar, mezkur hadisin şahinliği üzerine ortaya atılan ayrıntılardır. Yoksa o hadisin senedinde adı geçen ravilerin hepsi üzerinde çeşitli fikirler ileri sürülebilir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, doğruyu en iyi bilendir. [6]

Tamamı Kureyş'ten Gelecek Olan On Îkî İmam

Bunlar, Rafizîlerin imamlıklarını iddia ettikleri on iki imam değildir. Onların iddia ettikleri on iki imamdan Hz. Ali ile oğlu Hasan dışındaki hiçbiri Müslümanların idaresinde söz sahibi olmamışlardır. Onların iddialarına göre bu on iki imamın sonuncusu Mehdi, Samarra bodrumlarından birinde imiş ve gelişi beklenmekteymiş. Aslında onun varlığı yoktur. Ne zatı, ne de eseri mevcuttur. Aksine sözünü ettiğimiz bu on iki imam, hadiste, haklarında bilgi verilen on iki imamdır M, dördü Hulefa-i Raşidîn'dir: Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali. Allah onlardan razı olsun. Ömer b. Abdülaziz'in de bu on iki imamdan biri olduğu hususunda ihtilaf yoktur. İmamlar, bu hususta ittifak etmişlerdir. Ehl-i sünnet imamları, on iki imamla ilgili ilerideki açıklamalarımızda Ömer b. Abdülaziz'in de bunlardan biri olduğunda söz birliği etmişlerdir.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediği
rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "On iki halife gelecektir," Bundan sonra Rasûlullah, benim duymadığım bir söz söyledi. Ben de babama dedim ki:
- Rasûlullah'm duymadığım o sözü neydi?
Babam dedi ki:
- Rasûlullah: "O on iki halifenin tamamı da Kureyşlilerden olacaktır." dedi."
«el-Fiten ve'1-Melahim» adlı eserde Ebu Nuaym b. Hammad, Abdullah b. Mesud'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Benden sonra Musa'nın arkadaşları sayısınca halifeler gelecektir."
Ebu Davud, Cabir b. Semüre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Bu iş devam edecektir. Nihayet onlardan on iki halife (ya da emir) gelecektir. Ümmet onların halifeliği üzerinde ittifak edeceklerdir."
Cabir diyor ki: Ben bundan sonra Peygamber (s.a.v.)'in bir söz söylediğini işittim, ama anlayamadım. Babama dedim ki:
- Rasûlullah ne diyor? Babam dedi ki:
- Rasûlullah diyor ki: Bu halifelerin tamamı Kureyş'tendir." Yine Ebu Davud, Cabir b. Semüre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Bu ümmetin durumu istikamet üzere olmakta devam edecektir. Düşmanına karşı galip olacaktır. Nihayet on iki halife gelip geçecektir ki, bunların hepsi de Kureyş'tendir."
Ravi Cabir diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), böyle buyurduktan sonra evine döndü. Evine dönünce, Kureyşliler yanına gidip dediler ki:
- Peki ondan sonra ne olacaktır? Rasûlullah:
- Ondan sonra kargaşalık olacaktır, dedi."
Beyhakî dedi ki: Birinci rivayette on iki imam denmekle, imamların sayısı açıklanmıştır. İkinci rivayette on iki imam denilerek bu sayı ile neyin kastedildiği beyan edilmiştir. Üçüncü rivayette de on iki imam denmekle bunlardan sonra kargaşalığın yani öldürme hadiselerinin vuku bulacağı açıklanmak istenmiştir. Bu sayılar, mezkur nitelikte Ve-lid b. Yezid b. Abdülmelik devrine kadar tamamlanmıştır. Bunlardan sonra, kargaşalık ve büyük fitneler vuku bulmuştur. Nitekim bunlar mezkur rivayette haber verilmiştir. Bunlardan sonra, Abbasilerin hakimiyeti başlamıştır. Ancak raviler, haberdeki mezkur sayıya ekleme yapmaktadırlar. Haberdeki mezkur sıfat terkedildiği zaman, onlardan kargaşalıktan sonra gelecek olanlar tehdit edilmiş olmaktadır. Peygamber (s.a.v.) buyurmuş ki:
"insanlardan iki kişi bulunduğu sürece, bu yönetim işi, Kureyşlile-rin elinde kalmakta devam edecektir."

«Sahih-i Buharî»de, Muaviye b. Ebi Süfyan'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Yönetim işi, Kureyşlilerin elinde olacaktır. Onlar dini ayakta tuttukları sürece, Allah, onlara karşı düşmanlık eden kimseyi yüz üstü düşürecektir."
Beyhakî dedi ki: Yani Kureyşliler, kendi amellerinde taksirli olsalar dahi dinin prensiplerini uyguladıkları sürece bu yönetim işi ellerinde olacaktır.
Beyhakî böyle dedikten sonra, bu konudaki hadisi ileri sürmüştür. Doğrusunu Allah bilir. Beyhakfnin bu konuda takib ettiği yol budur ve takib ettiği bu yol hususunda bir cemaat da ona muvafakat etmiştir. Yani bu hadiste sözü edilen on iki halifeden kasıt, Velid b. Yezid b. Abdülmelik el-Fasık zamanına kadar peş peşe gelen halifelerdir. Fasık Velid'i yeren ve onu tehdit eden hadisi önceki sayfalarda nakletmiştik. Bunu daha da açıklayabiliriz. Şöyle ki: Velid b. Yezid devrine kadar gelen halifeler, on ikiden fazla olmaktadır. Şöyle ki: Dört halife:Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali. Bunların halife oldukları, Sefine'den rivaye edilen hadisin nassı ile muhakkaktır. Sefine'nin rivayet ettiği hadiste şöyle denmiştir: "Halifelik benden sonra otuz senedir." Bu dört halifeden sonra Hz. Ali'nin oğlu Hasan hilafete geçmiştir. Çünkü Hz. Ali, onun halife olmasını vasiyet etmiş, bu sebeple Iraklılar ona bey'at etmişlerdi. Nihayet o ve beraberindekiler atlarına binip Şamlılarla savaşmaya gitmişler, neticede Hasan'la Muaviye barış yapmışlardı.
Hz. Hasan'dan sonra hilafete Muaviye geçmiş, Muaviye'den sonra oğlu Yezid halife olmuş; Yezid'den sonra da Yezid'in oğlu Muaviye hilafete geçmişti. Yezid'in oğlu Muaviye'den sonra Mervan b. Hakem, ondan sonra Mervan'm oğlu Abdülmelik, ondan sonra Abdülmelik'in oğlu Velid, ondan sonra Abdülmelik'in oğlu Süleyman, ondan sonra Ömer b. Abdülaziz, ondan sonra Abdülmelik'in oğlu Yezid, ondan sonra Abdülmelik'in oğlu Hişam hilafete geçmiştir. Böylece Hişam b. Abdülmelik'e kadar on beş zat hilafete geçmiştir. Hişam b. Abdülmelik'ten sonra Velid b. Yezid b. Abdülmelik hilafete geçmiştir. Abdülmelik'ten önce Zü-beyr'in valiliğini nazarı itibara alırsak, halifelerin sayısı on altıyı bulacaktır. Ama her takdirde Ömer b. Abdülaziz'den önceki halifelerin sayısı on ikidir. Hal böyle olunca, on iki sayısına Yezid b. Muaviye de girmektedir. Ama Ömer b. Abdülaziz bunların dışında kalmaktadır. Oysa imamlar, onun övgüye layık bir kimse olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Onu Hulefa-i Raşidîn'den saymışlardır. Bütün insanlar, onun adaletli olduğu hususunda görüş birliği etmişlerdir. Onun zamanının, İslâm tarihinde en adaletli dönem olduğunu kabul etmişlerdir. Rafizi-ler dahi bunu itiraf etmektedirler. Eğer adamın biri dese ki: — Ben sadece bütün ümmetin ittifakla kabul ettiği kimseyi halife olarak kabul ederim. Böyle diyen bir adamın, hem Ali'yi hem de oğlu Ha-san'ı halife saymaması gerekir. Çünkü bütün insanlar, bunların halife oluşlarım ittifakla kabul etmiş değildirler. Şamlılar tamamen bunlara beyat etmemişlerdir. Ayrıca Muaviye'yi, oğlu Yezid'i, Yezid'in oğlu Mu-aviye'yi de halife olarak kabul etmemek gerekir. Mervan'm ve îbn Zü-beyr'in yönetimlerini de hilafet yönetimi saymamak gerekir. Çünkü bütün îslâm ümmeti, bunlardan herhangi birinin halifeliği üzerinde ittifak etmiş değildir. Eğer burada halife sayım metodunu uygularsak, şöyle bir sonuca varacağız: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Muaviye, Yezid b. Muaviye, Abdülmelik, Velid b. Süleyman, Ömer b. Abdülaziz, Yezid, Hi-şam. Bunlar on halife etmektedir. Hişam'dan sonra Velid b. Yezid b. Abdülmelik el-Fasık geliyor, ama bunu halife statüsüne tabi tutmamak gerekir. O zaman da Hz. Ali ile oğlu Hasan'ı on iki halife dışında tutmak gerekiyor ki, bu da sünnet imamlarının hatta Şiilerin kesin olarak ileri sürdükleri hükme ters düşmektedir. Ayrıca Sefme'den rivayet edilen hadisin nassma da aykırı düşmektedir. Sefme'den rivayet edilen ha-dis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Benden sonra halifelik otuz yıl devam edecektir. Ondan sonra ısırıcı bir hükümdarlık olacaktır."
Sefine, halifeliğin bu otuz senesinin dökümünü şöyle yapmıştır: Dört halifenin hilafet süresine Hasan'm altı aylık hilafet süresi eklenince otuz yıl etmektedir. Altı ay sonunda Hasan, halifeliği Muaviye'ye devretmişti. Ama hilafet Muaviye'ye geçince, hükümdarlığa dönüşmüştü. Çünkü mezkur hadis, Muaviye'nin halife olarak adlandırılmasına engel teşkil etmektedir.
Ayrıca halifeliğin otuz seneden sonra kesintiye uğrayacağı görüşü mutlak değildir. Yani tamamen sona ermeyeceği beyan edilmiştir. Bu da daha sonraki dönemlerde Raşid halifelerin hakimiyeti ellerine alacaklarına engel teşkil etmemektedir. Nitekim Cabir b. Semüre'nin naklettiği hadis de buna delâlet etmektedir.
Nuaym b. Hammad, Hüzeyfe b. Yeman'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
- Osman'dan sonra Emevilerden on iki hükümdar gelecektir.
- Halifeler mi gelecektir?
- Hayır hükümdarlar gelecektir."
Beyhakî, Ebu Bahr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Celd, benim komşum idi. Onun, yemin ederek şöyle dediğini işittim: "Aralarında on iki halife çıkıncaya kadar bu ümmet helak olmayacaktır. Halifelerin hepsi de hidayet ve hak din ile amel edeceklerdir. Bu halifelerden iki kişi Ehl-i Beytten olacaktır. Bunlardan biri kırk sene, diğeri ise otuz sene yaşayacaktır."
Sonra Beyhakî, Ebu Celd'in bu sözlerine dayanaksız sözlerle karşı çıkmıştır. Bu da Beyhakî için şaşılacak bir durumdur. Oysa âlimlerden bir grup, Ebu Celd'e muvafakat etmiştir. Belki de Ebu Celd'in bu sözü tercihe şayandır. Çünkü o, eski kitaplara bakan ve o kitapları mütalaa eden bir kimseydi. Ehl-i Kitabın elindeki Tevrat'ta, şu mealde ifadeler vardır:
"Doğrusu yüce Allah, îbrahim peygambere İsmail'i vereceğini müjdelemişti. İsmail'in, onun neslini çoğaltacağını ve neslinden on iki büyük adam geleceğini de müjdelemişti."
Şeyhimiz Allame Ebu'l-Abbas b. Teymiyye dedi ki:
"İşte Cabir b. Semüre'nin hadisinde müjdelenenler bunlardır. Bunlar ümmete dağılacaklardır. Bunlar mevcud oldukları sürece

kıyamet kopm ay acaktır."
Yahudilerden İslâmiyet'le müşerref olan birçok kimse, bunu yanlış anlamışlar ve kendilerini davet edenlerin Rafizî fırkası olduğunu zannetmiş ve Rafizîlere tabi olmuşlardır.
Nuaym b. Hammad, KaVm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Doğrusu Cenâb-ı Allah, İsmail peygambere kendi soyundan on iki kayyım bahşetti ki, bunların en faziletlisi Ebu Bekir, Ömer ve Osman'dır."
Nuaym b. Hammad, Yahya b. Amr eş-Şeybanfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mescid-i Haram ile Mescid-i Aksa gibi iki mescide sahip olmayan kimse, halifelerden değildir." [7]

Abbasîler Döneminde Meydana Gelen Bazı Hadiseler

Nuaym b. Hammad, Ertad b. Münzir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın biri, îbn Abbas'm yanma geldi. O esnada Hüzeyfe de İbn Abbas'm yanında duruyordu. Gelen adam dedi ki:
- Ey İbn Abbas! Ha-Mîm, Ayn, Sin Kaf ne demektir? tbn Abbas başım eğdi, adama bakmadı.
Adam yine aynı soruyu tekrarladı, ama İbn Abbas ona cevap vermedi. Soru sahibine Hüzeyfe dedi ki:
- Bu sorunun cevabını ben sana söyleyeyim: Bu ayet, bir adam hakkında nazil olmuştur. O adamın ailesinden Abdü'1-ilah ya da Abdullah isminde biri gelecek ve doğudaki nehirlerden birinin kıyısına konacaktır. O nehrin kıyısında iki şehir inşa edecek ve nehir, o iki şehrin ortasından geçecektir. Nehrin iki yakasındaki şehirlerde zorba ve inatçı olan herkes bir araya gelecektir."
Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Ali el-Haşimî'nin dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir;
"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
"Hicretin 154. senesinden sonra birinizin bir köpek yavrusunu beslemesi, onun kendi sulbünden bir çocuğu beslemesinden daha hayırlıdır."
Şeyhimiz Zehebî, bu hadisin uydurma olduğunu söylemiştir.
«el-Fiten ve'1-Melahim» adlı eserinde Nuaym b. Hammad, Kabm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hicretin 160. senesine varıldığında, akıl sahiplerinin akılları, görüş sahiplerinin de görüşleri eksilir." [8]

Gelecekten Haber Veren Bazı Hadîs-Î Şerifler

Tirmizî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Yakın zamanda insanlar develerinin karnına vuracak (sefere çıkacak), ilim taleb edeceklerdir. Ama Medine âliminden daha bilgili bir kimseyi bulamayacaklardır."
Tirmizî, bunun hasen bir hadis olduğunu söylemiştir. Bu, İbn Uyey-ne'nin rivayet ettiği bir hadistir. Rivayete göre o, bu hadiste sözü edilen Medine âliminin Malik b. Enes olduğunu söylemiştir. Abdürrezzak da böyle demiştir. -
Ben derim ki: Merhum îmam Malik, hicretin yüz 179. senesinde vefat etmiştir.
Ebu Davud et-Tayalisî, Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur;
"Kureyşlilere küfretmeyin, çünkü Kureyş kabilesinin âlimi, yeryüzünü ilimle dolduracaktır. Allah'ım, Kureyşlüerin evvelinevebal tattırdın, sonlarına da bol rızık tattır." Bu hadiste sözü edilen Kureyş âliminin, imam Şafiî olduğunu Hafiz Ebu Nuaym el-İsbahanî söylemiştir.
Ben derim ki: Merhum imam Şafiî, hicretin 204. senesinde vefat etmiştir. Onun tercüme-i halini bir ciltlik kitapta anlatmıştık. Onunla birlikte ashabının da tercüme-i halini anlatmıştık.
Revvad b. Cerrah, Hüzeyfe'den merfu olarak şu hadisi rivayet etmiştir:
"Hicretin 200. yılından sonra sizin en hayırlınız sırtı hafif olandır." Sahabeler dediler ki:
- Ya Rasulallah, sırtı hafif ne demektir?
- Ailesi, malı ve çocuğu olmayandır."
ibn Mace, Enes b. Malik'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ümmetim beş tabaka olacaktır, ilk kırk senedekiler takva ve iyilik sahipleridirler. Onlardan sonra 120. seneye kadar gelecek olanlar da akrabalık ve dostluk bağım gözetecek olanlardır. Onlardan sonra 160. seneye kadar gelecek olanlarsa birbirlerine sırt çevirecek, aralarındaki bağları koparacaklardır. Sonra da kargaşalıklar, hem de ne kargaşalıklar vuku bulacaktır. Kurtuluşa bakın, kurtuluşa bakın." Bu hadiste münkerlik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
îmam Ahmed b. Hanbel, tmran b. Husayn'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"İnsanların en hayırlısı, benim muasırım olanlardır. Onlardan sonra gelecek olanlar da hayırlı kimselerdir. Sonra bir kavim gelecek ki, şişmanlayacaklar ve yağ seveceklerdir. Kendilerine sorulmadan önce şahadette bulunacaklardır."
Buharı, tmran b. Husayn'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ümmetimin en hayırlısı, benim zamanımda yaşayanlardır. Sonra onları takib edenler, sonra da onları takip edenlerdir. (Imran diyor ki: Bilemiyorum, kendi muasırlarından sonra iki mi yoksa üç nesil mi söyledi; bunu hatırlayamıyorum.) Sizden sonra bir kavim gelecek, kendilerine sorulmadan şahitlik yapacaklardır. Hainlik edecekler, kendilerine güvenilmeyecektir. Adakta

bulunacaklar ama adaklarını yerine getirmeyeceklerdir. Onlarda şişmanlık görülecektir."
Buharî, Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Nesillerin en hayırlısı, benim zamanımda yaşayanlardır. Onlardan sonra gelecek olanlar ve onlardan sonra gelecek olanlar ve onlardan sonra gelecek olanlar da hayırlıdır. Sonra bir kavim gelecektir ki, onlardan birinin şahitliği yemininden önce olacak, yemini de şahitliğinden önce olacaktır."
ibrahim dedi ki: Biz küçük yaşta olduğumuz halde onlar şahitlik için bizi döverlerdi.
Nuaym b. Hammad, Ebu Amr el-Basrî kanalı ile tbn Mesud'dan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Abbas'm oğullarından yedincisi, insanları küfre davet edecek, ama insanlar onun bu davetine icabet etmeyeceklerdir. Onun ehl-i beyti kendisine:
- Sen bizi maişetlerimizden dışarı mı çıkarmak istiyorsun? diye soracaklar, o da şu cevabı verecektir:
- Ben Ebu Bekir'le Ömer gibi sizi idare etmek ve onların gidişatını takip etmek istiyorum.
Ehl-i beyti, onun bu davetini kabul etmeyeceklerdir. Kendi ailesinden ve Haşimîlerden biri onu öldürecektir ki, bu düşman onun üzerine atıldığı zaman onlar kendi aralarında ayrılığa düşeceklerdir."
îbn Mesud, bunu anlatırken aralarında çıkacak ve uzun sürecek bir ihtilâftan söz etmekte ve bu ihtilâfın Süfyan'm çıkış zamanına kadar uzayacağını anlatmaktadır.
Bu hadis, insanları Kur'ân'm mahluk olduğuna kail olmaları için zorlayan ve onlara bu doğrultuda çağrı yapan Abdullah el-Me'mun'a tıpa tıp uymaktadır.
Süfyan da, ahir zamanda çıkacak bir adamdır ki, Ebu Süfyan'm sülâlesinden olacaktır. Bununla ilgili açıklama «el-Melahim» kitabının sonunda verilecektir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim tariki ile Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Muaviye, insanları Kostantiniyye'ye gazaya gönderirken, Fus-tat'ta-bulunan ve Raaûlullah'm sahabelerinden olan Ebu Sa'lebe el-Huşanî, şöyle bir hadis rivayet etti:
"Vallahi bu ümmet yarım gün bekletilmekten aciz kalmaz. Sen Şam'ı, bir adamın ve ailesinin sofrası olarak gördüğün zaman Kostanti-niyye fethedilecektir."
Ebu Davud, Ebu Sa'lebe'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Allah, bu ümmeti yarım günde aciz bırakmayacaktır."
Ebu Davud, Sa'd b. Ebi Vakkas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah şöyle buyurmuştur:
'Umarım ki ümmetim, Rabbinin katında yarım gün bekletilmekten dolayı aciz olmayacaktır."
Sa'd'a denildi ki:
- Yarım gün ne kadardır?
- 500 senedir."
Bu da peygamberlik delillerindendir. Bu da ümmetin yarım gün yani sahabelerin de tefsir ettikleri gibi 500 sene bekletilmesini gerektirmektedir. Bu tefsir, şu ayetten alınmıştır:
"Doğrusu senin Rabbinin katında bir gün, sizin saydıklarınızdan 1000 sene gibidir."
Bu müddetin vukuuna dair varid olan bu haberler, daha fazla bir sürenin vukuuna engel teşkil etmemektedir. Ama insanların çoğunun; "Peygamberin azaları mezarında bir araya gelmeyecektir." dedikleri söze gelince bu, güya şu anlama gelmekteymiş: Peygamber (s.a.v.)m vefatından sonra 1000 sene geçmeden kıyamet kopacaktır. Bu hadisin, islâmî kitaplardan hiçbirinde aslı yoktur. Doğrusunu Allah bilir.
Hadiste, Hicaz diyarında çıkacak olup Basra'daM develerin boyunlarını aydınlatacak olan bir ateşin haberi önceden verilmektedir. Bu ateş, hicretin 654. senesinde görülmüştür.
Buharî, Ebu'l-Yeman kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki,
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Hicaz bölgesinde, Basra'daki develerin boyunlarını aydınlatacak bir ateş ortaya çıkmadıkça kıyamet kopmayacaktır."
Tarihçilerle diğer bazı insanlar bu ateşin hicri 654. senede görüldüğünü mütevatiren nak-letmişlerdir.
Zamanında tarihçilerin önderi Şeyh îmam Hafiz Şeyhü'l-Hadis Şi-habüddin Abdurrahman b. İsmail (Ebu Şame), «Tarih»inde şöyle demiştir:
"Bu ateş, hicretin 654. senesinin cemaziyelahir ayının beşinci gününde yani bir cuma gününde görüldü. Bir aydan daha fazla bir süre yanmaya devam etti." Bu zat, Medinelüerden mütevatiren yaptığı nakillerde ateşin nasıl ortaya çıktığını, Uhud dağı karşısında Seza vadisi tarafında yanıp Medine'yi aydınlattığım ve oradaki vadileri doldurduğunu, bütün Hicaz'ı yok eden kıvılcımların o ateşten sıçradığını, Medine'nin bu sebeple sarsıldığını, ateşin zuhurundan beş gün önce rahatsız edici sesler işittiklerini, yani cemaziyelahir ayının başında pazartesi günü o sesi duyduklarını, sesin gece ve gündüz cuma gününe kadar devam ettiğini, nihayet ateşin de cuma günü görüldüğünü, Seza vadisinde gerçekten büyük bir ateşin parlamaya başladığını anlatmıştır. Yine anlattığına göre ateşin uzunluğu dört fersah, eni de dört mil imiş. Derinliği ise bir buçuk boy imiş. Dağları kurşun gibi akıtmış, sonra o dağlar simsiyah kömür haline dönüşmüş. Ateşin aydınlığı Teyma'ya kadar uzanmış ve insanlar geceleyin onun aydınlığında yazı yazabilecek duruma gelmişlerdi. Teyma'daki insanların evlerinde o ateşin aydınlığından ötürü sanki birer kandil varmış da o kandilin ışığıyla aydınlanmışlardı. Medine'de görülen bu ateşin aydınlığım insanlar, Mekke-i

Mükerreme'de de görmüşlerdi.
Ben derim ki: Basra'ya gelince, Kadi'l-Kudât Sadreddin Ali b. Ebu Kasım et-Teymî el-Hanefî, bu hususta bana şöyle dedi Babam Şeyh Sa-fiyyüddin, Basra kentindeki bazı Arapların o gecenin sabahında develerinin boyunlarının Hicaz'daki ateşi aydınlığıyla aydınlandığını kendisine söylediklerini bana nakletti.
Şeyh Şihabüddin'in anlattığına göre, ateşin yandığı günlerde Medi-neliler Mescid-i Nebeviyye'ye sığınmışlar ve işledikler günahlardan ötürü Allah'a tevbe edip Peygamber (s.a.v.)'in kabri yanında, geçmiş günahları için mağfiret taleb etmişler, kölelerini azad etmişler ve yoksul-larıyla yaralılarına sadakalar vermişlerdir. Medinelüerden biri, bu hususta şöyle bir yakarışta bulunmuştur:
"Ey sıkıntıları gideren Allah'ım! Günahlarımızı bağışla. Ey Rabbi-miz! Azab bizi kuşattı.
Altından kalkamayacağımız ve direnemeyeceğimiz olayları sana şi-- kayet ediyoruz. Ama biz bunlara müstahak olduk. Hiç duymayan sağırların bile korktuğu depremlerle karşı karşıyayız. Sağırlar depremlere karşı nasıl dayanırlar. Bu ateş yedi gün süreyle yeri sarstı, yer çatladı. Ateşin manzarası karşısında güneş karardı ve kör gibi oldu. Ateşten bir deniz ki, üzerinde gemiler akıp gidiyor. Tepeler gibi... Ama onların yere attığı demirler var. Bu ateşin büyük kalaslar gibi kıvılcımları var ki bizleri yakalıyor.
Devamlı sağanak yağmurlar yağdıran bulutlar gibidir. Kayaların yarıldığını görüyoruz. Bu ateşten korkup ürküyorlar. Kor gibi ışıklar saçıp yıldırımlar çakıyor. Bu ateşten ötürü gökte dumanlar yoğunlaştı. Güneş bunun karşısında karardı.
Bu ateşin alevleri yüzünden dolunay üzerinde çıbanlar çıktı. . Geceleyin gökyüzü dolunayla parıldamakta iken karanlığa dönüştü.
Vay! Bu Rasûlullah'ın mucizelerinden biriymiş. Bunu ancak akıllı bir kavim anlayabilir."
Yine hicretin 654. senesinde bu ateşle birlikte Bağdad'm sular altında kalmasına dair söylenen bir şiir şöyledir:
"iradesi bir kaderle kâinatta cari olan Allah, noksanlıklardan münezzeh ve yücedir.
Hicaz diyarını ateşle yaktığı gibi Bağdad'ı da sular altında bırakıp boğdu."
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Amir kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Eğer ömrünüz vefa ederse, yakın bir zamanda bir kavim göreceksiniz. Onlar, Allah'ın gazabıyla sabahlayacak, O'nun lanetiyle de akşam-layacaklardır. Ellerinde, öküz kuyruğu gibi "kırbaçlar olacaktır."
Müslim, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Cehennemliklerden iki sınıf insan vardır ki, onları henüz görmüş değilim. Bir kavim ki, beraberlerinde öküz kuyruğu gibi kırbaçlar vardır. Bu kırbaçlarla insanları döverler. Bir de giyinik çıplak kadınlar vardır. Bunlar yürürken, salınarak yürürler. Başkalarını da kendilerine meylettirirler. Başları deve hörgücü gibidir, meyillidir. Cennet'e girmeyeceklerdir ve kokusunu da duymayacaklardır. Oysa Cennet'in kokusu " şu kadarlık mesafeden hissedilebilir."
Bu iki sınıf cellatlardır ki, erkeksi ve diri kimseler olarak adlandırılırlar. Bunlar, hem zamanımızda hem de daha önceleri çok sayıda mevcutturlar. Giyinik çıplak kadınlara gelince, bunların üzerinde elbise vardır ama avretlerini örtmez, aksine avretlerini daha da açığa çıkarır. Ziynetlerini gösterir. Yürürken salınarak yürürler. Başkalarını da ken-
dilerine meylettirirler. Bunlar sebebiyle zamanımızda bela çoğalmış .umumileşmiştir. Önceleri de böyleydi. Bu, peygamberliğin en büyük delillerin dendir. Çünkü hadiste haber verildiği gibi bu olaylar vuku bulmuşlardır. Konuyla ilgili olarak Cabir tarafından rivayet edilen hadis daha önceki sayfalarda geçmişti. O hadiste de şöyle denmekteydi: "Ama sizin de sergi ve yaygılarınız olacaktır."
Cabir, bu hadisin tamamını anlatmış, karısı da bu hususta ona karşı çıkmıştı.
İmam Ahmed b. Hanbel, Talha b. Amr el-Basrf nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Ben Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittim. O, namaz kılmaktayken adamın biri gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, hurma yiye yiye karnımız yandı, gücümüz gitti. Adamın böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Gördüm ki benim ve arkadaşımın hurmadan başka yiyeceğimiz yok. Nihayet Ensâr'dan kardeşlerimiz geldiler de kendi yemeklerini vererek bize iyilikte bulundular. Onların yiyecekleri de hurma idi. Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, size hurma ve ekmek verme gücüm olsaydı, bunları size yedirirdim. Ama size öyle bir zaman gelecektir ki (ya da sizden bazıları öyle bir zamana ulaşacaktır ki), Ka'be'nin astarı gibi kumaşlardan elbiseler giyeceksiniz. Sabah akşam size çanaklarla yemek getirilecektir.
Orada bulunanlar sordular:
- Ya Rasulallah, bugün mü hayır içindeyiz, yoksa o gün mü daha çok hayır içinde olacağız?
- Hayır, bugün daha çok hayır içindesiniz. Çünkü bugünde siz kardeşsiniz, ama o günde birbirinizin boynunu vuracaksınız."
Süfyan es-Sevrî, Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Ümmetim kibirli bir şekilde yürüdüğü, Farslarla Rumlar kendilerine hizmet ettiği zaman Allah, onların bazısını bazısına musallat edecektir."
Ebu Davud, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Cenâb-ı Allah, her 100 senenin başında bu ümmet için dinini yenileyecek birini gönderecektir."

Alimlerden her grup, her 100 senenin başında kendi bilginlerinden birinin bu hadisin şümulüne girdiğini söylemişlerdir.
Mürsel ve gayr-i mürsel çeşitli yollardan gelen hadiste de söylendiği gibi âlimlerden bir grup dedi ki: Bu asırlarda farz-ı kifaye olan ilmi eda etme, yani seleften olan âlimlerin kendilerinden sonra gelenlere ilmi ulaştırmaları vazifesini yerine getiren âlimlerden her ferdin bu hadisin kapsamına girmiş sayılacağı doğru mudur? İptal edicilerin uğraşları ve aşırı gidenlerin tahrifatları gibi zararları ilimden ayıklayan halef uleması vasıtasıyla da bu ilim bize kadar ulaşmıştır ve bu durum, Allah'a hamd-ü minnet olsun ki, zamanımıza kadar da mevcudiyetini muhafaza etmiştir. Biz, şu anda sekizinci asırdayız. Allah'tan dileriz ki, akibeti-mizi hayırla neticelendirsin, bizi salih kullarından eylesin ve Nimet Cennet'inin varislerinden yapsın. Amin, amin ya Rabbe'l-Alemîn.
Sahih hadis kitaplarında yer alan bir hadis de ilerideki sayfalarda gelecektir ki, onu mükerreren burada zikretmekte fayda mülâhaza ediyorum:
"Ümmetimden bir cemaat, hak üzere olmakta devam edecektir. Kendilerini yardımsız bırakan ve kendilerine muhalefet eden kimseler, onlar bu haldeyken Allah'ın emri gelinceye kadar kendilerine zarar vermeyeceklerdir."
«Sahih-i Buharî»de anlatıldığına göre bu cemaat Şam'dadır. Selef ulemasından çoğu da dediler ki: Bu cemaat hadis ehlidir.
Bu hadis de peygamberlik delili erindendir. Çünkü Şam'da, diğer İslâm ülkelerindekine nisbetle daha çok hadis ehli vardır. Allah'a hamd olsun. Özellikle Dımaşk şehrinde daha çok hadis ehli kimse vardır. Allah, orayı koruyup muhafaza buyursun. İleride nakledeceğimiz bir hadiste de bu anlatılacaktır. «Sahih-i Müslim»de Nevvas b. Seman'dan rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Meryem oğlu İsa'nın semadan Dımaşk doğusundaki beyaz minare üzerine ineceğini haber vermiştir. Belki de bu hadisin kelimeleri, Dımaşk doğusundaki beyaz minare üzerine yazılmıştır. Duyduğuma göre bu hadisin lanzları, o minarenin bazı kısımları üzerine yazılmıştır. Ama şimdiye kadar ben bunu görmedim. İşleri kolaylaştıran yüce Allah'tır.
Dımaşk camiinin doğusundaki bu beyaz minare, hicretin 740. senesinden sonra Hristiyanlar tarafından yakılmasını müteakiben yenilenmiştir. Müslümanlar, Hristiyanların yaptıkları bu tecavüzkârane fiilden ötürü bir kısas olsun diye bu yenileme masrafını Hristiyanların mallarından karşılamışlardı ki, bunda da büyük bir hikmet vardır. Bu hikmet de, Hz. İsa'nın, Hristiyan malıyla yapılan bu minare üzerine inecek olması, kendisine ve Allah'a karşı uydurdukları iftiraları yüzünden onları yalanlaması, haçı kırması, domuzu öldürmesi, üzerlerine cizye tarhetmesi, onlardan ve diğer milletlerden din olarak da sadece islâmiyet'i kabul edecek olmasıdır. İslâm'a girmeyenleri ise öldürecek olmasıdır. Onun böyle yapacağını, Rasûlullah (s.a.v.) önceden haber vermiş ve onaylamıştır. Allah'ın salat ü selamı kıyamete kadar onun ashabının ve onlara güzelce tabi olanların üzerine olsun.
Bu babta, Rasûlullah (s.a.v.)'m mucizelerinin kendisinden önceki peygamberler topluluğunun izhar ettikleri mucizelere denk, hatta onlardan daha üstün olduğuna dair beyyineler zikredilecektir. Onun mucizeleri, kendisinden önceki peygamberlerin mucizelerinin özelliklerinden farklı Özelliklere sahiptir. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.)'m en büyük mucizesi olan Kur'an-ı Kerını'in ne önünden ne arkasından asla batıl şeyler gelmemiştir. Ona, asılsız şeyler karışmamıştır. Çünkü o, hikmet sahibi ve övülen Allah katından indirilme bir kitaptır ve mucizeliği de ebediyete kadar devam edecektir. Burhanı gizlenmez ve benzeri bir kitap da keşfedilemez. Rasûlullah (s.a.v.), Kur'ân-ı Kerim'i öne sürerek, cin ve ins'e meydan okuyarak onun bir mislini ya da on sûresinin mislini hatta bir sûresinin mislini ortaya koymaları çağrısında bulunmuş, ama onlar, bunu yapmaktan aciz kalmışlardı. Biz bu hususu mucizeler kitabının baş kısmında anlatmıştık.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'den rivayet edilen bir hadis önceki sayfalarda geçmişti. O hadiste Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Peygamberlerden her birine mucizeler verilmiştir ki, o mucizeler sayesinde beşer onlara iman etmek mecburiyetinde kalmıştır. Bana da verilen bir vahiydir ki, Allah onu bana vahyetmiştir. Umarım ki, kıyamet gününde peygamberler arasında tabileri en çok olan ben olurum."*
Yani her peygambere, harikalar ve mucizeler verilmiştir. Öyle harika ve mucizeler ki, onları gören akıl ve basiret sahibi kimseler, iman etmek mecburiyetinde kalırlar. Ama inat sahibi ve kara bahtlı şaki kimseler, elbetteki bunlara iman etmezler.
Ona verilen mucizelerin en göz alıcısı, en büyüğü ve muazzamı ise, Allah'ın kendisine vahyettiği Kur'ân'dır. Kur'ân, diğer peygamberlerin mucizeleri gibi yok olup gitmez. Ortadan kalkmaz. O peygamberlerin mucizelerinin zamanı geçmiş, artık gözle görülemez hale gelmişlerdir. Ancak o mucizeleri müte-vatir ya da ahad haberlerle öğrenmekteyiz. Kur'ân ise öyle değildir. Cenâb-ı Allah, onu Hz. Muhammed'e vahyetmiştir ve bu, ondan bize intikal eden mütevatir bir kelimedir. Ondan sonra varlığını devam ettirmiş ve ettirmektedir. Hazır bulunup kulak veren herkes onu duymaktadır.
Hz. Peygamber'in özellikleri bahsinde de anlattığımız gibi o, diğer peygamber kardeşlerinden ayrı özelliklere sahiptir. Nitekim Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Cabir b. Abdullah'tan rivayet olunduğuna göre, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Benden önceki peygamberlere verilmemiş beş şey bana verildi: Bir aylık mesafeden düşmanlarımın kalbine korku bırakılmasıyla bana yardım olundu. Yeryüzü de benim için temizleyici ve mescit kılındı. Ümmetimden bir kimse nerede namaz vaktine ulaşırsa, namazını orada kılsın. Benden önce hiç kimseye helal kılınmadığı halde ganimetler bana helal kılındı. Şefaat etme yetkisi bana verildi. Önceki peygamberler, sadece kendi kavimlerine gönderilirlerdi. Ben ise, bütün insanlığa peygamber olarak gönderildim." Buna benzer ifadeleri, önceki sayfalarda kullanmıştık. Onları burada tekrarlamamıza gerek yoktur. Allah'a hamd olsun.
Birçok âlim, her peygamberin göstermiş olduğu mucizenin aynı zamanda son peygamber Muhammed (s.a.v.)'in mucizesi sayılacağını ifade etmişlerdir. Zira önceki peygamberlerden her biri, Hz. Muham-med'in peygamber olarak gönderileceğini

müjdelemiş ve ümmetlerinin ona ulaştıkları takdirde uymalarını emretmişlerdir. Nitekim bu husus-- ta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Allah, peygamberlerden ahid almıştı: "And olsun ki size kitap, hikmet verdim, sizde olanı tasdik eden bir peygamber gelecek, ona mutlaka inanacaksınız ve ona mutlaka yardım edeceksiniz, ikrar edip bu ahdi kabul ettiniz mi?" demişti. "İkrar ettik." demişlerdi de: "Şahid olun, beni de sizinle beraber şahidierdenim." demişti. Bunun ardından yüz çevi-j ren var ya, işte onlar fasık olanlardır." (âi-i tmrân, sı.)
Buharı ve diğerlerinin rivayetlerine göre îbn Abbas, şöyle bir hadis nakletmiştir:
"Allah, gönderdiği her peygamberden mutlaka şu ahdi ve misakı almıştır: Eğer Muhammed, sen hayatta iken peygamber olarak gönderilirse, ona mutlaka iman edecek, ona tabi olacak ve ona yardım edeceksin."
Birçok âlimin anlattığına göre evliyanın kerametleri aynı zamanda peygamberlerin mucizeleridirler. Zira veli, keramet izhar etmeye, ancak peygamberine tabi oluşunun bereketi ve imanının sevabı ile ulaşabilmiştir.
Bu babı tertiplememin amacı şuydu: Şeyhimiz îmam Allâme Şeyhülislâm Kemaleddin Ebu'l-Mealî Muhammed b. Ali el-Ensârî es-Simakî -ki Ebu Dücane el-Ensârî Simak b. Harb b. Hareşe el-Evsî (r.a.)'nin soyundan gelir- kendi zamanında tartışmasız olarak Şa-fiîlerin şeyhi idi. îbn Zemlekânî olarak bilinirdi. Evet bu şeyhimiz, îmam Muhammed b. îshak b. Yesar'ın «Siret»inden özetleyerek bir mevlid hazırlamıştı. Bu mevlidin son kısmında Rasûlullah (s.a.v.)'ın faziletlerini anlatmıştı. O babta bir fasıl düzenlemiş ve orada güzel şeylerden söz etmiş, özet mahiyetteki bazı faydaları anlatarak dikkat çekmişti. Ama birçok güzel şeyleri de orada anmamıştı ki, kendisinden Önceki imamlar, o güzel şeyleri anlatmışlardı. Bu konudaki her sözü orada zikretmemişti. Ya hattından düşmüş ya da tasnifini tamamlamamıştı.
Bunun üzerine arkadaşlarımızdan bazıları, bu babı tamamlamamı ve düzene sokup tehzib etmemi, ayrıca bazı eklemeler yapmamı benden istediler ki, bu isteklerine cevap vermem zorunlu hale gelmişti. Bunun üzerine bir süre Allah'a istiharede bulundum, sonunda sevap ve mükafat kazanmak için bu işe teşebbüs ettim. Şeyhimiz îmam Allame Hafiz Ebul-Haccac el-Mizz nin şöyle dediğini işitmiştim:
"Bu konuda İlk konuşan zat, îmam Ebu Abdullah Muhammed b. îd-ris eş-Şafiî (r.a.)'dir,"
Hanz Ebu Bekr el-Beyhakî, «Delâliü'n-Nübüvve» adlı kitabında, Amr b. Sivar'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Şafiî dedi ki:
- Allah, Muhammed (s.a.v.)'e verdiği kadar başka peygamberlere mucize vermiş değildir.
Ben de dedim ki:
- Allah, îsa'ya, ölüleri diriltme mucizesi vermişti.
- Muhammed (s.a.v.)'e de yanı başında durup hutbe irad etmekte -olduğu hurma dalını vermişti. Bu hurma dalı, Rasûlullah'a minber yapıldığı zaman inlemiş ve inleyişi başkaları tarafından duyulmuştu. Bu mucize, ölüleri diriltme mucizesinden daha büyüktür."
Bizim bu babta, bu hususları anlatmaktaki maksadımız, Cenâb-ı Allah'ın peygamberlerine verdiği apaçık mucizeleri ve kesin harikalarla vazıh hüccetleri izah etmemizdir. Ayrıca Cenâb-ı Allah, peygamberlerin sonuncusu ve efendisi olan, kulu ve rasûlü Muhammed (s.a.v.)'e güzellik çeşitlerinin ve mucizelerin her türlüsünü bir arada vermiştir. Ayrıca kendisinden Önceki peygamberlerden hiçbirine vermediği bazı Özellikleri de ona vermiştir. Nitekim bu hususları, onun özellikleri ve şemaili bahsinde anlatmıştık. Ben bu manada güzel bir bölüme vâkıf oldum. Bu bölüm, Hafiz Ebu Nuaym'm «Delâilü'n-Nübüvve» adlı kitabın-dadır. Ayrıca Ahmed b. Abdullah el-îsbahanî'nin üç ciltlik kitabı da bu hususlarla dopdoludur. Fakih Ebu Muhammed Abdullah b. Hamid de çok değerli bir kitap olan «Delâilü'n-Nübüvve» adlı kitabında bu hususlardan söz etmiştir. O kitapta çok nefis bölümler mevcuttur. Şair Sarsarı de bazı kasidelerinde bu hususlara değinmektedir. Ben burada, çeşitli kitaplarda ve yerlerde veciz ibarelerle anlatılan hususlara kısaca işaret ederek geçeceğim. Yardımına başvurulacak olan yüce Allah'tır. Dayanacağımız O'dur. Güç ve kuvvet, ancak Aziz ve Hakim olan Allah'ındır. O, bize güç ve kuvvet verir. [9]

Hz. Nuh'a Verîlen Mucîzeler

Yüce Allah buyurdu ki:
"O da: "Ben yenildim, bana yardım et." diye Rabbine yalvarmıştı.
Biz de bunun üzerine gök kapılarını boşanan sularla açtık. Yeryüzünde kaynaklar fışkırttık, her iki su, takdir edilen bir ölçüye göre birleşti. Onu, tahtadan yapılmış, mıhla çakılmış bir gemiye bindirdik, inkar edilmiş olan Nuh'a mükafat olarak verdiğimiz gemi, nezaretimiz altında yüzüyordu. And olsun ki biz, o gemiyi bir ibret olarak bıraktık, öğüt alan yok mudur?" (ei-Kamer, 10-15.)
Biz Tufan kıssasını, bu kitabın başında detaylı olarak anlatmıştık. Hz. Nuh'un, kavmine nasıl beddua ettiğini, Allah'ın, onu ve kendisine tabi olan inanmışları kurtardığını, mü'minlerden hiç kimsenin helak ol-. madiğini, Hz. Nuh'a muhalif olan kafirlerin suda boğulduğunu, Hz. Nuh'un oğlu dahil olmak üzere kafirlerden hiçbirinin kurtulamadığını anlatmıştık.
Şeyhimiz Allâme Ebu'l-Mealî Muhammed b. Ali el-Ensârî ez-Zemlekânî şöyle demiştir: "Her peygamberin ne mucizesi varsa bizim peygamberimizin de benzer mucizesi vardır." Onun bütün mucizelerini anlatmaya kalkışacak ve onları ayrıntılı bir

şekilde size sunmaya teşebbüs edecek olsak, bunu ciltlerle kitaba sığdırmak gerekir. Ama biz bunların bir kısmına işaret edecek ve bu hususta dikkatlerinizi çekeceğiz. Peygamberlerin sadece bazı önemli mucizelerine değinip geçeceğiz. Mesela, Hz. Nuh'un mü'minlerle birlikte gemiye binip tufanda boğulmaktan kurtulmasını ele alalım. Şüphesiz insanların gemisiz olarak su üzerinde yürümeleri, gemi ile su üzerinde gitmelerinden plaha büyük bir mucizedir. Velilerden birçoğu, hiçbir vasıta olmaksızın su üzerinde yürümüşlerdir. Sahabelerden Alâ b. Ziyad'm kıssası bunu ispatlamaktadır. Müncab demiş ki:

Alâ b. Hadremî ile birlikte Darin'e gazaya gittik. O üç dua yaptı. Bu duaları müstecab oldu. Bir menzile varıp konakladık. Su aradı, bulamadı. Kalkıp iki rekat namaz kıldı ve şöyle dua etti:

- Allah'ım, biz senin kullarınız ve senin yolunda düşmanlarınla savaşıyoruz. Allah'ım, bize bir yağmur yağdır da yağmur suyu ile abdest alalım ve o suyu içelim, ama bizden başkaları o sudan nasiplenmesinler.

Biraz yürüdük, bir suyla karşılaştık. Yağmur yağmış ama kesilmişti. Su birazcık göilenmişti. O gölcükten abdest aldık. Su kaplarımızı doldurduk, ben de ibriğimi doldurup orada bıraktım. Hadremf nin duasının müstecab olup olmadığını göreyim, dedim. İbriğimi orada bıraktıktan sonra biraz yürüdük, sonra arkadaşlarıma dedim ki:

- Ben ibriğimi su başında unuttum.

Oraya döndüm, ama ona hiç su değmemiş gibi olduğunu gördüm. Sonra yolumuza devam ettik. Darin'e vardık, düşmanla bizim aramızda deniz vardı. Alâ b. Hadremî şöyle dua etti:

- Ey yüce, ey hikmet sahibi! Doğrusu biz senin kullarınız ve senin ' yolunda düşmanlarınla savaşıyoruz. Allah'ım, onlara ulaşabilmek için bize bir yol yarat. Böyle dua etmesinden sonra denize girdik. Su, altunız-daki sergilere bile ulaşamadı. Su üzerinde yolumuza devam ettik. Hiçbir tarafımız ıslanmadı.

Bu, gemiye binerek su üzerinde yolculuk yapmaktan daha harika bir şeydir. Çünkü gemiye binip su üzerinde yolculuk yapmak, alışılagelmiş bir durumdur. Hiçbir vasıta olmaksızın su üzerinde yürümek, denizin Musa peygamber için yol açmasından da muazzam ve harika bir durumdur. Çünkü o zaman Musa peygamber ile beraberindekiler için deniz ayrılıp yol vermiş, onlar da yer üzerinde yürümüşlerdi. Mucize olan durum, suyun açılması ve geriye çekilmesiydi. Ama Alâ b. Hadremî ile arkadaşlarının kıssasında anlatıldığına göre, su âdeta donmuş ve insanlar onun üzerinde, yerde yürür gibi yürümüşlerdi, işte bu mucize de Hz. Peygamber'e aittir. Onun bereketi dolayısıyla vuku bulmuştur. Beyhakî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bu ümmette üç şeyi gördüm. Eğer bu şeyler, îsrailoğulları arasında görülseydi, ümmetler onu paylaşamazlardı. - Dedi ki:

- Ey Ebu Hamza (bu, Enes b. Malik'in künyesidir), o üç şey nedir? Enes dedi ki:

- Biz Saff'da Rasûlullah (s.a.v.)'m yanmdaydık. Muhacir bir kadın oğluyla birlikte Rasûlulîah'm yanına geldi. Oğlu bulûğ çağına ulaşmıştı. Rasûlullah, kadını diğer kadınların araşma kattı, oğlunu da yanımıza verdi. Çok geçmeden oğlu Medine vebasına yakalandı. Birkaç gün hasta yattıktan sonra vefat etti. Peygamber (s.a.v.), çocuğun yüzünü Örttü ve teçhiz edilmesini emretti. Biz onu yıkamak istediğimiz zaman Rasûiullah (s.a.v.) bana:

- Ey Enes, şu çocuğun annesine git ve durumu ona bildir, dedi. Ben de gidip durumu annesine bildirdim. Annesi geldi, oğlunun ayak ucunda oturdu. Ayaklarım tutup şöyle dedi:

- Allah'ım, ben gönüllü olarak sana teslim oldum ve Müslüman oldum. Putları bir tarafa attım. Altından kalkamayacağım bir musibeti bana yükleme!

Kadın, bu sözünü tamamlar tamamlamaz oğlu ayaklarını oynattı ve yüzündeki perdeyi attı. Kalkıp yaşamaya başladı. Rasûlüllah'm ve annesinin vefatından sonraya kadar yaşadı.

Sonra Ömer b. Hattab, bir ordu hazırladı. Ordunun başına da Alâ b. Hadremf yi tayin etti. Ben de askerler arasındaydım. Gaza yerine vardığımızda düşmanın bizden önce oraya ulaştığını, su kaynaklarını kapatıp tahrip ettiğim gördük. Hava çok sıcaktı. Susuzluk, bizi ve bineklerimizi mahvetti. Günlerden de cuma idi. Güneş guruba meylettiği zaman Alâ b. Hadremî, bize iki rekat namaz kıldırdı. Sonra ellerini göğe kaldırıp duaya başladı. Biz o esnada, gökte bulut namına birşey görmüyorduk. Allah'a yemin ederim ki, o elini indirir indirmez Cenâb-ı Allah, bir rüzgar estirdi. Semada bulutlar belirdi. Yağmurlar yağmaya başladı. Boğazlar ve engebeli yerler, su ile dolup taştı. Hem biz içtik, hem bineklerimize içirdik ve kaplarımızı doldurduk. Sonra düşmana doğru yürümeye başladık, ama onlar denizdeki boğazı aşıp adaya ulaşmışlardı. Ala b. Hadremî, boğazda durup şöyle dua etti:

- Ey yüce, ey ulu, ey yumuşak huylu, ey kerem sahibi! Böyle dua ettikten sonra dönüp bize:

- Bismillah diyerek geçin, dedi. Biz de suyun üzerine atılıp yürümeye başladık. Adaya geçtik. Su, bineklerimizin toynaklarını dahi ıslatmadı. Çok geçmeden düşmanla karşı karşıya geldik. Bir kısmını öldürdük. Bir kısmını esir aldık. Sonra boğaza döndük. Alâ b. Hadremî yine aynı duayı yapıp bize:

- Bismillah diyerek geçin, dedi. Biz de suyun üzerine atılıp yürümeye başladık. Karşı tarafa geçtik. Su, bineklerimizin toynaklarım dahi ıslatmadı."

Enes, burada Alâ b. Hadremî'nin vefatını, onu ölüleri kabul etmeyen bir toprağa defnettiklerini, sonra dönüp onu oradan çıkararak başka bir yere nakletmek için mezarı başına geldiklerinde cesedini orada bulamadıklarını, ama mezarının nurla parıl parıl ışıklanmakta olduğunu gördüklerini, mezarı tekrar kapatarak yollarına devam ettiklerini anlatmaktadır. [10]

Alâ B. Hadremî'nin Kıssasına Benzeyen Başka Kıssalar

«Delâil» adlı eserde Beyhakî, Süleyman b. Mervan el-Ameş'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Arkadaşlanmdan biri dedi ki: Dicle kıyısına vardık. Kıyı med halindeydi. Acemler de karşı yakadaydılar. Müslümanlardar biri, Bismillah diyerek atını nehre sürdü. Atıyla birlikte su üzerinde gitmeye başladı. Onu görenler de Bismillah diyerek atlarını nehre sürdüler, atlarıyla birlikte onlar da su üzerinde gitmeye başladılar. Acemler, onların bu halini görünce: "Bunlar deli, bunlar deli!" demeye başladılar. Sonra da Müslümanlar yollarına devam edip hedefe vardılar. Su üzerinde yürüyen Müslümanlar, eşyalarından hiçbir şey kaybetmediler. Sadece bir eğerin okluğundaki bir oku kaybetmişlerdi. Düşmanla savaştıktan sonra birçok ganimet elde ettiler ve bu ganimetleri paylaştılar. Adamın biri:
- Kim sarıyı beyaza değiştirir? demeye başladı." Hz. Ömer'in sireti ve hilafetini anlatırken -bunu tefsirimizde de anlatmıştık- o gün Dicle kıyısını ilk aşan adamın Ebu Ubeyde en-Nüfeyl olduğunu söylemiştik ki, o, Hz. Ömer'in hilafeti zamanında ordularır komutanıydı. O zat, kıyıya geldiğinde Dicle nehrine bakmış ve şu ayeti okumaya başlamıştı:
"Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadan ölmez. O, belli bir vakte bağlanmıştır." (Âl-i Imrân, 145.)
Bu ayeti okuduktan sonra atını nehre sürmüş, yoluna devam etmişti. Askerleri de ardı sıra atlarını nehre sürerek yollarına devam etmişlerdi. Acemler, onların böyle yaptıklarını görünce: "Bunlar deli, bunlar deli!" diye bağrışmaya başlamışlardı. Sonra da arkalarını dönüp kaçmışlar, Müslümanlar onları öldürmüşler, onların birçok mallarını ganimet olarak ele geçirmişlerdi.
Beyhakî, Süleyman b. Muğire'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ebu Müslim el-Holanî, Dicle kıyısına geldi. Nehir med halinde olduğundan ağaçları kıyıya atıyordu. Ebu Müslim, su üzerinde yürümeye başladı, arkadaşlarına dönüp:
- Kaybettiğiniz bir eşyanız var mı? Allah'a dua edelim de bize geri versin, diye sordu.
Ben derim ki: Hafiz el-Kebir Ebu Kasım b. Asakir, Ebu Abdullah b. Eyyüb el-Holanî'nin tercüme-i halinden bahsederken onun, Rum diyarına gazaya gittiğini ve arkadaşlarına:
- Bismillah diyerek geçin, deyip nehri geçtiklerini, geçerken de hayvanlarının dizlerine veya dize yakın bir yere kadar ıslandıklarını anlatmıştır. Arkadaşları suyu geçtiklerinde onlara dönüp:
- Kaybettiğiniz birşey oldu mu? Bir kimsenin kayıp eşyası varsa onu ben tekeffül ederim, demişti. Adamın biri de hayvanının yem torbasını kasıtlı olarak suya bırakmış, nehri geçtikten sonra da:
- Hayvanımın yem torbası nehre düştü, demiş; Ebu Abdullah da ona:
- Benimle gel, demişti. Gidip yem torbasının nehirdeki bir dala takılı durduğunu görmüşler ve Ebu Abdullah, o adama:
- Al bakalım torbanı, demişti."
Ebu Davud, Humeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Müslim el-Holanî, Dicle kıyısına geldi. Nehir med halinde olduğundan ağaç parçalarını kıyıya atıyordu. Ebu Müslim kıyıda durdu. Sonra Allah'a hamd ü senada bulundu. İsrail oğullarının denizi nasıl aştıklarını hatırladı. Sonra bineğini nıahmuzlayıp suya daldı. İnsanlar da peşine takıldılar. Nihayet karşı yakaya geçtiler. Geçtikten sonra Ebu Müslim, arkadaşlarına:
- Kaybettiğiniz bir eşyanız var mı ki, Allah'a dua edeyim de onu geri versin, diye sordu."
îbn Asakir, Humeyd b. Hilal el-Adevî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Amcam oğlu bana dedi ki:
"Ben Ebu Müslim'le birlikte bir gazaya gittim. Görülmemiş derecede kabarmış bir nehrin kıyısına vardık. Köylülere:
- Buralarda geçit var mı? diye sorduk. Onlar da:
- Buralarda geçit yok. Geçit iki gecelik mesafede aşağı taraflardadır, dediler. Bunun üzerine Ebu Müslim, şöyle dua etti:
- Allah'ım, İsrail oğullanın denizden geçirdin. Biz de senin kullarınız ve senin yolunda cihad ediyoruz. Bugün bizi bu nehirden geçir.
Böyle dua ettikten sonra dönüp bize:
- Bismillah diyerek geçin, dedi. Ben de bir at üzerindeydim. Ebu Müslim'in atının peşi sıra ilk olarak ben atımı süreceğim dedim. Suyu geçtik. Allah'a yemin ederim ki su, atlarımızın karınlarına dahi ulaşmadı. Karşı yakaya geçtikten sonra Ebu Müslim, dönüp bize dedi ki:
- Ey Müslüman topluluğu! Sizden birinizin kaybolmuş bir eşyası var mı ki Allah'a dua edeyim de o eşyayı geri versin?"
Velilere ait olan bu kerametler, aynı zamanda Rasûlullah (s.a.v.)'m mucizesi sayılırlar. Çünkü o veliler bu kerametleri, Rasûlullah'a tabi olmanın bereketi ve onun elçiliğini yapmanın uğuru ile elde etmişlerdir. Zira bunda Müslümanlar için katiyyet ifade eden dinî hüccet ve deliller vardır. Bu kerametler, Allah'ın emri ile yaparak bindiği gemi ile su üzerinde giden Hz. Nuh'un mucizesine ve denizi yararak yol bulan Musa peygamberin mucizesine benzemektedir. Ama Ebu Müslim'in bu kerameti, mezkur iki peygamberin mucizelerinden daha harikulade bir durum arzetmektedir. Çünkü Ebu Müslim ve beraberindeki gaziler, hiçbir vasıta olmaksızın su üzerinde doğrudan doğruya yürümüşlerdi. Aynca bu gaziler, akar bir suyun üzerinden geçmişlerdi ki, akar su üzerinden geçmek durgun su üzerinden geçmekten daha hayret vericidir. Tufan sulan, her ne kadar daha çok ve daha muazzam idiyseler de Ebu Müslim'in bu hareketi daha harikadır. Harikulade hallerin azı ile çoğu arasında fark yoktur. Zira med halindeki akar bir suya dalan, buna rağmen atlarının nalları ıslanmayan, yahut atlarının kannlanna kadar su ulaşmayan bir kimsenin gösterdiği harika ile 1000 boy derinliğinde olan bir denize veya bir nehire dalmak

arasında mucizelik bakımından herhangi bir fark yoktur. Hatta nehrin çarpıcı bir şimşek ve akan bir sel gibi med halinde olması daha hayret verici, daha garip ve daha muazzanv dır. Bu keramet, Musa peygamber için denizin yarılıp yol vermesine nis-betle daha harikuladedir. Musa peygamber, Kalzum Denizinin (Kızıl Deniz) kıyısına varmış, orada denizin sulan büyük dağlar gibi ayrılarak kendisine ve beraberindeki İsrail oğullanna yol vermiş, sağa sola açılmıştı. Nihayet denizin dibi görülmüştü. O esnada Cenâb-ı Allah, bir rüzgar estirerek denizin ıslak dibini dahi kurutmuştu. Bundan sonra atlar rahatsızlık hissetmeden o kuru yoldan karşı tarafa geçmişlerdi.

Sonra da Firavun, askerleriyle birlikte deniz kıyısına varmıştı.

"Deniz de onlan içine alıverdi, hem de ne alış! Firavun, milletini saptırdı, onlara doğru yolu göstermedi." (Tâ-Hâ, 78-79.)

Firavun ve askerleri, denizin ortasına gelip de karşı tarafa çıkmaya çalıştıkları esnada Cenâb-ı Allah, denize emir verdi. Deniz de üzerlerine kapandı. Hepsi boğuldular. Hiçbiri kurtulamadı. Buna karşın İsrail oğullarından bir tek kişi dahi telef olmadı. Bunda da büyük bir mucize, hatta birçok mucizeler vardır. Nitekim bunu tefsirimizde detaylı olarak anlatmıştık. Hamd ve minnet Allah'a mahsustur.

Demek istediğimiz şudur ki; Alâ b. Hadremî ile Ebu Abdullah es-Sakafî ve Ebu Müslim el-Holanî'nin akar su üzerinde gitmeleri, giderken hiçbir zayiat vermemeleri ve eşyalarını dahi kaybetmemelerine dair anlattığımız kıssa, gerçekten harikulade bir durumun kıssasıdır. Bunlar, Allah'ın dostlanydılar. Biri sahabe, ikisi de tabii idiler. Yanlarında Rasûlullah yoktu. Şayet Rasûlullah da beraberlerinde olsaydı, düşünün daha neler yapacaklardı. Rasûlullah ki; peygamberlerin sey-yidi, sonuncusu, İsrâ gecesinde onların en yüksek mertebelisi ve yine o gecede Kudüs'te onlann imamlığını yapmış olan bir zattır. Kudüs M; on-lann velilik mahalli ve işe başlama yerleridir. Rasûlullah (s.a.v.), kıyamet gününde diğer peygamberlerin hatipliğini yapacaktır. Cennet'te, onlardan daha yüksek bir makamda bulunacaktır. Haşirde ilk şefaat eden, Sırat'tan ilk geçip ateşi geride bırakan ve Cennet'e ilk girecek olan zattır. Dereceler, onun vasıtasıyla yükselir. Nitekim biz şefaatin çeşit ve kısımlarını, kıyametin korkulu hallerine dair kitabın son kısmında ayrıntılı olarak ani atmışı zdır. Yardımına başvurulacak olan zat, yüce Allah'tır.

Hz. Musa'nın mucizelerinden bahsederken Hz. Muhammed'in mucizelerinin, o mucizelerden daha güçlü ve daha göz alıcı olduğunu da anlatacağız. Biz şu anda Hz. Nuh'un mucizelerine değinmekteyiz. Şeyhimiz, Hz. Nuh'un önceki sayfada anlattığımız mucizesinden başka bir mucizeden söz etmemiştir.

Hafiz Ebu Nuaym Ahmed b. Abdullah el-îsbahanî'ye gelince o, «Delâilü'n-Nübüvve» adlı kitabının sonunda şöyle demiştir.

"Otuz üçüncü fasıl, peygamberlerin faziletlerinin, bizim peygamberin faziletleriyle mukayese ve muvazenesine dairdir. Bu fasılda aynca onlann mucizeleriyle Peygamberimiz'in mucizeleri arasında bir karşılaştırma yapacağız. Çünkü onlara verilen mucizelerin benzeri, Peygamberimize de verilmiştir. Bunun için işe, ilk olarak Hz. Nuh'tan başlayacağız. Ona öfkesini dindirme, duasına icabet etme ve kendisini yalanlayanlara Allah'ın azabının çabuk indirilmesi hususunda verilen mucizeden bahsedeceğiz. Onu yalanlayanlara, Allah'ın azabı çabuk inmiş, nihayet yeryüzünde onu yalanlayan, konuşan, konuşmayan her-kes helak olmuştu. Sadece ona iman edip onunla birlikte gemisine binen kimseler kurtulmuşlardı ki, bu büyük bir mucizedir ve o yalanlayıcıiara dair ezelde takdir edilen ve Allah'ın hükm-i ezelîsinde sabit plan hükme muvafiktır.

Peygamberimiz (s.a.v.)'e gelince, kavmi onu yalanlayıp aşırı derecede eziyet edip Aziz ve Celil olan Allah katındaki mertebesini küçümseyip eza ve cefalarını ileri derecelere götürmüşlerdi. Öyle ki beyinsiz Ukbe b. Ebi Muayt, deve işkembesini secde halinde iken onun sırtına atmıştı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):

"Allah'ım, şu Kureyş topluluğunun hakkından gel." diye beddua etmişti.

«Sahih-i Buharî»de ve diğer hadis kitaplarında da anlatıldığı gibi Kureyşli bir topluluk, Ka'be yanında secde halindeki Hz Peygamber (s.a.v.)'in üzerine deve işkembesini atmışlar, bu manzara karşısında katıla katıla gülmüşler, öyle ki şiddetli derecede güldüklerinden birbirlerinin üzerine eğilip yıkılmışlardı ve bu işkembe, Rasûlullah'm sırtı üzerinde kalmış, nihayet kızı Fatıma (r.a.) gelip sırtından kaldırıp atmış, sonra dönüp Kureyşlüere küfretmeye başlamıştı. Rasûlullah (s.a.v.) da namazını tamamlayıp selam verdiğinde, ellerini semaya kaldırıp: "Allah'ım, şu Kureyş topluluğunun hakkından gel." diye beddua etmiş ve kendisine bu hakareti reva görenlerin adlarını vererek şöyle demişti:

"Allah'ım! Ebu Cehil'in, Utbe'nin, Şeybe'nin, Velid b. Utbe'nin, Ümeyye b. Halefin, Ukbe b. Ebi Muayt'm ve Ammare b Velid'in hakkından gel."

Abdullah b. Mesud dedi ki: "Onu hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben Rasûlullah tarafından isimleri verilerek kendilerine beddua edilen kişilerin Bedir gününde öldürülmüş olduklarını gördüm. Sonra cesetleri Bedir kuyusuna atıldı."

Kureyşliler, Bedir gününde ordu ve techizatlarıyla birlikte savaş alanına geldiklerinde, Rasûlullah (s.a.v.) onları görünce, ellerini semaya kaldırarak şöyle demişti:

"Allah'ım! Şu Kureyş, bütün gurur ve kibiriyle sana karşı geldi. Senin rasûlünü yalanlayıp mücadele ediyor. Allah'ım, yarın sen onların başına bela getir."

Ertesi gün Rasûlullah (s.a.v.), onların eşrafından yetmiş kişiyi öldürdü. Yetmiş kişiyi de esir aldı. Allah düeseydi, onları baştan sona yok eder, köklerini kazırdı. Ama peygamberinin yumuşak huyluluğu ve şerefi sebebiyle onlardan ezelde Allah ve Rasûlüne iman edeceklerine dair hüküm verilmiş olan kimseleri hayatta bıraktı. Rasûlullah (s.a.v.), Şam'da bir köpeği kendisine musallat etmesi için Allah'tan dilekte bulunduğu Utbe b. Ebi Muayt, Basra şehrinden önceki bir mıntıka olan Vadî-i

Zerka'da bir aslan tarafından öldürülmüştü.
Buna benzer daha birçok harikulade haller ve mucizeler mevcuttur. Tıpkı Yusuf peygamberin zamanında Mısırlılara isabet eden yedi yıllık kıtlık gibi— Kureyşliler de kıtlığa maruz kalmışlar, öyle ki bağırsaklar üzerindeki kanı kurutarak yemek, kemikleri ve herşeyi yemek mecburiyetinde kalmışlardı. Kıtlığa, açlığa, yokluğa dayanamamışlar, sonra gidip akrabalık bağlarını ileri sürerek Rasûlullah'm şefkat ve merhametine sığınmışlar, o da onlar için dua etmişti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, üzerlerindeki sıkıntıyı gidermiş, rasûlünün duası bereketiyle onlara yağmur yağdırmıştı. Ebu'l-Fakih Ebu'l-Muhammed Abdullah b. Hamid, «Delâilü'n-Nübüvve» adlı kitapta Hz. Nuh'a verilen faziletlerle Peygamber Efendimiz'e verilen ve daha fazla kıymete sahip olan faziletler arasında bir mukayese yapmıştır. Şöyle ki:
«Nuh kavmi, Hz. Nuh'a aşm derecede eziyet verip onu küçümsedik-leri, Allah katından kendilerine getirmiş olduğu şeylere inanmadıkları zaman Nuh peygamber, onlara beddua edip şöyle demişti:
"Rabbim! Yeryüzünde hiçbir inkarcı bırakma."(Nûh, 26.) Cenâb-ı Allah, onun bu duasına icabet etmiş, kavmini tufan suları içinde boğmuştu. Öyle ki, gemiye binenler dışında bir tek hayvan ve canlı kurtulamamıştı. Bu da Hz. Nuh'a verilen bir fazilet ve üstünlük idi. Çünkü duasına icabet edilmiş ve kavmi helak edilerek öfkesi dindirilmişti.»
Biz deriz ki: Kureyşlilerden gördüğü yalanlama ve horlamalardan ötürü Muhammed (s.a.v.)'e de böyle bir fazilet ve üstünlük verilmişti. Şöyle ki: Cenâb-ı Allah, ona dağların meleğini göndermişti. Meleğe, kendisine kavmini helak etmesi yolunda vereceği emirlere itaat etmesi talimatım vermişti. Ama Rasûlullah (s.a.v.), onların kendisine yaptıkları eziyete karşı sabretme, onların hidayete ermesi için de dua etme yolunu tercih etmişti.
Ben derim ki: Bu daha güzeldir. Konuyla ilgili hadis, önceki sayfalarda Hz. Aişe'den nakledilerek anlatılmıştı.
Bu hadiste onun Taife gidişi, onları imana davet edişi, onların kendisine eziyet verişleri, bunun üzerine onun da üzüntülü ve kederli bir halde geri dönüşü anlatılmaktadır. Dönüşünde Karnu's-Sealib denen yere vardığında, dağların meleği ona şöyle seslenmişti:
- Ya Muhammed! Doğrusu senin Rabbin, kavminin sana söylediklerini ve sana verdikleri cevabı işitmiştir. Bana vereceğin emirleri yerine getirmem için beni sana göndermiştir. Dilersen Ahşebeyn dağlarını onların üzerine bırakırım.
Rasûlullah (s.a.v.), onlara azabın hemen indirilmemesini tercih etti. Onların zürriyetlerinden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayan kimselerin dünyaya geleceğini ümid etmişti.
"O da: "Ben yenildim, bana yardım et." diye Rabbine yalvarmıştı.
Biz de bunun üzerine gök kapılarını boşanan sularla açtık. Yeryüzünde kaynaklar fışkırttık. Her iki su, takdir edilen bir Ölçüye göre birleşti." (el-Kamer,10-13.)
Hafız Ebu Nuaym, Hz. Nuh'a verilen Tufan mucizesini, Hz. Pey-gamber'in mucizeleriyle karşılaştırırken Enes'ten ve diğerlerinden bu konuda rivayet edilen istiska (yağmur yağdırılmasını dileme) hadislerini nakletmiştir. Nitekim biz bunun için peygamberlik delilleri adlı kasımda da bu konuda bir hadis nakletmiştik. Şöyle ki:
"Arabinin biri, içinde bulundukları açlık ve kıtlıktan kurtulmaları amacıyla kendileri için dua etmesini istediği zaman Rasûlullah (s.a.v.), ellerini semaya kaldırıp şöyle dua etmişti:
- Allah'ım, bize yağmur yağdır; Allah'ım, bize yağmur yağdır. Rasûlullah (s.a.v.), bu duayı yapıp minberden inmeden yağmurların yağmaya başladığı ve mübarek sakalından yağmur damlacıklarının yere düştükleri görüldü. Bunun üzerine orada bulunan sahabelerden bazıları, Rasûlullah'm amcası Ebu Talib'in kendisi hakkında söylemiş olduğu şu şiirim hatırladılar:
"Beyaz yüzlü ve beyaz tenlidir. Onun yüzü suyu hürmetine yağmur yağdırılması istenir.
Yetimlerin velisi, dulların da sığınağıdır. Haşimîlerden helak olanlar ona sığınırlar. Onlar onun yanında lütuf ve nimet içredirler."
Peygamber (s.a.v.), kuraklık ve susuzluk sebebiyle birçok yerde yağmur duasına gitmiş, Rabbinden yağmur dilemiş, bu duasına ve dileğine -ne fazla ne eksik- tam su ihtiyacı kadar icabet edilmiştir. Bu da çok kuvvetli bir mucizedir. Ayrıca onun istediği su, rahmet ve nimet suyu idi. Hz. Nuh'a verilen su ise Tufan suyu, gazab ve azab suyu idi.
Ömer b. Hattab da yağmur duasına giderken Hz. Abbas'ı götürür, onun yüzü suyu hürmetine yağmur yağdırılmasını Allah'tan diler ve bu dileği yerine getirilir, yağmur yağardı. Aynı şekilde birçok zamanlarda ve yerlerde Müslümanlar yağmur duasına giderler, bu dualarına icabet edilir. Yağmur yağar, ama başkalarının bu dilekleri çoğu kez karşılanmaz, yağmur yağmaz. Hamd Allah'adır.
Ebu Nuaym dedi ki: Hz. Nuh, kavmi arasında 950 sene kaldı. Bu süre zarfında ona iman eden kadın ve erkeklerin toplam sayısı onunla birlikte gemiye binenlerdi ki, bunlar da yüz kişiden daha az idiler. Oysa on senelik bir süre zarfında Peygamberimiz'e doğuda ve batıda birçok insanlar iman etmişlerdi. Zorbalar ve hükümdarlar, ona boyun eğmişlerdi. Kisra ve Kayser gibilerin hakimiyetleri sona ermiş, Necaşi ve diğer bazı emirler, Allah'ın dinine rağbet ederek Müslüman olmuşlardı. Kendişine iman etmeyen bazı büyük hükümdarlar ise cizye vermeyi kabullenmişler, boyun büküp bu cizyeyi kendi elleriyle ödemişlerdi. Mesela, Necranhlar, Hecerliler, Eyleliler, Dûme hükümdarları boyun büküp teslimiyetlerini arzetmişlerdi. Çünkü Cenâb-ı Allah, peygamberini te-yid etmişti. Bir aylık mesafede bile düşmanları, onun adını duyunca korkarlardı. Fetihler yaptı, insanlar Allah'ın dinine akın akın, bölük bölük girdiler. Nitekim Nasr sûresinde yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Ey Muhammedi Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların, Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce Rabbini överek teşbih et."(en-Nasr, 1-3.)

Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman Cenâb-ı Allah, Medine'yi, Hayber'i, Mekke'yi, Yemen'in birçok yerlerini, Hadramut'u fetih yoluyla onun hakimiyetine vermişti. Vefat ettiği zaman 100.000'-den fazla sahabesi vardı. Mübarek ömrünün sonunda diğer ülkelerin hükümdarlarına mektuplar yazarak onları Allah'a imana davet etmişti. Kimi onun bu davetine icabet etmiş, kimi işi geçiştirerek kendini kurtarmaya çalışmış, kimi de gururlanıp büyüklük taslamış ve kayba uğramıştı.
Nitekim Kisra b. Hürmüz, Rasûlullah'ın bu davetine karşı gelip taşkınlık ederek büyüklük taslamıştı. Nihayet onun hükümdarlığı paramparça olmuş, orduları darmadağın olmuştu. Rasûlullah'tan sonra gelen halifeleri de fetihler yapmışlardı. Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali yeryüzünün doğuları ile batılarına, batı denizinden doğu denizine kadar fetihleri yaymışlardı. Rasûlullah (s.a.v.) da bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştu:
"Yeryüzü benim için dürüldü. Onun doğularını ve batılarını gördüm. Ümmetimin hakimiyeti, yerin benim için dürülen mmtıklarına kadar uzanacaktır."
Bir başka hadis-i şerifinde de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Kayser ölünce, ondan sonra başka bir kayser gelmeyecektir. Kisra ölünce, ondan sonra başka bir kisra gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, siz bu ikisinin hazinelerini Allah yolunda sarfedeceksiniz."
Bu hadislerde haber verilen müjdeler tastamam gerçekleşmiştir, islâm hakimiyeti, Kayser'in hüküm sürdüğü yerlere kadar uzanmıştı. Sadece Kostantiniyye, Müslümanların eline geçmemişti. Ayrıca Müslümanlar, Kisra'nm hakimiyetinde olan yerleri ve doğu illeri ile batı illerinin en uç noktasına kadar olan yerleri de ellerine geçirmişlerdi. Hz. Osman'ın, hicri otuzaltmcı senede öldürülmesine kadar Müslümanlar fetihlerini devam ettirmişlerdi.
Yeryüzündeki herkes, Hz. Nuh'un bedduası sebebiyle umumi aza-
ba maruz kalmıştı. Hz. Nuh, onların küfür, günah ve sapıklıkta devam ettiklerini görünce, Allah'ın dini ve risaleti için gazaplanarak beddua etmiş, Allah da onun bu bedduasına icabet etmişti. Nuh peygamber öfkelendiği için Allah da kafirlere gazaplanmış, bu sebeple onlardan intikam almıştı. Aynı şekilde yeryüzünün bütün insanları, Rasûlullah (s.a.v.)'m risalet ve davetinin bereketine nail olmuşlardı. İnsanlardan iman edenler iman etmiş, kafirlere karşı ise hüccetler dimdik ayakta durmuştu. Nitekim bir ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah, rasûlüne hitaben şöyle buyurmuştur:
"Ey Muhammedi Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (el-Enbiyâ, 107.)
Peygamber (s.a.v.) de bir hadisinde şöyle buyurmuştur:
"Ben kendisiyle hidayet olunan bir rahmetim."
"Ey Muhammedi Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." ayet-i kerimesiyle ilgili olarak İbn Abbas şöyle demiştir:
"Allah'a ve peygamberlerine iman edenler için dünya ve ahirette rahmet tamam olmuştur. Allah'a ve peygamberlerine iman etmeyen kimseler ise, önceki ümmetlere isabet eden azab, fitne, iftira ve yere batma gibi acil azapları hak eden kimseler zümresine dahil edilmişlerdir.
Bir başka ayet-i kerimede de Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın verdiği nimeti nankörlükle karşılayanları ve milletlerini helak olacakları yere, yaslanacakları Cehennem'e götürenleri görmüyor mUSUn?"(ibrahim, 28.)
Bu ayet-i kerime ile ilgili olarak İbn Abbas dedi ki: "Bu ayette sözü edilen nimetten kasıt, Muhammed (s.a.v.)'dir. Allah'ın nimetini küfürle değiştirenler ise, Kureyş kafirleridir ve Rasûlullah'ı yalanlayan diğer insanlardır."
Başka bir ayet-i kerimede de Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmuştur:
"Hangi topluluk onu inkar ederse yeri ateştir. "(Hü d, 17.)
Ebu Nuaym dedi ki:
"Eğer Cenâb-ı Allah'ın, Nuh peygamberi şükredici bir kul olarak kendi güzel isimlerinden biriyle adlandırmış olduğu söylenecek olursa, biz de deriz ki: Cenâb-ı Allah, Muhammed'i de kendi güzel isimlerinden ikisiyle adlandırmıştır: "Mü'minlere karşı şefkatli ve merhametlidir."
Cenâb-ı Allah, peygamberlere adlarıyla hitap etmiştir. Ey Nuh, ey İbrahim, ey Musa, ey Davud, ey Yahya, ey İsa, ey Meryen oğlu gibi. Muhammed (s.a.v.)'e de unvanı ile hitap etmiştir. Şöyle ki: Ey rasul, ey peygamber, ey bürünen, ey örtünen gibi. Bu unvanlar da şeref sıfatı olup künye yerine geçerler. Müşrikler, kendi peygamberlerini delilik ve beyinsizlikle itham ettikleri zaman peygamberlerin her biri kendi adına onlara cevap vermişlerdi. Mesela Nuh peygamber, onlara şu cevabı vermişti:
"Ey milletim! Ben beyinsiz değil, âlemlerin Rabbinin peygamberiyim. "(el-A'râf, 67.)
Hud (a.s.) da kavmine böyle cevap vermişti.
Firavun, Hz. Musa'ya: "Ey Musa! Ben seni büyülenmiş sanıyorum." deyince Hz. Musa, ona şu cevabı vermişti: "And olsun ki bunları göklerin ve yerin Rabbinin açık belgeler olarak indirdiğini biliyorsun. Ey Firavun! Doğrusu senin mahvolacağını sanıyorum."
Muhammed (s.a.v.)'e gelince, kavminin ithamları karşısında onun mübarek zatı adına Cenâb-ı Allah, onlara cevap vermeyi üstlenmişti. Nitekim ayet-i kerimede şöyle buyuruluyor:
"Onlar: "Ey kendisine kitap indirilen kimse! Sen mutlaka delisin. Doğrulardan isen melekleri bize getirsene." dediler." (ei-Hicr, 6-7.)
Kavminin böyle demesine karşı Cenâb-ı Allah, onlara şu cevabı verdi:
"Biz melekleri, gerektiği zaman indiririz. O takdirde de ceza görecekler asla geri bırakılmazlar."

Başka ayet-i kerimelerde de yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Kur'an, Öncekilerin masallarıdır. Başkalarına yazdırıp sabah akşam kendisine okunmaktadır." dediler."
"Ey Muhammed! De ki: "Onu, göklerin ve yerin sırrını bilen indirmiştir. Şüphesiz O, bağışlayandır, merhamet edendir."(el-Purkân, 5-6.)
"Yoksa senin için şöyle mi derler: "Şairdir, zamanın onun aleyhine dönmesini gözlüyoruz." De ki: "Gözleyin, doğrusu ben de sizinle beraber gözlemekteyim." (et-Tûr, 30-31.)
"O, şair sözü değildir; ne az inanıyorsunuz! Kahin sözü de değildir; ne az düşünüyorsunuz! Kur'ân, âlemlerin Rabbinden indirilmedir."(ei-Hâkka, 41-43.)
"Doğrusu inkar edenler, Kur'an'ı dinlediklerinde nerdeyse seni gözleriyle yıkıp devireceklerdi. "O delidir." diyorlardı. Oysa Kur'ân, âlemler için bir öğütten başka birşey değildir."(Nün, 51-52.)
"And olsun ki: "Muhammed'e elbette bir insan öğretiyor." dediklerini biliyoruz. Kasdettikleri kimsenin dili yabancıdır, Kur'ân ise fasih Arapçadır."(en-Nahl, 103.) [11]

Hud Peygambere Verilen Mucizeler

Ebu Nuaym, mealen şöyle demiştir: Doğrusu yüce Allah, Hud peygamberin kavmini kısır bir rüzgarla helak etti. O rüzgar gazab rüzgarıydı. Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'e Hendek savaşında sabâ rüz-ganyla yardım etti. Nitekim Cenâb-ı Allah bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:
"Ey inananlar! Allah'ın size olan nimetini anın, üzerinize ordular gelmişti. Biz de onların üzerine rüzgar ve göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah yaptıklarınızı görüyordu."(el-Ahzâb, 9.)
Ebu Nuaym, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hendek savaşı gününde güney rüzgarı, poyraza dedi ki: Haydi gidelim de Allah'ın Rasûlü Muhammed (s.a.v.)'e yardım edelim."
Poyraz da güney rüzgarına dedi ki: "Doğrusu kara taşlıklı Medine, geceleyin görülmez."
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Müslümanların savaştıkları yere sabâ rüzgarım gönderdi. Buna, şu ayette de işaret edilmektedir: "Biz de onların üzerine rüzgar ve göremediğiniz ordular göndermiştik."
Buna önceki sayfalarda geçen hadis de şahadet etmektedir: "Bana sabâ rüzgarıyla yardım edildi. Ad kavmi ise debür (batı) rüzgarıyla helak edildi." [12]

Salih Peygambere Verilen Mucize

Ebu Nuaym dedi ki: Eğer denilse ki: Cenâb-ı Allah, Salih peygambere kayadan bir deve çıkardı ve bunu, onun için bir mucize olarak yarattı. Kavmine karşı delil kıldı. Deveye bir gün su verilmesini, kavmine de belirli günlerde su verilmesini emretti. Buna ne dersiniz?
Buna cevaben deriz ki: Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'e de bunun gibi, hatta bundan daha tesirli bir mucize verdi. Zira Salih peygamberin devesi, onunla konuşmadı ve onun peygamberliğine de şahadet etmedi. Oysa bir deve, Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğine şahadet etti ve sahibinden çektiği eziyetleri şikayet etti. Onların kendisini aç bıraktıklarını ve kesmek istediklerini söyledi. Ayrıca bir ceylan da gelip Peygamber Efendimizin risaletini kabul edip şahadet getirdi. Bir keler de aynı şekilde onun risaletine şahadet etti. Kendisinin de bir hadis-i şerifte buyurduğu gibi risaletle görevlendirilmesinden önce bir taşın kendisine selam verdiği bilinen bir gerçektir. Ağaçlar, taşlar ve ovalar, bi-setten önce ona selam verirlerdi. [13]

İbrahim Halîlullah'a Verilen Mucizeler

Şeyhimiz Allâme Ebu'l-Mealî b. Zemlekânî dedi ki: "ibrahim peygamber için ateş söndü. Ama Peygamberimiz (s.a.v.) için de doğumu esnasında yani peygamber oluşundan kırk sene önce Mecusiîerin ateşi söndü. Nemrud'un ateşi, İbrahim peygamberle doğrudan temasta olduğu esnada söndü. Oysa Peygamberimiz (s.a.v.) ile Mecusiîerin ateşi arasında birkaç aylık mesafe var iken ateş sönmüştü. Bu ümmetten bazıları ateşe atılmış, ama Peygamber (s.a.v.)'in be-reketiyle ateşten etkilenmemişlerdi. Bunlardan biri Ebu Müslim el-Holanî'dir. Esved b. Kays el-Ansî, Yemen'de iken Ebu Müslim el-Ho-lanî'ye haber göndererek ona şöyle sormuştu:
- Sen, Muhammed'in Allah Rasûlü olduğuna şahadet ediyor musun?
- Evet.
- Benim de Allah Rasûlü olduğuma şahadet ediyor musun?
- İşitmedim.
Esved b. Kays, sorusunu tekrarladı. Ancak Ebu Müslim:

- İşitmedim, diyerek cevabını tekrarladı. Bunun üzerine Esved b. Kays, büyük bir ateş yakılmasını emretti. Yakılan ve alevleri göklere yükselen ateşe Ebu Müslim'in atılmasını emretti. Ama Ebu Müslim, içine atıldığı ateşten zarar görmedi. Bunun üzerine Esved'e:
- Eğer bu adamı kendi ülkende bırakırsan ülkendeki insanları sana karşı kışkırbr ve düzenini bozar, dediler. O da Ebu Müslim'in oradan göç etmesini emretti. Ebu Müslim, kalkıp Medine'ye geldi. Rasûlullah (s.a.v.) vefat etmişti. Ebu Bekir halife olmuştu. Gidip mescidin direklerinden birinin yanında namaz kıldı. Hz. Ömer, onu gördü:
- Bu adam nereden geliyor? diye sorunca, Yemen'den geldiğini söyledi. Bunun üzerine Ömer, ona şöyle bir soru sordu:
- Ateşe atılıp yakılan ama ateşten zarar görmeyen adamımıza Allah ne yaptı?
Ebu Müslim cevap verdi:
- O, Abdullah b. Eyyüb'tür.
- Allah aşkına söyle, yoksa o sen misin?
- Evet benim.
Bunun üzerine Hz. Ömer gözlerini öptü, onu alıp Ebu Bekir'in yanına götürdü ve kendisiyle Ebu Bekir'in arasına oturttu ve şöyle dedi:
- Cenâb-ı Allah'ın, İbrahim peygambere yaptığını Muhammed Ümmetinden birine de yaptığını bana göstermeden beni vefat ettirmediği için Allah'a hamd ediyorum."
Hafiz Ebu Kasım b. Asakir, Şurahil b. Müslim el-Holanî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Esved b. Kays b. Zilhimar el-Ansî, Yemen'de peygamberliğini ilan etti. Ebu Müslim el-Holanf ye haber gönderip onu yanma getirtti. Ebu Müslim onun yanma varınca, Esved ona şöyle bir soru sordu:
- Benim, Allah rasûlü olduğuma şahadet eder misin?
- Ben böyle birşey işitmedim.
- Sen, Muhammed'in Allah Rasûlü olduğuna şahadet eder misin?
- Evet.
- Benim, Allah Rasûlü olduğuma şahadet eder misin?
- Ben böyle birşey işitmedim.
- Muhammed'in Allah Rasûlü olduğuna şahadet eder misin?
- Evet.
Esved, bu sorusunu defalarca tekrarladı, aynı cevabı almış olmalı ki, büyük bir ateş yakılmasını emretti. Yakılan ateşin içine Ebu Müslim'i attı, ama ateş, Ebu Müslim'e zarar vermedi.
Bunun üzerine Esved'e:
- Bunu yanından uzaklaştır. Yoksa tebeayı sana karşı ayaklandırır, dediler. O da Ebu Müslim'in oradan göç etmesini emretti. Ebu Müslim de kalkıp Medine'ye geldi. Rasûlullah (s.a.v.) vefat etmiş, Ebu Bekir halife olmuştu. Bineğini mescidin kapısı önünde çöktürdü, sonra mescide girdi. Bir direğin yanma gidip orada namaz kılmaya başladı. Hattab oğlu Ömer, onu gördü, yanma geldi ve:
- Sen kimsin? diye sordu. O da Yemenli olduğunu söyleyince Ömer, ona şu soruyu sordu:
- Yalancı peygamber Esved'in ateşte yaktığı adama ne oldu?
- O, Abdullah b. Eyyüb'tür.
- Allah aşkına söyle, yoksa o sen misin?
- Evet benim.
Böyle demesi üzerine Hz. Ömer, onu kucakladı. Sonra alıp Hz. Ebu Bekir'in yanma götürdü. Kendisiyle Ebu Bekir'in arasın oturttu ve şöyle dedi:
- İbrahim Halilürrahman'a yaptığı ikramı, Muhammed ümmetinden birine de yaptığını bana göstermeden beni vefat ettirmeyen Allah'a hamd olsun."
İsmail b. Ayyaş dedi ki: "Yemen'in Holan kentinden bize imdada gelen takviye kuvvetlerindeki bir adamla görüştüm. Bunlar kendi aralarında birbirleriyle şakalaşır ve Holanlılar, Anshlara şöyle derlermiş: Yalancı adamınız Esved, bizim adamımız Ebu Müslim'i ateşe attı, ama ateş ona zarar vermedi."
Hafiz tbn Asakir, Ebu Büşr Cafer b. Ebu Vahşiye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Adamın biri Müslüman oldu. Kavmi onu tekrar küfre döndürmek istedi. Fakat o küfre dönmeyince, onu ateşe attılar. Ateş onu yakmadı. Sadece bir parmağının ucu yandı. Abdest alırken suyu oraya ulaştıra-mıyordu. Hz. Ebu Bekir'in yanma geldi. Hz. Ebu Bekir ona:
- Benim için mağfiret dile, dedi. O:
- Sen buna daha layıksın, deyince Hz. Ebu Bekir dedi ki:
- Hayır, senin mağfiret dilemen daha uygun olur. Çünkü sen ateşe atıldın ve ateş seni yakmadı.
Bunun üzerine adam, Hz. Ebu Bekir için mağfiret diledi. Sonra çıkıp Şam'a gitti. Onu ibrahim (a.s.) diye adlandırıyorlardı. Bu adam Ebu Müslim el-Holanî'dir. Bu fazlalığıyla birlikte bu rivayet, tastamam tahakkuk etmiştir. Ebu Müslim, bu yüksek mertebeye, tertemiz ve mukaddes olan Muhammedi şeriata uymasının bereketiyle ulaşmıştı. Nitekim şefaat hadisinde de şöyle

buyurulmaktadır:
"Cenâb-ı Allah, secde yerlerini yemesini ateşe haram kılmıştır." Ebu Müslim, Şam'ın batısındaki Darıya mahallesine yerleşmişti. Şam'daki camiye, sabah namazlarına ilk önce o gelirdi. Ondan önce kimse camiye gelmezdi. O, Rum illerine gazaya giderdi. Birçok harika halleri ve kerametleri vardı. Mezarı Dariya'da meşhur bir ziyaretgah-tır. Kuvvetli görüşe göre, orası mezarı değil makamıdır. Çünkü Hafiz Ibn Asakir, onun Muaviye'riin halifeliği döneminde Rum illerinde vefat etmiş olduğuna dair ileri sürülen görüşü tercih etmiştir. Bazılarına göre o, Yezid'in idaresi döneminde hicretin altmışıncı senesinden sonra vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Birkaç yoldan gelen rivayette de anlatıldığına göre Ahmed b. Ebu'l-Havarî, üstadı Ebu Süleyman'ın yanma gitmişti. Üstadından birşeyler öğrenecekti. Fakat gördü ki, tandırda ateş yakılmış. Üstadın aile efradı da orada toplanmışlar. Üstadın kendilerine vereceği emri bekliyorlar. Aile efradı, onu çevrelemiş vaziyette iken üstadı halkla konuşuyordu. Ondan birşeyler öğrenmek istediğini söyleyince üstadı, halkla meşgul olmaya devam etti. Ona aldırış etmedi. Sonra dönüp kendisine birşeyler öğretmek isteyince de bu defa Ahmed b. Ebu'l-Havarî ona iltifat etmedi. Daha sonra çevresindeki adamlarla birlikte ona birşeyler Öğretmeye
başladı ve ona:
- Git şu tandırın içinde otur, dedi.
Ahmed b. Ebu'l-Havarî de tandıra gidip cayır cayır yanmakta olan ateşin içine oturdu. Ama ateş ona serin ve selamet oldu. Tandırda oturmaya devam etti. Nihayet üstadı Ebu Süleyman, cemaatle yaptığı ko-" nuşmaya ara verdi ve Ahmed'in tandırda oturmakta olduğunun farkına vardı. Çevresindeki adamlara şöyle dedi:
- Kalkın, Ahmed b. Ebu'l-Havarf nin yanma gidelim. Öyle sanıyorum ki o, kendisine verdiğim emre uyarak gidip tandırda oturmuş.
Gittiler, Ahmed'i tandırın içinde oturmuş vaziyyette buldular. Üstadı Şeyh Ebu Süleyman elini uzatıp Anmed'i tandırdan çıkardı. Allah'ın rahmeti ikisinin üzerine olsun. Allah ikisinden de razı olsun.
Şeyhimiz Ebu'l-Mealî dedi ki: İbrahim peygamberin mancınıktan atılmasına gelince diyeceğimiz şudur ki: Böyle bir hadise Müseyleme-tü'1-Kezzab vak'asıyla ilgili Bera b. Malik'in hadisinde de anlatılmıştır. Müseylemetü'l-Kezzab'ın adamları bir bahçeye girmiş, oraya sığınmış ve kapıyı üzerlerine kilitlemişlerdi. Bera b. Malik de dedi ki:
- Beni hurma lifinden yapılmış bir hasırın içine koyun ve mızrakların ucuna yerleştirin. Sonra da beni kapının üst tarafından bahçenin
içine atın.
Bera'nın dediğini yaptılar. Onu mızrakların ucuna takarak bahçenin içine firlattılar, o da gidip bahçenin içine düştü. Kalktı, müşiklerle savaştı ve Müseylemetü'l-Kezzab'ı öldürdü.
Ben derim ki: Bu hadise, Hz. Ebu Bekir es-Sıddık'm hilafeti döneminde cereyan etmiştir. O, Müseylemetü'l-Kezzab ve Ber Halife kabilesiyle savaşması için Halid b. Velid'i 10.000 küsur askerden teşekkül eden bir ordunun başında gönderdi. Müseyleme taraftarları ise 100.000 civarında veya daha fazla idiler. îki taraf karşı karşıya gelince, Arabile-rin çoğu kaçmaya başladı. Muhacirlerle Ensâr:
- Kurtar bizi ey Halid, dediler. Halid de onları Arabilerden ayıkladı. Muhacirlerle Ensâr 2500 kişiye yakın idiler. Kuvvetli bir hamle yaptılar. Karşılarındaki düşman, ardını dönüp kaçmaya başladı. Müslümanlar:
- Ey Bakara sûresinin ashabı! Bugün büyü bozuldu! dediler. Allah'ın izniyle onları yenilgiye uğrattılar. Onları oradaki bir bahçeye sığınmak mecburiyetinde bıraktılar. O bahçeye, ölüm bahçesi denir. Müseyleme ve taraftarları bahçeye sığındılar. Müslümanlar, onları orada kuşatma altına aldılar. Enes b. Malik'in ağabeyi olan Bera b. Malik, kendini bir hasırın içine koydurup mızrakların ucuna bağlatarak mancınık şeklinde surların üzerinden bahçenin içine attırdı. Bahçenin içine düşünce, süratle kalkıp düşmanın üzerine saldırdı. Yalnız başına onlarla savaşmaya başladı. Nihayet bahçeyi fethetti. Kapıyı açma imkanını buldu. Müslümanlar da tekbir getirerek içeri girdiler, Müseyleme'nin kasrına vardılar. O, kasrın dışında duvarın yanında mor renkli bir deve gibi durmaktaydı, ilk olarak ona Vahşî b. Harb el-Esved (Hz. Ham-za'nm katili) ile Ebu Dücane Simak b. Hareşe el-Ensârî saldırdı. Şeyhimiz Ebu'l-Mealî b. Zemlekânî, Ebu Dücane'nin nesebinden gelmektedir. İkisi birlikte saldırdıkları halde önce Vahşî mızrağını ona sapladı. Sonra Ebu Dücane gelip bir kılıç darbesiyle onu öldürdü, ama köşkün üzerinden bir cariye:
- Vah benim emirime! Onu siyahı bir köle öldürdü! diye ünlemeye başladı.
Anlatıldığına göre, öldürüldüğü gün Müseyleme 140 yaşındaymış. Allah ona lanet etsin. Ömrü uzun olup ta ameli kötü olan kimseyi Allah rezil etsin. Şeyhimizin, İbrahim peygamberle ilgili olarak anlattıkları bundan ibarettir.
Hafiz Ebu Nuaym'a gelince, o bu hususta şöyle demiştir: "Eğer denilse ki:
- İbrahim (a.s.), peygamberlik rütbesinin yanında dostluk unvanıyla da özel bir konuma sokulmuştur.
Buna cevaben deriz ki: Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'i hem dost hem de sevgili kabul etmiştir. Sevgili, dosttan daha latif ve güzeldir."
Hafiz Ebu Nuaym, böyle dedikten sonra Abdullah b. Mesud (r.a.)'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Eğer ben bir dost edinseydim, Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama sizin arkadaşınız (yani Rasûlullah) Allah'ın dostudur."

Müslim, Abdullah b. Mesud'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Eğer ben bir dost edinseydim, mutlaka Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama o, benim kardeşim ve arkadaşımdır. Allah da sizin arkadaşınızı (yani Rasûlullah'ı) dost edinmiştir."
Ebu Nuaym, Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ben Peygamberiniz (s.a.v.)'in yanında iken şöyle buyurduğunu işittim: Her peygamberin, ümmetinden mutlaka bir dostu vardır. Benim dostum da Ebu Bekir'dir. Doğrusu Allah, sizin arkadaşınızı (yani Rasûlullah'ı) dost edinmiştir." Bu hadisin senedi zayıftır.
Muhammed b. Aclan, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Her peygamberin bir dostu vardır. Benim dostum da Ebu Bekir b. Ebu Kuhafe'dir. Arkadaşınızın (yani Rasûlullah'm) dostu ise Rahman'dır."
Abdülvehhab b. Dahhak, Amr b. As'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu yüce Allah, ibrahim'i dost edindiği gibi beni de dost edinmiştir. Benimle İbrahim'in makamı Cennet'te karşı karşıyadır. Abbas da aramızdadır. Mü'min (yani Abbas), iki dostun arasında olacaktır."
Müslim, «Sahih» adlı eserinde, Cündüb b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Vefatından beş gün önce Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim:
"Aranızda birinizi dost edinmekten Allah'a sığınırım, çünkü Allah, İbrahim'i dost edindiği gibi beni de dost edinmiştir. Eğer ümmetimden birini dost edinseydim, mutlaka Ebu Bekir'i dost edinirdim. Dikkat edin, sizden öncekiler peygamberlerinin ve salih kişilerinin mezarlarını mescid edinirlerdi. Sakın siz mezarları mescid edinmeyin. Ben sizi bundan men ediyorum."
Hz. Peygamber'in Hüseyin'i dost edinmesi konusuna gelince, Ebu Nuaym bunun senedini görmemiştir.
Hişam b. Ammar, «el-Meb'as» adlı kitabında Yahya b. Hamza kanalı ile Urve b. Rüveym el-Lahmf den şöyle rivayet etmiştir:
"Allah, beni mezkur ecelime yaklaştırdı ve beni yakınına almak için vefat ettirecek ve beni can çekiştirmek üzere yatağıma yatıracaktır. Biz sonuncularız. Ama kıyamette önde olacağız. Ben bir söz söyleyeceğim ama bununla övünmüyorum: İbrahim, Allah'ın dostudur. Musa, Allah'ın seçkin kuludur. Ben ise, Allah'ın sevgilisiyim ve kıyamet gününde Adem oğullarının efendisiyim. Elimde Livau'1-Hamd bulunacaktır. Allah, sizin için bana üç hususta teminat vermiştir: Sizi kıtlık ile helak etmeyecektir. Sizi düşmanlarınızın eline bırakmayacak, onlar da sizi istedikleri gibi yok edemeyeceklerdir. Sapıklıkta da asla bir araya gelmeyeceksiniz."
Fakih Ebu Muhammed Abdullah b. Hamid, dostluk (hillet) makamı üzerinde uzun uzadıya konuşmuş ve neticede şöyle demiştir:
"Anlatıldığına göre dost (halil), kendi arzu ve korkusu ile Rabbine ibadet eden kimsedir. Çünkü bir ayet-i kerimede Allah'ın dostu İbrahim hakkında şöyle denilmiştir: "Doğrusu İbrahim, çok içli ve yumuşak huyluydu." (et-Tevbe, 114.)
İbrahim peygamber, çok ah vah ettiğinden kendisi hakkında böyle denmiştir. Sevgiliye (habibe) gelince o, görerek ve severek Rabbine ibadet eden kimsedir. Anlatıldığına göre dost, dostundan bağış bekleyendir. Sevgili ise sevgilisine kavuşmayı bekleyendir. Dost, dostuna ancak bir aracı ile ulaşabilen kimsedir. Bir ayet-i kerimede, bu hususta şöyle buyurulmaktadır:
"Yakinen bilenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin hükümranlığını şöylece gösteriyorduk." (el-En'âm, 75.)
Sevgili ise, sevgilisine vasıtasız ve aracısız ulaşan kimsedir. Bu hususta bir ayet-i kerimede şöyle buyurulmaktadır: "Araları iki yay aralığı kadar, belki daha da yakın oldu." (en-Necm, 9.)
Dost, yani Hz. İbrahim, Rabbi hakkında şöyle dedi:
"Ahiret gününde yanılmalarımı bana bağışlamasını umduğum O'dur." {eş-Şuarâ, 82.)
Cenâb-ı Allah, sevgili Muhammed (s.a.v.)'e şöyle demiştir: "Senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlar." (ei-Fetih, 2.)
Dost, yani İbrahim (a.s.), Rabbine şöyle demişti: "İnsanların diriltileceği gün, beni rezil etme." (eş-Şuarâ, 87.)
Cenâb-ı Allah, Peygamber (s.a.v.) için şöyle buyurmuştur: "Allah'ın peygamberini ve onunla beraber olan mü'minleri utandırmayacağı o gün." (et-Tahrîm, 8.) Dost, yani İbrahim (a.s.), ateşe atıldığı zaman şöyle demişti: "Allah bize yeter. O, ne güzel Vekil'dir." (Âl-i Imrân, 173.)
Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'e hitaben şöyle buyurmuştu:
MEy Peygamber! Allah'ın yardımı sana ve sana uyan mü'minlere yeter." (ei-Enfâi, 64.) Dost, yani İbrahim (a.s.) şöyle demişti
"Doğrusu ben, Rabbim uğrunda sizi bırakıp gidiyorum; O beni doğru yola eriştirir." (es-
Sâffât, 99.)
Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'e şöyle demişti: "Seni şaşırmış bulup, doğru yola eriştirmedi mi?" (ed-Duhâ, 7.) Dost, yani İbrahim (a.s.) Rabbine şöyle dua etmişti: "Beni ve oğullarımı, putlara tapmaktan uzak tut." (Ibrâhîm, 35.)
Cenâb-ı Allah, sevgilisi Muhammed (s.a.v.) için şöyle demişti: "Ey Peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah, sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister." (el-Ahzâb, 33.) Dost, yani İbrahim (a.s.) Rabbine şöyle dua etmişti: "Beni Nime Cennet'ine vâris olanlardan kıl." (eş-Şuarâ, 85.) Cenâb-ı Allah, sevgilisi Muhammed (s.a.v.)'e: "Doğrusu biz sana Kevser' vermişizdir." demiştir.
Fakih Ebu Muhammed Abdullah b. Hamid, dostluk (hillet) maka-mıyla ilgili birçok şeyler daha anlatmıştır,
«Sahih-i Müslim»de Übey b. Ka'b'dan rivayet edilen bir hadiste, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Kıyamet gününde ben öyle bir makamda duracağım ki, babalan İbrahim Halil de dahil olmak üzere bütün yaratıklar bana imrenecektir." Bu da gösteriyor ki, Peygamber (s.a.v.)'in habiblik (sevgililik) makamı, İbrahim peygamber'in halillik (dostluk)

makamından daha üstündür. Çünkü ahirette Peygamber Efendimiz'in habiblik makamına ihtiyaç duyulacaktır ve yine bu hadis gösteriyor ki; İbrahim peygamber, Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra yaratıkların en üstün şahsiyetidir. Eğer İbrahim peygamberden daha üstün bir kimse olsaydı, Peygamber Efendimiz onun adını da anardı.
Ebu Nuaym dedi ki: İbrahim peygamberin Nemrud'a karşı üç perdeyle korunmuş olduğu ileri sürülecek olursa, buna cevaben biz de deriz ki: Aynı şekilde Muhammed (s.a.v.) de kendisine kötülük yapmak isteyen kimselere karşı beş perdeyle korundu. Onunla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Önlerine ve arkalarına sed çekmişizdir. Gözlerini perdelediğimizden artık göremezler," (Yâsîn, 9.) Bu ayette, üç perdeden bahsediliyor. Sonra başka bir ayette Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:
"Ey Muhammed! Kur'ân okuduğun zaman seninle ahirete inanmayan kimseler arasına görünmeyen bir perde çekeriz." (el-Isrâ 45.)
Diğer bir ayette de şöyle buyurulmaktadır: "Boyunlarına, çenelerine kadar varan demir halkalar geçirmişizdir. Bunun için başlan yukan kalkıktır." (Yâsîn, 8.)
Böylece Peygamber (s.a.v.) Efendimiz ile kendisine kötülük yapmak isteyen kimseler arasına çekilmiş olan perdelerin sayısı beşi bulmaktadır. Fakih Ebu Muhammed b. Hamid de böyle demiştir, ama bu iki zattan hangisi bu bilgileri diğerinden almıştır, bunu bilemiyorum. Doğrusunu Allah bilir. Ama Fakih Ebu Muhammed Abdullah b. Ha-mid'in bu söyledikleri garib şeylerdir. Onun, İbrahim peygamber için bahsettiği perdelerin mahiyetinin ne olduğunu bilemiyorum. Bu perdeler olsaydı, Cenâb-ı Allah onu ateşe nasıl attırırdı? Allah, onu ateşten kurtardı. Ama bu ayetleri, delil olarak ileri sürdüğü perdelere gelince denilmiştir ki: Bu perdelerin hepsi de maddi değil manevidirler. Yani İbrahim peygamberin ve Rasûlullah'm muhatapları ile kendileri arasında bulunan perdeler, bu peygamberlerden onlara ulaştırılmak istenen hakkı perdelemiştir. Bu sebeple hak, o kafirlere ulaşmamış, kalplerine geçmemiştir. Nitekim bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Ey Muhammedi Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır, kulaklarımızda ağırlık, bizimle senin aranda anlaşmamıza engel vardır, istediğini yap, biz de yapacağız." derler." (Fussiiet, 5.)
Bu ayet ve sözü edilen perdeler hakkında tefsirimizde ayrıntılı açıklamalar yaptık. Tefsirimizde ve "Siret" adlı eserimizde de anlattığımız gibi Ebu Leheb'in karısı Ümmü Cemil, kendisini ve kocasım yeren, ikisinin de birlikte Cehennem'e gireceklerini kayba uğrayacaklarını bildiren sûrenin nüzulünden sonra büyük bir taş almış, vurmak için Peygamber Efendimiz'e giderken Ebu Bekir'in yanına varmış, Ebu Bekir'in Peygamber Efendimiz'in yanında oturmakta olduğunu görmüş, ama Peygamber Efendimizi (Allah'ın hikmeti gereğince) görememiş ve Ebu Bekir'e şöyle sormuştu:
- Arkadaşın nerede?
- Onunla ne işin var?
- O beni hicvetti.
- Hayır, seni hicvetmedi.
- Allah'a yemin ederim ki, eğer onu görürsem şu taşla onu vuracağım.
Böyle dedikten sonra: "Yerilmiş olarak bize geldi. Onun dini bizi terk etti." diyerek geri döndü.
Peygamber Efendimiz'i secde halindeyken ayağıyla başına basıp ezmek isteyen Ebu Cehil'e karşı da manevi bir engel çıkmış onunla Peygamber Efendimiz arasına bir perde gerilmişti. Peygamber Efendimiz'e hücum etmek isteyince Ebu Cehil ateşten bir mezar görmüş, dehşet verici bir manzarayla karşılaşmış, arada5 meleklerin kanatlarını görmüştü. Elini yüzüne siper ederek gerisin gferi dönmüştü. Kureyşliler, bu halini görünce ona:
- Yazıklar olsun sana, neyin var? diye sormuşlar. O da gördüğü manzarayı onlara anlatmıştı. Peygamber (s.a.v.) Efendimiz de: "Eğer Ebu Cehil bana yaklaşsaydı, melekler onun uzuvlarım birer birer koparıp götüreceklerdi." demişti.
Rasûlullah (s.a.v.), hicret gecesinde evinden çıkarken müşrikler onun yolunu bekliyorlardı. Onu gözetliyorlardı. Evinden dışarı çıkmaması için kapısına bekçiler göndermişlerdi. Çıktığı takdirde, onu öldüreceklerdi. Ama PeygamberrHz. Ali'ye emir vermiş, Hz. Ali de gelip onun boş yatağında yatmıştı. Hz. Peygamber evden çıkarken, müşrikler evin kapısı önünde oturmaktaydılar. Her birinin başına toprak savurdu ve: "Yüzler çirkin olsun!" dedi. Hiçbiri onu göremedi. Nihayet Ebu Bekir es-Sıddık ile birlikte Sevr mağarasına ulaştı. Nitekim bunu "Siret" isimli eserimizde ayrıntılı bir şekilde anlattık. Yine orada anlattığımız gibi Örümcek, mağaranın kapısına ağını örmüştü ki, müşrikler onun mekanını göremesinler. Sahih hadiste anlatıldığına göre, Ebu Bekir demişti
ki:
- Ya Rasulallah, eğer müşriklerden biri, ayağının bastığı yere bakacak olsaydı, mutlaka bizi görürdü.
Buna cevaben Rasûlullah (s.a.v.) da ona şu soruyu sormuştu:
- Üçüncüleri Allah olan iki kişi hakkında senin zannm nedir ey Ebu Bekir?
Şairlerden biri, bu konuda şöyle demiş:
"Davud'un örgüsü, mağaradaki adamı korumadı. Aksine bu hususlaki övünç örümceğe aittir."
Yine kendisiyle Ebu Bekir'i izlemeye çıkan Süraka da ona bir kötülük yapamamıştı. Aralarına perde ve engel girmişti. Süraka'nın atının ayakları yere batmıştı. Nihayet o, Rasûlullah'tan bir emannâme almıştı. Bu meseleyi de hicret bahsinde detaylı olarak anlatmıştık.
tbn Hamid, kitabında İbrahim peygamberin, Allah'ın emrine teslim olarak oğlunu boğazlamak için yere yatırışma karşılık

Rasûlullah (s.a.v.)'ın da Uhud savaşında ve diğer savaşlarda kendini ölüme atışını göstermiştir. Evet Rasûlullah (s.a.v.), kendini feda ederek düşmanın üzerine atılmış, düşmanlar da başım ezmişler, alt çenesindeki süt dişlerinin sağda olanım kırmışlardı. Nitekim bunu da "Siref'te ayrıntılı bir şekilde anlatmıştık.

Yine îbn Hamid der ki: Anlatıldığına göre ibrahim peygamberi kavmi ateşe attıkları zaman Cenâb-ı Allah, ateşi onun için serin ve selamet kılmıştı. Biz de deriz ki, Rasûlullah'a da bunun benzeri bir mucize verilmiştir. O, Hayber'e indiği zaman Hayberli bir kadın onu zehirlemiş ti. Bu zehir, onun karnında ecelinin sonuna dek onun için serin ve selamet olmuştu. Zehir bir damar gibidir. İnsanın karnında rahat durmaz, tıpkı ateş gibi yakar.

Ben derim ki: Bununla ilgili hadis, Hayber'in fethi bölümünde geçmiştir ve o hadis şunu da teyid etmektedir: Bişr b. Bera b Marur, o zehirli koyunun etini yediğinden hemen ölmüştü. Koyunun paçası da, kendisinin zehirli olduğunu Rasûlullah'a haber vermişti. Ama Rasûlullah, ondan bir çiğnemlik et koparıp çiğnemişti. Ashnda onun çiğnediği kısımda zehir daha fazla miktardaydı. Çünkü Yahudiler, Rasûlullah (s.a.v.)'m paçayı çok sevdiğini anlamışlardı. Ama Aziz ve Celil olan Allah'ın izniyle ecelinin sonuna kadar o zehir Rasûlullah'a zarar vermemisti. O koyundan yediği zehirli etin tesirini vücudunda hissettiğini anlatmıştı.

Şam beldelerinin fatihi Halid b. Velid el-Mahzumî'nin tercüme-i halinden bahsederken de kendisine zehir getirildiğini, o zehiri -kendilerini korkutmak için- düşmanların karşısında yuttuğunu ve onun bundan bir zarar da görmediğini anlatmıştık. Allah ondan razı olsun.

Ebu Nuaym dedi ki: Eğer İbrahim peygamberin nübüvvet delillerini ileri sürerek Nemrud'u tartışmada yenip şaşkına döndürdüğü ve Cenâb-ı Allah'ın da buna: "İnkar eden şaşırıp kaldı." ayeti ile değindiği söylenecek olursa, biz de buna cevaben şöyle dendiğini söyleriz:

Ölüm sonrasındaki dirilişi yalanlayan Übey b. Halef, eline aldığı çürük bir kemiği Muhammed (s.a.v.)'in yanına getirdi. Onu ufalayıp parçaladı ve: "Çürümüş kemikleri kim diriltecek?" dedi. Bunun üzerine yüce Allah da parlak bir delili indirdi: "Ey Muhammed! De ki: "Onları ilk defa yaratan dirütecektir. O, her türlü yaratmayı bilendir." (Yâsîn, 79.)

Bunun üzerine Übey b. Halef, Peygamber (s.a.v.)'in nübüvvet burhanı karşısında şaşkına dönerek gitti.

Ben derim ki: Bu, daha kesin bir hüccettir. Karşı taraf için de, ileri sürülecek herhangi bir delil bırakmamaktadır. Bu ayette, ahiretin varlığına, yaratılışın başlangıcı anlatılarak delil getirilmektedir. Hiç yok iken yaratıkları meydana getirip yaratan Allah, onları ölümlerinden sonra yeniden yaratmaya elbette muktedirdir. Nitekim bir ayet-i kerimede de Cenâb-ı Allah şöyle buyurmaktadır:

"Gökleri ve yeri yaratan, kendilerinin benzerini yaratmaya kadir olmaz mı? Elbette olur; çünkü O, yaratan ve bilendir." (Yâsîn, sı.)

Yani onları nasıl ilk olarak yaratmış ise, öldürdükten sonra yeniden meydana getirebilir. Nitekim başka bir ayette de şöyle buyurulmuştur:

"Allah'ın, ölüleri diriltmeye de kadir olduğunu görmezler mi?" (ei-Ahkâf, 33.)

"Önce yaratan, ölümünden sonra tekrar dirilten O'dur. Bu O'nun için daha kolaydır." (er-Rûm, 27.)

Şunu da belirtelim ki, çoklarının kavline göre ahiret meselesi zaruri ve fitri değil, nazaridir. İbrahim peygamberin, Rabbinin varlığı konusunda kendisiyle tartıştığı kimse (Nemrud), inatçı ve büyüklük taslayan bir kimseydi. Zira yaratıcının varlığı, insanın fıtratında zikredilmiştir. Her insan da bu fıtrat üzere yaratılmıştır. Ancak fıtratı değişen kimseye göre bu mesele nazari olur. Bazı kelamcılar, saniin mevcudiyetini, zaruriyattan değil de nazariyattan saymaktadırlar. Şu halde Nem-rud'un, ölüleri dirilttiğine dair ortaya atmış olduğu iddiasını ne akıl, ne de vahiy kabul etmemektedir. Herkes onu, bu hususta kendi aklı ile yalanlamaktadır. Bu yüzden İbrahim peygamber, Rabbinin güneşi doğudan doğdurduğunu, Nemrud'un da batıdan doğdurmasını teklif edince

Nemrud susmak zorunda kalmıştı. Yani ona, eğer Rab isen güneşi batıdan doğdurmasını teklif ettiğinde Nemrud susmak mecburiyetinde kalmıştı. Yani ona, eğer Rab isen güneşi batıdan doğdur deyince Nemrud, verecek cevap bulamamıştı: "İnkar eden şaşırıp kaldı. Allah zulmeden kimseleri doğru yola eriştirmez." (ei-Bakara, 258.)

Bunu anlatmanın yanı sıra Rasûlullah (s.a.v.), ahireti inkar eden, çürümüş kemikleri kimsenin diriltemeyeceğini iddia eden Übey b. Halefe Uhüd gününde hücum etmiş, onu mübarek eliyle öldürmüştü. Ona attığı mızrağım kürek kemiğine isabet ettirmiş, o da atından yere yuvarlanmış ve ölmüştü. Çevresindekiler, yere düşen Übey b. Halefe:

- Yazıklar olsun sana neyin var? diye sorduklarında, o şöyle cevap vermişti:

- Allah'a yemin ederim ki, bana isabet eden yara, Zülmecaz halkına isabet etseydi, tamamı ölürdü. Muhammed dememiş miydi M: "Hayır, aksine ben Übeyy'i öldüreceğim." Vallahi o beni mızrakla vurma-saydı, sadece tükürseydi beni öldürürdü,"

Şu mel'un Übeyy b. Halef, Rasûlullah (s.a.v.)'ı Öldürmek için bir at ve mızrak hazırlamıştı. Ama böyle bir hazırlık içinde olduğunu duyan Rasûlullah (s.a.v.): "İnşaattan ben onu öldürürüm." demişti ve bu haberi de Uhud savaşında tahakkuk etmişti.

Ebu Nuaym dedi ki: Eğer İbrahim peygamberin, Allah için öfkelenerek kavminin putlarını kırdığı söylenecek olursa, buna karşı biz de deriz ki: Muhammed (s.a.v.) de 360 put kırdı. Şeytan, onlan kurşun ve bakırla bağlamıştı. Yine de hepsini kırdı. Hangisinin yakınma gelirse, eli değmeden o putlar yere düşüyordu. O esnada Rasûlullah (s.a.v.) da şu ayeti okuyordu: "Hak geldi, batıl zail oldu. Zaten batıl, zail olmaya mahkumdur." (el-Isrâ, 81.)

Putlar, yüz üstü yere düşüyorlardı. Sonra Rasûlullah emir verdi, uzaklara götürülüp atıldılar.

Bu, İbrahim peygamberin yaptığından daha kuvvetli ve daha zaîiir bir iştir. Bunu Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in fetih senesinde Mekke'ye girişini anlatırken konunun baş kısmında anlatmıştık. Orada yeterince sahih ve gayr-i sahih sened ve nakillerle bu meseleyi açıklamıştık.
Birçok siyer âliminin anlattığına göre Hz. Peygamberdin doğumu esnasında da putlar yüz üstü yere düşmüşlerdi. Bu hadise onun putları bizzat kırmasından daha "büyük ve tesirli bir mucizedir. Yine önceki kısımlarda anlattığımız gibi Rasûlullah'm doğduğu gece Mecusilerin tapmakta oldukları ateş de sönmüştü. Oysa o ateş, 1000 seneden beri yanmakta idi ki, hiç sönmemişti. Fakat kutlu doğum gecesinde sönmüştü. Aynı gece Kisra'nın sarayındaki balkonlardan ondördü yere düşüp parçalanmıştı. Bütün bunlar, Farslann ondört hükümdardan sonra devletlerinin yıkılıp yok olacağını ilan ediyordu. Oysa onların 3000 seneye yakın hakimiyetleri olmuştu.
ibrahim peygamberin isteği üzerine dört kuşun yeniden diriltilmesi meselesine gelince, Ebu Nuaym ile İbn Hamid, bu meseleye değinme-mişlerdir. îsa peygamberin eliyle ölüleri diriltme mucizesi anlatılırken Hz. Muhammed'in bu tarzdaki mucizelerine de değinilecektir. Nitekim onun ümmetinin çağrısı üzerine ölüleri diriltmesi, hurma dalının ondan ayrılığa dayanamayıp inlemesi, taşların, ağaçların, taşlaşmış çamur parçalarının ona selam vermeleri, zehirli paçanın onunla konuşması ve benzeri mucizeleri ileride anlatılacaktır.
"Yakinen bilenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin hükümranlığını şöylece gösteriyorduk." (ei-En'âm, 75.)
"Kulu Muhamnıed'i bir geçe Mescid-i Haram'dan, kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Doğrusu O, işitir ve görür." (el-tsrâ, 1.)
Daha sonra vâkıf olduğuma göre, İbn Hamid bu meselelere de değinmiştir. Bu kitabımızda ve tefsirimizde İsrâ hadislerini anlatırken Rasûlullah (s.a.v.)'m İsrâ gecesinde Mekke ile Kudüs arasında müşahede ettiği, oradan da dünya semasına çıkarken gördüğü ilahi ayetleri anlatmıştık. Sonra o yedi kat göklerde, oralardan sonra Sidretü'l-Münte-ha'da, Cennetü'l-Me'vâ'da ve kötü bir durak olan Cehennem'de gördüğü şeyleri anlatmıştık. Peygamber (s.a.v.), İmam Ahmed b. Hanbel ile Tirmizî tarafından rivayet edilen hadisinde şöyle buyurmuştur: "Her-şey bana apaçık bir şekilde göründü ve ben de onları bilip tanıdım."
İbn Hamid, Yakub peygamberin, oğlu Yusuf u kaybetmesi, onun ayrılığına sabretmesi, bu hususta Aziz ve Celil olan Rabbinden yardım dilemesi gibi imtihan edilişini anlatırken buna karşı Rasûlullah (s.a.v.)'ın da benzer bir imtihandan geçirildiğini anlatmış ve oğlu İbrahim'in vefat ettiğini, Rasûlullah'm onun ayrılığına sabrettiğim, sonra da şöyle dediğini nakletmiştir: "Göz yaşanyor, kalp hüzünleniyor ve biz ancak Rab-bimizin razı olacağı şeyi söylüyoruz. Ey ibrahim, doğrusu biz senin vefatın yüzünden üzülmekteyiz,"
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m Rukiye, Ümmü Külsum ve Zey-neb adında üç kızı vefat etmiş, Allah'ın ve kendisinin aslan olan amcası Hamza da Uhud savaşında katledilmiş, ama kendisi buna sabredip ecrini Allah'tan beklemişti.
İbn Hamid, Yusuf peygamberin güzelliğinden bahsederken buna karşı Rasûlullah'a da Cenâb-ı Allah'ın güzellik, heybet, tatlılık, hidayet, uğur ve bereket nasib ettiğini anlatmıştır. Nitekim onun şemailinden bahseden hadislerde de buna delâlet eden ifadeler daha Önceki sayfalarda geçmişti. Nitekim Rebi binti Mesud demiş ki: "Onu görseydin, güneş doğmuş sanırdın."
ibn Hamid, Yusuf peygamberin ayrılık ve gurbet mihnetinden bahsederken Rasûlullah (s.a.v.)'ın da Mekke'den Medine'ye hicret ettiğini, vatanından, ailesinden ve Mekke'de bulunan ashabından da ayrıldığını, gurbete düştüğünü anlatmıştır. [14]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/326-328.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/329.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/329-330..
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/330-332.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/332-335.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/336-339.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/339-343.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/343-344.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/344-353.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/353-356.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/356-365.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/365-366.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/366.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/366-379.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Musaya Verilen Mucizeler
Ebu Musa El-Holanî'nîn Kıssası
Rasûlullah Ve Ondan Önceki Peygamberlere Verilen Şeyler
Güneşin Batı Ufkunda Bekletilmesi
İdrîs Peygambere Verilen Yüksek Makam
Davud Peygambere Verîlen Mucize
Hz. Davud'un Oğlu Süleyman (A.S.)'A Verilen Mucizeler
Meryem Oğlu Îsa Peygambere Verîlen Mucizeler
Başka Bir Kıssa
Rasûlullah (S.A.V.)'In Duası İle Hasta Ve Gözü Tekrar Görmeye Başlayan Kör Kişîlerîn Kıssaları

Hz. Musaya Verilen Mucizeler

Bu mucizelerin en büyükleri ve en muazzamları dokuz tanedir. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki: "And olsun ki, Musa'ya dokuz tane apaçık mucize verdik." (e]-isrâ, 101.)
Biz bunu tefsirimizde şerhetmiş ve selef ulemasının bu konudaki kavillerini, ihtilaflarını nakletmiştik. Cumhur-u ulemaya göre Musa peygamberin mucizeleri şunlardan ibarettir: Değneği, koşan bir yılana dönüşmüştü. Eli de mucize idi. Elini gömleğinin yakasından koynuna sokup çıkardığında sanki bir ay parçası gibi parıldar ve ışık saçardı.
Firavun'un kavmi kendisini yalanladığı zaman onlara beddua etmiş, Cenâb-ı Allah da üzerlerine tufan, çekirge sürüsü, kımıl, kurbağalar ve kan göndermişti ki bunlar, tafsilatlı ayetler ve mucizelerdir. Nitekim biz bunları tefsirimizde ayrıntılı bir biçimde açıkladık. Aynı şekilde Cenâb-ı Allah onları, tahılların ve meyvelerin eksilip yok olmasıyla kıtlığa maruz bırakmıştı. Yaygın bir ölümle müptela kılmıştı. Bir kavle göre bu yaygın ölüm, tufan sebebiyle olmuştu.
Yine Cenâb-ı Allah, İsrail oğullarını kurtarmak ve Firavun hanedanını boğmak için denizi Musa peygambere ve etrafındaki İsrail oğullarına açmış, bir yol meydana getirmişti.
İsrail oğullarının Tih sahrasında (çöl) şaşkın şaşkın dolaşmaları, üzerlerine kudret helvası ve bıldırcın indirilmesi, Musa peygamberin onlar için yağmur duası yapması da onun mucizelerindendir. Cenâb-ı Allah, onların sularını beraberlerinde binek üzerinde taşıdıkları bir taştan çıkarmıştı, O taşın dört bir yanından sular akardı. Musa peygamber, asasıyla ona vurunca, dört bir yanından üçer kanaldan su fışkırırdı. Her bir kanal bir sıbt içindi. Su ihtiyacı tamamlandıktan sonra Musa peygamber, yine asasıyla o taşa vurur ve sular kesilirdi. Bundan başka birçok göz alıcı, hayret verici mucizeleri de vardı. Nitekim bunları tefsirimizde detaylı olarak açıkladık. Ayrıca «Kısasü'l-Enbiyâ» adlı kitabımızda Musa peygamberin kıssasından bahsederken de bunu açıklamıştık. Hamd ve minnet Allah'adır.
Yine denildi ki: Buzağıya tapan herkesi öldürdü, sonra Cenâb-ı Allah onları diriltti. Ayrıca sığır meselesi de Musa peygamberin mucizelerinden biridir.
Musa peygamberin asasına gelince, bununla ilgili olarak şeyhimiz Allame Ibn Zemlekânî şöyle demiştir:
"Musa peygamberin asası nasıl yılana dönüştüyse, çakıl taneleri de Rasûlullah (s.a.v.)'m elinde teşbih getirmişlerdir. Çakıl taneleri de cansız varlıklardır." Bu hususta rivayet edilen hadis sahihtir ve biz bunu peygamberlik delilleri bahsinde burada tekrarlamaya gerek bırakmayacak kadar ayrıntılı bir şekilde ani atmışız dır.
Denildi ki: O çakıl taneleri Rasûlullah (s.a.v.)'m avucunda teşbih getirdikleri gibi, Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın ellerinde de teşbih getirmişlerdi. Bu da peygamberlikten sonraki hilafetin bir işaretidir.
Ebu Müslim el-Holanî'nin elinde bir teşbih vardı. Onunla tesbihat-ta bulunurdu. Teşbih elinde iken uykuya daldı. Teşbih dönmeye ve onun koluna sarılmaya başladı. Sarılırken de: "Ey bitkileri yerden bitiren ve daima sebat üzere olan Allah'ım! Seni noksanlıklardan münezzehsin." diye teşbih getiriyordu. Teşbihten bu sesi duyan Ebu Müslim, karısı Ümmü Müslim'e seslenerek:
- Ey hatun, gel de acaipliklerin en acaibini gör, dedi. Karısı geldiğinde teşbih dönüyor ve tesbihat yapıyordu. Kadın oturunca, teşbihten gelen ses kesildi. Buharf nin İbn Mesud'dan rivayet ettiği hadis bundan daha sahih ve daha sarihtir. Şöyle ki: "Yediğimiz yemeklerden teşbih sesleri işitiyorduk." Şeyhimiz dedi ki: Taşlar, Rasûlullah (s.a.v.)'a selam vermişlerdir.
Ben derim ki: Bu hadisi, Müslim, Cabir b. Semüre'den rivayet etmiştir. Bu rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ben öyle bir taş biliyorum ki, bisetimden önce o taş bana Mekke'de selam verirdi. Şimdi de o taşı bilmekte ve tanımaktayım."
Bazıları bu taşın Hacer-i Esved olduğunu söylemişlerdir.
Tirmizî, Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mekke'nin bazı taraflarında Peygamber (s.a.v.)le dolaşmaktaydım. Onun karşılaştığı her dağ ve her ağaç mutlaka esselamü aleyke ya Rasulallah diye selam veriyordu."
«Delâil» adlı eserde Ebu Nuaym, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la çıkıp dolaştım. Uğradığı her taş, her ağaç, her çamur ve herşey ona mutlaka esselamü aleyke ya Rasulallah diye selam veriyordu. Onun çağırması üzerine bir ağaç gelip karşısında durdu."
Yine ravi, iki ağacın, Rasûlullah (s.a.v.)'m def-i haceti esnasında kendisine dulda olmak için bir araya gelip birleştiklerini,

ihtiyacını gidermesinden sonra tekrar eski yerlerine dönmelerini de anlatmıştır. Bu iki hadis de Buharî'nin sahihinde mevcuttur. Ama bu hadislerden, o ağaçlara hayat girmiş olduğunu anlamak gerekmez. Çünkü onları, manevi bir gücün hareket ettirmiş olması mümkündür. Ama Rasûlullah (s.a.v.)'m, o ağaçlara: "Allah'ın izniyle benim emrime itaat edin." demesi, onun onlara hitap etmesi için kendilerinde şuur bulunmuş olduğuna delâlet eder. Özellikle onların, Rasûlullah'm emrine uymaları da böyle bir düşünceyi akla getirmektedir.

Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), bir hurma dalma, ağaçtan inip gelmesini emretmiş, o hurma dalı da inip yeri yararak gelmiş ve Rasûlullah'm huzurunda durunca; Rasûlullah ona, şöyle bir soru sormuş:

- Benim, Allah rasûlü olduğuma şahadet eder misin? Hz. Peygam-ber'in bu sorusuna cevaben o dal üç defa şahadet getirmiş, sonra yerine dönmüştü. Bu, önceki rivayete daha uygun düşmekte ve daha münasib görünmektedir. Ancak bu ifadelerde bir gariblik vardır.

imam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bedevinin biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip:

- Senin, Allah elçisi olduğunu neyle anlayacağım? diye sormuş. Rasûlullah da ona şu cevabı vermişti:

- Şu hurma ağacmdaki dalın, benim çağırmam üzerine gelip Allah Rasûlü olduğuma şahadet etmesine ne dersin?

- Olur, gelsin bakalım.

Rasûlullah (s.a.v.), o dala çağrıda bulundu, dal da ağaçtan kopup yere düştü. Sonra yeri yararak Rasûlullah (s.a.v.)'m huzuruna geldi. Hz. Peygamber de ona:

- Geri dön, dedi. O da tekrar eski yerine döndü. Bedevi de:

- Senin, Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederim, dedi ve Ra-sûlullah'a iman etti."

Lafzı Bayhakî'ye ait olan bu rivayette açıkça görüldüğü gibi Ra-sûlullah'ın peygamberliğine şahadet eden o bedevidir. Bu kişi, Beni Amir kabilesinden bir adamdı. Ama A'meş tarikiyle tbn Abbas'tan yapılan ve Beyhakî'ye ait olan rivayette şöyle denmektedir:

"Adamın biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle sordu:

- Senin ashabının dedikleri şu şey nedir?

O esnada Rasûlullah (s.a.v.)'ın çevresinde hurma ağacı ve dalları vardı. Rasûlullah, o adama dedi ki:

- Sana bir mucize göstermemi ister misin?

- Evet.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o ağaçtaki dallardan birini çağırdı. Dal, yeri yararak gelip Rasûlullah'm huzurunda durdu. Secde etmeye, sonra da başını yerden kaldırmaya başladı. Sonra Rasûlullah, ona geri dönmesini emretti, o da geri döndü.

Rasûlullah'm yanma gelmiş olan Amirî kabilesine mensup (Amir b. Sa'saa adındaki) o adam şöyle dedi: "Vallahi Muhammed (s.a.v.)'in söylediği sözlerden hiçbirini artık yalanlamayacağım."

Önceki bölümlerde anlatılan ve «el-Müstedrek» adlı eserinde Hakim tarafından İbn Ömer'den nakledilen bir hadiste şöyle denilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bir adamı islâm'a davet etti. Adam da:

- Senin bu söylediklerini doğrulayacak bir şahidin var mı? diye sordu. Rasûlullah da:

- İşte şu ağaç benim şahidimdir, dedi. Ağacı çağırdı. Ağaç, vadinin kıyısmdaydı. Yeri yararak geldi. Rasûlullah'm huzurunda durdu. Hz. Peygamber, ondan üç defa şahadet getirmesini istedi, o da Rasûlullah'm dediği gibi şahadet getirdi. Sonra yerine döndü. O Arabi de kavmine döndü. Giderken Rasûlullah'a şöyle dedi:

- Eğer kavmim bana uyarsa, onları da sana getiririm. Uymazlarsa, kendim gelir senin yanında dururum."

Peygamber (s.a.v.)'in daha önce hutbe irad ederken kendisine yaslanıp hitap ettiği ama bilahare kendisi için minber yapılıp ta minber üzerine çıkarak hutbe irad etmesi üzerine inleyen hurma dalma gelince, bu hurma dalı cuma günü bütün halkın huzurunda on aylık gebe deve gibi inlemeye başlamıştı. Rasûlullah (s.a.v.), nihayet minberden inip hurma dalının yanına gelmiş, onu kucaklamış ve teskin etmişti. Hurma dalını taptaze bir dala dönüşmek veya Cennet'te dikili bir ağaç haline gelip Allah'ın veli kullarının kendisinden yemeleri şıkları karşısında serbest bırakmış, o dal da Cennet'te bir ağaç olmayı yeğlemişti. Bunun üzerine kendisi de inlemesine son verip sükunet bulmuştu. Bu, meşhur ve bilinen bir hadistir. Birçok sahabe tarafından mütevatir olarak rivayet edilmiştir. Ayrıca tabiilerden de birçokları bunu rivayet etmişlerdir. Onlardan sonra da yalan üzerinde ittifak etmeleri ve bir araya gelmeleri imkansız olan birçok kimse tarafından rivayet edilmiştir. Bu, kesin bir hususturu. Ama şeyhimizin anlattığı gibi hurma dalının taptaze bir dala dönüşmek ya da Cennet'te bir ağaç olma tercihleri arasında serbest bırakılması meselesi mütevatir değildir. Hatta senedi de sahih değildir.

Hafiz Ebu Nuaym'm rivayetine göre Hz. Aîşe, bu hadisi uzun uzadı-ya anlatmıştır. Bu hadiste anlatıldığına göre güya Rasûlullah (s.a.v.), o hurma dalını dünya ve ahiretten birini seçme şıkları arasında bırakmış, o da ahireti seçmiş, yere gömülüp kaybolmuş, artık yeri bilinemez hale gelmiştir. Bu da sened ve metin bakımından garip bir rivayettir. Ebu Nuaym ise, bunu güzel bir senedle Ümmü Seleme'den rivayet etmiştir. Üzerinde düşünen kimse için bu katiyyet kesbetmiştir. Üzerinde düşünen kimse için bu, katiyyet ifade eden bir hadistir. Hamd ve minnet Allah'adır

Şeyhimiz dedi ki: Bu, cansız varlıklar ile bitkiler hususunda Peygamber Efendimiz'in gösterdiği bir mucizedir. Hurma dalı inlemiş ve bazı cansız varlıklar da onunla konuşmuşlardır. Bunun karşılığında Musa peygamberin asasının yılana dönüşmesi mucizesi vardır.

Ben derim ki: Biz, îsa peygamberin ölüleri Allah'ın izniyle diriltme-sme dair mucizelerinden bahsederken buna işaret edeceğiz. Beyhakî, Amr b. Sivar'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Şafiî baca dedi ki:
- Allah, Muhammed (s.a.v.)'e verdiği mucizeler kadar başka bir peygambere mucize vermiş değildir. Ben de dedim ki:
- îyi ama, İsa peygambere de ölüleri diriltme mucizesini vermiştir.
- Muhammed (s.a.v.)'e de kendisine minber yapıldığı zaman daha önce yaslanıp hutbe irad ettiği hurma dalı inlemiştir. Onun inleyişini cemaat işitmiştir. Bu, İsa peygamberin ölüleri diriltme mucizesinden daha büyüktür."
Ben bunu merhum şeyhimiz Hafiz Ebu'l-Haccac el-Mizzf den dinlemiştim. O bunu merhum Şafif den naklediyordu. Allah onun makamını yüceltsin. Ancak o dedi ki: Bu, daha büyük bir mucizedir. Çünkü hurma dalı, hayat ve yaşam mahalli değildir. Bununla beraber onda bir şuur ve vecd meydana gelmişti. Peygamber Efendimiz, ondan ayrılıp minbere çıktığı zaman on aylık gebe deve gibi inlemeye başlamıştı. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), minberden inip gelmiş, onu kucaklamış ve teskin etmişti.
Hasan Basrî dedi ki: "Hurma dalı, Rasûlullah için inlediğine göre, Müslümanların onun için daha çok inlemeleri gerekir. Daha önce içinde bulunduğu ama ölüm sebebiyle ayrıldığı hayatın, cesede geri dönmesine gelince, bu Allah'ın izniyle olmuştur ki, bu da büyük bir mucizedir. Ama hurma dalında hayat ve şuurun meydana gelmesi, daha Önce kendisinde hayat olmadığına göre daha büyük ve daha hayret verici bir mucizedir. Alemlerin Rabbi olan Allah, noksanlıklardan münezzeh ve yücedir.
Tenbîh: Rasûlullah (s.a.v.)'m, savaşlarda kullanılan bir sancağı vardı. Bu sancak, bir aylık mesafedeki düşmanlarının kalplerine korku salardı.
Rasûlullah (s.a.v.)'m bir bastonu da vardı. Namaz kılacağı zaman, karşısında bir duvar veya bir engel yok ise, bu baston onun karşısına dikilirdi. Yürürken dayanmakta olduğu bir değneği de vardı. Satih, kardeşi oğlu Abdülmesih b. Nüfeyle'ye bu değnekten bahsederken şöyle demişti: "Ey Abdülmesih! Okuma çoğaldığı ve büyük değnek sahibi ortaya çıktığı, Sava gölü kuruduğu zaman Şam, artık Satih'in Şam'ı değildir. Başka bir Şam'a dönüşecektir."
İşte bu yüzden bu tür mucizelerden, Musa peygamberin değneğinin yılana dönüşmesi mucizesi anlatılırken bahsedilmiştir. Peygamber Efendimiz'in buna benzer çeşitli yerlerde zuhur etmiş birçok mucizeleri vardır. Musa peygamberin asası ise böyle değildir. O, her ne kadar mü-teaddid idiyse de sadece yılana dönüşmüştür. Aslında o, bir tek nesne-
dir. Doğrusunu Allah bilir.
İsa peygamberin ölüleri diriltmesinden bahsederken de bu konuya dikkatleri çekeceğiz. Çünkü bu, onun mucizesinden daha hayret verici, daha büyük ve daha kuvvetlidir.
Şeyhimiz dedi ki: Cenâb-ı Allah, Musa peygamberle konuşmuş ise de Hz. Peygamber'e de İsrâ gecesinde hem görünmüş hem de hitab etmiştir. Bu, Musa peygamberin mucizesinden daha tesirli bir mucizedir, îsrâ gecesinde Hz. Peygamber'e şöyle hitab edilmişti:
- Ey Muhammedi Sen iki fariza ile yükümlü kılındın. Ben kullarımın yüklerini hafiflettim."
Peygamber Efendimiz'in Rabbini görmesi meselesine gelince, bu hususta halef ve selef arasında meşhur bir ihtilaf vardır. İmamlar imamı unvanıyla meşhur-Ebu Bekir Muhammed b. İshak b. Huzeyme de Peygamber Efendimiz'in İsrâ gecesinde Rabbini görmüş olduğu görüşünden yanadır. Kadi îyaz ile Şeyh Muhyiddin en-Nevevî de bu görüşü benimsemişlerdir. Peygamber Efendimiz'in İsrâ gecesinde Rabbini görmüş olduğuna dair görüşün hem tasdik edildiği, hem de reddedildiğine dair iki rivayet İbn Abbas'tan gelmiştir ki, bu rivayetlerin ikisi de «Sa-hih-i Müslim»de yer almaktadır. Buharî ve Müslim'in sahihlerinde ise Hz. Aişe'nin, Peygamber Efendimiz'in îsrâ gecesinde Rabbini görmüş olduğuna dair ileri sürülen görüşü inkar ettiği nakledilmektedir. İsrâ bahsinde İbn Mesud, Ebu Hüreyre, Ebu Zerr ve Aişe'den naklettiğimiz rivayetlerde anlatıldığına göre, Necm sûresinin başında sözü edilen, iki defa Peygamber Efendimiz'e görünen zatın ancak Cebrail olduğu ifade edilmektedir. «Sahih-i Müslim»de ise, Ebu Zerr'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Dedim ki:
- Ya Rasulallah, Rabbini gördün mü? Rasûlullah buyurdu ki:
- Ben bir nur gördüm."
Bunun detaylı açıklaması, «Siret» adlı eserimizde ve tefsirimizin Beni İsrail sûresinin evvelinde veıilmiştir.
Şeyhimizin, Musa peygamberin mucizeleriyle ilgili anlattıkları bunlardan ibarettir.
Cenâb-ı Allah, Tur-i Sina'da Musa ile konuştu. Musa O'nu görmek istedi, ama Cenâb-ı Allah, onun kendisini görmesine man oldu. îsrâ gecesinde Peygamber Efendimiz Rabbi ile konuştu. Yüksek bir makama çıkarıldığında, orada kader kaleminin cızırtılarım işitmiş ve Rabbini de görmüştü. Selef ve halef ulemasından büyük bir çoğunluk bu görüştedirler. Doğrusunu Allah bilir.
Sonra ibn Hamid'in, bu konuyu kitabında güzel ve açık ifadelerle işlediğini gördüm. îbn Hamid diyor ki:
Yüce Allah, Musa peygambere hitaben şöyle buyurdu: "Seni sevimli kıldım." (Tâ-Hâ, 39.)
Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'e hitaben de şöyle buyurdu: "Ey Muhammed, de ki: "Allah'ı seviyorsanız bana uyun. Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, affeder ve merhamet eder."
(Âl-i Imrân, 31.)
îbn Hamid, asânm yılana dönüşmesini anlattıktan sonra Cenâb-ı Allah'ın, Firavun'a karşı Musa'nın elini burhan ve hüccet kılmasını anlatıyor ve şu ayeti naklediyor:

"Elini koynuna koy, lekesiz, bembeyaz çıksın, korkudan açılan kollarını kendine çek, bu ikisi, Firavun ve erkanına karşı Rabbinin iki delilidir." (el-Kasas, 32.)
Tâ-Hâ sûresinde de şöyle buyurulmaktadır: "Daha büyük mucizelerimizi sana göstermemiz için elini koltuğunun altına koy da, diğer bir mucize olarak kusursuz, bembeyaz çıksın." (Tâ-Hâ, 22-23.)
Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'e de eliyle işaret etmesi üzerine ayı ikiye ayırarak bir mucize vermişti. Rasûlullah (s.a.v.)'m bu işareti üzerine ayın bir parçası Hira dağının gerisinde, bir parçası da berisinde görülmüştü. Nitekim bununla ilgili mütevatir hadisler, şu ayetin açıklamasını yaptığımız bölümde verilmiştir:
"Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır, onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: "Süregelen bir sihir" derler." (ei-Kamer, 1-2.)
Şüphesiz ki ayın yarılması, mucizelerin en parlağı, en göz alıcısı, en geneli, en tesirlisi ve en muazzamıdır.
Tevbesiyle ilgili hususları anlattığı uzun bir hadisinde KaTa b. Malik şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) sevindiğinde yüzü ay parçası gibi aydınlanırdı."
Bu hadis, «Sahih-i Buharî»de mevcuttur.
îbn Hamid dedi ki: "Musa peygambere mucize olarak bembeyaz el verildiğini söylerlerse, biz de deriz ki: Muhammed (s.a.v.)'e bundan daha üstün bir mucize verilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir yere oturduğu zaman insanların görebileceği şekilde sağından ve solundan nur zuhur ederdi ve bu nur, onun oradan kalkışma kadar görülmeye devam ederdi. Onun mezarında bir gün ve bir gecelik mesafeden de parlak bir nur ve aydınlık görüldüğünü bilmez misin?"
îbn Hamid'in bu sözlerinde gerçekten gariplik vardır. Ancak «es-Sîre» adlı eserimizde Tufeyl b. Amr ed-Devsî'nin İslâm'a girişini anlatırken onun, kavmini İslâm'a davet edeceği esnada kendisine bir destek ve yardım olsun diye Peygamber (s.a.v.)'den bir keramet istediğini ve bunun üzerine onun iki gözü arasında kandil gibi bir nur parladığım söylemiştik. Nurun, tam alnının ortasından zuhuru sebebiyle o da:
- Allah'ım, şu nuru başka bir yerde göster. Yoksa kavmini bana bir azab işareti olarak alnımdan aydınlık zuhur ettiği zannına kapılacaklardır, diye dua etmişti. Onun bu duası üzerine alnındaki nur, kırbacının ucuna intikal etmişti. Kavmi de tıpkı bir kandil gibi ışık saçan o nuru seyretmişler ve Rasûlullah'm bereketi ve duasıyla islâm'a girmişlerdi. Çünkü Rasûlullah, Tufeyl'in kavmi için:
- Allah'ım, Devs kabilesine hidayet ver ve onları bize getir, diye dua etmiş, Tufeyl'e de bu yüzden "Nur sahibi" adını takmıştı.
tbn Hamid, Üseyd b. Hudeyr ile Abbad b. Bişr'in karanlık bir gecede Peygamber Efendimiz'in yanından çıkıp evlerine gidişleri esnasında ikisinden birinin değneğinin ucundan aydınlık saçıldığını anlatmıştır ki, bu rivayet «Sahih-i Buharı» ile diğer hadis kitaplarında mevcuttur.
Muhamnıed b. Harnza b. Amr el-Eslemî, babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir seferde Rasûlullah (s.a.v.)'la karanlık bir gecede beraberdik. Parmaklarımdan ışık saçıldı. Arkadaşlarım gelip çevremde birikip eşyalarını toparladılar. Parmaklarımdan hâlâ aydınlık saçılmaktaydı. Hiçbir şeyleri kaybolmamıştı."
Hişam b. Ammar, Ebu Tayyah ed-Dab'f nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mutarrif b. Abdullah, her cuma erken davranır ve sabah karanlığında camiye gelirdi. Çoğu kez onun kırbacının ucunda bir nur görünürdü. Yine bir gece atma binerek yola çıktı. Mezarlıktan geçerken atı bir mezarı yıkıverdi. O esnada Mutarrif, her ölünün mezarı başında kalkıp oturduğunu gördü ve Ölülerin: "Bu, Mutarrif tir, cumaya gidiyor." dediklerini işitti. Sonra Mutarrif, onlara şöyle sordu:
- Siz cuma gününün geldiğini anlar mısınız?
- Evet, o günde kuşların neler söylediklerini dahi biliriz.
- Kuşların dediklerini de mi anlarsınız?
- Kuşlar derler ki: "Ey Rabbimiz, salih bir kavmi belalardan uzak tut"
Musa peygamberin, kendisine tabi olmamaları, muhalefetten vazgeçmemeleri, taşkınlık ve azgınlıklarını artırmaları sebebiyle Mısır halkına ve Firavun hanedanına beddua etmesine, onların tufana, yani yaygın bir ölüme, kıtlık ve kuraklığa maruz kalmaları için Rabbine dua etmesine gelince, bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Onlara gösterdiğimiz her mucize diğerinden daha büyüktü, doğru yola dönmeleri için onları azaba uğrattık.
"Ey sihirbaz! Sana verdiği ahde göre Rabbine bizim için yalvar da doğru yola erişelim" dediler." (ez-Zuhmf, 48-49.)
"Firavun ailesi: "Bizi sinirlemek için ne mucize gösterirsen göster, sana inanmayacağız." dediler.
Bunun üzerine su baskınım, çekirgeyi, haşeraü, kurbağaları ve ka-
nı birbirinden ayrı mucizeler olarak onlara musallat kıldık, yine de büyüklük taslayıp suçlu bir millet oldular.
Azab başlarına çökünce, "Ey Musa! Rabbine, sana verdiği ahde göre, bizim için yalvar. Bizden azabı kaldınrsan sana, and olsun İd inanacağız ve İsrail oğullarım seninle beraber göndereceğiz." dediler. Azabı -nasıl olsa sonuna gelecekleri- bir müddet için üzerlerinden kaldırınca, hemen sözlerinden cayıyorlardı. Busebeple onlardan öc aldık, ayetlerimizi yalan sayıp umursamadıkları için onları denizde boğduk." (ei-A'râf, 132-136.)
Kendisine muhalefete devam ettikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.) da Kureyşlilere, Yusuf peygamberin kavmine isabet eden yedi yıllık kıtlık gibi bir kıtlığın inmesi için dua etti. Onlar da Peygamber Efendimiz'in bu duası üzerine kıtlığa maruz kaldılar. Her şeylerini yeyip bitirdiler. Yiyecek bir şeyleri kalmadı. Öyle ki Kureyşlilerden biri, aşırı derecede açlığından semada duman

görür gibi oluyordu. îbn Mesud (r.a.), şu ayeti böyle tefsir etmiştir: "Ey Muhammedi Göğün, insanları bürüyecek ve gözle görülecek bir duman çıkaracağı günü bekle." (ed-Duhân, 10.)
Kureyşliler, uzun süre kıtlığa maruz kaldıktan sonra akrabalık bağlarını vesile edinerek kendisinin de rahmetle gönderilmiş bir peygamber olduğunu söyleyerek RasûluUah'a gidip yalvardılar. Bu kıtlığın, üzerlerinden kaldırılması dileğinde bulundular. Rasûlullah da onlar için dua etti ve kıtlık sona erdi. Azab da üzerlerinden kaldırıldı. Onlar, ölümle yüz yüze geldikten sonra yeniden canlandılar.
İsrail oğullarıyla Firavun ordusu karşı karşıya geldiği esnada Cenâb-ı Allah'ın emri üzerine Musa peygamber, asasıyla denize vurmuş, deniz de açılarak her bir taran büyük dağlar misali iki parçaya bölünmüş, böylece İsrail oğulları için yol açılmıştı. Bu, göz alıcı, parlak ve büyük bir mucize, düşmanı kahredici kesin bir hüccettir. Bunu tefsirimizde ve «Kısasu'l-Enbiya»da detaylı olarak açıklamıştık.
Kureyşlilerin isteği doğrultusunda Peygamber (s.a.v.), ayın dolunay olduğu bir gecede müşriklerle beraber oturmaktayken mübarek eliyle gökteki aya işaret etmiş ve ay, ikiye yarılmıştı ki; bu da Hz. Pey-gamber'in, Allah katından gönderilmiş bir elçi olduğuna ve onun Allah katında itibarlı bir zat olduğuna büyük bir işaret, sağlam bir delil, vazıh bir hüccet ve göz alıcı bir burhandır. Önceki peygamberlerden hiçbirinin gözle görülür bü kadar büyük bir mucize izhar ettiği nakledilmiş değildir. Nitekim bunu tefsirimizde biset bahsinin baş kısmında, Kitap ve Sünnet'ten delillerle açıklamıştık. Ayıca bu mucize, Yuşa' b. Nun için cumartesi gecesi fethi tamamladığı esnada güneşin batı ufkunda bekletilmesi mucizesinden de büyük bir mucizedir. Önceki sayfalarda Alâ b. el-Hadremî, Ebu Ubeyd es-Sakafî ve Ebu Müslim el-Holanî'nin izhar ettikleri kerametleri ve beraberindeki askerlerin Dicle nehri üzerinden yürüyerek geçmelerini de anlatmıştık M; bu, Musa peygamber için denizin yol vermesi mucizesinden daha büyüktür. Doğrusunu Allah bilir, îbn Hamid dedi ki: "Musa peygamberin, asasıyla denize vurması üzerine denizin yol verdiğine dair anlatılan mucizenin bize karşı ileri sürülmesi durumunda deriz ki: Rasûlullah (s.a.v.), bunun gibi bir mucize izhar etmiştir. Bu konuda Hz. Ali, şöyle demiştir: "Hayber'e gidişimiz esnasında Saht vadisiyle karşılaştık. Vadi, su ile dolup taşmaktaydı. Derinliğini ölçtük. On dört boy olduğunu gördük. Sahabeler dediler ki:
- Ya Rasulallah, arkamızda düşman, önümüzde de şu dere var, ne yapalım?" Onlar, tıpkı Musa'nın arkadaşları gibi "Yakalandık." dediler. Rasûlullah (s.a.v.), bineğinden indi. Atlar sudan geçtiler, develer de peşlerinden geçtiler. Atların toynakları ile develerin tabanları ancak ıslanabildi. Bu da bir fetih oldu."
İbn Hamid'in anlattığı bu meseleyi, mutemed kitaplarda senedli olarak görmedim. Hatta bu hususta ne sahih ve hasen, ne de zayıf bir se-ned görmüş değilim. Doğrusunu Allah bilir.
Musa peygamberin Tih çölünde, üzerindeki bir bulutla gölgelendi-rilmesi meselesine gelince, bu mucize Peygamber Efendimiz için de va-kidir. Rahib Bahira'nın, arkadaşları arasında sırf Rasûlullah'ı gölgeleyen bir bulut gördüğüne dair hadis, önceki bölümlerde geçmiştir. O esnada Rasûlullah (s.a.v.), on iki yaşında bir genç idi. Amcası Ebu Talib'le beraber ticaret için Şam'a gitmişti, işte orada Rahib Bahira, Peygamber Efendimiz'in, başı üzerindeki bir bulutla gölgelenmekte olduğunu görmüştü. Kendisine vahiy gelmeden Önce böyle bir ilahi muhafaza altında olması, Peygamber Efendimiz için gözler kamaştıran bir mucizedir. Bir bulut, arkadaşları arasında sadece Rasûlullah'ı gölgeliyordu. Bu da onun çok sıkı bir koruma ve itina altında olduğunu göstermektedir. îs-rail oğullarını gölgeleyen bulut ile diğer bulutlardan daha kuvvetlidir. Ayrıca İsrail oğullarını gölgeleyen bulut, hararetin şiddetinden, dolayısıyla onların gölgeye olan ihtiyacından ötürüydü.
Bu kitabın peygamberlik delilleri bölümünde anlattığımıza göre Peygamber (s.a.v.), kuraklık ve kıtlığa, buna bağlı olarak açlığa maruz kaldıkları zaman Kureyşlilerin yağmur duası yapma istekleri üzerine ellerini kaldırıp:
- Allah'ım, bize yağmur yağdır, Allah'ım, bize yağmur yağdır. Allah'ım, bize yağmur yağdır, diye dua etmişti.
Enes diyor ki:
"Vallahi o esnada biz, gökte bulut diye birşey görmüyorduk. Bizimle Sel dağı arasında ne bir ev, ne bir oda vardı. Rasûlullah, dua ettikten sonra Sel' dağının arkasından, kalkan büyüklüğünde bir bulut göründü. Bu bulut, semanın ortasına gelince yayıldı. Sonra yağmur yağmaya başladı. Allah'a yemin ederim ki, o günden itibaren bir hafta boyunca
güneşi göremedik. Bir hafta boyunca yağmur yağmaya devam etti. insanlar gelip yağmurun dinmesini istedikleri zaman da Rasûlullah .(s.a.v.), ellerini semaya kaldırıp:
- Allah'ım, üzerimize değil de çevremize yağdır, diye dua etti. Dua ederken eliyle hangi tarafa işaret ediyorsa, bulut, mutlaka o tarafa gidiyordu. Öyle ki Medine bir tac gibi oldu. O tacın çevresine yağmur yağıyor, ama altına yağmur yağmıyordu. Bu, Tih çölünde İsrail oğulları üzerinde duran bulutun gölgelendirmesinden daha kuvvetli bir mucizeydi ve buna ihtiyaç da vardı. Bu, ondan daha faydalıydı. Yine aynı zamanda bu, Peygamber Efendimizin daha kuvvetli bir koruma ve itina altında olduğuna işaret etmektedir. Doğrusunu Allah biîir.
Musa peygamber ile israil oğullarına bıldırcın ve kudret helvası indirilmişti. Buna karşılık Rasûlullah (s.a.v;) da -peygamberlik delilleri adlı kısımda anlatıldığı gibi- birçok yerde yiyecek ve içecekleri bereketlendirip çoğaltmıştı. Az miktardaki yiyecek ve içeceği, büyük bir topluluğa yetecek kadar çoğaltmıştı. Nitekim Hendek gününde Cabir b. Abdullah'ın küçük bir oğlağını ve bir ölçeklik arpasını, 1000 kişiden fazla aç insana yedirmiş, onları doyurmuştu. Allah'ın salat-ü selamı kıyamet gününe kadar onun üzerine olsun.
Yine bir çanak yiyeceği, büyük bir kalabalığa yedirmiş, onları da doyurmuştu. Ona, semadan manevi takviye gelmekteydi. Buna benzer daha birçok mucizeleri vardır ki, onları burada anlatmak uzun sürecek ve büyük bir yer işgal edecektir.

Ebu Nuaym ile İbn Hamid, bıldırcın ve kudret helvasının israil oğullarının bir çaba ve gayreti olmaksızın Allah tarafından kendilerine gönderilen bir rızık olduğunu söylemişlerdir. Bu zatlar, bu mucizeye karşılık olarak Peygamber Efendimiz'e de daha önce hiçbir peygambere helal kılınmadığı halde ganimetlerin helal kılındığını ifade etmişlerdir. Yine bunlar, şu hadisi rivayet etmişlerdi:
Cabir, aç olduklarını, açlıktan dolayı ağaç yapraklarım yediklerini ve bir seriyyede kendilerine denizin anber adındaki bir büyük balığı kıyıya attığını, o balığı otuz gün otuz gece süresince yediklerini, böylece şişmanlayıp göbekleri üzerinde et kıvrımları meydana geldiğini söylemiştir. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi bu hadis, Buharfde yer almaktadır. Ayrıca Meryem oğlu Mesih'in mucizelerinden biri olan sofra mucizesi bahsinde de anlatılacaktır. [1]

Ebu Musa El-Holanî'nîn Kıssası

Ebu Musa ile arkadaşlarından bir cemaat, hacca gitmek üzere yola çıkmışlardı. O, arkadaşlarına, yanlarına azık ve dağarcık almamalarını emretmişti. Bir menzilde konakladıkları zaman o, iki rekat namaz kilar, sonra da Allah tarafından onlara ve bineklerine sabah akşam yetecek kadar yiyecek ve içecek gönderilirdi. Bu hal, hacca gidiş ve dönüş süresince devam etmişti.
Bir ayet-i kerimede yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Musa, milleti için su aramıştı; "Asanla taşa vur" dedik; ondan on Üd pınar fışkırdı. Herkes içeceği yeri bildi." (ei-Bakara 60.)
Musa peygamberin kıssasından bahsederken ve tefsirimizde de bu ayete değinirken gerekli açıklamayı yapmıştık.
Peygamber (s.a.v.)'in, elini açmaksızın ancak yumarak içine koyabileceği bir kaba daldırdığını, sonra parmaklarından pınar gibi sular fışkırdığını ve bunun birçok yerlerde görüldüğünü de anlatmıştık. Örnek olarak bir kadının tulumunun yağla dolup taştığım, Hudeybiye gününde az bir yiyecekle büyük bir cemaatı doyurduğunu, buna benzer bereketle ilgili mucizeleri de anlatmıştık. Yine Peygamber (s.a.v.)'in talebi üzerine Medine'de ne fazla ne eksik, tam ihtiyaca yetecek kadar yağmur yağmıştı. Bu da büyük ve tesirli bir mucizedir. Bir ulema cemaatının kavline göre Peygamberin parmaklarından su fışkırması, taştan su fışkırmasına nisbetle daha muazzam bir mucizedir. Çünkü taştan su çıkması normaldir, ama parmaklardan su çıkması alışılmış bir durum değildir.
Hafiz Ebu Nuaym dedi ki: "Musa peygamberin, taşa asâsıyla vurması neticesinde Tih çölündeki taştan on iki kanal halinde su fışkırması ve insanların hepsinin de hangi kanaldan içeceklerini bilmiş olmaları hadisesi, Musa peygamberin bir mucizesi olarak anlatılacak olursa, biz de deriz M: Muhammed (s.a.v.)'in de bunun gibi hatta bundan daha hayret verici mucizesi görülmüştür. Taştan su nşkırması, ilim ve marifetçe bilinen birşeydir. Ama bundan daha hayret verici olan durum, kan, et ve kemik arasından suyun fışkırmış olmasıdır. Mina'da Hz. Peygamber (s.a.v.), parmaklarını ayrık tutmuş ve parmakları arasından sular fiş-kırmıştı. Yanındaki insanlar da parmakları arasından fışkıran tatlı ve akar suyu içmişler, bineklerine de içirmişlerdi. Orada çok sayıda insan, at ve deve, o suyu içmişlerdi.
Ebu Umre el-Ensârî'den konuyla ilgili diğer bir rivayet şöyledir:
"Bir gazada Rasûlullah (s.a.v.)'la beraberdik. İnsanlar aç halde ge-celemişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.), bir kova getirilmesini emretti. Kovayı getirip önüne bıraktılar. Birazcık su getirilmesini de emretti. Getirilen az miktardaki suyu kovaya boşalttı. Sonra içine üfledi ve Allah'ın dilediği şeyleri söyledi. Sonra da parmağını kovaya daldırdı. Yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m parmaklarından pınar gibi su fışkırdığını gördüm. Sonra insanları çağırdı, içmelerini emretti. Onlar da içtiler ve kırbala-nyla ibriklerini doldurdular." Buzağıya tapmaları ve sığır meselesi yüzünden öldürülen İsrail oğullarının diriltilmesi meselesine gelince, Rasûlulîah (s.a.v.)'m da bunun benzeri olarak bazı insanları ve hayvanları diriltme mucizesi ileride anlatılacaktır. Meryem oğlu İsa'nın ölüleri diriltmesinden söz ederken buna da değineceğiz. Doğrusunu Allah bilir. Ebu Nuaym, burada daha birçok şeyler anlatmıştır. Ancak biz konuyu uzatmamak için burada onlara değinmedik. [2]

Rasûlullah Ve Ondan Önceki Peygamberlere Verilen Şeyler

Muhammed b. Şuayb, Ravh b. Müdrik kanalı ile Amr b. Hassan et-Temimfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Musa peygambere, Arş'm hazinelerinden bir ayet verilmişti. O ayet de şudur: "Ey Rabbim! Şeytan kalbime girmesin. Ben ondan ve bütün kötülüklerden koru. Kudret, saltanat, hükümranlık ve mülk senindir. Sen ezellerin ezeli ve ebedlerin ebedisin. Amin, amin."
Muhammed (s.a.v.)'e de Arş'm hazinelerinden iki ayet verilmişti. Bu ayetler el-Bakara sûresinin sonundaki iki ayettir: "Amene'r-Rasûlü bimâ ünzile ileyhi min Rabbihi." [3]

Güneşin Batı Ufkunda Bekletilmesi

Güneş, İsrail oğullarının Musa peygamberden sonra gelen Yuşa' b. Nun adındaki peygamberleri için batı ufkunda bekletilmişti.

Bu peygamber, İsrail oğullarım Tih çölünden çıkarıp kuşatma ve çarpışmadan sonra Kudüs'e sokmuştu. Fetih, cuma günü ikindiden sonra gerçekleşmişti ki, o esnada güneş batmak üzereydi. Cumartesi gecesi girecekti ki, gece olunca da savaşı devam ettiremeyeceklerdi. Bunun üzerine Yuşa* peygamber, güneşe bakıp: "Ey güneş! Sen emir altındasın, ben de emir altındayım." Böyle dedikten sonra da: "Allah'ım, güneşi benim için batı ufkunda beklet." diye dua etti. Allah da onun bu duası üzerine güneşi ufukta bekletti. Fetih tamamlanınca, güneş battı.

«Kıs asü'l-Enbiya» adlı kitabımızda, «Sahih-i Müslim»de Ebu Hü-reyre'nin, Peygamber Efendimiz'den rivayet ettiği şu hadis nakletmiştik:

"Peygamberlerden biri gaza yaptı. İkindi namazını kıldığı zaman veya ona yakın bir zamanda fethedeceği kasabaya yaklaştı. Güneşe de: "Sen emir altındasın, ben de emir altındayım." dedi, sonra da: "Allah'ım, şu güneşi benim için batı ufkunda biraz beklet." diye dua etti. O kasabayı fethedinceye kadar güneş onun için batı ufkunda bekletildi."

Bu hadiste sözü edilen peygamber, Yuşa' b. Nun'dur. İmam Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği hadis bunu göstermektedir. Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.y.) şöyle buyurmuştur:

"Güneş, Kudüs'e gittiği gecelerde Yuşa' peygamberden başka hiçbir insan için batı ufkunda bekletilmemiş tir." Bu, böyle bilindiğine göre ayın ikiye bölünmesi, bir parçasının Hira dağının gerisinde, diğer parçasının da berisinde görülmesi, güneşin batı ufkunda azıcık bekletilmesine nisbetle daha muazzam bir mucizedir. Peygamberlik delilleri bölümünde, güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürüldüğüne dair hadisi de nakletmiştik. O bölümde bu konuyla ilgili olarak söylenen sözleri de nakletmiştik. Doğrusunu Allah bilir.

Şeyhimiz Allâme Ebul-Mealî İbn Zemlekânî dedi ki: "Zorbalarla savaşması esnasında Yuşa' peygamber için güneş ufukta bekletilmişti. Ama Peygamberimiz (s.a.v.) için de ay yarılmıştı. Ayın ikiye bölünmesi, güneşin batı ufkunda bekletilmesine nisbetle daha tesirli bir mucizedir. Bu hususta rivayet edilen hadisler sahih ve mütevatirdir. Ayın bir parçası Hira dağının önünde, bir parçası da arkasında görünmüş, Kureyşli-ler: "Gözlerimiz büyülendi." demişlerdi. Ama bilahare dışarıdan yolcular Mekke'ye geldiklerinde ayın ikiye ayrılmış olduğunu Kureyşlilere haber verdiler. Bununla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştu:

"Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır, onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve: "Süregelen bir sihir" derler." (el-Kamer, 1-2.)

Güneş, Rasûlullah (s.a.v.) için iki kez bekletilmişti. Bir defasında Peygamber (s.a.v.), başı Hz. Ali'nin kucağmdayken kendisine vahiy gelmeye başlamıştı, Güneş batıncaya kadar başını Ali'nin kucağından kaldırmamıştı. Ama Ali de ikindi namazını kılamamıştı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), şöyle dua etti: "Allah'ım! Doğrusu Ali, senin ve Rasûlünün itaatindedir. Güneşi onun için tekrar ufka döndür."

Peygamber Efendimiz'in bu duası üzerine Allah, güneşi onun için tekrar ufka döndürdü. Tam olarak güneş ufukta göründü. Bunun üzerine Ali b. Ebi Talib de kalkıp ikindi namazını kıldı. Sonra da güneş battı, ikincisi de Isrâ gecesinin sabahında bekletilmiş ve geç doğdurulmuş olmasıdır. Çünkü Peygamber (s.a.v.) Kureyşlilere, geceleyin Mekke'den Kudüs'e gitmiş olduğunu söylemişti. Kureyşliler de durumu tahkik etmek için Kudüs'teki bazı şeyleri, Hz. Peygamber'e sormuşlardı. Cenâb-ı Allah, gözündeki perdeyi kaldırmış, Peygamber Efendimiz de Kudüs'e bakarak oranın durumunu ve evsafını Kureyşlilere anlatmıştı. Yine Kureyşliler, kendilerine ait olup yolda gelmekte olan bir kervanı Peygamber'e sormuşlar, o da onlara şu cevabı vermişti:

- Kervanınız güneş doğarken size ulaşacaktır. Kervan gecikti. Cenâb-ı Allah da güneşi bekletti, doğdurmadı. Tam ikindi vakti olunca, güneşi doğdurdu."

îbn Bükeyr, bu hadisi «Sünen» adlı eserine yaptığı ilave niteliğindeki «Ziyadat» adlı eserinde rivayet etmiştir.

Güneşin, Hz. Ali'nin ikindi namazım kılabilmesi için tekrar batı ufkuna döndürülmesiyle ilgili hadise gelince, biz bunu Esma bînti Umeys tarikiyle nakletmişizdir ki, en meşhur tarik de budur. Rafizî ulemasından İbn Mutahhar gibi kimseler, bu hadisi sahih saymışlardır. Ali b. Medinî, İbrahim b. Yakub el-Cüzcanî gibi hadis hafizlan ise bunu zayıf saymışlardır. Güneşin doğduruimayıp bekletilmesiyle ilgili hadise gelince, bunu Yunus b. Bükeyr'den başkası rivayet etmemiştir. Bundan daha garib olan bir durum var M, o da ibn Mutahhar'ui «Minhac» adlı kitabında anlattığına göre güneş, Hz. Ali için iki defa ufka geri döndürülmüştür. Birincisi, Hz. Peygamber'e vahiy nazil olurken ikindi namazını kılamamış olan Hz. Ali'nin bu namazını kılabilmesi için güneşin tekrar batı ufkuna döndürülmesi idi. ikincisine gelince, o da şöyle cereyan etmiştir:

Ali, Babil'de Fırat nehrini geçmek istediği zaman arkadaşlarından çoğu binekleriyle meşgul olmuşlardı. Kendisi bir grup arkadaşıyla ikindi namazını kılmıştı, ama çokları bu namazı kılamamışlardı. Bu hususta dedikodu yaptılar. Ali de güneşin tekrar batı ufkuna döndürülmesini Allah'tan dilemiş ve güneş tekrar ufka döndürülmüştü.

Ebu Nuaym, Musa peygamberden sonra tdris peygamberin geldiğini söylemişti. Tefsircilerin çoğuna göre îdris peygamber, israil oğullarının peygamberlerindendir. Muhammed b. îshak b. Yesar ile diğer bazı neseb ulemasına göre İdris peygamber, Nuh peygamberden önce gelmiştir. Buna daha önce de değinmiştik. [4]

İdrîs Peygambere Verilen Yüksek Makam

Onun ulaştığı yüksek makam, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle zikredilmektedir: "Onu yüce bir yere yükselttik." (Meryem, 57.)
Bu hususta diyeceğimiz şudur ki: Muhammed (s.a.v.)'e bundan daha yüksek, bundan daha faziletli, bundan daha mükemmel bir makam verilmiştir. Zira Allah, onun şanını dünya ve ahirette yüceltmiş ve bu hususta şöyle buyurmuştur:
"Senin şanını yükseltmedik mi?" (ei-Inşirah, 4.)
Her hutbe irad eden, her şefaat dileyen, her namaz kılan kimse mutlaka "Eşhedü enlâ ilahe illallah ve enne Muhammeder Rasûlullah" diye seslenir. Allah, Rasûlünün adını kendi adıyla bir araya getirmiştir. Bu, yeryüzünün batılarında da doğularında da böyledir. Bu şahadet kelimesi, farz namazlar için bir anahtar durumundadır.
"Senin şanını yükseltmedik mi?" (el-Inşirâh, 4.)
Bu ayet-i kerimeyle ilgili olarak ibn Luhay'a, Ebu Said'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Cebrail, yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu bana söyledi: "Benim adım anıldığı zaman mutlaka senin de adın anılır."
Enes b. Malik, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Allah'ın, bana göklerle yerin işleriyle ilgili verdiği emirleri yerine getirmemden sonra dedim ki:
- Ey Rabbim, benden önceki her peygambere ikramda bulundun, onları yücelttin, ibrahim'i dost edindin, Musa ile konuştun. Davud'un emrine de dağları verdin. Rüzgarı ve şeytanları, Süleyman'ın emrine verdin. İsa'ya da ölüleri diriltme mucizesi verdin. Ya benim için ne yaptın?
Rabbim buyurdu ki:
- Bütün bu saydıklarından daha üstün şeyi sana vermedim mi? Benim adım anıldığı zaman mutlaka sen de anılacaksın. Senin ümmetinin kalplerine İncilleri (Kur'ân'ları) yerleştirdim. Kur'ân'ı açıkça okurlar, ben bu fazileti hiçbir ümmete vermedim. Arş'ımm hazinelerinden bir kelimeyi de sana indirdim. O kelime şudur: La havle vela kuvvete illa billah."
Bu rivayetin senedinde gariplik vardır. Ancak Ebu Zür'a er-Razî, «Delâilü'n-Nübüvve» adlı kitapta bunu başka bir ifadeyle nakletmiştir ki, onda da inkita vardır.
Hişam b. Ammar ed-Dımaşkî, Enes b. Malik'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Allah, bana ayetlerini gösterdiği ~aman güzel bir koku hissettim. Ey Cebrail, bu nedir?" diye sordum, o da bu Cennet'tir, dedi. Ya Rab, beni ehlimle buraya getir, dedim." Yüce Allah buyurdu ki:
- Sana verdiğim sözü yerine getiririm. Benden başkasını Rab edinmeyen inanmış her erkek ve her kadın buraya gelecektir. Her kim benim için borç verirse (dünyada sevab işlerse) onu kendime yakın kılarım. Her kim bana tevekkül edip dayanırsa, ben ona yeterim. Dileğini yerine getiririm. Her kim benden ne isterse, istediğini veririm. Benim için infakta bulunan kimsenin nafakası eksilmez ve istediği şey de nok-sanlaşmaz. Sana verdiğim sözü yerine getiririm. Takva sahiplerinin yurdu ne güzeldir.
Dedim ki:
- Razı oldum.
Sidretü'l-Münteha'ya vardığımız zaman secdeye kapandım. Başımı secdeden kaldırıp şöyle dedim:
- Ya Rab, İbrahim'i dost edindin, Musa ile konuştun, Davud'a Zebur'u verdin. Süleyman'a büyük bir hükümranlık verdin.
Yüce Allah buyurdu ki:
- Ben de senin şamnı yücelttim. Ümmetin hutbe irad ederken senin, benim rasûlüm olduğuna şahadet getirmedikleri takdirde hutbeleri caiz olmaz. Ümmetinin kalplerine İnciller (Kurbânlar) yerleştirdim. Sana Arş'ımm altından el-Bakara sûresinin son iki ayetini verdim."
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), diğer peygamberlerin ruhlarıyla karşılaştı. Onlar, Aziz ve Celil olan Rablerini övüp hamd ü senada bulundular. Hz. İbrahim dedi ki:
"Beni dost edinen, bana büyük bir hükümranlık veren, beni gönüllü olarak kendisine ibadet eden bir ümmet kılan Allah'a hamd ederim. Ölümüm ve dirimim O'nun içindir. O, beni ateşten kurtardı. Ateşi benim için serin ve selamet kıldı."
Sonra Musa peygamber, Rabbine hamd ü senada bulunarak şöyle dedi:
"Benimle konuşan, beni risaleti ve konuşması için seçen, beni sırdaşı yapan, bana Tevrat'ı indiren, Firavun'u, benim elimle helak ettiren Allah'a hamd olsun."
Sonra Davud peygamber, Rabbine hamd ü senada bulunarak şöyle dedi:
«Beni hükümran kılan, bana Zebur'u indiren, demiri benim için yumuşatan, dağları emrime veren, benimle birlikte dağlan ve kuşları teşbih ettiren, bana hikmeti ve hükmetme yetkisini veren Allah'a hamd olsun.»
Sonra Süleyman peygamber, Rabbine hamd ü senada bulunup şöyle dedi:
"Rüzgarlarla cin ve insanları emrime veren, şeytanları bana mü-sahhar kılan -ki bunlar benim dilediğim mabetleri, heykelleri, büyük kapları ve taşınması güç kazanları yaparlar- bana kuşlarla konuşmayı öğreten, bakırı erimiş su gibi benim için akıtan, benden sonra hiç kimseye verilmeyecek bir hükümranlığı veren Allah'a hamd olsun."
Sonra Hz. İsa, Allah'a hamd ü senada bulunarak şöyle dedi:
"Bana Tevrat ve İncil'i öğreten, kör ve alacalıyı iyileştirme mucizesini veren, izniyle ölüleri diriltmeme imkan veren, beni arındıran ve kafirler arasından çıkarıp yücelten, kovulmuş şeytandan koruyan, şeytanın bize güç yetirmesine imkan vermeyen Allah'a hamd olsun."
Sonra Muhammed (s.a.v.), Rabbine hamd ü senada bulunarak şöyle dedi:
"Her biriniz Rabbine hamd ü senada bulundu. Ben de Rabbime hamd ü senada bulunacak ve O'nu öveceğim. Beni âlemlere

rahmet olarak gönderen, bütün insanlığa müjdeleyici ve uyana yapan, bana içinde herşeyin açıklaması bulunan Furkân'ı indiren, ümmetimi insanlık için çıkanlmış en hayırlı ümmet kılan, ümmetimi en üstün ümmet yapan, ümmetimi ümmetlerin en evveli ve en sonuncusu kılan, göğsümü genişleten, günahımı kaldıran, şanımı yücelten, beni peygamberlerin evveli ve sonu kılan Allah'a hamd olsun." İbrahim peygamber dedi ki: "Böylece Muhammed (s.a.v.), sizden üstün oldu."
- Hakim ile Beyhakî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Adem peygamber dedi ki:
- Ya Rab, Muhammed hakkı için beni bağışlamanı diliyorum. Cenâb-ı Allah da ona sordu:
- Henüz kendisim yaratmadığım halde Muhammed'in varlığını nereden biliyorsun?
- Ya Rab, onun adını senin adınla birlikte Arş'm sütunu üzerinde yazılı gördüm. "Lâ ilahe illallah Muhammedün Rasûlullah" diye Arş'm sütunu üzerinde bir yazı vardı. Bundan anladım ki sen, yaratıkların arasında en çok sevdiğin kişinin adını kendi adınla birlikte zikreder ve zikrettirirsin.
- Doğru söyledin ey Adem. Eğer Muhammed olmasaydı, seni yaratmazdım.
Bazı imamlar dediler ki: Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'in şanını yüceltti. Evvelin ve ahirin insanları arasında onun adını kendi adıyla birleştirdi. Böylece onun kadri yüceldi. Kıyamet gününde onu Makam-ı Mahmud'a yerleştirecektir. İnsanların evveli ve ahiri ona imrenecektir. İbrahim Halilullah da dahil olmak üzere bütün yaratıklar ona gıpta ile bakacaklardır.
Rasûlullah (s.a.v.)'m şanının geçmiş ümmetlerde ve önceki nesillerde yüceltilmiş olduğuna gelince, bu konuda «Sahih-i Buharî»de Ibn Ab-bas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Cenâb-ı Allah, gönderdiği her peygamberden mutlaka şu sözü almıştır: Eğer o peygamber hayatta iken Muhammed (s.a.v.) risaletle görevlendirilecek olursa, mutlaka Muhammed (s.a.v.)'e iman edecek, ona tabi olacak ve ona yardım edecektir. Yine Cenâb-ı Allah, gönderdiği her peygambere de şu emri vermiştir: Eğer ümmeti hayatta iken Muhammed (s.a.v.) risaletle görevlendirilecek olursa, ona iman etmeleri, ona tabi olmaları hususunda onlardan kesin söz alacak."
Peygamberler, Rasûlullah (s.a.v.)'m geleceğini önceden müjdelemişlerdi. En son müjdeleyen de Meryem oğlu Isa peygamber idi ki o, israil oğullarına gönderilen peygamberlerin sonuncusuydu. Yahudi âlimleri, rahipler ve kâhinler de Rasûlullah (s.a.v.)'m geleceğini önceden müjdelemişlerdir. Nitekim bununla ilgili açıklamaları önceki kısımlarda detaylı olarak vermiştik.
Isrâ gecesinde Rasûlullah (s.a.v.), semadan semaya yükseldi. Nihayet semanın dördüncü katında bulunan İdris peygambere selam verdi. Sonra beşinci kata, oradan da altıncı kata yükseldi. Orada Musa peygambere selam verdi. Oradan da yedinci kata yükseldi. Orada Beyt-i Mamur'un yanında ibrahim Halilullah'a selam verdi. Sonra o makamı da aştı. Kader kalemlerinin cızırtısının duyulduğu bir seviyeye yükseltildi. Sidretü'l-Münteha'ya vardı. Cennet'i, Cehennem'i ve başka büyük ayetleri gördü. Peygamberlere namaz kıldırdı. Her makamdaki görevliler onu karşıladılar. Giderken de uğurladılar. Cennet'in bekçisi Rıdvan ile Cehennem'in bekçisi Malik ona selam verdiler, işte şeref budur. İşte yücelik budur, işte ikram budur. Azamet, üstünlük, fazilet ve şöhret işte budur. Allah'ın salat ü selamı, onun ve diğer peygamberlerin üzerine olsun.
Muhammed (s.a.v.)'in son nesillerde şanının yüceltilmiş olmasına gelince, bu hususta da deriz ki: Onun dini bakidir. Diğer dinlerin tamamını neshetmiştir. Ama kendisinin dini neshedilmeyecektir. O din ezellerin ezeli, ebedlerin ebedidir. Kıyamete kadar varlığını sürdürecektir. Onun ümmetinden bir grup insan devamlı olarak hak yolda bulunacaktır. Onları yardımsız bırakanlar ve onlara muhalefet edenler, kıyamet kopuncaya kadar onlara zarar veremeyeceklerdir. Günde beş vakit yüksek yerlerde ezan okunacak, ezanda "Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah" denilecektir. Her hatip de hutbesini irad ederken mutlaka onun adını anmak mecburiyetindedir. Şair Hassan ne güzel söylemiş:
"Onun peygamberliğine imreniyorum. O, Allah'tan gönderilen son peygamberdir. Onun üstünlüğüne tanıklık edilmiştir. O, parlar ve ışık saçar. Allah, onun adını kendi adıyla birleştirmiştir. Çünkü günde beş vakit ezanda müezzin onun adım anarak şahadet getirir. Cenâb-ı Allah, kendi isim kelimesinden türettiği bir kelimeyle ona isim vermiştir. - Arş'm sahibi Allah'ın adı Mahmud, onunki ise Muhammed'dir."
Merhum Sarsarı de şöyle demiştir:
"Bilmez misin ve görmez misin ki, onun adını her ikisinde tekrarlamadığımız takdirde ezanımız ve farz namazımız sahih olmaz." [5]

Davud Peygambere Verîlen Mucize

Yüce Allah buyurdu ki:
"Güçlü kulumuz Davud'u an; o, daima Allah'a yönelirdi. Doğrusu biz, akşam sabah onunla beraber teşbih eden dağları, kuşları da toplu halde onun buyruğu altına vermiştik. Her biri ona yönelmekteydi." (Sâd, 17-19.)
(<Ey dağlar ve kuşlar! Davud teşbih ettikçe siz de onu tekrarlayın, diyerek and olsun ki, ona katımızdan lütufla bulunduk. "Geniş zırhlar yap, dokumasını sağlam tut." diye ona demiri yumuşak kıldık. Ey insanlar, yararlı iş işleyin, doğrusu ben yaptıklarınızı görenim." (Sebe', 10-11.)
Tefsirimizde Davud peygamberin kıssasını anlatırken onun güzel
sesli olduğunu, Cenâb-ı Allah'ın, kuşları onun emrine verdiğini, kuşların onunla birlikte teşbih getirdiklerini, dağların da ona icabet ederek onunla birlikte teşbih getirdiklerini, hızlı bir okuyuş sahibi olduğunu, bineklerine emir verip onları salıverdiğini,

bulabildiği boş zamanda Zebur okuduğunu, sonra bineğine bindiğini söylemiştik. Allah'ın salat ü selamı onun üzerine olsun.
Peygamber (s.a.v.) de güzel ve tatlı bir sese sahipti. Kur'ân'ı tatlı bir eda ile okurdu. Cübeyr b. Mut'im dedi ki:
"Rasûlullah (s.a.v.), akşam namazında Ve't-Tîni ve'z-Zeytuni sûresini okudu. Onun sesi kadar hoş bir ses işitmedim. Kur'ân'ı tertil üzere okurdu. Nitekim Aziz ve Celil olan Allah, ona böyle okumasını emretmişti."
Kuşların Davud peygamberle birlikte tesbihat yapmalarına gelince, cansız ye dilsiz dağların teşbih getirmeleri bundan daha da hayret vericidir. Önceki bölümlerde nakledilen bir hadiste anlatıldığına göre çakıl taneleri, Rasûlullah (s.a.v.)'ın avucunda teşbih getirmişlerdir.
îbn Hamid tarafından rivayet edilen, bilinen ve meşhur bir hadiste anlatıldığına göre taşlar ve ağaçlarla çamur kersekleri de Rasûlullah (s.a.v.)'a selam verirlermiş. «Sahih-i Buharî»de îbn Mesud'un şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'in sofrasında yenen yemeklerin teşbih seslerini işitirdik. Zehirlenmiş koyun paçası, zehirli olduğunu Rasûlullah (s.a.v.)'a söylemişti. Ehli ve yabani hayvanlar da onun peygamberliğine şahadet getirmişlerdi. Cansız varlıklar da ona şahadet getirmişlerdi. Nitekim bütün bunlarla ilgili açıklamalar önceki bölümlerde verilmiştir. Kuşkusuz içlerinde boşluk bulunmayan cansız ve dilsiz küçücük çakıl tanelerinden teşbih seslerinin çıkması, dağlara nisbetle daha hayret vericidir. Çünkü ne de olsa dağlarda boşluklar ve mağaralar vardır. Böylece dağlar, teşbih getiren kişinin sesini yankılayarak bir nevi cevap vermiş olurlar. Nitekim Abdullah b. Zübeyr, Medine emiri iken Harem-i Şerifte hutbe irad ettiği zaman Ebu Kubeys ve Zerud dağlan da onun sesini yankılarlardı. Ama bu, teşbih getirmeleri demek değildi. Bu da Davud peygamberin mucizelerindendir. Ama bununla beraber çakıl taneleri, Rasûlullah (s.a.v.)'m, Ebu Bekir'in, Ömer'in ve Osman'ın avuçlarında teşbih getirmişlerdir ki; bu teşbih getiriş, Davud peygamberin mucizesinden daha hayret vericidir.
Davud peygamberin, kendi elinin kazancından başka birşey yeme-yişine gelince, Rasûlullah (s.a.v.) da kendi elinin kazancını yerdi. Nitekim birkaç ölçek tahıl karşılığında Mekkelilerin koyunlarım otlatırmış. Koyun çobanlığı yapmayan hiçbir peygamber yoktur. Hz. Hatice ile mal ortaklığı yapıp ticaret için Şam'a gitmişti. Yüce Allah, bu hususta şöyle buyuruyor:
"Şöyle dediler: "Bu ne biçim peygamber ki yemek yer, sokaklarda gezer? Ona, beraberinde bulunup uyaran bir melek indirilseydi ya! Yahut, kendisine bir hazine verilseydi, veya besleneceği bir bahçe olsaydı ya!"
Bu zalimler, inananlara: "Siz, sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz." dediler.
Ey Muhammed! Sana nasıl misaller getirdiklerine bir bak! Onlar sapmışlardır, yol bulamazlar." (ei-Furkân, 7-9.)
"Ey Muhammed! Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de, şüphesiz yemek yerler, sokaklarda gezerlerdi." (el-Furkân, 20.)
Yani helal kazanç sağlamak için ticaret yapmak üzere sokaklarda gezip dolaşırlardı. Sonra Allah, Medine'de cihadı meşru kıldığı zaman Rasûlullah (s.a.v.) -kendisinden önceki peygamberlerden hiç birine helal kılınmayan ama kendisine helal kılman ganimetleri- ve kafirlerin mallarından kendisine fey olarak düşen payı yemeye başladı. Nitekim Tirmizî, îbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Kıyametten önce ben kılıçla gönderildim ki, yalnızca tek ve ortak-sız olan Allah'a ibadet edilsin. Rızkım, mızrağımın gölgesi altına konulmuştur. Emrime muhalefet edenlere de küçülme ve zillet vardır. Her kim bir kavme benzerse o, onlardandır."
Ateş olmaksızın demirin hamur gibi Davud peygamberin elinde yumuşatılmasına gelince, o, sağlam halkalardan örülü zırhlar imal ederdi. Zırh yapmasını bizzat Cenâb-ı Allah ona emretmiş ve: "Geniş zırhlar yap, dokumasını sağlam tut." demişti. Yani çiviler, o zırhlan inceltmesin ve üst üste yığılmalar meydana gelmesin ki, halkaları kırılmasın. Nitekim Buharf de de böyle bir rivayet vardır. Yüce Allah buyurdu ki:
"Ona, sizi savaşta korumak için zırh yapma sanatını öğrettik, artık şükreder misiniz?"(ei-Enbiyâ, so.) Nübüvvet mucizeleriyle ilgili olarak şairin biri demiş ki:
"Mağaradaki Rasûlullah'ı Davud'un zırhı korumadı. Korumadaki bu övünç, örümceğe aittir."
Hicretin dördüncü senesinde hendek kazımı esnasında da hendekte sert bir kayaya rastlanmış, sahabeler onu kıramamışlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), aşın derecede aç olduğundan karnına taş bağlamış olduğu halde yerinden kalktı. Gidip o kayaya üç darbe vurdu. Birinci darbede kazmanın (külünk) ucundan bir aydınlık çıktı ki, o aydınlıkta Şam sarayları göründü. İkinci darbede de bir aydınlık çıktı ki, o aydınlıkta Iran sarayları göründü. Üçüncü darbede de bir aydınlık çıktı. Sonra o kaya parçası kum yığını gibi darmadağın oldu. Kuşkusuz ateşle dahi erimeyen bir kaya parçasının kum yığını gibi paramparça olması, ancak ateşte ısıtıldığı zaman yumuşayan demirin yumuşamasından daha hayret vericidir. Nitekim şairin biri demiş ki:
"Gönlünün yumuşaklığını nefsim ile tedavi edecek olsaydı, mutlaka sarp kaya parçası yumuşardı."
Kayadan daha sert birşey mevcud olsaydı, şair bu şiirinde mutlaka onu söylerdi. Nitekim bir ayet-i kerimede Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:
"Sonra kalpleriniz yine katüaştı, taş gibi, hatta daha da katı..." Şimdi de şu ayet-i kerimeye bakalım:
"De ki: "İster taş veya demir ya da kalbinizde büyüttüğünüz başka bir yaratık olun, yine de dirileceksiniz." (el-Isrâ, 50.)
Burada başka bir mana kastedilmiştir. Demek istenilen şudur ki: Herhangi bir müdahaleye tabi tutulmadan demir, taşa nisbetle daha serttir. Ama herhangi bir müdahale yapıldığı zaman demir yumuşar, etkilenir, ama taş asla etkilenmez ve yumuşamaz. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Nuaym dedi ki: "Eğer Davud peygamber için demirin yumuşa-tıldığı söylenirse, buna karşı şöyle denir: Muhammed (s.a.v.) de taşlan ve sağır kayaları yumuşattı. Sert bir kaya onun için bir mağara haline geldi. İçine girip müşriklerden gizlendi.

Bu hadise, Uhud gününde cereyan etmişti. Şahsını müşriklerden gizlemesi için dağa yönelmiş, dağ da yumuşamış, kendisi başını kayalığın içine koyup gizlenmişti. Bu, Davud peygamberin demiri yumuşatma mucizesine nisbetle daha hayret vericidir. Çünkü demiri ateş yumuşatır. Ama ateşin taşı yumuşattığını görmemişizdir ve Peygamber Efendimiz'i Uhud savaşında gizleyen mağara hâlâ bugün yerinde durmaktadır ki, insanlar onu görürler. Yine aynı şekilde Mekke'nin bir tarafında dağdan bir taş gelmiş, o taş, Rasûlullah için yumuşamış, hatta Rasûlullah (s.a.v.) elini ve kolunu o taşa gömmüştü. O taş hâlâ bilinen bir taştır ki, hacılar Mekke'ye gittiklerinde onu ziyaret ederler. Mirac'a gittiği gece Kudüs'teki bir kaya parçası da hamur gibi yumuşamış, Rasûlullah (s.a.v.), bineği Burak'ı ona bağlamıştı. O taş, bugün hâlâ yerindedir. İnsanlar onu ziyaret eder ve ellerini ona sürerler."
Uhud gününde Peygamber (s.a.v.)'in içine girip müşriklerden saklandığı ve Mekke'nin bir mahallesinde elini kolunu içine gömdüğü taşla ilgili olarak müellifin söylediklerinde gerçekten gariplik vardır. Aslında bu gibi taşlardan meşhur siret kitaplarında söz edilmemektedir. Ama Miraç gecesinde bineğini bir taşa bağlamış olması doğrudur, «Sa-hih-i Müslim»de de anlatıldığına göre, onun bineğini o taşa Cebrail bağlamıştı.
Davud peygambere hikmetin ve hükmetme yetkisinin verilmiş olmasına gelince, bu doğrudur. Ama bu, Peygamber (s.a.v.)'e de verilmiştir. Peygamber'e verilen şeriat, kendisinden önceki peygamberlere verilen şeriat ve hikmetten daha mükemmeldir. Allah'ın salat ü selamı, tamamının üzerine olsun. Cenâb-ı Allah, kendisinden Önceki bütün peygamberlerde bulunan güzellik, fazilet ve üstünlükleri toplu olarak Peygamber Efendimize (s.a.v.)'e vermiştir. Onu diğerlerine üstün ve mükemmel kılmıştır. Ondan öncekilere vermediğini ona vermiştir. Peygamber (s.a.v.), bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:
"Özlü sözleri söyleme üstünlüğü bana verildi. Bana hikmet Özetlenerek verildi."
Şüphesiz Araplar, ümmetlerin en fasih konuşanlarıdır. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de Arapların en fasih konuşanı idi. O, mutlak olarak bütün yaratıklardan daha güzeldi. [6]

Hz. Davud'un Oğlu Süleyman (A.S.)'A Verilen Mucizeler

Allah Teâlâ buyurdu ki:
"Bunun üzerine biz de, istediği yere onun buyruğu ile kolayca giden rüzgarı, bina kuran ve dalgıçlık yapan şeytanları, demir halkalarla bağlı diğerlerini onun buyruğu altına verdik.*1 İşte bizim bağışımız budur; ister ver, ister tut, hesapsızdır." dedik. Doğrusu onun, katımızda yakınlığı ve güzel bir istikbali vardır." (Sâd, 36-40.)
"Bereketli kıldığımız yere doğru, Süleyman'ın emriyle yürüyen şiddetli rüzgarı, onun buyruğuna verdik. Biz herşeyi biliyorduk. Dalgıçlık yapan ve bundan başka işler de gören şeytanlardan da onun buyruğu altına verdik. Onların hepsini gözetiyorduk." <ei-Enbiyâ, 81-82.)
"Gündüz estiğinde bir aylık mesafeye gidip, akşam da bir aylık mesafeden gelen rüzgarı Süleyman'ın buyruğu altına verdik. Onun için, su gibi erimiş bakır akıttık. Rabbinin izniyle, yanında iş gören cinleri onun buyruğu altına verdik ki, bunlar içinde buyruğumuzdan çıkan olursa ona alevli ateşin azabım tattınrdık.
Süleyman için, o ne dilerse, mabedler, heykeller, büyük havuzlara benzer çanaklar ve taşınması güç kazanlar yaparlardı. Ey Davud ailesi, şükredin! Kullarımdan şükredenler pek azdır." (Sebe', 12-13.)
Bütün bu açıklamaları, Süleyman peygamberin kıssasında ve tefsirde nakletmiştik.
imam Ahmed b. Hanbel tarafından rivayet edilen, Tirmizî, İbn Hib-ban ve Hakim tarafından da sahih kabul edilen bir hadiste Abdullah b. Amr, Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu nakîetmiştir:
"Süleyman peygamber, Mescid-i Aksa'nın inşaasım tamamladıktan sonra Allah'tan üç şey istedi: Allah'tan kendi hükmüne uygun bir hüküm vermesini, kendisinden sonra hiç kimseye verilmeyecek bir hükümranlığı bahşetmesini ve Mescid-i Aksa'ya gelen herkesin bu mescitten çıkarken anasından doğduğu günkü gibi günahsız olarak çıkmasını diledi."
Rüzgarın Süleyman peygamberin enirine verilmesine gelince; Allah, Ahzab savaşından bahsederken bu hususta da şöyle buyurmuştur:
"Ey inananlar! Allah'ın size olan nimetim anın, üzerinize ordular gelmişti. Biz de onların üzerine rüzgar ve göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu." (el-Ahzâb, 9.)
Müslim, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Bana (doğudan esen tatlı) saba rüzgarı ile yardım edildi. Ad kavmi ise (batıdan esen) debur rüzgarı ile helak edildi."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadiste, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Bana, bir aylık mesafeden düşmanın yüreğine korku bırakılmakla yardım edildi."
Yani Peygamber (s.a.v.), kafir bir kavimle savaşmaya yöneldiği zaman kendisi onlara ulaşmadan bir ay Önce kalplerine korku bırakılırdı. Bu da Süleyman peygambere sabah bir aylık, akşam bir aylık mesafede uçan rüzgarın verilmesi nimetine karşılık bir nimettir. Hatta bu, zafer, takviye ve teyid bakımından o rüzgara nisbetle daha tesirlidir. Rasûlullah (s.a.v.), yağmur duası yaptığı zaman Cenâb-ı Allah, birçok yerde yağmur yağdırmak için bulutları sevkedici rüzgarları onun emrine vermişti.
Ebu Nuaym dedi ki: Süleyman peygambere, rüzgarın müsahhar kılındığı ve onu sabah bir aylık, akşam da bir aylık mesafelerde Allah'ın beldelerine götürdüğü söylenecek olursa, buna karşılık denilir ki: Mu-hammed (s.a.vO'e verilen mucize, bundan daha

muazzam ve daha büyüktür. Çünkü o, bir gecede Mekke'den bir aylık mesafedeki Kudüs'e gitmiş, orada da mesafesi yerden 50.000 sene uzaklıkta olan semavat âlemine yükselmişti ki, bütün bunlar, gecenin üçte birlik diliminden daha az bir süre içinde olup bitmişti. Rasûlullah (s.a.v.), kat kat semalara yükselmiş, oradaki hayret verici durumları görmüş, Cennet ve Cehen-nem'e vâkıf olmuştu. Ümmetinin amelleri kendisine arzedilmiş, peygamberlere ve semavattaki meleklere namaz kıldırmıştı. Perdeleri aşıp ilerilere gitmişti. Bütün bunların bir gecede cereyan etmiş olması, elbet-teki Süleyman peygamberin rüzgara binip dolaşmasına nisbetle daha büyük ve daha hayret verici bir mucizedir.

Şeytanlarla cinlerin, Süleyman peygamberin emrine verilmeleri, bunların, onun için mabetler ^ heykeller, kazan gibi büyük çanaklar ve taşınması çok zor kazanlar yapmalarına karşılık Cenâb-ı Allah, kulu ve elçisi Muhammed'e birçok yerde yardım etmeleri için gözde meleklerini yeryüzüne indirmişti. Bedir, Uhud, Hendek ve Hüneyn ile benzeri birçok gazada melekler onun yardımına koşmuşlardı. Nitekim bütün bunları ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak açıkladık ki; bu, Hz. Süleyman'ın emrine verilen cinlerle şeytanların büyük işler yapmalarına nisbetle daha muazzam, daha göz alıcı, daha üstün bir mucizedir. îbn Hamid bunu kitabında anlatmıştır.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'den rivayet edildi ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Cinlerden bir ifrit, dün gece namazımı bozdurmak için bana ansızın hücum etti. Ama Allah beni galip getirip ona istediğimi yapmama fırsat verdi. Sabah olunca hepiniz onu görüp seyredersiniz diye mescidin direklerine bağlamak istedim. Fakat kardeşim Süleyman'ın, "Ya Rab, bana mağfiret et ve benden sonra kimsenin olmayacak bir mülkü bana bağışla." demiş olduğu hatırıma geldi de ifriti kovdum. Allah, onu kayba uğramış olarak geri çevirdi." Müslim'in rivayetine göre ise Rasûlullah şöyle buyurmuştur:

"Sonra onu yakalamak istedim. Vallahi kardeşimiz Süleyman'm duası olmasaydı, sabahleyin Medine çocukları onunla oynayacaklardı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazını kıldırıyordu. Ben de arkasm-daydım. Namaz esnasında kıraatim karıştırdı. Namazı tamamladıktan sonra şöyle buyurdu:

- Beni ve İblis'i görmeliydiniz. Elimle onu yakaladım, neredeyse onu boğacaktım. Öyle ki, salyasının serinliğini şu iki parmağım arasında hissettim. (Rasûlullah böyle derken işaret parmağıyla orta parmağını gösterdi.) Kardeşim Süleyman'm duası olmasaydı, o İblis, sabahleyin mescidin direklerinden birine bağlı olacak, Medine'nin çocukları da onunla oynayacaklardı."

Sahih hadislerde ve müsnedlerde nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Ramazan ayı girdiğinde Cennet'in kapıları açılır. Cehennem'in kapıları kilitlenir, şeytanlar da bukağılara vurulurlar."

Bu da Cenâb-ı Allah'ın, Hz. Peygambere meşru kıldığı ramazan ayı orucu ile ramazan gecelerinde Teravih kılmasının bereketi sayesinde meydana gelmiştir.

İsa peygamberin körleri ve alacaları şifaya kavuşturması bahsinde de anlatılacağı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Müslüman olan cinlerden birkaçı için dua etmiş ve onlar şifa bulmuşlardır. Şifaya kavuşan bu cinler, Rasûlullah'm heybetinden korktukları ve emrine uydukları için cinlerden ayrılmışlardır. Allah'ın salat ü selamı Rasûlullah'm ve diğer peygamberlerin üzerine olsun.

Ayrıca Cenâb-ı Allah, cinlerden birkaç kişilik grubu Kur'ân dinleyip iman getirsinler ve Rasûlullah'ı tasdik etsinler diye Rasûlullah'm yanma göndermişti. Onlar da Kur'ân dinleyip iman getirdikten sonra kavimlerine dönmüşler ve onları Muhammed (s.a.v.)'in dinine girmeye davet etmişler, Rasûlullah (s.a.v.)'a muhalefet etmekten onları sakm-dırmışlardı. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), hem insanlara hem de cinlere peygamber olarak gönderilmişti. Cinlerden birçokları -önceki kısımlarda da anlattığımız gibi- ona iman etmişlerdi. Onlardan birçok kişiden oluşan heyetler, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelmiş, Rasûlullah (s.a.v.) da onlara, Rahman sûresini okumuştu. Onlardan iman edenler için hazırlanan cennetleri onlara haber vermiş, inkar edenler için ise Cehennem ateşinin hazırlandığını bildirmişti. Kendi yiyecekleri ve hayvanlarına yedirecekleri yemler için de onlara İslâm'ın hükümlerini beyan etmişti. Bu da onlar için bunun apaçık olduğunu ve diğer peygamberlerin mucizelerinden daha önemli ve daha büyük olduğunu isbatlamaktadır.

Ebu Nuaym, geceleyin Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabından bir topluluktan hurma çalan korkunç çehreli bir ifritin de haberini ve onunla ilgili hadisi anlatmaktadır. Sahabeler onu yakalamak istemişlerse de o, Rasûlullah (s.a.v.)'m huzuruna götürülmekten korktuğu için bütün gücüyle direnmişti. Sonra o sahabeler, ayete'l-kürsiyi okumayı öğrendikleri ve okudukları için o ifrit onlardan kurtulmak için ödün vermişti. Ayete'l-kürsiyi okuyan kimseye şeytan yaklaşmaz. Bununla ilgili açıklamaları tefsirimizde vermiştik. Allah'a hamd olsun.

Ebu Nuaym, Cebrail'in birkaç defa Hz. Peygamberi Ebu Cehü'den korumuş olduğunu, ayrıca Uhud gününde Hz. Peygamber'i sağ tara-finda Cebrail'in, sol tarafında ise Mikail'in savaştıklarını anlatmıştır.

Cenâb-ı Allah'ın, Davud peygambere verdiği gibi Süleyman peygambere de hem hükümdarlık hem peygamberlik vermiş olmasına gelince, bu hususta da şöyle deriz: Cenâb-ı Allah, kulu Hz. Muhammed (s.a.v.)'i, hükümdar peygamber olmak ya da kul rasûl olmak arasında serbest bırakmış, Rasûlullah (s.a.v.) da bu hususta Cebrail'e danışmış, Cebrail ise mütevazi davranması için ona tavsiyede bulunmuş, bunun üzerine Hz. Peygamber, kul ve rasûl olmayı tercih etmişti. Bu hususta Hz. Aişe ile îbn Abbas, bir hadis rivayet etmişlerdir. Şüphesiz ki risalet makamı, herşeyden daha üstündür. Peygamberimiz (s.a.v.)'e yerin hazineleri arzedilmiş ama o, bunları kabule yanaşmamış ve şöyle demişti:

"Eğer dileseydim, Allah benimle birlikte yerin dağlarını altın olarak akıtırdı. Ama ben bir gün aç kalır, bir gün de doyarım."
Bütün bunları, delil ve senedleriyle tefsirimizde ve "Sîret" adlı eserimizde anlatmıştık. Allah'a hamd ve minnet olsun.
Hafiz Ebu Nuaym, Ebu Hüreyre'den rivayet etti M, Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Bir ara ben uyumaktayken yerin hazinelerinin anahtarları bana getirildi ve elime konuldu."
Hüseyin b. Vakid, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlulîah (s.a.v.) buyurdu ki: "Cebrail, alaca bir at üzerinde bana dünya hazinelerinin anahtarlarım sündüsten bir kadife kese içinde getirdi."
Kasım, Ebu Lübabe'den merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir:
"Rabbim Mekke vadisini, benim için altına dönüştürmeyi teklif etti. Ben ise şöyle cevap verdim:
- Hayır ey Rabbim. Aksine ben bir gün aç kalır, bir gün de doyarım. Acıktığım zaman sana yalvarırım. Doyduğum zaman da sana hamd ve şükrederim."
Ebu Nuaym dedi ki: Süleyman peygamberin kuş dilini anladığı, karıncalarla konuştuğu söylenmekte ve bu husus şu ayetlerle de teyid edilmektedir: "Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi." (en-Neml, ıe.)
"Karıncaların bulunduğu vadiye geldiklerinde bir karınca: "Ey karıncalar, yuvalarınıza girin, Süleyman'ın ordusu farkına varmadan sizi ezmesin." dedi. Süleyman, onun sözüne hafifçe güldü." (en-Neml, 18-19.) Buna karşı da denilir ki: Muhammed (s.a.v.)'e böyle mucizeler hatta bundan daha çokları verilmiştir. Önceki bölümlerde de anlattığımız gibi yabani hayvanlarla yırtıcı hayvanlar Rasûlullah (s.a.v.)'a konuşmuşlar, deve onun yanına gelip boğürmüş, ağaç onunla konuşmuş, çakıl tanele-riyle taşlar onun yanında teşbih getirmişler, hurma dalı ondan ayrılığa dayanamadığı için inlemişti. Rasûlullah (s.a.v.), bunlara seslenmiş, bunlar da onun çağrısına icabet etmişler, kurt onun peygamberliğini ikrar etmiş, ona itaat etmek için kuşlar teşbih getirmişler, geyik gelip onunla konuşmuş ve şikayette bulunmuş, keler de gelip onun peygamberliğini ikrar etmişti. Buna benzer daha birçok mucize Hz. Peygamber tarafından izhar edilmiştir. Bunlarla ilgili açıklamalar, önceki bölümlerde verildiğinden bunları burada yeniden detaylı olarak anlatmaya gerek yoktur.
Ben derim ki: Zehirli koyun gövdesindeki paça, zehirli olduğunu Ra-sûlullah'a bildirmişti. Bu zehiri o ete koyan Yahudi kadın da bunu itiraf etmişti.
Hudeybiye barışının hükümlerini ihlal eden Beni Bekr kabilesine karşı müeyyide uygulanmasını taleb eden Amr b. Salim el-Huzaî, kasidesini inşa ederken Rasûlullah, gökteki bir bulutu göstererek Amr'a:
- Ey Amr! Şu bulut senin muzaffer olacağını müjdeliyor, demişti. Beni Bekr kabilesinin, Hudeybiye barış hükümlerini ihlal etmeleri,
Mekke'nin fethine sebep teşkil etmişti ki, bunu daha önceleri de anlatmıştık.
Peygamber (s.a.v.), bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur:
"Ben öyle bir taş biliyorum ki, bisetten önce Mekke'de o taş bana selam verirdi. O taşı şimdi de bilmekteyim." Eğer o taş lisan-ı hâl ile selam vermiş ve Rasûlullah da bunu anlamış ise mesele yok. Onun lisan-ı hâl ile konuşması da çok tesirlidir. Çünkü taş, kuşa ve karıncaya göre cansızdır. Kuş ile karınca ruh sahibi, canlı hayvanlardandırlar. Ama o taş, lisanen selam vermiş ise bu daha kuvvetlidir ve karıncalarla kuşların konuşmasından daha hayret vericidir. Nitekim Hz. Ali demiş ki:
"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Mekke'nin bazı mahallelerini dolaştım. Hangi taşa, hangi ağaca, taşlaşmış olan hangi çamur parçasına uğrarsa onlar mutlaka kendisine selam veriyor ve "esselamü aleyke ya Ra-sulallah" diyorlardı."
O cansız varlıkların bu konuşmalarını ve selamlamalarını hem Rasûlullah hem de Ali işitmişlerdi.
Ebu Nuaym, Halid b. Muallâ b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hayber'de iken Peygamber (s.a.v.)'e siyah bir eşek geldi, karşısında durdu. Rasûlullah (s.a.v.) ona sordu:
- Sen kimsin?
- Ben Amr b. Fehran'ım. Biz yedi kardeştik. Bizden her birimize bir peygamber binmiştir. Ben, kardeşlerimin en küçüğüyüm ve senin payına düştüm. Ben, Yahudi bir adamın mülkiyetindeydim. Seni andıkça tökezler, onu yere düşürürdüm, o da beni incitinceye dek döverdi.
- Sen Ya'fur'sun."

Bu hadiste, şiddetli bir münkerlik vardır. Önceki sahih hadisleri naklettikten sonra bunu burada anlatmaya ihtiyaç yoktur. [7]

Meryem Oğlu Îsa Peygambere Verîlen Mucizeler

İsa peygambere "Mesih" denir. Yeri meshettiği veya ayak tabanının dümdüz oluşu veya ana karnından çıkarken yağlanmış olarak çıktığı veya Cebrail'in bereket için kendisini meshettiği veya Allah'ın onun günahlarını sildiği veya hasta olan bir kimseye elini sürüp meshettiği zaman o adamın iyileşmiş olması nedeniyle kendisine bu ad verilmiştir. Hafız Ebu Nuaym, kendisine Mesih denmesine dair ileri sürülen bu gerekçelerin tamamını nakletmiştir. Allah ona rahmet etsin.
İsa peygamberin özelliklerini şöylece sıralayabiliriz: O, Havva'nın, dişisi olmayan bir erkekten yaratılması, Adem peygamberin de erkek ve
dişi bir çift olmaksızın yaratılmış olması gibi, İsa peygamber de Allah'ın kelimesiyle, erkeği olmayan bir dişiden yaratılmıştır.

Allah, Adem peygamberi topraktan yaratmış, sonra o toprağa ol demiş, o da oluvermişti. Aynı şekilde îsa peygamber de Allah'ın kelimesi ve Cebrail'in Meryem'e üflemesi neticesinde halkedilmiştir.
Hz. İsa ile annesi Meryem'in Özelliklerinden bir diğeri de şudur ki, Hz. İsa'nın doğumu esnasında İblis ona darbe vurmaya gitmiş ama darbesi, Hz. İsa'nın içinde bulunduğu meşime denen perdeye isabet etmişti. Nitekim bu husus «Sahih-i Buharî»de de anlatılmaktadır.
Hz. İsa, ölmediği gibi şu anda diridir. O, şu anda cesedi ile dünya se-masmdadır. Kıyametten önce Şam'daki Ümeyye camiinin doğusundaki beyaz minareye inecek ve zulüm ve haksızlıkla dolu olan yeryüzünü adalet ve hakkaniyetle dolduracaktır. Hz. Muhammed'in şeriatı île hükmedecek, sonra vefat edecek ve Rasûlullah (s.a.v.)'m mezarının yanma defnedilecektir. Nitekim Tirmizî de böyle bir rivayette bulunmuştur. Onun kıssasından bahsederken bu hususu detaylı olarak anlatmıştık.
Şeyhimiz Allame îbn Zemlekanî dedi ki: İsa peygamberin mucizelerine gelince, bu mucizelerden biri, onun ölüleri diriltmesidir. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mucizeleri bundan daha çoktur. Cansız varlıkları canlandırmak, ölüyü diriltmekten daha tesirli bir mucizedir. Zehirlenmiş koyun paçası, zehirli olduğunu Rasûlullah (s.a.v.)'a söylemişti. Kesilip pişirilmiş koyunun etinin Rasûlullah (s.a.v.) tarafından diriltilmiş olması, Isa peygamberin ölü insanları diriltmesine nazaran birkaç bakımdan daha tesirlidir. Şöyle ki:
1- Rasûlullah (s.a.v.), koyunun bir organını diriltmiş, geri kalan kısmı cansız kalmıştı. Diriltilen bu kısım cansız kısma bitişik ise, bu elbet-teki bir mucizedir.
2- Rasûlullah (s.a.v.), koyunun paçasını diğer organlarından ayrı olarak diriltmişti. Diğer organlarıysa cansız kalmıştı.
3- Rasûlullah (s.a.v.), koyunun o organını akıl ve idrakle birlikte canlandırmıştı. Oysa o hayvan daha önce hayatta iken akıl sahibi değildi. Konuşan bir varlık da değildi. Bu, Allah'ın İbrahim peygamber için dirilttiği kuşlarla ilgili mucizeden daha tesirli bir mucizedir.
Ben derim ki: «Sahih-i Müslim»de de rivayet edildiği gibi Peygamber (s.a.v.)'e hitap eden taşa akıl, idrâk ve hayatın girmesi, hayvanların diriltilmesine nisbetle daha tesirli bir mucizedir. Çünkü ölü hayvan, bir zamanlar hayat sahibiydi. Kendisinde hayat ve canlılık vardı. Oysa taşta hayat ve canlılık eseri daha önceleri de yoktu. Taşların ve taşlaşmış çamur parçacıklarının da Rasûlullah'a selam vermeleri, ağaçların, dalların onun risaletine şahadet getirmeleri, hurma dalının ona olan ayrılık hasretinden inlemesi de bu tür mucizelerdendir.
îbn Ebu Dünya, ölümden sonra yaşayanlarla ilgili olarak derlediği kitapta birçok örnekler vermektedir. Bu kitapta sabit olduğuna göre, Enes (r.a.) şöyle demiştir:
"Ensâr'dan bir adamın yarana gittik. Hastaydı, ama aklı başındaydı. Henüz yanından ayrılmadan önce o vefat etti. Üzerine elbisesini örttük. Yaşlı bir annesi vardı. Baş ucunda oturuyordu. Bizden biri dönüp o kadına baktı ve ona:
- Sabırlı ol, şu basma gelen musibetin sevabım Allah'tan bekle, dedi. Kadın da şöyle dedi:
- Bu ne? Oğlum öldü mü?
- Evet, dedik.
- Gerçek mi söylüyorsunuz?
- Evet.
Kadın, elini semaya kaldırıp Allah'a şöyle yalvardı:
- Allah'ım, biliyorsun ki ben her türlü sıkıntı ve rahatlık zamanında bana yardım edeceğini umarak Müslüman olup rasûlünün yanına hicret edip geldim. Bugün şu musibeti bana yükleme."
Kadın, duasını tamamlayınca oğlu, yüzündeki örtüyü atıp kalktı. Öldükten sonra dirilmişti. Yanımızda bizimle birlikte yemek yedi."
Beyhakî'nin bir rivayetinde anlattığına göre, ölüp te sonra dirilen bu Ensârî adamın annesi yaşlı ve âmâ bir kadındı.
Yine Beyhakî'nin rivayetinde anlatıldığına göre bu hadise Ra-sûlullah (s.a.v.)'m huzurunda cereyan etmiştir. Bu rivayetin senedinde adı geçen raviler sıka yani mutemed kimselerdirler. Ancak rivayet zincirinde Abdullah b. Avn ile Enes arasında kopukluk (inkita) vardır. Doğrusunu Allah bilir. [8]

Başka Bir Kıssa

Hasan b. Arfe, Ebu Sebre en-Nehaf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Yemen'den bir adam geldi. Yoldayken eşeği ölmüştü. Kalkıp ab-dest aldı. Sonra iki rekat namaz kılıp şöyle dua etti:
- Allah'ım, senin yolunda cihad etmek ve rızam kazanmak amacıyla Medine'den geldim ve ben şahadet ederim ki; sen ölüleri diriltir, me-zardakileri canlandırıp kaldırırsın. Bugün beni herhangi bir kimsenin minneti altına koyma. Bugün senden dilerim ki, eşeğimi diriltesin.
Adam duasını tamamlayınca, eşeği kalkıp kulaklarını silkelemeye başladı."
Beyhakî, bu rivayetin senedinin sahih olduğunu söylemiştir. Bir Müslümanın izhar ettiği böyle bir keramet, aynı zamanda şeriatın sahibi Rasûlullah (s.a.v.)'a da aittir.
Ben derim ki: îbn Ebu Dünya da İsmail tarikiyle ŞaTrî'den böyle bir rivayette bulunmuştur. ŞaTrî, bu rivayette şöyle demiştir

"Ben o eşeğin Kûfe'de satıldığım gördüm."
Bu hadise, Ömer b. Hattab zamanında vuku bulmuştur. Eşeği öldükten sonra diriltilen adamın akrabalarından biri şöyle demiştir:
"Bizde öyle biri var ki, eşeği ölüp te bütün organ ve mafsalları cansız hale geldikten sonra Allah onun eşeğim diriltmiş tir."
Zeyd b. Harice'nin öldükten sonra konuşması, Peygamber (s.a.v.) ile Ebu Bekir, Ömer, Osman için doğru tanıklıkta bulunması kıssasına gelince, bu birçok sahih yollarla rivayet edilen meşhur bir hadisedir. «Ta-rihü'l-Kebir» adlı eserde Buharı demiş ki:
"Zeyd b. Harice el-Hazrecî el-Ensârî, Bedir gazvesine katıldı. Hz. Osman zamanında da vefat etti. O, öldükten sonra konuşan adamdır."
Hakim ile Beyhakî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Zeyd b. Harice el-Ensârî el-Haris el-Hazrecî, Osman b. Affan zamanında vefat etti. Üzerine örtü örtüldü. Sonra onun göğsünden bir ses duyuldu. Bu senin ardı sıra konuşup şöyle dedi:
- Ahmed ilk kitaptadır. Doğru söyledi, doğru söyledi. Nefsinde zayıf, ama Allah'ın emri hususunda kuvvetli olan Ebu Bekir ilk kitaptadır. Doğru söyledi, doğru söyledi. Ömer b. Hattab güçlüdür, ilk kitaptadır. Doğru söyledi, doğru söyledi. Osman b. AfFan da onların yolundadır. Dördü gitti, ikisi kaldı. Fitneler geldi. Güçlü zayıfı yedi. Kıyamet koptu. Size ordunuzdan bir hayır gelecektir."
Yahya b. Said, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Sonra Beni Hutama'kabilesinden bir adam vefat etti. Üzerine bir
elbise örtüldü. Göğsünden bir ses duyuldu. Sonra konuşup şöyle dedi:
- Beni Haris b. Hazrec kabilesinden olan din kardeşim doğru söyledi, doğru söyledi."
Öldükten sonra bazı kimselerin konuştuklarına dair rivayetler bir cemaat tarafından nakledilmiştir ki, bu rivayetlerin senedleri de sahihtir. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: Hendek savaşında Cabir'in kuzusu ve azıcık arpasıyla yapılan yemeği 1000 kişi yemişti. Bunu önceki bölümlerde de anlatmıştık. Hanz Muhammed b. Münzir (Bişker adıyla bilmen bu zat), «el-Ga-raib ve'1-Acaib» adlı kitabında senediyle naklettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Cabir'in kesilen kuzusunun kemiklerini bir araya getirmiş, sonra Allah'a dua etmiş ve kuzusu tekrar eski haline gelip canlanmış ve Rasûlullah, o kuzuyu yine Cabir'in evinde bırakmıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Şeyhimiz dedi ki: tsa peygamberin mucizelerinden biri de delileri akıllandırıp şifaya kavuşturmasıydı. Peygamber (s.a.v.) de delileri akıllandırıp şifaya kavuşturmuştu. Isa peygamberin delileri akıllandırıp şifaya kavuşturduğuna dair özel bir nakil bilmemekteyim, ancak o, körleri ve alacaları şifaya kavuştururdu. Buna dair nakiller mevcuttur. Ayrıca çeşitli müzmin hastalıklara ve felaketlere de şifa bulurdu. Hz. Pey-gamber'in delileri akıllandırıp şifaya kavuşturmasına gelince, bu hususta İmam Ahmed b. Hanbel ile Hafiz el-Beyhakî birkaç vecihten naklettiler ki, Ya'lâ b. Mürre şöyle demiştir: Kadının biri, küçük yaştaki oğlunu Peygamber'e getirdi. Çocuğunu cin çarpmıştı. Onun kadar şiddetli derecede cinler tarafından çarpılmış bir kimse görmemiştim. Kadın dedi ki:
- Ya Rasulallah, gördüğün gibi şu oğlumun başına bir bela geldi. Bu yüzden biz de belaya uğradık. Günde birkaç defa düşüp bayılmakta ve eziyet görmektedir.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Çocuğunu bana uzat, dedi. Kadın da çocuğu Rasûlullah ile bineğinin eğeri arasına koydu. Rasûlullah, üzerine eğildi ve çocuğa üç kez üfledi, sonra da şöyle dua etti:
"Bismillah, ben Allah'ın kuluyum, defol ey Allah'ın düşmanı." Böyle dua ettikten sonra çocuğu, tekrar kadına uzattı. Yoluna devam etti. Dönüşte o kadınla karşılaştı. Kadın, Rasûlullah'm dua etmesinden sonra artık çocukta şüpheli bir hal görmediğini, çocuğun tamamen iyileştiğini anlattı.
imam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kadının biri, oğlunu Rasûlullah (s.a.v.)'a getirip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, oğlumu cin çarpmış. Sofraya oturduğumuz zaman cin onu yakalıyor, yemeği burnumuzdan getiriyor.
Rasûlullah (s.a.v.), çocuğun göğsünü ovaladı, dua etti. Çocuk kustu, ağzından siyah köpek yavrusu gibi birşey çıkıp gitti. Bunun üzerine çocuk iyileşip şifa buldu."
Bu rivayette gariplik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Bezzar, Sa'd b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), Mekke'de iken Ensâr'dan bir kadın gelip ona şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, şu habis beni mağlub etti. Peygamber (s.a.v.) de o kadına şöyle dedi:
- İçinde bulunduğun şu hale karşı sabredip te kıyamet gününde günahsız ve hesapsız olarak Allah'ın huzuruna gelmek istemez misin?
- Seni hak peygamber olarak gönderen zata yemin ederim ki, Allah'ın huzuruna varıncaya kadar bu halime sabredip dayanacağım. Yalnız şu habisin (bayılmam esnasında) elbiselerimi soymasından korkuyorum.
Bunun üzerine Rasûlullah, o kadın için dua etti. Kadın da bayılacağını hissettiği zaman Kabe'nin örtüsüne tutunur ve kendisine musallat olan cine: "Defol," der, cin de defolup giderdi."

Bu hadisin doğruluğunu teyid eden başka bir hadis de «Sahih-i Buharî» ile «Sahih-i Müslim»de Ata b. Ebi Rebah'tan rivaye edilmiştir:
"îbn Abbas, bana dedi ki:
- Sana, cennetliklerden bir kadın göstereyim mi? . — Evet, göster.
- Şu siyahi kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Ben bayılıp düşüyorum. Üstüm başım açılıyor. Benim için Allah'a dua et (de bu hastalıktan kurtulayım).
Rasûlullah buyurdu ki:
- İstersen sabret ve bunun karşılığında Cennet'i kazan, istersen de sana afiyet vermesi için Allah'a dua ederim.
- Hayır sabredeceğim. Yalnız Allah'a dua et de baygın olduğum esnada üstüm başım açılmasın.
Rasûlullah (s.a.v.), onun için dua etti. Artık o baygın iken üstü başı açılmıyordu."
Hafiz Ibn Esir, «Üsdü'1-Gabe fi Esmai's-Sahabe» adlı eserinde anlattığına göre (yukarıda sözü edilen) Ümmü Züfer adındaki o kadın, Hatice binti Hüveylid'in tarakçısı imiş ve Ata b. Ebi Rebah onu görünceye kadar yaşamış. Allah ikisine de rahmet etsin.
İsa peygamberin "ekmehi" (anasından kör olarak doğan, başka bir kavle göre ise gündüz görmeyip gece gören) ve alacalı kimseyi şifaya kavuşturması mucizesine benzeyen bir mucize olarak Katade b. Numan'ın yanağının üzerine akan gözünü mübarek avucuna alıp tekrar yerine yerleştirmiş ve Katade yeniden görmeye başlamıştı. Bu hali devam etmişti. Hatta darbeyi yeyip te Rasûlullah tarafından şifaya kavuşturulan bu göz, diğerinden daha güzel ve sağlam olmuştu. Muhammed b. Is-hak b. Yesar, «Siret» adlı eserinde ve diğer siyerciler de eserlerinde bunu böyle anlatmışlardır. Sonra biz de bu meseleyi detaylı olarak anlatmıştık. Hamd ve minnet Allah'adır. Katade'nin oğullarından Asım b. Ömer b. Katade, Ömer b. Abdülaziz'in yanma gitmiş, Ömer onun kim olduğunu sorunca, o da şu şiirle cevap vermişti:
"Ben o kimsenin oğluyum ki, gözü yanağının üzerine aktı da o göz, Mustafa'nın avucuyla tekrar daha güzel bir şekilde yerine yerleştirildi.
Eski haline döndü. O ne güzel gözdü ve o yanak da ne güzel bir yanaktı."
Ömer b. Abdülaziz de şöyle karşılık verdi: .
"Bunlar, yüksek hasletlerdir. Su ile karıştınlmış ve idrara dönüşmüş süt kapları değildirler."
Bundan sonra da Ömer b. Abdülaziz ona mükafat verdi. Güzel armağanlar takdim etti.
Darekutnî'nin rivayetine göre Katade'nin iki gözü de yanaklarının üzerine akmış, Rasûlullah (s.a.v.), gözlerinin ikisini de yerlerine yerleştirmiştir. Ama meşhur olan birinci rivayettir. îbn îshak da böyle demiştir. [9]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Duası İle Hasta Ve Gözü Tekrar Görmeye Başlayan Kör Kîşîlerîn Kıssaları

îmam Ahmed b. Hanbel, Osman b. Hanifin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Amâ (kör) bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip:
- Ya Rasulallah, Allah'a dua et de beni afiyete erdirsin, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da ona şu cevabı verdi:
- İstersen bu afiyet ertelensin ve bu, senin ahiretin için daha faziletli olur. İstersen de dua ederim.
- Hayır, benim için Allah'a dua et.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) o âmâya, abdest alıp iki rekat namaz kılmasını ve şöyle dua etmesini emretti: "Allah'ım, ben senin peygamberin ve rahmet peygamberi olan Muhammed yüzü suyu hürmetine senden diliyorum ve sana yöneliyorum. Şu ihtiyacımı gidermeni istiyorum."
Adam bu emri yerine getirdi ve iyileşip şifa buldu. Allah'a yemin ederim ki, biz o meclisten ayrılmadan ve uzun uzadıya da sohbet etmeden o adam yanımıza geldi. Sanki gözleri hiç kör olmamıştı."
Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Habib b. Kurayt'tan rivayet etti ki, babası, gözlerine ak düşmüş ve hiç birşeyi göremez hale gelmiş olarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanma gidip halini arzetti. Rasûlullah (s.a.v.) ona sordu:
- Başına ne geldi senin?
- Kendime ait bir mahfelde idim. Bir yılan yumurtasına bastım. Bu yüzden gözlerim görmez oldu. Rasûlullah (s.a.v.), onun gözlerine üfledi ve görmeye başladı.
O adamın seksen yaşında ve gözlerinde ak perde bulunduğu halde iğneye iplik geçirdiğini gördüm."
Sahih hadiste sabit olduğuna göre Rasûlullah (s,a.v.), Hayber savaşında gözleri ağrımakta olan Ali'nin gözlerine üflemiş ve gözleri o anda şifa bulmuş, sonra hiç ağnmamıştı.
Hicazlılarm, Hayberli tacir Ebu Rafi'i öldürdüğü gece ayağı kırılan Cabir b. Atik'in ayağına Rasûlullah (s.a.v.) mübarek elin sürmüş ve Ca-bir'in ayağı o anda iyileşmişti.
Beyhakî'nin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), ateşte yanan Muhammed b. Hatıb'm eline mübarek elini sürmüş ve Muhammed b. Ha-tıb'm eli o anda iyileşmişti.
Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gününde yaralanan Seleme b. Ekva'nm ayağına mübarek elini sürmüş, Seleme'nin ayağı o anda iyileşmişti.
Rasûlullah (s.a.v.), çekmekte olduğu hastalıktan kurtulup şifa bulması için Sa'd b. Ebi Vakkas'a dua etmiş ve Sa'd hemen şifa

bulmuştu.
Beyhakî'nin rivayetine göre, Rasûlullah (s.a.v.)'m amcası Ebu Talü> hastalanmış ve Ebu Talib, Rasûlullah (s.a.v.)'dan kendisi için Rabbine dua etmesini dilemişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), amcasının iyileşmesi için Rabbine dua etmiş ve amcası o hastalığından kurtulup şifa bulmuştu.
Rasûlullah (s.a.v.)'m buna benzer hastalıkları iyileştirdiğine ve sakatlıkları giderdiğine dair burada anlatılması uzun sürecek birçok mucizeleri zuhur etmiştir.
Velilerin duası bereketiyle kör kimselerin görmeye başladıkları gibi kerametler, birçok defa vuku bulmuştur. Nitekim Hafiz İbn Asakir, Muhammed b. Ziyad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kadının biri, Ebu Müslim'in karışım ifsad edip huyunu bozmuştu. Ebu Müslim de karısının huyunu bozup ifsad eden kimseye beddua etmiş, karısının huyunu bozan o kadının gözleri görmez olmuştu. Kalkıp Ebu Müslim'in yanma gelmiş ve şöyle demişti:
- Ey Ebu Müslim! Ben şöyle ve şöyle yaptım, ama artık bir daha bu kötülükleri işlemeyeceğim. Ebu Müslim de şöyle dua etti:
- Allah'ım, eğer bu kadın doğru söylüyorsa gözlerini tekrar kendisine ver.
Ebu Müslim'in bu duası üzerine o kadın yeniden görmeye başladı." Hafiz İbn Asakir, Osman b. Ata'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Müslim el-Holanî, evine girip te evin ortasına geldiğinde tekbir getirirdi. Karısı da ona karşı tekbir getirirdi Odaya girdiğinde de tekbir getirir, karısı da ona karşı tekbir getirirdi. Odaya girdikten sonra abasını ve ayakkabılarını çıkarır, yemeği kendisine getirilir, yemeğini yerdi. Yine bir gece evine geldiğinde tekbir getirdi. Fakat karısı ona karşılık vermedi. Odanın kapısına geldiğinde tekbir getirip selam verdi, ama karısı yine ona karşılık vermedi. Odada kandil yanmıyordu. Ama karısı oturmuş, elinde bir dal vardı ki, o dal ile yere bazı çizgiler çiziyordu. Karısına sordu:
- Neyin var senin?
- Herkes bolluk ve refah içinde yaşıyor. Sen de Muaviye'ye gidip talepte bulunsan da bize bir hizmetçi tahsis etse ve yaşamımızı konforlu hale getirecek birşeyler verse iyi olmaz mı?
- Allah'ım, karımı bana karşı ifsad edenin gözünü kör et! Ebu Müslim'in karısının yanına bir kadın gelirdi. O kadın, bir gün Ebu Müslim'in karısına şöyle dedi:
- Kocan, Muaviye ile konuşsa da size bir hizmetçi tahsis etse ve birşeyler verse iyi olmaz mı?
Ebu Müslim'in beddua etmesinden sonra o kadın kendi evinde oturmakta ve kandili yanmakta iken aniden gözleri görmez oldu. Hane halkına:
- Kandiliniz söndü mü? diye sordu, onlar da;
- Hayır, diye cevap verdiler. Bunun üzerine o kadın:
- Allah gözlerimi kör etti, dedi ve o halde Ebu Müslim'in yanına geldi. Ona yalvarıp yakardı, lütuf ve merhamet diledi. Ebu Müslim de onun için dua etti. Allah, onun gözlerini tekrar görür hale getirdi. Ebu Müslim'in karısı da tekrar önceki haline döndü."
Hz. isa'nın sofrası meselesine gelince, bu hususta Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:
"Havariler, "Ey Meryem oğlu İsa! Rabbin bize gökten bir sofra indirebilir mi?" dediklerinde o: "İnanıyorsanız Allah'tan sakının." demişti.
"Ondan yemeyi, kalplerimizin kanmasını ve senin bize doğru söylediğini bilmeyi, ona şahid olmayı istiyoruz." dediler.
Meryem oğlu İsa: "Allah'ım! Rabbimiz! Bize ve bizden sonra geleceklere bayram ve senden bir delil olarak gökten bir sofra indir, bizi rı-zıklandır, sen rızık verenlerin en hayırlısı sın." dedi.
Allah: "Ben onu size indireceğim, bundan sonra içinizden kim inkar ederse, dünyalarda kimseye azab etmeyeceğim şekilde ona azab edeceğim." dedi.» (el-Mâide, 112-115.)
Tefsirimizde bunun açıklamasını detaylı olarak verirken müfessir-lerin bu konuda ihtilafa düştüklerini, kimine göre bu sofranın gökten indiğini, kimine göre inmediğini ama cumhur-u ulemâdan gelen meşhur görüşe göre sofranın gökten inmiş olduğunu nakletmiştik. Yine mü-fessirler, o sofradaki yemeklerin nelerden ibaret olduğu hususunda da çeşitli görüşler ileri sürerek ayrılığa düşmüşlerdir. Tarihçilerin anlattıklarına göre Musa b. Nusayr, Emevî devrinde Mağrib ülkelerini fethederken o sofrayı görmüştür. Ama bazılarının dediklerine göre o sofra, Davud peygamberin oğlu Süleyman peygamberin sofrasıymış. Altından imal edilmiş olup mücevherlerle süslüymüş. Musa b. Nusayr, o sofrayı Velid b. Abdülmelik'e göndermiş ve sofra, Ölünceye kadar onun yanında kalmış. Sonra da sofrayı kardeşi Süleyman teslim almıştır. Denildiğine göre, bu sofra İsa peygamberin sofrasıymış, ama hristiyanlarm o sofrayı tanımamış olmaları uzak bir ihtimaldir. Birçok âlim böyle demistir. Doğrusunu Allah bilir.
Kısaca diyeceğimiz şudur ki, İsa peygamberin o sofrası gökten inmiş olsa da olmasa da değişen birşey yoktur. Ama Rasûlullah (s.a.v.)'m sofraları gökten inerlerdi ve ashab onun sofrasında yenen yemeklerin teşbih seslerini işitirdi. Rasûlullah (s.a.v.), birçok defa az bir yemekle onlarca, yüzlerce, binlerce kişiyi doyurmuştur. Onun bu mucizesi, zamanın devamı ve göklerle yerlerin yerlerinde kaldıkları sürece baki kalacaktır.
İşte Ebu Müslim el-Holanî'nin kıssasını okudunuz. Hafiz İbn Asa-kir, onun tercüme-i halinden bahsederken onunla ilgili hayret verici ve garip bir durumu anlatıyor. Şöyle ki:
"Ebu Müslim el-Holanî'nin yanma akrabalarından birkaç kişi gelip şöyle dediler:
- Ey Ebu Müslim, hacca gitmeyi arzulamıyor musun?

- Evet arzuluyorum^ ama kendime göre arkadaş bulursam gideceğim.
- Biz senin arkadaşın olalım.
- Siz bana arkadaş olamazsınız. Benim arkadaşlarım azık ve dağarcık istemeyen kimselerdir.
- Sübhanallah. Bir topluluk azıksız ve dağarcıksız_olarak sefere çıkabilir mi hiç?
- Kuşları görmüyor musunuz? Sabah gidip akşam yuvaya dönerken azıksız ve dağarcıksız olarak gidip gelirler. Onları, Allah rızıklandı-rıyor. Onlar alış veriş yapmıyorlar. Ekin ekmiyor ve biçmiyorlar. Onları, Allah rızı ki andırıyor.
- Tamam, seninle birlikte sefere çıkıyoruz.
- Haydi öyleyse, Allah'ın bereketiyle yola çıkın. Şam'ın dış mahallesinden hareket edip yola çıktılar. Yanlarına azık ve dağarcık almadılar. Bir menzile varıp konakladıklarında:
- Ey Ebu Müslim bize yemek, hayvanlarımıza da yem gerek, dediler.
Ebu Müslim, evet diye cevap verdi. Kısa bir süre hareketsiz durdu. Sonra taşlardan yapılı bir mescide yöneldi. Orada iki reka namaz laldı. Namazı tamamlayınca diz üstü çöküp şöyle dua etti:
"Allah'ım, beni evimden çıkarıp yola koyan sebebi biliyorsun. Ben, sırf senin emrine uyarak yola çıktım. Âdem oğullarından cimri bir kimseye bir cemaatın gelip konuk olduğunu, o adamın onlara bol bol ikramda bulunduğunu gördüm. Biz de senin misafirlerin ve ziyaretçileriniziz. Bize yedir ve içir. Bineklerimize de yem ver."
Ebu Müslim, duasını tamamladıktan sonra bir sofra getirilip önlerine serildi. Bir kazan tirit ve iki testi de su getirildi. Ayrıca binekleri için de yem getirildi. Bunların nereden getirildiğini ve kimin getirdiğini de bilmiyorlardı. Evlerinden çıkıp yola koyulmalarından itibaren tekrar evlerine dönünceye kadar bu halleri devam etti. Azık ve dağarcık taşıma zahmetine katlanmadılar."
Muhammed ümmetinden veli bir kulun durumu bu idi. Ona ve arkadaşlarına, günde iki kez gökten bir sofra geliyordu. Ayrıca su ve binekleri için de yem gönderiliyordu ki, büyük bir itinadır. O veli kul, bu yüce mertebeye kerem sahibi Hz. Peygamber'e uymasının bereketiyle nail olmuştur. Bu Peygamber'in üzerine salat ü selamların en faziletlisi olsun.
Şimdi de îsa peygamberin îsrail oğullarına söylemiş olduğu şu söze gelelim: "Yediklerinizi ve evlerinizde sakladıklarınızı da size haber vereceğim." (Âl-i Imrân, 49.)
Bu, peygamberler, hatta birçok veli için kolay birşeydir. Doğru sözlü Yusuf peygamber de kendisiyle birlikte zindanda bulunan o iki gence şöyle demişti:
"Rabbimin bana öğrettiği bilgi ile, daha yiyeceğiniz yemek gelmeden size onu yorumlarım." (Yûsuf, 37.)
Rasûîullah (s.a.v.) da geçmiş ümmetlerle ilgili haberleri tastamam ve doğru bir şekilde vermişti. Zamanında cereyan eden hadiseleri de eksiksiz bir şekilde bildirmişti. Nitekim Kureyşlilerin, Haşimilerle Muttalib oğullarına karşı uyguladıkları boykot kararını içeren ve Ka'be'nin tavanına asılı bulunan belgeyi bir kurtçuğun yemiş olduğunu da haber vermişti. Kureyşliler, Rasûîullah (s.a.v.)'ı kendilerine teslim etmelerine kadar Haşimilerle Muttalib oğullarına boykot uygulama kararını almışlar ve bu kararlarını bir sahifeye yazmışlar, sahifeyi de Ka'be'nin tavanına asmışlardı. Cenâb-ı Allah, bir kurtçuk göndermiş ve kurtçuk o belgedeki Allah adının yazılı olduğu yerler dışındaki bütün kısımları yemişti. Başka bir rivayete göre ise kurtçuk, Allah'ın isminin o belgedeki zulüm ve düşmanlık ibareleriyle bir arada bulunmaması için Allah'ın isminin yazılı olduğu yerleri yemiş, diğer kısımları bırakmıştı.
Rasûîullah (s.a.v.) bu durumu, boykot altında bulundukları Şibi Ebu Talib'te iken amcası Ebu Talib'e haber vermişti. Ebu Talib de kalkıp Kureyşlilerin yanma gitmiş ve Rasûîullah (s.a.v.)'m kendisine verdiği haberi onlara aktarmıştı. Onlar da şöyle demişlerdi:
- Eğer Muhammed'in dediği doğruysa ne âlâ, yoksa onu bize teslim edin.
Ebu Talib:
- Tamam öyle olsun, dedi. Kureyşliler, Ka'be'nin tavanına asılı boykot belgesini indirip açtılar ve Rasûîullah (s.a.v.)'m dediği gibi kurtçuğun o belgedeki bazı kısımları yemiş olduğunu gördüler. Bunun üzerine Kureyş kabilesinin batınları, Haşimilerle Muttalib oğullarına boykot uygulamaktan vazgeçtiler. Böylece Cenâb-ı Allah, birçok kimseyi doğru yola iletmiş oldu. Buna benzer birçok mucize, Rasûlullah (s.a.v.) tarafından izhar edilmiştir ki, onlarla ilgili detaylı açıklamalar «Siret» adlı eserimizin birkaç yerinde nakledilmiştir. Hamd ve minnet Allah'adır.
Bedir savaşında Rasûîullah (s.a.v.), amcası Abbas'tan fidye taleb ettiğinde Abbas (r.a.), malının bulunmadığını, verecek fidyesi olmadığını iddia etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da ona şöyle demişti:
- Zevcen Ümmü Fadl'la birlikte kapının eşiği altına gömdüğün ve kendisine: "Eğer ben öldürülürsem bu mal çocukların olsun." dediğin mal nerede? Bunun üzerine Abbas şöyle demişti:
- Allah'a yemin ederim ki ya RasulaUah, bu durumdan hiç kimsenin haberi yoktu. Sadece ben, zevcem Ümmü Fadl ve yüce Allah bundan
haberdardı.
Rasûlullah (s.a.v.), Habeşistan'da vefat eden kral Necaşi'nin ölümünü, öldüğü gün haber vermiş ve gıyabi cenaze namazını kılmıştı.
Mu'te savaşında öldürülen komutanların peşpeşe öldürülüşlerini haber vermişti. Bu haberi cemaate minber üzerinde gözleri yaşararak aktarmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), Hatib b. Beltaa'nm, Beni AbdüİmuttaAib'in azadlısı Şakirde birlikte Kureyşlilere

gönderdiği mektubu da sahabelere haber vermiş ve mektubu götüren kadını yakalamaları için Ali, Zübeyr ve Mikdad'ı göndermişti. Bunlar da mektubu o kadının saç Örgüsünde (başka bir rivayete göre ise koynunda) bulmuşlardı. Bununla ilgili açıklama Fetih gazvesinde geçmişti.
Rasûlullah (s.a.v.) kendisinin durumunu öğrenip tahkik etmeleri için Kisra'ya bağlı Yemen valisi tarafından gönderilen iki emire: "Benim Rabbim bu gece sizin Rabbinizi (hükümdarınızı) Öldürdü." demiş, onlar da o gecenin tarihini bir tarafa yazmışlardı. Sonra Cenab-ı Allah'ın, Kisra'ya oğlunu musallat kılıp öldürttüğünü görmüşlerdi. Bunun üzerine hem o iki emir, hem de Kisra'ya bağlı Yemen valisi müslüman olmuşlardı. Bu da Yemen hükümdarlığının Rasûlullah (s.a.v.)'a bağlanması için bir sebep teşkil etmişti.
Peygamber (s.a.v.)'in gelecekle ilgili gaybi haberler vermesine gelince, bunlar gerçekten çoktur. Nitekim bunlarla ilgili açıklamalar, önceki bölümlerde verilmişti. Ayrıca aynen gerçekleşen bu haberler, tarihi haberler bölümünde de ele alınacaktır.
îbn Hamid, îsa peygamberin cihadı ile Rasûlullah (s.a.v.)'m cihadını, Isa peygamberin zühdü ile Rasûlullah (s.a.v.)'m zühdünü karşılaştırmış ve şöyle demiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), kendisine sunulduğu zaman yerin hazinelerinden yüz çevirmiş ve onları kabul etmeyip şöyle demişti: "Bir gün aç kalır, bir gün de doyarım." Rasûlullah, on üç zevcesi olduğu halde üzerlerinden bir ay hatta iki ay geçerdi ki, evlerinde ateş yakılmaz, çıra yanmazdı. Sadece iki siyah şeyle, hurma ve su ile geçinirlerdi. Bazan Rasûlullah (s.a.v.), açlıktan karnına taş bağlardı. Üç gün peş peşe buğday ekmeğine doymadılar. Onun yatağı, içi hurma lifiyle dolu deri yüzlü bir döşekten ibaretti. Çoğu kez koyunu bağlayıp sağar, elbisesini yamar, ayakkabısının da sökük yerlerini mübarek eliyle dikerdi. Vefat ettiği zaman zırhı, kendi ailesi için satın aldığı arpa karşılığında bir Yahu-dinin yanında rehinde bulunmaktaydı. Binlerce dinarı, deveyi, koyunu, ganimet ve hediyeleri başkalarına vermiş, bu hususta başkalarını kendi nefsine ve ailesine tercih etmiş, bütün bu malları yoksullara, muhtaçlara, dullara, Öksüzlere, esir ve düşkünlere sarfetmişti."
Ebu Nuaym, Hz. İsa'nın doğmasına yakın bir zamanda meleklerin doğru sözlü Meryem'e müjde verdiklerini söylerken buna karşılık yine meleklerin, Rasûlullah (s.a.v.)'ın annesi Amine'nin Rasûlullah'a hamile kaldığı zaman da rüyasında onu müjdelemişlerdi. Bir kavle göre, melekler ona şöyle demişlerdi: "Sen, bu ümmetin efendisine hamile kaldın. Ona Muhammed adını ver."
Önceki bölümlerde de anlattığımız gibi bu konuyu, Rasûlullah'm doğumu bahsinde detaylı olarak açıklamıştık.
Hafiz Ebu Nuaym, burada garib ve uzun bir hadis nakletmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'m doğumuyla ilgili olduğundan sonuç kısmı da başlangıç kısmına denk olsun diye bu hadisi burada nakletmeyi uygun gördük. Yardımına başvurulacak olan zat, yüce Allah'tır. O'na tevekkül edip dayanırız. Hamd O'nadır. Hafiz Ebu Nuaym, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m ana rahmine düştüğü şu delillerden anlaşılmıştı: Kureyşlilerin bütün hayvanları o gece dile gelip şöyle konuşmuşlardı: "Kabe'nin Rabbine yemin olsun ki, Rasûlullah ana rahmine düştü. O, dünyanın güvenliği, dünyalıların da kandilidir." Kureyşlilerde ve Arap kabilelerinde bulunan bütün kahinler, o gece zevcelerinden uzak durdular. Kahinlerin ilmi bu konuda ayrılığa düştü. Dünya hükümdarlarından her birinin tahtı yüz üstü devrildi. Hükümranlıkları da sustu. Artık bugün konuşamaz hale geldiler. Hakimiyetleri son buldu.
Doğudaki vahşi hayvanlar, batıdaki vahşi hayvanlara koşup bu durumu müjdelediler. Denizlerdeki canlılar da bunu birbirlerine müjdelediler. Onun ana rahminde bulunduğu her ay, bütün semalarda ve yeryüzünün her yerinde şöyle bir çağrı yapılmıştı:
"Size müjdeler olsun, Ebu'l-Kasım'm uğurlu ve bereketli olarak yeryüzüne çıkmasının zamanı yaklaşmıştır."
Rasûlullah (s.a.v.), ana karnında dokuz ay kaldı. O ana karnında iken babası Abdullah vefat etti. Melekler dediler ki:
- Ey ilahımız, ey efendimiz, senin şu peygamberin öksüz kaldı.
- Ben onun velisi, koruyucusu ve yardımcısıyım.
Melekler, onun doğumu ile kutlulandılar. O, uğurlu, bereketli ve mübarek bir insan olarak dünyaya geldi. Onun doğumu sebebiyle Cenâb-ı Allah, göklerin kapılarını ve cennetlerini açtı. Amine de ona hamile iken durumunu şu sözlerle anlatmıştır:
"Hamileliğimin altıncı ayında ben rüyada bir adam gördüm. Gelip ayağıyla bana vurdu ve şöyle dedi:
- Ey Amine, sen âlemlerin en hayırlısına hamile kaldın. Onu doğurduğun zaman ona, Muhammed veya Peygamber (Nebi) adını koy. Bunlardan hangisini dilersen ona isim olarak koyabilirsin."
Hz. Amine diyor ki: Hamile kadınların başından geçen şey, benim de başımdan geçiyordu, ama kavmimden hiç kimsenin benim durumumdan haberi yoktu. Erkek, kadın hiçbiri benden haberdar değildi. Ben evimde yalnız başıma idim. Abdülmuttalib de dolaşıyordu. Şiddetli bir gürültü işittim. Büyük birşeyle karşılaştım. Korkuya kapıldım. Günlerden de pazartesi günüydü. Sanki beyaz bir kuş kanadı gelip göğsümü sıvazladı da kalbimdeki bütün korkuyu giderdi. Sonra bana, beyaz bir içecek verildi. Onun süt olduğunu zannediyordum. Çok susamıştım, elimi uzattım. O içeceği alıp içtim. Yüksek bir nur bana geldi ve vücuduma temas etti. Sonra bazı kadınlar gördüm. Onlar uzun hurma ağaçları gibiydiler. Abdülmuttalib'in kızlarına benziyorlardı. Çevremi kuşattılar. Hayret ve şaşkınlık içindeydim. "İmdat" diye bağırdım. Bunlar beni nereden bildiler? Durumum gittikçe zorlaştı, her saat gürültü ve ses işitiyordum. Bu gürültü ve sesler öncekilere nisbetle daha büyük, daha şiddetli ve daha korkunç idiler. Gökten yere sarkıtılmış beyaz bir ipekle karşılaştım. Bir ses duydum. Şöyle diyordu: "Onu insanların gözünden saklayın." Havada duran bazı adamlar gördüm. Ellerinde gümüşten ibrikler vardı. Benden de hurma yağı gibi beyaz ter taneleri damlıyordu ki, keskin kokan miskten daha hoş kokulu idî. O esnada ben, keşke Abdülmuttalib yanıma gelseydi, diyordum. Nereden geldiklerini bilmediğim bir kuş sürüsü gelip odamı çevreleyip kapattı. Gagaları zümrütten,

kanatları da yakuttandı. Allah, gözlerimdeki perdeyi kaldırdı. O esnada yerin doğularını ve batılarını gördüm. Biri doğuda, biri batıda, biri Ka'be'nin damında olmak üzere damgalı üç bayrak gördüm. Doğum sancısı beni sıkıştırdı. Kendimi kadınların kucağına yaslanmış gibi görüyordum. Etrafımda birçok kadın vardı. Kendimi KaTae ile beraber zannettim, ama birşey göremiyordum. îşte o esnada Muhammedi doğurdum. Karnımdan çıkar çıkmaz ona dönüp baktım, secde halindeydi. Allah'a yalvarıp yakaran bir kimse gibi parmaklarını semaya kaldırmıştı. Sonra gökten beyaz bir bulutun gelip onu perdelediğini gördüm. Daha sonra o bulut, gözlerimden kayboldu. Bir ünleyicinirı şöyle ünledi-ğini işittim:
- Muhammed (s.a.v.)'i yerin doğularında ve batılarında dolaştırın.Onu bütün denizlere girdirin ki hepsi onun adını, evsafını ve suretini bilip tanısınlar. Onun yok edici şirkten yana herşeyi silip süpürdüğünü anlasınlar. Sonra çevremdeki herkes kısa sürede kaybolup gitti. Ben kendimi beyaz yünden bir örtüye sarılmış gördüm. O örtünün beyazlığı, sütten daha beyazdı. Altında da yeşil bir ipek sergi vardı. Muhammed, beyaz renkli taze incilerden yapılma üç anahtar tutmuştu. Kendisini görmediğim birinin şöyle dediğini işittim: "Muhammed zafer anahtarlarını, rüzgar anahtarlarını ve peygamberlik anahtarlarını tuttu."
Ebu Nuaym bu hadisi rivayet etti. Hakkında birşey söylemedi, ama bu, cidden garip bir hadistir.
Şeyh Cemaleddin Ebu Zekeriyya Yahya b. Yusuf b. Mansur b. Ömer el-Ensârî es-Sarsarî -ki bu zat, hadisleri ve lügati hıfzeden usta bir adamdır. Rasûlullah (s.a.v.)'a samimi bir sevgi beslemektedir- aşağıda nakledeceğimiz şu kasidesini inşad etmiştir. Bu yüzden o zat, kendi çağında Hassan b. Sabit (r.a.)'e benzemektedir. Rasûlullah (s.a.v.)'ı med-heden bir methiyesi onun divanında kayıtlıdır. O, gözleri görmeyen âmâ, fakat kalbi gören bir kimse idi. Hicretin 656. senesinde Bağdat'ta Tatarlar tarafından öldürüldü. Bununla ilgili açıklama, inşaallah kitabımızda gelecektir. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. Evet bu zat, divanında mevcud olan ve satırları ha harfiyle sona eren bir kasidesinde şöyle demiştir:
"Muhammed, bütün insanlığa rahmet olarak gönderilmiş bir peygamberdir. O, sapıklığın düşürdüğünü sağlam bağlayıp düzeltir.
Sağır kayalıklar, Davud'a icabet edip cevap vermiş ve demir tabakaları onun elinde yumuşamışsa da, sağır kayalıklar da Muhammed'in elinde yumuşamışlar ve avucundaki çakıl taneleri teşbih getirmişlerdir. Musa peygamber, değneğini vurup taştan su nşkırtmışsa da Muhammed'in avucunda sular pınar gibi akmışlardır.
Esen rüzgarlar Davud'a itaat etmiş, onun emriyle sabah gidip akşam gelmişlerse de,
Saba rüzgarı, Peygamberimiz'e yardım etmiş ve onun düşmanları bir aylık mesafede onun adını duyunca korkuya düşüp yüzleri buruş-muştur.
Süleyman peygambere büyük bir hükümdarlık verilmiş, cinler onun emrine müsahhar kılınmış ve hastalara şifa verip afiyete erdir-mişse de hazinelerin tüm anahtarları Muhammed (s.a.v.)'e sunulmuş, ama zahid olan Muhammed bütün bu anahtarları reddetmiş, ahireti tercih etmiştir. İbrahim peygambere halillik makamı, Musa peygambere de Tur dağında Allah ile konuşma mucizesi verilmişse de,
Muhammed (s.a.v.) hem halildir, hem de Allah ile konuşmuştur. O hem rüyada, hem de gerçek halde Allah ile mülakat yapma özelliğine sahip kılınmıştır ki, bu daha açıktır.
Özel olarak oha büyük Kevser havuzu ve Livaü'1-Hamd sancağı verilmiştir.
O, asilere şefaat eder ki, Cehennem ateşi onların yüzlerini yalar.
Ona Allah katında en yüksek makam verilmiştir. O, Allah katında gözdelerdendir.
Ona verilen müjdeler daha göz doyurucu ve sevindiricidir.
Bütün yüce ve hoş rütbeler ona verilmiştir. Onun rütbesinden başka rütbeler aşağıdadır. Mevki sahiplerinin rütbeleri ışık verip yalabuklanır.
O, Cennetü'l-Fîrdevs'e ilk girecek olandır. Hayırlı galibiyetle diğer kapılar da ona açılacaktır."
Bu anlattıklarımız, Cenâb-ı Allah'ın imkan bahşettiği kadarıyla derleyip toparladığımız gayba dair haberlerdir ki, zamanımıza kadar tahakkuk etmişlerdir ve bunlar peygamberlik delilleri kapsamına girmektedirler. Doğru yola ileten Allah'tır.
Bu konuyu Allah'ın izniyle tamamladıktan sonra Peygamber Efen-dimiz'in vefatından sonra, zamanımıza kadar vuku bular hadiseleri anlatmaya çalışacağız. Bu işe de ahir zamanda vuku bulan fitnelerle savaşlara değinmekle başlayacak, sonra da kıyamet alametlerini, ardı sıra da ölüm sonrası diriliş, haşir ve neşri, kıyamette görülecek korkulu halleri, Havz-ı kevser'i, Mizan'ı, Sırat'ı, Cehennem'in evsafını, sonra da Cennet'in evsafını anlatmaya çalışacağız. [10]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/379-389.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/389-391.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/391.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/391-393.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/393-397.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/397-401.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/401-406.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/406-408.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/408-412.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/412-421.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hulefa-İ Raşidîn Dönemi
Hz. Ebu Bekir'in Halifeliği Ve O Dönemde Cereyan Eden Hadiseler
Üsame B. Zeyd Ordusunun Göreve Gönderilmesi
Yalancı Peygamber Esved El-Ansîtstîn Ortaya Çıkışı, Yönetimi Ele Geçirmesi Ve Öldürülüşü
Hz. Ebu Bekir'in İrtîdad Eden Ve Zekat Vermeyenlerle Savaşmaya Hazırlanması
On Bîr Emîre Bayrak Hazırlayıp Verdiği Zaman Hz. Ebu Bekir'in Zî'l-Kassa'ya Gldlşl
Komutanların Zi'l-Kassa'dan Ayrılıp Görev Yerlerine Gitmeleri
Ümmü Zeml Hadisesi
Fücae Kıssası
Secah Ve Beni Temîm Olayı
Malik B. Nüveyre El-Yerbuî Et-Temîmfnîn Kıssası
Müseylemetü'l-Kezzab'ın Öldürülmesi
Bahreynlilerin Îrtîdadları Ve Tekrar İslâm'a Dönüşleri

Hulefa-İ Raşidîn Dönemi

Hz. Ebu Bekir'in Halifeliği Ve O Dönemde Cereyan Eden Hadiseler

Hicri On Birinci Sene: Bu senenin rebiyülevvel ayının oniki-sinde pazartesi günü, Rasûlullah (s.a.v.)'m vefat etmiş olduğunu önceki kısımlarda anlatmıştık. Buna dair yeterli açıklamayı da vermiştik. Muvaffakiyet Allah'tandır.
Daha önce de anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü kuşluk vaktinde vefat etti. İnsanlar Beni Saide gölgeliğinde Ebu Bekir'e bey'at etmekle meşgul oldular. Sonra da pazartesi gününün geri kalan kısmında ve salı günü sabahında mescitte ona genel bey'at yaptılar. Nitekim bu husus, önceki kısımlarda uzun uzadıya anlatılmıştı. Bey'at işi tamamlandıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m cesedini yıkama, kefenleme ve üzerine cenaze namazını kılma işiyle de salı gününün kalan kısmında meşgul oldular. Çarşamba gecesi de defnettiler. Bu meseleyi yerinde, delilli ve bürhanlı olarak anlatmıştık.
Muhammed b. İshak b. Yesar, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Beni Saide gölgeliğinde sabahleyin Ebu Bekir'e bey'at edildiği zaman Ebu Bekir oturdu. Ömer kalkıp ondan önce konuşmaya başladı. Allah'a hamd ü senada bulunduktan ve onu layıkı veçhiyle övdükten sonra şöyle dedi:
- Ey insanlar! Ben dün size birşeyler söylemiştim. O sözleri Allah'ın kitabında ve Rasûlullah'm bana söylemiş olduğu sözler arasından çıkarıp aktarmış değildim. Ama ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m bizim işimizi idare edeceğini ve tedbirimizi alacağını görüyordum ve doğrusu yüce Allah, kendisinde Rasûlünün hidayeti bulunan zatı aranızda baki bırakmıştır. Eğer siz ona sarılırsanız, Allah'ın onu iletmiş olduğu hidayet yoluna kavuşursunuz. Yüce Allah sizin idarenizi, Rasûlullah'm arkadaşı ve mağarada iki kişiden ikincisi olan en hayırlınızın eline vermiştir. Kalkın, ona bey'at edin."
Hz. Ömer'in bu konuşmasından sonra insanlar, Ebu Bekir'e Beni Saide gölgeliğindeki bey'atten sonra umumi olarak bey'a ettiler. Sonra Ebu Bekir konuşmaya başladı. Allah'a layıkı veçhiyle hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- İmdi ey insanlar! Ben sizin en hayırlınız olmadığım halde idarenizin başına geçtim. Eğer iyi idare edersem bana yardım edin. Eğer kötü davranırsam beni düzeltin. Doğruluk emanettir. Yalan hıyanettir.
Sizin en zayıfınız, hakkını alıp kendisine verinceye kadar benim nazarımda en güçlünüzdür. înşaallah bunu böyle yapacağım. Sizin en güçlünüz de başkasının kendisindeki hakkını alıp sahibine verinceye kadar benim nazarımda en zayıftır. înşaallah bunu böyle yapacağım. Bir kavim Allah yolunda cihadı terkederse, Allah mutlaka onları yardımsız bırakır, zillete düşürür. Bir kavimde fuhşiyat yayılırsa, Allah onlara umumi bela verir. Ben, Allah ve Rasûlüne itaat ettiğim sürece siz de bana itaat edin. Ben Allah ve Rasûlüne isyan edersem sizin üzerinizde itaat hakkım kalmaz. Kalkın, namazınızı kılın, Allah size rahmet etsin."
Bu rivayetin senedi sahihtir. Sahabeler, o vakitte Hz. Ebu Bekir'e bey'at edilmiş olduğu hususunda görüş birliği etmişlerdir. Hatta Ebu Talib oğlu Ali ile Zübeyr b. Avvam da bey'at etmişlerdir. Allah onlardan razı olsun. Bunun delili de Beyhakfnin şu rivayetidir:
Beyhakî, Ebu-Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. İnsanlar Sa'd b. Ubade'nin evinde toplandılar. Aralarında Ebu Bekir'le Ömer de vardı. Ensâr'ın sözcüsü kalkıp şöyle dedi:
- Biliyor musunuz, biz Rasûlullah'm ensârıyız ve onun ensârı olduğumuz gibi onun halifesinin de ensârı olacağız.
Sonra Ömer b. Hattab kalkıp şöyle konuştu:
- Sözcünüz doğru söyledi. Eğer bundan başka birşey söylemiş olsaydınız, sizinle bey'atleşmezdik.
Böyle dedikten sonra Hz, Ömer, Ebu Bekir'in elini tutup:
- İşte adamınız budur! Onunla bey'atleşin, dedi. Önce kendisi Hz. Ebu Bekir'e bey'at etti. Sonra da Muhacirlerle Ensâr on bey'at ettiler.
Hz. Ebu Bekir minbere çıktı. Cemaatın yüzüne baktı. Aralarında Zübeyr'i göremedi. Haber gönderip Zübeyr'i çağırttı. O da geldi. Zü-beyr'e şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m halası oğlu Zübeyr, sen Müslümanların birliğini bozmak mı istedin?
Zübeyr:
- Ey Rasûlullah'm halifesi, bugün kimseyi kınama, dedi. Kalkıp Hz. Ebu Bekir'e bey'at etti. Sonra Hz. Ebu Bekir cemaata bakt

Hz. Ali'yi göremedi. Haber gönderip onu da çağırttı. Hz. Ali gelince, Hz. Ebu Bekir ona şöyle dedi:
- Ey Rasûlullah'm amcası oğlu ve damadı, sen Müslümanların birliğini bozmak mı istedin?
- Ey Rasûlullah'm halifesi, bugün kimseyi kınama. Hz. Ali böyle dedikten sonra kalkıp Hz. Ebu Bekir'e bey'at etti."
Musa b. Ukbe, «Megazi» adlı eserinde Sa'd b. ibrahim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Babamın bana anlattığına göre dedem Abdurrahman b. Avf, Hz. Ömer'le berabermiş. Muhammed b. Mesleme, Zübeyr'in kılıcını kırmış. Sonra Ebu Bekir hutbe irad etmiş ve insanlardan Özür dileyip şöyle demiş:
- Allah'a yemin ederim ki, ben bir gün ve bir gece dahi emir olmaya hırs göstermedim. Ne gizli, ne de aşikâr olarak bu mertebeyi bana vermesini Allah'tan istemedim.
Muhacirler, Hz. Ebu Bekir'in bu sözünü kabul ettiler. Ah ile Zübeyr de dediler ki:
- Biz bey'at etmeye geç geldik. Çünkü meşverette geri bırakıldık. Oysa biz, Ebu Bekir'in halifeliğe insanlar içerisinde en layık şahsiyet olduğunu biliyoruz. O, mağarada Rasûlullah'a arkadaşlık etmiştir. Onun şeref ve iyiliğini kabul ediyoruz. Rasûlullah hayatta iken onu imam olarak cemaatın önüne geçirmişti."
Hz. Ali'nin böyle demesi, kendisinden beklenilen bir husustur. Eserlerde anlatıldığına göre Hz. Ali, namazlara gelip Hz. Ebu Bekir'in arkasında namaz kılarmış. Rasûlullah'm vefatından sonra da onunla birlikte Zi'1-Kassa'ya gitmiştir. Nitekim bunu ileride de anlatacağız. Ayrıca Hz. Ebu Bekir'in yanma gelir, ona öğüt verir, onun meşveret meclisine katılır, fikirlerini açıklarmış. Hz. Ali'nin, Fatıma'nm vefatından sonra Hz. Ebu Bekir'e bey'at etmesine gelince, bu hususta diyeceğimiz şudur ki Hz. Fatıma, babasının vefatından altı ay sonra vefat etmişti. Bu da Hz. Ali'nin, Hz. Ebu Bekir'e ikinci kez bey'at ettiği şeklinde anlaşılmalıdır. İkinci defa bey'at etmesinin sebebi, Rasûlullah'm mirasını taleb etmeleri, Hz. Ebu Bekir'in ise: "Biz peygamberlere mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır." hadis-i şerifine dayanarak mirası onlara vermemesi yüzünden aralarında meydana gelen kırgınlığı gidermek istemesiydi. Nitekim bu hadisle ilgili senedler ve lafızlar önceki kısımlarda verilmiştir. Hamd Allah'adır.
Seyf b. Ömer et-Temimî, Asım b. Adiy'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Üsame'nin ordusunu sefere göndermek için Rasûlullah'm vefatının ertesi gününde Hz. Ebu Bekir'in tellalı şöyle bir duyuruda bulundu:
- Dikkat edin. Üsame ordusunda kayıtlı bulunan her şahıs mutlaka Cüruf teki garnizona gitsin. Bunlardan Medine'de hiç kimse kalmasın!
Hz. Ebu Bekir de kalkıp cemaata yöneldi. Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Ey insanlar! Ben de sizin gibiyim. Zannedersem siz Rasûlullah'm yapabildiği işleri bana teklif edeceksiniz. Doğrusu yüce Allah, Muham-med'i âlemler üzerine seçkin kıldı. Onu afetlerden korudu. Ben ona tabi olan bir kimseyim. Kendiliğinden iş yapabilecek biri değilim. Eğer ben doğru yolda yürümeye devam edersem, bana bey'at edin. Eğer saparsam, beni düzeltin ve doğrultun. Doğrusu Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti ve bu ümmetten hiçbir kimse bir kırbaç darbesi kadar dahi ondan kısas alacaklısı değildir. Bana musallat olan bir şeytanım vardır. O bana geldiği zaman benden uzak durun ki, sîzin saçlarınıza ve tenlerinize zarar vermeyeyim. Siz, ecel çerçevesinde sabah gidip akşam dönmektesiniz ki, o ecelin ne zaman geleceğini bilemezsiniz. Mutlaka salih amel üzere olmayı becerebilecekseniz, bunu yapın ve salih amel işleyin. Bunu da ancak Allah'ın yardımıyla becerebilirsiniz. Ecellerinize teslim olup amellerinizin sona ermesinden önce zaman müsait iken hayırlarda yarışın. Çünkü bir kavim ecellerini unuttular ve salih amelleri sonraya bıraktılar. Sakın onlar gibi olmayasmız. Gayret gösterin, gayret gösterin. Kurtuluşa, kurtuluşa ermeye bakın. Çabuk olun, çabuk olun. Çünkü peşinizde sizi yakalamak isteyen ve sizi yakalamaya tutkulu olan bir ecel vardır ve bu ecel, hızla size doğru gelmektedir. Ölümden sakının, ona karşı tedbirli olun. Babalarınızdan, oğullarınızdan ve kardeşlerinizden ibret alın. Ölülere itaat edeceğiniz kadar dirilere itaat edin."
Yine Hz. Ebu Bekir, kalkıp Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Allah, sadece kendi rızası için işlenen amelleri kabul eder. Yaptığınız amellerle Allah rizasmı amaçlayın. Sizler ancak ihtiyaç duyup yoksul olacağınız bir zaman için ihlaslı oldunuz. Ey Allah'ın kulları, sizden ölen kimselerden ibret alın. Simden öncekileri düşünün. Onlar dün neredeydiler, bugün nerededirler? Savaş alanlarında çarpışma ve galibiyet hatıraları okunan o zorbalar ve güçlüler bugün nerededirler? Zaman onları zayıflattı. Onlar, çürümüş kemiklere dönüştüler. Yokluk ve yoksulluk onların üzerlerinden peş peşe geçti. Murdarlar murdarlara, pisler de pislere aittirler. Yeryüzünü sürüp imar eden hükümdarlar nerede? Uzaklaştılar, anıları unutuldu, yok gibi oldular. Ancak Aziz ve Ce-lil olan Allah, sorumluluk ve günahlarını üzerlerinde kalıcı olarak bıraktı. Onların şehvet ve arzularını kesti. Geçip gittiler, ama amelleri defterlerinde yazılı kaldı. Bugünkü dünya, onların bıraktığı dünyadan başka bir dünyadır. Onlardan sonra biz dünyaya gönderildik. Eğer biz onlardan ibret alırsak kurtuluşa ereriz. Eğer vartaya yuvarlanırsak da onlar gibi oluruz. Nerede parlak yüzlü güzeller, nerede gençlikleriyle övünenler? Onlar toprak oldular. Aşın gidişleri, onlar için bir hasret ve pişmanlık oldu. Şehirleri kurup etraflarını surlarla sağlamlaştiranlar ve şehirlerde hayret verici işler yapanlar, bugün nerededirler? Onlar bütün yaptıklarını kendilerinden sonra gelecek olanlara bıraktılar, işte bu meskenler, onların boş bıraktığı hanelerdir. Onlarsa mezar karan-hklanndadırlar: "Şimdi onlardan hiç birini duyuyor veya hiçbir ses işitiyor musun?" (Meryem, 98.)
Nerede bilip tanıdığınız babalarınız ve kardeşleriniz? Ecelleri gelip onları geldikleri yerlere götürdü. Onlar ilk yerlerine dönüp ikamete başladılar. Ölüm sonrası ya şaki veya saiddirler. Ya mutlu ya da bahtsızdırlar. Dikkat edin, Allah'ın ortağı yoktur. O'nunlayaratıklarından hiçbiri arasında bir aracı yoktur ki, o aracı vasıtasıyla ona iyilik versin veya o aracı vasıtasıyla

bir kötülüğü ondan uzaklaştırsın. Hayır, insan ancak taati ve Rabbinin emrine uyması sayesinde iyiliğe ve hayra kavuşabilir, veya bir kötülükten kurtulabilir. Bilesiniz ki siz, Allah'a borçlu kullarsınız. O'nun katında bulunan şeylere de ancak O'na yapılacak ta-atla ulaşılabilir. Cehennem ateşinden uzaklaşıp Cennet'ten uzaklaşmama vaktiniz gelmedi mi? [1]

Üsame B. Zeyd Ordusunun Göreve Gönderilmesi

Rasûlullah (s.a.v.)'m, Zeyd b. Harise ile Cafer-i Tayyar ve Abdullah b. Revaha'nın öldürüldükleri Şam'ın Belka nahiyesinin sınırlarına göndermek için hazırladığı bu ordu, Cüruf e gidip ordugah kurdu. Aralarında Ömer b. Hattab da vardı. Anlatıldığına göre Ebu Bekir es-Sıddık da vardı. Ancak Rasûlullah, imamlık yapması için onu ordudan çıkardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı ağırlaşınca ordu Cürüfte kalmaya devam etti. Vefat edince musibet büyüdü. îş zorlaştı. Medine'de nifak zuhur etti. Medine çevresindeki Arap kabilelerinden bazıları irtidad etti. Diğerleri, Hz. Ebu Bekir'e zekat vermeye yanaşmadılar. Mekke ve Medine dışında Cuma namazı kılınan bir şehir kalmadı. «Sahih-i Bu-harî»de de İbn Abbas'tan rivayet edilen bir hadiste anlatıldığı gibi insanların hakka dönmelerinden sonra ilk Cuma namazı Bahreyn'in Cevaz kasabasında kılınmıştı. Taifteki Sakif kabilesi, islâm üzere sebat etmiş, firar etmemiş, dinden de dönmemişti.

Kısaca demek istediğimiz şudur ki, bu işler meydana geldiği zaman insanlardan birçokları Üsame ordusunu sefere göndermemesi için Hz. Ebu Bekir'e-tavsiyede bulundu. Bu orduya daha önemli işlerde ihtiyaç duyulacağım ifade ettiler. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), barış zamanında bu orduyu sefere gitmek için hazırlamıştı. Hz. Ömer, bu yolda ona fikir beyanında bulunduysa da Ebu Bekir bu teklifleri şiddetle reddetti ve mutlaka orduyu sefere göndereceğini beyan ederek şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah'm bağladığı bir bayrağı ben çözmem. Kuşlar gelip tepemizi gagalasalar, Medine çevresindeki yırtıcı hayvanlar gelip bizi yaralasalar ve köpekler gelip mü'minlerîn annelerinin ayaklarım sürüyüp götürseler de Üsame ordusunu sefere göndereceğim. Bekçilerin de Medine çevresinde bulunmalarını emredeceğim.

Durum bu iken ordunun sefere gitmesi, elbetteki Müslümanların yararına idi. Bu ordunun uğradığı Arap kabileleri korktular. Ordu, çok güçlü kabilelere uğradı. Kırk gün -başka bir rivayete göre yetmiş gün-dolaştılar. Sonra salimen ve ganimet kazanmış olarak döndüler. Döndükten sonra Hz. Ebu Bekir bu defa orduyu, mürtedler ve zekat vermeyenlerle savaşmak için tekrar göreve gönderdi. Bununla ilgili açıklama, ilerideki kısımlarda verilecektir.

Seyf b. Ömer, Hişam'ın babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmistir:

"Kendisine bey'at edildikten sonra Hz. Ebu Bekir, ihtilafa düştükleri konuda kendileriyle konuşmak için Ensâr'ı toplayıp onlara şöyle dedi:

- Üsame ordusu sefere gidecektir. Çünkü Araplar, genel olarak veya özel olarak irtidad etmişlerdir. Her kabilede irtidad hadisesi vardır. Nifak ortaya çıkmıştır. Yahudilik ve Hıristiyanlık, nifakı doyasıya içlerine sindirmişlerdir. Müslümanlar, peygamberlerini kaybettikleri, sayıları az ve düşmanları çok olduğu için soğuk bir gecede sağa sola dağılan koyun sürüsü haline gelmişlerdir.

Kendisini dinleyenler de Hz. Ebu Bekir'e şöyle karşılık verdiler:

- Gördüğün gibi Müslümanların büyük çoğunluğu ve Araplar, senden desteğini çekmek üzeredirler. Şu anda Müslüman cemaatı kendinden koparman uygun olmaz.

- Ebu Bekir'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, yırtıcı hayvanlar gelip beni yaralayacak olsalar bile Rasûlullah (s.a.v.)'m emrettiği gibi Üsame ordusunu -bu kasabalarda benden başka kimse kalmasa bile- sefere göndereceğim."

Hişam b. Urve, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince, Araplar toplu olarak irtidad ettiler ve münanklık onların içlerine sindi. Allah'a yemin ederim ki, benim başıma gelen musibet büyük dağların üzerine inseydi, o dağları parçalardı. Muhammed (s.a.v.)'in ashabı, yağmurlu bir gecede yırtıcı hayvanların bulunduğu bir arazideki dağınık bir topluluk haline gelmiştir. Allah'a yemin ederim ki, onlar hangi^noktada ihtilafa düşerlerse babam mutlaka o ihtilaftaki yanlış sözleri giderir, o işi çözümleyip karara bağlar."

Ravi diyor ki: Ben daha sonra Hz. Ömer'den söz ettim. Hz. Aişe, o-nun için şöyle dedi:

"Her kim Ömer'i görürse, onun İslâm'a destek ve takviye için yaratılmış olduğunu anlar. Allah'a yemin ederim ki o, işe ciddiyetle koyulan bir kimse idi. îşleri yerli yerince yapardı."

Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, eğer Ebu Bekir halife seçiîmeseydi, Allah'a kulluk edilmezdi. Ebu Hüreyre, bu sözünü ikinci kez söyledi. Sonra üçüncü kez söyleyince ona:

- Bu kadarı yetmez mi ey Ebu Hüreyre? denildi, o da şöyle cevap verdi:

- Doğrusu Rasûlullah (s.a.v.), 700 kişilik bir ordunun başında Üsame b. Zeyd'i Şam'a yöneltti. Zi-Haşeb mevkiine vardıklarında Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. Medine çevresindeki Araplar dinden döndüler. Rasûlullah'm ashabı toplanıp Ebu Bekir'e giderek şöyle dediler:

- Ey Ebu Bekir, şu orduyu geri çek ve Rumların üzerine gönder. Çünkü Medine çevresindeki Araplar irtidad etmişlerdir.

Ashabın bu teklifi üzerine Hz. Ebu Bekir şöyle dedi:

- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki köpekler, Rasûlullah (s.a.v.)'ın zevcelerinin ayaklarını çekip

sürseler bile ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m yola çıkardığı bir orduyu geri çekmem. Onun diktiği bir bayrağı indirmem.
Böyle dedikten sonra Hz. Ebu Bekir, Üsame ordusunu yola çıkardı. Bu ordu, irtidad etmek isteyen hangi kabileye uğradıysa, o kabile şöyle dedi:
- Eğer Müslümanların gücü olmasaydı, böylesine büyük bir orduyu sefere çıkaramazlardı. Şimdi biz-onları Rumlarla karşılaşıncaya kadar kendi hallerine bırakalım.
Üsame ordusu, Rumlarla çarpıştı. Rumları öldürüp hezimete uğrattı. Salimen Medine'ye döndü. Müslümanlar da îslâm üzere sebat ettiler."
Seyf b. Ömer, Hasan Basrfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hz. Ebu Bekir, Üsame ordusunu yola çıkarmaya karar verince Ensâr'dan bazıları, Hz. Ömer'e dediler ki:
- Ebu Bekir'e söyle de Üsame'den başkasını üzerimize komutan yapsın.
Hz. Ömer, EnsâYm bu dileğini Hz. Ebu Bekir'e aktardı. Ebu Bekir de Ömer'in sakalını tutup şöyle dedi:
- Anan seni kaybetsin ey Hattab'm oğlu! Rasûlullah'ın tayin ettiği bir komutandan başkasını mı komutan yapacağım?
Daha sonra bizzat Hz. Ebu Bekir ordunun beklemekte olduğu Cüruf mevkiine gitti. Resm-i geçit yaptırdıktan sonra Üsame ordusunu yola çıkardı. Kendisi de onlarla birlikte yaya olarak bir miktar yürüdü. Üsame de binek üzerindeydi. Abdurrahman b. Avf ise, Ebu Bekir'in boş bineğini gütmekteydi. Üsame dedi ki:
- Ey Rasûîullah'm halifesi, ya sen de bineğe bin ya da ben ineyim. Hz. Ebu Bekir:
- Allah'a yemin ederim ki ne sen yere inersin, ne de ben bineğe binerim, dedi. Sonra Ebu Bekir, Üsame'den askerler arasında bulunan Ömer'i kendisine bırakmasını istedi. Üsame de Ömer'e izin verdi. Bu sebepledir ki Ömer, daha sonraları Üsame ile karşılaştığı her yerde ona mutlaka:
- Selam sana ey komutan, diye hitab ederdi." [2]

Yalancı Peygamber Esved El-Ansîtstîn Ortaya Çıkışı, Yönetimi Ele Geçirmesi Ve Öldürülüşü

Ebu Cafer b. Cerir, Gassan b. Abdülhamid ile Cüveyriye b. Esma tarikiyle onların bazı 'şeyhlerinin şöyle dediklerini rivaye etmiştir: Hz. Ebu Bekir, rebiyülevvel ayının sonlarında Üsame b. Zeyd ordusunu yola çıkardı. Bu ordu yola çıktıktan sonra rebiyülevvel ayının sonunda Es-ved el-Ansf yi öldürdü. Bu da Medine'de bulunan Ebu Bekir'in ilk fethi oldu.
Daha önce de anlatıldığı gibi Yemen, Himyerlilerindir. Hükümdarlarına Tübba adı verilirdi. Cahiliye döneminden bahsederken bu konuya biraz değinmiştik. Sonra Habeş meliki, komutanlarından iki kişiyi gönderdi. Bunlardan birinin adı Ebrehetü'l-Eşrem, diğerininkiyse Er-yat idi. Bu iki komutan Yemen'i, Habeş hükümdarı için Himyerlilerin elinden aldılar. Böylece Yemen, Habeş hükümdarının mülkiyetine geçti. Sonra bu iki komutan anlaşmazlığa düştü. Eryat öldürüldü. Ebrehe yalnız başına vali oldu. Anis adıyla adlandırdığı bir kilise inşa etti. Bu kilise yüksek olduğu için Anis adı verilmişti. Ebrehe, Arap hacılarının KaTae'yi bırakıp bu kiliseyi tavaf etmelerim istemişti. Kureyşli biri gelip bu kiliseye pislemişti. Durumdan haberdar olan Ebrehe, Mekke'deki Kale'yi yıkmaya yemin etmişti. Bunun için de büyük bir ordu hazırlamış, ordunun Ön kısmına da Mahmut adlı bir fil koyup Mekke üzerine yürümüştü. Fakat Cenâb-ı Allah'ın, kitabında da anlattığı gibi başlarına büyük bir bela gelmişti. Bunu yerinde detaylı olarak anlatmıştık. Mekke'de Allah'ın gönderdiği Ebabil kuşları sebebiyle musibete maruz kalan Ebrehe, askerlerinden arta kalanlarla birlikte çok kötü ve perişan bir halde geri dönmüştü. Yolda vücudundan parça parça etler düşüyordu. San'a kentine vardıklarında göğsü parçalandı ve Öldü. Kendisinden sonra hükümdarlığa oğlu Belsiyum b. Ebrehe, sonra diğer oğlu Mesruk b. Ebrehe geçti. Yemen hakimiyeti, yetmiş sene süreyle Habeş-lilerin elinde kaldı. Sonra Seyf b. Zî-Yezen el-Himyerî ayaklandı, öc alma tutkusuna kapıldı. Bizans hükümdarına gidip Habeşlilere karşı yardım diledi, ama Bizans hükümdarı ona yardıma yanaşmada. Çünkü onunla Himyerîler arasında din birliği vardı. Her iki taraf da Hristiyan-dı. Bunun üzerine Seyf b. Zî-Yezen Fars hükümdarı Kisra'ya gidip yardım diledi. Aralarında çeşitli konuşmalar geçti. Sonra Kisra, zindanında bulunan bazı mahkumları Vehrez adında birinin liderliğinde Seyf b. Zî-Yezen'le birlikte gönderdi. Vehrez, Yemen tahtını Habeşlilerin elinden aldı. Mesruk b. Ebrehe'yi öldürdü. San'a'ya girdiler. Seyf b. Zî-Ye-zen de baba ve dedelerinin geleneğine göre Yemen tahtına oturdu. Her taraftan Araplar gelip onu tebrik ettiler. Yalnız Kisra'nın o beldeler üzerinde bazı niyetleri vardı. Bu hal devam etti. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) risaletle görevlendirildi. Mekke'de bir süre kaldı. Sonra Medine'ye hicret etti. Çeşitli ülkelere mektuplar yazıp onları bir ve ortaksız olan Allah'a ibadet etmeye davet edici mektuplar yazarken Fars hükümdarı Kisra'ya da şöyle bir mektup yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah Rasûlü Muham-med'den Farsların büyüğü Kisra'ya.
Hidayete tabi olanlara selam olsun. îmdi Müslüman ol ki selamet bulasın..."
Bu mektup Kisra'ya ulaşınca: "Bu nedir?" diye sordu. Yanındakiler de: "Bu, Ceziretü'l-Arap'ta ortaya çıkan ve peygamber olduğunu iddia eden bir adamdan geliyor." dediler. Mektubu açınca yazının kendi adından Önce Muhammed adıyla başladığını gördü, buna çok kızdı. Mektubu okumadan parçaladı. Yemen'deki valisi Bazam'a şu mealde bir mektup yazdı:
"îmdi şu mektubum sana ulaşınca yanındaki kumandanlardan ikisini Ceziretü'l-Arap'ta ortaya çıkan ve peygamber olduğunu iddia eden o adama gönder. Onu yakalayıp bana getirsinler."
Kisra'nın mektubu Bazam'a ulaşınca o, yanındaki komutanlardan akıllı iki komutanı Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdi. Gönderirken

de onlara şu talimatı verdi:
"Şu adama gidin, durumuna bakın. Eğer yalancıysa onu yakalayıp Kisra'ya götürün. Eğer öyle değilse tekrar yanıma dönün ve durumunu bana bildirin ki ona ne yapacağımı düşüneyim."
Bu iki komutan, Medine'ye Rasûlullah'm yanına geldiler. Onu çok güzel bir halde gördüler. Hayret verici hareketlerini gördüler Yanında bir ay kaldılar. Sonra niçin oraya geldiklerini Rasûlullah'a bildirdiler ve sonra da Rasûlullah'm cevabını beklediler. Rasûlullah onlara dedi ki:
"Valinizin yanma gidin ve ona deyin ki: Benim Rabbim bu gece onun Rabbini (Kisrasım) öldürmüştür."
Komutanlar, Rasûiullah'm bu haberi verdiği anı tarih olarak bir yere yazdılar. Sonra acele ile Yemen'e döndüler ve Rasûlullah'm kendilerine verdiği haberi, vali Bazam'a ilettiler. O da şöyle dedi: "O geceyi aklınızda tutun. Eğer durum onun dediği gibi ortaya çıkarsa, demek ki o peygamberdir."
Sonra hükümdarlarından kendilerine bir mektup geldi. Mektupta, Kisra'nın şöyle ve şöyle bir gecede öldürüldüğü bildiriliyordu ki, o da Rasûlullah'm bildirdiği gece idi. Kisra'yı, oğlu öldürmüştü. Bunun için de şairin biri şöyle demiştir:
"Kisra'yı oğullan kılıçlarla bölüp parçaladılar, tıpkı et parçalar gibi, Ölüm bir günde ona geldi. Her hamile, mutlaka vakti tamam olunca doğumunu yapar."
Kisra'dan sonra oğlu Yezdücürd tahta geçti. Yezdücürd, vali Bazam'a mektup yazdı. Mektubunda tebaasından kendisi adına bey*at almasını emretti ve Rasûlullah'a gitmesini, ona hakaret etmemesini, aksine ikramda bulunmasını yazıyordu. Bunun üzerine Bazam'm ve Yemen'deki Farslılar ile zürriye ti erinin kalbine İslâmiyet girdi. Rasûlullah (s.a.v.)'a da Müslüman olduğunu bildiren bir mektup gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) da ona, Yemen valiliğini onun uhdesine bıraktığını bildiren bir mektubu cevap olarak gönderdi. Vefat edinceye kadar onu valilikten azletmedi. Vefat edince Bazam'm oğlu Şehr, San'a ile bazı mıntıkaların valiliğini üstlendi. Peygamber (s.a.v.) de ashabından bazılarını diğer vilayetlere vali olarak gönderdi. îlk olarak hicretin onuncu senesinde Ali ile Halid b. Velid'i, sonra Muaz ile Ebu Musa el-Eş'arfyi o vilayetlere vali olarak gönderdi Yemen valiliklerini sahabelerden bir cemaat arasında paylaştırdı. Şehr b. Bazam ile Amir b. Şehr el-He-medanî bu valilerden bazılarıdır. Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi Hemedan'a, Ebu Musa'yı Me'rib'e, Halid b. Said b. As'ı Amir-i Necran, Ref ve Zebi vilayetlerine, Ya'lâ b. Ümeyye'yi Cünd vilayetine, Tahir b. Ebi Hâle'yi Al vilayetine ve Eş'arîlerin üzerine, Amr b. Haram'ı Necran vilayetine, Ziyad b. Lebid'i Hadramut vilayetine, Ukkaşe b. Mür b. Ahdar'ı Sekasik vilayetine, Muaviye b. Kende'yi d Sekün vilayetine vali olarak atadı. Muaz b. Cebel'i de Yemen ve Hadramut beldelerine öğretmen olarak gönderdi. Muaz, bazen Yemen'e, bazen Hadramut'a gidip eğitim öğretim faaliyetlerinde bulunurdu. Seyf b. Amr, bunu böyle anlatmıştır. Bütün bu atama işleri, hicretin onuncu senesinde Rasûlullah'm hayatının son zamanlarında gerçekleşmişti. Onlar bu halde iken. mel'un Esved el-Ansî ortaya çıkmıştı.
Esved'in asıl adı Abhale b. Ka*b b. Gavs'tır. Kehf-i Hannan şehrindendir. 700 savaşçıyla birlikte ortaya çıkmıştı. Peygamber (s.a.v.)İn Yemen'deki valilerine hitaben şöyle bir mektup yazmıştı:
"Ey bize karşı direnenler! Elimizden aldığınız topraklarımızı bize geri verin. Topladığınız malları da iade edin. Çünkü biz o topraklara ve mallara, sizden daha layıkız ve size nisbetle o mallarla yerler üzerinde daha çok hak sahibiyiz. Siz de kendi işinize bakın."
Sonra atma binip kuvvetleriyle birlikte Necran'a yöneldi. On gece sonra orayı ele geçirdi. Necran'dan sonra San'a kentine yöneldi. Orada karşısına Şehr b. Bazam çıktı. Savaştılar. Esved onu yenip öldürdü. Farshlardan teşekkül eden ordusunu kırıp geçirdi. San'a şehrini yirmi-beşinci gecede işgal etti. Muaz b. Cebel de oradan kaçıp Ebu Musa el-Eş'arf nin yanına gitti. İkisi birlikte oradan da ayrılıp Hadramut'a gittiler. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Yemen'deki valileri, Tahir mıntıkasına çekildiler. Amr b. Haram ile Halid b. Said b. As Medine'ye döndüler. Yemen ülkesi tamamen Esved el-Ansf nin eline geçmiş oldu. Onun işi güçlendi ve hükmü ateş kıvılcımı gibi her tarafa yayıldı. Şehr b. Bazamla karşı karşıya geldiği günde ordusu 700 süvari idi. Komutanları da Kays b. Abdi Yağus, Muaviye b. Kays, Yezid b. Mahrem b. Hısn el-Harisî, Ye-zid b. Efkel el-Ezdî idi. Hakimiyeti güçlendi. İşi sağlamlaştı. Yemenlilerden bazıları irtidad ettiler. Oradaki Müslümanlar, islâmiyet'lerini gizleyerek ona karşı takiyye yaptılar. Böylece onunla muamelelerini sürdürdüler. O zaman Esved'in Mezhiç'teki naibi Amr b. Ma'dikerib idi. Esved, ordu yönetimini Kays b. Abdi Yağus'a bıraktı.
Yemen'deki Farslıların işini de Feyruz ed-Deylemî ile Dazeveyh'e havale etti. Feyruz ed-Deylemfnin amcası kızı ve Şehr b Bazam'ın da karısı olan İzaz ismindeki güzel bir kadınla evlendi. Bu kadın, Allah ve Rasûlüne iman etmiş, saliha kadınlardandı.
Seyf b. Amr et-Temimî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Esved el-Ansfnin durumundan haberdar olunca, Vebr b. Yahnes ed-Deylemî adındaki bir adamla mektubunu Yemenlilere gönderdi. Bu mektubunda oradaki Müslümanların Esved el-Ansî ile savaşmalarını, ona hücum etmelerini emretti. Muaz b. Cebel, bu mektuptaki emri tamamiyle yerine getirdi. O, Sekün şehrinden Remle adında bir kadınla evli idi. Bu belalara sabredip tahammül ettiği için Sekün şehri âdeta onun başına yıkılmış gibiydi. Sekünlüler, Rasûlullah'ın emrini yerine getirmek için Muaz b. Cebel'le birlikte ayaklandılar ve Rasûlullah (s.a.v.)'m bu mektubunu oradaki Müslüman valilere ve Müslümanlardan da ulaştırabildikleri herkese ulaştırdılar. Esved'in ordu komutanı Kays b. Abdi Yağus ile cemaatlarını ittifak ettirdiler. Kays, Esved'e kızmış olduğu için onu hafife almış ve onu öldürmeye kasdetmişti. Feyruz ed-Deylemî de bu durumdaydı. Onun nazarında Esved gücünü yitirmişti. Dazeveyh de bu görüşteydi Durumu Vebr b. Yahnes, Kays b. Abdi Yağus'a bildirince -ki bu, Kays b. Mekşuh'tur- gökte ararken sanki yerde bulmuş gibi

oldu. Esved el-Ansî'yi öldürme hususunda onlarla işbirliği yaptı. Müslümanlar da bu anlaşmaya muvafakat ettiler. Kendileri de bu görüşe katıldılar. Onunla söz birliği ettiler. Esved'in şeytanı bu durumdan haberdâr olunca Esved'e haber verdi. O da Kays b. Mekşuh'u çağırıp şöyle dedi:
- Ey Kays! Bak bakalım bu ne diyor? .
- Ne diyormuş?
- Bana diyor ki: Sen Kays'a ikramda bulundun. Onu yüksek ma-
kamlara çıkardın. Senin kadar yüceldi, ama senin düşmanlarınla işbirliği yaptı. Senin hükümranlığım elinden almaya çabaladı. Sana ihanet etmeyi içinde planladı. Ey Esved! Ey Esved! Durum vahim, sen dolaş, Kays'ı yakala, kellesini uçur! Yoksa o, senin tahtını elinden alacak. Senden önce o hükümranlık mevkiini ele geçirecek.
- Yemin ederim ki yalan söylüyor. Karısının baş örtüsü için savaşan kişiye yemin ederim ki sen, sana anlatamıyacağım kadar kalbimde büyük ve kıymetli bir şahsiyetsin.
- Sen hükümdarına yalan söylüyorsun. Hükümdarın doğru söylüyor ve biliyor ki, sen sırrına vâkıf olunduğu için şu anda tevbe ediyorsun!
Bu konuşmadan sonra Kays, Esved'in yanından çıkıp arkadaşları Feyruz ile Dazeveyh'in yanma gitti. Esved'in kendisine söylediklerini, kendisinin de ona cevaben söylediği sözleri onlara anlattı. Onlar da kendisine tedbirli olmasını öğütlediler. O da onların bu hususta ki görüşlerini sordu. Onlar, böylece müşavere yapmaktalarken Esved'in elçisi yanlarına gelip onları huzura çağırdı. Onlar da Esved'in huzuruna gittiler. Onlara, şöyle bir soru sordu:
- Sizi, milletinizin üzerine şerefli kimseler yapmadım mı?
- Evet öyle yaptın.
- Peki hakkınızda duyduğum şeyler nelerdir, biliyor musunuz?
- Bu defa bizi affet.
- Hakkınızda duyduğum şeyler, affedilecek gibi değildir.
Kays b. Mekşuh diyor ki: Biz Esved'in yanından çıktık, ama tehlikede idik. Bu halde iken bize Amir b. Şehr adındaki Hemedan emiri, Züzu-leym Zikula ve diğer Yemen emirlerinden mektuplar geldi. Bunlar bize yardım edeceklerini ve bize itaatkâr olacaklarım, Esved'e muhalefetimiz hususunda yanımızda yer alacaklarını beyan ediyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mektubu bunlara gelmişti. Bunları, Esved el-Ansfye karşı hücuma geçmeye teşvik ediyordu. Bunun için bize bu mealde mektuplar göndermişlerdi. Biz de kendilerine kesin karar vermedikçe planımız hakkında kimseye birşey söylememelerine dair mektup yazdık. Ben, Esved'in karısı tzaz'm yanma gittim. Ona şöyle dedim:
- Amca kızı! Şu adamın, kavminin başına ne belalar getirdiğini biliyorsun. Önceki kocanı öldürdü ve milletini de kırıp geçirdi. Ölen adamların karılarını perişan etti. Onları rezil rüsvay hale getirdi. Buna karşı yanımızda yer almaz mısın?
- Hangi hususta?
- Onu buradan sürgün etme hususunda.
- Onu öldürme hususunda mı?
- Evet, onu öldürme hususunda ne dersin?
- îyi olur, derim. Allah'a yemin ederim ki, Allah onun kadar kendisinden nefret ettiğim başka bir adam yaratmış değildir. Allah'ın hak kıldığı işleri yapmıyor. Allah'ın haram kıldığı işlerden de geri durmuyor. Siz onu öldürmeye karar verdiğiniz zaman bana haber verin ki, bu iş için size bazı şeyler öğreteyim.
Kays b. Mekşuh diyor ki: Evsed'in karısının yanından çıktığımda, Feyruz ve Dazeveyh ile karşılaştım. Onlar ben bekliyorlardı. Ona karşı ayaklanmak istiyorlardı.
Kays b. Mekşuh, Feyruz ve Dazeveyh ile toplantı yapmaya başlamadan Esved el-Ansî ona haber salıp çağırttı. Kays da gitti Esved'in kavmi ile yaptığı toplantıya dahil oldu. Esved, ona sordu:
- Ben sana gerçeği söylemiyor muyum ki, sen bana yalan haber veriyorsun? O diyor ki: Eyvah eyvah, durum çok vahim! Eğer sen Kays'm elini kesmezsen o senin boynunu keser!
Kays, Esved'in kendisini öldüreceğini zannetti ve şöyle dedi:
- Hayır, bu doğru değildir. Senin ailene ve Allah'ın elçisi olan sana yemin ederim ki, hergün ölmektense bugün öldürülmek daha çok hoşuma gider!
Kays'm bu sözleri üzerine Esved, ona karşı yumuşadı ve yanından çıkıp gitmesini emretti. Kays da çıkıp arkadaşlanmn yanma gitti ve:
- Yapacağınızı yapın. Planınızı uygulamaya koyun, dedi. Onlar kapıda durup birbirleriyle müşavere yapmaktalarken Esved çıkıp yanlarına geldi. Onun için yüz kadar sığır ve deve getirilmişti. Bir çizgi çizdi. Kendisi çizginin beri tarafında, hayvanlar da öbür tarafında durdular. Onları bağlamadan boğazladı. Ruhlarını teslim ettiler. Kays dedi ki: "O manzara kadar feci bir manzara, o gün kadar da vahşi bir gün görmedim." Sonra Esved, Feyruz'a şöyle sordu:
- Senin hakkında duyduklarım doğru mudur ey Feyruz? Seni de kesip boğazlamak ve şu hayvanların arasına katmak isterdim!
Böyle dedikten sonra da mızrağını çıkarıp Feyruz'a gösterdi. Feyruz, ona şöyle cevap verdi:
- Bizi hısımlığa seçtin. Çocuklara üstün kıldın. Eğer sen peygamber olmasaydın, biz sana nasibimizi satamazdık. Böyle olunca da senin vasıtanla bizim için dünya ve ahiret işi nasıl bir araya gelirdi? Duyduğun şeylere göre bize muamele etme. Ben senin

hoşnud olacağın bir durumdayım. Razı olmayacağın işleri yapmıyorum.
Feyruz'un böyle demesi üzerine Esved, ondan memnun oldu ve kesilen hayvanların etlerini taksim etmesini ona emretti. Feyruz da o etleri San'ahlara taksim etti. Sonra hemen Esved'in yanına gitti. Bir adamın Esved'in kulağına eğilerek kendisi aleyhinde konuştuğunu ve Esved'i kendisine karşı kışkırttığını jurnal ettiğim işitti. Esved de o jurnalciye şöyle diyordu:
- Feyruz'u ve arkadaşlarını yarın öldüreceğim. Bu iş için yarın yanıma gel.
Esved, böyle dedikten sonra arkasına dönüp bakınca Feyruz'u gördü ve ona:
- Ne var? diye sordu. Feyruz da etleri taksim edip halka dağıttığını ona bildirdi. Bundan sonra Esved evine gitti. Feyruz da arkadaşlarının yanına döndü ve duyduklarını onlara anlattı. Kendisinin ne dediğini ve kendisine neler söylendiğini de onlara aktardı. Hepsi Esved'i öldürmek üzere karısıyla tekrar görüşme hususunda fikir birliği ettiler. Feyruz, onların temsilcisi olarak Esved'in karısının yanına gitti. Kadın, ona şöyle dedi:
- Evdeki bütün odalar bekçilerle kuşatılmıştır. Yalnız şu oda hariç. Bu odanın dış duvarı yolun falan kısmına denk gelmektedir. Akşam olunca yol tarafından bu odanın duvarını delin. Orası bekçisizdir. Böylece hiçbir engelle karşılaşın aksı zm Esved'i öldürebilirsiniz. Ben bu odaya bir kandil ve bir silah bırakacağım.
Feyruz, Esved'in karısının yanından çıkarken Esvedle karşılaştı. Esved, başım sallayarak ona:
- Karımın yanında ne işin var? diye sordu. Esved, çok sert bir adamdı. Karısı bağırınca, Esved ondan vazgeçti. Eğer böyle olmasaydı, Esved onu öldürecekti. Karısı:
- Amcam oğlu ziyaretime gelmişti, deyince Esved:
- Sus, babası ölesice. İşte onu sana bağışladım, dedi. Feyruz da çıkıp arkadaşlarının yanma gitti ve:
- Acele edin, kurtulmaya bakın, dedi ve durumu onlara bildirdi, onlar da ne yapacaklarını şaşırdılar. Kadm, onlara şöyle bir haber gönderdi:
"Kararınızdan vazgeçmeyin, gevşemeyin."
Bunun üzerine Feyruz ed-Deylemî, Esved'in karısının yanma gitti. Kendilerine gönderdiği haberin doğruluğunu tesbit etti. Sonra Esved'in karısının kendilerine göstermiş olduğu odaya girdiler. Onu iç taraftan oymaya başladılar ki, dışardan duvarı delmek kolaylaşsın. Sonra Esved'in karısı normal olarak ziyaretçi gibi onların yanında oturdu. Esved içeriye girince:
- Bu ne? diye sordu. Karısı da:
- Bu benim süt kardeşim, bu da benim amcam oğludur, diye cevap verdi. Esved, Feyruz'u kovup dışarı çıkardı. Feyruz da arkadaşlarının yanına döndü. Gece olunca odanın duvarını dışardan deldiler, içeriye girince bir kandil gördüler. Feyruz ed-Deylemî, Esved'e yöneldi. Esved, ipek bir yatak üzerinde uyumaktaydı. Başı gövdesine gömülmüştü. Sarhoştu, horluyordu. Karısı da yanında oturmaktaydı. Feyruz kapıda görününce şeytanı onu oturttu ve onun diliyle konuştu. Bununla beraber o hırıltı çıkarıyordu.
- Benim seninle ne işim var ey Feyruz? diye sordu. Feyruz geri döndüğü takdirde hem kendisinin hem de Esved'in karısının öldürüleceğinden korktu. îşi aceleye getirdi. Onunla boğuştu. O, deve gibi idi. Başını yakalayıp boynunu ezdi, dizlerini sırtına dayadı. Nihayet onu öldürdü. Arkadaşlarına haber vermek için kalkıp dışarı çıkmak istedi. Kadın, onun eteğinden tutup:
- İşini bırakıp nereye gidiyorsun? diye sordu. Feyruz'un Esved'i öldürmemiş olduğunu zannetti. Feyruz da:
- Esved'i öldürdüğümü arkadaşlarıma bildirmek için çıkmak istiyorum, dedi. Arkadaşları Esved'in kafasını koparmak için içeri girdiler. Şeytanı onu hareketlendirdi. O da titremeye başladı. Onu tam öldüre-memişlerdi. Nihayet iki kişi sırtına oturdular. Karısı da saçından yakaladı. Dilini şapırdatıp sesler çıkarmaya başladı. Diğeri de boynunu tutup çekmek için uğraştı ama Esved öküz gibi hatta daha şiddetli bir sesle böğürmeye başladı. Öyle bir ses o zamana kadar duyulmuş değildi. Böğürmesini duyan muhafızlar köşke koştular ve:
- Ne var, neler oluyor? diye sordular. Esved'in karısı da:
- Peygamberinize vahiy iniyor, diye cevap verdi. Bunun üzerine muhafızlar geri döndüler.
Kays, Dazeveyh ve Feyruz, Esved'i öldürdüklerini kendi taraftarlarına nasıl bildireceklerini düşünmeye başladılar. Neticede şu karara vardılar: Sabah olunca kendileriyle Müslümanlar arasındaki parolayla sesleneceklerdi. Sabah olunca Kays, kalenin suru üzerine çıkıp parolayı yüksek sesle söyledi. Müslümanlarla kafirler, kalenin çevresinde toplandılar. Kays (başka bir rivayete göre Vebr b. Yahneş) ezan okumaya başladı. Eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah ve enne Abhale kezzab (Muhammed'in Allah Rasûlü olduğuna, Abhale'nin yani Esved'in de yalanca olduğuna şahadet ederim) dedi. Esved'in kafasını da adamlarının üzerine fırlattı. Esved'in adamları da hezimete uğrayıp dağıldılar. Müslümanlar, onları takibe başladı. Nerede yakaladılarsa onları esir aldılar, islâmiyet ve Müslümanlar güçlendiler. Rasûlullah (s.a.v.)'m valileri de vilayetlerine döndüler. Kays, Dazeveyh ve Feyruz emirlik hususunda çekiştiler. Sonra Muaz b. Cebel'in insanlara namaz kıldırması hususunda anlaştılar. Durumu Rasûlullah (s.a.v.)'a bir mektupla bildirdiler. Zaten Cenâb-ı Allah da olayın vuku bulduğu gecede Rasûlünü haberdar etmişti. Nitekim Seyf b. Ömer et-Temimî, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Esved'in öldürüldüğü gecede bize müjde vermesi için Peygamber (s.a.v.)'e gökten haber geldi. Haberi alan Peygamber (s.a.v.) de şöyle dedi:
- Dün gece Ansı öldürüldü. Onu, mübarek bir aileden mübarek bir adam öldürdü.
- O kimdir ya Rasulallah? diye sorulunca:
- Feyruz'dur Feyruz, diye cevap verdi."

Anlatıldığına göre Feyruz'un, Esved'i öldürdükten sonra hakimiyeti üç ay, başka bir rivayete göre ise dört ay sürmüştür. Doğrusunu Allah bilir.
Seyf b. Ömer, Feyruz'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Esved'i öldürdük. San'a kentinde durum eski haline döndü. Yalnız Muaz b. Cebel'e haber saldık. Onun namaz kıldırması ve emirlik yapması hususunda anlaştık. O da San'a'da bize namaz kıldırırdı. Allah'a yemin ederim ki, o bize, üç gün namaz kıldırmadan Rasûlullah'm vefat ettiği haberi geldi, işler yine bozuldu. Daha önce uygun gördüğümüz birçok işleri uygun görmemeye başladık, işler karıştı."
Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi Esved el-Ansî'nin öldürülmesine dair haber, Üsame ordusunun yola çıkmasından sonra rebiyül-evvel ayının sonlarında Ebu Bekir es-Sıddık'a ulaştı. Başka bir rivayete göre ise Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatının sabahında bu müjde Medine'ye ulaşmıştır. Birinci rivayet daha meşhurdur.
Kısaca demek istediğimiz şudur ki, Müslümanların faydaları, sözlerinin birliği, kalplerinin birbirine ısınması ve tamamının islâm dinine sarılmalanyla ilgili espiriyi Müslümanlara sadece Ebu Bekir es-Sıddık getirmiştir, ileride de anlatılacağı gibi Hz Ebu Bekir onlara, alt üst olan memleket işlerini düzene koyacak, güçlerini eski seviyesine çıkaracak, aralarında tslâmî prensipleri hakim kılacak adamlar göndermiştir. Allah ondan ve onlardan razı olsun. [3]

Hz. Ebu Bekir'in İrtîdad Eden Ve Zekat Vermeyenlerle Savaşmaya Hazırlanması

Daha önce de anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), vefat edince birçok Arap kabilesi irtidad etti. Medine'de nifak zuhur etti. Beni Hanife kabilesi ile birçok kimse Yemame'de Müseylemetü'l-Kezzab'm saflarına katıldı. Beni Esed ve Tay kabileleriyle birçok insan da peygamberlik iddiasında bulunan Tuleyha el-Esedfye iltifat edip yöneldiler. Müseyleme-tü'1-Kezzab da peygamberlik iddiasında bulunmuştu, işler karışmış, durum çok zorlaşmıştı. Ebu Bekir es-Sıddık, Üsame ordusunu yola çıkarmıştı. Ebu Bekir'in yanındaki asker sayısı azalmış, bedevilerin birçoğu Medine'ye hücum etmeye niyetlenmişlerdi. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir, Medine girişlerine bekçiler yerleştirmişti. Bunlar sabaha kadar Medine'yi bekliyorlardı. Bu bekçi ve muhafızların komutanlarından bazıları şunlardı: Ali b. Ebi Talib, Zübeyr b. Avvam, Talha b. Abdullah, Sa'd b. Ebi Vakkas, Abdurrahman b. Avf ve Abdullah b. Mesud idi.
Bazı Arap heyetleri Medine'ye gelmeye başladılar. Bunlar namaz kılmayı kabul ediyor, ama zekat vermeye yanaşmıyorlardı. Bazıları zekat vermeyi kabulleniyorlarsa da bunu Ebu Bekir'e vermek istemiyorlardı. Hatta böylelerinden bazıları, delil olarak şu ayeti ileri sürüyorlardı:
"Ey Muhammed! Mallarının bir kısmını, kendilerini temizleyip arıtacak sadaka olarak al, onlara dua et, senin duan onlar için bir güvendir." (et-Tevbe, 103.)
Bu ayeti delil olarak ileri sürenler şöyle diyorlardı: "Zekatımızı, ancak duası bizim için güven olana veririz."
Bunlardan bazıları da şöyle bir şiir söylemişlerdi:
"Rasûlullah'a aramızda bulunduğu sürece itaat ettik.
Ama Ebu Bekir'in hakimiyeti de ne demek oluyor? Buna şaşıyoruz."
Sahabeler bunları zekat vermemeleri hususunda kendi hallerine bırakması, iman tamamen kalplerine yerleşinceye kadar onları İslâm'a ısındıncı bir davranış içine girmesi için Ebu Bekir ile konuşup bazı tekliflerde bulundular. Böyle yapıldığı takdirde bunların daha sonra zekat vereceklerini ifade ettiler. Ama Hz. Ebu Bekir es-Sıddık, bu teklifleri kabul etmedi ve böyle bir davranış içine girmeyi de yeğlemedi. îbn faace dışında bir muhaddisler cemaatı, kitaplarında Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Ömer b. Hattab, Ebu Bekir'e dedi ki:
- İnsanlarla ne diye savaşıyorsun? Oysa Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de Allah'ın rasûlü olduğuna şahadet etmelerine kadar insanlarla savaşmakla em-rolündüm. Eğer onlar bu sözü söylerlerse canlarını, mallarını -hak etme dışında- bana karşı korumuş olurlar."
Ebu Bekir, buna karşılık şu cevabı verdi:
- Allah'a yemin ederim ki, onlar (daha önce zekat olarak verdikleri) bir oğlağı -başka bir rivayete göre ise bir yuları- bana vermeyecek olurlarsa, onlarla bu yüzden savaşırım. Çünkü zekat, malın hakkıdır. Allah'a yemin ederim ki, namaz ile zekat arasında ayırım yapan kimse ile savaşacağım. Ömer dedi ki: "Bu, Allah tararından Ebu Bekir'in kalbinin savaşa açılmış olduğunu gösteriyordu ve bunun doğru olduğunu da anladım."
Ben derim ki: Yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur: "Eğer tevbe eder, namaz kılar ve zekat verirlerse yollarım serbest
birakin." (et-Tevbe, 5.)
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadiste de Hz. Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"İslâmiyet beş şey üzerine kurulmuştur: Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in Allah Rasûlü olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekat vermek, Beyt'i haccetmek ve ramazan orucunu tutmak."
Hafiz b. Asakir, Salih b. Keysan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"îrtidad hadiseleri vuku bulunca Ebu Bekir, insanlar arasında kalkıp Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
"İnsanları hidayete iletip onlara yeten, onlara bağışta bulunup zengin kılan Allah'a hamd olsun. Kuşkusuz yüce Allah, ilim dağınık vaziyette iken Muhammed (s.a.v.)'i peygamber olarak gönderdi.
İslâmiyet gariptir, dışlanmıştır. İp çürümüştür. Zaman eskimiştir. Müslümanlar, İslâm'dan uzaklaşmışlardır. Allah, Ehl-i Kitaba gazab etsin, onlara yanlarındaki bir iyilik karşılığında hayır vermesin. Yanlarında bulunan şerri de onlardan uzaklaştırmasın. Onlar, kitaplarım değiştirdiler ve kitaptan olmayan şeyleri kitaba kattılar. Araplar güven içindedirler. Kendilerini Allah tarafından bir koruma altında sanıyorlar. Oysa onlar, Allah'a ibadet etmiyor ve O'na dua etmiyorlar. Allah da onları dar bir geçime soktu. Onları dinden uzaklaştırdı. Yeryüzünün ücra bir köşesinde üzerlerinde bulutlar durmuş iken Allah, onların sonunu Muhammed'le getirdi. Onları, en hayırlı ümmet kıldı. Kendilerine tabi olan kimseler vasıtasıyla onlara yardım etti. Onları, başkalarına muzaffer laldı. Nihayet Cenâb-ı Allah, Peygamber (s.a.v.)'i vefat ettirdi. Şeytan da onları kendi bindiği bineğe bindirdi. Ellerinden tutup onları helake sürükledi.
"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah, şükredenlerin mükafatını verecektir." (Âl-i Imrân, 144.)
Doğrusu çevrenizde bulunan Araplar, koyunlarını ve develerini zekat olarak vermek istemiyorlar. Onlar dine dönseler de daha Önceleri dinde değillerken Peygamber onlara hiç ihtiyaç hissetmemişti ve siz de Müslüman olarak bugünkü kadar hiçbir zaman güçlü olmamıştınız. Bu da Peygamber (s.a.v.)'inizin önceki bereketi sayesindedir. O, sizi herşe-ye yetecek olan Mevla'ya ısmarlamış tır. O Mevla ki, onu, yolunu kaybetmiş olarak buldu da doğru yola iletti. Onu muhtaç olarak buldu da zengin kıldı."
"Bir ateş çukurunun kenarında idiniz, sizi oradan kurtardı." (Âl-i Imrân, 103.) Yemin ederim ki, Allah'ın sözü yerine getirilinceye, ona verilen vaad tam olarak gerçekleştirilinceye kadar Allah'ın dini uğruna savaşmaktan bir an olsun vazgeçecek değilim. Nihayet bizden şehid olarak öldürülen, cennetlik olacaktır. Hayatta kalan gaziler de Allah'ın arzında (toprağında), onun halifesi ve nesli olarak kalacaktır. Bu, Allah'ın hak olan hükmüdür ve tersi düşünülc^ıiypcek olan buyruğudur:
"Allah, içinizden inanıp yararlı iş işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına dair söz vermiştir." (en-Nör, 55.)
Ebu Bekir, sözünü böylece tamamladıktan sonra minberden indi.
Hasan, Katade ve diğerleri; "Ey inananlar! Aranızda dininden kim dönerse bilsin ki, Allah, sevdiği ve onların kendisini sevdiği bir millet getirir." (ei-Mâide, 54.) ayetiyle ilgili olarak dediler ki:
"Bu ayette sözü edilenler, Ebu Bekir ve arkadaşlarıdır. Onlar, mür-tedler ve zekat vermeyenlerle savaştıkları için bu ayette kendilerine işaret edilmiştir."
Muhammed b. Ishak dedi ki:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatı esnasında Mekke ve Medineliler dışındaki Araplar irtidad ettiler. Başlarında Tuleyha b. Hüveylid el-Esedî adındaki kahin olmak üzere Esed ve Gatafan kabileleri, başlarında Eş'as b. Kays el-Kindî olmak üzere Kinde kabilesi ile bağlıları ve başlarında Esved b. Ka*b el-Ansî adındaki kahin olmak üzere Mezhic ve bağlı kabileler irtidad ettiler. Mağrur b. Numan b. Munzir'le beraber Rebia kabilesi de irtidad etti. Hanife kabilesi, Müseyleme b. Habib b el-Kezzab'la birlikte kendi mürtedliklerini devam ettiriyorlardı. Enes b. Abdi Yaleyl'le birlikte Süleym kabilesi irtidad etti. Kahin bir kadın olan Se-cah'la birlikte Beni Temim kabilesi de irtidad etti."
Kasım b. Muhammed dedi ki:
"Esed, Gatafan ve Tay kabileleri, Tuleyha el-Esedfnin liderliğinde toplandılar, Medine'ye heyetler gönderdiler. Medine'nin önde gelen şahsiyetlerine uğrayıp konuk oldular. Hepsi onları konuk olarak kabul ettiler. Sadece Abbas, onları kabul etmedi. Bunlar, konuk oldukları kimseleri Ebu Bekir'e gönderdiler ki, zekâtı vermemelerini kabul etsin de kendileri sadece namaz kılmakla yetinsinler. Ancak Cenâb-ı Allah Ebu Bekir'e, hak yolda sebat etme azmini verdi.
Ebu Bekir:
- Eğer bir yuları benden esirgeyecek olsalar bile onlarla cihad ederim, dedi. Onları reddetti. Onlar da aşiretlerine döndüler ve Medine nüfusunun azlığını kavimlerine bildirdiler. Onları Medine'ye saldırmaya teşvik ettiler. Ebu Bekir (r.a.) de Medine girişlerine bekçiler ve muhanz-lar yerleştirdi. Medinelileri Mescid-i Nebevî'de toplantıya çağırdı. Toplantının açılışında şöyle bir konuşma yaptı:
- Doğrusu dünya kafirdir. Yeryüzündeki insanların heyetleri sizin az olduğunuzu görmüşlerdir. Siz onların geceleyin mi, yoksa gündüzle-yin mi üzerinize geleceklerini bilmiyorsunuz. Onların size en yakın olanları bir beridlik mesafededir. Onlar, sadece namaz kılmalarını ama zekat vermemelerini kabul etmemizi, kendileriyle anlaşacağımızı ümid ediyorlardı, ama bu tekliflerini kabul etmedik. Siz onlar için gerekli hazırlığı yapın. Onlar size saldırabilirler."
Çok geçmeden üç gün sonra onlar, Medine'ye saldırıya geçtiler. Adamlarının yarısını kendileri için ihtiyat olsunlar diye Zi-Huseyn mıntıkasında bıraktılar. Medine girişlerindeki muhafızlar, mürtedle-rin Medine'ye saldırıya geçtikleri haberini gönderdiler. Hz. Ebu Bekir de yerlerinden ayrılmamaları için muhafızlara talimat gönderdi. Kendisi de Medinelilerle birlikte develere binip mürtedlere karşı çıktı. Düşman dağıldı. Müslümanlar, develeri üzerinde onları takibe koyuldular. Nihayet Zi-Huseyn mıntıkasına vardıklarında ihtiyat kuvvetleriyle de karşılaştılar. Bütün düşman yığınları Müslümanlara karşı hücuma geçtilerse de fetih Müslümanlara nasib oldu. Mürtedlerden biri şu şiiri söyledi:
"Aramızda bulunduğu sürece Rasûlullah'a itaat ettik. Ey Allah'ın kulları, şu Ebu Bekir'e de ne oluyor?

Rasûlullah (s.a.v.) vefat ederken kendisinden sonra Ebu Bekir'i bize veliahd mı tayin etti? Eğer durum böyleyse, Allah'ır ömrüne yemin ederim ki, bu bizim belimizi kıracaktır.
Rasûlullah'ın zamanında niye heyetlerimizi geri çevirmediniz? Yoksa deve çobanının öldürmesinden mi korktunuz?
Bizim sizden istediğimiz, ama sizin bize vermek istemediğiniz şey, hurma gibi veya bana göre hurmadan daha tatlıdır."
Ebu Bekir es-Sıddık, cemaziyelahir ayında Medineliler ve Medine girişlerindeki muhafızlarla birlikte yola çıktı. Medine çevresinde bulunup Medine'ye saldırıya geçen bedevilerin üzerine gitti. Beni Abs, Beni Mürre, Beni Zübyan, onlarla işbirliğ yapan Beni Kinane kabilesi -ki bunlara Tuleyha da, oğlu Hibal vasıtasıyla takviye göndermişti- Hz. Ebu Bekir'le karşılaştıklar zaman bir tuzak kurdular. Yağ tulumlarını şişirip dağ tepelerinden aşağıya yuvarladılar. Hz. Ebu Bekir'in ve arkadaşlarının develeri bu yağ tulumlarının aşağıya doğru yuvarlandığını görünce sağa sola dağılıp kaçtılar. O gece düşmanlara, Müslümanlar birşey yapamadılar. Nihayet Medine'ye döndüler. Hatil b. Evs, bu konuda şöyle bir şiir söyledi:
"Beni Zübyan kabilesine bineğim ve devem feda olsun. O gece ki, Ebu Bekir'e mızrakla saldırıyorlardı.
Ama adamlarıyla saldırıyı savıyorlardı. O kadar ki, yerlerinde durdular ve esir alamadılar. Allah'ın askerleri vardır; onlar tadacaklarını tadarlar ki, zamanın hayret verici şeylerinden sayılanlardan olsunlar.
Aramızda bulunduğu sürece Rasûlullah'a itaat ettik. Ey Allah'ın kulları, şu Ebu Bekir'e de ne oluyor?"
Bu olup bitenler üzerine düşmanlar, Müslümanların güçsüz olduklarını sandılar. Başka yörelerdeki aşiretlerine haber saldılar. Onlar da toplandılar. Ebu Bekir, o geceyi uyumadan sabaha kadar askerleri tabi^ ye ederek geçirdi. Sağ kanada Numan b. Mukrin'i, sol kanada kardeşi Abdullah b. Mukrin'i, artçıların başına sağ ve sol cenah kumandanlarının kardeşleri Süveyd b. Mukrin'i geçirdi. Fecir doğarken onlarla düşmanlar aynı düzlükte idiler. Düşmanlar, Müslümanların seslerini ve hareketlerini, hatta fısıltılarını bile duymamışlardı. Nihayet Müslümanların kılıçları altında kaldılar. Gün doğarken de dönüp kaçmaya başladılar. Müslümanlar, onların çoklarını kırıp geçirdiler. Hibal de öldürüldü. Hz. Ebu Bekir, onları takibe başladı. Derken Zi'1-Kassa'ya indi. Bu, fethin başlangıcı oldu. Müşrikler orada alçaldılar. Müslümanlar güçlenip yüceldiler. Beni Zübyan ve Beni Abs kabileleri, aralarında yaşayan Müslümanlara saldırıp onları öldürdüler. Gerideki kabileleri de bunlar gibi yaptılar.
Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir, aralarındaki Müslümanları öldüren kabilelerden, öldürdükleri Müslümanlar sayısınca hatta daha fazla müşriki öldürmeye yemin etti. Bu hususta Ziyad b. Hanzele et-Temimî şöyle demişti:
"Sabahleyin Ebu Bekir üzerlerine gitti, bineğin ölüme gidişi gibi gitti.
Anırma kanalları üzerinde Ali'yi rahatlattı. Hibal de kalbinin kanını onlara tükürdü."
Aynı şair, bir başka şiirinde de şöyle demişti:
"Şimal çizgisi boyunca onlara karşı durduk. Onlar da gaziler gibi üst üste yığıldılar ve çöktüler. Savaşa dayanamadılar. Ebu Bekir'in adamları, yükselen günün sabahında alevlenen muharebeye karşı dayanamadılar. Beni Abs kabilesine, yüksekliğinin en az yerinden yaklaşıp geceleyin vardık. Zübyan kabilesini de belleri kıran Ebu Bekir'e karşı koruduk."
Bu hadise, İslâm'ın ve Müslümanların zaferi hususunda en büyük yardımı teşkil etmişti. Çünkü Müslümanlar her kabilede güçlenmişler, buna karşı kafirler de her kabilede alçalmış, zelil olmuşlardı. Hz. Ebu Bekir, güçlü ve muzaffer olarak salimen hem de ganimet elde etmiş olarak Medine'ye döndü. O gece Medine'ye, Adiy b. Hatim, Safvan ve Zibri-kan'ın zekatları geldi. Bunlardan birincisi gecenin ilk diliminde, ikincisi ortasında, üçüncüsü de son diliminde gelmişti. Bunlardan her biri ~için Medine girişindeki muhafızlardan bir müjdeci geldi. Sa'd b. Ebi Vakkas, Safvan'm müjdecisi olarak geldi. Abdurrahman b. Avf, Zibri-kan'm müjdecisi olarak geldi. Abdullah b. Mesud da Adiy b. Hatim'in müjdecisi olarak geldi. Adiy b. Hatim'in müjdecisi olarak Ebu Katade el-Ensârî'nin gelmiş olduğunu söyleyenler de vardır. Allah ondan razı olsun. Bu hadise, Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatının altmışıncı gecesinde vuku bulmuştu. Bundan birkaç gece sonra Üsame b. Zeyd geldi. Ebu Bekir onu Medine'de kendi yerine vekil bıraktı. Bineklerini dinlendirmelerini emretti. Sonra da beraberindekilerle birlikte önceki olayın cereyan ettiği Zi'l-Kassa*ya gitti. Müslümanlar, ona:
- Sen Medine'ye dönsen de yerine başka bir adamı göndersen daha iyi olmaz mı? dedilerse de o, şöyle cevap verdi:
- Hayır, vallahi böyle yapmam. Bizzat kendim size yardıma olacağım.
Böyle dedikten sonra askerleri tabiye etmek üzere Zi'1-Hassa ve Zil-Kassa'ya gitti. Numan, Abdullah ve Süveyd adlarındaki Mukrin oğulları, hareketlerini devam ettiriyorlardı. Nihayet Ebu Bekir, Ebrak'taM Rabazahların yanına gitti. Orada Beni Abs ve Zübyan kabileleriyle Beni Kinane kabilesinden bir topluluk vardı. Savaştılar. Allah, Haris ile Avfi hezimete uğrattı. Hatie de esir alındı. Beni Abs ile Beni Bekir kabileleri de kaçtılar. Ebu Bekir, Ebrak'ta birkaç gün kaldı. Beni Zübyan kabilesi, o beldelerde galib oldular. Ama Ebu Bekir:
- Beni Zübyan kabilesinin şu beldelere sahip olmaları haramdır. Bu imkansızdır. Çünkü Cenâb-ı Allah, buraları bize ganimet olarak bıraktı. Ebrak mıntıkasını da Müslüman süvarilerle korudu, dedi.
Beni Abs ve Beni Zübyan kabileleri kaçıp Talha'mn himayesine sığındılar. O, Buzaha'ya inmekteydi.
Ebrak savaşıyla ilgili olarak Ziyad b. Hanzele şöyle demişti:
"Ebrak gününde Beni Zübyan kabilesi üzerinde alevler yükseldiğini gördük.
Hiçbir şeyi geride bırakmayan, herşeyi yok eden bir savaşla Ebu Bekir es-Sıddık'm refakatinde onlara geldik. O kınamay bırakmıştı." [4]

On Bîr Emîre Bayrak Hazırlayıp Verdiği Zaman Hz. Ebu Bekir'in Zî'l-Kassa'ya Gldlşl

Üsame ordusu dinlendikten sonra Hz. Ebu Bekir, Müslüman askerlerle birlikte kılıcını çekerek Medine'den Zi'1-Kassa'ya gitti Zi'1-Kassa, Medine'ye bir konaklık mesafede bulunan bir yerin adıdır. Ali b. Ebi Ta-lib de Hz. Ebu Bekir'in bineğin güdüyordu. Allah ikisinden de razı olsun. Hz. AİHÎe diğer bazı sahabeler, Medine'ye dönmesi ve bedevilerle savaşmak üzere başka bahadırlardan birini göndermesi için Hz. Ebu Bekir'e ısrar ettiler. O da onların bu ısrarlarına dayanamayıp isteklerini kabul etti. On bir komutan tayin etti. Bunların her birine bir sancak verdi. Nitekim bunu ileride detaylı bir şekilde anlatacağız. Darekutnî, Ibn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hz. Ebu Bekir, Zi'1-Kassa'ya gittiğinde bineği üzerinde doğrulup durduğu zaman Ali, onun bineğinin yularını tuttu ve şöyle dedi:

- Ey Rasûlullah'm halifesi, nereye gidiyorsun? Ben sana, Uhud gününde Rasûlullah'm söylediği şu sözü söylüyorum: "Kılıcın kınına sok ve kendini feda ederek başımıza musibet getirme. Medine'ye dön. Allah'a yemin ederim ki, eğer seni kaybetme musibetine maruz kalırsak, artık ebediyyen islâm'ın nizam ve düzeni kalmaz."

Ali'nin böyle demesi üzerine Ebu Bekir, Medine'ye döndü." Bu, garip bir hadistir.

Zekeriyya es-Sacî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Babam bineği üzerine atlayıp kılıcını çekerek Zi'1-Kassa vadisine gitti. Ebu Talib oğlu Ali gelip onun bineğinin yularım tuttu ve şöyle dedi:

- Ey Rasûlullah'm halifesi, nereye gidiyorsun? Ben sana, Uhud gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m söylediği şu sözü söylüyorum: "Küıcmı kınına sok ve kendini feda ederek başımıza musibet getirme. Allah'a yemin ederim ki, eğer seni kaybetme musibetine maruz kalırsak, senden sonra islâm'ın nizamı kalmaz."

Ali'nin böyle demesi üzerine Ebu Bekir, Medine'ye geri döndü ve ordu yoluna devam etti."

Seyf b. Ömer, Kasım b. Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Üsame ve askerleri istirahat ettiklerinde kendilerinden artacak kadar bol miktarda sadakalar geldi. Hz. Ebu Bekir de heyetleri kesti. Dışarıya seriyye göndermedi. On bir sancak hazırladı. Bunlardan birini Halid b. Velid'e verdi. Halid'e, Tuleyha b Hüveylid üzerine gitmesini emretti. Bu işi tamamladıktan sonra da Malik b. Nüveyre'nin üzerine Bitah'a gitme talimatım verdi Sancaklardan birini îkrime b. Ebu Ce-hil'e verdi. Ona da Müseyleme üzerine gitmesi emrini verdi. Ikrime'nin ardı sıra Şurahbil b. Hasene'yi de Müseylemetü'l-Kezzab üzerine gönderdi. Şurahbil'in bu işi tamamladıktan sonra Kudaa oğullar üzerine
gitmesini emretti.

Sancaklardan birini Muhacirlere verdi. Bunların başında Ebu Ümeyye vardı. Ebu Ümeyye'ye, Esved el-Ansfnin ordusuyl çarpışmasını emretti. Sonra da Esved'in askerlerine karşı Kaye b. Mekşuh'a yardım etme talimatını verdi."

Ben derim ki: Kays b. Mekşuh'a yardım için Ebu Ümeyye'yi göndermişti. Çünkü Kays, Esved el-Ansf ye itaat etmeyeceğini ilan etmişti. Bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.

Sancaklardan birini de Halid b. Said b. As'a verdi. Onun da Şam'ın üst taraflarına gitmesini emretti.

Sancaklardan birini Amr b. As'a verdi. Onun Kudaa, Vedia ve Haris kabileleri üzerine gitmesini emretti.

Sancaklardan birini Hüzeyfe b. Muhsin el-Gatafanf ye verdi. Onun Dübâ, Arfece, Herseme ve çevre mıntıkaları üzerine gitmesini emretti. Sancaklardan birini Tarfe b. Hacib'e verdi. Onun da Beni Süleym ve müttefikleri olan Hevazinliler üzerine gitmesini emretti.

Sancaklardan birini Süveyd b. Mukrin'e verdi. Onun Yemen'deki Tihame mıntıkasına gitmesini emretti.

Sancaklardan birini de Alâ b. Hadremfye verdi. Onun da Bahreyn'e gitmesini emretti. Allah onlardan razı olsun.

Bu komutanlardan her birine ayrı ayrı birer mektup yazıp verdi. Komutanlardan her biri, kendisine bağlı askerleri alıp Zi'1-Kassa'dan görevli oldukları yere gittiler. Ebu Bekir es-Sıddık da Medine'ye döndü. Ebu Bekir es-Sıddık, komutanlarla birlikte bir mektubu Rabaza'ya göndermişti ki, mektupta şunlar yazılıydı:

«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Rasûlullah'm halifesi Ebu Bekir'den bu mektubu duyacak olan ge-' nel ve özel herkese. Sözüm, İslâmiyet'te sebat eden veya İslâm'dan dönüp mürted olan herkesedir. Selam, hidayete tabi olanlara olsun. Hidayetten ayrılıp sapıklığa ve hevanın peşine düşenlere olmasın. Ben, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a hamd ederim. Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in, O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim. Muhammed'in getirdiği ahkama inanırız. Onun dinini inkar edenlere karşı cihad ederiz ve böylelerinin kafir olduklarını söyleriz. İmdi Cenâb-ı Allah, Hz. Muhammed'i kendi katından hak peygamber olarak yaratıklarına müjdeci, uyarıcı ve Allah'ın izniyle dinine davet edici, aydınlatıcı bir kandil olarak göndermiştir ki, diri olan herkesi uyarıp korkutsun ve verilen söz de inkarcıların aleyhine çıksın. Cenâb-ı Allah, kendi davetine icabet eden kimseleri hak yola iletip hidayete erdirdi. Rasûlullah (s.a.v.), kendisinden yüz çevirenleri vurdu. Nihayet gönüllü veya gönülsüz olarak İslâm'a döndüler. Sonra Cenâb-ı Allah, Rasûlünü vefat ettirdi. Ama Rasûlullah, Allah'ın emrini yerine getirdi, ümmetine nasihat etti. Sonra da Cenâb-ı Allah, onu bu fani dünyadan aldı. Vefat edeceğini ona ve Müslümanlara, indirmiş olduğu kitapta beyan etmişti: "Ey Muhammedi Şüphesiz sen de Öleceksin, onlar da ölecekler." (ez-Zümer, 30.) "Ey Muhammed! Senden önce de hiçbir insanı ölümsüz kılmadık, sen ölürsün de onlar baki kalır mı?" (ei-Enbiyâ, 34) Yüce Allah, mü'minlere hitaben de şöyle buyurmuştur:

"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez, Allah şükredenlerin mükafatını verecektir." (Âl-i Imrân, 114.)

Muhammed'e tapan kimse bilsin ki, Muhammed ölmüştür. Allah'a tapan kimse de bilsin ki, Allah diridir, ölümsüzdür. O'nu uyku ve uyuklama tutmaz. O, işinin başındadır. Düşmanlarından intikam alıcıdır. Ben Allah'a karşı takvalı olmanızı, dindeki payınızı almanızı ve Peygamberiniz (s.a.v.)'in size getirdiği ilahi ahkama uymanızı, onun yolundan gitmenizi, Allah'ın dinine sımsıkı sarılmanızı size tavsiye ediyorum. Çünkü Allah'ın hidayet vermediği kimse sapıklıktadır. Allah'ın kendisine yardım etmediği kimse de yardımsız kalır. Kendisine Allah'tan başkasının yol gösterdiği kimse sapıklıktadır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın doğru yola eriştirdiği kimse hak yoldadır. Kimi de saptırır-sa artık ona, doğru yola götürecek bir rehber bulamazsınız." (el-Kehf, 17.)
Böyle bir kimsenin dünyada işlediği amel kabul edilmez. Ahirette de onun farz ile nafile namazları, kendini kurtarmak için vereceği fidyesi de kabul edilmez. Bana ulaşan habere göre sizden bazı kimseler, İslâmiyet'i ikrar edip İslâm ahkamıyla amel ettikten sonra Allah'a karşı aldanıp onun hükmünü bilemediği ve şeytana icabet ettiği için dininden dönmüştür. Yüce Allah, kutsal kitabında buyuruyor ki:
"Meleklere: "Adem'e secde edin." demiştik. İblis'ten başka tamamı secde etmişti. O, cinlerdendi. Rabbinin buyruğu dışına çıktı. Ey insano-ğulları! Siz beni bırakıp onu ve soyunu dost mu ediniyorsunuz? Halbuki onlar size düşmandır. Kendilerine yazık edenler için bu ne kötü değişmedir!" (el-Kehf, 50.)
Başka bir ayet-i kerimede de yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Şeytan şüphesiz sizin düşmanmızdır; siz de onu düşman tutun; o, kendi taraftarlarını, çılgın alevli Cehennem yaranı olmaya çağırır." (el-Fâtır, 6.)
Ben size Muhacir ve Ensâr'dan ve güzellikle bunlara uyan tabiilerden oluşan bir ordu gönderdim. Bu ordu komutanım da insanlardan hiçbirinden Allah'a iman dışında hiçbir şeyi kabul etmemesini ve insanları Aziz ve Celil olan Allah'a davet etmedikçe onlarla savaşmamasını emrettim. Eğer çağrısına icabet edilir, iman ve ikrarda bulunulup salih amel işlenirse, iman ve ikrar sahiplerinin, salih amel sahiplerinin iman, ikrar ve salih amelleri kabul edilir. Kendisine de bu hususta yardım edilir. Ama iman çağrısına icabet edilmezse, komutan onunla -Allah'ın emrine dönünceye ve onlardan güç sahibi hiçbir kimse kalmayıncaya kadar- savaşacaktır ve böylelerini ateşle yakmasını, çeşit çeşit ölümlerle öldürmesini, kadınlarını ve çocuklarını esir almasını ve hiç kimseden İslâm'dan başka birşeyi kabul etmemesini emrettim. Her kim bu hususta komutana tabi olursa, kendisi için hayırlı olur. Her kim de komutanın bu çağrısına uyup itaat etmezse, bilsin ki Allah'ı asla aciz bırakamayacaktır. Elçime, mektubunu topluluğunuz arasında okumasını emrettim. İslâm'a çağrı sembolü ezandır. Ezan okudukları zaman onlara ilişmeyin. Ezan okumazlarsa, yükümlülüklerini yerine getirmelerini onlardan isteyin. Eğer bu isteğinize cevap vermezlerse, hemen onlarla savaşın. Eğer ikrar ederlerse, üzerlerine düşeni yapacaklar demektir.» [5]

Komutanların Zi'l-Kassa'dan Ayrılıp Görev Yerlerine Gitmeleri

Komutanların başı ve büyük bahadırların lideri, Ebu Süleyman Halid b. Velid idi.
İmam Ahmed b. Hanbel'in, Vahşi b. Harb tarikiyle yaptığı rivayete göre Hz. Ebu Bekir, mürtedlerle savaşmak üzere Halid b Velid'i yola çıkarıp sancağım teslim ettiği zaman ona şöyle demişti:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "Allah'ın kulu ve aşiret kardeşi olarak Halid b. Velid ne güzeldir. O, Allah'ın kafirlerle münafiklara çektiği bir kılıçtır."
Halid b. Velid, Zi'1-Kassa'dan ayrılıp yola çıktığı ve Ebu Bekir es-Sıddık da ondan ayrıldığı zaman yanındaki emirlerle birlikte Hayber tarafında kendisiyle karşılaşacağına dair söz verdi. Bunu böyle duyurdular ki, bedeviler korkuya kapılsınlar. Hz. Ebu Bekir, ona önce Tuley-ha el-Esedı'nin üzerine gitmesini, ondan sonra Beni Temim kabilesinin üzerine gitmesini emretti. Tuleyha b. Hüveylid, kavmi olan Beni Esed ve Gatafan kabileleri arasında bulunuyordu. Bunlara, Beni Abs ve Beni Zübyan kabileleri de katılmışlardı. Tuleyha el-Esedî, Beni Cedile, Gavs ve Tay kabilelerine de haber göndermiş, onlardan yardım istemiş, kendisine katılmalarını teklif etmişti. Bunlar da yanlarında bulunan bazı kimseleri yardım için Tuleyha el-Esedf ye göndermişlerdi. Öte yandan Hz. Ebu Bekir, Halid b. Velid'den önce Adiy b. Hatim'i Tay kabilesine gönderdi ve ona dedi ki:
- Kavmine ulaş.Tuleyha kuvvetlerine katılmasınlar. Bu, onların mahvolması demektir.
Bunun üzerine Adiy b. Hatim, kavmi olan Beni Tay kabilesine gitti. Onlara, Ebu Bekir es-Sıddık'a bey'at etmelerini, Allah'ın emrine dönmelerini tavsiye etti. Onlar ise şöyle cevap verdiler:
- Ey Ebu Fadl, biz asla Ebu Bekir'e bey'at etmeyiz.
- Allah'a yemin ederim ki, üzerinize öyle bir ordu gelecektir ki, o ordu sizinle uzun uzadıya savaşacak, nihayet siz onun büyük bir güce sahip olduğunu anlayacaksınız.
Adiy b. Hatim, onlardan ayrılıp dönerken her tepe başında dönüp onlara tavsiyesini tekrarlıyordu. Nihayet onlar da yumuşadılar. Halid b. Velid, ordusuyla geldi. Ordunun öncü kısmında Sabit b. Kays b. Şem-mas liderliğinde Ensâr askerleri vardı. Halid, kendisinden önce Sabit b. Akram ile Ukkaşe b. Mihsan'ı öncü olarak Tuleyha'ya gönderdi. Tuleyha da kardeşi Seleme ve beraberindeki adamlarla bunları karşıladı. Bunlar Sabit ile Ukkaşe'yi görünce ileriye atıldılar. Ukkaşe de Tuley-ha'nın oğlu Hibal'ı öldürdü. Bir rivayete göre ise Tuleyha'mn oğlu Hibal, Ukkaşe'yi öldürmüş ve üzerindeki malları

yağmalamıştı. Tuleyha, oğlu HibaTı Ukkaşe'nin üzerine göndermiş ve Hibal, Ukkaşe'yi öldürmüştü. Kendisi ve kardeşi Selem de Sabit b. Akram'ı öldürmüşlerdi. Halid b. Velid de askerleriyle birlikte geldiğinde Ukkaşe ve Sabit b. Akram'ın cesetlerinir yerde yatmakta olduklarını görünce, bu manzara Müslümanların çok ağrına gitmişti. Tuleyha, bununla ilgili olarak da şöyle demişti:

"Akşam Sabit b. Akram'ı ölü olarak bıraktım. Ukkaşe el-Ganemfyi de can çekişir halde bıraktım.
Kılıcımın ucunu göğsüne dayadım, o alışkındır doru atlardan önce yere çöker.
Onu heybet ve azamet içinde korunmuş olarak gördüğün gün ve onu yüksek gölgeler altında gördüğün gün,
Kadınlar ve çocuklar vurulsalar da Hibal'm öldürülmesine karşı diyet olamazlar."

Halid b. Velid, Beni Tay kabilesine hücum etti. Adiy b. Hatim yanına çıkıp şöyle dedi:

- Bana üç gün süre tanı; onlar da benden süre istediler ki, süratle Tuleyha'mn yanma gitmiş olan adamlarına haber salsınlar da adamları dönüp yanlarına gelsinler. Çünkü onlar sana tabi oldukları takdirde Tuleyha'mn, yanında bulunan adamlarını öldürmesinden korkuyorlar. Beklemen, onları acelece Cehennem'e göndermenden daha çok hoşuna gider herhalde.

Üç gün sonra Adiy b. Hatim, hakka dönen beş yüz savaşçıyla birlikte Halid b. Velid'in yanma geldi. Bunlar, Halid'ir askerlerine katıldılar. Bundan sonra Halid, Beni Edile kabilesinin üzerine yürüdü. Yine Adiy b. Hatim, Halid'e şöyle bir teklifte bulundu:

- Bana birkaç gün süre ver, gidip onlarla konuşayım. Belki Allah Teâlâ, -Tay kabilesini kurtardığı gibi- bunları da kurtarır.

Adiy, yanlarına gitti. Onlarla konuştu, durumu anlattı. Nihayet onlar da kendisine tabi oldular. Adiy de onları Müslüman olarak Halid'e getirdi. Bunlardan 1000 süvari İslâm ordusuna katıldı. Adiy b. Hatim, kavmi için en hayırlı ve en çok bereketli bir evlad oldu. Allah onlardan razı olsun.

Sonra Halid b. Velid, yoluna devam etti. Sonunda Ece ve Selma dağlarının bulunduğu yerde ordugah kurdu. Askerlerini orada tabiye etti. Buzaha denen yerde Tuleyha el-Esedî ile karşılaştı. Arap kabilelerinden birçokları da devranın kimin aleyhine döneceğini beklemek üzere durdular. Tuleyha da kavminden olan askerleri ve onlara katılanlarla birlikte oraya geldi. Tuleyha'mn yanında Uyeyne b. Hısn da kavminden 700 askerle beraber orada hazır bulundu. Uyeyne'nin kavmi, Beni Feza-re kabilesiydi. İnsanlar saf saf dizildiler. Tuleyha da abasına bürünerek peygamber pozuna giriyor ve iddiasına göre kendisine vahiy gelmesini bekliyordu. Uyeyne de savaştıkça savaşıyor, sıkışınca da abasına bürünmüş olan Tuleyha'mn yanma geliyor ve:

- Cebrail sana geldi mi? diye soruyor, Tuleyha da:

- Hayır, diye cevap verince; Uyeyne yine dönüp savaşa devam ediyordu. Tekrar dönüp geliyor yine aynı şeyleri söylüyor, Tuleyha da ona aynı cevabı veriyordu. Üçüncü gün olunca, yine Uyeyne gelip Tuleyha'ya şu soruyu sordu:

- Cebrail sana geldi mi?
- Evet.
- Sana ne dedi?
- Dedi ki: "Onun değirmeni gibi senin de bir değirmenin ve unuta-mıyacağın bir hadisin olacaktır."
- Öyle sanıyorum ki senin unutmayacağın bir hadisin olacağım Allah bilmiştir.

Tuleyha'ya böyle dedikten sonra Uyeyne b. Hısn, kavmine dönüp şöyle seslendi:

— Ey Fezare oğulları, dönün.

Fezare oğulları, Tuleyha'dan ayrılınca o hezimete uğradı, insanlar da Tuleyha'dan ayrılıp gittiler. Müslümanlar, üzerine geldiklerinde Tuleyha kendisi için hazırlamış olduğu atına bindi. Karısı Nevvar'ı da devesine bindirdi. Sonra birlikte yenik olarak Şam'a gittiler. Topluluğu dağıldı. Cenâb-ı Allah, onun beraberinde olanlardan bir grubu öldürdü. Cenâb-ı Allah, Tuleyha ve Fezare oğullarmın başına bu belayı getirince Beni Amir, Süleym ve Hevazin kabileleri de şöyle dediler:

"Çıktığımız yere geri dönelim. Allah ve Rasûlüne iman edelim. Mallarımız ve canlarımız hakkında, Allah'ın vereceği hükme teslim olalım."

Ben derim ki: Tuleyha el-Esedî, Peygamber (s.a.v.) hayatta iken ir-tidad etti. Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince, Uyeyne b. Hısn ona destek oldu. Kendisi de İslâm'dan irtidad edip kavmine şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki, Beni Esed kabilesinden birinin peygamber olması, Beni Haşim'den birinin peygamber olmasından daha çok hoşuma gider. Mu-hammed Öldü. İşte Tuleyha peygamber olarak duruyor, ona tabi olun."

Uyeyne'nin bu sözlerine Fezare oğulları muvafakat edip Tuleyha'yı peygamber olarak tanıdılar. Halid b. Velid onların gücünü kırınca Tuleyha, karısıyla birlikte Şam'a kaçtı. Beni Kelb kabilesinin araşma yerleşti. Halid de Uyeyne b.Tıısn'ı esir alıp eller boyununa bağlı olarak Medine'ye gönderdi. Medine'ye bu vaziyette girişinde çocuklar ve köleler elleriyle ona dürtüp: "Ey Allah'ın düşmanı, İslâm'dan mı döndün?" diyorlar, o da şu cevabı veriyordu: "Allah'a yemin ederim kî, zaten iman etmemiştim." Huzuruna çıkartılınca, Hz. Ebu Bekir tevbe etmesini istedi. O da tevbe etti. Böylece canını bağışladı. Ama bundan sonra Uyeyne, İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Hz. Ebu Bekir aynı şekilde Kurre b. Hü-beyre'ye de lütufta bulundu. O Tuleyha'nm maiyetindeki komutanlardandı. Halid, onu da Uyeyne ile birlikte esir almıştı. Fakat Tuleyha, bundan sonra yine İslâm'a dönmüş ve Hz. Ebu Bekir'in hilafeti döneminde Umre için Mekke'ye gitmişti. Ancak hayatı boyunca Hz. Ebu Bekir'l karşılaşmaktan çekinip utanmıştı. İslam'a dönmüş ve Halid'le birlikte omuz omuza savaşmıştı. Hz. Ebu Bekir de Halid'e "Savaşta onun fikrini sor, ona danış ama onu komutan yapma." diye mektup yazmıştı. Yani ona, içinde gizlediği baş olma

tutkusunun tersine bir muamele ile davranmasını emretmişti ki, bu da Hz. Ebu Bekir'in anlayışının bir göstergesidir. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Halid b. Velid, Tuleyha'mn arkadaşlarından olup İslâm'a dönen ve İslâmiyet'i güzelce yaşayanlardan birine şöyle demişti:
- Tuleyha'mn kendisine gelen ve size aktardığı bir vahyini söyler
inisin?
- Tuleyha şöyle diyordu:
"Kuş, güvercin, serçe ve susuz kurak yer, sizden seneler önce oruç tuttular ki, mülkümüz Irak'a, Şam'a ve diğer yerlere kadar uzasın."
İşte bize, buna benzer hurafe ve hezeyanların, vahiy olarak kendisine geldiğini söylüyordu."
Tuleyha ve beraberindeki askerleri kırıp geçirdiği haberi kendisine ulaşınca Hz. Ebu Bekir, Halid b. Velid'e şu mealde bir mektup gönderdi:
«Allah'ın sana nimet ve hayır olarak bahşettiği şeyler artsın. Sen, işinde takvah ol ve Allah'ın buyruklarını çiğnemekten sakın. Doğrusu yüce Allah, takvah olan ve kendisinin buyruklarını çiğnemekten sakınan, ihsanda bulunan kimselerle beraberdir. Sen işinde gayet ciddi ol. Yumuşama, Müslümanlardan birini öldürmüş bir müşriki yakaladığın zaman mutlaka cezasını ver. Allah'a meydan okumuş veya buyruklarına ters davranmış bir kimseyi de yakalar ve Öldürmekte fayda mülahaza edersen mutlaka öldür.»
Halid, Buzaha mıntıkasında bir ay kaldı. İnip çıkıyor, dolaşıyor ve Hz. Ebu Bekir'in yakalanıp öldürülmelerini tavsiye ettiğ adamları arıyordu. Bunları, bir ay süreyle aramaya devam etti. îrtidad ettikleri zaman aralarındaki Müslümanları öldürdükleri için bunlardan müslü-manlarm öcünü alıyordu. Kimini ateşle yakmış, kiminin kafasını taşla ezmiş, kimini yüksek dağların zirvesinden aşağı yuvarlamıştı ki, bu ölüm haberlerini duyan diğer mürted Araplar ibret alsınlar. Allah, Halid'den razı olsun.
Sevrî, Tarık b. Şihab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Esed ve Gatafan kabilelerinden oluşan Buzaha heyeti, barış talebi ile Hz. Ebu Bekir'in yanma geldikleri zaman, Hz. Ebu Bekir onları uzaklaştırıp sürgün edici bir savaş ya da rezil rüsvay olarak bağışlanmak şıkları karşısında bıraktı. Onlar da dediler ki:
- Ey Rasûlullah'm halifesi, uzaklaştırıp sürgün edici savaşı anladık, ama rezil rüsvay olarak bağışlanmak ne demek? Bunu anlayamadık.
Hz. Ebu Bekir, onlara şu cevaba verdi:
- Koyun ve develeriniz alınacak, siz sadece deve kuyruklarına tutunan bir kavim olarak bırakılacaksınız, bu haliniz bir süre devam edecek, nihayet Cenâb-ı Allah, peygamberinin halifesine ve mü'minlere sizi mazur sayacakları bir muamele çeşidini gösterecektir. Siz de bizden ele geçirdiğiniz şeyleri geri vereceksiniz, ama biz sizden aldığımız şeyleri size geri vermeyeceğiz. Ayrıca ölülerimizin Cennet'te olacağına, ölülerinizin de Cehennem'de olacağına şahadet edeceksiniz. Ölülerimizin diyetini vereceksiniz, ama ölülerinizin diyetini vermeyeceğiz. Hz. Ebu Bekir'in bu konuşmasından sonra Hz. Ömer dedi ki:
- Ölülerimizin diyetlerini vermelerini söylüyorsun ama bizim ölülerimiz Allah'ın emri üzerine öldürüldüler ki onlar için diyet söz konusu değildir. Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer'in diyet alınmaması teklifini kabul etmeyince, Hz. Ömer sözünü tekrarladı.
Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir:
- Ne güzel bir görüş ileri sürdün, dedi." [6]

Ümmü Zeml Hadisesi

Buzaha savaşında hezimete uğrayan Tuleyha'nm, Beni Gatafan kabilesinden olan birçok adamları toplanıp Ümmü Zeml Selma binti Malik b. Hüzeyfe adındaki kadının yanına gittiler. Bu kadın, annesi Ümmü Karfe gibi Arapların önde gelen şahsiyetlerindendi. Anası, evladının çokluğu, kabilesinin ve ailesinin izzeti sebebiyle şeref hususunda, âdeta bir darb-ı mesel haline gelmişti. Yanında toplandıkları zaman bu kadın, onları Halid b. Velid'ie savaşmaya teşvik etti. Onlar da bu iş için sevidendiler. Beni Süleym, Tay, Hevazin ve Esed kabilelerinden bazı adamlar da bunlara katıldılar. Böylece kalabalık bir ordu teşkil ettiler. Kadının durumu güçlendi. Halid b. Velid, bu durumu duyunca üzerlerine yürüdü. Aralarında şiddetli bir savaş cereyan etti. Kadın da anasının devesi üzerindeydi. Onur ve şerefi yüzünden bu deveye elini süren kimseye yüz deve verilir, deniliyordu. Halid, onları hezimete uğrattı. Kadının devesini kesti. Kadını da öldürdü ve fetih müjdesini Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.)'a gönderdi. [7]

Fücae Kıssası

Bunun asıl adı îyas b. Abdullah b. Abdi Yaleyl b. Umeyre b. Hifaftır. Beni Süleym kabilesindendir. İbn İshak böyle demiştir. Hz. Ebu Bekir, Fücae'yi Medine'de Baki mıntıkasında yakmıştır. Bunun sebebi de şuydu: Fücae, Müslüman olduğunu iddia ederek Hz. Ebu Bekir'in yanına gelmiş, ondan, mürtedlerle savaşması için kendisine bir askeri birlik hazırlayıp vermesini talep etmişti. Hz. Ebu Bekir de bir askeri birlik hazırlayıp ona vermiş ve göreve göndermişti. Fücae sefere çıkınca, uğradığı Müslüman ve mürted herkesi öldürmüş ve mallarını alıp yağmala-mıştı. Hz. Ebu Bekir es-Sıddık bunu duyunca, arkasından bir

kuvvet gönderip onu geri getirtmişti. Ele geçirince de onu Baki' mıntıkasına göndermiş, ellerini boynuna bağlatıp yanmakta olan bir ateşin içine at-tırmıştı. Ateşin içinde bağlı bulunarak durmuş ve yanmıştı. [8]

Secah Ve Beni Temîm Olayı

Beni Temim kabilesi, irtidad zamanında kendi aralarında ihtilafa düştüler. Kimi irtidad edip zekat vermedi. Kimi de mallarının zekatını Hz. Ebu Bekir'e gönderdi. Bir kısım adamları da sonucu görmek için beklemeye başladılar. Onlar bu halde iken Secah binti Haris b. Süveyd b. Akfan et-Tağlibiyye adındaki Cezireli bir kadın yanlarına geldi. Bu kadın Arap Hristiyanlarındandı. Peygamberlik iddiasında bulunuyordu. Beraberinde, kavminden ve kendilerine katılanlardan oluşan bir ordu vardı. Ebu Bekir es-Sıddık'la savaşmaya karar vermişlerdi. Bunlar, Beni Temim kabilesinin yaşadığı yerlere uğradıklarında, kendilerine katılmaları için Beni Temimlilere çağrıda bulundular. Beni Temim kabilesinin büyük bir çoğunluğu onların bu çağrısına icabet ettiler. Se-cah'm çağrısına icabet edenlerden bazıları şunlardı: Malik b. Nüveyre et-Temimî, Utarit b. Hacib ve Beni Temim kabilesinin başta gelen emir ve eşrafından bir topluluk. Bir grup da Secah'a katılmayıp geri durdular. Sonra aralarında savaş yapmamak üzere anlaştılar. Ancak Malik b. Nüveyre, onunla (Secah) vedalaşırken onu geri dönmekten caydırdı ve Beni Yerbu kabilesiyle savaşmaya teşvik etti. Sonra insanlarla savaşmak üzere görüş birliği ettiler. Ancak, "Önce kiminle savaşalım?1* dediler. Secah, onlara seçili bir cevap verdi:
- Bineklerinizi hazırlayın, yağmalamak için hazırlıklı olun. Sonra da büyük kalabalığa hücum edin. Onları bizden kofuyacak bir engel yoktur.
Sonra onlar, Secah'a yardım etmek üzere sözleştiler. Sözcüleri şöyle dedi:
"Tağlibli bacımız adamlarıyla ve kardeşlerimiz olan eşraftan bazı kimselerle yanımıza geldi. Aramıza bir davet bıraktı. O, son devir adamlarımızın yaşındadır.
Onlara az birşey verecek değiliz ve o bize geldikten sonra da düşmana teslim edilecek değildir. Düşleriniz ve fikirleriniz bozulmasın, eteklerinizi doldurup ona vereceğiniz akşamda da sapmayın."
Utarit b. Hacib de bu konuda şöyle demişti:
"Peygamberimiz kadın oldu. Onu tavaf ediyoruz. Diğer insanların peygamberleri ise erkekler oldular."
Secah, daha sonra ordusuyla Yemame'ye yöneldi ki, orayı Müseyle-me b. Habib adındaki yalancı peygamberin elinden alsın. Fakat kavmi, onu bu işten vazgeçirmek için uğraşıp kendisine:
"Müseyleme'nin durumu güçlenmiştir." dediler. Ama o, kendisini caydırmak isteyenlere şu cevabı verdi:
"Yemame'ye yönelin. Güvercin gibi kanat çırparak Yemame üzerine uçun. Bu, vazgeçilmez ve kararı kesin olan bir savaştır. Ama bundan sonra melamete düşmeyeceksiniz."
Secah ve ordusu, Müseyleme'nin üzerine gitti. Müseyleme onun gelişini duyunca, ülkesine gelmemesi için onu korkuttu. Çünkü bu sırada Müseyleme, Sümame b. Asal ile savaşmakla meşgul idi. Ayrıca Ikrime b. Ebu Cehil de Müslüman askerlerle birlikte Sümame'ye yardım etmişti. Bunlar, Müseyleme'nin bazı beldelerinde konaklamış, Halid b. Ve-Kd'in gelişini bekliyorlardı.
Müseyleme, Secah'a haber gönderdi. Ona güven verdi ve durumu düzelirse sahip olduğu yerlerin yarısını ona vermeyi taahhüd etti. "Allah bu yerleri sana verdi ve seni kayırdı." diye haber gönderdi. Sonra kendi kavminden bir cemaatla bir arada buluşması için haber gönderdi. Secah da kavminden kırk kişiyle birlikte atlarına binerek Müseyleme'nin yamna gitti. İkisi bir çadırda bir araya gelip buluştular. Baş başa kaldıkları zaman Müseyleme, sahip olduğu yerlerin yarısını ona vermeyi teklif etti. Secah da bunu kabul etti.
Bunun üzerine Müseyleme şöyle dedi:
"Allah işiteni işitti. Ümid edene de h vır ümidi verdi. Onun işi hep sevinç verici durumlarda toplandı. Rabbiniz sizi gördü ve sizi selamladı. Kendisinden uzaklaşanınızı da yalnız bıraktı. Kıyamet gününde sizi kurtarıp yaşattı. Ey iyiler topluluğu, üzerinize salatlar olsun. Siz şaki ve günahkarlar topluluğu değilsiniz. Geceleyin namaz kılar, gündüzle-yin oruç tutarsınız. Bunu da büyük Rabbiniz için yaparsınız. O Rab ki, bulutların ve yağmurların Rabbidir."
Müseyleme bir başka münasebetle de şöyle demişti:
"Yüzlerinin güzelleştiğini, tenlerinin inceldiğini, ellerinin narinleş-tiğini gördüğümde onlara dedim ki: Kadınlarla ilişki kurmayın. îçki içmeyin. Ey iyiler topluluğu, siz oruç tutun. Noksanlıklardan münezzeh olan Allah'ı tenzih ederim. Hayat geldiği zaman nasıl dirilir ve yaşarsınız. Semanın hükümdarına nasıl yükselirsiniz. İşlediğiniz günah, bir hardal tanesi kadar olsa bile o, bu günahınızdan haberdar olur. Kalbler-de olanı bilir ve insanların çoğu bu hususta helaktadır."
Mel'un Müseyleme, kendisine tabi olan kimseler için şöyle bir hüküm vaz' etmişti: Bekar kişi evlenir. Erkek çocuğu doğunca o zaman kadınlar kendisine artık haram olur. Ancak o erkek çocuk ölünce, yeniden bir erkek çocuğu doğuncaya kadar kendisine kadınlar helal olur.
O mel'unun kendiliğinden uydurduğu hüküm, işte buydu. Anlatıldığına göre Müseyleme, Secah'la baş başa kalınca, ona ne vahiy geldiğini sormuş, Secah da şöyle cevap vermişti:
- Hiç kadınlar önce konuşur mu? Aksine sen, sana gelen vahyi bana söyle.
- Rabbinin gebelere ne yaptığını görmedin mi? Ondan, yürüyen bir canlı çıkardı ki, bu canlıyı tenin altındaki ince deri ile iç

organlar arasından çıkardı.
- Bu nedir?
- Yüce Allah, kadınlar için tenasül organı yarattı. Erkekleri onlara eş yaptı. Biz de kadınların tenasül organına penisimizi koyar, sonra da dilediğimiz zaman çıkarırız. Böylece kadınlar da bize yavru verirler.
- Senin peygamber olduğuna şahadet ederim.
- İster misin ki, seninle evleneyim de kavmim ve kavmini el ele verdirerek bütün Arapları yeneyim?
- Evet.
Secah'm evlenme teklifine olumlu cevap vermesi üzerine Müseyleme, şu şiiri söyledi:
"Haydi kalk da seninle birleşelim ve temasta bulunalım. Senin için yatak hazırlanmıştır. İstersen evde yapalım, istersen gizli odada yapalım. Dilersen seni sırt üstü yatırayım, dilersen ellerini de yere koyarak iki el ve iki ayak üzerinde dur. Yahut dilersen bir elini yere koy da bir el ve iki ayak üzerine dur. Ya da bu formüllerin hepsini denersin."
Secah da şöyle cevap verdi:
- Bu formüllerin hepsini deneyeyim.
- Zaten böyle yapmamız bana vahyedildi.
Secah, Müseyleme'nin yanında üç gün kaldı. Sonra kavmine döndü. Onlar kendisine sordular: .
- Müseyleme mehir olarak sana ne verdi?
- Bana mehir vermedi.
- Senin gibi bir kadının mehirsiz evlenmesi çirkin bir durumdur. Sana yakışmaz.
Bunun üzerine Secah, Müseyleme'ye haber gönderip mehir istedi. Müseyleme de ona: "Müezzinini bana gönder." diye cevap verdi. Bunun üzerine Secah da müezzini olan Şebet b. Rib'î'yi Müseyleme'ye gönderdi. Müseyleme, ona şu cevabı verdi:
- Git kavmine söyje. Bir duyuruda bulun: "Allah Rasûlü Müseyleme b. Habib, Muhammed'in size farz kıldığı iki namazı, yan sabah ve yatsı namazını üzerinizden kaldırmıştır."
Secah'm mehri işte bu oldu. Allah ikisine de lanet etsin.
Secah, Halid b. Velid'in Yemame topraklarına yaklaştığını duyunca, dönüp memleketine gitti. Arazilerinin yarısının haracını Müseyle-me'den aldıktan sonra Cezire'ye döndü. Orada kavmi Beni Tağlib arasında Muaviye'nin zamanına kadar kaldı Hilafeti Hz. Hasan'dan devraldığı zaman Muaviye, Beni Tağlib kabilesini yerlerinden sürgün etti. Bununla ilgili açıklama ileride gelecektir. [9]

Malik B. Nüveyre El-Yerbuî Et-Temîmfnîn Kıssası

Malik b. Nüveyre, Cezire diyarından geldiği zaman Secah ile işbirliğine koyulmuştu. Ancak Secah, mel'un Müseyleme ile buluşup birleştiği, sonra ülkesine döndüğü zaman Malik b. Nüveyre bu yaptığına pişman olup kendisini kınamaya başlamıştı. O, Bitah denilen mekanda konaklamaktaydı. Halid, ordusuyla birlikte Bitah üzerine yöneldi. Ancak Ensâr grubu ondan geride kaldılar ve:
- Ebu Bekir es-Sıddık'm bize verdiği görevi yerine getirdik. Daha ileriye gidemeyiz, dediler. Halid de onlara şöyle cevap verdi:
- Bu, mutlaka yapılması gerekli bir iştir. Bu, değerlendirilmesi gereken bir fırsattır. Bu hususta bana bir mektup gelmedi. Ama komutan benim. Haberler bana geliyor. Ama mutlaka Bitah üzerine yürümeye sizi zorlamıyorum. Fakat ben oraya gideceğim.
Böyle dedikten sonra Halid, iki gün süreyle yol gitti. Sonra Ensâr grubunun elçisi ona yetişip Ensâr'ın kendilerini beklemelerini istediğini söyledi. Halid, onları beklemeye başlar1!. Snsâr grubu da gelip ona yetişti ve tekrar onun safları arasına katıldılar. Halid, Malik b. Nüvey-re'nin kontrolünde bulunan Bitah'a vardığı zaman şehir içine seriyyele-rini gönderdi. Onu, Beni Temim kabilesinin komutanları itaatla karşıladılar, zekatlarını verdiler. Ancak Malik b. Nüveyre, ne yapacağını bilemez halde şaşkın vaziyette idi. İnsanlardan uzakta duruyordu. Seriy-yeler gidip onu ve beraberindeki arkadaşlarını esir aldılar. Seriyyeleri, onlar hakkında ihtilafa düştüler. Ebu Katade Hars b. Rib'î el-Ensârî, onların namaz kıldıklarına şahadet etti. Diğerleri ise, onların ne ezan okuduklarını ne de namaz kıldıklarını söylediler. Anlatıldığına göre esirler çok soğuk bir gecede zincirler içinde geceyi geçirdiler. Haiid'in tellalı, şöyle bir duyuruda bulundu:
- Esirlerinizi ısıtın!
Oradakiler, Haîid'in bu duyuru ile esirlerin öldürülmesini amaçladığını sanarak esirleri öldürdüler. Dırar b. Ezver, Malik b. Nüveyre'yi öldürdü. Tellalın bu duyurusunu duyduğu zaman işini tamamlamıştı. Duyuruyu duyunca dışarı çıktı ve: "Allah bir işi dilerse, onu mutlaka yerine getirtir." dedi.
Halid b. Velid, Malik b. Nüveyre'nin karısı Ümmü Temim binti Minhal'i kendine ayırdı. Bu, güzel bir kadındı. Âdet halinden temizlendikten sonra Halid onunla gerdeğe girdi. Anlatıldığına göre Halid, Malik b. Nüveyre'yi huzuruna çağırtmış, Secah'a uymasından ve yanlış hareketlerde bulunup zekat vermeyişinden ötürü onu kınayıp şöyle demiş:
- Bilmez misin ki zekat da namazla aynı hükme tabidir?
- Sizin adamınız (Rasûlullah) böyle iddia ediyordu.

- O sadece bizim adamımız mıdır, senin adamın değil midir? Böyle dedikten sonra Halid, Dırar*a emir verip:
- Ey Dırar! Şunun boynunu vur! dedi. Dırar da boynunu vurdu. Sonra Halid b. Velid, iki taş getirilmesini, bu taşların yanma üçüncü taş yerine Malik'in kafasının konulmasını ve bunlar üzerine bir kazan konularak altının tutuşturulmasını, kazanda yemek pişirilmesini emretti. Halid, bedevileri, mürtedleri ve diğerlerini korkutmak için kazanda pişirilen yemeği o gece yedi. Yemek pişinceye kadar ocağın ateşleri, Malik'in saçları arasında şuleleniyordu. Saçının çokluğundan ateş, onun saçını tüke tem emişti.
Ebu Katade, Haîid'in böyle yapmasına itiraz etmiş ve karşılıklı olarak tartışmışlar, nihayet Ebu Katade gidip Haîid'in bu uygulamasından dolayı Hz. Ebu Bekir'e şikayette bulunmuştu. Hz. Ömer de bu hususta Ebu Katade ile konuşmuş ve sonra Hz Ebu Bekir'e:
Halid'i görevden azlet. Çünkü onun kılıcında zulüm vardır, demişti. Hz. Ebu Bekir ise, ona şu cevabı vermişti: Allah'ın kafirlere karşı çektiği bir kılıcı kınına sokmam.
Mütemmim b. Nüveyre gelip Hz. Ebu Bekir'e Halid'i şikayet etti. Ömer de ona yardımcı oldu. Mütemmim, kardeşi için dizdiğ mersiyeyi Ebu Bekir'e okudu. Ebu Bekir de onun kan bedelini kendi cebinden ödedi. Mütemmim, bu hususta şöyle demişti:
"Bir zamanlar onunla iki arkadaş gibiydik. O kadar ki, bunlar ayrılmazlar denirdi.
Yaşadığımız sürece hayır içinde yaşadık. Bizden önce ölümler, Kis-ra ve Tübba' kavimlerini helak etmişti.
Ben ve Malik ayrı düştüğümüzde ise, bir gece olsun beraberliğimiz yokmuş gibi oldum."
Mütemmim, başka bir şiirinde de şöyle demişti:
"Ağladığım ve gözlerimden yaş aktığı esnada arkadaşım beni ayıpladı ve gördüğün her mezar özellikle Liva ile Dekadik arasındaki mezar için ağlar mısın, dedi.
Ben de ona dedim ki: Üzüntü üzüntüyü getiriyor. Bırak da ağlayayım. Bütün bunlar Malik'in mezarından ötürüdür."
Özetle anlatmak istediğimiz şudur ki; Hz. Ömer, Ebu Bekir'i Ha-lid'e karşı kışkırtmaya ve Halid'i komutanlıktan azletmesi için teşvik etmeye devam etti. "Onun kılıcında zulüm vardır." dedi. Nihayet Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.), Halid b. Velid'e haber saldı. O da Medine'ye, Hz. Ebu Bekir'in yanma geldi. Demirden bir zırh giyinmişti. Üzerinde çok kan lekeleri bulunduğundan zırh paslanmıştı. Halid, sarığının katları arasına kanlı oklar yerleştirmişti. Mescide girince, Hz. Ömer kalkıp sa-rığındaki okları çekerek kırıp parçaladı ve şöyle dedi:
- Müslüman bir adamı Öldürdün. Sonra da karısını yatağına aldın. Allah'a yemin ederim ki, seni taşlarımla recm edeceğim.
Halid, onunla konuşmuyordu. Ebu Bekir'in de Ömer'in görüşünde olduğunu zannettiği için sesini çıkarmıyordu. Nihayet Hz Ebu Bekir'in huzuruna girdi. Ondan özür diledi. Hz. Ebu Bekir de özrünü kabul edip bu yaptıklarını bağışladı. Malik b Nüveyre'nin diyetini de ödedi. Halid, Ebu Bekir'in yanından çıktığında Ömer, mescitte hâlâ oturmaktaydı. Halid, ona dedi ki:
- Ey Ümmü Şemle'nin oğlu! Haydi gelsene, seninle vuruşalım!
Hz, Ömer, ona cevap vermedi ve Hz. Ebu Bekir'in ondan razı olduğunu anladı. Hz. Ebu Bekir, Halid'i komutanlıkta bıraktı Halid her ne kadar Malik b. Nüveyre'yi kendi içtihadına dayanarak öldürmüş ve yanlış bir ictihadda bulunmuşsa da Ebu Bekir onu görevden azletmedi. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) da Halid'i Ebu Cezime üzerine gönderdiği zaman Halid orada düzgün bir şekilde; "Müslüman olduk, Müslüman olduk." diyemeyip te; "Eski dinimizden çıktık, eski dinimizden çıktık." diyen esirleri öldürmüştü. Rasûlullah (s.a.v.) da öldürülen o esirlerin diyetlerini ödemiş, hatta köpek yalağının bedelini bile onlara geri vermişti. Sonra da ellerini semaya kaldırıp:
- Allah'ım, Halid'in yaptıklarından sana sığınıyorum, demişti. Ama bununla birlikte Halid'i komutanlıktan azletmemişti. [10]

Müseylemetü'l-Kezzab'ın Öldürülmesi

Hz. Ebu Bekir, Halid'den razı olup beyan ettiği özrünü kabul edince, onu Yemame'deki Beni Hanife üzerine gönderdi. Onunla birlikte çok sayıda Müslüman asker de gönderdi. Ensâr grubunun başında Sabit b. Kays b. Şemmas vardı. Yola çıkan Halid b Velid, rastladığı bütün mür-tedleri cezalandırıp hizaya getiriyordu. Secah'm süvarileri ile karşılaştı. Onları kaçırttı ve Ceziretü'l-Arap'tan çıkarılmalarını emretti. Hz. Ebu Bekir, ona takviye olsun diye Halid'in arkasından bir birlik daha gönderdi Ondan önce İkrime b. Ebu Cehil ile Şurahbil b. Hasene'yi de Müseyleme üzerine göndermişti. Bu ikisi Beni Hanife'ye karş güç gösterememişlerdi. Çünkü Beni Hanife savaşçılarının sayısı kırk bin kadardı. İkrime, arkadaşı Şurahbil'in gelmesine kadar beklemeden Beni Hanife'ye hücum etmiş, ama başarı gösteremeyip geri çekilmek mecburiyetinde kalmış ve Halid'in gelişini beklemeye koyulmuştu. Müseyleme, Halid b. Velid'in gelişini duyunca Yemame ve Rif taraflarında Akri-ba denen yerde ordugah kurmuştu. Ordugahı, Müslüman ordunun arka taraflarına düşüyordu. Halkı Müslümanlara karşı kışkırtmaya başladı Yemameliler, onun etrafında toplandılar, ordunun yan kanatlarından birine Muhkem b. Tufeyl'i, diğerine de Rical b. Unfuv b. NehşePi komutan olarak tayin etti. Rical, Müseyleme'nin yakın arkadaşı idi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın onu yönetimde kendine ortak kıldığını duyduğuna şahadet getiriyordu. Bu mePun, Yemame halkını saptıranların en bü-yüklerindendi. Nihayet onlar, Müseyleme'ye tabi oldular. Allah ikisine de lanet etsin. Bu Rical adındaki adam, Peygamber (s.a.v.)'in yanına bir heyetle gelmiş, Bakara sûresini okumuştu, irtidad^zamanında da Hz. Ebu Bekir'e gelmiş, Hz. Ebu Bekir de onu Allah'a imana dave etmesi ve onları İslâm'da sebatkar kılması için Yemamelilere göndermişti. Ama Müseyleme ile birlikte kendisi de irdidad etmiş ve onun peygamberliğine şahadet etmişti.

Seyf b. Ömer, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir gün Peygamber (s.a.v.)'in yanında bir heyet gördüm. Yanımızda Rical b. Unfuv da vardı. Peygamber (s.a.v.) dedi ki: "Aranızda Öyle bir adam vardır ki, onun azı dişi, Cehennem'de Uhud dağından daha büyük olacaktır." O heyettekilerin hepsi vefat ettiler, geride ben ve Rical kaldık. Ben ondan yana korkulu idim. Nihayet Rical, Müseyleme ile birlikte mürted olarak ortaya çıktı ve Müseyleme'nin peygamberliğine şahadet etti. Rical'in fitnesi, Müseyleme'nin fitnesinden daha büyük oldu."
Halid b. Velid yaklaştı. Öncü kuvvetlerin başına Şurahbil b. Hasene'yi tayin etmişti. Sağ ve sol kanatlara da Zeyd ve Ebu Hüzeyfe'yi tayin etmişti. Öncü kuvvetler, geceleyin kırk (başka bir rivayete göre ise) altmış süvari ile karşılaştılar, bu süvarilerin başında Mecaa b. Mürare vardı. Bu, Beni Temim ve Beni Amir kabilesinden öcünü almak için gelmişti. Kavmine dönmekte idi. Halid'in öncü kuvvetleri, bu süvarileri yakalayıp Halid'in huzuruna getirdiler. Mazeret beyan ettiler. Ama Halid, onlara inanmadı. Mecaa dışında tamamının boyunlarının vurulmasını emretti. Mecaa, savaş ve taktik bilgisine sahip olduğu, Hanife oğullarının lideri ve aynı zamanda emrine itaat edilen şerefli bir kimse olduğu için zincirlere bağlı olarak Halid'in yanında bırakıldı. Anlatıldığına göre bu esir süvariler Halid'in huzuruna getirildiklerinde, Halid onlara şöyle bir soru sormuş:
- Ey Hanife oğulları, ne diyorsunuz?
- Diyoruz ki, bizden bir peygamber sizden bir peygamber olsun.
Bunun üzerine Halid, onların tamamım öldürdü. Sadece Sariye . adındaki birini hayatta bıraktı. Sariye, Halid b. Velid'e dedi ki:
- Ey adana! Eğer yarın buna karşılık hayır veya şer istiyorsan, bu adamı (Mecaa b. Mürare'yi) hayatta bırak.
Halid b. Velid de Mecaa'yı zincirlere bağlı olarak hayatta bıraktı ve onu çadırda karısının yanında durdurdu. Karısına da:
- Şuna iyi davran, dedi.
tki ordu karşı karşıya geldiğinde Müseyleme, kendi kavmine şöyle dedi:
- Ey Hanife oğulları! Savaşınız, çünkü bugün gayret günüdür. Yenilecek olursanız kadınlarınız esir alınıp arkalarından götürülüp ve hiçbir dünürlük de istenmeden nikahlanırlar. Onun için şereflerinizi korumak üzere çarpışınız. Kadınlarınızı koruyunuz.
Müslüman askerler ilerlediler. Halid, onları Yemame'ye bakan bir tepeye yerleştirdi. Ordugahını orada kurdu. Muhacirlerin bayrağı, Ebu Hüzeyfe'nin azatlısı Salim'de idi. Ensâr'm bayrağı da Sabit b. Kays b. Şemmas'm elinde idi. Arap kabilelerinden her birinin bayrağı da kendi bayraktarlarının elinde idi. Mecaa b. Mürare, Halid'in çadırında Ha-lid'in karısı Ümmü Temim ile beraber zincirlere bağlı olarak duruyordu. Müslümanlarla kafirler çarpışmaya başladılar. Büyük bir vuruşma oldu. Araplar, hezimete uğradılar. Derken Hanife oğulları, Halid b. Ve-lid'in çadırına girdiler. Karısı Ümmü Temim'i öldürmek istedilerse de Mecaa onu himayesine aldı ve: "Bu ne güzel hür bir kadındır." dedi.
Rical b. Unfuv bir çarpışmada öldürülmüştü. Onu Zeyd b. Hattab öldürmüştü. Sonra sahabeler, kendi aralarında birbirlerini savaşa teşvik etmeye başladılar. Sabit b. Kays b. Şemmas:
- Akran ve emsallerinizi ne kötü bir âdete alıştırdınız, dedi. Her taraflarda, "Kurtar bizi ey Halid!" diye imdat sesleri gelmeye başladı. Mu-hacirler'in ve Ensâr'm bir cemaati kurtarıldı. Bera b. Marur da sıtmaya yakalandı. O, savaşı gördüğü zaman önce sıtma titremesine yakalanır, bineğinin sırtına çıkıp otunuyşalvannı ıslatır, sonra da aslan gibi kükremeye başlardı. O gün Hanife oğullan, misli görülmemiş bir şekilde savaştılar. Sahabeler de kendi aralarında tavsiyede bulunup şöyle diyorlardı:
- Ey Bakara sûresinin ashabı! Bugün büyü bozuldu.
Sabit b. Kays, bacaklarının yarısına varan derinlikte bir çukur kazmış, o çukura girmiş, Ensâr'm bayrağını eline almış, ketenine bürünüp hanut kokusu süründükten sonra savaşmaya devam etmiş, oradan ayrılmamış ve nihayet o çukurda vurulup şehid edilmişti. Muhacirler, Ebu Hüzeyfe'nin azatlısı Salim'e:
- Senin tarafina gelmemizden korkar mısın? diye sordukları zaman o:
- O zaman ben ne kötü bir Kur'ân taşıyıcısı olurum, diye karşılık
vermişti.
Zeyd b. Hattab da Müslüman savaşçılara şöyle sesleniyordu:
- Ey insanlar, dişinizi sıkın. Düşmanınıza vurun ve ilerleyin! Allah'a yemin ederim ki, Rabbim düşmanları yenilgiye uğratmadıkça veya ben şehid edilip Allah'ın huzuruna varıp ta hüccetimi ileri sürmedikçe konuşmayacağım.
O da vurulup şehid edildi. Allah ondan razı olsun. Ebu Hüzeyfe dedi ki:
- Ey Kur'ân ehli! Kur'ân'ı yaptığınız işlerle süsleyin!
Böyle dedikten sonra düşmana saldırdı onları uzaklaştırdı, ama kendisi vurulup şehid edildi. Allah ondan razı olsun.
Halid b. Velid, Müseyleme ordusu üzerine saldırdı, çemberi yardı. Müseyleme, dağlara doğru gitti. Müseyleme'yi gözetlemeye başladı ki, yanma yaklaşsın da onu öldürsün. Sonra geri dönüp iki saf arasında mübareze çağrısında bulunup şöyle dedi:

- Ben Velid'in oğlu Ud'um. Ben, Amir ve Zeyd'in oğluyum. Böyle dedikten sonra müslümanların parolasını söyledi. O gün Müslümanların parolası "Ya Muhammed" idi. Haîid, mübareze için karşısına çıkan herkesi öldürdü. Yanma yaklaşan herşeyi de yeyip yok etti. Müslümanların değirmeni döndü. Sonra Halid, Müseyleme'ye yaklaştı. Ona insaflı olup Hakka dönmesini teklif etti, ama Müseyleme'nin şeytanı Müseyleme'nin boynunu çevirdi. Halid'in hiçbir teklifini kabul etmedi. Müseyleme tekliflere kabul ile yaklaşmak istedikçe, şeytanı onu geri çeviriyordu. Halid de ondan uzaklaştı. Muhacirlerle Ensâr ve

Arabileri birbirinden ayırdı. Herkesi kendi bayrağının altında topladı ki, bayraklarının gölgesi altında savaşsınlar ve herkes de kendilerine nereden sal diril acağını bilsinler.
Sahabeler, o günkü zorlu savaş ortamında benzeri görülmemiş bir sabır ve metanet gösterdiler. Düşmanlarının boyunlarına vurmak için hep ileriye doğru gittiler. Nihayet Allah onlara fethi nasib etti. Kafirler de arkalarını dönüp kaçtılar. Müslümanlar, onları takibe başladılar. Enselerinden vurup öldürdüler. Kılıçlarım diledikleri gibi kafirlerin boyunlarına indiriyorlardı. Nihayet onları ölüm bahçesine sığınma mecburiyetinde bıraktılar. Onların ölüm bahçesine girmelerini, Yemameli Muhkem b. Tufeyl adındaki mel'un tavsiye etmişti. Bahçeye girdiler. Orada Allah'ın düşmanı lanetli Müseyleme vardı. Abdurrahman b. Ebu Bekir, Muhkem b. Tufeyl'in boynuna bir mızrak firlattı. Muhkem, askerlerine nutuk irad etmekte iken öldü. Hanife oğulları da bahçenin kapılarını üzerlerine kapattılar. Sahabeler onları kuşattılar, Bera b. Malik de:
- Ey Müslümanlar topluluğu! Beni bir yaypıya sararak bahçeye firlatın, dedi. Onu bir yaygıya koyup mızrakların ucuna takarak yükselttiler. Sonra da sur üzerinden bahçeye firlattılar. O da kapının arkasında düşmanlarla savaşmaya devam etti, nihayet kapıyı açtı. Müslümanlar duvarların üstünden ve kapılardan içeriye girip Yemameli mürtedlerle savaştılar. Nihayet mel'un Müseyleme'nin yanma ulaştılar. Esmer bir deveyi andıran Müseyleme, bir duvar gediğinin yanında durmuş, duvara tırmanmak istiyordu, ama öfkesinden ötürü aklını kaybetmiş gibiydi. Şeytanı ona musallat olunca, ağzından köpükler çıkıyordu. Hz. Hamza'nın katili ve Cübeyr b. Mut'im'in kölesi Vahşî b. Harb ona ulaştı. Mızrağıyla onu vurdu. Mızrak vücudunun bir tarafından girip diğer tarafından çıktı. Ebu Dücane Simak b. Haraşe de koşarak geldi. Kılıcıyla ona bir darbe vurdu ve Müseyleme yere düştür: Köşkten bir kadın:
- Vah parlak yüzlü emirim! Emirimi siyahi bir köle öldürdü, diye feryad etti. Ölüm bahçesinde ve savaş alanında 10.000'e yalan adam öldürüldü. Başka bir rivayete göre ise 20.000 kişi öldürülmüştür. Müslümanlardan 600, başka bir rivayete göre 500 kişi Öldürülmüştü. Doğrusunu Allah bilir. Öldürülen Müslümanlar arasında sahabelerin Önde gelenleri ve ayan takımından şahsiyetler de vardı.
Halid dışarı çıktı. Mecaa b. Mürare de zincirlerine bağlı olarak sürünür vaziyette Halid'in peşinden gitti. Müseyleme'nin cesedini tanıtmak için, ölüleri Halid'e göstermeye başladı. Rical b. Unfuv'un cesedinin yanına geldiklerinde Halid:
- Müseyleme bu mudur? diye sordu. Mecaa şöyle cevap verdi:
- Hayır, vallahi bu ondan iyidir. Bu, Rical b. Unfuv'un cesedidir. Seyf b. Ömer dedi ki: Sonra sarı renkli şeytani mahiyyette bir adama uğradılar. Mecaa:
- İşte adamınız Müseyleme'nin cesedi budur, deyince Halid:
- Buna uyduğunuz için Allah sizi kahretsin! dedi.
Sonra Halid b. Velid, süvarilerini Yemame çevresine gönderdi ki, kalelerin etrafında bulunan mal ve esirleri toplayıp getirsinler. Bu iş de tamamlandıktan sonra kalelere gaza yapmaya yöneldi. Kalelerde kadınlardan, çocuklardan ve yaşlılardan başka kimse kalmamıştı. Mecaa, Halid'i aldatıp şöyle dedi:
- Bu kaleler, savaşçılar ve erkeklerle doludurlar. Gel de, bunların hakkından gelmem şartıyla benimle sulh yap.
Mecaa'nın böyle demesi üzerine Halid, Müslümanların yorgunluklarım da nazarı itibare alarak Mecaa ile sulh yaptı. Çünkü Müslümanlar, çok fazla savaştıkları için muharebeden bıkmışlardı. Mecaa şöyle demişti:
- Ey Halid, bırak da gideyim ve bu kalelerdeki savaşçılar barış akdi yapma hususunda bana muvafakat etsinler.
Halid b. Velid de ona şöyle dedi:
- Haydi git bakalım.
Mecaa kalelere gitti. Kalelerdeki kadınlara demir zırhlar giymelerini ve kalelerin tepelerine çıkıp gövde gösterisi yapmalarını emretti. Halid, kalelere bakınca surların tepelerinde insan kellelerinin her tara-fi doldurduğunu gördü. Mecaa'mn dediği gibi kalelerin savaşçılar ve erkeklerle dopdolu olduğunu zannetti ve barışı bekledi. Halid, onları İslâm'a davet etti. Onlar da hep birlikte Müslüman oldular, hakka döndüler. Halid de ele geçirdiği bazı esirleri salıverdi. Diğerlerini Ebu Bekir es-Sıddık'a gönderdi. Ebu Talib oğlu Ah de o esirlerden bir cariyeyi kendine ayırdı. Bu cariye, Hz. Ali'nin oğlu Muhammed b. Hanefiye'nin annesi idi. Dırar b. Ezver, Yemame gazvesiyle ilgili olarak şöyle bir şiir söylemişti:
"Eğer Cenup'tan bizi soracak olursanız, o Akriba ve Melhem savaşının akşamında olanları bildirecektir.
Vadi kanla dolup taşmış, taşlar, insanların kanı ile parlamıştı.
O akşam ki, mızraklar mutlaka hedeflerine isabet ediyordu.
Sağlam yapılmış meşrefî oklarından başka hiçbir şey hedeflerine isabet etmiyordu.
Eğer sen Müseyleme dışındaki kafirleri arıyorsan ey Cenub, bil ki ben Müslüman bir kimseyim.
Cihad ederim, çünkü cihad ganimettir.
Allah, mücahid kimseyi daha iyi bilir ve tanır."
Halife b. Hayyat, Muhammed b. Cerir ve seleften bazı kimseler, Yemame savaşının, hicretin onbirinci senesinde yapıldığını söylemişlerdir, îbn Kani, bu savaşın hicri onbirinci sene sonunda yapıldığım söylemiştir. Vakidî ve diğerleri, Yemame savaşının hicrî onikinci senede yapıldığını söylemişlerdir. Bu kavilleri şöyle uzlaştırabiliriz: Yemame savaşı hicri onbirinci senede başlamış, onikinci senede sona ermiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Beni Hanife heyeti, Hz. Ebu Bekir'e geldiklerinde Hz. Ebu Bekir, onlara şöyle demişti:

- Bize Müseyleme'nin Kur'ân'mdan biraz dinletin.
- Bunu yapmaktan bizi affet ey Rasûlullah'm halifesi.
- Hayır, mutlaka dinleteceksiniz.
- Müseyleme şöyle diyordu: "Ey kurbağa kızı kurbağa! İstediğin şeyi seç, senin üst tarafin suda, alt tarafin çamurda, ne su içeni engellersin, ne de suyu bulandırırsın." Yine Müseyleme şöyle demişti: "Görünen ekinlere, onu alabildiğine biçenlere, buğdayı savuranlara, onu değirmende öğütenîere, fırında pişirenlere, ekmeği et suyuna doğrayıp tirit yapanlara, suya ve yağa bandırıp lokma lokma yiyenlere yemin olsun!
Sizler göçebelere üstün tutuldunuz ve yerliler de faziletçe sizden ileri değildirler. Arkadaşlarınızı koruyun. Yurtsuzu barındırın. Yardım isteyene iyilik edin."
Beni Hanife heyeti, daha buna benzer bazı hurafeler naklettiler ki, oyun oynamakta olan çocuk bile bu uyduruk sözleri söylemekten tiksinir.
Anlatıldığına göre Hz. Ebu Bekir, onlara şöyle karşılık vermiş:
- Yazıklar olsun size. Hani nereye gitti bu sözleriniz? Bunların ne faydası vardır?
Müseyleme, yine kendisine vahiy olarak şu sözlerin inmiş olduğunu söylemişti:
"Fil, filin ne olduğunu sana kim öğretti? Onun uzun bir hortumu vardır."
"Zifiri karanlık geceye ve geceleyin fütursuzca yürüyen kurda yemin olsun ki aslan, kuru ve tazeden hiçbir şey koparmadı."
"Allah, gebeye lütufta bulundu. Ondan yürüyen bir canlı çıkardı ki, o canlıyı tenin altındaki deriden ve iç organlardan çıkardı."
Müseyleme, bunlara benzer daha birçok soğuk, tatsız ve anlamsız sözler söylemişti ve bunların da vahiy olarak kendisine geldiklerini iddia etmişti.
Ebu Bekir b. Bakillanî, «Fcâzu'l-Kur'ân» adlı kitabında Müseyleme, Tuleyha, Esved, Secah ve benzeri yalancı peygamberleri uydurdukları ve vahiy olarak kendilerine indiğini iddia ettikleri bunlara benzer daha birçok sözler nakletmiştir ki bu sözler, o cahil ve yalancı peygamberlerin akıllarının zayıflığım ve sapıklıklarında kendilerine uyan kimselerin akılsızlığını ispatlamaktadır.
Amr b. As'tan rivayet ettiğimize göre o, cahiliyeti zamanında Mü-seyleme'nin yanma gitmiş, Müseyleme, ona şöyle demişti:
- Şu zamanlarda adamınız Muhammed'e ne nazil oldu?
- Kendisine veciz ve beliğ bir sûre nazil oldu.
- O hangi sûredir?
- Ona şu sûre nazil oldu: "İkindi vaktine and olsun ki, insan hiç şüphesiz hüsran içindedir. Ancak inanıp yararlı iş işleyenler, birbirlerine gerçeği tavsiye edenler ve sabırlı olmayı tavsiye edenler bunun dışındadır."
Müseyleme, bir saat kadar düşündü. Sonra başını kaldırıp şöyle dedi:
- Bana da bunun gibi bir sûre nazil oldu.
- Önedir?
- Ey göçebe! Ey göçebe! Sen, ancak irad ve gelirsin. Ey çöl! Sende de yürüyen, çukura düşer ve yoksul olur.
Böyle dedikten sonra Müseyleme sordu:
- Ey Amr, bunu nasıl buluyorsun?
- Allah'a yemin ederim ki sen de benim, senin yalancı olduğunu anladığımı biliyorsun.
Tarih âlimlerinin anlattığına göre Müseyleme, Peygamber (s.a.v.)'e benzemeye çalışırmış. Duyduğu habere göre Rasûlullah (s.a.v.), bir kuyuya tükürmüş, ama kuyunun suyu tümden kurumuştu.
Başka bir defasında da bir kuyuya tükürünce kuyunun suyu, içile-miyecek kadar acıîaşmıştı. Kendisi abdest alıp abdest artığını bir hurma ağacının dibine dökünce hurma ağacı kuruyup yok olmuştu.
Üzerlerine bereket duası okuması için kendisine getirilen çocukların başlarına ellerini sürünce, bazı çocukların saçları dökülmüş bazısının ise dili tutulmuştu.
Anlatıldığına göre o, gözleri ağrıyan bir adam için dua edip elini gözlerine sürünce, adamın gözü kör olmuştu.
Seyf b. Ömer, Ömer b. Talha'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Babam Talha, Yemame'ye gidip Müseyleme'nin nerede olduğunu sormuştu. Oradaki halk da: "Sus, o Allah'ın Rasûlüdür." demişlerdi. Babam da şöyle cevap vermişti:
- Hayır, onu görmeden Allah Rasûlü olduğunu söyleyemem. Müseyleme'nin yanma gidince de ona şöyle sormuştu:
- Sen Müseyleme misin?
- Evet.
- Seni getiren sebep nedir?
- Pisliktir.
- Sen nurda mısın, yoksa zulmette misin?
- Zulmetteyim ve senin yalancı, Muhammed'in ise doğru sözlü olduğuna şahadet ediyorum. Ama Rebialüarm yalancısı bize, Mudarlıla-rın doğru sözlüsünden daha sevimlidir."
Şu içi boş ve lanetli Arabi olan Talha, Müseyleme'ye tabi olmuştu. Nihayet Akriba savaşında onunla birlikte öldürülmüştü. Allah ona rahmet etmesin. [11]

Bahreynlilerin Îrtîdadları Ve Tekrar İslâm'a Dönüşleri

Rasûlullah (s.a.v.), Alâ b. Hadremî'yi Bahreyn meliki Münzir b. Sava el-Abdf ye gönderdi. Münzir de, Alâ'nın önünde imaı getirip Müslüman oldu ve kavmi arasında İslâmiyet'le adaleti hakim kıldı. Hz. Peygamber (s.a.v.), vefat ettikten kısa bir süre sonra Münzir de vefat etti. Münzir, can çekişirken Amr b. As da yanındaydı. Amr'a şöyle bir soru sordu:
- Ey Amr, Rasûlullah (s.a.v.), hasta kişinin malında tasarrufla bulunmasına izin verir miydi?
- Evet, üçte birinde tasarrufla bulunmasına izin verirdi.
- Şimdi ben malımın üçte birini ne yapayım?
- Dilersen, onu yakınlarına sadaka olarak verirsin. Dilersen muhtaçlara verirsin. Dilersen de kendinden sonra başka hiçbir yere sarf edilmemek üzere sırf sadaka olarak verilmesini vasiyet edersin.
- Ben malımı Bahira, Şaibe, Vasile ve Ham gibi yapmak istemiyorum. Ama ben malımı sadaka olarak vermek istiyorum.
Böyle dedi ve böyle de yaptı. Sonra da vefat etti. Amr b. As, onu çok beğeniyordu. Münzir vefat edince Bahreynliler irdidac ettiler, başlarına hükümdar olarak da Garur'u geçirdiler. Onun asıl adı, Münzir b. Nu-man b. Münzir idi. îrtidad eder Bahreynlilerin sözcüleri dedi ki:
- Eğer Muhammed peygamber olsaydı ölmezdi.
Bahreyn'de Cevasa kasabasından başka İslâm'da sebat eden başka bir belde kalmamıştı. Buharî'nin sahihinde İbn Abbas'tan rivayet edilen bir hadiste de anlatıldığına göre mürtedler, cumayı ilk kılan kasaba halkı Cevasahlan kuşatma altına almış, onlara baskı yapmışlardı. Öyle ki, onlara gıda ambargosu uygulamışlar, onlar da şiddetli bir açlığa maruz kalmışlardı. Nihayet Allah, onları genişliğe kavuşturdu. Kuşatma altında bulunanlardan ve Beni Bekir b. Kilab kabilesinden olan Abdullah b. Hazf şiddetli açlığa maruz kaldığı için şöyle bir şiir söylemişti:
"Ey haberci, Ebu Bekir'e haber ver, Ve bütün Medine gençlerine; Kerim olan ve Cevasa'da mahsur, Bulunanlara yardım edemez misiniz? Ki onların yollardaki kanları, Gözleri kamaştıran güneş gibidir, Rahman'a tevekkül ettik biz, Çünkü zafer tevekkül edenlerindir."
Bahreynliler arasında eşraftan Carud b. Mualla ayağa kalktı. Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'a hicret edenlerdendi. Ayağa kalkıp toplu halde bulunan Bayreynlilere şöyle bir nutuk irad etti:
"Ey Abdü'1-Kays topluluğu! Ben size birşey soracağım, eğer biliyorsanız bana cevap verin. Ama bilmediğiniz birşeyi bana cevap olarak söylemeyin.
- Sor bakalım.
- Siz, Muhammed'den önce Allah'ın peygamberleri olduğunu biliyor muydunuz?
- Evet.
- Biliyor muydunuz, yoksa bunları görmüş müydünüz?
- Hayır, sadece biliyorduk.
- Onlar ne yaptılar?
- Öldüler.
- İşte Muhammed (s.a.v.) de onlar gibi ölmüştür ve ben Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim."
- Biz de Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederiz. Sen bizim en faziletli adamımız ve liderimizsin. Böyle dedikten sonra îslâmiyetlerinde sebat ettiler. Diğer insanları kendi irtidad halleri ile başbaşa bıraktılar.
Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi Ebu Bekir es-Sıddık, onlara Alâ b. Hadremî'yi göndermişti. Alâ Bahreyn'e yaklaştığında, Sümame b. Asal kalabalık bir toplulukla ona geldi. O mıntıkaların bütün emirleri de gelip Alâ b. Hadremî'nin askerlerine katıldılar. Alâ, onlara ikramda bulundu, yer verdi, ihsanda bulundu. Alâ, sahabelerin önde gelenlerinden âlim ve âbidlerinden olup çağrısına icabet edilen bir şahsiyet idi. Bu gazvede bir menzile inip konaklamıştı. İnsanlar yerlerine oturmadan develeri üzerindeki azıkları alıp sağa sola kaçıp gitmişlerdi. Askerlerin hiçbir şeyi kalmamıştı. Sadece üzerlerindeki elbiseleri kalmıştı. Bu olay geceleyin cereyan etmişti. Hiçbiri devesini yakalayamamıştı. Üzüntü ve kedere boğulmuşlardı M, bunu tarif etmek mümkün değildir. Öleceklerini düşünerek birbirlerine vasiyette bulunmaya başladılar. O esnada Alâ'mn münadisi seslendi: İnsanlar onun etrafında toplandılar. Müna-di şöyle dedi:
- Ey insanlar, siz Müslüman değil misiniz? Allah'ın yolunda değil misiniz? Allah'ın dininin yardımcıları değil misiniz?
- Evet öyleyiz.
- Öyleyse size müjdeler olsun! Allah, sizin durumunuzda olan kimseleri yardımsız bırakmayacaktır.
Fecir doğarken sabah namazı için ezan okundu. Alâ, insanlara namaz kıldırdı. Namazı tamamladıktan sonra dizleri üstüne çöktü. Ona bakan askerler de diz üstü çöktüler. Dua için ellerini kaldırdı. Askerler de ellerini kaldırdılar. Dua yapmaya başladılar. Derken güneş doğdu. İnsanlar güneşin serabına bakıyorlardı. Serab bir iki defa parladı. O, duayı daha da şiddetlendirdi. Üçüncü kez serabın parladığını gördüler. O esnada Cenâb-ı Allah, yanlarında yere yayılmış büyük miktarda su yarattı, suya gittiler. İçtiler, yıkandılar. Güneş daha çok yükseîmemişti M, develer de her bir yandan suya geldiler. Askerler

hiçbir şeylerini kaybetmemişlerdi. Develerin yükleri sapasağlam duruyordu. Develerine iki kez su içirdiler. Bu, o insanların bu seriyyede gördükleri ilahi bir mucizeydi.
Sonra mürted ordusu geldi. Bu ordu, büyük bir kalabalıktan teşekkül etmişti. Gelip Alâ b. Hadremfnin ordusunun bitişiğinde ordugah kurdular. Geceleyin o menzillerde komşu olarak uyumaya başladılar. Müslümanlar, geceleyin yataklarında uyumakta iken Alâ b. Hadremî, mürtedler ordusunda yüksek bir ses duydu. Sesin sahibi şöyle diyordu:
- Şu Müslümanların haberini kim keşfedip bize bildirecek?
Bu sırada Abdullah b. Hazf kalkıp mürtedlerin safları arasına girdi. Onların sarhoş olduklarını, fazla miktarda şarap içtiklerinden Ötürü akıllarının başlarından gitmiş olduğunu gördü. Dönüp bu durumu Alâ'ya bildirdi. O da hemen atına bindi. Askerlerini de harekete geçirdi. Ansızın mürtedleri bastırdılar ve çoklarını öldürdüler. Az sayıda adamları kaçıp kurtuldu. Hepsinin mallarını ve yüklerini ele geçirdiler. Bu, büyük miktarda bir ganimetti. Beni Kays b. Salebe'nin kardeşi olup kavmin liderlerinden olan Hatm b. Duba/a uyumaktaydı. Müslümanların kendilerine saldırdıklarını görünce, dehşet içinde yatağından fir-layıp atına bindi. Üzengisi koptu. "Şu üzengimi kim onarır?" diye sordu. Müslümanlardan bir adam geceleyin gelip: "Ben onarırım. Ayağını kaldır." dedi. Hatm ayağını kaldırınca, Müslüman asker kılıcını vurup ayağını bileğinden kopardı. Hatm: "Beni öldür." dediyse de Müslüman asker: "Hayır öyle yapmayacağım." dedi. Hatm da yere düştü. Yanından her kim geçtiyse mutlaka kendisini öldürmesini istedi, ama kimse onu öldürmedi. Derken Kays b. Asım onun yanından geçti. Hatm ona: "Beni öldür, ben Hatm'ım!" dedi. Kays da onu öldürdü. Ancak ayağının kesilmiş olduğunu görünce, onu Öldürdüğüne pişman oldu ve: "Eyvah ben ne fena bir iş yaptım! Ayağının kesik olduğunu bilseydim, onu yerinden kımılda tmazdım." dedi. Sonra Müslümanlar, yenilgiye uğrayan mürtedlerin peşine düştüler. Onları her gözetleme yerinde ve her yolda öldürmeye başladılar. Müslümanların önünden kaçan mürtedlerin çoğu, deniz kıyısındaki Darin kasabasına gitti. Orada gemiye bindiler.
Sonra Alâ b. Hadremî, ganimet taksimine ve yüklerin nakledilmesi işine başladı. Bu işi de tamamladıktan sonra Müslümanlara şöyle dedi:
- Haydi Darin'e gidelim de oradaki düşmanla gaza edelim! Müslümanlar onun bu çağrısına hemen icabet ettiler. O da onları harekete geçirdi. Nihayet deniz kıyısına vardılar ki gemilere binsinler. Mesafenin uzak olduğunu, gemilerle oraya ulaşamayacaklarını anladı. Atını denize sürdü. Sürerken de şöyle dua ediyordu: "Ey merhamet edicilerin en çok merhamet edeni, ey hikmet ve kerem sahibi, ey bir ve tek olan, ey hiçbir şeye muhtaç olmayan, ama herşeyin kendisine muhtaç olduğu, ey diri, ey diriltici, ey kendi zatıyla kaim olan, ey celal ve ikram sahibi Allah'ım. Senden başka ilah yoktur ey Rabbimiz."
Askerlerine de böyle dua etmelerini ve atlarını denize sürmelerini emretti. Onlar da böyle yaptılar. Boğaz, Allah'ın izniyle onlara geçit verdi. Onlar da altında kum bulunan bir suyun üzerinden yürür gibi yürüdüler. Su, develerinin tabanlarının yukarısını geçmiyordu ve atlarının dizine dahi ulaşmıyordu. Kendileriyle gemiler arasındaki mesafe bir gün ve bir gecelik mesafe idi. Diğer kıyıya kısa bir yoldan gitti. Düşmanla savaştı. Onları mağlub etti. Mallarını ganimet olarak ele geçirip geri döndü. Karşı tarafa geçti. îlk mevziine döndü. Bütün bunlar bir günde olup bitmişti. Düşmanların bir tek casusu dahi kalmamıştı. Çoluk çocuklarını, mallarını ve davarlarını önlerine katıp getirmişlerdi. Müslümanlar, denizi geçerken hiçbir şey kaybetmemişlerdi. Yalnız askerlerden birinin yem torbası suya düşmüş, ama yine de Alâ geri dönmüş ve bu torbayı alıp getirmişti. Bundan sonra Alâ, Müslümanların ganimetlerini aralarında paylaştırmış ti. Asker sayısının çokluğuna rağmen yine de her süvariye 2000, her piyadeye de 1000 sehimlik ganimet düşmüştü. Durumu Hz. Ebu Bekir'e bir mektupla bildirmişti. Hz Ebu Bekir de bu yaptığına teşekkür ettiğini bildiren bir mektup göndermişti. Denizden geçerken Müslümanlardan Afif b Münzir adında bir şair şöyle demişti:
"Görmez misin ki, Allah denizini bize itaat ettirdi. Kafirlere de musibetlerden birini indirdi.
Denizin yarılıp yol vermesi için dua ettik. Bize, öncekilere denizin açılması ve yol vermesine nisbetle daha hayret verici bir mucize geldi."
Seyf b Ömer et-Temimî'nin anlattığına göre o gazada Müslümanlar, Alâ b, Hadremfden zuhur eden bazı kerametler ve harika durumlar müşahede etmişlerdi. Onlar bu keramet ve harikalarrmüşahede ederlerken beraberinde de Hecerli bir rahib vardı. O zaman Müslüman olmuştu. Kendisine:
- Senin İslâm'a girmene sebep olan şey nedir? diye sorulduğunda şöyle cevap vermişti:
- Eğer Müslüman olmazsam, Allah'ın beni hayvan suretine sokmasından korkmuştum. Çünkü ben burada birçok mucizeler müşahede ettim. Seher vakti havada bir dua işittim.
- O dua nasıldı?
- Dua şöyle idi: "Allah'ım, sen esirgeyen ve bağışlayansın. Senden başka ilah yoktur. Senden önce hiçbir şeyin bulunmadığı, herşeyi yoktan var eden yaratıcısın, ezelisin, ebedisin, gafil değilsin, ölümsüzsün, görünen ve görünmeyen şeyleri yaratıcısın. Sen her gün başka bir durumdasın. Herşey hakkında tam bilgiye sahipsin. Eğer bu Müslümanlar hak yolda olmamış olsalardı meleklerle onlara yardım edilmezdi, diye düşündüm ve islâm'a girdim."
Gerçekten de islâmiyet'i güzelce yaşadı. Onun bu sözlerini sahabi-ler kendisinden dinleyip dururlardı. [12]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/425-429.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/430-432.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/433-441.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/442-448.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/448-451.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/451-156.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/456.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/456-457.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/457-460.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/460-462.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/462-469.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/469-473.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Umman Ve Mehrelllerin İrtidadları
Hicrî Onbirinci Senede Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler
Ümmü Eymen
Sabit B. Akram B. Salebe
Sabit B. Kays B. Şemmas
Hazn B. Ebî Vehb
Zeyd B. Hattab
Salim B. Ubeyd
Ebu Dücane Simak B. Hareşe1
Şüca' B. Vehb
Tufeylb. Amr B. Tarif
Abbad B. Bişr B. Vakş El-Ensârî
Saîb B. Osman B. Maz'un
Saîb B. Avvam
Abdullah B. Süheyl B. Amr
Abdullah B. Abdullah B. Übeyy B. Selül
Abdullah B. Ebu Bekir Es-Sıddık
Ukkaşe B. Mlhsan
Maanb. Adiy
Ebu Hüzeyfe B. Utbe B. Rebia
Ensâr'dan Yemame Savaşında Şehid Edilenler
Hicri Onbirinci Senede Öldürülen Yalancı Peygamber Müseyleme B. Habib El-Yemamî
Hicretin Onîkîncî Senesi Hadiseleri
Halid B. Velid'în Irak'a Gönderilişi Ve Zâtü's-Selâsîl Gazvesi
Mîzar (Senî?) Vak'ası
Velce Olayı
Ulleys Savaşı
Fasıl
Halîd B. Velîd'in Enbar'ı Fethî
Aynu't-Temr Vak'ası
Dumetü'l-Cendel Savaşı
Hasıd Ve Mudayyah Savaşları
Firaz Savaşı
Hîcrî Onîkîncî Senede Meydana Gelen Bazı Olaylar
Hicretin Onîkinci Senesinde Vefat Eden Şahsiyetler
Beşîr B. Sa'd B. Salebe El-Hazrecî
Ebu Mersed El-Ğanevî
Ebu'l-As B. Rebî

Umman Ve Mehrelllerin İrtidadları

Ummanlılar arasında Zu't-Tac Lakit b. Malik el-Ezdî adında bir adam ortaya çıkmıştı. Cahiliye döneminde buna Cülendî ad
verilmişti. Bu da peygamberlik iddiasında bulunmuştu. Ummanlıların cahil insanları peşine takılmışlardı. Böylece Umman'a
hakim olmuş, Cifer ve Abbad'ı hükmü altına almış, halkı dağlık ve deniz kıyıları olan ücra yerlere sürmüştü. Bunun üzerine
Cifer, Hz. Ebu Bekir'e haber göndermiş, kendisine takviye olarak askerler göndermesini dilemişti. Hz. Ebu Bekir de Hüzeyf
b. Mihsan el-Himyerî ve Ezd kabilesinden Arfece el-Ba-rikfvi göndermişti, ikisinin bir araya gelip görüş birliği yaparak
öncelikle işe Umman'dan başlamalarını ve Hüzeyfe'nin komutanlık yapmasını kendilerine emretmişti. Ama Mehre'ye vardıkları
zaman orada komuta yetkisinin Arfece'ye devredilmesini buyurmuştu.
Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi Hz. Ebu Bekir, İkrime b. Ebu Cehil'i Şurahbil b. Hasene ile birlikte Müseyleme v
adamlarının üzerine gönderirken İkrime acele etmiş ve yalnız başına zafer kazanmak için Şurahbil'in gelmesini beklemeden
Müseyleme'ye saldırmış ve Müseyleme ile beraberindeki askerlerden darbe yemişti. Neticede geri dönerek Halid b. Velid'in
gelişini beklemeye başlamıştı. Nihayet Halid gelip Müseyleme'yi mağlub etmişti. Bunu önceki kısımlarda da anlatmıştık. Bu
olay yüzünden Hz. Ebu Bekir, İkrime'ye kınayıcı bir mektup göndermiş ve mektubunda şöyle demişti: "Seni hep beladan sonra
görüyor ve işitiyorum."
Hz. Ebu Bekir, îkrime'ye gidip Umman'da Hüzeyfe ve Arfece'nin yanında yer almaşım emretmiş ve şöyle demişti: "Her biriniz
kendi askerlerinin komutanıdır. Ama Umman'da bulunduğunuz sürece Hüzeyfe insanların emindir. Oradaki işinizi
tamamladıktan sonra Mehre'ye gidin. Mehre'deki işinizi de tamamladıktan sonra sen Yemen'e ve Had-ramut'a git, Muhacir b.
Ebi Ümeyye ile beraber ol. Umman'dan Hadra-mut'a ve Yemen'e giderken karşılaştığın mürtedlerin de cezasını ver."
ikrime, Hz. Ebu Bekir'in emrini yerine getirmek için yola çıktı. Umman'a varmadan önce Hüzeyfe ile Arfece'ye yetişti. Hz. Ebu
Bekir de daha önce Hüzeyfe ile Arfece'ye, Umman'a giderken veya oraya yerleştikleri zaman îkrime'nin görüşüne uymalarını
emreden bir mektup göndermişti. Bunlar yollarına devam ettiler. Umman'a yaklaştıklarında Cifer'le yazıştılar. Lakit b. Malik,
islâm ordusunun oraya gelmekte olduğu haberini alınca, askerleriyle birlikte çıkıp Dübâ garnizonunda ordugah kurdu. Dübâ, o
beldelerin başkenti ve büyük panayırı durumundaydı. Lakit b. Malik, çocukları ve malları askerlerinin arkasına yerleştirmişti

ki; bu, savaş için onları daha da cesaretlendirsin. Cifer ile Ab-bad, Sahar mevkiinde toplanıp garnizon kurdular. Hz, Ebu Bekir'in komutanlanna haber saldılar. Hep birlikte Müslümanlarla bir araya geldiler, iki ordu orada karşılaştı. Şiddetli bir şekilde savaştı. Müslümanlar, büyük bir mihnete maruz kaldılar, nerede ise dönüp kaçacaklardı. Ama Cenâb-ı Allah, onlara lütuf ve keremi ile ihsanda bulunup takviye gönderdi. Beni Naciye ve Abdü'1-Kays kabilelerinden savaşçılar o anda onlara takviye olarak katıldılar. Aralarında komutanları da vardı. Bu takviye kuvvetleri Müslümanlarla birleşince Müslümanlar fetih ve zafere nail oldular. Müşrikler dönüp kaçtılar. Müslümanlar, arkadan onları takibe başladılar. Müşriklerden 10.000 savaşçıyı öldürüp çoluk çocuklarını esir aldılar. Mallarım ve panayırdaki eşyalarını ganimet olarak ele geçirdiler. Ganimetlerin beşte birini Arfece adındaki komutanla Hz. Ebu Bekir'e gönderdiler. Arfece, daha sonra arkadaşlarının yanma döndü.

Mehre'ye gelince Müslümanlar, Umman'daki işlerini tamamladıktan sonra İkrime, askerleriyle birlikte Mehre beldelerine doğru yürüdü. Mehre beldelerine saldırdı. Orada iki askeri birlikle karşılaştı. Birliklerden birinin başında Beni Muharib kabilesinden Misbah adındaki bir komutan, diğerinin başında Şahrit adındaki bir komutan vardı. Ama bu ikisi birbirleriyle ihtilaf halindeydiler. Bu ihtilaf da mü'minler için bir rahmet oldu. ikrime, Şahrit'e haber saldı. Kendisine katılmasını tavsiye etti. Şahrit de îkrime'nin bu tavsiyesine uyup ona katıldı. Böylece Müslümanlar güçlendiler. Misbah'm gücü azaldı. İkrime ona haber saldı. Onu Allah'a imana ve kendisine de itaata davet etti. Ancak Misbah, beraberindeki askerlerin çokluğuna ve Şahrit'e olan muhalefetine alda-nıp taşkınlığım sürdürdü. Bunun üzerine İkrime, beraberindeki askerlerle onun üzerine yürüdü, iki ordu şiddetli bir şekilde savaştılar. Bu savaş, Dübâ'da cereyan eden savaşa göre daha sert bir savaş oldu. Sonra Cenâb-ı Allah, Müslümanlara zafer ve nusret nasib etti. Müşrikler kaçtılar. Misbah da öldürüldü. Kavminden birçok asker de öldürüldü. Müslümanlar da onların mallarını ganimet olarak ele geçirdiler. Ganimet olarak ele geçirdikleri mallar arasında 1000 asil deve de vardı. İkrime, bu ganimetleri taksim edip beşte birini Şahrit'Ie beraber Hz. Ebu Bekir'e gönderdi ve Allah'ın kendilerine nasib ettiği fethi haber verdi. Bu müjdeyi de Saib adındaki Beni Abid kabilesinden ve Mahzumîlerden biriyle gönderdi. Alcum adındaki bir adam, bu zafer hakkında şöyle bir şiir söyledi:

"Sağmal hayvanlar üzerimize geldiği zaman Cenâb-ı Allah, Şahrit'e ve Haşimilerden nesebi belirsiz kimselere mükafat verdi.
Öyle bir mükafat M, kötüye verilen bir mükafattır. O kötü, ahde vefa göstermedi. Taahhüd ettiği zimmete riayet etmedi. Akrabaların umduğu şeyi ummadı.
Ey îkrime! Eğer benim kavmimin topluluğu ve faaliyetleri olmasaydı, çölde yollarımız daralacaktı. Biz, kardeşlerine var gücüyle uyup riayet eden kimseler gibi olduk. Zamanlar içinde üzerimize felaketler çöktü."

Yemenlilere gelince, Önceki bölümlerde de anlattığımız gibi mel'un Esved el-Ansî Yemen'de zuhur ettiği zaman zayıf akıllı ve dini bütün olmayan birçok kimseleri saptırmıştı. Çünkü onlardan çoğunu dinden döndürmüş ve İslâm'dan uzaklastırmıştı. Kays b. Mekşuh, Firuz ed-Deylemî ve Dazeveyh adındaki üç komutan onu öldürmüşlerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat ettiği haberi kendilerine ulaştığı zaman Yemenlilerin bir kısmı, içinde bulundukları şaşkınlık ve şüpheyi daha da arttırmışlardı. Allah, bizi bundan korusun. O zaman Kays b. Mekşuh, Yemen'de emir olmaya tamahlanmış, bu iş için çaba sarfetmiş, islâm'dan irtidad etmiş ve Yemen halkının avam tabakası kendisine uymuştu. Hz. Ebu Bekir es-Sıddık da islâm ordusu kendilerine hızla ulaşıncaya kadar, Kays b. Mekşuh'a karşı Firuz'a ve beraberindeki arkadaşlarına yardımcı olmaları için Yemenli emir ve reislere mektup göndermişti. Kays b. Mekşuh, diğer iki emiri öldürmeye tutkulu idi. Ancak Dazeveyh'ten başkasını öldüremedi. Firuz ed-Deylemî, ondan saklanıp kendini korudu.

Kays, onları şöyle bir tuzağa düşürmüştü: Bir yemek yapmış, önce Dazeveyh'i davet etmişti. Dazeveyh yemeğe gelince, Kays acele davranıp onu Öldürmüştü. Sonra yemeğe geliresi için Firuz'a haber salmış, Firuz yolda gelirken bir kadının başka bir kadına şöyle dediğini işitmiş-ti: "Vallahi bu da arkadaşı gibi öldürülecektir." Firuz bu sözü duyunca, yarı yoldan geri dönmüş ve arkadaşlarına Dazeveyh'in öldürüldüğü haberini vermişti. Sonra da dayıları olan Holanhların yanına gitmiş, onların yanında kendini korumuştu. Ukayl da ona yardım etmişti. Ak ve Haklılar da yardımlarını ondan esirgememişlerdi. Kays, Firuz ile Dazeveyh'in çocuklarına ve Ebna'ya saldırıp onları Yemen'den sürdü. Bunların bir kısmını karaya, bir kısmını denize doğru sürgün etti. Firuz, buna karşı hiddetlendi ve kalabalık bir toplulukla ona karşı çıktı. Kays ile Firuz ve taraftarları şiddetli bir şekilde savaştılar. Kays ve avam tabakasından oluşan askerleri hezimete uğradılar. Esved el-Ansî'nin askerlerinin kalanları da bu savaşta yenik düştüler. Her biri bir tarafa kaçmaya çalıştı. Kays ile Amr b. Madikerb de esir düştüler. Amr da irdidad etmiş ve Esved el-Ansî'ye bey'at etmişti. Firuz, bunları Muhacir b. Ebu Ümeyye refakatmda esir olarak Hz. Ebu Bekir'e gönderdi. Hz. Ebu Bekir, bu ikisini azarlayıp kınadı, ondan özür dilediler. O da onların bu zahiri mazeretlerini kabul etti, ama kalplerindeki düşüncelerini yüce Allah'a havale etti. Onları serbest bırakıp kavimlerine gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.)'m valileri, onun hayatında görev yaptıkları yerlere uzun savaşlardan sonra geri döndüler. Eğer bunları detaylı olarak anlatacak olursak burada büyük bir yer işgal edecektir.

Özetleyecek olursak deriz ki: Arap yarımadasının hemen hemen her tarafında bazı kimseler irtidad etmişlerdi. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir, ordu ve komutanları irtidad hadiselerinin vuku bulduğu yerlerdeki mü'minlere yardıma olsunlar diye göndermişti. Müslümanlar, nerede mürtedlerle karşılaştılarsa mutlaka mürtedleri mağlup ettiler. Hamd ve minnet Allah'adır. Mürtedlerden büyük bir kısmım öldürdüler. Çok miktarda ganimetler ele geçirdiler. Bu ganimetler sayesinde o bölgelerdeki Müslümanlar güçlendiler. Ganimetlerin beşte birini, Hz. Ebu Bekir'e gönderdiler. O da bu beşte birlik kısmı halka dağıttı. Böylece onlar da güçlendiler ve kendileriyle savaşma niyetinde bulunan Acemlerle Rumlara karşı savaş hazırlığı yaptılar ki,

bununla ilgili ayrıntıları ilerideki kısımlarda nakledeceğiz.
Durum böyle devam etti. Nihayet Arap yarımadasında Allah'a ve Rasûlüne itaat eden ve Necranlılarla onların statüsünde bulunan zim-milerden başka kimse kalmadı. Hepsi sürüldü ya da öldürüldü. Allah'a hamd olsun.
Mürtedlerle yapılan bu savaşların büyük bir kısmı, hicri onbirinci sene sonlarında ve onikinci sene başlarında* yapılmış ti.
Bu hadiseleri anlattıktan sonra hicri onbirinci senede vefat eden meşhur şahsiyetlerden bahsedeceğiz. Bu senede Muaz b.
Cebel: Yemen'den dönmüştü. Hz. Ebu Bekir, Yemen'de Ömer b. Hattab'ı bırakmıştı.[1]

Hicrî Onbirinci Senede Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler

Bu senede önde gelen birçok meşhur şahsiyet vefat etmişti. Bunlarla birlikte Yemame savaşında Öldürülen şahsiyetleri de andık. Çünkü bu savaş, bazılarının ifadelerine göre hicri onbirinci senede olmuştu. Ama meşhur görüşe göre bu savaş, hicri onikinci senenin rebiyülevvel ayında cereyan etmiştir.
Hicri onbirinci senede insanlığın dünya ve ahiretteki efendisi Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.), rebiyülevvel ayının onikinci gecesinden sonraki pazartesi günü vefat etmiştir. Bununla ilgili açıklamayı önceki kısımlarda da vermiştik. Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından altı ay sonra kızı Fatıma (r.a.) vefat etti. O, "babasının anası" ile künyelenmiş-ti. Rasûlullah (s.a.v.), vefat etmeden önce Fatıma'ya, kendisinden sonra ilk vefat edip kendisine en önce ulaşacak olanın kendisi olacağını bildirmişti. Bunu bildirirken de: "Cennetlik kadınların hanımefendisi olmaktan memnun olmaz mısın?" diye sormuştu. Meşhur görüşe göre Fa-tıma, Peygamber (s.a.v.)'in en küçük kızı idi. Rasûlullah'm vefatından sonra Fatıma'dan başka hiçbir çocuğu hayatta kalmamıştı. Bu sebeple Fatıma'nm sevabı büyük olmuştu. Çünkü o, Peygamber Efendimiz'in vefatı gibi büyük bir musibetle karşılaşmıştı. Anlatıldığına göre Hz. Fa-tınıa, Rasûlullah (s.a.v.)'m oğlu Abdullah ile ikiz olarak dünyaya gelmiştir. Rasûlullah'm nesli de ancak Fatıma vasıtasıyla devam etmiştir.
Zübeyr b. Bekkar dedi ki: Rivayet olunduğuna göre Hz. Peygamber (s.a.v.), Fatıma ile Ali'nin zifaf gecesinde abdest almış abdest suyunun artığını Fatıma ile Ali'nin üzerine serpmiş ve nesillerinin mübarek olması için dua etmiştir.
Rasûlullah'm amcası oğlu Ebu Talib oğlu Ali, hicretten sonra, yani Bedir gazvesinden (zayıf bir rivayete göre Uhud gazvesinden veya Rasûlullah (s.a.v.)'m Aişe ile evlenmesinden dört buçuk ay) sonra Fatıma ile evlenmiştir. Nikahtan yedi buçuk ay sonra Ali, Fatıma ile gerdeğe girmiş ve değeri 400 dirhem olan Hatmi yapısı zırhını ona mehir olarak vermiştir. Fatıma evlendiği zaman on beş yaşını doldurmuştu. On altı yaşından da beş ay almıştı. Ali, o zaman kendisinden altı yaş daha büyüktü. Hz. Ali ile Fatıma'nm evlenmelerine dair mevzu hadisler nakledilmiştir ki, bunları nahoş gördüğümüz için burada anlatmadık.
Bu evlilikten, Hasan, Hüseyin, Muhsin adında üç oğulları ve Ümmü Külsum adındaki bir kızları doğmuştur. Bilahare Hz Ömer, Ümmü Külsum ile evlenmiştir.
imam Ahmed b. Hanbel, Atâ'nm babası Saib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Ali ile Fatıma'yı evlendirdiği zaman çeyiz olarak Fatıma'ya saçaklı bir yaygı, içi hurma lifiyle doldurulmuş deri yüzlü bir yastık, el değirmem, su kabı ve iki çömlek vermişti. Bir gün Ali, Fatıma'ya şöyle dedi:
- Vallahi kuyudan su çeke çeke artık göğsüm ağrıyor. Allah, babana esir olarak cariyeler göndermiştir. Git de bize hizmet etmesi için ondan bir cariye iste.
Fatıma da:
- Vallahi el değirmenini döndüre döndüre benim de elimde güç kalmadı, deyip Peygamber (s.a.v.)'in yanma gitti. Peygamber (s.a.v.):
- Ey kızcağızım, buraya niçin geldin? diye sordu. Faüma:
- Sana selam vermek için geldim, dedi. Ondan bir cariye istemekten utandı ve eve geri döndü. Ali:
- Ey Fatıma, ne yaptın? diye sorunca, Fatıma:
- Ondan bir cariye istemeye utandım, dedi. Sonra ikisi kalkıp birlikte Rasûlullah'm yanma gittiler. Hz. Ali dedi ki:
- Ya Rasulallah, vallahi kuyudan su çeke çeke göğsüm ağrıyor.
Fatıma da dedi ki:
- El değirmenini döndüre döndüre elimde güç kalmadı. Allah sana cariye ve mal gönderdi. Bize bir hizmetçi ver.
Rasûlullah, onlara şöyle cevap verdi:
- Vallahi Suffa ehli açlıktan kıvranırken, onlara sarfedecek birşey bulamazken size birşey verecek değilim.
Rasûlullah'm böyle demesi üzerine evlerine geri döndüler. Ancak Rasûlullah, daha sonra yanlarına gitti. îkisi kadife yaygıya bürünmüş-" lerdi. Bu yaygıyı başlarına Örttükleri zaman ayakları açıkta kalıyordu. Ayaklarına örttükleri zaman da başları açıkta kalıyordu. Rasûlullah'm geldiğini görünce ayağa kalktılar. Rasûlullah:
- Yerinizde durun, dedi. Sonra onlara şöyle bir soru sordu:
- Benden istediğiniz şeyden daha hayırlı birşeyi size bildireyim mi?
- Evet bildir.
- Size bildireceğim şey, Cebrail'in bana öğrettiği bazı kelimelerdir ki, onlar da şunlardır: Her namazdan sonra on kere

Sübhanallah, on kere Elhamdülillah, on kere de Allahu Ekber, diyeceksiniz. Yatağınıza girerken de otuzüç kere Sübhanallah, otuzüç kere Elhamdülillah, otuz-dört kere de Allahu Ekber, diyeceksiniz.
Ali dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.)ın bana öğrettiğinden beri Allah'a yemin ederim ki, bu kelimeleri terketmiş değilim. İbnü'1-Keva, ona dedi ki:
- Ey Ali! Sıffîn gecesinde de mi bu kelimeleri terketmedin? Bunun üzerine Hz. Ali, şöyle karşılık verdi:
- Allah sizi kahretsin, ey Iraklılar! Evet, Sıffîn gecesinde de bu kelimeleri terketmedim.
Hz. Fatıma, yoksulluk ve sıkıntı günlerinde Hz. Ali ile beraber sabretmiş ve her türlü mahrumiyete katlanmıştı. Vefatına kadar Hz. Ali, onun üzerine başka bir kadınla evlenmemişti. Ancak bir zamanlar, Ebü Cehil'in kızı Bedre ile evlenmek istemişse de Rasûlullah (s.a.v.) bundan rahatsız olmuş ve cemaata şöyle bir nutuk irad etmişti:
"Ben helali haram, haramı da helal etmem. Fatıma benim vücudumdan bir parçadır. Onu kuşkulandıran şey, beni de kuşkulandırır. Onu rahatsız eden şey, beni de rahatsız eder. Ben onun kanından fitneye düşmenizden korkuyorum. Ama ben isterim ki, Ebu Talib'in oğlu onu boşasm da ondan sonra Ebu Cehil'in kızı ile evlensin. Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın peygamberinin kızıyla Allah'ın düşmanının kızı aynı adamın nikahı altında asla bir arada bulunamazlar." Rasûlullah'm böyle demesi üzerine Ali, Ebu Cehil'in kızıyla evlenmekten vazgeçti.
Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Hz. Fatıma, Ebu Bekir'den babasının mirasım istedi. Ancak Ebu Bekir ona, Rasûlullah'm şöyle buyurduğunu haber verdi: "Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır."
Bunun üzerine Hz. Fatıma, kocası Ali'nin bu sadaka üzerinde nazır olmasını taleb etti. Ancak Hz. Ebu Bekir, onun bu talebini de kabule ya-naşmayıp şöyle dedi:
"Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m geçimlerini sağladığı kimselerin geçimlerini sağlayacağım. Çünkü ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m yapageldiği bir-şeyi yapmadığım takdirde dalalete düşmekten korkarım. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m akrabalarını gözetmem, kendi akrabalarımı gözetmemden daha hoşuma gider."
Hz. Fatuna, Hz. Ebu Bekir'in bu sözlerinden kırıldı ve hayatı boyunca ona öfke duydu. Hastalandığı zaman Hz. Ebu Bekir, onu ziyaretine gelip gönlünü almaya çalıştı ve şöyle dedi:
"Allah'a yemin ederim ki ben, sırf Allah ve Rasûlü ile Rasûlün Ehl-i Beytini hoşnut kılmak için diyarımı, malımı, ailemi ve aşiretimi terket-tim." Hz. Ebu Bekir'in böyle demesi üzerine Hz. Fatıma'nın gönlü hoş oldu. Allah ikisinden de razı olsun.
Hz. Fatıma, ölüm döşeğinde iken kendisini Ebu Bekir'in zevcesi Esma binti Umeys'in yıkamasını vasiyet etti. Vefat edince onu Esma, Hz. Ali ve Selma Ümmü Rafi yıkadılar. Denildiğine göre, onu yıkayanlar arasında Abbas b. Abdülmuttalib de varmış. Hz. Faüma'nın vefat etmeden önce yıkandığına ve öldükten sonra kendisini kimsenin yıkamamasını vasiyet ettiğine dair gelen rivayet zayıftır ve itimada şayan değildir. Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Fatıma'nm cenaze namazını kocası Ali kıldırdı. Bir rivayete göre amcası Abbas kıldırmıştır. Başka bir rivayete göre ise Ebu Bekir es-Sıddık kıldırmıştır. Doğrusunu Allah bilir. Hicretin onbirinci senesinin ramazan ayının üçüncü gecesi olan çarşamba gecesinde defnedildi. Peygamber Efendimiz'in vefatından iki ay, başka bir rivayete göre ise yetmiş gün, diğer zayıf bir rivayete göre ise yetmiş beş gün sonra vefat etmiştir. Peygamber Efendimiz'in vefatından üç ay veya sekiz ay sonra vefat etmiş olduğuna dair zayıf rivayetler de vardır. Sahih kavle göre Hz. Fatıma, Peygamber Efendimiz'in vefatından altı ay sonra vefat etmiş ve geceleyin defnediîmiştir. Anlatıldığına göre o, babasının vefatından sonra kendi vefatına kadar geçen süre zarfında hiç gülmemiştir. Babasının ölümüne üzüldüğünden ve ona hasret duyduğundan dolayı günden güne eriyormuş. Vefat ettiği gün kaç yaşında olduğu hususunda ihtilaf edilmiştir. Kimine göre yirmi yedi, kimine göre yirmi sekiz, kimine göre yirmi dokuz, kimine göre otuz, kimine göre de otuz beş yaşındaymış. Fakat otuz beş yaşında olması uzak bir ihtimaldir. Önceki rakamlar doğruya daha yakındırlar..Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Fatuna, Baki mezarlığına defnedildi. O, naaşı ilk perdelenen ve örtülen kadın oldu. «Sahih-i Buharî»de sabit olan bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Fatıma'nm hayatı boyunca Hz. Ali, insanlardan uzak yaşamıştı. O vefat edince Hz. Ali, Ebu Bekir es-Sıddık'a bey'at etme yolunu aramış ve Buharf de de rivayet olunduğu gibi ona bey'at etmişti. Bu beyatı, miras meselesi sebebiyle aralarında meydana gelen kırgınlığı gidermek için yapmıştı. Bu ikinci bir bey'at sayılır. Daha önceden Hz. Ebu Bekir'e bey'at ettiğine dair rivayete ters düşmemektedir. Nitekim biz de böyle demişizdir. Doğrusunu Allah bilir. [2]

Ümmü Eymen

Ümmü Eymen'in asıl adı Bereke binti Salebe b. Anar b. Husayn b. Malik b. Seleme b. Amr b. Numan'dır. Rasûlullah (s.a.v.)'m azadhlarm-dandır. Rasûlullah (s.a.v.)'a babasından, başka bir rivayete göre ise anasından miras kalmıştır. Küçüklüğünde Rasûlullah'm baklalığını yapmıştır. Daha sonraları da ona hizmet etmiştir. Hatta idrarını dahi içmiştir. Bu nedenle de Rasûlullah ona şöyle demişti: "Uzaktaki bir ateşi getirdin."
Rasûlullah (s.a.v.), onu ve kocası Ubeyd'i azad etmişti. Bu evliliklerinden Eymen adında bir oğulları doğmuştu ki bu kadın, oğlunun adıyla künyelenmiş ve tanınmıştı. Daha sonra Rasûlullah'm azadlısı Zeyd b. Harise onunla evlenmiş, bu evlilikten de Üsame b. Zeyd doğmuştu. Ümmü Eymen, birincisi Habeşistan'a, ikincisi de Medine'ye olmak üzere iki kez hicret etmişti. Saliha kadınlardandı. Rasûlullah (s.a.v.), onu evinde ziyaret eder ve: "Bu benim öz annemden sonraki annemdir." derdi. Ebu

Bekir ve Ömer de onu evinde ziyaret ederlerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatından beş veya başka bir rivayete göre ise altı ay sonra vefat etmiştir. [3]

Sabit B. Akram B. Salebe

Bu zatm soy kütüğü şöyledir: Sabit b. Akram b. Salebe b. Adiy b. Ac-lan el-Belevî. EnsâYm müttefiki olup Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Mu'te gazvesine katılanlardandır. Abdullah b. Reva-ha öldürüldüğü zaman bayrağı buna vermiş, bu da teslim alıp Halid b. Velid'e ulaştırmıştı ve Halid'e: "Sen savaşmayı benden daha iyi bilirsin." demişti. Önceki kısımlarda da anlatıldığı gibi Tuleyha el-Esedî, bunu ve beraberinde Ukkaşe b. Mihsan'ı öldürmüştür. Tuleyha şöyle diyerek onları öldürmüştü:
"Dün akşam îbn Akram'ı helak olmuş olarak yerde bıraktım. Ukkaşe el-Ğunemfyi de kalkan altında ölü olarak bıraktım."
Bu iki zatın ölümü, hicretin onbirinci senesinde, başka bir rivayete göre ise onikinci senesinde vuku bulmuştur. Urve'den rivayet olunduğuna göre Sabit b. Akram, Peygamber Efendimiz hayatta iken öldürülmüştür. Bu, garip bir rivayettir. Sahih olan öncekidir. Doğrusunu Allah bilir. [4]

Sabit B. Kays B. Şemmas

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Sabit b. Kays b. Şemmas el-Ensarî el-Hazrecî Ebu Muhammed. Ensâr'm hatibi idi. Hz Peygamber'in hatibi olduğu da söylenir. Sabit olan bir rivayette anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v.), onu şehidlikle müjdelemiştir. Bu müjdeyi içeren hadis, Peygamberlik delilleri bölümünde nakledilmişti. Sabit b. Kays, Yemame savaşında Ensâr'm bayrağım taşırken şehid edilmişti.
Tirmizî, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Sabit b. Kays b. Şemmas, ne güzel bir adamdır."
Ebu Kasım et-Taberanî, Atâ el-Horasanfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Medine'ye geldim. Bana Sabit b. Kays b. Şammas'm hadisini anlatacak bir adam aradım. Beni onun kızına gönderdiler. Kızına sordum, o da şöyle dedi: Babamın şöyle dediğini işittim:
"Şüphesiz ki Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi sevmez." (Lokman, 18.)
Bu ayet-i kerime, Rasûlullah (s.a.v.)'a nazil olduğu zaman Sabit'in çok zoruna gitti. Kapısını üzerine kilitleyip ağlamaya başladı. Hz. Peygamber (s.a.v.), onun durumundan haberdar edildi. Çağırıp ona, niçin böyle yaptığını sorunca, o da bu ayetin nüzulü üzerine çok sıkıntıya düştüğünü anlattı ve:
- Ben güzelliği seven bir adamım. Kavmime liderlik yapıyorum, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.), ona şu karşılığı verdi: .
- Sen onlardan değilsin. Aksine sen hayırla yaşayacak, hayırla da öleceksin ve Allah seni Cennet'e koyacaktır."
"Ey inananlar! Seslerinizi, peygamberin sesini bastıracak şekilde yükseltmeyin. Farkına varmadan, işlediklerinizin boşa gitmemesi için, peygambere, birbirinize bağırdığınız gibi yüksek sesle bağırmayın." (ei-
Hucurât, 2.)
Bu ayet Rasûlullah (s.a.v.)'a nazil olunca, yine Sabit sıkıntıya düştü ve evine kapanıp kapısını üzerine kilitledi, ağlamaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.), onun durumundan haberdar edilince onu yanma çağırttı ve ona niçin böyle yaptığını sordu. O da bu ayetin nüzulünden sıkıntıya düştüğünü, çünkü sesinin yüksek olduğunu, bu sebeple de Rasûlullah'ın karşısında yüksek sesle konuşunca amelinin boşa çıkmasından korkmakta olduğunu ifade etti. Rasûlullah (s.a.v.) da ona şöyle cevap verdi:
- Sen, bu ayette sözü edilenlerden değilsin. Aksine sen Övgüye layık bir şekilde yaşayacak ve şehid olarak öldürüleceksin. Allah da seni Cennet'ine koyacaktır."
Hz. Ebu Bekir, Müslümanları mürtedlere, Yemamelilere ve Müsey-lemetü'l-Kezzab'a karşı savaşa çağırınca, savaş için ayağa kalkanlarla birlikte Sabit de ayağa kalkıp harekete geçti. Bunlar, Müseyleme ve Beni Hanife ile karşılaştıklarında Müslümanlar, üç kez hezimete uğradılar. Sabit b. Kays ile Ebu Hüzeyfe'nin azadlısı Salim dediler ki:
- Biz daha önce Rasûlullah (s.a.v.)'la böyle savaşmıyorduk. Böyle dedikten sonra kendileri için bir çukur kazıp çukurun içine girdiler. Savaşmaya başladılar. Nihayet öldürüldüler.
Sabit b. Kays'm kızı dedi ki: Müslümanlardan biri, rüyasında Sabit b. Kays'ı görmüş, Sabit ona şöyle demiş:
- Ben dün öldürüldüğüm zaman Müslümanlardan biri cesedimin yanına uğradı. Üzerimdeki nefis zırhımı çıkarıp götürdü. Onun evi garnizonun uç tarafindadır. Evinin yanında bir at vardır. Zırhın üzerine taştan bir kazanı koymuş, kazanın üzerine de yükleri bırakmıştır. Ha-lid b. Velid'e git. Zırhımı araştırıp bulsun ve alsm. Rasûlullah'm halifesinin yanma gittiğin zaman, üzerimde şu kadar borç bulunduğunu ve buna karşılık da şu kadar malım olduğunu söyle. Falan kölem de hürdür. Sakın: "Bu bir rüyadır." deyip de geçme."
Rüyayı gören adam, Halid b. Velid'in yanma gitti. Durumu anlattı. Halid de zırhın bulunduğu yere gitti ve onu anlatıldığı yerde ve şekilde buldu.

Sonra rüyayı gören adam, Ebu Bekir'in yanma gitti ve Sabit'in rüyada kendisine söylediklerini anlattı. Ebu Bekir de Sabit'i ölümünden sonra vasiyetini yerine getirdi. Sabit b. Kays b. Şemmas'tan başka ölümünden sonra yaptığı vasiyetin yerine getirildiği başka bir şahıs bilmiyoruz.
Bu hadis ve bu kıssanın doğrulayıcı başka şahitleri de vardır.
Hammad b. Seleme, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Sabit b. Kays b. Şemmas, Yemame savaşında geldi. Hanut kokusu sürünmüş, kefenini açmıştı. Şöyle dedi:
- Allah'ım! Şunların yaptıklarından sana sığınıyorum. Benim bununla ilişiğim yoktur. Bunların yaptıklarından sana Özür beyan ediyorum. Böyle dedikten sonra öldürüldü. Bir zırhı vardı. Öldükten sonra onu üzerinden alıp götürmüşlerdi. Adamın biri, onu rüyada gördü. Sabit, rüyada o adama şöyle dedi: "Zırhım falan kazanda ve ocağın altındadır. Yeri de şöyle ve şöyle bir yerdir."

Böyle dedikten sonra da ona bazı vasiyetlerde bulunmuştu. Zırhını aradılar, buldular, vasiyetini de yerine getirdiler." [5]

Hazn B. Ebî Vehb

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Hazn b. Ebi Vehb b. Amr b. Amir b. îm-ran el-Mahzumî. Hicret etmiş bir zattır. Fetih senesinde Müslüman olduğu söylenir. Said b. Müseyyeb'in dedesidir.
Rasûlullah (s.a.v.), ona Sehi adını takmak istemişse de o bunu kabul etmemiş ve: "Ebeveynimin bana taktıkları bir adı değiştirmem. Bizde sertlik devam edecektir." demişti. (Hazn kelimesi sertlik anlamına gelir.) Bu zat, Yemame savaşında şehid edilmişti. Beraberinde oğullan Abdurrahman, Vehb ve oğlunun oğlu Hakim b. Vehb b. Hazn da öldürülmüştü. Bu senede şehid edilenlerden biri de Yemen emirlerinden Daze-veyh el-Farisî'dir. Bu, Esved el-Ansf yi öldüren Yemen komutanların-dandır.
Kays b. Mekşuh, bunu irtidad ettiği ve İslâm'a dönüşünden önceki bir zamanda suikast neticesinde öldürmüştür. Hz. Ebu Bekir bu suikastı nedeniyle Kays b. Mekşuh'u kınayıp azarlayınca Kays, bunu inkar etmişti. Hz. Ebu Bekir de onun bu zahirî ifadesin ve Müslümanlığını kabul etmişti. [6]

Zeyd B. Hattab

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Zeyd b. Hattab b. Nüfeyl el-Kureşî el-Adevî Ebu Muhammed. Ömer b. Hattab'ın baba bi kardeşidir. Zeyd, Ömer'den daha yaşlı idi. İlk zamanlarda Müslüman olmuş, Bedir savaşma katılmış, müteakip gazvelerde de savaşmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), onunla Maan b. Adiy el-Ensârî'yi kardeş kılmış, bu ikisi Yemame savaşında şehid edilmişlerdi.
Şehid edildiği zaman Muhacirlerin bayrağını taşıyordu. Bayrak elinde ilerlemeye devam ederken Öldürüldü ve yere düştü. Bayrağı onun elinden Ebu Hüzeyfe'nin azadhsı Salim aldı. O savaşta Zeyd b. Hattab, asıl adı Nehar olan Rical b. Unftive'y öldürmüştü. Bu Rical, Müslüman olmuş, el-Bakara sûresini okumuş, sonra irtidad edip İslâm'dan çıkmış, Müseyleme'nin peygamberliğini tasdik edip rasûllüğüne şahadet getirmişti. Bu sebeple büyük bir fitne meydana gelmişti. Zeyd de onu öldürmüştü. Allah, Zeyd'den razı olsun. Zeyd'i, Ebu Meryem el-Hanefî adındaki biri öldürmüş, sonra bu kişi Müslüman olup Hz. Ömer'e şöyle demişti:
"Ey mü'minlerin emiri! Cenâb-ı Allah, benim vasıtamla Zeyd'e ikramda bulundu ve onun vasıtasıyla beni tahkir etmedi."
Denildiğine göre Zeyd b. Hattab'ı, Seleme b. Sabih b. Ömer Ebu Meryem öldürmüştür ki, o da bu Ebu Meryem'dir. Ebu Ömer bu görüşü tercih edip şöyle demiştir: "Çünkü Ömer, Ebu Meryem'i kadı olarak tayin etmek istedi."
Bu, önceki satırlarda söylediğimize ters düşmemektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Kardeşi Zeyd b. Hattab'ın ölüm haberini alan Hazreti Ömer şöyle demişti: "Kardeşim iki güzellikte benden önce davrandı. Benden önce Müslüman oldu, benden önce de şehid oldu."
Mütemmim b. Nüveyre, kardeşi Malik'in ölümü üzerine önceki kısımlarda naklettiğimiz beyitlerle bir mersiye söylemişti. Onun bu mersiyesini beğenen Hz. Ömer de şöyle demişti:
- Eğer güzel şiir söyleyebilseydim, ben de senin gibi söylerdim.
- Eğer kardeşim, senin kardeşin Zeyd gibi öldürülseydi ona üzülmezdim.
- Hiç kimse beni, senin gibi teselli edemedi.
Bununla beraber Hz. Ömer şöyle derdi: "Saba yeli estikçe bana, kardeşim Zeyd b. Hattab'ı hatırlatır." Allah ondan razı olsun. [7]

Salim B. Ubeyd

Anlatıldığına göre Salim b. Ubeyd'in dedesinin adı Yamel'dir. Salim, Ebu Hüzeyfe b. Utbe b. Rebia'mn azatlısı idi. Bu zat zevcesi Sübey-te binti Yead için azad edilmişti. Ebu Hanife, onu evlatlık edinmiş ve kardeşinin kızı Fatıma binti Velid b. Utbe ile evlendirmiş ti. Cenâb-ı Allah:

"Evlatlıkları babalarına nisbet edin."(ei-Ahzâb, 5.) ayet-i kerimesini inzal buyurunca Ebu Hüzeyfe'nin karısı Sehle binti Sehl b. Amr, Hz. Peygamber'in yanma gelip şöyle dedi:
- Ya Rasulallah, haberim olmadan Salim yanıma geliyor. Rasûlullah (s.a.v.), Sehle'ye, Salim'i emzirmesini emretti. O da bu süt vesilesiyle rahatlıkla Sehle'nin yanma gidip gelebiliyordu. Salim, Müslümanların Önde gelen şahsiyetlerindendi. İlk zamanlarda Müslüman olmuş ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan önce Medine'ye hicret etmişti. Oradaki Muhacirlere namaz kıldırıyordu. Namaz kıldırdığı cemaat arasında Ömer b. Hattab da vardı. Salim, Kur'ân'ı fazla miktarda ezberlediğinden imamlık yapıyordu. Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.)'m kendileri hakkında: "Kur'ân'ı dört kişiden dinleyin." dediği dört kişiden biri idi. Rasûlullah (s.a.v.), böyle derken o dört kişiden biri olarak da Salim'in adını anmıştı.
Rivayet olunduğuna göre Hz. Ömer ölüm döşeğinde can çekişirken: "Eğer Salim hayatta olsaydı, halife seçimini meşvere meclisine bırakmazdım." demiştir.
Ebu Ömer İbn Abdilberr dedi ki: Hz. Ömer, böyle demekle Salim'in görüşüne göre halife tayin edeceğini kasdetmişti.
Salim, Yemame savaşında Zeyd b. Hattab'ın öldürülmesinden sonra bayrağı eline aldığı zaman Muhacirler, ona şöyle demişlerdi:
- Senin tarafından bize s aldırılmasın dan mı korkuyorsun? O da şöyle cevap vermişti:
- O zaman ben Kur'ân'm ne kötü bir taşıyıcısı olurum. Sağ eli kesildi, bayrağı sol eliyle tuttu, sol eli kesildi, bu defa bayrağı kucaklayıp tuttu. Bayrağı kucağında tutarken şöyle diyordu:
"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti." (Âl-i Imrân, 144.)
"Nice peygamberlerin yanında Rabba kul olmuş pek çok kimse savaşmıştır." (Âl-i îmrân, 146.)
Salim vurulup yere düşünce, arkadaşlarına sordu:
- Ebu Hüzeyfe ne yaptı?
- Öldürüldü.
- Ya falan ne yaptı?
- O da öldürüldü.
- Beni ikisinin arasına yatırın.
Hz. Ömer, onun mirasım, kendisini azad eden hanımefendisi Bü-seyne'ye göndermiş, ancak o, bu mirası reddedip:
- Ben onu adak için azad etmiştim, demişti. Bunun üzerine Hz. Ömer, mirası Beytü'l-mal'a devretmişti. [8]

Ebu Dücane Simak B. Hareşe1

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Simak b. Evs b. Hareşe b. Levzan b. Abdud b. Zeyd b. Salebe b. Hazrec b. Saide b. Ka.'b b Hazrec el-Ensârî el-Hazrecî.
Bedir gazvesine katıldı. Uhud savaşında da, çok yararlılık gösterdi. Şiddetlice savaştı. Rasûlullah (s.a.v.), o gün ona bir kılıç verdi. Kılıcın hakkını ödedi. Savaş esnasında düşmana karşı gururlu davranırdı. Peygamber (s.a.v.), onun bu gururlu davranışı hakkında şöyle demişti:
"Bu yürüyüş, Allah'ın gazab ettiği bir yürüyüştür. Ancak böyle bir yerde bu şekilde yürümekten Allah gazaplanmaz."
Ebu Dücane, başına kırmızı bir şerit sarardı. Bu, onun kahramanlık sembolü idi. Yemame savaşında şehid edildi. Yemame savaşında Beni Hanife üzerine saldırmış ve ayağı kırılmıştı. Savaşmaya yine devam etmiş ve nihayet o gün vurulup şehid olmuştu. Vahşî b. Harb ile birlikte Müseyleme'yi Öldürmüştü. Vahşî, mızrağını Müseyleme'ye vurmuş, sonra Ebu Dücane gelip kılıcıyla Müseyleme'nin işini bitirmişti. Vahşî ona:
- Hangimizin Müseyleme'yi öldürdüğünü Rabbin daha iyi bilir, demişti.
Anlatıldığına göre o, uzun süre yaşamış, nihayet Hz. Ali ile birlikte Sıffîn savaşma katılmıştır. Ama Yemame savaşında öldürüldüğüne dair gelen rivayet daha sahihtir.
Ebu Dücane'ye nisbet edilen ve savaşta insanı ölümden koruyan bir muskanın mevcudiyetine dair nakledilen rivayetin senedi zayıftır ve bu rivayete iltifat edilmez, doğrusunu Allah bilir. [9]

Şüca' B. Vehb

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Şüca b. Vehb b. Rebia el-Esedî. Beni Abdüşşems kabilesinin müttefikidir. İlk zamanlarda Müslüman olmuş, hicret etmiş, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.) tarafından elçi olarak, Haris b. Ebu Şemr el-Gassanî'ye gönderilmiş, ancak Haris Müslüman olmamış, Haris'in mabeyincisi Sevi Müslüman olmuştu.
Şücâ' b. Vehb, Yemame savaşında kırk küsur yaşında iken şehid edilmişti. Uzun boylu, nahif ve kolları uzun bir adamdı. [10]

Tufeylb. Amr B. Tarif

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Tufeyl b. Amr b. Tarif b. As b. Salebe b. Süleym b. Fihr b. Ganem b. Devs ed-Devsî. Hicretten önce Müslüman oldu. Kavmine dönüp onları Allah'a imana davet etti. Allah da onun vasıtasıyla kavmini hidayete eriştirdi. Peygamber (s.a.v.), Medine'ye hicret ettiği zaman o, Devs kabilesinden doksan aileyi Müslüman olarak Me-. dine'ye getirdi Yemame savaşma, oğlu Amr'ı da yanma alarak Müslümanlarla birlikte katıldı. Tufeyl, rüyasında başımn traş edildiğini gördü. Yine rüyasında karısının kendisini tenasül organının içine soktuğunu, oğlunun da kendisine ulaşmaya çalıştığını ama ulaşamadığım görmüştü. Bu rüyasını kendisinin öldürüleceği ve defnedileceği, oğlunun her ne kadar şehid olmaya çalışacak olsa da o senede şehidlik mertebesine ulaşamayacağı şeklinde tevil etmişti. Rüyası da tıpkı tevil ettiği gibi tahakkuk etmişti. Oğlu, ileride de anlatılacağı gibi Yermûk savaşında şehid edilmiştir. [11]

Abbad B. Bişr B. Vakş El-Ensârî

Bu zat, hicretten ve Muaz b. Cebel ile Üseyd b. Hudayr'm Müslüman olmalarından önce Mus'ab b. Ümeyr vasıtasıyla Müslüman olmuştu. Bedir ve daha sonraki gazvelere katılmıştır. Ka*b b. Eşrefi öldürenlerdendir. Rasûlullah (s.a.v,)'ın yanından çıkarken karanlık bir gecede bastonu kendisine aydınlık vermişti.
Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Abbad b. Bişr, kırk beş yaşında iken Yemame savaşında şehid edildi. Çok zahmet ve sıkıntı çekmişti."
Muhammed b. îshak, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), teheccüd namazını kıldı. Abbad'm sesini işitti.
Onun için: "Allah'ım, onu bağışla." dedi. [12]

Saîb B. Osman B. Maz'un

Bedir gazvesine katılan okçulardandır. Yemame savaşında bir ok darbesi üzerine genç yaşta şehid edildi. Allah ona rahmet etsin. [13]

Saîb B. Avvam

Bu zat, Zübeyr b. Avvam'm kardeşi olup Yemame savaşında şehid edilmiştir. Allah kendisine rahmet etsin. [14]

Abdullah B. Süheyl B. Amr

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Abdullah b. Süheyl b. Amr b. Abdüş-şems b. Abdud el-Kureşî el-Amirî. İslâm'ın ilk zamanlarında Müslüman olup hicret etti. Sonra Mekke'de müstazaf olarak yaşadı. Bedir savaşı olduğu zaman Mekkeli müşriklerle Müslümanlara karşı savaşmak üzere çıktı. Müslümanlarla karşı karşıya geldiğinde, Müslümanların safına katıldı ve onlarla birlikte kafirlere karşı savaştı. Yemame savaşında öldürüldü. Ebu Bekir haccettiği zaman babasına taziyetlerini sundu. Babası Süheyl de şöyle dedi:
Duyduğuma göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu şehid, ailesinden yetmiş kişiye şefaat edecektir."
Dilerim ki, oğlum önce benim için şefaat etsin." [15]

Abdullah B. Abdullah B. Übeyy B. Selül

Bu zat, Ensârî ve Hazrecf dir. Sahabelerin önde gelen faziletli şahsiyetlerinden olup Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Babası, münafikların başıydı. O, babasına karşı insanların en şiddetli-siydi. Eğer Rasûlullah (s.a.v.), kendisine izin vermiş olsaydı, babasının boynunu vuracaktı. Adı Habbab idi. Rasûlullah (s.a.v.), ona Abdullah adını taktı. Yemame savaşında şehid edildi. Allah ondan razı olsun. [16]

Abdullah B. Ebu Bekir Es-Sıddık

Bu zat, islâm'ın ilk dönemlerinde Müslüman olmuştu. Anlatıldığına göre o, Sevr mağarasında bulunan Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir'e yiyecek, içecek ve haberler getirirmiş. Geceleyin yanlarında kalır, sabaha doğru Mekke'ye gider ve sabahleyin

sanki Mekke'de geceyi geçirmiş gibi Mekkelilerle birlikte kalkarmış. Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir için düzenlenen hile ve oyunları kendilerine haber verirmiş. Taif gazvesine katılmış. Ebu Mihcen es-Sakafî'nin attığı bir okla yaralanmış, bu yaradan dolayı vücudunda zaafiyet görülmüş, iyileşmesi zor olan bu yaradan sürekli olarak müteessir olmuştu. Nihayet hicri onbirinci senenin şevval ayında vefat etmişti. [17]

Ukkaşe B. Mlhsan

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Ukkaşe b. Mihsan b. Harsan b. Kays b. Mürre b. Kesir. Ganem b. Dudan b. Esed b. Huzeyme el Esedî ailesinden olup Beni Abdüşşems'in müttefikidir. Ebu Mihsan künyesi ile tanınır.
Sahabelerin önde gelen faziletli şahsiyetlerindendir. Hicret etmiş, Bedir gazvesine katılmış ve o gazvede büyük bir imtihan geçirmiş, imtihanını güzelce vermiş, kılıcı kırılmış, Rasûlullah (s.a.v.) o gün ona bir ağaç dalı vermiş, o dal onun elinde kılıca dönüşmüş ve o kılıç demirden daha sağlam bir kılıç olmuştu. O kılıca Avn adını verirdi. Uhud, Hendek ve diğer gazvelere katıldı. Rasûlullah (s.a.v.), hesapsız olarak Cennet'e girecek yetmiş kişiden bahsederken Ukkaşe:
- Ya Rasulallah, Allah'a dua et de beni de o yetmiş kişiden biri yapsın, deyince Rasûlullah (s.a.v.):
- Allah'ım, Ukkaşe'yi de o yetmiş kişiden biri yap, diye dua etmişti. Sonra başka bir adam kalkıp:
- Ya Rasulallah, Allah'a dua et de beni de o yetmiş kişiden biri yapsın deyince, Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Bu hususta Ukkaşe senden önce davrandı, diye cevap vermişti. Bu hadis, katiyyet ifade eden yollarla rivayet edilmiştir. Ukkaşe,
Hz. Ebu Bekir'in emri üzerine Halid b. Velidle birlikte Zi'1-Kassa'ya gitmişti. Halid, onu ve Sabit b. Akram'ı öncü kuvvetlerle beraber ileriye göndermiş; bunlar, Tuleyha el-Esedî ile kardeşi Seleme'ye rastlamışlar, ikisini de öldürmüşlerdi. Ukkaşe, şehid edilmeden önce Hibal b. Tuley-ha'yı da öldürmüştü. Bundan sonra Tuleyha, Müslüman olmuştu. Nitekim bunu önceki kısımlarda da anlatmıştık. Ukkaşe, şehid edildiği gün kırkdört yaşında olup insanların en yakışıklılanndândı. Allah ondan razı olsun. [18]

Maanb. Adiy

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Maan b. Adiy b. Ca'd b. Aclan b. Duba/a ei-Belevî. Beni Amr b. Avfin müttefikidir. Asım b. Adi/in kardeşidir. Akabe'ye, Bedir'e, Uhud'a, Hendek ve diğer savaşlara katılmıştır.
Rasûlullah (s.a.v.), onunla Zeyd b. Hattab'ı kardeş kılmıştı. îkisi de Ye-
mame savaşında öldürülmüşlerdi. Allah ikisinden de razı olsun. Malik, Salim'in babasının şöyle dediğim rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman insanlar onun için ağlayıp
şöyle dediler:
- Allah'a yemin ederiz ki, biz Rasûlullah'tan önce ölmek isterdik. Ondan sonra fitneye düşmekten korkarız.
însanlarm böyle demesi üzerine Maan b. Adiy şöyle demişti:
- Ama ben Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah'tan önce ölmek istemiyordum. Zira o hayatta iken kendisini tasdik ettiğim gibi ölü iken de onu tasdik edeyim. Ammare b. Velid b. Muğire'nin oğulları Velid ile Ebu Ubeyde de hicri onikinci senede şehid edildiler. Bunlar, amcaları Halid b. Velid'le birlikte Bitah'ta savaşmışlardı. Babaları Ammare b. Velid de savaşta yanlarında yer almıştı. O, Necaşi'ye gönderilen Amr b. Asım'ın refiki idi ki, meselesi meşhurdur. [19]

Ebu Hüzeyfe B. Utbe B. Rebia

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Ebu Hüzeyfe b. Utbe b. Rebia b. Ab-düşşems el-Kureşî el-Abşemî. Darul-Erkam'dan önce Müslüman olmuş, Habeşistan'a ve Medine'ye hicret etmişti. Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), onunla Abbad b-. Bişr'i kardeş kılmıştı. İkisi de Yemame savaşmJa şehid edilmişlerdi. Ebu Hüzeyfe, şehid edilirken elliüç veya ellidört yaşındaydı. Uzun boylu, güzel yüzlü ve dişleri üst üste binmiş bir zattı. Dişlerinin üzerinde fazla bir dişi vardı. Asıl adı Heşim, başka bir rivayete göre ise Haşim idi.
Hicri onbirinci senede vefat edenlerden biri de Ebu Dücane'dir ki, asıl adı Simak b. Hareşe'dir. Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda geçti.
Özetleyecek olursak deriz ki: Yemame savaşında sahabe, Kur'ân hafızı ve diğerlerinden 450 kişi şehid edilmişti.
Bu zatların isimlerini meşhur oldukları için burada andık. Yardımına başvurulacak olan zat yüce Allah'tır.
Ben derim ki: Yemame savaşında şehid edilen Muhacirlerin adları şöyledir:
Malik b. Amr. Bu zat, Beni Ğanem'in müttefiki olup Bedir gazvesine katılmıştır.
Yezid b. Rukayş b. Rebab el-Esedî. Bu zat da Bedir gazvesine katılmıştı.
Hakem b. Sa'd b. As b. Ümeyye el-Ümevî.

Hasan b. Malik b. Buhayre. Bu zat, Abdullah b. Malik el-Ezdfnin kardeşidir. Beni Muttalib b. Abdümenafm müttefikidir.
Amir b. Bekr el-Leysî. Bu zat Beni Adiy'in müttefiki olup Bedir gazvesine katılmıştır.
Malik b. Rebia. Bu zat, Beni Abdüşşems'in müttefikidir.
Ebu Ümeyye Safvan b. Ümeyye b. Amr.
Yezid b. Evs. Bu zat, Beni Abdüddar'm müttefikidir.
Hüyey (veya Mualla) b. Harise es-Sakafî.
Velid b. Abdüşşems el-Mahzumî.
Abdullah b. Amr b. Bücre el-Adevî.
Ebu Kays b. Haris b. Kays es-Sehmî. Bu zat, Habeş'e hicret eden Muhacirlerdendir.
Abdullah b. Haris b. Kays.
Abdullah b. Mahreme b. Abdi Uzza b. Ebi Kays b. Abdud b. Nasr el-Amirî. Bu zat, ilk Muhacirlerden olup Bedir gazvesine v müteakip gazvelere katılmıştır. Yemame savaşında şehid edilmiştir.
Amr b. Üveys b. Sa'd b. Ebi Şerh el-Amirl
Sulayt b. Amr el-Amirî.
Rebia b. Ebi Hareşe el-Amirî.
Abdullah b. Haris b. Rahada. Bu zat, Beni Amir kabile sindendir. [20]

Ensâr'dan Yemame Savaşında Şehid Edilenler

Ensâr'dan, biyografilerinden bahsettiklerimiz dışında diğer bazı Müslümanlar da Yemame savaşında şehid düşmüşlerdi ki, adları şöyledir:
Ammare b. Hazm b. Zeyd b. Levzan en-Neccarî. Bu zat, Amr b. Hazm'ın kardeşidir. Fetih gününde kavminin bayraktarlığın yapıyordu. Bedir gazvesine katıldı ve o gün şehid edildi.
Ukbe b.Amir b. Nabi b. Zeyd b. Haram es-Sülemî. Birinci Akabe be/atında hazır bulundu. Bedir gazvesine ve müteaki gazvelere katıldı.
Sabit b. Hazel. Bu zat, Beni Salim b. Avf kabilesindendir. Bir kavle göre Bedir gazvesine katılmıştır.
Ebu Ukayl b, Abdullah b. Salebe. Bu zat, Beni Cahcebî kabilesinden olup Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır Yemame savaşında bir ok darbesi aldı. Oku vücudundan çıkardı, kendini toparlayıp kılıcını çekti, savaştı, nihayet şehid edildi. Birçok yerinden yaralandı.
Abdullah b. Atik.
Rafı b. Sehl.
Hacib b. Zeyd el-Eşhelî.
Sehl b. Adiy.
Malik b. Evs.
Amr b. Evs.
Talha b. Utbe. Bu zat, Beni Cahcebî kabilesindendir.
Haris'în azadlısı Reb'a.
Maan b. Adiy,
Cüz. Bu zat, Beni Cahcebî kabilesinin Malik b. Amir kohmdandır.
Varaka b. İyas b. Amr el-Hazrecî. Bu zat, Bedir gazvesine katılmıştır.
Mervan b. Abbas.
Amir b. Sabit.
Bişr b. Abdullah el-Hazrecî.
Küleyb b. Temim.
Abdullah b. Utban.
îyas b. Vedia.
Üseyd b. Yerbu.
Sa'd b. Harise.
Sehi b. Hemman.
Muhasin b. Humeyr.
Seleme b. Mesud (Bu zatın yerine Mesud b. Sinan'ın bu savaşa katıldığı söylenir.)
Damüre b. İyaz.
Abdullah b. Üneys.
.Ebu Habbe b. Gaziyye el-Mazinî
Habbab b. Zeyd.

Habib b. Amr b. Mihsan. . Sabit b.Halid.
Ferve b. Numan.
Aiz b. Mais. x Yezid b. Sabit b. Dahhak. Bu zat, Zeyd b. Sabit'in kardeşidir.
Halîfe b. Hayyat dedi ki: Yemame savaşında Muhacir ve Ensâr'dan toplam olarak seksen beş erkek şehid edilmiştir. Yani 450 şehidin seksen beşi Muhacir ve Ensâr'dandı. Doğrusunu Allah bilir.
Bu savaşta ve bundan önceki savaşlarda önceki kısımlarda da anlattığımız gibi Müslümanlarla müşriklerin karşı karşıya gelmeleri esnasında kafirlerden 50.000'den fazla kişi öldürülmüştür. Hamd ve minnet Allah'adır. Başarı O'ndandır. O, bizi günahlardan koruyup muhafaza eder.
Öldürülen bu kafirlerin meşhurlarından biri Esved el-Ansî'dir. Allah ona lanet etsin. Asıl adı Abhale b. Ka'b b. Gavs'tır. İlk olarak Ye-men'in Kehf-i Habban denen beldesinde ortaya çıkıp peygamberlik iddiasında bulundu. Beraberinde 700 savaşçı vardı. Bir ay geçmeden Sa-na'ya hakim oldu. Yemen'in tümünü kısa sürede ele geçirdi. Yanında . kendisine danışmanlık yapan bir şeytanı vardı. Ama ona çok muhtaç olduğu bir zamanda şeytanı kendisine ihanet etti. Sonra üç dört ay geçmeden Cenâb-ı Allah, onu sadık kardeşler ve hak yoldaki komutanlar eliyle öldürttü. Nitekim bunu önce de söylemiştik. Onu Dazeveyh el-Farisî, Firuz ed-Deylemî ve Kays b. Mekşuh el-Muradî rebiyülevvel ayında Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından bir ya da birkaç gece Önce öldürmüşlerdi. Doğrusunu Allah bilir. Onun öldürüldüğü gece Cenâb-ı Allah, Rasûlünü haberdar etmişti. [21]

Hicri Onbirinci Senede Öldürülen Yalancı Peygamber Müseyleme B. Habib El-Yemamî

Müseyleme, kavmi olan Beni Hanife kabilesinin heyetiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a gelmişti. Rasûlullah (s.a.v.), onun yanı başında durmuş, onun şöyle dediğini işitmişti:
- Eğer Muhammed kendisinden sonra yönetimi bana bırakacak olursa kendisine tabi olurum.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona şu cevabı vermişti:
- Eğer elimdeki şu dalı isteyecek olsan bunu bile sana vermem. Eğer arkanı dönüp gidecek olursan, Allah seni gebertir. Ben senin aki-betini şöyle ve şöyle görüyorum.
Rasûlullah (s.a.v.), rüyasında elinde iki altın bilezik görmüş. Bunlar, onu iyiden iyiye düşündürmüştü. Cenâb-ı Allah, rüyasında kendisine bu altın bileziklere üflemesini vahyetmiş, üfleyince de bilezikler uçup gitmişlerdi. Bu rüyasını, ortaya çıkacak iki yalancı peygamber şeklinde tevil etmişti ki; peygamber geçinenlerden biri San'a sahibi, diğeri de Yemame sahibi idi. Bu rüyası tastamam gerçekleşmişti. Neticede bu iki yalancı peygamber ortadan kaybolmuş, hükümleri de yok olmuştu. Esved el-Ansî kendi evinde öldürülmüştü. Müseyleme'ye gelince, Cenâb-ı Allah, onu Vahşî b. Harb'in attığı bir mızrak vasıtasıyla öldürmüştü. Bu mızrak onu, devenin boynuna vurulan darbe neticesinde ölmesi gibi Öldürmüştü. Sonra da Ebu Dücane gelip kılıcıyla kafasına vurmuş, kafasını yarmıştı. Ebu Dücane, onu ölüm bahçesi denen bahçe içinde öldürmüştü. Halid b. Velid, cesedinin yanma gelip bakmış ve durmuştu. Bu cesedi, diğer cesetler arasında Mecaa b. Mürare göstermişti Halid'e.
Anlatıldığına göre Müseyleme, san renkli muhannes bir adamdı. Başka bir rivayete göre ise iri yarı ve esmer renkli imiş. Siyahi bir deveyi andırmış. Anlatıldığına göre, o ölürken yüz dört yaşında imiş. Doğrusunu Allah bilir.
Müseyleme'den önce iki veziri ve müsteşarı öldürülmüştü. Allah onlara lanet etsin. Bu vezir ve müsteşarlardan biri, kendisine Yemame muhkemi denen Muhkem b. Tüfeyl idi. Bunu Abdurrahman b. Ebu Bekir, attığı bir okla öldürmüştü. Abdurrahman onu, kavmine savaşla ilgili taktik verirken öldürmüştü. Bu vezir ve müsteşarların ikincisi de Ne-har b. Unfuve'dir ki, ona Rical b. Unfuve denir. Bu daha önce Müslüman olmuş, sonra irtidad etmişti. Müseyleme'nin peygamberliğini tasdik etmişti. Bu şahadet hususunda Allah ikisine de lanet etsin. Cenâb-ı Allah, Rical b. Unfuve'yi öldürmeyi, şehid olmadan Önce Zeyd b Hattab'a na-sib etmişti. Rical b. Unfuve'nin, Müseyleme'nin peygamberliğine şahadet edişinin asılsız ve yalan olduğuna, İslâm dininin esasları delâlet etmektedir.
Buharı ile diğer muhaddislerin rivayetlerine göre Müseyleme, Rasûluüah (s.a.v.)'a şu mealde bir mektup göndermiştir:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah rasûlü Müseyle-me'den Allah rasûlü Muhammed'e. Sana selam olsun.
İmdi ben yönetimde sana ortak oldum. Şehirler sana, obalar bana olsun. (Başka bir rivayete göre ise şöyle demiştir: Yerin yarısı sana, yarısı da bize olsun.) Ama Kureyşliler, haddi tecavüz eden bir kavimdirler."
Rasûlullah (s.a.v.) ise, Müseyleme'ye şu cevabî mektubu göndermişti:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah Rasûlü Muhammed'den yalancı Müseyleme'ye. Selam hidayete tabi olana olsun. İmdi yeryüzü şüphesiz Allah'ındır kullarından dilediğini ona mirasçı kılar; sonuç Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır."
Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi mel'un Müseyleme'nin söylediği sözler hezeyandan daha anlamsız ve uydurma sözlerdir. Güya o, kendisine Rahman olan Allah katından vahiy geldiğini iddia ediyordu. Allah, onun ve benzerlerinin söylediklerinden daha yücedir. O, Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra yönetime tek başına sahip olacağını iddia etti. Kavmini horladı. Onlar da kendisine itaat ettiler. O, şöyle diyordu:
"Ey cariye, defi eline al. Oyna ve şu peygamberin güzelliklerini yay. Haşim oğullarının peygamberleri gitti. Yarib oğullarının

peygamberi geldi."
Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından sonra Cenâb-ı Allah, onu çok yaşatmadı. Kendi kılıçlarından birini ona musallat kıldı. Öldürücü kumandanlarından birini onun üzerine gönderdi. O da onun karnım yardı, kafasını kırdı. Cenâb-ı Allah, onun ruhunu ateşe acilen gönderdi. Ce hennem, ne kötü bir yerleşme mekanıdır. Yüce Allah buyurdu ki:
"Allah'a karşı yalan uydurandan veya kendisine birşey vahyedil-memişken "Bana vahyolundu", "Allah'ın indirdiği gibi ben de indireceğim" diyenden daha zalim kim olabilir? Bu zalimleri, can çekişirlerken melekler ellerini uzatmış, "Canlarınızı verin. Bugün Allah'a karşı haksız yere söylediklerinizden, O'nun ayetlerine büyüklük taslamanızdan ötürü alçaltıcı bir azapla cezalandırılacaksınız." derken bir görsen!"(ei-
En'âm, 93.)
Müseyleme, Esved ve benzeri kimseler, insanlar arasında bu ayet-i kerimenin kapsamına girmeye en fazla müstahak olan kimselerdir. [22]

Hicretin Onîkîncî Senesi Hadiseleri

Bu sene başında Ebu Bekir'in orduları ve komutanları mürtedlerle savaşmak için çeşitli beldelerde sağa ve sola gidip dolaştılar. İslâm'ın kaidelerini yerleştirmeye ve asi halklarla savaşmaya çaba sarf ettiler. Nihayet İslâm'ın dağılan düzeni yerine geldi. Hak yerini buldu. Arap yarımadasında sükunet hakim oldu. Çok uzak olan şey, çok yakın olan şey gibi oldu. Siyer ve Tarih âlimlerinden bir grup şöyle demiştir: Yema-me savaşı, bu senenin rebiyülevvel ayında vuku buldu. Bir rivayete göre bu savaş hicri onbirinci sene sonlarında vuku bulmuştur. Bu iki kavli uzlaştırmak için deriz ki: Yemame savaşı, hicri onbirinci sene sonlarında başladı. Hicri onikinci senede tamamlandı.
Yine nakledilen bir rivayette anlatıldığına göre Cuvasa, Umman ve Mehre savaşları ile işaret ettiğimiz diğer vak'alar hicri onikinci senede vuku bulmuşlardır. Yine bu senede Hamd, Mahres, Abdia ve Meşrah adındaki dört hükümdar da öldürülmüştür. İmam Ahmed b. Hanbel'in «Müsned»inde bu belalı ve ahlaksız kimselerin lanetlendiklerine dair bir hadis varid olmuştur. Bunları Öldüren kişi, Ziyad b. Lebid el-En-sârfdir. [23]

Halid B. Velid'în Irak'a Gönderilişi Ve Zâtü's-Selâsîl Gazvesi

Haîid b. Veîid, Yemame savaşını tamamladıktan sonra Hz. Ebu Bekir ona, Irak'a gitmesini ve işe Ferecu'l-Hind'den, yani Eble'den başlamasını, Irak'a üst taraflardan girmesini, insanlarla ülfet etmesini, onları Aziz ve Celil olan Allah'a davet etmesini, davetine icabet etmeleri halinde icabetlerini.kabul etmesini, aksi takdirde onlardan cizye almasını, cizye vermedikleri takdirde onlarla savaşmasını, hiç kimseyi kendisiyle beraber Irak'a gitmeye zorlam amasını, safları arasına dönseler bile mürtedlerden yardım istememesini', uğradığı her Müslümanla sohbet etmesini emreden bir mektup gönderdi. Sonra da Halid'e takviye olsunlar diye seriyye ve askeri birlikler hazırlamaya başladı.
Vakidî dedi ki: Tarihçiler, Halid b. Velid'in bu seferi hakkında farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bazıları, onun direkt olarak Yemame'den Irak'a gittiğini, bazıları ise Yemame'den Medine'ye döndüğünü, sonra Medine'den Irak'a Küfe yolundan gittiğini, sonra Hire'ye vardığını söylemişlerdir. Bence birinci görüş meşhurdur.
Medainf nin anlattığına göre Halid, hicri onikinci senenin muharrem ayında Irak'a yöneldi. Basra'dan geçti. Orada Kutbe b Katade vardı. Küfe valiliğini de Müsenna b. Harise eş-Şeybanî yapmaktaydı.
Muhammed b. İshak, Salih b. Keysan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Ebu Bekir, Halid b. Velid'e, Irak'a gitmesini bildiren bir emirname gönderdi. Halid de Irak'a yönelerek yola çıktı. Derken Sevad'm bazı kasabalarına indi ki, bu kasabalardan biri Bankiya, diğeri de Barosma idi. Bunların yöneticisi Haban idi. Halid burada yaşayan halkla barış antlaşması yaptı.
Ben derim ki: Orada barıştan önce birçok Müslüman öldürülmüştü. Barış antlaşması, receb ayında 1000 dirhem (veya 1000 dinar) üzerine yapılmıştı. Halid'le antlaşma yapan, Busbuhri b. Saluba (veya Saluba b. Busbuhri) idi. Halid, onlarla antlaşmay kabul etti ve onlar için bir ferman yazdı. Sonra yoluna devam etti. Hire'ye indi. Hireli eşraf, ona karşı çıktılar. Beraberlerinde Kabisa b. îyas b. Hayya et-Taşi de vardı. Bu kişi, oraya Numan b. Münzir'in valiliğinden sonra Kisra tarafından vali olarak atanmıştı. Halid, onlara dedi ki:
"Sizi Allah'a imana ve İslâm'a girmeye davet ediyorum, eğer bu davetime icabet ederseniz siz de Müslümanlardan olursunuz. Onlarla aynı haklara ve yükümlülüklere tabi olursunuz. Eğer bu davetime icabet etmezseniz, cizye verirsiniz. Eğer cizye vermek istemezseniz, size nis-betle ölümü daha çok isteyen kavimlerle işte üzerinize gelmişim. Sizinle cihad ederiz. Nihayet Allah, sizinle bizim aramızda hükmünü verir."
Kabisa, Halid'e dedi ki:
- Seninle savaşmaya ihtiyacımız yok. Aksine biz dinimizde sebat eder ve sana cizye veririz.
- Kahrolun emi! Doğrusu küfür, insanı saptırıcrbir çöldür. Arapların en ahmak olanları, bu küfür yoluna saparlar.
Sonra Halid, onlarla 90.000 (başka bir rivayete göre 200.000) dirhem vermeleri şartıyla antlaşma yaptı. Bu, Irak'tan alman ilk

cizye idi. Sonra Halid, o şehre ve ondan önceki kasabalara uğradı. Oralarda kendisiyle barış antlaşması yapan, îbn Saluba idi.
Ben derim ki: Kisra'mn Hire valisinin refakatinde Halid b. Velid'e giden heyette Amr b. Abdülmesih b. Hibban b. Ukayla da vardı. Bu, Arap Hristiyanlarmdandı. Aralarında geçen karşılıklı konuşmada Halid, buna şöyle bir soru sordu:
- Senin gelişin neredendir?
- Babamın belindendir?
- Nereden çıktın?
- Anamın karnından.
- Yazıklar olsun sana, sen hangi şey üzerindesin.
- Yer üzerindeyim.
- Yazıklar olsun sana, sen neyin içindesin?
- Elbiselerimin içindeyim.
- Yazıklar olsun sana, sen düşünebiliyor musun?
- Evet hem düşünebiliyor, hem de kendimi sevk edebiliyorum.
- Ben sana soru soruyorum!
- Ben de sana cevap veriyorum.
- Sen barışta mısın yoksa savaşta mısın?
- Barıştayım.
- Peki şu gördüğüm kaleler nedir?
- Bunları beyinsiz ve sefih kimseleri hapsetmek için inşa ettik ki, yumuşak huylu kişi gelip onu bu beyinsizliğinden ve sefihliğinden alıkoysun.
Sonra Halid, onları islâm'a girmeye veya cizye vermeye veya savaşa davet etti. Onlar, cizye vermeyi kabul ettiler. 90.000 veya başka bir rivayete göre 200.000 dirhemlik cizye verdiler.
Sonra Halid b. Velid, Kisra'mn Medain'deki komutan, hudut bekçileri ve vezirlerine bir mektup yazdı.
Nitekim bu hususta Hişam b. Kelbî, Mücahid tarikiyle Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Benu Bakile, Halid b. Veîid'in Medain halkına gönderdiği mektubu bana okuttu. Mektupta şöyle yazıyordu: "Halid b Velid'den Farshlarm sınır koruyucularına... Selam, hidayete tabi olana olsun, imdi uşaklarınızı dağıtan, mülkünüzü yağmalayan, tuzağınızı boşa çıkaran Allah'a hamd olsun. Bizim gibi namaz kılan, bizim kıblemize yönelen, bizim kestiğimiz hayvanların etlerini yiyen kimseler Müslümandırlar. Bizimle aynı hak ve yükümlülüklere tabidirler, imdi bu mektubum size ulaştığı zaman bana rehineler gönderin ve benim zimmetime girdiğinize inanın. Aksi takdirde kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki üzerinize, sizin yaşamayı sevdiğiniz gibi ölümü seven bir kavim göndereceğim."
Onlar, Halid'in bu mektubunu okuyunca hayret etmeye başladılar.
Seyf b. Ömer, Küfe kadısı Muğire b. Uyeyne'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Halid, Yemame'den çıkıp Irak'a yönelirken ordusunu üç firkaya ayırdı. Bunlann hepsini aynı yoldan göndermedi. Kendi hareketinden iki gün Önce Zaferin rehberliğinde Müsenna firkasını yola çıkardı. Bundan bir gün sonra da Malik b. Abbad ile Salim b. Nasr rehberliğinde Adiy b. Hatim ve Asım b. Amr komutasındaki firkayı yola çıkardı. Bunlardan bir gün sonra da Rafî rehberliğinde kendisi yola çıktı. Önceden gönderdiği firkalarla Hafir'de toplanmak üzere sözleşti ki, orada toplanıp düşmanla çarpışmaya başlasınlar. Ferecü'1-Hind, Farshlarm en sağlam ve en müstahkem çıkış yerleriydi. Buranın valisi, karada ve deniz sahilinde Hindistan'da savaşan Hürmüz idi. Halid, ona bir mektup gönderdi. Hürmüz de Halid'in bu mektubunu Şira b. Kisra ile Erdeşir b. Şira'ya gönderdi ve Kisra'mn valisi olan Hürmüz, çok sayıda asker toplayarak Kazma'ya gönderdi. Bu askeri birliğin sağ ve sol kanatlarında Kisra hanedanından Kubaz ile Enuşecan vardı. Firar etmesinler diye askerler zincirlerle birbirlerine bağlanmışlardı. Bu Hürmüz, insanların en kötü düşüncelisi ve en şedid kafirlerindendi. Farslılar arasında şerefli bir kimse idi. Farslılar arasında bir adamın, itibar ve şerefi artınca zinet ve süsleri de artardı. Nitekim Hürmüz'ün bornozu 100.000 dirhem değerindeydi.
Halid, beraberindeki 18.000 askerle ilerledi ve düşmanın karşısına gelip ordugah kurdu. Ancak ordugah kurulan yerde su yoktu. Halid'in askerleri bu durumdan şikayetçi olunca, Halid onlara şöyle dedi:
- Düşmana karşı metanetle savaşın ki, onları su başından uzaklaş-tırasımz. Çünkü Cenâb-ı Allah suyu, iki taraftan en sabırlı olana verecektir. Müslümanlar, ordugaha geldiklerinde atları üzerinde iken Cenâb-ı Allah bir bulut gönderdi. Buluttan üzerlerine yağmur yağdı. Bütün çukurlar su ile dolup taştı. Müslümanlar, böylece güçlenip çok sevindiler, iki ordu karşı karşıya gelip savaşmaya başlayınca Hürmüz atmdan indi ve Halid'i de atından inmeye davet etti. Bunun üzerine Halid de atından inip Hürmüz'ün karşısına geçti. Karşılıklı darbeler vurdular birbirlerine. Nihayet Halid, onu öldürdü. Hürmüz'ün muhafi-zı geldi, ama onu ölümden kurtaramadı. Bunun üzerine Ka'ka' b. Ömer, Hürmüz'ün muhafızına saldırdı ve onu öldürdü. Bunun üzerine Farslılar hezimete uğradılar. Müslümanlar gece olunca, Halid'le birlikte Farshlarm eşya ve silahlarını ele geçirdiler. 1000 kadar deveyi ganimet aldılar. Bu savaşa Zâtü's- Selâsiî (zincirli) gazvesi dendi. Çünkü bu savaşta çok sayıda Fars askeri zincirlerle birbirlerine bağlanmışlardı. Ancak Kubaz ile Enuşecan kaçıp ölümden kurtulmuşlardı.
Ganimet toplama işi tamamlanınca Halid'in ünleyicisi askerlerin yolculuğa çıkma hazırlığına başlamaları için çağrıda bulundu, insanlar yola çıktılar. Yükleri de beraberlerindeydi. Derken bugün Basra'da Cisr-i A'zam (büyük köprü) mevkiine gelip

konakladılar. Halid, burada fetih müjdesiyle birlikte ganimetlerin beşte birini Zer b. Küleyb muhafazasında Ebu Bekir'e gönderdi. Ona bir fil de göndermişti. Medine kadınları bu fili görünce: "Bu, Allah'ın yaratıklarından mıdır, yoksa sun'î birşey midir?" demeye başlamışlardı. Ebu Bekir de fili, Zer b. Küleyb'le - birlikte tekrar geri göndermişti. Haberi alan Ebu Bekir Halid b. Velid'e haber saldı, o da Hürmüz'ün yağmalanan mallarını Ebu Bekir'e gönderdi. Hürmüz'ün bornozu 100.000 dirhem değerinde olup mücevherlerle süslenmişti. Halid, komutanları sağa ve sola gönderip oradaki di oradaki kaleleri kuşatma altına aldırdı ve bir kısmını zorla, bir kısmını da barış yoluyla fethetti. Çok miktarda ganimet elde edildi. Halid, kendileriyle savaşmayan çiftçilere, hatta Farslı savaşçıların çocuklarına ilişmiyordu. [24]

Mîzar (Senî?) Vak'ası

Bundan sonra hicri onikinci senenin safer ayında Mizar vak'ası meydana geldi. Buna, adını bir nehirden alan Seni vak'ası da denir.
İbn Cerir dedi ki: Bu vak'ayla ilgili olarak insanlar dediler ki: "Safer aylarının en kıymetlisi! Bu ayda her zorba, nehirlerin birleştiği yerde öldürüldü." Halkın böyle demesinin sebebi şuydu: Hürmüz, Erdeşir ile Şi-ra'ya mektup yazmış; Halid'in Yemame'den kendilerine doğru geldiğini bildirmişti. Risra da Hürmüz'e Karin b. Karyanes komutasında takviye kuvveti göndermişti. Ancak bu takviye kuvveti Hürmüz'e ulaşmadan Halid onunla savaşmış ve o, beraberindeki bazı Farslı askerlerle firar etmişti. Sonra da Karin komutasındaki takviye kuvvet Hürmüz'le karşılaşmış, güçlerini birleştirmişler ve tekrar Halid'in üzerine gelmek için birbirlerini savaşa teşvik etmişlerdi. Mizar denen mıntıkaya doğru yürümüşlerdi. Karin b. Karyanes komutasındaki askeri birliğin sağ ve sol kanatlarında yine Kubaz ile Enuşecan vardı. Halid, onların bu gelişlerinden haberdar olunca, beraberindeki Zatü's-Selâsil gazvesinden elde edilme ganimetlerin beşte birini ayırıp Velid b. Ukbe ile birlikte Ebu Bekir'e gönderdi ve durumu haber verdi. Sonra da beraberindeki askerlerle birlikte hareket etti. Nihayet Mizar mıntıkasına gelip ordugah kurdu. Askerlerini tabiye etti. İdealleri uğruna öfkeli bir şekilde savaştılar. Karin, mübareze için ortaya çıktı. Karşısına Halid b. Velid dikildi. Ama bahadır komutanlardan öne atılan Makil b. A'şâ b. Nebbaş, Karin'i öldürdü. Adiy b Hatim de Kubaz'ı, Asım ise Enuşecan'ı öldürdü. Farslılar kaçtılar, Müslümanlar peşlerine düştüler. O gün Farslılardan 30.000 kişiyi öldürdüler. Birçokları da nehirlerde ve sularda boğuldu. Halid, Mizar mıntıkasında kaldı ve öldürülen Farslıların üzerindeki eşyaları ganimet olarak aldı. Karin, Fars milleti içinde şeref sahibi bir kimse idi. Halid, ganimetlerin kalan kısmını da toplayıp beşe böldü. Beşte birlik payı ve fetih müjdesini Ebu Bekir es-Sıddık'a gönderdi. Ganimetlerin beşte birlik payın ve' fetih müjdesini Ebu Bekir'e götüren kişi, Beni Adiy b. Ka'b'ın kardeşi Said b. Numan idi. Halid, orada bir süre daha kaldı ve ganimetlerin beşte dörtlük payını da askerler arasında paylaştırdı. Kuşatma altına aldığı savaşçıların çoluk çocuklarını esir aldı, ama çiftçilere ilişmedi. Cizye vermelerim kabul etti. Esir almanlar arasında Habib Ebu Hasan el-Basrî adındaki bir Hristiyan, Osman'ın azadhsı Mafenne ve Muğire b. Şube'nin azadhsı Ebu Ziyad da vardı.
Halid b. Velid, askerlerin komutasını Said b. Numan'a, cizye idaresini Süveyd b. Mukrin'e verdi. Süveyd'e, Hafîr kentine gidip malları toplamasını emretti. Kendisi de düşman hakkında haberler araştırmak için orada kaldı. [25]

Velce Olayı

Hicri onikinci senenin safer ayında Velce vak'ası oldu. tbn Cerir'in anlattığına göre Mizar'da vuku bulan hadise, Karin ve arkadaşları tara-nndan o günkü Fars hükümdarı Erdeşir'e ulaştırılınca o, Enzer Zağar adında bahadır bir komutan maiyyetinde askeri bir birliği takviye olarak gönderdi. Enzar Zağar, Sevadlı olup Medain'de doğmuş, orada yaşamıştı. Enzer Zağar ile birlikte başka bir komutan da vardı ki, bu Beh-men Cazeveyh idi. İkisi birlikte el-Velce denen mıntıkaya gittiler. Halid, bunların gelişinden haberdar olunca, beraberindeki askerlerle bir likte harekete geçti. Yerine vekil olarak bıraktığı komutanın uyanık olmasını, asla gaflete düşmemesini tavsiye etti.
Enzer Zağar ve beraberindeki askerler gelip Velce'de diğerleriyle birleştiler. Müslümanlarla şiddetli bir çarpışmaya giriştiler ki bu çarpışma, önceki Mizar savaşma nisbetle çok daha şiddetliydi. Öyle ki, iki taraf da sabırlarının artık tükenmiş olduğunu düşünmeye başladılar. Halid'in cephe gerisinde pusuya yatırdığı askerler beklemede idiler. Çok geçmeden pusudaki bu askerler sağdan soldan ortaya çıkmaya başladılar. Bunları Halid önden, pusudaki askerler de arkadan yakaladılar. Farslılar birbirlerinden habersiz kaldılar. Kimin kim tarafından nerede öldürüldüğünü bilemez oldular. Enzer Zağar, bu savaştan kaçtı, ama susuzluktan öldü. Sonra Halid kalkıp askerlere nutuk irad etti. Onları Acem beldelerine rağbet ettirdi. Arap beldelerinde bir fayda kalmadığını ifade edip şöyle dedi:
- Buradaki yiyecekleri görmüyor musunuz? Allah'a yemin ederim ki, eğer Allah yolunda cihad etmek ve İslâm'a davetle yükümlü olmasaydık, amacımız da sadece geçimimizi sağlamak olsaydı, bu ovaları ele geçirmek için savaşmamız, en uygun görüş olacaktı ki buraya biz daha layık olalım. Açlığı geride bırakalım. Yokluktan kurtulalım ve üzerimizdeki geçim yükünün altından çıkalım."
Bu nutkunu irad ettikten sonra Halid, ganimetleri beşe böldü. Beşte birini Hz. Ebu Bekir'e gönderdi. Kalan beşte dördü de savaşçılar arasında paylaştırdı. Düşman savaşçılarının çoluk çocuğunu esir aldı. Çiftçilerden de cizye almayı kabul etti.

Seyf b. Ömer, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Velce savaşında Halid, Acemlerden 1000 erkeğe.bedel birisi ile karşı karşıya gelip vuruştu ve onu öldürdü, sonra da cesedine yaslanıp öğle yemeğini getirmelerini emretti. îki saf arasında uzanmış olan o cesede dayanmış vaziyette öğle yemeğini yedi. [26]

Ulleys Savaşı

Hicri onikinci senenin safer ayında Ulleys savaşı oldu. Bu savaşın sebebi şuydu: Velce savaşında Halid b. Velid, Farslıların yanında yer alan Hristiyan Araplardan Bekr b. Vail kabilesinden çok kimseleri öldürmüştü. Öldürülen bu Hristiyan Arapların aşiretleri toplanıp bu işi konuştular. Bunların en çok öfkeli olanları Abdülesved el-îclî idi. Onun oğlu öldürülmüştü. Bunlar Farslarla yazıştılar. Erdeşir, bunlara yardım için bir askeri birlik gönderdi. Bu askeri birlikle Hristiyan Arap aşiretleri, Ulleys mıntıkasında bir araya geldiler. Yemek için sofrayı kurdukları bir esnada Halid, askerleriyle ansızın üzerlerine baskın yaptı, onu görünce kendi aralarında yaptıkları müşavere neticesinde Halid'e aldırış etmeyip yemeklerini yeme kararım aldılar. Kisra'mn emiri ise:
- Hayır, Halid'e karşı harekete geçelim, dedi. Ancak onu dinlemediler. Halid gelince askerlerinin önünde durdu ve oradaki Hristiyan Arapların bahadırlarına olanca sesiyle:
- Falan nerede, falan nerede? diye sordu. Hepsi de ona karşı çıkmaktan geri durdular. Ancak Malik b. Kays adında Beni Cezre kabilesinden biri Halid'e karşı mübareze için ortaya çıktı. Halid, ona şöyle dedi:
- Ey kötü kadının oğlu! Bu kadar adam arasında bana karşı çıkma cüretini nereden buldun! Sende hiç vefa yok mudur?
Böyle dedikten sonra vurup onu öldürdü. Farslılar da sofradan kalkarak silahlarına koştular. Gerçekten şiddetli bir şekilde savaştılar. Hristiyan Araplar, Behme'nin, hükümdar tarafından takviye kuvvetiyle kendilerine gelmesini bekliyorlardı. Gerçekten de savaşta onlar çok güçlü, şiddetli ve sabırlıydılar. Müslümanlar, o gün son derece dayanıklılık ve sabır gösterdiler. Halid b. Velid şöyle dedi:
- Allah'ım, şu düşmanlar arkalarını dönüp kaçacak olurlarsa, sana söz veriyorum ki; onlardan ele geçirdiğim her birini mutlaka öldürecek ve onların kanlarıyla nehri kan olarak akıtacağım.
Sonra Aziz ve Celil olan Allah, düşmanların arkalarını Müslümanlara çevirip kaçma fırsatını îslâm ordusuna nasib etti. Halid'in ünleyici-si de "Esir alın, esir alın, ancak esir olmaya yanaşmayanları öldürün." diye duyuruda bulundu. Süvariler, onları grup grup önlerine katıp götürüyorlardı. Boyunlarını vurup nehire atan adamlar görevlendirilmişti.
Halid, bir gün bir gece bunu böylece devam ettirdi. Ertesi gün ve bir sonraki gün de böyle yapmak istiyordu. Düşmandan her kimi ele geçirirse boynunu vurup nehire atıyordu. Nehir suyu başka bir tarafa akıyordu. Komutanlardan biri Halid'e şöyle dedi:
- Nehir onların kanını akıtmıyor. Ancak suyu kan üzerine salarsan o zaman nehirde kan akar ve yeminin yerine gelmiş olur.
Bunun üzerine Halid, suyu kanın bulunduğu tarafa saldı, böylece nehirden çığ gibi kan akmaya başladı. Bu nedenle bu nehire bugüne kadar da kan nehri denmektedir. Askerlere üç gün yetecek kadar değirmenler kanla karışık o suyla dönüp çalıştılar. Düşmandan 70.000 kişi öldürülmüştü. Halid, düşmen ordusunu hezimete uğratıp askerleriyle birlikte geri dönünce, düşmanın yemek için kurduğu sofraya geldi ve Müslümanlara:
- Bu ganimettir. înin de yeyin, dedi. Askerler inip orada akşam yemeğini yediler.
Farslar, yemek masasının üzerine çok miktarda yufka bırakmışlardı. Bunu gören bedeviler:
- Şu yamalar da neyin nesi? diye soruyorlar ve yufkaları bez parçası sanıyorlardı. Yufkayı tanıyan kasabalı ve kentliler de onlara:
- Siz refah içinde yaşamanın ne demek olduğunu duymadınız mı? diye soruyorlar, onlar da:
- Evet duyduk, deyince de bu defa kentli ve kasabalılar onlara:
- İşte refah içinde yaşamak budur, diye karşılık veriyorlardı. îşte o gün yufkalara, ince ekmek anlamına gelen rikak adını verdiler. Araplar daha önce yufkaya ud adını veriyorlardı.
Seyf b. Ömer, Halid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Hayber savaşında ekmek, kavun ve pişirilmiş et ile bostanı ganimet olarak ele geçirdi."
Ulleys savaşında öldürülenlerin tamamı, Emgişya beldesindendir-ler. Halid, savaşı tamamladıktan sonra Emgişya kasabasına yöneldi. Orada büyük miktarda ganimet ele geçirdiler. Halid, bu ganimetleri mücahitler arasında taksim etti. Önceki ganimetlerden ayrı olarak bu ganimette her mücahidin payına 1500 dirhemlik hisse düştü. Halid, bu müjdeyi ve fethi ayrıca ganimetlerin beşte biri ile Beni İcl kabilesinden esirleri olan Cendel adlı bir adamla birlikte Ebu Bekir es-Sıddık'a gönderdi. Cendel, keskin görüşlü bir kılavuzdu. Bu müjde ve mektup Ebu Bekir'e ulaşıp ta emanet yerine gelince Ebu Bekir, Halid b. Velid'i övdü ve ona esirlerden bir cariyeyi ödül olarak verdi, sonra da şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Sizin aslanınız, aslana saldırdı. Onun etlerini koparıp parçaladı. Kadınlar, Halid gibisini doğuramaz oldular.
Sonra birçok yerlerde Halid savaştı ki, onları burada dinlemek, okuyucuya ve dinleyiciye usanç verir. Bununla beraber Halid asla yılmıyor, usanmıyor, üzülmüyor ve gevşeklik göstermiyor, aksine her savaşta güçlü, kesin kararlı ve şehametli oluyordu. Böyle bir şahsiyeti Cenâb-ı Allah, ancak İslâm'ın ve Müslümanların onur bulması için yaratmış, kafirleri alçaltıp düzenlerini

dağıtmak için dünyaya göndermişti. [27]

Fasıl

Halid b. Velid, daha sonra Havarnak'a indi. Sedir'e geçti. Buralar, Necef e bağlı mıntıkalardı. Seriyyelerini şuraya buraya yaydı. Bu seriy-yeler, Hire'ye bağlı kaleleri kuşatma altına aldılar. Halid, kasabalardaki ve kalelerdeki ahaliyi zorla veya sulh ve-kolaylıkla hükümleri altına aldı. Barış yoluyla Müslümanların hakimiyetine geçen kavimlerden biri de Hristiyan Araplardı ki, aralarında îbn Bakila vardı. Bunu önceki sayfalarda anmıştık. Ayrıca Halid b. Velid, Hirelilere bir emannâme de yazmıştı. Bu emannâmeyi yazmaya onu Amr b, Abdü'l-Mesih b. Bakila teşvik etmiş ve Halid onunla beraber bir kese görmüş, ona:
- Bu nedir? diye sorunca, Halid keseyi açmış içinde birşey görmüştü. Bu şeyin ne olduğunu sorunca da îbn Bakila, ona:
- Bu, insanı bir anda öldüren bir zehirdir, diye cevap vermişti. Halid:
- Peki bunu niçin beraberinde taşıyorsun? diye sormuş. îbn Bakila da şöyle demişti:
- Kavmim için kötü bir durum meydana geldiğini görürsem yeyip de ölmem için... Çünkü kavmimin kötü durumlarda olduğunu görmektense ölmeyi daha çok isterim.
Halid, o keseyi eline alıp şöyle demişti:
- Eceli gelmedikçe hiçbir can sahibi ölmeyecektir. Böyle dedikten sonra Halid, şu duayı okuyarak kesedeki zehiri içti: "İsimlerin en hayırlısı Allah'ın ismiyle. O ki, göklerin ve yerin Rabbidir, O ki, O'nun ismi anıldığı zaman hiçbir hastalık insana zarar vermez. O, esirgeyen ve bağışlayandır." Zehiri içeceği esnada ona engel olmak için komutanlar üzerine atıldılarsa da o, onların müdahale etmelerinden önce zehiri yuttu, îbn Bakila, bu durumu görünce şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki ey Arap topluluğu! Bu adam aranızda bulunduğu sürece siz her istediğinizi ele geçirirsiniz.
Böyle dedikten sonra Îbn Bakila, Hirelilere dönüp şöyle dedi:
- Bugünkü kadar bu adam gibi ikbali net ve açık bir şekilde görünen bir kimse görmedim.
Böyle dedikten sonra Hirelilere çağrı yaptı. Onlar da Halid'le barış yapmak talebinde bulundular. Halid, onlarla barış yaptı ve onlar için barış antlaşması yazdı. Peşin olarak onlardan 400.000 dirhem aldı. Onlar, Kerame binti Abdülmesih'i, sahabelerden Şüveyl adındaki bir adama teslim etmedikçe Halid onlarla barış antlaşması yapmadı. Bunun sebebi de şuydu: Rasûlullah (s.a.v.), daha önceleri Medine'de iken Hire saraylarından bahsettiği zaman bu sahabe ona:
- Ya Rasulallah, bana îbn Bakila'mn kızını bağışla, demiş; Hz. Peygamber (s.a.v.) de:
- O kız senin olsun, demişti.
Hire fethedildiği zaman Şüveyl adındaki sahabe, o kızın Rasûlullah tarafından kendisine hibe edildiğini iddia etmiş ve bu iddiasını doğrulamak için de iki sahabe şahitlik yapmışlardı. Ancak Hireliler, o kızı ona teslim etmek istemediler ve:
- Seksen yaşındaki bir kızla senin işin ne? demişlerdi. O da Hirelilere şu cevabı vermişti:
- Beni ona verin. Çünkü ben ondan fidye alacağım ve ben genç iken o beni görmüştü.
Bunun üzerine Hireliler, kızı ona teslim ettiler. Baş başa kaldıkları zaman kız ona:
- Seksen yaşındayım, benden ne istiyorsun? Ben sana fidye vereceğim, fidyenin miktarını sen tayin et, demiş. O da:
- Vallahi on yüz dirhemden az fidye kabul etmem, demişti. Kadına tuzak kurmak için fidyenin miktarını güya yüksek tutmuştu.
Sonra kadın, kavmine gidip durumu anlattı. Onlar da Şüveyl'e 1000 dirhemi vermek için hazırladılar. Getirip ödediler. Öte yandan arkadaşları, Şü-veyl'i kınadılar ve:
- 100.000'den fazla dirhem isteseydin, yine sana verirlerdi! dediler, o da:
- On yüzden fazla rakam var mıdır? demişti.
Sonra Halid'in yanma gidip: "Ben sayıyı çok yüksek tutmak istediğim için on yüz demiştim." demiş, Halid de ona:
- Sen başka birşeye niyetlendin, Allah ise başka şeyi istedi. Biz senin sözünün zahiri ile hükmederiz ve niyetin Allah'ın bileceği birşeydir. Doğru musun, yalancı mısın, orasını Allah bilir, demişti.
Seyf b. Ömer, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Halid b. Velid, Hire'yi fethettiği zaman tek selamla sekiz rekat namaz kıldı.
Amr b. Ka'ka', Hire savaşı ve bu savaşla irtidad savaşlarında öldürülen Müslümanlar hakkında şöyle bir şiir söylemiştir:
"Allah, şehidlere devamlı olarak Fırat suyunu içirsin, kafir ölülerine de Nicaf ortalarında Kenef sularını içirsin.
Biz Kevazım'da Hürmüz'ü bastırdık. Seni'de de Karin'in iki boynuzunu Cevarife götürüp kırdık.
Hire'de köşkleri kuşattığımız zaman bu peşpeşe oldu. Havadar Hire üzerine kanallardan biri devamlı aktı.
Onları kuşattık. Üzerlerine çöktük. Tahtları korkak ve geride kalan kimselerinki gibi onları aşağıya meylettiriyordu.
Üzerlerine kabul ile ok attık. Onlar, ölümün karanlıklarım Mecarif mıntıkasının çevresinde sabahleyin gördüler.
Ve dediler ki: Biz kaim topraklı Arap diyarındaki bir kasabaya inen bir kavimiz."
Cerir b. Abdullah el-Becelî, bu müteaddid vak'alarından sonra Hi-. re'de bulunan Halid b. Velid'in yanına gitti. Ebu Bekir es-Sıddık, Cerir b. Abdullah'ı Halid b. Said b. As ile birlikte Şam'a göndermişti. Halid b. Said, Becele'deki kavmini toplamak ve bunları kendine takviye yapmak için izin istemek üzere Ebu Bekir'in yanına dönmek istedi. Ebu Bekir'in yanına dönünce yapmak istediği bu faaliyetler için kendisine izin vermesini istedi. Ancak Ebu Bekir es-Sıddık, buna çok kızdı ve şöyle dedi:
- Sen taleb ettiğin şeye nisbetle Allah'ın daha çok razı olacağı bir-şeyi yapmaktan beni alıkoymak için yanıma gelmişsin."

Böyle dedikten sonra Ebu Bekir, Halid b. Said'i, Irak'ta bulunan Halid b. VelidV gönderdi.
Seyf b. Ömer dedi ki: Sonra Ibn Saluba geldi. Bankiya, Besma ve çevresi için 10.000 dinar verme şartıyla Halid b. Velid'l barış yaptı. Bu beldelerin valileri gelip beldeleri ve halkları için tıpkı Hirelilerin yaptıkları gibi Halid'le barış yaptılar. Irak'ır ele geçirilmesi, Hire'nin ve çevresindeki beldelerin istila edilmesi, THleys ve Seni (Sena?) savaşlarının yapılması, Farslıla ve müttefikleriyle savaşılması, onların çok miktarda askerlerinin öldürülmesi esnasında Farslılar büyük hükümdarları Erdeşir ile oğlu Şirin'e saldırıp ikisini de öldürdüler. Bunlara mensub olan kimseleri de öldürdüler. Bu suikast sonucunda Farslılar, başlarına kimi geçireceklerini şaşkın şaşkın düşünmeye başladılar. Aralarında ihtilafa düştüler. Yalnız onlar, Kasra'nın sarayının ve memleket tahtının bulunduğu Medayin ile Halid b. Velid arasına engel olarak girecek olan bir orduyu teçhiz ettiler. Onlar, bu orduyu teçhiz ettikleri esnada Halid b. Velid, Medayin'deki Merzüban'a ve devlet yöneticilerine bir mektup yazarak, onları Allah'a imana ve İslâm'a girmeye davet etti ki hakimiyetleri ellerinde kalsın. Mülkleri de sabit olsun. Aksi takdirde cizye vermeleri gerektiğini bildirdi. Cizyeyi de vermeyecek olurlarsa kendileriyle savaşa hazır olmalarını bildirdi. Karşılarında duran Müslümanların kendilerinin yaşamayı sevdikleri gibi ölümü sevdiklerini de bildirdi. Onlar, da Halid'ir cesaret ve kahramanlığına hayret ettiler. Şaşkına döndüler. Ahmaklıklarından ve kendi nefislerine tutkunluklarından ötürü Halid'in cesaretini alaya aldılar. Halid b. Velid, Hire barışından sonra bir sene süreyle Fars illerinde şurada burada dolaşmaya devam etti. Onlara, şiddetli savaş gücünü ve göz kamaştırıcı satvetini gösterdi. Onun kahramanlığını ve cesaretini düşünen akıllar hayrette kalıyor, gören gözler kamaşıyor ve duyan kulaklar da bunu bir küpe gibi yumuşaklarına takıyorlardı. [28]

Halîd B. Velîd'in Enbar'ı Fethî

Buna, Zâtü'1-Uyun gazvesi de denir.
Halid b. Velid, askerlerinin başına geçip yola çıktı^Enbar'a vardı. Enbar'ı Farshlarm en akıllılarından ve liderlik vasfına er fazla sahip olanlarından Şirzaz adında bir adam yönetiyordu.
Halid, Enbar'ı kuşattı. Enbar'm çevresine hendek kazılmıştı. Hendek civarında da Enbarlıların dindaşları olan bedevi Araplar vardı. Bunlar, Enbarlılarla ittifak yaptılar. Halid'in hendeği geçmesine engel oldular. Halid, onlara yöneldi. İki ordu karşı karşıya gelince Halid, arkadaşlarına emir verdi. Onlar da düşmanın üzerine ok yağmuru yağdırdılar. Onlardan 1000 kişinin gözünü çıkardılar. İnsanlar bağnşmaya başladılar. Enbarlıların gözleri gitti, diye ünlediler. İşte bu yüzden bu gazveye, Zatü'1-Uyun gazvesi dendi. Şirzaz, barış için Halid'e elçi gönderdi. Halid, bazı şartlar ileri sürdü. Ama Şirzaz, bu şartları kabule yanaşmadı. Halid de hendeğin başına geldi ve askerlerinden gereksiz eşyalarını ve fazla develerini getirmelerini emretti. Getirilen eşyaları hendeğe attı. Develeri de kesip hendeği doldurdu. Dolan hendeğin üzerinden askerleriyle beraber karşı tarafa geçti. Şirzaz, bu durumu görünce barış çağrısına -Halid'in ileri sürdüğü şartlar çerçevesinde- icabet etti. Yalnız kendisini güven duyacağı bir yere göndermesini diledi. Halid de bu dileğini kabul edip yerine getirdi. Şirzaz, Enbar'dan çıktı. Halid, onu teslim alıp misafir etti, ona güven verdi. Sahabeler de orada bulunan Araplardan Arapça yazmayı öğrendiler. Beni lyad Arapları, Buh-tü'n-Nasr zamanında Enbar'a yerleşmişlerdi. Buhtü'n-Nasr Irak'ı Araplara verdiği zaman bunlar Enbar'a yerleşmişlerdi. Bu Araplar Halid'e, îyad'ın, kendi kavmini Öven bir şiirini okumuşlardı:
"Benim kavmim Iyad'dır. Ümmetler veya onlar, durdukları ve nimetler azaldığı zaman kavmim Irak'ı kendileri için serbest kıldı. Topluca yürüyüp te Irak'ı ele geçirmişlerdi. Levh ve kalem onlarla birlikte yürümüştü."
Halid, daha sonra Bevazic ve Kilvazi halklarıyla da barış antlaşması yaptı. Ancak bilahare bazı durumlar değişince, Enbarlılar ve çevrelerindeki insanlar, bu antlaşmayı bozdular. Bevazic ve Bankiya halkları dışında hiç kimse bu antlaşma şartlarına riayet etmediler.
Seyf, Habib b. Ebi Sabit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bu vak'adan önce Iraklılardan hiç kimse, antlaşmaya bağlı kalmış değildi. Ancak Salviya oğulları -ki bunlar Hirelilerdir- ile Kilvazi halkı ve Fırat kıyısındaki kasabalardan bazıları, antlaşma şartlarına bağlı kaldılar. Diğerleri antlaşmayı hiçe saydılar. Antlaşma maddelerini çiğnedikten sonra tekrar antlaşmaya bağlı kalmaları için kendilerine çağrı yapıldı."
Seyf, Muhammed b. Kays'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Şa'bî'ye dedim ki:
- Bazı kaleler dışında Irak sevadı ile diğer yerler zorla mı fethedildi?
- Bir kısmı barış yoluyla, bir kısmı da savaş yoluyla ele geçirildi.
- Irak sevadında yaşayan insanların, savaştan önce bağlı kaldıkları bir antlaşma var mıydı? Zimmilik antlaşması yapmışlar mıydı?
- Hayır, ama onlar İslâm'a davet edildiklerinde bu davete icabet etmemiş, haraç vermeye razı olmuşlardı. Kendilerinden haraç alınınca da zimmi statüsüne tabi olmuşlardı." [29]

Aynu't-Temr Vak'ası

Halid b. Velid, Enbar fethini tamamlayınca orada yerine vekil olarak Zibrikan b. Bedr'i bıraktı. Kendisi Aynu't-Temr'e doğru yola çıktı. Aynu't-Temr'de o zaman Mehran b. Behram, Cubin Araplardan büyük bir kalabalık ve çevredeki Temir, Tağlib ve İyad kabilelerinden olan bedeviler ve başlarında Akka b. Ebi Akka olmak üzere karşılaştıkları kimselerden oluşan grubla birlikte bulunuyordu. Halid yaklaşınca Akka, Mehran'a dedi ki:

- Araplar, Araplarla savaşmayı daha iyi bilirler. Bizi ve Halid'i baş başa bırak.

- Sizi onunla baş başa bırakıyoruz. Eğer bize ihtiyacınız olursa size yardımcı oluruz.

Böyle demesi yüzünden Acemler, komutanlarını kınadılar. Ama Mehran, nıaiyyetindeki Acemlere şöyle dedi:

- Bunları kendi hallerine bırakın. Eğer Halid'i yenerlerse, bu sizin için iyi olur. Eğer mağlub olurlarsa biz Halid'i öldürürüz Onlar güçlerini yitirmişlerdir. Biz ise güçlüyüz.

Bunun üzerine Acemler, komutanların görüşünün üstünlüğünü kabul ettiler.

Halid ileriye geçti. Akka onu karşıladı. Karşı karşıya geldiklerinde Halid, ordusunun sağ ve sol kanatlarına:

- Yerinizde durun. Ben saldıracağım, dedi. Koruyucularına da arkasında olmaları için emir verdi. Sonra safları düzeltmekte olan Ak-

ka'ya saldırdı. Onu kucaklayıp esir aldı. Akka'nın askeri birliği savaş-maksızm hezimete uğradı. Çok sayıda esir verdi. Bundar sonra Halid, Aynu't-Temr kalesine yöneldi. Mehran, Akka'nm ve askerlerinin hezimete uğradıkları haberini alınca kaleden indi, kaleyi terk edip kaçtı. Arap Hristiyanlarının kılıç artıkları kaleye döndüler. Kapının açık olduğunu görünce içeri girdiler. Kaleye sığındılar. Halid b. Velid, gelip onları şiddetli bir muhasara altına aldı. Bu durumu görünce, Halid'e barış yapma talebinde bulundular. Halid, kendi hükmüne itaat etmeleri şartıyla barış yapacağını bildirdi. Onlar da onun hükmüne boyun eğip kaleden indiler. Zincirlere bağlandılar. Kale teslim alınmış oldu. Halid, sonra emir verdi. Akka'nm boynu vuruldu. Beraberindekiler ve Halid?in hükmüne teslim olanlar da topluca esir alındılar. Kaledeki herşey ganimet olarak ele geçirildi. Halid, kilisede İncil öğrenmekte olan kapalı kapı gerisinde kırk çocuk gördü. Halid kapıyı kırdı. Onları emirlere ve zenginlere dağıttı. Himran, humustan (beşte birlik paydan) Osman b. Af-fan'm payına düştü. Muhammed b. Sirin'in babası Sirin'i de Enes b. Malik aldı. Daha çok sayıda meşhur mevali de esir alındı ki, onlar ve onların zürriyetleri için hayır murad edilmişti.

Velid b. Ukbe, bu gazveden elde edilen ganimetlerin beşte birini getirdiğinde Ebu Bekir, Velid'i takviye olarak îyaz b. Ğanem'e gönderdi, îyaz, o zaman Dumetü'l-Cendel'i kuşatma durumundaydı. Velid b. Ukbe, îyaz'm yanına gittiğinde onu Irak'ın bir nahiyesinde bir kavmi kuşatır vaziyette gördü. Ancak Iraklılar da yolları kapadıkları için îyaz'm kendisi de mahsur kalmıştı ve Velid'e şöyle demişti:

- Bazı görüşler vardır ki, büyük bir ordudan daha iyi iş görür. îçin-de bulunduğumuz durum hakkında görüşün nedir? Velid ona şöyle dedi:

- Halid'e mektup yaz. Yanındaki askerlerden bir kısmını takviye olarak sana göndersin.

Iyaz, takviye kuvveti istediğini bildiren bir mektubu Halid b. Velid'e gönderdi. Mektup, Aynu't-Temr vak'asımn tamamlanmasından hemen sonra Halid'in eline ulaştı. İyaz, ondan yardım istiyordu. Halid, ona şu cevabı gönderdi:

"Halid'den İyaz'a... Sana geliyorum. Biraz bekle. Binekler sana gelecek ki o binekler, aslanları taşıyorlar. Üzerlerinde Öldürücü zehirler vardır. Peş peşe birlikler sana gelecektir." [30]

Dumetü'l-Cendel Savaşı

Halid b. Velid, Aynu't-Temr savaşını tamamladıktan sonra Dume-tü'l-Cendel'e yöneldi. Aynut-Temr'de yerine Uveymir b. Kahin el-Es-lemî'yi bıraktı. Dumetü'l-Cendel halkı, Halid'in kendilerine doğru gelmekte olduğu haberini alınca Behra, Tenuh Kelb, Gassan ve Decaim'deki fırkalarına haber saldılar. Bu fırkalar toplanarak Dumetü'l-Cendel'e doğru harekete geçtiler Gassanlılarla Tenuhluların başlarında İbnü'l-Eyhem; Decaimlilerin başlarında Îbnu'l-Hadrican vardı. Du-metü'l-Cende halkını Ükeydir b. Abdülmelîk ile Cudi b. Rebia yönetmekteydi. Bunlar ihtilafa düştüler. Ükeydir dedi ki:

- insanlar arasında Halid'i en iyi bilen benim. Savaşta onun kadar şanslı bir kimse yoktur. Halid'în yüzünü gören bir topluluk, sayıları az da olsa çok da olsa onun karşısında mutlaka yenilgiye uğrarlar. Gelin beni dinleyin ve müslümanlarla barış yapın.

Ükeydir'in bu teklifini çevresindekiler kabul etmediler. Bunun üzerine Ükeydir onlara:

- Halid'le yapacağınız savaşta, yanınızda yer almayacak ve size yardımcı olmayacağım, dedi ve onlardan ayrıldı.

Halid b. Velid, kavmini terk eden Ükeydir'in üzerine Asım b. Amr^ı gönderdi. Asım, onu bulup yakaladı ve Halid'in huzuruna getirdi. Halid, boynunun vurulmasını emretti. Boynu vuruldu ve yanındaki eşyalar ganimet olarak alındı. Sonra Halid Dumetü'l-Cendel'e doğru yoluna devam etti. Dumetü'l-Cendel halkının başında vali olarak Cudi b. Rebia vardı. Ayrıca orada bedevilerden her kabile kendi emirlerinin maiyetinde duruyorlardı. Halid, Dumetü'l-Cendel'i kendisi ile Iyaz b. Ganem ordusu araşma aldı. Bedevilerin ordusu iki nrkaya ayrıldı. Bir nrka Ha-lid'e taraf, diğer nrka da îyaz'a taraf yöneldi. Halid karşısındaki nrkaya saldırdı. İyaz da kendisine yönelenlere saldırdı. Halid, Cûdi b. Re-bia'yı esir aldı. Akra b. Habis, Vedia'yı esir aldı. Bedeviler kaleye kaçıp sığındılar. Kale dolup taştı. Hatta bir kısmı kaleye sığamaz oldu. Beni Temim kabilesi, kale dışmdakilerine acıyıp biraz erzak verdiler. Bir kısmi kurtuldu. Halid de gelip kale dışında bulduğu kimselerin boyunlarını

vurdu. Ayrıca Cudi b. Rebia ile beraberindeki esirlerin de boyunlarının vurulmasını, ancak Beni Kelb kabilesinden olan esirlerin ayrı tutulmalarını, onların boyunlarının vurulmamasını emretti. Çünkü Asım b. Amr, Akra b. Habis ve Beni Temim, onlara eman vermişlerdi. Halid, onlara dedi ki:
- Ne oluyor sizlere? islâm'ın hükmünü zayi edip cahiliyetin hükmünü mü muhafaza ediyorsunuz (ki bunlara eman veriyorsunuz)? Asım b. Amr, Halid'e dedi ki:
- Bunların afiyet içinde yaşamalarım kıskanıyor ve bunları şeytana mı bırakıyorsun?
Sonra Halid, kale kapısının çevresinde dolaştı, uğraştı uğraştı, derken kapıyı söktü. Kale içine girdi, oradaki savaşçıları öldürdü, çoluk çocuğu esir aldı. Halid, o gün Cudi b. Rebia'mn kızını satın aldı. O kız güzellikte şöhret bulmuştu. Kendisi Dumetü'l-Cendel'de kaldı. Akra'yı Enbar'a gönderdi. Sonra da Halid, Hire'ye döndü. Hireliler, onu eğilerek karşıladılar. Âdeta secdeye kapandılar. Onlardan birinin kendi arkadaşına şöyle dediğini işitti: "Halid bize uğradı, bu çok büyük bir sevinç günüdür." [31]

Hasıd Ve Mudayyah Savaşları

Seyf b. Ömer, Muhammed, Talha ve Mühelleb'in şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Halid b. Veîid, Dumetü'l-Cendel'de bir süre kaldı. Oradaki Acemler, Cezire Araplanyla mektupîaştilar ve Halid'le savaşmak için toplandılar. Zibrikan'm elinden almak için Enbar üzerine yürüdüler. O zaman Enbar'da Halid'in naibi olarak Zibrikan bulunuyordu. Zibrikan, bu durumdan haberdar olunca, Halid b. Velid'in Hire'de naibi olarak bulunan Ka'ka b. Amr'a mektup yazdı. Ka'ka da Abe b..Fedekî es-Sadfye haber saldı. Onu Hasid'e, emir yaptı. Urve b. Ebi Ca'd el-Barikfyi de gönderip Hanafis'e emir yaptı.
Halid, Dumetü'l-CendeFden Hire'ye döndü. O, Kisrâ'nm başkenti olan Medayin halkıyla savaşmaya niyetlenmişti. Ancak Ebu Bekir es-Sıddık'dan izin almaksızın bu savaşı yapmayı uygun görmüyordu. Acem askerlerinin, kendisiyle savaşmak isteyen Hristiyan bedevilerle birleşerek toplanmaları hadisesi onu meşgul etti. Bunun üzerine o da Ka'ka b. Amr'ı insanlar üzerine Emir olarak gönderdi. Acemlerin başında Luzbeh adında bir komutan vardı. Onu destekleyen Zeremher adında başka bir komutan da vardı, iki taraf, şiddetli bir şekilde savaştılar. Müşrikler hezimete uğradılar. Müslümanlar, onlardan birçoğunu öldürdüler. Ka'ka, Zeremher'i öldürdü, ismet b. Abdullah ed-Debhî de Luzbeh'i öldürdü. Müslümanlar, çok miktarda ganimet ele geçirdiler. Acemlerden bir kısmı kaçtı. Hanafis denen yere sığındılar. Ebu Leyla b. Fedekî es-Sadî, onların üzerine yürüdü. Onun gelişini duyunca Muday-yah denen yere gittiler. Bunun üzerine oraya beraberindeki Acem ve bedevilerle yerleştiklerinde Halid b. Velid, beraberindeki askerlerle üzerlerine yürüdü. Askerlerini üç firkaya ayırdı. Geceleyin onlar uykudayken üzerlerine hücum etti. Onları öldürdü. Çok az sayıda adam Müslümanların elinden kaçıp kurtuldu. Diğerleri koyun leşleri gibi yere düştüler."
Bu konuda Ibıi Cerir, Adiy b. Hatim'in şöyle dediğini nakletmiştir:
"Bu savaşta ve saldırıda Harkus b. Numan en-Nemrî adındaki bir. adamın yanına vardık. Çevresinde oğullan, kızları ve karısı vardı. Önlerine bir şarap kazanı indirmişti.
Onlar, şöyle diyorlardı:
- işte Halid'in askerleri geldi. Bu saatte artık kim bu şarabı içebilir?"
Halid de onlara şöyle dedi:
- Bu şarapla vedalaşarak için. Bundan sonra şarap içeceğinizi sanmıyorum!
Onlar da şarabı içmeye başladılar. Harkus da aile efradına şöyle diyordu:
"Sabah saldırısından önce bana içirsenize! Belki de ölümümüz yakındır. Farkında değiliz."
Askerler üzerlerine saldırdılar. Adamın bîri Harkus'un başına vurdu. Baktı ki başı şarap kazanının içindedir. Oğulları, kızları ve karısı esir alındı. Bu savaşta, yanlarında Ebu Bekir es-Sıddık'm emannâmesi olan ve Müslüman olmuş iki adam öldürüldü. Müslümanlar, bundan habersizdiler. Öldürülen bu iki Müslümandan biri Abdü'1-Uzzâ b. Ebi Ruhm b. Karvaş idi. Onu Cerir b. Abdullah el-Becelî öldürmüştü. Diğeri de Lebid b. Cerir'di ki, onu Müslümanlardan biri öldürmüştü. Öldürüldükleri haber Ebu Bekir'e ulaşınca o, bunların diyetlerini ödedi. Diyetlerini çocuklarına vasilerle gönderdi. Hz. Ömer de bu vak'a sebebiyle epey konuştu. Halid b. Velid'i kınadı, nitekim Malik b. Nüveyre için de Halid b. Velid aleyhine konuşmuştu. Ancak Ebu Bekir es-Sıddık, ona şöyle dedi:
- Rabilerin diyarında yaşayanlar, işte bu gibi durumlarla karşılaşırlar. Müşriklerle komşu olduklarından ötürü günahkar olurlar. Bunların durumuna hadis-i şerifte de değinilmiştir: "Ben müşrik kimse ile beraber aynı diyarda ikamet eden kimseden beriyim (ondan uzağım)."
Başka bir hadiste de: "Onların ateşlerini görme." denilmiştir. Yani Müslümanlarla müşrikler aynı mahallede bir arada bulunmamalıdırlar."
Bu savaştan sonra Seni ve Zümeyl vak'aları oldu. Müslümanlar, oralardaki bedevileri ve Acemleri öldürdüler. Ellerinden hiç kimse kaçıp kurtulamadı ve haber götüremedi. Sonra Halid, bu savaşlarda elde edilen ganimetlerin beşte birini ve esirleri Ebu Bekir es-Sıddık'a gönderdi. Hz. Ali, bu esirlerden Arap bir cariyeyi satın aldı ki, bu Rabia b. Büceyr et-Tağlibî'nin kızı idi. Bu

cariye Hz. Ali'ye, Ömer ve Rukiyye adlarındaki çocukları doğurdu. Allah hepsinden razı olsun. [32]

Firaz Savaşı

Halid b. Velid, beraberindeki Müslümanlarla birlikte Şam, Irak ve Cezire sınırlarının kesiştiği Firaz'a gitti. Orada ramazan ayını geçirdi. Düşmanla meşgul olduğu için oruç tutmadı. Bizanslılar, Halid'in oraya geldiğini ve memleketlerine yakın bir yere yerleştiğini duyunca hamiyyete gelip öfkelendiler. Çok sayıda asker topladılar. Tağlib, lyad ve Temr kabilelerine yardım ettiler. Sonra Halid'in üzerine geldiler. Onlarla Haîid arasında Fırat nehri vardı. Bizanslılar, Halid'e dediler İd:
- Fırat'ı geçip de yanımıza gel. Halid de onlara:
- Hayır, siz Fırat'ı geçip yanımıza gelin, dedi. Rumlar nehri geçip Müslümanların karşısına geldiler.
Bu hadise, hicri onikinci senenin zilkade ayında vuku buldu. îki taraf, şiddetli bir şekilde savaştılar. Sonra Cenâb-ı Allah, Bizans topluluklarını hezimete uğrattı. Müslümanlar, onları takip etme ve kovalama imkanını buldular. Müslümanlar, bu savaşta 100.000 düşman öldürdüler. Halid, bu savaştan sonra Firaz'da on gün kaldı. Sonra Hire'ye dönüleceğini duyurdu. Zilkade ayının bitimine beş gün kala Hire'ye dönüldü. Halid, Asım b. Amr'ın öncü kuvvetlerin başında, Şecere b. Eazz'ın da artçı kuvvetlerin başında bulunmasını emretti. Halid, artçı kuvvetlerle birlikte gitmekte olduğu intibaını verdi. Kendisi de birkaç arkadaşıyla birlikte Mescid-i Haram'a yöneldi. Mekke'ye, daha önce gitmediği bir yoldan gitti. O sene haccetti. Sonra döndü ve artçı kuvvetlerin Hire'ye ulaşmalarından önce askerlere ulaştı ve o sene beraberindeki birkaç kişiden başkası onun haccettiğini bilemediler. Ebu Bekir es-Sıddık da ancak hacdan döndükten sonra onun haccetmiş olduğunu anladı. Ordusundan ayrıldığından ötürü onu kınayan bir mektup gönderdi. Ceza olarak da onun Irak'ı bırakıp Şam'a gitmesini ve orada savaşmasını emretti. Gönderdiği mektubunda Halid'e şöyle diyordu:
" Topluluklar gaîib olmadı, ancak Allah'ın yardımıyla galip oldu ey Ebu Süleyman (Halid'in künyesi Ebu Süleyman idi) Niyetin ve payın sana mübarek olsun. Sen tamamla ki Allah da senin için tamamlasın. Bu yaptıklarından ötürü gururlanma, aksi takdirde kayba uğrayıp yardımsız bırakılırsın. Yaptığın işlerden ötürü nazlanma. Çünkü minnet ancak Allah'adır. Mükafat ve sevap O'nun vereceği birşeydir." [33]

Hîcrî Onîkîncî Senede Meydana Gelen Bazı Olaylar

Bu sene Ebu Bekir es-Sıddık, Yemame savaşında kurrâların Öldürülüp şehid edilmelerinden sonra Kur'ân'ı toplaması için Zeyd b. Sabit'i görevlendirdi.
Yine bu sene Ebu Talib oğlu Ali, Rasûlullah'm kızı Zeyneb'in kızı Ümame ile evlendi. Ümame'nin babası Ebu'l-As b. Rebi b Abdüşşems el-Ümevî idi. Babası bu senede vefat etmişti.
Rasûlullah (s.a.v.), Ümame'yi çocukluğunda namaz kılarken omu-zuna alır, secdeye vardığı zaman indirir, kıyama kalkarken de yine omuzuna alırdı. Yine bu sene içinde Ömer b. Hattab (r.a.), amcası kızı Atike binti Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ile evlendi. Hz. Ömer, Atike'yi çok sevip beğeniyordu. Atike, onun namaza gitmesine engel olmuyordu. Ama Hz. Ömer, Atike'nin namaz kılmak için evden çıkmasına ve camiye gitmesine razı olmuyordu. Bir gün Hz. Ömer, onun için karanlıkta yolda oturdu. Atike oradan geçerken Hz. Ömer eliyle onun arkasına vurdu, o da evine döndü. Artık camiye gitmek için evden çıkmadı. Atike daha önceleri Zeyd b. Hattab'la evli idi. Zeyd şehid edilince, Hz. Ömer onunla evlendi. Atike, Zeyd'den önce de Ebu Bekir'in oğlu Abdullah'la evli idi. Abdullah da şehid edilmişti. Hz. Ömer'in vefatından sonra Atike ile Zübeyr evlendi. Zübeyr de öldürüldükten sonra Hz. Ali, Atike ile evlenmek istedi, ancak Atike ona:
- Senin de ölmenden korktuğum için seninle evlenmek istemiyorum, demiş ve vefat edinceye kadar artık hiç evlenmemişti.
Bu sene Hz. Ömer, kölesi Eslem'i satın aldı. Eşlem, tabiilerin önde gelenlerinden bir şahsiyet oldu. Oğlu Zeyd b. Eşlem de yüksek derecedeki sıka (güvenilir) ravilerden biri oldu.
Bu senede Hz. Ebu Bekir, insanlara haccettirdi. Yerine Medine'de Osman b. Affan'ı naib olarak bıraktı. Bununla ilgili olarak îbn Ishak, Ebu Macide'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ebu Bekir, hicretin onikinci senesinde halife iken bize haccettirdi." Ebu Macide, ayrıca kulak kesme yüzünden bir kısas hükmünün infaz edildiğini ve Ebu Bekir'in emri üzerine bu konuda Hz. Ömer'in hakim tayin edildiğini de anlatmıştır.
İbn İshak dedi ki: Bazılarına göre Hz. Ebu Bekir, halifeliği döneminde haccetmemiş, ancak hicri onikinci senede hac emiri olarak Hat-tab oğlu Ömer'i ya da Abdurrahman b. Avfı Mekke'ye göndermiştir. [34]

Hicretin Onîkinci Senesinde Vefat Eden Şahsiyetler

Yemame savaşı ve sonraki savaşlar, hicri onikinci senede vuku bulmuştur. Hicri onbirinci senede Yemame'de ve daha sonra ölen kimselerden de burada bahsedilmiştir. Ama meşhur olan bizim anlattığımızdır. [35]

Beşîr B. Sa'd B. Salebe El-Hazrecî

Bu zat, Numan b. Beşir'in babasıdır. İkinci Akabe bey'atmda, Bedir gazvesinde ve müteakip gazvelerde hazır bulunmuştur. Anlatıldığına göre bu zat, Ensar'dan ilk Müslüman olan kişidir. Beni Saide yurdunda Ebu Bekir'e berat eden Ensâr'm da ilkidir. Halid b. Velid'le birlikte savaşlara katılmış, nihayet Aynu't-Temr savaşında şehid edilmiştir. Allah ondan razı olsun. Neseî, ondan bal arısı (Nahl) hadisini rivayet etmistir. SaTs b. Cüsame el-Leysî (Muhkem b. Cüsame'nin kardeşi) de onur Rasûlullah'tan naklettiği birkaç hadisi rivayet etmiştir. Ebu Hatim dedi ki: Beşir b. Sa'd b. Salebe el-Hazrecî hicret etti Veddan'a yerleşti. Ebu Bekir'in hilafeti döneminde vefat etti. [36]

Ebu Mersed El-Ğanevî

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Muaz b. Husayn b. Yerbu b. Amr b. Yerbu b. Hareşe b. Sa'd b. Tarif b. Haylan b. Ganem b. Gani b. A'ser b. Sa'd b. Kays b. Gaylan b. Mudar b. Nizar Ebu Mersed el-Ğanevî. Oğlu Mersed'le birlikte Bedir gazvesinde hazı bulundu. Ondan başka, oğluyla birlikte bu gazvede hazır bulunan başka bir kişi yoktur. Önceki kısımlarda da anlatıldığı gibi oğlu Mersed, Reci vak'asmda şehid edildi. Oğlu Mersed'in oğlu Enis de sahabelerdendir. Mekke fethi ve Hüneyn gazvelerinde hazır bulunmuştur. Evtas muharebesinde, Rasûlullah (s.a.v.) için casusluk yapmıştır. Ebu Mersed, Abbas b. Abdülmuttalib'in müttefiki idi.
Rasûlullah'tan şu hadisi naklettiği rivayet edilir: "Mezarların üzerinde namaz kılmayın ve mezarların üzerinde oturmayın."
Vakidî dedi ki: Ebu Mersed el-Ganevî, hicri onikinci senede vefat etti. Başkaları onun aynı senede Şam'da vefat ettiğini söylemişlerdir. Başka bir rivayete göre de altmış altı yaşmda iken hicri onikinci senede Şam'da vefat etmiştir. Uzun boylu, gür saçlı bir adamdı.
Ben derim ki: Şam'ın ön taraflarında Kesir'in mezarı diye bilinen bir mezar vardır. Mezar taşının kitabesinde şu ibareye rastladım: "Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabından Kinaz b. Husayn'm mezarıdır." O mekanda, manevi bir esinti ve heybet gördüm. Hafiz İbn Asakir'in, «Şam, Tarihi» adlı eserinde buna değinmemiş olması hayret vericidir. Doğru-v sunu Allah bilir. [37]

Ebu'l-As B. Rebî

Bu zatın soy kütüğü de şöyledir: Ebu'l-As b. Rebi b. Abdü'1-Uzzâ b. Abdüşşems b. Abdumenaf b. Kusay el-Kureşî el-Abşemî Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'m büyük kızı Zeyneb'in kocasıdır. Zeyneb'e iyi davranır ve onu severdi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın risaletle görevlendirildiği zaman müşrikler, Zeyneb'i boşamasını istemişler, fakat o bunu kabul etmemişti.
Ebu'l-As b. Rebi, Hatice binti Hüveylid'in bacısı oğludur. Anasının adı Hâle'dir. Başka bir rivayete göre ise Hind bint Hüveylid'dir.
Ebül-As'm asıl adı hususunda da ihtilaf edilmiştir. Bir rivayete göre adı Lakit'dir ki, meşhur olan rivayet budur*. Başka bir rivayete göre adı Mihşem, diğer bir rivayete göre ise Heşim'dir. Bedir savaşma kafirlerin safında yer alarak katılıp esir edildi. Kardeşi Amr b. Rebi gelip fidyesini, vermek istedi. Onun kurtuluş fidyesi olarak da bir gerdanlık takdim etti. Hz. Hatice, kız Zeyneb'i Ebul-As'la evlendirirken bu gerdanlığı çeyiz olarak Zeyneb'e vermişti. Rasûluilah (s.a.v.), gerdanlığı görünce Zeyneb'e acıdı ve çok etkilendi. Bu sebeple Ebu'1-As'ı salıverdi. Yalnız Mekke'ye gittiğinde Zeyneb'i Medine'ye göndermesini Ebu'1-As'a şart koştu. Ebu'l-As da bu şartı yerine getirdi. Mekke fethinden çok az Öncesine kadar Mekke'de kafir olarak kaldı Kureyş ticaret kervanı ile birlikte sefere çıktı. Zeyd b. Harise seriyyesiyle bu kervanın karşısına çıkü. Kervandaki arkadaşlarının hepsini.öldürdü. Develeri ganimet olarak ele geçirdi. Ebu'l-As da Medine'ye kaçıp kansı Zeyneb'ten himaye istedi. Zeyneb de onu himayesine aldı. Rasûluilah (s.a.v.) da Zeyneb'in bu himayesini onayladı ve yanındaki Kureyş mallarını EbuU-As'a geri verdi. O da bu malları alıp Mekke'ye döndü. Mallan sahiplerine iade etti. Sonra hak şahadeti getirip Medine'ye hicret etti. Rasûluilah (s.a.v.), Zeyneb'i ilk nikahı ile ona verdi. Ebu'l-As ile Zeyneb'in ayrılıp tekrar birleşmeleri arasından altı yıl geçmişti. Ayrılmaları Hudeybiye umresinde Müslüman kadınların müşriklere haram kılınmaları vaktinden iki sene sonra olmuştu. Bir rivayete göre Rasûluilah (s.a.v.), yeni bir nikah kıyarak Zeyneb'i Ebu'1-As'a vermiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Zeyneb'le Ebul-As'm evliliklerinden Ali adında bir erkek çocuk doğmuştur. Ebu'l-As, Rasûluilah (s.a.v.)'m görevlendirip gönderdiği zaman Hz. Ali ile birlikte Yemen'e gitmişti. Rasûluilah (s.a.v.), ondan sitayişle bahseder ve damatlığını övüp şöyle derdi: "Benimle konuştu, bana doğru söyledi; bana söz verdi, sözünü yerine getirdi."
Ebu'l-As, hicri onikinci senede Hz. Ebu Bekir'in hilafeti zamanında vefat etti. Bu senede Hz. Ali, Ebu'l-As'ın kızı Ümame bint Ebi'l-As ile evlendi. Eşi Fatıma'nın ve Umame'nin vefatından sonra Ümame ile bu evliliği yapmıştı. Ama bu evliliğin Ebu'l As'ın vefatından önce mi, sonra mı yapıldığım bilemiyorum. Doğrusunu Allah bilir. [38]

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/474-477.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/477-481.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/481.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/481-482.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/482-483.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/484.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/484-485.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/485-486.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/486-487.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/487.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/487.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/487-488.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/488.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/488.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/488.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/488.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/488-489.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/489.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/489-490.
[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/490-491.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/491-493.
[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/493-495.
[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/496.
[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/496-500.
[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/500-501.
[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/501-502.
[27] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/502-504.
[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/504-507
[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/507-508.
[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/508-509.
[31] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/509-511.
[32] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/511-512.
[33] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/512-513.
[34] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/513-514.
[35] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/514.
[36] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/514-515.
[37] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/515.
[38] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 6/515-516.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

EL BİDAYE VE'N NİHAYE

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN HAYATI

(ES-SİYRETU'N-NEBEVİYYE)

BÜYÜK İSLAM TARİHİ

İBN KESÎR

Çelik YAYINEVİ

Hicri Onüçüncü Sene
Yermük Savaşı
Yermük Savaşından Sonra Şam Emirliğinin Halîd B. Velid'den Ebu Ubeyde'ye Geçmesi
Halid B. Velid'in Şam'a Gelmesinden Sonra Irak'ta Cereyan Eden Bîr Vak'a
Hz. Ömer'in Halife Oluşu
Dımaşk (Şam)'In Fethi
Fasıl
Fasıl
Fihl Savaşı
O Sıralarda Irak Diyarında Yapılan Savaşlar
Nemarîk Savaşı
Köprü Savaşı Ve Müslümanların Komutanı Ebu Ubeyd Île Birlikte Birçok Askerîn Öldürülmesi
Büveyb Savaşı
Fasıl
Farsılıların, Yezdücürd'ün Hükümdarlığı Hususunda Birleşmeleri
Hîcrî Onüçüncü Senenin Olayları
Hîcrî Onüçüncü Senede Vefat Eden Şahsiyetler
Hîcrî Ondördüncü Sene

Hicri Onüçüncü Sene

Bu senenin başında Ebu Bekir es-Sıddık Şam'a göndermek için ordu toplamaya başladı. Bu işi, hac- dönüşünde şu ayet-kerimelere uyarak yaptı:
"Ey inananlar! Yakınınızda bulunan inkarcılarla savaşın; sizi kendilerine karşı sert bulsunlar. Bilin ki Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir." (et-Tevbo, 123.)
"Allah'a ve ahiret gününe inanmayanlarla savaşın," (et-Tevbe, 29.) Hz. Ebu Bekir, Rasûlullah'a uymak için böyle yapmıştı. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), Tebük gazvesi senesinde Müslümanları Şam'da savaşmak için toplamıştı. Bu ordu şiddetli sıcaklarda büyük bir yorgunluktan sonra o bölgeye ulaşmış, aynı sene geri dömüştü. Rasûlullah (s.a.v.) vefatından önce azadlısı Zeyd'in oğlu Üsame'yi, Şam ve sınırlarında savaşmak için göndermişti.
Hz. Ebu Bekir, Arap Yarım adasındaki düzeni sağladıktan ve mür-tedlerle savaştıktan sonra bütün gücünü Irak'a teksif etti. Oraya Halid b. Velid'i gönderdi. Sonra Irak'a asker gönderdiği gibi Şam'a da göndermek istedi. Arap yarımadasının çeşitli yerlerinden emirler toplamaya başladı. Amr b. Ası Velid b. Ukbe ile birlikte Kudaalılann zekatlarını toplamakla görevlendirmişti. Ona, Şam'a gitmesi için mektup yazdı. Mektubunda şöyle diyordu:
"Ben, seni daha önce Rasûlullah'm görevlendirip söz vermiş olduğu işe, Rasûlullah'm sözünü yerine getirmek üzere iade etmiştim. Sen de bu görevin başına getirilmiş bulunuyorsun. Şimdi senin için hem dünyada, hem ahirette hayırlı olacak birşeyle görevlendirmek istiyorum. Ancak şu andaki görevin senin için daha sevimli olması müstesna, "
Bunun üzerine Amr ona şunları yazdı: "Ben, İslâm'ın oklarından birisiyim. Allah'tan sonra sen, bu okları atan ve onları bir arada toplayansın. Bu okların en yamamnı, en korkutucusunu ve en faziletlisini araştır, bul ve onları kullan."
Hz. Ebu Bekir, Velid b. Ukbe'ye de yukarıdakine benzer bir mektup yazdı. Velid de ona aynı cevabı verdi. Bu iki komutan, yerlerine birer halef tayin ettikten sonra Medine'ye yöneldiler.
Halid b. Said b. As, Yemen'den Medine'ye geldi. Medine'ye girerken üzerinde ipek bir cübbe vardı. Hz. Ömer, bu cübbeyi görünce orada bulunan insanlara, cübbeyi üzerinden çekip çıkarmalarını ve parçalamalarını emretti. Halid b. Said de bu duruma öfkelenip Hz. Ali'ye şöyle dedi:
- Ey Abdumenaf oğulları, halifelik konusunda yenilgiye mi uğradınız?
Hz. Ali de ona şöyle cevap verdi:
- Sen bu işi bir yenişme mi, yoka halifelik olarak mı görüyorsun? Halid b. Said:
- Bu işi sizden daha iyi kimseler ele geçirmemeli, deyince Ömer b. Hattab, Halid b. Said'e şöyle karşılık verdi:
- Sus, Allah senin ağzını dağıtsın. Allah'a yemin ederim M, içine daldığın bu sözleri yalan olarak söylemeye devam ediyorsun. Ama, sonunda sadece kendine zarar vereceksin.
Hz. Ömer, Halid b. Said'in bu sözlerini Hz. Ebu Bekir'e iletmiş, ama Hz. Ebu Bekir buna içerlememişti. Askerler, Hz. Ebu Bekir'in emri üzerine yanında toplandıkları zaman Ebu Bekir kalkıp onlara bir konuşma yaptı. Allah'a gerekli şekilde hamdü senada bulundu. Sonra insanları cihada teşvik edip şöyle buyurdu: "Dikkat edin. Her iş için derleyici ve düzenleyiciler vardır. Her kim işinin gereğini yerine getirirse, bu onun için yeterlidir. Her kim Allah için çalışırsa, Allah ona yeter. Gayretli olsun, haddi aşmayın. Çünkü mutedil olmak çok daha tesirlidir. Dikkat edin, imanı olmayan kimsenin dini yoktur. Allah'tan korkusu bulunmayan kimsenin de imanı yoktur. Niyeti olmayan kimsenin ameli hiçtir. Dikkat edin, Allah'ın kitabında Müslümanm sahip olmayı arzuladığı Allah yolunda cihad sebebiyle sevap ve mükafat vardır. Bu da Allah'ın gösterdiği kurtuluştur. Böylelikle insan rezil rüsvay olmaktan ve utanmaktan kurtulur. Ben, şerefli ve onurlu olmayı da buna ekliyorum."
Bu nutkunu irad ettikten sonra Hz. Ebu Bekir, komutanları tayin etmeye, sancak ve bayrakları onlara hazırlayıp vermeye başladı. Anlatıldığına göre ilk sancağı Halid b. Said b. As'a vermişti. Hz. Ömer gelip onu bundan vazgeçirmeye çalışmış ve söylediği sözleri ena hatırlatmıştı. Ancak Hz. Ebu Bekir, Ömer gibi bundan etkilenmiş ve içerlemiş değildi. Aksine Halid'i Şam'a gitme görevinden alıp Teyma'ya gitmek üzere görevlendirmişti. Halid'e, oradaki Müslümanlarla durup, göndereceği

emrin kendisine ulaşmasını beklemesini tenbihlemişti.
Sonra Yezid b. Ebu Süfyan için bir sancak hazırlayıp verdi. Onun yanında da bir kalabalık vardı. Ayrıca maiyetinde Süheyl b. Amr ve benzeri Mekkeliler vardı. Hz. Ebu Bekir, Yezid b. Ebu Süfyan'ı uğurlarken beraberinde yaya olarak yürüdü. Yürürken ona, savaş bilgisi hususunda güvendiği kimselere ve beraberindeki Müslümanlara iyi davranmasını tavsiye etti. Şam vilayetini ona bıraktı.
Sonra Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı da başka bir ordu üzerine gönderdi. Onu da uğurlarken de beraberinde bir süre yaya yürüdü. Ona bazı tavsiyelerde bulundu. Humus valiliğini ona verdi. Amr b. As'ı beraberindeki bir ordu ile Filistin'e gönderdi. Göz önünde bulundurduğu bazı faydalar için her komutanın, diğer komutanların yolundan ayrı başka bir yoldan gitmelerini emretti. Hz. Ebu Bekir, bu emri verirken Allah'ın peygamberi Yakub'un oğullarına verdiği şu talimata uymuştu:
"Oğullarım! Tek bir kapıdan değil, ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah katında size bir faydam olmaz. Hüküm ancak Allah'ındır. O'na güvendim, güvenenler de O'na güvensinler." (Yûsuf, 67.) Yezid b. Ebu Süfyan, Tebük üzerine gitti.
Medainî, hocalarının şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Ebu Bekir'in bu orduları harekete geçirmesi, hicri onüçüncü sene başlarında olmuştu.
Muhammed b. îshak, Salih b. Keysan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ebu Bekir yaya, Yezid b. Ebu Süfyan ise süvari olarak bir süre yürüdüler. Hz. Ebu Bekir, ona bazı tavsiyelerde bulundu. Tavsiyelerini tamamladıktan sonra ona: "Sana selam söylüyor ve seni Allah'a emanet ediyorum." dedi. Sonra Medine'ye döndü. Yezid de yoluna devam edip yürüyüşünü hızlandırdı. Sonra Şurahbil b. Hasene, Yezid'in ardı sıra gitti. Bunlardan sonra da Ebu Ubeyde bunlara takviye olarak yola çıktı. Ama her biri ayrı bir yoldan gittiler. Amr b. As yola çıktı. Nihayet Şam diyarına bağlı Aramat'a inip konakladı. Anlatıldığına göre Yezid b. Ebu Süfyan da ilk olarak Belka'ya inip konaklamıştı. Şurahbil Ürdün'e inmiş, ama Basra'ya indiğini söyleyenler de olmuştur. Ebu Ubeyde ise, Cabiye'ye inmişti. Hz. Ebu Bekir de bunlara takviye askerler göndermeye başlamış. Bu takviye birliklerden her birine, diledikleri komutanın maiyetine girmelerini emretmişti. Ebu Ubeyde, Belka diyarına vardığı zaman Belkalılarla savaşmış, sonunda onlarla barış antlaşması yapmıştı ki, bu da Şam'da yapılan ilk barış antlaşması olmuştu.
Şam'da vuku bulan ilk savaş, şöyle olmuştu: Bizanslılar, Filistin'e bağlı Ariye denen yerde toplanmışlardı. Ebu Ümame, bir birlik ile onların üzerlerine gitmiş, onları öldürmüş, mallarını da ganimet olarak ele geçirmişti. Onlardan büyük bir komutanı da öldürmüştü. Bundan sonra Mercü's-safra savaşı yapılmıştı ki bu savaşta Halid b. Said b. As ile Müslümanlardan bir topluluk şehid edilmişlerdi. Denildiğine göre Mercü's-safra savaşında Halid b. Said'in bir oğlu şehid edilmiştir. Kendisi ise kaçmış, Hicaz diyarına kendini atmıştı. Doğrusunu Allah bilir. Ibn Cerir, bunu böyle anlatmıştır.
Yine tbn Cerir der ki: Halid b. Said, Teyma'ya varınca Bizans askerleri Gayra, Tenub, Beni Kelb, Selih (Süleyh?), Lahm, Cüzzam ve Gassan kabilelerinden birçok Hristiyan Arabi da aralarına katarak ona karşı büyük bir askeri birlik teşkil ettiler. Halid b. Said, onların üzerine yürüdü. Yakınlarına varınca onun karşısındaki bu düşman birlik dağıldı. Birçoğu İslâm'a girdi. Halid b. Said de gerçekleşen bu fethi, Hz. Ebu Bekir'e bildirdi, Hz. Ebu Bekir, ona ilerlemesini ve geri dönmemesini emretti. Ayrıca Velid b. Utbe ve İkrime b. Ebi Cehil refakatindeki bir askeri birliği de ona takviye kuvveti olarak gönderdi. Bunun üzerine Halid b. Said yoluna devam etti. Kudüs yakınlarına varınca Bizans komutanlarından Mahan'la karşılaştı. Askerlerini kırıp geçirdi. Mahan kaçıp Şam'a sığındı. Halid b. Said, onun peşine düştü. Askerler Şam'a ulaşmak için olanca gücüyle yürüyüşlerini hızlandırdılar. Şam'a yaklaşmak istediler. Mercü's-safra'ya ulaştılar. Orada Mahan'ın silahlı adamları yollarını kestiler. Mahan savaştı, Halid b. Said kaçtı. Zu'1-merve'ye giremedi. Bizanslılar, Müslüman askerleri çembere aldılar. Sadece süvariler kaçıp kurtuldular, ikrime b. Ebi Cehil sebat etti. Şam'ın yakınlarına kadar geriledi ve orada kaçıp kendisine gelenlere yardımcı oldu. Şurahbil b. Hasene de Irak'taki Halid b. Velid'in yanından kalkıp Ebu Bekir es-Sıddık'm yanına vardı. Ebu Bekir, onu ordusunun başına komutan yapıp Şam'a gönderdi. Halid b. Said Zu'1-merve'ye uğradığı zaman kendisiyle birlikte Zu'1-merve'ye kaçan arkadaşlarının çoğunu topladı. Sonra bir grup insan, Hz. Ebu Bekir'in yanında toplandılar. Hz. Ebu Bekir onların başına Muaviye b. Ebi Süfyan'ı komutan yaparak kardeşi Yezid b. Ebu Süfyan'a takviye olsun diye gönderdi. O, Halid b. Said'e uğrayınca beraberindeki adamları Zu'1-merve'den alıp Şam'a götürdü. Sonrada Halid b. Said'in Medine'ye girmesi için Muaviye, Hz. Ebu Bekir'den izin istedi. Hz. Ebu Bekir ise: "Onun durumunu Hz. Ömer daha iyi bilir." dedi. [1]

Yermük Savaşı

Seyf b. Ömer'in anlattığına göre Yermük savaşı, hicri onüçüncü senede Dımaşk'm fethinden önce yapılmıştır. Ebu Cafer b. Cerir de, Seyf in bu görüşüne katılmıştır. Hafiz b. Asakir'in, Yezid b. Ebu Ubeyde, Velid, İbn Luha/a, Leys ve Ebu Maşer'den naklettiğine göre bu savaşı, hicri onbeşinci senede Dımaşık'm fethinden sonra yapılmıştır.
Muhammed b. îshak ise, bu savaşın hicri onbeşinci senenin receb ayında yapıldığını ifade etmiştir.
Halife b. Hayyat, Ibn Kelbf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yermük savaşı hicri onbeşinci senenin receb ayınım beşinci gününde pazartesi günü yapıldı.
Ibn Asakir, bunun sağlam bir rivayet olduğunu söylemiştir. Seyf in: "Yermük savaşı, hicri onüçüncü senede Dımaşk'm fethinden Önce yapılmıştır." sözüne gelince, onun bu sözüne tabi olan bir kimse olmamıştır.

Ben derim ki: Seyf b. Ömer'in bu sözleri, İbn Cerir'in şu nakline dayanmaktadır: Bu ordular, Şam'a yöneldikleri zaman Bizanslılar, şiddetli bir korkuya kapıldılar. Kendilerine yol göstermesi için Herakli-yus'a mektup yazdılar. O zaman Herakliyus, Humus'ta bulunuyordu. Anlatıldığına göre Herakliyus, o sene Kudüs'e gidip hac görevini ifa etmişti. Bu durumdan haberdar olunca Şam'daki Bizanslılara şu talimatı göndermişti:
"Yazıklar olsun size. Bunlar yeni bir dine bağlı kimselerdir. Bunlara kimse karşı koyamaz. Bana uyun da Şam haracının yarısını, kendilerine vermek üzere onlarla barış antlaşması yapın ki Bizans dağları sizin elinizde kalmaya devam etsin. Eğer bu tavsiyeme uymazsanız onlar sizden Şam'ı alırlar ve sizi Bizans dağlarında sıkıştırırlar."
Bizanslılar, Herakliyus'un bu talimatı karşısında vahşi hayvanlar gibi sesler çıkarmaya başladılar. Din ve dünya savaşı ve zaferi konusunda bilgi ve görüşleri kıt olduğu için bu gibi durumlarda bu tür sesler çıkarmak, onların âdeti haline gelmişti. O esnada Herakliyus, Humus'a doğru hareket etti. Bizans ordularının, komutanlarının idaresi altında savaş alanına çıkmalarını ve her Müslüman komutanın komutasındaki askerlere karşı kesif bir kalabalıkla çıkmalarını emretti. Baba bir kardeşi Tozarik'i 90000 savaşçı ile Amr b. As'm karşısına, Cerceh b. Bozi-ha'yı da, Yezid b. Ebu Süfyan'm karşısına çıkardı. Kendisi de 50.000 veya 60.000 askerden oluşan bir birliğin başına geçti. Derfes'i Şurahbil b. Hasene'ye, Lakikar (Kaykulan?)'ı 60.000 askerle Ebu Ubeyde b. Cer-rah'a karşı çıkardı.
Bizanslılar: "Vallahi, artık Ebu Bekir'i diyarımıza süvariler göndermek gücünden yoksun bırakacağız." dediler. îkrime b. Ebi Cehil komutasındaki askerler dışında kalan Müslüman askerlerin sayısı 21.000 idi. ikrime, 6.000 askerle Şam tarafında Müslümanlara takviye olarak beklemekteydi. Komutanlar başlarına gelen bu büyük hadisede ne yapacaklarını sormak üzere Ebu Bekir ile Ömer'e mektup yazdılar. Ebu Bekir de onlara şu mealde bir mektup yazıp gönderdi:
"Toplanın tek bir ordu haline gelin. Müşrik askerlerin üzerine atılın. Siz, Allah'ın dininin yardımcılarısınız. Allah, dinine yardım edenlere yardım eder. Kendisini inkar edenleri ise yardımsız bırakır. Sizin gibi bir ordu, sayı azlığından ötürü mağlup olmaz. Ancak günahkarlık yüzünden mağlup olabilir. Bu sebeple günahtan sakının. Sizden her bir asker, arkadaşı ile bağlarını güçlendirsin."
Hz. Ebu Bekir es-Sıddık: "Allah'a yemin ederim ki, Hristiyanları Halid b. Velid vasıtasıyla şeytanın vesveseleri ile meşgul edeceğim." dedi ve Irak'ta bulunan Halid b. Velid'e, Şam'a gitmesi ve oradaki ordunun başına emir olması için haber gönderdi. Halid, işini tamamladıktan sonra Irak'taki görevinin başına döndü ve ileride anlatacağımız olaylar meydana geldi.
Herakliyus, Hz. Ebu Bekir'in komutanlarına, toplanmaları için gönderdiği emirden haberdar olunca oda aynı şekilde toplanıp develer için durulabilecek geniş bir yer, savaşmak için geniş bir alan, düşman askerlerinin kaçmalarına imkan vermeyen dar geçitlerin bulunduğu bir mahalde toplanmaları emrini gönderdi. Askerlerin başında kardeşi Bendarik, öncü kuvvetlerin başında Çerce, sağ ve sol cananlarda da Ma-han ve Dragos, deniz tarafında da Kaykulan adındaki kumandanlar vardı.
Muhammed b. Aid, Said b. Abdülaziz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Müslümanlar, 24.000 kişi idiler. Başlarında Ebu Ubeyde vardı. Bizanslılar ise, 120.000 kişi idiler. Başlarında Mahan ve Sıklab vardı. Bu iki ordu Yermük denen yerde savaştılar. İbn İshak'ın da anlattığına göre testisleri burulmuş olan SıMab, o gün 100.000 kişilik Bizans ordusunun komutanı idi. Bu ordunun öncü birliğinin başında Cerceh vardı. Bu birlik, Erinmelerden oluşturulmuştu ki, sayıları 12.000'i bulmaktaydı. Mustarebe Araplardan da 12.000 kişilik grubun başında Cebele b. Ey-hem bulunuyordu. Müslümanlar 24.000 kişi idiler. İki ordu şiddetli b. şekilde savaştılar. Öyleki arkadan kadınlarda şiddetli bir şekilde bu savaşa katıldılar.".
Veiid, Abdurrahman bir Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Herakliyus, Mahan isimli Ermeni komutan maiyetinde 200.000 kişilik bir orduyu Müslümanların üzerine göndermişti."
Seyfb. Ömer dedi ki: Rumlar, ilerlemeye devam ettiler. Yermük'e yakın ve Kuşe denen yerde konakladılar. Vadi onlara karşı bir hendek oldu. Sahabelerde Hz. Ebu Bekr'e haber gönderip takviye istediler ve Yermük'teki Bizans ordusuna karşı nasıl hareket edeceklerine dair talimat göndermesini taleb ettiler. Bunun üzerine Hz. Ebu Bekr, Halid b. Velid'e mektup yazarak Irak'ta yerine birini vekil bırakmasını ve beraberindekilerle birlikte Şam'a dönmesini emretti. Şam'a vardığı zaman komutayı ele almasını tenbihledi. Bunun üzerine Halid b. Velid, yerine Müsenna b. Harise'yi Irak'a vali olarak bıraktı. Kendisi de 9.500 kişilik askeri birliği ile beraber Rafi b. Umeyre et-Taî kılavuzluğunda Şam'a doğru yola çıktı. Kılavuz Rafi, Halid'in ordusunu Simak yolundan yürüterek Kurakir denen yere ulaştırdı. Daha önce. kimsenin geçmediği yollardan geçirdi. Çölleri ve sahralarla vadileri geçip dağlara tırmandı. Belirsiz yollardan yürüdü. Onlar, susuz çöllerden geçmekte iken develer susamaya başladılar. Develere bir-iki defa arka arkaya su içirdiler. Sonra da arkalarındaki yükü koparmaşınlar diye develerin ağızlarını ve dudaklarını kestiler. Su tükenince birkaç deveyi boğazlayarak karınların-daki suyu içtiler. Atlarına da içirdiler. Ve develerin etlerini pişirerek yediler. Kararlaştırdıkları yere vardıklarında bu yolculuk beş gün sürmüştü. Halid b. Velid, Tedmür tarafından Bizanslıların üzerine geldi. Tedmür ve Erke halkları ile barış yaptı. Azra'ya uğradığında orayı ganimet edindi. Gassanlılara büyük miktarda malı ganimet olarak bıraktı. Kendisi de Dımaşk'm (Şam'ın) doğusundan çıktı. Sonra yoluna devam etti. Busra'ya vardı. Sahabelerin, Busra valisi ile savaştıklarını gördü. Onunla barış yaptı ve şehri yine kendi şartları çerçevesinde valiye bıraktı. Busra, Şam diyarında feth edilen ilk şehir oldu. Allah'a hamd olsun.
Halid b. Velid, Gassan mıntıkasında ele geçirdiği ganimetlerin beşte birini, Bilal b. Hars el-Müzenî ile birlikte Hz. Ebu Bekir'e gönderdi. Kendisi, Ebu Ubeyde, Mersed ve Şurahbil ile birlikte Amr b.- As'ın yanına gitti. Bizanslılar, Miver'e bağlı Arba mıntıkasında Amr b. As'a hücum etmişlerdi. Böylece Ecnadeyn savaşı başlamış oldu. Müslümanlardan birisi, Halidle

birlikte yaptıkları bu yolculuk hakkında şöyle bir şiir söylemişti:
"Ne gözü varmış Rafi'in, nasılda Karakir'den Suva'ya geçirdi bizi, Beş gün yolculuk yaptık, ordu bu yolculuğu yapınca ağladı Senden önce hiç kimse bu yollardan geçmiş değildi."
Araplardan birisi, bu yolculuk hakkında Halid'e şöyle demişti: '*Eğer falan ağacın yanında sabahlarsan, sen ve beraberindekiler kurtulursunuz. Eğer o ağaca ulaşamazsan sen ve beraberindekiler helak olursunuz."
Halid, yamndakilerle birlikte yoluna devam etti. Büyük bir tepe ile karşılaştılar. Orada sabahladılar. Halid: "Sabahleyin bu kavim Övgülü bir yürüyüş yapacaktır." dedi ve öyle oldu. Güzel bir yürüyüşle yollarına devam ettiler.
Seyf b. Ömer, Ebu Nahif ve diğerleri dediler ki: Bizanslılar, Vaku-sa'da komutanlarıyla bir araya geldiklerinde ve sahabelerde onlara yakın olan menzillerinden intikal ettiklerinde Amr b. As, sahabelere şöyle dedi;
- Ey insanlar, size müjdeler olsun. Allah'a yemin ederim ki, Bizanslılar kuşatma altına alındılar. Kuşatma altına alman kimseye hayrın ulaştığı çok az görülmüştür.
Anlatıldığına göre sahabeler, Bizanslıların üzerine ne şekilde gidileceğini karara bağlamak için meşveret yapmak üzere toplandıklarında komutanlar bu iş için mecliste toplandılar. Ebu Süfyan gelip onlara şöyle dedi:
- Ben, savaş hususunda karar almak için toplanacak bir kavme ulaşıncaya dek yaşayacağımı sanmıyordum. Böyle bir kavmin arasında bulunabileceğimi düşünmemiştim.
-Ebu Süfyan, böyle dedikten sonra ordunun üç kısma ayrılmasını tavsiye etti. Birinci kısım ilerleyip düşmanın karşısında ordugah kuracak, sonra yükleri ve kadınları ihtiva eden ikinci kısım harekete geçecek. Bunların birinci gruba ulaşmasından sonraya kadar Halid bekleyecek, ondan sonra harekete geçecek ve Öyle bir yere gelecek ki, çöl arkalarında kalacak. Böylece kendilerini giyecek ve takviye kuvvetleri rahatlıkla ulaşabilecekti.
Komutanlar, Ebu Süfyan'm bu tavsiyesine uydular. Bu, güzel bir görüştü.
Velid, SafVan tariki ile Abdurrahman b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bizanslılar, Deyr Eyyüb ile Yermük arasına gelip ordugah kurdular. Müslümanlar da diğer tarafla nehrin öte yakasında ordugah kurdular. Medine'den kendilerine takviye kuvvetleri ulaşsın diye Ezriat şehrini de arkalarına aldılar. Halid b. Velid ise, rebiyülevvel ayı boyunca Rumları kuşatan sahabelerin yanma aynı ayda gelmişti. Halid'in rebi-yülahir ayında takviye olarak geldiğini gören Bizanslı komutan Mahan, beraberinde keşişler, papazlar, rahipler olmak üzere gelip askerleri savaşa teşvik ettiler ki, Hrıstiyanhk dinine yardım etsinler. O gün Bizans ordusundaki askerlerin 280 000 zincir ve iplerle birbirlerine bağlanmışlardı. 80 000 süvari ve 80 000 de piyade vardı."
Seyf dedi ki: Anlatıldığına göre firar etmemeleri için Bizans askerlerinden her on tanesi bir zincire vurulmuştu. Zincire vurulanların toplamı 30 000 askerdi. Doğrusunu Allah bilir. Seyf dedi ki: İkrime b. Ebi Cehil, beraberindeki askerlerle Müslümanlara yardıma geldi. Böylece sahabe ordusu 36 000 ile 40 000 arasında bir yekünü buldu.
İbn Ishak ile Medainî derler-ld: Ecnadeyn savaşı, Yermük savaşından önce yapıldı. Ecnadeyn savaşı, hicri onüçüncü senenin cemaziyel-evvel ayının bitimine iki gece kala yapıldı. Bu savaşta birçok sahabe şe-hid edildi. Bizanslılar, yenilgiye uğradılar. Komutanları Kaykulan öldürüldü. Kaykulan, Hnstiyan Araplardan birini, sahabelerin durumunu anlamak için casus olarak göndermişti. Bu casus gerekli araştırmayı yaptıktan sonra onun yanına döndüğünde şöyle demişti: "Öyle bir millete rastladım ki, bunlar geceleyin rahip, gündüzleyin de kahraman askerdirler. Allah'a yemin ederim ki, onların hükümdarlarının oğlu hırsızlık yapacak olsa onun dahi elini keserler. Yahut hükümdarlarının oğlu zina edecek olursa onu dahi recm ederler."
Bunun üzerine Kaykulan: "Allah'a yemin ederim ki, eğer doğru söy-lüyorsan, o zaman yerin altı üstünden daha hayırlıdır." dedi.
Seyf b. Ömer, yukarıdaki, ifadelerine devamla şöyle demiştir: Halid b. Velid, askerlerin dağınık vaziyette olduklarını gördü. Ebu Ubey-de'nin askerleri ile Amr b. As'm askerleri bir tarafta, Yezid ile Şurahbilin askerleri de başka bir taraftaydı. Bunun üzerine kalkıp insanlara nutuk irad etti. Onların toplanmalarını emretti. Dağılıp ihtilafa düşmekten onları men etti. Bu konuşması üzerine insanlar toplandılar. Düşmanla karşı karşıya saf halinde dizildiler. Zaman, cemaziyelahir ayının ilk günleri idi. Halid b. Velid kalkıp Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra askerlere hitaben şöyle dedi:
"Bu, Allah'ın savaşlarından bir savaştır. Bunda övünmemek ve taşkınlık yapmamak gerekir. Cihadınızı ihlasla yapın. Yaptığınız bu işlerle de Allah'ın rızasını amaçlayın. Bu öyle bir savaştır ki, sonucu bugünkü davranışınıza bağlı olacaktır. Eğer bugün düşmanı hendeklerine itersek onları devamlı surette geriye doğru itebiliriz. Eğer onlar bizi yenilgiye uğratacak olurlarsa, artık ebediyyen iflah olmayız. Gelin, komutanlığı nöbetleşe alalım. Bugün birimiz, yarın bir başkası, öbür gün de bir başkası komutan olsun. Böylece hepiniz komutanlık yapmış olursunuz. Yalnız bugün komutanlığı bana verin."
Halid'in bu konuşmasından sonra askerler, onu başlarına komutan yaptılar. Bu işin gerçekten uzun süreceğini zannediyorlardı. Bizanslılar, benzeri görülmemiş bir tabiye yaparak ortaya çıktılar. Halid de Araplar arasında benzeri görülmemiş bir tabiye yaparak ortaya çıktı. Her biri 1000'er askerden teşekkül eden otuz altı ile kırk arasında askeri birlikle ortaya çıktı. Her 1000 kişinin başında da bir komutan vardı. Ebu Ubeyde'yi merkeze komutan yaptı. Sağ cenaha Amr b. As'ı komutan yaptı. Refakatına da Şurahbil b. Hasene'yi verdi. Sol cenaha Yezid b. Ebi Süfyan'ı komutan yaptı. Her askeri birliğin başına bir komutan tayin etti. Keşif kuvvetlerinin başına Kubab b. Eşyem'i tayin etti. Artçıların başına da Abdullah b. Mesud'u komutan yaptı. O gün ordunun kadısı da Ebu Derda idi. Onlara öğüt verip savaşa teşvik eden kıssacıları da Ebu Süfyan b. Harb'di. Askerler arasında dolaşıp Enfâl sûresini ve ci-had ayetlerini okuyan da Mikdad b. Esved idi.

Ishak b. Yesar'm anlattığına göre Yermük savaşında sağ ve sol cenah komutanları ile öncü ve artçı birliklerin komutanları dört kişi idiler: Ebu Ubeyde, Amr b. As, Şurahbil b. Hasene ve Yezid b. Ebu Süf-. yan.
insanlar, bayrakları altında savaş alanına geldiler. Sağ cenahta Muaz b. Cebel, sol cenahta Nüfase b. Üsame el-Kinanî komuta ediyordu. Piyadelerin başında Haşim b. Utbe b. Ebi Vakkas, süvarilerin başında da Halid b. Velid vardı. O,savaşta müşir (başkomutan) pozisyonun-daydı. Herkes onun görüşüne göre hareket ederdi.
Bizanslılar, azamet ve kibirleri ile geldiklerinde o mıntıkanın ovalarını ve vadilerini kara bulutlar gibi kapladılar. Yüksek seslerle naralar atıyorlardı. Rahipleri incil okuyup, onları savaşa teşvik ediyorlar. Halid b. Velid, süvarilerin başında ordunun önünde duruyordu. Atını Ebu Ubeyde'nin yanma sürüp ona yaklaştı ve şöyle dedi:
- Ben sana bir teklifte bulunacağım.
- Buyur, Allah'ın sana emr ettiğini söyle, ben de seni dinleyecek ve itaat edeceğim.
- Şu Bizanslılar, karşı konulamayacak büyük bir saldırı yapacaklardır. Ordumuzun sağ ve sol cenahlarından korkuyorum. Süvari birliğini ikiye bölüp sağ ve sol cenahın arkalarına yerleştirmek istiyorum. Bizanslılar, bu cenahları darbelerine maruz bıraktıkları zaman arkadaki süvariler bu cenahlara takviye olsunlar. Arkadan gelip yardımcı olsunlar.
- Güzel bir görüş ileri sürdün.
Halid b. Velid, ikiye ayırdığı süvari birliklerinden birinin başında bulunup sağ cenahın arkasına geçti. Diğer süvari birliğinin başına da Kays b. Hübeyre'yi yerleştirerek sol cenahın arkasına yerleştirdi. Ebu Ubeyde'ye de merkezden geri çekilerek askerlerin arkasına geçmesini söyledi ki, Bizanslıların darbesi karşısında hezimete uğrayan İslâm askerleri geriye dönmek ve kaçmak istedikleri zaman Ebu Ubeyde'den utansınlar da tekrar cepheye dönsünler.
Ebu Ubeyde, merkezdeki yerine Said b. Zeyd'i bıraktı. Bu zat, aşere-i mübeşşereden biridir. Allah onlardan razı olsun.
Halid, kadınlara da kaçan askerleri vurmalarım emretti. Kadınların yanlarında ise bir miktar kılıç ve başka silahlar vardı. Bu talimatları verdikten sonra Halid yerine döndü. Allah, ondan razı olsun.
îki ordu karşı karşıya gelip savaş alanına çıktıklarında Ebu Ubeyde, Müslümanlara vaz-ü nasihatta bulunarak şöyle dedi:
- Ey Allah'ın kulları! Allah'ın dinine yardım edin ki, O da size yardım etsin ve ayaklarınızı sabitleştirsin. Ey Müslümanlar topluluğu, sabredin. Çünkü sabır, küfürden kurtarır. Rabbı razı kılar. Utanılacak şeyleri yok eder. Saflarınızdan ayrılmayın. Düşmana karşı bir adım dahi ilerlemeyin. Savaşa önce siz başlamayın, mızrak atın ve sert şeyleri siper edinin. İçinizde Allah'ı zikretmekten başka birşey söylemeyin, susun. Bu halinizi ben size ikinci emri verinceye kadar sürdürün."
Muaz b. Cebel de askerlerin yanına çıkıp onlara vaz-ü nasihatta bulundu ve şöyle dedi:
- Ey Kur'ân ehli! Ey kitabın muhafızları! Hak ve hidayetin yardımcıları! Doğrusu kuruntularla Allah'ın rahmetine ulaşılamaz Cennet'i-ne de girilemez ve Allah, geniş mağfiret ve rahmetini ancak doğru sözlü ve tasdik edici kimselere verir. Siz, Allah'ın şu buyruğunu işitmediniz mi?
"Allah, içinizden inanıp yararlı iş işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına dair söz vermiştir." (en-Nûr, 55.)
Allah, size rahmet etsin. Rabbinizin sizi, düşmandan kaçarken görmesinden utanın. Siz O'nun kudret pençesindesiniz. O'ndan kaçıp kurtulmanıza imkan yok. O'ndan başkasıyla da onur bulamazsınız.
Amr b. As'da askerlere şöyle bir hitap ta bulundu:
- Ey Müslümanlar! Gözlerinizi kapatın, diz üstü çökün. Mızrak atmaya başlayın. Onlar size saldırırlarsa onlara mühlet verin Develerinin horgüçlerine bindikleri zaman arslanlar gibi üzerlerine atılın. Doğruluğu beğenen ve ödüllendiren, yalana kızan ve iyiliğe iyilikle mukabelede bulunan Allah'a yemin ederim ki ben, Müslümanların bu beldeleri kasaba kasaba ve köşk köşk fethedeceklerini duymuşumdur. Onların toplulukları ve sayılarının çokluğu sizi korkutmasın. Eğer siz onlara sağlam darbelerle saldırırsanız onlar keklik yavruları gibi uçuşup giderlerdir.
Ebu Süfyan da askerlere hitaben şöyle dedi:
- Ey Müslümanlar topluluğu! Siz Arapsınız, Acemlerin diyarında bulunuyorsunuz. Ailenizden, emirü'l-mü'mininden ve Müslümanların şehirlerinden uzaktasımz. Allah'a yemin ederim ki, siz sayıları çok bir düşmanın karşısmdasınız. Size karşı şiddetli bir öfke beslemektedirler. Siz, onların canlarına, beldelerine ve kadınlarına kasdettiniz. Allah'a yemin ederim ki, sizi bu kavimden kurtaracak ve yarın Allah'ın hoşnutluğuna ulaştıracak olan şey, onlara karşı samimiyet ve sabırla savaşıp zorlu durumlarına tahammülle saldırmanız olacaktır. Bilesiniz ki bu, uyulması gereken bir yoldur. Diyar, gerinizdedir. Sizinle mü'minlerin emirinin ve İslâm cemaatının arasında çöller ve sahralar vardır. Hiç kimsenin sabırdan ve Allah'ın va'dettiği şeyi ümid etmekten başka sapacağı bir yol yoktur. Sabır ve Allah'ın va'dettiği şeyi ümid etmek, dayanılacak en hayırlı mesneddir. Kendinizi kılıçlarınızla koruyun. Birbiri-nizle yardımlasın. İşte sığınılacak kaleniz bu olsun.'
Ebu Süfyan böyle dedikten sonra kadınların yanına gitti. Onlara da bazı tavsiyelerde bulunduktan sonra dönüp şöyle bir çağrıda bulundu.
- Ey islâm ehli! Gördüğünüz şeyler hazır oldu. İşte Rasûlullah ve Cennet Önünüzdedir. Şeytan ve Cehennem arkamzdadır
Böyle dedikten sonra geçip yerine gitti. Allah ona rahmet etsin.
O gün Ebu Hüreyre de askerlere vaz-ü nasihatta bulunarak şöyle dedi:
- İri gözlü hurilere doğru koşun. Nimet cennetlerinde Aziz ve Celil olan Rabbmızm komşuluğuna doğru hızla yol alın. Siz öyle bir yerde ve makamda bulunuyorsunuz ki, bu yer ve bu makam kadar Rabbinizin hoşuna gidecek başka bir yer ve makam

yoktur. Bilesiniz ki sabreden kimseler için fazilet ve üstünlük vardır.
Seyf b. Ömer, hocalarının şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Bu savaşta sahabelerden 1000 kişi vardı ki bunların 100 kişisi, Bedir savaşma katılmış olanlardandı.
Ebu Süfyan, her askeri birliğin yanı başına gelip şöyle diyordu:
- Allah Allah! Siz, Arapların halesi ve islâm'ın yardımcılarısınız. Şu karşınızdaki askerler de Bizanslıların halesi ve şirkir yardımcılarıdırlar. Allah'ım, bu senin savaşlarından bir savaştır. Allah'ım, yardımını kullarına indir.
Dediler ki: Halid b. Velid, Irak'tan geldiği zaman Hrıstiyan Araplardan biri ona şöyle dedi:
- Rumlar ne kadar çok, Müslümanlar ise ne kadar azdırlar!
- Yazıklar olsun sana. Sen beni, Rumların çokluğuylamı korkutuyorsun? Ordular ancak zaferle çok olur, hezimet ve yardımsızlıkla azalırlar. Sayı çokluğuyla çoğalmazlar, Allah'a yemin ederim ki ben, atım Aşkar'ın bu sakatlığından biran evvel kurtulmasını istiyordum ve onlarında sayılarının gittikçe çoğalmasını arzuluyordum (Halid, Irak'tan gelirken atının ayağı incinmişti).
îki ordu karşı karşıya gelince Ebu Ubeyde, Yezid b. Ebu Süfyan, Dı-rar b. Ezver, Haris b. Hişam ve Ebu Cendel b. Süheyl ön çıkıp Bizanslılara:
- Komutanınızla görüşmek istiyoruz, dediler. Bizanslılar da, bunların Tozarik'in yanına girmelerine izin verdiler. Yanına girdiklerinde Tozarîk'in ipek bir çadırda oturmakta olduğunu gördüler. Bu sahabeler:
- Biz bu çadıra girmeyi helal görmüyoruz, dediler. Tozarik ipek bir
halı serilmesini emretti:
- Biz bu halının üzerine oturmayız, deyince Tozarik, onların razı oldukları bir yerde onlarla beraber oturdu. Barış yapmak fikrini benimsediler. Bu sahabeler, Bizanslıları Aziz ve Celil olan Allah'a imana davet ettikten sonra yerlerine döndüler. Ancak barış antlaşması yapılamadı.
Velid b. Müslim'in anlattığına göre Mahan, Halidle iki saf arasında barış yapmak İçin toplantı istedi ve şöyle dedi:
- Sizin ülkenizden çıkıp buraya gelmenize sebep olan şeyin açhk ve bitkinlik olduğunu biliyoruz. Gelin sizden her bir adama on dinar ile giyecek ve yiyecek verelim de ülkenize geri dönün, gelecek sene de yine aynı miktarda size gönderelim.
Halid dedi ki:
- Senin anlattığın sebeplerden ötürü ülkemizden çıkıp gelmiş değiliz, yalnız biz kan içen bir milletiz. Duyduğumuza göre Bizanslıların kanından daha lezzetli bir kan yokmuş, işte biz bunun için geldik!
- Vallahi, Arapların böyle olduğunu sanmıyorduk, dediler. Sonra Halid, Ikrime b. Ebi Cehil ile Ka"ka b. Amr'ın yanına doğru ilerledi. Bunlar sağ ve sol kanatların komutanlarıydılar. Savaşı başlatmalarını istedi. Bunlar da şiirler okuyup mübareze istediler. Bahadırlar bineklerinden inip birbirlerine giriştiler. Savaş ateşi alevlenmeye başladı. Savaş, artçı kuvvetler üzerinde yoğunlaştı. Halid de saflar arasında koruyucu bahadır yiğitlerden oluşan birliğinin başında bulunuyordu. İki taraftan kahramanlar birbirlerine saldırıyor, oda bunu seyrediyor ve arkadaşlarına, güvendikleri taktikleri kullanmaları talimatını veriyor, kendisi de savaşı mükemmel bir şekilde idare ediyor, gerekli tedbirleri alıyordu. Ishak b. Beşir, Şamlı eski üstadların şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Daha sonra Mahan savaştı. Ebu Ubeyde ortaya çıktı. Sağ cenahta Muaz b. Cebel, sol cenahta da Kubab b. Eşyem el-Kinam vardı. Piyadelerin başındaki komutan Haşim b. Utbe b. Ebi Vakkas, süvarilerin başında da komutan Halid b. Velid vardı. Her askeri birlik, kendi sancağının altında savaşmaya başladı. Ebu Ubeyde, Müslümanlara şöyle diyordu:
- Ey Allah'ın kulları! Allah'ın dinine yardım edin ki, O da size yardım etsin ve ayaklarınıza sebat versin. Ey Müslümanlar topluluğu, sabredin. Çünkü sabır, insanı küfürden kurtarıp Rabbı hoşnud eder. insanı utanmaktan kurtarır. Saflarınızdan ayrılmayın. Düşmana doğru bir tek adım dahi ilerlemeyin. Savaşı önce siz başlatmayın. Onlar başlattıkları takdirde ok atın ve sert şeyleri kendinize siper yapın. Allah'ın zikrinden başka birşey söylemeyin.
Muaz b. Cebel de ortaya çıkıp askerlere şöyle nasihatta bulundu:
- Ey Kur'ân ehli ve ey Kitab'm koruyucuları, hidayet ve hakkın yardımcıları! Doğrusu kuruntularla Allah'ın rahmetine ulaşılmaz. Cennet'ine de girilmez. Allah, mağfiret ve geniş rahmetini ancak doğru sözlü, tasdik edici kimselere verir. Siz, Aziz ve Celil olan Allah'ın şu vaadini duymadınız mı?
"Allah, içinizden inanıp yararlı iş işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına dair söz vermiştir." (en-Nûr, 6.5.)
Allah size rahmet etsin. Rabbinizin, düşmandan kaçarken sizi görmesinden utanın. Siz, O'nun kudret pençesinde siniz, O'ndan kaçıp kurtulmanızın imkanı yoktur.
Amr b. As'da ilerleyip askerlere şöyle dedi:
- Ey Müslümanlar, gözlerinizi yumun, diz üstü çökün, düşmana ok yağdırın. Onlar size saldırırlarsa onlara mühlet verin. Hörgüçlere bindikleri zaman arslanlar gibi üzerlerine atılın. Doğruluğu beğenen ve doğruluktan Ötürü inşam mükafatlandıran, yalana kızan ve iyiliğe iyilikle karşılık veren Allah'a yemin ederim ki, ben Müslümanların bu beldeleri kasaba kasaba ve köşk köşk fethedeceklerini işitmişim. Düşmanların topluluğu ve sayılarının çokluğu sizi korkutmasın. Eğer siz onlara şiddetle saldırırsanız, onlar keklik yavruları gibi uçuşup giderler.
Sonra Ebu Süfyan, askerlere hitab etti. Güzel bir konuşma yaptı. Onları savaşa teşvik ederek şöyle dedi:

- Ey İslâm topluluğu! Gördüğünüz şey hazırlandı. İşte Rasûlullah ve Cennet önünüzde, şeytan ve Cehennem'de arkanızdadır!
Bundan sonra Ebu Süfyan, kadınları da savaşa teşvik edip şöyle dedi:
- Askerlerimizden firar edenleri görürseniz şu taşlar ve değneklerle onları vurun ki, cepheye tekrar dönüp savaşsınlar.
Halid b. Velid, Said b. Zeyd'in merkezde durmasını, Ebu Ubeyde'nin de kaçanları cepheye geri döndürmesi için askerlerir gerisinde durmasını emretti. Süvarileri de iki kısma ayırıp bir kısmı sağ cenahın arkasına, diğer kısmı da sol cenahın arkasına yerleştirdi M, askerler cepheden firar etmesinler ve bunlar arkada onlar için takviye olsunlar. Arkadaşları, Halid'e:
- Allah'ın sana gösterdiği şeyleri yap, dediler. Onun tavsiyelerine
uydular.
Bizanshlar da haçlarını kaldırıp yıldırım gibi rahatsız edici naralarla Müslümanlara doğru geldiler. Keşiş ve patrikleri de onları savaşa teşvik ediyordu. Bizanslılar, misli görülmemiş sayı çokluğuna ve teçhizat fazlalığına sahiptiler. Ama yardımına başvurulacak, kendisine güvenilip dayanılacak olan zat, yüce Allah'tır.
Yermük savaşında şehid edilenlerden biri Zübeyr b. Avvam'dı. O, oradaki sahabelerin en faziletlisi idi. insanların bahadır ve yiğitlerin-dendii Bahadırlardan bir topluluk yanma gidip şöyle dediler:
- Düşmana saldırmayacak mısın? Biz de seninle beraber saldırı-
rız.
- Siz sebat etmezsiniz.
- Ederiz.
Bunun üzerine düşmana saldırdı. Arkadaşları da onunla birlikte saldırıya geçtiler. Bizans saflanyla yüzyüze gelince geri döndüler, kendisi ilerledi, safları yarıp öte yandan çıktı. Tekrar arkadaşlarının yanına döndü, ikinci kez yanma geldiler. Yine Önceki gibi teklifte bulundular. O da aynı şeyleri söyledi ve yine ilerleyip düşman saflarını yararak öte tarafa geçti, tekrar arkadaşlarının yanına döndü. O gün omuzundan iki darbe (başka bir rivayete göre bir darbe) yedi.
Muaz b. Cebel, keşiş ve rahiplerin seslerini duydukça şöyle diyordu:
- Allah'ım! Bunların ayaklarını kaydır. Kalplerine korku sal. Üzerimize huzur ve dinginlik indir. Bizi takva kelimesine sardır. Düşmanla karşılaşmayı bize sevdir ve kaza hükmüne bizi razı kıl.
Bizans komutanlarından Mahan ortaya çıkıp sol cenah komutanı Dibrikan'a emir verdi. O, Hrıstiyan abidlerindendi Müslümanların sağ cenahına saldırdı. Bu cenahta Ezd, Mezhiç, Hadramut ve Holanh askerler vardı. Müslüman askerler, bu saldırı karşısında sebat ettiler. Nihayet Allah düşmanlarını geri püskürttüler. Ama Bizanslı askerler, dağlar misali gelip Müslümanlara yeniden saldırdılar. Müslümanlar, sağ cenahtan çekilip ordunun merkezine doğru çekildiler, insanların bir kısmı çekilip askerlerin yanına doğru geriledi̇ler. Ama Müslümanlardan büyük bir çoğunluğu, bayraklarının altında savaşıp sebat gösterdiler. Sonra ünleyip geri döndüler ve saldırıp önlerindeki Bizanslı askerleri püskürtttüler. Onları, geri çekilen insanları takip etmekten alıkoydular. Cepheden kaçan Müslüman askerleri, arkada duran kadınlar değnek ve taşlarla vurup cepheye geri gönderdiler. Havle binti Salebe şöyle diyordu.
"Ey takvalı kadınlardan kaçan kişi,
Yakında sen cariye, akıllı ve itaatkar kadınları göremeyeceksin
Kadınların böyle demeleri üzerine herkes yerine döndü. îkriiW b. Ebu Cehil de Yermük savaşında şöyle demişti: "Ben, birçok yide Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber savaştım. Bu gün mü sizden kaçacajtm."
Böyle dedikten sonra:
- Kim, ölmek üzere benimle sözleşir? diye ünledi. Amcası H^is b. Hişam, Dırar b. Ezver ve 400 kadar Müslüman bahadırla birlikte tfia bu sözü verdiler. Halid'in çadırı önünde düşmanla savaştılar. Sebat etiler. Hepsi de yaralandılar. Bazıları şehid edildiler. Şehidlerden biri Drar b. Ezver'di. Allah onlardan razı olsun.
Vakidî ve diğerlerinin anlattıklarına göre bunlar, yaralarip yere düştüklerinde su istediler. Kendilerine biraz su getirildi. Masrafa, bunlardan birine yaklaştırıldığında, yanındaki diğer yaralı, ma/rapaya baktı. Bu defa: "Ona verin", dedi. ikinci yaralıya götürüldüğüne daki diğer yaralı maşrapadaya baktı, ikinci yaralı: "Suyu ona dedi. Böylece su maşrapası baştan sona hepsine götürüldü. Hfcbiri içe-meden hepside vefat ettiler. Allah tamamından razı olsun.
Yermük savaşında Müslümanlardan şehid edilen ilk şîhıs, Ebu Ubeyde'nin yanma gelip ona şöyle diyen bir kişiymiş:
- Ben işim için hazırlığımı yaptım. Rasûlullah'a söylememi istediğin birşey var mıdır?
- Evet, ona benden selam söyler ve şöyle dersin: "Ya RasûlaKah, biz Rabbimizin bize vaadettiklerinin gerçek olduğunu gördük." Ba adam, düşmana karşı ilerledi, savaştı. Nihayet.şehit edildi. Allah ona rahmet etsin.
O gün her kavim kendi sancağının altında sebat etti. Bizanslılar, değirmen taşı gibi savaş alanında dönmeye başladılar. YeVmük savaşmda yere düşen bir çividen, kopan bir bilekten ve havada uçuşan bir elden başka birşey görülemiyordu.
Daha sonra Halid, beraberindeki süvarilerle, Müslümanların sağ cenahına saldırmış olan düşmanın sol cenahına saldırdı. Onları merkeze doğru geriletti. Bu saldırısında, düşmandan 6000 kişi öldürdü. Sonra da şöyle dedi:
- Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, onların yanında bu gördüğünüzden başka sabır ve dayanma gücü kalmamıştır. Ve arkalarını dönüp sırtlarına vurmamıza Allah'ın imkan vereceğini umarım.
Halid, böyle dedikten sonra Halid, beraberindeki 100 atlı ile onlara \yeniden saldırdı. Karşısındaki düşman 100 000 kadardı. Onlara ulaşır ylaşmaz topluluklarını darmadağın etti. Müslümanlar, tek bir adam gi-lüşmana saldırmışlar, düşman da geri

çekilmek mecburiyetinde kal-. Müslümanlar, onları kovalamaya başlamıştı. Onlar artık kendilerdi koruyamaz hale gelmişlerdi.)nlar savaş alanında ve çarpışmanın kızgınlığında dolaşırlarken bah&hrlar her bir yandan saldırıyorlardı. Tam bu esnada Hicaz tarafından ijr haberci geldi. Halid b. Velid'in yanma geçti. Halid ona:
a haber? diye sordu. O da gizlice Halid'e Hz. Ebu Bekir'in vefat ettiğit Hz. Ömer'in halife olduğunu, orduların başına Eb Ubeyde Amir I Cerrah'ı komutan olarak tayin ettiğini bildirdi. Halid, bunu gizledi. Bl esnada İslâm ordusunda gevşeme ve zayıflık meydana gelmesin diye bi değişikliği açıklamadı. Ulak ona:
- yi yaptın, güzel yaptın, dedi. Bu sözünü insanlar işittiler. Halid mektum ulaktan alıp okluğuna bıraktı. Ve savaş idaresi ile meşgul oldu. Mektubu getiren Münceme b. Zenim'i yanında durdurdu.
Bizis ordusunun büyük komutanlarından biri olan Çerce, saf dışına çıkıp Halid b. Velid'i çağırdı. Halid de ona yaklaştı. Atlarının boyunları birbiine değdi. Çerce, Halid'e şöyle sordu:
- EvHalid, bana anlat, doğruyu söyle, sakın yalan söyleme. Çünkü hür adair, asla yalan söylemez. Beni aldatma. Çünkü şerefli adam, Allah'a güv< nen kimselere hile yapmaz. Allah'ın, peygamberinize gökten bir kilıç indirdiğini ve o kılıcı sana verdiğini söylüyorlar. Sen de bu kılıcı her kine Çekersen, mutlaka onu hezimete uğratırmışsm. Bu doğru mudur? ^
- Mayır.
- İrteki ne diye sana Allah'ın kılıcı adını takmışlar?
- Alkh, bize peygamberini gönderdi. Peygamber, bizi imana davet etti. Biz ondan kaçtık. Hepimiz ondan kaçtık. Sonra bir kısmımız onu doğruladı ve ona tabi oldu. Bir kısmımız onu yalanladı ve ondan uzaklaştı. Ben\de\onu yalanlayan ve ondan uzaklaşanlardandım. Sonra Cenâb-ı Allah, kalbimizi ve perçemlerimizi yakaladı. Bizi ona götürdü. Onun yoluna soktu. Biz de onunla bey'atlaştık. O, iman etmem esnasında bana şöyle demişti: "Sen, Allah'ın müşriklere çektiği kıhçlanp^Zii bir kılıçsın." Böyle dedikten sonra muzaffer olmam için bana dua etti. îşte böylece "Allah'ın kılıcı" diye adlandırıldım. Ben, müşriklere karşı Müslümanların en şiddetlilerindenim.
- Ey Halid, siz neye davet ediyorsunuz?
- Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet etmeye, onun Aziz ve Celil olan Allah katından getirdiği şeyleri kabul etmeye davet ediyoruz.
- Peki bu davetinize icabet etmeyene ne yaparsınız?
- Böylelerinden cizye alır ve kendilerini düşmanlarına karşı koruruz.
- Ya cizye vermezlerse ne yaparsınız?
- Kendileriyle savaşacağımızı ilan eder, sonra savaşırız.
- Bugün bu çağrınıza icabet eden ve İslâm'a giren kimsenin durumu ne olacaktır?
- Bizimle aynı durumda olacaktır. Allah'ın bize yüklediği farizalara tabi olacaktır. Bizim şereflimiz, bizim normal vatandaşımız, bizim evvelimiz, bizim ahirimizle aynı statüye tabi olacaktır.
- Bugün sizin dininize giren kimse sizinle aynı sevaba ve mükafata sahip olacak mıdır?
- Evet, hem de daha fazlasına sahip olacaktır.
- Siz daha önceden İslâm'a girmiş olduğunuz halde bugün islâm'a giren kimse nasıl sizinle eşit durumda olacaktır?
- Çünkü biz, bu işi zor karşısında kabul ettik. Peygamberimiz hayatta olup aramızda iken kendisine bey'at ettik. O zaman kendisine gökten haberler geliyordu. O da bize kitabın hükümlerini bildiriyor, ayet ve mucizeleri bize gösteriyordu. Bizim gördüklerimizi gören, bizim işittiklerimizi işiten kimsenin Müslüman olup bey'at etmesi gerekliydi. Ama siz, bizim gördüklerimizi görmediniz. Bizim işittiğimiz hüccet ve hayret verici şeyleri işitmediniz. Bugün sizden bir kimse samimiyet ve halis niyetle İslâm'a girerse, elbette ki bizden daha faziletli ve daha üstün olacaktır.
- Allah'a yemin ederim ki, bana doğruyu söyledin ve beni aldatmadın.
- Allah'a yemin ederim ki ben sana doğruyu söyledim. Bana sorduğun ve benim de cevapladığım şeylerin kefili Allah'tır.
Bu konuşmadan sonra Çerce, kalkanını ters çevirdi, Halid'in yanına geçti ve: "Bana îslâmı öğret." dedi. Halid de onu çadırına götürüp üzerine bir kırba su döktükten sonra ona iki rekat namaz kıldırdı.
Bizanslılar, onun Halid'in yanma gidip İslam'a girdiğini görünce Müslümanlara karşı Öyle bir hamle yaptılar ki, onların koruma güçleri .(muhafiz birlikleri) dışında kalan askerlerini yerlerinden ayırdılar.
Koruma güçlerinin başında İkrime ve Haris b. Hişam vardı. Halid ve Çerce atlarına binip Müslümanlarla birlikte Bizanslılara saldırdılar. Askerler birbirlerine bağırdılar. Düşmana saldırdılar. Bizanslılar, yerlerini bırakıp gerilediler. Güneşin yükselmesinden batınıma yakın bir zamana kadar Halid ve Çerce, beraberindeki askerlerle düşmanı vurmaya devam ettiler. Müslümanlar, öğle ve ikindi namazlarım ima şeklinde kıldılar. Çerce de bu çarpışmada isabet aldı, şehid oldu. Allah, ona rahmet etsin.
O, Halid'le birlikte iki rekatlık namazdan başka bir namaz kılma-mıştı. O esnada Bizanslılar da dağıldılar. Sonra Halid düşman ordusunun merkezine saldırdı. Bizans süvarilerinin ortalarına kadar ilerledi, O esnada düşman süvarileri kaçıp sahraya açıldılar. Müslümanlar da atlarına atlayarak onları takibe başladılar. Ve fetih tamamlanıncaya kadar akşam ve yatsı namazlarını erteleldiler. Halid, Bizanslıların yüklerini taşıyanlara saldırdı. Bunlar, piyade askerlerdi. Bunları artçı kuvvetlerden kopardılar. Böylece onlar, yıkılmış duvara döndüler. Sonra kaçan süvarileri izlemeye başladılar. Halid, onları hendeğe yuvarladı. Bizanslılar, gece. karanlığında Vakusa'ya ulaştılar. Halid, zincire bağlı Bizans askerlerini üst üste iteledi.

Böylece biri düşünce diğeri de beraberinde yere düşüyordu. îbn Cerir ile diğerlerinin anlattıklarına göre savaşta öldürüler Bizanslı askerler dışındaki 120 000 asker de bu zincirlere bağlı olma yüzünden ölmüştü.
Müslüman kadınlar da bu savaşta çarpışmışlar, birçok Bizanslı askeri öldürmüşlerdi. Cepheden kaçan Müslümanları da değnek ve taşlarla vuruyor ve onlara: "Nereye gidiyorsunuz? Bizi Mani dini mensuplarına mı bırakıyorsunuz?" diyorlardı. Geri çevirdikleri Müslüman askerler mecburen cepheye geri dönüyor ve savaşmaya başlıyorlardı.
Komutan Kaykulan ve kavminin eşrafından olan Bizanslılar, bornozlarına bürünerek şöyle dediler: "Hrıstiyanlık dinine yardım edemediğimize göre bari bu dinde kalarak ölelim." Müslümanlar gelerek bunları da baştan sona kılıçtan geçirdiler.
Bu savaşta Müslümanlardan 3000 kişi şehid edildi. Bu şehidlerin bir kısmının adlan şöyledir: İkrime b. Ebi Cehil, oğlu Amr Seleme b. Hişam, Amr b. Said ve Ebban b. Said, Halid b. Said bu savaşta sebat etti. Ancak daha sonra nereye gittiğ bilinmiyordu. Bu savaşta şehid edilenlerden bazıları da şunlardı: Dırar b. Ezver, Hişam b. As, Amr b. Tüfeyl b. Amr b. ed-Devsî. Cenâb-ı Allah, bunun babasının Yemame gününde gördüğü rüyayı gerçekleştirmişti.
Bu savaşta bazıları hezimete uğrayıp cepheden kaçmışlardı. Bunlardan birisi, Amr b. As'tı. Dört arkadaşıyla birlikte cepheden kaçmıştı.
Ancak arkada duran kadınların yanma geldiklerinde kadınlar kendilerini geri çevirmiş, bunlar da tekrar cepheye dönüp savaşmışlardı. Şu-rahbil b. Hasene ve arkadaşları da cepheden çekilmiş, geri dönmüşler, ancak emîr kendilerine vaz-ü nasihatta bulunarak şu ayeti okuyunca
geri dönmüşlerdi.
"Şüphesiz Allah, kendi yolunda savaşıp, öldüren ve öldürülen mü'minlerin canlarını ve mallarını Cennet'e karşılık satın almıştır." (et-Tevbe, 111.)
Yermük savaşında Yezid b. Ebu Süfyan sebat etmiş, şiddetli bir şekilde Bizanslılarla savaşmıştı. Bunun sebebi de şuydu: Babası Ebu Süfyan, onun yanına gitmiş ve ona şöyle demişti:
- Ey oğlum! Allah'a karşı gelmekten sakınıp takvalı ve sabırlı ol. Çünkü bu vadideki Müslümanların hepsi savaş çemberi içindedir. Sen ve benzerin Müslüman komutanları nasıl olmalıdır, biliyor musun? Siz, sabır ve nasihata insanların en çok muhtaç olanlarısınız. Allah'a karşı gelmekten sakın ey oğlum. Arkadaşlarına nisbetle sevap arzu etmede ve savaşta sabır göstermede senden daha iştiyaklı bir kimse olmasın. Ve İslâm düşmanlarına karşı da senden daha cesaretli biri bulunmasın.
- Olur, inşaallah böyle yaparım.
Yezid böyle dedikten sonra o gün şiddetli bir şekilde savaştı. O, ordunun merkez kısmmdaydı. Allah ondan razı olsun.
Said b. Müseyyeb, babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yermük savaşında sesler azaldı, her taraf sessiz oldu. Sonra garnizonu dolduran bir ses işittik. Sesin sahibi şöyle diyordu:
- Ey Allah'ın yardımı yaklaş. Ey Müslüman topluluğu, sebat gösterin sebat.
Çevremize baktığımızda sesin sahibinin, oğlu Yezid'in bayrağı altında duran Ebu Süfyan olduğunu gördük.
Halid b. Velid, o geceyi Herakliyus'un kardeşi Todarik'in çadırında geçirdi. Todarik, o gün Bizanslıların baş komutanıydı. Kaçanlarla birlikte o da kaçıp gitmişti. Süvariler, o gece Halid'in çadırı etrafında bekçilik yaptılar. Oraya gelen Bizanslıları öldürdüler. Sabah olunca da Todarik öldürüldü. Onun otuz köşkü ve otuz da revakı vardı ki, buralar ipekle donatılmıştı. Ayrıca içerilerde ipek sergiler ve yataklar da vardı. Sabah olunca Müslümanlar, buralardaki malları ganimet olarak ele geçirdiler. Ancak Halid b.Velid, Ebu Bekir'in vefatını onlara bildirince bu ganimetlerden Ötürü sevinç duyamadılar. Ne ki Cenâb-ı Allah, Ebu Bekir'in yerine Ömer'i onlara vermişti. Allah ondan razı olsun. Hz. Ebu Bekir'in vefatı sebebiyle Halid b Velid, oradaki Müslümanları teselli edip taziyetlerini bildirirken şöyle demişti:
"Ebu Bekir'in ecelini ölümle noktalayan Allah'a hamd olsun. Onu Ömer'den daha çok seviyordum. Ömer'i halifeliğe geçiren Allah'a da hamd olsun ki, Ömer'e Ebu Bekir'den daha çok kızıyordum. Ancak Allah, onun sevgisini kalbime koydu."
Halid, hezimete uğrayan Rumları kovalamaya başladı, nihayet Şam'a ulaştı. Şam'a vardığında ahali onun istikbaline çıkıp şöyle dediler:
- Biz antlaşma ve sulhumuz üzereyiz değil mi?
- Evet.
Böyle dedikten sonra Halid, yenilgiye uğrayan Bizanslıları Seniy-yetü'1-Ukab denen yere kadar kovaladı, onlardan çoğunu öldürdü. Sonra peşleri sıra Humus'a kadar gitti. Humus'a vardığında ahali onu karşılamaya çıktı. Halid, Şamlılarla yaptığı gibi onlarla da barış antlaşması yaptı.
Ebu Ubeyde, Iyaz b. Ganem'i, kaçmakta olan Bizanslıları kovalamakla görevlendirdi. O da onları takip ederek Malatya'ya kadar geldi. Malatyalılarla barış antlaşması yaptı ve geri döndü. Herakliyus, bundan haberdar olunca savaşçılarına haber gönderdi. Onlar da onun huzurunda toplandılar. Malatya'nın yakılmasını emretti. Şehir yakıldı. Bizanslılar, yenik düşmüş olarak Humus'taki Herakliyus'un yanma gittiler. Müslümanlar da onları kovalıyor, yakaladıklarını öldürüyor, bir kısmını esir alıyor, mallarını da ganimet olarak ele geçiriyorlardı. Bu haber Herakliyus'a ulaşınca o, Humus'u terketti. Orayı kendisiyle Müslümanlar arasına bîr siper yaptı ve şöyle dedi:
- Şam'ı diyorsanız, artık orası yoktur ve doğan uğursuzdan ötürü de Bizanslıların vay haline.
Yermük savaşıyla ilgili olarak söylenen şiirlerden biri, Ka'ka' b. Amr'ın şu şiiridir:
"Bizi yermük'te görmedin mi ki zafer kazandık. Nitekim Irak savaşlarını da kazanmıştık.

Medain Azra'sını ve Mercü's-Sifrî asîl atlar üzerinde iken fethettik.
Daha önce Busrayı da fethetmiştik. Orası, kargaların girmesine imkan olmayan bir şehirdir.
Bize karşı direnenleri keskin kılıçlarımızla öldürdük, malları da yağmalanmış olup elimizdedir.
Bizanslıları öldürdük. Öyle ki, Yermük beldesi kıtlık senesindeki zayıf kimseye bile eşit olamaz.
Onların topluluklarını Vakus beldesinde dolaşırlarken keskin kılıçlarla darmadağın ettik.
Bir sabah vakti ki, orada birbirlerini yardıma çağırdılar. Öyle bir hale geldiler ki, tadı anlaşılamaz."
Yermük savaşıyla ilgili olarak Esved b. Mukrin et-Temimî de şöyle bir şiir söylemiştir:
"Saldırıdan sonra nice defalar saldırdık. Savaştan sonra nice defalar savaştık ki, bunun ziynetlerini, nakış ve suretlerini keşfettik.
Adamlar olmasaydı, savaş alanında biz ganimetleri geceleyin toplardık.
Yermük'e konan kimseler yüzünden Yermük meydanı kılıç yükle-riyle sıkıştığı zaman biz Yermük'te onlarla savaştık.
Karşı konulması imkansız bir kimsenin ok atması esnasında Herakliyus, askeri birliklerini yok etmesin."
Amr b. As da Yermük savaşıyla ilgili olarak şöyle demişti:
"Savaşta kavim Lahimlilerdir, Cüz zamlılardır ve bizleriz.
Bizanslılar ise, Mercü's-Sinr denen yerde tedirgin oldular.
Eğer oraya dönerlerse biz onlara arkadaşlık etmeyiz.
Aksine kaçan kimseleri zorlu darbelerle kuşatırız."
Ahmed b. Mervan el-Malikî, Ebu İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabı savaş esnasında develer üzerine çıkınca düşmanlar, onların karşısında duramıyorlardı. Herakliyus, Antakya'da iken Bizanslıların hezimete uğraması esnasında onlara şöyle çıkışmıştı:
- Yazıklar olsun size! Şu sizinle savaşan millet hakkında bana bilgi verin, onlar da sizin gibi insan değil midirler?
- Evet.
- Siz mi daha çoksunuz, yoksa onlar mı?
- Biz onlardan her yerde kat kat fazlayız.
- Peki size ne oluyor da yenilgiye uğruyorsunuz? Bizanslıların önde gelenlerinden olan yaşlı biri, Herakliyus'a şöyle dedi:
- Çünkü onlar gece namaz kılıyor, gündüz oruç tutuyor, ahde vefa gösteriyor, iyiliği emrediyor, kötülükten men ediyor, kendi aralarında insafla hareket ediyorlar. Bize gelince biz, içki içiyor, zina ediyor, haramı irtikab ediyor, verdiğimiz sözü bozuyor, gasb ediyor, zulmediyor, Allah'ı gazaplandıracak işleri yapmayı birbirimize emrediyor, Allah'ı razı kılacak işleri yapmaktan da birbirimizi men ediyor ve yeryüzünde bozgunculuk yapıyoruz.
- Sen bana doğruyu söyledin."
Velid b. Müslim, Yahya b. Yakıya el-Gassanf nin, kendi kavminden olan iki kişiden söz ederken onların şöyle dediklerini naklettiğini rivayet ediyor: "Müslümanlar, Ürdün taraflarına indiklerinde kendi aramızda dedik ki: "Şam artık kuşatma altına alınmıştır. Orası elden gitmaden oraya gidelim de biraz alışveriş yapalım.**
Biz bu amaçla Şam'a gittiğimizde oranın komutanı haber gönderip bizi yanına çağırttı. Biz de yanma gittik. Bize şöyle sordu:
- Siz Araplardan mısınız?
- Evet.
- Hrıstiyan mısınız?
- Evet.
- İkinizden biri gitsin de şu kavim (Müslümanlar) hakkında araştırma yapsnı. Onların ne düşündüklerini anlasın. Biriniz bu araştırmayı yapmaya giderken diğeriniz de onun eşyasının başında beklesin.
Biz de bize söyleneni yaptık. Araştırma yapan arkadaşımız dönüp geldikten sonra Şam'ın kumandanına şöyle dedi:
- Nezaketli, atlara binen, gece abid, gündüz savaşçı ve süvari olan adamların yanından geldim. Onlar oku atar, hedefine isabet ettirir, mızrağı maharetle fırlatırlar. Meclislerinde oturduğunda arkadaşına birşeyler söylediğin zaman onlar seslerini Kur'ân ve zikirle yükselttiklerinden dolayı, arkadaşın, söylediğin sözü işitemez.
Arkadaşımın böyle demesi üzerine Şam'ın komutanı, meclisinde bulunan adamlarına dönüp şöyle dedi:
- Bu, kendilerine karşı koyamıyacağımız kimselerin yanından gelmiştir." [2]

Yermük Savaşından Sonra Şam Emirliğinin Halîd B. Velid'den Ebu Ubeyde'ye Geçmesi

Bu görev devir tesliminden sonra Şam emirliği, Ebu Ubeyde'nin uhdesine verildi. Ebu Ubeyde, "emirü'l-ümera" unvanını alan ilk komutan oldu.
Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi ulak, Ebu Bekir'in vefat haberini getirdiği zaman Müslümanlar, Yermük savaşında Bizanslılarla karşı karşıya gelmiş olup çarpışmakta idiler. Halid b. Velid, bu haberi -aralarında gevşeme olmasın diye- Yermük'te bulunan Müslümanlardan gizledi. Sabahladıklarında durumu onlara açıklayıp konu hakkında konuşma yaptı. Sonra

Ebu Ubeyde, ganimetleri toplamaya ve beşte birini ayırmaya başladı. Ayırdığı beşte birlik kısmı ve fetih müjdesini Kubab b. Eşyem'le birlikte Hicaz'a gönderdi. Sonra da Şam'a hareket edileceğini askerlere duyurdu. Ordu harekete geçti, yola çıktı Mercü's-Sifr denen yere varıp konakladılar. Ebu Ubeyde, keşifçi olarak iki arkadaşıyla birlikte Ebu Umame el-Bahilf y gönderdi.
Ebu Umame, bu konuda şöyle der: Yola çıktık..Yolun bir kısmını geride bıraktıktan sonra diğer arkadaşımı da pusuya yatırdım. Yalnız başıma gidip şehir kapısının yanına vardım. Kapı geceleyin kilitliydi. Oracıkta kimseler yoktu. Bineğimden indim. Mızrağımı yere diktim. Atımın gemini çıkardım, yem torbasını boynuna asıp uykuya daldım. Sabah olunca kalkıp abdest aldım. Sabah namazını kıldım. Şehir kapısının gıcırdamakta olduğunu işittim. Kapı açılınca kapıcıya saldırdım. Onu mızraklayıp öldürdüm. Geri döndüm ama düşman askerleri beni kovalamaya başladılar. Yolda pusuya yatırdığım arkadaşımın yakınına geldiğimde orada pusuda yatmakta olan bir birlik olduğunu sanarak geri döndüler. Sonra arkadaşımla birlikte yola çıktık. Diğer arkadaşımızın yanına varıp onu da saklandığı yerden çıkardık. Ebu Ubeyde'nin yanma vardık, durumu ve gördüklerimi kendisine haber verdim. Ebu Ubeyde de Şam hakkında ne yapacağım bildirmesi için Hz. Ömer'in mektubunu beklemeye başladı. Nihayet beklenen mektup geldi. Mektupta Ebu Ubeyde'ye, Şam'a gidilmesi emrediliyordu. Ebu Ubeyde, askerleriyle birlikte Şam'a gitti ve nihayet orayı kuşattı. Ebu Ubeyde, Yermük'te yerine vekil olarak Beşir b. KaVı bir miktar süvariyle birlikte bırakmıştı. [3]

Halid B. Velid'in Şam'a Gelmesinden Sonra Irak'ta Cereyan Eden Bîr Vak'a

Farslılar, hükümdarlarının öldürülmesinden sonra onun oğlu Şeh-riyar b. Erdeşir b. Şehriyar'ı tahta oturtmak için karar verdiler. Halid'in kendilerinden uzakta bulunmasını firsat bilerek onun naibi Müsenna b. Harise üzerine Hürmüz b. Cazeveyh komutasında 10 000 kişilik büyük bir orduyu şevkettiler. Şehriyar, Müsenna'ya şöyle bir mektup yazdı:
"Ben, sana Farslılarm en yabanilerinden oluşan bir ordu gönderdim. Bunlar ancak kümes hayvanlarıyla ve domuz çobanhğıyla uğraşan kimselerdir. Ben, seninle ancak bunlar vasıtasıyla savaşırım."
Müsenna da ona şu cevabî mektubu gönderdi: "Müsenna'dan Şehri-yar'a. Sen ya azgın birisin -bu senin kötülüğüne, bizim de iyiliğimize-dir- yahut da bir yalancısın. Yalancılar arasında hem Allah'ın, hem de insanların katında en seviyesizleri ise krallardır. Bizim görüşümüz ise şudur: Siz, bu gibi kimselere büyük zarar verdiniz. Sizin gücünüzü kümes hayvanlarıyla uğraşan ve domuz çobanlığı yapanlara terkeden Allah'a hamd olsun."
Farslılar, bu mektuptan korkuya kapıldılar. Müsenna'ya mektup yazmasından ötürü Şehriyar'ı kınayıp görüşünü çocuksu buldular. Bunun üzerine Müsenna, Harre'den Babil'e hareket etti. Müsenna ile Fars ordusu Babil'de karşılaştılar. Şiddetli bir şekilde savaştılar. Farshlar, Müslümanların süvarilerini dağıtmak için aralarına bir fil gönderdiler. Müslümanların komutanı Müsenna b. Harise, bu file saldırıp öldürdü. Müsenna, Müslümanların hamle yapmalarını emretti. Yapılan hamle neticesinde Farslılar hezimete uğradılar. Müslümanlar, çok sayıda adam Öldürüp büyük miktarda ganimet ele geçirdiler. Farslılar, çok kötü bir şekilde kaçıp Medain'e gittiler. Hükümdarlarının öldüğünü gördüler. Başlarına Kisra'mn kızı Perviz'in kızı Boran'ı geçirdiler. Bu kadın, adaleti yerleştirdi. Güzel bir idare tarzı uyguladı. Bir yıl, yedi ay hüküm sürdükten sonra vefat etti. Vefatından sonra Farslılar bunun kız kardeşi Azer Mideht Zenan'ı başlarına geçirdiler. Ancak bu, idareyi düzeltemedi. Bundan sonra başlarına Şehriyar'm oğlu Sabur'u geçirdiler. O da yönetimi Ferahzat b. Benduvan'm eline bıraktı. Sabur, Ferahzad'ı Kisra'nm kızı Azer Midaht'la evlendirdi. Ancak Azer Midaht bu evlilikten hoşnut olmayıp şöyle dedi: "Ferahzad, ancak bizim kölelerimizden bir köledir." Gerdek gecesi Ferahzad'a saldırıp Öldürdüler. Sonra Sa-bur'un üzerine yürüyerek onu da Öldürdüler. Başlarına Azer Midaht'ı geçirdiler. Farslılar, onun idaresine karşı çok oyunlar oynadılar. Neticede bu senede başlarına bir kadım hükümdar yaptılar ki bu konuda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: "idarelerinin başına bir kadını geçiren bir millet iflah olmaz."
Anlattığımız bu vak'ayla ilgili olarak Abde b. Tabib es-Sa'dî aşağıda nakledeceğimiz bir şiirini inşad etmiştir. O, kendisinden ayrılan karısını aramak için Babil taraflarına hicret etmiş ve bu savaşa da katılmıştı. Karısını bulamayınca ümidini kesmiş ve çöle dönmüştü. Şiirinde şöyle diyordu:
"Havle'nin[4] ipi koptuktan sonra hiç birbirine bitişir mi?
Yoksa senin diyarın onunkinden uzak ve sende ondan alıkonulmuş musun?
Dostların bazı günleri olur ki, sen o günleri anarsın.
Ayrılma gününden önce uzaklığın tevili vardır.
Havlecik bir kabileye konuk olmuştu. Ben onları gördüm.
Medine'den beridirler. O kabilede horoz ve fil vardır.
Sabahleyin kuşluk vakti Acemlerin başını birbirine vururlar.
Onlarda süvariler vardır, Kıhçsız ve kalkansız değildirler.**
Ferezdakda bir şiirinde Müsenna'nın düşman saflarındaki fili öldürmesini anarak şöyle der:
"Müsenna ailesi, fili zorla ve kahırla Babil*de öldürdü. Çünkü Babil hakimiyeti Farslann elindeydi."
Hz. Ebu Bekir Şamlılarla ve orada yapılan Yermük savaşıyla ilgilendiğinden, Müsenna'ya gerekli haberi zamanında

gönderememişti.
Haberlerin geciktiğini gören Müsenna, bizzat Hz. Ebu Bekir'in yanma gitti. Giderken yerine Irak'ta naib olarak Beşir b Hasasibe'yi, silahlı kuvvetlerin başında da Said b. Mürre el-îclî*yi bıraktı. Kendisi Medine'ye vardığında Hz. Ebu Bekir'i son nefeslerini vermekte olduğunu gördü. Hz. Ebu Bekir, idareyi Hz. Ömer'e bırakmıştı. Müsenna'mn geldiğini görünce Hz Ebu Bekir, Ömer'e şöyle dedi:
"Ben ölürsem akşama varmadan insanlara, Müsenna komutasında Iraklılarla savaşması için çağrıda bulun. Komutanlarımız vasıtasıyla Cenâb-ı Allah, Şam'ın fethini nasib ettiği takdirde Halid'in adamlarını Irak'a gönder. Çünkü onlar, Iraklılarla savaşmayı daha iyi bilirler."
Hz. Ebu Bekir vefat edince Hz. Ömer, Irak'ta Halid b. Velid'le beraber olan askerlerin sayısının azlığından ötürü Iral diyarında cihad etmeleri için Müslümanlara çağrıda bulundu. Toplanan kuvvetlerin başına Ebu Ubeyde b. Mesud'u komutan yaptı. Ebu Ubeyde, genç ve kahraman bir Sahabe olup savaş ve taktik hususunda bilgi sahibiydi. Tecrübeliydi.
Hz. Ebu Bekir'in hilafetinin sonuna ve Hz. Ömer'in hilafetinin ilk zamanına kadar Irak'la ilgili vereceğimiz haberler bunlardan ibarettir. [5]

Hz. Ömer'in Halife Oluşu

Hz. Ebu Bekir, hicri onüçüncü senenin cemaziyelahir ayının bitimine sekiz gün kala pazartesi günü akşam vefat etti. Hastalığı onbeş gün kadar sürmüştü. Vefat ettiği akşamın gecesinde defnedildi. Hastalığı süresince onun yerine Hz. Ömer, Müslümanlara imamlık yapıp namaz kıldırıyordu. Bu esnada kendisinden sonra işi Hz. Ömer'e bırakmıştı. Bu veliahdlığı da Hz. Osman, Hz Ebu Bekir'in emri ile yazmıştı. Bu yazıyı Müslümanlara okumuş, onlar da onaylamış, emri dinleyip itaat etmişlerdi. Hz. Ebu Bekir'in halifeliği iki yıl üç ay sürmüştü. Vefat ettiği gün altmışüç yaşındaydı. Rasûlullah (s.a.v.) da o kadar yaşamıştı. Cenâb-ı Allah, ikisini aynı müddetle yaşatmıştı. Nitekim hayatlarında da bir arada bulunmuşlardı. Allah, ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın.
Muhammed b. Sa'd, Rebi b. Hassan es-Saiğ'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ebu Bekir'in yüzüğünde: Allah, ne güzel Kadirdir, diye yazık idi."
Bu, garip bir rivayettir.
Biz, Hz. Ebu Bekir'in biyografisini, siretini, yaptığı savaşları, ondan rivayet edilen hadis ve ahkamı bir ciltlik bir eserde derledik.. Hamd ve minnet Allah'adır.
Hz. Ebu Bekir'in vefatından sonra halifeliği emirü'l-mü'minin Hat-tab oğlu Ömer, çok güzel bir şekilde yürüttü. O, emirü'l-mü'minin unvanını alan ilk halifedir. Onu bu unvanıyla ilk tebrik eden kişi de Muğire b. Şube olmuştur.
Hz. Ömer, Ebu Bekir'in vefat haberini Şam komutanlarına Şeddad b. Evs ve Muhammed b. Cüreyc vasıtasıyla bildirdi. Bunlar ölüm haberini getirdikleri zaman İslâm ordusu Yermük'te düşman ordusuyla karşı karşıya savaşmaktaydı. Hz. Ömer, orduların başına Ebu Ubeyde'yi komutan yapmış ve Halid b. Velid'i bu görevden azletmişti.
Seleme, Muhammed b. İshak'm bu konuda şöyle dediğini naklet-miştir:
"Hz. Ömer, Halid'in kendisi hakkında söylediklerini duyduğu ve Malik b. Nüveyre ile aralarında geçen bir hadise dolayısıyla Halid'i görevinden azletmişti. Savaşında ona güvenmiyordu. Hz. Ömer halifeliğe geçer geçmez ilk karar olarak Halid' görevden azletti ve: "O, benim adıma hiç bir iş yapamaz." dedi. Ebu Ubeyde'ye bir mektup yazarak şu talimatı verdi: "Eğer Halid kendini tekzib ederse, komutanlığım devam ettirecektir. Eğer tekzib etmezse görevinden azledilmiştir. Bu durumda başındaki sarığım çıkar. Malını ikiye böl ve bir bölümünü al, diğer bölümünü kendisine bırak."
Ebu Ubeyde, Hz. Ömer'in bu talimatını kendisine tebliğ ettiği zaman Halid:
- Bana biraz süre tanı da kızkardeşimle görüşüp onun da bu hususta ki fikrini sorayım, dedi ve kız kardeşi Fatıma'nın yanına gitti. Fatıma, Haris b. Hişam'm zevcesiydi. Halid, onun bu hususta ki fikrini sorunca Fatıma ona şu karşılığı verdi:
- Ömer seni asla sevmez, sen kendini tekzib etsen de o seni bu görevinden azledecektir.
Halid:
- Vallahi doğru söyledin, dedi."
Ebu Ubeyde, Halid'in mallarım ikiye, ayırdı. Bir bölümünü aldı. Bir bölümünü de ona bıraktı. Öyle M ayakkabılarından birini alıyor, diğerini de Halid'e bırakıyordu. Halid de: "Emirü'l-mü'minin emrini dinledim ve itaat ettim." diyordu.
İbn Cerir, Salih b. Keysan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer, Ebu Ubeyde'} i komutanlığa nasbedip Halid'i görevden azlettikten sonra Ebu Ubeyde'ye yazdığı ilk mektubunda şöyle demişti: "Sana, baki kalacak olan ve kendisinden başka herşeyin fani olacağı Allah'a karşı gelmekten sakınmanı tavsiye ediyorum. O Allah ki, sapıklıktan kurtarıp doğru yola iletmiş, karanlıklardan çıkarıp nura ulaştırmıştır. Ben, seni Halid b. Velid'in ordusunun başına komutan yaptım. Sana layık bir şekilde onların idaresini ve komutasını yürüt. Müslümanları ganimet umuduyla ölüme sürme. Orduyu bir yere konaklatacağın zaman önce oranın örtünmesini sağla ve oraya hangi yollardan gelineceğini öğren. Sonra ordugahını oraya kur. Bir seriyye göndereceğin zaman mutlaka meskun mahallerin yanından gönder. Müslümanları tehlikeli durumlara düşürmekten sakın. Allah seni benimle, beni de seninle imtihan etmiştir. Gözünü dünyadan

çevir. Kalbini dünyadan alıkoy. Senden öncekilerin helak oluşu gibi sen de helak olmaktan sakın. Sen onların nasıl düştüklerini gördün. Ordunun Şam'a hareket etmesini emret."
Bundan sonra Hz. Ömer'e Yermük'ün fethedildiğine dair müjde ve ganimetlerin beşte biri geldi."
ibn îshak'm anlattığına göre sahabeler Yermük savaşından sonra Ecnadeyn'de, ondan sonra da Füıl'de savaştılar. Fihl, Beysan'a yakın bir yer olup Gor toprağındandır. Oraya Redğa da denir. Müslümanlar, orada âdeta çamur bataklığına düşmüşler ve yürüyemez olmuşlardı. Sahabeler Fihl'i kuşattılar. O kuşatma esnasında Ebu Ubeyde'nin komutanlığa nasb edildiğine, Halid'ın komutanlıktan azledildiğine dair Hz. Ömer'in emirnamesi geldi. [6]

Dımaşk (Şam)'In Fethi

Seyf b. Ömer dedi ki: Ebu Ubeyde, Yermük'ten hareket edip ordusuyla birlikte Mercü's-Sifr'e gelip konakladı. Şam'ı kuşatmaya karar vermişti. O esnada kendilerine Humus'tan takviye gönderildiği ayrıca büyük bir Bizans birliğinin Filistin'deki Fihl mıntıkasında toplandığı haberini de aldı. Önce Şam'a mı yoksa Fihl'e mi gideceğine karar veremedi. Bunun üzerine Hz Ömer'e mektup yazdı. Hz. Ömer, kendisine verdiği cevapta bölgenin sığınak kalesi ve yönetim merkezi olması bakımından Şam'ı fethetmekle işe başlamasını, Fihl'de bulunanları karşılarında durabilecek süvarilerle meşgul etmesini, Şam'ı fethettikten sonra Fihl'e yürümesini, Fihl de fehtedildikten sonra Halid'le birlikte Hu-mus'a yürümesini, Şurahbil b. Hasene ile Amr' Filistin'de bırakmasını emretti.
Ebu Ubeyde, Fihl'e on komutan gönderdi. Her komutanın emri altında beş emir vardı. Bu birliklerin tamamının başına da komutan olarak Ammara b. Mahşî adındaki Sahabeyi tayin etti. Bunlar Mercü's-Sifr'den hareket edip FihFe vardılar Bizanslıların orada 80 000 kişi civarında olduklarını girdüler. Bizanslılar, onların çevresine su bırakmışlar, nihayet oradaki bütün arazi sular altında kalıp çamur haline gelmişti. Bu yüzden oraya çamurlu yer anlamına gelen redğa adını verdiler. Cenâb-ı Allah, buranın fethini Müslümanlara nasib etti. Burası ileridede detayh olarak anlatılacağı gibi Şam'ın fethinden önce fethi nasib olan ilk kale oldu.
Ebu Ubeyde, Şam ile Filistin arasında yerleşecek bir askeri birlik gönderdi. Zülkila'yı da Şam'la Humus arasında yerleşmek üzere askeri bir birlik başında gönderdi ki, bunlar Şamlılara Herakliyus tarafından gönderilecek olan takviye birlikleri geri çevirsinler. Sonra Ebu Ubeyde, Şam'a yönelerek Mercü's-Siir'den hareket etti. Halid b. Velid'i ordunun merkezine komutan yaptı. Kendisi ordunun bir cenahına, Amr b. As'ı da diğer cenahına komutan olarak tayin etti. Süvarilerin başında İyaz b. Ganem, piyadelerin başında ise Şurahbil b. Hasene vardı. Bunlar Şam'a geldiler. Şam'ın Bizanslı komutanı Nastas b. Nasto idi. Halid b. Velid, doğu kapısına indi. Keysan kapısına da o bakıyordu. Ebu Ubeyde, büyük Cabiye kapısının yanına indi Yezid b. Ebu Süfyan da küçük Cabiye kapısının yanına indi. Amr b. As ile Şurahbil b. Hasene ise şehrin diğer kapılarını kontrolleri altına aldılar. Mancınık ve debbabeleri yerleştirdiler.
Ebu Ubeyde, kendisi için takviye olsun diye Ebu Derda'yı askeri bir birlikle Berze'ye gönderdi. Bu birlik aynı zamanda kendisi ile Humus arasında da olacaktı. Bunlar, Şam'ı şiddetli bir kuşatma altına aldılar. Bu kuşatma yetmiş gece sürdü. Bir rivayete göre dört ay, başka bir rivayete göre alü ay sürdü. Ondört ay sürdüğünde söylenir. Doğrusunu Allah bilir.
Şamlılar, kuşatmaya karşı kuvvetle direndiler. Hükümdarları He-rakliyus'a kendilerine yardım göndermesi için haber gönderdiler. O esnada Herakliyus, Humus'ta bulunuyordu. Ancak Herakliyus'un takviye göndermesi halinde bu takviyenin Şamlılara ulaşmasına Zülkila engel olacaktı. Ebu Ubeyde, Zülkila'yı Samla Humus araşma gözcü olarak yerleştirmişti Zülkila'nın bulunduğu yer Şam'a ve Humus'a bir gecelik mesafede idi. Şamlılar, kendilerine takviye birliklerinin ulaşamayacağını anlayınca ümitlerim kesip şaşkına döndüler. Gevşediler, zayıfladılar. Müslümanlar güçlendiler. Kuşatmaları daha da şiddetlendi. Kış mevsimi gelmiş, havalar iyiden iyiye soğumuş, durum güçleşmiş, savaş zorlaşmıştı.
Büyük ve üstünlük sahibi olan yüce Allah'ın takdirine göre o gecelerde Şam komutanın bir çocuğu doğmuştu. Bizanslı komutan, çocuğunun doğumu şerefine maiyetindekilere bir ziyafet tertipledi. Yeyip içtiler, daha sonra uykuya daldılar. Nöbet yerlerini terkettiler. Savaş ustası Halid b. Velid ise uyumuyor, askerlerinden de herhangi birinin uyumasına nrsat vermiyordu. O, düşmanı gece ve gündüz gözetliyordu. Sa-bah-akşam savaş durumlarını kendisine bildiren gözcü ve casusları vardı. O gece ışıkların ve ateşlerin sönük olduğunu, surlar üzerinde hiç kimsenin savaşmadığım görünce daha önceden hazırlamış olduğu halattan merdivenleri, beraberindeki bahadır yiğitlerle surların yanına getirip bağladı. Beraberinde Ka'ka b. Amr ve Mez'ur b. Adiy gibi namlı yiğitler vardı. Askerlerini de kapının yanında durdurdu. Onlara şöyle dedi: "Tekbir getirdiğimizi duyduğunuz zaman siz de surlara çıkıp yanımıza gelin." Sonra arkadaşlarıyla birlikte halat merdivenlere tırmanarak surlara çıktılar. Ok kuburlarını karınlarına bağlayarak, hendeği yüzüp geçtiler. Merdivenlere tırmanıp surların üstüne çıktıktan sonra yüksek sesle tekbir getirmeye başladılar. Müslüman askerler de gelip o halat merdivenlere tutunup surlara tırmanmaya başladılar. Halid ve. kahraman arkadaşları, surlardan inip kale içindeki kapıcılara saldırdılar. Onları öldürdüler. Halid ve arkadaşları, kapıların kilitlerini kılıçlarla kırıp kapıyı zorla açtılar. Halid'in askerleri doğu kapısından içeri girdiler. Şehir halkı tekbir seslerini duyunca ayaklandılar, her biri sur-lardaki yerlerine gittiler. Ne olup bittiğini bilmiyorlardı. Doğu kapısımn görevlilerinden her kim oraya gelirse Halid'in askerleri, onu öldürüyordu. Böylece Halid, şehire zorla girmiş oldu. Orada bulmuş olduğu kimseleri öldürdü. Her kapı mıntıkasmdaki halk gelip kapı yanındaki komutanlarını sordular. Müslümanlar, onları durum hakkında

münazaraya davet ettiler. Ancak onlar buna yanaşmadılar. Müslümanlar, onları tekrar buna davet edince olumlu cevap verdiler. Sahabelerden geride kalanları Halid'in yaptıklarından habersizdiler. Müslümanlar, her taraftan şehre girdiler.. Halid'in, bulduğu her adamı Öldürdüğünü gördüler.
Ona dediler ki:
- Biz bunlara eman vermiştik. Halid de:
- Ben şehre zorla girdim, diye cevap verdi. îslâm ordusunun diğer komutanları ile Halid ve arkadaşları, bugün Reyhan yolu diye bilinen yere yakın Mikaslat kilisesi yanında karşılaştılar.
Seyf b. Ömer'le diğerlerinin anlattıkları budur İd, meşhur kavle göre Halid b. Velid, Şam'ı zorla fethetmiştir.
Başkaları dediler ki: Şam'ı zorla fetheden komutan Ebu Ubeyde'dir. Şam'ı fetheden komutanın Yezid b. Ebi Süfyan olduğu da söylenmiştir. Halid b. Velid, Şamlılarla barış antlaşması yaptı. Böyle diyenler meşhur ve bilinen kavle muhalif beyanda bulunmuşlardır. Doğrusunu Allah bilir.
Sahabeler, bu konuda ihtilafa düşmüşlerdir. Bazıları, Şam'ın sulh yoluyla fethedildiğini yani Ebu Ubeyde'nin onlarla barış yaparak Şam'ı teslim aldığınız, diğerleri ise, Şam'ın savaş yoluyla zor kullanılarak fethedildiğini söylemişlerdir. Çünkü Halid - önceki sayfada da ifade ettiğimiz gibi- orayı kılıçla fethetmiştir. Şamlılar, durumun farkına varınca, aralarında Ebu Ubeyde'nin de bulunduğu diğer komutanların yanma gidip barış yapmışlar ve Şam'ın yansını barış yoluyla, yarısını da şiddet yoluyla verme hususunda aralarında ittifak etmişlerdir. Yani bunun neticesinde Şamlılar, Şam'm yarısına sahip olacaklardı. Sahabeler de diğer yarısına sahip olacaklardı. Böylece aralarında ittifak edip anlaştılar. Seyf b. Ömer'in de anlattıkları bunu teyid etmektedir. Şöyle ki: Sahabeler, Şam'm yarısının kendilerine verilmesi için Şamlılara çağrıda bulunarak antlaşma ve barış yapmak istediler. Ancak Şamlılar, bu antlaşmaya yanaşmadılar. Ümitlerini kestikleri zaman Sahabelerin çağrışma icabet ettiler. Sahabeler de onların bu icabetlerini kabul ettiler. Ancak Sahabeler, Halid'in Şamlılara neler yaptıklarından habersizdirler. Doğrusunu Allah bilir. Bu sebeple Sahabeler, Yuhanna kilisesi diye bilinen Şam'daki büyük kilisenin yansını aldılar. Doğu tarafını mescit yaptılar, batı tarafını da kilise olarak bıraktılar. Bununla birlikte ondört kiliseyi daha Şamlılara bıraktılar. Yuhanna kilisesinin yansını mescid etmişlerdi ki, orası bugün Dımaşk camisi olarak ibadete açıktır. Halid, bu hususta Şamlılara bir yazı da yazdı. Ebu Ubeyde, Amr b. As, Yezid ve Şurahbil de bu yazıya şahid olarak imza attılar. Şamlılara bırakılan ondört kilise şunlardır:
1- Mikaslat kilisesi:
Sahabelerin komutanları bu kilise yanında toplanmışlardı. Bu kilise, Sabuncular çarşısmdaki köprüler, üzerinde kurulmuştur. Diğer köprüler, bu kilisenin alt tarafında bulunmaktadır. Ancak bu kilise zamanla harab olmuş ve taşları diğer binalarda kullanılmıştır.
2- Kureyşiler yolunun başındaki küçük kilise :
Hafiz tbn Asakir, bu kilisenin bir kısmının bu güne kadar kaldığını ve darmadağın bir halde bulunduğunu söylemiştir.
3- Darü'l-Battih'teki eski kilise:
Ben derim ki: Bu kilise, köşk yakınında şehir içindedir. Zannederim ki orası, bu mezkur mekandan önceki bir mesciddir. Zamanla harab olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
4- Hıbalin ve Temimi yolları arasında bulunan Beni Nasr yolundaki kilise:
Hanz İbn Asakir, bununla ilgili olarak şöyle demiştir: "Ben, bu kilisenin bazı binalarını gördüm. Ancak çokları bu kiliseyi yıkmış ve bugün onun hiçbir izi kalmamıştır."
5- Pavlos kilisesi:
İbn Asakir, bununla ilgili olarak şöyle demiştir: "Bu kilise, Kasarîye el-Fahriye'nin batısmdadır. Ben bazı binaların temellerini gördüm."
6- Darü'l-Vekale kilisesi:
Bugün Kalansiyin kilisesi olarak bilinmektedir. Ben derim ki: Kalansiyin sözü, bugün Havahin olarak kullanılmaktadır.
7- Derbü's-Sekîl yolundaki kilise:
Bu, Hamid b. Derre kilisesi olarak bilinmektedir. Çünkü bu yol, Ha-mid b. Amr b. Müsahik el-Kureşi el-Amirî ile annesi Derre'ye ikta* olarak verilmişti. Anası Derre, Haşim b. Utbe b. Rebia'nm kızıdır. Der-re'nin babası Haşim, Muaviye'nin dayısıdır. Muaviye, bu yolu onun babasına ikta olarak vermişti. Bu yüzden bu kilise ona nisbet edilmiştir. O, Müslüman bir adamdı. Onların mülkleri olarak bugün bu kiliseden başka birşey kalmamıştır.
8- Yakubi kilisesi:
Bu kilise, Turna kapısı dahilindedir. Halid meydanı ile Talha.b. Amr b. Mürre el-Cühenî yolu arasındadır.
9- Diğer bir Yakubi kilisesi:
Bu da Televi yolu ile Suku Ali arasındadır. İbn Asakir dedi ki: "Bu kilisenin bazı binaları bugüne kadar kalmıştır, ancak çoğu zamanla yı-
kılmıştır."
10- Haçlı kilisesi:
Hanz İbn. Asakir, bununla ilgili olarak şöyle demiştir: "Bu kilise, bu güne kadar ayakta durmuştur. Doğu kapısı ile Turna kapısı arasındadır. Sur yanında Niptün yakınındadır. İnsanlar Niptün kelimesini Ni-ton şeklinde telâfuz ediyorlar. Ancak bu kilisenin

de çoğu harab olmuş, yıkılmıştır." Bu kilise, Kudüs fatihi Selahaddin zamanında Hafiz îbn Asakir'in vefatından sonra hicri seksenbeşinci senede yıkılmıştır.

11- Meryem kilisesi:

Bu, Doğu kapısı içindedir. Bununla ilgili olarak İbn Asakir: "Bu kilise, Şamlıların ellerinde kalan kiliselerin en büyüklerindendir." demiştir.

Ben derim ki: Bu kilise, Hafiz İbn Asakir'in vefatından sonra Melik Zahir Rükneddin Baybarş el-Bundukdari zamanında yıkılmıştır.

12- Yahudi kilisesi:

Bu kilise, Cebr yakınındadır. İnsanlar bugün ona Bostanü'l-Kıtt adını vermektedirler.

13- Derbü'l-Belağa'daki Yahudi Kilisesi:

Yahudilerin Derbü'l-Belağa denen yerde bir kiliseleri daha vardı ki ancak bu, antlaşma metnine dahil edilmemişti. Bilahare yıkılmıştır. Yerine İbn Sühreverdi Mescidi diye bilinen mescid inşa edilmiştir. İnsanlar bugün oraya Cazurî yolu demektedirler.

14- Samira Kilisesi:

Ben derim ki: Tarih âlimlerinin, İbn Asakir'in ve diğerlerinin bahsetmedikleri başka bir kiliseleri daha vardır ki o da yıkılmıştır. O kilise 717 hicri senesi içinde yıkılmıştır. Hafiz İbn Asakir Sâmira kilisesinden hiç bahsetmemiştir ve sonrada şöyle demiştir: Hrıstiyanlarm sonradan yaptıkları ve mimarı da Ebu Cafer el-Mensur Beni Katita olan başka bir kilise daha vardır ki, o da sahil kanalı yanındadır. Bilahare yıkılmış ve yerine Canik mescidi diye bilinen Ebu'l-Yümn mescidi inşa edilmiştir.

İbad kilisesi diye bilinen iki kilise daha yapmışlardır ki bunlardan biri İbn Maşelî'nin evi yanındadır ve bilahare mescide dönüştürülmüştür. Diğeri de Derbü'n-Nakkaşîn yolu başında olup yine mescide dönüştürülmüştür. [7]

Fasıl

Alimler, Şam'ın sulh yoluyla mı, yoksa harp yoluyla mı fethedildiği konusunda ihtilafa düşmüşlerdir. Alimlerin çoğuna göre Şam, barış yoluyla ele geçirilmiştir. Çünkü onlar, Şam'ın zorla ele geçirildiği, sonra Bizanslıların barışa meylettikleri, yada Şam'ın önce barış yolujla ele geçirildiği veyahut diğer taraftan zor yoluyla istila edildiği hususunda şüpheye düşmüşlerdir. Şüpheye düşüncede ihtiyaten Şam'ın sulh yoluyla fethedildiği hususunda karar kılmışlardır. Bazıları ise, Şam'ın yarısının barış yoluyla, yarısının da şiddet yoluyla ele geçirilmiş olduğunu söylemişlerdir. Ancak bu görüş, Sahabelerin, Şamlıların en büyük mabedi olan büyük kiliselerinin yarısını mescide dönüştürmeleri, yarısını da onlara bırakmaları ile alakalıdır. Doğrusunu Allah bilir.

Ebu Ubeyde, Şamlılara barış teklifini içeren mektub gönderdi. Bu, en münasip ve en meşhur olan kavildir. Çünkü, Haîid b Velid o zaman komutanlıktan azledilmişti. Bazıları ise, Şamlılara barış teklifini içeren mektubu gönderen komutanın Halid b. Velid olduğunu ve Ebu Ubeyde'nin de onun bu mektubu onayladığını söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Ebu Hüzeyfe îshak b. Bişr'in anlattığına göre Ebu Bekir es-Sıddîk, Şam'ın fethinden önce vefat etmiştir. Hz. Ömer de Ebu Ubeyde'ye ve Müslümanlara Hz. Ebu Bekir'in ölümü sebebiyle taziyetlerini bildiren mektubunu göndermiş ve Ebu Ubeyde'yi Şam orduları komutanlığına tayin etmiş ve savaş hususunda da Halid b. Veîid'e danışmasını emretmiştir. Bu mektup, kendisine ulaştığı zaman Ebu Ubeyde, Şam'ın fethe-dilmesine kadar yirmi gece müddetle durumu Halid b. Veîid'e bildirmemiştir.

Bu sebeple Halid, ona şöyle bir soru sormuştu:

- Allah sana rahmet etsin. Mektup sana geldiği zaman durumu bana bildirmeni engelleyen şey neydi?

Ebu Ubeyde de ona şu cevabı vermişti:

- Senin savaş azmini kırmak istemedim. Ben, dünya yetkisini istemiyorum. Dünya için de çalışmıyorum. Gördüğün şeyler mutlaka bir gün yok olacak, zevale uğrayacaktır. Biz kardeşiz. Dini ve dünyası hususunda kendi adına kardeşinin iş yapması kişiye zarar vermez.

Şurahbil b. Mersedin söylediği şu sözler, burada anlatılacak şeylerin en hayret vericisidir:

"Ebu Bekir, Halid b. Velid'i Yemamelilerin üzerine gönderdi. Yezid b. Ebu Süfyan'ı da Şam'a gönderdi. Ebu Bekir vefat etti. Ömer halife oldu. Ömer, Ebu Ubeyde'yi Şam'a gönderdi. Ebu Ubeyde, Şam'a vardığında düşman ordusunun kalabalık olduğunu gördü. Hz. Ömer'den takviye birlikler istedi. Hz. Ömer de, Şam'a Ebu Ubeyde'nin yanma gitmesi için Halid b. Veîid'e emir gönderdi. Bu emir üzerine Halid, Irak'tan Şam'a gitti..."

Bu, cidden garip bir ifadedir. Çünkü şüphe götürmez bir gerçektir ki Ebu Ubeyde ve diğer komutanları Şam'a gönderen Hz Ebu Bekir'di ve Halid'in Irak'tan kalkıp takviye olarak başlarına emir sıfatıyla Şam'a gitmesi emrini gönderen de Hz. Ebu Bekir'di. Cenâb-ı Allah, Halid ve Ebu Ubeyde vasıtasıyla Şam'ın tümünün fethini nasip etti. inşallah bunu ilerde de anlatacağız.

Muhammed b. Aiz, Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Müslümanlar, Şam şehrini fethettikleri zaman Ebu Ubeyde b. Cer-rah'ı fetih müjdesini ulaştırmak üzere Hz. Ebu Bekir'e

gönderdiler.'O da Medine'ye geldiğinde Hz. Ebu Bekir'in vefat ettiğin,i Hz. Ömer'in halifeliğe geçtiğini gördü. Sahabelerde birisinin kendilerinin başında emir olmasını büyük bir olay olarak gördü. Hz. Ömer de onu Şamdakile-rin başına emir tayin etti. Ebu Ubeyde, Medine'den Şam'a geldiğinde oradaki Müslümanlar kendisine şöyle dediler:
- Kendisini ulak olarak gönderdiğimiz ama kendisi üzerimize emir olarak gelen kişiye merhaba."
Ukbe b. Amir'den şöyle rivayet edilmiştir: "Ebu Ubeyde, Şam'ın fetih müjdesini kendisine ulaştırmam için beni Hz. Ömer'e ulak olarak gönderdi.. Ben de cuma günü Hz. Ömer'in yanına vardım. Kendileri bana:
- Kaç günden beri mestini çıkarmadın?
- Geçen cumadan beri çıkarmadım, işte bugün de cuma günüdür.
- Sünnetin hükmüne uygun hareket ettin."
Leys dedi ki: Biz de bu hükme bağlıyız. Yani yolcu olan kimsenin mestler üzerine mesh etmesinin belirli bir süresi yoktur. O dilediği sürece mestleri ayaklarından çıkarmaksızm üzerlerini mesh edebilir. Kadîm mezhebinde Şafii de bu görüşe kail olmuştur. Ahmedb. Hanbel ile Ebu Davud da bunun gibi bir rivayeti tbn Ebi Umare'den merfu olarak nakletmişlerdir. Cumhur-u ulemâ ise, Müslim'in Hz. Ali'den rivayet ettiği şu görüşe kail olmuşlardır. Yolcu kişi üç gün üç gece süre ile mestlerini ayaklarından çıkarmaksızm üzerlerine mesh edebilir. Mukim kimse ise, bir gün bir gece süre ile ayaklarından çıkarmaksızm mestleri üzerine mesh edebilir. Bazı kimseler ise, posta görevini yapan ulak ile değerleri arasında ayırım yapmışlardır. Posta görevini yapan ulakların mestlerine süresiz olarak mesih yapabileceklerini, diğerlerinin ise belirli süre zarfında mesh edebileceklerini ifade etmişlerdir. Çünkü bu konuda Ukbe ile Ali'nin rivayet ettikleri hadis vardır. Doğrusunu Allah bilir. [8]

Fasıl

Ebu Ubeyde, daha sonra Halid b. Velid'i Bikaa'ya gönderdi. Halid, orayı kılıç zoruyla fethetti. Ebu Ubeyde, bir seriye gönderdi. Bunlar Ayn-ı Misnun denilen yerde Bizanslılarla karşılaştılar. Rumların başında Sinan adında bir komutan vardı. Bunlar, Beyrut geçidinde Müslümanlara hücum ettiler. O gün Müslümanlardan birçoklarını şehid ettiler. Müslümanlar Ayn Misnun'a, Aynu'ş-şüheda adını verdiler. Ebu Ubeyde, Ebu Bekir'in talimatı doğrultusunda Yezid b. Ebi Süfyan'ı Şam'da vekili olarak bıraktı. Fetih işi için gerekli zemini hazırlamaları amacıyla Yezid, Dıhye b. Halife'yi bir müfreze ile Tedmur'e, Ebu Zehra el-Kuşeyrî'yi de Besine ve Havran'a gönderdi. Ancak Ebu Zehra, buraların halklarıyla barış antlaşması yaptı.
Ebu Ubeyd Kasım b. Sellam dedi M: Halid, Şam'ı sulh yoluyla ele geçirdi. Şam'a bağlı diğer yerleri de sulh yoluyle ele geçirdi. Bu fetihlerde Yezid b. Ebi Süfyan, Şurahbil b. Hasene ve Ebu Ubeyde'nin büyük rolleri olmuştu.
Velid b. Müslim dedi ki: Şam'ın yaşlı adamlarından birkaçı bana dediler ki: Biz kuşatma altında iken Akabetü's-Selmiye tarafından bir süvari birliği geldi. Bunlar, ipek şalvar giymişlerdi. Müslümanlar, üzerlerine hücum ettiler. Bunlar, Beyt Lehya ile Akabetü's-Selmiye arasında karşılaştılar. Müslümanlar, bunları yenilgiye uğratıp kovalamaya başladılar. Humus kapısına dayandılar. Humuslular, bunları görünce Müslümanların Şam'ı fethetmiş olduklarını sandılar ve: "Şamlılarla hangi şartlarda barış antlaşması yapmışsanız biz de aynı şartlarla sizinle barış antlaşmasını yapalım." dediler ve barış antlaşması yaptılar.
Halife b. Hayyat, Muğire'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Şurahbil b. Hasene, Ürdün'ün Taberiye dışında kalan her tarafın zorla ele geçirdi. Bu fetih neticesinde Ürdünlüler, Şurahbil ile barış antlaşması yaptılar.
îbn Kelbî de böyle demiştir.
Ebu Ubeyde, Halid'i Bikaa üzerine gönderdi. O da Bikaa topraklarını ele geçirip halkına galip oldu. Baalbek halkı da Halidl barış antlaşması yaptı. Halid, onlar için barış antlaşmasının şartlarını içeren bir mektup yazdı.
Evlerinin ve kiliselerinin yarısını Müslümanlara vermeleri şartı ile onlarla barış antlaşması yapıp üzerlerine haraç tarhetti.
İbn İshak'la diğerleri dediler ki: Hicri ondördüncü sene zilkade ayında Humus ve Baalbek, Ebu Ubeyde vasıtasıyla fethedildi. Başkaları bu fethin hicri onbeşinci senede yapıldığını söylemişlerdir. [9]

Fihl Savaşı

Siyer âlimlerinin çoğu bu savaşın Şam'ın fethinden önce yapılmış olduğunu söylemişlerdir. Ancak İmam Ebu Cafer b.Cerir, bu savaşın Şam fethinden sonra yapıldığını ifade etmiş ve bu konuda Seyf b. Ömer'in söylediklerine bağlı kalmıştır. Çünkü Seyf b Ömer, Ebu Osman Yezid b. Üseyd el-Gassanî ile Ebu Harise el-Kaysî'nin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"insanlar, Yezid b. Ebi Süfyan'ı süvarileriyle birlikte Şam'da bırakıp Şurahbil b. Hasene komutasında Fihl ve Gur taraflarına doğru harekete geçtiler. Ebu Ubeyde de harekete geçti. Öncü kuvvetlerin başına Halid b. Velid'i, sol cenaha Amr b. As'ı, süvarilerin başına Dırar b. Ez-ver'i, piyadelerin başına İyaz b. Ganem'i komutan yaptı. Kendisi de sağ cenaha komuta ediyordu. Bunlar Fihl şehrine ulaştılar. Fihl, Gura bağlı bir beldenin adıdır. Bizanslılar, Beysan taraflarına çekilmişler ve o arazilerin sularını Fihl çevresine akıtmışlardı. Ortalık çamur deryasına dönüşmüş, buda kendileri ile Müslümanların arasında bir engel teşkil etmişti. Müslümanlar, düşmana karşı gösterdikleri sebat ve dayanıklı-ğı ile Bizanslıların kendilerine kurdukları bu tuzağı Hz. Ömer'e bildirmek üzere haber gönderdiler. Ancak Müslümanlar, büyük teçhizat ve güce sahip olup devamlı surette alarm halindeydiler.

Savaş komutanı Şurahbil b. Hasene idi. Gece gündüz, sabah akşam askerleri hep tabiye ediyordu. Bizanslıların gaflet içinde olduklarını zannederek bir gece ansızın üzerlerine hücum ettiler. Onlarda başlarında Siklab b. Mihrak adındaki komutan olduğu halde, aynı anda Müslümanlara saldırdılar. Sabaha dek savaştılar. Ertesi günde akşama dek savaşı sürdürdüler. Gece karanlığı bastırınca Bizanslılar kaçmaya başladılar. Komutanları Siklap Öldürüldü. Müslümanlar, onları takip ederek çamur deryasının içinde hezimete uğrattılar, Bizanslılar, bu çamurları Müslümanları tuzağa düşürmek için oralarda meydana getirmişlerdi. Ama Cenâb-ı Allah, kendilerini o çamur deryasında boğdu. Müslümanlar, mızrakları ile 80 000'e yakın Bizanslıyı öldürdüler. Ancak kaçanlar kurtulabildi. Bizanslılardan çok miktarda ganimet ele geçirdiler.
Ebu Ubeyde ile Halid, beraberlerindeki askerlerle oradan ayrılıp Hz. Ömer'in emri doğrultusunda Humus'a hareket ettiler. Ebu Ubeyde, Ürdün'de naibi olarak Şurahbil b. Hasene'yi bıraktı. Şurahbil de Amr b. As'la birlikte harekete geçip Beysan'ı kuşatma altına aldı. Beysanlüar, bunların karşısına çılanca Müslümanlar onlardan çok sayıda adam öldürdüler. Sonra Beys anlılar, Şam'da yapılan barış antlaşması gibi bir barış antlaşması yaptılar. Şurahbil, Beysanlıların üzerine cizye ve haraç tarhetti.
Ebu Aver es-Sülemî de Taberiye halkı ile aynı çerçevede bir barış antlaşması yaptı. [10]

O Sıralarda Irak Diyarında Yapılan Savaşlar

Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi Müsenna b. Harise, Halid b. Velid'in yanındaki askerlerle Irak'tan Şam'a gittiği esnada geride kalan askerlerle birlikte Irak'ta kaldı. Halid, 9000 askerle Şam'a gelmişti. Bir rivayete göre 3000 kişi, başka bir rivayete göre de 700 kişilik bir kuvveti Irak'tan alıp Şam'a gitmişti. Ancak bunlar, Irak ordusunun ünlü baha-dırlanndandılar. Geride kalan Müsenna ordusunda, asker sayısı azaldı.. Kendi kral ve kraliçelerini değiştirmekle meşgul olmasalardı Farslı-lar, Müsenna ordusuna saldıracaklardı. Müsenna, onların saldırısından korkmuş ve bu konuda Hz. Ebu Bekir'den kendisine gelecek haber de gecikmişti. Bunun üzerine kalkıp Medine'ye gitti. Hz. Ebu Bekir'in yamna vardı. Hz. Ebu Bekir, hasta yatmaktaydı Ancak Iraklılarla savaşmaları için insanlara çağrıda bulunmasını Hz. Ömer'e tavsiye etti. Hz. Ebu Bekir vefat edip çarşamba gecesi defiiedildiğinde Hz. Ömer insanlara, Iraklılarla savaşmak için çağrıda bulundu ve onları savaşa teşvik edip sevaba imrendirdi. Ne var ki hiç kimse, bu savaşa katılmaya rağbet göstermedi ve, harekete de geçmedi. Çünkü onlar, güçlerinin büyüklüğünden dolayı Farslılarla savaşmak istemiyorlardı. Farslıların şiddetli bir savaş gücüne sahip olduklarını düşünüyorlardı. Hz. Ömer, ikinci ve üçüncü günde de insanlara çağrıda bulundu, ancak hiç kimse harekete geçmedi. Müsenna b. Harise de bu konuda güzel bir konuşma yaptı. Cenâb-ı Allah'ın, Halid b. 'Velid vasıtasıyla Irak topraklarının çoğunun fethini kendilerine nasib ettiği haberini verdi. Oralardaki malların, mülklerin, eşya ve azıklarm Müslümanların eline geçtiğini bildirdi. Üçüncü günde de hiç kimse Iraklılarla savaşmak üzere harekete geçmedi. Dördüncü gün olunca ilk olarak Müslümanlardan Ebu Ubeyd b. Me-sud es-Sakafi bu çağrıya icabet etti. Sonra peşi sıra insanlar da bu çağrıya icabet ettiler Hz. Ömer, Medinenlerden toplanan askerlerin başına Ebu Ubeyd b. Mesud-es Sakafi'yi komutan yaptı. Ancak Ebu Ubeyd Sahabe değildir. Hz. Ömer'e:
- Toplanan bu askerlerin başına Sahabelerden bîrini komutan yapsaydın daha iyi olmaz mıydı? denildiğinde o şöyle cevap vermişti:
- Ben, bu çağrıya icabet eden kimseyi komutan yaparım. Siz, bu dine yardım hususunda insanlardan önce davrandınız. Ama bu adam da Iraklılarla yapılacak olan savaş çağrısına sizden önce icabet etti.
Daha sonra Hz. Ömer, komutan Ebu Ubeyd b. Mesud es-Sakafi'yi çağırdı. Özellikle kendisinin Allah'a karşı gelmekten sakınmasını, tak-valı olmasını ve beraberindeki Müslümanlara iyi davranmasını tavsiye etti. Rasûlullah'ın ashabına ve Selit b. Kays'a fikir danışmasını emretti. Çünkü Selit, savaşlara katılmış bir adamdı.
Müslümanlar, Irak diyarına doğru harekete geçtiler. 7000 kişiydiler. Hz. Ömer, Ebu Ubeyde'ye bir mektup gönderdi. Mektubunda, Irak'a gelen bu askerlerin beraberindeki diğer askerlerle birlikte Halid komutasında Irak'a gönderilmesini emretti. 10 000 kişilik orduyu teçhiz etti. Başlarına Haşim b. Utbe'yi komutan yaptı. Hz. Ömer, Cerir b. Abdul-lahel-Beceli'yi 4000 kişiyle Irak'a gönderdi. Cerir b. Abdullah, Kûfe'ye geldi. Sonra oradan çıktı. Herkıranü'l-Medar'la karşılaştı, onu öldürdü Askerlerini hezimete uğrattı. Çoklarını Dicle nehrinde boğdu, insanlar Irak'a ulaştıklarında Farslıların hükümdarları konusunda tereddüt içinde olduklarını gördü. Son olarak başlarına Kisra'mn kızı Boran'ı geçirmişlerdi. Boran'dan önce kız kardeşi Azer Midaht'ı öldürmüşlerdi. Boran, savaş işlerini idare etmesi için Rüstem b. Ferahzat adındaki hanedan üyesine on yıllık yetki vermişti. Bundan sonra haküniyyet tekrar Kisra'ya geçecekti. Rüstem bunu kabul etti. Nücum ilmini iyi bilen bir kimseydi Kendisine:
- Bu işi niçin kabul ettin? Hakimiyetin tamamen senin eline geçmeyeceğini sen de biliyorsun, denildiğinde o şu cevabı vermişti:
- Tamahkarlık ve şeref tutkusu, beni bu işi kabul etmeye sevk etti. [11]

Nemarîk Savaşı

Rüstem, Çaban komutasında bir orduyu harekete geçirdi. Ordunun sağ ve sol kanatlarında biri Hişnesmah, diğeri de Merdanşah

olmak üzere iki komutan vardı. Bunlar, Hire ile Kadisiye arasında Nemarik denen yerde Müslüman ordusuyla karşılaştılar. Müslüman ordusunun süvari birliğinin başında Müsenna b. Harise, sol cenahta Amr b. Heysen vardı, iki taraf şiddetli bir şekilde savaştılar. Cenâb-ı Allah, Farslıları hezimete uğrattı. Çaban ile Merdanşah esir düştüler. Merdanşah, kendisini esir eden asker tarafından öldürüldü. Çaban ise, kendisini esir eden askere hile yaptı. Asker onu salıverdi. Ama Müslümanlar, onu yine yakaladılar ve bırakmadılar. "Asıl komutan budur." diyerek onu Ebu Ubeyd'in yanma götürdüler. Ona:
- Bunu öldür, komutan budur, dediler. Ebu Ubeyd ise:
- Bu komutan da olsa bunu öldürmeyeceğim, dedi. Müslümanlardan biri Caban'a eman verdi. Sonra Ebu Ubeyd, hezimete uğrayan Farslı askerlerin peşine düştü. Onları Kisra'mn teyzesinin oğlu Nersi'nin askerlerinin bulunduğu Kesker şehrine sığınmak mecburiyetinde bıraktı. Nersi, onlara yardım etti. Ebu Ubeyd, ile savaştılar. Ebu Ubeyd onları tekrar bozguna uğrattı. Onlardan çok miktarda mal ve yiyecek maddesini ganimet olarak ele geçirdi. Allah'a hamd olsun. Ebu Ubeyd, ganimetlerin beşte birini Hz. Ömer'e, Medine'ye gönderdi. Bu hususta Müslümanlardan biri şöyle dedi:
"Hayatıma yemin ederim ki -Aslında hayatım benim için önemsenmeyecek birşey değildir- Nemarikliler rezil rüsvay oldular, Rablerine hicret eden adamlar tarafindanler.
Bu adamlar onları Dirna ile Barik arasında tepelediler, ezip geçti-
Biz onları Merc Müsellah ile Hevani arasında Tedarik yolundan gelip öldürdük."
Müslüman askerlerle Farshlar Kesker ile Sefatîye arasındaki bir yerde karşılaştılar. Nersi komutasındaki ordunun sağ ve sol cenahlarında dayısı Nizam'm oğulları Bendeveyh ile Bireveyh vardı. Rüstem, Calinos komutasında bir ordu hazırladı. Ebu Ubeyd, bundan haberdar olunca bu takviye kuvvetin Nersiye ulaşmasından önce işi tamamlamak istedi ve Nersi ile acelece savaşmak kararım verdi, iki taraf şiddetlidir şekilde savaştılar. Farshlar, hezimete uğradılar. Nersi ile Calinos, Medayin'e bağlı Barosma denilen yere gittiler. Ebu Ubeyd de Müsenna b. Harise'yi ve bazı seriyeleri bu mıntıkanın Nehricor ve benzeri hudutlarına gönderdi. Buraların bir kısmım barış yoluyla bir kısmını da şiddet yoluyla fethedip ele geçirdi. Üzerlerine cizye ve haraç tarhetti. Bol miktarda malı ganimet olarak ele geçirdi. Hamd ve minnet Allah'a olsun.
Müslümanlar, Caban'a yardım için gelen Calinos kuvvetlerini kırıp geçirdiler. Mallarını ganimet olarak aldılar. Calinos'un kendisi de horlanmış ve alçalmış olarak kavmine dönüp gitti.[12]

Köprü Savaşı Ve Müslümanların Komutanı Ebu Ubeyd Île Birlikte Birçok Askerîn Öldürülmesi

Calinos, Müslümanlardan aldığı yenilgiden kaçarak memleketine döndüğü zaman Farshlar, kendi aralarında birbirlerini savaşa teşvik ederek Rüstem'in yanına gittiler. Rüstem de, başlarında kaşlı komutan Behmes Cazeveyh'in bulunduğu büyük bir orduyu sefere çıkardı. Beh-mes'e, Feridun'un bayrağı Direfşikâbiyan'ı verdi. Farshlar, bu bayrağı uğurlu sayarlardı. Ordu, yanına Kisrâ'nın bayrağım da aldı. Bu bayrak kaplan derisinden yapılmış olup sekiz zira enindeydi. Bu ordu gelip Müslümanların bulunduğu yere ulaştı. Aralarında bir nehir vardı. Nehrin üzerinde köprü vardı. Müslümanlara şu haberi gönderdiler: "Ya siz köprüyü geçip yanımıza gelin, ya da biz köprüyü geçip tarafınıza gelelim."
Müslümanlar, komutanları Ebu Ubeyd'e:
- Emir ver, onlar bizim yanımıza gelsinler, deyince Ebu Ubeyd şu cevabı verdi:
- Farshlar ölüme karşı bizden daha cesaretli olmasınlar. Böyle dedikten sonra Farshlann tarafina geçmek üzere köprüye doğru yürüdü. Köprüden geçerken askerler sıkıştılar, köprü dardı, orada düşmanla şiddetlice savaştılar. Daha önce benzeri görülmemiş bir savaşla karşılaştılar. Müslümanlar 10 000 kişi kadardılar. Farslar da beraberlerinde boyunlarında çan asılı filler getirmişlerdi. Bu filler, Müslümanların atlarını korkutmak amacıyla getirilmişlerdi. Müslümanlara her hamle yaptıklarında Müslümanların atları bu fillerden ve boyunlarında asılı bulunan çıngırakların çıkardığı seslerden korkup geriliyorlardı. Çok az miktarda at orada sebat edebildi ki bunlar da zorlama neticesinde sebat etmiş gerilememişlerdi. Müslümanlar, Farslıla-ra hamle yaptıkları zaman atlan, fillere karşı ilerieyemiyordu. Farshlar, Müslümanları ok yağmuruna tuttular. Çok miktarda mücahid öldürdüler. Müslümanlar da onlardan 6000 kişi öldürdüler. Ebu Ubeyd, Müslümanlara öncelikle filleri öldürmelerini emretti. Bunun üzerine Müslümanlar, fillerin çevresini kuşatıp baştan sona hepsini öldürdüler. Ancak Farshlar aralarında tuttukları büyük ve beyaz bir fili Öne sürdüler. Buna karşı Ebu Ubeyd çıktı. Ona bir kılıç darbesi vurdu. Hortumunu kesti, ama fil öfkelenip korkunç bir çığlık attı. Saldırıya geçti. Ebu Ubeyd'i ayakları altına alıp ezmeye başladı ve öldürdü. Üzerinde durdu bundan sonra Ebu Ubeyd'in -kendisinin ölümünden sonra yerine geçmesini vasiyet ettiği- naibi file saldırdı. Fil onu da öldürdü. Sonra sırasıyla komutanlık makamına geçen komutanlar ille savaştılar. Böylece Salrit kabilesinden 7 komutan öldürülmüş oldu ki Ebu Ubeyd, kendisinin ölümünden sonra sırasıyla bu kişilerin adlarını vererek komutanlığa geçmelerini vasiyet etmişti. Neticede komuta makamı Müsenna İbn Harise'nin eline geçti. Bu da Ebu Ubeyd'in vasiyetinin gereği idi. Ebu Ubeyd'in zevcesi Dume bir rüya görmüştü. Bu rüya aynen tahakkuk etmişti. Müslümanlar bu durumu görünce gevşeyip zaafa düştüler, durumları zayıfladı. Geri dönüp kaçtılar. Farshlar, onları kovala-malaya başlamış, onlardan birçoğunu öldürmüşlerdi. Müslüman askerler ricata başlamışlardı. Çok zorlu bir durum meydana gelmişti, köprü başına geldiklerinde insanların bir kısmı köprüyü geçince köprü yıkıldı. Geride kalanları Farshlar hakimiyetleri altında aldılar. Müslümanların büyük bir kısmını öldürdüler. O savaşta 4000'e yakın Müslüman Fırat nehrinde boğulmuştu. Doğrusu bizler,

Allah'a aidiz ve ona dönücüle-
riz.
Müsenna b. Harise, ilerlemeye devam etti. Savaş alanına gelip köprünün yanına geldiğinde durdu. Müslümanlar hezimete uğradıklarından bazı mücahitler kendilerini Fırat'a atıyor ve boğuluyorlardı. Müsenna askerlere şöyle seslendi:
- Ey insanlar! Sakin olun, ben köprünün başmda duracağım. Hepiniz son nefesinize kader bu köprüyü geçmedikçe ben geçmeyeceğim.
Askerleri karşı tarafa geçirdikten sonra ilk konakta onlara mola verdi. O ve kahraman Müslümanlar, diğerlerini koruma altına alıp beklemeye başladılar. Çokları ağır yaralıydı, bazıları çöle gidip kaybolmuş-
tu, nereye gittiği bilinemiyordu. Bazısı ürkek halde Medine'ye geri dönmüştü. Bu haberi Hz. Ömer'e Abdullah b. Zeyd b. Asım el-Mazinî ulaştırmıştı. Abdullah, Hz. Ömer'i minber üzerinde görmüş, Hz. Ömer ona:
- Ey Abdullah b. Zeyd, ne haberler getirdin? diye sorunca Abdullah:
- Sana kesin haber gelmiştir, ey mü'minlerin emiri! diye cevap verdi. Sonra Hz. Ömer'in yanma, minbere çıktı, bu haberi gizlice ona bildirdi. Bu haberi Hz. Ömer'e ilk olarak ulaştıran kişinin Abdullah b. Yezid b. Husayn el-Hutamî olduğu da söylenir. Doğrusunu Allah bilir.
Seyf b. Ömer dedi ki: Bu savaş, hicri onüçüncü senenin şaban aymda Yermuk savaşından kırk gün sonra yapılmıştır. Doğrusunu Allah bilir. Müslümanların bir kısmı, diğerlerinin yanına döndüler, bir kısmı da Medine'ye gitti. Hz. Ömer, hiç kimseyi kınamadı, hatta: "Ganimetiniz benim" dedi. Cenâb-ı Allah, İranlıları hükümdarların durumuyla meşgul etti. Şöyle ki: Medain halkı, Rüstem'e saldırıp onu hal' ettiler. Sonra tekrar tahta getirdiler. Ancak Firuzan'ı ona ortak yaptılar. İki firkaya ayrıldılar. Farslılar, Medain'e doğru hareket ettiler. Müsenna b. Harise, bir Müslüman grupla bunları takibe başladı. Farslılarm komutanlarından ikisi onunla karşılaştı. Müsenna, onları ve beraberindeki birçok askeri esir aldı, boyunlarını vurdu. Daha sonra Müsenna, Irak'taki Müslüman komutanlardan kendisine yardımcı kuvvetler göndermelerini istedi. Onlar da ona yardıma kuvvetler gönderdiler. Hz. Ömer de, aralarında Cerir b. Abdullah el-Becelî'nin bulunduğu çok sayıda takviye birliklerini Müsenna'ya gönderdi. Gelen takviye birlikleri arasında Cerir b. Abdullah el-Becelî'nin kavmi alan Becililerin tamamı mevcuttu. Müslümanların önde gelen büyük şahsiyetleri de yardıma gelmişlerdi. Böylece Müsenna'nın ordusundaki asker sayısı çoğalmıştı. [13]

Büveyb Savaşı

Müslümanlar, bu savaşta İranlılardan öçlerini almışlardı. Fars komutanları, Müsenna ordusunun askerlerinin çoğaldığını duyunca Meh-ram komutasında bir başka orduyu da Müsenna'nın üzerine gönderdiler. Fars ordusuyla Müsenna ordusu, Büveyb denilen yerde karşılaştılar. Büveyb, Kûfe'ye bir günlük mesafede bir beldedir ki, Küfe ile Büveyb arasında Fırat nehri vardır. Farslılar:
- Ya siz nehri geçip yanımıza gelin, ya da biz geçip yanınıza gelelim, dediler. Müslümanlar:
- Hayır siz nehri geçip yanımıza gelin, diye cevap verdiler. Bunun üzerine Farslılar, nehri geçip Müslümanların bulunduğu yere geldiler. Bu hadise, ramazan ayında cereyan ediyordu. Komutan Müsenna, Müslümanlara oruçlarım açmalarını emretti. Bunun üzerine bütün or-
du orucunu bozdu. Böylece güçlendiler. Müsenna askerlerini yerleştirdi. Her bayrağın bulunduğu yere gelip komutanlarıyla konuştu. Kabilelere öğüt verip cihada teşvik etti. Sabırlı ve sessiz olmalarını tavsiye etti. Askerler arasında Cerir b. Abdullah el-Becelî de kavminden bir gurupla beraber bulunuyordu »Müslüman şahsiyetlerin önde gelenleri de bu orduda yer almaktaydı. Müsenna, onlara şöyle dedi:
- Ben, üç defa tekbir getireceğim. Hazırlıklı olun, dördüncü tekbiri getireceğim zaman saldırıya geçin.
Müslüman askerler onun bu emrini dinleyip itaat ettiler.Müsenna ilk tekbiri getirince Farslıiar acele davranıp Müslümanlara saldırıya geçtiler, âdeta onları hareket edemez duruma getirdiler. Şiddetlice savaştılar. Müsenna, saflarından bazısında gedikler meydana geldiğini gördü. Onlara bir adam vasıtasıyla şu haberi gönderedi:
- Komutan size selam söylüyor ve: "Bugün Arapları utandırmayın." diyor.
. Bu haberi alan Beni İcl kabileleri, hemen saflarını doğrultmaya ve aralarındaki gedikleri kapatmaya başladılar. Müsenna bu durumu görünce beğendi ve gülümsemeye başladı.Sonra onlara tekrar şu haberi gönderdi:
-Ey Müslüman topluluğu ! Bu gibi kimselere nasıl davranıyor idiyseniz şimdide Öyle davranın, Allah'ın dinine yardım edin ki Allah da size yardım etsin.
Müsenna ve Müslümanlar, kendilerine zafer ve nusreti nasip etmesi için Allah'a dua ediyorlardı. Savaş süresi uzaymca Müsenna,bahadır arkadaşlarından bir grup toplayıp bunları kendisini korumaları için arkasına geçirdi, kendisi de bizzat Mehran'a saldırdı. Onu bulunduğu yerden geri çekilmek mecburiyetinde bıraktı. Nihayet ordunun sağ cenahına girdi. Beni Tağlib kabilesinden Hristiyan bir köle Mehran'a saldırıp onu Öldürdü ve onun atma bindi.
Muhammed b. îshak'm ifadesine göre Mehran'a saldıran kişi, Mün-zir b. Hasan b. Dırar ed-Dabfdir. Münzir, mızrağını fırlatıp Mehran'ı vurmuş, Mehran'm başım ise Cerir b. Abdullah el-Becelî kesip koparmıştı. Onun üzerindeki eşyaları yağmalama

hususunda bu ikisi anlaşmazlığa düşmüşler, neticede Cerir onun silahını, Münzir ise kemerini almıştı.
Mecusîler bozguna uğrayıp kaçmaya başlayınca, Müslümanlar onları takip edip birbirinden ayırıyorlardı.
Müsenna b. Harise, köprü başına muhafızlar göndermişti ki, oraya gelen Farslılarm köprüden geçmesine engel olsunlar ve Müslümanların geçmelerine imkan tanısınlar. O günün kalan kısmı ile gecesi boyunca Müslümanlar onları kovalamaya devam ettiler. Anlatıldığına göre o gün Mecusilerden 100 000'e yakın asker telef oldu. Kimisi öldürüldü, kimisi de suda boğuldu. Allah'a hamd ve minnet olsun.
Müslümanlar, bol miktarda ganimet ele geçirdiler. Bu ganimetlerin bir kısmı mal, bir kısmı da gıda maddesi idi. Müjdeyi ve ganimetlerin beşte birini Hz. Ömer'e gönderdiler.Bu savaşta Müslümanların önde gelen şahsiyetlerinden çok kimseler şehid edildi.Yine bu savaş dolayısıyla Farslıların boyunları eğildi. Sahabelerin Fırat ve Dicle arasındaki Fars beldelerine hücun etme imkanları doğdu. Sayılamıyacak derecede çok miktarda ganimet ele geçirildi.
Büveyb savaşından sonra anlatılması uzun sürecek bazı hadiseler daha cereyan etti, Iraktaki bu savaş, Şam'da cereyan eden Yermük savaşının karşılığı oldu. Bu savaşla ilgili olarak AVer eş-Şeni el-Abdî şöyle bir şiir söylemiştir:
"Kabilenin yurdu A'ver'e karşı hüzünleri harekete geçirdi.
Ve A'ver'e, Abdülkays'tan sonra Hassana çevirdi.
Düzenimiz ve dirliğimiz yerinde iken Nahile'de
Mehran'm ordusunu leşlere dönüştürdü.
O esnada Müsenna,süvarileri ile üzerlerine yürüdü.
Farslılardan savaşçıları öldürdü.
Mehran'ı ve beraberindeki askerleri yok etti.
Müsenna ve askerleri birer birer onları helak ettiler." [14]

Fasıl

Bundan sonra emirü'l-mü'minin Hattab oğlu Ömer, Sa'd b. Ebi Vak-kas ez-Zührî-kibu zataşere-imübeşşeredenbiridir-komutasmdaki 6000 kişiden oluşan bir askeri birliği Irak'a gönderdi. Cerir b. Abdullah ve Müsenna b. Harise'ye de Sa'd b. Eb Vakkas'a tabi olmaları için mektup yaz--dı.Emrini dinleyip itaat etmelerini buyurdu. Sa'd, Irak'a vardığında Cerir ile Müsenna onun maiyetine girdiler. Daha önce buikisi komuta hususunda çekişmeye girmişlerdi. Musanna, Cerir'e şöyle diyordu:
- Emirü'l-mü'minin, seni bana yardımcı ve takviye olarak göndermiştir.
Cerir ise, ona şu karşılığı veriyordu:
- Hayır, emirü'l-mü'minin, beni sana komutan olarak göndermiştir.
Sa'd b. Ebi Vakkas, Irak'tan gelince bu ikisi arasındaki komutanlık çekişmeleri de sona ermiş oldu.
Ibn îshak dedi ki: Müsenna b. Harise, bu senede yani hicri onüçün-cü senede vefat etmiştir.
Sahih kavle göre Hz. Ömer, Sa'd b. Ebi Vakkas'ı hicri ondördüncü sene başında Irak'a göndermiştir ki, bununla ilgili açıklama ileride verilecektir. [15]

Farsılıların, Yezdücürd'ün Hükümdarlığı Hususunda Birleşmeleri

Şirin, Kisra hanedanını beyaz sarayda toplamış ve bu hanedandaki erkeklerin tamamının öldürülmesini emretmişti. Sarayda toplananlar arasında annesi ve küçük oğlu Yezdücürd'de bulunuyordu. Kadın, oğlu Yezdücürd'ün dayılarına haber gönderdi. Gelip Yezdücürd'ü annesinden alıp memleketlerine götürdüler. Büveyb savaşında Farslılardan çok adamlar ölüp hezimete uğramıştı. Müslümanlar da onları kovalamaya başlamışlardı. Farslılar, elden çıkan beldelerini geri almak için yardım toplamaya başladılar. Sonra Sa'd b. Ebi Vakkas'm Hz. Ömer tarafından o mıntıkalara gönderildiğini duydular. Kendi aralarında toplandılar. Büyük komutanlarından Rüstem ile Firuzan'da bu toplantıya katıldılar. Kendi aralarında birbirlerini Müslümanlara karşı savaşmaya teşvik ettiler. Çeşitli tavsiyelerde bulundular ve Rüstem ile Firu-
zan'a şöyle dediler:
- Eğer gereği gibi savaşmassanız sizi öldürür ve intikam ateşimizi
sizinle söndürürüz.
Sonra kendi aralarında Kisra'nm çeşitli yerlerdeki kadınlarına haber göndermelerini kararlaştırdılar. Kisra hanedanından çocuğu bulunan kadın varsa getirmesini ve çocuğun başlarına hükümdar yapılmasını ittifakla kabul ettiler. Kisra'nın kadınlarından birinin yanına gidildiği ve kadının çocuğu olduğu halde korkudan dolayı çocuğu olmadığını söylemesi halinde o kadının cezalandırılacağım da hükme bağladılar. Nihayet Yezdücürd'ün annesini buldular. Onu oğlu ile birlikta getirdiler. Yirmibir yaşındaki oğlunu başlarına hükümdar yaptılar.
Yezdücürd, Şehriyar b. Kisra'nın oğullanndandı. Farslılar, Boran'ı görevden azlettiler. Fars hükümdarlığı yalnızca Yezdücürd'ün eline geçti. Farslılar, onun etrafında toplandılar. Hükümdarlığım itttifakla kabul ettiler. Bundan dolayı çok sevindiler. Yezdücürd'ün hakimiyeti, Farslılar üzerinde güçlendi. Çeşitli beldelere, meskun mahallere ve iklimlere haber

gönderdiler. Sahabelere itaattan vaz geçtiler. Verdikleri sözleri ve yaptıkları antlaşmaları bozdular. Sahabeler de bu durumu Hz. Ömer'e bildirdiler. Hz. Ömer, sahabelere, İranlıların aralarından çıkmalarını, beldelerin etrafındaki su başlarına yerleşmelerim ve her kabilenin diğerini gözetmesini emretti ki, bir Müslüman kabilenin başına bir şey geldiği ve durumu kötüleştiği zaman komşu kabile bundan haberdar olsun. Bu hadiseler, hicri onüçüncü senenin zilkade ayında cereyan etmişti. Hz. Ömer, bu senede insanlara haccettirmiş ti. Başka bir kavle göre ise bu senede Müslümanlara haccettiren kişi, Abdurrahman b. Avf olmuştur. Hz. Ömer, bu senede onlara hacc ettirmemiştir. Doğrusunu Allah bilir. [16]

Hîcrî Onüçüncü Senenin Olayları

Bu sene, Irak'ta Halid b. Velid tarafından îslâm düşmanlarına karşı bazı savaşlar verildi. Bu savaşlarla ilgili ayrıntılı açıklamalar önceki sayfalarda verilmişti. Yine bu senede Hire, Enbar ve diğer şehirler fethedildi. Halid b. Velid —meşhur görüşe göre— Irak'tan Şam'a geçti. Seyf b. Ömer'in ifadesine ve Îbn Cerir'in de benimsediği görüşe göre bu senede Yermük savaşı yapıldı. Müslümanların önde gelen şahsiyetlerinden bazıları öldürülüp şehid edildi. Bunların adlarını ve biyografilerini sıralayıp anlatmak uzun bir yer işgal edecektir. Allah tamamından razı olsun. Bu senede Ebu Bekir es-Sıddık vefat etti. Onun siretini müstakil bir dite anlattık. Hamd Allah'adır.
Bu senede Hattab oğlu Ömer cemaziyelahir ayının bitimine sekiz gün kala çarşamba günü halifelik makamına geçti. Medine kadılığını Hz. Ali'ye verdi. Şam komutanlığına Ebu Ubeyde Amir b. Cerrah el-Fihrî'yi atadı. Oradaki komutanlık görevinden Halid b. Velid el-Mahzumî'yi azletti. Yalnız, Halid'i savaş şurası meclisindeki görevinde bıraktı. Bu senede Basra şehri barış yoluyla fethedildi ki bu, Şam'a bağlı fethedilen ilk şehirdir.
Bu senede Seyf b. Ömer ile diğerlerinin görüşlerine göre Dımaşk fethedilmiştir ki, bunu önceki sayfalarda da anlatmıştık Dımaşk komutanlığına Yezid b. Ebi Süfyan atandı. Bu,oraya atanan ilk Müslüman komutandır. Bu senede Gur'a bağlı Fih beldesi savaşı yapıldı. Bu savaşta Sahabelerden ve diğer Müslümanlardan bir topluluk öldürülüp şehid edildi. Bu senede Cisri Ebi Ubeyd savaşı yapıldı. Bu savaşta Müslümanlardan 4000 kişi öldürüldü. Komutanları Ebu Ubeyd b. Mesud es-Sakaf de şehid edilmişti. O, Abdullah b. Ömer'in zevcesi Safiyye'nin babasıydı. Safiyye saliha bir kadındı. Allah ikisine de rahmet etsin. Yine Ebu Ubeyd Muhtar b. Ebi Ubeyd'in de babasıydı M, Muhtar, Sakif kabi-lesindeki en yalana kişiydi. Bazı Irak savaşlarında komutanlık yapmıştı.
îbn îshak'm kavline göre Irak'ta komutanlık yapan Müsenna b. Ha-' rise de bu senede vefat etti. Müsenna'yı Irak komutanlığına Şam'a giderken Halid b. Velid atamıştı. Müsenna, bazı meşhur hadiselerin kahramanı olmuştu. Önceki sayfalarda anlattığımız savaşlara komutanlık yapmıştı. Özellikle Köprü (Cisr) savaşından sonraki Büveyb savaşında büyük yararlıklar göstermiştir. Farslıların 100 000 kişiye yakın ordusunun bir kısmını öldürmüş, bir kısmını da Fırat nehrinde boğmuştu. Cumhur-u ulemanın kavline göre bu savaş, hicri ondördüncü seneye kadar devam etmiştir. Yine hicri onüçüncü senede Hz. Ömer, bazılarının kavline göre insanlara haccettirmiştir. Başka bir rivayete göre bu senede Müslümanlara hac ettiren kişi, Abdurrahman b. Avf olmuştur.
Bu senede Hz. Ömer, Irak ve Şam savaşları için Arap kabilelerini savaşa çağırmış, birçok taraflardan Müslümanlar bü savaş için gelip toplanmışlar ve Hz. Ömer de onları Şam ve Irak'a göndermişti. Bu senede îbn îshak'ın kavline göre Ecnadeyn savaşı cemaziyelevvel ayının bitimine üç gün kala cumartesi günü yapıldı. Vakidî de bu görüştedir. Ecnadeyn savaşı, Remle ile Cisreyn arasındaki bir mıntıkada yapılmıştır. Bizanslıların başındaki komutan Kaykulan, Müslümanların başındaki komutan da Amr b. As'tı. Bu savaşta Bizanslıların kuvveti, 20 000 kişi olduğu halde hezimete uğramışlar, çokları öldürülmüştü. Aynı zamanda Müslümanlardan da bir topluluk şehid edilmişti. Şehidlerden bazılarının adları şöyledir:
Hişam b. As, Fadl b. Abbas, Eban b. Said, Eban'm kardeşleri Halid ve Amr, Nuaym b. Abdullah b. Nahham, Tufeyl b. Amr Abdullah b. Amr (bu ikisi Devs kabilesindendirler), Dırar b. Ezver, îkrime b. Ebu Cehl, İkrime'nin amcası Seleme b Hişam,Hebbar b. Süfyan, Sahr b. Nasr ve Haris b. Kays oğulları Temim ile Said. Allah hepsinden razı olsun.
Muhammed b. Sa'd dedi ki: Ecnadeyn savaşında Tüleyb b. Amr ile annesi Erva binti Abdülmuttalib şehid edildiler. Erva Rasûlullah'm (s.a.v) halası idi. Bu savaşta Abdullah b. Zübeyr b. Abdülmuttalip de şehit edildi. VaMdfnin ifadesine göre şehid edildiği zaman Abdullah'ın yaşı otuzdu. Yine Vakidî dedi ki: Abdullah b. Zübeyr'in hadîs rivayeti yoktur. O, Hüneyn savaşında da sabredip sebat gösterenlerdendi."
îbn Cerir dedi ki: Ecnadeyn savaşında Osman b. Talha b. Ebi Talha ile Haris b. Evs b. Atik de şehid edildiler. Allah onlardan razı olsun.Hali-fe b. Hayyat'm ifadesine göre hicri onüçüncü senede Mercü's-sifr savaşı da yapılmıştır. Bu savaş, aynı senenin cemaziyelevvel ayının bitimine on iki gün kala cereyan etti. Müslüman askerlerin komutanı Halid b. Said b. As'tı. O, bu savaşta şehid edildi. Onu şehid eden kişi, kardeşi Amr'dır. Başka bir kavle göre ise oğludur. Doğrusunu Allah bilir.
îbn îshak dedi ki: Mercü's-sifr savaşında Bizanslıların komutanı Kalkut idi. Bu savaşta Bizanslılardan çok sayıda asker öldürüldü. Öyle ki, onlarm akan kam, değirmeni çalış tirdi. Sahih kavle göre Mercü's-sifr savaşı, hicri ondördüncü sene başında yapılmıştır M, bu ileride de anlatılacaktır. [17]

Hîcrî Onüçüncü Senede Vefat Eden Şahsiyetler

Hafiz ez-Zehebfnin anlattığına göre bu senede vefat eden şahsiyetlerin adları harf sırasına göre şöyledir:
Eban b. Said b. As b. Ümeyye el-Ümevî. Ebul-Velid el-Mekkî. Bu zat büyük Sahabelerdendir. Hudeybiye gününde Osman b Affan'a eman veren ve onun Rasûllulah'm mesajım Mekkelilere ulaştırması için Mekke'ye girmesine.imkan tanıyan zattır. Kardeşlerinin Habeşistan'dan dönmelerinden sonra Müslüman olmuştur. Kardeşleri Halid ile Amr, Habeşistan dönüşlerinde onu İslâm'a davet etmişler, o da onların bu davetine icabet etmişti. Hep birlikte Medine'ye gitmişler, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hayber'i fethettiğini görmüşlerdi. Rasûllullah (s.a.v.), Eban'ı hicri dokuzuncu senede Bahreyn'e vali tayin etmişti. Bu zat Ecnadeyn savaşında şehid edildi.
Bu senede vefat edenlerden biri de Rasûllullah (s.a.v.)'m azadlısı Enese'dir. Meşhur kavle göre bu, Bedir savaşında şehid edilmiştir. Buharı ve diğerleri böyle derler. Vakıdî'nin ilim ehlinden naklettiğine göre bu sahabe, Uhud savaşına katılmıştır. Bu hususta Vakidî şöyle der: Ibn Ebi Zenad'm, Muhammed b. Yusuf tan bana naklettiğine göre Enese,Hz. Ebu Bekir'in halifeliğ zamanında vefat etmiştir. Künyesi Ebu Mesruh idi. Zührfnin dediğine göre Enese, insanların Peygamber (s.a.v.)'in yanma girmeleri için izin verirdi.Yani peygamberle görüşmek isteyen kimseler ondan izin alıp içeri girerlerdi.
Bu senede vefat edenlerden biri de Temim b. Haris b. Kays es-Sehmî ile kardeşi Kays'dır.Bu ikisi kıymetli sahabelerden olup Habeşistan'a hicret etmişler ve Ecnadeyn savaşında şehid edilmişlerdir.
Bu senede vefat edenlerden biri de Haris b. Evs b. Atik'tir. Habeş Muhacirlerindendir. Ecnadeyn savaşında şehid edilmiştir.
Bu senede vefat edenlerden biride islâm'a ilk zamanlarda girmiş olan şahsiyetlerden Halid b. As b. el-Ümevfdir. Habeşistan'a hicret etmiş, orada on küsur sene ikamet etmişti. Anlatıldığına göre o, Rasûllullah (s.a.v.) tarafından San'a valiliğine atanmıştır. Hz. Ebu Bekir -önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi- onu bazı fetihlerde komutan olarak görevlendirmiştir. Bir kavle göre Mercü's-sifr savaşında şehid edilmiştir. Başka bir kavle göre savaştan kaçmış, Hz. Ebu Bekir de onu cezalandırmak için Medine'ye girmesine izin vermemiştir. Medine dışında biray süreyle ikamet etmiş, nihayet Hz. Ebu Bekir, şehre girmesine izin vermiştir. Anlatıldığına göre onu şehid eden kişi-de sonraları Müslüman olmuş ve onunla ilgili olarak şöyle demiştir: "Onu öldürdüğüm zaman göğe yükselen bir nur gördüm." Allah ondan razı olsun.
Bu senede vefat edenlerden biri de Sa'd b. übade b. Düleym b. Harise b. Ebu Hüzeyme (Hüzeyme kelimesinin başındaki Eb kelimesinin bulunmadığı da söylenir.) b. Salebe b. Tarif b. Hazrec b. Saide b. Ka*b b. Hazrec el-Ensârî el-Hazrecî. Bu zat Hacreçlilerin lideriydi. Künyesi Ebu Sabit idi. Ebu Kays olduğu da söylenir. Büyük bir Sahabeydi. Akabe bey'atında Medinelilerin temsilcilerindendi. Urve, Musa b. Ukbe, Buharî ve îbn Makula'mn ifadelerine göre Bedir gazvesinde hazı bulunmuştur. İbn Asakir'in, îbn Abbas'tan yaptığı rivayete göre Bedir sa-vaşmda Muhacirlerin bayrağı Hz. Ali'nin; Ensâr'n bayrağıda Sa'd b.
Ubade'nin elindeydi. Allah ikisinden de razı olsun.
Ben derim ki: Meşhur kavle göre bu bayraktarlığı fetih gününde yapmıştır. Doğrusunu Allah bilir. Vakidî dedi ki:Sa'd b. Ubade, Mekke fethinde hazır bulunmadı. Çünkü onu bir yılan sokmuş, o da Mekke fethine katılmak için gerekli hazırlığı yaptığı halde sefere katılamamıştı. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), onun ganimet payım ayırıp kendisine vermiş ve sevap kazandığını da bildirmişti. Sa'd, Uhud gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Halife b. Hayyat dedi ki: Sa'd'm bir tabağı vardı Rasûlullah (s.a.v.), zevcelerinden hangisinin evine giderse bu tabak da içinde et ve tirit ya da süt ve ekmek yahut ekmek ve yağ veyahut sirke ve zeytin yağı bulunarak Rasûlullahla dolaşırdı. Sa'd, her gece ortalık karardığı zaman misafir arardı. Güzel Arapça yazan, iyi ok atan ve iyi yüzme bilen bir kimseydi. O, bu işleri güzel yapanlara, <<kamil ve olgun kimseler" derdi. Ebu Ömer b. Abdi Berr'in ve diğer birçok tarih bilginlerinin anlattıklarına göre Sa'd b. Ubade, Hz.Ebu Bekir'e be/at etmemiş Medine'den çıkıp Şam'a gitmiş ve Hz. Ebu Bekir'in hilafeti döneminde hicri onüçüncü senede Havran'a bağlı bir köyde vefa etmiştir. İbn îshak, Medainî ve Halife de böyle demişlerdir. Başka bir kavle göre ise Sa'd, Hz. Ömer'in halifeliğinin ilk zamanlarında vefat etmiştir. Hicri ondör-düncü senede veya onbeşinci senede vefat ettiğini söyleyenler de olmuş-tur.Fellas ile îbn Bekir ise, onun hicri onaltmcı senede vefat ettiğini söylemişlerdir.
Ben derim M: Hz. Ebu Bekir'e be/atla ilgili olarak imam Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde rivayet ettiğine göre Sa'd b. Ubade Hz. Ebu Bekir'in: "Halifeler Kureyş'tendir. "dediğini kabul etmiştir. Sa'd'ın, Şam diyarında vefat etmesine gelince bu muhakkaktır. Meşhur kavle göre ise Havran'da vefat etmiştir.
Muhammed b. Aiz ed-Dımaşkî, Said b. Abdülaziz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Şam diyarında fethedilen ilk şehir Busra'dır. Sa'd b. Ubade de orada vefat etmiştir. Zamammızdaki insanların çoğuna göre o, Thmaşk'ın Guta m i ntıkasındaki bir köyde demedilmiştir ki, o köye Meniha adı verilir. Orada meşhur bir mezar vardır ki, o da Sa'd'm mezarıdır."
Hafız îbn Asakir'in, Sa'd b. Ubade'nin biyografisinden bahsederken bu mezardan söz ettiğini görmedim.
îbn Abdi'1-Berr dedi ki; "Sa'd b. Ubade'nin gusülhanede ölü olduğunu gördüler. Cesedi yemyeşil olmuştu. Öldüğünü anlamadılar. O sırada birinin şöyle bir şiiir söylediğini duydular:
"Hazrec'in efendisi Sa'd b. Ubade'yi öldürdük.
Onu bir okla vurduk ki o, onun tam kalbine isabet etti."
îbn Cüreyc, Ata'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben, cinlerin Sa'd b. Ubade hakkında bu iki beyti söylediklerini işittim."
Sa'd'm, Peygamber Efendimiz'den rivayet ettiği bazı hadisler vardır. Allah ondan razı olsun. O, insanların en

kıskançlarındandı. Mutlaka bakire kadınlarla evlenirdi. Bir kadını da boşadığı takdirde başka bir erkek o kadınla evlenmeye cesaret edemezdi.
Rivayet olunduğuna göre o, Medine'den çıktığı zaman malını oğulları arasında paylaştarmış, ancak kendisi vefat ettiği zaman bir çocuğu doğmuş tu.Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer, onun oğlu Kays'm yanma gitmişler; Kays'a, yeni doğan çocuğu da kendileriyle birlikte babalarının mirasına ortak etmelerini söylemişlerdi. Ancak Kays su cevabı vermişti:
—Ben, babam Sa'd'm yaptığı taksimatı değiştirmem, ancak kendi payımı yeni doğan şu kardeşime veriyorum.
Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de Seleme b. Hişam b. Muğire'dir. Ebu Cehil'in kardeşidir. İslâm'ın ilk zamanlarında Müslüman olmuştur. Habeşistan dönüşünde kardeşi Ebu Cehil onu hapsetti. Aç bıraktı. Rasullullah (s.a.v.) da kunutta onun ve mustaz'af olan diğer Müslümanların kurtuluşu için dua ediyordu. Sonra kurtuldu, Hendek savaşından sonra Medine'ye Rasullullah (s.a.v)'ın yanına gitti. Onunla beraber oldu.Ecnadeyn savaşma katıldı. Orada şehid edildi. Allah ondan razı olsun.
Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de Dırar b. Ezyer el-Esedî'dir. Meşhur bahadırlardan ve namlı yiğitlerdendi Övgüye layık halleri ve başkaları tarafından görülüp takdir edilen yararlıkları oldu. Musa b. Ukbe ile Urve'nin anlattıklarına göre Ecnadeyn savaşında şehid edildi. Sağma esnasında hayvanın memesinde birazcık süt bırakmanın müstehap olduğuna dair bir hadis rivayet etmiştir.
Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de Tüleyb b. Ümeyr b. Vehb b. Kesir b. Hind Kusay el-Kureşi el-Abdî'dir. Anası Erva binti Ab-dülmuttalib'dir ki, Rasûlullah (s.a.v)'m halasıdır. Tüleyb, İslâm'ın ilk döneminde Müslüman olup ikinci Habeş hicretinde oraya hicret etti. Bedir savaşma katıldı. Müşrikleri vuran ilk kişinin o olduğu söylenir. Şöyleki:Ebu Cehil Peygamber (s.a.v)'e sövmüştü. Bunun üzerine o da bir devenin çene kemiğini alarak Ebu Cehil'in kafasına vurmuş ve kafasını yarmıştı. Tüleyb, yaşlı bir insan olarak Ecnadeyn savaşma katılmış ve orada şehid edilmişti.
Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de Abdullah b. Zübeyr b. Abdülmuttalib b. Haşim el-Kureşi el-Haşimî'dir Peygamber (s.a.v.) 'm amcasıdır. Meşhur bahadırlardan ve namlı yiğitlerdendir. Ecnadeyn savasında namlı kumandalardan on Bizanslı komutanla mübareze ederek onları öldürdükten sonra şehit edildi. O zaman otuz küsur yaşındaydı.
Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de Abdullah b. Amr edDevsf dir. Ecnadeyn savasında şehid edildi. Bu zat hakkında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Meşhur bir şahsiyet değildir.
Bu senede vefat edenlerden biri de Osman b. Talha el-Abderi el-Hacbfdir. Anlatıldığına göre bu, Ecnadeyn savaşında şehid edilmiştir. Sahih kavle göre ise o, hicri kırkıncı seneden sonrasına kadar yaşamıştır-
Bu senede vefat edenlerden biri de Attab b. Üseyd b. Ebu'l İs b.
Ümeyye el-Ümevi Ebu Abdurrahman'dır. Rasûlullah (s.a.v.)'m tayin ettiği ilk Mekke emiri idi. Rasullullah (s.a.v.), onu Mekke valiliğine fetih senesinde tayin etmişti. O zaman yirmi yaşındaydı. Aynı sene insanlara haccettirdi. Hz. Ebu Bekir de peygamberden sonra onu Mekke'ye emir olarak tayin etmişti. Ve Mekke'de vefat etti. Anlatıldığına göre o, Hz. Ebu Bekir'den sonra vefat etmiştir. Dört sünen sahibi taralından rivayet edilen bir hadisi vardır. Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de İkrime b. Ebu Cehil Amr b. Hişam b. Muğire b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum Ebu Osman b. el-Kureşi el-Mahzumî'dir. Babası gibi cahili-ye döneminin önde gelenlerindendir. Fetih senesinde, Önce firar etmiş sonra hakka dönüp Müslüman olmuştu. Hz.Ebu Bekir, irtidat hadiseleri esnasında onu Umman'a vali tayin etti. Umman'daki mürtedleri yok ettikten sonra Şam'a geldi. Bazı askeri birliklere komuta etti. Anlatıldığına göre Müslüman olduktan sonra günah işlememiştir. Mushan Öpüp ağlar ve:"Bu Rabbimin kelamıdır." dermiş. Onun bu davranışım delil sayan İmam Ahmed b. Hanbel, Mushann öpülmesinin caiz ve meşru olduğunu söylemiştir. İmam Şafii:"İkrime, Müslüman olduktan sonra güzel ve övgüye layık bir imtihan verdi." demiştir. Urve, onun Ecnadeyn savaşında şehid edildiğini ve vücudunda yetmiş kadar darbe bulunduğunu söylemişdir.
Hicri on üçüncü senede vefat edenlerden biri de Fadl b. Abbas b. Ab-dülmuttalib'tir. Onu bu senede vefat ettiği söylenmekteyse de sahih kavle göre o, hicri onsekizinci seneye kadar yaşamıştır.
Hicretin onüçüncü senesinde vefat edenlerden biri de Nuaym b. Abdullah b. Nahham'dır. Beni Adiy kabilesindendir. Hz. Ömer'den önce Müslüman oldu. Ancak Hudeybiye sonrasında hicret edebildi. Çünkü o akrabalarına iyi davranan bir kimseydi Kureyşliler, ona şöyle demiş-lerdi:"Yanımızda kal da hangi dinden olursan ol. Allah'a yemin ederiz ki, herhangi bir kimse sana ilişirse seni korumak için mutlaka canımızı
feda ederiz."
Ecnadeyn savaşında şehid edildi. Yermük savaşında şehid edildiğini söyleyenler de olmuştur. Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de Hebbar b. Esved b. Esed Ebu'l-Esved el-Kureşi el-Esedfdir. Bu zat, Hz. Zeyneb'in Mekke'den çıkıp Medine'ye gidişi esnasında bineğini yaralamış bu yüzden Zeynep yere düşmüştü. Fakat Hebbar bilahare Müslüman olmuş ve islâmiyet'ini güzelce yaşamıştı. Ecnadeyn savaşında şehid edildi. Allah ondan razı olsun.
Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de Hebbar b. Süfyan b. Abdi'l-Esved el-Mahzumf dir.Ümmü Seleme'nin kardeşinin oğludur. İslâmiyet'in ilk zamanlarında Müslüman oldu. Habeşistan'a hicret etti. Sahih kavle göre de Ecnadeyn savaşında şehid edildi. Mu'te savaşında şehid edildiğini söyleyenler de olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Hicri onüçüncü senede vefat edenlerden biri de Hişam b. As b. Vail es-Sehmî*dir. Amr b. As'ın kardeşidir. Tirmizî'nin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.):"As'm iki oğlu da mü'mindirler." demiştir. Hişam, Amr b. As'tan önce Müslüman olmuştur. Habeşistan'a hicret etti. Oradan döndüğünde Mekke'de hapsedildi. Hendek gazvesinden sonra Medine'ye hicret etti. Hz.Ebu

Bekir, onu Bizans imparatoruna elçi olarak göndermişti. Ünlü bahadırlardandı. Ecnadeyn savaşında şehid edildi. Yermük savaşında şehid edildiğini söyleyenler olmuşsa da Ecnadeyn savaşında şehid edildiğini söyleyenlerin görüşü daha doğrudur. Doğrusunu Allah bilir.
Hicri onüçüncü senede vefat eden şahsiyetlerden biri de Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.)'dır. Onun biyografisi ayrı bir bölümde anlatılmıştır. Hamd Allah'adır. [18]

Hîcrî Ondördüncü Sene

Bu sene, Ömer b. Hattab'm insanları Iraklılarla savaşa teşvik etmesiyle başladı. Çünkü Hz. Ömer'e ,Cisr savaşında Eb Ubeyd'in şehid edildiği, Farslılarm birleştikleri hanedandan Yezdücürd'ü tahta geçirme konusunda görüş birliği ettikleri, Irak'taki Medainlilerin ahidlerini bozdukları, Müslümanlara eziyet edip onları aralarından çıkarıp kovdukları haberi ulaştı. Bunun üzerine Hz. Ömer, Irak'taki ordularına, şehir içinden çıkıp şehir çevrelerinde durmaları talimatını gönderdi.
Merhum îbn Cerir dedi ki: Bu senenin muharrem ayı başında Hz.Ömer, Medine'de bir ordu teşkil etti. Orduyu harekete geçirdi Yola çıkan ordu, Sırar suyu yakınında konakladı. Ordugah kuruldu. Hz. Ömer de bizzat Iraklılarla savaşmak için bu ordunur başında gidiyordu. Medine'de yerine naib olarak Hz. Ali'yi bıraktı. Osman b. Affan ile Sahabelerin Önde gelen şahsiyetlerin de yanına aldı. Sonra bu kararı hususunda Sahabelerin görüşlerim" almak için bir toplantı yaptı. Duyuru yaptırdı. Hz. Ali'ye de haber gönderdi. O da Medine'den geldi. Bu toplantıya katıldı. Toplantıda Hz. Ömer, Sahabelerin görüşlerini sordu. Tamamı Irak'a gitmek hususunda onunla, hem fikir olduklarını beyan ettiler. Yalnız Abdurranman b. Avf şöyle dedi:
- Ey Ömer, korkarım ki sen yenilgiye uğrar ve gücünü kaybedersen, diğer beldelerdeki Müslümanlar da zaafa uğrarlar. Görüşüme göre
sen Medine'ye dönmelisin .Irak'a kendi yerine başka birini göndermelisin.
Abdurrahman b. Avf m bu görüşünü, Hz. Ömer ve istişare edilen diğer cemaat üyeleri uygun gördüler. Bunun üzerine Hz. Ömer, Abdurrahman b. Avf a şöyle bir soru sordu:
- Irak'a kimi göndermemi istersin?
- Sen o adamı bulmuşsun.
- Kimdir o adam?
- Aslan pençeli Sa'd b. Malik ez -Zührî'dir.
Hz. Ömer, Abdurrahman b. Avf m bu sözünü güzel buldu. Sa'd'a haber gönderdi. Onu Irak ordularının başına komutan yaptı. Çeşitti tavsiyelerde bulunup şöyle dedi:
- Ey Sa'd! Sakın, Rasûllullah'm dayısı ve Sahabesidir, diye söylenen sözler Allah hakkında seni aldatıp gururlandırmasın Çünkü Allah ile hiçbir kimse arasında, ona itaat etmenin dışında bir bağlantı yoktur. insanların tamamı Allah'ın huzurunda eşitirler. Allah, onların Rabbi-dir, onlar da onun kullarıdırlar. Fakat afiyette olmak hususunda birbirinden üstündürler. O'nun yanındakini ise ancak itaatla elde edebilirler. Sen, Rasûlullah'ı bisetinden vefatına kadar ne yapar gördünse, onu yap. Emir budur. Sana öğüdüm budur. Eğer bu öğüdümü tutmaz, başka yöne saparsan, amelin boşa çıkar ve kayba uğrayanlardan olursun."
Hz. Ömer garnizondan ayrılıp Medine'ye dönmek istediği zaman da Sa'd b. Malik'e şöyle dedi:
- Sen doğru bir yola gitmektesin. Hayırlı bir işe başlamaktasın. Karşılaştığın musibetler karşısında dayanıklı ve sabırlı ol. Devamlı surette Allah'tan korkar ol. Bilesin ki Allah'tan korkmak, iki şeyde bir araya gelir. Biri ona itaat etmede, diğeri de ona isyan etmekten uzaklaşmakta. Ona itaat edenin itaati dünyayı sevmemek ve ahireti sevmektedir. Ona isyan edenin isyanı da dünyayı sevmek ve ahireti sevmemektedir. Kalplerde bazı hakikatler vardır ki, Allah onları meydana getirir. Bu hakikatlerin kimi gizli, kimi aşikardır. Aşikar olan hakikat şudur ki, hak hususunda öven ve kınayan aynıdır. Gizli olan hakikat ise, kişinin kalbindeki hikmetin dili ile açığa çıkması ve insanları sevmesidir. în-sanlarm seni sevmesini istememezlik etme. Çünkü peygamberler de insanların sevmelerini istemişlerdir. Allah, bir kulu severse onu başkalarına da sevdirir. Bir kula gazap ederse onu başkalarına kötü gösterir. İnsanlar nazarında hangi konumda isen, Allah katında da o konumda olacaksın."
Dediler ki: Sa'd, 4000 kişilik bir orduyla Irak gitti. Bu ordunun 3000 kişisi Yemenli, 1000 kişisi ise diğer beldelerden gelen askerlerdi. Ordunun 6000 kişiden teşekkül ettiği de söylenmiştir. Hz. Ömer, onları Sırar mıntıkasından uğurlarken birlikte Aves'e kadar gitmişti. Sonra kalkıp orada insanlara şöyle bir nutuk irad etmişti:
"Kalpler dirilsin diye Cenâb-ı Allah, sizin için misaller verdi. Ve sözler sarfetti. Çünkü kalpler, göğüsler içinde ölü durumdadırlar. Nihayet Allah onları diriltir. Birşey bilen kimse bildiği şeyden yararlansın. Adaletin emare ve müjdeleri vardır.Emareleri, haya, cömertlik,yumuşak huyhıluk ve nazik olmaktadır. Müjdeleri ise rahmettir. Cenâb-ı Allah, her iş için bir kapı açmıştır. Her kapı için de bir anahtar hazırlamıştır. Adaletin kapısı ibret almaktır. Bu kapının anahtarı zahidliktir. İbret almaksa, ölümü anmak ve malları infak ederek ölüme hazırlanmaktır. Zahidlik ise, kişinin hakkı bulunan herkesten hakkını alması ve kendisine yetecek rızıkla kanaat etmesidir. Eğer kendisine yetecek rızıkla kanaat etmezse,onu hiçbir şey zengin etmez. Sizinle Allah arasında ben varım. Ama benimle Alîah arasında kimse yoktur. Ona halinizi şikayet etmenize gerek bırakmamak için Allah beni görevlendirilmiştir. Şikayetiniz varsa bize bildirin. Eğer bize ulaşamazsanız bu emri kendilerine tebliğ ettiğimiz yetkililerimize giderek şikayetinizi arzedin. Haksızlığa uğrayan kimsenin hakkını, zorla da olsa haksızdan

alırız."
Hz. Ömer, beraberindeki Müslümanlarla Medine'ye.döndü. Sa'd da Irak yoluna devam etti. Nihayet Sa'd, Nehr-i Zerud'a ulaştı Kendisi ile Müsenna b. Harise arasında az bir mesafe kalmıştı. İkisi de birbirlerini görme Özlemi içindeydiler. Müsenna b Harise'nin Cisr (Köprü) savaşında aldığı yarası nüksetti. Bu yüzden vefat etti. Allah ona rahmet etsin ve ondan razı olsun Vefat ederken yerine komutanlığa Beşir b. Hasasi-ye'yi atadı. Müsenna'nın ölüm haberini alan Sa'd, Müsenna için rahme dileğinde bulundu ve karısı Selma ile evlendi. Sa'd, orduların bulunduğu garnizona geldiği zaman bütün ordu komutanlıkları ve o beldelerin reisleri onun emri altına girdiler. Hz. Ömer, ona başka takviye birlikleri gönderdi. Öyle ki, Kadisiye savaşında emri altında 30 000 kişilik bir ordu toplandı. Bu ordunun 36 000 kişi olduğunu söyleyenler de olmuştur. Hz. Ömer: "Allah'a yemin ederim ki, Acem hükümdarlarını Arap hü-kümdarlarıyla vuracağım." demiş ve Sa'd'a de şu mektubu göndermişti:
"Emirleri kabilelerin üzerine,onbaşıları da on askerin başına tayin et ve bunlarla Kadisiye'de bir araya toplanma buyruğunu ver."
Sa'd, bu emri yerine getirdi. Onbaşıları orar kişilik grupların başına, emirleri de kabilelerin başına tayin etti. Keşif kuvvetlerinin, öncülerin, sağ ve sol cenahların,artçı kuvvetlerin, piyadelerin, süvarilerin üzerine de Hz. Ömer'in talimatı doğrultusunda komutanlar tayin etti.
Seyf b. Ömer, üstadlarmm şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer, kadılığa Abdurrahman Rebia el-Bahili Zennun'u tayin etti Ganimetlerin taksimi,görevini ona verdi. İnsanlar islâm'a davet et-mek,vaz ü nasihatta bulunmakla da Selman-ı Farisî'yi görevlenderdi. Ziyad b. Ebi Süfyan'ı da katiplikle görevlendirdi."
Dediler ki: Bu orduda sadece 310 küsur sahabe vardı. Bunların yetmiş küsuru Bedir savaşma katılmışlardı. Orduda 700 kadar sahabe oğlu vardı. Allah onlardan razı olsun. Hz. Ömer, Kadisiye'ye çabucak hareket etmesini bildiren mektubunu Sa'd'a gönderdi. Kadisiye, cahiye döneminde Sasani (Fars) imparatorluğunun kapısıydı. Hz. Ömer, mektubunda Sa'd'a şu talimatlar da veriyordu: Ordun, Hicr ile ova arasında olsun. Farslılara giden bütün yol ve geçitleri kapatsın. Önce siz onlara şiddetli bir darbe vurun. Onların sayılarının çokluğu ve teçhizatlarının fazlalığı sizi korkutmasın. Onlar hileci ve tuzakçı bir kavimdirler. Eğer sabredip iyi savaşır, ihsanda bulunur, emanete riayet ederseniz onlara karşı muzaffer olacağınızı umuyorum. Sonra onlar hiç toparlanamıya-cak şekilde darma dağın olurlar, yüreksizdirler. Eğer mağlup olursanız geriye dönün ki, Hicr mıntıkasına ulaşasınız. Siz onlardan daha atak ve cesaretlisiniz. Onlarsa çok korkak ve cahildirler. Nihayet Alîah size fethi nasip eder ve tekrar onlara hücum edersiniz."
Hz. Ömer mektubunda Sa'd'a,kendini nefis muhasebesine tabi tutmasını, askerlerine öğüt vermesini, iyi niyetli ve sabırlı olmaları telkininde bulunmasını emrediyordu. Bunun sebebini de şöyle açıklıyor-du:"Çünkü zafer, kişinin niyeti miktarınca Allah katından gelir. Sevap da kişinin Allah'tan beklentisi oranında gelir. Allah'tan afiyet dileyin. "La havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyil azim" sözünü çokça söyleyin. Bütün durumlarınızı detaylı olarak bana bildirin. Nereye konakladığınızı, düşmanın sizin nerenizde bulunduğunu bana haber verin. Bana öyle ayrıntılı mektuplar gönderin ki, sanki sizi görüyormuş gibi olayım. Durumunuzu bana açıkça izah edin, Allah'tan korkun, ondan ümit var olun ve hiçbir hususta nazlanmayın. Bilinizki Cenâb-ı Allah, bu işin başarıya çıkacağına söz vermiş ve bu söz mutlaka tahakkuk edecektir. Bu işin, seni komutanlıktan uzaklaştırmasından ve yerine başkalarını geçirmesinden sakın."
Sa'd da, Hz. Ömer'e o mıntıkaların ve arazilerin durumlarını tasvir edici mektuplar yazdı. Bu mektupları okuyan Hz. Ömer oraları görür gibi oldu. Yine Farshlarm kendileriyle savaşmak için Rüstem ve benzeri komutanları görevlendirdiklerini haber verdi. Mektubunda şöyle diyordu: "Onlar bizi, bizde onları ele geçirmek istiyoruz. Allah'ın emri yürürlüğe girmiştir. Yargısı kabul edilmiştir. Hakkımızdaki takdirine razıyız. Afiyet üzere Allah'ın hayırlı kaza ve kaderini diliyoruz."
Hz. Ömer de, ona şu cevabi mektubu gönderdi:
"Mektubun bana geldi. Onu okudum, anladım. Düşmanınla karşılaştığın ve onların arkalarını dönüp kaçmaları firsatım Allah sana verdiği zaman onları yenilgiye uğratacağınız bana ilham edildi. Bundan şüphen olmasın . Onları yenilgiye uğrattığın zaman Medain'i başlarına yıkmadıkça onlardan vazgeçme, orası inşallah "ıarap olacaktır."
Hz. Ömer, Özellikle Sa'd için genellikle de bütün Müslümanlar için dua etmeye başladı.
Sa'd, Uzeyb'e ulaştığı zaman Müslümanlar, Fars askeri birliğiyle karşılaştılar. Bu askeri birliğin başında Şirazat b. Irazuveyh adında bir komutan vardı. Müslümanlar, onlardan çok miktarda ganimet elde ettiler. Böylece avantajlı bir konuma geçtiler. Sa'd, ele geçen ganimetleri beşe ayırdı. Beşte birini.halifeye gönderdi. Beşte dördünü de mücahidle-re taksim etti. Mücahidler bununla sevinip ferahlandılar. Ve bunu uğurlu bir durum saydılar. Sa'd, beraberindeki kadınlar için koruyuculuk görevi yapsınlar diye bir müfreze ayırdı. Bu müfrezenin başına da komutan olarak Galip b. Abdullah el-Leysî'yi atadı. [19]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/9-12.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/12-30.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/30-31.

[4] Havle, Şairin Karısının adıdır.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/31-33.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/34-36.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/37-41.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/41-43.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/43-44.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/44-45.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/45-47.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/47-48.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/48-50.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/50-52.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/52.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/53.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/54-55.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/55-60.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/61-64.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Kadîstye Savaşı
Fasıl
Hîcrl Ondördüncü Senede Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler
Utbe B. Gazvan
Amrb. Ümmümektum
Müsenna B. Harise
Ebu Zeyd El-Ensârî
Ebu Kuhafe
Hîcrî Onbeştncl Sene
İlk Humus Savaşı
Kînnesrin Savaşı
Kisariye Savaşı
Ecnadeyn Savaşı
Hz. Ömer'in Kudüs'ü Fethetmesi
Nehreşîr Savaşı
Alfabetik Sıraya Göre Hicri Onbeşînci Senede Vefat Eden Şahsiyetler
Hicri Onaltıncı Sene
Medain'in Fethi
Celûla Savaşı

Kadîstye Savaşı

Sa'd, yoluna devam etti. Kadisiye'ye inip konakladı. Birliklerini etrafa gönderdi. Orada bir ay süreyle ikamet etti. İranlılardar hiç birini görmedi. Durumu, Hz. Ömer'e bir mektupla bildirdi. Etrafa gönderdiği müfrezeler her yerden erzak getiriyorlardı Farshlar, beldelerinin çevresinde dolaşan müfrezelerin mallarım yağmalayıp adamlarını esir almalarından rahatsız olup hükümdarları Yezdücürd'e şikayette bulundular ve şöyle dediler:
- Eğer bize yardıma gelmezseniz, elimizde bulunan herşeyi onlara verir, kalelerimizi de onlara teslim ederiz.
Farshlar, kendilerine gelecek olan takviye birliklerinin başına Rüs-tem'in komutan olarak atanması hususunda görüş birliği ettiler. Yez-dücürd, Rüstem'e haber gönderdi. Onu askeri birliğin başına komutan yaptı. Ancak Rüstem, bu görevden istifa edip şöyle dedi: "Bu, savaş hususunda uygun bir görüş değildir. Çünkü ordulardan sonra başka ordular göndermek, Araplar için büyük bir orduyu bir defada mağlup edip kırmaktan daha zor ve şiddetlidir." Yezdücürd ise, Rüstem'in bu teklifini kabul etmeyip kendi görüşünde İsrar etti. Bunun üzerine Rüstem, sefere hazırlandı.
Sa'd, daha sonra Hire ve Saluba beldelerine keşifçiler gönderdi. Gelen haberde Yezdücürd'ün ordunun başına Rüstem b. Ferahzad el-Ermenî adında birini komutan yaptığı ye onu askerlerle takviye ettiği bildiriliyordu. Sa'd, bu durumu Hz. Ömer'e mektupla bildirdi. Hz. Ömer de gönderdiği cevabi mektubunda Sa'd'a şöyle diyordu:
"Onlardan sana gelecek haberler ve onların sana getircekleri durumlar seni üzmesin. Üzülme, Allah'tan yardım dile, ona güvenip dayan. Fars ordusunun komutanına görüş ve rey sahibi güçlü adamlarım gönder ki, onu imana davet etsinler. Çünkü Cenâb-ı Allah, bu adamlarımızın dualarını Farshlarm gevşemesine ve sizin zafer kazanmanıza vesile kılacaktır. Her gün bana mektup yazarak durumu bildir."
Rüstem, ordusuyla yaklaşıp Sabat'ta ordugah kurduğu zaman Sa'd, bu durumu Hz. Ömer'e bir mektupla bildirdi. Mektubunda şöyle
diyordu:
"Rüstem, Sabat'ta ordugah kurdu. Atlarını ve fillerini üzerimize sürdü. Ama ben Allah'tan yardım dileyip ona güvenip dayanmayı çok sevdiğim için başka hiçbir şeyi önemsemiyorum."
Rüstem, askerlerini mevzilendirdi. 40 000 askerden oluşan öncü birliğin başına Calinos'u; sağ cenaha Hürmüzan'ı; sol cenaha da Meh-ran b. Behram'ı komutan tayin etti. Bu iki cenahtaki askerler toplam 60000 kişiydiler. Rüstem, 20000 askerden oluşan artçı birliklerin başına da Benderan'ı komutan yaptı. Seyf ile diğerlerinin anlattıklarına göre ordusundaki askerlerin tamamı 80 000 kişiydiler. Başka bir rivayete göre ise Rüstem ordusunun askerleri 120 000'di. Ardında 80 000 kişilik takviye bir birlik vardı. Bu ordu da otuzüç fil vardı. Bunlardan biri beyazdı ki Sabur'a aitti. Bu onların en büyüğü idi. Diğerleri ona tabi idiler ve ona alışmışlardı.
Sonra Sa'd, Numan b. Mukrin, Furat b. Hibban, Hanzele b. Rebi et-Temimî, Utarid b. Hacib, Eş'as b. Kays, Muğire b. Şube v Amr b. Madi-kerib'den teşekkül eden bir cemaatı, imana davet etsinler, diye Rüs-tem'e gönderdi. Rüstem, onlara sordu:
- Niçin buraya geldiniz?
Onlar da şu cevabı verdiler:
- Allah'ın bize va'd etmiş olduğu şu husus için. Beldenizi almak, kadınlarınızı ve çocuklarınızı esir almak, mallarınızı ele geçirmek için geldik. Biz bunun gerçekleşeceğine kesinlikle inanıyoruz.
Rüstem şöyle bir rüya görmüştü: Gökten bir melek inip Farshların bütün silahlarını mühürleyerek Rasulullah (s.a.v.)'a vermiş, Rasûlullah da onları Hz. Ömer'e vermişti.
Seyf b. Ömer'in anlattığına göre Rüstem, Sa'd'la karşılaşmayı geciktirmişti. Öyle ki onunla Medain'den çıkışıyla Kadisiye'de Sa'd'la karşılaşması arasında dört aylık bir süre geçmişti. Bunu da Sa'd ve beraberindeki Müslümanları bıktırıp sıkıntıya

sokmak amacıyla yapmıştı. Hükümdar Yezdücürd, kendisini acele davranma hususunda zorlama-saydı bu karşılaşma yerine gelmeyecekti.Çünkü Müslümanların kendilerini yenip muzaffer olacaklarını, gördüğü rüyaya dayanarak biliyordu. Astroloji bilgisine sahip bir kimse olduğu için bu rüyanın doğruluğuna inanıyordu. Ayrıca rüya tabiriyle ilgili deneyimleri de vardı.
Rüstem'in ordusu, İslâm ordusuna yaklaştığı zaman Sa'd, onların haberlerini apaçık bir şekilde öğrenmek istedi. Bu amaçla Farslardan bir adamı yakalayıp kendisine getirmeleri çin bir müfrezeyi harekete geçirdi. Bu müfrezede daha önce Peygamberlik iddiasında bulunup sonra tevbe eden Tüleyha el-Esedî de vardı. Müfreze komutanı Haris, arkadaşlarıyla düşman saflarına doğru ilerledi. Nihayet geri döndü. Müfrezede bulunan Tüleyha, düşman ordusundaki safları yarıp ilerleyerek çok sayıda asker öldürdü ve onlardan birini esir alarak Sa'd'a getirdi. Öyle heyecanlanmıştı ki kendini tutamıyordu. Sa'd, geriler esire Fars ordusunun durumunu sordu. O ise, Tüleyha'nın gösterdiği cesaret ve bahadırlığı anlatmaya başladı. Sa'd, ona:
- Bırak bu meseleyi de Rüstem hakkında bize haber ver, dedi.
O da şu cevabı verdi:
- Rüstem'in 120 000 kişilik bir ordusu var. Bir bu kadar asker de bu ordunun ardı sıragelmektedir.
Böyle dedikten sonra İranlı esir hemen Müslüman oldu. Allah, ona rahmet etsin.
Seyf b. Ömer, üstadlanndan naklen şöyle demiştir: İki ordu karşı karşıya geldiği zaman Rüstem, Sa'd'a haber göndererek kendisine soracağı şeyler hakkında bilgisi olan akıllı bir adam göndermesini istedi. Sa'd da ona, Muğire b. Şube (r.a.)'yi gönderdi. Muğire, onun yanına varınca Rüstem ona şöyle dedi:
- Siz komşularımızsınız. Biz size iyi davranıyor ve size ulaşacak eziyetleri Önlüyorduk. Memleketinize dönün. Ülkemize gelerek ticaret yapmanıza engel olmayacağız.
Muğire de ona şöyle cevap verdi:
-t-Biz, dünya peşinde değiliz. Bizim asıl istediğimiz ve amaçladığımız, ahirettir. Allah, bize bir peygamber gönderdi. Gönderdiği peygamberine şöyle dedi: "Dinime tabi olmayan kimselere şu Müslüman cemaati musallat kılacak ve bu Müslüman cemaat vasıtasıyla onlardan intikam alacağım. Müslümanları —hak din olan dinime bağlı oldukları sürece - galip ve üstün kılacağını. Dinimden yüz çeviren kişi mutlaka alçalır. Dinime bağlanan kişi de mutlaka yücelir."
- Sözünü ettiğin din nedir?
- Bu dinin -onsuz hiçbir işin yarar sağlamayacağı yegane prensibi; Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in de Allah Rasûlü olduğuna şahadet etmek, Muhammed'in Allah katından getirdiği hükümleri tasdik etmektir.
- Bu ne güzel birşeydir. Başka bir umdesi de varmıdır?
- Kullan, kullara kulluktan çıkarıp Allah'a kulluk seviyesine yükseltmektir.
- Bu da güzel birşeydir. Başka birşey var mı?
- Bütün insanlar Adem'in çocuklarıdırlar. Onlar ana baba bir kardeştirler .
- Bu da güzel. Söylermisin bana, eğer dininize girersek ülkemizden çıkıp memleketinize donermisiniz?
- Evet, vallahi son ticaret veya herhangi bir ihtiyaç sebebi dışında ülkenize yaklaşmayız.
- Bu da güzel.
Muğire, yanından ayrıldıktan sonra Rüstem, kavminin reisleriyle islâm'a girme konusunda müşavere yaptı. Onlar, islâm'a girmeyi reddettiler. Allah onları rezil rüsvay etsin. Zaten öyle de yaptı.
Sonra Sa'd, Rüstem'in talebi üzerine ikinci elçi olarak Rib'i b. Amir'i gönderdi. Rib'i, Rüstem'in makamına girdi. Meclisin altın işlemeli halılar ve ipek minderlerle döşeyip süslemişlerdi. Kıymetli yakut ve incileri, muazzam süsleri sergilemişlerdi. Üzerinde tacı ve diğer kıymetli eşyaları vardı. Altından bir taht üzerine oturmuştu. Rib'i ise eski elbiseler giymiş olarak makama girdi. Ama üzerinde kılıcı ve kalkanı vardı. Kısa boylu bir ata binmişti. Makama yaklaşıp atının toynuğu halının ucuna basıncaya kadar at üzerinde durdu. Sonra indi, atını oradaki minderlerin dayalı olduğu yerlerden birine bağladı. Üzerinde silahı, zırhı ve başında miğferi olduğu halde Rüstem'e yöneldi. Muhafızlar ona:
- Silahını indir, dedilerse de o:
- Ben, size gelmedim. Siz beni çağırdığınız için geldim. Bu şekilde içeri girmemi kabul ederseniz ne âlâ, yoksa geri dönerim, dedi.
Rus tem: .
- içeri girmesine izin verin, dedi. Bunun üzerine o da mızrağına dayanarak Rüstem'in tahtına doğru yürüdü. Ona:
- Sizi buralara kadar getiren sebep nedir? diye sordular. O da şöyle cevap verdi:
- Cenâb-ı Ailah bizi gönderdi ki, onun dilediği kimseleri kullara kulluk etmekten kurtarıp Allah'a kul yapalım, O kimseleri, dünya sıkıntısından kurtarıp genişliğe kavuşturalım. Dinlerin zülüm ve baskısından kurtarıp islâm'ın adaletine kavuşturalım. Cenâb-ı Allah bizi, kendisine imana davet edelim diye dini ile yaratıklarına gönderdi. Bu dini kabul eden kimsenin durumunu kabulleniriz ve kendisine dokunmadan geri döneriz. Ama bu dini kabul etmeyen kimselerle Allah'ın va'dini gerçekleştirinceye kadar savaşırız.
- Allah'ın size va'd ettiği şey nedir?
- Cennet'tir. İmana gelmeyen kimselerle savaşarak ölen kimse için Cennet vardır. Hayatta kalan gaziler için ise zafer vardır.
- Sizin söylediklerinizi dinledim. Ancak düşünüp karar vermemiz için bize süre tanır mısınız?
- Evet, ne kadar süre istersiniz? Bir ya da iki gün yeter mi?

- Hayır, görüş sahibi ve kavmimizin reisi olan kimselerle yazışıp cevaplarını alıncaya kadar bize süre tanıyın.
- Rasûlullah (s.a.v.), orduların karşı karşıya geldiği esnada düşmana üç günden fazla süre tanımayı bize sünnet olarak bırakmış değildir. Şimdi sen durumuna bak, kavminin durumunu da göz önünde bulundur. Bu süre içinde üç seçenekten birini seç.
- Sen kavminin efendisi ve lideri misin?
- Hayır. Ama Müslümanlar tek vlicud gibidirler. Onların en aşağı seviyede olanları dahi en üst seviyede olanları adına himaye ve eman verirler.
Rüstem, kavminin reisleriyle toplantı yaparak şöyle dedi: —Bu adamın söylediği sözler kadar kıymetli ve tercihe şayan başka bir söz işittiniz ve gördünüz mü hiç?
- Onun söylediği bu sözlere meyletmenden ve dinini bırakıp şu köpeğe uymandan Allah'a sığınırız.Onun üzerindeki yırtık pırtık elbiseleri görmüyor muydun?
- Yazıklar olsun size, elbiselere bakmayın, görüşe, konuşmaya, davranmaya ve davranışa bakın. Çünkü Araplar, giyim kuşam ve yiyeceklere önem vermezler. Asaleti korurlar. Soy sopu göz önünde bulundururlar, dedi.
Rüstem ve adamları, ikinci gün islâm ordusu komutanı Sa'd'a haber göndererek bir başka adam göndermesi talebinde bulundular. Sa'd da onlara Hüzeyfe b. Mihsan'ı gönderdi. O da Rib'i'nin konuşmasına benzer bir konuşma yaptı. Üçüncü günde Muğire b. Şube onlara gitti. O da güzel ve uzun bir konuşma yaptı. Bu konuşma esnasında Rüstem, Muğire'ye şöyle dedi:
- Sizin memleketimize girişinizin misali, biryerde bal gören kara sineğin o yere girmesine benzer. Ve o sinek: "Beni bu bala ulaştıran kimseye iki dirhem vereceğim." der. Balın yanına varınca içine düşüp boğulur. Kurtulmak ister, ama kurtuluş yolu bulamaz ve:"Kim beni buradan kurtarırsa ona dört dirhem vereceğim." der. Sizin durumunuz bir bağdaki deliğe giren zayıf bir tilkiye benzer. Bağ sahibi onu zayıf görünce acıyıp kendi haline bırakır. Ama tilki semizlenip birçok şeyi bozduğu ve ifsad ettiği zaman bağ sahibi askerleriyle onun üzerine gelir, kölelerin yardımıyla onu kaçıp kurtulamadan vurup öldürür. Semizlendiği için delikten çıkıp kurtulamaz ve canım verir. İşte siz de ülkemizden bu şekilde çıkacaksınız."
Bu konuşmasından sonra Rüstem öfkelendi. Güneşe yemin ede-rek:rrYarın sizi öldüreceğim." dedi. Muğire de ona şu karşılığı verdi:
- Sen de durumu yakın zamanda görüp anlayacaksın.
- Size elbise verilmesini,komutanınıza da hem elbise hem binek hem de 1000 dinar verilmesini emrettim ki ülkemizden çekip gidesiniz.
- Hükümranlığınızı gevşettikten, onurunuzu zayıflattıktan sonra mı bunu bize teklif ediyorsun? Ülkelerinizde bir süre kalacağız. Küçülmüş olarak kendi elinizle cizyenizi bize vereceksiniz. Ve istemeseniz de kölemiz olacaksınız.
Muğire'nin böyle demesi üzerine Rüstem öfkelenip galeyana geldi.
İbn Cerir, ibn Vail'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Sa'd geldi. Beraberindekilerle birlikte Kadisiye'de karargah kurdu. 7000-8000 arasında askeri vardı. Müşriklerin askerleri 30 000 civarındaydı. Müşrikler, onlara şöyle dedi:
- Gücünüz, kuvvetiniz ve silahınız yok. Ne diye buralara geldiniz? Geri dönün!
Sa'd, onlara:
- Biz geri dönücüler değiliz, diye cevap verdi.
Onlar bizim oklarımıza bakıp gülüyor ve:" "Bunlar iğ gibidir, iğ gibidir." diyorlardı. Geri dönme tekliflerine uymadığımızı görünce şöyle dediler:
- Akıllılarınızdan birini bize gönderin de buralara niçin geldiğinizi bize açıklasın.
Muğire b. Şube: "Ben giderim." dedi ve yanlarına gitti. Rüstem'le birlikte komutanlık tahtına oturdu. Onlar, bu durumu yüksek sesle protesto ettiler. Muğire ise, onlara şöyle dedi:
- Bu tahta oturmam, benim şanımı yükseltmedi. Komutanınızın da şerefini azaltmadı.
Rüstem şöyle dedi:
- Bu adam doğru söyledi.
Böyle dedikten sonra da Muğire'ye, niçin geldiklerini sordu. Muğire de şu cevabı verdi:
- Biz daha önceleri kötülük ve sapıklıkta olan bir kavimdik. Allah, bize bir peygamber gönderdi. Onun vasıtasıyla bizi doğru yola iletti. Hidayeti onun vasıtasıyla bize nasib etti. Onun eliyle bize rızık verdi. Bize verdiği rızıklar arasında bir tahıl vardır ki şu beldede biter. Biz onu yediğimizde, aile efradımız ve aşiretimiz:
- Artık bunsuz yapamayız, bizi bu tahılın bittiği diyara götürün ki, bu tahılı orada yiyelim, dediler.
Rüstem de şöyle dedi:
- Eğer beldemize girerseniz biz de sizi öldürürüz.
- Bizi öldürürseniz Cennet'e gireriz, ama biz sizi öldürürsek siz Ce-hennem'e girersiniz veya İslâm'ı kabul etmediğiniz takdirde cizye ödersiniz.
Muğire'nin; "Cizye ödersiniz." demesi esnasında Farshlar tekrar sesli protestoya başladılar ve: - —Artık sizinle aramızda barış yapılmaz, dediler.
Muğire şöyle dedi:
- Siz mi bizim ordunun bulunduğu tarafa geçip geleceksiniz yoksa biz mi sizin tarafınıza geçip gelelim?

Rüstem dedi ki:
- Hayır biz sizin ordunuzun bulunduğu tarafa geçip gelelim.
Müslümanlar, Farslılarm kendi taraflarına geçip gelmelerine kadar beklediler. Onlar, o tarafa gelince Müslümanlar üzerlerine saldırdılar ve onları hezimete uğrattılar.
Seyfin anlattığına göre bu savaşta Sa'd'm ayak damarı ağrımış, sonra o, askerlere bir konuşma yaparak şu âyeti okumuştu:
"Andolsun ki, Tevrat'tan sonra Zebur'da da yeryüzüne ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık." (el-Enbiyâ, 105.)
Konuşmasını tamamladıktan sonra askerlere öğle namazını kıldırdı. Sonra dört defa tekbir getirdi. Düşmanı kovalayıp öldürürken, pusularda birbirlerini gözetlerken "lâ havle velâ kuvvete illâ billah" demelerini söyledikten sonra Farslılara karşı saldırıya geçme emrini verdi.
Farshlar büyük bir hezimete uğrayarak kaçıştılar. Nihayet Nihaven'de ulaştılar. Çokları Medaine sığındı. Müslümanlar, onları Medain kapılarına kadar kovaladılar. Savaştan önce Sa'd, arkadaşlarından birkaç kişiyi Kisra'ya gönderdi ki, onu Allah'a imana davet etsinler. Giden grup, Kisra'mn yanına girmek için izin istedi. Onlara izin verildi. Başkent halkı da çıkıp bu heyetteki adamları seyretmeye, şekillerine, elbiselerine, omuzları üzerindeki abalarına, ellerindeki kırbaçlarına, ayak-larmdaki ayakkabılarına, zayıf atlarına ve atlarının toynuklarını yere vuruşlarına baktılar. Sonra hayret etmeye başladılar. Son derece şaştılar. Böylesine güçsüz kimselerin, s ayı ve teçhizat bakımından üstün olan İran ordularım nasıl ezebileceklerini hayretle düşünmeye başladılar. Müslüman heyete izin verilince onlar Yezdücürd'ün yanına girdiler, Yezdücürd, onları karşısında oturttu. Yezdücürd çok kibirli ve edepsiz biriydi. Sonra Müslüman heyete, üzerlerindeki elbiselerin abaların, ayakkabıların, kıbaçların adlarını sordu. Onlar da üzerlerindeki bu nesnelerin adlarını söyledikçe Yezdücürd bunları kendi hesabına hayra yordu. Ama Cenâb-ı Allah, onun hesabını ters döndürdü. Yezdücürd, Müslüman heyete şöyle bir soru sordu:
- Sizi bu beldelere getiren sebep nedir? Yoksa kendi kendimizle uğraştığımızdan dolayı mı üzerimize gelmeye cüret etiniz?
Onun bu sorusuna karşı Numan b. Mukrin şöyle cevap verdi:
- Yüce Allah, bize merhamet buyurarak bize iyilikle emreden, kötülükten sakındıran bir peygamber gönderdi. Onun çağrısını kabul ettiğimiz takdirde bize dünyanın da ahiretin de hayırlarını vaad etti. Davet ettiği her bir kabileden bazı kimseler ona yaklaşıyor, bazıları de ondan uzaklaşıyordu. Daha sonra kendisine sadece bazı kimseler iman etti. Böylece, Allah'ın istediği kadar bekledi. Sonra muhalefet eden Araplara antlaşmalarının geçersiz sayılması emri verildi. O da onlardan başladı. İki tür olarak onunla birlikte bu davaya giriştiler. Bu işe istemeyerek giren pişman olmadı. İsteyerek itaatle onun yanına gelenlerin de iyilikle-^ ri ve itaatleri arttı. Hep birlikte onun getirdiği dinin bizim vaktiyle üzerinde bulunduğumuz düşmanlıktan ve sıkıntılardan üstün olduğunu anladık. Daha sonra bize ve bize yakın olan ümmetlerden başlayarak onları adalete, insafa çağırmamızı emretti.
Şimdi biz, sizi dinimize çağırıyoruz. Bu din güzeli güzel görmüş, bütün çirkinlikleri de çirkin saymıştır. Kabul etmeyecek olursanız bazı kötü durumlar, diğer bazı kötü durumlardan daha kolay gelir M,bu da cizyedir. Cizye ödemeyi kabul etmeyecek olursanız bu defa birbirimizle savaşırız. Dinimizikabul ederseniz size Allah'ın kitabını yerimize bırakır ve onun hükümlerini uygulamanız için aranızda kalır, ondan sonra sizi ülkenizle başbaşa bırakıp gideriz. Cizyeyi verecek olursanızbunu da kabul eder, buna karşılık sizi de koruruz. Aksi takdirde sizinle savaşırız.
Yezdücürd, şöyle karşılık verdi:
- Ben, yeryüzünde sizden daha yoksul, sayıca daha az ve sizden daha geçimsiz hiçbir ümmet bilmiyorum. Biz, sizi sınır kasabalarına terk eder, oradakiler de sizin işinizi bitirirlerdi. Şimdi Farslara karşı dikilmeyi aklınıza koymuş olmamalısınız. Eğer sizler bu konuda aldanışa düşmüşseniz bize karşı aldanıştan vazgeçin. Sayınızın çokluğu sizi bize karşı aldanışa sürüklemesin. Eğer açlıktan dolayı bu duruma gelmişseniz biz , bolluğa kavuşuncaya kadar size yetecek kadar gıda veririz. Sizin şereflilerinize ikramda bulunur, sizi giydirir, başınıza da size yumuşak davranacak birisini hükümdar yaparız.
Herkes susunca Muğire b. Şube ayağa kalkarak şunları söyledi:
- Ey melik, şu gördüklerin Arapların ileri gelenleri ve onların şereflileridir. Bunlar, şerefli kimselerden utanan şerefli kimselerdir. Şereflilere ancak şerefliler ikram eder, onlara haklarını gereği gibi verip ihsanda bulunur. Onlar, söylemeleri istenen her şeyi söylemiş değildirler. Senin söylediğin her şeye de cevap vermediler. Sen, bana cevap ver ki, sana bildiren ben olayım. Onlar da bu konuda bana şahitlik etsin-ler,sen hakkında bilgi sahibi bulunmadığın şeylerle bizi niteledin. Yoksulluk ve perişan halimize dair söylediklerine gelince, gerçekten bizden daha yoksul kimse ve perişan bir ümmet yoktu. Açlığımız, her açlığa benzemez. Biz böcek ve kurtçukları, akrep ve yılanları yiyiyorduk.Bun-ları kendimiz için yiyecek sayıyorduk. Evlerimiz de yeryüzünün her tarafıydı. Kendimiz için deve ve koyun yünlerinden örülen elbiseden başka elbise giymiyorduk. Birbirimizi öldürmeyi, birbirimize karşı tecavüzde bulunmayı din sayıyorduk. Bizden herkes, kendi malından yemesin, diye kızlarını diri diri toprağa gömerdi. Gerçekten de o zaman durumumuz sana anlattığımız şekildeydi. Ama daha sonra Cenâb-ı Allah, bize nesebini, soyunu, şahsiyetini ve doğum yerini bildiğimiz, tanınmış bir şahsiyeti peygamber olarak gönderdi. Onun toprağı, bizimkinden daha hayırlıdır. Onun soyu bizimkinden daha hayırhdır.Onun ailesi de bizimkinden daha hayırlıdır. O, içimizde bulunduğu halde bizim en doğru sözlümüz, en yumuşak huylumuz ve şahsiyet itibariyle de en hayırh-mızdı. Bizi bir hususa davet etti. Ama hiç kimse ona icabet etmedi. Ona ilk icabet eden kişi, akranı ve kendisinden sonraki halifesi oldu. O söyledi, biz söyledik. O doğru söyledi ama biz yalan söyledik. O fazlalaştırdı ama biz eksilttik. Söylediği her şey de mutlaka tahakkuk etti. Sonunda Cenâb-ı Allah kalplerimize onu tasdik etme, ona tabi olma duygusunu yerleştirdi. O, bizimle âlemlerin Rabbi

arasında bir vasıta oldu. Bize söylediği sözler, Allah'ın sözüdür. Bize verdiği emirler, Allah'ın emridir. O, bize Rabbimizin şöyle dediğini söyledi:
"Ben Allah'ım.Ben bir ve tekim. Ortağım yoktur. Hiçbir.şey yokken ben vardım. Benden başka her şey yok olacaktır. Ben, her şeyi yarattım.
Herşey neticede bana dönecektir. Size merhamet ettim de şu adamı size peygamber olarak gönderdim ki, ölüm sonrasında azabımdan sizi kurtaracağım yolu size göstersin. Böylece sizi diyarım olan Darü's-selama (Cennet'e) yerleştireyim."
Biz de peygamberin, Allah katından hak dinle geldiğine şahadet ediyoruz. Peygamberimiz buyuruyor ki:
"Bu hususta size tabi olan kimse, sizinle aynı haklara sahip olur ve aynı yükümlülüklere tabi olur. Bu davetinize icabet etmeyen kimseye cizye Ödemesini teklif edin.Cizyeyi ödedikten sonra onu kendinizi koruduğunuz şeylere karşı koruyun. Cizye ödemeyi kabul etmeyen kimseyle de savaşın. Ben aranızda hakemim. Bu dava uğruna sizden öldürülen kimse Cennet'e girer. Hayatta kalan kimse muzaffer olur."
Şimdi ey hükümdar, tercihini yap,dilersen küçülmüş ve zelil olarak cizye ödersin, dileısen aramıza kılıç gİEr ya da Müslümar ol kendini kurtar.
- Beni böyle bir sözle mi muhatap kıldın?
- Ben, sadece benimle konuşan kimseye hitap ettim. Eğer senden başkası benimle konuşsaydı bu cevapları sana değil de ona verirdim.
- Eğer elçilerin öldürülmeyeceği kuralı olmasaydı sizi öldürürdüm ve benden hiçbir hak talebinde de bulunamazdınız.
Yezdücürd, Muğire b. Şube'ye böyle dedikten sonra adamlarına şöyle bir emir verdi:
- Bana bir yük toprak getirin ve o yükü şu heyetin en şereflisinin omuzuna yükleyin, sonrada onları önünüze katıp sürün. Medain şehrinin, evleri dışına çıkıncaya kadar kovalayın.
Yezdücürd, bu defa heyete dönerek şunları söyledi:
- Adamınıza gidin ve ona Rüstem adlı komutanımı göndereceğimi, Rüstem'in onu ve askerlerini Kadisiye hendeğine gömeceğini,sizi ve onu azaplandıracağım bildirin. Sonra Rüstem, ülkelerinize gelecek ve Saburadan çektiğiniz eziyetlerden daha şiddetlisini size çektirecek ve sizi kendinizle meşgul edecektir. Söyleyin bakalım, sizin en şerefliniz kimdir?
Müslümanlar sustular. Asım b. Amr toprağı almak üzere kalkarak şöyle dedi:
- Onların en şereflileri benim. Ben bütün bunların efendisiyim, diyerek toprağı omuzuna aldı ve bineğine doğru gitti.
Yezdücürd de:
- Doğru mu söylüyor? diye sorunca heyettekiler, evet, dediler. Yezdücürd, toprak yükünü Asım'm boynuna yükledi. Onu sarayından çıkardı. Asım da yükünü bineğine yükledi. Aceleyle hareket etti. Arkadaşlarından önce komutan Sa'd'm yanına gitti. Kadis kapısından geçti. Kapıyı geride bıraktı ve askerlere: "Komutana zafer müjdesi verin. İn-şaallah muzaffer olacağız." dedi. Sonra gidip toprağı deliğe boşalttı. Dönüp Sa'd'm makamına gitti. Haberi ona bildirdi. "Müjatler olsun size!
Allah size, Farslarm memleketlerinin anahtarlarını verdi." dedi. Oradakiler de Farslılarm memleketlerini ele geçireceklerine bu olayı bir işaret saydılar. Gerçekten de ondan sonra gün be gün Sahabelerin durumu iyileşip kuvvetleri arttı. Şeref ve üstünlükleri fazlalaştı. İranlıların durumu ise alçaldı. Zelil ve gevşek oldular.
Rüstem, hükümdarın yanma gidip Müslümanlardan gördüğü şeylerin açıklanması hususunda görüş sordu. Hükümdar, Müslüman heyetin akıl ve fesahatleri ile keskin cevaplarını anlattı. Neredeyse yakında elde edecekleri bir iddiaları olduğunu ifade etti. Onların en şereflilerine toprak yüklediğini, onu ahmak saydığını, toprağı yüklenen Müslü-manm, şayet dileseydi o yükü başka bir Müslümana yükleyebileceğini söyledi. Rüstem, ona dedi ki: Hayır, o ahmak değildi. Kavminin en şereflisi de değildi. Ancak kendini feda ederek kavmini kurtarmak istedi. Allah'a yemin ederim ki onlar memleketimizin anahtarlarım götürdüler.
Rüstem, astrolojiden anlayan bir adamdı. Sonra peşlerinden bir adam gönderdi. Ve ona şöyle dedi:"Eğer toprak yüküne kavuşursan onu al ki, elden kaçırdığımız şeyleri telafi edelim. Şayet o toprak yükünü komutanlarına ulaştırmışlarsa demek ki, onlar diyarımızda bize galip olacaklardır."
O adam, toprak yükünün peşine düştü. Ancak heyete ulaşamadı. Onlar, kendisinden önce toprağı, komutanları Sa'd'a ulaştırmışlardı. Farslılar buna üzüldüler ve şiddetle öfkelendiler. Kralın görüşünü de anlamsız buldular[1]

Fasıl

Kadisiye savaşı, büyük bir savaştı. Irak'ta ondan daha hayret verici bir savaş olmamıştı. Çünkü iki tarafın askerleri karşı karşıya geldiklerinde Sa'd (r.a.)'m ayak damarı ağrımaya başlamıştı. Vücudunda çıbanlar çıkmıştı. Artık binek üzerinde oturamıyordu. Köşkünde göğsünü bir yastığa dayamış vaziyette orduyu seyrediyor ve taktikler verip, planlar yapıyordu. Savaşın komutasını Halid b. Arfete'ye vermişti. Sağ cenaha Cerir b. Abudullah el-Becelî'yi, sol cenaha Kays b. Mekşuh'u komutan olarak tayin etmişti. Kays ile Muğire b. Şube, Şam'da bulunan Ebu Ubeyde ordusunun Yermük savaşım yapmalarından sonra Sa'd'm yanma takviye birliklerinin başında gelmişlerdi.
îbn İshak'm anlattığına göre Kadisiye savaşına katılan Müslüman ordusunun asker sayısı 7000-8000 arasındaydı. Rüstem'in

ordusuysa 60 000 askerden oluşmaktaydı. Sa'd, askerlere öğle namazını kıldırıp bir nutuk irad ederek vaz ü nasihatta bulundu. Onları savaşa teşvik edip şu ayeti okudu:
"Andolsun ki, Tevrat'tan sonra Zebur'da da yeryüzünde ancak iyi kullarımın mirasçı olduğunu yazmıştık. "(el-Enbiyâ, 105.)
Kurralar da cihad sûre ve ayetlerini okudular. Sonra Sa'd, dört kez tekbir aldı. Dördüncü tekbirden sonra Müslümanlar düşmana saldırdılar. Geceye kadar devam eden çarpışmadan sonra iki taraf savaşa ara verdi. İki tarafdan da çok sayıda asker öldürülmüştü. Sabahleyin tekrar savaş yerlerine geçtiler. O gün ve o gece de savaştılar. Üçüncü günde de akşama kadar savaştılar. Konuşmayıp nsüdaştıklan için o geceye "He-rir" gecesi adını verdiler. Dördüncü günde de şiddetli bir şekilde savaştılar. Müslümanlar, Arap atlarından çok fillerden zorluk gördüler. Sahabeler, fili ve üzerindeki askerleri öldürdüler, gözlerini oydular. O savaşta Tüleyha el-Esedî, Amr b. Madikerib, Kakab. Amr, Cerir b. Abdullah el-Becelî Dırar b. Hattab Halid b. Arfete ve benzeri kahramanlar çok yararlıklar gösterdiler. Savaşın dördüncü günü zeval vaktine kadar çarpışma devam etti. O güne Kadisiye günü denildi. Savaşın sona erdiği gün, hicri ondördüncü senenin muharrem ayının pazartesi günüydü. Seyf b. Ömer et-Temimî böyle demiştir. O günde şiddetli bir firtma esti. Farslarm çadırları yerlerinden söküldü. Rüstem için kurulan taht yerinden yuvarlandı. O da koşarak katırına binerek kaçtı. Müslümanlar onu kovalayıp yakaladılar. Onu ve Kadisiye keşif birliğinin komutanı Calinos'u Öldürdüler. Farslılar böylece hezimete uğradılar. Hamd ve minne Allah'adır.
Müslüman askerler, kaçan Farslı askerleri kovaladılar. Yakalanıp öldürdükleri Farslı askerlerin sayısı 30 000'i buldu. Savaş alanında da 10 000 kişileri öldürmüşlerdi. Daha önce de buna yakın sayıda Farslı asker öldürülmüştü. Kadisiye savaşında Müslümanlardan toplam 2500 kişi şehid edilmişti. Allah, onlara rahmet etsin. Müslüman askerler, kaçan düşman ordusunun yenik askerlerini kovaladılar. Onların peşi sıra, Kisra'nın sarayının bulunduğu Medain şehrine girdiler. Bu savaşta Müslümanlar, sayılamayacak ve evsafı belirtilemiyecek derecede mal ve silahı ganimet olarak ele geçirdiler. Düşman askerlerinin üzerindeki eşyaları yağmalandıktan ve bunlar yerli yerine sarfedildikten sonra ka-
dan Kadisiye savaşının durumunu soruyordu. Medine'den Irak yoluna çıkıyor ve haberler arıyordu. Bir gün yine haber beklemekteyken uzaktan bir süvarinin göründüğünü gördü. Onu karşıladı, ondan haberler sordu. Süvari de ona şu müjdeyi vedi:
- Allah, Kadisiye'de Müslümanlara fetih nasib etti. Çok miktarda "ganimet ele geçirdiler.
Süvari, kendisinden haber soran kişinin rlz. Ömer olduğunu bilmi-- yor ve durumu ona anlatmaya devam ediyordu. Hz. Ömer ise, süvarinin
bineğinin yanı sıra yaya olarak yürümekte idi.Medine'ye yaklaştıklarında halk, Hz. Ömer'e, 'Ta emire'l-mü'minin" diye selam verdi. Bundan sonra o süvari kendisiyle konuşmakta olduğu zatın Hz. Ömer olduğunu anladı ve ona şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri! Allah sana rahmet etsin, halife olduğunu niçin bana bildirmedin?
- Kendini sıkıntıya sokma, kardeşim. Bunda senin bir sorumluluğun yok.
Önceki sahifelerde de anlatıldığı gibi bu savaşta komutan Sa'd'm _ ayak damarı ağrımakta idi ve vücudunda yaralar vardı. Bu mazereti sebebiyle savaş alanında duramıyordu, ama köşkünün balkonunda oturmuş, askerlerin durumunu seyrediyor ve taktikler veriyordu. Yiğit bir adam olduğundan köşkün kapılarını kilitletmiyordu. Eğer askerler cepheden kaçacak olsalardı Farslılar, onları elleriyle yakalayabilecek durumdaydılar. Sa'dın yanında daha önce Müsenna b. Harise'nin zevcesi olan karısı Selma binti Hafs bulunuyordu. O gün bazı süvariler cepheden kaçınca Selma paniğe kapılıp:
- Vah benim Müsenna'ma! Ama bu gün benim Müsennam yok, demiş. Sa'd da buna kızarak karısı Selma'nm yüzüne bir tokat vurmuştu. Tokadı yiyen Selma:
- Kıskandın da mı beni vuruyorsun? demiş ve savaş gününde cephede bulunmayıpta köşkünde oturduğundan dolayı Sa'd'ı ayıplamıştı. Bunu da inadından ötürü söylemişti. Çünkü o, Sa'd'm mazeretini ve cepheye gitmesine engel olan yarayı biliyordu, mazeretinden haberliydi. Sa'd'm yanında köşkte tutuklu bir adam vardı, içki içtiğinden defalarca hadde tabi tutulmuştu. Yedi kez cezalandırıldığı söyleniyordu. Sa'd, emir vermiş, içki içen o adam zincire vurulmuş ve köşkteki nezarethaneye konmuştu. Köşkün çevresinde atların dolaşmakta olduğunu gören ve namlı yiğitlerden olan bu adam şöyle bir şiir söylemişti:
"Yeter artık, atlar mızraklılarla giderken,
Benim bağlı durmamın üzüntüsü,
Ayağa kalkarsam demirler çökertiyor beni,
Bağıranı sağır eden kapılarsa kapanıyor yüzüme.
Çok severdim ve çok kardeşim vardı,
Şimdi bırakıp gittiler, hiçbiri yok."
Bu şiiri okuduktan sonra Sa'd'm Ümmü veledi Zebra'dan, kendisini bağlı bulunduğu zincirlerden kurtarmasını ve Sa'd'm atmı da emanet olarak kendisine vermesini istedi.Savaştıktan sonra akşama doğru tekrar nezarethaneye döneceğine yemin etti. Zebra da onu bağlı bulunduğu bağlardan kurtardı. Adam, Sa'dın atma binip dışarı çıktı. Cepheye
gitti. Şiddetlice çarpıştı. Öte yandan köşkün balkonunda bulunan Sa'd, cephedeki atma baktı, tanıdı. Ama bir türlü inanamadı. Atın üzerindeki süvariyi Ebu Mihcen'e benzetti, ama Ebu Mihcen'in de köşkün nezarethanesin de zincirlere vurulmuş olduğunu bildiğinden şüphelendi. Akşama doğru Ebu Mihcen adındaki tutuklu tekrar köşkteki nezarethaneye döndü. Bizzat kendini zincire vurup bağladı. Sa'd, balkondan inip ahıra gitti. Atının terli olduğunu gördü ve :

- Bu niye böyle olmuş? diye sordu. Oradaki görevliler de tutuklu Ebu Mihcen'in yaptığı işleri anlattılar. Sa'd, ondan memnun oldu ve onu serbest bıraktı. Allah, ikisinden de razı olsun. Müslümanlardan birisi, Sa'd hakkında kmayıcı şu şiiri söylemişti:
"Allah zafer verinceye kadar savaşırız. Sa'd ise Kadisiye kapısında koruma altında. Bizler geri dönerken pek çok kadın, dul kaldı, Sa'd'm kadınları arasında ise dul kalan yok."
Anlattığına göre Sa'd, halkın arasına inmiş, vücudunda, baldırlarında ve kaba etlerindeki çıbanları, yaralan onlara gösterip özrünü beyan etmişti. Onlar da onun bu mazeretini kabul etmişlerdi. Yine anlatıldığına göre Sa'd, kendisinin aleyhinde yukarıdaki şiiri söyleyen adama beddua ederek şöyle demişti:
"Allah'ım, eğer o adam yalan söylemiş veya söylediği sözleri; riyakarlık, başkalarına şöhretini duyurma veya yalan beyanda bulunmak niyetiyle söylemişse onun dilini ve elini kes."
Bu şiiri söyleyen şair, iki saf arasında durduğu bir sırada bir ok gelip diline isabet etmiş ve dilini varmıştı. Adam ölünceye kadar konuşa-mamıştı.
Seyf b. Ömer, Cerir b. Abdullah el-Becelî1 nin şöyle bir şiir söylediğini nakletmiş tir:
"Ben Cerir'im, künyem Ebu Amr'dır.
Sa'd köşkünde iken Cenâb-ı Allah, fethi nasib etti.*
Bu şiiri duyan Sa'd, köşkünün balkonundan aşağıya eğilerek şöyle cevabi bir şiir söylemişti:
"Büceyle'den birşey ümid etmiyorum, yalnız onun sevabının hesap gününde verileceğini umuyorum. Atları öyle atlarla karşılaştılar ki, Süvariler bir çarpışmaya maruz kaldılar. Atlar onların meydanlarında küçük adımlarla yavaş yavaş ilerlediler. Uyuz develer kadar azdılar.
Eğer Ka'ka b. Amrm topluluğu ve Himmal olmasaydı, onlar süvariler arasında şaşkınca dolaşıp duracaklardı.
Eğer bu olmasaydı siz bayağı insanlara dönüşecektiniz. Ki topluluğunuz kara sinekler gibi akıp gidecekti."
Muhammed b. îshak, Kadisiye savaşma katılmış olan Kays b. Ebi Hazim el-Becelî'nin şöyle dediğini rivayet etmişti:
"Aramızda Sakif kabilesinden bir adam vardı. îrtidad ederek Fars ordusunun saflarına katıldı. Ordumuzun ağırlık noktasını Büceyle kabilesinin bulunduğu tarafin teşkil ettiğini onlara haber verdi. Biz, ordunun dörtte birini teşkil ediyorduk. Bunun üzerine Farshlar üzerimize onaltı fili saldılar. Atlarımızın ayaklarına batması için demir çiviler attılar. Bizi ok yağmuruna tuttular. Kaçmasınlar diye atlarını birbirlerine yaklaştırdılar. O esnada Amr b. Madikerib ez-Zebidî yanımıza gelip şöyle dedi:
- Ey Muhacirler topluluğu! Arslanlar gibi savaşın. Zira Farshlar ancak teke gibidirler.
Fars askerleri bileklerine madeni şeyler geçirmişlerdi. O madeni kaplamalara ok tesir etmiyordu. Amr b. Madikerib'e dedik ki:
- Ey Ebu Sevr! Şu kolu kaplamalı olan süvariyi karşımızdan uzaklaştır. Çünkü ok onun eline isabet etmiyor. Amr, ona saldırdı. Bir ok fir-lattı. Kalkanına isabet etti. Sonrada üzerine saldırıp kucakladı. Boynunu kesip attı. Elindeki iki altın bileziği belindeki altın kemeri ve ipek ceketini aldı. Bu savaşa katılan Müslüman askerlerin sayısı 6000 veya 7000 civarındaydı. Allah, Rüstem'i öldürttü. Onu, Hilal b. Alkame et-Temimî adındaki mücahid öldürdü. Rüstem, ona bir ok atmış, Hilal'in ayağına isabet etmiş,bumm üzerine Hilal üzerine atılıp silahıyla boynunu koparmıştı. Bunun üzerine Farshlar da dönüp kaçmaya başlamışlardı. Müslümanlarda onları kovalamış, yakaladıklarını öldürmüşlerdi. Bu kovalama esnasında bir yere varıp konaklamışlar, dinlenmeye başlamışlardı. Onlar dinlenme esnasında içki içip sarhoş olmuş, oyun oynamaya başlamışlardı. O sırada Müslümanlar üzerlerine hücum edip askerlerinin yarıdan çoğunu öldürmüşlerdi. O esnada Zühre b Ha-viyye et-Temimî de Calinos'u öldürmüştü. Sonra Müslümanlar, kaçan Farslıları takibe başladılar. îki taraf karşılaştıkça Cenâb-ı Allah, Rah-man'ın askerlerine yardım ediyor; şeytanın askerlerini ve ateş perestle-ri hezimete uğratıp yardımsız bırakıyordu. Müslümanlar, sayılamıya-cak kadar çok miktarda ganimete sahip oldular. Fırat nehrini geçerek Medain ve Celula şehirlerini fethettiler.
Seyf b. Ömer, Hemmam b. Haris en-Nehafnin zevcesi Ümmü Ke-
sir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kocalarımızla birlikte Sa'd'm komutası aîtmda Kadisiye savaşma katıldık. Savaş sona erince eteklerimizi belimize bağlayıp değneklerimizi elimize aldık ve cesetlerin yarana geldik. Yerde yatmakta olan ağır yaralı Müslümanlara su içirip yerlerinden kaldırdık. Ağır yaralı müşrikleri öldürüp son nefeslerini verdirdik. Beraberimizde çocuklar da vardı. Müşrik Ölülerinin üzerlerindeki malları yağmalarken kötü yerlerini görmeyelim diye bu işe çocukları görevlendirdik."
Seyf b. Ömer, üstadlarının şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Komutan Sa'd, Kadisiye fethinin müjdesini ve müşriklerle Müslümanlardan Öldürülenlerin sayısına dair malumatı içeren mektubu Hz. Ömer'e, Sa'd b. Ümeyle el-Fezzarî ile gönderdi. Mektubta şunları yazmıştı:
"Cenâb-ı Allah, Farslılar'a karşı bize zafer nasib etti. Onlardan önceki dindaşlarında olduğu gibi uzun savaştan,şiddetli sarsıntılardan sonra mallarını bize ganimet olarak verdi. Farshlar, daha Önce hiç kimsenin görmediği derecede şiddette Müslümanlara saldırdılar. Ama Allah, bundan onlara bir fayda vermedi. Aksine Müslümanlar, onların üzerlerindeki malları aldı. Müslümanlar da dağlar arasındaki yollardan onları kovaladılar. Bu savaşta Müslümanlardan Sa'd b. Ubeyd el-Karî ile falan ve falan kimseler öldüler. Aynca isimlerini Allah'tan başka kimsenin bilmediği başka Müslümanlar da Öldüler. Onları Allah bilir. Onlar gece karanlığı bastırınca Kur'ân okuyarak anlar gibi vızıltı çıkarırlardı. Gündüz de arslanlar gibiydiler. Arslanlar kahramanlıkta onlara benzeyemezdi. Onlardan ahirete irtihal edenler şehitlik mertebesi dışında, kalan gazilerden

daha üstün değildirler.Ama onlar şehitlik mertebesini elde ederek gazilerden üstün oldular. Gazilere Allah şehitliği nasip etmedi."
Hz. Ömer Sa'd'm bu müjdesini minber üzerinde halka ulaştırarak cemaata şöyle dedi:
"Ben, gücünüz yettiği nisbette karşılanmadık hiçbir ihtiyaç bırakmamak tutkusuna sahibim. Eğer bunu yapamazsak geçimimiz zorlaşır. Kıt kanaat, geçinme hususunda birbirimizle eşit seviyede oluruz. Ama istiyorum ki, sizin için neler düşündüğümü hissedesiniz. Ben, size sözle akıl verecek değilim, ancak davranışlarımla size örnek olacağım. Allah'a yemin ederim ki, ben sizi kendime köle edecek bir hükümdar değilim. Ama ben, Allah'ın kuluyum. Bu emanet benim omuzlanma tevdi edilmiştir. Eğer bunun hakkını vermezsem size geri veririm. Ben size tabi olurum. Nihayet siz de evlerinizde yemeğe doyar ve suya kanarsınız. Böylece ben de sizlerle mutlu olurum. Ama bu emaneti yüklenirde sizi kendime tabi kılarsam, bu defa sizin yüzünden ben mutsuz olurum. Az sevinir, uzun müddet hüzünlenirim. Ve ne görevden istifa eder, ne de görevi size iade ederim Böylece ben kınanırım."
Seyf b. Ömer, üstadlarımn şöyle dediklerini nakletmiştir: Azib'ten Aden ebyen'e kadar bütün Araplar, Kadisiye savaşının sonuçlarını merakla beklemekteydi. Çünkü, hakimiyetlerinin devamını veya yıkılışını buna bağlı görüyorlardı. Her belde halkı, bu savaşın ne şekilde neticelendiğini görüp kendilerine bildirmesi için haberciler göndermişlerdi. Fetih, Müslümanlar lehine gerçekleşince insi elçilerden Önce cinni elçiler, en ücra memleketlere bu müjdeyi ulaştırdılar. Kadının birisi, San'a'da geceleyin dağ başında bir cinin şöyle dediğini duymuştu:
"Ey Halid'in kızı îkrime, yaşa. Hayırlı ve halis azık az değildir. Doğarken ey güneş, sen yaşa, Ey eşsiz ve benzersiz olan her taç, sen de yaşa. Muhammed'e iman eden güzel yüzlü Nahia kabilesinin topluluğu . siz de yaşayın.
Siz ki Kisra'ya karşı ayaklandınız. Ordusuyla keskin kılıçlarla savaştınız.
O esnada tslâm davetçiîeri tüysüz kara kedi gibi olan Ölümün yanı başına gelip geri döndüler."
Yemame halkı da Müctaz'ın şu beyitleri terennüm ettiğini işitmiş-lerdi:
"Savaş gününün sabahında Beni Temim kabilesinden faziletli olan kimselerin çoğunun piyade olduklarını gördük.
Onlar gecenin şiddetli karanlığında devekuşu gibi kimselere doğru yürüdüler.
O kimseler ki, Kisra'mn deniz misali, orman arslanlanm andıran askerleridirler. Onları dağlar gibi zannedersin.
Ama Beni Temim kabilesinin şerefli askerleri Kadisiye'de ve Hi-fin'de uzun günler boyunca onur ve övüç vesilesi şeyleri bıraktılar.
Düşman askerlerinin elleri ve tüysüz bacakları, kahraman askerlerle karşılaştıklarında koparıldı. "
Kadisiye savaşının Müslümanlar lehine sonuçlandığı diğer Arap beldelerinde de duyuldu. Halid b. Velid'in fethettiği Irak beldelerinin tamamı, Halid'e verdikleri sözleri ve onunla yaptıkları antlaşmaları bozdular. Sadece Bankıya, Barosama ve Ülleys halkı antlaşmalara sadık kaldılar. Verdikleri sözleri ve yaptıkları antlaşmaları bozan Iraklılar daha sonra tekrar sözlerini tutmaya ve önceden yaptıkları antlaşmalara bağlı kalmaya söz verdiler. Antlaşmayı bozmaya kendilerini İranlıların zorladıklarını, bu yüzden kendilerinden haraç aldıklarını iddia ettiler. Müslümalar da onların kalplerini İslâm'a ısındırmak için bu iddialarının doğruluğunu kabul ettiler. İnşaallah "Ahkamül-Kebir" isimli kitabımızda Irak savaşındaki halklarla ilgili hükmü ileride beyan edeceğiz, tbn îshak ile diğerlerinin görüşüne göre Kadisiye savaşı, hicretin onbeşind senesinde, Valridf nin görüşüne göre hicretin onaltm-cı senesinde , Seyf b. Ömer ile bir cemaatın görüşlerine göre ise hicretin ondördüncü senesinde yapılmıştır. Hicretin ondördüncü senesinde yapılmış olduğu görüşünü îbn Cerir de benimsemiştir. Doğrusunu Allah bilir.
îbn Cerir ile Vakidi dediler ki: Hicretin ondördüncü senesinin ramazan ayında Hz. Ömer, cemaata teravih namazını kıldırması için Übey b. KaVı görevlendirdi. Diğer beldelere de ramazan ayının gecelerinde teravih kılmaları için cemaatın toplanmaları gerektiğine dair emirname gönderdi. Yine bu senede Hz. Ömer, Utbe B. Gazvan'ı Basra'ya vali tayin etti- Utbe ve beraberindeki Müslümanların Basra'ya gidip yerleşmelerini emretti. Medainfnin görüşüne göre Farslıların, Medain ve çevresindeki kasabalarla alkalarını kesti.
Seyf b. Ömer'in iddiasına göre Basra, ancak onaltıcı senenin rebi-yul-evvel ayında vilayet yapıldı. Utbe b. Gazvan ise Sa'd'm Celula ve Tikrit savaşlarını tamamlamasından sonra Medain'den çıkıp Basra'ya gitmişti. Onu, Hz. Ömer'in emriyle Sa'd oraya göndermişti. Allah onlardan razı olsun.
Ebu Mihnef, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hz. Ömer, Utbe b. Gazvan'ı 310 küsur adamla Basra'ya gönderdi. Diğer Araplardan da ona katılanlar oldu. Böylece adamlarının sayısı 500'ü buldu. Beraberindeki adamlarla hicri ondördüncü senenin rebi-yül-evvel ayında Basra'ya geldi. O zaman Basra'ya Hind diyarı deniyordu. Orada beyaz ve sert taşlar bulunuyordu. Adamları için bir yerleşim yeri ararken küçük köprünün çevresine vardı. Orada kamış ve kmdırga bitkileri de vardı. Oraya yerleştiler. Bu sırada İranlıların Fırat yöneticisi, 4000 süvari ile üzerlerine geldi. Güneş zevvale erdikten sonra Utbe, onlarla karşılaştı. Sahabelere emir verdi. Sahabeler, Fırat yöneticisinin adamlarına hücum ettiler. Farslan baştan sona kırıp geçirdiler. Fı-ratın yöneticisini esir aldılar. O esnada Utbe kalkıp askerlere şöyle bir nutuk irad etti:
"Dünya kopup gitmiş, sırtını dönüp hızla kaçıyor. Geriye yalnızca bir kap dolduracak kadar birşeyi kalmıştır. Haberiniz olsun, siz, buradan ebede kadar kalacağınız yere göçeceksiniz. O bakımdan elinizdeki en hayırlısıyla göçün. Bana anlatıldığına göre Cehennem vadisinin kenarından bir kaya parçası bırakılırsa, yetmiş yıl yuvarlanarak durur. Ve sizler bu vadiyi dolduracaksınız. Siz ise bundan hayrete düştünüz.
Oysa ki yine bana şu da anlatılmıştır: Cennet'in kapılarından ikisi arasındaki mesafe kırk yıldır. Bir gün gelecek Cehennem

kesinlikle dolup taşacaktır, Yemin olsun, bir zamanlar Peygamber (s. a.v.) ile birlikte bulunan yedi kişiden biri bendim. Biz uzun süre semür ağacının yaprağından başka yiyecek birşey bulamıyorduk. Sonunda ağızlarımızın içi yaralarla dolmuştu. Bir gün elime bir elbise geçirmiştim. Bunu alıp Sa'd ile birlikte paylaşmıştık. Şimdi ise o yedi kişiden her birimiz mutlaka bir bölgenin valisiyiz. Bizden sonrada insanları deneyeceklerdir."
Ali b. Muhammed el-Medainî'nin rivayetine göre Hz. Ömer, Basra'ya gönderdiği zaman Utbe b. Gazvan'a şu mealde bir mektup yazmıştı:
**Ey Utbe! Ben, seni Hind topraklarından sayılan bir yere vali olarak görevlendiriyorum. Burası düşmanın savaş alanlarından bir yerdir. Orada bulunanlara karşı Allah'ın sana yeteceğini ve sana yardımcı olacağını ümit ederim.Alâ b. Hadremî'ye, sana Arfece b. Herseme'yi yardıma olarak göndermesini emrettim. Arfece yanına geldiğinde onunla istişare et. insanları Allah'ın dinine çağır. Senin bu çağrını kabul edenleri sen de kabul et. Çağrım kabul etmeyenlerden cizye vermelerini iste. Vermeyenin işini ise kılıçla hallet. Emrin altında bulunan kimseler hakkında Allah'tan kork. Nefsinin seni kibir tuzaklarına düşürerek ahiretini berbad etmesinden sakın. Rasûlullah'm sahabesi oldun. Alçaklıktan sonra onun sayesinde yüceldin. Zayıflıktan sonra güçlendin. Sonunda başkalarının başına dikilen bir komutan ve emirlerine boyun eğilen bir hükümdar oldun. Söylediğin dinlenir, emirlerine uyulur, seni gerçek değerinden daha yukarıya çıkartmayacak ve senden aşağıdakilere karşı da azdırmayacak olursan bu, gerçekten büyük bir nimettir. Bununla birlikte günah işlemekten sakındığın gibi nimetin seni kötülüklere sürüklemesinden de kendini koru. Hatta bu nimetin derece derece artarak seni aldatıp sonunda Cehennem'e sürüklemesi, benim nazarımda senin için masiyetten de kötüdür. Allah, ikimizi de böyle bir durumdan korusun. İnsanlar, Allah'a hızlıca bağlandılar. Sonunda dünyada da onlara verilince bu sefer onu istemeye başladılar. Fakat sen Allah'ı iste. Dünyayı isteme . Zalimlerin yıkılıp ölmesi gibi bir akıbete uğramaktan kork."
Utbe, bu senenin receb veya şaban ayında Eble şehrini fethetti. Utbe b. Gazvan bu senede vefat edince Hz. Ömer, Basra'ya vali olarak Mu-ğire b. Şube'yi tayin etti. Muğire, oradaki valilik görevini iki yıl sürdürdü, iftiraya uğrayınca Hz. Ömer, onu bu görevinden alarak yerine Ebu Musa el-Eş'arî'yi vali olarak atadı. Allah onlardan razı olsun.
Bu senede Hz. Ömer, oğlu Ubeydullah'ı şarap suçu yüzünden hadde tabi tuttu. Bu cezayı tatbik ederken yanında bir toplulukta şahit olarak bulundu. Yine bu senede Ebu Mihcen es-Sakafi de şarap içme suçu sebe-
biyle yedi kez hadde tabi tutuldu. Onunla birlikte Rebia b. Ümeyye b. Halef de vuruldu. Bu senede Sa'd b. Ebi Vakkas, Kûfe'ye indi. Yine bu senede Hz. Ömer, insanlara hac ettirdi. Mekke'de Attab b. Üseyd, Şam'da Ebu Ubeyde, Bahreyn'de "Osman b. Ebi'l-As (başka bir rivayete göre Alâ b. Hadremî), Irak'ta Sa'd ve Umman'da da Hüzeyfe b. Mihsan vali olarak bulunuyorlardı [2]

Hîcrl Ondördüncü Senede Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler

Utbe B. Gazvan

Bir görüşe göre bu sene de Sa'd b. Ubade vefat etmiştir. Sahih kavle göre Sa'd, hicretin ondördüncü senesinde vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Bu senede vefat edenlerden biri de Utbe b. Gazvan b. Cabir b. Heyb el-Mazinî'dir. Bu şahıs, Ben Abdu'ş-Şems'in müttefiki olup sahabedir. Bedir gazvesine katılmış İslâmiyet'in ilk zamanlarında Müslüman olmuş Habeşistan'a hicret etmiştir. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi bu zat, Hz. Ömer'in emri üzerine Basra'yı şehir haline getiren ilk kişidir. Birçok faziletleri ve üstünlükleri vardır. Hicretin ondördüncü senesinde vefat etmiştir. Onbeşinci senesinde vefat ettiğini söyleyenler olduğu gibi onyedinci senesinde vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Yirminci senede vefat ettiğine dair bir rivayet te vardır. Doğrusunu Allah bilir. Vefat ettiği zaman yaşı elliyi geçmişti. Altmışı geçtiği de söylenir. Allah ondan razı olsun.[3]

Amrb. Ümmümektum

Hicri ondördüncü senede vefat edenlerden biri de Amr b. Ümmü Mektum adındaki ama sahabedir. Adının Abdullah olduğu da söylenir. Muhacirlerden olan bu sahabe, Mus'ab b. Ümeyr'den sonra Medine'ye hicret etmişti. Yani Peygamberden önce hicret edenlerdendi. Müslümanlara hem Kur'ân okur hem de öğretirdi. Rasûlullah (s.a.v.), onu birçok defalar Medine'ye kendi yerine vekil bırakmıştı, Onüç kez vekalet ettiği söylenir. Sa'd'la birlikle Hz. Ömer zamanında Kadisiye savaşma katılmıştı Anlatıldığına göre o, Kadisiye savaşında şehid edilmiştir. Medine'ye dönüp orada vefat ettiği de söylenmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [4]

Müsenna B. Harise

Hicri ondördüncü senede vefat edenlerden biri de Müsenna b. Harise b. Seleme b. Damdam b. Mürre b. Zühl b. Şeyban eş

Şeybanfdir. Bu zat,Halid b. Valid'in Irak'ta komutan vekiliydi. Cisr savaşından sonra Ebu Ubeyd'in ardı sıra komutanlık makamına geçmişti, islâm ordusunu idare etmiş ve o gün onları Farslüardan kurtarmıştı. Bahadır askerlerdendi. Öyle ki atma binip Hz. Ebu Bekir'in yanına gitmiş, Iraklılarla savaşmaya onu teşvik etmişti. Vefat etmesinden sonra Sa'd b. Ebi Vak-kas onun karısı Selma binti Hafs ile evlenmişti. AJlah ikisinden de razı olsun ve onları hoşnut kılsın. [5]

Ebu Zeyd El-Ensârî

Bu senede vefat edenlerden biri de Ebu Zeyd el-Ensari en-Neccarî'dir. Rasûllullah zamanında Ensâr'dan Kur'ân'ı ezberleyen dört kurradan biridir. Bu dört kurranın adları şöyledir: Muaz b. Cebel, Übey b. Ka'b, Zeyd b. Sabit ve Ebu Zeyd.
Enes'in ifadesine göre Ebu Zeyd, onun amcasıymış. Kelbî dedi ki: Sözü edilen bu Ebu Zeyd'in asıl adı, Kays b. Seken b. Kay b. Zaura b. Hazm b. Cündeb b. Ganem b. Adiy b. Neccar'dır. Bedir gazvesine katılmıştır. Musa b. Ukbe dedi ki: Bu zat, Cis (Köprü) savaşında şehid edildi. Bu savaşa Ebu Ubeyd komuta etmişti. Cisr savaşı, bilindiği gibi hicretin on dördüncü senesinde yapılmıştı. Bazıları dediler ki: Sözü edilen . bu Ebu Zeyd'in asıl adı, Kur'ân'ı toplayan Sa'd b. Ubeyd'dir. Bu konuda . Katade, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Evslilerle Hac-reçliler birbirlerine karşı övünerek iftiharlaştılar Evsliler dediler ki:
- Bizden öyle bir adam var ki, şehid edildiği zaman melekler onu yıkamışlardı. Onun adı Hanzele b. Ebi Amir'dir. Yine bizden Öyle bir adam var ki, şehid edildiği zaman cesedini arılar korumuşlardı. O, Asım b. Sabit b. Ebu'l-Eflah'tır. Yine bizden öyle bir adam var ki, Rahman'ın Arş'ı onun için titremişti. Onun adı Sa'd b. Muaz'dır. Yine bizden öyle bir adam var ki, onun şahidliği, iki kişinin şahidliği yerine geçerli olmuştur. Onun adı da Hüzeyfe b. Sabit'tir.
Evslilerin böyle demelerine karşı Hazreçliler de şöyle demişlerdi:
- Bizden dört kişi var ki, bunlar Rasûlullah (s.a.v.)'ın zamanında Kur'ân'ı toplamışlardı. Adları da şöyledir: Übey, Zeyd b. Sabit, Muaz ve Ebu Zeyd. Allah tümünden razı olsun. Yine bizden Ebu Ubeyd b. Mesud b. Amr es-Sakafi vardır. O, Irak valisi Muhtar b. Ebi Ubeyd'in babasıdır. Yine Ebu Ubeyd, Abdullah b. Ömer'in zevcesi Safiyye'nin babasıdır. Ebu Ubeyde Peygamber Efendimiz hayatta iken Müslüman olmuştu. [6]

Ebu Kuhafe

Hicri ondördüncü senede vefat eden şahsiyetlerden biri de Hz. Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhafe'dir. Hz. Ebu Bekir'in asıl adı Abdullah b. Ebi Kuhafe Osman b. Amir b. Sahr b. Ka*b b. Sa'd b. Teym b. Mürre b. Ka*b b. Lüey b. Galip'dir. Hz. Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhafe, Mekke fethi senesinde Müslüman olmuştu. Hz.Ebu Bekir elinden tutarak onu peygamber (s.a.v.)'in yanına getirmişti. Onu görünce Peygamber (s.a.v.), Hz. Ebu Bekir'e ikram olsun diye şöyle demişti:
- İhtiyarı evinde bıraksaydın da biz yanına gitseydik.
Peygamber Efendimiz'in bu nazik ifadesi üzerine Hz. Ebu Bekir:
- Hayır ya Rasûlallah, onun sana gelmesi daha layıktır, diye karşılık vermişti. Rasûlullah (s.a.v.) onu önüne oturttu. Başı ak çiçekler gibi bembeyazdı. Rasûlullah ona dua etti. Ve:"Saçlarının şu beyazlığını bir-şeyle değiştirin. Onu siyahtan uzak tutun." dedi. Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Hz. Ebu Bekir halife oldu. Müslümanlar, Ebu Bekir'in halife olduğunu Mekke'de bulunan babası Ebu Kuhafe'ye bildirince o:
- Haşim oğullarıyla Mahzum oğulları Ebu Bekir'in halifeliğini onayladılar mı? diye sordu:
Müslümanlar:
- Evet, diye karşılık verince Ebu Kuhafe:
- Bu, Allah'ın bir lütfudur. Dilediğine verir, dedi. Sonra oğlu Ebu Bekir'in vefatı gibi bir musibete maruz kaldı. Allah ondan razı olsun. Kendisi de hicretin ondördüncü senesinde Mekke'de muharrem (başka bir rivayete göre receb) ayında yetmişdört yaşındayken vefat etti. Allah ona rahmet etsin.
Hicretin ondördüncü senesinde şehid edilen şahsiyetlerin adlarıyla ilgili olarak üstadımız Ebu Abdullah ez-Zehebî, şöyle bir alfabetik sıralama yapmıştır:
Evs b. Evs b. Atik; Bu zat, Cisr savaşında şehid edildi.
Beşir b. Anbes b. Yezid ez-Zufrî: Bu zat, Uhud savaşma katılanlardandır. Katade b. Numan'm amcası oğludur. Havva'nın binicisi diye ün salmıştır. Havva, onun atının adıydı.
Sabit b. Atik: Bu zat, Beni Amr b. Mebzul kabilesindendir. Sahabedir. Cisr savaşında şehid edilmiştir.
Salebe b. Amr b. Mihsan en-Neccarî: Bedir savaşma katılmıştı. Bu da Cisr savaşında şehid edildi.
Haris b. Atik b. Numan en-Neccarî: Bu zat, Uhud savaşma katılmıştı. Cisr savaşında şehid edilmişti.
Haris b. Mesud b. Abde: Sahabedir. Ensâr'dandır. Cisr savaşında şehid edilmiştir.
Haris b. Adiy b. Malik: Ensâr'dandır. Uhud savaşma katılmıştır. Cisr savaşında şehid edilmiştir.
Halid b. Said b. As: Bu zat, Mercü's-sifr savaşında şehid edilmiştir.
Hüzeyme b. Evs el-Eşhelî: Cisr savaşında şehid edildi.

Rebia b. Haris b. Abdülmuttalib: Onun bu senede vefat ettiğine îbn Kani, tarih düşmüştür.
Zeyd b. Süraka: Cisr savaşında şehid edildi.
Sa'd b. Selame b. Vakş el-Eşhelî ve Sa'db. Ubade: Bir kavle göre bu zat, hicretin ondördüncü senesinde vefat etmiştir.
Seleme b. Eşlem b. Hureyş: Cisr savaşında şehid edildi.
Damre b. Gaziyye: Cisr savaşında şehid edildi.
Benu Muri b. Kayzf nin oğulları Abbad, Abdullah ve Abdurrahman: Bunlar da Cisr savaşında şehid edildiler.
Abdullah b. Sa'saa b. Vehb el-Ensari en-Neccarî: Bu zat, Uhud gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Îbnu'l-Esir'in, "e
-Gabe" adh eserinde anlattığına göre bu zat, Cisr savaşında şehid edilmiştir.
Utbe b. Gazvan: Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda verilmiştir.
Ukbe ve kardeşi Abdullah: Bunlar, babaları Kayzi b. Kaysla birlikte Cisr savaşında hazır bulundular ve o günde şehic
edildiler.
Alâ b. Hadremî: Bir kavle göre bu senede vefat etmiştir. Ama başka kavillere göre bu seneden sonra vefat etmiştir ki bununla
ilgili açıklama ileri ki kısımlarda verilecektir.
Amr b. Ebu'1-Yüsr: Cisr savaşında şehid edildi.
Kays b. Seken Ebu Zeyd el-Ensârî: Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda verildi.
Müsenna b. Harise eş-Şeybanî: Bu zat da bu senede vefat etti. Allah ona rahmet etsin. Bununla ilgili açıklama öncek
sayfalarda verilmiştir.
Nafi b. Gaylanî: Cisr savaşında şehid edildi.
Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib: Bu zat, amcası Abbas'tan daha yaşlıydı. Bir kavle göre bu senede vefat etmiştir. Ama
meşhur kavle göre daha önce vefat etmiştir.
Vakid b. Abdullah: Cisr savaşında şehid edilmiştir.
Yezid b. Kays b. Hatim el Ensari ez-Zufrî: Uhud gazvesine ve müteakip gazvelere katılmış, Cisr savaşında şehid edilmiştir
Uhud gazvesinde çok yaralar aldı. Babası Meşhur şairdi.
Ebu Ubeyd b. Mesud es-Sakafî: Cisr savaşında komutanlık yap-tı.Cisr savaşında şehid edildiği için o savaşla meşhur olmuştur.
Bir fil, onu ayağının altına alıp öldürmüştü. Allah ondan razı olsun. Ama daha önce o kılıcıyla filin hortumunu kesmişti.
Ebu Kuhafe et-Teymî: Bu zat, Hz. Ebu Bekir es-Sıddık'ın babasıdır. Bu senede vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun.
Hind binti Utbe b. Rebia b. Abdu'ş-Şems b. Ümeyye el-Ümeviye: Bu hanım, Muaviye b. Ebi Süfyan'm annesidir. Kurey
kadınlarının hanım efendilerindendi. Görüş, deha ve riyaset sahibiydi. Uhud gazvesine kocasıyla birlikte katılmıştı. O zaman
müşrikleri Müslümanlarla savaşmaya ve Müslümanları öldürmeye teşvik etmişti. Hz. Hamza şehid edildiği zaman vücudun
işkence yapmıştı. Ciğerinden bir parça alıp çiğnemiş ama yutamamıştı. Babası ve kardeşi Bedir savaşında öldürüldüğü için
Hz. Hamza'ya böyle yapmıştı. Ama Mekke fethinde Müslüman olmuş ve İslâmiyet'i güzelce yaşamıştı. Bey'atlaşmak için
Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gitmek istediğinde kocası Ebu Süfyan'dan izin istemiş, kocası da ona şöyle demişti:
- Dün, bu İslâmiyet davasını yalanlıyordun.
- Vallahi bu geceden önce bu Mescid-i Haram'da Allah'a hakkıyla
ibadet edildiğini görmemiştim. Yemin ederim ki Müslümanlar, gecede namaz kılarak sabahladılar.
- Şimdiye kadar neler yaptın neler! Yalnız başına Rasûlullah'ın yanma gitme.
- Bunun üzerine Hind, Osman b. Affan'ın yanına gitti. Başka bir rivayete göre ise kardeşi Ebu Hüzeyfe b. Utbe'nin yanma
gitmişti. İkisi birlikte Rasûlullah'ın yanma gittiler. Hind'in yüzü peçeliydi. Rasûlullah (s.a.v.), beraberindeki diğer kadınlarla
birlikte onunla bey'atlaşırken şöyle demişti:
"Allah'a herhangi birşeyi ortak koşmamak, hırsızlık etmemek ve zina etmemek üzere"
Rasûlullah'ın böyle demesi üzerine Hind de şu soruyu sormuştu:
- Hür kadın hiç zina eder mi?
- Çocuklarınızı öldürmemek üzere .
- Biz onları küçükken besleyip büyüttük. Büyüdükten sonra mı onları öldüreceğiz?
Hind'in bu sözü üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gülümsedi ve şu ayeti okudu:
"Başkasının çocuğunu sahiplenerek kocasına isnadda bulunmamak ve uygun olanı işlemekte sana karşı gelmemek üzere."
Hind:
- Evet, uygun olan işte sana karşı gelmemek üzere. Öyle değil mi? diye sordu.
Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Uygun olan işte, diye cevap verdi. Hind'in konuşması onun fesahat ve akıl sahibi bir kadın olduğunu isbathyor. O, Rasûlullah
(s.a.v.)'a şöyle demişti:
- Allah'a yemin ederim ki ey Muhammed, yeryüzünde senin kabile halkın kadar alçalıp zelil olmalarını istediğim başka bir halk
yoktu. Ama yemin ederim ki bu gün yeyüzünde senin oba halkın kadar yücelmelerini istediğim başka bir oba halkı yok.
Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki senin dediğin gibidir.
Hind, kocası Ebu Süfyan'm cimriliğinden şikayetçi oldu. Rasûlullah (s.a.v.) da ona, kendisine ve çocuklarına yetecek kadar,

uygun miktarda malı Ebu Süfyan'm malından almasını emretti. Hind ile Fakih b. Muğire arasında geçen meşhur bir kıssa vardır Hind, kocası Ebu Süfya^a birlikte Yermük savaşma da katılmış ve hicretin ondör-düncü senesinde Hz. Ebu Bekir'in babası Ebu Kuhafe'nin vefat ettiği günde vefat etmiştir. Hind, Ebu Süfyan oğlu Muaviye'nin annesidir. [7]

Hîcrî Onbeştncl Sene

îbn Cerir dedi ki: Sa'd b. Vakkas, bu senede Kûfe'yi şehirleşmiştir. Ibn Bukayle, Kûfe'nin yerini ona göstererek şöyle demişti: "Allah rızası için sana bir yer göstereceğim. Burada tahta kurusu, sivrisinek gibi haşereler yoktur. Burası düzlük bir yerdir, içinde biraz da meyil vardır."
Bu senede Mercu'r-rum savaşı yapılmıştır. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Ebu Ubeyde ile Halid b. Velid, Fih vak'asından sonra Hz. Ömer'in emri üzerine Humus'a doğru yola çıkmışlardı. Zi'1-kila mevkiine gelip konaklamışlardı Herakliyus ise, Teodor komutasında bir ordu göndermiş, bu ordu Merc-i Dımaşk ile batısına konaklamıştı. Kış hücuma geçmişti. Ebu Ubeyde, işe önce Mercu'r-rum'dan başladı. Bizanslılardan Şenes adında başka bir komutan da geldi.Bu komutanın emri altında büyük bir ordu vardı. Karşısına Ebu Ubeyde çıktı. Bunlar, onun Teodor'a ulaşmasına mani oldular. Teodor'da yerleşmek ve orayı Yezid b. Ebi Süfyan'm elinden kurtarmak için Dımaşk'a taraf yoluna devam etti. Halid b.Velid, onu takiben Dunaşk'a doğru yoluna devam etti. Dımaşk'tan Yezid b. Ebi Süfyan gelip onun karşısına çıktı, iki taraf savaştılar. Onlar savaşırken Halid b. Velid geldi. Bizanslılar'ı arkadan vurmaya başladı. Yezid de ön taraftaki askerleri arka taraftakilerden ayırıp yalnız bıiraktı. Nihayet gece bastırdı. Bizanslılar'ı hezimete uğrattılar. Ancak kaçan kimseler ölümden kurtulabildiler. Halid b. Velid de Teodor'u Öldürdü. Bizanslılardan bol miktarda ganimet ele geçirdiler. Ganimetleri aralarında paylaştılar. Yezid, Dımaşk'a döndü. Halid b. Velid de Ebu Ubeyde'nin yanma döndü.Onun Mercu'r-rum'da Şe-nes'le karşılaşıp savaşmakta olduğunu gördü. Aralarında büyük bir savaş cereyan etti. Ebu Ubeyde, Şenes'i öldürdü. Askerlerini kovaladı.Hu-mus'a kadar takibe devam etti. Sonra Ebu Ubeyde, Humus'u da kuşatma altına aldı. [8]

İlk Humus Savaşı

Ebu Ubeyde, yenik Bizanslılar'ı takip ederken Humus'a geldi.Orayı kuşatma altına aldı. Halid b. Velid de gelip onun yanında yer aldı. Kuşatmayı şiddetlendirdiler. Kışın şiddetli soğukları da başlamıştı. Humuslular, Müslüman askerlerin bu şiddetli soğuklar sebebiyle geri döneceklerini ümit etmekteydiler.Bu yüzden sabır gösterdiler. Sahabeler ise daha büyük bir sabır gösterdiler. Öyle ki, birçoklarının anlattığına göre Bizanslılardan bazıları geri dönmüş ve ayakları kalın çoraplar (mest) içindeyken dahi şiddetli soğuktan düşmüştü. Sahabelerin ise ayaklarında ayakkabılarından başka birşey yoktu. Bununla birlikte onların ayakları ve parmaklan isabet almamıştı.1 Kış mevsimi sona erinceye kadar kuştmayı sabırla devam ettirdiler. Kuşatma daha da şiddetlenmişti. Humuslulularm Önde gelen bazı büyük şahsiyetleri, Müslümanlarla barış antlaşması yapma teklifinde bulundular. Ancak Müslümanlar bu teklifi kabul etmeyip :
- Humus'un mülkünü ele geçirmemiz yakın olmuşken sizinle barış mı yapacağız? dediler.
Anlatıldığına göre sahabeler, bu savaşın bir gününde tekbir getirmişler. Tekbir seslerinin şiddetinden Humus şehrinin bazı duvarları çatlamıştı. Sonra başka bir tekbir getirmişler, bu defa da tekbir seslerinden bazı evler yıkılmıştı. Şehir halkı, Önde gelen adamlarının yanına gidip:
- Başımıza gelen bu felaketi ve içinde bulunduğumuz bu hali görmüyor musunuz? Müslümanlarla barış antlaşması yapalım, dediler. Bunun üzerine Humuslular, Şamlıların Müslümanlarla yaptıkları antlaşma şartlarına uygun olarak evlerinin yansını Müslümanlara vermek ve arazilerinin haraçlannı ödemek, ayrıca zenginlik ve yoksulluk-lan nazan itibara anılarak şahıs başına cizye ödemek üzere banş antlaşması yaptılar. Ebu Ubeyde, fetih müjdesini ve ganimetlerin beşte birini Abdullah b. Mesudla Hz. Ömer'e gönderdi. Kendisi de büyük bir orduyla Humus'a yerleşti. Beraberinde komutanlar ve sahabelerin önde gelen adamları vardı. Sahabelerden Bilal ve Mikdad da Ebu Ubeyde'nin beraberindeydiler. Ebu Ubeyde, Hz.Ömer'e mektup yazarak Herakli-yus'un Cezire'ye kadar suların başını kestiğini, bazen gizlendiğini, bazen ortaya çıktığını bildirdi. Hz, Ömer de ona Humus'ta ikamete devam etmesini emreden bir mektup gönderdi. [9]

Kînnesrin Savaşı

Ebu Ubeyde, Humus'u fethettikten sonra Halid b. Velid'i Kin-nesrin'e gönderdi. Halid, oraya geldiğinde şehir halkı ve Hristiyan Araplar ona karşı ayaklandılar. Halid, onlarla savaştı, çoklannı Öldürdü. Oradaki Bizanslıları ve komutanları Mitas'ı öldürdü. Bedeviler, ondan özür dileyerek bu savaşı kendi görüşlerine dayanarak yapmış olma-dıkîanm beyan ettiler Halid, mazeretlerini kabul edip onlara dokunmadı, daha sonra şehre girdi. Şehir halkı, kalelere sığındılar. Halid, onlara şöyle dedi:
- Eğer göklere çıkıp bulutlann içine yerleşseniz bile Allah, bizi size ulaştırır, veya sizi yanımıza yere indirir.

Onlarla uğraşmaya devam etti. Nihayet Cenâb-ı Allah, oranın fethini Halid'e nasib etti. Allah'a hamd olsun.Halid'in bu savaşta gösterdiği yararlılıklan duyan Hz.Ömer, şöyle dedi:
- Allah, Ebu Bekir'e rahmet etsin .O, adamlan benden daha iyi bilip tanıyordu. Allah'a yemin ederim ki ben, Halid'i herhangi bir şüpheden ötürü görevden azletmedim. Ancak insanlann her şeyin Allah'tan değil de Halid'den geldiğine inanmalanndan korktum.
Bu senede Herakliyus, askerleriyle birlikte geri çekilerek. Şair bidelerinden Bizans beldilerine gitti. Seyf b. Ömer'in anlattığına göre Kinnesrin savaşı, hicretin onaltıncı senesinde yapılmıştır.
Dediler ki: Herakliyus, Kudüs'e her hacca gidiş ve dönüşünde Suriye topraklanna bakıp şöyle derdi:
"Ey Suriye! Sana veda ediyor ve seni teslim ediyorum. Ama sendeki amacıma ulaşamadım." Herakliyus, Şam beldelerinden aynlıp Urfa'ya gitti. Urfalılardan kendisiyle birlikte Bizans'a gelmelerini istedi. Onlar
da:
- Burada kalmamız seninle beraber gelmemizden daha faydalı olacaktır, dediler. Bunun üzerine Herakliyus, onlan Urfa'da bıraktı. Şem-şan'a ulaştığında yüksek bir tepeye çıkıp Beyt-i Makdis taraflanna yönelerek şöyle dedi:
"Selam sana ey Suriye! Bir daha görüşmemek üzere selam! Bundan sonra sana hiçbir Bizanslı, uğursuz çocuk dünyaya gelmedikçe korkusuzca giremeyecektir. Keşke bu çocuk doğmasa." Herakliyus'un bu davranışı ne kadar güzel, fakat Bizaslılar için de ne kadar büyük bir musibetti. Herakliyus, daha sonra yoluna devam ederek Kostantiniye'ye vardı. Hüküm dar lığına orada devam etti. Yanında bulunup Müslü-malarla birlikte esir edilmiş bir adama sordu:
- Şu Müslümanlan bana anlat.
Adam da şu cevabı verdi:
- Onlan sana öyle anlatacağım ki,onlan seyrediyormuş gibi olacaksın. Onlar gündüz savaşırlar, gecede rahipler gibi ibadet ederler. Zimmetlerindeki şeyin bedelini ödemedikçe onu yemezler, bir yere girerken mutlaka selam verirler. Savaşacakları kimselerin yanma gitmezler. Meğer ki onlar kendilerinin yanma gitsinler.
- Eğer bana doğruyu soyledinse onlar şu iki ayağımın bastığı yere-de sahip olacaklardır."
Ben derim ki: Müslümanlar, Kostantiniye'yi (İstanbul) Emeviler zamanında kuşatma altına aldılar. Ama fethedemediler. "Kitabu Mela-himw adlı eserde de anlattığımız gibi ahir zamanda Müslümanlar oraya sahip olacaklardır. Bu hususta Sahih-i Müslim'de ve diğer hadis imamlarının eserlerinde Rasûlullah'tan nakledilen sahih hadisler vardır. Allah'a hamd ve minnet olsun.
Cenâb-ı Allah, zamanın sonuna kadar Bizanslıların Şam beldelerine sahip olmalarını yasaklamıştır. Nitekim bu hususta Buhari ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'den rivayet edilen bir hadiste sabit olduğu gibi Rasûlullah, şöyle buyurmuştur:
"Kisra öldükten sonra başka bir Risra gelmeyecektir. Kayser öldükten sonra başka bir Kayser gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim ki siz, Kayser ile Kisra'nın hazinelerini Aziz ve Celil olan Allah yolunda sarfedeceksiniz."
Rasûlullah (s.a.v.)'m bu müjdesi, gördüğüm kadarıyla tamamen tahakkuk etmiştir. Ve haber verdiği şey kesinlikle gerçeklecektir.Yani Kayserlerin hakimiyeti Şam'a asla giremecektir. Çünkü Kayser kelimesi, Araplara göre bir cins ismidir ki, Bizans beldeleriyle birlikte Şam'a sahip olan kimselere verilen bir addır. Şam'ın hakimiyeti Kayserlerin eline asla geçmeyecektir. [10]

Kisariye Savaşı

îbn Cerir dedi ki: Hicretin onbeşinci senesinde Muaviye b. Ebu Süf-yan, Hz. Ömer'in emriyle vali tayin edildi. Hz. Ömer, ona gönderdiği mektubunda şöyle diyordu:
"Seni Kisariye'ye vali tayin ettim, oraya git ve onlara karşı Allah'tan yardım dile. "Lâ havle velâ kuvvete illâ billahil aliyyil azim" sözünü çokça söyle. Allah Rabbimizdir,güvencimizdir, mevlamızdır.O ne güzel mevla ve ne güzel yardımcıdır...." Bu mektub üzerine Muaviye, Kisariye'ye gitti. Orayı kuşatma altına aldı. Defalarca Kisariyeliler üzerine saldırdı, son saldırısında şiddetli bir çarpışma cereyan etti. Muaviye, üzerlerine hücum etti, savaşı şiddetlendirdi. Nihayet Cenâb-ı Allah, oranın fethini nasip etti. Kisariyeîilerden 80 000'e yakın adam Öldürüldü. Savaş alanından kaçan yenik Kisariyelilerle birlikte öldürülen kimselerin sayısı 100 000'i buldu. Muaviye, ganimetlerin beşte birini ve Ki-sariye'nin fetih müjdesini mü'minlerin emin Hz. Ömer'e gönderdi. Allah, ondan razı olsun.
Ibn Cerir dedi ki: Hicretin onbeşinci senesinde Hz. Ömer, Amr b. As'a mektup yazarak Kudüs'e sefer etmesini ve Kudüs valisiyle savaşmasını emir buyurdu. Amr b. As'da bu emir üzerine yola çıktı. Remle mıntıkasında bir Bizans ordusuyla karşılaştı. Bunun üzerine Ecnadeyn savaşı başladı. [11]

Ecnadeyn Savaşı

Amr b. As, ordusuyla yola çıktı. Ordunun sağ cenahında oğlu Abdullah, sol cenahında Cüdane b. Temim el-Malikî vardı. Cünade, Beni Malik b. Kinane kabüesindendi. Şurahbil b. Hasene de vardı. Amr b. As, Ürdün'de Ebu Aver es-Sülemf y

komutan vekili olarak bıraktı. Kendisi Remle'ye ulaştığında orada Artabon komutasında bir Bizans askerî birliği gördü. Artabon, onların en dahîsi, en akıllısı, en uzak görüşlüsü ve ince hesapları dahi yapmayı ihmal etmeyenlerinden biri idi. Hem Rem-le'de, hem de Kudüs'te büyük birer ordu yerleştirmişti. Amr b. As, bu durumu Hz. Ömer'e bildirmek üzere bir mektup gönderdi. Amr'ın mektubunu alan Hz. Ömer:"Şimdi biz, Bizanslı Artabon'un üzerine Arapların Artabon'unu göndermiş bulunuyoruz. Kimin bu işi başaracağına dikkat ediniz." dedi. Amr b. As, Kudüslülerle savaşmaları için Alkame b. Hakim el-Firasî ile Mesruk b. Bilal el-Akkfyi gönderdi. Ebu Eyyüb el-Malikf yi de Remle'ye gönderdi. Remlede Bizanslıların komutanı Toza-rik bulunuyordu. Bunlar, Amr b. As ile ordusunun Kudüs'e gitmelerine engel olmak için Remle'de bulunuyorlardı. Hz. Ömer'in gönderdiği takviye birlikleri, Amr b. As'm yanına geldikçe o, bu birliklerin bir kısmını Kudüs'e gidenlerin peşine, bir kısmını Remle'ye hücuma geçen askerlerin peşine yolluyordu. Kendisi Ecnadeyn'de kalmaya devam etti. Arta-bon'a gönderdiği elçilerden birşey anlayamadığı ve Artabon'un açıkları-nı görmediği için bizzat kendisi elçi sıfatıyla Artabon'un yanma gitti. Yapmak istediği şeyleri ona bildirdi. Onun cevabını dinledi. Huzurunda düşünmeye başladı ve ne demek istediğini anladı. Artabon da kendi kendine şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki bu, Amr b. As'tır.Ya da Amr b. As'm görüşünden istifade ettiği bir adamdır. Bunu öldürmekle Müslümanlara en büyük darbeyi vurmuş olacağım." Kendi kendine böyle dedikten sonra bir muhafızı çağırdı. Kulağına fısıldayarak Amr*ı öldürmesini emretti ve şöyle dedi:

- Falan yere git ve bekle. Senin yanından geçtiği zaman bunu öldür!

Amr b. As durumu sezdi ve Artabon'a şöyle dedi:

- Ey komutan! Doğrusu ben senin söylediklerim dinledim. Sen de benim söylediklerimi dinledin. Ben, Ömer'in bu valiye yardım etmek üzere göndermiş olduğu on kişiden birisiyim. Şimdi dönüp onları da alıp geleyim. Onlar da senin bana sunduğun bu teklifleri uygun görecek olurlarsa, emirimizin de askerlerin de uygun görecekleri görüştür, demektir.

Bunun üzerine Artabon, Amr b. As'a şöyle dedi:

- Evet, git onları da bana getir.

Bundan sonra Artabon, yanma bir adam çağırarak kulağına birşeyler fısıldadı ve sonunda şöyle dedi:

- Falan yerde beklemekte olan muhafiza git ve onu geri çağır. Amr da yerinden kalktı ve ordusunun yanına gitti. Artabon, daha sonra onun Amr b. As olduğunu anladı ve:

- Adam beni aldattı. Allah'a yemin ederim ki o, Arapların en dahisi-dir, dedi.

Amr'm bu oyununu duyan Hz. Ömer:"Allah, Amr'în hayrını versin." dedi. Amr, Artabon'u nerede yakalayabileceğini bilmiş ve onunla karşılaşmış. Ecnadeyn'de aralarında Yermük savaşını andıran bir savaş olmuştu. Öyle ki, her iki tarafın da verdiği ölü sayısı oldukça fazlaydı. Sonra geride kalan ordular, Amr b.As'ın komutası altında toplandılar. Kudüs valisinin zor durumda bıraktığı Müslüman askerler, müstahkem mevki halindeki Kudüs şehrine giremediklerinden dönüp Amr b. As'm yanma gelmişlerdi.. Artabon da Amr b As'a şöyle bir mektup göndermişti:

"Sen benim dostum ve akranımsm. Benimle aynı değerde bir komutansın. Ben milletim içinde nasıl yüksek bir komutansam, sen de milletin içinde öylesine yüksek bir komutansın. Vallahi Ecnadeyn savaşından sonra Filistin'den başka bir yeri fethedemezsin. Geri dön, aldanma. Aksi takdirde senden öncekilerin uğradıkları gibi sen de hezimete uğrarsın."

Bunun üzerine Amr b. As, Rumca bilen bir elçiyi Artabon'a şu bir mektupla birlikte göndererek talimatı verdi:

- Git,onun söylediklerini dinle, sonra yanıma gel ve durumu anlat. Amr'ın, bu mektubunda şunlar yazılıydı:

"Mektubun bana geldi. Ben kavmimde nasıl bir komutansam sen de kavminde öyle bir komutansın. Birşeyi gözden kaçırmışsın. Benim üstünlük derecemi tam takdir edememişsin. Bu beldelerin fethinin sahibinin ben olduğumu zannetmişsin. Mektubum sana ulaştığı zaman onu arkadaşlarının ve vezirlerinin huzurunda oku."

Artabon, kendisine gelen bu mektubu yardımcılarının huzurunda okudu. Onlar da Artabon'a şöyle bir soru sordular:

- Bu beldelerin fethininin sahibinin bu adam olmadığını nerden biliyorsun?

Artabon:

- Çünkü bu beldeleri fethedecek adamın adı üç harften ibarettir, diye cevap verdi. Elçi de Amr'ın yanma dönüp durumunu anlattı.Amr da yardım isteyerek Hz. Ömer'e bir mektup gönderdi. Mektubunda şöyle diyordu:"Ben, çok zorlu bir savaş vermekteydim. Son derece çetin bir düşmanla uğraşıyorum. Fethetmeye çalıştığım ülke sana karşı peşinen küçülmüş bulunuyor. Ne dersin?" Mektup Hz. Ömer'e ulaşınca o, Amr'ın bu sözü mutlaka bildiği şeyden dolayı söylediğini anladı. Bunun üzerine kendisi Kudüs'ü fethetmek üzere Şam'a doğru sefere çıkmaya karar verdi. Nitekim bununla ilgili detaylı açıklama ileride gelecektir. Seyf b. Ömer,üstadlarının şöyle dediklerini nakletmiştir: Hz. ömer, Şam'a dört kez girdi. Birincisinde Kudüs'ü fethederken ata binmişti. İkincisinde bir deve üzerindeydi. Üçüncüsünde Ser' mıntıkasına varmış, sonra da Şam'da veba hastalığı zuhur ettiğinden geri dönmüştü. Dördüncüsünde de bir merkebe binmiş olarak Şam'a girmişti. [12]

Hz. Ömer'in Kudüs'ü Fethetmesi

Ebü Cafer b. Cerir'in anlattığına göre hicretin onbeşinci senesinde Ebu Ubeyde, Dımaşk'ın fethini tamamladıktan sonra Kudüslülere bir mektup göndererek onları Allah'a imana ve Isâm'a girmeye davet et-ti.Aksi takdirde cizye vermeleri gerektiğini, cizye vermedikleri takdirde kendilerine karşı savaş ilan edileceğini bildirdi. Kudüslüler, Ebu Ubeyde'nin bu

çağrısına icabet etmediler. Bunun üzerine Ebu Ubeyde, Şam'da Said b. Zeyd'i halef bıraktı. Ordusuyla birlikte Kudüs'e doğru yola çıktı. Kudüs'ü kuşatma altına aldı. Şehir halkına baskı yaptı. Nihayet onlar, emirü'l-mü'minin Ömer b. Hattab'ın kendilerine gelmesi şartıyla barış yapmaya razı olacaklarını bildirdiler.

Ebu Ubeyde, durumu bir mektupla Hz. Ömer'e bildirdi. Bu hususta onun fikrini sordu. Hz. Osman da Kudüslülerin hakarete uğramaları, zelil olmaları ve burunlarının yere sürülmesi için Hz. Ömer'in Kudüs'e gitmemesi tavsiyesinde bulundu. Hz. Ali ise, aralarındaki kuşatma sebebiyle Müslümanlar üzerine çöken yükün hafiflemesi için Hz. Ömer'in Kudüs'e gitmesi gerektiğini ifade etti. Hz. Ömer, Ali'nin görüşünü uygun gördü, ordusuyla birlikte Kudüs'e doğru yola çıktı. Medine'de vekil olarak Ebu Talib oğlu Ali'yi bıraktı. Abbas b. Abdülmuttalib öncü kuvvetlerin başında yola çıktı. Hz. Ömer, Şam'a yaklaştığı zaman Ebu Ubeyde; Halid b. Velid ve Yezid b. Ebu Süfyan gibi komutanların Önde gelenleriyle birlikte onu karşılamaya çıktı. Ebu Ubeyde, bineğinden indi. Hz. Ömer de bineğinden indi. Ebu Ubeyde, Hz. Ömer'in elini öpmeye yöneldi. Hz. Ömer de Ebu Ubeyde'nin ayağını öpmeye yöneldi. Bunun üzerine Ebu Ubeyde, öpmekten vazgeçti. Sonra yoluna devam etti.

Kudüs'teki Hristiyanlarla barış antlaşması yaptı. Onlardan üç güne kadar Bizanslıları Kudüs'ten kovmalarını istedi. Sonra da içeri girdi. Rasûlullah (s.a.v.)'m İsrâ gecesinde girdiği kapıdan Mescid-i Ak-sa'ya girdi. Anlatıldığına göre Mescid-i Aksa'ya girerken telbiye getirmişti. Orada Davud Peygamberin mihrabında tahiyyetül-mescid namazını kılmış ve girdiği günün ertesi gününde Müslümanlara sabah namazını kıldırmıştı. Sabah namazının birinci rekatında Sâd sûresini okumuş, secde ayetine geldiğinde secdeye kapanmış, Müslümanlar da onunla birlikte secdeye kapanmışlardı. İkinci rekatta ise Beni İsrail (el-Isrâ) sûresini okumuş, namazı tamamladıktan sonra, Peygamber Efendîmiz'in miraca çıkışı esnasında ayağını bastığı kayanın yanına gelmişti. Kayanın yerini KaTsül-AhbaıMan sormuş, o da mescidi arka tarafına alıp ilerlemesini söylemişti. Bunun üzerine Hz Ömer:

- Yahudilere benzedin, demişti. Sonra Mescid-i Aksa'nm karşı tarafında bir mescid yapmıştı. Bu, bugün bilinen Hz. Ömer Camii'dir. Hz. Ömer, daha sonra abasının eteğine kayanın yanındaki toprakları alıp taşımıştı. Müslümanlar da onunla birlikte toprak taşımışlardı. Kalan topraklan da Ürdünlülerin taşımasını emretmişti. Bizanslılar, o kayayı çöplük haline getirmişlerdi. Çünkü orası Yahudilerin kıblesiydi. Öyle ki bir kadın, âdet kanının bulaştığı kirli bezini çıkarıp bu kayanın üzerine atıyordu. Hz. Ömer, kayayı şunun için temizlemişti: Yahudiler, orayı çöplük haline getirmişlerdi. Orası, Yahudilerin haçları koydukları ve Hz. İsa'nın mezarıdır düşüncesiyle üzerine pislik attıkları bir mezbelelik haline gelmişti. Hristiyanların orada inşa ettikleri kiliseye de bu yüzden Kumame kilisesi "çöplük kilisesi" denmişti.

Kudüs'te bulunan Herakliyus'a Peygamberin mektubu ulaştığı zaman o, Hristiyanlara vaz ü nasihatta bulunmuştu. Çünkü onlar kayanın üzerim çöplük haline getirmişlerdi. Herakliyus, Mescid-i Aksa'daki Dâvud Peygamber mihrabına gidip onlara şöyle dedi:"îsrail oğulları, Zekeriyya oğlu Yahya'nın kanı için öldürüldükleri gibi sizin de -bu mescidi tahkir etmenizden ötürü -bu çöplük uğruna savaşmanız gerekir. Sizin bunu yapmanız en uygun olan bir davranış olacaktır." Böyle dedikten sonra kayanın üzerindeki çöpleri atıp temizlemelerini emretti. Onlar da bu temizlik faaliyetine başladılar. Üçte birini temizlemiş iken Müslümanlar orayı fethettiler. Hz. Ömer de o çöplüğü oradan tamamıyla kaldırttı.

Seyf b. Ömer'e göre Hz. Ömer, Medine'de Hz. Ali'yi halef bıraktıktan sonra çabucak Kudüs'e varabilmek çin atma binip yola çıktı. Cabi-ye'ye vardığında inip mola verdi. Orada beliğ ve uzun bir konuşma yapıp şöyle dedi: "Ey insanlar! İçinizi düzeltin ki, dışınız da düzelsin. Ahireti-niz için çalışın M, bu çalışmanız dünyanız için de yeterli olsun. Bilesiniz ki kişi ile Adem Peygamber arasında hayatta bulunan bir baba yoktur. Yine kişi ile Allah arasındaki bağlarda yumuşama ve gevşeme de söz konusu değildir. Kim Cennet yolunu istiyorsa cemaata sarılsın. Çünkü şeytan tek kişiyle beraberdir. İki kişiden çok uzaktadır. Herhangi bîriniz bir kadınla tenha yerde başbaşa bulunmasın. Çünkü bu durumda üçüncüleri şeytan olur. İyiliklerinin kendisini memnun ettiği, kötülüklerinin de kendisini üzdüğü kişi, mümindir.

Hz.Ömer, daha sonra Cabiyelilerle barış antlaşması yaptı. Kudüs'e doğru yoluna devam etti. Daha önce ordu komutanlarınız falan günde Cabiye'de kendisiyle buluşmalarını bildiren mektuplar göndermişti. Onlar da aynı günde Cabiye'ye gelip onunla birleştiler. Onunla ilk buluşanlar, Yezid b. Ebu Süfyan ile Ebu Ubeyde oldu. Sonra Halid b. Velid, Müslüman atlılarla birlikte oraya geldi. Üzerlerinde ipek elbiseler vardı. Hz. Ömer bundan dolayı onları taşlamak için üzerlerine doğru gitti. Ancak onlar, üzerlerinde silah bulunduğunu ve savaşta buna ihtiyaç duyduklarını söyleyerek mazeret beyanında bulundular. Hz. Ömer,on-ların bu mazeret beyanları karşısında sustu. Yerlerine vekil bırakan bütün komutanlar gelip Cabiye'de Hz. Ömer'le buluştular. Yalnız Amr b. As ile Şurahbil gelemediler. Çünkü onlar, Ecnadeyn'de Artabon'la karşı karşıya bulunuyorlardı. Hz. Ömer, Cabiye'de iken ellerinde çekilmiş kılıçları ile bir Bizans bölüğünün geldiğini gördü. Müslümanlar, silahlarını alarak üzerlerine yürüdüler. Ancak Hz. Ömer, Müslüman askerleri durdurup:

- Bunlar, eman isteyen bir kavimdirler, dedi. Kendisi onların yanına gitti. Kudüs'ten gelip eman dileyen ve mü'minlerin emiriyle barış yapmak isteyen askerler olduklarını anladı. Çünkü onlar, kendisinin Medine'den Kudüs taraflarına gitmekte olduğunu duymuşlardı. Hz.Ömer, isteklerini yerine getirdi. Onlara emanname ve barış'antlaşmasını içeren bir yazı yazdı. Üzerlerine cizye tarhetti. Bazı şartlar da ileri sürdü. Bu antlaşma metninin yazılmasında Halid b. Velid, Amr b. As, Abdurrahman b. Avf ve Muaviye b. Ebu Süfyan şahit olarak bulundular. Antlaşma metnini Muaviye yazmıştı. Bu antlaşma, hicretin on-beşinci senesinde yapılmıştı. Daha sonra Hz. Ömer, Lüd halkı ve orada bulunan diğer kimseler için emanname yazdı. Üzerlerine cizye tarhetti. Onlarda Kudüslülerle yapılan barış gibi aynı maddeleri içeren bir barış antlaşması yaptılar. Artabon, Mısır beldelerine kaçtı. Amr b. As'm, Mısır'ı fethetmesine kadar oralarda kaldı. Daha sonra deniz sahilleri tarafına

kaçtı. Müslümanlarla savaşan bazı müfrezelerle birlikte bulunuyordu. Onu, Kays kabilesinden bir adam ele geçirdi. Artabon, kendisini yakalayan adamın elini kesti, adam da onu öldürerek hakkında şöyle bir şiiir söyledi:
"Rum Artabon'u bu eli perişan ettiyse de Allah'a hamd olsun ki ondan çok yararlandım^
Rum Artabon'u onu kopardıysa da ben de onun kemiklerini bu elle paramparça etmişimdir."
Remlelîler ve çevre kasaba halklar ile barış antlaşması yaptıktan sonra Amr b. As ile Şurahbil b. Hasene, Cabiye'ye geldiler. Mü'minlerin emiri Hattab oğlu Ömer'in atma binmiş olduğunu gördüler. Yaiima yaklaştıklarında eğilip onun dizlerini öptüler. Hz.Ömer de ikisini kucaklayıp bağrına bastı. Allah onlardan razı olsun. Sonra Hz. Ömer, Ca-biye'den ayrılıp Kudüs'e doğru yola çıktı. Atı topallamaya.başladı. Ona bir beygir getirdiler. Beygire bindi ama o da gürültü ve sesler çıkarmaya başlayınca Hz. Ömer, inip yüzünü tokatladı ve:"Sana bu şekilde kibirlenmeyi kimin öğrettiğini bilmiyorum." dedi. Sonra da beygire hiç binmedi. Zaten daha önce de binmemişti. Böylelikle Kudüs ve çevresinin fethi Hz. Ömer eliyle gerçekleştirilmiş oldu. Yalnız Ecnadeyn fethi Amr b. As tarafından, Kisariye'nin fethi de Muaviye tarafından gerçekleştirilmişti. Seyf b. Ömer'in bu konuda anlattıkları bundan ibarettir. Ancak diğer siyer imamları ona muhalefet ederek Kudüs'ün hicri onaltmcı senede fethedilmiş olduğunu söylemişlerdir.
Muhammed b. Aiz, Yezid b. Ubeyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kudüs, hicretin onaltıncı senesinde fethedildi. Bu senede Hz. Ömer Cabiye'ye geldi"
Ebu Zür'a ed-Dımaşkî, Velid b. Müslim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer hicretin onyedinci senesinde Ser* yolundan geri geldi. Tekrar hicretin onsekizinci senesinde geldi. Komutanlar onun yanında toplandılar. Topladıkları malları ona teslim ettiler. O da bu ganimetleri dağıttı. Orduları tertipledi. Şehirler kurdu. Tekrar Medine'ye döndü."
Yakup b. Süfyan dedi ki:"Cabiye ve Kudüs, hicretin onaltmcı senesinde fethedildi. Ebu Ma'şer dedi M: Amvas ve Cabiye hicretin onaltmcı senesinde fethedildi, Sonra hicretin onyedinci senesinde Ser1 beldesi fethedildi. Ardı sıra hicretin onsekizinci senesinde kıtlık görüldü. Bu senede Amvas'ta veba salgını görüldü. Ve Amvas diye bilinen belde bu senede fethedildi. Bu beldede baş gösteren veba, hicretin onsekizinci senesinde yayıldı."
Ebu Mihnef dedi ki: "Hz. Ömer, Şam'a geldiğinde oranın bahçelerini ve sularım gördü. Sonra şehire, köşklerine, bostanlara baktı ve şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Orada nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar, eğlenip durdukları nimetler bırakmışlardı. Bu böyledir, onları başka bir millete miras bıraktık." (ed-Duhân, 25-28.)
Hz. Ömer, bu ayet-i kerimeyi okuduktan sonra Nabiğa'nın şu şiirini de okudu:
"Bunlar, zamanın iki gencidir ki gece ve gündüz, peşpeşe bunlara saldırırlar.
Bunlar, gayretle bir kabileye saldırdıkları zaman onları çöktürür-ler ve o kabile musibetlere maruz kalır."
ilk bakışta bu sözlerden anlaşıldığına göre Hz. Ömer, Şam'a girmiştir. Ama gerçek böyle değildir. Çünkü onun Şam mıntıkasına yaptığı üç seferde de şehire girdiğini nakleden hiçbir tarihçi yoktur. İlk gelişi buydu. O, Cabiye'den Kudüs'e doğru gitmişti. Nitekim Seyf b. Ömer'le diğerleri böyle derler. Doğrusunu Allah bilir. Vakidfye gelince o der M: Şam başkanlarının rivayetine göre Hz. Ömer, Şam'a iki kez girmiş, üçüncüde Ser'den -hicretin onyedinci senesinde- geri dönmüştür. Onlar derler ki: Üçüncüde Dımaşk ve Humus şehrine girmiştir. Vakidî bunu inkar eder.
Ben derim ki: Hz. Ömer'in islâm'a girmesinden önce cahiliye devrinde Şam'a girişinden başka ikinci bir kez Şam'a girdiğ bilinmemektedir. Nitekim bunu onun siretinde detaylı olarak anlatmışızdır. Yine rivayet ettiğimize göre Hz. Ömer, Kudüs'e girdiği zaman Peygamber Efen-dimiz'in, üstüne basarak miraca çıktığı kayanın yerini Kabu'1-Ah-bar'dan sormuş, o da Hz Ömer'e şöyle cevap vermişti:
- Ey mü'minlerin emin! Cehennem vadisinden itibaren şu kadar ve şu kadar sayıda zira ile ölç, vardığın yer, kayanın yeridir.
Zira ile ölçtüler. Kayayı orada buldular. Hristiyanlar, orayı çöplük haline getirmişlerdi. Nitekim Yahudiler de Hz. İsa'nın benzeri olan kişinin çarmıha gerildiği yeri çöplük haline getirmişlerdi. Benzeri adam haça gerildiği halde Yahudilerle Hristiyanlar, o adamın Hz. İsa olduğu inancına kapılmışlardı. Ama bu inançları asılsızdı. Nitekim bu hususta yanıldıklarını Cenâb-i Allah kesin bir ifadeyle bildirmektedir. Demek istediğimiz şudur ki; Hristiyanlar, Hz. Peygamber'in bisetinden 300 sene kadar Önce Kudüs'e hakim oldukları zaman Hz. İsa'nın benzeri adamın çarmıha gerildiği yeri çöplük haline getiren Yahudilerden Öç almak için temizlemişler, oraya Kral Kostantin'in annesi bir kilise inşa ettirmişti. Kostantin, kendi adıyla bilinen Kostantiniyye şehrinin kurucusudur. Anası, Heylane el-Harraniye el-Bundukaniye'dir. Bu kadın, oğluna emir vermiş, o da Hs.İsa'nın doğduğu yerde Hristiyanlar için Beytu'l-Lahm'î inşa etmişti, kendisi de asılsız iddiaya göre Hz.İsa'nın mezarının bulunduğu yerde mabet inşa ettirmişti. Kendileri de Yahudilerin önceleri ve sonraları yaptıklarına karşı öc almak amacıyla onların kıble mekanlarını çöplüğe dönüştürmüşlerdi. Hz. Ömer, Kudüs'ü fethedip kayanın yerini keşfettiği zaman kayanın üzerindeki çöplerin temizlenmesini emretmişti. Hatta denildiğine göre kendi abasıyla orayı silip temizlemişti. Sonra da mescidi nereye kuracağını KaVa sormuş, onunla müşavere yapmıştı. KaT) da mescidi kayanın arka tarafina inşa etmesini teklif etmiş, o da Ka'b'm göğsüne vurarak:
- Ey Ümmü Ka*b'm oğlu, sen böyle bir teklifte bulunmakla Yahudilere benzedin, demiş ve Mescid-i Aksa'nın önünde bir mescid yapılmasını emretmişti.
İmam Ahmed b. Hanbel'in rivayetine göre Hz. Ömer, Ka'bu'1-Ah-bar'a şöyle bir soru sormuş:

- Nerede namaz kılmamı uygun görürsün?
- Eğer teklifimi kabul edersen kayanın arkasında kılarsın. O zaman bütün Kudüs senin önüne düşer.
- Sen Yahudilere benzedin ama ben Rasûlullah (s.a.v.)'m kıldığı yerde kılacağım. Böyle dedikten sonra kıbleye yönelip namaz kaldı. Sonra gelip abasıyla o kayanın üzerindeki çöpleri silip süpürdü. Onun temizlik yaptığını gören halk ta gelip orayı temzlemişlediler.
Seyf b. Ömer, Salim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hz.Ömer, Şam'a geldiği zaman Dımaşk Yahudilerinden bir adam onu karşıladı ve ona şöyle dedi:
"Selam sana ey Faruk! Sen Kudüs'ün sahibisin. Allah'a yemin ederim ki, Allah, sana Kudüs'ün fethini nasip etmedikçe ger dönmeyeceksin."
Ahmed b. Mervan ed-Dineverî, Hz. Ömer'in azadhsı Eslem'in şöyle
dediğidini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer, Kureyşli ticaret kafilesiyle Şam'a gelmişti. Arkadaşları şehirden çıkacakları esnada, bazı işlerini görmek içir Hz.Ömer onlardan geride kalmıştı. Şehirde dolaşmakta iken bir patrik onun ensesinden tutup çekmiş. Hz. Ömer, onunla çekişmiş ve kendisini ondan kurtarmaya çalışmıştı. Ama bir türlü ona güç yetirememişti. Patrik onu; içinde toprak,balta, çapa ve zenbil bulunan bir odaya sokmuş ve ona: "Şunu şuradan şuraya taşı." demiş, kapıyı da üzerine kilitleyerek geri dönmüştü. Sonra da öğleye kadar Hz. Ömer'in yanma uğramamış, Hz. Ömer, olayının şurasında başından geçenleri şöyle anlatıyor:"Oturup düşünmeye başladım. Patriğin bana dediklerinden hiçbirini yapamadım. Yanıma geldiğinde:
- Neyin var, niçin dediklerimi yapmadın? dedi ve başıma bir yumruk vurdu.
Ben de baltayı alıp onu öldürdüm. Dışarı çıktım. Bir rahib. kilisesine uğradım. Akşamleyin yanında biraz oturdum. Rahip bana dikkatle baktı. Beni kiliseye koydu, yedirip içirdi. Armağan verdi. İyiden iyiye beni süzmeye başladı. Durumumu sordu, ben de:
- Arkadaşlarımı kaybettim, dedim.
O da bana:
- Ama korkulu gözlerle bakıyorsun, dedi. Tekrar beni dikkatle incelemeye başladı. Sonra da şöyle dedi:
- Hristiyanlar, kitaplarını en iyi bilen âlimlerinin ben olduğumu biliyorlar. Bizi şu topraklarınızdan çıkaracak olun kişinin sen olduğunu görüyorum. Şu kilisemde kalman için bana bir emanname yazar mısın?
- Olmayacak birşeyi söylüyorsun, dedim. Ama rahib bunu benden ısrarla istedi. Nihayet ben de onun isteği dorultusunda bir sayfa yazıp ona verdim. Ayrılacağım zaman bana bir merkep verdi ve bana şöyle dedi:
- Şuna bin, arkadaşlarının yanına vardığın zaman yalnız başına bunu bana gönder. Çünkü bu hangi kiliseye uğrarsa ona değer verirler.
Ben de onun bana dediğini yaptım.
Hz. Ömer, Kudüs'ü fethetmek için geldiğinde Cabiye'de bulunan o rahip emannameyi yanma alıp Hz. Ömer'in yanına geldi, Hz Ömer de daha önce kendisine yazmış olduğu emannameyi geçerli saydı. Yalnız, kilisesine uğrayacak Müslümanlara ikramda bulunmasını, onlara ev sahipliği yapmasını ve yol göstermesini şart koştu."
Ebu Bekir b. Ebi'd-Dünya, Ebu Galiye eş-Şamfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer, Kudüs yoluna giderken Cabiye'ye siyah bir deve üzerinde geldi. Saçı dökük olduğu için güneş altında kafası parlıyordu. Üzerinde sarık ve bornoz yoktu. Ayaklan eğerin iki tarafında sallanıyordu. Minderi de imbicam yapısı yünlü bir minderdi. Bineğine binerken bunu altına semer olarak koyardı. Yere inerken bunu kendine döşek olarak kullanırdı. Heybesi lif astarlıydı. Bineğine binerken bunu heybe olarak kullanır, yere inerken de bunu yastık olarak kullanırdı. Pamuklu bir gömleği vardı. Eskimiş ve yan tarafları delinmişti. Hz. Ömer:
- Bana bu kavmin reisini çağırın, dedi.Ona Celumes'i çağırdılar. Celumes'e:
- Şu gömleğimi yıkayın, yırtıklarını dikin, bana bir elbise veya bir gömleği emanet olarak verin, dedi. Ona keten bir gömlek getirdiler.
- Bu nedir? diye sordu.
- Ketendir, dediler.
- Keten nedir? diye sordu. Onlar da kendisine anlattılar. Gömleğini çıkanp verdi. Gömleğini yıkayıp yamadılar. Kendisine getirip teslim ettiler. O da üzerindeki emanet gömleği çıkarıp sahiplerine teslim etti. Kendi gömleğini giydi.
Celumes ona dedi ki:
- Sen, Arapların hükümdarısın. Bu beldelerde deveye binmek senin için uygun olmaz. İstersen başka bir bineğe bin. Beygire binmen, senin açından Bizanslıların gözünde daha gösterişli olur.
Hz. Ömer şu cevabı verdi:
- Biz, Allah'ın islâmiyet'le yücelttiği bir milletiz. Allah'tan başka bir mabuda tapmayız. Beygir getirildi. Üzerine eğersiz bir kadife serildi. Hz. Ömer de üzerine bindi. Sonra:
- Şunu durdurun, şunu durdurun. Bundan önce insanların şeytana bindiklerini görmemiştim, dedi. Devesini getirdiler. O da devesine bindi.»
İsmail b. Muhammed es-Seffar, Tarık b. Şihab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer, Şam'a geldiği zaman bir nehirden geçmesi gerekti. Devesinden indi. Çizmelerini çıkarıp eline aldı. Devesiyle birlikte suya girdi ve karşı tarafa geçti. Ebu Ubeyde, ona dedi ki:
- Sen bu gün bu diyarda yapılmaması gereken bir iş yaptın. Şöyle ve şöyle yaptın. Hz. Ömer, Ebu Ubeyde'nin göğsüne vurup şöyle dedi: —Bu sözü senden başkası söyleseydi ey Ebu Ubeyde, ona yapacağımı bilirdim. Siz daha önceleri insanların en zelili, en hakiri ve en azı idiniz. Allah sizi İslâmiyet'le onurlandırdı. Siz İslâmiyet'ten başka bir vasıtayla onur ararsanız Allah sizi alçaltır."
îbn Cerir dedi ki:Bu senede, (hicretin onbeşinci senesinde) Müslümanlarla Farslılar arasında Seyf b. Ömer'in görüşüne göre birkaç savaş meydana geldi. îbn îshak ile Vakidî dediler ki: Bu ancak hicretin onal-tıncı senesinde vuku buldu.Böyle dedikten sonra îbn Cerir, Farshlarla Müslümanlar arasında cereyan eden birçok savaştan bahsetmiştir. Bu savaşlar, Hz. Ömer'in, Sa'd b Ebi Vakkas'a Medain'e gitmesini emrettiği zamanda cereyan etmişti. Medain'e gitmesini, kadınları ve çoluk çocuğu Akik mıntıkasında birçok süvari nezaretinde bırakmasını da emretmişti. Sa'd, Kadisiye savaşını tamamladıktan sonra ordusunun öncü birliklerinin başında Zühre b. Haviye'yi gönderdi. Sonra Zühre'nin ar-^ kasından kendisine birer birer kamutanlar gönderdi. Halid b. Urfuta, yerine kendi naibi olarak Haşim b. Utbe b. Ebi Vakkas'ı bıraktı. Kendisi ordusuyla birlikte hareke etti. Halid'i bu ordunun artçı birliklerinin başına kam utan yapmıştı.Bunlar büyük bir süvari birliği ve çok miktarda silahla yola çıktılar. Zaman da, bu senenin şevval ayıran bitimine birkaç gün kala idi. Kûfe'ye indiler. Kendilerinden önce Zühre, Medain tarafina gitti. Orada Yasbuhri ile karşılaştı. Bu komutanın emri altında Farslılarm büyük bir ordusu vardı. Ancak Zühre, onları yenilgiye uğrattı.
Farslılar, geri dönüp Babil'e gittiler. Orada büyük bir orduları vardı. Bunlar da Kadisiye savaşında yenilgiye uğramışlardı. Başlarına Fi-ruzan'ı komutan yapmışlardı. Zühre, Sa'd'a yenik Farslılarm Babü'de toplandıkları haberini verdi. Bunun üzerine Sa'd ile Firuzan karşılaştılar. Sa'd, onları abanın ucunun rüzgar önünde kıvrılmasından daha çabuk bir şekilde yendi. Onlar da yenilgiye uğrayınca iki gruba ayrıldılar. Bir grup Medain'e gitti. Diğer grup Nihavend'e gitti. Sa'd, Babü'de birkaç gün kaldı. Sonra Medain'e doğru yola çıktı. Bunlar başka bir Fars askeri birliğiyle karşılaştılar. İki taraf şiddetlice savaştılar. Farslılarm komutanı Şehriyar ortaya çıkıp mübareze için adam istedi. Müslümanlardan Nail el-Areci Ebu Nübate adında Beni Temin kabilesinden bahadır bir adam onun karşısına çıktı. Bir saat mızraklaştılar. Sonra mızraklarını atıp kılıçlarını çektiler ve kılıçla birbirlerine saldırdılar. Sonra birbirlerini kucakladılar. İkisi de atlarından yere düştü. Şehriyar, Ebu Nübate'nin göğsü üzerine düştü. Hançerini çekti. Onu boğazlamak istedi. Ancak parmağı Ebu Nübate'nin ağzına takıldı. Ebu Nübate onunparmağını katır kıtır kopardı. O da kendi canının derdine düştü. Böyle olunca da Ebu Nübate, onun hançerini alıp boğazını kesti. Atını, bileziklerini ve üzerindeki eşyalarını aldı. Şehriyar'ın adamları da geri dönmek mecburiyetinde kaldılar. Yenilgiye uğradılar. Sa'd, Naile yemin verdirdi ki, Şehriyar'ın üzerinden aldığı bileziklerini ve silahını takınıp atma savaş esnasında binsin. O da bu yemini yerine getirdi.
Dediler ki: Ebu Nübate, Irakta Kusa mıntıkasında surlara ilk tırmanan Müslüman oldu. Hz. ibrahim'in Küsa'da saklandığı yeri ziyaret etti. Allah'ın salatü selamı İbrahim ve diğer Peygamberlerin üzerine olsun. Bundan sonra da Ebu Nübate, şu ayeti okudu:
"İnsanlar arasında günleri bazen lehe, bazen aleyhe döndürür dururuz." (Âl-i Imrân, 140.) [13]

Nehreşîr Savaşı

Dediler ki: Sonra Sa'd, Zühre'yi önden gönderdi. Zühre Küsa'dan Nehreşir'e doğru harekete geçti. Öncü birliklerin başında ye aldı. Karşısına Eare komutanlarından Şirzaz çıktı, Sabat halkı için barış yapılmasını, cizye ödenmesini teklif etti. Zühre, onun bu teklifini Sa'd'a iletti. Sa'd da kabul etti. Sonra Sa'd, ordusuyla birlikteMazlam Sabat'a gitti. Orada Kisra'nın Boran ad verilen çok sayıda askeri birliklerini gördüBoran birlikleri hergün:"Biz yaşadığımız sürece Fars hakimiyeti sona ermeyecektir." diye yemin ediyorlardı. Beraberlerinde Kîsra'nın Mukarrat adlı büyük bir arslanı vardı. Onu Müslümanların yoluna bırakmışlardı. Gelen geçen Müslümanları yakalayıp parçalaması için âdeta nöbetçi gibi yola dikilmişti. Sa'd'ın kardeşi oğlu Haşim b. Utbe, bu arslana saldırdı Aislanı öldürdü. İnsanlarda onu seyrediyorlardı. O gün Haşim kılıcına Metin adın venli. Sa'cTm ayaklarını öptü. Haşim, Farslılann üzerine hücum etti. Onları bulundukları yerden ricat etme mecburiyetinde bıraktı. Yenilgiye uğrattı. Bu esnada o, Cenâb-ı Allah'ın şu ayetini okuyordu:
"Siz daha önce, sonunuzun gelmeyeceğine yemin etmemişmiydiniz?" (Ibrâhîm, U.)
Gece olunca Müslümanlar yola çıktılar. Nehşehir'e gelip mola verdiler. Her durduklarında baştan sona -Sa'd da dahil olmak üzere- hepsi tekbir getiriyorlardı. Nehşehir'de iki ay süreyle ikamet ettiler. Üçüncü aya da girdiler. Böylece hicretin onbeşinci senesi sona ermiş oldu.
İbn Cerir dedi ki: Bu senede Hz. Ömer, insanlara haccettirdi. Hac esnasında Mekke'deki valisi Attab b. Üseyd, Şam'daki valisi Ebu Ubey-de, Küfe ve Irak'taki valisi Sa'd, Taif teki valisi Ya'lâ b. Ümeyye, Bahreyn ve Yemame'deki valisi Osman b. Ebu'l As, Umman valisi ise Hüzeyfe b. Mihsan idi. [14]

Alfabetik Sıraya Göre Hicri Onbeşînci Senede Vefat Eden Şahsiyetler

Sa'd b. Ubade el-Ensari el-Hazrecî.
Sa'd b. Ubeyd Numan Ebu Zeyd el-Ensari el-Evsî:
Bu zat, Kadisiye'de şehid edildi. Anlatıldığına göre bu, Rasûlullah zamanında Kur'ân'ı toplayan dört kurradan biri olan Ebu Zeyd'dir. Diğerleri ise bunu inkar etmişlerdir. Yine denildiğine göre bu zat, Ümeyr b. Sa'd adındaki zahid Humus valisinin babasıdır. Muhammed b. Sa'd, bu zatın Kadisiye'de vefat ettiğini ve bu savaşın da hicretin onaltma senesinde yapılmış olduğunu söylemiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Süheyl b. Amr: Hicri onbeşinci senede vefat edenlerden biri de Süheyl b. Amr b. Abdu'ş-Şems b. Abdud b. Nasr b. Hisl b Amir b. Lüey Ebu Yezid el-Amirfdir. Bu zat, Kureyş hatiplerinden ve eşrafından olup Mekke fethi gününde Müslüman olmuş İslâmiyet'i güzelce yaşamıştır. Müsamahakar, cömert ve fesahat sahibi bir adam olup çokça namaz kılar, oruç tutar, sadaka verir, Kur'ân okur ve fazlaca ağlardı. Anlatıldığına göre o, fazlaca namaz kılıp oruç tuttuğu için rengi sararmış, bitkin düşmüştü. Hudeybiye barışında şükranla karşılanacak bir çaba sarfet-mişti. Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman Mekke'de halkı islâm'da sebat ettirecek büyük bir nutuk irad etti. Onun Mekke'de irad ettiği bu nutku, Hz. Ebu Bekir'in Medine'de irad ettiği nutkuna yakın anlamlı idi. Sonra bir toplulukla birlikte cihad için Şam'a gitti. Yermük savaşına katıldı. Bu savaşta bir bölüğün başmda komutanlık yaptığı ve şehid edildiği söylenir. Vakidî ile Şafiî'nin dediklerine göre bu zat, Amvas vebasından ötürü vefat etmiştir.
Amir b. Malik: Hicri onbeşinci senede vefat edenlerden biri de Amir b. Malik b. Üheyb ez-Zührî'dir. Bu zat, Sa'd b. Eb Vakkas'ın kardeşidir. Habeşistan'a hicret etmiştir. Ebu Ubeyde'nin Şam'daki orduların komutanlığına tayin edildiğini ve Halid'in bu görevden azledildiğini bildiren Hz. Ömer'in mektubunu getiren ulak da budur. Yermük savaşında şehid edilmiştir.
Abdullah b. Süfyan b. Abdü'1-Esed Mahzunu: sahabelerindendir. Amcası Ebu Seleme b. Abdü'l-Esed'le birlikte Habeşistan'a hicret etmiştir. Amr b. Dinar, ondan munkati olarak hadis rivayet etmiştir. Çünkü o Yermük savaşında şehid edilmiştir.
Abdurrahman b. Avvam: Bu zat, Zübeyr b. Avvam'm kardeşi olup müşrik olarak Bedir savaşına katılmış, Müslümanlarla savaşmıştı. Bir kavle göre Yermük savaşında şehid edilmiştir.
Utbe b. Gazvan: Bir kavle göre bu da Yermük savaşında şehid edilmiştir.
îkrime b. Ebi Cehil: Bir kavle göre bu, Yermük savaşında şehid edilmistir.
Amr b. Ümmü Mektum:
Kadisiye savaşında şehid edildi. Medine'ye döndüğü de söylenir.
Amr b. Tüfeyl b. Amr:
Amir b. Ebi Rebia:
Firas b. Nadr b. Haris;
Anlatıldığına göre bu zat, Yermük savaşında şehid edilmiştir.
Kays b. Adiy b. Sa'd b. Sehm:
Habeş muhaciri erindendir. Yermük savaşında şehid edilmişti.
Kays b. Ebi Sa'saa:
Amr b. Zeyd b. Avf el-Ensari el-Mazinî:
Akabe bey'atma ve Bedir gazvesine katılmıştır. Yermük savaşında bölük komutanlarından biri olup aynı savaşta şehid edildi. Kur'ân kıra-atıyla ilgili bir hadis rivayet etmiştir. Şeyh Ebu Abudullah Ez-Zehebî dedi ki: Rivayet ettiği bu hadisten anlaşıldığına göre Amr b. Zeyd, Rasûlullah zamanında Kur'ân'ı toplayanlardan biridir.
Nuseyr b. Haris b. Alkame:
Nuseyr b. Haris b. Alkame b. Kelde b. Abdi Menaf b. Abdi'd-Dar b. Kusay el-Kuraşi el-Abderî de bu senede vefat etmiştir. Bu şahıs, Mekke fethi senesinde Müslüman oldu. Kureyş âlimi erin dendi. Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn savaşında ona yüz deve verdi. Ancak bu develeri almakta tereddüt etti. Ve:"Ben İslâm'a girmek için rüşvet almam." dedi. Sonra da:"Vallahi bunu ben kendim istemedim ve taleb etmedim. Bu , Rasûlulllah'm bir bağışıdır. " dedi ve develeri aldı. İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Yermük savaşında şehid edildi.
Nevfel b. Haris b. Abdül-Muttalib:
Hicretin onbeşinci senesinde vefat edenlerden biri de Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib'tir. Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'m amcası oğludur. Abddülmuttalib oğullarından Müslüman olanların en yaşlısı idi. Bedir gazvesinde esir edilenlerdendi. Abbas, onun fidyesini ödemişti. Anlatıldığına göre bu zat, Hendek gazvesi esnasında hicret etmiş, daha sonra Hudeybiye ve Mekke fethi gazvelerine katılmış, Hüneyn savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'a 3000 mızrak vererek silah yardımında bulunmuş ve aynı savaşta sebat etmiş ve hicretin onbeşinci senesinde vefat etmiştir. Hicretin yirminci senesinde vefat ettiğine dair bir rivayet de vardır. Bu zat, Medine'de vefat etmiş, cenaze namazım Hz. Ömer kıldırmış, cenazesiyle birlikte mezarlığa gitmiş ve Baki mezarlığına defnedilmiş ti. Faziletli ve büyük birkaç evladını geride bırakmıştı.
Hişam b. As:
Hicretin onbeşinci senesinde vefat eden şahsiyetleriden biri de Amr b. As'm kardeşi Hişam b. As'tır. İbn Sa'd'ın anlattığına göre bu zat, Yermük savaşında şehid edilmiştir. [15]

Hicri Onaltıncı Sene

Bu sene başında Sa'd b. Ebi Vakkas, Nehreşir şehrine inip konaklamıştı. Burası, Kisra'nın Dicle'nin batı tarafındaki ik şehrinden biriydi. Sa'd, hicri onbeşinci senenin zilhicce ayında buraya gelmişti. Ancak onaltıncı sene girdiği halde Sa'd burada ikametine devam etmekteydi. Her tarafa müfreze ve süvariler göndermişti. Ancak bunlar, hiçbir Fars askerini yakalayamamışlardı. Aksine bunlar 100 000 kadar çiftçi toplayarak hapsetmişlerdi. Sa'd da bu çiftçilere ne gibi bir muamele yapacağını sormak üzere Hz. Ömer'e mektup göndermişti. Hz. Ömer de Sa'd'a cevabi mektubunda şöyle yazmıştı:
"Eğer bu çiftçiler size karşı Farslılara yardım etmeyip kendi beldelerinde ikamet etmişlerse, bu onlar için bir emandır. Kaçanlar varsa, onları yakaladığınız zaman dilediğiniz gibi davranabilirsiniz!" Bu mektup üzerine Sa'd, çiftçileri İslâm'a davet etti. Fakat onlar bu daveti kabul etmediler. Cizye vermeyi kabullendiler. Bunun üzerine Sa'd, onları serbest bıraktı. Dicle'nin batı tarafından Arap diyarına kadar yaşayan çiftçilerin tamamı, böylece cizye ve haraç ödeme yükümlülüğü altına girdi.
Nehreşir şehri, Sa'd'a karşı şiddetle direniyordu. Sa'd, onlara Sel-man-ı Farisfyi gönderdi. Selman, onları Aziz ve Celil olan Allah'a imana veya cizye ödemeye yahut savaşmaya davet etti. Onlar, savaşma ve isyan dışında hiçbir teklin kabul etmediler. Mancınık ve Debbabeler diktiler. Sa'd da mancınık yapılmasını emretti Bü emir üzerine yirmi mancınık yapıldı. Mancınıklar, Nehreşir şehrine karşı dikildiler. Kuşatma şiddetlendi. Nehreşir halkı çıkıp savaşıyor, çarpışıyor ve asla firar etmeyeceklerine yemin ediyorlardı. Ama Cenâb-ı Allah, onların bu yeminlerini boşa çıkarıp yalanladı. Zühre b. Haviyye, bir mızrak darbesine maruz kaldıktan sonra onları yenilgiye uğrattı. Kendisi mızrak darbesini aldıktan sonra Farslardan çok sayıda adam öldürdü. Onlar da onun Önünden kaçıp beldelerine sığındılar. Orada şiddetlice kuşatma altına alındılar. Şehir halkı mahsur kaldıklarından köpek ve kedi yemeye başlamışlardı. Onlardan birisi, surlardan Müslümanlara doğru eğilip şöyle seslenmişti:
- Hükümdar size diyor ki: Bizimle Dicle'nin bizim tarafımızda olan kısmından dağlık bölgelerimize kadar olan kısım bizim, tarafınızda olan dağlık bölgesi ise sizin olması karşılığında barış yapar mısınız? Hala doymadınız mı? Allah karınlarınızı doyurmasın."
Bunun üzerine Ebu Mukarrin el-Esved b. Kutbe'yi yüce Allah, hiç bilmediği ve beraberinde bulunmayan bir bilgi ile konuşturdu. Bunun üzerine gelmiş olan piyadeler geri dönerek Kisra'nın sarayının bulunduğu doğu Medain'e geçtiler. Ebu Mukarrin ile birlikte bulunanlar ona:
- Ey Ebu MüfezzizîSen bu elçiye ne söyledin? diye sorunca Ebu Mukarrin:
- Muhammed'i Hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, ne söylediğimi ben de bilmiyorum, hayırlı olan şeyleri söylemiş olduğumu umarım, diye cevap verdi.
Neler söylediği konusunda Sa'd ve diğer kimseler de kendisine soru sordularsa da Ebu Mukarrin, ne söylediğini bilemedi. Bunun üzerine Sa'd Müslümanlar emir verdi. Onlarda düşmanla çarpışmaya başladılar. Fakat şehirde hiç kimse görülmediği gibi eman isteyen bir adamdan başka dışarıya çıkan da olmadı. Eman verdikleri bu kimse onlara:
- Artık şehirde size karşı koyabilecek hiç kimse kalmadı, diye haber verdi. Gerçekten şehire girdiklerinde ne birşey buldular, ne de herhangi bir kimse ile karşılaştılar. Herkesin şehirden kaçtığım gördüler. Bu hadise, hicretin onaltmcı senesinin safer ayında vuku bulmuştu.Biz de eman isteyen adama ve yakalanan esirlerden bazısına şehir halkının niçin kaçmış olduğunu sorduk. Bize şöyle cevap verdiler:
- Kral size barış teklifinde bulunmak üzere elçi gönderdi. Fakat bu adamınız (yani Ebu Mukarrin) kendisine: "Efridun balı ile Kusa turuncunu birlikte yemedikçe aramızda barış olmayacaktır, "diye cevap verdi. Bunun üzerine kralımız:
- Vay halimize! Melekler bunların diliyle konuşuyor ve bunların adına bize cevap veriyor, dedi.
Müslüman askerlere daha sonra oradan Medain'e geçmeleri emredildi. Onlar da gemilere binerek Dicle nehrini geçtiler. Şehir oraya yakındı. Müslümanlar, Nehreşir'e girdikleri zaman Medain'in beyaz köşkü olan hükümdarlık makamı göründü. Zaten Rasûlullah (s.a.v.) da daha önce Allah'ın burayı ümmetine nasib edeceğini haber vermişti. Vakit sabaha yakındı. Orayı Müslümanlardan ilk gören kişi Dırar b. Hat-tab'dı.Görünce: "Allahu Ekber, Kisra'nın beyaz sarayı işte bu. Allah ve Rasûlünün bize vâd ettiği şeydir." dedi. insanlar da ona baktılar. Sabaha kadar sürekli tekbir getirdiler. [16]

Medain'in Fethi

Sa'd, Nehreşir'i fethedip oraya yerleşti. Ama orada ne bir kimse, ne de ganimet olarak ele geçirebilecek bir mal gördü. Aksine bütün halk, gemilere binerek Medain'e geçmişti. Gemilerini de yanlarında tutmuşlardı. Sa'd, karşı tarafa geçmek için gemi bulamadı. îş zorlaşmıştı. Dicle de kabarmış, suyu yükselmiş ve suyun çokluğundan kıyıya köpükler atmıştı. Sa'd'ın aldığı habere göre Kisra Yezdücürd, mal ve eşyayı alıp Me-dain'den Hulvan'a geçecekti. Eğer üç güne kadar ona ulaşamazsa fırsat kaçmış olacaktı. Bunun üzerine Sa'd, Dicle kıyısında Müslümanlara bir konuşma yaptı. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Sizin düşmanınız, şu nehir ile kendini korumaktadır. Karşınızda bu nehir bulundukça düşmanınızın yanına varamazsınız. Fakat onlar arzu edecek olurlarsa, gemileriyle yanınıza gelip sizinle çarpışırlar. Diğer taraftan sizin arkadan geleceğinden

korktuğunuz henhangi bir tehlikeniz yok. Çünkü bu konuda sizden Önceki savaşlara katılmış bulunanlar sizi endişeden kurtarmış ve onların karakollarını çalışamaz hale getirmiş bulunuyor. Benim görüşüm odur ki ,dünya sizleri tırpanlayıp gitmeden önce düşman ile cihad ediniz. Haberiniz olsun, ben bu nehri aşıp onların yanına gitmeye karar vermiş bulunuyorum.
Askerlerin hepsi bir ağızdan şöyle dediler:
- Allah, bize de sana da doru bir karar verdirmiş bulunuyor. Haydi uygun gördüğünü yap.
Sa'd, bunun üzerine onları karşı tarafa geçmeye teşvik ederek:
- Şimdi ilk olarak kimler karşıya geçip nehrin o tarafım korumak ve böylelikle düşmanların, askerlerimizin karşıya geçmelerini engellemek şeklindeki gayretlerini önlemek ister? diye sorunca önce Asım b. Amr ve Zülbe's, güçlü kuvvetli 600 kişi ile oraya çıktı. Sa'd, onların başına Asım'ı tayin etti. Asım, rahat yüzmelerini sağlamak amacı ile atları erkek ve dişi olan altmış süvari seçti. Asım bir adam ilerledi, ancak diğerleri nehre dalmaktan geri çekildiler. Bunun üzerine Asım, onlara:
- Şu azıcık sudan mı korkuyorsunuz?
"Hiçbir kimse, Allah'ın izni olmadan ölmez. O, belli bir vakte bağlanmıştır." (Âl-i îmrân, 145.)
Dedikten sonra atını Dicle nehrine sürdü. Peşindeki askerler de onunla birlikte atlarını nehre sürdüler. Bu altmış kişilik grup, ikiye ayrıldı, îkiye ayrılan bu gruplardan birinin atları erkek, diğerinin ki ise dişi atlardı. Farshlar, bunların su üzerinde yürüdükleririi görünce: "Bunlar deli bunlar deli!", sonrada:"Vallahi siz insanlarla değil cinlerle savaşıyorsunuz!" dediler ve atlarını suya sürdüler ki, Müslümanların ilk grubunu kıyıya çıkmaktan men etsinler. Bunun üzerine Asım b. Amr, arkadaşlarına düşmana mızrak yağmuru yağdırmalarını emretti. Onlar da Fars askerlerine böyle yaptılar. Atlarının gözlerini çıkardılar. Müslümanların önünde kalan düşman askerleri geri dönmek mecburiyetinde kaldılar. Böylece Farshlar, Müslüman askerlerin atlarını kıyıya çıkmaktan men edemediler. Asım ile arkadaşları da düşman asker-
lerini önlerine katıp kovaladılar. Dicle'nin karşı kıyısına varıp orada durdular.
Öte yandan Asım'm 600 kişilik arkadaş grubu da arka tarafintaki kıyıda durmakta iken suya dalıp karşı kıyıya ulaştılar. Arkadaşlarıyla birlikte omuz omuza düşmana karşı savaşmaya başladılar. Nihayet Farslıları karşı yakadan kovdular. Onlar, ilk askeri birliğe de, "müthiş adamlar birliği," adını verdiler. Bu birliğin komutanı Asım b. Amr'dı. îkinci birliğe de, "sessiz adamlar birliği," adını verdiler. Bu birliğin komutanı da Ka'ka b. Amr'dı. Komutan Sa'd ile diğer Müslümanlar, Asım ve Ka'ka komutasındaki süvarilerin düşmanlara ne yapmakta olduklarını seyretmeye başladılar. Sa'd, Dicle'nin kıyısında durmaktaydı. -. Müslüman süvarilerin Farshlara yaptıkları saldırıları ve Farslıların müstahkem mevkilere çekildiklerini görünce geride kalan askerlerle birlikte karşı kıyıya geçmek için nehre daldı. Bunu yaparken de askerlere, şöyle demelerini emretti:
"Allah'tan yardım diliyor, O'na tevekkül edip dayanıyoruz. Allah, bize yeter. O, ne güzel vekildir. Yüce ve ulu Allah'ın güç ve kuvvetinden başka güç ve kuvvet yoktur." Böyle dedikten sonra atım nehre sürdü. Arkasındaki askerler de onunla birlikte atlarını nehre sürdüler. Hiç kimse geride kalmadı. Su üzerinde -sanki yer üzerinde vuruyormuş gibi yürümeye başladılar. Kalabalık oldukları için nehrin suları görünmez olmuştu. Yolda yürüyen kimseler gibi bunlar nehir üzerinde yürürlerken konuşup sohbet ediyorlardı. Çünkü Allah, onlara sükun, dinginlik, güven ve huzur vermişti. Onları muzaffer kılıp güçlendireceğini vaad etmişti. Ayrıca komutanları Sa'd b. Ebi Vakkas da Cennet'le müjdelenen on kişiden biriydi. Rasûlullah (s.a.v.) vefat ederken ondan razı ve memnundu. Onun için dua etmiş ve şöyle demişti:
"Allah'ım, onun duasına icabet et. Attığı silahı hedefine ulaştır."
Kesin olan husus şudur ki Sa'd, bu savaşta askerlerinin selamet ve zaferi için dua etmişti. Askerlerini nehre sürmüş, Cenâb-ı Allah da onları koruyup hedefe ulaştırmıştı. O esnada Müslümanlardan bir tek kişi dahi kaybolmamıştı. Yalnız Garkede el-Barikî adındaki bir adam ,doru atinin üzerinden kaymış, Ka'ka b. Amr, onun atının yularına yapışarak adamın elini tutmuş ve adamı atının üzerine tekrar oturtmuştu. O, bahadır ve yiğit kimselerdendi. Ka'ka' için şöyle demişti: "Kadınlar, Ka'ka b. Amı gibisini doğurmaktan aciz kaldılar. " Müslümanlar, nehri geçerlerken hiçbir şeylerini kaybetmediler. Yalnız Malik b. Amir adındaki adamıij. tahtadan yapılma bir kargısı nehire düşmüş, dalgaların şiddetiyle sürüklenmişti. Bu kargının bağı eskimişti. Sahibi, Aziz ve Celil olan Allah'a dua edip şöyle demişti:"
"Allah'ım, arkadaşlarım arasında beni, eşyası kaybolup gitmiş bir kimse yapma." Bu duayı yaptıktan sonra nehrin dalgası o kargıyı onların istediği tarafa getirdi. Askerlerden biri de kargıyı alıp Malik b. Amir'e teslim etti. Nehiri geçmekte olan askerlerden birinin atı yorulduğu zaman Cenâb-ı Allah, o zat için bir tümsek meydana getirir, at da o tümseğe çıkıp dinlenmeye başlardı. Hatta atlardan bazısı sudan geçmekteyken su onun yularına dahi ulaşmıyordu. Bu büyük bir gün ve dehşetli bir hadiseydi. Muciz ve harika bir olaydı. Cenâb-ı Allah'ın sahabeler için yaratmış olduğu Rasûlünün mucizesiydi ki böyle bir mucize o beldelerde o güne dek görülmemişti. Başka yerlerde de böyle bir olay müşahede edilmemişti. Yalnız önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Alâ b. Hadremf nin izhar ettiği keramet bundan daha üstündü. Çünkü bu ordu ondan kat kat fazlaydı.
Dediler ki: Selman-ı Farisî de Sa'd b. Ebi Vakkas'la birlikte suda yürümekteydi. Sa'd şöyle diyordu:
"Allah bize yeter. O, ne güzel vekildir. Allah'a yemin ederim ki O, veli ve dostlarına yardım edecektir. Dinini de güçlendirecektir. Düşmanlarını hezimete uğratacaktır. Tabi eğer bu orduda iyilik ve hasenatı alt edecek bir taşkınlık ve günah yoksa."Selman, Sa'd'a şöyle demişti:
"Doğrusu İslâm dini yenidir. Allah'a yemin ederim ki karalar Müslümanlara nasıl itaat etmişlerse, denizler de onlara itaat edeceklerdir. Selman'm nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki ,Müslü-manlar bu nehire nasıl bölük bölük

girmişlerse, aynı şekilde karaya da bölük bölük çıkaracaklardır." -
Selman'm dediği gibi Müslümanlardan hiçbiri boğulmadan ve hiçbir eşyalarını kaybetmeden selametle karaya çıktılar.
Müslümanlar karaya çıktıkları zaman atları yelelerini silkeleyip kurutmaya ve kişnemeye başladı. Müslüman süvariler, Acemleri takip ederek Medain şehrine girdiler. Orada kimseyi göremediler. Aksine Acemlerin yanısıra Kisra da aile efradını ve taşıya bildikleri kadar mal, ve diğer eşyalarını alıp götürmüşlerdi. Götüremediklerini de geride bırakmışlardı ki, bunların kiymeti takdir edilemez. Kisra'nın hazinesinde 3.000.000.000.000 dinar vardı. Bu dinarlardan taşıyabildikleri kadarını alıp götürmüşler, taşıyamadıklarını geride bırakmışlardı ki bu da yarıya yakındı. Acemlerin peşi sıra Medain'e giren ilk Müslüman askeri birlik müthiş adamlar birliği idi, ikinci birlik ise sessiz adamlar birliği idi. Müslümanlar, Medain'e girince sokaklarda hiç kimseye rastlamadılar. Yalnız beyaz saraya gitmeyi hedeflemişlerdi. Orada savaş yapılacaktı. Orası gerçekten müstahkem bir mevki idi.
Sa'd, askerleriyle geldiği zaman Beyaz Saraydakileri üç gün peşpe-şe Selman-ı Farisî'nin dili ile islâm'a davet etti. Üçüncü gün olunca onlar saraydan inip dışarı çıktılar. Sa'd, oraya girip yerleşti. Sarayı namazgah edindi, içeri girerken şu ayet-i kerimeyi okudu.
"Orada nice bahçeler, pınarlar, ekinler, güzel konaklar, eğlenip durdukları nimetler bırakmışlardı. Bu böyledir, onları başka bir millete miras bıraktık." (ed-Duhân, 25-28.)
Sa'd, daha sonra sarayın ön tarafina doğru ilerledi, orada sekiz rekat fetih namazı kıldı. Seyf b. Ömer'in rivayetine göre bu namazı tek selamla kıldı.
Bu senenin safer ayında sarayda cuma namazını kıldırdı ki bu, Irak'ta kılınan ilk cuma namazı oldu. Çünkü Sa'd, Irak'ta ikamete niyet etmişti. Ailelere haber gönderip onları Medain'in evlerine yerleştirdi. Bu ikamet, onların Celûla, Tikrit ve Musul'u fethetmelerine kadar devam etti. Sonra buradan kalkıp Kûfe'ye göçtüler. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride verilecektir.
Bundan sonra Sa'd, Kisra Yezdücürd'ün - peşine müfrezeler gönderdi. Bir grup onların peşlerine düşüp yakaladı, onları öldürdü, kimini de kovaladı. Onlardan çok miktarda malı ganimet olarak ele geçirdiler. En çokta Kisra'nın elbiselerini, taç ve ziynetlerini ele geçirmek istemişlerdi. Sa'd, oradaki mal, armağan ve eşyaları toplamaya başladı ki, bunları tasvir etmek, çokluk ve kıymetini takdir etmek mümkün değildir. Önceki rivayetimizde de anlattığımız gibi o sarayda alçıdan yapılma heykeller vardı. Sa'd, bu heykellerden birine baktı. Heykel parmağıyla bir yeri gösteriyordu. Sa'd: "Bu heykel doğru yere konulmamış." dedi ve heykelin parmağının gösterdiği yeri araştırdılar. Orada ilk Kisraların malı olan büyük bir hazine buldular. Hazineden bol miktarda mal, kıymetli armağan ve mücevherler çıkardılar.
Müslümanlar, oradaki bütün eşyayı ellerine geçirdiler. Dünya'da o hazine kadar kıymetli başka bir hazine yoktu. Eşyalar arasında Kisra'nın nefis mücevherlerle süslenmiş tacı da vardı ki, gözleri kamaştın-yordu.Aynı şekilde kemeri, kılıcı, bilezikleri, ceketi ve sarayının halıları da o hazinedeydi. Sarayın her kenarı altmış zira idi. Kare vaziyette idi. Halısı da o büyüklükte idi. Halı, altın, inci ve kıymetli mücevherle dokunmuştu. Bütün Kisraların suretleri o halıya işlenmişti. Fars beldeleri, nehirleri, kaleleri, iklimleri, hazineleri, ekin ve ağaçları evsafi hep o halıya işlenmişti. Kisra, hükümdarlık tahtına oturduğu ve tacının altına girdiği zaman tacı taht hizasında üst tarafa altın zincirlerle asılmıştı.- çok ağır olduğu için başına koyamıyordu. Böyle olunca da o, tahtın üzerine oturuyor ve kafasını tacın alt kısmına getiriyordu. Kafasını tacın altına getirdiği sırada bir perde ile kendini örtüyordu. Tahtın üzerine oturup kafasını tacın alt hizasına getirdiği zaman perde çekiliyor, huzurundaki komutanlar ve emirler secdeye kapanıyorlardı. Kisra'nın hazinesinde altın kemerler, bilezikler, kılıçlar ve mücevherlerle süslü ceketi de vardı.
Tahtına oturduğu zaman hah üzerine harita gibi işlenmiş beldelere bakar, oradaki valilerine o beldelerin durumlarını, herhangi bir olayın meydana gelip gelmediğini sorar di. Huzurundaki yetkililer de onun bu sorularını cevaplandırırlardı. İşte Kisra, her zaman memleket ahvalini
önünde harita gibi işlenmiş halıya bakarak sorardı. Memleket işlerini ihmal etmezdi. Ülkesinin durumunu kendisine hatırlatmak için böyle harita gibi bir halıyı onun huzuruna sermişlerdi. Memleket idaresi hususunda bu güzel bir düzenleme idi. Cenâb-ı Allah'ın takdiri gelince Acemiştan üzerindeki Kisraların hakimiyeti sona erdi. Müslümanlar, o diyarları o hükümdarların ellerinden zorla aldılar. Hakimiyetlerine son verdiler. Hamd ve minnet Allah'adır.
Sa'd b. Ebi Vakkas, toplanan ganimetlerin muhafazası için Amr b. Mukrin'i görevlendirdi. İlk ele geçirilen ganimetler,Beyaz Saray'da ve Kisra'nın evleriyle diğer Medain evlerinde elde edildi. Ayrıca Zühre b. Haviyye komutasındaki müfrezeler de bazı ganimetler ele geçirmişlerdi. Zühre b. Haviyye, Farslılara yetişip onlardan kılıç zoruyla bir katırı yüküyle birlikte ele geçirmiş ve , "Bunda muhakkak birşeyler var." diyerek ganimet muhafizına teslim etmişti. Teslim ederken katırın üzerinde iki küfe bulunduğunu gördüler. Küfelere baktıklarında içinde Kisra'nın elbiseleri, zinetleri ve tahta otururken takındığı eşyaları vardı. Başka bir katır üzerinde de tacı vardı. Müfrezeler bunları ganimet olarak Farslılardan almışlardı.
Müfrezelerin, kaçan Farslılardan ele geçirdikleri bol miktarda mallar olmuştu.Bunlar arasında en çok da Kisra'nın ev eşyaları ile diğer nefis emtiaları vardı. Farsblar, ağır olduğu için Kisra'nın halılarını ve çok olduğu için bütün mallarını da alıp götürememişlerdi. Çünkü Müslümanlar, Farshların bazı evlerine gelip baktıklarında içerisinin tabandan tavana kadar altın ve gümüş kaplarla dolu olduğunu görüyorlardı. Kafur denen kokuyu gördüklerinde onu tuz sanıyorlardı. Hatta bazı Müslümanlar kafuru hamura, tuz niyetine katmışlardı. Ama sonra onun acı olduğunu görünce tuz olmadığını anlamışlardı. Özetle çok miktarda ganimet ele geçirilmişti. Sa'd, ganimetlerin beşte birini ayırmaya başladı. Beşte dördü Selman-ı Farisî vasıtasıyla mücahitlere

paylaştırdı. Her süvariye 12 000 dinarlık pay düştü. Zaten mücahitlerin hepsi süvariydiler. Bazılarının beraberinde deve de vardı.
Sa'd, Hz. Ömer ve Medine'deki Müslümanlar görüp hayrete düşmeleri için Kisra'nın elbiseleri ile halısının beşte dörtlül payını da hibe etmelerini askerlerden istedi. Askerler, Sa'd'm bu teklifini gönül rızasıyla kabul ettiler. Sa'd da Kisra'nın elbiseleriyle Beşir b. Hasasiye ile birlikte Hz. Ömer'e gönderdi. Fetih müjdesini Beşir'den önce Huleys b. Fulan el-Esedî, Hz Ömer'e ulaştırmıştı. Bize gelen bir rivayete, göre Hz. Ömer, bu nesnelere baktığı zaman çok beğenmiş ve kıymetli nesneler olduklarını anladığından; "Bu nesneleri bize gönderen kimseler gerçekten güvenilir kimselerdir." demişti. Hz. Ali de ona şöyle karşılık vermişti:
- Sen iffetli oldun. Dolayısıyla halkın da iffetli oldu.Eğer sen bolca yeyip içseydin, halkın da yeyip içerlerdi.
Bundan sonra Hz. Ömer, bu eşyayı Müslümanlara paylaştırdı. Hz. Ali'ye de halının bir parçası düşmüştü. O da bunu 20 000 dinara satmıştı. Seyfb. Ömer'in anlattığına göre Ömer b. Hattab, İsra'nın elbiselerini bir korkuluğa giydirmiş ve onu karşısına dikmişti Jd insanlar, o elbise ve ziynetlerdeki şaşkınlık verici azameti görsünler, o elbise ve ziynetlerde-ki fani dünya hayatının çiçeklerini ve parlaklığını seyretsinler.
Bize ulaşan başka bir rivayete göre ise Hz. Ömer, Kisra'nın elbiselerini Beni Müdlic kabilesinin emiri Süraka b. Malik b Cu'şum'a giydir-miştir. Allah ondan razı olsun. Bu kitabın Peygamberlik delilleri bölümünde Hanz Ebu Bekir el-Beyhaki Ebu Said Ibn Arabi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hasen'den rivayet olunduğuna göre Ömer b. Hattab'a Kisra'nın kürkü getirilmiş, o da bu kürkü önüne koymuştu. Yanında bulunanlar arasında Süraka b. Malik b. Cu'şum da vardı. Hz. Ömer, Kisra b. Hürmüz'ün alta bileziklerim Süraka'ya vermiş, o da bunları kollarına takmış, omuzlarına kadar kollarım doldurmuştu. Bunları Süraka'mn elinde görünce Hz. Ömer, şöyle demişti: "Hürmüz'ün bileziklerini Beni Müdlic kabilesinden Süraka b. Malik b. Cu'şum'un kollarına taktıran Allah'a hamd olsun."
Şafiiden rivayet olunduğuna göre o şöyle demiştir: "Hz. Ömer, bu bilezikleri Süraka'mn kollarına takmıştı. Zira Rasûlullah Süraka'mn kollarına bakarken şöyle demişti: "Ey Süraka! Kisra'nın bileziklerini kollarına takmış olduğunu görür gibi oluyorum. "Yine Şafii demiş ki: Hz. Ömer, Kisra'nın bileziklerini Süraka'nın kollarına takarken ona: "Alla-hu Ekber" demiş o da "Allahu Ekber" deyince Hz. Ömer, şöyle demişti: "Kisra b. Hürmüz'ün bileziklerim" kollarından çıkarıp Beni Müdlic kabilesinden Arabi Süraka b. Malik'in kollarına takan Allah'a hamd olsun."
Heysem b. Adiy, Kasım b. Muhammed b. Bekr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kadisiye savaşında Sa'd b. Ebi Vakkas, Hz. Ömer'e Kisra'nm ceketini, kılıcını, kemerini, altın bileziklerini, şalvarını gömleğini, tacım ve mestlerini gönderdi. Hz. Ömer de yanında bulunanlara baktı. Aralarında en cüsseli kişinin Süraka b. Malik b. Cu'şum olduğunu gördü. Ona:
- Ey Süraka, kalk da şunları giy bakalım, dedi. Süraka:
- Ben o eşyalara tamahlandım. Kalkıp giydim, dedi, Süraka bunları giydikten sonra Hz. Ömer, ona:
- Arkam dön bakalım, dedi. O da döndü. Daha sonra Hz. Ömer, Süraka'ya tekrar:
Yüzünü bize çevir , dedi. O da yüzünü Hz. Ömer'e çevirdi. Sonra Hz.Ömer şöyle dedi:
- Ne mutlu. Ne mutlu. Beni Müdlic kabilesinden bir Arabinin sırtmda Kisra'nın ceketi, ayağında onun şalvarı, elinde onun kılıcı, belinde onun kemeri, başında onun tacı, ayaklarında onun mestleri var! Ey Süraka b. Malik! Kisra'mn ve Kisra ailesenin eşyaları senin üzerinde olsa, bu senin için ve kavmin için bir şeref vesilesi olur. Sen bunları üzerinden çıkar.
Böyle deyince Süraka üzerindeki o eşyaları tekrar çıkardı. Sonra
Hz. Ömer şöyle dedi:
- Allah'ım, sen bu süslü şeyleri Rasûlünden men ettin. Oysa onu benden daha çok seviyordun. O, senin nazarında benden daha kıymetliydi. Sen süslü eşyaları Ebu Bekir'den de men ettin. Oysa onu da benden çok seviyordun. O da senin nazarında benden daha kıymetliydi. Ama yinede bu süslü eşyaları bana vermiş olmandan sana sığınırım."
Böyle dedikten sonra Ömer ağladı. O kadar çok ağladı ki, yanında bulunanlar kendisine acıdılar. Daha sonra Hz. Ömer Abdurranman b.
Avf a şöyle dedi:
- Ey Abdurrahman! Sana yemin veriyorum, bu eşyaları sat, sonra da akşama varmadan paralarını muhtaçlara dağıt."
Seyf b. Ömer et-Temimî dedi ki: Ömer, o kıymetli elbise ve mücevherlere sahip olduğu zaman Kisra'nm kılıcı ona getirildi. O kılıçla birlikte birkaç kılıç daha vardı ki, bu kılıçlardan biri Kisra'nm Hire'deki naibi Numan b. Münzir'e aitti. Hz. Ömer, bu eşyaların getirilişi esnasında şöyle demişti:
"Kisra'mn kılıcını kendisine zarar veren ama fayda vermeyen bir hale getiren Allah'a hamd olsun. Doğrusu bu kılıçları bana getirip teslim eden kimseler, güvenilir ve emanet sahibi kimselerdir. Şüphesiz Kisra, kendisine verilen dünyalıkla ahiretinden oldu. Dünya ile meşgul oldu. Karısının kocası (kendisi) veya kızının kocası için mal topladı, ama kendi şahsı için ahirette yararlı olacak birşey yapmadı. Eğer kendi şahsı için ahirette yararlı olacak bir iş yapsaydı ve fazla malları da yerli yerince sarfetseydi, bu onun için mutlaka faydalı olurdu."
Müslümanlardan Ebu Necid Nafi b. Esved bu hususta şöyle bir şiir söylemiştir:
"Medain'e su gibi süvari akıttık. Oranın nehri de karası gibi boyun eğdi. Kisra denen adamın hazinelerini zaptettik. Onlar geri

kaçıp Ölmek üzereydiler." [17]

Celûla Savaşı

Kisra Yezdücürd b. Şehriyar, Medain'den kaçıp Hulvan'a giderken yolda asker ve yardımcı adamlar toplamaya başladı. Çevredeki belde-
lerden çok miktarda asker ve süvari toplandı. Bunların başına Mehran'ı komutan yaptı. Kendisi Hulvan'a doğru yoluna devam etti. Topladığı askerleri kendisiyle Müslümanlar arasına, Celûla mıntıkasına yerleştirdi. Bunlar çevrelerine derin hendekler kazdılar. Çok sayıda asker, bol miktarda teçhizat ve aletle burada kendilerini koruyarak ikamete başladılar. Sa'd da durumu Hz. Ömer'e bildirdi. Hz. Ömer, ona yazdığı cevabi mektubunda kendisinin Medain'de kalmasını, kardeşinin oğlu Ha-şim b Utbe'yi ise Kisra üzerine göndereceği askeri birliğin başına komutan yapmasını, öncü kuvvetlerin başına Ka'ka b. Amr'ı, sağ cenaha Sa'd b. Malik'i, artçı kuvvetlerin başına da Amr b. Mürre el-Cuhenfyi komutan yapmasını emretti. Sa'd, bu emirleri yerine getirdi. Kardeşi oğluyla birlikte 12 000'e yakın askerden oluşan büyük bir orduyu gönderdi.
Hicretin onbeşinci senesinin safer ayında Medain savaşının tamamlanmasından sonra yola çıkarılan bu orduda Müslümanların liderleri, muhacirlerle Ensâr'ın Önde gelen şahsiyetleri ve Arap kabilelerinin reisleri vardı. Bunlar harekete geçtiler. Celûla'daki Mecusilerin yanma vardılar.Ancak Mecusiler, çevrelerine Hendek kazmışlardı. Ha-şim b. Utbe, onları kuşatma altına aldı. Onlar, beldelerinden her zaman savaş için çıkıyor, misli görülmemiş ve duyulmamış şiddette savaşıyorlardı. Kisra, onları takviye kuvvetleri olarak gönderiyordu. Sa'd da kardeşinin oğluna takviye kuvvetler gönderiyordu. Bu takviye birlikler peşpeşe gidiyorlardı.Savaş kızıştı. Muharebe alevi şiddetlendi. Haşim kalkıp askerlere defalarca nutuk irad etti. Onları savaşmaya ve Allah'a tevekkülde bulunmaya teşvik etti. Öte yandan Farslılar da Arapları baştan sona yok etmedikçe cepheden kaçmayacaklarına ateş üzerine yemin ettiler. Savaşın son gününde sabah cephe kurup şiddetli bir şekilde ve olanca güçleriyle savaştılar. Öyle ki iki tarafin da okları ve mızrakları tükendi.Kılıçları ve nacakları ellerine ahp savaşmaya başladılar. Öğle namazınınm vakti geldi. Müslümanlar, namazlarını imaen kıldılar. Bu arada Mecusilerin askeri birliği çekilip yerine bir başka birlik geldi. Ka'ka b. Amr da kalkıp Müslüman askerlere:
- Ey Müslümanlar, gördüğünüz manzara sizi korkuttu mu yoksa? diye sordu. Onlar da:
- Evet, biz aciz ve zayıf durumdayız. Onlarsa rahat içindedirler, dediler. Bunun üzerine Ka'ka, onlara şöyle dedi:
- Hayır, aksine biz onlara saldıracak ve onları ele geçirme gayreti içine gireceğiz ki, Allah aramızda hüküm versin. Şimdi siz tek bir adamın saldırısı gibi onların üzerine saldırın ki aralarına karışalım.
Ka'ka, bu konuşmasından sonra İranlılara saldırdı, peşinden Müslüman askerler de onlara saldırdılar. Ka'ka, gerçekten kuvvetli bir saldırıda bulunmuş, Farslıların bahadır ve yiğitlerinin topluluklarının
arasına girmişti. Nihayet hendeğin kapısına ulaştı. Ancak gecenin karanlığı da bastırmıştı. Diğer bahadırlar, ortada dolaşmaya başlamışlardı. Karanlığın bastırması yüzünden savaşa ara vermek durumunda kalmışlardı. Bu bahadırlar yüzünden Tuleyha el-Esedî, Amr b. Madike-rib ez-Zehebî, Kays b. Mekşuh ve Hicr b. Adiy de vardı. Ancak bunlar gece karanlığında Ka'ka'nın neler yaptığını bilmiyorlardı. Farkında olmamışlardı. Yalnız bir ara Kaka'mn münadisi şöyle seslenmişti:
- Ey Müslümanlar, neredesiniz! İşte komutanınız Farslıların hendeğinin kapısında duruyor! Mecusiler bu sesi duyunca kaçmaya başladılar, yanına vardıklarında onun hendek kapısını, ele geçirmiş olduğunu gördüler. Farslılar da her bir yana kaçışmaya başladılar. Müslümanlarsa, onları yakalamaya ve her köşe başımda tutmaya başladılar. Orada Farslılardan 100 000 kişiyi öldürdüler. Öyleki her taraf onların ce-setleriyle dolmuştu. Cesetler yeri örtüp kaplamıştı. Bu nedenle bu savaşa (Kaplayıcı ve örtücü anlamına gelen) Celûla savaşı denildi. Müslümanlar da mal, silah, altın ve gümüşü ganimet olarak ele geçirdiler. Haşim b. Utbe, Ka'ka b. Amr'ı kaçan Farslı askerlerin ve Kisra'mn peşine taktı. Ka'ka, onları kovaladı ve öldürdü. Firuzan ise kaçıp kurtuldu. Ka'ka, çok miktarda esir ele geçirdi. Bunları Haşim b. Utbe'ye gönderdi. Bu savaşta da Müslümanlar çok sayıda binek ele geçirdiler. Sonra Haşim, ganimetleri ve malları amcası Sa'd b. Ebi Vakkas'a yolladı. Sa'd, bu takviye birlikte çalışan askerlere ganimet verdi. Sonra da kalan ganimetleri mücahitlere taksim etti.
Sabi dedi ki: Celûla savaşında elde edilen mallar, 30 000 000 dinar değerindeydi. Bunların beşte biri, 6 000 000 dinar değerindeydi. Diğerleri dediler ki: Celûla savaşında her süvariye Medain savaşında elde edilen miktardaki ganimet kadar yani 12 000'er dinarlık pay düşmüştü. Her süvariye 9000 dinar ve dokuz binek pay düştüğünü söyleyenler de olmuştur. Bu savaşta elde edilen ganimetleri toplayıp Müslümanlara dağıtma işini Selman-ı Farisî (r.a.) üstlenmişti. Sonra Sa'd, mal köle ve bineklerden oluşan ganimetlerin beşte birlik kısmını Ziyad b. Ebi Süf-yan, Kudai b. Amr ve Ebu Mukrin el Esved'le gönderdi. Bunlar, Hz. Ömer'in yanma vardıklarında o, Ziyad b. Ebi Süfyan'dan savaşın ne şekilde cereyan etmiş olduğunu sordu.Fesaha sahibi olan Ziyad, savaşın keyfiyetini ona güzelce anlattı. Onun bu anlatımım Hz. Ömer, takdir etmiş ve beğenmişti. Bu anlatımını Müslümanların da dinlemesini arzu etmiş ve Ziyad'a şöyle demişti:
- Bana anlattığın gibi Müslümanlara da hitab ederek anlatabilir -misin?
- Evet, ey mü'minlerin emin, bunu yapabilirim. Çünkü yeryüzünde senin kadar kendisinden çekindiğim başka bir kimse yoktur. Sana anlattıktan sonra bunu başkalarına nasıl anlatamam?
Ziyad, böyle dedikten sonra kalkıp Müslüman topluluğa Celûla savasinin keyfiyetini, kaç kişi öldürdüklerini, ne kadar ganimet elde ettiklerini beliğ ifadelerle anlattı. Hz: Ömer de:

- Bu, gerçekten fesahat sahibi bir hatiptir, dedi.
Ziyad da:
- Askerlerimiz yaptıkları işlerle dilimizi çözdüler, diye karşılık verdi.Sonra Hz. Ömer, bunların getirmiş oldukları malların bir odaya kapatılmadan muhtaçlara dağıtılacağına yemin etti. Abdullah b. Er-kam ile Abdurrahman b. Avf, bu malları geceleyin beklediler. Sabah olunca Hz. Ömer, namazı kıldıktan ve güneş doğduktan sonra ganimetlerin bulunduğu yere geldi. Üzerlerindeki örtünün açılmasını emretti. Örtü açılınca yakutlara, zebercetlere, sarı altınlara, bembeyaz gümüşlere bakıp ağladı. Abdurrahman b. Avf, ona:
- Ey mü'minlerin emiri, niçin ağlıyorsun? Allah'a yemin ederim ki bu, şükredilmesi gereken bir durumdur, deyince Hz. Ömer şöyle karşılık verdi:
- Allah'a yemin ederim ki, ben bunun için ağlamadım. Yine Allah'a yeminederim ki, Allah, bu malları bir millete verirse o millet mutlaka birbirlerini çekememeye ve birbirlerine öfke duymaya başlarlar. Birbirlerini çekememeye başladılar mı Allah, azabını onların arasına mutlaka bırakır.
Böyle dedikten sonra Kadisiye ganimetlerini paylaştırdığı gibi bu ganimetleri de paylaştırdı.
Seyf b. Ömer, üstadlarımn şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Celûla savaşı, hicri onaltmcı senenin zilkade ayında yapıldı. Bu savaşla Medain'in fethi arasında dokuz aylık bir zaman vardır. Haşim b. Utbe Celûla savaşıyla ilgili olarak şu şiiri söylemiştir:
"Celûla savaşı, Rüstem savaşı, Küfe savaşı, muharrem ayında yapılan savaş ve aralarında bazı zamanların fasıla olarak bulunduğu diğer savaşlar.
Şakaklarımı ağarttılar, işte yaşlandım.
Şakaklarım Mekke'nin beyaz çiçekleri gibi ağardılar."
Ebu Nüceyd'de Celûla savaşıyla ilgili olarak şu şiiri söylemiştir:
"Celûla savaşında birliklerimiz asık suratlı arslanlar gibiydiler. Farslılarm topluluklarını darmadağın ettim. Onları hezimete uğrattım. Murdar Mecusilerin cesetleri helak olsun. Firuzan onlara bir yudum içirerek kaçırdı.
Mehran da başların koparüdığı günde karşıma çıktı ki onu ele geçirmek istedim.
Onlar, ölüm için bir diyarda ikamet ettiler.
Rüzgarlar, mezar topraklarını üzerlerine saçtılar." [18]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/65-74.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/74-83.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/83.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/83.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/83-84.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/84.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/84-88.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/89.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/89-90.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/90-92.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/92.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/93-95.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/96-104.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/104.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/105-106.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/107-108.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/108-115.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/115-118.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hülyanın Fethi
Tikrit Ve Musul'un Fethi
Irak Diyarındaki Masebezan'ın Fethi
Karkisya İle Heytin Fethî
Hicretin Onyedinci Senesi
Bizanslıların Ebu Ubeydetî Humus'ta Kuşatmaları Ve Hz. Ömer'in Şam'a Gelişi
Cezire'nin Fethi
Amvas Taunuyla İlgili Bazı Haberler
Halld B. Velîd'în Kînnesrîndekî Görevinden De Azledilmesi
Ahvaz, Menazîr Ve Nehri Tirîn'in Fethî
Tüster'in Barış Yoluyla Îlk Fethi
Bahreyn Taraflarındaki Fars Beldelerinde Yapılan Savaşlar
Tüsterin İkinci Fethi Ve Hürmüzan'ın Esir Alınarak Hz. Ömer'e Gönderilmesi
Sus Şehrinin Fethi
Hicri Onsekizinci Sene
Haris B. Hişam
Şurahbîl B. Hasene
Amîr B. Abdullah B. Cerrah
Fadl B. Abbas B. Abdülmuttallb
Muaz B. Cebel
Yezld B. Ebu Süfyan
Ebu Cendel B. Süheyl
Hîcri Ondokuzuncu Sene
Hicri Ondokuzuncu Senede Vefat Eden Şahsiyetler Übeyb. Ka'b
Hattab(R.A.)
Savfan B. Muattal
Hicri Yirminci Senesi
Mısır'ın Fethi
Nîl Kıssası
Hicretin Yirminci Senesinde Vefat Eden Bazı Şahsiyetler Üseyd B. Hudayr
Üneys B. Mersed B. Ebi Mersed El-Ganevî
Rasûlullah'ın Müezzini Ve Ebu Bekir'in Azadlısı Bilal B. Ebi Rebah El-Habeşî
Said B. Amir B. Huzeym
İyazb.Gunm
Ebu Süfyan B. Haris

Hülyanın Fethi

Celûla savaşı tamamlandıktan sonra Hişam b. Utbe, Hz. Ömer'in emriyle orada ikamete devam etti. Hz. Ömer, Sa'd'a gönderdiği mektubunda bunu emrediyordu. Ka'ka b. Amr da yine aynı emir üzerine Hul-van'a gitti ki, burada bulunan Müslümanlara destek olsun ve kaçan Kisra'yı da kovalasın. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Ka'ka, oraya gitti. Celûla'da savaşan düşmanların komutanı Mehran er-Razi'yi yakalayıp öldürdü. Firuzan, kaçıp kurtuldu. Kisra'nın yanına vardığı zaman Celûla'da meydana gelenleri, Farsların başına gelen felaketi ve onlardan 100 000 kişinin öldürüldüğünü haber verdi. O esnada Kisra da Hulvan'dan kaçıp Rey'e gitti. Hulvan'da yerine naib olarak Hüsrev Şe-num adında bir komutanı bıraktı. Ka'ka b. Amr o komutanın üzerine gitti.Komutan onunla mübareze yaptı. Şehir dışında yapılan mübareze neticesinde iki tarafta şiddetlice savaştılar. Sonra Cenâb-ı Allah, Müslümanlara yardım edip Hulvan'm fethini nasip etti. Hüsrev Şenum da yenilgiye uğradı.Ka'ka dönüp şehire girdi, şehri teslim aldı. Müslümanlar da şehire girip bol miktarda ganimet ele geçirdiler ve çok sayıda kişiyi de esir aldılar. Orada ikamete başladılar. Çevre yerlerde yaşayanları İslâm'a davet ettikten ancak onlar bu daveti kabul etmedikten sonra cizye tarhettiler. Sa'd'ın Medain'den kalkıp Kûfe'ye gidişine kadar Ka'ka orada kaldı. Sonra kalkıp Kûfe'ye gitti. Nitekim bunu ileride inşa-allah açıkyacağız. [1]

Tikrit Ve Musul'un Fethi

Sa'd, Medain'i fethettikten sonra Musulluların, Tikrit'te Antak adında bir kafirin çevresinde topladıklarını haber aldı. Celûla'daki savaşın neticesini ve Farslılarm Tikrit'te toplandıklarını, Musulluların neler yaptıklarını Hz. Ömer'e bir mektupla bildirdi. Hz. Ömer'in, Celûla halkı ile ilgili olarak görüşlerini bildirdiği mektubundan önceki sayfalarda bahsetmiştik. Hz Ömer, bu defa Tikrit'te Antak'ın emri altında toplanan Musul halkıyla ilgili görüşlerini bildiren bir mektubu Sa'd'a gönderdi. Bu mektubunda onlara savaşmak için bir ordu göndermesini, ordunun başına da Abdullah b. Mu'tem'i komutan yapmasını, sağ kanada Haris b. Hassan ez Zühliy'yi, sol kanada Furat b. Hayyan el-İclî'yi, öncü kuvvetlerin başına Rib'i b. el-Efkel el Gazziy'yi, artçı kuvvetlerin başına da Arfece b. Herseme'yi komutan yapmasını emretti. Abdullah b. Mutem'i, 5000 kişilik ordusuyla Medain'den ayrılıp yola çıktı. Dört gün ve dört gecelik bir yürüyüşten sonra Tikrit'e gelip komutan Antak'ın üzerine vardı. Antak'ın emri altında Bizanslılardan, Şeharçelüerden, Hristiyan Araplardan, îyadlılardan, Tağliblîlerden ve Nemrlilerden adamlar toplanmıştı. Bunlar Tikrit'i savunmaya başlamışlardı. Abdullah b. Mutem ise şehri kırk günlük bir

kuşatma altına alarak bu süre içinde onlarla yirmidört kez çarpıştı. Her çarpışma neticesinde mutlaka onları mağlub ediyor, topluluklarını yenilgiye uğratıyor, yan taraflarını zayıflatıyordu. Bunun üzerine Bizanslılar, gemilere binerek mallarını da yanlarına alarak oradan gitmeye karar verdiler. Abdullah b. Mutem de orada bulunan bedevilere haber göndererek şehir halkına karşı kendisine yardım etmeleri çağrısında bulundu. Haberciler, onların bu çağrıya olumlu cevap verdikleri haberini getirdiler. Bunun üzerine Abdullah b. Mutem, onlara şu ikinci haberi gönderdi:
"Eğer söylediğiniz sözde doğruysamz, Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Rasûlu olduğuna şahadet edin. Onun, Allah katından getirdiği ahkamı kabul edin."
Giden haberciler, onların Müslüman oldukları haberini getirdiler. Bunun üzerine Abdullah b. Mutem, onlara bu defa şu haberi gönderdi:
"Eğer doğru söylüyorsanız biz tekbir getirip geceleyin şehire hücum ettiğimizde Bizanslılara karşı gemilerin kapılarını kapatın. Onların gemilere binmelerine engel olun. Yakalayabil diklerinizi öldürün."
Bundan sonra Abdullah ve arkadaşları işi sıkı tutup saldırıya geçtiler. Hep bir ağızdan tekbir getirdiler. Şehire hücum ettiler. Öte taraftaki bedevilerde tekbir getirdiler. Şehir halkı şaşkına döndü. Ve Dicle tarafindaki kapılardan çıkmaya başladılar. Müslümanlar, İyadlı ,Nemir-li ve Tağliblilerden çok sayıda kişiyi öldürdüler. Abdullah b. Mutem de arkadaşlarıyla birlikte diğer kapılardan şehire girdiler.Halkı baştan sona öldürdüler.Ancak îyadh, Tağlibli ye Nemrli bedevilerden Müslüman olanlar ölümden kurtuldular. Hz. Ömer mektubunda yazmıştı ki, Müslümanlar Tikrit'e sahip olup düşmana galip oldukları zaman Rib'i b. Efkel'i, Hısneyn diye bilmen Ninova ve Musul'a göndersinler. Rib'i, Hz. Ömer'in emri üzerine yanma büyük bir müfrezey alarak Musul'a gitti. Bahadırlardan bir topluluk ile Musullulardan bir grup ta onun beraberin dey diler. Musulluların haberleri olmadan aniden oraya vardılar. Rib'i ve maiyetindeki müfrezeyi görünce hemen barış çağrısına icabet ettiler. Rib'i, onları zımmi statüsüne aldı. Onlar da boyun eğerek haraç ödediler. Sonra Rib'i ,Tikrit'ten elde edilen ganimetleri askerlere taksim etti. Süvarilerin payı 3000 piyadelerin payı ise 1000 dirhem oldu. Ganimetlerin beşte birini Furat b. Hayyan ile, fetih müjdesini de Haris b. Hassan ile gönderdiler. Musul'da savaş komutasını Rib'i b. Ef-kel üstlendi. Oradaki haracın toplanmas işiyle de Arfece b. Herseme görevlendirildi. [2]

Irak Diyarındaki Masebezan'ın Fethi

Haşim b. Utbe, Celûla savaşım tamamlayıp Medain'e döndüğü zaman Sa'd, Azin b. Hürmüzan'm Farslılardan asker topladığın duydu. Bu durumu Hz. Ömer'e mektupla bildirip fikirini sordu. Hz. Ömer de gönderdiği cevabi mektubunda Azin b. Hürmüzan üzerine bir ordu göndermesini, ordusunun başına da Dırar b. Hattab'ı komutan yapmasını bildirdi. Bu emir üzerine Dırar, hazırlanan ordunun başında Meda-in'den yola çıktı. Öncü birliklerin başında İbn Hüzeyl el-Esedî vardı. Dı-rar'm oraya ulaşmasından Önce İbn Hüzeyl ulaşıp Azin'le karşılaştı. Farslı askerlerin gücünü kırdı. Azin b. Hürmüzan'ı ve firavunlasmış arkadaşlarını esir aldı. Emir verdi, huzurunda Azin b. Hürmüzan'm boynu vuruldu. Kaçan Farslı askerleri takip ederek büyük bir şehir olan Masebezan'a ulaştı. Orayı harple ele geçirdi. Masebezanhlar, dağ başlarına ve geçitlere kaçtılar. Onları İslâm'a davet etti.Onlar da onun davetine icabet ettiler.Müslüman olmayanların üzerine cizye tarhetti. Vali olarak orada ikamete başladı. Orada kalışı, Sa'd'm Medain'den Kûfe'ye geçişine kadar devam etti. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride verilecektir. [3]

Karkisya İle Heytin Fethî

İbn Cerir ile diğerleri dediler ki: Cezireliler, Ebu Ubeyde ve Halid'le savaşma hususunda Humuslulara yardım etmişlerdi Çünkü Herakli-yus, Kinnesrin'debulunuyordu. Cezireliler, bundansonra Heyt şehrinde toplanmışlardı. Haşim Celûla'danMedain'edöndüğüzaman Sa'd,bu durumu Hz. Ömer'e bir mektubla bildirip fikrini sordu. Hz. Ömer de ona yazdığ cevabi mektubunda Heyt üzerine birordu gördermesini, ordunun başına Ömer b. Malik b. Utbeb. Nevfel b. Abdumenaf komutan yapmasını emretti. Ömer b. Malik de beraberindeki Müslümanlarla birlikte Heyt şehrine doğru yola çıktı. Şehre vardığı zaman halkın çevreye hendek kazmış olduklarını gördü. Onları bir süre kuşatma altında tırt-tu.Ama birşey elde edemedi, muzaffer olamadı. Kuşatmayı sürdürmesi içinyerine Haris b. Yezid'i bırakarak bir grup arkadaşıyla birlikte oradan ayrılıp Karkisya'ya gitti. Orayı kuvvet yoluyla ele geçirdi. Karkisya halkı da bunun üzerine İslâm devletine cizye vermeye razı oldu. Ömer b. Malik, Heyt'teki kuşatma komutanına şu mektubu yazdı: "Eğer barışa yanaşmazlarsa, hendeklerinin çevresine ser de hendek kaz ve kendi tarafinda kapılar yap. "Bu haberi alan Heytliler, barışa razı oldular.
Hafiz ez-Zehebî dedi ki: Hicretin onaltıncı senesinde Yermük savaşını tamamladıktan sonra Ebu Ubeyde, Kinnesrin'e Amr b As'ı gönderdi. O da Halepliler, Münbicliler ve Antakyalılarla barış antlaşması yapti. Onların cizye ödemelerini karara bağladı. Kinnesrin'e bağlı diğer beldeler ise kuvvet yoluyla fethedildiler. Yine hicretin onaltmcı senesinde İyaz b. Ganem eliyle Suruç ve Urfa fethedildi. îbn Kelbî'nin anlattığına göre yine bu senede öncü kuvvetlerinin başında Halid b. Velid olmak üzere Ebu Ubeyde, ordusuyla birlikte Kudüs'ü kuşatma altına aldı. Kudüslüler de Hz. Ömer'in gelmesi ve barışı bizzat onun kendisi ile yapma şartıyla banşa talib oldular. Ebu Ubeyde de bu durumu Hz. Ömer'e bir mektupla bildirdi. O da gelip

Kudüslülerle barış antlaşması yaptı. Kudüs'te birkaç gün kaldıktan sonra Medine'ye döndü.
Ben derim ki: Bu hadise, hicretin onaltmcı senesinden önce vuku bulmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Vakidî dedi ki: Hz. Ömer, bu senede Rabaza'yı Müslümanların atları için koruluk haline getirdi. Bu senede Ebu Mihcen es-Sakafi'yi Badi şehrine sürgün etti. Bu senede Abdullah b. Ömer, Safiyye binti Ebi Ubeyd'le evlendi.
Ben derim ki: Safiyye'nin babası Ebu Ubeyd, Cisr savaşında şehid edilen müfreze komutanıdır. Yine Safiyye, daha sonraları Irak valiliği yapan Muhtar b. Ubeyd'in kız kardeşidir. Safiyye, saliha bir kadındı. Kardeşi ise facir ve kafirdi.
Vakidi dedi ki: Hicretin onaltmcı senesinde Hz. Ömer, insanlara haccettirdi. Medine'de yerine naib olarak Zeyd b. Sabit'i bıraktı. Mekke'deki valisi Attab idi. Şam valisi Ebu Ubeyde, Irak valisi Sa'd, Taif valisi Osman b. Ebu'l-As, Yemen valisi Yala b. Ümeyye, Yemame ve Bahreyn valisi Alâ b. Hadremî, Umman valisi Huzeyfe b. Mihsan,Basra valisi Muğire b. Şube Musul valisi Rib'i b. Evfel ve Cezire valisi de îyaz b. Ganem el-Eşarî idi.
Vakidi dedi ki: Hicri onaltmcı senenin rebiyülevvel ayında Hz. Ömer tarih yazdı. Hicri tarihi ilk yazan o oldu.
Ben derim ki: Bunun sebebini de Hz. Ömer'in sireti adlı eserde anlattık. Şöyle ki: Bir adamın bir başkasına yazdığı ve vadesi şaban ayı olan bir borç senedi Hz. Ömer'in eline geçti. Senede bakınca vadenin şaban ayı olduğunu gördü ve şöyle sordu:
- Hangi şaban ayı? Bu senenin mi, geçen senenin mi yoksa gelecek senenin mi şaban ayı?
Bundan sonra halkı topladı ve şöyle dedi:
- İnsanlara öyle bir tarih belirleyin ki, böylece borçlarının vadesini. bilsinler. Anlatıldığına göre bazıları, Farslılarm hükümdarlarının tahta geçiş ve tahtan ayrılışları göz önüne alınarak yaptıkları gibi bir tarih yapılmasını teklif ettiler. Buna göre bir hükümdar vefat edince ondan sonra gelecek olan hükümdarın doğum tarihi nazarı itibare alınacaktı. Bunu uygun görmediler. Bazıları da, "İskender zamanından başlayan Rum tarihini kabul edelim." dediler. Bunu da uygun görmediler. Bazıları Rasûlullah (s.a.v.)'m doğumunu, bazılarrysa bisetini nazarı itibare alarak tarih konulmasını teklif ettiler. Hz. Ali ile başkaları, Rasûlul-lah'm Mekke'den Medine'ye hicretinin esas alınmasını, bunun Rasûlullah'm doğumuna ve bisetine göre daha açık ve net olacağını söylediler. Hz.Ömer ile sahabeler, bunu uygun gördüler. Hz. Ömer, Rasûlullah'm hicretinden itibaren başlayan bir tarih sistemi kurulmasını emretti ve yılbaşı olarak da muharrem ayım belirledi. İmam Ma-lik'e göre hicri yılbaşı rebiyülevvel ayında başlar. Çünkü bu ayda Rasûlullah Medine'ye gelmişti. Cumhur-u ulemaya göre ise hicri yılbaşı muharrem ayı ile başlar. Ayların karışmaması için bu daha sağlamdı. Çünkü muharrem ayı, Arabi ayların ilkidir.
Hicri onaltmcı senede Rasûlullah'in oğlu İbrahim'in annesi Mariye vefat etti. Vakidî, İbn Cerir ve diğerlerinin anlattıklarına göre Mariye, bu senenin muharrem ayında vefat etmiştir. Cenaze namazını da Hz. Ömer kaldırmıştır. Hz. Ömer, onun cenaze namazını kılmaları için halkı toplamıştı. Namazdan sonra Baki mezarlığına defnedildi. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın. Bu kadının asıl adı Mariyetü'1-Kıbtıy-ye'dir. Onu Rasûlullah (s.a.v.)'a İskenderiye valisi Cüreyc b. Müna hediye etmişti. Ayrıca birçok hediye ve armağanları da Rasûlullah'a takdim etmiş, Rasûlullah da kabul buyurmuştu. Mariye ile birlikte kız kardeşi Şirin de vardı. Rasûlullah (s.a.v.), SirüVi Hassan b. Sabit'e hibe etmişti. Şirin, Hassan b. Sabit'e Abdurrahman adında bir erkek çocuk doğurmuştu. Anlatıldığına göre Mukavkis, Mariye ve Şirin ile birlikte iki cariye daha hediye etmiştir. Bu iki cariyenin Mariye ile Sirin'in hizmetçileri olmaları muhtemeldur. Yine Mukavkis bunlarla birlikte Me'bur adında buruk bir köleyi de Rasûlullah'a hediye etmişti. Hediyeler arasında Düldül adlı doru bir katır da vardı. Bunlara ek olarak İskenderiye imalatından ipekli bir elbise de Rasûlullah'a hediye edilmişti. Bu hediyeler, hicretin sekizinci senesinde Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderilmişti. Mariye, Rasûlullah'tan hamile kalarak İbrahim'i doğurmuş, İbrahim yirmi ay yaşamış ve babası Rasûlullah(s.a.v.)'m vefatından bir sene önce vefat etmişti. Vefatından ötürü Rasûlullah (s.a.v.) üzülüp onun üzerine ağlamış ve şöyle demişti:
"Göz yaşanyor, kalp hüzünleniyor ve biz ancak Rabbimizin razı olacağı şeyi söylüyoruz. Ey İbrahim, vefatın sebebiyle biz hüzünlenmekte-yiz." Bu hadiseyle ilgili açıklama, hicretin onuncu senesi olayları cümlesinde verilmişti. Mariye, saliha kadınlardan olup hayırlı ve güzel bir kadındı. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında mutlu bir hayat sürmüş ve Rasûllah onu beğenmişti. Sureti güzel, huyu güzel bir kadındı. Tatlıydı. Hz. İbrahim'in cariyesi Hacer'e benziyordu. Çünkü ikisi de Mısır diyarından gelmişlerdi. Her birini bir Peygamber nikahına almıştı. Allah'ın salatü selamları üzerlerine olsun. [4]

Hicretin Onyedinci Senesi

Bu senenin muharrem ayında Sa'd b. Ebi Vakkas, Medain'den ayrılıp Kûfe'ye gitti. Çünkü sahabeler, Medain şehrinin havasını beğenmemişlerdi. Onlar bu havadan rahatsız olmuş, renkleri değişmiş ve vücutları zayıflamıştı. Medain'de kara sinek ve toz çoktu. Sa'd, bu hususta Hz.Ömer'e bir mektup yazıp fikrini sordu. Hz. Ömer de ona:"Âraplara ancak develerine uygun gelen yerler de yaşamak münasibtir." diye yazdı. Bunun üzerine Sa'd, Müslümanlar için münasib bir ikamet mahalli araştırıp bulmak üzere Hüzeyfe ile Selman b. Ziyad'ı görevlendirip yola çıkardı. Bunlar Küfe toprağına geldiler. Orası, çakılllı ve kırmızı kumlu bir yerdi. Orayı beğendiler. Orada üç kilise ve de kamıştan yapılma evler gördüler. Kiliselerden birinin adı Deyri Hareke binti Numan, diğerinin adı Deyri Ümmü Amr, üçüncüsünün adı da Deyri Silsile idi. Huzeyfe ile Selman inip orada namaz kıldılar. Her biri şöyle dua etti:
"Ey göklerin ve göklerin altında gölgelenen şeylerin Rabbı! Ey yeryüzünün ve yeryüzünün üzerinde bulunan şeylerin RabbıîEy

rüzgarların ve rüzgarlar tarafından savrulan şeylerin Rabbı! Ey yıldızların ve düşenlerinin Rabbı! Ey denizlerin ve denizler tarafından sürüklenen şeylerin Rabbı! Ey şeytanların ve şeytanlar tarafından saptırılan kimselerin Rabbı! Ey kulübelerin ve kulübeler içinde saklananların Rabbı! Şu Kûfe'yi bizim için bereketli ve uğurlu kıl. Burayı daimi bir menzil
yap."
Namaz kılıp dualarını tamamladıktan sonra ikisi de durumu Sa'd'a bildiren bir mektup yazıp gönderdiler. Sa'd da Kûfe'yi şehir haline getirmelerini emretti. Kendisi de hicri onyedihci senenin muharrem ayında oraya gitti. Orada ilk bina olarak bir mescit inşa ettiler. Sa'd, uzak mesafelere ok atan bir adama emir verdi. O adam da mescidin dört bir yanına ok attı. Okların düştüğü yerlerde halkın evler yapmalarına müsaade etti. Halk da oralarda evler inşa ettiler. Sa'd, mescidin mihrabı karşısında hükümet konağı ve beytü'1-mal binasını inşa ettirdi. Yaptıkları ilk binalar kamıştandı. Ancak bu binalar aynı senede yandılar. Durumu Hz. Ömer'e bildirdiklerinde o, israfa kaçmamaları ve haddi aşmamaları şartıyla kerpiçten binalar yapmalarını emretti. Sa'd, emir ve kabilelere haber gönderdi. Yanma geldiler, onları Kûfe'ye yerleştirdi. Sa'd, Ebu Hiyac'ı insanları Kûfe'ye yerleştirmek ve orayı imar etmek vazifesiyle görevlendirdi. Ana cadde için yirmi üç ziralık yer bırakmalarım, sokaklar içinde yedi ziralık yer bırakmalarını emretti.
Sa'd'm kendisi için de çarşıya yakın bir yerde köşk yapıldı. İnsanların yüksek sesle konuşmaları Sa'd'ı rahatsız etti. Kapısını kilitleyerek: "Sesinizi kısın." dedi. Onun bu sözünü duyan Hz. Ömer, Muhammed b. Mesleme'yi oraya gönderdi. Muhammed'e Kûfe'ye vardığı zaman çakmağını çakıp odunları tutuşturmasını ve Sa'd'ın köşkünü yakmasını, sonra da hemen Medine'ye dönmesini emretti. Muhammed b. Mesleme Kûfe'ye varır varmaz Hz. Ömer'in emrini- yerine getirdikten sonra Sa'd'a da insanların yüzüne kapısını kilitlememesini, insanların içeriye girmelerine engel olacak bir nöbetçiyi kapısına bırakmamasını emretti. Sa'd da bu emre uydu. Muhammed b. Mesleme'ye biraz mal vermek istediyse de Muhammed, onun vermek istediği malı kabul etmedi. Sonra Medine'ye döndü. Sa'd da bundan sonra Kûfe'de üç buçuk sene valilik yaptı. Nihayet Hz.Ömer, onu bu görevinden aldı. Ancak o, acizliğinden veya hainliğinden ötürü görevden alınmış değildi. [5]

Bizanslıların Ebu Ubeydetî Humus'ta Kuşatmaları Ve Hz. Ömer'in Şam'a Gelişi

Bizanslılardan bir topluluk, Humus'ta Ebu Ubeyde'yi kuşatma altına almaya karar verdi. Cezirelilerden ve oradaki ahalideı asker yardımı istediler. Ebu Ubeyde'nin üzerine yürüdüler. Ebu Ubeyde de durumu Halid b. Velid'e bildirdi. Halid b. Velid de Kinnesrin'den kalkıp Hu-mus'a gelmek üzere yola çıktı. Durumu Hz. Ömer'e de bir mektupla bildirdi. Ebu Ubeyde Bizanslılarla savaşmak veya Hz. Ömer'in bu hususiaki emri gelinceye kadar kaleye sığınıp beklemek hususunda Müslümanlarla istişare yaptı. Hepsi de kaleye sığınıp emrin gelişini beklemesini tavsiye ettiler. Yalnız Halid b. Velid, bu tavsiyelere karşı çıkıp Bizanslılarla savaşmayı teklif etti. Ebu Ubeyde, Müslüman çoğunluğa uydu, kaleye sığınıp beklemeye başladı. Bizanslılar da onu kuşatma altına aldılar.
Öte yandan Şam'a bağlı bütün beldeler kendi dertleriyle meşgul oldukları için Ebu Ubeyde'ye yardıma gelememişlerdi. Şayet kendi işlerini bırakıp Humus'a gelecek olsalardı, Şam bölgesindeki düzen alt üst olacaktı. Hz. Ömer de Sa'd'a mektup göndererek Ka'ka b. Amr komutasında bir birlik oluşturmasını ve mektubunu alır almaz bu birliği Humus'ta kuşatma altında bulunan Ebu Ubeyde'ye yardıma göndermesini emretti. Ayrıca Ebu Ubeyde'yi kuşatma altına alan Bizanslılara yardım eden Cezirdiler üzerine de îyaz b. Ganem komutasında bir ordu göndermesini emretti. İki ordu da aynı zamanda Kûfe'den çıkıp yola çıktılar. Ka'ka komutasındaki ordu 4000 kişiden müteşekkildi. Bunlar kuşatma altında bulunan Ebu Ubeyde'ye yardım için Humus'a gidiyorlardı.
Hz. Ömer de bizzat Ebu Ubeyde'ye yardım etmek için Medine'den yola çıktı. Cabiye'ye kadar geldi. Ser7 beldesine kadar geldiği de söylenmiştir. İbn İshak böyle demiştir. Akla yatkın olan da budur. Doğrusunu Allah bilir. Humus'ta Bizanslılarla beraber bulunan Cezirdiler, İslâm ordusunun kendi beldelerine gitmekte olduğu haberini alınca Bizanslılardan ayrılıp beldelerine geri döndüler. Bizanslılar da Hz. Ömer'in Ebu Ubeyde'ye yardıma gelmekte olduğunu duyunca gerçekten güçlerini ve morallerini kaybettiler. Halid b. Velid, kaleden çıkıp Bizanslılarla savaşması için Ebu Ubeyde'ye tavsiyede bulundp. Ebu Ubeyde de onun bu tavsiyesine uyup kaleden çıktı. Düşmanla savaştı. Allah ona fetih nasip etti. Zafer verdi. Bizanslılar, feci bir yenilgiye uğradılar.
Bu hadise, Hz. Ömer'in oraya gelişinden ve takviye birliklelerin oraya ulaşmasından üç gece önce olmuştu. Ebu Ubeyde de Cabiye'de bulunan Hz. Ömer'e fetih haberini gönderdi. Takviye birlikler de kendilerine bu fetihten ve zaferden üç gece sonra ulaşmışlardı. Bu durumu da Hz. Ömer'e bildiren Ebu Ubeyde, takviye birliklerini de kendileriyle birlikte ganimetten pay sahibi kılıp kılmayacağım Hz. Ömer'e sordu. Gelen cevapta bu takviye birliklerinin de ganimetten pay almaları emr edilmekteydi. Çünkü düşman, takviye birliklerinden korktuğu için moralini kaybetmiş ve geri çekilmişti. Bunun üzerine Ebu Ubeyde, takviye birlikleri de ganimetten pay sahibi kıldı. Hz. Ömer, şöyle demişti:"Allah, Kûfelilere hayır mükafat versin. Onlar hem kendi sınırlarım koruyorlar, hem de diğer şehirlerin ahalisine yardım ediyorlar." [6]

Cezire'nin Fethi

İbn Cerir dedi ki:Hicretin onyedinci senesinde -Seyf b. Ömer'in ifadesine göre-Cezire bölgesi fethedildi. İbn îshak dedi ki Cezire bölgesi, hicretin ondokuzuncu senesinde fethedilmiştir. Cezire'ye Ebu Musa el-Eş'arî ve Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas'la birlikte îyaz b. Ganem gitmişti. Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas, genç biri olduğu için komuta yetkisi yoktu. Beraberlerinde Osman b. Ebu'l-As da vardı. Bunlar Urfa'ya indiler. Cizye Ödemeleri şartıyla Urfalılarla barış antlaşması yaptılar. Harranlılar da aynı şartlarla banş antlaşması yaptılar. Sanra Ebu Musa el-Eş'arî, îyaz b. Ganem tarafından Nusaybin'e gönderildi. Ömer b. Sa'd'da da Re'sü'l-Ayn'a gönderildi. îyaz b. Ganem'in kendisi ise Dara'ya gitti. Bu beldeler fethedildi. Osman b. Ebu'l-As, îyaz b. Ganem tarafından Er-meniye'ye gönderildi. Orada ufak çapta da olsa bir savaş yapıldı. Bu savaşta Savfan b. Muattal es-Sülemî şehid edildi. Sonra Osman b. Ebu'l-As, cizye ödemeleri şartıyla Ermeniye halkıyla barış antlaşması yaptı. Her ev halkı bir dinar verecekti.

Seyf b. Ömer, bir rivayetinde şöyle demiştir: Abdullah b. Abdullah b. Gassan yola çıkıp. Musul'a geldi. Sonra da yoluna devam ederek Nusaybin'e ulaştı. Nusaybinliler, Rakkalılarla yapılan barış antlaşmasındaki şartlar doğrultusunda onunla barış antlaşması yaptılar. O da Hris-tiyanların reislerini Hz. Ömer'e gönderdi. Cezire halkı Araplarmdan olan bu Hristiyan reisler yanma vardıklarında Hz. Ömer, onlara: —Cizye ödeyin, dedi. Onlar da şu karşılığı verdiler:

- Bizi güven duyacağımız yerimize ulaştır. Allah'a yemin ederiz ki, eğer üzerimize cizye tarhedecek olursan biz Bizans topraklarına gire-riz.Vallahi eğer bizden cizye alacak olursan, Araplar arasında bizi rezil rüvay edersin.
- Siz kendi kendinizi rezil rüsvay ettiniz! Ümmetinize muhalefet ettiniz. Allah'a yemin ederim ki, küçülmüş ve alca im iş olarak cizye ödeyeceksiniz.Eğer Bizans topraklarına kaçarsanız, sizin hakkınızda bir yazı yazar, sonra da sizi esir alırım.
- Bizden birşeyler al, ama adını cizye koyma.
- Biz alacağımız şeye cizye deriz.Ama siz ona ne ad verirseniz verin.

Bu konuşmalara şahid olan Hz. Ali şöyle dedi:

- Sa'd, bunlardan sadakayı kat kat alsa daha iyi olmaz mı? Hz. Ömer de:
- Olur, dedi. Hz. Ali'nin bu tavsiyesini dinledi. Ve onlar hakkında ileri sürülen bu tavsiyeye memnuniyetle razı oldu.

İbn Cerir dedi ki: Hicretin onyedinci senesinde Hz. Ömer, Şam'a geldi. Muhammed b. İshak'm kavline göre Ser1 beldesine ulaşmıştı. Seyf b. Ömer ise, Cabiye'ye ulaştığım söylemiştir.

Ben derim ki: Meşhur kavle göre Hz. Ömer, bu gelişinde Ser' beldesine ulaşmıştır. Ordu komutanları Ebu Ubeyde,Yezid b. Ebi Süfyan ve Halid b. Velid, onu Ser' de karşılaşmışlardı. Bunlar, Ser' beldesinden çıkmak üzereydiler. Şam'da veba salgını görüldüğü haberini verdiler. Hz.Ömer de bu hususta Muhacir ve Ensâr'a danıştı. Onlar, farklı görüşler ileri sürdüler. Kimisi:

- Sen bir iş için geldin, geri dönme, dedi. Kimisi: —Rasûlullah'm önde gelen ashabıyla birlikte bu veba salgınının bulunduğu yere gelmeni uygun görmüyoruz, dediler.

Anlatıldığına göre Hz. Ömer de ertesi sabah halkın oradan geri dönmesini emretmişti. Ebu Ubeyde, ona:

- Allah'ın kaderinden mi kaçıyorsun? diye sorunca Hz. Ömer, şu cevabı vermişti:
- Evet, Allah'ın bir kaderinden başka bir kaderine kaçıyoruz. Sen iki yakalı bir vadiye insen, bir yakası yeşillikli ve otlak olsa, diğer yakası da kurak olsa sen atını otlak olan yerde otlatırsan Allah'ın kaderi ile otlatmış olursun. Kurak yerde otlatırsan da Allah'ın kaderiyle otlatmış olursun. Öyle değü mi? Ey Ebu Ubeyde! Keşke bu sözü senden başka biri söylemiş olsaydı."

İbn îshak, Sahih-i Buharî'de yer alan bir rivayetinde şöyle demiştir: Abdurrahman b. Avf, bazı işleriyle meşgul olduğu için o sırada ortada görünmüyordu. Gelince şöyle dedi: Bu hususta benim yanımda bir bilgi vardır. Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:

"Bir kavmin toprağında veba olduğunu duyarsanız oraya gitmeyin. İçinde bulunduğunuz bir diyarda veba görülürse ondan kaçmak için o diyardan çıkıp gitmeyin." Bu hadis, kendisinin görüşüne uygun olduğu için Hz. Ömer Allah'a hamd etti ve yanındakilerle birlikte geri döndü. İmam Ahmed b. Hanbel, Sa'd b. Malik b. Ebi Vakkas, Hüzeyme b. Sabit ve Üsame b. Zeyd'in şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

Rasûlulllah (s.a.v.) şöyle buyurdu:"Şu veba pisliktir. Azab kahntısı-dır. Sizden önceki bir kavim bununla azaplandırıldı. Veba bir diyarda görülür de siz orada iseniz ondan kaçmak için o diyardan çıkıp gitmeyin. Eğer bir diyarda veba görüldüğünü duyarsanız oraya girmeyin."

Seyf b. Ömer dedi ki: "Hicretin onyedinci senesinin muharrem ayında Şam'da veba görüldü. Sonra bu hastalık ortadan kalktı." Seyf, bu vebanın Amvas taunu olduğuna inanmaktadır ki, o taun sebebiyle Müslümanların önde gelen şahsiyetleri ve komutanları ölmüşlerdi. Ama durum, onun iddia ettiği gibi değildir. Çünkü Amvas taunu inşaallah ileride de açıklayacağımız gibi -bir sene sonra, yani hicretin onsekizinci senesinde ortaya çıkmıştı.

Seyf b. Ömer'in anlattığına göre emirü'l-mü'minin Ömer, beldeleri dolaşmak, komutanları ve tercih ettikleri hayırlı işleri kontrol etmek amacıyla Medine'den çıkıp dolaşmaya karar verdi. Ancak sahabeler, ona karşı çeşitli görüşler ileri sürdüler. Kimi önce Irak'a gitmesini, kimi de Şam'a gitmesini söyledi.Hz. Ömer de, Amvas taunu yüzünden vefat eden Müslümanların miraslarını taksim etmek amacıyla Önce Şam'a gitmeye karar verdi. Çünkü ölen Müslümanların miraslarını taksim etmek Şam'da problem haline gelmişti. Bunun için Şam'a gitmeye karar verdi. Bu da gösteriyor ki Hz. Ömer, Amvas taunundan yani bu hastalığın görüldüğü hicri onsekizinci seneden sonra Şam'a gitmiştir. Demek ki bu gidişi, Ser' beldesine gidişinden başka bir gidiştir.Doğrusunu Allah bilir.

Seyf b. Ömer, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:"İnsanların Şam'daki mirası zayi oldu. Önce oraya gidecek ve

mirasları taksim edeceğim. Uygun gördüğüm sürece orda kalacağım. Sonra dönüp b^aşka beldelerde dolaşacak ve emrimi oralara yerleştireceğim."
Dediler ki: Hz. Ömer, hicri onaltıncı senede iki defa, onyedinci senede de iki defa olmak üzere toplam dört defa Şam'a gelmiştir. Ancak hicri
onyedinci senesindeki iki seferinden birincisinde Şam'a girmemiştir. Bu da bizim Seyf ten naklettiğimize göre Amvas tuanunun hicretin onyedinci senesinde görüldüğünü zorunlu kılmaktadır. Ancak Muham-med b. îshak, Ebu Maşer ve başka birkaç tarihçi bu hususta ona muhalefet ederek Amvas taununun hicri onsekizinci senede görüldüğüne kail olmuşlardır. İnşaallah ilerde de detaylı olarak anlatılacağı gibi bu hastalık yüzünden Ebu Ubeyde, Muaz, Yezid b. Ebu Süfyan ve diğer önde gelen şahsiyetler vefat etmişlerdir. [7]

Amvas Taunuyla İlgili Bazı Haberler

Bu hastalık sebebiyle Ebu Ubeyde, Muaz, Yezid b. Ebu Süfyan ve diğer önde gelen sahabelerle başka şahsiyetler vefat etmişlerdi.
Muhammed b. îshak, Tank b. Şihab el-Becelf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Biz, Kûfe'de Ebu Musa'nın yanına gitmiştik.Sohbet ederken şunları söyledi:"Acele etmenizde bir sakınca yoktur. Çünkü bu evde bir kişiye hastalık isabet etmiş bulunuyor veya bu kasabayı bırakıp kırlara çıkabilirsiniz. Geniş alanlara çıkıp gidilebilir. Allah, orada bu vebayı kal-dırıncaya kadar gezinebilirsiniz. Ben size hoş olmayan, sakınılması gereken şeyi haber vereceğim. Bir kişi eğer bu kasabada kalması halinde öleceğini zannederse veya burada kalıpda bu hastalığa yakalanan bir kimse buradan giderse yakala Tim ayacağını sanırsa işte bu güzel birşey değildir. Eğer Müslüman böyle bir kanaata sahip olmayacaksa onun bu kasabadan çıkmasında bir sakınca yoktur. Ben, Amvas taunu sırasında Şam'da Ebu Ubeyde'yle birlikte bulunuyordum. Hastalığın etrafi sardığını Ömer duyunca Ebu Ubeyde'yi oradan çıkarabilmek için ona şöyle bir mektup yazdı.:
"Sana selam olsun. Şu anda sana ihtiyacım var. Bir konuda bizzat seninle karşılıklı olarak konuşmak istiyorum. Bu sebeple mektubu aldığında elinden bırakmadan yola çık." Fakat Ebu Ubeyde Hz.Ömer'in maksadını anlayarak ona şu cevabı yazdı:"Ey mü'minlerin emiri!Senin bana niçin ihtiyacın olduğunu biliyorum. Ben, Müslüman askerler ara-sındayım. Kendimi onlara tercih edemem. Ben, Allah benimle onlar bakında emir ve hükmünü verip uygulayıncaya kadar onlardan ayrılmak istemiyorum.Sen beni yanına çağırmaktan vazgeç," Hz. Ömer, mektubu okuyunca ağlamaya başladı. Çevresindekiler, kendisine:"Ey müzminlerin emiri! Ebu Ubeyde vefat mı etti yoksa?" diye sorunca Hz. Ömer: "Hayır, ama vefat etmiş sayılır." diye cevap verdi. Hz. Ömer Ebu Ubeyde'ye Müslümanları alıp bu bölgeden uzaklaşmasını bildiren bir mektup yazınca Ebu Ubeyde,Ebu Musa'yı çağırarak ona şöyle demişti: "Müslümanlar için kalabilecekleri bir yer tesbit et."
Ebu Musa der ki: "Ben yola çıkmak üzere evime gittiğimde eşimin hastalığa yakalandığını gördüm. Ebu Ubeyde'ye dönüp kendisine: "Yemin ederim ki ailemin başına bir iş geldi." deyince kendisi bana:"Yoksa eşin hastalığa mı yakalandı?" diye sordu. Ben de ona: "Evet" diye karşılık verdim. Bunun üzerine Ebu Ubeyde, kendi devesinin hazırlanmasını istedi ve devesinin yanına gitti. Fakat ayağını üzengiye yerleştirir yerleştirmez o da hastalığa yakalandı ve:"Allah'a yemin ederim ki, ben de bu hastalığa yakalandım." dedi. Daha sonra Cabiye'de konaklayınca-ya kadar yoluna devam etti.
Ebu Ubeyde Müslümanlar arasında şöyle konuşmuştu:
- Ey insanlar! Bu hastalık Rabbinizin rahmeti, Peygamberinizin duası ve sizden önceki salih kimselerin ölüm sebebidir. Ebu Ubeyde, bu hastalıktan kendisinin payının da> verilmesini Allah'tan dilemiştir. Daha sonra da kendisi bu hastalıktan vefat etti. Öleceği sırada yerine Mu-az b. Cebel'i tayin etmişti. Muaz b. Cebel ondan sonra kalkıp şu konuşmayı yaptı:
- Ey insanlar! bu hastalık Rabbinizin rahmeti, peygamberinizin duası ye sizden önceki salih kimselerin de Ölüm sebebidir. Ben, Muaz ailesinin bu hastalıktan paylarının verilmesini Allah'tan dilerim.Daha sonra Muaz'm oğlu Abdurrahman bu hastalığa yakalanarak öldü. Arkasından ayağa kalkarak bu hastalıktan kendisine de pay verilmesini diledi. Avucunda vebanın izleri görülmeye başlandı. Kendisi avucunu öptü sonra da şöyle dedi: "Sendeki bu hastalığa karşılık dünyadaki hiç birşeyi tercih edip kabul edemem." Muaz da vefat edeceği sırada yerine Amr b. As'ı tayin etti. Amr b. As kalkıp halka şöyle bir nutuk irad etti:
- Ey insanlar! Doğrusu bu hastalık, bir kimsenin içine düşerse ateş gibi alevlenir. Siz dağlara çıkarak kendinizi bu hastalıktan korumaya bakın.
Dinyeciler arasında bulunan Ebu Vail el-Hüzelî de ona şöyle karşılık verdi:
- Yalan söylüyorsun. Vallahi ben, Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber bulundum Ve sen benim şu eşeğimden daha kötüsün.
Amr b. As, ona:
- Vallahi ben sana bu sözün dolayısıyla cevap vermeyeceğim. Allah'a yemin ederim ki, biz dağlarda ikamet edici değiliz, dedi. Sonra da dağa çıktı. insanlar da onunla birlikte çıkıp dağıldılar. Allah, onlardan taunu giderdi. Ömer b. Hattab, Amr b. As'm bu görüşünü haber alınca çirkin karşılamadı.
Ibn îshak der ki: Hz. Ömer, Ebu Ubeyde ile Yezid b. Ebu Süfyan'ın vefat ettikleri haberini duyunca Dımaşk ordularının üzerine Muavi-ye'yi komutan yaptı. Oranın haracının toplanmasını da onun uhdesine verdi. Şurahbil b. Hasene'yi de Ürdün ordusunun

başına komutan yapıp oranın haracının toplanmasını da ona havale etti.
Seyf b. Ömer, üstadlarının şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Am-vas taunu İM kez görüldü. Daha önce böyle bir hastalık görülmemişti ve uzun süre devam etti. İnsanlardan çoğu bu hastalık yüzünden vefat etti. Hatta düşmanlar bunu fırsat bilerek islâm diyarına saldırmaya niyetlendiler. Müslümanlar da bu sebeple korkuya kapıldılar.
Ben derim ki: işte bu yüzden Hz.Ömer, bu hastalıktan sonra Şam'a gelip vefat edenlerin miraslarını taksim etti. Çünkü bu mirasları taksim etme işi komutanlara zor gelmişti. Onun, Şam'a gelişi sebebiyle halkın gönlü hoş olmuştu ve bu sebeple de düşmanlar, islâm diyarına saldırma niyetinden vaz geçmişlerdi. Hamd ve minnet Allah'adır.
Seyf b. Ömer, Hz.Ömer'in hicri onyedinci sene sonunda Amvas taunundan sonra Şam'a gelişini anlattıktan sonra şöyle demiştir: "Hz. Ömer, hicri onyedinci senenin zilhicce ayında Şam'dan Medine'ye dönmek istediği zaman kalkıp insanlara hutbe irad etti. Hutbesinde Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Ben, başınıza idareci olarak tayin edildim. Allah'ın sizin yönetiminizle ilgili olarak bana verdiği görevleri inşallah yerine getirmişim-dir. Ganimetlerinizi, evlerinizi ve gazvelerinizi aranızda yaydık. Yanımızda bulunan şeyi size ulaştırdık. Sizin için ordular tertipledik. Yükselme yollarınızı hazırladık. Uğruna savaştığınız Şam'ınızı ve ulaşabildiğiniz kadar ganimetlerinizi genişlettik. Yiyeceklerinizi belirledik. Size maaş, erzak ve ganimet verilmesini emrettik.Yapılması gereken birşeyi bileniniz varsa bunu bize bildirsin ki, inşaallah o işi yapalım. Güç ve kuvvet ancak Allah iledir." Hutbe iradından sonra namaz vakti gelmişti. Cemaat ona:
- Ey mü'minlerin emiri! Bilal'e emir versen de ezan okusa, dediler. O da Bilal'e emir verdi. Bilal, kalkıp ezan okudu Peygamber (s.a.v.)'ın zamanında Bilal'ın ezan okuduğunu gören herkes sakallarını ıslatınca-ya kadar ağladı. Hz. Ömer, onlardan daha çok ağladı. Peygamberin zamanına yetişmiş olmayanlar da sahabelerin ağladıklarından ve Rasûlullah'ın hatırasını yad ettiklerinden ötürü ağladılar.
Ibn Cerir, hicri onyedinci senede Hz. Ömer'in, hamama gidip vücuduna beyaz çiçek sürdükten sonra şarapla yoğurulmuş aspur sürünen Halid b. Velid'e kmayıcı bir mektup gönderdiğini ve mektubunda şunları yazdığını rivayet etmiştir: "Allah, şarabın gizlisini de açığını da haram kılmıştır. Bu sebeple onu vücudunuza sürmeyin.Elinizi ona değdir-meyin. Çünkü o necistir. Eğer bunu yapmışsanız bir daha yapmayın." Halid de Hz. Ömer'e şu cevabi mektubu yazıp gönderdi: "Biz, şarabı öldürdük. C yıkayıcı bir su haline geldi. Şaraptan başka birşey oldu." Hz. Ömer de ona şöyle bir mektup gönderdi:
"Öyle sanıyorum ki, Muğire ailesi cefa ile mübtela olmuştur. Allah, sizi cefa üzerine öldürmesin." Bunun üzerine Halid, bu şekilde hamama gidip sözü edilen bitkileri vücuduna sürmeye son verdi.
Seyf b. Ömer dedi ki: Hicri onyedinci senede Basralılara da taun isabet etti.Bu yüzden çok sayıda insan öldü. Allah onlara rahmet etsin ve hepsinden razı olsun. Dediler ki: Haris b. Hişam, aile efradından yetmiş kişiyle Şam'a geldi ve onlardan ancak dört kişi geri dönebildi. Muhacir b. Halid, bu olayla ilgili olarak şöyle bir şiir söylemiştir:
"Şam'a inip yerleşen orada kalır.
Şam, eğer bizi yok etmezse bile sıkıntıya düşürür.-
Beni Rayta kabilesinden bıyığı kırkılmamış yirmi kahraman genç yok oldu.
Onların amcazadelerinden de bir o kadarı yok oldu.
Şaşan kimse, işte böyle bir duruma şaşar.
Darbe ve hastalık onların ölümü oldu.
Katip, bizim için kadere bunu yazdı." [8]

Halld B. Velîd'în Kînnesrîndekî Görevinden De Azledilmesi

Ibn Cerir dedi ki: Hicretin onyedinci senesinde Haîid b. Velid ile lyaz b. Ganem, Bizanslıların üzerine gidip saldırıda bulundular. Onlardan pek çok ganimet ele geçirdiler ve çok sayıda da esir aldılar. Halid, Bizanslılarla yazın yaptığı savaştan birçok ganimet elde ederek geri döndü, insanlar da gidip ondan birşeyler istediler. Yanma gidenlerden biri de Eş'as b. Kays'tı. Halid, ona 10 000 dirhem vermişti. Hz. Ömer, onun bu yaptığından haberdar olunca Ebu Ubeyde'ye bir mektup göndermişti Mektubunda; Halid'i huzura celbetmesini, başındaki sarığı çözmesini, üzerindeki bornozunu çıkarmasını, onu sarığıyla bağlamasını ve bu 10 000 dirhemi nereden getirdiğini sormasını, eğer bu parayı kendi malından vermişse bunun akılsızca bir tasarruf ve israf olduğunu bildirmesini, eğer düşmanla yazın yaptığı savaştan elde ettiği ganimetten vermiş ise bunun bir hainlik olduğunu söylemesini, sonra onu görevinden azletmesini emretmişti.
Ebu Ubeyde, Halid'i çağırttı. Kendisi minbere çıktı. Halid'i de minberin karşısına ayakta durdurdu. Hz. Ömer'in mektubunu getiren ulak ve Bilal ayağa kalktılar. Bilal, Hz. Ömer'in mektupta yazdığı hususları ve emirleri yerine getirdi. Ebu Ubeyde susmuş konuşmuyordu. Bu emir yerine getirildikten sonra Ebu Ubeyde, minberden indi. Gidip Ha-lid'den kendi isteği dışında meydana gelen bu hadiseden ötürü özür diledi. Halid, onun bu özrünü kabul etti. Onun bunu kasıtlı olarak yapmadığını anladı. Sonra Kinnesrin'e gitti. Oradaki ahaliye nutuk irad etti. Onlarla vedalaştı. Sonra ailesiyle birlikte Humus'a gitti. Oradaki halka da nutuk irad edip vedalaştı ve Medine'ye gitti. Halid, huzuruna vardığında Hz. Ömer, ona şairin şu sözünü okudu: "Öyle şeyler yaptın ki, hiç kimse senin bu yaptıklarını yapmamıştır. Kavimlerin yaptığını Allah yapar." Hz. Ömer, bu bolluğun nereden

geldiğini ve Eş'as b, Kays'a armağan olarak verdiği 10 000 dirhemi nereden bulduğunu sordu. Halid de ganimetlerden ve payına düşen maldan bunu verdiğini ifade etti. Hz. Ömer de ona: "60 000 dirhemden fazlası senin olsun."dedi. sonra Ha-lid'in mallarını ve eşyalarını takdir edip değerlerini belirledi. 20 000 dirhemi alıp sonra da Halid'e şöyle dedi:"Allah'a yemin ederim ki sen, benim yanımda çok kıymetlisin. Ben seni çok severim. Bu günden sonra benim için hiçbirşey yapma."

Seyf b. Ömer, Adiy b. Sehl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer, şehirlere şu mektubu gönderdi: Ben kendisinden kızdığımdan veya bir hainlik yaptığından ötürü Halid'i görevden almış değilim. Ancak insanlar onu alabildiğine gözlerinde büyütüp fitneye düşmüşlerdi. Her şeyi yapanın o olduğunu zannetmişlerdi. Ancak ben her işin başının Allah olduğunu bilmelerini istediğim için onu görevden aldım." Hz. Ömer, yanına gelen Halid'e de mektubunda yazdığı hususları anlatmıştı.

Vakidî dedi ki: Hicretin onyedinci senesinin receb ayında Hz. Ömer umre yaptı. Mescid-i Haram'ı onarıp bazı kısımlarının yenilenmesini emretti. Bu işle de Mahreme b. Nevfel, Ezher b. Abdi Avf, Hüveytib b. Abdul-Uzza ve Said b. Yerbu'yu görevlendirdi. Ayrıca Harem'in yerinin işaretlerinin yenilenmesini de emretmişti. Yoldan geçerken su sahibi olan kimseler de Mekke ile Medine arasında konak yerleri yapmak konusunda izin istemişler, oda bunlara izin vermekle beraber yolcuların gölge ve su konusunda kendilerinden öncelikle hak sahibi olmalarını şart koşmuştu.Yine bu yıl içersinde Hz. Ömer, Ali b. Ebi Talib'in kızı Ümmü Külsüm ile evlenmişti. Ümmü Külsüm, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kızı olan Fatıma'nm kızıdır. Ümmü Külsüm ile Hz.Ömer zilkade ayında gerdeğe girdiler. Hz. Ömer'in sireti ve müsnedinde onun bu evliliğini anlatmış ve Ümmü Külsüm'e 40 000 dirhem mehir verdiğini söylemiştik. Hz. Ömer, Rasûlullah'm aşağıda nakledeceğimiz bir hadisinden ötürü Ümmü Külsümle evlenmiştir. Hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet gününde bütün sebep ve nesepler kesilir. Yalnız benim sebep ve nesebim kesilmez."

Vakidf nin anlattığına göre hicretin onyedinci senesinde Hz. Ömer, Ebu Musa el-Eşarf yi Basra'ya vali tayin etmişti. Ve ona Muğire b. Şu-be'yi kendisine göndermesi için emir vermişti. Muğire b. Şube aleyhinde Ebu Bekre, Şibl b. Mabed el-Becelî Nafi b. Ubeyd ile Ziyad şahidlik yapmışlardı. Muğire'nin görevden almış sebebi şuydu:Ümmü Cemil binti Efkam adında Beni Amir b. Sa'saa kabilesinden bir kadın dul kalmıştı. Bu kadın, komutanların ve eşrafin kadınlarının yanma girip çıkardı. Basra valisi Muğire'nin evi Ebu Bekre'nin evinin karşısındaydı, îki evin arasında yol vardı. Ebu Bekre'nin evinde Muğire'nin evine bakan bir pencere vardı. Muğire ile Ebu Bekre arasında düşmanlık vardı, Ebu Bekre evinde birkaç arkadaşıyla oturup sohbet etmekte iken rüzgar pencereyi açtı. Ebu Bekre kalkıp pencereyi kapatmak istediği zaman Muğire'nin penceresinin açık olduğunu, onun bir kadının göğsü üzerinde ve ayakları arasında olup cinsel ilişkide bulunduğunu gördü. Arkadaşlarına:

- Gelin, valinizin Ümmü Cemil adındaki kadınla zina yapmakta olduğunu görün! dedi. Arkadaşları da kalkıp pencereden baktıklarında vali Muğire'nin o kadınla cinsel ilişkide bulunduğunu gördüler ve Ebu Bekre'ye:

- Bu kadının Ümmü Cemil olduğunu nereden biliyorsun? diye sordular. Çünkü Muğire ile altındaki kadının başları öbür taraftaydı. Ebu Bekre, arkadaşlarına:

- Biraz durun, dedi. Vali ile altındaki kadın cinsel ilişkilerini tamamladıktan sonra kadın ayağa kalktı. Ebu Bekre, arkadaşlarına:

- işte bakın! Bu, Ümmü Cemil'dir, dedi. Arkadaşları baktılar ve kadının Ümmü Cemil olduğu kanısına vardılar. Muğire gusledip evden çıktı ve cemaata namaz kıldırmak istediği zaman Ebu Bekre onun mihraba geçmesine engel oldu. Durumu Hz Ömer'e bir mektupla bildirdiler. Hz. Ömer de Muğire'yi görevden azledip yerine Ebu Musa el-Eşarfyi Basra'ya vali tayin etti. Muğire, Ebu Musa'nın postaya geldiğini görünce:

- Allah'a yemin ederim ki Ebu Musa, ne ticaret ne de ziyaret için gelmiştir. O, vali olarak gelmiştir, dedi. Sonra Ebu Musa toplantı halindeki Basralıların yanına vardı. Mugire'ye de Hz. Ömer'in mektubunu teslim etti. Mektubta kısaca şunlar yazılıydı:

- Senin hakkında çok önemli birşey duydum. Ebu Musa'yı vali olarak gönderdim. Elinde ne varsa ona teslim et. Ve hemen yanıma gel." Hz. Ömer, ayrıca Basrahlara da şu mealde bir mektup göndermişti:

- Ben, size Ebu Musa'yı vali olarak gönderdim ki, zayıf olanınızın güçlü olanınızdaki hakkını alıp sahibine teslim etsin. Sizin için ganimetler toplasın, sonra da bu gamimetleri size paylaştırsın."

Muğire, Ebu Musa'ya Taifli Akile ismindeki bir cariyeyi hediye etti. Ve:"Bunu gönül rızasıyla sana verdim." dedi. Bu cariye uzun boylu idi.

Muğire ve aleyhindeki şahitleri Ebu Bekre, Nafi b. Kelde, Ziyad b. Ümeyye ve Şibl b. Mabed el-Becelî Medine'ye Hz Ömer'in yanma vardılar. Muğire Hz. Ömer'e:

- Şu kullara bir sorun. Beni nasıl gördüler? Benim yüzüm mü onlara dönüktü yoksa arkam mı? Kadım nasıl gördüler ve nasıl tanıdılar? Eğer onlar beni önümden gördülerse ben hasıl oldu da örtünmedim? Beni arkadan gördülerse kendi evimde ve hanımımın üzerinde iken bana bakmayı kendileri için nasıl helal saydılar? Allah'a yemin ederim, ben hanımımdan başkası ile cinsel ilişkide bulunmuş değilim, dedi.

Onun hanımı Ümmü Cemil b. Efkam'a oldukça benziyordu. Hz. Ömer, önce Ebu Bekre'nin şahitliğine başvurdu. Ebu Bekre Muğire'nin aleyhinde şahadette bulunarak şöyle dedi:

- Ben, Muğire'yi Ümmü Cemil'in ayakları arasında gördüm. Ve onunla cinsel temasta bulunuyordu. Penisini onun tenasül organına sürme milinin sürmedanlığa girip çıkışı gibi koyup çıkarıyordu.

Sonra Hz.Ömer, Ebu Bekre'ye şöyle sordu:

- Sen Muğire ile o kadını nasıl gördün?
- Arkadan gördüm.
- Peki o kadının başım iyice görebildin mi ve nasıl gördün?
- Ayaklarımın üzerinde yükselerek, boynumu da uzatarak gördüm.
Sonra Hz. Ömer, Şibl b. Mabed'i çağırdı.O da aynı şekilde şahidlik yaptı. Hz. Ömer, ona sordu:
- Sen bu ikisini önden mi gördün, yoksa arkadan mı gördün?
- Önden gördüm.
Nafi de, Ebu Bekre gibi şahidlik etti. Ancak Ziyad, onlar gibi ifade vermedi. İfadesinde şöyle dedi:
- Muğire'yi bir kadının bacakları arasında oturur vaziyette gör-düm.Kmalı iki ayak gördüm. Bu ayaklar çırpmıyordu. Sonra iki çıplak kalça gördüm. Şiddetli bir soluma ve hırıltı işittim.
- Penisin tenasül organına milin sürmedanlığa girişi gibi girip çıktığını gördün mü?
- Hayır.
- Mugire'nin cinsel ilişkide bulunduğu kadını iyi tanırmısm?
- Hayal meyal hatırlayabiliyorum.
- Sen bir kenarda dur.
Rivayet olunduğuna göre Hz. Ömer (r. a.), Ziyad'm bu şekilde ifade vermesi esnasında tekbir getirdi.Sonra o üç şahidin yalancılık ve iftira cezasıyla cezalandırılmalarını emretti. Bu emri verirken de şu ayeti o-kudu:
'İşte bunlar şahid getirmedikçe Allah katında yalancı olanlardır."(en-Nûr, 13.)
Bunun üzerine Muğire'."Bunların bana yaptıklarına karşı sen de benim yüreğimi soğut ve bunlardan intikamımı al." dediyse de Hz. Ömer, ona: "Sus, Allah seni sustursun. Allah'a yemin ederim ki, eğer şahitlik tamamlanmış olsaydı seni kendi taşlarınla recmederek taşlayacaktım." diye payladı. [9]

Ahvaz, Menazîr Ve Nehri Tirîn'in Fethî

îbn Cerir, ismi geçen yerlerin hicri onyedinci senede fethedilmiş olduklarını söylemiştir. Ancak bu yerlerin hicri onaltmcı senede fethedilmiş olduklarına dair başka bir rivayet de vardır. Seyf b. Ömer tarikiyle, şeyhlerinin şöyle dedikleri rivayet edilmiştir: Hürmüzan, yukarıda sözü edilen yerlere hükmediyordu. O, Kadisiye savaşından kaçan Farsh-lardandı. Ebu Musa Basra'dan, Utbe b. Gazvan da Kûfe'den birer ordu hazırladılar ki, Hürmüzanla savaşsınlar. Neticede Cenâb-x Allah Müslümanları ona karşı muzaffer kıldı, onun hakimiyetindeki topraklardan Dicle ile Düceyl arasındaki kısımları ele geçirdiler. Ondan diledikleri miktarda ganimet elde ettiler. Ve askerlerinden de dilediklerini öldürdüler. Sonra Hürmüzan, kendi hükmünde bulunan toprakların geri kalan kısımlarını hakimiyeti altında bırakmaları için Müslüman komutanlarla barış antlaşması yapma talebinde bulundu.Müslümanlar da bu hususta Utbe b. Gazvan'la müşavere yaptılar. O da müşavere neticesinde Hürmüzan'la barış antlaşması yaptı.
Elde edilen ganimetlerin beşte birini ve fetih müjdesini Hz. Ömer'e gönderdi. Hz. Ömer'e bu ganimetleri ve fetih müjdesin aralarında Ah-nef b. Kays'm da bulunduğu bir heyetle göndermişti. Hz. Ömer, Ahnefi beğenip takdir etmiş ve ikramda bulunmuştu. Ayrıca Utbe b. Gazvan'la istişarede bulunmasını, görüşünden yararlanmasını emretmişti. Bilahare Hürmüzan barış antlaşmasına riayet etmedi. Antlaşmayı bozdu ve bir grup Kürtten yardım istedi. Ama nefsi onu aldatmıştı. Şeytan, onun bu yaptıklarım kendisine güzel göstermişti. Fakat neticede Müslümanlar, onun üzerine yürüdüler. Ona karşı muzaffer oldular. Çok sayıda askerlerini ve adamlarını öldürdüler. Elindeki beldelerden Tüs-ter'e kadar olan kısımları ele geçirdiler. Hürmüzan ise, kaçıp Tüster kalesine sığındı. Müslümanlar, bu durumu Hz. Ömer'e bildirdiler. Sahabelerden Esved b. Seri bu hususta şöyle bir şiir söyledi:
"Ömrüme yemin olsun ki babamızın oğulları kaybetmediler. Aksine itaaat edenler arasında koruyup muhafaza ettiler. Rablerine itaat ettiler.
Ama Rablerinin emrini zayi edenler arasında bir kavim Rablerine isyan etti.
Onlar mecusilerdir. Kitap onları küfürden ve kötülükten men etmedi.
Onlar da öyle bir hücuma maruz kaldılar ki, başlarını içlerine çekmek durumunda kaldılar.
Hürmüzan, hızlı koşun bir at üzerinde cepheden kaçtı ki onun atının ardı sıra başka atlar da kaçıp gittiler.
istemeyerek köprü savaşının sabahında bahar çiçekleri açıldığı bir esnada Ehvaz mıntıkasını terkedip gitti.
Yine sahabelerden Harkus b. Züheyr es-Sadî de bu fetihle ilgili olarak şöyle bir şiir söylemişti:
"Her köşesinde azık ve zahireler bulunan beldelere sahip olan Hür-müzan'ı yendik.
Oraların karaları ve denizleri aynıdır, çünkü oraların her tarafi bakirdir.
O beldelerin sert ve katı toprakları vardı.

İki tarafında devamlı dolup taşan nehirler vardır." [10]

Tüster'in Barış Yoluyla İlk Fethi

İbn Cerir, Tüster'in hicretin onyedinci senesinde fethedildiğini söylemiştir. Hicretin onaltmcı senesinde fethedildiğini söyleyenler olduğu gibi ondokuzuncu senesinde fethedildiğini söyleyenler de vardır. Harkus b. Züheyr, Suk-u Ehvaz ı fethettikten, sonra önünden kaçıp firar eden Hürmüzan'ı takib etmek üzere Cüz' b. Muaviye'yi görevlendirdi. Çünkü Hz Ömer'in bu konudaki emrini havi bir mektubu vardı. Cüz de Hürmüzan'ı kovalayarak Ram-ı Hürmüz'e vardı. Hürmüzan, kend beldesindeki kaleye sığındı. Cüz, onu ele geçirmekten aciz kaldı.Çevredeki arazileri ve beldeleri ele geçirdi. Oraların halkları üzerine cizye tarhet-ti. Birçok yerleri mamur etti. Harap ve terkedilmiş arazilere kanallar açtırarak su ulaştırdı. Oraları sor derece mamur ve müreffeh bir hale getirdi.
Öte yandan Hürmüzan, Müslümanlarla komşu olma durumunda kaldığından beldelerinin kendisine dar geldiğini gördü. Bunur üzerine Cüz b. Muaviye'den barış talebinde bulundu. O da bu hususta Harkus'a ne yapılması gerektiğini içeren bir mektup gönderdi. Harkus da Utbe b. Gazvan'a mektup yazdı. Utbe de bu hususlaki fikrini öğrenmek ve direktifini almak üzere Hz Ömer'e bir mektup yazdı. Hz. Ömer'in, Ram-ı Hürmüz, Tüster, Cünd-u Sabur ve Medain şehirlerinin verilmesi şartıyla barı antlaşması yapılmasına dair emrini içeren mektubu geldi. Neticede Hz. Ömer'in emrine uygun olarak barış antlaşması yapıldı. [11]

Bahreyn Taraflarındaki Fars Beldelerinde Yapılan Savaşlar

Hz. Ebu Bekir'in halifeliği zamanında Bahreyn'de vali olarak Alâ b. Hadremî bulunuyordu. Hz. Ömer, halifeliğe geçince Alâ'y bu görevden aldı. Kudame b. Maz'un'u Bahreyn'e vali olarak atadı.Daha sonra Alâ b. Hadremî'yi yemden oraya vali olarak atadı. Alâ b. Hadremî, Sa'd b. Ebi Vakkas'la yarışıyordu. Sa'd'm Kadisiye'yi fethedip Kisra'yı diyarından uzaklaştırdığı ve Iral Sevadına sınır olan yerleri fethettiğinde elde ettiği ganimetler, Alâ b. Hadremfnin Bahreyn taraflarından getirdiği ganimetten daha fazlaydı. Bu yüzden Alâ b. Hadremî, Sa'd b. Vakkas'm Fars ülkesinde kazandığı zafer gibi bir zafer elde etmek istedi. Alâ, halkı Farslara karşı savaşa çağırınca halk onun bu çağrısını kabul etmişti. Alâ, onları birkaç ayrı bölük yapmıştı. Bunlardan birinin başına Carud b. Mualla'yı, diğerinin başma.Suvar b. Hemman'ı, bir diğerinin başına da Hüleyd b. Münzir b Selva'yı komutan yapmıştı. Ayrıca Hüleyd'i de bütün orduların komutanı olarak görevlendirmiş ve onları deniz yoluyla Hz. Ömer'in izni olmadan Fars ülkesine götürmüştü. Hz. Ömer, bu durumdan memnun değildi. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir, denizde savaşmayı yasaklamışlardı. Alâ'mn askerleri, Fars bölgesinin Is-tahr denen yerinden karaya çıkmışlardı. Farslılar, onlarla gemilerinin arasına girmişlerdi. Hüleyd b. Münzir kalkıp askerlere şöyle bir nutuk irad etmişti:
- Ey insanlar! Şu Farslılar böyle yaparak sizinle savaşmak istiyorlar. Zaten siz bunlarla savaşmak için gelmişsiniz. Allah'tan yardım dileyin ve bunlarla savaşın. Çünkü bu yerler ve gemiler, galib olanın eline geçecektir. Namaz kılıp sabrederek yardım dileyin. Gerçekten namaz, huşu sahipleri dışında kalanlar için çok büyük bir iştir."
Askerler, onun bu çağrısına icabet ettiler. Öğle namazım kıldılar. Sonra düşmana hucüm edip Tavus denen yerde şiddetlice savaştılar. Hüleyd ise, kendi askerlerine piyade olarak çarpışmalarım emretti. Onlar da bineklerinden inip sabırlı bir şekilde savaştılar. Sonra muzaffer olup Farslıları öldürdüler. Daha önce misli görülmemiş bir şekilde çok sayıda asker öldürdüler. Sonra da Basra'ya gitmek üzere oradan çıktılar. Gemileri batırıldığından denizden gitme imkanını bulamadılar. Farslılar yollarını kapatarak karargah kurmuş ve kendilerini savunmaya başlamışlardı.
Hz.Ömer, Alâ b. Hadremî'nin bu yaptıklarım duyunca çok öfkelenmiş, ona haber göndererek görevden almış ve tehdit etmişti. En ağır emri vererek şöyle demişti:"Sa'd b. Ebi Vakkas'm yanına git, onun emri altına gir."
Bu emri alan Alâ, Sa'd b. Ebi Vakkas'm yanma gidip emri altına girmişti. Öte yandan Hz. Ömer, Utbe b. Gazvan'a şu mealde bir mektup göndermişti: "Alâ b. Hadremî askerleriyle birlikte Farslıların üzerine gitmiş, bu hususta bana isyan etmiştir. Emrimi dinlememiştir. Farslılar da onların yollarını kesmişlerdir. Öyle inanıyorum ki, onun böyle yapmasını Allah da dilememişti. Şimdi onların muzaffer olmamalarından, mağlub olmalarından ve ok yağmuruna tutulmalarından korkuyorum. Askerlerini toplayarak onların yanına git ve tamamen kırılıp yok olmadan önce onları kendi yanına al."
Utbe de beraberindeki Müslümanlara bu hususta çağrıda bulundu ve Hz.Ömer'in kendisine bununla ilgili olarak gönderdiği mektubu okudu. Bahadır komutanlardan teşekkül eden bir topluluk onun bu emrine ve çağrışma uydu. Bu bahadır komutanlardan bazılarının adlan şöyledir: Haşim b. Ebi Vakkas, Asım b. Amr, Arfece b. Herseme, Hüzeyfe b. Mihsan ve Ahnef b. Kays Bunların Önderliğinde 12 000 kişilik bir ordu teşekkül etti. Ordunun başkomutanı da Ebu Sebre b. Ebi Ruhm idi. Bunlar atlardan daha süratli giden katırlara binerek yola çıktılar. Deniz kıyısından gittiler. Alâ'mn komutasındaki Müslümanlarla Farsh-lar arasında cereyan eden savaşın mevkiine yani Tavus'a varıncaya kadar kimseyle karşılaşmadılar. Oraya vardıklarında Hüleyd b. Münzir ile beraberindeki Müslümanların düşman tarafından çembere alındıklarını gördüler. Düşmanlar her taraftan onlara saldırmaktaydılar. Savaşmaktan başka çare kalmamıştı. Müslümanların çok ihtiyaç duydukları bir zamanda bu takviye birlik kendilerine ulaşmıştı. Bunlar hemen müşriklerle çarpışmaya başladılar. Ebu Sebre, müşriklerden çok sayıda adam

öldürdü. Onları âdeta kırıp geçirdi. Çok miktarda ganimet elde etti. Hüleyd'i ve beraberindeki Müslümanları müşriklerir elinden kurtardı. Böylece Müslümanlar ve İslâmiyet güçlendi. Şirk alçaltıldı. Allah'a hamd ve mimet olsun. Daha sonra Müslümanlar, Basra'da bulunan Utbe b. Gazvan'm yanma döndüler.
Utbe, o tarafların fethini tamamladıktan sonra hacca gitmek için Hz.Ömer'den izin istedi. Hz.Ömer izin verince hacca gitti Basra'da yerine Ebu Sebre b. Ebi Rühm'u halef bıraktı. Hac mevsiminde Hz. Ömer'le buluştu. Kendisini görevden affetmesir istedi ancak Hz. Ömer, onun bu isteğini yerine getirmedi. Ve görevinin başına dönmesi için ona yemin verdi. Utbe, Aziz ve Celil olan Allah'a dua etti. Hac dönüşünde Batn-ı Nahle denen yerde vefat etti. Hz.Ömer, onun vefatına üzüldü ve onu hayırla yad edip övdü. Yerine Basra'ya Muğire b. Şube'yi vali olarak atadı. Muğire zamanın da herhangi bir hadise meydana gelmedi. Aslında o görevde iken görev mahallinin selamet içinde obuası Allah tarafından ona nasip edilmişti. Sonra Ebu Bekre'nir iddiasına göre bir kadınla cinsel ilişkide bulunduğu sebebiyle şikayet edildi. Ve önceki sayfalarda anlattığımız olay cereyan etti. Sonra Hz.Ömer, Muğire'yi görevden alıp Basra'ya Ebu Musa el-Eş'arî'yi vali olarak tayin etti. Allah tümünden razı olsun [12]

Tüsterin İkinci Fethi Ve Hürmüzan'ın Esir Alınarak Hz. Ömer'e Gönderilmesi

îbn Cerir dedi ki: Seyf b. Ömer et-Temimfnin rivayetine göre bu hadise, hicretin onyedinci senesinde vuku bulmuştur. Hadisenin vuku sebebi de şuydu: Yezdücürd, Farslılan her zaman Müslümanlarla savaşa teşvik ediyor ve Arapların kendi beldelerini ele geçirmelerinden, üzerlerine hücum etmelerinden ve kalelerinde iken üzerlerine saldırmalarından dolayı da onları kınıyordu. Bu sebeple Ahvaz ve Fars halkına mektuplar yazdı. Onlar da bunun üzerine harekete geçtiler. Müslümanlarla savaşmaya söz verdiler. Basra'ya yöneleceklerine dair taahhütte bulundular. Bu haber Hz.Omer'e ulaşınca Kûfe'de bulunar Sa'd'a şu mealde bir mektup gönderdi:
"Numan b. Mukrin'le birlikte Ahvaz üzerine büyük bir ordu gönder ve elini çabuk tut. Bu ordu, Hürmüzan'm karşısına geçsin."
Bu mektubunda Basra'ya gönderilecek ordunun safları arasında önde gelen kahraman komutanların da bulunmalarını emretmiş ve isimlerini şöyle sıralamıştı: Cerir b. Abdullah el-Becelî, Cerir b. Abdullah el-Himyerî, Numan b. Mukrin ve Abdullah b Zu's-Sehmeyn.
Ayrıca Hz. Ömer, Basra'da bulunan Ebu Musa'ya da bir mektup göndererek Ahvaz'a büyük bir ordu göndermesini, ordunur başına Süheyl b. Adiy'yi komutan yapmasını, Süheyl'le birlikte Bera b. Malik, Asım b. Amr, Meczee b. Sevr, Ksüb b. Sevr Arfece b. Herseme, Hüzeyfe b. Mihsan, Abdurrahman b. Sehl ve Husayn b. Mabed'in de bulunmasını emretti. Küfe ve Basra'd yönetimin Ebu Sebre b. Ebi Rubm'un elinde bulunmasını ve kendisine gelecek takviye birliklere de onun komuta etmesini buyurdu.
Dediler ki: Numan b. Mukrin, Küfe ordusuyla birlikte yola çıktı. Basralıları geçerek onları geride bıraktı. Kendis Hürmüzan'ın bulunduğu Ram Hürmüz'e ulaştı. Orada Hürmüzan askerleriyle birlikte onun karşısına çıktı. Hürmüzan, daha Önce Müslümanlarla yapmış olduğu barış antlaşmasının şartlarını çiğnemişti. Basralıların gelmesinden önce kendisi Numan b Mukrin ve askerlerini mağlup etme arzusuna kapıldı ve Farslılarm kendisine yardıma geleceklerini ümid etti. Numan b. Mukrin, Erbil'de onunla çatışmaya girdi. İki taraf şiddetlice savaştılar. Hürmüzan, yenilgiye uğrayıp Tüster'e kaçtı. Ran Hürmüz'ü bıraktı. Numan, orayı teslim aldı. Oradaki azıkları, silah ve teçhizatı ele geçirdi. Basralılar, Kûfelilerin Hünnüzan'a yaptıklarını, onun Ram Hürmüz'den kaçıp Tüster'e sığındığını duyunca oraya doğru yola çıktılar. Kûfeliler de onların arkasından gelerek onlarla birlikte orayı kuşatma altına aldılar.
Basra ve Küfe birliklerinin başındaki komutan Ebu Sebre idi. Bunlar, Hürmüzan'ın Tüster'de çok sayıda asker yığdığın gördüler. Bu durumu Hz. Ömer'e mektupla bildirerek kendilerine takviye birlikler göndermesi talebinde bulundular. Hz.Ömer de bunun üzerine Ebu Musa'ya bir mektup göndererek Tüste^i kuşatan Ebu Sebre komutasındaki orduya yardıma gitmesin emretti. Bunun üzerine Basra valisi olan Ebu Musa harekete geçti ve takviye birlik olarak Tüster*deki ordunun yardımına gitti Ebu Sebre ise, Kûfelilerin ve Basralıların komutanı olarak görevine devam etti. Onları aylarca kuşatma altında tuttu. İk taraftan da çok sayıda adam öldürüldü. O gün Enes b. Malik'in kardeşi Bera b. Malik, mübarezede karsısına çıkan lOO'der fazla kişiyi öldürdü. Ka*b b. Sevr, Meczee b. Sevr, Ebu Yemame ve diğer Basralılar da böyle üstün kahramanlıklar gösterdiler. Kûfeliler de bu şekilde üstün yararlılıklar gösterdiler. Habib b. Kurre, Rib'i b. Amir, Amir b. Abdü'l-Esved gibi bahadırlar düşmandan 100'den fazla düellocuyu Öldürdüler. Bu çarpışmalar günlerce devam etti. Nihayet çarpışmanın sonunda Müslümanlar, davetine icabet edilen bir kişi olan Bera b. Malik'e:
- Ey Bera, Rabbine yemin ver de bu düşmanı hezimete uğratsın, dediler. Bera da:
- Allah'ım, onları karşımızda bozguna uğrat ve beni şehid düşür, diye dua etti. Müslümanlar düşmanı hezimete uğrattılar. Nihayet onları hendeklerine girmek mecburiyetinde bıraktılar. Üzerlerine hücum ettiler. Müşrikler şehre kaçıp kaleye sığındılar. Beldeleri onlara dar gelmişti. Şehir halkından bir adam, Ebu Musa'dan eman diledi. Ebu Musa, ona eman verdi Gönderdiği mesajda, Müslümanlara şehire nereden girebileceklerini ifade ediyordu. Bu yer, suyun şehire giriş yerindeki geçitti. Komutanlar ve askerler, eman dileyen bu adamın talebini uygun gördüler. Bazı bahadırlar ve yiğit askerler, bu çağrıya uyup suyun geçit yerine geldiler. Ördekler gibi geceleyin sudan geçip şehre gidiler. Şehre ilk giren Abdullah b. Mugaffel el-Müzenf ydi. İçeriye geçen bu Müslüman askerler kale kapılarını açtılar. Müslümanlar, tekbir getirerek şehre girdiler. Şehre

girme işi fecrin doğuşundan güneşin yükselişine kadar tamamlanmıştı.
O gün sabah namazım Buharf nin Enes b. Malik'ten rivayet ettiğine göre ancak güneşin doğuşundan sonra kılabilmişlerdi. Bu hususta Enes şöyle demiştir:" Tüster fethinde hazır bulundum, şehire giriş sabah namazı vaktinde oldu. İnsanlar fetih işiyle meşgul olduklarından sabah namazını ancak güneşin doğuşundan sonra kılabildiler. O namazı kılmak, kızıl tüylü davarlara sahip olmaktan çok daha hoşuma giderdi."
Buharı, namazı savaş mazereti sebebiyle ertelemenin caiz olduğu görüşüne kail olan Mekhul ve Evzafye karşı bu delili ileri sürerek muhalefet etmiştir. Yine Buharî, bu görüşünü teyid etmek amacıyla Hendek muharebesi esnasında Hz. Peygamber'in söylediği şu hadisini de delili olarak iler sürmüştür:
"Bizi ikindi namazını kılmaktan alıkoydular. Allah, onların mezarlarını ve evlerini ateşle doldursun."
Buharı, bu görüşüne üçüncü delil olarak Hz. Peygamberdin Beni Ku-rayza'ya giderken söylemiş olduğu şu hadisini de iler sürmüştür:
"Sizden her biriniz ikindi namazını Beni Kurayza yurdunda kılsın." Peygamber Efendimiz'in bu buyruğu üzerine sahabelerden bazısı, ikindi namazım güneşin batışından sonraya ertelemişlerdi. Bu ertelemeliri sebebiyle de Peygamber Efendimiz onları azarlamamış ti. Mekke fethinden bahsederken bu konuyu açıklamıştık. Kısaca demek istediğimiz şudur ki, şehir fethedildiği zaman Hürmüzan kaleye sığındı. Müslüman yiğitler ve bahadırlar, onu kovalayarak kalenin belli bir yerinde sıkıştırdılar. Ya o öleceki, ya da onu sıkıştıran Müslümanlar öleceklerdi. Bu arada Hürmüzan, Bera b. Malik ile Meczee b. Sevifyi Öldürdükten sonra Müslümanlara dedi ki:
- Okluğumda 100 ok var. Her kim bana yaklaşırsa mutlaka ona bir ok atıp öldürürüm. Ve attığım her ok mutlaka sizden bir adama isabet edecektir. Ben sizden 100 kişiyi öldürdükten sonra beni esir alsanız bile size ne faydası olur?
- Ne istiyorsun?
- Bana eman verin, size teslim olayım. Beni, Hattab oğlu Ömer'e gönderin. O, benim hakkımda hüküm versin. Müslümanlar onun bu isteğini kabul ettiler. O da yayım ve okunu bıraktı. Müslümanlar onu esir aldılar. Sıkıca bağlayıp Hz.Ömer'e gönderdiler. Sonra da şehirdeki malları ve eşyaları teslim aldılar. Beşte birini Hz.Ömer'e gönderdiler. Beşte dördünü de her süvariye 3000 dirhem, her piyadeye 1000 dirhem olmak üzere aralarında paylaştırdılar. [13]

Sus Şehrinin Fethi

Ebu Sebre, yanında Ebu Musa el-Eşarî ve Numan b. Mukrin de olmak üzere ordusuyla yola çıktı. Hürmüzan'ı da yanlarına almışlardı. Farshlardan hezimete uğrayanları kovalamaya başladılar. Nihayet Sus şehrine vardılar. Orayı kuşatma altına aldılar. Ebu Sebre, bu durumu Hz. Ömer'e mektupla bildirdi. Gelen cevabi mektupta Hz.Ömer, Ebu Musa'nın Basra'ya dönmesini ve sahabelerden Zer b; Abdullah b. Küleyb el-Akimf nin Cündü Sabura doğru harekete geçmesini emrediyordu. Sonra Ebu Sebre, ganimetlerin beşte birini ve Hürmüzan'ı aralarında Enes b. Malik'le Ahnef b. Kays'ın da bulunduğu bir heyetle Hz.Ömer'e yolladı. Bu heyet, Hürmüzanla birlikte Medine'ye yaklaştığında onun altın işlemeli ipek elbiselerini yakutlarla süslenmiş tacını, altın ve her türlü ziynet eşyasını Hz. Ömer ve Müslümanlar görsünler diye kendisine giydirmişlerdi. Heyet Medine'ye girince Hz. Ömer'i yerinde aramış ama nerede olduğunu sorunca onlara: Küfeden gelen bir heyetle görüşmek üzere mescide gitmiş, denilmesi üzerine oraya gittiler. Hz. Ömer'i mescidde bornozu üzerine yaslanmış halde uzanmış gördüler. Hz.Ömer, gelen heyeti karşılamak amacıyla bunu giyinmişti. Heyet gittikten sonra onu yastık gibi yapıp uyumuştu. Elinde kamçısı olduğu halde uykudayken yanına vardılar. Hürmüzan:
- Ömer nerede? diye sorunca ona:
- İşte Ömer bu., diye cevap verdiler. Bu sefer Hürmüzan:
- Peki, onun bekçileri ve perdedarlan nerede? diye sorunca kendisine:
- Onun ne bekçileri, ne perdedarlan, ne de katipleri vardır, dediler. Bu sefer Hürmüzan:
- O zaman bunun peygamber olması gerekiyor, demiş. Yanındakiler de:
- Peygamber değil ama Peygamberler gibi davranıyor, diye cevap vermişlerdi.
Hz. Ömer, çevresindekilerin gürültüleriyle uyanmış, kalkıp oturmuş, daha sonra Hürmüzan'a dikkatle bakınca: *
- Yoksa bu Hürmüzan mı? diye sormuş, oradakiler de:
- Evet, diye cevap vermişlerdi. Bu defa Hürmüzan'ı iyiden iyiye süzmüş, üzerindeki ziynet eşyasına dikkatle bakmış, daha sonra da: "Cehennem ateşinden Allah'a sığınır ve ondan yardım dilerim. Bunu ve benzerlerini İslâmiyet'le zelil kılan Allah'a hamd olsun. Ey Müslümanlar topluluğu, şu dine sarılın ve Peygamberimizin yolundan yürüyün, dünya sizi şımartmasın. Çünkü dünya çok gaddardır." demişti.
Orada bulunanlar:
- Ey mü'minlerin emiri, bu Ahvaz hükümdarıdır. Bununla konuş, dedilerse de Hz. Ömer:
- Hayır, üzerindeki ziynetleri tamamen çıkarmadıkça kendisiyle konuşmayacağım, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer'in emrini yerine getirdiler, üzerindeki zinetleri Hürmüzan'dan çıkardılar ve ona kalın dokunmuş bir elbise giydirdiler. Hz.Ömer, ona sordu:

- Ey Hürmüzan! Sen antlaşmayı bozmanın ve Allah'ın emirlerine karşı gelmenin sonunun ne olduğunu gördün mü?
- Ey Ömer! Cahiliye döneminde Allah bizleri başbaşa bırakmış, sonunda biz sizi yenmiştik, ama şimdi siz bizi yendiniz.
- Peki peşpeşe antlaşmanı bozarken neye dayanıyordun?
- Bunu sana anlatmadan önce beni öldürmenden korkuyorum.
- Hayır, bundan korkma, Hz.Ömer*in böyle cevap vermesi üzerine Hürmüzan su istedi. Kendisine oldukça kaba ve kalın bir bardakla su getirilince Hürmüzan:
- Ben susuzluktan ölecek olsam bile böyle bir kaptan şu içmem, dedi. Bu sefer onun beğenebileceği bir bardakla kendisine su getirildi. Su getirilince Hürmüzan şöyle dedi:
- Suyumu içerken öldürülmekten korkuyorum. Hz.Ömer'de ona şöyle dedi:
- Hayır, bu suyu içip bitirinceye kadar senin için korkulacak bir durum yok. Hürmüzan suyu alıp dökünce Hz. Ömer:
- Ona bir daha su getiriniz, susuzken onu öldürmeyiniz, diye emir vermiş, fakat Hürmüzan:
- Benim suya ihtiyacım yok. Ben suyu bahane ederek eman almak istemiştim, diye cevap verince Hz. Ömer, kendisine:
- Ben seni Öldüreceğim! Hürmüzan da:
- Sen bana eman vermiştin, demiş. Hz. Ömer:
- Sen yalan söylüyorsun, deyince Enes b. Malik:
- Ey mü'minlerin emiri! Doğru söylüyor, sen gerçekten ona eman verdin, demişti. Bunun üzerine Hz. Ömer:
- Ey Enes, ben Meczee b. Sevr ile Bera b. Malik'i Öldüren birine nasıl eman verebilirim? Allah'a yemin ederim, ya bana bir çıkış yolu gösterirsin; yahut seni cezalandırırım, deyince Enes ona şöyle dedi:
- Sen ona: "Bana durumu anlatmcaya kadar korkacak bir durum yok ve bu suyu içinceye kadar da senin için korkulacak birşey yok." dedin. Hz. Ömer yanında bulunanlarda benzeri şeyleri söyleyince Hür-müzan'm üzerine giderek ona:
- Beni kandırdın, Allah'a yemin ederim ki sen Müslüman olmayın-caya kadar bunu kabul etmiyorum, demiş, o da Müslüman olmuştu. Bunun üzerine Hz.Ömer kendisine 2000 dirhem tahsis etmiş ve Medine'ye yerleştirmişti.

Başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ömer'le Hürmüzan arasında Muğire b. Şube tercümanlık yapmıştı. Hz.Ömer Muğire'ye:
- Nereli olduğunu sorun, demiş. Hürmüzan da Mihrican'li olduğunu söylemişti. Hz.Ömer:
- Kendi hüccetini söyle bakalım, deyince Hürmüzan:
- Diri sözümü, ölü sözünü mü söyleyeyim? diye sormuş, Hz. Ömer de:
- Diri sözünü söyle, deyince Hürmüzan:
- Sen bana eman vermiş oldun, dedi. Hz. Ömer:
- Sen bana hile yaptın ve Müslüman olmadığın takdirde bunu kabul etmeyeceğim, demişti. Bunun üzerine Hürmüzan Müslüman olmuştu. Hz. Ömer, ona 2000 dirhem maaş tahsis etmişti. Sonra Zeyd gelmiş, o da Hz. Ömerle Hürmüzan arasında tercümanlık yapmıştı.

Ben derim ki: Müslüman olduktan sonra Hürmüzan islâmiyet'i güzelce yaşadı. Hz. Ömer'den ayrılmıyordu. Nihayet Hz. Ömer öldürülmüş, bazı kimseler onun ve Cüfeyne'nin Ebu Lü'lü ile işbirliği içinde olduğunu söyleyip onu suçlamışlardı. Bunun üzerine. Ubeydullah b. Ömer, Hürmüzan ile Cüfeyne'yi öldürmüştü. Bununla ilgili ayrıntılı açıklama ileride verilecektir. Bize ulaşan bir rivayete göre Ubeydullah, kılıcını çekip Hürmüzan'ı öldüreceği zaman o, "Lâ ilahe illallah" demişti. Ubeydullah Cüfeyne'nin alnına da haç işareti çizmişti.

Özetleyecek olursak deriz ki: Hz. Ömer Müslümanların Acem illerinde yayılmalarını men ediyordu. Çünkü Acemlerin onlara zarar vermelerinden korkuyordu. Nihayet Ahnef b. Kays, ona Acem illerinde fetihleri genişletmelerinin menfaat gereği olduğunu ifade etmiş ve hükümdar Yezdücürd'ün devamlı surette Acemleri Müslümanlarla savaşa kışkırttığını, eğer Müslümanlar Acemlerin kökünü kazımazlarsa, Acemlerin sürekli olarak İslâm'a ve Müslümanlara karşı savaşa arzulu olacaklarını bildirmişti. Hz. Ömer, onun bu görüşünü uygun görmüş ve tasvib etmişti. Müslümanların Acem illerinde fetihleri genişletmelerine izin verdi. Bu sebeple Müslümanlar, birçok yeri daha fethettiler. Allah'a hamd olsun. İleride açıklanacağı gibi Acem illerindeki fetihlerin çoğu, hicretin onsekizinci senesinde gerçekleşti.

Tekrar Sus şehrinin ve Cündü Sabur'la Nihavend'in fethi konusuna dönelim. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Ebu Sebre beraberindeki yüksek rütbeli komutanlarla birlikte Tüster'den Sus'a giderek orayı kuşattı ve savaşa başladı. İki taraftan da çok sayıda adam öldürdü. Sus şehrinin bilginleri, İslâm askerlerinin bulunduğu yere doğru surlardan eğilip şöyle seslendiler:
- Ey Müslümanlar topluluğu, şu beldeyi kuşatma işinde kendinizi boşa yormayın. Geçmişlerimizin bize anlattıklarına göre burayı ancak ya Deccal yada aralarında Deccal'm bulunduğu bir millet fethedecektir. Ebu Musa el-Eş'arf nin askerleri arasında Safi b. Sayyad da bulunuyordu. Ebu Musa onu, Sus şehrini kuşatanlar arasında göndermişti. Safi b. Sayyad, şehrin kapısına gelmiş, kapıyı ayağıyla tekmeleyince zincirler kopmuş, kilitler kırılmış, böylece Müslümanlar şehire girmiş ve orada buldukları düşmanları öldürmüşlerdi. Nihayet düşmanlar, eman dileğinde bulundular ve barış çağrısı yaptılar. Müslümanlar, onların bu çağrısına icabet ettiler. Sus şehrinin valisi Hürmüzan'm kardeşi Şehri-yar'dı. Neticede Müslümanlar, Sus'u aldılar. Orası yeryüzünün en eski şehirlerindendi. Hatta anlatıldığına göre orası yeryüzünde kurulan ilk şehirmiş, doğrusunu Allah bilir.

îbn Cerir'in anlattığına göre Müslümanlar, Sus şehrinde Danyal'm mezarını buldular. Ebu Musa, oraya geldikten ve Ebu

Sebre'nin de Cündü Sabur'a gitmesinden sonra bu durumu bir mektupla Hz. Ömer'e bildirmiş; Hz. Ömer de yazdığı cevab mektupta Danyal'm mezarım insanlardan gizlemesini ve yerini belirsiz hale getirmesini emretmiş, Ebu Musa da bu emri yerine getirmiştir. Biz bu hususu, "Hz. Ömer'in Sireti" adlı eserde detaylı olarak anlatmışızdır. Allah'a hamd olsun.
İbn Cerir dedi ki: Bazıları dediler ki; Sus şehri ile Ram Hürmüz'ün fethi ve Hürmüzan'ın Tüster'den Hz. Ömer'e gönderilmes hicretin yirminci senesinde olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Hz.Ömer, bir mektup göndererek Numan b. Mukrin'in Nihavend'li-ler üzerine gitmesini emretmişti. O da bu emir üzerine Nihavend'e doğru yola çıkmış, oraya varmadan önce yol üzerinde büyük bir şehir olan Mah şehrine uğramış, orayı fethettikten sonra Nihavend'e gidip orayı da fethetmişti. Allah'a hamd olsun.
Ben derim ki: îleride de açıklanacağı gibi Nihavend şehri, hicretin yirmibirinci senesinde fethedilmiştir. Bu, gerçekten büyük bir olay ve önemli bir fetihti. Zer b. Abdullah el-Fekimî de Cündü Sabur şehrini fethetmiş, o beldeleri Müslümanlara kazandırmıştı.
Şunu da belirtelim ki Yezdücürd, şehirden şehire geçmekte iken nihayet gidip İsfahan'da ikamete başladı. Önde gelen arkadaşlarından 300 kişiyi Siyah ismindeki bir adamın emrine vermiş, onlar da Müslümanların önünden şehirden şehire kaçıp firar ediyorlardu. Nihayet Müslümanlar, Tüster ve İstahr şehirlerini fethedince Siyah, arkadaşlarına şöyle dedi: "Şunlar bahtsızlık ve zilletten sonra eski hükümdarların mekanlarına sahip oldular. Karşılaştıkları her orduyu kırıp geçtiler. Vallahi bu boşuna değildir." İslâmiyet ve İslâm'ın azameti, Siyah'm kalbine girmişti. Bu konuşmasından sonra arkadaşları ona tabi olacaklarını bildirdiler. Bu arada Ammar b. Yasir de onlara haber göndererek onları Allah'a imana davet etti. Onlar da Ebu Musa el-Eş'arî'ye haber göndererek Müslüman olduklarını bildirdiler. Ebu Musa da onların Müslüman olduklarım bir mektupla Hz. Ömer'e bildirdi. Hz. Ömer, onlara 2000'er dirhem maaş bağlamasını emretti. Hatta bunlardan altı kişiye 2500'er dirhem bağlanması emrini vermişti. Bunlar İslâmiyet'i güzelce yaşadılar. Kavimleri olan Farslıları Müslümanların yenmesi hususunda büyük yararlılıkları oldu. Öyle ki bir gün İranlılar, müstahkem bir kalede kuşatma altına alınmış iken ve Müslümanlar, onların yanına giremezken bunlardan biri, geceleyin kale kapısına gelmiş, elbisesini kana bulamış, Farslılar onu görünce kendilerinden olduğu zarînına kapılmışlar, bu yüzden içeri alıp korumak için kale kapısını ona açmışlar, o da kapıcının üzerine saldırıp öldürmüş ve arkada duran diğer arkadaşları da hücuma geçerek o kaleyi fethedip orada bulunan Mecusileri öldürmüşlerdi. Buna benzer daha birçok hayret verici yararlılıkları görülmüştü. Allah, dilediği kulunu dosdoğru yola iletir.
İbn Cerir'in anlattığına göre Hz. Ömer, Horasan ve Irak beldelerine İranlılarla savaşmak ve Fars illerindeki fetihleri -Ahnef b Kays'm tavsiyesi üzerine- genişletmek amacıyla bayraklar ve sancaklar hazırladı.
Bu sebeple ileride de açıklayacağımız ve dikkatlerinizi çekeceğimiz gibi hicretin onsekizinci senesinde çok sayıda fetih gerçekleşti.
Hicretin onyedinci senesinde mü'minlerin emiri Hattab oğlu Ömer, insanlara hacc ettirdi. Daha sonra vilayetlere atadığı valilerin adlarını açıkladı. Bu valilerin adlarını önceki sayfalarda açıklamıştık. Yalnız Muğire b. Şube, Basra'daM valilik görevinden alınarak yerine Ebu Musa el-Eş'arî atanmıştı.
Ben derim ki: Hicretin onyedinci senesinde bazı kimseler vefat ettiler. Bunların daha önce vefat etmiş olduklarını söyleyenler de vardır. Bu vefat edenlerin adlarını açıklamıştık. Bunların hicretin onyedinci senesinde değilde daha sonra vefat etmiş olduklarını söyleyenler de olmuştur. Yeri gelince bunlardan bahsedeceğiz. Doğrusunu Allah bilir. [14]

Hicri Onsekizinci Sene

Bilginlerden büyük bir kısmının da katıldığı meşhur görüşe göre Amvas taunu bu senede görülmüştür. Biz ise Seyf b. Ömer'le îbn Ce-rir'in görüşlerine tabi olarak bu taunun, hicri onyedinci senede görüldüğü kanaatindeyiz. Ancak bu senede taun sebebiyle vefat eden şahsiyetlerin adlarını inşaallah ileriki sayfalarda nakledeceğiz.
îbn İshak ile Ebu Maşer dediler ki: Bu senede Amvas taunu ve kıtlık görüldü. Bu iki sebepten insanlar mahvoldular.
Ben derim ki: Bu senede Hicaz diyarının her tarafında umumi bir kıtlık görüldü. İnsanlar açlığa maruz kaldılar. Bununla ilgili geniş açıklamayı "Hz. Ömer'in Sireti" adlı kitapta vermişizdir. Bu seneye "kül senesi" anlamına gelen "Remade senesi" denilmiştir. Çünkü yağmurun azlığından ötürü toprakların rengi değişmiş, âdeta küle dönmüşlerdi. Yine yağmurun azlığı sebebiyle rüzgarlar toprakları kül gibi savurmaya başlamışlardı. Belki de bu iki sebepten ötürü bu seneye "kül senesi" anlamına gelen "Remade senesi" denilmiş olabilir. Doğrusunu Allah bilir.
Bu senede Hicaz diyarmdaki insanlar kıtlığa maruz kaldılar. Kabileler, Medine'ye akın akın geldiler. Hiçbirinin yanında azık kalmamıştı. Bunlar, Hz. Ömer'e başvurdular. Hz. Ömer de beytü'l-maldaki yiyecek ve malları onlara dağıttı. Beytü'l-malda da birşey kalmadı. Hz. Ömer, İnsanlar kıtlıktan kurtuluncaya kadar yağ ve yağlı şeyleri yememeye söz verdi. Bolluk zamanında süte ve yağa ekmek doğrayarak yerdi. Kıtlık senesinde ise zeytinyağına ve sirkeye ekmek doğrayarak yemeye başladı. Zeytinyağını rahatlıkla yeyip hazmederdi, ama bununla beraber doymuyordu. Hz. Ömer'in rengi karardı, kilo kaybetti, öyleki zayıflıktan dolayı hastalanmasından korkuldu. İnsanların bu hali dokuz ay devam etti. Sonra yavaş yavaş bolluğa ve refaha kavuşuldu. İnsanlarda Medine'den ayrılıp yerlerine döndüler.

Şafii dedi ki: Bana ulaşan bir habere göre Araplardan bir adam, kabilelerin Medine'den ayrılıp yerlerine dönüşleri esnasında Hz. Ömer'e şöyle demişti:
"Kıtlık, senin üzerinden çekilip gitti. Çünkü sen hür bir kadının oğlusun." Yani insanlara iyilikte bulundun, onlara insafla davrandın ve ihsanda bulundun.
Bize ulaşan bir rivayete göre Hz. Ömer, kıtlık senesinde bir gece Medine'de şehri dolaşırken hiç kimsenin gülmediğini ve insanların eskiden âdet haline getirdikleri gibi sohbet etmediklerini ve dilenen hiçbir dilenciye rastlamadığını gördü. Bunun sebebim sorduğunda kendisine şöyle dediler: "Ey mü'minlerin emiri! Dilenciler dilendiler ama kendilerine birşey verilmeyince dilenmekten vazgeçtiler. İnsanlar, keder ve sıkıntı içindedirler. Onun için sohbet edip gülmüyorlar." Bunun üzerine Hz.Ömer, Basra valisi Ebu Musa'ya ve Mısır valisi Amr b. As'a ayrı ayrı mektup yazarak Ümmet-i Muhammed'e yardım etmelerini istedi. Bu valilerden her biri buğday ve diğer yiyecekleri taşıyan büyük birer kafileyi Medine'ye gönderdiler. Amr b. As'm gönderdiği kafile deniz yoluyla Cidde'ye vardı. Cidde'den Mekke'ye nitikal etti.
Ancak Amr b. As'm Mısır valiliğinin kıtlık senesinde yani hicretin onsekizinci senesinde olması, anlaşılması güç bir ifadedir. Çünkü Mısır, hicretin onsekizinci senesinde henüz fethedilmemiş ti. Şu halde ya kıtlık senesi hicretin onsekizinci senesinden sonradır veya Amr b. As'm Mısır valiliğinin kıtlık senesine rastladığını söylemek yanlıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Seyf b. Ömer'in, üstadlanndan naklen anlattığına göre Ebu Ubey-de, 4000 bineklik bir azık ve gıda kervanı ile Medine'ye gelmiş, Hz. Ömer, bu gıda maddelerinin Medine çevresindeki kabilelere dağıtılmasını emretmişti. Bu işi tamamladıktan sonra Hz.Ömer, ona 4000 dirhem verilmesini emretmiş, ancak Ebu Ubeyde bu parayı kabul etmek istememişti. Hz. Ömer ısrar edince kabul etmek mecburiyetinde kalmıştı.
Seyf b.Ömer, Abdurrahman b. KaT> b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kıtlık, hicri onyedinci senenin sonu ile hicri onsekizinci senenin başında oldu. Medinelilerle Medine çevresindeki insanlar açlığa maruz kaldılar. Bu yüzden birçok insan öldü. Öyle ki vahşi hayvanlar, Medine'ye gelip insanlara sığınıyorlardı. İnsanlar ve Hz. Ömer, bu durumda diğer şehirlerle ilişkileri kesilmiş, âdeta mahsur bir halde iken Bilal b. Haris el-Müzenî gelip Hz Ömer'le görüşmek için izin istedi. Huzura kabul edilen Bilal b. Haris:
- Ben, Rasûlullah'm sana gönderdiği bir elçiyim. Rasûlullah, sana diyor ki: "Ben seninle sözleşmiş idim. Sen sözünde duran ahitlerini yerine getiren bir kişisin." dedi. Hz. Ömer, ona:
- Sen bu rüyayı ne zaman gördün, diye sorunca adam: —Dün gece gördüm, diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Ömer insanlara namaz için camide toplanmaları duyurusunu yaptırdı. Camide toplananlara iki rekat namaz kıldırdıktan sonra kalkıp onlara şöyle dedi:
- Siz, benden hoşunuza gitmeyecek birşey gördünüz mü?
Cemaat:
- Kesinlikle hayır. Ancak neden böyle soruyorsun? diye karşılık verince Hz.Ömer, Bilal'ın rüyasını anlattı. Cemaat da:
- Bilal doğru söylüyor, Allah'tan yağmur yağdırmasını iste, sonra da Müslümanlardan yardım talebinde bulun, dediler.
Hz. Ömer de şöyle dedi:
- Allahu Ekber! Belanın süresi doldu. Kıtlık üzerimizden kalktı. Bir kavimden talepte bulunmalarına izin verilince mutlaka o eza ve bela üzerlerinden kalkar.
Bundan sonra Hz.Ömer, valilere mektup yazarak Medine'ye ve çevresindeki insanlara yardım etmelerini istedi. Bu mıntıkalarda yaşayan kimselerin açlıktan bitkin düştüklerini bildirdi. İnsanları da yağmur duasında bulunmak için şehir dışına çıkardı. Abbas b. Abdülmuttalib ile birlikte yaya olarak yağmur duasında bulunmak üzerer şehir dışına çıktılar. Hz. Ömer, bir hutbe okudu. Hutbesini kısa kesti. Sonra namaz kıldı.Namazım tamamlayınca diz üstü çöküp şöyle dua etti: "Allah'ım, yalnızca sana ibadet ediyor ve yalnızca senden yardım diliyoruz. Allah'ım, bizi bağışla, bize merhamet et ve bizden razı ol." Duadan sonra geri döndüler. Medine evlerine ulaşmadan yağmur yağmaya başladı. Her taraf âdeta sular altında kaldı.
Seyf b. Ömer, Asım b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Bir seferinde Müzeyne kabilesinden bir kadın eşine şöyle dedi:
- Helak olduk. Bize hiç olmazsa bir koyun kesiver, deyince kocası Bilal, ona:
- Bu koyunlarda yenecek birşey kalmadı ki, diye cevap verdiyse de hanımı ısrar edince o da kalkıp koyunu kesmek zorunda kaldı. Derisinin altında sade ve kırmızı renkli bir kemik görünce :
- Ah ya Muhammed! diye seslendi. Gece olunca rüyasında Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördü. Rasûlullah (s.a.v.), onun yanına gelerek:
- Yağmurun yağacağını sana müjdeliyorum. Ömer'in yanına git, benden ona selam söyle ve kendisine:"Ben seninle sözleştim. Sen, sözünde duran ve ahitlerini yerine getiren bir kişisin. Aklını başına al ey Ömer, de." dedi. Bunun üzerine Bilal kalkıp Hz Ömer'in bulunduğu eve gelerek kölesine:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın elçisinin içeri girmesi için izin iste, diye söyledi. Köle, Hz. Ömer'den izin alınca Bilal, Hz.Ömer'le görüşüp rüyasını anlatı. Bundan ürken Hz.Ömer, dışarı çıkıp halkın toplanması için seslenilmesin! emretti. Mescide gidip minbere çıktı ve şöyle dedi:
- Sizleri doğru yola ileten Allah aşkına soruyorum. Sizler bende hoşunuza gitmeyecek birşey gördünüz mü?
Cemaat:
- Kesinlikle hayır, ancak neden böyle soruyorsun? diye karşılık verince Hz. Ömer, onlara Bilai'in rüyasını anlattı. Herkes

rüyanın ne demek olduğunu kavradığı halde Hz. Ömer kavrayamamıştı. Kendisine:
- Peygamber senin yağmur duasına çıkmakta geciktiğini söylemek istiyor. Bizi de alarak yağmur duasına çık, dediler. Bunun üzerine Hz.Ömer,157
gerekli ilanı yaptırarak Hz.Abbas'la birlikte yaya yürüyerek yağmur duasına çıktı. Hz.Ömer, bir hutbe okudu ve çok özlü bir konuşma yaptı. Namaz kıldıktan sonra dizleri üzerine kapanarak şöyle dua etti: "Allah'ım! Bize yardımcı olacak herkes yardım etmekten acze düştü. Biz gücümüz ve imkanlarımızla birşey yapamaz hale geldik, aciz kaldık. Sen olmayınca ne birşey yapabiliriz, ne de bir kudretimiz söz konusudur. Allah'ım, sen bize yağmur ihsan et. Kullara ve ülkelere hayat ver."
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hz. Ömer, zamanında Müslümanlar kıtlığa maruz kaldılar. Adamın biri, Peygamber (s.a.v.)'m mezarının yanına gelip:
- Ya Rasûlallah! Ümmetine yağmur vermesini Allah'tan iste. Çünkü helak oldular,dedi.
Daha sonra Rasûlullah, o adamın rüyasına girip şöyle dedi:
- Ömer'e git, ona benden selam söyle ve kendilerine yağmur yağdırılacağım haber ver ve ona de ki: "Ey Ömer, aklım basma al, aklını başına al"
Adam uykudan uyanınca Hz.Ömer'e gidip rüyasını anlattı. Hz. Ömer de şöyle dedi: "Ya Rab, onlar ancak benim aciz kaldığım şeyden döndüler."
Taberanî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hz.Ömer, AJ>bas b. Abdülmuttalib'le birlikte yağmur duasına çıktı. Dua esnasmda şöyle dedi:
"Allah'ım, peygamberimizin zamanında kıtlığa maruz kaldığımız zaman onu vesile ederek senden yağmur istiyorduk. Şimdi de peygamberimizin amcasını sana vesile edinerek yağmur istiyoruz."
Buharı, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Müslümanlar kıtlığa maruz kaldıkları zaman Hz. Ömer, Abbas b Abdülmuttalib'i Allah'a vesile edinerek yağmur istiyor ve şöyle diyordu: "Allah'ım, daha önce biz peygamberimizi sana vesile edinerek senden yağmur istiyorduk, sen de bize yağmur yağdırıyordun. Şimdi de peygamberimizin amcasını sana vesile ediniyoruz, bize yağmur yağdır." Bu duadan sonra Cenâb-ı Allah, Müslümanlara yağmur yağdırdı;
Ebu Bekir b. Ebu'd-Dünya, "Kitabü'l-Matar" ve "Davetine İcabet Edilenlerin Kitabı" adh eserlerde Havvad b. Cübeyr'in şöyl dediğinj rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer, yağmur duasına çıktı. Müslümanlara iki rekat namaz kıldırdıktan sonra şöyle dua etti:
"Allah'ım, senden mağfiret diliyor ve yağmur yağdırmanı istiyoruz." Müslümanlar ve Hz. Ömer, dua yerinden ayrılmadan yağmur yağdı. Öte yandan çöldeki bedeviler gelip şöyle dediler:
- Ey mü'minlerin emiri, bir ara falan saatte biz vadimizde iken üzerimizden bir bulut geçti. Bulutun içinden şöyle bir sesin geldiğini duyduk. "Ey Ebu Hafs (Ömer), sana yardım geldi. Ey Ebu Hafs, sana yardım geldi."
tbn Ebu'd-Dünya, Şabi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer, insanlar için yağmur duasına çıktı. Ama sadece istiğfarda bulundu. Sonra geri döndü. Halk ona:
- Ey mü'minlerin emiri, yağmur dileğinde bulunduğunu görmedik, deyince o şöyle cevap verdi:
- Yağmuru yüklenip semadan yere indirecek şey ile yağmur talebinde bulundum. Böyle dedikten sonra Hz.Ömer, yağmuru yere getirecek olan şeyin istiğfar olduğunu kastederek şu ayetleri okudu:
"Rabbinizden mağfiret dileyin ve O'na tevbe edin." (Hûd, 3.)
"Rabbinizden bağışlanma dileyin; doğrusu O, çok bağışlayandır. Size gökten bol bol yağmur indirsin."(Nüh, 10-12.)
İbn Cerir, Şabi'den naklederek anlatıyor: Ebu Ubeyde'nin, aralarında Dırar ile Ebu Cendel b. Şehrin de bulunduğ Müslümanlardan bir grup insanın içki içtiklerinden söz eden mektubu Hz. Ömer'e bu yıl gelmişti. Ebu Ubeyde, mektubunda şöyle diyordu:
"Biz, bu adamlara sorduğumuzda tevbe ettiler ve: "Bize seçim hakkı verildi, biz de seçimde bulunduk." diye cevap verdiler (Yani içkiyi yasaklayan ayetin sonunda Cenâb-ı Allah, Müslümanlara hitaben:"Artık bundan vazgeçersiniz değil mi? diye sorarak güya onlara bir seçim hakkı vermiş ve onlar içki içmeye son vermeyerek bu seçim hakkını kullandıklarını beyan etmişlerdi.). Daha sonra Ebu Ubeyde:"Siz içki içmeye son vermeyecek misiniz?" diye sormuş, ama içkinin yasakîığım kesin bir ifadeyle belirtmemişti. Hz. Ömer de Müslümanları topladı. Onlar, bu içki içenlerin görüşleri hilafina icma ettiler. Ayet-i kerimedeki: "Artık siz bundan vazgeçtiniz değil mi?" ifadesinin; "Siz buna son verin." anlamına geldiğini ve içki içen bu kişilerin seksen sopayla cezalandırılmasının gerektiği kararına varıp icma yaptılar. Hatta ayeti bu şekilde tevil etmeyip içki içmeye devam eden kimselerin öldürülmesi kararına vardılar.
Hz. Ömer de bu kararı Ebu Ubeyde'ye bildiren bir mektup gönderdi ve mektubunda şu talimatı verdi: "Onları çağır ve içkinin hükmünü onlara sor. Eğer helal olduğunu söylerlerse onları öldür. Haram olduğunu söylerlerse -içki içtiklerinden ötürü- onlara seksen değnek vurarak cezalandır."
Ebu Ubeyde, içki içenleri çağırıp sordu. Onlar da içki içmenin haram olduğunu itiraf ettiler ve yanlış tevilde bulunarak içki içmeye devam ettiklerine pişman oldular. Kendilerine seksen değneklik içki içme haddi tatbik edildi. Ebu Ubeyde de bunu bir mektupla Hz. Ömer'e bildirdi ve bu hususta Ebu Cendel'e mektup yazıp durumu bildirmesini talep etti. Hz. Ömer de bu hususta Ebu Cendel'e şöyle bir mektup yazıp gönderdi: "Ömer'den Ebu Cendel'e. Kuşkusuz Cenâb-ı Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz. Ama bundan başka günahları dilediği kimseye bağışlar. Tevbe et, başım kaldır. Ortaya çık, ümidini kesme, zira

yüce Allah, buyuruyor ki:
"De ki: Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu Allah, günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhametlidir." (ez-Zümer, 53.)
Hz.Ömer, halka şöyle bir mektup gönderdi: "Kendi nefsinize bakın. Dinin hükümlerim değiştirmek isteyenlere hep birlikte karşı koyun. Kimseyi ayıplamayın. Aksi takdirde aranızda bela ve musibet yaygınlaşır."
Ebu Zehra el-Kuşeyrî de bu konuda şöyle bir şiir söylemişti: "Görmez misin ki gelek delikanlının ayağını kaydırıyor. Ölümü geri çevirmeye güç yetiremiyor. Sabrettim. Sabırsızlık göstermedim. Kardeşlerim öldüğü halde. Ben hiç bir gün içki bardağından ayrılacak değilim. Emirü'l mü'minin, içki bardağını yere vurdu. İçkinin dostları ise salonların çevresinde ağlıyorlar."
Vakidî ile diğerleri dediler ki: Hicretin onyedinci senesinin zilhicce ayında Hz.Ömer, Makam-ı İbrahim'in yerini değiştirdi. Burası daha önce Ka*be'nin duvarına bitişik vaziyette idi. Makam-ı İbrahim'in yanında namaz kılan kimseler, Ka'be'yi tava edenler yüzünden namazlarını saşırmasmlar, diye Makam-ı İbrahim'i biraz geriye doğru aldı. Allah'a hamd ve minnet olsun
Yine bu senede Hz.Ömer, Şureyh'i Kûfe'ye, Ka'b b. Sur'u da Basra'ya kadı tayin etti. Yine bu senede Hz.Ömer, insanlara hac ettirdi.
Rakka, Urfa ve Harran, îyaz b. Ganem tarafından fethedildi, ayn ve el-Verde ise Ömer b. Sa'd b. Ebi Vakkas tarafından fethedildi.
Şeyh Zehebî, tarihinde şöyle der: Hicretin onyedinci senesinde Ebu Musa el-Eş'arî, Urfa ve Samsat'ı zor kullanarak ele geçirdi. Bu sene başında Ebu Ubeyde, İyaz b. Ganem'i Cezire taraflarına gönderdi. O da Ebu Musa ile karşılaştı, ikisi birlikt Harran ile Husaybin'i ve Cezi-re'nin bazı yerlerini fethettiler. Kimi onların buraları zor kullanarak fethettiklerini, kimi ise barış yoluyla fethettiklerini söylemişlerdir. Yine bu senede îyaz b.Ganem, Musul'a giderek orayı ve çevresini zor kullanarak fethetmiş tir. Bu senede Sa'd, Küfe camisim inşa ettirdi.
Vakidî dedi ki: Hicretin onyedinci senesinde Amvas taunu görüldü.
Bu hastalık yüzünden 25 000 kişi vefat etti.
Ben derim ki: Bu hastalık, küçük bir belde olan Amvas'a nisbet edilir. Amvas, Kudüs ile Remle arasında küçük bir şehirdir. Hastalık ilk olarak orada görüldüğü için Amvas taunu denildi. Sonra hastalık Şam'da yayıldı. Doğrusu biz Allah'a aidiz ve ona dönücüleriz.
Vakidî dedi ki: Amvas taunu sebebiyle Şam'da 25 000 Müslüman vefat etti. Başkaları ise 30 000 Müslümanın vefat ettiğini söylemişlerdi. Burada bu Müslümanların önde gelen şahsiyetlerinin adlarını sıralayacağız: [15]

Haris B. Hişam

Bu zat, Ebu Cehil'in kardeşi olup Mekke fethi gününde Müslüman oldu. lider bir kimse oliıp İslâmiyet döneminde de şerefliydi. Bir kavle göre hicretin onyedinci senesinde Şam'da şehid oldu. Vefatından sonra Hz.Ömer, onun karısı Fatıma ile evlendi. [16]

Şurahbîl B. Hasene

Dört büyük komutandan biridir. Filistin komutanıydı. Soy kütüğü şöyledir: Şurahbil b. Abdullah b. Muta' b. Katan el-Kindî Beni Zühre kabilesinin müttefikidir. Hasene, anasının adıdır. Anasının adıyla tanındı, islâm'ın ilk zamanlarında Müslüman oldu. Habeşistan'a hicret etti. Hz. Ebu Bekir, onu Şam'a gönderdi. Ordunun dörtte birine komuta etti. Hz. Ömer zamanında da bu görevini sürdürdü. Hicretin onsekizinci senesinde o, Ebu Ubeyde ve Ebu Malik el-Eş'arî aynı günde hastalanarak vefat ettiler. Ibn Mace tarafından rivayet edilen iki hadisi vardır. Hadislerden birisi, abdestle ilgilidir. Diğeri ise başka bir konuyla ilgilidir. [17]

Amîr B. Abdullah B. Cerrah

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: "Amir b. Abdullah b. Cerrah b. Hilal b. Uheyd b. Dabbe b. Haris b. Fihr el-Kureşi. Ebu Ubeyd b.Cerrah el-Fihrî. Bu ümmetin emin ve güvenilir adamıydı. Cennet le müjdelenen onsahabeden biridir. Aynı günde Müslüman olan beş kişiden biridir. Kendisiyle beraber Osman b. Maz'un, Ubeyde b. Haris, Abdurrahman b. Avf ve Ebu Seleme b. Abdi Esed aym günde Müslüman oldular, Hz. Ebu Bekir vasıtasıyla, islâm'a girdiler. Hicret ettikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.), onu Sa'd b. Muaz'la kardeş yaptı. Başka bir rivayete göre ise Muhammed b. Mesleme ile kardeş yapmıştır. Bu zat, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katıldı. Rasûlullah (s.a.v.), onun hakkında şöyle buyurdu:
"Doğrusu her ümmetin emin bir kişisi vardır. Bu ümmetin emin kişisi ise Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır. "Bu hadîs, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabittir. Yine Buharı ve Müslimin sahihlerinde sabit olduğuna göre Hz. Ebu Bekir, Beni Saide

gölgeliğinde bey'at konusunu Ensâr'la görüşürken şöyle demiştir: "Ben sizin için şu iki adamdan birine razı oldum. Bunlardar birine bey'at edin. (Hz. Ebu Bekir böyle derken Hattab oğlu Ömer ile Ebu Ubeyde'yi kasdetmişti.)" Hz. Ebu Bekir, on Şam'daki ordunun dörtte birine komuta etmekle görevlendirerek Şam'a göndermişti. Halid b. Velid'i, savaş ilmini bildiğinden Irak'tan çağırarak Ebu Ubeyde'yle diğerlerine komutan yaptı.
Hz. Ömer halife olunca Halid'i görevden aldı. Yerine Ebu Ubeyde b.Cerrah'ı atadı ve ona Halid'e danışmasını emretti Böylece Ebu Ubey-de'nin emanet ve güvenirliği ile Halid'in şecaat ve kahramanlığı, islâm ümmeti yararına olarak bir araya gelmiş oldu. İbn Asakir, Ebu Ubey-de'nin Şam'da emirü'l-ümera adını alan ilk kişi olduğunu söylemiştir.
Ebu Ubeyde'nin uzun boylu, nahif, elmacık kemikleri çıkık, yüzü etsiz, sakalı hafif, ön dişleri kırık bir kimse olduğunu söylemişlerdi. Ön dişlerinin kırıklık sebebi şuydu: Uhud savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanaklarına gömülen zırh halkalarını çıkarırken onun acı duymasından korktuğu için o halkaları dişleriyle çekmek mecburiyetinde kalmıştı. Bu sebeple dişleri düşmüştü. Ama bu dişlerinin kırıklığından ötürü öyle bir güzel manzara meydana gelmişti ki, bu başkasında görülemezdi.
Amvas taunu senesinde vefat etti. Yani Amvas taunu hicretin onsekizinci senesinde görülmüştür. Bu hastalık yüzünden o Fihl köyünde veya başka bir rivayete göre ise Cabiye'de vefat etmiştir. Şam'da Akabe yakınlarında bu asırlarda tanınıp şöhret bulan bir mezar görülmüştür ki Ebu Ubeyde'nin mezarı olduğu söylenir. Doğrusunu Allah bilir. Ebu Ubeyde vefat ettiği zaman ellisekiz yaşındaydı. [18]

Fadl B. Abbas B. Abdülmuttallb

Yakışıklı, endamı düzgün güzel bir üısandı.Veda haccında kurban .bayramının ilk günü Rasûlullah (s.a.v.), onu bineğinin terkisine birdir-mişti. O zaman o, genç ve yakışıklı bir adamdı. Şam fethinde hazır bulundu. Amvas taunu sebebiyle şehid oldu. Muhammed b. Sa'd, Zübeyr b. Bekkar, Ebu Hatim ve Ibn Ruki bu görüştedirler ki doğrusu da budur. Mercü's-Sifr savaşında şehid edildiğini söyleyenler de vardır. Hicretin yirmisekizinci senesinde Yermük'te vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. [19]

Muaz B. Cebel

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Muaz b. Gebel b. Amr b. Evs b. Abid b.Adiy b. Ka*b b. Amr b. Adiy b. Ali b. Esed b. Saride b Yezid b. Cüşem b. Hazrec el-Ensârî el- Hazrecî Ebu Abdirrahman el-Medenî. Kadri yüce değerli bir sahabeydi.
Vakidî dedi ki: Muaz, uzun boylu, saçı ve ağzı güzel, dişleri parlak bir adamdı. Çocuğu olmamıştı. Başkalarının dediklerine göre onun, Ab-durrahman adında bir oğlu olmuştu. Kendisiyle birlikte Yermük savaşma katılmıştı. Muaz, Akabe'de hazır bulundu. İnsanlar hicret ettiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), onunla Abdullah b. Mesud'u kardeş kıldı.
Muhammed b. îshak'm ifadesine göre Rasûlullah (s.a.v.), onunla Cafer b. Ebi Talib'i kardeş kılmıştır. Muaz, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katıldı.Peygamber (s.a.v.) 'in zamanında Kur'ân'ı toplayan dört Hazreçliden biridir. Diğerleri ise Übey b. Ka*b, Zeyd b. Sabit ve Ebu Zeyd Ömer b. Enes b. Malik'di.
Ebu Davud ile Neseî, Muaz'dan rivayet ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle buyurmuştur: «Ey Muaz! Allah'a yemin ederim M, seni seviyorum. Her namazdan sonra: "Allah'ım! Seni anma, sana şükretme ve sana güzelce ibadet etme hususunda bana yardım et." demeyi sakın ihmal etme.»
Ahmed Ibn Hanbel'in "Müsned"i ile Neseî ve tbn Mace'nin sünenle-rinde Enes'ten rivayet olunduğuna göre Muaz b. Cebel sahabeler arasında helal ve haramı en iyi bilen kimseydi. Rasûlullah (s.a.v.), onu Ye-men'e göndermiş, gönderirken de ona:
- Neyle hükmedeceksin? diye sormuş, o da şu cevabı vermişti:
- Allah'ın kitabıyla.
Hz. Ebu Bekir de onu Yemen'deki görevinde bırakmıştı. O, Yemende insanlara hayır ve iyiliği Öğretiyordu. Sonra Şam'a göçtü. Ebu Ubey-de, Tauna yakalandığında onu yerine halef kıldıktan sonra kendisi de bir sene sonra vefat edinceye kadar Şam'da kaldı. Ömer b. Hattab onu Överek: "Doğrusu Muaz, âlimlerin önünde yüksek bîr tepe üzerinde haş-redilecektir." derdi Abdullah b. Mesud da: "Biz Muaz'ı, İbrahim Halilul-lah'a benzetiyorduk." dedikten sonra sözünü şöyle sürdürdü: "Doğrusu Muaz, Allah'a gönülden ibadet eden, şirkten uzak bir kimse idi. Müşriklerden olmadı."
Muaz b. Cebel, hicretin onsekizinci senesinde Şam'ın Gurinsan mıntıkasının doğusunda vefat etti. Hicri ondokuzuncu senede vefat ettiğini söyleyenler olduğu gibi onyedinci senede vefat ettiğini söyleyenler de vardır. Meşhur kavle göre o, vefat ederken otuz sekiz yaşındaymış. Başkaları ise daha başka bir yaşta vefat ettiğini söylemiştir ki, doğrusunu Allah bilir. [20]

Yezld B. Ebu Süfyan

Bu zatın soy kütüğü şöyledir. Yezid b. Ebu Süfyan Ebu Halid Sahr b. Harb b.Ümeye b. Abdi Şems b. Abdi Menaf el-Kureşî el Ümevî. Muavi-ye'nin kardeşiydi. Ondan daha yaşlı ve daha faziletliydi. Ona Yezidü'l-Hayr denirdi. Mekke fethi senesinde Müslüman oldu. Hüneyn gazvesine katıldı. Rasûlullah (s.a.v.), ona 100 deve ve kırk okiye gümüş verdi. Hz.Ebu Bekir, onu

Şam'daki ordunun dörtte birine komuta etmek üzere oraya gönderdi. O, Şam'a ulaşan ilk komutan oldu. Hz.Ebu Bekir, onu uğurlarken yanında yaya yürümüş ve ona bazı tavsiyelerde bulunmuştu. Onunla birlikte Ebu Ubeyde, Amr b. As ve Şurahbil b Hasene'yi de komutan olarak Şam'a göndermişti. Bunlar, Şam'daki ordunun dört komutanı idiler. Dımaşk'ı fethettikleri zaman o, küçük Cabiye kapısından şehire girmişti. Hz. Ebu Bekir, Dımaşk'm komutanlığını ona vaad etmişti. Hz. Ömer halife olunca onu oraya komutan yaptı, ve Ebu Bekir es-Sıddık'm ona verdiği sözü böylece kendisi yerine getirmiş oldu. Yezid, oraya atanan ilk Müslüman vali ve komutan olmuştu.
Meşhur kavle göre o, Amvas taunu yüzünden vefat etmiştir. Velid b. Müslim, onun Kisariye'yi fethettikten sonra hicretin ondokuzuncu senesinde vefat ettiğini ileri sürmüştür. Vefat ettiği zaman Şam'a kendi yerine kardeşi Muaviye'yî vekil bıraktı. Hz. Ömer de Muaviye'nin Şam valiliğini onayladı. Allah onlardan razı olsun. Yezid'le ilgili kitaplarda fazla bir bilgi yoktur. Ebu Abdullah el-Eş'arî, Yezid'in şöyle bir hadisi rivayet ettiğini nakletmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Namaz kılıp da rükûunu ve secdesini tam olarak yerine getirmeyen kimsenin durumu, sadece bir iki hurma yiyen aç kimse gibidir ki, bu bir ve iki hurma ona pek bir fayda vermez[21]

Ebu Cendel B. Süheyl

Soy kütüğü şöyledir: Ebu Cendel b. Süheyl b. Amr, Asıl adının As olduğu söylenmiştir. İslâmiyet'in ilk dönemlerinde Müslüman olmuş ve Hudeybiye barışı gününde zincirlere bağlı olarak zincirleri peşinde sürüyerek Müslümanların yanına gelmişti. Fakat babası onu geri çevirmiş ve Mekke'ye geri dönmediği takdirde Müslümanlarla barış yapmayacağını söylemişti. Bundan sonra Ebu Cendel, deniz kıyısındaki Sifu'l-Bahra (Seyfu'1-Bahr) gidip Ebu Basir ile buluşmuş, sonrada Medine'y hicret etmiş ve Şam'ın fethinde hazır bulunmuştu. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi o içkiyi haram kılan ayeti tevil etmiş, sonra bu yanlış tevilinden geri dönmüştü. Amvas taunu sebebiyle vefat etti. Allah ona rahmet etsin ve ondan razı olsun. Amvas taunu yüzünden vefat eden zatların isimlerini sıralamaya devam ediyoruz-
Ebu Ubeyde b. Cerrah, Amir b. Abdullah. Bu zatla ilgili açıklama önceki sayfalarda geçti. Ebu Malik el-Eşârî. Bu zatm asıl adının yüzün den Kab b Asım olduğu söylenir. Gemideki arkadaşlarıyla birlikte Hayber fethi senesinde Medine'ye hicret ederek gelmişti. Hayber fet hmden sonraki gazvelere katılımştı. Amvas taunu yüzünden o, Ebu Ubeyde ve Muaz b. Cebel aynı günde vefat ettüer. Allah hepsinden ^ olsun[22]

Hîcri Ondokuzuncu Sene

Vakidî ile diğerleri dediler ki: Bu senede Medain ve Celûla fethedildi. Ama meşhur görüşe göre buraların fethi başka senelerde olmuştur.' Nitekim bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda verilmiştir.
Muhammed b. Ishak dedi ki: Cezire, Urfa, Harran, Resu'1-Ayn ve Nusaybin bu senede fethedildi. Ama başkaları buraların hicri ondoku-zuncu senede değil de başka senelerde fethedildiklerini söylemişlerdir. Ebu Ma'şer, Halife ve îbn Kelbî dediler ki: Kisariye, hicretin yirminci senesinde fethedildi. O zaman oranı emiri de Muaviye Vakidî dedi ki: Başkasının ifadesine göre Kisariye'nin emiri Yezid b. Ebi Süfyan'dı. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Muaviye, Kisariye'yi bundan iki sene önce fethetmiştir.
Muhammed b. îshak dedi ki: Filistin'e bağlı Kisariye, hicretin yirminci senesinde fethedildi. Herakliyus, oradan kaçtı ve yine aynı senede Mısır fethedildi. Seyf b. Ömer'e göre Kisariye ile Mısır'ın fethi, hicretin onaltmcı senesinde gerçekleşmiştir.
tbn Cerir dedi ki: Kisariye'nin fethiyle ilgili açıklama önceki sayfalarda verilmiştir. Mısır'ın fethi ise ileride de anlatacağım gibi hicretin yirminci senesinde gerçekleşmiştir. Vakidî dedi ki: Hicretin onduku-zuncu senesinde bir gece Harre de bir yangın görülür. Hz. Ömer, adamlarıyla birlikte oraya gitmek istedi. Sonra Müslümanların sadaka vermelerini emretti. Bunun üzerine yangın söndü. Allah'a hamd olsun.
Anlatıldığına göre hicretin ondokuzuncu senesinde Ermeniye savaşı yapıldı. O zaman oranın komutanı Osman b. Ebi'l-As'tı. Bu savaşta Savfanb. Muattal b. Rahasa es-Sülemi ez-Zekvanî vuruldu. O, o zaman komutanlardan biri idi. Rasûlullah (s.a.v.) Savfan hakkında şöyle buyurmuştu. "Onun hakkında hayır ve iyilikten başka birşey bilmiyorum." Münafiklar onun adını da ilk hadisesine karıştırmışlardı. Ancak Allah, onu ve mü'minlerin annesi ve Rasûlullah (s.a.v.)'m zevcesi Ai-şe'yi, bu dedikodulardan arındırıp suçsuz olduklarını ortaya koydu. Anlatıldığına göre Savfan, epey bir süre bekar kalmıştı. Bu yüzden: 'Vallahi ben hiçbir kadının uçkurunu çözmedim." demişti. Bu hadiseden sonra evlenmişti. Çok uykucu bir adamdı. Çoğu kez sabah namazına uya-namazdı. Bu namazı vaktinde kılmazdı. Nitekim bu hususta Ebu Davud'un süneninde ve diğer hadis kitaplarında açıklamalar vardır. O, şair bir adamdı. Sonra Allah yolunda şehidlik mertebesini kazandı. Erme-niye savaşında şehid edildiğini söyleyenler olduğu gibi Cezire'deki savaşta şehid edildiğini söyleyenler de olmuştur. Samsat'ta öldüğünü söyleyenler de vardır. Bu hususta açıklamaların bir kısmı, önceki sayfalarda verilmiştir.
Hicretin ondokuzuncu senesinde Tikrit şehri fethedildi. Sahih kavle göre Tikrit'in fethi bu seneden Önce gerçekleşmiştir. Tikrit'in fethi esnasında Bizanslılar, Abdullah b. Huzafe'yi esir almışlardı. Hicretin ondokuzuncu senesinin zilhicce ayında Irak topraklarında bir savaş vuku buldu ki, bu savaşta Mecusilerin komutanı Şehrek Öldürüldü. O zaman Müslümanların komutan

Hakem b. Ebi'l-As'tı. Allah ondan razı olsun.
İbn Cerir dedi ki: Hicretin ondokuzuncu senesinde Hz.Ömer, Müslümanlara hacc ettirdi. Onun o senedeki vali ve kadılarını adları önceki sayfalarda verilmiştir. Doğrusunu Allah bilir, [23]

Hicri Ondokuzuncu Senede Vefat Eden Şahsiyetler Übeyb. Ka'b

Bu zat, kurraların Önderiydi. Soy kütüğü şöyledir: Übey b. Ka'b b. Kays b. Ubeyd b. Zeyd b. Muaviye b. Amr b. Malik b Neccar Ebul-Mün-zir ve Ebu'l-Tüfeyl el-Ensârî en-Neccarî. Kurraların önde geleniydi. Akabe bey'atmda, Bedir gazvesinde v müteakip gazvelerde hazır bulundu. Efendi ve kadri yüce bir kimseydi. Rasûlûllah (s.a.v.)'ın sağlığında Kur'ân'ı toplayan dört Harcreçli kurradan biriydi. O, bir gün Hz, Ömer'e şöyle demişti: "Ben, Kur'ân'ı taze haliyle, Cebrail'in kendisinden aldığ zattan aldım."
Enes'ten rivayet edilen bir hadiste Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ümmetimin en iyi Kur'ân okuyanı Übey b. KaVdır." Sahih bir hadiste rivayet olunduğuna göre Rasûlûllah (s.a.v.), Übey*ye şöyle demiştir:
- Cenâb-ı Allah, sana Kur'an okuma mı bana emretti.
- Allah, benim adımı sana bildirdi mi?
- Evet.
Bunun üzerine Übey'yin gözleri yaşarmıştı. Bu hususu, el-Beyyine sûresinin şu ayetini tefsir ederken açıklamıştık:
"Kitap ehlinden ve putperestlerden olan inkarcılar, kendilerine apaçık bir belge gelene kadar dinlerinden vazgeçecek değillerdi." (ei-Bey-
yine, 1.)
Heysem b. Adiy, Übey'in hicri ondokuzuncu senede vefat ettiğini, Yahya b. Main ise onyedinci veya yirminci senede vefat ettiğini söylemiştir. Vakidî ise birkaç kişiden nakilde bulunarak onun yirmiikinci senede vefat ettiğini söylemiştir. Ebu Ubeyd, İbn Nümeyr ve bir topluluk da bu görüştedirler. Fellas ile Halife, onun Hz. Osman'ın hilafeti zamanında vefat ettiğin söylemişlerdir. Allah ondan razı olsun. [24]

Hattab(R.A.)

Hicretin odokuzuncu senesinde Muhcirlerden Utbe b. Gazvan'm azadlısı Hattab da vefat etmiştir. Bu zat, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. İslâmiyet'in ilk döneminde Müslüman olan sahabelerdendir. Vefat ettiği zaman cenaze namazını Hz.Ömer kıldırmıştı. [25]

Savfan B. Muattal

Bu senede vefat edenlerden biri de bir kavle göre Savfan b. Muat-tal'dır. Bununla ilgili açıklama, önceki sayfalarda verilmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [26]

Hicri Yirminci Senesi

Muhammed b. İshak, Mısır'ın bu senede fethedildiğini söylemiştir. Vakidî, bu senede Mısır ve İskenderiye'nin fethedildiğini söylemiş-tir.Ebu Ma'şer, Mısır'ın yirminci senede fethedildiğini, İskenderiye'nin ise yirmibeşind senede fethedildiğini söylemiştir. Seyf b. Ömer, Mısır ve İskenderiye'nin hicri onaltıncı senenin rebiyülevvel ayında fethedil-diklerini ifade etmiştir. Ebu Hasan b. Esir de "el-Kâmil fi't-Tarih" adlı eserinde kıtlık senesinde Amr b. As'ın Mısır'dan Medine'ye gıda maddesi gönderdiğini anlatırken bu görüşü benimsediğini ifade etmiştir. Ancak Ebu Hasan b. Esir, bu görüşü benimsemekte mazurdur. Doğrusunu Allah bilir. Bir grup siyer âliminin kavillerine göre iki senelik veya başka bir rivayete göre bir buçuk senelik bir kuşatmadan sonra Tüster şehri de hicri yirminci senede fethedilmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [27]

Mısır'ın Fethi

Şam'ın feth tamamlandıktan sonra Hz. Ömer, Amr b. As'ı Mısır'a gönderdi. Seyf b. Ömer'in ifadesine göre Hz. Ömer, Kudüs'ü fethettikten sonra onu Mısır'a göndermiştir. Gönderdikten sonra arkasından Zü-beyr b. Avvam'ı Bişr b. Ertat, Harice b. Hüzafe ve Ümeyr b. Vehb el-Cumanı ile birlikte Mısır'a gönderdi. Bunlar, Mısır'ın kapısı önünde toplandılar. Mısır baş piskoposu

Ebu Meryem'le piskopos Ebu Meryam, Sebat ehli kimselerle birlikte bunları karşıladılar. İskenderiyye valisi Mukavkıs beldelerini Müslümanlara karşı korumak amacıyla baş piskoposu Müslümanlara karşı göndermişti. İki taraf karşı karşıya gelince Amr b. As, onlara: "Acele etmeyin, size geliş sebebimizi anlatalım." dedi ki, Ebu Meryem ile Ebu Meryam kendisine karşı konuşmaya çıksınlar. İkisi meydana çıktılar. Amr b. As, onlara şöyle dedi:
"Siz ikiniz bu beldelerin rahiplerisiniz. Beni dinleyin. Doğrusu Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'i hak dinle gönderdi. Hak dine bağlı olmasını ona emretti. O da bize bu emri verdi ve bize verdiği emirlerin tamamını başkalarına tebliğ etmemizi de bize görev olarak yükledi. Sonra o, bu dünyadan göçüp gitti ve bizi apaçık bir dinle başbaşa bıraktı. O, insanlara mazeret bırakmayacak şekilde hakkı tebliğ etmemizi bize emretmişti. Biz, sizi İslâm'a girmeye davet ediyoruz. Bu davetimize icabet eden kimseler de bizimle aynı duruma girer, davetimize icabet etmeyen kimselere cizye ödemelerini teklif ederiz. Cizye ödemeleri durumunda onları korumamız altına alırız. Peygamberimiz (s.a.v.), ülkenizi fethedeceğimizi bize bildirmişti. Aramızdaki akrabalık sebebiyle sizi muhafaza etmemizi bize tavsiye etmişti. Eğer siz bu davetimize icabet ederseniz zimmetimiz altına girersiniz. Ayrıca halifemiz de Kıptîlere iyi davranmamızı bize tavsiye etti. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), Kıptîlere iyi davranmamızı bize vasiyet etmiştir. Zira Kıptilerle akrabalık ve zimmet bağlarımız vardır:
Piskoposlar dediler ki:
- Bu, oldukça uzak bir akrabalıktır. Böyle bir akrabalığın haklarına ancak peygamberler riayet edebilir. Hacer, bizim tanınmış ve şerefli bir mensubumuzdu. Hükümdarımızın kızıydı. Menef halkındandı. Me-neflilerin hükümdarı Fe'dil'di. Aynüşşemsliler onlara saldırdılar. Onları öldürüp mallarını yağmaladılar. Hükümdarları ve halkları yerlerinden sürgün edildiler. Bu sebeple Hacer, İbrahim peygamberin eline geçti. İbrahim peygambere: "Merhaba, ehlen ve sehlen" deriz.Yalnız senin yanına gelip geri dönünceye kadar bize eman ver."
Bunun üzerine Amr, onlara şöyle dedi:
- Benim gibi birisi kolay aldatılamaz, fakat ben, durumu incelemeniz için size üç gün süre tanıyorum. Durumu inceleyip düşünün, kavminizle müşavere yapın. Aksi takdirde sizinle savaşırım.
- Bize biraz daha süre tanı.
Amr, üç günlük süreyi dört güne çıkardı. "Bize biraz daha süre tanı." demeleri üzerine Amr, süreyi beş güne çıkardı. Onlar da Mukavkıs'm yanına gittiler. Artabon, Müslümanların bu davetine icabet etmeye yanaşmadı ve Müslümanlara karşı koyulmasını söyledi. Sonra Mısırlılara hitaben şöyle dedi:
- Biz, sizi savunmak için gücümüzün sonuna kadar çalışacağız ve Müslümanlar karşısında gerilemeyeceğiz.
Artabon, Müslümanlara gece baskını yapılmasını teklif etti. Ancak Mısırlılardan bir topluluk şöyle dedi:"Kisra ve Kayserle savaşıp onları öldüren ve ülkelerini ele geçiren bir milletle ne diye savaşıyorsunuz?
Artabon, ise Müslümanlara gece baskını yapılması görüşünde ısrar etti. Bu baskım yaptılar, ama birşey elde edemediler.Aksine aralarında Artabon'un da bulunduğu çok sayıda adamları öldürüldü. Müslümanlar, sürenin dördüncü gününde Mısır'ın Aynüşsems şehrini kuşatma altına aldılar. Zübeyr, şehrin surları üzerine çıktı. Şehir halkı bunun farkına varınca diğer kapıdan çıkarak Amr b. As'ın yanına vardılar. Onunla barış antlaşması yaptılar. Zübeyr, şehri bir baştan bir başa yarıp geçti ve diğer kapıdan çıkarak Amr b. As'ın yanına vardı. Barış antlaşmasını imzalayıp onayladılar.Amr b.As da şehir halkına şöyle bir emanname yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu Amr b. As'ın, Mısırlılara canları, mallan, dinleri, kiliseleri, haçları, karaları ve denizleri hususunda verdiği bir emandır. Buna birşey eklenmeyeceği gibi bundan bir-şey de eksilmeyecektir. Nube halkı bunlarla aynı topraklar üzerinde yaşamayacaktır. Mısırlılar, barış antlaşması üzerinde ittifak ederlerse cizye vereceklerdir. Nehirlerinin kabarması bu noktada bulunduğu sürece onlar 50 000 000 dirhem vereceklerdir ki, bu da onları koruma hakkıdır. Eğer onlardan bir kimse, bu antlaşmanın hükümlerine riayet etmeyecek olursa bu kadar cezayı o üstlenir. Aksi takdirde o bizim zimmetimiz dışında kalır. Eğer nehirlerinin kabarması eksilir de karalar ortaya çıkarsa, yine bu kadar yükü üzerlerinden kalkar. Bizanslılardan ve Nubelilerden her kim Mısırlılarla yapılan bu antlaşma kapsamına girerse, o da aynı haklara sahip olur ve aynı yükümlülüklere tabi olur. Her kim de bu antlaşmanın kapsamına girmeye yanaşmaz ve buralardan gitme hakkını seçerse o güvendedir, güven duyacağı bir yere gidinceye veya ülkemiz sınırları dışına çıkıncaya kadar ona ilişilmeşecektir. Onlar da Mısırlılarla aynı ölçüde vergi ödeme yükümlülüğü altına gireceklerdir. Onlar da üçte bir vergiye tabidirler. Bu antlaşma metninde yazılı konular, Allah ve Rasûlü ile mü'minlerin emiri halifenin ve nıü'minlerin ahdidir, zimmetidir. Bu antlaşma hükümlerine uyan Nube halkının da direkt olarak şu kadar ve şu kadar miktarda mal yardımında bulunmaları, bize karşı savaşmamaları, şu kadar miktarda at vermeleri gerekir ki, kendierinin ticaretlerine, ithalat ve ihracatlarına karışılmasın."
Bu antlaşma metninin yazılmasında Zübeyr ve oğulları Abdullah ile Muhammed, şahid sıfatıyla hazır bulundular. Verdan ile Hader de bu antlaşmanın katipliğini yaptılar.
Bütün Mısır halkı, bu antlaşma kapsamına girerek barışı kabul etti. Mısır süvarileri ile Amr b. As Fustat'a gidip toplandılar. Ebu Meryem ile Ebü Meryam gelip Amr b. As'la görüştüler. Çarpışmadan sonra ele geçirilen esirlerin serbest bırakılmasını istediler. Amr, esirleri onlara geri vermeyi kabul etmedi ve onların huzurundan kovulmalarını emretti. Bu durum, Hz. Ömer'e bildirilince o, Mısırlılara eman verilen beş günlük süre içinde ele geçirilen esirlerin Mısırlılara geri verilmesini emretti. Ayrıca Müslümanlarla savaşmayan kimselerden yakalanan esirlerin de salıverilmesini emretti. Ama Müslümanlarla savaşırken yakalanan esirlerin geri verilmemesini buyurdu. Denildiğine göre Hz. Ömer, Müslümanların elinde bulunan esirlerin islâm'a

girmek veya ailelerine geri dönmek arasında serbest bırakılmasını, İslâmiyet'i seçenlerin Mısırlılara geri verilmemesini, ailelerine dönmek isteyenlerin ise salıverilmelerini, ancak kendilerinden cizye alınmasını emretti. Ama Mısırlılardan ele geçirilip de İslâm beldelerine dağılan ve Haremey'ne ulaşan esirlerin geri verilemiyeceğini, bu hususta Mısırlılarla herhangi bir antlaşma yapılmamasını, çünkü yapılacak böyle bir antlaşma hükümlerinin yerine getirilemiyeceğini bildirdi. Amr b. As, mü'minlerin emiri Hz. Ömer'in bu emirleri doğrultusunda hareket etti. Esirleri topladı. Onları serbest bıraktı. Kimi İslâmiyet' tercih etti. Kimi de kendi dinine döndü. Böylece aralarında barış antlaşması yapıldı.

Daha sonra Amr b. As, İskenderiye üzerine askeri bir birlik gönderdi. İskenderiye valisi Mukavkıs, daha önce kendi beldesinin ve Mısır'ın haracını Bizans hükümdarına ödüyordu. Ülkesi, Amr b. As tarafından kuşatma altına alınınca o din ve devlet adamları ile devlet erkanını topladı. Onlara şöyle dedi:

- Şu Araplar, Kisra ve Kayseri mağlup ettiler. Onları yönetimlerinin başından uzaklaştırdılar. Bizim bunlara karşı koyacak gücümüz yok. Bence en uygun görüş, bunlara cizye ödememizdir.

Böyle dedikten sonra Mukavkıs, Amr b.As'a şöyle bir mesaj gönderdi: "Ben daha önce sizden daha fazla düşman olduğum Parslara ve Rumlara haraç ödüyordum.....w Bundan sonra Mukavkıs, cizye ödeme şartıyla Amr b.As'la barış antlaşması yaptı Amr da fetih müjdesini ve ganimetlerin beşte birini Hz. Ömer'e gönderdi. Seyf b. Ömer'in anlattığına göre Amr b. As Mukavkıs'la karşılaştığı zaman Müslümanlardan çoğu cepheden firar ettiler. Amr, onları savaşmaya ve cepheden sebat etmeye teşvik etti. Sonra da Yemenlilerden bir adam ona:

- Biz taştan ve demirden yaratılmış değiliz, diye karşı çıktı.

Amr ona:

- Sus, sen bir köpeksin, diyerek onu payladı.

Bunun üzerine o adam da:

- Öyleyse sen de köpeklerin komutanısın, dedi.

Ancak Amr ona aldırış etmedi. Yüzünü çevirdi. Sonra Rasulullah (s.a.v.)'ın ashabım toplantıya çağırdı. Ashab toplanınca Amr, onlara:

- İlerleyin. Allah, sizin vasıtanızla Müslümanlara yardım edecektir. Zafer ihsan edecektir, dedi.

Onlar da düşmana saldırdılar. Cenâb-ı Allah, onlara fetih nasip etti.

Seyf b. Ömer dedi ki: Mısır, hicretin onaltıncı senesinin rebiyülevvel ayında fethedildi. İslâm hakimiyeti oraya yerleşti. Allah'a hamd ve minnet olsun.

Başkalarının dediklerine göre ise Mısır, hicretin yirminci senesinde, İskenderiye şehri yirmibeşinci senesinde üç aylık bir kuşatmadan sonra zorla ele geçirilmiştir. Bazıları ise, İskenderiye'nin 12 000 dinar karşılığında barış yoluyla ele geçirildiğini söylemişlerdir.

Anlatıldığına göre Mukavkıs, Amr b. As'tan, önce barış yapmalarını istemiş ancak Amr, bu isteğini kabul etmemiş ve ona:

- En büyük hükümdarıma Herakliyus'a ne yaptığımızı biliyor sunuz? demiş ti. Mukavkıs da kendi arkadaşlarına dönüp:

- Doğru söylüyor. Bunlar, Herakliyus'a böyle yaptıklarına göre bizim teslim olmamız haydi haydi gerekli olur, demişti. Sonra da şartları önceki kısımlarda anlatılan barış antlaşmasını yaptılar.

Başkalarının anlattıklarına göre Amr ile Zübeyr, Aynüşşems'e gidip orayı kuşatma altına aldılar. Amr, Ebrehe b. Sabah'ı Ferema üzerine, Avf b. Malik'i de iskenderiye üzerine yolladı. Bunlar gittikleri şehirlerin halkına:

- Eğer kaleden inip teslim olursanız size eman veririz, dediler. Ancak bu şehirlerin halkları, Aynüşşemslilerin akibetini beklediler. Ay-nüşşemsliler barış yapınca bunlar da barış yaptılar. Avf b. Malik, iskenderiye halkına şöyle demişti:

- Şehriniz ne güzel?

- Güzeldir. Çünkü iskender burayı kurarken şöyle demişti: "Öyle bir şehir kuracağım ki, Allah'a muhtaç olacak ama insanlara asla ihtiyacı olmayacaktır." Bu sebeple bu şehir güzel olarak kalmıştır. Ebrehe de Ferema halkına şöyle demişti:

- Şehriniz ne çirkin bir şehir?

- Iskenderin kardeşi Ferema, bu şehri kurarken şöyle demişti: "Öyle bir şehir kuracağım ki, Allah'a ihtiyacı olmayacak ama insanlara hep olacaktır." Bu yüzden bu şehrin binaları hep çöker. Manzarası da çirkin olur.

Seyf b.Ömer'in anlattığına göre Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh, Mısır'a vali olarak atanınca onların haraçlarına şunu da ekledi "Mısırlılar, her sene Müslümanlara hediye olarak bir miktar köle vereceklerdir. Müslümanlar da buna karşılık onlara yiyecek ve giyecek vereceklerdir." Osman b. Affan da, Abdullah'ın Mısır valiliğini onayladı. Ve daha sonra onu bazı işlerle görevlendirdi. Ömer b. Abdülaziz de kendisinden önceki halifelerin kararlarına uyarak Abdullah'ın Mısır valiliğini onaylayıp görevini sürdürmesini kabul etti.

Ben derim ki: Mısır diyarına Fustat denilmesinin sebebi, Amr b. As'm çadırım bu günkü Mısır yerine kurmuş olmasından ve insanların o çadırın çevresinde binalar kurmasından ötürüdür. Çadır kelimesinin Arapça karşılığı Fustat'tır. Eski Mısır, Amr b. As'm zamanından günümüze kadar terkedilmiştir. Sonra o çadır kaldırılmış, yerine Amr b. As'a nisbet edilen bir cami inşa edilmiştir.

Müslümanlar, Mısır fethinden sonra Nube üzerine gittiler. Orada yapılan savaşta çok yaralar aldılar. Çok gözlerde yaralanıp kör oldu. Çünkü Nubeliler, iyi ok atıyorlardı. Attıkları okları gözlere isabet ettiriyorlardı. Bu yüzden onlara gözlere atan ordu adı verildi. Cenâb-ı Allah, bundan sonra Nube'nin fethini Müslümanlara nasip etti. Hamd ve minnet ona olsun. Mısır ülkesinin

fethinin şekli hususunda ihtilaf edilmiştir. Kimi İskenderiye dışında bütün Mısır ülkesinin sulh yoluyla fethe-dildiğini söylemiştir ki, bu Yezid b. Ebi Habib'in kavlidir.Kimi de Mısır'ın şiddet yoluyla ele geçirildiği söylemiştir ki bu, Ibn Ömer'le bir cemaatin kavlidir.
Rivayet olunduğuna göre Amr b. As, halka nutuk irad ederek şöyle demişti:"Ben şu yerimde otururken Kıptîlerden herhangi birinin benim nezdimde bir ahdi yoktur. Dilersem söylerim, dilersim satarım, dilersem ganimetlerinin beşte birini alırım. Ancak Tablus halkı bundan müstesnadır .Onlara verdiğimiz bir ahid vardır ki, o ahdin gereğini yerine getireceğiz." [28]

Nîl Kıssası

Mısır fethedildiği zaman halk Acem aylarından bü'ne ayı girdiği zaman Amr b.As'm yanma giderek ona şöyle dediler:
- Ey komutan, şu Nil nehrimizin bir âdeti vardır. Bu âdete uymadığımız takdirde suyu akmaz.
- Nedir o âdet?
- Her sene şu ayın oniMnci gecesi olunca biz bakire bir kız bulur ve o kızın ebeveynini razı ederiz. Razı edince de o bakire kıza elbise ve ziynetler giydiririz. Sonrada onu bu haliyle Nil'e atarız. Böylece Nil'in suları akmaya başlar.
- Bu, islâmiyet'te olmayan birşeydir. Doğrusu İslâmiyet, kendinden önceki şeyleri yıkar.
Bü'ne, ebib ve mesra ayları geçti ama Nil nehri az veya çok hiç akmadı. Öyleki Mısırlılar, oradan göç etmeye niyetlendiler. Amr b. As da bu durumu Hz. Ömer'e bir mektupla bildirdi. Hz. Ömer, ona şu cevabi mektubu gönderdi: "Yaptığın işdoğrudur. Yalnız ben sana mektubumun içinde bir pusula gönderiyorum. Bu pusulayı Nil nehrine at." Mektup, Amr b. As'a gelince açtı ve içindeki pusulayı aldı. Baktığında pusula üzerinde şu ifadeler yazılıydı: "Allah'ın kulu ve müzminlerin emiri Ömer'den Mısır halkının Nil'ine. Şayet sen, daha önce kendiliğinden akıyorduysan şimdi hiç akma. Sana ihtiyacımız yok. Ama bir ve kahredici güce sahip olan Allah'ın emriyle akıyorduysan -ki seni akıtan da O'dur- yüce Allah'tan dileriz ki, seni akıtsın." Amr b. As, bu pusulayı Nil'e atınca cumartesi sabahı halk gördüler ki; Cenâb-ı Allah, Nil'i bir gecede onaltı zira yükselterek akıtmış. Böylece yüce Allah, Mısırlıları Nil'in o âdetin den kurtarmıştı. Ve bu hal bu güne kadar da devam etmekte olup herhangi bir pürüzle karşılaşılmamaktadır.
Seyf b. Ömer dedi ki: Bu senenin zilkade ayında (ona göre bu hadise onaltmcı hicri yılda cereyan etmiştir.) Amr b. As, silahlı adamları Mısır'm sınırlarına yerleştirdi.
İbn Cerir dedi ki: Bu senede yani hicretin yirminci senesinde Ebu Bahriye Abdullah b. Kays el-Abdî, Rum diyarına gidip savaştı. O, anlatıldığına göre Rum diyarına giden ilk kişidir. Salimen dönmüş ve bol miktarda ganimet ele geçirmişti. Başka bir rivayete göre oraya giden ilk Müslüman savaşçı, Meysere b. Mesruk el-Absî'dir.
Vakidî dedi ki: Hicretin yirminci senesinde Hz.Ömer, Bahreyn valisi Kudame b. Maz'un'u görevden azletmiş ve ona içki içme cezasını tatbik etmişti. Onun yerine Bahreyn ve Yemame valiliklerine Ebu Hürey-re ed-Devsi'yi atamıştı. Yine bu senede Kûfeliler, valileri Sa'd'm bütün davranışlarından şikayetçi oldular. Öyle ki: "Namazını güzelce kılmıyor." dahi dediler. Bunun üzerine Hz. Ömer, onu görevden azletti. Yerine Kûfe'ye Abdullah b. Abdullah b. Utban'ı vali olarak atadı. Bu zat, Sa'd'm naibi idi. Başka bir rivayete göre Hz.Ömer, Küfe valiliğine Amr b. Yasir'i atamıştır.
imam Ahmed b.Hanbel, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Küfe halkı, Sa'd'ı Hz. Ömer'e şikayet ederek: "O güzelce namaz kıldırmıyor." dediler. Hz. Ömer de bir adam gönderip Sa'd' getirtti:
- Ey Ebu İshak! Bu adamlar senin namaz kılmayı bilmediğini iddia ediyorlar. Sen ne yapıyorsun ki? diye sordu.
Sa'd:
- Vallahi ben onlara Rasûlullah (s.a.v.)'ın namazına benzer namaz kıldırıp ondan hiçbir şey eksiltmez dim. Öğlen ile ikindiyi kıldırırken ilk iki rekatda çok dururum, son iki rekattı hafif tutarım, dedi.
Hz. Ömer:
- Senin hakkındaki zannımız da buydu zaten, dedikten sonra durumu araştırmak için bir ya da birkaç kişiyi onunla birlikte Kûfe'ye gönderdi. Gönderilen kişiler, Küfe ahalisinden Sa'd'm durumunu sordular. Bütün mescidleri dolaştılar. Oralarda Sa'd'ı hep hayırla andılar. Ancak Ebu Sa'de Katade b. Üsame adında birisi kalkıp soruşturmacılara şöyle dedi:
- Madem bize and verdiniz, o halde söyliyelim: Sa'd, askerin başına geçip savaşmaz. Mal paylaştırırken eşitliği gözetmez. Hüküm verirken adaletli davranmaz.
Bunun üzerine Sa'd dedi ki:
- Madem böyle söyledin. Ben de senin aleyhine üç beddua da bulunacağım, dinle:" İlahi, senin bu kulun yalancı ise, bu sözü riya ve şöhret olsun diye ayağa kalkıp söylediyse, ömrünü uzat, fakirliğini devamlı kıl ve kendisini fitnelere uğrat.
"Sa'd'ın bedduası o adama isabet etti. Yaşlılıktan kaşları gözlerinin üzerine sarkmış olduğu halde yolda rastladığı kızlara sataşır, onları çimdiklerdi. Niçin böyle yaptığı kendisine sorulunca şöyle cevap verirdi:
- Yaşlı bir adamım. Sa'd'm bedduasına uğrayıp fitneye düştüm.
Hz. Ömer, vasiyetinde Sa'd'ı altı kişi arasında zikretmiş ve onun hakkında şöyle demişti:" Eğer Sa'd'm başına bir iş gelirse zaten gelmiştir. Aksi takdirde eğer hayatta ise hanginiz valiliğe geçerse onun yardımını istesin. Ondan istifade etsin. Çünkü

ben, onu acizliğinden veya hainliğinden ötürü görevinden almadım".
Bu senede yani hicretin yirminci senesinde Hz. Ömer, Hayber Ya-hudilerini Ezriat'a ve diğer yerlere sürgün etti. Yine bu senede Hz. Ömer, Necran Yahudilerini de Kûfe'ye sürgün etti. Hayber, Vadi'1-Ku-ra'yı ve Necran'ı, Müslümanlar arasında taksim etti. Hz. Ömer, bu senede divanları tertipledi. Başka bir kavle göre ise o divanları bu seneden önce tertiplemiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Ömer, bu senede Alkame b. Mücezzer b. el-Mudlicî'yi deniz yoluyla Habeşistan'a gönderdi. O ve beraberindeki adamlar boğuldular. Bunun üzerine Hz. Ömer, artık deniz yoluyla asker sevketmemeye yemin etti. Ebu Ma'şer, bu konuda Vakidî'ye muhalefet ederek Habeşistan gazvesinin hicrî otuzbirinci senede yani Hz. Osman'ın halifeliği zamanında yapılmış olduğunu iddia etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Vakidî dedi ki: Bu senede Hz. Ömer, Fatıma binti Velid b. Utbe ile evlendi. Fatıma, taun sebebiyle vefat eden Haris b Hişam'm dul karısı idi. Fatıma, Halid b. Velid'in kızkardeşiydi. Hicretin yirminci senesinde Hilal, Dımaşk'ta vefat etti. Üseyd b. Hudayr ise bu senenin şaban aym-da vefat etti. Yine bu senede Zeynep binti Cahş vefat etti ki, bu Peygamber Efendimiz'in vefatından sonra ahirete irtihal eden ilk zevcesi olmuştu. Allah ondan razı alsun.
Bu senede Bizans imparatoru Herakliyus ölmüş, yerine Kostantin geçmişti. Hz. Ömer bu senede insanlara hac ettirmişti. [29]

Hicretin Yirminci Senesinde Vefat Eden Bazı Şahsiyetler Üseyd B. Hudayr

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Üseyd b. Hudayr b. Simak el-Ensârî el-Eşhelî el-Evsî Ebu Yahya. Akabe gecesinde Ensâ temsilcilerinden-di. Babası Buas savaşında Evs kabilesinin reisi idi. Buas savaşı, hicretten altı sene önce yapılmıştı. Hudayr'a, Hudayru'l-Ketaib, yani askeri birliklerin Hudayr'ı denirdi. Anlatıldığına göre o, Mus'ab b. Ümeyr vasıtasıyla Müslüman olmuştur. Hicret ettiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), onunla Zeyd b. Harise'yi kardeş kılmıştı. Bu zat, Bedir gazvesinde hazır bulunmamıştı. Tirmizfnin sahih gördüğü ve Ebu Hüreyre'den rivayet ettiği bir hadiste RasûluUah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Ebu Bekir, ne güzel bir adamdır. Ömer, ne güzel bir adamdır. Üseyd b. Hudayr, ne güzel bir adamdır." Üseyd b. Hudayr, Hz. Ömer'le birlikte Şam'a gelmişti. Hz. Aişe, onu, Sa'd b. Muaz'ı ve Abbad b. Bişr'i övmüştü. Allah onlardan razı olsun.
İbn Bükeyr'in anlattığına göre Üseyd, hicretin yirminci senesinde Medine'de vefat etmiştir. Hz. Ömer, onun cenaze namazını kılmış ve Baki mezarlığına defnetmiş tir. Vakidî ile Ebu Ubeyd ve bir cemaat, onun hicri yirminci senede vefat ettiğini söylemişlerdir. [30]

Üneys B. Mersed B. Ebi Mersed El-Ganevî

Bu zatın kendisi, babası ve dedesi sahabe idiler. Üneys, Hüneyn savaşında Rasûlullah (s.a.v.) hesabına casusluk yapmıştı. Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), bir zina hadisesinde ona şu emri vermişti: "Ey Üneys, sabahleyin şu kadına git. Eğer suçunu itiraf ederse, onu recm et." Sahih kavle göre Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisine bu emri verdiği Üneys, bu Üneys'ten başkasıdır.Üneys'in fitneyle ilgili rivayet ettiği bir hadis vardır. İbrahim b. Münzir'in ifadesine göre o, hicretin yirminci senesinin rebiyülevvel ayında vefat etmiştir. [31]

Rasûlullah'ın Müezzini Ve Ebu Bekir'in Azadlısı Bilal B. Ebi Rebah El-Habeşî

Ona, Bilal b. Hammame de denir. Hammame, onun anasının adıydı. Bilal, İslâmiyet'in ilk zamanlarında Müslüman oldu. Allah yolunda işkence gördü. Ama sabretti. Ebu Bekir es-Sıddık, onu satın alıp azad et-ti.Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katıldı. Ebu Bekir, onu azad ettiği zaman Hz. Ömer şöyle demişti: "Ebu Bekir, efendimizdir. Efendimizi de azad etmiştir."
Medine'de ezan meşru kılındığı zaman Rasûlullah (s.a.v.)'m huzurunda ezan okuyanlar; Bilal ile İbn Ümmü Mektum idi. Bunlar Müezzinliği nöbetleşe yaparlardı. Bazen Bilal ezan okur, Bazen de İbn Ümmü Mektum okurdu. Bilal'ın sesi güzel ve iyi idi Fesahatlı bir kimse idi." "Bilal'ın sini, Allah katında sindir." şeklindeki rivayetin aslı yoktur. Mekke fethi gününde Ka'be'nin damına çıkıp ezan okudu. Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince ezan okumayı bıraktı. Ancak hilafeti günlerinde Ebu Bekir es-Sıddık için de ezan okumuştur. Bu rivayet sahih değildir. Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından sonra cihad için gitti. Bilâl, Cabiye'ye gelen Hz. Ömer'in huzurunda öğle namazı için hutbeden sonra ezan okudu. Onun okuyuşu üzerine cemaat ağlayıp inlemeye başladı. Başka bir rivayete göre ise o sırada Bilal, Medine'yi ziyaret etmiş, ezan okumuş, insanlar da onun sesini duyunca şiddetlice ağlamaya başlamışlardı. Zaten böyle yapmaları da gerekirdi. Allah, onlardan razı olsun.
Sahih hadiste sabit olduğuna göre Rasûlullah(s.a.v.), Bilal'e şöyle demiştir; "Cennet'e girdim. Senin ayakkabılarının sesini işittim. Söyle bakalım, seni bu mertebeye ulaştıracağını ümid ettiğin en hayırlı amelin nedir?" Rasûlullah (s.a.v.)'m bu sorusu üzerine Bilal:"Her abdest aldığımda mutlaka iki rekat namaz kılmışımdır." diye cevap vermiş. Rasûlullah (s.a.v.): "İşte senin o yüksek mertebeye ulaşman bu sebepledir." diye karşılık vermişti. Başka bir rivayete göre ise Bilal, Rasûlullah (s.a.v.)'ın mezkur sorusunu şöyle cevaplamıştır:

"Abdestim her ne zaman bozulduysa mutlaka abdest aldım ve her ne zaman abdest aldıysam da mutlaka iki rekat namaz kılma gereğini duydum."
Anlatıldığına göre Bilal, çok esmer tenli, uzun boylu, nahiv vücutlu, saçı çok ama şakaklarında az tüy bulunan bir adamdı.
tbn Bekir dedi ki: Bilal, hicretin onsekizinci senesinde Amvas taunu sebebiyle Şam'da vefat etti. Muhammed b. İshak ile başkalarımda onun hicri yirminci senede vefat ettiğini söylemişlerdir.
Vakidî dedi ki: Bilal, altmış küsur yaşmda vefat edip Dımaşk'm Ba-bu's-Sağir mevkiinde defnedildi. Başkaları onun Dariya'da vefat ettiğini ve Bab-ı Keysan'da defnedildiğini söylemişlerdir. Dariya'da defnedildiğini söyleyenler de vardır. Onun Halep'te vefat ettiğine dair bir rivayet de vardır. Ama ilk rivayet sahihtir. Doğrusunu Allah bilir. [32]

Said B. Amir B. Huzeym

Beni Cumah kabilesinin eşrafindandır. Hayber fethinde hazır bulunmuştur. Zahid ve abid kimselerdendi. Hz. Ömer tarafından Hu-mus'a, Ebu Ubeyde'den sonra emir olarak tayin edildi. Ağır yaralandığı haberini duyan Hz.Ömer, ona 1000 dinar göndermiş, ancak o, bu paraların tamamını sadaka olarak dağıtmış ve karışma şöyle demişti: "Bu paraları bizim için ticaret yapacak birine verdik."Böyle demekle bu paraları Allah rızası için vererek sevap kazandığını kasd etmişti. Allah, ondan razı olsun.
Halife dedi ki: Kisariye'yi bu zat ile Muaviye birlikte fethettiler. O zaman rier ikisi de maiyetlerindeki askerlerin komutanı idiler. [33]

Îyazb.Gunm

Ebu Sa'd el-Fihrî, ilk Muhacirlerdendir. Bedir gazvesine ve müteakip savaşlara katıldı. Müsamahakar, cömert ve bahadır bir kimseydi.
Cezire'yi fetheden odur. Bizans yollarını ilk kat eden, oralara gazaya giden odur. Ebu Ubeyde, onu kendisinden sonra Şam'a vali olarak atamasını Hz. Ömer'den istemiş, Hz.Ömer de onun bu isteğini kabul etmişti. Bu vesile ile o, altmış yaşında hicretin yirminci senesinde vefat edinceye kadar Şam valiliği yapmıştı. [34]

Ebu Süfyan B. Haris

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Ebu Süfyan b. Haris b.Abdülmuttalib . Rasûlullah (s.a.v.)'m amcasının oğludur. Adının Muğire olduğu söylenir. Mekke fethi senesinde Müslüman oldu. Gerçekten islâmiyet'i güzelce yaşadı. Daha önceleri o, Rasûhıllah'a, islâmiyet'e ve Müslümanlara çok katı bir düşmandı. Iktidarh bir şairdi, islâmiyet'i ve Müslümanları hicvederdi. Hassan b. Sabit, onun Rasûlullah'a karşı bir hicviyesini şöyle cevaplamıştı:
"Dikkat edin! Ebu süfyan'a benden haber salın ki, gizlilik yok olmuştur..
Sen Muhammed'i yerdin, ben de bu yergine cevap verdim. Bu sebeple Allah katında benim için sevap vardır. Sen dengi olmadığın halde onu yeriyor musun? İkinizden kötü olanınız, iyi olanınıza kurban olsun."
Ebu Süfyan b. Haris'le Abdullah b. Ebi Ümeyye, Müslüman olmak için yanma gelip kendisiyle görüşmek istediklerinde Rasûlullah, onlara izin vermemişti. Nihayet Ümmü Seleme, kardeşi Abdullah b. Ebi Ümeyye için tavasutta bulununca Rasûllullah (s.a.v.), onun Müslüman olmasına izin vermişti. Ebu Süfyan b. Haris bunu duyunca:"Vallahi eğer Rasûlullah benim Müslüman olmama izin vermezse, ben de şu küçücük çocuğumun elim tutar, bununla birlikte bilinmeyen bir yerlere gider, kaybolurum." demişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şefkate gelerek onun İslâm'a girmesine izin vermişti. Hüneyn savaşında o, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında sebat etmiş ve katırının yularını tutup beklemişti. Rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), onu çok sevmiş ve onun cennetlik olduğuna şahadet etmiştir. Hatta kendisine: "Ham-za'nın halefi olmanı umarım." demişti. Vefatı zamanında Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir mersiye dizmişti:
"Uykum kaçtı, gecem geçmez oldu.
Musibetzedenin gecesi uzun olur.
Ağlamak beni mutlu etti. Çünkü az sayıda Müslüman musibete uğradı.
Bizim musibetimiz çok büyük oldu.
Rasûlün vefat ettiği günün akşamında vahyi ve Kur'ân nüzulünü kaybetik.
Daha önce Cebrail, sabah akşam vahy getirirdi."
Anlatıldığına göre Ebu Süfyan, hac etmiş. Sacını tıraş ettirirken berber onun başındaki bir beni kesmiş, bu yüzden hastalanmış ve Medine'ye dönüşünden sonra vefat etmişti. Hz. Ömer, onun cenaze namazının laldırmıştı. Anlatıldığına göre kardeşi Nevfel, onun vefatından dört ay önce vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [35]

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/119.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/119-120.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/121.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/121-123.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/124-125.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/125-126.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/126-129.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/129-132.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/132-136.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/136-137.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/137.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/137-139.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/140-142.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/142-147.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/148-154.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/154.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/154.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/154-155.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/155.
[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/156.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/157.
[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/157-158.
[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/159-160.
[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/160-161.
[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/161.
[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/161.
[27] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/162.
[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/162-167.
[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/167-169.
[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/169-170.
[31] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/170.
[32] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/170-171.
[33] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/171.
[34] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/171-172.
[35] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/172-173.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Ebu Heysem B. Et-Teyyîhan
Zeyneb Binti Cahş
Hz.Peygamber'în Halası Safiye Bînti Abdülmuttalib
Uveym B; Saîde El-Ensârî
Bişr B. Amr B. Haneş
Ebu Hiraşe Hüveylid
Nihavend Savaşı
Hicrî Yirmibirînci Senede Vefat Eden Şahsiyetler
Halide. Velid
Tüleyha B. Hüveylîd
Amrb.Ma'dîkerîb
Aıâb.Hadremî
Numan B. Mukrin B. Aiz El-Müzenî
Hicri YîrmiÎkîncı Senesi
Reyin Fethi
Komes'în Fethi
Cürcan'ın Fethi
Azerbeycan'ın Fethi
Bab'ın Fethi
Türklerle Yapılan Îlk Savaş
Sed Kıssası
Yezdücürd B. Şehrîyar B. Kısra'nın Kıssası
Ahnef B. Kays Ve Horasan

Ebu Heysem B. Et-Teyyîhan

Soy kütüğü şöyledir: Ebu Heysem b. et-Teyyihan Malik b. Malik b. Isl Cüşem b. Haris b. Hazreç b. Amr b. Malik b. Evs el Ensârî el-Evsî. Akabe bey'atmda temsilci olarak bulundu. Bedir gazvesinde ve daha sonraki savaşlara katıldı. Hicretin yirminci senesinde (başka bir rivayete göre ise yirmibirinci senesinde) vefat etti. Hz. Ali ile birlikte Sıfîm savaşına katıldığı da söylenir. Doğrusunu Allah bilir. [1]

Zeyneb Binti Cahş

Soy kütüğü şöyledir: Zeyneb binti Cahş binti Rebab el-Esediye. Hu-• zeyme kabilesinin Esed kulundandır. Rasûlullah (s.a.v.)'m zevcelerinden ilk vefat edendir. Anasının adı Ümeyme binti Abdülmuta-lib'tir.Kendi sinin asıl adı Berre idi. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), ona Zeyneb adını verdi. Ümmü Hakim künyesi ile çağrılırdı. Bizzat Cenâb-ı Allah tarafından Rasûlullah'la evlendirilen ve nikahları kıyılan kadın Zeynep'tir. Bu sebeple Zeynep, Rasûlullah (s.a.v.)'m diğer zevcelerine karşı övünür ve şöyle derdi: "Sizi aileleriniz Rasûlullah'la evlendirdi. Beni ise semada Allah, Rasûlullah ile evlendirdi." Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
"Zeyd, eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik." (el-Ahzâb, 37.)
Zeynep, daha Önce Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Zeyd b. Harise ile evliydi. Zeyd, onu boşaymca Rasûlullah (s.a.v.) onunla evlendi. Rasûlullah'm Zeyneple evlenişi, hicretin üçüncü senesinde olmuştu. Başka bir rivayete göre ise dördüncü senesinde olmuştur ki, meşhur olan rivayet de budur. Başka bir rivayete göre de hicretin beşinci senesinde evlenmiştir. Peyfamber (s.a.v.)'in onunla gerdeğe girmesi esnasında örtünme ayeti nazil olmuştur. Nitekim bu husus, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Enes'ten gelen bir rivayetle sabit olmuştur.
Güzellik ve üstünlükle Hz. Ebu Bekir'in kızı Aişe ile yanşan kadın Zeynep'ti. Zeynep, dindar, takvalı çok ibadet eden ve çok sadaka veren bir kadındı. Onu kastederek Rasûlullah (s.a.v.), diğer zevcelerine şöyle demişti. "Vefatımdan sonra bana en erken gelip kavuşacak olan sizin aranızda eli en uzun olanınızdır." Eli uzun demekle Rasûlullah(s.a.v.), onun çok sadaka veren bir kadın olduğunu söylemek istemişti. Zeynep, sanatkar bir kadındı. Eliyle bazı şeyler yapar, bunların satışından elde edilen kazancı fakirlere sadaka olarak dağıtırdı. Onun hakkında Hz. Aişe şöyle demişti:
"Din hususunda Zeynep binti Cahş'tan daha hayırlı, Allah'a karşı takvalı, sözü doğru, akrabalık bağlarını gözeten, emanete çok riayet eden ve sadaka veren başka bir kadını asla görmedim." Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında: "Artık bu hasrın ortaya çıkış zamanıdır." Yani Veda haccından sonra artık dışarı çıkmamak gerekir, dediği için Zeynep ile Şevde, Veda haccından sonra hac etmemişlerdi. Peygamber (s.a.v.)'in diğer zevceleri ise Veda haccından sonra da hacca giderler ve Zeynep ile Sevde'ye :"Vallahi Rasûlullah'ın vefatından ve Veda haccından sonra bineklerimizi hareket ettirmedik, derlerdi.
Anlatıldığına göre Hz.Ömer, Zeyneb'e 12 000 dirhem maaş bağlamış. Zeynep ise o maaşı akrabalarına sadaka olarak dağıtmış sonra şöyle demiştir: "Allah'ım, bundan sonra Ömer'in maaşı bana gelmesin." Kendisi hicretin yirminci senesinde vefat etmiş ve Hz. Ömer onun cenaze namazını kıldırmıştı. O, kendisi için naaş yapılan ilk kadındır. Cena- ' zesi Baki mezarlığına defnedildi. [2]

Hz.Peygamber'în Halası Safiye Bînti Abdülmuttalib

Zübeyr b. Avvam'm annesidir.Hz.Hamza, Mukavvim ve Hicl'in öz kardeşidir. Anneleri Hale binti Vüheyb b. Abdümenaf b. Zühre idi. Onun Müslüman oluşunda ihtilaf yoktur. Uhud gazvesinde hazır bulundu. Kardeşi Hamza üzerine çok hüzünlendi. Hendek savaşında Yahudilerden bir adamı öldürdü. O Yahudi, Safiye'nin içinde bulunduğu kalenin etrafında dolaşıyordu. Kale, Hısnı Fari kalesi idi. O esnada Safiye Hassan'a: "Kaleden in, şu Yahudiyi öldür." demiş, ancak Hassan, Yahudiyi öldürmeye yanaşmayınca kendisi kaleden inip Yahudiyi öldürmüş, sonra Hassan'a: "İn ve üzerindeki eşyaları çıkarıp al, eğer o bir erkek olmasaydı ben çıkarıp alırdım." demiş, Ancak Hassan: "Benim onun üzerindeki eşyalara ihtiyacım yoktur." demişti. Safiye, müşriklerden bir adamı öldüren ilk Müslüman kadındı. Ondan başka Hz. Peygamberin diğer halalarının Müslüman olup olmadıkları hususunda ih-
tilaf edilmiştir. Peygamberdin halaları Erva ile Atike'nin de Müslüman olduklarına dair bir rivayet vardır. Îbnü'1-Esir ile şeyhimiz Ebu Abdil-lah ez-Zehebî el-Hafiz bu görüştedirler. Sahih kavle göre peygamberin halaları arasında Safiye'den başka Müslüman olan yoktur. Safiye, Önceleri Haris b. Harb b. Ümeyye ile evlenmişti.
Daha sonra Avvam b. Hüveylidle evlendi, ona Zübeyr ve Abdül-Ka-be adında iki çocuk doğurdu. Bir rivayete göre Hüveylid oğlu Avvam, bakire iken Safiye ile evlenmiştir. Ama sahih olan birinci rivayettir. Safiye, yetmiş üç yaşında iken hicretin yirminci senesinde Medine'de vefat edip Baki mezarlığına defnediîmiştir. Allah ondan razı olsun. [3]

Uveym B; Saîde El-Ensârî

Birinci ve ikinci Akabe bey'aytlaruıda ve bütün gazvelerde hazır bulundu. Su ile taharet yapan ilk Müslüman odur. Onun hakkında şu ayet nazil olmuştu:
"Orada, arınmak isteyen insanlar vardır. Allah, arınmak isteyenleri Sever." (et-Tevbe, 108.)
Ondan gelen bazı rivayetler vardır. O, hicretin yirminci senesinde Medine'de vefat etmiştir. [4]

Bişr B. Amr B. Haneş

Hicretin yirminci senesinde vefat edenlerden biri de Carud lakabıyla anılan Bişr b. Amr b. Haneş'tir. Bu zat, hicretin onuncu senesinde Müslüman oldu. Abdu'1-Kays kabilesinde emrine itaat edilen şerefli bir kimseydi. Kudame b. Maz'un'un içki içtiğine şahitlik yapmıştı. Bunun üzerine Hz.Ömer de Kudame'yi Yemen'deki görevinden azletti. Carud, şehid olarak öldürüldü.[5]

Ebu Hiraşe Hüveylid

Hicretin yirminci senesinde vefat edenlerden biri de Ebu Hiraşe Hüveylid b. Mürre el-Hüzelî idi. Bu zat meşhur bir şairdi. Muhadre-min'dendi. Cahiliye ve İslâmiyet dönemlerinde yaşadı. Koştuğu zaman atları geride bırakırdı. Onu bir yılan soktu ve Medine'de vefat etti. [6]

Nihavend Savaşı

Bu, gerçekten büyük bir savaştı. Bu anlı sanlı savaşa Müslümanlar, fetihler fethi adım vermişlerdi.
Ibn İshak ile Vakidî dediler ki: Nihavend savaşı, hicretin yirmibi-rinci senesinde vuku buldu. Seyf b. Ömer ise, hicretin onyedinci senesinde bu savaşın vuku bulduğunu söylemiştir. Hicretin ondokuzuncu senesinde vuku bulduğuna dair bir rivayet te vardır. Doğrusunu Allah bilir. Ebu Cafer b. Cerir, Nihavend savaşını hicri yirmibirinci sene hadiseleri arasında zikrettiği için biz de bu hususta ona uyduk. Biz, siyer âlimlerinin konuyla ilgili ifadelerini bir araya getirdik. Böyle olunca bunların ifadeleri birbirine girdi.
Seyf ile diğer siret âlimleri dediler ki: Bu savaşm çıkış sebebi şuydu: Müslümanlar, Ahvaz'ı fethettikten sonra büyük Fars ordusunu yenerek İstanr'daki başkentleri Medain'i ve çevresindeki birçok beldeleri ele geçirince onlar gayrete geldiler. Şehirden şehire geri dönüp kaçan ve nihayet kovulmuş bir şekilde İsfahan'a varan hükümdar Yezdücürd, Farslıları Müslümanlarla savaşmaya teşvik etti. Ancak o, kendi ailesi, kavmi ve malı içinde bulunuyordu. Nihavend mıntıkasına ve çevresindeki dağlarla şehirlerde yaşayan kimselere mektuplar yazdı. Onlar da Müslümanlarla savaşmak üzere bir araya gelip toplandılar. Yazışıp ha-berleştiler. Nihayet daha önce benzeri görülmemiş büyüklükte bir ordu hazırladılar. Sa'd b. Ebi Vakkas, bu durumdan haberdar olunca Hz. Ömer'e mektup gönderdi. Onu da bu işten haberdar etti. Bu esnada Kûfeliler de Sa'd'a karşı ayaklanıp onun her davranışından şikayetçi oldular. Öyle ki Hz. Ömer'e gidip, şikayetçi olan Kûfelilerin

temsilcileri: "Sa'd, iyi namaz kıldırmıyor." dediler. Bu şikaye,tçi heyeti ayaklandıran kişi Cirah b. Sinan el-Esedî idi. Bu kişi beraberindeki birkaç adamla birlikte Hz.Ömer'e gitmiş ve Sa'd b. Ebi Vakkas'ı şikayet etmişlerdi. Hz.Ömer de onlara şöyle cevap vermişti:

- Sizin şerli kimseler olduğunuzu bu olağanüstü halde kalkıp şikayete gelmeniz ispatlıyor. Halbuki bu esnada Sa'd, Allah düşmanlarıyla savaşa hazırlanıyor. Allah düşmanları, size karşı ordular toplamışlar.
- Ama buna rağmen sizin şikayetinizi dikkate alıp durumu inceleyeceğim. Hz. Ömer, kendisiyle valileri arasında elçilik yapan Muhammed b. Mesleme'yi durumu incelemek üzere Kûfe'ye gönderdi. Muhammed b. Mesleme, oraya varınca kabileleri ve Kûfe'deki mescidleri dolaştı. Cirah b. Sinan taraftarları dışında bütün Kûfeliler, Sa'd'ı hayırla anıp övdüler. Yalnız Cirah b. Sinan taraftarları sustu. Onu ne kınadılar, ne de övdüler. Nihayet Muhammed b. Mesleme, Beni Abs kabilesine gitti. Onlardan Ebu Sade Üsame b. Katade kalkıp Muhammed b. Mesleme'ye

şöyle dedi:

- Madem bize yemin verdin. Öyleyse sana anlatayım: Doğrusu v Sa'd, ganimetleri eşit olarak dağıtmıyor. Halka adaletli davranmıyor. Müfrezelerle birlikte gazaya gitmiyor. Ebu Sade'nin bu iddiası üzerine Sa'd, ona beddua edip şöyle dedi: "Allah'ım, eğer bu adam bu sözleri yalan, riyakarlık ve ün yapmak için söylemişse sen bunun gözünü kör et. Çoluk çocuğunu çoğalt ve kendisini de saptırıcı fitnelere maruz bırak." Sa'd'm bu bedduası üzerine Ebu Sade Üsame b. Katade'nin gözleri kör oldu, kızlarının sayısı da onu buldu. Sokaktan bir kadın geçtiğinde mutlaka o kadının yanına yaklaşır ve onu çimdiklerdi. Kadın da onun farkına varıp kızınca Ebu Sade: "Mübarek adamın bedduasına uğradım." derdi. Sonra Sa'd, Cirah ve arkadaşlarına beddua etti. Tamamı hastalanıp sakatlandılar ve mallarına felaket geldi.

Muhammed b. Mesleme, Hz. Ömer'in emri üzerine o esnada Niha-vendlilerle savaşmaları için Kûfelileri savaşa çağırdı. Sonra Sa'd, Muhammed b. Mesleme ve Cirah ile arkadaşları yola çıkıp Hz.Ömer'in yanma gittiler. Hz.Ömer, Sa'd'a nasıl namaz kıldırdığını sordu. O da namazın ilk iki rekatını uzattığını son iki rekatını hafif tuttuğunu, namazdan hiçbirşeyi eksiltmediğini tıpkı Rasûlullah (s.a.v.) gibi namaz kıldığını anlattı. Hz.Ömer de ona: "Biz de seni böyle biliyorduk ey Ebu îs-hak," dedi. Sa'd da şöyle cevap verdi: "Ben, ilk Müslüman olan beş kişinin beşincisiyim. O zaman bizim bağ yapraklarından başka yiyeceğimiz yoktu. Onu da yiye yiye avurtlarımız yaralanmıştı. Ben, Allah yolunda ilk ok atan adamım ve daha önce hiç kimseye söylemediği halde Rasûlulllah (s.a.v.): "Ey Sa'd, anam babam sana feda olsun." demiştir. Şimdi de Esed oğulları benim güzel namaz kıldıramadığımı söylüyorlar. Avcılıkla oyalandığımı İslâmiyet'i bir tarafa bıraktığımı iddia ediyorlar. Eğer böyle ise ben ziyana uğramış ve amelinin sevabını kaybetmiş olurum" Bundan sonra Hz.Ömer, ona şöyle sormuştu: —Kûfe'de yerine kimi vekil bıraktın? —Abdullah b. Abdullah b. Utban'ı bıraktım. Hz.Ömer de Abdullah'ın Küfe vali vekilliğini onayladı. Abdullah, sahabelerin eşrafından yaşlı bir adamdı. Ensâr'dan Beni Hubla kabilesinin müttefiki idi. Sa'd, görevden uzaklaştırıldı. Bu durum, onun acizliğinden veya hainliğinden ötürü olmamıştı. O, kendisini şikayet eden kimseleri tehdit ediyor ve onların azaba uğratılmalarını diliyordu. Sonra herhangi bir kimse bir emiri şikayet etmesin, diye korktuğu için bundan vazgeçti.

Kısaca demek istediğimiz şudur ki Farslılar, Nihavend de 150 000 askeri biraraya getirdi. Başlarındaki komutanda Firuzan'dı. Komutanın adının Bendar olduğuna veya Kaşlı anlamına gelen Zülhacip olduğuna dair başka rivayetler de vardır. Farslılar, kendi aralarında birbirlerini Müslümanlarla savaşmaya teşvik ederek şöyle dediler: "Araplara gelen Muhammed, bizim beldelerimize saldırmadı. Ondan sonra halife olan Ebu Bekir de hükmümüzüm sürdüğü memleketimize saldırmadı. Şu Hattab oğlu Ömer'in hakimiyeti genişleyince sınırlarımıza saldırdı. Irzımızı payimal etti. Beldelerimizi aldı. Bununla dayetinmedi İçinde bulunduğumuz diyarımızda iken üzerimize doğru gelmeye başladı. Başkentimizi eline geçirdi. Bizi beldemizden çıkarıp sürgün etmedikçe bu hareketine son verecek değildir." Bu konuşmalardan sonra Farslılar, Basra ve Kûfe'ye saldırmak, böylece Ömer'in kendi diyarlarına saldırmasına engel olmak üzere sözleştiler. Birbirlerine bu hususta teminat vererek bunu yazıyla kayda geçirdiler. Bu esnada görevden alınmış olan Sa'd, bu durumu Hz. Ömer'e bir mektupla bildirdi.Farslılarm kendilerine karşı birleşip, hücuma geçmek üzere olduklarını gidip kendisi de şifahen anlattı. Onların 150 000 savaşçı topladıklarını bildirdi Bu sırada Abdullah b. Abdullah b. Utban'm Kûfe'den göndermiş olduğu mektup Karib b. Zafer el-Abdî ile Hz. Ömer'e yetiştirildi. Mektupta Farslıla-nn toplandıklarım, Müslümanlara ve İslâm'a saldırmak üzere olduklarını ve bu hususta birbirlerini savaşa teşvik ettiklerim, bir an önce Fars-lılara saldırmanın faydalı olacağını, İslâm ülkesine karşı harekete geçilmesine engel olunmasını ifade ediyordu. Hz.Ömer mektubu getiren adama sordu:

- Senin adın nedir?
- Karib'dir.
- Kimin oğlusun?
- Zafer'in oğluyum.

Hz.Ömer, bunu hayra yorup şöyle dedi:

- Zafer Karip (yani zafer yakındır.)

Hz. Ömer, bunun üzerine insanların mescitte toplanmalarını ilan etti. İnsanlar gelip meşcidde toplandılar. Mescide ilk gelen kişi, Sa'd b. Ebi Vakkas oldu. Hz. Ömer, bunu da hayra yordu. Sonra minbere çıktı. Cemaata hitaben şöyle dedi: "İçinde bulunduğumuz bugün, sonrası devam edecek olan bir gündür. Ben benimle birlikte ve bana katılacak olanlarla oraya doğru gitmeyi arzuluyorum. Bu iki şehir arasında orta bir yerde konaklayıp -Allah, onlara fethi nasip edinceye kadar ve arzu ettiğim

noktaya gelinceye kadar- onlara destek olmayı diliyorum." Bunun üzerine Hz. Osman, Hz. Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf ve görüş sahibi bazı adamlar kalktılar.Her biri güzel ve faydalı konuşmalar yaptılar ve neticede Hz.Ömer'in Medine'den çıkmaması, bazı müfrezeler göndermesi, onlara sadece talimat verip onlar için dua etmesi gerektiği üzerinde görüş birliğine vardılar.

Hz. Ali, yapmış olduğu konuşmada şöyle demişti: "Ey mü'minlerin emiri! Bu işte zafer veya mağlubiyet, asker çokluğu ya da azlığı ile değildir. Bu iş, Allah'ın güçlendirdiği ve meleklerle takviye ettiği ordusuyla ilerleyecektir. Bu mertebelere de ulaşmıştır. Biz, Allah'ın zafer vaadine muhatap olmuşuz. Ve Allah, vaadini gerçekleştirecek, askerlerine yardım edecektir. Ey mü'minlerin emiri! Sen boncukların geçirilmiş olduğu bir ipe benzersin. O boncukları toplayıp bir arada tutarırsm. Eğer o ip koparsa boncuklar dağılır, her biri bir tarafa gider. Sonra da bir araya getirilip toplanamazlar. Bu gün Araplar her ne kadar sayıca az iseler de İslâmiyet'le güçlendiklerinden çok gibidirler. Sen yerinde dur. Kûfeli-lere bu hususta mektup yaz. Onlar, Arapların önderleri ve reisleridirler. Üçte ikileri cepheye gitsin, üçte birleri de yerlerinde kalsınlar. Bas-rahlara da mektup yaz. Onlar da savaşan İslâm ordusuna takviyede bulunsunlar."

Hz. Osman ise yapmış olduğu konuşmada Hz. Ömer'e, Nihavend'de savaşacak olan İslâm ordusuna Yemen ve Şam askerlerinden takviye gönderilmesi tavsiyesinde bulunmuştu. Ayrıca Basra ve Küfe arasında bir yerde beklemek istediği hususunda da Hz. Ömer'in görüşüne muvakkat etmişti. Ancak Hz. Ah, Hz Osman'ın bu hususta Hz. Ömer'e muvafakat etmesine karşı çıktı. Basra ve Küfe arasında bir yerde beklenilmesini uygun bulmadı. Ayrıca Hz. Osman'ın Şamlılardan da Nihavend'de savaşacak olan İslâm ordusuna takviye gönderilmesini uygun bulmadı. Zira Şamlılardan oraya asker gönderilmesi durumunda Şam'daki İslâm askerinin azalacağını hesapladı. Bu sebeple Bizanslıların, Şam'a saldırmasından kork tu. Yem enlilerden de Nihavend'deki İslâm ordusuna takviye gönderilmesini uygun görmedi. Çünkü Ye-men'den oraya asker gönderilmesi halinde Habeşlilerin, Yemen'e saldırmalarından endişe etti.

Hz.Ömer, Hz. Ali'nin bu görüşlerini beğendi ve takdirle karşıladı. Hz. Ömer, herhangi bir kimse ile istişare ettiği zaman Hz Abbas'a danışmadan kesin kararım vermezdi. Sahabelerin bu konudaki görüşleri Hz.Ömer'in hoşuna gidince o, bu görüşleri Hz.Abbas'a anlattı. O da şöyle dedi:

- Sakin ol, şu Farslılar üzerlerine inecek bir intikam için toplanmış bulunuyorlar.

Sonra Hz. Ömer:

- Bana bu savaşın komutasını üstlenecek bir adam gösterin. Ancak o adam Iraklı biri olsun, dedi.yanında bulunanlar da:
- Ey mü'minlerin emiri, sen ordunu ve askerlerini daha iyi tanırsın deyince o şöyle karşılık verdi:
- Vallahi yarın ben bu işe en layık olan birine bu görevi vereceğim.
- Ey mü'minlerin emiri, kimdir o adam?
- Numan b. Mukrin'dir.
- Evet o, bu işe layıktır. Kesker valisi iken Numan b. Mukrin Hz. Ömer'e bir mektup göndererek kendisini bu valilikten alıp Nihavendli-lerle savaşmakla görevlendirmesi dileğinde bulunmuştu. Hz. Ömer de bu isteğine uyup onu Nihavend cephesinde savaşacak olan İslâm ordusuna komutan yaptı. Bundan sonra Hz. Ömer, Hüzeyfe'ye mektup göndererek yanındaki askerlerin bir kısmıyla birlikte Kûfe'den hareket edip Nihavend'e gitmesini emretti. Ebu Musa'ya da mektup göndererek yanındaki askerlerin bir kısmıyla birlikte Nihavend'e gitmesini, ayrıca Basra'da bulunan Numan'a da mektup yazarak yanındaki askerlerle birlikte kalkıp Nihavend'e gitmesini emretti. Hz. Ömer, ordunun toplanması durumunda başkomutanın Numan b. Mukrin olacağını diğer komutanların kendi askerlerine komuta edeceklerini, Numan b. Mukrin şehid edildiği takdirde başkomutanlığa Hüzeyfe b. Yeman'm geçeceğini, Hüzeyfe'nin şehid edilmesi durumunda yerine Cerir b. Abdullah'ın geçeceğini, Cerir'in şehid edilmesi durumunda yerine Kays b. Mek-şuh'un geçeceğini, Kays'ın şehid edilmesi durumunda yerine falan adamın geçeceğini bildirmiş, hülasa yedi kişinin adını vermişti ki aralarında Muğire b. Şube de vardı. Bir rivayete göre Muğire b. Şube'nin adından bahsedilmemiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Hz. Ömer'in Numan'a gönderdiği mektubun metni şuydu:

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah'ın kulu ve mü'minlerin emiri Ömer'den Numan b. Mukrin'e. Sana selam olsun Ben kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a hamd ederim. Aldığım habere göre birçok Acem askeri size karşı Nihavend şehrinde toplanmış ve cep-. he oluşturmuş bulunuyorlar. Şu mektubum sana ulaştığında Allah'ın emri, yardımı ve zaferiyle beraberinde ki Müslümanlarla birlikte oraya git. Askerlerini sert yollardan götürme ki kendilerine eziyet etmeyesin. Haklarından onları mahrum bırakma ki, onları küfre şevketmeyesin. Onları sık ağaçlıklı yerlerden de götürme. Çünkü Müslüman bir kişi, benim nazarımda 100 000 dinardan daha kıymetli ve sevimlidir. Sana selam olsun. Mah'a varıncaya kadar bu yoldan git. Ben sana katılmaları ve yardımcı olmaları için Küfelilere de mektup yazdım. Askerlerini topladığın zaman Firuzan'm ve topladığı Acem askerlerinin üzerlerine git. Lâ havle velâ kuvvete illa billah sözünü çokça söyleyerek Allah'tan yardım dileyin."

Hz. Ömer, Küfe valisi Abdulllah b. Abdullah'a da mektup gönderek Nihavend'te savaşacak olan İslâm ordusuna asker göndererek yardımcı olmasını, oraya gönderilecek olan askeri birliğe Hüzeyfe b. Yeman'm komuta etmesini, oraya varınca da komutayı Numan b. Mukrin'e Hüzeyfe'nin devretmesini, savaşta Numan'm öldürülmesi durumunda başkomutanlığa Hüzeyfe'nin geçmesini, onun da öldürülmesi durumunda Nuaym b. Mukrin'in başkomutanlığa geçmesini emretti.Ganimetleri taksim işine de Saib b. Akra'yı tayin etti.

Hüzeyfe, büyük bir orduyla Nuaym b. Mukrin'in yanma gitti ki, Man kasabasında onunla karşılaşsın. Irak komutanlarından bir topluluk refakatindeki ordusuyla birlikte Hüzeyfe de harekete geçti, her kasabada yeterince savaşçıyı yedek olarak bıraktı, her tarafa bekçiler ve nöbetçiler dikti. Büyük bir ihtiyatî tedbir aldılar. Sonra sözleşilen yerde Numan b. Mukrin'in yanma ordusuyla geldi. Hüzeyfe b. Yeman, Hz. Ömer'in mektubunu Numan'a verdi. Hz. Ömer, mektubunda ne yapması gerektiğini Numan'a emrediyordu.

Seyf b. Ömer et-Temimf nin ŞaT^f den rivayet ettiğine göre böylece Müslümanların 30 000 savaşçıdan teşekkül eden ordusu bir araya gelmiş oldu. Ordunun içinde sahabelerin önde gelen şahsiyetleri, Arapların reisleri ve çok sayıda insan bulunuyor du ki, bunlardan bazıları şunlardı: Abdullah b. Ömer Cerir b. Abdullah el-Becelî, Hüzeyfe b. Yeman, Muğire b. Şube, Amr b Madikerib ez-Zebidi, Tüleyha b. Huveylid el-Esedî ve Kays b. Mekşuh el-Muradî.

Ordu, Nihavend doğru yola çıktığında bakomutan Numan b. Mukrin, keşifçi olarak Tüleyha^ Amr b. madikerib ez-Zebidi ve Amr b. Ebi Se-leme'yi Öne çıkardı. Bu Amr b. Ebi Seleme'ye Amr b. Sebî de denirdi. Keşifçiler, düşmanın durumunu ve ne yapmakta olduklarını anlamak için önden gönderildiler. Bir gün bir gece yol gittiler. Sonra Amr b. Sebi ordugaha döndü. Kendisine:

- Niçin geri döndün? dîye sorulunca şöyle cevap verdi:

- Ben, Acem diyarında olmak istemem. Çünkü orası cahilini öldürmüş, âlimi de mahvetmiş bir ülkedir.

Sonra Amr b. Madikerib de ordugaha dönüp şöyle dedi: "Yolda hiç kimseyi göremedik. Yolumuzun kesilmesinden korktuk." Tüleyha ise yoluna devam etmiş, arkadaşlarının geri dönüşlerine aldırmayıp, yir-mibir fersah giderek Nihavend'e varmıştı. Acemlerin arasına katılmış, onların haberlerini alıp durumlarını istediği şekilde öğrenmiş, daha sonra başkomutan Numan'ın yanına dönerek onu bu durumlardan haberdar etmişti. Kendisi ile Nihavend arasında hoşlanmadığı birşey bulunmadığını ve hiçbir engelle karşılaşmayacağını anlatmıştı.

Bunun üzerine Numan orduyu tabiye edip düzene koydu. Öncülerin başına Nuaym b. Mukrin'i, sağ ve sol kanatlara Hüzeyfe ile Süveyd b. Mukrin'i, kılıçlıların başına Ka'ka' b. Amr'ı ve artçıların başına da Mü-caşi b, Mesud'u komutan yaptı. Yola çıkıp Fars askerlerinden oluşan cephenin karşısına vardılar. Fars ordusunun başında Firuzan vardı. Orada Kadisiye savaşından kaçmış veya o savaşa katılmamış olan askerler de vardı. Iran ordusu, 150 000 askerden teşekkül etmişti, iki taraf karşı karşıya gelince Numan tekbir getirdi. Müslümanlar da onunla birlikte üç tekbir getirdiler. Bu tekbir sadalan karşısında Acemler, sarsıntı geçirip şiddetli bir korkuya kapıldılar. Sonra ayakta duran Numan, askerlerin yüklerini indirmelerini emretti. Onlar da yüklerini indirip ağırlıklarını bıraktılar. Çadırlarını kurmaya başladılar. Numan b. Mukrin için büyük bir otağ kuruldu. Eşraftan ondört kişi için çadır kuruldu. Kendileri için özel çadır kurulan zatlar şunlardı: Hüzeyfe b. Yeman, Utbe b. Amr, Muğire b. Şube, Besir b. Hasasiye, Hanzale el-Ka-tip, Ibn Hevber, Rib'i b. Amir, Amir b. Matar, Cerir b. Abdullah el-Himyerî, Cerir b Abdullah el-Becelî, Ak'ra' b. Abdullah el-Himyer Eş'as b. Kays el-Kindî, Said b. Kays el-Hemedanî, Vail b. Hicr. Numan b Mukrin'in çadırı kadar büyük bir çadır Irak'ta görülmemişti.

Askerler yüklerini ve ağırlıklarını indirince başkomutan Numan, hemen savaşmaya başlamalarım emretti. Günlerden çarşamba günüydü. Çarşamba ve perşembe günleri şiddetli bir şekilde savaştılar. Cuma günü olunca Farshlar, kalelerine doğru çekildiler. Müslümanlar onları kuşattılar. Uzun bir süre onları kuşatma altında tuttular. Acemler, diledikleri zaman kaleden çıkıyor, tekrar diledikleri zaman da kaleye dönüyorlardı.

Farsların komutanı konuşmak için Müslümanlardan bir adam gönderilmesini istedi. Muğire b. Şube, onun yanına gitti. Muğire Fars komutanının giysilerinin ve meclisinin azametini, onun Arapları küçümseyip tahkir ettiğine dair sözlerle kendisine hitap ettiğini, Arapların uzun zaman aç kaldıklarını, yurtlarının küçük olduğunu, kıymetsiz kimseler olduklarını söylediğini anlatmış ve Fars komutanının kendisine şöyle hitap ettiğini nakletmişti:

- Çevremdeki şu komutanlarımın size ok yağmuru yağdırmalarına engel olacak hiçbirşey yoktur. Ancak onlar sizin leşlerinize tükürmek dahi istemediklerinden ötürü şimdilik size saldırmıyorlar. Eğer çekip giderseniz sizi kendi halinize bırakınız. Aksi takdirde sizi mezarlarınızda ziyaret ederiz.

Muğire b. Şube diyor ki: Ben de şahadet getirip Allah'a hamd ettim ve ona şöyle cevap verdim:

- Biz, senin anlattığından daha kötü bir haldeydik Nihayet Cenâb-ı Allah, peygamberini bize gönderdi, o da dünyada bize zafer sözü vedi. Ahirette de hayırla karşılaşacağımızı vaad etti. Biz de Rasûlullah'm bize peygamber olarak gelmesinden bu yana Rabbimizden hep yardım görüyoruz ve ülkenize de gelmiş bulunuyoruz. Sizi ülkenizde mağlub etmedikçe, elinizde bulunanları almadıkça veya sizi topraklarınızda öl-dürmedîkçe, o bahtsızlığa asla geri dönmeyeceğiz. Bunun üzerine Fars komutanı:

- Vallahi kör bu hususta kendi nefsiyle ilgili olarak sizi doğrulamıştır.

Müslümanların kuşatmaları uzun sürünce Numan b. Mukrin, ordudaki görüş sahibi kimseleri topladı. Bu hususta onlarla müşavere yaptı. Müşriklerle aynı platformda karşı karşıya gelinceye kadar ne gibi bir yol izleyeceklerini sordu. Toplantıda bulunanların en yaşlısı olan Amr b. Ebi Seleme ilk sözü alıp şöyle dedi:

- Onların bu durumda bulunmaları, Müslümanların onlardan istediği şeyden kendileri için daha zararlıdır ve bu Müslümanlar için de daha kalıcıdır.

Toplantıda bulunanların tamamı, onun bu görüşünü reddedip şöyle dediler:

- Biz, dinimizin güçleneceğine, Allah'ın bize va'd ettiği şeyin gerçekleşeceğine kesin olarak inanıyoruz.

Amr b. Madikerib, söz alıp şöyle dedi:

- Ey komutan, düşmana saldır. Onlara hücumunu çoğalt ve onlardan asla korkma.
Fakat Müslümanlar onun da görüşünü red ederek şöyle demişlerdi:
- Biz şu anda duvarlardan başka neyle çarpışıp duracağız? Karşımızda şu duvarlardan başka birşey var mı? Duvarlar, bize karşı onlara yardım ediyorlar.
Tüleyha el-Esedî de söz alıp şöyle dedi:
- Arkadaşlarımın ikisi de isabetli görüş ileri sürmediler. Bence düşmana bir grup süvari gönderelim. Onlarla savaşa dursunlar. îyice savaşa tutuştukları anda bizimkiler yenilmiş gibi görünerek aniden bize doğru kaçmaya başlasınlar. Biz düşman yanımıza gelinceye kadar onları durdurmayalım. Bizi bu şekilde görünce onlar üzerimize saldıracak ve yerlerinden çıkmış olacaklardır. İşte o zaman biz onlarla, Allah bize hükmünü verinceye kadar çarpışıp dururuz. Orada bulunanlar bu görüşü isabetli buldular.
Numan, kılıçlıların üzerine Ka'ka b. Amr'ı komutan yaptı. Onların şehire gidip halkı yalnız başlarına kuşatmalarım ve halkın kendilerine hücum etmesi durumunda İslâm ordusuna doğru kaçmalarını emretti. Ka'ka, bu emri yerine getirdi. Düşman askerleri kaleden çıkıp bunların üzerine gelince Ka'ka ve beraberindekiler gerisin geri kaçmaya başladılar. Acemler bunu fırsat bildiler. Tıpkı Tüleyha'nm düşündüğü gibi Acemler, kaleden çıkıp bu küçücük birliğe saldırdılar ve "hey hey" diye bağırarak tümden kaleden dışarı çıktılar. Kalede kapıcılardan başka kimse kalmamıştı. Hepsi îslâm ordusunun yanına yaklaştılar. Numan b. Mukrin de o esnada askerleri tabiye etmekle meşguldü. Günlerden de cuma günü olup vakit sabahtı. Müslümanlar, Acemlerle çarpışmaya yo-neldilerse de Numan zeval vaktine ve rüzgarların esmesine kadar beklemelerini emretti ki, Allah'ın zaferi üzerlerine insin. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yapardı. Ancak askerler düşmana saldırmak için Numan'a ısrar ettiler. Fakat Numan, direnen bir kimse olduğundan onların ısrarlarına aldırış etmedi. Zeval vakti yaklaşınca Müslümanlara namaz kıldırdı. Sonra kısa boylu ve rengi siyahla kırmızı arasında olan bir katıra bindi. Her askeri birliğin sancağının yanına gelip durdu ve onları sabırlı ve sebatlı olmaya teşvik etti. Safların önünde durdu. Üç defa tekbir getireceğini; birinci tekbirde herkesin saldırıya hazırlanmasını, ikinci tekbir de hazırlıkların tamamlanmasını, üçüncü tekbirde de hep birlikte saldırıya geçilmesini söyleyerek yerine döndü. Farslılar da büyük bir tabiye yapmışlar ve korkunç bir şekilde askerlerini saf halinde dizmişlerdi. Daha önce misli görülmemiş derecede teçhizatları ve çok sayıda askerleri vardı. Cepheden kaçmalarına ve başka yerlere çekilmelerine imkan verilmesin diye askerlerinin bir kısmı birbirine bağlanmış, bir kısmının da sırtlarına ağır demir halkalar ve zincirler vurulmuştu.
Numan b. Mukrin, ilk tekbiri alınca bayrağını salladı. Bütün askerler saldırı için gerekli hazırlıkları yapmaya başladılar. İkinci tekbiri alıp bayrağı sallayınca yine hazırlıklarını sürdürdürerek tamamladılar. Üçüncü tekbiri alınca kendisi düşmana saldırdı. Arkasındaki as- _ kerler de müşriklere saldırdılar. Numan'm bayrağı Farslılar üzerinde kartalın av üzerinde sallanışı gibi sallanıyordu. Daha önceki savaşlar da benzeri görülmemiş ve duyulmamış bir şekilde şiddetlice savaştılar. Zeval vaktinden karanlığın bastırmasına kadar müşriklerden o kadar çok adam öldürüldü, Sanki yeryüzü kanla örtüldü. Hatta denilir ki, Numan b. Mukrin'in atı savaş alanım kaplayan kandan ötürü kaymış, kendisi yere düşmüş; o esnada bir ok gelip böğrüne saplamış ve bu yüzden Ölmüştü. Kardeşi Süveyd'den (veya Nuaym'dan) başka hiçbir kimse onun ölümünden haberdar olmamıştı. Denildiğine göre kardeşi, elbisesini onun cenazesinin üzerine örterek ölümünü askerlerden gizlemiş ve bayrağı Hüzeyfe b. Yeman'a vermişti. Hüzeyfe de kardeşi Nuaym'ı yerine koymuş ve savaşı bitirinceye kadar ölümünün kimseye duyurulma-masını emretmişti ki, askerler hezimete uğramasmlar.
Gece karanlığı bastırınca müşrikler hezimete uğrayıp kaçtılar. Müslümanlar da onları kovalamaya başladı. Kafirler kaçmamaları için askerlerinden 30 000 kişiyi zincire vurmuş ve çevrelerine hendekler kazmışlardı. Hezimete uğradıklarında onlardan 100 000'e yakın askerleri kazılan hendeklere ve o vadilere düştüler. 100 000 kadar veya daha fazla sayıda adamları da öldü. Cephede öldürülenler, bu sayının dışındadır. Kaçanlar dışında hepsi öldürüldüler. Komutanları Firuzanda savaşta yaralanmış sonra kaçıp kurtulmuştu. Hezimeteuğrayanbu komutanın peşine Nuaym b. Mukrin düşmüştü. Sonra Ka'ka'yı öne çıkararak Firuzan'ı yakalamak için yola çıkardı. Firuzan'da Hemedan'a yönelmişti. Ka'ka da peşine düştü. Hemedan tepesi yanında onu yakaladı. Heme-dan'dan çok sayıda bal taşıyan katır ve merkep geliyordu. Firuzan, bu kalabalıktan ötürü Hemedan'a çıkamadı. Bineğinden indi. Dağa tırmanmaya başladı. Ka'ka ardına düşüp aıu yakaladı ve Öldürdü. O gün Müslümanlar şöyle dediler:" Doğrusu Allah'ın baldan askerleri vardır." sonra o balları ve taşıyan binekleri ganimet edindiler. Olayın cereyan ettiği Hemedan tepesine bal tepesi dediler. Daha sonra Ka'ka, kaçan düşman askerlerini Hemedan'a kadar kovaladı. Hemedan'a girişlerinden sonra orayı ve çevresini kuşatma altına aldı. Hemedan valisi Hüsrev Şanum kaleden inip Ka'ka ile barış antlaşması yaptı. Ka'ka da bunun üzerine beraberindeki Müslümanlarla birlikte Hüzeyfe'nin yanına döndü.
Onlar, bu savaştan sonra zor kullanarak Nihavend'e girdiler. Yağma edilen ganimetleri toplayıp ganimetlerden sorumlu Saib b. Akra'ya teslim ettiler. Mahlılar, Hemedanlılarm durumundan haberdar olunca Hüzeyfe'ye heyet göndererek ondan eman aldılar. Mecusilerin ateş sahibi Herend gelip Hüzeyfe'den eman diledi ve Kisra tarafından kendisine emanet olarak verilmiş olupta zamanın musibetlerine karşı kullanılmak üzere sakladığı birşeyi Müslümanlara vereceğini söyledi. Hüzeyfe de ona eman verdi. Adam iki sepet dolusu kıymetli mücevher getirmişti. Ancak Müslümanlar, onunla ilgilenmediler, mücevherleri özel olarak Hz. Ömer'e gönderme hususunda görüş birliği ettiler. Ganimetlerin beşte birine ekleyerek bu mücevherleri Saib b. Akra' ile birlikte Hz. Ömer'e yolladılar. Ancak Saib b. Akra, bu mücevherleri fetih müjdesinden önce Hz. Ömer'e ulaşsın diye Tarif b. Sehm'le birlikte ona gönderdi. Bundan sonra Hüzeyfe, ganimetlerin kalan beşte dörtlük kısmını mücahitlere dağıttı. Takviye

için gelmiş olan kimselere ise sehimlerden az olarak bir miktar ganimet verdi. Müslümanları arka taraftan koruma altına alan ihtiyat askerlerini ve onlara yardıma olan ve onlara mensub olan kimseleri de ganimet payından faydalandırdı. Mü'minlerin emiri ise o cephedeki Müslümanlar için mukarreb kimselerin duası gibi gece ve gündüz Allah'a dua ediyordu. Tıpkı darda ve sıkıntıda kalmış kimselerin yakarışı gibi yalvarıp yakarıyordu. Bu cephedeki askerlerin haberi Hz. Ömer'e gitmemiş ve haberler gecikmişti. O esnada Medine dışında bulunan bir Müslüman, karşı taraftan gelmekte olan bir süvariyi görmüş, ona nereden geldiğini sormuş, o da Nihavend'den geldiğini söyleyince Nihavend'teki Müslüman savaşçıların durumun ne olduğunu sormuş, o da şöyle vermişti:

- Allah onlara fetih nasip etti. Komutanları öldürüldü. Müslümanlar büyük miktarda ganimet elde ettiler. Süvariler 6000'er piyadeler de 2000'er dirhemlik ganimet elde ettiler. Sonra o süvari geçip gitti. Onunla konuşmuş olan adam da Medine'ye geldi. Durumu insanlara haber verdi. Bu haber yayıldı. Emirü'l mü'minin Hz. Ömer de bunu duydu. O adamı çağırdı ve bunlar kimin kendisine haber verdiğini söyledi. Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle dedi: "Sözünü ettiğin adam yanıma uğramadı. C cinlerdendir. Cinlerin yanma gidiyor. Adı Useym'dir." Bundan birkaç gün sonra Tarif, Medine'ye fetih müjdesini.getirdi. Fetih müjdesinden başka birşey getirmiş değildi. Hz. Ömer, ona Numan b. Mukrin'i kimin öldürdüğünü sordu, ancak onun bu hususta bir bilgisi yoktu. Nihayet ganimetlerin beşte birlik payını getirenler Medine'ye geldiler ve cephede cereyan eden hadiseleri açık ve net bir şekilde Hz. Ömer'e anlattılar. Sonra o cinin, Nihavend cephesindeki savaşta hazır bulunduğu anlaşılmıştı. O uyarıcı olarak acele kavmine döndü.

Hz. Ömer, Numan b. Mukrin'in ölümünü duyunca ağladı. Ve Sa-ib'den cephede öldürülen Müslümanların adlarım sordu, o da "Falan, falan ve falan" diye cevap verdi. Müslümanların önde gelen şahsiyetlerinin adlarını verdi. Daha sonra emirü'l-mü'minin adlarını bilmediği ve tanımadığı bazı kimselerin adlarım da verdi. Hz. Ömer, ağlamaya başladı ve şöyle dedi: "Emirü'l-mü'minin onları tanımaması, onlara ne zarar verir? Ancak Allah, onları tanıyor ve onlara şehidlik ikramında bulunuyordu. Ömer'in onları tanımasını onlar ne yapsınlar." Böyle dedikten sonra normal şekliyle ganimetlerin beşte birinin de taksim edilmesini emretti. İki sepet dolusu mücevher ise, Hz. Ömer'in evine götürüldü. Elçiler geri döndüler. Sabah olunca Hz Ömer, onları aradı, ama bulamadı. Peşlerine ulak gönderdi. Ulak ancak Kûfe'de onlara yetişebildi. Saib b. Akra dedi ki: "Kûfe'ye varıp da devemi indirdiğim zaman emi-rü'1-mü'mininin ulağı da devesini devemin ardısıra ıhdırdı. Ve bana:

- Emirü'l-müminin davetine icabet et. Seni çağırıyor, dedi. Ben de:
- Niçin? diye sorunca: —Bilemem, dedi.

Ve gerisin geri Medine'ye gitmek üzere yola çıktık. Nihayet Medine'ye Hz. Ömer'in huzuruna vardığımda o bana şöyle dedi:

- Ey Saib'in anasının oğlu, benimle senin aranda ne var? Hayır, Sa-ib'in anasının oğlu ile benim aramda ne var?
- Ey mü'minlerin emiri, bu ne demek oluyor?
- Yazıklar olsun sana. Allah'a yemin ederim ki, senin Medine'den çıkıp Küfe yoluna koyulduğun gece ben uykuya dalar dalmaz Allah'ın melekleri gelip beni yatağımdan sürüyerek o iki mücevher sepetinin yanma götürdüler. Baktım ki, ikisi yanıp tutuşuyor. Bana:
- Seni bu ateşle dağlayacağız, dediler. Şimdi ben bunları Müslümanlara taksim edeceğimi söylüyorum. Bunları alıp götür. Mutlaka bunları sat ve paralanm Müslümanlara verilen ulufe ve erzaka kat. Onlar, bana hediye edilen bu mücevherlerden habersizdirler. Sen de onlarla beraber olduğun halde bundan habersizdin.

Saib diyor ki: "Ben o iki sepet dolusu mücevheri alıp Küfe mescidine götürdüm. Tüccarlar etrafımı çevirdiler, o mücevherleri 2 000 000'a Amr b. Hureys el-Mahzumî benden satın aldı. Sonra onları alıp Acemis-tan'a götürdü. Orada 4 000 000'a sattı Ondan sonra Kûfeliler, çok mal sahibi oldular."

Seyf b. Ömer dedi ki: Saib b. Akra, o mücevherlerin parasını mücahitlere paylaştırdı. Her süvariye 4000 dirhem para düştü.

ŞaTrî dedi ki: Her süvariye toplam ganimetten 6000'er, her piyadeye de 2000'er dirhem pay düştü. Ganimetten yararlanan Müslümanların sayısı ise 30 000 idi.

Nihavend, hicretin ondokuzuncu senesinin başlarında ve Hz. Ömer'in halifeliğinin yedinci senesinde fethedildi. Nihavend esirleri Medine'ye getirildiği zaman Muğire b. Şube'nin kölesi Firuz (Ebu Lülü) esirlerden küçük birini görünce mutlaka başın sıvazlayıp ağlar ve: "Ömer, benim ciğerimi yedi" derdi. Ebu Lü'lü, aslında Nihavendli idi. Bizanslılar, Farshlarla yaptıkları savaşta onu esir almışlardı. Daha sonra Müslümanlara esir düşmüş ve esir alındığı yere nisbet edilmişti. Yani Farslı sayılmıştı. Anlatıldığına göre Nihavend savaşından sonra Acemler, artık bellerim doğrultamadılar. Hz. Ömer, o savaşta yararlılık gösteren mücahitleri onurlandırmak ve şanlarını yüceltmek için herbi-rini 2000'er dirhemle mükafatlandırdı.

Hicretin yirminci senesinde Müslümanlar Nihavend şehrinden sonra İsfahan'ı da fethettiler. Büyük bir savaştan ve çok uzun süren hadiselerden sonra İsfahan'ın fethi gerçekleşmiş, Müslümanlar barış antlaşması yapmışlardı. Abdullah b. Abdullah, îsfahanlılara eman ve barış mektubu yazmıştı. İsfahanlılardan otuz kişi Kirman'a kaçmış ve Müslümanlarla yapılan barış antlaşmasına katılmamışlardı. Başka bir rivayette anlatıldığına göre İsfahan'ı Numan b. Mukrin fethetmiş ve orada Öldürülmüştür. Bu savaşta Mecusilerin komutanı Kaşlı, atından düşüp karnı yırtılmış ve ölmüştü. Bu yüzden adamları yenilgiye uğrayıp dağılmışlardı. Sahih rivayete göre İsfahan'ı Küfe valisi Abdullah b. Abdullah b. Utban fethetmiştir. Yine bu senede Ebu Musa, Kum ve Kaşan şehirlerini fethetmiştir. Süneyi b. Adiy de Kirman şehrini fethetmiştir.

îbn Cerir, Vakidfden naklen şöyle der: Amr b. As, beraberindeki askerlerle Trablus'a gitti (Orası Berka şehridir.). Orayı, her sene Müslümanlara 13 000 dinar ödemeleri şartıyla sulhen fethetti. Yine hicretin yirminci senesinde Amr b. As, Ukbe b. Nafi

el-Fihrî'yi Züveyle 'ye gönderdi. Ukbe orayı sulhen fethetti. Böylece Berka ile Züveyle arasındaki yerler Müslümanların elin geçmiş oldu.
Bu senede Hz. Ömer, Ammar b. Yasir'i, Ziyad b. Hanzale yerine Kûfe'ye vali tayin etti. Abdullah b. Mesud'u da Beytü'l-malı başına getirdi. Kûfeliler, Ammar'dan şikayetçi olunca Ammar valilikten istifa etti. Hz. Ömer de onun istifasını kabul etti ve Kûfe'ye Cübeyr b. Mut'im'i vali olarak tayin ederek kendisine "Seni Kûfe'ye vali olarak tayin ettiğimi hiç kimseye bildirme." dedi. Ancak bu tayinden haberdar olan Muği-re b. Şube, Hz. Ömer'in Cübeyr b. Mut'im ile bir araya geldiklerini de öğrenince hammını Cübeyr'in hanımına göndermiş ve yanında yol azığı olarakjrötürmek üzere Cübeyr'in hanımına azıklar hazırlamasını ve götürmesini söylemişti. Muğire b. Şube'nin hanımı da gereken hazırlığı yapıp Cübeyr b. Mut'im'in hanımına götürmüştü Bunu gören Cübeyr'in hanımı: "Evet, teşekkür ederim. Bu yemeği getirmekle iyi yaptın." demişti, Muğire b. Şube bu tayinin kesin olduğunu öğrenince Hz.Ömer'in yanma varıp ona: 'Tapmış olduğun tayini Allah mübarek etsin." demiş ve ona bu tayinden haberdar olduğunu söylemişti. Bunun üzerine Hz. Ömer, Cübeyr'in bu tayinini durdurup yerine Muğire b. Şu-be'yi Küfe valiliğine getirdi. Muğire b. Şube, Hz. Ömer vefat edinceye kadar bu görevde kaldı. Allah onlardan razı olsun.
Bu senede Hz. Ömer Müslümanlara haccettirdi ve Medine'de yerine Zeyd b. Sabit'i bıraktı. Vilayetler deki valileri -Küf valisi dışında- hep önceki senede atanmış olan valilerdi.
Vakidî dedi ki: Bu senede Halid b. Velid, Humus ta vefat etti. Ve Hz. Ömer'e vasiyette bulundu. Başkaları onun hicri yirmiüçüncü senede vefat ettiğini söylemişlerdir. Medine'de vefat ettiğine dair bir kavil de vardır. Ama esah olan, onun Humus'ta vefat etmiş olduğuna dair nakledilen rivayettir.
Başkası dedi ki: Hicri yirminci senede Alâ b. Hadremî vefat etti. Hz. Ömer, onun yerine Ebu Hüreyre'yi tayin etti. Öncek sayfalarda da anlatıldığı gibi Alâ b. Hadremî'nin bu seneden önce vefat ettiğine kair bir kavil de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Vakidf den nakilde bulunan Ibn Cerir dedi ki: Bu senede Dımışk vahşi Umeyr b. Said idi. Bu zat, aynı zamanda Humus Havran, Kinnesrin ve Cezire'nin yönetiminden de sorumluydu. Muaviye de Belka, Ürdün, Filistin,Sevahil, Antakya ve diğe yerlerin yönetiminden sorumluydu. [7]

Hicrî Yirmibirînci Senede Vefat Eden Şahsiyetler

Halide. Velid

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Halid b. Velid b. Muğire b. Abdullah b.
Ömer b. Mahzum el-Kureşi Ebu Süleyman el-Mahzumî. Allah'ın kılıcı anlamına gelen "Seyfullah" lakabıyla tanınırdı. Meşhu bahadırlardandı. Ne cahiliye döneminde ne de İslâmiyet döneminde mağlub edil-memişti. Anasının adı Esma binti Haris'tir. Anası, Lübabe binti Ha-ris'in ve Meymune binti Haris'in kardeşidir. Bilindiği gibi Meymune, mü'minlerin annesi, yan Rasûlulah'm zevcesiydi.
Vakidî dedi ki: Halid, hicri sekizinci senenin safer ayının ilk gününde Müslüman oldu. Mu'te savaşma katıldı. Atanma olmaksızın komutanlık onun uhdesine geçti. O gün misli görülmemiş bir şekilde şiddetlice savaştı. Elinde dokuz kılıç parçalandı. Elinde sadece bir yemani pala kaldı. Rasûlullah (s.a.v.), onun hakkında şöyle buyurdu:
"Zeyd, bayrağı aldı ama o vuruldu. Sonra bayrağı Cafer aldı. O da vuruldu. Sonra Abdullah b. Revaha aldı. O da vuruldu Sonra bayrağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç aldı. Ve Allah onun elleriyle fethi müyesser kıldı." Rivayet olunduğuna göre Yermük savaşında Halid'in başlığı düşmüş, savaş esnasında başlığını aramaya başlayınca kendisini ayıp-lamışlardı. O da şöyle demişti:" Bu başlığın içinde Rasûlullah (s.a.v.)'m perçeminden bir tüy vardır. Bu tüy hangi savaşta yanımda olmuşsa mutlaka o sayede muzaffer olmuşumdur."
Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde Vahşi b. Harb'ten rivayet olunduğuna göre Ebu Bekir es-Sıddık, mürtedlerle savaşması için Halid b. Ve-lid'i komutan olarak atadığı zaman şöyle demişti: «Rasûlullah'm şöyle buyurduğunu işittim: "Halid b. Velid, Allah'ın ne güzel bir kulu ve aşiret kardeşidir. Halid b. Velid, Allah'ın kafirlere ve münafiklara çektiği kılıçlarından bir kılıçtır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdülmelikb. Umeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ömer b. Hattab, Ebu Ubeyde'yi Şam'a komutan yaptı. Halid b. Ve-lid'i ise oradaki komutanlık görevinden azletti. Bunu üzerine Halid Şamlılara şöyle dedi: "Size bu ümmetin emin kişisi gönderildi. Zira Rasûlulllah (s.a.v.)'ın: "Bu ümmetin emin Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır." dediğini işttim. Öte yandan Ebu Ubeyde de şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'ın "Halid, Allah'ın kılıçlarından bir kılıçtır. O ne güzel aşiret gencidir." dediğini işittim. Sahih bir hadiste de şöyle denilmiştir:" Halid'e gelince siz Halid'e haksızlık edeceksiniz. Oysa ki o, zırhlarını ve gücünü Allah yoluna vakfetmiştir."
Halid b. Velid, Mekke fethine, Huneyn gazvesine katılmış ve peygamberin sağlığında komutan olarak Beni Cezime kabilesinin üzerine gidip onlarla savaşmıştır, Hayber fethine katılıp katılmadığı hususunda ihtilaf vardır. Fetih zamanında Mekke'ye bir askeri birliğin başmda komutan olarak girmiş ve Kureyşlilerden çok sayıda adam Öldürmüştür. Nitekim bunu Mekke fethi bölümünde detaylı olarak anlatmıştık.
Allah'a hamd ve minnet olsun. Rasûlullah (s.a.v.), Halid'i Hevazinlile-rin putu olan Uzza'yı yıkması için göndermişti. Yıkarken

de şöyle demişti: "Ey Uzza! Seni takdis etmiyorum, aksine inkar ediyorum. Doğrusu Alah'm seni tahkir ettiğini gördüm." Böyle dedikten sonra Uzza'yı yakmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) dan sonra Hz.Ebu Bekir, onu mürtedler ve zekat vermeyenlerle savaşmakla görevlendirmişti. O da hem kendini tatmin edecek, hem de diğer Müslümanların gönlüne su serpecek basanlar elde etmişti. Sonra Hz. Ebu Bekir, onu Irak'a göndermişti. Irak'tan sonra Şam'a geldi.

Halid b. Velid'in öyle yararlılıkları olmuştu ki, bunlar kalpleri ve gözleri doyurur. Bu gibi olağanüstü halleri kulaklar duymamıştı. Bilahare Hz. Ömer, onu komutanlıkta azletti. Yerine Ebu Ubeyde'yi komutan olarak atadı, ancak onu savaş hususunda kendisine danışılan bir müsteşar olarak görevde bıraktı. O da yatağında vefat edinceye kadar Şam'da kaldı. Allah ondan razı olsun.

Vakidî, Ebu Zenad'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Halid b. Velid, can çekişirken ağladı; sonra şöyle dedi: "Ben falan ve falan savaşa katıldım, vücudumda kılıç darbesi, mızrak veya kargı yarası bulunmayan bir karışhk yer yoktur ve işte ben develerin ölümü gibi yatağımda burun üzeri ölmekteyim. Korkakların gözleri uyumasın!" Ebu Yâlâ, Halid b. Velid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bana bir gelinin hediye edildiği veya bir oğlumun doğum müjdesinin verildiği gece, Muhacirlerle birlikte düşmana saldırdığım çok soğuk bir geceden daha sevimli olamaz."

Ebu Bekir b. Ayyaş, Hayseme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Yanında şarap tulumu bulunan bir adam, Halid'e geldi. Halid: "Allah'ım, şunu bal yap." dedi. Ve o şarap bala dönüştü.» Başka bir rivayette ise şöyle denmektedir: Yanında şarap tulumu bulunan bir adam, Halid b. Velid'in yanına geldi. Halid, ona:

- Bu nedir? diye sordu. Adam da:
- Baldır, dedi. Bunun üzerine Halid:
- Allah'ım, bunu sirke yap, diye dua etti. Adam arkadaşlarının yanına döndüğünde onlara:
- Arapların benzerini içmedikleri bir içkiyi size getirdim, dedi. Sonra tulumun ağzını açıp baktığında içindeki şeyin sirke olduğunu gördü. Ve: "Vallahi Halid'in duası buna isabet etti," dedi.»

Hammad b. Seleme, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Halid, düşmanla karşılaştı. Müslümanlar, düşmandan yüz çevirip hezimete uğramış olarak geri döndüler. Ancak Halid'in kendisi ve Bera' b. Malik'in kardeşi sebat ettiler. Ben de aralarında ki konuşmaları du-

yuruyordum. Halid, başını bir süre de eğdi, yere baktı. Sonra kaldırdı, bir süre göğe baktı. Böyle bir durumla karşılaştığı zaman o hep böyle yapardı. Sonra Bera'nm kardeşine:

- Haydi kalk da bineğne bin, buyruğunu verdi ve kendisi de yanında bulunan Müslümanlara:
- Medine'ye gidecek yolunuz kalmadı. Önümüzde sadece Cennet vardır, diyerek düşmana saldırdı ve müşrikleri yenilgiye uğrattı.

Malik, Hz. Ömer'in Ebu Bekir'e: "Senin emrin olmadan ne bir koyun ne de bir deveyi hiç kimseye vermemesi için Halid'e mektup yaz." dediğini nakletmiştir. Ebu Bekir (r.a.), Halid b. Velid'e böyle bir mektup yazdı. Halid de ona şu cevabı gönderdi: "Ya beni görevimle başbaşa bırak, ya da al, görev senin olsun." Hz.Ömer, Hz.Ebu Bekir'e onu azletmesi teklifinde bulundu. Ancak Ebu Bekir:

- Halid'in gösterdiği yararlılıklar gibisini kim gösterebilir bana?

diye sordu. Hz. Ömer de:

- Ben, diye cevap verdi.

Hz.Ebu Bekir de:

- Haydi göreyim seni, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer hazırlandı. Bineği kapıya getirildi. Yola çıkacaktı. Sonra sahabeler gelip Hz. Ebu Bekir es-Sıddık'a Ömer'i Medine'de bırakmasını, Halid'i de Şam'da bırakmasını tavsiye ettiler. Hz. Ömer, halif olunca önceleri Hz. Ebu Bekir'in kendisine göndermiş olduğu mektup gibi bir mektubu Halid'e gönderdi. Halid de aynı cevab verince Hz. Ömer, onu görevden azlederek şöyle dedi: "Ebu Bekir'e tavsiye edip te benim yapmadığım birşeyi Allah'ın görmesini istemem."

'Tarih" adlı eserinde Buharî, Yasir b. Sümey el-Bürrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hz. Ömer'in Halid'i azletmekten ötürü Cabiye'de halktan özür dileyerek şöyle dediğini işittim: "Şu ganimet malların Muhacirlere vermesini Halid'e emretmiştim, ama o bu malları güçlülere, şereflilere ve dili uzun olanlara dağıttı. Bende bunun üzerine onu azledip Ebu Ubeyde'yi komutan yaptım." Ebu Amr b. Hafs b. Muğire dedi ki: *T3y Ömer, bu mazeretin makbu değildir. Çünkü sen, Rasûlullah (s.a.v.)'m tayin ettiği bir komutanı görevden azlettin. Ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın diktiği bir bayrağı indirdin. Allah'ın çektiği bir kılıcı kınına soktun. Dostluk bağlarını kopardın. Amcam oğlunu kıskandın." Hz. Ömer de ona: "Sen çok yakın bir akrabasın. Yaşın gençtir. Amcan oğlu için öfkeleniyorsun." diye cevap verdi. Vakidî, Muhammed b. Said ve diğerleri dediler ki: "Halid b. Velid, hicretin yinnibirinci senesinde Humus'a bir mil mesafedeki bir kasabada vefat etti ve Hz. Ömer'e vasiyette bulundu."

Duhaym ile diğerleri onun Medine'de vefat ettiğini söylemişlerdir. Ama sahih olan birinci görüştür. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Hz. Ömer, Eş'as b. Kays'a 10.000 dirhem verdiğinden dolayı Halid'i görevden azletmiş ve Eş'as'a verdiğ 10.000 dirhemi istirdat etmiştir. Hamama gidip Nevre çiçeğinin ufalatılıp Aspur ve şarapla hamurlanmış halini vücuduna sürmesinden ötürü Hz. Ömer, onu kınamış ve o, bunun yıkanmak için kullanılan bir malzeme olduğunu söyleyerek kendini savunmuştu. Yine başka bir rivayetten anlaşıldığına göre Halid, kadınlarından birini boşamış ve gerekçe olarak da şöyle

demiştir: "Herhangi bir halinden şüphe ettiğim için onu boşamış değilim. Ancak o benim yanımda hastalanmadı; bedenine, başına ve vücudunum herhangi bir yerine de bir yara isabet etmedi."
Seyf b. Ömer'le diğerleri dediler ki; Hz. Ömer; Halid'i Şam, Müsen-na b. Harise'yi de Irak'taki görevlerinden azlettiği zama şöyle dedi: "Cenâb-ı Allah'ın bu dine Halid ve Müsenna'nın yardımlarıyla güç verdiğine insanların inanmalarını önlemek içir Halid ile Müsenna'yı görevden azlettim. Çünkü yegane kuvvet Allah'ındır, onların değildir."
Yine Seyf b. Ömer'in rivayetine göre Hz. Ömer, Halid b. Velid'i Kin-nesrin'deki görevinden azledip ondan bir miktar mal aldığı zaman Ha-lid'e şöyle demiştir: "Sen, benim yanımda kıymetlisin, şereflisin ve bundan sonra benden sana hoşlanmayacağın bir muamele ulaşmayacak-tır."
Esmaî, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Gençlik zamanında Ömer'le Halid güreştiler. Halid, Ömer'in dayısının oğluydu. Ömer'in bacağını kırdı. Sonra bacağı bağlanıp iyileşti. Aralarındaki düşmanlığın sebebi bu oldu."
Esmaî, Muhammed b. Sirin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Halid, ipek bir gömlek giymiş olarak Hz.Ömer'in yanma gitti. Hz. Ömer, ona şöyle sordu:
- Bu ne ey Halid?
- Bunun ne zararı var ey mü'minlerin emiri! Abdurrahman b. Avf da ipek gömlek giyiniyor mu?
- Sen, Abdurrahman b. Avf gibi misin, onunla aynı derecede misin? Şu evdekilere emrediyorum M, her biri şu gömleğinin bir ucundan tutup çeksinler. Hz. Ömer'in böyle demesi üzerine orada bulunanlar Halid'in gömleğini paralamaya başladılar. Öyle ki gömleği paramparça oldu."
Abdullahb. Mübarek, Ebu VaH'in şöyle dediğini rivayst etmiştir: "Halid b. Velid, can çekişirken şöyle dedi: "Tam Ölebileceğimi zannettiğim yerlerde ölümü istedim, ama Ölüm bana mukadder olmadı. Ancak yatağımda ölmek bana nasib oldu. "Lâ ilahe illallah" demekten başka bana faydası dokunacağını ümid ettiğim başka birşey de vardırldojkalkanımındulda-sına sığındığım ve sabaha kadar yağmur altında kaldığım bir gecedir. O gecede düşmana saldırmakiçin sabahı bekliyorduk. Ben öldüğüm zaman şu silahıma ve atıma bakın. Bunları Allah yolunda kullanın.»
Halid vefat edince Hz. Ömer, onun cenaze namazına geldi ve şöyle dedi:" Velid ailesindeki kadınlar başlarına toprak saçmayıp yüksek^ses-le figan etmedikleri takdirde Halid için gözyaşları dökebilirler."
Muhammed b. Sa'd, Şakik b. Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Halid b. Velid, vefat edince Beni Muğire kabilesinin kadınları, Halid'in evinde toplanarak üzerine ağlamaya başladılar. Hz.Ömer'e şöyle denildi:
"Kadınlar, Halid'in evinde toplanıp üzerine ağlamaya başladılar. Hoşlanmadığın şeyleri sana duyurabilirler. Haber gönder de bu feryad ve figanlarına son versinler."
Hz. Ömer'de şu cevabı verdi:
"Başlarına toprak saçıp bağırıp çağırmadıkları takdirde Ebu Süleyman'ın (Haîid'in) üzerine gözyaşı dökmelerinin bir sakıncası yoktur."
îshak b. Bişr ile Muhammed dediler ki: "Halid b. Velid, Medine'de vefat etti. Hz. Ömer de onun cenazesine geldi. Anasının şöyle bir şiir terennüm ettiğini işitti:
"Sen erkekler yüz üstü yere düşerlerken 1.000.000 insandan daha hayırlısın."
Halid'in anasının bu sözü üzerine Hz. Ömer, şu karşılığı verdi: "Doğru söyledin, vallahi gerçekten de böyledir."
Seyf b. Ömer, Salim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Halid, bir süre Medine'de ikamet etti. Hz. Ömer, insanların onunla fitneye düşmelerinden korkmayacak hale geldikten sonra hac dönüşünde onu tekrar komutanlığa atamaya karar verdi. Ancak Halid, hastalandığım söyledi. Anasını ziyaret etmek için Medine'den gitmek üzereydi. Anasına:
"Beni, hicret ettiğim yere götürün" dedi. Onu Medine'ye getirdiler. Annesi ona hastabakıcılık yaptı. Durumu ağırlaşmca hacda bulunan Hz. Ömer'e haber verildi. O da üç günlük mesafede iken bineğini hızlandırdı. Medine'ye vardığında Halid, vefa etmişti. Halid'e yüreği yandı, îstirca' etti. "înnâ lillah ve innâ ileyhi raciun" dedi. Teçhiz ve tekfin işi tamamlanıncaya kadar Halid'in kapısında oturup bekledi. Ağıtçı kadınlar, Halid'in üzerine ağlamaya başlayınca Hz. Ömer'e:
- Bunları ağlamaktan men etmeyecek misin? diye sorulunca Hz. Ömer, şu cevabı verdi:
"Başlarına toprak saçıp feryad ve figan etmedikleri takdirde Ku-reyş kadınlarının Ebu Süleyman (Halid) üzerine ağlamalarının bir sakıncası yoktur."
Halid'in cenazesine geldiği zaman Hz. Ömer, ihramlı bir kadının
Halid üzerine ağlayıp şöyle dediğini işitti:
"Erkekler yüz üstü yere düşerlerken sen milyon kadar erkekten daha hayırlısın.
Onlar yiğit midirler? Sen Damr b. Cehm'in yeleli aslanından daha yiğitsin.
Onlar cömert midirler? Sen dağlar arasında akan Deyyas selinden daha cömertsin."
Hz. Ömer:
- Bu kimdir? diye sorunca ona:
- Halid'in annesidir, dediler. Hz. Ömer de:

- Annesi ise üç gün ona ağlayabilir. Kadınlar, Halid gibisini ağlamakla yeniden dünyaya getirebilirler mi? diye sordu.
Hz. Ömer, Halid'in ölümünün üçüncü gecesine kadar uyuyamadı. Halid'in cenazesinin getirilişiyle ilgili olarak şöyle bir şiir söylendi:
"Arkadaşların kendisiyle bağ kurduğu kimse için ağlıyorsun, ama dağlar gibi bahadırların üzerine ağlamıyorsun.
Onlar -eğer üzerlerine ağlayacak olursan- onların kaybedilişleri, elli ile yüz arasındaki kıymetli develerin kaybından daha şiddetli ve daha zordur.
Onların kaybından sonra bir millet onların mertebesine ulaşmayı arzuladı.
Ancak olgunluk ve kemalin vesile ve sebeplerine yaklaşamadılar."
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ömer, Halid b. Velid'in annesine şöyle demiş: "Halid'i mi, yoksa onun ölümü yüzünden sabrettiğin takdirde kazanacağın sevabı mı tercih ediyorsun? Sana yemin veriyorum ki, eline kına sürmeden buradan ayrılmayacaksın."
Bütün bu anlatılanlar, Halid b. Velid'in Medine-i Nebeviye'de vefat etmiş olduğunu isbatlıyor. Duhaym Abdurrahinan b. İbrahim ed-Dı-maşk'ı de bu görüşe kail olmuştur. Ancak Vakidî, katibi Muhammed b. Sa'd, Ebu Ubeyd Kasım b. Sellam İbrahim b. Münzir, Muhammed b. Abdullah b. Nümeyr, Ebu Abdullah el-Usfurî, Musa b. Eyyûb, Ebu Süleyman b. Eb Muhammed ve diğerlerinden oluşan cumhur-u ulemadan nakledilen meşhur görüşe göre.Halid b. Velid, hicretin yirmibirinci senesinde Humus'ta vefat etmiştir. Vakidfye göre o, Hz. Ömer'e vasiyette bulunmuştur.
Muhammed b. Sa'd, Abdurrahman b. Ebi'z-Zinad'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Halid b. Velid, Hz. Ömer tarafından azledildikten sonra Medine'ye geldi. Umre yaptı. Sonra Şam'a döndü. Hicretin yirmibirinci senesinde vefat edinceye kadar Şam'da kaldı. "
Vakidf nin rivayetine göre Hz. Ömer, Küba mescidinde namaz kılan bazı hacıları görünce onlara şöyle sormuş:
- Şam'ın nere sindensiniz?
- Humus'tanız.
- Ne haberler var sizde ?
- Halid b. Velid vefat etti. Bunun üzerine Hz. Ömer istirca edip şöyle dedi:
- Doğrusu bizler, Allah'a aidiz ve ona dönücüleriz. Vallahi Halid, düşmanın göğsü üzerine atılan, meşveret ve aklı bereketli olan bir kimseydi. .
Bunun üzerine Hz. Ali, ona şöyle sordu:
- Madem böyleydi de niye onu görevden aldın?
- Şerefli ve dili uzun olan kimselere bolca mal verdiği için onu görevden aldım.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ömer, kendisine bu soruyu soran Hz. Ali'ye şöyle cevap vermiştir:
"Ona karşı yaptıklarıma pişman oldum."
Muhammed b. Sa'd, Kays b. Ebi Hazim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Halid b. Velid vefat edince Hz. Ömer, şöyle dedi: Allah, Ebu Süleyman'a (Halid b. Velid'e) rahmet etsin. Onun yapmadığı bazı işleri yaptığını zannetmiştik.
Cüveyriye, Nafin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Halid b. Velid, vefat ettiği zaman atından, kölesinden ve silahından başka bir malı yoktu."
Kadı Muafa b. Zekeriyya el-Harirî, Ebu Ali el-Harnazf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hişam b. Bahterî, Beni Mahzum kabilesinden birkaç kişiyle birlikte Ömer b. Hattab'm yanma gitti. Ömer (r.a), ona şöyle dedi:
- Ey Hişam, Halid hakkında söylediğin şiirini bana oku. Hişam, ona Halid hakkındaki şiirini okuyunca Ömer (r.a), ona şöyle dedi:
- Merhum Ebu Süleyman'ı az övdün. Çünkü o (yani Halid b. Velid), şirki alçaltmak ve müşrikleri zelil kılmak isterdi. Düşman ona gülüp yürek soğutsaydı bile o Allah'ı gazaplandırmamak için ondan yüz çevirirdi, Allah, Beni Temim'in kardeşini kahretsin. O ne kadar da usta bir şairmiş.
"Geçip gidenin aksine hayatta kalana de M: Onun gibi bir başkasına hazırlansın, sanki bu iş olup bitmiştir.
Benden sonra yaşayanın yaşaması bana fayda vermez. Ölenin ölümü de beni hayatta ebedi bırakmaz."
Bu şiiri okuduktan sonra Hz. Ömer şöyle dedi: "Allah, Ebu Süleyman'a (Halid'e) rahmet etsin. Allah katındaki sevap ve mükafat, onun dünyada içinde bulunduğu halden daha hayırlıdır. O mutlu olarak vefat etti. Övgüye layık olarak yaşadı. Ama zamanın bunu söylediğini görmedim.» [8]

Tüleyha B. Hüveylîd

Bu zatm soy kütüğü şöyledir: Tüleyha b. Hüveylid b. Nevfel b. Nad-le b. Ester b. Cahvan b. Fak'as b. Tarif b. Ömer b. Kuay b. Haris el-Fak'asî. Hendek gazvesine müşrikler safında yer alarak katılanlardandır. Sonra hicretin dokuzuncu senesinde Müslüman oldu. Müşriklerin heyeti arasında üye olarak Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Onun vefatından sonra Hz. Ebu Bekir'in hilafeti zamanında dinden çıktı. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi peygamberlik iddiasında bulundu, îbr

Asakir'in rivayetine göre o, Peygamber Efendimiz'in sağlığında peygamberlik iddiasında bulunmuştur. Oğlu Hiyal, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelmiş, Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle sormuştu:
- Babana vahiy getiren meleğin adı nedir?
- Yalan söylemeyen ve hainlik yapmayan Zünnun'dur. Onun gibi olan birşey yoktur.
- Allah seni kahretsin ve şehidlikten mahrum bıraksın. Rasûlullah (s.a.v.), ona böyle derken yanında bulunanlara da: "Şanı yüce bir meleğin adını verdi." dedi ve onu geldiği gibi geri çevirdi.
Hiyal, irtidat hadiseleri esnasında meydana gelen çarpışmalardan birinde öldürüldü. Onu, Ukkaşe b. Mihsan öldürmüştü Sonra Tüleyha da Ukkaşe'yi öldürmüştü. Tüleyha, Müslümanlarla birkaç kez çarpışmıştı. Sonra Cenâb-ı Allah, onu Haîid b Velid vasıtasıyla hezimete uğrattı. Askerleri ve taraftarları dağıldı. Kendisi de kaçıp Şam'a gitti. Al-i Ceme kabilesine konuk olup aralarında ikamete başladı. Hz. Ebu Bekir vefat edinceye kadar orada kaldı. Ondan utandığı için Medine'ye gelmemişti Sonra tekrar İslâm'a döndü ve umre yaptı. Daha sonra gelip Hz. Ömer'e selam verdi. Ancak Hz. Ömer, ona şöyle dedi:
- Yanımdan uzak dur. Çünkü sen, iki salih adamın katilisin. Ukkaşe b. Mihsan ile Sabit b. Akram'ı Öldürmüşsün.
- Ey mü'minlerin emiri! Onlar, Allah tarafından benim vasıtamla kendilerine ikram edilen iki kişiydiler. Ama onlar vasıtasıyla Allah beni ikrama mazhar kılmadı.
Hz. Ömer, onun bu sözünü beğendi ve ondan hoşnud oldu. Kendisine danışmalarını, istişare heyetlerine almalarını, valilere bir mektupla bildirdi. Ancak ona idarecilik vermemelerini de tenbihledi. Bundan sonra Kadisiye ve Nihavend savaşlarına katıldı. Namlı yiğitlerden ve meşhur bahadırlardandı. Bütün bunlardan sonra islâmiyet'ini güzelce yaşadı. Muhammed b. Sa'd, onu dördüncü tabaka sahabeleri arasında an-. mışür. Onun yiğitliğinden ve savaş hususunda basiretli oluşundan Ötürü 1000 süvariye bedel olduğunu söylemiştir.
Ebu Nasr b. Mâkûla dedi ki: Tüleyha, Müslüman oldu. Sonra dinden çıktı. Tekrar İslâm'a döndü ve İslâmiyet'ini güzelce yaşadı. 0,1000 süvariye bedeldi. Mürtedliği ve peygamberlik iddia ettiği zamanlarında Müslümanların onun arkadaşlarını öldürmeleriyle ilgili olarak söylediği şiirlerden biri şudur:
"Kendilerini öldürdüğünüz zaman o kavim hakkında ne düşünüyordunuz?
Onlar Müslüman olmasalar da erkek değil midirler?
Müslüman olmasalar da çoluk çocukları ve kadınları yok mudur?
Hiyal'm öldürülmesi sebebiyle onlar Fer*a gitmediler mi?
Onlar için develerin göğsünü dikip hazırladım (yani develere binerek karşılarına çıktım).
Bu, yiğitleri öldürmeye karşı bir rövanştır.
Bir gün onu heybet içre korunmuş olarak görürsün.
Başka bir günse onu heybetsiz görürsün.
Bir gün meşrefi kılıçlarını onlara doğru parlatmış olarak görürsün."
Başka bir günse onları mızrakların gölgesi altında görürsün.
Akşamleyin îbn İkram'ı ve Ukkaşe el-Ümmi'yi mecal yanında ölü olarak bıraktım."
Seyf b. Ömer, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:. "Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, Kadisiye savaşma katılanlardan bir tek kişinin dahi ahiretle birlikte dünyayı istediğini görmedik. Yalnız üç kişiyi itham etmiştik. Ancak onlara hücum ettiğim kadar onların emanetsiz ve zühtsüz olduklarını görmedik. Onlar Tüleyha b. Hüveylid el-Esedî, Amr b. Ma'dikerib ve Kays b. Mek-
şuh idiler.»
îbn Asakir dedi ki: Ebu Hasan Muhammed b. Ahmed b. Firas el-Verrak'm anlattığına göre Tüleyha, hicretin yirmibirinci senesinde Nu-man b. Mukrin ve Amr b. Ma'dikerib'le birlikte Nihavend savaşma katılmıştır. Allah onlardan razı olsun. [9]

Amrb.Ma'dîkerîb

Bu zatm soy kütüğü şöyledir: Amr b. Ma'dikerib b. Abdullah, b. Amr'l-b. Asım b. Amr b. Zebid el-Esğar b. Rebia b. Seleme b Mazin b. Şeybe (Zebidül-Ekber) b. Haris b. Saf b. Sa'd el-Aşire b. Mezhiç ez-Zebidi el-Mezhici Ebu Sevr. Meşhur yiğitlerde ve namlı bahadırlardandır. Hicretin dokuzuncu senesinde (başka bir rivayete göre onuncu senesinde) Murad kabilesinin heyetiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldi. Zebid kabilesinin heyetiyle birlikte geldiği de söylenir. Esved el-Ansî ile birlikte dinden çıkıp irtidat etti. Halidb. Saidb. As, onun üzerine gidip onunla savaştı. Halid b. Said, onun omuzuna bir kılıç darbesi vurunca o, taraftarlarıyla birlikte kaçtı. Halid, onun Samsama adındaki kılıanı yağmaladı. Amr b. Ma'dikerib, daha sonra esir alınarak Hz. Ebu Bekir'e götürüldü. Hz. Ebu Bekir onu kınayıp azarladı. Tevbe etmesini istedi, o da tevbe edip daha soma islâmiyet'ini güzelce yaşadı. Hz. Ebu Bekir,onu Şam'a gönderdi. O da Yermük savaşına katıldı. Sonra Sa'd'un yanına gitmesini emretti. Sa'd'a da ona danışmanlık görevini vermesini emreden bir mektup gönderdi. Ancakmektubunda ona danışmasını, fakat idarecilik vememesini buyurdu. Cenâb-ı Allah, onunla İslâm'a ve Müslümanlara faydalar dokundurdu. Ve Kadisiye savaşında Amr, güzel bir sınav verdi. Anlatıldığına göre o, Kadisiye savaşında şehid edilmiştir. Nihavend savaşında şehid edildiğine dair bir rivayet te vardır. Başka bir rivayete göre Ravza'da susuzluktan ölmüştür. Doğrusunu Allah bilir.

Bütün bu anlattıklarımız, hicretinyirmibirinci senesinde vuku bulmuştur. Kabilesinden ona mersiye yazan biri şöyle demişti:
"Ravza'da saldırdıkları günde süvariler korkak ve tecrübesiz olmayan bir adamı bırakıp gittiler.
Zebid kabilesine hatta Mezhiclilerin tamamına de ki: Siz, savaşması şiddetli ve tehlikeli olan Ebu Sevr Amr'ı vurdunuz." ,
Amr b. Ma'dikerib, üstün nitelikli şairlerdendi. Allah, ondan razı olsun. Şiirlerinden biri şudur:
"Beni kınıyor musun? Benim hazırlığım var. Bedenim var. Mızrağım var, güdülmesi kolay, genç develerim var.
Beni kınıyor musun? Ben ancak gençliğimi çağırıcının davetine icabet etmekle tükettim.
Çağırıcının çağrısına bahadırlarla birlikte gidip icabet ettim. Artık cismim zayıflaştı. Omuzum kılıç taşıya taşıya çöktü.
Kavmin aklı gittikten sonra benim aklım hâlâ kaldı.
Ama onların azığından önce benim azığım tükendi.
Kayslılar, benimle karşılaşmak istediler. Ben de istedim ve benim istediğim şey nerede?
Kendisi gelerek benden kâm almak isteyen beyinsizler niçin beni mazur görmüyorlar?
Ben onların yaşamasını istiyorum ama onlar beni öldürmek istiyorlar.
Dostundan muradını almak isteyen kimse senden özür diliyor."
Amr b. Ma'dikerib'in, Şurahbil b. Ka'ka' tarafından rivayet edilen telbiyeye dair bir hadisi vardır. Amr dedi ki: Cahiliye devrinde biz telbi-ye getirirken şöyle derdik: Seni tazim etmek için sana mazeret beyan ediyor ve buyur diyoruz. İşte Zebid kabilesi kahırla sana geldi. İyi atlar üzerinde onlar topluca koşup geldiler. Dağları ve ovaları kat edip geldiler. Putları boş ve kimsesiz olarak bırakıp geldiler.
Ama şimdi telbiye getirirken Allah'a hamd olsun ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m bize öğrettiği şekilde şöyle diyoruz:
"Buyur Allah'ım, buyur. Ortağın yoktur, buyur. Doğrusu hamd ve nimet sana aittir. Mülk senindir. Ortağın yoktur." [10]

Aıâb.Hadremî

Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.) tarafından Bahreyn valiliğine atanmış, Ebu Bekir ve Ömer zamanında da bu görevini sürdürmüştü Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi o, hicretin ondördüncü senesinde vefat etmiştir. Hicretin yirmibirinci senesine kadar yaşadığını söyleyenler de vardır. Hz. Ömer, onu Bahreyn'deki görevinden almış, yerine Ebu Hü-reyre'yi vali olarak atamıştı. Hac dönüşünde Bahreyn'e ulaşmadan Önce Hz. Ömer, onu Küfe valiliğine atamıştı. Nitekim bunu önceki sayfalarda anlatmıştık. Doğrusunu Allah bilir. Bu kitabın peygamberlik delilleri bahsinde bu zatın kendisiyle birlikte askerlerini de su üzerinde yürüttüğünü ve izhar ettiği harikulade halleri anlatmıştık. Allah'a hamd olsun. [11]

Numan B. Mukrin B. Aiz El-Müzenî

Nihavend savaşında Müslümanların komutanlığını yapmış kıymetli bir sahabedir. Kavmi olan Müzeyne kabilesinden 400 süvariyle birlikte gelmiş, sonra Basra'ya gidip yerleşmişti. Ömer el-Faruk, onu Nihavend ordusuna komutan olarak atamıştı Cenâb:ı Allah, onun vasıtasıyla büyük bir fetih nasib etti. O beldelerde hükmü yürüdü. O bel-delerdeki kulların idaresini onun eline verdi. Ve onun sayesinde Müslümanlar, o beldelere yerleştiler. Kıyamete kadar da inşaalllah orada kalacaklardır. Cenâb-ı Allah, dünyada ve şahitlerin dikileceği ahiret gününde ona zafer vermiştir. İstediğini Allah ona nasip ettikten sonra onu şehitlik mertebesine yükseltti ki, bu da amaçların en son noktasıdır. O, Cenâb-ı Allah'ın dosdoğru yolu olan apaçık kitabında, hakkında şöyle buyurduğu kimselerdendir:
"Allah, şüphesiz Allah yolunda savaşıp, Öldüren ve öldürülen mü'minlerin canlarını ve mallarını -Tevrat, İncil ve Kur*ân'da söz verilmiş bir hak olarak- Cennet'e karşılık satın almıştır. Verdiği sözü Allah'tan daha çok tutan kim vardır? Öyleyse, yaptığınız alışverişe sevi-. nin, bu büyük başarıdır." (et-Tevbe, m.) [12]

Hicri YîrmiÎkîncı Senesi

Bu senede birçok fetih müyesser oldu. Hemedan ikinci kez fethedildi. Sonra Rey ve ondan sonraki şehirler, daha sonra Azerbeycan fethedildi.
Vakidî ve Ebu Maşer dediler ki: Azerbeycan hicretin yirmi ikinci senesinde fethedildi.
Seyf b. Ömer ise, şöyle dedi: Azerbeycan; Hemedan, Rey ve Cür-can'm fethinden sonra hicretin onsekizinci senesinde fethedildi.
Ebu Maşer ise şöyle demiştir: Azerbeycan, bu beldelerin fethinden sonra fethedildi.
Ancak Ebu Maşer'e göre sözü edilen bu beldelerin hepsi, hicretin yirmiikinci senesinde fethedilmişlerdir. Vakidfye göre ise Hemedan ile Rey, hicretin yirmiüçüncü senesinde fethedilmişlerdir. Hemedan'ı Hz. Ömer'in şehid edilmesinden altı ay sonra Muğire b. Şube fethetmiştir. Vakidî'nin ifadesine göre Rey'in fethi, Hz.Ömer'in vefatından iki sene Önce gerçekleşmiştir. Ancak Vakidî ile Ebu Maşer, Azerbeycan'm bu senede fethedilmiş olduğu görüşünde ittifak etmişlerdir. Ibn Cerir ile diğerleri de bu

iki zatın görüşüne uymuşlardır. Bunun sebebi de şudur:
Müslümanlar, Nihavend'i fethettikten ve önceki sayfalarda anlatılan savaş vuku bulduktan sonra Hulvan'ı, arkasından Hemedan'ı fethettiler. Ancak daha sonra Hemedanlılar, Ka'ka' b. Amr'ın kendileriyle yapmış olduğu barış antlaşmasını hiçe sayıp hükümlerini çiğnediler. Bunun üzerine Hz.Ömer, Hemedan'a gitmesi ve ordusunun öncü kuvvetlerinin başına kardeşi Süveyd b. Mükrin'i, sağ ve sol kanatlara da Rib'i b. Amir et-Taî ile Mühelhel b. Zeyd et-Temimî'yi komutan olarak ataması için Nuaym b. Mukrin'e mektup gönderdi. Bunun üzerine Nu-aym b. Mukrin yola çıktı. Nihayet Senivyetü'l-îsl'e varıp mola verdi. Sonra Hemedan'a indi, orayı ve çevresini kuşatma altına aldı. Halk, kendisiyle barış yapma talebinde bulundu. O da onlarla barışıp şehire girdi. O, Hemedan'da 12.000 Müslüman askerle beraber bulunmakta iken Bizanslılar, Deylemliler, Reyliler ve Azerbeycanlılar omuz omuza vererek büyük bir kalabalıkla Nuaym b. Mukrin'e karşı savaşmaya karar verdiler. Deylemlilerin başında hükümdarları Möta, Reylilerin başında Ebu Ferruhan, Azerbeycanlılarm başında da Rüstem'in kardeş Isfendiyaz vardı. Nuaym b. Mukrin, bu birleşik cepheye karşı beraberindeki Müslümanlarla birlikte savaşmak üzere yola çıktı Vacirruz denen yerde iki taraf karşı karşıya geldiler. Şiddetlice savaştılar. Büyük bir savaş vuku buldu. Bu, Nihavend savaşma denk bir savaştı. Ondan aşağı derecede değildi. Müslümanlar, müşriklerden çok kişiyi Öldürdüler. Sayıları hesaba geçmeyecek derecede büyük bir kalabalığı katlettiler. Deylem hükümdarı Mota öldürüldü. Toplulukları dağıldı. Topluca hezimete uğradılar. Nuaym b. Mukrin, Deylemlilerle savaşan ilk Müslüman oldu.
Daha önce Nuaym, bu düşmanların birleşik bir cephe teşkil ettiklerini Hz.Ömer'e bir mektupla bildirmiş, Hz. Ömer, buna çok üzülüp ke-derlenmişti. Ancak çok geçmeden ulak zafer müjdesini ona ulaştırınca Hz. Ömer, Allah'a hamdü senada bulundu. Mektubun halka okutulmasını emretti. Halk, zafer müjdesini içeren mektubun kendilerine okunduğunu görünce sevinip Aziz ve Celil olan Allah'a hamd etti. Sonra Hz. Ömer'e ganimetlerin beşte birini üç komutan getirdi. Bunlar; Simak b. Hareşe (bu zat Ebu Dücane künyesiyle tanınır), Simak b. Ubeyd ve Simak b. Mahreme. Hz. Ömer bunların adlarını sorup üçü de adlarının Simak olduğunu söylediklerinde o şöyle dua etti: "Allah'ım, bunlar vasıtasıyla İslâmiyet'i yücelt ve bunlar vasıtasıyla İslâmiyet'in gücünü arttır, ömrünü uzat." Bundan sonra Hz.Ömer, Nuaym b. Mukrin'e mektup göndererek Hemedan'da yerine birini vekil bırakmasını ve kedisinin Rey'e gitmesini emretti. Nuaym de bu emre uyup harekete geçti. Bu vak'ayla ilgili olarak Nuaym şöyle bir şiir söylemişti:
"Mota ve aşireti olan Basil oğulları üzerime geldiklerinde Acemlerin askerlerini çektiler.
Onlara yüksek kaliteli askerlerle karşı koydum ki, ırzımı kesici kılıçlarla koruyayım.
Üzerlerine demirlerle yürüdük. Sanki biz Kalasım mıntıkasının çevresinde görünen dağlar gibiydik.
Topluca onlarla karşılaştığımız zaman onlar sıcak rüzgarlar gibi yüzümüze damgalar vuruyorlardı.
Vacirruz mevkiinde onlarla çarpıştık. O sabahta ki, onları büyük ordulardan biriyle vurduk.
Ölüm savaşında kılıçların keskinliğine, mızrakların sivriliğine bir saat dahi dayanamadılar.
Topluluklarının dağılması esnasında onlar, kerpiçleri yıkıcıya karşı paramparça olan bir duvar gibi oldular.
Mota'yı ve çevresindeki kalabalığı vurduk, orada atak yağmacılar yardı.
Peşlerine düştük, kovaladık, dağların arasındaki geçitlere sığındılar.
Onları başlarından ve gözlerinden isabet alan köpekler gibi öldürdük.
Onlar, Vacirruz ve çevresinde öldürücü kurtların darbesine maruz kalan kuzular gibi oldular." [13]

Reyin Fethi

Nuaym b. Mukrin, Hemedan üzerinde vekil olarak Yezid b. Kays el-Hemedanfyi bıraktı. Kendisi de ordusuyla birlikte hareket geçip yola çıktı ve Rey şehrine vardı. Orada müşriklerden büyük bîr kalabalıkla karşılaştı. Rey dağının eteğinde iki taraf savaşa başladılar, büyük bir sabır gösterdiler. Ancak daha sonra Reyliler hezimete uğradılar. Nu-man b. Mukrin, onlardan çok sayıda adam öldürdü. Öyle ki onlar, oradaki kamışlığa kaçtılar. Onlardan bol miktarda -aşağı yukarı Medain'den elde edilen ganimetlere yakın- ganimet elde ettiler. Ebu Ferrihan, Rey şehrinde kalmak şartıyla barış antlaşması istedi. Nuaym b. Mukrin onunla bu şartla barış antlaşması yaptı. Bu hususta ona bir emanname yazdı. Sonra Nuaym, fetih müjdesini Hz.Ömer'e bir mektupla bildirdi. Mektubun arkasından da ganimetlerin beşte birini ona gönderdi. Hamd ve minnet Allah'adır. [14]

Komes'în Fethi

Müjdeci, Rey şehrinin fetih haberini ve oradan elde edilen ganimet-. lerin beşti birini getirdiği zaman Hz, Ömer, Nuaym b Mukrin'e mektup göndererek kardeşi Süveyd b. Mukrin'i Komes'e göndermesini emretti. Bunun üzerine Süveyd, Komes'e gitti Ancak karşısında direnen olma-di: Orayı sulhen ele geçirip garnizon kurdu. Kendilerine eman ve barış namesini yazdı. [15]

Cürcan'ın Fethi

Süveyd, Komes'te garnizon kurduğu zaman Cürcan, Taberistan ve diğer çevre illeri ona heyetler göndererek cizye verme karşılığında barış yapma talebinde bulundular. O da bu illerin tamamıyla barış antlaşması yaptı. Ve her ilin halkına eman ve sulh,yazısı yazıp gönderdi. Medainf nin anlattığına göre Cürcan şehri, hicretin otuzuncu senesinde Hz. Osman'ın hilafeti döneminde fethedilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.[16]

Azerbeycan'ın Fethi

Nuaym b. Mukrin, önce Hemedan'ı, sonra da Re/i fethettiği zaman kendisinden önce Bükeyr b. Abdullah'ı Hemedan'dan yola çıkarıp Azer-beycan'a gönderdi. Ondan sonra da Simak b. Hareşe'yi oraya gönderdi, îsfendiyaz b. Farahzaz, Bükeyr ve arkadaşlarıyla karşılaştı. Ancak Simak, daha oraya varmamıştı. İki taraf savaştılar. Cenâb-ı Allah, müşrikleri hezimete uğrattı. Bükeyr, İsfendiyaz'ı esir aldı. îsfendiyaz, ona şöyle bir soru sordu:
- Barışı mı çok seversin yoksa savaşı mı?
- Barışı daha çok severim.
- Öyleyse beni yanında tut.
Bükeyr, onu yanında alıkoydu, sonra oraları şehir şehir fethetmeye başladı. Karşı yakada Utbe b. Ferkat da şehirleri birer birer fethetmeye başlamıştı. Sonra Hz.Ömer'in mektubu geldi. Bu mektupla Bükeyr'in Bab'a gitmesi emrediliyordu. Simak da Utbe b. Ferkad'ın naibi olarak görevlendirildi. Hz. Ömer, Azerbeycan'm tamamını Utbe b. Ferkad'a bağladı. Bükeyr de İsfendiyaz'ı Utbe'ye teslim etti. Hz. Ömer'in emri doğrultusunda Bab'a gitti.
Behram b. Ferahzaz, Utbe b. Ferkad'la karşılaştı. Utbe, onu yenilgiye uğrattı. Bunun üzerine Behram da kaçıp gitti. İsfendiyaz esirler arasında Bükeyr'in yanında bulunurken bu haberi duyduğu zaman: "İşte şimdi barış tamamlandı. Savaş ateşi söndü." diyerek Bükeyr'le barış antlaşması yaptı. Azerbeycanda sulh yoluyla ele geçmiş oldu. Utbe ile Bükeyr, bu durumu Hz. Ömer'e mektupla bildirdiler. Ve ganimetlerin beşte birini ona gönderdiler. Azerbeycan'm idaresi eline geçince Utbe, onlara bir emanname ve barış yazısı yazdı. [17]

Bab'ın Fethi

İbn Cerir dedi ki: Seyf b. Ömer'in iddiasına göre bu senede Ömer b. Hattab, Süraka b. Amr'a, Bab üzerine gidip savaşması ordusunun Öncü kuvvetlerinin başına Abdurranman b. Rebia'yı ataması hususunda bir mektup gönderdi. Süraka b. Amr'a "Zünnur" lakabı takılmıştı. O, ordusunun sağ ve sol cenahlarına Hüzeyfe b. Üseyd ile Bükeyr b. Abdullah el-Leysfyi komutanı olarak atadı. Ganimetlerle ilgili işleri yürütmek üzere de Selman b. Rebia'yı görevlendirdi. Bunlar, Hz. Ömer'in emri üzerine tabiyelerini bozmadan yola çıktılar. Ordunun Öncüleri, Abdur-rahman b. Rebia komutasında Bab'a ulaşıp oranın hükümdarı Şehr Be-raz ile karşılaştılar. Bu, Ermeniye'nin hükümdarı olup eski zamanlarda Şam'a saldıran ve îsrailoğullarmı öldüren hanedandandı.
Şehr Beraz, Abdurrahman'a mektup yazarak eman istedi. Abdur-rahman b. Rebia ona eman verdi. O da gelip Müslümanlardan yana olduğunu kendilerine yararlı şeyler söyleyeceğini ifade etti. Abdurrah-man ona:
- Benim bir üstüm var. Ona git, deyip onu Süraka b. Amr'a yani ordu komutanına gönderdi.
Şehr Beraz, gidip Süraka'dan eman diledi. Süraka, eman verdi ve bu emannamesini Hz. Ömer'e gönderip onaylattı. Sonra bu emanname-yi Şehr Beraz'a gönderdi.
Bundan sonra Süraka, Bükeyr, Habib b. Mesleme, Hüzeyfe b. Üseyd ve Selman b. Rebia'yı Ermeniye çevresindeki dağlı yörelerin ahalisi üzerine gönderdi. Bunlar, Lam, Tiflis ve Mokan dağlarına doğru gittiler. Bükeyr, Mokan'ı fethetti. Oradaki ahaliye bir emanname yazdı. O esnada oradaki Müslüman birliklerin emiri Süraka b. Amr vefat etti. Yerine Abdurrahman b. Rebia geçti. Hz. Ömer, bu durumdan haberdar olunca Abdurrahman b. Rebia'nm komutanlığım olayladı ve onu Türklerle savaşmakla görevlendirdi. [18]

Türklerle Yapılan Îlk Savaş

Bu, Peygamber Efendimiz'in Ebu Hüreyre ve Amr b. Tağlib tarafin-dan rivayet edilen şu sahih hadisinin bir nevi tasdiki oluyordu. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Geniş yüzlü, iri burunlu, kırmızı yüzlü, yüzleri deri üstüne deri kaplanmış kalkanlar gibi kalın etli bir kavimle savaşmadıkça kıyamet kopmayacaktır."
Başka bir rivayette ise Peygamber Efendimiz, onların kıldan yapılma ayakkabı giydiklerini ifade buyurmuştur.
Hz. Ömer'in Abdurrahman b. Rebia'ya gelen mektubunda kendisinin Türklerle savaşması emrediliyordu. Hz. Ömer'in emri doğrultusunda Bab'a yönelerek yola çıktı. Şehr Beraz, ona sordu:
- Nereye gidiyorsun?

- Belencer'e ve Türk illerinin fethine gidiyorum.
- Biz onlarla ateşkes yapmak isteriz. Biz Bab'm gerisindeyiz.
- Cenâb-ı Allah, bize bir peygamber gönderdi. Onun diliyle bize zafer ve yardım sözü verdi. Biz de hep muzaffer olmaktayız.
Abdurranman b. Rebia gidip Türklerle savaştı ve Belencer beldelerinden 200 fersah içerilere doğru gitti. Bir kaç savaş daha yaptı. Hz. Osman'ın zamanında -inşaallah ileride de açıklayacağımız gibi- dehşetli çarpışmaları oldu.
Seyf b. Ömer, Selman b. Rebia'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Abdurrahman, Türk illerine girdiğinde Cenâb-ı Allah Türklerin ona karşı direnmelerine imkan vermedi. Ona karşı çıkamadılar ve şöyle dediler: "Bu adam bize hücum etmeye cüret edemezdi. Ancak bunun beraberinde melekler vardır. Bunu ve askerlerini ölümden koruyorlar."
Böyle dedikten sonra Abdurrahman'm ve askerlerinin önünden kaçıp kalelere sığındılar. Abdurrahman ve askerleri de muzaffer olup ganimet elde ettiler. Sonra Hz. Osman'ın zamanında da Türkler üzerine birkaç kez hücum edip gazalar yaptı. Başkalarına karşı da gazalar yapıp
zaferler elde etti.
Hz. Osman, bazı mürtedlerle savaşması için onu Kûfe'ye gönderdiği zaman onlarla savaştı. Türkler de birbirlerini kışkırtarak savaşa giriştiler. Ancak Türkler, Müslümanların ölümsüz olduklarını sanıyorlardı. Sonra: "Bakalım da görelim" deyip meşeliklere saklandılar. Türklerden biri, Müslümanlardan birine ansızın bir ok atıp bir Müslümanı öldürdü. Katil de arkadaşlarıyla birlikte kaçtı. Bundan sonra Müslümanlara hücuma geçtiler. Müslümanların Ölümsüz olmadıklarını anladıktan sonra şiddetü bir çarpışmaya giriştiler. Müslümanlara gaipten bir ses: "Ey Abdurrahman taraftarları! Sabredin. Size Cennet vardır." diye seslendi. Abdurrahman, şehid edilinceye kadar savaştı. İnsanlar geri çekildiler. Bu defa bayrağı Selman b. Rebia aldı. Bayrak elde savaştı.
Bu defa gaipten bir ses: "Ey Selman b. Rebia taraftarları, sabredin." diye seslendi. Selman da şiddetli bir şekilde savaştı sonra o ve Ebu Hüreyre birlikte Müslümanları geriye çektiler. Türklerin çokluğundan ve isabetli olarak aynı zamanda şiddetli ok atmalarından ötürü Cilan taraflarına kaçtılar. Orayı geçip Cürcan'a vardılar. Bundan sonra Türkler dahâda cüretli oldular. Bununla beraber Türkler, Abdurrahman b. Rebia'yı alıp kendi beldelerine defnettiler. Onun mezarını vesile edinerek bu güne kadar yağmur duasına çıkıp Allah'tan yağmur isterler." Bununla ilgili açıklamaların tamamı ileride gelecektir. [19]

Sed Kıssası

tbn Cerir'in anlattığına göre Şehr Beraz, Bab şehrinde yanına gelen Abdurrahman b. Rebia'ya bir adam gösterip şöyle demiş "Ey komutan, şu adamı sed tarafına göndermiş, ona bol miktarda azık vermiş ve hükümdarlara hitaben bir mektup yazıp kendisine vermiştim ki, hükümdarlar bir konuda bana destek versinler ve yardımcı olsunlar, ayrıca kendilerine hediyeler de göndermiştim. Onlara mektubumda demiştim ki: Şu adamı Zülkarneyn şeddine ulaşması için kendilerinden sonraki mıntıkalarda bulunan diğer hükümdarla gönderip tavsiye etsinler ve bu adam da gidip Zülkarneyn şeddine baksın ve onunla ilgili haberi bize getirsin.
Bu adam yola çıkıp Zülkarneyn şeddinin bulunduğu diyarın hükümdarına vardı. Hükümdar da onu, şeddin bulunduğu şehrin valisine gönderdi. Vali, bununla beraber Bazyar'ı sed tarafına gönderdi. Baz-yar'm yanında kartalı da vardı. Bunlar, şeddin yanma vardıklarında iki dağla karşılaştılar ki, o iki dağın arasında kapalı bir sed vardı. Dağların tepesine çıktıklarında şeddin gerisinde uzaklığından ötürü gece karanlığından daha siyah ve sarp bir hendek gördüler. Hendeğe baktı düşünmeye başladı. Oradan tam geri dönecekken Bazyar ona:
- Yavaş ol bakalım, dedi.
Sonra yanında bulunan bir et parçasını alıp havaya fırlattı. Kartal da o et parçasına koştu. Bazyar: "Eğer kartal yere düşmeden önce bu et parçasını havada yakalarsa, anormal bir durum yok. Ama yere düşünceye kadar havada yakalayamazsa anormal bir durum var demektir. Kartal, et parçasını havada yakalayamadı. Nihayet et parçası hendeğin dibine düştü. Kartal, hendeğin dibine indi. Et parçasını çıkardı ama etin üzerinde şu sana gösterdiğim yakut vardı." dedikten sonra Şehr Beraz ,o yakutu Abdurrahman, b. Rebia'ya verdi. Abdurrahman baktıktan sonra yakutu ona geri verdi. Geri verince Şehr Beraz sevinip şöyle dedi:
- Vallahi bu yakut, şu Bab el-Ebvab şehrine sahib olmaktan daha hayırlıdır. Allah'a yemin ederim ki, sizler bugün bana Kisra hanedanından daha sevimlisiniz. Eğer ben onların hakimiyeti altında bulunsay-dım ve onlar bu yakuttan haberdar olsalardı, bunu benden zorla ahrlar-dı. Allah'a yemin ederim ki, sahip olduğunuz şeylerden hiçbiri elinizdeki şu büyük hakimiyet kadar değer taşımaz.
Bundan sonra Abdurrahman b. Rebia, Şehr Beraz'm Zülkarneyn şeddine gönderdiği elçisine yönelerek şöyle dedi:
- Şu Zülkarneyn şeddinin durumu nedir? O, hangi evsaftadır? Elçi de üzerinde bulunan kızıl ve mavimsi renkteki elbiseyi göstererek:
- tşte şuna benzer, dedi. Orada bulunan adamlardan biri .de Ab-durrahman'a:
- Vallahi doğru söyledi. O, orayı gözüyle gördü, dedi. Abdurrahman da şu karşılığı verdi:
- Evet, demir ve tuncun evsafim verdi. Zira yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur: "Bana demir kütleleri getirin,

dedi. Bunlar iki dağın arasını doldurunca: "körükleyin" dedi. Demirler ak kor haline gelince; "Bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim" dedi. (el-Kehf, 96.)
Ben, Zülkarneyn şeddinin evsafim tefsirimizde ve şu kitabın baş kısımlarında anlattım.
Buharî de sahihinde rivayet eder ki, adamın biri Peygamber (s.a.v.)'e şöyle demiş:
- Ben şeddi gördüm.
- Onu nasıl gördün?
- Onu süslü ve desenli bir aba gibi gördüm.
Abdurrahman b. Rebia, daha sonra Şehr Beraz'a şöyle bir soru sordu:
- Senin o hükümdarlara gönderdiğin hediyen ne, kadardı?
- Gönderdiğim hediyelerin değeri benim beldelerimde 100.000 dirhem, onların beldelerinde ise 3.000.000 dirhem tutarında idi.
Hocamız Ebu Abdullah ez-Zehebî, hicri yirmiikinci senenin hadiseleri meyanmda şunu nakletmiştir: "Mesâlikül-Memalik" adl kitabın sahibi, Selam Tercüman'm kendisine şunu yazdırdığını söylemiştir: Halife Vasık bi Emrillah b. Mutasım, rüyasında Zülkarneyn şeddinin fethedildiğini görünce Selam'ı, şeddin bulunduğu yöreye göndermişti. Ona bir mektup da vermişti. Mektubunda yöre hükümdarlarının ona iyi davranmaları tavsiyesinde bulunmuştu. Ayrıca ona 2000 katır yükü erzak vererek o yörelere göndermişti. Selam ve beraberindekiler, Samar-radan yola çıkarak Tiflis'e vardılar. Tiflis hükümdarı îshak da, ona bir mektup verdi. Mektubunda Şerir valisinin onlara iyi davranmasını tavsiye etti. Yanına vardıkları Şerir valisi de Lam hükümdarlarına bir mektup yazarak Selam'a iyi davranması tavsiyesinde bulundu. Lâm hükümdarına vardıktan sonra oranın hükümdarı da Kaplan Şah'a bir mektup yazarak Selam'a yardımcı olmasını tavsiye etti. Kaplan Şah da Hazar hükümdarına bir mektup yazarak Selam'a yardımcı olması tavsiyesinde bulundu. Ayrıca Kaplan Şah, Selamla birlikte beş oğlunu da gönderdi. Bunlar yirmialtı gün boyunca yol gittiler. Sonra pis kokan siyah bir araziye vardılar. Öyle ki, burunlarına sirke kokusu gelmeye başladı. O pis kokulu arazide de on gün boyunca gittiler.
Nihayet harap şehirlere vardılar. Oraların mesafesi de yirmiyedi günlük yoldu. Orada Ye'cûc ve Me'cûc vardı. Onlar, o şehirleri harap etmişlerdi. O şehirler, günümüze kadar da harap durumdadırlar. Selam ve beraberindekiler, Zülkarneyn şeddine yakın bir kaleye vardılar. Orada Arapça ve Farsça bilen ve Kur'ân'ı ezberleyen mektep ve mescidleri bulunan bir halkla karşılaştılar. Onların bu hallerine şaştılar ve nereden geldiklerini onlara sordular. Onlar da emirül-mü'minin Vasık tarafından buraya gönderildiklerini anlattılar. Onu tam olarak tarif edemediler. Heyet, daha sonra kaygan ve üzerinde yeşillik bulunmayan bir dağın yanma vardı. Orada demirden kerpiçlerin tunç içine gömüldüğünü ve böylece bir şeddin yapılmış olduğunu gördüler. Sed, gerçekten yüksekti. Gözler, onun üst tarafim göremiyordu. Demirden balkonları da vardı. Ortasında iki kanatlı ve ikisi de kilitli büyük bir kapı vardı. Kapı kanatlarından her birinin genişliği yüz zira, derinliği de beş zira' idi. Üzerinde bir asma kilit vardı ki, uzunluğu yedi zira, kalınlığı da bir kulaçtı. Orada nöbetçiler vardı. Asma kilidin yanında bekliyorlardı. Her-gün oraya yeni nöbetçiler dikilirdi. Bundan sonra rahatsız edici kuvvetli bir ses duyuyorlardı ki, O ses; "Şu kapımn gerisinde nöbetçi ve muhafiz-lar vardır" diyordu. O kapının yakınında iki büyük kale vardı ki, kalelerin arasında tatlı su pınarı vardı. Kalelerden birinde halâ yapıların kalıntıları vardır. Kepçeler ve demir kerpiçlerle diğer eşyalar vardır. Bir kerpicin uzunluğu bir buçuk zira, eni de bir buçuk zira idi. Kalınlığı ise bir karış kadardı. Anlatıldığına göre o beldelerin ahalisine Ye'cûc ve Me'cûc'ten herhangi bir kimseyi görüp görmedikleri sorulmuş, onlarsa günün birinde balkonların üzerinde bazı şahıslar gördüklerini, ancak rüzgar esince o şahısların kendiliklerinden yere düştüklerini, Ye'cûc ve Me'cûc kabilesinden olan adamlardan birinin boyunun bir, yada yarım karış kadar olduğunu söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Vakidî dedi M: Hicretin yirmiikinci senesinde Muaviye, Bizans illerinden Saife'ye hücum etti. Beraberinde Hammad ile diğer sahabeler de vardı. Bunlar, ganimet elde edip salimen geri döndüler.
Bu senede Muaviye'nin oğlu Yezid ile Mervan'm oğlu Abdülmelik doğdu.
Bu senede Hz. Ömer, insanlara hacc ettirdi. Onun beldelere tayin etmiş olduğu valileri, önceki senenin valileriydi. Hiçbiri değiştirilmemişti.
Anlatıldığına göre Hz. Ömer, bu senede Ammar'ı ahalinin şikayeti üzerine Küfe valiliğinden azletmiştir. Kûfeliler, Ammar'm kendilerini iyi yönetmediğini söylemişler. Hz. Ömer de bunun üzerine onu görevden alıp yerine Ebu Musa el-Eş'arf yi atamıştı. Kûfeliler, onu istemediklerini söyleyerek oğlundan şikâyetçi olmuşlar, bunun üzerine Hz.Ömer de:
- Bırakın da ben bu işin üzerinde biraz düşüneyim, demişti. Sonra oraya kimi vali olarak atayacağını düşünmek için mescitteki bir grup insanın yanma gitmişti. Üzüntüden ötürü uykuya dalmış, o esnada Muğire gelip yanında durmuş, uyanıncaya kadar onu beklemiş ve ona şöyle demişti.
- Ey mü'minlerin emiri! Basma gelen şu iş gerçekten büyük bir iştir.
- Şu Kûfelilerle ne yapacağım. Kûfe'nin nüfusu 100.000 Hiçbir valiyi beğenmiyorlar. Hiçbir vali de onlardan razı olmuyor.
Bundan sonra Hz. Ömer, sahabeleri toplayarak onlarla istişare yaptı. Kûfelilere güçlü ve sert bir adamı mı, yoksa zayıf, takvalı bir adamı mı vali olarak ataması gerektiğini sordu. Muğire b. Şube, ona şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri! Güçlü adamın gücü hem senin, hem de Müslümanların lehinedir. Sertliği de kendi nefsine fayda verir. Zayıf ve takvalı kimseye gelince, onun zayıflığı senin ve Müslümanların aleyhine olur. Takvalı oluşu ise, kendi şahsına yarar verir.

Bunun üzerine Hz. Ömer, Muğire'nin görüşünü beğenip ona şöyle dedi:
- Git, seni Kûfe'ye vali olarak atadım.
Hz. Ömer, kendisine zina iftirasında bulunan kimselerin şahitliği yüzünden Muğire'yi Küfe valiliğinden azlettikten sonra iftiraları sabit olan o şahitlere had tatbik etmiş ve Muğire'yi yine Küfe valiliğine atamıştı. Bu hususta kesin bilgi, Aziz ve Celil olan Allah katmdadır.
Ebu Musa el-Eş'arî, Basra'ya haber göndermiş ve görevden azledilen Ammar'a şu soruyu sordurmuştu:
- Görevden azledilmek seni üzdü mü?
- Valiliğe atanmak beni sevindirmedi, ama görevden azledilmek beni üzdü.
Bir rivayette anlatıldığına göre Ammar'a bu soruyu soran Hz. Ömer (r.a.) imiş. Sonra Hz. Ömer, Muğire'nin yerine Sa'd b. Eb Vakkas'ı Kûfe'ye vah olarak göndermek istemiş, ancak ileride de açıklanacağı gibi hicretin yirmiüçüncü senesinde Sa'd, Kûfe'ye gitmeden önce ölüm onu yakalamıştı. Bu sebeple Sa'd için buhususta Hz. Ömer'in vasiyeti olmuştu.
Vakidî dedi ki: Hicretin yirmiikinci senesinde Ahnef b. Kays, Horasan illerine gazaya gitti. Farslıların hükümdarı Yezdücürd'ün içinde bulunduğu şehre yöneldi.
Ibn Cerir dedi ki, Seyf b. Ömer'in iddiasına göre Horasan illerine yapılan gaza, hicretin onsekizinci senesinde olmuştur.
Ben derim ki: Meşhur olan birinci rivayettir. Doğrusunu Allah bilir. [20]

Yezdücürd B. Şehrîyar B. Kısra'nın Kıssası

Sa'd, elinden başkentini, saltanat makarrını, hükümdarlık sarayını ve danışmanlarıyla üzerinde meşveret yaptığı halısını ve diğer eşyalarını aldıktan, bunları ganimet edindikten sonra Yezdücürd, oradan kalkıp Hulvan'a göçtü. Sonra Müslümanlar, kuşatmak için Hulvan'a geldiklerinde Yezdücürd, oradan kalkıp Rey şehrine gitti. Müslümanlar, Hulvan'ı ele geçirdiler. Sonra Rey şehri de Müslümanların eline geçince Yezdücürd, oradan kalkıp İsfahan'a göçtü. İsfahan da alınınca Kirman'a göçtü. Müslümanlar, Kirman üzerine gidip orayı da fethedince Yezdücürd, Horasan'a gidip yerleşti. Bütün bu göçme işleri yapılırken Yezdücürd'ün tapmakta olduğu ateş de kendisiyle birlikte şehirden şehire götürülmekteydi. Vardığı her şehirde ateşinin yakılması için özel bir bina inşa ediliyordu. Bu, onların âdetlerinin gereğiydi. O, geceleyin bir göç esnasında devesinin üzerindeki mahfesinde uyumakta idi. Tam o esnada bir su geçidinin yanma vardılar. Onu geçide varmadan uyandırmak istediler ki, geçide vardıklarında, mahfesine su sızınca rahatsız olmasın. Adamları onu uyandırdırdıkları zaman onlara şiddetle öfkelendi ve sövmeye başlayıp şöyle dedi:
- Şu adamların (Müslümanların) şu beldelerde ve diğer yerlerde kaç sene müddetle kalacaklarım öğrenmeme engel oldunuz. Çünkü rü-
yamda kendimi ve Muhammed'i Allah katında gördüm. Allah, onu:
- Sizin hakimiyetiniz 100 sene sürecektir, deyince Muhammed:
- Bu süreyi biraz daha arttır, dedi. Allah da:
- Haydi 110 sene olsun, deyince Muhammed:
- Biraz daha uzat, dedi. Allah da:
- Haydi 120 sene olsun, deyince Muhammed:
- Bu süreyi biraz daha uzat, dedi. Allah da:
- Haydi buralar senin olsun, dedi. O esnada siz beni uykudan uyandırdınız. Eğer beni uykuda bırakacak olsaydınız Muhammed ümmetinin buralardaki hakimiyetlerinin ne kadar süreceğini öğrenirdim. [21]

Ahnef B. Kays Ve Horasan

Böyle bir başlık koyduk. Çünkü Ahnef b. Kays, Müslümanların Ace-mistanda fetihler yaparak toprak genişletmelerini Hz Ömer'e teklif etmişti ki, böylelikle Kisrâ Yezdücürd'ün yerini daraltsınlar. Çünkü Kis-ra Yezdücürd, Müslümanlarla savaşmaları için Farslıları ve askerleri kışkırtıyordu. Bunun üzerine Hz. Ömer, Ahnef in bu görüşüne uyarak Müslümanların Acem ülkesinde fetihler yapmalarına izin verdi ve oralarda fetihlere girişecek orduların başına da Ahnef b. Kays'ı komutan yaptı. Ahnef e Horasan illerine gazaya gitmesi emrini verdi. Ahnef de ordusuyla birlikte Horasan'a yöneldi ve Yezdücürd'le savaşmaya karar verdi. Horasan'a girdi. Herat'ı zor kullanarak fethetti. Oraya kendi adına komutan olarak Sahhar b. Fulan el-Abdî'yi bıraktı. Kendisi Mervi-şahcan'a doğru yola çıktı. Orada Yezdücürd bulunuyordu. Ahnef, kendisinden Önce Mutarrif b Abdullah b. eş-Şahir'i Nisabur'a; Haris b. Hassan'ı Sarahsa gönderdi. Kendisi Mervişahcan'a yaklaştığında orada bulunan Yezdücürd kalkıp Merviruz'a göçtü. Ahnef, Mervişehcan'ı fethedip oraya yerleşti. Merviruz'a yerleştiği zaman Yezdicürd; Türk hakanına Sugd hükümdarına ve Çin hükümdarına mektuplar göndererek bunlardan yardım istedi. Ahnef b. Kays da Mervişahcan da kendine vekil olarak Harise b. Numan'ı bırakıp Merviruz üzerine gitti. O esnada dört komutanın komutası altında Kûfelilerden takviye birlikleri de Ahnef e ulaşmışlardı. Ahnef in Merviruz'a doğru yola koyulduğu haberini alan Yezdücürd, oradan kalkıp Belh'e göçtü. Ahnef, Belh şehrinde Yez-dücüd'le karşılaştı. Aziz ve Celil olan Allah, Yezdücürd'ü

hezimete uğrattı. O ve beraberinde kalan askerleri oradan kaçtılar. Nehri aşıp karşı tarafa geçtiler. Horasan meliki de Ahnef b. Kays'm hükmü altına girdi. Ahnef, her şehirde bir emiri halef olarak bıraktı. Kendisi de Merviruz'a geçip yerleşti. Horasar illerinin tamamının fethedildiklerine dair müjde mektubunu Hz. Ömer'e gönderdi. Bu mektubu alan Hz. Ömer, şöyle dedi:
- Horasan'la aramızda ateşten bir deniz bulunmasını çok isterdim.
Hz. Ali ona sordu:
- Niçin ey mü'minlerin emiri?
- Çünkü Horasanlılar ahidlerini üç kez bozacaklar, üçüncüde helak olacaklardır.
- Ey mü'minlerin emiri! Müslümanların başına böyle bir durum gelmektense, onların başına böyle bir durumun gelmesi daha çok hoşuma gider.
Hz.Ömer, Ahnef b. Kays'a mektup göndererek Ceyhun nehrinin illerini muhafaza et, dedi. Yezdücürd'ün elçisi, kendilerinden yardım istediği iki hükümdarın yanına vardığında o hükümdarlar, Yezdücürd'ün talebine kulak asmadılar. Ancak Yezdücürd, nehri geçip onların ülkelerine girince hükümdarlık âdeti gereği ona yardım etmekten başka çıkar yol bulunmadığını gördüler. Bunun üzerine Türk Hükümdarı Büyük Hakan, onunla birlikte harekete geçti. Böylece Yezdücürd büyük bir orduyla Tatar melikini de yanına alarak Belh şehrine ulaştı. Şehri Müslümanlardan geri aldı. Ahnef in oradaki valisi de kaçıp Ahnef ir bulunduğu Merviruz'a gitti. Müşrikler, Belh şehrine geldiler. Ahnef de beraberindeki Basralı ve Kûfelilerden oluşan 20 000 kişilik ordusuyla karşılarına çıktı. O sırada bir adamın bir başkasına şöyle dediğini işitti:
"Eğer komutanınız görüş sahibi ise, şu dağın gerisinde durur. Dağı arkasına alır. Bu nehir de onun çevresinde bir hendek görevi görür. Böylece düşman ona ancak bir yönden gelebilir."
Sabah olunca Ahnef, Müslümanlara emir verdi ve onları aynı şekilde tabiye edip yerleştirdi. Bu da zafer ve doğru yolun işareti oldu. Türkler ve Farslar, çok büyük bir orduyla Müslümanların üzerine geldiler., Ahnef b. Kays, kalkıp mücahitlere hitaben şöyle dedi:
- Sizin sayınız azdır, düşmanınız çoktur, ama bu sizi korkutmasın. "Nice az topluluk çok topluluğa -Allah'ın izniyle- üstün gelmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir." (ei-Bakara, 249.)
Türkler, gündüz savaşıyorlardı. Geceleyin ise nereye gittiklerini Ahnef bilemiyordu. Bir gece keşifçilerden bir arkadaşıyla birlikte hakanın ordusunun bulunduğu yere gitti. Sabaha yakın Türk ordusundan bir süvari ve keşifçi çıkageldi. Boynunda tasma, elinde de bir kös vardı. Ahnef ,ona yaklaştı. İkisi birbirlerini mızrakladılar. Ahnef ,onu öldürdü. Öldürürken de şu şiiri söyledi:
"Her reisin yükseklere çıkması hakür.
Aksi takdirde hezimete uğrar.
Onun birşeyhi vardır ki, onunla karşılaşır.
Ebu Hafs'm kılıcıyla ki, o kalıcıdır."
Ahnef, daha sonra o Türk askerinin boynundaki halka, üzerindeki eşyaları ganimet olarak aldı. Yerinde durdu. Başka bir Türk askeri daha geldi. Onunda boynunda halka elinde kös vardı. Kösü vurmaya başladı. Ahnef, onu da .vurdu. Eşyasını aldı. Yerinde durdu. Üçüncü bir Türk askeri de geldi. Ahnef, onu da öldürdü. Tasmasını aldı. Sonra Ahnef, hızla kendi askerlerinin bulunduğu yere döndü. Türklerden hiçbiri, bu durumdan haberdar olmamıştı. Türklerin âdetine göre bunlardan birincisi, ikincisi, üçüncüsü köslerini vurmadıkça, gençleri savaş alanına gitmezlerdi. Üçüncü yaşlı adamları da kösü vurduktan sonra gençler savaş alanına çıkarlardı. Ama o gece üçüncü Mşi de öldürülünce, kös ça-hnmadığı için gençler savaş alanına çıkmadılar. Daha yaşlı süvarilerinin öldürülmüş olduklarını gelip gördüler. Hakan, bunu uğursuz bir olay saydı ve askerlerine şöyle dedi:
"Burada kalışımız uzadı. Bu kavim daha önce misli görülmemiş bir şekilde bu mekanda vuruldu. Şu Müslümanlarla savaşmamızda bizim için bir hayır yoktur. Artık geri dönelim."
Türkler beldelerine döndüler, Müslümanlar o gün onları beklediler ki, bulundukları boğazdan çıkıp karşılarına gelsinler, ama Türklerden hiçbir kimseyi göremediler. Hakan, Ahnef b. Kays ve savaşçılarıyla karş karşıya dururken Yezdücürd, Harise b. Numan'm idaresinde bulunan Mervişahcan'a gitti. Orayıkuşattı. Orada gömülü ol an hazinesini çıkanp aldı. Sonra geri döndü Dönüşüne kadar hakan onu Belhşehrinde bekledi.
Müslümanlar, Ahnef e sordular:
- Bunları kovalamaya ne dersin?
- Yerinizde durun, onları bırakın.
Ahnef, bu görüşünde isabetliydi. Çünkü bir hadis-i şerifte Rasûlul-lah(s.a.v.): "Sizi bıraktıkları müddetçe Türkleri bırakın onlara ilişmeyin" demişti. Zaten bir ayet-i kerimede de yüce Allah şöyle buyurmuştu:
"Allah, inkar edenleri, kinleriyle geri çevirdi, bir hayra ulaşamadılar; savaşta, inananlara Allah'ın yardımı yetti. Allah kuvvetli olandır, güçlü olandır." (ei-Ahzâb, 25.)
Kisra, alış verişinde kayba uğramış, zarar etmiş olarak döndü. Su-samışlığı gitmemiş ve bir kazanç elde etmemişti. Aksine yardımını um duğu kimse kendisinden vazgeçmiş ve kendisini yalnız başına bırakmıştı. Yanından uzaklaşmışlar ve ilgilerini tam onlara muhtaç olduğu zamanda kesmişlerdi. Kendisi de müterediddit halde kalmış, ne şuraya, ne buraya yönelebiliyordu.
"Allah'ın saptırdığı kimseye sen hiç yol bulamayacaksın." (en-Nisâ, 88.) Kisra, ne yapacağını, nereye gideceğini bilmez halde

şaşırmış vaziyette idi. "Çin ülkesine gideceğim veya beldesinde hakanla beraber olacağım" dediği zaman milletinden bazı akıllı kimseler, ona şu tavsiyede bulunmuşlardı.
"Bize kalif sa şu Müslümanlarla durumu idare etmeni, onlarla iyi geçinmeni uygun görüyoruz. Çünkü bunların bağlı oldukları bir dinleri ve zimmetleri vardır. Böylece sen, şu beldelerden birinde bulunursun. Onlar da bizimle komşu olurlar. Bu müslümanlar, bizim için başkalarından daha hayırlıdırlar."
Ancak Kisra, onların bu tekliflerini kabule yanaşmadı. Sonra Çin hükümdarı da Kisra'nın gönderdiği elçiye beldeleri fethedeı ve kulları esir alan Müslümanların niteliklerini sordu. Elçi de ona, Müslümanların niteliklerini, ata, deveye nasıl bindiklerini, neler yapüklarun, nasıl namaz kıldıklarını anlattı. Bunun üzerine Çin hükümdarı, bir mektup yazarak bu elçi ile Yezdücürd'e gönderdi. Mektubunda şunları yazıyordu:
"Sana ta MerVden Çin'e uzayıp gidecek ordular gönderebilirim. Bazı bilgileri elde etmemiş olsaydım bu gerçekleşirdi. Ancak elçinin anlattığı bu kavim, eğer bu halleriyle dağlar üzerine hücum etseler, dağları devirirler. Sana yardım için gelecek ol sam onlar, -elçinin anlatmış olduğu niteliklerini sürdürmekte iseler, beni de yok ederler, hükümdarlığımı yıkarlar, lyisimi sen onlarla barış yapve barış akdi ile onları memnun et."
Bunun üzerine Kisra ve ailesi, kahra uğramış vaziyette bazı beldelerde kaldılar. Hz. Osman'ın hilafeti zamanında yani bu hadisenin vukuundan iki sene sonra öldürülünceye kadar menkub bir vaziyette hayatını sürdürdü.
Ahnef, fetih müjdesini içeren mektubu ve Cenâb-ı Allah'ın Türklerin ve onların beraberindeki Farsların mallarından kendilerine nasib ettiği ganimetin beşte birini, düşmandan çok fazla sayıda adam öldürdüklerine dair haberi kendisine gönderince Hz Ömer, minbere çıkıp mektubu cemaata okudu. Sonra da şöyle dedi:
- Doğrusu Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'i hidayetle gönderdi, ona tabi olacak kimselere dünyada ve ahirette sevap ve mükafatını vereceğini vaadetti ve şöyle buyurdu:
"Puta tapanlar hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere, peygamberini doğru yol ve hak dinle gönderen Allah'tır." (et-
Tevbe, 33.)
Sözünü yerine getiren, ordusuna yardım eden Allah'a hamda olsun. Dikkat edin. Kuşkusuz yüce Allah, Mecusiliğin hakimiyetini yok etti, topluluklarını dağıttı. Onlar artık bir Müslümana zarar verecek şekilde kendi ülkelerinden bir karışlık yere dahi sahip olamayacaklardır. Dikkat edin. Cenâb-ı Allah, sizi onların arazilerine, yurtlarına, mallarına, çoluk çocuklarına mirasçı kıldı ki, nasıl amel ettiğinizi görsün. Siz de Allah'a karşı korkulu olarak emrini yerine getirin ki, oda size verdiği sözü yerine getirsin, vaadini gerçekleştirsin. Ona verdiğiniz sözü yerine ge-tirmemezlik yapmayın. Aksi takdirde O da sizin yerinize başka bir milleti getirir. Sizin tarafınızdan olmadıkça, sizin kendi kabahatiniz olmadıkça bu ümmete bir zarar gelmesinden korkmuyorum.
Hocamız Ebu Abdullah ez-Zehebi el-Hafiz'in ifadesine göre hicretin yirmiikinci senesinde Muğire b. Şube tarafından Azerbeycan fethedilmiştir, îbn îshak da böyle demiştir. Anlatıldığına göre Muğire b. Şube, Azerbeycanlılarla 800.000 dirhem vermeleri şartıyla barış antlaşması yapmıştır.
Ebu Ubeyde dedi ki:Azerbeycan'ı Habib b. Seleme el-Fihrî, Şamlılardan oluşan ordusuyla zor kullanarak fethetmiştir. Ordusunda, aralarında Hüzeyfe'nin de bulunduğu Küfe halkı da vardı. Şiddetli bir çarpışmadan sonra Azerbeycan'ı fethetti. Doğrusunu Allah bilir.
Yine hicretin yirmiikinci senesinde Hüzeyfe, Dinever'i zor kullanarak fethetti. Aslında Dinever şehrini daha önce Sa'd fethetmiş, oranın halkıyla barış antlaşması yapmış, fakat halk bu antlaşmanın hükümlerini hiçe saymıştı.
Yine bu senede Hüzeyfe, zor kullanarak Mah Sindan şehrini fethetti. Daha önce Sa'd, buranın halkıyla barış antlaşması yapmış ancak halk bu antlaşmanın hükümlerini çiğnemişti. Burayı fetheden Hüzeyfe ile beraber Basralılar da vardı. Sonradan Kûfeliler gelip bunlara katılmışlar ve ganimet hususunda çekişmişlerdi. Bunun üzerine Hüzeyfe, durumu Hz. Ömer'e bildirmiş Hz. Ömer de gönderdiği mektupta: "Ganimet, savaşta hazır bulunanlaradır."demişti.
Ebu Ubeyde dedi ki: Sonra Hüzeyfe, Hemedan üzerine gidip gaza yapü ve orayı zor kullanarak fethetti. Hemedan daha önce fethedilmiş değildi. Hüzeyfe'nin fetihleri Hemedan'a kadar uzandı. Anlatıldığına göre Hemedan'ı Muğire'nin emri üzerine Ceri b. Abdullah fethetmiştir. Hicretin yirmidördüncü senesinde Muğire'nin Hemedan'ı fethettiği de söylenir. Bu senede Cürcan şehri fethedildi.
Halife dedi ki: Bu senede yani hicretin yirmiikinci senesinde Amr b. As, Trablus el-Mağribî fethetti. Burayı hicretin yirmiüçüncü senesinde fethettiği de söylenir.
Şeyhimiz dedi ki: Hicretin yirmiikinci senesinde Übey b. KaT> vefat etti. Bunun hicri ondokuzuncu senede vefat ettiğine dair bir rivayet de önceki sayfalarda geçmiştir. Yine bu senede Ma'did b. Yezid eş-Şeybanî vefat etmiştir. Bu zat, Azerbeycan savaşında şehid edildi. Ama sahabe değildi. [22]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/173.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/173-174.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/174-175.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/175.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/175.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/175.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/176-188.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/188-196.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/196-197.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/197-199.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/199.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/199-200.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/200-202.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/202.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/202.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/202.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/202-203.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/203-204.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/204-205.

[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/205-209.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/209-210.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/210-214.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hlcretîn Yirmîüçüncü Senesi
Fesa Ve Dar-I Ebcerd'ln Fetht İle Sariye B. Zenim'in Kıssası
Kürtlerle Yapılan Savaş
Seleme B. Kays El-Eşcaî Ve Kürtler
Hz. Ömer'în Vefatı
Hz. Ömer'in Evsafi
Hz.Ömer'în Zevceleri, Oğulları Ve Kızları
Hz. Ömer Îçîn Söylenen Mersiyeler
Akra B. Habis
Habbab B. Münztr
Rebia B. Haris B. Abdülmuttalib
Alkame B. Ulase
Alkame B. Mücezziz
Uveymb. Saîde
Gaylan B. Seleme Es-Sakafî
Mamer B. Harîs
Meysereb. Mesrur El-Absî
Vakid B. Abdullah
Ebu Hiraş El-Hüzeli Eş-Şair
Ebu Leyla Abdurrahman B. Ka'b
Şevde Binti Zem'a
Hind Bintî Utbe
Osman B. Affan'ın Halîfeltğî
Hîcretîn Yirmîbeşinci Senesi
Hicretin Yirmialtıncı Senesi
Hicretin Yirmîyedincî Senesi
Afrika Gazvesi
Endülüs Gazvesi
Berber Melîkl Cercîr'le Müslümanlar Arasında Geçen Savaş
Hicretin Yîrmîsekîzîncî Senesi Ve Kıbrıs'ın Fethî

Hlcretîn Yirmîüçüncü Senesi

VaHdî ve Ebu Maşer dediler ki: Bu senede Istahr ve Hemedan şehirleri fethedildi.
Seyf b. Ömer et-Temimî dedi ki: Tevvec'in ikinci kez fethinden sonra Istahr ve Hemedan şehirleri fethedildi. Tevvec şehrini Mücaşi b. Mesud fethetti. O zat, Farshlardan çok sayıda asker öldürdükten ve onlardan çok miktarda ganimet ele geçirdikter üzerlerine cizye tarhettikten, zimmi statüsüne aldıktan sonra Tevvec'i fethetti. Fetihten sonra müjdeyi ve ganimetlerin beşte birini Hz. Ömer, gönderdi.
Osman b. Ebi'l-As, bundan sonra şiddetli bir çarpışma sonucu Gur şehrini fethetti. Bundan sonra Müslümanlar, Istahr şehrin ikinci kez fethettiler. Çünkü Istahr ahalisi, Alâ b.Hadremf nin kendileriyle yapmış olduğu barış antlaşmasının hükümlerini çiğnemişlerdi. Alâ, Bahreyn diyarından denizi geçip Istah/a vardığı, Tavus denen yerde Farslı-larla savaştığı, sonra da onlarla barış antlaşması yaparak şehri ele geçirdiği zaman Istahr şehri birinci kez fethedilmiş oldu. Nitekim bununla ilgili açıklama önceki kısımlarda verilmişti.
Bundan sonra Osman b. Ebi'l-As ile Herbed, barış antlaşması yaptılar. Cizye verilecek ve müşrikler zımmi statüsüne alınacaktı. Sonra Osman b. Ebi'l-As, ganimetlerin beşte birini ve fetih müjdesini Hz. Ömer'e gönderdi.
îbn Cerir dedi ki: Elçilerin ödülleri vardı. Onların ihtiyacı karşılanırdı. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) da elçilere bu şekilde muamele ederdi. Sonra Şehrek, bu ahdi bozdu. Banş antlaşmasını hiçe saydı. Zimmilik statüsünü bozdu. Farshları savaşa çağırdı. Onlar da barış antlaşmasının hükümlerini çiğnediler. Osman b. Ebi'l-As, oğlunu ve kardeşi Ha-kem'i üzerlerine gönderdi. Bunlar, Farshlarla savaştılar. Cenab-ı Allah, müşriklerin askerlerini hezimete uğrattı. Hakem b. Ebil-As, Şeh-rek'i ve oğlunu öldürdü.
Ebu Maşer dedi ki: Farisü'l-Ûlâ ve ikinci Istahr savaşları, Hz. Osman'ın hilafeti zamanında hicretin yirmisekizinci senesinde vuku buldu. Farisül-Ahire savaşı ile Gur savaşları ise hicretin yirmidokuzuncu senesinde vuku buldu. [1]

Fesa Ve Dar-I Ebcerd'ln Fetht İle Sariye B. Zenim'in Kıssası

Sariye b. Zenim ed-Düelî, Fesa ve Dar-ı Ebcerd'e doğru yola çıkarak düşmanların karargahına yakın bir yere varıp kend karargahını kurmuş ve onları Allah'ın yardımıyla kuşatmıştı. Düşman askerleri, her yandan yardımlar almış, toplayabildiği kadar çokça asker toplamış ve ayrıca İran Kürtleri de onlara katılıp büyük bir ordu meydana getirmişlerdi. Hz. Ömer, savaştar bir gece önce rüyasında gündüzün tam ortasında Müslüman askerlerinin İranlılarla savaşa tutuştuklarını ve o anda içinde bulundukları durumu görmüştü. Ertesi gün olunca aynı saatlere yakın bir anda müslümanları topluca namaza davet etmiş ve rüyasında gördüğü saati bekleyerek hutbe irad etmek üzere minbere çıkmıştı. Tam o esnada Sariye b. Zenim, yanmdakilerle birlikte düşman kuşatabilecekleri bir ovada toplanmışlardı. Ancak yanı başlarındaki dağın eteklerine sığınıpta oraya arkalarını

dayadıklarında onlara karşı tek bir cepheden savaşılması mümkün olabilirdi. Bunun üzerine Hz. Ömer, o sırada minbere çıkmış ve: "Ey insanlar! Ben bu İM ordunun karşılaştığını gördüm, onların hallerini size anlatayım." demiş ve tam o esnada "Ey Sariye! el-Cebel, el-Cebel!w diye seslenmiş ve hutbesine şöyle devam etmişti: "Allah'ın nice askerleri vardır, umulur ki yüce Allah, onlara yapılan nidayı ulaştırsın."
Gerçekten o anda Sariye ve yanındaki Müslümanlar, Hz. Ömer'in bu sesini işitmiş ve dağın eteklerine sığınarak dağı arkalarına almışlardı. Bu şekilde savaş vaziyeti aldıktan sonra İranlılar, büyük bir yenilgiye uğramış v e yüce Allah, Müslümanların büyük ganimetler ele geçirmelerine imkan bahsetmişti. Ganimetler içinde içi mücevher dolu bir küfe bulmuşlardı. Sariye, onu askerlerden rica edip alarak fetih müjdesi ile birlikte bir adamla Hz. Ömer'e göndermişti. Ganimetlerin beşte biri ve bu mücevher küfesi kendisine ulaşan Hz.Ömer, değneği elinde ayakta durmuş, Müslümanlara sofra üzerinde yemeklerini yediriyor-du. Hz. Ömer, ganimetlerin beşte birini ve mücevheri getiren müjdeciyi görünce:
- Otur, dedi. Ama adamı tanımamıştı.
Adam oturdu. O da cemaatla birlikte yemek yemeye başladı. Sofradan kalkıldığında Hz. Ömer, evine gitti. O adam da onun peşine düştü. Eve vardıklarında içeri girmek için izin istedi. Hz. Ömer de ona izin verdi. İçeriye girildiğinde Hz. Ömer için sofra kurulmuş, sofrada ekmek, zeytinyağı ve tuz vardı. Adama:
- Buyur ye, dedi, adam oturdu yemeye başladı.
Hz. Ömer, karısına:
- Sen de gelip yemeğini yesene! demiş. Karısı:
- Senin yanında bir adamın sesini işitiyorum, deyince Hz. Ömer:
- Evet, dedi.
Karısı:
- Eğer erkeklerin karşısına çıkmamı istemiş olsaydın, bana bu elbisemden başka bir elbise satın alırdın, deyince Hz. Ömer ona şu karşılığı verdi:
- Sana, Ali'nin kızı ve Ömer'in karısı Ümmü Külsüm denmesine razı değil misin?
Karısı da:
- Bu benim ihtiyaçlarıma çok az cevap verir, dedi.
Sonra da Hz. Ömer, o adama:
- Buyur yaklaş ye eğer karım kendi halinden razı olsaydı gördüğünden daha hoş bir durumda olurdu, dedi.
Bundan sonra ikisi yemeye başladılar. Sofradan kalktıklarında Hz. Ömer'e gelen adam:
- Ben, Sariye b. Zenim'in elçisiyim ey mü'minlerin emiri, dedi.
Hz. Ömer ona hoş geldin, deyip yanına yaklaştırdı, dizdize oturdular. Sonra Hz. Ömer, ona cephedeki Müslümanların ve Sariye b. Zenim'in durumunu sordu. O da onlar hakkında kendisine haberler verdi ve getirdiği mücevherleri kabul etmesini arzetti. Ancak Hz. Ömer, kabul etmedi ve askerlere geri götürülmesini emretti. Medine halkı da Sa-riye'nin elçisine fethin durumunu sordular. O da onlara fetih hakkında haberler verdi. Ona savaş esnasında bir ses duyup duymadıklarını sorduklarında o şöyle cevap verdi:
- Evet görünmezlerden bir adamın: Ey Sariye, dağa sığının." dediğini işittik. O esnada mahvolmak üzereydik. Hemen dağa sığındık. Cenâb-ı Allah ta bize fethi müyesser kıldı.
Abdullah b. Vehb, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer, bir orduyu yola çıkardı. Başlarına Sariye adında birini komutan yaptı. Bu ordu cepheye gitti.. Bir ara Hz. Ömer hutbe irad ederken: "J3y Sariye, dağa doğru gidin. Ey Sariye, dağa doğru gidin."di-ye ünlemeye başladı. Ve bu ünleyişini üç kez tekrarladı. Sonra ordudan haberler getiren adam Medine'ye geldi. Hz. Ömer, ona cephedeki haberleri sordu. Adam şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri! Hezimete uğramak üzereydik. O esnada bir ünleyicinin: "Ey Sariye, dağa doğru gidin." diye üç kez bağırdığını işittik. Bunun üzerine gidip sırtımızı dağa dayadık ve Allah, düşmanları yenilgiye uğrattı. Ravi diyor ki: Hz. Ömer'e şöyle denildi: Sen bu çağrıyı yapıyordun."
Vakidî, İbn Ömer'in azadhsı Nafin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer, minber üzerinde:"Ey Sariye b. Zenim, dağa doğru gidin dedi. Cemaat onun niçin böyle dediğini anlamadı. Daha sonra Sariye b. Zenim'in kendisi Medine'ye Hz. Ömer'in yanına geldi ve cephedeki durumu anlatmaya başlayıp şöyle dedi: "Ey mü'minlerin emiri! Biz düşmanı kuşatmıştık. Günlerce beklediğimiz halde düşman tarafından hiçbir kimse çıkıp yanımıza gelmiyordu. Biz alçak bir arazide idik. On-larsa yüksek bir kalede idiler. Bir ünleyicinin: "Ey Sariye b. Zenim! Dağa doğru gidin." dediğini duydum. Bunun üzerine arkadaşlarımı dağa doğru yükseklere götürdüm. Bir saat geçmeden Cenâb-ı Allah, bize fethi müyesser kıldı."
Vakidî bir rivayetinde şöyle demiştir: "Hattaboğlu Ömer, cuma günü namaz için mescide gidip minbere çıktı. Sonra şöyle ünledi: "Ey Sariye b. Zenim, dağa doğru gidin. Ey Sariye b. Zenim, dağa doğru gidin. Kurttan koyuna çobanlık yapmasını isteyen zulmetmiştir." Sonra Hz. Ömer, hutbesine devam etti ve tamamladı. Daha sonra Sariye'nin mektubu Hz.Ömer'e geldi. mektupta şunlar yazılıydı:
"Doğrusu Cenâb-ı Allah, cuma günü falan saatte bize fethi nasib etti (Fetih, Hz. Ömer'in minber üzerinde hutbe irad ettiğ

esnada olmuştu)."
Sariye dedi kî: Bana bir sesin: "Ey Sariye b. Zenim, dağa doğru gidin. Ey Sariye b. Zenim, dağa doğru gidin. Kurttan, koyun çobanlık yapmasını isteyen zulmetmiştir." dediğini işittim. Bunun üzerine arkadaşlarımı alıp dağa doğru yüksek yerlere götürdüm. Daha önce biz vadinin içindeydik. Düşmanı kuşatmış vaziyetteydik. Cenâb-ı Allah, bize fethi nasib etti."
Hz. Ömer'e:
- Bu sözü nereden bulup söyledin? diye sorulduğunda o şu cevabı vermişti:
- Vallahi dilime geldi, ben de söyledim."
îbn Cerir, Kirman'm, Süheyl b. Adiy tarafindanfethedildiğini söjie-miştir. Onun bu kavlini Abdullah b. Abdullah b. Utban da tejd etmiştir. Kirman'm Abdullah b. Bedii b. Verka el-Hüzaî tarafından fethedildiğine dair bir rivayet te vardır. Yine îbn Cerir, Sicistan'ın Asım b. Amr tarafından şiddetli bir savaş sonrasında fethedildiğini söylemiştir. Kirman'ın geniş kentleri ve büyük kasabaları vardı. Bu şehir ve kasabalar, Sinal eyaleti ile Belh nehri arasında bulunuyorlardı. Müslümanlar, Kirman şehir ve kasabalarında Kandaharhlar ve Türklerle savaşıyorlardı.
îbn Cerir, Mekran şehrinin de Hakem b. Amr tarafından fethedildi-ğini söylemiştir. Onun bu sözünü Şihab b. Muhank b. Şihab ve Süheyl b. Adiy ile Abdullah b. Abdullah da teyid etmişlerdir. Müslümanlar, Sind hükümdarlarıyla savaşıp Allah'ın yardımıyla bütün Sindlileri hezimete uğrattılar ve onlardan bol miktarda ganimet ele geçirdiler. Hakem b. Amr, fetih müjdesini ve ganimetlerin beşte birini Sahhar el-Abdî ile birlikte Hz. Ömer'e gönderdi. Hz. Ömer, yanına gelen Sahhar*a Mekran diyarının durumunu sordu, o da şöyle anlattı:
- Ey mü'minlerin emiri! Mekran diyarının ovaları dağdır. Suyu azdır, meyveleri kalitesizdir, düşmanları güçlüdür, hayrı azdır, şerri çoktur, çok şey orada azdır, az şey ise orada tamamen yoktur. Gerisinde ondan daha kötüsü ve şerlisi vardır.
- Sen seci yapan biri misin yoksa haber veren biri misin?
- Hayır, ben sadece haber veren biriyim.
Bunun üzerine Hz. Ömer, Hakem b. Amr'a bir mektup gönderek artık Mekranlılarla savasmamasım ve nehrin ilerisine geçmemesini, beri tarafında kalmakla yetinmesini emretti. Hakem b. Amr da bu hususta şöyle bir şiir söyledi:
"Övünmek için söylemiyorum ama benim elde ettiğim ve Mek-ran'dan kendilerine getirdiğim ganimetlerle dullar doydular.
Bu ganimetler, onlara açlık ve bitkinlikten sonra ulaştı.
O zamanlarda kış mevsimi dumandan âdeta sararmıştı.
Benim yaptıklarımı askerler yermezler, kıhamvedüim de yerilmez.
Yarın ben karışık ve sefil kimseleri geniş Sind şehrine ve Medain'e doğru kovalayacağım.
İstediğiniz yerler arasında Mehran da bizimdir, bize itaat eder.
Bu hususta bineğimizin yularını gevşetmeyiz.
Eğer emirim beni men etmeseydi, ben bu fetihleri putların bulunduğu yere kadar uzatırdım." [2]

Kürtlerle Yapılan Savaş

îbn Cerir dedi ki: Kürtlerden bir toplulukla Farslardan bir topluluk birleşmişlerdi. Ebu Musa, Tira (Tiri?) nehrine yakın Beyruz topraklarında onlarla karşılaşmış, üzerlerine hücum etmiş ve onları İsfahan'a kadar kovalamıştı. Onlarla yapılan savaşta, yerine komutan olarak Re-bi b. Ziyad'ı bıraktı. Kardeşi Muhacir öldürüldükten sonra Rebi bunlarla yapılan savaşa komuta etmeye başladı. Savaş, Müslümanların lehine döndü, kızıştı ve Cenâb-ı Allah'ta kafirleri hezimete uğrattı. Hamd ve minnet Allah'adır. Nitekim kafirleri hezimete uğratmak, Cenâb-ı Allah'ın kullarına ve peygamberlere tabi olan, felaha ermiş taraftarlarına uyguladığı bir yasasıdır. Savaştan sonra elde edilen ganimetlerin beşte biri ayrıldı ve bu kısım, fetih müjdesiyle birlikte Hz.Ömer'e gönderildi. Dabbe b. Mihsan el-Anzî de Medine'ye gidip Ebu Musa'yı Hz. Ömer'e şikayet etti ye onu cezalandırılmasını gerektiren bazı hareketlerini anlattı. Hz. Ömer de Ebu Musa'yı Medine'ye çağırdı ve bu durumları ona sordu. O da makbul mazeretler ileri sürerek kendini savundu. Hz.Ömer, onun bu savunmasını uygun buldu ve onu tekrar görevinin
başına gönderdi. Yaptığı şikayette de Dabbe'yi haklı buldu. Ebu Musa, Basra'da imamlık görevini sürdürürken Hz. Ömer vefat etti. [3]

Seleme B. Kays El-Eşcaî Ve Kürtler

Hz. Ömer, Seleme b. Kays'ı bir birliğin komutanı olarak göreve göndermiş ve ona Sahih-i Müslim'de yer alan Büreyde hadisinde Öngörülen esaslara bağlı tavsiyelerde bulunmuştu. Bu hadiste Rasulullah (s.a.v), şöyle buyurmuştu:
"Allah adına gaza yapın, Allah'ı inkar edenlerle savaşın." Seleme komutasında yola çıkan müfreze, bir müşrik toplulukla karşılaştı. Müşrikleri üç şeyden birini kabul etmeye davet ettiler. Onlarsa bu üç şeyden birini kabule yanaşmadılar. Bunun üzerine Seleme komutasındaki birlik, müşriklerle savaştı; Onların savaşçılarını öldürdüler. Çoluk çocuklarını esir aldılar. Mallarını da ganimet olarak teslim aldılar. Sonra Seleme b. Kays, bu fetih müjdesini ve gamimetleri Hz. Ömer'e gönderdi

Fetih müjdesini ve ganimetleri getiren adam, Hz. Ömer'i insanlara sofrada yemek yedirirken gördü. Yemekten sonra Hz. Ömer, evine giderken adam da peşine takıldı ve evine gitti. Hz. Ömer'in karısı, evde kendisinden Talha ve diğerlerinin karılarına aldıkları elbiselerden almasını istedi. Hz. Ömer de karısına:
- Sana Ali'nin kızı ve emirü'l-Mü'minin zevcesi denmesi yetmiyor mu? diye çıkıştı. Sonra tuz, zeytinyağı ve arpa ekmeğinden ibaret alan yemeğini yedi, yemekten sonra adama Muhacirlerin haberlerini, yiyeceklerini ve elbiselerini sordu. Vücutlarını ayakta tutan eti yeyip yemediklerini de sordu. Çünkü Araplar, et yemeksizin ayakta duramazlar. Sonra elçi, ona küfe içinde mücevher getirdiğini, bunu kabul etmesini arzedince Hz.Ömer, onu kabul etmedi ve yemin ederek kabul etmeyeceğini söyledi. Mücevherlerin tekrar geri götürülüp mücahidlere taksim edlimesini emretti. [4]

Hz. Ömer'în Vefatı

Ibn Cerir dedi ki: Bu senede, yani hicretin-yirmiüçüncü "senesinde Hz.Ömer, Peygamber (s.a.v.) zevcelerine hacettirdi. Bu onun son haccı idi. Bu senede vefat etti. Ben onunla ilgili bu hususları "Siretü Ömer" adlı eserin son kısmında detaylı olarak anlattım. Bu hususları özetle buraya almak isterim. Şöyle ki:
Hz. Ömer'in soy kütüğü şöyledir: Ömer b. Hattab b. Nüfeyl b. Abdil Uzza b. Riyah b. Abdillah b. Kurt b. Rezah b. Adiy b. Ka b. Lüey b. Galib b. Fihr b. Malik b. Nadr b. Kinane b. Hüzeyme b. Müdrike b. Üyas b. Mu-dar b. Nizar b. Maad b. Adnan e Kureşi Ebu Hafs el-Adevî. Hz.Ömer,
Faruk lakabıyla lakablanmıştı. Anlatıldığına göre bu lakabı ona kitab ehli kimseler takmışlardır. Anasının adı, Hanteme binti Hişam'dı. Han-tame, Ebu Cehil b. Hişam'm kızkardeşiydi.
Hz.Ömer, yirmiyedi yaşında iken Müslüman oldu. Bedir, Uhud ve diğer gazvelere Peygamber (s.a.v.) ile birlikte katıldı. Birkaç müfreze ile seriyelere gitti. Bu müfrezelerden bazılarının da komutanıydı. İlk emi-rü'1-müminin unvanını alan, ilk tarih yazan, insanlara teravih hususunda icma ettiren, ilk olarak Medine'de geceleyin devriye olarak dolaşan, kırbacı eline alıp onunla insanları terbiye eden, içki içen kimseye ilk olarak seksen değnek vuran, fetihler yapan, şehirler kuran, ordular teşkil eden, haraç koyan, divanları düzenleyen, maaş veren, kadılar atayan; Sevad, Ehvaz, Cibal, Faris gibi şehirleri kurduran, Şam'ın tamamını feth eden, Cezire, Musul, Meyafarikin (Silvan), Amid (Diyarbakır) Ermeniye, Mısır ve İskenderiye'yi İslâm ülkesin katan, askerleri Rey beldelerinde iken vefat eden Hz. Ömer'dir.
Şam mıntıkasında Yermük, Basra, Dımaşk, Ürdün, Beysan, Tabe-riye, Cabiye, Filistin, Remle, Askalan, Gazve, Sevahil Kudüs şehirlerini fethetti. Mısır, İskenderiye, Trablus, Garb ve Berka şehirlerini de fethetti. Şam şehirlerinden Baalbek Humus, Kinnesrin, Halep ve Antakya'yı fethetti. Cezire, Harran, Urfa, Rakka, Nusaybin, Ra'sül-Ayn, Samsat, Gül pınar (Aynü'l-Verde), Diyarbakır, Diyar-ı Rebia, Musul beldeleri ve Ermeniye'nin tamamını fethetti. Irak'ta Kadisiye, Hire, Nehris sir, Sabat, Medain, Fırat ve Dicle havzasındaki şehirler, Eble, Basra, Ahvaz, Fariz, Nihavend, Hemedan, Rey, Komes Horasan, Istahr, Isfahan, Sus, Merv, Nisabur, Cürcan, Azerbeycan ve diğer beldeleri ferhet-ti. Orduları nehri defalarca geçtiler.
O, Allah için çok mütevazi bir kimseydi. Zahidane bir hayat yaşar, kıt kanaat geçinir. Allah'ın dini hususunda müsamahasızdı. Elbisesini deriyle yamardı. Çok heybetli biri olmakla birlikte omuzunda kırba taşırdı. Semersiz merkebe binerdi. Bindiği devenin ağzına liften yapılma yular takardı. Çok az gülerdi. Hiç kimseyle şakalaşmazdı. Yüzüğünü-nün üzerinde şu ibare yazılıydı: "Ey Ömer, vaiz olarak Ölüm yeter." Onun hakkında Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: "Allah'ın dini hususunda ümmetimin en şiddetilisi Ömer'dir." İbn Abbas'tan rivayet olunduğuna göre Peygamber(s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Sema halkından iki vezirim, yer halkından da iki vezirim vardır. Sema halkından olan vezirlerim Cebrail ile Mikail'dir. Yer halkından olan vezirlerimse Ebu Bekir ile Ömer'dir. Onlar benim gören gözlerim, işiten kulaklarımdır." Hz.Aişe'den rivaye olunduğuna göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu şeytan, Ömer'den korkup kaçar."
"Ümmetimin en hayırlısı Ebu Bekir'dir. Allah'ın dini hususunda en şiddetlisi Ömer'dir."
Hz. Ömer'e: "Sen hükümsün." denilmiş, o da şöyle demişti. "Kalbimi Müslümanlara karşı merhametle dolduran, onların kalplerimde bana karşı korkuyla dolduran Allah'a hamd olsun."
Hz.Ömer derdi ki: "Allah'ın malından bana biri kışlık, biri de yazlık olmak üzere iki elbiseden fazlası helal kılınmamıştır. Ailemin azığı da Kureyşlilerden en zengin olmayan bir adamın azığı kadardır. Sonra ben Müslümanlardan bir adamım."
Hz. Ömer, bir yere bir vali atadığı zaman ona bir ahidname yazar ve Muhacirlerden bir grubu ona karşı şahid tutar, beygire binmemesini, halis buğday ekmeğini yememesini, ince dokunmuş kumaşlar giymemesini ve ihtiyaç sahiplerine karşı kapısını kapalı tutmamasını şart koşardı. Eğer bu şartlara riayet etmezse vahyi cezalandırırdı. Anlatıldığına göre bir adam, Hz. Ömer'le konuştuğu zaman ona bir yada iki kelime yalan söylerse Hz. Ömer ona: "Şu ve şu kelimeyi sözünden çıkar. Bunları söyleme" der, adam da ona şöyle cevap verirdi: "Allah'a yemin ederim ki, söylememi emrettiğinden başka sana söylediğim her söz gerçektir."
Muaviye b. Ebu Süfyan dedi ki: "Ebu Bekir'e gelince o dünyayı istemediği gibi dünya da onu istemedi. Ömer'i ise dünya istedi ama o dünyayı istemedi. Bize gelince biz dünya üzerinde karnımızı ve sırtımızı de-beledik, dünyaya boyandık.."

Kendisini kınayıp: "Hoş ve güzel yiyecekler yesen, hak hususunda bu senin için daha kuvvet verici olmaz mı?" diye soranlara Hz. Ömer, şu cevabı vermişti: "Ben iki arkadaşımı (Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir'i) bir cadde üzerinde bıraktım. Ber onların caddesine ulaşabilsem bile ev1 lerine ulaşamam."

Hz. Ömer, halife iken bir kısmı deriden olan yamalarla yamanmış yün bir cübbe giyerdi. Omuzu üzerinde kırbacı ile sokaklarda ve pazarlarda dolaşır, haksızlık yapan insanları bu kırbacıyla cezalandırırdı.

Enes dedi ki: Hz. Ömer'in iki omuzu arasında dört yama vardı, izan da deri ile yamanmıştı. Minber üzerinde hutbe irad ederker üzerinde bulunan izarmda on iki yama vardı. Hacc ettiği zaman muhtaçlara on altı dinar sarf etti. Oğluna da: "israf ettik." dedi.

Gölgelenmek istediği zaman abasını bir ağacın üzerine koyar, abasının altında gölgelenirdi. Hayması ve çadırı yoktu. Kudüs'ü fethetmek için Şam'a geldiğinde zayıf bir deve üzerindeydi. Güneş vurduğu için kafasının saçsız kısımları parlıyordu. Üzerinde bornoz ve sarık yoktu. Üzengisi olmadığı için ayaklarını bineğinin iki tarafında sallıyordu. Sergisi bir posttu. Bineğinden inerken bu postunu yere serer, üzerinde uyurdu. Heybesi lif astarlı idi. Uyuduğu zaman bu heybesini yastık olarak kullanırdı. Pamuklu bir gömleği vardı. Eskimiş, yakası yırtılmışta. Şam'a geldiğinde bineğinden indi ve: "Bana şu köyün reisini çağırın." dedi. Reisi çağırdılar. Ona: "Şu
gömleğimi yıkayın, sökük yerlerini dikin, hazırlaymcaya kadar bana emanet gömlek verin." dedi. Ona keten bir gömlek getirdiler.

- Bu nedir? diye sordu.
- Ketendir, dediler.
- Keten nedir? diye sordu. Ketenin ne olduğunu ona anlattılar. Gömleğini çıkardı. Yıkadılar, söküklerini diktiler. Sonra yine kendi gömleğini giydi. Ona denildi ki:"Sen Arapların hükümdarısın. Bu beldelerde deveye binmek yakışık almaz." Kendisine böyle denildikten sonra bir beygir getirildi. Üzerine eğersiz bir kadife serildi. Beygire bindi. Beygir hızla yürümeye başlayınca yanındakilere: "Şunu durdurun. Ben, insanların şeytanlara bindiklerini bilmiyordum. Devemi getirin." dedi sonra beygirden indi ve devesine bindi.

Enes dedi ki: Ömer'le beraberdim. Bir işi için bahçeye girdi. Benimle onun arasında bahçe duvarlarından başka birşey yoktu Şöyle dediğini işittim: "Mü'minlerin emiri Hattab oğlu Ömer, aferin aferin. Allah'a yemin ederim ki ey Hattab oğlu, ya Allah'a karşı gelmekten sakınırsın, yada Allah mutlaka seni azaplandırır."

Denilir ki: Hz. Ömer, omuzunda bir kırba taşıyordu. Kendisine niçin böyle yaptığı sorulduğunda şu cevabı verdi: "Nefsim gururlandı. Onu aîçaltmak ve zelil kılmak istedim." Hz. Ömer, cemaata yatsı namazını kıldırdıktan sonra evine gider ve fecre kadar sürekli namaz kılardı. Devamlı ve aralıksız oruç tutuncaya kadar vefat etmedi. Yani vefat ettiği zaman sürekli oruç tutar haldeydi. Kıtlık senesinde ekmek ve zeytin yağından başka birşey yemedi. Öyleki cildi siyahlaştı. O zamanlar o şöyle diyordu: "Ben, tok olupta insanlar aç olursa, o zaman ben ne kötü idareciyim." Çok ağladığından yüzünde iki siyah çizgi meydana gelmişti. Bir Kur*ân ayetinin okunduğunu işittiği zaman bayılır, onu alıp baygın vaziyette evine götürürlerdi. Günlerce ziyaretine gidilirdi, ama onda Allah'tan korkmaktan başka bir hastalık yoktu.

Talha b. Abdullah dedi ki: Hz. Ömer, bir gece karanlık bastırdıktan sonra Medine'yi gezmeye çıktı. Bir eve girdi. Sonra sabah olunca ben de o eve gittim. Baktım ki içerde kör ve kötürüm bir acuze var. Ona dedim ki:

- Geceleyin o adam (yani Hz. Ömer) niçin sana geldi.

Acuze kadın şöyle cevap verdi:

- O adam şu kadar zamandan beri hep gelir, bana yararlı şeyleri getirir, evimin işlerini görür, pisliklerimi de dışarı atar.

Talha diyor ki: Ben de kendime şöyle dedim: "Anan seni kaybetsin. Ey Talha, aklın sıra sen Ömer'in açıklarını mı araştırıyorsun?

Hz. Ömer'in azadlısı Eşlem dedi ki: Medine'ye bir ticaret kervanı geldi. Namazgah yanma inip mola verdiler. Ömer Abdurrahman b. Avfa:

- Var mısın bu gece bu kervanı bekliyelim?

Oda:

- Evet, diye cevap verdi. İkisi gidip kervanın bekçiliğini yaptılar. Geceleyin orada namaz kıldılar. O esnada Hz. Ömer, bir çocuğun ağlama sesini işitti. Sese doğru gitti. Çocuğun bulunduğu eve varıp anasına:

- Allah'tan kork, çocuğuna iyi davran, dedi. Sonra yine kervanın bulunduğu yere gelip nöbetini tutmaya devam etti. Yine çocuğun ağlayışını işitti. Anasının yanına varıp yine aynı şeyleri söyledi. Tekrar kervanın bulunduğu yere gelip nöbetini tutmaya devam etti. Gecenin son demlerinde çocuğun yine ağlamakta olduğunu işitti. Yine anasının yanına gidip şöyle dedi:

- Yazıklar olsun sana, sen kötü bir annesin. Ne olmuş bana, görüyorum ki geceden beri çocuğun hep ağlıyor, sustuğu yok?.
- Ey Allah'ın kulu! Ben ona verecek bir yemek bulamadığım için onu avutmaya çalışıyorum ama o bir türlü susmuyor.
- Niçin
- Çünkü Ömer, sadece sütten kesilen çocuklara yiyecek verilmesini emretmiş.
- Şu çocuğun kaç yaşında?
- Şu kadar aylıktır.
- Sakın ha çocuğu acele ile sütten kesme.

Hz. Ömer, sabah namazını cemaata kıldırırken ağlamadan dolayı ayet-i kerimenin kelimelerini iyice telaffuz edemiyordu.

Namazdan sonra şöyle dedi:
"Vah Ömer'in haline! Müslümanların kimbilir kaç çocuğunun ölümüne sebep olmuş?" Böyle dedikten sonra tellalını çağırdı. Ona şu duyuruyu yapmasını emretti: "Çocuklarınızı acele sütten kesmeyin. Çünkü biz islâm fıtratı üzere doğan her çocuğa yiyecek verilmesini hükme bağladık." Hz. Ömer, bu kararını diğer beldelere de mektuplarla bildirdi.
Eşlem dedi ki: Bir gece Ömer'le birlikte Medine dışına çıktım. Bir çadırda ışık gördük. Oraya yöneldik. Çadıra vardığımızda bir kadının doğum sancısı çekmekte olduğunu ve ağladığını gördük. Hz. Ömer, kadına durumunu sordu. Kadın da:
- Ben bir Arap kadınıyım. Yanımda herhangi birşey yok deyince Hz. Ömer ağlamaya başladı ve koşarak evine döndü. Karısı Ümmü Kül-süm'e:
- Allah'ın sana gönderdiği bir ecir var mıdır? diye sordu ve gördüğü kadının durumunu anlattı. Karısı da evet, deyince Hz. Ömer, sırtına un ve yağ yükledi. Ümmü külsüm'de doğum için gerekli malzemeyi omuz-layıp ikisi birlikte çadıra geldiler. Ümmü Külsüm, içeri girdi. Hz. Ömer de kaçanın kocasının yanında oturup konuşmaya, sohbet etmeye başladi. Ancak kadının kocası Hz. Ömer'i tanımıyordu. Nihayet çadırdaki kadın bir erkek çocuk doğurdu. Hz. Ömer'in karısı Ümmü Külsüm:
- Ey mü'minlerin emiri, arkadaşına bir erkek çocuğunun doğduğunu müjdele dedi.
Adam, Ümmü Külsüm'ün sesini duyunca utandı ve tanımamış olduğundan dolayı Hz. Ömer'den özür dilemeye başladı. Hz Ömer de:
- Zararı yok, dedi.
Onlara nafaka bağladı ve ihtiyaçlarını giderdi. Sonra da evine döndü.
Yine Hz. Ömer'in azadlısı Eşlem dedi ki: Bir gün Ömer b. Hattab'la birlikte Medine dışında taşlık bir araziye doğru çıktık Sirar adı verilen yere geldiğimizde uzaktan bir ateşin yanmakta olduğunu gördük. Ömer: "Haydi oraya gidelim." dedi. Oraya doğru koşmaya başladık.
Onlara yaklaştığımızda, yanında küçük çocukları olan yaşlı bir kadına rastladık. Ateş yanıyor ve ateşin üzerinde de bîr tencere kaynıyordu. Çocuklar da sızlanıp duruyorlardı. Ömer:
- Selam size ey ışığın sahipleri!
Bu sözünü "ey ateş" sahipleri demeye tercih etti.
Kadın:
- Ve aleykes-selam, diye karşılık verdi.
Ömer:
- Yaklaşabilir miyiz? diye sorunca, kadın:
- Hayırla yaklaşın yoksa vazgeçin, diyerek cevap verdi.
Bunun üzerine yaklaştık. Ömer, onlara:
- Sizin durumunuz ne? Burada ne yapıyorsunuz? diye sorunca yaşlı kadın:
- Görüyorsun ya, gece ve soğuk bizi kasıp kavuruyor, dedi.
Ömer:
- Bu çocuklar neden böyle ağlayıp duruyorlar? diye sordu.
Kadın:
- Açlıktan, diye cevap verdi.
Ömer:
- Bu tencerede ne pişip duruyor? diye sorunca kadın:
- Onları uyutuncaya kadar bu şekilde avutuyor, onlar uyuyuncaya kadar ben de bu şekilde ateş yakıp duruyorum ki oyalanıp dursunlar. Yüce Allah bizimle Ömer arasında hakemdir, dedi.
Ömer:
- Evet, hay Allah senden razı olsun. Ömer, sizin bu halinizi nereden bilisin? diye sorunca kadın:
- Bizim yönetim işlerimizi üzerine alsın da bu halimizden habersiz olsun? diye karşılık verdi.
Bunun üzerine Hz.Ömer, kulağıma eğilerek: "Haydi gidelim" dedi.
Hemen oradan çıkıp kaçmaya başladık ve beytü'1-mala varıp oradan bir çuval un ve bir miktar da yağ çıkardık. Ömer, çuvalı sırtına yüklendi, ben her ne kadar yüklenmek istediysem de Ömer firsat vermedi ve şöyle dedi:" Sen benim günahımı kıyamet gününde yüklenebilir misin?" Bunun üzerine çuvalı Ömer'in sırtına yükledik ve birlikte aynı yere doğru koşmaya başladık. Nihayet kadının bulunduğu yere varınca hemen o un çuvalını yere yıktı ve kadına:
- Bana müsaade et de şu tencereye un koyup çorba pişireyim ve biraz karıştırayım, dedikten sonra eğilip üflemeye başladı. Ömer'in büyükçe ve uzunca sakalı vardı. Dikkatlice bakıyordum. Duman, Ömer'in sakalının arasına girip çıkıyordu. Sonra tencereyi indirdi. Nihayet yemek kaynamıştı. Tencereyi yere koydu. Kadına, bir tabak getirmesini söyledi. Kadın tabağı getirdi. Ömer, yemeği o tabağa boşalttı. Kadın da çocukları yedirmeye başladı. Hz. Ömer de: "Yeyin"<ledi. Çocuklar doyuncaya kadar yediler. Kadın da -Hz. Ömer'i tanımadığı halde- ona dua ediyordu. Küçükler uyuyuncaya kadar Hz. Ömer, yanlarında bekledi Sonra onlara nafaka bağladı ve evine döndü. Bana yönelip şöyle dedi: "Ey Eşlem, açlık çocukları uykusuz bırakmış ve ağlatmıştı."
Denildi ki: Ebu Talib oğlu Ali (r.a), Medine dışına koşarak gitmekte olan Ömer'i görmüş. Ona şöyle sormuştu:

- Nereye ey mü'minlerin emiri?
- Zekat develerinden biri kaçtı da onu arıyorum
- Senden sonra halife olacakları da yorulmak mecburiyetinde bırakıyorsun."
Yine denildi ki: Hz. Ömer, açlıktan boynu bükülmüş, vücudu eğilmiş bir cariye görünce:
- Bu kimdir? diye sormuş
Abdullah'ın kızı da: -
- Bu benim kızımdır, diye cevap verince Hz. Ömer: —Bunun nesi var? diye sormuş, Abdullah'ın kızı da şu cevabı vermişti:
- Elinde bulunan mallan bize vermiyorsun, işte gördüğün bu hal başımıza geliyor,
- Ey Allah'ın kulu, benimle sizin aranızda Allah'ın kitabı var. Allah'a yemin ederim ki Cenâb-ı Allah'ın sizlere vermemi farz ettiği kadarını size veriyorum. Hakkınız olmayan şeyi size vermemi mi istiyorsunuz ki hain duruma düşeyim?"
Vakidî, Ebu Amr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Aişe (r.a)'ye dedim ki:
- Ömer el-Faruk'a emirü'l-mü'minin unvanını kim verdi?
- Peygamber (s.a.v.): "Emirü'l-mü'minin odur." dedi ve onu bu unvanıyla selamlayıp tebrik eden ilk kişi de Muğire b. Şube'dir."
Başkalarının ifadesine göre ise onu bu unvanıyla selamlayıp tebrik eden ilk kişi, Muğire'den başkasıdır. Doğrusunu Allah bilir.
îbn Cerir, yaşı 130'u geçmiş olan Ümmü Amr binti Hassan el-Kûfi'nin babasından naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ömer, halife olunca insanlar ona:
- Ey Rasûlullah'm halifesinin halifesi, diye hitap ettiler.
Hz. Ömer de:
- Bu uzun bir unvandır. Siz mü'minlersiniz. Ben de sizin emirini-zim, dedi. Bunun üzerine ona mü'minlerin emiri denildi."
Kısaca diyeceğimiz şudur ki, Hz. Ömer, hicretin yirmiüçüncü senesinde hac farizasını ifa ettikten ve Abtah semtine indikten sonra Aziz ve Celil olan Allah'a dua edip yaşının ilerlediğinden, kuvvetinin azaldığından, halkının sayıca çoğalıp yayıldığından, kendisinin görevinde gerektiği kadar performans gösteremediğinden şikayetçi oldu ve canını almasını Allah'tan diledi. Ayrıca Peygamber (s.a.v.)'in beldesi olan Medine'de kendisine şehidlik lütfetmesini arzetti. Nitekim sahih rivayette de sabit olduğuna göre Hz. Ömer, yüce Allah'a şöyle dua edermiş: "Allah'ım, senden, senin yolunda şehid olmayı ve Rasûlünün beldesinde ölmeyi diliyorum."
Cenâb-ı Allah, onun bu duasına icabet etmiş ve Hz. Peygamberdin şehri olan Medine'de ve Allah yolunda şehid olmasını müyesser kılmıştı. Bu da gerçekten ona büyük bir ikramdı. Bu, çok Önemli ve büyük bir hadisedir. Herkese kolayca nasip olacak birşey değildir. Ama yüce Allah dilediği kuluna lütfedendir. Bu yüzden Ebu Lü'lü Firuz denen Mecusi asıllı kişi, onu mihrapta sabah namazını kılarken hicretin yirmiüçüncü senesinin zilhicce ayının bitimine dört gün kala iki taran da kesici olan bir hançerle öldürdü. Ona üç darbe vurmuştu. Altı darbe vurmuş olduğunu söyleyenler de vardır. Bir darbeyi göbeğinin altına vurmuş, derisi ile bağırsakları arasındaki zarı parçalamıştı. Bu darbe üzerine Hz. Ömer, yere yıkılmıştı. Yerine Abdurrahman b. Avfi halef bırakmıştı. Hz.Ömer'i vuran kişi elinde hançeri olarak geri döndü. Dönerken her kime rastladıysa vurdu. Böylece on üç kişiyi yaraladı. Bunlardan altısı öldü. Abdurrahman b. Avf, onun üzerine bir bornoz nrlattı. O melun da intihar etti. Hz. Ömer, yaralı vaziyette evine götürüldü. Yarasından kan akıyordu. Güneşin doğmasından önce vurulmuştu. Bir ara ayılıyor, sonra yine bayılıyordu. Ona namazı hatırlatıyorlar, ayılıyor ve: "Evet namazı terkedenin İslâm'da payı yoktur." diyor, sonra da namazı vaktinde kılıyordu. Namazı kıldıktan sonra da kendisini kimin vurduğunu sordu ona, kendisini vuranın Muğire b. Şube'nin kölesi Ebu Lü'lü olduğunu söylediklerinde şu cevabı vermişti: "Ölümümü iman iddiasında bulunan ve Allah'a bir kez dahi secde etmiş olan bir kimsenin eliyle gerçekleştirmemiş olan Allah'a hamd olsun. Allah onu kahretsin. Biz ona iyilik yapılmasını ve iyi davranılmasmı emretmiştik."
Muğire b. Şube, kölesi olan Ebu Lü'lü'nün kendisine günde iki dirhem gelir getirmesini emretmiş, sonra da Hz. Ömer'den onun haracının arttırılmasını dilemişti. Çünkü Ebu Lü'lü, demircilik ve marangozluk yapan, aynı zamanda desen ve nakış işleyen bir kimseydi. Hz. Ömer, onun haracını aylık yüz dirheme çıkardı ve ona şöyle dedi:
- Duyduğuma göre sen çok iyi yel değirmeni yapıyormuşsun.
- Allah'a yemin ederim ki, sana öyle bir değirmen yapacağım ki, insanlar doğularda ve batılarda ondan söz edeceklerdir.
Hz. Ömer'le Ebu Lülü arasında geçen bu konuşma sah günü akşamı olmuştu. Ebu Lü'lü de onu çarşamba günü sabahı zilhiccenin bitimine dört gün kala vurmuştu.
Hz. Ömer, kendisinden sonra halife seçiminin meşveret usulüyle yapılmasını, halifeyi altı kişinin kendi aralarında seçmelerini vasiyet etti. Bu altı kişi, vefat ederken Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendilerinden razı olduğu Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebu Vakkas idi. Hz.Ömer, Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl el-Adevf nin bu altı kişi arasında yedinci kişi olarak bulunmasını söylememişti. Çünkü bu zat, onun kabilesindendi. Ve bu vasiyeti sebebiyle kendisinden sonra onun halife seçilmesinden korkmuştu. Hz.Ömer, halife olacak kişinin kendisinden sonra insanlara tabaka ve mertebelerini göz önünde bulundurarak iyi davranmasını tavsiye etmişti. Vuruluşundan üç gün sonra vefat etti. Hicri yirmidördüncü senenin muharrem ayının ilk pazartesi günü Peygamber Efendimiz'in hücresine Ebu Bekir es-Sıddık'ın mezarının yanına Hz. Aişe'nin izni ile defnedildi. Daha sonra Hz.Osman b. Affan halifeliğe seçildi.

Vakidî dedi ki: Hz. Ömer, hicretin yirmiüçüncü senesinin zilhicce ayının bitimine dört gün kala çarşamba günü vuruldu. Hicri yirmidördüncü senenin muharrem ayının ilk pazartesi sabahında defnedildi. Halifeliği, on sene beş ay yirmi bir gün devam etmişti. Muharrem ayının üçüncü günü olan pazartesi gününde Hz. Osman'a bey*at edildi. Ben bunu Osman el-Ahnes'e anlattım, o bana şöyle dedi:
"Görüyorum ki, zayıflamış ve ürkmüşsün. Ömer, hicretin yirmiüçüncü senesinin zilhicce ayının bitimine dört gece kala vefat etti. Aynı gece Hz. Osman'a be/at edildi. Hz. Ömer'in halifeliği on sene altı ay dört gün sürmüştü. Ve onun vefatından sonra Osman b. Affan'a bey'at edilmişti."
Seyf b. Ömer, Halid b. Vefre ile Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
KHz. Osman, muharrem ayında halifeliğe seçildi. Çıkıp insanlara ikindi namazım kıldırdı. Ali b. Muhammed el-Medainî, Zührf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hz. Ömer, zilhicce ayının bitimine yedi gün

kala çarşamba günü vuruldu." Birinci kavil daha meşhurdur. Noksanlıklardan münezzeh olan Allah, doğruyu daha iyi bilir. [5]

Hz. Ömer'in Evsafı

Hz. Ömer, uzun boylu, saçı dökülmüş, güçlü, gözleri iri ve esmer
tenli bir kimseydi. Müsamahakardı. Başka bir rivayete göre ise vücudu
beyaz olup kırmızıya meyilli idi. Dişleri ince ve tatlı bir ahenk veriyordu.
Sakalını sarıya boyar, başına da kına yakardı. Vefat ettiği zaman kaç
yaşında olduğu hususunda on kadar muhtelif görüş ileri sürülmüştür.
İbn Cerir, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ömer b. Hattab, ellibeş yaşında Öldürüldü." Nanden gelen başka bir rivayette ise onun elli altı yaşında öldürüldüğü ifade edilmektedir, îbn Cerir, başkalarının şöyle dediklerini rivayet etmiştir: "Ömer'in ömrü, elliüç sene sürdü." Bu, aynı zamanda Hişam b. Muhammed'den nakledilen bir rivayettir. Sonra Amir eş-Şabf den rivayet olunduğuna gere Hz. Ömer, altmışüç yaşında iken vefat etmiştir.
Ben derim ki: Hz.Ebu Bekir'in ömrü hususunda da böyle muhtelif rivayetler önceki sayfalarda nakledilmiştir. Rivayet olunduğuna göre Katade şöyle demiştir: "Hz. Ömer, altmışbir yaşında iken vefat etmiştir." İbn Ömer'le Zührf den rivayet olunduğuna göre Hz. Ömer, altmış-beş yaşında iken vefat etmiştir. İbn Abbas'a göre altmışaltı yaşında vefat etmiştir. Hz. Ömer'in azadlısı Eşlem'den rivayet olunduğuna göre altmış yaşında vefat etmiştir.
Vakidî dedi ki: Eslem'in rivayeti bizce kavillerin en sağlamı ve en sabitidir. Medainî dedi ki: "Hz.Ömer, elliyedi yaşında iken vefat etti." [6]

Hz.Ömer'în Zevceleri, Oğulları Ve Kızları

Vakidî ile İbn Kelbî ve diğerleri dediler ki: Ömer, cahiliye devrinde Osman b. Maz'un'un kızkardeşi Zeynep'le evlendi. Zeynep, ona Abdullah, Abdurrahman ve Hafsa'yı doğurdu. Hz. Ömer, Melike binti Cer-vel'le de evlendi. Melike, ona Ubeydullah'ı doğurdu. Hz. Ömer, onu Hu-deybiye sulhu esnasında boşadı. Daha sonra Melike, Ebu Celim b. Hü-zeyfe ile evlendi. Bunu Medainî söylemiştir. Vakidî dedi ki: Bu kadının asıl adı, Ümmü Külsüm binti Cervel'dir. Hz.Ömer'le evli iken Ubeydul-lah ve Zeydî doğurdu.
Medainî dedi ki: Ömer, Ebu Ümeyye el-Mahzumf nin kızı Karibe ile evlendi. Hudeybiye sulhünden sonra ondan ayrıldı. Sonra Abdurrahman b. Ebi Bekir, Karibe ile evlendi.
Dediler ki: Hz.Ömer, Haris b. Hişam'm kızı Ümmü Hakim'in kocasının Şam'da öldürülmesinden sonra onunla evlendi. Ümmü Hakim, ona Fatıma'yı doğurdu. Sonra Hz. Ömer, onu boşadı. Medainî'nin nakline göre Hz. Ömer'in onu boşamadığını söyleyenler de vardır.
Dediler ki: Hz. Ömer, Evs kabilesinden Cemile binti Asım b. Sabit b. Ebil-Eflah'la da evlenmiştir. Atike binti Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ile de evlenmiştir. Bu kadın, daha önce Abdullah b. Ebi Melike'nin karısı idi. Hz. Ömer'in şehid edilmesinden sonra Zübeyr b. Avvam, Atike ile evlendi. Denildiğine göre Zübeyr'in oğlu İyaz'ın annesi bu kadındır.
Medainî dedi ki: Ömer, henüz küçük yaşta bulunan Ebu Bekir es-Sıddık'm kızı Ümmü Külsüm'e talip oldu. Dünür olarak Hz. Aişe'yi ona gönderdi. Ümmü Külsüm: *
- Benim onunla evlenmeye ihtiyacım yok, dedi.
Hz. Aişe de ona:
- Sen, emirü'l-mü'mininle evlenmeye yanaşmayıp ondan yüz mü çeviriyorsun? diye sordu.
Ümmü Külsüm de:
- Evet. O, yaşantısı kıt kanaat ve zor olan bir kimsedir, diye karşılık verdi.
Bunun üzerine Hz. Aişe, Amr b. As'a haber gönderdi. Amr b. As da Hz. Ömer'i Ümmü Külsüm'le evlenmekten vazgeçirdi. Ve Hz. Ali ile Rasûlullah (s.a.v.)'m kızı Fatıma'nm kızları Ümmü Külsüm'le evlenmesini teklif etti. Ona: "Böylece Rasûlullah

(s.a.v.)'la akrabalık kurmuş olursun." dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer, Hz. Ali'den Ümmü Külsüm'ü istedi ve mehir olarak da ona 40.000 dirhem verdi. Hz. Ali, kızını Hz.Ömer'le evlendirdi. Ümmü Külsüm, Hz. Ömer'e Zeyd ve RuMyye'yi doğurdu Dediler ki: Hz. Ömer, Yemenli lehiye ile evlendi. Lehiye, ona küçük Abdurrahman'ı doğurdu. Evsafı doğurduğu da söylenmiştir.
Vakidî'ninifadesine göre Lehiye, Hz. Ömer'in cariyelerindendi. Nikahlı kansı değildi. Dediler ki: Hz.Ömer'in mülkiyetind Felihe adında ümmü veled bir cariye de vardı. Bu cariye ona Zeynep'i doğurdu. Vakidf nin ifadesine göre Zeynep, Hz.Ömer'ı en küçük çocuğu idi. Vakidî dedi ki: Hz. Ömer, Ümmü Eban binti Utbanb. Şeybe ile evlenmek istedi, ama bukadın onunl evlenmeye yanaşmadı ve şöyle dedi: "Ömer,kapısını kilitler. Hayrım engeller, eve asık suratla gelir. Evden asık suratla çıkıp gider."
Ben derim ki: Hz.Ömer'in toplam onüç çocuğu vardı. Çocuklarının adları şöyledir: Büyük Zeyd, küçük Zeyd, Asım, Abdullah büyük Ab-durrahman, ortanca Abdurrahman, (Zübeyr b. Bekkar'm ifadesine göre ortanca Abdurrahman'm künyesi Ebu Şahme'dir.), küçük Abdurrahman, Ubeydullah, İyaz, Hafsa, RuMyye, Zeynep, Fatıma. Allah hepsinden razı olsun.
Ömer'in cahiliye ve İslâmiyet dömemlerinde boşadığı veya vefatı esnasında nikahında bulunan hanımlarının tamamı yedi olup adları şöyledir: Cemile binti Asım b. Sabit b. Eflah, Zeynep binti Maz'un, Atike binti Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Karibe binti Eb Ümeyye, Melike binti Cer-vel, Ümmü Hakim binti Haris b. Hişam, Ümmü Külsüm binti AH b. Ebi Talib, başka bir Ümm Külsüm de vardır ki, bu kadının asıl adı Melike binti Ceryel'dir.
Hz. Ömer'in iki cariyesi vardı ki, bunlar ona çocuk doğurmuşlardı. Bunlardan biri Felihe, diğeri de Lehiye'dir. Lehiyy hakkında ihtilaf edilmiştir. Bazıları onun ümmü veled yani nikahsız cariye ve Hz. Ömer'in çocuğunun anası olduğunu söylemişlerdir. Bazıları ise şöyle demişlerdir. Lehiye, Yemen asıllıdır. Müzminlerin emiri Ömer b. Hat-tab onunla evlenerek nikahı altına almıştır. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Hz. Ömer Îçîn Söylenen Mersiyeler

Ah b. Muhammed el-Medain'î, Muğire b. Şube'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir; Ömer vefat edince Ebu Hayseme'nin kız onun için ağladı ve şöyle dedi:
"Vah Ömer'e, eğriliği doğrulttu. Sözü yerine getirdi. Fitneleri öldürdü. Sünnetleri diriltti. Elbisesi temiz ve ayıplardan arınmış olarak dünyadan çıkıp gitti."
Ebu Talib oğlu Ali de şöyle dedi: "Vallahi bu kadın doğru söyledi. Ömer onun hayrını götürdü. Şerrinden kurtuldu. Ama vallahi bu kadın içterfsöylemedi. Laf olsun diye söyledi."
Atike b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl de kocası Ömer için şu ağıdı yaktı:
"Firuz, kitab okuyan beyaz tenli ve Allah'a yönelen Ömer'i öldürmekle beni ani bir musibete uğrattı. Onun ameli makbul olmasın. Ömer, güçsüzlere şefkatli, güçlülere kaba ve kuvvetli idi. Musibet zamanlarında güvenilir mutemet bir kardeşti. Asillerin sayısı azken o asildi. Davranışları sözünü yalanlamazdı. Hayırlara koşardı. Asık suratlı değildi."
Atike, Hz. Ömer'e şu mersiyeyi de dizmişti:
"Ey göz, cömertçe yaş akıt. Ağla, asil imam için ağlamaktan usanma.
Deniz gibi engin kahramanı vurgun ve savaş gününde ölüm aniden
alarak bizi musibete uğrattı.
O kahraman ki, insanların sığınağı ve felaketli zamanlarda yardımcısı, aynı zamanda savaşa uğrayıp yağmalananların imdadı idi.
Sevinenlere ve perişan olanlara da de ki: Ölün, çünkü ölüm, ona açlık ve susuzluk kasesini içirdi."
Müslümanlardan bir kadın da Hz. Ömer için ağıt yakarak şöyle demişti:
"Kabilenin kadınları sana bol yaş dökerek ağlayacaklar ve temiz parlak dinarlar gibi yüzlerini tırmalayacaklar. Sonra da keten elbiselerinin üzerine hüzün elbiseleri giyeceklerdir."
îbn Cerir dedi ki: Hicretin yirmiüçüncü senesinde Katade b. Numan vefat etti. Bu senede Muaviye, Saif e üzerine gazaya gitti Amuriye'ye ulaştı. Beraberinde sahabelerden Ubade b. Samit, Ebu Eyyüb (el-Ensârî), Ebu Zerr (el-Gifarî) ve Şeddad b. Ev vardı. Yine bu senede Muaviye, Askalan şehrini sulh yoluyla fethetti. Bu senede Küfe kadısı Şu-reyh'ti. Basra kadısı da Kal) b Süvar'dı. Mus'ab ez-Zübeyrî'e gelince o, Zührf den rivayet etti ki, Ebu Bekir ile Ömer'in yirmiüçüncü senesiyle ilgili tarihînd demiş ki: Bu senede Sariye b. Zenim kıssası cereyan etti. Yine bu senede Kirman şehri fethedildi. Emiri de Süheyl b. Adiy idi Bu senede Sicistan fethedildi. Emiri Asım b. Amr'dı. Yine bu senede Mek-ran şehri fethedildi. Emiri de Osman'ın kardeş Hakem b. Ebi'l-As'tı. Mekran, dağlık şehirlerdendi. Bu senede Ebu Musa el-Eş'arî îsfa<-han'dan döndü. Oraları fethetmiştir Bu senede, Muaviye, Saife üzerine gidip gaza yapmış, Amuriye'ye ulaşmıştı.
Hocamız Ebu Abdullah ez-Zehebî bu senede vefat edenleri sıralamıştır. Bu senede vefat edenlerden biri de Katade b. Numar el-Ensârî el-Evsi ez-Züfrf dir. Bu zat, Ebu Said el-Hudri'nin ana bir kardeşidir. Ancak Ebu Said'den daha büyüktür. Bedi gazvesinde hazır bulunmuş, Uhud gününde gözünü kaybetmiş, gözü, aldığı darbeden dolayı yerinden fırlamış, yanağının üzerine düşmüş, Rasûlullah (s.a.v.) da mübarek eliyle gözünü alıp tekrar yuvasına yerleştirmiş ve yaralanan bu gözü diğerinden daha

güzel olmuştu. Bu zat, sözü edilen okçulardandı. Şam'a geldiği zaman Hz. Ömer'in öncü kuvvetlerinin başındaydı. Meşhur kavle göre bu senede altmışbeş yaşmda iken vefat etmiş. Hz. Ömer de mezarının yanı başına gelip dua etmişti. Başka bir rivayete göre o, bundan busene önce yani hicretin yirmiikinci senesinde vefat etmiştir. [8]

Akra B. Habis

Ebu Abdullah ez-Zehebî'nin ifadesine göre bu zat, hicretin yirmiüçüncü senesinde vefat etmiştir. Soy kütüğü şöyledir: Akra b. Habis b. Ikal b. Muhammed b. Süfyan b. Mücaşi b. Darim b. Malik b. Hanzala b. Malik b. Zeyd Menat b. Temim et-Temimi el Mücaşi, îbn Düreyd, bu zatin asıl adının Firas b. Habis olduğunu ve kel olduğundan dolayı Akra lakabıyla lakaplandığım ve reislerden biri olduğunu söylemiştir. Beni Temim kabilesinin heyeti ile birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelmiş ve hücrelerin gerisinden Rasûlullah'a: "Ey Muhammed! Benim Övmem güzeldir. Yermem çirkindir." diye seslenmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'m Hz. Hasan'ı öptüğünü görünce ona:
- Bunu öpüyormusun? Allah'a yemin ederim ki, benim on çocuğum vardır, hiç birini öpmemişimdir, demiş.
Rasûlullah (s.a.v.) da ona şu cevabı vermişti:
"Merhamet etmeyene merhamet edilmez."
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), ona şu cevabı vermişti:
"Eğer Allah senin kalbinden merhameti çekip çıkarmışsa ben sana ne yapabilirim?"
Rasûlullah (s.a.v.), kalbini İslâm'a ısındırmak amacıyla ona Hü-neyn savaşında 100 deve vermişti. Uyeyne b. Hısn el-Fezarî'ye de aynı miktarda vermiş, ancak Abbas b. Mirdas'a elli deve vermişti. Bunun üzerine Abbas şöyle demişti:
"Benim ganimetimle, İM köle olan Uyeyne ve Akra'nın ganimetinin bîr mi tutuyorsun?
Uyeyne ile Akra, topluluklarda Mirdas'tan (benden) daha üstün olamazlar.
Ben bu ikisinden daha aşağı bir adam değilim.
Bu gün alçaltılan artık yükseltilemez."
Rasûlullah (s.a.v.), Abbas b. Mirdas'a:
"Benim ganimetimle, iki köle olan Uyeyne ve Akra'nın ganimetini bir mi tutuyorsun?" diyen kişi sen misin? diye sormuştu.
Süheylî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Akra'yı Uyeyne'den önce anmış-ti. Çünkü Akra, Uyeyne'den daha hayırlı bir kimseydi. Bu yüzden Akra,. Peygamber (s.a.v.)'den sonra Uyeyne gibi dinden dönmemiş ve mürted olmamıştı. Uyeyne ise yalancı peygamber Tüleyha'ya be/at etmiş, onu tasdik etmiş, ancak sonra yine islâm'a dönmüştü. Kısaca demek istediğimiz şudur ki Akra, lider ve emrine itaat edilen bir kimse idi. Halid b. Velid'le birlikte Irak'ta savaşlara katılmıştı. Enbar savaşında da Ha-lid'in öncü kuvvetlerinin başındaydı. Hocamızın ifadesine göre Akra, Ömer b. Hattab'm hilafeti döneminde vefat edenlerdendir. "El-Ğabe" adlı eserinde Îbnü'l-Esir'in anlattığına göre Abdullah b. Amir, Akra'yı bir ordunun başına komutan yapmış ve onu Cüzcan'a göndermiştir. O, bu savaşta çarpışmış ve şehid edilmiştir. Bu hadise ileride de inşaallah anlatılacağı gibi Hz. Osman'ın halifeliği zamanında vuku bulmuştur. [9]

Habbab B. Münztr

Hicretin yirmiüçüncü senesinde vefat edenlerden biri olan Hab-bab'm soy kütüğü şöyledir: Habbab b. Münzir b. Cemuh b Zeyd b. Haram b. KaT> b. Ğanm b. Ka'b b. Seleme Ebu Amr Ensart Hazreci ve Sülemi olduğu da söylenir. Anlatıldığına göre o, isabetli görüş sahibi kimse idi. Çünkü Bedir gününde islâm ordusunun düşmana en yakın su başında ordugah kurmasını ve gerideki kuyuların kapatılmasını Rasûlullah (s.a.v.)'a teklif etmiş ve bu görüşünde de isabet etmişti. Melek de inip onun bu görüşünü tasdik etmişti. Beni Saide gölgeliği altında Ensârla birlikte Hz. Ebu Bekir ve Ömer'in yaptığı toplantı da ise şöyle demişti:
"Ben, develerin uyuz taraflarını sürtünerek kaşındıkları büyük bir ağacım ve kavmi birleştiren köklü bir ağacım. Bizden bir emir, sizden bir emir olsun. Bu işi ortaklaşa sürdürelim" Ancak Hz. Ebu Bekir ve sahabeler, onun bu teklifini red etmişlerdi. [10]

Rebia B. Haris B. Abdülmuttalib

Hicretin yirmiüçüncü senesinde vefat eden bu zat, kardeşi Abdullah'la birlikte Habeşistan'a hicret edenlerdendir. Bedir gazvesine ve sonraki gazvelere katılmıştır. Zührî dedi ki: "Kardeşi Abdullah, Re-bia'dan daha fakih değildi. Ancak Rebia, ondan önce vefat etmiştir. Ancak Muaviye'nin zamanında hicretin larkdördüncü senesinde vefat ettiğini söyleyenler de vardır. [11]

Alkame B. Ulase

Hicretin yirmiüçüncü senesinde vefat eden bu zatm soy kütüğü şöy--ledir: Alkame b. Ulase b. Avf b. Ahves b. Cafer b. Kilab b. Rebia b. Amir b. Sa'saa el-Amir'i el-Kilabi. Mekke fethi senesinde Müslüman oldu. Hüneyn savaşma katıldı. O savaşt kendisine -kalbini İslâm'a ısındırmak amacıyla- yüz deve verildi. Tihame'de ikamet ederdi. Şerefli ve kavmi tarafından itaat edilen bir kimseydi. Hz. Ebu Bekir zamanında irtidat etti. Üzerine bir müfreze gönderildi, hezimete uğradı. Sonra yine İslâm'a döndü ve artık İslâmiyet'ini güzelce yaşadı. Halifeliği zamanında bir heyetle birlikte Hz. Ömer'in yanma geldi. Kendisine ai bir mirası istemek üzere o zaman Dımaşk'a geldi. Anlatıldığına göre Hz. Ömer, onu Havran valiliğine atamış, orada vefat etmiştir. Hatie, onu övmek amacıyla ziyaretine gitmiş. Ancak o, Hatie'nin gelmesinden birkaç gece Önce vefat etmişti. Hatie, şöyle demişti:

"Eğer salimen sana ulaşsaydım, benimle zenginlik arasında çok az geceler kalmıştı." [12]

Alkame B. Mücezziz

Hicretin yirmiüçüncü senesinde vefat eden bu zatın soy kütüğü şöyledir: Alkame b. Mücezziz b. Aver b. Ca'de b. Muaz b. Atvare b. Amr b. Müdlic el-Kinani el-Müdlicî. Rasûlullah (s.a.v.) tarafından görevlendirilen bazı müfrezelere komuta etmiştir. Şakacı bir kimse idi. Bir müfrezeye komuta ederken ateş yakmış, maiyetindeki arkadaşlarına da ateşe girmelerini emretmiş, ancak onlar ateşe girmemişlerdi. Bu olayla ilgili olarak Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: "Eğer ateşe girselerdi içinden çıkamazlardı." Yine bu olayla ilgili olarak Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: "İtaat, uygun ve meşru olan hususlardadır." Alkame, cömert ve övülen bir kimse idi. Vefatı dolayısıyla Cevas el-Uzrî, şu mersiyeyi söylemişti: "Selam ve en güzel tebrikat, îbn Mücezziz'in üzerine gidip gelir." [13]

Uveymb. Saîde

Hicretin yirmiüçüncü senesinde vefat eden bu zatın soy kütüğü şöy ledir: Uveym b. Saide b. Abis Ebu Abdirrahman el-Ensarî el-Evsî. Beni Amr b. Avf kabilesindendir. Akabe bey'atma, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Su ile istincaya dair rivayet ettiği bir hadis vardır ki, bunu İmam Ahmed b. Hanbel ile İbn Mace nakletmişlerdir. İbn Abdi'1-Ber, onun Hz.Peygamber'in sağlığında vefat ettğini söylemiştir. Hz.Ömer'in halifeliği zamanında vefat ettiğini söyleyenler de vardır. [14]

Gaylan B. Seleme Es-Sakafî

Bu zat, nikahında on karısı varken Mekke fethi senesinde Müslüman oldu. Rasûlullah (s.a.v.), ona, on karısından dördünü alıkoyup diğerlerini boşamasını emretti. Gaylan, İslâm ayet'ten önce Kisra'nın yanma misafirliğe gitmişti. Kisra, ona, kendisi için Taif te bir köşk yapmasını emretmişti. Ve ona:
- Hangi çocuğunu daha çok seversin? diye sorunca Gaylan, şu cevabı vermişti:
- Büyüyünceye kadar küçük çocuğumu, iyileşinceye kadar hasta lçocuğumu, gelinceye kadar da gaipteki çocuğumu daha çok severim.
- Sen bu sözü nereden buldun. Bu hikmet sahibi kimselerin sözüdür. Senin gıdan nedir?
- Buğdaydır.
- Evet. Bu, buğday yemekten ötürü söylemiş olduğun bir sözdür. Hurma ve sütten ötürü değildir. [15]

Mamer B. Harîs

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Mamer b. Haris b. Habib b. Vehb b. Hüzafe b. Cumah el-Kureşi el-Cumhî. Hatıb ile Hitab'ın kardeşidir. Anaları, Kayle binti Maz'un'dur M, Osman b. Mazun'un kızkardeşidir. Mamer, Peygamber (s.a.v.)'in Darü'l-Erkam'a girişinden önce Müslüman olmuş, Bedir gazvesine ve. müteakip gazvelere katılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.), onu, Muaz b. Afra ile kardeş ilan etmiştir. [16]

Meysereb. Mesrur El-Absî

Salih bir ihtiyardı. Denildiğine göre sahabelerdendir.Yermük savaşma katılmıştır. 6.000 kişiden oluşan bir askeri birliğin başında komutan olarak Rum illerine gitmiştir. Onun Aliye adında bir halası vardı, Meysere, Rum illerine gittiğinde orada birçoklarını öldürdü. Bir kısım askerleri esir aldı ve bir miktar da ganimet elde etti. Bu hadise, hicretin yirminci senesinde

cereyan etmişti. Ebu Ubeyde'den rivayette bulunmuştur. Hz. Ömer'in azadlısı Eşlem de ondan rivayette bulunmuştur. İbnü'l-Esir "el-Gabe" adlı eserinde Meysere'den söz etmemiştir. [17]

Vakid B. Abdullah

Bu zatın soy kütüğü de şöyledir: Vakid b. Abdullah b. Abdumenaf b. Arin el-Hanzeli el-Yerbuî. Beni Adiy b. Ka*b'ın mütefikidir. Peygamber (s.a.v.)'in Darü'l-Erkam'a girişinden Önce Müslüman olmuş, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Peygamber (s.a.v.), onu, Bişr b. Bera b. Marur ile kardeş ilan etmiştir. O Batn-ı Nahle'de Aziz ve Celil olan Allah yolunda Abdullah b. Cahş'la birlikte iken Öldürülen ilk zattır. O zaman Amr b. Hadremî de öldürülmüştü, Vakid, Hz. Ömer'in hilafeti zamanında vefat etmiştir. [18]

Ebu Hiraş El-Hüzeli Eş-Şair

Asıl adı Hüveylid b. Mürre'dir. Yaya olarak atla yarışırdı. Cahiliye devrinde ahlaksız ve edepsiz bir kimse idi. Sonra Müslüman oldu ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Hz. Ömer zamanında vefat etti. Birkaç hacı onun yamna geldi. Onlara su getirmeye gittiğinde yılan onu soktu. Ama suyu alıp yanlarına döndü. Onlara bir koyun, bir de kazan verdi. Basma gelen felaketi onlara bildirmedi. Sabah olunca vefat etti. Onu defnettiler, îbn Abdi'l-Ber ile Îbnü'l-Esir, onu sahabeler arasında zikretmişlerdir. Kuvvetli kavle göre o, Peygamber (s.a.v.)'in yamna gelmemiştir. Ancak Peygamber (s.a.v.) hayatta iken Müslüman olmuş ve onu görememistir. Bu yüzden o Muhadremindendir. Doğrusunu Allah bilir. [19]

Ebu Leyla Abdurrahman B. Ka'b

Asıl şeceresi şöyledir: Ebu Leyla Abdurrahman b. Ka'b"b. Amr el-Ensârî. Uhud gazvesine ve müteakip gazvelere katıldı Sadece Tebük gazvesine katılmadı. Fakirlik mazeretinden ötürü bu gazveden geri kaldı. O, Kur'ân-ı Kerim'de kendilerinden söz edilen ağlayanlardan biridir. Tebük gazvesine fakirliği yüzünden katılamadığı için ağlamıştı. [20]

Şevde Binti Zem'a

Kureşi ve Amiri'dir. Mü'minlerin annesidir. Hz. Hatice'den sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisiyle gerdeğe girdiği ilk karışıdır. Gündüzleri oruç tutar, geceleri namaz kılardı. Biraz sert huyluydu. Yaşlandı. Rasûlullah (s.a.v.), ondan ayrılmak istedi (Ondan ayrılmış olduğu da söylenir). Bunun üzerine o dedi ki: "Ya Rasûlallah, benden ayrılma. Ben sıramı Aişe'ye veririm." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onunla anlaştı ve ondan ayrılmadı. Bu hususta yüce Allah şu ayeti indirdi:
"Eğer kadın, kocasının serkeşliğinden veya aldırışsızlığından endişe ederse, aralarında anlaşmaya çalışmalarında kendilerine bir engel yoktur. Anlaşmak daha hayırlıdır." (en-Nisâ, 128.)
Hz. Aişe, bu ayetin Şevde binti Zem'a hakkında hazil olduğunu söylemiştir. Şevde, Ömer b. Hattab'ın hilafeti zamanında vefat etmiştir. [21]

Hind Bintî Utbe

Anlatıldığına göre bu kadın, Hz. Ömer'in hilafeti zamanında vefat etmiştir. Daha önce vefat ettiğini söyleyenler de vardır. Nitekim bunu önceki sayfalarda naklettik. Doğrusunu Allah bilir. [22]

Osman B. Affan'ın Halîfeltğî

Hz. Osman halifeliğe seçildiğinde hicretin yirmidördüncü senesi girmiş oluyordu. Mü'minlerin emiri Hattab oğlu Ömer (r.a.)'in vefatının ilk gününde cenazesi defnedildi ki, bu gün de, pazar günüydü. Üç gün sonra mü'minlerin emiri Osman b. Afîana bey'at edildi.
Hz. Ömer, kendisinden sonra halifeliğin altı kişi arasında şura ile bir şahsa verilmesini vasiyet etti ki, bu alü şahıs da şunlardı: Osman b. Affan, Ali b. Ebi Talib, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam, Sa'd b. Ebi Vakkas ve Abdurrahman b. Avf. Allah bunlardan razı olsun.
Hz. Ömer, halifeliği bu alü şahıstan birine direkt olarak devretmeyi sakıncalı buldu. Bunun için şöyle dedi: "Ben, Müslümanların yönetim işini hayatta iken de ölü iken de sorumluluk altına girerek belirlemem. Eğer Allah, sizin için hayır

murad etmişse sizleri bu altı kişinin vereceği hayırlı karar üzerinde ittifak ettirir. Nitekim sizleri Peygamberiniz (s.a.v.)'den sonra en hayırlı şahsiyetinizin halifeliği hususunda ittifak ettirmiştir."
Hz. Ömer, o kadar takvalı bir zattı ki, bu altı kişiden oluşan şura meclisine Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'i sokmamıştı. Çünkü Said, onun amcasının oğluydu. Amcası oğlu olması yüzünden onu halife tayin etmelerinden çekindi. Bu sebeple onu şura meclisine sokmadı. Oysa Said, Cennet'le müjdelenen on kişiden biriydi.
Hatta Medainî'nin kendi üstadlarmdan naklettiği bir rivayette anlatıldığına göre Hz.Ömer, Said'i bu altı kişiden istisna etmiş ve: "Ben bunu Şura meclisine katmayacağım." demiştir. Ayrıca şura meclisi üyelerine de: "Oğlum Abdullah aranıza katılsın, ama oy hakkı olmasın. Sadece tavsiyede bulunsun. Yönetim işini üstlenmesin." demişti.
Şura neticeleninceye kadar üç gün süreyle Süheyb b. Sinan'ın insanlara namaz kıldırmasını,şura meclisinin hemen müzakereye başlamasını, işneticeleninceye kadar da bazı kimselerinbu toplantıya bekçilik yapmalarını emretmişti. Bu iş için elli Müslümanı görevlendirmiştir. Ayrıca şura meclisinin işini bir an ev\el bitirmesini teşvik etmesi için Talha el-Ensarî le Mikdad b. Esved el-Kindi'yî de görevlendirmişti. Hz. Ömer, şöyle buyurmuştu: "İnsanların Osman ve Ali'yi bırakıp da başka birini seçe-
ceklerini sanmıyorum. Çünkü bunlar, Rasûlullah(s.a.v.)'m yanında durup Cebrail'in getirdiği vahyi yazıp vahiy ,katibliği yapıyorlardı."
Denildi ki: Hz.Ömer, vefat edip cenazesi hazırlandığı zaman namazını kıldırmak için Hz. Ali ile Osman öne geçtiler. Abdurrahman b. Avf, onlara şöyle dedi: "Sizin bu işte yetkiniz yok. işte Süheyb vardır. Hz. Ömer, ona, insanlara namaz kıldırmasını emretmişti." Bunun üzerine Süheyb, öne geçip cenaze namazını kıldırdı. Onu mezarına oğlu Abdullah'la birlikte Taîha dışındaki şura meclisi üyeleri indirdiler. Talha, görünmüyordu. Hz. Ömer'in defin işi tamamlanınca Mikdad b. Esved, şura meclisi üyelerini Misver b. Mahreme'nin evinde topladı. Bazıları şura meclisinin Hz. Aişe'nin odasında toplandığını söylerken, diğer bazıları beytü'l-malda toplandıklarını söylemişlerdir. Fatıma binti Kays'm evinde toplanmış olduklarını söyleyenler de vardır. Fatıma, Dahhak b. Kays'm kız kardeşiydi. Ama Misver b. Mahreme'nin evinde şura meclisinin toplandığına dair rivayet daha doğrudur. Doğrusunu Allah bilir.
Şura meclisi evde toplantıya başlayınca Ebu Talha, üzerlerine bir perde çekti. Amr b. Asla Muğire b. Şube de gelip perdenin gerisinde oturdular. Sa'd b. Ebi Vakkas, onlan taşlayıp kovdu ve: "Biz de şura meclisinde hazır bulunduk." demek için mi buraya geldiniz?" dedi.
Üzetle diyeceğimiz şudur M, şura meclisi üyeleri, oturuma başlayıp bir odaya kapandıklarında halife seçim işini tartışmaya başladılar. Çok konuşuldu. Sesler yükseldi. Ebu Talha'mn araya girmesinden sonra üç şura meclis üyesi haklarım diğer üç kişiye devrettiler. Zübeyr, emirlik hakkım Hz. Ali'ye; Sa'd, emirlik hakkını Abdurranman b. Avf a, Talha emirlik hakkını Osman b. Affan'a devretti. Allah onlardan razı olsun. Abdurrahman, Ali ile Osman'a şöyle bir soru yöneltti:
"Hanginiz bu işten çekilir de halifeliği Allah'ın ve islâm'ın gözetiminde diğerine bırakalım. Biz, kalan iki adamdan en faziletli kim ise halifeliği ona vereceğiz." Bu soru karşısında Ali ile Osman sustular. Abdurrahman, şöyle dedi:
- Ben, hakkımdan feragat ediyorum. Allah'ın ve islâm'ın benim üzerimde hakkı olsun ki, bu iş için çalışacağım ve ikinizden hanginiz daha layıksa halifeliği ona vereceğim. Oldu mu?
- Evet.
Bundan sonra Abdurrahman, her ikisine hitaben taşıdıkları üstünlük ve faziletleri anlatarak hitap etti. Eğer ikisinden birini halifeliğe tayin ederse adaletli olacağına söz aldı. Diğerini de halife yapmadığı takdirde halife seçilene itaat edeceğine dair söz aldı. Her ikisi de evet deyip meclisten ayrıldılar.
Rivayete göre şura meclis üyeleri, kararı Abdurrahman b. Avf a bıraktılar ki o, meclis üyelerinden hangisi daha faziletli ise, onu halifelii-ğe tayin etsin. Anlatıldığına göre Abdurranman da herkese bu hususta
soru sormuştu. Herkesin fikrini almıştı. Şura meclisi üyelerinden başkalarının fikrine başvurdu. Herkes Osman b. Affan'ı tavsiye ediyordu. Hatta Abdurrahman, Hz.Ali'ye şöyle sormuştu:
- Eğer seni halifeliğe tayin etmezsem, kimi halife olarak tayin etmemi tavsiye edersin?
- Osman'ı tavsiye ederim.
Abdurrahman Osman'a da şöyle sormuştu:
- Eğer seni halifeliğe tayin etmezsem, kimi halife olarak tayin etmemi tavsiye edersin?
- Ebu Talib oğlu Ali'yi tavsiye ederim.
Kuvvetli görüşe göre bu iş, meclis üyelerinin üçünün haklarından feragat ederek karan üç kişiye bırakmalarından önce olmuştur. Neticede Abdurrahman b. Avf da hakkından feragat etti. Hz. Ali ile Hz. Osman'dan hangisi daha faziletli ise, onu halifeliğe tayin etmeye çalışacağına söz verdi. Sonra kalkıp halkla istişare yaptı. Önde gelen şahsiyetlerle, topluluklarla, fertlerle, ikili, üçlü kimselerle gizli, açık her yerde istişare yaptı. Hatta perdelerinin gerisinde kalan peçeli kadınlara bile uğradı. Çocuklara, dışarıdan Medine'ye gelen kervanlara, göçebelere üç gün müddetle geceli gündüzlü uğrayıp fikir sordu. Hz. Osman'ın halifeliğe tayini hususunda iki kişinin dahi ihtilaf ettiğini görmedi. Sadece Ammar ile Mikdad'm Hz. Ali'nin halifeliğini tavsiye ettikleri söylenir. Ama sonra bunlar da diğer halkla birlikte Hz. Osman'a be/at etmişlerdir.
Abdurrahman b. Avf, üç gün üç gece dua, istişare ve namaz dışında uyku uyumaksızın halk arasında dolaştı. Fikir sordu. Görüş sahiplerinin görüşlerini aldı. Hiç kimsenin Hz.Osman'dan başka birini tavsiye ettiğini görmedi. Hz. Ömer'in vefatının dördüncü

gecesi vakit sabana ermek üzere iken Abdurrahman, kız kardeşinin oğlu Misver b. Mahre-me'nin evine gitti. "Ey Misver, uyuyor musun? Allah'a yemin ederim ki, üç günden beri gözümü kapayıp uyuyamadım. Git bana Ali ile Osman'ı çağır." dedi. O da: "Önce hangisini çağırayım." deyince Abdurrahman: "Hangisini istersen Önce onu çağır." dedi. Misver diyor ki: "Ben önce Ali'ye gittim. Ona:
- Dayım seni çağırıyor, dedim.
Ali, bana sordu:
- Benimle beraber başka birini çağırmanı da söyledi mi sana?
- Evet.
- Kimi?
- Osman b. Affan'ı.
- Önce hangimizi çağırmanı söyledi?
- Bu hususta bana bir emir vermedi. Sadece hangisini istersen önce onu çağır, dedi. Ben de sana geldim.
Hz. Ali, benimle birlikte yola çıktı. Osman b. Affen'ın kapısına vardığımızda Ali, dışarıda oturdu. Ben içeri girdim. Osman'ın fecir namazıyla birlikte vitri kıldığını gördüm. O da bana Ali'nin söylediklerini söyledi. Sonra çıktı, benimle ve Ali ile yola çıktı. Dayımın yanına gittik. Dayım namaz kılıyordu. Namazı tamamladıktan sonra Ali ile Osman'a yöneldi ve şöyle dedi:
- İnsanlara sizi sordum. Hiçbirinin sizden başkasını tavsiye ettiğini görmedim. Böyle dedikten sonra her ikisinden de söz aldı. Hangisini halife tayin ederse onun adaletli olacağına dair teminat aldı. Diğerinden de, halife seçilmediği takdirde halifeye itaat edip emrini dinleyeceğine dair teminat aldı. Sonra ikisini alıp mescide götürdü. Abdurrahman, Rasûlullah (s.a.v.)'m başına sardığı sarığı sarmıştı. Kılıcını kuşanmıştı. Muhacir ve Ensâr'ın önde gelenlerine haber gönderdi. Cemaatın namaz için mescitte toplanmaları için duyuru yaptırdı. Ezan okundu. Mescid tıklım tıklım doldu, insanlar saf tuttular, içerisi dop doluydu. Osman, arka sıralarda kendine bir yer bulmuştu. Utangaç bir adamdı. Sonra Abdurrahman b. Avf, Rasûlullah (s.a.v.)'m minberine çıktı. Uzun bir bekleyiş bekledi. Uzunca dua yaptı. Duasını insanlar işiteme-diler.Sonra konuşmaya başlayıp şöyle dedi:
- Ey insanlar, ben gizli açık her surette sizin niyetlerinizi sordum. Hiçbirinizin şu iki adamdan başkasını tavsiye ettiğini görmedim. Ya Ali'yi ya da Osman'ı tavsiye ettiniz. Ey Ali, kalk ve yanıma gel.
Hz. Ali, kalkıp minberin altında durdu. Abdurrahman onun elini tutup şöyle dedi:
- Allah'ın kitabı, Peygamber (s.a.v.)'inin sünneti ve Ebu Bekir'le Ömer'in tatbikatı üzere bana bey'at ediyor musun?
- Hayır. Ancak bu hususta gücüm ve takatim nisbetinde bey'at edebilirim. Hz.Ali'nin bu sözü üzerine Abdurrahman, onun elini bıraktı ve:
- Ey Osman, kalk ve yanıma gel, dedi. Hz.Osman geldi. Abdurrahman onun elini tutup şöyle sordu:
- Allah'ın kitabı, Peygamber (s.a.v.)'inin sünneti ve Ebu Bekir'le Ömer'in tatbikatı üzere bana bey'at ediyor musun?
- Evet.
Abdurrahman, başını kaldırıp mescidin tavanına baktı. Eli, Osman'ın elindeydi, şöyle dedi: "Allah'ım, işit ve şahid ol Allah'ım, işit ve şahid ol. Allah'ım, işit ve şahid ol. Allah'ım, ben boynumdaki şu sorumluluğu çıkarıp Osman'ın boynuna taktım." İnsanlar koşup Osman'a bey'at etmeye başladılar. Minber altında bulunan Osman'ı çevrelediler. Abdurrahman b. Avf da Peygamber (s.a.v.)'in minberde oturduğu yere oturdu. Osman'ı da alt tarafta ikinci basamakta oturttu, insanlar gelip ona bey'at ediyorlardı. Ebu Talib oğlu Ali, ona ilk beyat eden oldu. Başka bir rivayete göre ise Hz. Ali, ona en son beyat eden kişi olmuştur. Ibn Cerir ile diğer birçok tarihçi tanımadıkları bazı kimselerden nakilde bulunarak şöyle demişlerdi: Hz. Ali, bu esnada Abdurrahman b. Avf a şöyle demiştir: "Sen bana hile yaptın. Osman, senin akraban olduğu için onu halifeliğe tayin ettin ki, idare hususunda her gün seninle müşavere yapsın." ve Hz. Ali, Hz. Osman'a bey'at etmede teredüt etmişti. Nihayet Abdurrahman, ona şu ayeti okumuştu: "Verdiği bu sözden dönen, ancak kendi aleyhine dönmüş olur. Allah'a verdiği sözü yerine getirene, Allah büyük ecir verecektir." (el-Fetih, 10.)
Bu haberlerin aslı yoktur. Ve sahih kitaplarda yer alan nakillere ters düşmektedir. Bu haberleri, söyleyenlere ve nakledenlere iade ediyoruz. Doğrusunu Allah bilir.
Biz sahih haberle zayıfı, doğru haberle sakatı, çürük haberle sağlamı birbirinden ayırd edemeyen geri zekalı kıssacılarlaRafizilerin vehm ettikleri bu gibi asılsız şeylerin sahabelerde görülmediğini düşünüyoruz. Allah, insanları doğruya ulaşmada muvaffak kılandır.
Siyer âlimleri, Hz. Osman'a hangi günde bey'at edildiği hususunda farklı sözler söylemişlerdir. Vakidî'nin kendi üstadlarmdan yaptığı rivayete göre Hz. Osman'a hicretin yirmiüçüncü senesinin zilhicce ayının bitimine bir gece kala pazartesi günü bey'at edilmiştir. Be/aündan sonra hicri yirmidördüncü senenin muharrem ayı başlamıştır ki bu, cidden garip bir rivayettir.
Yine Vakidî, Ebu Melike'nin oğlunun şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Ömer'in vefatından üç gece sonra muharrem ayının bitimine on gün kala Hz.Osman'a bey'at edildi." Bu önceki rivayetten daha gariptir.
Seyf b. Ömer, Amir eş-Şabî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Şura meclisi üyeleri, hicri yirmidördüncü senenin muharrem ayının üçüncü gününde Hz. Osman'ın halifeliğine karar verdiler. Vakit ikindi vaktiydi. O esnada Süheyb'in müezzini ezan okudu. İnsanlar ezanla ikamet arasında toplandılar. Hz. Osman da Öne

geçip onlara ikindi namazını kıldırdı."
Seyf, Halife b. Züfer'le Mücalid'in şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Hicri yirmiüçüncü senenin muharrem ayının üçüncü gününde Hz. Osman halife seçildi. Çıkıp insanlara ikindi namazını kıldırdı. Aylık sahiplerinin aylıklarını yüzer dirhem artırdı. Şehirlere elçiler gönderdi. Bunu ilk yapan o oldu."
Ben derim ki: Hz. Osman'a yapılan bey'atla ilgili olarak anlattıklarımızdan da anlaşılıyor ki, ona zevalden önce bey'at yapılmıştır, insanlar mescitte ona bey'at ettikleri zaman onu şura evine götürdüler. Kalan diğer halk da orada ona bey'at ettiler. Öyle anlaşılıyor ki, bey'at merasimi ancak öğleden sonra tamamlanmıştır. Süheyb, o gün öğle namazını
Şa'bî ile diğerleri de böyle derler. Onun Müslümanlara irad ettiği ilk hutbeye gelince bu hususta Seyf b. Ömer, Bedr b Osman'dan rivayet etti ki, amcası şöyle demiştir: "Şura ehli, Hz. Osman'a bey'at ettikleri zaman o minbere çıktı. İnsanların en üzüntülüsü kendisiydi. Peygamber (s.a.v.)'in minberine çıkıp insanlara hutbe irad etmeye başladı. Allah'a hamdü senada bulunup peygambere salatü selam getirdikten sonra şöyle dedi: "Siz geçici bir diyardasınız. Buradan göçeceksiniz. Ömrünüzün sonunu yaşamaktasınız. Ecelinizin son deminde yapabildiğiniz kadar hayırlı işlere koşun. Eceliniz size ya sabahleyin ya da akşamleyin gelecektir. Dikkat edin, dünya aldanma ve gurur üzerine durulmuştur. Dünya hayatı sizi aldatmasın ve hiçbir aldatıcı da sizi Allah'ın rahmeti ile aldatmasın. Geçmişlerden ibret alın. İşi ciddiyetle ele alın. Gayret gösterin, gaflete düşmeyin. Nerede dünyayı şenlendirip imar eden ve uzun süre dünyadan yararlanıp keyif süren dünya oğulları ve kardeşleri? Dünya, onları bir tarafa atmadı mı? Siz de dünyayı Allah'ın attığı yere atın. Ahireti taleb edin. Cenâb-ı Allah, onun için bir misal vermiştir ki, bu misallerin en hayırhsıdır. Şöyle ki:
"Onlara, dünya hayatı misalinin tıpkı şöyle olduğunu anlat: Gökten indirdiğimiz su ile yeryüzünde yetişen bitkiler birbirine karışır. Ama sonunda rüzgarın savuracağı çer çöpe döner. Allah her şeyin üstünde bir kudrete sahip olandır.
Mal ve oğullar, dünya hayatının süsüdür. Ama baki kalacak yararlı işler, sevap olarak da emel olarak da Rabbinin katında daha hayırlıdır."
(el-Kehf, 45-46.)
Bundan sonra insanlar, Hz. Osman'a bey'at etmeye başladılar.
Ben derim ki: Hz, Osman, bu hutbeyi o gün ikindi namazından sonra yada zevalden önce irad etmiştir. O esnada Abdurrahman b. Avf da minberin başında oturmaktaydı. Akla en yatkın olan budur. Doğrusunu Allah bilir.
Bazılarının anlattıklarına göre Hz. Osman, ilk hutbesini irad ederken dili tutulmuş, konuşanıamış ve ne dediğini bilememiş, sonra insanlara şöyle demiştir: "Ey İnsanlar! Doğrusu ilk binilen merkeb güçlük çıkarır. Eğer yaşarsam bundan sonra size normal şekilde rahatlıkla hutbe irad edeceğim." "el-Ikd" adlı eserin sahibi ile diğerleri böyle anlatırlar. Ama ben bu hadise ile ilgili rahatlatıcı bir sened görmüş değilim. Doğrusunu Allah bilir.
Şâbî der ki: Hz. Osman, Müslüman askerlerin aylıklarına yüzer dirhem ilave yaptı. Hz.Ömer, Müslümanlar için ramazanın her gecesinde beytü'l-maldan iftarlık için bir dirhem verdi. Mü'minlerin annelerine yani Rasûlullah (s.a.v.)'m zevcelerine ise ikişer dirhem verirdi. Hz.Os-man, halife olunca bu uygulamayı sürdürdü. Ve maaşlara ilave yaptı. Ayrıca mescitte ibadet edenler, itikafa girenler, yolcular, yoksullar ve düşkünler için de bir seki yaptırmıştı. Allah ondan razı olsun.
Hz. Ebu Bekir, hutbe okumak için minbere çıktığında Rasûlullah (s.a.v.)'m durduğu basamaktan bir basamak aşağıda dururdu. Hz. Ömer de halifeliği zamanında hutbe okumak için minbere çıktığında Ebu Bekir'in durduğu basamaktan bir basamak aşağıda dururdu. Hz. Osman halife olduğunda: "Bu iş uzayacak" deyip Rasûlullah (s.a.v.)'m hutbe okurken durduğu basamağa çıkıp hutbe okumaya başladı. Ve cuma günü hutbe öncesinde okunan ilk ezana bir ezan daha ekledi.
Hz. Osman'ın verdiği ilk hüküm, Ubeydullah b. Ömer hakkında verdiği hükümdür. Ubeydullah, babasının katili Ebu Lü'lüe'nin oğluna saldırmış ve onu öldürmüştü. Ayrıca Cüfeyne adlı bir Hristiyanı da kılıçla vurup öldürmüştü. Anlatıldığına göre bu iki kişi yani Cüfeyne ile Hür-müzan, Hz. Ömer'i öldürmesi içine bu Lü'lüe'yi teşvik eden kimselerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Ömer, kendisinden sonraki halifenin hakkında hüküm vermesi için Ebu Lü'lüe'nin hapse atılmasını emretmişti. Hz. Osman halifeliğe geçtikten sonra ilk olarak Ubeydullah'ın meselesini karara bağlaması gerekiyordu. Hz. Ali, Ubeydullah'ın da Öldürülmesini talep etti. Muhacirlerden biri: "Dün babası öldürülsün, bu gün de Ubeydullah Öldürülsün, öyle mi?" deyince Amr b. As da şöyle dedi:
"Ey mü'minlerin emiri! Allah seni bu işin sorumluluğundan kurtarmıştır. Bu iş, senin halifeliğin zamanında cereyan eden bir iş değildir. Ubeydullah'a karışma."
Bunun üzerine Hz. Osman, Cüfeyne, Hürmüzan ve Ebu Lü'lüe'nin diyetini beytü'l-maldan ödedi. Çünkü bunların sorumluluğ ona aitti. -Bunların beytü'l-maldan başka mirasçıları yoktu. Devlet başkanı da bu hususta en uygun olanı yapma yetkisine sahipti. Böyle yaptı ve Ubey-dullah'ı salıverdi. Ziyad b. Lebid el-Beyadî, Ubeydullah b. Ömer'i her gördüğünde şöyle derdi:
"Ey Ubeydullah! Senin kaçıp kurtulacağın bir yer yok. Senin de Er-van'm oğlundan sığınacağın bir yerin yok. Vallahi ser haklan olmayan bir kanı akıttın. Hürmüzan'ın kanı gerçekten haram ve tehlikeliydi. Birisi şöyle derdi: Siz, Ömer'in katli için Hürmüzan'ı itham mı ediyorsunuz?"
Yine olayların böyle yoğunlaştığı bir zamanda beyinsizin biri şöyle der:
"Evet, çünkü o, bunun için direktifler yöneltti. Lü'lüe'nin silahı onun evindeydi. O da bu emri durmadan evirip çeviriyordu."
Ziyad b. Lebid'in sürekli olarak bu şiiri okuması üzerine Ubeydullah, durumu Hz.Osman'a şikayet etmiş. Hz.Osman da Ziyad'ı bu şiiri okumaktan men etmişti. Bunun üzerine Ziyad, şöyle bir şiir söylemişti:

"Amr'm babası ve Ubeydullah! Sen Hürmüzan'ın katlinde şüpheye
düşmeyesin.
Eğer sen yapılmış bir kötülüğü affetmişsen, fakat bu hatanın sebepleri açıktır.
Sen haksız yere affetmişsen, benim söylediklerimi engellemen sana
ne kazandırır?"
Yine aynı şekilde Hz.Osman, Ziyad'ı çağırarak onu, bu şiirini okumaktan men etmiş ve azarlamıştı. Ziyad da bu şiirin söylemekten vaz geçmişti. Sonra Osman b. Affan, şehirlerdeki valilerine ve savaş komutanlarıyla namaz kıldıran imamlara, beytü'1-mal görevlilerine mektup yazarak onları, iyiliği emretmek ve kötülüğü menetmek göreviyle mükellef kıldı. Onları Allah'a ve Hasûlüne taatta bulunmaya teşvik etti. Kitaba ve sünnete uymaya, bid'atları terk etmeye çağırdı.
îbn Cerir der ki: Bu senede Hz.Osman, Muğire b. Şube'yi Küfe valiliğinden azletti. Oraya Sa'd b. Ebi Vakkas'ı tayin etti ZiraHz.Ömer, şöyle demişti; "Eğer Sa'd, emirliği mükemmel bir şekilde yerine getirirse ne âlâ. Aksi takdirde hanginiz onun yerine atanırsa ondan yardım istesin. Çünkü ben, onu acizliğinden veya hainliğinden dolayı azletmiş değilim" Sa'd, Kûfe'de bir seneden fazla valilik yaptı.
Vakidfnin, Zeyd'in babası Eslem'den yaptığı rivayete göre Hz.Ömer, illere tayin etmiş olduğu valileri bir sene müddetle görevlerinde bırakmalarını vasiyet etmişti. Hz.Osman, halifeliğe geçince Muğire b. Şube'yi Küfe valiliğinde bir sene bıraktı Sonra onu görevden azletti. Yerine Sa'd'ı, vah olarak tayin etti. Sonra Sa'd'ı da görevden azletti. Yerine Velid b. Ukbe b. Ebi Muayt'ı vali olarak atadı.
îbn Cerir der ki: Vakidfnin anlattığına göre Sa'd'ın Küfe valiliği, hicri yirmibeşinci sene içinde devam etmiş, yani bir sene müddetle orada valilik yapmıştır. Hicretin yirmidördüncü senesinde Velid b. Ukbe, yerlilerinin Hz. Ömer zamanında Müslümanlarla yapmış oldukları barış antlaşmasına riayet etmemeleri üzerine Azabeycan ve Ermeniye'ye gidip savaşmıştır. Bu savaşın hicri yirmidördüncü senede cereyan etmiş olduğu, Ebu Mihnefin rivayetinden anlaşılmaktadır. Başkalarının rivayetine göre ise bu savaş, hicretin yirmialtmcı senesinde cereyan etmiştir.
îbn Cerir dedi ki: Azerbeycan ve Ermeniye savaşlarının sebebi şuydu: Velid b. Ukbe, yerli halkın barış antlaşmasını ihlal etmeleri üzerine Küfe ordusuyla Azerbeycan ve Ermeniye üzerine gitti. Oraları işgal etti. Çok miktarda ganimet ele geçirdi Bir kısım insanları esir aldı. Ermeni-yeli ve Azerbeycanlı halk, mahvolacaklarını anlayınca Hüzeyfe b. Ye-man'm kendileriyle yapmış olduğu barış antlaşmasına sadık kalmak üzere yeniden antlaşma yaptılar. Ve her sene 80.000 dirhem vermeyi kabullendiler. Velid b. Ukbe de onlardan o sene cizye aldı. Sonra da salimen ve ganimet elde etmiş olarak Kûfe'ye döndü. Musul'a uğradı. Musul'da iken kendisine Hz. Osman'ın mektubu geldi. Mektubta, Rumlarla yapacakları savaş için Şamlılara destek vermesi emrediliyordu.
îbn Cerir dedi ki: Hicri yirmidördüncü senede Rumlar taşkınlık yaptılar. Şamlılar, onlardan korktular. Hz. Osman'a mektup yazıp ondan yardım istediler. Hz. Osman da bu talep üzerine Velid b. Ukbe'ye şu mealde bir mektup gönderdi:
"Bu mektubum sana ulaştığı zaman kerem sahibi, cesaretli ve güvenilir bir adam komutasında Şam'daki kardeşlerinize sekiz, dokuz veya 10.000 kişilik bir takviye kuvvet gönder."
Hz. Osman'ın mektubu kendisine ulaştığı zaman Velid b. Ukbe, kalkıp cemaata bir konuşma yaptı. Mü'minlerin emirinin kendisine verdiği talimatı onlara duyurdu. Halk da onun bu çağrısına icabet etti. Velid, onları cihada ve Muavîye ile Şamlılara yardıma teşvik etti. Şam'a gidecek takviye birliğin başına da Selman b. Rebia'yı komutan olarak tayin etti. Üç günlük süre içinde 8.000 kişi bu çağrıya icabet edip toplandı. Velid de onları Şam'a, yani Habib b. Mesleme el-Fihrî komutasındaki İslâm ordusuna takviye olarak gönderdi. Bu iki askeri birlik bir araya geldikten sonra Rum illerine saldırıya geçtiler. Ganimet elde edip çok sayıda esir ele geçirdiler. Birçok kaleleri de fethettiler. Allah'a hamd olsun.
Vakidî'nin ifadesine göre Şamlılara, Selman b. Rebia'yı takviye olarak gönderen kişi, Said b. As'tır. Said b. As, Hz. Osman'ın mektubu üzerine Selman b. Rebia'yı 6.000 süvari refakatinde Şam'a gönderdi. Bu-birlik Habib b. Mesleme'nin yanana vardı Bizanslı Mavriya, Bizanslılardan ve Türklerden teşekkül eden 80.000 kişilik bir orduyla bu iki Müslüman birliğin üzerine geldi. Habib b. Mesleme, şecaatli ve şeha-metli bir komutandı. Gece Bizans ordusunun üzerine saldırmaya niyetlendi. Karısı onun bu niyetini komutanlara açıkladığını işitince:
- Yarın seninle nerede bulaşacağım? diye sordu.
Oda:
- Yarın Mavriyan'm tahtının cibinliğinin yanında ya da Cennet'te benimle buluşursun, diye karşılık verdi. Bundan sonra Habib b. Mesleme, aynı gecede beraberindeki Müslümanlarla Bizans ordusuna saldırdı. Üzerine gelen düşman askerlerini öldürdü Karısı ondan önce Mari-yan'm tahtının cibinliğine vardı. Bu, Araplardan kendisi için cibinlik kurulan ilk kadın oldu. Bundan sonra Habib b. Mesleme, vefat edip karısını dul bıraktı. Habib'in vefatından sonra Dahhak b. Kays el-Fihrî/ onun karısıyla evlendi. Aslında bu kadın, Habib b. Mesleme'nin cariyesi ve çocuğunun anası idi.
İnsanlar, hicretin yirmidördüncü senesinde halka kimin hacc ettirdiği konusunda ihtilaf ettiler. Vakidî ile Ebu Ma'şer bu senede Müslümanlara Hz. Osman'ın emri üzerine Abdurranman b. Avf m hac ettirmiş olduğunu söylemişlerdir. Başkaları ise Müslümanlara bu senede . Osman b. Affanın (r.a.) hacc ettirmiş olduğunu söylemişlerdir M, birinci rivayet daha meşhurdur. Çünkü Hz. Osman, o senede burnundan devamlı kan akması yüzünden hac etme imkanını bulamamıştı. Birçok kimsenin yanı sına Hz. Osman da burnundan devamlı kan akması hastalığına yakalanmıştı. Öyle ki ölümünden korkulmuştu. Bu sebeple

hicretin yirmidördüncü senesine "burun kanı" senesi denilmiştir. Bu senede Ebu Musa el-Eş'arî, halkının Hüzeyfe b. Yeman'la yapmış oldukları antlaşmayı ihlal etmelerinden sonra Rey şehrini fethetmiştir.
Yine bu senede Süraka b. Malik b. Cüşüm el-Müdlicî vefat etmiştir ki, bu zata Ebu Süfyan künyesi ile hitab edilirdi. O Kadid'de ikamet ederdi. Hicret esnasında sevr mağarasından çıkıp Medine yoluna çıktıkları zaman Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Amir b. Füheyre ve Abdullah b. Uraykid ed-Dilîî'yi takib eden zat, Süraka'dır. Çünkü Mekkeliler, Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir'i ele geçirmek için her birinin başına yüzer develik ödül koymuşlardı. Bunun için Süraka, onu Mekkelilere götürüp teslim etmek istemiş ve bu ödüle kavuşma ümidine kapılmıştı. Ama Cenâb-ı Allah, onu bu isteğine kavuşturmamıştır. Aksine o, hicret yolcularına yaklaştığı ve Rasûlullah (s.a.v.)'m Kur'ân-ı Kerim okuduğunu işitiği zaman atımn ayakları yere gömülmüş ve onlardan eman dilemiş, onlar da kendisine eman vermişlerdi. Hz. Ebu Bekir de Rasûlullah (s.a.v.)'m izini üzerine Süraka için bir emanname yazmıştı. Taif gazvesinden sonra Süraka, bu emannameyi getirip Rasûlullah'a göstermiş , Müslüman olmuş, Rasûlullah da ona ikramda bulunmuştu. Bunun üzerine Süraka, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru sormuştu:
- Ya Rasûlallah, sadece bu sene mi umre etmeyeceğiz yoksa ebede kadar mı umre etmeyeceğiz?

- Hayır, ebediyete kadar artık umre hacca girmiştir. Hacca dahil olmuştur. Bu, kıyamete kadar böyle devam edecektir. "[23]

Hîcretîn Yirmîbeşinci Senesi

Bu senede İskenderiyeliler, barış antlaşmasını bozdular. Çünkü Bizans hükümdarı Muavvil denen buruk testisli adam, deniz yoluyla iskenderiyelilere yardım göndermişti. Onlar da bu yardıma aldanarak barış antlaşmasını bozmuşlardı. Bunun üzerine Amr b. As, rebiyülevvel ayında oraya sefer yapıp savaştı. Çevreyi, zor kullanarak fethetti. İskenderiye şehrini ise barış yoluyla ele geçirdi.
Bu senede Hz. Osman, insanlara hacc ettirdi. Seyf b. Ömer'in ifade^ sine göre Hz.Osman, bu senede Sa'd'ı, Küfe valiliğinde alıp yerine Ve-lid b. Ukbe b. Ebi Muayü atadı. Bu da Hz. Osman'dan intikam alan kimselerden biri oldu. Bu senede Amr b. As Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i Mağrib ülkelerini fethetmek üzere gazaya gönderdi. Sa'd b. Ebi Şerh, Amr b. As'tan Afrika'y gidip savaşma iznini istedi. O da kendisine bu izni verdi. Yine bu senede Hz. Osman, Amr b. As'ı Mısır valiliğinden alıp yerine Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i atadı. Bu hadisenin, hicri yirmiye-dinci senede cereyan ettiğini söyleyenler de vardır. Nitekim bu, ileriki sayfalarda da anlatılacaktır. Doğrusunu Allah bilir. Bu senede Muavi-ye, bazı kaleleri feth etti. Bu senede Muaviye'nin oğlu Yezid dünyaya geldi. [24]

Hicretin Yirmialtıncı Senesi

Vakidî dedi ki: Bu senede Hz. Osman, Harem'in (Beytullah) sütunlarının yenilenmesini emretti. Ve yine bu senede Mescid-i Haram genişletildi. Bu senede Hz. Osman, Sa'd'ı Küfe valiliğinden alıp yerine Velid b. Ukbe'yi atadı. Sa'd'm valilikten azledilmesinin sebebi şuydu: Sa'd, beytü'l-malın yöneticisi İbn Mesut'tan beytü'l-maldan kendisine borç istemiş. îbn Mesud da ona borç vermişti. îbn Mesud, bu borcun ödenmesini taleb edip de Sa'd ödeyemeyince karşılıklı olarak münakaşa yaptılar. Aralarında şiddetli bir tartışma vuku buldu. Hz. Osman, ikisine de kızıp Sa'd'ı valilikten azletti. Yerine Velid b. Ukbe'yi atadı. Sa'd, Hz. Ömer tarafından Cezire Arapları üzerine komutan olarak gönderilmişti. Sa'd, Cezâre'ye gidince ahali onu karşılamış kendisi de orada beş yıl kalmıştı. Evine kapı taktırmamış ti. Halkına karşı yumuşak huyluydu. Hicretin yirmialtmcı senesinde Hz. Osman, insanlara hacc ettirdi. Bu senede Osman b. Ebi'l-As, sulh yoluyla Sabur şehrini fethetti. Sulh antlaşmasının gereğ olarak Sahurlardan 3.300.000 bin dirhem para aldı. [25]

Hicretin Yirmîyedincî Senesi

Vakidî ile Ebu Ma'şer dediler ki: Bu senede Hz. Osman, Amr b. ÂAs'ı Mısır valiliğinden alıp yerine Abdulllah b. Sa'd b. Eb Serh'i atadı. Bu zat, Hz. Osman'ın ana bir kardeşi idi. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethinde kanının heder edilmesini emrettiğ zaman Hz. Osman, Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh için şefaatçi olmuş ve onu kurtarmıştı. [26]

Afrika Gazvesi

Hz. Osman, Afrika beldelerine gidip gaza yapması için Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i görevlendirdi. Orayı fethettiği takdird kendisine ganimetlerin yüzde dördünü ek Ödenek olarak vereceğini vaad etti. Bunun üzerine Abdullah, 10.000 kişilik bir orduyla Afrika üzerine gitti. Oranın dağlarını ve ovalarını fethetti. Çok sayıda adam öldürdü. Sonra Afrikalılar, itaat edip Müslüman olacaklarını karara bağladılar. İslâmiyet'i güzelce yaşadılar. Abdullah b. Sa'd da, ganimetlerin yüzde dördünü kendi şahsı için aldı. Bu beşte birlik payın beşte dördünü de Hz. Osman'a gönderdi. Ganimetlerin tamamının beşte dördünü de

orduya taksim etti. Süvarilere 3000'er piyadelere de 1000'er dinar verdi.
Vakidî dedi ki: Afrika komutanı, 2.020.000 dinar vermek şartıyla barış antlaşması yaptı. Bunun üzerine Hz. Osman da bir günde bu paraları Hakem ailesine verdi. Başka bir rivayete göre ise Mervan ailesine verdiği söylenmiştir. [27]

Endülüs Gazvesi

Afrika fethedildikten sonra Hz. Osman, Abdullah b. Nafî b. Abdi Kays el-Fihrî ile Abdullah b.Nafi b. Husayn el-Fihrfye habe göndererek derhal Endülüs'e gitmelerini emretti. Bunlar da deniz yoluyla Endülüs'e gittiler. Hz. Osman, Endülüs'e gider mücahitlere şu mektubu gönderdi:
"Kostantiniye ancak deniz yoluyla fethedilebilir. Siz Endülüs'ü fethettiğiniz takdirde Kostantiniyeyi fethedenlere zamanır sonuna kadar sevapta ortak olacaksınız. Vesselam."
Mücahitler Endülüs'e gidip orayı fethettiler. Allah'a hamd ve minnet olsun. [28]

Berber Melîkl Cercîr'le Müslümanlar Arasında Geçen Savaş

Müslümanlar, 20.000 kişilik bir ordu ile Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh komutasında Afrika üzerine gittiler. Bu orduda Abdullah b. Ömer'le Abdullah b. Zübeyr de vardı. Berber meliki Cercir, 120.000 kişilik bir orduyla (başka bir rivayete göre ise 200.000 kişilik bir orduyla) Müslümanlara karşı çıktı. İM ordu karşı karşıya geldiklerinde Cercir, ordusuna emir verdi. Bunlar, müslümanları çembere aldılar. Müslümanlar korkulu ve müsait olmayan bir yerde durmuşlardı. Abdullah b. Zübeyr diyor ki:
"Safların gerisinde duran Melik Cercir'e baktım. Beygirine binmişti. Yanında iki cariye onu, tavus kuşunun kanatlarıyla gölgelendîrmek-teydiler. Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'e gidip beni arkadan korumaları için beraberimde birkaç adam göndermesini istedim. O da birkaç yiğidi benimle birlikte gönderdi. Beni arkadan korumaları için onlara talimat verdi. Ben de harekete geçtim. Safları yararak Melik Cercir'e doğru ilerledim. Onlar benim Melike bir mektup veya mesaj getirmekte olduğumu sanıyorlardı. Yanına yaklaştığımda kendisinel)ir fenalığımın dokunacağım hissetti. Ve beygirinin üzerinde olduğu halde kaçtı. Ben de onu kovaladım. Mızrağımı ona sapladım ve onu öldürdüm, başını koparıp mızrağımın başına geçirip tekbir getirdim. Berberiler, bu durumu görünce korktular ve bağırtlak kuşu gibi kaçıştılar. Müslümanlar da onları kovalamaya başladılar. Kimini öldürdüler, kimini esir aldılar. Çok miktarda ganimet ele geçirdiler. Çok sayıda esir elde ettiler. Bu hadise3 Kayravan'a iki günlük mesafedeki Subaytile beldesinde cereyan etmişti."
Abdullah b. Zübeyr şöhretinin duyulduğu ilk hadise bu oldu. Allah, ondan babasından ve ikisinin dostlarından razı olsun.
Vakidî dedi ki: Bu senede yani hicretin yirmiyedinci senesinde Is-tahr şehri, ikinci kez Osman b. Ebi'l-As vasıtasıyla fethedildi. Bu senede Muaviye, Kinnesrin'e gidip gaza yaptı. Bu senede Hz. Osman, insanlara hacc ettirdi. îbn Cerir dedi ki Bazılarının anlattıklarına göre bu senede Muaviye, Kıbrıs'a bir gaza tertipledi. Vakidî dedi ki: Muaviye, Kıbrıs savaşını hicretin otuzüçüncü senesinde yapmıştır. Doğrusunu Allah bilir. [29]

Hicretin Yîrmîsekîzîncî Senesi Ve Kıbrıs'ın Fethî

îbn Cerir, Vakidî'ye uyarak Kıbrıs'ın bu senede fetheldildiğini söylemiştir. Kıbrıs, Şam bölgesinin batısında denizdeki bir adadır. Müstakildir. Şam taraflarındaki kıyıya uzanan uzunca bir kuyruğu vardır. Batı tarafı daha geniştir. Bu adada çok meyveler ve madenler vardır. Güzel bir şehirdir. Muaviye b. Ebi Süfyan tarafından fethedilmiştir. Muaviye, büyük bir İslâm ordusuyla Kıbrıs'a gitti. Beraberinde Ubade b. Samit ve zevcesi Ümmü Haram binti Melhan vardı. Bu kadınla ilgili bir* hadi önceki sayfalarda geçmiştir. Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Melhan'm evinde uyumakta iken uyandığında gülümse-miş, Ümmü Meîhan ona sormuş:
- Niçin gülüyorsun ya Rasülallah?
- Rüyamda ümmetimden bazı kimselerin deniz üzerinde gittikleri bana gösterildi. Onlar bir aşiret üzerindeki hükümdarlar gibiydiler.
- Ya Rasûlallah, Allah'a dua et. Beni de deniz üzerinde giden ümmetinden biri kılsın.
- Sen de onlardansın.
Rasûlullah (s.a.v.), tekrar uykuya dalmış, uyandığında yine gülüm-semiş, aynı şeyleri söylemiş. Bu defa Ümmü Haram binti Melhan, ona yine şöyle demişti:
- Allah'a dua et, beni de onlardan biri kılsın.
- Sen önceki gruptansın.
Ümmü Haram binti Melhan, Kıbrıs savaşma katılmış ve orada vefat etmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'ın rüyasına giren ikinci deniz kafilesi ise, Kıbrıs savaşından sonra Kostantiniye'ye giden mücahitler kafilesi idi.

Kısaca anlatmak istediğimiz şudur ki; Muaviye, Kıbrıs'a gitmek üzere büyük bir orduyla harekete geçti. Bunu da Hz. Osman kendisinin talebi üzerine ona emretmişti. Muaviye, Hz. Osman'dan önce bunu Hz. Ömer'den de taleb etmiş, fakat o Müslümanların deniz yolu ile gitmeleri durumunda baştan sona kırılacaklarını ve boğulacaklarını düşüne rek onun bu talebini uygun bulmamıştı. Hz. Osman, Muaviye'nin ısrarlı talebi neticesinde Kıbrıs'a gitmesine izin vermiş, o da deniz yoluyla Kıbrıs'a gitmişti. Öte yandan başka bir yolla Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh de Kıbrıs'a gitmiş, iki askeri birlik orada birleşmişler ve çok sayıda adam öldürülmüş ve esir alınmıştı. Ayrıca bol miktarda güzel mallan ganimet edinmişlerdi. Esirler getirildiği zaman Ebu Derda ağlamaya başlamış. Cübeyr b. Nüfeyr, ona şöyle bir soru sormuştu:

- Cenâb-ı Allah'ın îslâmiye'ti ve Müslümanları güçlendirdiği bu günde de ağlıyor musun?

Ebu Derda, ona şu cevabı vermişti:

- Yazıklar olsun sana. Bunlar kahredici bir güce sahip olan bir ümmettiler. Hükümdarlan vardı. Allan'm emrini hiçe saydıkları zaman Cenâb-ı Allah, onları görmüş olduğun bu duruma getirdi. Başlanna esareti musallat etti. Bir milletin başına esaret musallat olursa artık Cenâb-ı Allah'a karşı çok değersiz olurlar.

Bundan sonra Muaviye, yıllık 7000 dinar vermeleri şartıyla Kıbrıslılarla barış antlaşması yaptı, tslâm ordusu, Kıbns'tan çıkmak istediği zaman Ümmü Haram'a binmesi için bir katır takdim edildi. Katıra binerken düştü. Boynu kmldıktan sonra vefat etti ve oraya defnedildi. Mezan oradadır. Kıbnslılar, ona saygı gösterirler. Yağmur duasına çıktıklannda onun yüzü suyu hürmetine yağmur yağmasını dilerler ve: "Bu saliha bir kadının mezarıdır." derler.

Vakidî dedi ki: Hicretin yirmisekizinci senesinde Habib b. Mesleme , Bizans diyanndan olan Suriye'ye gidip savaştı.

Hz.Osman da Hristiyan bir kadın olan Naile binti Ferafise el-Kelbiye ile evlendi. Hz. Osman, kendisiyle gerdeğe girmeden önce Naile Müslüman oldu.

Bu senede Hz. Osman, evini Medinetü-z-Zevra'da inşa etti. Yine aynı yıl mü'minlerin emiri Osman b. Affan halka hacc ettirdi [30]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/215.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/216-219.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/219-220.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/220.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/220-229.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/229.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/229-231.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/231-232.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/232-233.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/233-234.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/234.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/234.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/234-235.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/235.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/235.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/236.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/236.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/236.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/236-237.

[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/237.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/237.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/237.

[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/238-247.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/248.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/248-249.

[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/249.

[27] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/249.

[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/249.

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/250.

[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/251-252.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hicretin Yirmidokuzuncu Senesi
Hicretin Otuzuncu Senesi
Hicretin Otuzuncu Senesinde Vefat Eden Zatlar
Übeyb.Ka'b
Cebbar B.Sahr
Hatîb B. Beltaa
Tüfeyl B. Harts
Abdullah B. Ka'b B. Amr El-Mazînî
Abdulahb. Maz'un
Îyazb.Züheyr
Mesudb. Rebla
Mamerb. Eblserh
Ebu Üseyd
Hicretin Otuzbîrinci Senesi
Fars Hükümdarı Kîsra Yezdücürd'ün Öldürülmesi
Hicretin Otuzikincî Senesi
Hicretin Otuzikincî Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler
Abbas B. Abdülmuttalîb
Abdullah B. Mesud
Abdurrahman B. Avf
Ebu Zerr El-Gîfarî
Hicretin Otuzüçüncü Senesi
Hîcretîn Otuzdördüncü Senesi
Hîcretîn Otuzbeşîncî Senesi Hz. Osman'ın Öldürülmesi
Mısır'daki Asi Grupların İkinci Kez Hz. Osman'a Gelmeleri
Müminlerin Emirî Hz. Osman'ın Kuşatma Altına Alınması
Fasıl

Hicretin Yirmidokuzuncu Senesi

Hz. Osman, bu senede Ebu Musa el-Eş'arf yi -altı sene, başka bir rivayete göre ise üç sene görev yaptıktan sonra- Basra valiliğinden alıp yerine Abdullah b. Amir b. Kürz b. Rebia b. Habib b. Abdi Şems'i vali olarak atadı. Abdullah b. Amir, Hz Osman'ın dayısı oğluydu. Yinnibeş yaşındaki Abdullah b. Amir'in komutasına Ebu Musa ile Osman b. Ebu'l-As'ın orduların verdi. Abdullah b. Amir, Basra'da altı yıl valilik yaptı.

Bu senede Abdulllah b. Amir, Fars illerini fethetti. Vakidî ile Ebu Ma'şer bu görüştedirler. Seyf b. Ömer'e göre ise Fars illeri hicretin yir-midokuzuncu senesinden önce fethedilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Bu senede Hz. Osman, Peygamber camiini genişletti. Batn-ı Nah-le'den getirilen kireçle sıvadı. Nakışlı taşlarla süsledi Sütunlarını murassa taşlardan yaptırdı. Tavanını sacla kaplattı. Mescidin uzunluğu 160, zira genişliği ise 150 zira oldu. Mescitte altı kapı açtı. Hz. Ömer'in zamanında da mescidin kapılan altı taneydi. Hz. Osman, mescidi genişletme ve onarma faaliyetine hicri yirmidokuzuncu senenin rebiyülevvel ayında başladı.

Bu senede Hz. Osman insanlara hacc ettirdi. Kendisi için Mina'da bir çadır kuruldu. Bu, Hz. Osman'ın Mina'da kurduğu il çadır oldu. Hz.Osman, bu senede namazı dört rekat olarak kıldı. Birçok sahabe onun bu hareketini protesto etti. Mesela Ali Abdurrahman b. Avf ve Abdullah b. Mesud gibi zatlar bu hareketine karşı çıktılar. Hatta îbn Mesud şöyle demişti: "Şu dört rekata ne demeli? İkisi kabul edilebilir." îbn Cerir'in rivayetine göre Abdurrahman b. Avf la tartışan Hz. Osman, ona şöyle dedi:

- Ben, Mekke'den evliyim (onun için namazı dört rekat olarak kıldım).
- İyi ama senin Medine'de ailen vardır. Senin: "Mekke'den evliyim." demene bakarsak şu anda senin hanımın Medine'dedir. Ve istediğin zaman Medine'den çıkıyor, istediğin zaman ikamet ediyorsun. Mekke'ye de istediğin gibi girip çıkıyorsun.
- Benim Taif te malım vardır. Haccımı ifa ettikten sonra gidip Ta-if teki malıma bakmak istiyorum.
- Seninle Taif arasında üç günlük yol vardır.
- Yemenlilerden bir grup ikamet halinde namazın iki rekat kılma-

cağını iddia etmişler. Benim de burada iki rekat namaz kıldığımı görürlerse bunu kendileri için bir delil sayarlar.

- Rasûlullah (s.a.v.), kendisine vahyin indiği ve Müslümanların az oldukları o günlerde, ayrıca Ebu Bekir'le Ömer zamanında da Mina'da namazın iki rekat olarak.kılındığını biliyorsun. Sen de halifeliğinin ilk zamanlarında burada namazı iki rekat olarak kılıyordun.

Hz. Osman, sustu ve:

- Bu, benim görüşümdür, dedi. [1]

Hicretin Otuzuncu Senesi

Bu senede Said b. As, Taberistan'ı fethetti. Buraya gazaya giden ilk kimse Said b. As'tır. Seyf b. Ömer'in anlattığına göre Taberistan halkı, daha önce Süveyd b. Mukrin'le barış antlaşması yapmış ve İsbehbez-ha'nın verdiği mal karşılığında artık

oraya saldırılmamasını istemişlerdi. Doğrusunu Allah bilir.
Medainf nin anlattığına göre Said b. As, aralarında Hasan ve Hüseyin ile dört Abdullah, Hüzeyfe b. Yeman ve çok sayıda sahabenin bulunduğu bir ordu ile Taberistan üzerine gitmiş, birçok beldelere uğramış, bol miktarda mal elde etme karşılığında bu beldelerin halkı ile barış antlaşması yapmıştı. Nihayet Curcan'a bağlı bir beldeye varmış, ora halkı ile savaşmışlar, hatta korku namazını kılmak mecburiyetinde kalmışlardı. Said b. As, Rasûlullah (s.a.v.)'m korku namazını nasıl kıldığını Hüzeyfe'ye sormuş, o da kendisine anlatmış ve anlattığı şekilde Said b. As, korku namazını kıldırmıştı. Sonra kale halkı Said'den amar dilemiş, o da onlardan bir tek kişiyi dahi öldürmemek üzere onlara eman vermişti. Bunun üzerine onlar da kale kapısını açmışlardı. Fakat Said, bir kişi dışında onların tamamını öldürmüş ve kaledeki bütün eşyayı ele geçirmişti. Beni Nehd kabilesinden birisi, ganimetler arasında üzerinde büyük bir kilidin bulunduğu bir sandık bulmuş ve içinde mücevherat olduğunu sanmıştı. Bu durumu haber alan Said, Beni Nehdli adama sandığı getirmesini emretmiş, sandık getirilip kilidi kırılınca içinde ikinci bir sandığın olduğu görülmüştü. O sandık da açıldığında içinde kırmızı bir bez bulunmuştu. Bu bezi açtıklarında içinde sarı bir bezin olduğu görülmüş, sarı bezi açtıklarında da içinde koyu kırmızı renge boyanmış iki testis ve bir gül bulmuşlardı. Şairin biri de, bu iki şeyle Beni Nehdli adamı hicvedip şöyle demişti:
"Âlicenâb kimseler, esir ve ganimetler elde ederek geri dönerler. Beni Nehdli adam ise, bir sandık içinde iki testis ve kırmızı bir gül buldu.
Bunlar çok şeylerdir. Onun için onlar, bunu ganimet saydılar. Sakın ola ki yanümayasın."
Dediler ki: Daha sonra Cürcanlılar, Said b. As'ın kendileriyle yapmış olduğu barış antlaşmasını ihlal ettiler. Antlaşma gereğince ödemeleri gereken 100.000 veya 200.000 yahut 300.000 dinarı vermek istemediler. Bundan sonra ileride de inşaallah anlatacağımız gibi Yezid b. Mü-helleb, bir orduyla üzerlerine gönderildi.
Hicretin otuzuncu senesinde Hz. Osman, Velid b. Ukbe'yi Küfe valiliğinden alıp yerine Said b. As'ı atadı. Velid'in valilikten azledilmesinin sebebi şuydu: Bir gün sabah namazını cemaata dört rekat olarak kıldırmış, sonra dönüp: "Daha da artırayım mı?" diye sormuş, cemaattan biri de: "Bu günden sonra artık seni ziyaret etmeyeceğiz." demişti- Bundan sonra kendisiyle aralarında anlaşmazlık ve düşmanlık bulunan bir topluluk, Hz. Osman'a gidip Velid'i şikayet etmişlerdi. Şikayetçilerden biri gidip Velid'i içki içerken gördüğünü, bir başkası da onun içki kustuğunu gördüğünü söylemişti. Hz.Osman da Velid'in getirilmesini ve içki içme haddine çarptırılmasını emretmişti. Anlatıldığına göre Hz. Ali, getirilen Velid'in elbiselerini üzerinden çıkarmış, Said b. As da onu Hz.Osman'ın huzurunda kırbaçlamış ti. Hz.Osman, onu valilikten azletmiş, yerine Küfe valiliğine Said b. As'ı atamıştı.
Hicretin otuzuncu senesinde Hz. Osman'ın parmağında bulunan peygamber yüzüğü Eriş kuyusuna düştü. Bu kuyu, Medine'ye ik millik mesafede bir yerdeydi. Kuyular arasında suyu en az olandı. Çok masraf yapılmasına ve çokça aranmasına rağmen şu zamana kadar dahi o yüzük bulunamamıştır. Bundan sonra Hz. Osman, parmağına gümüşten bir yüzük taktı. Üzerine de Muhammedün Rasûlullah (s.a.v.) ibaresini yazdırdı. Hz. Osman öldürüldüğünde bu ikinci yüzük kayboldu. Kimin aldığı bilinemedi.
İbn Cerir, Peygamber (s.a.v.)'in Önceleri altın, sonra gümüş bir yüzük taktığını, Hz. Ömer'i Kisra'ya, Dıhye'yi de Kayser'e gönderdiğini anlatan uzun bir hadis nakletmiş tir. Hz.Osman'ın kuyuya düşürdüğü yüzük, önceleri Peygamber (s.a.v.)'in parmağında idi. Onun vefatından sonra halife Ebu Bekir'in parmağında idi. Onun da vefatından sonra halife Ömer'in parmağında idi. Onunda vefatından sonra halife Osman'ın parmağında altı yıl müddetle kaldı. Sonra Eriş kuyusuna düştü
Hicretin otuzuncu senesinde Şam'da Muaviye ile Ebu Zerr arasında anlaşmazlık baş gösterdi. Ebu Zerr, Muaviye'nin baz uygulamalarına karşı çıktı. Mal biriktiren zenginleri protesto ediyordu. însana yetecek miktardan fazla malın stok edilmesini uygun görmüyordu. Fazla malın stok olarak verilmesi gerektiğini söyleyip şu ayeti bu doğrultuda tevil ediyordu.
"Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda sarfetmeyenlere can yakıcı bir azabı müjdele." (et-Tevbe, 34.)
Muaviye, onu bu görüşlerini yaymaktan men ediyor ama o Muaviye'nin ikazlarına aldırış etmiyordu. Bunun üzerine Muaviye Hz. Osman'a mektup yazarak onu Medine'ye celbetmesini taleb etti. Ebu Zerr, Medine'ye gidince Hz. Osman, baz hareketlerinden ötürü onu kınadı. Ebu Zerr, Şam'a dönmek istediğini söyleyince Hz. Osman buna izin vermedi. Medine'nin doğusunda Rabaza'da ikamet etmesini emretti. Bir rivayete göre Rabaza'da ikamet etmeyi bizzat Ebu Zerr'in kendisi Hz Osman'dan taleb etmiş ve şöyle demiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle demiştir: u Binalar Sel mıntıkasına ulaştığında ser oradan çık." îşte şimdi binalar da Sel mıntıkasına ulaşmıştır.» Böyle demesi üzerine Hz. Osman, Rabaza'da ikamet etmesi için Ebu Zerr'e izin verdi ve hicretinden sonra bedevi hale dönmemesi için ara sıra Medine'ye gelmesini söyledi. O da böyle yaptı Vefat edinceye kadar Rabaza'da kaldı. Hicretin otuzuncu senesinde Hz. Osman, Zevra mıntıkasında cuma günleri üçüncü ezanın okunmasını emretti. [2]

Hicretin Otuzuncu Senesinde Vefat Eden Zatlar

Şeyhimiz Ebu Abdillah ez-Zehebfye göre bu senede vefat eden şahsiyetler şunlardır: [3]

Übeyb.Ka'b

Vakidî de bu zatın hicri otuzuncu senede vefat ettiğine dair gelen rivayetin sahih olduğunu söylemiştir. [4]

Cebbar B.Sahr

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Cebbar b. Sahr b. Ümeyye b. Hansa Ebu Abdirrahman el-Ensârî. Akabe bey'atma ve Bedi gazvesine katılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.) onu, Hayberlilerin elde ettikleri ürünün miktarını tahmin edip belirlemek ve yarısını almak üzere Hayber'e görevli olarak göndermiştir. Altmış yaşında vefat etmiştir. [5]

Hatîb B. Beltaa

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Hatib b. Beltaa b. Amr b. Umeyr el-Lahmî. Beni Esed b. Abdi'l-Uzza'mn müttefikidir. Bedi gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.)'m Mekke fethine karar verdiğini müşriklere bir mektupla bildiren kişi budur. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), onun ileri sürdüğü mazereti kabul etmiş, sonra bir mektupla İskenderiye Meliki Mukavkis'e elçi olarak göndermiştir. [6]

Tüfeyl B. Harts

Bu zatın soy kütüğü de şöyledir: Tüfeyl b. Haris b. Müttalib. Ubeyde ile Husayn'ın kardeşidir. Bedir gazvesine katılmıştır Said b. Umeyr, bu zatın da hicri otuzuncu senede vefat ettiğini söylemiştir. [7]

Abdullah B. Ka'b B. Amr El-Mazînî

Künyesi Ebu'l-Haris'tir. Ebu'l Yahya el-Ensârî olduğu da söylenir. Bedir gazvesine katıldı. O zaman ganimetlerin beşte birinin muhafazasından sorumluydu. [8]

Abdulahb. Maz'un

Osman b. Maz'un'un kardeşidir. Habeşistan'a hicret etmiş ve Bedir gazvesine katılmıştır.[9]

Îyazb.Züheyr

Bu zatın soy kütüğü de şöyledir: îyaz b. Züheyr b. Ebu Şeddad b. Re-bia b. Hilal Ebu Said el-Kureşî el-Fihrî. Bedir gazvesi v müteakip gazvelere katılmıştır. [10]

Mesudb. Rebla

Mesud b. Rebi olduğu da söylenir. Künyesi Ebu Amr el-Karf dir. Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Altmış küsur yaşında vefat etmiştir. [11]

Mamerb. Eblserh

Bu zatın soy kütüğü de şöyledir: Mamer b. Ebi Şerh b. Rebie b.Hilal el-Kureşi Ebu Sa'd el-Fihrî. Asıl adının Amr olduğu d söylenir. Bedir gazvesine katılmıştır. Sahabelerin ilklerindendir. [12]

Ebu Üseyd

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Ebu Üseyd Malik b. Rebia. Fellas'm ifadesine göre bu zat, hicretin otuzuncu senesinde vefa etmiştir. Sahih kavle göre ise hicretin kırkıncı senesinde vefat etmiştir. Altmışıncı hicri senede vefat ettiğine dair zayıf bir

rivayet de vardır. Doğrusunu Allah bilir. [13]

Hicretin Otuzbîrinci Senesi

VakidTye göre bu senede Sevari ve Esavide deniz savaşları yapıldı. Ebu Ma'şer ise Sevari gazvesinin hicri otuzdördüncü senede yapıldığını söylemiştir.
Vakidî ile Seyf b. Ömer ve diğerlerinin, anlattıklarına göre Sevari savaşının sebebi kısaca şöyleydi: Hz. Osman'ın halifeliğinin ilk iki senesinde Muaviye, Şam'ı ve çevresini derleyip toparladı. Allah ondan razı olsun. Orayı güzelce koruyup muhafaza etti. Bununla beraber her sene o, yaz mevsiminde Bizans beldelerine gaza yapıyordu. Bu sebeple onun bu gazvesine yaz gazvesi denildi. Bu gazvesinde birçok adamlar öldürüp birçoklarını esir aldı. Kaleler fethetti. Malları ganimet olarak ele geçirdi. Düşmanları korkuttu. Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh, Afrika ve Endülüs'te Frank ve Berberileri vurunca Bizanslılar Herakliyus'un oğlu Kostantin'in çevresinde toplandılar. Daha önce islâm tarihinde benzeri görülmemiş büyük bir ordu teşkil edip Müslümanların üzerine yürüdüler. İki ordu karşı karşıya gelince Bizanslılar, geceyi çan çalıp haç çıkarmakla geçirdiler. Müslümanlarsa namaz kılıp Kur'ân okumakla geçirdiler. Sabah olunca Abdullah b. Sa'd, arkadaşlarını gemilerde saf düzenlerine soktu. Allah'ı anıp Kur'ân okumalarını tavsiye etti. Bu savaşta hazır bulunan Müslümanlardan biri şöyle demiştir:
"Daha önce benzeri görülmemiş çok sayıda gemilerle üzerimize gel-"diler. Yelken direklerini diktiler. Rüzgar onların lehine, bizim aleyhimize esiyordu. Gemilerimizi demirledik, sonra rüzgar dindi. Onlara şöyle dedik:
- İsterseniz biz de siz de karaya çıkalım. Hangimiz Önce çıkarsa o ölür.
Onlar bizim bu teklifimiz üzerine hep birlikte:
- Hayır, suda savaşalım, suda savaşalım, dediler.
Onlara yaklaştık. Gemilerimizi onların gemilerine bağladık, sonra kılıçlarla üzerlerine saldırdık. Ellerinde kılıçları ve hançerleri olan adamlar birbirlerinin üzerlerine atılıyorlardı. Dalgalar gemileri kıyıya itti. Dalgalar adamların cesetlerini kıyıya atıyordu. Cesetlerden büyük bir dağ meydana geldi. Su kan rengine büründü. Müslümanlar, o gün daha önce benzeri asla görülmemiş bir sabır ve dayanıldık gösterdiler. Müslümanlardan çok sayıda adam öldü. Bizanslılardansa daha fazlası öldü. Sonra Cenâb-ı Allah, zaferini Müslümanlara ihsan etti. Kostanin ve askerleri kaçtılar. Gerçekten sayılan azalmıştı. Kostanin de ağır ve içe tesir etmiş yaralar vardı. Bir süre tedavi gördü. Abdullah b. Sa'd, Za-tü's-Sevari'de günlerce kaldı. Sonra güçlenmiş, teyid edilmiş ve muzaffer olarak geri döndü."
Vakidî, Zührf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bu gazvede Mu-hammed b. Ebu Hüzeyfe ve Muhammed b. Ebu Bekir de vardı. Bunlar, Hz. Osman'ın kusurunu ve Ebu Bekir'le Ömer'e muhalefet edip onların uygulamalarına ters düşen uygulamalar yaptığının açığa çıktığını, kanının mubah olduğunu, zira irtidat edip Kur'ân'ı inkar eden ve kanı, Rasûlullah tarafından mubah kılman Abdullah b. Sa'd'ı bu savaşta komutan olarak görevlendirdiğini söylediler. Rasûlullah (s.a.v.) tarafından sürgün edilen bazı kimseleri vali olarak tayin ettiğini, Rasûl-ullah'm ashabını valiliklerden azlettiğini, Said b. As ile Abdullah b. Amir'i vali olarak görevlendirdiğini söyleyip Hz. Osman'ı eleştirdiler. Onların bu eleştirilerini duyan Abdullah b. Sa'd, kendilerine:" Benimle beraber gemiye binmeyin." dedi. îkisi, Müslümanlardan hiçbirinin içinde bulunmadığı bir gemiye bindiler. Düşmanla karşılaşıldığında bunlar düşmana karşı en az savaşan kişiler oldular. Bu davranışlarının sebebi kendilerine sorulduğunda şöyle dediler: "Başımızda emirlik yapması uygun olmayan bir adamla birlikte nasıl savaşırız?" Abdullah b. Sa'd, kendilerini böyle davranmaktan şiddetle sakındırıp şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki, mü'minlerin emiri Hz.Osman'm iradesine uygun olmadığını bilmeseydim, mutlaka sizi cezalandırır ve sizi hapsederdim."
Vakidî dedi ki: Hicretin otuzuncu senesinde Habib b. Mesleme tarafından Ermeniye fethedildi. Yine bu senede Fars hükümdarı Kisra öldürüldü. [14]

Fars Hükümdarı Kîsra Yezdücürd'ün Öldürülmesi

tbn îshak dedi ki: Yezdücürd, az bir toplulukla birlikte Kirman'dan kaçıp Merv şehrine gitti. Mervlilerden mal istedi. Ona vermediler. Ve kendilerine zarar vermesinden korktular. Ona karşı kendilerine yardım etmeleri için Türklere haber gönderip imdat dilediler. Türkler gelip Yezdücürd'ün arkadaşlarını öldürdüler. Kendisi de kaçıp deniz kıyısında değirmen taşı yapan bir adamın evine sığındı. Vakit geceydi. Uyuduktan sonra değirmen taşı imalatçısı olan adam onu Öldürdü.
Medainî dedi ki: Arkadaşlarının öldürülmesinden sonra Yezdücürd, başında tacı, belinde kemeri, elinde kılıcı olduğu halde yaya yürüyüp gitti. Değirmen taşı yontan adamın evine vardı. Eve girip oturdu. Ev sahibi bir firsatım bulup onu öldürdü. Üzerindeki eşyayı aldı. Türkler, Yezdücürd'ü aramaya çıkmışlardı. Gelip cesedini değirmen taşı yapan adamın evinde buldular. Ne var ki ev sahibi onu öldürmüş ve üzerindeki eşyalarını almıştı. Türkler de ev sahibini ve aile efradını öldürüp Kisra'mn oradaki eşyasını aldılar. Kisrayı da bir tabuta koyup Is-tahr şehrine götürdüler.
Yezdücürd, öldürülmeden önce Mervli bir kadınla cinsel ilişkide bulunmuş, kadın hamile kalmış ve Yezdücürd'ün ölümünden sonra eksik hilkath (organları eksik) bir çocuk doğurmuş ve o çocuğu eksik yaraühş-h anlamına gelen *Mahdic' adıyla adlandırmıştı. Onun, Horasan'da ev-lad ve zürriyeti vardır. Kuteybe b. Müslim, Horasan ve çevresinde savaşırken

Yezdücürd'ün soyundan iki cariyeyi esir almıştır. Bunlardan birini Haccac'a göndermiş, Haccac da bu cariyeyi Velid b. Abdülmelik'e göndermişti. Cariye de Velid'e nakıs lakabıyla lakablanan Yezid'i doğurmuştu.

Üstadlarmdan naklettiği bir rivayette Medainî şöyle demiştir: Yezdücürd, arkadaşları hezimete uğradıktan sonra atını boğazladı. Kendisi yaya olarak yola çıkarak nehir kıyısındaki bir değirmene vardı. Oraya Mer'ab deniyordu. Orada iki gece kaldı. Düşman onu aramaktaydı. Ama nerede olduğunu bilmiyorlardı. Sonra değirmen sahibi geldi. Üzerinde elbisesi ve ziynetleri olduğu halde Kisrayı gördü. Ona sordu:

- Sen kimsin? Ins misin, cin misin?
- İnsim, cin değilim. Yanında yiyecek birşey varmı?
- Evet.

Böyle dedikten sonra değirmenci ona yemek getirdi. Kisra, ona şöyle dedi:

- Ben, gür sesli bir adamım. Çalıp şarkı söylemem için bana bir alet getir. Değirmenci de şehrin komutanlarından birine gitti. Ondan bir çalgı aleti istedi. Komutan, bu aleti ne yapacağını sorunca değirmenci:
- Yanımda daha önce benzerini görmediğim bir adam var. O, benden bu aleti istedi, dedi.

Komutan da değirmenciyi alıp Merv şehrinin valisi Babah oğlu Ma-heveyh'e gönderdi. Durumu ona anlattı. Vali Maheveyh değirmendeki adamın Yezdücürd olduğunu söyledi ve kendisine başım getirmesini emretti. Değirmenciyle birlikte komutan, değirmene gittiler. Değirmene yaklaştıklarında komutan ve beraberindekilerle değirmenci, Yezdücürd'ü öldürmekten kortular. Birbirlerini iteleyip öne sürdüler. Komutan ve adamları değirmenciye: "Sen içeri gir ve Yezdücürd'ü öldür." dediler. Değirmenci içeri girdiğinde Yezdücürd'ün uyumakta olduğunu gördü, bir taş alıp kafasına vurdu ve kafasını parçaladı. Sonra da kafasını koparıp komutana ve askerlerine teslim etti. Cesedini de nehire attı. Halk çıkıp değirmenciyi öldürdü. Bir papaz da gelip Yezdücürd'ün nehirdeki cesedini alarak bir tabuta ya da sandığa koyup Istahr şehrine gönderdi.

Başka bir rivayete göre Yezdücürd, o değirmencinin evinde yemek yemeksizin üç gün kalmış. Nihayet değirmenci ona acıyıp:

- Yazıklar olsun sana ey miskin adam! Sen yemek yemeyecek misin? demiş ve ona yemek getirmişti. Yezdücürd de:
- Ben, şarkı söylenmeden yemek yiyemem, demiş.

Değirmenci de: .

- Ye, ben sana şarkı söyliyeyim, diye karşılık vermişti.

Yezdücürd, değirmenciden bir çalgı aleti getirmesini istemiş, değirmenci de komutanlardan birinden bu aleti istemek üzere dışarı çıkmıştı. Komutan ve beraberindeki askerler, değirmencinin üzerinden mis kokusu saçıldığını görünce değirmencinin bu kokuyu sürünemeyeceğini bildiklerinden hayrete düşüp, sebebini sormuşlar, o da durumu kendilerine anlatıp :"Yanımda şu ve şu evsafta bir adam var, demişti. Komutan ve yanındaki adamlar, değirmendeki kişinin Yezdücürd olduğunu anlamışlardı.

Kalkıp değirmenciyle birlikte değirmene vardılar. Önce değirmenci içeri girdi. Yezdücürd'ü yakalamak istedi. Yezdücürd durumu farket-ti. Ona şöyle dedi:

- Yazıklar olsun sana! Yüzüğüm, kemerim ile bileğizim senin olsun. Bırak da şuradan gideyim .
- Hayır, bana dört dirhem ver kî, seni salıvereyim. Yezdücürd'ün yanında dört dirhem bulunmadığı için yüzüğüne, kemerine ve bileziğine ek olarak küpelerinden birini de vereceğini söyledi. Ne var ki, değirmenci dört dirhemi almadan onu bırakmayacağını ısrarla söyledi. Yezdücürd, durumun vehametini kavradı. Çünkü askerler onu kuşatmışlardı. Kuşattıklarında onu öldürmeye kastettiler. Yezdücürd, onlara şöyle dedi:
- Yazıklar olsun size! Beni öldürmeyin. Çünkü biz, kitaplarımızda okuduğumuza göre hükümdarları öldürmeye cüret edenleri Cenâb-ı Allah, dünyada ateşle yakıp azaplandıracaktır. Buna ek olarak ahirette de azaplandıracaktır. Beni öldürmeyin. Beni hükümdarınıza ya da Araplara götürün. Çünkü onlar hükümdarları öldürmekten çekinirler. Yezdücürd'ün bu teklifini kabul etmediler. Üzerindeki zinetleri yağmaladılar. Onu bir çuvala koyup kirişle boğdular ve nehire attılar. İçinde bulunduğu çuval kıyıdaki bir ağaca takılmıştı. Bir papaz gelip Yezdücürd'ün nehirdeki cesedini almıştı. Adı Üya idi. Yezdücürd'ün atalarını-nı kendi beldelerindeki Hristiyanlara yapmış oldukları iyiliklerden ötürü ona şefkat gösterdi. Onu bir tabuta ya da sandığa koyup defnetti. Üzerindeki zinetleri de mü'minlerin emiri Osman b.Affan'a gönderdi. Küpelerinden birini kaybetmiş, o beldenin valisine haber göndererek ödettirmişti. Yezdücürd'ün hükümdarlığı yirmi sene sürmüştü. Bu yir-

mi senenin dördü huzur ve sükûnet içinde geçmişti. Geri kalan süre zarfında şehirden şehire koşmuş Müslümanlardan ve îslâmi-yetten korkup kaçmıştı. O, dünyadaki Fars hükümdarlarının sonuncusuydu. Zira Rasûlullah (s.a.v.), bir hadisinde şöyle buyurmuştu:

"Kayser öldükten sonra başka bir Kayser gelmeyecektir. Kisra öldükten sonra başka bir Kisra gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, siz bu ikisinin hazinelerini Allah yolunda sarf edeceksiniz." Bu hadisi, Buharı rivayet etmiştir. Sahih hadiste sabit olduğu gibi Peygamber (s.a.v.)'in mektubu kendisine geldiğinde Kisra Yezdücürd, onu parçalamıştı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), onun da paramparça olması için beddua etmiş ve bu bedduası tamamen gerçekleşmişti.

Hicretin otuzbirinci senesinde Ibn Amir, birçok fetihler yaptı. Daha Önce sulh yapan beldelerin halkları, sulh maddelerini ihlal etiklerinden Ibn Amir oraları yeniden fethetmişti. Barış yoluyla ele geçirdiği şehirlerden biri de Merv şehriydi. Yıllık 2.200.000 dirhem haraç almak şartıyla bura halkıyla sulh antlaşması yapmıştı. Başka bir rivayete göre ise 6.200.000 dirhem alma şartıyla bura halkıyla barış antlaşması yapmıştır. Yine bu senede Hz. Osman, insanlara haccettirmiştir. Allah, ondan razı

olsun. [15]

Hicretin Otuzikincî Senesi

Bu sene Muaviye, Bizans ülkesine gidip gaza yaptı. İstanbul boğazına kadar vardı. Yanında zevcesi Atike de vardı. Başka bir rivayette anlatıldığına göre beraberindeki zevcesi Fatıma binti Karta b. Abdi Amr b. Nevfel b. Abdumenaf imiş. Ebu Ma'şer ile Vakidî böyle demişlerdir.
Said b. As, Selman b. Rebia'yı bir orduya komutan olarak atadı ve Bab'a gidip savaşmasını emretti. Oraların valisi olan Abdurrahman b. Rebia'ya da mektub yazarak Selman b. Rebia'ya yardıma olmasını emretti. Selman, Belencer'e varıp oray kuşattı. Şehire karşı büyük küçük mancınıklar kurup şehri taşladı. Belencerliler, Selman b. Rebia ordusuna karşı çıktılar. Türkler de onlara yardımcı oldular. İki taraf arasında şiddetli bir çarpışma cereyan etti. Türkler, Müslümanların ölümsüz olduklarını sanıyorlardı. Ancak bu savaştan sonra Müslümanlara karşı cüretkar oldular. Bu savaşta iki taraf karşı karşıya gelince Belencerli-lerle birleşen Türkler, Müslümanlarla savaştılar. O gün Abdurrahman b. Rebia öldürüldü. Kendisine Zünnun adı takılmıştı. Müslümanlar, hezimete uğrayıp iki gruba ayrıldılar. Bir grup Hazar tarafına gitti. Diğer grupsa Cilan ve Cürcan tarafına gitti. Bu grupta Ebu Hüreyre ile Sel-man-ı Farisî de vardı. Türkler, bu savaşta öldürülen Abdurrahman b. Rebia'nın cesedini alıp kendi beldelerinden birine defnettiler. Bu zat, Müslümanların önde gelen şahsiyetlerinden olup bahadır bir kimse idi. Türkler, onun mezarına gidip onun yüzü suyu hürmetine Allah'tan yağmur dilerlerdi. Abdurrahman b. Rebia şehid düşünce Said b. As, bu grubun başına Selman b. Rebia'yı komutan olarak atadı. Hz. Osman, kendilerine takviye olarak Habib b. Mesleme'yi Şamlı bir gurubla birlikte gönderdi. Habib ile Selman, komutanlık hususunda ihtilafa düştüler. Bu ihtilaf Kûfelilerle Şamlılar arasında vuku bulan ilk ihtilaf oldu. Hatta bu esnada Kûfelilerden Evs adında bir adam şöyle demişti:
"Eğer Selman'ı vurursanız biz de Habib'inizi vururuz. Eğer Osman b. Afîan'a giderseniz biz de gideriz. Adaletli davranırsanız doğrusu bu sınır vilayeti, emirimizin vilayetidir. Emir de askeri birliklerle gelmektedir. Biz sınır koruyucuları ve himayecileri olduk. Geceleri her sınırda ok atar ve düşmanı mağlup ederiz."
Hicretin otuzikinci senesinde İbn Amir, Merviruz, Talkan Feryab, Cüzcan ve Taharistan'ı fethetti. Merviruz şehrini fethetmek üzere Ahnef b. Kays'ı gönderdi. Ahnef, bu şehri kuşattı. Halk ona karşı çıktı. Savaştılar. Nihayet Ahnef, onları kırıp geçirdi ve kalelerine sığınmak mecburiyetinde bıraktı. Sonra bol miktarda mal vermeleri ve arazileri için de haraç ödemeleri şartıyla onlarla barış antlaşması yaptı. Bu antlaşmanın şartlarından biri de Kisra'mn Merv valisi Merzüban'm oğlu için ikta olarak verdiği arazi yine Merv valisine bırakılacaktı. Kisra, insanların yolunu kesen ve onları yiyen büyük bir ejderhayı öldüren Merv valisi Merzüban'm babasına o araziyi ikta olarak vermişti. Ahnef, bu şartlar çerçevesinde Mervlilerle barış antlaşması yaptı. Onlara bu antlaşmayı içeren bir mektup yazdı.
Ahnef de bundan sonra Akra b. Habis'i Cüzcan'a gönderdi. Akra, orayı iki taraf arasında cereyan eden bir savaştan sonra fethetti. Bu savaşta Müslüman bahadırlardan bazıları öldürülmüştü. Sonra Müslümanlar muzaffer oldular. Ebu Kesir en-Nehşelî, bu savaşla ilgili olarak söylediği uzun bir kasidenin bir kısmında şöyle demişti:
"Yağmur yüklü bulutlar ortaya çıktıklarında, semada belirdiklerinde,
Cüzcan'da vurulup ölen gençlerin yattıkları yeri suladı. Köydeki iki köşke kadar her tarafı ıslattı. Orada onları iki Akra mahvetti."
Sonra Ahnef b. Kays, Merviruz'dan kalkıp Belh şehrine gitti. Orayı kuşattı. Halkın 400.000 dirhem vermeleri şartıyla barış antlaşması yaptı. Oraya vekili olarak amcasının oğlu Üseyd b. Müşemmes'i bu malı teslim alması için bıraktı. Sonra cihad için yoluna devam etti. Fakat kış onu zorladı. Arkadaşlarına sordu:
- Ne istiyorsunuz, ne yapalım?
- Bizim istediğimizi Amr b. Madikerib dile getirmiştir.
O, bir şiirinde şöyle demiştir:
"Bir şeyin üstesinden gelemezsen, onu bırak da yapabileceğin birşe-yi yapmaya başla."
Ahnef b. Kays, Belh şehrine hareket emrini verdi. Oraya gidildi. Kış mevsimi orada geçirildi. Sonra Ahnef, Amir'in yanına döndü. îbn Amir'e şöyle denildi: "Senin fethettiğin kadar çok yeri başka bir kimsenin fethetmesi görülmemiştir. Farisî, Kirmandı Sicistan'ı Amir-i Horasan'ı fethettin. "O da şöyle cevap verdi: "Bu böyle olacaktı zaten. Ben bu fetihleri bana nasip etmesine karşı Allah'a bir şükür olarak buradan ihrama girip paçaları sıvayarak umreye gideceğim." Nisabur'da ihrama girip umreye gitti. Mekke'ye vardığında Hz. Osman, Horasan'da ihrama gidip umre niyetiyle Mekke'ye gelişinden ötürü onu kınadı.
Hicretin otuzikinci senesinde Karin, 40.000 kişilik ordusuyla geldi. Abdullah b. Hazm, 4000 kişiyle onu karşıladı. Karin, onu 600 kişi ile öncü kuvvetleri başına geçirdi. Ve askerlerin tamamına mızraklarının başında ateş yakmalarını emretti. Gece yarısı düşmanın bulunduğu yere atıldılar. Başlangıçta öncü birlikler düşmana saldırarak onları oyaladı, Abdullah b, Hazm da beraberindeki Müslümanlarla birlikte saldırıya geçti. Müşrikler dönüp kaçmaya başladılar. Müslümanlar da onları kovaladılar. Dilediklerini öldürüyor, dilediklerini de esir alıyorlardı. Çok miktarda ganimet ele geçirdiler. Bundan sonra Abdullah b. Hazm, tbn Amir'e fetih müjdesini gönderdi. îbn Amir, onlardan memnun ve hoş-nud oldu. Daha önce Horasan'da komutanlık görevinden onu azletmiş olduğu halde bu defa onu eski görevinde bıraktı. Abdullah b. Hazm da bu görevini

sürdürdü. [16]

Hicretin Otuzikincî Senesinde Vefat Eden Meşhur Şahsiyetler

Abbas B. Abdülmuttalîb

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Abbas b. Abdülmuttalib b. Haşim b. Abdumenaf el-Kureşî el-Haşimî Ebu'1-Fadl el-Mekki Rasûlullah (s.a.v.)'ın amcasıdır. Abbasi halifelerinin atasıdır. Rasûlullah (s.a.v.)'tan iki veya üç yaş büyüktür. Bedir savaşında esir alındı. Fidye vererek kendisini kurtardı. Kardeşinin oğulları Akil b. Ebu Talib'le Nevfel b. Haris'in de fidyelerini ödeyip onları esaretten kurtardı.
Önceki sayfalarda da anlattığınız gibi Hz. Abbas esir alınıp bağlandığı zaman Müslümanların tamamı uyudukları halde Rasûlullah (s.a.v.)'ın uykusu kaçmış, uyuyamamıştı. Ona sorulmuştu:
- Ya Rasûlallah neyin var?
O da şöyle cevap vermişti:
- Abbas'm bağlar içinde bağlandığım ve inlediğini işitiyorum. Bu yüzden uyuyamıyorum.
Bunun üzerine Müslümanlardan biri kalkıp Abbas'm bağını çözmüş, iniltisi dinmiş ve Rasûlullah (s.a.v.) da uyumuştu. Abbas, Mekke fethi esnasında Müslüman olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), onu Cühfe'de karşılamış, o da Rasûlullah ile birlikte dönmüştü Hz. Abbas Mekke fethinde hazır bulunmuştu. Anlatıldığına göre o bundan daha Önce Müslüman olmuş, ancak Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisine izin vermesi üzerine Mekke'de ikamete devam etmişti. Nitekim bu hususta bir hadis de varid olmuştur. Doğrusunu Allah büir.
Rasûlullah (s.a.v.), ona saygı gösterir ve evladın babasına gösterdiği hürmeti gösterirdi. "Bu, benim atalarımın bakiyesidir." derdi. Hz. Abbas, insanlar arasında Kureyşlilere en fazla şefkat gösteren ve akrabalık bağlarını gözeten kimse idi. Görüş sahibi ve tam akıllı bir kimse idi. Uzun boylu ve beyaz tenli olup yüzüne perde örterdi. Kızlardan başka on oğlu vardı. Oğulları şunlardır: Temmam (bu en küçük oğluydu) Haris, Abdullah, Ubeydullah, Abdurrahman, Avn, Fadl, Kuşem, Kesir ve Mabed. Ayrıca kölelerinden yetmişini azad etmişti.
imam Ahmed b. Hanbel, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Abbas için şöyle dedi: "Şu Abbas b. Abdülmuttalib, Kureyşlilerin en eli açık olanı ve akrabalık bağlarına en fazla rivayet edenidir."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.y.), Hz. Ömer'i zekat toplamak için gönderdiğinde insanlar; "Rasûlullah (s.a.v.), Îbn Cemil ile Halid b. Velid ve amcası Abbas'ı bu görevden affedip göndermedi." dediler. Rasûlullah ta Hz. Ömer'e şöyle demişti: Mîbn Cemil, öc almaz, ancak Halid'e gelince siz ona haksızlık ediyorsunuz. O zırhın ve teçhizatını Allah yoluna vakfetti. Abbas da benim nazarımda onun gibidir. Ey Ömer, sen duymadın mı ki, kişinin amcası babasının bir parçasıdır."
Sahih-i Buharf de Enes'ten rivayet olunduğuna göre Hz. Ömer, yağmur duasına çıktığında Hz. Abbas'ı da beraber götürür, onun yüzü suyu hürmetine Allah'tan yağmur diler ve şöyle dermiş: "Allah-ım, biz kıtlığa maruz kaldığımızda peygamberimizin yüzü suyu hürmetine senden yağmur dilerdik. Sen de bize yağmur verirdin. Şimdi de peygamberimizin amcasının yüzü suyu hürmetine senden yağmur diliyoruz." Hz. Ömer'in bu duası üzerine Cenâb-ı Allah, Müslümanlara yağmur yağdırmıştı Anlatıldığına göre Hz. Ömer'le Hz. Osman, Hz. Abbas'a süvari olarak uğradıklarında ona ikramda bulunmak için bineklerinden iner-lermiş.
Vakidî ile başkalarının anlattığına göre Hz. Abbas, hicretin otuzikinci senesinin receb ayının onikinci gecesinden sonraki cuma gününde vefat etmiştir. Başka bir rivayete göre ise hicretin otuzikinci senesinin ramazan ayında seksensekiz yaşındayken vefat etmiştir. Namazım Hz. Osman kıldırmış ve Baki mezarlığına defiıedilmiştir. Onun hicri otuzü-çüncü senede veya otuzdördüncü senede vefat ettiğine dair bazı rivayetler de vardır. Onunla ilgili fazilet ve menkibeler gerçekten çoktur. [17]

Abdullah B. Mesud

Hicri otuzikinci senede vefat eden bu zatın soy kütüğü şöyledir: Abdullah b. Mesud b. Gafil b. Habib b. Sehm b. Mahzum b Sahile b. Kahil b. Haris b. Teym b. Sa'd b. Hüzeyl b. Müdrike b. llyas b. Mudar el-Hüzelî Ebu Abdurrahman, Beni Zühr kabilesinin müttefikidir. İslâmiyet'in ilk zamanlarında Hz. Ömer'den Önce Müslüman olmuştur. Onun İslâm'a giriş sebebi şöyledir: RasûluUah (s.a.v.) ile Ebu Bekir koyun otlatmakta iken yanına varmışlar, ondan süt istemişler, o da: "Bu koyunlar bana emanet olarak verilmiştir. Size bunların sütünü veremem." demiş. RasûluUah (s.a.v.) ondan üzerine koç atlamamış bir koyun alıp sağmış, sütünü içmiş, Ebu Bekir'e içirdikten sonra koyunun memesine: "Çekil, süt verme." demiş ve süt kesilmişti. Abdullah b. Mesud da Rasûlullah'a: "Şu duayı bana öğret." deyince RasûluUah (s.a.v.)'ona: "Sen öğretilmiş bir gençsin." demişti.
Muhammed b. îshak, Yahya'nın babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Abdullah b. Mesud, RasûluUah (s.a-v.)'dan sonra Kale'nin yanında Kur'ân'ı yüksek sesle okuyan ilk kişidir. O esnada

Kureyşliler KaTse yanında toplantı halindeydiler. Rahman sûresini okumaya başlayınca Kureyşliler kalkıp onu dövmeye başlamışlardı."
Abdullah b. Mesud, devamlı RasûluUah (s.a.v.)'m yanında bulunur, onun ayakkabılarım ve misvakini taşırdı. RasûluUah (s.a.v.)'a: "İzin ver de senin sırlarını dinleyeyim." demişti. Bu sebeple ona, "misvak ve yastık sahibi" denilirdi. Habeşistan'a hicret etti. Mekke'ye döndü. Sonra Medine'ye hicret etti. Bedir gazvesine katıldı. İbn Afra tarafından yere düşürüldükten sonra Ebu Cehü'i öldüren odur. Diğer gazvelelerde de hazır bulundu. Günün birinde RasûluUah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Bana Kur'ân oku.
- Sana nazil olduğu halde nasıl olur da ben sana Kur'ân okurum?
- Ben, Kur'ân'ı başkalarından dinlemek istiyorum. Bunun üzerine Abdullah b. Mesud, en-Nisâ sûresinin başından itibaren okumaya başlamış ve: "Her ümmete bir şahid getirdiğimiz ve ey Muhammed, seni de bunlara şahid getirdiğimiz vakit durumları nasıl olacak?" (en-Nisâ, 41.) ayetine gelince RasûluUah (s.a.v.) ona:
- Yeter artık, demişti.
Ebu Musa dedi ki: "Ben ve kardeşim Yemen'den geldik. İbn Mesud ile annesinin sık sık RasûluUah (s.a.v.)'ın evine gelmelerinden dolayı onların da ehl-i beytten olduklarını sanıyorduk."
Hüzeyfe dedi ki: «Hareket ve davranışları bakımından îbn Mesud kadar Rasûlullah'a benzeyen başka birini görmedim.' Muhammed (s.a.v.)'in ashabı hakkında bilgi sahibi olanlar bilirler ki, Abdullah b. Mesud, bu sahabeler arasında Allah'a en yakın olan kişidir. Bir hadis-i şerifte RasûluUah: "Abdullah b. Mesud'un sözünü tutun." demiştir.»
imam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
ibn Mesud, misvak ağacına çıktı. Yemiş toplamaya başladı, insanlar, onun bacaklarının inceliğini hayretle seyredince RasûluUah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki bu bacakların mizandaki ağırlıkları, Uhud dağından daha fazla olacaktır.»
Ömer b. Hattab Abdullah b. Mesud'un boyuna baktı. Boyu kısa olduğu için otururken kendisinin boyu kadar olabiliyordu Gözünü ibn Mesud'a dikip: "Bu ilim dolu bir kaptır." dedi.
Abdullah b. Mesud, Peygamber (s.a.v.)'den sonra birçok savaşlarda hazır bulundu. Yermük savaşma ve diğer savaşlara katıldı. Irak'tan yola çıkıp hacca geldi. Rabaza'ya uğradı. Ebu Zerren vefatını gördü. Onu defnetti. Sonra Medine'ye geldi. Orada hastalandı. Hz. Osman, onu ziyarete gitti. Rivayet olunduğuna göre Hz. Osman, ona şöyle demişti:
- Neden şikayetçisin?
- Günahlarımdan.
- Canın ne istiyor?
- Rabbimin rahmetini istiyor.
- Sana hekim getireyim mi?
- Zaten beni hasta eden hekimdir.
- Maaşım sana vermelerini emredeyim mi? (Abdullah b. Mesud iki yıldan beri maaşını istemiyordu.)
- Maaşa ihtiyacım yok.
- Senden sonra kızlarına verilir.
- Kızlarımın fakir düşmelerinden mi korkuyorsun? Ben kızlarımın her gece Vakıa sûresini okumalarını emretmişim. Zira RasûluUah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "Her gece Vakıa sûresini okuyan kimse asla yoksul düşmez."
Abdullah b. Mesud, Zübeyr b. Avvam'a vasiyetini yaptı. Denildiğine göre onun cenaze namazını Zübeyr b. Avvam geceleyin kıldırmıştır. Bundan dolayı Hz. Osman da Zübeyr'i kınamıştır. Başka bir rivayete göre ise cenaze namazım Hz. Osman kıldırmıştır. Ammar'ın kıldırmış olduğuna dair bir rivayet de vardır. Doğrusunu Allah bilir. Altmış küsur yaşında iken vefat etmiş ve Baki mezarlığına defnedilmişti. [18]

Abdurrahman B. Avf

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Abdurrahman b. Avf b. Abdi Avf b. Ab-dilharis b. Zühre b. Kilab b. Mürre Ebu Muhammed el-Kureşi ez-Zührî. islâmiyet'in ilk zamanlarında Hz. Ebu Bekir'in delaletiyle Müslüman oldu. Önce Habeşistan'a sonra da Medine'ye hicret etmiştir. RasûluUah (s.a.v.), onu Sa'd b. Rebi ile kardeş kıldı. Abdurrahman, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. RasûluUah (s.a.v.), onu Beni Kelb kabilesine gönderdiği zaman emirlik alameti olsun diye sarığının ucunu omuzlarının arasına sarkıttı. Abdurrahman, Cennetle müjdelenen on sahabeden, islâm'a ilk giren sekiz kişiden, Hz. Ömer'den sonraki halifeyi seçecek altı kişilik şura meclisinden, sonra da bu meclisin kendi arasında seçtiği üç kişiden biridir. O, daha sonra Hz. Osman'ı halifeliğe takdim eden kişidir. Bir savaşta Halid b. Velid'le tartışmış, Halid, ona ağır sözler söylemişti. Bu durumdan haberdar olan Rasûlullah (s.a.v.)'da şöyle buyurmuştu: "Ashabıma sövmeyin. Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, sizlerden biri Uhud dağı kadar altını Allah yolunda sarfedecek olsa bile yine de ashabımdan birinin Allah yolunda harcadığı bir avuç malın getireceği sevaba ya da bu sevabın yarısına dahi ulaşamaz."
Ma'mer, Zuhrf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Abdurrahman b. Avf, Peygamber (s.a.v.) zamanında malının yarısı olan

4000 dinarı Allah yolunda sadaka olarak verdi. Sonra 40.000 dinarı sadaka olarak verdi. Sonra Allah yolunda 500 atı yükleyip verdi. Sonra yine Allah yolunda 500 bineği yükleyip verdi. Malının tamamını ticaret yoluyla kazanmıştı.
Abd b. Hamid'in "Müsned" adlı eserinde Enes b. Malik'den rivayet edilen hadise göre Abdurrahman b. Avf, hicret ettiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), onu Osman b. Affan'la kardeş kıldı. Osman, ona:
- Benim iki bahçem var. Dilediğini kendine al, senin olsun, deyince Abdurrahman şu cevabı verdi.
Allah iki bahçeni de sana mübarek kılsın. Ben bunun için Müslüman olmadım. Sen bana pazarı göster. Osman, ona pazarı gösterdi. O da gidip pazarda yağçökelek ve deri satın almaya başladı. Bunların ticaretini yaptı. Kazanç sağladı, mal topladı. Evlendi. Ve Peygamber (s.a.v.)'e geldi. Peygamber (s.a.v.) de: "Bir koyunla da olsa düğün yemeği yap. Allah sana mübarek kılsın." dedi. Abdurrahman'm malı çoğaldı. Öyle ki buğday, un ve yiyecek maddesi taşıyan 700 binekten oluşan kervanı geldi. Kervan geldiği zaman Medine'de kargaşa meydana geldi. Hz. Aişe:
- Bu kargaşalık nedir? diye sorunca, kendisine Abdurrahman b. Avf in buğday, un ve yiyecek maddesi taşıyan 700 binekten müteşşekkil kervanının geldiği haber verildi. O da şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Abdurrahman b. Avf, Cennet'e sürünerek girecektir." Abdurrahman bunu duyunca Hz. Aişe'ye gelip şöyle dedi: "Anacığım, şahid ol. Bu kervandaki bineklerim, yükleri, çulları ve se-merleriyle birlikte Allah yolunda sadakadır."
îmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir ara Hz. Aişe, evinde iken Medine içinde gürültü duydu. "Bu gürültü nedir?" diye sordu. Dediler ki: "Abdurrahman b Avfın kervanı Şam'dan geldi. Her şeyi getirdi. Kervan yediyüz binekten müteşekkildi. Medine gürültüden sarsıldı." Hz. Aişe bu hadise üzerine şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'m "Abdurrahman b. Avfı sürünerek Cennet'e girerken gördüm." buyurduğunu işittim.»
Abdurrahman b. Avf, bunu duyunca: "Eğer yapabilseydim ayak üstü Cennet'e girerdim." diyerek kervanmdaki binekleri, sırtlarındaki çullan, semerleri ve yükleriyle birlikte, Allah yolunda sadaka olarak dağıttı. Abd b. Hamid tarafından rivayet edilen hadiste, "Rasûlullah (s.a.v.), Abdurrahman b. Avfı Osman b. Affan'la kardeş kıldı." denil-mekteyse de bu, Sahih-i, Buharfde geçen hadise ters düşen açık bir yanılgıdır. Zira Sahih-i Buharı de geçen hadiste anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Abdurrahman b. Avfm Sa'd b. Rebi el-Ensârî ile kardeş yapmıştır.
Sahih hadiste sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), bir seferde sabah namazının ikinci rekaatını Abdurrahman'ın arkasında ve ona tabi olarak kılmıştır. Bu büyük bir menkıbedir. Bu hususta hiç kimsenin şüphesi yoktur. Bu, tartışma götürmez bir gerçektir.
Abdurrahman, vefat edeceği zaman Bedir savaşma katılmış olup da o esnada hayatta kalan her mücahide kendi malından 400'er dinar verilmesini vasiyet etti. O esnada Bedir savaşma katılmış olupta hayatta bulunan sahabelerden 100 kişi vardı. Bunlar 400'er dinarlarını aldılar. Hatta Osman ile Ali de aldılar. Hz. Ali, o esnada şöyle demişti: "Git ey Avfm oğlu, sen malın çürüğünü paranın geçersizini geçtin. Malın saf ve sağlam olanını kazandın. "Abdurrahman b. Avf, mü'minlerin annelerinden yani Rasûlullah (s.a.v.)'ın zevcelerinden herbirine çok miktarda mal verilmesini vasiyet etti. Öyle ki, Hz. Aişe onun bu vasiyeti dolayısıyla: "Allah, ona selsebil pınarının suyunu içirsin." demişti.
Kölelerinden büyük bir çoğunluğu azad etti. Hürriyetlerine kavuşturdu. Bundan sonra da çok miktarda mal bıraktı. Malları arasında büyük bir altın kütlesi vardı. Ancak baltalarla parçalanabildi. Onu parçalayan adamlann elleri balta tutmaktan nasırlandı. Geride 100 at, 3000 koyun bıraktı. Koyunları Baki mıntıkasında otlatılmaktaydı. Dört ka-nsı vardı. Her birine terekenin sekizde birinin dörtte biri verildi ki, bu da 80.000 dinar tutuyordu. Vefat ettiği zaman cenaze namazım Osman b. Affan kaldırdı. Cenazesine Sa'd b. Ebi Vakkas da katıldı. Baki mezarlığına defnedildi. Vefat ederken yetmişbeş yaşındaydı. Beyaz tenli olup teni pembemsi bir renge bürünmüştü. Güzel yüzlü, ince tenli, iri gözlü, uzun kirpikliydi. Burnunun ucu yüksek olup başı iri, avuçları büyük, parmaklan kalın idi. Saç ve sakalmdald beyaz telleri koparmaz ya da boyamazdı. Allah, ondan razı olsun. [19]

Ebu Zerr El-Gîfarî

Meşhur görüşe göre asıl adı, Cündeb b. Cüdane'dir. İslâmiyet'in ilk zamanlannda Mekke'de Müslüman oldu. İslâm'a giren ilk dört kişinin dördüncüsü veya ilk beş kişinin beşincisi oldu. İslâm'a girişine dair hikayeyi hicret öncesi bahislerde naklettik. Rasûlullah (s.-a.v.)'ı İslâm selamıyla selamlayan ilk zat odur. Müslüman olduktan sonra beldesine ve kavmine döndü. Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret edinceye kadar beldesinde kavmi arasında kaldı. Hendek gazvesinden sonra Medine'ye hicret etti. Bundan sonra hazarda ve seferde hep Rasûlullah'la beraber oldu. Ondan çok hadis rivayet etti. Kendisinin fazilet ve üstünlüğüne dair çok hadis nakledilmiştir. Bu hadislerin en meşhuru Abdullah b. Amr'dan rivayet edilen şu hadistir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Ebu Zerr'den daha doğru sözlü birini yer taşımadı. Sema da gölgelendirmedi." Bu hadiste zayıflık vardır. Rasûlullah (s.a.v.) ve Ebu Bekir'in vefatlarından sonra Şam'a gitti. Orada kaldı. Ancak onunla Muaviye arasında anlaşmazlık baş gösterdi. Hz Osman, onu Medine'ye çağırdı. Sonra Rabaza'ya yerleşti. Hicretin otuzikinci senesinin zilhicce ayında vefat edinceye kadar orada kaldı. Yanında karısından ve çocuklarından başka kimse yoktu. Vefat edince karısı ve çocukları onu defnedemediler. O

esnada Abdullah b. Mesud, arkadaşlarından birkaç kişiyle birlikte Irak'tan geliyordu. Vefat etmek üzere olduğunu gördüler. Vefatından sonra kendisine ne yapacaklarını vasiyet etti. Başka bir rivayete göre ise vefatından sonra geldiler. Cenazesini yıkayıp defnettiler.
Ebu Zerr, vefatından sonra yemeleri için koyunlarından birini kesip pişirmelerini ailesine emretmişti. Hz. Osman, onun ailesine haber göndermiş, onları yanına alıp ailesiyle birlikte barındırıp beslemişti. [20]

Hicretin Otuzüçüncü Senesi

Ebu Ma'şer*in bir kavline göre bu senede Kıbrıs fethedilmiştir. Ancak cumhur, onun bu görüşüne muhalefet ederek önceki sayfalarda da belirtildiği gibi Kıbrıs'ın hicri otuzüçüncü seneden önce fethe dikliğini söylemişlerdi. Yine bu senede Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh' a halisinin barış antlaşmasını ihlal etmeleri üzerine Afrika'yı ikinci kez fethetti. Bu senede mü'minlerin emiri Hz. Osman, Kûfeli birkaç kurrayı Şam'a gönderdi. Göndermesinin sebebi şuydu: Bunlar Küfe valisi Said b. Amir'in meclisinde çirkin sözler sarfetmişlerdi. Said b. Amir de bunların durumunu Hz. Osman'a bir mektubla bildirdi. Hz. Osman göndermiş olduğu cevabı mektupta bunları Kûfe'den Şam'a sürgün etmesini emretmiş, ayrıca şam valisi Muaviye'ye de şu mealde bir mektup göndermişti:
".....Sana Kûfeli birkaç kurr gönderilmiştir. Onlara ikramda bulun,
misafir et ve onlarla dostluk kur." Bunlar Şam'a vardıklarında Muaviye, onları misafir etti. ikramda bulundu. Sohbet etti. Öğüt verdi. Cemaata uymalarını, yalnız başlarına yaşamamalarını, cemaat dışında kalmamalarım söyledi. Onların sözcüleri ise, çirkin kelimeler sarfederek karşılık verdi. Muaviye yumuşak, huylu olduğu için onlara ses çıkarmadı. Kureyşlileri övmeye başladı. Fakat bunlar, Kureyşlilere karşı öfkeliydiler. Muaviye, bu defa Rasûlullah (s.a.v.)'ı övmeye başladı. Saîatü selam gçtirdi. Babası ile övündü. Kavmi arasında şerefli bir kimse olduğunu söyledi. Ve sözlerini şöyle sürdürdü: "... Öyle sanıyorum ki Ebu Süfyan, bütün insanları doğuracak olsaydı, mutlaka hepsini akıllı olarak doğururdu." Onun bu sözünü duyan Sa'saa b. Sohan, şöyle karşılık verdi: 'Talan söyledin. İnsanlar arasında Ebu Süfyan'dan daha akıllı kimseler vardır. Cenâb-ı Allah'ın kendi elleriyle yarattığı ve kendi ruhundan ona üflediği ve meleklerin kendisine secde etmesini istediği insan vardır. Bunlar arasında iyileri ve kötüleri, ahmakı ve zekisi vardır.' Muaviye, bunlara yeniden nasihatta bulundu. Ama bunlar taşkınlıklarını sürdürdüler. Cahilliklerinden ve ahmaklıklarından vazgeçmediler. Bunun üzerine Muaviye, halk tabakasının fikrini bozmasınlar, düşüncelerini alt üst etmesinler diye bunları Şam'dan sürgün etti. Bunlar, çirkin sözleri arasında Kureyşlileri hedef alıyorlardı. Güya onların İslâm'a yardım etme, fesatçıların kökünü kazıma gibi görevlerini ifa etmediklerini söylüyorlardı. Aslında onlar, bu eleştirilerini hiçbir mesnede dayanmaksızın kendi kafalarından uydurarak yapıyorlardı. Hz; Osman ile Said b. As'a sövüyorlardı. Sayıları on kadar idi. Dokuz olduğuna dair bir rivayet vardır ki, bu akla daha uygun düşmektedir. Bazılarının adları şöyledir: Kümeyi b. Ziyad, Ester en-Nehaî (Bunun asıl adı Malik b. Yezid'dir.) Alkame b. Kays en-Nehaî, Sabit b. Kays en-Nehaî, Cündeb b. Züheyr el-Amirî, Cündeb b. Ka*b el-Ezdi, Urve b. Cad ve Amr b. Han el-Huzaî,
Bunlar Şam'dan çıktıktan sonra Cezire'ye gittiler. Oranın valisi bulunan Abdurrahman b. Halid b. Velid kendileriyle görüştü. Bu zat, daha sonra Humus valiliğine atanmıştır. Abdurrahman, kendilerini bu yanlış hareketlerinden ve tutumlarından ötürü tehdid edip korkuttu. Onlar da özür dilediler ve bu yanlış yoldan vazgeçeceklerini ifade ettiler. Abdurrahman, kendileri için dua etti. Adlarına özür dilemesi için Malik el-Eşter en-Nehaî'yi Hz. Osman'a gönderdi. Hz. Osman, onların özürlerin kabul ederek onlardan vazgeçti. Dilekleri yerde kalabileceklerini beyan etti. Onlar da Abdurrahman b. Halid b. Velid vilayetinde kalmayı tercih ettiler. Abdurrahman, Humus'a atandıktan sonra oraya gittiler. Abdurrahman, sahilde kalmalarım emretti. Kendilerine bolca erzak verdi. Başka bir rivayette anlatıldığına göre Muaviye, bunlara kızınca haklarında Hz. Osman'a bir mektup gönderdi. Hz. Osman, Muaviye'ye gönderdiği cevapta onları Kûfe'de Said b. As in yanına geri göndermesini emretti. Muaviye de onları Kûfe'ye geri gönderdi. Küfe'ye döndüklerinde ağızlan daha da bozuldu. Kötülükleri daha da arttı. Said b. As, bunlardan rahatsız olduğunu Hz. Osman'a bildirdi. Hz. Osman da bunları Humus valisi Abdurrahman b. Halid b. Velid'e göndermesini ve hemen yola çıkarmasını emretti.
Bu senede Hz. Osman, bazı Basralüarı Şam'a ve Mısır'a sürgün etti. Bu sürgünü haklı kılan bazı sebepler vardı. Sürgün edilen bu kimseler, Hz. Osman'ı halifelikten düşürmek ve aleyhinde konuşmak hususunda düşmanlarıyla işbirliği içindeydiler. Ama haksızdılar. Çünkü Hz. Osman, hayırlı ve iyi bir kimse olup doğru yoldaydı. Allah ondan razı olsun. Bu senede mü'minlerin emiri Osman b. Affan (r.a.) insanlara hacc ettirdi. Allah, haccını kabul buyursun. [21]

Hîcretîn Otuzdördüncü Senesi

Ebu Maşer'in ifadesine göre Savan savaşı bu senede yapılmıştır. Başkalarının doğru olan görüşüne göre bu savaş, önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi bu seneden önce yapılmıştır. Hz. Osman'a çoğu Kûfeli olan ve Abdurrahman b. Halid'in valilik yaptığı Humus'ta bulunup Kûfe'den sürgün edilmiş olan asiler, bu senede birbirleriyle yazışıp ha-berleştüer. Küfe emiri Said b. As'a karşı ayaklandılar. Ona saldırıda bulundular. Onu ve Hz. Osman'ı eleştirdiler. Hz. Osman'a haber göndererek yaptığı

işlerden sahabeleri azledip yerlerine yakınları olan Emevi-leri yönetime ataması hususunda güvendiği bir kimseyi kendilerine gönderip tartışmasını istediler. Ağır sözler söylediler. Valilerini azledip yerlerine sahabeleri ve İslâm'a ilk gîren kimseleri atamasını talep ettiler. Onu çok zorladılar. Bunun üzerine o da ordu komutanlarını istişare için yanma çağırdı. Şam valisi Muaviye b. Ebu Süfyan, Mısır valisi Amr b. As, Mağrib valisi Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh, Küfe valisi Said b. As ve Basr valisi Abdullah b. Amir bu çağrıya icabet edip Hz. Osman'ın yanına geldiler. Hz. Osman, meydana gelen hadiseler ve ülkü birliğinin dağılması hususunda fikirlerini sordu. Abdullah b. Amir, şu teklifle bulundu: "Bunları gazaya gönderelim de kötülük yapmaya fırsat bulmasınlar. Sadece kendi canlarının derdine düşsünler. Bineklerinin ardısı-ra gidip kürklerindeki bitlerle uğraşsınlar. Çünkü insanlar boş kalınca kavgaya tutuşur, kendilerini ilgilendirmeyen işlerle uğraşır, nahoş sözler söylerler. Ama birbirlerinden kopup cihadla uğraştıklarında, hem kendilerine hem de başkalarına faydalı olurlar."

Said b. As ise, bu fesatçıların köklerinin kazılması tavsiyesinde bulundu. Muaviye ise, Hz. Osman'a valilerini kendi vilayetlerine geri göndermesini, bu asilere aldırış etmemesini ve giriştikleri kötü işleri önemsememesini tavsiye etti. Zira bunların sayılarının az olup askerlerinin zayıf olduğunu söyledi. Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh ise, mal vererek bunların gönüllerinin kazanılması, böylece kötülüklerinin önlenmesi, hıyanetlerinden emin olunması tavsiyesinde bulundu. Amr b. As ise, kalkıp şöyle dedi: "Ey Osman! Sen insanları hoşlanmadıkları bir yönetimle yönettin. Ya onların hoşlanmadıkları bu yönetimin başından uzaklaşırsın, ya da tam azim ve şiddetle bu işe sarılır, emirlerini infaz ettirirsin." Ayrıca Hz. Osman'a daha ağır sözler de söyledi. Sonra onunla başbaşa kalınca insanların bekleyip durduklarını biliyordu." Söyleyeceğim sözlerin onlara ulaşmasını arzu ettim. Onun için bu sözleri sırf sana hayırlı ve yararlı olsun ve senden her türlü kötülüğü ve şerri uzak-laştırsm diye söyledim." dedi.

Bunun üzerine Hz. Osman, valilerine görevlerini aynı anlayış ve tutumla devam etmelerini söyledi. Mal vererek o asillerin gönüllerini kazandı. Ayrıca onların gaza için sınırlara gönderilmelerini emretti. Böylece her iki tarafın yararına olacak bir karar vermiş oldu. Valiler vali-yetlerine döndükleri zaman Kûfeliler, valileri Said b. As'm Kûfe'ye girmesine engel oldular. Silaha sarıldılar. Onu şehre sokmamaya yemin ettiler. Hz. Osman'ın onu azledip yerine Ebu Musa el-Eş'arî'yi atamasın istediler. Cer'a denen yerde toplandılar. O esnada Ester en-Nehaî: "Allah'a yemin ederim ki, biz kılıçlan elimize aldığımız halde o şehre giremeyecektir." dedi. insanlar CerVda toplanıp beklediler. Said, onlarla savaşmadı. Onu şehire sokmamaya kesin karar vermişlerdi. O gün Küfe mescidinde Hüzeyfe ile Ebu Mesud Ukbe b. Amr da bulunuyordu. Ebu Mesud şöyle dedi "Vallahi kan dökülmedikçe Said b. As geri dönmeyecektir."

Hüzeyfe de şöyle karşılık verdi: "Vallahi o geri dönecektir ve bir fincan kan dahi akmayacaktır. Bugün bildiğim tek şey varsa o da Muham-med (s.a.v.)'m hayatta olmasıdır."

Kısaca diyeceğimiz şudur ki: Said b. As, Medine'ye geri döndü. Fitne kırıldı. Küfe halkı bundan memnun oldular. Hz. Osman'a kendilerine vali olarak Ebu Musa el-Eş'arî'yi atamasını istediklerine dair bir mektup yazdılar. Hz. Osman da şüphelerini gidermek, has taliki arının kökünü kazımak ve mazeret olarak ileri sürdükleri hususları ortadan kaldırmak için bu isteklerini yerine getirdi.

Seyf b. Ömer'in anlattığına göre bu nrkaların Hz. Osman'a ayaklanmalarının sebebi şu idi: Abdullah b. Sebe' adında Yahudi bir adam vardı. Müslüman olduğunu açıkladı. Mısır'a gitti. Bir grup Müslümana gidip onlarla görüştü. Onlara çeşitli telkinlerde bulundu. Kendi kafasından uydurduğu bazı sözler söyledi. Söyledikleri sözlerden biri, adamın birine yönelttiği şu soruydu:

- Meryem oğlu İsa'nın şu dünyaya geri döneceği sabit değil midir?
- Evet.
- Rasülullah (s.a.v.), Meryem oğlu İsa'dan daha üstündür. Şu halde Rasûlullah (s.a.v.)'ın dünyaya geri gelmesini niye inkar ediyorsun? Rasûlullah, Ebu Talib oğlu Ali'yi kendine vasi tayin etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.) peygamberlerin sonuncusudur. Ali de vasilerin sonuncusudur. Şu halde Ali, Osman'dan daha faziletli olup halifeliğe daha layıktır. Osman, hakkı olmadığı halde halifeliği zorla ele geçirmiştir. Onu dinleyenler protesto ettiler. Ama Mısırlıların bir çoğu da buna aldandı. Fitneye düştüler. Küfe ve Basra halkına mektuplar yazarak fitne çıkarmada iş birliği yaptılar. Hz. Osman'a karşı ayaklanmada el birliği yapmaya söz verdiler. Akrabalarını ve yakınlarını görevlere atayıp büyük sahabeleri görevden azletmesini kendisine hatırlatacak ve bu hususta kendisiyle tartışacak adamları Hz. Osman'a gönderdiler. Bu fitne, birçok insanın kalbine yerleşti. Bunun üzerine Hz Osman'da vila-yetlerdeki valilerini topladı. Onlarla, istişare yaptı. Onlar, önceki sayfalarda naklettiğimiz tavsiyelerini kendisine arzettiler. Doğrusunu Allah bilir.

Vakidî, Abdullah'ın babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hicretin otuzdördüncü senesinde insanlar Osman'a karşı eleştirilerde bulundular. Onun hakkında çok çirkin sözler söylediler. Hz. Ali'ye gidip Hz. Osman'la görüşmesini ve ona bu durumları anlatmasını istediler. Hz. Ali de gidip Hz. Osman'a şöyle dedi:

Müslümanlar bana gelip senin hakkında görüştüler. Beni sana gönderdiler. Kendileri de dışarıda bekleşip duruyorlar. Vallahi sana ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Senin de bilmediğin birşeyi biliyor değilim. Bilmediğin bir hususu sana iletecek ve onu sana bildirecek değilim. Benim bildiklerimi sen de biliyorsun. Herhangi bir bilgi senden gizli kalmış değildir ki onu sana bildirelim. Senden gizli tuttuğumuz birşey yoktur ki, onu sana iletelim. Senin dışmda herhangi bir konuda da bizim bir ayrıcalığımız ve özelliğimiz yok. Sen, Rasûlullah (s.a.v.)'ın sohbetinde bulunup ondan birçok şeyler işittin ve damadı oldun. Ebu Bekir, senden daha üstün bir amel işlemiş değildir. Ömer de senin işlediğin hayırlardan daha üstün hayırlar işlemiş bir kimse değildir. Sen hiç kimsenin erişemediği bir akrabalığa eriştin. Senden önceki iki halife seni hiçbir konuda geçmiş

değildirdirler.
Ey Osman, Allah'tan kork Allah'tan. Kendi nefsini Allah'tan sakındır. Vallahi senin gözlerin kapalı değildir ki, sana bazı şeyleri gösterelim. Sen, bilgisiz bir kimse de değilsin ki sana birşeyler öğretip duralım. Yol gayet açık ve bellidir. Dinin emirleri de açıkça ortadadır.
Ey Osman! Şunu çok iyi bil ki, Allah'ın kullarının en üstünü ve en faziletlisi adil bir halifedir. Öyle bir halife ki, kendisi hidayete erer, başkalarını da hidayet erdirir. Bilinen sünnetleri uygular, terkedilmiş sünnetleri de bütünüyle öldürür. Vallahi işte bütün bunlar, açık ve bellidir. İslâm'ın Ölçüleri dimdik ayaktadır. Ve belli ölçüleri vardır. Bid'atlar da bellidir. Onların da ölçüleri vardır. İnsanların Allah katında en şerli ve kötü olanları ise sapıklıkta olan ve insanları da sapıklığa sokan zalim devlet başkanlarıdır. Onlar bilinen sünnetleri öldürür. Terk edilmiş bid'atları uygularlar.
Ey Osman! Ben seni, Allah'ın darbelerinden ve intikamından sakındırıp fitneden uzak olmanı dilerim, Allah'ın azabı şiddetli ve elimdir.
Ey Osman! Seni bu ümmet içinde öldürmeye ve ölüm kapısını açıp kıyamet gününe kadar bu ölüm kapısının, açık kalmasına sebep olacak bir devlet başkanı olmandan sakınmanı dilerim. Böyle bir devlet başkanı, insanlara bu fitne elbisesini giydirir ve onları paramparça bir halde ter-keder. Onlar da batılın gözlerini kapatmasından dolayı hakkı göremez olurlar. Bu batıl içersinde dalgalar onları sürükleyip götürür. Onlar da bu batıl içerisinde yüzüp giderler."
Hz. Ali'nin bu sözleri üzerine Hz. Osman ona şöyle dedi:
"Vallahi senin bu söylediklerini söyleyen kimselerin kimler olduğunu anladım. Sen, benim yerimde olmuş olsaydın sana böyle serzenişte bulunmaz ve kınamaz ve seni böyle ayıplamazdım. And olsun sen bir ihtiyaç sahibinin ihtiyacını giderseydin ve Hattab oğlu Ömer'in yaptığı gibi zayıf bir kimseyi barındırmış olsaydın, kesinlikle sana gelip böyle kınamalarda bulunmazdım.
Muğire b. Şube'nin şu anda burda olmadığını biliyor musun? Hz. Ali: "Evet şu anda o burada değildir." dedi. Hz. Osman "Ömer, onu görev başına getirmişti." deyince Ali: "Evet" dedi. Hz. Osman: "Ben akrabam ve yakınım olan Ibn Amir'i vali tayin ettim, diye beni niye kınıyorsun?" diye sorunca Hz. Ali şöyle dedi: "Ömer, tayin ettiği valilerin herhangi birisinin en ufak bir hatasını duyduğu anda onu en büyük cezaya çarptırır ve sürekli olarak kulağının dibinde ona baskı yapardı. Fakat sen bunu yapmıyorsun. Bu konuda da biraz zayıf düştün. Ve akrabalarına karşı yumuşak davrandın." Hz. Osman ona: "Onlar aynı şekilde senin de akrabalarındır" diye karşılık verince Hz. Ali şöyle dedi: "Onlar akraba olarak en yakınlarundır. Ancak fazilet ve hayır onlardan başka-smdadır." Bunun üzerine Hz. Osman şöyle sordu: "Muaviye'yi Hz. Ömer'in tayin ettiğini biliyor mu
sun? Ben de onu görevinde bıraktım." Hz. Ali de buna karşılık şöyle dedi: "Allah'ını seversen Muaviye'nin, Ömer'in köles Yerfe'den daha çok Ömer'den korktuğunu bilmiyor musun sen?" Hz. Osman: "Evet biliyo rum." diye cevap verince Hz. Ali sözünü şöyle sürdürdü. "Ama bugün Muaviye sana danışmadan bir sürü işler çeviriyor ve Osman böyle emretti, diye konuşup duruyorken sen bunu biliyorsun. Fakat onu alıkoymuyorsun."
Sonra Hz. Ali, yanından ayrılhp gidince Hz. Osman da onun arkasından çıkıp mescide gider ve minbere çıkıp insanlara bazı nasihatlarda bulunur, uyarıp korkutur, tehdid edip ceza vereceğini söyleyerek konuşmasına şöyle devam eder:
"Hattab oğlu Ömer'i kınamadığınız hususlarda beni ayıplayıp kınıyorsunuz. Böyle bir durumda ayağıyla size bir tekme vurur ve eliyle şamar atar veya lisanıyla size gerekeni söylerdi. Siz de ona sevdiğiniz veya . sevmediğiniz her hususta uyup sesinizi 'çıkarmamıştınız. Ben ise size karşı son derece yumuşak davrandım, omuzlarımı size destek yaptım.
Elimi ve dilimi sizden uzak tuttum. Bana karşı cesaretli olmanıza firsat verdim. Fakat Allah'a yemin ederim ki, taraflarımın sayısı sizden daha fazladır. Yardımcılarım daha yakındır. Sayıca daha fazladır. Yardımcılarım daha yakındır. Sayıca daha kalabalığım ve yardım görmeye de yakınım. Adamlarımı çağırırsam, bana toptan ve hemen gelirler. Ben size denk kimseler hazırlamışım. Size karşı gereğinden fazla iyilikte bulundum. Fakat size karşı dişlerimi gıcırdatmak zorunda kaldım. Daha Önceden yapamadaklarımı bana yaptırdınız. Ağzıma almadığım şeyleri söylettiniz. Artık bana dil uzatmayın. Beni ayıplamayın. Yöneticilerinizi ayıplamayın. Ben sizin başınıza öyle bir takım kimselerin geçmesine engel oldum ki, eğer sizinle benim konuştuğum bu şekilden başka türlü konuşsalardı, yine de öpüp başınıza koyardınız. Sizin hangi haklarınız kaybolmuş? Allah'a yemin ederim ki benden öncekilerin ulaştıkları mesafeden geri kalmış değilim" Bundan sonra Hz. Osman akrabalarına verdiği malları kendi mülkünden vermiş olduğunu söyleyerek kendini savundu. Mervan b. Hakem de kalkarak cemaata hitaben şöyle dedi: "Eğer isterseniz bizimle sizin arasınıza kılıç girsin. Ve sizinle bir şairin dediği gibi olalım: "Biz size her şeyimizi feda ettik. Siz neye sahip oldu-nuzsa bu sayede sahip oldunuz." Hz. Osman Mervan'm bu sözleri üzerine ona: "Sus ey kör olasıca bırak beni ve arkadaşlarımı, aramıza girme! Senin bu konuda laf söyleyecek hiç bir haklan yoktur. Ben sana daha önce bu konularda hiç konuşmayacaksın, dememiş miydim?" diye çıkışır. Bunun üzerine Mervan susar. Hz. Osman da minberden inip gider,
Seyf b. Ömer'le diğerlerinin anlattıklarına göre Şam'a gideceği esnada Hz. Osman'la vedalaşan Muaviye ona kendisiyle birlikte Şam'a gelmesini önerir. Orada taraflarının çok olduğunu ve komutanlarına emirlerine itaat ettiklerini söyler ancak Hz. Osman: "Rasûlullah'm yanında komşusu olarak bulunmayı başka yerlerde ikamet etmeye değişmem" der. Muaviye: "Şam'dan senin için askeri bir birlik göndereyim, yanında kalıp seni korusunlar" deyince Hz. Osman: "Gelecek olan askeri birliğin Rasûlullah beldesini Muhacir ve Ensar*dan olan sahabeler için daraltmasından korkarım." diye karşılık verir. Muaviye: "Allah'a yemin ederim ki ey mü'minlerin emiri, sana suikast tertiplenecektir" deyince Hz. Osman "Allah bana yeter o ne güzel vekildir" karşılığını verir. Muaviye, onun yanından çıkar, kılıcını ve yayım eline alıp Muhacirlerle Ensar topluluğunun bulunduğu

meclise varır. Mecliste Ebu Talib oğlu Ali ile Talha ve Zübeyr de vardır. Muaviye yayına dayanıp onlara hitaben beliğ bir konuşma yapar. Hz. Osman'a göz kulak olmalarını onu düşmanlarına teslim etmekten sakınmalarını tavsiye eder, sonra çekip yoluna gider. Zübeyr dedi M: "O esnada Muaviye'yi o kadar heybetli gördüm ki bu haybeti gözlerinde müşahede ediyordum."
îbn Cerir'in anlattığına göre Muaviye, Medine'ye o defaki gelişinde durumun vehametini sezmişti. Hac mevsiminde o sene birisinin Recez Bahrinden şu şiiri okuduğunu işitmişti:
"Herkesin kalbinde beliren birşey vardır.
O da Osman'dan sonra Ali'nin emir olmasıdır.
Arkasından da Zübeyr'in halef olacağıdır.
Onun da ardından Talha'nın koruyucu ve onun veliahdı olacağıdır."
Muaviye, bu şiiri duyunca kalbine tesir etti ve bu tesir sürekli hissedildi. Ve sonra olanlar da oldu. Bunu, yeri gelince inşaallah detaylı olarak anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
îbn Cerir dedi ki: Bu senede yani hicretin otuzdördüncü senesinde Ebu Abs b. Cübeyr, Medine'de vefat etti. Bu zat, Bedi gazvesine katılanlardandır. Yine bu senede Mistah b. Üsase ile Gafil b. Bükeyr de vefat ettiler. Hz. Osman, bu senede de insanlara haccettirdi. Allah ondan razı olsun. [22]

Hîcretîn Otuzbeşîncî Senesi Hz. Osman'ın Öldürülmesi

Bu olayın sebebi şudur: Hz. Osman, Amr b. As'ı Mısır valiliğinden azl ettiği zaman oraya vali olarak Abdullah b. Sa'd b. Eb Serh'i atadı. Zira Hariciler, Mısır'da Amr b. As'm sıkı kontrolü altında olup hareket edebilecek durumda değillerdi. Onur valiliği zamanında halife ve emir hakkında kötü sözler söyleyemiyorlardı. Nihayet onu Mısır'dan alması için Hz. Osman'a şikayet ettiler. Yerine ondan daha yumuşak huylu birini vali olarak atanmasını taleb ettiler. Sürekli şikayetler üzerine Hz. Osman da Amr b. As'ı savaş komutanlığından azledip namaz imamlığı görevinde bıraktı. Savaş komutanlığına ve haraç emirliğine Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i atadı. Sonra Hariciler, Amr b. Asla Abdullah b. Sa'd arasında fesatlık yaptılar Onları birbirlerine düşürdüler. Öyle ki bu iki zat, birbirlerine çirkin sözler sarfettiler. Nihayet Hz. Osman da emir gönderip Mısır'ın bütün görevlerini Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'in uhdesine verdi. Haraç işlerini, savaş işlerini ve namaz kıldırma görevini hep ona verdi. Amr b. As'a da haber göndererek: "Senden hoşlanmayan kimselerin yanında durmanda senin için bir yarar yoktur. Yanıma gel." dedi. Bunun üzerine Amr b. As da Hz. Osman'a darılarak ona karşı öfkeye kapılarak Medine'ye döndü, içindekileri ona döktü. İkisi karşılıklı tartıştılar. Amr b. As, babasının üstünlüklerini sayarak Hz. Osman'a karşı iftiharda bulundu. Kendisinin onlardan daha güçlü olduğunu ifade etti. Hz. Osman da ona: "Bırak bunları. Bu senin yaptığın cahiliyet işidir." dedi. Amr b. As da insanları Hz. Osman'a karşı kışkırtmaya başladı.
Mısır'da Hz. Osman'a öfke duyan ve onun hakkında çirkin sözler sarfeden bir topluluk vardı. Büyük sahabeler grubunu görevlerden azlettiği, onların yerine daha aşağı derecedeki kimseleri ya da kendi nazarlarında yöneticiliğe layık olmayan şahısları valiliklere ve idareciliklere atadığı için ona karşı düşmanca duygular besliyorlardı. Amr b. As'tan sonra vali olarak atanan Abdullah b. Sa'd, b. Ebi Serh'i de Mısırlılar beğenmediler. Ancak Abdullah b. Sa'd Mağriblilerle savaştığı, Berber Endülüs ve Afrika'yı feth ettiği ve bu işlerle uğraştığı için onlara aldırış etmedi.
Ayrıca Mısır'da insanları Abdullah b. Sa'd'a karşı ayaklanmaya ye onunla savaşmaya teşvik eden bazı sahabe çocuklarından oluşan bir topluluk oluştu. Bunların bel kemiği ve elebaşıları Muhammed b. Ebi Bekir ile Muhammed b. Ebi Hüzeyfe idi Bunlar, 600 kadar süvariyi harekete geçirip receb ayında umreci sıfatıyla Medine'ye gönderdiler ki, orada Hz. Osman'ı protesto etsinler. Bu, 600 kişilik grup Amr b. Büdeyl b. Verka el-Huzaî, Abdurrahman b. Adis el-Belevî, Kinane b. Bişr et-Tecibî ve Sudan b. Himran es-Sekunî komutasında yola çıktılar. Tamamının idaresinden de Amr b. Büdeyl b. Verka el-Huzaî sorumlu idi. Bunlarla birlikte Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'de Medine yoluna çıktı. Ebu Hüzeyfe'nin oğlu Muhammed ise Mısır da kalıp insanları Hz. Osman'a karşı kışkırtmaya ve kendi grubunu savunmaya devam etti. Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh Hz. Osman'a mektup göndererek, 600 kişilik grubun umreci sıfatıyla Medine'ye doru yola çıktıklarını bildirdi. Bunlar Medine'ye yaklaştıklarında Hz. Osman, karşılarına çıkıp kendilerini Medine'ye girmeden önce Mısır'a geri göndermesi için Hz. Ali'ye görev verdi.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Osman, halkı onları durdurmaya ve geri çevirmeye çağırdı. Onun bu çağrısına Hz Ali icabet edince o da Hz. Ali'yi bu göreve gönderdi. Hz. Ali'yle birlikte eşraftan bir cemaat da bu görevi ifa etmek üzere harekete geçti. Hz. Osman, Ammar b. Yasir'i de yanına almasını Hz. Ali'ye tavsiye etti. Hz. Ali gidip Am-mar'ı çağırdığında Ammar, onunla bu göreve gitmeye yanaşmadı. Bunun üzerine Hz. Osman, Ammar'a gidip asîleri geri çevirme işine katılmasını teşvik için Sa'd b. Ebi Vakkas'ı gönderdi. Sa'd b. Ebi Vakkas gidip kendisine bu görevi gelmesi için teşvikte bulunduysa da Ammar yine yanaşmadı. Ammar, bir hadiseden dolayı kendisini cezalandırıp döven Hz. Osman'a kızgındı. Ammar, Abbas b. Utbe b. Ebi Leheb'e sövdüğü için aralarında kavga çıkmış, Hz. Osman da ikisini cezalandırmıştı. İşte bu sebeple Ammar, Hz Osman'a karşı öfke duymuş ve insanları ona karşı ayaklanmaya teşvik etmişti. Sa'd b. Ebi Vakkas, onu bu hareketinden sakındırmış ve kınamıştı. Ancak o, bu tutumundan vazgeçmemişti.
Hz. Ali, Cühfe'de bulunan asilerin yanına gitti. Asiler, ona saygı gösteriyorlar ve aşırı derecede hürmet ediyorlardı. Hz. Ali,

onları bu hareketlerinden vazgeçirmeye çalışarak kınadı ve ağır sözler söyledi. Bunun üzerine onlar kendilerini kınayarak: "Biz bu adam için halife ile savaşıyoruz ve protestoda bulunuyoruz, o da kalkmış onu bize karşı savunuyor." dediler.
Anlatıldığına göre insanlar, Hz Ali 'ye, Hz. Osman'ın bazı arazileri koruluk haline getirdiğini, mushafları yaktığım, seferde iki rekat kılınması gereken namazı dörde çıkardığım, büyük sahabeleri bırakıp genç adamları valiliklere atadığını, diğer insanlara nisbetle Ümeyye oğullarına daha çok ihsanda bulunduğunu ileri sürdü. Hz. Ali, onların bu itirazlarına şu cevabı verdi: "Bazı arazileri koruluk haline getirdiğini söylüyorsunuz. O, semizlensinler diye zekat develeri için o arazileri koruluk haline getirdi. Yoksa kendi develeri ve koyunları için o arazileri koruluk haline getirmiş değildir. Kaldı ki, ondan önce Ömer de bazı arazileri koruluk haline getirmiştir. Mushafları yaktığını söylüyorsunuz. O, içinde ihtilaf görülen mushafları yakmıştır. Üzerinde ittifak edilen mushafları ise yerinde bırakmıştır. Nitekim mushafların son sunuluşunda bu sabittir. Namazı Mekke'de iki rekat değil de dört rekat olarak kılmasına gelince; o Mekke'de evlendi, orada ikamete niyet etti. Bu sebeple namazı tam kıldı. Onun, genç adamları valiliklere getirdiğini söylüyorsunuz. O, sadece adaletli ve düzgün davranışlı bir adamı valiliğe atamıştır. Kaldı ki Rasûlullah (s.a.v.) da yirmi yaşındaki Attab b. Üseyd'i Mekke'ye vali olarak atamıştı. İnsanlar, Üsame b. Zeyd b. Ha-ris'enin komutanlığını eleştirdiklerinde Rasûlullah (s.a.v.), onun komutanlığa layık olduğunu söylemişti. Hz. Osman'ın kendi kavmi olan Ümeyye oğullarını tercih etmesine gelince; Rasûlullah (s.a.v.) da Kureyşlileri, diğer insanlara tercih ederdi. Allah'a yemin ederim ki, eğer Cennet'in anahtarları benim elimde olsaydı ben Ümeyye oğullarını oraya kordum.
"Başka bir rivayette anlatıldığına göre halk, Hz. Osman'ı, Ammar ve Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'e yaptıklarından ötürü kınamış, Hz. Osman da bu hususta mazeretini beyan etmiş, onlar için yapması gerekeni yaptığım söylemişti. Hakem b. Ebu'l-As'ı, Rasûlullah tarafından Taife sürgün edilmiş olduğu halde getirip yanına aldığım ve barındırdığını söyleyerek onu kınamışlar, o da şu cevabı vermişti: "Rasûlullah (s.a.v.), onu Taife sürgün etmiş, ancak sonra Medine'ye geri getirmiş, sonra yine Taife sürgün etmişti."
Rivayet olunduğuna göre Hz. Osman, bütün bu hususları bir sahabe topluluğunun huzurunda halka irad ettiği hutbesinde açıklamış ve onları bu hususlara şahid göstermiş, onlar da bildikleri hususlarda şahadet etmişlerdi. Rivayet olunduğuna göre asiler de aralarından bir grubu bu hutbeyi dinlemek üzere göndermişler, hutbeyi dinlemişler, mazeretler Hz. Osman tarafından açıklandıktan sonra artık isyan gerekçeleri ortadan kalkmış, şüpheleri de yok olmuştu. Sahabelerden bir grup, Hz. Osman'a bu asileri cezalandırması teklifinde bulunmuşlar, ancak o, asileri bağışlamıştı. Onları kavimlerine geri göndermiş onlar da geldikleri yerlere ziyan içinde geri dönmüşlerdi. Umduklarını elde edememişlerdi.
Hz. Ali de, Hz. Osman'ın yanma varıp asilerin memleketlerine döndüklerini, kendisinin nasihatlerına kulak verdiklerini söylemiş ve Hz. Osman'a bazı yakınlarını kayırdığından ötürü mazeretini beyan edici bir hutbeyi irad etmesini ve halktan özür dilemesini, kendisinin artık böyle yapmayacağına, yaptıklarından da tevbe ettiğine cemaatı şahit tutmasını tavsiye etmişti. Ebu Bekir'le Ömer'in yolundan gideceğini, onların çizdikleri yolun dışına çıkmayacağını, halka açıkça taahhüt etmesini teklif etti. Hz. Osman, onun bu öğüdüne kulak verdi. îtaat etti. Hutbe esnasında ellerini kaldıran Hz. Osman şöyle dedi:
"Allah'ım, senden mağfiret diliyorum. Tevbe ediyorum. Allah'ım, ben, benden sadır olan hatalarımdan ötürü tevbe eden ilk kişiyim." Böyle söyleyince gözlerinden yaşlar boşandı. Oradaki Müslümanların tümü de ağladılar. İmamlarına karşı halkta şiddetli bir merhamet meydana geldi. Hz. Osman da artık bu yolda yürüyeceğine, önceki halifelerin yolundan ayrılamayacağına halkı şahit tuttu. Yanma gelmek isteyen herkese kapısının açık olacağını, kimsenin geri çevrilmeyeceğim taahhüt etti. inip namazı kıldırdı. Sonra evine gitti. Mü'minlerin emirinin yanına herhangi bir ihtiyaç veya birşey sormak için gitmek isteyen herkes artık belli bir süreye kadar geri çevrilmedi.
Vakidî dedi ki: Mısırlı âsilerin memleketlerine dönmelerinden sonra Hz. Ali, Hz. Osman'a gelip şöyle dedi:
"İnsanların senden duyacağı ve sana karşı şahit olacakları, ayrıca kalbindeki yanlış düşünceleri çıkarıp atacağına ve tevbe edeceğine Allah'ın şahid olacağı bir konuşma yap. Çünkü şehirlerde sana karşı komplolar hazırlanıyor. Yarın Kûfe'den başka bir grubun gelmeyeceğinden emin değilim. Geldiklerinde sen yine: "Ey Ali, git de şunları ikna et." diyeceksin. Öbürsü gün Basra'dan bir grup gelecek, sen yine, "Ey Ali git de şunları ikna et." diyeceksin. Eğer senin dediğini yapmazsam o zaman seninle olan dostluk bağlarımı koparmış ve hakkını hafife almış olurum."
Hz. Osman, cemaatın karşısına çıktı. Onlara hutbe irad etti. Yaptıklarından ötürü tevbe etmiş olduğunu bildirdi. Kalkıp Cenâb-ı Allah'a hamdü senada bulundu. Onu layıkı veçhiyle övdü. Sonra şöyle dedi:
"Allah'a yemin ederim ki, kişi bilmediği şeyi ayıplarsa onu ayıplamış sayılmaz. Ben her ne yaptıysam mutlaka bilerek yaptım. Ancak aklımı karıştırdım. Yolumu kaybettim. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:"Ayağı kayan tevbe etsin, hata yapan teybe etsin. Helakta devam etmesin.Çünkü zulümde devam eden kişi, (doğru) yoldan çok uzaklaşır." İşte ben öğüdü alan ilk kişi oldum.Yaptığım işlerden ötürü Allah'tan mağfiret diliyor ve tevbe ediyorum. Ben minberden inince eşrafınız yanıma gesin. Allah'a yemin ederim ki, ben başkasının mülkiyeti altına girdiğinde sabreden, hürriyetine kavuştuğunda şükreden köle gibi olacağım. Allah'ın yolu neresiyse oraya gideceğim."
İnsanlar onun bu konuşmasından ötürü ona karşı merhamete geldiler. Birçokları ağladılar. Said b. Zeyd de kalkıp şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri! Bu söylediklerini yapmadığın takdirde Allah'ın azabından kork ve söylediklerini yerine getir.
Hz.Osman, mescidden eve döndüğünde içerde halkan ekabirinden bir topluluk vardı. Mer-van b. Hakem de gelip kendisine sordu:

- Ey mü'minlerin emiri, konuşayım mı, yoksa susayım mı?
Hz. Osman'ın karısı Naile binti Perafise el-Kelbfye perde gerisinden ona şu cevabı verdi:
- Hayır sus. Allah'a yemin ederim ki, insanlar Osman'ı öldürecekler. O, artık dönüşü mümkün olmayan birsöz söyledi. Bunur üzerine Mervan da Naile'ye şöyle karşılık verdi:
- Sana ne oluyor, bu işlere neden kanşıyorsun?Vallahi senin baban öldüğü zaman daha abdest almasını bile bilmiyordu.
- Babalardan söz etme.
Mervan, Naile'nin babasının aleyhinde konuşmuştu.Nalie'nin bu uyarısı üzerine konuşmasına son verdi ve Hz. Osman'a sordu:
- Ey mü'minlerin emiri! Konuşayım mı, yoksa susayım mı?
- Konuş.
- Anam babam sana feda olsun. Senin bu söylediklerine ilk uyanlardan biri ben olayım. Sana bu konuda yardımcı olmayı arzu ederim. Ancak sen öyle sözler söyledin ki, artık kemer sıkılacak kadar sıkılmış, son noktasına kadar gelmiş ve akan sel çekilip gitmiş, arkasından tortularını bırakmıştır. Zelil ve alçak olan da artık planını kurmuş , gerekenleri söylemiştir. Daha sonra tevbe edilecek bir günahı işlemek, sürekli korku verecek bir tevbeden daha iyidir. Eğer istiyorsan tevben üzerinde dur ve günaha yaklaşma. Fakat şu anda dağlar gibi bir sürü insan kapında bekleyip durmaktadır.
Bu sözler üzerine Hz. Osman:
- O halde çık onlarla konuş. Ben, onlarla konuşmaya utanıyorum, deyince Mervan kapıya çıkmış ve onların Hz. Osman'ın kapısında, kalabalığın üst üste bindiği bir sırada onlara hitaben şöyle demişti:
- Ne oluyor size! Bir talan yapmak üzere gelen adamlar gibi toplanmış duruyorsunuz. Hey yüzleri çirkin insanlar! Ne istiyorsunuz? Siz bizim hükümdarlığımızı elimizden almak niyetiyle mi geldiniz? Çıkıp gidin buradan. Allah'a yemin ederim ki, bize saldırıp kastedecek olursanız, bizden hoşlanmayacağınız şeyler göreceksiniz. Başınıza geleceklerden de memnun olmayacaksınız. Çekin evlerinize gidin. Vallahi biz şu anda elimizde bulundurduğumuz yönetim işini kimseye kaptırmaz ve bunda mağlub olmayız. Orada biriken halk geri dönmüş ve Hz. Ali'ye gelerek durumu haber vermişlerdi. Hz. Ali de bu kızgınlık içersinde kalkıp Hz. Osman'ın yanma gider ve ona şöyle der:
- Mervan'm yaptıklarından razı olan sen değil misin? Seni dininden saptırıncaya kadar senden razı olan da o değil mi? O seni dininden ve aklından saptırmak istiyor. Aynen sahibinin çekip götürdüğü yere yönelen deve gibi onun elinde mi kaldın? Vallahi Mervan,ne din konusunda ne de kendi nefsiyle ilgili olarak hiçbir görüş beyan edecek adam değildir. Vallahi ben, Mervan'ın seni bir bu tarafa, bir o tarafa yöneltip durduğunu görüyorum. Bu sözlerimden sonra bir daha sana geHp kınama ve serzenişte bulunmayacağım. İtibarını vitirdin, yönetimi elinden çıkardın. Kendi görüşüne sahip çıkamadın, mağlub oldun."
Hz. Ali, oradan çıktıktan sonra Nalie gelip Hz. Osman'a şöyle sordu:
- Konuşayım mı yoksa susayım mı?
- Konuş.
- Ali'nin şöyle dediğini işittim: Sen onu bırakıp Mervan'a uydun. Mervan da seni arzu ettiği şekilde yönlendirdi.
- Ama ne yapabilirim ki?
- Bir ve ortaksız olan Allah'tan korkar, ona karşı takvalı olur, senden önceki arkadaşlarının yoluna uyarsın. Sen, Mervan'a ne zaman uyarsan o senin Ölümüne sebep olur. Mervan'ın Allah katındaki kıymeti, itibarı ve sevgisi yoktur. Bunun için sen Ali'ye haber gönder. Onun gönlünü al ve ona yakınlığını, akrabalığım ve itaat edeceğini söyle."
Hz. Osman, Hz. Ali'ye haber gönderip onu çağırttığı halde o icabet etmez ve şöyle der: "Ben bir daha ona gitmeyeceğimi kendisine bildirmiştim."
Naile'nin söyledikleri Mervan'ın kulağına gidince o, Hz. Osman'ın huzuruna gelir ve şöyle sorar:
- Konuşayım mı yoksa susayım mı?
- Konuş.
- Ferafise'nin sızı Naile.
- Sakın ona tek bir söz söylemiyesin ey yüzü kara adam! O, bana senden daha çok iyilik gösterir ve daha iyi nasihat eder. Hz. Osman'ın bu uyarısı üzerine Mervan susar. [23]

Mısır'daki Asi Grupların İkinci Kez Hz. Osman'a Gelmeleri

Medine dışındaki diğer şehirlerin halkına Mervan'ın durumu ve Hz. Ali'nin bu yüzden Hz. Osman'a kızdığı haberi ulaşınca onlar eski vaziyetin değişmediğini anladılar. Ayrıca Hz. Osman'ın ilk iki halifenin yoluna kovulmadığını gördüler. Bunun üzerine Mısır, Küfe ve Basralılar, kendi aralarında yazıştılar. Medine'deki sahabelerin, Ali, Talha ve Zübeyr'in ifadeleriymiş gibi mektuplar yazdılar, insanları, Hz. Osman'a karşı savaşmaya ve İslâm'a yardıma davet ettiler. O gün için bunun en büyük cihad olduğunu söylediler.
Seyf b. Ömer et-Temimî; Muhammed b. Ebi Bekir, Talha, Ebu Harise ve Ebu Osman'dan naklederek dedi ki:
"Hicretin otuzbeşinci senesinin şevval ayında Mısırlılar, dört grup teşkil ederek dört komutanın emri altında en azından 600 en fazla da 1000 kişi olarak yola çıktılar. Bütün bu grupların başında da Abdurrah-man b. Adis el-Belevî, Kinane b. Beşir el-

Leysî, Sudan b. Himran es-Sekunî ve Katire es-Sekunî vardı. Bu komutanların başkanı da Gafiki b. Harb el-Hakkî idi. Bunla haccetmek için Medine'ye gideceklerini halka duyurdular. Beraberlerinde İbn Sevda da vardı. Bu aslen zimmi olup Müslüman olduğunu söylüyordu. Kali ve fiili bid'atlar icad etmişti. Allah onu kahretsin.
Kûfelüer de dört grup teşkil ederek Zeyd b. Savhan, Ester en-Nehaî, Ziyad b. Nadr el-Harisî ve Abdullah b. Asar komutasında yola çıktılar. Bu komutanların başkanı da Amr b. Asam'di.
Basralılar da bir grup teşkil ederek Hakim b. Cebele el-Abdî, Bişr b. Şureyh b. Dubey'a el-Kaysî, Zureyh b. Abbad el-Abd komutasında dört bayrak altında yola çıktılar. Bu grupların baş komutanı da Harkus b. Züheyr es-Sadî idi.
Mısırlılar, Hz. Ali'nin halife olması için ısrar ediyorlardı. Kûfeliler ise, Zübeyr'in halife olmasını istiyorlardı. Basrahlara gelince bunlar da Talha'nm halifeliğinden yana idiler. Bu gruplardan her biri kendi amacına ulaşacağından ve maksadını gerçekleştireceğinden şüphe etmiyordu. Her grup kendi beldesinden yola çıktı. Nihayet Medine çevresinde buluştular. Nitekim mektuplarında da böyle sözleşmişlerdi. Vakit, hicri otuzbeşinci senenin şevval ayı idi. Bu gruplardan biri, Zi Haşeb'te, diğeri Aves'te, büyük çoğunluk ise Zi Merve'de toplandılar. Hepside Me-dinelilerden korkuyorlardı. Medine'ye adamlarını göndererek sırf hac için geldiklerini ve başlarındaki valilerinin görevden azledilmesini istediklerini duyurdular. Sırf bu amaçla geldiklerini söylediler ve şehire girmek için izin istediler. Herkes bunların şehire girmelerine karşı çıktı. Fakat bu asi gruplar, cüret edip Medine'ye yaklaştılar. Mısırlılardan bir grup, zeytinyağı çıkarılan yerdeki taşların yanında elinde kılıcı, üzerinde pamuklu hırkası ve başında Yemen yapısı kırmızı sarığı bulunan ama gömlek giymemiş olan Hz. Ali'nin yanma geldiler. Hz. Ali'nin yanında askerler vardı.
Bu durum üzerine Hz. Ali, oğlu Hasan'ı Hz. Osman'a göndererek asilerin tekrar kendisine karşı toplandıklarını haber verdi Mısırlılar, Hz. Ali'ye selam verdiler. Hz. Ali, onlara bağırıp çağırdı. Ve onların kovup şöyle dedi: "Bu ümmetin salih kimseleri bilirler ki, Zi Merve'de ve Zı Haşeb'te toplanan askerler, Muhammed (s.a.v.)'in dili ile lanetlenmişlerdir. Geri dönün." Onlar da, "Evet" dediler. Sonra Basralılar, bir cemaat halinde Hz. Ali'nin yanında bulunan Talha'ya geldiler. Talha da oğlunu Hz. Osman'a göndererek durumu haber verdi. Basralılar, Talha ya selam verdiklerinde Talha onlara bağırıp çağırdı ve onları kovdu. Tıpkı Hz. Ali'nin Mısırlılara söylediklerini kendisi de Basrahlara söyledi.
Kûfeliler de Zübeyr'in yanına geldiler. Zübeyr de onları kovdu. Bu gruplar kendi kavimlerine döndüler. Beldelerine geri döneceklerini söyleyip yola çıktılar. Sonra aniden Medine'ye hücum ettiler. Çok geçmeden Medine halkı tekbir seslerini işittiler. Asilerin Medine'ye hücum edip etrafi kuşattıklarını, çoklarının da Hz. Osman'ın evinin yanında durduklarını gördüler. Asiler: "Elini bize uzatmayan kime güvendedir, dediler. în-sanlar onlara ilişmedi. Herkes evine kapandı. Halk günlerce evlerinde kapalı kaldı. Asilerin ne yapacaklarını, neye niyetlendiklerini bilemiyorlardı. Bütün bu süre zarfında Hz. Osman, evinden çıkıp mescide gidiyor, cemaata namaz kıldırıyordu. Medine halkı ile diğerleri onun arkasında namaz kılıyorlardı. Sahabeler, asilere gidip onları kınıyorlardı. Nihayet Hz. Ali, Mısırlı asilere şöyle dedi:
- İsyandan vaz geçtiğiniz, görüşünüzü bıraktığınız halde ne diye geri geldiniz?
- Postacıda bir mektup gördük. Mektupta Osman'ın Öldürülmemizi emrettiğini gördük!
Basralüar da Tahla'ya, Kûfeliler Zübeyr'e aynı şeyleri söylediler. Her beldenin halkı: "Biz arkadaşlarımıza yardıma geldik." dediler. Sahabeler de onlara şöyle bir soru sordular;
- Birbiri erinizden ayrıldığınız ve aranızda birkaç konaklık mesafe bulunduğu halde arkadaşlarınızın durumundan nasıl haberdar oldunuz? Demek ki aranızda gizli bir anlaşma vardır."
Asiler de şöyle karşılık verdiler:
- Siz ne derseniz deyin. Bizim bu adama yani Osman'a ihtiyacımız yok. O halifelikten ayrılsın. Yoksa biz onu azledeceğiz. Ayrıhrsa ona ilişmeyeceğiz."
Anlatıldığına göre Mısırlılar, memleketlerine dönerlerken yolda gitmekte olan bir ulak görmüşler. Yakalayıp üstünü aramışlar. Yanındaki torbada Hz. Osman'ın dili ile yazılmış bir mektup buldular. Mektupta asilerin bir kısmının öldürülmesi, bir kısmının da asılması, diğer-lerininse el ve ayaklarının kesilmesi emrediliyordu. Mektubun altında da Hz. Osman'ın mührü vardı. Ulak da Hz. Osman'ın kölelerinden biri olup onun devesi üzerinde gitmekteydi. Asiler dönüp geldiklerinde bu hususta Hz. Osman'a gidip fikrini sordular. Hz. Osman'sa şu cevabı verdi: "Bu benim aleyhime bir delildir. Ancak Allah'a yemin ederim ki, ben bu mektubu yazmadığım gibi başkasına da yazdırmadım. Bu hususlan haberim yok. Mühür sahte olabilir." Bir kısım halk, onun bu savunmasını doğruladı, bir kısmı ise yalanladı.
Anlatıldığına göre Mısırlılar, Hz. Osman'dan valileri Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i azletmesini yerine Muhammed b. Eb Bekir'i atamasını istediler. O da bu isteklerini yerine getirdi. Dönüp giderlerken yolda . ulak üzerindeki mektubu gördüler. Mektupta Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in öldürülmesi emrediliyordu. Mısırlı asiler, buna öfkelendiler. Mektubu halka gösterip her tarafta teşhir ettiler. İnsanların çoğu bu hususlan şüpheye düştü.
İbn Cerir'in, Abdurrahman b. Yesar'dan yaptığı rivayete göre Hz. Osman tarafından Mısır'a gönderilen bu mektup, Ebu Aver es-Sülemî üzerinde görülmüş. Ebu Aver de Hz. Osman'a ait bir deveye binerek Mısır'a doğru gidiyormuş.
îbn Cerir'in yaptığı rivayette anlatıldığına göre bu olay üzerine sahabeler, diğer şehirlerdeki halka mektuplar yazarak Medine'ye gelip Hz. Osman'la savaşmasını istemişler. Ancak bu rivayet sahabelere karşı uydurulan bir yalandan başka birşey değildi. Bu, sahabeler adına uydurulmuş bir mektuptur. Nitekim asiler, Hz, Ali, Hz. Talha ve Hz. Zübeyr adına da yalan mektuplar uydurarak Haricilere göndermişlerdi. Fakat bu büyük insanlar böyle bir mektup yazmadıklarım ifade etmişlerdi. Hz.

Osman'ın Mısır'a yazmış olduğu iddia edilen metup da asılsız ve yalandır. O böyle bir emir vermemişti. Bundan haberi de yoktu.
Bütün bu gaileli günlerde Hz. Osman, mescide inip cemaata namaz kıldırıyordu. Asiler, onun gözünde toprak kadar kıymetsizdiler. O gaileli zamandaki cumalardan birinde minbere çıkıp cemaata hutbe irad ediyordu. Elinde de Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir ve Ömer'in hutbe irad ederken tuttukları değneği tutmaktaydı. Cemaat arasında bir adam kalkıp Hz Osman'a sövdü ve tahkir edici sözler sarf ederek onu minberden aşağı indirdi. Orada bulunanlardan bazıları da Hz. Osman'ı tartakladılar.
Vakidî, Abdurrahman b. Hatib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir ara ben, Osman'ın elinde Rasûlullah, Ebu Bekir ve Ömer'in hutbe irad ederlerken ellerinde tuttukları değneğe baktım. O esnada Cehcah kalkıp minberde hutbe irad etmekte olan Osman'a hitaben: "Ey ihtiyar bunak, şu minberden aşağı in:" dedi. Hz Osman inince değneği elinden alıp sağ dizi ile kırdı. Değneğin bir kıymığı dizine battı. Dizi yaralandı ve kurtlandı. Hz. Osman minberden inince cemaat onu alıp götürdüler. Değneğin tekrar bir telle bağlamasını emretti. Ve o günden sonra da bir ya da iki defa evinden dışarı çıktı. Nihayet kuşatma altına alınıp öldürüldü.»
Vakidî, İbn Ebi Habibe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Osman, günün birinde cemaata hutbe irad ederken Amr b. As kalkıp ona şöyle demişti: "Ey mü'minlerin emiri! Sen birçok günah işledin.
Biz de seninle beraber işledik. Tevbe et ki biz de seninle beraber tev-be edelim." Amr'm bu sözü üzerine Hz. Osman, ellerini sıvayıp kıbleye yöneldi, ağlamaya başladı. Ben, o güne kadar Osman kadar çok ağlayan bir erkek veya kadın görmüş değildim. Bundan sonra Osman hutbesini irad etmeye devam etti. Cehcah el-Gifarî de kalkıp ona bağırarak şöyle dedi:
"Ey Osman! îşte bir deve getirdik. Devenin üzerinde bir aba, birde zincir var. İn de seni şu abaya sokalım ve elini zincirle boynuna bağlayalım. Deveye bindirelim. Sonra da seni Duhan dağına atalım." Hz. Osman, ona: "Allah, seni ve getirdiğin şey kahretsin." deyip minberden indi. Zaten Osman'ı son olarak o gün gördüm.»
Vakidî, Amr b. Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
" Hz. Osman'a ilk olarak kötü sözle hitab etmeye cüret eden kimse, Cebele b. Amr es-Saidf dir. Kavminin mevlisinde oturmakta olup elinde bir zincir bulunan Cebele'nin yanından geçerken Hz. Osman, selam vermiş, meclistekiler selamım alınca Cebele şöyle demişti: "Niçin selamını alıyorsunuz? şöyle ve şöyle diyen adamın selamı alınır mı hiç?" Meclis-tekilere böyle dedikten sonra dönüp Hz. Osman'a da şöyle demişti: "Vallahi şu zinciri boynuna bağlayacağım. Ya da şu astarını bırakacaksın." Hz. Osman: "Ne astarı? Allah'a yemin ederim ki, ben kimseyi kimseye tercih etmem." deyince Cebele şu karşılığı vermişti: "Mervan'ı tercih ettin, Muaviye'yi tercih ettin. Abdullah b. Amir b. Kürz'ü tercih ettin. Abdullah b. Sa'd b Ebi Serh'i tercih ettin. Oysa bunlardan bazısını Kur'ân-ı Kerim kınamıştır. Rasûlullah (s.a.v.), bunlardan bazısının kanını mubah kılmıştır!
"Bunun üzerine Osman da oradan ayrılıp gitmişti. Bundan sonra insanlar, Osman'a karşı cüretli olmaya başladılar."
Vakidî, Osman b. Şerid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Osman, evinin avlusunda oturup elinde bir zincir tutan Cebele b. Amr es Saidî'ye uğradı. Cebele, ona şöyle dedi. "Ey ihtiyar bunak! Vallahi seni öldüreceğim ve uyuz bir deveye bindirip ateş harresine süreceğim." Hz. Osman, minberde hutbe irad etmekte iken yine bu Cebele, onun yanına gelmiş ve onu minberden indirmişti. Seyf b. Ömer'in anlattığına göre Hz. Osman cuma günü insanlara namaz kıldırdıktan sonra yine onlara hutbe irad etmiş ve hutbesinde şöyle demişti:
"Ey yabancılar! Allah'tan korkun Allah'tan! Allah'a yemin ederim ki, Medine halkı sizin Muhammed (s.a.v.)'in dili ile lanetlenmiş olduğunuzu bilmektedir. Hatanızı doğru şeylerle giderin." Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme, kalkıp şöyle dedi: "Ben buna şahadet ederim." Böyle demesi üzerine Hakim b. Cebele, onu tutup oturttu. Sonra Zeyd b. Sabit şöyle dedi "Doğrusu bu kitapta mevcuttur." Başka bir taraftan Muhammed b. Ebi Müreyre kalkıp onu oturttu ve ona: "Ey avurdunu şişirerek konuşan adam!!" Gdedi. Bu defa orada bulunan herkes ayaklandı. Cemaatı taşladılar. Onları mescitten kovdular. Hz. Osman'ı da taşladılar. O, minberden düşüp bayıldı, yakınları onu alıp evine götürdüler.
Mısırlı asiler, Muhammed b. Ebi Bekir'le Muhammed b. Cafer ve Ammar b. Yasir'den başka kimselerden yardım ümid etmiyorlardı. Hz. Ali, Talha ve Zübeyr, birkaç kişiyle birlikte Hz. Osman'ı ziyarete gittiler. Başlarına gelen huzursuzluğu ve insanların karşılaştıkları musibetleri ona şikayet ettiler. Sonra evlerine döndüler. Aralarında Ebu Hü-reyre, İbn Ömer ve Zeyd b. Sabit'in de bulunduğu bir sahabe topluluğuyla karşılaştılar. Hz. Ali, bunların Hz. Osman'la savaşma niyetinde olduklarını anlayınca kendilerine haber gönderdi. Allah'ın hükmünü beklemelerin savaşa girişmemelerini, sükunet içinde beklemelerini, tenbihledi. Bu hususta onlara yemin verdirdi.» [24]

Müminlerin Emirî Hz. Osman'ın Kuşatma Altına Alınması

Cuma günü Hz. Osman minberden düşüp bayıldığı, kafası varıldığı ve kaldırılıp evine götürüldüğü zaman işler kızıştı. Hadise büyüdü. Beyinsiz bazı kimseler, onu öldürmeye cüret ettiler. O, evine kapandı, onu sıkıştırdılar. Çevresini kuşattılar. Onu muhasara altında tuttular, sahabelerin çoğu da kendi evlerine kapandı. Hz. Osman'a bazı sahabelerin oğulları babalarının emri

ile gittiler. Bunlar, arasında Hasan ve Hüseyin, Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Ömer de vardı. Bunlar Hz. Osman'la çarpışmaya gelen asilere karşı durup bunlara karşı Hz. Osman'ı savundular. Bazı kimseler de bu heyetin isteklerinden hiç değilse birine Hz. Osman'ın icabet edeceğini ümid ettiler. Bu heyet gidip Hz. Osman'dan ya bizzat halifelikten feragat etmesini ya da Mervan b. Ha-kem'i kendilerine teslim etmesini taleb ettiler. Dışardakilerden hiç kimse, asilerden birinin Hz. Osman'ı öldüreceğini düşünmüyordu. Hz. Osman mescide gelmekten vazgeçti. İşin başlangıcında zaten seyrek olarak mescide gelirken sonraları mescitten tamamen koptu. O günlerde Gafiki b. Harb, cemaata namaz kıldırıyordu. Kuşatma bir aydan fazla sürdü. Bazı rivayetlere göre kırk gün sürmüştü.

Kuşatma sonunda Hz. Osman şehid edildi. Allah ondan razı olsun. Nitekim bunu ileride de detaylı olarak inşaallah açıklayacağız. İbn Ce-rir'in rivayetine göre kuşatma altında bulunduğu sürece Hz. Osman'ın yerine Müslümanlara Talha b. Ubeydullah imamlık yapmıştır.

Vakidfmn rivayetine göre kuşatma altında bulunduğu sürece Hz. Ali, Ebu Eyyüb, Sehl b. Hanif de cemaata o esnada namaz kıldırmıştır. Cuma namazlarım ise Hz. Ali kıldırmıştır. Zaten Hz. Osman'ın şahadetinden sonra Müslümanlara imamlık yapan Hz. Ali olmuştur.

İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Cavan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ahnef dedi ki: Biz hac için yola çıktık. Medine'ye uğradık. Medine'de evimizde oturmakta iken adamın biri gelip bize: "İnsanlar mescittedirler." dedi. Ben ve arkadaşım oraya gittik. Saflar arasına girip ilerledik. Başa geçtik. Ebu Talib oğlu Ali'nin, Zübeyr'in, Talha'nın ve Sa'd b. Ebi Vakkas'm orada olduklarını gördük. Çok geçmeden Hz. Osman da yürüyerek oraya geldi ve şöyle sordu:

- Ali burada mı?
- Evet.
- Zübeyr burada mı?
- Evet.
- Talha burada mı?
- Evet.
- Sa'd b. Ebi Vakkas burada mı?
- Evet.
- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah aşkına söyleyin. Siz, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu biliyor musunuz? "Her kim falan oğullarının hurma kurutma yerini satın alırsa Allah onu bağışlasın." işte ben o hurma kurutma yerini aldım. Ve Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip: "Orayı ben satın aldım." dedim. Rasûlullah (s.a.v.) da bana: "Orayı mescidimize kat ve sevap kazan." dedi. Bu böyle olmadı mı?
- Evet.
- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah aşkına söyleyin. Siz Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu biliyor musunuz? "Kim Rume kuyusunu satın alır?" İşte ben şu kadar fiyata o kuyuyu satın aldım." Rasûlullah'a gidip: "Ben, o kuyuyu satın aldım." deyince Rasûlullah (s.a.v.): "Onu Müslümanların su içmesine tahsis et ve sevabı kazan." dedi. Bu böyle olmadı mı?
- Evet.
- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah aşkına söyleyin. Siz Rasûlullah (s.a.v.)'ın zorluk ordusunu (Tebük'e gidecek orduyu) hazırladığı günde kavmin yüzüne bakıp: "Bu orduyu kim teçhiz ederse Allah, onu bağışlasın." dediğini biliyorsunuz. İşte ben o orduyu teçhiz ettim. Eksikliklerini tamamladım, öyle ki, bir yular ve bir ayak bağı dahi eksik kalmadı. Bu böyle olmadı mı?
- Evet. Allah için böyle oldu.
- Allah'ım, şahid ol. Allah'ım, şahid ol. Allah'ım, şahid ol. Böyle dedikten sonra Hz. Osman dönüp gitti."

Hz. Osman mescide geldiğinde o esnada yanıbaşında sarı entari giymiş bir adam da vardı.»

Abdullah b. Ahmed, Zeyd'in babası Eslem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Kuşatma gününde Hz. Osman'ı cenazelerin konulduğu yerde gördüm. Eğer o zaman bir taş atılsaydı, mutlaka bir adamın başına düşerdi. Yere düşmezdi. Çünkü kalabalık fazlaydı. Hz. Osman'ın, Makam-ı Cibril'in yanındaki ışık penceresinden başını uzattığını ve şöyle dediğini gördüm:

- Ey insanlar! Aranızda Talha var mı?

insanlar sustular. Cevap veren olmadı. Sonra yine şöye dedi:

- Ey insanlar! Aranızda Talha var mı?

Herkes sustu. Cevap veren olmadı. Sonra yine şöyle dedi:

- Ey insanlar! Aranızda Talha var mı?

Talha b. Ubeydullah, ayağa kalktı. Hz. Osman, ona şöyle dedi:

- Sen burada değil miydin? Sen bir* topluluğun içinde olasın da ben üç sefer sana sesleneyim ve seslenişimi duyasm ve bana cevap vermeye-sin. Bu olacak şey midir? Allah aşkına söyle, ey Talha, hatırlıyormusun, birgün falan yerde sen, ben ve Rasûlullah (s.a.v.) beraberdik. Onun yanında sahabelerin içinde benden ve senden başka kimse yoktu. Böyle değil mi?
- Evet.

- Hani hatırlıyor musun? Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demişti: "Ey Talha! Her peygamberin ashabından mutlaka Cennet'te bir yoldaşı olacaktır. İşte şu Osman da Cennet'te benim bir yoldaşım olacaktır. "
- Evet, ben bunu hatırlıyorum.
Böyle dedikten sonra Hz. Osman, dönüp gitti.»
Abdullah b. Ahmed, Sümame b. Cüz el-Kuşeyrfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Vurulduğu gün Osman'ın evinde hazır bulundum, onun durumuna vakıf oldum. Şöyle dedi: "Sizi bana karşı kışkırtan arkadaşlarınızı çağırın." O iki kişiyi Osman'ın yanma çağırdılar. Osman, onlara şöyle dedi:
- Allah aşkına söyleyin. Siz, Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye gelirken Medinelilerin mescide sığamadıklarını ve bu sebeple onun şöyle buyurduğunu hatırlıyor musunuz? "Kim kendi öz malı ile bu arsayı satın alır (burası mescit kılındıktan sonra kendisi de), diğer Müslümanlar gibi bu arsada olur (yani namaz kılarsa), onun için Cennet'te bu arsadan daha hayırlı birşey vardır.," Ben de Rasûlullah'm böyle demesi üzerine kendi öz malımı vererek bu mescid arsasını satın alıp Müslümanlara verdim. Ama siz benim burada iki rekat namaz kılmama engel oluyorsunuz.
Allah aşkına söyleyin, Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği zaman tatlı su içecek bir kuyu yoktu. Sadece Rume kuyusu vardı Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Kim kendi öz malı ile bu kuyuyu satın alır ve kendisi de diğer Müslümanlar gibi kovasını bu kuyuya sarkıtırsa kendisi için Cennet'te bu kuyudan daha hayırlı mükafat vardır," Onun böyle buyurması üzerine ben Rume kuyusunu kendi öz malımla satın aldım. Ama siz benim bu kuyudan su içmeme engel oluyorsunuz. Zorluk ordusunu
(Tebük'e gidecek orduyu) teçhiz eden, ihtiyaçlarını karşılayan kişinin ben olduğumu biliyor musunuz?
- Evet, Allah için böyledir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Salim b. Ebi Ca'd'm şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Osman, Rasûlullah'm ashabından -aralarında Ammar b. Yasir'in de bulunduğu- birkaç kişiyi çağırdı. Onlara şöyle dedi:
- Size birşeyler soracağım, ama doğru cevap vermenizi istiyorum. Allah aşkına söyleyin. Siz Rasûlullah (s.a.v.)'m Kureyşlileri diğer insanlara tercih ettiğini biliyor musunuz? Haşim oğullarını da Kureyşli-lerin diğerlerine tercih ettiğini biliyor musunuz?
Orada bulunanlar sustular. Kendisi sözünü şöyle sürdürdü:
- Eğer Cennet'in anahtarları elimde olsaydı, ben baştan sona Cen-net'e girmelerine kadar anahtarları Ümeyye oğullarına verirdim. Osman, Talha ile Zübeyr'e haber gönderip çağırttı. Onlara şöyle dedi:
- Size Ammar'dan söz edeyim mi? Rasûlullah (s.a.v.), Batha'da elimi tutup yürümeye başladı. Ammar'm işkence görmekte olan annesiyle babasının yanına vardı. Ammar'm babası şöyle dedi: "Ya Rasûlullah, zaman mı böyledir? Bu ne haldir?" Rasûlullah (s.a.v.) ona: "Sabret" dedi. Sonra da: "Allah'ını, Yasir ailesini mağfiret et. Nitekim mağfiret de ettin." dedi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hz. Osman, kuşatma altında iken arkadaşlarına bakıp şöyle dedi:
- Beni niçin öldüreceksiniz? Oysa ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Bir adamın kanı ancak şu üç sebepten biri ile helal olur: Bir adam evlendikten sonra zina ederse recin edilmesi gerektir. Veya birini kasten öldürürse Öldürülmesi gerekir veya İslâm'a girdikten sonra irtidat ederse yine Öldürülmesi gerekir." Allah'a yemin ederim ki, ben ne cahiliye devrinde ne de Müslüman olduktan sonra zina etmiş değilim. Bir kimseyi de öldürmüş değilim ki, onun canına karşılık bana kısas tatbik edilsin. Müslüman olduğumdan beri de irtidad etmiş değilim. Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şahadet ederim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Sehl b. Hanifin oğlu Ebu Umame'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kuşatma altında olduğu sırada Osman'ın evinde idim. Biz bir yere girdiğimizde orada konuşulan sözleri işitiriz. Osman, bir gün bir iş için içeri girdi. Yanımıza döndüğünde rengi sararmıştı. Şöyle dedi: "Az önce beni ölümle tehdit ettiler." Biz de kendisine: "Ey mü'minlerin emiri! Allah seni onlara karşı koruyacaktır." dedik. Bu defa o, şöyle dedi: "Beni niçin Öldürecekler? Oysa ben, Rasûlullahsm şöyle buyurduğunu işit-miştim: "Müslüman bir kimsenin kanı ancak üç sebepten biri ile helal olur: Bir adam Müslüman olduktan sonra kafir olursa veya evlendikten sonra zina ederse veya herhangi bir kimseyi öldürürse (kanı helal olur)." Allah'a yemin ederim ki, ben ne cahiliye döneminde, ne de İslâmiyet döneminde asla zina etmedim. Allah'ın beni İslâm'a kavuşturmasından sonra dinimi başka bir dinle değiştirmeyi dilemedim ve hiç kimseyi de öldürmüş değilim. Beni neden öldürecekler?»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Seleme b. Abdurrahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Osman, kuşatma altında iken köşkünün penceresinden halka hitaben şöyle dedi:
- Allah aşkına söyleyin. Hira gününde dağ sarsıldığı zaman Rasûlullah (s.a.v.)'m ayağıyla dağa vurup sonra şöyle dediğini işiteniniz var mıdır? "Dur bakalım ey Hira! Sakin ol. Senin üzerinde bir peygamber,, bir sıddık ve bir şehid vardır. Ben de oradaydım. Öyle değil midir? Topluluk arasında bulunanlardan bazıları onun bu sorusunun cevabını verdiler ve kendisini doğruladılar. Sonra Hz. Osman şöyle sordu:
- Allah aşkına söyleyin. Hudeybiye'de Rıdvan bey'atı yapıldığı ve Rasûlullah (s.a.v.) beni, Mekkeli müşriklere gönderdiği zaman benim yerime kendisi be/at yapıp: "İşte bu benim, bu da Osman'ın elidir," demişti. Ve ellerinden birini diğerinin üzerine koyup benim be/atımı yapmıştı. Bu böyle değil midir?
Topluluk arasında bulunan bazıları, onun bu sözünü doğruladılar. Sonra Osman şöyle dedi:
- Allah aşkma söyleyin. Rasûlullah (s.a.v.): "Kim mescitteki bu odayı bizim için genişletir ki, kendisi için Cennet'te bir ev

yapılsın?" demişti. Onun bu sözünü işiteniniz varandır? Ben o zaman kendi paramla arsayı satın alıp mescidi genişletmiştim. Öyle değil mi? .
Topluluk arasında bulunanlardan bazıları, onun bu dediğine şahitlik ettiler. Sonra Hz. Osman, şöyle dedi:
- Allah aşkına söyleyin. Zorluk ordusu hazırlanırken Rasûlullah (s.a.v.)'m: "Bugün kabul edilecek bir nafaka sarfedilir." demesi üzerine ben o ordunun ihtiyaçlarının yarısını kendi malımla temin etmiştim. Öyle değil mi?
Topluluk arasında bulunan bazı kimseler, onun bu sözünü doğrulamışlardı. Sonra Osman şöyle demişti:
- Allah aşkına söyleyin. Daha önceleri Rume kuyusunun suyu yolculara parayla satılırdı. Ben o kuyuyu kendi malımla satın ahp yolculara bedava tahsis ettim. Öyle değil mi?
Topluluk arasında bulunan bazı kimseler, onun bu sözünü de doğruladılar.»
İbn Cerir'in anlattığına göre Hz. Osman, Mısır'dan gelen asilerin bu yaptıklarını, kendisini evinde kuşatma altında tuttuklarını mescide gitmesine engel olduklarını görünce Şam'da bulunan Muaviye'ye, Basra'da bulunan îbn Amir'e ve Kûfelilere mektub yazarak yardım göndermelerini ve asileri Medine'den kovmalarını istedi. Bunun üzerine Mua-viye, Mesleme b. Habibi yardın için gönderdi. Yezid b. Esed el-Kuşeyrî de askeri bir birliği refaketine alıp yardıma geldi. Asiler, yardım için askeri birliklerin yola çıktıklarını duyunca kuşatmayı daha da sıklaştırdı-lar. Yardım için yola koyulan askeri birlikler Medine'ye yaklaştıklarında kendilerine Hz. Osman'ın şehid edildiğine dair haber ulaşmıştı.
îbn Cerir'in anlattığına göre Hz. Osman, Ester en-Nehaf yi çağırttı. Evinin ışık penceresinin arka kısmında kendisi için bi yastık konulan Hz. Osman, bu yastığa dayanarak başını dışarıya uzatıp cemaata baktı ve Eşter'e şöyle sordu:
- Ey Ester, şu insanlar ne istiyorlar?
- Ya halifelikten vaz geçmeni veya dövdüğün, sopaladığın, yahud hapsettiğin adamlara bizzat, sana kısas yapmalarına imkan tanımanı istiyorlar. Aksi takdirde seni öldürecekler.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre toplanan kimseler, Hz. Osman'dan şehirlerdeki valilerini görevden azletmesini ve yerine kendi istedikleri kimseleri vali olarak atamasını istediler. Kendini halifelikten azletmese bile Mervan b. Hakem'i kendilerine teslim etmesini istediler ki, kendisinin ağzıyla yalandan mektup yazıp Mısır'a göndermesine ceza olarak Mervan'ı cezalandırsınlar. Ancak Hz. Osman, Mervan'ı onlara teslim ettiği takdirde onu öldürmelerinden korktu ve Müslüman bir adamın ölümüne sebep olmak istemedi. Mervan'ın yaptığı işin ölümü gerektirecek büyük bir suç olmadığına kanaat getirdi. Kendisinin dövdüğü, sopalattığı veya hapsettiği kimselerin bizzat kendisinden kısas taleb etmelerine, zayıf bedenli ve yaşlı bir adam olduğunu söyleyerek mazeret gösterdi. Halifelikten feragat etmesine dair taleplerine gelince bunu yapmayacağını ve Allah'ın kendisine giydirdiği bir gömleği üzerinden çıkarmayacağını, Muhammed ümmetini de birbirlerine saldıran kimseler olarak başsız bırakmayacağını, asilerin istedikleri beyinsiz kimseleri valiliklere atamayacağını söyledi. Zira bu beyinsiz kimseler, valiliklere atandığı takdirde düzensizliğin baş göstereceğini ve işlerin çığırından çıkacağını söyledi. Nitekim de onun zannettiği ve düşündüğü gibi kendisinden sonra düzen bozuldu. Ümmet fesada sürüklendi. Her taraf karma karışık oldu. Ayrıca valileri azledip onların istedikleri adamları vali olarak atadığı takdirde bundan sonra her hoşlanmadıkları valiyi azletmeleri, her hoşlandıkları ve istedikleri kimseyi de vali olarak atamaları gibi yanlış bir tatbikata gidileceğini söyledi ki, ona göre bunun da makul bir yanı yoktu. Onlara ayrıca şunu da söyledi:
- Vallahi, beni öldürürseniz benden sonra birbirinizi sevmezsiniz. Ve asla birleşemezsiniz. Benden sonra da düşmanlarınıza karşı birlik olup savaşamazsınız.
Hz. Osman böyle demekle doğruyu söylemişti. Allah ondan razı olsun.
îmam Ahmed b. Hanbel, Numan b. Beşir'in şöyle dediğini rivayet
etmiştir:
"Osman, bir mektup yazıp bana verdi. Aişe'ye götürmemi istedi. Ben de götürüp o mektubu Hz. Aişe'ye verdim. Hz. Aişe de Rasûlullah (s.a.v.)'m Hz. Osman'a şöyle dediğini bana söyledi: "Doğrusu Cenâb-ı Allah sana bir gömlek giydirecektir. Eğer herhangi bir kimse o gömleğini çıkarmanı isterse sakın çıkarmayasın." Rasûlullah (s.a.v.), bu sözü üç kez tekrarlamıştı.
Ben de dedim ki:
- Ey mü'minlerin annesi, bu hadisi şimdiye kadar niye söylemedin?
- Ey oğlum, vallahi ben bunu unutmuştum.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Hz, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki:
- Bana ashabımdan birini çağırın.
- Ebi Bekir'i mi çağırayım?
- Hayır.
- Ömer'i mi çağırayım?
- Hayır.
- Amcan oğlu Ali'yi mi çağırayım?
- Hayır.
- Osman'ı mı çağırayım?
- Evet.

Osman gelince Rasûlullah (s.a.v.), bana: "Buradan uzaklaş" dedi. Ve Osman'a eğilerek gizlice birşeyler söylemeye başladı. Ancak Osman'ın rengi değişti.»
Bu hadisin ravilerinden Ebu Sehle diyor ki: Osman kuşatıldığı zaman kendisine sorduk:
- Ey mü'minlerin emiri, seni korumak için asilerle savaşmayalım mı?
- Hayır! Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), bana birşeyler söylemiş ve benden söz almıştır. Ben o söz için sabredeceğim.»
Muhammed b. Aid ed-Dımaşkî, Ebu Sevr el-Fukaymî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Osman'ın yanma geldim. Ben yamndayken bir ara dışarı çıktım. Mısırlı asilerin geri geldiklerini gördüm. İçeri girip durumu Hz. Osman'a bildirdim. Bana:
- Onları nasıl buldun? diye sordu. Ben de:
- Yüzlerinde kötülük sezdim. Başlarında da îbn Adis el-Belevî vardı, dedim.
îbn Adis, Rasullullah (s.a.v,)'ın minberine çıkıp halka cuma namazını kıldırdı. Hutbesinde Hz. Osman'ı eleştirdi. Ben de namazdan sonra Osman'ın yanına gidip İbn Adis'in hutbesinde söylediklerini aktardım. Bunun üzerine Hz. Osman, şöyle dedi: "Vallahi îbn Adis, yalan söylemiştir. Ben İslâm'a giren ilk dört kişinin dördüncüsüyüm. Rasûlullah (s.a.v.), kızını bana nikahladı. O kızı vefat edince diğer kızını bana nikahladı. Ben ne cahiliye döneminde, ne de İslâmiyet döneminde asla zina yapmış ve hırsızlıkta bulunmuş değilim. Zina yapmadım. İslâm'a girdiğimden beri de dinimi başka bir dinle değiştirmek istemedim. Rasûlullah (s.a.v.)'la bey'at yaptığımdan beri sağ elimi tenasül organıma sürmedim. Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında Kur'ân'ı topladım. İslâm'a girişimden bu yana her cuma günü mutlaka bir köle azad ettim. Ama bir cumada azad edecek bir köle bulamazsam mutlaka diğer cumada iki köle azad etmişimdir."
îbn lühey'a'dan rivayet olunduğuna göre Hz. Osman o esnada: "Ben Rabbimin yanında on şeyi kendime sakladım." demiştir. Ve on on şeyi saymıştır.» [25]

Fasıl

Kuşatma, zilkade ayının sonlarından itibaren başlayıp zilhicce ayının onsekizine, cuma gününe kadar devam etti. Perşembe günü Hz. Osman, yanında bulunan ve sayıları 700'e varan Muhacirlerle Ensâra -ki, bunların arasında Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zübeyr, Hasan, Hüseyin, Mervan, Ebu Hüreyre ve bazı köleleri de vardı. Eğer isteseydi bunlar, kendisini asilere karşı koruyabilirlerdi- şöyle dedi:
"Üzerinde hakkım olan herkese yemin verdiriyorum, kalkıp evine gitsin."
O esnada Hz. Osman'ın yanında sahabelerin önde gelenleri ve oğulları da vardı ki, bunlar büyük bir kalabalık teşkil ediyordu. Ayrıca kendi kölelerine de: "Her kim kılıcını kınına sokarsa o özgürdür, hürriyetine kavuşmuştur." dedi. Evin içinde savaş ateşi sönmüş, hava soğumuş, ama dışarda iş şiddetlenmiş, savaş ateşi alevlenmişti. İçerde savaş ateşinin sönmesinin sebebi şuydu: Hz. Osman, ecelinin yaklaştığını gösteren bir rüya görmüştü. Ve Allah'ın emrine kavuşacağını ümid etmiş, ayrıca Rasûlullah (s.a.v.)'a da aşın derecede özlem duymuştu. Allah'ın emrine teslim olmuştu ki, Adem oğullarının en hayırlısı kendisi olsun. Çünkü Adem oğullarından biri, kardeşi kendisini öldürmek istediği zaman kardeşine hitaben şöyle demişti: "Ben, hem benim hem de kendi günahını yüklenip cehennemliklerden olmanı isterim. Zalimlerin cezası işte budur." (ei-Mâidc, 29.)
Rivayete göre Hz. Osman, asilerin hücumuna uğradığı zaman yanından çıkan en son kişi Hz. Ali'nin oğlu Hasan olmuştur. O zaman şehrin valisi de Abdullah b. Zübeyr'di. Allah onlardan razı olsun.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ömer'in oğlu Abdullah, RasûluİUah (s.a.v.)'m vefatından sonra işte o muhasara gününde ve bir de Necretül-Haruri vak'asmda silahını kuşanmıştır.
Ebu Cafer ed-Darî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hz. Osman sabah olunca halka şunu anlattı: Peygamber (s.a.v.)'i rüyamda gördüm. Bana: "Ey Osman, iftarım yanımızda aç.w dedi.
Hz. Osman, o gün oruç tuttu. Sabaha oruçlu olarak girdi ve aynı günde öldürdü.»
Seyf b. Ömer'in anlattığına göre Kesir b. Salt, Hz. Osman'ın yanına gidip şöyle demişti:
"Ey mü'minlerin emiri, oradan dışarı çık. Evinin Önünde otur. İnsanlar senin yüzünü görsünler. Eğer böyle yaparsan sana saldırmaktan vaz geçerler."
Kesir'in bu sözü üzerine Hz. Osman gülmüş ve şöyle demişti: "Ey Kesir, ben dün şöyle bir rüya gördüm: Allah'ın peygamberinin yanma vardım. Onun yanında Ebu Bekir'le Ömer de vardı. Bana : "Geri dön, ama yarın yanımda iftarın açacaksın." dedi. Allah'a yemin ederim ki, yarın güneş batmadan ben ahiretlik olacağım." Bunun üzerine Sa'd ile Ebu Hüreyre silahlarını bırakıp Osman'ın yanına geldiler."
Musa b. Ukbe, Kesir b. Sait'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Şehid edildiği günde Hz. Osman, öldürülmeden önce uykuya dalmış, sonra uyanıp, şöyle demişti:
"Eğer insanlar Osman bir kuruntuda bulundu demeselerdi, size bir şey anlatacaktım."_
Biz de kendisine: "Allah seni ıslah etsin, anlat. Biz başkalarının dediğini söylemeyiz" deyince anlatmaya başladı: "Ben

rüyamda Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüm. Bana: "Bizimle birlikte cuma namazını kılacaksın." dedi.»
İbn Ebi'd-Dünya, Kesir b. Sait'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Kuşatma altında iken Osman'ın yanma gittim. Bana:
- Ey Kesir, bu gün mutlaka Öldürüleceğimi biliyorum, dedi. Ben de kendisine:
- Allah düşmanlarına karşı sana yardım edecektir ey mü'minlerin emiri, deyince o sözünü tekrarladı, ben de kendisine şöyle sordum:
- Bu gün sana birşey söylendi mi?
- Hayır, yalnız dün gece biraz uykum kaçtı. Seher vakti biraz uykuya daldım. Rüyamda Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Ebu Bekir ve Ömer'i gördüm. Rasûlullah (s.a.v.), bana: "Ey Osman, yanımıza gel, bizden uzak durma,
seni bekliyoruz." dedi. Hz. Osman, işte o gün şehid edildi.»
îbnEbi'd-Dünya, Abdullah b.Selam'mşöyle dediğini rivayet etmiştir: «Kuşatma altında iken kendisine selam vermek için Osman'ın yanına gittim, bana şöyle dedi:
- Merhaba ey kardeşim. Dün gece rüyamda Rasûlullah (s.a.v.)'ı şu ışık penceresinde gördüm. Bana şöyle dedi:
- Ey Osman, seni kuşatma altına mı aldılar.
- Evet.
- Seni susuz mu bıraktılar?
- Evet.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), içinde su bulunan kovaya bana sarkıttı. Ben o sudan kana kana içtim. Şimdi dahi o suyun serinliğini memelerim ve omuzlarım arasında hissediyorum. Ben o suyu içtikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle dedi:
- îstersen onlara karşı sana yardım edilir, istersen yanımızda iftarı açarsın. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında iftarımı açmayı tercih ettim. Osman o gün şehid edildi.»
Heysem b. Küleyb, Hz. Osman'ın zevcesi Naile binti Ferafîse el-Kel-biye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Osman, öldürülmeden bir gün önce oruçluydu. İftar vakti asilerden içecek su istedi, vermediler ve: "Şu avlunuzda bulunan, içine çöpleri attığınız kuyudan iç" dediler. Osman, iftarını açmadı, evimizin bitişiğindeki taşlar üzerinde bir komşuyu seher vakti gördüm. Onlardan içecek su istedim, bana bir testi su verdiler, suyu Osman'a getirip: "îşte sana su getirdim" dedim. O da etrafa baktı, fecrin doğmuş olduğunu gördü ve: "Ben oruç tuttum." dedi. Ben de kendisine: "Ne yedin, sana yiyecek veya içecek getiren bir kimse görmedim" deyince o şöyle cevap verdi: Rasûlullah (s.a.v.)'m şu tavandaki delikten bana baktığım ve elinde bir kova su bulunduğunu gördüm. Bana: "İç ey Osman" dedi. Ben de o suyu kana kana içtim. Sonra: "Bir daha iç" deyince ben tekrar içtim, sonra bana şöyle dedi:" Halk seni protesto ediyor. Eğer onlarla savaşırsan zafer kazanırsın. Savaşmazsan, iftarını yanımızda açarsın." îşte o gün yanına girdiler ve onu Öldürdüler.»
Ebu Ya'lâ el-Musilî ile Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Hz. Osman'ın azadlısı Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Hz. Osman, yirmi köle azad etti. Şalvar getirilmesini emretti. Onu giyinip uçkurunu sıkıca bağladı. Daha önce ne cahiliye döneminde, ne de İslâmiyet döneminde öyle birşey giymiş değildi. Ve şöyle dedi:
"Rüyada Rasûlullah (s.a.v.)'la Ebu Bekir ve Ömer'i gördüm, bana:" Sabret, sen yarın iftarını yanımızda açacaksın." dediler. Sonra Hz. Osman, mushafin getirilmesini istedi. Getirilen mushafı açıp okumaya başladı ve mushaf önündeyken öldürüldü.»
Ben dedim ki: Hz. Osman, o gün avret yerleri görünmesin diye şalvar giymişti. Çünkü o çok utangaç ve hayalı bir kimse idi. Peygamber (s.a.v.) in de ifade buyurduğu gibi gökteki melekler dahi ondan utanırlardı.
Getirilen mushaf önüne konuldu, açıp okumaya başladı, Aziz ve Ce-lil olan Allah'ın yargısına teslim oldu. Asilerle savaşmadı. Taraftarlarının da asilerle savaşmamasını emretti. Taraftarlarına bu emri vermeseydi taraftarları onun düşmanlarını mağlub ederlerdi. Ama Cenâb-ı Allah'ın emri takdir edilen bir kaderdir.
Hişam, babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Osman, vasiyetini Zübeyr'e yaptı.
Esmaî, Alâ'nm babası Fadl'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Osman, öldürülünce hazinesini açtılar. Hazinesinde kilitli bir sandık buldular. Sandığı açtıklarında içinde bir hokka ve üzerinde şu ibarelerin yazıldığı bir mektup buldular: Bu Osman'ın vasiyetidir. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Affan oğlu Osman, Allah'tan başka ilah bulunmadığına, onun birliğine ve ortaksızlığına, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna, Cennet'in ve Cehennem'in hak olduğuna, Allah'ın kabirlerdeki kimseleri dirilteceğine, bunu, gelişinde şüphe bulunmayan bir günde yapacağına, Allah'ın, vaadini mutlaka yerine getireceğine şahadet eder. Osman, bu şahadet üzerine yaşamış, bu şahadet üzerine ölmüştür. Ve inşaallah, bu şahadet üzerine de ahirette dirilecektir.»
îbn Asakir'in rivayetine göre Hz. Osman, öldürüldüğü günde şöyle demiştir:
"Ölümün, şerefli şerefsiz hiç kimseyi bırakmadığını gördüm. Bunların beldelerdeki sığınaklarını ve bolca yiyip içtikleri yerleri harap ettiğini gördüm."
Hz. Osman yine şöyle demişti:
"Ölüm, kapılan kilitli olduğu halde kaledeki kimselere geceleyin baskın yapar.
Dağlara da yükseklerden gelip konar." [26]

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/253-254.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/255-257.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/257.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/257.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/257.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/257.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/258.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/258.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/258.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/258.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/258.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/258.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/258.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/259-260.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/260-263.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/264-266.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/266-267.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/267-269.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/269-271.

[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/271-272.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/273-274.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/275-280.

[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/281-286.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/286-291.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/291-298.

[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/298-301.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Osman'ın Öldürülmesi
Fasıl
Fasıl
Hz. Osman'ın Evsafi
Fasıl
Hz. Osman Îçîn Söylenen Mersiyelerden Bazıları
Fasıl
Hz. Osman'ın Fazileti İle İlgili Bazı Hadisler
Sadece Hz. Osman'ın Faziletlerinden Bahseden Hadisler
Hz. Osman'ın Faziletine Delalet Eden Bazı Örnekler
Hz. Osman'ın Hutbelerinden Bazıları
Fasıl
Fasıl
Hz. Osman'ın Hanımları Ve Çocukları
Fasıl
Hz. Osman Zamanında Vefat Eden Ancak Vefat Tarihleri Kesin Olarak Bilinmeyen Bazı Şahsiyetler
Enes B. Muaz B. Enes B. Kays El-Ensarî En-Neccarî.
Evs B. Samit El-Ensârî.
Evs B. Havli El-Ensârî.
Hür B. Kays
Meşhur Şair Hatîe.
Hübeyb B. Yesaf B. Utbe El-Ensarî.
Selman B. Rebia El-Bahîlî.
Abdullah B. Hüzafe B. Kays El-Kureşî Es-Sehmî.
Abdullah B. Süraka B. Mutemîr El-Adevî
Abdullah B. Kays B. Halld El-Ensârî
Abdurrahman B. Sehl B. Zeyd El-Ensarî Eı^Harîsî
Amr B. Süraka B. Mutemir El Adevî
Umeyr B. Sa'd El-Ensarî El-Evsî
Urve B. Hizam Ebtj Sald El-Adevî
Kutbe B. Âmir Ebu Zeyd El-Ensârî
Kays B. Mehdî B. Kays B. Salebe El-Ensari En-Neccarî
Lebid B. Rebia Ebu Ukayl El-Amirî
Müseyyeb B. Hüzn B. Ebî Vehb El-Mahzumî
Muaz B. Amr B. Cemuh El-Ensârî
Muhammed B. Cafer B. Ebi Talib El-Kureşî El-Haşimî
Mabed B. Abbas B. Abdîlmuttalib
Muaykib B. Ebu Fatıma Ed-Devsî
Münkîz B. Amr El-Ensârî
Nuaym B. Mes'ud Ebu Seleme El-Gatafanî

Hz. Osman'ın Öldürülmesi

Halife b. Hayyat, Rebab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Osman, beni Eşter'e gönderdi. Eşter*i onun yanma çağırdım. Gele
Eşter'e, Hz. Osman şöyle sordu:
- İnsanlar benden ne istiyorlar?
- Şu üç şeyden birini istiyorlar.
- Nedir o üç şey?
- Ya halifelikten feragat eder, onlara: wîşte yönetim sizin olsun, dilediğinizi seçin" dersin, yada kendilerine ceza verdiğin kimselerin sana misilleme yapmalarına imkan tanırsın. Eğer bunu yapmazsan burada toplanan halk seni Öldürecektir.
- Halifelikten feragat etmemi istiyorlar. Ben, Allah'ın bana giydirdiği bir gömleği üzerimden çıkaracak değilim. Onların bana misilleme yapmak isteyişlerine gelince Allah'a yemin ederim ki ,siz beni öldürür-seniz benden sonra birbirinizi asla sevemezsiniz ve hep bir araya gelip birlik oluşturamazsınız. Benden sonra düşmanlara karşı da birlikte savaş amazsınız." Ravi diyor ki:
O esnada sinek gibi küçük bir adam gelip başını kapıdan içeri uzattı, sonra geri dönüp gitti. Ondan sonra Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, onüç kişiyle Hz. Osman'ın bulunduğu yere geldi. Sakalını tutup çekiştirdi. Çeneleri birbirine çarpılıp dişlerinde ses çıktı ve sonra şöyle dedi:
"Haydi Muaviye gelsin de seni kurtarsın, Ibn Amir gelsin de seni kurtarsın, askeri birliklerin gelip seni kurtarsın."
Onun böyle yapması üzerine Hz. Osman: "Ey kardeşimin oğlu, sakalımı bırak" dedi. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, Hz Osman'ı öldürmedi, ama orada duran bir adama işaret etti. Adam eline hançer alıp geldi, Hz. Osman'ın başını yaraladı. Bu rivayeti nakledenlerden Hasen, Rebab'a şöyle sorduğunu naklediyor:
- Peki sonra ne oldu?
- Sonra hep birlikte onu vurmaya başladılar, nihayet onu öldürdüler.»
Seyf b. Ömer et-Temimî, Hz. Osman'ın zevcesi Naile ile birlikte bulunan ve Üsame b. Zeyd'in azadlısı olan Hansan'm şöyl

dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, gelip Osman'ın sakalından tuttu ve salladı. Elindeki bir kamayı Hz. Osman'ın boğazına sürdü
O da:
- Yavaş ol ey kardeşimin oğlu! Allah'a yemin ederim ki sen, babanın tutmadığı bir sakalı tuttun, dedi.
Bunun üzerine Muhammed, utanarak dönüp gitti. Kapıda asilerle karşılaştı. Onları uzun süre engelleyip geri dönmelerini istedi
Ne varki onlar, Muhammed'i mağlup edip içeri girdiler. Muhammed'de çekip gitti. Elinde uzun bir hurma dalı olan liderleri
gelip Hz. Osman'ın yanı başında durdu. Kafasına vurup yaraladı. Kafasından akan kan, mushafa damlayıp onu lekeledi. Sonra
hep birlikte ona vurmaya başladılar. Bir adam gelip kılıcıyla Hz. Osman'ın göğsünü yaraladı. Hz. Osman'ın zevcesi Naile bint
Ferafise el-Kelbiye de kendini Hz. Osman'ın üzerine atıp şöyle dedi:
- Ey Şeybe'nin kızı! Mü'minlerin emiri öldürülecek te sen bakacak mısın?
Böyle dedikten sonra kılıcı eline aldı, ama asilerden olan o katil, Na-ile'nin elini kopardı. Asiler evdeki eşyaları yağmalamaya
başladılar. Bir adam, başı mushafın üzerinde bulunan Hz. Osman'ın yanma gelip başını tekmeledi ve mushaftan uzaklaştırdı.
Sonra da şöyle dedi:
"Bugünkü kadar güzel bir kafir yüzü görmedim ve yine bu günkü kadar kıymetli bir kafir yatağı görmedim." Ravinin anlattığına
göre asiler Hz. Osman'ın evindeki herşeyi yağmalayıp götürdüler. Bardaklarına varıncaya kadar alıp götürmüşlerdi.»
Hafiz İbn Asakir'in anlattığına göre Medineli Müslümanlar, Hz. Osman'ın evinden ayrılıp gittiklerinde ve yanında aile efradın
başkası kalmadığında asiler duvarlara tırmandılar. Evini ateşe verip içeri girdiler. Bunlar arasında sahabelerden ve sahabe
oğullarından sadece Ebu Bekir'in oğlu Muhammed vardı. Asilerden bir kısmı, Muham-med'den Önce içeri girip Hz. Osman
vurup bayıltmışlardı. Kadınlar çığlık atınca asiler korkup dışarı çıkmışlar. Bu defa da Ebu Bekir'in oğlu Muhammed onun
öldürüldüğünü zannederek içeri girmişti. Onun ayıldığını görünce Muhammed, şöyle demişti:
- Sen hangi dindensin ey ahmak?
- İslâm dinindenim ve ben ahmak da değilim. Aksine ben, mü'minlerin emiriyim.
- Allah'ın kitabını değiştirdin.
- Allah'ın kitabı ortadadır. Aramızda duruyor.
Bunun üzerine Muhammed ilerledi ve Hz. Osman'ın sakalını tutup şöyle dedi:
- Kıyamet gününde eğer: "Ey Rabbimiz! Biz yöneticilerimize ve büyüklerimize itaat etmiştik, fakat onlar bizi yoldan
saptırdılar." dersek bu sözümüz kabul edilmeyecektir. Böyle diyerek onu odanın içinden kapıya doğru iteledi. Hz. Osman da
ona şöyle dedi:
- Ey kardeşimin oğlu, senin baban benim sakalımı tutmazdı. Mısırlılardan Kindeli olup eşek lakabıyla tanınan ve Ebu Raman
künyesiyle çağrılan bir adam geldi. Katade, onun asıl adının Raman olduğunu söylerken başkaları onun asıl adının Ezrak Eşkar
olduğunu söylemişlerdir. Adının Sudan B. Raman el-Muradî olduğuna dair bir rivayet de vardır. îbn Ömer'den rivayet
olunduğuna göre o, şöyle demiştir:
"Hz. Osman'ın katili Esved b. Himran'dır. Esved, ona bir mızrak fir-latmıştı. Sonra eline bir yalın kılıç almış, bu kılıcı Hz
Osman'ın göğsüne vurmuş ve onu öldürmüştü. Sonra kılıcının keskin tarannı Hz. Osman'ın karnına dayamış, üzerine yüklenmiş
ve onu öldürmüştü. Naile araya girmek istemiş. Fakat bu kılıç onun elini kesmişti. Allah ondan (Naile) razı olsun.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ebu Bekir'in oğlu Mu-hammed, elindeki bir hançeri Hz. Osman'ın kulağına dürtmüş
ve hançer onun boğazına değmişti. Sahih kavle göre Hz. Osman'ın katili, Mu-hammed'den başkasıdır. Muhammed, utanıp geri
dönmüştü. Çünkü Hz. Osman, ona: "Sen, babanın saygı gösterdiği bir sakalı tutuyorsun." demiş. Muhammed de bundan utanıp
yüzünü Örtmüş geri dönmüş ve Osman'ı öldürmek isteyenlere karşı koymuşsa da bu karşı koymasının bir yaran olmamıştır.
Neticede Allah'ın takdir ettiği iş yerine getirilmişti. Bu Levh-i Mahfuzda yazılı bir kaderdi.
îbn Asakir'den rivayet olunduğuna göre Kinane b. Bişr, Hz. Osman'ın alnına demir bir çubukla vurmuş, Hz. Osman yüz üstü
yere düşmüş, Suvdan b. Himran el-Muradî de bundan sonra gelip onu öldürmüştü. Amr b. Hamka gelince o da Hz. Osman'ın
üzerine atılmış, göğsü üzerine oturmuştu. O esnada Hz. Osman, son nefesini vermekteydi. Amr, ona dokuz darbe vurup: "Bu
darbelerin üçü Allah için, altısı da kalbimde ona beslediğim kin içindir." demişti.
Taberanî, Hz. Osman'ın kılıççısının şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ensâr'dan bir adam, Hz. Osman'ın -yanına girdi. Hz
Osman, ona:
- Geri dön ey kardeşimin oğlu, sen benim katilim değilsin. Beni öldürmeyeceksin, dedi. Adam da:
- Sen bunu nereden biliyorsun? diye sorunca Hz. Osman, ona şu cevabı verdi:
- Zira doğumunun yedinci gününde seni Peygamber (s.a.v.)'e getirdiler. O da senin damağına birşey sürdü ve senin için bereket
duası yaptı.
Sonra Ensâr'dan başka bir adam, Hz. Osman'ın yanına girdi. Hz. Osman, ona da aynı şeyleri söyledi. Onun ardı sura Hz. Eb
Bekir'in oğlu Muhammed, Hz. Osman'ın yanma girdi. Hz. Osman ona:
- Sen benim katilimsin, dedi. Muhammed de:
- Bunu nereden biliyorsun ey ihtiyar bunak? diye sorunca Hz. Osman, ona şu cevabı verdi:
- Çünkü doğumunun yedinci gününde damağına birşeyler sürmesi ve senin için bereket duası yapması maksadıyla seni
Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdiler. Sen onun üzerine pislemiştin.

Hz. Osman'ın böyle demesi üzerine Muhammed, onun göğsünün üzerine sıçradı, sakalım tuttu ve elindeki hançerle kafasına vurdu.
Bu, gerçekten garip bir hadistir ve münkerlik içermektedir. Başka rivayetlerde anlatıldığına göre Hz. Osman'ın kafasından akar kanın ilk damlaları, Önünde bulunan Kur'ân-ı Kerimin şu ayeti üzerine düşmüştür:
"Onlara karşı sana Allah yetecektir. O, işitir ve bilir." (el-Bakara, 137.)
Rivayet olunduğuna göre asiler, Hz. Osman'ın yanına girdiklerinde o, Kur'ân-ı Kerim okumakta olup yukarıdaki ayete ulaşmıştır. Bu, doğruluktan uzak bir rivayet değildir. Çünkü o, mushaf-ı şerifi önüne koymuş olup okumaktaydı.
îbn Asakir'den rivayet olunduğuna göre Hz. Osman, vurulurken: "Bismillahi tevekkeltü alallahi" demiş, vücudundan kan damlayınca da: "Sübhanellahi'l Azim" demiştir.
îbn Cerir tarihinde der ki: Mısırlılar, Mısır valisine gönderilen mektubu ulağın üzerinde yakaladılar. Mektupta Mısırlı asilerin bir kısmının öldürülmesi, bir kısmının asılması, bir kısmının ise el ve ayaklarının kesilmesi emrediliyordu. Bu mektubu Mervan b. Hakem, Hz. Osman'ın ağzından uydurup yazmıştı. Ve aşağıdaki şu ayet-i kerimeyi kendine dayanak edinmişti.
"Allah ve peygamberleriyle savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuğa uğraşanların cezası öldürülmek veya asılmak yahut çapraz olarak el ve ayakları kesilmek ya da yerlerinden sürülmektir. Bu onlara dünyada bir rezilliktir. Onlara ahirette büyük azap vardır." (ei-Mâide, 33.)
Mervan'a göre Hz. Osman'a baş kaldıran bu asiler, yeryüzünde fesat çıkaran kimselerdendiler. Şüphesiz öyleydiler ama onun Hz. Osman adına ve bilgisi dışında mektup yazması, mührünü kullanması ve bu mektubu onun devesine bindirdiği bir kölesiyle göndermesi doğru değildi. Hele Hz. Osman'la Mısırlılar arasında barış yapılmasından ve Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'i Mısır'a vali tayin edeceğine söz vermesinden sonra yapmaya hiç hakkı yoktur. Mısırlılar, aralarında yapılan anlaşmanın aksine bu mektubu Hz. Osman'ın kölesi üzerinde yakaladıklarında bunu Hz. Osman'ın yazıp gönderdiğini zannettiler ve bunu büyük bir suç saydılar. İçlerinde daha önceden ona karşı besledikleri kin sebebiyle Medine'ye tekrar döndüler. Mektubu sahabelerin önde gelenlerine gösterdiler. Bu hususta başkaları da bu Mısırlı asilere yardımcı oldu. Öyle ki, bazı sahabeler,bu mektubu Hz. Osman'ın yazıp gönderdiğini zannettiler. Durum Hz. Osman'a anlatıldığı zaman o sahabelerin Önde gelenleriyle Mısırlı asilerin bulunduğu bir topluluk huzurunda yüce Allah'a yemin ederek bu mektubu kendisinin yazmadığını ve yaz-' dırmadığım, bu hususta bilgisinin olmadığını söyledi. Gerçekten de o doğru sözlü iyi bir insandı. Asiler ona:
- îyi ama bu mektubun altında senin mührün var. Buna ne dersin? diye sorduklarında Hz. Osman:
- Kişinin yazısı taklid edilebilir, haberi olmadan mührü kullanılabilir, dedi.
- Fakat mektubu götüren senin kölendi ve devene binmişti, demeleri üzerine Hz. Osman:
- Allah'a yemin ederim ki, benim bundan hiç haberim yoktu, diye kendini savundu.
- Eğer sen bu mektubu yazmışsan bize karşı hainlik yapmışsın. Eğer yazmamışsan ve başkaları senin adına yamışlarsa senin de bundan bilgin yoksa demek ki sen aciz kalmışsın. Senin gibi biri halifeliğe layık olamaz. Ya hainsin, ya da acizsin, dediler.
Aslında bütün bu söyledikleri her türlü varsayıma karşı geçersizdi. Çünkü onun söz konusu mektubu yazmış olduğu var sayılırsa -ki hakikatte yazmamıştır- bunun ona bir zararı olmaz. Çünkü o İslâm ümmetinin menfaatini gözeterek kendisine başkaldıran asilerin gücünü kırmak ve onları ortadan yok etmek istemiştir. Bunu bu şekilde uygun görmüştür.
Mektubun yazılmasından bilgisinin olmayışına gelince bu hususta ona nasıl acizlik îsnad edilebilir?
Kendisinin haberi olmadan kendisi adına mektup yazılmış, bunda onun acizliği söz konusu değildir. O, Rasûlullah gibi masum yani hiç hata yapmayan bir kimse değildi. Aksine onun hata yapması da gafil kalması da kendisinden beklenilen normal durumlardır. Allah, ondan razı olsun.
Şu asi ve cahil başkaldıncılara gelince onlar hain ve zorba kimselerdi. Zalim ve iftiracı idiler. Bu yüzden kuşatmayı sıkıştırdılar. Ona baskı yaptılar. Kendisine yiyecek ve su getirilmesine engel oldular. Mescide çıkmasına müsaade vermediler. Ölümle tehdit ettiler. Bu sebepten Hz. Osman, onlara hitap etmek mecburiyetini hissetti. Kimse arsasını vermezken kendisi arsa satın alıp mescide katarak mescidi genişlettiğini söyledi. Suyu ,Müslümanlardan men edildiği halde Rume kuyusunu satın alıp Müslümanlara vakfettiğini söyledi. Rasûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittiğini söyledi:
"Allah'tan başka ilah bulunmadığına şahadet eden Müslüman bir kimsenin kanı ancak üç sebebten biri ile helal olur: Bir canı öldüren kimsenin kanı helal olur. Başından nikah geçip zina yapan kimsenin kanı helal olur. Cemaattan ayrılıp dinini terkeden kimsenin kanı helal olur."
Hz, Osman, kimseyi öldürmediğini, imana girdikten sonra irtidat etmediğini, ne cahiliye nede İslâmiyet döneminde zina yapmadığını, hatta Rasûlullah (s.a.v.)'la be/at yaptıktan sonra sağ elini tenasül organına değdinnediğini anlattı. Sonra onların Allah'a, Rasûlüne ve kendilerinden olan emir sahiplerine itaat etmelerini sağlayacağı umuduyla fazilet ve menkıbelerini anlattı. Ama onlar asiliklerini sürdürdüler. Düşmanlıktan vazgeçmediler. Onun yanındaki kimselerin dışarı çıkmalarına engel oldular. İş zorlaştı. Hareket alanı daraldı. Hz. Osman'ın yanındaki su tükendi, Müslümanlardan imdat dileyip su istedi. Hz. Ali, bizzat bu iş için yardıma koştu. Bir kırba su alıp asi ve cahillerden küfürler işite işite suyu Hz. Osman'a ulaştırdı. Asiler, onun bineğini ürküttüler, kötü sözler söylediler. Hz. Ali, onları azarladı. Sonra onlara şöyle dedi:
"Allah'a yemin ederim ki Farslar ve Rumlar, sizin bu adama yaptığınızı yapmazlar. Allah'a yemin ederim ki, onlar savaşta esir tutarlar ama esirlerine yedirip içirirler."
İsyancılar, Hz. Ali'nin Hz. Osman'a su götürme isteğini kabul etmediler. O da öfkesinden başındaki sarığı çıkarıp ortaya

firlattı.
Rasûlullah (s.a.v.)'m zevcesi ve mü'minlerin annesi Ümmü Habibe de katırına binip hizmetçileri ve maiyetindeki kimselerle birlikte Hz. Osman'ın evine geldiğinde isyancılar onu durdurup:
- Niçin buraya geldin? diye sormuşlar, o da şu cevabı vermişti:
- Osman'ın yanında Ümeyye oğullarının Öksüz ve dulları için vasiyetler vardır. Ben bu vasiyetleri ona hatırlatmak istedim de geldim. İsyancılar, onun bu gerekçesini yalanladılar. Ona şiddetle karşı koydular. Hakaret ettiler. Katırının bağını kestiler. Neredeyse düşecek gibi oldu, ama kendini toparladı. Başkaları yardımına gelmeselerdi öldürülecek gibi idi. Bineğini tutup götürdüler. Gerçekten de büyük bir olay meydana gelmişti. Hz. Osman ile ailesinin içecek suyu kalmamıştı. Ancak geceleyin Amr b. Hazm ailesi, onlara gizlice su ulaştırdılar. Doğrusu biz Allah'a aidiz ve ona dönücüleriz.
Bu hadise meydana geldiğinde insanlar, cidden bunu büyük bir musibet sayarak evlerine kapandılar. Hac vakti geldi. Mü'minlerin annesi Hz. Aişe, bu senede hacca gitmek üzere yola çıktı. Kendisine:
- Medine'de kalman daha faydalı olur. Belki şu asiler senden çekinirler, denildiğinde o şu cevabı verdi:
- Kendilerine düşüncelerimi açıkladığım takdirde Ümmü Habi-be'ye yaptıkları gibi bana da eziyet etmelerinden korkanın.
Böyle dedikten sonra Hz. Aişe yola çıktı. Hz. Osman, bu senede kendi yerine insanlara haccettirmesi için Abdullah b. Abbas'ı görevlendirdi. Abdullah b. Abbas, ona:
- Senin kapında durup seni savunmam hacdan daha faziletlidir, deyince Hz. Osman, onu zorlayıp hacca gönderdi. O da gidip bu görevi ifa etti.
Hz. Osman'ın evinin çevresindeki kuşatma devam etti. Nihayet teşrik günleri de gelip geçti. Bir kısım insanlar hacdan döndüler. İnsanların selamette oldukları haber verildi. Asilere de hacca gitmiş olan kimselerin Medine'ye dönmek üzere olup kendilerini mü'minlerin emirinin çevresinden kovup uzaklaştıracaklarına dair haber verildi. Ayrıca Mu-aviye'nin Habib b. Mesleme komutasında bir orduyu, Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'in de Muaviye b. Hadic komutasında başka bir orduyu Kûfelilerin de Ka'ka b. Amr komutasında bir orduyu asilere karşı Medine'ye gönderdikleri haberi geldi. Bu haberleri alan asiler kuşatmayı sıklaştırdılar. îşi azıttılar.
insanların çoğunun hacda bulunmaları ve Medine'deki insanların sayılarının azlığını fırsat bilerek Hz. Osman'ın evini çembere aldılar. Kuşatmayı daralttılar, kapışım yaktılar. Amr b. Hazm ve diğer komşularının duvarlarından tırmanarak Hz. Osman'ın evine girmeye çabaladılar. İnsanlar, Hz. Osman'ı olanca güçleriyle savundular. Kapısının önünde şiddetli çarpışmalar cereyan etti. Mübareze yaptılar. Çarpışmalar cereyan etti. Çarpışırken Recez bahrinden şiirler okudular, Ebu Hüreyre de çarpışırken "Bu günde çarpışma güzel oldu." diyordu. Hz. Osman'ın evinde bulunanlardan bazıları öldürülürken, o facir ve asilerden de bazıları öldürüldüler. Abdullah b. Zübeyr çok yara aldı. Hz. Ali'nin oğlu Hasan, Mervan b. Hakem ve diğerleri de yaralandılar. Mer-van b. Hakem'in boyun damarlarından biri kesildi, ölünceye kadar boynu eğri olarak yaşadı. Ziyad b. Nuaym el-Fihrî, Muğire b. Ahnes b. Şu-rayk ve Niyar b. Abdullah el-Eslemî gibi Hz. Osman'ın arkadaşlarının belli başlıları bu çarpışmalarda hazır bulundular.
Anlatıldığına göre Hz. Osman'ın bu arkadaşları hezimete uğradılar. Sonra geri döndüler. Hz. Osman, bu durumu görünce ısrarla insanlara evlerine geri dönmelerini söyledi. Onlar da geri dönüp gittiler. Yanında aile efradından başka kimse kalmamıştı. Asiler kapıdan içeri girdiler. Duvarlardan tırmanıp avluya atlayanlar da oldu. Hz. Osman, namaza durdu. Tâ-Hâ sûresini okumaya başladı. Hızlı Kur'ân okuyan bir kimseydi. Tâ-Hâ sûresini insanlar kavgada iken okudu. Kapı yanmış, kap yanındaki odanın tavanı da yanmıştı. Yangının beytül-mala sıçramasından korktular. Bundan sonra Hz. Osman, namazını tamamlamış, oturmuş ,mushafı önüne koymuş ve şu ayeti okumaya başlamıştı:
"İnsanlar onlara: "Düşmanınız olan insanlar size karşı bir ordu topladılar. Onlardan korkun." dediler. Bu, onların imanını artırdı da: "Allah bize yeter, o ne güzel Vekildir." dediler. (Âi-i îmrsn, 173.)
Hz. Osman'ın yanma giren ilk adam, kendisine kara ölüm denen kimse idi. Hz. Osman'ın bağızmı şiddetle sıktı. Hz. Osman bayıldı ve nefesi boğazında titremeye başladı. Kara ölüm, onu bu halde görünce öldüğünü zannederek bıraktı. Sonra Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, içeri girdi. Sakalını tutup salladı ve sonra dışarı çıktı. Arkasından bir başkası içeri girdi, elinde kılıcı vardı. Hz. Osman'a vurdu. Hz. Osman, elini kılıca karşı siper yaptı, eli kesildi. Başka bir rivayette anlatıldığına göre el koptu. Ancak Hz. Osman, eline kılıçla vurulduğu zaman: "Vallahi bu, Kur'ân'm Mufassal sûresini yazan ilk eldir." demişti. Vücudundan akan kanın ilk damlası önünde bulunan mushafin şu ayetinin üzerine düşmüştü:
"Onlara karşı sana Allah yetecektir." Daha sonra kılıcını çekmiş bir adam içeri girdi. Hz. Osman'ın zevcesi Naile, onun karşısına dikildi.
Adamın kılıcının tuttu. Fakat adam kılıcını onun elinden çekince Nai-le'nin parmakları kesildi. Bundan sonra o adam kılıcın keskin tarafını Hz. Osman'ın karnına dayayıp bastırdı.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Gafiki b. Harb, Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'den sonra Hz. Osman'ın üzerine hücum etti. Elindeki bir demirle ona vurdu. Önünde duran mushafi tekmeledi. Mushaf dönüp Hz. Osman'ın önünde durdu. Vücudundan akan kanlardan mushafin üzerine döküldü. Daha sonra Sudan b. Himran, kılıcıyla Hz. Osmanın üzerine geldi. Naile, ona engel olmaya çalıştı. Parmakları kesildi. Arkasını dönüp giderken Sudan, Naile'nin arkasına eliyle vurdu ve: "Arkası çok büyük" dedi. Sonra vurup Hz. Osman'ı öldürdü. Hz. Osman'ın kölesi de gelip Sudan'ı öldürdü. Katere adında bir başkası da gelrp bu köleyi öldürdü.

İbn Cerir'in anlatdığına göre bu asi ve katiller, Hz. Osman'ı öldürdükten sonra başını koparmak istediklerinde kadınlar çığlık atıp yüzlerine tokat vurmuşlardı. Bu kadınlar arasında Hz. Osman'ın zevceleri Naile ile Ümmü Benin ve kızları vardı Kadınların çığlık atıp yüzlerini tokatlamaları üzerine tbn Adis: "Bırakın bırakın" demiş ve asiler de Hz. Osman'ın başını koparmaktan vaz geçmişlerdi. Sonra bu günahkar ve asiler, Hz. Osman'ın evindeki eşyaları yağmalamışlar ve aralarından biri : "Onu öldürmek bize helal olurda malı mı helal olmaz, diye bağırmıştı. Evdeki eşyayı yağmaladıktan sonra dışarı çıkmışlar. Kapıyı, Hz.Osman'm ve beraberindeki iki maktulün üzerine kilitlenmişlerdi. Dışarı çıkıp evin sahanlığına vardıklarında Hz Osman'ın kölesi, Kate-re'nin üzerine sıçrayıp onu öldürmüştü. Gördükleri her şeyi alıp götürüyorlardı. Hatta Kelsum et-Tecibî, Naile'nin entarisini dahi almış götürmüştü. Hz. Osman'ın bir kölesi de Kelsum'u vurup öldürmüştü. Ama bu köle de başkası tarafından öldürülmüştü. Sonra Medineliler: "Ey ahali! Beytü'1-mala koşun. Bu asiler sizden önce beytü'1-mah ele geçirmesinler." diye birbirlerine seslendiler. Beytül-mahn bekçileri de bunu işitince: "Ey millet! Beytü'1-malı kurtarın. Çünkü bu kimseler, doğru konuşmadılar. Amaçları iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak değilmiş, iddia ettikleri şeylerin ash yokmuş, bunlar sadece mal ve dünyalık için ayaklanmışlardır" diye seslendiler. Fakat Medineliler, bunlara karşı dayanamadılar. Yenildiler, asiler gelip beytü'l-maldaki herşeyi alıp götürdüler. O zaman beytü'l-malda gerçekten çok şey vardı. [1]

Fasıl

Bu büyük hadise ve çirkin olay meydana geldiğinde insanlar, çaresiz kaldılar. Bunun büyük bir musibet olduğunu anladılar. O cahil asilerin çoğu da yaptıklarına pişman oldular. Kendilerinin Hz. Musa zamanında puta tapan ve Allah tarafından Kur'ân-ı Kerim'de anlatılan zalimlere benzediklerini gördüler. Ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah, o buzağıya tapanlardan şöyle söz ediyordu:

"Elleri böğründe, çaresiz kalıp kendilerinin sapıtmış olduklarını görünce:
"Eğer Rabbimiz bize acımaz ve bizi bağışlamazsa, and olsun ki mahvoluruz" dediler." (ei-AVaf, 149.)

Medine'den çıkmış olan Zübeyr?e Hz. Osman'ın öldürülüş haberi ulaşınca: "İnnâ lillah ve innâ ileyhi raciun" dedi, sonra Hz Osman'a rahmet diledi. Öldürenlerin pişman olduklarını duyuncada: "Kahrolsunlar" dedi ve şu ayeti okudu:

"Çekişip dururlarken kendilerini yakalayacak bir tek çığlığı beklerler. O zaman, artık ne vasiyet edebilirler, ne de ailelerine dönebilirler." (Yasin, 49-50.)

Hz. Ali de, Hz. Osman'ın öldürülüş haberini duyunca ona rahmet diledi. Ve katillerin pişman olduklarını duyunca da şu ayeti okudu: "İki yüzlülerin durumu insana: "İnkar etw deyip, insan da inkar edince: "Doğrusu ben senden uzağım; âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım." diyen şeytanın durumu gibidir. (el-Haşr, ıe.)

Sa'd b. Ebi Vakkas Hz. Osman'ın öldürülüşünü duyunca ona mağfiret ve rahmet dileyip katilleri hakkında şu ayeti okudu. "Ey Muham-med! "Size, amelce en çok kayıpta bulunanları haber verelim mi?" de. Dünya hayatında çalışmaları boşa gitmiştir, Oysa onlar, güzel iş yaptıklarını sanıyorlardı." (ei-Kehf, 103-104.)

Bu ayeti okuduktan sonra Sa'd: "Allah'ım, katilleri pişman et. Sonra azap ile yakala." dedi.

Seleften bazıları Allah adına yemin ederek Hz. Osman'ı öldürenlerin tamamının öldürüldüklerini söylemişlerdir.

Katillerin tamamının öldürülmeleri gerekirdi. Bunun bazı sebepleri vardı. Bu sebeplerden biri, Sa'd'ın yaptığı duadır ki, bu dua müstecab olmuştu. Nitekim bu sahih hadiste de sabittir. Bazılarının anlattıklarına göre katillerden her biri delirdikten sonra öldürülmüştür.

Vakidî dedi ki: Hz. Osman'ın katili Kinane b. Bişr b. Attab et-Tecibî idi. Manzur b. Seyyar el-Ferazî'nin karısı şöyle diyordu "Biz, hac için yola çıktık. Osman'ın Öldürüldüğünden haberimiz yoktu. Merc mıntıkasına geldiğimizde geceleyin bir adamın şöyle bir şarkı okuduğunu işittik: "Haberiniz olsun, insanların en hayırlısı üç günden sonra Mısır'dan gelen Tecibi tarafından öldürülecektir."

Hacdan dönen kimseler, Medine'ye vardıklarında Osman'ın öldürüldüğünü gördüler. Bunun üzerine insanlar, Ebu Talib oğlu Ali'ye be/at ettiler. Hz. Osman'ın ölüm haberi Rasûlullah (s.a.v.)'m hacdan dönen zevcelerine yolda ulaştığında onlar. Mekke'ye tekrar döndüler.

Orada dört ay kadar kaldılar. Nitekim bu husus ileride de anlatılacaktır. [2]

Fasıl

Meşhur rivayeti göre Hz. Osman'ın, evinde kuşatma altında tutulması kırk gün kadar sürmüştür. Başka bir rivayete göre ise kırk kusur gün sürmüştür. Sadî'nin ifadesine göre onun kuşatma altında tutulması, yinniiki gece sürmüştür. Sonra cuma günü öldürmüştür ki, bu hususta ihtilaf yoktur.

Seyf b. Ömer, üstadlarından naklederek şöyle demiştir: "Hz. Osman, cuma günün son saatinde öldürüldü." Mus'ab b. Umeyr ile diğerleri de bu hususta kesin ifade kullanarak Hz. Osman'ın cuma gününün son saatinde Öldürüldüğünü ifade etmişlerdir. Başkalarının ifadesine göre gündüz kuşluk vaktinde öldürülmüştür ki, bu akla daha yatkındır. Yani Hz. Osman, zilhicce ayının

onsekizinci gecesinde öldürülmüştür ki, meşhur rivayet te budur. Teşrik günlerinde öldürülmüş olduğuna dair zayıf bir rivayet vardır.
Zührî'nin ifadesine göre Hz. Osman, teşrik günlerinde öldürülmüştür. Bazıları onun zilhicce ayının üçüncü gününde cuma gününde öldürüldüğünü söylemişlerdir. Kurban bayramının birinci gününde öldürülmüş olduğuna dair zayıf bir rivayet te vardır.
Hz. Osman'ın halifeliği oniki seneden oniki güneksik bir süre devam etmiştir. Çünkü ona hicretin yirmidördüncü senesinin muharrem ayının başında bey5at edilmişti. Öldürülürken sekseniki yaşını geçmişti.
Salih b. Keysan'm ifadesine göre Hz. Osman, sekseniki yaşında öldürülmüştür ki, meşhur olan rivayet te budur. Seksendör yaşında öldürüldüğüne dair zayıf bir rivayette vardır. Katade'nin ifadesine göre Hz. Osman seksensekiz yada doksan yaşında öldürülmüştür. Katade'nin ifadesine göre Hz. Osman, yetmişbeş yaşında öldürülmüştür ki, bu cidde gariptir. Seyf b. Ömer'den nakledilen bir rivayet daha vardır ki, bu daha gariptir. Buna göre Hz. Osman, altmışüç yaşında öldürülmüştür. Allah ondan razı olsun.
Hz. Osman'ın mezarına gelince, onun Baki doğusundaki Haşşi Kev-keb'e defnedildiği hususunda ihtilaf yoktur. Emeviler zamanında mezarının üzerine büyük bir kubbe yapılmıştır ki, bu kubbe günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.
İmam Malik dedi ki: "Duyduğuma göre Osman, Haşşı Kevkeb'de bulunan mezarının yerine uğradığında: Buraya salih bir adam defnedilecektir, demiştir."
İbn CerirHn anlattığına göre Hz. Osman, öldürüldükten sonra cenazesi üç gün bekletilmiş, sonra defnedilmiştir.
Ben derim ki: insanlar, Hz. Ali'ye bey'at yapmakla meşgul oldukları için cenazesi bekletilmişti. Bey'at işi tamamladıktan sonra Hz. Osman'ın cenazesi defnedildi. Başka bir rivayette anlatıldığına göre cenazesi iki gece bekletilmiş, sonra defnedümiştir. Bir başka rivayette anlatıldığına göre cenazesi aynı gece defnedilmiştîr. Defnedilişi akşam namazı ile yatsı arasında gizlice yapılmıştır. Çünkü asilerden korkuluyordu. Bir rivayette anlatıldığına göre onun defnedilmesi için asilerin bazı reislerinden izin alınmıştır.
Onu, sahabelerden az sayıda birkaç kişi alıp mezarına götürüp def-netmişlerdi ki, bu sahabelerden bazıları şunlardı: Hakim b. Hizam, Hü-veylid b. Abdil Uzza, Ebu Cehm b. Hüzeyfe, Niyar b. Mükrim el-Eslemî, Cübeyr b. Mu'tim, Zeyd b. Sabit, Ka*b Malik, Talha, Zübeyr ve Ebu Ta-lib oğlu AH. Ayrıca Hz. Osman'ın bazı arkadaşlarıyla hanımları da cenaze merasiminde hazır bulunmuşlardı. Hanımlarından Naile ile Ümmü Benin binti Utbe b. Husayn ve bazı çocuklar bu nerasime katılmışlardı. Vakidî ile Seyf b. Ömer et-Temimf den nakledilen bir rivayette anlatıldığına göre cenazesini yıkadıktan ve kefenledikten sonra bir kapı üzerine koyup mezarlığa götürmüşlerdir. Bazıları onun yıkanmadığını ve kefenlenmediğini iddia etmişlerdir ki, sahih olan birinci rivayettir. Cenaze namazını Cübeyr b. Mu'tim kaldırmıştı. Zübeyr b. Avvam veya Hakim b. Hizam veya Mervan b Hakem veya Misver b. Mahreme'nin kıldırmış olduğuna dair rivayetler de vardır. Bazı asiler cenazesine saldırmışlar, onu taşlamak ve tabutundan yere atmak istemişlerdi Deyri Sin'deki Yahudi mezarlığına defn edilmesini istemişlerdi. Nihayet Hz. Ali, bazı adamları onlara göndererek onları bu teşebbüsten vazgeçirtmişti. Cenazesini Hakim b. Hizam taşımıştı. Mervan b Hakem'in veya Misver b. Mahreme'nin veya Ebu Cehm b. Hüzeyfe'nin veya Niyar b. Mükrin'in veya Cübeyr b. Mut'im'i taşımış olduğuna dair rivayetler vardır.
Vakidî'nin anlattığına göre cenaze musallaya konulduğunda bazı Ensâr, Osman'ın cenaze namazının kılınmaması gerektiğini söylemişler. Ebu Cehm b. Hüzeyfe de: "Onu, üzerine namaz kılnıaksizm defnedin. Çünkü onun namazını Allah ve melekleri kılmışlardır." demişlerdi. Sonra bazıları Hz. Osman'ın Baki mezarlığına defnedilmemesini, onu duvarın gerisine defıı etmek gerektiğini söylediler ye onu Baki mezarlığının doğusunda bulunan bazı hurma ağaçlarının altına defnettiler.
Vakidî'nin rivayetine göre Hz. Osman'ın cenazesi, namaz için musallaya konulduğunda Umeyr b. Dabi onun üzerine atılmış ve kaburga kemiklerinden birini kırıp: "Dabi kabilesinde bir adamı hapse attın ve ölünceye kadar onu hapiste tuttun." demişti.
Daha sonra Haccac, Umeyr b. Dabi'yi öldürmüştü. Buharı, "Tarih** adlı eserinde Muhammed b. Sirin'in şöyle dediğini rivaye etmiştir: «Ben, KaT^e'yi tevaf ediyordum. Bir adamın: Allah'ım, beni bağışla ama bağışlayacağını da sanmıyorum" dediğini işittim, ona:
- Ey Allah'ın kulu, senin dediğin gibi diyen başka bir adam görmedim ve işitmedim, deyince adam şöyle cevap verdi:
- Ben, imkan bulursam Osman'ın yüzünü tokatlayacağıma dair Allah'a söz vermiştim. Osman'ın evde musalla üzerine konulduğunda insanlar gelip namazını kılmaya başladılar. Ben de namazını kılacak-mışım gibi içeri girdim. Boş bir yer gördüm. O esnada yüzünün ve sakalının üzerindeki örtüyü kaldırıp yüzünü tokatladım ama sağ elim kurudu.
Ibn Şirin: "O adamın elinin bir ağaç parçası gibi kurumuş olduğunu
gördüm" demiştir.»
Daha sonra evde öldürülen Hz. Osman'ın, Sabih ve Necih adlı kölelerinin cenazeleri çıkarıldı. Bunlar da Haşşı Kevkeb denen yerde Hz. Osman'ın yanı başına defnedildiler. Bir rivayette anlatıldığına göre asiler, bunların defn edilmelerine imkan vermemişlerdir. Hatta cenazelerini ayaklarından tutup yerde sürüyerek döşeme taşlarının üzerine atmışlar, köpekler onların cesetlerini yemişlerdi. Muaviye, emirliği zamanında Osman'ın mezarına itina göstermiş, mezarı ile Baki mezarlığı arasına duvar çekmiş ve insanlara Ölülerini Hz. Osman'ın mezarının çevresine defnetmelerini emretmişti. Böylece mezarı Müslümanların mezarlarıyla birleşsin. [3]

Hz. Osman'ın Evsafı

Hz. Osman, güzel yüzlü, ince tenli, büyük sakallı, orta boylu, iri mafsalh bir kimse olup omuzlarının arasındaki mesafe genişti. Gür saçlı, güzel ağızlı olup esmer tenliydi. Bir rivayette anlatıldığına göre yüzünde çiçek hastalığından izler vardı. Allah ondan razı olsun.
Zührî'den rivayet olunduğuna göre Hz. Osman, güzel yüzlü, güzel ağızlı, orta boylu ve ayak araları geniş bir kimse idi. Saçma ve sakalına safran sürerdi. Dişlerini altın telle bağlamıştı. Bileklerine kıldan örme
şeyler geçirmişti.
Vakidî, Abdullah b. Utbe'nin oğlu Ubeydullah'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Osman, vefat ettiği zaman hazine darının yanında üç buçuk milyon dirhem ve yüz bin dinar vardı. Bütün bu paralar yağmalanıp götürüldü. Rabaza'da 1000 devesi vardı. Eriş kuyusu, Hayber hurmalığı ve Vadi'l-Kura'da da 200.000 dinarı vardı. Rume kuyusu da ona aitti. Bu kuyuyu Peygamber (s.a.v.) hayatta iken satın almış ve Allah yolunda vakfetmişti. [4]

Fasıl

A'meş, Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Fitnelerin ilki, Osman'ın öldürülmesidir. Sonuncusu da Deccal'ın fitnesidir."
Hafiz b. Asakir, Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Fitnelerin ilki, Osman'ın Öldürülmesidir. Sonuncusu da Deccel'in ortaya çıkmasıdır. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bir kişinin kalbinde Osman'ın öldürülmesinden dolayı bir miskal ağırlığınca sevinç varsa, o kişi Deccal'a yetişirse kendisine tabi olmadan ölmeyecektir. Eğer hayatta kavuşmazsa mezarında da olsa Deccal'a iman edecektir."
Ebu Bekir b. Ebi'd-Dünya, Hüzeyfe b. Yeman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Allah'ım, eğer Affan oğlu Osman'ın öldürülmesi hayırlıysa benim bu hayırda bir payım yok. Eğer şerli ise ise ben bu serder uzağım. Allah'a yemin ederim ki, eğer onun öldürülmesi hayır olsaydı bu hayır sayesinde insanlar süt sağıp içerlerdi. Eğer Osman'ın öldürülmesi şer ise -ki öyledir- bu şer sebebiyle kan akıtılacak ve emilecektir." Buharî, bunu sahihinde nakletmiştir.
Muhammed b. Aiz dedi ki: Ölüm döşeğinde yatmakta olana Hüzeyfe b. Yeman'ın yanında bir dostu vardı. Bu dostu, Hüzeyfe'nin karışma gizlice bir şeyler fısıldıyordu. Hüzeyfe, gözlerini açıp onlara ne fısıldaştık-larını sordu. Onlar da "Hayır" diye cevap verdiler. Hüzeyfe:
- Benden gizli bir şey konuşuyorsunuz ki hayır değildir, diye karşılık verince adam:
- Osman'ın öldürülmesinden bahsediyoruz, dedi. Bunun üzerine Hüzeyfe: "İnnâ lillah ve innâ ileyhi raciun" deyip sözünü şöyle sürdür- _ dü: "Allah'ım, doğrusu ben bu işten uzağım. Eğer bu işe katılanlar için Osman'ın öldürülmesi hayırlı ise -ki öyle değildir- ben bundan uzağım. Eğer bu işe katılanlar için Osman'ın öldürülmesi şer ise -kî öyledir- Ben bundan uzağım. Ey Osman, bugün kalpler değişti. Fitneleri benden uzakta tutan Allah'a hamd olsun ki bu fitnelerin komutanları ve önderleri kaba, haşin ve günahkar kimselerdir.
Hasanb. Urfe, Ebu Musa el-Eş'arfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Eğer Osman'ın öldürülmesi bir hidayet olsaydı Muhammed ümmeti bu hidayet sayesinde süt sağıp içerdi. Ama onun Öldürülmesi sapıklık oldu ve bu yüzden Muhammed Ümmeti kan sağdı."
Muhammed b. Sa'd, Zehdem el-Cürmi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: îbn Abbas hutbe irad edip şöyle dedi: "Eğer insanlar Osman'ın kanını talep etmez ve onun kan davasını gütmezlerse, gökten üzerlerine taş yağar.»
A'meş, Sabit b. Ubeyd b. Ebi Cafer el-Ensârfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Osman öldürüldüğü zaman mescitte oturmakta olan Ali'nin yanına vardım. Başına siyah bir sarık sarmıştı. Ona: "Osman Öldürüldü." dedim. O da: "Onu Öldürenler zamanın sonuna dek kahrolsunlar." diye karşılık verdi.»
Ebu'l-Kasım el-Begavî, İbn Ebi Leyla'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Mescidin kapısında ya da zeytin yağı sıkılan yerdeki taşların yanında Hz. Ali'nin sesini yükselterek şöyle dediğini işittim." Allah'ım, Osman'ın öldürülmesi ile alakam olmadığını sana arz ediyorum. Ben bu işten uzağım.»
Ebu Aliye'den rivayet olunduğuna göre Hz. Ali, öldürülmesinden sonra Hz. Osman'ın evine gelmiş, cenazesinin üzerine kapanıp ağlamaya başlamıştı. Öyle ki, orada bulunanlar onun da Osman'ın peşine takılıp gideceğini (öleceğini) zannettiler.
Sevrî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Osman'ın öldürüldüğü gün Ali şöyle dedi: "Vallahi ben öldürmedim, öldürülmesini de emr etmedim. Ama mağlup edildim."
Habib b. Ebu Aliye, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali dedi ki: "İnsanlar isterlerse Makam-ı İbrahim'in yanında Allah'a yemin ederim ki, Osman'ı öldürmedim ve öldürülmesin de emretmedim. Asileri bu işten men ettim ama onlar bana karşı geldiler. Emrimi dinlemediler, derim."
Muhammed b. Yunus el-Kedimî, Kays b. Abbad'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Cemal savaşında Ali'nin şöyle dediğini işittim: "Allah'ım, Osman'ın öldürülmesiyle ilgim olmadığını sana arz ediyorum.. Ben bu işten uzağım. Osman'ın öldürüldüğü gün aklım başımdan gitti. Kendimi ayıpladım. İnsanlar bey*at için bana geldiklerinde

ben şöyle dedim: Yemin ederim ki ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m: "Ben, meleklerin kendisinden utandıkları bir adamdan utanırım." dediği adamın katilleri olan kimselerle bey'atlaşmaktan utanırım. Ben cenazesi yerde olup henüz def-nedilmemişken Osman'dan sonra insanların be/atlarını kabul etmekten Allah'a karşı utanırım." Ben, böyle dedikten sonra be/at için gelenler geri dönüp gittiler. Osman defnedildikten sonra insanlar tekrar gelip benimle be/atlaşmak istediler. Ben de dedim ki: "Allah'ım , daha önce yaptığım şeyden ötürü senden korkuyorum." Bundan sonra bana bir azim geldi. Ve cemaatle bey'atlaştım. Bana emirül-mü'minin diye hitap ettikleri zaman kalbim param paça oldu. Bundan nefret ettiğim için sustum."

Hz. Ali'nin, Hz. Osman'ın öldürülmesiyle alakası olmadığına dair beyanları, çeşitli rivayetlerle nakledilmiştir ki, Hafiz Ebu'l-Kasım b. Asakir, bu rivayetleri toplamış ve buna itina göstermiştir. Hz. Ali, hutbelerinde ve diğer konuşmalarında Hz. Osman'ı kendisinin öldürmediğine, öldürülmesini emretmediğine, bu komploya karışmadığına ve buna rıza göstermediğine, aksine asileri bundan sakındırdığına, ama sakındırmasına kulak vermediklerine yemin etmiştir. Bu ifadeleri, kesinlik ifade eden yollarla bize hadis imamları tarafından nakledilmiştir. Hamd ve minnet Allah'adır. Yine birkaç yolla rivayet olunduğuna göre Hz. Ali'nin şöyle dediği sabittir: "Ben ve Osman, Cenâb-ı Allah'ın haklarında şöyle buyurduğu kimselerden olmayı ümid ediyorum:

"Biz, onların gönüllerinde olan kini çıkardık, artık onlar sedirler üzerinde karşılıklı oturan kardeşlerdir." (el-Hicr, 47.)

Yine Hz. Ali'den gelen birkaç rivayette sabit olduğuna göre o, bu konuyla ilgili olarak şu ayeti kerimeyi okumuştur:

"İnananlara ve yararlı iş işleyenlere, -sakınırlar, inanırlar, yararlı işler işlerler, sonra haramdan sakınıp inanırlar ve sonra isyandan sakınıp iyilik yaparlarsa- daha önceleri tatmış olduklarından dolayı bir sorumluluk yoktur. Allah iyi davrananları sever." (ei-Mâide, 93.)

Bir rivayette sabit olduğuna göre Hz. Ali şöyle demiştir: "Osman (r.a.), bizim en hayırlımızdı. Dostluk ve akrabalık bağlarını en fazla go-zetenimizdi. En hayırlımızdı. En temizimizdi. Aziz ve Celil olan Rabbe karşı en takvalı olammızdı."

Yakup b. Süfyan, Umeyr b. Radf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ali, hutbe okudu. Hariciler ve asiler, onun hutbesini engellemeye çalıştılar. Sözünü kesmek mecburiyetinde kaldı. Minberden inip şöyle dedi:

"Benimle Osman'ın misali; biri kırmızı, biri beyaz biri de siyah olan üç sığıra benzer. Bunlar bir ormanda bir arslanla beraberdiler. Arslan bu sığırlardan birini yemek istediği zaman diğer iki sığır ona engel oluyorlardı. Bir ara arslân, siyah ve kırmızı sığıra dedi ki:

- Şu beyaz sığır, şu ormanda bizi rezil rüsvay etti. Bırakın da onu yiyeyim! Siyah sığırla kırmızı sığır arslana müsaade ettiler. Arslan da beyaz sığırı yedi.

Sonra arslan, siyah ve kırmızı sığırdan birini yemek istediği zaman diğer sığır ona engel oldu. Bunun üzerine arslan kırmızı sığıra dedi ki:

- Şu siyah sığır var ya doğrusu o, şu ormanda bizi rezil rüsvay etti. Bak ben ve sen'aynı renkteniz. Aramıza girme de siyah sığırı yiyeyim. Kırmızı sığır aradan çekildi. Arslan da siyah sığırı yedi. Sonra dönüp kırmızı sığıra:

- Doğrusu seni de yiyeceğim, deyince, kırmızı sığır, dedi ki:

- Bırak da üç çığlık atayım.

- At bakalım

- Dikkat et ki ben, beyaz sığırı yediğin gün sana karşı ona yardım etmiş olsaydım, üçümüzü de yiyemezdin.

Bu misali anlattıktan sonra Ali, şöyle dedi: "Doğrusu Osman'ın öldürüldüğü gün gevşek davrandım. Eğer ona yardım etmiş olsaydım, zayıf düşmezdim." Hz. Ali, bu sözünü üç kez tekrarladı.

İbn Asakir, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Osman zamanında bir kadın beytü'l-mal'a gelir, çuvalım doldurur ve: "Allah'ım, bu malın yerini doldur. Allah'ım malın yerine başka bir mal koy" derdi.»

Hz. Osman, Öldürüldüğü zaman Hassan b. Sabit şöyle dedi:

"Değiştir, dediniz. Bunun yerine size fazla değil de eksik verildi ve alevler gibi tutuşan bir savaş verildi.

Köle, cariye ve altın yerine size eski püskü elbiseler verildi. Çünkü siz intikam aldınız1."

Beni Saide'nin kardeşi olup Bedir gazvesine katılan ve Hz. Osman'ın yanında yer alanlardan biri olan Ebu Hamid, Hz Osman'ın öldürülmesi zamanında şöyle demiştir: "Vallahi biz, Osman'ın öldürülmesini istemedik. Onun öldürüleceğini de sanmıyorduk. İşin bu kadar kızışacağım sanmıyorduk. Allah'ını, ben, bu, şu ve şu işi yapmamaya (hanımla cinsel ilişkide bulunmamaya) ve gülmemeye yemin ettim."

Muhammed b. Sa'd, Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ben kendimi, Ömer'i ve kızkardeşini İslâm üzere sağlam bir zeminde biliyorum. Eğer Affan'm oğlu Osman'a bu yaptıklarınız bir kimse protesto edecek olursa bu, yapılması gereken bir iştir."

Muhammed b. Aiz, Abdurrahnıan b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Abdullah b. Selam, bir adamın bir başkasına şöyle dediğini işitti: "Affan oğlu Osman öldürüldü. Ama onun hakkında iki keçi daha boy-nuzlaşmadı" îbn Selam da adamın bu sözüne şöyle karşılık verdi:

"Evet, doğru söyledin. Osman'ın öldürülmesi hususunda sığırlarla keçiler boynuzlaşmadılar. Ama bu hususta adamlar silahla birbirine gi-reşeçeklerdir. Allah'a yemin ederim ki, bu hususta henüz doğmamış olup babalarının bellerinde duran kavimlerle savaşacağız."

Leys, Tavus'tan naklederek îbn Selam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kıyamet gününde Osman, kendisini öldürenler ve bu hususta kendisine yardım etmeyen kimselerle davalasaçaktır,"
Ebu Abdillah el-Muhamilî, Ebu Bekre'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
« Osman'ın öldürülme hareketine katılmaktansa gökten yere düş-. meyi tercih ederim.»
Ebu Ya'lâ, Ebu Meryem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben Kûfe'de bulunuyordum.Ali'nin oğlu Hasan, kalkıp bir hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi;
"Ey insanlar! dün gece hayret verici bir rüya gördüm. Kutlu ve yüce Allah ,Arş'm üzerindeydi. Rasûlullah (s.a.v.) gelip Arş-ı Alâ'nın direklerinden birinin yanında durdu. Ebu Bekir de gelip elini Rasûlullah (s.a.v.)'m omuzu üzerine koydu. Sonra Ömer de gelip elini Rasûlullah (s.a.v.)'ın diğer omuzu üzerine koydu. Bunlardan sonra Osman, kesik başı elinde olarak geldi ve şöyle dedi:
- Ya Rab, beni niçin öldürdüklerini kullarına sor. Bundan sonra gökteki iki oluktan yere kan akmaya başladı.
Hz. Hasan'm böyle konuşması üzerine orada bulunan kimseler ,Hz. Ali'ye şöyle sordular:
- Hasan neler anlatıyor, görmüyor musun?
- O, gördüğünü anlatıyor.
Ebu Ya'lâ, Hz. Ali'nin oğlu Hasan'm şöyle dediğini rivayet eÛniştir: Ben gördüğüm bir rüyadan sonra artık savaşacak değilim. Arş-ı Alâ'yı gördüm. Rasûlullah (s.a.v.), Arş-ı Alâ'ya tutunmuştu. Ebu Bekir de gelip elini Rasûlullah (s.a.v.)in omuzu üzerine koydu. Ömer de gelip elini onun diğer omuzu üzerine koydu. Osman da elini Ömer'in omuzu üzerine koymuştu. Arkalarından bir kanın aktığını gördüm. Bu nedir? diye sordum." "Osman'ın kanıdır. Allah, bu kanın davasını güdüyor." dediler.
Müslim b. İbrahim, Zeyd b. Sovhan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Osman ,öldürüldüğü zaman kalpler birbirlerinden kaçıp nefret ettiler. Nefsim ,kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, birbirinden kaçıp nefret eden bu kalpler kıyamet gününe kadar birbirlerine ısmmayacaklardır."
Muhammed b. Şirin, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kaptan suyu enıercesine Osman'ı emdiniz. Sonra onu öldürdünüz. Öyle mi?"
Haıife b. Hayyat, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sizin kırbaçlanmanıza kızdım, Osman'ın kılıçla vurmasına kızmadım. Onu o kadar ayıplayıp kınadınız ki, günahsız hale getirdiniz. Suçsuz hale getirdiniz. Sonra onu öldürdünüz."
Ebu Muaviye, Mesruk'tan rivayet etti ki, Osman öldürüldüğü zaman Hz. Aişe şöyle demiştir: "Onu kirden arınmış bir elbise haline getirdiniz. Sonra öldürdünüz. Sonra onu getirip koç boğazlar gibi boğazladınız, öyle değil mi?"
Yaninda duran Mesruk, Hz. Aişe'ye şöyle karşılık verdi:
- Bu senin işindir. Sen insanlara mektuplar yazarak ona baş kaldırmalarım istedin.
- Mü'minlerin kendisine iman ettiği kafirlerin kendisini inkar ettiği, Allah'a yemin ederim ki ben, şu meclise gelip oturuncaya kadar herhangi bir kimseye bu hususta beyaz kağıt üzerine siyah yazı yazmış, mektup göndermiş değilim."
A'meş dedi ki: "Halk, Hz. Aişe'nin adına asilere bu hususta mektup göndermiş olduğunu düşünüyordu."
Bu ve benzeri ifadelerden de anlaşılacağı gibi asiler ve Hariciler -Allah onları kahretsin- sahabeler adına beldelere ve şehirlere mektuplar yazarak insanları Hz. Osman'la savaşmaya teşvik etmiş, kışkırtmışlardır. Nitekim bununla ilgili açıklamayı önceki sayfalarda vermiştik. Hamd ve minnet Allah'adır.
Ebu Davud et-Teyalisî, Talk b. Hassan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Osman öldürüldü. Biz, Muhammed (s.a.v.)'in sahabeleri arasına dağıldık. Gidip onlara Osman'ın öldürülmesi hakkındaki fikirlerini sorduk. Hz. Aişe'nin bu hususta şöyle dediğini işittim: "Osman, haksız yere öldürüldü. Allah onun katillerine lanet etsin."
Muhammed b. Abdillah el-Ensarî, Enes'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Hz. Osman'ın öldürüldüğünü duyunca Ümmü Süleym şöyle dedi: "Allah ona rahmet etsin. Fakat insanlar, Osman'dan sonra sadece kan sağacaklardır."
Bu konuda tabii imamlarının çok sözleri vardır. O sözleri burada nakledersek konu uzayacaktır. Mesela, Hz. Osman'ı öldürmekten dönen heyeti gördüğü zaman Ebu Müslim el-Holanî, onlara şöyle demiştir: "Siz Semud kavmi gibsiniz. Veya günahınız onlarınkinden daha büyüktür. Siz Semud kavminin beldelerine uğramadınız mı?
- Evet.
- Sizin de onlar gibi olduğunuza şahadet ederim.
Zira Allah'ın halifesi, Allah'ın Semud kavmine gönderdiği devesinden elbette ki daha kıymetlidir."
İbn Aliye, Hasan Basrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Eğer Osman'ın öldürülmesi bir hidayet olsa -M öyle değildir- bu sayede Muhammed ümmeti süt sağacaktı. Ama onun öldürülmesi hidayet değil, aksine sapıklıktır. Bu yüzden Muhammed ümmeti kan sağdı.
" Ebu Cafer el-Bakır şöyle demiştir: "Osman, haksız yere öldürüldü." [5]

Hz. Osman Îçîn Söylenen Mersiyelerden Bazıları

Mücalid, Şa'bfnin şöyle dediğini nakletmiştir: Osman için söylenen mersiyeler arasında KaT) b. Malik'inki kadar güzel bi mersiye duymuş değilim:
"Elini savaştan çekti, sonra kapışım üzerine kilitledi. Allah'ın, durumlardan habersiz olmadığına inandı. Hane halkına şöyle dedi: "Asilerle savaşmayın."
Allah, savaşmayan herkesi affetsin. Nasılmış? Birbirlerine sıkı bağlarla bağlı olmalarından sonra koptular. Allah, aralarına düşmanlık ve kin döktü.
Osman'dan sonra görmedin mi ki, hayır ve iyilik, halkın arasından deve kuşu sürüleri gibi çekilip gitti."
Seyf b. Ömer, bu beyitlerin Ebu Muğire Ahnes b. Şureyk'e ait olduğunu söylemiştir.
Yine Seyf b. Ömer'in rivayetine göre Hassan b. Sabit de şöyle bir mersiye okumuştur:
"Din kardeşimden ne istediniz? Allah'ın ely, o kuru cilt üzerinde mübarek oldu.
Allah'ın dostunu, evinin içinde öldürdünüz. Doğru olmayan haksız bir iş yaptınız.
Aranızda Allah'ın zimmetine riayet etmediniz mi? Muhammed'in ahdine vefa göstermediniz mi ki böyle yaptınız?
Osman sizin aranızda bela ve mihnet geçirmiş, doğru sözlü bir kimse değil miydi? Her türlü hadisede en vefakarınız değil miydi?
Doğru yolda ve doğru sözlü olan Osman'ı öldürmek üzere sözleşen kimselerin elleri güç bulmasın ve muzaffer olmasın."
Ibn Cerir'in rivayetine göre Hassan b. Sabit, Hz. Osman'ın Ölümü için şu mersiyeyi de okumuştur:
"Her kim katışıksız bir Ölümü görmekten hoşlanıyorsa, arslanlar yatağı olan Osman'ın evine gelsin. Osman'ın boğazında bal vardı. Ama yanaklarının üzerine tokat vurdular. Onun beyazlığı bedenlerimizi ziynetlendirmişti. Alnında siyah ve beyaz saç telleri bulunan, Ve secde izinden dolayı parlayan,
Geceleri tesbihat yapıp Kur'ân okuyarak, Vaktini geçiren Osman'ı kuşluk vakti öldürdüler. . Anam ve çocukları size feda olsun. Sıkıntılı zamanlarda sabretmek bazen fayda verir. Biz, yurdumuzdan ayrılıp Şam diyarına gelmeye razı olduk. Emire ve buradaki kardeşlerimize razı olduk. Ben -onlar hazır da olsalar gaipte de olsalar- hayatta olduğum ve Hassan adını taşıdığım sürece onlardanım. Yakın zamanda onların yurtlarında,
"Allahu ekber ey Osman'ın intikamı" denildiğini işiteceksiniz. Keşke kuşlar bana Ali ile Osman'ın, Durumunun ne olduğunu haber verseler."
Hassan, Hz. Osman için yazdığı başka bir mersiyesinde de şöyle demişti:
İbn Ervan'm evi Osman'sız gecelediğinde,
Kapılardan biri yere düşmüş, diğeri yıkılıp yanmıştı.
Örfe muhalefet eden taşkın kimse orada aradığını bulurdu.
Şeref ve asalet o evdeydi. Ey insanlar! İçinizdekini açığa vurun.
Doğruyu söyleyin. Allah katında doğru ile yalan aynı değildir"
Ferazdak da şöyle bir mersiye söylemişti:
"Halifelik, Medinelilerin elinden çıkıp gitti,
Onları terk etti. Çünkü onlar, hidayetten başka bir yola koyuldular.
Halifelik layık olduğu kimselere,
Yani halifeliğe varis olan kimselerin yanma gitti;
Onların eline geçti. Zira Cenâb-ı Allah,
Onların Osman'a karşı haksızlık ettiklerini gördü.
Onun kanını haksız yere masiyet için akıttılar.
Onlar hidayet bulmasınlar, bu taşkınlıklarından dolayı,
Onlar hangi kanı akıttılar, biliyorlar mı?"
Deve çobanı en-Nümeyrî de Hz, Osman için şu mersiyeyi söylemişti:
"Allah'a tevekkülde bulunan vefakar ve iyi huylu kimsenin, Yanma akşamleyin izinsiz olarak girdiler. O, Muhammed'in dostu ve doğru sözlü veziri idi. O, toprağa göçen üç hayırlı kimsenin (Rasûlullah, Ebu Bekir ve Ömer) dördüncüsü idi. [6]

Fasıl

Medine de büyük sahabelerden bir topluluk bulunduğu halde Hz. Osman nasıl öldürüldü? diye sorulacak olursa buna birkaç yönden cevap vermek mümkündür:
1- Sahabelerin çoğu hatta büyük çoğunluğu veya tamamı işin bu noktaya varacağını tahmin etmiyordu. Çünkü asi gruplar, bizzat Hz. Osman'ı öldürmeye kasdetmiyorlar, aksine ondan üç şeyden birini yapmasını istiyorlardı.
a- Halifelikten vazgeçmek.
b- Mervan b. Hakem'i kendilerine teslim etmek. c— Veya onu öldürmek.
İnsanlar, Hz. Osman'ın Mervan'ı onlara teslim edeceğini ümid ediyorlardı. Yahut halifelikten vazgeçer ve bu büyük sıkıntıdan kurtulur, diyorlardı. Fakat Öldürüleceğini hiç kimse tahmin etmiyordu. Zaten asîler de işi bu dereceye vardırıp onu öldürme

cesaretini gösteremiyor-lardı. Ama nihayet olanlar oldu. Doğrusunu Allah bilir.
2- Sahabeler, Hz. Osman'ı kuvvetle savundular ama isyan şiddetlenince Hz. Osman, sahabelerin asilerle savaşmamalarını kılıçlarını kınlarına sokmalarını emretti. Onlar da bu emri yerine getirdiler. Bundan sonra asiler, amaçlarına ulaşma imkanı buldular. Bununla birlikte yine hiç kimse, Hz. Osman'ın Öldürüleceğini sanmamıştı.
3- Medinelilerin çoğu hac dolayısıyla Mekke'ye gittiklerinden ve Medine'de nüfus azaldığından asiler bu fırsatı ganimet bildiler. Diğer şehirlerden de Hz. Osman için gönderilen takviye birlikler henüz Medine'ye ulaşmamışlardı. Fakat gelmeleri yakındı. Asiler —Allah onları kahretsin— fırsatı ganimet bilip Hz. Osman'ı öldürdüler.
4- Asiler, 2000 kişi kadardılar. Belki de Medineliler de bu sayıda savaşçı yoktu. Çünkü insanların çoğu, diğer şehirlere ve sınırlara gitmişlerdi. Yine de sahabelerin büyük bir çoğunluğu bu fitne dışında kalmış ve evlerine kapanmışlardı. Mescide gelen sahabeler de ancak kılıçlarını yanlarına alarak ve bellerine bağlayarak mescide geliyorlardı. Asiler, Hz. Osman'ın evini çembere almışlardı. Sahabeler bu asileri oradan uzaklaştırmak isteselerdi bile bunu yapamazlardı. Sahabelerin büyükleri, oğullarım Hz. Osman'ın evine gönderip onu savunmuşlardı ki diğer şehirlerdeki takviye birlikleri o esnada Medine'ye ulaşsınlar. Fakat beklenmedik bir anda asiler, Hz. Osman'ın evine girme imkanını buldular. Kapısını yaktılar, duvardan tırmanarak evinin içine girdiler ve onu Öldürdüler.
Bazı kimselerin anlattıkları gibi sahabelerin bir kısmının Hz. Osman'ı asilere teslim etmiş oldukları ve onun öldürülmesine razı oldukları haberi asılsızdır. Herhangi bir sahabenin, Hz. Osman'ın öldürülmesine rıza gösterdiğine dair haber sahih değildir. Aksine hepsi de bu hadiseden dolayı öfkelenmişler ve katillere sövmüşlerdi. Ancak Ammar b. Yasir, Muhammed b. Ebu Bekir, Amr b. Hamk gibi bazı sahabeler, Hz. Osman'ın halifelikten vazgeçmesini arzulamışlardı.
İbn Asakir'in rivayetine göre Ömer b. Abdülaziz, Hz. Osman'ın gaileli zamanında evinin yanında bulunan Sehm b. Haneş el-Ezdî'yi Deyr-i Sem'an'a çağırmış ve ona Hz. Osman'ın öldürülüşünü sormuş, o da özetle şöyle demiştir: Abdullah b. Sebe'nin taraftarlarından olan Mısır heyeti, Hz. Osman'ın yanına gelmişti. Hz. Osman, onlara çeşitli armağanlar vererek gönüllerini almış, onlar da geri dönmüşlerdi. Sonra aniden Medine'ye hücum etmişler, Hz. Osman'ın sabah ya da öğle namazına gitmek için evinden çıktığını görünce çakıl taşları ile ona saldırmışlardı. O da evine geri dönmüştü. Beraberinde Ebu Hüreyre, Zübeyr'in oğlu Abdullah, Talha, Mervan ve Muğire b. Ahnes'ten oluşan bir heyet vardı. Bu Mısırlı grup, Hz. Osman'ın evinin etrafında dolaşmaya başlamışlardı. Hz. Osman, ne yapacağım yanındaki heyete sormuş, heyettekilerden Abdullah b. Zübeyr, ona şu teklifte bulunmuştu:
"Ey mü'minlerin emin! Şu üç şeyden birini yapmanı teklif ediyorum:
a- Ya umre için ihrama girersin. Böylece kanımız onlara haram olur.
b- Ya da seninle birlikte Muaviye'nin yanına Şam'a gideriz.
c- Veya bu asi gruba karşı çıkar ve Cenâb-ı Allah'a bizimle onların arasında hükmünü verinceye kadar kılıçla savaşırız. Biz hak yoldayız, onlarsa batıl yoldadırlar."
Abdullah b. Zübeyr'in bu teklifine karşı Hz. Osman, şu cevabı verdi: "Bahsettiğin umre ihramına girsek bile bu asiler şimdi de ihram halinde de, ihramdan sonra da bizi sapık kimseler olarak görmektedirler ki, bunun bize bir faydası olmaz. Şam'a gitmemizi söylüyorsun. Oysa ben bu asiler arasından korkak bir kimse olarak çıkıp Şam'a gitmekten utanırım. Şamlılar, beni bu halde görmesinler. Kafirler de böyle yaptığımızı işitmesinler. Savaşmaya gelince, ben, Cenâb-ı Allah'ın karşısına benim sebebimle bir fincan kan akıtılmış olmaksızın çıkmayı istiyorum."
Sehl b. Haneş el-Ezdî, sözüne devamla şöyle diyor:
"Sonra Hz. Osman'la birlikte o gün sabah namazını kıldık. Namazı tamamladıktan sonra Osman, cemaata dönüp şöyle dedi:
«Ben bu gece Ebu Bekir'le Ömer'in yanıma gelip bana şöyle dediklerini gördüm: "Ey Osman, oruç tut, yarın bizim yanımızda iftarını açacaksın." Şahid olun ben bugün oruç tuttum. Allah'a, ahiret gününe iman eden kimselerin, yanımdan salimen çıkmalarını ve kimseye ilişmemelerini rica ediyorum."
Biz de dedik ki:
- Ey mü'minlerin emiri! Eğer senin yanından çıkarsak onların bize saldırmayacaklarından emin değiliz. İzin ver de senin yanında bulunalım. Seni ve aileni bu asilere karşı koruyalım." Bundan sonra Osman emir verdi. Evin kapıları açıldı. Mushaf-şerifin getirilmesini istedi. Getirilen mushafin üzerine kapandı. Yanında da zevceleri Naile binti Ferafîse ile Şeybenin kızı vardı. Yanına ilk giren kişi, Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed oldu. Muhammed, onun sakalını tutup çekti. Hz. Osman, ona hitaben şöyle dedi:
"Ey kardeşimin oğlu, sakalımı bırak. Allah'a yemin ederim ki, baban bundan daha küçük bir haraketi bile bana yapmaktan çekinirdi."
Bunun üzerine Muhammed utandı. Evden çıkıp gitti. Asilere: "Osman'ı sizin için uyardım." dedi. Hz. Osman da sakalından çekilen telleri toplayıp zevcelerinden birine verdi. Sonra Rumman b. Sevdan isminde kısa boylu siyahi bir adam içeri girdi. Elinde sivri bir demir vardı. Hz. Osman'a yönelip şöyle dedi:
- Ey bunak ihtiyar! Sen hangi dindensin?
- Ben bunak ihtiyar değilim. Aksine Affan oğlu Osman'ım. İbrahim'in dinindenim, hanif dinine mensub bir Müslümanım müşriklerden değilim.
- Yalan söylüyorsun.

Böyle dedikten sonra Rumman, elindeki sivri uçlu demir çubukla Hz. Osman'ın sağ yanağına vurdu, Hz. Osman da yere düşti
ve Öldü. îri cüsseli olan zevcesi Naile gelip Osman'ı elbisesinin içine aldı. Üzerine kapandı, diğer zevcesi binti Şeyhe gelip
Hz. Osman'ın açıkta kalan cesedinin üzerine kapandı. O esnada yalın kılıç bir Mısırlı içeri girip şöyle dedi:"
Vallahi Osman'ın burnunu keseceğim. «Hz. Osman'ın zevcesi ona karşı koydu. Onunla çarpıştı. Nihayet Mısırlı adam, Hz
Osman'ın zevcesinin gömleğini arkadan yırttı. Sırtına baktı. Bu durumda Hz. Osman'ı ele geçiremeyince kılıcım, zevcesinin
kulağının arkasına ve omu-zuna vurdu. Kadın, kılıcı eliyle tutunca parmakları kesildi. Hemen Hz. Osman'ın siyahi kölesine
hitaben:
- Ey Rebah! Beni şu adama karşı koru, diye bağırdı.
Rebahta gelip Mısırlı saldırganı vurup Öldürdü. Aile efradı ortaya çıkıp kendilerini savunmak için asilerle savaştılar. Muğire
b. Ahnes öldürüldü. Mervan yaralandı. Akşam olunca dedik ki: "Eğer Osman'ı bu halde sabaha kadar yalnız başına bırakırsak
asiler gelip ona işkence ederler. Vücudunun organlarım keserler."
Böyle dedikten sonra gece cenazeyi alıp Baki-i Garkad'a götürdük. Gece karanlığı bizi asilere karşı korudu. Asilerden
korkmuştuk. Neredeyse onlardan ötürü korkup dağılacaktık. Fakat o esnada asiler tarafından biri bize şöyle seslendi:
"Korkmayın. İşinize devam edin. Biz, Osman'ın cenazesinde sizinle birlikte hazır bulunmak için geldik." Ebu Hubeyş'in
ifadesine göre bu gelenler Allah'ın melekleriydiler. Hz. Osman'ı defnettikten sonra aynı gece Şam'a doğru yola koyulup kaçtık.
Vâdîl-Kurâ'da Habib b. Mesleme komutasında Hz. Osman'a yardıma gelen askeri birlikle karşılaştık. Hz. Osman'ın
öldürüldüğünü ve defnedildiğini onlara bildirdik.»
Ebu Ömer b. Abdi'1-Ber dedi ki: "Hz. Osman'ı Haşş-ı Kevkeb denen yere defnettiler, Hz. Osman, o araziyi satın almış ve Bak
mezarlığına eklemişti. Seleften birine Hz. Osman'ın durumunu sormuşlar, o da güzel bir cevap vermişti: "Hz. Osman, iyilik
severlerin emiridir. Facirler tarafından öldürülmüştür. Yardımsız bırakanlar tarafından yardımsız kalmıştır. Destekleyenlerin
de yardımına mazhar olmuştur."
Şeyhimiz Ebu Adillah ez-Zehebî, Hz. Osman'ın biyografisini ve faziletlerini anlatırken şöyle demiştir: "Onu öldürenler veya
asileri ona karşı kışkırtanlar, onu öldürterek kendisini Allah'ın affına ve rahmetine mazhar kılmışlardır. Onu yardımsız
bırakanlara gelince, onlar da yardımsız kalıp terk edildiler. Ve sıkıntılı bir geçimle karşılaştılar. Hz. Osman'dan sonra yönetim
onun naibi olan Muaviye ile oğullarına geçti. Sonra da veziri Mervan'a ve onun sekiz çocuğuna intikal etti. Faziletli ve İslâm'a
ilk girenlerden biri olmasına rağmen onun hayatım uzun görüp ondan usandılar. Amcazadelerinden olanlar, onlara seksen küsur
sene hükmettiler. Aslında hüküm yüce ve büyük olan Allah'ındır." [7]

Hz. Osman'ın Fazileti İle İlgili Bazı Hadisler

O, Osman b. Affan b. Ebu'l-As b. Ümeyye b. Abdi Şems b. Abdi Menaf b. Kusay b. Küab b. Mürre b. KaTa b. Lüey b. Galip b.
Fihr b. Malik b. Nadr b. Kinane b. Hüzeyme b. Müdrike b. îlyas b. Mudar b. Nizar b. Ma-ad b. Adnan Ebu Amr (ve Ebu
Abdillah) el-Kureşi el-Ümevî'dir.
Mü'minlerin emiriydi. İki nur sahibi anlamına gelen "zinnureyn" unvanına sahipti. Hem Habeşistan'a hem de Medine'ye hicret
etmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'ın iki kızıyla evlenmişti. Anasının adı Erva binti Kü-reyz b. Rebia b. Abdi Şems idi. Erva'nın
annesi de Ümmü Hakim (Bey-da) binti Abdülmüttalib'dir. Bu kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'ın halası idi. Hz. Osman, Cennetle
müjdelenen on sahabeden ve Hz. Ömer'in vefatını müteakip halife seçimi için teşkil edilen şura meclisindeki altı üyeden ve
sonunda diğerlerinin feragati ile halifeliğin uhdesine devredildiği üç kişiden biridir. Sonuçta bu üç kişi arasından kendisine
halifelik verilmişti ki, Ensâr ile Muhacir bu hususta icma etmişlerdi. Allah onlardan razı olsun. O, dört halifenin üçüncüsüdür.
Hidayet önderi imamlardandır. O imamlar ki, kendilerine uymamız ve yollarından gitmemiz bize emredilmiştir.
Hz. Osman, İslâmiyet'in ilk günlerinde Hz. Ebu Bekir es-Sıddık vasıtasıyla Müslüman oldu. Hafiz İbn Asakir'in anlattığına
göre onun İslâm'a giriş sebebi gerçekten hayret vericidir. İslâm'a girişini özetle şöyle anlatabiliriz:
Rasûlullah (s.a.v.)'m, kızı Rukiye'yi amcası oğlu Utbe b. Ebu Le-heb'le evlendireceğini duydu. Rukiye çok güzel bir kadındı.
Bunu duyunca Hz. Osman üzüldü. Çünkü bu durumda o, Rukiye ile evlenemiye-cekti. Üzüntülü bir şekilde evine döndü. Evde
teyzesi Su'da binti Kü-reyz'i gördü. Su'da, kahine bir kadındı. Osman'a şöyle dedi:
- Müjdeler olsun. Yaşa sen! (bu sözü on kez tekrarladı) Sana hayır geldi. Sen kötülükten korundun.
Vallahi sen iffetli bir çiçekle evlendin. Sen şimdiye kadar evlenmedin, bakire bir kadınla evleniyorsun. Sen şerefli bir
kimsenin kızını buldun. Sen namım sürdürecek bir iş yaptın."
Hz. Osman diyor ki: Ben, teyzemin bu sözlerini tuhaf karşıladım. Çünkü o, benden başkasıyla evlenecek bir kadının bana zevce
olacağı müjdesini veriyordu. Ona şöyle dedim:
- Teyze, sen ne diyorsun?
- Osman, sana güzellik verilmiş, sana lisan verilmiştir. Şu peygamberlerle beraber delil ve burhan vardır. Din gününün sahibi
ve hükümdar olan Allah, onu hakkıyla peygamber olarak göndermiştir. Ona Furkan ve Allah katından gönderilen kitap
gelmiştir. Ona uy. Putlar seni aldatmasın.
- Sen, şehrimizde meydana gelmemiş bir şeyden bahsediyorsun.

- Muhammed, Abdullah'ın oğludur. Allah katmdan gönderilen bir elçidir. Allah tarafından indirilen kitabı getirmiştir. İnsanları, o kitapla Allah'a davet ediyor. Onun kandili ışık saçar. Dini kurtuluştur. Getirdiği şey, basan ve felahtır. Boynuzu da dürtücü ve kırıcıdır. Vadiler ona boyun eğdi. Artık bağırıp çağırmanın yaran yok. Kurbanlar verilse de, kılıçlar kınlanndan çekilse de, mızraklar firiatılsa da, nara atmanın bir anlamı yok.

Hz. Osman diyor ki: "Ben düşüncelere dalarak yürümeye başladım. Yolda Ebu Bekir'le karşılaştım. Durumu ona anlattım. O da şöyle dedi.

- Yazıklar olsun sana ey Osman, sen akıllı bir adamsın. Gerçeği yanlıştan ayırd edebilirsin. Şu milletlerimizin tapmakta olduğu putlar nedir? Bunlar, sessiz ve sağır taşlar değil midir? İşitmezler, görmezler, zarar ve fayda veremezler. Böyle değil mi?
- Evet, dediğin doğrudur. Vallahi durum böyledir.
- Teyzen sana doğruyu söylemiştir. Şu Allah'ın elçisi Muhammed b. Abdullah var ya, Cenâb-ı Allah, onu peygamber olarak yaratıklarına göndermiştir. Yanma gelir misin?

Biz, gidip Rasûlullah (s.a.v.)'la görüştük. Rasûlullah, bana şöyle dedi:

- Ey Osman! Allah'a icabet et, hakkını ver. Ben, Allah'ın sana ve
yaratıklarına gönderdiği elçisiyim. Bundan sonra ben kendimi tutamadım, hemen Müslüman oldum ve şahadet getirip Allah'tan başka ilah yoktur. O, birdir, ortaksızdır, dedim. Çok geçmeden de Rasûlullah (s.a.v.)'ın kızı Rukiye ile evlendim."

Bu evlilikle ilgili olarak şöyle bir şiir söylenmiştir:

"İnsanın gördüğü en güzel eş Rukiye'dir. kocası da Osman'dır."

Su'da binti Küreyz de bu hususta şöyle bir şiir söylemişti:

"Allah, benim sözlerim sebebiyle Osman'ı hidayete iletti. Ona doğru yolu gösterdi.

Allah, insanı hakka iletir.

Osman da doğru görüşle Muhammed'e uydu. O doğruluktan şaşmayan bir görüşe sahipti.

Hak peygamber olarak gönderilen Muhammed'de kızını onunla evlendirdi.

Osman'la Rukiye, ufukta güneşle birleşen dolunay gibi oldular.

Ey Haşimilerin oğlu Muhammed! Canım sana feda olsun.

Sen, Allah'ın emin kulusun. Yaratıklara peygamber olarak gönderilmişsin."

Hafiz îbn Asakir, sözlerini şöyle sürdürüyor: "Hz. Osman'ın İslâm'a girişinin ikinci günü sabahleyin Ebu Bekir, Osman b Mazun, Ebu Ubeyd, Abdurrahman b. Avf, Ebu Seleme b. Abdi'1-Esed ve Erkam b. Ebi'l-Erkam'ı da Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma getirdi. Bunlarda Müslüman oldular. Böylece Rasûlullah'm yanında otuzsekiz erkek müslüman toplanmış oldu. Hz Osman, zevcesi Rukiyye ile birlikte Habeşistan'a hicret edenlerin ilki oldu. Sonra Mekke'ye döndü ve Medine'ye hicret etti Bedir savaşı vuku bulduğunda o, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kızı Rukiy-ye'nin hasta bakıcılığını yapıyordu. Bu yüzden Medine'de kaldı. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), ona ganimetten pay ayırdı ve onun da gazilik sevabına nail olduğunu bildirdi. Bu sebeple Hz. Osman, Bedir savaşma katılan kimselerden sayılmıştır. Zevcesi vefat edince Rasûlullah (s.a.y.), diğer kızı Ümmü Külsüm'ü Osman'a nikahladı. Bir süre sonra Ümmü Külsüm vefat edince Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: "Eğer yanımızda başka kızımız olsaydı, onu da Osman'la evlendirir dik."

Hz. Osman, Uhud savaşma katıldı, ancak o gün cepheden kaçanlarla birlikte kendisi de kaçtı. Fakat Cenâb-ı Allah, onları affettiğini bildirdi. Hz. Osman, Hendek ve Hudeybiye'de hazır bulundu. Hudeybiye'de iken bey'at esnasında Rasûlullah (s.a.v.) ellerinden birini Osman'ın eli kabul ederek diğer eliyle onun adına bey'at yaptı. Hz. Osman, Hayber ve Umretü'l-Kazaya da katıldı. Mekke fethine, Hevazin, Taif ve Tebük gazvelerine katıldı. Zorluk ordusunu yani Tebük savaşma gidecek olan orduyu teçhiz etti. Abdurrahman b. Habbab'dan nakledildiğine göre Hz. Osman, Tebük gazvesine gidecek orduya semerleriyle birlikte 300 deve vermişti. Abdurrahman b. Semüre'den nakledildiğine göre Hz. Osman, o gün 1000 dinar getirerek Rasûlullah (s.a.v.)'m eteğine boşaltmış, Rasûlullah (s.a.v.), da: "Bu günden sonra her ne yaparsa yapsın, hiçbir şey Osman'a zarar vermez." demişti. Bu sözünü de iki kez tekrarlamıştır.

Hz. Osman, Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte haccet-mişti. Hz. Osman, Ebu Bekir'le de arkadaşlık etmiş ve bu arkadaşlığı güzelce devam ettirmişti. Hz. Ebu Bekir de ondan razı olarak vefat etmişti. Hz. Osman, Hz. Ömer'le de güzelce arkadaşlık etmiş ve Hz. Ömer de ondan razı olarak vefat etmişti. Ve kendisinden sonraki halife seçimi için teşkil edilen şura meclisine onu da üye tayin etmişti. İleri de de anlatılacağı gibi Hz. Osman, bu şura meslisindeki üyelerin en hayırlısı olmuştur,

Hz. Ömer'den sonra Hz. Osman, halifeliğe geçmiş ve Cenâb-ı Allah, onun vasıtasıyla birçok ülke ve şehrin İslâm topraklarına katılmasını nasip etmişti. Böylece İslâm memleketi genişlemiş, devletin sınırlan uzamıştı. Peygamberin risaleti de yeryüzünün doğularına ve batılarına kadar uzanmıştı. İnsanlara şu ayetlerin manaları gün gibi aşikar bir şekilde zuhur etmişti:

"Allah, içinizden inanıp yararlı iş işleyenlere, onlardan öncekileri halef kıldığı gibi, onları da yeryüzüne halef kılacağına, onlar için beğendiği dini temelli yerleştireceğine, korkularını güvene çevireceğine dair söz vermiştir."(en-Nûr, 55.)

Puta tapanlar hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere, peygamberini doğru yol ve hak dinle gönderen Allah'tır, (et-Tevbe, 33.)

Rasûlullah (s.a.v.) da bir hadis-i şeriflerinde şu müjdeyi vermişti: "Kayser öldükten sonra başka kayser gelmeyecektir. Kisra öldükten sonra başka kisra gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, siz bu ikisinin hazinelerini Allah

yolunda sarfede-ceksiniz,"
Bütün bu müjdeler tahakkuk etmiş ve gerçekleşmiştir. Hz. Osman zamanında bunların vukuu, mükemmel bir şekilde görülmüştür,
Hz. Osman'ın endamı güzel, yüzü güzel, ahlakı güzel ve yüksek idi. Çok utangaçtı. Cömertti. Ancak Allah yolunda akrabalarını ve aile efradını, gönüllerini İslâm'a ısındırmak amacıyla dünya malı hususunda tercih ederdi ki onları, fani dünyayı bırakıp ahireti tercih etmeye teşvik etsin. Nitekim Peygamber (s.a.v.) de Cenâb-ı Allah tarafından yüz üstü Cehennem'e atılmalarından korktuğu için bazı kimselere dünya malı verir, bazılarını ise kalplerindeki hidayet ve imanla başbaşa bırakır ve onlara dünya malı vermezdi. Ancak bu yüzden bazı kimseler, ona karşı çıkmışlardı. Nitekim ganimet taksimi hususunda bazı kimseleri tercih ettiği için bir takım asiler de Rasûlullah (s.a.v.)'ı eleştirmişlerdi. Buna dair bir örneği Hüneyn gazvesinin ganimetlerinin taksiminden bahsederken önceki sayfalarda nakletmiştik.
Hz. Osman'ın fazilet ve üstünlüklerine dair birçok hadis nakledilmiştir. Bunlardan bir kısmım inşaallah sizlere aktaracağız. Güvencimiz ve dayanağımız yüce Allah'tır. Ancak bu hadisler, iki kısma ayrılmaktadır. Bunlardan bir kısmı, Hz. Osman'ın diğer kimselerle birlikte müşterek faziletlerine dairdir.
"Sahih" adlı eserinde Buharı, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.); Ebu Bekir, Ömer ve Osman'la birlikte Uhud dağına çıktı. Dağ sarsıldı. Peygamber (s.a.v.), dağa hitaben şöyle buyurdu:
- Ey Uhud, sakin ol. (öyle sanıyorum ki Peygamber (s.a.v.) ayağıyla dağa vurdu.) Senin üzerinde bir peygamber, bir sıddık ve iki şehidden başkası yok.»
Tirmizî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ebu Talib oğlu Ali Talha ve Zübeyr'le birlikte Hira dağındaydı. Kaya parçaları harekete geçti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), dağa hatiben şöyle buyurdu:
- Sakin ol, kendine gel. Senin üzerinde bir peygamber veya bir sıddık veya bir şehidden başkası yok.»
Ebu Osman en-Nehdî, Ebu Musa el-Eş'arf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte bir bahçede idim. Kapıyı kapatmamı emretti. Bir adam gelip içeri girmek için izin istedi. Ben de ona sordum:
- Sen kimsin?
- Ebu Bekir'im. Rasûlullah (s.a.v.):
- İçeri girmesine izin ver ve onu Cennet'le müjdele, dedi. Sonra Ömer geldi. Onun için de:
- Ona, içeri girmesi için izin ver ve onu Cennet'le müjdele, dedi. Sonra Osman geldi. Onun için de:
- İçeri girmesi için ona izin ver ve karşüacağı bir bela mukabilinde onu Cennet'le müjdele, dedi.
Hz. Osman da: "Allah'ım, sabır ver (veya başka bir rivayete göre) Allah'ım, senin yardımını dilerim." diyerek içeri girdi.»
Asım'm rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), bir yerde oturmuştu. Dizlerinin ikisi veya biri açılmıştı. Osman yanına girince Rasûlullah (s.a.v.) dizini örttü.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Musa'dan nakledilen bir rivayette anlatıldığına göre Ebu Bekir'le Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte ayaklarını bir kuyunun içine sarkıtmışlardı. O esnada Hz. Osman da oraya gelmiş, ancak kuyunun kenarında onun için oturacak bir yer bulunmamıştı. Ravi diyor ki: Ben bunu, Rasûlullah'm, Ebu Bekir'in ve Ömer'in mezarlarının bir arada olmasına ve Osman'ın mezarının ayrı yerde olacağına yordum.
imam Ahmed b. Hanbel, Nafi b. Haris'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la dışarı çıkıp dolaştık. Nihayet bir bahçeye girdik. Bana:
- Kapıyı tut, dedi.
Kendisi gidip bahçenin kuyusunun kenarına oturdu ve. ayaklarım kuyunun içine sarkıttı. O esnada kapı vuruldu. Ben:
- Kim o? diye sorunca kapıdaki adam:
- Ben Ebu Bekir'im, dedi. Ben de:
- Ya Rasûlallah, Ebu Bekir gelmiş, dedim. Rasûlullah (s.a.v.):
- Ebu Bekir içeri girdi. Kuyunun kenarına gelip Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturdu. O da ayaklarım kuyuya sarkıttı. Sonra kapı yine vuruldu. Ben:
- Kim o? diye sordum. Kapıdaki adam:
- Ben Ömer'im, deyince ben:
- Ya Rasûlallah, Ömer gelmiş, içeri girmek istiyor, dedim. Rasûlullah (s.a.v.):
- İçeri girmesine izin ver ve onu Cennet'le müjdele, dedi.
Ben de içeri girmesine izin verdim. Ömer gelip kuyunun kenarında Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturdu. O da ayaklarını kuyuya sarkıttı. Sonra kapı yine vuruldu. Ben:
- Kim o? diye sordum. Kapıdaki adam:
- Ben Osman'ım, dedi. Ben de:
- Ya Rasûlallah! İşte Osman da geldi, deyince Rasûlullah (s.a.v.):
- İçeri girmesine izin ver ve bela ile Cennet'e gireceğini müjdele, dedi.

Ben de içeri girmesine izin verdim ve onu Cennet'le müjdeledim. Oda gidip kuyunun yanında Rasûlullah (s.a.v.)'lA birlikte oturdu ve ayaklarını kuyuya sarkıttı.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ben, Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdim. Ebu Bekir geldi, içeri girmek için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.) bana:

- İçeri girmesine izin ver ve onu Cennet'le müjdele, dedi. Sonra Ömer geldi. Onun için de Rasûlullah (s.a.v.) bana:

- İçeri girmesine izin ver ve onu Cennet'le müjdele, dedi. Sonra Osman geldi. Onun için de Rasûlullah (s.a.v.) bana:

- İçeri girmesine izin ver de onu Cennet'le müjdele, dedi. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)'a:

- Ya ben nerede olacağım? diye sordum. Rasûlullah (s.a.v.) bana:

- Sen, babanla berabersin, diye cevap verdi.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe ile Hz. Osman'ın şöyle dediklerini nakletmiştir:

«Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v.)'in yanına girmek için izin istedi. O esnada Peygamber (s.a.v.) de Hz. Aişe'nin hırkasını giymiş olarak yatağında uzanmıştı. Bu vaziyette Hz. Ebu Bekir'in içeri girmesine izin verdi. Hz. Ebu Bekir de gidip ihtiyacını söyledi İşini tamamladıktan sonra ayrılıp gitti. Ömer de gelip içeri girmek için izin istedi. Rasûlullah, bu vaziyette iken onun içeri girmesine izin verdi. Ömer de gelip işini tamamladıktan sonra ayrılıp gitti. O esnada Hz. Osman, gelip içeri girmek için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp yerine oturdu ve Hz. Ai-şe'ye:

- Elbiseni üzerine ört ve toparlan, dedi.

Bundan sonra Hz. Osman, içeri girdi, işini gördü ve ayrılıp gitti. Hz. Osman'ın gidişinden sonra Hz. Aişe dedi ki:

- Ya Rasûlallah! Görüyorum ki, Osman'dan çekindiğin kadar Ebu Bekir ve Ömer'den çekinmedin. Bunun sebebi nedir?

- Osman, utangaç bir adamdır. Bu halde içeri girmesine izin ver-seydim korkarım ki, o işini bana söyleyemez ve ihtiyacını gideremezdi.»

Leys'in ifadesine göre Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Aişe'ye şöyle demiştir:

"Meleklerin kendisinden utandığı bir adamdan sen utanmaz mısın?" (Rasûlullah (s.a.v.), böyle demekle Hz. Osman'ı kasdetmişti).

İmam Ahmed b. Hanbel, mü'minlerin annesi Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), bacaklarından biri açılmış vaziyette oturmaktaydı. Ebu Bekir içeri girmek için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.), bu haliyle Ebu Bekir'in içeri girmesine izin verdi. Sonra Ömer geldi, izin istedi. Ömer'e de bu haliyle izin verdi. Sonra Osman geldi, içeri girmek için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.) örtündükten sonra Osman'ın içeri girmesine izin verdi. Bunlar kalkıp gittikten sonra ben dedim ki:

- Ya Rasûlallah! Ebu Bekir ve Ömer içeri girmek için izin istediler. Sen bu halinle onlara içeri girmeleri için izin verdin. Ancak Osman içen girmek için izin istediğinde örtündün, ondan sonra içeri girmesine izm verdin. Bunun sebebi nedir?

- Ey Aişe! Allah'a yemin ederim ki, meleklerin kendisinden utandıkları bir adamdan sen utanmaz mısın?»

Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah
(s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

"Meleklerin kendisinden utandıkları Osman b. Affan'dan biz utanmaz mıyız?"

Taberanî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), evinde oturmakta iken Aişe de onun gerisinde bulunmaktaydı. O esnada Ebu Bekir gelip içeri girmek için izin istedi. İzin verilince içeri girdi. Sonra Ömer gelip izin istedi ve içeri girdi. Ondan sonra Said b. Malik gelip içeri girmek için izin istedi. îzin verilince içeri girdi. Sonra Affan oğlu Osman gelip içeri girmek için izin istedi. Rasûlullah (s.a.v.) da dizlerinden biri açık halde konuşmakta idi. Osman içeri girmek için izin isteyince Rasûlullah (s.a.v.), elbisesini dizinin üzerine örttü ve zevcesine de:

- Yanımızdan uzaklaş, dedi. Osman içeri girdi, bir saat kadar konuştular. Sonra çıkıp gittiler. Bundan sonra Hz. Aişe, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:

- Ey Allah'ın peygamberi, babam ve arkadaşları senin yanına geldiler. Sen elbiseni dizinin üzerine örtmedin ve beni de yanından uzak-1 laştırmadın. Bunun sebebi ne idi?

- Meleklerin kendisinden utandıkları bir adamdan sen utanmaz mısın? Nefsim kudret elinde bulunan zat'a yemin ederim kî, melekler, Allah ve Rasûlünden utandıkları kadar Osman'dan da utanırlar. Eğer sen yakınımda oturur haldeyken Osman içeri girseydi, konuşmaz ve buradan çıkıp gidinceye kadar da başını kaldırmazdı.»

Ebu Mervan el-Kureşî, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

"Osman utangaçtır, melekler de ondan utanırlar."

îmam Ahmed b. Hanbel, Enes'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

"Ümmetimin en merhametlisi Ebu Bekir'dir. Allah'ın dini hususunda en katısı Ömer'dir. En utangacı Osman'dır. Helal ve haramı en iyi bileni Muaz b. Cebel'dir. Allah'ın kitabını en içli okuyanı Übey'dir. Fera-izi en iyi bileni Zeyd b. Sabittir. Her ümmetin emin bir kişisi vardır, bu ümmetin de emin kişisi Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır."

İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

"Bu gece rüyada salih bir adama gösterildi ki, Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'a tutunmuş; Ömer de Ebu Bekir'e tutunmuş, Osman da Ömer'e tutunmuştur."

Cabir diyor ki: "Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'in yanından kalkıp gittiğimizde kendi aramızda şöyle konuştuk. Rasûlullah'm bahsettiği

salih adam kendisidir, ama kendisiyle Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın birbirlerine tutunduklarına dair söylediklerine gelince demek ki, bunlar, Allah'ın peygamberi ile gönderdiği bu işin (İslâmiyet'in) yöneticileridirler-".
İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir.
«Bir sabah güneş doğduktan sonra Rasûlullah (s.a.v.), yanımıza geldi ve şöyle buyurdu: Bu gün fecirden önce rüyamda bana anahtarlarla terazilerin verildiğini gördüm. Anahtarlar işte şunlardır: Terazilere gelince o da şöyle oldu. Ben terazinin bir kefesine konuldum, ümmetim de bir kefeye konuldu. Benim içinde bulunduğum kefe, diğerinden ağır geldi. Sonra Ebu Bekir getirildi. O da tartıldı. Ümmetimle aynı ağırlıkta olduğu görüldü. Sonra Ömer getirildi. O da tartıldı O da ümmetimle aynı ağırlıkta oldu. Sonra Osman getirildi, tartıldı. O da ümmetimle aynı ağırlıkta oldu, sonra da terazi kaldırıldı.»
Yakub b. Süfyan, Muaz b. Cebel'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Rüyamda gördüm ki, ben terazinin bir kefesine konulmuşum. Ümmetim de diğer kefeye konulmuş, tartıldık. Ve iki taraf eşit geldi. Sonra Ebu Bekir getirildi. O terazinin bir kefesine konuldu, ümmetim de diğer kefeye konuldu. Tartıldılar, iki taraf eşit geldi. Sonra Ömer getirilip terazinin bir kefesine konuldu. Ümmetim diğer kefeye konuldu. Tartıldılar, iki taraf da eşit geldi."
Ebu Ya'lâ, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine mescidini inşa ederken bir taş getirip temele koydu. Ebu Bekir de bir taş getirip temele koydu. Ömer de bir taş getirip temele koydu. Sonra da Osman, bir taş getirip temele koydu. Bunu Rasûlullah (s.a.v.)'a sordular. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle cevap verdi:
"Bunlar benden sonra halifelik emirleridirler." Bu hadis Peygamber (s.a.v.)'in Medine'ye ilk gelişi esnasında Mescid-i'Nebevî'yi inşa ettiğine dair bölümde anlatılmıştır.
Peygamberlik delilleri bölümünde de Zührf den rivayet olunduğuna göre Ebu Zerr, çakıl taşlarının Peygamber (s.a.v.)'in elinde, sonra Ebu Bekir'in, sonra Ömer'in, sonra Osman'ın ellerinde teşbih getirdiklerini ifade etmiştir. Allah hepsinden razı olsun.
Bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), çakıl taşlarının bu zatların ellerinde teşbih getirmelerini kastederek: "işte bu peygamberliğin halifeliğidir." demiştir.
İleriki sayfalarda da anlatılacağı gibi Sefine, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Halifelik benden sonra otuz sene olacak, sonra hükümdarlığa dönüşecektir."
Bu otuz senelik halifelik zarfında Osman'ın yönetimi on iki yıl sürümüştür. Bu hususta ulema-i âmilin arasında ihtilaf yoktur. Nitekim peygamberlerin efendisi de böyle haber vermiştir. Allah'ın salatü selamı onun, alie efradının ve bütün ashabının üzerine olsun.
Çeşitli yollardan rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Osman'ın Cennet'le müjdelenen on sahabeden biri olduğunu ifade buyurmuştur.
Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Biz, Peygamber (s.a.v.) zamanında Ebu Bekir'e hiç kimseyi denk tutmazdık. Sonra Ömer'e hiç kimseyi dent tutmazdık. Sonra Osman'a hiç kimseyi denk tutmazdık. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in ashabını kendi hallerine bırakır, onlardan birini diğerine üstün saymazdık.»
İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Biz, Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabını çok sayardık: Ebu Bekir, Ömer Osman, sonra da susardık."
Hanz Ebu Bekir el-Bezzar, Salimin'in babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Biz, Peygamber (s.a.v.) zamanında (halifelik hususunda) Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ı sayardık."
Taberanî, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Cennet ağaçlarının yaprakları üzerinde mutlaka şu ibare yazılıdır: Lâ ilahe illallah Muhammedün Rasûlullah, Ebu Bekir es-Sıd-dık, Ömer el-Faruk, Osman zin-Nureyn." Bu hadisin senedinde zayıflık vardır. Doğrusunu Allah bilir. [8]

Sadece Hz. Osman'ın Faziletlerinden Bahseden Hadisler

Buharî, Osman b. Mevhib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Mısırlı bir adam haccetmek için Mekke'ye geldiğinde orada meclis kurup oturmakta olan bir topluluk gördü.
- Bunlar kimdir? diye sorunca,
- Bunlar, Kureyşlilerdir, diye cevap verdiler. Mısırlı adam:
- Bunların şeyhi kimdir? diye sorunca,
- Abdullah b. Ömer'dir, dediler.
Bunun üzerine Mısırlı adam, îbn Ömer'e dönüp şöyle dedi:
- Ey îbn Ömer, sana birşey soracağım, bana cevabını ver: Sen, Osman'ın Uhud gününde savaştan kaçtığını biliyor muydun?
- Evet.
- Onun, Bedir gününde savaşa katılmadığını da biliyor muydun?
- Evet.

- Onun Rıdvan bey'atma katılmadığını da biliyor musun?
- Evet.
- AllahuEkber.
- Gel de bunların sebeplerini sana açıklıyayım: Uhud gününde onun savaştan kaçmış olduğunu söyledim. Ben, şahadet ederim ki, Cenâb-ı Allah, onun bu suçunu bağışlamış ve onu affetmiştir. Bedir savaşma da katılmadığını söyledim. O zaman Osman, Rasûlullah (s.a.v.)'m kızıyla evliydi. Ve karısı hastaydı. Rasûlullah (s.a.v.) ona: "Sen Bedir savaşına katılanların sevabına ortaksın. Ve onlarla eşit miktarda ganimet almayı hak ettin." dedi Rıdvan bey'atma katılmadığını söyledim. Eğer Mekke vadisinde Osman'dan daha güçlü bir adam olsaydı, Rasûlullah (s.a.v.) onun yerine o adamı Mekke'ye gönderirdi. Ama böyle biri bulunmadığı için Rasûlullah (s.a.v.), Osman'ı görevli olarak Mekke'ye gönderdi. Osman, Mekke'ye gittikten sonra Rıdvan bey'atı yapıldı. Bey'at esnasında Peygamber (s.a.v.), sağ elini göstererek: "Bu, Osman'ın elidir" dedi ve sağ elini sol eline vurarak onun yerine bey'at yaptı. Ve: "İşte bu Osman'ın be/atıdır." dedi. Şimdi sen bununla (bu bilgi ile) git.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Abdurrahman b. Avf, Velid b. Ukbe'ye rastladı. Velid, ona dedi ki:
- Bana ne olmuş ki, senin mü'minlerin emin Osman'a cefa ettiğini görüyorum?
- Sen Osman'a de ki: Ben Hüneyn gününde savaştan kaçmadım. Uhud gününde savaştan kaçmadım. Bedir savaşma katılanlardan geride kalmadım. Ömer'in yoluna da terk etmedim.
Velid, gidip bu sözleri Osman'a iletti. Osman da şu cevabı verdi:
- Ben, Hüneyn gününde savaştan kaçmadım. O, beni nasıl böyle bir suçla itham eder? Oysa Cenâb-ı Allah, beni affederek şöyle.buyur-muştur: «İki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirenlerin yaptıklarının bir kısmından ötürü şeytan ayaklarını kaydırıp yoldan çıkarmak istemişti. Andolsun ki Allah, onları affetti." (Âi-i tmrân, 155.) O, benim Bedir savaşından geri kaldığımı, cepheye gitmediğimi söylüyor. O zaman ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m kızı Rukiyye'ye hasta bakıcılık yapıyordum ve Rasûlullah (s.a.v.) o savaşta benim için de ganimetten pay ayırdı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın o savaşta kendisine ganimet payı verdiği kimse savaşa katılmış demektir. Benim, Ömer'in yolunu terk ettiğim sözüne gelince, aslında ne ben ne de o, Ömer'in yolundan gitmeye güç yetiremeyiz. Onun tatbikatını yapamayız. Bu, Abdurrahman'ın kendi görüşüdür.»
Buharı, Ubeydullah b. Adiy b. Hıbbar'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Misver b. Mahreme ile Abdurrahman b. Esved b. Abd-i Yağus bana dediler ki:
- Osman'a gidip te kardeşi Velid hakkında konuşsan iyi olmaz mı? Çünkü insanlar, onun hakkında çokça dedikodu yaptılar.
Onların böyle demeleri üzerine ben de namaz için evinden çıkan Osman'a yöneldim. Kendisine:
- Seninle bir işim var. Bu senin için bir nasihattir, dedim. O da:
- Ey adam, çekil git yanımdan. Senden Allah'a sığınırım, deyince, ~ bende dönüp arkadaşlarımın yanma gittim.
O esnada Osman'ın elçisi geldi. Ben de onun yanma gittim. Bana:
- Osman'a vereceğin nasihat neydi? diye sorunca ben ona şöyle cevap verdim:
Doğrusu Cenâb-ı Allah, Muhammed'i hak peygamber olarak gönderdi. Ona kitabı indirdi. Ben de Allah'a ve Rasûlüne icabet edenlerden oldum. İki hicret sahibiyim. Rasûlullah (s.a.v.)la beraber bulundum. Onun hidayetini gördüm. İnsanlar, Velid hakkında çok şeyler söylediler.
- Sen Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştın mı?
- Hayır, ama perdenin gerisindeki bakire kıza ulaştığı kadar bana da onun bilgisinden ulaştı. Bunun üzerine Hz. Osman, şöyle karşılık verdi:
- Doğrusu Cenâb-ı Allah, Muhammed'i hak peygamber olarak gönderdi. Ben de Allah ve Rasûlünun çağrısına icabet edenlerden oldum. Muhammed'in getirdiği dine iman ettim. Senin de dediğin gibi hem Habeşistan'a hem de Medine'ye hicret ettim.
Rasûlullah (s.a.v.)'m sohbetinde bulundum. Onunla bey* ati aş tim. Allah'a yemin ederim ki, ona isyan etmedim. Ona hile yapmadım. Bu halimi, Aziz ve Celil olan Allah'ın onu vefat ettirişine kadar devam ettirdim. Sonra Ebu Bekir geldi. O da Rasûlullah gibi bir yol takib etti. Sonra Ömer geldi. O da onun gibi bir yol takip etti. Sonra ben halife seçildim. Onların sahip oldukları yetkiyi kullanmaya benim de hakkım yok mudur?
- Evet, hakkın ve yetkin vardır.
- Peki şu kavimden bana naklettiğin sözler ve dedikodular ne oluyor? Senin Velid hakkındaki sözlerine gelince, bilesin ki inşallah ben hakkı ona uygulayacağım.
Böyle dedikten sonra Osman, Ali'yi çağırdı. Ona, Velid'e seksen kırbaç vurmasını emretti. Ali de Velid'e seksen kırbaç vurdu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Numan b. Beşir'den rivayet etti ki, Hz. Aişe şöyle demiştir.:
"Rasûlullah (s.a.v.), Osman b. Affan'a haber gönderip çağırttı. Osman gelince Rasûlullah (s.a.v.) onu karşıladı. Rasûlullah (s.a.v.)'m onu karşıladığım görünce biz sırt sırta vermiş olduk. Ve en son kelimesini ona söylerken Rasûlullah (s.a.v.), Osman'ın omuzuna vurup şöyle dedi: "Ey Osman, umarım ki Cenâb-ı Allah, sana bir gömlek giydirecektir. Eğer münafıklar, o gömleği senin üzerinden çıkarmak isterlerse benim yanıma ulaşıncaya kadar o gömleği üzerinden çıkarma."
Rasûlullah (s.a.v.), ona söylediği bu sözünü üç kez tekrarladı.

Ravilerden Numan b. Beşir diyor ki: Ben, Hz. Aişe'ye şöyle dedim:
- Ey mü'minlerin annesi, sen niçin bu hadise riayet etmiyorsun?
- Vallahi bunu unuttum, hatırlamadım.
Numan b. Beşir sözünü şöyle sürdürüyor: Ben bu hadisi Ebu Süfyan oğlu Muaviye'ye anlattım. O tatmin olmadı. Nihaye mü'minlerin anne-sİ Aişe'ye mektup göndererek: "Böyle bir hadis varsa bunu yazıp bana gönder." dedi. Hz. Aişe de bu hadisi yazıp Muaviye'ye gönderdi." Ebu Sehle, Hz. Osman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), benden bir söz aldı Ben de verdiğim bu söz için sabredip dayanıyorum."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), başkasıyla konuşurken kulak verip dinlememiştim. Bunu sadece bir kez yaptım. Osman öğle vakti. Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldi. Onun kadınlar konusunda geldiğini zannettim. Kıskançlık, beni onların konuşmalarına kulak vermeye şevketti. Peygamber (s.a.v.)in ona şöyle dediğini işittim: "Cenâb-ı Allah, sana bir gömlek giydirecektir. Ümmetim o gömleği senin üzerinden çıkarmak isteyecektir, ama sen o gömleği üzerinden çıkarma. Ayaklananların iste-, dikleri her şeyi Osman'ın verdiğini ama üzerindeki halifelik gömleğini çıkarmadığım gördüğümde bunun, Rasûlullah (s.a.v.)'a verdiği bir sözden dolayı olduğunu anladım."
Taberanî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Osman'a dönüp şöyle buyurdu: Ey Osman, doğrusu Cenâb-ı Allah, sana bir gömlek giydirmiştir. İnsanlar, o gömleği senin üzerinden çıkarmak isteyeceklerdir, ama sen o gömleği üzerinden çıkarma. Allah'a yemin ederim ki, eğer onu üzerinden çıkaracak olursan, deve iğne deliğinden geçinceye dek sen Cennet'i göremezsin." Bu hadisin ifadelerinde gariplik vardır. Doğrusunu Allah bilir. İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman'm kızı Fatıma'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Annem bana dedi ki: Amcan beni Aişe'ye gönderdi ve ona şöyle dememi emretti: Aişe'ye de ki: Oğullarından biri sana selam söylüyor ve
Osman b. Affan'm durumunu senden soruyor. Hz. Aişe, bana şöyle cevap verdi:
- Allah, Osman'a lanet edene lanet etsin. Yemin ederim ki Osman, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturmaktaydı. Rasûlullah (s.a.v.), sırtını bana dayanmıştı. Cebrail de ona Kur'ân'ı vahyediyordu. Rasûlullah (s.a.v.), Osman'a hitaben:
- Yaz ey Osmancık, diye emretti. Cenâb-ı Allah, böyle bir mertebeye ancak kendisi ve Rasûlü nazarında yüksek değere sahip birini yükseltir."
Bezzar, Cabir'in şöyle dediğim rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bir fitneden bahsetti. Ebu Bekir:
- Ben, o fitne zamanında ulaşacak mıyım? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):
- Hayır, diye cevap verdi. Ömer:
- Ya Rasûlallah, ya ben o fitne zamanına ulaşacak mıyım? diye sordu.
- Hayır, diye cevap verdi. Osman:
- Ya Rasûlallah, ben o fitne zamanına ulaşcak mıyım? diye sorunca Rasûlullah (s.a.v.):
- Seninle imtihan edileceklerdir, diye karşılık verdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, tbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir fitneden bahsetti ve Osman'ı kastederek: "O gün bu peçeli adam haksız yere öldürülecektir." dedi. Baktım ki sözünü ettiği peçeli adam Osman b. Affan'dır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hanife'den rivayet etti ki o, Hz. Osman'ın kuşatma altında olduğu zamanda evine gitmiş ve Ebu Hürey-re'nin konuşmak için izin istediğini görmüş. Hz. Osman'da, konuşması için izin verince Ebu Hüreyre kalkıp Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle demişti: Ben, Rasûlullah'm şöyle buyurduğunu işittim:
"Doğrusu benden sonra siz fitne ve ihtilafa rastlayacaksınız."
Orada bulunanlardan biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a sordu:
- Ya Rasûlallah, o zaman kimin yanında yer almamızı emredersin? Rasûlullah (s.a.v.), bu soruyu soran adama şöyle buyurdu:
- Emin adamın ve arkadaşlarının yanında yer alın. (Rasûlullah (s.a.v.), böyle derken Osman'ı gösteriyordu.)"
İmam Ahmed b. Hanbel, Mürre el-Behzî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir ara Medine yollarından birinde Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber yürümekteydik. Bize:
- Yeryüzünün her tarafında öküz boynuzunu andıran fitnelerin koptuğu zamanda ne yapacaksınız? diye sordu.
Orada bulunan arkadaşlarımız dediler ki:
- O zaman ne yapalım ya Rasûlallah? Rasûlullah (s.a.v.), buyurdu ki:
- Şu adama ve arkadaşlarına tabi olun.
Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m işaret ettiği adama doğru koştum. Yoruldum, nihayet yanma vardığımda şu adamı mı kastediyorsun ya Rasûlallah? diye sordum. O da: "Evet budur" dedi. Gösterdiği adamın Osman b. Affan olduğunu gördüm."
Hammad b. Seleme, Abdullah b. Havale'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
'Yeryüzünün her tarafında fitne meydana geldiği zaman sen ne yapacak ve ne durumda bulunacaksın?
- Allah ve Rasûlü benim için neyi hayırlı görürlerse onu yapacağım.
- Şu adama tabi ol. Çünkü o günde şu adam ve kendisine tabi olanlar hak yolda olacaklardır. Bunun üzerine ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m gösterdiği adamın omuzunu tutup kendime çevirdim. Ve: Ya Rasûlullah, bu adamı mı. kastediyorsun? diye

sordum. Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Evet, diye cevap verince gösterdiği adamın Osman b. Affan olduğunu gördüm."
Harmele, îbn Havale'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "Üç şey vardır ki, bunlardan kurtulan kimse kurtuluşa ermiştir: Ölümüm, Deccal'in ortaya çıkışı; sabırlı, hakkı ikame eden, hakkı veren halifenin öldürülmesi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ka'b b. Ucre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir fitneden söz etti. Yakın zamanda o fitnenin ortaya çıkacağını ve çok büyük bir bela olacağım söyledi. Sonra oradan örtüler içinde yüzü peçeli bir adam geçti. Onu gören Rasûlullah (s.a.v.):
- İşte şu adam o günde hak yolda olacaktır, dedi. Ben de koşarak gidip o adamın pazusunu tuttum ve:
- Ya Rasûlallah, şu adamı mı kastediyorsun? diye sordum ve adamın Osman b. Affan olduğunu gördüm."
Ebu Sevr et-Temimî, Hz. Osman'ın kuşatma altında, bulunduğu zaman evinden halka hitaben yapmış olduğu konuşmasında şöyle dediğini nakletmiştir:
"Allah'a yemin ederim ki, ne cahiliye döneminde, ne İslâmiyet döneminde gıybet yapmadım. Koğuculuk yapmadım. Zina yapmadım. Rasûlullah (s.a.v.)'a be/at ettiğimden beri sağ elimi tenasül organıma değdirme dim.»
Ebu Sevr et-Temimî'nin rivayetine göre Hz. Osman, her cuma günü bir köle azad edermiş, azad edecek köle bulamayınca ertesi cuma iki köle birden azad edermiş.
Hz. Osman'ın azadlısı Himran şöyle demiştir: "Müslüman olduğu günden beri Hz. Osman, her gün boy abdesti alırdı. Allah ondan razı olsun."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Abdülmelik b. Mervan'dan rivayet etti ki, Osman'ın yanına gidip ona şöyle demiş:
- Sen, halkın imamısın. Gördüğün şu musibet başına gelmiştir. Sana üç teklifle bulunacağım. Bunlardan birini seç. Ya dışarı çık da şu asilerle savaş. Çünkü senin yanında güç, kuvvet ve teçhizat vardır. Sen hak yoldasın, onlar batıl yoldadırlar. Ya evin kapısından ayrı bir yerde bir delik aç da bineğine binip Mekke'ye git. Çünkü sen Mekke'de bulunduğun sürece asiler senin kanım helal saymazlar. Ya da Şam'a yetiş. Şamlıların başında Muaviye vardır. Seni korur.
Muğire'nin bu tekliflerine karşı Hz. Osman, şu cevabı verdi;
- Evimden çıkıp asilerle savaşmamı teklif ediyorsun. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m ümmeti arasında kan akıtıcı olarak bıraktığı ilk halefi olmak istemiyorum.
Çıkıp Mekke'ye gitmemi teklif ediyorsun. Orada kanımı helal saymayacaklarını söylüyorsun. Doğrusu Ben, Rasûlullah'm şöyle buyurduğunu işittim: "Kureyş'ten bir adam Mekke'de lahide konacaktır. Alemin azabının yarısı onun üzerinde olacaktır." Ben böyle bir adanı olmayacağım.
Çıkıp Şam'a yetişmemi söylüyorsun. Başlarında Muaviye'nin bulunduğu Şam halkının beni koruyacağını ifade ediyorsun. Ben hicret diyarım olan Medine'den ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın komşuluğundan ayrılıp gitmeyeceğim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Avn el-Ensârfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Osman, îbn Mesud'a şöyle dedi:
- Aleyhimde yapmış olduğun ve benim duyduğum konuşmalarına son verecek misin?
Hz. Osman'ın böyle demesi üzerine îbn Mesud, onrdan özür diledi. Hz. Osman da ona şöyle dedi:
- Yazıklar olsun sana. Ben işittim ve hıfzettim ki,
- İş senin işittiğin gibi değildir.
- Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "Bir emir öldürülecektir. Bir suçsuz, suçtan teberri edecektir (kurtulacaktır). Maktul benim, Ömer değildir. Çünkü Ömer'i bir kişi öldürdü. Oysa benim üzerime topluca geliyorlar."
Hz. Osman, öldürülmesinden yaklaşık dört sene Önce bu sözü îbn Mesud'a söylemiştir.
Abdullah b. Ahmed, Zeyd'in babası Eslem'in şöyle dediğini rivayet
etmiştir:
"Kuşatma altında tutulduğu günlerden birinde Osman'ın, cenazeler yerinde bulunan asiler topluluğuna, evinin Makam-ı Cibril tarafindaki penceresinden çıkıp şöyle hitap ettiğini işittim: O esnada bir taş atılsaydı yere düşmez, mutlaka bir adamın başına düşerdi. Çünkü orada büyük bir kalabalık vardı. Hz. Osman, onlara hitaben şöyle dedi:
- Ey insanlar, aranızda Talha var mı? Sustular. Hz. Osman, yine
sordu:
- Ey insanlar, aranızda Talha b. Ubeydullah var mı? İnsanlar sustular. Hz. Osman, yine sordu:
- Ey insanlar, aranızda Talha var mı?
Talha b. Ubeydullah, ayağa kalktı. Hz. Osman, ona sordu:
- Seni burada göremiyecek miyim? Oysa bir toplulukta senin yapacağım çağrıların üçüncüsünde bana icabet ettiğini görmemiştim. Mutlaka ilk çağrımda bana icabet eder ve yanıma gelirdin. Allah aşkına söyle ey Talha! Hatırlıyor musun, bir gün ben, sen ve Rasûlullah (s.a.v.), falanca yerdeydik. Yanımızda başka bir kimse yoktu. Öyle değil mi?
- Evet.
- Rasûlullah (s.a.v.), o zaman şöyle dememiş miydi: "Her peygamberin mutlaka Cennet'te bir arkadaşı vardır. Osman b. Affan da Cen-net'teki arkadaşımdır."
- Evet. Allah için doğrudur."

Tirmizî, Talha b. Ubeydullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Her peygamberin bir arkadaşı vardır. Benim de Cennet'teki arkadaşım Osman'dır."
Tirmizî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'in yanma -üzerine cenaze namazı kılması için bir adamın cenazesini getirdiler. Ne var ki Peygamber (s.a.v.), onun cenaze namazını kılmadı. Denildi ki:
- Ya Rasûlallah, bundan önce herhangi bir kimsenin cenaze namazını kılmadığım görmedik.
- Evet, bu adam Osman'a buğzediyordu. Dolayısıyla Aziz ve Celıl olan Allah da adama buğz etti."
Bu, garib bir hadistir.
Hafiz İbn Asakir, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), mescidin kapısında Osman b. Affan'la karşılaştı. Ona şöyle dedi:
- Ey Osman! İşte Cebrail bana haber veriyor ki Allah, Ümmü Külsüm'ü Rukiyye'nin mehri kadar bir mehirle sana zevce olarak vermiştir. Onunla beraber bulunduğun süre kadar Ümmü Külsüm'le de beraber bulunac aksın."
Bu, garip ve münker bir hadistir.
Zayıf bir senedle rivayet olunduğuna göre Hz. Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğumu rivayet etmiştir:
"Eğer kırk kızım olsaydı, onları sırasıyla bir bir, Osman'la evlendi-rirdim. Öyle ki, yanımda bir tek kızım kalmazdı."
Muhammed b. Said el-Umevî, Mühelleb b. Ebi Süfran'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın ashabına sordum:
- Siz, Osman hakkında niçin, "O bizim fevkimizde ve bizden yüksektir," dediniz?
- Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), öncekilerden ve sonrakilerden hiçbir adama ondan başkasına peygamberin kızını nikahlamadı."
İsmail b. Abdülmelik, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m koltuk altlan görününceye kadar Osman b. Affan'dan başkası için elini kaldırıp dua ettiğini görmedim." Mis'ar, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m gecenin başından, fecrin doğuşuna kadar ellerini kaldırıp Osman için dua ederek şöyle dediğini gördüm: "Allah'ım, ben, Osman'dan razı oldum, sende ondan razı ol."
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Osman'a şöyle demiştir:
"Allah, senin önce işlediğin ve sonra işleyeceğin gizli ve açık günahlarını ve kıyamet gününe kadar işleyeceğin günahlarla şimdiye dek işlediğin günahları affetsin."
İbn Adiy, Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bir gazaya göndereceği ordunun teçhizi için yardım istemek amacıyla Osman'a haber gönderdi. Osman'da ona 10.000 dinar getirip önüne koydu. Rasûlulah (s.a.v.), o dinarları eline aldı, evirip çevirdi ve Osman'a şöyle dua etti: "Ey Osman, gizli ve aşikar işlediğin ve kıyamet gününe kadar işleyeceğin günahlarım Allah bağışlasın. Bundan sonra yapacağı işler (işleyeceği günahlar) Osman'a zarar vermez."
Leys b. Ebu Süleym şöyle dedi: Hurma ve yağdan yapılan habis yemeğini ilk yapan kişi Osman oldu. Osman, bal ve yağ birbirine katıp yemek yaptı ve Ümmü Seleme'nin evinde bulunan Rasûlullah'a gönderdi. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), o esnada orada değildi.
Sonra geldiğinde yemeği önüne koydular.
- Bunu kim gönderdi? diye sorduğunda,
- Osman gönderdi, diye cevap verdiler.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ellerini göğe kaldırıp şöyle dua etti: "Allah'ım! Osman, senin rızanı istiyor, sen de ondan razı ol."
Ebu Ya'lâ, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Osman'ı kucaklayıp: "Sen benim dünyada dos-tumsun, ahirette de dostumsun," dedi.»
Ebu Davud et-Teyalisî, Abdullah b. Havale'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Siz, cennetliklerin abasına bürünmüş insanlarla be/atlaşan bir adama hücum edeceksiniz." Biz, Osman b. Affan'a hücum ettik. Onun abaya bürünmüş olarak insanlarla bey'atlaştığını gördük." [9]

Hz. Osman'ın Faziletine Delalet Eden Bazı Örnekler

İbn Mesud dedi ki: Ömer vefat ettiği zaman en hayırlımıza be/at ettik ve başka bir şeye de aldırış etmedik.
Asmaî, Osman b. Aifan'm oğlu Amr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Osman'ın yüzüğünde şu ibare yazılı idi: "Yaratıp tastamam bir surete büründüren zata iman ettim."
Muhammed b. Mübarek dedi ki: Bana ulaşan bir habere göre Osman'ın yüzüğünde şu ibare yazılı imiş: "Osman, Azîm olan Allah'a iman
etti."
'Tarih" adlı eserinde Buharı, Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kendisinden öç almaları zamanına kadar Osman'ın devrine yetiştim.
Onun zamanında hemen hemen her günde insanlar hayır ve bereketi paylaşırlardı. İnsanlara:

- Ey Müslümanlar topluluğu! Gelin, size verilecek bağışları alın, denilir. Onlar da gelip bu bağışlan bol bol alırlardı. Sonra onlara:
- Gelin erzakınızı alın, denilir, onlar da gelip erzaklarını bol bol
alırlardı. Sonra onlara:
- Ey insanlar, yağ ve bal almaya gelin, denilirdi. Bağışlar devamlı surette üzerlerine akardı. Erzakları, etraflarında dolaşırdı. Düşmanlardan korunmuşlardı. Aralarındaki münasebetler güzeldi. Hayır boldu. Hiçbir mü'min, diğer bir mü'minden korkmuyordu. Hangi mü'min, diğeri ile karşüaşsa, kardeşlik muamelesi görürdü. Birbiriyle ülfet eder biribirlerine nasihat verirler, birbirleriyle dostça geçinirlerdi. Ancak onlara denilmişti ki: "İlerde bazılarınız diğerlerine tercih edilecektir. Böyle birşey olunca siz sabredin."
Eğer Müslümanlar, bu durumu gördüklerinde sabretselerdi, kendilerine verilecek bağışlar, erzak ve hayırlar bol bol yetecekti, ama onlar: "Hayır vallahi, biz bu duruma dayanamayız, sabredemeyiz" dediler. Allah'a yemin ederim ki, onlar ne amaçlarına ulaştılar, ne de selamette kaldılar. Aksine kılıç, İslâm ehline karşı kınından çekildi, ama bu kılıcı onlar kendi kendilerine çekmiş oldular. Yemin ederim ki bu kılıç, kıyamet gününe kadar onlara karşı çekilmiş vaziyette kalacaktır.»
Hasan-ı Basrî'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Bir hutbesinde Hz. Osman'ın, güvercinlerin kesilmesini ve köpeklerin öldürülmesini emrettiğini işittim. Bunun üzerine Medine halkının bir kısmı güvercin edindiler ve kemankâre bulundurup bununla kuşlara taş attılar. Bunun araştırmasını yapması için Hz. Osman, bir adam görevlendirdi. O da kuşların kanatlarım kesti ve kemankereleri kırdı.»
Muhammed b. Sa'd dedi ki: «Muhammed b. Hilal'in annesi kuşatma altında bulunan Hz. Osman'ın yanma zaman zaman giderdi. Birgün bu kadın, Hz. Osman'ın yanına gitmeyince Hz. Osman'a dediler ki: O bu gece bir çocuk doğurdu da onun için senin yanına gelemedi. Bunun üzerine Hz. Osman, ona elli dirhem ve sünbülani bir entari gönderdi. "Bu senin oğlunun bahşişi ve elbisesidir" dedi. Aradan bir sene geçince bu elli dirhemi yüze çıkardı."
Zübeyr b. Ebi Bekir, İbn Said b. Yerbu b. Atike el-Mahzumf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.
"Ben, çocuk yasta iken bir gün öğle vakti mescide doğru gittim, elimde bir kuş vardı. Onu mescitte uçuracaktım. Evimizle gideceğimiz yer arasında mescid vardı. Orada, yakışıklı bir ihtiyarın, başını bir kerpiç parçası üzerine koyup uyumakta olduğunu gördüm. Güzelliğini hayranlıkla seyretmeye başladım. Gözlerim açıp:
"Sen kimsin ey çocuk? diye sordu. Ben de kendimi tanıttım. Yakınında uyumakta olan bir çocuk vardı. Ona seslendi, çocuk onun sesini duymayınca bana:
- Onu çağır bakalım, dedi. Ben de gidip çocuğu o ihtiyar adamın yanma çağırdım. İhtiyar adam ona bir şeyler yapmasını emretti. Bana da:
- Otur bakalım, dedi. Çocuk gitti ve bir elbise ile 1000 dirhem para getirdi. İhtiyar adam, üzerimdeki elbisemi çıkardı ve getirilen yeni elbiseyi bana giydirdi. O 1000 dirhemi de, bana giydirdiği yeni elbisenin cebine koydu. Ben de oradan ayrılıp, babamın yanma döndüm. Ve durumu ona anlattım. Babam:
- Ey oğulcuğum, bu iyilliği sana kim yaptı, biliyor musun? diye sorunca ben:
- Bilmiyorum, yalnız mescitte uyumakta olan bir adam vardı. Onun kadar güzel birini asla görmüş değilim, diye cevap verdim.
Bunun üzerine babam:
- O, mü'minlerin emiri Osman b. Affan'dır, dedi."
Abdürrezzak, Ebu Saib b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Adamın biri, Abdurrahman b. Osman et-Temimfye şöyle bir soru sordu:
- Talha b. Ubeydullah'm namazı mı yoksa Osman'ın namazı mı daha huşulu idi?
- Osman'ın namazı daha huşulu idi. Bir gece dedim ki: Şu Mina'dan dönüş gecesinde ben Makam-ı İbrahim'in yanında uyumaksızm bekleyeceğim, dedim. Ama uyku galebe çaldı, kalktığımda yanıbaşımda yüzü peçeli bir adamın bana taş attığını gördüm. Dönüp baktığımda onun Osman olduğunu gördüm. Beni kenara itti. Ben de kenara çekildim. Gelip Makam-ı İbrahim'in yanında namaza durdu. Kur'ân secdelerine rastladıkça secde ediyordu. Namazı o kadar devam ettirdi ki nihayet ben: "İşte fecir ezanı okunacak" dedim. Sonra o, namazım bir rekat vitir kılarak tamamladı, başka da namaz kılmadı ve çekip gitti."
Başka yollarla gelen rivayette anlatıldığına göre Hz. Osman, hacer-i esved yanında bir rekat namazda Kur'ân'ı hatmetmiştir. Bunu hac mevsiminde yapmıştır. Bu, onun âdetindendi. Allah ondan razı olsun.
"Geceleyin secde ederek ve ayakta durarak boyun büken, ahiretten çekinen, Rabbinin rahmetim dileyen kimse inkar eden kimse gibi olur
mu? (ez-Zümer, 9.)
İbn Ömer'den rivayet olunduğuna göre o, bu ayette sözü edilen zatın Osman b. Affan olduğunu söylemiştir.
"Biri, hiçbir şeye gücü yetmeyen bir dilsiz -ki efendisine yüktür. Nereye gönderse bir hayır çıkmaz- bu, doğru yolda olan ve adaletle emreden kimse ile bir olabilir mi? (en-Nahi, 76.)
İbn Abbas, bu ayette sözü edilen adaletle emredici ve doğru yolda olan kimsenin Hz. Osman olduğunu söylemiştir. Şair Hassan, bir şiirinde şöyle demiştir:
«Başının ön tarafında kır saçlar bulunan ve alnında secde izleri görünen, gecelerini tesbihat ve Kur'an okumakla geçiren kimseyi (Osman'ı) kurban ettiler.»

Süfyan b. Uyeyne, Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Osman, "Eğer kalplerimiz temiz olsaydı, Rabbimizin kelamın okumaya doymazdık. Mushafa bakmaksızın bir günümün geçmesinden rahatsız olurum." diyordu. Osman vefat ettiği zaman çokça okuyup elinde tuttuğu için mushafı yıpranmıştı.»
Enes ve Muhammed b. Şirin dediler ki: Osman, kuşatma altına alındığı ve evine asiler tarafından hücum edildiği gün karısı asilere şöyle dedi: "Onu ister öldürün, ister öldürmeyin, ama vallahi o gecesini bir rekat namazda Kur'ân'ı hatmederek ihya ederdi."
Birden fazla kişi dedi ki: Osman geceleyin namaz kılmak için yatağından çıktığı zaman abdest almak için kendisine yardım etsinler diye ailesinden herhangi bir kimseyi uykudan uyandırmazdı. Meğer onlardan birini uyanık görsün. O zaman ondan yardım isterdi. Zamanını hep oruçlu geçirirdi. Geceleyin uyandığında abdest almasına yardım etmesi için: "Niçin hizmetçilerden birini uyandırmıyorsun ki, sana yardım etsin" diye kendisine serzenişte bulunurlardı. O da şu cevabı verirdi: "Hayır, gece onlarındır. Gece vakti onlar dinlenirler."
Hz. Osman, boy abdesti alırken peştemalini üzerinden çıkarmazdı. Kapısı kilitli bir odada yıkanırken bile peştemalini çıkarmazdı. Şiddetli derecede utangaç olduğundan sırtını dik tutamazdı. Allah, ondan razı olsun. [10]

Hz. Osman'ın Hutbelerinden Bazıları

Vakidî, İbrahim b. İsmail b. Abdurrahman b. Abdullah b. Ebi Rebia el-Mahzumî'nin, babasından naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz, Osman'a bey'at edildiği zaman o, çıkıp insanlara hutbe irad etti. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
"Ey insanlar, her zaman ilk bineğe binmek zordur. Bu günden sonra birçok günler gelecektir. Eğer yaşarsam bundan sonra size uygun şekilde hutbeler irad edeceğim. Biz hatip kimseler değiliz. Ama Cenâb-ı Allah, hutbe irad etmeyi öğretecektir."
Hasan dedi ki: Hz. Osman, hutbe irad etti. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
"Ey insanlar, Allah'la karşı gelmekten sakının. Zira Allah'a karşı takvalı olmak bir ganimettir. İnsanların en akıllısı, kendi nefsini alçal-tıp dizginleyendir. Ve ölüm sonrası için çalışandır. Mezar karanlığı için Allah'ın nurundan bir nur kazanandır. Kul, Allah'ın kendisini -dünyada gözlü olduğu halde- ahirette kör olarak hasretmesinden korksun. Akıllı ve hikmet sahibi kimse özlü sözleri bulur. Ama sağır kimseye her taraftan seslenilir. Yine de birşey anlamaz. Bilesiniz ki, Allah'ın kendisinden yana olduğu kimse hiç birşeyden korkmaz. Ama Allah'ın kendisine karşı olduğu kimseye gelince o kimse bundan sonra artık ne ümid edebilir?"
Mücahid dedi ki: Bir hutbesinde Osman şöyle dedi:
"Ey Adem oğlu, canım almakla görevlendirilen ölüm meleği, seni bırakıp da başkalarına gidecek değildir. Sen dünyada olduğun sürece o seni takip edecektir. Bazen seni bırakıp başkalarına gittiğini sanırsın. Oysa sen tedbirli ol. Ölüme hazırlıklı ol. Gafil olma. Çünkü ölüm meleği, senden habersiz değildir. Ey Ademoğlu eğer sen kendini unutup da nefsine karşı tedbirini almazsan başkaları senin için ve nefsine karşı tedbir almaz. Mutlaka Allah'ın huzuruna çıkacaksın. Kendi nefsin için gerekli tedbirleri al. Nefsini dizginleyecek tedbirleri başkasına havale etme vesselam."
Seyf b. Ömer, Bedir b. Osman'ın amcasının şöyle dediğini rivayet etmistir:
"Hz. Osman'ın cemaata irad ettiği en son hutbesi şu oldu: "Doğrusu Cenâb-ı Allah, dünyayı size verdi ki, dünya vesilesiyle ahireti taleb edesiniz. Yoksa dünyayı, dünyaya meyledesiniz diye size vermiş değildir. Çünkü dünya fanidir. Ahiret ise bakidir. Fani olan sizi şımartmasın ve baki olanı size unutturmasın. Baki olanı, fani olana tercih edin. Çünkü dünyanın sonu gelecektir. Dönüş Allah'adır. Allah'a karşı gelmekten sakının. O'na karşı takvalı olmak, sizi O'nun azabına karşı koruyan bir kalkandır ve O'na yakın olmanın aracıdır. Allah'ın gayretinden sakının. Cemaatinize sarılın. Fırkalara ayrılmayın "Allah'ın size olan nimetini anın: Düşmandınız, kalplerinizin arasını uz-laştırdı da O'nun nimeti sayesinde kardeş oldunuz." (Âl-i îmrân, 103.) [11]

Fasıl

İmam Ahmed b. Hanbel, Musa b. Talha'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Müezzin namaz için ikamet ederken minber üzerinde Osman b. Af-fan'm cemaattan haberleri ve seferlerini sorduğunu işittim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Kureyşlilerin azadlısı Ata b. Feruh'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Osman, bir adamdan bir arazi satın aldı. Adam, gelip parasını almadı. Gecikti. Hz. Osman bir gün onunla karşılaşınca ona şöyle sordu:
- Niçin gelip paranı almıyorsun.
- Sen, beni aldattın. Her kiminle karşılaşırsam herkes benim aldatıldığımı söyleyip beni ayıpladı.
- Parayı gelip almana bu mu mani oluyor?
- Evet.
- Öyleyse ya arazini al, ya da gel paranı al.
Rasûlullah (s.a.v.), bir hadisinde şöyle buyurdu: "Satıcıyken de müşteriyken de öderken de tahsil ederken de kolaylık gösteren

adamı Allah Cennet'e koyar."
îbn Cerir'in rivayetine göre Talha, namaz için mescide gelmekte olan Osman'la karşılaştı. Osman'a şöyle dedi:
"50.000 dinarın şu anda yammdadır. Başkalarına vermiştin, ama ben tahsil ettim. Birini gönder de kendisine teslim edeyim ki sana getirsin.
Hz. Osman da ona:
- Mürüvvetinden ötürü o parayı sana bağışladık, dedi." Asmaî dedi ki: îbn Âmir, Katan b. Avf el-Hilalî'yi Kirman'a tayin etti. 4000 kişilik bir Müslüman ordusu oraya geldi. Fakat dere onların şehre girmelerine engel oldu. Katan, şehire girememekter korktu ve:
- Her kim karşı tarafa geçerse ona 1000 dirhemlik mükafat vardır, dedi.
Bunun üzerine askerler yüzmeye yeltendiler. Her kim karşı tarafa geçerse, Katan onun için:
- Mükafatını verin, diye emir veriyordu. Nihayet askerlerin tamamı karşı tarafa geçmiş oldu ve Katan da onlara 4.000.000 dirhem tutarında mükafat verdi. İbn Amir, mükafatı almak istemedi. Durumu bir mektupla Hz. Osman'a bildirdi. Hz. Osman da cevabî mektupla bu mükafatı almasını söyledi. Ve bunu Allah yolunda Müslümanlara yapılan bir yardım olduğunu ifade etti. O günden itibaren mükafatlara Arapça-da karşı tarafa geçme anlamına gelen icaze kökünden türetilmiş bir kelime olan 'caiz'e adı verildi. Şair Kenanî de bu hususta şöyle bir şiir söyledi:
"Beni Hilal kabilesinden olan baba bir evlatlara benim ailem ve malım feda olsun.
Onlar, Maad kabilesi içinde mükafat verme âdetini ihdas ettiler.
Bu, gecelerin sonunda bir âdet haline geldi.
Mızrakları okların terkibinden önce onsekiz taneden fazlaydı." [12]

Fasıl

Hz. Osman'ın büyük menkıbelerinden ve muazzam iyiliklerinden biri, onun Kur'ân'ı tek kıraat üzere toplaması ve mushafı - hayatının son iki senesinde- Cebrail'in Rasûhıllah'a ders verdiği şekilde yazmasıdır. Bunun sebebi de şuydu: Savaşlardan birinde samlılarla Iraklılar bir arada savaşmışlardı. Şamlılar, Kur'ân-ı Kerim'i Mikdad b. Esved'le Ebu Derda'm kıraatına göre okuyorlardı. Iraklılar ise Abdullah b. Me-sud'la Ebu Musa'nın kıraatına göre okuyorlardı. Kur'ân'ın, yedi kıraata göre okunmasının caiz olduğunu bilmeyenler, kendi kıraatlarmı başkalarının kıraatlenna üstün görmeye, başkalarının kıraatim hatalı saymaya, hatta onları tekfir etmeye başladılar. Bu da aralarında şiddetli bir anlaşmazlığa ve insanlar arasında kötü sözlerin teatisine yol açtı. Bunun üzerine Hüzeyfe kalkıp Hz. Osman'ın yanma giderek şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri! Yahudilerle Hristiyanlann kendi kitapları üzerinde anlaşmazlığa düştükleri gibi bu ümmet de kendi aralarında anlaşmazlığa düşmeden tedbir al.
Böyle dedikten sonra Hüzeyfe, insanların Kur'an kıraati hususundaki anlaşmazlıklarına örnekler verdi. Hz. Osman da sahabeleri toplayıp onlarla istişare yaptı. Kur'ân'ın tek kıraate göre yazılmasını ve diğer beldelerdeki müslümanların bu kıraata göre Kur'ân'ı okumalarını uygun gördü. Böylece çekişme ve anlaşmazlıkların sona ereceğine kanaat getirdi. Hz. Ebu Bekir'in emri üzerine Zeyd b. Sabit tarafından toplanan Kur'ân ayetlerinden oluşan mushafm getirilmesini istedi. Bu mushaf, hayatı boyunca Hz. Ebu Bekir'in yanında, ondan sonra da Hz. Ömer'in yanında kalmıştı. Hz. Ömer'in vefatı üzerine bu musha mü'minlerin annesi Hafsa'nm eline geçmişti. Hz. Osman, bu mushafin getirilmesini istedi. Zeyd b. Sabit el-Ensârfye bunun aynısını yazmasını ve Said b. As el-Ümevî'nin de bu mushâfı Zeyd'e okuyup dikte ettirmesini emretti. Yazdırma ve yazma esnasında Abdullah b. Zübeyr el-Esedî ile Abdur-rahman b. Haris b. Hişam el-Mahzunıfnin hazır bulunmalarını buyurdu Herhangi bir kelimede anlaşmazlığa düşecek olurlarsa o kelimeyi Kureyş lehçesiyle yazmalarım tenbihledi.
Neticede Şamlılar için bir mushaf, Mısırlılar için de ikinci bir mushaf yazıldı. Basra'ya bir mushaf, Kûfe'ye bir mushaf Mekke'ye bir mushaf, Yemen'e de bir mushaf gönderdi. Medine'de bir mushaf bıraktı. Bu mushaflara imam mushafı (yani ana mushaf) denildi. Bunların hepsi hatta hiç birisi Osman'ın hattı ile değildi. Aksine bunlar Zeyd b. Sabit'in hattıyla yazılmışlardı Hz. Osman'ın zamanında, halifeliği esnasında ve onun emri üzerine yazıldıkları için Osmanî mushaf adım aldılar. Nitekim Heraklıyus'un zamanında ve devletinde basıldıkları için Bizans'ın o dönemdeki dinarlarına da Heraklius dinarı denilmiştir.
Vakidî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Osman (r.a), mushafları istinsah ettirdiği zaman yanma gidip kendisine şöyle dedim:
- İsabet ettin, doğru olanı yaptın. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğuna şahid oldum: "Ümmetim arasmda en çok sevdiğim kimseler onlardır ki, benden sonra gelecekler, beni görmedikleri halde bana iman edecekler ve muallak kağıtta yazılı olana uyup amel edeceklerdir." Ben, peygamberin kastettiği kağıtların neler olduğunu mushafı görmeden anlamamıştım. Nihayet mushafi görünce peygamberin bunu kasdettiğini anladım.
Hz. Osman, benim bu sözümden memnun oldu. Ve bana 10.000 dinar verilmesini emretti. Sonra da:
- Allah'a yemin ederim ki, peygamberin hadisini bizden asla saklamadığını biliyorum, dedi.
Sonra kendisinin yazdırdığı mushafa aykırı şekilde yazılan ve halkın elinde bulunan diğer mushafları toplatıp yaktı ki, Müslümanlar arasında Kur'ân okuma hususunda herhangi bir anlaşmazlık ve ihtilaf meydana gelmesin."

Ebu Bekir b. Ebi Davud, mushafların yazılmasıyla ilgili olarak Sü-veyd b. Gafle'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Osman, mushafları yaktığı zaman Hz. Ali bana dedi ki: "Eğer Osman böyle yapmasaydı, ben yapardım."
Beyhakî ile diğerleri, Süveyd b. Gafle'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Hz. Ali dedi ki:
- Ey insanlar! Osman hakkında ileri gitmekten sakının Siz, onun mushafları yaktığını söylüyorsunuz. Allah'a yemin ederim ki o, mushafları Muhammed'in ashabından oluşan bir topluluğun huzurunda yakmıştır. Eğer onun uhdesine tevdi edilen halifelik bana tevdi edilmiş olsaydı, ben de onun yaptığı gibi yapardım."
Rivayet olunduğuna göre İbn Mesud, mushafı kendisinden alınıp yakıldığı için bunu yapanları kınamış ve mushafları yazar Zeyd b. Sa-bit'ten önce kendisinin Müslüman olduğunu söylemiş, arkadaşlarına da ellerinde bulunan mushafları saklamalarını emretmiş ve şu ayeti okumuştu. "Ganimetten kim gizlice çalarsa kıyamet günü, çaldığı o şey
İle gelir." (Âl-ilmrân, 161.)
Bunun üzerine Hz. Osman, bir mektup yazarak onu, sahabelere ic-maları hususunda tabi olmaya, söz birliği etmeye, anlaşmazlık çıkarmamaya davet etti. O da bu davete icabet etti. Sahabelerin icmaına uydu. Muhalefeti terketti. Allah, onlardan razı olsun.
Ebu İshak, Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Abdullah b. Mesud, Mina mescidine girdi ve:
- Mü'minlerin emiri öğle namazını kaç rekat olarak kıldı? diye sordu.
Orada hazır bulunanlar:
- Dört rekat olarak kıldı, dediler.
Bunun üzerine İbn Mesud da orada öğle namazını dört rekat olarak kıldı. Yanında bulunanlar kendisine:
- Sen bize Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir ve Ömer'in ikişer rekat olarak kıldıklarım söylemiyor muydun? diye sorunca o şöyle cevap verdi:
- Evet, şimdi de söylüyorum ama ihtilaf çıkarmaktan hoşlanmıyorum."
Sahih bir rivayette anlatıldığına göre îbn Mesud, bu hususta şöyle demiştir: "Keşke dört rekat yerine kabul edilmiş iki rekat kılsaydım."
A'meş dedi ki: Vasıfta bulunan Muaviye b. Kurre, üstadlarmm şöyle dediklerini bana nakletti: Osman, Mina'da öğle namazını dört rekat olarak kıldı. Bunu duyan İbn Mesud onu kınadı. Sonra arkadaşlarıyla birlikte yolculuğunda ikindi namazını dört rekat olarak kıldı. Kendisine denildi ki:
- Osman'ı kınadın ama sen de dört rekat olarak kıldın. Niçin yaptın?
îbn Mesud şu cevabı verdi:
- Ben, muhalefetten hoşlanmıyorum." Başka bir rivayette ise
onun: "Muhalefet kötüdür." dediği nakledilmektedir.
îbn Mesud'un, Osman'a bu detayda uyduğu sabit olduğuna göre nasıl olur da o, Kur'ân'm aslı hususunda Hz. Osman'a uymaz? İnsanların başka değil sadece kendisinin mushafı yazdırdığı kıraata göre Kur'ân okumalarını emretmesi hususunda Hz. Osman'a nasıl uymaz.
Zührî'den ve başkalarından nakledildiğine göre Osman, bedevilerin namazın farzının iki rekat olduğuna inanmalarından korktuğu için dört rekat kılmıştır. Başka bir kavle göre ise o, Mekk'de evlendiği için mukim sayıldığından Mina'da namazı dört rekat olarak kılmıştır.
Ya'lâ ve diğerlerinden rivayet olunduğuna göre Hz. Osman, Mina'da cemaata namazı dört rekat kıldırmış, sonra dönüp onlara şöyle
demiştir:
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "Bir adam, bir beldede evlenirse, o beldenin halkından sayılır." Ben de geldiğimden beri burada evlendiğim için namazı tamam kıldım." Bu sahih olmayan bir hadistir. Zira Rasûlullah (s.a.v.), Umretü'l-Kazada Meymune binti Haris'le evlendiği halde namazı orada tam kılmamıştır. Denilir ki, Hz. Osman, her nerede olursa olsun kendisi müminlerin emiri olarak bunu tevil etmiştir. Hz. Aişe de böyle tevil ederek namazı tam kılmıştır. Ancak bu tevilde tartışma götürür taraflar vardır. Zira Hz. Peygamber de her nerede olursa olsun Allah Rasûlüydü. Bununla birlikte o seferlerde namazı tam kılmamış, dört rekatlı namazları iki rekat olarak kılmıştır.
Hz. Osman, her sene hac mevsiminde valilerininde hacca gelmelerini emrederdi. Reayaya da mektup göndererek şöyle derdi: "Herkim haksızlığa uğramışsa hacca gelsin de ben onun hakkını valisinden alayım." Osman, büyük sahabelerin çoğunun diledikleri beldelere gitmelerine izin vermişti. OysaHz. Ömer, savaşta dahi sahabelerin diledikleri yerlere gitmelerine müsaade etmez ve: "Korkarım ki dünyayı görürsünüz. Dünyanın çocukları da sizi görürler." derdi. Sahabeler, Hz. Osman'ın zamanında Medine dışına çeşitli beldelere çıkıp gittiklerinde halk onların etrafında toplandı. Ve her beldenin ahalisi kendi beldelerindeki sahabenin Hz. Osman'dan sonra halifeliğe geçmesini istedi. Ve bu beldelerin halkları Hz. Osman'ın bir an önce ölmesini istediler ki, kendi adamları halifeliğe geçsin. Hz. Osman'ın hayatının uzunsürdüğünü görüp usandılar. Bazı beldelerin ahalisi tarafından bir takım hadiseler ortaya konuldu. Bunu önceki sayfalarda da anlatmıştık. Doğrusu biz, Allah'a aidiz ve O'na dönücüleriz. Güç ve hikmet sahibi yüce Allah'ın güç ve kuvvetinden başka güç ve kuvvet yoktur. O, yüce ve uludur. [13]

Hz. Osman'ın Hanımları Ve Çocukları

Hz. Osman, Rasûlullah (s.a.v.)'m kızı Rukiyye ile evlendi. Rukıyye ona, Abdullah adında bir çocuk doğurdu. Hz. Osman Abdullah'ın babası şeklinde künyelendi. Daha önce cahiliye devrinde ise Amr'm babası şeklinde künyelendi. Rukiyye vefat edince onun kardeşi Ümmü Küî-süm'le evlendi, Ümmü Külsüm vefat edince Hz. Osman Fahite binti Gazvan b. Cabir'l evlendi. Fahite, ona Ubeydullah el-Esğar'ı doğurdu. Hz. Osman, Ümmü Amr binti Cündeb b. Amr el-Ezdiye ile de evlendi Ümmü Amr, ona Amr, Halid, Eban, Ömer ve Meryem adındaki çocukları doğurdu.
Hz. Osman, Fatınıa binti Velid Abdi b. Şems el-Mahzumiye ile de evlendi. Fatıma, ona Velid ve Said adında iki çocuk doğurdu.
Hz. Osman, Ümmü'l-Benin binti Uyeyne binti Hısn el-Fezariye ile de evlendi. Ümmü Benin, ona Abdülmelik adında bir çocu doğurdu. Ut-be'yi doğurduğu da söylenir.
Hz. Osman, Remle binti Şeybeb. Rebiab. Abdüşems b. Abdumenaf b. Kusay ile de evlendi. Remle, ona Aişe, Ümmü Eban v Ümmü Amr'ı doğurdu. Hz. Osman, Naile binti Ferafîse b. Ahves b. Amr b. Salebe b. Hısn b. Danıdam b. Adiy b. Hayyanb Kuleyb ile de evlendi. Naile, ona Meryem adında bir kız çocuk doğurdu. Anbese'yi de doğurduğu söylenir. Hz. Osman, Naile Remle, Ümmü Benin ve Fahite ile evliyken şehid edildi. Anlatıldığına göre o, kuşatma altında iken Ümmü Benin'i boşamıştı [14]

Fasıl

Bu kitabın peygamberlik delilleri bölümünde de geçtiği gibi İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud'dan rivayet etti ki RasûluUah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Kuşkusuz İslâm değirmeni otuzbeşinci senede, otuzaltı veya otuz-yedinci senede ters dönecektir. Eğer helak olursan, bu helak olanın yoludur. Eğer Müslümanlar için dinleri ayakta durursa yetmiş yıl daha durur."
Ömer dedi ki:
- Ya RasûluUah, geçmişteki müddetle mi yoksa geride kalan müddetle mi bu değirmen dönecektir?
- Geride kalan müddetle."
Hadiste sözü edilen otuzbeş, otuzaltı veya otuzyedinci sene hususunda ravinin şüphesi vardır. Aslında otuzbeşinci senedir. Çünkü o senede mü'minlerin emiri Osman öldürülmüştür ki, sahih olan rivayet de budur. Otuzaltmcı senede öldürüldüğüne dair rivayetler de vardır. Ama sahih olan birinci rivayettir. O esnada çirkin hadiseler vuku buldu. Ama Cenâb-ı Allah, kendi güç ve kuvvetiyle Müslümanları korudu. Derhal Ebu Talib oğlu Ali'ye bey'at edildi. İşler toparlandı. Düzen sağlandı. Ama sonra da Cemel ve Sıffm zamamnda bazı hadiseler cereyan etti ki, .
inşallah bunları ilerde açıklayacağız. [15]

Hz. Osman Zamanında Vefat Eden Ancak Vefat Tarihleri Kesin Olarak Bilinmeyen Bazı Şahsiyetler

Enes B. Muaz B. Enes B. Kays El-Ensarî En-Neccarî.

Buna Üneys de denilir. Bu zat, bütün savaşlara katıldı. Allah kendisinden razı olsun. [16]

Evs B. Samit El-Ensârî.

Bu zat, Bedir savaşma katıldı. Aşağıda nakledeceğimiz ayet-i kerimede sözü edilen kadının, yani Havle binti Salebe'nin kocasıdır.
"Ey Muhammed, kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikayette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir. Esasen Allah konuşmanızı işitir. Doğrusu Allah işitendir, görendir." (el-Mücadele, 1.) [17]

Evs B. Havli El-Ensârî.

Bu zat, Beni Hubla kabile sin dendi. Bedir gazvesine katılmıştır. Ensâr'dan sadece bu zat, Peygamber Efendimiz'in cenazesin yıkama işinde hazır bulunmuş ve onun ailesiyle birlikte mezarına inmiştir." [18]

Hür B. Kays

Ensâr arasında liderdi. Ama cimriydi. Münafıklıkla itham edilmiştir. Rıdvan bey'atına katıldığı söylenmişse katılmamıştır. Devesinin gerisine saklanmıştır ki, hakkında şu ayet-i kerime nazil olmuştur.
"Onlardan, "Bana izin ver, beni fitneye düşürme" diyen vardır. Bi-linki, onlar zaten fitneye düşmüşlerdi." (et-Tevbe, 49.)
Denildiğine göre bu zat, tevbe etmiş ve münafıklıktan kopmuştur. Doğrusunu Allah bilir. [19]

Meşhur Şair Hatîe.

Adının Cervel olduğu ve Ebu Melike künyesiyle çağrıldığı söylenir. Beni Abs kabile sindendir. Cahiliye döneminde ve İslâmiyet'in ilk zamanlarında yaşamıştır. Çeşitli beldeleri dolaşır, insanların reislerim över, onların cömertlik duygularım sömürürdü. Bununla beraber onun cimri bir kimse olduğu anlatılır. Bir defasında yolculuğa çıkarken karısıyla vedalaşmış ve karısına şöyle demişti:
"Ben sefere çıktığımda sen seneleri say. Ayları saymayı bırak. Çünkü aylar kısadır."
Hicivci ve medihçiydi. Güzel şiiri vardır. Şiirlerinden biri, mü'min-lerin emiri Hattab oğlu Ömer'in huzurunda söylediği ve cömertliğini istediği şu şiiridir"

"Hayır işleyen kimsenin mükafatları bitmez. Allah ve insanlar arasında iyilik yok olup gitmez." [20]

Hübeyb B. Yesaf B. Utbe El-Ensarî.

Bu zat, Bedir gavzesine katılanlardan biridir. [21]

Selman B. Rebia El-Bahîlî.

Bunun sahabe olduğu söylenir. Namlı yiğit ve meşhur kahramanlardandı. Hz. Ömer, onu Küfe kadılığına atamıştı. Hz. Osman zamanında Türklerle savaşmak için gönderilen bir orduya komutan olarak tayin edilmiş, Belencer'de öldürülmüştü. Mezarı oradadır. Türkler kîtlığa ve kuraklığa maruz kaldıklarında onun mezarını vesile kılarak Allah'tan yağmur dediler. [22]

Abdullah B. Hüzafe B. Kays El-Kureşî Es-Sehmî.

Kardeşi Kays ile birlikte Habeşistan'a hicret etti. Sahabelerin önde gelen şahsiyetlerin dendir. Başkalarıyla tartıştığı zaman babasından başka birinin oğlu olduğu iddia edilirdi. Bunun için o, Peygamber Efen-dimiz'e şöyle bir soru sormuştu:
- Ya Rasûlulian, benim babam kimdir? Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Baban Huzafe'dir, diye cevap i vermişti.
Rasûlullah (s.a.v.), onu Kisra'ya elçi olarak gönderdi. Rasûlullah'm mektubunu Busra şehrinin büyüğüne teslim etti. Şehrin büyüğü de onu Herakliyus'a ulaştıracak birisiyle birlikte gönderdi. Nitekim bu hususu önceki sayfalarda anlatmıştık.
Bizanslılar, onu Ömer b. Hattab (r.a) zamanında seksen Müslümanlar birlikte esir almıştı. Onu kafir olmaya zorlamışlar ama o, bunu kabul etmemişti. Hükümdar onu: "Başımı öp, seni ve beraberindeki Müslümanları sah vereyim" demiş, o da hükümdarın başını Öpünce hükümdar onları salıvermişti. Hz. Ömer'in yanına döndüğünde Hz. Ömer, ona: Bütün Müslümanların, senin başım öpmeleri gerekir." demiş, sonra kalkıp kendisi de onun başını öpmüş, Hz. Ömer'den sonra diğerleri de onun başını öpmüşlerdi. [23]

Abdullah B. Süraka B. Mutemîr El-Adevî

Uhud gazvesine katılan sahabelerdendir. Zührî'nin ifadesine göre bu zat, Bedir gazvesinde hazır bulunmuştur. Doğcusunu Allah bilir. [24]

Abdullah B. Kays B. Halld El-Ensârî

Bu zat, Bedir gazvesine katılmıştır. [25]

Abdurrahman B. Sehl B. Zeyd El-Ensarî Eı^Harîsî

Uhud gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. İbn Abdilber'in ifadesine göre Bedir gazvesine katılmıştır. Hz. Ömer, onu Utbe b. Gaz-van'ın ölümünden sonra Basra'ya vali olarak atamıştır. Kendisini yılan soktuğu zaman Ammare b. Hazm üzerine dua okumuştur. îki nine Hz. Ebu Bekir'in yanma gelmiş, Hz. Ebu Bekir bu iki ninenin ölen torunlarının miraslarının altıda birini torunun anne annesine vermiş, baba annesine vermemişti. Bunun üzerine işte bu zat yani Abdurrahman b. Sehl, Hz. Ebu Bekir'e itirazda bulunarak şöyle demişti: "Öldüğü takdirde torunun kendisine mirasçı olamayacağı nineye miras payı verdin ama

öldüğü takdirde torununun kendisine mirasçı olabileceği nineye miras payı vermedin. Sen bu ikisini mirasa ortak et." [26]

Amr B. Süraka B. Mutemir El Adevî

Abdullah b. Süraka'nın kardeşidir. Büyük Bedir gazvesine katılanlardandır. Rivayet olunduğuna göre bu zat, bir defasında acıktığında açlığın şiddetinden karnına bir taş parçası bağlamış ve o gün akşama dek öylece yürümüştü. Akşamleyin Araplardan bir kavim, onu ve beraberindeki arkadaşlarını yemeğe davet etmişlerdi. Doyduğu zaman arkadaşlarına şöyle demişti: "Ben iki ayağın karnı taşıdıklarını sanıyordum. Oysa gördüm ki, karın iki ayağı taşıyormuş." [27] .

Umeyr B. Sa'd El-Ensarî El-Evsî

Kadri yüce sahabelerdendir. İtibarlıdır. Çokça ibadet ettiği ve aşırı derecede zahid olduğu için kendisine nevi şahsına münhasır bir kişi denilirdi. Ebu Ubeyde'yle birlikte Şam'ın fethinde hazır bulundu. Hz. Ömer zamanında Humus ve Dımaşk valiliklerini yaptı. Hz. Osman, halife olunca onu valilikten azletti. Şam'ın tamamını Muaviye'nin yönetimine bıraktı. Bu zata dair çok haberler vardır. [28]

Urve B. Hizam Ebtj Sald El-Adevî

Bu zat şairdi. Amcası kızı Afra binti Muhacir'e aşıktı. Onun hakkında şiirler söylemiş ve ona olan aşkıyla şöhret bulmuştu. Ailesi Hicaz'dan Şam'a göçmüş, o da onlarla birlikte Şam'a gitmişti. Amcasına gidip kızıyla evlenme talebinde bulunmuş ancak yoksul bir kimse olduğu için amcası kızını ona vermemişti. Diğer amcası oğluyla evlendirmişti. Bu aşkından dolayı Urve ölmüştü. O, "Mesariü'l-Uşşak" adlı kitapta adından bahsedilenlerdendir. Bu aşkı için söylediği şiirlerden biri de şudur:
"O kadını ansızın gördüm. Şaştım, nutkum tutuldu, konuşamaz oldum.
Daha önceki görüşlerimden vazgeçtim. O kaybolduğu esnada daha önce söylemek istediklerimi unuttum." [29]

Kutbe B. Âmir Ebu Zeyd El-Ensârî

Akabe bey'atma ve Bedir gazvesine katılmıştır. [30]

Kays B. Mehdî B. Kays B. Salebe El-Ensari En-Neccarî

Sabah namazından önce iki rekat namaz kılınmasına dair rivayet ettiği bir hadis vardır. İbn Maküla'nın ifadesine göre bu zat, Bedir gazvesine katılmıştır. Mus'ab ez-Zübeyrî dedi ki: Bu zat, Yahya b. Said el-Ensârf nin dedesidir." Bazıları da dediler ki: Bu zat, Ebu Meryem Ab-du'1-Gaffar b. Kasım el-Kûfi'nin dedesidir. Doğrusunu Allah bilir. [31]

Lebid B. Rebia Ebu Ukayl El-Amirî

Meşhur şairdi. Sahih rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), bunun hakkında şöyle buyurmuştur. "En doğru söz, şair Lebid'in söylediği şu sözdür":
"Dikkat edin, Allah'tan başka her şey asılsızdır ve her nimet mutlaka yok olacaktır."
Osman b. Mazun, bu şiire şu sözü de eklemiştir: "Cennet nimeti dışındaki her nimet yok olacaktır." denildiğine göre bu zat, hicretin kırk-birinci senesinde vefat etmişti. Doğrusunu Allah bilir. [32]

Müseyyeb B. Hüzn B. Ebî Vehb El-Mahzumî

Rıdvan bey'atına katılmıştır. Said b. Müseyyeb'in babasıdır ki, o da tabiilerin lideridir. [33]

Muaz B. Amr B. Cemuh El-Ensârî

Bedir gazvesine katılmıştır. Bu savaşta Ebu Cehil'i kılıcıyla vurup ayağını koparmıştır. îkrime b. Ebi Cehil de bu Muaz'a

saldırmış, kılıcıyla buna vurmuş ve kolunu omuzundan koparmıştır. Ama savaşın sonuna kadar kolunu arkasından sürüyerek çArpışmaya devam etmiş ve şöyle demiştir: "Savaş sona erince ayağımı koluma bastırıp kopardım ve kolumu attım." Allah kendisinden razı olsun. Bu zat, daha sonra yaşamını sürdürmüş ve hicretin otuzbeşinci senesine kadar yaşadıktan sonra vefat etmiştir. [34]

Muhammed B. Cafer B. Ebi Talib El-Kureşî El-Haşimî

Habeşistan'da doğmuştur. Medine'ye Hayber senesinde hicret etmiştir. Mu'te savaşında şehid edilmiştir. Bir bebek olarak Medine'ye getirildiğinde Rasûlullah (s.a.v.), evlerine gelmiş ve annesi Esma binti Umeys'e: "Kardeşimin oğlunu bana getirin" demiş ve diğer kardeşleriyle birlikte civciv gibi Rasûlullah'm yanma getirilmişler, Rasûlullah da ağlayıp kendilerini koklayarak öpmeye başlamış, anneleri de ağlamaya başlamıştı. Rasûlullah (s.a.v.)'da annelerine hitaben: "Sen yoksul kalmalarından ötürü mü bunlar için ağlıyorsun? Oysa ben dünyada da ahi-rette de bunların velisiyim" demiş. Sonra da berbere emir verip saçlarını traş ettirmişti. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Muhammed, Hz. Osman'ın zamanında genç yaşta vefat etmiştir. İbn Abdi'l-Berr'in ifadesine göre Muhammed, Tüster şehrinde vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [35]

Mabed B. Abbas B. Abdîlmuttalib

Rasûlullah (s.a.v.)'m amcasının oğludur. Genç yaşta Afrika'nın Mağrib şehrinde öldürülmüştür. [36]

Muaykib B. Ebu Fatıma Ed-Devsî

Peygamber (s.a.v.)'in mühürdarı idi. Hz. Osman'ın zamanında vefat ettiğini söyleyenler olduğu gibi daha önce vefat ettiğini söyleyenler de vardır. Bazıları ise onun hicri kırkıncı senede vefat ettiğini söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir. [37]

Münkîz B. Amr El-Ensârî

Beni Mazin b. Neccar kabilesin dendir. Başından yara almış, dili kopmuş, aklı zayıflamıştı. Çok alışveriş yapardı. Peygamber (s.a.v.), ona şu tavsiyede bulunmuştu: "Bir kimseyle alış veriş yaptığın zaman hile yok, dersin. Sonra da satın aldığın her eşya için üç gün süreyle muhayyersin."
Şafii dedi ki: "Bu hadis, satın alman her eşya için ister şart koşulsun ister koşulmasın, üç gün süreyle muhayyerlik hakkının sabit olduğunu belirlemekte dir." [38]

Nuaym B. Mes'ud Ebu Seleme El-Gatafanî

Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi bu zat, Hendek savaşında Kurayza oğullarıyla diğer müşrik grubların arasına açmış, onları birbirlerinden ayırmıştır. Bu hususta onun çok yararlıkları ve âdeta bayraktarlığı olmuştur. [39]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/301-309.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/309-311.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/311-313.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/313.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/313-319.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/320-321.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/322-325.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/325-334.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/334-343.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/343-346.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/346-347.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/347-348.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/348-351.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/351-352.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/352-353.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/353.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/353.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/353.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/353.

[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/353-354.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/354.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/354.

[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/354.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/355.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/355.

[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/355.

[27] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/355.

[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/355.

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/356.

[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/356.

[31] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/356.

[32] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/356.

[33] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/356-357.

[34] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/357.

[35] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/357.

[36] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/357.

[37] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/357.

[38] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/3577-358.

[39] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/358.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Ebu Züeyb Hüveylîd B. Halid El-Hüzelî
Ebu Ruhm Sebre B. Abdiluzza El-Kureşî
Ebu Zübeyd Et-Taî
Ebu Sebre B. Ebî Ruhm Eı^Amîrî
Ebu Lübabe B. Abdîlmünzir
Ebu Haşîm B. Utbe
Ebu Talib Oğlu Ali'nin Halifeliği
Hz. Alite Yapılan Halifelik Bey'atı
Hicretin Otuzaltıncı Senesi
Cemel Vak'ası'nın Başlangıcı
Hz. Ali'nin Şam Yerine Basra'ya Gidişi
Fasıl
Talha B. Ubeydullah
Zübeyr B. Avvam
Hicri Otuzaltıncı Senede Cereyan Eden Diğer Hadiseler
Sıffin Savaşı
Hicretin Otuzyedinci Senesi

Ebu Züeyb Hüveylîd B. Halid El-Hüzelî

Şairdir. Cahiliye döneminde yaşamış, Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra Müslüman olmuş, Beni Sakife yurdunda Hz. Ebı Bekir'e yapılan bey*ata katılmış ve Peygamber (s.a.v.)'in cenaze namazım kılmıştır. Hüzeyl kabilesinin en şair adamıydı. Hüzeyl kabilesi de Arapların en şairleridirler. O, şöyle bir şiir söylemiştir:
"Ölüm pençesini insana geçirdiği zaman muskaların fayda vermediğini görürsün.
Görmekte olduğum iki bene karşı sabırlı ve dayanıklı ol.
Ben, zamanın musebitlerine karşı zaaf göstermem.
"Bu zat, Hz. Osman'ın halifeliği zamanında Afrika'da gaza yapar- = ken vefat etmiştir. [1]

Ebu Ruhm Sebre B. Abdiluzza El-Kureşî

Şairdir. Bu zatın adını bu bölümde Muhammed. Sa'd anmıştır. Başkaları anmamıştır. [2]

Ebu Zübeyd Et-Taî

Şairdir. Asıl adı Harmele b. Münzir'dir. Hristiyandı. Veîid b. Ukbe ile arkadaşlık ederdi. Velid, onu Hz. Osman'ın yanına götürdü. Hz. Osman ondan, yazdığı şiirlerden birini okumasını istedi. O da aslan hakkında muazzam bir kasidesini okudu. Hz Osman da ona şöyle dedi: "Hayatta olduğun sürece hep aslandan mı bahsedip duracaksın? Ben seni korkak bir Hnstiyan sanıyorum." [3]

Ebu Sebre B. Ebî Ruhm Eı^Amîrî

Ebu Seleme b. Abdilesed'in kardeşidir. Anneleri Berre binti Abdül-muttalib'di. Habeşistan'a hicret etti. Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katıldı. Zübeyr dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'den sonra Mekke'de ikamet eden bir kimse bilmiyoruz."
Kendisi Mekke'de ikamet etmekteyken ailesi Bedirde ikamet ediyordu. [4]

Ebu Lübabe B. Abdîlmünzir

Akabe bey'atımn yapıldığı gecede Medinelilerin temsilcilerinden biriydi. Hz. Ali'nin halifeliği zamanında vefat ettiği söylenmiştir. Doğrusunu Allah bilir.[5]

Ebu Haşîm B. Utbe

Bu zatın hicri yirmibirinci senede vefat ettiği önceki sayfalarda söylenmiştir. Hz. Osman'ın halifeliği zamanında vefat ettiğini söyleyenler de vardır. Doğrusunu Allah bilir. [6]

Ebu Talib Oğlu Ali'nin Halifeliği

Mü'minlerin emiridir. Ebu Talib oğlu Ali'dir. Babası Ebu Talib'in asıl adı, Abdumenaf b. Âbdülmuttalib'tir. Abdülmuttalib'in asıl adı ise, Şeybe b. Haşim'dir. Haşim'in asıl adı, Amr b. Abdumenaf tır. Abdume-nafın asıl adı Muğire b. Kusa/dır. Kusay'ın asıl adı, Zeyd b. Kilab b. Mürre b. KaT? b. Lüey b. Galib b. Fihr b. Malik b. Nadr b. Kinane b. Hü-zeyme b. Müdrike b. İlya b. Mudar b. Nizar b. Maad b. Adnan'dır. Hasan ile Hüseyn'in babasıdır. Ebu Türab künyesi ile çağrılırdı. Ebul-Ka-sem el Haşimi künyesiyle de çağrıldığı vakidir. Rasûlullah (s.a.v.)'in amcasının oğlu ve damadıdır. Kızı Fatimatü'z-Zehra ile evlenmiştir. Anasının adı, Fatıma binti Esed b. Haşim b. Abdumenaf b. Kusay idi. Anlatıldığına göre anası Fatıma, Haşim sülalesinden doğan ilk Haşimi kadındır. Hz. Ali'nin Talib, Ukayl, Cafer adında üç erkek kardeşi vardı ki, bunlar yaşça kendisinden daha büyük idiler. Bu kardeşlerden her biri arasında on senelik yaş farkı vardı. Hz. Ali'nin, Ümmü Hani ve Cüma-ne adında iki kızkardeşi de vardı ki, bütün kardeşlerinin anneleri, Fatıma binti Esed idi. Fatıma, Müslüman olmuş, hicret etmişti.

Hz. Ali, Cennet'le müjdelenen on sahabeden ve Hz. Ömer'in vefatım müteakip halife seçimi için teşkil edilen altı kişilik şura meclisi üyelerinden biri idi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendilerinden razı olarak vefat ettiği kimselerden ve dört halifeden biridir. Esmer tenli, iri gözlü, göbekli ve saçları dökük bir kimseydi. Boyu kısaydı. Sakalı gürdü. Sakalı, göğsünü ve omuzlarının arasını doldurmuştu. Beyazdı. Göğsünde ve omuzlarında çok kıl vardı. Güzel yüzlüydü. Güler yüzlü olduğu için dişleri hep görünürdü. Yürürken hafif bir yürüyüşü vardı. Müslümanlığın doğuşunun ilk günlerinde İslâm'a girdi. Yedi yaşındaydı. Sekiz, dokuz, on, on-bir, oniki, onüç, ondört, onbeş, onaltı yaşlarında iken Müslüman olduğuna dair muhtelif rivayetler vardır. Onun ilk Müslüman kişi olduğu söylenir. Ama sahih kavle göre o, çocuklardan İslâm'a ilk girendir. Nitekim Hz. Hatice de İslâm'a giren kadınların ilkidir. Zeyd b. Harise ise kölelerden İslâm'a ilk giren kişidir. Ebu Bekir es-Sıddık da hür erkeklerden İslama giren ilk kişidir. Hz. Ali'nin İslâm'a giriş sebebi şöyledir:

O, küçük yaşlarda Rasûlullah (s.a.v.)'ın velayeti altında idi. Rasûlullah onu beslerdi. Kıtlığa maruz kalmışlardı. Açlıkla yüz yüze idiler. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.v.), onu babasından almış, yanma götürüp beslemeye başlamıştı. Cenâb-ı Allah, Rasûlullah'ı hak peygamber olarak gönderince Hz. Hatice ve aile efradı ona iman ettiler. Bunlar arasında Ali de Rasûlullah'a iman etmişti. îmanı kendisine fayda veren, başkalarına da yarar sağlayan iman, Ebu Bekir es-Sıddık'm imanıydı. Allah ondan razı olsun.

Hz. Ali'den gelen bir rivayete göre güya kendisi ilk Müslüman olan kişidir. Ama bu rivayetin senedi sahih yollarla Hz. Ali'ye ulaşmamaktadır. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî dedi ki: "Kadınlardan ilk iman eden, Hatice'dir. Erkeklerden de ilk iman edenler, Ebu Bekir ile Ali'dir. Ancak Ebu Bekir imanını açığa vuruyordu. Ali ise gizliyordu. Yani Ali, babasından korktuğu için imanım gizliyordu. Sonra babası, amcası oğluna yani Rasûlullah'a uymasını ve ona yardımcı olmasını emretti. Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'m Mekke'den çıkışından sonra hicret etti. Rasûlullah (s.a.v.), ona, Mekke'de kalıp borçlarını ödemesini, yanındaki emanetleri sahiplerine iade etmesini, sonra arkadan gelip kendisine yetişmesini emretmiş, o da Rasûlullah'ın bu emrini yerine getirdikten sonra hicret etmişti.

Rasûlullah (s.a.v.), onu Sehl b. Hanif ile kardeş ilan etmişti. îbn İs-hak ile diğer siyer ve megazi âlimlerinin ifadelerine göre Rasûlullah (s.a.v.), onu kendisiyle kardeş ilan etmiştir. Bu hususta birçok hadis nakledilmiştir ki, senedleri zayıf olduğundan sahih sayılmamaktadır. Bazılarının metinlerinde karışıklık ve rekaket vardır. Bu hadislerden birinde şöyle denmektedir: "Ey Ali! Sen benim kardeşim, mirasçım ve halifemsin. Benden sonra emredenlerin de en hayırlısısm." Bu, uydurma bir hadistir. Buharî ve Müslim'in sahihleri ile diğer hadis kitaplarındaki ifadelere muhaliftir. Doğrusunu Allah bilir.

Hz. Ali, Bedir gazvesine katılmış, bu savaşta çok yararlılıkları görülmüştür. Bu savaşta düşmanla tek tek mübareze, yani düello yapmış, onları yenmiş, gücünü ortaya koymuştur. Şu aşağıda nakledeceğimiz ayet-i kerime, Hz. Ali, amcası Hz. Hamza, amcası oğlu Ubeyde b. Haris ve bunların hasımları olan Utbe Şeybe ve Velid hakkında nazil olmuştur.

"İşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf..." (el-Hacc, 19.)

Hakem ve diğerleri, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

"Peygamber (s.a.v.), Bedir gününde bayrağı yirmi yaşındaki Ali'ye teslim etti."

Hasen b. Arefe, Ebu Cafer Muhammed b. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bedir savaşı yapıldığında semadan bir ses geldi. Bu sesin sahibine Rıdvan deniyordu. Rıdvan şöyls seslendi: Zülfikardan başka kılıç, Ali'den başka bahadır yoktur."

İbn Asakir, bunun mürsel bir rivayet olduğunu söylemiştir. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gününde kılıcı zülfikarı Ali'ye emanet olarak vermiş, daha sonra bu kılıcını ona hibe etmiştir.

Yunus b. Bükeyr, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Bedir gününde bana ve Ebu Bekir'e denildi ki: Birinizin yanında Cebrail, diğerinizin yanında da Mikail vardır. İsrafil, büyük bir melektir. Savaşlara katılır. Savaşmaz ama saf arasında durur."

Hz. Ali, Uhud gazvesine katıldı. Sağ cenahta savaştı. Mus'ab b. Umeyr şehid edildikten sonra bayrağı o aldı. Sol cenahta da Münzir b. Amr el-Ensarî vardı. Ordunun merkezinde de Abdülmuttalib oğlu Hamza vardı. Piyadelerin başında Zübeyr b. Avvam vardı. Piyadelerin başında Mikdad b. Esved'in komutan olarak bulunduğunu söyleyenler de vardır. Hz. Ali, Uhud

savaşında şiddetlice savaştı. Müşriklerden çok adam öldürdü. Hz. Peygamber'in yüzü yaralanıp dişi kırıldığı zaman, kanayar mübarek yüzünü Ali yıkadı.
Ali, Hendek savaşına da katıldı. O savaşta Arapların meşhur ve namlı yiğitlerinden Amr b. Abdud el-Amirî'yi öldürdü.
O, Hudeybiye ve Rıdvan bey'atlarına katıldı. Hayber savaşında da çarpıştı. Bu savaşta büyük yararlılıkları görüldü. Öyle ki bir gün Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dedi: 'Yarın bayrağı Allah ve Rasûlün kendisine sevdikleri ve kendisinin de Allah ve Rasûlünü sevdiği bir adama vereceğim." Rasûlullah böyle dedikten sonra insanlar geceleyin konuşmaya başladılar. Bayrağın yarın kime verileceğini kendi aralarında tartıştılar. Ertesi gün Rasûlullah (s.a.v.), gözleri ağrımakta olan Ali'yi çağırdı. Ona dua etti. Gözlerine üfledi ve gözleri iyileşti, artık hiç ağrımadı. Bayrağı ona teslim etti. Cenâb-ı Allah da bayrak onun elindeyken fethi müyesser kıldı. Hz. Ali, Yahudi komutan Merhab'ı öldürdü.
Muhammed b. îshak'm, Ebu Rafi'den yaptığı rivayete göre bir Yahudi, Hz. Ali'ye bir darbe vurmuş ve elindeki kalkanı fırlatmıştı. Bunun üzerine Hz. Ali, kalenin kapısını sökmüş, onu kalkan olarak kullanmaya başlamıştı. Onun vasıtasıyla Cenâb-ı Allah, fethi nasib edinceye kadar bu kapı Hz. Ali'nin elinde kalkan olarak kalmış, fetihten sonra kapıyı yere atmıştı. Ebu Rafi dedi ki: Ben ve yedi kişi birlikte bu kapıyı ters çevirmeye çalıştık, ama bir türlü kımıldatamadık.
Leys, Ebu Cafer tarikiyle Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ali, Hayber'deki kapıyı alıp sırtına koydu. Müslümanlar da bu kapıyı bir köprü olarak kullandılar. Kaleye geçip fethettiler. Bu kapıyı ancak kırk kişi taşıyabilirdi."
Hz. Ali'nin Hayber savaşında gösterdiği üstün kahramanlıklardan biri de şudur: O, Yahudilerin namlı yiğidi ve kahramanlarının komutanı Merhab'ı öldürmüştü.
Hz. Ali Umretü'1-Kaza da da hazır bulundu. Bu umre esnasında Peygamber (s.a.v.), ona şöyle demişti: "Sen bendensin, ben de sendenim." Cühfe'ye yakın bir kuyu olan Zatü'1-Alem kuyusunda Hz. Ali'nin cinlerle savaştığına dair kıssacıların anlattıkları hikayelere gelince, bunun aslı yoktur. Ve bu, bazı cahil hağercilerûı uydurmasıdır. Buna aldanmamak gerekir.
O, Mekke fethinde, Hüneyn ve Taif gazvelerinde de hazır bulundu. Bu savaşlarda çokça çarpışıp yararlılıklar gösterdi.
Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Cirâne umresini de yaptı. Rasûlullah (s.a.v.), Tebük gazvesine giderken yerine Medine'de vekil olarak onu bıraktı. Hz. Ali, ona:
- Ya Rasûlullah, beni burada kadınlar ve çocuklarla beraber mi bırakıyorsun? deyince Rasûlullah (s.a.v.), ona şu karşılığı verdi:
- Sen, benim nazarımda Harun'un Musa nezdindeki mevkiine sahipsin. Ancak benden sonra peygamber yoktur."
Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'yi Yemen'e vali ve hakim olarak gönderdi. Yanma Halid b. Velid'i de kattı. Hz. Ali, Veda haccı zamanında gelirken kurbanlık hayvanlarını da önüne katıp getirmiş, Peygamber (s.a.v.) gibi ihrama girmiş ve onun kurbanına ortak olmuştu. Onunla birlikte ihramlık halini devam ettirmiş, ikisi de ibadetlerini tamamladıktan sonra kurbanlarını kesmişlerdi. Nitekim bunu önceki kısımlarda da anlatmıştık. Rasûlullah (s.a.v.), hastalandığı zaman Hz. Abbas, Hz. Ali'ye dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.)'a sor bakalım, kendisinden sonra yönetim kimin elinde olacak?
Bu sorusu üzerine Hz. Ali, Hz. Abbas'a şöyle cevap verdi:
- Vallahi ben bunu Rasûlullah'a sormam. Eğer o yönetimi bize vermezse ondan sonra artık, insanlar yönetimi ebediyyen bize vermezler. Sahih ve sarih hadisler, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ne Hz. Ali'ye ne de başkalarına halifeliği vasiyet etmediğini ispatlamaktadırlar. Yalnız Hz. Ebu Bekir'den bahsederek halifeliğin ona verilmesi yolunda bir işarette bulunmuştur. Nitekim bunu da önceki sayfalarda anlatmıştık. Allah'a hamd olsun.
Bazı cahil Şiilerin ve geri zekalı kıssacıların iddialarına göre Peygamber (s.a.v.), güya Hz. Ali'nin halife olmasını vasiyet etmiştir ki, bu yalandır, iftiradır ve büyük bir hataya yol açar. Böyle olursa ashab hıyanette bulunmuş ve Hz. Peygamber'in vasiyetini yerine getirmemiş olup halifeliği onun vasiyet ettiği kimseye değil de başkasına sebepsiz yere vermiş olurlar ki, bunun aslı yoktur. Allah ve Rasûlüne iman edip İslâm dininin gerçek ve hak dini olduğuna şahadet eden herkes, bu iftiranın asılsız birşey olduğunu bilir. Çünkü sahabeler, peygamberlerden sonra yaratıkların en hayırlısıdırlar. Ve onlar bu ümmetin en hayırlı neslidirler. Bu ümmet, Kur'ân'da ifade edildiği gibi ümmetlerin en şereflisidir. Selef ve halef uleması bu hususta icma etmişlerdir. Evet, Muhammed ümmeti, dünyada da ahirette de diğer ümmetlerin en faziletlisidir. Al-. lah'a hamd olsun.
Avam tabakasından ve diğerlerinden bazı kıssacılarm pazar yerlerinde, sokaklarda ve diğer mahallerde anlattıkları bazı asılsız hikayeler vardır. Güya Peygamber (s.a.v.), davranış, yeme, içme, giyinme gibi hususlarda Hz. Ali'ye şöyle bir vasiyette bulunmuştur:
"Ey Ali, otururken başına sarık sarma, ey Ali, ayakta iken şalvarım giyme. Ey Ali, aynı anda kapının iki tarafım tutma. Ve eşikte oturma, elbisem üzerindeyken dikme."
Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde Hz. Ali, onu yıkayıp kefenleyen-lerdeü ve mezara defnedenlerden biri idi. Nitekim bu hususu da önceki kısımlarda detaylı olarak anlatmıştık. Hamd ve minnet Allah'adır.
Hz. Ali'nin faziletleri bahsinde de anlatılacağı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gazvesinden sonra onu, kızı Fatıma ile evlendirmiş, ve bu evlilikten Hasan, Hüseyin ve Muhsin adında üç çocukları doğmuştu. Bu hususta sahih olmayan hatta çoğu Rafizilerle kıssacılar tarafından uydurulan hadisler nakledilmiştir. Saide oğullan gölgeliğinde konuşulup Mescid-i Nebevî'de Hz. Ebu Bekir'e bey'at edildiği zaman ona bey'at edenler arasında Hz. Ali de vardı. O da diğer sahabeler gibi Hz. Ebu Bekir'i

huzurunda durup bey'at etmiş, ona itaat etmenin kendisi için farz olduğunu kabul etmiş ve ona bey'atı çok hoş karşılamıştı. Zevcesi Hz. Fatıma, bu be/attan altı ay sonra vefat edince Hz. Ali, Hz. Ebu Bekir'e olan bey'atım yenilemişti. Hz. Fatıma babasından kalan mirasa sahip olamadığından Hz. Ebu Bekir'e biraz kırılmıştı. Peygamberlere mirasçı olunamayacağına dair nassı göreməmişti. Fakat peygamberlere mirasçı olunamayacağına dair hadisten haberdar olunca Hz. Ebu Bekir'e müracaatta bulunarak bu miras değil de sadaka olarak kalan babasının terekesinin idaresini Ali'ye bırakmasını istemiş, Hz. Ebu Bekir, onun bu isteğini kabul etmeyince Hz. Fatıma ona biraz darılmıştı. Hz. Ali de durumu idare etme gereğini duymuştu.
Hz. Fatıma vefat edince Hz. Ali, Ebu Bekir'e olan bey'atım yenilemişti. Hz. Ebu Bekir vefat edince Hz. Ömer, Hz. Ebu Bekir'i vasiyeti üzerine halifeliği zamanında Hz. Ali'den kadılık yapmasını istemişti. Ve onu kadı olarak atamıştı. Hz. Ali de Hz. Ömer'in refakatmdaki diğer önde gelen sahabelerle birlikte Şam'a gelmiş ve Hz. Ömer'in Cabiye'de irad ettiği hutbey dinlemişti. Hz. Ömer vurulduğu zaman kendisinden sonraki halifenin seçim işini, teşkil ettiği altı kişilik şura meclisine bırakmıştı. Bu şura meclisinin üyelerinden biri de Ali idi. Sonra bu altı kişi, yetkilerini Hz. Osman'la Ali'ye bıraktılar ve neticede Hz. Osman, Hz. Ali'ye tercih edildi. Halife seçildi. Hz. Ali'de ona itaat edip emrini dinledi. Hicretin otuzbeşinc senesinde zilhicce ayının onsekizinci gününde cuma günü Hz. Osman öldürülünce insanlar, Hz. Ali'ye gidip bey'at etmek istediler. Hz. Osman, henüz defn edilmemişti. Bazıları ise onun defh edilmiş olduğunu söylediler. Ne var ki Hz. Ali, halifeliği kabul etmek istemedi, toplumun bey'at isteğine icabet etmedi. Önlerinden kaçıp beni Amr b. Mebdul'ün bahçesine girdi, kapıyı üzerine kilitledi. İnsanlar gelip kapıyı vurdular. Zorla içeri girdiler. Beraberlerinde Talha ile Zübeyr'i de Hz. Ali'nin yanma getirmişlerdi. Ona: "Yönetim, halifesiz devam edemez." dediler. Halifeliği kabul etmesini ısrarla istediler, nihayet o da kabul etti. [7]

Hz. Alite Yapılan Halifelik Bey'atı

Anlatıldığına göre Hz. Ali'ye ilk bey'at eden kişi Talha oldu. O, sağ eliyle Hz. Ali'ye bey'at etti. Elinde felçlik vardı. Bu felçlik Uhud savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'ı düşmana karşı korurken eline isabet etmişti. Felçli eliyle Hz. Ali'ye bey'at ettiği için bazıları: 'Vallahi bu iş başa çıkmayacaktır." dediler.
Hz. Ali, mescide gidip minbere çıktı. Üzerinde izan ve sangı vardı. Ayakkabılan da elindeydi. Yayına yaslandı. Halkın çoğunluğu kendisine bey'at etti.
Bey'at, hicri otuzbeşinci senin zilhicce ayının ondokuzuncu günü, yani cumartesi gününde yapıldı. Anlatıldığına göre Talha ile Zübeyr, Hz. Ali'den kendilerini Basra ve Kûfe'ye vali olarak atamalanm taleb ettikten sonra bey'at etmişler, ancak Hz. Ali kendilerine: "Hayır siz benim yanımda kal?n, sizinle müşavere yapar ve yalnızlığımı gideririm." demişti. Bazılannm ifadesine göre Ensâr'dan bir grub Hz. Ali'ye bey'at etmemiştir. Bey'at etmeyenler arasında Hassan b. Sabit, Ka'b b. Malik, Mesleme b Mahled, Ebu Said, Muhammed b. Mesleme, Numan b. Be-şir, Zeyd b. Sabit, Rafi b. Hudeyc, Fudale b. Ubeyd ve Ka'b b. Ucı vardı.
Medainî, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.
"Bir grub insan, Ali'ye bey'at etmeksizin Medine'den kaçıp Şam'a gittiler. Kudame b. Maz'un, Abdullah b. Selam ve Muğire b Şube, ona bey'at etmemişlerdi."
Ben derim ki: Mervan b. Hakem, Velid b. Ukbe ve diğer bazı kimseler kaçıp Şam'a gittiler.
Vakidî dedi ki: İnsanlar, Medine'de Hz. Ali'ye bey'at ettiler. Yedi kişi geri durup ona bey'at etmediler. Bu yedi kişinin adlan şöyledir: "Ibn Ömer, Sa'd b. Ebi Vakkas, Üheyb, Zeyd b. Sabit, Muhammed b. Ebi Mesleme, Seleme b. Selame b. Raks v Üsame b. Zeyd. Bildiğimize göre Ensâr'dan Hz. Ali'ye bey'at etmeyen hiç kimse yoktur.
Seyf b. Ömer, üstadlanndan birkaç kişinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Osman'ın öldürülüşünden sonra Medine beş gün halifesiz kaldi. O sırada Medine yönetimini Gafiki b. Harb üstlenmi durumdaydı. Bunlar, yönetimi üzerine alacak ve halifeliği kabul edecek birini.aradılar. Mısırlılar, Hz. Ali'nin halife olmasını ısrarla istiyorlardı. Ama kendisi onlardan kaçıp bir bahçeye gizlendi. Kûfeliler, Zübeyr'in halife olmasını istediler, ama onu bulamadılar. Basralüar, Talha'nm halife olmasını istediler. Ama o, Basralıların bu isteğini kabul etmedi.
Asiler kendi aralarında: "Şu üçünden hiç birini halife yapmayalım" dedikten sonra Sa'd b. Ebi Vakkas'a gittiler. Ve ona: "Sen şura üyelerin-densin. Halifeliği kabul et." dediler ama o, asilerin bu isteğini kabul etmeyince onlar da İbn Ömer'e gidip halifeliği ona teklif ettiler. O da kabul etmeyince şaşırıp kaldılar. Sonra şöyle dediler: Halife seçmeksizin sadece Osman'ı öldürtmüş olarak şehirlerimize dönersek insanlar yönetim hususunda anlaşmazlığa düşerler, biz de beladan kurtulamayız."
Böyle dedikten sonra Hz. Ali'nin yanına döndüler ve halifeliği kabul etmesi için ona ısrar ettiler. Ester de Hz. Ali'nin elini tutup bey'at etti. Sonra diğer insanlar da ona bey'at ettiler.
Kûfelilerin dediklerine göre Hz. Ali'ye ilk bey'at eden kimse, Ester en-Nehaî olmuştur. Bu bey'at, insanların Hz. Ali'nin yanına dönmelerinden sonra zilhicce ayının yirmidördüncü gününde perşembe günü yapılmıştı. Zaten hepside halifeliğe Hz. Ali'den başkasının lay k olmadığını söylemişlerdi. Cuma günü olunca Hz. Ali, minbere çıktı. Bir gün önce kendisine bey'at etmemiş olanlar da o gün bey'at ettiler. Ona ilk bey'at eden kişi, Talha oldu. Felçli eliyle ona bey'at etmişti. Orada bulunanlardan biri: "Doğrusu biz Allah'a aidiz ve ona dönücüleriz" demişti: Sonra Zübeyr, Hz. Ali'ye bey'at etmiş ve şöyle demişti: "Kılıç

boynumun üzerinde durduğu için Ali'ye bey'at ettim ves-selam." Sonra Mekke'ye gitti. Orada dört ay kaldı. Bu bey'at, zilhicce ayının bitimine beş gün kala cuma günü olmuştu. Hz. Ali'nin irad ettiği ilk hutbe şu olmuştu:

"Allah'a hamdü senada bulunurum. Doğrusu yüce Allah, hidayet edici bir kitap indirmiştir. O kitapta iyiliği ve kötülüğü açıklamıştır. Siz iyiliği tutun. Kötülüğü bırakın. Allah'ın size farz kılmış olduğu emirleri yerine getirin ki, onlar sizi Cennet'e iletsin. Cenâb-ı Allah, sizlere meçhul olmayan bazı şeyleri haram, kılmıştır. Müslümamn kanının haram kılınmasını da diğer bütün haramlar üzerine üstün kılmıştır. Müslümanların haklarını da; bir arada kenetlenmek ve samimiyetle İslâm'a sarılmakla düzenlenmiştir. Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden salim olduğu kimsedir. Müslümamn kanı gerekli haller dışında hiçbir şekilde dökülemez. İnsanların hukukuna riayet edin. Özellikle ölümü iyi hatırlayın. İnsanlar sizin önünüzde duruyorlar. Fakat sizin arkanızda sizi tehdit eden bir kıyamet saati vardır. Dünya mallarından ne kadar hafif yükler yüklenirseniz diğerlerine o kadar çabuk ulaşırsınız. İnsanlar, kendilerini izleyen en sonuncuları bile bekleyip duru-

yorlar. Şu yeryüzünde Allah'ın kullarının hakları konusunda Allah'tan korkunuz. Her türlü ufak şeylerde, hayvanlara karşı olan davranışlarınızda bile sorumlu olacaksınız. Her konuda Allah'a itaat edin ve ona isyan etmeyin. Bir yerde hayır gördüğünüz zaman onu mutlaka alın. Şer gördüğünüz zaman da ondan uzak olmaya çalışın. "Yeryüzünde az sayıda olduğunuzu ve zayıf sayıldığınızı hatırlayın." (el-Enfâl, 26.)

Hz. Ali, hutbesini tamamladıktan sonra Mısırlılar şöyle dediler:

"Sen bu söylediklerini kendine al ve tedbirli ol, ey Hasan'm babası. Biz yönetimi, yuları çeker gibi elimizde tutar ve idare ederiz. Rüzgarı andıran arslanlar gibi hücum ederiz. Elde kılıçlarla süt kalıntısı gibi oluruz.

Kementlerle yumuşakça hükümdarı vururuz. Öyle ki, hiç yorulmaksızın hedefe uğrarız."

Hz. Ali de onlara cevaben şöyle dedi:

"Eğer aciz kainl ve kendimi savunamazsam. Ondan sonra akıllıca davranır ve tutumumu sürdürürüm. Yerde sürümekte olduğum eteğimi kaldırır ve dağınık işleri toparlayıp düzeni sağlarım. Eğer başkanlarınca desteklenmeyen ve tez elden ortaya çıkmayan fitne beni meşgul etmezse ya da üzerime gelen silahlar karşısında beni savunmasız bırakmazlarsa, düzeni sağlarım."

O esnada Kûfe'de namaz imamlığını Ebu Musa el-Eşârî, savaş komutanlığım Ka'ka b. Amr, Haraç idaresini Cabir b. Fulan el Müzenî yürütüyordu. Basra valiliğini Abdullah b. Amir, Mısır valiliğini Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh yürütüyordu. Muhammed b. Ebi Hüzeyfe, ona tarşı ayaklanmıştı. Şam valiliğini Muaviye b. Ebi Süfyan yürütüyordu. Humus valisi Abdurrahman b Halid b. Velid, Kinnesrin valisi Habib b. Seleme, Ürdün valisi Ebü'1-Aver, Filistin valisi Hakim b. Alkame, Azer-beycan valisi Eş'as b. Kays, Karkisya valisi Cerir b. Abdullah el-Becelî, Hulvan valisi Uteybe b. Nehhas, Kisariye valisi Malik b Habib, Heme-dan valisi de Hubeyş idi.

îbn Cerir'in ifadesine göre bunlar, Hz. Osman'ın vefatı esnasındaki . valilerdir. Beytülmalm idaresini Ukbe b. Amr, Medine kadılığını da Zeyd b. Sabit yürütüyordu. Hz. Osman Öldürüldüğü zaman Numan b. Beşir, onun kana bulanmış gömleği ile asilere karşı onu savunurken karısı Naile'nin koparılmış parmaklarını ortaya çıkardı. Bunları Şam'da bulunan Muaviye'ye getirdi. Muaviye de halkın görmesi için bu kanlı gömlekle parmakları minberin üzerine koydu. Parmakları gömleğin yenine taktı. İnsanlara çağrıda bulunarak bu fecaatin intikamının alınmasını istedi. Minber çevresindeki cemaat ağlaşmaya başladı. Gömleği bazen kaldırıyorlar, bazen indiriyorlardı. Bu ağlaşma bir sene sürdü.

Halk, Hz. Osman'ın öcünün alınması için birbirlerini asilere karşı kışkırtıyordu. Bu senede insanların çoğu yastan Ötürü karılarından uzak durdular. Muaviye ile sahabelerden bir topluluk, halk arasında dolaşarak insanları Hz. Osman'ın intikamını katil asilerden almaya teşvik ediyorlardı. Hz. Muaviye ile birlikte dolaşan sahabeler şunlardı: Ubade b. Samit, Ebu Derda Ebu Umare, Amr b. Anbese. Tabiilerden de şunlar vardı: Şerik b. Hibaşe, Ebu Müslim el-Holanî, Abdurrahman b. Ganem.

Hz. Ali'ye bey'at işi tamamlanınca Talha, Zübeyr ve sahabelerin önde gelenleri yanına giderek hadleri tatbik etmesini, Osman'ın intikamının alınmasını taleb ettiler. Hz. Ali de asilerin yardımcılarının ve destekçilerinin bulunduğunu söyleyerek bunu yapamayacağını bildirdi ve onlardan özür diledi. O işi o günde yapamayacağını ifade etti. Zübeyr, kendisini Küfe valiliğine atamasını Hz. Ali'den istedi ki, gidip Kûfe'den kendisine yardımcı askerler getirsin. Talha da kendisini Basra valiliğine atamasını Hz. Ali'den istedi ki, gidip Basra'dan yardımcı askerler getirsin. Böylece asi ve haricilere karşı güçlensin. Asi ve Haricilerle birlik olan cahil bedevilere karşı kuvvetlensin. Çünkü bunlar da Hz. Osman'ın öldürülmesine iştirak etmişlerdi. Hz. Ali, Talha ile Zübeyr'e: "Yavaş olun hele, ben bu idare işini tamamıyla elime geçireyim, ondan sonra bu işe bakarım." dedi.

Bundan sonra Muğire b. Şube gelip Hz. Ali'ye şöyle dedi: "Sen valilerini yerlerinde bırak. Eğer itaatlanna dair mesajları sana gelirse ondan sonra dilediğin valiyi değiştirir, dilediğini de yerinde bırakırsın." dedi. Ertesi gün tekrar gelip şöyle dedi: "Bence valileri görevden azletmelisin ki hangisinin sana itaat ettiğini, hangisinin asi olduğunu anlayasın." Hz. Ali de Muğire'nin bu sözlerini İbn Abbas'a nakledip fikrini sordu. İbn Abbas: "Dün sana öğüt verdi, ama bugün sana hile yaptı." dedi Muğire, İbn Abbas'ın böyle dediğini duyunca: "Evet Ali'ye öğüt vermiştim, ama öğüdü ü kabul etmeyince kendisine hile yaptım." dedi. Ve Medine'den çıkıp Mekke'ye gitti. Aralarında Talha ile Zübeyr'in de bulunduğu bir topluluk, onun peşine takıldı. Bunlar, umre yapmak için Hz. Ali'den izin istediler. Hz. Ali de onlara izin verdi. Sonra İbn Abbas, idare yerleşinceye kadar valileri yerlerinde bırakmasını, özellikle Muaviye'yi Şam'da bırakmasını Hz. Ali'ye tavsiye etti ve şöyle dedi:

- Muaviye'yi valilikten arzledersen korkarım ki, Osman'ın kanını senden taleb eder. Talha ve Zübeyr'in bu sebeple senin aleyhinde konuşmayacaklarından emin değilim.

- Ben bu görüşte değilim. Bilakis sen Şam'a git. Ben seni oraya vali tayin ettim.
- Osman sebebiyle Muaviye'nin beni Öldürmesinden veya sana akraba olduğum için beni hapsetmesinden korkarını. Ama ser
Muaviye'ye hitaben bir mektup yazıp bana ver. Mektubunda ona vaadlerde bulun
ve ümidlendir.
- Vallahi bu olmayacak bir şeydir.
- Ey mü'minlerin emiri, savaş hiledir. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.)
da böyle buyurmuştur. Allah'a yemin ederim ki, eğer sen benim dediğimi yaparsan gitmelerinden sonra onları tekrar buraya
getiririm.
Sonra İbn Abbas, Hz. Ali'ye kendisini Irak'a göçmeye imrendiren ve Medine'den ayrılmasını teklif eden kimselere uymamasın
tavsiye etti. Ama Hz. Ali, onun bir tavsiyelerine uymadı. Aksine Medine dışındaki şehirlerden gelen Harici ve asilerir
komutanlarının görüşüne uydu.
İbn Cerir dedi ki: Bu senede yani hicretin otuzbeşinci senesinde He-rakliyus'un oğlu Kostantin, bir gemi ile Müslümanların
beldelerine hücum etti. Cenâb-ı Allah da üzerlerine bir kasırga gönderdi. Kendi güç ve kuvvetiyle onu ve beraberindekileri
denize batırdı. Hükümdar ve beraberindeki küçük bir topluluk dışında bütün Bizanslılar denizde boğuldular. Kostantin, Sicilya
adasına girdiğinde onun için bir hamam yaptılar. Hamama girince onu içerde öldürdüler ve "Adamlarımızı sen öldürdün
dediler. [8]

Hicretin Otuzaltıncı Senesi

Bu senenin başında mü'minlerin emiri Ebu Talib oğlu Ali, hilafet makamına geçti. Şehirlere valiler atadı. Abdullah b. Abbas'ı
Yemen'e, Semüre b. Cündeb'i Basra'ya, Ammare b. Şihab'ı Kûfe'ye, Kays b. Sa'd b. Ubade'yi Mısır'a, Muaviye'nin yerine Seh
b. Hanifi Şam'a vali olarak atadı. Sehl b. Hanif, Medine'den yola çıktı. Tebük'e vardığında Muaviye'nin süvarileri, onun
karşısına çıkıp şöyle sordular:
- Sen kimsin?
- Valiyim.
- Nerenin valisi?
- Şam valisi.
- Eğer Osman seni göndermişse hoş geldin, safa geldin, başkası göndermişse geri dön.
- Olanları duymadınız mı?
- Duyduk.
Bunun üzerine Sehl b. Hanif geri dönüp Hz. Ali'nin yanına gitti. Kays b. Sa'd'm valiliğine gelince, Mısırlıların büyük bi
çoğunluğu ona bey'at ettiler. Bir grup ise: "Osman'ın katillerini Öldürmedikçe buna bey'at etmeyiz." dediler. Basrıhlar da böyle
demişlerdi.
Ummare b. Şihab'a gelince o, Kûfe'ye vali olarak gönderildi. Ancak Talha b. Hüveylid, Hz. Osman'ın öldürülmesinden ötürü
yönetime karşı kızgınlığından dolayı Ummare'yi Kûfe'den geri çevirdi. Ummare de Hz. Ali'nin yanına dönüp durumu anlattı
Böylece fitne yayıldı, iş büyüdü. Ülke birliği bozuldu, her kafadan bir ses çıkmaya başladı. Ebu Musa, Hz. Ali'ye mektup
göndererek az bir grup dışında Kûfelilerin itaat ettiklerini ve bey'at yaptıklarını bildirdi.
Hz. Ali, Muaviye'ye çok mektuplar gönderdi ama cevap alamadı. Defalarca mektup gönderdi. Hz. Osman'ın sefer ayında
öldürülmesinden üç ay sonrasına kadar mektuplar gönderdi ama cevaplan bir türlü alamadı. Sonra Muaviye, birkaç mektup
yazıp bir adamla Hz. Ali'ye gönderdi. Adamı, Hz. Ali'nin yanma vardı. Hz. Ali, ona sordu:
- Ne haber, geride neler var?
- Öyle bir kavmin yanından sana geldim ki, onlar kısastan başka bir şey istemiyorlar, hepsi intikam peşindedirler. Arkada
70.000 ihtiyar adam bıraktım. Tamamı Osman'ın kanlı gömleğinin altında ağlıyorlar,
onun kanlı gömleği Şam'daki caminin minberinde dir.
- Allah'ım! Ben Osman'ın kanından uzak olduğumu, bu işle ilgim olmadığını sana arz ediyorum.
Bundan sonra Muaviye'nin elçisi Hz. Ali'nin huzurundan çıktı. Hz. Osman'ı öldüren Hariciler ona saldırıp öldürmek istediler
Büyük bir zorlukla ellerinden kurtuldu.
Hz. Ali, Şamlılarla savaşmaya karar verdi. Mısır valisi Kâys b. Sa'd'a mektup yazarak Şamlılarla savaşmaları için halkı silal
altına çağırmasını emretti. Küfe valisi Ebu Musa'ya aynı mealde bir mektup gönderdi. Osman b. Hanif e de böyle bir mektup
gönderdi. İnsanlara hutbe irad edip Şamlılarla savaşmaya onları teşvik etti, ordu hazırlamaya başladı. Medine'den yola çıktı.
Yerine vekil olarak Kuşem b. Abbas'ı bıraktı. Kendisine itaat edenleri yanına alarak asilere ve emrine itaat etmeyenlere, diğer
kimselerle birlikte kendisine bey'at etmeyenlere karşı savaşmaya niyetliydi. Oğlu Hasan gelip şöyle dedi:
- Babacığım, şu savaşmayı bırak, zira savaşta Müslümanların kanı akacaktır. Aralarına anlaşmazlık girecektir.
Hz. Ali, oğlu Hasan'm bu teklifine önem vermedi, aksine savaş kararını perçinledi. Orduyu düzene soktu. Sancağı Muhammed
b. Hanefi'ye verdi. İbn Abbas'ı sağ kanada, Amr b. Ebi Seleme'yi sol kanada komutan yaptı. Sol kanada Amr b. Süfyan b

Abdil Esed'i komutan yapmış olduğuna dair bir rivayet de vardır. Öncü kuvvetlerin başına Ebu Ubey-de'nin kardeşinin oğlu Ebu Leyla b. Amr el-Cerrah'ı komutan yaptı. Artık bütün hazırlıklar tamamlanmış, sıra Medine'den çıkıp Şam yoluna çıkmaya gelmişti. Ancak bu sırada ileride anlatacağımız bir durum ortaya çıktı ve onu bu hareketten vazgeçirdi. [9]

Cemel Vak'ası'nın Başlangıcı

Hz. Osman, teşrik günlerinden sonra öldürüldüğünde Peygamber (s.a.v.)'in zevceleri ve mü'minlerin anneleri fitneden kaçmak için o sene hacca gitmişlerdi. Hacda iken insanlar, Hz. Osman'ın öldürüldüğünü duymuşlardı. Bu arada bunlar, Mekke'den çıkıp Medine yoluna çıkmış oldukları halde tekrar Mekke'ye dönmüşler, orada ikamete başlamış ve insanların neler yapacağını beklemeye, haberleri araştırmaya başlamışlardı. Hz. Ali'ye bey'at edilmiş, yönetim onun eline geçmiş, idarede onun görüşü hakim olmuştu. Fakat insanlar bunu kendi rızalarıyla yapmış, ona bey'atta bulunmuş değillerdi. Çünkü Hz. Osman'ı övdüren Haricilerin ele başları bu işi bir oldu bittiye getirmişlerdi. Aslında Hz. Ali de onlardan hoşnut değildi. Fakat onların başlarına bir felaket gelmesini bekliyordu. İmkan bulduğu takdirde Allah'ın hakkını onlardan almak istiyordu. Ama durum böyle olup da onlar müstevli duruma gelerek sahabelerin önde gelen şahsiyetleri ile Hz. Ali'yi birbirlerinden kopardıklarında Ümeyye oğullarından bir topluluk ile diğer bazı Müslümanlar Mekke'ye kaçmışlardı. Talha ile Zübeyr de umre yapmak üzere Mekke'ye gitmek için Hz, Ali'den izin istemişler, Hz. Ali'nin onlara izin vermesi üzerine bunlar Mekke'ye gitmek üzere yola koyulmuşlardı. Büyük bir kalabalık da peşlerine takılmıştı. Hz. Ali, Şamlılarla savaşmaya karar verdiği zaman Medinelilerden kendisiyle birlikte Şam'a gelmelerini istemiş ama onlar onun bu isteğine muvafakat etmemişlerdi.
Abdullah b. Ömer'den de kendisiyle birlikte Şam'a gelmesini istemiş, onu bu hususta teşvik etmiş, ancak o şöyle karşılık vermişti: "Ben de Medinelilerden biriyim. Eğer onlar seninle birlikte Şam'a gelirse ben de senin bu emrine itaat ederim. Ama bu sene savaş için Medine'den çıkmayacağım." Böyle dedikten sonra îbn Ömer hazırlığını yapıp Mekke'ye gitti.
Hz. Osman tarafından Yemen'e vali olarak tayin edilmiş olan Yala b. Ümeyye de o sene Yemen'den Mekke'ye gelmiş, beraberinde 600 deve ve 600.000 dirhem para getirmişti. Abdullah b. Âmir de Basra'dan Mekke'ye gelmişti. O da Hz Osman'ın Basra valisi idi. Böylece Mekke'de sahabelerin önde gelen şahsiyetlerinden ve mü'minlerin annelerinden, yani Rasûlullah (s.a.v.)'ın zevcelerinden oluşan bir topluluk meydana geldi. Hz. Aişe kalkıp onlara bir konuşma yaptı. Osman'ın intikamım almaları için onları teşvik etti. Asilerin haram bir beldede ve haram ayda Rasûlullah (s.a.v.)'m komşuluğunu hiçe sayarak kanlar akıttıklarını, mallar yağmaladıklarını anlattı. Dinleyiciler onun çağrısına icabet ettiler. Ve yararlı göreceği bütün kararlarına itaat edeceklerini bey*at ettiler. "Sen nereye gidersen biz de seninle geliriz" dediler. Kimi Şam'a gidelim, kimi de oraya gitmeyelim. Muaviye, orada bizim yapmamız gerekeni yapar, dediler. Eğer Şam'a gitselerdi asilere galip olup bütün yönetimi ellerine geçirirlerdi. Çünkü sahabelerin önde gelen büyük şahsiyetleri onlarla beraberdi. Kimi de, Medine'ye gidelim, Ali'den Osman'ın katillerini bize teslim etmesini isteyelim ki o katiller öldürülsün, dediler. Başkaları da şöyle dediler: "Hayır, Basra'ya gidelim. Oradaki atlardan ve adamlardan kuvvet alalım. Önce oradaki asileri ve Osman'ın katillerini öldürmekle işe başlayalım." Hepsi bu sonuncu görüş üzerinde birleştiler. Peygamber Efendimiz'in diğer zevceleri, Hz. Aişe'nin Medine'ye gitmek gerektiğine dair ortaya koyduğu görüşüne muvafakat ettiler.
Ancak insanlar Basra'ya gitme kararı üzerinde ittifak ettiklerinden Peygamber Efendimiz'in diğer zevceleri onlarla birlikte yola koyulmaktan vazgeçtiler. Ve: "Medine'den başka yere gitmeyiz." dediler. Ya'lâ b. Ümeyye, asilerle savaşacak olan insanların silahâve teçhizatlarını temin etti. Onlara 600 deve ve 600.000 dirhem sarfetti. îbn Amir de çok mal vererek ihtiyaçlarını karşıladı. Hz. Ömer'in kızı ve mü'minlerin annesi Hafsa, Basra'ya gitme hususunda Hz. Aişe'ye muvafakat etti. Kardeş Abdullah, onu bu kafileye katılmaktan ve Basra'ya gitmekten menetti. Abdullah da onlarla birlikte Medine'den başka yere gitmeye yanaşmadı. İnsanlar, Hz. Aişe'nin maiyetinde 1000 binekle yola çıktılar. Başka bir rivayette anlatıldığına göre yola çıkan bu topluluk, Medine ve Mekkelilerden oluşan 900 süvariden ibaretti. Ancak başkaları da kendilerine katılınca 3000'i buldular. Mü'minlerin annesi Hz. Aişe, asker adlı devesinin üzerinde bir mahfe içindeydi. Bu deveyi Ya'lâ b. Ümeyye, Ureyneli bir adamdan 200 dinara (başka bir rivayette anlatıldığına göre seksen dinara) satın almıştı.
Peygamber Efendimiz'in diğer zevceleri de Hz. Aişe ile birlikte zat-ı Irk'a kadar gelmişler, orada kendisinden ayrılmışlar ve vedalaşıp ağlamaya başlamışlardı. Orada bulunanlar da ağlaşmaya başlamışlardı. O güne ağlaşma günü denmişti. Artık insanlar, Basra yoluna çıkmışlar ve yola revan olmuşlardı. Hz. Aişe'nin emri üzerine cemaata namazlarını Abdullah b. Zübeyr (Hz. Aişe'nin kızkardeşinin oğlu) kıldırıyordu. Mer-van b. Hakem de namaz vakitlerinde cemaata ezan okuyordu. Yolda giderlerken geceleyin Hav'eb denen bir suyun yanma varmışlardı. Köpekler ulumaya başlamışlardı, Hz. Aişe, bu ulumaları duyunca; "Bu yerin adı nedir?" diye sormuş oradakiler:
- Hav'eb'dir, deyince ellerini birbirine vurmuş ve şöyle demişti:
- İnnâ lillah ve innâ ileyhi raciun. Ben mutlaka geri döneceğim.
- Niçin?
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m kadınlarına şöyle dediğini işittim: "Hav'eb köpeklerinin hanginize uluyacağını keşke bilseydim."
Böyle dedikten sonra Hz. Aişe, devesinin omuzları arasına vurara-rak ıhdırmış ve:
- Beni geri götürün. Beni geri götürün. Vallahi ben, Hav'eb suyunun sahibesiyim, demişti."

Biz bu hadisi bu kitabın peygamberlik delilleri bölümünde çeşitli lafız ve rivayetleriyle nakletmiştik. İnsanlar da bir gün bir gece Hz. Aişe'nin etrafında develerini ıhdırarak beklemişler, Abdullah b. Zübeyr de Hz. Aişe'ye şöyle demişti:
"Buranın, Hav'eb suyu olduğunu sana söyleyen kişi yalan söylemiştir." İnsanlar: "Kurtuluşa gelin, kurtuluşa gelin, işte Ebu Talib oğlu Ali'nin ordusu geliyor." dedi. Hepsi Basra'ya doğru yola çıktılar. Basra'ya yaklaştığında Hz. Aişe, Ahnef b. Kays ile diğer liderlere hitaben bir mektup göndererek "Ben Basra'ya geliyorum." diye bildirdi.
Osman b. Hanif de İmran b. Husayn ile Ebu Esved ed-Düerfyi Hz. Aişe'ye göndererek oraya niçin geldiğini sormalarım istedi. Bunlar, Hz. Aişe'nin yanma geldiklerinde selam verdiler. Ve kendisine oraya niçin
geldiğini sordular. O da Osman'ın intikamını almak için geldiğini, onun haram ayda, haram beldede haksız yere öldürüldüğünü söyledi ve şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Ancak sadaka vermeyi yahut iyilik yapmayı ve insanların arasını düzeltmeyi gözeten kimseler müstesna, onların gizli toplantılarının çğunda hayır yoktur. Bunları, Allah'ın rızasını kazanmak için yapana büyük ecir vereceğiz." (en-Nisâ, 114.)
Bunlar, Hz. Aişe'nin yanından çıkıp Talha'mn yanma giderek ona şöyle sordular:
- Buraya niçin geldin?
- Osman'ın intikamını almak için.
- Sen Ali'ye bey'at etmemiş miydin?
- Evet, ama boynumun üzerinde kılıç vardı. Korktuğum için ona bey'at ettim. Eğer bizimle Osman'ın katillerinin arasından çıkmaz ve bizi başbaşa bırakmazsa, onun halifeliğini kabul etmeyeceğim.
Bunlar daha sonra Zübeyr'in yanına gittiler. Ona da aynı şeyleri sordular. O da aynı cevaplan verdi.
îmran ile Ebu Esved ed-Düelî, Osman b. Hanifin yanına döndüler. Ebu Esved, ona şöyle dedi:
"Ey Huneyf in oğlu, sana gelindi. Sen de savaşa çık. Mızrakla vuruş. Kılıçla savaş ve diren. Zırhını giyerek, nikahını takarak paçanı sıvayarak onlara karşı çık."
Bu laflan duyan Osman, şöyle der: "Innâ lillah ve innâ ileyhi raciun. Kabe'nin Rabbine andolsun ki, İslâm'ın değirmeni ters dönmeye başlamıştır. Balanız, bundan sonra ne gibi bozukluklar meydana gelecek, görünüz."
îmran da peygamberin: "Otuzbeşinci senede İslâm değirmeni ters dönecektir." mealindeki hadisini kastederek "Vallahi uzun bir savaşa girişeceksiniz" dedi. Sonra Osman b. Huneyf, İmran b. Husayn'a:
- Bana bir tavsiyede bulunur musun? diye sorunca Îmran şöyle dedi:
- Bir kenara çekil. Ben de evimde oturacağım (veya devemin üzerinde duracağını, demiştir."
Inıran böyle dedikten sonra çekip gitmiş, Osman da: "Hayır, raü'minlerin emiri gelinceye kadar onlan alıkoyacağım." demiş ve insanlara çağrıda bulunarak silahlannı kuşanmalanm ve mescitte top-lanmalanm istemişti. Halk mescitte toplanınca onlara, savaşa hazırlanmalarını emretmişti. Osman, minber üzerindeyken adamın biri kalkıp şöyle demişti:
- Ey insanlar! Eğer şu kavim korktuklan için gelmiş iseler bilin M, bunlar kuşlann bile güvende olduğu bir beldeden gelmektedirler. Eğer Osman'ın intikamını almak için gelmiş iseler bilin ki, biz onun katilleri değiliz. Bana uyunda şunlan geldikleri yere geri gönderelim.
Esved b. Seri es-Sadî kalkıp şöyle dedi:
- Hayır, bunlar bizden ve başkalarından Osman'ın katillerine karşı yardım istemeye gelmişlerdir. Bu konuşmayı yapan adamı taşladılar. Osman b. Huneyf de, Hz. Osman'ı öldüren kimselerin Basra'da da taraf-tarlan bulunduğunu anladı ve bundan rahatsız oldu.
Mü'minlerin annesi Hz. Aişe ve beraberindekiler gelip Basra'ya yakın bir mevki olan Merbe'de konakladılar. Onun askerlerinin safında savaşmak isteyen Basrahlar yanma gittiler. Osman b. Huneyf de askerleriyle birlikte Basra'dan çıkıp Merbed'e gitti. Orada iki taraf karşı karşıya geldi. Sağ kanatta bulunan Talha konuştu ve Osman'ın intikamının alınmasını istedi. Zübeyr de peşi sıra konuşmaya başladı, aynı şeyleri söyledi. Basralılardan ve Osman b. Huneyfin askerlerinden bazıla-n onlara karşılık verdiler. Mü'minlerin annesi Hz. Aişe konuştu. Taraf-tarlannı savaşa teşvik etti. Ordunun kenar kesimlerindeki bazı gruplar birbirlerine sövmeye ve taş atmaya başladılar. Sonra hernes yerine çekildi. Osman b. Huneyfin askerlerinden bir grup, Hz. Aişe'nin askerlerinin arasına katıldı. Böylece Hz. Aişe'nin askerleri çoğaldı. Harise b. Kudame es-Sadi gelip ona şöyle dedi:
"Ey mü'minlerin annesi! Allah'a yemin ederim ki, senin evinden çıkıp bu deve üzerinde silahlara hedef olarak buraya gelmen, Osman'ın öldürülmesinden daha önemli ve büyük bir hadisedir. Eğer sen gönüllü olarak buraya yanımıza gelmişsen tekrar evine geri dön. Eğer zorlayarak buraya getirilmiş isen evine dönmek için buradaki halktan yardım iste.
Osman b. Huneyfin süvarilerinin komutanı olan Hakim b. Cebel'e gelip savaşı başlattı. Hz. Aişe'nin taraftarlan, ellerini silaha sürmediler. Savaşmak istemediler. Ancak Hakim, onlara saldırdı. Böylece iki taraf da yol ağzında çarpışmaya başladılar. Hz. Aişe, askerlerine sağa çekilmelerini, Beni Mazin kabilesinin mezarlığının yanına varmalannı emretti. Oraya çekildiklerinde gece karanlığı bastırdı. Böylece iki taraf çarpışmaya son verdi. Ertesi gün tekrar savaşmaya başladılar. Şiddetlice çarpıştılar. Çarpışma zevale kadar devam etti. Osman b. Huneyfin taraftarlannda çok adam Öldürüldü. İki tarafla da aralannda yazışarak banş çağrısında bulundular. Ve neticede Medine'ye bir elçi göndererek Medine halkının düşüncesini sormak ve Talha ile Zübeyr'in be/ata zorlandıklannı Medineliler söylerlerse Osman b. Huneyf Basra'dan çıkacak ve Basra'yı onlara bırakacaktı. Eğer Talha ile Zübeyr, bey*ata zorlanmamışlarsa Talha ile Zübeyr Basra'dan çıkıp orayı Osman b. Huneyf e bırakacaklardı.

Bu amaçla KsJb b. Sûr el-Kadî'yi Medine'ye gönderdiler. Ksib, cuma günü Medine'ye vardı. Kalkıp Medinelilere şöyle sordu:
- Talha ile Zübeyr, Ali'ye gönüllü olarak mı bey'at ettiler, yoksa tehdit altında kaldıkları için mi bey'at ettiler?
Herkes sustu. Sadece Usame b. Zeyd kalkıp: "Tehdit altında kaldıkları için Ali'ye bey'at ettiler." diye cevap verdi. Bazıları ona hücum ettiler. Onu dövmek istediler. Ancak Süheyb ile Ebu Eyyüb ve bir topluluk onu müdafaa ettiler ve saldırganların elinden kurtardılar. Kendisine de: "Sen de bizim gibi sussaydm olmaz mıydı?" deyince o şöyle karşılık verdi: "Hayır, vallahi ben durumun bu noktaya geleceğini sanmıyordum." dedi.
Hz. Ali, Osman b. Huneyf e mektup göndererek Talha ile Zübeyr*i topluluktan ayrılmaya değil, toplulukla bir arada olmaya ve fazilet hususunda birleşmeye zorlamış olduklarını bildirdi. Eğer kendisini halifelikten hal etmek istiyorlarsa bu hususta onların bir gerçekçeleri olmadığım fakat başka bir amaçlan varsa bunu açıklamalarını, kendisinin de bu hususta düşüneceğini beyan etti.
Ka'b b. Sûr, Hz. Ali'nin mektubunu Osman b. Huneyf e getirdi. Osman: "Bu, bizim içinde bulunduğumuz durumu ilgilendirmeyen başka bir şeydir." dedi.
Talha ile Zübeyr, yanlarına gelmeleri için Osman b. Huneyf e haber gönderdiler. Ancak Osman, onların bu isteklerini kabul etmedi. Bunun üzerine bu ikisi, karanlık bir gecede adam toplayarak yatsı vakti büyük camiye gittiler. Ancak Osman, o gece camiye gelmedi. NamazınAbdur-rahman b. Attab b. Üseyd kıldırdı. Basra'nın ayak takımı bu gelen ordudaki askerlere sövüp saydılar. Karşılıklı olarak birbirlerine vurdular. Onlardan kırka yakın adam öldürüldü. Halk da Osman b. Huneyf in köşküne girdi. Onu, Talha ile Zübeyr'in yanına getirdiler. Yüzünde yolunmadık bir tüy dahi bırakmadılar. Talha ile Zübeyr, bu büyük hadiseyi Hz. Aişe'ye bildirdiler. Hz. Aişe de Osman'ın serbest bırakılmasını emredince onu serbest bıraktılar. Beytülmalın yöneticiliğine Hz. Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman'ı atadılar.
Talha ile Zübeyr, Beytülmaldakı eşyaları halka taksim etti. îtaat edenleri biraz tercih ettiler. Bunun üzerine halk, akın akın gelip erzaklarını almaya başladılar. Neticede Beytühnala bekçiler yerleştirip tedbir aldılar. Basra yönetimini diktatörce yürüttüler. Hz. Osman'ın katillerinden bir grup ile bunların yardımcıları, buna karşı kızıp gayrete geldiler. 300'e yakın asker topladılar. Bu askerlerin başına Hakim b. Cebe-le'yi komutan yaptılar. Hakim, Hz. Osman'ı öldürenlerden biriydi. Bunlar ortaya çıkıp savaşmaya başladılar. Adamın biri Hakim b. Cebele'nin ayağına vurarak ayağını kopardı. Bu da ayağım sürüyerek koştu ve ayağım kesen adama ayağıyla vurdu ve öldürdü. Sonra ayağına yaslanarak şöyle dedi:
"Ey bacak, seni pek önemsemiyorum. Senen yerine kolum vardır.
Onunla parçamı himaye ederim. Ölmek benim için utanç değildir. Halk arasında utanç cepheden kaçmaktır. Harab olup ölmek, şerefi rezil etmez
Hakim b. Cebele, başını kendisini Öldüren adamın üzerine yaslayıp uzanmış vaziyette iken adamın biri kendisine uğrayıp:
- Seni kim öldürdü? diye sormuş, o da:
- Şu yastığım beni öldürdü, diye cevap vermişti.
Sonra Hakim ve Hz. Osman'ın katilleriyle taraftarlarından olan yetmiş kadar Medineli öldürüldüler. Böylece Talha ve Zübeyr'e muhalefet eden Basralıların moralleri çöktü. Maneviyatları gevşedi. Anlatıldığına göre o sırada Basralılar, Talha ile Zübeyr'e bey'at etmişlerdi. Zübeyr de kendisiyle birlikte yola koyularak gelmesinden önce Hz. Ali'yi karşılamaya gitmeleri için 1000 kadar süvariye çağrıda bulunmuş, ancak hiç kimse onun bu çağrısına icabet etmemişti. Bu durumu bir mektup yazarak Şamlılara müjdelemişlerdi. Bu hadise, hicretin otuzaltmcı senesinin rebiyülevvel ayının bitimine beş gece kala vuku bulmuştu.
Hz. Aişe de Zeyd b. Sohan'a mektup yazarak kendisine yardım etmesini ve kendisiyle birlikte hareket etmesini, şayet yardıma gelmese de bir şeye karışmamasını, evinde oturmasını, ne lehinde ne de aleyhinde bulunmasını taleb etmiş, Zeyd de ona şu cevabı vermişti:
"Sen, kendi evinde oturduğun sürece sana yardımcı olurum.
Ancak savaş hususunda Hz. Aişe'ye itaat etmemişti ve şöyle demişti: Allah, mü'minlerin annesi Aişe'ye rahmet etsin. Allah ona kendi evinde oturmasını, bize de savaşmamızı emretmiştir. Ama o, kendi evinden dışarı çıkıp savaşmaya girişti. Bize de evlerimize kapanmamızı emretti ki, savaşmak aslında bizim hakkımızdır." Hz. Aişe, Yemamelî-lerle Kûfelilere de aynı mealde mektuplar gönderdi. [10]

Hz. Ali'nin Şam Yerine Basra'ya Gidişi

Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Hz. Ali, Şam'a gitmek için hazırlandıktan sonra Talha ile Zübeyr'in Basra'ya yöneldikleri haberini alınca insanlara hutbe irad etti. Onları Basra'ya doğru hareket etmeye teşvik etti ki, Basra'ya gitsinler ve Talha ile Zübeyr'in oraya girmelerine engel olsunlar. Ya da girmişlerse oradan onları kovsunlar. Fakat Medine halkının çoğunluğu, Hz. Ali'nin bu çağrısına icabet etmekte ağır davrandı! Bazıları onun bu davetine icabet ettiler. Şabfnin ifadesine göre onun bu çağrısına Bedir savaşma katılmış olanlardan sadece altı kişi icabet etti ki, bunların yedincisi yoktu. Başkalarının ifade ettiklerine göre Hz. Ali'nin bu çağrısına Ebu Heysem b. Teyyihan, Ebu Katade el-Ensârî, Ziyad b. Hanzale ve Huzeyme b. Sabit gibi bazı büyük sahabeler icabet etmişlerdi.
Hz. Ali, önceki kısımlarda da anlattığımız şekildeki tabiyesiyle Basra'ya doğru hareket etti. Medine'de yerine vekil olarak

Temmam b. Ab-bas'ı, Mekke'de Kuşem b. Abbas'ı bıraktı. Bu hareketleri hicretin otu-zaltıncı senesinin rebiyülahır ayının sonlarına denk geliyordu. Hz. Ali, 900 kadar savaşçıyla Medine'den yola çıktı. Rabaza'ya geldiklerinde Abdullah b. Selam gelip Hz. Ali'nin atının yularını tutarak şöyle dedi:
"Ey mü'minlerin emiri! Buradan çıkıp gitme. Allah'a yemin ederim ki, sen Medine'den çıkıp gidersen artık Müslümanların otoritesi Medine'de ebediyete kadar yerleşemez.
Böyle demesi üzerine bazıları ona sövdüler. Hz. Ali ise, şöyle dedi: "Ona ilişmeyin. Doğrusu o, Peygamber (s.a.v.)'in sahabelerinden olup iyi bir kimsedir."
Hasan da yolda gelip babası Ali'ye şöyle dedi:
- Ben, seni Medine'den çıkmaktan men etmiştim ama sen beni dinlemedin. Yarın boş yere öldürüleceksin. Kimse de sana yardım etmeyecektir.
- Sen, cariyenin inleyişi gibi bana inleyip şefkat gösteriyorsun. Sen beni neden men ettin de ben seni dinlemedim?
- Osman'ın öldürülmesinden önce Medine'den çıkıp gitmeni sana söylememiş miydim ki, Osman öldürülürken sen Medine'de olmayay-dın. Ve bu hususta hiç kimse senin aleyhinde dedikodu yapmasaydı. Osman'ın öldürülmesinden sonra bütün Mısır halkı, sana be/atlarını göndermedikçe kimseyle bey'atlaşmamam sana söylememiş miydim? Şu kadın (Hz. Aişe) ve şu iki adam (Talha ile Zübeyr) Medine'den çıktıkları zaman sana evinde oturmanı söylememiş miydim? Ki bunlar gidip kendi aralarında sulh yapsınlar. Ama bütün bu söylediklerimi dinlemedin. Öyle değil mi?
- Osman'ın öldürülmesinden önce Medine'den çıkmamı söylemiştin, ama olaylar bizi bu maceraya sürükledi. Yapabileceğimiz birşey kalmadı. Mısır halkının bey'atımn bana gelmesinden Önce kimseden be/at kabul etmememi söylemiştin. Fakat ber idarenin başsız kalmasını hoş karşılamadığını için beratı kabul ettim. Aişe, Talha ve Zübeyr'in Medine'den çıkmalarından sonra evimde oturmamı bana söylemiştin. Sen, benim çevresi kuşatılan sırtlan gibi olmamı istiyorsun ki, topuğun-daki kaim siniri yarılıncaya kadar burada değildir denilsin, siniri yarıldıktan sonra dışarı çıksın, (yani yapabilecek birşey kalmayıncaya kadar evimde oturmamı istiyorsun). Beni ilgilendiren bu işe ben bakmazsam kim bakar? Ey oğulcuğum, yolumdan çekil.
Basra'daki halkın yaptıklarını haber aldıktan sonra Hz. Ali, Mu-hammed b. Ebi Bekir ve Muhammed b. Cafer'le birlikte Kûfelilere şu mealde bir mektup gönderdi:
"Ben sizi diğer şehirlerin halkına tercih ettim. Size rağbet ettim.
Olan hadiselerin dışında kalıp feragat gösterdim. Siz, Allah'ın dinine yardımcı ve destekçi kimseler olun. Bize katılın, bize yardım edin. Biz, barış ve ıslahatı istiyoruz ki, bu ümmet yine eskisi gibi kardeşler haline gelsin."
Muhammed b. Ebi Bekir ve Muhammed b. Cafer, bu mektubu alıp Kûfelilere götürdüler. Medine'ye de haber gönderdi. İstediğ silah ve binekleri aldı. Sonra kalkıp insanlara şöyle bir hutbe irad etti:
"Doğrusu Allah, bizi İslâmiyet'le aziz kıldı. O sayede bizi yüceltti. Bizi İslâm bağı ile kardeş kıldı. Daha önce biz zelil idik Az idik. Birbirimize düşmandık. Aramız açıktı. Ama İslâmiyet'i din olarak kabul etmelerinden, hak da aralarında uygulandıktan, kitap onlara rehber olduktan sonra insanlar bu şekilde kardeş olarak yücelmiş halde bir süre hayatlarını sürdürdüler. Nihayet şu adam (Hz. Osman), Şeytan tarafiri-dan aldatılan ve ifsad edilen kimseler tarafından vuruldu. Bu ümmeti birbirine düşürmek için Şeytan o asileri yoldan çıkarmıştı. Dikkat edin, daha önceki ümmetler nasıl birbirlerinden koptularsa bu ümmet de birbirinden kopacaktır. Olacak şeylerin şerrinden Allah'a sığınırız."
Hz. Ali, tekrar dönüp cemaata şöyle dedi: "Olacak olan şeyler mutlaka olacaktır. Dikkat edin, bu ünmet yetmişüç firkaya bölünecektir. Bu firkaların en kötüsü, beni seven ama benim amelimle amel etmeyendir. Siz bu zamana ulaştınız ve gördünüz. Dininize sanlın. Benim yolumdan gidin. Çünkü benim takib ettiğim yol, peygamberinizin yoludur. Onun sünnetine tabi olun. Karşılaştığınız problemlerin çözümünü, Allah'ın kitabına havale edin. Kur'ân'm tarif ettiği yola sarılın. Onun hoş karşılamadığı şeyi reddedin. Rab olarak Allah'ı, din olarak İslâm'ı, peygamber olarak Muhammed'i, hakem ve önder olarak Kur'ân'ı benimseyin."
Hz. Ali, Rabaza'dan ayrılmaya karar verip harekete geçeceği esnada İbn Ebi Rufaa b. Rafi kalkıp yanına gitti ve şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri, ne yapmak istiyorsun? Bizi nereye götüreceksin?
- Yapmak istediğimiz ve gerçekleştirmeye niyetlendiğimiz şey, ıslahattır. Eğer bunu kabul eder ve çağrımıza icabet ederlerse, ıslahat yapmak istiyoruz. Durumu düzeltmeye niyetliyiz.
- Ya sizin bu isteğinize uymazlar ve çağrınıza icabet etmezlerse ne yaparsın?
- Onlan hainlikleriyle başbaşa bırakır ve onlara hakkı verip sabrederiz.
- Ya buna da razı olmazlarsa ne yaparsın?
- Bize ilişmedikleri sürece biz de onlara ilişmeyiz.
- Ya bizi rahat bırakmazlarsa ne yaparsın?
- Kendimizi onlara karşı koruruz.
- Öyleyse yapmak istediğin şey güzel bir şeydir di:
O esnada Haccac b. Gaziyye el-Ensârî de kalkıp Hz. Ali'ye şöyle de-
- Sözle beni memnun ettiğin gibi ben de fiil ile seni memnun edeceğim. Allah bimi nasıl ki Ensâr (yardımcılar) olarak adlandırmışsa, Allah bana yardım da edecektir."
Hz. Ali, Rabaza'da iken Tay kabilesinden bir topluluk oraya geldi. Hz. Ali'ye dediler ki: "Bu topluluk, Tay kabilesinden

gelmektedir. Bunların bir kısmı seninle birlikte yola çıkmak istiyorlar, bir kısmı da sadece sana selam vermek istiyorlar."
Hz. Ali de şöyle dedi: Allah hepsine hayır mükafat versin. "Allah, mal ve canlarıyla cihad edenleri, mertebece, oturanlardan üstün kılmıştır. (en-Nisâ, 95.)
Anlatıldığına göre Hz. Ali, Rabaza'dan kızıl tüylü dişi bir deveye binmiş ve peşinden de doru bir atı çekerek hareket etti. Yefi'd'e geldiğinde Esed ve Tay kabilelerinden bir topluluk yanına uğradı. Onunla beraber olma teklifinde bulunduklarında Hz. Ali: "Beraberimde yeteri kadar adam var." dedi. Kûfelilerden Amir b. Matar eş-Şeybanî de yanına geldi. Hz. Ali, ona "Arkanda ne haberler var?" diye sorunca adam olup bitenleri anlattı. Hz. Ali, ona Ebu Musa'yı sordu. Adam da şu cevabı verdi:
- Eğer sen barış istiyorsan Ebu Musa barıştan yanadır. Eğer savaşmak istiyorsan o, savaşmaya taraftar değildir.
- Vallahi ben barıştan başka birşey istemiyorum. Bize karşı isyan edenlerle barış istiyorum. Böyle dedikten sonra Hz. Ali, yoluna devam etti. Kûfe'ye yaklaştığında Kûfelüerin başlarına gelen şeyler, öldürmeler ve Osman b. Hanifin Basra'dan çıkarılıp kovulması, beytülmahn yağmalanması ona anlatıldı. O da: "Allah'ım! Talha ve Zübeyr'i mübtela kıldığın şeyden beni uzak tut." dedi. Zikar beldesine vardığında Osman b. Hanif, yüzü yolunmuş, yüzünde tek tüy kalmamış olarak yanına gelip şöyle dedi:
- Ey müzminlerin emiri! Sen, beni sakallı olarak Basra'ya gönderdin. Şimdi de tüysüz olarak senin yanma geldim.
- Hayır ve sevap kazandın.
Hz. Ali, böyle dedikten sonra Talha ile Zübeyr hakkında da şöyle dedi: "Allah'ım, bunların düğümlediğini çöz ve kendi nefislerinde hükmettikleri şeyi başa çıkarma. Yaptıkları şu kötü işin fenalığını da kendilerine göster." Hz. Ali, Zikar beldesinde ikamete başladı. Muhammed b. Ebi Bekir ve Muhammed b. Cafer'le gönderdiği mektubun cevabını beklemeye başladı. Onlar daHz. Ali'nin mektubunu Ebu Musa'ya götürdüler. Yaptırmak istediği duyuruyu halka duyurdular. Ancak isteklerine uyan ve çağrılarına icabet eden olmadı. Akşam olunca akıllı birkaç kişi Ebu. "Musa'nın yânına giderek Hz. Ali'ye itaat etmesini söylediler. Ebu Musada: "Bu, dün olan bir şeydir. Zamanı geçmiştir." dedi. Bunun üzerine Muhammed b. Ebi Bekir ile Muhammed b. Cafer Öfkelenerek Ebu Musa'ya ağır sözler sarf ettiler. O da onlara şu karşılığı verdi: "Vallah Osman'a yapılan be/at, hem benim boynumda, hem de sizin arkadaşınız Ali'nin boynundadır. Eğer mutlaka: savaşılacaksa biz, her nerede olurlarsa olsunlar ve her kim olurlarsa olsunlar Osman'ın katilleriyle olan davamızı sonuçlandırmadıkça hiç kimseyle savaşmayacağız."
Bunun üzerine Muhammed b. Ebi Bekir ile Muhammed b. Cafer dönüp Hz. Ali'nin yanma vardılar. Durumu ona anlattılar. Zikar beldesinde bulunan Hz. Ali, Eşter'e şöyle dedi:"Sen Ebu Musa'nın arkadaşısın. Her hususta ona itirazda bulunabilirsin. İbn Abbasla birlikte ona gidin, bozduğu şeyi düzelt." Ester ile İbn Abbas yola çıktılar. Kûfe'ye gelip Ebu Musa ile konuştular. Kûfeli birkaç kişiyi de yanlarına alarak onlardan Ebu Musa'ya karşı yardım istediler. Ebu Musa da kalkıp cemaata hitaben şöyle dedi:
- Ey insanlar! Muhammed'e arkadaşlık eden sahabeler, Allah ve Rasûlüne sahabe olmayanlara nisbetle daha iyi bilirler. Sizin bizim üzerimizde haklarınız vardır. Ben size bir öğüt vereceğim. Uygun görüş odur ki, Allah'ın otoritesini hafife almayasınız ve O'nun emrine karşı cüretkarlık yapmayasmız. İşte fitne kopmuştur. Bu fitne esnasında uyuyan kimse, uyanık olandan daha hayırlıdır. Uyanık olan da oturandan daha hayırlıdır. Oturan da ayakta durandan daha hayırlıdır. Ayakta duran da süvariden daha hayırlıdır. Süvari olan ise bineğini koşuşturandan daha hayırlıdır. Kılıçlarınızı kınlarına sokun. Mızraklarınızın başını ve yaylarınızın krişini koparın. Bu iş yatışmcaya kadar haksızlığa uğrayanları ve mazlumları barındırın ki, bu fitne ortadan yok olup gitsin.
Ebu Musa'nın bu konuşmasını yapmasından sonra İbn Abbas ve Ester, dönüp Hz. Ali'nin yanma gittiler. Durumu ona anlattılar. Sonra Hz. AU, Hasan ile Ammar b. Yasir'i Kûfe'ye gönderdi. Ammar'a: "Git ve bozduğunu düzelt" dedi. Ammar'la Hasan yola çıktılar. Kûfe'ye varıp mescide girdiler. Kendilerine ilk selam veren kişi, Mesruk b. Ecda oldu. Mesruk, Ammar'a şöyle sordu:
- Osman'ı niçin öldürdünüz?
- Irzımıza sövüldüğü, canlarımıza vurulduğu için.
- Vallahi size davranıldığı gibi davranmadınız. Eğer sabretseydiniz, bu sabır sizin için daha hayırlı olurdu.
Bu konuşmadan sonra Ebu Musa çıktı. Gelip Hz. Ali'nin oğlu Ha-san'ı yanma aldı. Ammar'a şöyle dedi:
- Ey Ebu Yakzan, mü'minlerin emiri Osman'a hücum ettin ve onu öldürdün mü?
- Bunu niçin yapmış olalım? Ama onun öldürülmesi ağrıma gitmedi ve beni üzmedi de.
Hz. Ali'nin oğlu Hasan, konuşmalarını kesip araya girdi ve Ebu Musa'ya şöyle dedi:
- Halkın bize yönelmesine niçin engel oluyorsun?
- Allah'a yemin ederim ki biz, durumu düzeltmekten ve barıştan başka birşey istemiyoruz. Mü'minlerin emiri Ali gibi kötülükten ve fesattan korkan başka biri yoktur.
- Doğru söyledin, anam babam sana feda olsun. Ama kendisine danışılan kişi güvenlidir. Ben Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: "Bir fitne ortaya çıkacaktır. O fitne zamanında oturan kişi ayakta durandan daha hayırlı olacaktır. Ayakta duran kişi yürüyenden daha hayırlı olacaktır. Yürüyen kişi süvari olandan daha hayırlı olacaktır. Cenâb-ı Allah, bizi kardeş kıldı. Kanlarımızı ve mallarımızı birbirimize haram kıldı.
Ammar, Ebu Musa'nın bu konuşmasına kızdı ve Ebu Musa'ya sövdü. Sonra da şöyle dedi:

- Ey insanlar, o kendi kendini vasfetmektedir. Sen bu fitnede oturuyorsun, ancak ayakta duran senden daha hayırlıdır.
Sonra Beni Temim kabilesinden bir adam, Ebu Musa tarafını tutarak Ammar'a kızıp sövdü. Başkaları da ayaklandılar. Ebu Musa, insanları kavgadan men ediyordu. Bağrışmalar çoğaldı. Gürültü oldu ve sesler yükseldi. Ebu Musa da şöyle dedi:
- Ey İnsanlar, bana itaat edin. Arap milletlerinin en hayırlısı olun ki, onlara mazlum kimseler sığınır. Korkuda olan kimseler, onların arasında güven duyar. Fitne geldiği zaman işler karışır. Fitne çıkıp gittiği zaman fitne olduğu anlaşılır. Bundan sonra Ebu Musa, insanları birbirlerine el uzatmaktan menetti ve evlerine kapanmaîarim buyurdu.
Zeyd b. Sohan kalkıp şöyle dedi:
- Ey insanlar, mü'minlerin emirinin yanma gidin. Müslümanlarm efendisinin yanma gidin. Topluca ona varın. Ka'ka' b. Anar da kalkıp şöyle dedi:
- Mü'minlerin emirinin söyledikleri doğrudur. Ama insanlar arasında zalimi zulmünden meneden, mazlumun hakkını koruyan bîr emi rin bulunması gerekir ki, onun vasıtasıyla düzen sağlansın, insanların dağınık işleri toparlansın. Mü'minlerin emiri Ali, kendisine yüklenilen görevin hakkını vermiştir. Çağrısında insaflı davranmıştır. O sadece ıslahatı istiyor. Barıştan yanadır. Hep birlikte ona gidin.
Abdi Hayr ise şöyle dedi:
- Şu anda insanlar (yani Müslümanlar) dört nrkaya ayrılmışlardır. Ali, Kûfe'nin yakınında taraftarlarıyla birlikte bulunuyor. Talha ve Zübeyr Basra'da bulunuyorlar. Muaviye ise, Şam'da bulunuyor. Diğer taraftan Hicaz'da kendilerinden vazgeçilmeyen ve bir tarafa itilemeyen ancak hiç kimseye karşı çarpışmak istemeyen Hicaz ehli bulunmaktadır. Ebu Musa, sözün burasında şöyle demişti:
- İşte Hicaz'da bulunanlar en hayırlı firkadır. İşte fitne kopmuştur.
Bundan sonra orada bulunanlar karşılıklı laf atmaya başladılar. Sonra Ammar ile Hz. Ali'nin oğlu Hasan minbere çıkıp insanlara, mü'minlerin emiri Ali'nin yanma gitmeleri çağrısında bulundular. Onun, halk arasında barış istediğini ifade ettiler. Ammar da Hz. Aişe'ye küfreden bir adamı işitince ona şöyle dedi:
- Sus, horlanası adam, köpekler sana havlasın! Vallahi Aişe, Rasûlullah (s.a.v.)'ın dünyada ve ahiretteki zevcesidir. Ama Cenâb-ı Allah, sizi onun vasıtasıyla imtihan etti ki kendisine mi yoksa Aişe'ye mi itaat ettiğinizi bilsin.
Hicr b. Adiy de kalkıp şöyle dedi:
- Her kişinin ayağa kalkıp konuştuğu ve insanları Hz. Ali'nin safları araşma katılmaya teşvik ettiği zaman Ebu Musa, onları Hz Ali'nin yanma gitmekten men ediyordu. Minberin üzerinde Ammar ve Nasan'la birlikte duruyordu. Nihayet Hz. Ali'nin oğlu Hasan, ona:
- Yazıklar olsun sana, anası ölesice, yanımızdan uzaklaş ve minberimizi terket, dedi.
Anlatıldığına göre Hz. Ali, Eşter'i Kûfe'ye göndermiş, o da Ebu Musa'yı Küfe valiliğinden azlederek aynı gecede vali konağından ihraç etmişti. Ondan sonra Kûfeliler, Hz. Ali'nin safları araşma katılma çağrısına icabet etmişler ve Hz. Hasanla birlikte karadan ve Dicle nehrinden gitmek üzere 9000 kişi Hz. Ali'nin yanma varmışlardı. Başka bir rivayete göre ise Hz Hasan'la birlikte 12000 kişi, Hz. Ali'nin yanma gitmiş. Hz. Ali de bir cemaatla Zikar'da yol üzerinde onları karşılamıştı Karşılayan cemaat arasında İbn Abbas da vardı. Hz. Ali, hepsine; "Hoş geldiniz diyerek şöyle hitap etmişti:"
- Ey Küfe halkı, siz Acem hükümdarlarıyla karşılaştınız, onların topluluklarını dağıttınız. Basralı kardeşlerimizin yanma bizimle beraber gelmeniz için sizi çağırdım. Eğer geri dönerlerse ki, istediğimiz budur ne âlâ. Eğer İsrar ederlerse onlara yumuşakça muamele ederiz. Neticede onlar bize haksızlık yaparak zulüm başlatırlarsa, o zaman gereğini yaparız. İçinde barış bulunan bütün çarelere baş vurunuz. Islahatı fesada tercih ederiz. İnşülah bunu yaparız.
Hz. Ali'nin etrafında Zikar beldesinde toplandılar. Hz. Ali'ye katılan birliklerin tanınmış reislerinin adları şöyleydi: Ka'ka' b. Amr, Sa'd b. Malik, Hind b. Amr, Heysem b. Şihab, Zeyd b. Sohan, Ester, Adiy b. Hatim, Müseyyeb b. Neciyye, Yezid b. Kays ve Hicr b. Adiy.
Abdü'1-Kays kabilesi, bütünüyle Hz. Ali'nin bulunduğu Zikar ile Basra arasında durup onun gelmesini bekliyorlardı. Binlerce kişidiler. Hz. Ali, Basra'da bulunan Talha ve Zübeyr'e elçi olarak Ka*ka'ı gönderdi ki, onları kendi safları arasına katılmaya ve dostluk bağları tesis etmeye davet etsin. Ayrılık ve ihtilafın büyük bir günah olduğunu anlatsın. Ka'ka, Basra'ya gitti. Önce mü'minlerin annesi Hz. Aişe ile görüşüp ona şöyle dedi:
- Anacığım, bu beldeye seni getiren sebep nedir?
- Ey oğulcağızım, insanların arasını düzeltmek için geldim.
- Talha ve Zübeyr'e haber gönder de senin yamna gelsinler. Onlarla da senin huzurunda konuşalım.
Haber gönderildi. Talha ve Zübeyr, Hz. Aişe'nin bulunduğu yere geldiler. Ka'ka', onlara şöyle dedi:
- Ben, mü'minlerin annesi Aişe'ye buraya niçin geldiğini sordum, insanların arasını bulmak ve fesadı yok etmek için geldiğini söyledi.
- Biz de bunun için geldik.
- Bu düzeltmenin ve ara bulmanın yolu nedir? Bunu bana söyleyin. Bu düzeltme ne şekilde yapılacaktır? Allah'a yemin ederim ki, eğer yolunu bilirsek düzeltmeyi yapar, fesadı ortadan kaldırırdık. Eğer bilemezsek bunu yapamayız.
- Osman'ın katillerini istiyoruz. Eğer o katiller kendi hallerine bırakılırlar ve onlara ilişmezlerse, bu Kur'an-ı terk etmek demektir.

- Siz, Basra halkından Osman'ın katilleri olan birçok kimseyi öldürdünüz. Bu gün doğruluğa herkesten önce sizin yönelmeniz gerekir. 600 adam öldürdünüz. 6000 kişi size karşı çıktı. Sizi terkedip gittiler, yanınızdan ayrıldılar. Harkus b. Züheyr'i öldürmek istediniz. Onu, 6000 kişi size karşı korudu. Eğer onları kendi hallerine terkederseniz bu söylediklerinizi de terk etmiş olursunuz. Eğer onlarla çarpışacak ve sizden ayrılan adamlara karşı koyacak olursanız, hoş karşılamadığımız bu olaylardan daha büyüğü ile karşılaşır ve nefret duyarsınız, (yani amacınız Osman'ın katillerini öldürmekse ve bunda bir maslahat gör-mekteyseniz bilesiniz M, onları öldürdüğünüz takdirde daha büyük bir fesat çıkacaktır.) 6000 kişi kendisini koruduğu için Harkus b. Zü-heyr'den, Hz. Osman'ın öcünü almaktan aciz kaldığınız gibi ben de Osman'm katillerini şimdilik öldürmemekte mazurum. O katilleri öldürme işini,onları yakalama fırsatını elde edinceye kadar erteliyorum. Çünkü her şehirdeki ahalinin görüşü farklıdır. Halk, ihtilaf halindedir.

Sonra şunu da biliyorum ki, Rebia ve Mudar kabilesinden bir topluluk, meydana gelen bu hadise yüzünden Osman'ın katilleriyle savaşmak için bir araya gelmişlerdir.

Bunun üzerine Hz. Aişe, Kaka'ya:

- Peki sen ne dersin? diye sorar, o da şöyle cevap verir:

- Ben derim ki: Meydana gelen bu olayların ilacı, hadiseleri ve insanları sakinleştirmektir. Eğer bu durum teskin edilirse, insanların heyecanlan söner ve iş sona erer. Bize bey'at ederseniz bu, hayra bir alamettir. Rahmet ve iyiliğe doğru giden bir yolun müjdesidir. Fakat buna yanaşmaz da işi daha da büyüterek yan çizerseniz,durum, şerre ve kötülüğe doğru kayıp gider ki bu, hakimiyetin ve mülkün yok olması demektir. Afiyeti, sağlık ve selameti isteyin ki, yüce Allah, onu size ihsan etsin. Siz daha önce İslâm'ın başlangıcında olduğu gibi hayra ve iyiliğe anahtar olunuz. Ne olur, belaya ve musibete baş vurup da onu başımıza ve kendi başınıza s ar dır m ayın. Vallahi benim söyleyeceklerim bundan ibarettir. Sizi bu sözlere uymaya ve hayra davet ediyorum. Bu musibetlerin sonunda yüce Allah'ın, bizi daha büyük bir musibete uğratacağından korkuyorum. Başınıza gelen bu felaketler, gerçekten daha önce düşünülen ve tasarlanan şeyler değildir. Bu işler, bir adamın bir başkasını öldürmesi veya ondan nefret etmesi, ya da bir kabilenin başka bir kabileyi öldürüp de ondan nefret etmesine benzemez.

Bu sözler üzerine onlar da Ka'ka'ya şöyle dediler:

- Doğru ve isabetli söyledin. Kalk, şimdi Ali'ye git.Eğer Ali de bu görüşlerine aynen uyar ve bu görüşlerle bize yaklaşırsa, o zaman bu iş barışla sonuçlandı, demektir.

Ka'ka', Hz. Ali'ye dönüp durumu anlattı. O da son derece sevindi. Her iki taraf barışa yöneldi. Ancak bu barışı hoş karşılamayanlar da vardı.

Hz. Aişe de oraya barış amacıyla geldiğini bir haberciyle Hz. Ali'ye bildirdi. îki taraf sevindiler, bunun üzerine Hz. Ali kalkıp bir hutbe okumuş, Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra cahiliye döneminin bahtsızlığından ve mutsuzluğundan, İslâm'ın gelişiyle erişilen mutluluktan, Allah'ın, bu ümmete verdiği nimetlerinden, Rasûlullah (sa.v.) dan sonra hilafet ve cemaatla nasıl bir nimete erdiklerinden Rasûlullah'tan sonra gelen her iki halifenin döneminde de aynı mutluluğun sürdüğünden, fakat Cenâb-ı Allah'ın insanlara ihsan ettiği bu üstünlükleri kıskanan ve dünyayı taleb eden şerli bir grubun çıkıp bu olaya sebebiyet verdiğinden söz etmiş ve bunların İslâmiyet'i tekrar gerisin geriye çevirmek istediklerini anlatmış, sonra sözlerini şöyle bitirmiş: "Allah, mutlaka arzu ettiğini ortaya koyar ve dilediğini yapar, haberiniz olsun ki, ben yarın çıkıp gidiyorum. Siz de bana uyup çıkıp buradan gidin. Hz. Osman'ın öldürülmesine yardımcı olanlar yola çıkmasınlar.»

Hz. Ali, bu konuşmasını yaptıktan sonra, Hz. Osman'ın öldürülmesinde elebaşlık yapan Ester en-Nehaî, Şûreyh b. Evfa, îbn Sevda lakabıyla bilinen Abdullah b. Sebe', Salim b. Salebe ve Gulab b. Heysem gibi tanınmış liderler başkanlığında 2500 kişi bir araya gelip toplandı. Bunların aralarında bir tek sahabe yoktu, bunlar dediler ki: «Bu da ne! Aslında görüş şudur: Ali, Allah'ın kitabını en iyi kavrayan ve en iyi bilen bir kimse olduğu için Osman'ın katillerini er-geç yakalayıp Allah'ın emrini yerine getirecek ve bu konuda titiz davranacak ilk insandır. Onun söylediklerini işittiniz, yarın insanları size karşı toplayacaktır. Aslında. bütün kavım sizi ele geçirmek istiyor. Sayınız az, onlarınki ise çoktur, ne yapacaksınız?

Ester dedi ki: Talha ile Zübeyr'in bizim hakkımızda neler düşündüklerini biliyoruz. Ali'nin ise bizim hakkımızdaki düşündüklerini bugüne kadar bilmiyoruz. Eğer onlarla antlaşmışsa demek ki, bizi öldürmek için antlaşmışlardır. Eğer durum bu merkezde ise, Ali'yi de Osman'ın peşine takar (ve onu öldürürüz). O zaman millet de susarak bizim yaptıklarımıza razı olur.

îbn sevda (Abdullah b.Sebe) ise, şöyle dedi:

- Senin görüşün ne kadar kötü! Eğer Ali'yi öldürürsek bizi de öldürürler. Ey Osman'ın katilleri olan bizler! Biz 2500 kişilik bir grubuz.Tal-ha ile Zübeyr ve taraftarlarına gelince 5000 kişidirler, onlara güç yetire-meyiz, onlar bizi ele geçirmek istiyorlar.

Gulab b.Heysem ise, şöyle dedi:

- Gelin, onları kendi hallerine bırakıp gidelim, başka şehirlere yerleşelim, orada kendimizi koruyalım.

İbn Sevda (Abdullah b. Sebe'), şöyle dedi: Ne kadar kötü bir görüş! Vallahi herkes sizin ayrı bir grup olup gitmenizden dolayı sevinir. Eğer siz, bu iyi ve her türlü kötülükten uzak olan insanlarla bir arada olursanız, mesele yok. Eğer ayrılıp ta kendi başınıza bir grup olursanız nerede bulunursanız bulunun, vallahi insanlar sizi öldürürler. Sizin üstün olmanız ve bu işten sıyrılmanız, her iki grubun çarpışmasıyla mümkündür. Eğer onlar yarın birbirlerine düşerlerse, siz aralarından yavaşça çekilip çıkınız ve onlara herhangi bir şekilde yardım konusunda da söz vermeyiniz. Siz, kimin yanında olursanız onun savaştan vazgeçmesi kaçınılmazdır. Burada yapılacak tek şey, Ali'yi Talha ve Zübeyr ile çarpıştırıp onları birbirine düşürmektir. Bu görüşümü dikkate alın.

Böyle dedikten sonra ayrıldılar. Sabahleyin de Ali yola çıktı. Abdül-Kays kabilesinin adamlarının bulunduğu yere vardı. Onlar da kendesi-ne katılıp yola çıktılar. Nihayet Zaviye'ye vardılar. Hz. Ali, oradan Basra'ya doğru hareket etti. Talha ve Zübeyr ile beraberindekiler de Hz. Ali'yi karşılamak için yola çıktılar. Ubeydullah b. Ziyad'ın köşkününün yanında toplandılar. Her iki taraf ayrı ayrı yerlerde konakladılar. Hz. Ali, askerlerini biraz öne aldı, diğerleri gelip ona katıldılar. Üç gün orada durdular. îki taraf arasında haberleşme ve yazışma devam etti. Bu durum hicri otuzaltmcı sene cemaziyelahir ayının ortalarında cerayan etmişti. Bazı kimseler, Talha ve Zübeyr'in firsatı değerlendirerek Osman'ın katillerini ele geçirmelerini teklif etmişler, onlar da şöyle demişlerdi:

«Ali, bu işin teskin edilmesini tavsiye etti. Biz de bu hususta barışmak üzere ona haber göndermişiz.»

Hz. Ali de kalkıp taraftarlarına bir hutbe irad etti. Aver b.Neyyar el-Mankarî kalkıp ona Basra'ya niçin geldiğini sordu.O da şöyle cevap verdi:

- Durumu düzeltmek, fesadı yok etmek, intikam ateşini söndürmek, insanları hayır üzerinde toplamak ve ümmetin bu galeyanını yatıştırmak için geldim.
- Ya senin bu çağrına icabet etmezlerse ne yaparsın?
- Onlar, bize ilişmedikleri sürece biz de onlara ilişmeyiz.
- Ya onlar, bizi rahat bırakmazlarsa ne yaprsın?
- Kendimizi onlar karşı savunuruz.
- Onlar da senin gibi düşünayorlar mı?
- Evet.

Ebu Selam ed-Dalanî kalkıp Hz. Ali'ye şöyle bir soru sordu:

- Eğer bu adamlar, Osman'ın kanını istemekte gerçekten samimi iseler, bu hususta delilleri var mıdır?
- Evet, vardır.
- Peki bu kam aramakta gecikme konusunda senin bir delilin var-mıdır?
- Evet, vardır.
- Eğer biz ve onlar, yarın karşı karşıya gelip çarpışırsak kıyametteki durumumuz ne olacaktır?
- Bizden ve onlardan kalbi Allah'a bağlı olan bir kimse öldürülürse mutlaka Cenâb-ı Allah'ın onu Cennet'e koyacağını ümid ederim.

Hz. Ali, orada bulunanlara bir konuşma yaparak şöyle buyurdu: «Ey Müslümanlar, karşımızda bulunan bu Müslümanlar için dillerinizi ve ellerinizi tutun. Sakın bu konuda bizden ileri gitmeyin.Çünkü yarın kıyamet gününde bu gün düşmanlığı başlatanlar dava edilecektir.»

O esnada Ahnef b. Kays, bir toplulukla gelip Hz. Ali'ye katıldı. Ah-nef, Harkus b. Züheyr'i, Talha ve Zübeyr'e karşı korumuştu Medine'de Hz. Ali'ye bey'at etmişti. Zira o, Hz. Osman, Medine'de kuşatma altına ahndığı zaman oraya gelmiş; Aişe, Talha ve Zübeyr'e şöyle bir soru yöneltmişti:

- Eğer Osman öldürülürse kime bey'at edeyim?
- Ali'ye bey'at et.

Osman öldürülünce Hz. Ali'ye bey'at etmişti. Sonra Ahnef, şöyle demiştir: «Ali'ye bey'at ettikten sonra kavmime döndüm. Ama daha feci bir halle karşılaştım. Nihayet insanlar, Hz. Osman'ın intikamını almak amacıyla Hz. Aişe'nin buraya geldiğini söylediler. Ben de kime uyacağını hususunda şaştım. Ebu Bekir'den duyduğum bir hadis vasıtasıyla Cenâb-ı Allah, beni korudu. Zira bu hadiste Rasulullah (s.a.v.), başlarına Kisra'nın kızını geçiren Farslılann durumunu duyunca şöyle buyurmuştu: «Yönetimlerinin başına bir kadını geçiren bir millet, felah bulmayacaktır.»

Kısaca demek istediğimiz şudur ki, Ahnef, 6000 okçusuyla birlikte Hz, Ali'nin saflarına katıldığında Hz. Ali'ye şöyle dedi:

-İstersen seninle omuz omuza savaşırım. İstersen de 10 000 kılıçlı adamı savaş alanından uzaklaştırırım.
- Sen on bin kılıçlı adamı savaş alanından uzaklatır, bize ilişmesinler.

Bundan sonra Hz. Ali, Talha ile Zübeyr'e şu mealde bir mektup gönderdi: «Ka'ka' b. Amr'a verdiğiniz söze bağlıysanız bize ilişmeyin. Oturalım bu işi görüşelim.» Onlar da Hz. Ali'nin, bu mektubuna karşı şu cevabî mektubu gönderdiler: «Biz, insanlar arasında barış tesis etmek maksadıyla Ka'ka b. Amr'a verdiğimiz söze bağlıyız.» Böylece herkesin kalbi rahatladı. Sükuna erdiler. İki ordudaki askerler, arkadaşlarıyla görüşüp konuştular. Akşam olunca Hz. Ali, Abdullah b. Abbas'ı karşı tarafa gönderdi. Onlar da Muhammed b. Tuleyha es-Seccad'ı Hz. Ali tarafina gönderdiler. Böylece iki taraf da rahat bir gece geçirdiler. Ancak Hz. Osman'ın katilleri, en kötü geceyi geçirdiler. Onlar geceleyin bir araya gelip müşavere yaptılar. Ve fecir doğar doğmaz savaşı başlatmak-kararım aldılar. Fecrin doğuşundan Önce ayaklandılar. 2000'e yakın kişiydiler. Her grup kendi yakınındaki tarafa hücum etti. Kılıçla saldırdılar. İki taraf da kendilerini korumak için silahlarını ele alıp savaşmaya baş-ladıl G. İnsanlar, uykudan uyandılar. "Kûfeliler, geceleyin bize hücum ettiler, bize ihanet ettiler." dediler.

Bunun, Hz. Ali taraftarlarından gelen bir hücum olduğunu zannettiler. Durum, Hz. Ali'ye bildirilince o:

- Şu insanlara ne oluyor? diye sorunca:
- Basralılar gece bize baskın yaptılar, diye karşılık verdiler.

Her taraf, kendi silahını koşup aldı, zırhım giydi, atlarına bindi. Aslında ne yapıldığını hiç kimse bilmiyordu. Bu, Allah'ın takdir etmiş olduğu bir kaderiydi. Savaş iyiden iyiye kızıştı. Kahramanlar mübareze yaptılar. Bahadırlar, savaş meydanında tur

attılar. İki ordu karşı karşıya geldi. Hz. Ali'nin etrafında 20 000 asker; Hz. Aişe ile adamlarının etrafında da 30 000 asker toplandı. İnnâlillah ve innâ ileyhi raciun.
Abdullah b. Sebe taraftarları -Allah onları kahretsin- çarpışmaya ara vermiyorlardı. Fütursuzca savaşıyorlardı. Hz. Ali'nin münadisi de: «Savaşmaya son verin,savaşmaya son verin!» diye sesleniyor, ama kulak veren kimse olmuyordu. Basra kadısı Ka*b b. Süvvar gelip şöyle dedi: «Ey mü'minlerin annesi! İnsanlara yetiş. Belki Cenâb-ı Allah, senin vasıtanla insanlar barıştırır. Hz. Aişe, devesinin üzerindeki mahfesine oturdu. Onun mahfesini zırhlarla kapattılar. Gelip insanların savaştıkları yerde durdu. Ama onlar birbirlerine saldırıyor, savaş meydanında tur atıyorlardı. Savaş alanında çarpışanlar arasında Zübeyr ve Ammar da vardı. Ammar, mızrağını Zübeyr'e fırlatacaktı. Ama Zübeyr, kendini bir tarafa çekiyor ve ona şöyle diyordu:
- Ey Ebu Yakzan, beni öldürecek misin?
- Hayır, ey Abdullah'ın babası.
Zübeyr, Rasulullah (s.a.v.)'m «Ey Ammar! Seni asi bir grup Öldürecektir.» hadisini hatırladığı için Ammar'ı öldürmekten vazgeçti. Yoksa Zübeyr, ondan daha güçlüydü. Bu sebeple onu öldürmedi. Zaten bu savaşta iki taraf da yaralıları öldürmemeye, kaçanı kovalamamaya söz ve-mişlerdi. Buna rağmen çok sayıda adam öldürüldü. Nihayet Hz. Ali, oğlu Hasan'a şöyle dedi:
- Ey Hasan, keşke baban bundan yirmi sene önce Ölmüş olsaydı.
- Babacığım, ben seni bu işten vazgeçirmeye çalışmıştım. Sen beni dinlemedin.
Said b. Ebi Ucre, Kays b. Ubade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Cemel savaşında Hz. Ali, oğlu Hasan'a şöyle dedi:
- Ey Hasan, keşke baban bundan yirmi sene önce ölmüş olsaydı. —Babacığım, ben seni bu işten vazgeçirmeye çalışmıştım. Ama beni
dinlemedin.
- Ben işin bu noktaya varacağını düşünememiştim.»
Mübarek b. Fudale, Hasan b. Ebi Bekre'nin şöyle dediğini rivayet
etmiştir:
«Cemel gününde savaş şiddetlenince Hz. Ali, kellelerin koptuğunu
ve yere düştüğünü gördüğü zaman oğlu Hasan'ı tutup bağrına bastı,
sonra şöyle dedi:
- Ey Hasan, doğrusu biz Allah'a aidiz ama bu durumdan sonra artık ne hayır umulur?»
İki ordu karşı karşıya gelip saf halinde dizildikten sonra Hz. Ali, kendileriyle konuşmak için Talha ve Zübeyr'e haber gönderdi. Bunlar, atlarının boyunları birbirine girinceye kadar yaklaştılar. Konuşmaya başladılar. Hz. Ali, onlara şöyle dedi:
- Görüyorum ki atlar, adamlar ve teçhizatlar toplamışsınız. Ama kıyamet gününde kendinizi savunacak bir mazeretinizi hazırladınız mı? Allah'a karşı gelmekten sakının ve örgüsünü sağlam Ördükten sonra bozan kadın gibi olmayın. Ben sizin kanınızı korumak için hakim olmadım mı? Siz benim kanımı koruyacaksınız, ben de sizinkini koruyacağım. Kanımı helal kılmanızı gerektirecek bir hadis mi var?
Talha dedi ki:
- Sen, halkı Osman'a karşı kışkırttın.
- O gün, Allah onlara kesinleşmiş cezalarını verecektir.» (en-Nur, 25.) Allah, Osman'ın katillerine lanet etsin.
- Ey Talha, sen kendi zevceni evinde gizlerken Rasûlullah'm zevcesini buraya getirdin. Onu vesile edinerek savaşıyorsun* Öyle mi? Sen bana bey'at etmedin mi?
- Sana bey'at ettim ama o zaman boynumun üzerinde kılıç duruyordu, korktuğum için bey'at ettim.
- Ey Zübeyr! Sen niçin buraya geldin?
- Senin yüzünden geldim ve halifeliğe benden daha layık olmadığını düşündüğüm için geldim
- Hatırlıyor musun, bir gün Rasûlullah (sa.v.) la birlikte bir yerde yürüyordum da Ben-i Ganem den geçtiğimiz sırada Rasûlullah (s.a.v.) bana bakıp tebessüm etti ve ben de ona bakıp tebessüm ettim.Sen o anda Rasûlullah'a: "Ebu Talib'in oğlu niye bu kibrini bırakmıyor?" dediğin zaman Rasûlullah (s.a.v.), sana şöyle demedi mi: «Ebu Talib'in oğlunda kibir yoktur ve bir gün sen onunla haksız yere çarpışacaksın.»
- Vallahi dediğin doğrudur. Şu anda Rasûlullah'm dediklerini hatırladım, eğer bunları daha önce hatırlamış olsaydım kesinlikle buraya gelmezdim. Bundan sonra da ebediyyen sana karşı savaşacak değilim.»
Beyhakî, Harb b. Ebi Esved ed-Düelfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali ve adamları, Talha ile Zübeyr'e yaklaştıklarında, saflar karşı karşıya geldiklerinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın katırına binmiş olan Hz. Ali, öne çıktı ve şöyle seslendi: «Ben Ali'yim. Bana Zübeyr b. Avvam'ı çağırın.»
Zübeyr'e seslenildi, O da geldi. Birbirlerine yaklaştılar, öyle ki, ikisinin bineklerinin boyunları birbirine değdi. Hz. Ali, ona şöyle dedi:
- Ey Zübeyr! Allah aşkına söyle. Hani bir gün falan yerde iken Rasûlullah (s.a.v.) sana uğradı ye şöyle sordu: Ey Zübeyr, sen Ali'yi sev-mezmisin? Sen de demiştin ki: «Dayım oğlunu, amcam oğlunu ve dindaşımı nasıl sevmem?»
Yine Rasûlullah, sana şöyle demişti: «Ey Zübeyr! Ama vallahi sen kendisine haksızlık ederek Ali ile savaşacaksın.» Zübeyr dedi ki:

- Evet, vallahi ben bu hadisi unutmuştum. Rasûlullah (s.a.v.) dan duyduğumdan beri hatırlamıyordum. Şimdi hatırladım. Vallahi artık ebediyyen seninle savaşmayacağım.
Böyle dedikten sonra Zübeyr, bineğinin üzerinde safları yara yara geri dönüp gitti. Abdullah b. Zübeyr, karşısına çıkıp ona şöyle sordu:
- Neyin var? Sana ne oldu?
- Ali, Rasûlullah'tan duyduğum şu hadisi bana hatırlattı: "Sen, kendisine haksızlık ederek Ali ile savaşacaksın.»
- Sen savaşmak için mi buraya geldin? Oysa sen, insanların arasını bulmak ve sulh yapmak için buraya geldin. Allah, bu işi senin vasıtanla düzeltecek ve böylece barış yapılacaktır.
- Ben, kendisiyle savaşmamak için Ali'ye yemin ettim.
- Yemin keffareti olarak kölen Serkis'i azad et ve inhanlarm arasını buluncaya kadar burada dur.
Zübeyr, kölesini azad etti ve orada durdu. İnsanların işi karışıp aralarında ihtilaf vuku bulunca atının üzerinde çekip gitti. Hz. Aişe'nin yanma vardı. Ali ile savaşmayacağına yemin ettiğini ona da anlattı. Oğlu Abdullah, kendisine dedi ki: "Sen insanları topladın, karşı tarafla savaşmak üzere karşı karşıya geldiklerinde ise aralarından çıktın. Sen, Ali'ye yaptığın yeminin keffaretini öde ve burada bekle."
O da kölesini azad etti. Azad ettiği kölenin Serkis adında bir köle olduğu söylenir. Başka bir rivayette anlatıldığına göre Zübeyr, Ammar ile Ali'yi bir arada görünce savaş alanından dönüp gitmiştir. Çünkü o, Rasûlullah (s.a.v.)'m, Ammar'a: «Seni asi bir topluluk öldürecektir.» dediğini işitmişti ve Ammar'ın o günde öldürülmesini istememişti.» Naklettiğimiz bu hadis sahih ise, demek ki Zübeyr, bu hadis sebebiyle savaş alanından dönüp gitmişti. Ve Hz. Ali'ye yaptığı yeminin keffaretini ödedikten sonra tekrar onunla savaşmak için savaş alanında beklemiş olduğu akla uymayan uzak bir ihtimaldir. Doğrusunu Allah bilir.
Kısaca demek istediğimiz şudur ki, Cemel savaşında Zübeyr, savaş alanından döndükten sonra Vadi's-Siba' denen bir yerde mola vermiş, o esnada Amr b. Cermuz adında biri onu takip etmişti. Zübeyr, uyumakta iken Amr b. Cermuz gelip ansızın onu öldünnüştü.Bununla ilgili detaylı açıklamayı ileride vereceğiz.
Talha'ya gelince, savaş alanında hedefini şaşırmış serseri bir ok ona isabet etmişti. Bu oku Mervan b. Hakem ona fırlatmıştı. Doğrusunu Allah bilir, Talha, yaralanan ayağını atının bedenine yapıştırıp yoluna devam etmeye çalışmış, ancak atı ona serkeşlik yapınca: «Bana gelin ey Allah'ın kulları, bana gelin ey Allah'ın kullan!» diye ünlemiş, peşine takılıp kendisini tutan bir kölesine: «Yazıklar olsun sana! Beni evlere götür.» demişti. Ayağı kanadığı için ayakkabısı kanla dolmuştu. Kölesine: «Terkime bin» demişti. Kan kaybettiği için gücünü yitirmişti. Kölesi terkisine binerek onu binek üstünde tutmuş ve Basra'daki bir eve götürüp bırakmıştı. Kendisi de orada vefat etmişti. Allah ondan razı olsun.
Hz. Aişe, mahfesinin üzerinde savaş alanında ilerledi. Savaş kızışıp çarpışma şiddetlenince Zübeyr geri dönmüş, Talha'da öldürülmüştü. O esnada Basra kadısı Ka'b b. Süvvar, bir mushafi eline almış, Hz. Aişe de ona: «Çarpışanları bu mushafa davet et.» diye emretmişti. Ka'b b. Süvvar, mushafi eline alıp savaş alamnda ilerleyince Küfe ordusunun öncüleri onu karşılamışlardı. Abdullah b. Sebe' ve taraftarları, askerlerin önünde bulunup ele geçirdikleri Basrahları Öldürüyorlardı. Fırsatım buldukça hiçbir kimseyi öldürmekten geri durmuyorlardı. Ka'b b. Süv-var'ın mushafi eline alıp yüksekte tuttuğunu görünce onu ok yağmuruna tutarak öldürdüler. Okları mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin mahfesine de ulaşıyordu. Bunun üzerine Hz. Aişe:
- Allah Allah! Ey oğullarım, hesap gününü hatırlayın! diye bağır-dı.Ellerini kaldırıp Hz. Osman'ın katilleri olan o saldırganlara beddua etmeye başladı. Orada bulunan kirmmeler de onunla birlikte yüksek sesle beddua etmeye başladılar. Bu gürültüler, Hz. Ali'nin kulağına varınca; «Bu gürültü de ne?» diye sordu. Orada bulunanlar:«Mü'minlerin annesi,Hz. Osman'ın katillerine ve bu katillerin taraftarlarına beddua ediyor» dediler.
Hz. Ali de: «Allah'ım, Osman'ın katillerine lanet et.» dedi.Abdullah b. Sebe' ve adamları, Hz. Aişe'nin mahfesine ok atmaya devam ettiler. Öyle ki, atılan okların saplanması neticesinde mahfesi kirpiyi andırdı. Hz. Aişe de yanında bulunanları, bu saldırganları durdurmaya teşvik etti. Yanındaki koruyucuları, onlara karşı saldırıya geçirdi. Onlar da saldırganlara hücum ettiler ve bu hücum, Hz. Ali'nin bulunduğu yere kadar uzandı. Hz. Ali de oğlu Muhammed b. Hanefiyye'ye:
- Yazıklar olsun sana! Bayrağı al ve ilerle! diye emir verdi. Ancak Muhammed b, Hanefîyye, bu emri yerine getirmeyince Hz. Ali, onun elinden bayrağı alıp ilerledi. Savaş dolabı bir bu yana, bir o yana dönüyordu. Bazen Basralılarm lehine, bazen de Kufelilerin lehine cereyan ediyordu. Çok sayıda adam ve büyük bir topluluk öldürüldü. Bu savaştaki kadar çok el ve ayağın kesildiği başka bir savaş görülmedi. Hz. Aişe de insanları, Hz. Osman'ın katillerine karşı kışkıştıyordu. Sağma bakıp: «Bunlar kimlerdir? diye sorunca onlar:«Biz, Bekir b. Vail kabilesin deniz.» dediler. Hz. Aişe de: «Adamın birisi, sizin hakkınızda şöyle demişti, dedi. Demirle bize geldiler. Onlar himmet sahibi eşraftırlar. Bekir b. Vail kabile si diri er.»
Sonra Beni Naciye kabilesi, ardından da Beni Dabbe kabilesi Hz. Aişe'ye sığındılar. Onun safları arasına katıldılar. Bu savaşta onlardan da çok sayıda adam öldürüldü.
Anlatıldığına göre bu savaşta Hz. Aişe, devesinin yularını tutmuş olarak duruyordu. O esnada yetmiş erkeğin eli kesilmişti. Savaş şiddetlenip taraftarlarının beli kırıldığı zaman Beni Adiy b. Menaf kabilesi ilerledi ve şiddetli bir şekilde çarpıştı. Hz. Aişe'nin devesinin başım yükselttiler. Karşı taraftakiler ise bu deveyi öldürmeyi amaçlayarak şöyle demişlerdi: "Bu deve durdukça savaş da sürecektir."
Devenin yuları Amre b. Yesribî'nin elinde bulunuyordu. Başka bir rivayete göre ise Amr b. Yesribî'nin elinde bulunuyordu ki

bu adam, Am-re'nin kardeşidir. Daha sonra Alba b. Heysem adındaki namlı yiğit, bu devenin bulunduğu tarafa saldırdı. İbn Yesribî, onu öldürdü. Amr el-Cemelî de saldırıya geçince İbn Yesribî onu da öldürdü. Bu arada Zeyd b. Sahan ile Ernes Sa'saa b. Sohan da öldürüldüler. Sonra Ammar b. Yasir, îbn Yesribfye seslenerek saf arasında çarpışmaya başladılar. Ammar b. Yasir, doksan yaşındaydı. Üzerinde bir kürk vardı. Belini hurma lifiyle bağlamıştı. Orada bulunanlar: «İnnâ lillah ve innâ ileyhi raciun.İşte şimdi Ammar da öldürülüp giden arkadaşlarının peşi sıra ahirete göçe-cektir.» dediler. İbn Yesribî, ona bir kılıç darbesi vurdu. Ammar, bu darbeyi kalkamyla önledi. İbn Yesribf nin kılıcı kalkana gömüldü. Bu defa Ammar, ona darbesini vurup ayaklarını kesti. Onu esir alıp Hz. Ali'nin huzuruna götürdü. îbn Yesribî, Hz. Ali'ye:

- ar müminlerin emiri! Canımı bağışla, deyince Hz. Ali ona:

- Üç kişiyi öldürdükten sonra mı canını bağışlayacağım? diyerek istediğini reddetti. Sonra emir verip onu öldürttü. Daha sonra Hz. Aişe'nin devesinin yularını, öldürülmeden önce İbn Yesribf nin kendi yerine vekil bıraktığı Beni Adiy kabilesinden bir adam eline aldı. Rebia el-Ukaylî de bu adamla çarpıştı. Bunların ikisi de birbirlerini öldürdüler. Yuları, bu defa Haris ed-Dabbî eline aldı. Haris kadar güçlü bir adam görülmüş değildi. Yuları eline alınca şöyle dedi:

«Biz, deveyi koruyan Dabbe oğullarıyız.
Beyler karışımızda yere yıkılınca, bir başka beyle mübareze yaparız.
Osman'ın etrafim kollayan adamlarız.
Ölüm bize baldan tatlıdır.
Cesil'de ihtiyarımızı bize geri verin.»

Bu beyitlerin Vesim b. Amr ed-Dabbfye ait olduğu söylenmiştir.

Bu şekilde kırk kişi öldürülene kadar devenin yuları bırakılma-dı.Hz. Aişe, bu konuda şöyle demişti: «Dabbe kabilesi evlatlarının sesleri kesilinceye kadar bu öldürmeler devam etmişti. Ve devem dimdik yerinde durmuştu.» Sonra devenin yularını Kureyş'ten yetmiş kişi sırasıyla tuttular. Ve bunlar da peş peşe öldürüldüler. Bunlardan biri Sec-cad lakabıyla tanınan Muhammed b. Talha idi. Bu, Hz. Aişe'ye:

- Anacığım, bana ne emrin varsa buyur söyle, demiş. Hz. Aişe de ona:

- Sana, Adem oğullarının en hayırlısı olmanı emrederim, deyince o da oradan ayrılmaktan vazgeçmiş ve yerinde sebat edip: «Ha mim, karşıtlarımız zafer bulmayacaklardır.» demişti. Bir grup düşman, ona saldırmışlar, her birinin onu öldürdüğü iddia edilmiştir. Bunlardan biri, mızrağını ona saplayıp şöyle demişti:

«Rabbinin ayetlerini dimdik tutan Eş'as, az eziyet verir. Gördüğüm kadarıyla zararsızdır.
Ben ona mızrağımı fırlatarak gömleğinin yakasını yırttım. O da elleri ve ağzı üzerine düşüp yere kapandı. O, Ha mim diyerek bana sesleniyordu, ama mızrağım ona saplanmıştı.
Öne geçmeden Önce saldırsaydı ya. Yegane suçu Ali'ye tabi olmamaktı. Hakka tabi olmayan kimse ise pişman olur.»

Bundan sonra Hz. Aişe'nin devesinin yularını, Amr b. Eşref eline aldı. Her kim o deveye yaklaşırsa mutlaka kılıcını ona vururdu. Haris b. Züheyr el-Ezdî de şöyle diyerek ona yöneldi:

«Ey annemiz! Ey bildiğimiz en hayırlı kadın! Görmez inisin ki, nice yiğitler yaralanıyor. Başları ve bilekleri gövdelerinden koparılıyor.»

Amr b. Eşrefle Haris b. Züheyr, karşılıklı vuruştular. İkisi de birbirlerini öldürdüler.

Bayrağı ve devenin yularını, tanınmış yiğitlerden başkası eline almıyordu. Bunlar da kendilerine saldıranları öldürüyorlar, sonra kendileri de ölüyorlardı. Adamın birisi, bu savaşta Adiy b. Hatim'in gözünü çıkarmıştı. Sonra Abdullah b. Zübeyr ilerleyip devenin yularını tuttu, ama konuşmuyordu. Hz. Aişe'ye: «Devenin yularını kızkardeşinin oğlu eline aldı.» dediklerinde Hz, Aişe, Abdullah b. Zübeyr'in annesi Esma'yi kastederek: «Vah Esma da ağlayacak,» demişti. Malik b. Haris, devenin yularını tutmuş vaziyette iken Ester en-Nehaî gelip ona saldırdı, ikisi çarpıştılar. Ester, Malik'in başını ağır yaraladı. Bunlar çarpışırlarken Abdullah b. Zübeyr, Eşter'i hafif yaraladı. Sonra Esterle Abdullah çarpışırken yere düştüler. O esnada Abdullah b. Zübeyr, şöyle diyordu:

«Beni ve Malik'i öldürün. Malik'i benimle beraber öldürün.»

Orada bulunanlar, Malik'in kim oludğunu bilmiyorlardı. O, Ester lakabıyla tanınmıştı. Çarpışmanın bu şekilde devam ettiğini gören Hz. Ali taraftarlarıyla Hz. Aişe'nin taraftarları koşup her iki hasmı birbirinden çekip ayırmışlardı. Abdullah b. Zübeyr'in aldığı bu son yarasıyla birlikte Cemel savaşında vücudunda meydana gelen yaraların sayısı yetmişüçü bulmuştu.

Mervan b. Hakem de yaralanmıştı. Sonra bir adam gelip devenin ayaklarına vurdu. Onu yaraladı yere düşen deve şiddetli bir şekilde hırıltı çıkarıp böğürdü. Devenin yularını en son elinde tutan kişi, Züfer b. Haris olmuştu. Yular onun elindeyken deve vurulmuştu. Başka bir rivayette anlatıldığına göre devenin yularını Züfer b. Harisle Büceyr b. Dül-ce ellerinde tutmakta iken deve vurulmuştur. Yine denildiğine göre Hz. Ali'nin tavsiyesi üzerine deve vurulmuştur. Başka bîr rivayette anlatıldığına göre ise Ka'ka b. Amr'm tavsiyesi üzerine vurulmuştur. Maksat-da mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin deve üzerinde iken atılan oklarla isabet almasını önlemekti. Çünkü o, deve üzerinde iken okçuların hedefi haline gelmişti. Yuları tutanlar da kargılara ve mızraklara hedef olmuşlardı. Ayrıca insanların uğruna canlarını feda etmek istedikleri Hz. Aişe ve devesinin savaş ortamından çıkarılması gerekiyordu. Deve vurulup yere düşünce çevresindeki insanlar âdeta yenilgiye uğramışçasına dağılıp kaçtılar. Hz. Aişe'nin mahfesi de atılan okların saplanması neticesinde âdeta bir kirpiyi andıracak hale gelmişti. O esnada Hz. Ali'nin ünleyicisi insanlara şu duyuruda bulundu: "Kaçan kimseyi kovalamayın. Yar aliyi öldürmeyin, evlere sakın girmeyin."

Hz. Ali, adamlarından bir kaçma, bu mahfeyi ölülerin bulunduğu yerden alıp getirmelerini emretti.Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammedle Ammar b. Yasir'e de bu mahfeyi bir yere gömüp üzerine kubbe yapmalarını emretti.
Sonra kardeşi Muhammed, Hz. Aişe'ye gelip sordu:
- Vücudunda yara var mı?
- Hayır, sana ne, yaramaz adam.
O esnada Ammar b. Yasir de gelip Hz. Aişe'ye şöyle bir soru sormuştu:
- Nasılsın anacığım?
- Ben, senin anan değilim.
- Hoşuna gitmese de sen benim anamsm.
Hz. Ali de gelip Hz. Aişe'ye selam vermiş, hal hatır sormuş ve şöyle sormuştu:
- Nasılsın anacığım?
- İyiyim.
- Allah seni affetsin.
Komutanlar, önde gelen şahsiyetler ve Müslümanların eşrafı gelip Hz. Aişe'ye selam verdiler. Allah ondan razı olsun.
Anlatıldığına göre A'yun b. Dübe/a b. A'yun el-Mücaşî, Hz. Aişe'nin yanma gelerek başını mahfesinin içine sokar ve onu görür. Hz. Aişe, ona: «Allah'ın laneti senin üzerine olsun. Behey adam!» diye beddua eder. Adam da: «Ben burada Hümeyradar başka kimseyi görmüyorum.» şeklinde karşılık verir. Hz. Aişe: «Allah, senin sırrını açığa "vursun hey eli kesilesice adam, avretlerini de insanların gözü Önüne sersin.» diyerek tekrar bedduada bulunur. Gerçekten bu adam, daha sonra Basra'da öldürülmüş, elbiseleri üzerinden alınmış, eli kesilmiş ve çırılçıplak bir vaziyette Ezd kabilesinin harabe evlerinden birisine atılıp bırakılmıştı.
O gün akşam olunca Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, Hz. Aişe'yi alarak Basra'ya götürmüş ve Abdullah b. Halef el-Huzafni evinde misafir etmişti. Burada Haris b. Ebi Talha'nm kızı Safiye bulunuyordu. Ebu Talha'nm babası Abdüluzza, onun da babası Osman, onun da babası Abdüddar idi. Safiye, Abdullah b. Halefin kızı olup, "Talha'lar Tal-ha'smın anası" diye biliniyordu. Diğer taraftan yaralanan kimseler, ölüler arasından çıkarılarak Basra'ya götürülmüştü. Bu arada Hz. Ali, ölülerin bulunduğu yerde dolaşmış ve tanıdığı her bir maktulün yanına gelince ona rahmet okuyarak: «Kureyşlilerin öldürülmüş olarak yerde yattıklarını görmek çok ağrıma gidiyor.» demişti. Anlatıldığına göre Talha b. Ubeydullah'm cesedinin yanma geldiğinde de şöyle demiş-ti:«Ey Muhammed'in babası! Sana üzülüyorum, müteessirim, doğrusu bizler Allah'a aidiz ve yine biz O'na dönücüleriz. Vallahi sen şairin dediği gibi oldun:
«Öyle bir delikanlı ki, zengin olduğu zaman zenginliği onu arkadaşına ve dostuna yaklaştırıyordu.
Fakirlik kendisinden uzaklaşıp, zengin olduğunda işte böyle yapıyordu.»
Hz. Ali, Basra dışında üç gün kaldı. Sonra iki taraftan da öldürülenlerin cenaze namazını kıldı. Bu ölüler arasında özellikle Kureyşlilerin namazlarım önce kıldı. Sonra savaş alanında bulunan Hz. Aişe taraftarlarından olan maktullerin üzerlerindeki eşyaları toplatıp Basra mescidine gönderdi. Adamlarına, bu eşyalar arasında kendilerine ait olan eşyalar varsa almalarına müsade etti. Yalnız hazineye ait olup üzerinde sultan damgası bulunan silahlara el sürmemelerini tembihledi.
Cemel savaşında her iki taraftan 5000'er kişi olmak üzere toplam 10000 kişi öldürülmüştü. Allah, onlara rahmet etsin. Öldürülen sahabelerinden de razı olsun.
Hz. Ali'nin bazı taraftarları, Talha ve Zübeyr'in adamlarının mallarının kendilerine taksim edilmesi talebinde bulundular ama Hz. Ali, onların bu taleblerini kabul etmeyince İbn Sebe taraftarları, Hz. Ali'nin bu tutumunu eleştirip şöyle de diler :«Nasıl olur da Talha ve Zübeyr'in adamlarının kanlarım aktımak bize helal oluyor ama malları bize helal olmuyor? «Hz. Ali, onların bu eleştirilerini duyunca şöyle dedi:
- Hanginiz payına mü'minlerin annesi Aişe'nin düşmesini ister?
Hz. Ali'nin bu çıkışması üzerine orada bulunanlar sustular. Bu se-
beple Basra'ya girildiğinde Hz. Ali, beytü'1-malm kapışım açtı, adamlarından her biri oradan 500 dirhem aldı. Onlara: «Şam'a vardığımızda da sizlere bu kadar vereceğim.» dedi. Ancak îbn Sebe' taraftarları, onun bu hareketini de eleştirip arkada dedikodu yapmaya başladılar.
Cemel vak'asmm sona ermesinden sonra Ahnef b. Kays, Sa'd oğullarıyla birlikte Hz. Ali'nin yanma geldi. O, bu olayın dışında kalmış, bir kenara çekilip durmuştu. Yanma vardığında Hz. Ali, ona:
- Sonucun meydana çıkmasını mı bekledin? diye sormuş.
Ahnef de:
- Ben, davranışın isabetli ve daha iyi olduğunu görüyorum ey mü'minlerin emiri! Senin emrinle olan olmuştur. Ve ben, yine senin emrindeyim. Senin şu anda koyulduğun yol, hayli uzun bir yoldur. Ve ben senin dününden ziyade yarınına muhtacım. Ben yapacağım iyiliği biliyor ve yarın için de bağlılık ve sevgimi saklı tutuyorum. Sakın bana bu söylediğin sözler gibi serzenişte bulunma. Ben, senin yanındayım ve senin yardımcılarından olurum, diyerek karşılık vermişti.
Hz. Ali, daha sonra bir pazartesi günü Basra'ya girmiş, Basralılar, ona bey'at ettikleri gibi savaşta yaralanlar ve kendilerine eman verilenler de gelip bey'at etmişlerdi. Abdurrahman b. Ebi Bekre de kendilerine eman verilen kişilerle birlikte gelmiş ve Hz. Alİ'ye beyat etmişti. Hz. Ali - babasını kastederek- Abdurrahman' a

- Hasta nasıl? diye sormuş, o da:
- Ey mü'minlerin emiri, vallahi o hastadır. Ve seninle dost olmaya tutkun bir kimsedir, deyince Hz. Ali, Abdurrahman'a:
- Düş önüme bakalım, diye seslenmiş; ikisi birlikte babasına gitmişlerdi. Hz. Ali, Ebu Bekre'yi ziyaret etmiş, ancak Ebu Bekre ona mazeretini bildirince Hz. Ali de mazeretini kabul etmişti. Basra valiliğini Ebu Bekre'ye teklif etmiş, ancak o bu teklifi kabul etmeyip:
- Hayır, senin adamlarından veya akrabalarından birisi olsun. Halk, sizden birinin valiliğine daha sıcak bakar, demişti.
Hz. Ali ile Ebu Bekre, Basra valiliğine îbn Abbas'ın getirilmesi konusunda anlaşarak ayrılmışlardı. Diğer taraftan Hz. Ali Basra'nın haracına ve beytül-mahn başkanlığına Ziyad b. Ebihi'yi tayin etmişti. îbn Abbas'a da Ziyad'a itaat etmesini ve sözünü dinlemesini emretmişti. Zi-yad'da bu savaşta kenara çekilenlerdendi. Hz. Ali; daha sonra mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin bulunduğu eve gelmiş, kapıda durup içeri girmek üzere izin istemiş, izin verilince de içeri girip Hz. Aişe'ye selam vermiş, o da selamını alıp ona, "Hoş geldin" demişti. Hz. Ali, Beni Halefin evinde kadınların savaşta öldürülenler için ağlamakta olduklarım gördü. Halefin oğulları Abdullah ile Osman, Cemel savaşında öldürülenlerdendi. Abdullah, Hz. Aişe'nin tarafında çarpışırken öldürülmüş, Osman da Hz. Ali'nin tarafında çarpışırken öldürülmüştü. Hz. Ali, içeri girdiğinde Abdullah'ın karısı ve "Talha'lar Talha'sının annesi" Safiye, ona şöyle dedi:
- Sen nasü benim çocuklarımı öksüz bıraktınsa, Allah da senin çocuklarını öksüz bıraksın!
Hz. Ali, ona karşılık vermedi. Odadan dışarı çıkarken Safîye, ona aynı şeyi takrar söyleyince adamın birisi, Hz. Ali'ye şöyle dedi.
- Ey mü'minlerin emiri, söylediklerim işittiğin halde bu kadına cevap vermiyorsun. Susuyorsun, niçin böyle yapıyorsun? Kendisine böyle diyen adama Hz. Ali, şu cevabı verdi:
- Yazıklar olsun sana, müşrik oldukları halde kadınlara ilişmememiz bize emredilmişti. Şimdi onlar Müslümanken onlara nasıl ilişeceğiz?
Adamın birisi, kapıda İM kişinin durup Hz. Aişe'ye hakaret ettiklerini söyleyince Hz. Ali, Ka'ka b. Amr'a emir verip o hakaret eden iki kişinin elbiselerinin soyularak yüzer kırbaçla cezalandırılmalarım istedi. Hz. Aişe, kendisiyle birlikte savaşıp Öldürülen Müslümanların ve bu sa-_ vaşta Hz. Ali'nin safında savaşıp öldürülen askerlerin adlarını sordu. Bunlardan her birinin adı anıldığında Hz. Aişe, ona rahmet okuyup dua ediyordu.
Mü'minlerin annesi Hz. Aişe, Basra'dan çıkmak istediği zaman Hz. Ali, ona yol boyunca gerekli binek, azık ve eşyalarla diğer ihtiyaç maddelerini temin edip gönderdi. Onunla birlikte gelen askerlerin -Basra'da kalmak isteyenler dışında- tamamının dönmesine izin verdi. Basra'nın tanınmış kadınlarından kırkını seçerek Hz. Aişe'nin refakatine verdi. Yine onunla birlikte kardeşi Ebu Bekir oğlu Muhammed'i de yola çıkardı. Basra'dan ayrılacakları gün Hz. Ali gelip Hz. Aişe'nin kapısında durdu. İnsanlar toplanmışlardı. Hz. Aişe, devesinin üzerindeki mahfesi içinde evden çıktı.İnsanlarla vedalaştı. Onlara dua edip şöyle dedi:
- Ey oğullarım! Hiç biriniz diğer bir kardeşine bizden ötürü asla serzenişte bulunmasın. Vallahi daha önce benimle Ali arasında meydana gelen olay, her ailede bir kadın ile kayınları arasında meydana gelen dedikodulardan başka birşey değildi.
Hz. Ali de şöyle dedi:
- Evet, doğru söyledi. Benimle onun arasında bundan başka hiçbir çekişme söz konusu değildi. Ve şunu çok iyi biliniz ki, o sizin Peygamberiniz (s.a.v.)'in dünyada ve ahirette zevcesidir.
Hz. Ali, böyle dedikten sonra birkaç mil ötesine kadar Hz. Aişe'nin refakatinde yürümüş, onu uğurlamıştı. Hz. Aişe, Basra'dan hicretin otuzaltmcı senesinin receb ayı başında ayrılmıştı. Mekke'ye doğru yola çıkmıştı. O sene hac edinceye kadar Mekke'de ikamet etti.
Haccmı ifa ettikten sonra Medine'ye döndü. Allah, ondan razı olsun.
Mervan b. Hakem'e gelince o, Malik b. Mesma'nın himayesine sığınmış, Malik de onu koruma altına almış, vefakarca davranmıştı. Bu sebeple Mervan oğulları, Malik'e ikramda bulunur, ona tazimde kusur etmezlerdi.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Mervan, Hz. Aişe'yle birlikte Beni Halefin evine konuk olmuş, Hz. Aişe, oradan çıkınca o da Hz. Aişe'yle birlikte oradan ayrılmıştı. Hz. Aişe, Mekke'ye giderken o Medine-ye gitmişti. Cemel savaşı cereyan ederken Mekke, Medine ve Basra arasındaki her yerde insanlar, kartalların koparıp kaçırdıkları el ve ayak parçalarının yerlere düştüğünü gördükleri için savaşın cereyan etmekte olduğunu anlamışlardı. Hatta Medineliler, Cemel savaşının yapıldığı günde güneş batmadan önce bu durumu anlamışlardı. Çünkü o gün bir kartal, Medine üzerinden uçarken ağzından birşey düşürmüştü. Gidip baktıklarında yere düşen şeyin bir el olduğunu, elin parmaklarından birinde bir yüzük bulunduğunu, yüzüğün kaşında da Abdurrah-man b. Attab adının yazılı olduğunu görmüşlerdi. [11]

Fasıl

Cemel savaşında her iki taraftan öldürülen önde gelen şahsiyet sahibi asaletli sahabelerin ve diğerlerinin adlarını bu bölümde sıralayacağız. Önceki sayfalarda da söylediğimiz gibi bu savaşta 10 000 kadar adam öldürülmüştü. Yaralıların sayısı ise, sayılamıyacak kadar çoktu. Şimdi, busavaşta öldürülen seçkin şahsiyetlerin isimlerini sıralamaya başlıyoruz: [12]

Talha B. Ubeydullah

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Talha b. Ubeydullah b. Osman b. Amr b. Ka*b b. Sa'd b. Teym b. Mürre b. Ka"b b.Lüey b. Galil b. Fihr b. Malik b. Nadr b.Kinane Ebu Muhammed el-Kureşi et-Teymî. Cömert ve kerem sahibi bir kimse olduğu için Talhatü'1-Hayr ve Talhatü'l-Feyyaz adlarıyla da tanınırdı. İslâmiyet'in ilk günlerinde Hz. Ebu Bekir vasıtasıyla Müslüman oldu. Nevfel b. Hüveylid b. Adeviye, Hz. Ebu Bekir'le Talha b. Ubeydullah'ı bir ipe sıkıca bağlardı. Beni Temim kabilesi, bu iki Müs-lümanı Nevfel'den kurtaramıyorlardı. Bu sebeple Talha ve Ebu Bekir'e iki yakın arkadaş anlamına gelen "karinan" deniliyordu. Rasûlullah (s.a.v.), Talha'yı Ebu Eyyüb el-Ensârî ile kardeş kıldı. Talha, Bedir savaşı dışında bütün gazalara Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında katıldı. Ticaret ya da elçilik amacıyla Şam'da bulunduğu için Bedir savaşma katılmamıştı. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.v.), Bedir savaşında elde edilen ganimetlerden ona da pay vermiş ve onun da bu savaşa katılmış gibi sevap kazandığını ifade buyurmuştu.

Uhud savaşında Talha, büyük yararlılık göstermişti. O gün eli felç olmuştu. Bu eliyle Rasûlullah (s.a.v.)'ı korumuş ve ölünceye kadar elindeki felçlik devam etmişti. Hz. Ebu Bekir es-Sıddık, onun Uhud savaşındaki yararlıklarından bahsederken "Uhud savaşındaki bütün başarı, Talha'ya aittir.» derdi.

Uhud savaşı esnasında Rasûlullah (s.a.v.): «Talha Cennet'i kendine vacib kıldı.» demiştir. Çünkü Uhud savaşında Rasûlullah (s.a.v.), üst üste iki zırh giyinişti. Bu zırhlar üzerindeyken bir dağa tırmanmaya çalışmış, ama becemeyince Talha başını eğmiş, Rasûlullah da onun sırtına basarak dağa tırmanabilmişti. Bunun için: «Talha, Cennet'i kendine vacib laldı.» demişti. Talha, Cennet'le müjdelenen on sahabeden biridir. Hz. Ömer'in şahadeti neticesinde halife seçmek için teşkil edilen altı kişilik şura meclisi üyelerinden biridir. Rasûlullah (s.a.v.) le arkadaşlık etmiş, onun sahabesi olmuştur. Onunla olan arkadaşlığını güzelce devam ettirmiş, öyle ki, Rasûlullah (s.a.v.), vefat ederken ondan hoşnut olarak vefat etmişti. Ebu Bekir'le Ömer de ondan hoşnut olarak vefat etmişlerdi.

Hz. Osman gailesi baş gösterince o, bir kenara çekilmiş, hatta bazı kimseler, onun Hz. Osman'a karşı düzenlenenen komplo içinde yer aldığını iddia etmişlerdi. Bu yüzden Cemel savaşında hazır bulunup Hz. Ali ile başbaşa kaldığında Hz. Ali, ona öğüt vermiş, o da geri çekilip arka sıralarda durmaya başlamış, o esnada serseri bir ok gelip dizine (başka bir rivayete göre boynuna) isabet etmişti.Ama dizine isabet ettiğine dair nakledilen rivayet daha meşhurdur. Ayağına isabet eden ok, onun ayağını atın böğrüne yapıştırmış, isabet alan atı da serkeşlik yaparak onu yere fırlatığında o: «Ey Allah'ın kulları, bana gelin.» diye feryad etmiş, kölesi gelip terkisine binerek onu at üzerinde tutmuş ve böylece onu Basra'ya götürmüştü. O da Basra'daki bir evde vefat etmişti. Başka bir rivayette anlatıldığına göre Talha, savaş alanında vefat etmiştir.

Hz. Ali, savaş sonucunda ölülerin teftişini yaparken onu da ölüler arasında görünce yüzündeki toprağı silip şöyle demişti: «Allah, sana rahmet etsin ey Muhammed'in babası! Seni semadaki yıldızların altında ölmüş olarak uzandığım görmek çok gücüme gidiyor. Ayıp ve hüzünlerini Allah'a arzedip şikayette bulunuyorum. Allah'a yemin ederim ki, ben bundan yirmi sene önce ölmüş olmayı çok isterdim.»

Bir rivayette anlatıldığına göre Talha'ya ok atıp Öldüren kişi, Mer-van b. Hakem'dir. Mervan, onu vurunca Hz. Osman'ın oğlu Eban'a:«Se-ni Osman'ın katillerinden olan bazı kimselere karşı korumuş ve seni onlardan kurtarmış oldum.» demiştir. Başka rivayetlerde anlatıldığına göre Talha'yı Mervan'dan başkası vurmuştur. Her ne kadar önceki rivayet meşhursa da bana göre bu rivayet doğruya daha yakındır. Doğrusunu Allah bilir.

Talha, hicretin otuzaltıncı senesinin cemaziyelahir ayının onuncu günü (perşembe günü) Öldürüldü. Kel'e mıntıkasının yanma defnedildi. Öldürülürken altmış yaşındaydı. Altmış küsur yaşında olduğuna dair rivayetler de vardır. Esmer tenliydi. Beyaz tenli olduğuna dair zayıf bir rivayet de vardır. Yüzü güzeldi. Saçı gürdü, boyu kısaya daha yakındı. Günlük geliri 1000 dirhemdi.

Hammad b. Seleme, Zeyd b. Cüd'an'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Adamın birisi, rüyasında Talha'yı gördü. Talha, ona şöyle diyormuş: «Beni bu mezardan çıkarıp başka bir yere gömün. Çünkü bu mezardaki su, beni rahatsız ediyor.» Adam, bu rüyayı peşpeşe gördükten sonra Basra valisi İbn Abbas'a gidip rüyasını anlatmış, îbn Abbas ve adamları da Basra'da Talha için 10 000 dirheme bir ev satın almışlar, onu mezarından çıkararak getirip o eve defhetmişlerdi.Cesedini mezardan çıkardıklarında suyun isabet ettiği tarafınının yeşermiş olduğunu ve öldürüldüğü gündeki gibi vücudunun taptaze olduğunu görmüşlerdi."

Talha'ya dair birçok faziletler ve menkıbeler nakledilmiştir. Mesela, Ebu Bekir b. Ebi Asım, Musa b, Talha'dan rivayet etti ki, Talha şöyle demiştir:

«Uhud savaşında Rasûlullah, bana Talhatü'1-Hayr (Hayır ve iyilik Talha'sı) adını verdi. Zorluk ordusunu teçhiz ederken (Tebük'e gidecek ordunun teçhizatını hazırlarken) bana Talhatü'l-Feyyaz (eli bol Talha) adım verdi. Hüneyn savaşında da bana Talhatü'1-Cûd (cömert Talha) adını verdi.»

Ebu Ya'lâ el-Musilî, Talha'nın oğulları Musa ve İsa'dan rivayet etti ki, Talha şöyle demiştir: Rasûlullah'm ashabından birkaç kişi,

«Kimi, bu uğurda canını vermiştir.» (el-Ahzab, 23.) ayetinin manasım soran bir bedeviye dediler ki: «Sen bu âyetin manasım Rasûlullah (s.a.v.)'a sor.» Bedevi de gelip mescidde bu ayetin manasım Rasûlullah (sa.v.)'a sordu. Rasûlullah (s.a.v.), ona

aldırış etmedi. Yine sordu, yine aldırış etmedi. O esnada ben, üzerimde yeşil bir elbise olarak mescidin kapısından içeri girdim. Rasûlullah (sa.v.) da:
- O soruyu soran nerede? diye sorunca bedevi:
- işte ben buradayım, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da beni göstererek:
- İşte bu, bu uğurda canını verenlerden (olacak)dır.» Ebu'l-Kasım el-Beğavî, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki,
Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ayakları üzerinde yürüyen bir şehide bakmak isteyen kimse, Talha b. Ubeydullah'a baksın.»
Tirmizî, Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Şu kulaklarım, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işitmiştir: «Talha ile Zübeyr, benim Cennet'teki komşularım dır.» Birkaç yoldan rivayet olunduğuna göre Hz. Ali, şöyle demiştir: «Ben, Talha, Zübeyr ve Osman'ın, Cenâb-ı Allah'ın haklarında şöyle buyurduğu kimselerden olacağımızı ümid ediyorum: Biz, onların gönüllerinde olan kini çıkardık, artık onlar sedirler üzerinde karşılıklı oturan kardeşlerdir.» (ei-Hicr, 47.) Hammad b. Seleme, Saidb.Müseyyeb'inşöyle dediğini rivayet etmiştir: "Adamın birisi, Talha, Zübeyr, Osman ve Al aleyhinde konuştu. Sa'd, o adamı aleyhte konuşmaktan menedip şöyle dedi: "Kardeşlerimin aleyhinde konuşma.» Ama o adam bu ikaza aldırış etmedi. Bundan sonra Sa'd, kalkıp iki rekat namaz kıldıktan sonra şöyle dua etti:«Allah'ım! Eğer bu adamın söylediği sözlerde, senin gazabına sebep olacak ifadeler varsa, bunu bugün bana bir alamet olarak göster ve onu insanlara ibret dersi kıl.» Aleyhte konuşan adam, oradan çıkıp giderken bir devenin halkın arasından çıkarak gelip o adamı yakalayıp yere çaldığını ve göğsüyle üzerine çökerek ezdiğini ve nihayet Öldürdüğünü gördük. Orada bulunan Müslümanların da gelip Sa'd'a «Seni tebrik ederiz ey Ebu Ishak, duan müstecab oldu.» dediklerini gördüm." [13]

Zübeyr B. Avvam

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Zübeyr b. Avvam b. Hüveylid b. Esed b.Abdiluzza b. Kusay b. Kilab b.Mürre b. Ka*b b. Lüey b Galib b. Fihr b.f Malik b. Nadr b. Kinane Ebu Abdillah el-Kureşi el-Esedî.
Annesi, Safiye binti AbdülmuttaliVtîr. Bu kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'ın halasıdır. Zübeyr b. Avvam, onbeş yaşındayken İslâmiyet'in ilk zamanlarında Müslüman oldu. Daha küçük yaşta veya daha büyük yaşta Müslüman olduğuna dair çeşitli rivayetler de vardır. Önce Habeşistan'a, sonra Medine'ye hicret etti. Rasûlullah (s.a.v.), onunla Seleme b. Vakş'ı kardeş ilan etti. Bu zat, bütün gazvelere katıldı. Hendek savaşı gününde Rasûlullah (s.a.v.):
- Kavmin (düşmanların) haberini bize kim getirecek? diye sorduğunda Zübeyr:
- Ben getiririm, diye cevap vermişti.
Rasûlullah (s.a.v.), bu çağrışım tekrarladığında yine Zübeyr icabet etmiş, üçüncü kez tekrarladığında Zübeyr yine icabet etmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurmuştu:
- "Her peygamberin bir havarisi vardır. Benim havarim de Zü-beyr'dir.»
Bir rivayete göre Zübeyr şöyle demiştir: «Rasûlullah, Beni Kurayza gününde kendisi için anasını ve babasını bir araya getirdi.» Yine rivayet olunduğuna göre Zübeyr, Allah yolunda kılıç çeken ilk kişidir. Mekke'de iken Rasûlullah (s.a.v.)'ın Öldürüldüğüne dair bir haber sahabelere ulaştığında Zübeyr, kılıcını çekmiş olarak geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'ı sağ görünce kılıcını tekrar kınına soktu. O, Cennetle müjdelenen on kişiden ve Rasûlullah (s.a.v.) vefat ederken kendilerinden razı olduğu altı kişiden biridir. Hz. Ebu Bekir'le arkadaşlık etmiş ve bu arkadaşlığını güzelce devam ettirmişti. Onun kızı Esma ile evlenerek damadı olmuştu. Zübeyr'in oğlu Abdullah, Esma'dan doğmuştur. Abdullah, hicretten sonra Müslümanların doğan ilk çocuğudur. Zübeyr b. Avvam, cihad için Müslümanlarla birlikte Şam'a gitmiş, Yermük savaşma katılmıştı. Müslümanlar, onun bu savaşa katılmasıyla şereflenmişlerdi. Bu savaşta onun büyük yararlılığı ve yüksek himmeti görülmüştü. Bizans ordusunun saflarım baştan sona iki kez varmıştı. Hz. Osman, asiler tarafından kuşatma altına alındığında onu bu asilere karşı savunmuştu. Cemel savaşında da Hz. Ali, ona bazı durumları hatırlatınca savaştan çekilmiş ve Medine'ye geri dönmüştü. Dönüş yolunda Ahnef b. Kays'a uğramıştı. Bunlar, hem Hz. Ali, hem de Hz. Aişe'den uzak durmuşlar, tarafsızlıklarını korumuşlardı,
Zübeyr b.Awam, evine dönerken adamın biri: «Şu adama ne oluyor? insanları karşı karşıya getirdi. Tam savaşacakları esnada evine geri döndü. Bunun ne yaptığını kim araştırıp bize bildirecek?» diye sordu.Bunun üzerine Amr b. Cermuz, Abdullah b. Fudale b. Habis ve Nü-fey, bir grub Beni Temim kabilesinin asileriyle birlikte Zübeyr'i takibe başladılar. Onu yakalayınca el birliğiyle öldürdüler. Başka bir rivayette anlatıldığına göre Amr b. Cermuz, Zübeyr'i yakalamış ve ona şöyle demiştir:
- Seninle görülecek bir işim var.
- Yaklaş bakalım. (Zübeyr'in azadlısı Atiye'nin anlattığına göre Amr'm yanında bir silah varmış. Zübeyr'in yanına yaklaşmış, onunla konuşmaya başlamıştı. Namaz vakti olunca Zübeyr, ona şöyle demişti:)
- Haydi namaz kılalım.
- Evet kılalım .
- Zübeyr, imamlık yapmak için öne geçince Amr b. Cermuz arkadan vurup onu öldürdü.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Amr b. Cermuz, Zübeyr'i Va-di's-Siba' denen yerde öğle sıcağında uyumakta iken yakalamış, üzerine hücum ederek Öldürmüştü. Bu, meşhur bir rivayettir. Karısı Atike binti Zeyd'in bir şiirinde de ifade ettiğine

göre Cermuz oğlu Amr, onu Vadi's-Siba'da öldürmüştür. Bu kadın, daha önce Hz. Ömer'in nikahlısı idi. Hz. Ömer öldürülünce Ebu Bekir'in oğlu Abdullah onunla evlenmişti. O da öldürülünce Zübeyr, onunla evlenmişti. Zübeyr öldürüldüğünde karısı Atike, manası muhkem bir kaside ile ona ağıt yakarak şöyle demişti:
«Cermuz'un oğlu himmetli bir kahramana ihanet etti. O kahraman, savaş esnasında gayretli, saldırgan ve cesaretli idi.
Ey Cermuz'un oğlu Amr! Eğer ben Zübeyr'i uykusundan uyandırmış olsaydım, sen onun korkak ve becereksiz olmadığını görecektin.
Anan seni kaybetsin ey Cermuz'un oğlu! Sen onun gibisini öldürdükten sonra sabah akşam savaşlara girişen başka birini görebilir misin?
O, nice zorlu savaşlara dalış yaptı.
Senin saldırın, onu savaştan geri caydıramazdı ey alçağın oğlu!
Allah benim Rabbimdir. Sen bir Müslümanı Öldürürsen, kasıtlı olarak adam öldürmenin vebaline uğrarsın.»
Amr b. Cermuz, Zübeyr'i öldürüp başını koparmış ve Hz. Ali'nin yanına götürmüştü. Böyle yapmakla Hz.Aii nezdinde itibar kazanacağını sanmıştı. Hz. Ali'nin yanına girmek için izin istediğinde Hz. Ali: «Onun yanıma gelmesine izin vermeyin ve onu Cehennemle müjdeleyin.» demişti.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ali, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: «Safiye'nin oğlunu (yani Zübeyr'i) Öldüren kimseyi Cehennem'le müjdele.» Amr b. Cermuz, öldürdüğü Zübeyr'in kılıcıyla birlikte Hz Ali'nin yanına girmiş, Hz. Ali ise ona şöyle demişti:«Şu Zübeyr'in kılıcı, Rasûlullah'a gelen sıkıntıları uzun süre giderip onu rahatlığa kavuşturmuştu.»
Anlatıldığına göre Amr b.Cermuz, Hz. Ali'nin böyle dediğini işitince intihar etmişti. Başka bir rivayete göre ise Zübeyr'in oğlu Mus'ab'ın Irak'a vali oluşuna kadar yaşamıştır. Mus'ab, Irak valisi olunca Amr b. Cermuz ondan gizlenmişti. Bunun üzerine Mus'ab'a dediler ki:
- Amr b. Cermuz, buralardadır.Senden saklanıyor. İstersen onu getirelim de öldür.
- Hayır, ona söyleyin de ortaya çıksın, ona dokunmayacağım. O güvendedir. Allah'a yemin ederim ki ben, babam Zübeyr'in öcünü ondan almayacağım. Ve ona kısas tatbik etmeyeceğim. Çünkü o, kendisini Zü-beyr'e denk tutamıyacağım kadar basit ve alçak biridir.
Zübeyr zengindi. Bolca verdiği sadakaları vardı.Cemel savaşı esnasında vasiyetini oğlu Abdullah'a yaptı. Öldürüldüğü zaman 2.000.200.000 dirhem borçlu olduğunu gördüler. Bu borçlarını ödedikten sonra terekesi mirasçılarına taksim edildi. Dört zevcesinden her birine 1.200.000'er dirhem pay düştü. Buna göre. mirasçılarına taksim edilen malının toplamı 38.400.000 dirhem oldu. Vasiyet ettiği malının üçte biri ise, 9.200.000 dirhem oldu. Toplam malı ise, 75.600.000 dirhem tutarında idi. Daha önce borçlarına ödenen kısım ise, 1.200.000 dirhemdi. Şu halde borçlarının, vasiyet ettiği meblağın ve mirasçılarına taksim edilen terekesinin toplamı 59.800.000 dirhem oldu.
O, bütün bu malını cihad ve anasına düşen humus payından, bir de güzel ticaret yollarından, helal kazaçlardan elde etmişti. Rivayete göre onun 1000 kölesi varmış. Bu köleleri kendisine haraç öderlermiş, çoğu kez kölelerinin ödedikleri bu haracı Allah yoluna sadaka olarak dağıtır-mış. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın.
O, hicretin otuzaltmcı senisinin cemaziyelahir ayının onuncu gününde perşemde günü öldürüldü. Öldürülürken altmışaltı veya altmış-yedi yaşındaydı. Esmer tenli, orta boylu, normal etli ve hafif sakallıydı. Allah, ondan razı olsun. [14]

Hicri Otuzaltıncı Senede Cereyan Eden Diğer Hadiseler

Bu senede Hz. Ali, Mısır valiliğine Kays b. Sa'd b. Ubadey'i atadı. Daha önce Hz. Osman'ın hilafeti zamanında Mısır valiliğini Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh yürütüyordu.
Asi gruplar Mısır'dan çıkıp Hz. Osman'a hücuma yöneldiklerinde onları, Abdullah b. Sebe ile birlikte techizatlandıran kişi Muhammed b.Ebi Hüzeyfe b. Utbe olmuştu. Ebu Hüzeyfe b. Utbe, Yemame'de öldürüldüğünde oğlu Muhammed'i Hz. Osman'a vasiyet etmişti. Hz. Osman da Muhammed'i himayesine almış, yanında terbiye etmiş, ona çok ihsanlarda bulunmuştu. Gerçekten de Muhammed, ibadet ve zühd içinde yaşamıştı. Hz. Osman'dan kendisine bir yöneticilik vermesini taleb etmiş, Hz. osman da ona: "Ne zaman bu göreve layık olursan, o zaman seni tayin ederim.» deyince Muhammed, içten içe Hz. Osman'a öfkelenmişti. Gazaya gitmek için izin isteyince Hz. Osman, ona bu izni vermişti. O da Mısır diyarına yönelmişti. Mısır'a gittikten sonra vali Abdullah b. Sa'd b.Ebi Serh'le birlikte Savari gazvesine katılmıştı. Hz. Osman'ın aleyhinde konuşmalara başlamış, onu eleştirmişti. Muhammed b. Ebi Bekir de bu hususta ona destek olmuştu. Durum böyle olunca Abdullah b. Sa'd b.Ebi Şerh, bu ikisinin ahvalini bildiren bir mektubu Hz. Osman'a göndererek şikayet etmişti. Ne var ki Hz. Osman, bunlara aldırış etmemişti.
Muhammed b. Ebi Hüzeyfe, aleyhteki davranışlarını sürdürmüştü. Asilerin Medine'ye giderek Hz. Osman'ı kuşatma altına aldıklarını duyunca kendisi de Mısır'da ayaklanarak vali Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'i oradan kovmuştu. Kendisi Mısır'da halka namaz kıldırmaya başlamıştı. Mısır'dan kovulan vali Abdullah b. Sa'd b. Ebi Sem yolda iken Hz. Osman'ın öldürüldüğünü duyunca: «İnnâ lillah ve innâ ileyhi raciun» demişti. Aynca Hz. Ali'nin de Mısır valiliğine Kays b. Sa'd b. Ubade'yi gönderdiğini haber aldı ve Muhammed b.Ebi Hüzeyfe'ye valilik verilmediğine sevindi. Çünkü o, Mısır diyarını bi

sene dahi koruyanıamıştı.
Abdullah b.Sa'd, Şam'a Muaviye'nin yanma giderek Mısır diyarında cereyan eden hadiseleri ona anlattı. Muhammed b. Eb Hüzeyfe'nin orayı istila ettiğini haber verdi. Bunun üzerine Muaviye ve Amr b. As, Muhammed b. Ebi Hüzeyfe'yi Mısır'da kovmak için oraya doğru harekete geçtiler. Çünkü Muhammed b. Ebi Hüzeyfe, Hz. Osman'ın öldürülmesine en büyük katkıy sağlayanlardandı. Oysa Hz. Osman, onu kefaletine alıp himaye etmiş, büyütmüş ve ona iyilikte bulunmuştu. Muaviye ile Amr b As, Mısır'a girmenin yollarım araştırdılar. Ne var ki, bunu beceremediler. Bunun üzerine Muhammed b. Ebi Hüzeyfe'ye tuzak hazırladılar. Onu aldattılar. Nihayet o da Mısır'dan çıkıp 1000 kişiyle birlikte Ariş'e geldi ve orada bir kaleye sağındı. Amr b. As da gelip onun üzerine mancınıklarla taşlar arttı. Nihayet o da otuz arkadaşıyla birlikte kaleden inmek mecburiyetinde kaldı. Kaleden inince Amr b. As'm adamları, onları öldürdüler.
Kays b. Sa'd b. Ubade, daha sonra Hz. Ali tarafından atanmış bir vali olarak Mısır'a geldi. Yedi arkadaşla birlikte Mısır'a girip mescide gitti. Minbere çıkıp onlara mü'minlerin emin Ali'nin mektubunu okudu. Mektupta şunlar yazılıydı:
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla! Allah'ın kulu ve mü'minlerin emin Ali'den. Bu mektubu duyan ve dinleyen bütün mü'nıinlere ve Müslümanlara.
"Size selam olsun. Ben, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a çokça hamd ederim. Allah, güzel işi ve güzel takdiri ile tedbirinin bir gereği olarak İslâmiyet'i hem kendi nefsi, hem melekleri, hem de peygamberleri için bir din olarak seçti. Bu dinle birlikte peygamberlerini kullarına gönderdi. Bu dini, yaratıklanndan seçtiği kimselere özel olarak ihsan etti. Cenâb-ı Allah'ın bu din ile kendilerine ikramda bulunduğu insanlardan bir kısmı, şu Muhammed ümmetidir. Bu ümmete özel lütfunun gereği olarak Muhammed (s.a.v.)i peygamber olarak gönderdi ki, bu ümmete kitabı, hikmeti, farz ve sünnetleri öğretsin. Onlar, doğru yola varsınlar. Muhammed (s.a.v.), dağılmasınlar diye bu ümmeti toparladı. Temizlensinler, diye bu ümmeti arındırdı. Haksızlık etmesinler, diye bu ümmete muvaffakiyet verdi. Bu görevini ifa ettikten sonra Cenâb-ı Allah, onun ruhunu teslim alarak yanma aldı. Allah'ın salatü selamı, bereketleri, rahmeti onun üzerine olsun.
Müslümanlar, Muhammed (s.a.v.)'in irtihalinden sonra iki salih kimseyi emir ve halife olarak seçtiler. Bu iki halife, kitaba göre hareket ettiler. Güzel bir gidişat sergilediler. Sünnetin dışına çıkmadılar. Sonra Allah, bunlann da hayatlarını noktaladı, vefat ettirdi. Allah, bu ikisine rahmet etsin. Bunlardan sonra bazı hadiseler meydana getiren bir kimse halife seçildi. Muhammed ümmeti, onun aleyhinde söylenecek şeyler gördü. Sonra da ondan intikam aldılar. Saldırganlık gösterdiler. Onu öldürdükten sonra bana gelip bey'at ettiler. Ben de Allah'tan dilerim ki, beni kendi yoluna iletsin, bana hidayet versin. Allah'tan, Beni kendisine karşı gelmekten sakındırması için yardım diliyorum. Dikkat edin, Allah'ın kitabı ve Rasûlünün sünnetine göre amel etmemiz, sizin bizden isteyeceğiniz bir hakkınızdır. Sizin gıyabınızda da olsa Allah'ın kitabı ve Rasûlünün sünnetine göre hakkınızda hüküm vermemiz ve size öğüt vermemiz icab etmektedir. Kendisinden yardım dilenilen sadece, Allah'tır. O, bize yeter, O, ne güzel vekildir.
Ben, size Kays b. Sa'd b. Ubade'yi vali olarak gönderdim. Ona destek olun. Ona yaklaşın. Hak hususunda ona yardımcı olun. Ben de kendisine iyilikte bulunmasını emrettim. Ben de size iyilik yapanm. Sizi kuşkuya düşürenlere karşı katıyım. Genel veya özel olarak tamamınıza merhamet ve şefkatle muamele ederim. Kays b.Sa'd, gidişatından memnun olduğum bir kimsedir. Salih bir kimse olacağını ve size nasi-hatta bulunacağım ümit ederim. Allah'tan bize ve size temiz ameller yapmamızı nasip etmesini, bol sevaplar ve geniş rahmetler ihsan etmesini diliyorum. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.»
Hicretin otuzaltmcı senesinin safer ayında Abdullah b. Ebi Rafı, bir mektup yazdı. Sonra Kays b. Sa'd, kalkıp insanlara bir nutuk irad etti ve onlan Hz. Ali'ye bey'at etmeye çağırdı. İnsanlar da kalkıp onunla bey'atlastılar. Böylece Harbeta kasabası dışında bütün Mısır halkı, Hz. Ali'ye bey'at etmiş ve onun itaati altına girmiş oldu. Harbeta kasabasında Hz. Osman'ın öldürülmesini hazmedemeyen insanlar vardı. Bunlar, önde gelen şahsiyetlerdi. 10.000 kişi civannda idiler. Başlannda da Ye-zid b. Haris el-Müdlicî adında biri vardı. Bunlar, Kays b. Sa'd'a haber gönderdiler. İtaat etmeyeceklerini ve bey'atlaşmıyacaklannı bildirdiler. Kays b. Sa'd, onlara ilişmedi.
Mesleme b. Müdlic el-Ensârî de bey'attan geri durmuştu. Kays b. Sa'd, ona da ilişmedi. Sonra Muaviye b. Ebi Süfyan, bütün Şam bölgesinin itaaini sağladı. Hakimiyeti Bizans sınınna, deniz kıyısına ve Kıbns adasına kadar uzandı. Cezire beldelerinin Harran, Urfa, Karkisya gibi yerlerin de hakimiyeti onun eline geçmişti. Ceme! savaşında cepheden kaçan ve Hz. Osman taraftan olan bazı kimseler de Muaviye'nin saflan-na katıldılar. Ester, bu beldeleri Muaviye'nin adına hüküm süren valilerin ellerinden çıkarmak istedi. Muaviye, Abdurrahman b. Halid b. Ve-lid'i Eşter'in üzerine gönderdi. Ester, ondan kaçtı. Böylece Muaviye'nin hakimiyeti bu beldeler de yerleşti.
Muaviye, Kays b. Sa'd'a bir mektup göndererek Hz. Osman'ın intikamının alınmasına katkıda bulunmasını ve bu hususta kendisine destek olmasını taleb etti. Bunu yaptığı takdirde kendi hakimiyetini tamamen sağladıktan sonra onu Irakeyn üzerine vali olarak atayacağını vaad etti. Akıllı bir adam olan Kays, bu mektubu alınca Muaviye'ye ne muhalefet etti, ne de muvafakat etti. Aksine onu nezaketle geçiştirmeye çalıştı. Durumu idare etmek istedi. Çünkü o, Hz.-Ali'den uzaktaydı. Şam beldelerine ve Muaviye'nin askerlerine yakındı. Bu sebeple Muaviye'nin talebine ne olumlu, ne de olumsuz bir cevap vermedi. Bunun üzerine Muaviye, ona şöyle bir mektup gönderdi: «Beni atlatamazsm. Aldatamazsın, mutlaka senin dost ya da düşman olduğunu öğrenmem gerekiyor.» Bunun üzerine Kays, hangi doğrultuda olduğunu şu mektupla Muaviye'ye bildirdi» «Ben, Ali'nin yanındayım. Çünkü o, yönetime senden daha layıktır.»
Muaviye, bu mektubu alınca Kays'tan ümidini kesti. Sonra bazı Şamlılar, Kays b.Sa'd'm gizlice kendilerine mektuplar

yazdığına ve kendilerini Iraklılara karşı kışkırttığına dair bir şayia yaydılar. Yalan haberler uydurdular. İbn Cerir'in rivayetine göre Kays b. Sa'd'm Muaviye'ye bey'at ettiğine dair asılsız ve uydurma bir mektup, Kays tarafin-dan Muaviye'ye gönderilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Ali, bu mektuptan haberdar olunca Kays'ı Muaviye taraftarh-ğıyla itham etti.Ve ona, bey'ata katılmayan Harbeta halkıyla savaşmasını emreden bir mektup gönderdi. Kays da Harbeta halkının önde gelen kimseler olduklarını ve sayılarının çok olduğunu bildirerek bu savaşı yapamayacağına dair bir mazeret ileri sürdü. Mektubunda, Hz. Ali'ye hitaben şöyle dedi:
«Sen, beni denemek için bu emri bana veriyorsun. Çünkü beni, Muaviye taraftarlığıyla suçluyorsun. Öyleyse Mısır'a bender başka bir gönder.» Bunun üzerine Hz. Ali, Ester en-Nehafyi Mısır'a vali olarak gönderdi. Ester, Kalzum'a varınca orada bir yudum bal yedi ve bu baldan zehirlenip öldü. Şamlılar, bunu duyunca: «Allah'ın baldan askerleri vardır.» dediler. Eşter'in ölüm haberini duyan Hz. Ali, Mısır'a Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'i vali olarak gönderdi. Sahih rivayete göre Hz. Ali Kays b. Sa'd'dan sonra Mısır'a vali olarak Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'i göndermiştir. Bu olaydan sonra Kays, Medine'ye doğru hareket etti. Sehl b. Hanif le birlikte Hz. Ali'nin yanına vardı. Kays, mazeretini anlattı. Ali de onu kınadı. Ancak sonra onun mazeretini kabul etti. Kays'la Sehl b. Hanif ilerde de anlatacağımız gibi Hz. Ali ile birlikte Sıfîîn savaşma katıldı. Hz Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, Sıffin savaşı yapılıncaya kadar Mısır'da heybetli ve otoriter bir vali olarak görev yaptı Muaviye ve taraftarlarının Iraklılarla savaşmaya karar Verdiklerini ve hakemlere baş vurmak istediklerini duyan Mısırlılar, Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'e karşı ayaklandılar. Açıkça ona düşmanlık gösterisinde bulundular.
Hz. Osman'ın öcünün alınması hususunda Amr b. As, Muaviye'ye bey'at etti. Hz. Osman'ın kendisini Mısır valiliğinden azledip yerine Abdullah b.Sa'd b.Ebi Serh'i ataması yüzünden Hz. Osman'a kızgın olduğu halde asiler tarafından kuşatılması esnasında ölümünü görmemek için Medine'den çıkmıştı. Öfkeli bir halde Medine'den ayrılmış, Ürdün yakınlarında bir yere konaklamıştı Hz. Osman öldürüldükten sonra Muaviye'nin yanına gitmiş ve yukarıdaki satırlarda da dediğimiz gibi ona bey'at etmişti. [15]

Sıffîn Savaşı

Bu savaş, Iraklılarla Şamlılar arasında cereyan etmiştir. îmam Ah-med b.Hanbel, Muhammed b.Sirin'in şöyle dediğini rivaye etmiştir: «Fitne koptu. Fitne koparken Rasûlullan (s.a.v.)'ın 10 OOO'lerce sahabesi vardık Bunlardan yüz kadarı, hatta belk otuzu dışında kimse bu olaylara karışmadı.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Hakem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Sıffîn savaşma Bedir ehlinden yetmiş kişi katıldı.» Hakem'in bu sözüne karşı Abdurrahman b. Ebi Leyla şöyle demiştir: «Ebu Şeybe (yani Hakem), yalan söylemiştir. Biz bu hususu kendisiyle tartıştık. SıfBn savaşına Hüzeyme b. Sabit dışında Bedir ehli bir kimsenin katıldığını görmedik. Başka bir rivayette anlatıldığına göre Sıfîîn savaşma Bedir ehlinden sadece Sehl b. Hanif ile Ebu Eyyüb el-Ensârî katılmışlardır.»
"Er-Reddu Ala'r-Ra'fiza" adlı eserde hocamız Allame îbn Teymiye, Bükeyr b. Eşec'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Osman'ın Öldürülmesinden sonra Bedir ehli kimseler evlerine kapandılar. Dışarı çıkmadı-lar. Ancak öldüklerinde mezarlarına götürüldüler.»
Hz. Ali, Cemel savaşının bitiminden sonra Basra'ya gitti. Mü'minle-rin annesi Hz.Aişe'nin Mekke'ye gitmek istediğini öğrenince onu Mekke'ye uğurladı. Sonra Basra'dan Kûfe'ye gitti. Ebu'l-Kenud Abdurrahman b. Ubeyd'in ifadesine göre Hz.Ali meretin otuzaltmcı senesinin re-ceb ayının onikincisi olan pazartesi günü Kûfe'ye girmiş, kendisine: «Beyaz köşkte konakla.» dediklerinde o: «Hayır. Çünkü Hattab oğlu Ömer de beyaz köşkte konaklamaktan hoşlanmazdı. Ben de bu köşkte konaklamaktan hoşlanmıyorum» demiş ve büyük caminin yanındaki meydanlığa konaklamıştı. Sonra camiye giderek iki rekaat namaz kılmış, halka bir hutbe irad ederek onları iyiliğe teşvik edip kötülükten sa-kmdırmıştı. Bu hutbesinde Küfe halkını da övmüştü. Sonra Hz. Osman zamanından beri Hemedan valiliğini yapmakta olan Cerir b. Abdullah'a ve yine Hz. Osman zamanından beri Azerbeycan valiliğini yapmakta olan Eşa's b. Kays'a haber göndererek oradaki halkın bey'atını almalarım, sonra da yanma gelmelerini emretti. Onlar da bu emri yerine getirdiler. Sonra Hz. Ali, gelip kendisine bey'at etmesi için Muaviye'ye haber göndermek istediğinde Cerir b. Abdullah, şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri! Muaviye'nin yanına ben gideyim.Çünkü benimle onun arasında dostluk var. Senin namına ondan ber bey'at alayım.
Ester dedi ki:
- Hayır ey mü'minlerin emiri. Cerir'i Muaviye'ye gönderme. Korkarım ki, bu da onunla aynı görüşte olur.
Hz. Ali:
- Bırak da gitsin, dedi.
Hz. Ali,Cerir'i Şam'a Muaviye'nin yanına gönderdi. Onunla birlikte bir de mektup göndermişti. Mektubunda Muhacirlerle Ensâr'm kendisine bey'atlarının sağlanması emrini veriyordu. Ayrıca Cemel savaşında cereyan eden hadiseleri ona bildiriyor ve insanların girdiği yola kendisinin de girmesini istiyordu.
Cerir b. Abdullah, Muaviye'nin yanına varınca Hz. Ali'nin mektubunu ona verdi. Muaviye de Amr b.Asla Şamlıların reislerin toplantıya çağırdı. Onlara danıştı. Onlar, Osman'ın katilleri öldürülmedikçe veya bu katiller Hz. Ali tarafından kendilerine teslim edilmedikçe bey'at etmeyeceklerini söylediler. Şayet Hz. Ali, bu katilleri öldürmez veya kendilerine teslim etmezse

kendisiyle savaşacaklarını bildirdiler. Bunun üzerine Cerir, geri dönüp Şamlıların söylediklerim Hz. Ali'ye bildirdi. Ester, şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri, sana Cerir'i göndermemeni söylememiş miydim? Eğer beni göndermiş olsaydın, Muaviye hangi kapıyı açarsa o kapıyı mutlaka kapatacaktım.
Cerir:
—Eğer sen elçi olarak Muaviye'nin yanma gitmiş olsaydın, Osman'ın kanına bedel olarak seni öldürürlerdi, deyince Ester, şu karşılığı verdi:
- Vallahi eğer ben onlara gitmiş olsaydım,bana verecekleri cevap ve gösterecekleri tavır beni ilgilendirmezdi. Muaviye'yi öyle bir noktaya getirirdim ki, bir an önce karar vermeye mecbur kalırdı.Eğer mü'minlerin emiri bu konuda benim tavsiyelerime uyacak olursa, durumlar dü-zelinceye ve şüpheler kalkıncaya kadar seni ve senin gibileri hapsetmesi çok iyi olacaktır.
Bunun üzerine Cerir öfkelenerek kalktı.Gidip Karkisya'ya yerleşti. Hz. Ali'ye söylediklerini ve onların kendisine söylediklerini bir mektupla Muaviye'ye bildirdi. Muaviye de yanına gelmesi için Cerir'e bir mektup gönderdi.
Hz. Ali, Şam'a gitme kararıyla Kûfe'den yola çıktı. Nahile'de ordugah kurdu. Kûfe'de kendi yerine Ebu Mesud Ukbe b. Ami el-Bedri el-Ensârfyi vekil bıraktı. Bazıları, Hz.Ali'nin Kûfe'de kalmasını, Şam'a ordu göndermesini tavsiye ettilerse de başkaları bizzat kendisinin de bu orduyla Şam'a gitmesini teklif ettiler. Hz. Ali'nin bizzat ordunun başında Şam'a doğru gelmekte olduğu haberini alan Muaviye, Amr b. As'a danıştı, Amr da ona:
- Sen de bizzat ordunun başında yola çık, dedi.
Amr b. As, kalkıp halka hitaben şöyle dedi: «Küfe ve Basraîılarm önde gelen şahsiyetleri Cemel savaşında ölmüşlerdir. Ali'nin yanında az sayıda insan kalmıştır. İşte mü'minlerin emiri Osman b. Affan öldürülmüştür. Sakın sakın hakkınızı zayi etmeyin ve öcünüzü almakta gecikmeyin."
Muaviye, Şam ordulanna mektup yazıp savaşa gelmelerini emretmiş, onlar da gelmişlerdi. Bayraklar ve sancaklar hazırlanıp komutanlara teslim edildi. Şamlılar, savaşa hazırlandılar. Bunlar da Sının tarafında Hz. Ali'nin geleceği yönde Fırat kenarında durdular. Hz. Ali, beraberindeki askerlerle birlikte Nahile'den hareket edip Şam'a yöneldi.
Ebu İsrail, Hakem b. Uyeyne'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali'nin ordusunda Bedir savaşına katılmış seksen sahabe ile Rıdvan ağacının altında Rasûlullah'la bey'atlaşmış olan 150 sahabe
vardı.»
Hz. Ali, Rakka'ya bağlı Belih mıntıkasına varıp konakladığında -ki burası Fırat da bir yerdi- bir rahip, manastırından inip yanına geldi. Ona şöyle dedi: «Atadan ataya intikal ederek elime ulaşan bir kitap var. Bu kitabı Meryem oğlu İsa peygamberin arkadaşları yazmıştır. Bu kitabı sana arzedeyim mi?
- Göster bakalım hele.
Rahip, kitabı okumaya başladı:
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
O Allah ki, hükmettiği şeyi hükmetti .Yazdığını da yazdı. Yazdığı şeyler arasında şunu anlatır ki: O, ümmilere kendi aralarından bir peygamber gönderecektir. O peygamber, ümmetine kitabı,hikmeti öğretecek; onları arındıracak ve onları Allah yoluna iletecektir. Kaba ve haşin değildir. Sokaklarda bağırıp çağırmaz. Kötülüğe kötülükle karşılık vermez. Aksine affedip bağışlar. Onun ümmeti, her yüksek tepede,her çıkışta ve inişte Allah'a hamdeden kimselerdir. Dilleri devamlı surette tehlil ve tekbir getirerek çalışır.O peygamber, kendisine düşmanlık edenlere karşı Allah'tan yardım görür. Allah, onu vefat ettirdiği zaman ümmeti ihtilafa düşecek, sonra bir araya gelip ittifak edecekler ve bu ittifakları Allah'ın dilediği bir zamana kadar devam edecektir. Sonra yine ihtilafa düşeceklerdir. Bu ihtilaftan sonra o peygamberin ümmetinden bir adam, bu Fırat kenarından geçecek, insanlara iyiliği emredip kötülükten sakındıracak, hak ile hükmedecek ve hükmünden geri dönmeyecektir. Dünya, onun nazarında fırtınalı bir günde savrulan topraktan veya külden daha önemsizdir. Ölüm, ona bir yudum su içmekten daha kolaydır. Gizlilikte Allah'tan korkar, aşikar ve açık hallerde ümmete nasihat verir. Allah'ın emrini yerine getirme hususunda kınayıcılann kınamalarından çekinmez. Beldelerin halkından her kim o peygamberin zamanına ulaşıp da ona iman ederse, onun mükafatı, benim hoşnutluğum ve Cennet'tir. Ve her kim de o peygamberin ümmetinden olup da bu ümmeti toparlamaya çalışan o salih kula yetişirse ona yardım etsin. Çünkü onun saflarında bulunup karşıtlarına karşı savaşırken Öldürülmek şehidliktir.»
Rahip, elindeki kitabın bu kısmını okuduktan sonra hz. Ali'ye şöyle dedi:
- Ben artık senin arkadaşımm.Senin başına gelenler, benim de başıma gelinceye kadar yanından ayrılmayacağım.
Rahibin böyle demesi üzerine Hz. Ali ağladı, sonra şöyle dedi: "Beni kendi nezdinde unutulmuş kılmayan Allah'a hamdolsun. Beni kendi katında iyi kimselerin kitabında anan Allah'a hamd olsun.»
Bu rahip, Hz. Ali ile birlikte yola çıktı. Müslüman oldu ve savaşta öl-dürülünceye kadar yanından ayrılmadı. Savaş sona erdiğinde insanlar, ölüleri araştırmaya başladıklarında Hz. Ali:
- Rahibi arayın, dedi. Aradılar, onun da öldürülmüş olduğunu gördüler. Cenazesini bulduklarında Hz. Ali, onun namazını kıldı, onu defnetti ve onun için mağfiret diledi.
Hz. Ali, Ziyad b. Nadr el-Harisf yi ve Şureyh b. Hanf yi 12 000 askerle öncü kuvvet olarak gönderdi. Bunlar, Hz. Ali'den önce

yola çıkıp gittiler. Ancak onun gideceği yoldan ayrı bir yol takip ettiler. Hz. Ali de gidip Menbiç'teki köprüden Dicle nehrini kat etti. Karşı tarafa geçti, iki öncü kuvvet de yoluna devam etmişti. Bunlar, Muaviye'nin Şamlılarla birlikte Hz. Ali'ye karşı gelmekte olduğunu duydular. Onu karşılamaya niyetlendiler, ama sayılarının azlığından korkuya kapılarak başka bir yol takip ettiler. Anet'ten geçmek istediklerinde oranın halkı onlara engel oldular. Bunun üzerine onlar da gidip Heyt'ten geçtiler ve Hz. Ali'ye ulaştılar. Hz. Ali, onlardan Önce Heyt'e varmıştı.

Öncü kuvvetlerin arkadan gelip kendisine ulaştıklarını gören Hz. Ali: "Öncü kuvvetlerim arkamdan geliyorlar, bu ne iştir?" deyince onlar da başlarından geçen hadiseleri anlatarak mazeretlerini beyan ettiler. Hz. Ali de mazeretlerini kabul etti. Fırat'ı geçtikten sonra onları Muaviye'nin karşısına çıkmak üzere ileriye gönderdi. Bu öncü kuvvetleri, . Şamlıların öncü kuvvetlerinin başındaki Ebu Aver Amr b. Süfyan es-Sülemî karşıladı. İki taraf birbirlerine saldırmaksızm beklemeye başladılar. Iraklıların öncü kuvvetlerinin komutanı Ziyad b. Nadr, Ebu Aver ile Şamlıları bey'ata davet etti. Ancak onlar, Ziyad'm bu davetine icabet etmediler. Ziyad da bu durumu bir mektupla kendisine bildirince Hz. Ali, onlara Ester en-Nehaî'yi komutan olarak gönderdi. Eşter'in komuta ettiği askeri birliğin sağ cenahına Ziyad, sol cenahına da Şureyh komuta edecekti.

Hz. Ali, Eşter'e, Şamlılar kendilerine karşı saldırıya geçmedikçe kendilerinin savaşı önceden başlatmamalarını emretti. Onları peş peşe defalarca bey'ata davet etmesini söyledi. Bey'ata yanaşmadıkları takdirde onlar saldırıyı başlatmadıkça, kendisinin onlara yanaşmamasını ve onlarla çarpışmamasını, korkaklar gibi de onlardan uzakta durmamasını, aksine kendisi oraya varıncaya kadar sabırla beklemesini ten-bihledi. İnşaallah kendisinin de arkadan oraya geleceğini bildirdi. Iraklıların öncü kuvvetleriyle Şamlıların öncü kuvvetleri karşılaştıkları gün birbirlerine saldırmadılar. İlk günlerini öylece geçirdiler. Vakit akşama erdiğinde Şamlıların öncü kuvvetlerinin komutanı Ebu Aver es-Sülemî, Haris b. Cehman el-Cufî ile Iraklıların öncü kuvvetlerinin komutanına emirlik mektubunu gönderdi.

Ester en-Nehaî, Iraklıların öncü kuvvelerinin başına komutan olarak geldiğinde Hz. Ali'nin verdiği emre itaat etti. Savaşa girişmedi. Şamlıların öncü kuvvetlerinin başındaki komutan Ebu Aver es-Sülemî de Iraklılara saldırmadı. İki taraf, yerlerinde sabırla beklediler. Şamlıların öncü kuvvetleri akşama doğru cepheden geri çekildiler. Ertesi gün yine sabırla beklediler. Ancak Ester, bilahare saldırıya geçince Şamlıların bahadır ve yiğitlerinden Abdullah b. Münzir et-Tenuhî'yi Iraklı askerlerden biri Öldürdü. Öldürenin adı, Zibyan b. Ammare et-Temimî idi. Bu hadise üzerine Şamlıların öncü kuvvetlerinin komutam Ebu Aver de beraberindeki adamlarıyla Iraklılara karşı saldırıya geçti. İki taraf karşı karşıya geldiğinde Ester, Ebu Aver'den kendisiyle mübareze yapmak üzere ortaya çıkmasını istedi. Ancak Ebu Aver, onun bu isteğine muvafakat etmedi. Güya Eşter'i kendine denk görmemişti. Doğrusunu Allah bilir.

İkinci günün akşam vaktinde iki taraf saldırılarına son verdiler. Üçüncü günün sabahında Hz. Ali, askerleriyle birlikte oraya geldi. Mu-aviye de askerleriyle oraya vardı. İki ordu karşı karşıya geldi. Yardımına baş vurulacak olan zat, yüce Allah'tır. İki taraf uzun süre beklediler. Beklemekte oldukları o yerin adı Sıfîîn idi. Vakit de zilhicce ayının ilk günleriydi.Sonra Hz. Ali, oradan ayrılıp kendi askerleri için bir konaklama yeri aramaya başladı. Muaviye, ordusuyla birlikte ondan önce oraya gelmiş ve su başlarını çok rahat ve geniş bir yerde tutmuştu. Hz. Ali, oraya geldiğinde sudan uzak bir yere konaklamıştı. Iraklılar, su başına gelmek istediklerinde Şamlılar, onlara engel olmuşlardı. Bu yüzden aralarında çarpışma meydana gelmişti.

Muaviye ve Ebu Aver es-Sülemî, su başını tutmuşlardı. Orada yanı SıfSn'de onların işgalinde bulunan sudan başka bir su yoktu. Hz. Ali'nin adamları şiddetli bir susuzluğa maruz kaldılar. Hz. Ali, Eş'as b. Kays el Rindf yi bir toplulukla birlikte suya gönderdi, ancak Şamlılar onlara su vermeyip: «Nasıl ki Osman'ı susuz bıraktımzsa siz de susuzluktan ölün.» dediler. Bir saat kadar karşılıklı olarak birbirlerine ok attılar, sonra da mızrak ve kargılarla birbirlerine giriştiler. Bundan sonra birbirlerine kılıçlarla giriştiler. Her iki taraf kendi adamına destek verdi. Sonra Iraklılar tarafından Ester en-Nehaî, Şamlılar tarafından da Amr b. As oraya geldi. İki taraf arasındaki savaş daha da şiddetlendi. Iraklılardan Abdullah b. Avf b. Ahmer el-Ezdî savaşırken şöyle diyordu:

«Fırat'ın akmakta olan suyunu bize vermemezlik etmeyin. Aradan çıkın, ya da büyük bir orduyla sebat edin.

Haretekli, mızrağıyla vuran ve saldıran her liderin, her beyin, içeceği bir su yeri vardır.

O bey ki, darbe vurur. Düşmanın kafalarına darbesini isabet ettirir.»

Sonra Iraklılar, Şamlıları su başından uzaklaştırmaya devam ettiler. Nihayet onları su başından tamamen uzaklaştırdılar. Büahere iki taraf da su kaynağından yararlanma hususunda anlaştılar. Aynı su kaynağının başına geliyorlar, taraftarlardan hiçbiri diğerleriyle konuşmuyor, kimse kimseye eziyette bulunmuyordu.

Bir rivayete göre Muaviye, Ebu Aver'e su kaynağını koruması için emir verdiğinde Ebu Aver, orada kınından çekilmiş kılıçlar, dimdik tutulmuş kargı ve mızraklarla nöbet tutmaya başladı. Hz. Ali'nin adamları gelip durumu Hz. Ali'ye şikayet ettiklerinde o, Sa'sa'a b. Sohan'ı Mua-viye'ye gönderdi ki, Muaviye'ye şöyle desin:«Biz buraya size karşı delillerimizi ibraz etmek için geldik. Sizinle savaşmaya niyetimiz yoktu. Ama sen öncü kuvvetlerini üzerimize gönderdin. Biz saldırıya geçmeden onlar bize saldırdılar. Şimdi de sudan yararlanmamıza engel oluyorsun.» Sa'sa'a b. Sohan, bu sözleri aktardığı zaman Muaviye yanındakilere: «Şunlar ne istiyorlar? diye sorunca Amr b. As, şöyle dedi: «Sudan yararlanmalarına engel olma. Çünkü onlar, susuz iken bizim kana kana su içmemiz insaflı bir davranış olmaz.»

Velid ise, şöyle dedi:

«Bırak da müminlerin emiri Osman'ı kendi evinde kuşatma altında tuttukları zaman onu susuz bıraktıkları ve kırk gün süreyle onu su ve yiyeceklerin lezzetinden mahrum bıraktıkları gibi kendileri de susuzluk acısını tatsınlar.»

Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh de şöyle dedi: «Geceye kadar onları susuz bırak. Belki memleketlerine dönerler.»
Bu sözler karşısında Muaviye susunca Sa'sa'a b. Sohan ona:
- Cevabın nedir? diye sordu. Muaviye de:
- Görüşümü büahere size bildireceğim, diye cevap verdi.
Sa'sa'a, Hz. Ali'nin yanına dönüp durumu anlatınca Hz. Ali'nin süvari ve piyadeleri harekete geçti. Şamlıları zorlayarak su başından uzaklaştırdılar. Sonra da su hususunda aralarında anlaştılar ki, kimse kimseye engel olmayacaktı. İki gün süreyle orada kaldılar. Ne Muaviye Hz. Ali'ye bir yazı yazıyor, ne de Hz. Ali ona bir yazı yazıyordu. Sonra Hz. AK, Beşir b. Amr el-Ensârî, Said b. Kays el-Hemedanî ve Şebis b. Ri-bi es-Sehmî'yi yanına çağırarak onlara şöyle dedi:
- Şu adamın (Muaviye'nin) yanına gidin. Onu itaata ve cemaata katılmaya davet edin. Ve size söyleceklerini aklınızda tutun. Gelip bana anlatın.
Bunlar, Muaviye'nin yanma gittiklerinde Beşir b. Amr, ona şöyle
dedi:
- Ey Muaviye, bir gün bu dünyayı bırakıp gidecek ve ahirete göçeceksin. Yaptıklarının hesabım Allah sana soracaktır. Bu dünyada işlediğin amellerin karşılığını sana verecektir. Allah aşkına bu ümmeti birbirinden .koparıp dağıtma, aralarında kan akıtılmasına sebebiyet verme.
- Bu tavsiyeyi kendi" adamlarınıza (Hz. Ali'ye) yapsaydınız ya? —Benim adamım (Hz. Ali), bu mahlukat içinde fazileti dindarlığı,
İslâm'a senden önce girmiş olması ve Rasûlullah'a yakınlığı sebebiyle halifeliğe senden daha layıktır. O, seni kendisine bey "at etmeye davet ediyor.Böyle yapman, dünyada selamette kalman için daha uygundur. Ahirette de senin hayrına olacaktır.
- Osman'ın kam heder mi olsun? Hayır, vallahi ben bunu asla yapmayacağım.
Sonra Said b. Kays el-Hemedanî konuşmak istedi. Ancak Şebis b. Ribî ondan önce söze başlayarak Muaviye hakkında kaba ve nahoş sözler söyledi. Muaviye de onu, kendisinden daha şerefli bir kimseye karşı yakışıksız söz sarf etmekten ve bilmediği şeyleri söylemekten menedip, azarladı. Sonra yanından çıkıp gitmeleri için Muaviye, onlara emir verdi. Haksız yere öldürüler Hz. Osman'ın intikamım almaya kesin karar verdi. Tam o sırada iki taraf arasında savaş başladı. Hz. Ali, öncü kuvvetlerine ve komutanlara savaşa girişmeleri için emir verdi. Hz. Ali, kendi taraftarlarından her kavmin başına savaşta kendi adamlarından birini komutan olarak tayin ediyordu. Hz. Ali'nin savaş komutanlarından bazılarının adları şöyledir:E ster en-Nehaî, Hicr b Adiy, Şebis b. Ri-bi, Halid b. Mutemer, Ziyad b. Nadr, Ziyad b. Hafsa, Said b. İs, Makil b. Kays ve Kays b. Sa'd.
Muaviye de savaşı idare etmesi için her gün bir komutan tayin ediyordu. Komutanlarından bazılarının adları şöyledir: Abdurrahman b.Halid b. Velid, Ebu Aver es-Sülemî, Habib b. Müslim, Zülkila el-Himyerî, Ubeydullah b. Ömer b. Hattab Şurahbil b. Semt, Hamza b.Malik el-Hemedani. Taraflar bazen günde iki defa savaşıyorlardı. Sıffîn savaşı, zilhicce ayı boyunca devam etmişti.
Bu senede yani hicretin otuzaltmcı senesinde Müslümanlara Abdullah b. Abbas, Hz. Ali'nin emri üzerine hacettirdi. Zilhicce ayı sona erince muharrem ayı başladığında Cenâb-ı Allah, aralarına barışı hakim kılar umuduyla taraflar karşılıklı ateşkes çağrısında bulundular. [16]

Hicretin Otuzyedinci Senesi

Bu senenin başında mü'minlerin emiri Ebu Talib oğlu Ali ile Ebu Süfyan oğlu Muaviye ateşkes yapmış vaziyette beklemekteydiler. Bunlardan her biri, kendi askerleriyle birlikte Şam bölgesinin doğusunda Fırat yakınındaki Sıffîn denen yerde beklemekteydiler. Bunlar, zilhicce ayı boyunca her gün çarpışıyorlardı. Hatta bazı günlerde bu çarpışma iki kez tekrarlanıyordu. Aralarında öyle çarpışmalar cereyan etmişti ki, bu çarpışmaların safahatım anlatmak burada geniş yer işgal edecektir.
Kısaca demek istediğimiz şudur ki, muharrem ayı girdiğinde aralarında barış antlaşmasıyla sona erecek bir ateşkes umuduyla iki taraf birbirleriyle çarpışmaya son verdiler.
îbn Cerir'in rivayetine göre Hz. Ali, Adiy b. Hatim, Yezid b. Kays el-Erhabî, Şebis b. Ribî ve Ziyad b. Hafsa'yı Muaviye'nin yanma gönderdi. Bunlar, Muaviye'nin yanma vardıklarında Amr b. As da Muaviye'nin yaranda oturmaktaydı. Adiy, Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra Muaviye'ye hitaben şöyle dedi:
- Ey Muaviye! Biz sana geldik ki, seni Allah'ın emrine davet edelim. Allah'ın emri birlik olmamızdır. Sözümüzün ve fikrimizin aynı olmasıdır. Aramızda barışın hakim olmasıdır. Amcan oğlu (Ali), Müslümanların efendisidir. İslâm'a ilk girenlerden faziletli bir kimsedir. İslâmiyet döneminde güzel bir hayat tarzı sergilemiştir. İnsanlar onun etrafında toplanmışlardır. Onlar, Hz. Ali'de gördükleri şeyle doğru yolu bulmuşlardır. Senden ve senin beraberindeki taraftarlarından başka Ali'ye bey'at etmeyen kimse kalmamıştır. Ey Muaviye, bu yaptıklarına son ver ki, Cemeî savaşında senin ve adamlarının basma gelen musibet tekrarlanın asm.
Muaviye, Adiy'e şu karşılığı verdi:.
- Ey Adiy! Sen sanki banş için değil, tehditte bulunmak için gelmişsin. Heyhat Allah'a yemin ederim ki ey Adiy, ben senin bu

isteklerine asla muvafakat etmeyeceğim. Ben, savaşın oğluyum. Asılsız şeyler beni ürkütmez. Zamanın musibetlerine karşı da boyun eğmem. Sana gelince vallahi sen Osman'ın etrafında gürültü patırtı çıkaranlardan ve onu öldürenlerdensin. Ümid ederim ki, Osman'ın intikamı uğruna sende Allah tarafından öldürülecek olanlardan biri olursun. Şebis b. Ribi ile Ziyad b. Hafsa da konuştular. Hz. Ali'nin fazilet ve üstünlüklerini anlatarak şöyle dediler:

- Ey Muaviye, Allah'tan kork ve sakın muhalefet etme. Vallahi biz dünya hayatında Ali'den daha ileri derecede takva sahibi, zühde sarılmış ve her türlü hayır ile güzel vasıfları kendisinde bulunduran başka bir adama rastlamadık.

Muaviye de Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra sözüne şöyle başladı:

- Siz, beni cemaata ve itaata davet ediyorsunuz. Cemaat diyorsanız, cemaat bizim yanımızdadır. îtaata gelince ben, Osman'ın öldürülmesine yardımcı olan bir adama nasıl itaat ederim? Ama o, Osman'ı kendisinin öldürmemiş olduğunu iddia ediyor. Biz, onun bu iddiasını reddetmiyoruz. Onu, Osman'ı öldürmekle itham etmiyoruz. Ancak o, Osman'ın katillerini barındırmıştır. Katilleri bize versin ki öldürelim. Sonra sizin bu itaat ve cemaata katılma çağrınıza icabet edelim.

Şebis b. Rib'i ise şöyle dedi:

- Allah aşkına söyle bakalım ey Muaviye, eğer Ammar b. Yasir'i ele geçirecek olsaydın, Osman'ın kanma karşılık onu Öldürür muydun?

- Eğer onu ele geçirseydim, Osman'ın kanına karşılık olarak değil de Osman'ın kölesinin kanma karşılık olarak onu öldürürdüm.

- Yerin ve göğün ilahına yemin ederim ki, kelleler omuzlardan düşmedikçe ve yerin olanca genişliği daralmadıkça sen Ammar b. Yasir'i ele geçiremiyeceksin.

- Böyle olsaydı yeryüzü sana daha dar gelecekti.

Bu konuşmalardan sonra heyet, Muaviye'nin yanından çıkıp Hz. Ali'nin yanma döndü. Karşılıklı konuşmaları ve cereyan eden hadiseleri ona anlattılar. Muaviye de, Habib b. Mesleme el-Fihrî, Şurahbil b. Semt ve Maan b. Yezid b. Ahnes'i Hz. Ali'nin yanına gönderdi. Bunlar, Hz. Ali'nin yanma vardıklarında Habib, Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

- Osman b. Affan, hidayet yolundaki bir halifeydi. Allah'ın kitabıyla amel etti. Allah'ın emrine bağlı kaldı. Siz onun hayatını uzamış gördünüz. Vefatının geciktiğini düşündünüz. Ona saldırıp öldürdünüz. Eğer onu öldürmediğini iddia ediyorsan katillerini bize teslim et. Sonra insanlar, savaştan çekilip yöneticilerini şura ile seçsinler. Etrafında toplanacakları birini halife yapsınlar.

- Anan seni vitirsin ey Adam! Şu halife seçimi ve halifenin azli sana mı düştü. Sus, sen bu işe layık biri değilsin. Bundan söz etmeye hakkın yok,

- Öyleyse Allah'a yemin ederim ki, sen beni, hoşlanmadığın bir şekilde karşında bulacaksın.

- Süvari ve piyadalerinle karşıma çıkacak olsan bile bu işi beceremezsin. Hayatta kalacak olsan bile Allah, seni hayatta bırakmasın. Haydi çek git buradan. EliriÜen geleni arkana koyma.

Siyer âlimlerinin anlattığına göre bu heyetle Hz. Ali arasında uzun uzadıya konuşmalar cereyan etmiştir. Ancak bu konuşmaların sihhati hakkında ihtilaf vardır. Bu konuşmalar arasında Hz. Ali'nin, Muavi-ye'yi ve babasını eleştirdiğine dair sözler de vardır. Güya Hz. Ali, Muavi-ye ile babasının İslâm'a girdikten sonra İslâmiyet hususunda ve diğer konularda tereddüt ettiklerini ve bu tereddüdlerini sürdürdüklerini ifade etmiş, sözleri arasında şu cümleleri de sarfetmiştir: «Ben, Osman'ın mazlum ya da zalim olarak öldürülmüş olduğunu söylemiyorum.» Heyettekiler de:«Osman'ın haksız yere öldürüldüğünü söyleme-yen kimselerden ilişkimizi koparmışız. BÖylelerinden uzaktayız.» demişler ve Hz. Ali'nin yanından çıkıp gitmişlerdi. Hz. Ali de şu ayet-i kerimeyi okumuştu:

«Sen, ölülere şüphesiz ki işttiremezsin; dönüp giden sağırlara da çağrıyı duyuramazsın. Körleri sapıklıklarından vazgeçilip doğru yola döndüremezsin; ancak ayetlerimize inananlara sen duyurabilirsin.» (en-Neml, 80-81.)

Bu ayeti okuduktan sonra Hz. Ali, dönüp kendi adamlarına şöyle dedi: «Bunlar, sizin haklı olduğunuz davada ve Rabbinize yaptığınız ita-atta kendi sapıklıkları yolunda sizden daha gayretkeş olmasınlar.» Bana göre Hz. Ali, böyle bir şey söylemiş değildir. Allah, ondan razı olsun.

İbn Dizü'in rivayetine göre Iraklıların kurralarıyla Şamlıların kur-raları 30 000'e yakın kişi olup bir tarafta ordugah kurmuşlardı. Irak kurralarından; aralarında Ubeyde es-Selmanî, Alkame b. Kays, Amir b. Abdi Kays, Abdullah b. Utbe b.Mesud ile diğerlerinin bulunduğu bir grup, Muaviye'nin yanma giderek ona şöyle demişlerdi:

- Sen ne istiyorsun?

- Osman'ın intikamını almak istiyorum.

- Sen bu intikamı kimden almak istiyorsun.

- Ali'den almak istiyorum.

- Osman'ı Ali mi öldürdü?

- Evet, o Öldürdü ve katillerini barındırdı.

Heyet, Muaviye'nin yanından ayrılıp Ali'nin yanma gitti ve Muaviye'nin söylediklerini ona aktardılar. Hz. Ali de şu cevabı verdi:

«Yalan söylüyor. Osman'ı ben öldümedim.Onu öldürmediğimi siz de biliyorsunuz.»

Bunun üzerine heyet, Muaviye'nin yanına dönüp durumu kendisine anlatır. Muaviyede:
«Eğer Osman'ı o öldürmemişse de bazılarına emir vererek öldürtmüştür.» dedi. Bunlar, tekrar kalkıp Hz. Ali'nin yanına döndüler. Hz. Ali, onlara:
«Allah'a yemin ederim ki Osman'ı ben öldürmedim. Öldürülmesini de emretmedim. Başkalarını da ona karşı kışkırtmadım.' diye cevap verdi. Bunlar tekrar kalkıp Muaviye'nin yanına döndüler. Durumu ona anlattıklarında Muaviye, şöyle dedi:
«Ali doğru söylüyorsa, Osman'ın katillerinden bizim için intikam alsın. Onlara kısas tatbik etsin. Çünkü Osman'ın katilleri Ali'nin askerleri arasındadırlar.»
Heyet tekrar kalkıp Hz. Ali'nin yanma vardı.Durumu ona anlattıklarında Hz. Ali, şöyle dedi:
«Asiler, fitne konusunda Kur'ân'ı Osman'a karşı tevil ettiler. Bu yüzden bölünme ve parçalanma meydana geldi. O, halife iker ve hakimiyeti elinde tutmakta iken onu öldürdüler. Benim onlara karşı yapabileceğim bir şey yoktur.»
Heyet kalkıp Muaviye'nin yanma döndü. Hz. Ali'nin söylediklerini ona aktardılar. Muaviye de şöyle dedi:
«Eğer durum Ali'nin dediği gibiyse ona ne olmuş? Yönetim bizim dışımızda, şura yapılmaksızın ne bizden ne de burada bulunanlardan herhangi birine verilmiş değildir. Yönetimi o eline geçirmiştir. Bu niye böyle olsun?»
Heyet tekrar kalkıp Hz. Ali'nin yanma döndü. Ali de onlara şöyle dedi:
«İnsanlar, Muhacir ve Ensâr'la birliktedir. Bunlar, insanların yönetim hususunda ve din işlerinde önde gelen şahsiyetleridir. Bunlar, benden hoşnud olmuş ve bana bey'at etmişlerdir. Ben, Muaviye gibi bu ümmete tahakküm eden, birliği bozan bir kimseye halifeliği devretmeyi helal saymam.»
Heyet, kalkıp Muaviye'nin yanma döndü. Muaviye, onlara şöyle dedi:
«Buradaki Muhacir ve Ensârî niye karıştınyar bu işe? Onlar, bu işe dahil olmamışlardır.»
Heyet kalkıp Hz.Ali'nin yanma döndü. Hz. Ali, onlara şöyle dedi:
«Bu iş, Bedir savaşma katılan kimselerin yetkisindedir. Başkalarının yetkesinde değildir. Yeryüzünde Bedir savaşma katılmış ne kadar adam varsa hepsi de benimle beraberdir. Bunlar bana bey'at etmişler ve benden hoşnut olmuşlardır. Dininiz ve nefisleriniz hususunda kimse sizi aldatmasın.»
Rebiyülahır, cemaziyelevvvel ve cemaziyelahir ayları boyunca iki taraf arasında karşılıklı haberleşme devam etti. Bu esnada peşpeşe kuralar çekildi. İki taraf birbirine saldırmaya teşebbüs ediyorsa da kurra-lar aralarına girip savaşı önlemeye çalışıyorlardı.
Böylece savaş cereyan etmedi. Bu üç ay zarfında seksenbeş defa kuetti. Sancağı Abdurrahman b. Halid b.Velid'e verdi. Sağ cenaha Habib b. Mesleme'yi, piyadelerin başına Yezid b. Zahr el-Enesî'yi, sol cenaha Abdullah b. Amr b. As'ı, piyadelerin başına Habis b.Sa'd et-Taf yi Şamh süvarilerin başına Dahhak b. Kays'ı, Şamlı piyadelerin başına Yezid b. Lebid b. Kürz el-Becelî'yi, Humuslu askerlerin başına Zilkila'yı, Filistinli askerlerin başına Mesleme b. Mahled'i komutan olarak tayin etti Muaviye'nin kendisi de kalkıp askerlerine bir nutuk irad etti. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi: «Ey insanlar! Allah'a yemin ederim ki, ben Şam'ı ancak itaatla ele geçirdim. Iraklılara karşı yaptığım savaşı da ancak sabırla kazandım. Hicaz halkana karşı lütuna muamele ettim. Siz şimdi savaşa hazırlandınız. Harekete geçtiniz ki, Şam'ı koruyup Irak' ele geçiresiniz. Karşı tarafta Irak'ı korumak ve Şam'ı ele geçirmek için harekete geçmiştir. Hayatıma yemin ederim ki, Iraklı adamlar, ne Şam'ı ne de Samdaki malları ele geçiremiyecektir. Şamlıların tecrübe ve basireti Iraklılarda yoktur. Karşı tarafın askerleri kendi ülkelerinden ve teçhizatlarından uzaktadırlar. Sizinse sizden başka takviyeniz yoktur. Askerleriniz hep buradadır. Karşı tarafi mağ-lub edecek olursanız ancak dostluk ve yumuşak huylulukla mağlup edersiniz. Onlar, sizi mağlub edecek olurlarsa son nefesinize kadar hepinizi öldürdükten sonra mağlub edebilirler. Bunlar, Iraklıların hile ve tuzaklanyla karşınıza çıkacaklardır. Yemenlilerin yumuşak huylulu-ğu, Hicazlıların basireti ve Mısırlıların katılığı ile karşınıza çıkacaklardır. Bugün muzaffer olan yarın da muzaffer olacaktır. «Musa, milletine: Allah'tan yardım dileyin ve sabredin, dedi.»
Hz. Ali de Muaviye'nin bu konuşmasını duyduğunda kalkıp taraftarlarına bir nutuk irad etti, onları cihada teşvik etti. Şamlılara nisbetle kendilerinin daha sabırlı ve cesaretli olduklarını söyleyerek onları methetti.
Cabir el-Cufî, Cafer el-Bakır ile Zeyd b. Enes ve diğerlerinin şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Ali, 150.000 Iraklı ile ilerledi. Muaviye de bir o kadar Şamlı ile ilerledi.
Ibn Dizil'in kendi kitabında anlattığına göre Hz. Ali, 100.000 veya daha fazla sayıda Irak askerleriyle birlikte ilerledi.Muaviye ise, 130.000 Şamlı askerler ile ilerledi. Şamlılardan bir grup asker, cepheden firar etmek üzere sözleştiler. Sarıklarla birbirlerine bağlandılar. Bunlar beş saftılar. Beraberinde altı saf daha vardı. Iraklılarda bu sekide on bir saf oluşturdular. Safer ayının ilk günü olan çarşamba gününde bu şekilde birbirlerine bağlı olarak karşı karşıya geldiler. O gün Iraklıların savaş komutam Ester en-Nehaî, Şamlıların savaş komutanı ise Habib b. Mesleme idi. O günde şiddetli bir şekilde çarpıştılar. Sonra akşama doğru geri döndüler. İki taraf birbirlerine denk kuvvetlerle çarpıştığı için berabere kalmışlardı.
Ertesi gün yani perşembe günü sabahladıklarında Iraklıların savaş komutanı Haşim b.Utbe, Şamlıların savaş komutanı ise Ebu Aver es-Sülemî idi. Bunlar, şiddetli bir şekilde çarpışmaya başladılar. Atlar atların üzerine, adamlar adamların üzerine, süvariler de süvarilerin üzerine saldırdılar. Sonra akşama doğru geri döndüler. Yine iki taraftan biri diğerini mağlub edememiş, berabere kalmışlardı.
Üçüncü günü yani cuma gününde Ammar b. Yasir, Iraklıların, Amr b. As da Şamlılar'm komutanlarıydı. Her iki tarafta şiddetli bir şekilde çarpışmaya başladılar. Ammar, Amr b.As'a karşı hücuma geçerek onu bulunduğu yerden gerilemek mecburiyetinde

bıraktı. Ziyad b. Nadr el-Harisî ortaya çıktı. Ammar ile anne bir kardeştiler. Birbirlerini tanıyınca her biri kendi tarafına geri döndü. Akşama doğru iki taraf da silahlarını bıraktılar. Berabere kalmışlardı.
Savaşın dördüncü günü yani cumartesi gününde Muhammed b. Ali (İbn Hanefi'ye) büyük bir toplulukla ortaya çıktı. Karşısına Şamlılardan Ubeydullah b. Ömer çıktı. İki tarf şiddetli bir şekilde çarpışmaya başladılar. Ubeydullah b.Ömer, mübareze için ortaya çıktı. İbn Hanefi-ye'nin kendisiyle mübareze yapmak üzere ortaya çıkmasını istedi. Birbirlerine yaklaştıklarında Hz Ali: «Mübareze yapacak olan kimdir? diye sorunca: «Oğlun Muhammed ile Ubeydullah mübareze yapacaklar.» dediler. Bunun üzeine Hz. Ali, bineğini harekete geçirdi ve oğlu Mu-hammed'e geri durmasını emretti. Kendisi, Ubeydullah'm karşısına çıkıp şöyle dedi:
- Bana doğru yaklaş.
- Seninle mübareze yapmaya ihtiyacım yok.
- Hayır ihtiyacın vardır
- Hayır.
Bunun üzerine Hz. Ali, geri çekildi. İki tarafta o gün birbirlerine ilişmediler.
Beşinci günde yani pazar gününde Iraklıların komutanı Abdullah b. Abbas'tı. Ebu Mihnef in anlatıldığına göre Şamlıların komutanı olan Velid, îbn Abbas'a laf atarak şöyle diyordu:
- Halifenizi öldürdünüz, ama maksadınıza eremediniz. Yemin ederim ki, size karşı Allah bizim yardımcımızdır.
- Yüreğin yetiyorsa karşıma çık da seninle başbaşa vuruşalım. Velid, İbn Abbas'm karşısına çıkmadı. Anlatıldığına göre İbn Abbas, o gün bizzat şiddetli bir şekilde savaşmıştır.
Altıncı günde yani pazartesi gününde Iraklıların komutanı Kays b. Sa'd, Şamlıların komutanı da İbn Zilkila' olarak iki tara karşı karşıya geldiler. Şiddetice savaştılar. Birbirlerine denk kuvvetlerle savaştıkları için berabere kaldılar, sonra geri döndüler.
Yedinci günde yani salı gününde Iraklıların komutanı Ester en-Nehaî, Şamlıların komutanı da Habib b.Mesleme olarak iki taraf karşı karşıya geldiler. Yine şiddetlice çarpışmaya başladılar. Ancak bütün bu günler boyunca iki tarftan biri, diğerini yenemedi.
Ebu mihnef in rivayetine göre o gün Hz. Ali: «Bunlara topluca hücum etmekiçinne zamana kadar bekleyeceğiz?» demiş ve çarşamba günü akşamı ikindiden sonra kalkıp askerlerine hitaben şöyle bir konuşma yapmıştı:
«İstemediği bir iş yapılamayan, verdiği hüküm bozulamayan Allah'a hamd olsun. Allah dileseydi, mahlukatmdan iki kişi arasında bile anlaşmazlık çıkmaz, ümmet arasında ihtilaf olmaz, faziletleri az olanlar, kendilerinden daha faziletlilerin faziletini inkar etmezdi. Mukadderat bizi de bunları da bu işe sürüklemiş bulunuyor. Rabbimiz, bizi hem görüyor hem işitiyor. Dilerse intikamım çabuklaştırır, zalimin yalanını ortaya koyar, hak da nereye varacağını bilirdi. Ancak O, dünyayı amel yurdu, ahireti de ebedi kalınacak bir yer kılmıştır: «O, kötülük edenleri yaptıklarıyla cezalandırsın. Güzel davrananları da güzellikle mükafatlandırsın.» (en-Necm, 3i.)
Bilesiniz ki, siz yarın en güçlü bir kavim olacaksınız. Bu geceyi namaz kılarak, Kur'ân okuyarak ve Allah'tan yardım ve sabır ihsan etmesini dileyerek geçirin. Yarın onları ciddiyetle karşılayın. Bu amellerinizde de sadık ve samimi olun.»
Bunun üzerine Hz. Ali'nin askerleri, kılıçlarına, oklarına ve mızraklarına bakıyor ve şöyle diyorlardı:
«Ümmet acaip ve büyük bir işle sabahı karşılayacak. Yarın yönetim ve hükümranlık, galip gelenin eline geçecek. Ben gerçekten yalan olmayan doğru sözler söyledim. Yarın Arapların ileri gelenleri helak olacak.»
Sabah olunca Hz. Ali, askerlerini kendi uygun gördüğü şekilde tabiye etti. Muaviye de askerlerini dilediği şekilde mevzilendirdi. Hz. Ali, Iraklı her kabilenin, Şam'daki akrabası bulunan kabilelere karşı durmalarını, onlarla savaşmalarını emretti. Böylece iki taraf şiddetlice savaşmaya başladılar. Kimse kimseden kaçmıyor ama kimse de kimseyi mağlub edemiyordu. Akşama doğru iki taraf silahlan bırakarak geri çekildiler. Sabahleyin Hz. Ali, fecir namazını şafakın ilk anında kıldı ve erkenden savaş başladı. Sonra Şamlılar da ona karşı çıkıp savaşmaya başladılar. îbn Mihnef in, Zeyd b. Vehb'den yaptığı rivayete göre Hz. Ali, o esnada şöyle dua etmiştir:
«Ey korunmuş ve muhafaza edilmiş olan tavanın (semanın) Rabbi olan Allah'ım! Sen, semayı gündüz ve gece için bir tavan kıldın. Ve bu semada güneşin, ayın yörüngelerini yarattın. Yıldızların menzillerini var ettin ve semada bir melekler topluluğu yarattın ki, onlar ibadet etmekten usanmazlar. Ey mahlukat için, insanlar, haşereler ve hayvanlar için karargah kılman yerin Rabbi Allah'ım! Sen yeryüzünü gördüğümüz ve görmediğimiz, sayılamayacak derecedeki büyük yaratıkların için yerleşme zemini kıldın. Ey denizlerde insanların yararına olarak akıp giden gemilerin Rabbi olan Allah'ım! İnsanların emrine verilen sema ile yer arasındaki bulutların Rabbi olan Allah'ım! Dünyayı kuşatan kaynamış denizlerin Rabbi, yeryüzü için çivi, mahlukat için de yararlanılacak birşey olarak yarattığın dağların Rabbi olan Allah'ım!
Eğer bizi düşmanlarımıza karşı galip kılarsan, bizi taşkınlıktan, bozgunculuktan uzaklaştır ve hakka yönelt. Eğer düşmanlarımızı bize galib kılarsan şehidliği bana nasib et. Kalan arkadaşlarımı da fitneden uzak tut.»
Hz. Ali, bu duasından sonra ilerledi. Kendisi ordunun merkezindey-di. Medineliler arasındaydı. Sağ cenahta o gün Abdullah b Büdeyl, sol cenahta Abdullah b. Abbas, kurralar üzerinde Ammar b.Yasir ile Kays b. Sa'd komutan olarak bulunuyorlardı. Her kabile, kendi bayrağının altında ilerliyordu. Hz. Ali, bunları düşmana karşı ileri sürdü.
Muaviye de ilerledi. Şamlılar kendisine ölüm üzerine bey'at etmişlerdi. İki taraf korkunç bir ortamda ve büyük bir hadisede

karşı karşıya gelmişlerdi. Hz. Ali, ordusunun sağ cenah komutanı Abdullah b. Büdeyl, Şamlıların Habib b.Mesleme komutasındaki sol cenahlarına saldırdı. Onu zor durumda bıraktı. Nihayet o da merkeze doğru geriledi. Merkezde Muaviye bulunuyordu. Abdullah b.Büdeyl, dikilip askerlerine bir nutuk irad etti. Onları çarpışmaya, sabır ve cihada teşvik etti. Mü'minlerin emiri Hz. Ali de askerlerini sabır, sebat ve cihada rağbet ettirip Şamlılarla savaşmaya teşvik etti. Her komutan kendi adamlarına nutuk irad ederek onları savaşa teşvik ediyor, Kur'ân-ı Kerim'in müteferrik yerlerinden savaş ayetlerini okuyorlardı. Bu ayetlerden biri de şuydu:

«Doğrusu Allah, kendi uğrunda kenetlenmiş bir duvar gibi, sıra halinde savaşanları sever.»(es-Saff, 4.)

Ayrıca Hz.Ali, kendi taraftarlarına şu öğüdü vermişti:

«Aranızda zırhlı.olanları öne geçirin. Zırhsız ve miğfersiz olanları da arkaya çekin. Çarpışmalarda dişlerinizi sıkın. Böylece kılıç darbelerinin tepenize inmesini önlersiniz. Sağa sola yayılın. Böylece kendinizi mızraklardan daha iyi korursunuz. Savaşırken önünüze bakın. Çünkü böyle yapmak, kalplerin sükun bulması ve sebatı için daha etkilidir. Sakın bağırıp çağırmayasınız. Seslerinizi kesin. Çünkü bu, yenilgiyi daha çabuk uzaklaştırır. Böyle yapmak, inşam daha. ağır başlı kılar. Sancaklarınıza dikkat edin. Onları yana yatırmayın. Sakın elinizden bırakmayın ve yalnız cesur olanlarınızın eline verin.»

Tarih âlimlerinin ve diğerlerinin anlattıklarına göre Sıffîn savaşındâ Hz.Ali, bizzat savaş alanında çarpışmış, çok sayıda adam öldürmüştür. Bazılarının naklettiklerine göre o, bu savaşta 500 kişi öldürmüştü. Öldürdüğü adamlardan biri de Küreyb b.Sabbah'tı. Bu adam, Iraklılardan dört kişiyi öldürmüş, bunların cesetlerini ayaklarının altına aldıktan sonra: «Benimle vuruşacak kimse yok mu?» diye seslenmiş. Hz. Ali, onun karşısına çıkmış, ikisi bir saat savaş alanında vuruştuktan sonra Hz. Ali, ona bir darbe vurarak öldürmüş, sonra Hz. Ali: «Benimle vuruşacak kimse yok mu?» diye seslenmiş, karşısına Haris b Vedaa el-Himyerî çıkmış. Hz. Ali, onu da öldürmüş, sonra Rüvvad b. Haris el-Kilaî onun karşısına çıkmış. Hz. Ali, onu da öldürmüştü. Bu defa karşısına Muta' b. Muttalib el-Kaysî çıkmış, Hz. Ali, onu da öldürdükten sonra şu ayet-i kerimeyi okumuştu: «Hürmetler karşılıklıdır.» (ei-Bakara, 194.)

Ruvvad'ı da öldürdükten sonra Hz. Ali, şöyle seslenmişti: «Ey Mua-viye, sen karşıma çık, Araplar benimle senin aranda yok olup gitmesinler, telef olmasınlar.» Hz. Ali'nin bu çağrısı üzerine Amr b. As, Muavi-ye'ye: «Haydi fırsatı değerlendir. Şu dört adamı öldürdüğü için Ali artık yorulmuştur.» deyince Muaviye, ona şu karşılığı verdi:

«Vallahi biliyorsun ki Ali, asla yenilmez. Sen benden sonra halifeliği ele geçirmek amacıyla öldürülmemi istiyorsun. Haydi çek git buradan. Benim gibi birini hiç kimse aldatamaz ve tuzağa düşüremez.» Anlatıldığına göre Sıffîn savaşı esnasında günlerden bir gün Hz. Ali, Amr b. As'a bir mızrak fırlatarak onu yere düşürmüş, Amr'm arkası açılınca Hz.Ali, onu bırakıp geri dönmüştü. Arkadaşları kendisine şöyle sormuşlardı:

- Ey müminlerin emin! Sana en oldu ki Amr'ı bırakıp geri döndün?
- Neler olduğunu biliyor musunuz?
- Hayır.
- Amr b.As, arkasını bana döndü. Arka tarafı açıldı ve akraba olduğumuzu, kendisine acımamı söyledi. Ben de kendisini bırakıp geri döndüm.»

Öte yandan Amr b.As, Muaviye'nin yanma döndüğünde Muaviye, ona şöyle dedi:

- Allah'a ve arkana dua et ki kurtuldun.

İbrahim b. Hüseyin b. Dizil, Nümeyr el-Ensârf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Allah'a yemin ederim ki, Sıôîn savaşında Ali'nin kendi arkadaşlarına şöyle dediğini işittim:

«Allah'ın gazabından korkmuyor musunuz? Bu savaş ne zamana kadar sürecek?» Böyle dedikten sonra kıbleye dönüp dua etmeye başla-dı.Allah'a yemin ederim ki, Sıffîn savaşındaki kadar Hz. Ali gibi bir başka komutanın savaştığını işitmedik.

İstatistikçilerin anlattıklarına göre bu savaşta Hz. Ali, 500'den fazla adam öldürmüştür. Savaş alanına çıkıp savaşıyor, kılıçla adam öldürüyor ve kılıcı eğrilinceye kadar çarpışmaya devam ediyordu. Sonra gelip: «Allah'tan ve sizden özür diliyorum. Ben eğilen bu kılıcımı atmak istedim. Ancak Rasûlullah (s.a.v.)'ın: «Zülfikardan başka kılıç yoktur. Ali'den başka yiğit yoktur." dediğini işittiğim için bu kılıcı atamadım.» diyor ve kılıcını alıp düzelttikten sonra tekrar savaş alanına dönüyordu. Bu rivayetin senedi zayıftır ve burada anlatılanlar münkerdir. İbn Lüheya, Rebia b. Lakit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Sıffîn savaşında Ali ve Muaviye ile beraberdik. Semadan üzerimize taze kan yağdı. Öyle ki insanlar bu kam kaplara doldurdular. Kaplar dolup taştı. Biz de döküyorduk.»

Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi Abdullah b. Büdeyl, Habib b. Mesleme komutasındaki Şam ordusunun sol cehanın dağıttı. Bu kısımdaki askerler, ordu merkezine doğru geri çekilmeye başladılar. Muaviye de bahadır ve kahramanlarına saldırı için Habib'e yardımcı olmalarını emr etti. Habib'e de haber göndererek Abdullah b. Büdeyl'e saldırması için emir verdi. Bunun üzerine Habib, beraberindeki yiğitlerle Irak ordusunun sağ cenahına saldırdı. Onları bulundukları yerden geri çekilmek mecburiyetinde bıraktı. Bu saldırı üzerine Iraklı askerler, emirlerinin etrafından çekilip uzaklaşmışlar ve emirlerinin yanında ancak 300 kadar asker kalmıştı. Diğer Iraklılar geri dönmüşlerdi. Hz. Ali'nin yanında bu kabilelerden sadece Mekkelileı kalmıştı M, onların başında da Sehl b. Hanif komutan olarak bulunuyordu. Rebia, Hz. Ali'nin yanında durup sebat etmişti.

Şamlılar Hz. Ali'ye yaklaşmışlar, öyleki okları ona yetişiyordu. Emevilerin kölelerinden biri, Hz. Ali'ye hücum ederek yaklaştı. Hz. Ali'nin kölelerinden biri ona karşı taarruza geçti. Ancak Emevilerin kölesi, Hz. Ali'nin kölesini öldürdü ve Hz Ali'ye doğru ilerlemeye başladı. Onu öldürmek istiyordu. Yanına ulaşan köleyi Hz. Ali, eliyle tutup havaya kaldırdı, sonra yere

firlattı ve omuzu ile pazusunu kırdı. Sonra da Hz. Ali'nin oğulları Hüseyn ile Muhammed, kılıçlarını çekip bu köleyi öldürdüler. Hz. Ali, yambaşmda duran oğlu Hasan'a şöyle dedi:
- Sen de şu kardeşlerin gibi saldırsaydm ya.
- Ey mü'minlerin emin, onlar benim görevimi yaptılar. Benim saldırmama gerek kalmadı.
Şamlılar, Hz.AH'ye doğru hızla geliyorlardı. Hz. Ali ise, onlardan uzaklaşıyordu. Kaçmıyor, ama normal bir yürüyüşle gidiyordu. Oğlu Hasan, ona şöyle dedi:
- Babacığım, bir az daha hızlı yürüyemez misin?
- Ey oğulcuğum, senin babanın belli bir eceli vardır. O ecelin ötesine gidemez ve ecelinden önce de ölmez. Koşup gitmekle ecelimi erteleye-mem. Ağır yürümekle de ecelimi çabuklaştıramam. Yemin ederim ki baban, ölümün üzerine de düşse veya ölüm kendisinin üzerine düşse hiç önemsemez.
Sonra Hz.Ali, kendi askerlerinden kaçanları yakalayıp geri getirmesi için Ester en-Nehafye emir verdi.O da harekete geçti hızla ilerleyip firar eden askerleri yakaladı.Onları azarlayıp kınadı. Kabileleri ve bahadır askerleri, Şamlıların üzerine hücum etmek için teşvik etti. Bir grup ona tabi oluyor, başka bir grup ise kaçmalarına devam ediyorlardı. Kaçan askerleri takibe ve onları savaşa teşvik etmeye devam etti. Nihayet etrafında büyük bir topluluk meydana geldi. Ester, hangi kabileyle karşılaşıyorsa mutlaka onu keşfediyor, hangi kaçan toplulukla karşılaşıyorsa onu tekrar cepheye geri çağırıyordu. Nihayet sağ cenah komutanı Abdullah b.BüdeyPin yanına vardı. Abdullah'ın çevresinde 300 kadar yerlerinde sebat etmiş asker vardı. Bunlar, emirü'l-mü'minin Ali'nin durumunu sordular ve dönüp etrafında toplandılar. Böylece Hz. Ali, onları cepheye sürdü. Vakit ikindiyle akşam arası idi.
Abdullah b. Büdeyl, Şamlılara karşı hücuma geçmek istedi. Ester, yerinde durmasını, yerinde durup sebat etmesinin daha hayırlı olacağını söyledi. Ancak Abdullah b. Büdeyl, onun bu tavsiyesine uymadı. Mu-aviye tarafina saldırdı. Muaviye'ye yaklaşınca onun, elinde iki kılıç olarak arkadaşlarının önünde durmakta olduğunu gördü. Etrafında da dağlar misali birlikler vardı. Abdullah b.Büdeyl, Muaviye'ye yaklaşınca Şamlılardan bir grup ona doğru ilerlediler. Yakalayıp öldürdüler. Abdullah'ın arkadaşları da yenik düşmüş ve çokları da yaralanmış olarak kaçıp geri döndüler. Abdullah'ın arkadaşları hezimete uğrayıp geri kaçınca Muaviye, kendi adamlarma:«Hele şunların komutanlarına bakın.» dedi. Onlar da gidip baktılar. Ancak Abdullah b. Büdeyl'i tanıyamadılar. Muaviye, oraya vardığında onun Abdullah b. Büdeyl olduğunu anlayınca şöyle dedi:
«Vallahi bu durum, tıpkı şair Hatem et-Taf nin anlattığına benziyor:
«Ey savaşın kardeşi! Eğer savaş onu ısınrsa o da savaşı ısırır.
Eğer savaş, bir gün ona karşı paçaları sıvarsa o da paçalarını sıvar.
Ölümle karşılaştığı zaman gayrete gelir.
Yavrulu aslan da başa geçtiğinde yavrularını korur.
Tıpkı Hezber aslanı gibi, o, ırzını korur.
Ölüm ona mızrağını firlattı ve vücudundan kan damladı.»
Sonra Ester en-Nehaî, yanındaki firarilerle birlikte Şamlıların üzerine saldırdı. Kuvvetli bir saldırıda bulunarak cepheden asla kaçmama-ya söz vermiş olan Şamlı askerlerin beş safini yararak Muaviye'nin yanında duran beşinci safa ulaştı. Ester, o esnada korkunç bir manzara gördüğünü ve hemen hemen kaçmak üzere olduğunu, fakat cahiliye devri şairlerinden ve Ensar kabilesinden olan İbn Etnabe'nin şu sözü yüzünden yerinde sebat ettiğini ifade etmiştir:
«İffetim, belam, gayretli ve ciddiyetli yiğide karşı hücuma geçişim, malımı zorluklara karşı sarfedişim, kerem sahibi kişinin kafasına vuruşum ve yüreğim hopladığmda kendisinin de yüreği hopladığında benim şu sözüm cepheden kaçmama engel oldu:
«Yerinde dur. Ya övülürsün ya da (ölerek) rahatım bulursun.» İşte bu söz, o esnada cepheden kaçmama engel oldu. Orada sebat etmeme vesile oldu.
İbn Dizü'in kitabında rivayet ettiğine göre Iraklılar, hep birlikte aynı anda saldırıya geçmişler ve Şamlıların bir tek safını dahi ortada bırakmamışlardır. Nihayet Muaviye'ye yaklaşmışlardı ki, o da kaçıp kurtulmak için atının getirilmesini istemiştir. O esnadaki durumunu Muaviye, şöyle dile getirmiştir:
«Ayağımı atımın üzengisine koyduğum ve kaçmaya hazırlandığım esnada Amr b. Atnabe'nin şu beyitleri gözlerimin önüne geldi:
«İffetim, belam, bol paralar vererek Hanne'yi ele geçirişim, zorluklara karşı malımı verişim, gayretli ve tedbirli yiğidin başını vuruşum ve yüreğim her hopladığında şu sözüm bana engel oldu:«Yerinde dur. Ya övülürsün ya da (ölerek) rahatını bulursun.»
Muaviye, yerinde sebat etti ve Amr b. As'a bakıp şöyle dedi:
- Bu gün sabır, yarın da övünç vardır.
- Doğru söyledin.
- Ben, ahiretin hayır ve iyiliğini elde edeceğimi umuyordum. Ama dünyanın hayır ve iyiliğini elde ettim.
Muaviye, Hz. Ali'nin süvari komutanı Halid b. Mutemer'e:«Başmda bulunduğun birliğinle bana katıl. Sana Irak valiliğin vereyim.» şeklinde haber gönderdi. Halid, Irak valiliğine tamahlanarak Muaviye'ye tabi oldu. Muaviye, yönetimi ele geçirdiğinde Halid'i Irak'a vali olarak atadı. Ancak Halid, oraya ulaşamadı. Allah ona rahmet etsin.
Sonra Hz. Ali, sağ cenahtaki askerlerin toplandıklarını görünce diğerlerine dönerek bir kısmını kınadı, sonra da askerleri

savaşa teşvik edip sebat etmelerini söyledi. Iraklılar daha sonra ricat ettiler, toparlandılar, tekrar savaşa başladılar. Şamlılara saldırdılar. Safları arasında saldırıya geçip vuruştular. Bahadır ve yiğitler karşı karşıya gelip vuruştular, îki tarafın da önde elen şahsiyetlerinden çok sayıda insan öldürüldü. İnnâ lillah ve innâ ileyhi raciun.
O gün Şamlılar tarafında bulunup da öldürülenler arasında Hz.Ömer'in oğlu Ubeydullah da vardı. Onu Iraklılardan kimin öldürdüğü hususunda ihtilaf edilmiştir. Katili belli değildir.
İbrahim b. Hüseyin b. Dizil'in anlattığına göre Ubeydullah, o günde savaş komutanı olarak meydana çıktığında zevceleri Esma binti Utarit b. Hacib b. et-Temimî ile Bahriye binti Hani b.Kabise eş-Şeybanî'yi de beraberinde getirmişti. Bunlar develer üzerinde onun arkasında durmuşlar, onun kahramanlığım ve nasıl savaştığını görmek istemişlerdi.
Irak ordusundan Kûfeli Ziyad b. Hafsa et-Temimî komutasındaki Rebia kabilesi, hep birlikte ona saldırdılar. Adamları etrafından kaçtıktan sonra onu öldürdüler. Onu öldüren Rebia kabiseninin adamları da oraya inip komutanları Ziyad için çadır kurdular. İpin ucunu, öldürdükleri Ubeydullah'm ayağına bağladılar. Sonra Ubeydullah'm zevceleri gelip feryadü figan ettiler. Üzerinde durup ağladılar. Zevcelerinden Bahriye, komutan Ziyad'a gidip ricada bulundu. O da Ubeydullah'm zevcelerinin hatırına ölüyü kendilerine teslim etti. Ubeydullah'm cenazesini alıp mahfelerine koyarak beraberinde götürdüler. O gün Ubeydullahla birlikte Zülkila da öldürülmüştü.
Şa'bî dedi ki: Hz. Ömer'in oğlu Ubeydullah'm öldürülmesiyle ilgili olarak Ka'b b. Ca'l et-Tağlibî şu şiiri söylemiştir:
«Bilesiniz ki gözler, Sıffîn savaşında kendisi dururken atı kaçıp giden bir süvariye ağlarlar.
Vail kabilesi, kılıçlarının adlarını değiştiriyor.
Eğer ölüm ona isabet etmeseydi o, namlı bir bahadır olacaktı.
Ölüm yere yatırdığı Ubeydullah'a meyletti.
Böylece onun kanı aktı, damarları kan fışkırttı.
Kan cereyanı ve fışkırması onun üzerine çöktü ve onu kapladı, her tarafı kan içinde kaldı.
Gömleğin yakasının sivri uçları gibi kanlar parlıyordu.
Muhammed'in amcası oğlunun etrafında Ölüm esnasında şerefli ve menkıbe sahibi kimseler sabrettiler.
Onun yanından ayrılmadılar. Nihayet Allah, onların sabrını gördü. Neticede eller üzerinde mushaflan görüldü. »
Başka birisi, bu şiire şu beyti eklemiştir:
«Ey Muaviye! Gerekçesiz olarak ayaklanma ve hücuma geçme. Bu günden sonra sen alçaklıkla tanınacaksın.» [17]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/358.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/358.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/358-359.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/359.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/359.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/359.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/360-365.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/365-369.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/370-371.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/371-377.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/377-397.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/399.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/399-402.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/402-405.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/405-409.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/409-416.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/416-430.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Ammar B.Yasir'in Öldürülmesi
Şamlıların Kur'ân Sahîfelerîni Mızraklarının Ucuna Takarak Yükseltmeleri
Hakem Olayı
Haricilerin Baş Kaldırılması
Fasıl
Ebu Musa İle Amr B. As'ın Dumetü'l-Cendel'de Bir Araya Gelmeleri
Haricilerin Kûfe'den Çıkmaları Ve Hz. Ali İle Savaşmaları
Mü'minlerin Emiri Ali'nîn Harîcîler Üzerine Gîdîşî
Hariciler Hakkında Nakledilen Hadîs-I Şerifler
Fasıl
Fasıl
Fasıl
Hicri Otuzyedincî Senede Vefat Eden Şahsiyetler Habbab B. Eret B.Cendele B. Sa'd B. Huzeyme.
Huzeyme B.Sabit
Rasûlullah'ın Azadlısı Sefine
Abdullah B. Erkam B. Ebi'l-Erkam
Abdullah B. Büdeyl B. Verka El-Huzaî
Abdullah B. Habbab B. Eret
Abdullah B. Sa'd B. Ebî Şerh
Ammar B. Yasîr Ebu'l-Yakzan El-Absî
Rebî B. Muavviz B. Afra

Ammar B.Yasir'in Öldürülmesi

Ammar, Sıffîn savaşında mü'minlerin emiri olan Hz. Ali'nin yanında yer almış ve Şamlılar tarafından öldürülmüştür. Böylece Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Ammar'ı asi bir topluluğun öldüreceğine dair önceden verdiği haberi gerçekleşip ortaya çıkmıştı. Yine Hz. Ali'nin hak yolda, Muavi-ye'ninse mütecaviz olduğu anlaşılmıştı.
îbn Cerir, Zeyd b.Vehb el-Cühenf den rivayet etti ki, Sıffîn savaşı esnasında Ammar b.Yasir şöyle demiştir: «Kim Rabbiriir hoşnutluğunu arar ve mal ile evlada iltifat etmezse buraya gelsin.» Böyle demesi üzerine bir grup insan onun yanma geldi. Ammar, onlara şöyle dedi: «Ey insanlar! Gelin bizimle birlikte şu Osman'ın intikamını almak isteyen ve onun haksız yere öldürüldüğünü idida eden şu karşıdaki kavmin üzerine saldıralım. Allah'a yemin ederim ki, bunların maksadı Osman'ın intikamını almak değildir. Aksine bunlar, dünyanın tadını almışlar, dünyanın tatlı olduğuna kani olmuşlar, ahiretin tatsız ve acı olduğunu zannetmişlerdir. Bu yüzden de ahireti terk etmişlerdir. Ve şunu anlamışlardır ki, eğer hak onların arasında hükmedecek olursa, onlarla bu dünya zevkleri içine dalıp durdukları hayatları arasına girmiş olacak ve onları bu nimetlerden uzak tutacaktır. Onların İslâmî hayatta herhangi bir öncelikleri yoktur ki, bu öncelikleri sebebiyle Müslümanların kendilerine itaat etmelerini istesinler ve bu hilafet yükünü yüklensinler. Onlar: «Bizim imamımız haksız yere öldürüldü» diyerek kendi etrafindaki adamları aldattılar. Amaçları gerçekten zorba hükümdarlar olmaktır. İşte şu gördüğünüz noktaya gelmişlerdir. Eğer onların bu iddiaları olmamış olsaydı, Müslümanlardan iki kişi bile onlara tabi olacak değildi. Çok zelil, çok habis olacaklar ve etraflarındaki adamlarının sayısı da az olacaktı. Ne var ki, batıl sözün, gafil kimselerin kulağında bir tatlılığı vardır. Allah'a doğru ve güzel bir gidişle gidiniz. O'nu çokça anınız.»
Ammar b. Yasir, bu konuşmayı yaptıktan sonra ilerledi. Karşısına Amr b. As'la Hz. Ömer'in oğlu Ubeydullah çıktılar. Ammar, bunları azarlayıp kınadı ve kendilerine öğüt verdi. Onlara çok ağır söz söylediğine dair nakiller de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b.Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sıffîn savaşında Ammar'ı esmer tenli, uzun boylu, yaşlı bir adam olarak gördüm. Mızrağı elinde tutuyor ve şöyle diyordu: «Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki ben, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte şu mızrağımla üç kez savaş verdim. Bu dördüncü savaştır. Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, bunlar bizi vursalar ve bizi Hecer hurmalıklarına kadar geriletseler, o zaman bilirim ki bizim ıslahatçılarımız hak yoldadırlar. Onlarsa sapıklıktadırlar.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Kays b. Abbad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ammar b.Yasir'e dedim ki:
- Ali ile İperaber omuz omuza savaşmanız,sizin uygun gördüğünüz kendi görüşünüz müdür? Eğer öyleyse, kişi görüşünde bazen yanılır, bazen da isabet eder.Yoksa Rasûlullah (s.a.v)'m bu hususta bir talimatı mı var ki, Ali ile birlikte omuz omuza savaşıyorsunuz?
- Rasûlullah (s.a.v.), bütün halktan ayrı olarak bize özel bir talimat vermiş değildir.»
Aralarında Haris b.Süveyd, Kays b.Ubade, Ebu Cuheyfe, Vehb b. Abdullah es Sevaî, Yezid b. Şureyk ve Ebu Hassan el Ecred'in de bulunduğu tabiilerden bir cemaattan nakledildiğine göre- ki, bu nakil Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabittir- yukarda adı geçenlerin her biri şöyle demişlerdir:
«Ben, Ali'ye şöyle bir soru yönelttim:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m diğer insanlara söylemediği ancak özel olarak size söylediği bir söz var mıdır?
- Hayır, habbeyi yaran,canlıyı yaratan zata yemin ederim ki bu, cenâb-ı Allah'ın Kur'ân'da bir kuluna verdiği bir anlayıştır. Ve

bu sahi-fede bulunan birşeydir.
- Bu sahifede olan şey nedir?
Sahifeye baktığımda orada diyet ve esirin serbest bırakılması, bir kafir kişi sebebiyle Müslüman bir kişinin Öldürülmemesi, Medine'nin Sebir dağı ile Sevr dağı arasındaki kısımlarının Harem sayıldığı yazılıydı.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde rivayet olunduğuna göre Sıffîn savaşında Sehl b. Hanif, şöyle demiştir:
«Ey insanlar! Dine karşı reyi itham edin. Çünkü Hudeybiye gününde Ebu CendeFin olayını seyrettiğim zaman eğer elimde gelseydi, Rasûlullah'ın o konudaki kararma karşı çıkardım. Vallahi islâm'a girdiğimizden beri bize karşı verilen kesin bir emir karşısında kılıcımızı orauzumuza alıp savaşmadık. Ve neticede de uygun gördüğümüz bir çözüm yoluna kavuştuk. Ancak bu savaşımız böyle değildir. Biz bu hadisede hangi gediği kapattıysak başka bir gedik karşımıza çıktı. Ne yapaya-cağımızı bilemez duruma geldik.»
İbrahim b. Hüseyn b. Dizil, Ahnef b. Kays'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ammar b. Yasir, daha sonra Şamlıların üzerine saldırdı. îbn Cevi es-Sekseki ile Ebu'l-Gaziye onu mızrakla yaraladı. İbn Cevi ise başını kopardı. Zülkila, Amr b. As'm şöyle dediğini işitti:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ammar b. Yasir'e:«Seni azgın bir grup öldürecektir. Ve içeceğin en son şey bir ölçek süttür » dedi.»
Zülkila, Amr'a şöyle diyordu:
- Yazıklar olsun sana ey Amr, bu nedir?
Amr da ona şöyle diyordu:
- O, bize dönecektir.
Ammar, Zülkila'dan sonra vurulduğunda Amr b. As, Muaviye'ye şöyle dedi: «Bunların hangisinin ölümüne daha çok sevindiğimi bilemiyorum. Ammar'ın öldürmesine mi, Zülkila'nm öldürülmesine mi çok sevineceğim? Bunu bilemiyorum. Allah'a yemin ederim ki Ammar'ın Öldürülmesinden sonra Zülkila hayatta kalsaydı, bütün Şamlılara yönelir ve askerlerimizi bize karşı fesada sürüklerdi.
Ammar'ın öldürülmesinden sonra adamlar, Muaviye ile Amr b.As'm yanma gelip: «Ammar'ı ben öldürdüm.» diyorlardı. Amr da böyle diyenlere: «Sen onu öldürürken o ne diyordu? diye soruyordu. Adamlar, karışık cevaplar veriyorlardı. Nihayet İbn Cevi geldi. Ona da ayın soruyu sorduklarında o, şöyle dedi: Ben, Ammar'ın şöyle dediğini işittim.
«Dostlara kavuşuyorum, Muhammed'e ve grubuna kavuşuyorum.»
Amr b. As, İbn Cevi'ye şöyle dedi:«Doğru söyledin, demek ki, sen onu öldürmüşsün. Ama yavaş ol bakalım. Allah'a yemin ederimki, ellerin zafer bulmadı. Aksine Rabbin sana gazaplandı.»
Enes b. Malik'den merfu olarak rivayet edilen bir hadiste şöyle buy-rulmuştur:
«Ammar, iki şeyden birini seçme tercihiyle başbaşa bırakıldığında mutlaka o, bu şeylerin en doğru olanını tercih eder.»
Yakub b. Rakit'den rivayet olunduğuna göre öldürülen Ammar b. Yasir'in üzerindeki eşyaları yağmalamak ve onu kimin öldürmüş olduğu hususunda iki adam tartıştılar. Abdullah b. Amr b. As'a gelip aralarında hakemlik yapmasını istediler. Abdullah, onlara şöyle dedi:
- Yazıklar olsun size, yanımdan çıkın, defolup gidin. Zira Rasûlullah (s.a.v), Kureyşlilerin Ammar'la eğlenmeleri esnasında şöyle demişti: "Şu Kureyşlilere ve Ammar'a ne oluyor, ondan ne istiyorlar? Ammar, onları Cennete davet ediyor, onlarsa onu ateşe davet ediyorlar. Ammar'ı öldüren ve üzerindeki eşyaları yağmalayan kimse ateştedir.» Duyduğuma göre Muaviye, Ammar'ın öldürülmesi olayıyla ilgili olarak şöyle demiştir:«Onu bu savaşa getirenler öldürdüler. Böylece Şamlılara tuzak kurmak istediler. Şamlıların, onu öldürmüş olduğu yalanım yaydılar.»
İbrahim b. Hüseyin, Hanzala b. Hüveylid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir ara ben, Muaviye'nin yanmdayken iki kişi Ammar'ı öldürdük-telerini iddia ederek onun huzuruna geldiler. Tartışmaya başladılar. Amr b. As'm oğlu Abdullah, onlara şöyle dedi: «Ammar'ı öldürme hususunda her biriniz diğerine karşı gönlünü hoş tutsun. Zira ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m: «Ammar'ı azgın ve asi bir grub Öldürecektir.» dediğini işittim.» Abdullah'ın böyle demesi üzerine Muaviye, Abdullah'ın babası Amr b. As'a:«Şu deli oğlunu yanımızda konuşmaktan men etsene.» dedi. Sonra da Abdullah'a dönüp şöyle dedi:
- Sen niye bizimle beraber savaşmıyorsun?
- Rasûlullah (s.a.v.), babamın hayatta olduğu sürece kendisine itaat etmemi bana emretti. İşte sizinle beraberim ama savaşmıyorum.»
Yahya b. Nasr, İbn Ebi Melike'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Amr b. As'm oğlu Abdullah, babasına şöyle dedi: «Eğer Rasûlullah
(s.a.v.), sana itaat etmemi bana emretmiş olmasaydı, seninle birlikte
buralara kadar gelmezdim. Sen, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ammar b. Yasir'e: «Seni azgın ve asi bir grup öldürecektir.» dediğini işitmedin mi?»
Yahya b. Nasr, ŞaTaf nin şöyle dediğini etmiştir:
«Ammar'ın katili, gelip Muaviye'nin yanına girmek için izin istedi. O esnada Muaviye'nin yanında Amr b. As da vardı. Amr "İçeri girmesine izin ver ve onu cehennemlik olmakla müjdele." deyince adam, Muavi-ye'ye: «Amr'm dediklerini işitmiyor musun?» diye sorunca Muaviye, şöyle cevap verdi: «Amr, doğru söyledi. Ancak Ammar'ı öldürenler, onu buraya getirenlerdir.

Onu bu savaşa sokanlardır.»
Buharı ve Müslim'in sahihleriyle diğer kitaplarda sabit olduğuna göre aralarında Haris b. Süveyd, Kays b. Ubade, Ebu Cuheyfe Vehb b. Abdullah es Sevaî, Yezid b. Şureyk, Ebu Hassan el-Ecred ve diğerlerinin de bulunduğu bir tabiin topluluğundan her biri şöyle demişlerdir: «Ben, Ali'ye dedim ki:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m diğer insanlara söylemeyip de özel olarak size söylediği birşey var mıdır?
- Hayır. Habbeyi yaran, canlıyı yaratan Allah'a yemin ederim ki bu, sadece Allah'ın Kur'ân'da bir kuluna verdiği bir anlayıştır ve bu sa-hifede bulunan şeylerdir.
- Bu sahifede olan şey nedir?
Ben böyle dedikten sonra o sahifeye baktığımda içinde diyetten, esirin serbest bırakılmasından, bir Müslümanın bir kafir sebebiyle öldü-rülemiyeceğinden ve Medine'nin Sebir dağıyla Sevr dağı arasındaki kısımlarının Harem sayıldığından bahsediliyordu.»
Yine Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olduğuna göre Sıffîn savaşında Sehl b. Hanif şöyle demiştir:
«Ey insanlar! Dine karşı görüşünüzü suçlayın.Ben Hudeybiye gününde Ebu Cendel'in gelişini gördüm.Eğer yapabilseydim Rasûlullah (s.a.v.)'m onu geri verme hususundaki kararını reddederdim. Ancak bunu yapamadım. Vallahi biz islâm'a girdiğimizden beri bize verilen kesin bir emre karşı kılıçlarımızı omuzlarımızın üzerine koymadık. Koyunca da mutlaka o zor işi kolaylaştırırdık. Ancak bu savaş işini bir türlü önleyemedik.»
Ibn Cerir, Ebu Abdirrahman es-Sülemî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sıffîn savaşında Hz. Ali'yle beraberdik. Onun atını korumakla iki kişiyi görevlendirmiştik. Bunlar, Hz. Ali'nin cepheye girip savaşmasına engel olacaklardı. Dalgınlıklarından yararlanan Hz. Ali, hemen saldırıya geçiyor ve kılıcı kana bulanmadan geri dönmüyordu. Yine o, bir gün düşmana karşı saldırıya geçmiş, kılıcı eğilmeden geri dönmemişti. Eğilen kılıcım adamlarının üzerine atıp: «Eğer kılıcım eğilmeseydi, savaşmaktan geri dönmezdim.» dedi.»
Yine Ebu Abdirrahman es-Sülemî dedi ki: Ben, Ammar'ı da bu savaşta gördüm. Sıffîn vadilerinden birini tuttuğu zaman oradaki sahabelerde peşine takılıyorlardı. Onun, Hz. Ali'nin bayraktarı olan Haşim b. Utbe'ye gidip şöyle dediğini gördüm.
- Ey Haşim ilerle! Cennet kılıçların gölgesi altındadır. Ölüm, mızrakların ucundadır. Cennet'in kapıları açılmış, iri gözlü huriler süslenmişlerdir. Bu gün dostlara kavuşuyorum. Muhammed'e ve grubuna kavuşuyorum.
Böyle dedikten sonra Ammar ile Haşim, birlikte düşmana karşı saldırıya geçtiler ve öldürüldüler. Yüce Allah, onlara rahmet etsin.
Ebu Abdirrahman es-Sülemi'den şöyle rivayet edilmiştir: O zaman Hz. Ali ile arkadaşları, Şamlıların üzerine aniden bir saldırıya geçtiler. Hz. Ali'nin yanında Ammar'la Haşim'de vardı. Gece olunca ben: «Bu gece Şamlıların ordugahına gireceğim ve Ammar'ın ölümünün bize tesir ettiği kadar onlara da tesir edip etmediğini anlayacağım.» dedim. Savaş sona erdiğinde bizler onlarla konuşurduk. Onlar da bizimle konuşurlardı. Ben de atıma bindim. Sakin sakin giderek ordugahlarına girdim. Bir tarafta Muaviye, Ebu Aver es-Sülemî, Amr b.As ve oğlu Abdullah'ın sohbet etmekte olduklarını gördüm. Birbirlerine neler söylediklerini dinleme fırsatını kaçırmaktan korktuğum için atımı yanlarına sürdüm. Dinlemeye başladım. Amr b. As'm oğlu Abdullah, babasına şöyle dedi:
- Babacığım, bu gün siz şu adamı (Ammar'ı) öldürdünüz. Oysa Rasûlullah (s.a.v.), onun hakkında neler söylemiştir neler.
- Rasûlullah, onun hakkında ne söyledi?
- Sen de bizimle beraber değil miydin? Hani biz mescidi inşa ediyorduk. İnsanlar, taşları, kerpiçleri birer birer taşıyorlarken Ammar, taşları ve kerpiçleri ikişer ikişer taşıyordu. Rasûlullah (s.a.v.) gelip onun yüzündeki toprakları silip şöyle diyordu:«Yazık sana ey Sümey-ye'nin oğlu, insanlar taşlan ve kerpiçleri birer birer taşımaktalarken sen ikişer ikişer taşıyarsun.Sevaba rağbetinden ötürü böyle yapıyor-sun,ama bununla birlikte yine de seni azgın ve asi bir grup öldürecektir.»
Bunun üzerine Amr b. As, atını çekip oradan ayrılmak isterken Muaviye, atının yularını tutup onu kendine doğru çekti. Amr b. As da ona şöyle dedi:
- Ey Muaviye! Oğlum Abdullah'ın neler söylediğini işitmedin mi?
- Neler söyledi?
- İşte şunu şunu ve şunu söyledi.
- Sen cahil bir ihtiyarsın, idrarını tutamadığın halde hadis okuyorsun. Ammar'ı biz mi öldürdük? Onu bu savaşa sürükleyenler öldürdü. Bu konuşma üzerine insanlar çadırlarından çıkıp şöyle diyorlardı: «Ammar'ı bu savaşa sürükleyenler öldürdüler.»
Bilemiyorum ona mı, yoksa onlara mı şaşayım!» Muaviye'nin yaptığı bu tevil, akıl ve mantıktan uzak bir tevildir.»
Mescid-i Nebevî'nin yapılmasından bahsedilirken Buharı, Rasûlullah (s.a.v.)'m Ammar b. Yasir'e şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Ammar'a yazık! O, insanları Cennet'e davet ediyor; onlarsa onu ateşe davet ediyorlar.»
Ammar da fitnelerden Allah'a sığınırım, diyordu.»
Müslim, Ümmü Seleme'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Ammar b. Yasir'e şöyle demiştir: «Seni azgın ve asi bir grup öldecektir.»
Başka bir rivayette de Rasûlullah'ın: «Ammar'ın katili ateştedir.» dediği ifade edilmektedir.
Beyhakî, İbn Mesud'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Ammar b. Yasir hakkında şöyle demiştir:

«İnsanlar anlaşmazlığa düştüklerinde Sümeyye'nin oğlu (Ammar b.Yasir) hakla beraber olacaktır.»
ibrahim b.Hüseyin b. Dizil, Salim b. Ebi Ca'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Adamın birisi, Abdullah b. Mesud'un yanma gelip şöyle dedi:
- Doğrusu Cenâb-ı Allah, bize zulme dilmeye ceğine dair teminat vermiştir, ama fitneye düşmeyeceğimize dair teminat vermiş değildir. Eğer bir fitne koparsa ne yapayım dersin?
- Allah'ın kitabına sarıl.
- Eğer herkes gelip de Allah'ın kitabına davette bulunursa (yani birbirleriyle anlaşmazlık içinde bulunan herkes hak yolda olduklarını iddia ederlerse) o zaman ne yapmamı teklif edersin?
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: "İnsanlar anlaşmazlığa düşerlerse Sümeyye'nin oğlu (Ammar b. Yasir) hakla beraber olacaktır.»
Beyhakî, Ammar b.Yasir'in az adlılarından birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ammar hastalandı, bitkin düştü, bayıldı. Ayıldığında biz çevresinde oturup ağlaşmaktaydık.Bize şöyle dedi:
- Niçin ağlıyorsunuz? Yatağımda öleceğimden mi korkuyorsunuz? Oysa sevgilim Muhammed (s.a.v.), beni azgın ve asi bir topluluğun Öldüreceğini, dünyadaki en son azığımın da bir bardak süt olacağını bana önceden haber vermiştir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudifnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Nebevî'yi inşa etmemizi emretti. Bizler de kerpiçleri birer birer taşımaya başladık. Ammar ise, ikişer ikişer taşıyordu. Başı toz toprak içinde kaldı. Ben, Rasûlullah'tan değilde arkadaşlarımdan duyduğuma göre Rasûlullah (s.a.v.) gelip Ammar'ın başındaki tozları silkeleyip temizlemiş ve ona şöyle demişti: «Yazık sana ey Sümeyye'nin oğlu! Seni azgın ve asi bir grup öldürecektir.» Rafiziler, bu hadise şu eklemeyi de yapmışlardır: «Allah, o asi ve azgın grubu kıyamet gününde şefaatına nail etmesin.» Bu yalandır. Rasûlullah'a atılan bir iftiradır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'m Sıffîn savaşma katılan iki tarafin da Müslüman olduğuna dair hadisleri sabittir. Nitekim bunu yakında inşaallah nakledeceğiz.
İbn Cerir'in anlattığına göre Ammar öldürüldüğü zaman Hz.Ali, Rebia kabilesi ile Hemedarılılara: «Siz benim zırhım ve mızrağımsmız.» demiş, onun bu çağrısına 12.000 kadar adam icabet etmiş, kendisi de katırına binmiş olarak ön safa geçip Şamlılara adamlarıyla birlikte aynı anda saldırıya geçmişti. Şamlıların bütün safları dağılmış ve Hz. Ali ile adamları ele geçirdikleri Şamlılardan herkesi öldürmüşler, nihayet Muaviye'ye yetişmişlerdi. O esnada Hz. Ah", hem savaşıyor hem de şöyle diyordu:
«Onları vuruyorum ama patlak gözlü garip işler yapan Muaviye'yi göremiyorum.»
Sonra Hz. Ali, bizzat kendisiyle vuruşması için Muaviye'ye çağrıda bulundu. Amr b. As, kendisine Hz. Ali'nin karşısına çıkıp göğüs göğüse savaşmasını teklif edince Muaviye, ona şöyle dedi: «Sen de biliyorsun ki, Ali'nin karşısına kim çıkıp göğüs göğüse savaşırsa mutlaka Ali, onu öldürür. Demek ki sen, benim öldürülmemi ve benden sonra emirliğe geçmeyi kafana koyuyorsun.»
Hz. Ali, daha sonra oğlu Muhammed'i büyük bir asker kitlesiyle Şamlıların üzerine saldırttı. Şiddetlice savaştılar. Sonra kendisi de başka bir grup askerle Şamlılara hücum etti, iki taraftan da çok sayıda asker öldürüldü. Sonra akşam namazını işaretle kıldılar. Çarpışma gece boyunca devam etti. Bu gece savaşın en önemli gecesiydi. Müslümanlar, bunu böyle bildiler. Çarpışmanın sabaha dek şiddetle devam ettiği bu geceye (köpek hırlaması gecesi) anlamına gelen "leyletü'l-Herir" denil-di.Cuma gecesi girdiğinde mızraklar kırıldı, oklar tükendi. İnsanlar kılıçlara koştular.
Hz. Ali de kabileleri savaşa teşvik ederek cephe ilerisine gidiyordu. Ordunun merkezinde insanların önünde yer alıyordu. Sağ cenaha Ester komuta ediyordu.Perşembe akşamını cumaya bağlayan gecede Abdullah b. Büdeyl'in öldürülmesinden sonra sağ cenahın komutasını Ester ele almıştı. Sol cenaha da İbn Abbas komuta ediyordu. İnsanlar her tarafta çarpışıyorlardı. Siyer âlimlerimizin bir kaçının anlattıklarına göre önceleri mızraklarla çarpışmışlar, oklar da tükenince kılıçlarla çarpışmışlar, kılıçlar da kırılınca yumruk yumruğa birbirlerine girişmişler , birbirlerinin suratına taş ve toprak savurmuşlar, birbirlerini dişleyerek parçalamaya azmetmişlerdi. Öyle ki, karşıt taraftarlarda iki kişi birbirleriyle boğuşuyor, takattan düşüyorlar, sonra oturup dinleniyorlar. Her biri diğerine yaslanarak ancak ayağa kalkabiliyor ve tekrar vuruşmaya başlıyorlardı. Innâ illlah ve innâ ileyhi raciun. Bu halleri cuma sabahına kadar sürdü. Sabah namazım savaş esnasında işaretle kıldılar. Nihayet güneş doğup biraz yükseldi.
Zafer Iraklılara göründü.Şamlılara ise mağlubiyet göründü. Bunun sebebi de şuydu: Ester en-Nehaî, Hz. Ali ordusunun sağ cenah komutasını ele geçirince beraberindeki askerlerle Şamlılara saldırdı.Hz. Ali de onu izledi. Böylece Şamlıların saflarının çoğu bozguna uğradı. Hemen hemen tam mağlubiyete maruz kalmışlardı, işte tam o esnada Şamlılar, mızraklarının ucuna taktıkları Kur'ân sahifelerini yükseltip:«Işte bu sahifeler aramızda hakem olsun, insanlar ölüp tükendiler. Sınırlan kim koruyacak? Müşrik ve kafirlere karşı kim cihad edecek?» dediler.
Ibn Cerir ve diğer tarihçilerin anlattıklarına göre sahifeleri mızrakların ucuna takıp yükseltmeyi tavsiye eden Amr b. As olmuştur. Zira o, Sıffîn'de Iraklıların galip olacaklarım görünce durumu gevşetmek ve işi ertelemek istedi. İki tarafin da sabırla birbirini bekleyeceğini düşündü, insanların yok olup tükeneceğini sezdi. Kalkıp Muaviye'ye şöyle dedi:
«Ben birşey yapmayı düşünüyorum. Eğer bunu yaparsak, şu anda bizler daha da derlenip toparlanırız. Ali ve taraftarları ise dağılırlar. Bence Kur'ân sahifelerini mızrakların ucuna takıp yükseltelim ve onları mushaûn hükmüne davet edelim. Eğer bu davetimize icabet ederlerse savaş ateşi söner; eğer kendi aralarında anlaşmazlığa düşerlerse onlardan bazılarına karşılık

veririz, bazılarına da karşılık vermeyiz. Böylece çözülürler ve güçleri kaybolur.»
imam Ahmed b. Hanbel, Habib b. Ebi Sabit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kabilesinin mescidinde bulunan Ebu Vaü'e gittim. Hz.Ali'nin Nehrevan'da kendileriyle savaştığı adamları ona sormak istedim. Hangi hususlarda Ali'nin çağrısına icabet ettiklerini, hangi hususlarda ondan ayrı düşündüklerini, Hz. Ali'nin niçin onlarla savaşmayı helal saydığım öğrenmek istedim.Ebu Vail de bu sorularımı şöyle cevapladı:«Biz, Sıffîn'de idik. Şamlılar, savaş ateşi altında kalınca tepeye sığındılar. Amr b. As da gidip Muaviye'ye şu teklifte bulundu: «Ali'ye bir mushaf gönder. Onu Allah'ın kitabındaki hükme davet et. O, senin bu davetine karşı direnemez.» Mushan bir adamla Ali'ye gönderdiler. Adam, Ali'ye şöyle dedi: Bizimle sizin aranızda Allah'ın kitabı hakem olsun. «Kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmedin mi? Onlar aralarında hüküm vermek için Allah'ın kitabına çağırılmışlar sonra onlardan bir takımı dönmüşlerdir. Onlar temelli yüz çevirenlerdir.» (Ân Imrân, 23.)
Hz. Ali de o adama şöyle cevap verdi:
«Evet, ben bunu haydi haydi kabul ederim. Aramızda Allah'ın kitabı hakem olsun.»
Hariciler, Hz. Ali'nin yanına geldiler. Biz de o gün onları davet ediyorduk. Kurralar da yanına geldiler. Omuzlarının üzerinde kılıçları vardı. Şöyle dediler:«Ey müminlerin emiri, müsaade et de kılıçlarımızla üzerlerine gidelim ki Allah bizimle onlar arasında hükmünü versin.»
Sehl b.Hanif, söze başlayıp şöyle dedi:
«Ey insanlar, kendinizi suçlaym. Zira Hudeybiye barışının yapıldığı günde Rasûlullah (s.a.v.)'la müşrikler arasında barış antlaşması yapıldı. Eğer biz savaşı uygun görseydik savaşırdık. Hatta Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle demişti: «Ya Rasûlallah! biz hak yolda, müşrikler ise batıl yolda değil midirler? [1]

Şamlıların Kur'ân Sahîfelerîni Mızraklarının Ucuna Takarak Yükseltmeleri

Kur'ân sahifeleri mızrakların ucuna takılınca Iraklılar şöyle dediler: «Biz, Allah'ın kitabına icabet eder ve ona yöneliriz.»
Ebu Mihnef, Hz. Ali'nin o esnada kendi taraftarlarına şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ey Allah'ın kulları! Hakkınızı aramaya devam ediniz. Samimiyet ve bağlılığınızı sürdürürüz.Düşmanınıza karşı savaşmaya devam ediniz. Ben, onları sizden daha iyi bilirim. Çünkü çocukken beraber olduk. Büyüdükten sonra da beraberce vakit geçirdik. Onlar, çocukken de son derece kötü ve şerli idiler. Büyüyünce de kötülük ve şerliliklerini sürdürdüler. Size yazıklar olsun. Al danm ayasınız. Vallahi bu Kur'ân sahifelerini sırf sizi aldatmak ve size tuzak kurmak için havaya kaldırmışlardır.»
Hz. Ali'nin bu sözleri üzerine adamları ona şöyle demişlerdi:
«Allah'ın kitabına davet edilip de ona icabet etmemek bize yakışmaz. Biz böyle bir davranışı kabullenmeyiz.»
Hz. Ali de onlara şöyle cevap vermişti: «Ben, Allah'ın dinine, Allah'ın kitabına dönünceye kadar onlarla savaşacağım.Çünkü onlar, Allah'a karşı gelmiş, onun emirlerine baş kaldırmış, ahdini ve emrini unutarak kitabına muhalefet etmişlerdir.»
Hz. Ali'nin bu sözlerine karşı çıkıp sonradan Hariciler grubunu teşkil eden Mis'ar b. Fedeki et-Temimî ve Zeyd b. Husayn et-Taî ve onlara tabi olan bazı Kur'ân hafizları şöyle demişlerdi: «Ey Ali! Allah'ın kitabına icabet et.Sen buna davet edildiğin halde icabet etmezsen, biz seni şu karşımızdaki kavmin arasına katmcaya kadar oraya sürükler ve Affan oğlu Osman'a yaptığımızın aynısını sana da yaparız. Çünkü o, Allah in kitabıyla amel etmeyip başımızda diktatörlük yapü.Biz de onu öldür-dük.Vallahi ya sen bu çağrıya icabet edersin,ya da biz seni buna zorla icabet ettiririz.»
Hz. Ali ise şöyle demişti:«Sizi men ettiğim şeyden uzak durun. Söylediklerime de uyun. Eğer bana itaat ederseniz bu adamlara karşı savaşmaya devam edin.Eğer bana karşı gelip isyan edecek olursanız elinizden geleni ardınıza koymayın.»
Bunun üzerine onlar da şöyle demişlerdi:* O halde Eşter'e haber gönder de buraya gelsin.» Hz.Ali de savaşa son vermesi için Eşter'e haber gönderdi ki yanına gelsin.
Hariciler hakkında yazdığı kitabında Heysem b. Adiy.îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmişti:
«Muhammed b. Münteşir, Sıffîn savaşma katılan bir adamdan ve yalan söylemekle itham edilmemiş olan bazı Harici liderlerinden naklen bana dedi ki: Ammar b. Yasir, Hz. Ali'nin bu tutumundan hoşlanmadı. Çağrısına icabet etmeyip onun hakkında nahoş sözler söyledi. Sonra da şöyle dedi: "Allah'tan başkasını hakem olarak istemeden önce kim Allah'ın huzuruna varmak ister?"
Böyle dedikten sonra saldırıya geçti. Savaştı, nihayet öldürüldü.Al-lah ona rahmet etsin.»
Şamlıların önde gelen şahsiyetlerini Allah'ın kitabının hakemliğine davet edenlerden Abdullah b. Amr b. As da Iraklılara yönelip ateşkese davet etti. Savaşı bırakmalarını, Kur'ân'm emrine uymalarını istedi. Muaviye, ona böyle yapmasını emretmişti. Hz. Ali'nin, Kur'ân'm hakemliğine uymasını tavsiye edenlerden biri de Eş'as b. Kays el-Kindî idi. Allah, ondan raz olsun.
Ebu Mihneften gelen başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ali, savaşı durdurması için Eşter'e haber gönderdiği zaman o haberciye şu cevabı vermişti:
«Şu an, beni geri çağıracak bir saat ve an değildir. Ben öyle bir noktadayım ki, Allah'ın bana zafer vereceğine ümidim vardır. Beni bulunduğum şu noktadan alıp götürmeniz asla doğru değildir.»

Esterin böyle demesi üzerine haberci olan Yezid b. Hani, Hz. Ali'nin yanına döndü. Eşter'in söylediklerini ona naklettti. Ester de fırsatı değerlendirmek için savaşı şiddetlendirdi. Gürültü ve bağırtılar yükseldi, sesler ayyuka çıktı. Etrafındakiler Hz. Ali'ye şöyle dediler: «Galiba sen, Eşter'e savaşa devam etmesi için emir verdin.» Hz. Ali de onlara: «Benim Eşter'e gizlice birşey fısıldadığımı gördünüz mü? Savaşı durdurması için emrimi ona açıkça sizin gözleriniz önünde göndermedim mi?» deyince yanında bulunan adamlar:«Eşter'e haber gönder,buraya gelsin. Eğer gelmeyecek olursa vallahi biz senden ayrılıp gideriz.» diye karşılık vermişlerdi. Bunun üzerine Hz. Ali,haberci Yezid b. Hani'ye şöyle dedi: "Git, Eşter'e buraya gelmesini söyle. Fitne koptu."

Yezid b. Hani, Eşter'in yanma gidip emirü'l-mü'mininin emrini ona tebliğ etti. Savaşa ara verip Hz. Ali'nin yanma gitmesini söyledi. Bunun üzerine Ester, işi hızlandırıp şöyle dedi:

- Yazıklar olsun sana. İçinde bulunduğumuz zafer durumunu görmüyor musun? Zaferi sonra tamamen ele geçireceğiz.
- Bu ikisinden hangisi çok hoşuna gider? Geri dönmeyi mi daha çok istersin, yoksa mü'minlerin emiri Ali'nin de Osman gibi öldürülmesini mi istersin? O öldürüldükten sonra buradaki zaferin sana ne fayda verir?

Bunun üzerine Ester, savaşı bırakıp Hz. Ali'nin yanma döndü ve
şöyle dedi:

- Ey Irak ehli! Ey alçaklık ve korkaklığın timsalleri! Şu anda bu adamlara üstün gelmiş durumdayken, sizin onları yenmek üzere olduklarınızı gördükleri sırada mushafin sahifelerini elleriyle yükseğe kaldırarak sizi Allah'ın kitabına davet ediyorlar. Halbuki onlar, çoktan Allah'ın emirlerine sırt çevirmişler ve kendisine bu Kur'ân'm indirildiği insanın sünnetinden sapmışlardır. Onların bu çağrısına icabet etmeyin. Bana süre tanıyın. Zaferi elde edeceğimi hissetmekteyim.
- Hayır.
- Ey Farslılarm düşmanları! Bana biraz daha mühlet tanıyın. Zafer kazanacağımı ümid ediyorum.
- Hayır, asla müsaade etmeyiz! Girdiğin günaha biz de seninle birlikte girmek istemeyiz.

Ester, bundan sonra Şamlıların çağrısına icabet etme hususunda kurralarla tartışmaya başladı. Aralarında geçen konuşmalar Özetle şöyleydi:

- Söyleyin bakalım. Eğer sizin bu ilk savaşımz hak yolda yapılan bir savaşsa devam ettirin. Eğer batıl yolda yapılan bir savaşsa biliniz ki, ölüleriniz Cehennem'dedir.
- Bize bu lafları söylemeye son ver. Artık ne sana ne de adamına (Hz.Ali'ye) asla itaat etmeyeceğiz. Biz, Allah rızası içir bunlarla savaştık. Şimdi de Allah rızası için savaşa son veriyoruz.
- Hile yap tınız, vali ahi aldatıldınız. Savaş a son vermeye çağrıldınız. Siz de bu çağrıya icabet ettiniz. Ey kötü adamlar! Sır dünyada zahi-dane bir hayat yaşayıp Allah'a kavuşma şevkini duyarak namaz kıldığınızı zannediyorduk. Fakat şu anda sizin dünyadan başka bir isteğinizin olmadığını gördüm .Yazıklar olsun. Ölümden kaçıp dünyada kalmak için savaştan firar ettiğinizi gördüm. Ey pisliklerle geçinen dişi deveyi andıran kimseler, siz artık temiz ve dindar kimseler değilsiniz. Şu zalim kavim bizden nasıl uzaklaştıysa siz de uzaklaşıp defolun.»

Bu konuşmadan sonra Hariciler, Eşter'e sövdüler. O da onlara sövünce, onlar onun bineğinin suratına kırbaçlarıyla vurmaya başladılar. Aralarında uzun hadiseler cereyan etti. Iraklıların bir çoğuyla Şamlıların tamamı, Müslümanların kanlarının akıtılmaması için bir süre ateşkes halinde kalmak arzusunu gösterdiler. Çünkü savaş esnasında özellikle son üç günlük çarpışmalar esnasında ve daha önemlisi cuma gecesinde (ki o geceye köpek hırlaması gecesi adı verilmişti) iki taraftan da gayet derecede sabırlı ve bahadır askerler şehid olmuşlardı ki, bunların dünyada emsalleri görülmemişti. Bu bahadırlar çarpışırlarken birbirlerinin önünden kaçmamışlar, sabredip dayanmışlar ve nihayet iki taraftan biri diğerini Öldürmüştü. Birçoklarının anlattığına göre o son günlerde 70.000 kişi öldürülmüştü. Şamlılardan 45.000 Iraklılardansa 25.000 kişi öldürülmüştü. Ebu'l-Hasan b. Bera'nm ifaresine göre Iraklılar arasında Öldürülenlerin yirmibeşi Bedir savaşma katılan sahabelerdendi. Sıffîn da çarpıştıkları süre zarfında doksan defa dalış yapmışlardı.

Seyf b. Ömer et-Temimfnin ifadesine göre Sıffîn savaşı, yedi ya da dokuz ay süreyle devam etmiştir. Ebu'l-Hasan b. Bera'nm ifadesine göre ise bu savaş, 110 gün süreyle devam etmiştir. Ebu Mi&nefin ifadelerinden anlaşıldığına göre bu savaş, zilhicce ayının birinci günü olan cuma gününde başlamış olup safer ayının onüçüncü gününde sona ermiştir. Böyle olunca bu savaş, yetmişyedi gün süreyle devam etmiş olmaktadır. Doğrusunu Allah bilir.

Zührî dedi ki: Bana ulaşan bir rivayete göre bu savaşta öldürülenlerden elli küsur adam, aynı mezara defnedilirimş.

Beyhakî, Savfan b. Amr'ın şöyle dediğim rivayet etmiştir:

«Sıffîn savaşma katılan Şamlıların sayısı 60.000 kişi olup bunlardan 20.000 kişi öldürülmüştür. Bu savaşa katılan Iraklıların sayısı ise 120.000 kişi olup bunlardan da 40.000 kişi öldürülmüştür.»

Beyhakî, Sıffîn savaşını Ebu Hüreyre'den rivayet edilen şu hadisin tahakkuku olarak yorumlamıştır. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

«İki büyük topluluk savaşmadıkça kıyamet kopmayacaktır. Bu iki topluluk arasında büyük bir savaş cereyan edecektir. Ve ikisinin davası da aynıdır.»

Ebu Said el-Hudrî'den şöyle rivayet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

«Davaları aynı olan iki büyük topluluk savaşmadıkça kıyamet kop-mayacaktır. Onlar bu halde (savaşır) iken araladmdan bir grup dinden çıkacaktır. Ve dinden çıkan grubu ise, o iki gruptan hakka daha yakın olan öldürecektir.»

îmanı Ahmed b. Hanbel, Ibn Mesud'dan rivayet etti ki, Rasûlullah(s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«îslâm değirmeni (hicretin otuzbeşinci veya otuz altıncı) senesine kadar dönmeye devam edecektir. Eğer helak olurlarsa, bu helak olanın gideceği bir yoldur. Eğer dinleri kendileri için ayakta durursa yetmiş sene daha durur.» Hz. Ömer dedi ki:
- Ya Rasûlallah, bu yetmiş senelik süreye önce söylemiş olduğun süre dahil midir yoksa değil midir?
- Hayır değildir.»
Mesruk, Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Kuşkusuz îslâm değirmeni otuzbeş seneden sonra yok olacak-tır.Eğer (Müslümanlar) kendi aralarında barışırlarsa dünyayı yetmiş sene süreyle bolca yerler (refah içinde yüzerler). Eğer savaşırlarsa kendilerinden öncekilerin yoluna koyulmuş olurlar.»
îbn Dizil, İbrahim et-Temimf den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Ümeyye oğullarından bir adam (yani Hz. Osman) öldürüldüğü zaman îslâm değirmeni tersine dönecektir.»
Rasûlullah (s.a.v.), ölen bir Ensârfnin cenazesine çağrıldığında gidip cenazenin defnini beklerken oturmuştu. Oturur vaziyette iken şöyle buyurmuştu:
- İslâmiyet döneminde (birbirleriyle çekişen) iki ayrı kuşağa yöneticilik yaptığınız zaman haliniz nice olacaktır?
Ebu Bekir sordu:
- îlahı bir, peygamberi bir olan bir ümmette böyle bir durum meydana gelir mi?
- Evet.
- Ben böyle (talihsiz) bir zamana ulaşacak mıyım ya Rasûlallah?
- Hayır.
Hz. Ömer sordu:
- Ya ben böyle bir zamana ulaşacak mıyım ya Rasûlallah?
- Hayır.
Hz. Osman sordu:
- Ya ben böyle bir zamana ulaşacak mıyım ya Rasûlallah?
- Evet. Senin sebebinle fitneye düşeceklerdir.»
Hz. Ömer de bu hususu İbn Abbas'a sorarak şöyle demişti: —İlahları bir, kitapları bir, dinleri bir olduğu halde bu ümmet nasıl anlazmazlığa düşer?
- Bir kavim gelecek ve bizim anladığımız gibi Kur'ân'ı anlamayacaktır. Bu yüzden aralarında anlaşmazlığa düşeceklerdir. Anlaşmazlığa düşünce de savaşacaklardır.
Hz. Ömer, İbn Abbas'm bu cevabını makul bulmuştu.» Muhanımed b. Sirin'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: «Hz. Osman Öldürüldüğü zaman Adiy b. Hatim, onun hakkında şöyle dedi:«Os-man'ın öldürülmesi hususunda iki keçi dahi boynuzlasın adı. Sıffîn savaşı yapıldığı zaman Adiy'in bir gözü çıktı. Bunun üzerine başkaları dediler ki: «Adiy'in öldürülmesi hususunda iki keçi dahi boynuzlaşmadır Evet öyle ama bir çoklarının gözü çıktı.»
Rivayet olunduğuna göre Ka'bu'l-Ahbar, Sıffîn'a gitmiş, oradaki taşları görünce şöyle demiştir:"Bu yerde israil oğulları dokuz kez savaştılar, Araplar da burada onuncu kez savaşacaklar. Öyle ki, israil oğullarının birbirine attıkları taşları atacaklar ve israil oğulları yok olduğu gibi kendileri de yok olacaklardır.»
Rivayet olunduğuna göre Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Kıtlık senesiyle ümmetimin helak edilmemesini Rabbimden diledim. Rabbim bu dileğimi kabul buyurdu. Irzlarım mubah sayan yabancıları ümmetime musallat kılmamasını Rabbimden diledim. Rabbim bu dileğimi de kabul buyurdu. Ümmetimi birbirine musallat kılmamasını Rabbimden diledim ancak bu dileğimi yerine getirmedi.» Biz bu hadisi, şu ayet-i kerimeyi tefsir ederken nakletmiştik:
«Sizi firka firka yapıp kiminize kiminizin hıncını tattırmağa kadir
Olan O'dur.» (el-En'am, 65.)
Rasûlullah (s.a.v), buyurdu ki: Bu, en kolay olanıdır.» [2]

Hakem Olayı

Burada anlatılması uzun sürecek karşılıklı mektuplaşmalardan ve müracaatlardan sonra iki taraf hakem tayin etme hususun da pazarlığa başladılar. Buna göre Muaviye ile Ali'den her biri, kendi taraflarından birini hakem olarak tayin edecek ve sonra bu iki hakem, Müslümanların yararına olan bir kararda birleşeceklerdi. Muaviye, Amr b.As'ı vekil tayin etti. Ali de Abdullah b. Abbas'ı vekil tayin etmek istedi, keşke tayin etseydi- Ama kurralar, Abdullah b. Abbas'ı vekil tayin etmesine engel olup şöyle dediler: Biz, Ebu Musa el-Eş'arî'den başkasının vekil te-yin edilmesine razı olmayız.
Heysem b. Adiy'nin, Haricilerle ilgili kitabında anlatıldığına göre hakem olarak Ebu Musa el-Eş'arfyi teklif eden ilk kişi, Eş'as b. Kays olmuş, sonra Yemenliler de ona uyarak Ebu Musa'nın insanları fitneden ve savaştan men eden bir kişi olduğunu söylemişlerdi. Ebu Musa ise, Hicaz diyarında uzlete çekilmişti. Hz. Ali: «Ben Eşteki hakem yapacağım.» deyince asiler «Savaşı kızıştıran ve memleketi askersiz bırakan Eş-ter'den başkası mıdır?» diye direttiler. Bunun üzerine Hz. Ali:«O halde

dilediğinizi yapın.» dedi. Ahnef de Hz. Ali'ye şöyle dedi:
«Vallahi sen bir taş attın. Bu kavim ancak kendilerinden biri olan bîr adam barıştırır, onlara yaklaşır, öyle ki avuçlarına girer, sonra onlardan uzaklaşır, öyle ki yıldızlar kadar yükselir. Eğer beni hakem tayin etmek istemiyorsan, bari beni ikinci ya da üçüncü hakem yap. Çünkü bu anlaşmada herhangi bir düğüm atılırsa, ben o düğümü mutlaka çözerim. Benim attığım düğüm çözülecek olursa önceki gibi, senin lehin -de veya daha sağlam başka bir düğüm atarım.»
Asiler, Ebu Musa el-Eş'arî'den başkasının hakem tayin edilmesini kabul etmediler.Bunun üzerine Hz. Ali'nin elçileri uzlete çekilmiş olan Ebu Musa el-Eş'ârfye gittiler. Kendisine tarafların barıştıkları söylenince: «Allah'a hamd olsun» dedi Kendisinin hakem tayin edildiği söylenince de: «Innâ lillah ve innâ ileyhi raciun» dedi. Sonra onu alıp Hz. Ali'nin huzuruna getirdiler. Sonra taraftar arasında şöyle bir metin hazırlanıp yazıldı:
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, mü'minlerin emirinin vardığı bir karardır.» Ancak bu arada Amr b. As itiraz ederek:«Onun adını ve babasının adını yazınız. O sizin emiriniz olabilir, ama bizim emirimiz değildir.» dedi. Hz. Ali de şöyle dedi: «Mü'minlerin emiri unvanım silin. Ve: «Bu, Ebu Talib oğlu Ali'nin vardığı bir karardır.» diye yazın.»
Böyle dedikten sonra Hz. Ali, Hudeybiye kıssasını örnek verdi. O zaman Mekkeliler, Peygamber Efendimiz'in: «Bu, Allah Rasûlü Muahm-med'in vardığı bir karardır.» diye yazdırılmasına itiraz etmişler ve onun Allah Rasûlü olduğunu kabul etmeyip şöyle demişlerdi: «Bu, Abdullah oğlu Muhammed'in vardığı bir karardır, diye yaz.» Bunun üzerine katip de: «Bu, Ebu Talib oğlu Ali ile Ebu Süfyan oğlu Muaviye'nin ortaklaşa verdikleri bir karardır.» diye yazdı. Hz. Ali, Iraklılar ve beraberindeki taraftarı olan Müslümanlar adına hüküm verdi. Muaviye de Şamlılar ve taraftarları olan Müslümanlar adına hüküm verdi. İkisi de Allah'ın hükmüne ve kitabına göre hareket edeceklerini, Allah'ın dirilttiği şeyi diriltteceklerini, onun öldürdüğü şeyi öldüreceklerini taahhüd ettiler. Ebu Musa el-Eş'arî ile Amr b. As da Allah'ın kitabında buldukları hükme uyacaklarını, onun kitabında bulamadıkları hükümlere gelince bu hususta bölücü olmayan toparlayıcı ve adil sünnete uyacaklarını taahhüd ettiler.
Bu iki hakem, Hz. Ali ile Muaviye'den ve onların askerlerinden söz ve teminat alarak aile fertlerinin emanda olduklarına ve verecekleri hükme itiraz edecek kimseye karşı bütün ümmetin kendilerine yardımcı olacaklarına dair söz aldılar. Kararlarını ramazan ayında vereceklerini beyan ettiler. Eğer isterlerse iki tarafın rızasıyla daha da erteleye-bileceklerini söylediler, iki taraf arasında yazılan bu ahitname, hicri otuzyedinci senenin safer ayının onüçüncü çarşamba günü yazılmış ve bu metinde Hz.Ali ile Muaviye'nin, ramazan ayında bu iki hakemin Du-metül-Cendel ya da Ezruh'ta verecekleri hükme uyacaklar konusunda karar verilmişti. Kararın tebliği esnasında taraflar, kendi adamlarından 400"er kişiyle birlikte hakemlerin yanma gideceklerdi. Eğer belirtilen tarihte toplanmazlarsa, ertesi sene Ezruh'ta bir araya geleceklerine karar verildi.
Heysem'in, Haricilerle ilgili kitabında anlatıldığına göre Eş'aş b.Kays, bu antlaşma metnini Muaviye'ye götürdüğünde o, metni alıp bakmış, metinde şunlann yazılı olduğunu görmüştü. "Bu, Allah'ın kulu ve mü'minlerin emiri Ali ile Ebu Süfyan oğlu Muaviye'nin üzerinde ant-laştıkları bir metindir.» Bu yazıyı görünce Muaviye, şöyle dedi: «Eğer Ali, mü'minlerin emiri olsaydı kendisiyle savaşmazdım. Ama o sadece adım yazsın ve adını da benim adımdan önce yazsın. Çünkü o, daha faziletlidir. Ve benden önce İslâm'a girmiştir.» Eş'as dönüp Hz. Ali'nin yanına gitmiş ve Muaviye'nin dediği şekilde yazmıştı.
Şamlılar, Hz. Ali'nin adının Muaviye'nin adından önce yazılmasını ve Iraklıların kendilerinden önce zikredilmesini kabul etmemişlerdir. Bunun üzerine antlaşma metni iki şekilde yazılmış. Bunlardan biri, Şamlılara mahsustu ki, bu metinde Muaviye'nin adı, Hz. Ali'nin adından önce yazılmıştı. Iraklılara mahsus yazılan metinde ise Hz. Ali'nin adı, Muaviye'nin adından Önce yazılmış. Iraklılarda Şamlılardan Önce zikredilmişlerdi. Hakemlerin verdiği kararın yazılışında Hz. Ali tarafından şu zatlar şahit olarak hazır bulunmuşlardı. Abdullah b. Abbas, Eş'as b. Kays el-Kindî, Said Kays el-Hemedanî Abdullah 1). Tufeyl el-Meafirî, Hicr b. Yezid el-Kindî, Ver-ka b.Semi el-İclî, Abdullah b. Bilal el-îdî, Ukbe b. Ziyad el-Ensârî,Yezid b. Cuhfe et-Temimî ve Malik b. Ka*b el-Hemedanî. Bu şahitler on kişidi-ler.
Şamlılardan da şahid olarak şu on kişi hazır bulunmuştu: Ebu Aver es-Sülemî, Habib b. Mesleme, Abdurrahman b. Halid b Velid, Muharik b. Haris ez-Zebidî, Vail b. Alkame el-Adevî, Alkame b.Yezîd el-Hadremî, Hamza b. Malik el-Hemedanî Sübey b. Yezid el-Hadremî, Utbe b. Ebi Süfyan (bu zat, Muaviye'nin kadeşidir) ve Yezid b. Hürr el-Absî.
Eş'as b. Kays, bu antlaşma metnini iki taraf arasında dolaştırıp okudu. Sonra insanlar, ölülerini defnetmeye başladılar.
Zührî dedi ki: Duyduğuma göre bir mezara elli kişi defnediliyor-muş,.
Hz. AH, Şamlılardan bir grubu esir almıştı. Sıffîn'den ayrılacağı zaman bu esirleri serbest bırakmıştı. Muaviye'nin elinde de Hz. Ali taraftarlarından bir o kadar veya o kadara yakın esir vardı. Muaviye» kendi esirlerinin öldürüldüğünü zannederek elindeki esirleri öldürmeye karar verdi.Ancak kendi taraftarlannm serbest bırakıldığını duyunca kendi elindeki esirleri serbest bıraktı. Anlatıldığına göre Ezd kabilesinden Amra b. Evs adındaki bir esir, öldüreceği esnada Muaviye'ye şöyle demişti:
- Bana lütfet. Çünkü sen benim dayımsın.
- Haydi be! Nereden dayın oluyor muşum?
- Rasûlullah (s.a.v.)'m zevcesi Ünımü Habibe, bütün mü'minlerin annesidir. Böyle olunca demek ki, ben onun oğluyum.Sen de Ümmü Ha-bibe'nin kardeşi olduğuna göre dayım oluyorsun.
- Muaviye, onun bu cevabını beğenmiş ve serbest bırakmıştı.
Abdurrahman b. Ziyad b. En'um, Sıfınnlilerinden bahsederken şöyle demiştir: «Bu savaşa katılanlar Araptüar. Cahiliye döneminde birbirlerini tanırlardı. İslâmiyet döneminde de İslâm'ın sünneti ve hakimiyeti üzere birbirleriyle karşılaştılar; savaştılar, birbirlerine dayandılar. Cepheden kaçmaktan utandılar. Savaşmaya ara yerdiklerinde iki taraf da birbirlerinin

garnizonuna girip çıkıyorlardı. Ölülerini alıp defnediyorlardı.»

Şa*bî dedi ki:«Bunlar Cennetliktirler. Birbirleriyle savaştıkları halde birbirlerinden kaçıp firar etmediler.» [3]

Haricilerin Baş Kaldırılması

Eş'as b. Kays, Temim oğullarının topluluğuna uğramış,onlara hakemlerin kararını içeren yazıyı okumuş, orada bulunan Urve b.Ezine (Ezine, Urve'nin anasının adıdır. Babası ise, Rebia b. Hanzale oğullarından Cerir'dir ki, o da Ebu Bilal b. Mirdas b Cerir'in kardeşidir.) kalkıp şöyle dedi: «Allah'ın dini hususunda adamları Hakem mi tayin ediyorsunuz?» Böyle dedikten sonra Eş'as b. Kays'ın bineğinin arkasına kılıcıyla vurmuş, Eş'as ile adamları da bu olaydan dolayı Urve'ye öfkelenmişlerdi. Bunun üzerine Ahnef b. Kays ile kabilelerinin reislerinden oluşan bir grup gelip bu olaydan ötürü Eş'as b. Kays'tan özür dilemişlerdi.
Heysem b. Adiy dedi ki: Hariciler, ilk hakem tayin edilen kişinin Abdullah b. Vehb er-Rasibî olduğunu iddia etmişlerdir.Bence sahih olan, ilk kavildir. Hz. Ali'nin taraftarları olan kurralardan bir grup, hakem kelimesini Abdullah b. Vehb er-Rasibfden alarak: «Hüküm, ancak Allah'ındır» dediler. Bu nedenle de Muhakkime firkası adım aldılar.
Sıffîn'de savaşan insanlar, şehirlerine döndüler. Muaviye, kendi adamlarıyla birlikte Şam'a, Hz. Ali de Heyt yolu üzerinden Kûfe'ye döndü. Kûfe'ye girerken bir adamın: «Ali gitti, ama eli boş olarak geri döndü.» dediğini iştince şöyle dedi: «Yanlarından ayrılıp geldiğimiz adamlar, bunlardan daha hayırlıdırlar.» Böyle dedikten sonra şu şiiri okudu:
«Asıl kardeşin o kimsedir kî, zamanın musibetleri seni sıkıntıya düşürdüğü zaman hemen sana olanca şefkat ve merhametini saçar.
Başına çeşitli gaileler geldiği zaman seni kınayıp duran kimse, kardeşin değildir.»
Hz. Ali, daha sonra yoluna devam etti.Allah'ı anmaya başladı. Nihayet Kûfe'deki emirlik köşküne girdi. Kûfe'ye girmek üzereyken askerlerinden 12.000'e yakın kişi ayrıldılar ki, bunlar Haricilerdi. Hariciler, Hz. Ali ile aynı şehirde ikamet etmek istemediler. Oradan ayrılıp gittiler. Harura denen yere yerleştiler. Hz. Ali'nin yaptığı bazı işleri protesto ettiler, Hz. Ali, onlara Abdullah, b. Abbas'ı gönderdi. Abdullah onlarla tartıştı. Neticede çokları geri döndü. Geridekiîer, Harura'da ikamete devam ettiler. Hz. Ali ile taraftarları inşaallah ileride anlatılacağı gibi gidip onlarla savaştılar. Kısaca demek istediğimiz şudur ki, şu Hariciler, şahinliğinde ittifak edilen bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.)'m kendilerine işaret ettiği kimselerdir: «İnsanların bölündükleri bir zamanda bir grup dinden çıkacaktır.» Başka bir rivayette ise söyle denilmektedir: «Şu dinden çıkanları iki taraftan en hayırlısı öldürecektir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Müslümanların bölündükleri zamanda bir grup insan dinden çıkacaktır ki, iki taraftan hakka en yakın olanlar, onları öldüreceklerdir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ümmetim iki fikaya ayrılacaktır.Bunların arasında bir kısım insan dinden çıkacaktır. Bu dinden çıkanları, o iki firkanın en hayırlısı öldürecektir.»
İmam Ahmed b.Hanbel, Ebu Said el-Hudrfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ümmetinden bir kavmin ortaya çıkacağını, insanlar bölünürken bunların zuhur edeceğini, simalarının traşlı olacağını, bunların yaratıklar arasında en şerli kimseler olduklarını, bölünen iki gruptan hakka en yakın olanın bunları öldüreceklerini beyan etti.» Ebu Said dedi ki: «Ey Irak halkı, işte bunları siz Öldürdünüz.» İmam Ahmed b.Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ümmetim iki firkaya bölünecektir. Bu iki firka arasından bir grup dinden çıkacaktır. Dinden çıkan bu grubu, o iki firkadan hakka en yakın olanı Öldürecektir.»
Bu hadis, peygamberlik delilerindendir. Zira durum, tıpkı Peygamber (s.a.v.)'in haber verdiği şekilde ortaya çıkmıştır. Yine bu hadiste Sıffîn savaşında çarpışan Şamlılarla Iraklıların Müslüman olduklarına hükmedihniştir. Rafiziler firkası ile bayağı cahil ve alçak tabakanın iddia ettikleri gibi Şamlıların kafir olduklarına dair bu hadiste herhangi bir delil yoktur. Yine bundan anlaşıldığına göre Sıffîn savaşında çarpışanlar, Muaviye ile Ali taraftarlarıdır. Ehl-i sünnet ve'1-cemaat mezhebi de bu görüştedir. Hz. Ali, içtihadında isabet etmiştir. Muaviye de müctehiddir, fakat o, içtihadında hata yapmıştır. înşaallah sevapda kazanacaktır. Ama halife olan Hz. Ali'dir ve o iki sevap kazanmıştır. Nitekim sahih-i Buhari'de Amr b. As'dan rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Hakim, ictihad yapar da içtihadında isabet ederse iki sevap kazanır, îctihad yapar da içtihadında yanılırsa bir sevap kazanır.»
İleriki sayfalarda Hz. Ali'nin Haricilerle yapmış olduğu savaşın keyfiyetine ve Peygamber (s.a.v.)'in önceden haber vermiş olduğu Mah-dic'in evsafına dair açıklamalar verilecektir. Nitekim Hz. Ali de Peygamber Efendimiz'in Önceden haber verdiğ şeylerin tahakkuk ettiğini görmüş ve bu sebeple sevinip şükür secdesi yapmıştır. Allah, ondan razı olsun. [4]

Fasıl

Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Hz. Ali, Sıffîn vak'asmdan sonra Şam dönüşünde Kûfe'ye gitti. Kûfe'ye girerken

askerlerinden bir grup ondan ayrıldı. Bu grubtaki askerlerin sayısının 12.000 veya 16.000 olduğu söylenir. Sayılarının daha az olduğu şeklinde rivayetler de vardır. Bu grub, ona muhalefet edip baş kaldırdı. Yaptığı bazı işleri protesto etti. Hz. Ali de onlara Abdullah b. Abbas'ı gönderdi. Abdullah, onlarla tartıştı. Evhamlarının asılsız olduğunu söyleyerek itirazlarım reddetti. Şüphelerini gidermeye çalıştı. İddia ettikleri şeyin vehimden ibaret olup gerçekle ilgisi olmadığını ifade etti. Bunun üzerine bazıları isyanlarından vazgeçtiler. Bazıları ise sapıklıklarını sürdürdüler. İleriki sayfalarda da anlatacağımız gibi bazı uygunsuz hareketlerde bulundular.

Anlatıldığına göre Hz. Ali, bizzat kendisi Haricilere gidip kendisine karşı yaptıkları isyana sebep olan hususlarda tartışmış ve sergiledikleri yanlış tavırlardan vazgeçmelerini sağlamıştı. Bunun üzerine onlar da kendisiyle birlikte Kûfe'ye girmişlerdi. Fakat onlar söz vermişler, ama sözlerini bozmuşlardı. Kendi aralarında iyiliği emredip kötülükten sakındırma görevini yapma hususunda anlaşmışlar, sonra Nehre-van'a çekilmişlerdi. Hz. Ali, ileriki sayfalarda da anlatılacağı gibi gidip Nehrevan'da kendileriyle savaşmıştı.

İmam Ahmed b.Hanbel, Abdullah b. îyaz b.Amr el-Karî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Abdullah b. Şeddad gelip Hz. Aişe'nin yanma oturdu. Biz de onun, Hz. Ali'den önce Irak'tan dönüşünün birkaç gece sonrasında yanında oturmaktaydık. Abdullah gelip oturduğunda Hz. Aişe, ona şöyle dedi:

- Ey Abdullah b. Şeddad, sana soracağım sorulara doğru cevap verecek misin? Ali'nin kendileriyle savaştığı şu kavim hakkında bana haber ver.

- Sana niçin doğru cevap vermiyecek misim?

- Onların hikayelerini bana anlat.

- Ali, Muaviye ile yazışıp sulh antlaşmasını yazdırdığında, hakemler de kararlarını verdiklerinde, insanların kurralarından 8.000 kişi Ali'ye karşı baş kaldırdılar. Küfe yakınında bulunan Harura'ya gidip konakladılar. Ali'yi kınayarak şöyle dediler: «Allah'ın sana giydirdiği bir gömleği üzerinden çıkardın. Allah'ın sana verdiği bir ismi üzerinden çıkarıp attın. Sonra gidip Allah'ın dininde hakemlik yapıp hüküm verdin. Oysa hüküm vermek, sadece Allah'a mahsustur.»

Ali, onların bu kınamalarından ve kendisinden ayrılı şiarından haberdar olunca emir verdi. Bir ilancı şöyle duyuruda bulundu: «Mü'min-lerin emirinin yanına ancak Kur'ân hafızı kimseler girebilir.» Bu duyurunun yappılmasından sonra Ali'nin evi Kur'ân hanzlarıyla doldu. Evi hafizlarla dolunca büyük mushafm getirilmesini emretti. Getirilen mushafı önüne koyup eliyle vurarak şöyle diyordu: «Ey mushaf, insanlara anlat.» Orada bulunanlar, kendisine yüksek sesle şöyle dediler:

- Ey mü'minlerin emiri, sen şu mushafa ne soruyorsun? Bu aslmda kağıt üzerine yazılan bir mürekkebtir. Biz bu mushafta rivayet edilen şeyleri sana anlatıyoruz. Sen ne yapmak istiyorsun?

- Bana karşı başkaldıran ve benim yanımdan ayrılan arkadaşlarınız var ya, işte benimle onların arasında Allah'ın kitabı vardır. Bu kitab, hakemlik yapsın. Zira yüce Allah, kutsal kitabında bir erkekle bir kadın hakkında şöyle buyurmuştur:

«Karı kocanın arasının açılmasından endişelenirseniz, erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin; bunlar düzeltmek isterlerse Allah onların aralarını buldurur.» (en-Nisâ, 35.) Mu-hammed (s.a.v.)'m ümmeti ise bir kadın ve bir erkeğe nisbetle can ve saygınlık bakımından elbette ki daha büyüktür.»

Haricilerin önde gelen şahsiyetleri, Hz. Ali'yi Muaviye'yle aralarında yapılan antlaşma metninde: «Bu, Muaviye ile Ebu Talib oğlu Ali'nin üzerinde antlaştıkları bir namedir.» diye yazdırmasından ötürü kınadılar. Hz. Ali de buna karşı kendini şöyle savundu:

- Hudeybiye'de kavmi olan Kureyşlilerle barış yaparken biz de Rasûlullah (s.a.v)'m yanında bulunuyorduk.O, barış antlaşması metnini şöyle yazdırdı:«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.» Kureyşlile-rin temsilcisi olan Süheyl: «Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla yazmam» diye itiraz edince Rasûlullah (s.a.v.): «Ya nasıl yazarsın?» diye sordu. Süheyl de: «Allah'ım, senin adınla,» diye yazarım.» diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):«Öyle yaz bakalım.» dedi. Süheyl de: «Allah'ım senin adınla,» diye yazmaya başladı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.): «Bu, Allah Rasûlü Muhammed'in, üzerinde antlaşmaya vardığı bir karardır.» diye yaz, dedi. Süheyl ise, şu karşılığı ver-di:«Eğer senin Allah, Rasûlü olduğunu bilseydim sana muhalefet etmezdim.» Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): «Bu, Abdullah oğlu Muhammed'in Kureyşlilerle antlaşmaya vardığı bir namedir.» diye yazdırdı. Zira yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur:

«Ey inananlar! And olsun ki, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Rasûlullah en güzel örnektir.» (ei-Ahzâb, 21.)

Abdullah b. Şeddad, sözüne şöyle devam ediyor: «Hz. Ali, Haricilere Abdullah b. Abbas'ı gönderdi. Ben de onunla beraber gittim. Haricilerin ordugahlarının ortasına vardığımızda İbn Kevva, kalkıp insanlara bir nutuk irad ederek şöyle dedi:«Ey Kur'ân hafizları! îşte bu Abdullah b. Abbas'tır. Onu tanıyan yoksa ben tanıyorum. O, Allah'ın kitabı hususunda bilmeden tartı şanlardandır. O ve kavmi hakkında şu ayet nazil olmuştur:

«Onlar şüphesiz kavgacı bir millettir.» (ez-Zuhruf, 58.) Beni dinlerseniz bunu, arkadaşının (Ali'nin) yanına geri gönderin. Allah'ın kitabında bununla münazara yapmayın.»

Orada bulunanlardan bazıları şöyle dediler: «Vallahi kendisiyle münazara yapacağız. Eğer gerçeği ortaya koyarsa, kendisine uyarız. Eğer batıl şeyler ileri sürerse kendisini düşürürüz. Batılıyla birlikte yok ederiz.» Bundan sonra Hariciler, Abdullah b. Abbas'la Kur'ân-ı Kerim üzerinde üç gün süreyle tartıştılar. 4.000 kişi tevbe ederek sapıldıktan vazgeçti ki, aralarında Ibn Kevva da vardı. Abdullah b. Abbas, bunları alıp Kûfe'ye Hz. Ali'nini yanına getirdi.Hz. Ali, orada kalan ve sapıklıklarında

devam edenlere haber göndererek şöyle dedi:
«Bizimle diğer insanlar arasında neler olduğunu gördünüz. Kan akıtmaksızın, yol kesmeksizin, haksızlık etmeksizin bekleyin. Nerede isterseniz orada kaim. Bu sabrınızı bizimle sizin aranızda Muhammed ümmeti hakemlik edinceye kadar devam ettirin.Aksi takdirde sizinle savaşırız. «Kuşkusuz Allah, hainleri sevmez.»
Hz.Aişe, Abdullah b. Şeddad'a dedi ki:
- Ey Şeddad'm oğlu, ama Ali onları Öldürdü, buna ne dersin?
- Vallahi onlar yol kesmedikçe, kan akıtmadıkça, zımmilerin kanlarını helal saymadıkça, Ali onlara birşey yapmadı.
- Allah için bu böyle midir?
- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah için böyle oldu.
- Iraklılardan bir veya iki memeli bir adam hakkında bazı şeyler duydum.Bu husuta bilgin var mıdır?
—Ben, Ali'nin yanında iken ölüler arasında o adamı gördüm. Ali, insanları çağırıp: «Şunu tanıyor musunuz?» diye sordu. Yanma birçok adam geldi. Kimi: «Ben şu adamı falan kabilenin mescidinde gördüm.» dedi. Kimi de:«Ben bunu falanca kabilenin mescidinde namaz kılarken gördüm.» dedi. Kimliğini tesbit etmek için gelen herkes mutlaka o adamı tanıdı.
- Ali, o adamın cesedinin yanı başında durduğunda ne dedi? Çünkü Iraklıların bu hususta bazı iddiaları vardır.
- Ben, onun: «Allah ve Rasûlü doğru söylediler.» dediğini işittim. —Bundan başka birşey söylediğini işittin mi? - Allah içir hayır.
- Evet, gerçekten de Allah ve Rasûlü doğru söylediler. Allah, Ali'ye rahmet esin. O, tuhaf bulduğu birşeyle karşılaşınca mutlaka: «Allah ve Rasûlü doğru söylediler.» der.»
Bu ifadelerden anlaşıldığına göre Hz.Ali'ye baş kaldıran Haricilerin sayısı8.000'dir. Ama bunlar kundalardandılar. Bunlara başkaları da muvafakat edip katılınca sayıları 12.000 veya 16.000'i buldu.İbn Abbas, kendileriyle tartışınca 4.000 kişi görüşlerinden vazgeçtiler. Geride kalanlar fikirlerinde ve düşüncelerinde sebat ettiler.
Yakup b. Süfyan'ın rivayetine göre İbn Abbas, bu kıssayı anlatmış ve Hz. Ali'nin hakem kararına uymasından, kendi emirlik unvanını antlaşma metninden silmesinden, Cemel gününde gaza yapmasından, dokunulmaz olması gereken canları öldürmesinden, malları ve esirleri taksim etmemesinden ötürü Ali'yi kınamışlardır. Ancak Ibn Abbas, bazı konularda tenkit yapmasına rağmen Hz. Ali'nin dokunulmaz demlen canları öldürmesinin, Cemel gününde gaza yapmasının gerekçelerini anlatarak savunma yapmıştı. Bu savunma, önceki kısımlarda nakledilmişti. Malları ve esirleri taksim etmeyişini de şu gerekçeye bağlamıştı: «Esirler arasında mü'minlerin annesi, yani Rasûlullah'm zevcesi de vardı. Eğer onun sizin anneniz olmadığını söyliyecekseniz demek ki kafirsiniz. Eğer annelerinizin esir olmasını helal sayıyorsanız, yine kafir olursunuz-. îşte Ali, bu sebeple esirleri taksim etmedi.» tbn Abbas'm böyle demesi üzerine 2.000 kişi daha Haricilerden ayrılıp sapıklıktan vazgeçtiler. Geride kalanlar, fikirlerine bağlı kalmakta devam ettiler ve savaştılar.
Başkalarının anlattıklarına göre İbn Abbas, tartışmak için Haricilerin yanına gittiğinde süslü bir elbise giymişti. Bu elbiseyi giymesinden ötürü Hariciler onu eleştirmişler, o da bunun normal olduğuna dair bir delil olarak şu ayet-i kerimeyi okumuştu:
«Ey Muhammed de ki: «Allah'ın kulları için yarattığı ziynet ve temiz rızıklan haram kılan kimdir?» (ci-A'râf, 32.)
İbn Cerir'in anlattığına göre Hz. Ali, bizzat giderek Haricilerin sa-pıklaklarında devam edenleri ile tartışmaya başlamış nihayet onları kendisiyle birlikte Kûfe'ye geri getirmişti.Ramazan bayramı ya da kurban bayramı gününde bu hadise cereyan etmişti (Ravi, bu hadisenin ramazan bayramında mı yoksa kurban bayramında mı olduğu hususunda şüphe etmiştir.). Bundan sonra Hariciler, Kûfe'de Hz. Ali'yi eleştirmeye başlamışlar, ona kötü sözler söylemişler, sövmüşler, hatta bunu ona duvurmuşlardı. Onun sözlerini tevil ediyorlar, başka manalara yorumluyorlardı. Merhum İmam Şafiî'nin ifadesine göre Haricilerden bir adam, namaz kılmakta olan Hz. Ali'ye hitaben şu ayeti okumuştu:
«And olsun,eğer Allah'a ortak koşarsan, işlerin şüphesiz boşa gider ve hüsranda kalanlardan olursun.» (ez-Zümer, 65.) Adamın bu ayeti okumasına karşılık olarak Hz. Ali de şu ayeti okumuştu:
«Sabret ki, Allah'ın sözü şüphesiz gerçektir. Kesin olarak inanmayanlar seni hafife almasınlar. (er-Rûm, 60.)
îbn Cerir'in anlattığına göre bu hadise, Hz. Ali'nin hutbe irad etmesi esnasında cereyan etmiştir. Yine İbn Cerir'in anlattığına göre Hz. Ali, bir gün hutbe irad etmekte iken Haricîlerden bir adam kalkıp ona: «Ey Ali, Allah'ın dinine adamları ortak ettin. Oysa hüküm vermek sadece Allah'a mahsustur.» demiş ve her taraftan: «Hüküm, ancak Allah'a mahsustur. Hüküm, ancak Allah'a mahsustur.» sesleri gelmeye başlamış, bunun üzerine Hz. Ali, şöyle demişti: «Bu, hak bir sözdür. Ancak batıl amaçla söyleniyor.»
Böyle dedikten sonra Hz. Ali, isyancılara hitaben şöyle demişti: «Bizimle birlik olduğunuz sürece ganimetlerden sizi mahrum etmemek ve sizi mescitlere girmekten men etmemek ve bize karşı savaşmadıkça size saldırmamak hususunda üzerimizde hakkınız vardır.»
Bundan sonra Hariciler, tamamen Küfe'den ayrılıp Nehrevan'a yerleştiler. Bu konuyu, hakemlerin hüküm vermesi bahsini anlattıktan sonra tekrar ele alacağız. [5]

Ebu Musa İle Amr B. As'ın Dumetü'l-Cendel'de Bir Araya Gelmeleri

Hakemler, Sıffîn'de karar verdikleri gibi ramazan ayında bir araya geldiler. Vakidf nin ifadesine göre hakemler, şaban ayında bir araya gelmişlerdir. Zira Hz. Ali, ramazanın yaklaşması münasebetiyle Şu-reyh b.Hani komutasında 400 süvariyi yola çıkardı. Beraberlerinde Ebu Musa ile Abdullah b. Abbas da vardı. İmamlığı Abdullah b. Abbas yapıyordu. Muaviye de Şamlılardan 400 süvariyi Amr b.As'la birlikte yola çıkardı. Bunların arasında Abdullah b. Ömer de vardı. İki taraf, Dumetü'1-Cendel'in Ezruh mıntıkasında bir araya geldiler. Burası Şam ile Küfe şehirleri arasında orta bir yerdedir. Buradan Kûfe'ye ve Şam'a dokuzar konaklık yol vardır. Abdullah b.Ömer, Abdullah b. Zübeyr, Muği-re b. Şube, Abdurrahman b. Haris b. Hişam el-Mahzumî, Abdurrahman b. Abdi Yağus ez-Zührî, Ebu Cehm b. Hüzeyfe gibi önde gelen bazı şahsiyetler de bunların yanında hazır bulunmuştur. Bazılarının ifadelerine göre Sa'd b. Ebi Vakkas da Dumetü'l-Cendel'de hazır bulundu. Ancak başkaları, onun orada bulunmadığını söylemiştir.

Ibn Cerir'in anlattığına göre Ömer b. Sa'd, Badiye'de Beni Süleym kabilesinin suyunun yanında bir köşeye çekilip yaşamakta olan babasının yanına giderek şöyle demiş: «Babacığım! Sıffîn'de insanların başına neler geldiğini duydun, insanlar, Ebu Musa el-Eş'arî ile Amr b. As'ı hakem tayin ettiler. Şimdi Kureyşlilerden bir grup onların yanında şahid olarak bulunuyor, sen de git orada şahid olarak hazır bulun. Çünkü sen, Rasûiullah (s.a.v.)'ın sahabesi ve şura üyelerinden birisin. Bu ümmetin hoşlanmadığı bir şeye katılma. Orada hazır bulun. Çünkü sen, halifeliğe insanların en layıkısın.» Sa'd, oğluna şöyle dedi: Hayır, ben bunu yapmam, zira Rasûiullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: «Bir fitne meydana gelecektir. O fitne esnasında insanların en hayırlısı, saklanan ve takvalı olan kimsedir.» Vallahi ben bu işe asla şahid olarak katılmayacağım.»

îmam Ahmed b. Hanbel, Amir b. Sa'd'dan rivayet etti ki, kardeşi Ömer, Medine dışındaki koyun sürüsünün yanında durar babası Sa'd'ın yanına gitmiş. Babası Sa'd, onu görünce şöyle demiş: «Şu gelen süvarinin şerrinden Allah'a sığınırım.» Ömer babası Sa'd'ın yanına gidince şöyle demiş: «Babacığım! İnsanlar halifelik konusunda Medine'de çekişmekte iken sen burada koyun sürüsünün yanında bir Arabi olarak kalmaya nasıl razı olursun?» Bunun üzerine Sa'd, oğlu Ömer'in göğsüne vurarak şöyle dedi: «Sus. Zira ben, Rasûiullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: «Kuşkusuz Allah, takvalı, zengin ve saklanan kulu sever.» Müslim de bu hadisi sahihinde rivayet etmiştir.

îmam Ahmed b. Hanbel, Ömer b. Sa'd'dan rivayet etti ki, oğlu Amir gidip SaM'a şöyle demiş: «Babacığım! Sen buradasın ama insanlar dünya hususun da birbirleriyle savaşıyorlar.»

Sa'd da oğlu Amir'e şöyle dedi: «Ey oğulcuğum! Fitnede baş olmamı mı bana emrediyorsun? Hayır vallahi, bana bir kılıç verilir de ben bu kılıçla bir mü'mini vurursam o, dinden uzaklaşır. Eğer bu kılıçla bir kafiri vururusam onu öldürmüş olurum. Oysa ben, Rasûiullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: «Kuşkusuz Allah, zengini, saklananı ve takvalı olanı sever.»

Bu ifade, önceki rivayete ters düşmektedir. Öyle anlaşılıyor ki, Ömer b. Sa'd, kardeşi Amir'den yardım isteyerek babalarının hakem olayında hazır bulunmasını istemişlerdi ki, belki insanları Muaviye ile Ali'den soğuturlar. Kendisini halife tayin ederler. Ama Sa'd, bundan şiddetle kaçınmış ve içinde bulunduğu gizlilik ve yeter derecedeki nzık-la kanaat etmişti. Nitekim Sahih-i Müslim de de sabit olan bir hadiste Rasûiullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: «Müslüman olup kendisine yeter derecede nzık verilen ve Allah'ın kendisine ihsan ettiği şeyle kanaat eden kimse kurtuluşa ermiştir.» Ömer b. Sa'd, emirlik severdi. Emirlik tutkusu devam etti. Nihayet Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin'i Öldüren müfrezenin komutanı oldu. Bu husus, yeri gelince anlatılacaktır. Eğer o, babası gibi kanaatkar biri olsaydı bu hadiseler meydana gelmezdi.

Kısaca anlatmak istediğimiz şudur ki, Sa'd; hakem olayında hazır bulunmadı. Bu işi istemedi ve bu işe niyetlenmedi. Hakem olayında önceki sayfada adlarını sıraladığımız kimseler hazır bulundular, iki hakem bir araya gelince Müslümanların çıkarma uygun olarak pazarlık yaptılar. Bazı hususları takdir etmeye baktılar. Sonra Muaviye ile Ali'yi azledip halifeliğin şura usulü ile tesbitinde karar kıldılar İd, hem kendileri hem de başkaları için uygun olan hüküm üzerinde ittifak etsinler. Ebu Musa el-Eş'arî, Abdullah b. Ömer el-Hattab'm halifeliğe nasbim tavsiye etti. Amr b. As ise ona: «Oğlum Abdullah'ı halifeliğe nas-bet. Çünkü o, ilim, amel ve zahidlik hususunda Abdullah b. Ömer b. Hattab'a yakın derecededir.» dedi. Ebu Musa da ona şöyle dedi: «Sen oğlunu kendinle birlikte fitneye hatırdın.» Mamafih Amfin oğlu Abdullah, doğru sözlü ve doğru özlü bir adamdı.

Ebu Mihnef, Amr b. As'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Halifeliğe ancak yeyip içen ve azı dişi olan bir adam layıktır.» Ibn Ömer'de biraz dalgınlık vardı. İbn Zübeyr, ona: «Zekavetli ol, uyanık ol.» deyince İbn Ömer, şu karşılığı verdi: «Hayır, vallahi bu iş için asla rüşvet vermem.» Sonra da şöyle dedi: «Ey İbn As! Doğrusu Araplar, kılıçlarla birbirine girip mızrakları birbirine fırlattıktan sonra haklarında karar vermek üzere seni görevlendirdiler. Sen onları önceki fitnenin benzeri ya da daha şiddetli bir fitneye sürükleme.»

Amr b. As, Sadece Muaviye'yi halife olarak kabul etmesi için Ebu Musa ile uğraştı ve onda ısrar etti. Ancak Ebu Musa, onun bu teklifim kabul etmedi. Sonra Amr b. As, oğlu Abdullah'ın halife olmasını kabul etmesi için Ebu Musa'ya ısrar etti. Ebu Musa, bu teklifi de kabul etmedi. Ebu Musa, Abdullah b. Ömer'i halifeliğe nasb etmeleri için Amr b. As'a teklif getirdi. Amr b.As, bu teklifi kabul etmedi. Sonra ikisi birlikte Muaviye ile Ali'yi azledip halifeliğin şura usulü ile tesbitinde anlaştılar ki, insanlar beğendikleri birini halife olarak seçsinler. Bu esasta anlaştıktan sonra hakemler, insanların toplu olarak bekledikleri yere geldiler. Amr b. As, Ebu Musa'nın önüne geçmezdi. Hatta bütün işlerde onu öne geçirirdi. Ona saygı ve tazim gösterirdi. Amr b. As, Ebu Musa'ya şöyle dedi: «Ey Ebu Musa, kalk da üzerinde anlaşmaya vardığımız şeyi insanlara duyur.» Ebu Musa kalkıp insanlara konuşma yaptı. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra Rasûlullah'a salatü selam getirerek şöyle dedi: «Ey insanlar! Bizler, ümmetin hilafet işini gözden geçirdik. Ve bu ümmetin işlerinin salaha ermesi ve başlarına gelen her türlü felaketin savuşturulabilmesi için bir konuda anlaştık ve fikir birliğine vardık. Kararımız şudur: Ali'yi ve Muaviye'yi bu

görevden uzaklaştırarak işi Müslümanların şurasına havale edelim. Onlar, arzu ettkileri birini başa geçirsinler. Ben şu anda Ali'yi ve Muaviye'yi görevden azlediyorum. Siz kendi işinizi yüklenin. Ve kendi aranızda ehil gördüğünüz birisini bu işe seçin.» Böyle dedikten sonra Ebu Musa, kenara çekilmişti. Arkasından Amr b. As, ayağa kalkarak şöyle demişti:
«Bu adamın söylediklerini işittiniz. O, kendi temsilcisi bulunduğu adamı (Ali'yi) görevinden azletmiştir.Ben de aynı şekilde onun adamını bu görevden azlediyor ve temsilcisi bulunduğum Muaviye'yi yerinde bırakıyorum. Çünkü o, Osman b. Affan'ın dostu ve velisidir. O, Osman'ın makamına geçmeğe daha layık ve hak sahibi bir kimsedir.»
Amr b. As, Müslümanların halifesiz bırakılmasının bu durumda önceki ihtilaftan daha büyük bir ihtilafa ve mefsedete sebebiyet vereceğini düşünerek Muaviye'yi görevde bıraktı. Bunda fayda mülahaza etti. Onun bu yaptığı bir ictihaddır. îctihad bazen hatalı olabildiği gibi bazen isabetli olabilir. Anlatıldığına göre Ebu Musa, bu durumda Amr b. As'a ağır sözler sarf etmiş, Amr b. As da ona misliyle mukabelede bulunmuştur.»
îbn Cerir'in anlattığına göre Hz.Ali'nin öncü birliklerinin komutanı olan Şureyh b. Hani, bu hadise de Amr b. As'ın üzerine atılarak kırbaç-lamıştı. Amr'ın oğlu da kalkıp misillemede bulunarak Şureyh'i kırbaç-lamıştı. İnsanlar dağılmışlar. Herkes kendi beldesine çekip gitmiştir .Amr b. As ve arkadaşları ise, Muaviye'nin yanına giderek onu halifelik selamıyla selamlamışlar di .Ebu Musa'ya gelince o, Hz. Ali'den utanarak kalkıp Mekke'ye gitmişti. İbn Abbas ile Şureyh b. Hani, Hz Ali'nin yanma gitmişler, Ebu Musa ile Amr'ın yaptıklarını ona anlatmışlar, Ebu Musa'nın görüşünün zayıf olduğunu söylemişler ve onun Amr b.As'a denk olamadığım anlatmışlardı.
Ebu Mihnefin, Ebu Habbab el-Kelbî'den naklen anlattığına göre Hz. Ali, Amr b. As'ın bu yaptıklarını duyunca namazında Muaviye, Amr b. As, Ebu'1-Aver es-Sülemî, Habib b. Mesleme, Dahhakb. Kays, Abdur-rahman b. Halid b. Velid ve Velid b Utbe'ye lanet etmeye başlamıştı. Onun kendilerine lanet okuduğunu duyan Muaviye de namazında Ali, Hasan, Hüseyin, İbn Abbas, Ester en-Nehaî'ye lanet okumaya başladı. Fakat bu rivayet sahih değildir. Doğrusunu Allah bilir.
Beyhakf nin, "Delaü" adlı eserinde naklettiği hadise göre: Süveyd b. Gafle'den şöyle rivayet edilmiştir: Fırat kıyısında Ali ile beraber yürümekteydim. Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi:
«Doğrusu İsrail oğullan anlaşmazlığa düştüler. Anlaşmazlıkları devam etti. Nihayet iki hakem tayin ettiler. Bu hakemler sapıttılar ve başkalarını da saptırdılar. Doğrusu bu ümmet, anlaşmazlığa düşecektir. Anlaşmazlıkları devam edecektir. Nihayet iki hakem tayin edeceklerdir. Bu hakemler sapıtacaklar ve kendilerine uyanları da saptıra-caklardır.»
Bu münker bir hadistir, uydurmadır. Doğusunu Allah bilir. Çünkü bu hadis, Hz. Ali tarafından bilinen bir hadis olsaydı, o hakemlerin tayinine muvafakat etmezdi ki, onlar insanların saptırılmasına sebebiyet vermesinler. [6]

Haricilerin Kûfe'den Çıkmaları Ve Hz. Ali İle Savaşmaları

Hz. Ali, Ebu Musa ve beraberindeki askerleri Dumetü'l-Cendel'e gönderince Hariciler, Hz. Ali'ye karşı protestolar yoğunlaştırdılar. Açıktan açığa kafir olduğunu söylediler. Onlardan iki kişi, Züra b.Bürc et -Taî ve Harkus b. Züheyr es-Sa'dî, Hz. Ali'ye gelip: «Hüküm vermek sadece Allah'a aittir.» dediler. Hz. Ali de : «Hüküm vermek, sadece Allah'a aittir.» dedi. Harkus, şöyle dedi:
- Ey Ali, işlediğin günahtan tevbe et. Bizimle birlikte düşmanlarımıza karşı gelde, onlarla Rabbimizin huzuruna varıncaya kadar savaşalım.
- Ben bunu daha önce sizden istemiştim, ama siz kabul etmemiştiniz. Artık düşmanlarınızla bizim aramızda barış antlaşması yapıldı. Savaşmamak hususunda onlarla sözleştik. Bir ayet-i kerimede yüce Allah, şöyle buyuruyor: «Ahitleştiğinizin zaman Allah'ın ahdini yerine getirin.» (cn-Nahl, 91.)
- Bu, tevbe etmen gereken bir günahtır.
- Hayır, bu günah değildir. Ancak bir görüş karşısında acze düşmektir. Ben, sizi bundan alıkoymuştum.
Züra b. Bürc de şöyle dedi:
- Ey Ali, Allah'a yemin ederim ki, eğer Allah'ın kitabı hususunda adamları hakem tayin etmekten vazgeçmezsen seninle savaşırım. Bunu yapmakla da Allah'ın rahmetini ve hoşnutluğunu taleb ediyorum.
- Kahrolasıca ne de bedbaht bir adamsın! Eğer benimle savaşacak olursan ben de seni öldürürüm ve üzerinden rüzgarlar esip geçer,
- Zaten ben de bunu istiyorum.
- Eğer sen hak yoldaysan bilesin ki, ölümde, dünyadan kurtuluş ve dünyaya karşı sabır vardır. Ama şeytan sizi pençesine almış.
Karşılıklı konuşmalardan sonra bu iki adam, Hz. Alinin yanından tartışarak ayrıldılar ve ona karşı isyanları Hariciler arasında yayıldı. Ona karşı protestolarını halk arasında açıkça ilan ettiler. Konuşmalarında Hz. Ali'ye laf attılar, sövdüler, hakaret ettiler. Kur'ân ayetlerini okuyarak ona tarizde bulundular. Hz. Ali, bir cuma gününde minbere çıkıp hutbe irad etmekte ve Haricilerin durumunu anlatmakta, onları ayıplayıp kınamakta iken onlardan bir grup ayağa kalktılar. Hep bir ağızdan: «Hüküm vermek sadece Allah'a aittir» dediler. Haricilerden bir adam kalkıp parmağım kulağına koyup yüksek sesle şu ayet-i kerımeyi okudu:
«Andolsun ki sana da, senden önceki peygamberlere de vahyolun-muştur: «and olsun, eğer Allah'a ortak koşarsan, işlerin

şüphesiz boşa gider ve hüsranda kalanlardan olursun.» (cz-Zümer, 65.)
Minber üzerinde durmakta olan Hz. Ali, bu ayet-i kerimenin okunması karşısında ellerini evirip çevirerek Haricilere hitaben: «Allah'ın, sizin hakkınızda vereceği hükmü bekliyoruz.» dedi. Sonrada onlara hitaben sözünü şöyle sürdürdü: «Siz, bizimle savaşmadıkça aramızda dolaşmaktan sizleri men etmememiz, üzerimizdeki haklarınızdandır.»
Ebu Mihnefin, Ebu Harre'den naklen anlattığına göre Hz. Ali, hakemlik yapması için Ebu Musa'yı gönderdiği zaman Haricileri Abdullah b. Vehb er-Rasibf nin evinde toplandılar. Abdullah, onlara beliğ bir konuşma yaptı. Dünyada zahidane yaşamalarını, ahirete ve Cennet'e rağbet etmelerini tavsiye etti. iyiliği emredip kötülükten sakmdırmalannı söyleyip bu görevi yapmaya onları teşvik ederek şöyle dedi:«Haydi hep birlikte şu halkı zalim olan beldeden çıkalımda şu civardaki dağ başlarına veya etrafdaki şehirlere varalım. Bu bid'atçi ve dalalet içinde bulunan kavimden kurtulmuş olalım. Şu zalimane uygulamaları protesto edelim.»
Sonra Harkus b. Züheyr, kalkıp Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi: «Doğrusu, şu dünyadan ve nimetlerinden istifade etmek az birşey olduğu gibi, bu dünyayı bırakıp gitmekte son derece yakın bir andır. Onun için dünyanın güzellikleri ve nimetleri sizi burada sürejdi kalmak yolunda aldatmasın ve aynı şekilde bu dünya, sizleri hakkı emretmekten ve zulmü reddetmekten alıkoymasın. «Allah, şüphesiz sakınanlarla ve iyilik yapanlarla beraberdir.» (Nahl, 128.)
Sinan b. Hamza el-Esedî de şöyle bir konuşma yaptı: «Ey burada hazır bulunanlar, sizin bu anlayışınız, hak olan bir anlayıştır. Onun için kendi işlerinizi yürütecek ve başınıza geçecek birini seçin de işlerinizi yürütsün. Mutlaka üzerine dayanacağınız bir dayanağınız, bir lideriniz olmalıdır.» Sonra Zeyd b. Hısın et-Taf ye haber gönderdiler. Bu, onların reislerindendi. Emirliği ona teklif ettiler. Ancak o, bu teklifi kabul etmedi. Sonra emirliği Harkus b. Züheyre teklif ettiler. O da kabul etmedi. Hamza b. Sinan'a teklif ettiler. O da kabul etmedi. Abdullah b. Vehb er-Rasibî'ye teklif ettiklerinde o, emirliği kabul edip şöyle dedi:
«Vallahi ben, dünyaya rağbetimden ötürü bu teklifi kabul ediyor değilim ve ölümden korkarak emirliği kabul etmeyecek değilim.»
Bunlar, Zeyd b. Hısın et-Tai es-Senbesî'nin evinde de toplandılar. Zeyd, onlara bir nutuk irad etti. İyiliği emredip kötülükten sakındırmaları için onları teşvik etti ve onlara şu Kur'an ayetlerini okudu:
«Ey Davud! Seni şüphesiz yeryüzünde hükümran kıldık. O halde insanlar arasında adaletle hükmet, hevese uyma yoksa seni Allah'ın yolundan saptırır.» (es-Sâd, 26.)
«Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar kafirlerdir.» (el-Mâide, 44.)
«Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar zalimlerdir.» (el-Mâide, 45.)
«Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar fasık olanlardır.»(el-Mâide, 47.)
Bu ayetleri okuduktan sonra Zeyd b. Hısın, onlara şöyle dedi:
«Ülküdaşlanmız ve kıble d aşlarımız a söylüyorum ki, karşıtlarınız heveslerine ve nevalarına uydular. Kitabın hükmünü bir tarafa attılar. Zalimane sözler söyleyip haksızca işler yaptılar. Bunlara karşı cihad et-mek,mü'minler üzerinde bir görevdir.»
,
Aralarından Abdullah b. Sahbere es-Sülemî adında biri kalkıp konuşmaya başladı, ağladı ve arkadaşlarım insanlardan ayrılıp bir tarafa çekilmeye teşvik etti. Sözlerini şöyle sürdürdü:
«Düşmanlarımızın yüzlerine ve alınlarına kılıçlarla vurun ki, Rahman ve Rahim olan Allah'a itaat edilsin. Eğer istediğiniz gibi zafere kavuşursanız, Allah size itaatkarların sevabını ve kendi emriyle amel edenlerin mükafatını verecektir. Eğer öldürülecek olursanız. Allah'ın hoşnutluğuna ve Cennet'ine gitmekten daha faziletli, daha üstün birşey var mıdır?»
Bu Hariciler, ademoğullarınm en garip türündendiler. Yaratıklarını kendi dilediği gibi çeşit çeşit var eden yüce Allah, noksanlıklardan münezehtir. Bu durum onun büyük kaderinde yazılmıştı. Selef âlimlerinden bazıları, Hariciler hakkında şöyle derken ne güzel demişlerdir: Haricilerden şu ayet-i kerimede söz edilmiştir:
«Ey Muhammedi Size, amelce en çok kayıpta bulunanları haber verelim mi?» de. Dünya hayatında, çalışmaları boşa gitmiştir. Oysa onlar, güzel iş yaptıklarını sanıyorlardı. Bunlar, Rablerinin ayetlerini ve O'na kavuşmayı inkar edenlerdir. Bu yüzden işleri boşa gitmiştir. Kıyamet günü biz onlara değer vermeyeceğiz.» (ei-Kchf, 103-105.)
Kısaca demek istediğimiz şudur ki: Şu sapık cahiller, söz ve amelce kötü olan bu Hariciler, Müslümanların arasından ayrılıp bir tarafa çekilme hususunda görüş birliği yaptılar. Medain'i ele geçirip oraya sığınmak üzere yola çıkmaya karar verdiler. Kendi emsallerine ve ülküdaş-larına haber gönderdiler. Basra'da bulunan Haricilerin Medain'e gelip kendileriyle birleşmesini istediler. Zeyd b. Hısn et-Taî, onlara şöyle bir uyarıda bulundu:«Medain'i ele geçiremezsiniz. Çünkü orada karşı koyamayacağınız bir ordu vardır. Bu ordu, Medain'i size karşı savunacaktır, ancak kardeşlerinize Nehr-i Çuha köprüsünde buluşma randevusu verin ve sizlerde Kûfe'den cemaatlar halinde çıkmayın. Aksine birer birer çıkın ki, kimse sizden haberdar olmasın.»
Hariciler, kendi mezheb ve mesleklerinden olan Basralılara ve diğerlerine haber göndererek Çuha nehri köprüsü üzerinde buluşma randevusu verdiler ki, hep birlikte orada toplanıp başkalarına karşı yekvü-cud olsunlar. Nihayet babalarını, annelerini, dayılarını, teyzelerini ve diğer yakınlarını bırakıp Kûfe'den ayrıldılar. Bunlar, yakınlarının cahilliklerine, akıllı ve bilginlerinin kıt olduğuna inanıyorlardı. Kendi hareketlerinin ise, göklerin ve yerin Rabbini hoşnut kılacağını sanıyorlardı. Oysa bu yaptıklarının en büyük günahlardan ve tavsib edilemeyecek hatalardan olduğunu, lanetli ve göklerden kovulan şeytanın kendilerine hoşgösterdiği ama aslında yanlış bir hareket olduğunu bilmiyorlardı. Oysa şeytan ruhları, cesetlerinde dolaştığı

sürece ademoğluna düşmanlık yapmayı yegane amaç edinmişti. Cenâb-ı Allah'tan dileriz ki, kendi gücü ve kuvvetiyle bizi şeytanın tuzaklarından korusun. Allah, duaları kabul buyurandır.

İnsanlardan bir topluluk, Haricilerle birlikte Kûfe'den kaçmaya çalışan oğullarını ve kardeşlerini yakalayıp geri çevirdiler, azarlayıp kınadılar. Bu yakalananlardan bazıları, doğru yola erdirler. Bazıları ise, bundan sonra kaçıp Haricelere katıldılar ve kıyamete kadar hüsrana maruz kaldılar. Diğerleri de Çuha nehri köprüsüne giderek ülküdaşla-rıyla birleştiler. Basralılarda oraya gelmişlerdi. Hep birlikte gidip Neh-revan'da toplandılar. Büyük bir güç oluşturdular. Başlı başına bir ordu meydana getidiler. Cesaretli ve yürekli idiler. Böyle yapmakla Allah'a yakın olacaklarım, Cehennem ateşinin kendilerini yakmayacağım, kendilerinden intikam alınmacağını, Allah'tan yardım göreceklerini sanmışlardı.

Ebu Mihnef, Şa'bfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ali, Haricilerin Nehrevan'a gitmesinden ve Ebu Musa'nın da Mekke'ye kaçmasından sonra İbn Abbas'ı Basra'y göndermiş; kendisi Küfe de kalkıp halka şöyle bir hutbe irad etmişti:

"Zaman bütün musibeti eriyle ve büyük olaylarıyla üzerimize gelmiş olsa da Allah'a hamdederim. Allah'tan başka ilah olmadığına, Mu-hammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna şahadet ederim, isyan etmek, sonunda mutlaka pişmanlık getirir ve onu izleyen şey de pişmanlıktan başka birşey olamaz. Ben, bu iki hakem tayin edildiği ve hakemin görüşüne başvurmak istenildiği şurada sizi bundan alıkoymaya çalıştım. Fakat siz dinlememiş ve arzu ettiğinizi yapmak istemiştiniz. Benimle sizin durumunuz, Hevazin'in kardeşinin şu şiirinde ifade ettiği duruma benzemektedir:

«Ben kum tepesinin yamacında onlara öğütlerimi ve nasihatlannu saçarak verdim. Onlarsa ancak ertesi günün kuşluk vaktinde doğru yolu bulabildiler.»

Bundan sonra Hz. Ali, hakemlerin yaptıklarından bahsetti. Uygulamalarının yanlışlığını dile getirip onları kınadı. İnsanların Şamlılarla cihad etmeleri için çağrı yaptı. Yola çıkma günü olarak pazartesi gününü belirledi. Sonra İbn Abbas'a ve Basra'ya mektup göndererek Şamlılarla savaşmak üzere insanlara çağrı yapması emrini verdi. Haricilere de mektup yazarak hakemlerin uygulamalarıyla kendisinin ilgisinin bulunmadığını ve yaptıkları işin hakemlerce reddedildiğini, kendisi-ninse Şam'a gidip savaşmaya niyetli olduğunu; isterlerse Şamlılarla savaşmak üzere gelip kendisine katılmalarını söyledi. Hariciler ise, ona şu cevabî mektubu gönderdiler:

«îmdi sen Rabbinin rızası için gazaplanmış değilsin. Sen kendi nefsin için gazablanmışsm. Ama kafirliğini itiraf edip tevbe edersen, o zaman aramızdaki ilişkileri yeniden gözden geçirebiliriz. Aksi takdirde seninle de savaşırız. «Doğrusu Allah hainleri sevmez.» (el-Enfâl, 58.)

Hz. Ali, Haricilerin mektubunu okuyunca onlardan ümidini kesti ve savaşmak üzere Şamlıların üzerine gitmeye karar verdi. Kûfe'den 65.000 kişilik büyük bir orduyla çıkıp Nahile'ye gitti. İbn Abbas da Bas-ralılardan toplam 3200 süvari gönderdi. Bu süvarilerden 1500'ü Cariye b. Kudame'nin komutasında idi. Böylece Ali'nin ordusundaki askerlerin sayısı toplam olarak 68.000'e ulaştı. Bundan sonra mü'minlerin emi-ri Ali, kalkıp bir nutuk irad etti. Askerlerini cihada ve düşmanla karşılaştıkları zaman sabırlı olmaya teşvik etti. Kendisinin Şam'a gitmeye kararlı olduğunu söyledi. Hz.Ali, bu halde iken Haricilerin yeryüzünde fesat işlerine giriştiklerini, kanlar akıttıklarını, yollar kestiklerini, haramları hiçe saydıklarını haber aldı. Haricilerin öldürdüklerinden biri de Rasûlullah (s.a.v.)'m sahabelerinden Abdullah b. Habbab idi. Onu ve hamile karısını esir almışlardı. Abdullah'a:

- Sen kimsin? diye sormuşlar, o da şu cevabı vermişti:
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m sahabesi Abdullah b. Habbab'ım. Beni korkuttunuz.
- Sana bir zarar gelmeyecektir.Yalnız sen bize babandan duyduğunu söyle.
- Ben babamın şöyle dediğini işittim:«Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim: «Bir fitne meydana gelecektir.O fitne esnasında oturmakta olan kimse, ayakta durandan daha hayırlıdır. Ayakta duran da yürüyenden daha hayırlıdır. Yürüyen de koşandan daha hayırlıdır.»

Bu konuşmadan sonra Abdullah b.Habbab'ın elinden tutup beraberlerinde götürdüler. Abdullah, onlarla beraber gitmekteyken onlardan biri, zımmilerden birine ait bir domuza rastladı. Domuzu vurup cildini yardı. Bir başkası böyle yapan adama:«Niçin böyle yaptın? Bu domuz bir zımmiye aittir.» dedi. Gidip domuzun sahibi olan zimmi ile helalleşip hoşnut kıldı. Gönlünü aldı. Onlar yollarına devam etmekte iken bir hurma ağacından bir hurma tanesi yere düştü. Onlardan biri, o hurmayı alıp ağzına attı. Bir başkası:«Sahibinden izin almaksızın, bedelini de ödemeksizin bü hurmayı ağzına nasıl atarsın?» diyerek Öfkelendi. Hurmayı ağzına atmış olan adam, hurmayı çıkarıp yere attı. Buna rağmen onlar, Abdullah b. Habbab'ı getirip boğazladılar. Karısının üzerine vardıklarında karısı:«Ben gebe bir kadınım. Allah'tan korkmaz mısınız?» dedi. Ama yine de onu boğazladılar; karnını yararak çocuğunu da dışarı attılar.

insanlar, bu durumdan haberdar olunca Şamlıların üzerine gittikleri takdirde onlarla savaşmakla meşgul iken bu Haricilerin arkadan gelip çoluk çocuklarına ve yurtlarına da bu şekilde zarar vereceklerini düşündüler. Bunların hainliklerinden korktular. Hz.Ali'ye Şamlılardan önce bu Haricilerle savaşmasını teklif ettiler. «Bunların işini bitirdikten sonra insanlar bunların şerlerinden emin olarak Şamlıların üzerine gidebilirler.» dediler. Neticede karar bu yolda kesinleşti. Bunda hem kendileri, hem de Şamlılar için büyük bir hayır vardı. Hz. Ali, Haricilere Harb b. Mürre el-Abdi'yi elçi olarak göndedi ve ona şu talimatı verdi:«Bana bunların haberlerini bildireceksin. Durumlarını mektupla yazacaksın ve açıkça anlatacaksın.» Harb b.Mürre de Haricilere gider gitmez bekletmeden onu öldürdüler. Hz. Ali, bunu duyunca Şamlılardan önce Haricilerin üzerine

gitmeye karar verdi. [7]

Mü'minlerin Emiri Ali'nin Harîcîler Üzerine Gîdîşî

Hz. Ali ve beraberindekiler, önce Haricilerle savaşmaya karar verince, Hz. Ali'nin münadisi derhal harekete geçilmesi için duyuruda bulundu. Köprü geçildikten sonra Hz. Ali, orada iki rekat namaz kıldı. Sonra Deyr-i Abdurrahman'a, oradan Deyr Ebu Musa'ya, oradan da Fırat kıyısına gidildi. Orada Mincem ile karşılaşıldı. Mincem, Hz. Ali'ye gündüzün belirli bi vaktinde yol yürümesini, başka vakitlerde yol yürümemesini teklif etti. Aksi takdirde başına kötü hallerin geleceğinden korktuğunu söyledi. Ancak Hz.Ali, onun bu teklifini kabul etmeyip teklif ettiği vaktin dışında yol yürümeye devam etti. Cenâb-ı Allah, onu muzaffer kıldı. Sonra da Hz. Ali şöyle dedi: «Ben, bu adamın hatasını insanlara açıklamak ve bir cahilin de: «Ali Mincem'e uyduğu için muzaffer oldu, demesinden korktuğum için böyle yaptım»

Bundan sonra Hz. Ali, Enbar tarafına yöneldi. Kendisinden önce oraya Kays b. Sad'ı gönderdi. Kays'm Medain'e gidere Medain valisi Sa'd b. Mesud'la (Bu zat, Abdullah b. Medud es-Sakafı'nin kardeşidir.) görüşmesini ve Medain ordusundar asker almasını emretti. İnsanlar, orada Hz.Ali için toplandılar. Hz. Ali, Haricilere haber göndererek şöyle dedi: «Bizden olar kardeşlerimizi öldüren katilleri bize verin ki, onları öldürelim. Sonra ben sizi bırakıp Şamlıların üzerine gideceğim. Böyle yaptığınız takdirde umarım ki Cenâb-ı Allah, kalblerinizi doğru yöne çevirir ve sizi içinde bulunduğunuz halden daha hayırlı bir hale kavuşturur.»

Hariciler de Hz. Ali'ye haber göndererek: «Hepimiz sizin kardeşlerinizin katilleriyiz ve biz sizin canlarınızın ve onların canlarının alınmasını helal sayıyoruz.» dediler. Kays b. Sad b. Ubade Haricilere gidip yaptıkları kötülüklerden, işledikleri büyük günahlardan sakınmalarım öğütledi. Ancak bu öğüdün faydası olmadı. Ebu Eyyüb el-Ensârî de gidip onları kınadı. Ancak bunun da faydası olmadı.

Mü'minlerin emiri Ebu Talib oğlu Ali, bizzat gidip onlara öğüt verdi. Onları korkutup sakındırdı. Uyarıp tehdit etti ve: «Beni davet ettiğiniz bir işi yaptığımdan dolayı beni protesto ettiniz. Ben sizi bundan men etmiştim. Ancak kabul etmemiştiniz. İşte şimdi ben de siz de buradayız. Yaptığınız bu işten vazgeçin. Çıktığınız yoldan geri dönün. Allah'ın haramlarını hiçe saymayın. Nefisleriniz size bir işi hoş göstermiş ve bundan ötürü de Müslümanları öldürüyorsunuz. Vallahi bu yüzden bir tavuğu dahi öldürseniz, bu Allah katında büyük bir günah olur. Hele Müslümanların kanını akıtmaya gelince bunun ne kadar büyük bir günah olduğunu varın siz düşünün.» dedi. Ancak Hariciler, Hz.Ali'ye cevap vermemişler. Sadece kendi aralarında birbirlerine seslenerek: «Ali'ye hitab etmeyin, onunla konuşmayın. Aziz ve Celil olan Rabbin huzuruna varmaya hazırlanın. Cennete Cennet'e gidelim.» demişlerdi.

İlerleyip savaş için saf halinde dizildiler. Sağ cenahlarına Zeyd b.Hısn et-Tai es-Senbesf yi, sol cenahlarına Şureyh b. Evfa'yı süvarilerinin başına Hamza b. Sinan'ı, piyadelerinin başına Harkus b. Züheyr es-Sadi'yi komutan yapmışlardı.

Hz. Ali ve adamları, savaşmak üzere beklemeye başladılar. Hz. Ali de kendi ordusunun sağ cenahına Hicr b. Adiy'i, sol cenaha Şebi b. Rib'i ile Makil b. Kays er-Riyahî'yi, süvarilerin başına Ebu Eyyüb el-Ensârf yi piyadelerin başına Ebu Katade el Ensârf yi, 700 kişiden oluşan Medinelilerin üzerine de Kays b. Sad b. Ubade'yi komutan olarak tayin etti. Ebu Eyyüb el Ensârî'ye de Hariciler için eman bayrağı kaldırmasını ve onlara şöyle demesini emretti: «Kim bu bayrağın altına gelirse güvendedir. Kim buradan ayrılarak Kûfe'ye ve Medain'e giderse güvendedir. Bizim sizi öldürmeye ihtiyacımız yoktur, ancak kardeşlerimizi öldürenleri bize teslim edin yeter.»

4000 civarında büyük bir grup Haricilerden ayrılıp gittiler. Geride sadece 1000 kişi veya daha az sayıda adam Abdullah b.Vehb er-Rasibf yle birlikte orada kaldılar. Bunlar, Hz. Ali'ye saldırdılar. Hz. Ali; ordusunun önüne süvarileri, süvarilerin arkalarına okçuları »bunların ardına da piyadeleri yerleştirdi, adamlarına da: "Onlar size saldırmadıkça siz saldırmayın." dedi. Hariciler: «Hüküm vermek, sadece Allah'a mahsustur. Cennet'e, Cennet'e gidelim» diyerek ilerlediler.

Hz. Ali'nin öne sürdüğü süvarilere saldırarak onları dağıttılar. Süvarilerin bir kısmı sağ cenaha, diğer kısmı da sol cenaha iltihak ettiler. Haricilerin karşısına okçular çıkıp üzerlerine ok yağdırdılar. Sağ ve sol cenahtaki süvariler de Haricilerin üzerine doğru uçtular. Piyadelerle kılıç ve mızraklarla saldrıya geçerek Haricileri mahvettiler. Öyleki, Haricilerin cesetleri, Müslüman süvarilerin atlarının toynukları altında ezilip kaldı. Komutanları Abdullah b. Vehb, Harkus b. Züheyr, Şu-reyh b. Evfa ve Abdullah b. Sahbere es-Sülemî Öldürüldüler. Allah, müs-tehaklarını versin.

Ebu Eyyüb dedi ki: Haricilerden birine bir mızrak fırlattım, gidip mızrağı sırtına iyiden iyiye sapladım ve ona: «Ey Allah'ın düşmanı, Cehennemlik olduğunu sana müjdeliyorum» dedim. O bana şu cevabı verdi: «Hangimizin cehennemlik olmaya daha layık olduğunu yakında bileceksin.»

Anlatıldığına göre Hz. Ali'nin adamlarından bu savaşta sadece yedi kişi öldürülmüştür. Hz.Ali, Haricilerden öldürüler adamların cesetlerinin arasında dolaşırken onlara: «Yazıklar olsun size! Sizi aldatan, size zarar verdi» demiş, orada bulununlar da şöyle sormuşlardı:

- Ey mü'minlerin emin, bunları kim aldattı?

- Şeytan ve kötülüğü emreden nefisleri aldattı. Kuruntularla bunları aldatıp masiyetleri kendilerine süslü gösterdi. Kendilerinin hak yolda olduklarını bildirdi.

Hz. Ali, daha sonra Haricilerin yaralılarının tesbitini emretti, bunların 400 kişi oldukları görüldü. Yaralılar tedavi edilmek

üzere kabilelerine teslim edildiler. Orada Haricilere ait bulunan silah ve eşyalar, Hz. Ali'nin askerleri arasında taksim edildi.
"Hariciler" kitabında Heysem b. Adiy, Nizam b. Sebüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali, Nehrevan savaşında Haricilerden elde edilen eşyaları ganimet olarak kabul etmedi. Aksine bunların tamamını sahiplerine iade etti. Hatta en son olarak kendisine onların bir kazanı getirilmiş, bu kazanı da geri vermişti.»
Ebu Mihnef, Abdülmelik b.Ebi Harre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir; "Hz. Ali, Süleyman b.Sümame el-Hanefi, Ebu Harr ve Reyyan b. Sabüre b.Hevze de ile birlikte ölüler arasında Züssüdye'yi (memeli adamı) aramaya başladı. Züssüdye'yi Reyyan adındaki adam, bir çukurda nehir bitişiğinde kırk veya elli ceset arasında buldu. Cesetler arasında bulup çukurdan çıkardığında pazusuna baktı. Omuzu üzerinde kadın memesi gibi bir meme gördü. Memenin ucunda da birkaç siyah tüy vardı. Memeyi tutup çektiğinde uzanıyordu, öyleki diğer elinin hizasına kadar uzuyordu. Sonra bıraktığında tekrar eski yerine gidiyor ve bir kadın memesi gibi oluyordu. Hz. Ali, bu durumu görünce şöyle de-di:«Ama vallahi eğer gayret ve çalışmayı bırakacağınızdan korkmuş olmasaydım, hakkı bilen bir kimse olarak Cenâb-ı Allah'ın bunlarla yapılan savaş hakkında ne hüküm verdiğini size haber verirdim ve ben yalan söylemedim.»
Heysem b.Adiy, "Hariciler" kitabında, Nafi b. Mesleme el-Ahne-si'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Memeli adam, Büceyle'nin Ürene kulundandı. Çok siyah tenli idi. Pis kokardı. Askerler arasında tanınırdı. Daha önce bizimle arkadaşlık, eder, bizimle yol gider ve bizimle konaklardı. Biz de yanına gidip konaklardık.»
Ebu İsmali el-Hanefî, Reyyan b.Sabure el-Hanefi*nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali ile birlikte Nehrevan savaşında hazır bulunduk. Mahdic'i bulduğunda Hz. Ali, uzun bir secde yaptı.»
Yunus b. Ebu îshak, Habbe el-Urenî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Nehrevanlılar geldiklerin de insanlar: «Bunların kökünü kazıyan Allah'a-hamd olsun ey mü'minlerin emiri!» demeye başladılar. Hz. Ali de onlara şöyle cevap verdi:
«Hayır vallahi, bunlar erkeklerin bellerinde, kadınların da rahim-lerindedirler. Bunlar insanın damarları arasından çıktıktan sonra her kiminle karşılaşırlarsa mutlaka ona karşı komplo kurmaya çalışırlar.»
Abdullah b. Vehb er-Rasibî (ki bu, Haricilerin liderlerindendi) çokça ibadet ettiği ve secde yaptığından ötürü vücudundaki secde yerleri kurumuştu. Ona beyyineler sahibi denirdi.
Heysem, Haricilerden birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Abdullah b. Vehb, Ali'ye öfkeli olduğundan ona inkara anlamına gelen "Cahid" kelimesinden başka bir ad vermezdi.»
Heysem b. Adiy, Alkame b. Amr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Nehrevanlıların durumu, Hz. Ali'ye soruldu:
- Onlar müşrik midirler?
- Şirkten kaçtılar. :
- Onlar münank mıdırlar?
- Münafiklar, Allah'ı çok az anarlar.
- Öyle ise onlar nedir ey mü'minlerin emiri?
- Bize isyan eden ve taşkınlık yapan kardeşlerimizdirler. Biz de isyan ve taşkınlıkları yüzünden onlarla, savaştık.» [8]

Hariciler Hakkında Nakledilen Hadîs-I Şerifler

Sahih-i Müslim'de Zeyd b. Vehb el-Cühenfden rivayet olunduğuna göre Hz. Ali, şöyle demiştir:
«Ey insanlar! Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"Ümmetimden bir kavim çıkacak. Bunlar Kur'ân okuyacaklar. Sizin okuyuşunuz onların okuyuşu yanında hiç kalacaktır. Namazlarınız da onların namazları yanında hiç kalacaktır. Oruçlarınız da onların oruçları yanında hiç kalacaktır. Kur'ân okuyacaklar ve bu okuyuşun lehlerinde olacağını sanacaklar ama aleyhlerinde olacaktır. Onlarla karşılaşan ordu, peygamberlerinin lisanı ile kendi lehlerinde verilen hükmü bilseler, ellerini işten çekerler(savaşmak için uğraşmazlar). Bunun alameti de şudur: Onlar arasında bir adam vardır. O adamın pazu-su vardır. Ama bileği yoktur. Pazununun başında meme ucu gibi birşey vardır. O uçta bazı beyaz tüyler vardır. Bazıları Muaviye ile Şamlıların üzerine gidecekler ve bunlan arkanızda çoluk çocuğunuzun ve mallarınızın üzerinde bırakacaklardır." işte ben umarım ki, hadiste sözü edilen kimseler, bu Hariciler olacaktır. Çünkü bunlar, haksız yere kan akıttılar, insanların sürülerine saldırdılar. Siz de Allah'ın adıyla harekete geçip yürüyün.»
Ravi Zeyd b. Vehb, sözünü şöyle sürdürüyor: «Yolumuza devam ettik, bir köprüye geldiğimizde Haricilerle karşılaştık. Başlarında Abdullah b. Vehb er-Rasibî vardı. Adamlarına şöyle dedi:
- Mızrakları bir tarafa atın. Kılıçlarınızı kınlarından çıkarın, kınlarını kırın. Çünkü bunların Harura savaşında size seslendikleri gibi seslenmelerinden korkarım.
Hariciler, geri dönüp mızraklarını bir tarafa attılar. Kılıçlarını sıyırıp geldiler, insanlarla birbirlerine girdiler. Ama bizimkiler, onlara mızrak atmaya başladılar. Birbirlerini öldürdüler. O günde sadece iki kişi Öldürüldü. Hz. Ali: «Bana Hariciler arasında Mahdici bulun.» dedi. Aradılar, ama onu bulamadılar. Hz. Ali, bizzat gelip aramaya başladı. Bir grup

insanın üst üste yığılmış olduğunu gördü. Bunlan bir tarafa itin, onu alt tarafta bulacaksınız, dedi. Gerçekten de o, insan yığınını bir tarafa attıklannda Mahdic'in alt tarafta olduğunu gördüler. Bunun üzerine Hz. Ali, tekbîr getirip: «Allah doğru söyledi, Rasûlü de tebliğ etti.» dedi.

Ubeyde es-Selmanî, kalkıp Hz. Ali'ye şunu sordu:

- Ey mü'minlerin emin! Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah hakkı için sen bunu Rasûlullah'tan işittin mi?

- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah hakkı için ben bunu bizzat Rasûlullah'tan işittim.

Ubeyde, bu yemini Hz. "Ali'ye üç kez yaptırdı. O da her defasında ye-
min ederek bizzat Rasûlullah'tan işitmiş olduğunu söyledi.»

imam Ahmed b.Hanbel, Süveyd b. Gafle'den rivayet etti ki, Hz.Ali şöyle demiştir:

«Ben size Rasûlullah (s.a.v.)'dan hadis naklederken ona yalan isnad etmektense göğün üzerime yıkılmasını daha çok isterim. Ama sizinle kendi aramdaki hususlarda konuştuğum zaman bilesiniz ki savaş hile-dir.Ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:

«Ahir zamanda ümmetimden bir kavim çıkacaktır. Yaşlan gençtir. Toydurlar, akıllan hafiftir. Yaratıklann en hayırlısının (Rasûlullah'm) sözlerini söyleyecekler ve Kur'ân okuyacaklardır. Ancak okudukları bu şey onlann hançerlerini geçmeyecektir. (Ravilerden Abdurrahman dedi ki: Onlann imanlan hançerlerini geçmeyecektir.) Bunlar, okun hedefini delip geçişi gibi dinden çıkacaklardır. Kendileriyle karşılaştığınızda bunlan öldürün. Çünkü bunlan öldürmekte, kendilerini öldüren kimseler için Allah katında kıyamet gününde sevap vardır.»

imam Ahmed b.Hanbel, Velid b.Kasım el-Hemedanf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ali, Nehrevan'a gitti. Biz de onunla birlikte gittik. Haricileri öldürdük. Bize dedi ki: "Mahdici arayın, zira Rasûlullah şöyle buyurmuştur. "Bir kavim gelecektir. Bunlar hak sözü söyleyecektir. Ancak bu söz, onlann hançerlerinden aşağı inmeyecektir. Okun hedefini delip geçişi gibi dinden çıkacaklardır. Onlann alametleri, aralarında eksik elli bir adamın (Mahdic'in) bulunmasıdır. O siyahidir. Elinde siyah kıllar vardır. Eğer aralannda o adam varsa ve onu öldürürseniz, insanların en şerlisini öldürmüş olursunuz. Eğer o, onlann arasında yoksa, insanlann en hayırlısını öldürmüş olursunuz.» Biz Mahdic'i onlar arasında bulduk. Secdeye kapandık. Ali de bizimle birlikte secdeye kapandı.»

Müslim, Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Ebu RafVnin oğlu Ubeydul-lah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hanıriler ortaya çıtıklannda ben Ebu Talib oğlu Ali ile birlikteydim. Onlar:«Hüküm vermek, sadece Allah'a mahsustur* deyince Ali, şöyle dedi:

«Bu söz, hak bir sözdür. Ancak bununla batıl amaçlanmıştır. Zira Rasûlullah (s.a.v.), bir grup insanın evsafını bize anlattı. Ben de anlattığı insanlann evsafım şunlarda görmekteyim. Rasûlullah (s.a.v.), bun-lann evsafını analtırken şöyle diyordu:«Dillerinde hak söz vardır, ancak bu söz onlann şurasından (böyle derken parmağıyla boğazını gösterdi) aşağıya inmeyecektir. Allah'ın en çok buğz ettiği yaratıklardan biri, bunlardan Esved adındaki bir adamdır. Onun ellerinden biri, koyun ayağı veya meme ucu şeklindedir.»

Hz.Ali, onlan öldürünce «Şunlann halini araştırın.» dedi. Arkadaşlar onlara baktılar. Birşey göremediler. Hz. Ali; "Tekrar bakıp araştırın, vallahi ben yalan söylemedim ve bana yalan söylenmedi." dedi. Bu sözünü iki yada üç kez tekrarladı. Mahdic'i bir harabede buldular. Alıp Hz.ALi'nin yanına getirdiler. Önüne bıraktılar. Ben de oradaydım. O siyahi adamı (Mahdic'i) gördüm.»

imam Ahmed b.Hanbel, Ubeyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz. Ali'nin yanında Haricilerden söz edildi. Hz. Ali de onlar hakkında şöyle dedi:

«Hariciler arasında eli kısa bir adam vardır. Eğer siz şımaracak olmasaydınız Cenâb-ı Allah'ın onları öldürenler hakkında Muhammed (s.a.v)'m dili ile yapmış olduğu vaadleri size anlatırdım.»

Ben dedim ki:

- Ey müminlerin emiri! Sen bu vaadleri Muhammed (s.a.v.)'in kendisinden mi işittin?

- Evet, KaTbe'nin Rabbine yemin olsun ki, Muhammed (s.a.v.)'den işittim.»

Muhammed b. Sirin'in rivayetinde de şu ilave vardır: "Ali bu vaadleri bizzat Rasûlullah (s.a.v.)'dan işittiğine yemin etti ve şöyle dedi: «Rasûlullah (s.a.v.)'a yalan isnad etmektense gökten yere düşmeyi daha çok isterim.»

İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Asım'm babası Küleyb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben, Ali'nin yanında oturmaktaydım. O esnada üzerinde yolculuk elbiseleri bulunan bir adam gelip Ali'nin yanına girmek için izin istedi. Ali, o esnada insanlarla konuşmaktaydı. O adamla ilgilenemedi ve şöyle dedi: «Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gitim. O esnada yanında Aişe (r.anha)de oturmaktaydı.Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle bir soru sordu:

- Falan günde sen nasıl olacaksın, ne yapacaksın?

- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler.

- Bir kavim doğu tarafından çıkacaktır. Kur'ân okuyacaklar, ancak okudukları Kur'ân, onların kürek kemiklerinin aşağısına inmeyecektir. Aralarında eksik elli bir adam vardır. Elleri, Habeşli adamın ellerini andırır.»

Allah aşkına söyleyin. Bu adamın bu kavim arasında bulunduğunu size haber vermişmiydim.»

Hafiz Ebu Bekir Hatib el-Bağdadî, Ebu Cuhfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Savaş sona erdiği zaman Ali dedi ki: «Şu Hariciler arasında bir adam vardır. Onun pazusunda kemik yoktur. Sonra onun

pazusu meme ucunu andırır. Üzerinde uzun ve eğri kıllar olacaktır.»
Aradılar, o adamı bulamadılar. Ben,o günkü kadar Ali'nin sabırsızlık gösterdiği başka bir gün görmedim. Gelip dediler ki:
- Ey mü'minlerin emiri! Sözünü ettiğin adamı bulamadık.
- Yazıklar olsun size. Bu yerin adı nedir?
- Nehrevan'dır.
- Yalan söylüyorsunuz. O adam bunların arasında olmalıdır. Haricilerin cesetlerini kontrol ettik. Ama sözünü ettiği adamı bulmadık. Tekrar dönüp dedik ki:
- Ey mü'minlerin emiri! Sözünü ettiğin adamı bulamadık.
- Bu mekanın adı nedir?
- Nehrevan'dır.
- Allah ve Rasûlü doğru söylediler, siz yalan söylediniz. Çünkü o adam buradadır. Bunlar arasındadır. Onu arayıp bulun.
Aradık, onu su kanalında bulduk. Ali'nin yanma getirdik.Ben de onun pazusuna baktım ki, pazusu kemiksizdi. Üzerinde kadın memesinin ucunu andıran bir et perçesi vardı. Bu meme ucu üzerinde de uzun ve eğri büğrü kılllar vardı.»
İmam Ahmed b.Hanbel, Ensâr'ın azadlısı Ebu Kesir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben, Nehre Vanlılarla savaştığı zaman efendim Ebu Talbi oğlu Ali ile birlikteydim. Hz. Ali'nin, Nehrevanlıları öldümesinden Ötürü yanındaki insanlar biraz rahatsız olmuşlardı. Ali, onlara hitaben şöyle dedi:
- Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.), bize okun yaydan çıkışı gibi dinden çıkacak bir kavimden bahsetti. Bunlar, dinden çıkacaklar ve okun yayına dönüşüne kadardinlerine geri dönmeyeceklerdir. Bu kavmin işareti şudur ki, aralarında siyahi vekısa elli bir adamın mevcud olmasıdır. Ellerinden biri kadın memesi gibidir. Tıpkı kadın memesinin ucundaki gibi, onun da elinin ucunda bir et parçası ve bu uçta da yedi kıl bulunacaktır. Onu arayın. Bence o adam, bunların arasındadır.»Aradılar veo adamı nehir kıyısında cesetlerin altında buldular.Çıkardıklarında Hz. Ali, tekbir getirerek: «Allahu Ekber! Allah ve Rasûlü doğru söylediler.» dedi. Hz. Ali'nin üzerinde o esnada Arap yapısı bir yay vardı.Yayı alıp o adamın kısa eline dürttü ve: «Allah -ve Rasûlü doğru söylediler.» dedi. İnsanlar da bu durumu gördüklerinde tekbir getirip sevindiler ve Hz. Ali'ye karşı duydukları kırgınlık da kalplerinden silinip gitti.»
İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Ebu Talib oğlu Ali'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Bir kavim okun hedefini delip geçişi gibi İslâm'dan çıkacakdır. Kur'ân okuyacaklar, ancak okudukları bu Kur'ân, onların kürek kemiklerini aşmayacaktır. Onların öldürdüğü kimseye ve onları öldürene ne mutlu. Onların işareti de aralarında eksik hilkatlı Mahdicfni bulunmasıdır.»
"Sünen" adlı eserinde Ebu Davud, Ebu Meryem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Mahdic denen bu adam, o gün mescitte bizimle beraberdi. Gece gündüz kendisiyle beraber oturup kalkardık. Yoksul bir kimseydi. Düşkün kimselerle birlikte Hz. Ali'nin yemeğine katıldığını gördüm. Ben de bir bornozumu ona giydirmiştim. Kendisine memeli Nafi diyorlardı. Eli, kadın memesini andırıyordu. Kıs aydı. Ucunda da meme ucu gibi bir et parçası vardı ki, üzerinde kedi bıyığını andıran kıllar vardı.»
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, "Delail" adlı eserinde Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali'yi birlikteydim. "Mahdic'i arayın," demeye başladı. Aradılar, ama bulamadılar. Hz. Ali, terledi ve şöyle dedi: «Vallahi yalan söylemedim. Bana yalan söylenmedi de.» Nihayet mahdic'i, Evdi ilye nehrinde buldular. Ali de secdeye kapandı.»
Ebu Bekir el-Bezzar, Ebu Mü'min'in şöyle dediğini rivayet etmiştir;
«Haruriye savaşında Ebu Talib oğlu Ali ile beraberdim. O benim efendimdi. Dedi ki: "Bakın bakalım hele, bunlar arasında bir adam olacak. Onun ellerinden biri kadın memesi gibidir. Çünkü peygamber, onunla karşılaşacağımı bana haber vermiştir."
Cesetleri alt üst ettiler,ama o adamı (Mahdic'i) bulamadılar. "Hurma ağacı altında henüz kontrol etmediğimiz yedi ceset daha var." demeleri üzerine Hz. Ali, onlara: «Yazlı ki ar olsun size, ne duruyorsunuz? Haydi gidin, onlara da bakın.» dedi. Ben bir adamın ayağında iki ip bulunduğunu ve o ipleri tutarak cesedi sürükleyip Hz. Ali'nin önüne bıraktıklarını gördüm. Hz. Ali de secdeye kapanarak: «Size müjdeler olsun. Sizin ölüleriniz Cennette'dir bunların ki ise Cehennem'dedir dedi.»
Bezzar, Habib b. Ebi Sabit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Şakik b.Seleme'ye(Ebu Vail'e) dedim ki:
- Bana memeli adamdan bahset.
- Biz onlarla savaştığımızda Ali: «Şu ve şu vasıfta bir adamı arayın bakalım, dedi.
Evsafını belirttiği adamı aradık ama bulamadık. Bunun üzerine Hz. AH, ağlamaya başladı. Ve şöyle dedi: «Onu arayıp bulun Allah'a yemin ederim ki, ben yalan söylemediğim gibi bana yalan da söylenmedi.» Aradık, onu bulamadık. Yine Hz. Ali, ağladı ve şöyle dedi: «Onu arayıp bulun. Allah'a yemin ederim ki, ben yalan söylemediğim gibi bana yalan da söylenmedi. O adamı aradık, yine bulamadık.Bunun üzerine Hz. Ali, doru katırına bindi. Biz de o adamı aramaya devam ediyorduk. Nihayet onu Bereda nehrininin altında bulduk. Hz. Ali, onu görünce secdeye kapandı.»
îmam Ahmed b.HanbeTin oğlu Abdullah, Ebu'1-Vadi Abbad'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kendisiyle birlikte Kûfe'ye dönmekte olduğumuz Ali, Mahdic'in şahsıyla ilgili hadisten bahsedilmesi üzerine şöyle dedi: Vallahi ben yalan söylemediğim gibi bana yalan da söylenmedi. Ama dostum
(Rasûlullah) bana cinlerden üç kardeş hakkında haber verdi ki,bu (Mahdic) onların en büyüğüdür. İkincisinin büyük bir

topluluğu vardır. Üçüncüsünde ise biraz zayıflık vardır.»
Bu ifadelerde cidden gariplik vardır.Ancak memeli adamın (Mahdic'in) cinlerden olması mümkündür. Hatta insi veya cinni şeytanlardan olması da mümkündür.
imam Ahmed b.Hanbel, Abdullah b.Mesud'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ahir zamanda bazı beyinsiz gençlerden oluşan bir kavim türeye-cektir. Bunlar, insanların en hayırlısının sözlerini söyleyecekler ve Kur'ân'ı dilleriyle okuyacaklardır. Ancak bu okudukları şeyler, onların kürek kemiklerinin ilerisine geçmez. Okun hedefini delip geçtiği gibi islâm'dan çıkacaklardır. Onları yakalayan kimse, onları öldürsün. Zira onları öldürmekte, öldüren kimseler için Allah katında büyük sevap vardır.»
Bu hadisin ravisi Abdullah b. Mesud, Haricilerin ortaya çıkmalarından yaklaşık beş sene önce vefat etmiştir. Onun bu konudaki haberi, senedlerin en kuvvetlüerindendir.
imam Ahmed b. Hanbel,Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben, kendisinden işitmedim ama Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu bana anlatıldı: «Sizden bir fırka vardır ki, ibadet edecekler, dindarlık yapacaklar. Öyle ki, insanlar onları beğenecekler. Nefisleri de kendilerini beğenecektir. Onlar, okun hedefini delip geçişi gibi dinden çıkacaklardır.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöye buyurmuştur:
«Ümmetimde ihtilaf ve bölünme olacaktır. Bir kavim ortaya çıkacaktır ki, bunlar güzel konuşacaklar, ama kötü fiil yapacaklardır. Kur'ân okuyacaklardır, ama bu okudukları kürek kemiklerinin ilerisine geçmeyecektir. Sizden birisi, kendi namazını, onların namazlarının yanında hiç görecktir. Orucunu, onların orucunun yanında hiç görecek-tir.Ancak onlar, okun hedefini geçişi gibi dinden çıkacaklardır. Sonra da ok yayına geri dönünceye kadar dine geri dönmeyeceklerdir. Onlar, yaratıkların ve mahlukatm en kötüsüdürler. Onları öldürene veya onların öldürdüğü kimseye ne mutlu. Onlar, Allah'ın kitabına davet edecekler ama onların kitaptan hiç paylan yoktur. Kim onlarla savaşırsa, onlara nisbetle Allah'a daha yakın olur.» .
Dediler ki:
- Ya Rasûlallah, onların alametleri nedir?
Buyurdu ki:
- Saçlarını traş etmiş olmalarıdır.»
imam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Cirâne umresi senesinde Rasûlullah (s.a.v.)'la beraberdim. O, Bilal'ın eteğindeki gümüşleri insanlara paylaştırıyordu. Adamın birisi:
- Ya Rasûlallah, adaletli ol, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da ona şu cevabı verdi:
- Yazıklar olsun sana! Ben adaletli olmazsam kim adaletli olacak? Eğer ben adaletli olmazsam kayba uğrarım.
Hz. Ömer dedi ki:
- Ya Rasûlallah, izin ver de şu münankı öldüreyim.
- Allah korusun, ashabımı Öldürdüğümü insanların dillerine dolamalarından Allah'a sığınırım. Bu ve arkadaşları, Kur'ân okuyacaklardır ancak okudukları, hançerelerini (veya kürek kemiklerini) aşmayacaktır. Okun hedefini delip geçişi gibi dinden çıkacaklardır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b.Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de Hevazin savaşından elde edilen ganimetleri paylaştırırken Beni Temim kabilesinden bir adam kalkıp.
- Adaletli ol ey Muhammed, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) da ona şu karşılığı verdi:
- Yazıklar olsun sana. Ben adaletli olmazsam kim adaletli olacak? Eğer ben adaletli olmazsam kayba uğrar, hüsrana düşerim.
Hz. Ömer, dedi ki:
- Ya Rasûlallah, şu münafığı öldürmeme izin vermez misin?
- Ümmetlerin "Muhammed ashabını öldürüyor." diye aralarında dedikodu yapmalarından Allah'a sığınırım. Şu ve arkadaşları, Kur'ân okuyacaklardır, ancak okudukları, kürek kemiklerini aşmayacaktır. Okun hedefini delip geçişi gibi bunlar dinden çıkacakdır.»
Yakub b. Süfyan, Sa'd b.Ebi Vakkas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın memeli adamdan (Mahdiç'ten) söz ederek şöyle dedi: «Redhe şeytanı, at çobanı gibidir. Büceyle kabilesinden Eş-heb veya Ibni Eşheb adındaki bir adam, onu sakındırır. O zalim kavim içinde şiddetli bir adamdır.»
Sa'd b. Ebi Vakkas, Hz. Ali'nin, Haricileri Öldürdüğünü duyunca şöyle dedi: «Ebu Talib oğlu Ali, Redhe şeytanını öldürdü.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gelerek şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben falanca vadiye uğradım. Orada huşulu, güzel görünümlü bir adamın namaz kılmakta olduğunu gördüm.
- Git, onu öldür.
Ebu Bekir gitti. O'nu o halde görünce öldürmek istemedi. Tekrar Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ömer'e:

- Git, onu Öldür, dedi. Ömer gidip onu Ebu Bekir'in gördüğü halde görünce öldürmek istemedi. Geri döndü ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben onu huşulu bir halde gördüm, öldürmek istemedim.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye:
- Ey Ali, git onu öldür, dedi. Ali gitti. Onu bulamadı, geri döndü ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben onu göremedim.
- O ve arkadaşları Kur'ân okurlar. Ancak okudukları kürek kemiklerini geçmez. Okun hedefini delip geçişi gibi dinden çıkacaklardır.Ok tekrar yayına dönmedikçe dine geri dönmezler. Onları öldürün. Onlar, yaratıklarım en şerlileridir.»
imam Ahmed b. Hanbel, Said el-Hudifnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), insanlar arasında bir fırkanın ortaya çıkacağını ve onları iki gruptan hakka en yakın olanın Öldüreceğini bildirdi.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), buyurdu ki: «Ebu Kasım'ın nefsi kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, ümmetimden bir kavim ortaya çıkacaktır. Siz onların amelleri yanında kendi amellerinizi önemsiz göreceksiniz. Onlar, Kur'ân okuyacaklar, ama okudukları, kürek kemiklerini geçmiyecektir. Onlar, okun hedefini delip geçişi gibi dinden çıkacaklardır.»
Dediler ki:
- Onları tanıtacak bir alamet var mıdır ya Rasûlallah?
- Onlar arasında memeli bir adam olaeaktır. Başlarını traş edeceklerdir.»
Ebu Said dedi ki: Rasûlullah (s.av.)'m ashabından yirmi veya yirmi küsur kişinin bana anlattığına göre Rasûlullah'ın sözünü ettiği o kavmi Hz. Ali öldürdü.
Ravi diyor ki: Ebu Said'in tekbir getirdikten sonra elleri titreyerek şöyle dediğini gÖrdüm.«Onları öldürmek, bence onların sayısınca Türkleri öldürmekten daha helaldir.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali, Yemen'de iken Rasûlullah (s.a.v.)'a, toprağa bulanmış bir altın kütlesi gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.), o kütleyi Akra' b. Habis el-Hanzalî, Beni Mücaşi kabilesinden bir adam, Uyeyne b. Bedr el-Fezarî, Alkame b. Ulase (veya Amir b. Tüfeyl M bu adam beni Kilab kabilesin-dendir.) ve Zeyd el-Hayl et-Taî arasında taksim etti. Sonra Beni Nebahan kabilesinden birini onlara ortak yaptı. Kureyşlilerle Ensâr, bu taksimata kızarak: «Rasûlullah (s.a.v) güçlü ve önde gelen şahsiyetlere altın veriyor ama bizi bir tarafa bırakıyor.» dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da böyle diyenlere: «Ben, bunların gönüllerini kazanmak istiyorum.» diye cevap verdi. O esnada gözleri çukurda olan çıkık alınlı, gür sakallı, şah daman şişkin, başı traşlı bir adam gelip Rasûlullah (s.a.v.)'a hitaben:
- Ey Muhammed, Allah'tan kork, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da ona şu cevabı verdi:
- Ben kendisine isyan ettiğim takdirde başka kim Allah'a itaat eder? O, beni yeryüzü ahalisi üzerine güvenilir bir kimse olarak kabul ediyor, ama siz beni güvenilir bir kimse olarak kabul etmiyorsunuz.
Orada bulunanlardan birisi (zannedersem o da Haîid b. Velid idi,), o adamı öldürmek için Rasûlullah (s.a.v.)'dan izin istedi. Ancak Rasûlullah (s.a.v.) izin vermedi. Bu itirazcı adam gittikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Bu adamın neslinden bazı kimseler ortaya çıkacaktır ki, onlar Kur'ân okuyacaklar, ancak okudukları, hançerelerini aşmayacaktır. Bunlar, okun hedefini delip geçmesi gibi İslâm'dan çıkacaklar, îslâm ehlini öldürecekler ve putperestleri bırakacaklardır. Eğer ben kendilerine yetişirsem onları Ad kavmi gibi öldürürüm.»
Başka bir rivayette anlatıldığına göre o adamı öldürmek isteyen kimse, kesinlikle Halid b. Velid'dir. Ama Hz. Ömer'in böyle bir istekte bulunmuş olması mümkündür. Zaten Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de böyle bir ifade vardır. Ancak Hariciler, o adamın soyundan ve sülalesinden gelmemektedirler. Haricilerden herhangi birinin dahi onun soyundan geldiğini bilmemekteyim. Belki de Rasûlullah (s.a.v.), onun şekil ve evsafında olan bazı kimselerin ortaya çıkacağını kasdetmiştir. Doğrusunu Allah bilir. O adam, Zü'1-Huveysira et-Temimf dir. Bazıları ona Harkus adını vermişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b.Hanbel, Ebu Said el-Hudifden rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Doğu tarafından bazı kimseler ortaya çıkacak. Bunlar, Kur'ân okuyacaklar ancak okudukları kürek kemiklerini aşmayacaktır. Okun hedefini delip geçmesi gibi dinden çıkacaklar, sonra ok yayına geri dönmedikçe dine geri dönmeyeceklerdir.
Orada bulunanlardan bazıları sordular:
- Ya Rasûlallah, sözünü ettiğin bu insanların alameti ve siması nasıldır?
Rasûlullah buyurdu ki:
- Onların siması traşlı olmak (veya yağ sürünmeyi terketmek) tir.»
îmam Ahmed b.Hanbel, Yezid el-Fakir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir.
«Ebu Said'e dedim ki:
- Aramızda bazı adamlar vardır ki, onlar bizden daha iyi Kur'ân okuyorlar. Bizden daha çok namaz kılıyorlar. Dostluk ve akrabalık bağlarına bizden daha fazla riayet ediyorlar. Bizden daha çok oruç tutuyorlar, ama kılıçlarım çekerek karşımıza çıktılar.
Ebu Said dedi ki:
- Ben Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: Bir kavim ortaya çıkacaktır. Onlar, Kur'ân okuyacaklar ama okudukları,

hançerelerini geçmeyecektir. Okun hedefini delip geçmesi gibi dinden çıkacaklardır.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Huurf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir gün Peygamber (s.a.v.), ganimet dağıtırken oradaydık. O sırada Temim oğulları kabilesinden Zü'1-Huveysira adında bir adam gelerek:
- Ya Rasûlallah, adaletli ol, dedi. Hz. Peygamber:
- Yazıklar olsun sana, ben adil davranmıyorsam kim davranıyor? Eğer ben adaleti yürütmüyorsam büyük bir zarara uğramış olurum. Ben adaleti yürütmedikten sonra kim yürütür? dedi.
Hz. Ömer:
- Ya Rasûlallah, izin verde şunun boynunu vurayım, dedi. Peygamber, şöyle buyurdu:
- Vazgeç ondan, zira onun Öyle arkadaşları vardır ve onlar Öyle bir topluluktur ki, herhangi biriniz kendi namazını onların namazı karşısında ve kendi orucunu onların orucu karşısında küçük görür, islâm dininden okun. hedefi delip geçişi gibi çıkarlar. O okun temrenine bakılır, onda birşeye rastlanamaz, ucuna bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra gövdesine bakılır, onda birşeye rastlanamaz.Sonra teleğine bakılır, onda da birşeye rastlanamaz. işkembe, bağırsak ve kana bulaşmadan delip geçmiştir. O topluluğun alametleri, aralarında siyah bir adamın bulunmasıdır. Adamın iki kolundan biri, kadın memesi veya gövdeden kesilip sarkan et parçası gibi sallanıp durur. Halk arasında tefrika ve ayrılık baş gösterince onlar ortaya çıkarlar.»
Onlar hakkında şu ayet-i kerime nazil oldu: «Sadakalar hakkında sana dil uzatanlar vardır.» (et-Tevbe, 58.)
Ebu Said dedi ki: «Ben bu hadisi bizzat Rasûlullah (s.a.v.)'dan duyduğuma tanıklık ederim. Ve Hz. Ali'nin bunları öldürdüğü zaman beraberinde idim. Kendisine Rasûlullah'm nitelediği evsafta bir adamın getirildiğinde yanında bulunduğuma tanıklık ederim.»
imam Ahmed b. HanbeTin, Ebu Said'den yaptığı başka bir rivayette anlatıldığına göre Zü'1-Huveysira'yı öldürmek için Rasûlullah (s.a.v.)'dan izin isteyen kişi, Hz. Ömer'dir. Ve yine bu rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah, onlar hakkında şöyle buyurmuştur. «Onlar, insanların bölündükleri bir zamanda ortaya çıkacaklar ve onları iki gruptan Allah'a en yakın olanı öldürecektir.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), ümmetinden bir grubun ortaya çıkacağım onların simalarının traşlı olacağım, onların yaratıkların en şerlileri olduklarını ve onları iki gruptan hakka en yakın olanın öldüreceğini haber vermiştir. Ve onlarla ilgili olarak da şöyle bir misal vermiştir: «Kişi avına ok atar. Okun ucuna bakar, birşey göremez. Gövdesine bakar, birşey göremez. Teleğine bakar, birşey göremez.» îşte ey Iraklılar, Peygamber (s.a.v.)'m sözünü ettiği o topluluğu siz öldürdünüz.»
Heysem b. Adiy, Humeyd b. Hilal'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Adamın birisi, bir kavme gelip şöyle dedi:
- Şu çadır kimindir?
- Selman-ı Farisî'nindir.
- Benimle birlikte gelmez misiniz? Selman'a gidelim, bize birşey-ler anlatsın. Biz de dinleyelim.
O kavimden bazıları, onunla birlikte Selman'm yanma gittiler. Adam, Selman'a şöyle dedi:
- Ey Abdullah'ın babası, çadırını bize yaklaştırsan da bize yakın olsan, bize birşeyler anlatsan, biz de seni dinlesek olmaz mı?
- Sen kimsin?
- Falan oğlu falanım.
- Senin hakkında iyi şeyler duydum.Duyduğum a göre sen, Allah yolunda çaba sarf eder, düşmanla savaşır ve Rasûlullah'ın ashabına hizmet edermişsin. Eğer bu özelliklerinden birinden saparsan, Rasûlullah (s.a.v.)'m bize anlattığı kavimden olursun.
O adamı araştırıp cesedini Nehrevanlılarm Ölüleri arasında buldular.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Büsr b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Sehl b. Hanifin yanına gittim. Ona:«Rasûlullah (s.av.)'dan duyduğun bir hadisi bana naklet» dedim. O da Haruriye hakkında bana bir hadis nakledeceğini ifade ederek şöyle dedi:
- Peygamber (s.a.v.)'den duyduğum bir hadîsi sana nakledeceğim. İşittim ki, Rasûlullah (s.a.v.), şu taraftan (böyle derken Irak tarafını gösterdi) bir kavmin çıkacağını, onların Kur'ân okuyacaklarını, okudukları Kur'ânın hançerelerini aşmayacağını, okun hedefi delip geçtiği gibi dinden çıcaklannı söyledi.
- Onların bir alametim de anlattı mı?
- Duyduğum budur. Sana fazla birşey söylemiyeceğim.»
Sehl b. Hanif, Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
«Doğu tarafında, bir kavmin fitnesi görülecektir. Onlar, başlarını traş edeceklerdir.»
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, îbn Abbbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ümmetimden bazı kavimler Kur'ân okuyacaklardır. Ancak onlar okun hedefi delip geçtiği gibi dinden çıkacaklardır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ümmetimden bir kavim ortaya çıkacaktır. Onlar, kötü amel işleyecekler, Kur'ân okuyacaklar. Ancak okudukları hançerelerini aşmayacaktır.»
Hadisin ravilerinden Yezid dedi ki:Ben, Peygamber(s.a.v.)ın yukarıdaki sözlere ek olarak şöyle buyurduğunu da biliyorum:
«Sizlerden birisi, kendi amelim onların ameli yanında az görecektir. Ancak onlar, İslâm ehlini öldürecektir. Ortaya

çıktıklprında siz onları Öldürün. Onları öldüren kimseye ve onların öldürdüğü kimseye ne mutlu. Onlardan her bir nesil ortaya çıktığı zaman Allah onu koparsın.» Rasûlullah (s.a.v.), bu sözünü yirmi kez veya daha fazla tekrarladı. Ben de dinliyordum.
İbn Ömer'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: «Fitne, şeytan neslinin çıkacağı şuradan (böyle derken doğu tarafını gösterdi.) zuhur edecektir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Şehr b. Havşeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bize, Muaviye'nin oğlu Yezid'e bey'at yapıldığı haberi ulaştığında ben Şam'a geldim. Nevf el-Bekkalfnin ikametgahını öğrendim. Yanına gittim. O esnada bir adam geldi. İnsanlar, onun üzerine bir aba attılar. Gelen adamın Amr b. As'ın oğlu Abdullah olduğunu gördüm. Nevf, onu görünce konuşmasına ara verdi. Abdullah da şöyle dedi: -Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: «Hicretten sonra bir hicret daha olacaktır. İnsanlar, İbrahim'in hicret ettiği yere çekileceklerdir. Yerde sadece ahalisinin en şerlileri kalacaktır. Yerleri onları atacak. Rahman'ın zatı, onlardan iğrenecek ve ateşte onları maymun ve domuzlarla birlikte haşredecektir. Onlar geceledikleri̇nde sen onlarla gecelersin. Gündüzün sıcak vaktinde istirahat ettiklerinde sen de onlarla istirahat edersin. Ve geri kalanları yersin.»
Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu da işittim: «Doğu taraflarında ümmetimden bir insan grubu ortaya çıcaktır. Onlar, Kur'ân okuyacaklar, ancak okudukları Kur'ân, onların kürek kemiklerinin ile risine geçmeyecektir. Onlardan her bir nesil ortaya çıktığında koparıla-caktır.» Rasûlullah (s.a.v.), bu sözünü on defadan fazla tekrarladı. Sonra da şöyle dedi: «Onlardan her bir nesil ortaya çıktığında koparılacak-tır. Nihayet onların geride kalanları arasında Deccal çıkacaktır.»
Müslim b. Haccac, Ebu Zerr'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Benden sonra ümmetimden bir kavim ortaya çokacaktır kî, bunlar, Kur'ân okuyacaklardır. Ancak okudukları Kur*ân, onların boğazlarının ötesine geçmeyecektir. Okun hedefini delip geçmesi gibi dinden, çıkacaklardır. Ve dine tekrar geri dönmeyeceklerdir. Yaratılışları ve huylan kötüdür.»
Bu hadisin ravilerinden İbn Samit demiş ki: Ben Hakim el-Gifarfnin kardeşi Zülfa b. Amr el-Gifarî'ye rastladım. O da b hadisi Ebu Zerr'den duyduğum şekilde nakletti ve bizzat Rasûlullah (s.a.v.)'dan duymuş olduğunu anlattı.
Hafiz el-Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Aişe de bilir ki, asiler ordusu ile Nehrevanlılar, Muhammed (s.a.v.)'in dili ile lanetlenmişlerdir.»
israil, bir adamdan naklen Ebu İshak es-Sebif nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hariciler hakkındaki haber kendisine ulaştığı zaman Hz. Aişe, şöyle dedi: Ebu Talib oğlu Ali Redhe şeytanını (yani Mahdic'i) öldürdü.»
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Haricilerden bahsederek şöyle buyurdu:
«Ümmetimin en şerlilerini, ümmetimin en hayırlıları öldürecektir.»
Biz bu rivayetlerin tamamını burada naklettik ki, bunun üzerinde düşünen kimse, bu anlattığımızın gerçek olduğunu ve aynı zamanda peygamberlik delillerinden en büyük bir delil olduğunu anlasın. Nitekim birçok imamlar da bunu böyle anlatmışlardır. Doğrusunu Allah bilir.
"Delail" adlı eserde Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Mesruk'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Aişe, bana şöyle dedi:
- Ali'nin, Haruriye savaşında öldürdüğü memeli adam (Züssüd) hakkında bilgin var değil mi?
- Hayır.
- Onları görenlerin tanıklıkları hakkında bana bir mektup yazıp gönder.
Ben de Kûfe'ye döndüm. O gün orada topluluklar vardı. Her topluluktan bu konudaki şahadetleri alıp kayda geçirdim.Sonra bu tanıklık yazılarını götürüp Hz. Aişe'ye okudum.Bana şöyle sordu:
- Bu toplulukların hepsi onu görmüşler mi?
- Kendilerine sorduğum herkes onu (yanı memeli adamı) görmüş olduklarını bana söylediler.
- Allah, falana lanet etsin. Çünkü o, Mısır gecesinde onlara rastladığını ve onları vurduğunu bana yazmıştı.
Böyle dedikten sonra Hz. Aişe'nin gözlerinden yaşlar boşalmaya başladı. Ağlaması durunca şöyle dedi:
- Allah, Ali'ye rahmet etsin. O hak yolda idi.Benimle onun arasında geçen şeyler, kadın ile kocasımn akrabaları arasında geçen hadiselere benzer.»
"Hariciler" kitabında Heysem b. Adiy, Habib b. Hilal'in şöyle dediğini rivayet ekmiştir:
«Hicazhlardan iki adam Irak'a geldiler. Kendilerine şöyle soruldu:
- Niçin Irak'a geldiniz?
- Rasûlullah (s.a.v.)'m bize anlattığı şu kavmi görmek ümidiyle buraya geldik. Ama bizden önce Ebu Talib oğlu Ali'nin kendilerini yakaladığını gördük.
Böyle demekle onlar, Nehrevanlıları kastetmişlerdi.»
tmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Oturmaktaydık. Rasûlullah (s.a.v.)'ın gelmesini bekliyorduk. Hanımlarından birisinin evinden çıkıp bize doğru gelince ayağa kalktık. Kendisine kıyam ettik. Ayakkabısının bir tarafı koptu. Ali, geride kalıp onu dikmeye başladı. Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Biz de kendisiyle birlikte yürümeye başladık. Sonra Ali'yi beklemeye başladı. Biz de kendisiyle birlikte

orada durduk. Bize şöyle dedi:«Nasıl ki ben, Kur'ân'm indirilişi hususunda savaştıysam sizden biri de Kur'ân'ın tevili hususunda savaşacaktır.» Orada aralarında Ebu Bekir ile Ömer'in de bulunduğu bazı kimselieff, peygamberin sözünü ettiği bu savaşçının kendileri mi olacağım sordular. Hz. Peygamber: «Hayır, o savaşçı ayakkabıyı dikendir.» diye cevap verdi. Biz de gidip bu müjdeyi Hz. Ali'ye ulaştırdığımızda kendisi bunu kulağıyla duymuş gibi idi.»

Hafiz Ebu Ya'lâ, Ali b. Rebia'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Şu minberiniz üzerinde Ali'nin şöyle dediğini işittim:

«Ahdi bozanlar, zulmedenler ve dinden çıkanlarla savaşmamı Peygamber (s.a.v.) bana söyledi.»

Bu hadiste sözü edilen ahdi bozanlarla cemel vak'asmda Hz. Ali'ye karşı çıkanlar, zulmedenlerle Şamlılar, dinden çıkanlarla da Hariciler kastedilmiştir. Çünkü Hariciler, dinden çıkmışlardı.»

Hakim Ebu Abdullah, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben, üç grupla savaşmakla emrolundum: Zulmedenler, ahdi bozanlar ve dinden çıkanlar. Zulmedenler Şamlılardır. Ahdi bozanları biliyorsunuz. Dinden çıkanlarsa Nehrevanhlardır.»

Hafiz tbn Asakir, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), çıkıp Ümmü Seleme'nin evine geldi. Ali de oraya geldi. Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:

«Ey Ümmü Seleme! Allah'a yemin ederim ki, şu (Ali), benden sonra ahdi bozanlar, zulmedenler ve dinden çıkanlarla savaşacaktır.»

Hakim, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), ahdi bozanlar, zulmedenler ve dinden çıkanlarla savaşmamızı bize emretti. Ben de dedim ki:

- Ya Rasûlallah, şunlarla savaşmamızı emrediyorsun, ama kimin maiyetinde savaşıhm?

- Ebu Talib oğlu Ali'nin maiyetinde savaşın. Onun maiyetinde bulunanlardan biri olan Ammar b. Yasir öldürülecektir.»

Hakim, Mihnef b. Süleyman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Eyyüb'e gidip şöyle dedi ki:

- Sen Rasûlullah (s.a.v.)'m beraberinde bulunarak kılıcını çekip müşriklerle savaştın. Sonra gelip Müslümanlarla mı savaşıyorsun?

- Rasûlullah (s.a.v.), bana,ahdi bozanlar, dinden çıkanlar ve zulmedenlerle savaşma emrini verdi.»

Hatib eî-Bağdadî, Alkame ile Esved'in şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

«Sıffin savaşı dönüşünde Ebu Eyyüb el-Ensârî'ye uğrayıp kendisine şöyle dedik:

- Ey Ebu Eyyüb! Allah, Muhammed'i konuk etmen ve devesinin başkalarının kapısına değil de özel olarak senin kapma gelip çökmesi ile sana ikramda bulundu. Sonra sen kılıcını alıp geliyor, tevhid ehlini vuruyorsun. Bu nasıl iştir?

- Lider, kendi adamlarına yalan söylemez. Zira Rasûlullah bize, Ali'nin maiyetinde üç grubla savaşmamızı emretti. O grupları da şunlardır: Ahdi bozanlar, zulmedenler ve dinden çıkanlar. Ahdi bozanlarla savaştık. Onlar, Cemel savaşında Hz. Ali'nin karşısına çıkan Talha ile Zü-beyr idi. Zulmedenlere gelince işte şimdi onların yanından dönmekteyiz. Biliyorsunuz ki onlar, Muaviye ile Amr b. As'tır. Dinden çıkanlara gelince onlar; Tarafat, Saifat, Nahilat ve Nehrevan halkıdırlar. Vallahi onların nerede olduklarını bilmiyorum. Ama inşaallah onlarla mutlaka savaşacağız. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ammar'a şöyle dediğini işit-tim:«Ey Ammar, seni asi ve azgın bir grup öldürecektir. O zaman sen hakkın yanında olacaksın. Hak da senin yanında olacaktır. Ey Yasir oğlu Ammar, eğer Ali'nin bir vadiye gitmekte olduğunu, diğer bütün insanların da başka bir vadiye gitmekte olduklarım görürsen, sen Ali ile beraber git. Çünkü Ali, seni bir çukura yuvarlamaz ve hidayet yolunun dışına da çıkarmaz. Ey Ammar, bir kimse kılıcını kuşanarak düşmanlarına karşı Ali'ye yardım ederse, kıyamet gününde Cenâb-ı Allah, ona ateşten iki kuşak takacaktır.»

- Yeter artık Allah, sana rahmet etsin.» [9]

Fasıl

Hariciler hakkında yazılan eserlerin en güzellerinden birinin yazarı olan Heysem b. Adiy, eserinde Isa b. Dabb'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Ali, Nehrevan dönüşünde kalkıp insanlara bir hutbe irad etti. Allah'a hamdü senada, Rasûlullah'a da salatü selamda bulunduktan sonra şöyle dedi: Allah, sizin sayenizde büyük bir kötülüğü yok etmiş^ve zaferinizi yüceltmiş bulunuyor. Onun için bulunduğunuz şu yerden süratle düşm ani arınızın üzerine yürüyünüz. Şamlılara karşı saldırıya geçiniz.»

Ancak onlar, Hz. Ali'nin bu çağrısına şöyle karşılık verdiler:

«Ey mü'minlerin emiri, oklarımız tükendi, kılıçlarımız köreldi. Mızraklarımızın uçları kırılıp paramparça oldu. Bundan dolayı bizi alıp şehrimize götür. Orada hazırlıklara girişelim. Umulur ki, müminlerin emirinin bu hazırlıklarımızda katkısı olur ve bu da düşmanımıza karşı daha güçlü duruma kavuşmamıza sebep olur.»

Bu sözleri söyleyenin Eş'as b. Kays olduğu ifade edilir. Bunun üzerine Hz. Ali, Nahile'ye gelip konaklamış ve Müslümanların da burada karargah kurmalarını emretmişti. Ayrıca Hz. Ali, Müslümanlara burada cihad hazırlıklarına girişmelerini ve kendilerini ruhen savaşa hazırlayıp çoluk çocuklarının ziyaretlerine az gitmelerini ve düşmaların üzerine gitmek için iyice

hazırlıklı olmalarını söylemişti. Askerler, Nahile'de bir müddet ikamet ettikten sonra yavaş yavaş karargahlarım terketme-ye başlamış ve Müslümanların ileri gelenlerinin dışında karargahta kimse kalmamıştı. Bunun üzerine Hz. Ali kalkıp onlara hitaben şöyle dedi:

«Mahlukatı yaratan, sabahı gece karanlığından çıkaran, ölüleri mezarlarından diriltip çıkaran, mezarlardaki insanlara yeniden hayat veren Allah'a hamd olsun. Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Mu-hammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim. Allah'a karşı gelmekten sakınmanızı, takvalı olmanızı size tavsiye ediyorum. Zira kulun Allah'a yaklaşmak için edineceği vesilelerin en faziletlisi iman getirmek, Allah yolunda cihad etmek ve ihlaslı konuşmaktır. Çünkü bu, fıtratın gereğidir. Bir de namaz kalmaktır. Çünkü bu da dinin kendisidir. Zekat vermektir. Çünkü bu da İslâm'ın farizalarıdır. Ramazan ayını oruçlu geçirmektir. Çünkü bu da Allah'ın azabına karşı bir kalkandır. Beyt'i hacc etmektir. Çünkü bu da fakirliği giderir, günahları yok eder. Akrabaları ziyarettir. Çünkü bu, malı artırır, eceli uzatır. Aile arasında sevgi meydana getirir. Bir de gizlice sadaka vermektir. Çünkü bu şekilde verilen sadaka, günahlara keffaret olur, Rabbin gazabını söndürür.

insanı Allah'a yaklaştıracak vesilelerin en faziletlerinden biri de iyilik yapmaktır. Çünkü iyilik yapmak, inşam kötü bir ölümle ölmekten korur. Allah'ın zikrine daim. Zira bu, zikirlerin en güzelidir. Takva sahiplerine vaad edilen şeylere rağbet edip yönelin. Zira Allah'ın vaadi, vaadlerin en doğrusudur. Peygamberimiz (s.a.v.)'in yolundan gidin, ona uyun. Çünkü bu, yolların en faziletlisidir. Onun sünnetlerine tabi olun. Çünkü onun sünneti, sünnetlerin en fazüetlisidir. Allah'ın kitabını öğrenin, çünkü o, sözlerin en fazüetlisidir. Dinin hükümlerini Öğrenin. Zira bu, kalplerin baharıdır. Kalplere sükûnet verir. Onun nuru ile şifa bulun. Çünkü o nur, kalplerdeki hastalıklar için şifadır.

Kur'ân'ı güzelce okuyun. Çünkü onda kıssaların en güzeli vardır. Size Kur'ân okunduğu zaman dinleyin ve ona kulak verin ki, merhamet onmasınız. Onun bilgisini öğrenirseniz, bildiklerinizle amel edin ki, hidayete eresiniz. Çünkü bildiğinden başka şeyle amel eden âlim, cahilliğinden vazgeçmeyen,doğru yola girmeyen zorba ve zalim, cahil gibidir. Hatta böylelerinin aleyhindeki hüccet daha büyüktür, ilminin gereğini yapmayan, ilminin gösterdiği yolun dışına çıkan âlim, daha çok hasret ve pişmanlık içinde kalacaktır. Böylesi, cehaleti içinde şaşkına dönen cahilden daha pişman olacaktır. İkisi de saptırır. îkiside helak olur. Siz şüpheye düşmeyin. Aksi takdirde kuşkulara kapılırsınız. Şüphelenmeyin. Aksi takdirde küfre saparsınız.

Nefsinize ruhsat vermeyin. Aksi takdirde gafil olursunuz. Hak hususunda gafil olmayın. Aksi takdirde hüsrana maruz kalırsınız. Dikkat edin, güven duymanız, akıllılığın gereklerindendir. Aldanmamak da güven duymanın ve mutemet kişi sayılmanın bir göstergesidir. Sizin kendi nefsine en çok nasihat edeniniz, Rabbinize en çok itaat edeniniz-dir. Nefsine en çok hile yapanınız da Rabine en çok isyan edeninizdir. Kim Allah'a itaat ederse, güvende olur ve müjde ile karşılaşıp sevinir. Kim Allah'a isyan ederse korkar ve pişman olur. Sonra Allah'tan sağlam bir inanç ve yakin dileyin. O'ndan afiyet isteyin. Kalpte devam edecek şeylerin en hayırlısı, yakin ve kesin inançtır. Azmedilmeye değer işlerse en faziletli işlerdir.

işlerin en şerlisi, sonradan uydurulan ve ortaya konulan bid'atlar-dır. Sonradan ortaya konulan herşey bid'attır. Her kim bid'atlara uyarsa heba olur. Bir kimse, bir bid'at ortaya atarsa o sebeple bir sünneti ter-ketmiş olur. Asıl aldatılan kişi, dininde aldatılandır. Aldatılan kimse, nefsi hüsrana uğrayan kimsedir. Riyakarlık şirktendir. Ihlas ise amel ve imandandır. Eğlence meclislerinde bulunmak, Kur'ân'ı unutturur. Oraya şeytanı getirir ve insanı her türlü taşkınlığa sevkeder.

Kadınlarla bir ararada oturmak, kalpleri haktan saptırır ve gözleri de oraya tam ahi andırır ki, böylesi meclisler şeytanın tuzaklarıdır. Allah'a karşı samimi ve dürüst olun. Çünkü Cenâb-ı Allah, dürüst kimselerle beraberdir. Yalandan uzak durun. Çünkü yalanın kendisi imandan uzaktır. Dikkat edin, doğrulukinsam kurtuluşun ve üstünlüğün kayısına ulaştırır. Yalansa insanı gayyalara ve uçurumlara götürür. Doğru söyleyin. Doğruyu bilin, doğrulukla amel edin ki, hak ehli kimseler olasınız.

Size emanet bırakan kimselere, emanetlerini zamanında teslim edin. Sizi ziyaret etmeyen dost ve akrabalarınızı ziyaret edin. Sizi mahrum bırakanlara siz fazlasını vererek uğrayın. Sözleşme (va'd) yaptığınızda sözleşmenizin gereğini yerine getirin. Ahde vefa gösterin. Hüküm verdiğinizde adaletli olun. Babalarınızla Övünmeyin, birbirinize lakab takmayın. Şakalaşmaym Birbirinize öfkelenmeyin. Zayıfa, haksızlığa uğrayana ve borçluya yardım edin. Allah yolunda yardımınızı esirgemeyin. Yolculara, dilencilere, kölelere yardım elinizi uzatın. Dullara ve öksüzlere merhamet edin. Aranızda selamı yaygınlaştırın, verilen sela-mı misliyle ya da daha güzeliyle alın.

«İyilikte ve takvada yardımlasın. Günah işlemek ve aşırı gitmede yardımlaşmayın. Allah'tan korkun. Allah'ın cezası şiddetlidir.» (el-Mâide, 2.)

Misafire ikram edin, komşuya iyilikte bulunun. Hastayı ziyaret edin. Cenaze merasimlerine katılın, ey Allah'ın kulları, kardeş olun.

Bilesiniz ki, dünya arkasını dönüp gitmektedir. Vedalaşacağını duyurmuştur. Ahiret ise, gelmekte ve yaklaşmaktadır. Bugün yarışa hazırlanma günü, yarın ise yarış günüdür. Ölüm Cennet'tir. Varılacak en son yerse ateştir. Dikkat edin, sizler bir mehil içinde bulunuyorsunuz. Bu mehilin sonunda da acele ile gelmekte olan bir ecel vardır. Her kim bu mehil günleri içinde Allah için ihlaslı amel işlerse, ameli güzel olursa, umduğuna kavuşur. Her kim bu hususta kusurlu davranırsa, işlediği ameller boşa gider, umduğuna kavuşamaz. Siz hem korku hem de ümit içinde çalışm.Eğer umduğunuz ve arzuladığınız şeye kavuşursanız Allah'a şükredin. Ama bununla beraber yine de korkulu olun. Eğer korktuğunuz şey başınıza gelirse Allah'ı anın. Yine de ümidinizi yitir-meyin. Çünkü Cenâb-ı Allah Müslümanlara güzel şeyi (Cennet'i) vereceğini ilan etmiştir. Şükredenlere daha fazlasını verecektir. Ben, talihlisinin uyumakta olduğu Cennet gibi bir matlub görmedim. Ben, kendisinden kaçan kişinin uyuduğu Cehennem gibi korkunç birşey de görmedim.

Azıkların ve birikintilerin saklandığı bir gün için kazanılan şeyden daha kârh birşey yoktur, O günde kemikler çürüyecek ve günahlar yığı-lacaktır. Bir kimseye hak fayda vermezse, batıl zarar verir. Bir kimse, hidayet yolunda dosdoğru yürümezse, sapıklık onu sürükler götürür. Bir kimseye kesin inanç yarar sağlamazsa, kuşku ve şüphe ona zarar verir. Bir kimseye şu andaki zamanı yarar sağlamazsa, gıyabındaki zamanı yani geleceği meçhul olur. Ben göçmenizi emrettim. Ama siz azık-sızlığa dayanamadınız.
Sizin hakkınızda en çok kortuğum iki şey vardır. Bunlardan biri uzun emel, diğeri de heva ve hevese tabi olmaktır. Uzun emel, ahireti unutturur. Heva ve hevese tabi olmaksa, insanı haktan uzaklaştırır. Bilesiniz ki, dünya göç etmek üzeredir. Ahiret ise, size doğru gelmektedir. Hem dünyanın hem de ahiretin çocukları vardır. Siz yapabiliyorsanız ahiret çocukları olun, dünya çocukları olmayın. Dünya hayatında çalışma vardır, hesap yoktur. Ahiret hayatında ise hesap vardır, çalışma yoktur.»
Hz. Ali'nin bu beliğ hutbesi, çok yararlı bir hutbe olup iyilikleri toparlayıp bir araya getirmiş ve serlerden de menetmiştir. Allah'a hamd ve minnet olsun.
îbn Cerir'in anlattığına göre Hz. Ali (r.a.), Iraklıların Şamlılar üzerine savaşa gitmekten vazgeçmeleri üzerine kalkıp kendilerine bir nutuk irad etmiş, onları kınayıp azarlamış, tehdit edip korkutmuş, müteferrik sûrelerdeki cihad ayetlerini kendilerine okumuş, düşmanlanna karşı yola çıkmalan için teşvikte bulunmuştu. Ancak onlar, harekete geçmemişler, bilakis ona muhalefet etmişler,
muvafakat etmemişler, kendi beldelerinde kalmaya devam etmişler, etrafından dağılıp sağa sola gitmişlerdi. Kendisi de Kûfe'ye girmişti. [10]

Fasıl

Heysem b. Adi/in anlattığına göre Nehrevan savaşından sonra Haris b. Raşid en-Naci adındaki birisi, Basralılarla birlikte gelerek Hz. Ali'ye karşı çıkmış ve ona şöyle demiştir:
"Hakem olayına kanşmış olmanı protesto ettiklerinden ötürü Nehrevan halkıyla savaştın. Ve sen Şamlılara söz ve teminat verdin. Bu teminatını ve sözünü bozmayacağını iddia ettin, işte o iki hakem, seni görevden hal etme hususunda anlaşıp Muaviye'yi halife yaptılar. Aslında onu Amr b. As halifeliğe geçirdi. Ebu Musa, bundan imtina etti. Ama ikisinin ittifakıyla sen hal edilmiş oldun. Ben, seni ve Muaviye'yi birlikte bu görevden hal ettim." Haris adındaki bu adama kavmi olan Beni Naciye kabilesinden ve başkalarından da çok sayıda adam tabi oldu. Bir tarafa çekildiler. Hz. Ali, onlara büyük bir orduyla Makil b. Kays er-Ramahî'yi gönderdi. Makil, onlardan çok sayıda adam öldürdü. Beni Naciye kabilesinden 500 kişiyi esir alıp Hz Ali'ye getirdi. Yolda Maska-la b. Hubeyb Ebu Miğlez adında Hz. Ali'nin bir valisi karşılanna çıktı. Esirler sızlandılar ve başlarına gelen bu felaketi Maskala'ya şikayet ettiler. Maskala da onları 500.000 dirheme Makil'den satın alıp azad etti. Makil, bu parayı ondan isteyince Maskala kaçıp Basra'da bulunan İbn Abbas'm yanma gitti. Makil, bu durumu bir mektupla İbn Abbas'a bildirdi. Maskala da İbn Abbas'a: «Bu parayı ödemek için senin yanma geldim.» dedi.Sonra oradan da kaçıp Hz Ali'nin yanına gitti. İbn Abbas ile Makil, bu durumu bir mektupla Hz. Ali'ye bildirdiler. Hz. Ali, esirlerin diyetini kendisinden isteyince Maskala, ona 200.000 dirhem verdi. Sonra kaçıp Şam'da bulunan Ebu Süfyan oğlu Muaviye'nin yanma gitti. Hz.Ali de esirlerin azad edilişlerini onaylayıp şöyle dedi:«Maskala'mn zimmetinde ne kadar diyet kalmıştı?» Böyle dedikten sonra emir vererek onun Kûfe'deki evini yıktırdı.
Heysem, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Beni Naciye kabilesi irtidat etti. Hz. Ali, onlara Makil b. Kays'ı gönderdi. Makil, onlan esir aldı. Maskala da 300.000 dirhem vererek onlan Hz.Ali'den satın alıp azad etti,sonra kaçıp Muaviye'nin yanına gitti.»
Heysem'in ifadesine göre bu, Şiilerin sözüdür. Çünkü Hz. Ebu Bekir zamanındaki irtidat hadiselerinden sonra Araplardan herhangi bir kabilenin irtidat ettiği duyulmamıştır.
Heysem, Adiy b.Hatim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Mürre, hutbe irad etmekte olan Hz. Ali'ye şöyle dedi:
- Hakem olayını protesto ettikleri için Nehrevan halkını öldürdün. Hakem tayin etmeni senden istediği için de Haris b, Raşid' öldürdün. Allah'a yemin ederim ki, bu ikisi arasında bir ayaklık mesafe dahi yoktur.
- Sus! Sen bir bedevisin. Daha dün Tay dağında sırtlan yerdin (bu işten anlamazsın).
- Vallahi biz de seni dün Medine'de hurma çağlası yerken gördük.
Sonra Hz. Ali'ye Basralılardan bir adam karşı çıktı. Hz. Ali, onu öldürdü. Eşres b. Avf eş-Şeybanî de arkadaşlanyla birlikte ona karşı çıkınca Hz. Ali, onu ve arkadaşlannı öldürdü. Sonra Eşheb b.Bişr el-Becelî, ondan sonra da Kûfelilerden Ureyne kabilesine mensub bir adam başkaldırdı. Bunlar ve arkadaşları da Hz. Ali taraûndan öldürüldüler. Bundan sonra Said b. Nağc et-Temimîj bunun ardısıra Kûfelilerden Beni Salebe kabilesine mensup bir adam da Hz. Ali'ye başkaldırdı-lar. Bunlar, Medain'in üst taraflarında Deri Rabcan köprüsü yanında öldürüldüler. » [11]

Fasıl

İbn Cerir'in rivayetine göre Ebu Mihnef ve Lut b. Yahya: «Hz. Ali'nin Nehrevanlılaria yaptığı savaş, hicri otuzyedinci senede

meydana geldi." demişlerdir. Ama siyer âlimlerinin çoğuna göre bu savaş, hicri otuzsekizinci senede vuku bulmuştur ki, bu görüşü İbn Cerir de doğru bulmuştur.
Ben derim ki: İnşaallah ileriki sayfalarda da dikkatlerinizi çekeceğimiz gibi bu savaşın hicri otuzsekizinci senede yapılmış olması akla daha yatkındır. İbn Cerir dedi ki: Hicretin otuzyedinci senesinde insanlara Abdullah b. Abbas haccettirdi. O senede Abdullah, Yemen ve eyaletlerinin başında bulunuyordu. Mekke valisi de Kuşem b. Abbas'tı. Medine valisi ise, Temmam b. Abbas'tı.Medine valisinin o zaman Sehl b.Ha-nif olduğuna dair bir rivayet de vardır.Basra valisi ise Abdullah b.Abbas'tı. Basra'nın kazalarına da Ebu Esved ed-Düelî bakmaktaydı. Mısır valisi ise, Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed id Müzminlerin emiri Ebu Talib oğlu Ali ise, Küfede ikamet etmekteydi. Ebu Süfyan oğlu Muaviye de Şam'ı istila etmişti.
Ben derim ki: Muaviye, Mısır'ı Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhamnıed'in elinden alma düşüncesindeydi. [12]

Hicri Otuzyedincî Senede Vefat Eden Şahsiyetler Habbab B. Eret B.Cendele B. Sa'd B. Huzeyme.

Bu zat, cahiliye döneminde esir alınmıştı. Kadınları sünnet eden Enmar el-Huzaiye adındaki bir kadın, onu satın almıştı. Bu kadının künyesi, Ümmü Siba b. Abdiluzza'dır. Uhud savaşında Hz. Hamza tarafından öldürülmüştür.
Beni Zühre kabilesinin müttefikidir. Habbab, Darü'l-Erkam'dan önce Müslüman olmuştur. Allah yolunda eza görenlerden sabır gösterip sevabını Allah'tan bekleyenlerdendi. Hicret etti. Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katıldı.
Şâbî dedi ki: Habbab, bir gün Hz. Ömer'in yanına gitti. Hz. Ömer, meclisinde ona ikramda bulunarak kendisine şöyle dedi:
- Bilal dışında bu mecliste senden daha fazla ikram görmeye layık başka bir kimse yoktur.
- Ey mü'minlerin emiri, Bilal, Allah yolunda eza görüyordu. Ama onu koruyan bir kimse vardı. Fakat bana yardım edecek hiç kimse yoktu. Allah'a yemin ederim ki, bir gün beni ateşe attılar. Bir adam ayağını göğsüme koyup bastırdı. Ezilmemek için sırtımı yerden uzak tutmaya çalışıyordum.
Böyle dedikten sonra Habbab, sırtını açtı. Sırtında alacalar vardı. Allah, ondan razı olsun. Hastalandığında ziyaretine bazı sahabeler gidip şöyle dediler:
- Sana müjdeler olsun.Yarın dostların olan Muhammed ve arkadaşlarma kavuşuyorsun.
- Vallahi benim kardeşlerim geçip gittiler. Dünyalarından da bir-şey yiyemediler. Oysa biz dünyanın olgunlaşmış ürünlerini devşirdik. İşte bu beni düşündürüyor.
Bu zat, hicretin otuzyedinci senesinde Kûfe'de vefat etti. Küfe dışına defnedilen ilk kişidir. [13]

Huzeyme B.Sabit

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Huzeyme b.Sabit b. Fakih b.Salebe b. Saide el-Ensârî. İki şehadet sahibidir. Mekke fethi gününde Beni Huta-me kabilesinin bayraktarı idi. Hz. Ali'nin yanında SıfSn savaşma katıldı ve o savaşta şehid oldu. Allah ondan razı olsun. [14]

Rasûlullah'ın Azadlısı Sefine

Bu hanımla ilgili biyografiyi Rasûlullah (s.a.v.)'ın az adlılarından bahsederken vermiştik. Allah'ın salatü selamı rasûlünün üzerine olsun. [15]

Abdullah B. Erkam B. Ebi'l-Erkam

Mekke fethi senesinde Müslüman oldu. Rasûlullah (s.a.v.)ın yanında katiplik yaptı. Bu zatla ilgili açıklama, vahiy katipleri bölümünde verilmiştir. [16]

Abdullah B. Büdeyl B. Verka El-Huzaî

Sıffîn savaşında şehid edildi. Hz. Ali ordusunun sağ cenah komutanı idi. Şehid edilince yerine Ester en-Nehaî komuta etti. [17]

Abdullah B. Habbab B. Eret

Peygamber (s.a.v.), hayatta iken doğdu. Hayırla nitelenmişti. Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi bu senede yapılan Nehrevan savaşında Hariciler tarafından öldürüldü. Hz. Ali gelip Haricilere şöyle de-di:«Abdullah b.Habbab'm katillerin

bize teslim edin. Sonra size eman vereceğiz. Güvende olacaksınız.»

Hariciler ise: "Onun katili hepimiziz.» deyince Hz. Ali, onlarla savaştı ve hepsini öldürdü. [18]

Abdullah B. Sa'd B. Ebî Şerh

Bu da vahiy katiplerindendir. İslâmiyet'in ilk zamanlarında Müslüman oldu. Vahiy katipliği yaptı. Sonra irtidat etti. Mekke fethi senesinde yeniden İslâm'a döndü. Hz. Osman, ona eman verilmesini sağladı. Çünkü o, Hz. Osman'ın ana bir kardeşiydi Müslüman olduktan sonra İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Amr b. As'm vefatından sonra Hz. Osman, onu Mısır valiliğine atadı Afrika ve Nube beldelerine gidip savaştı, oraları fethetti. Endülüs'ü de fethetti. Rumlara karşı Sevari gazvesini yaptı. O kada çok Rum öldürdü ki, onların kanları sanki denizi kırmızıya boyadı. Hz. Osman, kuşatma altına alındığı zaman Muhammed b Ebi Hüzeyfe ona isyan etti ve kendisini Mısır'dan sürdü.AH ve Muaviye ile ilgisi olmaksızın bir tarafa çekilmiş ve bu senede sabah namazını kılarken iki selam arasında vefat etmişti. Allah ondan razı olsun. [19]

Ammar B. Yasîr Ebu'l-Yakzan El-Absî

Yemen'in Abs kabilesindendir. Beni Mahzum kabilesinin müttefikidir. İslâmiyet'in ilk zamanlarında İslâm'a girdi. Allah yolunda kendisi, babası ve annesi Sümeyye işkence gördüler. Anlatıldığına göre o, evinde ilk mesdd yapan kimsedir. Yapmış olduğu bu mescidinde ibadet ederdi.Bedir gazvesine ve müteakib gazvelere katıldı. Önceki sayfalarda onun Sıffîn savaşında öldürülmüş olduğunu ve Rasûlullah (s.a.v.)'m onun hakkında şöyle buyurduğunu nakletmiştik: «Seni azgın ve asi bir topluluk öldürecektir.»

Tirmizî, Enes'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Cennet, üç kişiye özlem duyar: Ali, Ammar ve Şelman.» Sevrî, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Ammar, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına girmek için izin istemiş, içeri girdiğinde Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle demiştir: «Hoş ve kendisinden hoşlanılan kimseye merhaba.»

İbrahim b. Hüseyin, Amr b.Şurahbil'den rivayet etti ki, sahabelerden birisi, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu nakletmiştir: «Ammar »ayağından kafatası kemiğine kadar imanla dolmuştur.» Yahya b. Mualla, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m sahabelerinden her biri hakkında diyeceğim söz vardır. Ancak Ammar b. Yasir hakkında diyeceğim yoktur. Zira ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m onun hakkında şöyle buyurduğunu işittim: Doğrusu Ammar b.Yasir, ayaklarının tabanından kulak yumuşağına kadar imanla dolmuştur.»

Yahya, Alkame'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Şamlıların yanma gittim. Orada Halid, b. Velid'le karşılaştım. Halid, benimle sohbet ederken şöyle dedi: «Bir konuda Ammar, b. Yasir'le aramızda bir konuşma geçti. Ammar beni kendisine şikayet edince Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle dedi:

- Ey Halid, Ammar'a eziyet etme. Zira Ammar'a öfke duyan kimseye Allah da öfke duyar. Ammar'a düşmanlık eden'kimseye Allah da düşmanlık eder.

Rasûlullah (s.a.v.)'m böyle demesinden sonra ben gidip durumu Ammar'a arzettim. Ve onun kalbindeki kırgınlığı giderdim.»

Ammar b. Yasir'in faziletine dair birçok hadis-i şerif mevcuttur. O, Sıffîn savaşında doksanbir (veya doksanüç, ya da doksandört) yaşında şehid edildi. Onu, Ebu Gadiye şehid etmişti.

Yere düştükten sonra başka bir adam, Ammar'm üzerine çöküp kafasını koparmış. Ebu Gadiye ile Ammar'm kafasını koparan o adam, birlikte Muaviye'ye gitmişler ve ikisi de Ammar'ı öldürdüklerini iddia ederek Amr b. As da onlara şöyle demişti:

- Çekilin bakalım, Allah'a yemin ederim ki, ikiniz de ateşe girme hususunda münakaşa etmektesiniz.

Amr'ın böyle demesini duyan Muaviye, bu sözünü o iki adama işitir-diğinden dolayı Amr'ı kınadı. Amr da ona:

- Allah'a yemin ederim ki, bunu sen de bilmektesin. Ben, bundan yirmi sene önce ölmeyi arzulardım, diye karşılık verdi.»

Vakidî, Asım'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ammar b. Yasir'in cenaze namazım Hz. Ali kıldırdı. Onu yıkamadan defnettiler. Hz. Ali, Ammar'la birlikte Haşim b.Utbe'nin de cenaze namazını kıldırmıştı. Ammar'm cenazesi Hz. Ali'nin tarafında, Ha-şim'in ki ise kıble tarafında idi. Denildiğine göre Ammar, Sıfîîn savaşının yapıldığı yere defnedilmiş tir. Esmer tenli, uzun boylu idi. Omuzlarının arası genişti. Şela gözlüydü. Şaçlarmdaki beyaz telleri koparıp atmaz, ya da boyamazdı.» [20]

Rebî B. Muavviz B. Afra

İslâmiyet'in ilk zamanlarında Müslüman oldu.Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte gazalara gider, yaralıları tedavi eder, onlara su verirdi. Çok hadis rivayet etmiştir. Bu senede yani hicretin otuzyedinci senesinde Sıffîn savaşında çok sayıda insan öldürüldü. Rivayete göre Şamlılardan 45.000, Iraklılardan 25.000 kişi öldürülmüştür. Başka bir rivayete göre ise bu savaşa katılan 120.000 kişilik Irak ordusundan ise 40.000 kişi; 60.000 kişilik Şam ordusundan da 20.000 kişi öldürülmüştür. Bu öldürülenler

arasında önde gelen meşhur şahsiyetler vardı ki, onların tamamının adlarını burada sayarsak konu uzayacaktır. Yeterince anlatmı-şızdır. Doğruyu yüce Allah daha iyi bilir. [21]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/430-439.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/439-444.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/444-447.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/447-449.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/449-453.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/453-457.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/457-462.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/462-465.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/466-481.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/481-484.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/484-485.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/485-486.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/486-487.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/487.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/487.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/487.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/487.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/487.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/488.
[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/488-489.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/489.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hicretin Otuzsekizinci Senesi
Fasıl
Hicretin Otuzsekîzîncî Senesinde Vefat Eden ' Şahsiyetler Sehl B. Hanif
Sinvan B. Beydâ
Süheyb B. Sinan B. Malik
Hz. Ebu Bekir Es-Sıddık'ın Oğlu Muhammed
Esma Bintî Umeys
Hicretin Otuzdokuzuncu Senesi
Hicretin Otuzdokuzuncu Senesinde Vefat Eden Şahsiyetler Sa'd El-Kurazî
Ukbe B. Amr B.' Sa'lebe
Hicretin Kırkıncı Senesi
Mü'minlerîn Emirî Hz. Ali'nin Öldürülmesi
Hz. Alî'nin Eşlerî, Oğulları Ve Kızları
Müminlerin Emirî Alî'nin Fazileti
Kardeşlik Hadîsi
Hz. Alî'nin Fatımatü'z-Zehra (R.A.) İle Evlenmesi
Ğadîr-Î Hum Hadisi
Kuş Hadisi
Hz. Alî'nin Fazîletîne Daîr Başka Bir Hadîs

Hicretin Otuzsekizinci Senesi

Bu senede Muaviye, Amr b. As'ı Mısır'a gönderdi. Amr, Mısır diyarını Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in elinden aldı Muaviye, Mısır'a Amr b. As'ı vali olarak atadı. Daha Önce Hz. Ali, oraya Kays b. Sa'd b. Ubade'yi vali olarak tayin etmişti Kays, orayı istila eden Muhammedb. Ebi Hüzeyfe'nin elinden kurtarmıştı. Hz. Osman, kuşatma altına alındığı zaman Mısı valisi Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh idi. Abdullah, orayı fethetmiş olan Amr b. As'ı Mısır'daki görevinden uzaklaştırmıştı Nitekim bunu önceki sayfalarda da anlatmıştık.Sonra Hz. Ali, Kays b.Sa'd'ı, Mısır valiliğinden azledip oraya Hz. Ebu Bekir'i oğlu Muhammed'i atamıştı. Ancak Kays'ı oradan azlettiğine de pişman olmuştu. Çünkü Kays b.Sa'd, Muaviye'ye de Amr b. As'a da denk bir şahsiyetti. Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, oraya tayin edildiğinde Muaviye'ye ve Amr b. As'a denk bir kuvvete sahip değildi. Kays b. Sa'd, Mısır valiliğinden az-ledildiğinde dönüp Medine'ye gitti. Sonra Irak'ta bulunan Hz. Ali'nin yanına gitti. Onunla beraber oldu. Muâviye, bu hususta şöyle diyordu:
«Allah'a yemin ederim ki, Kays b.Sa'd, beni Ali'nin yanında bulunan 100.000 savaşçıdan daha çok kızdıran bir şahsiyettir.»
Kays, Sıffm savaşında Hz. Ali'nin safları arasında Muaviye'ye karşı savaştı. Hz. Ali, Sıffîn savaşından sonra Mısırlıların yirmialtı yaşında genç bir vah oluşu yüzünden Muhammed b. Ebu Bekir'i hafife aldıklarını ve otoritesini tanımadıklarını duyunca Mısır valiliğine tekrar Kays b.Sa'd'ı atamaya karar verdi. Güvenlik kuvvetlerini onun ya da Musul ve Nusaybin valisi olan Ester en-Nehaî'nin uhdesine vermek istedi. Sıffîn savaşından sonra Hz. Ali, bu durumu Eşter'e bir mektupla bildirdi. Onu yanma çağırttı. Sonra Mısır'a vali olarak atadı.
Muaviye, Mısır valiliğine Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in yerine Ester en-Nehaî'nin atandığını duyunca çok öfkelendi Çünkü o, Mısır'ı Hz.Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in elinden almaya tamahlanmış-tı. Ester en-Nehaî'nin akıllı ve bahadır bir olması yüzünden Mısır'ı kendisine karşı koruyacağını biliyordu. Ester, Mısır'a gitmek üzere yola çıkıp Kalzum'a ulaştığında haraç toplama görevlisi Hansar, onu kaşla-dı. Hansar, Eşter'e yemek yedirdi ve bal şerbeti içirdi. Ester de bu yüzden vefat etti. Muaviye, Amr b. As ve Şamlılar, bu hadiseyi duyunca: «Allah'ın baldan askerleri vardır.» dediler.
"Tarih" adlı eserinde İbn Cerir'in anlattığına göre Muaviye, Han-sar'a haber göndererek Eşter'e tuzak kurmasını ve öldürmesini istemiş ve bunu yaptığı takdirde kendisine bazı vaadlerde bulunmuştu. Bu yüzden Hansar, Eşter'i öldürmüştü. Ancak bu anlatılanların doğruluğunda ihtilaf vardır. Şayet doğruluğunu var sayarsak demek ki, Muaviye, Hz. Osman'ın katillerinden biri olduğu için Eşter'i öldürmeyi caiz görmüştür.
Kısaca anlatmak istediğimiz şudur ki; Muaviye ile Şamlılar, Ester en-Nehaî'nin ölümüne çok sevindiler. Bundan haberdar olan Hz.Ali de bahadır ve yetenekli bir kimse olduğundan ötürü Eşter'in Ölümüne üzüldü. Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'e de mektup yazarak Mısır valiliğini devam ettirmesini emretti. Yalnız Muhammed'in Mısır'daki otoritesi zayıflamıştı. Ayrıca Hz. Osman'ın Harbeta beldesinde bulunan taraftarları da ona muhalefet bayrağını açmışlar ve güçlenmişlerdi. Hz. Ali, Sıfîîn'den dönerken ve hakem hadisesi vuku bulurken Iraklılar, Şamlılarla yaptıkları savaştan bozguna uğramış vaziyette geri dönerken bunlar iyiden iyiye kuvvetlenmişlerdi. Şamlılar da Devmetü'l-CendePde iktidarın sarsılması esnasında halifeliği Muaviye'ye teslim etmişler ve durumları kuvvetlenmişti. O esnada Maviye, komutanları Amr b. As, Şurahbil b. Semt, Abdurrahman b Halid b. Velid, Dahhak b. Kays, Büsr b. Ebi Ertat, Ebu Aver es-Sülemî ve Hamza b.Sinan el-Hemedanî ile diğerlerini toplantıya çağırmış; Mısır diyarına gitme hususunda fikirlerini sormuş, onlar da olumlu cevap vererek: «Sen nereye gidersen biz de seninle beraberiz.» demişlerdi. Fethettiği takdirde Mısır valiliğini Amr b. As'a vereceğini Muaviye, bu toplantı akabinde açıklamış, Amr b.As da buna sevinerek Muaviye'ye şöyle demişti:«Mısırhların üzerine savaştan anlayan güvenilir bir adam komutasında askerler göndermem uygun gÖrüyorum.Çünkü Mısır'da Hz.Osman'm taraftarları vardır. Göndereceğin orduya, muhaliflere karşı yardıma olacaklardır.»
Muaviye de şöyle dedi:«Oraya asker göndereceğimizi oradaki taraftarlarımıza haber verecek bir adam göndermek istiyorum.

Ayrıca oradaki muhaliflerimize de bir adam gönderip de bu adamın onları barışa davet etmesini istiyorum. Ey Amr! Sen acelecilikle temayüz etmiş ve bundan hayır görmüş bir kimsesin. Ben de ağır davranmakla temayüz etmiş ve bundan hayır görmüş bir kimseyim. Ey Amr! Allah sana neyi takdir ederse onu yap. Yemin ederim ki, sen ve Mısırlıların durumu aranızdaki bir savaşla sona erecektir.»

Bundan sonra Muaviye, Mısır diyarındaki Hz. Osman taraftarları-nının ve Hz. Ali'ye be/at etmeyenlerin, onun gönderdiğ valilerin emri altına girmeyenlerin reisleri olan Muaviye b. Hadic es-Sekunî ile Mesle-me b. Muhalled el-Ensârf ye habe göndererek ordusunun Mısır'a gelmek üzere olduğunu bildirdi. Mısır'daki Osman taraftarlarının sayısı 10.000 civarında idi. Bu haberi Sebi adlı kölesiyle Mısır'a ulaştırdı. Mektup, Mesleme ile Muaviye b. Hadic'e ulaşınca bunlar sevindiler ve cevaplarını göndererek bundan mutluluk duyduklarını ve göndereceği orduya yardımcı olacaklarım beyan ettiler. Bunun üzerine Muaviye de 6.000 kişilik bir orduyu Amr b. As komutasında Mısır'a gönderdi. Muaviye, orduyu yola çıkardı. Amr b. As'la ve dal aş ti. Allah'tan kokmasını, takvalı olmasını, merhametli olmasını, muhaliflerine süre tanımasını, aceleci olmamasını, kendisiyle savaşanlarla savaşmasını, arkasını dönüp kaçanları affetmesini, insanları barışa ve cemaata davet etmesini tavsiye etti. Ona: «Eğer galib olursan yardımcıların senin yanında başkalarına göre ayrıcalıklı olsunlar.» dedi.Amr b. As, Mısır'a hareket etti. Oraya vardığında Hz. Osman taraftarları da onun askerlerine katıldılar. Amr, onları da komutası altına alarak Hz. Ebu Bekir'in oğlu Mu-hammed'e şöyle bir mektup gönderdi:

«Şimdi sen buralardan uzaklaş. Çünkü benim elimle öldürülmeni istemiyorum.Sana galip olma arzusunda değilim. Şu beldelerde insanlar sana karşı toplanmışlar ve senin yönetimini protesto edip sana uyduklarından ötürü pişman olmuşlardır. Zahir ile batın bir araya geldiğinde seni yakalayıp öldürecek olan kimseye teslim edeceklerdir. Buralardan çıkıp git. Doğrusu ben sana öğüt verenlerdenim vesselam.»

Amr b. As, bu mektubu ile birlikte Muaviye'nin de kendisine yazmış olduğu mektubu Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'e gönderdi. Muaviye, mektubunda ona şöyle demekteydi:

«Taşkınlığın ve haksızlığın sonucu, büyük bir vebaldir. Haksız yere kan akıtan kimse dünyada intikamdan, ahirette azaplı bir sorumluluktan kurtulamaz. Doğrusu biz, Osman'a karşı senden daha sert muhalefetti başka bir kimse bilmemekteyiz. Hani o zamanlar, sen elindeki hançerinle onun bağırsaklarına ve şah damarlarına vuruyordun ve senin bu yaptıklarından haberim olmadığım sanıyordun. Nihayet geldin ve memleketime komşu bir diyara vali oldun. Oysa senin valilik yaptığın diyarın ahalisinin büyük bir çoğunluğu benim taraftarlarım dır. Ve sana karşı öyle bir ordu gönderdim ki, bu ordudaki askerler seninle cihad etmeyi Allah'a yaklaşma'vesilesi saymaktadırlar. Her nerede olursan ol, Allah bu intikamı senden mutlaka alacak ve seni kısasa tabi tutacaktır. Vesselam.»

Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhainmed, kendisine gönderilen bu iki mektubu dürüp Hz. Ali'ye gönderdi ve Muaviye'nin emri üzerine Amr b. As'ın bir orduyla Mısır'a geldiğini bildirdi. Sonra da: «Eğer Mısır diyarına ihtiyacın varsa, bana mal ve adam gönder vesselam.» dedi. Hz. Ali de sabırlı olmasını, düşmanla savaşmasını ve kendisine mal ve adam göndereceğini, elden geldiğince takviye birlikler göndereceğini Muhammed'e bir mektupla bildirdi. Muhammed de Muaviye'ye cevabî mektubunu gönderdi. Mektubunda çok ağır ifadeler vardı. Aynı seviyede bir mektubu Amr b. As'a da gönderdi. Kendisi de kalkıp halka bir nutuk irad etti. Onları cihada ve üzerlerine gelmekte olan Şamlılarla savaşmaya teşvik etti.

Amr b. As, kendi ordusuyla ve Mısır'da ikamet etmekte olup kendisinin saflarına katılan Osman taraftarlarıyla toplam olarak 10.000 kişilik bir askeri birlikle Mısır'a geldi.

Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed de çağrısına icabet eden 2.000 Mısırlı süvariyle harekete geçti. Ordusunun öncü kuvvetlerinin başına Kinane b. Bişr'i komutan olarak atadı. Kinane, karşılaştığı Şamlılarla savaşıyor, onları mağlub edip Amr b.As'a gönderiyordu. Amr b. As da Muhammed'e karşı Muaviye b.Hadic'i gönderdi. Muaviye b. Hadic, arkadan gelip Muhammed'in askerlerine saldırdı. Şamlılarda önden gelip saldırdılar. Böylece Muhammed'in ordusunu çembere aldılar. Bunun üzerine Kinane, atından inip düşmanla savaştı. Savaşırken de şu ayet-i kerimeyi okudu:

«Hiçbir kimse, Allah'ın izni olmadan ölmez.O,belli bir vakte bağlanmıştır.» (Al'i Imrân, 145.)

Kinane savaştı, nihayet öldürüldü.Bunun üzerine Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in askerleri dağılıp gittiler.Muhammed'in kendisi de oralardaki bir harabeye gidip sığındı. Amr b.As, Mısır'ın Fustat kentine girdi. Muaviye b. Hadic, Muhammed' aramaya başladı. Yolda bir cemaata rastladı.Onlara: «Tanınmadığınız bir adam buradan geçti mi?» diye sordu. Onlar: "Hayır." diye cevap verince aralarından biri şöyle dedi:

«Ben şu harabede bir adamın oturmakta olduğunu gördüm.» Muaviye b. Hadic de: «Ka'be'nin Rabbine yemin ederim ki odur.» dedi. Harabeye gidip Muhammed'i dışarı çıkardılar. Susuzluktan ölmek üzereydi. Kardeşi Abdurrahman b.Ebu Bekir, Amr b.As'a gitti. Abdurrahman da onunla birlikte Mısır'a gelmişti. Amr b. As'a: «Kardeşimi işkenceyle mi öldüreceksiniz?» diye çıkıştı. Amr b. As da Muaviye b.Hadic'e haber göndererek Hz.Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'i öldürmeden yanına getirmelerini istedi. Ancak Muaviye b. Hadic, şöyle dedi: «Hayır vallahi olmaz. Onlar, Kinane b. Bişr'i öldürsünler de ben Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'i sağ bırakayım! Bu olacak şey midir?» Hz.Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, Hz. Osman'ı öldürenlerdendi. Hz. Osman, onlardan su istemiş ancak vermemişlerdi. Yakalandığında Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, içmek için su istemiş, ancak Muaviye b. Hadic, şöyle karşılık vermişti: «Eğer ben sana bir damla su içirecek olursam Allah bana ebediyete kadar su içirmesin. Çünkü siz Osman'ı içecek sudan mahrum bırakmıştınız. Allah da ona saf bir içecek verdi.»

Ibn Cerir'le başkalarının anlattıklarına göre Ebu Bekir'in oğlu Muhammed, Muaviye b. Hadic, Amr b. As, Muaviye ve Hz

Osman'a tahkir edici sözler sarfedince Muaviye b.Hadic, öfkelenerek onu öldürmüş, sonra cesedini eşek leşleri arasına atarak yakmıştı. Hz. Aişe, bunu duyunca çok üzülmüş ve Muhanımed'in çocuklarım yanına almıştı. Aralarında oğlu Kasım da vardı. Hz. Aişe, her namazdan sonra Muaviye ve Amr b. As'a beddua etmeye başlamıştı.

Vakidî'nin anlattığına göre Amr b.As, aralarında Ebu Aver es-Sülemî'nin de bulunduğu 4.000 kişilik bir orduyla Mısır'a geldi. Müsen-na denen yerde Mısırlılarla karşılaştı. Şiddetli bir şekilde savaştı. Nihayet Kinane b.Bişr b.Attab et-Tecib'i öldürüldü O esnada Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed kaçıp Cebele b.Mesruk adındaki bir adamın yanında gizlendi. Cebele, Muaviye b Hadic'e gidip Muhammed'in yanında gizlenmekte olduğunu ihbar etti. Muaviye b. Hadic'in adamları da gelip Muhammed'in gizlenmekte olduğu evi çembere aldılar. Muhammed çıkıp onlarla çarpıştı. Nihayet öldürüldü. Bu hadise, hicri otuzsekizinci senenin safer ayında vuku buldu. Muhammed öldürüldükten sonra Hz. Ali, Ester en-Nehai'yi Mısır'a vali olarak gönderdi Ancak Ester yolda iken vefat etti. Doğrusunu Allah bilir.

Amr b.As, Mısır'daki durumlarını, oradaki fethini, insanların ken- . dilerine itaat ettiklerini, emirlerini dinlediklerini, cemaatın toplandığını ve kendilerine verilen emrin yerine getirildiğini bildiren bir mektubu Muaviye'ye gönderdi.

Hişam b. Muhammed el-Kelbî'nin anlatıltığına göre Muhammed b. Ebi Hüzeyfe b. Utbe de Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'i öldürülmesinden sonra yakalanmıştı. Bu, Hz. Osman'a karşı asileri kışkırtanlardan ve onu öldürmeleri için azmettirenlerdendi. Amr b. As, bunu yakalayıp Muaviye'ye gönderdi. Kendisi hemen onu-öldürmek istemedi. Çünkü Muaviye'nin dayısı oğluydu Muaviye, onu Filistinde hapsetti, ancak hapisten kaçıp gitti. Belka diyarında Abdullah b. Amr b. Zalam adında biri onu takibe başladı. Muhammed, bir mağaraya gizlenmişti. Yabani eşekler gelip mağaraya girmek istediklerinde Muhammed'i görünce ürküp kaçmışlardı. Orada ekin biçenlerden birkaç kişi merkeplerinin kaçıştıklarını görünce bir tuhaflık olduğunu sezmişler, mağaraya gidip baktıklarında Muhammed'in orada gizlenmekte olduğunu görmüşlerdi. Bunlar gidip durumu Abdullah b. Amr b. Zalam'a bildirdiler. Abdullah b. Amr, onu Muaviye'ye gönderdiği takdirde Muaviye'nin onu affedeceğinden endişe etti. Kendisi onun boynunu vurdu.

İbn Kelbî de böyle demiştir. Vakidî ile diğerlerinin anlattıklarına göre Muhammed b. Ebi Hüzeyfe, hicretin otuzaltma senesinde öldürülmüştür. Nitekim biz de önceki sayfalarda böyle demiştik. Doğrusunu Allah bilir.

İbrahim b.Hüseyin b. Dizil kitabında der ki: Amr b.As, Müslümanlarm gizliliklerini Rumlara açıklayan Mısırlı bir Kıptîni suçunu tesbit etmiş ve yaklaşık 13.000.000 dinar tutarındaki malını ganimet saymıştı.

Ebu Mihnef, bazı senetlere dayanarak şöyle demiştir: Hz. Ali, Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in öldürüldüğünü ve Mısır'da cereyan eden hadiseleri, Amr b.As'ın orayı ele geçirdiğini, Mısırlıların onun ve Muaviye'nin etrafında toplandıklarını duyunca çevresindeki halka bir nutuk irad etti. Onları, cihada ve sabra teşvik edip düşmanları olan Şamlılara, Mısırlılara karşı gazaya davet etti. Küfe ile Hire arasındaki Cerea mıntıkasında buluşmalarım söyledi. Ertesi gün oraya gitmek üzere yola çıktı. Nihaye gidip Cerea'ya konakladı. Fakat peşinden gelen olmadı. Akşam olunca ahalinin eşrafına haber gönderip yanma çağırttı. Yanma geldiklerinde hüzünlü ve umutsuzdu. Kalkıp onlara şöyle bir konuşma yaptı:

«Bazı işleri kaza buyuran ve bazı fiilleri takdir eden, beni sizinle imtihan eden ve kendilerine emrettiğimde bana itaat etmeyen kimselerle beni simyan, davet ettiğimde davetime icabet etmeyen kimselerle beni mihnete düşüren Allah'a hamdolsun. Hayret ediyorum, Muaviye, bazı katı ve bayağı adamları davet ediyor, onlar onun davetine icabet ediyorlar. Oysa Muaviye, onlara hiç bir bağışta bulunmuyor ve yardımda etmiyor. Ama buna rağmen senede iki ya da üç kez dilediği yere gitme hususunda ona icabet ediyorlar. Ben sizi davet ediyorum, sizler akıllı kimselersiniz, bağışlara ve yardımlara mazhar kimselersiniz. Buna rağmen yanımdan ayrılıp gidiyor, bana isyan ediyor ve bana karşı muhalefette bulunuyorsunuz. Bu ne iştir?»

Malik b. Ka'b el-Evsî, kalkıp insanları Hz. Ali'nin emrine uymaya, buyruklarını dinlemeye ve kendisine itaatta bulunmaya davet etti. 2.000 kişi onun bu çağrısına icabet etti. Hz. Ali de bu çağrıya icabet edenlerin başına Malik b. KaVı komutan yaptı Bunlar beş gün süreyle yol aldılar. Bu sırada Mısır'dan Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in yanında yer almış olan bir grup gelerek Mısır'daki hadiseleri, Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in nasıl Öldürüldüğünü, Amr b. As'm orayı nasıl ele geçirdiğini, Hz. Ali'ye bildirdiler. Hz. Ali de Malik b. KaVa haber göndererek onu yoldan geri çevirdi. Çünkü onların Mısır'a ulaşmadan önce Şamlıların kendilerine bir tuzak kurmalarından korktu.

Iraklılar, Hz. Ali'ye muhalefet etmeye başladılar. Emirlerine uymadılar. Yasaklarına riayet etmediler. Ona baş kaldırdılar. Hükümlerine, sözlerine ve ve fiillerine aldırış etmediler. Çünkü cahildiler. Akılları kıttı. Kaba ve katı kimselerdi. Çokları facir ve günahkardı. Bunun üzerine Hz.Ali, Basra'daki valisi ibn Abbas'a bir mektup göndererek Iraklılardan gördüğü muhalefet ve inadı şikayet etti. tbn Abbas da ona bir teselli mektubu gönderdi. Hz. Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'in öldürülmesinden ötürü taziyetlerini sundu, insanlardan gördüğü anlayışsızlığa sabretmesini, kötülüklerine tahammül ^etmesini söyledi. Allah'ın sevabının dünyadan daha hayırlı olacağını ona ifade etti. Bundan sonra İbn Abbas, Basra'dan kalkıp Kûfe'de bulunan Hz. Ali'nin yanına gitti. Yerine de Ziyad'ı vali vekili olarak bıraktı.

O esnada Muaviye, Abdullah b. Amr el-Hadremî ile birlikte bir mektubu Basralılara göndererek onları, Amr b.As'ın haken olarak verdiği hükme uymaya davet etti, Abdullah b. Amr el-Hadremî, Basra'ya geldiğinde Beni Temim kabilesinin yanına, konuk oldu. Onu himaye etttiler. îbn Abbas'ın vekili olan Ziyad da ona karşı harekete geçti. Ziyad, Abdullah b. Amr el-Hadremf ye karşı A'yun b. Dabia'yı bir cemaatla birlikte gönderdi. Bunlar gidip savaştılar. A'yun b. Dabia öldürüldü. Ziyad da îbn Abbas'm ayrılışından sonra Basra'da meydana gelen hadiseleri bir mektupla Hz. Ali'ye bildirdi. O esnada Hz. Ali, Cariye b. Kudame et-Temimfyi elli kişiyle birlikte kavmi olan Beni Temim kabilesine gönderdi. Onunla birlikte onlara hitaben yazmış

olduğu bir mektubu da göndermişti. Bunun üzerine Beni Temim kabilesinin çoğu Abdullah b. Amr el-Hadremî'den vaz geçtiler. Onu yardımsız bıraktılar. Cariye de üzerine yürüdü. Onu ve beraberindeki adamları, bir evde kuşatma altına aldı. Beraberindeki adamlar, kırk veya yetmiş kişiydiler. Cariye, onların suçlarını beyan edip mazeretlerini dinledikten, onları uyarıp korkuttuktan sonra hareketlerinden vazgeçmemeleri üzerine onları ateşle yaktı. [1]

Fasıl

İbn Cerir'in sahih bir rivayette anlattığına göre Hz. Ali, hicretin otuzsekizinci senesinde Nehrevanlılarla savaşmıştır. Hirrîs b Raşid en-Naci, bu senede Hz. Ali'ye baş kaldırmıştı. Hirris'in beraberinde kendi kavmi olan Beni Naciye kabilesinden 30(kişi vardı. Hirris ve beraberindekiler, Kûfe'de Hz. Ali ile birlikteydiler. Hirris, bir gün Hz. Ali'nin yanına gelip ona şöyle demişti:
- Ey Ali, vallahi artık senin emrine itaat etmeyecek, arkanda namaz kılmayacağım. Yarın da senden ayrılıp gideceğim.
- Anan seni kaybetsin. Böyle yaptığın takdirde Rabbine asi olmuş, ahdini bozmuş olur ve sadece kendine zarar vermiş olursun. Niçin böyle yapıyorsun?
- Çünkü sen kitabın hükümleri hususunda başkasını hakem tayin ettin, iş ciddiyete gelince hakkı tutmakta aciz kaldın.Zalim bir topluluğa meylettin. Ben, seni kınıyorum, senden intikam alacağım. Hepimiz sana muhalifiz.
Bu konuşmadan sonra Hirris, arkadaşlarının yanına dönüp onlarla birlikte Basra beldesine doğru harekete geçti. Hz. Ali de peşlerine Makil b. Kays'ı, sonra da Halid b. Madan et-Taî'yi gönderdi. Halid, dindar güçlü, kuvvetli ve salih bir kimseydi. Hz Ali, Halid b. Madan'ı yola çıkarırken MakiTin sözlerini dinlemesini ve ona itaat etmesini emretti. Halid ve beraberindekiler Makil'le buluşunca birleşip tek bir ordu haline geldiler. Sonra Hirris ve arkadaşlarının peşine düştüler. Aramaya başladılar. Ram Hürmüz dağlarına vardılar. Hirris ve adamlarına karşı safa dizildiler. Makil b. Kays, birliğinin sağ cenahına Yezid b. Dabbfyî komutan yaptı. Kendisi de beraberindeki Araplarla birlikte sağ cenahta durdu. Kendisine tabi olan Kürtleri ve dağlıları da sol cenaha yerleştirdi. Makil b. Kays, ilerleyip askerlerine hitaben şöyle bir nutuk irad etti-
«Ey Allah'ın kulları! Karşınızdaki adamlara önce siz vurmayın. Onlar savaşa başlamadıkça siz başlamayın. Gözlerinizi yumun Konuşmalarınızı azaltın. Kendinizi vurmaya ve mızraklamaya konsantre edin. Size bu vesileyle sevap verileceğini müjdeliyorum. Çünkü sizler, dinden çıkan bir nrkayla, haraç vermeyen dağlılarla savaşmaktasınız. Hırsızlar ve Kürtlerle savaşmaktasınız. Size saldırıldığmda sizler de tek adam gibi hep birlikte şiddetlice saldırın.» Bundan sonra Makil, bineğini iki defa hareket ettirdi. Üçüncüde düşmana karşı saldırıya geçti. Biz de onunla birlikte topluca saldırdık. Allah'a yemin ederim ki o, dinden çıkanlar karşımızda bir saat dahi dayanamadılar. Sonra kaçıp gittiler. Biz de o ayak takımlarım ve Kürtleri öldürdük. Onlardan 300 civarında adam öldürmüştük. Hirris de yenik düşüp kaçmış, israf mıntıkasına sığınmıştı. Orada kavminden çok sayıda adam vardı. Adamları ona tabi oldular. Hz. Ali taraftarları, onu ve adamlarım Sifu'l-Bahr'da Öldürdüler. Hirris'i Numan b. Sahban öldürdü. Bu savaşta Hirris'le birlikte 170 kişi öldürüldü.
Şa'bî dedi ki: Hz. Ali, Nehrevanlüarı öldürünce kavminden çok sayıda adamlar ona muhalefet ettiler. Etrafindaki saflar çözüntüye uğradı. Beni Naciye kabilesi, ona muhalefete başladı. îbn Hadremî, Basra'ya gitti. Dağlılar ahidlerini bozdular Haraç ödemekte olanlar haraç ödememeye başladılar. Oradaki vali Sehl b. Hanif i Fars diyarından kovdular. Bunun üzerine ibn Abbas, Hz. Ali'ye Ziyad b. Ebihi'yi oraya vali olarak ataması tavsiyesinde bulundu.Hz. Ali de Ziyad'i oraya vali olarak atadı. Ziyad, hicretin otuzdokuzuncu senesinde büyük bir toplulukla Fars diyarına vali olarak gitti. Onları zorladı ve nihayet onlar da haraç ödemeye başladılar.
ibn Cerir ve diğerleri dediler ki: Hicretin otuzsekizinci senesinde insanlara Mekke valisi Kuşem b. Abbas haccettirdi Kusem'in kardeşi Ubeydullah b. Abbas, Yemen valisi idi.Yine bunların kardeşleri Abdullah da Basra valisi idi. Temman b. Abbas ise Medine valisi idi. Horasan'da Halid b. Kurre el-Yerbuî vali idi. Başka bir rivayete göre Horasan valisi Ibn Ebz idi. Mısır diyarına gelince orası Muaviye'nin hükmü altına girmişti. Muaviye, oraya Amr b. As'ı vali olarak atamıştı. [2]

Hicretin Otuzsekîzîncî Senesinde Vefat Eden ' Şahsiyetler Sehl B. Hanif

Bu zatın soy kütüğü şöyledir: Sehl b. Hanif b. Vahib b. Alim b. Salebe el-Ensari el-Evsî. Bedir savaşına katıldı. Uhud savaşında sebat etti. Diğer gazvelerde de hazır bulundu.Hz. Ali'nin arkadaşıydı. Onunla beraber bütün savaşlara iştirak etti. Yalnız Cemel savaşında hazır bulunmadı. Çünkü o zaman Hz. Ali, onu Medine'de vali olarak bırakmıştı. Sehl b. Hanif, hicr otuzsekizinci senede Kûfe'de vefat etti. Cenaze namazını Hz.Ali kıldırdı. Namazında beş ya da altı tekbir aldı. Sehl'in Bedi savaşma katılan sahabelerden olduğu söylenmiştir. [3]

Sinvan B. Beydâ

Bu zat, Sehl b. Beyda'nm kardeşidir. Bütün savaşlara iştirak etmiştir. Hicri otuzsekizinci senenin ramazan ayında vefat etmiştir.

Çoluk çocuğu yoktu. [4]

Süheyb B. Sinan B. Malik

"er-Rûmî" diye bilinir. Yemenlidir. Künyesi Ebu Yahya b. Kasid'dir. Babası veya amcası Kisra'ya bağlı Eyle valisi idi. Bunların evleri Musul'da Dicle kıyısında idi. Fırat kıyısında olduğu da söylenir. Rumlar, bunların beldelerine baskın yapmış ve küçük yaşta Süheyb'i esir almışlardı. Bir süre Rumların yanında kalmış, sonra Beni Kelb kabilesi onu satın almış, Mekke'ye götür, Abdullah b. Cüd'an onu Beni Kelb kabilesinden satın alarak azad etmişti. Bir süre Mekke'de kalmıştı.
Rasûlullah (s.a.v.)'m biseti esnasında iman etti. İslâmiyet'in ilk zamanlarında aynı günde Ammar b. Yasir'le birlikte Müslüman olmuştu. Kendilerinden önce otuz küsur adam da İslâm'a girmişti. Süheyb, Allah yolunda işkence gören m üs ta zafl ardandı. Rasûlullah (s.a.v.), hicret ettiğinde Süheyb, ondan birkaç gün sonra hicret yolculuğuna çıkmış yolda iken müşriklerden bir topluluk onu yakalayarak hicretten vaz geçirmek istemişlerdi. Süheyb, onların bu amaçlarını farkedince okluğunu çıkararak içindeki okları önüne sermiş ve kendisini geri çevirmek isteyenlere hitaben şöyle demişti:
«Allah'a yemin ederim ki, benim sizden çok daha iyi ok atan bir ldmse olduğumu bilmektesmiz.Yine Allah'a yemin ederim ki, önümdeki şu oklardan her biri ile sizlerden bir adamı öldürmedikçe beni ele geçiremezsiniz. Oklarım tükendikten sonra kılıcımla size karşı savaşır ve nihayet öldürülürüm. Eğer mal peşinde iseniz malımın yerini size söylîye-yim. Benim malım falan yerde gömülüdür.» Malının gömülü olduğu yeri söylemesinden sonra o müşrik topluluk, Süheyb'i bırakıp döndüler ve malını gömülü olduğu yerden çıkarıp aldılar. Süheyb, Medine'ye ulaştığında Rasûlullah (s.a.v.):«Ebu Yahya (yani Süheyb) alış verişinde kazançlı oldu.» dedi. Cenâb-ı Allah da onun hakkında şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
«İnsanlar arasında, Allah'ın rızasını kazanmak için canını verenler vardır. Allah kullarına karşı şefkatlidir." (el-Bakara, 207.)
Süheyb, Bedir, Uhud ve müteakip gazvelere katıldı. Ömer, vurulup da kendisinden sonraki halife seçimi için altı kişilik şura meclisini teşkil ettiği zaman Süheyb, Hz. Osman halife seçilinceye kadar namaz kıldırdı. Hz. Ömer'in cenaze namazını o kıldırdı. Çünkü Hz. Ömer'in arkadaşıydı. Ne uzun ne de kısaydı. Kaşları bitişikti. Gür saçlıydı. Dilinde aşırı derecede Acem aksanı vardı. Son derece dindar ve faziletli bir şahsiyet olmakla birlikte şakacı, mizahçı ve neşeli bir kimseydi. Rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), onu, gözlerinden biri ağrıdığı halde taze bir salatalık yerken görünce şöyle demişti:
- Gözlerin ağrıdığı halde taze salatalık mı yiyiyorsun?
- Ben bunu sağlam gözümün tarafıyla yiyiyorum.
Rasûlullah (s.a.v.), onun bu cevabı karşısında gülmüştü. Süheyb, hicri otuzsekizinci senede Medine'de vefat etti. Hicri otuzdokuzuncu senede vefat ettiğine dair zayıf bir rivayet de vardır. Vefat ederken yetmiş küsur yaşındaydı. [5]

Hz. Ebu Bekir Es-Sıddık'ın Oğlu Muhammed

Bu zat, Peygamber Efendimiz'in sağlığında Veda haccı esnasında Harem'de bir ağaç altında doğdu. Anası, Esma binti Umeys'tir. Hz. Ebu Bekir, can çekişirken Esma'nm kendisini yıkamasını vasiyet etmiş, Esma da onu yıkamıştı. Esma'nın şiddet sona erince Hz. Ali onunla evlendi. Böylece Muhammed de Hz. Ali'nin kucağında büyüdü. Halife olunca Hz. Ali, onu Kays b. Sa'd b.Ubade'den sonra Mısır'a vali olarak atadı.Ni-tekim bunu önceki sayfalarda da anlatmıştık. Hicri otuzsekizinci senede Muaviye, Amr b. As'ı Mısır'a gönderdi. Amr da Mısır'ı Muhammed b. Ebi Bekir'in elinden aldı ve Muhammed'i öldürdü. Bunu da önceki sayfalarda söylemiştik. Öldürülürken Muhammed, otuz yaşından küçüktü. Allah, ona rahmet etsin ve ondan razı olsun. [6]

Esma Bintî Umeys

Bu hanımın soy kütüğü şöyledir: Esma binti Umeys b. Mabed b.Ha-ris el-Hasamiye. Mekke'de Müslüman oldu. Kocası, Cafer b. Ebi Talible Habeşistan'a hicret etti. Yine onunla birlikte Hayber'e gitti. Kocası Cafer'le evli iken Abdullah, Muhammed ve Avn adında üç erkek çocuk doğurdu. Cafer, Mu'te'de öldürülünce Ebu Bekir es-Sıddık onunla evlendi. Bu evlilikten de Ebu Bekir'in oğlu Muhammed'i doğurdu. Muhammed, Mısır'a vali oldu. Hz. Ebu Bekir vefat edince Hz. Ali, Esma ile evlendi. Bu evlilikten de Yahya ve Avn adında iki çocuk doğurdu. Esma, Meymu-ne binti Haris'in kız kardeşidir. Meymune, Peygamber (s.a.v.) Efendi-miz'in zevcelerin dendir. Meymune ile Esma, anadan taraf kardeştiler. Esma, aynı şekilde Hz. Abbas'ın zevcesi Ümmü Fadl'm da ana bir kardeşidir. Esma'mn ana bir dokuz kız kardeşi vardır. Yine Esma, Hz. Ab-bas'ın Emmare adındaki kız çocuğunun annesi Selma binti Umeys'in de kız kardeşidir. [7]

Hicretin Otuzdokuzuncu Senesi

Bu senede Muaviye, çok sayıda askeri teçhiz ederek Hz.Ali'ye bağlı vilayetlere gönderdi. Zira Muaviye, Amr b. As'm, Ebı Musa el-Eş'arî ile birlikte Hz. Ali'yi halifelikten azletme hususunda ittifak ettikten sonra kendisini halifeliğe nasb etmesinder dolayı halifeliğinin kritik aşamaya girdiğini gördü. İnancına göre itaat edilmesi gereken halife kendisiydi. Ayrıca Iraklılardan teşekkül eden bazı orduların ve askeri birliklerin birçok hususta kendisine itaat etmediklerini, emrine uymadıklarım da gördü. Durum bu merkezde iken amacı olan halifelik ve otoriteyi elde edemiyeceğini düşündü. Oysa halifeliğe kendisinin daha layık olduğu iddiasmdaydı. Bu senede Muaviye'nin gönderdiği komutanlardan biri Numan b. Beşir'di. Bunu 2000 süvariyle birlikte Aynu't-Temr'e gönderdi. Burada Hz. Ali'ye bağlı 1000 süvarinin komutanı Malik b. Ka*b el-Er-habi bulunuyordu. Bunlar, Şamlıların gelmekte olduklarını duyunca dağıldılar. Malik b. KaVm etrannda sadece 100 kişi kaldı. Malik, bu durumu Hz Ali'ye bildiren bir mektup gönderdi. Hz. Ali de insanlara, Malik b. KaTo'ın etrafında toplanmaları çağrısında bulundu. Ancak onlar, bu çağrıya icabet etmekte ağır davrandılar. Malik'in yanma gitmek için yapılan çağrıya kulak asmadılar. Bunun üzerine Hz.AH, kalkıp onlara şöyle bir nutuk irad etti. «Ey Küfe halkı! Şamlıların müfrezelerinden her bir müfrezenin üzerinize gelmekte olduğunu duyunca evlerinize kapanıp kapılarınızı üzerinize kilitliyorsunuz. Tıpkı kelerin deliğine; sırtlanın da inine girip kapanması gibi evlerinize kapanıyorsunuz. Alda-nan kişi, vallahi sizin aldat ti ğınızdır. Sizden ayrılan kimse, aslan payını kazanır ve zafer bulur. Çağrı esnasında hürlerden söz edilmez. Kurtuluş anında da güvenilir kardeşler yoktur. İnnâ lillah ve innâ ileyhi ra-ciun. (Doğrusu biz Allah'a aidiz ve biz ona dönücüleriz.) Sizden neyi görebildim ki? Görmeyen körler, konuşmayan dilsizler, işitmeyen sağırlar! innâ lillah ve innâ ileyhi raciun!»

Numan b. Beşir, onlara karşı saldırıya geçti, şiddetli bir şekilde savaştılar.Malik b.Ka'b'ın yanında 100 adam vardı. Kılıçlarının kınlarını kırıp savaşmaya başlamışlardı. Onlar, bu halde iken Mihnef b. Süleym tarafından kendilerine elli kişilik bir takviye kuvveti geldi. Bu takviye kuvvetin komutanı Mihnefin oğlu Abdurrahman'dı. Şamlılar, bu takviye birliğinin geldiğini görünce büyük bir takviye birliğinin geldiğini sanarak kaçıp gittiler. Malik b. Ka'b da onları kovalamaya başladı ve onlardan üç kişiyi öldürdü. Diğerleri yollarına devam edip gittiler ve amaçlarına eremediler.

Yine bu senede Muaviye, Süfyan b. Avfi 6.000 kişilik bir birliğin başında Heyt şehrine baskın yapmak üzere yola çıkardı. Heyt şehrinin işini tamamladıktan sonra Enbar'a ve Medain'e gitmesini tenbihledi. Süfyan b. Avf yola çıktı. Heyt şehrine varınca orada kimseyi göremedi. Sonra Enbar'a gitti. Orada Hz. Ali'ye bağlı 500 kişilik silahlı bir birlik vardı. Bunlar dağılıp gittiler Geride sadece 100 kişi kaldı.Bunlar sayıca az olmakla birlikte yine de Süfyan b. Avf la savaştılar. Sabredip dayandılar. Nihayet komutanları Eşres b. Hassan el-Belevî öldürüldü. Öldürülürken yanında otuz kadar arkadaşı vardı. Süfyan b. Avf n askerleri, En-bar'da ele geçirdikleri malları alıp Şam'a döndüler. Hz. Ali, bu durumdan haberdar olunca bizzat yola çıktı. Nahile'ye gelip konakladı. Oradakiler kendisine şöyle dediler: «Ey mü'minlerin emiri, bu işi senin yerine biz yapalım.»

Hz.Ali: «Vallahi siz ne benim işimi görebilirsiniz ne de kendi işinizi görebilirsiniz.» dedi ve Şamlıların (Süfyan b. Avf birliğinin) peşine Sa'd b. Kays'ı gönderdi. Bu zat yola çıktı, onları takibe başladı. Nihayet Heyt'e vardığı halde onları yakalayamadı, geri döndü.

Bu senede Muaviye, Abdullah b-. Mes'ad'a el-Fezarî'yi 1700 kişilik askeri bir birlikle Teyma'ya gönderdi. Toplayacağı zekatları çöldeki be-devilere dağıtmasını, sonra Medine, Mekke ve Hicaz'a gelmesini emretti. Abdullah b. Mes'ada da bu emir üzerine Teyma'ya gitti. Etrannda çok sayıda adam toplandı. Hz. Ali, bu durumdan haberdar olunca Müseyyeb b. Necibe el-Fezarî'yi 2000 kişilik bir askeri birlikle oraya göndendi. Bu iki birlik Teyma'da karşılaştılar. Güneşin zevali esnasında şiddetli bir şekilde savaştılar. Müseyyeb b. Necibe, İbn Mes'ada'ya saldırdı. Ona üç darbe vurdu. Onu öldürmek istemiyordu. Aksine ona: «Kurtulmaya bak, kurtulmaya bak!» diyordu. İbn Mes'ada da kendi kavminden bir grupla oradaki bir kaleye sığındı. Geride kalan askerleri de kaçıp Şam'a gittiler. Bedeviler de Müseyyeb b. Necibe'nin topladığı zekat develerini yağmalayıp götürdüler .Müseyyeb b. Necibe, onları üç gün süreyle kuşatma altında tuttu. Sonra kapıya odun atıp ateşe verdi. Kaledekiler ölmek üzere olduklarını hissedince burçlardan aşağıya eğilip seslendiler. Kendilerinin de Müseyyeb'in kavminden olduklarını söylediler. Bunun üzerine Müseyyeb, onlara acıyarak ateşi söndürdü. Gece olunca da kale kapısını açtı, onlar da korkudan kaçıp Şam'a gittiler.

Abdurrahman b. Şebib, Müseyyeb b. Necibe'ye: «Yola revan ol, onları yakala.» dedi. Ancak Müseyyeb, «Hayır, bu olmaz» deyince Abdurrahman :«Mü'minlerin emirine hile yaptın, bunlarla antlaşma yaptın.» dedi.

Bu senede Muaviye, Dahhak b. Kays'ı 3.000 kişi ile yola çıkardı. Hz. Ali'nin askerlerinin bulunduğu yere saldırmasını emretti Hz. Ali de buna karşılık olarak Hicr b. Adiy'yi 4.000 kişilik bir askeri birlikle yola çıkardı. Kendilerine masraf olarak kişi başına elli dirhem harçlık verdi. Bu iki askeri birlik, Tedmür'de karşılaştılar. Dahhak'ın adamlarından oridokuz kişi, Hicr b. Adi/nin adamlarından da iki kişi öldürüldü. Gece karanlığı çökünce bunlar dağılıp gittiler. Dahhak da arkadaşlarıyla birlikte kaçıp Şam'a doğru gitti.

Bu senede Muaviye, büyük bir ordunun başında yola çıktı. Dicle'ye kadar gitti. Sonra geri döndü.

Bu sene Ebu Talib oğlu Ali (r.a.), Ziyad b. Ebihi'yi Fars diyarına vali olarak atadı. Farslılar, haraç vermeye ve Hz. Ali'nin emrine itaata yanaşmamışlardı. Bunun sebebi de İbn Hadremî ve arkadaşlarının Cariye b. Kudame tarafından bulundukları evde yakılmalarıydı. Bu yüzden Farslılar, haraç vermemiş ve itaat dışına çıkmışlardı. Nitekim bunu önceki sayfalarda da anlatmıştık.

Cariye b. Kudame'nin İbn Hadremî ile arkadaşlarını bulundukları evde yakması hadisesi ülkede duyulunca birçok kimsenin kalplerinde Hz. Ali'ye karşı bir şüphe meydana geldi. Ona karşı muhalefet saflarında yer aldılar ve bu beldelerin ahalisinin

çoğu da haraç vermeye yanaşmadılar. Özellikle Farslılar inatlaşarak valileri Sehl b. Hanif i aralarından çıkarıp kovdular. Hz. Ali de Farslılann başına kimi vali olarak atayacağı hususunda etrafindakilere danıştı. İbn Abbas ile Cariye b. Kudame Farsılarm başına vali olarak Ziyad b. Ebihi'yi atamasını tavsiye ettiler. Onun sağlam görüşlü ve siyasetten anlayan bir kimse olduğunu söylemeleri üzerine Hz. Ali: «Öyleyse Ziyad, Farslılann valisi olsun.» dedi ve onu Fars ve Kirman şehirlerinin valiliğine atadı. Onu 4.000 süvari ile oraya gönderdi. O da bu senede Fars ve Kirman vilayetlerine giderek ahaliyi itaat altına aldı. Haraçlarını ve üzerlerindeki hakları ödediler. Tekrar itaat altına girip buyrukları dinlemeye başladılar. Ziyad b. Ebihi de onları adalet ve emanetle idare etti. Öyle ki, o beldelerin ahalisi: «Yumuşaklık ve idarecilikle geleceğe dair ileri görüşlülük hususunda bu Arap (Ziyad) kadar Enuşirvan Kisra'ya benzer başka birini göremedik.» demişlerdi. Onun adaleti, ilim ve keskin görüşü sayesinde o bel-delerdeki huzursuzluklar giderildi. Düzen sağlandı. Beytü'l-mal için sağlam bir kale edinildi. Orası Ziyad kalesi olarak biliniyordu. Daha sonra Mansur Elişkeri oraya ordugah kurunca "Mansur kalesi" denmeye başlandı.
Vakidî dedi ki: Bu senede Ebu Talib oğlu Ali, Abdulllah b. Abbas'ı hac için Mekke'ye gönderdi. Muaviye de Yezid b. Sahbere er-Ruhavf yi insanlara haccettirmesi için Mekke'ye gönderdi. Bu ikisi Mekke'de karşılaştıklarında çekiştiler. Her biri diğerinin hac emirliği yapmasına nza göstermedi. Neticede Şeybe b. Osman b. Ebu Talha el-Hacibfnin hac emirliği yapması hususunda anlaşmaya vardılar. O da bu anlaşma üzerine insanlara haccettirdi ve hac mevsimi boyunca onlara namaz kıldırdı.
Ebu Hasan el-Medainî dedi ki; Hz. Ali'nin halifeliği süresince Abdullah b. Abbas, hac mevsiminde Mekke'de hazır bulunmadı Aslında Yezid b. Sahbere'nin hac emirliği hususunda kendisiyle çekiştiği kişi Kuşem b. Abbas'tır. Bunlar, sonunda Şeybe b. Osman'ın hac emirliği yapması hususunda anlaşmaya varmışlardı.
îbn Cerir dedi ki: Hicretin otuzdokuzuncu senesinde Hz. Ali'nin şehirlerdeki valileri, otuz sekizinci senedeki valileri idiler. Yalnız Ibn Abbas Basra'dan Kûfe'ye gitmiş, yerine Basra'da Ziyad b. Ebihi'yi vekil bırakmıştı. Sonra Ziyad da hicretin otuzdokuzuncu senesinde Fars ve Kirman valiliklerine atanmıştı ki, bunu Önceki kısımlarda da nakletmiştik. [8]

Hicretin Otuzdokuzuncu Senesinde Vefat Eden Şahsiyetler Sa'd El-Kurazî

Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında Küba Mescidinin müezzinliğini yapıyordu.Hz. Ömer halifeliğe geçince onu Mescid-Nebevfnin müezzinliğine tayin etti. Bu kişi, aslen Ammar b. Yasinin azadhsı idi. Bayram günlerinde Hz. Ebu Bekir'in, Hz Ömer ve Hz. Ali'nin önüne kurban etmeleri için keçiyi getiren kişi bu idi. Müezzinlik, uzun süre bu zatın zürriyetinin uhdesinde kaldı. [9]

Ukbe B. Amr B.' Sa'lebe

Bu zatın künyesi Ebu Mesud'dur. Bedir savaşma katılmıştır. Yalnız Bedir suyunun başında durmuş, savaşa iştirak etmemiştir. Sahih olan kavil budur. Akabe bey'atında hazır bulunmuş olup sahabelerin önde gelen şahsiye derindendir. Hz. Ali, Sıfîîn ve diğer yerlere giderken Kûfe'de yerine vekil olarak bu zatı bırakmıştır. [10]

Hicretin Kırkıncı Senesi

îbn Cerir dedi ki: Bu yıl içinde Muaviye, Amir b.Lüey kabilesinden olan Büsr b. Ertat'ı 3.000 kişilik bir kuvvetle Hicaz'a doğru yola çıkardı. Ziyad b. Abdullah el Bekkarî, Avane'nin bu hususta şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Muaviye, hakemlerin hükmetmelerinden sonra Beni Amir b. Lüey kabilesinden olan Büsr b. Ertat'ı bir askeri birlikte Şam'dan yola çıkardı. Bunlar, Medine'ye vardılar. Medine'de o zaman Hz. Ali'ye bağlı Ebu Eyyüb valilik yapmaktaydı. Ebu Eyyüb bunların gelmeleri üzerine kaçıp Kûfe'de bulunan Hz. Ali'nin yanına vardı. Büsr de Medine'ye girdi. Kimse onunla savaşmadı Minbere çıkıp şöyle seslendi:
«Ey Dinar, ey Neccar, ey Züreyk (Bunlar Ensâr ailelerinin büyüklerinin isimleri idi). Ey Ceddim ey ceddim, dün sana burada be^at etmiştim. Fakat bugün sen neredesin?» (Böyle demekle Hz. Osman'ı kasdet-mişti) Bu şekilde hitap ettikten sonra sözlerini şöyle sürdürmüştü:
«Vallahi eğer Muaviye bana tavsiyede bulunmuş olmasaydı, ben burada karşılaştığım çocukları dahi öldürecektim.»
Böyle dedikten sonra Medinelilerle bey'atlaştı ve Beni Seleme kabilesine haber göndererek şöyle dedi:
«Vallahi bana Cabir b.Abdullah'ı teslim etmediğiniz müddetçe can güvenliğiniz söz konusu değildir. Ve sizin bey'atınızı de kabul etmeyeceğim.» Bunun üzerine Cabir b. Abdullah, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hanımı Ümmü Seleme'nin yanma varıp şöyle demişti: «Bu konuda ne düşünüyorsun? Böyle bir bey'atı yapmak gerçekten dalalettir. Fakat öldürülmekten de korkuyorum.» Ümmü Seleme şöyle demişti: "Bence bey*at et-, men uygun olur. Ben şahsen oğlum Ömer'e ve damadım îbn Zem'a'ya be/a etmeleri için öğüt verdim.» Abdullah b. Zem'a, Ümmü Seleme'nin kızı Zeynep'in kocası idi. Bunun üzerine Cabir gidip Büsr'e itaat etti, onunla bey'atlaştı.
Büsr, Medine'de bazı evleri yıktıktan sonra Mekke'ye gitmiş,orada bulunan Ebu Musa el-Eş'arî öldürülmekten korkmuştu

Büsr, ona şöyle demişti: «Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın arkadaşını öldürecek değilim.» Böyle dedikten sonra Ebu Musa'yı serbes bırakmıştı. Ebu Musa, daha önce Yemenlilere bir mektup göndererek Muaviye yanından bir süvari birliğinin bu taraftara gelmekte olduğunu ve onun hakimiyetini kabul etmeyenleri öldüreceğini bildirmişti. Sonra Büsr, Yemen'e gitti. Orada Abdullah b. Abbas, valilik yapmaktaydı. Büsr'ün gelmekte olduğunu duyunca Hz. Ali de Yemen'e Abdullah b. Abdullah b. Meddan el-Havi'yi vali olarak atadı. Büsr Yemen'e girince Abdullah'ı ve oğlunu öldürdü. Sonra Ubeydullah b. Abbas'm yüküne rastladı. Yükünün içinde Ubey-dullah'ın Abdurrahman ve Kuşem adında iki küçük oğlunu gördü. Onları da öldürdü. Anlatıldığına göre Büsr, bu seferinde Hz. Ali taraftarlarından çok sayıda adam öldürmüştür. Bu, meşhur bir haber olup megazi ve siyer âlimleri nezdinde de bilinen bir husustur. Ancak benim nazarımda bu husus üzerinde düşünmek gerekir, doğrusunu yüce Allah daha iyi bilir.»

Hz. Ali, bunu duyunca Cariye b. Kudame es-Sa'dfyi 2000 kişilik bir kuvvetle ve arkasından Vehb b. Mesud'u da 2000 kişilik başka bir kuvvetle Yemen'e gönderdi. Cariye, Necran'a ulaştığında burada Hz. Osman'ın taraftarlarından bir grup adamı öldürdü. Bunu duyan Büsr ve adamları Yemen'den kaçtılar. Cariye, Mekke'ye ulaşıncaya kadar Büsr'ü takip etti. Oraya vardığında Müslümanlara: «Mü'minlerin emi-rine bey'at edin.» diye seslenince Mekkeliler: «O ölmüş bulunmaktadır, niye bey'at edelim?» şeklinde karşılık verdiler. Cariye:«Ali'nin arkadaşlarının bey'at ettiği kimseye bey'at edeceksiniz.» deyince onlar da korkularından bey'at ettiler.

Cariye b. Kudame, oradan Medine'ye gitmişti. O sırada Medine'de Müslümanlara namaz kıldıran Ebu Hüreyre, Cariye'ni geldiğini işitince oradan kaçıp gitmişti. Cariye de;«Eğer o kedi babasını görmüş olsaydım mutlaka boynunu vururdum.» demişti. Sonra Medinelilere dönüp «Ali'nin oğlu Hasan'a bey'at etmişlerdi. Cariye, Medine'de on gün kaldıktan sonra Kûfe'ye doğru yola çıkınca Ebu Hüreyre, geri gelip Müslümanlara namaz kıldırmaya devam etmişti.

îbn Cerir dedi ki: Hicretin kırkıncı senesinde AH ile Muaviye arasında savaşın durdurulması hususunda karşılıklı yazışmalardan sonra ateşkes yapıldı. Irak hakimiyeti Ali'ye, Şam hakimiyeti de Muaviye'ye bırakıldı. İkisinden biri diğerinin ülkesine karşı saldırmazlık sözü vermişti. Sonra Ziyad İbn îshak'm ifadesine göre Muaviye, Hz. Ali'ye şöyle bir mektup göndermiştir:

«Muhammed ümmeti birbirini öldürdü. Irak sana, Şam da bana olsun.» Hz. Ali, bu teklifi kabul etti. Her biri diğerine karş saldırmamaya söz verdi. Ordular beldelerine gittiler. Düzen bu şekilde sağlandı.

Ibn Cerir dedi ki: Bu senede İbn Abbas, Basra'dan çıkıp Mekke'ye gitti. Siyer âlimlerinin çoğunun ifadesine göre valiliğ bıraktı. Diğer bazıları ise bunu kabul etmeyerek onun, Ali ile Muaviye arasında sulh antlaşması yapılıncaya kadar Basra'da valiliğe devam ettiğini söylemişlerdir. Hatta onun sulh antlaşması esnasında şahid olarak bulunduğunu da ifade etmişlerdir.

îleriki sayfalarda da anlatılacağı gibi bunu kesin bir ifadele söyleyenlerden biri de Ebu Ubeyde'dir. İbn Cerir, daha sonra îbn Abbas'm Basra'dan çıkıp gidişinin sebebim şöyle anlatır: îbn Abbas, bir gün Basra kadısı Ebu Esved ed-Düelf ye tahkir edic sözler söylemiş. Ebu Esved de bu durumu Hz. Ali'ye şikayet etmiş ve îbn Abbas'm kendisinin onurunu rencide ettiğini bildirmişti. Ayrıca beytü'I-mahn mallarından bir-şeyler aldığını da ihbar etmişti. Bunun üzerine Hz. Ali,îbn Abbas'a mektup göndererek bu durumundan ötürü onu kınamış ve sorumlu olduğunu bildirmiştir. İbn Abbas da buna öfkelenerek Hz. Ali'ye şu mealde bir mektup göndermişti:«Sen buraya dilediğin bir adamı vali olarak gönder. Ben buradan göçeceğim vesselam.»

Böyle dedikten sonra İbn Abbas, dayıları Beni Hilal kabilesiyle birlikte Mekke'ye gitti. Kays kabilesinin tamamı da onlara uyarak Basra'dan ayrılıp Mekke'ye gittiler. îbn Abbas, Basra'dan ayrılırken kendi valilik maaşıyla ganimet paylarından biriken mallan beytül-maldan alıç götürdü. Yola çıktığı zaman başkaları da onun peşine takıldılar. Beni Ganem kabilesi yetişip onları geri çevirmek istediler; bu yüzden aralarında çarpışma meydana geldi. Sonra birbirlerinden el çektiler. îbn Abbas da Mekke'ye girdi. [11]

Mü'minlerîn Emirî Hz. Ali'nin Öldürülmesi

Mü'minlerin emiri idi. Allah, ondan razı olsun. İşleri sarpa sarmış, ordusu dağılmış, Iraklılar ona muhalefet etmiş, onunla birlikte Şamlılara karşı savaşa gitmekten geri durmuşlar, Şamlıların durumu kuvvetlenmiş, sağa sola saldırmışlar, halifeliğin hakemlerin hükmü gereğince Muaviye'nin hakkı olduğunu iddia etmişlerdi. Çünkü hakemler, Hz. Ali'yi hilafetten hal edip Amr b. As da Muaviye'yi halifeliğe tayin edince artık Şamlılar, Muaviye'ye emir adım vermişlerdi. Şamlıların gücü fazlalaştıkça Iraklıların otoritesi zayıflamıştı. Durum bu minval üzereyken Iraklıların emiri Ebu Talib oğlu Ali, o zamanda yeryüzü sakinlerinin en hayırlısı, en abidi, en zahidi, en âlimi ve Allah'tan en çok korkanı idi. Bununla birlikte Iraklılar, onu yalnız bıraktılar. Etrafından çekildiler. Öyleki Hz. Ali, yaşamaktan hoşlanmaz oldu. Ölümü arzulamaya başladı. Çünkü fitneler çoğalmış, mihnetler ortaya çıkmıştı. Şu sözü çok söylemeye başlamıştı: «Dünyanın en şaki adamı daha neyi bekliyor, niçin duruyor, niçin öldürmüyor (beni)?» Sonra da şöyle diyordu: «Vallahi şurası kana boyanacaktır.» Bunu derken eliyle, sakalından başına kadar olan kısmı gösteriyordu.

Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Habbeyi yaran, canlıyı halkeden zata yemin ederim ki, sakalımla başım kana bulanacaktır. Artık dünyanın en bedbaht adamı (olacak olan katil) daha neyi bekliyor (beni niçin öldürmüyor)?»

Hz. Ali'nin böyle demesi üzerine Abdullah b. Sebe, ona şöyle demişti:
- Allah'a yemin ederim ki ey mü'minlerin emiri, eğer bir kimse senin bu dediğini yaparsa (yani seni öldürürse), biz onun aşiretini mahvederiz.
- Allah aşkına katilimden başkasını Öldürmeyin.
- Ey mü'minlerin emiri, senden sonra kimi halife olarak bırakacaksın?
- Herhangi bir kimseyi halife olarak bırakmayacağım. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m sizi bıraktığı gibi bırakacağım.
- Bizi halifesiz bırakarak huzuruna vardığın zaman Rabbine ne diyeceksin?
- Diyeceğim ki: Allah'ım, uygun gördüğün sürece beni, Muhammed ümmetinin başında halife olarak bıraktın. Sonra hayatıma son verdin. Ben de seni onların başında bırakıyorum. Dilersen onları ıslah edersin,dilersen onları ifsad edersin.»
Ebu Davud et-Teyalisî, Zeyd b. Vehb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hariciler, Hz. Ali'ye gelip şöyle dediler:
- Allah'tan kork, sen öleceksin.
- Hayır, habbeyi yaran ve canlıyı yaratan Allah'a yemin ederim ki ben, şuraya vurulacak ve kana boyayacak bir darbe neticesinde öldürüleceğim. (Böyle derken eliyle sakalına işaret etti.) Bu, verilen bir söz ve kesinleşen bir hükümdür. İftira eden ziyana uğramıştır.»
Hafiz Ebu Ya'lâ, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki:
- Öncekilerin en bedbahtı kimdir?
- Salih'in devesini boğazlayan dır.
- Doğru söyledin. Ya sonrakilerin en bedbahtı kimdir? -— Ya Rasûlallah, benim bu konuda bir bilgim yok.
- Ahvaz'daki Kutri b. Fücae'nin arkadaşları olan Ezarika'dan seni vuracak olan kimsedir.»
İbn Cerir dedi ki: Bu senede Abdülmelik b. Mervan, Haccac b. Yusuf es-Sakafî'yi Mekke'yi kuşatmak üzere Abdullah b Zübeyr'in üzerine görderdi. Başkalarını değil de sadece Abdullah b. Zübeyr'i kuşatma altına almak üzere Haccac'ı Mekke'ye göndermesinin sebebi şuydu: Abdülmelik b. Mervan, Mus'ab'ı öldürüp Irak'ı aldıktan sonra Şam'a dönmek istediği zaman insanları Abdullah b. Zübeyr'e karşı Mekke'de savaşmak üzere davet ettiğinde kimse onun bu davetine icabet etmemiş, Haccac kalkıp ona şöyle demişti:«Ey mü'minlerin emiri, bu işe ben varım.» Böyle dedikten sonra Abdullah b. Zübeyr'i rüyada gördüğünü Abdülmelik'e anlatmış ve şöyle demişti:«Ey mü'minlerin emiri, ben Abdullah b. Zübeyr'i rüyamda gördüm ve onu yüzüyordum. Beni ona gönder. Onu ben öldüreceğim.»
Bunun üzerine Abdülmelik b. Mervan, Haccac b.Yusuf es-Sakafî'yi Şamlılardan teşekkül ettirdiği kalabalık bir orduyla Mekke'ye gönderdi. Beraberinde -kendisine itaat ettikleri takdirde- Mekkeliler için bir emanname de gönderdi.
Dediler ki: Haccac, hicri kırkıncı senenin cemaziyelevvel ayında Şam'ın Farslarından 2.000 kişilik bir birlikle Mekke'ye doğru yola çıktı. Irak yolundan gitti. Medine'ye varmadan Taife gidip konakladı. Heyetlerini Arefe'ye gönderdi. Abdullah b. Zübeyr de süvarilerini o tarafa gönderdi. İki askeri birlik karşılaştıklarında îbn Zübeyr'in süvarileri bozguna uğradılar. Sonra Haccac, Abdülmelik'e bir mektup göndererek Harem'e girmek ve îbn Zübeyr'i kuşatma altına almak için izin istedi.
Ayrıca, takviye birlikler de istedi. Bunun üzerine Abdülmelik, Tarık b. Amr'a mektup yazarak beraberindeki askerlerle birlikte gidip Haccac*a iltihak etmesini emretti. Haccac da Taif ten hareket ederek Meymune kuyusunun yanına gidip konakladı. İbn Zübeyr'i mescitte muhasara altına aldı.
Aynı yılın zilhicce ayı girdiğinde Haccac, insanlara haccettirdi. Are-fe'de kendisi ve adamları silahlı olarak vakfe yaptılar. Aynı şekilde silahlı olarak diğer meş'arlere gittiler, tbn Zübeyr ise, bu senede kuşatma altında bulunduğundan hac etme imkanı bulamadı. Aksine kurban bayramı gününde kurbanlarını boğazlamakla yetindi. Onunla beraber olan birçok kimse de hac etme imkanını bulamadılar. Aynı şekilde Haccac ve Tarık b. Amr'la bulunan kimselerin çoğu da Beyt'i tavaf etme imkanım bulamadılar, ihramlarında kalmakta devam ettiler. Öyle ki, ikinci tehellülü (ihramdan çıkışı) yapamadılar. Haccac ve arkadaşları, Hacun ile Meymune kuyusu arasında bulunuyorlardı. înnâ lillah ve innâ ileyhi raciun (doğrusu biz Allah'a aidiz ve ona dönücüleriz.).
İbn Cerir dedi ki: «Hicretin kırkıncı senesinde Abdülmelik, Horasan emiri Abdullah b. Hazim'e bir mektup gönderip onu kendisine bey*ata davet etti. Bunu yaptığı takdirde Horasan'ı yedi yıl süreyle kendisine ikta olarak vereceğini söyledi. Bu mektubu kendisine götürdüğü zaman Abdullah b. Hazim, elçiye şöyle dedi:
«Seni sineklerin babası mı gönderdi? Allah'a yemin ederim ki, eğer elçilerin Öldürülmeyeceğine dair bir kural olmasaydı seni öldürürdüm. Ama sen getirdiğin şu mektubu ye.» Elçi de Abdülmelik'in gönderdiği bu mektubu yedi.
Bunun üzerine Abdülmelik, Abdullah b. Hazim'in MeiVdeki valisi Bükeyr b. Vişah'a bir mektup gönderdi. Eğer Abdullah b Hazim'i hal ederse kendisine Horasan valiliğini vereceğini va'd etti. Bükeyr b. Vişah da bunun üzerine Abdullah b. Hazim'i hal etti. îbn Hazim gelip Bü-keyr'ie savaştı ve bu savaşta îbn Hazim'i Veki b. Ümeyre adında biri öldürdü. Ancak onu öldürürken Veki'e başkası da yardım etmişti. Veki öldürürken İbn Hazim'in göğsü üzerine oturmuştu. îbn Hazim can çekişiyordu. Kalkmak istedi, ama buna gücü yetmedi. Veki de ona kardeşi Dü-veyle'nin intikamını aldığını söyledi. Çünkü Düveyle'yi îbn Hazim öldürmüştü. Yerde yatmakta olan îbn Hazim, göğsünün üzerinde oturan Veki'in suratına tükürdü. Veki: "Böyle bir durumda onun kadar çok tüküren birini görmedim." demişti. Ebu Hüreyre, bu durumu anlatırken: "Vallahi bu kahramanlığın ta kendisidir» diyordu. İbn Hazim, kendisini öldüren Veki'ye şöyle dedi:

- Yazıklar olsun sana, kardeşinin intikamım almak için mi beni Öldürüyorsun? Allah sana lanet etsin. Kardeşinin kanına bedel olarak Mısır koçunu mu öldürüyorsun?»
- Hatip el-Bağdadî, Cabir b. Semüre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye şöyle sormuştu:
- İlk insanların en bahtsızı kimdir?
- Salih'in devesini boğazlayandır.
- Son insanların en bahtsızı kimdir?
- Allah ve Rasûlü, bunu daha iyi bilirler.
- Seni öldürecek olan kimsedir.»
Beyhakî, Salebe el-Hammanf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Minber üzerinde Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim:
«Allah'a yemin ederim ki; ümmi peygamber bana şöyle demiştir: Doğrusu bu ümmet benden sonra sana hıyanet edecektir.»
Beyhakî dedi ki: Eğer bu hadis sahih ise, muhtemeldir ki Doğrusunu Allah bilir, bununla; Hz. Ali'ye karşı başkaldırar Haricilerin hiya-neti kastedilmiştir.»
A'meş, Züheyr b. Erkam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hz. Ali, cuma gününde bize hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi «Duyduğuma göre Büsr, Yemen'e girmiş. Allah'a yemin ederim ki, bu Büsr ve etrafin-dakilerin sizleri yeneceklerini sanıyorum. Sizi yenmelerinin sebebi de imamınıza isyan etmeniz, onlarınsa imamlarına itaat etmeleridir. Sizin hıyanette bulunmanız, onlarınsa güvenilir olmalarıdır. Sizin kendi diyarınızda fesat çıkarmanız, onlarınsa ıslah etmeleridir. Falanı gönderdim, o hainlik etti. Falanı gönderdim, o da hainlik etti ve malı Muavi-ye'ye gönderdi. Size bir mızrağı güvenerek verecek olsam, siz mutlaka onun askısını alırsınız. Allah'ım, ben bunlardan bıktım. Bunlar da benden bıktılar. Ben bunlardan hoşlanmaz oldum. Bunlar da benden hoşlanmaz oldular. Allah'ım, beni bunlardan kurtar. Bunları da benden kurtar.» Hz. Ali, bize hutbesini irad ettiği bu cumadan sonraki cumayı kılmadan öldürüldü. Allah kendisinden razı olsun ve onu hoşnud kılsın.»
İbn Cerir ile birkaç tarih âlimi dediler ki: Haricilerden üç kişi, bir araya geldiler. Bunlardan birincisi, Abdurrahman b. Amr'dı. İbn Mül-cem el-Himyeri el-Kindî diye tanınırdı. Mısır'ın Kinde kabilesinin Beni Hanife kolunun müttefikiydi. Esmer tenli, güzel yüzlü, seyrek sakallı idi. Yüzünde secde izleri vardı.
Bu üç kişiden ikincisi, Berk b. Abdullah et-Temimî idi. Üçüncü de Amr b. Bekr et-Temimî idi. Bunlar bir araya gelip Nehrevanlı kardeşlerinin Hz. Ali tarafından öldürülmesini yad ettiler. Onlara rahmet dileyip acıyarak şöyle dediler:
«Onlar gittikten sonra biz ne diye yaşayacağız? Onlar, Allah yolunda kmayıcımn kınamasından korkmuyorlardı. Kendimizi feda etsek de şu sapıklık önderlerinin üstlerine gidip öldürsek ve ülkeyi onlardan kurtarıp kardeşlerimizin öcünü alsak iyi olmaz mı?»
îbn Mülcem dedi ki: «Bu iş için Ebu Taîib oğlu Ali'nin katlini ben üzerime alıyorum.»
Berk de:«Muaviye'yi Öldürmek de benim işim olsun.» dedi. Amr b. Bekr ise: «Amr b.As'ı öldürmek de benim görevim olsun» deyip sözleştiler. Her biri öldüreceğini söylediği adamı öldürmedikçe veya bu uğurda ölmedikçe görevden geri dönmeyeceğine teminat verdi. Kılıçlarım alıp zehirlediler ve ramazanın onyedisinde her biri Öldüreceği adamı gidip beldesinde öldürmeye söz verdiler. îbn Mülcem, Kûfe'ye gitti. Görevini orada bulunan Harici arkadaşlarından dahi bir sır gibi sakladı. Bir gün onlar, Beni Rebah kabilesininin toplantı yerinde oturmakta ve Nehre-van savaşında öldürülen adamlarını yad etmektelerken Katam binti Secine adında bir kadın oraya geldi. Katam'ın babası ve kardeşi, Nehre-van savaşında Hz. Al tarafından öldürülmüştü. Katam, gerçekten güzelliği dillere destan olan bir kadındı. Büyük camide uzlete çekilip kendini ibadete vermişti. îbn Mülcem, onu görünce aklı başından gitti ve Kûfe'ye geliş sebebini unuttu. Onunla evlenme talebinde bulundu. Ancak Katam, kendisine 3.000 dirhem vermesini, bir cariye ve bir şarkıcı kadın temin etmesini, ayrıca Ebu Talib oğlu Ali'yi öldürmesini Ibn Mül-cem'e şart koştu. İbn Mülcem de şöyle dedi:«Bu şartlarını yerine getiririm. Vallahi ben buraya sadece Ali'yi öldürmek amacıyla geldim.» Evlenip gerdeğe girdiler. Sonra Katam, îbn Mülcem'i Hz. Ali'yi Öldürmeye teşvik etmeye başladı. Ayrıca kendi kabilesi olan Teymü'r-Rebab kabilesinden Verdan adında birini de îbn Mülcem'e yardımcı olması için çağırdı. Abdurrahman b. Mülcem de Şebib b. Necde el-Eşcai el-Haruri adında başka bir adamı da bu suikasta ortak etmek istedi. Ve ona şöyle dedi:
- Dünya ve ahiret şerefini kazanmak istemez misin?
- Neymiş bu şeref?
- Ali'yi öldürmektir.
- Anan seni kaybetsin! Sen çok kötü birşeyi gündeme getiriyorsun. Bunu nasıl becereceksin?
- Onu Öldümek için mescitte gizleneceğim. Sabah namazına çıktığı zaman üzerine atılacak ve onu öldüreceğiz. Eğer bu işten başarıyla çıkar ve kurtulursak, gönlümüzü rahatlatmış ve de Öcümüzü almış oluruz. Eğer bu yolda öldürülürsek Allah katındaki şeyler, dünyadan daha hayırlıdır.
- Yazıklar olsun sana, sen ne diyorsun? Eğer Öldüreceğimiz kişi ali'den başkası olsaydı, bu benim için daha kolay olurdu. Ben onun îslâm'a ilk giren bir kimse olduğunu ve Rasûlullah'm arkabalarından biri olduğunu bilmekteyim. Onu öldürmekle gönlümün rahatlayacağını sanmıyorum.
- Sen onun Nehrevan halkım öldürdüğünü bilmiyor musun?
- Evet biliyorum.

- İşte biz de onu, öldürdüğü kardeşlerimizin kanına karşılık Öldürüyoruz.
Şebib, bu teklife büyük bir zorlama ve ısrar neticesinde olumlu cevap verdi. Ramazan ayı girdi. İbn Mülcem ramazanın onyedinci gecesi olan cuma gecesinde onlarla buluşmak üzere sözleşti ve:«Bu gece, diğer arkadaşlarımın Muaviye ve Amr b.As'tan öc alacakları bir gecedir kî, bunu kendi aramızda kararlaştırmıştık.» dedi. İbn Mülcem, Verdan ve Şebib, kılıçlarını kuşanarak geldiler ve Hz. Ali'nin çıkacağı kapının karşısına oturdular. Hz. Ali, kapıdan çıkıp insanları namaza kalkmaları için uykudan «Namaza namaza» diye seslenerek uyandırmaya başlayınca Şebib, kılıcım çekerek Hz. Ali'ye saldırdı. Ancak kılıcı kapının kenarına takıldı. İbn Mülcem, gelip kılıcıyla Hz. Ali'nin başına bir darbe indirdi. Kanı sakalının üzerine akmaya başladı. îbn Mülcem, onu vururken: «Ey Ali, hüküm ancak Allah'ındır, senin değildir. Arkadaşlarının da değildir.» diyor ve şu ayeti okuyordu:
«insanlar arasında, Allah'ın rızasını kazanmak için canım verenler vardır. Allah kullarına karşı şefkatlidir.» (el-Bakara, 207.)
Hz. Ali:«Katili yakalayın!» diye seslendi. Verdan kaçtı. Hadramutlu bir adam koşup onu yakaladı ve öldürdü. Şebib kaçıp kendini kurtardı. İnsanlar onu yakalayanı a dil ar. îbn Mülcem, ise yakalandı. Hz. Ali, Ca'de b. Hübeyre b. Ebi Vehb'i öne geçirerek insanlara sabah namazını kıldırttı. Hz. Ali'nin kendisi de evine götürüldü. Abdurrahman b. Mülcem de yakalanarak eli kolu bağlı vaziyette Hz. Ali'nin huzuruna götürüldü. Allah, onu kahretsin. Hz. Ali, ona şöyle sordu:
- Ey Allah'ın düşmanı! Sana ihsanda ve iyilikte bulunmamış mıydım?
- Evet.
- Peki cinayeti işlemene seni sürükleyen sebep nedir?
- Ben, kırk gün durmadan kılıcımı biledim ve Allah'tan bu kılıcımla yaratıklarının en kötüsünü öldürmesini diledim.
- Öyle sanıyorum ki, bu kılıçla mutlaka sen öldürüleceksin ve yine sanıyorum ki sen, Allah'ın yaratıklarının en şerlisisin.
Hz. Ali, îbn Mülcem'le karşılıklı konuştuktan sonra yakınlarına şöyle dedi:«Eğer ölürsem bunu da öldürün. Eğer yaşarsam buna ne yapacağımı ben bilirim.»
Cündeb b. Abdullah dedi ki:
- Ey mü'minlerin emiri! Eğer sen ölürsen Hasan'a bey'at edelim mi?
- Bu hususta size ne emir veririm, ne de sizi bundan men ederim. Siz işinizi daha iyi bilirsiniz.»
Hz. Ali, can çekişirken "lâ ilahe illallah" sözünü çokça söylemeye başladı. Başka birşey de söylemiyordu. Rivayete göre söylediği en son söz şu oldu:
«Kim zerre kadar iyilik yapmışsa onu görür. Kim de zerre kadar kötülük yapmışsa onu görür.» (ez-ZUzâl, 7-s.)
Hz. Ali, oğullan Hasan ve Hüseyin'e, takvah olmalarını, namaz kılmalarım, zekat vermelerini, öfkelerini yutmalarını, dost ve akrabalarına ziyarette bulunmalarını, affedici olmalarım, dinde fakih olmalarını, işlerinde sebatkar olmalarını, Kur'ân'a bağlı olmalarım, komşularıyla iyi geçinmelerini, iyiliği emredici ve kötülüğü nehyedici olmalarını, kardeşleri Muhammed b. Hanefiye'ye iyi davranmalarını vasiyet etti. Ayrıca Muhammed b. Hanefiye'ye de, Hasan ve Hüseyin'e yaptığı vasiyetin aynısını yaptı. Onlara karşı saygılı olmasını, onlara danışmadan karar vermemesini vasiyet etti. Bütün bunları, vasiyetini yazdığı kağıda kaydetti. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın. Vasiyetinin sureti şöyledir:
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Ebu Talib oğlu Ali'nin vasiyetidir ki, o, Allah'tan başka ilah bulunmadığına, O'nun ortaksız olduğuna, Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet eder. Puta tapanlar hoşlanmasa da, dinini bütün dinlerden üstün kılmak üzere peygamberini doğru yol ve hak dinle gönderen Allah'tır. Namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm, âlemlerin Rabbı Allah içindir. Onun hiçbir ortağı yoktur. Böyle emrolundum ve ben Müslümanların ilkiyim.
Ey Hasan, ey bütün oğullarım ve bu yazımın kendisine ulaştığı ey herkes; Allah'a karşı takvalı olmanızı, ancak Müslüman olarak ölmenizi size vasiyet ediyorum. Hepiniz topluca Allah'ın ipine sanlın, dağılmayın. Çünkü ben, Ebu'l-Kasım (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:«ln-sanlann arasını bulmak, onlan banştırmak, namazdan da oruçtan da daha faziletlidir.» Akrabalanmza bakın. Namazınızı kılın ki, Allah hesabınızı kolaylaştırsm. Yetimlere haksızlık etmekten sakının. Onlan dinlememezlik etmeyin. Huzurunuzda onlara haksızlık edilmesin. Komşulannıza haksızlık etmeyin. Çünkü onlar, peygamberinizin size emanetidir. Onlar hakkında o kadar vasiyette bulundu ki, biz onlan bize mirasçı kılacağını sanmıştık. Kur'ân'm emirleri dışına çıkmayın. Sizden başkalan sizden önce Kur'ân'la amel etmesin. Önce siz amel edin.
Namazınıza dikkat edin. Çünkü o, dininizin direğidir. Rabbinizin Beyt'inden uzak durmayın. Issız kalmasın. Hayatta bulunduğunuz sürece onu ziyaret edin. Eğer onu metruk bırakırsanız, size rahmet nazarıyla bakılmaz. Ramazan ayına dikkat edin. Çünkü o ayda tutulan oruç, Cehennem ateşine karşı bir kalkandır. Allah yolunda mallannız ve can-lannızla cihad etmeye bakın. Zekat ödememezlik yapmayın. Çünkü zekat, Rabbin öfkesini söndürür.
Peygamberinizin ashabını da kollayın. Çünkü Rasûlullah (s.â.v.), onlara iyilik yapılmasını vasiyet etmiştir. Yoksullara ve düşkünlere yardımcı olun, onları geçiminize ortak edin. Köle ve cariyelerinize haksızlık etmeyin, zira Rasûlullah (s.a.v.), en son olarak onlar hakkında şöyle demiştir: «ÎM zayıfı size vasiyet ediyorum, kadmlannız ve sağ ellerinizin malik olduğu kimseler (yani kölelerle cariyeler). Namaza, namaza dikkat edin. Ailah yolunda kınayıcınm kınaması sizi korkutmasın. Allah, size kötülük yapmak ve size haksızlık yapmak isteyenlere karşı sizin için yeterlidir, insanlara Allah'ın emrettiği şekilde güzel sözler söyleyin. İyiliği emretmeyi ve kötülükten men etmeyi terketmeyin. Aksi takdirde kötüleriniz işin başına geçerler. Sonra siz dua edersiniz, duanıza icabet edilmez.
Mü'min kardeşlerinizle bağlannızı koparmaym. Birbirinize iyilikte bulunun, birbirinize sırt çevirmekten, aranızdaki ilişkileri

kopanp tefrikalara düşmekten sakının. îyüik ve takva üzere yardımlasın. Günah ve düşmanlık üzere yardıml aşmayın. Allah'a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah, azabı şiddetli olandır. Allah, sizi ehl-i beytin şikayetinden muhafaza etsin. Peygamberiniz, onlan sizin üzerinize bekçi kılmıştır. Sizi Allah'a emanet ediyor, size selam söylüyorum. Allah'ın rahmeti üzerinize olsun.»

Bundan sonra Hz. Ali, Mlâ ilahe illallah" kelimesi dışında başka birşey söylemedi. Nihayet hicretin kırkıncı senesinin ramazan ayında vefat etti. Oğullan Hasan, Hüseyin ile Abdullah b. Cafer onu yıkadılar. Namazını Hasan kıldırdı. Kıldınrken dokuz tekbir getirdi.

İmam Ahmed b.Hanbel, Ebu Yahya'nın şöyle dediğim rivayet etmiştir:

wîbn Mülcem, kendisini vurduğunda Hz. Ali, yanındaki adamlara şöyle dedi: «Buna Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisini Öldürmek isteyen adama yaptığını yapm.Çünkü Rasûlulullah (s.a.v.), kendisini öldürmek isteyen adam hakkında: «Onu öldürün.Sonra yakın.» demişti."

Rivayet olunduğuna göre Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsüm, karşısında duran İbn Mülcem'e şöyle demiş:

- Yazıklar olsun sana! Emirü'l-Mü'minin niçin vurdun?
- Ben sadace senin babanı vurdum (böyle demekle Hz. Ali mn mü'minlerin emiri olmadığını söylemek istemişti.).
- Sen ona bir zarar vermiş olmadın.
- Niçin ağlıyorsun? Vallahi ben ona öyle bir darbe vurdum ki, eğer bu darbem şehir halkınının tamamına isabet etmiş olsaydı hepsi de Öleceklerdi. Vallahi ben şu kılıcımı bir ay süreyle zehirledim. Ve bunu 1000 dirheme satın alıp 1000 dirheme de zehirledim.»

Heysem b. Adiy dedi ki: Becile kabilesinden bir adam, kavminin yaşhlanndan naklederek bana şöyle dedi: Abdurrahman b.Mülcem, Teymü'r-Rebab kabilesinden çok güzel bir kadın olan ve Haricilerle aynı görüşü paylaşan Katam adındaki bir kadını görünce ona aşık oldu. Onunla evlenme talebinde bulununce Katam, ona şöyle dedi:«Bana 3000 dirhem, bir köle ve bir de şarkı söyleyen bir cariye vermedikçe seninle evlenmem.» Ibn Mülcem de bu sayılan şeyleri ona vererek onunla evlendi. Gerdeğe girince kadın, ona şöyle dedi: «Be adam, işte bekaretimi bozdun. Haydi çık da Ali'yi öldür.» îbn Mülcem, silahını kuşanarak evden çıktı. Katam da onunla birlikte çıktı. Mescitte Hz. Ali için bir kubbe yapılmıştı. Hz. Ali, sabah namazı için dışarı çıkıp insanlara: «Haydi namaza, haydi namaza!» diye seslendi. Abdurrahman b. Mülcem, kendisini takip ederek kılıcını Hz.Ali'nin kafasına vurdu. îbn Cerir*in ifadesine göre şair îbn Miyas el-Muradî, bu hususta şöyle demiştir:

«Cömert kimselerin verdiği mehirlerin hiç birini, Katam'a verilen mehir kadar çok görmedim. Bu, apaçık ve belirsiz olmayan bir mehirdi.

3000 dirhem, bir köle ve bir de şarkıcı cariye.

Ayrıca Ali'nin kemiklere işleyen keskin bir kılıçla öldürülmesi.

Ali'nin canından daha pahalı bir mehir yoktur.

Ibn Mülcem'in Ali'yi öldürmesinin yanında diğer öldürmeler hiç kalır.»

îbn Cerir, bu beyitlerin îbn Şas el-Muradiye ait olduğunu söylemiş ve onların Hz. Ali'yi öldürmeleriyle ilgili olarak şöyle demiştir:

«Biz, Hasan'm babası ve iyiliğin sahibi Haydar'ı başından vurduk, kanlar aktı.

Onun mülkünü, nizamından bir kılıç darbesiyle söküp attık. Yükselmiş ve zorbalaşmıştı.

Biz kavgada atılgan ve cesur kimseler olup onurluyuz. Ölümün ölümle siperlenip örtündüğü zamanda şecaatliyiz.»

Tabiiler devrinde son Haricilerden biri olan ve Hz. Aişe'den Sahih-i Buharf de rivayette bulunan abidlerden îmran b. Hattan îbn Mülcem'i överek şöyle demiştir:

«Ey takvalı kimsenin eliyle vurulan darbe!

îbn Mülcem, bu darbesiyle Arş in sahibi katında hoşnutluğa ermeyi amaçlamıştı.

Ben onu bir gün anar ve onun Allah katında yaratıkların arasında terazisi en ağır gelecek bir kimse olarak sanıyorum.»

Muaviye'yi Öldürmekle görevlendirilen Berk'e gelince o, aynı günde sabah namazına çıkan Muaviye'ye saldırmış ve onu kılıçla vurmuştu. Başka bir rivayete göre ise zehirli bir hançerle vurmuştu. Darbe, muavi-ye'nin uyluğuna isabet etmişti. Bu yüzden uyluğu cer ah atlanmıştı. Kendisini vuran Harici Berk de yakalanıp Öldürülmüştü. Öldürülmeden önce Muaviye'ye şöyle demişti:

- Beni bırak. Sana bir müjde vereyim.
- Neymiş o müjde?
- Kardeşim bugün Ebu Talib oğlu Ali'yi vurdu ve öldürdü.
- înşaallah onu öldürememiş ve buna güç yetirememiştir.
- Hayır Öldürmüş ve bu işi başarmıştır. Çünkü Ali'nin muhafızları yoktur.

Muaviye, kendisine böyle diyen Berk'i dinlememiş ve emir verip öldürtmüştü. Tabib gelip Muaviye'ye şöyle demişti;

- Yaran zehirlidir. İstersen yaranı dağlıyayım. İstersen de yarandaki zehiri gidermesi için sana bir şerbet içireyim ama şerbet içirdiğim takdirde neslin kesilir. Artık çocuğun olmaz.
- Ateşle dağlamaya dayanamam. Bundan sonra çocuğumun olmayacağına dair söylediğin söze gelince, benim Yezid ve Abdullah adındaki çocuklarım benim için yeterlidir,

Tabib, ona bir şerbet içirdi. Yarası iyileşti. Allah ondan razı olsun, îşte o zamandan itibaren büyük camide Muaviye için bir mahfel yapıldı. Secde halinde bile muhafızları yanında duruyorlardı. Bu hadiseden ötürü kendisi için camide mahfel yaptıran ilk kişi Muaviye oldu.

Amr b. As'ı öldürmekle görevli Amr b. Bekr'e gelince o, Amr'm namaza çıkmasını bekleyerek siperde beklemişti. Ancak o gece Amr b. As, bağırsak sancısına yakalanmış, namaza gitmemişti. Yerine Beni Amir b. Lüey kabilesinden vekili ve şurta komutanı (polis müdürü) Harice b. Ebi Habibe namaza gitmek için dışarı çıktığında Harici Amr b. Bekr, saldırıya geçerek Amr b. As zannıyla onu öldürmüştü. Harici Amr b. Bekr yakalandığında: «Ben Amr'ı öldürmek istedim, ama Allah da Hari·ce'nin öldürülmesini istedi.» dedi. Onu da öldürdüler. Allah onu kahretsin. Rivayete göre bu sözü Amr b. As söylemiştir. Harici Amr b. Bekr, yakalanıp getirildiğinde Amr b. As: «Bu nedir?» diye sonmuş. Onlar da:«Senin vekilini öldürdü:» demişler. Bunun üzerine Amr, emir vererek katilin boynunu vurdurmuştu.

Kısaca anlatmak istediğimiz şudur ki Hz. Ali, vefat edince cenaze namazını oğlu Hasan kıldırdı ve namazında dokuz tekbir aldı. Hz. Alı, Haricilerin mezarını açıp cesedini çıkarmalarından korkulduğu için Kûfe'de darü'l-imareye (hükümet konağına) defnedildi. Meşhur olan rivayet budur. Onun cerfazesinin devesine bindirilerek sakverildiği ve devenin onu nereye götürdüğünün bilinmediğini söyleyen kimse hata etmiş ve bilmediği bir iddiada bulunmuştur ki, bu iddiayi ne akıl ne de şeriat uygun görür.

Rafizilerin cahillerinden çoğu, Hz. Ali'nin mezarının Necef şehitliğinde bulunduğuna inanmaktadırlar ki, bunun ne delili ne de aslı vardır. Anlatıldığına göre Necef şehitliğinde Hz. Ali'nin mezarı olarak bilinen mezar, Muğire b. Şube'ye aittir. Hatib el-Bağdadî, Matar'dan rivayet ederek şöyle demiştir: "Eğer Şiiler, Necef şehitliğinde saygı gösterdikleri mezarın kime ait olduğunu bilseler onu taşlarlar. Çünkü o mezar, Muğire b. Şube'nin mezarıdır.»

Vakidî, îshak b. Abdullah b. Ebi Ferve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ebu Cafer Muhammed b. Ali el-Bakır'a sordum:

- Ali öldürülürken kaç yaşındaydı?
- Altmışüç yaşındaydı.
- Nereye defnedildi?
- Geceleyin Kûfe'de defnedildi. Defnedildiği yer ise gizlendi. Cafer Sadık'tan rivayet olunduğuna göre Hz. Ali, öldürülürken ellisekiz yaşındaymış. Başka bir rivayette anlatıldığına göre cenazesi Kûfe'deki büyük caminin kible tarafına defnedilmiş tir. Vakidî de böyle demiştir. Meşhur rivayete göre ise darü'l-imare'ye (hükümet konağına) defnedilmiş tir.»

Hatib Bağdadinin, Ebu Nuaym Fadl b. Dekin'den rivayet ettiğine göre Hz. Ali'nin cenazesini Hasan ile Hüseyin alıp Medine'ye götürmüşler ve onu Baki kabristanında Hz. Fatıma'mn mezarının yanına defnet-mişlerdir.

Başka bir rivayette anlatıldığına göre Hasan ile Hüseyin, onun cenazesini bir deveye yüklemişler, deve kaybolunca Tay kabilesi, üzerindeki yükün bir mal olduğunu sanarak deveyi yakalamışlar yükteki şeyin bir sandık olduğunu, sandığın içindeki şeyin de bir cenaze olduğunu görünce cenazeyi tanıyamadıkları için sandıkla birlikte defhetmişlerdi. Mezarının nerede olduğu bilinmemektedir. Hatib bağdadî de böyle bir nakilde bulunmuştur.

Hafız îbn Asakir, Hz.Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ali'yi Caide ailesinin evlerinden bir hücreye defnettim.»

Abdülmelik b. Umeyr, şöyle demiştir: «Halid b. Abdullah, oğlu Ye-zid'in evinin temelini kazarken beyaz saçlı ve beyaz sakallı sanki dün defnedilmiş gibi bir ihtiyarın cesedini bulup çıkardı. Onu yakmak istedi. Sonra Cenâb-ı Allah, onu bu düşünceden vazgeçirdi. Bir aba getirilmesini istedi. Getirilen abaya o cenazeyi sardı.Koku sürdü ve yine aynı yerde bıraktı. Orası mescidin kıblesindeki Babü'l-Verrakin hizasında idi. Her kim o evde ikamet etmeye başlarsa, mutlaka ayrılıp başka yere göçerdi.»

Cafer b. Muhammed es-Sadık şöyle dedi: «Ali'nin cenaze namazı geceleyin kılındı. Kûfe'ye defnedildi. Mezarının yeri belirsiz hale getirildi. Ancak mezarı, kasrü'l-imare (hükümet konağı) yanındaydı.»

îbn Kelbi dedi ki: «Ali'nin defnedilmesi esnasında Hasan, Hüseyin, îbn Hanefi'ye, Abdullah b. Cafer ve diğer aile efradı hazır bulundular. Onu, Küfe dışına defnettiler. Haricilerin ve başkalarının cenazesine saldırmalarından korkulduğu için mezarının yeri belirsiz hale getirildi.»

Hülasa Hz. Ali, hicretin kırkıncı senesinin ramazan ayının onyedin-ci gecesinde cuma sabahı seher vakti öldürüldü. Başka bir rivayette anlatıldığına göre o, rebiyülevvel ayında öldürülmüştür. Ancak ramazan ayında öldürüldüğüne dair gelen rivayet, daha sahih ve daha meşhurdur. Doğrusunu Allah bilir. Vefat ederken altmışbeş yaşmdaydi. Alt-mışsekiz yaşında olduğuna dair bir başka rivayet de vardır. Allah ondan razı olsun. Halifeliği dört yıl dokuz ay sürmüştür. Hz. Ali vefat ettiğinde oğlu Hasan, îbn Mülcem'i yanma çağırttı. îbn Mülcem, ona şöyle dedi:

- Sana bir teklifte bulunayım.
- Neymiş bu teklifin?
- Ka'be'nin Hatim denen yerinde Ali ve Muaviye'yi öldürmek ya da bu uğurda ölmek için Allah'a söz vermişim. Eğer beni bırakırsan Muavi-ye'ye giderim. Onu öldürmeye çalışırım. Öldüremez ya da öldürür ve ben hayatta kalırsam, Allah'a yemin ederim ki, yanma gelecek ve elimi senin eline koyacağım.
- Hayır vallahi olmaz. Eninde sonunda Cehennem'i boylayacaksın.

Bundan sonra Hz. Hasan, onu tutup öldürdü. Öldürdükten sonra insanlar, İbnMülcem'i alıp bir tarlaya götürdüler ve yaktılar

Rivayet olunduğuna göre Abdullahb.Cafer, onun elllerini ve ayaklarmı kesip gözlerine mü sürmüştü. Bununla birlikte îbn Mülcem, îkra' sûresini baştan sona okuyordu. Sonra dilini kesmek üzere yanma geldiklerinde dayanamayıp sabırsızlık gösterdi ve şöyle dedi:«Bir an daH Allah'ı anmama durumuyla karşılaşmaktan korkarım.» Ama yine de dilini kestiler. Sonra öldürüp bir zenbil içine koyarak yaktılar. Doğrusunu Allah bilir.

îbn Cerir, Muhammed b. Ömer'in şöyle dediğinin rivayet etmiştir: «Ali, cuma günü vuruldu. Hicretin kırkıncı senesinin ramazan ayının bitimine onbir gece kala pazar günü vefat etti. Vefat ederken altmışüç yaşındaydı. Vakidî dedi ki: Bizim nezdimizde sabit olan rivayet de bulur. Doğrusunu Allah bilir.» [12]

Hz. Alî'nin Eşlerî, Oğulları Ve Kızları

îmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ali'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir: «Hasan, doğduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.) gelip: «Oğlumu bana gösterin. Ona ne ad koydunuz?» dedi. Ben de: «Ona, Harb adını koydum.» dedim. Rasûlullah (s.a.v.): «Hayır, o Hasan'dır.» dedi. Hüseyin doğduğunda da Rasûlullah (s.a.v.) gelip: «Oğlumu bana gösterin. Ona ne ad koyudunuz? diye sordu. Ben de:«Ona Harb adını verdim.» dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):«Hayır, o Hüseyin'dir.» dedi. Üçüncü çocuk doğduğunda Rasûlullah (s.a.v.) yine gelip: «Oğlumu bana gösterin. Ona ne ad koydunuz?» diye sordu. Ben de: «Ona Harb adın verdim.» deyince o:«Hayır, o Muhsindir.» dedi ve sonra da sözünü şöyle sürdürdü: «Ben, bu çocuklarına Harun'un çocuklarının adını verdim: Şibr, Şebir ve Müşbir.»

Muhammed b. Sa'd, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ben, Harb adını seven bir adamdım. Hasan doğduğunda ona Harb adını vermek istedim.»

Hz. Ali, bu rivayette yukarıdaki ifadeleri nakletmiş, ancak üçüncü çocuğundan bahsetmemiştir. Bazı hadislerde varid olduğuna göre Hz. Ali, oğlu Hasan'a Önce Hamza adını vermiş, Hüseyin'e de önce Cafer adını vermiş, ancak Rasûlullah (s.a.v.), bu ikisinin adlarını değiştirmiştir.

Hz. Ali'nin evlendiği ilk eşi, Rasûlullah (s.a.v.)'m kızı Fatıma'dır. Bunlar, Bedir gazvesinden sonra gerdeğe girdiler. Bu evlilikten Hasan ve Hüseyin adında iki çocuk doğdu. Muhsin adında bir erkek çocuğunun daha doğduğu ancak küçük yaşta iken öldüğü söylenir. Ayrıca bu evlilikten büyük Zeynep ile Ümmü Külsüm de doğmuş ve Hz. Ömer -önceki sayfalarda da anlattığımız gibi- Ümmü Külsüm'le evlenmişti. Hz. Ali,. Rasûlullah (s.a.v.)'dan altı ay sonra vefat eden Hz.Fatıma'nın sağlığında başka bir kadınla evlenmemiştir. Hz, Fatıma vefat edince, Hz. Ali ondan sonra birçok kadınla evlendi. Bunlardan bir kısmı, Hz. Ali hayatta iken vefat ettiler. Bir kısmını Hz. Ali boşamıştı. Hz. Ali, vefat ederken dört zevcesi hayattaydı.

Zevcelerinden biri, Ümmü'l-Benin binti Haram b. Muhil b. Halid b. Rebia b. Ka'b b. Amir b. Kilab'dır. Bu evlilikten Abbas, Cafer, Abdullah ve Osman adında dört erkek çocuk doğdu. Bunlar, kardeşleri Hüseyin'le birlikte Kerbela'da öldürüldüler. Bunlardan Abbas, dışında hiçbirinin zürriyeti devam etmemiştir.

Hz. Ali'nin zevcelerinden biri de Leyla binti Mesud b. Halid b. Ma-lik'dir. Bu kadın, Beni Temim kabilesindendir. Hz. Ali'ye Ubeydullah ve Ebu Bekir adında iki erkek çocuk doğurdu. Hişam b. Kelbfnin ifadesine göre Ubeydullah ile Ebu Bekir de Kerbela'da öldürülmüşlerdir. Vakidf nin ifadesine göre Ubeydullah'ı, "Yevmu'd-dar" vak'asmda Muhtar b. Ebi Ubeyd öldürmüştür.

Hz. Ali'nin zevcelerinden biri de Esma binti Umeys el-Has'ami-ye'dir. Bu kadm, ona Yahya ile Muhammed el-Esğar'ı doğurmuştur. Kelbî, böyle demiştir. Vakidî'nin ifadesine göre ise bu kadın, Hz. Ali'ye Yahya ve Avn adındaki çocukları doğurmuştur.

Vakidî dedi ki: Muhammed el-Asğar'm annesi, bir Ümmü Veled'dir. Bu kadın, Hz. Ali'nin mülkiyetindeydi.

Hz. Ali'nin zevcelerinden biri de Ümmü Habibe binti Zem'a b. Bahr b. Abd b. Alkame'dir. Bu kadm, Halid b. Velid'in Beni Tağlib kabilesine Aynu't-Temir'de baskın yaptığı zamanda ele geçirilen cariyelerdendir. Hz. Ali'ye Ömer ve Rukiye adındaki çocukları doğurmuş olup otuzbeş sene ömür sürmüştü.

Hz.Ali'nin zevcelerinden biri de Ümmü Said binti Urve b. Mesud b. Muğis b.Malik es-Sakafî'dir. Bu kadın, Hz. Ali'y Ümmü'l-Hasen ile Ramletü'l-Kübra'yı doğurmuştur.

Hz. Ali'nin zevcelerinden biri de İbnetü îmru'l- Kays b. Adiy b. Evs b. Cabir b. Ka'b b. Alim b. Kelb el-Kelbiye'dir. Bu da Hz Ali'ye, Cariye adındaki kız çocuğunu doğurmuştur. Cariye adındaki kızı, küçük yaşta iken Hz.Ali ile birlikte mescide gidermiş Kendisine: «Dayıların kimlerdir?» diye sorulduğunda, o da Beni Kelb kabilesini kastederek «Vuh vuh» diye karşılık verirmiş.

Hz. Ali'nin zevcelerinden biri de Umame binti Ebi'l-As b. er-Rebi b. Abdişems b. Abdimenaf b. Kusay'dır. Ümame'nin annesi Rasûlullah'm kızı Zeyneb'tir. Rasûlullah (s.a.v.)'m namaz kılarken omuzuna aldığı çocuk budur. Kalktığı zaman omuzuna alır, secdeye gittiği zaman da yere biralardı. Ümame,Hz. Ali'ye Muhammed el-Evsat'ı (ortanca Muham-med'i) doğurdu.

Muhammed el-Ekber (büyük Muhammed)'e gelince, bu Muhammed b. Hanefiye'dir. Bu Muhammed'in anası Hanefiye'nin asıl adı, Havle binti Cafer b. Kays b. Mesleme b. Ubeyd b. Salebe b. Yerbu b. Salebe b. Düel b. Hanife b. Lüceym b. Sa^ b. Ali b. Bekr b. Van'dır. Bunu, Hz. Ebu Bekir'in zamanında irtidat hadiseleri esnasındaki savaşlarda Halid b. Velid, Beni Hanife kabilesinden esir almış ve Hz.Ali'nin payına düşmüştü. Hz. Ali'ye de işte bu büyük Muhammed'i doğurmuştur. Şiilerden bazıları bu Muhammed'in masum bir imam olduğunu iddia etmektedirler. Bu zat, Müslümanların büyüklerin den dir. Ancak ne

kendisi ne de babası masum değildirler. Hatta babası Ali'den önceki raşid halifeler de masumiyeti vacip kimseler değildirler. Doğrusunu Allah bilir.
Hz.Ali'nin çeşitli zevcelerinden çok sayıda çocukları vardı. O vefat ederken dört zevce ve ondokuz cariyeyi geride bıraktı. Allah, ondan razı olsun. Onun şu çocuklarının annelerinin adı bilinmemektedir: Ummü Hani, Meymune, küçük Zeynep, büyül Remle, küçük Ümmü Külsüm, Fatıma, Ümame, Hatice, Ümmül-Kiram, Ümmü Cafer, Ümmü Seleme ve Cümane.
İbn Cerir dedi ki: Hz. Ali'nin toplam olarak ondört oğlu ve onyedi kızı vardı.
Vakidî dedi ki: Hz. Ali'nin soyu Hasan,Hüseyin, Muhammed b. Ha-nefîye, Abbas b. Kilabiye ve Ömer b. Tağlibiye vasıtasıyla devam etmiştir. Allah hepsinden razı olsun.
îbn Cerir, Halid b. Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hz. Ali'nin öldürüldüğü günde oğlu Hasan'ın kalkıp insanlara bir hutbe irad ettiğini ve hutbesinde şöyle dediğini işittim: «Bu gece öyle bir adamı öldürdünüz ki, onun Öldürülmüş olduğu bu gecede Kur'ân nazil olmuş, Meryem oğlu İsa göğe kaldırılmış, Musa peygamberin hadimi Yuşa b. Nun öldürülmüştür. Öldürdüğünüz bu adam (Hz. Ali) var ya kendisinden öncekilerden hiçbir kimse onu geçemediği gibi kendisinden sonrakiler de onun mertebesine ulaşamıyacaklardır. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.), onu bir müfrezede gönderdiği zaman Cebrail sağ yanında, Mikail de sol yanında bulunurlardı. Vallahi o vefat ederken beklenmedik bir felaket için yedekte bıraktığı 800 veya 900 dirhem veya dinar dışında başka birşey bırakmamıştır.»
Bu cidden garip bir rivayet olup münkerlik içermektedir. Doğrusunu Allah bilir.
imam Ahmed b.Hanbel, Hz. Ali'nin oğlu Hasan'ın şöyle dediğini ri-. vayet etmiştir:
«Dün bir adam (Hz. Ali), aramızdan ayrıldı. Öncekiler ilim hususunda onu geçemediler. Sonrakiler de ona ulaşamayacaklardır. Rasûlullah, bayrağı ona vererek gazaya gönderirdi. Cebral sağ yanında, Mikail de sol yanında bulunurlardı. Fetih kendisine müyesser olmadıkça gazadan geri dönmezdi.»
Ebu îshak, yukarıdaki rivayete şunu da eklemiştir:«Bir hizmetçi satın almak için bir tarafta bıraktığı 700 dirhemden başka bir miras bırakmadı.»
imam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ben, kendimi Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber gördüm. Ve açlıktan dolayı karnımın üzerine taş bağlıyordum. Oysa bu gün verdiğim sadakanın miktarı 40.000'e varmaktadır.»
Esved, Şureyk'in bu hususta şöyle dediğim rivayet etmiştir:«Benim verdiğim sadakanın miktarı 40.000 dinara varmaktadır.» [13]

Müminlerin Emirî Alî'nin Fazileti

Hz. Ali, Cennet'Ie müjdelenen on sahabe arasında Rasûlullah (s.a.v.)'m en yakın akrabasıdır. O, Ebu Talib'in oğludur. Ebu Talib'in asıl adı, Şeybe'dir. Şeybe,Haşim'in oğludur. Haşim'in asıl adı, Amr b. Abdumenaf dır. Abdumenafm asıl adı, Muğire b. Kusa/dır. Kusay'yın asıl adı da Zeyd b. Kilab b. Mürre b. KaTD b. Lüey b. Gaüb b. Fihr b. Malik b. Nadr b. Kinane b. Huzeyme b. Mürdrike b. İlyas b. Mudar b. Nizar b. Maad b. Adnan'dır. Hz. Ali'nin künyesi Ebal-Hasan'dır. Kureyş kabilesinin Haşimi kolundandı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın amcası oğludur. Anasının adı, Fatıma binti Esed b. Haşim b. Abdumenaf dır.
Zübeyr b. Bekkar'm ifadesine göre Hz. Ali'nin anası Fatıma, Haşimî olarak doğan ilk Haşimî kadındı. Müslüman olmuş ve hicret etmiştir. Hz. Ali'nin.babası, Rasûlullah (s.a.v.)'m merhametli öz amcası Ebu Ta-lib'tir. Ebu Talib'in asıl adı, Abdumenaf tır. İmam Ahmed ile birçok ne-seb âlimi ve tarihçi böyle demişlerdir. Rafizilerin iddiasına göre ise Ebu Talib'in asıl adı, îmran'dır ve şu ayetle kastedilen kişi, Ebu Talib'tir:
«Allah, Adem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini, îmran ailesini -birbirinin soyundan olarak- âlemlere tercih etti.» (Ân Imrân, 33.)
Rafiziler, bu iddiayı ileri sürmekle çok hata etmişlerdir. Bu iftirayı ortaya sürmeden önce Kur'ân'ı düşünmemişlerdir. Çünkü bu iddiaları, Cenâb-ı Allah'ın mezkur ayetteki muradına ters düşmektedir. Zira bu ayet-i kerime'den sonraki ayette şöyle denilmektedir:
«İmran'm karısı: «Ya Rabbi! Karnımda olanı, sadece sana hizmet etmek üzere adadım.» demişti.» (Ân ImrSn, 35.) Bu ayet-i kerimede îmran'm kızı Meryem'in doğumundan bahsedilmektedir. Allah'ın selamı onun üzerine olsun. Bu, açıkça anlaşılan bir husustur. Allah'a hamd olsun.
Ebu Talib, Rasûlullah (s.a.v.)'a çok sevgi beslerdi. Bu, tabii bir sevgiydi. Ancak vefat edinceye kadar Rasûlullah (s.a.v.)'a iman etmedi. Sa-hih-i Buharî'de de sabit olduğu üzere eski dininde kalarak vefat etti. Ebu Talib, vefat etmek üzereyken Rasûlullah (s.a.v.), ona: «lâ ilahe illallah» demesini arzetmiş, ancak orada bulunan Ebu Cehil ile Abdullah b. Ebi Ümeyye şöyle diyerek engel olmuşlardı: «Ey Ebu Talib! Abdülmut-talib'in dininden vaz mı geçiyorsun?» Son nefesini verirken Ebu Talib'in ağzından «Abdülmuttalib'in dini üzerine ....» sözleri çıkmış ve "lâ ilahe illallah" demeye yanaşmamıştı. Rasûlullah da onun yanından ayrılırken: «Yasaklanmadığım sürece senin için mağfiret dileyeceğim.» demiş ve hakkında şu ayet-i kerime nazil olmuştu:
«Ey Muhammed! Sen, sevdiğini doğru yola eriş tireme zsin, ama Allah dilediğini doğru yola eriştirir. Doğru yola girecekleri en iyi O bilir.»(el-Kasas, 56.)
Sonra Medine'de de şu ayet-i kerime nazil olmuştu: «Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, puta tapalar için mağfiret dilemek peygambere ve mü'minlere yaraşmaz. İbrahim'in, babası için mağfiret dilemesi, sadece ona

verdiği bir sözden ötürü idi. Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca ondan uzaklaştı. Doğrusu İbrahim, çok içli ve yumuşak huylu idi.» (et-Tevbe, 113-114.)
Biz bu konuyu biset bahsinin başında anlatmış ve Rafizilerin Ebu Talib'in Müslüman olduğuna dair iddialarının yanlışlığına ve sarih naslara aykırı ve delilsiz bir iftira olduğuna dikkat çekmiştik.
Hz. Ali'ye gelince o, meşhur kavle göre buluğa ermeden islâmiyet'in ilk günlerinde Müslüman olmuştu. Anlatıldığna göre o, çocuklardan ilk Müslüman olandır. Nitekim Hatice de kadınlardan ilk Müslüman olandır. Ebu Beki- es-Sıddîk da hür erkeklerden ilk Müslüman olandır. Zeyd b. Harise de kölelerden ilk Müslüman olandır.
Tirmizî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü peygamberlikle görevlendirildi. Ali de salı günü namaz kıldı.»
Seleme b. Küheyl, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kendisine hiç kimse ibadet etmeden önce yedi sene Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Allah'a ibadet ettim.» Bu, asla sahih olmayan bir rivayettir, yalandır.
Süfyan-ı Sevrî, Hz. Ali'nin:«Ben Müslüman olanların ilkiyim.» dediğini rivayet etmiştir. Ancak bu da zayıftır. Sahih değildir. Çünkü bu hadisin rivayet senedinde adı geçen Habbe, zayıf ravilerdendir.
Süveyd b.Said,Muaze el-Adeviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Basra minberi üzerinde Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediğini işi-tim:«En büyük sıddık benim. Ebu Bekir, iman etmeden önce ben iman ettim. O Müslüman olmadan önce ben Müslüman oldum.» Bu da sahih değildir. Buharı, böyle demiştir. Bir rivayette sabit olduğuna göre Hz. Ali, Küfe minberi üzerinde şöyle demiştir:
«Ey insanlar! Peygamberinden sonra bu ümmetin en hayırlısı Ebu Bekir'dir. Sonra da Ömer'dir. Eğer isteseydim ondan sonrak en hayırlı üçüncü şahsın da adını verebilirdim.» Bu rivayet, Ebu Bekir'le Ömer'in faziletleri bahsinde geçmişti. Allah onlardan razı olsun ve onları hoşnut kılsın.
İmamAhmed b. Hanbel, İbn Abbas'mşöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Haticeden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte ilk namaz kılan (veya ilk Müslüman olan), EbuTalib oğlu Ali'dir.»
Tirmizî, Zeyd b. Erkam ile Ebu Eyyüb el-Ensâifnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali, insanlardan yedi sene önce namaz kıldı.» Bu, hiçbir cihetten sahih değildir.
Tirmizî ile Neseî, Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«İlk Müslüman olan Ali'dir.» Tirmizî, bunun hasen ve sahih bir hadis olduğunu söylemiştir. Hz. Ali, Rasûlullah'm vefatına kadar yanında bulunmuştur. Rasûlullah vefat ederken ondan memnundu. Hz. Ali, onunla birlikte bütün gazvelerde hazır bulundu. Çok yararlılıklar gösterdi. Savaş esnasında önemli roller üstlendi. Nitekim bunu sirette açıklamıştık. Burada tekrarlamaya gerek yoktur. Gerçekten Bedir savaşında, Uhud savaşında, Ahzab (Hendek) savaşında, Hayber savaşmda ve diğer savaşlarda büyük yararlılıkları görülmüştü. Rasûlullah (s.a.v.), Tebük savaşma giderken onu Medine'de ailesinin koruyucusu olarak bırakırken şöyle demişti:«Ey Ali! Musa nezdinde Harun'un mertebesi gibi benim nezdimde bir mertebeye sahip olmaya razı olmaz mısın? Yalnız şu var ki, benden sonra peygamber gelmeyecektir.»
Hz. Ali'nin Peygamber (s.a.v.)'in kızı Fatıma'yla evlendiğini ve Bedir savaşından sonra gerdeğe girdiklerini anlatmıştık. Bu konuyu da burada tekrarlamaya ihtiyaç yoktur.
Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccı dönüşünde Mekke ile Medine arasında Gadir-i Hum denen yerde cemaata bir hutbe irad etmiş ve zilhiccenin onikinci gününde irad etmiş olduğu bu hutbesinde şöyle demişti: «Ben kimin dostu isem Ali'de onun dostudur.» Başka rivayetlerde anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v.), o hutbesinde şöyle demiştir: «Allah'ım! Ali'ye dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene düşman ol.Ona yardım edene yardım et. Onu yardımsız bırakanı yardımsız bırak.»
Hz.Ali hakkında bu hutbenin irad edilmesi ve onun fazileti hususunda insanların uyarılmasının sebebi, İbn îshak'm anlattığına göre şöyledir: Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi Halid b. Velidle Yemen'e emir olarak göndermişti. Dönüşünde Mekke'de Veda haca esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'la bulunmuştu. Ancak hakkında çok dedikodular yapılmıştı. Kendisinin çabucak Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip görüşmek için ordusunu geride bıraktığı esnada vekilinin askerlere giydirdiği elbiselerin farkına varıp da geri alması yüzünden hakkında ileri geri konuşulmuş ve dedikodu yapılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) Veda haccmı tamamladıktan sonra Ali'ye yapılan asılsız isnadlardan onu arındırmak istedi. Bu sebeple mezkur hutbesini irad etti.
Rafiziler, bu hutbenin irad edildiği günü bayram kabul etmişlerdir. Hicretin 4001ü yılları hududunda Büveyhiler zamanında Bağdat'ta bu günün yıl dönümünde davullar çalınarak şenlikler tertiplenilmiş. Nitekim yeri gelince bu hususu da inşaallah anlatacağız. Bu günden yirmi gün sonra dükkanların kapılarına bornozlar asılır, saman ve küller sav-rulur, çoluk çocuk ve kadınlar şehir sokaklarında Hz. Hüseyin'in ölümü sebebiyle ağıt yakarlar. Bunu, aşure gününün sabahında onun öldürülmesiyle ilgili olarak uydurulmuş bir mısra okuyarak yaparlar. Biz onun nasıl öldürüldüğünü gerçeklere dayanarak açıklığa kavuşturacağız.
Emevilerden bazıları, Ebu Türab adım aldığından dolayı Hz. Ali'yi ayıplamaktadırlar. Oysa bu adı ona, Rasûlullah (s.a.v.) takmıştır. Buharî ve [Müslim'in sahihlerinde Sehl b.Sa'd'dan nakledildiğine göre Hz. Ali, eşi Fatıma'ya kızarak evden çıkıp mescide gitmiş ve uyumuştu. Rasûlullah (s.a.v.)'da gelip onu o halde görmüştü. Vücuduna toprak bulaşmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), onun vücudundaki toprakları silkeleyerek: «Kalk, otur bakalım ey Ebu Türab.» demişti. [14]

Kardeşlik Hadîsi

Hakim, Ebu Ümame'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), insanları kardeş kıldığı zaman kendisi ile Ali arasında da kardeşlik tesis etti.»
Bence bu hadisin şahinliği üzerinde düşünmek gerekir.
Enes ve Ömer'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye hitaben:«Sen dünyada ve ahirette benim kardeşimsin.» demiştir. Ancak bu hadislerin ve benzerlerinin senetleri zayıftır ve bunlar bir delil sayılmamaktadırlar. Doğrusunu Allah bilir.
Birkaç yolla gelen bir rivayette anlatıldığına göre Hz.Ali, şöyle demiştir:
«Ben, Allah'ın kuluyum. Rasûlünün kardeşiyim.» Bu sözü benden sonra herhangi bir kimse söylerse mutlaka o yalancıdır.»
Tirmizî, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ashabı arasında kardeşlik tesis etti. Ali de gözleri yaşararak oraya geldi ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ashabın arasında kardeşlik tesis ettin. Benimle herhangi bir kimse arasında ise kardeşlik tesis etmedin.
- Sen dünyada ve ahirette benim kardeşimsin.»
Bu, hasen ve garip bir hadistir. Hz. Ali, Bedir savaşma katıldı. Rasûlullah (s.a.v.),Hz. Ömer'e bir vesile ile şöyle demişti:«Ne biliyorsun. Belki de Cenâb-ı Allah, Bedir savaşma katılan kimselere bakmış ve onlara: «Dilediğinizi yapın. Ben siz bağışlamışımdır.» demiştir.»
Bedir savaşında Hz. Ali, düşmanın önde gelen bahadırlarıyla mü-bareze yaptı. Ve o günde büyük yararlılığı görüldü. Henüz yirmi yaşında bir genç olduğu halde Rasûlullah (s.a.v.), bayrağı ona verdi.
Hakem, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bütün savaşlarda Muhacirlerin bayrağı Ali'nin elindeydi.» Said b. Müseyyeb ile Katade de böyle demişlerdir.
Hayseme b. Süleyman et-Trablusi el-Hafiz, Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sahabeler dediler ki:
- Ya Rasûlallah, kıyamet gününde senin sancağını kim taşıyacaktır?
- Kıyamet gününde sancağımı kim taşıyabilir?
Onu dünyada taşıyandan başkası taşıyamaz. O da Ebu Talib oğlu Ali'dir.»
Bu rivayetin senedi zayıftır.
Hasan b. Arefe, Ebu Cafer Muhammed b. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bedir günü gökten bir sesin geldiğini duyduk. Sesin görünmez sahibi şöyle diyordu: Zülfikardan başka kılıç yoktur. Ali'den başka da yiğit yoktur.»
Hafiz îbn Asakir dedi ki: «Zülfikar kılıcı, Bedir savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe edildi. Daha sonra o da bunu Ali'ye hibe etti.» Zübeyr b. Bekar, Mamer b. Müsenna'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bedir savaşında müşriklerin sancaktarı Talha b. Ebi Talha idi. Ebu Talib oğlu Ali onu öldürdü. Bu hadiseyle ilgili olarak Haccac b.Ulat es-Sülemî şöyle bir şiir söyledi:
«Allah için ey savaşında günah işleyen kişi.Yani bol vergilere maz-har olan Fatıma'mn oğlu Ali!
Elin çabuk davrandı, darbeyi vurdu. Böylece Tuleyha, alnı üzere yere düşüp yattı.
Kahramanca ve şiddetli bir şekilde saldırdın.
Onları hak ile ortaya çıkardın.
O zaman bağışa mazhar olanlar bile hakir oluyorlardı.
Kılıcın birinci kez kana bulandıktan sonra tekrar bulandı.
Peş peşe adam öldürdün.»
Hz. Ali, Rıdvan be/atına da katıldı. Yüce Allah, bu bey'atla ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
«Ey Muhammed! Allah inananlardan, ağaç altında sana baş eğerek el verirlerken, and olsun ki hoşnud olmuştur.» (el-Fetih, 19.)
Rasûlullah (s.a.v.) da bu bey'ata katılanlar hakkında şöyle buyurmuştur: «Ağaç altında bey'atlaşanl ardan hiç kimse ateşe girmeyecektir.»
Buharî ve Müslim'in sahihleri ile diğer hadis kitaplarında sabit olduğuna göre Hayber savaşında Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "Yarın bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlünün de kendisini sevdiği bir adama vereceğim. O, cepheden kaçan değildir. Allah, onun vasıtasıyla fethi müyesser kılacaktır." İnsanlar o geceyi, "Bayrak yarın kime verilecek" diye kendi aralarında tartışarak geçerdiler. Öyle ki, Hz. Ömer:«Emirliği o gün dışında başka bir günde elde etmek istemiş değilim.» demişti. Sabah olunca Rasûlullah (s.a.v.), bayrağı Ali'ye verdi ve*Cenâb-ı Allah da fethi onun vastasıyla müyesser kıldı. Bayrağı teslim etmeden önce Rasûlullah (s.a.v.), gözü ağrımakta olan Ali'yi yanına çağırmış, gözüne üflemiş ve gözleri şifa bulmuştu.»
Muhammed b.îshak, Seleme b.Amr b. Ekva'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir es-Sıddık'ı bayrağı ile Hayber kalelerinden birine gönderdi. Savaştı, geri döndü.Fetih müyesser olmamıştı. Yorulmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), ondan sonra Hattab oğlu Ömer'i gönderdi. O da savaştı, sonra geri

döndü. Fetih müyesser olmamıştı. Yorulmuştu. Bunun üzerine RasûluUah (s.a.v.), şöyle buyurmuştu:«Yarm bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlünce de sevilen bir kimseye vereceğim. Allah, onun vasıtasıla fethi müyesser kılacaktır. O, cepheden kaçacak değildir.»
RasûluUah (s.a.v.), gözleri ağrıyan Ali'yi yanına çağırdı. Ali geldi. Rasûlullah, onun gözlerine üfledi. Sonra:«Şu bayrağı al ve git. Allah, senin vasıtanla fethi müyesser kılıncaya kadar savaşa devam et.» dedi. Ali, bayrağı alıp koşarak gitti. Biz de peşi sıra gidiyorduk. Nihayet bayrağı kale altındaki bir taş kümesinin üzerine dikiverdi. Yukarıdan bir Yahudi başını uzatıp baktı ve ona şöyle sordu:
- Sen kimsin?
- Ebu Talib oğlu Ali'yim.
- Tevrat'ı Musa'ya indiren Allah'a yemin ederim ki mağlub olduk. Ali, fetih tamamlanmadan geri dönmedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Büreyde b. Hasib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hayber'i kuşattık. Ebu Bekir, bayrağı aldı. Savaştı. Fetih nasib olmadan geri döndü. Ertesi gün bayrağı Ömer alıp cepheye gitti. Savaştı. Fetih nasib olmadan geri döndü. O gün insanlar çok yorulup bitkin düşmüşlerdi. Rasûlullah, o zaman şöyle dedi: "Yarın bayrağı Allah ve Rasûlünce sevilen, Allah ve Rasûlünü seven bir adama vereceğim. O, fethi tamamlamadan cepheden dönmeyecektir.»
Biz de yarın fetih gerçekleşecek deyip gönül huzuru ve rahatlığı içinde geceyi geçirdik. Sabah olunca Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazını kıldı. Sonra kalkıp bayrağın getirilmesini istedi. İnsanlar saf halinde dizilmişlerdi. Ali'yi çağırdı. Ali'nin gözleri ağrıyordu. Rasûlullah, onun gözlerine üfledi. Bayrağı ona verdi. Ali de gidip savaştı ve fetih müyesser oldu. Ben de bayrağı Rasûlullah'm kime vereceğini görmek için ayaklarımın üstüne dikilerek boynumu uzatıp bakanlar arasındaydım.»
Ebu Ya'lâ, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: «Bayrağı yarın Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlü tarafından sevilen bir adama vereceğim. Ali nerede?»
Dediler ki: «Buğday öğütüyor» Buyurdu ki:« Onlardan hiçbiri buğday öğütmeye razı olmaz.» Nihayet Ali, Rasûlullah'm yanma geldi. Rasûlullah bayrağı ona verdi. Gidip savaştı ve Hüyey b. Ahtab'ın kızı Safiye'yi getirdi.» Bu garip bir rivayettir.
imam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Meymun'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ben, tbn Abbas'm yanında oturmaktaydım .Yanma dokuz kişilik bir heyet geldi. Ona şöyle dediler:«Ey îbn Abbas! Ya sen kalkıp bizimle gel, ya da yanındaki adamları uzaklaştır da baş başa görüşelim.)»
îbn Abbas:«Hayır, ben sizinle gelirim.» dedi. O zaman îbn Abbas'ın gözleri henüz âmâ olmamıştı. Gittiler, konuşmaya başladılar. Ne dediklerini bilmiyoruz. Yalnız İbn Abbas, dönüp geldiğinde elbisesini silkeliyor ve şöyle diyordu: «Öf bunlardan, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hakkında şöyle buyurduğu bir adamın aleyhinde konuştular: "Ben bir adamı cepheye göndereceğim. Allah, onu ebediyyen rüsvay kılmayacaktır. O, Allah ve Rasûlünü sever." Rasûlullah böyle dedikten sonra orada bulunanlar ayakları üstüne dikilip başlarım öne uzatarak baktılar. Rasûlullah (s.a.v.) da o esnada: «Ali nerede?» diye sormuş, orada bulunanlar Ali'nin değirmende buğday öğütmekte olduğunu söyleyince Rasûlullah (s.a.v.):«Sizden hiç kimse buğday Öğütecek durumda değildir.» dedi Sonra Ali geldi. Gözleri ağrıyordu. Hemen hemen görmemekteydi. Rasûlullah (s.a.v.), onun gözlerine üfledi, sonra bayrağı üç kez salladı ve Ali'ye verdi. Ali de gidip savaştı ve Hüyey b. Ahtab'ın kızı Safiye'yi getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra falan adamı tevbe sûresi ile (Mekke'ye) gönderdi. Arkasından Ali'yi de gönderdi. Ali, sûreyi o adamdan aldı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ali ile ligili olarak şöyle buyurdu: «Tevbe sûresini Mekke'ye ancak benden olan ve benim de kendisinden olduğum bir adam götürmelidir.» Sonra Rasûlullah (s.a.v.), amcası oğullarına şöyle dedi:«Hanginiz dünya ve ahirette benimle dost olur?» Hiç kimse cevap vermedi. Ali de orada Rasûlullah'm yanında oturmaktaydı. Kalkıp şu cevabı verdi:«Ben dünya ve ahirette sana dost olurum.» Rasûlullah (s.a.v.), onu yerinde bıraktı. Sonra oradaki adamlara dönüp şöyle sordu:«Hanginiz dünya ve ahirette bana dost olur?» Kimse cevap vermedi. Ali: « Ben, dünya ve ahirette sana dost olurum.» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona hitaben: «Sen dünyada da ahirette de benim dostumsun.» dedi. Hatice'den sonra ilk Müslüman kişi, Ali oldu. Rasûlullah (s.a.v.), elbisesinin ucunu kaldırıp Ali'nin, Fatıma'nın, Hasan ve Hüseyin'in üzerine koyup şu ayet-i kerimeyi okudu:
«Ey peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister.» (ei-Ahzâb, 33.)
Hicret esnasında Hz. Ali, kendini Rasûlullah (s.a.v.)'a feda etti. Onun elbisesini giydi, sonra yatağına yattı. Müşrikler, Peygamber (s.a.v.)İ öldürmek istiyorlardı. O esnada Ebu Bekir geldi. Ali, Hz. Pey-gamber'in yatağında uyumaktaydı. Ebu Bekir, onun peygamber olduğunu zannederek: «Ey Allah'ın peygamberi!» diye seslendi. Ali, ona şöyle karşılık verdi: «Allah'ın peygamberi, Meymune kuyusuna doğru gitti. Sen ona yetiş.» Ebu Bekir, hemen o tarafa gitti. Hz. Peygamberce yetişti. Onunla birlikte mağaraya girip saklandı. Müşrikler, Peygamber (s.a.v.) zannederek Ali'yi taşlamaya başladılar. O bundan acı duyuyordu. Kafasını yorganın altına koymuş, sabaha kadar öylece kalmıştı. Sabah olunca yorganı üzerinden atıp dışarı çıktığında müşrikler ona şöyle dediler:«Sen yüksek mertebeli biri değilsin.Biz senin arkadaşını taşlıyorduk. O bundan acı duymuyor, sızlanmıyordu. Oysa sen attığımız taşlardan acı duyup sızlanıyorsun. Biz bunu yadırgadık.»
Rasûlullah (s.a.v.) Tebük gazvesi için yola çıktı. Hz. Ali, ona:
- Ben de seninle beraber geleyim mi? diye sorduğunda Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Hayır gelme, cevabını verdi. Bunun üzerine Ali ağladı Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Sen, Musa nezdinde Harun'un işgal ettiği mevki gibi bir mevkiyi benim yanımda işgal etmeye razı olmaz mısın? Şu kadar ki

sen bir peygamber değilsin. Ama ben mutlaka bu sefere gideceğim ve sen de benim halifem olacaksın.»
Bir defasmde Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye şöyle demişti: «Sen, benim dostumsun. Benden sonra da bütün mü'minlerin dostusun.»
Rasûlullah (s.a.v.), mescitteki kapıların tamamını kapatmıştı. Yalnız Hz. Ali'nin kapısını açık bırakmıştı. Ali, mescidin yan tarafında bulunan kendi kapısından mescide gelirdi. Bu onun yoluydu, başka da yolu yoktu.
- Onun hakkında Rasûlullah, şöyle buyurdu: «Ben kimin dostuysam Ali de onun dostudur.» Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerim'de bize vermiş olduğu bir haberde; Rıdvan be/atma katılan kimselerden razı ve hoşnud~ olduğunu bildirmiş ve onların kalplarindeki şeyi bilmiştir. Bunu bildirdikten sonra Cenâb-ı Allah, onlara daha sonra kızdığına dair bir beyanda bulunmuş mudur? (Hayır, bulunmamıştır.)
Hz. Ömer, Mekkeli müşriklere Müslümanların gazaya çıkacağı haberini bir mektupla bildiren Hatip b. Ebi Belta'yı kastederel «Ya Rasûlallah, izin ver de şu münafığın boynunu vurayım.» dediği zaman Peygamber (s.a.v.), şöyle demiştir: «Ne biliyorsun? Belki de Allah, Bedir savaşma katılmış olan Müslümanların durumuna vakıf olmuş ve onlara şöyle demiştir: Dilediğiniz yapın, ben sizi bağışlamışım.»
"Tarih" adlı eserinde Buharı, îmran b. Husayn'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Hayber savaşında şöyle buyurmuştur:
«Bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlünce de sevilen bir adama vereceğim.» Böyle dedikten sonra Rasûlullah haber gönderip Ali'yi yanına çağırttı. Ali geldi, gözleri ağrıyordu. Rasûlullah (s.a.v.), onun gözlerine üfledi ve bayrağı ona verdi. Hz. Ali de yüzünü çevirmedi ve artık gözlerinden şikayetçi olmadı.»
- İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bayrağı alıp salladı ve şöyle buyurdu: «Bunu kim hakkıyla alır? Falan adam gelip: «Ben alırım» dedi. Rasûlullah (s.a.v.), ona: «Geç» dedi. Sonra başka bir adam gelip: «Ben alırım» dedi.
Rasûlullah (s.a.v.), ona da "Geç" dedi. Sonra şöyle buyurdu:
«Muhammed'in yüzünü şerefli kılan Allah'a yemin ederim ki, bu bayrağı cepheden firar etmeyen bir adama vereceğim.» Ali geldi, bayrağı alıp cepheye koştu, niyahet Cenâb-ı Allah, ona Hayber ve Fedek kalelerinin fethini nasib etti. O da oraların hurmalarını ve kavrulmuş etlerini getirdi.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Ebi Leyla'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Babam yazın kışlık elbise giyen, kışın da yazlık elbise giyen Ali ile birlikte yolda gitmekteydi. Babama bunu Ali'ye sormasını söylediler. O da niçin böyle yaptığını sorunca Ali, şu cevabı verdi:
«Rasûlullah (s.a.v.), arkamdan haber gönderdi. O zaman gözlerim ağrıyordu. Hayber savaşmdaydık. Kendisine: «Ya Rasûlallah, gözlerim ağrıyor» dedim. Gözlerime üfledi ve şöyle dua etti: «Allah'ım, Ali'deki sıcaklık ve soğukluğu gider.» Ben de o günden beri vücudumda ne soğukluk ne de sıcaklık hissetmiyorum. O savaşta Rasûlullah (s.a.v.), beni kastederek şöyle demişti: «Bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlüncede sevilen, cepheden firar etmeyen bir adama vereceğim.» Rasûlullah (s.a,v.)"m sahabeleri, ayakları üzerinde dikilip boyunlarını ileriye doğru uzatarak bayrağın kime verileceğini araştırdılar. O esnada Rasûlullah (s.a.v.), bayrağı bana verdi.»
Ebu Ya'lâ, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûîullah (s.a.v.)'m Hayber savaşında başımı meshedip gözlerime üflemesinden ve bayrağı bana vermesinden sonra gözlerim artık hiç ağrımadı. Başım da ağrımadı.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Sa'd b. Ebi Vakkas'dan rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye şöyle demiştir:
«Musa nezdinde Harun'un işgal ettiği mertebe gibi bir mertebeyi benim nezdimde de işgal etmeye razı olmaz mısın? Şu kadar var ki, benden sonra peygamber gelmeyecektir.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Ebi Vakkas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Süfyan oğlu Muaviye, bana şöyle bir soru sordu:
- Ebu Turab'a (Ali'ye) sövmene engel olan şey nedir?
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m söylediği şu üç şeyi hatırladığım için Ali'ye sövmüyorum. Onun bahşettiği bu üç şeyden birine sahip olmak, benim için kırmızı tüylü davarlara sahip olmaktan daha hoştur. Zira ben, bir gazaya giderken aile efradının işlerini idare etmesi için kendi yerine vekil bıraktığı Ali'nin Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dediğini işittim:
- Ya Rasûlallah, beni geride kadınlar ve çocuklarla mı bırakcak-sm?
- Sen, Musa nezdinde Harun'un sahip olduğu makam gibi bir makama benim nezdimde sahip olmaya razı değil misin? Yalnız şu var ki, benden sonra peygamber gelmeyecektir.» Hayber savaşında da Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim;«Bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlünce de sevilen bir adama vereceğim.» Ben de ayaklarım üstüne dikilip boynumu ileriye doğru uzattım ve bayrağı kime vereceğine baktım. O esnada Rasûlullah s.a.v.); «Bana Ali'yi çağırın.» diye emir verdi. Ali, onun yamna getirildi. Ali'nin gözleri ağrımaktaydı. Rasûlullah (s.a.v.), onun gözlerine üfledi ve bayrağı ona teslim etti. Cenâb-ı Allah da fethi onun vasıtasıyla müyesser kıldı.
«Ey Muhammedi De ki: «Gelin, oğullarımızı, oğullarınızı, kadınlarımızı, kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım. Sonra lanetleşe-lim de Allah'ın lanetinin yalancılara olmasını dileyelim.» (âi-i Imrân, eı.)
Bu ayet-i kerime nazil olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi, Faü-ma'yı, Hasan ve Hüseyin'i çağırdı. Sonra: «Allah'ım, işte bunlar benim aile efradımdır.» dedi.»

Hasan b. Arfe el-Abdî, Sa'd b. Ebi Vakkas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Muaviye, hacca geldi. Sa'd b. Ebi Vakkas da onun yanma uğradı. Ali'den söz edildi. Sa'd, şöyle dedi: «Üç şey vardır ki bunlardan birine sahip olmam, dünyaya ve içindekilere sahip olmamdan daha çok hoşuma gider. Zira ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:
«Ben kimin dostu isem Ali de onun dostudur.» Yine Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:«Bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlünce de sevilen bir adama yarın vereceğim.» Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hz. Ali'ye hitaben şöyle buyurduğunu da işittim:
«Musa nezdinde Harun'un sahip olduğu bir makam gibi, sen de benim yanımda bir makama sahipsin. Şu kadar var ki, benden sonra bir peygamber gelecek değildir.»
Ebu Zura ed-Dımışkî, Abdullah b. Ebi Necih'in babasından naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Muaviye, hacca geldiği zaman Sa'd b. Ebi Vakkas'ın elini tuttu ve ona şöyle dedi:
- Ey Ebu İshak, şu savaş bizi yordu. Haccımıza engel oldu. Öyle ki, haccın bazı sünnetlerini unutacak duruma geldik. Tavafta bize rehberlik et de seninle birlikte tavafımızı ifa edelim.»
Tavaf sona erdikten sonra Muaviye, Sa'd'ı Darü'n-Nedve'ye götürdü. Onu, kendi kanepesi üzerinde yanında oturttu. Sonra Ebu Talib oğlu Ali'den bahsetti. Onun aleyhinde konuştu. Sa'd, Muaviye'ye şöyle dedi:
«Beni evine soktun ve kanepenin üzerinde oturttun. Sonra da Ali'nin aleninde konuşmaya başlayıp ona sövdün. Allah'a yemin ederim ki, Ali'nin sahip olduğu özelliklerinden üç tanesi var ki, bunlardan birine sahip olmak benim için güneşin üzerine doğduğu şeylerin tümüne sahip olmaktan daha hoştur. Keşke Tebük gazvesine gittiği esnada Rasûlullah, şu sözü bana da söylemiş olsaydı: «Ey Ali! Harun'un Musa nezdinde sahip olduğu makam gibi bir makama benim nezdinde sahip olmak, hoşuna gitmez mi? Şu kadar var ki, benden sonra bîr peygamber gelecek değildir.» Evet, Rasûlullah (s.a.v.)'m bahsettiği bu makama sahip olmak benim için, güneşin üzerine doğduğu şeylerin tümüne sahip olmaktan daha sevimlidir. Yine Hayber savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'m Ali hakkında söylediği şu söz, bana söylenmiş olsaydı, güneşin üzerine doğduğu şeylerin tamamına sahip olmaktan daha çok hoşuma giderdi: «Yarın bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlünce de sevilen bir adama vereceğim. Cenâb-ı Allah, fethi o adam vasıtasıyla müyesser kılacaktır. O adam, cepheden kaçan biri değildir.»
Keşke Ali gibi Rasûlullah'ın damadı olsaydım da kızı bana çocuk do-ğursaydı. Kızının doğuracağı çocuk benim için, güneşin üzerine doğduğu şeylerin tamamına sahip olmaktan daha kıymetliydi. Artık bu günden sonra senin yamna gelmeyeceğim.» Böyle dedikten sonra Sa'd b. Ebi Vakkas, yakasını silkeleyerek Muaviye'nin yanından çıkıp gitti.»
imam Ahmed b. Hanbel, babası Sa'd'dan naklen Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Medine dışına çıktı. Veda tepesi yakınma geldiklerinde Ali ağlayıp şöyle dedi:
- Beni cepheden geri kalanlarla birlikte geride mi bırakıyorsun?
- Harun'un Musa nezdinde sahip olduğu makam gibi bir makama benim nezdimde sahip olmaya razı değil misin? Yalnız peygamberlik bundan müstesnadır.»
Ebu Ya'lâ, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki; Hz. Ömer şöyle demiştir: «Ebu Talip oğlu Ali'ye üç özellik verildi. Bu özelliklerinden birine sahip olmak, benim için kırmızı tüylü davarlara sahip olmaktan daha hoştur.» "O özellikler nelerdir ey mü'minlerin emin?" diye sorduklarında Hz. Ömer, şu açıkmalayı yapmıştı: «Ali'nin, Rasûlullah (s.a.v.)'m kızı Fatıma ile evlenmesi. Onun Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Mescid-i Nebevf de ikamet etmesi ve o mescitte Rasûlullah'a helal olan şeylerin Ali'ye helal olması. Hayber savaşında bayrağın Ali'ye verilmesi.»
tmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Biz, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında şöyle derdik: İnsanların en hayırlısı Ebu Bekir'dir, sonra Ömer'dir.Ebu Talib oğlu Ali'ye de üç şey verilmiştir: Bu üç şeyin bana verilmesi benim için kırmızı tüylü davarlara sahip olmaktan daha hoştur.» Abdullah b. Ömer, bu üç şeyden bahsederken her birini ayrı ayrı açıklamıştır. [15]

Hz. Alî'nin Fatımatü'z-Zehra (R.A.) İle Evlenmesi

Süfyan-ı Sevrî, Hz. Ali'nin Küfe minberi üzerinde şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'dan kızı Fatıma ile evlenme talebinde bulunmak istedim. Ancak herhagi bir mala sahip olmadığımı hatırladım. Sonra akrabalık ilişkilerimizi düşünerek gidip Rasûlullah (s.a.v.)'a böyle bir talebte bulundum. Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle sordu:
- Yanında birşey var mı?
- Hayır.
- Falan günde sana vermiş olduğum Hutemi zırhın nerede?
- Yanımda.
- Onu bana ver.
Zırhı kendisine verdim ve beni kızıyla evlendirdi. Gerdek gecesi Fa-tıma'nın yanına gideceğim zaman bana: «Ben yanımza gelinceye kadar bir şey yapmayın.» dedi.

Yanımıza geldi. Üzerimizde bir kadife veya başka bir örtü vardı. Onu görünce acelece yerimizden kalkmak istedik. Bize:«Yerinizde durun» dedi. Sonra bir bardak su getirilmesini istedi. Getirilen suyun üzerine dua okudu. Sonra suyu benimle Fatıma'nın üzerine serpti. Ben ona şöyle bir soru sordum:
- Ya Rasûlallah, beni mi, yoksa Fatıma'yımı daha çok seviyorsun?
- Onu senden daha çok seviyorum. Ancak sen benim nazarımda ondan daha kıymetlisin.»
Neseî, Büreyde'nin bu hadiseyi daha detaylı bir şekilde anlattığını rivayet etmiştir. Bu rivayette anlatıldığına göre Hz. Ali, Sa'd'dan bir koç, Ensâr'dan birkaç kişiden de birkaç ölçek Mısır ödünç alarak Fatıma için düğün yemeği yapmıştır. Rasûlulîah (s.a.v.) da Fatıma ile Ali'nin üzerine su serptikten sonra ikisi için dua etmiş ve:«AUah'ım, bunların zifaflarını kendileri için mübarek kıl.» demiştir.
Muhammed b. Kesir, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali, Fatıma'yı istediği zaman Rasûlullah (s.a.v.), kızma giderek şöyle demişti: «Kızım, amcan oğlu Ali seninle evlenmek istiyor. Buna ne dersin?»
"Babasının bu sorusu karşısında Fatıma ağlamış, sonra şöyle de-mişti:«Ey babacığım öyle görülüyor ki, sen beni Kureyş'in yoksuluna vererek küçültüyorsun. Öyle değil mi?» Fatıma'nın böyle demesi karşısında Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştu: «Beni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, göklerden bu hususta Allah bana izin verinceye kadar bu evlilik hakkında birşey söylemeyeceğim.»
Babasının böyle demesi üzerine Fatıma: «Allah ve RasûÎünün razı olduğu şeye ben de razı oldum.» demişti ve Fatıma'nın da kabul etmesinden sonra Rasûlullah (s.a.v.), oradan kalkıp gitmiş Müslümanlar da bu iş için toplanmışlar, Rasûlullah Ali'ye şöyle demişti: «Ey Ali! Evlenme talebine dair okunması gereken hutbeyi sen kendin oku.» Peygamber Efendimiz'in bu emri üzerine Ali kalkıp hutbeyi okumuştu: «Ölümsüz olan Allah'a hamd olsun. İşte Allah Rasûlü Muhammed, kızı Faü-ma'yı dört yüz dirhem tutarındaki mehir karşılığında benimle evlendir-miştir. Onun dediğini duyun ve şahid olun.»
Orada bulunan cemaat da şöyle sormuştu:
- Ya Rasûlallah, bu hususta ne buyuruyorsun? Rasûlullah da: «Şahid olun ki, kızımı Ali ile evlendirdim.» dedi.
Veki, Şâbfden rivayet etti ki, Hz. Ali, şöyle demiştir:
«Bizim bir koç postundan başka bir sergimiz yoktu.Bir tarafında uyurduk, bir tarafında da Fatıma hamur yoğururdu.»
Mücahid, Şâbî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«O koç postununun üzerinde gündüz devemize yem verirdik. Devemize ondan başka yem torbası yapacak bir şeyimiz yoktu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Erkam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'ın birkaç sahabesinin Mescid-i Nebevfye açılan kapıları vardı. Bir gün Rasûlullah (s.a.v.): «Ali'nin kapısı dışındaki şu kapılan kapatın.» dedi. Ancak bazı kimseler, bu konuda dedikoduya başladılar. Rasûlullah (s.a.v.), bunun üzerine kalkıp Allah'a hamdü senada bulundu ve şöyle buyurdu:
«Ben, Ali'nin kapısının dışındaki diğer kapıların kapatılmasını emrettim. Bazılarınız bu hususta dedikodu yaptılar. Allah'a yemin ederim ki ben, bana verilen emir dışında bir kapı kapatmış veya bir kapı açmış değilim. Ancak bana bir emir verildi. Ben de o emre uydum.»
Sa'd b. Ebi Vakkas'tan rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), mescidin içine açılan kapıların tamamım kapatmış, yalnız Ali'nin kapışım açık bırakmıştı. Bu yüzden bazı kimseler dedikodu yapınca kendisi şöyle buyurmuştu:
«O kapıyı ben açık bırakmadım. Ancak Allah açık bıraktı.»
Bu rivayet, Sahih-i Buharî'de yer alan şu rivayete ters düşmemektedir. Şöyle ki: Rasûlullah (s.a.v.), ölüm hastalığında iken caddeden Mescid-i Nebevfye'ye açılan kapıların tamamının kapatılmasını, yalnız Ebu Bekir es-Sıddık'ın kapısının açık bırakılmasını emretmişti. Daha önce de Rasûlullah (s.a.v.), hayatta iken önceki kapı meselesi husu-susda Ali'nin kapısının açık bırakılmasını emretmişti. Çünkü Fatı-ma'nın kendi evinden babasımn evine geçebilmesi için o kapıdan geçmeye ihtiyacı vardı. Rasûlullah (s.a.v.), ona acıdığından Ali'nin kapısının açık bırakılmasını emretmişti. Ama vefatından sonra bu gerekçe ortadan kalkmış, sadece namaz kıldırmak maksadıyla Ebu Bekir'in mescide gelebilmesi için onun kapısının açık bırakılmasına ihtiyaç duyulmuştu. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından sonra halife Ebu Bekir olacaktı ve onun halifeliğine bu da bir nevi işaretti.
Tirmizî, Ebu Said'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye hitaben şöyle demiştir:
«Ey Ali, benden ve senden başka hiçbir kimseye mescitte cünüp olmak helal olmaz.»
Ali b. Münzir dedi ki: Ben, Dırar b. Sard'a bu hadisin ne anlama geldiğini sorduğumda o bana şöyle dedi: «Yani ey Ali benden ve senden başka bir kimsenin cünüp olarak bu mescitten çıkması helal olmaz.»
Tirmizî, bu hadisin hasen ve garip olduğunu söylemiştir.
İbn Asakir, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ölüm hastalığında Peygamber (s.a.v.), evinden çıktı, mescidin avlusuna geldi. Orada yüksek sesle şöyle dedi: «Muhammed ve eşleri ile Ali ve Muhammed'in kızı Fatıma dışında âdet halindeki bir kadının veya cünüp bir kimsenin mescide girmesi helal olmaz. Dikkat edin. Size isimleri açıkladım ki sapmayasınız.»
Bu hadisin rivayet senedinde gariplik vardır ve zayıftır.
Hakim, Büreyde b.Hasib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: . , «Ali ile birlikte gaza için Yemen'e gittim.Ali'den biraz hakaret gördüm. Medine'ye döndüğümde Ali'nin bana yaptıklarını Rasûlullah'a anlattım. Onu biraz yerdim. Rasûlullah (s.a.v.)'m

yüzünün renginin değiştiğini gördüm. Bana şöyle dedi:
- Ey Büreyde, ben mü'minlere kendi nefislerinden daha yalan değil miyim?
- Evet Öylesin ya Rasûlallah.
- Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur.»
imam Ahmed b.Hanbel, Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen'e iki askeri birlik gönderdi. Bu birliklerden birinin başında EbuTalib oğlu Ali, diğerinin başında da Halid b. Velid vardı. Rasûlullah (s.a.v.), bunları gönderirken kendilerine şu talimatı vermişti: «İkiniz Yemen'de bir araya geldiğinizde komutan Ali'dir. Ayrıldığınız zaman da herkes kendi askeri birliğinin komutanı olacaktır.»
Nihayet Yemen'e vardık. Yemenlilerden Beni Zeyd kabilesiyle karşılaştık. Savaştık. Biz Müslümanlar, Yemenli müşrikleri mağlub ettik. Savaşçılarını öldürdük, çoluk çocuklarını esir aldık. Ali, esir alınan kadınlardan birini kendi şahsına ayırdı.Halid b. Velid de beni Rasûlullah'a göndererek Ali'nin böyle yaptığını ihbar etmemi istedi. Rasûlullah (sa.v.)'ın yanına vardığımda Halid'in mektubunu kendisine verdim. Mektup okundu. Rasûlullah(s.a.v.)'m öfkelendiğini yüzünden anladım ve şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, ben Yemen'den dönen bir adamım. Sen beni bir komutanla Yemen'e göndermiş ve ona itaat etmemi emretmiştin.Şimdi ben onun sana gönderdiği mesajı tebliğ ettim.
- Ali'nin aleyhinde konuşma. O, bendendir. Ben de ondanım. Benden sonra sizin veliniz odur.»
Bu lafız münkerdir. Bu hadisin ravileri arasında adı geçen Eclah, Şiidir. Böyle biri müfred olarak bir rivayette bulunduğunda rivayeti kabul edilmez. Ancak kendisinden daha zayıf bir kimse bu hususta Ec-lah'a tabi olmuştur. Doğrusunu Allah bilir. Çünkü bu konudaki nakiller arasında mahfuz olan rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: «Ben kimin dostuysam Ali de onun dostudur.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ganimetlerin beşte birini teslim alması için Ali'yi Halid b.Valid'e gönderdi. Ali, orada sabahladığı zaman (cariyelerden biri ile cinsel ilişkide bulunduğu için yıkanmıştı ve) başından su damlamakta idi. Halid b. Velid, bu durumu görünce bana:
- Ey Büreyde, şu adamın yapıtğını görüyor musun?
Ben de Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına döndüğümde Ali'nin orada yaptığı şeyi kendisine haber verdim.
Ben, Ali'ye kızıyordum. Rasûlulah (s.a.v.), bana dedi ki:
- Ey Büreyde, sen Ali'ye kızıyor musun?
- Evet.
- Ona kızma, onu sev. Çünkü onun, ganimetlerin beşte biri içinde bundan (bu cariyeden) daha fazla hakkı var.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali'ye kızdığım kadar başka hiç kimseye kızmıyordum. Kureyşli-lerden bir adam da Ali'ye kızıyordu.Ben o adamı sırf Ali'ye kızdığı için seviyordum. İşte o adam, bir süvari birliğinin başında bir sefere gönderildi. Ben de onun maiyetindeydim.Sırf Ali'ye kızdığı için maiyetinde yer almıştım.Seferimizde birkaç cariyeyi esir almış ve ganimetler elde etmiştik. Rasûlullah (s.a.v.)'a elde ettiğimiz ganimetlerin beşte birini gelip teslim alacak bir adamı göndermesi için bir mektup gönderdik. Rasûlullah (s.a.v.) da bu iş için bize Ali'yi gönderdi. Esir almanlar arasında çok güzel bir cariye vardı. Ganimetler beşe bölündü. Beşte biri taksim edilip Ali'ye teslim edildi. Sabah olduğunda Ali odasından dışarı çıkarken saçından su damlıyordu. Kendisine:
- Ey Hasan'm babası, bu ne haldir? diye sorduğumuzda şöyle cevap verdi:
- Esirler arasındaki cariyeyi görmüyor musunuz? Ben onları taksim ettim. O, beşte birlik pay arasına düştü, sonra o, Peygamber (s.a.v.)'in ailesinin hakkı oldu. Sonra da benim payıma düştü. Ben de onunla cinsel ilişkide bulundum.
Ali'ye kızan o adam (komutanım olan Halid b. Velid), bu durumu Allah'ın peygamberine bildirmek için bir mektup yazdı. Ben, komutanıma:
- Bu mektubu benimle Peygamber (s.a.v.)'e gönderir misin? dedim. O da beni bu durumun bir nevi tasdikcisi olarak mektupla birlikte Rasûlullah (s.a- v.)'a gönderdi. Mektubu götürdüğümde okumaya başladım. Mektubun sahibini kastederek: «Doğru söylüyor.» diyordum. Rasûlullah (s.a.v.), elimi tuttu ve mektubu da alıp şöyle dedi:
- Ali'ye kızıyor musun?
- Evet.
- Ona kızma. Şayet onu seviyorsan sevgini fazlalaştır. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Ali ailesinin ganimetlerin beşte birindeki payı, o cariyeden daha fazladır.
Rasûlullah (s.a.v.)'ın bana böyle demesinden sonra Ali'den daha çok sevdiğim bîr kimse olmamıştır.»
imam Ahmed b. Hanbel, İmran b. Husayn'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), gazaya bir müfreze (birlik) gönderdi. Müfrezenin komutanlığına da Ebu Talib oğlu Ali'yi atadı. Ali, bu seferde bir hadise yaptı. O müfreze içinde yer alan sahabelerinden dört kişi, Ali'nin bu yaptığını RasûluUah'a anlatacaklarına dair söz birliği yaptılar. Biz de bu seferden döndüğümüzde önce Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip selam verdik. Ali'nin sefer esnasında yaptığı hadiseyi ihbar etmeye söz vermiş olan o dört kişi de Rasûlullah'ın yanma geldi. Onlardan birisi kalkıp şöyle

dedi:
- Ya Rasûlallah (s.a.v.), Ali şöyle ve şöyle yaptı. Rasûlullah, o adamdan yüzünü çevirdi. Sonra ikinci adam kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, Ali şöyle ve şöyle yaptı.
- Rasûlullah (s.a.v.), ondan da yüz çevirdi. Sonra üçüncü adam kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, Ali şöyle ve şöyle yaptı. Dördüncüleri kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Ali şöyle ve şöyle yaptı.
Rasûlullah (s.a.v.), yüzü değişmiş olarak o dördüncü adama dönüp şöyle dedi:
«Ali'yi bırakın. Ali'yi bırakın. Ali'yi bırakın. Çünkü Ali, bendendir. Ben de ondanım. Benden sonra o, her mü'minin velisidir.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«insanlar, Ali'yi şikayet ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) da aramızdaydı. Kalkıp şöyle bir nutuk irad etti:
- Ey insanlar, Ali'yi şikayet etmeyin. Allah'a yemin ederim ki o, Allah'ın zatı hususunda (veya Allah yolunda) en atak olan kimsedir.»
Hafız el-Beyhakî, Ebu Said'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib oğlu Ali'yi Yemen'e gönderdi. Ben de onunla birlikte Yemen'e gidenler arasında bulunuyordum. Zekat develeri getirildiğinde Ali'den, o develere binerek kendi develerimizi dinlendirmek istediğimizi kendisine bildirdik. Çünkü develerimizin bitkin düştüklerini görmüştük. Ancak Ali, bu isteğimizi kabul etmeyip: «Sizin bu develerdeki payınız, ancak diğer Müslümanların payı kadardır. Daha fazla bir hakkınız yoktur.» dedi.
Ali, Yemen'deki işini tamamlayıp dönerken başımıza birini emir tayin etti. Ali'nin kendisi acele edip hacca gitti. Haccını tamamladığı zaman Peygamber (s.a.v.), ona:«Arkadaşiarının yanma dön, onları da getir.» dedi. Biz daha önce Ali'ye ilettiğimiz isteğimizi bu defa başımıza emir tayin edilen adama ilettik. O, bu istediğimizi yerine getirdi. Ali, dönüp geldiği zaman zekat develerine binilmiş olduğunu onların sırtların-daki izlerden anladı. Yerine vekil bıraktığı adamı, bu hareketinden dolayı kınayıp ayıpladı. Ben de eğer Medine'ye döner, RasûluUah'a uğrar-sam Ali'nin bize yaptığı hakaret ve baskıları kendisine anlatacağımı söyledim. Medine'ye geldiğimizde Rasûlullah (s.a.v.)'a uğradım. Söylemeye yemin ettiğim şeyi ona söylemek istiyordum. Ebu Bekir'e rastladım. O, Rasûlullah'ın yanından çıkmakta idi. Beni görünce durdu. Bana «Merhaba» dedi, hal hatır sordu, ben de kendisinden hal hatır sordum.Bana:
- Ne zaman geldin? diye sondu.
Ben de:
- Dün geldim, diye cevap verdim.
Benimle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma döndü ve ona:
- Ya Rasûlallah, işte Sa'd b. Malik b. Şehid gelmiştir, yanına girmek için izin istiyor, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) da:
- içeri girmesine izin ver, dedi.
içeri girip Rasûlullah (s.a.vja saygı gösterip selam verdim. O da selamımı aldı. Benim ve ailemin durumunu sordu. Ancak hal hatır sorma işini gizli yaptı. Ben de kendisine dedim ki: «Ya Rasûlallah, Ali'den çok cefa çektik, iyi arkadaşlık etmedi. Bizi sıkıştırdı.» Ali'nin bize yaptıklarım birer birer saymaya başladım. Sözümün ortasına geldiğimde Rasûlullah (s.a.v.) -yakınında oturduğum için- uyluğuma vurdu ve şöyle deyip sözümü kesti:
«Ey Sa'd b. Malik b. Şehid, kardeşin Ali hakkında söylemekte olduğun sözlerinin bir kısmını kes. Allah'a yemin ederim ki Ali'nin Allah yolunda bir asker olduğunu bilmekteyim.»
Rasûlullah (s.a.v.)'ın böyle demesi üzerine ben kendi kendime şöyle dedim: «Ey Sa'd b. Malik, anan seni kaybetsin. Bu günden itibaren artık Ali'nin hoşuna gitmeyecek durumlara girmeyeceğim, artık onun hoşuna gitmeyecek şeyleri kesinlikle söylediğimi bilmiyorum. Vallahi onu artık ne gizli, ne de açıkça kötü sözlerle anmayacağım.»
Yunus b. Bükeyr, Hudeybiye ashabından olan Anar b. Şaş el-Eslemfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın Yemen'e gönderdiği süvarilerle birlikte Ali'nin yanında yer aldım. Ali, bana biraz hakaret etti. Ona kırıldım. Medine'ye döndüğümde bir gün bir mecliste oturmakta olan Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma yöneldim..Rasûlullah, bana-bakınca gidip yanma oturdum. Şöyle buyurdu: «Ey Amr, Allah'a yemin ederim ki, sen bana eziyet ettin.»
Dedim ki: «İnnâ lillah ve innâ ileyhi raciun. Rasûlullah'a eziyet etmekten Allah'a ve İslâm'a sığınırım.» Benim böyle demem üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:«Kim Ali'ye eziyet ederse, bana eziyet etmiş olur.»
Seyf b. Ömer de Abdullah b. Said vasıtasıyla Eban b. Salih'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: «Her kim bir Müslümana eziyet ederse bana eziyet etmiş olur, bana eziyet eden kimse de Allah'a eziyet etmiş olur.»
Ebu Ya'lâ, Sa'd b. Ebi Vakkas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Mescidde ben ve iki adam oturmaktaydık. Ali'nin aleyhinde konuştuk. Rasûlullah (s.a.v.), öfke ile bize yöneldi. Ben de onun öfkelenmesinden Allah'a sığındım. Rasûlullah (s.a.v.), bize şöyle dedi:
«Benimle sizin aranızda ne olmuş? Kim Ali'ye eziyet ederse, bana eziyet etmiş olur.» [16]

Ğadîr-Î Hum Hadisi

îmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali, Küfe mescidinin avlusunda insanları topladı. Sonra onlara şöyle dedi:
- Her Müslümanın Gadir-i Hum gününde Rasûlullah'tan duyduğu şeyler için Allah aşkına şahitlik etmesini rica ediyorum
Orada bulunan insanlardan bir çoğu ayağa kalktılar ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın Gadir-i Hum'da Ali'nin elini tutup insanlara şöyle dediğine şahitlik ettiler: «Benim mü'minlere canlarından daha yakın olduğumu biliyor musunuz?»
Gadir-i Hum'da bulunan Müslümanlarda: «Evet ya Rasûlallah» dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu «Ben, kimin dostu isem şu Ali de onun dostudur. Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol, Ali'ye düşmanlık edene de düşman ol.» Bu konuşma üzerine ben oradan ayrıldım. İçimde bir şüphe duymaya başladım. Zeyd b. Erkam'a rastladım. Ona şöyle dedim: «Biliyor musun, Ali şöyle ve şöyle diyor.»
Zeyd: «Sen bunu inkar mi ediyorsun? Rasûlullah (s.a.v.)'m Ali için böyle dediğini ben de işittim» dedi.»
Ebu Bekir eş-Şafiî, Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'ın: «Ben kimin dostuysam Ali de nun dostudur. Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene de düşman ol.» dediğine şahitlik yapmaları için insanlardan rica ettiler. Ben de aralarında idim.»
Ebu Ya'lâ ile Abdullah b. Ahmed, Abdurrahman b. Ebi Leyla'nın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Küfe mescidinin avlusunda Ali'nin insanlardan şu ricada bulunduğunu gördüm:
- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah'm: «Ben kimin dostu isem Ali de onun dostudur» dediğini kim duymuşsa, Allah aşkına burada şahid-lik etsin.
Hz. Ali'nin bu ricası üzerine Bedir savaşma katılmış oniki kişi kalkıp şahitlik ettiler. Hatta onlardan birine baktım. Üzerinde bir şalvar vardı. Onlar dediler ki:
- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğuna şahid olduk: «Ben mü'minlere kendi canlarından daha yakın değil miyim? Benim zevcelerim de onların anneleridir. Öyle değil mi?»
- Evet öyledir ya Rasûlallah, denilince, şöyle buyurmuştu: «İşte ben kimin dostuysam Ali de onun dostudur. Allah'ım, Ali'ye dost olana dost ol, ona düşman olana da düşman ol.» Başka bir rivayette de Abdur-ranman b. Ebi Leyla, bu şahitlikte bulunarak şöyle demiştir: «Oniki kişi ayağa kalkıp şöyle dediler:
- Evet ey Ali, o zaman Rasûlullah (s.a.v.), senin elini tutarak şöyle demişti: «Allah'ım, Ali'ye dost olana dost ol, ona düşman olana düşman ol. Ona yardım edene yardım et, onu yardımsız bırakanı da yardımsız bırak.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Rebah b. Hars'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Birkaç kişi, Küfe mescidinin avlusunda duran Hz. Ali'nin yanma gelerek şöyle dediler:
- Selam sana ey Mevlamız. Hz. Ali, onlara şöyle sordu:
- Siz Arap bir kavimsiniz, nasıl sizin mevlanız olabilirim?
- Ğadir-i Hum gününde Rasülullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işi tik:
«Ben kimin mevlası isem şu Ali de onun mevlasıdır. O adamlar oradan ayrılıp gittiklerinde ben de peşlerine takıldım. Onların kim oldğu-nu sorduğumda dediler ki: «Biz Ensâr'dan bir topluluğuz.» Aralarında Ebu Eyyüb el-Ensârî de vardı. »
Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Rebah b. Hars'ın şöyle dediğini rivayet.et-miştir:-
«Kûfe mescidinin avlusunda oturmakta ve Ali ile sohbet etmekte iken üzerinde yolculuk izleri bulunan bir adam gelip Hz. Ali'ye hitaben: «Selam sana ey Mevlam» dedi. O adamın kim olduğunu Hz. Ali'ye sorduklarında Ebu Eyyüb olduğunu söyledi Ebu Eyyüb, şöyle dedi:
- Ben, Rasülullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:«Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.»
imam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasülullah (s.a.v.)'la birlikte Vadi Hum denen bir vadide mola verdik. Namaz kılmamızı emretti. Namazı öğle sıcaklığında kıldık. Bize bir hutbe irad etti. Hutbe irad ederken kendisi için güneşin hararetinden korunması amacıyla semûr ağacının üzerine bir örtü örtülerek bir gölgelik yapıldı. Hutbesinde bize şöyle dedi:
- Bilmez misiniz ki (veya şahidlik etmez misiniz ki) ben her mü'min kimseye kendi canından daha yakınım?
- Evet öyledir ya Rasûlallah.
- Ben, kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, Ali'ye düşmanlık edene düşman ol, ona dostluk gösterene de dost ol.»
Maruf b. Harbud, Hüzeyfe b.Üseyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasülullah (s.a.v.), Veda haca dönüşünde ashabını Batha'daki birbirine yakın ağaçların çevresinde mola vermekten menetti. Sonra onlara haber gönderdi. Onlar da o ağaçların altında namaz kıldılar. Sonra Rasülullah (s.a.v.) kalkıp ashabına şöyle dedi:
- Ey insanlar! Hmi her şeye nüfuz eden ve kendisi de her şeyden haberdar olan Allah, bana haber verdi ki: Her peygamber, mutlaka kendisinden önceki peygamberin yarı ömrü kadar yaşayacaktır. Zannederim ki yakında ben Rabbimin huzuruna davet edileceğim. Ben de bu davete icabet edeceğim. Benden sorulacak, sizden de sorulacak. Siz ne diyeceksiniz?
- Senin risaleti tebliğ ettiğine, nasihat verdiğine, çaba sarfettiğine şahitlik edeceğiz. Allah sana hayır mükafat versin,
- Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de onun kulu ve elçisi olduğuna, Allah'ın Cennet'inin hak olduğuna, ateşinin hak olduğuna, kıyamet saatinin kuşkusuz geleceğine ve Allah'ın mezarda-kileri dirilteceğine şahitlik etmez misiniz?

- Evet, buna da şahitlik ederiz.
- Allah'ım şahid ol. Ey insanlar, doğrusu Allah benim mevlamdır. Bende mü'minlerin mevlasıyım ve onlara canlarından daha yakınım. Ben kimin mevlası isem, şu (Ali) de onun mevlasıdır. Allah'ım, Ali'ye dostluk gösterene dost ol. Ona düşmanlık edene de düşman ol. Ey insanlar, ben sizin elçinizim. Sizler, genişliği Basra ile San'a arasındaki mesafeden daha uzun olan bir havuzun başına geleceksiniz. O havuzda yıldızlar sayısınca kaplar vardır. îki de gümüş bardak vardır .Yanıma geldiğinizde aranızda bıraktığım iki kıymetli şeyi soracağım. Siz benden sonra onlara nasıl davrandığınıza dikkat edin. O kıymetli şeylerin en büyüğü, Allah'ın kitabıdır. Bir tarafı Allah'ın elinde bir tarafı da sizin elinizdedir. Ona sanlın ki, sapmayasmız. Onun hükümlerini değiştir-meyesiniz. Size bıraktığım iki kiymetli şeyden ikincisi de benim aile ef-radımdır. Zira ilmi her şeye nüfuz eden ve her şeyden haberdar olan Allah, bana bildirdi ki, bu iki kıymetli şey sizin havuz yanma gelişinize kadar birbirinden ayrılmayacaklardır.»
Abdürrezzak, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasülullah (s.a.v.)'la birlikte yola çıktık.
Ğadir-i Hum mevkiine vardığımızda mola verdik. O esnada bir ün-leyici toplanmamız için çağrıda bulundu. Toplandığımızda Rasülullah (s.a.v.), bize şöyle dedi:
- Ben size canınızdan daha yakın değil miyim?
- Evet ya Rasûlallah.
- Ben size annelerinizden daha yakın değil miyim?
- Evet ya Rasûlallah.
- Ben size babalarınızdan dah yakın değil miyim?
- Evet ya Rasûlallah.
- Öyle değilmiyim, öyle değilmiyim, öyle değil miyim?
- Evet ya Rasûlallah.
- Ben kimin dostuysam Ali de onun dostudur. Allah'ım, Ali'ye dost olana dost ol, ona düşmanlık edene düşman ol.
Hattab oğlu Ömer de Rasülullah (s.a.v.)'ın bu konuşmasından sonra Ali'ye şöyle dedi:
- Tebrik ederim seni ey Ebu Talib'in oğlu Ali! Bu gün sen bütün mü'minlerin velisi ve dostu oldun.»
Hafiz Ebu Bekir Hatib el-Bağdadî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Her kim zilhicce ayının onsekizinci gününden oruç tutarsa ona altmış ay oruç tutmuşçasma sevap yazılır. O gün Gadir-i Hum günüdür. O günde Peygamber (s.a.v.)> Ebu Talib oğlu Ali'nin elini tutmuş ve sahabelere şöyle demiştir:
- Ben mü'minlerin velisi değil miyim?
- Evet ya Rasûlallah.
- Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur. Rasûlullah (s.a.v.)'m bu konuşmasından sonra Hattab oğlu Ömer, Ali'ye şöyle dedi:
- Ey Ebu Talib'in oğlu, sana ne mutlu! Bu gün sen hem benim hem de her Müslümanın mevlası oldun.»
Bu hadise üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu: «Bu gün size dininizi ikmal ettim.» (ei-Mâide, 3.)
Her kim receb ayının yirmiyedinci gününde oruç tutarsa ona altmış ay oruç tutmuşcasma sevap yazılır. Çünkü o gün Cebrail'in risaleti indirdiği ilk gündür.»
Ben derim ki: Bu rivayette birkaç bakımdan münkerlik vardır. Zira yukardaki ayet-i kerimenin bu günde nazil olduğu söylenmektedir. Oysa mezkur ayet-i kerime, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de Hattab oğlu Ömer'den rivayet olunduğu gibi arefe gününde nazil olmuştur. Ayrıca adını zikrettiklerimizin dışında bir diğer sahabe topluluğundan da: «Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.» hadisi rivayet edilmiştir. Ancak bu hadisin senedinin mezkur sahabelere ulaştığı hususunda zayıflık vardır. [17]

Kuş Hadisi

Bu hadis hakkında bazı âlimler eserler tasnif etmişlerdi. Bunun çeşitli rivayet yolları vardır. Ancak bu rivayet yollarının tamamı üzerinde tartışmaya açık hususlar vardır. Biz, burada önce bu hadisi ele almak istiyoruz:
Tirmizî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in yanında bir kuş vardı. Peygamber (s.a.v.), o kuşla ilgili olarak şöyle dedi: «Allah'ım, mahrukatın arasında en çok sevdiğin kimseyi bana gönder de benimle birlikte şu kuşun etinden yesin» Peygamber böyle dedikten sonra Hz. Ali geldi ve kuşu onunla beraber yedi.»
Tirmizî, bu hadisin garib olduğunu söylemiştir. Ebu Yala, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah'a ekmeğiyle birlikte kızartılmış bir keklik hediye edildi. Rasûlullah (s.a.v.) da: «Allah'ım, yaratıklarından en çok sevdiğin bir kimseyi bana gönder de benimle birlikte bu yemeği yesin.» diye dua etti. Hz. Aişe de: «Allah'ım, bu yemeği Rasûlullahla birlikte yemesini babama nasip et.» dedi. Hafsa da: «Allah'ım, bu yemeği Rasûlullah'la birlikte yemeyi babama nasip et.» dedi. Ben de: «Allah'ım, bu yemeği Rasûlullahla birlikte yemeği Sa'd b. Ubade'ye nasip et.» dedim. Kapının vurulduğunu

işittim. Kapıyı vuran adama: «Rasûlullah meşguldür, işine git.» dedim. Tekrar kapının vurulduğunu işittim, dışarı çıktığımda kapıda duran adamın Ali olduğunu gördüm. Kendisine Rasûlullah (s.a.v.)'ın meşgul olduğunu gidip sonra gelmesini söyledim ve içeri girdim. Tekrar kapının vurulduğunu işittim. Ali selam verdi. Rasûlullah (s.a.v.), bir sesin geldiğini duydu ve: «Bak bakalım hele kapıyı vuran kimmiş?» dedi. Dışarı çıktım, kapıda duranın Ali olduğunu gördüm. Rasûlullah'a dönüp kapıda duranın Ali olduğunu söyledim. Rasûlullah (s.a.v.) da:«îçeri girmesine izin ver.» dedi. Ben de izin verdim. Ali içeri girdi. Rasûlullah (s.a.v.) da: «Allah'ım, ona dost olana dost ol.» dedi.

Ebu Ya'lâ, Süddf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında bir kuş vardı. «Allah'ım, yaratıklarından en çok sevdiğin kimseyi bana gönder de benimle birlikte kuşun etini yesin.» dedi. Ebu Bekir geldi. Rasûlullah, onu geri çevirdi. Ömer geldi, onu da geri çevirdi. Osman geldi Onu da geri çevirdi. Sonra Ali geldi, ona izin verdi.»

Ebu'l-Kasım b. Ukbe, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a kızartılmış bir kuş hediye edildi.Yemeği önüne koydu. Sonra şöyle dedi: «Allah'ım, yaratıklarından en çok sevdiğin kimseyi bana gönder de benimle birlikte bu yemekten yesin.» Ali gelip, kapıyı vurdu. «Kim o?» diye sordum. «Ben Ali'yim» dedi. Ben de kendisine Rasûlullah (s.a.v.)'m meşgul olduğunu söyledim. Kapıyı üç kez vurdu. Dördüncü kez ayağıyla kapıya vurup içeri girdi. Peygamber (s.a.v.), kendisine: «Niçin geciktin?» diye sordu. Ali de şöyle cevap verdi:«Üç kez geldim. Ama Enes, içeri girmeme engel oldu.» Peygamber (s.a.v.) bana: «Niçin böyle yaptın?» diye sorunca ona şöyle cevap verdim:«Bu yemeği kendi akrabalarımdan bir adamın seninle birlikte yemesini arzuladığım için böyle yaptım.»

Ebu'l-Kasım el-Beğavî ile Ebu Ya'lâ el-Musilî, Rasûlullah'ın azadlı-sı Sefine'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:

«Ensâr'dan bir kadın Rasûlullah (s.a.v.)'a iki ekmek parçası arasında kızartılmış iki kuş hediye etti. Evde de benden ve Enes'ten başka kimse yoktu. Rasûlullah (s.a.v.) gel di. Yemeğinin getirilmesini emretti. Ben de kendisine: «Ya Rasûlallah, Ensâr'dan bir kadın sana bir hediye getirdi.» dedim ve o iki kuşu kendisine takdim ettim. Rasûlullah (s.a.v.) da: «Allah'ım, yaratıkların arasında sana ve Rasûlüne en çok sevgili olan bir kimseyi bana gönder.» diye dua etti. Ebu Talib oğlu Ali geldi. Kapıyı gizlice vurdu. Ben de:

- Kim o? diye sordum.
- Hasan'm babasıyım, dedi. Sonra kapıyı vurdu. Sesini yükseltti. Rasûlullah (s.a.v.):
- Kim kapıyı vuruyor? diye sordu. Ben de:
- Ebu Talib oğlu Ali'dir, diye cevap verdim. Rasûlullah (s.a.v.):
- Kapıyı ona aç, dedi.

Kapıyı açtım, îçeri girdi. Rasûlullah (s.a.v.), onunla birlikte o iki kuşu yedi.»

Ebu Muhammed Yahya b. Muhammed b.Said, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'e kızartılmış bir kuş getirildi. Peygamber (s.a.v.) de: «Allah'ım, Allah ve Rasûlünü seven bir adamı bana gönder.» diye dua etti. Ali geldi. Peygamber (s.a.v.)de:«Allah'ım, benim de en çok sevdiğim kimseyi bana gönder» diyerek duasını tamamladı.»

Abbad b. Yakub, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'a toy denen bir kuş hediye edildi. Kızartılmış olan bu kuş sofraya konularak Rasûhıllah'a takdim edildi. Enes b. Malik de Rasûlullah (s.a.v.)'m kapıcılığını yapmaktaydı. Sofra önüne konulduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), ellerini göğe kaldırarak şöyle dua etti: «Allah'ım, yaratıkların arasında en çok sevdiğin kimseyi bana gönder de bu kuşu benimle beraber yesin.» Ben yanına gittim. îçeri girmek için izin istedim. Enes onun meşgul olduğunu söyledi.Ben de geri döndüm.Sonra Rasûlullah (s.a.v.), duasını tekrarladı. Üçüncü kez tekrarladığında ben yine gidip yanma girdim.Rasûlullah (s.a.v.), beni görünce: «Allah'ım, yaratıkların arasında benim de en çok sevdiğim kimseyi bana gönder.» diyerek duasını tamamladı. Ben de onunla birlikte o kuşu yedim. Yemeği yedikten sonra oradan ayrıldığımda Enes, bana şöyle dedi: «Ey Hasan'm babası, benim için mağfiret dile. Sana karşı bir suç işledim. Benim yanımda da bir müjde vardır.» Enes böyle dedikten sonra Peygamber (s.a.v.)'den duyduğu müjdeyi bana anlattı. Bende Allah'a hamdettim. Onun için mağfiret diledim. O da memnun oldu. Bana verdiği müjde, bana karşı işlediği suçu ortadan kaldırmış oldu.» [18]

Hz. Alî'nin Fazîletîne Daîr Başka Bir Hadîs

Ebu Bekir eş-Şafiî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)la birlikte Ensâr'dan bir kadının İsraf adındaki hurmalığına gittik. Kadın, Rasûlullah (s.a.v.) için küçük bir hurma ağacının altına su serptikten sonra bir yaygı serdi. Rasûlullah (s.a.v.) da o esnada şöyle dedi: «Şimdi size cennetliklerden bir adam gelecektir.» Ebu Bekir geldi. Rasûlullah, sonra tekrar şöyle dedi: «Şimdi size cennetliklerden bir adam gelecektir.» Böyle demesinden sonra Ömer geldi. Sonra yine şöyle dedi:«Şimdi size cennetliklerden bir adam gelecektir.»

Başım hurma ağacının altında eğmiş durumda idi. Sonra şöyle dedi: «Allah'ım, dilersen gelecek olan o cennetlik adamı Ali yaparsın.» Böyle dedikten sonra Ali geldi. Sonra Ensâr'dan plan o kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a bir koyun kesti, ben de onu

pişirdim. Rasûlullah (s.a.v.) yedi. Biz de yedik. Öğle vakti olduğunda kalkıp namaz laldı. Biz de kıldık, ne o abdest aldı, ne de biz aldık. İkindi vakti olduğunda namaz kıldı, yine ne o abdest aldı, ne de biz aldık.»

Ebu Ya'lâ, İbn Umeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Babamla birlikte Aişe'nin yanına gittik. Ona Ali'yi sordum.Hz. Ai-şe dedi ki: Ali kadar Rasûlullah tarafından çok sevilen başka bir adam görmedim. Ali'nin hanımı (Fatıma) kadar Rasûlullah tarafından çok sevilen başka bir kadın da görmedim.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Abdillah el-Becelf nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ümmü Seleme'nin yanma gittim. Bana dedi ki: —Aranızda yaşamakta iken Rasûlullah'a sövülür müydü? —Allah korusun (veya sübhanallah), böyle birşey yapılabilir mi hiç? —Ben, Rasûlullah (s.a.v.) in şöyle dediğini işittim: «Ali'ye söven bana sövmüş olur.»

Ebu Ya'lâ, Ebu Abdillah el Becelfnin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ümmü Seleme, bana şöyle dedi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'a minber üzerindeyken sövülür müydü? —Bu nasıl olur?

- Şimdi Ali'ye ve onu sevenlere sövülmüyor mu? Oysa ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m Ali'yi sevdiğine şahitlik ederim.» Ümmü Seleme, Cabir ve Ebu Said'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye şöyle demiştir:«Beni sevdiğini iddia edipde sana öfke duyan kimse, beni sevdiğine dair ileri sürdüğü iddiada yalancıdır.» Ancak bu rivayetlerin senedleri zayıftır, delil olarak ileri sürüle-mezler.

Abdürrezzak, Zer b. Hubeyş'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ali'nin şöyle dediğini işittim: «Habbeyi yaran ve canlıyı yaratan Allah'a yemin ederim ki, Peygamber (s.a.v.), bana şöyle demiştir: «Seni ancak mü'min kimse sever ve sana ancak münafik olan kimse öfke duyar.»

/ îbn Ukbe, Abdullah b. Mesud'dan rivayet etti M, Rasûlullah (s,a.v.), şöyle buyurmuştur: «Ali'ye öfke duymakla birlikte bana ve getirdiğim şeye iman ettiğine dair iddiada bulunan kimse yalancıdır, mü'min değildir»

Bu rivayet senediyle birlikte uydurmadır. Sabit değildir, doğrusunu Allah bilir.

Hasan b. Arfe, Ammar b.Yasir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'in Ali'ye şöyle dediğini işittim: «Seni seven ve senin hakkında doğru söyleyen kimseye ne mutlu. Sana öfke duyan ve senin hakkında yalan söyleyen kimsenin de vay haline!» Bu mealde birçok hadis rivayet edilmiştir.

Abdürrezzak, ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye bakıp şöyle dedi: «Sen dünyada efendisin, ahirette efendisin. Seni seven beni sevmiştir. Senin sevgilin, Allah'ın sevgilisidir. Sana öfke duyan bana öfke duymuştur. Seni sevmeyeni Allah da sevmez . Benden sonra sana öfke duyan kimsenin vay haline.»

Haris b. Hasîre, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), beni çağırdı ve şöyle dedi:«Sende Meryem oğlu İsa'dan bir örnek vardır. Yahudiler, ona öfke duydular. Öyle ki, onun anasına iftirada bulundular. Onu Hrıstiyanlara sevdirdiler. Öyle ki, Hrıstiyanlar da onu hak etmediği bir mertebeye getirdiler.»

Dikkat edin, benden dolayı iki zümre insan helak olacaktır. Bunlardan birisi, benim hakkımda abartılı bir sevgi besleyip ifrata kaçar ve beni layık olmadığım bir mertebeye yükseltmeye çalışır. Diğeri de bana öfke duyar, bana olan öfkesi yüzünden iftira eder. Dikkat edin, ben peygamber değilim. Bana vahyedilmez. Ancak ben Allah'ın kitabı ve peygamberinin sünnetiyle elimden geldiği kadarıyla amel ederim. Size, Allah'ın taatine dair verdiğim emirler haktır. Hoşunuza giden ve gitmeyen hususlarda bana itaat etmekle yükümlüsünüz.»

Yakub b. Süfyan, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ben, ateşin taksimcisiyün. Kıyamet gününde şu sana, şu da bana diyeceğim.»

Ben derim ki: Avam arasında yaygın olan yanlış bir kanat şudur ki, güya Hz. Ali, Cennet'te Kevser havuzunun başında durup insanlara su dağıtacaktır. Bunun aslı yoktur. Sağlam yollardan böyle bir rivayet gelmemiştir. Rivayetlerde sabit olduğuna göre Kevser havuzunun başında insanlara su dağıtacak olan kişi, Rasûlullah(s.a.v.)'dır.

Kıyamet gününde şu dört kişiden başka hiçbir şahsın binek üzerinde gelmeyeceğine dair nakledeceğimiz hadis de asılsızdır. Güya Rasûlullah (s.a.v.) Burak üzerinde, Salih peygamber devesi üzerinde, Hamza da Abda adlı deve üzerinde, Ali de Cennet'in üzerinden bir dere üzerinde gelecek ve tehlil getirerek sesini yükseltecektir.

Yine baza kimselerin ağızlarında Ali adına yapılan yeminlerin de şeriatta yeri yoktur. "Ali aşkına al", "Ali aşkına ver" ve benzeri şekillerde yeminler ediyorlar ki bunlar rafizilerin uydurmalarıdır ve asılsız şeylerdir. Bu gibi yeminler hiçbir cihetten sahih değildir. Hatta bunu alışkanlık haline getiren kimselerin ölüm anında imanlarının gideceğinden korkulmaktadır. Allah'tan başkasının adına yemin eden kimse, şirk koşmuş olur.

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), bana uğradı. Ben rahatsızdım, şöyle diyordum: «Allah'ım, eğer ecelim gelmişse artık beni (vefat ettirip) rahata kavuştur. Eğer ecelim gelmemişse şu hastalığı üzerimden kaldır. Eğer bu bir musibetse bana sabır ver.» Daha da bazı şeyler söyledim ve duamı tekrarladım. Rasûlullah (s.a.v.) da ayağıyla bana vurup:

- Ne söyledin? diye sordu.

Ben de söylediklerimi tekrarlayınca kendisi: «Allah'ım, ona afiyet ver (veya şifaya kavuştur)» diye dua etti. Artık ondan sonra hiç hastalanmadım.»

- Muhammed b. Müslim b. Darih, Rasûlullah'm şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

«İlmi hususunda Adem'e; anlayışı hususunda Nuh'a, yumuşak huyluluğu bakımından İbrahim'e, zahidliği hususunda Zekeriya

oğlu Yahya'ya, kuvvetli olma bakımından Musa'ya bakmak isteyen kimse EbuTalib oğlu Ali'ye baksın.»
Bu cidden münker bir hadistir, s ene di sahih değildir.
Hz. Ali'nin hatırına, güneşin battıktan sonra tekrar ufka döndürüldüğüne dair bir hadis te rivayet edilmiştir. Biz bu hadisi bu kitabın peygamberlik delilleri bölümünde sened ve lafızlarıyle nakletmiştik. Burada tekrarlamaya ihtiyaç yoktur.
Tirmizî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Taif savaşında Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi çağırdı. Ona gizlice birşey-ler fısıldadı. Bazı kimseler: «Rasûlullah (s.a.v.), amcasının oğlu ile uzun uzadıya fısıldaştı.» deyince o, şöyle karşılık verdi: «Ben onunla ftsıldaş-madım, aksine Allah onunla fısıldaştı. Ona sırlar verdi.»
Bu, hasen ve garip bir hadistir. Bu hadiste Peygamber Efendimiz, "Allah onunla fısıldaştı" demekle kendisinin onunla fısıldaşmasını ve sır vermesini Allah'ın emrettiğini söylemek istemiştir.
Tirmizî, Ümmü Atiyye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir tarafa bir askeri birlik gönderdi. Aralarında Ali de vardı. Rasûlullah (s.a.v.), onları gönderdikten sonra ellerini semaya kaldırarak şöyle dua etti: «Allah'ım, Ali'yi bana göstermeden beni öldürme.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Zalim el-Mazinî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Muaviye, Kûfe'den çıktığında yerine Muğire b. Şube'yi vekil bıraktı. Hatipler kalkıp Hz. Ali'nin aleyhinde konuşmaya başladılar. Ben de Said b. Zeyd b. Ömer b. Nüfeyl'in yanıbaşmda durmaktaydım. Said, bu duruma öfkelenip kalktı, elimden tutup yürümeye başladı ve bana şöyle dedi:
«Kûfelilerden bir adama lanet okunmasını emreden şu kendine yazık eden adamı görüyor musun? Oysa ben onlardan dokuz kişinin cennetlik olduğuna şahitlik ederim. Onuncusuna da şahitlik edersem günahkar olmam.»
Ben de Said'e şöyle dedim:
- Nedir bu şahitlik ettiğin şey?
- Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştu: «Ey Hira, yerinde dur, senin üzerinde ancak bir peygamber veya bir sıddık veya beş şehid vardır.»
- Kimlerdir onlar?
- Rasûlullah, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Zübeyr, Talha, Abdur-rahman b. Avf ve Sa'd b. Malik.
- Ya onuncuları kimdir?
- Benim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Veda haccında bulunan Habeşi b. Cünade es-Selulî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: Ali bendendir, ben de ondamm, görevimi ancak ben veya (benim yerime) Ali ifa eder.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Besiğ'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'i Berâe sûresi ile birlikte Mekkelile-re gönderdi. O seneden sonra bir müşrikin hac edemiyeceğini, Beyt'in çıplak olarak tavaf edilemeyeceğini, mü'min kimseden başkasının Cen-net'e giremeyeceğini, Rasûlullah (s.a.v)la kendisi arasında belirli bir süreye kadar barış antlaşması bulunan kimselerin bu antlaşmalarının belirlenen süre sonuna kadar geçerli olacağım, Allah ve Rasûlünün müşriklerden uzak olduğunu bildirmesini Ebu Bekir'e emretti. Ebu Bekir de bu emri alıp yola çıktı. Üç gün yol gittikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye: «Hemen yola çık, Ebu Bekir'e ulaş, bu emirleri onun yerine sen tebliğ et.» dedi. Bilahare Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma döndüğünde ağladı ve: «Ya Rasûlallah, benim hakkımda birşey mi meydana geldi?» diye sorunca: Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle verdi:
«Senin hakkında birşey meydana gelmiş değildir. Ancak bu emirlerin şahsım tarafından veya ehl-i beytimden bir adam tarafından tebliğ edilmesine dair bana bir emir geldi.»
Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Berâe sûresinden on ayet nazil olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'i çağırdı. Bu ayetleri Mekkelüere okuması için Ebu Bekir'i bu ayetlerle Mekke'ye gönderdi. Sonra beni çağırdı ve bana şöyle dedi:
«Ebu Bekir'e yetiş. Onu bulduğun yerde yazıyı kendisinden al. Mek-kelilere götür ve onu onlara sen oku.» Ben de yola çıktım Cühfe'de Ebu Bekir'e ulaştım. Yazıyı kendisinden aldım. Ebu Bekir, Medine'ye dönüp Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle sordu:
- Ya Rasûlallah, benim hakkımda birşey mi nazil oldu?
- Hayır, yalnız Cebrail bana gelip şöyle dedi: Sana verilen emri ya sen tebliğ et ya da ailenden bir adam tebliğ etsin.»
Bu rivayette münkerlik vardır. Çükü Ebu Bekir'in hemen Medine'ye döndüğü söylenmektedir. Oysa Ebu Bekir, o sene geri dönmemiş, aksine o senede (yani hicretin dokuzuncu senesinde) hac emirliği yapmıştır. O, Hz. Ali'yi bir cemaatla birlikte Mina düzlüğüne göndermiş, kurban bayramı gününde ve teşrik günlerinde Berâe'yi yüksek sesle ilan etmişlerdi. Biz bu hususu Ebu Bekir es-Sıddık'm haccı meselesinde ve Berâe suresinin tefsirinin baş kısmında açıklamışızdır.
Cabir'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.):« Ali'nin yüzüne bakmak ibadettir.» demiştir. Ancak bu rivayetler sahih değildir. Bunların senetlerinde ya yalancı kimseler ya da durumu belirsiz meçhul şahsiyetler ve Şiiler vardır.
Taberanî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Şu ayet-i kerime, Rasûlullah (s.a.v.)'a nazil olmuştu: «Sizin dostunuz ancak Allah, O'nun peygamberi ve namaz kılan, zekat veren ve rükû eden mü'minlerdir.»(el- Mâide, 55.)
Bu ayet-i kerime kendisine nazil olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), evinden çıkıp Mescid-i Nebevî'ye girdi. O şurada insanların bir kısmı rükû halinde, bir kısmı kıyam halinde namaz kılmaktaydılar. Bir dilenci gördü. Ona şöyle sordu:

- Ey dilenci, sana birşey veren oldu mu?
- Hayır, ancak (Ali'yi göstererek) şu rükû halindeki adam bana yüzüğünü verdi.»
Bu rivayet hiçbir cihetten sahih değildir. Çünkü senedi zayıftır. Hz. Ali hakkında özel olarak herhangi bir Kur'ân ayeti nazil olmuş değildir.
Bazıları şu aşağıda sıraladığımız ayet-i kerimelerin Ali hakkında nazil olduğuna dair hadisler nakletmektelerse de bunlardan hiçbiri sahih değildir. Onun hakkında nazil olduğu ileri sürülen ayet-i kerimeler şunlardır:
«Sen ancak bir uyarıcısın. Her milletin bir yol göstereni vardır.» (er-Ra'd, 7.)
«Onlar, içleri çektiği halde yiyeceği yoksula, öksüze ve esire yedirirler.» (el-Insan, 8.)
«Hacca gelenlere su vermeyi, Mescid-i Haram'ı onarmayı, Allah'a ve ahiret gününe inananla, Allah yolunda cihad edenle bir mi tuttunuz?» <et-Tevbe, 19)
«İşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf.» (el-Hacc, 19.) Bu ayet-i kerimenin, Hz. Ali, Hz. Hamza ve Ubeyde kafirlerden de Utbe, Şeybe ve Velid b. Utbe hakkında nazil olduğu, sahih hadisle sabittir.
İbn Abbas'ın:
«Ali hakkında nazil olduğu kadar, başka bir kimse hakkında Kur'ân ayeti nazil olmuş değildir.» ve «Ali hakkında 300 ayet nazil olmuştur.» gibi sözlerine gelince bunlardan hiçbiri sahih değildir.
Ebu Said b. Arabî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), mecsitte oturmaktaydı. Ashabı onun çevresini kuşatmışlardı. O esnada Ali gelip selam verdi. Sonra durup oturacağı bir yer bulmak için baktı. Rasûlullah (s.a.v.)'da Ali'ye kimin yer vereceğini görmek için ashabının yüzüne baktı. Ebu Bekir, Rasûluîah (s.a.v.)'m sağ yanında oturmaktaydı. Yerinden biraz geri çekilerek: «Ey Hasan'm babası, şuraya buyur» dedi. Ali de Rasûlullah ile Ebu Bekir'in arasına oturdu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'ın sevinç duyduğunu yüzünden anladık. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'e dönüp şöyle dedi:«Ey Ebu Bekir, ancak fazilet sahibi kimselere üstün ikramda bulunulur.»
«Ali, beşeriyetin en hayırhsıdır. Kim ona itaat etmezse kafir olur. Kim onun emirliğine razı olursa şükretmiş olur» mealinde nakledilen hadise gelince, bu uydurmadır. Bunu uydurup ortaya atanı Allah kahretsin.
Tirmizî, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ben hikmetin eviyim, Ali ise kapısıdır.»
Bu, garip bir hadistir.
Süveyd b. Said, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ben ilmin şehriyim Ali ise kapısıdır, ilim elde etmek isteyen kimse, şehrin kapısına gelsin.»
İbn Adiy, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«İlim öğrenmek isteyen kimse, Ali'nin pınarcığına gelsin.»
İbn Adiy, Abdullah b. Amr'dan rivayet etti ki, hastalığı zamanında Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Bana kardeşimi çağırın.» Ona Ebu Bekir'i çağırdılar. Rasûlullah, ondan yüz çevirdi. Sonra: «Bana kardeşimi çağırın.» dedi Ona Ömer'i çağırdılar. Ondan da yüz çevirdi. Sonra: «Bana kardeşimi çağırın.» dedi. Osman'ı çağırdılar, ondan yüz çevirdi Sonra: «Bana kardeşimi çağırın.» dedi. Ona Ebu Talib oğlu Ali'yi çağırdılar. Gelen Ali'yi bir örtü ile Örtüp üzerine eğildi. Ali yanından çıktığı zaman kendisine: «Rasûlullah (s.a.v.) sana neler söyledi?» diye sorduklarında şu cevabı verdi:«Bana ilimden bazı bablar öğretti ki, o bablardan her biri kapıya açılır.» Bu, uydurmadır.
İbn Asakir, Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in yanında oturmaktaydım. Ona Ali'yi sordular, şöyle buyurdu: «Hikmet, on kısma bölündü. Dokuz kısım Ali'ye, bir kısmı da bütün insanlara verildi.»
Bu münker hatta uydurma bir hadistir. Bunu uydurup ortaya koyan ve böyle bir iftirada bulunan kimseyi Allah kahretsin.
Ebu Ya'lâ, Ebu'l-Bahteri'den rivayet etti ki, Hz. Ali şöyle demiştir:
«Ben, genç yaşta iken Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Kadılık hususunda bilgim yoktu. Elini göğsüme vurup şöyle dedi: «Allah, senin kalbine doğru yolu gösterecek ve lisanına sebat verecektir.» Onun elini göğsüme vurmasından ve benim için böyle dua yapmasından sonra artık iki kişi arasında hüküm verirken hiç şüpheye düşmedim»
Rivayete göre Hz. Ömer, Hz. Ali hakkında şöyle demiş: «Ali, kadılığı en iyi bilenimizdir. Hüküm verme hususunda en bilgili olanımızdır. Übey de Kur'ân'ı en iyi okuyanımızdır.»
Hz. Ömer:«Ebu Hasen'i yani Ali'si bulunmayan bir problemle karşılaşmaktan Allah'a sığınırın.» dermiş.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kendisine yemin ettiğim Allah hakkı için Ebu Talib oğlu Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'la en son konuşan kimse olmuştur. Ona en yakın olan da oydu. Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'ı hastalığı esnasında gün be gün ziyaret ederdik. O hep şöyle derdi:«Ali geldi mi?» Ben, Ali'yi bir işi için gönderdiğini sanıyordum. Bilahare Ali geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.)'m onunla görülecek bir işi olduğunu sanarak odadan dışarı çıkıp kapı önünde oturduk. Oturanlar arasında kapıya en yakın olan bendim. Ali, Rasûlullah'm kulağına eğildi. Aynı günde de Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. Bu durumda Rasûlullah (s.a.v.)la en son konuşan kişi Ali oldu.»
Ebu Ya'lâ, Cemi b. Umeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Annemle teyzem, Hz. Aişe'nin yanma gidip şöyle dediler.

- Ey mü'minlerin annesi, bize Ali'yi anlat.
- Siz elini Rasûlullah (s.a.v.)'m vücudunun üzerine koymuş olduğu esnada Rasûlullah(s.a.v.)'ın can verdiği ve onun da elini yüzüne sürdüğü, sonra Rasûlullah'm defnedileceği yer hususunda ihtilafa düşülünce: "Allah'ın en çok sevdiği yer, Rasûlullah'm vefat ettiği yerdir" diyen bir adam hakkında bana daha ne soru soruyorsunuz?
- Peki madem böyleydi de ne diye Ali'ye karşı çıktın, onunla savaştın?
- Bu olup bitmiş bırşeydır. Onunla savaşmamak için yerküre üzerindeki her şeyi fidye olarak vermeyi çok isterdim.»
Bu, cidden münker bir rivayettir. Sahih rivayetlerde buna ters düşen ve bunu çürüten ifadeler vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru soruldu:
- Ya Rasûlallah, senin vefatından sonra kimi emir yapalım?
- Eğer Ebu Bekir'i emir yaparsanız, onu dünyada güvenilir ve za-hid bir kimse ve ahirete de yönelen bir insan olarak bulursunuz. Eğer Ömer'i emir yaparsanız, onu güçlü ve güvenilir, aynı zamanda Allah yolunda olarak bulursunuz. Eğer Ali'yi emir yaparsanız -ki yapacağınızı sanmıyorum- onu hidayete ermiş, hidayete erdiren ve sizi sırat-ı müstakime yönelten bir kimse olarak bulursunuz.»
Hakim Ebu Abdillah en-Nisaburî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Cin heyetinin geldiği gecede Peygamber (s.a.v.)'le birlikte idik. Peygamber (s.a.v..), derin bir nefes aldı. Kendisine dedim ki:
- Ya Rasûlallah, neyin var senin?
- Bana öleceğim bildirildi.
- Öyleyse yerine bir halife tayin et.
- Kimi tayin edeyim?
- Ebu Bekir'i tayin et.
Ben böyle dedikten sonra sustu. Sonra ara verdi.Tekrar derin bir nefes aldı. Kendisine dedim ki:
- Neyin var senin ya Rasûlallah?
- Ey İbn Mesud, Öleceğim bana haber verildi.
- Öyleyse yerine bir halife tayin et.
- Kimi tayin edeyim?
- Ömer'i tayin et.
Ben böyle dedikten sonra sustu. Bir süre geçtikten sonra tekrar derin nefes aldı. Kendisine dedim ki:
- Neyin var senin ya Rasûlallah?
- Ey İbn Mesud, öleceğim bana haber verildi.
- Öyleyse yerine bir halife tayin et.
- Kimi tayin edeyim?
- Ebu Talib oğlu Ali'yi tayin et.
- Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, eğer ona itaat ederlerse hepsi topluca Cennet'e gireceklerdir.»
Ebu Ya'lâ, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Allah, Ebu Bekir'e rahmet etsin.O kızını benimle evlendirdi. Beni hicret diyarında götürdü, malını vererek Bilal'ı hürriyetine kavuşturdu. Allah, Ömer'e rahmet etsin. O, hakkı -acı da olsa- söyler.
Allah, Osman'a rahmet etsin. Melekler, ondan utanırlar.
Allah, Ali'ye rahmet etsin. Her nereye dönerse hak da onunla beraber döner.»
Ebu Ya'lâ, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işittim:
- Sizden bazıları Kur'ân'm indirilmesi hususunda savaştığı gibi tevili hususunda da savaşacaktır.
Ebu Bekir dedi ki:
- Savaşacak olan o kişi ben miyim ya Rasûlallah?
- Hayır. Ömer dedi ki:
- Savaşacak olan o kişi ben miyim ya Rasûlullah?
- Hayır! Ama o kişi ayakkabıyı diken kişidir.
Hz. Ali de o esnada Rasûlullah'ın kendisine verdiği ayakkabısını dikmeyteydi.»
Biz bu hadisi, Hz. Ali'nin Haricilerle yaptığı savaşı anlatırken nakletmiştik. Allah'a hamdolsun.
Yine o kısımlarda naklettiğimiz gibi Hz. Ali, Zübeyr'e şöyle demişti: «Ey Zübeyr, Rasûlullah (s.a.v.), senin haksız yere benimle savaşacağım sana söylemişti.»
Hz. Ali'nin, böyle demesi üzerine Cemel savaşında Zübeyr, cepheden dönmüş ve dönerken de Vadi's-Siba' denen vadide öldürülmüştü.
Hz. Ali'nin, Cemel ve Sıffîn savaşlarmdaki sabrü sebatım, şecaat ve kahramanlığı, Nehrevan savaşında da gösterdiği üstün kahramanlıkları ve Haricileri öldüren taraftarlarının faziletine dair nakledilen hadisleri de önceki kısımlarda aktarmıştık.
Ebu Said el-Hudrî ile Ebu Eyyüb el-Ensârf den de rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye, dinden çıkan Hariciler, zulümkar olan Şamlılar ve ahdi bozan Cemel savaşındaki karşıtları ile savaşmasını emretmiştir. Ancak bu hadis de

zayıftır. [19]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/490-496.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/496-498.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/498.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/498.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/498-499.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/499.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/500.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/501-504.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/504.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/504.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/505-507.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/508-519.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/519-522.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/522-525.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/526-533.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/534-540.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/540-544.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/544-546.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 7/546-555.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

EL BİDAYE VE'N NİHAYE

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN HAYATI

(ES-SİYRETU'N-NEBEVİYYE)

BÜYÜK İSLAM TARİHİ

İBN KESÎR

Çelik YAYINEVİ

Hicri Üçüncü Sene
Buhran'dan Füru1 Gazvesi
Medinelî Kaynuka Oğulları Yahudileri
Zeyd B. Harise Seriyyesi
Yahudi Ka'b B. Eşref'in Öldürülmesi
Uhud Gazvesi
Hz. Hamza'nın Şehîd Edilmesi
Fasıl
Uhud Gazvesinde Peygamber (S.A.V.)'İn, Mel'un Müşriklerden Çektiği Eziyetler
Katade'nin Gözünün Çıkması
Fasıl

Hicri Üçüncü Sene

Bu senenin başında Necid gazvesi yapıldı. Buna Zi-Emer gazvesi de denir.

İbn İshak dedi İd: Rasûiullah fs.a.v.), Sevik gazvesinden döndüğünde Medine'de, zilhicce ayının kalan kısmı kadar ya da buna yakın bir müddetle ikamet etti. Sonra Gatafaıılılan hedef alarak Necid gazvesine gitti. Buna Zi-Emer gazvesi de denir. Zi-Emer, Gatafan diyarında bir yerin adıdır.

İbn Hişam dedi ki: Rasûiullah (s.a.v.), bu gazveye giderken Medine'de yerine Osman b. Affan'ı vekil bıraktı.

İbn İshak dedi ki: Peygamberimiz (s.a.v.), safer ayının tamamını yada buna yalon bir kısmı Necid'de geçirdi. Sonra herhangi bir tuzak ve hile ile karşılaşmadan geri döndü.

Vakidî dedi İd: Gatafan kabilesinin Salebe b. Muharip oğullarından bir grubun Zi-Emer mıntıkasında toplanıp Rasûiullah'la savaşmak istedikleri haberi Hz. Peygamber'e ulaştı. O da onlara karşı hicri üçüncü senenin rebiyülevvel ayının on ikisi olan perşembe günü sefere çıktı. Medine'de yerine Osman b. Affan'ı veldl bıraktı. On bir gün süreyle Medine'de yerine Osman b. Affan'ı veldl bıraktı. On bir gün süreyle Medine'den uzakta kaldı. Beraberinde 450 adam vardı. Bedeviler, ondan korkup dağ başlarına kaçtılar. Nihayet Rasûiullah ve arkadaşları, Zi-Emer denen bir su başına geldiler. Oraya ordugah kurdular. Şiddetli bir yağmura yakalandılar. Rasûiullah'm elbiseleri sırılsıklam ıslandı. Oradaki bir ağacın altına gidip durdu. Elbiselerini kurutmak için ağacın dallarına serdi. Müşriklerde bunu görüyorlardı. Ama kendi işleriyle meşgul oldular. Gavres b. Haris ya da Du'sur b. Haris adında yiğit bir adamlarını, Rasûlullah'ı öldürmek için gönderdiler. Ona: «Muhammedi öldürmeyi Allah sana nasip edecek.» dediler. O adam elindeki parlak kılıcıyla yola çıktı. Rasûiullah'm yanma geldi, kılıcım çekip: «Ya Muhammed, bugün seni bana karşı kim korur?» diye sordu. Rasûlulîah da: «Allah korur.» dedi. O anda Cebrail, adamın göğsüne bir yumruk vurdu, elindeki kılıç yere düştü, Düşen kılıcı olan Rasûiullah, ona: «Ya seni bana karşı kim koruyacak?» diye sorunca adam: «Hiç kimse koruyamaz. Şahadet ederim İd, Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de Allah'ın Rasûlüdür. Vallahi artık ebediyyen düşmanlarının arasına katılmayacağım.» dedi. Rasûlullah da kılıcını ona verdi. Adam, arkadaşlarının yanma döndüğünde ona:

"Yazıklar olsun sana neyin var?" diye sordular.

O da dedi İd:

"Baktım ki uzun boylu bir adam göğsüme yumruk vurdu. O yumruğun tesirini sırtımda hissettim. Bu yüzden vuranın melek olduğunu anladım. Ben de Muhammed'in Allah Rasûlü olduğuna şahadet getirdim. Vallahi ona karşı duran hiçbir topluluğun arasına girmeyeceğim." Böyle dedikten sonra kavmini İslâm'a davet etti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

«Ey inananlar! Allah'ın üzerinize olan nimetini anın: Hani bir topluluk size tecavüze kalkmıştı da Allah onlara mani olmuştu.» (ei-Mâide, ıı.)

Beyhakî dedi İd: Zatü'r-Rika' gazvesinde de buna benzer bir kıssa gelecektir. Belki de bunlar ayrı ayrı iki kıssadırlar.

Ben derim ki: Eğer böyle birşey varsa, o, bundan başka bir kıssadır. Çünkü Gavres b. Haris adındaki saldırgan Müslüman olmamış, aksine eski dininde kalmakta ısrar etmiş ve kendisine karşı savaşmama hususunda Rasûlullah'a da söz vermemiştir. Doğrusu Allah bilir. [1]

Buhran'dan Füru1 Gazvesi

îbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v,), rebiyülevvel ayının tamamım ya da ona yakın bir kısmını Medine'de ikamet ederek geçirdi. Sonra Ku-reyşlileri kastederek gazaya çıktı.

îbn Hişam dedi ki: Rasûlullah, gazveye giderken yerine vekil olarak Medine'de İbn Ümmü Mektum'u bıraktı.

îbn îshak dedi İd; Nihayet Buhran'a ulaştı. Orası Füru' taraflarından olup bir Hicaz şehridir.

Vakidî dedi ki: Bu gazve için Rasûlullah, Medine'den on gün uzakta kaldı. Doğrusunu Allah bilir. [2]

Medinelî Kaynuka Oğulları Yahudileri

Vakidî'nin ifadesine göre Beni Kaynuka olayı, hicretin ikinci senesinin şevval ayının ortasında cumartesi günü olmuştur. Doğrusunu Allah bilir. Aşağıdaki ayette kastedilenler onlardır:
«Onların durumu, kendilerinden az bir zaman önce geçmiş ve işlerinin karşılığını tatmış olanların durumu gibidir. Onlara can yakıcı azap vardır.» (el-Haşr, 15.)
îbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m savaşları arasında Beni Kaynuka hadisesi oldu. Olay şöyle cereyan etmişti: Rasûlullah (s.a.v.),
onları Beni Kaynuka çarşısında toplayarak şöyle dedi:
- Ey Yahudi topluluğu! Allah'ın, Kureyşlilerin başına getirdiği şiddet ve cezalardan sakının ve Müslüman olun. Çünkü siz, benim gönderilmiş bir peygamber olduğumu biliyorsunuz. Buna, kitabınızda ve Allah'ın size gönderdiği Ahid'te buluyorsunuz.
Onlar dediler ki:
- Ya Muhammedi Sen bizi kendi kavmin gibi mi sanıyorsun? Kendilerinde savaş ilmi olmayan bir kavimle karşılaşman seni aldatmasın. Onlardan bir fırsat ele geçirdin. Vallahi eğer biz seninle savaşırsak elbette bizim nazil insanlar olduğumuzu anlarsın?
îbn İshak, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Şu ayet, sadece Beni Kaynuka Yahudileri hakkında nazil olmuştur:
«Ey Muhammedi İnkar edenlere: «Yenileceksiniz, toplanıp Cehennem'e sürüleceksiniz. Orası ne kötü döşektir.» de. Karşı karşıya gelen iki topluluğun durumlarında (yani Rasûlullah'm ashabından Bedir savaşma katılan mü'minlerle Kureyşli müşriklerin durumlarında) sizin için ibret vardır; biri Allah yolunda savaşanlardır, diğeri inkarcılardır ki, bunlar karşı tarafı gözleriyle kendilerinin iki misli görüyorlardı." Allah dilediğini yardımıyla destekler. Bunda görebilenler için ibret vardır.» (Âl-ilmrfin, 12-13.)
İbn îshak, Asım b. Ömer b. Katade'nin şöyle dediğim rivayet eder: Ahdi bozan ve Bedir ile Uhud arasında savaşan ilk Yahudiler, Kaynuka oğulları oldular.
İbn Hişam, Abdullah b. Cafer b. Misver b. Mahreme kanalı ile Ebu Avn'm şöyle dediğini rivayet eder: Beni Kaynuka olayının başlangıcı şöyle oldu: Araplardan bir kadın mal satmak üzere pazara gelmişti. O kadın malını Beni Kaynuka çarşısında sattı. Bir kuyumcunun yanında oturdu. Onlar, onun yüzünü açmasını istediler. Kadın yüzünü açmadı. Kuyumcu kalkıp arkadan o kadının elbisesinin ucundan tuttu ve kadının sırtına düğümledi. Kadın ayağa kalktığı zaman, avret yeri açıldı. Oradaki Yahudiler ona güldüler. Bunun üzerine kadın bağırdı. Müslümanlardan bir adam, kuyumcunun üzerine atılıp onu öldürdü. Kuyumcu, Yahudi idi. Yahudiler de o Müslünıana hiddetlenerek onu öldürdüler. Bunun üzerine Müslümanın sahipleri, Yahudilere karşı bağırarak Müslümanları çağırdılar. Böylece Müslümanlarla Yahudi olan Kaynuka oğulları arasında savaş çıktı.
İbn İshak, Asım b. Ömer b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), kendisine itaat edinceye kadar onları kuşatma altında tuttu, bunun üzerine Abdullah b. Übey b. Selül -Allah ona imkan verdiği zaman- kalktı. Rasûlullah'a doğru gitti ve şöyle dedi:
- Ey Muhammed, bana tâbi olan adamlarım hakkında ihsanda bulun! Yahudiler, Hazreçlilerin müttefikleri idi. Rasûlullah (s.a.v.) susup bekledi. O da şöyle dedi:
- Ey Muhammed, bana tâbi olan adamlarım için ihsanda bulun. Bu-nuıı üzerine Rasûlullah (s.a.v.)» ondan yüz çevirdi. Bu defa o elini Rasû-lullah'm zırhının cebine soktu.
İbn Hişam dedi ki; O zırha, "Zatu'l-Fudul" denirdi. İbn îsaak şöyle dedi: Rasûlulîah (s.a.v.)'da ona: «Beni bırak» dedi Öfkelendi ve hatta ordakiler, onun yüzünde bir siyahlık gördüler. Sonra
dedi ki:
- Yazık! Bırak beni.» O da şöyle dedi:
- Hayır, vallahi 400 zırhsız, 300 zırhlı kişi olan tabiilerimi bırakın-caya kadar seni bırakmam. Onlar beni, beyaz ve siyah herkese karşı korumuşlardır. Sen ise onları bir sabahla öldürüp yok etmek istiyorsun. Şüphesiz ben musibetlerin meydana gelmesinden korkuyorum. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Al adamlarını, senin olsunlar, dedi.
İbn Hişam dedi İd: Rasûlullah (s.a.v.), onları kuşatma altında tutarken Medine'de yerine Ebu Lübabe Beşir b. Abdil Münzir' vekil olarak bıraktı. Kuşatmaları onbeş gece sürdü.
İbn İshak, babası kanalı ile Velid b. Ubade'nin şöyle dediğini rivayet etti: Kaynuka oğulları, Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşırlarken Abdullah b. Übey b. Selül, onların işleriyle ilgilendi ve önlerine geçti. Ubade b. Samit de Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gitti. O, beni Avf kabilesindendi. O da Abdullah b. Übey gibi Yahudilerin-müttefiki idi. Onlardan vazgeçti. Rasûlullah'm tarafına geçti. Allah ve Rasülüne, onların müttefikliğinden uzaklaşıp geldi ve şöyle dedi:
- Ey Allah'ın elçisi! Allah'ı, Rasûlünü ve mü'minleri dost ediniyorum. Ve işte o kafirlerin müttefiki olmaktan, onların dostluklarından kendimi beri kılıyorum.
Ravi diyor ki: Ubade b. Samit ile Abdullah b. Übey hakkında el-Mâi-de sûresinin şu ayetleri nazil oldu:
« Ey iman edenler! Yahudi ve Hristiyanlan dost olarak benimsemeyin. Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden kim onlara dost olursa o da onlardandır. Allah, zulmeden kimseleri doğru yola eriştirmez. Kalble-rinde hastalık olanların (yani Abdullah b. Übeyy'in), «Bize bir felaket gelmesinden korkuyoruz.» diyerek onlara koştuğunu görürsün. Olur ki Allah bir zafer verir veya

katından bir emir getirir de kalblerinde gizlediklerini içleri yananlara dönerler.» (el-Maidc, sı-62.)
«Kim Allah'ı, peygamberim ve inananları dost edinirse bilsin İd, şüphesiz Allah'tan yana olanlar (yani Ubade b. Samit) üstür gelirler.» , 56.) Tefsirimizde bu hususta gerekli açıklamalarda bulunduk. [3]

Zeyd B. Harise Seriyyesi

Bu seriyye, Ebu Süfyan idaresinde -başka bir görüşe göre Safvan idaresinde- bulunan ticaret kervanını vurmak üzere yola çıkarılmıştı.
Yunus b. Bükeyr, İbn İshak'tan rivayet ederek, bu seriyyenin, Bedir vak'asmdan altı ay sonra yola çıkarıldığım söyler.
İbn İshak dedi ki: Kureyşliler, Bedir vak'asmda başlarına gelen felaketten sonra Şam'a giderken eskiden beri gidip geldikleri yoldan gitmekten korktular. Bunun üzerine Irak yoluna saptılar. Aralarında Ebu Süfyan'ın da bulunduğu bir ticaret kafilesi yola çıktı, yanlarında çok miktarda gümüş vardı. Kureyşlilerin ticaretinin kısm-ı azamini gümüş ticareti oluşturuyordu. Bekir b. Vail kabilesinden Fırat b. Hayyan adında bir adam kiraladılar. Bu adam onlara yolda kılavuzluk yapacaktı.
îbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise'yi bir seriyyenin başında gönderdi. Bu seriyye, Karde denen suyun başında kervana ulaştı. Kervanı ve malını ele geçirdi. Adamlar, elinden kaçtılar, o da aldıklarım Rasûlullah'ın yanma getirdi. Bununla ilgili olarak Hassan b. Sabit öyle dedi:
«Şam'ın akar pınarlarını bırakınız.
Onların arasına, Erak ağaçlarıyla otlayan jâiklü develerin ağızlan gibi buzlar girmiştir.
Rablerine hicret eden bir takım adamların, gerçek Ensâr'm ve meleklerin elleriyle.
Âlic vadisinde çukur yerlere yürüdükleri zaman, o kafileye deyiniz ki; yol orada değildir.»
Vakidî dedi ki: Bu seriyyenin başında Zeyd b. Harise'nin komutan olarak Medine'den çıkışı, hicretin yirmi sekizinci ayı olan cemaziyelev-vel ayının başında olmuştur. Vurmakla emrolundukları Kureyş kervanının başkanı da Safvan b. Ümeyye idi.
Zeyd b. Harise seriyyesinin göreve çıkış sebebi şu idi: Nuaym b. Me-sud, kervan haberini Medine'ye getirdi. Nuaym, kendi kavmi olan müşriklerin dini üzerine idi. Nadir oğulları yurdunda Kinane b. Ebu'l-Hu-kayk ile görüştü. Yanlarında Sulayt b. Numan da vardı. Sulayt, Eşlem kabilesindendir. Oturup içki alemi düzenlediler. Bu hadise, içkinin haram kılınmasından önce idi. Nuaym, kervan haberini anlattı. Safvan b. Umeyye başkanlığında ticaret malım taşımakta olan kervanın Mekke'den çıktığını bildirdi. Sulayt,o anda yanlarından ayrılıp Rasûlullah'a geldi ve durumu ona haber verdi. Rasûlullah, hemen Zeyd b. Harise'yi seriyyesi ile birlikte yola çıkardı. Bunlar kervanı yakaladılar. Mallarını ele geçirdiler. Ama kervandaki adamlar kaçıp kurtuldular. Sadece bir ya da iki adamı esir aldılar. Kervanın mallarını Medine'ye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.), beşte birini ayırıp kalan beşte dördünü de seriyye efradına taksim etti. Beşte biri, 20.000 dirhem tutarında idi. Esir alınanlardan biri kılavuz olan Fırat b. Hayyan idi. Bu kişi Müslüman oldu. Allah kendisinden razı olsun.
îbn Cerir dedi ki: Vakidî iddia etti, ki bu senede Osman b. Affan, Rasûlullah'm kızı Ümmü Külsüm'le evlendiler. Ve aynı senenin cemazi-yelahir ayında gerdeğe girdiler. [4]

Yahudi Ka'b B. Eşref'in Öldürülmesi

Bu adam, Beni Tayy kabilesinden olup, bu kabilenin Beni Nebhan kulundandır. Ama annesi Beni Nadir kabiİesindendir. İbn İshak, onun öldürülmesini, Beni Nadir Yahudilerinin sürgün edilmeleri bahsinden önce anlatır. Ama Buharı ile Beyhakî, onun öldürülmesini, Beni Nadir Yahudilerin sürgünleri bahsinden sonra anlatırlar. Doğrusu, İbn İs-hak'm anlattığıdır. Bu ileride de açıklanacaktır. Çünkü Beni Nadir Yahudileri, Uhud vakasından sonra Medine'den sürgün edilmişlerdir. Bunlar, kuşatma altına tutuldukları esnada -inşaallah ileride de açıklayacağımız gibi- içki haram kılınmıştır.
Buharı, sahihinde «Kala b. Eşrefin öldürülmesi» bahsinde Rasûlullah (s.a.v.)'rn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ka'b b. Eşref, Allah'a ve Rasûlüne eza vermektedir. Hakkından gelecek kimse yok mu?
Muhammed b. Mesleme kalkıp:
- Ya Rasûlallah! Onu Öldürmemi istiyor musun? dedi. Peygamber Efendimiz:
- Evet3 dedi. Muhammed b. Mesleme:
- Öyleyse biraz yalan konuşmama izin ver, dedi. Peygamber Efendimiz de ona izin verdi:
Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme, Ka'b'a gidip:
- Bu adam bizden sadaka isteye isteye bizi takattan düşürdü. Bunun için senden ödünç istemeye geldim, dedi.
Ka'b:
- Vallahi ondan bıkacaksınız, dedi.
Muhammed b. Mesleme:
- Biz bir defa ona uyduk. Bir sonuca varmadan onu bırakmak istemiyoruz. Varsa bana ödünç bir veya iki yük hurma ver, dedi.
Ka'b:
- Olur, fakat yerine bana rehin bırakman şartı ile, dedi.

Muhammed b. Mesleme ile arkadaşları:
- Rehin olarak ne istiyorsun? diye sordular.
Ka'b:
- Bana kadınlarınızı rehin bırakın, diye cevap verdi.
Ona:
- Sen Arapların en güzeli iken, kadınlarımızı sana nasıl bırakabiliriz? dediler.
Ka;b:
- Öyleyse çocuklarınızı rehin bırakın, dedi.
Ona:
- Bunu da yapamayız. Çünkü bu bizim için bir zillettir. Çocuk büyüdükten sonra ona: «Sen o kimse değil misin ki, bir iki yük hurma yerine rehin bırakıldın?» diyecekler. Rehin olarak sana silah bırakalım,
dediler.
Muhammed, geceleyin kendisine geleceğini söyledi. Gece olunca Muhammed, evine -yanında Ka'b'm süt kardeşi olan Ebu Naile de bulunduğu halde- gidip Ka'b'ın aşağıya inmesini istedi. Ka'b da indi. Karısı ona:
- Bu saatte sen nasıl dışarıya çıkıyorsun? dedi. (Başka bir rivayete göre karısı ona şöyle demiştir: Öyle bir ses duyuyorum ki, sanki ondan kan damlıyor.)
Ka'b:
- Ne var? Beni çağıranlar, Muhammed b. Mesleme ile kardeşim Ebu Naile'dir. Kaldı ki mert adam, geceleyin vurulmaya da çağrılsa yine gider, dedi.
Ravi diyor ki: Muhammed b. Mesleme ile birlikte iki adam daha vardı. Muhammed onlara:
- Geldiği zaman, saçını tutup koklayacağım. Onu iyice tuttuğumu gördüğünüz zaman hiç beklemeden ona vurun, dedi.
Ondan sonra Ka'b indi, üzerine deriden sırmalı bir elbise vardı ve misk kokusu saçıyordu. Muhammed ona:
- Senden ne güzel bir koku geliyor, hayatımda böyle güzel bir koku
görmedim, dedi. Ka'b:
- Ne diyorsun, Arap kadınlarının en güzel kokulusu ve en güzeli bendedir, dedi. Muhammed:
- İzin verir misin, senin saçını biraz koklayayım? dedi.
Oda:
- Evet, deyince, saçını tutup kokladı. Muhammed arkadaşlarına:
- Siz de koklayın, dedikten ve arkadaşları da kokladıktan sonra bir daha izin istedi. Muhammed, bu defa Ka'b'ın saçını iyice tutup arkadaşlarma:
- Ne duruyorsunuz? dedi.
Onlar da hemen Ka'b'm işini bitirdiler. Sonra gelip H^z. Peygam-ber'e durumu anlattılar.»
Muhammed b, İshak dedi ki: Ka'b b. Eşrefe gelince o, Tay kabilesinin Beni Nebhan kulundandır. Anası Beni Nadir kabilesindendir. Zeyd b. Harise ile Abdullah b. Revaha, Medine'ye gelip Bedir savaşma katılan müşriklerin öldürüldükleri haberini verdikleri zaman Ka'b şöyle demişti: "Vallahi eğer Muhammed şu kavme musibet eriştirmiş ise, elbette ki yerin altı üstünden daha hayırlıdır."
Allah düşmanı, haberin kesinliğini anlayınca yola çıktı ve Mekke'ye geldi. Muttalib b. Ebi Vedaa b. Dubayre es-Sehmî'nin yanma konuk oldu. Onun yanında Atike binti Ebi'l-İs b. Ümeyye b. Abdu'ş-Şems b. Abdumenaf vardı. Bu kadın onu misafir etti. Ona ikramda bulundu. O ise, Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı kışkırtıcı şiirler okumaya, Bedir savaşında öldürülen müşrikler üzerine ağıt dökmeye başladı. İbn İshak, onun bir kasidesinden bahseder ki, kasidenin başlangıcı şöyledir:
«Bedir değirmeni, Bedir savaşma katılanları öğüttü.
Bedir gibisi için gözyaşları akıtırsın ve gözyaşlarıyla ağlarsın.»
İbn İshak, Hassan b. Sabit'in ve diğer şairlerin buna karşı söyledikleri cevabi şiirleri de nakleder.
Daha sonra Ka'b, Medine'ye döndü. Ve Müslümanların kadınlarına süslü-püslü kasideler söylemeye başladı. Onlara eziyet verdi. Peygamber (s.a.v.) ile ashabına da dil uzattı.
Musa b. Ukbe dedi ki: Ka'b b. Eşref, Nadir oğullarından biridir. Rasûlullah (s.a.v.)'ı yererek ona eziyet vermişti. Bineğine binip Mekke'ye gitmiş, Kureyşlileri de ona karşı kışkırtmıştı. Mekke'de iken Ebu Süfyan ona şöyle sormuştu:
- Allah aşkına söyle! Bizim dinimiz mi Allah'ın daha çok hoşuna gider, yoksa Muhammed ile arkadaşlarının dini mi? Sana göre onlar mı, yoksa biz mi daha doğru yolda ve hakka daha yakımz? Biz iri hörgüçlü develeri kesip insanlara yedirir, onlara su üzerine süt içirir ve rüzgarın savurduğu her şeyi yediririz.
Ka'b b. Eşref:
- Tabii ki, siz onlardan daha doğru yoldasınız, dedi.
Ravi dedi ki: Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Rasûlüne şu ayetleri inzal buyurdu:
«Kendilerine kitap verilmiş olanların, puta ve şeytana kanıp, inkar edenlere: «Bunlar, inananlardan daha doğru yoldadırlar» dediklerini görmedin mi? İşte, Allah'ın lanetledikleri onlardır. Allah'ın lanetlediği kişiye asla yardımcı bulamıyacaksın.» (cn-Nisâ, 51-52.)

Musa ile Muhammed b. îshak dediler İd: Ka'b b. Eşref, Medine'ye geldi. Düşmanlığım açıkça ilan etti. İnsanları savaş kışkırttı, müşrikleri Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı savaşmaya karar verdirinceye kadar Mekke'den çıkarmadı. Ümmül Fadl b. Haris ve diğer Müslüman kadınlara süslü-püslü şiirler, kasideler söylemeye başladı. Onlara eziyet verdi.
İbn İshak dedi ki: Abdullah b. Muğis b. Ebi Bürde'nin bana anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.): «îbn Eşrefi haklayacak Mı vardır?» diye sordu. Beni Abdüleşhel'in kardeşi Muhammed b. Mesleme ona: «Onu haklayacak ben varım, ben onu öldürürün ya Rasûlallah» dedi. Rasûul-lah da: «Eğer buna gücün yeterse yap.» dedi.
Ravi diyor ki: Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme döndü ve üç gün bekledi. Yemiyor, içmiyor, kalbi birşeye takılı kalıyordu. Bu durum Rasûlullah (s.a.v.)'a anlatıldı. O da onu çağırıp kendisine şöyle dedi:
- Niçin yemeyi, içmeyi bıraktın? Muhammed b. Mesleme:
-Ya Rasûlullah, size bir söz söyledim. Bilmiyorum. Acaba verdiğim bu sözü yerine getirebilecek miyim, yoksa getiremiyecek miyim? Rasûlullah:
- Sana ancak gayret göstermek düşer, dedi. Muhammed b. Mesle-
me:
- Ya Rasûlallah, mutlaka söylememiz gereken bazı şeyler vardır,
dedi.
Rasûlullah:
- Uygun gördüğünüz şeyi söyleyin. Siz bu hususta serbestsiniz, dedi.
Bunun üzerine İbn Eşrefi öldürmek için Muhammed b. Mesleme, Silkan b. Selame b. Vakş (Bu Ebu Naile'dir. Ber Abdüleşhel'den biri olup Ka'b b.Eşrefinde süt kardeşidir.), Abbad b. Bişr b. Vakş (Bu da Beni Abdüleşhel'den biridir.), Haris b. Evs b. Muaz (Bu da Beni Abdüleşhel'den biridir.) ve Ebu Abs b. Cebir (Bu da Beni Harise kabilesindendir.) birleştiler.
Bunlar, Ebu Naile Silkan b. Selame'yi önceden Allah düşmanı Ka'b'a gönderdiler. O da yanma giderek onunla bir süre konuştu ve karşılıklı şiirler söylediler. Ebu Naile şiir söylüyordu. Sonra dedi ki:
- Vay be, ey İbn Eşref, bir ihtiyaç için gelmemiştim. Sana onu söylemek istiyorum. Onu gizli tut.
Ka'b:
- Olur, gizli tutarım. Ebu Naile:
Bu adamın (Muhammed'in) bizim yanımıza gelmesi bela oldu.
Onun yüzünden Araplar bize düşman oldular. Tek bir yaydan fırlayan bir ok gibi bize saldırdılar, yollarımızı kestiler, ailelerimiz dağıldı, sıkıntıya düştük, dedi. Ka'b:
- Ben Eşrefin oğluyum. Vallahi ey îbn Selame! Sana haber vermiş olayım ki, muhakkak iş, ileride benim dediğime gelecektir, dedi.
Silkan:
- Ben istedim ki, bize bir yiyecek sataşın. Biz de sana rehin bırakalım ve senin için bir vesika düzenleyelim. Bu hususta bize ihsanda bulu-nasm, dedi.
Ka'b:
- Oğullarınızı bana rehin verir misiniz? diye sordu. Silkan:
- Bizi rüsvay etmek istedin. Çünkü görüşümde olan bir takım arkadaşlarım vardır. Onları da getireyim ve onlara sataşın. Bu hususta ihsan edesin ve zırhlılardan borcu ödemeye yetecek şeyi rehin edelim istedim, dedi.
Silkan, arkadaşları silahla geldiklerinde silahları onu ürkütmesinler, o, onları yadırgamasın diye böyle demişti. Ka'b: «Cemaatte vefa vardır.» dedi.
Bunun üzerine Silkan, arkadaşlarının yanına döndü ve dununu onlara bildirdi. Onlara, silahları almalarım, sonra gitmelerini ve Ka'b'm yanında toplanmalarım söyledi. Onlar, önce Rasûlullah'ın yanında toplandılar.
İbn İshak, îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), onlarla birlikte Babu'l-Garkad'a kadar yürüdü Sonra onları gönderirken şöyle dedi:
«Allah'ın ismi ile gidiniz. Ey Allah'ım, onlara yardım et.» Rasûlullah, daha sonra evine döndü. O zaman mehtaplı bir gece idi Onlar gittiler ve nihayet Ka'b'm kalesine vardılar. Ebu Naile ona seslendi. O ise daha yeni damat olmuştu. Hemen yorganını içinden fırladı. Bunun üzerine karısı yorganın ucundan tutup çekti ve:
- Sen savaşçı bir adamsın, savaşçı kimseler bu saatte evden dışarı, çıkmaz, aşağıya inmezler, dedi.
Ka'b:
- Bu, Ebu Naile'dir. Eğer beni uykuda bulsaydı uyandırmazdı, dedi. Karısı:
- Vallahi onun sesinde bir kötülük seziyorum, dedi.
- Delikanlı adam, vurulmaya çağrılsa bile yine gider, dedi. Bunun üzerine o, evden aşağı indi. Onlarla bir süre karşılıklı konuştular. Sonra Ebu Naile şöyle dedi:
- Allah'ın düşmanına vurunuz.
Birlikte ona vurdular ve kılıçları onun üzerine ardarda inip kalktı. Fakat bir işe yaramadı. Ka'b ölmedi. Muhammed b Mesleme dedi ki:
- Kılıçlarımızın birşey elde etmediklerini gördüğüm zaman, kılı-cımdaki bir bıçağı hatırladım ve onu aldım. O sırada Allah'ın

düşmanı acı ile öyle bir bağırdı ki, çevrede bulunan kalelerin tamamında ateşler yakıldı. Bıçağı hemen onun kasığı ile göbeği araşma koydum. Sonra üze^ rine yüklenerek derhal bıçağı kasığına geçirdim. Allah'ın düşmanı düştü. Haris b. Evs b. Muaz da başından yada ayağından yaralanmıştı. Kılıçlarımızdan biri ona isabet etmişti. Oradan ayrıldık. Beni Ümeyye b. Zeyc kabilesinin bulunduğu yerden yola çıktık. Daha sonra Beni Kuray-za, daha sonra Buas üzerinden gittik. Nihayet Ureyz harresine geldiğimizde Haris, kan kaybından zayıf düşmüştü. Biz onun için bir müddet durup bekledik. Sonra yanımıza geldi. O izimizi takip ediyordu. Onu sırtımıza alıp taşıdık ve gecenin sonunda onu Rasûlullah'a getirdik ki, o ayaktaydı. Namaz kılıyordu. Selam verdik. Yanımıza geldi. Biz ona Allah'ın düşmanının öldürüldüğünü söyledik. Sonra evimize döndük. Sabahleyin Yahudiler, Allah'ın düşmanı Ka'b b. Eşrefe yaptığımız şeyi duyup korkmuşlardı. Orada hiçbir Yahudi yoktu ki, kendi başına geleceklerden korkmasın.

İbn Cerir dedi ki: Vakidî'nin ifadesine göre bunlar, Ka'b b. Eşrefin başım koparıp Rasûlullah'a getirdiler.

İbn îshak dedi ki: Bu konuda Ka'b b. Malik, şu şiiri söylemiştir:

«Onlar KaTD'ı yere yıkıp bıraktılar ve döndüler.
Onun öldürülüp yere yıkılmasından sonra Beni Nadir Yahudileri alçaldılar.
Elleri üzerine yere düştü. Orada ellerimizle meşhur salabetli, metin kılıçlarla kaldırıldı.
Muhammed'in emriyle o gece Ka'b'ın kardeşi gitti, KaTa'a tuzak kurdu.
Ona hile etti ve onu hile ile evinden aşağı indirdi.
O övülmüştür, güvenilir ve cesur bir kardeştir.»

îbn Hişam dedi ki: Bu beyitler, onun Beni Nadir günü hakkındaki bir kasidesinden alınmıştır. Beni Nadir günü ile ilgili açıklama ileride gelecektir.

Ben derim ki: Ka'b b. Eşrefi Bedir vak'asmdan sonra Haris b. Evs öldürmüştür. Sonra Hazreçliler, Ebu Rafi b. Ebi Hukayk Uhud gazvesinden sonra öldürdüler. Nitekim bununla ilgili açıklama inşaallah ileride gelecektir. Güvencimiz ve duyanağımız Allah'tır.

İbn İshak, Hassan b. Sabitin konuyla ilgili şu şiirini nakletmiştir:

«Ey İbn Hukayk ve sen ey İbn Eşref!
Kendileriyle karşılaştığınız adamların topluluğu, Allah için çok hayırlı işler yapmışlardır.
Size, ormandaki arslanlar gibi şiddetli bir şekilde, hafif hareketli kılıçlarla, gelip geceleyin saldırdılar.
Nihayet kalelerinize geldiler ve size şiddetli katledici kılıçlarla ölüm şerbetini içirdiler.
Peygamberlerinin dininin muzaffer olması için yardım diliyerek ve helak edici her işi küçümseyerek geldiler.»

Muhammed b. İshak, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir;

«Yahudilerin adamlarından her kimi ele geçirirseniz öldürün,» Bunun üzerine Muhayyise b. Mesud el-Evsî, İbn Süneyne'nin üzerine atıldı. İbn Süneyne, Yahudi tüccarlarındandı. Onlarla ilişki kurar, alışveriş yapardı. Muhayyise, onu Öldürdü. Muhayyise'nin kardeşi Hü-veyyise ondan daha yaşlı idi. Ama henüz Müslüman olmamıştı. Hüvey-yise, Yahudiyi öldüren kardeşi Muhayyise'yi dövmeye ve şöyle demeye başladı:

- Ey Allah'ın düşmanı, onu öldürdün mü? Vallahi senin kanındaki iç yağlan onun maundandır.

Muhayyise dedi ki: Ben de ona şöyle dedim:

- Vallahi onun Öldürülmesini bana öyle biri emretti ki, eğer seni öldürmeyi dahi bana emretseydi, mutlaka senin de boynunu vururdum.

Vallahi Hüveyyise'nin İslâm'a girmesinin ilk sebebi bu oldu. Hü-veyyise, bana şöyle sordu:

- Eğer Muhammed, benim öldürülmemi sana emretse beni öldürür müsün?

Ben de ona şöyle cevap verdim:

- Evet vallahi, şayet bana senin boynunu vurmayı emretseydi, elbette senin boynunu vururdum.

Hüveyyise:

- Vallahi seni bu duruma getiren bir din, çok hayret verici birşeydir, dedi ve Müslüman oldu.

îbn ishak dedi ki: Bu meseleyi bana Beni Harise'nin bir azadlısı, Muhayyise'nin kızından naklen bildirdi. Bu konuda Muhayyise şöyle demiştir:

«Eğer öldürülmesi ile emrolunsaydım, elbette onun kulaklarının ardındaki çıkık kemikleri keskin kılıçla keserdim, diye anamın oğlu benî kınıyor.
Bir keskin kılıç ile ki, onun rengi tuzun rengi gibidir.
Onun cila ve parlaklığına özeniyorum. Onu doğrulttuğum zaman yalancı çıkmıyor.
Seni istemeyerek öldürmem beni sevindirmez.
Oysaki bizim Busra ile Me'rib arasında geçen günlerimiz vardır.»

İbn Hişam, Ebu'l-Amr el-Medenî'den rivayet etti ki, bu hadise, Beni Kurayza Yahudilerinin öldürülmelerinden sonra cereyan etmiştir. Çünkü öldürülen kişi, Ka'b b. Yahuza'dır Muhayyise, Rasûlullah'm emri üzerine Beni Kurayza savaşında Ka'b b. Yahuza'yı öldürdüğünde kardeşi Hüveyyise yukarıdaki sözleri ona söylemiş, Muhayyise'de yine yukarıda nakledilen cevabı ona vermişti. Bunun üzerine Hüveyyise, o gün Müslüman olmuştu. Doğrusunu Allah bilir.

Tenbih: Beyhakî ile Buharı, Beni Nadir sürgününü Uhud gazvesinden önce zikretmişlerdir. Doğrusu, Beni Nadir sürgününün

Uhud gazvesinden sonra anlatılmasıdır ki, Muhammed b. îshak ile diğer megazi imamları böyle bir kronolojik sıra takip etmişlerdir. Delilleri de şudur: İçki, Beni Nadir Yahudilerinin kuşatma altında tutuldukları günlerde haram kılınmıştır ki, bu da sahih hadiste belirtilmiştir. Çünkü Uhud gününde şehid olarak öldürülen sahabelerden bir grup o zaman içki kullanmışlardı. Bu da gösteriyor ki, içki kullanmak o zaman helal idi. Ancak bilahare haram kılınmıştır. Bu söylediklerimiz şunu açıklıyor ki; Beni Nadir hadisesi, Uhud gazvesinden sonra vuku bulmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Başka bir Tenbih: Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Kaynuka oğulları Yahudileri ile ilgili hadise, Bedir vak'asmdan sonra olmuştur. Aynı şekilde Yahudi Ka'b b. Eşrefin, Evs tararından Öldürülmesi de Bedir vak'asından sonra olmuştur. İleride de açıklanacağı gibi Beni Nadir hadisesi, Uhud vak'asmdan sonra olmuştur. Aynı şekilde Yahudi Ebu Rafi'in öldürülmesi de Uhud vak'asmdan sonra olmuştur. Onu Hazreç-liler öldürmüştü ki, o Hicazhların taciri idi.
Hendek savaşından sonra Kurayza oğulları ile savaşılmıştı ki, bu Yahudilerle yapılan savaş, ileriki sayfalarda anlatılacaktır. [5]

Uhud Gazvesi

Hicretin üçüncü senesi şevval ayında yapılmıştır. Uhud dağına, et-raunda bulunan dağlar arasında tek bir dağ olduğu için, tek anlamına gelen Uhud adı verilmiştir. Sahih hadiste şöyle buyrulmuştur:
«Uhud bir dağdır ki, o, bizi sever, biz de onu severiz.» Yani Uhudlu-lar gibi sever denilmek istenmiştir. Bir kavle göre Hz. Peygamber bu hadis ile şu manayı kasdetmiştir: Seferden dönüşümüzde ailemize yaklaştığımızı bize müjdelediği için Uhud dağı, tıpkı bir dostun yaptığı gibi bizi sever, biz de onu severiz.
Bir kavle göre de, bu hadisin zahiri anlamını kabul etmek gerekir. Tıpkı şu ayette olduğu gibi:
«Taşlardan Allah korkusundan yuvarlananlar da vardır.» (el-Bakara, 74.)
Ebu Abs b. Cebr'den rivayet olunan hadiste şöyle buyrulmuştur:'
«Uhud bizi sever, biz de onu severiz. O Cennet kapısmdadır. Ayr dağı da bize kızar, biz de ona kızarız. O, Cehennem kapılarından bir kapıdadır.»
Süheylî, bu hadisi takviye ederek şöyle demiştir: Sabit olduğuna göre Hz, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Kişi sevdiği ile beraberdir.»Bu, Süheylî'nin yaptığı tuhaflıklardandır. Çünkü bu hadis ile insanlar kastedilmiştir. Bir dağdan, kişi diye söz etmek mümkün değildir.
Uhud gazvesi, hicri üçüncü senenin şevval ayında yapılmıştır. Zührî, Katade, Musa b. Ukbe, Muhammed b. îshak ve Malil böyle demişlerdir.
İbn îshak, bu gazvenin şevval ayının ortasında yapıldığını söylemiştir. Katade ise, şevval ayının onbirinci gününde (cumartesi) yapıldığını söylemiştir.
Malik, gazvenin sabahleyin yapıldığını ifade etmiştir. Meşhur kavle göre Cenâb-ı Allah, bu gazve ile ilgili olarak şu ayetleri inzal buyurmuştur:
«Ey Muhammed! Sen inananları savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere, erkenden evinden ayrılmıştın. Allah işitir ve bilir. Sizden iki takım bozulup geri çekilmek üzere idi, oysa Allah onların dostu idi. İnananlar yalnız Allah'a güvensinler. Andolsun ki, siz düşkün bir durumda iken, Bedir'de, Allah size yardım etmişti; Allah'tan sakının ki şükredebilesiniz. İnananlara: «Rabbinizin size göndermiş olduğu 3000 melekle yardım etmesi size yetmeyecek mi?» diyordun. Evet, eğer sabrederseniz, sakınırsanız ve onlar da hemen üzerinize gelirlerse Rabbiniz size, nişanlı 5000 melekle imdad edecektir.» (Âl-ümrân, 121-125.)
Bu ayetlerle müteakip ayetlerde aynı konudan bahsedilmiş ve konu şu ayet-i kerime ile sona ermiştir:
«Allah inananları sizin durumunuzda bırakacak değildir. Temizi pisten ayıracaktır. Allah size gaybı bildirecek değildir.» (Âi-iWân,i79.)
Tefsirimizde bu konuyu yeterince ve gerektiği şekilde açıkladık. Hamd ve minnet Allah'adır. Biz burada bu gazveyi, Muhammed b.İshak ile diğer siyer otoritesi âlimlerin nakillerine dayanarak özetle anlatacağız.
Bedir gününde Kureyş kafirleri öldürülüp kuyuya atıldıktan, kalanları hezimete uğramış olarak Mekke'ye döndükten, Ebu Süfyan da kervanı ile birlikte Mekke'ye geldikten sonra Abdullah b. Ebi Rebia, îk-rime b. Ebu Cehil, Safvan b. Ümeyye ve Kureyşli adamlar -ki bunların bazısının babası, bazısının oğlu, bazısının kardeşi Bedir'de öldürülmüştü- Ebu Süfyan'a ve Kureyş'in ticaret kervanında malı bulunan kimselere gidip şöyle demişlerdi:
- Ey Kureyş topluluğu! Doğrusu Muhammed, başınıza beklenmedik bir felaket getirdi. Seçkin adamlarınızı öldürdü. Onunla savaşabilmek için şu malınızı vererek bize yardımcı olun. Belki ondan öç alırız.
Ebu Süfyan ve tacirler mallarını onlara verdiler.
İbn îshak dedi ki: Onların hakkında ilim ehlinin bana anlattıklarına göre Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
«Doğrusu inkar edenler, mallarını, insanları Allah'ın yolundan alıkoymak için sarfederler. Ve daha da sarfedeceklerdir. Ama sonra içleri yanacak, hem de mağlup olacaklardır. înkar edenler Cehenneme toplanacaklardır.» (el-Enfâl, 36.)
Ebu Süfyan ile kervan sahipleri, Ehabiş topluluğu ve Kureyşlilere itaat eden Kinane ile Tihame kabileleri, Rasûlullah'la savaşmak için toplanıp bir araya geldiler. Ebu Azze Amr b.Abdullah el-Cumahî ise-Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gününde onun

canını bağışlamıştı- çoluk çocuk sahibi, muhtaç, fakir bir kimse idi. Esirler arasında idi. Safvan b. Umeyye ona şöyle demişti:
«Ey Eba Azze! Sen şair bir adamsın. Dilinle bize yardımcı ol. Ve bizimle birlikte sefere çık.»
Ebu Azze ise şöyle demişti:
- Muhammed bana lütufta bulundu. Ona karşı çıkmak istemiyorum.
Safvan:
- Evet, ama genede kendi nefsinle bize yardımcı ol. Eğer seferden dönersen seni zengin edeceğim. Eğer öldürülürsen, kızlarını benim kızlarımla beraber tutarım. Onlara isabet eden varlık ve darlık seninkilere de isabet eder, dedi.
Bunun üzerine Ebu Azze, Tihame içine gitti. Beni Kinane'yi savaşa davet ederek şöyle dedi:
«Ey sabit kadem olan, yenilmek bilmeyen Abdumenat oğullan! Siz himayecilersiniz. Babanız da himayecidir.
Bana bu seneden sonra yardımınızı esirgemeyin, beni yardımsız bırakmayın. Çünkü yardımsız bırakmak doğru değildir.»
Ravi diyor ki: Kafi b. Abdumenaf b. Vehb b. Huzafe b. Cumah da, Beni Malik b. Kinane'ye giderek onları Rasûlullah'a karş savaşmaya teşvik etti ve onlara şöyle dedi:
«Ey Malik! Önde gelen haseb ve yakınlık ve ahid sahibi! Sana sesleniyorum!
Hısımlığa sahip olan kimseye...
Haram kılınmış beldenin ortasında Ka'be-i Muazzama'nm Hatim'i-nin yanında olan antlaşmaya kim sahip çıkmaz!»
Cübeyr b. Mut'im de Vahşi adlı Habeşli kölesini (Bu köle iyi mızrak atardı. Habeşliler gibi mızrak atardı. Hedefi tutturmadığ çok az vaki idi.) çağırdı ve ona dedi İd:
- Halkla birlikte sefere çık. Eğer sen Muhammed'in amcası Ham-za'yı, amcam Tuayme b. Adiy'in karşılığında öldürürsen hürriyetine kavuşursun.
Ravi diyor ki: Bunun üzerine Kureyşliler, bıçaklarıyla, azıklarıyla keskin kılıçlarıyla, kendilerine katılanlarla, Beni Kinane Tihame halkı ve onlara tabi olanlarla birlikte yola çıktılar. Gayrete gelmek ve savaştan kaçmamak için develerin üstündeki mahfilleriyle birlikte kadınlarını da beraberlerine alıp yola çıktılar. Halkın lideri Ebu Süfyan Sahr b. Harb, eşi Hinci bint Utbe b. Rebia'yla birlikte yola çıktı. İkrime b. Ebu Cehil de eşi ve amcası kızı Ümmü Hakim binti Haris b. Haşim b. Muğire il birlikte orduya katılıp Medine'ye doğru yola çıktı. Safvan b. Ümeyye de Berze binti Mesud b. Amr b. Umeyr es-Sakafiye il birlikte yola çıktı. Arar b. As da Rayta binti Münebbih b. Haccac ile birlikte yola çıktı. Ray-ta, Amr b.As'm oğlu Abdullah'ı annesi idi.
Ravi, haıuımlanyla birlikte bu sefere çıkan başkalarının adlarını da zikretmiştir.
Ravi diyor ki: Hind binti Utbe, Vahşi'ye her rastladığında ya da Vahşi ona rastladığında şöyle derdi: «Baksana ey Ebu Deşme İntikam al, intikam almaya çalış.» Böyle diyerek Abdülmuttalib oğlu Hamza'yı Öldürmek için onu teşvik ederdi. Böylece gittiler ve nihayet Medine'nin karşı tarafında vadinin kenarına bakan çorak, çukur bir yerde iki çeşmenin yanına indiler. Rasûlullah (s.a.v.) ve Müslümanlar, onların gelmiş olduklarını öğrendiler. Rasûlullah, Müslümanlara şöyle dedi: «Vallahi, doğrusu ben hayır bir rüyada bir öküz ile kılıcımın vurulan tarafında bir kırık gördüm. Ayrıca elimi de sağlam bir zırha sokmuşum. Bu zırhı Medine ile tevil ettim.
Ebu Musa el-Eşarî, Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu rivayet etti:
«Rüyada gördüm ki ben Mekke'den hurmalıklı bir yere hicret ediyorum. İlk düşünceme göre orası Yemame ya da Hecer idi. Fakat bir de baktım İd, orası Yesrib imiş. Yine o rüyamda gördüm İd, ben kılıcımı sallıyorum ama kılıcımın ağzı kırıldı. İşte bu kırıklık, Uhud gününde Müslümanlara isabet eden musibettir. Sonra bir kez daha kalıcımı salladım. Eskisinden daha güzel hale geldi. O da Allah'ın getirdiği fetih ve mü'müileriıı bir araya gelip toplanması dır. Yine o rüyamda bir öküz gördüm. Allah'ın işi hayırdır. Anladım ki, onlar da Uhud gününde öldürülen mü'minler grubudur. Hayra gelince; o, Allah'ın getirdiği hayır ve doğruluk sevabıdır ki, Bedir gününden sonra bize gelmiştir.»
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hanz kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gününde kılıcı Zülfikan üzengisi ile bacağı araşma koydu. Uhud gününde bu hususta bir rüya görmüştü. Şöyle ki: Uhud günü olunca müşrikler, Müslümanlara karşı geldiler. Rasûlullah, Medine'de kalıp müşriklerle orada savaşmayı uygun görmüştü. Ama Bedir savaşma katılmamış bazı kimseler gelip: «Ya Rasûlallah, Medine'den çıkıp Uhud'da müşriklerle savaşalım.» dediler. Onlar, Bedir savaşma katılıp da fazilet kazanmış olanlar gibi fazilet kazanmak ümidiyle böyle demişlerdi. Rasûlullah'a bu şekilde ısrarda bulundular. Nihayet o, savaş elbiselerini giydi ama sonra bu kişiler pişman olup: «Ya Rasûlallah, Medine'de kal. Doğru olan, senin görüşündür.» dedilerse de Rasûlullah, onlara şu cevabı verdi:
«Bir peygamber zırhını giydikten sonra, Allah kendisiyle düşmanı arasında hükmünü verinceye kadar zırhını indirmesi uygun olmaz.»
O gün zırhını giymeden önce Rasûlullah, onlara şöyle demişti:
«Rüyamda sağlam bir zırh içinde olduğumu gördüm. Bunu Medine olarak tevil ettim ve yine bir koçun peşi sıra gittiğimi gördüm. Bunu da müşriklerin reisini öldüreceğim şeklinde tevil ettim. Kılıcım zülfikarın ağzında bir gedik meydana geldiğini gördüm. Bunu da sizin saflarınız arasında bir gedik açılacağı şeklinde tevil ettim. Bir öküzün boğazlandığını gördüm. Öküzün boğazlanmasına gelince, vallahi Allah'ın yaptığı iş hayırlıdır. Bunda hayır vardır.»
Beyhakî, Hammad Seleme kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Uykudaki kimsenin gördüğü gibi ben de rüyamda bir koçun ardı sıra gittiğimi gördüm. Kılıcımın vuran tarannın kırıldığım da

gördüm. Bu rüyayı şöyle tevil ettim: Ben müşrik kavmin koçunu (reisini) öldüreceğim. Kılıcımın ağzının kırılmasına gelince bunu da akrabamdan bir adamın öldürüleceği şeklinde tevil ettim.»
Nihayet Rasûlullah'm amcası Hamza öldürüldü. Rasülullah da, Talha'yı öldürdü. O, kavmin bayraktarı idi.
Musa b. Ukbe dedi ki: Kureyşliler dönüp kendilerine tabi olan müşrik Arapları topladılar. Ebu Süfyan b. Harb da Kureyş topluluğuyla birlikte Bedir vak'asımn ertesi senesi şevval ayında yola çıktı. Nihayet Uhud dağının iki tarafindaki vadiye indiler. Bedir savaşma katılmamış olan Müslümanlar, o savaşa katılamadıklarından pişman olmuşlar ve düşmanın karşısına çıkmayı arzulamışlardı ki, Bedir gününde mü'min kardeşlerinin harcamış oldukları çabayı kendileri de harcasınlar.
Ebu Süfyan ile müşrikler, Uhud dağının eteklerine indiklerinde Bedir savaşma katılmamış olan Müslümanlar -düşmanın kendilerine karşı geldiğini görünce- sevindiler ve: «Allah arzumuzu yerine getirdi.» dediler.
Sonra Rasülullah (s.a.v.), cuma gecesi bir rüya gördü. Bu rüyası da gerçekleşti. Ashabından birkaç kişi yanma geldi. Onlara şöyle dedi:
«Dün gece uyurken şöyle bir rüya gördüm: Bir öküz boğazlanıyordu. Vallahi Allah'ın yaptığında hayır vardır. Kılıcım Zülfikarm da ağzından kırıldığını gördüm. Bundan hoşlanmadım. Bu gördüklerim birer musibet idiler. Kendimi sağlam bir zırh içinde gördüm ve bir koçu takip ettiğimi de gördüm.»
Rasülullah (s.a.v.), bu rüyasını ashabına anlattığında onlar şöyle dediler:
- Ya Rasûlallah! Bu rüyanı nasıl tevil ettin? Rasülullah buyurdu ki:
- Öküzün boğazlanmasını şöyle tevil ettim: Bizden de müşriklerden de adamlar öleceklerdir. Ama kılıcımın ağzında gedik açılmasından hoşlanmadım.
Bazıları dediler ki: Rasûlullah'm kılıcının yüzüne isabet eden rüyadaki darbeye gelince, Uhud gününde Rasûlullah'm mübarek yüzüne düşman tarafından darbe vuruldu. Onun dişini kırdılar. Dudağım yardılar. Ona bu darbeyi vuran, Utbe b.Ebi Vakkas idi. Öküzün boğazlanmasına gelince bu, Uhud gününde öldürülen Müslümanlar şeklinde tevil edilmiştir.
Rasülullah (s.a.v.), rüyasının tevilini anlatırken şöyle demişti: «Peşi sıra gittiğim koça gelince, bu düşmanın reisidir ki; Allah onu öldürecektir. Sağlam zırha gelince, bunu Medine olarak tevil ettim. Bekleyin, çoluk çocuğunuzu evlere saklayın. Kalelerde muhafaza altına alın. Eğer müşrikler Medine'ye girerlerse, sokaklarda onlarla savaşırız. Evlerin üstünden onlara ok atarız.»
Müslümanlar, Medine sokaklarım taşlarla Örmüşlerdi. Onu kale
haline getirmişlerdi.
Bedir savaşma katılmamamış olan Müslümanlar ise şöyle demişlerdi:
«Bugünün gelmesini arzuluyorduk. Bunun için Allah'a dua ediyorduk. İşte Cenâb-ı Allah, arzumuzu gerçekle tir di. Ve mesafeyi yakmlaş-
tırdı.»
Ensâr'dan bir adamda şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, mahallemizde onlarla savaşamazsak ne zaman savaşacağız?
Baza adamlar da şöyle dediler:
- Eğer korkmuyorsak, bizi savaşmaktan alıkoyan nedir? Doğru sözlü olup, sözlerini yerine getiren bazı kimseler de -ki onlardan biri de Abdülmuttalib oğlu Hamza'dır- şöyle dediler:
- Sana kitabı indirene yemin olsun ki ya Rasûlallah, müşriklerle mücadele edeceğiz!
Beni Salim kabilesinden Nuaym b. Malik b. Salebe de şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Bizi Cennet'ten mahrum bırakma. Canım kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, ben Cennet'e gireceğim.
Rasülullah (s.a.v.), oha sordu:
- Ne ile Cennet'e gireceksin?
- Allah'ı ve Rasûlünü sevmiş olmakla ve savaş gününde cepheden kaçmamakla gireceğim.
- Doğru söyledin.
Gerçekten bu zat, Uhud savaşında şehid oldu.
İnsanların bir çoğu, Medine'den çıkıp düşmanla karşılaşmak istedi. Rasûlullah'm sözüne ve görüşüne uymadılar. Eğer onun kendilerine emrettiğine razı olsalardı, belki daha iyi olurdu. Ama nihayet kaza ve kader işe galib oldu. Uhud savaşı için Medine'den çıkmayı tavsiye edenlerin çoğu, Bedir savaşma katılmamışlardı. Bunlar Bedir savaşma katılan kimselerin sahip oldukları fazileti kaçırmış olduklarını bildiklerinden Medine'den çıkarak düşmanla savaşmayı tavsiye etmişlerdi.
Rasülullah (s.a.v.), cuma namazını kılıp halka vaz'u nasihatte bulundu. Gayret gösterip cihad etmelerini emretti. Hutbesini ve namazım tamamladıktan sonra zırhım getirmelerim emretti, getirdiler. O da zırhını giydi. Sonra insanlara Medine'den çıkış emrini verdi. Görüş sahibi bazı kimseler bu durumu görünce dediler ki:
«Rasülullah (s.a.v.), Medine'de kalmamızı emretmişti. Ama . Allah'ın ne istediğini o daha iyi bilir. Çünkü gökten ona vahiy geliyor.»
Böyle dedikten sonra Rasûlullah'a şöyle dediler:
- Ya Rasûlallah! Daha önce bize emrettiğin gibi Medine'de kalsak iyi olmaz mı?
Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- Bir peygamber zırhını giydikten ve düşmana karşı çıkmaları için insanlara duyuruda bulunduktan sonra düş mani a savaşmadıkça geri dönmesi ve zırhım çıkarması doğru olmaz. Daha önce Medine'de kalmanız için size çağrıda bulunmuştum. Ama siz çıkalım dediniz. Savaş anında düşmanla karşılaştığınızda Allah'a karşı takvalı olmanızı ve sabır göstermenizi size tavsiye ediyorum. Allah'ın size vereceği emri bekleyin. O emri yerine getirin.

Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) ve Müslümanlar, Medine'den çıkıp Bedai yoluna koyuldular. 1000 kişi idiler. Müşrikler ise 3000 kişi idiler. Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Nihayet Uhud'a varıp ordugah kurdu. Abdullah b. Übey b. Selül, 300 adamıyla birlikte Müslümanların saflarından ayrılınca Rasûlullah'm cemaati 700 kişi kaldı.

Beyhakî dedi ki: Megazi otoritelerine göre meşhur olan görüş şudur ki; Müslümanların sayısı 700 savaşçı olarak kaldı. Zührî'den naklolunan görüşe göre Müslümanların 400 savaşçısı kalmıştır. Doğrusunu Allah bilir.

Musa b. Ukbe dedi ki: Müşriklerin süvarilerinin başında Halid b. Velid vardı. Yüz atları vardı. Bayrakları da Osman b Talha'mn elindeydi. Müslümanların ordusunda sadece bir at vardı.

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), rüyasını ashabına anlatırken şöyle dedi:

«Eğer uygun görürseniz Medine'de kaim. Müşrikleri de gelip kondukları yerde bırakın. Eğer gelip kondukları yerde dururlarsa kötü yerde dururlar. Eğer üzerimize gelip Medine'ye girerlerse biz de Medine içinde onlarla savaşırız.»

Abdullah b. Übey b. Selül, Rasûlullah'm bu görüşüne muvafakat etti ve müşriklerle savaşmak için Medine'de kalmayı, dışarı çıkmamayı uygun gördü. Ama Bedir savaşma katılmamış olup da Uhud savaşında şehidlik mertebesine yücelecek olan bazı Müslümanlar şöyle demişlerdi:

-Ya Rasûlallah, bizi düşmanlarımıza karşı Medine'den çıkar. Onlar, bizim korkak olduğumuzu, kendilerinden korkup zaafiyet gösterdiğimizi görmesinler!

Abdullah b. Übey şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Müşriklere karşı Medine'den çıkma. Allah'a yemin ederim ki, biz düşmana karşı her ne zaman Medine'den dışarı çıkmış isek, darbe yemişizdir. Ama her ne zaman Medine'de kalmış isek, düşmanlara darbe vurmuşuzdur.

İnsanlar, Medine'den çıkması için Rasûlullah'a ısrarda bulunmaya davam ettiler. Sonunda o, evine girip zırhını giydi. Bütün bu olanlar, cuma günü namazdan sonra olmuştu. O gün Ensârdan bir adam ölmüştü. Ona Malik b. Amir denilirdi. Beni Neccar kabilesindendi. Rasûlullah, onun namazını kıldırdı. Ve sonra halkın huzuruna çıktı. Onlar pişman olmuşlardı. Kendi kendilerine dediler İd:

«Rasûlullah (s.a.v.)'m hoşlamadığı birşey yaptık. Oysaki bizim bunu yapmaya hakkımız yoktu.»

Rasûlullah (s.a.v.), onların yanma geldiğinde şöyle dediler;

- Ya Rasûlallah, eğer dilersen Medine'de kal.

Rasûlullah buyurdu ki:

-Bir peygamberin zırhını giydikten sonra savaşmadıkça onu çıkarması uygun olamaz.

Böylece Rasûlullah (s.a.v.), ashabından 1000 kişiyle birlikte yola çıktı. İbn Hişam dedi ki:

«Rasûlullah, Medine'den çıkarken yerine vekil olarak İbn Ümmü Mektum'u bıraktı.»

îbn İshak dedi ki:

Nihayet Medine ile Uhud arasında düzlüğe vardıkları zaman Abdullah b. Übey b. Selül, ordunun üçte biriyle Rasûlullah'tan ayrıldı ve şöyle dedi:

- Muhammed onlara itaat etti. Bana isyan etti. Ey insanlar, bilmiyoruz ki, niçin kendimizi Uhud'da öldürteceğiz.

Böyle dedikten sonra kavminden nifak ve iman hususunda şüphe sahibi olan kendi yandaşlarıyla birlikte geri döndü. Beni Seleme'nin kardeşi Abdullah b. Amr b. Haram, onların peşine düştü. Şöyle diyordu:

- Ey kavmim! Allah, kavminizi ve peygamberinizi düşmanlarıyla karşı karşıya geldikleri zaman yardımsız bırakmamanızı size hatırlatmadı mı?

Onlar da dediler ki:

- Eğer sizin savaşacağınızı bilseydik elbette, sizi yardımsız bırakmazdık. Fakat bir savaş olacağını sanmıyoruz.

Abdullah b. Amr b. Haram, onların, kendine karşı isyan edip sözünü dinlemedikleri ve geri dönme niyetinde olduklarını görünce, onlara şöyle dedi:

- Ey Allah'ın düşmanları, kahrolun! Allah, peygamberini size muhtaç etmeyecektir.

Ben derim ki: Şu ayet-i kerime ile yukarıda sözü edilen ricatçılar (geri dönenler) kastedilmiştir:

«Bu, münafiklık edenleri belirtmesi içindir. Münafiklık edenlere: «Gelin, Allah yolunda savaşın veya hiç olmazsa savunmada bulunun.», dendiği zaman: «Eğer savaşmayı bilseydik, ardınızdan gelirdik.» dediler. O gün, onlar imandan çok inkara yakındılar. Kalblerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlar. Allah, gizlediklerini onlardan daha iyi bilir.» (Âi-i İmrfin.167.)

Yani onlar, «Eğer savaşmayı bilseydik, ardınızdan gelirdik.» derken yalan söylüyorlardı. Çünkü savaşın yapılacağı, açıkça bilinen, gizlilik ve şüphesi olmayan bir hususta. Onlardır ki; Cenâb-ı Allah, haklarında şu ayeti inzal buyurmuştur:

«Ey Müslümanlar! Niçin münafiklar hakkında iki fırka oluyorsunuz? Allah, onları yaptıklarından dolayı başaşağı etmiştir.» (en-Nisâ, 88.)

Çünkü bir grup; «Onlarla savaşırız.» demişlerdi. Bir başka grup ise; «Onlarla savaşmayız.» demişlerdi. Nitekim bu husus sahih hadiste sabit olup açıklanmıştır.

Zührî'nin anlattığına göre Ensâr, kendi müttefikleri olan Medine Yahudilerinden yardım isteme hususunda Rasûlullah'tan izin talep ettiklerinde Rasûlullah: «Onlara ihtiyacımız yoktur.» demişti.
Urve b. Musa b.Ukbe'nin anlattığına göre Beni Seleme ve Beni Harise kabileleri, Abdullah b.Übey ile arkadaşlarının orduda ayrılıp geri dönmeleri esnasında bozulmaya yüz tutmuşlardı. Fakat Cenâb-ı Allah, onlara sebat verdi ve bu sebeple şöyle buyurdu:
«Sizden ila takım bozulup geri çekilmek üzere idi. Oysa Allah onların dostu idi. İnananlar yalnız Allah'a güvensinler.» (Âl-i Wân, 23.)
Cabir b. Abdullah dedi ki: Yukarıdaki ayet-i kerimenin nüzulünü çok sevdim. Çünkü bu ayette Allah «Oysa Allah, onların dostu idi» buyuruyor.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Nihayet Beni Haris arazisine taşlık bir mıntıkaya girdi. Bir a kuyruğunu salladı ve bir kılıcın kabzasmdaki bir çiviye takıldı. Böylece o kılıcı yerinden çekip çıkarttı. Rasûlullah, kılıcın sahibine şöyle dedi: «Kılıcım kınına sok. Ben görüyorum ki, kılıçlar yakında kınlarından çıkacaklardır.»
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), ashabına şöyle dedi:
- Bizi kavmin yanma götürecek kim var? Kim bizi onlara rastlatmayacak yakın bir yoldan götürecek?
Ebu Hayseme -Beni Harise b. Haris'in kardeşi- kalkıp:
- Ben varım ya Rasûlallah, dedi. Onları Beni Harise arazisi içinde onların malları arasından geçirdi. Nihayet Mirba b Kayziye'nin malının yanma gitti. Mirba, gözü görmeyen münafik bir adamdı. Rasûlul-lah'm ve beraberindeki Müslümanların sesini duyunca kalktı, yüzlerine toprak savurmaya başladı. Ve böyle dedi:
- Eğer Allah'ın elçisi isen sana bahçeme girmeni helal etmiyorum. Bana anlatıldığına göre Mirba, o topraktan bir avuç alıp şöyle dedi:
- Vallahi ey Muhammed, eğer bu toprağı senden başkasına değdir-meyeceğimi bilseydim, mutlaka bunu senin yüzüne vururdum.
Bunun üzerine ashab, onu öldürmek için harekete geçti. Rasûlullah (s.a.v.) ise:
- Bunu öldürmeyin. Bu kör bir adamdır. Hem kalbi, hem de gözü kördür, dedi.
Fakat Sa'd b. Zeyd (Beni Abdüleşhel'in kardeşi), Rasûlullah (s.a.v.) m men etmesinden önce erken davrandı, onun başına bir yay vurup başını yardı.
Rasûlullah (s.a.v.) yoluna devam etti. Nihayet Uhud dağının yanındaki boğaza, vadinin dağa taraf olan yakasına indi. Sırtım ve askerini, Uhud dağına dayayıp şöyle dedi:
- Sizden hiçbir kimse biz kendisine savaş emri vermeden savaşmasın!
Kureyşliler ise, develeri ile atlarını Müslümanların hurmalık çukurlarından Samğa'daki ekin tarlalarına salıvermişlerdi. Bu durumda Rasûlullah (s.a.v.) savaştan men ederken, Ensâr'dan bir adam şöyle dedi:
- Beni Kayle'nin ekinlerini atlarına yedirsinlerde hiç vuruşmayalım, öyle mi?
Rasûlullah (s.a.v.), savaş hazırlığı yapıyordu. 700 kişiyle birlikte idi. Okçuların üzerine Abdullah b.Cübeyr'i komutan yaptı. Bu, Beni Amr . Avf m kardeşidir. Bu zat, o zaman beyaz bir elbiseden ibaret bir üniforma giymişti. Okçular elli kişiydiler. Rasûlullah, onlara şöyle buyurdu:
- Atlıları bizden oklarla geri çevirin ki, ardımızdan gelmesinler. İster lehimizde olsun, ister aleyhimizde olsun, yerinizde sabit kalın ki, sizin tarafınızdan bize düşman gelmesin.
Rasûlullah (s.a.v.), üst üste iki zırh giydi. Sancağı da Beni Abdu'd-Dar'm kardeşi olan Mus'ab b. Ümeyr'e verdi.
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.), Uhud gününde bazı gençleri savaşa kabul etmedi. Yaşları küçük olduğundan onların savaşmalarına izin vermedi. Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de sabit olduğu gibi bunlardan biri Abdullah b. Ömer'di. O bu hususta şöyle demiştir;
«Uhud gününde Rasûlullah'a arz edildim. Ama savaş için bana izin vermedi. Hendek gününde Rasûlullah'a arz edildim. O zaman onbeş yaşında idim. Savaşmama izin verdi.»
Yine Rasûlullah (s.a.v.), Uhud gününde Üsame b. Zeyd, Zeyd b. Sabit, Bera b. Azib, JJseyd b. Züheyr, İrabe b. Evs b Kayziyye'ye de savaşma izni vermemiştir.İrabe hakkında Şımmah adlı şair şöyle demiştir:
«Şan ve şeref için kaldırılan bir bayrak varya, İşte İrabe,'onu sağ eliyle tutup aldı.»
Süheylî'nin anlattığına göre Uhud savaşında RasûluUah'ın savaş izni vermediği gençlerden biri de îbn Said b. Hayseme'dir Ama Hendek savaşında bunların tamamına savaş izni vermiştir. Uhud savaşmda on-beş yaşında bulunan Semure b. Cündüp ile Rafi b. Hadice'ye de Rasûlul-lah, savaş izni vermemiştir, Rafi'in ok atan birisi olduğu Rasûlullah'a söylenince, Rafi'e savaş izni verilmiştir. "Ya Rasûlallah, Semure güreşte Rafi'i yere yıkabiliyor." denilince Semure'ye de savaş izni vermiştir.
îbn İshak dedi İd: Kureyşliler savaşa hazırlandılar. 3000 kişi idiler. Onlarla birlikte 200 at vardı. Yanlarında getirmişlerdi. Halid b. Velid'i atlıların sağ koluna kumandan tayin ettiler. Sol kolun başına da îkrime b.Ebu Cehil'i tayin ettiler.
Rasûlallah (s.a.v.), «Kim bu kılıcı hakkıyla alacak?» diye sorunca, bir takım adamlar ona doğru kalktılar. Ama kılıcı onlara vermedi. Nihayet Ebu Dücane Simak b. Harşe -Beni Saidenin kardeşi- kalkıp ona gitti ve şöyle dedi
- Ya Rasûlullah, bu kılıcın hakkı nedir?
- Eğilinceye kadar onunla düşmana vurmandır.
- Ya Rasûlallah, ben onu hakkıyla alırım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, kılıcım ona verdi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid ve Affan kanalı ile Sabit'ten rivayet etti ki, Uhud gününde Rasûlullah (s.a.v.), eline bir kılıç alıp şöyle dedi:
- Bu kılıcı kim alır? Birkaç kişi kalkıp ona baktı. Rasûlullah yine sordu:
- Kim bunu hakkıyla alır?
Oradakiler geri durdular. Ancak Ebu Dücane Simak şöyle dedi:
- Ben bu kılıcı hakkıyla alırım!
Kılıcı aldı ve onunla müşriklerin başını yardı.
İbn İshak dedi ki: Ebu Dücane, bahadır bir adam olup, savaş esnasında düşmana karşı tekebbür gösterirdi. Kırmızı renkli bir sarığı vardı. Savaş esnasında o sarığıyla tanınırdı. Savaşırken başına sarardı. Başına sardığında da millet onun yakında savaşacağım bilirdi.
Kılıcı, Rasûlullah'm elinden alınca o kırmızı renkli sarığını başına sardı. Sonra iki saf arasında salınarak kibirli bir vaziyette dolaşmaya başladı.
İbn İshak, Beni Seleme kabilesinden olup Hz. Ömer'in azadhsı olan Cafer b. Abdullah b. Eslem'in şöyle dediğini rivaye etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Dücane'nin tekebbürlü bir şekilde salındığım gördüğü zaman şöyle dedi:
- Bu gibi yerler hariç, Allah bu tür yürüyüşten hoşlanmaz.
îbn îshak dedi ki: Ebu Süfyan, Beni Abdu'd-Dar'dan olan sancak sahiplerini savaşa teşvik ederek şöyle dedi:
- Ey Beni Abdu'd-Dar! Şüphesiz Bedir gününde sancağımızı siz üstlendiniz. Gördüğünüz gibi o musibet başımıza geldi. Milletler, baş-raklanyla yaşarlar. Bayrakları yok olduğunda onlar da yok olurlar. Ya sancağımızı siz taşırsınız veya bizimle onun arasından çekilirsiniz. Biz onu taşırız.
Bunun üzerine onlar bununla ilgilendiler. Vaadleşip şöyle dediler:
- Biz sancağımızı şana teslim ediyoruz. Karşılaştığımız zaman nasıl yapacağımızı yarın göreceksin!
Ebu Süfyan da zaten bunu istiyordu.
Müslümanlarla müşrik safları birbirlerine yaklaştığı ve karşı karşıya geldikleri zaman Hind binti Utbe kendisiyle beraber bulunan kadınlarla birlikte kalktı ve erkeklerin ardından def çalmaya, onları savaşa teşvik etmeye başladı. Söyledikleri şiirler arasında şunlar vardı:
«Ey Beni Abdu'd-Dar ve ey arkadan gelenlerini himaye eden kimseler! Kesici her kılıç ile vurun.
Eğer bu tarafa dönerseniz boyun boyuna sarılırız. Ve kadifelerimizi sereriz.
Veya eğer arka çevirirseniz, birbirimizden ayrılırız. Tıpkı dost olmayan bir kimsenin ayrılışı gibi.»
İbn İshak, Asım b. Ömer b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Amir, Beni Dubay'a dan biri olan Amr b. Sayfi b Malik b. Numan Evs'ten elli genç ile beraber Rasûlullah (s.a.v.)'dan uzak kalmak için Mekke'ye gitmişti. Bazıları onların onbeş kişi olduğunu söylerler. Ebu Amir, Kureyş'e şöyle vaadde bulunuyordu.
«Kavmimle karşılaşırsam hiç kimse bana karşı gelmeyecek.»
Müşriklerle ashab karşılaştıkları zaman, müşriklerden ilk karşılaşanlar, Mekke dışında onlara katılanlar ve Mekke halkının kölelerinden olan kimselerle birlikte Ebu Amir idi. Onlara şöyle seslendi:
«Ey Evs topluluğu, ben Ebu Amir'im.»
Onlar dediler İd:
- Ey fasık, Allah senin gözünü aydın kılmasın!
Cahiliye döneminde Ebu Amir'e Rahip adı veriliyordu. Rasûlullah ise, ona fasık adım takmıştı. O, kavmi olan Evs kabilesinin kendisine karşı red cevabını verdiklerim işitince şöyle dedi:
- Benden sonra kavmime kötülük isabet etmiş.
Sonra onlarla şiddetli bir şekilde savaştı. Sonra onlara taş atıp mücadelesini sürdürdü.
ibn İshak dedi ki: Halk savaştı. Nihayet savaş kızıştı ve Ebu Dücane vuruştu. Ta ki karşı tarafın safları arasına girdi.
îbn Hişam dedi ki: îlim ehli birçok kimsenin bana anlattıklarına göre Zübeyr b. Avvam şöyle demiştir:
Rasülullah (s.a.v.)'dan kılıcı istediğimde onu bana vermeyip Ebu Dücane'ye verdiği zaman içimde bir şüphe meydana geldi ve şöyle dedim:
«Ben onun halası Safiyye'nin oğluyum. Kureyş'tenim. Kalkıp ondan önce kılıcı kendisinden istedim. O ise kılıcı ona verdi ve beni terk etti.» Andolsun ki, Ebu Dücane'nin ne yapacağına bakıyordum. Ve onun peşi sıra gidiyordum. Kırmızı sarığını çıkarıp başına sardı. Ensâr şöyle dedi:
"Ebu Dücane ölüm sarığını çıkardı." O sarığı başına bağladığı zaman ona işte böyle diyorlardı. Ben onu takip ederken o şöyle diyerek ortaya çıktı:
«Ben öyle bir kimseyim ki, dostum hurmalıkların yanında kan dökmek, savaşta safların arkasında asla kalmamak üzere benden söz aldı.
Ne harikadır. Allah'ın ve Rasûlünün kılıcı ki, o kılıçla vurayım!»
el-Umevî dedi ki: Adamın biri savaşmakta iken Rasûlullah'm yanına geldi, Rasûlullah da kılıcıyla savaşıyordu. Rasûlullah dedi ki: Şu kılıcı sana verirsem muhtemelen safların gerisinde savaşırsın.
Adam hayır, deyince Rasûlullah ona kılıcını verdi. O da şu şiiri okudu:

«Ben Öyle bir kimseyim ki; dostum, safların gerisinde asla durmamam şartıyla benden söz aldı.»
tbn Hişam dedi ki: Nihayet Ebu Dücane, karşısına çıkan herkesi kılıçtan geçirmeye başladı. Müşriklerin arasında öyle bir vardı ki, bizim yaralılarımızdan karşılaştığı herkesi mutlaka Öldürüyordu. Böylece o ve Ebu Dücane birbirlerine yaklaştılar. İkisini bir araya getirmesi için Allah'a dua ettim. Nihayet karşılaştılar ve sıra ile birbirlerine ikişer darbe vurdular. Müşrik, Ebu Dücane'ye vurdu. O da kendisini öküz derisinden yapılmış kalkanıyla korudu. Kalkan onun kılıcını ayırıp attı. Ebu Dücane ona vurdu ve öldürdü. Sonra Ebu Dücane kılıcını kaldırıp Hind'in başını vuracaktı, fakat daha sonra kılıcını başka tarafa çevirdi. Ben de, Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedim.
İbn İshak, Ebu Dücane'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Bir insan gördüm ki, başkalarını şiddetli bir şekilde tırmalıyor. Ona doğru yürüdüm. Kılıcımı başına diktiğim zaman feryad etti. Çığlık attı. Bir de baktım ki o, bir kadındır. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) m kılıcıyla bir kadına vurmaya kıyamadım.»
Musab. Ukbe'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), kılıcım kimin alacağını sorunca, önce Amr, sonra da Zübeyr istediler. Onlara vermedi. Bu ikisi üzüldüler. Sonra üçüncü kez kılıcını kimim alacağını sorunca Ebu Dücane alma talebinde bulundu Kılıcını ona verdi. O da kılıcın hakkını verdi.
Rivayete göre Ka'b b. Malik şöyle demiştir: «Müslümanlarla birlikte sefere çıkanlardan biri de bendim. Müşrik ölülerinin de Müslüman ölüleri kadar olduğunu görünce yanlarında durdum. Baktım ki, müşriklerden bir adam zırhları toplayıp Müslüman ölülerine; «Koyun gövdeleri gibi yanyana dizilin bakalım.» diyordu. Bir de baktım ki, bir Müslüman ona bakıyor. Zırhı da üzerinde duruyordu. Geçip arkasında durdum. Sonra Müslümanlarla kafire baktım. Ama kafirin daha gösterişli ve teçhizatının daha sağlam olduğunu gördüm. İkisine bakmaya devam ettim. Nihayet karşı karşıya geldiler. Müslüman, kafirin omuzuna bir kılıç darbesi indirdi. Kılıç onun baldırına kadar indi. Sonra Müslüman kişi yüzünü açtı ve:
- Nasıl görüyorsun ey Ka'b, îşte ben Ebu Dücane'yim, dedi.» [6]

Hz. Hamza'nın Şehîd Edilmesi

İbn İshak dedi ki: Hamza b. Abdülmuttalib savaştı. Ertat b. Abdi Şürahbil b. Haşim b. Abdumenaf b. Abdu'd-Dar'ı öldürdü Ertat, sancağı taşıyan kişilerdendi. Hamza, Osman b.Ebu Talha'yı da öldürdü. O sancaktardı. Şöyle diyordu:
«Sancaktar olan kimselerin mızrağı kana boyamaları ya da kırılmaları gerekir.»
Hamza (r.a.\ ona saldırdı ve Öldürdü.
Sonra ona Siba b. Abdil-Uzza el-Gubşanî rastladı. Buna Ebu Niyar denirdi. Hamza dedi ki:
- Bana doğru gel, ey dalakları kesen kadının oğlu!
Siba'nm anası Ümmü Enmar, Şerik b. Amr b. Vehb es-Sekafî1 nin azadhsı idi. Mekke'de sünnetçilik yapardı. Karşı karşıya geldiklerinde Hamza ona vurup öldürdü.
Cübeyr b. Mut'im'in kölesi Vahşi şöyle dedi: «Vallahi ben, Hamza'ya bakıyordum. Halkı kılıçtan geçiriyor ve dokunduğu hiçbir şeyi bırakmıyordu. Tıpkı bozalak erkek deve gibi idi. O sırada ona benden Önce Siba' b. Abdil-Uzza gitti. Hamza ona şöyle dedi:
- Bana doğru gel ey dalakları kesici kadının oğlu! Böyle deyip ona bir darbe indirdi. Vurmakla kesmek bir oldu. Sanki kılıç, hederinden hiç şaşmadı. Ben mızrağımı salladım. Nihayet ona isabet edeceğine tam kanaat getirdiğim zaman üzerine fırlattım. Göbeği ile kasığı arasına isabet etti. İki ayağının arasından çıktı ve o bana döndü. Takatsiz bir şekilde yere düştü. Biraz bekledim. Nihayet öldü. Ben de geldim, süngümü aldım, sonra ordugaha doğru uzaklaştım. Artık ondan başkasını vurmaya gerek yoktu.»
İbn İshak, Abdullah b. Fadl b. Ayyaş b. Rebia b. Haris kanalı ile Cafer b. Amr b. Umeyye ed-Damrî'nin şöyle dediğini rivaye eder:
«Muaviye b. Ebu Süfyan zamanında ben ve Ubeydullah b. Adiy b. Hıyar -ki bu, Beni Nevfel b. Abdumenafm kardeşidir- yola çıktık. Halkla birlikte yolları aşıp geçtik. Döndüğümüz zaman Hıms'a uğradık. Cü-beyr b. Mut'im'in azadlısı Vahşi oraya yerleşmiş ve orada ikamet ediyordu. Oraya geldiğimizde Ubeydullah b. Adiy bana dedi ki:
- Vahşi'ye uğrayıp ona, Hamza'yı nasıl öldürdüğünü soralım mı? Ben de:
- Nasıl istersen, dedim.
Ona sormak için Hıms'a gittik. Vahşi'yi sorarken bir adam bize şöyle dedi:
- Siz muhakkak onu yakında evinin avlusunda bulacaksınız. O, alkolik bir adamdır. Eğer onu ayık vaziyette görürseniz, Arabî bir kıyafet içinde onu bulursunuz ve yanında istediğiniz şeyleri de bulursunuz. Kendisinden soracağınız haberlerden dilediğiniz haberi alabilirsiniz. Eğer onu, kendisini bazı haller ile bulursanız ondan ayrılıp uzaklasın. Ravi diyor ki:
- Biz de çıktık, yolda yürüyorduk. Nihayet ona geldik. Bir de baktı ki o, evinin avlusunda bir hasırın üzerinde duruyor. Yaşlanmış kuşlar gibi yıkılmıştı. Ayıktı. Herhangi bir rahatsızlığı yoktu. Yanına vardığımızda kendisine selam verdik. Başını Ubeydullah b.Adiy'e doğru kaldırıp şöyle dedi:
- Adiy b. Hiyar'm oğlumusun sen? -Evet...
- Vallahi seni, Zu-Tuva'da sana süt emziren anan Sadiye'ye verdiğim zamandan beri seni görmedim. Ben seni o kadına, o

devesi üzerinde iken vermiştim. O seni bezlerin içinde aldı. Ayakların bana göründü. Vallahi şimdi yanımda durduğun zaman ayaklarından seni tanıdım.
Ravi diyor ki: Yanında oturduk ve ona şöyle dedik:
- Sana Hamza'yı nasıl öldürdüğünü anlattırmak için geldik. Onu nasıl öldürdün?
Vahşi dedi ki:
- Ben Rasûlullah (s.a.v.)'a -bunu bana sorduğu zaman anlattığım gibi- size de aynen anlatacağını: Ben cübeyr b. Mut'im'in kölesi idim. .Amcası Tuayme b. Adiy, Bedir savaşında vurulmuştu. Kureyşliler Uhud'a yürüdüklerinde Cübeyr bana şöyle dedi;
- Eğer Muhanımed'in amcası Hamza'yı amcama karşılık öldürür-sen,sen özgürlüğüne kavuşursun!
Ben de halkla birlikte yola çıktım. Ben Habeşli bir adam idim. Mızrağı Habeşlilerin atışı gibi atardım. Çok az hedef şaşırdığım olurdu. Halk, karşı karşıya geldiğinde ortaya çıktım. Hamza'yı gözetliyor ve ona bakıyordum. Nihayet onu topluluğun yanında gördüm. Bozalak erkek deve gibi idi. Milleti kılıçtan geçiriyordu. Hiçbir şey ona karşı duramıyor. Ona dayanamıyordu. Ben onun için hazırlanıyor, onu hedefliyor ve ondan bir ağaç ya da bir taş ile gizleniyordum İd, bana yaklaşsın.
Bu ara Siba' b. Abdil-Uzza benden önce ona doğru gitti. Hamza, onu görünce ona: «Gel bana, ey dalakları kesen kadının oğlu!» dedi ve hemen ona bir darbe indirdi. Vurmayı ve kesmeyi öyle hızlı yaptı ki, sanki kılıç hiç hedeften şaşmadı. Ben mızrağımı salladım. Nihayet ona vuracağıma tam kanaat getirdiğim anda mızrağı üzerine fırlattım. Göbeği ile kasığı arasına girdi. İki ayağının arasından da çıktı. Ağır ağır bana doğru yekinmeye başladı, nihayet olduğu yere yığıldı. Ben, onu ve mızrağımı böyle bıraktım. O da orada öldü. Sonra yanma geldim ve mızrağımı aldım. Daha sonra ordugaha döndüm ve orada oturdum. Artık işimi tamamlamıştım. Yapacak başka bir şeyim yoktu. Çünkü onu da ancak özgürlüğüme kavuşayım diye öldürdüm. Mekke'ye geldiğim zaman Özgürlüğüme kavuştum. Sonra Mekke'de ikamet ettim. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'yi fethettiği zaman Taife kaçtım-ve orada bekledim. Taifin elçilik heyeti, Rasûlullah'm yanma Müslüman olmak için gittikleri zaman bana bütün yollar kapandı. Kendi kendime dedim ki:
«Şam'a ya da Yemen'e veya herhangi bir beldeye giderim. Vallahi ben bu düşüncede iken bir adam bana dedi ki:
- Yazıklar olsun sana! Vallahi Muhammed, dinine giren ve şahadet getiren hiçbir kimseyi öldürmüyor!
Adam bunu bana söylediği zaman yola çıktım. Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldim. Onun baş ucunda, ayakta hak şahadeti getiriyor olmamdan başkasını işitmedi, beni görünce dedi ki:
- Vahşi sen misin?
- Evet, ya Rasûlallah!
- Otur, bana Hamza'yı nasıl öldürdüğünü anlat!
Ben de onu size anlattığım gibi anlattım. Sözümü bitirdiğim zaman dedi ki:
-Yazık sana! Karşımdan kaybol ve seni hiç görmeyeyim!
Rasûlullah (s.a.v.)'dan her nerede olursa, uzak kaçıyordum ki, beni görmesin. Nihayet Allah onun ruhunu kabzedinceye kadar böylece kaçmaya devam ettim.
Müslümanlar, Yemame'nin sahibi Müseylemetü'l-Kezzab'a karşı savaş açtıklarında onlarla beraber sefere çıktım. Hamza'yı Öldürürken kullandığım mızrağımı yanıma aldım. İki ordu karşı karşıya geldikleri zaman Müseylemetü'l-Kezzab'ı elinde kılıç olduğu halde ayakta dururken gördüm. Onu tanıyordum. Vurmaya hazırlandım. Diğer taraftan da Ensâr'dan bir adam hazırlandı. Her ikimiz de onu hedefliyorduk. Mızrağımı oynattım. Nihayet tam hedefe vuracağıma kanaat getirdiğim zaman mızrağımı üzerine fırlattım. Mızrak onu saplandı. Ensâr'dan olan o adam da onun üzerine atıldı ve kılıçla vurdu. Artık hangimizin onu öldürmüş olduğunu Allah daha iyi bilir. Eğer onu ben öldürmüş sem, Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra insanların en hayırlısı olan Hamza'yı ve insanların en şerlisi olan o kafiri öldürdüm, sayılır.
Ben derim ki: Vahşi'nin burada sözünü ettiği Ensârî'den kasıt, Ebu Dücane Simak b. Harşe'dir,
Vakidî, Ridde olaylarından bahsederken şöyle demiştir: Vahşi'nin yukarıda sözünü ettiği Ensârî'den maksat, Abdullah b. Zeyd b. Asım el Mazini'dir.
Seyf b. Amr ise, yukarıda sözü edilen Ensârî'niri, Adiy b. Sehl olduğunu söylemiştir ki, o bir şiirinde şöyle demiştir:
«Görmedin mi ki; Ben ve onların Vahşi'si insanları dinde fitneye düşüren Müseyleme'yi öldürdük.
İnsanlar onu nasıl öldürdüğümüzü bana soruyorlar. Ben derim ki: Ben onu vurdum, Vahşi ise mızrakladı.»
Meşhur kavle göre Müseyleme'ye ilk darbeyi veren Vahşi'dir. Ama Ebu Dücane onu öldürmüştür Zira İbn îshak, Abdullah b Fadl kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: «Yemame savaşında bir ünleyi-cinin şöyle diyerek duyuruda bulunduğunu duydum: Müseyleme'yi siyahı bir köle öldürdü.»
Hz. Harazanın öldürülmesi kıssasıyla ilgili olarak Buharı, Abdula-ziz b. Abdullah b. Ebi Seleme kanalı ile Cafer b. Amr b Ümeyye ed-Damrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Ben de Ubeydullah b, Adiy b.Hiyar yola çıktık...» Bu zat,kxssayı daha önce geçtiği gibi aynen nakletmiştir. Kıssayı naklederken Ubeydullah b. Adiy'in başına bir sarık sarmış olduğunu, Vahşi'nin de onun ancak gözlerini ve ayaklarını gördüğünü, onu önceki sayfada geçtiği gibi ayaklarından tanıdığını da anlatmıştır. Bu da benzerliklere bakarak kişiyi tanıma ve soyunu belirleme hususunda büyük bir ustalıktır. Nitekim Mücezzir el-Müdlicî'de Üsame ile babası Zeyd'in ayaklarına bakarak renkleri değişik olduğu halde Üsame1 nin, Zeyd'in oğlu olduğunu tesbit etmiştir. Bu tesbitini de ikisinin ayaklarmdaki

benzerliğe bakarak yapmıştır.
Cafer b. Amr b. Ümeyye ed-Damrî'nin rivayetinde şu ifadeler de geçiyor: İnsanlar savaş için karşı karşıya geldiklerinde Siba ortaya çıktı ve: "Benimle mübareze yapacak kimse yok mu?" diye sordu. Karşısına Abdülmuttalib oğlu Hamza çıktı ve ona şöyle dedi:
- Ey dalakları kesen Ümmü Enmar'm oğlu! Sen Allah'a ve Rasûlü-ne mi meydan okuyorsun?
Böyle dedikten sonra üzerine saldırıp vurdu. Sanki dünden öldürülmüş gibi oldu.
Bu rivayet zımnında Vahşi şöyle diyor:
- Ben de bir kayamn arkasında gizlenmiş, Hamza'yı gözetliyordum. Yanıma yaklaştığında mızrağımı ona fırlattım. Mızrağım, onun kasığına isabet etti. Arkasından çıktı Bu, onun son anı oldu. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), Refik-i A'lâ'ya yükseldi. Müseylemetü'l-Kezzab ortaya çıktı. Ben kendi kendime dedim ki; Müseyleme'ye karşı düzenlenen sefere katılayım, belki onu öldürürüm de Hamza'yı öldürmenin keffare-tini öderim. İnsanlarla birlikte yola çıktım ve olanlar oldu. Bir de baktım ki, duvar gediğinde bozalakbir deve gibi, saçı başı dağınık bir adam ortaya çıktı. Ona mızrağımı fırlattım. Göğsüne isabet ettirdim. Mızrak arka taraftan omuzlan arasmdan çıktı. Bu esnada Ensâr'dan bir adam da onun üzerine atıldı. Kılıcıyla onun başına vurdu.
Abdullah b. Fadl dedi ki: Süleyman b. Yesar, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini bana bildirdi: Evin damında bulunan bir cariye şöyle dedi:
- Vay mü'minlerin emirine! Onu siyahi bir köle Öldürdü.
İbn Hişam dedi M: Bana şu haber ulaştı ki, Vahşi'ye şarap içtiği için defaatla had vuruluyordu. Nihayet divandan çıkarıldı Ömer b. Hattab şöyle diyordu: Bildim ki, yüce Allah, Hamza'nın katilinin yakasını bırakacak değildir.
Ben derim M: Vahşi b. Harb, yani Ebu Deşme, -Bir başka künyesi de Ebu Harb'dır- Hıms'ta öldü. İlk parlak elbise giyen kişi Vahşi olmuştur.
İbn İshak dedi ki: Mus'ab b.Ümeyr, Öldürülünceye kadar Rasûlullah (s.a.v.)'m önünde savaştı. Onu öldüren, İbn Kamie el Ley'sî idi. İbn Kamie, Mus'ab'ı -Rasûlullah zannederek- öldürmüştü. Öldürdükten sonra Kureyşlilerin yanma dönüp «Muhammed'i öldürdüm.» demişti.
Musa b. Ukbe'nin, "Megazi" adlı eserinde Said b. Müseyyeb'den naklettiğine göre Mus'ab'ı, Übey b. Halef öldürmüştür. Doğrusunu Allah bilir.
Mus'ab b. Ümeyr öldürülünce, Rasûlullah (s.a.v.) sancağı Ebu Talib oğlu Ali'ye verdi.
Yunus b. Bükeyr, İbn îshak'tan rivayet ederek şöyle dedi: Sancak önceleri Ebu Talib oğlu Ali'nin yanındaydı. Rasûlullah (s.a.v.), müşriklerin sancağının Abdu'd-Dar oğullarının yanında olduğunu görünce: «Biz onlardan daha fazla vefalıyız!» deyip sancağı Ebu Talib oğlu Ali'den alarak Mus'ab b. Ümeyr'e verdi. Mus'ab öldürülünce sancağı tekrar Ebu Talib oğlu Ali'ye verdi.
ibn İshak dedi M: Ebu Talib oğlu Ali ile bir grup Müslüman, müşriklere karşı savaş verdiler.
ibn Hişam, Mesleme b. Alkame el-Mazinî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Uhud gününde savaş şiddetlendiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'm bayrağının altında oturdu. Ali b. Ebi Talib'e bayrağı öne getirmesi için haber gönderdi. Ali de öne geçip şöyle dedi:
- Ben Ebu'l-Kasm'ım (yani kırıp dökerim).
- Müşriklerin sancaktan Ebu Sa'd b. Ebi Talha, Hz. Ali'ye şöyle seslendi:
- Ey Ebu'1-Kasm, benimle mübarezeye var mısın? Oda:
- Evet, dedi.
Bunun üzerine ikisi iki safin arasında karşı karşıya geldiler ve birbirlerine peşpeşe darbeler indirdiler. Ali ona vurdu, onu yeı-e serdi. Sonra ondan ayrıldı. Onu hemen öldürmek istemedi. Ali'nin arkadaşları dediler ki: «Üzerine atılıp onu hemen öldürseydin ya?» Ali de dedi ki: «O, beni avret mahallim göstererek karşıladı. Akrabalık şefkatini çekti. Allah'ın onu öldürdüğünü anladım.» Hz. Ali, Sıffin savaşında Büsr b.Ebi Ertat'a da böyle davranmıştı. Öldürmek için Büsr'ün üzerine atıldığında Büsr, avretini ona açmış, bunun üzerine Sıffin savaşında Amr b. As da Hz. Ali'ye karşı avret mahallini açmıştı. Hz. Ali de onu vurmayıp geri dönmüştür. Bu hususta Haris b. Hadr şöyle demiştir:
«O savaşçı her günde bir süvaridir. Bu işten vazgeçmez ama toz duman ortasında avret mahalli ortaya çıkar. Ali de süngüsünü ona vurmaktan vazgeçer, Muaviye de tenhada ona güler.»
Yunus, İbn ishak'tan rivayet ederek şöyle dedi: Talha b. Ebu Talha el-Abderî, Uhud savaşında müşriklerin sancağını taşıyordu. Mübareze için karşısına adam istedi. Ama kimse karşısına çıkmak istemedi, yalnız Zübeyr b. Avvam ortaya çıktı. Devesinin üzerinde bulunan Talha'nın yanına sıçradı. Ve onu devesinden yere düşürdü. Kılıcıyla onu kesti. Rasûlullah (s.a.v.) da bu hareketinden dolayı Zübeyr'i överek şöyle dedi:
«Doğrusu her peygamberin bir havarisi vardır. Benim havarim de Zübeyr'dir. Eğer Zübeyr , mübareze için onun karşısına çıkmasaydı -insanların ona karşı çıkmaktan geri durduklarını gördüğüm için- ben çıkardım.»
İbn İshak dedi ki: Ebu Sa'd b. Ebi Talha'yı, Sa'd b. Ebi Vakkas öldürdü.
Asım b. Sabit b. Ebi Akleh savaştı. Nafi b. Ebu Talha ve kardeşi Cül-las b. Talha'yı öldürdü. Onların her birine bir ok isabet ettirdi. Bunun üzerine onlar, anneleri Sülafe'nin yanına gelir, başını onun. kucağına koyarlardı. Sülafe şöyle sorardı:

- Ey oğulcuğum, sana kim vurdu? Ona şöyle derdi:
- Biri bana vurduğu zaman; «Al bunu benden, ben İbn Ebi Ak-leh'im.» dediğini işittim.
Bunun üzerine Sülafe, şöyle bir adakta bulundu: «Eğer Allah, Asım in başını elime geçirirse kafatası içinde şarap içerim!»
Asım da Allah'tan şöyle bir dilekte bulunmuştu: "Hiçbir müşrike asla el sürmeyeyim ve hiçbir müşrik bana asla el sürmesin."
Bu sebeple Cenâb-ı Allah, Reci vak'asmda onu müşriklerden korumuştu. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.
îbn İshak dedi ki: Hanzala b. Ebi Amir, onun üzerine çıktığı zaman Şeddad b. Evs -İd bu İbn Şeub'dur- onu Ebu Süfyan'ı üstüne çıkmış gördü. Şeddad, ona vurdu ve onu öldürdü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:
- Şüphesiz melekler arkadaşınız Hanzala'yı yıkıyorlar. Durumunu ailesinden sorun.» Bunun üzerine ashab, onun ailesinden durumunu sordular. Ailesi dedi ki:
- O, savaş çağrısını duyduğu zaman yıkanamadı. Cünüb olarak evden çıktı. Karısı Cemile binti Übey b. Selül, Hanzala'nın o gece kendisiyle gerdeğe girip damat olduğuni ifade etti.
Hanzala'nm babası Ebu Amir'e cahiliye döneminde Rahip denilirdi. Çünkü çokça ibadet ederdi. Rasûlullah, ona -hakka ve hakikat ehline muhalefet edip İslâm dinine girmemek için Medine'den kaçıp Rasûlul-lah'a muhalefet ettiğinden ötürü- fasık adını vermişti.
Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre Ebu Amir, oğlu Hanzala'nın göğsüne tekme vurarak şöyle demişti:
- İki günah işledin. Buraya düşüp ölmekten seni alıkoymuştum. Ama dinlemedin. Vallahi sen akrabalık bağlarına rivayet eder, babana da iyi davranırdın. Ama bu sözüme riayet etmedin.
îbn İshak dedi ki: İbn Şeub, bu konuda şöyle demiştir: «Güneşin parıltısı gibi bîr darbe ile arkadaşımı ve kendimi elbette himaye ederim.»
îbn Şeub, bir başka şiirinde de şöyle demiştir:
«Ey îbn Harb, eğer benim müdafaa etmem ve hazır bulunmam olmasaydı, dağın alt yanındaki savaşta, sen elbette cevap veremeden öldürdün.
Eğer dağın alt yanında, atma hamle yaptırmam olmasaydı, sırtlanlar seni yemek için üzerine hızla koşup gelir ve seni yerlerdi.»
Ebu Süfyan'da bu konuda şöyle bir şiir söylemiştir:
«Eğer ben dileseydim, at beni kurtarırdı. İbn Şeub'a karşı minnettar olmazdı.
Benim tayım, onlardan, köpeğin seslenmekle kovulacağı bir mekanda sabahtan güneş batmcaya dek devamlı kaldı. Ordan uzaklaştım.
Onlarla savaşıyorum. "Kim üstündür?" diye soruyorum. Katı bir kavim ile onları benden defediyorum.
Şu halde ağla, hayal kırıklığına uğrayan kimsenin sözüne bakma. Ona aldırış etme ve göz yaşından, avaz ile ağlamaktan usanç getirip hayal kırıklığına uğrama.
Baban ve kardeşleri bir bir peşine gittiler ve onlar için nasip olarak gözyaşı gerekli oldu.
Neccar kabilesinden her âlicenâb cömert bir kişiyi öldürdüğüm için içimdeki şeyi unutturmaya başlamıştı.
Haşimilerden de her âlicenâb ve cömert bir erkek deveyi (yani Hamza ile Mus'ab'ı) öldürdüğümü unutturmaya başlamıştı.
Oysaki bu, savaş esnasında korkulur bir kişi değildir.
Eğer ben onlardan nefsimin intikamını alıp yüreğimi soğutmasay-dım, elbette gönülde yaraların izleri bir hüzün olurdu.
Cübbeler içinde içlerine işlemiş darbe yaraları olduğu halde kanı akan ve hüzünlü kimseler helak oldukları halde çekindiler.
Onlara, kanlan için bir emsal olmayan ve yüksek haslette de benzeri bulunmayan kimseler isabet ettirdiler.»
Bu şiire cevaben Hassan b. Sabit de şöyle demiştir;
«Haşim soyundan avcı develeri anlattın.
Oysaki senin söylediğin kesinlikle yalandır. Doğru söyleyen değilsin.Asil dediğin Hamza'yı öldürdüğüne mi güveniyorsun? Amr'ı, Utbe'-yi, oğlunu, Şeybe'yi, Haccac'ı ve İbn Habib'i öldürmediler mi?
Asi'nin, Ali'yi davet ettiği sabahı, o da keskin bir kılıçla onun davetine icabet etti. Onu kan ile suladı.» [7]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Allah, Müslümanlara yardımını ve nusretini indirdi. Onlara verdiği sözü yerine getirdi. Müslümanlar da müşrikleri kılıçlarla vurup öldürdüler. Nihayet onları karargahtan uzaklaştırdılar. Artık kesinlikle hezimete uğramışlardı. Bana gelen habere göre Zübeyr şöyle demiştir: Vallahi baktım, bir de ne göreyim:Utbe'nin kızı Hind'in hizmetçileri onlardan az çok ne almışlarsa hızla yürüyerek kaçmaktadırlar. Karargahı boşalttığımız zaman okçular, karargaha doğru yöneldiler ve arkamızı atlılara karşı boş bıraktılar. Böylece ardımızdan geldiler. Bu ara bir ünleyici şöyle söyledi: «Dikkat, dikkat! Muhammed öldürülmüştür.» Bunun üzerine müşriklerin sancaktarlarını vurduktan sonra döndük. Onlardan hiçbir kimse o sancağa yaklaşamadı. Sonra üzerimize döndüler.
Müşriklerin sancağı yere düşmüş halde kaldı. Nihayet Amre binti Alkame el-Harisiyye onu alıp Kureyşlilere götürdü. Onlar da bunun yanında toplandılar. Sancak, Savab'm yanındaydı. Savab, Beni Ebi Tal-ha'nın kölesi olup Habeşî'dir. Kureyşlilerden sancağı taşıyan son adamdi. Sancağı eline alıp savaştı.Nihayet elleri kesildi. Diz üstü çöktü. Sancağı göğsü ve boynu ile tuttu

Bu halde iken öldürüldü. Öldürülürken şöyle diyordu: «Ey Allah'ım, artık mazur sayılır mıyım?»
Hassan b. Sabit bu hususta şöyle dedi:
«Sancakla övündünüz. Savab'a verildiği zaman övüncün en kötüsü sancaktır. Onda övüncünüzü bir köle ile ve toprağa basanların en yaramazı ile kıldığınız, zannettiniz. Sefihler ve beyinsizler ancak zannederler. Halbuki bu doğru bir iş değildi. Şunu zannettiniz ki, gücünüz, Mekke'de karşılaştığımız zaman heybelerin altınlarını satmamzdır. Ellerin bağlanmasıyla gözlerin aydınlanacağım sandınız. Oysa elleri kına yakıldığı için bağlanmıştır.»
Amre binti Alkame'nin Kureyşlilerin sancağını taşımasıyla ilgili olarak Hassan b. Sabit şöyle demiştir:
«Adel kabilesi, sanki kaşları belirlenmiş olarak şirk mevkiinin geyiklerinin yavruları imişçesine sevk olundukları zaman,
Onlara helak edici, kahredici, yok edici darbeler vurduk ve vurma ile onları her taraftan topladık.
Eğer Harisiyye kadının sancağı olmasaydı, onlar çarşılarda getirilmiş satılık malların satışı gibi satılırlardı.»
İbn ishak dedi ki: Müslümanlar çekildiler. Düşman onlara darbe vurdu. O gün imtihan ve tecrübe günü idi. Allah o günde Müslümanlara şehidlik ikram etti. Hatta düşman, Rasûlullah (s.a.v.)'a yaklaşmaya bile yol buldu ve ona taş atıp isabet ettirdiler. Taş dörtlü dişine isabet etti. Yüzünde yara açıldı. Dudağı yaralandı. Ona taş vuran kişi, Utbe b. Ebi Vakkas idi.
Humeyd et-Tavil, Enes b. Malik'ten naklen bana haber verdi ki, Peygamber (s.a.v.)'in dörtlü dişi Uhud gününde kırıldı. Yüzünde yara açıldı. Yüzünün üzerine akan kanı silmeye başladı. Silerken de şöyle diyordu: «Peygamberinin yüzünü kana boyayan bir millet nasıl iflah olur?! Oysaki o, onları Rablerine davet ediyor.»
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
«Allah'ın, onların tevbelerini kabul veya onlara azap etmesi işiyle senin bir ilişiğin yoktur. Çünkü onlar zalimlerdir.» (Âl-i Imrân,i28.)
İbn Cerir, tarihinde Muhammed b. Hüseyin kanalı ile Süddî'nin şöyle dediğini rivayet eder: İbn Kamie el-Harisî, gelip Rasûlullah (s.a.v.)'a bir taş attı, burnunu ve dörtlü dişini kırdı, yüzünü yaraladı, durumunu ağırlaştırdı. Ashabı da etrafından dağılıp gitti. Bazısı Medine'ye gitti, bir grup da dağın tepesindeki kayalıklara doğru koştu. Rasûlullah (s.a.v.) ise insanları çağırıp: «Ey Allah'ın kulları bana gelin, Ey Allah'ın kullan bana gelin!» diyordu. Etrafında otuz adam toplandı.
Önü sıra yürüyorlardı. Yanında sadece Talha ile Sehl b. Hanif durdular. Talha, onu koruyordu. Gelen bir ok, Talha'mn eline isabet etti. Elleri onu korudu. Übey b. Halef el-Cumahî -ki bu adam, Peygamber (s.a.v.)'i öldürmeye and içmişti- geldi Rasûlullah (s.a.v.) ise: «Onu ben öldürürüm.» dedi ve kendisine: «Ey yalancı, nereye kaçıyorsun?» diye sordu. Üzerine saldırdı Zırhının yakasına yakın tarafına bir darbe indirdi. Göğsünde hafif bir yara meydana getirdi. Übey b. Halef, öküz gibi böğürmeye başladı. Adamları onu alıp götürdüler. Kendisine: «Sende bir yara yok. Niye rahatsız oluyorsun?» dedilerse de o:
"Muhammed bana: «Seni öldüreceğim.» demedi mi? Eğer Rebia ve Mudar kabileleri bir araya gelseler vallahi Muhammed onları da öldürür."
Bir gün ya da bir günden az bir zaman geçince Übey b. Halef göğsünden aldığı o hafif yara yüzünden öldü.
Rasûlullah (s.a.v.)'m öldürüldüğüne dair yalan haber insanlar arasında yayıldı. Uhud dağının tepesindeki kayalıklara doğru çıkmış olan kimselerin bir kısmı:
«Keşke bir elçi, Abdullah b. Übey'ye gitse ve bizim için Ebu Süf-yan'dan bir emanname alsa. Ey kavim, şüphesiz Muhammed öldürülmüştür. Artık kavminize dönün. Mekkeliler gelip sizi öldürmeden önce tez davranıp milletinize dönün.» dediler.
Enes b. Nadir ise şöyle dedi:
«Ey millet, şayet Muhammed öldürülmüşse bile, Muhammed'in Rabb'i Öldürülmedi. Muhammed (s.a.v.)'in uğruna savaştığ dava uğruna savaşın. Allahım, şunların söylediklerinden ben uzağım ve senden özür diliyorum.»
Böyle dedikten sonra kılıcım eline alıp savaştı, sonunda öldürülüp şehid oldu.
Rasûlullah (s.a.v.), koşup insanları çağırıyordu. Nihayet o kayalıkların yanında duran adamların yanma vardı. Onlardan biri yayına bir ok koyup ona atacak iken ona: «Ben Rasûlullahım.» dedi.Bu sözünü duymaları üzerine sevinç duydular. Rasûlullah (s.a.v.) da kendisini koruyacak sahabelerini görünce sevindi. Toplandılar, Rasûlullah da aralarında bulunuyordu. Keder ve üzüntüleri gitti. Fethi anmaya, kaçırdıkları fırsatları ve öldürülen arkadaşlarını hatırlamaya başladılar.
"Muhammed öldürüldü, artık kavminize dönün" diyen kimseler hakkında yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz?....» (Âi-i Îmrân,l44.)
Ebu Süfyan, Müslümanlara doğru geldi ve nihayet üzerlerine hakim bir noktada durdu. Müslümanlar, ona baktıklarında içinde bulunduldan hali unuttular. Ebu Süfyan'ı düşünmeye haşladılar. Rasûlullah, onlara şöyle dedi: «Müşrikler bize üstün olamazlar. Allahım, eğer şu bir avuç Müslüman öldürülürse artık yeryüzünde sana ibadet edilmez!» Böyle dedikten sonra ashabına seslendi. Ashab da müşriklere taş attı ve nihayet onları tepeden aşağı indirdiler. Ebu Süfyan şöyle dedi:
«Ey Hübel, yücel! Hanzala'ya karşı Hanzala gitti. Uhud günü, Bedir gününe karşılık oldu.» Bu, garip bir rivayettir.
îbn Hişanı dedi ki: Rebih b. Abdirrahman b. Ebi Said, babası Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet eder: Utbe b. Ebi Vakkas Rasûlullah (s.a.v.)'a taş attı. Onun alt çenesinin sağındaki dörtlü dişini kırdı ve alt dudağım yardı. Abdullah b. Şihab ez-Zuhrî de alnını yaraladı. Abdullah b. Kamie de yanağım yaraladı. Rasûlullah'm miğferinin iki halkası yanağına battı. Müslümanların içine düşmesi için Ebu Amir'in kazdığı çukurlardan birine düştü. Rasûlullah çukurda iken Ali, elini uzatıp onu çıkardı. Talha b. Ubeydullah da onu tutup ayağa kaldırdı. Ebu Said'in babası Malik b. Sinan, Rasûlullah'm yüzündeki kanı dudaklarıyla emdi

Sonra yuttu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
«Kanımın kanma dokunduğu kimseye ateş isabet etmez.» dedi.
Ben derim İd: Katade'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), yanı üzere düşüp yaralandığında bayıldı. Ebu Hüzeyfe'nir azadlısı Salim yanına geldi, oturttu ve yüzündeki kanları sildi. Rasûlullah ayıldı ve şöyle dedi: «Peygamberlerine böyle yapar bir kavim nasıl iflah olur. Halbuki peygamberleri onları Allah'a davet ediyor!» Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Allah'ın, onların tevbelerini kabul veya onlara azap etmesi işiyle senin bir ilişiğin yoktur. Çünkü onlar zalimlerdir.» (Âl-i Imrân,i28.)
Ben derim ki: Uhud savaşında sabahleyin durum Müslümanların lehine ve kafirlerin aleyhine idi. Nitekim bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
«Andolsun ki, Allah, size verdiği sözde durdu. O'nun izniyle kafirleri kırıp biçiyordunuz, ama Allah size arzuladığınız zaferi gösterdikten sonra gevşeyip bu hususta çekiştiniz ve isyan ettiniz. Sizden kimi dünyayı, kimi ahireti istiyordu. Derken denemek için Allah sizi geri çevirip bozguna uğrattı. Andolsun ki O, sizi bağışladı. Allah'ın inananlara nimeti boldur. Peygamber arkanızdan sizi çağırırken, kimseye bakmadan kaçıyordunuz. Kaybettiğinize ve başınıza gelene üzülmeyesiniz diye, Allah sizi kederden kedere uğrattı.» (Âl-i Imrân, 152-153.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman b. Davud kanalı ile İbn Ab-bas'm şöıyle dediğini rivayet eder:
«Cenâb-ı Allah, Uhud gününde yardım ettiği gibi hiçbir yerde yardım etmiş değildir.»
Ravi diyor ki, biz bunu inkar ettik. O da bize şöyle dedi: Benimle bu hususu inkar eden kimseler arasında hakem olarak Allah'ın kitabı vardır. Çünkü Uhud günü hakkında Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmuştur:
«Andolsun ki, Allah, size verdiği sözde durdu. O'nun izniyle kafirleri kırıp biçiyordunuz. Ama Allah size arzuladığınız zaferi gösterdikten sonra gevşeyip bu hususta çekiştiniz ve isyan ettiniz. Sizden kimi dünyayı, kimi ahireti istiyordu. Derken denemek için Allah sizi geri çevirip bozguna uğrattı. Andolsun ki O, sizi bağışladı. Allah'ın inananlara nimeti boldur.» (Âl-i Imrân, 152.)
Bu ayet-i kerime ile Uhud savaşındaki okçular kastedilmiştir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), onları bir yere yerleştirdi. Sonra onlara, «Arkamızı koruma altına alın. Eğer öldürüldüğümüzü görseniz dahi bize yardıma gelmeyin. Eğer ganimet topladığımızı görseniz yine gelip bize ortak olmayın.» dedi.
Hz. Peygamber, ganimet toplayıp müşrik askerleri Öldürmeyi mubah kıldığı zaman arkadaki okçuların tamamı gelip Müslüman askerler arasına girip yağmalamaya başladılar. Rasûlullah'ın ashabının safları karşı karşıya geldi. Birbirlerine karıştılar. Okçular arkadaki boğazı boş bırakınca müşriklerin süvarileri oradan gelip Müslümanlara hücum ettiler. Sahabeler panik içinde birbirlerini vurmaya başladılar. Müslümanlardan bazı kimseler öldüler. Savaşın seyri sabahleyin Rasûlullah ile ashabının lehine idi. Öyle ki, müşriklerin sancaktarlarından yedi ya da dokuz kişi öldürülmüştü. Müslümanlar dağa doğru gittiler. İnsanların dedikleri yere, mağaraya ulaşamadılar. Ancak develerin altına gizlendiler. Şeytan da: «Muhammed Öldürüldü!» diye inledi. Bu sesin gerçekliği hususunda hiç kimse şüphe etmedi. Biz de şüphe etmiyorduk. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) çıka geldi. Onu yürürken salınmasından tanırdık. Sevindik. Sanki o hezimet musibeti bize uğramamıştı. Rasûlullah, bize doğru çıkıp geldi. Şöyle diyordu: «Rasûlullah'm yüzünü kana bulayan kavme karşı Allah'ın gazabı şiddetlendi. Allahım, onlar bize karşı üstün olacak kimseler değildirler.» Bir süre bekledikten sonra bir de baktık ki Ebu Süfyan, dağın aşağı tarafında iki kez: «Ey Hübel, yücel, ey Hübel yücel! Ebu Kebşe'nin oğlu (Muhammed) nerede? Ebu Kuha-fe'nin oğlu nerede? Hattab'm oğlu nerede?» diye seslendi. Ömer b. Hat-tab: «Ona cevap vereyim mi?» diye sorunca Hz. Peygamber: «Evet, cevap ver.» dedi. Ebu Süfyan: «Ey Hübel, yücel!» deyince Ömer b. Hattab: «Allah daha üstün ve daha yücedir.» dedi. Ebu Süfyan da: «E Hattab'm oğlu, gözünü aydın kıldın. İyi savaştın, kusur göstermedin.» dedi. ,
Ravinin ifadesine göre Ebu Süfyan şöyle demiştir:
- Ebu Kebşe'nin oğlu (Muhammed) nerede? Ebu Kuhafe'nin oğlu (Ebu Bekir) nerede? Hattab'm oğlu (Ömer) nerede?
Hz. Ömer şöyle cevap verdi:
- îşte Rasûlullah burada. İşte Ebu Bekir burada ve ben de Ömer'im!
- Bedir gününe karşılık Uhud gününü kazandık. Günler dönüp dolaşır. Savaş ta bir gün lehimize, bir gün aleyhimize olur.
-Hayır eşit değiliz. Bizim ölülerimiz Cennet'te, sizinkiler ise ateştedir.
- Siz bunu iddia ediyorsunuz, demek ki biz yine zarar ve ziyan ettik, öyle mi? Ama sizin ölülerinizden bazısının burunları ve kulakları kesilmiştir. Bu bizim önde gelen adamlarımızın tavsiyesi üzerine yapılmış birşey değildir.
Sonra cahiliye gayretine kapılarak şöyle dedi:
- Eğer böyle birşey olmuşsa da biz bundan hoşlanmıyor değiliz. Bu, garip bir hadistir. İbn Abbas'm mürsellerinden biridir.
Buharı, Ubeydullah b. Musa kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Uhud gününde müşriklerle karşılaştık. Saflarımız karşı karşıya geldi. Peygamber (s.a.v.), okçu askerleri yerlerine yerleştirdi. Başlarına da komutan olarak Abdullah b. Cübeyr'i atayarak onlara şöyle talimat verdi: Sakın yerinizden ayrılmayın. Eğer galip olduğumuzu görürseniz yine yerinizden ayrılmayın. Mağlup olduğumuzu görürseniz de bize yardıma gelmeyin.»
Düşmanla karşılaştığımızda onlar Önümüzden kaçtılar. Öyleki kadınların paçalarını sıvayarak dağa doğru koştuklarını gördüm. Koşarken ayaklarındaki halhallar görünüyordu. Ve "ganimet, ganimet", diyorlardı. Abdullah dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.),

yerimizden ayrılmamamızı bize tenbihlemişti. Ama adamlarım bu tenbihe riayet etmediler. Riayet etmeyince de şaştılar ve nereye gideceklerini bilemediler. Yetmiş kişi öldürüldü. Ebu Süfyan tepeye çıkıp:
- Kavim içinde Muhammed var mıdır? diye sordu. Rasûlullah:
- Ona cevap vermeyin, dedi. Ebu Süfyan:
- Kavim içinde Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir var mıdır?diye sordu.
Rasûlullah:
- Ona cevap vermeyin, dedi. Ebu Süfyan:
- Kavim içinde Hattab'm oğlu Ömer var mıdır? diye sordu. Ve sözüne devamla:
- Bunlar öldürülmüşlerdir. Eğer hayatta olsalardı cevap verirlerdi, dedi.
Bunun üzerine Hz. Ömer, kendini tutamayıp şöyle dedi: -Yalan söyledin ey Allah'ın düşmanı! Allah seni üzecek şeyi sana karşı hayatta bırakmıştır. Ebu Süfyan:
- Ey Hübel yücel! dedi. Peygamber (s.a.v.):
- Ona cevap verin, dedi. Ashab:
- Ona ne diyelim? diye sordu. Rasûlullah:
- Deyin ki: Allah daha üstün ve daha yücedir. Ebu Süfyan:
- Bizim Uzzamız vardır. Sizin Uzzanız yoktur, dedi. Rasûlullah:
- Ona cevap verin, dedi. Ashab:
- Ona ne diyelim? diye sordu. Rasûlullah:
- Deyin ki: Allah mevlamızdır.Sizin mevlamz yoktur. Ebu Süfyan:
- Bugün Bedir gününe karşılıktır. Savaş dönerlidir. Ölülerinizin burun ve kulaklarının kesilmiş olduğunu göreceksiniz, ama ben bunu emretmedim ve bundan ötürü de üzülmedim,dedi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Musa ve Züheyr kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Uhud gününde Rasûlullah (s.a.v.), elli kadar okçunun başına Abdullah b. Cübeyr'i komutan olarak atadı ve onları bir yere yerleştirerek şöyle talimat verdi:
"Kuşların bizi kapıp götürdüklerim görseniz bile size haber gönderilmedikçe yerinizden ayrılmayın. Düşmanı mağlup edip ayak altında ezdiğimizi görünce, size haber salınmadıkça yerinizden ayrılmayın."
Ravi diyor ki: Müslümanlar, müşrikleri hezimete uğrattılar. Vallahi ben kadınların dağa doğru kaçtıklarını gördüm. Bacakları açılmış, halhalları görülüyordu. Eteklerini toplamış vaziyette kaçıyorlardı.
Abdullah b. Gübeyr komutasındaki okçular: «Ganimete! Ey millet ganimete! Arkadaşlarınız galip oldular. Daha ne bekliyorsunuz?» dediler. Abdullah b. Cübeyr ise onları şu sözle uyardı:
- Rasûlullah'm size söylediklerini unuttunuz mu? Onlar ise:
- Vallahi biz o insanların üzerine gidecek ve ganimetten payımızı alacağız!
Onlara geldiklerinde şaşkına döndüler. Rasûlullah sonunda onları çağırıyordu. Ama Rasûlullah'm yanında sadece on iki kişi kalmıştı. Müşrikler bizden yetmiş kişi öldürmüşlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, Bedir gününde müşriklerden yetmiş kişiyi Öldürmüş, yetmiş kişiyi de esir almışlardı.
Ebu Süfyan üç kez: "Kavim içinde Muhammed var mı? Kavim içinde Muhammed var mı? Kavim içinde Muhammed var mı? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.), ashabım ona cevap vermekten menetti. Sonra Ebu Süfyan:
- Kavim içinde Ebu Kuhafe'nin oğlu var mı? Kavim içinde Hat-tab'ın oğlu var mı? diye sordu. Sonra kendi arkadaşlarına dönüp şöyle dedi:
- Demek ki bunlar öldürülmüşler ve siz onların haklarından gelmişsiniz!
Bunun üzerine Hz.Ömer, kendim tutamayıp şöyle dedi:
- Yalan söyledin. Vallahi ey Allah düşmanı! Şu adlarım saydığın kimseler diridirler. Ve seni üzecek şey, senin için hayatta kalmıştır.
Ebu Süfyan şöyle dedi:
- Bugün, Bedir.gününe karşılıktır. Savaş dönerlidir.Siz kavminiz arasında Ölülerinizin burun ve kulaklarının kesilmiş olduğunu göreceksiniz. Ama ben bunları emretmiş değilim. Fakat bu beni üzmüş de değildir.
Böyle dedikten sonra kafiyeli olarak: «Ey Hübel yücel, Ey Hübel yücel.» dedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Ona cevap vermeyecek misiniz? diye sordu. Ashab:
- Ona ne diyelim? dedi. Rasûlullah:
- Deyin ki: Allah daha üstün ve daha yücedir. Ebu Süfyan:
- Bizim Uzza'mız var. Sizin Uzza'mz yok ki, dedi. Rasûlullah:
- Ona cevap vermeyecek misiniz? diye sordu. Ashab:
- Ya Rasûlallah ne diyelim? dediler. Rasûlullah:
- Deyin ki: Allah bizim mevlamızdır. Sizin mevianız yoktur.» İmam Ahmed b. Hanbel, Affan ve Hammad b. Seleme kanalı ile Enes b. Malik'ten rivayet etti ki, Rasûlullah, Ensâr'dan yedi ve Kureyş-lilerden bir kişi arasında iken müşrikler, üzerine hücum

ettiler. Rasûlullah; «Bunları bizden kim savacaktır? Bunları üzerimizden savacak olan kişi Cennet'te benim arkadaşım olacaktır.» dedi. Bunun üzerine Ensâr'dan bir adam gelip öldürülünceye kadar bu uğurda savaştı. Müşrikler yine hücum ettiklerinde Rasûlullah:
- Bunları bizden savacak olan kimse, Cennet'te benim arkadaşım olacaktır, dedi. Nihayet yanındaki yedi kişi öldürülüp şehid edildi.
Rasûlullah (s.a.v.): «Ashabımız bize insaf etmediler.» dedi.
"Delail" adlı eserde Beyhakî, Ammare b. Gaziyye tarikiyle Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: Uhud gününde insanlar Rasûlullah'm etrafından dağılıp gittiler. Beraberinde Ensâr'dan on bir kişi kaldı. Ve Talha b. Ubeydullah da yanında idi. Bu halde iken Rasûlullah, dağa tırmanıyordu. Müşrikler peşleri sıra koşup geldiler. Hücum edecekleri esnada Rasûlullah: «Bunlara karşı koyacak bir kimse yok mu?» diye sordu. Talha:
- Ben varım ya Rasûlallah, dedi. Rasûlullah ona:
- Sen olduğun gibi kal bakalım ey Talha, dedi. Ensâr'dan bir adam:
- Bunlara karşı ben koyarım ya Rasûlallah, dedi ve bu uğurda savaştı. Rasûlullah (s.a.v.) da yanındaki ashabla birlikte dağa tırmandı. Sonra o Ensârî öldürüldü. Müşrikler yine koşup Rasûlullah'a ve sahabelere yetiştiler. Rasûlullah:
- Bunlara karşı koyacak kimse yok mu? diye sorunca Talha yine aynı şeyleri söyledi. Rasûlullah onu yine durdurdu. Ensâr'dan bir adam:
- Ben varım ya Rasûlallah, dedi ve savaştı. Rasûlullah ile ashabı da dağa tırmanmaya devam ettiler. O Ensârî öldürüldü. Müşrikler yine koşup geldiler ve Rasûlullah ile sahabelere yetiştiler. Rasûlullah yine aynı şeyleri söyledi. Talha da aynı şekilde savaşa hazır olduğunu söyledi. Rasûlullah, onu müşriklerle çatışmaktan menetti. Ensâr'dan bir adam müşriklerle çarpışmak için izin istedi. Rasûlullah izin verdi. O da önceki arkadaşları gibi müşriklerle savaştı. Geride sadece Talha kaldı. Diğer ashab öldürüldü. Müşrikler, Rasûlullah ile Talha'nın da etrafını çevirdiler. Rasûlullah:
- Bunlara karşı kim koyacak? diye sorunca Talha:
- Ben karşı koyacağım ya Rasûlallah, dedi ve kendisinden önceki arkadaşları gibi o da savaştı. Parmaklarından vuruldu. Öldüm, dedi Rasûlullah:
- Eğer Bismillah deseydin, melekler insanların gözü önünde seni yükseltirler ve semanın ortasına koyarlardı, dedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), toplu halde bulunan sahabelerinin yanma çıkıp gitti.
Buharî, Abdullah b. Ebi Şeybe kanalı ile Kays b. Ebi Hazim'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Talha1 nm elinin felçli olduğunu gördüm. Uhud gününde o eli ile Rasûlullah'ı korumuştu.»
Buharı ve Müslim, sahihlerinde Ebu Osman en-Nehdî'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: «Rasûlullah'ın bizzat savaştığı o günlerde yanında Talha ve Sa'd'tan başka kimse kalmamıştı.»
Hasan b. Arfe, Mervan b. Muaviye kanalı ile Sa'd b. Ebi Vakkas'ın şöyle dediğim rivayet eder:
«Uhud gününde Rasûlullah (s.a.v.) okluğunu çıkarıp bana verdi ve: «At... Anam babam sana feda olsun.» dedi.»
Buharı nin sahihinde, Abdullah b. Şeddad kanalı ile Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in Sa'd b. Malik dışında her hangi bir kimseye: «Anam babam sana feda olsun.»dediğini duymadım. Yalnız Uhud gününde Sa'd'a şöyle dediğini duydum: «Ey Sa'd, at.. Anam babam sana feda olsun.»
Muhammed b. İshak, Salih b. Keysan kanalı ile Sa'd b.Ebi Vak-kas'ui Uhud gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ı korumak için ol attığını rivayet etmiştir. Sa'd demiş ki: «Rasûlullah (s.a.v.) bana ok veriyor ve: «At... Anam babam sana feda olsun.» diyordu. Öyle ki o, başlığı olmayan okları bile bana veriyordu. Ben de onları düşmana doğru atıyordum.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbrahim b. Sa'd kanalı ile Sa'd b.Ebi Vakkas'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: Uhud gününde Peygamber (s.a.v)'in sağında ve solunda beyaz elbiseli iki adam gördüm. Şiddetli bir şekilde savaşıyorlardı. Onları daha önce görmediğim gibi daha sonrada görmedim. Bu iki adam Cebrail ve Mikail idi.
îmam Ahmed b. Hanbel, Affan ve Sabit kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki: Ebu Talha, Uhud gününde Peygamber (s.a.v.)'in önünde durup düşmana ok atıyordu. Peygamber (s.a.v.) ise, onu kendine kalkan edinmişti. Ebu Talha düşmana ok atıyordu. Atarken de Rasûlullah (s.a.v.) başını kaldırıp bakıyor ve okunun nereye düştüğünü seyrediyordu. Ebu Talha da göğsünü kaldırıp: «Babam anam sana feda olsun ya Rasûlallah, sakm sana bir ok değmesin. Benim göğsüm seni korumak için siper olsun.» diyor ve Rasûlullah'ın önünde âdeta bir sur gibi duruyordu. "Ben güçlüyüm ya Rasûlallah, beni ihtiyaç duyduğun her tarafa gönder ve bana dilediğini emret." diyordu.
Buharî, Ebu Ma'mer kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: «Uhud gününde insanlar, Peygamber (s.a.v.)'in etrafından dağılıp gittiler. Ebu Talha ise, Peygamber (s.a.v.)'in önünde durmuş, onu koruyordu. Bu iş için deriden bir kalkanını kullanıyordu. Ebu Talha, atıcı gücü ve koparması kuvvetli bir adamdı. O gün elinde iki ya da üç yay kırıldı. Bir adamın eline ok geçiyor,Rasûlullah da:"Onu Ebu Talha'ya verin." diyordu.»
Enes, sözüne devamla şöyle diyor: «Peygamber (s.a.v.), yüksek bir yere çıkıp kavme bakıyordu. Ebu Talha ona şöyle diyordu: «Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah, sakın müşriklerin okları sana isabet etmesin. Seni korumak için benim göğsüm sana siper olsun.»
Ebu Bekir'in kızı Aişe ile Ümmü Süleym'in de paçalarını sıvamış, halhallan göze görünmüş vaziyette sırtları üzerinde su kırbalarını taşıdıklarını ve kırbalarla getirdikleri suları Müslümanlara verdiklerini, tekrar dönüp doldurarak yine getirdiklerini

ve Müslümanlara verdiklerini gördüm. 0 gün iki ya da üç kez Ebu Talha'nm elinden kılıç düştü.»
Buharî, Halife ve Yezid b. Zurey' kanalı ile Ebu Talha'nın şöyle dediğini rivayet eder: «Uhud gününde kendisini uyku bürüyen kimseler arasında ben de vardım. Öyleki defalarca kılıcım elimden düşmüştü. Düşüyordu ve ben yerden alıyordum. Düşüyordu, yerden yine alıyordum.»
Buharî, bu olayı kesin ifadelerle anlatmıştır. Bu ifadelerini şu ayet-i kerime de teyid etmektedir:
«Kederden sonra, bir takımınızı kendinden geçirecek şekilde size huzur ve emniyet indirdi. Oysa bir kısmınız da kendi dertlerine düşmüşlerdi. Haksız yere Allah hakkında, cahiliye devrinde olduğu gibi inanıyorlar, «Bu işte bizim bir fikrimiz var mı?» diyorlardı, Ey Muhammedi De ki: «Buyruğun hepsi Allah'ındır.» Sana açmadıklarım içlerinde gizliyorlar, «Bu işte bizim fikrimiz alınsaydı, burada öldürülmezdik.» diyorlar. De ki: «Evlerinizde olsaydınız, haklarında ölüm yazıh olan kimseler, yine de devrilecekleri yere varırlardı.» Bu, Allah'ın içinizde olanı denemesi, kalblerinizde olanı arıtması içindir. Allah gönüllerde olanı bilir, iki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirenlerin, yaptıklarının bir kısmından ötürü şeytan ayaklarını kaydırıp yoldan çıkarmak istemişti. Andolsun ki, Allah onları affetti. Allah bağışlayandır, Halimdir.» (Âl-i Imrân, 154-1550
Buharî, Abdan ve Ebu Hamza kanalı ile Osman b. Mevheb'in şöyle dediğini rivayet eder: «Adamın biri Beyt'i haccetmeye geldi. Orada bir topluluğun oturmuş olduğunu gördü ve dedi ki:
- Şu oturanlar kimlerdir?
- Şunlar Kureyşlilerdir.
- Peki âlimleri kimdir?
- Alimleri İbn Ömer'dir, dediler. Adam, İbn Ömer'in yanma gelip şöyle sordu:
- Sana birşey soracağım. Bana cevab verir misin? Şu Beyt İn hürmeti aşkına söyle: Osman b. Affan'uı Uhud gününde firar ettiğini biliyor musun?
-Evet...
Bedir savaşma katılmadığını da biliyor musun?
- Evet...
- Onun Rıdvan bey'atmdan geri kaldığını ve bey*ate katılmadığını da biliyor musun?
-Evet....
Bunun üzerine adam tekbir getirdi. İbn Ömer, ona şöyle dedi:
- Gel de bana sorduğun ve benim sana verdiğim cevapların teferruatını bildireyim ve gerekli açıklamayı yapayım: Uhud gününden kaçışına gelince, Allah'ın onu affetmiş olduğuna şahadet ederim. Bedir savaşma katılmayışına gelince, Rasûlullah'ın kızı onun zevcesi idi. Zevcesi hastalanmıştı. Rasûlullah, ona: «Kızımın has t ab akıcılığını yaparsan, Bedir gazvesine katılan kimse kadar sevab ve ganimet kazanırsın.» demişti.
Rıdvan be/atine katılmamış olması ise, o, Mekke'ye Müslümanların temsilcisi olarak gönderilmişti. Eğer Osman b. Affan'dan Mekke halkı içinde daha fazla itibar görecek bir kimse olsaydı Rasûlullah, Osman'ın yerine onu gönderirdi. Ama böyle bir kimse bulunmadığı için. Osman'ı gönderdi. Osman, Mekke'ye gittikten sonra (Hudeybiye'de) Rıdvan bey'ati yapılmıştı. Be/atleşnıe esnasında Peygamber (s.a.v.) sağ elini göstererek: «Bu Osman'ın elidir.» dedi ve sağ elini sol eline vurarak bey'at yapıyormuş gibi yaptı ve, "Bu da Osman'ın beyatidir." dedi.
İşte sen şimdi bu cevapları almış olarak git.»
el-Ümevî, "Megazi" adlı eserinde Yahya b. Abbad'm babasının şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'m etrafindaki insanlar dağılıp kaçmışlar, bir kısmı Aves dağının yakınındaki Münakka mevkiine kadar gitmişlerdi. Osman b. Âffan ile Ensâr'dan Sa'd b. Osman'da kaçmışlar, Cel'ab mıntıkasına ulaşmışlardı. Cel'ab, Aves dağı yakınında Medine taraflarında bir dağın adıdır. Orada üç gün kalmışlar. Sonra geri dönmüşlerdi. Bunların ifadesine göre Rasûlullah (s.a.v.) kendilerine şöyle demiştir: «Oraya geniş olarak gittiniz.»
Demek istediğimiz şudur ki: Bedir gazvesinde meydana gelen hadiselerin bir kısmı, Uhud gazvesinde de meydana gelmiştir. Mesela, savaşın şiddetlendiği esnada mü'minleri hafif bir uyku bürümüştü. Bu da Allah'ın yardım ve teyidi sayesinde müzminlerin kalblerinin yatıştığım ve onların kendi yaratıcılarına tamamıyla tevekkül etmiş olduklarını is-batlayan bir delildir.
Bedir gazvesi hakkında Cenâb-ı Allah'ın nazil olan şu ayet-i kerimesi üzerinde gerekli açıklamalar yapılmıştı:
«Allah kendi katından bir güven işareti olarak sizi hafif bir uykuya daldırmıştı.» (ei-Enfâi,ıı.)
Uhud gazvesiyle ilgili olarak da Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«Kederden sonra, bir takımınızı kendinden geçirecek şekilde size huzur ve emniyet indirdi.» (Âl-i îmrân, 154.)
Bu ayet-i kerimede geçen «Bir takımınızı» sözü ile kamil mü'minler kastedilmiştir. Nitekim İbn Mesud ile diğer selef uleması demişler ki: Savaşta uykuya dalmak, iman alametindendir.
Namazda uykuya dalmak ise nifak alametindendir. Bu sebeple Cenâb-ı Allah, ayetin devamında şöyle buyurmuştur: «Oysa bir takımınız da kendi dertlerine düşmüşlerdi.»
Bedir gazvesinde meydana gelen hadiselerin bir kısmının, Uhud gazvesinde de görüldüğünü söylemiştik. Bu hususta örneklerin ikincisi de şudur: Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gazvesinde Allah'tan yardım dilediği gibi Uhud gazvesinde de şu sözleri ile Allah'tan yardım dilemişti: «Eğer dilersen artık yeryüzünde sana ibadet edilmez.»
Nitekim imam Ahmed b. Hanbel, Abdussamed ve Affan kanalı ile Uhud gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini Enes'ten

rivayet eder:
«Allahım, eğer dilersen artık yeryüzünde sana ibadet edilmez.»
Buharî, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: «Uhud gününde adamın biri Peygamber (s.a.v.)'e şöyle sordu:
- Ne dersin, eğer ben öldürülürsem nerede olurum?
- Cennet'te olursun.
Adam bunun üzerine elindeki hurmaları attı. Sonra öldürülünceye kadar savaştı.»
Bu hadise, Bedir gazvesinde geçen Ümeyr b. Humam kıssasına benzemektedir. Allah ikisinden de razı olsun ve kendilerini hoşnud kılsın. [8]

Uhud Gazvesinde Peygamber (S.A.V.)'İn, Mel'un Müşriklerden Çektiği Eziyetler

Buharî, bu konu ile ilgili olarak eserinde: «Uhud gününde Rasûlul-lah'ın aldığı yaralar» şeklinde bir başlık açıp İshak b. Nası kanalıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«(Yemek dişlerine işaret ederek) Peygamberlerine böyle yapan bir kavme Allah'ın gazabı şiddetli olsun. Allah elçisinin, Allah yolunda öldürdüğü bir adama da Allah'ın gazabı şiddetli olsun.»
Müslim, Abdurrezzak kanalı ile îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: «Peygamber'in Allah yolunda öldürdüğü adama Allah'ın gazabı şiddetli olsun. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yüzünü kanatan bir kavme de Allah'ın gazabı şiddetli olsun.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Uhud gününde yüzündeki kanı silerken şöyle demiştir: «Peygamberlerini yalanlayıp yemek dişlerini kıran bir kavim nasıl iflah olur? Oysaki peygamberleri onları Rablerine davet ediyor.» Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
«Allah'ın, onların tevbelermi kabul veya onlara azap etmesi işiyle senin bir ilişiğin yoktur. Çünkü onlar zalimlerdir.» (Âl-i Imrân,i28.)
Buharî, Kuteybe ve Yakub kanalı ile Sehl b. Sa'd'ın -Hz. Peygamberin yaralanması olayı kendisine sorulduğunda- şöyle dediğini rivayet eder:
«Vallahi ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m yarasını kimin yıkadığını, kimin su döktüğünü ve yarasının ne ile tedavi edildiğini biliyorum. Rasû-lullah'm kızı Fatıma, babasının yarasını yıkıyordu. Ali de bir kalkan içine doldurduğu suyu yara üzerine boşaltıyordu. Fatıma, dökülen suyun yarayı daha fazla kanattığını görünce hasırdan bir parça alıp yaktı ve külünü yaranın üzerine bastı. Böylece kan durdu. O gün Rasûlullah'm yemek dişi de kırılmıştı. Yüzü yaralanmış, başındaki miğferi de kırılmıştı.»
Ebu Davud et-Teyalisî, "Müsned" adlı eserinde Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Uhud gününü anarken Ebu Bekir şöyle derdi: «O günün bütün şerefi Talha'ya aittir.» Böyle dedikten sonra sözünü sürdürüp şöyle derdi: «Uhud gününde Rasûlullah'm yanma dönen ilk kişi bendim. Onu korumak için bir adamm Allah yolunda savaştığım gördüm.Öyle sanıyorum ki Rasûlullah, onun için: «Hamiyyet uğruna savaşıyor.» dedi. Ben de: «Değilmi M bu Talha olsun.» dedim. Çünkü o fırsatları değerlendirme hususunda beni geçmişti ve demiştim ki: Bu kavmim içinde benim en sevdiğim adam olmalı. Benimle müşrikler arasında tanımadığım bir adam vardı. Ben Rasûlullah'a o adamdan daha yakında idim. O süratle gidiyordu. Yakalıyamıyordum. Bir de baktım ki o, Ebu Ubeyde b. Cerrah'tı. Sonunda ikimiz Rasûlullahin yanına vardık. Baktım ki yemek dişleri kırılmış, yüzü yaralanmış, yanağına miğferin halkalarından ikisi saplanmış. Rasûlullah (s.a.v.): «iki arkadaşınıza bakın.» dedi. Böyle demekle o Talha'yı kastediyordu. Yüzünden kan akıyordu. Biz öncelikle sözüne bakmadık ve yanağındaki halkaları çıkarmak için yanma vardık. Dedi ki: «Rica ederim, beni kendi halime bırakınız.» Biz de onu kendi haline bıraktık. Ebu Ubeyde yanağındaki halkayı eliyle çekmek istemedi. Çünkü bu Rasûlullah'a eziyet verecekti. Halkayı ağzıyla tutup çekmeye çalıştı. Halkalardan birini çıkardı. Çıkarırken halka ile birlikte bir dişide düştü. Ben de onun yaptığı gibi yapmaya çalıştım. Rasûlullah: «Rica ederim beni kendi halime bırakınız.» dedi. Bunun üzerine Ebu Ubeyde yine ilk defa yaptığı gibi ağzıyla ikinci halkayı çekmeye başladı. Çekti. Halka ile birlikte diğer dişi de düştü. Ebu Ubeyde, insanlar arasında bu işi en güzel yapan kimse idi.
Böylece Rasûlullah'ın durumunu düzeltip tedavisini yaptık. Sonra savaş alanının bir tarafında bulunan Talha'nın yanına vardık. Üzerinde yetmiş küsur darbe vardı. Parmağıda kesilmişti. Onun tadavisini de yaptık.»
Vakidî, İbn Ebi Sabre kanalı ile Nan b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Muhacirlerden bir adamın şöyle dediğini işittim: «Uhud savaşında hazır bulundum. Her taraftan okların geldiğini gördüm. Rasûlullah (s.a.v.), bu atış alanının ortasında idi. Gelen oklardan hiçbiri ona isabet etmiyor, başka tarafa gidiyordu. O gün Abdullah b. Şihab ez-Zührî'nin şöyle dediğini gördüm: «Muhammedi bana gösterin. Eğer o kurtulursa ben ölürüm, kurtulamam.» O böyle derken Rasûlullah da yanı başında duruyordu ve yanında hiç kimse yoktu. Fakat Abdullah b. Şihab, Rasûlullah'ın yanından geçti, onu göremedi. Rasûlullahı göremediğinden Safvan b. Ümeyye onu kınadı. Ama o: «Vallahi onu göremedim. Allah'a yemin ederim ki, o, bize karşı korunmaktadır. Biz dört kişi onu Öldürmek üzere sözleşip akidleştik. Ama hiçbirimiz ona ulaşamadık, »dedi.»
Vakidî dedi ki: Tesbitime göre Rasûlullah'ın yanaklarına ok atan kişi İbn Kamie'dir. Dudağını yaralayıp yemek dişlerini kıran

kişi ise, Utbe b. Ebi Vakkas'dır.
İbn îshak'tan da böyle bir rivayet nakledilmiş olup o rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.)in alt çenesinin sağ tarafındaki yemek dişi kırılmıştır.
İbn İshak, Salih b. Keysan kanalı ile Sa'd b. Ebi Vakkas'm şöyle dediğini rivayet eder: Utbe b. Ebi Vakkasi Öldürmeye tutkulu olduğum kadar başka bir kimseyi öldürmeye tutkulu olmadım. Çünkü onun kötü ahlaklı ve kavmi arasında sevilmeyen bir kimse olduğunu iyi biliyordum. Onu öldürmeye tutkulu olmam için Rasûlullahin şu sözü yeterli idi: «Rasûlü'nün yüzünü kanatan kimseye Allah'ın gazabı şiddetlendi.»
Abdürrezzak, Ma'mer kanalı ile Miksem'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) -dişini kırıp yüzünü kanattığı zaman- Utbe b. Ebi Vak-kas'a beddua ederek şöyle dedi:
«Allahım, üzerinden bir sene geçmeden o kafir olarak ölsün.» Gerçekten de üzerinden bir sene geçmeden o kafir olarak öldü ve Cehennem1 e gitti.
Ebu Süleyman el-Cüzcanî, Muhammed b. Hasan kanalı ile Ebu Umame b. Sehl b. Hanif ten rivayet ettiki, Rasûlullah (s.a.v.)i Uhud gününde yaralanan yüzü çürümüş bir kemik ile tedavi edilmiştir.
Abdullah b. Kamie, Rasûlullah (s.a.v.)i yaraladıktan sonra kavminin yanma döndü. Dönerken: «Muhammedi öldürdüm.» diyordu. Ezeb-bul-Akabe adındaki şeytan da o gün olanca sesiyle şöyle ünledi: «Bilesiniz ki Muhammed öldürülmüştür!» Bu ünleme üzerine Müslümanlar arasında büyük bir şaşkınlık meydana geldi. İnsanların çoğu, Rasûlullahin öldürülmüş olduğuna inandı. Bu sebeple İslâmiyet'i müdafaa uğruna olanca çabalarıyla savaşa giriştiler. Maksatları^ Rasûlullahin uğruna öldüğü dava uğruna ölmekti. Bunlardan biri de Enes b. Nadr idi. Beraberinde başkalarıda vardı. Bunlarla ilgili açıklama ileride gelecektir. Cenâb-ı Allah, Müslümanları bu hususta teselli etmek üzere şu ayetleri inzal buyurdu:
«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmişti. O, ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını verecektir.
Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadan Ölmez, o, belli bir vakte bağlanmıştır. Kim dünya nimetini isterse ona ondan veriniz. Ve kim ahiret nimetini isterse ona ondan veririz. Şükredenlerin mükafatını vereceğiz. Nice peygamberlerin yanında Rabb'e kul olmuş pek çok kimse savaşmıştır. Allah yolunda başlarına gelenlerden ötürü gevşememişler, yılmamışlar ve boyun eğmemişler di. Allah, sabredenleri sever.
Dedikleri ancak şu idi: "Rabbimiz! Günahlarımızı, işimizdeki aşırılıklarımızı bize bağışla, sebatımızı arttır, inkarcı topluluğa karşı bize yardım et."
Bu yüzden Allah, onlara dünya nimetini de ahiret nimetini de fazlasıyla verdi. Allah, işlerini iyi yapanları sever.
Ey inananlar! İnkar edenlere itaat ederseniz, sizi geriye döndürürler de kayba uğrarsınız.
Halbuki mevlanız Allah'tır. O, yardımcıların en iyisidir.
Hakkında hiçbir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmalarından dolayı inkar edenlerin kalbine korku salacağız. Onların varacağı yer, Cehennem'dir. Zalimlerin durağı ne kötüdür!» (Âi-i Imrân,i44-i5i.)
Tefsirimizde bu konuda geniş açıklamalarda bulunduk. Hamd Allah'adır.
Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.), Rasûlullah'ın vefatının ilk anında insanlara hitapta bulunarak şöyle demişti:
- Ey insanlar! Her kim Muhammed'e tapıyorsa, şüphesiz Muham-med ölmüştür. Her kim Allah'a tapıyorsa, şüphesiz Allah diridir, ölmez.
Böyle dedikten sonra şu ayet-i kerimeyi okudu: «Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. O ölür veya Öldürülürse geriye mi döneceksiniz?» (Âi-i Imrân,
144.)
insanlar sanki bu ayeti daha Önce duymamışlardı. Artık herkes bunu okumaya başladı.
"Delailü'n-Nübüvve" adlı eserde Beyhakî, İbn Ebi Necih vasıtasıyla rivayet etti ki, Ebu Necih, şöyle demiştir: Muhacirlerde biri, Uhud gününde Ensâr'dan bir adama uğradı. Ensâr'dan olan adam kan içinde kıvranıyordu. Ona dedi ki:
- Ey falan! Duydun mu Muhammed öldürülmüş! Ensârî dedi ki:
- Eğer Muhammed (s.a.v.) öldürüldüysede risaleti tebliğ etti. Siz de dininiz uğruna savaşın.
Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:
«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmişti.» (Âl-i îmrân,144.)
Yukarıda sözü edilen Ensârî, belkide Enes b. Malik'in amcası Enes b. Nadr'dır. Allah ondan razı olsun.
İmam Ahmed b. Hanbel, Humeyd kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki, Enes'in amcası Bedir savaşma katılamamıştı. Ve bu sebeple şöyle demişti: «Peygamber (s.a.v.)'in müşriklerle yaptığı ilk savaşta hazır bulunamadım. Eğer müşriklerle yapılacak başka bir savaşa katılmayı Allah bana nasip ederse, onlar benim neler yapacağımı göreceklerdir.»
Uhud günü olduğunda Müslümanlar hezimete uğrayıp kaçışmaya başlamışlardı. Enes b. Nadr şöyle demişti: «Allahım, şunların yaptıklarından dolayı senden özür diliyorum. Ve şu müşriklerin getirdikleri şeyden de sana sığınıyor, onlardan uzak olduğumu arz ediyorum.»
Böyle dedikten sonra ileri atıldı,Uhud gerisinde Sa'd b. Muaz ona rastladı ve ona: «Ben seninle beraberim.» dedi.
Sa'd dedi ki: Onun yaptıklarını ben yapamadım.
Enes b. Nadr'm vücudunda seksen küsur yaraya rastlandı.Bunla-rın kimi mızrak, kimi de ok darbesi idi.

Ravi diyor ki: Kendi aramızda onun ve arkadaşlarının hakkında şu ayetin nazil olduğunu söylüyorduk:
«.....Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir....» (el-Ahzâb, 23.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Behz ve Haşim kanalı ile Sabitten rivayet ettiki, Enes b. Nadr, Bedir savaşma Rasûlullah'ın yanınd katılmamıştı. Bu, ona çok zor gelmiş ve şöyle demişti: «Rasûlullah'm hazır bulunduğu ilk savaşa katılamadım. Eğer bundar sonra Rasûlullah'ın hazır bulunduğu bir savaşa katılmayı Allah bana nasip ederse, Cenâb-ı Allah benim neler yapacağımı elbetteki görecektir!» Bundan başka birşey demekten de korkuyordu. Nihayet Uhud savaşında Rasûlullah'la birlikte bulundu Sa'd b. Muaz'la karşılaştı. Ona: «Ey Eba Amr nereye? Vay be! Uhud'un gerisinden Cennet kokusunun geldiğim hissediyorum.» dedi ve öldürülüp şehid edilinceye kadar müşriklerle savaştı. Vücudunda seksen küsur yaraya rastlandı. Bu yaraların bir kısmı mızrak yarası, bir kısmı da ok yarası idi. Kız kardeşi ve halam olan Rebi' binti Nadr: «Kardeşimin ölüsünü ancak parmak uçlarına bakarak tanıyabildim.» demiş ve hakkında şu ayet nazil olmuştu:
«inananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır. Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Ahidlerini hiç değiştirmemişlerdir.» (ei-Ahzâb, 23.)
Ravi diyor ki: Sahabeler, bu ayetin Enes b. Nadr ile arkadaşları hakkında nazil olduğu görüşünde idiler.
Ebu'l-Esved, Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Beni Cu-mah'm kardeşi Übey b. Halef, Mekke'de iken Rasûlulla (s.a.v.)'ı öldürmeye yemin etmişti. Bu yeminini haber alan Rasûlullah: «Hayır, inşaal-lah ben onu öldüreceğim!» demişti.
Uhud günü olunca Übeyb. Halef, demir zırha bürünmüş olarak Müslümanların üzerine şöyle diyerek geldi: «Muhammed kurtulursa ben kurtulmam!» Böyle diyerek öldürmek kastıyla Rasûlullah1 a saldırdı. Karşısına Beni Abdu'd-Dar'm kardeş Mus'ab b. Ümeyr çıktı. Rasû-lullah'ı kendi bedeni ile koruyordu. Mus'ab b. Ümeyr, bu müdafaada öldürülüp şehid oldu. Bu esnada Rasûlullah (s.a.v.), Übey b. Halefin zırhı ile miğferi arasında kürek kemiğini gördü. Oraya bir mızrak sapla-dı.Übey atından yere düştü. Mızrağın değdiği yerden kan çıkmadı. Arkadaşları gelip onu omuzlarına alarak götürdüler. O öküz gibi böğürü-yordu. Arkadaşları ona:
- Niye rahatsızlanıyorsun? Vücudunda sadece bir tahriş var, dediler.
Übey, onlara Rasûlullah (s.a.v.)'ın: «Hayır, ben Übey'i öldüreceğim!» deyişini hatırlattı. Sonra şöyle dedi:
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, vücudum-daki şu yara, Zül-Mecaz ahalisinin vücudlanna isabet etseydi, tamamı ölürdü.
Böyle dedikten sonra Öldü, Cehennem'e gitti. Çılgın alevli cehennemlikler yok olsunlar.
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), boğaza yükseldiği zaman Übey b. Halef ona kavuştu ve şöyle dedi.
- Ey Muhammedi Eğer sen kurtulursan ben kurtulmam. Bunun üzerine ashab dedi ki:
- Ya Rasûlallah, Onunla bizden birisi çarpışsın mı? Rasûlullah buyurdu ki:
- Onu bırakınız.
Yaklaştığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), Haris b. Simme'den mızrağı aldı.
Bana anlatıldığına göre kavminden biri şöyle diyordu:
"Rasûlullah (s.a.v.), o mızrağı Haris'ten aldığı zaman, öyle bir salladı ki, devenin sırtındaki tüylerin uçuştuğu gibi biz de oradan uçuşup kaçtık. Rasûlullah, sonra onun karşısına geçti ve boynuna öyle bir sapladı ki, o saplamadan dolayı atından yuvarlanıp yere düştü."
Vakidî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: Übey b. Halef, Bat-nı Rabiğ'de Öldü.Ben gecenin bir dilimi geçtikten sonra Batnı Râbiğ'de yürüyüş yapıyordum. Bir ateşin alevlenmekte olduğunu gördüm. Biraz korktum. Bir de baktım ki, ateşten bir adam zincirlerim sürüyerek çıkıyor, susuzluktan bitkin hale gelmiş. Bir başkası da: «Sakın ona su verme. Çünkü onu Rasûlullah öldürmüştür. O, Übey b. Haleftir.» diyordu.
Buhari ve Müslim'in sahihlerinde Hemmam'dan rivayet olunduğuna göre Ebu Hüreyre şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Rasûlullah'm Allah yolunda öldürdüğü bir adama karşı Allah'ın gazabı şiddetlendi.»
Buharı, İbn Abbas'm şöyle dediğim rivayet eder:
«Rasûlullah'm Allah yolunda kendi eliyle Öldürdüğü bir adama karşı Allah'ın gazabı şiddetlendi.»
Buhari ve Ebu'l-Velid, Şube kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet ettiler: Babam öldürüldüğünde ağlamaya başladım Yüzündeki örtüyü açtım. Peygamber'in ashabı da beni ağlamaktan ve yüzündeki perdeyi açmaktan menettiler. Ama Hz.Peygamber, beni bundan menetme-yip şöyle dedi: «Ona ağlama. Çünkü melekler, cenazesi yerden kaldırılıncaya kadar kanatlarını üzerine gerip onu gölgelendirmeye devam edeceklerdir.»
Buharı, Abdan ve Abdullah b. Mübarek kanalı ile Sa'd b. îbrahim'den naklen, babası İbrahim'in şöyle dediğini rivayet eder: Oruçlu iken Abdurrahman b. Avf a yemek getirildi. O şöyle dedi: «Mus'ab b. Ümeyr öldürüldü. O benden daha hayırlı bir kimse idi. Bir beze sarıldı. Kefeni ondan ibaretti. Başı örtülürse ayakları açığa çıkıyordu. Ayakları örtülürse başı açığa çıkıyordu.
Hamza öldürüldü. O benden daha hayırlı bir kimse idi. Sonra bize, oldukça dünyalık verildi. Korkarız ki iyiliklerimizin mükafatı, bu dünyada acele olarak bize verilmiştir.» Böyle dedikten sonra ağlamaya başladı. Nihayet kendisine getirilen yemeği geri çevirdi.
Buharî, Ahmed b. Yunus kanalı ile Habbab b. Eret'in şöyle dediğini rivayet eder: «Peygamber (s.a.v.)'le birlikte hicret ettik.

Allah rızasını arıyorduk. Ecrimizi vermek Allah'a aittir. Bizden kimileri öte dünyaya göçtü. Bu hicretin karşılığı olarak birşey yemeden geçip gittiler. Bunlardan birisi de Mus'ab b. Ümeyr'di. Uhud gününde şehid edildi. Geriye sadece yün bir aba bıraktı O aba ile başını örttüğümüzde ayakları ortaya çıkıyordu. Ayaklarını örttüğümüzde başı ortaya çıkıyordu. Peygamber (s.a.v), bize: «Aba ile başını örtün. Ayaklarının üzerine de izhir otu koyun.» dedi. Aramızda semeresi ve ürünleri olgunlaşan kimseler olduğunda, Mus'ab ücret karşılığında o ürünleri toplardı.»

Buharî, Ubeydullah b. Said kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Uhud günü olduğunda müşrikler hezimete uğradılar. Lanetli İblis şöyle bağırdı: Ey Allah'ın kullan, arkanıza dikkat edin! (Böyle demekle Müslümanlara arkadan bir tehlike geldiği vehmini vermek istemişti M, onlar dönüp arkalarındaki kimseleri, yani Müslümanları vursunlar). Müslümanların ön saftakileri geriye döndüler. Arkada-kileriyle vuruştular. Bu arada Müslümanlar, Hüzeyfe'nin babasını vuruyorlardı. Hüzeyfe bunu görünce: «Ey Allah'ın kulları! Bu benim babamdır, babamdır!» dedi.»

Hz, Aişe diyor ki: Allah'a yemin ederim ki, Hüzeyfe'nin babası Ye-man'ı Müslümanlar öldürünceye kadar üzerinden çekilmediler. Öldürmelerinden sonra Hüzeyfe: «Allah sizi affedip bağışlasın.» dedi.

Urve dedi ki: Allah'a yemin ederim ki, yaşadığı müddetçe Hüzey-fe'de hayır kalmadı ve Ölünceye kadar da bu hali devam etti.

Ben derim ki: Bu hadise şu sebebten vuku buldu: Yeman ve Sabit b. Vakş, yaşlı ve zayıf kimseler olduklarından kadınlarla beraber kalelerde oturuyorlardı. «Bir merkebin iki su içimi arasındaki zaman kadar bir ecelimiz kalmış.» dediler ve savaşa katılmak üzere kaleden indiler. Müslümanların ordugahına gelebilmek için müşriklerin yarandan geçmeleri gerekiyordu. Müşrikler, yanlarından geçen Sabit'i öldürdüler. Yeman'ı ise Müslümanlar, hataen öldürdüler. Oğlu Hüzeyfe, babasının diyetini Müslümanlara tasadduk edip bağışladı. Onlardan hiçbirini kınamadı. Çünkü bunda mazeretleri vardı. [9]

Katade'nin Gözünün Çıkması

îbn îshak dedi ki: Uhud gününde Katade b. Numan'ın gözü isabet almış ve gözü yanağının üzerine düşmüştü. Rasûlullah, o gözü eliyle yerine koymuş ve o gözü, diğerinden daha güzel ve daha iyi görür olmuştu. Diğeri ağrıdığında bu gözü ağrımazdı.

Dare Kutni, garib bir isnadla Malik kanalı ile Katade b. Numan'ın şöyle dediğini rivayet eder:

«Uhud gününde gözlerim isabet aldı. Yanağımın üzerine düştüler. Onları, Rasûlullah'a getirdim. Eliyle tekrar yerlerine koydu. Üzerine tükürdü. Tekrar ışıl ışıl parlamaya başladılar.» Bu rivayetlerin ilki daha meşhurdur. Meşhur olan ilk rivayete göre Katade'nin sadece bir gözü yaralanmıştır. Bu sebepledir ki oğlu, Ömer b. Abdülaziz'in yanına elçi olarak geldiğinde Ömer b. Abdülaziz ona:

- Sen kimsin? diye sormuş, o da irticalen şu cevabî şiiri söylemişti: «Ben, o kimsenin oğluyum ki, gözleri yanağının üzerine aktı. Mustafa'nın avucuyla tekrar o göz, güzel bir şekilde yerine kondu. Tekrar eski haline geldi. O göz ne güzel bir gözdü, O yanak ne güzel bir yanaktı!»

Bunun üzerine Ömer b. Abdülaziz, ona şöyle dedi:

«Bu anlattıkların yüksek ahlaklardır. Süt kapları değildir ki, su ile karıştırılsın ve daha sonra idrara dönüşsün!»

Böyle dedikten sonra Ömer b. Abdülaziz, ona ikramda bulundu ve güzel mükafatlar ihsan etti.

Ümmü Umare Nesibe binti Kab el-Maziniyye, Uhud gününde savaştı.

Said b. Zeyd el-Ensârî, Ümmü Sa'd binti Sa'd b. Rebi'in şöyle dediğini nakleder:

«Ümmü Umare'nin yanına girdim ve ona şöyle dedim:

- Ey teyze, bana haberini anlat. O da dedi ki:

- Gündüzün ilk saatlerinde insanların ne yapacaklarını görmek için dışarı çıktım. Yanımda bir su kabı bulunuyordu. Rasûlullah'ın yanına vardım. Ashabının arasındaydı. O esnada galibiyet ve muzafîeriyet Müslüm ani arındı. Müslümanlar yenilgiye uğradıklarında Rasûlul-lah'ın yanına gittim ve bizzat savaşa katıldım. Düşmanları kılıç sallayarak ondan uzaklaştırmaya, yayımdan da ok atmaya başladım. Sonunda yaralandım.

Ümmü Sa'd dedi ki:

- Ümmü Umare'nin vücudunda da derin bir yara gördüm ve ona dedim ki:

- Bu yarayı sana kim isabet ettirdi?

- îbn Kamie isabet ettirdi. Allah onu alçaltsm. İnsanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'dan geri kaldıkları ve onu yalnız bıraktıkları zaman İbn Kamie şöyle diyerek geldi: "Bana Muhammedi gösterin. Eğer o kurtulursa ben kurtulmam."

Bunun üzerine ben ve Mus'ab b. Ümeyr ile Rasûlullah'ın yanında sebat edip duran kimselerden bir kaç sahabe, onun karşısına geçtik. İşte bu darbeyi o esnada İbn Kamie bana vurdu. Ben de ona bazı darbeler indirdim, fakat Allah düşmanının üzerinde iki zırh vardı.»

İbn İshak dedi ki: Ebu Dücane, Rasûlullah (s.a.v.)'ı korumak için kendisini kalkan, olarak Rasûlullah'ın önünde tutuyordu Oklar onun sırtına düşüyordu. O da öylece Hz. Peygamber'in üzerine kapanıyordu. Oklar onun üzerinde birikip çoğaldı.

îbn İshak, Asım b. Amr b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), yayından ok attı ve o yayın bir tarafı kırıldı. Katade b. Numan onu aldı ve o yay, onun yanında kaldı.

îbn İshak, Beni Adiyy b. Neccar'ın kardeşi Kasım b. Abdurrahman b. Rafî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Enes b. Malik'in

amcası Enes b. Nadr, Muhacirlerle Ensâr'dan birkaç adamla birlikte duran Ömer b. Hattab ve Talha b. Ubeydullah'm yanma gitti. Savaştan el çekip oturduklarını gördü. Onlara:
- Niçin oturuyorsunuz? diye sordu. Onlar:
- Rasûlullah (s.a.v.) öldürüldü, dediler. Bunun üzerine Enes:
- Ondan sonra hayatta kalıpda ne yapacaksınız? Kalkınız ve Rasûlullah'ın yolunda öldüğü dava uğruna siz de ölünüz, dedi.
Sonra müşriklerin karşısına geçti. Onlarla savaştı. Nihayet öldürülüp şehid oldu. Enes b. Malik, onun adını aldı.
İbn İshak, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Enes b. Nadr'da o gün yetmiş darbe bulduk, kimse onu tanıyama-dı.Ancak kızkardeşi, parmak uçlarına bakarak onu tanıyabildi.»
îbn Hişam dedi ki: îlim erbabı bazı kimselerin bana anlattıklarına göre, Uhud savaşında Abdurrahman b. Avfin ağzı yaralandı, dişi kırıldı ve yirmi ya da daha fazla darbe ile yaralandı. Bu darbelerden bazısı ayağına isabet ettiğinden topal kalmıştı. [10]

Fasıl

îbn îshak dedi ki: Hezimetten ve insanların: «Rasûlullah (s.a.v.) öldürüldü.» demelerinden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ı tanıyan ilk kişi, Ka*b b. Malik olmuştur. O, şöyle demiştir:
«Peygamber'in gözlerinin miğferin altından ışıldadığını gördüm ve sesimin en yükseğiyle şöyle bağırdım: Ey Müslümanlar topluluğu! İşte Rasûlullah(s.av.) burada! Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)bana: «sus» diye işaret etti.
Müslümanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ı tanıdıktan sonra onu ayağa kaldırdılar. O, onlarla birlikte boğaza doğru yürüdü. Onunla beraber Ebu Bekir es-Sıddık, Ömer b. Hattab, Ali b. Ebi Talib, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam ve Haris b. Simme ile Müslümanlardan bir topluluk vardı. Allah onlardan razı olsun.
Rasûlullah (s.a.v.), boğaza çıktığı zaman Übeyy b. Halef ona yetişti ve şöyle dedi:
- Ey Muhammedi Eğer sen kurtulursan, ben kurtulmam! Sonunda ashab onu öldürdü.»
İbn İshak dedi ki: Übeyy b. Halef, Mekke'de Rasûlullah (s.a.v.) ile karşılaşırken ona şöyle diyordu:
- Ey Muhammedi Bir silahım var, bir de atım var ki, ona her gün bir ferak (onaltı rıtıllık bir ölçek) yem veriyorum. O atır üstünde seni öldüreceğim.
- Hayır, bilakis inşaallah ben seni Öldüreceğim.
Uhud savaşında boynunda bir tahriş meydana gelmişti. Büyük değildi. Ama içinde kan toplanmıştı. Bu halde Kureyşlilerin yanına dönerken:
- Vallahi Muhammed beni öldürdü, dedi. Arkadaşları ona:
- Vallahi senin akim gitmiş, sende delilik var, dediler. Übeyy b. Halef:
- Doğrusu Muhammed Mekke'de iken bana, ben seni öldüreceğim, demişti. Allah'a yemin ederim ki, eğer bana tükürseydi yine beni öldürürdü, dedi.
Allah düşmanı, Kureyşlilerle birlikte Mekke'ye dönerken Mekke'ye altı millik mesafede bulunan Şerif mevkiinde öldü.
İbn İshak'm rivayetine göre bu hususta şair Hassan b. Sabit şöyle demiştir:
«Übeyy, Rasûlullah kendisiyle mübareze yaptığı zaman babasından kalan sapıklığa mirasçı oldu.
Onun yanma çürümüş kemikleri alıp geldin. Onu korkutuyordun. Oysaki sen, o konuda bilgisiz bir kimse idin.
Neccar oğulları, sizden Ümeyye'yi «ey Akil» diye imdad dilediği zaman öldürmüştü.
Rebia'nın iki oğlu, Ebu Cehil'e itaat ettikleri zaman helak olsunlar. Ö ikisinin anasına da, oğullarını kaybetme belası gelsin.
Biz kavmin en semizi ile meşgul olduğumuz zaman, Haris kabilesi az olduğu halde kaçıp kurtuldu.»
Hassan b. Sabit, bir başka şiirinde de şöyle der:
«Acaba benden Übeyy'e bir haber veren var mıdır ki, muhakkak Ce-hennem'in derinine ve uzağına atılmış sındır!
Uzaktan sapıklığı temenni ediyorsun ve eğer gücün yeterse adaklarla birlikte yemin de ediyorsun.
Uzaklardan batıl temennileri diliyorsun. Halbuki küfrün sözü aldanmaya döner.
Gazaplının dürtmesi sana rastgelmiştir. O dürten, evin kerim kişi-sidir. Günahkar ve facir değildir.
O ki, işlerin felaketleri insanların üzerine fazilet ve üstünlük vardır.»
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), boğazın ağzına vardığı zaman Ali b. Ebu Talib çıktı ve kalkanını Mihras suyundan bir miktar su ile doldurdu. Rasûlullah'a getirdi ki, ondan içsin. Ama o, sudan bir koku geldiğini hissetti, hoşlanmadı ve içmedi. Ama onunla yüzündeki kam yıkadı. Başına döktü, o esnada şöyle dedi.
«Peygamber'inin yüzünü kanatan kimseye karşı Allah'ın gazabı şiddetli oldu!»
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) ve yanında bulunan ashabı dağın boğazında iken bir grup Kureyşli dağa çıktı. O atlı grubun başında Halid b. Velid bulunuyordu. Rasûlullah dedi ki:
«Onların üstümüzde olmaları yakışmaz.» Bunun üzerine Ömer b. Hattab ve beraberindeki Muhacirlerden bir topluluk Kureyşlilerle savaştı. Nihayet onları dağdan aşağı indirdiler.
Rasûlullah (s.a.v.), dağdaki bir kaya parçasına doğru gitti. Taşın üzerine doğru çıkmak istedi. Fakat yaşlılıktan ötürü vücudu

ağırlaşmıştı. Ayrıca iki zırhda giymişti. Bu yüzden taşın üzerine çıkamadı. Talha b. Ubeydullah altına oturup onu kaldırdı. Böylece taşın üzerine çıktı. Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr, babası Zübeyr'in şöyle dediğini nakletti: O zaman Talha, Rasûlullah'a bu şekilde yardım etmesinden dolayı Rasûlullah'm şöyle dediğini işittim: «Talha'ya Cennet vacib oldu.»
İbn Hişam dedi ki: Afra'nm azadlısı Ömer'in anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Uhud gününde kendisim bitkin düşüren yaralardan Ötürü Öğle namazım oturarak kılmış, Müslümanlar da ona tabi olarak arkasında oturarak namazlarını kılmışlardı.
îbn İshak, Asım b. Ömer b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Aramızda garip bir adam vardı. Kimlerden olduğu bilinmezdi. Kendisine Kuzman denilirdi. Ondan bahsedildiğinde Rasûlullah: «Şüphesiz ki o, Cehennemliklerdendir.» derdi.
Uhud günü olduğu zaman şiddetli bir şekilde savaştı. Ve yalnız başına müşriklerden yedi-sekiz kişiyi öldürdü. Kuvvetli ve şiddetli biri idi. Ona darbe isabet etti, yaralandı. Beni Zafer evine taşındı. Müslümanlardan bazısı ona şöyle demeye başladılar:
- Vallahi ey Kuzman, bugün sen imtihan verdin. Sana müjdeler olsun.
Kuzman dedi ki:
-Ne ile müjdeleniyorum? Allah'a yemin ederim ki, ancak, milletimin onuru uğruna savaştım. Eğer bu anlattığınız şey için olsaydı, savaşmaz dım!
Sonra yarası ağniaşmca, okluğundan bir ok aldı ve kendini okla öldürdü.
İnşaallah ileride de anlatılacağı gibi Hayber gazvesinde de bunun gibi bir kıssa varid olacaktır.
îmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak'tan naklen Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah'la birlikte Hayber gazvesinde hazır bulunduk. Müslüman olduğunu söyleyen bir adam için Rasûlul-lah: «Bu, cehennemliklerdendir.» dedi. Savaş başlayınca o adam şiddetli bir şekilde savaştı. Yaralandı. Denildi ki: Ya Rasûlallah, Cehennemlik olduğunu söylediğin adam bugün şiddetli bir şekilde savaştı ve öldü.
Rasûlullah (s.a.v.): «O ateşe gitti.» dedi. Bazıları bundan şüphelendiler. Bu esnada şöyle bir haber geldi: O adam ölmedi. Ama ağır yaralıdır. Geceden beri yaralı olarak duruyordu. Ancak yarasına dayanamadı. Kendini öldürdü. Bunun intihar ettiğini duyan Rasûlullah şöyle buyurdu: «Allahu Ekber,şahadet ederim ki, ben Allah'ın kulu ve elçisiyim.»
Sonra Bilal'e emir verdi ve şu duyuruyu yaptırdı: «Cennet'e ancak kendini Allah'a teslim eden Müslüman kişi girer. Ve Allah bu dini facir, günahkar bir adamla da güçlendirir.»
Buharı ve Müslim, bu hadisi Abdürrezzak'tan rivayet etmişlerdir.
İbn ishak dedi ki: Uhud gününde öldürülenlerden biri de Muhayrik idi. Beni Salebe b. Fityan kabilesindendi. Uhud günü olduğunda o şöyle dedi:
- Ey Yahudiler topluluğu! Vallahi biliyorsunuz ki, Muhammed'e yardım etmek üzerinize düşen bir görevdir.
Yahudiler:
- Bugün cumartesidir, dediler. Muhayrik:
- Sizin için cumartesi yoktur, dedi. Kılıcını ve cephanesini alıp sözüne devamla şöyle dedi:
- Eğer Öldürülürsem mallarım Muhammed'in olur. Dilediği şekilde mallarım üzerinde tasarrufta bulunur.
Sonra sabahleyin Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gitti. Onunla birlikte savaştı ve öldürüldü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): «Muhayrik, Yahudilerin hayırlı sı dır.» dedi.
Süheylî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Muhayrik'e ait yedi bahçeyi Medine'de Allah rızası için vakfetti.
Muhammed b. Ka'b el-Kurzî dedi ki: Muhayrik'in malları, Medine'deki ilk vakıf oldu.
îbn İshak, Husayn b. Abdurrahman b. Ömer b. Sa'd b. Muaz kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Hiç namaz kılmadığı halde Cennet'e giren bir adamı bana söyleyin bakalım. İnsanlar, böyle birini tanımadıkları için bunun kim olacağını Ebu Hüreyre'nin kendisine sordular. O da dedi ki: «Beni Abdüleşhel kabilesinden Usayrem ile Amr b. Sabit b Vakş'dır.»
Husayn dedi ki: Mahmud b. Esed'e sordum:
- Usayrem'in durumu nasıldı? Dedi ki:
- O kendi kavmini İslâm'a girmekten dahi menederdi. Uhud günü olunca fikir değiştirdi. Müslüman oldu. Kılıcını aldı İnsanların arasına katıldı. Savaştı, yaralandı, yarası kendisini hareket edemez hale getirdi.
Bir ara Beni Abdüleşhel kabilesinden birkaç kişi, savaşta Öldürülen adamlarını aramaya başladılar. Bir de baktılar ki, Usayrem de ağır yaralı. Dediler ki: «Vallahi bu Usayrem'dır. Onu buraya getirilen sebep nedir? Halbuki biz onu bıraktığımızda o İslâmiyet'i inkar eden bir kimse idi.»
Kendisine sordular:
- Ey Amr (Usayrem), seni buraya getiren sebep nedir? Kavmine olan şefkatinden mi, yoksa İslâm'a olan rağbetinden mi buraya geldin?
Usayrem dedi ki:
- Hayır, bilakis İslâm'a olan rağbetimden buraya geldim. Allah'a ve Rasûlu ne iman edip Müslüman oldum. Sonra kılıcımı alıp Rasûlul-lah'm yanında yer aldım ve yaralanıp bu hale gelinceye dek savaştım!
Çok geçmeden ashabın önünde vefat etti. Durumunu Rasûlullah'a anlattıklarında Rasûlullah şöyle buyurdu: Şüphesiz ki o Cennetliklerdendir.»

îbn îshak, babası kanalı ile Beni Seleme kabilesinden bazı yaşlıların şöyle dediklerini rivayet eder: Amr b. Cemuh, çok topal idi. Dört oğlu vardı. Hepside arslanlar gibiydiler. Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte savaşlarda hazır bulundular. Uhud günü oğulları onun Medine'de kalmasını istediler. Ve ona şöyle dediler:
- Şüphesiz yüce Allah seni mazur görüyor. Bunun üzerine o, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Oğullarım, bu yüzden beni Medine'de bırakmak istiyorlar ve seninle birlikte savaşa çıkmaktan beni menediyorlar. Allah'a yemin ederim ki, bu topallığımla Cennet'e basmayı umuyordum. Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:
- Sana gelince, Allah seni mazur görmüştür. Cihad artık senin üzerine farz değildir.
Rasûlullah aynı zamanda onun oğullarına da şöyle dedi:
- Sizin de onu menetmeniz gerekmez. Umulur ki, Allah, ona şeha-deti nasib eder.
Böylece Amr, Rasûlullah'la birlikte sefere çıktı. Uhud savaşında öldürülüp şehid oldu.
İbn îshak dedi ki: Salih b. Keysan'm bana anlattığına göre Hind binti Utbe ve yanında bulunan diğer kadınlar, Rasûlllah'n ashabından olan maktulleri parçalamaya , kulak ve burunlarını kesmeye başladılar. Öyleki, Hind, onların kulaklarından ve burunlarından halhallar ile gerdanlıklar edindi. Hind, o hamalları, gerdanlıkları ve küpeleri Cü-beyr b. Mut'im'in kölesi Vahşiye verdi. Sonra Harazanın ciğerini yardı. Onu ağzında çiğnedi, yutamayıp attı.
Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre Hamza'mn ciğerini yarıp çıkaran kişi Vahşi'dir. Vahşi, ciğeri alıp Hind'e verdi. Hind onu çiğnedi ama yutamadı.
Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak dedi ki: Bundan sonra Hind, yüksek bir kayanın üzerine çıktı.Olanca sesiyle bağırarak şöyle dedi:
«Biz Bedir gününe karşı size ceza verdik. Savaştan sonra savaş alevlenicidir.
Utbe'den benim için sabır olmadı. Ne kardeşimden, ne onun amcasından, ne de Bekir'den.
Yüreğimi soğuttum ve adağımı yerine getirdim. Ey Vahşi, göğsümün susuzluğunu giderdin.
Vahşi'nin teşekkürü, üzerime ömrüm boyuncadır. Hatta mezarımda kemiklerimin çürüyüp dağılmasına kadardır.»
Hind binti Utbe'nin bu şiirine karşı, cevaben Hind binti Usase b. Abbad b. Muttalib şöyle dedi:
«Ey alçaklıklara düşen büyük kafirin kızı! Bedir'de ve Bedir'den sonra alçak ve hakir oldun.
Allah seni beyazlığı uzun olan Haşimilerin fecrinin sabahında, kesen her kesici ile ve keskin kılıç ile başını yarsın.
Hamza benim arslanımdır, Ali ise doğanımdır.
O zamandaki Şeybe ve senin baban, bana ihanet olsun diye attılar ve onun göğsünün görünen kısımlarını kanla boyadılar. Senin kötü adağın, adakların en şeıiisidir.»
İbn İshak dedi İd: Beni Haris b. Abdumenafm kardeşi Hüleys b. Zeyyan, Uhud gününde (ki o, o zaman Ehabiş'in lideri idi) Eb Süfyan'a rastladı. Ebu Süfyan, Hamza b. Abdülmuttalib'in ağzının yanlarına süngünün dip demiri ile vurup şöyle diyordu: «Tad ey asi!» Bunun üzerine Hüleys şöyle dedi:
«Ey Beni Kinane, Bu Kureyş'in efendisidir. Gördüğünüz gibi karşı koymaya gücü olmayan bir ölüye, amcasının oğluna nele yapıyor?»
Bunun üzerine o da dedi ki:
«Yazıklar olsun sana, bunu yaptığımı kimseye söyleme, gizli tut. Çünkü bu, kendime hakim olamayıp yaptığım bir hatadır.»
Ebu Süfyan b. Harb, daha sonra oradan ayrılıp dağın üstüne çıktı. Sonra olanca sesiyle bağırdı ve kendi kendine şöyle dedi:
«Ey Ebu Süfyan! Savaş senden yana evet dedi. Daha fazla ileri gitme. Çünkü savaş dönerlidir. Bir gün sana, bir gün de başkasına güler. Ey Hübel yücel. Senin dinin güçlendi.»
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'da böyle buyurdu:
- Ey Ömer, kalk ve ona cevap ver. Ona şöyle de: Allah daha üstün ve daha yücedir. Savaşımız eşit değildir. Bizim ölülerimiz Cennet'tedir. Si* zinkilerse Cehennem'dedir.
Ömer, Ebu Süfyan'a cevap verdiği zaman, Ebu Süfyan ona şöyle dedi:
-Ey Ömer, hele bana doğru gel! Rasûlullah (s.a.v.)'da Ömer'e dedi ki:
- Ona git, bakalım onun durumu nedir?
Ömer de ona doğru gitti. Ebu Süfyan, ona şöyle dedi:
- Ey Ömer, Allah senin iyiliğini versin. Biz, Muhammed'i öldürmedik mi?
Ömer dedi ki:
- Allah Allah! Hayır, böyle birşey yok ve şimdi o senin sözünü dinliyor.
Ebu Süfyan dedi ki:
- Sen benim yanımda îbn Kamie'den daha doğru sözlü ve daha iyi bir adamsın.
Çünkü îbn Kamie, onlara: «Ben Muhammed'i öldürdüm.» demişti. Sonra Ebu Süfyan şöyle seslendi:
- Ölülerinize hakaret olarak burun ve kulakları kesilmiştir. Vallahi ben buna ne razı oldum, ne kızdım, ne nehyettim, ne de emrettim.
Ebu Süfyan ve berberindekiler oradan ayrılıp uzaklaştıkları zaman şöyle seslendi:
- Gelecek sene buluşma yerimiz Bedir'dir.
Rasûlullah (s.a.v.)'da ashabından bir adama «Evet gelecek sene Be-dir'de buluşalım diye söyle» diye buyurdu.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib'i gönderdi ve dedi ki: «Onların izlerini takip et ve ne yaptıklarına, nereye yöneldiklerine, ne kas-dettiklerine bak. Eğer atları yanlarına alıp develere binmişlerse, onlar Mekke'ye gitmeye hazırlanıyor1ardır. Eğer atlara binmişler, develeri önlerinde sürüyorlarsa onlar Medine'ye gitmeyi kastediyorlardır. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, eğer Medine'ye gitmeyi kastediyorlarsa, elbette oraya yürüyeceğim. Sonra Elbette onlarla savaşacağım.

Ali dedi ki:

«Ben de onları izlemek üzere çıkıp gittim ki, ne yaptıklarını göreyim. Onlar atları yanlarına aldılar ve develeri binek edindiler. Mekke'ye doğru yöneldiler.» [11]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/9-10.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/10.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/10-12.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/13-14.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/14-21.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/22-35.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/35-42.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/42-54.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/55-61.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/62-63.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/63-70.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Peygamberin Uhud Günü Savaştan Sonra Yaptığı Dua
Fasıl
Hamza Ve Diğer Uhud Şehidlerinin Üzerine Cenaze Namazı Kılınması
Uhud Şehidlerinin Sayısı
Fasıl
Peygamber (S.A.V.)'İn Yaralı Oldukları Halde Ashabıyla Birlikte, Ebu Süfyan Ve Arkadaşlarını Korkutmak İçin Peşlerine Düşmesi
Uhud Savaşıyla İlgili Olarak Mü'minler İle Kafirler Tarafından Söylenen Şiirler
Uhud Savaşıyla İlgili Son Söz
Hicri Dördüncü Sene
Reci' Gazvesi
Amr B. Ümeyye Ed-Damrî Seriyyesi
Bir-İ Maune Seriyyesi

Hz. Peygamberin Uhud Günü Savaştan Sonra Yaptığı Dua

îmam Ahmed b. Hanbel, Mervan b. Muaviye el-Fezzarî kanalı ile İbn Rufaa ez-Zürkî rivayet etti İd, onun babası şöyl demiştir: Uhud günü olduğunda müşrikler çekip gittikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) buyur-duki: «Saf halinde dizilin ki, Aziz ve Celil olan Rabbime hamdü senada bulunayım.» Bunun üzerine ashab onun arkasında saf halinde dizildi. O da şöyle dua etti:
«Allahım, bütün hamdler sana mahsustur. Allahım, senin verdiğini kısacak kimse yoktur. Senin kıstığını da açıp verecek kimse yoktur. Senin saptırdığını doğru yola hidayet ettirecek yoktur. Senin hidayete erdirdiğini saptıracak kimse yoktur. Senin men ettiğini veren yoktur Senin verdiğini de men edecek yoktur. Senin uzaklaştırdığını yakın kılacak yoktur. Senin yaklaştırdığını da uzak kılacak yoktur. Allahım, rahmet, bereket, lütuf ve rızkını bize bol bol ver. Allahım, senden halden hale dönmeyen, zail olmayan, devamlı nimetini istiyorum. Allahım, muhtaçlık gününde nimet, korku gününde de güvenlik istiyorum senden. Allahım, bize verdiklerinin şerrinden ve bize vermediklerinin şerrinden sana sığmıyorum. Allahım, bize imanı sevdir. Onu kalblerimizde süsle, küfrü, fasıklığı ve isyanı bize çirkin göster. Ve bizi doğru yolu bulanlardan eyle. Allahım, bizi Müslümanlar olarak öldür. Allahım, bizi Müslümanlar olarak yaşat. Bizi salih kimseler arasına kat. Bizi rüsvay olan ve fitneye düşen kimselerden kılma. Allahım, peygamberlerini yalanlayan ve insanları senin yolundan geri çeviren kafirleri öldür. Azap ve gazabım onların üzerine indir. Allahım, kendilerine kitap verilmiş olan kafirleri de öldür, ey hak olan Allah»[1]

Fasıl

Halk ölüleri ile meşgul olurken, Beni Neccar'm kardeşi Muham-med b. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebi Sa'saa el-Mazinî'ni bana anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Sa'd b. Rebi'in ne yaptığını, diriler içinde mi, yoksa ölüler içinde mi olduğunu görüp bakacak bir kişi var mıdır ki, gelip bana bildirsin?
Ensâr'dan bir adam dedi ki:
-Ya Rasûlallah, ben senin için gidip Sa'd'm ne yapmakta olduğuna bakarım."
Gitti, baktı ve onu ölmek üzere olan maktuller arasında yaralı olarak buldu. Adam dedi ki:
"Ona şöyle dedim: « Rasûlullah (s.a.v.), bana senin diriler arasında mı, yoksa ölüler arasında mı olduğunu araştırıp bulmamı emretti."
Sa'db. Rebidediki:
"Ben ölülerin içindeyim. Rasûlullah (s.a.v.)'a benden selam söyle ve ona deki: Sa'd b. Rebi sana şöyle diyor: «Allah bizden yana. Seni ümmetinden bir peygamber olarak en hayırlı mükafatla mükafaatlandırsın. Kavmime de benden selam ilet ve onlara de ki: Sa'd b. Rebi size şöyle diyor: «Bir an peygamberinize düşmanlar tarafından yol bulunursa, Allah katında sizin için hiçbir mazeret kalmaz."
Ensâr'dan olan adam dedi ki: Sonra ölmesine kadar orada kaldım. Rasûlullah (s.a.v.)'a geldim ve durumunu ona anlattım.»
Ben derim M: Sa'db. Rebi'i ölüler arasında arayan kişi Muhamnıed b. Mesleme idi. Çünkü, Muhammed b. Ömer el-Vakidî bana bu yönde haber vermişti. Muhammed b. Mesleme, ağır yaralı olan Sa'd b. Rebi'e iki kez seslenmiş, ama Sa'd ona cevap vermemiş. Fakat ona: «Rasûlullah, senin durumuna bakmam için bana emir verdi.» deyince Sa'd, zayıf bir sesle ona cevap vermiş ve durumunu anlatmış.
"el-îstiab" adlı eserde Şeyh Ebu Ömer demiş ki: Sa'd'ı ölüler arasında arayan kişi Übey b. Ka'b'dır. Doğrusunu Allah bilir Sa'd b. Rebi, Akabe gecesinde Rasûlullah'a bey'at eden Ensâr temsilcilerinden (nakible-rinden)'dir. Rasûlullah'ın Abdurrahman b. Avf ile kardeş kıldığı kimsedir.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hamza b. Abdülmuttalib'i aramaya çıktı. Onu vadinin çukurunda, karnı ciğerinin hizasından yarılmış ve kendisine hakaret edilmiş, burnu ve kulakları kesilmiş bir halde buldu.
Muhammed b. Cafer b. Zübeyr'in bana anlattığına göre Rasûlullah (s.a,v.) şöyle demiştir:
«Gördüğüm o manzarayı müşahede ettiğimde, Safiyye'yi hüzün-lendirmek ve benden sonra bir sünnet olur endişesi olmasaydı,

elbette Hamza'yı o halde bırakırdım. Böylece, yırtıcı hayvanların karınlarına ve kuşların kursaklarına girsin. And olsun ki, eğer Allah, Kureyş'e karşı herhangi bir yerde beni muzaffer kılarsa, elbette onlardan otuz kişinin ölüsünün başına aynı şeyleri getireceğim.»
Müslümanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m üzüntüsünü ve amcasına hü-zünlendiğinden dolayı kızdığım gördükleri zaman dediler ki:
«Vallahi eğer Allah bizi herhangi bir zamanda onlara galip kılarsa, Arab'tan hiçbir kimseye yapılmadığı bir şekilde onların ölülerinin
burun ve kulaklarını keseceğiz!»
İbn İshak, Büreyde b. Süfyaıı b. Ferve el-Eslemî kanalı ile îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Bu konuda Cenâb-ı Allah şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
«Eğer ceza vermek isterseniz size yapılanın aynısı ile mukabele edin. Sabrederseniz andolsun ki bu, sabredenler için daha iyidir.» (cn-Nahl, 126.)
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), affetti ve sabır gösterdi. Bizi ölülere işkence etmekten de nehyetti.
Ben derim ki: Bu ayet Mekkidir. Uhud gazvesi ise hicretten üç sene sonra yapılmıştır. Bu ayette Uhud gazvesinde cerayan eden bir hadise arasında nasıl münasebet kurulabilir? Doğrusunu Allah bilir.
Hümeyd et-Tavil'in, Hasen'den naklettiğine göre Semüre şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), her nereye gelip durdu ve oradan ayrıldı ise mutlaka sadaka vermeyi emretmiş ve ölülere işkence yapmayı menet-mistir.
İbn Hişam dedi ki: Peygamber (s.a.v.), Hamza'nm cenazesi üzerine durup şöyle dedi: «Senin bu durumun gibi hiçbir musibet başıma gelmiş değildir. Ve burası gibi hiçbir yer bana bu kadar sıkıntılı gelmemiş-tir.»Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Cebrail bana geldi ve haber verdi ki: «Hamza b. Abdülmuttalib, yedi kat göklerde "Hamza b.Abdülmuttalib, Allah'ın ve Rasûlü1 nün arsla-nıdır." diye yazılıdır.»
İbn Hişam dedi ki: Rasûllüllah (s.a.v.), Hamza ve Ebu Seleme b. Ab-" dil-Esed süt kardeş idiler. Bu üçünü Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe em-zirmiştir. [2]

Hamza Ve Diğer Uhud Şehidlerinin Üzerine Cenaze Namazı Kılınması

îbn İshak, Miksem kanalı ile îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
« Rasûlullah (s.a.v.), Hamza'mn getirilmesini emretti. Üzeri bir kumaş ile örtüldü. Sonra Rasûlullah, onun üzerine namaz kıldı ve yedi tekbir getirdi. Sonra diğer maktuller birer birer getirildiler. Hamza'nm yanma koyuluyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), onların ve onlarla beraber Hamza'mn namazını kıldı. Netice de Hamza'nm üzerine yetmiş iki namaz kılınmış oldu.» Bu garib bir rivayettir. Senedi zayıftır.
Süheylî dedi ki: Ulemadan herhangi biri böyle birşeyin olduğunu söylemiş değildir.
İmam Ahmed b. Hanbel,Afîan ve Hammad kanalı ile îbn Mes'ud'un şöyle dediğini rivayet eder:
«Uhud günü kadınlar, Müslümanların arkasında idiler. Müşrik yaralıları tedavi ediyorlardı. Eğer o gün yemin etmiş olsaydım, umarım ki, yeminim yerine gelirdi. Ki, bizden hiçbiri dünyayı istemiyordu. Nihayet Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Sizden kimi dünyayı, kimi ahireti istiyordu, derken denemek için Allah sizi geri çevirip bozguna uğrattı.» (Âi-i imrân, 152.)
Rasûlullah'm ashabı, kendilerine verilen emre muhalefet edip karşı geldiklerinde Rasûlullah (s.a.v.), sadece dokuz kişi ile başbaşa kaldı. Bunların yedisi Eıısâr'dan, ikisi Kureyş'ten idi. Kendisi de onuncuları idi. Müşrikler kendisine hücun ettiklerinde: «Bunları bizden geri püskürtecek adama Allah rahmet etsin.» dedi. Yanındaki adamlardan yedisi öldürülünceye kadar Rasûlullah, hep böyle dedi. Nihayet Rasûlullah yanındaki iki arkadaşına: «Ashabımız bize insaf etmediler.» dedi. Öte yandan Ebu Süfyan gelip:
- Ey Hübel yücel, dedi. Rasûlullah (s.a.v,) buyurdu ki:
- Siz de, Allah daha yüce ve daha üstündür, deyin. Ashab:
- Allah daha yüce ve daha üstündür, dediler. Ebu Süfyan:
- Bizim Uzza'mız var, sizin Uzza'nız yoktur, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Siz de deyin ki, Allah mevlamızdır, sizin mevlanız yoktur. Sonra Ebu Süfyan dedi ki:
- Bugün, Bedir gününe karşılıktır. Bir gün bizim lehimize, bir günde aleyhi mi zedir. Bir gün üzülür, bir günde seviniriz. Bizim Hanza-la'mıza karşı sizin de Hanzala'nız gitti. Bizden falan adama karşılık, sizden de falan adam gitti.
Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:
- Hayır, eşit değiliz. Bizim ölülerimiz Cennet'te diri olup Allah'tan rızıklanmaktadırlar. Sizin ölüleriniz ise Cehennem'de azap görmektedirler.
Ebu Süfyan dedi ki:
- Sizin ölülerinizden bazısının kulakları ve burunları kesilmiştir. Bu, bizim önde gelen adamlarımızın emri üzerine yapılmış bir iş değildir. Ben bunu yapmalarını ne emrettim, ne de yasakladım. Bundan ne hoşlandım, ne de tiksindim. Bu beni ne üzdü, ne de sevindirdi.

tbn Mesud dedi ki: «Ashab baktı ki, Hamza'nm karnı yarılmış, ciğeri çıkarılmış. Hind, o ciğeri alıp çiğnemiş ama yiyememişti Rasûlullah (s.a.v.): «Hind, o ciğerden yedi mi?» diye sordu. Ashab: "Hayır" deyince Rasûlullah dedi ki: «Allah, Hamza'nn vücudunun hiçbir parçasını ateşe sokacak değildir.» Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hamza'mn cesedini getirdi. Üzerine cenaze namazı kıldı. Ensâr'dan bir adam da getirildi. Onun yanı başına konuldu. Onun üzerine de cenaze namazını kıldı. Ensâr'dan olan cenaze kaldırıldı. Hamza'nm cenazesi aynı yerde bırakıldı. Bir başka adamın cenazesi daha getirilip Hamza'mn yanma konuldu. Onun da üzerine namaz kılındıktan sonra cenazesi kaldırıldı. Hamza'nın ki yine aynı yerde bırakıldı. Böylece o gün Hamza'nm üzerine yetmiş kez cenaze namazı kılınmış oldu.»

Bunu sadece İmam Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir ki, bunun senedinde Ata b. Saib tarafından zayıflık vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî'nin bu konuda yaptığı rivayet daha sağlamdır. Buna göre Kuteybe, Cabir b. Abdullah'tan şöyle bir rivayette bulunmuştur: Rasûlullah (s.a.v.), Uhud savaşında Öldürülen Müslümanların cenazelerini ikişerli olarak aynı kefene sarıyor, sonra: «Bunlardan hangisi daha çok Kur'ân okumuştur?» diye soruyor, hangisinin daha çok okuduğu söylenirse, önce onu mezara koyuyordu. Ve: «Kıyamet gününde ben bunlar lehine şahidlik yapacağım.» diyordu. Kanlarıyla defnedilmelerini emrediyordu. Üzerlerine namaz kılınmadı ve yıkanmadılar.

Bunu Müslim'den ayrı olarak Buharî, yalnız başına rivayet etmiştir. Leys b. Sa'd kanalıyla sünen ehli muhaddisler de bunu rivayet etmişlerdir.

İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Cafer kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğim rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), Uhud şehidleri hakkında şöyle buyurdu: «Onların her yarası ve her kam, kıyamet gününde misk kokusu saçacaktır.» Böyle dedi ve üzerlerine namaz kılmadı.

Vefatından az Önce ve Uhud'tan seneler sonra Rasûlullah'm, Uhud şehidleri üzerine namaz kılmış olduğu sabittir. Nitekim Buharî de, Ukbe b. Amir'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), ölülere ve dirilere veda edercesine Uhud gazvesinden sekiz sene sonra Uhud şehidleri üzerine cenaze namazı kıldı. Sonra minbere çıkıp şöyle buyurdu:

«Sizin önünüzde sevab ve ecir vardır. Ve ben de sizin şahidinizim. Sizinle buluşma yerimiz Kevser havuzudur. Ve ben şuradan ona bakmaktayım. Allah'a şirk koşmanızdan korkmuyorum. Ancak dünya hususunda bu birinizle rekabete girmenizden korkuyorum.»

Ukbe b. Amir diyor ki: Rasûlullah'ı en son olarak işte orada görmüştüm.

el-Ümevî, babası kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

Haberler alabilmek için seher vakti Rasûlullah'm Uhud'da çıktığı yere gittik. Fecir doğunca güçlü, kuvvetli bir adamın şöyle diyerek koştuğunu gördük: «Azıcık bekle hele, savaşa Hamel de katılsın.» Bir de baktık ki, o kişi Üseyd b. Hudayr'mış. Biraz bekledik. Baktık ki bir deve geliyor. Bir kadın da iki çuvalın ortasında devenin üzerinde. Yanma yaklaşınca onun Amr b. Cemuh'un karısı olduğunu gördük. Kendisine:

- Ne haber? diye sorduk. Dedi ki:

- Allah, Rasûlullah (s.a.v.)'ı müdafaa etti. Mü'minlerden de şahid-ler edindi:

«Allah, inkar edenleri, kinleriyle geri çevirdi, bir hayra ulaşamadılar. Savaşta, inananlara Allah'ın yardımı yetti. Allah kuvvetli olandır, güçlü olandır.» (cl-Ahzâb, 25.)

Sonra o kadın, devesine: «Çok» dedi. Deve çöktü. O da yere indi. Kendisine: «Bu nedir?» diye sorduk. O da: Kardeşim ve kocamdır, dedi.

îbn İshak dedi ki: Safiyye binti Abdülmuttalib, Hamza'ya bakmak için geldi. Hamza, onun ana baba bir kardeşi idi. Rasûlullah (s.a.v.), Sa-fiyye'nin oğlu Zübeyr b. Avvam'a dedi ki:

- Anam karşıla ve onu geri çevir, kardeşindeki durumu görmesin. Zübeyr, Safîyye'ye dedi ki:

- Ey anacığım! Rasûlullah (s.a.v.), sana geri dönmeni emrediyor. Safiyye dedi ki:

- Niçin? Kardeşimin cesedine hakaret edildiğini işittim. Bu ise Allah yolunda olan birşeydir. Biz buna razıyız. Ecrini ve sevabını Allah'tan beklerim. Ve inşaallah sabredeceğim.

Zübeyr, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip ona anasının durumunu haber verdiği zaman, Rasûlullah (s.a.v.):

- Onu serbest bırak, dedi.

Bunun üzerine Safiyye geldi. Hamza'ya baktı, ona dua etti. "İnna lillahi ve inna ileyhi raciûn", deyip istiğfar etti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hamza'nm defnedilmesini emretti ve defnolundu. Hamza ile birlikte Abdullah b. Cahş ile annesi Ümeyme binti Abdülmuttalib de aynı yere defnedildiler. Abdullah b. Cahş'm cesedinin bazı yerlerine hakaret edilmiş, burnu ve kulakları kesilmişti. Ancak ciğeri çıkarılmamıştı. Allah onlardan razı olsun.

Süheylî dedi ki: Abdullah'a, Allah yolunda burnu ve kulağı kesilen kişi denirdi. Sa'd'm anlattığına göre kendisi ve Abdullah b. Cahş bir dua yapmışlar, bu duaları Allah tarafından kabul edilmişti. Sa'd, müşrik bir süvari ile karşılaşma ve o süvari tarafından öldürülüp üzerindeki eşyanın yağmalanması için Allah'a dua etmiş ve bu duası kabul edilmişti. Abdullah b. Cahş ise, kendisini bir süvarinin yakalayıp öldürmesini ve Allah yolunda burnunu kesmesini istemişti. Onun bu duası da kabul edilmişti.

Zübeyr b. Bekkar'm anlattığına göre Uhud harbinde kılıcı kmlmış, Rasûlullah ona bir hurma dalı vermiş, hurma dalı Abdullah b. Cahş'ın elinde kılıca dönüşmüş, bu kılıçla savaşmıştı. Sonra bu kılıç, oğullarından birinin terekesinde bulunmuş ve 200

dinara satılmıştı.
Buharî'nin sahihinde de geçtiği gibi Rasûlullah (s.a.v.), Uhud savaşında iki ya da üç şehidi aynı mezara hatta aynı kefene koyarak defnediyordu. Müslümanlar, yaralı olduklarından her biri için ayrı ayrı mezar kazmak zor olduğundan Rasûlullah bu şekilde müsaade vermişti. Bu durumda şehidlerden hangisi daha çok Kur'ân bilgisine sahip ise önce onu mezara koyuyordu. Birbirleriyle arkadaş olan iki kişiyi aynı mezara defnediyordu. Nitekim Cabir'in babası Abdullah b. Amr b. Haram ile Amr b Cemuh'u aynı mezara defnetmişti. Çünkü bunların ikisi arkadaş idiler. Rasûlullah, şehidleri yıkamadan, kanları ve yaraları ile defnetmişti.
İbn İshak, Zührî kanalı ile Abdullah b. Salebe b. Suayr'dan rivayet etti ki: Rasûlullah (s.a.v.), Uhud gününde şehidlerin yanından ayrılırken şöyle demiştir:
«Bunlara ben şahidim. Allah yolunda yaralanan her bir yaralı kıyamet gününde yarasından kanlar akarak Allah tarafından diriltilecek-tir. Yarasından akan şey, kan renginde olacaktır. Ama misk kokusu sa-, çacaktır.»
Ravi diyor ki: Amcam Musa b. Yesar, bana Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini anlattı:
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Allah yolunda yaralanan kişiyi kıyamet gününde Allah, onun yarasından kan akarak diriltecektir. Yarasından akan şey, kan renginde olacak ama misk kokusu saçacaktır.»
Bu hadis, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de vardır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Asım kanalı ile îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
« Rasûlullah (s.a.v.), Uhud gününde şehidlerin üzerlerindeki demir ve derilerin çıkarılmasını emretti. Sonra şöyle buyurdu: «Onları elbiseleri ve kanlarıyla birlikte defnedin.»
"Sünen" adlı eserinde İmam Ebu Davud, el-Ka'nebî kanalı ile Hi-şam b. Amirin şöyle dediğini rivayet eder: «Uhud gününde Ensâr, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip:
-Yorulup bitkin düştük, yaralandık. Bize ne yapmamızı emredersin? diye sordu.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Mezarı genişçe kazın. İki ya da üç kişiyi aynı mezara defnedin. Denildi ki:
- Ya Rasûlallah, ölülerden hangisini önce defnedelim? Rasûlullah:
- En çok Kur'ân bilenlerini ve okuyanlarını önce defnedin, dedi.» îbn îshak dedi ki: Bir kısım Müslümanlar, maktullerini Medine'ye
taşıyıp onları orada defnetmişler di. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bunu men edip şöyle dedi: Onları vurulup düştükleri yerde defnediniz.
îraam Ahmed b. Hanbel, Ali b. îshak kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
«Uhud'da babam şehid oldu. Kız kardeşlerim kendilerine ait su taşıma devesini bana vererek beni babamın yanma gönderdiler. Ve: «Git, babamız, şu deveye yükle ve onu Beni Seleme mezarlığına defnet.» dediler. Ben de yardımcı arkadaşlarımla birlikte babamın cenazesinin yanına geldim. Rasûlullah, Uhud'da oturuyordu. Gelişimizden haberdar oldu. Beni çağırıp şöyle dedi:
«Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, baban ancak şehid kardeşleriyle birlikte defnedilecektir.» Bunun üzerine babam, Uhud'daki arkadaşlarıyla birlikte Uhud mezarlığına defnedildi.»
îmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Uhud şehidleri bulundukları yerlerden başka yerlere taşındılar. Peygamberin münadisi şöyle seslendi: «Ölüleri eski yerlerine geri getirin.»
Ebu Davud ile Neseî, Sevrî kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
« Rasûlullah (s.a.v.), savaşmak için Medine'den çıkıp müşriklerin yamna gitti. Babam Abdullah bana şöyle dedi: «Ey Cabir! Akıbetimizin neye varacağım bilmek maksadıyla sakın Medineli gözlemciler arasında bulunma. Doğrusu Allah'a yemin ederim ki, benden sonra kızlarımın kimsesiz kalacaklarına dair bir endişem olmasaydı, senin de gözlerimin önünde şehid olmanı isterdim.»
Cabir diyor ki: Bir ara ben gözlemciler arasında iken baktım ki, halam, babamla dayımı bir deve üzerinde getiriyor.Onları mezarlığımıza defnetmek için Medine'ye getirdim. O esnada bir adam bana yetişti ve şöyle dedi:
«Bilesin ki Peygamber (s.a.v.), şehidleri Uhud'a geri getirip, orada vuruldukları yere defnetmenizi emrediyor.» Ben de onları geri götürdüm. Uhud'da vuruldukları yere defnettim. Ebu Süfyan oğlu Muavi-ye'nin hilafeti zamanında adamın biri gelip bana şöyle dedi: «Ey Abdullah'ın oğlu Cabir! Allah'a yemin ederim ki Muaviye'nin adamları, senin babanın cesedini yerden çıkardılar, vücudunun bir kısmı ortada duruyor.» Gidip babamı defnettiğim şekilde buldum. Hiç değişmemişti. Sadece öldürülürken vücudunda meydana gelen değişiklik vardı.»
Buharı, daha sonra Cabir'in babasının borcunu Ödeyişini de anlatır. Bu rivayet, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de sabittir.
Beyhakî, Hammad b. Zeyd kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: «Muaviye, Uhud savaşından kırk sene sonra bir su kanalını Uhud şehidliğinden geçirmek için teşebbüse geçtiğinde bizden yardım istedi. Biz de şehitliğe gelip şehidleri mezarlarından çıkardık. Onları başka yerlere nakledecektik. Çalışma esnasında kürek, Hamza (r.a.)'nın ayağına isabet etti, ayağından kan hşkırdı.»
İbn îshak'm Cabir'den yaptığı bir rivayete göre O şöyle demiştir: «Onları mezarlarından çıkardık. Sanki dün defnedilmiş gibi idiler.»
Vakidî'nin anlattığına göre Muaviye, Uhud şehidliğinden bir su kanalı geçirmek isteyince, tellalı şöyle duyuruda bulundu:

«Uhud'da ölüsü bulunan kimse, oraya gelsin.»
Cabir dedi ki: «Mezarlarını kazdık. Babamı sanki eski halinde uyumakta imişçesine gördüm. Komşusu Amr b. Cemuh'u da kendi mezarında gördük. Eli yarasının üzerinde idi. Eli kaldırıldığında yarasından kan fışkırmaya başladı.»
Denilir ki: Uhud şehidliğinde mezarlardan misk kokusu gibi bir koku saçılıyordu. Allah, onların tamamından razı olsun. Bu hadise, defnedilmelerinden kırkaltı sene sonra vuku bulmuştur.
Buharî, Müsedded kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Uhud savaşma başlanacağı zaman babam, geceleyin beni yanma çağırdı ve şöyle dedi: «Ben kendimi Rasûlullah'ın ashabından öldürülecek ilk şahıslar arasında görüyorum. Mutlaka öldürüleceğim. Benden sonra -Rasûlullah (s.a.v.) hariç olmak üzere- nazarımda en kıymetli kişi olarak seni dünyada bırakıyorum. Benim borcum vardır. Borcumu öde. Ve kardeşlerine de iyilikte bulun.»
Sabahladığımızda babamın öldürülen şahısların ilki olduğunu gördüm. Kendisiyle birlikte bir başkasıda aynı mezara defnedildi. Ama onun bir başkasıyla aynı mezarda kalmasını gönlüm kabul etmedi. Altı ay sonra onu mezarından çıkardım. Baktım ki, ilk defnettiğimiz günkü durumdadır. Sadece kulakları yaralı idi.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Muhammed b. Münkedir, Cabir'den rivayet ettiki, Cabir'in babası öldürüldüğünde üzerindeki elbiseyi çıkarıp ağlamaya başlamış. Rasûlullah (s.a.v.), onu ağlamaktan menederek şöyle buyurmuş:
«Ağlasanda ağlamasanda fark etmez. Siz onun cenazesini kaldmn-caya kadar melekler onu gölgelendirmeye devam edeceklerdir.» Başka bir rivayette anlatıldığına göre Cabir'in halası, onun babasının üzerine ağlamıştır.
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hanz kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.), Cabir'e dedi ki:
- Ey Cabir, seni müjdeliyeyim mi?
- Evet müjdele. Allah sana hayır müjdesini versin.
- Duydun mu, Allah senin babanı diriltmiş ve ona şöyle demiş:
- Ey kulum, dile benden ne dilersen, sana vereceğim.
- Ey Rabbim, sana hakkıyla ibadet ettim. Senden dileğim şudur ki, beni tekrar dünyaya gönderesin de peygamberinle birlikte savaşayım ve senin yolunda bir kez daha öldürüleyim.
- Ey kulum, benim ezelde hükmüm şudur ki, hiç kimse dünyaya geri dönemez.»
Beyhakî, Ebu'l-Hasan Muhammed b. Ebi'l-Maruf kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
« Rasûlullah (s.a.v.), bana bakıp şöyle dedi:
- Ne oluyor bana ki, seni kaygılı görüyorum?
-Ya Rasûlallah, babam öldürüldü. Benim üzerime borç ve çoluk çocuk bıraktı.
- Sana anlatayım mı? Cenâb-ı Allah, konuştuğu kimselerle mutlaka perde arkasından konuşmuştur. Senin babanla ise yüzyüze konuşmuş ve ona şöyle demiş:
- Ey kulum, dile benden ne dilersen, sana vereceğim. Bunun üzerine o:
- Ey Rabbim, senden dileğim şudur ki: Beni tekrar dünyaya gönde-
resin de orada senin yolunda ikinci kez öldürüleyim.
- Ezelde şöyle demişimdir ki, dünyaya hiç kimse geri dönmeyecektir.
- Ey Rabbim, bunu benden sonrakilere tebliğ et. Ve onlara bildir. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın. Bilakis onlar Rableri katında diridirler ve rızıklanırlar.» (Âi-ilrarân,i69.)
İbn îshak, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) bana dedi ki:
- Ey Cabir, sana müjde vereyim mi? Ben de:
- Evet ver, dedim.
- Doğrusu senin baban Uhud'da vuruldu. Allah onu diriltti. Ve sonra ona şöyle dedi:
- Ey Allah'ın kulu, neyi seversin, sana ne yapmamı arzularsın? Bunun üzerine baban:
- Ey Rabbim, şunu arzularım ki, beni dünyaya geri gonderesin, senin yolunda savaşayım ve bir kez daha öldürüleyim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. el-Medenî kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini de rivayet etmiştir: Allah buyurdu ki:
«Ben hüküm vermişimdir ki, insanlar dünyaya tekrar geri dönmeyeceklerdir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Uhud'a katılan Müslümanlardan bahsedilirken, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:
«Vallahi ben isterdim ki, Uhud'a katılan Müslümanlarla birlikte Uhud dağının eteğinde bir akıl aydım.»
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Uhud'dan geri dönerken yol üzerinde ölü bulu-
nan Mus'ab b. Ümeyr'e uğradı. Yanı başında durdu. Onun için dua etti. Sonra şu ayeti okudu:
«İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır. Kimi, bu uğurda canım vermiş, kimi de beklemektedir...» (ei-Ahzftb, 23.)
Rasûlullah (s.a.v.), bu ayeti okuduktan sonra da şöyle dedi:
«Şahadet ederim İd, bunlar, kıyamet gününde Allah katında şehid-ler dir.
Bunlara gelin ve ziyaret edin. Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, her kim bunlara selam verirse, bunlar da

kıyamet gününde onun selamına karşılık vereceklerdir.»
Bu, garib bir hadistir. Übeyd b. Ümeyr'den de mürsel olarak rivayet edilmiştir.
Beyhakî, Musa b. Yakub kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), şehidlerin mezarına gelirdi. Şehidliğin girişine vardığında şöyle dedi: «Sabretmenize karşılık size selam olsun. Burası dünyanın en güzel bir sonucudur.» Sonra Ebu Bekir de gelip aynı şeyi yapardı. Ebu Bekirden sonra Ömer de gelip şehidliği ziyaret ederdi. Ömer'den sonra Osman da gelip aynı şekilde Uhud şehidlerini ziyaret ederdi.»
Vakidî dedi ki: Peygamber (s.a.v.), Uhud şehidlerini her sene ziyaret ederdi. Şehidliğin girişine vardığında şöyle derdi:
«Sabretmenize karşılık size selam olsun. Burası dünyanın güzel bir sonucudur.» Sonra Ebu Bekir, her sene gelip Uhud şehidlerini ziyaret ederdi. Ondan sonra Hz. Ömer ve Hz. Osman da böyle yaparlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m kızı Fatıma da Uhud şehidlerinin yamna gelip ağlar ve onlar için dua ederdi. Sa'd'da gelip şehidlere selam verir, sonra arkadaşlarına döner ve şöyle derdi: «Selamınıza karşılık verecek olan bir kavme (yani şu şehidlere) selam vermeyecek misiniz?»
Sonra Vakidî, yukarıda adı geçen kimselerin ziyaretlerini Ebu Sa'd'dan, Ebu Hüreyre'den, Abdullah b. Ömer'den ve Ümmü Sele-me'den nakletmiştir. Allah tamamından razı olsun.
ibn Eb'id-Dünya, İbrahim kanalı ile Attaf b. Halid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Teyzem bana dedi İd: Bir gün bineğime binip şehidlerin mezarına gittim, -o hep oraya ziyarete giderdi- Hamza'nın mezarının yamna vardım. Allah'ın bana nasip ettiği kadar namaz kıldım. O vadide ne seslenen, ne de sese cevap veren bir kimse vardı. Sadece bir çocuk vardı ki, bineğimizin yularım tutmakta idi. Namazımı tamamladıktan sonra elimi şöyle yaparak: «Esselamü aleyküm» dedim. Yer altından selamıma karşılık verildiğini işittim. Bu gerçeği Allah'ın beni yarattığını nasıl biliyorsam öyle biliyorum. Ve yine gece ve gündüzü nasıl biliyorsam, bu gerçeği de öyle biliyorum. Selamıma karşılık verildiğini işittiğim anda vücudumdaki bütün tüylerimin ürperdiğini hissettim.»
Muhammed b. İshak, İsmail b. Ümeyye kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
«Uhud gününde kardeşleriniz vurulduklarında Cenâb-ı Allah, onların ruhlarını yeşil kuşların karınlarına yerleştirdi ki, o kuşlar Cennet ırmaklarına gidip içer, Cennet'in meyvelerim yer ve Arşın gölgesinde asılı bulunan altın kandillere doğru giderler. Yediklerinin, içtiklerinin ve dinlenme yerlerinin hoşluğunu, güzelliğini görüncede şöyle derler: «Cennet'te diri olup nzıklandığımızı dünyadaki kardeşlerimize kim haber verecek ki, onlar savaştan kaçmasınlar, cihada rağbetsizlik etmesinler?»
Onların böyle demeleri üzerine yüce Allah şöyle buyurur: Sizin yerinize bunu ben onlara haber veririm.
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'in şu ayetini inzal buyurmuştur:
«Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın. Bilakis.onlar Rableri katında diridirler. Ve rızıklanıiiar.» (Âl-i İmrân, 169.)
Müslim ile Beyhakî, Mesruk'un şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
Abdullah b. Mesud'a şu ayeti sorduk:
«Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın. Bilakis onlar Rableri katında diridirler ve rızıklanırlar.»
Abdullah b. Mesud, bu ayetle ilgili sorumuza şu cevabı verdi:
«Biz de bu ayeti, Rasûlullah (s.a.v.)'a sorduk. Bize cevaben şöyle buyurdu: «Allah yolunda öldürülen kimselerin ruhları yeşil kuşların kar-mndadır. Bu kuşların karnında onlar diledikleri yerlere giderler. Sonra Arş-ı A'lâ'ya asılı kandillere gidip yerleşirler. Onlar bu halde iken Rableri onlara şöyle der:
- Benden ne dilerseniz dileyin.
- Ey Rabbimiz, senden ne dileyeceğiz ki, biz Cennet'te dilediğimiz yere gidiyoruz.
Rableri bu sorusunu üç kez onlara tekrarlar. Mutlaka birşey istemeleri gerektiğini anlayınca şöyle derler:
- Ey Rabbimiz, ruhlarımızı bedenlerimize yerleştirmeni ve bizi tekrar dünyaya göndermeni diliyoruz ki, senin yolunda bir kez daha öldürülelim.

Cenâb-ı Allah, onların başka bir dilekte bulunmadıklarını görünce onları yine kendi hallerine bırakacaktır.» [3]

Uhud Şehidlerinin Sayısı

Musa b. Ukbe dedi ki: Uhud savaşında Muhacir ve Ensâr'dan toplam kırkdokuz kişi şehid edilmiştir.
Buharî'nin sahihinde Bera'dan nakledilen bir hadiste denilmektedir ki, Uhud da Müslümanlardan yetmiş kişi şehid edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Katade, Enes'ten rivayet etti ki, Uhud savaşında Ensâr'dan yetmiş kişi; Bir-i Maune faciasında yetmiş kişi; Yemame savaşında da yetmiş kişi öldürülmüştür.
Hammad b. Seleme, Sabit'ten rivayet etti ki, Enes şöyle demiştir: Uhud gününde yetmiş kişi; Bir-i Maune gününde yetmiş kişi Mu'te gününde yetmiş kişi ve Yemame gününde de yetmiş kişi öldürülmüştür.
Malik, Yahya b. Said el-Ensârî tariki ile Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder: Uhud ve Yemame savaşı ile Cisr-i Ebi Ubey-de savaşında Ensâr'dan yetmiş kişi öldürülmüştür.
Uhud şehidleri hakkında İkrime, Urve, Zührî ve Muhammed b. İshak da böyle demişlerdir. Buna şu ayette şahadet etmektedir;

«Başkalarını iki misline uğrattığınız bir musibete kendiniz uğrayınca mı: «Bu nereden?» dersiniz? Ey Muhammed! De ki: «O kendi tarafmızdandır.» Doğrusu Allah her şeye Kadirdir.» (ÂH İmrân, 165.)
Yani Bedir gününde Müslümanlar, yetmiş müşriki öldürmüş, yetmiş müşriki de esir almışlardı.
Ibn ishak dedi ki: Uhud savaşında Müslümanlardan altmışbeş kişi öldürüldü. Dördü Muhacirlerdendir ki, adları şöyledir Hamza, Abdullah b. Cahş, Mus'ab b. Ümeyr ye Şemmas b. Osman.
Diğerleri ise Ensâr'dandır. İbn îshak, bunların adlarım kabilelerine göre sıralamıştır. İbn Hişam, buna beş kişinin adını daha eklemiştir ki, buna göre şehidlerin sayısı yetmişi bulmaktadır.
Ibn İshak, müşriklerden de on iki kişinin öldürüldüğünü söyleyip adlarını verir.
Urve dedi ki: Uhud gününde kırkdört (veya kırkyedi) kişi şehid oldu.
Musa b. Ukbe dedi ki: Uhud savaşında kırk dokuz kişi şehid edildi. O gün müşriklerden de onaltı kişi öldürüldü. Urve ise ondokuz kişinin öldürüldüğünü söylemiştir. İbn İshak'a gelince; o, müşriklerden yirmi iki kişinin öldürüldüğünü söylemiştir.
Şafiî'den naklen Rebî şöyle demiştir:
«Müşriklerden Ebu Azze el-Cumuhî'den başkası esir alınmadı. O, Bedir savaşında da esir alınmıştı. Ancak Rasûlullah (s.a.v.) fîdyesiz olarak onu -bir daha kendisine karşı savaşmamak şartıyla- salıvermisti. Uhud gününde tekrar esir alınınca: «Ya Muhammed, beni kızlarıma bağışlayıp salıver. Tekrar seninle savaşmamak üzere sana söz veriyorum.» demişti. Rasûlullah (s.a.v.) ise, onun bu isteğini reddederek şöyle demişti:
«Seni Mekke'de yanaklarını silip, Muhammed'i iki kez aldattım, diyesin diye serbest bırakmam. Rasûlullah daha sonra emir vererek boynunu vurdurdu.»
Bazılarının anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.), o gün şöyle buyurmuştur:
«Mü'min kişi, aynı delikten iki defa ısırılmaz.» [4]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye doğru gitmek üzere Uhud'dan ayrıldı. Hamne binti Cahş ona rastladı. Bana anlatıldığına göre Hamne, halk ile karşılaştığında ona kardeşi Abdullah b. Cahş'm ölüm haberi verildi. O da kardeşi için istiğfarda bulundu. Sonra dayısı Hamza b. Abdülmuttalib'in ölüm haberi ona verildi. Onun için de istiğfarda bulundu. Sonra kocası Mus'ab b. Ümeyr'in ölüm haberi kendisine verilince bağırdı, feryad-u figân etti. Rasûlullah (s.a.v) da: «Herşey bir tarafa, kadının kocası bir tarafadır.» dedi. Çünkü kardeşinin ve dayısının ölüm haberini alırken sebat gösterdiğini^ kocasının ölüm haberini alırken vaveyla kopardığım görmüştü.
İbn Mace, Muhammed b. Yahya tariki ile İbrahim b. Muhammed b. Abdullah b. Cahş'tan, o da babasından rivayet etti ki Hamne binti Cahş'a: «Kardeşin öldürüldü.» denildiğinde o: «Allah ona rahmet etsin.» diyerek « » ayetini okumuş, ona: "Kocan öldürüldü." denildiğinde: "Vay benim başıma gelenler. Vah benim üzüntülerim!" diye feryad etmişti.»
Rasûlullah (s.a.v.) bunun üzerine şöyle buyurmuştu: «Herşey bir tarafa, kadının kocası bir tarafadır.»
ibn İshak, Abdulvahid b. Avn kanalı ile Sa'd b. Ebi Vakkas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Dinar kabilesinden bir kadına rastladı ki, onun kocası, kardeşi ve babası Rasûlullah ile birlikte Uhud'da savaşmışlar ve vurulup şehid düşmüşlerdi. Ölüm haberleri ona ulaştığı zaman kadın:
- Rasûlullah (s.a.v.)'a ne oldu? diye sordu.
Dediler ki; Ey falanın anası, o iyidir. Allah'a hamd olsun. O, senin istediğin gibidir. Kadın dedi ki:
- Onu bana gösterin de kendisine bir bakayım.
Rasûlullah ona gösterildi. Onu gördüğü zaman kadm şöyle dedi:
- Senden sonra her musibet küçük kalır.
İbn Hişam dedi ki: Celel kelimesi* hem az, hem de çok anlamına gelir. Kadının bu ifadesinde az anlamına gelmektedir. Nitekim bir şiirinde İmru'1-Kays şöyle demiştir:
«Beni Esed kabilesi hükümdarlarını öldürdüler ya, Bilesiniz ki, bundan başka her şey celeldir (küçük ve azdır)."
îbn ishak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ailesine vardığı zaman kılıcını kızı Fatıma'ya verip şöyle dedi:
«Ey kızcağızım, bunun üzerindeki kanı yıka. Allah'a yemin ederim ki, bu kılıcım bugün bana sadık çıktı.»
Ebu Talib oğlu Ali de kılıcını Fatıma'ya verip şöyle dedi:
«Ey Fatıma, bu kılıcın üzerindeki kanı yıka. Allah'a yemin ederim ki, bu kılıcım, bana sadakat gösterdi.»
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) da şöyle buyurdu:
«Allah'a andolsun ki, şayet sen doğru savaşmış isen seninle birlikte Sehl b. Hüneyf ve Ebu Dücane de doğru savaşmıştır.»
Musa b. Ukbe de şöyle demiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'nin kılıcının kana boyanmış olduğunu görünce şöyle buyurdu:
«Eğer sen iyi savaşmış isen, Asım b. Sabit b. Ebu'l-Akleh, Haris b. Samme ve Sehl b. Hüneyf de iyi savaşmışlardır.»
Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ali b. Ebi Talib, Uhud gününde kılıcım getirdi. Kılıcı eğilmişti Fatıma'ya şöyle dedi: Şu kılıcı al. Bu iyi bir kılıçtır. Bugün beni rahatlattı.»
Rasûlullah (s.a.v.) da buyurdu ki: «Eğer sen bu kılıcınla iyi darbeler vurmuş isen, muhakkak Sehl b. Hüneyf, Ebu Dücane

Asım b. Sabit ye Haris b. Samme de iyi darbeler vurmuşlardır.»
İbn Hişam dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.)'m bu kılıcı Zülfikar idi.»
Yine İbn Hişam dedi ki: İlim erbabından bir kimse bana haber verdi ki, İbn Ebi Nüceyh şöyle demiştir: Uhud gününde bir şöyle seslendi:
«Zülfikar'dan başka kılıç yoktur.»
îbn Hişam dedi ki: İlim ehlinden biri bana şu haberi verdi: Rasûlullah (s.a.v.), o gün Ebu Talib oğlu Ali'ye şöyle demiştir:
«Allah bize fetih müyesser kıhncaya kadar müşrikler artık bu Uhud gibisini başımıza getiremezler.»
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Abdüleşhel yurduna uğradı. Orada bazılarının ağlayıp ölüleri üzerine feryad-u figâr ettik-, lerini gördü. Gözleri yaşardı. Sonra şöyle dedi:
«Ama Hamza'nın üzerine kimse ağlamıyor.»
Sa'd b. Muaz ile Üseyd b. Hudayr, Beni Abdüleşhel yurduna döndüklerinde kadınlarına, bir grup kurup Rasûlullah'ın yanına gitmelerini ve orada amcasının üzerine ağlamalarını emrettiler.
Hakim b. Hakim b. Abbad b. Hüneyf, Abdüleşhel oğulları kabilesinden bazı adamlardan naklen bana şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), o kadınların Hamza üzerine ağladıklarını işitince yanlarına vardı. Kadınlar mescidin kapısında durup ağlamaktaydılar. Onlara şöyle dedi:
«Geri dönün. Allah size rahmet etsin. Kendiniz bizzat iyilikte bulundunuz.»
Rasûlullah (s.a.v.), o gün ölüler üzerine ağlamayı ve feryad-u figan etmeyi yasakladı.
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Uhud'dan döndüğünde Ensâr kadınları, öldürülen eşleri üzerine ağlamaya başladılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v): «Ama Hamza'mn üzerine ağlayan kimse yok.» dedi.
İbn Ömer diyor ki: Sonra Rasûlullah uyudu. Uyandığında kadınların ağladıklarını işitince şöyle dedi: «Onlar bugün Hamza'mı üzerine ağlayıp feryad ediyorlar.»
İbn Mace, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Abdüleşhel kabilesinden olup, Uhud savaşında şehid düşen ölüleri üzerine ağlamakta olan birkaç kadının yanından geçtiğinde şöyle buyurdu: «Ama Hamza'mn üzerine ağlayan kimse yok!»
Bunun üzerine Ensâr'dan bazı kadınlar, gelip Hamza'mn üzerine ağlamaya başladılar. Rasûlullah (s.a.v.) uykudan uyanıp şöyle buyurdu:
«Yazık onlara, buraya gelmelerinden sonra geri dönmemişler. Geri dönsünler. Bugünden sonra artık hiçbir ölünün üzerine ağlamasınlar.»
Musa b. Ukbe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Uhud dönüşünde Medine sokaklarına girdiğinde evlerdeki ağıt ve feryad seslerini duyunca: «Bu nedir?» diye sordu. Dediler ki: Bunlar Ensâr kadınlarıdır. Ölüleri üzerine ağlıyorlar.
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Ama Hamza'mn üzerine ağlayanlar yok!» Böyle dedikten sonra Hamza için istiğfarda bulundu.
Rasâlullah (s.a.v.)'m böyle dediğini duyan Sa'd b. Muaz, Sa'd b. Ubade, Muaz b.-Cebel ve Abdullah b. Revaha evlerine döndüler. Medine'deki bütün ağıtçı kadınları topladılar ve onlara şöyle dediler: «Vallahi Hz. Peygamberin amcası Hamza üzerine ağlamadıkça Ensâr ölüleri üzerine ağlamıyacaksımz. Çünkü Hz. Peygamber, Medine'de Hamza üzerine ağlayacak bir kadın bulunmadığını söylemiştir!»
Anlatıldığına göre ağıtçı kadınları getiren Abdullah b. Revaha imiş. Rasûlullah (s.a.v.), kadınların Hamza üzerine ağladıklarını işitince: «Bu nedir?» diye sormuş; Ensâr'm kendi kadınlarına, Hazma için ağlamalarını emretmiş oldukları kendisine haber verilince o, bunlar için istiğfarda ve hayır duada bulunup şöyle demiş: «Ben bunu istemedim. Ben ağlamayı sevmem.»
Böyle diyerek ölüler üzerine ağlanmasını yasaklamıştı.
Musa b. Ukbe dedi ki: Müslümanların ölüleri üzerine ağlamaları esnasında münafıklar hile ve desiseye başlamış, Müslümanları hü-zünlendirerek Rasûlullah'm etrafından dağıtma gayreti içine girmişlerdi. Yahudilerin hile ve desiseleri açıkça ortaya çıkmıştı. Medine tıpkı kazan gibi münafıklık ateşi ile kaynamaktaydı. Yahudiler şöyle demişlerdi:
«Eğer Muhammed peygamber olsaydı, Mekkeliler onu yenemez-lerdi. Ve bu felakete de uğramazdı. Dünya işi ise bazen kişinin lehine, bazen de aleyhine olur.»
Münafıklar da Yahudiler gibi söylemişler ve Müslümanlara şöyle demişlerdi:
«Eğer bize uysaydınız, bu felaket başımıza gelmezdi.»
Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'inde, itaat edenlerin itaati, münafıklık edenlerin münafıklığı ve Müslümanların Ölülerinden ötürü taziye edilmeleri hakkında şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey Muhammed! Sen inananları savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere, erkenden evinden ayrılmıştın. Allah işitir ve bilir.» (ÂHİmrân, 121.)
Bu ve bundan sonraki ayetler, hep bu konuya değinmektedirler. Bununla ilgili açıklamayı tefsirimizde verdik. Hamd ve minnet Alla-hadır. [5]

Peygamber (S.A.V.)'İn Yaralı Oldukları Halde Ashabıyla Birlikte, Ebu Süfyan Ve Arkadaşlarını Korkutmak İçin

Peşlerine Düşmesi

Rasûlullah, onları takibe çıkıp Hamrau'1-Esed mevkiine kadar gitti. Orası Medine'ye sekiz millik mesafede olan bir yerdir.
Musa b. Ukbe, Uhud vak'asmı anlattıktan ve Rasûlullah (s.a.v.)'-m Medine'ye dönüşünü hikaye ettikten sonra şöyle der:
«Mekke halkından bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Rasûlullah, Ebu Süfyan ve arkadaşlarının durumunu ona sordu O da şöyle anlattı:
"Yanlarına vardım. Birbirlerini kınayıp şöyle dediklerini işittim: Müslümanlara birşey yapamadınız. Güçlerini kırdınız ama daha da hiddetlendirdiniz. Köklerini kazımadan bıraktınız. Size karşı tekrar ordu kurabilecek liderlerini hayatta bıraktınız!"
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) -sahabelerin bir kısmı ağır yaralı oldukları halde- düşmanı takip etmek için yola çıkma emrini verdi ki, müşrikler bunu duysunlar. Bu emri verdikten sonra: "Ancak savaşta hazır bulunmuş olanlar benimle gelsin." dedi. Abdullah b. Übey;
- Ben de seninle birlikte geleceğim, deyince Rasûlullah:
- Hayır, dedi.
Emri duyan ashab, Allah ve Rasûlüne icabet ettiler, içinde bulundukları belaya aldırış etmeksizin hemen yola çıktılar. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve peygamberin çağrısına koşanlara, hele onlardan iyilik edip sakınanlara büyük ecir
Vardır.» (Âl-i İmrân, 172.)
Cabir, babasının Medine'de, kendi kız kardeşlerinin yanında kalmasını kendisine emretmiş olduğunu Rasûlullah'a hatırlatınca, Rasûlullah, Medine'de kalması için Cabir'e izin verdi.
Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), düşmanın peşine düştü. Ham-rau'1-Esed mıntıkasına kadar gitti.
İbn Lehia, Ebu'l-Esved ve Urve b. Zübeyr'den de bu şekilde rivayetler gelmiştir.
Muhammed b. İshak, "Megazi" adlı eserde şöyle demiştir: Uhud savaşı, şevval ayının ortasında cumartesi günü yapıldı. Şevval ayından onaltı gece geçtikten, yani Uhud savaşından bir gün sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m müezzini, düşmanın yakalanması için takibe çıkılacağım halka ilan etti. Müezzin; «Dün bizimle beraber olanlardan başkası yola çıkmasın» diye duyuruda bulundu. Cabir b, Abdullah da Rasûlullah (s.a.v.)'la konuştu. Onun Medine'de kalmasına izin verildi. Rasûlullah (s.a.v.), sadece düşmanı korkutmak ve onları yakalamak için çıktığını bildirmek, kendisinde bir güç bulunduğunu zannetmelerini, aldıkları darbelerin ve maruz kaldıkları musibetin kendilerini düşmandan korkutmadığını bildirmek için yola çıktı.
İbn İshak, Abdullah b. Harice b. Zeyd b. Sabit kanalı ile Beni Ab-düleşhel kabilesinden bir adamın şöyle dediğim rivaye etmiştir:
«Uhud'da Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte ben ve benim bir kardeşim hazır bulunduk. Yaralı olarak döndük. Rasûlullah'm müezzini, düşmanı kovalamak maksadıyla yola çıkmak üzere toplanmamız çağrısında bulununca kardeşime dedim ki veya o bana dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yapılacak bir gazveyi kaçırır mıyız? Vallahi bizim binecek bir hayvanımız da yok. Biz de ağır yaralıyız.
Böylece Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yola çıktık. Ben daha az yaralı idim. Yarası ağırlık verdiği zaman kardeşimi kah sırtımda taşıdım, kah yürüdü. Nihayet Müslümanların vardıkları yere vardık.»
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) yola çıktı. Nihayet Ham-rau'1-Esed mevkiine vardı. Orası Medine'ye sekiz millik mesafedeki bir yerdir. Orada pazartesi, salı ve çarşamba günleri boyunca ikamet etti. Sonra Medine'ye döndü.
İbn Hişam dedi ki: Bu süre zarfında yerine vekil olarak Medine'de İbn Ümmü Mektum'u bıraktı.
İbn İshak dedi ki: Bana Abdullah b. Ebi Bekir anlattı ki, Huzaalı-lar Müslümanıyla da, kafiliyle de Rasûlullah'm Tihame'dek sırdaşları idiler. Onunla beraber ittifak ettiler. Buna göre Tihame'de olan hiçbir şeyi ondan gizlemeyecekler. Evet, Abdullah b. Ebi Bekr'in bana anlattığına göre Mabed b. Ebi Mabed el-Huzaî, o gün müşrik olduğu halde Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma Hamrau'l-Esed'e gelip şöyle dedi:
- Ey Muhammed! Vallahi başına gelen bu hal bizim ağrımıza gitti. Biz, Allah'ın onlar içinde seni kurtarmasını istiyorduk.
Sonra Mabed, Rasûlullah (s.a.v.)'m, Hamrau'l-Esed'de bulunduğu bir sırada çıkıp gitti. Revha'da Ebu Süfyan b. Harb ve beraberindeki adamlara rastladı. Onlar, Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabının üzerine geri dönüp saldırmaya karar vermişlerdi ve kendi aralarında şöyle diyorlardı:
«Biz, onun ashabının gücünü kırdık. Felaket, onların eşrafına, yiyeceklerine isabet etmiş iken, köklerini kurutmadan döndük, gidiyoruz. Andolsun ki, onların kalanlarına da saldıracağız ve onlardan ta-mamiyle kurtulacağız.»
Ebu Süfyan, Mabed'i görünce dedi ki:
- Ey Mabed, senin ardında ne var?
- Muhammed, ashabıyla birlikte yola çıkmış. Öyle bir toplulukla sizi arıyor ki, şimdiye kadar onun mislini hiç görmedim! Size karşı Öfke ateşiyle yanıyorlar. Öyle ki, onunla birlikte sizin gününüzde ondan geriye kalan kimseler toplanmış ve yaptıklarına pişman olmuşlar. Onlarda size karşı mislini görmediğim şiddetli bir kızgınlık vardı.
- Yazıklar olsun sana, neler diyorsun?

- Vallahi onlara saldırmaya azmettik ki, geride kalanlarının da kökünü kazıyalım.
- Seni bundan men ederim. Sakın böyle yapmayasm. Vallahi gördüğüm şey, beni onlar hakkında birkaç beyit şiir söylemeye sürükledi.
- Ne söyledin?
- Şunu söyledim:
«Nerede ise binek hayvanın, seslerden, askerlerin seslerinden onun çokluğundan korktuğu için düşüyordu.
Zira yer iyi nitelikli atlarla ve toplulukların atlılarıyla akıp gidiyordu.
Karşılaşma esnasında ne kısa olan, ne süngüsü veya kalkanı olan ne de kendileriyle beraber silahı olan üstün nitelikli aslanlarla koşuyorlar.
Bu sebeple, yardımsız bırakılmayan bir reis ile yükselip yukarı kalktıkları zaman, yerin eğildiğini zanneder olduğum halde yürümeye devam ettim. Ve dedim ki:
Sizinle karşılaşan İbn Harb'e (yani Ebu Süfyan'a) yazık! Vay onun haline! Yerin enginleri bir sınıf insanlarla hareket ettiği zaman,
Güneşe çıkan Mekke halkını ben korkutucuyum, onlardan aklı olan ve makul olan her kimse için korkutucuyum.
At ve insan toplulukları değersiz olmayan kimseleri, Ahmed'in ordusu ile korkuturum.
Hükümdar ile korkuttuğum şey, nitelenecek gibi değildir.»
Ravi diyor ki: Bu, Ebu Süfyan ve beraberindekileri övdü. Ebu Süfyan'a Abdul-Kays kabilesinden bir kervan rastladı ve onlara şöyle dedi:
- Nereye gitmek istiyorsunuz?
- Medine'ye gitmek istiyoruz.
- Niçin?
- Yiyecek almak istiyoruz.
- Acaba siz benden Muhammed'e, sizinle göndereceğim bir haberi ulaştırır mısınız? Onu yerine getirdiğiniz zaman yarın size Ukaz panayırında develere kuru üzüm yükleyip veririm.
Kervandakiler Ebu Süfyan'm bu teklifini kabul ettiler. Bunun ü-zerine Ebu Süiyan onlara şöyle dedi:
"Bu haberi yerine ulaştırdığınız zaman, Muhammed'e haber verin ki, biz onun ve ashabının üzerine gelmeye kesinlikle karar verdik ki, kalanlarını da yok edelim."
Bunun üzerine kervan, Rasûlullah (s.a.v.)'a Hamrau'1-Esed mevkiinde rastladı ve ona Ebu Süfyan'ın söylediklerini haber verdiler. O da dedi ki:
"Allah bize yeter, o ne güzel vekildir!"
Hasan-ı Basrî de böyle bir rivayette bulunmuştur.
Buharî, Ahmed b. Yunus kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Allah bize yeter, o ne güzel vekildir» sözünü ateşe atıldığı esnada İbrahim peygamber söylemiştir ve yine kendisine: «İnsanlar size karşı bir ordu topladılar. Onlardan korkun.» dendiği zaman, Rasûlullah (s.a.v.) bu sözü söylemişti. «Bu, onların imanını artırdı da: «Allah bize yeter, o ne güzel vekildir.» dediler.
Buharî'nin rivayetine göre Hz. Aişe:
«Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve peygamberin çağrısına koşanlara, hele onlardan iyilik edip sakınanlara büyük ecir vardır.» (Âl-i imrân, 172.) ayet-i kerimesi ile ilgili olarak Urve'ye şöyle demiştir: «Ey kardeşimin oğlu, senin ataların Zübeyr ile Ebu Bekir, bu ayette sözü edilen kimselerdendir. Çünkü Uhud gününde Rasûlullah (s.a.v.) yaralanınca müşrikler artık Mekke'ye dönmüşlerdi. Ama Rasûlullah, onların tekrar geri dönüş yapmalarından korkmuş ve: «Bunların peşi sıra kim takibe çıkar?» diye teklifte bulunmuştu. Onun bu teklifine sahabelerden yetmiş kişi icabet etmişti, icabet edenler arasında Ebu Bekir ile Zübeyr de vardı.»
Bu, gerçekten garip bir ifadedir. Çünkü Megazi âlimleri nezdinde meşhur olan görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hamrau'1-Esed mevkiine kadar müşrik ordusunu takip eden kimseler, Uhud savaşına katılmış olan kimselerin tamamı idi. O savaşa katılanlar da önceki sayfalarda anlatıldığı gibi 700 kişi idiler. Bunlardan yetmiş kişi şe-hid edilmişti. Geriye kalanların tamamı Rasûlullah'la birlikte düşmanı takibe çıkmıştı.
İbn Cerir, Avfî tariki ile ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Uhud gününde Cenâb-ı Allah, bunca olup bitenden sonra Ebu Süfyan'm kalbine korku salmıştı. Bunun üzerine o, Mekke'ye dönmüştü. Uhud vak'ası şevval ayında olmuştu. Tüccarlar, zilkade ayında Medine'ye gelir, her sene bir kez küçük Bedir'de konaklarlardı. Yine tüccarlar Uhud vak'asmdan sonra gelmişlerdi. Müslümanlar darbe almışlardı. Yara ve darbelerinden durumlarını Rasûlullah'a arze-dip şikayette bulunmuşlardı. Uğradıkları musibet ağırdı. Rasûlullah (s.a.v.), kendileriyle birlikte yola çıkıp düşmanın peşine düşmek için insanlara çağrıda bulundu ve bize dedi ki:
- Şimdi yola çıkıp göçünüzü hazırlar, hacca gelirsiniz, ama gelecek sene böyle yapmaya güç yetiremezsiniz.
Şeytan gelip kendi dostlarını korkutarak: «Düşmanlarınız size karşı ordu hazırlamışlardır» dedi. Bunun üzerine insanlar Rasûlullah'la birlikte yola çıkmaya yanaşmadılar. Ama o:
- Bir kişi bile benimle gelmese ben yine gideceğim! dedi.

Onun bu çağrısına Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Sa'd, Abdurrahman b. Avf, Ebu Ubeyde, İbn Mesud ve yetmiş kişiyle birlikte Hüzeyfe icabet etti. Ebu Süfyan'ı ele geçirmek için yola çıktılar. Safra'ya vardıklarında Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve peygamberin çağrısına koşanlara, hele onlardan iyilik edip sakınanlara büyük ecir
Vardır» (Âl-i İmrân, 172.)
Bu da garib bir rivayettir.
İbn Hişam, Ebu Ubeyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ebu Süfyan b. Harb, Uhud gününde savaş tamamlandıktan sonra Medine'ye dönmek istedi. Safvan b. Ümeyye ise onlara şöyle dedi:
- Böyle yapmayın! Çünkü karşınızdaki kavim aşın derecede öfkelenmiştir. Korkarız ki, bu savaştan daha başka bir savaş olur. Geri dönün!
Onun bu uyarısı üzerine Kureyşliler, Mekke'ye geri döndüler. Peygamber (s.a.v.), Hamrau'i-Esed mevkiinde iken Kureyşlilerin geri dönmeye niyetlendiklerini duyunca şöyle dedi:
- Nefsim kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim ki, eğer onlar geri dönselerdi, onlar için (melekler tarafından atılacak) taşlar hazırlanmıştı ve sanki dünden yok olmuş gibi olacaklardı.
Ravi diyor ki: Rasûhıllah (s.a.v.), Hamrau'1-Esed mevkiinden Medine'ye dönmeden önce Muaviye b. Muğire b. Ebu'l-As b. Ümeyye b. Abdi Şems'i yakaladı. Bu, Abdülmelik b. Mervan'm dedesidir. Yani Muaviye kızı Ayşe'nin babasıdır. Rasûlullah bunun yanısıra bir de Ebu Azze el-Cumahî'yi yakalamıştı. Rasûlullah (s.a.v.), bunu Bedir'de esir etmişti. Sonra ona ihsanda bulunup öldürmemişti. O şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, beni bırak. Rasûlullah (s.a.v.) ise şöyle dedi:
- Vallahi bundan sonra artık sen Mekke'de yanaklarını okşayıp Muhammed'e iki kere hile yaptım diyemeyeceksin! Ey Zübeyr, boynunu vur!
Zübeyr de onun boynunu vurdu.»
İbn Hişam, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Muhakkak ki bir mü'min aynı delikten iki kere ısırılmaz. Ey Asım b. Sabit, onun boynunu vur.»
Asım b. Sabit de onun boynunu vurdu.
İbn Hişam dedi ki: Muaviye b. Muğire b. Ebu'1-As'a Hz. Osman, üç gün süre ile eman verdi. Bu üç günden sonra Medine'de ikamet etmeyecekti. Süre dolduktan sonra Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise ile Ammar b. Yasir'i gönderdi ve onlara şöyle dedi:
«Onu falan yerde bulacaksınız ve öldüreceksiniz.»
Onlar da kendilerine verilen emri yerine getirdiler.
İbn İshak dedi ki: « Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği zaman Abdullah b. Übey b. Selül için öyle bir makam vardı ki, her cuma günü hiç kimseden itiraz gelmeksizin o, o makamda otururdu. Şahsı ve kavmi bakımından inkar edilmez bir şerefi vardı. Kavmi arasında şeref ve itibar sahibi bir kimse idi. Rasûlullah (s.a.v.), cuma günü insanlara hutbe okur iken oturduğunda, Abdullah kalkıp şöyle derdi:
- Ey insanlar, bu Rasûlullah'dır. Sizin aranızdadır. Allah sizi o-nun vasıtasıyla kıymetlendirdi. Onun vesilesiyle aziz kıldı. O halde ona yardım ediniz. Onu tazim edip saygı gösteriniz. Onu dinleyiniz ve ona itaat ediniz.
Böyle dedikten sonra otururdu.
Nihayet Uhud günü olduğu zaman kötülük yaptı. Halkı Uhud savaşından geri çevirdi ve eskiden yaptığı gibi yine Rasûlullah hutbe okurken, kalkıp onun hakkında aynı sitayişkar sözleri söyledi. Bunun üzerine Müslümanlar, kalkıp onun elbisesinin ucundan tutarak kendisine şöyle dediler:
- Otur ey Allah'ın düşmanı, sen buna ehil değilsin. Sen yapacağını yaptın!
O da insanların boyunlarına basarak mescidden dışarı çıktı. Çıkarken şöyle diyordu:
- Vallahi sanki büyük birşey söyledim. Kalktım, onun işini takviye ettim.
Bunun üzerine Ensâr'dan bir adam, mescidin kapısı önünde ona rastladı ve şöyle dedi:
- Sana ne oldu? Yazık sana!
- Kalktım, Muhammed'in işini takviye ediyordum. Ashabından bazı adamlar yerlerinden fırlayıp beni çekiştirdiler ve beni kınayıp azarladılar. Sanki kötü birşey söylemişim gibi bana fena muamele yaptılar. Aslında ben, Muhammed'in işini takviye etmek istemiştim.
- Yazık sana! Dön, Rasûlullah (s.a.v.), senin için istiğfar ediyor,
- Vallahi benim için istiğfar etmesini istemiyorum.»
İbn İshak, daha sonra Uhud kıssası hakkında nazil olan Âl-i İm-rân sûresinin ayetlerinden bahsetmiştir:
«Ey Muhammedi Sen inananları savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere, erkenden evinden ayrılmıştın. Allah işitir ve bilir.» (Âi-i îmrân, 121.) Bu ayetten bahsederken İbn İshak şöyle der: Uhud hadisesi hakkında bu sûrede altmış ayet nazil olmuştur.
Böyle dedikten sonra da, bu ayetlerin açıklamasından bahseder.

Biz tefsirimizde bu konuda yeterli açıklamada bulunduk.
İbn ishak, daha sonra Uhud şehidlerinden bahsetmeye başlamış, onları kendi adları, babalarının adları, kabilelerinin adlarına göre sıralamıştır. Çünkü onun âdeti böyledir.
ibn İshak, Muhacirlerden dört kişinin; Hamza, Mus'ab b. Ümeyr, Abdullah b. Cahş ve Şemmas b. Osman'ın şehid olduğunu Ensâr'dan da altmışbeş kişinin şehid olduğunu ifade etmiştir. İbn Hişam ise, bunlara beş kişinin daha adını eklemiştir. Böyle olunca; İbn Hişam'a göre Ensâr'dan Uhud savaşında şehid olanların sayısı yetmişi bulmaktadır.
İbn İshak, Uhud savaşında öldürülen müşriklerin yirmiiki kişi olduklarım söylemiş ve kabilelerine göre adlarını sıralamıştır.
Ben derim ki: Şafiî ve diğerlerinin de anlattıkları gibi Uhud savaşında Ebu Azze el-Cümahî'den başka esir alınan bir müşrik yoktur. Rasûlullah (s.a.v.), onu kendi huzurunda Zübeyr'e emir vererek öldürtmüştür. Denildiğine göre onu Asım b. Sabit b. Ebi'1-Eflah öldürmüştür. [6]

Uhud Savaşıyla İlgili Olarak Mü'minler İle Kafirler Tarafından Söylenen Şiirler

Burada Önce kafirlerin, daha sonrada Müslüman şairlerin şiirlerini nakledeceğiz ki, daha tesirli, kulak ve zihinleri daha çok etkilesin ve sapık kafirlerin şüphelerini de daha kesin bir şekilde ortadan kaldırsın.
İmam Muhammed b. İshak dedi ki: Uhud günü hakkında söylenen şiirlerden biri, Hübeyre b. Ebi Vehb el-Mahzumî'nin şiiridir O kendi kavmi olan Kureyşlilerin dini üzerinde iken bu şiirini söylemiştir. Şöyle ki:
«Elem verici kederin durumu nedir ki, beni gece Hind'in dostlarına götürür oldu.
İşler Hind'i meşgul ederken, Hind gece beni kınadı ve kınamaya da devam etti.
Oysa ki harpten beni onun mevalisi alıkoydular. Biraz bekle, Seni ayıplama. Çünkü benim huyumun ne olduğunu sen bilirsin ki, ben onu gizleyecek değilim.
Beni çok sevmeleri sebebiyle Kab oğullarına itaatkarım. Onlara muvafakat eder, hareketlerine uyarım.
Ağır yükün hamalıyım. Kendilerini zahmet ve sıkıntı ile taşıdığım ağır yüklerinde hamalıyım.
Güzelliğinden dolayı herkesin bakıp beğendiği uzun adımlar a-tan, koştuğu zaman sanki yazar gibi olan atlarla yanşan bir atın üstünde silah taşıdım.
Sanki o koştuğu zaman geniş bir çöldeki vahşi bir eşektir de, vahşi eşekler topluluklarına kavuşmuş, onları himaye ediyor.
Avec, atın soyundan olup onun için meclis sevinç duyar.
Tıpkı tepeleri yükselmiş, dalları çok olan bir hurma ağacının dalları gibidir.
Kılıcı ve sallanan süngüyü, karşılaştığım hadiselere karşı hazırladım.
Bu ve zırh, derin su gibi sağlamca bana bağlandı, böylece ayıplan görünmüyor.
Kinane'yi sağ yandaki topraklardan geniş beldeler boyunca onun sevk ettiği yerlere sevk ettik...
Kinane dedi ki: Bizi nereye götürüyorsun? Dedik ki;
Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'sinin yakınındaki bir çeşmenin yanına götürüyoruz.
Bunun üzerine oraya ve oradakilere yöneldiler.
Biz o günde Uhud dağının dibindeki süvariler idik.
Mââd korktu, biz dedik ki, oraya geliyoruz.
Gördükleri vuruşmadan, hızlı kesen kılıçtan ve bunların parçala-nndan korktular.
Sonra biz, sanki buzlu bir bulut olarak yürüdük.
Neccar oğullarının öldürülen kuşu kalkmış, onlara ağlıyordu.
Sanki onların başlan, savaş esnasında, deve kuşlarının yumurtalarının üst kabuklanndan birer parçadır ki; deve kuşlan onu yumurtlama yerlerinden öteye atarlar.
Veya bir Ebu Cehil karpuzudur ki, rüzgar onu eskimiş dallar üstünde hareket ettirir. Toprağı ve kumlan yerinden söken rüzgarlar onun bir sağından, bir solundan, bir arkasından, bir önünden esmektedirler.
Malı hesapsız olarak bolca döküp sarfetmişizdir ve atlan, sağından ve solundan gözlerinin yaş mecrasından dürteriz.
Bir gecede ki, onları boğazlayan işkembe ile ısınıyor, davet edici zenginlere özgü verilmiş bir davet veriyor.
Yağmurlu bir cemadi gecesinde, cemâdi bir kıtlıkta gece yürür olduğum halde, o gece soğuktan köpek bir kereden başka havlamaz.
Yılanlarda bir kereden başka yerde sürünmezler, o gecede ihtiyaç sahipleri için alevli bir ateş yaktım.
Tıpkı bir yıldınm gibi ki, himaye ettiğim büyük işlere ışık tutucu oldu.
İşte Amr ve ondan önce onun babası, bunu bana miras bıraktı. Onlan kat kat pahalı kılıyordu.
Yıldızlann batmaya yöneldikleri yerlere sataşırlar, onlarla yansırlardı. Onlann çalışmalan, iyi işleri yüksek mertebelerden geri kalmazdı.»
İbn İshak dedi ki: Hassan b. Sabit, bu şiire cevap verdi.
İbn Hişam dedi ki: Bu cevabî şiir, Ka'b b. Malik ve diğerlerine aittir.
Ben derim ki: İbn İshak'm söylediği daha meşhur ve daha yaygındır. Doğrusunu Allah bilir. Cevabî şiir şöyledir:

«Kinane'yi sefihliğinizden, bilmeyerek Rasûl'e doğru sürdünüz, Allah'ın askeri ise onu zelil kılacaktır.
Güneşin doğduğu bir sırada onu ölüm havuzlarının başına getirdiniz.
Ateş, onun vaad olunduğu yerdir. Öldürülmek ise ona rastlayacaktır.
Onları, şerefli olmayan soyu, Arap olmayan kimselerden topladı-nız.
Onlar, küfrün önderleridirler ki, onların büyüklük taslayanları ve azgınları sizi aldattılar.
Öldürülüp su kuyusuna atılanları öldürdükleri zaman, Allah'ın atlıları ile ve o müşrik ölüleri kuyuya atanlardan ibret almadınız mı?
Nice esirler vardır ki, biz onların bağlarını kendilerinden fidye almaksızın ve boyunlarını vurmaksızm çözüp serbest bıraktık.
Böylece biz onların velinimetleri olduk.»
İbn İshak dedi ki: Ka'b b. Malik, Hübeyre b. Ebi Vehb el-Mah-zumî'ye cevaben başka bir şiirinde de şöyle demiştir:
«Acaba Gassan ve başkalarına bizden sarsıntılı bir rüzgar gelmedi mi?
Çöller ve yüksek dağlar gibi, sanki onların uzaktan siyaha çalan renkleri sakin, kesintili bir tozdur.
Onunla kuvvetli ve şiddetli develer zayıflar ve onunla senelerin yağmuru boşalır ve bollaşır.
Onunla hasretlilerin kokmuş ölü cesedlerinin kemiklerindeki ilikleri gözükür.
Tüccarın yayılmış nakışlı ketenleri göründüğü gibi.
Onunla vahşi sığırlar ile karınları beyaz, sırtları siyah öküzler bölük bölük yürürler ve deve kuşunun yumurtasının üst kabuğu yarılır.
Dinimizi savunmak için kılıç vuranlarımız, kendilerinde uçları parıldayan kılıçların ve silahların bulunduğu her bir usta, beceri sahibi büyük askeri kıtalardır.
Dokunuşu sağlam, halkaları küçük ve birbirine yakın, sesleri işitilmeyen, saklandığı yerlerindeki her zırhı, giyildikleri zaman sanki içleri su ile dolu derin çukurlardır.
Ama Bedir'de sordular ki, insanlardan kimlerle karşılaştınız, gaybi haberler fayda verirler.
Biz korkunç bir yerdeydik ki, eğer başkaları oralı olsaydı, elbette gece çekilip kaçarlardı.
Bizden binekli biri geldiğinde onun sözü şu olurdu:
İbn Harb'ın (Ebu Süiyan'm) sevkettiklerine ve topladıklarına karşı hazırlanın!
Bize yaptıkları, insanları ilgilendiriyorsa, biz diğer insanlardan fazla onun yaptıklarına güç yetiririz.
Eğer yer sakinleri bizden başkasına hile yapsalar, toplanıp ayrılsınlar, kılıçlarla vuruşuruz.
Korkutulmadan hiçbir kabile bize üstün kalamaz. (Medine dışındaki) Irz mevkiinde binaları kurulduğu zaman bizim hayırlılarımız dediler ki: Irz'ı korumadan niçin ekin ekiyoruz?
İçimizde Rasûlullah var ki, bir söz söylediğinde hiç beklemeden emrine itaat ederiz.
Onun yanma Allah katından Cebrail iner ve tekrar göklere yükselir.
Yapmak istediğimiz şeyler hakkında ona danışırız. Fikrini sorarız. Bizim amacımız ise, emrettiği zaman ona itaat etmek ve emrini dinlemektir.
Göründükleri zaman, Rasûlullah bize dedi ki: Korkunç ölümleri bırakın, hayrı ümid edin.
Katında yaşanacak ve katma dönülecek olan melikine yaklaşmak için hayatını satanlar gibi olun.
Fakat kılıçlarınızı alın ve Allah'a tevekkül edin. Çünkü, tam işler Allah'a döner.
Böylece açıkça kuşluk vaktinde onlara, -göç eşyalarının yanında dururlarken- yürüdük ve üzerimizde kılıçlar olup korkmaksızm saldırdık.
Toplanmış bir ordu birliği ile ki, onun içinde silah, süngü vardı.
Ayaklarını yere vurdukları zaman dağılmazlardı.
Böylece denizden bir dalgaya geldik ki, onun ortasında Arap olmayan, karışık soydan kimseler vardı.
Onlardan üzerinde zırh ve miğfer olmayanlar ve başında miğfer bulunanlar vardı.
3.000 kişiydiler. Biz ise kavmimizden seçkin kişiler olarak 300 kişi idik veya 400 civarında idik.
Onlarla nöbetleştik. Ölüm aramızda gelip gidiyordu. Onlara ö-lümlerin havuzundan içiriyorduk, biz de içiyorduk.
Neb'a ağacından yapılan yaylar bizim içimizde ve onların içinde hediye olarak verilirdi. Onlar Medine oklarıdır.
Haremi ve Saidî oklardı ki, yapıldıkları zaman zehirlendirirler.
Adamların bedenlerine düşer, bazen de yumuşak taşların yanları üzerine varıp ses çıkarırlar.
Birtakım atlan görürsün ki, fezadadırlar. Sanki onlar çekirgedirler. Soğuk Saba rüzgarı gibi gelip gitmektedirler.
Karşılaştığımız ve savaş değirmeni bizleri döndürdüğü zaman, Allah'ın takdir ettiği işi savacak birşey yoktur.
Onlara kılıçlarımızla vurduk ve onların seçkin kişilerini bıraktık. Sanki onlar, çukurlarda yerlere devrilmiş ağaçlar gibiydiler.
Sabahtan itibaren akşama doğru ayrıldık.
Sanki savaştaki alevlerimiz bir ateşin sıcağıdır ki, o yaklaşan kimseyi ısıtacak kadar ışıl ışıl yanardı.
Onlar süratle yürüdüler. Sanki yerinden kopmuş, rüzgar suyunu akıtmış da, içinde su bulunmayan ince bir buluttur.
Biz de yürüdük, geridekilerimiz yavaşça geliyorlardı.
Sanki et üzerine üşüşmüş ormandaki aslanlar idik.
Biz amacımıza ulaştık. O kavim de bizden kasdettikleri amaca u-laştılar ve belki de yaptık. Fakat Allah katında olanlar daha

geniştir.
Bizim değirmenimiz döndü. Onların değirmenlerini de döndürdü. Böylece onlar bütün serlerden doymuş kılındılar.
Biz öyle kimseleriz ki, namusunu koruyan, hiç kimse için savaşı utanılacak birşey olarak görmeyiz.
Zamanın olayları karşısında çok s ahırlıyı zdır. Ölen için zaman boyu gözlerimizin yaş akıtmasını normal saymayız.
Biz, savaşın çocuklarıyız. Söylediğimiz birşeyi yapmaktan yorulmayız. Ne de savaşın çekip götürdüğü şeylere karşı sabırsızlık
göstereriz.
Biz savaşın çocuklarıyız. Eğer zafere erersek kötüleşmeyiz ve biz harbin tırnaklarından da acı duymayız.
Biz birtakım ateşleriz ki, insanlar onun sıcağından sakınırlar. Yanında duran, ondan yararlanır.
Ey İbn Zibara bana karşı böbürlendin. Oysa ki, geceleyin sizden bize bir rica geldi.
Madd'ın üstünde ve başkaları için de sonra kendini sor.
Acaba senden makamca daha hor, daha uğursuz kimse var mı?
Sor ki, savaşın onun için bir övünç bırakmadığı ve hoşa gitmeyen günde yanağı yerde alçalan oldu.
Allah'ın kudreti, gücü ve yardımı ile sizin üzerinize öyle bir şiddetlendik ki, mızrakların uç demirleri sanki suya girmişti.
Mızraklar size batar, sanki onların açtıkları yaralar, azık konulan dağarcıkların ağızları gibidir ki, sulan kesilir.
Sancak ehline gitmeye yöneldik. O tarafa kasdettik.
Kim sancağın anısıyla mutluluk ve hayır umarsa, o kimse daha süratle hamd eder.
Onlar hıyanet ettiler. Oysaki el vermişlerdi. Fakat yardımsız kalmışlardır.
Allah, kendi murad ettiğinden başka hiçbir şeye razı olmaz.»
İbn İshak dedi ki: Abdullah b. ez-Zibara, Uhud gününde müşrik bir kimse iken şu şiiri söylemiştir:
«Ey fesadın kargası işittin, o halde söyle,
Ancak yapılmış birşeyi konuşursun.
Hayır ve şer için bir durum vardır.
Bunların her ikisi de insanın, kendisiyle karşılaşacağı şeylerdir.
Bahşişler, aralarında önemsiz, hakir durumdadır.
İster varlıklının kabri olsun, ister fakirin kabri olsun.
Her bir geçim ve nimetler gelip geçicidir.
Zamanın kızları ise, onların hepsiyle oynarlar.
Benden Hassan'a bir işaret ulaştır.
Şiirin kıtfası, susuzluk harareti olanların susuzluğunu giderir.
Dağın dibinde çok kesilmiş kafa kemikleri, el ve ayak kemikleri görürsün.
Savaş yerinde mahvolmuş çok bahadırlardan soyulmuş güzel zırhlar da görürsün.
Çok üstün, efendi, iki taraftan dedeleri şerefli, bahadırlık öncülerini Öldürdük.
Kuvvet ve yiğitliği doğru olan üstün erkek, başkasına karşı koyan, mızrağın batmasında dayanıksız olmayanları da Öldürdük.
Mihros'a sor ki, onda oturan kimdir? Büyüğünden küçüğüne kadar hepsine sor.
Keşke büyüklerim Bedir'de hazır bulunsalardı ve mızrağın batmasında Hazrec'i korkutsalardı.
Küba'da yamacı kazdığı ve katlin, Abdüleşhel kabilesinde şiddetlendiği zaman,
Sonra işte o esnada dağa doğru yükselen küçük deve kuşlarının hızla yürümesi gibi süratli bir yürüyüşle ayrılıp gittiler.
Biz de onların eşrafından iki katını öldürdük ve Bedr'in eğilmişini düzelttik. O da düzeldi.
Nefsi kınamıyorum. Ancak biz saldırsaydık elbette yapılmış olanı yapmış olurduk.
Hind kılıçlarıyla ki, onlar, onların başlarına bir defadan sonra bir daha vururlar.»
ibn İshak dedi ki: İbn Zibara'ya cevaben Hassan b. Sabit (r.a.) Şöyle demiştir:
«Ey İbn Zibara! Bir savaş oldu M, o savaşta üstünlük bizde idi, Şayet adalet olsa siz elbette amacınıza ulaştınız ve biz de
sizden amacımıza ulaştık.
İşte böylece savaş bazen bir öteye, bazen de bir beriye döner.
Kılıçları omuzlarınızın üstüne koyarız.
Öyle ki bir vuruştan sonra bir vuruşu da yukardan indiririz.
Su ile karışmış olan sütü makadlarınızdan çıkartınız.
Tıpkı asal otunun yaşk develerin makadlarmdan çıkışı gibi...
Siz dağdaki boğazdan kaçarak tabanlarınızın üzerine geri dönerdiniz.
Tıpkı birbirinin izini takip eden develerin kaçıp gitmesi gibi...
Biz doğru bir şekilde şiddetle saldırdık.
Böylece sizi dağın yanma sığınmaya zorladık.
Geniş yerlerden karartılar gibi topluluklar ile insanlardan kim onunla karşılaşırsa korkar.
Geçtiğimiz dağ yolu bize dar geldi. Ondan yüksek ve alçak yerleri doldurduk.
Siz, emsalleri olmadığınız birtakım adamlar ile ki, Cibril ile teyid edildiler. O da indi.
Bedir gününde takva ile Allah'a taat ve Rasûlleri tasdik ile yük seldik.

O müşriklerden birçok başı kestik ve böbürlenerek elbisesini sarkıtan her efendiyi Öldürdük.
Bedir gününde Kureyş'in içinde gedik bıraktık ve darb-ı mesel olmaya değer sözler bıraktık.
Bedir gününde Rasûlullah hak ile şahiddir.
Kureyş içinde topladıkları topluluklar et yığını gibidirler. Ey analarının kıçlarından dağılanlar! Biz sizin denginiz değiliz.
Savaş geldiğinde biz savaşa hazır oluruz!»
İbn İshak dedi ki: Hamza'mn ve Uhud'da öldürülen Müslümanların üzerine ağlayan Ka'b şöyle demiştir:
«Ağladın, acaba senin için bir ağlayan var mı?
Sen ne zaman hatırlarsan ağlamaya devam edersin.
Bir kavmin hatırlaması gibi ki, bana onlara ait eğri büğrü zamanlarda haberler geldi.
Böylece senin kalbin onları anmaktan dolayı şevkten ve saçılan hüzünden muzdariptir.
Onların ölüleri giriş ve çıkışları iyi olan Naim Cenneti erindedirler.
Vadinin yanında, Rasûlün sancağının gölgesi altında sabretmeleri' sebebiyle Cennetlerdedirler.
Bir sabah ki, Beni Evs ve Hazreç, hep birlikte kılıçlarıyla icabet ettiler.
Ahmed'e tabi olanlar, nur ve açık yol sahibi bir hakka tabi oldukları zaman,
Yiğitlere vurmakta ve kalkan tozda yürümekte devam edip kaldılar.
Yine böylece Melik, onları girişi çok dallı ağaç olan Cennet'e davet etti.
Böylece onların hepsi Allah'ın dini üzere, güçlük çekmeden halis bir imtihanla öldüler.
O, Beni Nevfel'in kölesi Vahşi, siyah erkek deve gibi bağırarak karşıladı.
Hamza gibi ki, sadık olarak vaadini yerine getirdi. Kemiğe dayanan ince keskin bir kılıçla öldürüldü.
Alevlenen bir ateş parçası gibi bir mızrağı onun göğsüne dürttü.
Numan da ahdini yerine getirdi ve Hanzalatü'l-Hayrda hak bildiği şeyden sapmadı. Canını verinceye kader haktan ayrılmadı.
Nihayet onun ruhu, altınla bezenmiş bir menzil ve makama gitti.
İşte onlar sizden, ateşin derin alt tarafında yerleşen kimseler değillerdir.»
İbn İshak dedi ki: Hamza'mn ve Uhud gününde öldürülen Müslüman şehidlerin üzerine ağlayan Hassan b. Sabit, bi kasidesinde şöyle demişti: (Şiir âlimi bazı kimseler, bu şiirin Hassan'a ait oluşunu kabul etmiyorlar. Doğrusunu Allah bilir.)
«Ey anam, kalk, seher vakti, ağıtçı kadınların hüznü ile çağır.
Ağır yük yüklenen, ağırlık ile yerinden oynamayıp hareketsiz kalan kadınlar gibi çağır.
Sesli ağlayan ve yüzlerini tırmalayan kadınlar gibi, bağıran hür kadınlar gibi çağır.
Sanki onların gözyaşlarının seli kendilerine kesilen kurbanların kanlarıyla bulaşan, boyanan taşlar gibidir.
Saçlarının örüklerini çözerler, orada zülüfleri aşikare görünen kadınlar gibi çağır.
Sanki onlar kuşluk zamanında ayaklarıyla kendilerine binmekten men eden atların kuyrukları gibidir.
Sağından solundan dürtülmüşlerle, savaş meydanında yırtıcı hayvanlara bırakılmış, arasında şiddetli rüzgarlarla gark olunur.
Hüzün ve keder elbiselerini giymiş oldukları halde, o kadınlar hüzünden ağlarlar.
Zamanın musibetleri, o kadınlar üzerinde iz bırakır.
Onların kalblerine yara isabet etmiştir ki, onun için elem verici yara kabukları vardır. -
Zamanın musibetleri, isabet ettiği zaman sakınıp umut bağlardık.
Zaman, Uhud ehlini zaman mahvetti. Yırtıcı hayvanlar başlarına kondular.
Silahları taşıyan bir kavim gönderildiği zaman kim bizim süvari-. miz ve himayecimiz olur?
Ey Hamza! Hayır vallahi, sütlü deve bağlandığı müddetçe seni u-nutmam.
Göz altında yetimlerin, misafirlerin konağı için.
Bir de kötülüğü artan bir savaşta zamanın musibeti indiği için.
Ey süvari, ey koruyucu, ey savunucu, ey Hamza sen, savunucu idin.
Sen, musibetler onlardan gelirken bizi müdafaa ediyordun.
Rasûlullah'm aslanını bana hatırlattın, kavme karşı bizim savunucumuz, koruyucumuz idin.
Şerifler, efendiler sayıldığı zaman o bizden sayılırdı.
Efendiler üzerine aşikâr bir vaziyette yükselir. Beyaz ve ışık veren kimsedir.
O, vakarsız, hafif bir kişi değildir. Hele hiç korkak değildir.
İllet sahibi de değildir.
Ağır yük yüklendiği zaman, göğsünden hırıltı gibi bir ses çıkaran deve gibi de değildir.
O deniz gibidir. Hiçbir bahşiş veya genişlik ondan başka bir komşuya gitmemiştir.
Gazap sahiplerinin gençliği mahvoldu ve yumuşak huylulukla üstün olanlarda,
Doymayan kişi, deve ve davarları saldığı müddetçe ihsan ederler.
Kuvvetli develerin etini yediren kimselerdirler.
Üstünde yollu kılıç olduğu halde yağlarından çizilmişler ve parçalanmışlardır.
Tecavüz eden, düşmanlık sahibi kimse olduğu müddetçe komşularını müdafaa için,
Hüznüm o gençlere ki, bizden hayra nail oldular. Sanki onlar birer lambadır.

Aziz, efendi ve bahşişleri çok olan cömertlerdir.
Mallarla Övgüyü, övgü satın alıcıdırlar, kâr edicidir.
Bir bağıran bağırdığı zaman yularlanyla atılanlardır.
Elverişli olmayan bir zamanda insanı yontan zaman gailelerini atanlardır.
Onun develeri düz, tozlu bir yerde yol çizmeye devam ederler.
O, göğüsleri ter akıtan bir deve kafilesinde olduğu halde, onlar birbiriyle yarışırcasına yürüdüler.
Hatta yücelikler, ona ve bu kumar oklarının kazandırdığından
değil.
Ey Hamza, beni yalnız bıraktın. Tıpkı dalı, budağı dikeni kesilmekle perişan bir hale gelen ağaç gibi.
Sana şikayet ediyorum, senin üstünde bir biri üstüne yığılmış topraklar ve geniş taşlar olduğu halde.
Mezar kazan kimse mezarı kazdığı zaman, senin üstüne attığımız taşlı yerden şikayet ederim.
Bir genişlik ki, onu toprakla doldururlar. Kürekler onu düzeltip tesviye ederler.
Taziyemiz sözlerimizdir. Sözlerimiz ise ağırdır.
Zamanın hadiselerinden kaçan bize gelsin ve gözleri ile iyilik yapan ve helak olanlarımızın üzerine ağlasın.
Ki onlar söyler ve yaparlar. Cömerttirler, övülmüşlerdir.
Öyleler ki, ellerinin yaşı (ıslaklığı) devam eder. Kuyunun dibinde su azaldığı zaman kovasıyla kuyunun dibine inip su alır.»
İbn Hişam dedi ki: Şiir hususunda bilgi sahibi olanların ekserisi, bu şiirin Hassan'a ait oluşunu kabul etmezler.
İbn İshak dedi ki: Ka'b b. Malik, Hamza ve arkadaşları üzerine şu mersiyeyi söyledi:
«Senin hüzünlerin gitti, yatanlar uyuyamıyor.
Yumuşak gençliğin giderilmesinden korktun.
Damir'in eli kadın kalbini aşka çağırdı. Aşk bataklıktır. Ayıklığın kurtarıcıdır.
Şaşkın olarak azgınlıkta devam etmeyi bırak. Azgınlığın peşine gitmekte kınanmış, yalanlanmış oldun.
Andolsun ki senin için isteyerek vazgeçmek zamanı veya mürşid seni menettiği ve ayırmanın zamanı geldi.
Andolsun ki, Hamza'nın kaybından dolayı öyle bir sarsıntıyla sarsıldım ki, karın boşluğumdaki cihazlar sallanmaya başladı.
Eğer onun başına gelen musibet, Hira dağının basma gelseydi, elbette o dağdaki kayaların sabit duranlarını darmadağın hale gelmiş görürdün.
Bir efendi, bir şerefli kişi ki, Haşimilerin zirvesine yerleşti. Peygamberlik, cömertlik ve efendilik halamından.
Suyu donduran rüzgar estiği zaman kuvvetli hörgüçlü develeri kesendir.
Savaş menzilini terkeden bahadır kişi, mızrakların kullanıldığı zorlu günde yere atılmış olarak kinin-.
Onu demiri ile salınarak yürürken görürsün.
Sanki o toprak renginde kalın tırnaklara sahip, omuzu kıllı bir aslandır.
Peygamber Muhammed'in amcası ve onun güzidesi ölüme geldi ve işte o geliş, güzel bir şekilde oldu.
Peygamber'e yardım eden bir kavmin içinde kendisini savaşta tanınacağı bir alametle teşhir ederek ölüme geldi.
Bununla Hind'in müjdelendiğini zannederim. Elbette boğazında kalan birşey soğumadan ölecektir.
Kum tepelerinde bir gün Hind'in kavmiyle sabahladık ki, orada ondan Esad kayboldu.
Ve Bedir'in kuyusunda Cebrail ile Muhammed, bizim sancağımızın altında onların yüzlerini geri çevirmişti.
Hatta peygamberin katında onların hayırlılarım iki kısım olarak gördüm.
Dilediğimiz Öldürülür, dilediğimiz salıverilirdi.
Böylece suyun etrafındaki deve yatağında onlardan yetmiş kişi kaldı. Utbe ve Esved onlardandır.
İbn Muğire de onlar4andır. Boynunun iki yanındaki damarın üstüne bir darbe indirdik ki, o darbe kaymak tutmuş, üzerinde köpük yükselir.
Ümeyye el-Cümehî'ye gelince, onun eğriliğini mü'minlerin ellerindeki keskin hindî kılıç düzeltti.
Böylece sana müşriklerin hezimete uğramış kavmi geldi.
Sanki onlar, atlıları onları kovmuş ve izlerine düşmüş, dağılmış deve kuşlarıdırlar.
Cehennem'de ebedi kalacaklarla Cennetlerde ebedi kalacaklar arasında ne kadar uzak bir mesafe vardır.»
İbn İshak dedi ki: Abdullah b. Revaha, Hamza ve arkadaşları üzerine Uhud gününde ağlarken şöyle dedi:
İbn Hişam da, dedi ki: Ebu Zeyd, bana bu şiirin Ka'b b. Malik'e ait olduğunu söyledi. Doğrusunu Allah bilir.
Şiir şudur:
«Gözüm ağladı ki, o göz için ağlamak hak olmuştu.
Onu ne ağlamak, ne de sabahleyin yüksek sesle Allah'ın arslanı-na figan etmek kurtarmaz.
Hamza, bu öldürülen adam mıdır?
Müslümanların hepsi onunla birlikte orada musibete maruz kalmıştı.
Peygamber dahi onunla musibete maruz kalmıştı.
Ey Ebu Ya'lâ (ey Hamza)! Senin için binanın duvarları yıkıldı.
Sen ki, şereflisin, iyisin, hakka ermiş bir kimsesin.
Cennetlerde sana Rabbin selamı olsun ki, o Cennetlerin karışımı, zail olmayan daimi nimetlerdir.

Haberiniz olsun ey Haşimi sülalesi, ey hayırlı kimseler!
Sabredin, bütün işleriniz güzeldir ve yerindedir.
Rasûluüah sabredici ve keremli bir kimsedir.
Konuştuğu zaman Allah'ın emrini ifade eder.
Haberin olsun, Lüey'ye benden kim haber ulaştırır ki, bugünden sonra savaş dönecektir.
Bugünden önce bilmediler ve ordaki darbelerimizi tattılar.
Susamış hararetli kimsenin göğsünün sıcağı soğur.
Bedir'in kuyularında vuruşlarımızı unuttunuz.
Bir sabah ki, size acele ölüm gelmişti.
Bir sabah ki, Ebu Cehil yere devrilip kalmıştı. Onun üzerinde ise halkalar halinde kuşlar gezerlerdi.
Utbe ve onun oğlu hep birlikte yere yıkıldılar ve Şeybe'yi parlak, keskin, ince bir kılıç ısırmıştı.
Ümeyye'yi upuzun yere bırakmıştık. Onun göğsünün alt tarafında büyük mızrak bulunmaktaydı.
Beni Rebia'nm öldürülen kuşuna sorun ki, bizim kılıçlarımızda onda eğrilikler olmuştu.
Haberin olsun ey Hind, ağla, bıkma.
Sen çok gözü yaşlısın ve çok zararlısın, kaybedicisîn.
Ey Hind; bilesin ki, Müslümanlara karşı sevincini izhar etme. Çünkü sizin yüksek şahsiyetleriniz alçak kimselerdirler!»
İbn İshak dedi ki: Hz. Peygamber'in halası ve Zübeyr'in annesi Safiyye binti Abdülmuttalib, kardeşi Hamza b. Abdülmuttalil üzerine ağlayarak şu şiiri söylemiştir:
« Korkarak Uhud ashabım mı sorar? Babamın kızlarından cahil ve bilgililer vardır. Bilgilisi dedi ki: Hamza öldü. O Rasûlullah'm hayırlı bir veziridir.
Arşın sahibi hak ilah, onu bir davet ile Cennet'e çağırdı ki, o, orada yaşar ve sevinir.
Yine Hamza'nın mahşer gününde hayırlı ve güzel bir akibete varacağını umarız.
Allah'a yemin ederim ki, Saba rüzgarı estiği sürece seni unutmam. İkamet halinde de, yolculuk halinde de ağlayarak kederli bir şekilde hep seni anacağım.
Allah'ın o arslam ki, halkı koruyan idi. Kafirlere karşı da İslâm'ı savunurdu.
Keşke baki kalan kanım ve kemiklerim, hep beni yemeğe gelen sırtlanlarla kuşların yanında kalsaydı.
Derim ki, ölüm haberini getiren kişi aşiretimi yükseltti.
Allah, hayırlı kardeşe ve yardımcıya hayır ihsan edip mükafatlar versin.»
İbn İshak dedi ki: Şemmas b. Osman'ın zevcesi Neam, kocası üzerine ağıt dökerek şöyle dedi:
«Ey gözüm yeter deme, sizin başkalarına galib olan şiddetli kimselerin yiğitlerinden bir kerim üzerine bol bol gözyaşı dök.
İlk işi çetin, yıldızı şirin ve mesud, sancakların taşıyıcısı, atların süvarisi...
Ölüm haberini getiren kimse, korkarak geldiği zaman ona derim ki:
Yedirici ve-giydirici cömert kişi öldü!
Onun meclisleri onsuz kaldığı zaman dedim ki:
Allah, bizden Şemmas'ın yakınlığını uzak etmesin.» ;
Şaire Neam'a, kardeşi Hakem b. Said b. Yerbu teselli mahiyetinde şu cevabı vermişti:
«Tesettürde ve iffette hayana sahip çık. Çünkü Şemmas ancak insanlardan bir insan idi.
Savaş gününde Allah'ın taatinde Ölüm zamanı gelmiş idi, kendini yıpratma.
Hamza da Allah'ın aslanı idi. O halde sabret.
O da o gün Şemmas'ın ölüm şerbetinden tatmıştı.»
Ebu Süfyan'm karısı Hind binti Utbe, Uhud'dan dönüşlerinde şöyle demişti:
«içimde çok hüzünler olduğu halde döndüm, amacım olan bazı şeyleri kaybettim, kaçırdım.
Bedir ehlinden, Kureyş'ten ve başkalarından Beni Haşim ve Yes-rib halkından öldürtmek istediğim bazı kimseleri öldürtemedim.
Fakat bir amaca kavuşmuşumdur ki, yürüyüşümde ve binişimde umduğum gibi olmadı.»
Ibn ishak, bu konuda birçok şiir nakletmiştir, ancak konuyu u-zatmamak ve usandırmamak için biz bu kadarını nakletmekle yetindik. Hamd Allah'a mahsustur.
"Meğazi" adlı eserinde el-Ümevî, İbn İshak'm naklettiklerinden daha fazla şiir nakletmiş tir. Nitekim onun âdeti böyledir. Özellikle bu konuda da daha çok şiir nakletmiştir. Bu şiirlerden biri de Hassan b. Sabit'in, Uhud gazvesi hakkında söylemiş olduğu şu şiirdir:
«Şeytana uydular. O da onları rüsvay etti. Rüsvaylıkları ve hezimetleri açığa çıktı. O zamanda ki, tek bir çığlık attılar. Ebu Süfyan'la birlikte dediler ki: Ey Hübel, yücel. Biz de hep birlikte onlara şu cevabı verdik: Rabbimiz Rahman, daha yüce ve daha üstündür! Sebat edin, ölüm havuzundan bir kez içeceksiniz. Ölüm suyu ise mutlak içilecektir.
Bilin ki, ölüm hayalinden bir kazana su serpilse de o kazanın altında ateş parıldar.»
Öyle sanılıyor ki bu beyitler, Hassan b. Sabit'in, Abdullah b. Ziba-ra'ya verdiği cevabî şiirden bazı kıtalardır. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Uhud Savaşıyla İlgili Son Söz

Daha önce hicri üçüncü senede meydana gelen hadiseler, gazveler ve seriyyelerden bahsedilmişti. Bu gazvelerin en meşhur ve en önemlisi de hicri üçüncü sene şevval ayının ortasında cereyan eden Uhud gazvesidir. Bununla ilgili açıklamalar, önceki sayfalarda verilmişti. Hamd Allah'a mahsustur.
Bu gazvede Hz. Hamza şehid edilmiştir. Hz. Hamza'nm künyesi Ebu Ya'lâ'dır. Ebu Ammare künyesi ile çağrıldığı da olurdu. Hz. Hamza, Rasûlullah'ın amcası olup Allah'ın arşlara ve Rasûlü1 nün ars-lanı lakabıyla lakaplanmıştır. Ebu Seleme b Abdi'l-Esed'le birlikte Rasûlullah'ın süt kardeşidir. Bu üçünü, Ebu Leheb'in azadhsı Süvey-be emzirmiştir. Nitekim bu hususta Buharî ve Müslim'in, sihhatında ittifak ettikleri bir hadis varid olmuştur.
Şu halde Hz. Hamza, şehid edildiği zaman elli yaşını aşmış bulunuyordu. Yiğit bahadırlardan ve büyük sıddıklardan idi. Kendisiyle birlikte Uhud gazvesinde altmış dokuz kişi daha şehid olmuştu. Böylece şehidlerin sayısı yetmişi bulmuştu.
Hicri üçüncü senede Osman b. Affan, zevcesi Rukiyye'nin vefatından sonra Rasûlullah'ın diğer kızı Ümmü Külsüm'le evlenmiştir. Nikah, bu senenin rebiyülevvel ayında akdedilmiş, gerdeğe de cemazi-yelahir ayında girilmiştir. Vakidî de böyle demiştir.
Ibn Gerir'in anlattığına göre hicrî üçüncü senede Rasûlullah'm kızı Fatıma, Hasan b. Ali'yi doğurmuştur. Yine bu senede Hüseyin'e hamile kalmıştır. Allah tamamından razı olsun. [8]

Hicri Dördüncü Sene

Bu senenin muharrem ayında Ebu Seleme b. Abdi'l-Esed'in seriy-yesi, Tüleyhatul-Esedî üzerine gönderildi. Bu seriyye, Katan mevkiine kadar gitti.
Vakidî, Ömer b. Osman b. Abdurrahman kanalı ile Seleme b. Abdullah b. Ömer b. Ebi Seleme ve diğerlerinin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
Ebu Seleme, Uhud gazvesine katıldı. Pazusundan yaralandı. Medine'de bir ay kalıp tedavi gördü. Hicretin otuzbeşinci ayı olan muharrem ayı geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.), onu çağırıp şöyle dedi:
- Beni Esed toprağına varıncaya kadar yürü. Onlara hücum et.
Böyle dedikten sonra Allah'a karşı takvalı olmasını ve beraberindeki Müslümanlara da iyi davranmasını tavsiye etti.
Ebu Seleme b. Abdi'l-Esed'le birlikte 1.500 kişi bu seriyye için yola çıktılar. Beni Esed kabilesine ait bir su olan Katan suyu yakınlarına vardılar. Tüleyhatü'l-Esedî ile kardeşi Seleme orada idiler. Bunlar, Hüveylid'in oğulları idiler. Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşmak için Beni Esed kabilesinden müttefiklerini toplamışlardı. Bunlardan bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'m yamna gelmiş ve yaptıkları komployu haber vermişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o adamla birlikte Ebu Seleme seriyyesini Tüleyha ile kardeşi üzerine göndermişti.
Seriyye, Katan nahiyesine vardığında Tüleyha ile Beni Esed kabilesi kaçıp dağılmışlar, geride birçok koyun ve deve bırakmışlardı. Bütün bunları Ebu Seleme almış, onlardan ayrıca üç köleyi de esir tutmuştu. Bu mallar ve esirlerle birlikte Medine'ye dönmüştü. Kendilerine kılavuzluk yapan Beni Esedli adama da bu ganimetten büyük bir pay vermişti. Esirlerden bir köleyi ve ganimetin beşte birini de Rasû-lullah'a ayırmış, kalan kısmını da kendi arkadaşları arasında taksim ettikten sonra Medine'ye gelmişti.
Ömer b. Osman, Abdülmelik b. Ubeyd kanalı ile Ömer b. Ebi Se-leme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Babamı yaralayan Ebu Üsa-nıe el-Cüşemî idi. Babam Medine'de bir ay kaldı. Tedavi gördü. İyileştikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), onu hicri dördüncü senenin muharrem ayında Katana gönderdi. Medine'den on küsur gece uzakta kaldı. Medine'ye girdiğinde yarası yeniden ağırlaştı ve hareket edemez hale
geldi, Cemaziyelevvel ayının bitimine üç gün kala vefat etti. Annem dört ay on gün süre ile iddet bekledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) onunla evlendi. Şevval ayının bitimine birkaç gece kala onunla gerdeğe girdi. Annem şöyle diyordu:
«Şevval ayında nikah akdetmenin ve gerdeğe girmenin bir sakıncası yoktur. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), şevval ayında benimle evlenip gerdeğe girdi.»
Ebu Seleme'nin oğlu Ömer, sözüne devamla şöyle diyor: «Annem Ümmü Seleme, zilkade ayında ve elli dokuz yaşında vefa etti.»
Ben derim ki: Hicri dördüncü senenin sonunda şevval ayında Hz. Peygamber'in, Ümmü Seleme ile evlenmesinden ve nikal hususunda erkek çocuğun, kendi annesine velilik yapabileceğine dair âlimlerin görüşlerinden bahsedeceğiz. Allah izin verirse bu konuda detaylı bilgiler vereceğiz. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. [9]

Reci' Gazvesi

Vakidî dedi ki: Bu gazve, hicri dördüncü senenin safer ayında yapılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.), bu seriyyeyi hac ve umre için

kendilerine izin vermeleri maksadıyla Mekkelilere göndermiştir.
Reci', Usfan'a sekiz millik mesafedeki bir yerin adıdır.
Buharî, İbrahim b. Musa kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Peygamber (s.a.v.), Ömer b. Hattab'm oğlu Asım'm dedesi, Asım b. Sabit (r.a.)'in kumandası altında bir askeri birliği devriye olarak yola çıkardı. Birlik gidip Usfan ile Mekke arasında bir yere vardı. Orada Hüzeyl kabilesinden Lihyan oğulları adındak oba halkı, onlardan haberdar olup 100 kişiye yakın keskin bir nişancı kaiilesiyle arkalarına düştüler. Asım ile arkadaşları bir yerde hurma yemişlerdi. Bunlar hurma çekirdeklerini görünce:
- Bu çekirdekler, Medine hurmasının çekirdekleridir, diyerek izlerini takip ede ede onları buldular.
Asım ile arkadaşları onları görünce sarp ve yüksek bir tepeye sığındılar. Onlar da gelip tepenin etrafim kuşattılar ve:
- Eğer teslim olursanız sizi öldürmeyeceğiz, diye onlara güvence verdilerse de Asım:
- Ben şahsen kafirlerin güvencesi altına giremem, Allahım, peygamberini bizden haberdar et, dedi ve onlarla savaşmaya başladı.
Nihayet kendisi ile arkadaşlarından yedi kişi şehid düştü. Yalnız Hübeyb ve Zeyd ile bir başkası sağ kalıp güvence istediler ve güvence alınca inip onlara teslim oldular. Ama onlar, verdikleri güvenceye sadık kalmayıp onları teslim alır almaz, yaylarının kirişlerini çözerek
onunla kollarım bağladılar. Beraberlerinde bulunan üçüncü şahıs:
- Bu, verdiğiniz güvenceye sadık kalmayışımzm başlangıcıdır, deyip kollarını onlara bağlattırmadı.
Onlar da onu yerde sürükleyip uğraştılar ve kollarını bağlayama-ymca da Öldürdüler. Hübeyb ile Zeyd'i götürüp Mekke'de sattılar. Hü-beyb'i, Haris b. Amir b. Nevfel'in oğulları satın aldı. Hübeyb, Bedir savaşında babaları Haris b. Amir'i öldürdüğü için ellerinde bir süre kaldıktan sonra onu öldürmeye karar verdiler. O esnada Hübeyb, haram kıllarını tıraş etmek için Haris'in kızlarından birinden bir ustura istedi. Kadın ona usturayı verdi. Kadın diyor ki:
- Bir ara çocuğuma bakmayı unutmuştum. Bir de baktım ki, Hübeyb usturayı açıp çocuğun uyluğu üstüne koymuş, o korkunç manzarayı görünce çok korktum.
Bana dedi ki:
- Çocuğu öldürmemden mi korkuyorsun? Korkma, ben hiçbir zaman öyle birşey yapmam.
Kadın her zaman diyordu ki:
- Ben Hübeyb'den daha iyi bir esir görmedim. Yemin ederim ki, Mekke'de yaş hurma bulunmadığı sıralarda ve kendisi de demir zincirlerle bağlı bulunduğu halde onun elinde hurma salkımlarım görüyordum. Bu, Allah tarafından kendisine gönderilen bir rızıktan başka birşey değildi.
Nihayet onu öldürmek için Mekke hareminin dışma çıkardılar. Öldürecekleri sırada onlara:
- Bana müsaade edin, iki rekat namaz kılayım, ondan sonra beni öldürün, dedi ve iki rekat namaz kıldıktan sonra onlara:
- Eğer benim ölümden korktuğum için namazı uzattığımı sanma-saydmız namazı biraz daha uzatırdım, dedi.
İşte Öldürülürken iki rekat namaz kılma âdetini ilk koyan kimse Hübeyb'tir. Namaz kıldıktan sonra onlara:
- Allahım, onların kökünü kurut! diye beddua etti ve sonra da şu mealde bir şiir okudu:
«Ben Müslüman olarak ve Allah yolunda Öldürülürken, Hangi yan üzerine düşersem düşeyim, umursamıyorum. Zira benim ölümüm Allah yolundadır. Allah dilerse, Parçalanıp dağılan uzuvları bile mübarek kılar.»
O, böyle dedikten sonra Ukbe b. Haris kalkıp onu öldürdü.
Asım ise, Bedir savaşında Kureyşlilerin büyüklerinden birini öldürdüğü için, öldürüldükten sonra Kureyşliler onun cesedinden bir parça koparıp getirmek üzere, öldürüldüğü yere adamlar gönderdiler.
Fakat Cenâb-ı Allah, o sırada onun cesedi üzerinde bir bulut gölgesi gibi yoğun bir arı kitlesi yarattığı için, gönderilen adamlar, bir türlü cesedin yanına varamadılar.»
Buharî, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «HübeybİÖldüren, Ebu Servaa'dır.»
Ben derim ki: Hübeyb'i öldüren kişinin adı Ukbe b. Haris'tir ki, bilahare Müslüman olmuştur. Onun süt emme konusunda rivayet ettiği bir hadis vardır. Ebu Servaa ile Ukbe'nin kardeş olduğu da söylenmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. İshak, Asım b. Ömer b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Uhud gazvesinden sonra Rasûluüah (s.a.v.)'n yanına Adel ve Kare'den bir topluluk geldi. Şöyle dediler:
- Ya Rasûlullah, biz Müslümamz. Bizimle beraber ashabından birtakım kimseler gönder ki, bize dini bilgiler öğretsinler. Bize Kur'ân okuyup okutsunlar, bize İslâm'ın ahkâmını öğretsinler.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlarla birlikte ashabından, aşağıda adları yazılı şu altı kişiyi gönderdi:
Mersed b. Ebi Mersed el-Ganevî (Hamza b. Abdülmuttalib'in müttefikidir. İbn İshak'm ifadesine göre altı kişilik grubun emîridir.), Ha-lid b. Bükeyr el-Leysî (Beni Adiy'yin müttefikidir.), Asım b. Sabit b. Ebil Aklah (Beni Anar b. Avfm kardeşidir.), Hübeyb b. Adiy (Beni Cahcebî b. Külfe b. Amr b. Avfm kardeşidir.), Zeyd b. Desine (Beni Beyaza b. Amir'in kardeşidir.) ve Abdullah b. Tank (Beni Zafer'in müttefikidir). Allah tamamından razı olsun.
İbn İshak, onların altı kişi olduklarını söylemiştir. Musa b. Ukbe de böyle demiş ve tıpkı İbn İshak gibi adlarını sıralamıştır.
Buharî'ye göre ise Rasûlullah, on kişiyi göndermiştir ki, bu on kişilik grubun büyüğü de Asım b. Sabit b. Aklah'tır. Doğrusunu

Allah bilir.
İbn İshak dedi ki: Bu sahabe grubu onlarla birlikte Hicaz bölgesinde Hüzeyl kabilesine ait bir suyun yanma geldi. Oradak
Hed'e vadisinin yamaçlarına vardıklarında sahabelere hıyanet ettiler. Sahabeler, Hüzeyl kabilesini imdada çağırdı. Etraftaki
nöbetçilerden başka kimse işin farkına varmadı. Bunun üzerine hainler kılıçlarım alıp sahabeleri sardılar ve şöyle dediler:
- Biz sizi öldürmek istemiyoruz, yalnız sizi vasıta kılarak Mekke-lilerden birşeyier almak istiyoruz. Sizi öldürmeyeceğimize
dair Allah'-a söz veriyoruz.
Mersed b. Ebi Mersed, Halid b. Bükeyr ve Asım b. Sabit gelince bunlar şöyle dediler:
- Vallahi biz hiçbir müşrikten asla ahid ve akid kabul etmiyoruz. Asım b. Sabit şöyle bir şiir söyledi:
«Bana ne olmuş ki, ben okçu, güçlü ve salabetli bir adamım.
Okta ise kalın, şiddetli bir kiriş vardır.
Onun yüzünden uzun, geniş ok demiri gider. Ölüm haktır, hayat ise batıldır.
İlâhın takdir ettiği herşey ise kişinin başına gelir. Kişi de o gerçeğe varır.
Eğer sizinle savaşmazsam, anam çocuğunu yitirmiş olsun!»
Asım, onlara karşı şu şiiri de söyledi:
«Ebu Süleyman ve ok yontan bir adamın oku, yanmış bir Cehennem gibi bir kavis,
Süratli develer gelip durdular, korkudan ürpermedim.
Kalkan ise düz öküz derisindendir.
Ben de MuhammedİN üzerine gelene inanıyorum.
Ebu Süleyman ve benim gibisi atar.
Benim kavmim de şerefli olan bir topluluktur.»
Böyle dedikten sonra Asım b. Sabit, Hüzeyllilerle savaştı. İki arkadaşı da öldürüldü.
Asım öldürüldüğü zaman Hüzeylliler onun başını almak istediler ki, onu Sülafe binti Sa'd b. Süheyl'e satsınlar. Bu kadın, Uhuc
gününde iki oğlu öldürüldüğü zaman şöyle bir adakta bulunmuştu!
«Asım'm başını ele geçirirsem, elbette onun kafatası içinde şarap içeceğim!»
Ama arılar onun bu arzusuna engel oldular. Asım ile onların arasına arılar girdiği zaman, Hüzeylliler dediler ki:
«Onu bırakın, akşam olup anlar gidince kafasını alırız.»
Bunun üzerine Allah, bir sel gönderdi. Ve o sel, Asım'ı alıp götürdü. Asım, Allah'a ahid vermişti ki, kendisine hiçbir müşrik
dokunmasın ve kendisi de asla hiçbir müşrike necasetinden dolayı el sürmesin.
Ömer b, Hattab, kendisine arıların Asım'ı korudukları haberi u-laştığında şöyle demişti:
«Allah, mü'min kulu korur. Asım Allah'a ahid vermişti ki, hiçbir müşrik kendisine dokunmasın ve kendisi de hayatında hiçbir
müşrike el sürmesin. İşte Allah, hayatında onu koruduğu gibi, vefatından sonra da korudu.»
İbn İshak dedi ki: Hübeyb, Zeyd b. Desine ve Abdullah b. Tarık'a gelince bunların yüreği yufkalaştı ve yumuşadılar. Yaşamaya
arzu duydular. Müşriklere teslim oldular, onlar da bunları esir alıp Mekke'ye götürdüler ki, orada satsınlar. Nihayet Zahran'a
vardıklarında Abdullah b. Tarık, elini esir olarak bağlandığı ipten çıkardı. Sonra kılıcını tuttu. Hüzeylliler geri çekildiler. Ona
taş attüar. Onu taşla vurup öldürdüler. Mezarı Zahran'dadır. Hübeyb b. Adiy ile Zeyd b, Desi-ne'ye gelince onlarla birlikte
Mekke'ye geldiler. Hüzeylliler, bu ikisini, kendilerinin Mekke'de olan iki esiri karşılığında Kureyşlilere sattılar. Böylece
kendilerinden olan iki esiri kurtardılar.
İbn İshak dedi ki: Beni Nevfel'in müttefiki olan Cuhayr b. Ebi İl-hab et-Temimî, Hübeyb'i, Ukbe b. Haris b. Amir b. Nevfe
için satın aldı. Ebu İlhab, Haris b. Amir'in ana bir kardeşi idi. Hübeyb'i, babasının karşılığında öldürülmesi için satın almıştı.
Zeyd b. Desine'ye gelince, onu Safvan b. Ümeyye satın aldı ki, babası Ümeyye b. Halef karşılığında onu öldürsün. Safvan b
Ümeyye onu Nistar denilen bir kölesi ile Ten'im'e gönderdi. Onu öldürmek için Harem'den çıkardılar. Kureyş'ten bir grup
toplandı. Onların içinde Ebu Süfyan b. Harb de vardı. Zeyd, öldürülmek için getirildiğinde Ebu Süfyan ona şöyle dedi:
- Ey Zeyd, Allah iyiliğini versin. Şimdi Muhammed'in bizim yanımızda, senin yerinde olup onun boynunu vurmamızı ve senin
de ailen yanında oturmanı ister misin?
Zeyd dedi ki:
- Vallahi, Muhammed'in şimdi bulunduğum yerde ona eziyet verecek bir dikenin batmasını, benim ise ailemin içinde
bulunmamı ne isterim, ne de arzu ederim.
Ebu Süfyan şöyle diyordu:
- Muhammed'in ashabının, Muhammed'i sevdiği kadar, başka hiçbir kimsenin bir kimseyi sevdiğini asla görmedim!
Nistar, daha sonra Zeyd'i öldürdü.
Hübeyb b. Adiy'ye gelince; Abdullah b. Ebi Necih, Muaviye'den naklen bana anlattı ki, (Muaviye, Hüceyr b. Ebi İlhab'n
cariyesidir ve Müslüman olmuştur.), Muaviye şöyle dedi:
«Hübeyb, benim yanımda idi. Benim evimde hapsedilmişti. Bir gün ona baktım ki, elinde adam başı iriliğinde bir üzüm
salkımı var. O salkımdan yiyordu. Allah'ın toprağında öylesine yenilen bir üzüm görmemiştim.»
İbn İshak, Asım b. Ömer b. Katade ile Abdullah b. Ebi Necih'in şöyle dediklerini rivayet etmişlerdir: Muaviye dedi ki:
Hübeyb öldürülmeye getirildiğinde bana şöyle dedi:

- Bana, tıraş olmak için bir bıçak gönder.
Ben de kabilemizden bir çocuğa bir ustura verip şöyle dedim:
- Bunu evdeki şu adama götür.
Çocuk bıçağı götürmeyi hemen kabullendi. Bu defa dedim ki: «Ben ne yaptım! Vallahi adam bu çocuğu öldürerek intikamını alır. Böylece kısasa karşı kısas olur. Hübeyb, bıçağı çocuğun elinden aldı.
Sonra da: «Ömrüne yemin olsun ki, anan bu bıçakla seni bana gönderirken benim ihanetimden korkmadı mı?» dedi. Sonra da çocuğu serbest bıraktı.
İbn Hişam'm ifadesine göre çocuk, o kadının oğlu imiş.
İbn İshak, Asımın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Sonra Hübeyb'i çıkardılar. Asmak için Ten'im'e getirdiler. Hübeyb, onlara dedi ki:
- Eğer uygun görürseniz, iki rekat namaz kılmam için bana müsaade edin.
Onlar da bu teklifini kabul edip namaz kılmak için ona müsaade ettiler. O da iki rekat namaz kıldı, tadil-i erkan ile huzur içinde namazını güzel bir şekilde kıldı. Daha sonra onlara dönüp şöyle dedi: Vallahi eğer sadece öldürülmekten korkarak uzattığımı zannedecek olmasaydınız, elbette daha fazla kılardım.
Hübeyb, öldürülme esnasında iki rekat namaz kılmayı Müslümanlar için sünnet kılanların UM oldu. Sonra onu bir ağaç parçasının üzerine koyup kaldırdılar. Onu bağladıkları zaman şöyle dedi:
- Ey Allabım! Şüphesiz ki biz, senin Rasûlü'nün risaletini tebliğ ettik. O halde bize yapılanları sabahleyin ona haber ver. Ey Allahım! Sayılarım tüket, onları dağıt, onlardan hiç kimseyi yaşatma.
Böyle dedikten sonra onu öldürdüler.
Muaviye b. Ebi Süfyan şöyle diyordu: O gün Ebu Süfyan ile birlikte orada hazır bulunan kimselerin içinde ben de vardım. Babam, Hü-beyb'in duasından korkarak beni yere yatırdı. Onlar şöyle diyorlardı: «Bir adama beddua edildiği zaman o adam yere yan yatınca beddua ona isabet etmez.»
Musa b. Ukbe'nin, "el-Meğazi" adlı eserinde anlatıldığına göre Hübeyb ile Zeyd b. Desine aynı günde öldürülmüşlerdir. Rasûlullah (s.a.v.)'m, onların öldürüldükleri gün şöyle dediği işitilmiş tir: «Size selam olsun. Kureyşliler Hübeyb'i Öldürdü.»
Yine Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre müşrikler, Zeyd b. Desi-ne'yi darağacma astıklarında onu dininden caydırmak için üzerine ok atmışlardı. Ama bu, onun iman ve teslimiyetini daha da artırmıştı.
Urve ve Musa b. Ukbe'nin anlattıklarına göre müşrikler, Hübeyb'i dar ağacına astıklarında ona şöyle seslenmişlerdi:
- Muhammed'in senin yerinde olmasını ister misin?
- Hayır, yüce Allah'a yemin ederim ki, benim hayatımın kurtarılmasına karşılık Muhammed'in ayağına bir diken dahi batmasını istemem.
Böyle demesi üzerine müşrikler gülmüşlerdi. îbn İshak, Zeyd b. Desine'nin idamını anlatırken de böyle bir meseleden bahseder. Doğrusunu Allah bilir.
Musa b. Ukbe dedi ki: Hübeyb'i mezara defneden kişi Amr bÜmeyye'dir.
İbn İshak, Yahya b, Abbad b. Abdullah b. Zübeyr kanalı ile Ukbe b. Haris'in şöyle dediğini rivayet eder:
- Vallahi Hübeyb'i ben öldürmedim. Çünkü ben ondan daha küçük yaşta idim. Fakat Beni Abdu'd-Dar'm kardeşi Ebu Meysere mızrağı aldı, elime koydu. Sonra benim elimden ve süngüden tuttu. Süngüyü ona dürttü. Böylece onu öldürdü."
İbn İshak, bazı ashabın şöyle dediklerini rivayet etmiştir: «Ömer b. Hattab (r.a.), Said b. Amir b.Hizyem el-Cümehî'yi Şam'ın bir kısmı üzerine vali olarak atamıştı. Bir ara halkın arasında iken bayıldı. Bu, Ömer b. Hattab'a anlatıldı ve denildi ki: Adam hastalandı. Ömer de onun yanına gelişlerinden birinde sordu ve dedi ki:
- Ey Said, nedir halin?
- Vallahi ey mü'minlerin emiri! Bende birşey yok. Ama ben Hü-beyb b. Adiy'yin öldürülmesi sırasında orada hazır bulunanlar arasın-daydım. Onun bedduasını dinledim. Vallahi, ben herhangi bir mecliste iken o beddua hatırıma gelince bana baygınlık geliyor.
Böyle demesi sebebiyle Said'in, Hz. Ömer nezdindeki değeri arttı.»
el-Ümevî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kendi nev-i şahsına münhasır bir adama bakıp da sevinmek isteyen kimse, Said b. Amir'e baksın!"
İbn Hişam dedi ki: Hübeyb, müşriklerin elinde kaldı. Nihayet haram ayları sona erince onu Öldürdüler.
Beyhakî, İbrahim b. İsmail kanalı ile Amr b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), beni yalnız başıma bir gözcü ve devriye olarak göndermişti. Hübeyb'in asıldığı darağacma geldim. Casuslardan ve beni gözetleyecek kimselerden korktuğum halde darağacının üzerine çıktım. İpi çözdüm. Hübeyb'in cesedi yere düştü. Biraz uzaklaştım. Arkama baktığımda birşey göremedim. Sanki yer onu yutmuş idi. Şimdiye kadar Hübeyb'in bir parçasının görüldüğü söylenmemiştir.
ibn İshak, Muhamnıed b. Ebi Muhammed kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Reci seriyyesine katılan sahabeler Öldürüldüklerinde münafiklardan bazıları şöyle demişlerdi:
«Vah. Vah, işte o meftun kişiler böylece helak oldular. Onlar ne ailelerinin yanında oturdular, ne de adamlara Muhammed'in risaleti-ni tebliğ ettiler.»
Onlar hakkında Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

«Dünya hayatına dair konuşması senin hoşuna giden, pek azılı düşman iken, kalbinde olana Allah'ı şahid tutan insanlar vardır.» (el-Bakara, 204.)
Reci seriyyesine katılan kimseler hakkında da Cenâb-ı Allah, şu âyeti inzal buyurmuştur:
«İnsanlar arasında, Allah'ın rızasını kazanmak için canını verenler vardır. Allah kullarına karşı şefkatlidir.» (el-Bakara, 207.)
İbn İshak dedi ki: Reci gazvesi hakkında söylenen şiirlerden biri de Hübeyb'in -kendisini Öldürmek için müşriklerin bir araya gelmeleri esnasında- söylediği şu şiirdir: İbn Hişam'a göre bazı kimseler, bu şiirin Hübeyb'e ait olduğunu kabul etmemişlerdir. Şiir şudur:
«Hizipler etrafımda toplandılar. Kabilelerini de topladılar.
Onların hepsi düşmanlığı açığa vurup bana karşı gayrete gelmişlerdir.
Çünkü ben zincirlerle bağlanmışım. Oğullarını ve kadınlarını topladılar.
Kırılmaz, uzun bir ağacın yanına getirildim. Garipliğimi, hüzün ve kederimi ancak Allah'a şikayet ederim.
Hiziplerin, yere yıkılmam esnasında benim için toplanmalarını da Allah'a şikayet ederim.
Arşın sahibi! Bana yapılmak istenen şeye karşı sabır ver.
Benim etimi lime lime ettiler ve artık umudum kesildi.
Bu, Allah'ın elindeki bir şeydir. Eğer o dilerse parçalanmış, koparılmış eklemleri birleştirmekle bana mübarek kılar.
Beni, küfür ile ölüm arasında tercih sahibi kılmışlardır.
Halbuki benim gözlerim, sabırsızlık göstermeksizin yaşlarını döküyordu.
Bende ölümden kaçma yoktur. Çünkü ben ölüyüm. Fakat benim kaçınmam her tarafı saran Cehennem'in alevli yanmış ateşi demektir.
Allah'a yemin ederim ki, ben, Müslüman olarak öldüğüm takdirde her nereye düşüp ölürsem, nereye yıkılırsam benim için önemli değildir.
Ben düşmana karşı boyun eğecek bir kimse değilim. Sabırsızlık ta göstermem. Çünkü benim dönüşüm Allah'adır.»
Buharî'nin sahihinde de bu kasideden şu iki beyit nakledilmiştir:
«Ben Müslüman olarak öldürüldüğüm zaman hangi yanım üzere düşsem önemli değil. Çünkü düşüp ölmem Allah yolundadır.
Bu ise Allah'ın elindeki bir şeydir. Eğer o dilerse parçalanmış, koparılmış eklemleri birleştirerek mübarek kılar.»
Hassan b. Sabit, İbn İshak'm anlattığına göre Hübeyb üzerine şu mersiyeyi söylemiştir.
«Senin gözüne ne oldu ki, onun yaşları inci taneleri gibi göğüs üzerine durmadan akar.
Yiğitler yiğidi Hübeyb üzerine ağlar.
Gözlerim, bilirler ki, Hübeyb, düşmanla karşılaştığı zaman ne korkar, ne zaafa düşer, ne de kötü huyludur.
O halde ey Hübeyb git! Allah seni güzel şeylerle ve Cennetle, huriler katında arkadaşlar içinde ebedi bırakıp mükafatlandırsın.
Temiz ve iyi melekler ufukta iken peygamber size derse siz ne dersiniz?
Niçin Allah'ın şahidini azgın bir adam mukabilinde öldürdünüz ki, o azgın adam şehirlerde ve arkadaşlar arasında fesadı azdırır!»
İbn Hişam dedi ki: İçinde bazı çirkin ifadeler bulunduğu için bu şiirin bazı kısımlarını buraya almadık.
İbn İshak'm anlattığına göre Hassan, Reci ashabına ihanet eden Beni Lahyan'dan bâzı kimseleri hicvederek şöyle demiştir:
«Eğer katıksız bir ihanet seni sevindirirse, Reci'e git ve Lihyan yurdundan sor.
Bir kavim ki, aralarında komşularını yemeyi birbirlerine tavsiye etti.
Demek köpek, maymun ve insan birbirine benzer.
Eğer teke bir gün konuşacak olsa, kalkıp onlara hitap eder.
O onların arasında şan ve şeref sahibi idi.»
Reci seriyyesine katılan sahabelere ihanet etmeleri sebebiyle Hü-zeyl ve Beni Lihyan kabilelerini hicveden Hassan b. Sabit bir başka şiirinde de şöyle demiştir:
«Ömrüme yemin ederim ki, Hübeyb ve Asım için olan hadiseler, elbette Hüzeyl b. Mudrike'yi ayıplar.
Lihyan'm hadiselerinin en kötüsü onlara isabet etti.
Lihyan ise, suçların en kötüsünü işleyenlerdir.
Birtakım insanlar, onların kavmindendirler. Katıksız soyludurlar. Tıpkı ellerin arkasındaki tüyler gibi.
Onlar, Reci gününde ihanet ettiler. İffet ve yüksek ahlak sahibi Rasûlullah'ın elçisine ihanet ederek yardımsız bıraktılar,
Hüzeyl, haram şeylerin çirkinlerinden asla sakınmadı.
Haram kafirlere karşı korunan Asım'an öldürülmesi sebebiyle bir gün zaferin kendi aleyhlerinde olacağını görecekler.
Savunucu öyle kuşlar ki (arılar ki), şehidin etini büyük savaşlar- . dan korurlar.
Belki Hüzeyl kabilesi, onu öldürmekle ölüm yerlerini veya ağlayan kadınlar topluluğunu görecekler. Onlara öyle şiddetli bir darbe vururuz ki, o darbe sebebiyle panayır sahiplerinden olan kervanlar ödeşirler.
Rasûlullah'ın emriyle ki, onun elçisi sağlam bir görüş ile Lihyan'ı tanıdı.
Eğer zulme uğrarlarsa zalimin elini geri itmezler. Ona karşı savunmazlar.
İnsanlar, geniş bir yere yerleştikleri zaman onları sel yataklarında görürsün. Onların yerleri ölüm yurdudur.
Ve başlarına bir iş geldiği zaman görüşleri, hayvanların görüşleri gibidir!»

Hassan, Reci ashabını medhederek ve şiirinde adlarını belirterek şöyle demiştir:
«Allah o kimselere rahmet etsin ki, Reci gününde birbiri ardına gittiler ve böylece ikram gördüler. Sevaba kavuştular.
Seriyyenin başı ve komutanı Mersed idi.
İbn Bükeyr imamları idi. Hübeyb'i, İbn Tarık ve İbn Desine'yi ise mukadder olan Ölüm aldı.
Reci'de Öldürülen Asım ise, yüce hasletler kazandı. O, kazançlı biridir.
O, onlara karşı zillet ve boyun eğmeyi kabul etmedi de nihayet kılıçla vuruştu. Çünkü o asildir.»
İbn Hişam dedi ki: Şiir bilgisine sahip olanların çoğu, bu şiirin Hassan'a ait olmadığını söylerler. [10]

Amr B. Ümeyye Ed-Damrî Seriyyesi

Bu seriyye, Hübeyb'in öldürülmesinden sonra çıkarılmıştır.
Vakidî, İbrahim b. Cafer kanalı ile Abdulvahid b. Ebi Avf m şöyle dediğini rivayet eder:
«Ebu Süfyan b. Harb, Kureyşli birkaç kişiye Mekke'de şöyle demişti: Muhammed'e sokaklarda yürürken kim suikast yapacal da ö-cümüzü almamıza yardımcı olacak? deyince Arabm biri gelip Ebu Süfyan'm evine girdi ve ona şöyle dedi:
"Eğer ücretimi tam verirsen, ben gidip Muhammed'e suikast yaparım. Çünkü ben yollan iyi bilirim. Kılavuzluğum vardır. Yanımda Öyle bir hançer var ki, kartal kanadı gibidir."
Ebu Süfyan, ona: «İşte sen bizim adamımız sın.» dedi. Ona bîr deve ve bir miktar harçlık verdi. Sonra da: «Bu işini gizli tut Çünkü bunu duyan bir kimse gidip Muhammed'e haber verebilir.» dedi. Arap suikastçı da: «Hayır, bunu hiç kimse bilmeyecektir.» dedi. Geceleyin bineğine binip yola çıktı. Beş gün boyunca yol gitti. Altıncı günün sabahında da gitti. Öğlen vaktinde Medine'ye vardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m nerede olduğunu sordu. Namazgaha geldi. Adamın biri ona: «Rasûlullah, Beni Abdüleşhel mahallesine doğru gitti.» dedi. Arap suikastçı da bineğini o tarafa sürdü. Mahalleye vardığında bineğini bir yere bağladı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ı aramaya başladı. Onu ashabından bir topluluk arasında mescidde sohbet ederken buldu, içeriye girdiğinde Rasûlullah (s.a.v,), onu görünce ashabına: «Bu adam hıyanet yapmak istiyor. Ama Allah onun amacını gerçekleştirmesine engel olacaktır.» dedi. Adam gelip durdu ve:
- Abdülmuttalib'in oğlu hanginiz? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):
- Abdülmuttalib'in oğlu benim, dedi.
Adam, kulağına birşey fısıldayacakmış gibi yaparak Rasûlullah'm üzerine eğildi. Ama arkadan Üseyd b. Hudayr, onu tutup çekti ve:
- Rasûlullah'tan uzak dur! dedi. Eteğinin altına elini sokunca hançerini gördü ve:
- Ya Rasûlallah! Bu suikastçıdır, haindir, dedi. Suikastçı Arabî telaşa düşüp:
- Canımı, canımı bağışla ya Muhammed, dedi. Üseyd b. Hudayr da onun çenesine vurmaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bana doğruyu söyle. Sen kimsin, niçin geldin? Eğer bana doğru söylersen, doğruluğun sana fayda verir. Eğer bana yalan'söylersen senin niyetinin ne olduğunu anlarım, dedi.
Suikastçı:
- Eğer doğru söylersem güvenlikte olur muyum? diye sordu: Rasûlullah:
- Evet güvenlikte olursun, dedi.
Adam, Ebu Süfyan'm durumunu ve kendisine vaad ettiği ücreti anlattı. Rasûlullah, emir verip adamı Üseyd b. Hudayr'ın yanında alıkoydu, ertesi sabah onu çağırıp şöyle dedi:
- Sana eman verdim. Dilediğin yere gidebilirsin veya bundan daha hayırlı birşey yapabilirsin.
- Nedir o hayırlı olan şey?
- Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve benim de Allah'ın Rasûlü olduğuma şahadet etmendir.
- Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve senin de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim! Allah'a yemin ederim ki, ya Muhammed, ben etrafindaki adamlardan korkmuş değilim. Yalnız seni görür görmez aklım başımdan gitti, gevşedim, gücüm kalmadı. Bu arada benim niyetimin ne olduğunu anladın. Yoksa daha önce benim maksadımın ne olduğunu hiç kimse fark etmemiş ve benden önce de sana haber vermek üzere herhangi bir süvari buraya gelmemişti. Anladım ki sen, Allah tarafından korunmaktasın ve hak yoldasın. Ebu Süfyan taraftarlarının da şeytan taraftarları olduğunu anladım.
Böyle demesi üzerine Peygamber (s.a.v.), gülümsedi. Adam, Rasûlullah'm yanında birkaç gün kaldıktan sonra gitmek için Rasûlul-lah'tan izin istedi. Kendisine izin verilince çıkıp gitti. Ondan sonra da kendisinden herhangi bir haber alınamadı.
Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Ümeyye ed-Damrî ile Seleme b. Eşlem b. Haris'e şöyle dedi:
- Mekke'ye gidip Ebu Süfyan b. Harb'i bana getirin. Eğer fırsatını bulursanız onu öldürün!
Amr dedi ki: Ben ve arkadaşım yola çıktık. Batn-ı Ye'cic'e vardık. Develerimizi bağladık. Arkadaşım bana dedi ki:
- Ey Amr, var mısın Mekke'ye gidelim, Beyt'i yedi kez tavaf edelim ve orada iki rekat namaz kılalım.
Dedim ki: Mekkelileri ben senden daha iyi bilirim. Hava kararmak üzere olduğunda avlularına su serperler, sonra avluda otururlar. Ben Mekke'yi alaca attan daha iyi bilirim.
Arkadaşım öğüdümü dinlemedi. Nihayet birlikte Mekke'ye vardık. Beyt'i yedi kez tavaf edip orada iki rekat namaz kıldık

Oradan ayrılırken Muaviye b. Ebi Süiyan'la karşılaştım. Beni tanıdı ve:
- Amr b. Ümeyye ha! Gel ey hüzün, gel! dedi.
Mekkeliler gelişimizi birbirlerine korku içinde duyurdular ve: «Amr, iyi bir iş için gelmez!» dediler.
Cahiliye döneminde Amr, adam öldüren, kötülük yapan bir kimse idi. Mekkeliler onun gelişi üzerine toplanıp biraraya geldiler. Amr ile Seleme de kaçtılar. Mekkeliler onları aramaya çıktı. Dağlara doğru koştular.
Amr dedi ki: «Bir mağaraya girdim. Mekkelilerden gizlendim. Sabaha kadar orada kaldım. Onlar bizi gece boyunca dağda aradılar. Allah, Medine yolunu onlara göstermedi. Gözlerini kör etti. Ertesi sabah kuşluk vaktinde Osman b. Malik b Ubeydullah et-Teymî, atına ot toplamak için çevremizde dolaşıyordu. Seleme b. Eslem'e dedim ki: Eğer bu bizi görürse burada olduğumuzu Mekkelilere duyurur. Halbuki onlar bizden uzaklaşıp gittiler.
Osman b. Malik, mağara kapısına gittikçe yaklaşıyordu. Nihayet gelip bizi gördü. Ben de çıkıp memesinin altına hançerimi sapladım.
Bir çığlık atıp yere düştü. Çığlığını duyan Mekkeliler, gelip orada toplandılar. Ben de tekrar mağarama girip gizlendim. Arkadaşıma sakın kımıldama, dedim. Mekkelüer, mağara kapısına kadar geldiler. Osman b. Malik'e sordular:
- Seni kim yaraladı?
- Amr b. Ümeyye ed-Damrî yaraladı. Ebu Süfyan:
- Amr'm iyi bir iş için gelmediğini zaten biliyorduk, dedi. Aldığı yaradan yerde ölmek üzere olan Osman b. Malik, bizim nerede olduğumuzu onlara anlatamadı. Son nefeste idi. Nihayet son nefesini de verip öldü. Onlar da bizi aramaktan vazgeçtiler. Ölülerini alıp götürdüler. Mağaramızda iki gece kaldık. Artık bizi aramaktan vazgeçmişlerdi. Nihayet oradan çıkıp Ten'im'e vardık. Arkadaşım dedi ki:
- Ey Amr b. Ümeyye! Var mısın Hübeyb b. Adiy'yin darağacma gidelim de onu ağaçtan çözüp indirelim?
- O neredadir?
- İşte o şurada. Çevresinde bekçiler de var.
- Bana biraz süre tanı ve benden uzaklaş. Eğer bir şeyden korkar-san hemen uzaklaşıp devenin yanına git, devene binip Rasûlullah'a ulaş, haberi ona bildir ve beni kendi halime bırak. Çünkü ben Medine yolunu bilirim.
Sonra gidip Hübeyb'in darağacmm etrafında dolaştım. Nihayet onun cesedini gördüm. Onu alıp sırtıma koydum. Yirmi zira kadar oradan uzaklaştığımda bekçiler durumun farkına vardılar. Peşime düştüler. Ben de ağacı yere attım. Sesini unutmuş değilim. Sonra ayağımla üzerine toprak attım. Safra yoluna koyuldum. Nihayet bekçiler beni takipten bıktılar ve geri döndüler. Ama, bende ruh kalmış mıydı, kalmamış mıydı, bilemiyorum, O kadar ki, yorulmuş ve korkmuştum. Arkadaşım da devesine binip Medine'ye gitmiş ve durumu Rasûlullah'a anlatmıştı. Ben de Medine yoluna koyuldum. Nihayet Galil-i Dacnan mevkiine vardım. Orada bir mağaraya girdim. Yanımda yayım, oklarım ve hançerim vardı. Ben mağarada iken Beni Dil b. Bekir kabilesinden tek gözlü, uzun boylu olup koyun ve keçi gütmekte olan bir adam geldi. Mağaraya girdi ve:
- Sen kimsin ey adam? diye sordu. Ben de:
- Beni Bekir kabilesinden bir adamım, dedim.
- Ben de Beni Bekir kabilesindenim, dedi. Sonra sırtını mağaranın duvarına yaslayıp sesini yükselterek şu şiiri söyledi:
«Hayatta olduğum müddetçe Müslüman olacak değilim. Müslümanların dinine de girecek değilim.»
Ben de kendi kendime onu kastederek söyledim: «Vallahi öyle sanıyorum ki, seni öldüreceğim!» Adam uykuya daldığında kalkıp onu fena bir şekilde öldürdüm. O güne kadar başka hiçbir kimseyi onu öldürdüğüm gibi, fena bir şekilde öldürmüş değildim. Sonra mağaradan çıktım. Aşağı inerek yola koyuldum. Doğru yola vardığımda Kureyşli-lerin haber sızdırmak (almak) için gönderdikleri iki adamla karşılaştım. Onlara: «Esir olarak bana teslim olun.» dedim. Birisi teslim olmaya yanaşmadı. Ona bir ok atıp öldürdüm. Diğeri bu durumu görünce esir olarak kendini bana teslim etti. Ben de onu sıkı sıkıya bağladım. Sonra Rasûlullah'a getirdim. Medine'ye geldiğimde oyun oynamakta olan Ensâr çocukları geldiler. Büyükleri benim geldiğimi duyunca: «İşte bu gelen Amr'dır» dediler. Çocuklar koşup Peygamber'e gelişimi haber verdiler. Ben de esirimi Rasûlullah'a götürdüm. Baş parmağını yayımın kirişi ile bağlamıştım. Peygamber (s.a.v.)'in, bu duruma güldüğünü gördüm. Sonra bana hayır duada bulundu.»
Seleme ise Amr'dan üç gün önce Medine'ye gelmişti.
Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Amr, Hübeyb'i darağacından indirdiğinde cesedi yere düşmüş, onun bir parçasını bile yerde görmemişti. Belki de o, düştüğü yere defnedilmiş ti. Doğrusunu Allah bilir. [11]

Bir-İ Maune Seriyyesi

Bu seriyye, hicrî dördüncü senenin safer ayında yola çıkmıştır. Mekhul'un garip bir ifadesine göre bu seriyye olayı, Hendek gazvesinden sonra olmuştu.
Buharı, Ebu Ma'mer kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), kendilerine kurra denen yetmiş kişiyi bir ihtiyaç için göndermişti. Bir-i Maune denen bir kuyu yanında Beni Sü-leym'den Ri'l ve Zekvan adında iki kabile bunlara saldırdı. Bunlar: «Vallahi bizim maksadımız size saldırmak

değildir. Biz Rasûlullah'm bir iş için gönderdiği kimseleriz. Yolumuza devam edip gideceğiz.» dedilerse de o kabileler bunları öldürdüler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), bir ay boyunca sabah namazlarında o iki saldırgan kabileye beddua etti. Kunut duası bu şekilde başladı. Daha önce kunut okumazdık.»
Buharî, Abdu'l-Ala b. Hammad kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ri'l, Zekvan, Usayye ve Ber Lihyan kabileleri, düşmanlarına karşı Rasûlullah'tan yardım istediler. Rasûlullah da Ensâr'dan yetmiş kişiyi onlara yardım için gönderdi. Bu yetmiş kişiye biz, zamanlarında kurra adım verirdik. Bunlar gündüz odun topluyor, geceleyin namaz kılıyorlardı. Bir-i Maune denen kuyunun yanına vardıklarında bunları yardım için istemiş olanlar, hıyanet ederek öldürdüler. Bu haberi alan Peygamber (s.a.v.), bir ay boyunca sabah namazlarında Ri'l, Zekvan, Usayye ve Beni Lihyan gibi Arap kabilelerine beddua ediyordu.»
Enes dedi ki: Biz, bunlar için Kur'ân okuyorduk. Sonra bu hüküm kaldırıldı. «Bizden kavmimize bildirin ki, biz, Rabbimize kavuştuk. O bizden razı oldu ve bizi hoşnud kıldı.»
Buharî, Musa b. İsmail kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûhıllah (s.a.v.), Ümmü Süleymın kardeşi Haram'ı yetmiş kişilik bir süvari birliği başında yola çıkardı. Müşriklerin başı Amir b. Tufeyl, Hz. Peygamberi üç yol arasında muhayyer kılıp şöyle demişti: Ya ova ve kır sakinleri senin, şehir ve köy halkı da benim olacak, ya senden sonra halifen ben olacağım veya Gatafan kabilelerinden binlerce ve binlerce kişi ile sana karşı savaşacağım.
Böyle dedikten sonra bir kadının evinde veba hastalığına yakalanarak şöyle demişti:
- Develerin hastalığı gibi bir hastalıktan ve falanca kadının evinde yatarak mı öleceğim. Bana atımı getirin.
Böyle dedikten sonra atma binip çıktıktan sonra atın sırtında öldü.
Ümmü Süleym'in kardeşi Haram da askerlerinden birisi topal olmak üzere iki kişiyi yanma alarak ilerledi ve düşmana yaklaşınca yanındaki iki adama:
- Siz burada durun. Ben düşmanın yanma varayım, eğer bana teminat verirlerse, yakın olduğunuz için hemen gelirsiniz. Vermezlerse arkadaşlarınızın yanma dönersiniz, dedi ve düşmana doğru ilerleyip onlara:
- Size Rasûlullah'm emrini tebliğ edinceye kadar bana teminat verir misiniz? dedikten sonra onlarla konuşmaya başladı.
Onlar da içlerinden birine işaret ettiler. Adam, Haramın arkasından gelip sırtına bir mızrak vurdu. Hadisin ravilerinden biri olan Hemmam diyor ki; Ona çok kuvvetli bir darbe vurmuş olmalı ki; Haram (r.a.) yerinde donup kaldı ve:
- Allahu Ekber! Kazandım, Ka'be'nin Rabbine yemin ederim, dedi.
Haram'm arkadaşları onun sesini işitince, olay yerine gelip savaşa giriştiler ve topaldan başka hepsi şehid düştü. Bir dağın başında vuku bulan bu olayda şehid düşenler hakkında «Biz ve bizi de hoşnud kıldı» mealinde bir ayet nazil oldu ama bu ayet daha sonra neshedil-di. Hz. Peygamber de bu olay üzerine otuz gün üstüste her sabah Ri'l, Zekvan, Beni Lihyan ve Allah ile peygamberine isyan eden Usayye kabilelerine beddua etti.»
Buharî, Hibban kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Haram b. Milhan, benim dayımdır. Bir-i Maune günü vurulduğu zaman kanım eliyle yüzüne ve başına serpti ve: "Ka'be'nin Rabbine yemin ederim ki, ben kazandım." dedi.»
Buharî, Ubeyd b. İsmail tarikiyle Hişam b. Urve'den rivayet ederek, Urve'nin şöyle dediğini nakletmiş tir: «Bir-i Maune seriyyesine katılan sahabeler öldürülüp de Amr b. Ümeyye ed-Damrî esir alındığında Amir b. Tufeyl ona: "Bu kimdir?" diye sormuş ve yerde ölü duran kimseye işaret etmişti. Amr b. Ümeyye de: «Bu, Amir b. Füheyre'-dir.» demişti. Bunun üzerine Amir b. Tufeyl şöyle demişti:
«Öldürülmesinden sonra onun semaya kaldırıldığını gördüm. Öyle ki, ben onunla yer arasında bir mesafe bulunduğunu gördüm. Sonra yere indirildi.»
Bunların haberleri Peygamber (s.a.v.)'e ulaştırıldı. Şehid düştükleri bildirildi. Peygamber (s.a.v.) de:
- Arkadaşlarınız öldürüldüler. Onlar Rablerinden şu dilekte bulunmuşlardı: «Rabbimiz, senden hoşnud olduğumuzu, senin de bizden razı olduğunu kardeşlerimize bildir.» demişlerdi.
Allah da onların durumunu Müslümanlara bildirdi. Bir-i Maune gününde öldürülenler arasında Urve b. Esma b. Salt ile Münzir b. Amr da vardı.»
Vakidî, Mus'ab b. Sabit kanalı ile Urve'den şöyle bir rivayette bulunmuştur: Urve, Bir-i Maune faciasını, Amir b. Füheyre'nin durumunu, Amir'in öldürüldükten sonra semaya kaldırılışını anlattıktan sonra, onu öldüren kişinin Cebbar b. Sehna el-Kilabî olduğunu söylemiştir. Cebbar, onu mızrakla vurup öldürürken Amir: «Ka'be'nin Rabbine yemin olsun ki, ben kazandım.» demiştir.
Cebbar, bu hadiseden sonra bazı kimselere sormuş:
- Amir b. Füheyre öldürülürken «Kazandım» dedi. Bu sözü ile neyi kazandığım kasdetti?
Dediler ki:
- Böyle demekle o, Cennet'i kazandığını kasdetti. Cebbar:
- Vallahi doğru söylemiştir, dedi ve bu sebeple kendisi de sonra Müslüman oldu.
Musa b. Ukbe'nin, "Megazi"sinde Urve'nin şöyle dediği nakledilmiştir: «Amir b. Füheyre'nin cesedi bulunamadı. Öyle sanılıyor ki, o-nun cesedini melekler defnetmişlerdir.»

Yunus, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Uhud gazvesinden sonra Medine'de şevval ayının kalar kısmı ile zilkade, zilhicce ve muharrem aylarım geçirdi. Sonra safer aynıda yani Uhud'dan dört ay sonra Bir-i Maune seriyyesine katılan adamları bu seriyye için göreve gönderdi. Babam İshak b. Yesar, Muğire b. Abdurrahman b. Haris b. Hişam ve Abdullah b. Ebi Bekir b. Muham-med b. Amr b. Hazm ile ilim erbabından diğer bazı kimseler bana şöyle haber verdiler:

Ebu Bera Amir b. Malik b. Cafer b. Mulaibu 1-Esinne, Medine'ye Rasûlullah (s.a.v,)'m yanına geldi. Rasûlullah (s.a.v.) da onu İslâm'a davet etti. O, Müslüman olmadı. Fakat İslâm'dan da uzaklaşmadı ve şöyle dedi: Ya Muhammed, eğer ashabından Necid halkına birtakım adamlar gönderirsen ve onlar da onları, senin emrine davet etseler, umarım ki sana icabet ederler.

Rasûlullah (s.a.v.) da:

- Ben, Necid halkının ashabıma kötülük yapmasından korkarım, dedi.

Ebu Bera:

- Ben onların kefiliyim. Ashabını gönder de halkı İslâm'a davet etsinler, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), Münzir b. Amr'ı -ki bu Münzir, Beni Saide'nin kardeşi olup kendisine ölüme süratli koşan kişi anlamına gelen «Mu-niku'l-Yemut» lakabı takılmıştır- ashabından ve Müslümanların hayırlılarından kırk kişi ile birlikte gönderdi. Bunların arasında şu kimseler vardı: Harise b. Simme, Haram b. Milhan (Beni Âdiy b. Nec-car'ın kardeşidir.), Urve b. Esm b. Salt es-Sülemî, Nafî b. Büdeyl b. Verka el-Hüzaî, Amir b. Füheyre (Ebu Bekir es-Sıddık'm mevlasıdır.). Bunlar seçki Müslümanlarla birlikte gönderildiler.

Onlar da gittiler ve Bir-i Maune'de indiler. Burası Beni Amir'in yurdu ile Beni Süleym'in arazileri arasındadır.

Ashab, kuyunun yanı başına indikleri zaman Haram b, Milhan'ı Rasûlullah (s.a.v.)'m mektubuyla birlikte Amir b. Tufeyl'e gönderdiler. Ona geldiği zaman o, onun mektubuna bakmadı ve hemen adamın üzerine saldırdı. Onu öldürdü. Sonra bağırarak onlara karşı Beni Amir'den yardım istedi. Onlar da onun çağrısına icabet etmeye yanaşmadılar ve: «Ebu Bera'nın ahdini asla bozmayız.» dediler. Ebu Bera, onlar için sözleşme ve kefalet vermişti. Bunun üzerine Amir, onlara karşı Beni Süleym'den Usayye, Ri'l ve Zekvan kabilelerinden yardım isteyerek çağırdı. Onlar da onun bu çağrısına icabet ettiler. Çıkıp sahabeleri kuşatma altına aldılar. Sahabelerin yüklerinin etrafında çember tuttular. Onlar da bunları gördükleri zaman kılıçlarım çekip savaştılar ve son neferlerine varıncaya kadar öldürüldüler. Allah, onlara rahmet etsin. Sadece Ka'b b. Zeyd (Beni Dinar b Neccar'm kardeşi) müstesna hepsini öldürdüler, yalnız onu can çekişme halinde bıraktılar. O da ölülerin arasından yaralı olarak kalkıp yola çıktı. Hendek gününde şehid olarak öldürülünceye kadar yaşadı. Allah ona rahmet etsin.

Kavmin merasında Amr b. Ümeyye ed-Damrî ile Beni Amr b. Avf tan olan Ensârh bir adam vardı. Bu iki kişi arkadaşlarının başına gelen musibeti ancak askerlerin çevresinde dolaşan bir kuştan anladılar ve: «Vallahi bu kuşta bir iş var,» dediler. Dönüp baktıklarında sahabelerin kanlar içerisinde olduklarını gördüler. Başlarına getirilen ihanetler gözle görülüyordu. Bunun üzerine Ensârlı adam, Amr b. Ümeyye'ye: «Ne dersin?» diye sordu. O da dedi ki:

- Rasûlullah (s.a.v.)'a varıp durumu kendisine haber vermemiz gerektiğini uygun görüyorum.

Ensârî dedi ki:

- Fakat ben, kendisinde Münzir b. Amr'ın öldürüldüğü bir yerden yüz çevirip ayrılmam ve bunu başka adamlara da bildirmem.

Böyle dedikten sonra kavimle savaştı. Nihayet öldürüldü. Amr b. Ümeyye'yi de esir aldılar. Mudar kabilesinden bir kimse olduğunu onlara söylediği zaman Amir b. Tufeyl onu serbest bıraktı. Perçemini kesti ve anasının bir köle azad etme adağını yerine getirmek için de onu azad etti.

Amr b. Ümeyye çıkıp da Karkaraya vardığı zaman, ki burası Kanat vadisinin yamacmdadır. Beni Amir'den iki adam geldi. Bu iki adam onun bulunduğu gölgeliğe gelip konakladılar. Amirlerin Rasûlullah (s.a.v.) ile yapmış oldukları bir antlaşma ve kefaletleri vardı. Amr b. Ümeyye bunu bilmiyordu. Onlar oraya indikleri zaman onlara:

- Siz kimlerdensiniz? diye sordu.

- Onlar da:

- Beni Amir'deniz, dediler.

Onlara mühlet verdi ve uyudukları zaman üzerlerine saldırıp onları öldürdü. O, Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabının başına getirdikleri şeyden dolayı Beni Amir kabilesinden bir intikam alarak bunu yaptığını zannediyordu.

Amr b. Ümeyye, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip de olanları ona anlattığında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Öyle iki adamı öldürdün ki, onların diyetlerini Ödeyeceğim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

- Bu, Ebu Bera'nın yaptığı bir iştir. Ben bunun yapılmasını istemezdim ve korkuyordum.

Ebu Bera'ya bu haberi verdi. Amir b. Tufeyl'in onun antlaşmasını bozması ve Rasûlullah'm ashabma onun sebebiyle ve emar vermesiyle bu durumun başa gelmesi, ağrına geldi.

Hassan b. Sabit, Beni Ebi Bera'yı, Amir b. Tufeyl'e karşı kışkırtarak şöyle dedi:

«Ey Beni Ümmü'l-Benîn, siz Necid halkının ulularından olduğunuz halde Amir'in, Ebu Bera'nm akdini bozarak onu hafife alması, sizi korkutmadı mı? Hata ise, kasıt gibi değildir.

Şeref ve fazilet peşinde koşan Rebla'ya bildir ki, benden sonra hadiselerin içinde ne icad ettin?

Baban savaşların babasıdır, Ebu Bera'dır. Dayın ise şerefli bir kimse olan Hakem b. Said'dir.»

İbn Hişam dedi ki: Şiirde geçen Ümmü'l-Benin'den kasıt, Ebu Be-ra'nın annesidir, ki, o da Amr b. Amir b. Rebia b. Amir b

Sa'saa'nm kızıdır.
İbn İshak dedi ki: Rebia b. Amir b. Malik, Amir b. Tufeylin üzerine saldırdı ve süngü ile vurdu. Süngü, uyluğuna isabet etti ama can alıcı noktaya değmedi. Atından düştü ve şöyle dedi:
- Bu, Ebu Bera'nm işidir. Eğer ben Ölürsem benim kanım, amcama aittir. Kanımın peşine düşmesin. Eğer yaşarsam ben ne yapacağımı bilirim.
Musa b. Ukbe dedi ki: Kavmin emiri Münzir b. Amr'dır. Mersed b. Ebi Mersed olduğu da söylenir.
İbn İshak'm anlattığına göre Hassan b. Sabit, Bir-iMaune faciasında öldürülen sahabeler üzerine ağlayarak şöyle demiştir:
«Maune'de öldürülenlere az olmayan bir döküşle gözyaşlarını dök. Ölümleriyle sabahleyin karşılaşan Rasûlullah'ın süvarilerine ağ-
Bir kavmin akdi sebebiyle onlar yok oldular. Hainlik ile iplerinin düğümü çözüldü.
Münzir'e yazık ki, yüz çevirdi ve ölümüne sabredip süratle gitti.
İşte o sabahınızda çokları isabet almıştır.
Bunlar, şerifin akından ve Amr'm hayırlılarından olan kimselerdir.» [12]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/71.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/71-73.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/73-82.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/83-84.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/84-87.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/87-94.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/94-107.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/107-108.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/109-110.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/110-119.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/119-123.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/123-128.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Beni Nadir Gazvesi
Amr B. Su'da El-Kurazî'nin Kıssası
Beni Lihyan Gazvesi
Zatü'r-Rika Gazvesi
Gavres B. Haris Kıssası
Bu Gazvede Karısı Öldürülen Adamın Kıssası
Cabirin Devesinin Bu Gazvedeki Kıssası
Son Bedir Gazvesi
Hicrî Dördüncü Senede Meydana Gelen Bazı Olaylar
Hicrî Beşinci Sene Olayları Devmetü'l -Cendel Gazvesi
Hendek (Ahzab) Gazvesi
Fasıl

Beni Nadir Gazvesi

Bu gazve hakkında Cenâb-ı Allah, el-Haşr sûresini inzal buyurmuştur.
"Sahih-i BuharTde İbn Abbas'tan rivayet olunduğuna göre İbn Abbas'm kendisi, el-Haşr sûresine, "Beni Nadir Sûresi" dermiş.
Buharı, Zührî kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Beni Nadir gazvesi, Uhud gazvesinden altı ay önce ve Bedi gazvesinden sonra vuku bulmuştur.
Hanbel b. İshak'ın rivayetine göre; Zührî, Bedir gazvesinin hicri ikinci senede ramazanın on yedisinde vuku bulduğunu söyler.
Zührî dedi ki: Rasûlullah, Bedir gazvesinden sonra Beni Nadir gazvesini gerçekleştirmiştir. Hicri üçüncü sene şevval ayında Uhud gazvesine gitmiştir. Bundan sonra da hicri dördüncü senenin şevval ayında Hendek gazvesinde savaşmıştır.
Beyhakî'nin rivayetine göre Zührî, Beni Nadir gazvesinin Uhud'-dan önce vuku bulduğunu söylemiştir. Başkalarına göre Ben Nadir gazvesi, Uhud gazvesinden ve Bir-i Maune faciasından sonra vuku bulmuştur.
Ben derim ki: Beni Nadir gazvesi, Bir-i Maune faciasından ve Amr b. Ümeyye'nin dönüp Beni Amir kabilesinden o iki kişiy Öldürmesinden sonra vuku bulmuştur. Oysa Amr b. Ümeyye, o iki kişinin Rasûlullah'la antlaşmalı olduklarından habersiz idi. Bu nedenle Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle demişti:
«Öyle iki adamı öldürdün ki, ben onların diyetlerini ödeyeceğim.»
İbn İshak dedi ki:
Rasûlullah (s.a.v.), Beni Nadir kabilesine gitti. Beni Amir kabilesinden öldürülen iki kişinin diyeti için onlardan yardım istiyordu. O iki kişiyi Amr b. Ümeyye ed-Damrî öldürmüştü. Rasûlullah bunu, o ikisi için akdettiği eman antlaşmasından ötürü yapıyordu. Nitekim Beni Nadir ile Beni Amir arasında da antlaşma vardı. Rasûlullah, işte o iki maktulün diyeti için onlardan yardım isteyerek yanlarına geldiğinde onlar şöyle dediler:
«Evet ey Ebu'l-Kasım! Senin bizden kendi istediğin şey hususunda sana yardım ederiz.»
Sonra bu iki kabile başbaşa kaldıkları zaman şöyle dediler:
«Şüphesiz siz, Muhammed'i asla bir daha bu hali üzere bulamazsınız.»
Rasûlullah (s.a.v.) da onların evlerinden, bir duvarın yanında o-turmakta idi.
«Hangi adam, işte şu evin üstüne çıkar da onun üzerine bir kaya atar? Böylece ondan kurtulur, rahatımızı buluruz.» dediler.
Bunun ü-zerine onlardan biri olan Amr b. Cihaş b, Ka'b, bu çağrıya icabet edip şöyle dedi: «Bunun için ben varım.»
Böylece Rasûlullah'm üzerine bir kaya parçası atmak için evin damına çıktı. Rasûlullah (s.a.v.) da ashabından bir grup arasında idi. Ashab arasında Ebu Bekir, Ömer ve Ali vardı! Allah onlardan razı olsun.
Semadan gelen haberci, Rasûlullah'a kafirlerin planladıkları suikastı haber verdi. O da kalkıp Medine'ye dönmek üzere yola çıktı.
Ashab, Peygamber Efendimiz'in geciktiğini görünce onu aramak üzere yola çıktı. Medine'den gelen bir adama rastladılar, ona sordular. O da dedi ki: «Onu Medine içinde gördüm.»
Bunun üzerine orada bulunan sahabeler de geri döndüler ve Hz. Peygamber'in yanma vardılar. O da onlara Yahudilerin suikast ve hainliklerini bildirdi.
Vakidî dedi M: Rasûlullah (s.a.v.), Yahudilere Medine'den ve civarından çıkıp gitmelerini bildirmesi için Muhammed b. Mesleme'yi gönderdi. Öte yandan münafiklar da Nadir oğulları olan Yahudilere, yerlerinde sebat etmeleri, Medine'den çıkıp gitmemeleri için teşvik edici haberler gönderiyorlardı. Onlara gerektiğinde yardımcı olacaklarını vaad ettiler. Bu da Nadir oğullarına moral verdi. Hüyey b. Ah-tab, gayrete gelip sinirlendi. Bunun üzerine Medine'den çıkmayacaklarına dair Rasûlullah'a haber gönderdiler. Aralarındaki ahdin bozulduğunu da bildirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah, bu Yahudilerin üzerine gitmek için halka emir verdi. Gittiler ve bu Yahudileri onbeş gece kuşatma altında tuttular.
İbn İshak dedi ki; Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlara, onlarla savaşmak için hazırlık yapmayı ve üzerlerine yürümeyi emretti.
İbn Hişam dedi ki: Rasûlullah, Nadir oğulları üzerine gitmek için Medine'den ayrılırken yerine İbn Ümmü Mektum'u veki bıraktı. Bu da rebiyülevvel ayında olmuştu.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah, yola çıktı. Nadir oğulları yurduna vardı. Onları altı gece müddetle kuşatma altında tuttu. Bu esnada içkinin haram kılındığına dair ayet nazil oldu. Yahudiler, kalelere yerleşip sığındılar. Rasûlullah da hurmalıkların kesilmesini ve oralarda yangın çıkarılmasını emretti. Bunun üzerine onlar:

«Ey Muhammed! Sen insanları fesaddan nehyediyordun. Fesad işleyenleri ayıplıyordun. Şu halde hurmalıkları kesmek ve yakmak neyin nesi oluyor?» diye seslendiler.
Beni Avf b. Hazreç'ten bir topluluk vardı. Allah düşmanı Abdullah b. Übey b. Selül, Vedia, Malik b. Ebi Kavkal, Süveyd ve Dais de bunlardandı. Bunlar, Beni Nadir'e: «Sebat edin, yerinizde durun ve korunun. Çünkü biz asla sizi yardımsız bırakmayacağız. Eğer sizinle savaşıbrsa biz sizinle beraber savaşırız. Eğer siz Medine'den çıkartı-lırsanız, biz de sizinle beraber çıkarız.» diye haber gönderdiler. Bunun üzerine onlar, bu münafıkların yardımını beklediler. Ama bunlar, söz verdikleri gibi bu yardımı yapmadılar. Allah, onların kalbleri-ne korku saldı. Bunun üzerine Nadir oğulları, Rasûlullah (s.a.v.)'dan kendilerini Medine'den çıkarmasını ve kanlarına dokunmamasını istediler.
Avfî dedi ki: İbn Abbas'ın anlattığına göre onlardan her üç kişiye bir deve verilmişti. Bir de bir deve yükü mal götürme hakkı tanınmıştı. Üç kişi sıra ile aynı deveye biniyordu.
Yakup b. Muhammed kanalıyla gelen bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Muhammed b. Mesleme'yi Nadir oğullarına göndermiş ve üç gece içinde Medine'yi terketmelerini bildirmişti. Beyhakî ve diğerlerinin rivayetine göre Nadir oğulları Yahudilerinin vadeli borçları vardı. Rasûlullah (s.a.v.): "Vadeden vazgeçin ve bunu acilen peşine çevirin." buyurdu.
Bu rivayetin şahinliğinde şüphe vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak dedi ki: Nadir oğulları, develerinin kaldırabileceği kadar malı yüklediler. Hatta öyle adam vardı ki, evinin kapısını eşiğinden söküp çıkarır ve devesine yükleyip götürürdü. Oradan çıkıp Hay-ber'e doğru gittiler. Şam'a gidenler de oldu. Onların Hayber'e giden eşrafı şunlar idi: Sellam b. Ebu'l-Hukayk, Kinane b. Rebi b. Ebu'l-Hü-kayk ve Hüyey b. Ahtap. Bunlar Hayber'e yerleştikleri zaman oranın ahalisi kendilerine itaat edip saygı gösterdi.
Ebu Bekir'in oğlu Abdullah bana dedi M, kendisine şöyle bir haber gelmiş: Nadir oğulları Yahudilerinin kadınları, çocukları ve malları develere yüklendi. Beraberlerinde davullar, zurnalar ve oynayan oyuncu kadınlar vardı. Aralarında Ümmü Amr da vardı. Bu, Urve b. Verd el-Absî'nin yanında idi. Ondan satın almışlardı. Bu kadın, Beni Gifar kadınlarından biri idi. Onda, o zamanki hiçbir kabilede misli görülmemiş şekilde kendini beğenmişlik vardı.
Nadir oğullan Yahudileri, mallarını Rasûlullah'a bıraktılar. Mallarda özellikle Rasûlullah (s.a.v.)'m insiyatifinde kaldı. Onları dilediği yere sarfediyordu. Rasûlullah da o malları, Ensâr'a değil de ilk Muhacirlere paylaştırdı. Ancak Ensâr'dan Sehl b Hüneyf ile Ebu Dücane Simak b. Hareş'e yoksul olduklarını söyleyince, onlara da verdi.
İbn İshak dedi ki: Beni Nadir Yahudilerinden sadece iki kişi Müslüman oldu. Bunlardarfbiri Yamin b. Ümeyr b. Ka'b (Anır b Cihaş'm amcası oğlu) dır, diğeri ise Ebu Sa'd b. Vehb'dir. Bunlar Müslüman oldukları için mallarım ellerinde tutup korudular.
İbn İshak dedi ki: Yamin ailesinden biri bana şöyle dedi: Rasûlul-lah (s.a.v.), Yamin'e dedi ki: Senin amca oğlundan (Amr b. Cihaş'dan) gördüğüm ve benim hakkımda kasdettiği şeyi biliyor musun?
Bunun üzerine Yamin b. Ümeyr de bir adama, Amr b. Cihaş'ı öldürmesi için bir miktar mal verdi. Rivayete göre o adam da Amr b. Cihaş'ı öldürdü. Allah ona lanet etsin.
İbn İshak dedi ki: Cenâb-ı Allah, Nadir oğulları Yahudileri hakkında el-Haşr sûresini, baştan sona inzal buyurdu. Bu sûrede onlardan öç alışını, Rasûlü'nü onlara musallat kılışını ve Rasûlü vasıtasıyla onlara yaptığı şeyleri anlatmaktadır.
İbn İshak, daha sonra bu sûrenin tefsirine başlamıştır. Biz bunları tefsirimizde detaylı olarak anlattık. Allah'a hamd olsun.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Göklerde olanlar da yerde olanlar da Allah'ı teşbih ederler. O güçlüdür, Hâkimdir.
Kitap ehlinden inkarcı olanları ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Oysa ey inananlar! Çıkacaklarım sanmamıştmız. Onlar da, kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah'ın azabı onlara beklemedikleri yerden geldi. Kalblerine korku saldı. Evlerini kendi elleriyle ve inananların elleriyle yıkıyorlardı. Ey akıl sahipleri! Ders alın.
Allah onlara sürülmeyi yazmamış olsaydı, dünyada başka şekilde azap verecekti. Ahirette onlara ateş azabı vardır.
Bu, Allah'a ve peygamberine karşı gelmelerinden dolayıdır. Kim Allah'a karşı gelirse bilsin ki, Allah'ın cezalandırması şüphesiz çetindir.
inkarcı kitap ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın izniy-ledir. Allah yoldan çıkanları böylece rezilliğe uğratır.» (el-Haşr, 1-5.)
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, kendi yüksek zâtını tenzih ediyor, gerek ulvî gerekse süfli bütün yaratıklarının kendisine teşbihte bulunduklarını, kendisinin Aziz ve güçlü olduğunu haber veriyor. Yine kendisinin yüksek bir Zat olduğunu, hiç kimsenin ona ulaşamayacağını, azamet ve yüceliğine yetişilmeyeceğim, yarattığı her-şeyi hikmetlice yarattığını, takdir ve teşri buyurduğu herşeyin bir hikmete müstenid olduğunu beyan buyuruyor. Rasûlü'ne, mü'min kullarına, Yahudi düşmanlarına karşı zafer nasip etmesi, bunun için gerekli tedbir ve takdiri düzenlemesi de O'nun hikmetindendir. Yahudi düşmanlar ki, Allah'a ve Rasûlü'ne karşı gelmiş, Rasûlullah'a ve şeriata dirsek çevirmişlerdi. Kendileriyle savaşılmasmın başlıca sebebi bu idi. Nihayet Allah tarafından düşmanlarının kalbine korku salınarak teyid edilen Muhammed (s.a.v.), onları kuşatma altına almıştı. Rasûlullah'm düşmanları, bir ay öteden onun korkusuna kapılırlardı. Bununla birlikte Rasûlullah, onları muhasara altına aldı. Askerleriyle onları çevreledi. Kendisi de bizzat muhasarayı idare etti. Bu muhasara altı gece sürdü. Bu korku, Yahudileri darmadağın edip Medine dışındaki taraflara sürgün etti. Nihayet onlar, boyun eğip canlarının bağışlanması şartıyla sulh yaptılar. Mallarından bir deve yükü kadarını alıp götürmelerini dilediler. Hakir ve zelil olarak yanlarında silah götüremeyeceklerdi. Ayrıca kendi evlerini, ya bizzat veya mü'minler vasıtasıyla yıkmaya, tahrip etmeye başladılar. İbret alın

ey basiret sahipleri!
Yüce Allah, daha sonra diyor ki: Eğer Nadir oğulları Yahudileri, Medine'den çıkarılıp sürgün edilmeseler ve Rasûlullah'ın yanından uzaklaştırılmasalardı, kendilerine daha şiddetli bir azap isabet edecekti ki, bu da öldürülmedir. Bununla birlikte ahirette de onlar için takdir edilmiş olan elemli bir azap vardır.
Sonra yüce Allah, onları hurmalıkların yakılması ve kendileri için kalan kısmının bırakılmasının hikmetini beyan buyuruyor ve bütün bunların caiz olduğunu açıklayıp şöyle buyuruyor:
«İnkarcı kitap ehlinin yurdlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın iz-niyledir.» (el-Haşr, 5.)
Bütün bunlara şer'an ve kaderen izin verilmiştir. Şu halde bunları yapmanız hususunda sizin bir manevi sorumluluğunuz yoktur. Böyle yapmaya karar vermeniz, güzel bir görüş ve karardır. Bunda bazı kötü kulların iddia ettikleri gibi bir fesad ve bozgunculuk yoktur. Aksine bu, kuvvetin izharıdır. Yoldan çıkmış kafirlerin rüsvay kılınmasıdır.
Buhari ile Müslim, Kuteybe tariki ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Rasûlullah (s.a.v.), Nadir oğullar Yahudilerinin hurmalıklarım yaktı ve kesti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«İnkarcı kitap ehlinin yurdlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın iz-
niyledir.» (el-Haşr, 5.)
Buharı, Cüveyriye binti Esma kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Nadir oğullan Yahudilerinin hurmalıklarını yaktı ve kesti. Bu sebepledir ki, Hassan b. Sabit şöyle demiştir:
«Büveyre'deki ateşi yaygın olan yangın, Lüey oğullarının yüce şahsiyetlerine göre önemsizdir.»
Hassan'm bu şiirine cevaben Ebu Süfyan b. Haris şöyle demişti:
«Allah bu işi devam ettirsin ve çevresinde çılgın alevli ateşler yaksın.
Sen de bileceksin ki, bu ateşe karşı hangimiz kendimizi daha iyi koruyacağız ve sen de bileceksin ki, hangimizin toprağı Nadir toprağıdır.»
İbn İshak dedi ki: Nadir oğullarının sürgün edilmesini ve Ka'b b. Eşrefin Öldürülmesini anlatan Ka'b b. Malik şöyle demiştir:
«Yahudi âlimlerinin hainlik etmesiyle Yahudi topluluğu hor ve hakir oldu, alçaldı.
İşte zaman böyledir, dönen bir musibetin inmesine sahnedir. Şundan Ötürü ki, onlar emri büyük bir emîr olan Aziz Rabbı inkar ettiler.
İlim ve anlayışça birlik oldukları halde geldiler.
Halbuki onlara, Allah'tan uyarıp korkutucu biri gelmişti.
Bu korkutucu ki, doğru sözlüdür. Kitabı aydınlatan, açıklayan ayetleri eda etti.
Onlarsa dediler ki: Sen doğru bir emirle gelmedin ve bizden inkar
edilmeye layık bir kişisin.
O da dedi ki: Hayır, hayır bir hakkı yerine getirmişimdir ki, onunla, beni ancak anlayışlı, bilgili kişi tasdik eder.
O halde kim ona tabi olur, ona uyarsa, her doğru şeye ulaşır. Doğruyu bulur.
Kim de onu inkar ederse, kafirlerin gördüğü ceza ile cezalanır.
Onlar, ihanet ve küfür içirildikleri ve nefretler onları haktan saptırdığı zaman,
Allah, peygambere doğru bir görüş gösterdi. Allah hükmediyor, zulmetmiyordu.
Böylece onu güçlendirdi ve üzerlerine üstün kıldı. Onun yardım cısı ne güzel yardımcıdır.
Böylece onlardan Ka'b yere devrilmiş olarak saldırıya uğradı ve onun yere serilmesinden sonra Nadir zelil oldu.
Orada bizim ellerimizde kınlarından çıkarılmış kılıçlar, onun üzerinde yükselmiş olduğu halde,
Muhammed'in emriyle küçük Ka'b'm kardeşi Ka'b'a gece gittiği zaman ona hile etti. O da ona hile etti.
O ki, cesur, güvenilir kişilerin kardeşi, övülmüş insandır.
İşte o Beni Nadir, kötü bir yurttadır.
Helak edici birşeyi kazanmaları sebebiyle mahvoldular.
Bir sabah ki, savaş safında sakin bir yürüyüşle Rasûlullah'ın kendisi onları görür iken onlara geldi.
Koruyucu Gassan ise, düşmanlara karşı onun yardımcısıdır ve o, onlar için bir yardımcı ve vezirdir.
Barışa çağırdı. Onlar ise yanaşmadılar. Onların işlerine yalan ve yalancılık karıştı.
Onlardan her üçüne bir deve düşerek, işlerinin sonunu azap olarak tattılar.
Yahudilerden Kaynuka kastederek yurtlarından çıkartılıp uzaklaştırıldılar.
Onlardan kalan hurmalıklar ve evler işgal olundu.»
İbn İshak, bu şiire Şimal el-Yahudi tarafından cevap verildiğini anlatmıştır. Ama biz o cevabî şiiri burada özellikle zikretmedik.
İbn İshak dedi ki: Nadir oğullan hakkında söylenen şiirlerden biri de İbn Lukaym el-Absî'ye aittir. Bunun, şu şiir olduğu söylenmiştir. Bunun Kays b. Bahr b. Tarif el-Eş'caî tarafından söylendiği de rivayet edilir:
«Ehlim, helak olmayan bir kişi için feda olsun ki o, Yahudileri, a-şiretlerinin bulunmadığı bir gurbet yurduna, kendilerinden olmadıkları bir kavmin içine yerleştirdi.

Ağaç közü içinde kavrulur ve yer değiştirirler.
Yüksek bir mevkide tomurcuğu çıkan küçük hurma ağaçlarının yerinde.
Eğer benim imanım Muhammed'e sadık ise, onun atlarını ve süvarilerini Sala ile Yeremrem denilen mevkilerin arasında göreceksiniz.
Orada Amr b. Buhse önderlik eder. Çünkü onlar düşmandırlar.
Mücrim gibi dost bir kabile yoktur.
Onların üzerinde savaşı kızıştıran, onu tahrik ve teşvik eden birtakım yiğitler vardır ki, onlar düzeltilmiş, doğrultulmuş, süngülerin uçlarım titretirler.
İki ağzı da ince olan her kılıç, Hind kılıcıdır. Ad ve Cürhüm zamanlarından miras kalınırlar.
Benden Kureyş'e kim bir mektup ulaştıracaktır?
Acaba onlardan sonra şerefle bir üstünlük sağlayan var mıdır?
Sununla ki, kardeşiniz Muhammedi biliniz ki o, Hacun ile Zemzem arasında eski bir çiğ damlacığıdır.
O halde ona hakkıyla itaat ediniz ki, sizin işleriniz canlansın. Ve dünyadan her büyük yere yükselesiniz.
Bir peygamberdir ki, ona Allah'tan rahmet kavuşmuştur. - Ona henüz kesinleşmemiş zanlı bir gayıp işini sormayın.
Andolsun ki ey Kureyşliler! Sizin için Bedir'de ve Bedir kuyularında elbette büyük ibretler vardır.
Bir sabahtan ki, ulu ve âlicenaba muti olarak sizi kastedici olduğu halde Hazreç kabilesine geldi.
Ruhu'l-Kudüs ile yardım görmüş olarak, düşmanına zarar vermekte çok ileri gider olduğu halde, Rahman'dan yüksek bir mevkide rasûl olarak geldi.
Rahman'dan onun kitabını okur olduğu halde rasûl olarak geldi.
Hak ateşini yaktığı zaman geri durmadı ve gecikmedi.
Onun meselesini görürüm ki, her yerde artar, Allah'ın takdir etmiş olduğu muhkem emrini yüceltmek için.»
İbn İshak dedi ki: Ali b. Ebi Talib de bu konuda şöyle dedi: (İbn Hişam dedi ki: Bunu Müslümanlardan bir adam söylemiştir Ali'ye ait olduğunu söyleyen bir kimseye rastlamadım.)
«Bildim ki, kim azmederse bilir ve gerçekten yakın bilgi edindim ve yüz çevirmedim.
Rahmet ve merhameti en bol olan Allah'ın katından olan muhkem sözlerden yüz çevirmedim.
Birtakım risalelerdir ki, mü'minler içinde onlarla ders verilir.
Allah, onlarla Ahmed Mustafa'yı seçti.
Böylece Ahmed, bizim içimizde aziz oldu. Kaldığı yer ve durduğu yer aziz olarak durdu.
Ey serinlikle onu tehdit eden kimseler!
O ne zulüm getirdi, ne de şefkat ve merhametin tersini getirdi.
Siz azabın en yakınından korkmaz mısınız? Allah'ın azabından emin olan, çok korkan gibi değildir.
Onun kılıçlarının altında yere serilmekten korkmadınız mı?
Tıpkı babası Eşref olan Ka'b'm yere serilmesi gibi.
Bir sabah ki, Allah onun azgınlığını gördü ve o bir tarafa, eğri deve gibi yüz çevirdi.
Bunun üzerine Cebrail'i onu öldürmek için yeryüzüne indirdi.
Lütf olunmuş kulu Muhammed'e bir vahy ile Cebrail geldi.
Böylece o, hareketli keskin bir kılıç ile onun için elçi olarak toprağa ayak bastı.
Ka'b'ın ölüm haberi verildiği zaman sesli ağlayan kadınların gözleri, onun için gözyaşları akıtarak geceledi.
Ve Ahmed'e dediler ki: Bizi biraz bırak.
Çünkü biz, ölüye ağlamaktan şifa bulmadık.
Böylece onları çıkarttı, sonra da buyurdu ki:
Burnunuz yere gelerek zillet üzere zelil olarak göç ediniz.
Nadiri bir gurbete çıkarttı ki, onlar zinetli ve güzel nimetli bir yurtta idiler.
Birbirinin terkisinde oldukları halde Şam'da bir yer olan Ezriat'a zayıf, yaralı develer üzerinde uzaklaştırdı.»
Bu şiire, Şimal el-Yahudi tarafından verilen cevabî şiiri burada zikretmedik.
Cenâb-ı Allah, daha sonra feyin hükmünü anlattı ve Nadir oğullarından kalan malın Rasûlullahin mülkiyetine geçmesine hükmetti. Rasûlullah da bu malı Allah'ın kendisine gösterdiği yerlere sarfetti.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde müminlerin emin Hattab oğlu Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: Nadir oğullarının malları, Cenâb-ı Allahin Rasûlü'ne fey olarak verdiği mallardan oldu. O malları ele geçirmek için Müslümanlar üzerlerine at ve deve sürmemişlerdi. Bunlar özellikle Rasûlullah'a mahsus mallar oldular, kendi ailesinin senelik nafakasını ayırdı. Kalanı da Allah yolunda cihad için silah ve teçhizata sarfetti.
Sonra Cenâb-ı Allah feyin hükmünü beyan etti. Bu malın Muhacirlere, Ensâr'a ve ihsan üzere onlara tabi olanlarla bunların yakınında yürüyen kimselere ait olacağım beyan etti:
«Allahin, fethedilen memleketler halkının mallarından peygamberine verdikleri, Allah, peygamber, yakınlar, yetimler, yoksullar ve yolda kalmışlar içindir. Tâki içinizdeki zenginler arasında elden ele dolaşan bir devlet olmasın. Peygamber size ne verirse onu alın. Sizi neden menederse, ondan geri durun. Allah'dan sakının. Doğrusu Allahin cezalandırması çetindir.» (el-

Haşr, 7.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Arim ve Affan kanalı ile Enes b. Ma-lik'ten rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.), Kurayza ve Nadi oğullarım mağlup edip zafere kavuşuncaya kadar, kişiler mallarından birkaç hurma ağacım veya Allahin dilediği kadarını kendisine tahsis ederlerdi. Ama Kurayza ve Nadir oğulları zaferini kazandıktan sonra kendisine verilen bu şeyleri reddederdi.
Enes diyor ki; «Ailem bana Peygamber (s.a.v.)'e gitmemi ve ehlinin kendisine verdiğini istememi emretti. Peygamber (s.a.v.) de onu Ümmü Eymen'e vermişti. Ben bunları Rasûlullah'tan istedim. O da bana onları verdi. Sonra Ümmü Eymen geldi Elbisesini boynuma geçirip çekti ve şöyle dedi:
- Hayır, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, bunları sana vermem. Bunları o bana verdi! Peygamber (s.a.v.), ona:
- Sana şu kadar ve şu kadar daha veririm, dedi. Ama Ümmü Eymen:
- Hayır vallahi vermem, dedi. Rasûlullah:
- Sana şu kadar ve şu kadar daha veririm, dedi.
Ümmü Eymen:
- Hayır vallahi vermem, dedi.
Öyle sanıyorum ki, Rasûlullah (s.a.v.), on misli veya on misline
kadar artırdı.»
Sonra Cenâb-ı Allah, Nadir oğullarına kalben meyleden, onlara yardım vaadinde bulunan ama yardım etmeyip yalnız bırakan, onları aldatan münafikları yenerek şöyle buyurmuştur:
«Ey Muhammedi Münafikların, kitap ehlinin inkarcılardan olan kardeşlerine: "Eğer siz yurdunuzdan çıkarılır s anız andolsun ki, biz de sizinle beraber çıkarız. Sizin aleyhinizde kimseye asla uymayız. Eğer savaşa tutuşursanız mutlaka size yardım ederiz." dediklerini görmedin mi? Allah, onların yalancı olduklarına şahidlik eder.
Onlar çıkarılmış olsalar, andolsun ki, onlarla beraber çıkmazlar. Savaşa tutuşmuş olsalar, andolsun ki, onlara yardıma koşmazlar. Onlara yardıma gitseler, mutlaka geri dönüp kaçarlar, sonra yardım da görmezler.» (el-Haşr, 11-12.)
Cenâb-ı Allah, daha sonra korkaklıklarından, bilgilerinin azlığından, akıllarının hafifliğinden Ötürü onları yermiş ve onlar için çirkin ve şeni bir misal olarak şeytanı göstermiştir: «İki yüzlülerin durumu insana: «İnkar et!» deyip, insan da inkar edince: «Doğrusu ben senden uzağım, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.» diyen şeytanın durumu gibidir.» (el-Haşr, 16.) [1]

Amr B. Su'da El-Kurazî'nin Kıssası

Amr b. Suda, Nadir oğulları diyarına uğradığında oranın ıssız ve harabeye dönüştüğünü, orada ne çağıran, ne de icabet eden bir kimsenin bulunmadığını gördü. Nadir oğulları, Kurayza oğullarından daha üstün idiler. Bu üstünlükleri, İslâmiyet'in zuhuruna kadar devam etti. Onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m evsafını Tevrat'ta bulup ortaya çıkarmışlardı.
Vakidî, İbrahim b. Cafer'den, o da babasından şöyle bir rivayette bulunmuştur:
Nadir oğulları, Medine'den çıktıklarında Amr b. Su'da gelip eylerinin etrafında dolaştı. Oranın harabeye dönüştüğünü gördü ve düşünmeye başladı. Sonra Kurayza oğullarının yanma döndü. Onları havra da buldu. Borazanlarına üfledi. Onlar da toplandılar. Zübeyr b. Bata dedi ki: Ey Eba Said, bugüne kadar neredeydin? Hiç görünmü-yordun?
Ebu Said, yani Amr b. Su'da, daha önceleri havradan ayrılmaz ve Yahudi ilahiyatı hakkında araştırmalar yapardı. Dedi ki:
"Bugün bazı ibret verici şeyler gördüm. O şeylerin yanından geçtim. Kardeşlerimizin evlerinin ıssız ve boş olduğunu gördüm. Halbuki daha önce onlar izzet, güç, şeref, üstünlük, parlak akıl ve zeka sahibi idiler. Mallarını geride bırakıp gitmişler. Mallarına başkaları sahip olmuş. Kendileri ise zillet içerisinde çıkıp gitmişler. Hayır, Tevrat'a yemin ederim ki, Allah'ın kendilerine ihtiyacı olduğu hiçbir kavmin başına böyle bir musibet gelmemiştir. Daha önce onların şereflileri olan Ka'b İbn Eşrefin de başına çorap örülmüştü. O kendi evinde güvenlik içinde iken geceleyin suikaste kurban gitmişti. İbn Süneyne ki, o da onların efendisi ve lideri idi. Onun da başına çorap örüldü. Kay-nuka oğullarının başına da aynı şeyler getirildi. Muhammed, onları da sürgün etti. Halbuki onlar, Yahudilerin atasının ailesidirler. Silah, teçhizat ve güç sahibidirler. Muhammed, onları kuşatma altına aldı. Onlardan her kim bulunduğu yerden başını çıkarırsa esir almıyordu. Onları, Medine'den sürgün edinceye kadar kuşatma altında tuttu. Ey millet, gördüklerinizi gördünüz. Gelin, bana itaat edin de gidip Mu-hammed'e tabi olalım. Vallahi siz de biliyorsunuz ki, o peygamberdir. Onun peygamberliğini ve davetini Heyyiban oğullan Ebu Ümeyr ile ibn Hiraş bize müjdelemişlerdir. Bunlar ki, Yahudi milletinin en bilgin şahsiyetleridirler. Muhammed'in peygamber olarak gelişini beklemekteydiler. Ona uymamızı da bize emretmişlerdi. Bu iki bilgin şahsiyet, Kudüs'ten bize gelip selamlarını kendisine iletmemizi söylediler. Sonra da kendi dinleri üzere vefat ettiler. Onları da şu kara taşlığımızda defnettik."
Kurayza oğulları, Amr b. Su'da'nm bu sözleri karşısında sustular. Hiç biri konuşmadı. Daha sonra benzer bazı sözler söyledi. Savaşa maruz kalacaklarım, esir edilip sürgüne tabi tutulacaklarını söyleyerek onları korkuttu. Zübeyr b. Bata kalkıp şöyle dedi:
- Tevrat'a yemin ederim ki, Bata'nm kitabında Muhammed'in evsafını okudum. O Tevrat ki, Musa'ya nazil olmuştur. Bize karşı icad etmiş olduğu mesanide böyle birşey yoktur.

Ka"b b. Esed, ona dedi ki:
- Ey Ebu Abdurrahman, Muhammed'e tabi olmana engel olan ne vardır?
- Ey Ka'b, ona tabi olmama engel olan sensin.
- Niçin engel olayım?
- Tevrat'a yemin ederim ki, seninle onun arasına asla girmedim. Zübeyr dedi ki:
- Hayır, sen bizim ahdimizin ve akdimizin sahibisin. Bizim adımıza sözleşme yaparsın. Eğer sen Muhammed'e tabi olursan biz de ona tabi oluruz. Eğer ona tabi olmaya yanaşmaz isen biz de yanaşmayız.
Bu sözler üzerine Amr b. Su1 da, Ka'b'a döndü ve bu iki kişinin bu hususta söylediklerini ona nakletti. Nihayet şöyle dedi:
- Muhammed'le ilgili hususta benim yanımda sadece senin söylediğin şu söz vardır: «Uydu bir kişi olmaya gönlüm razı olmuyor.» [2]

Beni Lihyan Gazvesi

Beyhakî'nin, "ed-Delâil" adlı eserde anlattığına göre bu gazve esnasında Usfan mevkiinde korku namazı kılınmıştır. İbn İshak'ın anlattığına göre bu gazve, hicretin ikinci senesinde Hendek ve Beni Ku-rayza gazvelerinden sonra cemaziyelevvel ayında yapılmıştır. Bu, Beyhakî'nin anlattığına çok benzemektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Ahmed b. Ab-du'1-Cebbar ve diğerlerinin şöyle dediklerini rivaye etmiştir: Hübeyb ve arkadaşları öldürüldüklerinde Rasûlullah (s.a.v.), onların intikamını almak, kanlarım aramak ve Lihyan oğullarına ansızın bir baskın yapmak maksadıyla Medine'den çıktı. Şam yoluna koyuldu. Böyle yapmakla Beni Lihyan kabilesine baskın yapmak istemediğini göstermeyi amaçlamıştı. Nihayet onların diyarına indi. Onların tedbir aldıklarını ve dağ başlarına çıkarak savunma vaziyeti aldıklarını gördü ve şöyle buyurdu:
- Eğer Usfan'a inseydik, Kureyşliler, Mekke'ye geldiğimizi görürlerdi.
Bunun üzerine 200 süvari ile birlikte yola çıktı. Usfan'a vardı. Sonra iki süvari gönderdi. Bunlar Küraü'l-Gamim mevkiine vardılar. Sonra geri döndüler.
Ebu Ayyaş ez-Zürkî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Us-fan'da korku namazı kıldı.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile İbn Ayyaş in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Usfan'da idik. Karşımıza -aralarında Halid b. Velidin de bulunduğu- müşrik kafilesi çıktı. Bizimle kıble ciheti arasına girdiler. Rasûlullah (s.a.v.), orada bize öğle namazını kıldırdı. Müşrikler dediler ki: «Müslümanlar öyle bir haldedirler ki, keşke kendilerine bir baskın yapabilsek.» Böyle dedikten sonra da şöyle dediler: «Şimdi onlara bir namazın vakti gelir ki, bu namaz onlara kendi çocuklarından ve nefislerinden daha sevimlidir.» Bunun üzerine Cebrail, öğle ile ikindi arasında şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey Muhammedi Sen içlerinde olup da namazlarını kıldırdığın zaman....» (en-Nisâ, 102.)
Namaz vakti geldi. Rasûlullah (s.a.v.), ashabına namaza durmalarını emretti. Onlar silahlarını aldılar. Biz bir kısım sahabeler Rasû-lullah'm arkasında iki saf bağladık. Sonra o rükûa vardı. Biz de topluca rükûa vardık. O rükûdan kalktı. Biz de topluca rükûdan kalktık. Sonra kendi arkasındaki safla birlikte secdeye kapandı. Arkadaki ikinci saf ise öndekileri beklemek maksadıyla ayakta durdu. Secdeye kapananlar, secdeden kalktıklarında arka saftakiler bu defa onların yerinde secdeye kapandılar. Sonra bunlar onların safına geçtiler. Onlar da bunların safına geldiler. Sonra Rasûlullah rükûa vardı. Tamamı rükûa vardılar. O rükûdan kalktığında tamamı rükûdan kalktılar. Arkasındaki saf secdeye gitti. İkinci saf, onları beklemek maksadıyla ayakta durdu. Onlar secdeden kalktıklarında arkadaki ikinci saf secdeye gitti. Sonra Rasûlullah, cemaatla birlikte selam verdi.
İbn Ayyaş diyor ki: «Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz, bir kez Usfan'-da, bir kez de Beni Süleym diyarında olmak üzere iki kez korku namazı kıldı.»
Müslim, Ebu Heysem Züheyr b. Muaviye tariki ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)la birlikte Cüheynelilere karşı savaş verdik. Onlar şiddetle çarpıştılar. Biz öğle namazını kılarken müşrikler: «Keşke şu Müslümanlara bir baskın yapsak da köklerini kazısak.» demişlerdi. Cebrail, onların bu sözünü Rasûlullah'a1 ulaştırdı. Rasûlullah da bunu bize anlatıp şöyle dedi:
«Müşrikler demişler ki: Müslümanlara bir namaz vakti gelecek ki, bu namaz onlara kendi evladlarından daha sevimlidir.» Böyle dedikten sonra hadisin tamamını önceki sayfada geçtiği şekilde naklet-miştir.
Ebu Davud et-Teyalisî, Hişam tariki ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), ashabına hurmalıkta öğle namazını kıldırdı. Müşrikler onlara saldırmayı planladılar. Sonra şöyle dediler: «Onları şimdi bırakın. Çünkü bu namazdan sonra onların öyle bir namaz vajcti gelecek ki, o namaz onlara kendi çocuklarından daha sevimlidir. O zaman kendilerine saldırınız.»
Cabir diyor ki: «Bunun üzerine Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip müşriklerin söylediklerini haber verdi. Rasûlullah da ashabına ikindi namazını kıldırdı. Onları arkasında iki saf halinde dizdi. Düşmanlar da Rasûlullah'm karşısında idiler. Rasûlullah, namaza başlama tekbirini aldı. Sahabeler de hep birlikte tekbir aldılar, sonra da birlikte rükûa vardılar. Sonra

RasûluUah'm arkasındaki safta bulunanlar secdeye kapandılar. İkinci saftakiler ise, Öndekileri beklemek maksadıyla ayakta durdular. Öndeki safta bulunanlar secdeden başlarını kaldırdıklarında, ikinci safta bulunanlar secdeye kapandılar. Sonra öndekiler geriye gittiler, geridekiler ön safa geldiler, hep birlikte tekbir aldılar. Sonra da rükûa birlikte vardılar. Rasûlullah'm ardındaki safta bulunanlar secdeye kapandılar. İkinci safta bulunanlar ise, onları beklemek maksadıyla ayakta durdular. Öndeki safta bulunanlar başlarını secdeden kaldırdıklarında, arka saftakiler secdeye kapandılar.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdu's-Samed kanalı ile Ebu Hüreyre'-nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Dacnan ile Usfan mıntıkası arasına indi. O-rada konakladı. Müşrikler dediler ki: «Bu Müslümanların bir namazı vardır ki, namaz, onlara kendi çocuklarından ve genç develerinden daha sevimlidir. Bu namaz ikindi namazıdır. Namaz kıldıkları esnada hep birlikte toplanıp üzerlerine aniden saldıralım!»
Cebrail de Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi ve ona, ashabını iki gruba bölerek, bir gruba namaz kıldırmasını, diğer grubu da arkalarında silah elde hazır vaziyette nöbet tutturmasını, ön saftakiler namazlarını kıldıktan sonra, nöbetçilerin yerine geçip, arkada nöbet halinde bekleyenlerin gelip kendisiyle birlikte namaz kılmalarını, önce namaz kılmış olanların da sonradan kılmakta olanları silahlarıyla nöbet tutarak beklemelerini emretti ki, bunlardan her bir grup bir rekat kılarken, Rasûlullah da iki rekat namaz kılmış olsun.»
Ben derim ki: Eğer Ebu Hüreyre, bu olaya tanık olmuş ise bu, Hayber'den sonra vuku bulmuş bir olay olmalıdır. Yoksa o sahabelerden mürsel rivayette bulunan bir kimse olur ki, bu da cumhur-u ulemaya göre zarar vermez. Doğrusunu Allah bilir.
Şimdi de Usfan gazvesinin Hendek gazvesinden önce mi, yoksa sonra mı yapılmış olduğu meselesini inceleyelim. Alimlerden -aralarında İmam Şafiî'nin de bulunduğu- bazılarının iddiasına göre korku, namazı, Hendek gazvesinden sonra meşru kılınmıştır. O gün Müslümanlar, savaş mazereti yüzünden namazı normal vaktinden sonraya ertelemişler di. Eğer o zamanda korku namazı meşru olsaydı, namazı vaktinden sonraya bırakmayıp vakti içinde korku namazı şeklinde eda ederlerdi. Bu sebeple bazı meğazi ehli kimseler demişler ki:
Beni Lihyan gazvesi -ki Rasûlullah bu gazve esnasında Usfan'da korku namazı kılmıştır- Beni Kurayza'dan sonra yapılmıştır.
Vakidî, Halid b. Velid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Hudeybiye'ye giderken benUsfan'da kendisiyle karşılaştım. Karşısına geçip durdum. O da ashabına bizim önümüzde öğle namazım kıldırdı. Biz üzerine saldırmaya niyetlendik ama bu niyetimizi gerçekleştiremedik. Çünkü Cenâb-ı Allah, bizim niyetimizden onu haberdar kıldı. Bunun üzerine o da ashabına, ikindi namazını korku namazı şeklinde kıldırdı.»
Ben derim ki: İleride de anlatılacağı gibi Hudeybiye umresi, Hendek ve Beni Kurayza gazvelerinden sonra hicrî altıncı senenin zilkade ayında yapılmıştır.
Ebu Ayyaş ez-Zürkî'nin hadisindeki ifadelerden de anlaşılacağı gibi korku namazı ile ilgili ayet, Usfan gününde bu gazve esnasında nazil olmuştur. Bu da ilk korku namazının o günde kılınmış olduğunu gerekli kılıyor. Doğrusunu Allah bilir. Allah izin verirse, korku namazının ne şekilde kılınacağını ve hakkındaki muhtelif rivayetleri "el-Ahkâmü'l-Kebir" adlı kitapta anlatacağız. Güvencimiz ve davana&ı-mız Allah tır. [3]

Zatü'r-Rika Gazvesi

İbn İshak dedi ki: Beni Nadir gazvesinden sonra Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülahır ayı ile cemaziyelevvel ayının bir kısmını Medine'de ikamet ederek geçirdi. Bundan sonra Beni Muharib ve Gatafan'-dan Beni Salebe kabileleri ile savaşmak maksadıyla Necid'e doğru gazve için yola çıktı. Medine'de yerine vali olarak Ebu Zerr'i bıraktı.
İbn Hişam'm ifadesine göre, vali olarak Osman b. Affan'ı bırakmıştır.
İbn İshak dedi ki: Yola koyuldu. Nihayet Nahl mevkiine vardı. Orada konakladı. Orada Zatu r-Rika' gazvesi yapıldı.
İbn Hişam dedi ki: Orada bayraklarını yamaladıkları için yamalı anlamına gelen Zatü'r-Rika' adı mezkur gazveye verildi. Bazısının ifadesine göre ise orada Zatü'r-rika' adında bir ağaç bulunduğundan mezkur gazveye Zatü'r-Rika' gazvesi denilmiştir.
Vakidî dedi ki: Orada kırmızı, siyah ve beyaz renkli kısımları bulunan bir dağ mevcut idi. Bu sebeple o gazveye Zatü'r-Rika' gazvesi denildi.
Ebu Musa'nın rivayet ettiği bir hadiste şöyle denmektedir: Sıcağın şiddetinden ayaklarının üzerine yama şeklinde bez parçaları bağladıklarından dolayı adı geçen gazveye Zatü'r-Rika' gazvesi denilmiştir.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), orada Gatafan kabilesinden bir grupla karşılaştı. İnsanlar birbirlerinin yakınma kadar geldikleri halde aralarında savaş olmadı. Birbirlerinden korkmuşlardı. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) orada insanlara korku namazını kıldırdı.
İbn Hişam, burada korku namazıyla ilgili hadisi Abdülvaris b. Said et-Tennurî kanalı ile İbn Ömer'den nakletmiştir. Ancak bu rivayetinde Necid ve Zatü'r-Rika' gazvelerine temas etmediği gibi zaman ve mekandan da bahsetmemiştir. Necid1 de Beni Muharib ve Gatafan-dan Beni Salebe kabileleriyle savaşmak için yapılan Zatü'r-Rika' gazvesinin Hendek gazvesinden önce yapılmış olduğu hususunda ihtilaf vardır.
Buhari, bu gazvenin Hayber gazvesinden sonra yapıldığı görüşüne kail olmuş ve buna delil olarak da Ebu Musa el-Eş'arî'nin -ilerideki sayfalarda da açıklanacağı gibi- bu görüşe katıldığını, Cafer ve arkadaşlanyla birlikte Hayber gecelerinde geldiğini

ileri sürmüştür. Ebu Hüreyre de bu görüşte olup şöyle demiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Necid gazvesinde korku namazı kıldım.»
Necid veya diğer adıyla Zatu r-Rika' gazvesinin Hendek gazvesinden sonra yapıldığını isbatlayan delillerden biri de şudur ki Rasûlullah İbn Ömer'e ilk olarak Hendek muharebesinde savaşma izni vermiştir. Sahih hadiste onun bu hususta şöyle dediği sabittir:
« Rasûlullah'la birlikte Necid gazvesinden önce başka bir gazvede savaştım,» Böyle derken o, Rasûlullah'ın arkasında korku namazı kıldığını da ifade etmiştir.
Vakidî'nin, «Peygamber (s.a.v.), 400 -bir rivayete göre 700- kişiden müteşekkil ashabıyla birlikte hicri beşinci senenin muharrem ayının onunda Zatü'r-Rika' gazvesi için Medine'den çıktı.» sözüne gelince bunun doğruluğu hususunda ihtilaf vardır.
Sonra bununla, korku namazının Hendek gazvesinden sonra meşru kılınmış olduğuna dair bir çıkış yolu hasıl olmamaktadır. Çünkü Hendek gazvesi, meşhur kavle göre hicri beşinci senenin şevval ayında yapılmıştır. Hicri dördüncü senenin şevval ayında yapılmış olduğu da söylenir. Buna göre İbn Ömer'in hadisinde bir çıkış yolu hasıl olmaktadır. Ama Ebu Musa el-Eş'arî ile Ebu Hüreyre'nin rivayetlerinden bir çıkış yolu hasıl olmamaktadır.[4]

Gavres B. Haris Kıssası

İbn İshak, bu gazve hakkında şöyle demiştir: Amr b. Ubeyd, Hasan kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini bana nakletti Beni Muharib kabilesinden Gavres adında bir adam kendi kavmi olan Ga-tafanlılarla Muhariblilere şöyle dedi:
- Sizin için Muhammedi Öldüreyim mi?
- Öldür, ama nasıl öldüreceksin?
- Onu gafil avlayıp hile ile öldürürüm.
Böylece Rasûlullah (s.a.v.)'a doğru gitti. Rasûlullah'ın ise kılıcı kınında idi. Gavres oturmaktaydı. Şöyle dedi:
- Ey Muhammedi Şu kılıcına bakabilir miyim?
- Evet.
Bunun üzerine o kılıcı aldı, salladı, birşeyler yapmaya kalkıştı. Allah onu frenledi. Sonra şöyle dedi:
- Ey Muhammed, benden korkmuyor musun?
- Hayır, senden niçin korkayım?
- Elimde kılıç var. Benden korkmuyor musun?
- Hayır, Allah beni sana karşı korur.
Bundan sonra Rasûlullah'ın kılıcını kınına koyup ona geri verdi.
Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey inananlar! Allah'ın, üzerinize olan nimetini anın! Hani bir topluluk size tecavüze kalkışmıştı da Allah onlara mani olmuştu. Allah'tan sakının, inananlar Allah'a güvensinler» (ei-Mâide, ıı.)
İbn İshak dedi ki: Yezid b. Ruman'm bana anlattığına göre bu ayet-i kerime, Beni Nadirin kardeşi Amr b. Cehhaş ve onun yapmak istediği şey hakkında nazil olmuştur.
îbn İshak, işte bu kıssayı sapık firkanm başı Amr b. Übeyd el-Ka-derî'den nakletmiştir. Bu kişi her ne kadar hadiste kasıtlı yalan söylemekle itham edilmemekte ise de bid'atçılığı ve bid'ate davetçiliği sebebiyle kendisinden hadis rivayet olunması uygun olmayan kimselerdendir. Ama bu hadis, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde bundan başka bir şekilde verilmektedir. Allah'a hamd olsun.
Hafız el-Beyhakî'nin, Cabir'den rivayet ettiğine göre Cabir, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Necid gazvesine katılmıştır. Rasûlullah, bu gazveden dönerken çok dikenli bir vadide öğle istirahatına çekildi, kılıcını ağaca astı. Etrafındakiler de dağıldılar. Ağaçların gölgesi altına gidip dinlenmeye başladılar.
Uykuya dalmıştık. Bir de baktık M, Rasûlullah (s.a.v.) bizi yanma çağırıyor. Çağrısına icabet edip yanma vardık. Baktık ki yanında Arabi'nin biri oturmuş. Rasûlullah bize dedi ki:
«Ben uyumakta iken bu adam benim kılıcımı kaptı. Uyandığım zaman kılıcımın kınından çıkmış vaziyette elinde olduğunu gördüm. Bu, bana:
- Seni benden kim korur? diye sordu. Ben de:
- Allah korur, dedim. Kılıcı bıraktı ve oturdu. Böyle yaptığı halde Rasûlullah, onu cezalandırmadı.
Müslim, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yola çıktık Zatü'r-Rika' mevkiine vardığımızda gölgeli bir ağacı, istirahat etmesi için Rasûlullah'a bıraktık. O ağacın altında dinlenmekte iken müşriklerden bir adam yanma geldi. Rasûlullah'ın kılıcı da ağaca asılı idi. Rasûlullah'ın kılıcını kapıp aldı ve kendisine sordu:
- Benden korkuyor musun?
- Hayır.
- Seni benden kim korur?

- Allah beni senden korur.
Onun bu tehdidini gören ashab gelerek onu korkuttular, tehdit ettiler. O da kılıcı kınına koyup tekrar ağaca astı.
Ravi Cabir diyor ki: Namaza çağrıldık. Rasûlullah, bir grubumuza iki rekat namaz kıldırdı. Sonra bunlar geri çekildiler. Diğer gruba da iki rekat namaz kıldırdı. Rasûlullah, böylece dört rekat namaz kıldı. Kavim ise iki rekat kıldı.»
Buharî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Muharib ve Gatafan kabileleri ile Nahl mevkiinde savaştı. Onlar, Müslümanlardan bir gaflet görünce adamlarından Gavres b. Haris adında biri fırsatı ganimet bilerek geldi. Rasûlullah'm yanı başında durdu. Kılıcını çekip şöyle dedi:
- Seni benden kim korur?
- Allah korur!
Bunun üzerine adamın elindeki kılıç yere düştü. Bu defa Rasûlullah (s.a.v.), kılıcı alıp ona şöyle dedi:
- Ya seni benden kim korur?
- Bu kılıcı eline alan kimselerin en hayırlısı ol. (Yani bana vurma.)
- Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet edecek misin?
- Hayır, ama seninle savaşmamak ve seninle savaşan bir kavmin yanında yer almamak üzere sana söz vereceğim.
Bunun üzerine Rasûlullah onu salıverdi O da oradan ayrılıp kendi arkadaşlarının yanına döndü. Onlara: «İnsanların en hayırlısının yanından size geldim.» dedi.
Sonra ravi, bu gazvede korku namazının kılındığını, Rasûlullah (s.a.v.)'m her gruba ikişer rekat kıldırdığını, böylece kendisinin dört rekat kılmış olduğunu anlatmıştır.» [5]

Bu Gazvede Karısı Öldürülen Adamın Kıssası

Muhammed b. İshak, amcası Sadaka b. Yesar kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Nahl'den Zatü'r-Rika' gazvesine çıktık. Bir adam, müşriklerden birisinin karısını öldürdü. Rasûlullah, kafile ile yoluna devam edince o kadının kocası geldi. O da seferde idi. Haberi duyduğu zaman: «Muhammed'in ashabı içinde bir kan akıt-madıkça vallahi durmayacağım.» diye yemin etti. Böylece Rasûlullah'm izine düşerek yola çıktı. Rasûlullah (s.a.v.) bir yere inip konakladı ve şöyle dedi:
- Bu gece kim bize bekçilik yapacak?
Bunun üzerine Muhacir ve Ensâr'dan birer adam seslendiler ve:
- Ya Rasûlallah, biz sizi bekleriz, dediler. Rasûlullah da:
- Öyleyse vadinin ağzında bekleyin, dedi.
Bu iki bekçi Ammar b. Yasir ile Abbad b. Bişr idiler. Bunlar, boğazın ağzına doğru yola çıktıkları zaman Ensârlı, Muhacire dedi ki:
- Gecenin hangi kısmında senin yerine bakmamı istersin? Evvelinde mi yoksa sonunda mı?
Muhacir:
- Gecenin evvelinde benim yerime bakmam isterim, dedi. Bunun üzerine Muhacir yattı. Uykuya daldı. Ensârlı da namaz kılmaya başladı. Nihayet o öldürülen kadının kocası geldi. Adamı görünce nöbet tuttuğunu anladı. Bir ok attı. Ona isabet ettirdi. O da oku çıkardı, yere koydu, namazına devam etti. Sonra o diğer bir ok attı ve ona isabet ettirdi. O da oku çıkardı, bir kenara koydu. Ayakta kıyam halinde sebat etti. Sonra üçüncü bir ok attı. Oku isabet ettirdi. Onu da çıkarıp bir kenara koydu. Sonra rükû ve secdeye vardı. Arkadaşını uyandırıp ona şöyle dedi:
- Artık kalk otur, ben hareket edemeyecek hale geldim. Ağır yaralandım.
Bunun üzerine arkadaşı yerinden fırladı. Ok atan kişi ise ikisini bir arada görünce onların kendisini tanıdıklarını anladı. Korkup kaçtı. Muhacir, Ensârlı arkadaşmdaki kam görünce dedi ki:
- Sübhanallah! Sana ilk oku attığında beni uyandırsaydın ya? O da şöyle cevap verdi:
- Okumakta olduğum bir sûrenin ortalarında idim. Onu bitirinceye kadar okumaya ara vermek istemedim. Bana ok atmaya devam ettiği zaman rükûa vardım ve durumu sana bildirdim. Allah'a yemin ederim ki, eğer Rasûlullah (s.a.v.)'m bana emrettiği nöbeti zayi etme endişem olmasaydı elbette ki o sûreyi kesmeden o kişi benim canımı çıkaracaktı!»
Vakidî, Abdullah el-Ömerî kanalı ile Salih b. Havvat'tan, o da babasından korku namazını anlatan hadisi uzun uzadıya rivayet etti ve şöyle dedi: «Rasûlullah (s.a.v.), konaklama yerinde iken sahabeler, birkaç kadını esir aldılar. Esir alınan kadınlar arasında parlak yüzlü bir cariye vardı. Kocası onu çok seviyordu. Karısını Rasûlullah'tan istemeye ve onu alıp götürmeye veya bir adam öldürmeye yemin etti. Onu almadan geri dönmeyeceğine ahd-ü peyman etti.»
Vakidî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bir ara Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber iken ashabından birisi bir kuş yavrusu getirdi. Rasûlullah ona bakıyordu. Yavrunun anne ve babası veya ikisinden birisi oraya doğru geldi. Kendini yavruyu tutan adamın önüne attı. İnsanlar bu manzarayı görünce, hayret ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Şu kuşun haline hayret mi ediyorsunuz? Yavrusunu yakaladınız. O da yavrusuna olan merhametinden dolayı kendini feda edip ortaya koydu. Allah'a yemin ederim ki, Rabbiniz, bu kuşun yavrusuna olan merhametinden daha fazla size merhamet eder.» [6]

Cabirin Devesinin Bu Gazvedeki Kıssası

Muhammed b, İshak, Vehb b. Keysan tariki ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte zayıf olan erkek devemin üzerinde olduğum halde Nahl'dan Zatü'r-Rika' gazvesine gittim. Rasûlullah seferden döndüğü zaman beraberimiz deki .arkadaşlarımız ilerlemeye başladılar. Bense gerilemeye başladım. Nihayet Rasûlullah, bana kavuştu ve şöyle dedi:
- Ey Cabir, sana ne oldu?
- Ya Rasûlallah, işte benim bu erkek devem beni geciktirdi.
- Onu çoktur, dedi.
Ben de devemi çöktürdüm, Rasûlullah (s.a.v.) da devesini çöktür-dü. Sonra dedi ki:
- Şu senin elindeki değneği bana ver veya benim için ağaçtan bir değnek kes.
Ben de öyle yaptım. Rasûlullah (s.a.v.) da değneği aldı ve onunla deveme birkaç kez vurdu. Sonra da bana: «Bin.» dedi. Ben de bindim. Sonra yola çıktık. Onu hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, benim devem artık Rasûlullah'ın devesi ile âdeta yarışıyordu.
Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte sohbet ettik. Sohbet esnasında bana dedi ki:
- Ey Cabir, şu deveni bana satar mısın?
- Onu sana hibe ederim.
- Hayır, ama bana sat.
- O halde pazarlığı kendin yap.
- Ben senin deveni bir dirheme satın aldım.
- Hayır, bu durumda beni aldatmış olursun ya Rasûlallah.
- Öyleyse iki dirheme satın aldım.
- Hayır.
Rasûlullah (s.a.v.), devemin fiyatını yükseltmeye devam etti. Nihayet bir okkaya kadar çıktı. Ben de dedim ki:
- Ya Rasûlallah, acaba razı oldun mu? -Evet...
- O halde deve senindir.
- Onu aldım.
Sonra Rasûlullah bana şöyle dedi:
- Ey Cabir, sen şimdiye kadar evlendin mi?
- Evet ya Rasûlallah.
- Dulla mı, yoksa bakire ile mi evlendin?
- Hayır dul ile evlenmişim.
- Niye bakire bir kızla evlenmedin. Halbuki o seninle oynaşır, sen de onunla oynaşırdın.
- Ya Rasûlallah, doğrusu babam Uhud gününde şehit edildi ve yedi kızım geride bıraktı. Ben de işleri derleyip toplayan bir kadınla evlendim ki, o kızların başlarım toplasın ve onlara baksın.
- İnşaallah isabetli davranmışsın. Eğer Sırar mevkiine gelirsek bir devenin kesilmesini isteyeceğiz ve o günümüzü orada geçireceğiz. O kadın sesimizi işitmiş, minderlerini silkelemiş.
Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, minderlerimiz yoktur ki.
- Yakında olacak. Sen oraya geldiğin zaman güzel bir iş yap. Cabir diyor ki:
Sırar mevkiine geldiğimiz zaman Rasûlullah (s.a.v.), bir devenin kesilmesini emretti ve deve kesildi. Orada o günümüzü geçirdik. Rasûlullah (s.a.v), akşamladığı zaman yatağına girdi. Biz de girdik. Olup bitenleri ve Rasûlullah'm bana söylediklerini hanımıma haber verdim. Hanım dedi ki:
- O halde yap, dinle ve itaat et.
Sabahladığım zaman erkek devenin başından tuttum, götürdüm, Rasûlullah'ın kapısının önüne çöktürdüm. Sonra mescidde ona yakın oturdum. Rasûlullah mescidden çıktığında erkek deveyi gördü ve: «Nedir bu?» diye sordu. "Cabir'in getirdiği devedir." dediler. "Cabir nerededir?" diye sordu. Ben yanma çağrıldım, gittim. Bana şöyle dedi:
- Ey kardeşimin oğlu, devenin başını tut. O senindir. Sonra Bilal'i çağırdı ve ona şu emri verdi:
- Cabir'i götür, ona bir okiye altın ver.
Ben de Bilal ile birlikte gittim. Bana bir okiye, hatta biraz daha fazla altın verdi. Vallahi o altın yanımda durmadan artmaya devam etti. Evimizde onun tesiri görüldü. Taki, dün başımıza gelen musibet oluncaya kadar.»
Cabir, bu musibet ile Harre gününde vuku bulan musibeti kas-detmiştir.
Süheylî dedi ki: Bu hadiste, şöyle bir şeyin vuku bulduğuna dair işaret vardır ki; Rasûlullah (s.a.v.), Cabir'e şu haberi vermiş: Allah senin babanı diriltti ve ben onunla konuştum.
Cabir'in babası da: «Ya Rasûlallah, bana lütufta bulunuyorsun.» dedi. Çünkü Cabir'in babası şehid olmuştu. Allah bu hususta

şöyle buyurmuştur:
«Şüphesiz ki Allah, müminlerin canlarını ve mallarını satın almıştır.»
Cenâb-ı Allah, onlara daha fazla lütufta bulunduğunu da şu ayette beyan buyurmuştur:
«İyi davrananlara; daima daha iyisi ve üstünü verilir.» (Yûnus, 26.)
Cenâb-ı Allah, bedel ile bedelin karşılığı olan şeyi bir araya getirmiş, şehidlerin kendilerinden satın almış olduğu ruhlarını kendilerine iade etmiş ve şöyle buyurmuştur:
«Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın. Bilakis onlar Rableri katında diridirler ve nzıklanırlar.» (Âi-i Imrân, 169.)
İnsana göre ruh, binek mertebesindedir. Nitekim Ömer b. Abdü-laziz de böyle demiştir.
Bu sebeple Rasûîullah (s.a.v.), Cabir'den bineği olan devesini satın almış, ona bedelini vermiş, sonra iade etmiş ve daha fazlasını vermişti. Bundan da Rasûlullah'm, Cabir'e babası hakkında verdiği haberin tahkiki vardır.
Süheylî'nin takip ettiği bu yolda garip bir işaret ve göz alıcı eşsiz bir tahayyül vardır. Doğrusunu noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah bilir. [7]

Son Bedir Gazvesi

Daha önce de geçtiği gibi bu, Uhud savaşında Müslümanlarla müşriklerin yapmak için sözleştikleri bir gazvedir.
İbn İshak dedi ki: Rasûîullah (s.a.v.), Zatü'r-Rika' gazvesinden Medine'ye döndükten sonra orada cemaziyelevvel cemaziyelahir ve receb aylarını geçirdi. Ebu Süfyan'la karşılaşmaya söz verdiği için şaban ayında Bedir'e gitmek üzere Medine'den çıktı.
İbn Hişam dedi ki: Bedir'e giderken Medine'de yerine vekil olarak Abdullah b. Abdullah b. Übey b. Selül'ü bıraktı.
İbn İshak dedi ki: Rasûîullah (s.a.v.), Bedir'e varıp konakladı. Orada Ebu Süfyan'ı bekleyerek sekiz gün geçirdi. Ebu Süfyan ise, Mekke halkıyla birlikte çıktı ve Zahran bölgesine bağlı Mesenne'ye i-nip konakladı. Bazı kimseler diyorlardı ki o, Usfan'a varmıştı. Sonra geri dönmek ona daha uygun geldi ve şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Muhamed'le savaşmak ancak bolluk bir senede uygun olur. O senede hayvanlarınızı otlatır, sütlerini içersiniz. Ama bu seneniz, gördüğünüz gibi kurak bir senedir. Ben dönüyorum. Siz de dönün.
Bunun üzerine halk döndü. Mekke halkı onlara, Sevik ordusu (kavut yiyen bir ordu) adını taktı. Derler ki: Siz sadece kavu içmek için sefere çıktınız.
Rasûîullah (s.a.v.), Bedir'de kaldı. Ebu Süfyan'ı bekliyordu. O esnada Mahşi b. Amr ed-Damrî, Rasûlullah'm yanına geldi. Bu onunla Veddan gazvesinde Beni Damre'nin başında peygamber ile barış yapmış olan kimsedir. O, şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Şu suyun yanma, Kureyş ile karşılaşmak için mi geldin?
- Evet, ey Beni Damre'nin kardeşi! Eğer dilersen bununla beraber seninle bizim aramızdaki şeyi sana geri verelim. (Yani ahdimizi beraberce bozalım.) Sonra Allah seninle bizim aramızda hükmünü verinceye kadar seninle çarpışalım.
- Hayır, vallahi ya Muhammed. Sana bunu yapmaya gerek yok. Bundan sonra Rasûlullah/s.a.v.), herhangi bir tuzakla karşılaşmadan Medine'ye geri döndü.
İbn İshak dedi ki: Abdullah b. Revaha, Müslümanların Ebu Süfyan'ı bekleyişleri ve onun da aynı senede Kureyşlilerle birlikte Mekke'ye geri dönüşü hakkında şöyle demiştir: (İbn Hişam ise bu şiiri, Ebu Zeyd'in, Ka'b b. Malik'e ait olduğu beyanında bulunduğunu söylemiştir.):
«Ebu Süfyan ile Bedir'de buluşmak üzere sözleştik. Onu, sözleşmesinde doğru sözlü bulmadık ve o va'dini yerine getiren bir kimse de olmadı.
Yemin ederim ki, eğer bize verdiğin sözünü yerine getirseydin ve bizimle karşılaşsaydın elbette yerilmiş ve akrabalarını kaybetmiş olarak dönerdin.
Orada Utbe'nin ve oğlunun uzuvlarını tek tek parçalanmış olarak bıraktık. Ve Amr'ı (Ebu Cehl'i) oraya yerleşir vaziyette bıraktık.
Allah Rasûlü'ne isyan ettiniz. Yazıklar olsun sizin âdetinize ve azgın olan kötü işinize.
Beni kmasanız ve bana şiddet gösterseniz bile ben derim ki:
Rasûlullah'a çoluk çocuğum ve malım feda olsun.
Ona itaat ettik, içimizde ona denk birini görmedik.
Bizim için gecenin karanlığında o, hidayet edici, yol gösterici bir meşaledir.»
İbn İshak dedi ki: Hassan b. Sabit bu konuda şöyle dedi:
«Şam'ın akar sularını bırakınız. Onların Önlerine Enak ağaçlarını otlayan yavru yüklü develerin ağızlan gibi buzlar gelmiştir.
Bir takım adamların elleriyle ki, onlar, Rablerine doğru hicret ettiler.
Gerçek yardımcıların yani Ensâr'ın ve meleklerin elleriyle.
Alic mevkiinin engin vadisinden, alçak yerlerinden gittiği zaman onlara de ki; yol oradan geçmez.
Suyu ellerle çıkarılan Ress kuyusunun yanında develerinin yatak yerleri geniş olan bir yerde kendileri için çok kalabalığı bulunan bir ordu ile sekiz gün kaldık.

Ortası vücudun yarısı kadar olan atlarla ve omuzları yüksek, uzun, zayıf atlarla.
Sene boyu yaşayan Arfec otunun köklerini süratli bineklerin tırnaklarının kenarıyla söküp çıkarır olarak görürsün.
Eğer uzun boylu kalmamızda ve arayışımızda Furat b. Havyanla karşılaşırsan o, mahvolmuş bir rehine olur, esir alınır.
Eğer ondan sonra Kays b. İmru'l-Kays'a rastlarsak, onun renginde siyahlıkta şiddetli bir siyah renk artar.
Ebu Süfyan'a benden bir haber ilet ki, sen fakir beyazlardansın.»
Bilahare Müslüman olan Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib; bu şiire cevaben şöyle demiştir:
«Ey Hassan, ey hurma ile geçinen hurma yiyenin oğlu! Andolsun ki, biz geniş sahraları işte böyle kat ederiz.
Biz çıktık, bizim aramızda geyik yavruları kurtulamazlar.
Bir bir peşine gelen koşmalarla bizden dağlara sığınsalar bile.
Biz, bir deve çökme yerinden geçtiğimiz, oradan kalktığımız zaman, onu mevsim ehlinin yani panayır esnafının ya da hacca gelen kalabalık insanların kalktıkları ve terkettikleri, hayvanlarının ve develerinin izleri ve onların terslerinin olduğu bir yer sanırsın.
Suyu ellerle çıkarılan Ress kuyusunun yanında ikamet ettin. Bizi kastediyordun ve bizi yakın mevzilerin yanında Nahl'de bıraktın.
Ekinlerin üzerinde atlarımız ve develerimiz yürüyordu, çiğnemediler. Onlara yumuşak kumlar bulaşıyordu.
Sel' ile Fari' dağları arasında iyi kılıçlarla ve süratli bineklerimizle üç gün kaldık.
Sandınız ki, kavmin kuvvetleri zayıf atlarının yanındadır.
O halde iyi atları gönderene ve sımsıkı sarılanın sözünün minvali üzere onlara söyle.
Siz orada mesud oldunuz. Oysa ki sizden başkası oranın halkı idi.
Bunlar, Fihr b. Malik'in çocuklarından olan süvarilerdir.
Çünkü sen -eğer hatırlarsan- hicrette değilsin.
Ne de dinin ahkamında, hudutlarında ve dinin şiarında, onun şe-râi' ve ahkamında, ona tabi olan bir kimse de değilsin.»
İbn Hişam dedi ki: Kafiyeleri değişik olduğu için bu şiirin bazı beyitlerini buraya almadık.
Musa b. Ukbe, Zührî kanalı ile Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Süfyan'la karşılaşmal için." halka alarm verdi. Onları sefere çıkmaya çağırdı. Öte yandan müna-fiklarsa, insanların arasına yayılarak onları sefere çıkmama ve gevşeme propagandası altında tuttular. Allah, kendi dostlarını onların menfi propagandasına karşı korudu.
Müslümanlar, Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Bedir yoluna çıktılar. Yanlarına ticaret malı aldılar ve: «Eğer Ebu Süfyan'ı görürsek ne âlâ. Göremez isek paramızla Bedir panayırından eşya satm alırız.» dediler.
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ashabından 1.500 kişi ile birlikte Medine'den yola çıktı. Yerine vekil olarak Abdullah b. Revaha'yı bıraktı. Yola koyulusu, hicri dördüncü senenin zilkade ayının başlarında olmuştu.
Sahih olan, İbn İshak'm kavlidir ki, bu kavle göre son Bedir gazvesi, hicri dördüncü senenin şaban ayında yapılmıştır. Ve bu kavil, Musa b. Ukbe'nin kavline de muvafiktır. Ona göre de bu gazve, şaban ayında olmuştur. Ancak o, hicri üçüncü senenin şaban ayında olduğunu söylemiştir ki, bu bir vehimden ibarettir. Çünkü Müslümanlarla müşrikler, Uhud gazvesinde yeni bir gazvede buluşmak üzere sözleş-mişlerdi. Oysa Uhud gazvesinin kendisi, hicri üçüncü senenin şevval ayında yapılmıştı. Nitekim önceki sayfalarda böyle denmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Vakidî dedi ki: Müslümanlar, panayır süresi boyunca Bedir'de kaldılar. Her sene Bedir'de sekiz gün süre ile panayır düzenlenirdi. Bu panayırdan sonra bire iki kazanarak Medine'ye döndüler. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Bu yüzden kendilerine bir fenalık dokunmadan, Allah'tan nimet ve bollukla geri döndüler. Allah'ın rızasına uydular. Allah büyük, bol nimet sahibidir.» (Âi-iîmrân, 174.) [8]

Hicrî Dördüncü Senede Meydana Gelen Bazı Olaylar

İbn Cerir dedi ki: Hicri dördüncü senenin cemaziyelevvel ayında Osman b. Affan (r.a.)'m oğlu Abdullah vefat etti. Abdullah, Rasûlul-lah'm kızı Rukiyye'den doğmuştu, altı yaşında iken vefat etti. Rasû-lullah (s.a.v.), onun namazını kıldı. Babası Osman b. Affan da onu mezarına defnetti.
Ben derim ki: Bu senede, Ebu Seleme Abdullah b. Abdi'1-Esed b. Hilal b. Abdillah b. Amr b. Mahzum el-Kureşi el-Mahzum ve annesi Berre binti Abdülmuttalib (Rasûlullah (s.a.v.)'ın halası) vefat etti. Ebu Seleme, peygamberin süt kardeşi idi. İkisi birlikte Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe'den süt emmişlerdi. Ebu Seleme'nin ve Ebu Ubeyde ile Osman b. Affan ve Erkam b. Ebu'l-Erkam'm İslâm'a girişi çok eskilerde aynı günde olmuştu.
Ebu Seleme ile zevcesi Üınmü Seleme, Habeş diyarına hicret etmişlerdi. Sonra Ebu Seleme, Habeşistan'da çocukları doğmu olarak Mekke'ye döndü. Oradan da Medine'ye hicret etti. Zevcesi Ümmü Seleme de ona uyarak Medine'ye Muhacir olara geldi.
Ebu Seleme, Bedir ve Uhud gazvelerine katıldı. Uhud'da aldığı a-ğır yaralardan dolayı vefat etti. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın. Bu zatın musibet anında söylenmesi gereken "Biz Allah'a aidiz ve şüphesiz ona döneceğiz." mealindeki istirca ile ilgili olarak rivayet ettiği bir hadis vardır. Bu da Rasûlullah (s.a.v.)'m Ümmü Seleme ile evlenmesi bahsinde

nakledilecektir.
İbn Cerir dedi ki: Hicri dördüncü senenin şaban ayından birkaç gece geçtikten sonra Hz. Ali ile Rasûlullah'm kızı Hz Fatıma'nın oğulları Hüseyin dünyaya geldi. Allah onlardan razı olsun.
Aynı senenin ramazan ayında Rasûlullah (s.a.v.), Zeyneb binti Hüzeyme b. Haris b. Abdullah b. Amr b. Abdumenaf b. Hilal b. Amir b. Sa'saa el-Hilaliyye ile evlendi.
Ebu Ömer b. Abdil-Berr, Ali b. Abdülaziz el-Cürcanî'nin şöyle dediğini nakletmiştir: "Zeyneb, Meymune binti Haris'in kız kardeşidir."
Ebu Ömer b. Abdi'1-Berr, bunu demiş, ancak bu rivayeti garip karşıhyarak, bu sözü başkasının söylemediğini ifade etmiştir.
Zeyneb, kendisine Ümmü'l-Mesâkin (düşkünlerin annesi) denilen bir kadındı. Çünkü düşkünlere çokça sadaka verir, onlara iyilik ve ihsanda bulunurdu. Rasûlullah (s.a.v.) onunla evlenirken, ona mehir olarak on iki buçuk okiye (beşyüz dirhem) verdi ve ramazanda onunla gerdeğe girdi. Daha önce Zeyneb, Tüfeyl b. Haris'in nikahlısı idi. Tüfeyl onu bo-şamıştı.
Ebu Ömer b. Abdi'1-Berr, Ali b. Abdülaziz el-Cürcanî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Sonra kardeşi Ubeyde b. Haris b. Muttalib b. Abdumenaf, Zeyneb'i himayesine aldı.
"el-Gâbe" adlı eserinde İbn Esir demiştir ki: Zeyneb, Abdullah b. Cahş'ın nikahı altında idi. Abdullah, Uhud savaşında öldürüldü.
Ebu Ömer dedi ki: Zeyneb'in Rasûlullah'm sağlığında vefat ettiği hususunda ihtilaf yoktur. Rasûlullah'm yanında sadece iki veya üç ay kaldığı da söylenir. Evlilikleri iki veya üç ay sürdükten sonra Zeyneb vefat etmiştir.
Vakidî dedi ki: Hicri dördüncü senenin şevval ayında Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Seleme binti Ebi Ümeyye ile evlendi.
Ben derim ki: Ümmü Seleme, daha önceleri çocuklarının babası Ebu Seleme b. Abdi'l-Esed'in eşi idi. Daha önce de anlatıldığı gibi Ebu Seleme, Uhud gazvesinde hazır bulundu. Uhud gününde yaralandı. Yarasını bir ay süreyle tedavi etti. Nihayet iyileşti. Sonra bir seriyye ile birlikte sefere çıktı. Seriyye, sonunda güzel ganimetler ve davarlara sahip oldu. Bundan sonra on yedi gün daha yaşadı. Nihayet yarası nüksedip ağırlaştı. Hicri dördüncü senenin cemaziyelevvel ayının bitimine üç gün kala vefat etti. O senenin şevval ayı geldiğinde Rasûlullah (s.a.v), Ümmü Seleme'ye evlenme teklifinde bulundu. Dünür olarak Ömer b. Hattab' ona defalarca gönderdi. Ömer'e kendisinin kıskanç bir kadın olduğunu, çoluk çocuğunun bulunduğunu, bu sebeple Rasûlullah'a gerekli ihtimamı gösteremeyeceğini ve çocuklarının bakıma muhtaç olduklarını, eğer onların azıklarını temin etmek için çalışmazsa kendisinin de muhtaç kalacağım anlattı. Bunun üzerine Rasûlullah ona şöyle karşılık verdi:
- Çocuklara gelince bunlar, Allah ve Rasûlü'nün himayesine girerler, yani bunların nafakası onlara aittir. Sana ait değildir. Kıskançlığına gelince Allah'a dua ederim, inşaallah kıskançlığın yok olur gider.
Bunun üzerine Ümmü Seleme evlenmeye razı oldu. Ömer'le konuşmasının sonunda şöyle dedi:
- Kalk, artık, beni Rasûlullah'la evlendirebilirsin. Yani ben bu işe razı oldum ve izin verdim.
Bazı âlimler, bir vehme kapılarak onun bu sözünü, kendi oğlu Ömer b. Ebi Seleme'ye hitaben söylediği düşüncesine saplanmışlardır. Oğlu Ömer, o sıralarda akid yapma ehliyetine sahip olmayan küçük bir çocuk idi. Ben bu konuda müstakil bir cild kitap yazmış ve bu konuda doğru hükümleri beyan etmişimdir, Hamd ve minnet Allah'adır. Âlimlerin bazısı da Ümmü Seleme'nin nikah akdini oğlu Seleme b. Ebi Seleme'nin yaptığını söylemişlerdir. Güya o esnada Seleme, onun en büyük oğlu imiş. Burada âlimler buna cevaz vermişlerdir. Çünkü Seleme'nin babası, annesinin aynı zamanda amcası oğlu imiş. Oğlunun, oğulluk cihetinden başka bir durumda annesine velilik yapma hakkı olduğu hususunda icma vardır. Aynı zamanda azad eden veya hüküm veren bir hakim olması durumunda da oğul, annesine velilik yapabilir. Fakat sırf oğulluk ciheti ile annesinin nikah akdini Şafiî'ye göre akdedemez. Ama diğer üç mezhep imamı, bu hususta İmam Şafiî'ye muhalefet etmişlerdir. Bu konuyu "el-Ahkamü'1-Ke-bir" adlı kitabımızın nikah bölümünde genişçe açıkladık.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus ve Leys kanalı ile Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bir gün kocam Ebu Seleme, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanından gelip şöyle dedi: «Rasûlullah (s.a.v.)'-dan öyle bir söz duydum M, çok hoşuma gitti. Şöyle dedi: «Bir Müslüman, bir musibete uğrar da musibet anında «İnna lillahi ve inna iley-hi râciûn» ayetini okuyup sonra da «Allahım, bu musibetimden dolayı bana ecir ver ve bunun yerine bana daha hayırlı birşey ver.» derse Cenâb-ı Allah, mutlaka onun dileğini yerine getirir.»
Ümmü Seleme dedi ki: Ben kocamın bu sözünü hafızama yerleştirip ezberledim. Kocam Ebu Seleme vefat ettiğinde ben: «İnna lillahi ve inna ileyhi râciûn» ayetini okudum. Sonra da: «Allahım, bu musibetimden dolayı bana ecir ver ve bundan daha hayırlı birşeyi bana ver.» dedim. Sonra kendi kendime dönüp şöyle dedim: «Kocam Ebu Seleme'den daha hayırlı kimse nereden elime geçecek?»
Kocamın ölümünden sonra iddetimi tamamladığımda Rasûlullah (s.a.v,), evimizin kapışma geldi. İçeri giriş izni istedi. Ben o esnada, bana ait bir deriyi sepilemekte idim. Ellerimi selem ağacının bulaşığından yıkadım ve girmesine izin verdim. Ona, içi hurma lifiyle dolu deri bir yastık indirdim. Üzerine oturdu. Sonra beni kendine istedi. Benimle evlenmeye talip oldu. Sözünü tamamladığında dedim ki:
- Ya Rasûlallah, seninle evlenmeye nasıl razı olmam, ancak ben çok kıskanç bir kadınım. Korkarım ki, bende kıskançlık görürsün de kıskançlığım sebebiyle Allah beni azaplandırır. Ben yaşlanmış, çoluk çocuk sahibi bir kadınım.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Sözünü ettiğin kıskançlığa gelince, Allah onu senden giderecektir. Bahsettiğin yaşlılığa gelince, ben de senin gibi yaşlıyım.

Anlattığın çoluk çocuğa gelince, senin çoluk çocuğun benim de çoluk çocu-ğumdur.
Rasûlullah'm böyle demesi üzerine kendisiyle evlenmeye razı oldum. Allah, kocam Ebu Seleme'den daha hayırlı birini bana verdi. Rasûlullah'a kavuştum.»
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Medine'ye yönelerek Bedir'den ayrıldı. Zilhicce ayım Medine'de geçirdi Hicri dördüncü senede de hac ibadetini müşrikler idare ettiler.
Vakidî dedi ki: Rasûlullah, hicri dördüncü senede Zeyd b. Sabit'e İbranice'yi öğrenmeyi emretti.
Ben derim ki: Sahih bir hadiste sabit olduğuna göre Zeyd b. Sabit şöyle demiştir: «Ben İbranice'yi onbeş günde öğrendim.» Doğrusunu Allah bilir. [9]

Hicrî Beşinci Sene Olayları Devmetü'l[10] -Cendel Gazvesi

Bu gazve, hicri beşinci senenin rebiyülevvel ayında yapılmıştır.İbn İshak demiştir ki: Son Bedir gazvesinden sonra Rasûlullah (s.a.y.), Devmetul-Cendel gazvesine gitmiştir.
İbn Hişam dedi ki; Hicri beşinci senenin rebiyülevvel ayında bu gazve yapılmış ve Rasûlullah, Siba' b. Urfuta el-Gifarî'y Medine'ye vekil olarak tayin etmiştir.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Devmetü'l-Cendel'e ulaşmadan ve herhangi bir tuzakla karşılaşmadan Medine'ye ger döndü. O senenin kalan kısmını Medine'de ikamet ederek geçirdi.
Muhammed b. Ömer el-Vakidî, seleften bir cemaatın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Şam yakınlarına yaklaşmak istedi. Kendisine denildi ki: Bu yaptığın iş, Kayser'i ürkütür.
Yine Rasûlullah'a Devmetü'l-Cendel'de büyük bir topluluk bulunduğunu, oraya varan kimselere zulmettiklerini, orada büyük bir çarşı bulunduğunu ve Devmetü'l-Cendel'deki grubun Medine'ye gelmek istediklerini de anlattılar. Rasûlullah (s.a.v.), bu anlatılanları makul karşıladı. 1.000 kadar Müslümanla yola çıktı. Geceleri yol gidiyor, gündüzleri gizleniyordu. Yanında Beni Uzre kabilesinden Mezkur a-dında uzman bir kılavuz vardı.
Devmetü'l-Cendel'e yaklaştıklarında kılavuzu, Beni Temim kabilesine ait hayvanların oralarda yayılmış olduklarını kendisine haber verdi. Rasûlullah (s.a.v.), yola devam etti. Nihayet Beni Temim kabilesinin davarlarına ve çobanlarına hücum etti. Yakaladıklarını tuttu. Kaçanlarsa her bir tarafa kaçıp gittiler. Bu haber, Devmetul-Cendel ahalisine ulaştığında onlar dağılıp kaçtılar. Rasûlullah (s.a.v.), onların meydanlığına inip durdu. Orada hiç kimseyi bulamadı. Günlerce ikamet etti. Etrafa seriyyeler saldı. Sonra bu seriyyeler geri geldiler. Muhammed b. Seleme, onlardan bir adamı yakalayıp Rasûlullah'm yanma getirdi. Rasûlullah, ona arkadaşlarını sordu. O da bir gün Önce kaçtıklarını söyledi. Rasûlullah, ona Müslüman olmasını tekli etti, o da Müslüman oldu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye döndü.
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), hicrî beşinci senenin rebiyüla-hir ayında Devmetü'l-Cendel'e gitti. Bu senede Ümmü Sa'd b. Ubade vefat etti. Ümmü Sa'd'ın oğlu da bu gazvede Rasulullah'la beraber idi.
Ebu İsa et-Tirmizî, "Cami"1 adlı eserinde Muhammed b. Beşşar kanalı ile Said b. Müseyyeb'ten rivayet etti ki, Peygambe (s.a.v.), Medine dışında iken Ümmü Sa'd vefat etti. Aradan bir ay geçtikten, sonra Peygamber (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde onun cenaze namazım kıldı.
Bu sağlam ve mürsel bir rivayettir. Bundan anlaşıldığına göre Peygamber (s.a.v.), bu gazve için Medine'den bir ay uzakta kalmıştır. Merhum Vakidî'nin anlattığına göre bir aydan fazla kalmış da olabilir. [11]

Hendek (Ahzab) Gazvesi

Cenâb-ı Allah, bu gazve ile ilgili olarak el-Ahzâh sûresinin baş tarafındaki ayetleri inzal buyurmuştur:
- «Ey inananlar! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Üzerinize ordular gelmişti, biz de onların üzerine rüzgar ve göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu.
Onlar size yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi, gözler de dönmüştü, yürekler ağızlara gelmişti; Allah için çeşitli tahminlerde bulunuyordunuz.
İşte orada, inananlar denenmiş ve çok şiddetli sarsıntıya uğratılmışlardı.
İkiyüzlüler (münafiklar) ve kalblerinde hastalık olanlar: «Allah ve peygamberi bize sadece kuru vaadlerde bulundular» diyorlardı.
İçlerinden bir takımı: «Ey Medineliler! Tutunacak yeriniz yok, geri dönün» demişti. İçlerinden bir topluluk da peygamberden «Evlerimiz düşmana açıktır» diyerek izin istemişlerdi. Oysa evleri açık değildi. Sadece kaçmak istiyorlardı.
Eğer Medine'nin etrafından üzerlerine varılmış olsa, sonra da kendilerinden fitne çıkarmaları istense, hemen buna girişip derhal yapmaktan geri kalmazlardı.
Andolsun ki, daha önce, sırt çevirip kaçmayacaklarına dair Allah'a ahd vermişlerdi. Allah'a verilen ahd sorulacaktır.
Ey Muhammedi De ki: «Eğer ölümden yahud öldürülmekten kaçıyorsanız bilin ki, kaçmak size fayda vermeyecektir, kaçsanız

bile az bir zamandan fazla yaşatılmazsınız.»
De ki: «Allah size bir kötülük dilese veya bir rahmet istese, O'na karşı kim sizi koruyabilir? Allah'tan başka dost ve yardımcı da bulamazsınız.»
Allah, içinizden sizi alıkoyanları, size Allah'ın yardımını kıskanarak, kardeşlerine «Bize gelin, zorlanmadıkça savaşa gitmeyin» diyenleri bilir. Kalblerine korku gelince, ölüm baygınlığı geçiren kimse gibi gözleri dönerek, -Ey Muhammedi- sana baktıklarını görürsün. Korkulan gidince iyiliğinize olanı çekemeyip sivri dilleriyle sizi incitirler. Bunlar inanmamışlardır. Allah, bu sebeple işlerini boşa çıkarmıştır; Bu, Allah için kolaydır.
Bunlar, düşman birliklerinin gitmediklerini sanıyorlardı. Bu birlikler tekrar gelmiş olsalardı, kendilerinin çöllerde bedevilerin yanında bulunup, sadece sizin haberlerinizi sormayı dilerlerdi. Aranızda olsalar, ancak pek azı savaşırlardı.
Ey inananlar! Andolsun ki, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Rasûlullah, en güzel örnektir.
İnananlar, düşman birliklerini gördükleri zaman: «İşte bu, Allah ve peygamberinin bize vaad ettiğidir, Allah ve peygamberi doğru söylemiştir.» dediler. Bu, onların ancak imanını ve teslimiyetlerini artırdı. . .
İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır. Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Ahidlerinihiç değiştirmemişlerdir.
Bu sebeple Allah, doğrulan doğrulukları ile mükafatlandırır, iki yüzlüleri de dilerse azaplandırır veya tevbelerini kabuİ eder. Şüphesiz Allah bağışlayandır, merhamet edendir.
Allah, inkar edenleri, kinleriyle geri çevirdi. Bir hayra ulaşamadılar. Savaşta, inananlara Allah'ın yardımı yetti. Allah kuvvetli olandır, güçlü olandır.
Allah, kitap ehlinden, kafirleri destekleyenleri kalelerinden indirmiş, kalblerine korku salmıştı; onların kimini öldürüyor, kimini de esir alıyordunuz.
Yerlerini, yurtlarını, mallarını ve henüz ayağınızı dahi basmadığınız yerleri Allah size miras olarak verdi. Allah, herşeye Kaadir olandir.» {el-Ahzâb, 9-27.)
Tefsirimizde bu ayet-i kerimelerden her biri hakkında söz söyleyip gerekli açıklamayı yaptık, Hamd ve minnet Allah'adır. Burada kıssa ile ilgili hususları inşaallah anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
İbn İshak, Urve b. Zübeyr, Katade, Beyhakî ve selef-halef âlimlerinden birkaç kişinin kesin ifadesine göre Hendek gazvesi hicri beşinci senenin şevval ayında yapılmıştır.
Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ahzab (Hendek) vak'ası, hicri dördüncü senenin şevval ayında vuku bulmuştur.
İmanı Ahmed b. Hanbel'in Musa b. Davud'dan rivayet ettiğine göre Malik b. Enes de böyle demiştir.
Beyhakî dedi ki: Aslında bunlar arasında ihtilaf yoktur. Çünkü söylemek istedikleri şudur: Hendek gazvesi, hicretten dört sene geçtikten sonra ve beş sene tamamlanmadan önce vuku bulmuştur. Şüphesiz ki müşrikler, Uhud'dan döndüklerinde, ertesi sene Bedir'de karşılaşmak hususunda Müslümanlarla sözleşmişlerdi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, hicri dördüncü senenin şaban ayında oraya gitmişlerdi. Ebu Süfyan ise, o senenin kıtlık senesi olmasını gerekçe gösterip Kureyşlilerle birlikte Mekke'ye geri dönmüştü. Döndükten iki ay sonra Medine'ye gelecek halleri yoktu. Böyle olunca da Hendek gazvesinin hicri beşinci senenin şevval ayında yapıldığı kesinlik kazanıyor. Doğrusunu Allah bilir.
Zührî'nin açık ifadesine göre Hendek gazvesi, Uhud'dan iki sene sonra yapılmıştır, Uhud gazvesinin de hicri üçüncü senenin Şevval ayında yapıldığı hususunda ihtilaf yoktur. Ancak hicri tarihin başlangıcını, hicretin ikinci senesinin muharreminden başlatanlara göre -ki bunlar rebiyülevvel ayından sonraki ayları hicret senesinden saymamışlardır- gazvelerin tarihi böyle değildir. Yakup b. Süfyan el-Fesevî de böyle demiştir. Bu zat, açıkça beyan etmiştir ki, Bedir gazvesi hicri birinci senede, Uhud gazvesi hicri ikinci senede, son Bedir gazvesi de hicri üçüncü senenin şaban ayında; Hendek gazvesi de hicri dördüncü senenin şevval ayında yapılmıştır. Halbuki bu, cumhurun görüşüne aykırıdır. Meşhur kavle göre, mü'minlerin emiri Hattab oğlu Ömer, hicri tarihin başlangıcını hicret senesinin muharreminden başlatmıştır. İmam Malik'e göre hicret senesinin rebiyülevvel ayından başlatmıştır. Buna göre üç kavil ortaya çıkmaktadır ki, hangisinin doğru olduğunu Allah bilir.
Sahih olan, cumhurun kavlidir ki, buna göre Uhud gazvesi, hicri üçüncü senenin şevval ayında, Hendek gazvesi hicri beşinci senenin şevval ayında yapılmıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde üzerinde ittifak edilen bir hadiste İbn Ömer şöyle demektedir: «Uhud gününde ben ondör yaşında bir çocuk olarak savaşmak için Rasûlullah'a arzedildim. Ama o, savaşmama izin vermedi. Hendek gazvesinde ben onbeş yaşında bir çocuk olarak savaşmak için Rasûlullah'a arz edildim. Bu defa savaşmama izin verdi.» Buna cevaben bir grup âlim -ki Beyhakî de bunlardan biridir- demişler ki: İbn Ömer, Uhud savaşında ondördüncü yaşın ilk basamağında iken savaşmak için Rasûlullah'a arzedilmişti. Hendek gazvesinde de onbeşinci yaşın son basamaklarında iken Rasûlullah'a arzedilmişti.
Ben derim ki: Muhtemeldir ki, îbn Ömer, Hendek gazvesinde savaşmak için Rasûlullah'a arz edildiğinde onbeş yaşını tamamlamış idi ki, o durumdaki bir çocuğa savaşma izni verilebilir. Bu sebepledir ki, Nafı bu hadisi Ömer b. Abdülaziz'e tebliğ ettiğinde o şöyle demiştir: «Bu, küçük ile büyüğü birbirinden ayıran sınırdır.» Böyle dedikten sonra bu hükmü, bütün şehirlere yazıp göndermiştir. Cumhur-u ulema da bu görüşe itimad edip dayanmıştır. Doğrusunu Allah bilir. İbn İshak dedi ki:

Hendek gazvesi, hicri beşinci senenin şevval ayında yapılmıştır. Yezid b. Ruman, bana Urve'den ve kendilerini yalancılıkla itham edemeyeceğim kimselerle Ubeydullah b. Ka'b b. Malik'den ve Muhammed b. Ka'b el-Kurazî ile Zührî'den, Asım b. Am b. Katade, Abdullah b. Ebi Bekir ve diğer âlimlerimizden nakilde bulundu. Bazısı, diğerlerinin söylemediklerini söylediler. Netice itibariyle dediler ki, Hendek'te olan hadiselerden birisi de şudur: Yahudilerden Sellam b. Ebu'l-Hukayk en-Nadrî Hüyey b. Ahtap en-Nadrî, Kinane b. Rebi b. Ebu'l-Hukayk, Hevze b. Kays el-Vailî, Ebu Ammar el-Vailî, Beni Nadir ve Ber Vail kabilelerinden bir topluluk ile -ki bunlar Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı- cephe oluşturarak ortaya çıktılar. Nihayet Mekke'ye, Kureyş'in yanma geldiler ve onları Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşmaya çağırıp şöyle dediler:

«Biz, ona karşı yakında sizinle beraber olacağız. Onun kökünü kurutuncaya kadar yanınızda olacağız.»

Kureyşliler de onlara şöyle dediler:

«Ey Yahudi topluluğu! Siz, ilk ehl-i kitapsınız ve Muhammed ile ayrılığa düştüğümüz konuyu bilirsiniz. Acaba bizim dinimiz mi yoksa onun dinimi hak ve gerçektir?»

Yahudiler dediler ki:

«Sizin dininiz onunkinden daha hayırlıdır ve siz de ondan hakka daha yakın kimselersiniz.»

İşte onlar hakkında Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeleri inzal buyurdu:

«Kendilerine kitap verilmiş olanların puta ve şeytana kanıp, inkar edenlere: «Bunlar, inananlardan daha doğru yoldadırlar.» dediklerini görmedin mi?

İşte, Allah'ın lanetledikleri onlardır. Allah'ın lanetlediği kişiye asla yardımcı bulamayacaksın.» (en-Nisa, 51-52.)

Yahudiler, bu sözleri Kureyşlilere söylediklerinde onları sevindirdiler ve Rasûlullah'a karşı davet ettikleri savaş hususunda isteklen-dirdiler. Onlar da bu savaş için toplanıp hazırlık yaptılar.

O Yahudi topluluğu sonra yola çıktı. Kays-ı Aylan'dan olan Gata-fan'a geldiler. Onları da Rasûlullah ile savaşa çağırdılar ve onlara dediler ki: Yakında ona karşı sizinle beraber olacağız. Kureyşliler de bu konuda onlara tabi olacaktır. Bunun üzerine Gatafanlılar, onlarla beraber savaş için toplandılar.

Bunun üzerine Kureyşliler yola çıktılar. Onların yöneticisi ve kumandanı Ebu Süfyan b. Harb idi. Gatafanlılar da yola çıktılar Onların kumandanı ise Uyeyne b. Hısn b. Hüzeyfe b. Bedir idi. Bunlar, Beni Fezare ile birlikte yola çıktılar. Haris b. Eb Harise el-Mürrî de Beni Mürre kabilesiyle birlikte yola çıktı. Mis'er b. Ruhayle b. Nüveyre

b. Tarif b. Sühme b. Abdullah b. Hilal b. Halave b. Eşca' b. Reys b. Gatafan da, Eşca'dan olan kavminden kendisine uyanlarla birlikte yola çıktı.

Rasûlullah (s.a.v.), onların savaş için bir araya gelip karar verdiklerini duyunca, Medine çevresinde hendek kazdı.

İbn Hişam'm ifadesine göre hendek kazmayı Rasûlullah'a tavsiye eden zat, Selman-ı Farisî'dir.

Taberî ile Süheylî dediler ki: İlk defa hendek kazan, Menüşehr b. Eyrec b. Feridun'dur ki, bu da Musa peygamber zamanında olmuştu.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanları sevab kazanmaya imrendirip teşvik etmek için bizzat kendisi çalıştı ve onunla birlikte Müslümanlar da çalıştılar. Rasûlullah ile birlikte hendek kazmaya devam ettiler. Ama münafıklardan bazıları güçsüzlüklerini bahane ederek bu çalışmadan geri kaldılar. Kimi de Rasûlullah'm bilgisi ve izni olmaksızın gizlice sıvışıp kaçıyorlardı. Bu hususta yüce Allah, şu ayetleri inzal buyurdu:

«Doğrusu, Allah'a ve peygamberine inanan mu minler, peygamberle beraber bir işe karar vermek için toplandıklarında, ondan izin almaksızın gitmezler. Ey Muhammed! Senden izin isteyenler, işte onlar, Allah'a ve peygamberine inananlardır. Bazı işleri için senden izin isterlerse, içlerinden dilediğine izin ver. Allah'tan, onların bağışlanmalarını dile. Allah şüphesiz bağışlar, merhamet eder.

Peygamberin davetini, kendi aranızda birbirinizi çağırmanız gibi tutmayın. Allah, içinizden savuşup gidenleri şüphesiz bilir. O'nun buyruğuna aykırı hareket edenler, başlarına bir belanın gelmesinden veya can yakıcı bir azaba uğramaktan sakınsınlar.

Dikkat edin, göklerde ve yerde olanlar Allah'ındır. O, içinde bulunduğunuz durumu da, kendisine döndürüleceğiniz günü de gerçekten bilir. Onlara işlediklerini haber verir. Allah her şeyi bilir.» (en-Nûr, 62-64.)

İbn İshak dedi ki: Müslümanlar, hendeği sağlamlaştırmcaya kadar çalıştılar. Cuayl adında bir adamı konu edinerek söyleştiler. Rasûlullah (s.a.v.), o adama Amr ismini koydu. Sahabeler söz arasında şöyle dediler:

«Cuayl'den sonra ona Amr adını verdi.

O böylelikle yoksullara zahr (güç ve yardım) verdi.»

Onlar bu şiiri okuduklarında Amr kelimesini telaffuz ettiklerinde Rasûlullah da Amr diyordu. Onlar zahr kelimesini telaffuz ettiklerinde, Rasûlullah da zahr diyordu.

Buhari, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Enes'in söyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), hendeğe gitti. Muhacirlerle En-sâr'm soğuk bir sabah vakti hendek kazmakta olduklarını gördü. Onların bu işi yapabilecek köleleri yoktu. Onların açlık ve yorgunluk çekmekte olduklarım görünce Rasûlullah şöyle buyurdu:

«Allahım! Hayat, ahiret hayatıdır. Ensâr ile Muhacirleri bağışla.»

Orada bulunanlar da Rasûlullah'm bu sözüne cevap vererek şöyle dediler:

«Biz o kimseleriz ki, hayatta kaldığımız müddetçe cihad etmek ü-zere Muhammed'e bey'at etmişizdir.»

Buhari, Ebu Ma'mer kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Muhacirlerle Ensâr, Medine çevresinde hendek kazmaya

ve kazdıkları hendekteki toprakları hendek sırtlarına taşımaya başladılar. Bu işi yaparken şöyle diyorlardı:
«Biz o kimseleriz ki, hayatta kaldığımız müddetçe İslâmiyet üzere olmak hususunda Muhammed'e bey'at etmişizdir.»
Ravi Enes diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) da onların bu sözüne cevaben şöyle diyordu:
«Allahım! Doğrusu ahiret hayrından başka hayır yoktur. Ensâr ve Muhacirlere bereket ver, onları mübarek kıl.»
Enes diyor ki: Hendek kazanlara avucumun doluşunca arpa getirilir, onlara rengi ve tadı bozulmuş iç yağı ile karıştırılarak bir yemek yapılır, önlerine konulurdu. Onlar da aç idiler. Bu yemek, boğaza tıkanırdı, pis bir kokusu vardı.
Buharı, Kuteybe b. Said kanalı ile Sehl b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Biz, Rasûlullah (s.a.v.)la birlikte hendekte idik. Sahabeler hendek kazıyorlardı. Biz de kazılan yerlerden çıkarılan toprakları sırtımızda taşıyorduk. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
«Allahım! Ahiret hayatından başka hayat yoktur. Muhacirlerle Ensâr'ı bağışla.»
Buharî, Müslim b. İbrahim kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), karnı tozlanmcaya kadar Hendek gününde toprak taşıyor idi ve şöyle diyordu:
«Allah'a yemin ederim ki, Allah olmasaydı, biz doğru yolu bulmaz, hidayete ermez, tasaddukta bulunmaz, namaz kılamazdık.
Allahım! Üzerimize sükûn ve huzur indir. Düşmanla karşılaşırsak ayaklarımıza sebat ver.
Kavimler bize karşı taşkınlık ettiler.
Onlar fitne isterlerse, biz fitneye yanaşmayız.»
«Yanaşmayız» kelimesini yüksek sesle iki kez tekrarladı.
Buharî, Ahmed b. Osman kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ahzab ve Hendek gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın hendek topraklarını taşıdığını gördüm. Öyle ki, toprak, onun karın cildini görünmez hale getirmişti. Onun saç ve kılları çok idi. Toprak taşırken Abdullah b. Revaha'nm şu şiirini terennüm ettiğini işittim:
«Allahım! Sen olmasaydın, hidayete eremezdik. Zekat veremez, namaz kılamazdık.
Sen bizim üzerimize huzur ve sükûn indir. Düşmanla karşılaşırsak ayaklarımıza sebat ver. Kavimler bize karşı taşkınlık ettiler.
Eğer onlar-fitne isterlerse, biz fitneye yanaşmayız.»
Sonra Rasûlullah, bu şiiri okurken sesini sonuna kadar uzatıyordu.
"Delâil" adlı eserinde Beyhakî, Ali b. Ahmed b. Abdan kanalı ile Selman-ı Farisî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), hendeğin etrafını dolaşırken şöyle dedi:
«Allatan adıyla ve biz onunla hidayete erdik. Eğer ondan başkasına ibadet etseydik, bedbaht olur, şekavete düşerdik. Ne güzel Rab ve ne güzel din.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman ve Şube kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Sahabeler hendeği kazarlarken Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
«Allahım! Ahiret hayrından başka hayır yoktur. Ensâr ile Muhacirleri ıslah et.»
İbn İshak dedi ki: Bana ulaşan haber ve rivayetlere göre hendek kazımı esnasında Allah tarafından bazı mucizeler izhar edildi ki, bu mucizelerde, Rasûlullah'ı tasdike ve nübüvvetini tahkike dair alınması gereken ibretler vardı. Bu mucizeleri Müslümanlar ayan-beyan görmüşlerdi. Nitekim Cabir b. Abdullah'ın anlattığına göre hendek kazımı esnasında kazma işlemeyen sert bir yere rastlamışlar, bu durumu Rasûlullah'a bildirmişler. O da bir kap su getirilmesini emretmiş, getirmişler, suyun içine tükürmüş, sonra Allah'ın müyesser kıldığı duaları okumuş, sonra da suyu o sert yere serpmiş. Orada hazır bulunanlardan biri şöyle demişti: «Onu hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, o sert yer yumuşadı, kum haline geldi. Oraya vurulan bir kazma ve kürek boş dönmüyordu.»
Buharı, Hallad b. Yahya kanalı ile Eymen'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Cabir'in yanma geldim. Bana dedi ki: Hendek gününde yeri kazıyorduk. Sert bir yere rastladık. Sahabeler, Peygamber Efen-dimiz'in yanma gelip şöyle dediler: Bu sert yer, hendek kazımı esnasında ortaya çıktı, ne yapalım?
Rasûlullah: «Oraya ben ineceğim.» dedi. Sonra kalktı, baktık ki, karnına taş bağlamış, biz orada hiçbir şey tatmadan aç ve susuz halde üç gün bekledik. Peygamber (s.a.v.) kalktığında kazmayı eline aldı. Oraya vurdu. Orası ufalanmış kum haline geldi. Adeta savruluyordu. Dedim ki: Ya Rasûlallah! Eve gitmeme izin ver. (Gittim, karıma dedim ki):
- Peygamber (s.a.v.)'in açlıktan karnına taş bağladığını gördüm. Buna dayanamam. Yanında yiyecek birşey var mı senin?
Karım:
- Yanımda arpa ve bir de oğlak var, dedi.
Oğlağı kestim. Arpayı öğüttüm. Oğlağın etini kazana koydum. Sonra Peygamber (s.a.v.)'e geldim. Hamur pişmişti. Kazan da ocak taşları üzerinde idi. İçindeki et pişmek üzere idi. Rasûlullah'a dedim ki:
- Az bir yemeğim var ya Rasûlallah! Sen ve bir iki kişi kalkın, yemeğe gidelim.
Rasûlullah:
- Yemeğin ne kadar? diye sordu. Ben de kendisine miktarını söyledim. Dedi ki:
- Yemeğin çoktur, güzeldir. Hanımına de ki, kazanı ocaktan indirmesin. Ekmeği de tandırdan çıkarmasın, benim gelişimi beklesin.
Böyle dedikten sonra ashaba:
- Kalkın, dedi.

Muhacirlerle Ensâr, kalkıp geldiler.
Ben eve, karımın yanına gittim. Ona: «Haydi kalk bakalım, çabuk ol. Peygamber (s.a.v.) ile Muhacir ve Ensâr geliyor.» dedim
Karım dedi ki:
- Peygamber sana yemeğin miktarım sordu mu?
- Evet, dedim.
Peygamber (s.a.v.), arkadaşlarıyla beraber geldi. Onlara:
- İçeriye girin, sıkışmayın, dedi. Bundan sonra ekmeği kendi eliyle kırıyor, üzerine bir parça et koyuyordu. Sonra da kazanın üstünü, tandırın ağzını örtüyordu. Hazırladığı porsiyonları ashabına veriyor. Sonra tekrar kazanı ve tandırdaki ekmeği çekip veriyordu. Sahabeler doyuncaya kadar ekmek kesilmeye devam etti, nihayet hepsi doydular. Geriye bir miktar da kaldı. Sonra Rasûlullah bana:
- Şunu ye ve biraz da hediye ver. Çünkü insanlara açlık isabet etmiştir, dedi.»
Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Hz. Peygamberin karnına taş bağlamasından bahseder.
"Delâil" adlı eserde Beyhakî, Hakim kanalı ile Cabir'den naklen hendekteki sert ve kazma işlemez yer ile yemek kıssasını anlatmıştır. Bu kıssanın uzunluğu, Buharî'nin rivayetine göre daha tamamdır. Bu rivayette Beyhakî'nin nakline göre Cabir şöyle demiştir:
«Peygamber (s.a.v.)» evimizdeki yiyeceklerin miktarını öğrenince hendekte çalışmakta olan bütün Müslümanlara: «Kalkın, Cabir'e gidelim.» dedi. Onlar da kalkıp bize geldiler. O kadar utandım ki, derecesini ancak Allan bilir. Kendi kendime şöyle dedim: «Bize kalabalık bir halk geldi. Oysa evde bir ölçeklik arpa ve de bir oğlak var.»
Sonra karımın yanına varıp ona şöyle dedim:
- Rezil-rüsvay oldun mu! İşte Rasûlullah (s.a.v.), hendekteki bütün çalışanları evimize getiriyor.
- Rasûlullah, yemeğimizin miktarını sana sormadı mı?
- Evet, sordu.
- Öyleyse Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.
Böyle demekle karım, bendeki o şiddetli üzüntü ve kederi giderdi. Rasûlullah (s.a.v.) da evimize geldi ve:
- Cabir, sen bana yardımcı ol ve etin taksimini de bana bırak, dedi.
Rasûlullah'm bizzat kendisi eti parçalıyor, ekmeği koparıp dağıtıyor. Sonra da tencerenin ve tandırın ağzını kapatıyordu. Herkese birer miktar yemek dağıttı. Nihayet hepsi doydular. Geride tandırdaki ekmek ile kazandaki et yine dopdolu kaldı. Sanki hiç eksilmemişti! Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bana: «Hem kendin ye, hem başkalarına hediye et. Bugün boyunca hem kendin yiyecek, hem de başkalarına hediye edeceksin.» dedi.»
Ebu Bekir b. Ebi Şeybe de Cabir'den böyle bir rivayette bulunmuş ve rivayetinin sonunda şöyle demiştir: «Cabir'in evine gelen misafirler, 300 ya da 800 kişi idiler.»
Yunus b. Bükeyr, Hişam b. Sa'd kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Onlar 300 kişi idiler.»
Buharı, Arar b. Ali kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hendek kazıldığında Peygamber (s.a.v.)'de bir açlık gördüm. Karımın yanına dönüp:
- Yanında birşeyler var mı? Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'m çok acıktığını gördüm, dedim:
Karım, içinde bir ölçek arpa bulunan bir kab getirdi. Ayrıca evde beslediğimiz küçük bir oğlağımız vardı. Oğlağı kestim. Arpayı öğüttüm. Oğlağın gövdesini parçalara bölüp kazana attım. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına döndüm. Dönerken karım bana: «Beni Rasûlul-lah'a ve beraberindekilere karşı mahcup etme.» dedi. Ben de Rasûlullah'm yanma vardığımda gizlice ona şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah! Bir oğlağımız vardı. Onu kestim. Bir Ölçek kadar arpamız vardı, onu da Öğüttüm. Sen ve beraberinde birkaç kişi bize buyurun.
Rasûlullah (s.a.v.), bu davetim üzerine yüksek sesle şöyle bağırdı:
- Ey hendek ahalisi! Cabir bize bir ziyafet hazırlamış, haydi buy-run, onun evine gidelim!
Rasûlullah, bana da şöyle talimat verdi: «Kazanınızı ocaktan indirmeyin. Hamurunuzu da ekmek yapmayın. Beni bekleyin.»
Ben eve geldim. Rasûlullah da beraberindekilerle birlikte arkamdan geldi. Ben karımın yanma vardığımda o bana: «Seni.. seni!» dedi. Ben de karıma:
- Senin dediklerini yaptım. Ama elden ne gelir ki? dedim.
Hamurumuzu çıkarıp Rasûlullah'm yanma getirdim. O da hamurun üzerine tükürdü ve hamur bereketlendi. Sonra et kazanının yanına geldi. İçine tükürdü. O kazandaki etler de bereketlendi. Sonra:
- Ekmekçiyi çağır da seninle beraber ekmek yapsın. Kazandan da etleri çıkarmaya başla. Ama kazanı ocağın üzerinden indirmeyin, dedi.
Misafirler 1.000 kişi idiler. Allah'a yemin ederim ki, hepsi yedi, artık doyduktan sonra yemeği bıraktılar. Başka tarafa çekip gittiler. Kazanımız da dolu kaldı. Hamurumuz da eskisi kadar idi. Hiç eksilmemişti.»
Muhammed b. İshak dedi ki: Said b. Mina'nm bana anlattığına göre Cabir b. Abdullah şöyle demiş; «Hendekte Rasûlullah'la beraber çalıştık. Benim zayıf, küçük bir koyunum vardı. Dedim ki: Vallahi keşke onu Rasûlullah (s.a.v.) için yemek yapsak. Bunun üzerine hanımıma emrettim. O bizim için arpadan bir un Öğüttü ve ekmek yaptı. O koyunu boğazladım. Onu Rasûlullal

(s.a.v.) için pişirdik. Akşamleyin Rasûlullah hendekten ayrılmak istediği zaman -biz yalnız gündüz çalışıyorduk. Akşam olunca evlerimize, ailemizin yanma dönüyorduk-dedirn ki:
- Ya Rasûlallah! Senin için yanımızdaki küçük bir koyunu kesip kebab yaptık. Onunla birlikte de işte bu arpa ekmeğinden birşeyler hazırladık. Benimle beraber evime gelmeni arzuluyorum.
Ben sadece Rasûlullah'm benimle birlikte eve gelmesini istiyordum. Kendisine bu teklin yapınca o: «Olur» dedi. Sonra bir önleyiciye emretti ki: "Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Cabir b. Abdullah'ın evine gidiniz." Böyle denmesi üzerine ben de: «İnna lülahi ve inna ileyhi râciûn» Eyvah! Ne yapacağız?» dedim. Bunun üzerine Rasûlullah geldi. Halk da onunla birlikte evime geldi, oturdu. Biz de kebabı huzura çıkardık. Besmele çekti, sonra yedi. Halk da bir bir, peşpeşe sofraya geldi. Her bir grup yemekleri bitirdiği zaman kalktılar, sonra diğer gruplar geldiler. Nihayet bütün hendek çalışanları yediler, yine de c kuzuyu bitiremediler.»
Muhammed b. İshak dedi ki: Said b. Mina, kendisine -şöyle habeı verildiğini bana anlattı:
«Beşir b. Sa'd'm kızı -ki bu, Numan b. Beşir'in kız kardeşidir- dedi ki:
Beni, anam Amre binti Revaha çağırdı ve bir avuç hurmayı elbisemin içine koyduktan sonra:
- Ey kızcağızım! Bunu babana ve dayın Abdullah b. Revaha'ya götür ki, yesinler, dedi.
Ben de onu ahp götürdüm. Rasûlullah (s.a.v.)'a rastladım. Ben, babam ve dayımı arıyordum. Rasûlullah bana dedi ki:
- Ey kızcağızım! Yanıma gel, senin yanında ne var? Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Bu hurmadır. Anam beni bununla babam Beşir b. Sa'd ile dayım Abdullah b. Revaha'ya gönderdi ki, bu hurmaları yesinler.
Rasûlullah:
- Onu getir, diye buyurdu. Ben de onu Rasûlullah'm avuçlarına döktüm. Hurmalar avuçlarını doldurmada. Sonra bir bez getirilmesini emretti. Bez yere serildi. Sonra hurmayı onun üzerine koydu ve bezin üstüne yaydı. Sonra yanında bulunan birisine şöyle dedi: Hendek ehline: «Yemeğe gelin.» diye seslen. Bunun üzerine hendek ehli oraya gelip toplandılar ve yemeğe başladılar. Hurmalar gittikçe artmaya başladı. Hatta hendek ehli doyduğu halde hurmalar bezin etrafından yere dökülüyordu.»
İbn İshak dedi ki: Bana Selman-ı Farisî'nin şöyle dediği nakledildi: «Hendekten bir bölüme vurdum. Bir kaya karşıma çıktı ki çok sert ve katı idi. Rasûlullah ise bana yakın bir yerde idi. Vurduğumu ve yerin sert olduğunu görünce yanıma gelip indi. Elimden kazmayı aldı. Oraya bir darbe vurdu ki, kazmanın altından bir parıltı çıktı. Sonra bir darbe daha indirdi, onun altından da bir parıltı parladı. Sonra üçüncü bir darbe daha vurdu, onun altından bir kıvılcım daha çıktı. Dedim ki:
- Babam ve anam sana feda olsun ya Rasûlallah! Kazmanın altından, sen vurdukça kıvılcım çıktı. Bu nedir?
- Ey Selman, sen ö parıltıyı gördün mü? -Evet...
- Birinci parıltı ile Allah, bana Yemen fethini nasip etti. İkincisinde ise Allah, onunla bana Şam ve batının fethini nasip etti. Üçüncü parıltıya gelince, Allah, Gnunla bana doğuyu fethetmeyi müyesser eyledi.»
İbn Cerir tarihinde, Muhammed b. Bişar ile Bendar'dan rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), hendekte her on kişiye kırk zira-lık bölümü kazma görevini verdi. Muhacirlerle Ensâr, Selman üzerinde tartıştılar. Rasûlullah: «Selman, bizim ailedendir.» dedi.
Amr b. Avf dedi ki: Ben, Selman, Hüzeyfe, Numan b. Mukarrin ve Ensâr1 dan altı kişi, kırk zirahk bir yeri kazmakla görevlendirilmiştik. Kazmaya başladık. Nihayet sert bir kaya parçası ile karşılaştık. Kazmamız kırıldı. Onu yerinden çıkarmamız zorlaştı. Selman, kendi çadırı içinde bulunan Rasûlullah'm yanma gitti, durumu ona arzetti. Rasûlullah yanımıza geldi. Selman'dan kazmayı ahp o sert kaya parçasına vurdu. Kaya parçalandı. Ama darbe anında kayadan bir kıvılcım çıktı. Bu parıltı, bütün Medine'yi ışıklandırdı. Karanlık gecedeki bir kandili andırıyordu, Rasûlullah (s.a.v.), fetih tekbiri getirdi. Bunun üzerine Müslümanlar da tekbir getirdiler. İkinci darbeyi vurdu. Sonra üçüncü darbeyi de vurdu. Selman ile Müslümanlar, bu parıltıyı Rasûlullah'a sordular. O buyurdu ki: «Birinci darbe anında görülen parıltı, bana Hire kasırları ile kisranm Medayin şehrini gösterdi. Oraları sanki köpek dişleri gibi idi. Cebrail, ümmetimin oralara sahip olacağını bana haber verdi. İkinci darbe esnasında görülen parıltı, Rum diyarındaki kızıl kasırları bana gösterdi. Onlar da sanki köpek dişleri gibi idi. Cebrail, ümmetimin oralara da sahip olacağını bana haber verdi. Üçüncü darbe anında görülen parıltı ise, San'a kasırlarını bana aydınlatıp gösterdi. Oraları da sanki köpek dişleri gibi idi. Cebrail, ümmetimin oralara da sahip olacağını bana haber verdi. Size müjdeler olsun!» Müslümanlar bunun üzerine sevinip birbirlerini müjdelemeye ve: «Allah'a hamd olsun. Bu vaad edilen şey, gerçektir.» demeye başladılar.
Ravi diyor ki: Müşriklerin birleşik cephesi karşımıza çıktığında mu minler dediler ki: «İşte bu, Allah ve peygamberinin bize vaad ettiğidir. Allah ve peygamberi doğru söylemiştir. Bu onların ancak imanını ve teslimiyetlerini artırdı.»
Münanklarsa şöyle dediler: «Muhammed, size Yesrib'ten Hire kasırlarım ve kisranm Medayin şehrini gördüğünü haber veriyor ve buraların fethinin size nasip olacağını bildiriyor. Oysa siz, hendek kazıyorsunuz. Karşımıza çıkmaya güç yetiremiyorsunuz!»
Böyle diyen münafıklar hakkında şu ayet-i kerime nazil oldu:
«İkiyüzlüler ve kalblerinde hastalık olanlar: «Allah ve peygamberi bize sadece kuru vaadlerde bulundular.» diyorlardı.» (el-Ahzâb, 12.)
Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Harun b.. Melûl kanalı ile Abdullah b. Amr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), hendek kazılmasını emrettiğinde Medine çevresine hendek kazıldı. Müslümanlar dediler ki:

- Ya Rasûlallah! Bir kaya parçasıyla karşılaştık. Onu sökmeyi beceremiyoruz.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) kalktı. Biz de onunla birlikte kalktık. Kayanın yanma geldiğinde kazmayı eline aldı. Bir darbe vurdu ve tekbir getirdi. O esnada benzerini işitmediğim bir kükreme duydum. Rasûluilah buyurdu ki: «Rum diyarı fetholundu!» İkinci kez bir darbe vurup tekbir getirdi. Yine benzerini duymadığım bir kükreme duydum. Rasûluilah buyurdu ki: «Yardımcı ve destekçileri ile birlikte Cenâb-ı Allah Himyerlileri getirdi.»
Bu rivayet, bu şekli ile gariptir.
Taberanî, Abdullah b. Ahmed b. Hanbel kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûluilah (s.a.v.), hendeği kazıyordu. Ashabı da açlıktan karınlarına taş bağlamışlardı. Rasûluilah (s.a.v.) bu durumu görünce şöyle dedi:
- Bize yemek yedirecek bir adamı gösterebilir misiniz? Adamın biri, evet, dedi. Rasûluilah da ona:
- Öyleyse öne geçip bizi o adama götür, dedi.
Hep birlikte o adamın evine gittiler. Ama adam hendekte kendi payına düşen kısmı kazmakla meşgul idi. Karısı eve gelmesi için haber gönderdi. Rasûlullah'm kendilerine misafir olduğunu haberci vasıtasıyla kocasına iletti. Adam koşarak geldi. Gelince de: «Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah» dedi. Adamın bir keçisi ve oğlağı vardı. Keçiyi kesmeye yönelince Peygamber (s.a.v.): «Keçinin yavrusu olan oğlak var. Sen oğlağı kes.» dedi. Adam bunun üzerine oğlağı kesti. Karısı da unu yoğurup hamur yaptı. Sonra pişirip ekmek yaptı. Kazanı da ocağa koydu. Eti tirit yapıp çanaklara koydu ve Rasûluilah ile ashabına takdim etti. Rasûluilah (s.a.v.), parmağını yemeğe daldırdı ve: «Bismillah... Allahım bunu bereketlendir.» diye dua ettikten sonra arkadaşlarına yemeleri için emir verdi. Onlar da yemeğe başladılar. Nihayet doydular. Ancak yemeğin üçte birini yiyebilmişlerdi. Üçte ikisi kalmıştı. Sofradaki on kişi kalktı. Rasûluilah onlara:
- Gidin ve on kişi daha gönderin, dedi. Onlar gittiler, ikinci on kişilik grup geldi. Bunlar da yeyip doydular. Sonra Rasûluilah da kalktı ve ev sahibesi olan hanımı çağırdı. Ona ve aile efradına Allah'ın adım zikrederek dua etti. Sonra hendeğe doğru gittiler. Rasûluilah:
- Bizi Selman'a götürün, dedi.
Selman'm yanma vardıklarında onun bir kaya parçasını sökmekle meşgul olduğunu, ancak bunun üstesinden gelemediğini gördüler. Rasûluilah: «Bırakın da bu kaya parçasına ilk darbeyi vuran ben olayım.» dedi.
Kazmayı eline alıp, Besmele çekerek bir darbe vurdu. Kayanın üçte biri koptu. Kopunca da kendisi: «Allahu Ekber! Ka'be'nin Rabbi-ne yemin olsun ki, Şam kasırları fetholdu.» dedi. Bir darbe daha vurdu. Bu defa kayanın bir parçası daha koptu. Bu defa Rasûluilah: «Allahu Ekber! Ka'be'nin Rabbine yemin olsun ki, Fars kasırları fetholdu.» dedi.
Bu esnada münafıklar şöyle dediler:
- Biz hendeği kendimiz için kazıyoruz. O ise Fars ve Rum kasırlarını ele geçireceğimizi bize vadediyor.»
Hafiz el-Beyhakî, daha sonra Ali b. Ahmed b. Abdan kanalı ile Bera b. Azib el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûluilah (s.a.v.), bize hendek kazmamızı emrettiği zaman hendeğin bir kısmında iri ve sert bir kaya parçasıyla karşılaştık. Bu kayaya kazma işlemiyordu. Arkadaşlarımız bu durumu Rasûlullah'a arzettiler. O gelip kayayı görünce kazmayı eline aldı ve "Bismillah" diyerek bir darbe vurdu. Kayanın üçte biri kırıldı, kırılmca o:
- Allahu Ekber! Şam anahtarları bana verildi. Allah'a yemin ederim ki, ben Şam'ın kızıl saraylarım inşaallah görmekteyim, dedi.
İkinci darbeyi vurunca, kayanın bir parçası daha koptu. Bu kez de Rasûluilah:
- Allahu Ekber! Fars anahtarları bana verildi. Allah'a yemin ederim ki, ben Medayin'in beyaz köşkünü görmekteyim, dedi.
"Bismillah" diyerek üçüncü darbeyi vurunca, kayanın kalan kısmı da söküldü, sökülünce Rasûluilah:
- Allahu Ekber! Yemen anahtarları bana verildi. Allah'a yemin e-derim ki, şu anda yerimden Sananın kapılarını görmekteyim, dedi.»
Bu da garip bir hadistir.
Neseî, İsa b. Yunus kanalı ile ashabtan bir adamın şöyle dediğini rivayet etmiştir: « Rasûluilah (s.a.v.), hendeğin kazılmasını emrettiği zaman Müslümanlar, kazmalarına engel olan bir kaya parçası ile karşılaştılar. Peygamber (s.a.v.), durumu haber alınca kalkıp kazmayı eline aldı. Abasını da hendeğin kenarına bıraktı ve şu ayeti okudu:
«Rabbinin sözü, doğruluk ve adaletle tamamlandı. Onun sözlerini değiştirebilecek yoktur. O, işitir ve bilir.» (el-En'âm, 115.)
Bu ayeti okuyup ilk darbeyi vurduğunda taşın üçte biri düştü. Selman-ı Farisî de a-yakta durmuş, bu hadiseyi seyrediyordu. Rasûluilah'm kazma darbesi ile birlikte bir parıltının parladığını gördü. Rasûluilah, ikinci darbeyi de vurarak şu ayeti okudu:
«Rabbinin sözü, doğruluk ve adaletle tamamlandı. O'nun sözlerini değiştirebilecek yoktur. O, işitir ve bilir.» Bu ayeti okuyarak ikinci darbeyi vurduğunda taşın ikinci parçası da koptu. Bu esnada Selman bir parıltıyı daha görmüştü. Rasûluilah üçüncü darbeyi de vururken şu ayeti okudu:
«Rabbinin sözü, doğruluk ve adaletle tamamladı. O'nun sözlerini değiştirebilecek yoktur. O işitir ve bilir.» Bu darbeyi vurduktan sonra taşm kalan üçüncü parçası da koptu. Rasûluilah da oradan çıktı, abasını yerden alıp giydi ve yerine oturdu. Selman şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, sen darbe vururken her darbe ile birlikte bir parıltı çıktığını gördüm. Rasûlullah dedi ki:
- Ey Selman, sen o parıltıyı gördün mü?
- Evet, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, gördüm ya Rasûlallah!

Hz. Peygamber, sözlerine devamla şöyle dedi:
- Ben birinci darbeyi vurduğumda kisranm Medayin şehri ile çevresinde diğer birçok şehirler bana gösterildi. Ben oraları gözümle gördüm.
Orada hazır bulunan sahabelerden bazıları dediler ki;
- Ya Rasûlallah; Allah'a dua et ki, oraların fethini bize nasip etsin. Oralardan ganimet elde edelim. Çocuklarına ve zürriyetlerine sahip olalım. Yurtlarını da kendi ellerimizle harap edelim.
Rasûlullah, onların bu isteği doğrultusunda dua etti ve sonra şöyle dedi:
"Sonra ikinci darbeyi vurduğumda kayserin şehri ve çevresi bana gösterildi. Öyle ki oraları kendi gözlerimle gördüm."
Orada hazır bulunan sahabeler dediler ki:
- Ya Rasûlallah, Allah'a dua et de oraların fethini bize nasip etsin. Onların çoluk çocuklarını elimize geçirelim. Mallarını ganimet edelim. Şehirlerini de kendi ellerimizle harap edelim,
Rasûlullah, onların bu istekleri doğrultusunda dua etti. Sonra şöyle dedi:
"Sonra üçüncü darbeyi vurduğumda Habeş şehri ve çevresindeki kasabalar bana gösterildi, öyle ki, oraları gözlerimle gördüm. Size ilişmedikleri müddetçe Habeşlilere ilişmeyin. Sizi kendi halinize bıraktıkları müddetçe Türklere de ilişmeyin."
Neseî, bu şekilde uzun uzadıya rivayet etmiştir. Ondan da ancak Ebu Davud, böyle bir rivayette bulunmuştur:
«Size ilişmedikleri müddetçe Habeşlilere ilişmeyin. Sizi kendi halinize bıraktıkları müddetçe Türklere de ilişmeyin.»
İbn İshak, Hz. Ömer ve ondan sonra Hz. Osman zamanlarında yukarıda sözü edilen şehirlerin fethedilişleri esnasında Ebu Hüreyre'-nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Aklınıza gelen yerleri fethediniz. Ebu Hüreyre'nin nefsi elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, sizin fethettiğiniz ve kıyamet gününe kadar fethedeceğiniz memleketlerin anahtarları mutlaka daha önce Allah tarafından Muhammed (s.a.v.)'e verilmiştir. Anahtarları ona verilmeyen yerleri fethetmediniz ve edemeyeceksiniz.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Haccac kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v)'m şöyle buyurduğunu işittim:
«Ben özlü sözlerle gönderildim. Allah tarafından, düşmanlarımın kalbine korku salınarak bana yardım edildi. Bir ara ben uyumakta iken, yer hazinelerinin anahtarları bana getirildi ve elime verildi.»
Buharî, bunu Yahya b. Bükeyr ile Sa'd b. Ufeyr'den münferid olarak rivayet etmiştir. Bunların ikisi de yukarıdaki hadisi, Leys'den rivayet etmişlerdi. Onun yanında Ebu Hüreyre şöyle demişti: «Rasûlullah (s.a.v.) gitti. Siz de şu anahtarları çıkarıyorsunuz.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid ve Muhammed b. Amr kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Allah tarafından düşmanlarımın kalbine korku salınarak bana yardım edildi ve bana özlü sözler verildi. Yeryüzü benim için mescid ve temizleyici kılındı. Bir ara ben uyumakta iken yer hazineleri bana getirildi ve elime bırakıldı.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde şöyle bir rivayet vardır:
«Kayser öldükten sonra artık başka bir kayser gelmeyecektir. Kisra Öldükten sonra artık başka bir kisra gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bu ikisinin hazinelerini Allah yolunda harcayacaksınız.»
Sahih hadiste şöyle buyrulmuştur:
«Şüphesiz yüce Allah, doğusuyla, batısıyla yeri bana mülk kıldı ve ümmetimin mülkü, bana mülk kılman yerlere kadar ulaşacaktır.» [12]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), hendeğin işini tamamladığı zaman Kureyşliler, kendilerine tabi olan Beni Kinane ve Tihame halkından 10.000 kişi ile birlikte Cüruf ve Züğabe arasında Rume'den gelen sellerin toplandığı yere gelip indiler. Gatafan ve Necid halkından onlara tabi olanlar da geldiler ve Zenb-i Nekama'da Uhud'un tarafına doğru olan yere indiler. Rasûlullah ve Müslümanlar çıktılar ve arkalarım Sel' dağına verdiler. Rasûlullah, Müslümanlardan 3.000 kişi ile çıktı ve ordugahını orada kurdu. Hendek, onunla düşman arasında idi. Çocuklarla kadınların kalelere yerleştirilmesini emretti.
ibn Hişam dedi ki: Rasûlullah, Medine'de yerine İbn Ümmü Mek-tum'u vekil bıraktı.
Ben derim ki: Şu ayetin manası işte budur:
«Onlar size yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi. Gözler de dönmüştü, yürekler ağızlara gelmişti. Allah için çeşitli tahminlerde bulunuyordunuz.» (el-Ahzâb, 10.)
Buharî, Osman b. Ebi Şeybe kanalı ile Hz. Aişe'nin: «Onlar size yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi. Gözler de dönmüştü.» ayet-i kerimesi hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: «O gün hendek günü idi.»
Musa b, Ukbe dedi ki: Düşman grupları Medine çevresine gelip ordugah kurduklarında, Kurayza oğulları onlara karş kalelerini kilitlediler.
Ibn İshak dedi ki: Hüyey b. Ahtap en-Nadrî çıktı ve Beni Kurayza adına akid ve sözleşme yapan Ka'b b. Esed el-Kurayzî'ni

yanına geldi. Ka'b, Rasûlullah (s.a.v.) ile kavmine karşı musalaha yapmıştı. O-nunla akidleşip sözleşmişti. Ka'b, Hüyey b Ahtab'm gelişini duyunca ona karşı kalesinin kapısını kilitledi. O ise, ondan izin istedi. O da ona kapıyı açmaya yanaşmadı. Bunun üzerine Hüyey şöyle seslendi:

- Ey Ka'b, yazıklar olsun sana! Bana kapıyı aç.
- Ey Hüyey, sana yazıklar olsun! Şüphesiz sen uğursuz bir adamsın ve ben Muhammed ile muahede yapmışımdır. Benimle onur arasındaki muahedeyi bozacak değilim. Ben ondan ancak vefakarlık, doğruluk ve sadakat gördüm.
- Yazıklar olsun sana! Bana kapıyı aç da seninle konuşayım.
- Ben kapıyı açacak değilim.
- Vallahi senin yemeğini yememden korktuğun için kapıyı bana karşı kilitledin.

Böyle diyerek onu kızdırdı. O kapıyı açınca ona şöyle dedi:

- Ey Ka'b, yazıklar olsun sana! Sana zamanın izzetini ve yüksek bir denizi (kalabalık adamları) getirdim. Sana Küreyş' getirdim. Kumandanları ve liderleriyle birlikte getirdim. Onları Rume'den sellerin toplandığı yere indirdim. Gatafan'ı getirdim Kumandanları ve liderleriyle beraber getirdim. Onları Uhud yanında Zenb-i Nekama denen yere indirdim. Benimle Muhammed'in ve onunla beraber olanların kökünü kurutmamıza kadar beraber bulunup sebat edeceklerine dair söz verdiler:

Ka'b ise, ona şöyle dedi:

- Hayır, vallahi bana zamanın zilleti ve ince, susuz bir bulutla geldin. Böyle bulutlar şimşek çakar, yıldırım saçar, ama yağmur yağdırmazlar. Yazıklar olsun sana ey Hüyey! Beni ve benim üzerinde bulunduğum şeyi bırak. Bana ilişme, çünkü ben Muhammed'den sadece doğruluk ve vefakarlık gördüm.

Hüyey, Ka'b'ı ikna etmeye çalıştı. Israrına devam etti. Nihayet Allah adı üzerine ondan bir sözleşme aldı. Şöyle ki:

"Andolsun eğer Kureyş ve Gatafan geri dönerlerse ve Muham-med'e bir musibet eriştirmezlerse, ben seninle birlikte senin kalene gireceğim ki, sana isabet eden şey bana da isabet etsin."

Ka'b b. Esed, daha sonra Rasûlullah ile yaptığı sözleşmesini bozdu ve onunla Rasûlullah (s.a.v.)'m arasındaki sözleşme yürürlükten kalkmış oldu.

Musa b. Ukbe dedi ki: Ka'b b. Esed ile Beni Kurayza, kendileri için Kureyş ve Gatafan kabilelerinden rehine almasını Hüye b. Ah-tab'a emrettiler ki, bu rehineler kendi yanlarında kalsın ve eğer Ku-reyşlilerle Gatafanlılar, Muhammed'in üstesinden gelemeden geri dönerlerse, kendilerine bir zarar dokunmasın. Bunlar, rehinelerin Kureyş ve Gatafan eşrafından seçilen doksan kişi olması gerektiğini söylediler. Bunun üzerine Hüyey onlarla vuruştu. O esnada bunlar da ahdi bozdular. Akdin yazılı olduğu sahifeyi parçaladılar. Ancak Sa'ne oğulları Esed, Üseyd ve Salebe bunun dışında kaldılar. Bunlar Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma çıkıp gittiler.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) ile Müslümanlara haber u-lastiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd b. Muaz b. Numan' gönderdi. Os o zaman Evs'in lideri idi. Yine Sa'd b. Ubade b. Düleym'i de gönderdi. O, Beni Saide b. Ka'b b. Hazreç'ten bir idi. Bu da o zaman Haz-rec'in lideri idi. Bunlarla birlikte Abdullah b. Revaha vardı. Bu, Beni Haris b. Hazrec'in kardeşidir. Bir de Havvad b. Cübeyr'i gönderdi. Bu, Beni Amr b. Avf m kardeşidir. Bunları gönderirken Rasûlullah şöyle dedi:

- Gidiniz ve bakınız. O kavimden bize varan haber gerçek midir, değil midir? Eğer gerçek ise, bana anlayacağım bir işaretle bildirin. Halkın kuvvetlerini zaafa uğratmayın. Eğer bizim ile kendileri arasındaki antlaşmaya sadık iseler, onu millete açıklayın.

Bunun üzerine çıkıp gittiler ve onların yanma vardılar.

Musa b. Ukbe dedi ki: Bunlar gidip onların kalelerine girdiler. Onları ateşkese davet ettiler. Antlaşmayı yenilemelerini istediler. Yahudiler buna yanaşmayınca onlar şöyle dediler:

- İşte şimdi bizim kanadımız kırıldı.

Böyle demekle Nadir oğullarım kastettiler. Onlar, elçileri kaleden çıkarıp kovdular. Rasûlullah (s.a.v.)'a tahkir edici sözler sarfettiler. Sa'd b. Ubade, onlara küfretmeye başladı. Onları öfkelendirdi. Sa'd b. Muaz ise şöyle dedi:

- Vallahi biz bunun için gelmedik. Aramızdaki mesele karşılıklı küfürleşmeden daha önemli bir meseledir.

Sonra Sa'd b. Muaz, onlara seslenerek şöyle dedi:

- Ey Beni Kurayza kabilesi! Doğrusu siz, aramızdaki ilişkileri bilmektesiniz. Aramızda meydana gelen hadiseyi de biliyorsunuz. Nadir oğullarının başına gelen şeylerin, hatta daha acı şeylerin başınıza da gelmesinden korkuyorum.

Bunuii üzerine onlar:

- Sen babanın, şeyini yemişsin, dediler. Sa'd b. Muaz:
- Böyle dememeniz, aksine başka şeyler söylemeniz gerekir, öylesi sizin için daha uygun ve daha güzel olurdu, dedi.

İbn İshak dedi ki: Onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'a küfrettiler ve: «Ra-sûlullah da kimmiş? Bizimle onun arasında herhangi bir antlaşma ve sözleşme yoktur.» dediler. Bunun üzerine Sa'd b. Muaz onlara küfretti. Onlar da ona küfrettiler. Sa'd, hiddetli bir adamdı. Sa'd b. Ubade ona:

- Onlara küfretmeyi bırak. Çünkü aramızdaki şey, küfretmekten daha önemlidir, dedi.

Sonra bu iki Sa'd ve beraberlerindekiler, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip selam vererek şöyle dediler:

- Bunlar, Recî ashabından olan Hübeyb ile arkadaşlarına hainlik yapan, Udel ve Kare kabileleri gibi hainlik yaptılar ya

Rasûlallah.
Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu:
- Allahu Ekber! Ey Müslümanlar topluluğu! Müjdeler olsun! Musa b. Ukbe dedi ki: Kendisine Beni Kurayza'dan haber geldiği zaman Rasûlullah (s.a.v.) elbisesine büründü. Uzandı ve uzun müddet bekledi. Bela ve korku, Rasûlullah'ın uzandığını gördükleri zaman insanların üzerinde şiddetlendi ve Beni Kurayza'dan ona hayırlı haber gelmediğini anladılar, sonra Rasûlullah başını kaldırdı ve:
- Allah'ın fethi ve yardımı ile müjdelenin, dedi.
Sabah olunca iki taraf karşı karşıya geldi. Aralarında taş ve ok atışmaları oldu.
Said b. Müseyyeb, Rasûlullah (s.a.v)'m şöyle dediğini rivayet etti:
«Allahım, sözünü ve vaadini yerine getirmeni senden istiyorum. Allahım! Eğer istersen sana ibadet edilmez.»
İbn İshak dedi ki: İşte o esnada bela büyüdü ve korku şiddetlendi. Düşmanlar her taraftan geldiler. Mü'minler büsbütün bir zar içine düştüler. Bazı münafiklarda nifak alametleri açıkça görüldü. Ve Mu-attib b. Kuşayr (ki bu, Beni Amr b. Avf m kardeşidir.) şöyle demeye başladı: Muhammed, bize kisranm ve kayserin hazinelerine sahip olacağımızı vaad ediyordu. Bugün ise bizden herhangi biri, def-i hacete giderken kendi başına bir bela gelmesinden emin olamıyor.
Hatta Evs b. Kayzî şöyle demişti: «Ya Rasûlallah! Evlerimiz düşmana karşı açıktır. (Bu sözü kendi kavminden olan bir erkekler topluluğu içinde söylemişti.) İzin ver de evimize dönelim. Çünkü evimiz Medine dışındadır.»
Ben derim ki: Şu ayet-i kerimelerde, bu ve benzeri adamlar kastedilmektedir:
«İki yüzlüler ve kalblerinde hastalık olanlar: «Allah ve peygamberi bize sadece kuru vaadlerde bulundular.» diyorlardı.
İçlerinden bir takımı: «Ey Medineliler, tutunacak yeriniz yok, geri dönün» demişti. İçlerinden bir topluluk da peygamberden: «Evlerimiz düşmana açıktır» diyerek izin istemişlerdi. Oysa evleri açık değildi. Sadece kaçmak istiyorlardı.» (ei-Ahzâb, 12-13.)
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) ve ona karşı duran müşrikler, yirmi küsur gece (bir aya yakın bir zaman) kaldılar. Aralarında savaş olmadı. Sadece ok atışması ve kuşatma oldu.
Halkın üzerine bela şiddetlendiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), Uyeyne b. Hısn b. Hüzeyfe b. Bedr'e ve Haris b. Avf b. Eb Harise el-Mürrî'ye (ki bu iki zat, Gatafan'm yöneticileridirler) haber gönderdi ve onlara, askerleriyle beraber kendilerinden vazgeçip geri dönmeleri karşılığında Medine'nin ürünlerinin üçte birini vermek istediğini bildirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ile bu iki lider arasında barış akdi cereyan etti. Sözleşmeyi yazdılar. Ama ne şahidlik, ne de sulh azmi gerçekleşti. Yalnız birbirini ikna etmeye çalıştılar. Rasûlullah (s.a.v.), sözünü yerine getirmek istediği zaman Sa'd b. Muaz'a ve Sa'd b. Ubade'ye haber gönderdi. Bunu onlara hatırlattı. Bu hususta onlarla istişare etti. Onlar da şöyle dediler: Ya Rasûlallah, bu senin yapmamızı arzuladığın bir iş midir ki, yapalım, yoksa yapmamız zorunlu olan ve Allah tarafından sana emredilmiş olan birşey midir yahut yalnız bizim için yaptığın birşey midir?
Rasûlullah buyurdu ki:
- Hayır, aksine onu sizin için yapıyorum. Vallahi bunu ancak şu sebepten yapıyorum. Gördüm ki Araplar, bir tek yaydan ok atar gibi birleşerek size atıyorlar ve her bir yandan size karşı şiddetlenmişlerdir. Bu durumda onların güçlerini, hakimiyetlerini bir dereceye kadar hafifletmek istedim.
Bunun üzerine Sa'd b. Muaz, ona şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Biz ve onlar, Allah'a şirk koşan, putlara ibadet eden bir millet idik. Ne Allah'a ibadet ediyorduk, ne de onu tanıyorduk. Onlar oradan (Medine'den) bir hurmayı dahi ancak misafirlik halinde ya da satın alarak yiyebiliyorlardı. Allah bize İslâm'ı ikram ettiği ve bizi hidayete eriştirdiği, bizi seninle ve İslâmiyet vasıtasıyla yücelttiği zaman mı mallarımızı onlara vereceğiz? Allah'a yemin ederim ki, bizim buna ihtiyacımız yoktur. Vallahi onlara ancak kılıç veririz. Ta ki Allah, bizimle onların arasında hükmünü versin!
Rasûlullah (s.a.v.), ona dedi ki:
- Haydi bildiğin gibi yap.
Bunun üzerine Sa'd b. Muaz, sahifeyi eline aldı ve ondaki yazıyı sildi. Sonra şöyle dedi:
- Haydi bize karşı bütün güçleriyle çalışsınlar bakalım!
îbn İshak dedi ki: Düşmanlar, Rasûlullah (s.a.v.) ile Müslümanları kuşatma altında tuttular. Fakat aralarında savaş olmadı. Yalnız Kureyşli bazı süvariler müstesna. Arar b. Abdi Vüd b. Ebi Kays (ki bu, Beni Amr b. Lüey kabil esindendir.), İkrime b Ebi Cehil, Hübeyre b. Ebi Vehb (Bu ikisi Mahzumî kabilesindendir.) ve Dırar b, Hattab b. Mirdas (Beni Muharib b. Fih kabilesindendir.) gibi. Müslümanlara karşı savaşa teşebbüs ettiler. Atlarının sırtına atlayıp Beni Kina-ne'nin menziline vardılar ve şöyle dediler:
- Ey Beni Kinane! Savaşa hazırlanın. Yakında bu günün süvarilerinin kim olduğunu bileceksiniz!
Sonra atlarıyla süratle gittiler ve nihayet hendek üzerinde durdular. Hendeği gördükleri zaman şöyle dediler:
- Vallahi bu kurulmuş bir hiledir. Araplar böyle birşeyi daha önceleri bilmiyorlardı.
Böyle dedikten sonra hendeğin dar bir yerine yöneldiler. Oradan geçmek için atlarını sürdüler. Atlar oradan şiddetle girdiler. Atlarla, hendek ile Sel' dağı arasında çorak topraklar üzerinde dolaştılar. Ali b. Ebi Talib, kendisiyle beraber Müslümanlardan birkaç kişiyle birlikte çıktı. Onlara karşı o dar gediği tuttular. Atlılar, onların tarafına doğru süratle gelmeye

başladılar. Amr b. Abdi Vüd, Bedir gününde savaşmıştı. Hatta hareket edemeyeceği vaziyette ağır yara almıştı. Uhud gününde hazır bulunmamıştı. Hendek günü olduğu zaman, savaşa katıldığının görülmesi için işaretlenmiş olarak savaşa çıktı ve atı durduğu zaman:
- Mübareze yapmak için karşıma kim çıkacak? dedi. Ali b. Ebi Talib çıktı ve şöyle dedi:
- Ey Amr! Sen Allah'a söz vermiştin ki, Kureyş'ten herhangi biri seni iki şeyden birine çağırırsa, mutlaka birini yaparsın.
Oda:
- Evet, dedi. Ali:
- Ben, seni Allah'a, O'nun Rasûlüne ve İslâm'a davet ediyorum, dedi.
Amr:
- Benim bunlara ihtiyacım yok, dedi. Ali ise şöyle dedi:
- Ben, seni yerde vuruşmaya davet ediyorum. Amr:
- Niçin ey kardeşimin oğlu? Vallahi seni öldürmek istemiyorum, dedi.
Ali ise şöyle dedi:
- Ama vallahi, ben seni öldürmek istiyorum.
Bunun üzerine o esnada Amr Öfkelenip atından kendini yere attı ve atını durdurdu. Onun yüzüne vurdu. Sonra Ali'nin üzerine geldi. Böylece ikisi savaş alanına indiler. Dolaştılar, vuruştular. Ali onu öldürdü. Onların atlıları yenilgiye uğramış olarak çıktılar. Nihayet Hendek'ten kaçarak gittiler.
İbn İshak dedi ki: Ali b. Ebi Talib bu hususta şöyle bir şiir okudu:
«Görüşünün kıtlığından ötürü putlara yardım etti.
Ben ise doğru görüşlülüğüm sebebiyle Muhammed'in Rabbine (yani O'nun dinine) yardım ettim.
Böylece onu yumuşak kumlarla yüksek sarp yerlerin arasında, hurma ağacının dalları gibi yere yatık olarak bıraktığım zaman hendeği tıkadım.
Elbiselerinden istemeyerek iffetimi korudum. Eğer ben iki yanıma atmış olsaydım, beni elbiselerimden soyardı.
Ey Ahzab topluluğu! Allah'ın kendi dinini ve peygamberini yardımsız bırakacağını sanmayın!»
İbn Hişam dedi ki: Şiirden anlayan ilim sahiplerinin çoğu, bu şiirin Hazreti Ali'ye ait olduğu hususunda şüphelidirler.
İbn İshak dedi ki: İkrime b. Ebi Cehil, o gün mızrağını attı. O, Amr'ın ölümünden ötürü hezimete uğramıştı. Hassan b. Sabit, bu hususta şöyle dedi:
«Kaçtı ve bize mızrağını attı. Ey İkrime, belki yapmamışsın. t Ve yoldan sapmadıkça küçük deve kuşunun koşması gibi koşarak geri döndün.
Sanki senin kafan küçük sırtlanın kafası gibidir.»
Hafiz el-Beyhakî "Delâilu n-Nübüvve" adlı eserinde, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Amr b. Abdi Vüd, demir zırh giyerek ortaya çıktı ve:
- Mübareze yapmak için karşıma kim çıkacak? diye yüksek sesle sordu. Ali kalkıp: Ben onunla mübareze yapacağım ey Allah'ın peygamberi, dedi. Rasûlullah: «O Amr'dır. Otur yerine» dedi. Sonra Arar yine yüksek sesle bağırdı:
- Benimle mübareze yapacak bir erkek yok mu?
Böyle dedikten sonra Müslümanları küçümsemeye, tahkir etmeye ve kınamaya başlayıp şöyle dedi:
- Nerede o Cennet'iniz ki, öldürülen adamlarınızın oraya gireceğini iddia ediyorsunuz? Karşıma mübareze için bir erkek çıkaramıya-cak mısınız?
Ali kalkıp: «Ya Rasûlallah, onun karşısına ben çıkacağım» dedi. Rasûlullah: «Otur» dedi. Sonra Amr, üçüncü kez bağırdı ve şöyle dedi:
«Topluluklarına: Mübareze yapacak kimse yok mu? diye bağırmaktan sesim kısıldı.
Yürekli kimseler korkunca çabucak iş bitiren emsal kimsenin yerinde durdum.
Bu yüzden ben musibet ve felâketlerden önce süratle gelmeye devam edeceğim.
Delikanlıdaki yiğitlik ve cömertlik, en iyi huylardandır.»
Hz. Ali kalkıp: «Ya Rasûlallah; buna karşı ben çıkacağım» dedi. Rasûlullah: «O Amr'dır.» dedi. Ali: «Amr olsa bile karşısına ben çıkacağım!» deyince, Rasûlullah ona, mübareze için Amr'm karşısına çıkmaya izin verdi. O da Amr'm karşısına çıkmak üzere yürüdü. Yürürken şöyle diyordu:
«Acele etme, senin çağrına cevap verecek adam geldi. O aciz değildir.
Azmi, basireti sağlamdır. Doğruluk, her kurtulacak kimseyi kurtarır.
Ben ümid ederim ki, senin üzerine cenazeler için yapılan ağıt düzenlenir.
Öldürücü darbeyi sana vuracağım. Musibet ve felaketler anında, o darbemden söz edilecektir!»
Amr dedi ki:
- Sen kimsin?
- Ben Ali'yim.
- Abdumenaf m oğlu mu?
- Ben Ebu Talib oğlu Ali'yim.

- Yeğenim. Amcaların arasında senden daha yaşlı kimseler vardır. Senin kanını akıtmaktan hoşlanmıyorum. Onlar gelsinler.
- Hayır, ama Allah'a yemin ederim ki, ben, senin kanım akıtmak istiyorum.
Hz. Ali'nin bu sözü üzerine Amr, öfkelendi, atından indi ve tıpkı ateş parçasını andıran kılıcını çekti. Sonra öfkeli vaziyette Ali'nin üzerine geldi. Ali de kalkanı ile onun karşısına çıktı. Amr, kendi kalkanını Ali'ninkine vurdu. Onu parçaladı ve.Ali de kılıcını ona vurdu. Başına isabet ettirdi. Başını yardı. Ali, sonra omuzuna bir darbe vurdu. Amr yere düştü. Toz duman kalktı. Rasûlullah (s.a.v.) tekbir sesini duydu. Biz de o esnada Ali'nin Amr'ı öldürdüğünü anladık. Orada Ali şöyle dedi:
«Ali atlılara böyle karşı çıkar. İşte böylece benden ve ondan arkadaşlarımı uzak tutun.
Bugün ırzını korumak beni firardan meneder. Başa vurulan darbe hedefini şaşıracak değildir.
Kıt görüşlülüğünden ötürü putlara ibadet etti.
Ben ise doğru görüşlülüğüm sebebiyle Muhammed'in Rabbine ibadet ettim.»
Sonra Ali, Rasûlullah'a güleç bir yüzle geldi. Ömer b. Hattab ona:
- Amr'm zırhını soyup getirseydin ya. Çünkü Araplardan onun zırhı kadar iyi bir zırha sahip bir kimse yoktur, dedi.
Ali dedi ki: Ben ona darbeyi vurduğumda o kıçını bana döndü. Ey amca oğlu, ben onu soymaktan utandım. Ve atlıları da hezimete uğramış olarak çıkıp gittiler. Hendeği geçip öbür tarafa gittiler.
Beyhakî'den nakilde bulunan İbn Ishak'm anlattığına göre Hz. Ali, kılıcını onun kürek kemiğine saplamış, göğsünden çıkarmıştı Böylece Amr, hendekte ölmüştü. Müşrikler, Rasûlullah (s.a.v.)'a haber göndererek onun cesedini 10.000 dirheme satın almak istediklerini söylediler. Rasûlullah, onlara şu cevabı verdi: «O sizin olsun. Biz ölülerin cesed bedelim yemeyiz.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Nasr b. Bab kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hendek savaşında Müslümanlar müşriklerden bir adam öldürmüşlerdi. Onun cesedine karşılık, Müslümanlara mal verildi. Rasûlullah (s.a.v.), bunun üzerine şöyle eledi: «Onun cesedini müşriklere verin. Onun cesedi murdardır. Bedeli de murdardır.» Rasûlullah, onların verdikleri cesed bedelini kabul etmedi.»
Beyhakî, Hammad b. Seleme kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ahzab gününde müşriklerden bir adam öldürüldü. Müşrikler, Rasûlullah (s.a.v.)'a: «Onun cesedini bize gönder. Ona karşılık size 12.000 dirhem verelim.» diye haber gönderdiler. Rasû-lullah: «Onun cesedinde de, cesed bedelinde de hayır yoktur.» dedi.
Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre müşrikler, Nevfel b. Abdullah el-Mahzumî'nin öldürülmesi esnasında Rasûlullah'a haber göndererek onun cesedini talep ettiler. Cesedine karşılık diyet vermeyi teklif ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) ise şöyle cevap verdi:
«O murdardır. Diyeti de murdardır. Allah ona da, diyetine de lanet etsin. Onun diyetine ihtiyacımız yoktur. Cesedini defnetmenize engel olacak değiliz.»
Yunus b. Bükeyr, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Nevfel b. Abdullah b. Muğire el-Mahzumî ortaya çıktı ve kendisiyle mübareze yapacak adam istedi. Ona karşı Zübeyr b. Avvam çıktı. Zü-beyr, ona bir darbe vurup ikiye böldü. Öyle ki, kılıcında bir gedik meydana geldi. Zübeyr dönerken şöyle dedi:
«Ben Öyle bir adamım ki, korurum. Ümmî Peygamber Mustafa'yı himaye ederim.»
İbn Cerir'in anlattığına göre Nevfel, hendeğe düştüğünde insanlar ona taş attılar. O da şöyle diyordu: «Ey Arap topluluğu! Ben öldü-recekseniz bari bundan daha güzel bir şekilde Öldürün.» Bunun üzerine Ali, hendeğe inerek onu öldürdü. Müşrikler, bedel karşılığında onun cesedini Rasûlullah'tan istediler. Rasûlullah, onlardan bedel almayı kabul etmedi ve cesedini almalarına müsaade etti.
Bu rivayet iki yönü ile gariptir.
Beyhakî, Hammad b. Yezid kanalı ile Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hendek gününde kadınlar ve çocuklarla birlikte kaleye konuldum. Yanımda Ömer b. Ebi Seleme de vardı. Başını eğdi, sırtına çıktım, etrafa baktım. Babama baktım ki, o, kah o tarafa, kah bu tarafa hamle yapıyor. Karşısına ne çıkarsa ona saldırıyordu. Akşamleyin yanımıza, kaleye geldiğinde dedim ki:
- Ey babacığım, bugün seni gördüm. Yaptıklarını da seyrettim.
- Beni gördün mü yavrucuğum?
-Evet.
- Babam anam sana feda olsun!»
İbn İshak dedi ki: Mü'minlerin annesi Hz. Aişe, hendek gününde Beni Harise'nin kalesinde idi. Orası, Medine kalelerinin en muhafazalısı idi. Sa'd b. Muaz'ın annesi de kalede idi. Aişe dedi İd: «Bu, bizim üzerimize örtünme emri nazil olmadan önce idi. Sa'd, üzerinde kısa, yukarı kalkmış bir zırh olduğu halde geçti. O zırhın kolunun hepsi dışarı çıkmıştı. Ve elinde de mızrağı vardı. Mızrağını hızlıca sallayıp şöyle diyordu:
«Biraz bekle ki Hamel savaşa gelsin. Ecel gelince ölümde bir sakınca yoktur.»
Anası ona şöyle dedi:
- Ey oğlum! Savaşa katıl. Vallahi gecikmiş bulunuyorsun. - Hz. Aişe dedi ki: Ben de onun anasına şöyle dedim:
- Ey Sa'd'ın anası! Vallahi elbette Sa'd'm zırhının bundan daha mükemmel olmasını arzu ederdim.
Anası dedi ki:
- Okun isabet ettiği noktadan onun için korkuyorum.
Sa'd b. Muaz, bir okla vurulmuştu. Bu yüzden kolundaki bir damarı kesilmişti.

İbn İshak, Asım b. Ömer b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Sa'd b. Muaz'a ok atan kişi, Beni Amir b.Lüey kabilesinden Hibban b. Kays b. Arika'dır. Oku ona vurduğu zaman:
- Al bunu benden, ben Anka'nın oğluyum, dedi. Sa'd:
- Allah senin yüzünü Cehennem'de terletsin, dedikten sonra şöyle beddua etti:
«Ey Allah'ım, eğer Kureyş ile savaştan birşey geriye bıraktıysan beni yaşat. Çünkü senin rasûlüne eziyet veren, onu yalanlayar ve onu memleketinden sürgün eden bir kavim ile savaşmayı sevdiğim kadar hiçbir şeyi sevmiyorum. Ey Allah'ım, eğer bizimle onların arasında savaşı durdurdunsa, bu darbeyi benim için bir şehadet kıl ve Beni Kurayza'nm yıkılışını gözlerimle görmedikçe beni öldürme.»
İbn İshak dedi ki: Yalancılıkla itham edemeyeceğim birinin, Abdullah b. Ka'b b. Malik'den naklen bana haber verdiğine göre Abdullah şöyle diyordu:
«O gün Ebu Üsame el-Cüşemî'den başkası Sa'd'a vurmadı. Bu, Beni Mahzurn'un müttefiki olan bir kimse idi. Ebu Usame, b hususta İkrime b. Ebi Cehil için bir şiir söyledi:
«Ey İkrime, bana, «Halid, Medine'nin kalelerini sana feda etti.» dediğin zaman beni kınasaydın ya!
Sa'd'a vurup dirsekler arasında damardan kan fışkırtan ben değil miyim?!
Böylece Saidcik ölümüne kavuştu. Göğsü yükselmiş bekar kızlar, saçma ak düşmüş ihtiyar ile beraber yüksek sesle ona ağladılar.
Sen misin onu koruyan? Oysaki Ubeyde, işler sarpa sardığı zaman onlardan bir topluluğu yardıma çağırmıştı.
Onlar onun yolundan saptıkları ve diğer taraftan, bir kasteden kastetmekten korkmuş olduğu zaman.»
İbn İshak dedi ki: Bunun hangisinin olduğunu en iyi bilen Allah'tır.
İbn Hişam dedi ki: Sa'd'a ok atan kişi, Haface b. Asım b. Hibban'-dır.
Ben derim ki: Cenâb-ı Allah, dostu Sa'd b. Muaz'ın Beni Kurayza hakkındaki duasına icabet etti. Bu hususta onun gözünü aydın kıldı. Kendi kudreti ve müyesser kılması sebebiyle Sa'd'ı onlar hakkında hakem kıldı. Zaten onlar, Sa'd'm hakemliğini istediler. Nitekim bu husus, ileride de açıklanacaktır. Sa'd, onların savaşçılarının öldürülmesine, çoluk çocuklarının esir alınmasına hükmetti, öyleki, Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
«Onlar hakkında yedi semanın üzerinde Allah'ın hükmü ile hükmettin.»
İbn İshak, Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr kanalı ile Abbad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Safiye binti Abdülmuttalib, Hassan b. Sabit'in kalesi Fari'de idi. Dedi ki:
«Hassan b. Sabit, kadınlar ve çocuklarla birlikte orada, yanımızda bulunuyordu. Yahudilerden bir adam, bizim yanımıza geldi. Kaleyi dolaşıp durmaya başladı. Beni Kurayza savaş açmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) ile aralarındaki ilişkileri kesmişlerdi. Bizimle onlar arasında bizi koruyacak, bizi müdafaa edecek bir kimse yoktu. Rasûlullah (s.a.v.) ile diğer Müslümanlar, düşmanlarının karşısında göğüs göğü-se bulunuyorlardı. Herhangi biri bize geldiği zaman bunlar düşmanlarının yanından ayrılıp yanımıza gelemiyorlardı. Dedim ki:
«Ey Hassan, işte bu Yahudi, gördüğün gibi kaleyi dolaşıyor. Vallahi ben bunun arkamızdaki Yahudilere bizi göstermeyeceğinden emin değilim. Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı da bizimle ilgilenemiyor, in, onu öldür.»
Hassan dedi ki:
«Ey Abdülmuttalib'in kızı! Allah senin iyiliğini versin. Vallahi sen de biliyorsun ki, ben bu işi yapacak bir kimse değilim.»
Safiye dedi ki: Hassan bana böyle söylediği zaman ve orada bir şey görmediğimde de belimi bağladım. Sonra bir direk alıp kaleden indim. O Yahudiye direkle vurup onu öldürdüm. Can verdiğinde kaleye döndüm ve dedim ki:
- Ey Hassan, in de onun üstündekileri çıkarıp al. Erkek olduğundan onu soyamadım.
Hassan dedi ki:
- Onu soymaya ihtiyacım yok. Ey Abdülmuttalib'in kızı!»
Musa b. Ukbe dedi ki: Müşrikler Müslümanları çembere aldılar. Onları, kendi birliklerinden birinin kalesi gibi bir kaleye sığınmak mecburiyetinde bıraktılar. Yirmi geceye yakın bir süre, onları kuşatma altında tuttular. Her taraftan onları çevrelediler. Bu kuşatmanın tamam olup olmadığı bilinemez hale gelmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'m tarafına kalabalık bir birlik şevkettiler. Geceye kadar onlarla savaştılar. İkindi namazı yaklaştığında düşman birliği de Müslümanlara yaklaştı. Peygamber (s.a.v.) ve beraberindeki sahabelerden hiçbiri istedikleri şekilde ikindi namazını kılamadılar. Gece olunca düşman birliği geriye çekildi. Onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini ifade etmişlerdir:
«Onlar, bizi ikindi namazım kılmaktan alıkoydular. Allah, onların karınlarını ve kalblerini -başka bir rivayete göre de mezarlarını- ateşle doldursun.»
Bela şiddetlendiğinde birçok insanlar münafıklaştılar ve çirkin sözler söylediler. Rasûlullah (s.a.v.), insanlardaki bu bela ve sıkıntıyı görünce onları müjdeleyerek şöyle dedi:
«Nefsim kudret elinde bulunan Zata yemin ederim ki, görmekte olduğunuz bu şiddet ve sıkıntı üzerinizden kalkıp gidecektir. Beyt-i Atik'i güven içinde tavaf edeceğimi ve Allah'ın, Ka'be'nin anahtarlarını bana vereceğini ve Allah'ın, kisra ile kayseri helak edeceğini, onların hazinelerini Allah yolunda harcayacağınızı ümid ederim.»
Buhari, İshak kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hendek gününde Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Güneş batıncaya kadar onlar bizi ikindi namazını kılmaktan nasıl alıkoydularsa, Allah da onların evlerini ve mezarlarını

ateşle doldursun!»
Buharî, Mekkî b. ibrahim kanalı ile Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, Hendek gününde güneş battıktan sonra Hattab oğlu Ömer gelip Kureyş kafirlerine küfretmeye başladı ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ikindi namazını neredeyse güneş batmak üzere iken kılabildim.
Peygamber (s.a.v.) de:
- Vallahi ben ikindi namazını kılamadım, dedi.
Biz de Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Buthan vadisine indik. Namaz için abdest aldı. Biz de abdest aldık. Güneş battıktan sonra ikindiyi kıldı. Sonra da akşam namazını kıldı.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdüssamed kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.), düşmanla savaştı. Onlarla savaşmaktan dolayı boş zaman bulamadı. Öyle ki, ikindi namazını vaktinden sonraya bıraktı. Bu durumu görünce şöyle dedi:
«Allah'ım, bizi ikindi namazını kılmaktan alıkoyan kimselerin, evlerini ateşle doldur. Mezarlarını ateşle doldur.»
Yukarıdaki hadislerde "ikindi namazı" diye tercüme ettiğimiz cümlelerin Arapçasmda "salatü vusta" yani orta namaz tabiri kullanılmaktadır. Bazı âlimler, bu hadislere dayanarak salatü vusta'nm ikindi namazı olduğuna dair istidlalde bulunmuşlardır. Nitekim bu hadislerde de buna dair nass mevcudtur. Mezkur hadisin şahinliğinden dolayı Kadı el-Maverdî, bu hususta Şafiî-mezhebinin görüşüne bağlanmıştır.
«Namazlara ve orta namaza devam edin. Gönülden boyun eğerek Allah için namaza durun.» (ei-Bakara, 238.) Tefsirimizde bu ayet-i kerimeden bahsederken buna dair nakil ve istidlalleri teferruatıyla açıklamışızdır. Mekhûl ve Evzaî'nin mezhebinde de buna dair ruhsat bulunduğu gibi bazı âlimler, bu durumu delil sayarak savaş mazereti yüzünden namazın ertelenmesinin caiz olduğuna kail olmuşlardır.
Buharî, buna dair bir bab açmış ve bu hadisi ve Peygamber Efen-dimiz'in Beni Kurayza gazvesine giderken Müslümanlara:
«Sizden hiçbiri ikindi namazını Beni Kurayza dışında başka yerde kılmasın.» emrini bu hususta bir cevaz delili olarak ileri sürmüştür. Bu sebeple Beni Kurayza gazvesine giden Müslümanlardan bazısı, ikindi namazını yolda kılmış, bazısı kılmayıp güneş battıktan sonra Beni Kurayza yurduna vardığında kılmıştır. Ama Peygamber (s.a.v.), iki grubu da kmamamıştır. Buharî, sahabelerden ve Hz. Ömer zamanında hicri yirminci senede Tüster kalesi kuşatmasında bulunan kimselerden nakillerde bulunarak savaş mazereti ile namazı normal vaktinden sonraya ertelemenin caiz olduğuna dair deliller ileri sürmüştür. Çünkü o kalenin kuşatmasında bulunan mücahidler, fethin yakın oluşu ve savaş sebebiyle sabah namazını güneş doğduktan sonra kılmışlardı.
Aralarında Şafiî'nin de bulunduğu diğer âlimlere gelince -ki bunlar cumhur-u ulemadır- şöyle demişlerdir: Namazı vaktinden sonraya ertelemek, Hendek gününde olmuştu. Bu hüküm, korku namazının meşru kılınması ile bilahare n es h edilmiş tir. Yalnız korku namazı, Hendek gazvesinde meşru kılınmış değildi. Bu yüzden Müslümanlar, o gün ikindi namazını güneş batmasından sonraya er t elemişlerdi. Bu müşkildir.
İbn İshak dedi ki: Bir grub âlim, Peygamber (s.a.v.)'m Usfan'da ikindi namazını kılmış olduğu görüşüne kail olmuşlardır. İbn İshak da bunu söylemiştir ki, o, meğazi ilminin imamıdır.
Hendek gazvesinden önce Hz. Peygamber, Usfan'da korku namazı kılmıştır. Korku namazını kılması, aynı zamanda Zatü'r-Rika gazvesinden de önce idi. Doğrusunu Allah bilir.
Namazın, Hendek gazvesinde normal vaktinden sonraya ertelenmesinin bir unutma eseri olduğunu söyleyenlere gelince, bunların sözü de anlaşılması müşkil bir sözdür. Çünkü namaza devama tutkulu olan büyük bir kalabalığın bütün fertlerinin, namazı unutarak vaktinden sonraya ertelemiş olmaları ihtimalden uzaktır. Hatta Ebu Hüreyre ve Ebu Said'in rivayetlerinden de anlaşıldığı gibi, onların öğle, ikindi ve akşam namazlarını kılmadan tamamını yatsı vaktinde kılmış oldukları da rivayet edilmektedir. Unutmuş olsalar, bütün bu vakitleri unutmuş olmaları muhtemel değildir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid ve Haccac kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hendek gününde alıkonduk. Öyle ki, gecenin bir saati geçti. Sonra Allah bize yetti. İşte bunu şu ayet-i kerime de göstermektedir:
«Savaşta, inananlara Allah'ın yardımı yetti. Allah kuvvetli olandır, güçlü olandır.» (ei-Ahzâb, 25.)
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Bilal'i çağırdı. Ona emir verdi. O da kamet getirdi. Tıpkı vaktinde kılarcasma öğle namazın kıldı. Sonra Bilal, ikindi namazı için kamet getirdi. Onu da tıpkı vaktinde kılarcasma kıldı. Sonra Bilal, akşam namazı için kamet getirdi. Onu da tıpkı vaktinde kılarcasma kıldı. Sonra Bilal yatsı namazı için kamet getirdi. Onu da aynı şekilde kıldı. Bu, ayetin nazil olmasından önce idi.»
Haccac dedi ki: Yani korku namazı hakkındaki şu ayetin nazil olmasından önce idi:
«Eğer korkarsanız, yaya yahut binekte iken kılın.» (el-Bakara, 239.)
Neseî, İbn Ebi Zi'b'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Müşrikler, Hendek gününde bizi öğle namazını kılmaktan -güneş batmcaya kadar- alıkoydular.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hüşeym kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hendek gününde müşrikler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı, gecenin -Allah'ın dilediği kadar- bir bölümü geçinceye kadar dört namazı kılmaktan alıkoydular. Rasûlullah, Bilal'e emir verdi. O da ezan okudu. Sonra kamet getirdi. Öğle namazını kıldı. Sonra yine kamet getirdi, ikindi namazını kıldı. Sonra yine kamet getirdi. Akşam namazını kıldı. Sonra yine kamet getirdi. Yatsı namazını

kıldı.»
Hanz Ebu Bekir el-Bezzar, Muhammed b. Ma'mer kanalı ile Ca-bir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hendek gününde Peygamber (s.a.v.), öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını kılmaktan alıkondu. Sonra Bilal'e emir verdi. C
da ezan okuyup kamet getirdi. Öğle namazını kıldı. Sonra yine emir verdi. O da ezan okuyup kamet getirdi. İkindi namazını
kıldı. Sonra yine emir verdi. O da ezan okuyup kamet getirdi. Akşam namazını kıldı. Sonra yine emir verdi. O da ezan okuyup
kamet getirdi ve yatsı namazını kıldı. Sonra da şöyle buyurdu:
«Şu anda yeryüzünde sizden başka Allah'ı anan bir kavim yoktur.» [13]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/129-138.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/138-140.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/141-144.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/145-146.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/146-148.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/148-149.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/150-152.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/153-156.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/156-159.
[10] Bu kelime dilcilere göre "Dumetu" şeklinde kullanılır. Buna göre "Dumetu'l-Cen-del Gazvesi" olur. (Z. Kazıcı)
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/160-161.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/162-177.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/177-191.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Peygamber (S.A.V.)'İn Ahzab'a Beddua Etmesi
Beni Kurayza Gazvesi
Sa'd B. Muaz'ın Vefatı
Hendek Ve Beni Kurayza Gazveleri Hakkında Söylenen Şiirler
Yahudi Ebu Rafi Sellam B. Ebu'l-Hukayk'ın Öldürülmesi
Haüd B. Süfyan B. Nübeyh El-Hüzelî'nin Öldürülmesi
Amr B. As'ın, Hendek Gazvesinden Sonra Necaşi İle Arasında Geçen Kıssa Ve İslâm'a Girişi
Hz. Peygamberin, Ebu Süfyan'ın Kızı Ümmü Habibe İle Evlenmesi

Peygamber (S.A.V.)'İn Ahzab'a Beddua Etmesi

Bu fasıl, Cenâb-ı Allah'ın müşrikleri kendi güç ve kuvvetiyle oradan geri çevirişi, kalblerine sarsıntı verişi, üzerlerine şiddetli bir kasırgayı sevketmesi ve bedenlerine bir sarsıntı vermesi hakkındadır. Allah, bütün bunları Rasûlü'nü sevdiğinden, onun şerefli çevresini ve havzasını korumak istediğinden yapmıştır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Amir tariki ile Ebu Said el-Hudrî'-nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hendek gününde dedik ki:
- Ya Rasûlallah! Yürekler ağızlara geldi. Söyleyecek birşey yok mu ki, söyleyelim?
Buyurdu ki:
- Evet vardır: «Allahım, ayıp yerlerimizi Ört ve korkularımızı gider.»
Allah, peygamberinin düşmanlarının yüzüne şiddetli bir firtma estirdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'tan şöyle rivayet etti: Peygamber (s.a.v.), Hendek mescidine geldi ve abasını indirdi. Kalkıp ellerini semaya uzatarak müşriklere beddua etti, namaz kılmadı. Sonra tekrar gelip onlara beddua etti ve namaz kıldı.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Abdullah b. Ebi Evfa'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Ahzab'a (Hendek savaşma katılan müşrik topluluklarına) beddua ederek şöyle dedi:
«Ey kitabı indiren, hesabı çabuk gören Allah'ım! Ahzab'ı hezimete uğrat. Allahım, onları yenilgiye uğrat ve onlara sarsıntı ver.»
Bir rivayete göre de şöyle demiştir:
«Allahım, onları hezimete uğrat ve onlara karşı bize yardım et.»
Buharî, Ebu Hüreyre'den naklederek Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dua ettiğini rivayet etmiştir:
«Allah'tan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. O, ordularına güç verdi, kuluna yardım etti. Ahzabı da yalnız başına mağlub etti. Ondan sonra (başka) birşey yoktur.»
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, düşmanlarının onlara karşı birbirlerine yardım etmelerinden ve her taraftan onlara saldırmalarından ötürü Allah'ın vasfettiği korku ve şiddet içinde kaldılar.
Sonra Nuaym b. Mesud b. Amir b. Uneyf b. Salebe b. Kunfuz b. Hilal b. Helave b. Eşca b. Reysb. Gatafan, Rasûlulla (s.a.v.)'m yanına gelip şöyle dedi: Ya Rasûlallah, şüphesiz ben Müslüman oldum ve kavmim benim Müslüman olduğumu henüz bilmiyor. Bana dilediğini emret.
Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
«Sen ancak bizim içimizde yalnız bir adamsın. Eğer gücün yeterse aralarına gir, onları dağıt. Çünkü savaş bir hiledir.»
" Bunun üzerine Nuaym b. Mesud çıktı ve Beni Kurayza'ya gitti. Gahiliye döneminde onların dostu idi. Onlara şöyle dedi:
- Ey Beni Kurayza! Benim size olan dostluğumu bilirsiniz ve özellikle benimle sizin aranızda olan ilişkiyi bilirsiniz.
Onlar da dediler ki:
- Doğru söyledin. Seni itham etmiyoruz. Nuaym dedi ki:
- Kureyş ve Gatafan sizin gibi değillerdir. Şehir sizin şehrinizdir. içinde mallarınız, çocuklarınız ve kadınlarınız bulunmaktadır. Ondan başka bir yere gitmeye gücünüz yetmez. Kureyş ve Gatafan ise, Muhammed ve ashabıyla savaşmaya gelmişlerdir. Ona karşı onlara yardım ettiniz. Oysa ki onların beldeleri, malları ve kadınları başka yerdedir. Sizin gibi değillerdir. Eğer ganimet bulurlarsa almaya çalışırlar. Eğer başka bir durum meydana gelirse, memleketlerine dönüp giderler. Sizi Muhammed'le başbaşa bırakırlar ki, bu durumda gücünüz ona yetmez. Öyleyse onların reislerini rehin almadan onlarla beraber savaşmayın. Muhammed'i ele geçirinceye kadar bu reisler ellerinizde teminat olsunlar.
Onlar da dediler ki:
- İyi bir görüşe işaret ettin.
Sonra Nuaym çıkıp Kureyşlilerin yanına gitti. Ebu Süfyan b. Harb ve onunla beraber bulunan Kureyşli adamlarına şöyle dedi:
- Benim size olan dostluğumu ve Muhammed'e olan uzaklığımı, ayrılığımı biliyorsunuz. Benim aklıma bir fikir geldi ki, bunu size bir öğüt olarak tebliğ etmeyi üzerime bir görev sayıyorum. Yalmz bu fikrin benden geldiğini kimseye söylemeyin ve gizleyin.
Onlar da yaparız, dediler. Nuaym dedi ki:
- Bilesiniz ki Yahudiler topluluğu, kendileriyle Muhammed'in arasmda yapılan antlaşmaları bozduklarına pişman olmuşlardır. Ve ona şöyle bir haber göndermişlerdir: Biz yaptıklarımıza pişman olduk. Senin için Kureyş'ten ve Gatafan'dan eşraflarını alalım ve onları sana verelim ki, sen onların boyunlarım vurasın. Sonra onlara karşı seninle beraber oluruz ve onların köklerini

kuruturuz.
Muhammed de onlara, "Peki, olur." diye haber gönderdi. O halde eğer Yahudiler size, sizden adamlarınızdan bir takım rehineler istemek için haber gönderirlerse sakın onlara sizden herhangi bir kimseyi rehine olarak vermeyin!
Nuaym, daha sonra çıkıp Gatafan'a gitti. Onlara şöyle dedi:
- Ey Gatafan topluluğu! Şüphesiz siz benim aslım, köküm ve aşi-retimsiniz. İnsanların bana en sevgililerisiniz. Beni töhme altında tutacağınızı sanmıyorum.
Onlar şöyle dediler:
- Doğru söyledin. Sen bizim yanımızda töhmetlenen bir kişi değilsin.
Nuaym:
- O halde bu sözlerin benden çıktığım kimseye söylemeyin, gizli tutun, dedi.
Onlar da:
, - Yaparız, ne emredersen hazırız, dediler.
Bunun üzerine Nuaym, Kureyşlilere dediği şeylerin aynısını onlara söyledi ve onları sakındırdığı şeylerden bunları da sakındırdı.Hicri beşinci senenin şevval ayının cumartesi gecesi olduğu zaman Allah'ın, Rasûlü için yaptığı işlerden birisi de Ebu Süfyan b. Harb ve Gatafan reislerinin İkrime b. Ebi Cehl'i, Kureyş ve Gata-fan'dan bir topluluk içinde Beni Kurayza'y göndermesi olmuştur. Gönderilenler, onlara dediler ki; «Biz kalınacak bir yurtta değiliz. Develer ve atlar helak oldular. Yarın erkenden savaş için gelin de Mu-hammed'le savaşalım ve onunla bizim aramızda olan şeyden kurtulalım.»
Onlar da bunlara heyetle şöyle bir haber gönderdiler:
«Bugün cumartesi günüdür. Bu öyle bir gündür ki, biz bugünde hiçbir iş yapmayız. Bugünde bazılarımız iş yaptı. Bildiğiniz gibi başlarına bazı şeyler geldi. Bununla beraber biz sizinle beraber Muham-med ile savaşacak değiliz. Siz bize adamlarınızdan birtakım rehineleri güvence için vermedikçe savaşacak değiliz. Çünkü korkuyoruz. Eğer savaş size karşı şiddetlenirse, siz beldelerinize kaçıp gidersiniz. Bizi beldemizde Muhammed'le başbaşa bırakırsınız. Bizim gücümüz ona yetmez.» Elçiler onlara Beni Kurayza'nm verdikleri cevabı alıp geri döndükleri zaman Kureyşlilerle Gatafanlılar şöyle dediler:
«Vallahi Nuaym b. Mesudun size verdiği haber gerçektir, doğrudur. Beni Kurayza'ya haber gönderip deyin ki, vallahi size adamlarımızdan bir tek kişiyi dahi rehin vermeyiz. Eğer siz savaşmak istiyorsanız, çıkın ve savaşın.»
Beni Kurayza ise, Kureyş elçileri bu cevabı onlara ilettiklerinde' şöyle dediler:
«Şüphesiz Nuaym b. Mesud'un bize anlattığı şey doğrudur. Kureyş ve Gatafan kabileleri savaşmaktan başka birşey istemiyorlar. Eğer kazanırlarsa ganimet elde ederler. Eğer mağlup olurlarsa beldelerine giderler. Ve sizi Muhammed'le başbaşa bırakırlar. Kureyş ve Gatafan kabilelerine şu haberi gönderin: Şüphesiz biz sizinle beraber Muhammed'le savaşmayız. Ancak bize bir takım rehineler verirseniz savaşırız.»
Onlar da Beni Kurayzalılara rehin vermeye yanaşmadılar ve Allah, iki tarafın arasını açtı. Allah, üzerlerine şiddetli bir şekilde soğuk kış gecelerindeki bir rüzgarı gönderdi. Rüzgar onların kaplarını, kaçaklarını ve kazanlarını ters çevirdi. Alt üst etti.»
İbn İshak, Nuaym b. Mesud'un kıssasını Musa b. Ukbe'den daha güzel bir şekilde anlatmıştır. Beyhakî de "Delâil" adlı eserinde böyle anlatmıştır. Onun anlattığının özeti şudur:
Nuaym b. Mesud, duyduğu sözleri yayan bir kimse idi. Tesadüfen bir gece Rasûlullah'm bulunduğu yerden geçerken yanına uğradı. Ra-sûlullah ona:
- Arkanda ne haberler var? diye sordu. O da şu cevabi verdi:
- Kureyşlilerle Gatafanlılar, Beni Kurayza kabilesine haber saldılar. Sana karşı savaşmak için onlardan takviye istediler ki, senin işini bitirsinler. Kurayzalılar, şu cevabı verdiler: Olur, size yardım ederiz. Ancak bize rehineler gönderin.
Onlar Hüyey b. Ahtab'm eliyle yapılan ahdi bozdular. Şu şartla ki, kendileri için bir teminat olsun diye yanlarına rehine getirilmesini istemişlerdi.
Rasûlullah (s.a.v.), Nuaym'a şöyle dedi: «Sana bir sır vereceğim. Onu kimseye anlatma. Onlar barışa davet ederek bana haber gönderdiler ki, Nadir oğullarını yurtlarına, evlerine ve mallarının başına göndereyim.»
Nuaym b. Mesud yola çıktı. Gatafanlılarm yanma gitti. Giderken de Rasûlullah (s.a.v.), ona: «Savaş bir hiledir! Ümid ederim ki Allah bizim için birşeyler yapar.» dedi.
Nuaym, Gatafanlılarla Kureyşlilerin yanma gitti. Onlara durumu anlattı. Onlar da alelacele işe koyuldular ve Beni Kurayza kabilesine İkrime ile birlikte bir topluluk gönderdiler. Bu cemaatın gidişi, cumartesi gecesine denk gelmişti. İkrime ve beraberindeki heyet, Beni Kurayzalılardan kendileriyle birlikte Müslümanlara karşı savaşmalarını talep ettiler. Ancak Beni Kurayza Yahudileri, cumartesi gününü bahane ederek savaşmaya yanaşmadılar. Ayrıca kendileri için bir teminat olsun diye Kureyşlilerden ve Gatafanlılardan rehineler istediler. Cenâb-ı Allah, aralarına anlaşmazlık koydu ve ihtilafa düştüler.
Ben derim ki: Kurayzablar, Kureyş ve Gatafan kabileleriyle işlerinin yoluna girmesinden ümitlerini kestikleri için Nadir oğullarının Medine'ye geri kabul edilmesi şartı üzerine barış yapmak için Rasûlullah (s.a.v.)'a haber göndermiş olabilirler. Böyle bir ihtimal vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.)'a, dağılan halleri ve Allah'ın onların topluluklarını dağıtması haberi ulaştığı zaman Hüzeyfe b. Yeman'ı çağırdı ve onu onlara gönderdi ki, geceleyin ne yaptıklarını öğrensin.

İbn İshak, Yezid b. Ziyad b. Muhammed b. Ka'b el-Kurezî'den rivayet etti ki, Kûfeli bir adam, Hüzeyfe b. Yeman'a şöyle demiş:
- Ey Ebu Abdillah, Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördünüz ve ona sahabilik yaptınız mı? Onunla arkadaşlığınız oldu mu?
- Evet, ey kardeşimin oğlu.
- Peki ne yapıyordunuz?
- Vallahi biz gayret gösterip çabalıyorduk.
- Vallahi eğer biz ona kavuşsaydık, onu yer üzerinde yürümeye bırakmazdık ve elbette biz onu boyunlarımızın üzerinde taşırdık.
- Ey kardeşimin oğlu. Vallahi Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte hendekte halimizi gördüm ve Rasûlullah (s.a.v.) gecenin bir zamanında namaz kılıyordu. Sonra bize doğru döndü ve:
- Kim kalkar ve kavmin (müşriklerin) ne yaptığına bakar, sonra da geri dönerse Allah Teâlâ'dan onu Cennet'te arkadaşım olmasını isterim, dedi.
Korkunun şiddetinden, açlığın zorundan ve soğuğun zahmetinden dolayı hiç birimiz yerimizden kalkmadı. Kimse yerinden kalkmayınca Rasûlullah (s.a.v.) beni çağırdı. Beni çağırdığı zaman benim için kalkmaktan başka çare kalmadı ve dedi ki:
- Ey Hüzeyfe! Git ve kavmin içine gir. Ne yaptıklarına bak, bize gelinceye kadar hiçbir şeyden bahsetme.
Ben de gittim ve kavmin içine girdim. Rüzgar ve Allah'ın askerleri (melekleri) onlara yapacaklarım yapıyorlardı. Ne bir kazanları, ne bir ateşleri, ne de bir binaları yerinde kalmıyordu. Hepsi alt-üst oluyordu. Bunun üzerine Ebu Süfyan kalktı ve şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Herkes yanında kimin oturduğuna baksın! Ben de benim yanımda bulunan bir adamın elini tuttum ve:
- Sen kimsin? diye sordum. Oda:
- Ben falan oğlu falanım, dedi. Sonra Ebu Süfyan şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Şüphesiz ki siz, kalınacak bir yerde bulunmuyorsunuz. Atlar ve develer helak oldu. Beni Kurayza da bize olan sözünü yerine getirmedi. Onlardan hoşumuza gitmeyen bir haber gelmiştir. Biz, gördüğünüz rüzgarın şiddetiyle karşılaştık. Hiçbir kazan yerinde durmuyor, devriliyor, hiçbir ateş doğru dürüst yanmıyor, hiçbir çadır yerinde kalmıyor. Artık yola çıkın. İşte ben çıkıyorum!
Sonra devesinin yanına dönüp gitti. O devesi de bağlı idi. Üzerine oturdu. Sonra vurdu ve deve üç ayak üzere kalktı. Vallahi o, inmeden bağ açılmadı. Eğer Rasûlullah'm bana: «Gelinceye kadar hiçbir şeyden bahsetme.» sözü olmasaydı ve isteseydim, onu bir ok atarak öldürürdüm.
Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına döndüğümde o, hanımlarından birine ait olan bir elbise içinde namaz kılmakta idi. Elbisenin adı, Murahhal idi. Beni gördüğü zaman beni ayaklarının yanma çekti. Üzerime elbisesinin ucunu attı. Sonra rükûa vardı ve secdeye kapandı. Ben öylece duruyordum. Selam verdiği zaman haberi ona bildirdim. Gatafanlılar da Kureyşlilerin yaptığını duymuş ve beldelerine gizlice gitmişlerdi.» Bu hadisi "Sahih" adlı eserinde Müslim b. Haccac da Yezid et-Teymî'den rivayet etmiştir. O şöyle demiştir: «Biz, Hüzeyfe'nin yanında idik. Adamın biri, ona şöyle dedi:
- Eğer Rasûlullah'm zamanına yetişseydim, onunla birlikte düşManlarına karşı savaşır ve kendimi feda ederdim. Hüzeyfe ona dedi ki:
- Sen bunu gerçekten yapar miydin? Bak, sana söyleyeyim. Ahzab (Hendek) savaşının gecesinde Rasûlullah'm yanında idik. O gece çok şiddetli soğuk ve fırtına vardı. Rasûlullah (s.a.v.):
- Şu kavmin (müşriklerin) haberini bana getirecek ve kıyamet gününde benimle beraber olacak bir adam yok mu? diye sordu. İçimizden hiçbiri onun bu sorusuna cevap vermedi. Sorusunu ikinci kez tekrarladı. Üçüncü kez tekrarladı. (Cevap veren olmadı) sonra:
- Ey Hüzeyfe, kalk ve kavmin (müşriklerin) haberini bize getir! dedi. Adımla bana seslendiği için kalkmaktan başka çare bulamadım. Bana dedi ki:
- Kavmin (müşriklerin) haberini bana getir ve onları bana karşı
korkuya düşürme.
Ben de sanki hamamda vuruyormuşçasına yola çıkarak gittim. Nihayet müşriklerin ordugahına vardım. Ebu Süfyan'm sırtını ateşe verip ısıttığını "gördim. Yayıma bir ok yerleştirdim. Onu Ebu Süfyan'm sırtına atmak istedim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın: «Onları bana karşı korkuya düşürme.» sözünü hatırladım. Eğer okumu atsay-dım Ebu Süfyan'a isabet ettirirdim. Hamam içinde yürüyormuşcasma gizlice dönerek Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına vardım. Orada durunca bana soğuk çarptı. Durumu Rasûlullah (s.a.v.)'a haber verdim. O da içinde namaz kılmakta olduğu bir abanın bir tarafını üzerime örttü. Ben de uykuya.daldım. Nihayet sabah oldu. Sabah olunca Rasûlullah (s.a.v.) bana: «Kalk bakalım ey,uykucu!» diye seslendi.»
Hakim ile Hafız el-Beyhakî, "Delail" adlı eserde İkrime b. Ammar kanalı ile Hüzeyfe'nin kardeşi oğlu Abdülaziz'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Hüzeyfe, Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte gördüğü bazı halleri anlatıyordu. Yanında bulunanlar dediler ki:
- Ama Allah'a yemin ederiz ki, biz de, o durumları görseydik, şöyle yapar, böyle yapardık.
Hüzeyfe dedi ki:
- Bunu temenni etmeyin. Çünkü Ahzab (Hendek) savaşının gecesinde bizler sıra halinde oturmakta idik. Ebu Süfyan ve

beraberindekiler de üst tarafımızda idiler. Yahudi Kurayzalılar ise, alt taraflarımızda idiler. Çocuklarımıza zarar vermelerinden korkuyorduk. O gece kadar, şiddetli karanlık ve çok rüzgarlı bir gece görmedim. Esen rüzgar, yıldırım sesini andıran sesler veriyordu. Gece o kadar karanlıktı ki, parmağımızı bile göremiyorduk. Münafıklar, Medine'ye dönmek için Peygamber (s.a.v.)'e: «Evlerimiz düşmana karşı açıktır.» diyerek izin istiyorlardı. Oysa İd evleri açık değildi. İzin isteyen herkese izin veriyordu. İzin veriyor, onlar da kaçıp gidiyorlardı. Biz 300 kişi kadardık. Bir de baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.) bize karşı geliyor. Birer birer adamların önünden geçiyordu. Nihayet yanıma geldi. Benim de üzerimde düşmana ve soğuğa karşı kalkan falan yoktu. Sadece karıma ait bir entari vardı ki, o da dizlerimden aşağıyı geçmiyordu. Rasûlullah, yanıma geldiğinde ben dizlerim üzerine çömelmiştim. Bana şöyle dedi:

- Sen kimsin?
- Hüzeyfe'yim.
- Hüzeyfe ha?

Ben de yere daha çok yumuldum ve ayağa kalkmak istemediğimden:

- Evet ya Rasûlallah, dedim. Ama nihayet ayağa kalktım. Bana şöyle dedi:
- Kavimde (müşriklerde) bir haber var. Git, o kavmin haberini bana getir.

Ben insanların en ürkek ve en itaatkâr olanıyım. Yola çıktım. Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dua etti:

«Allahım, onu önünden, arkasından, sağından, solundan, altından, üstünden muhafaza buyur.»

Allah'a yemin ederim ki; Allah, içimdeki bütün korku ve ürpertileri çıkarıp attı. Artık hiçbir korku ve ürperti hissetmiyordum. Müşrik ordugahına doğru giderken Rasûlullah bana: «Ey Hüzeyfe! Yanıma dönünceye kadar müşriklere birşey yapma.» dedi.

Ben de yola çıktım. Nihayet müşriklerin ordugahına yaklaştığımda bir ateş parıltısı gördüm. Ateş yakmışlardı. Bir de baktım ki, siyahi, iri yarı bir adam elini ateşe yaklaştırıp ısıtıyor ve sonra ellerini böğürüne sürüyor, sonra da şöyle diyordu: «Dönelim, dönelim.» Ben daha önce Ebu Süfyan'ı görmemiştim, tanımıyordum. Okluğumdan bir ok çektim. Beyaz başlıklı bir ok elime geldi. Onu ateşin parıltısından yararlanarak sırtı dönük adama (Ebu Süfyan'a) atmak istedim. Yaya yerleştirdim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın, «Yanıma dönünceye kadar onlara birşey yapma.» dediğini hatırladım. Oku atmaktan vazgeçtim ve tekrar okluğuma yerleştirdim. Sonra kendime cesaret vererek ordugaha girdim. Baktım ki; en yakınımda duranlar Beni Amir kabilesinin adamları olup şöyle diyorlardı: «Ey Amir hanedanı! Dönelim, dönelim. Artık burada durabilecek halimiz kalmadı.» Baktım ki, askerlerinin arasında firtma esiyor. Askerleri bir karış dahi ileri geçmiyor. Allah'a yemin ederim ki, onların yükleri ve yatakları arasında taş seslerini duyuyordum. Rüzgar, taşları onların yüklerine ve yataklarına savuruyordu. Sonra Rasûlullah'm yanma dönmek üzere tekrar yola çıktım. Yolun yarışma geldiğimde yirmi kadar süvari gördüm. Sarıklı idiler. Bana: «Arkadaşına (Muhammed'e) haber ver ki, Allah, onun yardımına yetmiştir.» dediler. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına döndüm. Bir örtüye bürünmüş olarak namaz kılıyordu. Allah'a yemin ederim ki, oraya varır varmaz tekrar titremeye ve üşümeye başladım. Rasûlullah (s.a.v.), namazda olduğu halde yanına yaklaşmam için bana işaret etti. Ben de yanma yaklaştım. Üzerindeki örtünün bir ucunu üzerime attı. Rasûlullah (s.a.v.), bir işten tedirgin olunca namaz kılardı. Müşriklerin haberini ona arzettim. Onların geri dönmek üzere harekete geçtiklerini bildirdim. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayetleri inzal buyurdu:

«Ey inananlar! Allah'ın size olan nimetini anın, üzerinize ordular gelmişti. Biz de onların üzerine rüzgar ve göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu.» (el-Ahzâb, 9.) Bundan sonraki ayet-i kerimeler de aynı zamanda nazil olmuşlar ve nazil olan bu ayetlerin sonuncusu da şu idi:

«Allah inkar edenleri, kinleriyle geri çevirdi, bir hayra ulaşamadılar. Savaşta, İnananlara Allah'ın yardımı yetti. Allah kuvvetli olandır, güçlü Olandir.» (el-Ahzâb, 25.)

Yani Cenâb-ı Allah, onların üzerine gönderdiği rüzgar ve melek orduları ile diğer takviye kuvvetler sebebiyle Müslümanların üzerinden müşrikleri savdı. «Savaşta inananlara Allah'ın yardımı yetti.» Yani Müslümanlar, müşriklerle çarpışmaya ve muharebe etmeye ihtiyaç duymadılar. Aksine güçlü ve muktedir olan Allah, güç ve kuvveti ile müşrikleri onlardan uzaklaştırdı. Bu sebepledir ki, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hürey-re'nin şöyle bir rivayeti bulunmaktadır; «Rasûlullah (s.a.v.) şöyle diyordu: «Allah'tan başka ilâh yoktur. O, birdir. Vaadini yerine getirdi. Kuluna yardım etti. Ordusunu güçlendirdi. Düşman gruplarını yalnız başına hezimete uğrattı. Ondan başkası yoktur.»

«Savaşta, inananlara Allah'ın yardımı yetti.» ayet-i kerimesinde Müslümanlarla müşrikler arasında savaşın artık kaldırılmış olduğuna bir işaret vardır. Ve bu böyle de oldu. Artık Kureyşliler, Müslümanlarla tekrar savaşamadılar. Nitekim merhum Muhammed b. Is-hak şöyle demiştir: Hendek muharebesine katılan müşrikler geri döndüklerinde -bize ulaşan rivayete göre- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:

«Bu seneden sonra Kureyşliler, artık sizinle s av aşamayacaklardır. Ama siz onlarla savaşacaksınız.»

Ravi diyor ki: Gerçekten ondan sonra müşrikler, Müslümanlarla savaşmadılar. Ama Cenâb-ı Allah'ın Mekke fethini nasip edişine kadar Müslümanlar onlarla savaştılar.

İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman b. Surad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Şimdi biz onlarla savaşıyoruz. Onlar bizimle savaşmıyorlar.»

İbn İshak dedi ki: Hendek gazvesinde Müslümanlardan şu kimseler şehid oldular; Sa'd b. Muaz (Bunun vefatı ileride detaylı olarak anlatılacaktır.), Enes b. Evs b. Atik b. Amr, Abdullah b. Sehl (Bu üçü Beni Abdüleşhel kabilesindendir.), Tufeyl b. Numan, Salebe b. Gane-me (Bu ikisi de Cüşem kabilesinin Sülemî kulundandır.). Bir de Nec-car oğullarından Ka'b b. Zeyd

Buna da garbî bir ok isabet etmiş ve şehid olmuştu.
Müşriklerden de üç kişi öldürülmüştü. Bunların adları şöyledir: Münebbih b. Osman b. Ubeyd b. Sibak b. Abdu'd-Dar (Bun bir ok isabet etmişti. Bu darbeden dolayı Mekke'de ölmüştü.) Nevfel b. Abdullah b. Muğire (Bu da atının üzerinde hendeğ geçmeye teşebbüs ederken, hendeğe düşmüş, orada öldürülmüştü. Müşrikler büyük bedel ödeyerek cesedini talep etmişlerdi.) Amr b. Abdi Vüd el-Amirî (Bunu da Ebu Talib oğlu Ali (r.a.) öldürmüştü).

İbn Hişam dedi ki: Hendek gazvesinde Hz. Ali, Amr b. Abdi Vüd ile oğlu Hisl b. Amr'ı Öldürmüştü. [1]

Beni Kurayza Gazvesi

Bu bölümde Cenâb-ı Allah'ın, Kurayza oğulları olan Yahudilere indirdiği şiddetli azaptan ve ahirette kendileri için hazırladığı can yakıcı azaptan bahsedilecektir. Çünkü bunlar küfretmişler, kendileri ile Rasûlullah arasındaki muahedeyi bozmuşlar, onun düşmanlarıyla iş birliği içine girmişlerdi. Düşmanlarıyla iş birliği yapmaları da kendilerine bir yarar sağlamamış, aksine Allah'ın ve Rasûlü'nün gazabına maruz kalmışlardı. Dünya ve ahirette de ziyana uğramışlardı. Bunlar hakkında yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Allah, inkar edenleri, kinleriyle geri çevirdi, bir hayra ulaşamadılar, savaşta, inananlara Allah'ın yardımı yetti. Allah kuvvetli olandır, güçlü olandır.
Allah, kitap ehlinden, kafirleri destekleyenleri kalelerinden indir--miş, kalblerine korku salmıştı, onların kimini öldürüyor, kimini de esir alıyordunuz.
Yerlerini, yurdlarmı, mallarını ve henüz ayağınızı dahi basmadığınız yerleri Allah size miras olarak verdi. Allah her şeye kadir olandır.» (el-Ahzâb, 25-27.)
Buharî, Muhammed b. Mukatil kanalı ile Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), gazve, hac ve umreden döndüğünde tekbir getirir, sonra da şöyle derdi:
«Allah'tan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Ortağı yoktur. Mülk Onundur. Hamd O'nadır. O, her şeye Kadirdir. Dönenler tevbe edenler, ibadet edenler, Rabbimize secde edenler, hamd edenler. Allah doğru söyledi. Vadini yerine getirdi. Kuluna yardım etti. Düşman gruplarını da yalnız başına hezimete uğrattı.»
Merhum Muhammed b. İshak dedi ki: Sabah olunca Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlarla birlikte Hendek'ten Medine'ye döndü ve silahı bıraktılar.
Öğle vakti olduğu zaman -Zührî'nin bana anlattığına göre- Cebrail, atlastan bir sarık sarmış olarak, üzerinde atlas bir kadifenin bulunduğu eğerle eğerlenmiş bir katırın üzerinde Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, silahı bıraktın mı?
- Evet.
- Melekler henüz silahı bırakmadılar ve ben de şimdi müşrik kavmi takipten geliyorum. Ey Muhammedi Yüce Allah sana, Beni Kuray-za'ya gitmeni emrediyor. Ben de onlara gidiyorum. Onları sarsacağım!
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bir ünleyiciye emretti ki, halka
şöyle desin:
«Kim itaat edecekse ikindiyi başka yerde değil, sadece Beni Ku-rayza'nın yurdunda kılsın.»
İbn Hişam'ın ifadesine göre Rasûlullah, Beni Kurayza'ya giderken Medine'de yerine İbn Ümmü Mektum'u vekil bıraktı.
Buharî, Abdullah b. Ebi Şeybe kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), Hendek'ten dönünce silahını bıraktı. Yıkandı. Sonra da Cebrail ona gelip şöyle dedi:
- Silahı bıraktın ha! Vallahi biz silahı bırakmadık. Sen şimdi onlara doğru git.
- Hangi tarafa gideyim?
- Şu tarafa (Böyle derken de parmağıyla Beni Kurayza yurdunu
gösterdi.)
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), Beni Kurayza'ya doğru yola çıktı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Hendek gazvesini tamamlayıp Medine'ye döndüğünde yıkanmak için banyoya girdi. Sonra Cebrail geldi Onu evin aralığından gördüm. Başı âdeta sarıkla sarılmış gibi tuzlanmıştı. Şöyle dedi:
- Ya Muhammed! Silahı bıraktınız mı?
- Silahlarımızı bıraktık.
- Biz henüz silahlarımızı bırakmadık. Haydi, Beni Kurayza'ya git!»
Buharî, daha sonra Musa kanalı ile Enes b. Malikin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Cebrail'in gittiği kafilede Beni Ganm Sokağında tozların havaya yükselişine bakıyordum. O esnada Rasûlullah da Beni Kurayza'ya gidiyordu.»
Buharî, Abdullah b. Muhammed b. Esma kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hendek gününde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

- Herkes ikindi namazım Beni Kurayza yurdunda kılsın.' Bunun üzerine yola çıkanlardan bir kısmı ikindi namazını yolda iken kıldılar. Bazıları ise: "Biz ikindi namazım oraya varmadan kılmayacağız." dediler. Diğer bazıları ise: "Biz namazı yolda kılmaktan men edilmedik ve namazı mutlaka Beni Kurayza yurdunda kılmamız bizden istenmedi." dediler. Bu durum Rasûlullah'a anlatıldığında o, taraflardan herhangi birini kınamadı.»

Hafız el-Beyhakî, Abdurrahman b. Abdullah b. Ka'b b. Malik'ten rivayet etti ki, amcası Ubeydullah ona şu haberi vermiş: « Rasûlullah (s.a.v.), Hendek muharebesine katılan düşmanları takipten geri döndüğünde zırhını indirdi, banyoya girip gusletti. Sonra Cebrail, yanma gelip şöyle dedi:

- Böyle savaşçılık mı olur? Görüyorum ki, zırhını indirmişsin, oysa biz henüz indirmedik!

Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) korkarak harekete geçti ve mü'minlere de, ikindi namazım sadece Beni Kurayza yurdunda kılmalarını (yani hemen harekete geçmelerini) emretti.

İnsanlar, silahlarını alıp Beni Kurayza yurduna vardılar. Ama güneş batmıştı. Bu esnasında birbirleriyle tartıştılar. Bazıları şöyle dediler: «Rasûlullah (s.a.v.), Beni Kurayza yurduna ulaşmadan ikindi namazım kılmamızı emretti. Biz emre uyduk. Azimeti tatbik ettik. Şu halde ikindi namazının vaktini geçirdiğimizden Ötürü günahkar olmadık.» Diğer grup ise, ikindi namazını yolda iken ihtiyaten kıldı. Ama öbürleri güneş batmcaya kadar kılmadılar. Beni Kurayza yurduna varınca orada kıldılar. Ama Rasûlullah, iki tarafı da kınamadı.»

Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Evde Rasûlullah'la beraberdik. Adamın biri gelip bize selam verdi. Rasûlullah, korku içinde yerinden kalktı. Ben de peşi sıra kalktım. Baktım ki bize selam veren adam Dıhyetü'l-Kelbî'dir. Sonra Rasûlullah bana şöyle dedi: «Bu Cebrail'dir. Bana, Beni Kurayza yurduna gitmemi emrediyor.» Cebrail de Rasûlullah'a şöyle dedi:

- Silahı bıraktınız mı? Ama biz henüz bırakmadık. Hamraü'l-Esed mevkiine ulaşıncaya kadar müşrikleri kovaladık.

Bu hadise, Rasûlullah'ın Hendek gazvesinden dönüşünden sonra vuku buldu. Rasûlullah, acele ile yerinden kalkıp ashabına şöyle emir verdi:

«Size emrediyorum. Beni Kurayza yurduna varıncaya kadar ikindi namazım kılmayacak (ve acele ile yola çıkacak) siniz.» Müslümanlar, oraya varmadan güneş battı. Bir grup şöyle dediler: «Rasûlullah (s.a.v.), namazı kılmamanızı istemedi. O halde kılın.» Diğer grup ise şöyle dedi: «Vallahi biz, Rasûlullah'ın azimetine uyduk. Şu halde ikindi namazını vaktinden sonraya bıraktığımız için günahkar olmadık.» Bir grup iman ve intisaplarından ötürü ikindi namazım kıldılar. Diğer grup da yine iman ve intisaplarından ötürü ikindi namazını vaktinden sonraya bıraktı. Rasûlullah, her iki grubu da kınamadı ve çıkti, kendisi ile Beni Kurayza arasında bulunan bir yere oturdu. Sonra şöyle dedi:

- Size herhangi bir kimse uğradı mı? Dediler ki:

- Bize doru renkli bir katır üzerinde Dıhyetü'l-Kelbî uğradı. Altında ipek kadifeden bir eğer vardı.

- O Cebrail'dir. Allah, onu Beni Kurayza'ya gönderdi ki, onlara sarsıntı versin ve kalblerine korku salsın!

Peygamber (s.a.v.), Beni Kurayza Yahudilerini kuşatma altına aldı ve ashabına da kendisini kalkanla muhafaza edip örtmelerini emretti ki, Beni Kurayzalılarm söyledikleri sözleri işitsin.

Onlara şöyle seslendi:

- Ey maymunların ve domuzların kardeşleri! Onlar da şöyle dediler:

- Ya Ebe'l-Kasım! Sen kötü sözlü, bozuk ağızlı bir adam değildin. (Niye böyle konuşuyorsun?)

Peygamber (s.a.v.), onları kuşatma altına aldı. Nihayet onlar, Sa'd b. Muaz'ın hakemliğine razı oldular. Onlar, Sa'd'm müttefikleri idiler. Sa'd, onlar hakkında şu hükmü verdi: Savaşçıları öldürülecek, çoluk çocukları ile kadınları esir alınacak.»

Âlimler, Beni Kurayza seferine giden sahabelerden yolda iken ikindi namazını kılanların mı, yoksa oraya gidinceye kadar namazı kılmayıp güneşin batışından sonraya erteleyenlerin mi isabet ettikleri hususunda farklı görüşler beyan etmişlerdir. Ama her iki grubun da sevab kazandığını, aynı zamanda mazur olup kınanmayacaklarını icma ile kabul etmişlerdir. Âlimlerden bir grup şöyle demiştir: O gün ikindi namazını bilinen vaktinden sonraya erteleyerek Beni Kurayza yurdunda kılanlar isabet etmişlerdir. Çünkü, o gün ikindi namazını erteleme emrini almaları, özel bir emirdi. Şu halde bu özel emir, namazı bilinen vaktinde kılmaya dair şeriatın genel emrinden önceliklidir.

Ebu Muharnmed b. Hazm ez-Zahirî, "Kitabu's-Sire" adlı eserinde şöyle demiştir:

«Allah bilir ya, eğer biz orada olsaydık, ikindi namazını birkaç gün sonraya kalsa bile mutlaka Beni Kurayza yurdunda kılardık.»

Ebu Muhammed'in bu sözü, onun zahir nassa sarılma konusundaki asli prensibine uymamaktadır.

Alimlerden bir başka grup ise, şöyle demişlerdir:

ikindi namazını vakti gelince yolda iken kılanlar isabet etmiştir. Çünkü bunlar, Rasûlullah'm o buyruğundan kastedilen mananın, çabucak yola çıkmak ve Beni Kurayza'ya gitmek olduğunu, yoksa namazı tehir etmek olmadığını anlamışlardır. Namazın ilk vaktinde kıtınmasının daha faziletli oluşuna delalet eden delillerin gereğince amel etmişlerdir. Bununla birlikte sari'in maksadını da idrak etmişlerdir. Bu sebeple Rasûlullah, onları kınamamış ve kılmış oldukları namazı ertelenen vakitte tekrar iade etmelerini emretmemiştir. Halbuki diğerleri, böyle bir iddiada bulunmaktadırlar. Ama namazı, emir gereğince normal vaktinden sonraya erteleyenler de kendi anlayışlarına göre mazurdurlar. Kazaya bırakmakla emrolunmadıkları halde yine sonraya bırakmışlardır.

Buharî'nin de anlayışı doğrultusunda savaş mazereti nedeniyle namazı, normal vaktinden sonraya ertelemeye cevaz verenlerin kavline gelince, bu gibi durumlarda namazı erteleyen veya daha önceden kılan kimse için bir müşkilat yoktur. Doğrusunu Allah bilir.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib'i bayrağıyla Beni Kurayza'ya gönderdi. Halk, onlara gitmekte âdeta yarışıyordu.

"Meğazi" adlı eserinde Zührî'den nakilde bulunan Musa b. Ukbe dedi ki: Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), banyosunda yıkanmakta ve saçının bir tarafım taramakta iken Cebrail, zırhını giyinmiş olarak bir at üzerinde ona geldi. Mescidin kapısında, cenazelerin konulduğu yere geldi. Rasûlullah (s.a.v.), onu karşılamaya çıktı; Cebrail, ona şöyle dedi:

- Allah seni affetsin, silahı bıraktın mı?
- Evet.
- Ama biz, düşman sana geldiğinden bu yana henüz silahı bırakmadık ve hâlâ onları kovalamaktayız. Nihayet Allah, onları hezimete uğrattı. Allah, sana, Beni Kurayza'ya gidip onlarla savaşmam emrediyor. Ben de beraberimdeki meleklerle onlara gidecek ve kalelerini sarsacağım. İnsanlara emret de, oraya gitsinler.

Anlatıldığına göre Cebrail'in yüzünde toz izi vardı.

Rasûlullah (s.a.v.), Cebrail'in peşi sıra yola çıktı. Beni Ğanm kabilesine uğradı. Onlar da Rasûlullah (s.a.v.)'ı bekliyorlardı Onlara sordu:

- Bir az önce yanınızdan bir süvari geçti mi?
- Evet, Dıhyetü'l-Kelbî beyaz bir at üzerinde ve zırhını giyinmiş olarak, ipek bir eğere oturmuş vaziyette yanımızdan geçti.
- O Cebrail'dir. (Rasûlullah, Dihyetul-Kelbî'yi Cebrail'e benzetirdi.)
- Haydi bakalım, benimle birlikte Beni Kurayza'ya gidelim ve sizler ikindi namazını orada küm.

Onlar ve diğer Müslümanlar kalkıp yola çıktılar. Yolda iken ikindi namazının vakti geldi. Namazı hatırladılar. Birbirlerine şöyle dediler: «Bilmiyor musunuz ki, Rasûlullah (s.a.v.), size ikindi namazını Beni Kurayza yurdunda kılmanızı emretti.»

Diğer grup ise şöyle dedi:

«Bu namazdır.» Bir kısmı yolda iken ikindi namazını kıldılar. Diğer kısım ise erteleyip Beni Kurayza yurdunda güneşin batmasından sonra kıldılar. Bu durumu, yani namazı acele edip vaktinde kılanları ve erteleyip Beni Kurayza yurdunda kılanları Rasûlullah'a anlattılar. Rasûhıllah (s.a.v.) da iki taraftan herhangi birini kınamadı.

Ali b. Ebi Talib, Rasûlullah (s.a.v.)'m gelmekte olduğunu görünce
karşısına çıkıp şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, geri dön. Allah, Yahudilerin hakkından gelecektir. Sana iş kalmayacaktır.

Hz. Ali, Yahudilerden, Rasûlullah ve zevceleri hakkında kötü sözler duymuştu. Rasûlullah'm, onlardan bu sözleri duymasını istememişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye:

- Niçin geri dönmemi istiyorsun? diye sordu. Ali, onların söylediklerini gizledi. Rasûlullah ise şöyle dedi:
- Öyle sanıyorum ki, onların benim hakkımda kötü sözler söylediklerini duydun. Haydi bakalım yoluna devam et. Allah'ın düşmanları eğer beni görürlerse senin duyduğun o kötü sözleri bana karşı
söyleyemeyeceklerdir!

Rasûlullah (s.a.v.), Beni Kurayzalıların kalelerinin yanma geldi. Onlar, kalenin üst tarafında idiler. Olanca sesiyle, onların eşrafından birkaç kişiye seslendi ve sesini onlara duyurdu:

- Ey Yahudi topluluğu! Allah'ın azabı üzerinize indi ve sizi rüsvay
etti!

Rasûlullah (s.a.v.), Müslüman birliklerle onları on küsur gece kuşatma altında tuttu. Allah, Hüyey b. Ahtab'ı geri gönderdi. Nihayet o, Beni Kurayza'nın kalesine girdi. Allah, onların kalblerine korku saldı. Kuşatma onlara ağır geldi. Ensâr'm müttefik idiler. Ebu Lübabe b. Abdul-Münzir'e imdad çağrısında bulundular. Ama Ebu Lübabe:

- Rasûlullah bana izin vermedikçe onların yanma gitmem, dedi. Rasûlullah:
- Sana izin verdim, dedi.

Ebu Lübabe yanlarına gitti. Üzerine ağladılar ve şöyle dediler:

- Ey Ebu Lübabe! Ne düşünüyorsun, bize ne teklif ediyorsun? Bizim savaşacak gücümüz yok.

Ebu Lübabe, eliyle boğazını gösterdi ve parmaklarını kendi boğa-. zina sürdü. Böyle yapmakla, öldürülmek istendiklerini anlatmaya çalıştı.

Ebu Lübabe yerine döndüğünde Müslümanlara hıyanet ettiğini ve büyük bir fitneye uğradığını anladı. Sonra şöyle dedi: «Vallahi, Allah'a nasuh tevbesi yapıncaya ve bu tevbemi Allah kabul edinceye kadar Rasûlullah'm yüzüne bakamam.»

Böyle dedikten sonra Medine'ye döndü. Kendini Mescid-i Nebevi'-nin direklerinden birine bağladı. Anlatıldığına göre o direğe yirmi gece kadar müddetle bağlı kaldı. Ebu Lübabe'nin göze görünmez olduğunu fark eden Rasûlullah şöyle sordu:

- Ebu Lübabe, kendi müttefiklerinin yanından daha dönmedi mi? Ebu Lübabe'nin yaptığı, Rasûlullah'a anlatıldı. O da şöyle buyurdu:-
- Benden sonra ona fitne isabet etmiş. Eğer yanıma gelseydi onun için istiğfarda bulunurdum. Madem kendini direğe bağlamış, öyle ise Allah onun hakkında dilediği hükmü verinceye kadar onu yerinden kımıldatmayacağım.»

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Kurayza'ya geldiği zaman onların mallarının bulunduğu bölgede, Enna kuyusunun yanına indi. Onları yirmibeş gece kuşatma altında tuttu ve kuşatma onları güç duruma soktu. Allah, onların kalblerine korku saldı.

Hüyey b. Ahtab, Kureyş ve Gatafanlılarm oralardan geri dönmelerinden sonra, Ka'b b. Esed ile yapmış olduğu sözleşmenin gereğini yerine getirmek için Beni Kurayza'nın kalesine gelmişti. Rasûlullah'm onlarla savaşmcaya kadar yanlarından ayrılmayacağını kesinlikle bildikleri zaman Ka'b b. Esed onlara şöyle dedi:

- Ey Yahudi topluluğu! Gördüğünüz bu şeyler, başımıza gelmiştir. Ben size üç şey teklif ediyorum, hangisini dilerseniz onu yapın.
- Nedir o tekliflerin?
- Ya Muhammed'e tabi olur ve onu tasdik ederiz. Andolsun ki, sizin için artık, onun Allah katından gönderilmiş bir peygamber olduğu kesinlikle ortaya çıkmıştır. Elbette ki o, kitabımızda evsafına rastladığınız kimsedir. Bu durumda kanlarınızı, mallarınızı, çocuklarınızı ve kadınlarınızı emniyete almış olursunuz.
- Tevrat'ın hükmünden asla ayrılmayız ve başka birşey ile de bu hükmü değiştirmeyiz.
- Madem bu teklin kabul etmiyorsunuz, öyleyse gelin çocuklarımızı ve kadınlarımızı öldürelim. Sonra Muhammed ile ashabına karşı kılıçlarımızı çekip erkekçe çıkalım. Arkamızda bir ağırlık bırakmayalım. Taki Allah, Muhammed ile bizim aramızda hükmünü verinceye kadar. Eğer ölürsek arkamızda üzerine korkacağımız bir nesil bırakmamış olarak Ölürüz. Eğer galip olursak andolsun ki, yeniden kadınlar ve çocuklar ediniriz.
- Bu mazlumları ve miskinleri mi öldüreceğiz? Bunları öldürdükten sonra yaşamanın ne tadı kalır. Hayatın ne hayrı kalır?
- Eğer bu teklifi de kabul etmiyorsanız, bakın, bu gece cumartesi gecesidir. Ümid ederim ki, bu gece Muhammed ve ashabı bizden emindirler, ininiz, belki Muhammed ve ashabını baskına uğratarak amacımıza kavuşuruz...
- Cumartesi ayinimizi bozacağız, bu gece bir düzen rni kuracağız? Oysa ki bizden herhangi bir kimsenin böyle birşey yaptığı takdirde mutlaka hayvana dönüştüğünü, musibete uğradığım bilirsin. Senin de başına böyle bir musibetin gelmesinden korkuyoruz.
- Sizden hiçbir kimse, anası onu doğurandan beri işini bilen ve sağlam çalışan olmamıştır.

Sonra onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir haber gönderdiler: Bize Ebu Lübabe b. Abdü'l-Münzir'i, (Beni Amr b. Avfın kardeşini) gönder ki, bizim durumumuz hakkında kendisine danışalım.

Kurayza oğulları, Evs kabilesinin müttefikleri idiler.

Rasûlullah (s.a.v.) da Ebu Lübabe'yi onlara gönderdi. Onu gördükleri zaman adamları kalkıp onun yanma geldiler. Kadınlar ve çocuklar yanına gelip ondan imdat dilediler. Ona sığındılar. Yüzüne karşı ağlıyorlardı. O da onlara acıdı. Ona şöyle dediler:

- Ey Ebu Lübabe! Muhammed'in hükmüne razı olmamıza ne dersin?
- Evet. (Böyle derken eliyle kendi boğazına işaret etti. Öldürüleceklerini ima etti ve şöyle dedi):

«Vallahi ayaklarım yerlerinden ayrılmadan, bildim ki, ben Allah'a ve onun Rasûlü'ne hıyanet ettim.»

Böyle dedikten sonra Ebu Lübabe, Rasûlullah'a uğramadan dosdoğru Mescid-i Nebevi'ye gitti. Kendini mescidin direklerinden birine bağladı ve şöyle dedi: «Allah, benim işlediğim suçtan ötürü tevbemi kabul edinceye kadar buradan ayrılmayacağım.» ve Allah'a da şu sözü verdi: «Asla Beni Kurayza yurduna adım atmayacağım. Allah'a ve Rasûlü'ne hıyanet ettiğim bir beldede ebediyyen görünmeyeceğim.»

İbn Hişam dedi ki: Yüce Allah, Ebu Lübabe hakkında şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:

«Ey inananlar! Allah'a ve peygambere karşı hainlik etmeyin. Size güvenilen şeylere bile bile hıyanet etmiş olursunuz.» (ei-Enfâi, 27.)

İbn Hişam dedi ki: Ebu Lübabe kendini altı gece müddetle direğe bağlı tuttu. Her namaz vaktinde karısı yanına gelip bağların çözüyor, o, abdest alıp namazını kıldıktan sonra yine onu direğe bağlıyordu. Bu durum, tevbesinin kabul edildiğinin Allah tarafında şu ayetin indirilmesi ile bildirilişine kadar devam etti:

«Diğerleri de suçlarını itiraf ettiler. Onlar iyi işi kötü ile karıştırmışlardı. Allah'ın, onların tevbesini kabul etmesi umulur, çünkü O bağışlayandır, merhamet edendir» (et-Tevbe, 102.)

Musa b. Ukbe'nin kavline göre; Ebu Lübabe, yirmi gece süre ile direğe bağlı kalmıştır. Doğrusunu Allah bilir.

İbn İshak'm anlattığına göre Rasûlullah, ÜmmüSeleme'nin evinde iken, gecenin son kısmında yüce Allah, Ebu Lübabe'nin tevbesini kabul ettiğini bir ayet indirerek beyan buyurmuştu. Ümmü Seleme, Rasûlullah'a meseleyi sorduğunda, Rasûlullah Ebu Lübabe'nin tevbesinin Allah tarafından kabul edildiğini ona haber verdi. Yine Ümmü Seleme, bu müjdeyi Ebu Lübabeye iletmek için izin istedi. Rasûlullah ona izin verince Ümmü Seleme çıkıp Ebu Lübabe'yi müjdeledi. Bunun üzerine insanlar akın akın gelerek Ebu Lübabeye müjde verdiler, onu direğinden çözmek istediler. Ama o şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki, beni bu direkten ancak Rasûlullah çözer." Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazı için odasından çıktığında onu bağlı bulunduğu direkten çözdü. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın. İbn İshak dedi ki:

Sa'lebe b. Sa'ye, Üseyd b. Sa'ye ve Esed b. Ubeyd, ne Beni Kurayza kabilesinden, ne de Beni Nadir kabilesindendirler. Bunlar, Beni Hedl kabilesinden bir takım kimselerdir. Nesebleri daha yukarıdan gelir. Bunlar, Beni Nadir ve Beni Kurayz alı arın amcazadeleridirler. Bunlar, Beni Kurayza'nm Rasûlullah'm hükmüne razı oldukları gecede Müslüman oldular. İşte bu gecede Amr b. Su'da el-Kurazî çıktı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın muhafızlarına rastladı. Muhafızların başmda Mu-hammed b

Mesleme bulunuyordu. Onu gördüğü zaman "Kimdir bu?" diye sordu. O da:
- Ben Amr b. Su'da'yım, dedi. Amr, Kurayzalılarm Rasûlullah'a hıyanet işlerine katılmaya yanaşmamış ve:
- Ben Muhammed'e asla hıyanet etmem, demişti. Muhammed b. Mesleme onu tanıyınca şöyle dedi:
- Ey Allahım! Beni, âlicenâb kişilerin hatalarını izale etmekten mahrum kılma.
Böyle dedikten sonra onu serbest bıraktı. Yolundan çekildi. O da hiç aldırış etmeden çıktı ve Rasûlullah'm mescidinin kapısına vardı. Geceyi, Medine'de mescidin kapısı önünde geçirdi. Sonra Medine'den ayrılıp gitti ve bugüne kadar nerede olduğu bilinmemektedir. Duru* mu Rasûlullah'a anlatıldığında o şöyle buyurdu: «O öyle bir adamdır ki, vefakarlığı sebebiyle Allah onu kurtardı.» Bazıları iddia ederler ki; o, Beni Kurayza'nm Rasûlullah (s.a.v.)'ın hükmüne boyun eğdikleri zaman onlardan bağlanan kimseler arasında olup, eski bir iple bağlanmıştı. Sabahleyin ipi yerde bulundu ve onun nereye gittiği bilinmiyordu. Rasûlullah (s.a.v.), onun hakkında işte o sözü söyledi. Allah, bunlardan hangisinin doğru olduğunu elbette ki en iyi bilendir.
İbn İshak dedi ki: Sabahladıkları zaman Rasûlullah (s.a.v.)'m hükmüne boyun eğdiler. Evs kabilesi ortaya atılarak şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Onlar Hazreçlilerin değil de bizim mevalilerimiz-dirler. Dün kardeşlerimizin mevalileri hakkında neler yaptığını kendin biliyorsun.
Rasûlullah (s.a.v.), Beni Kurayza'dan önce Beni Kaynuka Yahudi-lerini kuşatma altına almıştı. Bunlar, Hazreçlilerin mevalileri, müttefikleri idiler. Rasûlullah'ın hükmüne razı oldular. Abdullah b. Übeyy b. Selül, Rasûlullah (s.a.v.)'dan onların bağışlanmasını istedi. O da onları ona bağışladı. Evs kabilesi kendisiyle konuştuğu zaman Rasûlullah (s.a.v.) şöyle cevap verdi:
- Ey Evs topluluğu! Onların hakkında sizden bir adamın hüküm vermesine razı olmaz mısınız?
- Evet, razı oluruz, dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da buyurdu ki:
- Bu hakemlik, Sa'd b. Muaz'a verilmiştir.
Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd b. Muaz'ı Eşlem kabilesinden bir kadının çadırına bırakmıştı. O kadına Rüfeyde denilirdi. Yaralıları tedavi e-derdi. sRasûlullah (s.a.v.), onu Beni Kurayza hakkında hakem kıldığı zaman kavmi ona geldiler ve üzerine deriden bir minder koydukları bir eşeğin üzerine kendisini bindirdiler. İri cüsseli, güzel görünümlü bir adamdı. Sonra onunla birlikte Rasûlullah (s.a.v)'ın yanma geldiler. Gelirken ona şöyle diyorlardı:
- Ey Eba Amr! Mevalin hakkında iyilikte bulun. Onlara ihsan et. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), seni ancak bu iş için tayin etti ki onlar hakkında iyilikte ve ihsanda bulunasm.
Fazla ısrar etmeleri üzerine o, şöyle dedi:
- Şimdi Sa'd için öyle bir an gelmiştir ki o, Allah yolunda bir iş yapınca kınayanların kınaması onun umurunda olmayacaktır.
Bunun üzerine kavminden kendisiyle birlikte olan kimselerden birisi, Beni Abdüleşhel yurduna döndü ve onlara Beni Kurayza'nm erkeklerinin ölüm haberini, Sa'd'm onlara ulaşmasından önce verdi. Bunu, kendisinden işittiği o sözüne dayanarak yaptı. Sa'd, Rasûlullah (s.a.v.) ile Müslümanların yanma vardığı zaman, Rasûlullah (s.a.v.):
- Efendinizin önünde kıyama durun. Ayağa kalkın, dedi. Kureyşli Muhacirlere gelince, onlar şöyle diyorlardı:
- Rasûlullah (s.a.v.), bu sözünü Ensâr'a söyledi. Ensar'a gelince, onlar ise şöyle diyorlardı:
- Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd'm herkesin efendisi olduğunu söylemek istedi.
Bunun üzerine onlar Sa'd'm karşısında kıyama durdular ve şöyle dediler:
- Ey Eba Amr, Rasûlullah (s.a.v.), şüphesiz seni kendi mevalinin hakkında karar vermekle görevlendirmiştir ki, onlar hakkında hüküm veresin.
Sa'd b. Muaz da şöyle dedi:
- Bu konuda Allah'ın ahdi ve misakı üzerinize olsun. Onlar hakkında verilecek hüküm, benim hükmüm olacak değil midir? - Evet...
- Buradakiler hakkında da. (Bunu derken Rasûlullah (s.a.v.)'m bulunduğu tarafı kasdetmiyordu. Rasûlullah (s.a.v.)'a olan saygısından ötürü yüzünü ondan başka tarafa çevirmişti.)
Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
- Evet, kabul. Sa'd dedi ki:
- Ben onların hakkında şöyle hüküm veriyorum: Erkekleri öldürülsün, malları paylaşılsın, çocukları ve kadınları da esir edilsin»
İbn İshak, Asım b. Ömer b. Katade kanalı ile Alkame b. Vakkas el-Leysî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Sa'd'a şöyle dedi:
«Onların hakkında yedi kat gökten Allah'ın hükmü ile hükmettin.»
İbn Hişam dedi ki: Bana ilim ehlinden kendisine güvendiğim biri şu haberi verdi: Ali b. Ebi Talib -ki onlar Beni Kurayza'nn muhasa-racıları idiler- Ey iman orduları, diye seslendi. O ve Zübeyr b. Avvam, öne geçtiler. O şöyle dedi:
- Vallahi Hamza'mn tattığı şeyi (şehidlik şerbetini) elbette tadacağım veya onların kalelerine gireceğim!
Bunu duyan Yahudiler şöyle dediler:
- Ey Muhammed! Sa'd b. Muaz'm hükmü üzere iniyoruz.
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kurayza halkı Sa'd b. Muaz'm hükmü üzere indiler. Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd'a haber gönderdi. Sa'd, bir merkep üzerinde Rasûlullah'ın yanına

geldi. Mescide yaklaştığında Rasûlullah (s.a.v.):
- Efendinize (ya da en hayırlınıza) karşı kıyama durun, dedi. Sonra da Sa'd'a şöyle dedi:
- Şu Kurayzahlar senin hükmün üzere indiler. Sa'd:
- Onların savaşçılarını Öldürelim. Zürriyetlerini esir alalım, dedi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Allah'ın hükmü ile hüküm verdin.
(Belki de, hükümdarın hükmü ile hüküm verdin.) dedi. Başka bir rivayete göre ise Rasûlullah, ona: «Meleğin hükmü ile hüküm verdin.» demiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ahzab (Hendek) gününde, Sa'd b. Muaz bir darbe yedi. Onun kol damarını kestiler. Rasûlullah, onu ateşle dağladı. Eli şişti ve kan sızmaya başladı. Bunu görünce şöyle dua etti: «Allahım, Beni Kurayza hakkında gözüm aydın olmadıkça canımı alma.» Sonra damarını tuttu. Bir tek damla kan dahi damlamadı. Nihayet Beni Kurayzalılar, Sa'd'm hükmüne boyun eğip kalelerinden indiler. Rasû-lullah, ona haber gönderdi. Sa'd da şu hükmü verdi: «Erkekleri öldürülsün, kadınları ve çocukları esir alınsın ki, Müslümanlar onların yardımlarından yararlansınlar.» Bu hükmü vermesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd'a şöyle dedi:
«Onlar hakkında Allah'ın hükmü ile hüküm verdin.» Beni Kurayza 400 kişi idiler. Savaşçılarının tamamen öldürülmesinden sonra Sa'd'm damarı yine patlak verdi ve vefat etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Nümeyr kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
« Rasûlullah (s.a.v.), Hendek gazvesinden dönüp de silahını bırakıp yıkandığı zaman Cebrail, başı tozlu olarak gelip şöyle dedi:
- Silahı bıraktın ha! Allah'a yemin ederim ki ben, silahı henüz bırakmış değilim. Sen, onlara karşı yola çık.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Nereye gideyim? diye sordu. Cebrail:
- Şuraya (Böyle derken de Beni Kurayza tarafına işaret etti) dedi. Rasûlullah (s.a.v) da Beni Kurayza'ya doğru yola çıktı.
Hişam dedi ki: Onların (Kurayzalıların), Hz. Peygamberin hükmüne razı olduklarını babam bana haber verdi. Ancak Hz Peygamber, onlar hakkında Sa'd'm hüküm vermesini emretti. Sa'd da şu hükmü verdi:
«Onların savaşçılarının öldürülmesine, kadınlarının ve çoluk çocuklarının esir alınmasına, mallarının Müslümanlar arasında taksim edilmesine hükmettim.»
Hişam, babasının şöyle dediğini nakletmiştir: Aldığım habere göre Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd'a şöyle demişti:
«Onlar hakkında Allah'ın hükmü ile hüküm verdin.»
Buharı, Zekeriya b. Yahya kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hendek gününde Sa'd, isabet aldı. Kureyşlilerden Hibban b. Ari-ka adındaki bir adam koluna darbeyi vurmuştu. Kol damarı kesilmişti. Peygamber (s.a.v.), onu yakından ziyaret etmek için mescidinin yanma bir hayma kurmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), Hendek'ten döndüğünde silahı bırakıp yıkandı. Cebrail, başındaki tozları silkeleyerek Ra-sûlullah'm yanma geldi ve ona şöyle dedi:
- Silahı bıraktın mı? Vallahi ben henüz silahı bırakmış değilim. Sen düşmana karşı çık.
- Nereye?
Cebrail de Beni Kurayza yurdunu gösterdi. Rasûlullah (s.a.v.) da Beni Kurayza'ya gitti. Onlar, Peygamber (s.a.v.)'in hükmüne razı oldularsa da o, onlar hakkında hüküm vermek için Sa'd'ı yetkili kıldı. Sa'd ise şu hükmü verdi:
«Onların savaşçılarının öldürülmesine, kadınlarının ve çoluk çocuklarının esir alınmasına, mallarının Müslümanlar arasında taksim edilmesine hükmettim.»
Hizam, Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Allahım, sen bilirsin ki, senin Rasûlü'nü yalanlayıp, memleketinden kovan bir kavimle savaşmayı sevdiğim kadar, başka bir kavimle savaşmayı sevmem. Allahım, öyle sanıyorum ki, sen, bizimle onlar a-rasında artık savaşı kaldırmışsın. Eğer Kureyşlilerin savaşından henüz birşey kalmış ise beni hayatta bırak ki, onlarla senin yolunda ci-had edeyim. Eğer sen savaşı kaldırmış isen yeniden kışkırt ki, ben, savaşta öleyim."
Boynundan kan fışkırdı. Ama bu onları korkutmadı. Mescidde Ği-far oğullarının her çadırına Sa'd'm vücudundan akan kanlar gidiyordu. Dediler ki: Ey çadırda yaşayan millet! Sizin tarafınızdan bize doğru sızıp gelen bu şey nedir?
Baktılar ki, Sa'd'm yarasından sızan kan geliyor. Nihayet Sa'd, sızan bu kan yüzünden vefat etti.»
Ben derim ki: Sa'd, Beni Kurayza hakkında hüküm vermeden önce bu duayı yapmıştır. Bu sebeple duasında şöyle bir ifadeye yer vermiştir: "Allahım, Beni Kurayza hakkında gözümü aydın kılmadıkça beni öldürme." Cenâb-ı Allah, onun bu duasına icabet etti. Sa'd, onlar hakkında hükmünü verdiğinde Allah, onun gözünü aydın kıldı. Durumundan memnun oldu. Onun için ikinci kez bu duayı yaptı. Cenâb-ı Allah, kendisine şehidliği nasip etti. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın. Onun vefatıyla ilgili açıklama inşaallah yakında gelecektir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid ve Muhammed b. Amr kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hendek gününde insanları izlemek için dışarı çıktım. Yerde şiddetli bir ses duydum. Bu ses arkamdan geliyordu. Dönüp baktığımda Sa'd b. Muaz ile kardeşi oğlu Haris b. Evs vardı. Kalkanını taşıyordu. Yere çömeldim. Sa'd da geldi. Üzerinde etrafı açılmış demir bir zırh vardı. Açık yerlerden Sa'd'a darbe vurulmuş olmasından korktum. Sa'd, uzun boylu, iri cüsseli bir

kimse idi. Yanımdan geçerken şu şiiri okuyordu:
«Az bekle de Hamel gelip savaşa yetişsin. Ecel geldiğinde ölüm ne güzeldir.»
Oradan kalkıp gittim. Bir bahçeye girdim. Baktım ki, orada birkaç Müslüman duruyor. Aralarında Hattab oğlu Ömer de vardı Ya--nında miğferli bir adam duruyordu. Ömer bana şöyle dedi:
- Buraya neden geldin? Allah'a yemin ederim ki sen, cesaretli birisin. Herhalde başında bir bela var veya yer değiştirmek istemiş sindir.
Böyle diyerek beni kınamaya devam etti. Öyle ki, o anda yerin yarılmasını ve beni içine almasını diledim. Miğferli adam başındaki miğferi çıkardığında onun Talha b. Ubeydullah olduğunu gördüm. O, şöyle dedi:
- Ey Ömer, yetti artık bugün söylediklerin. Fazla söyledin. Bugün kaçmak veya yer değiştirmek var mıdır? Sadece Aziz ve Celil olan Allah'a yönelmek vardır!»
Hz. Aişe diyor ki: Kureyşlilerden İbnü'l-Arika adında biri Sa'd'a bir darbe vurdu. Darbeyi vururken:
- Al bunu benden. Ben İbnü'l-Arika'yım! dedi ve Sa'd'm kol damarım kesti. Sa'd da Allah'a şöyle dua etti:
«Allahım, Beni Kurayzahlar hakkında gözümü aydın kılmadıkça beni öldürme.» Beni Kurayzahlar, cahiliyet devrinde Sa'd'n dostları ve müttefikleri idiler. Bu duası üzerine Allah onun yarasını iyileştirdi. Müşriklerin üzerine bir kasırga saldı. Savaşta Allah'ın yardımı mü'minlere yetişti. O, güçlü ve Aziz olandır. Ebu Süfyan ve beraberindekiler, Tihame'ye gittiler. Uyeyne b. Bedir ile beraberindekiler de Necid'e gittiler. Beni Kurayzahlar da dönüp kalelerine girdiler. Rasû-lullah (a.a.v.), Medine'ye döndü. Deriden bir çadır kurulmasını emretti. Bu çadır, mescidin yanında Sa'd için kuruldu. Cebrail de ayakları tozlu olduğu halde Rasûlullah'm yanma gelip ona şöyle dedi:
- Silahı bıraktın mı? Hayır, vallahi melekler henüz silahı bırakmadılar. Beni Kurayza'ya git. Onlarla savaş!
Rasûlullah (s.a.v.), zırhını giydi ve halka yola çıkmalarını emretti. Beni Ganm kabilesine uğradı. Onlar, Mescid-i Nebevi çevresindeki sakinler idiler. Onlara sordu:
- Yanınızdan az önce biri geçti mi?
- Az önce Dıhyetu 1-Kelbî yanımızdan geçti, dediler. Dıhyetü'l-Kelbî'nin çenesi, dişi, yüzü Cebrail (a.s.)'mkine benzerdi.
Rasûlullah (s.a.v.), Beni Kurayza'ya gitti. Onları yirmibeş gece müddetle kuşatma altında tuttu. Kuşatma şiddetlenip sıkıntıları artınca onlara: "Rasûlullah'm hükmüne boyun eğin." denildi. Onlar da Ebu Lübabe b. Abdu 1-Münzir'e danıştılar. Ebu Lübabe ise, Rasûlullah'm hükmüne razı oldukları takdirde boğazlanacaklarını kendilerine işaret etti. Bunun üzerine onlar: «Sa'd b. Muaz'm hükmüne razı o-luruz." dediler. Rasûlullah (s.a.v.): «Olur, Sa'd b. Muaz'm hükmüne razı olun.» dedi. Sa'd, liften palanı olan bir merkep üzerine bindirilerek getirildi. Kavmi çevresini kuşattılar. Kendisine şöyle dediler:
- Ey Eba Amr! Beni Kurayzahlar senin müttefiklerin, destekçilerin ve dostların olup, bildiğin kimselerdirler.
Onlar böyle derlerken Sa'd, onlara dönüp bakmıyor, iltifat etmiyordu. Beni Kurayzahların yurduna, evlerine yaklaştığında kavmine dönüp şöyle dedi:
- İşte şimdi Allah için vereceğim hüküm hakkında hiçbir kmayıcı-nın kınamasından korkmayacağım zaman gelmiştir!
Sa'd, Rasûlullah'm yanma yaklaştığında Rasûlullah, çevresinde bulunanlara:
- Efendinize karşı kıyama durun. Onu merkebinden indirin, dedi. Hz. Ömer:
- Efendimiz Allah'tır, dedi. Rasûlullah:
- Onu merkebinden indirin, dedi. Sonra Sa'd'a dedi ki:
- Ey Sa'd, Beni Kurayzahlar hakkında hükmünü ver. Sa'd şöyle dedi:
- Onlar hakkında şu hükmü veriyorum: "Savaşçıları Öldürülsün. Çoluk çocukları esir alınsın. Malları da Müslümanlar arasında taksim edilsin."
Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Onlar hakkında Allah'ın ve Rasûlü'nün hükmü ile hüküm verdin.
Sonra Sa'd, şöyle bir dua yaptı:
"Allahım, eğer peygamberinin üzerinde Kureyşlilerle yapılacak bir savaşı ileriye bırakmış isen, beni o savaşa katılmak için hayatta bırak. Eğer peygamberin üzerinde Kureyşlilerle yapılacak bir savaş bırakmış değilsen beni vefat ettirip yanma al."
Bu duayı yaptıktan sonra iyileşmiş olan yarası yeniden kanamaya başladı. Yarası küçücük bir halka gibi ortaya çıkmış, kan akıtıyordu. Rasûlullah.'m kurduğu çadırına tekrar geri döndü. Rasûlullah, Ebu Bekir ve Ömer onun yambaşmda beklediler. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Ömer'in ağlayışını, Ebu Bekir'in ağlayışından farkedebiliyordum. Ben hücremde iken ağlayışlarını birbirinden ayırabiliyordum. Onlar, yüce Allah'ın da buyurduğu gibi kendi aralarında birbirlerine karşı merhametli kimseler idiler.
Alkame dedi ki: Anneme şöyle sordum:
- Anacığım, Rasûlullah (s.a.v.), bu durumlarda ne yapardı?
- Hiç kimse üzerine gözyaşı akıtmazdı. Ama o, duygulandığı zaman sakalını tutardı.
İbn İshak dedi ki: Sonra Beni Kurayzalılar, kalelerinden indirildiler. Rasûlullah (s.a.v.), onları Beni Neccar'dan bir kadın olan Haris'in kızının evinde hapsetti.
Ben derim ki: O kadının adı, Nesibe binti Haris b. Kürz b. Habib b. Abdi şems'tir. Müseylemetü'l-Kezzab'ın karısı idi. Müseyleme'den sonra Abdullah b. Amir b. Küreyz onunla evlendi.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Medine çarşısına gidip orada hendekler kazdırdı. Sonra onlar oraya gönderildiler ve boyunları işte bu hendeklerde vuruldu. Onlar oraya bölük bölük çıkarıldılar ve aralarında Allah düşmanı Hüyey b. Ahtab ile Ka'b b. Esed de vardı. Bunlar, kavmin başı idiler. 600 veya 700 kişi idiler. Bunların çok olduğunu söyleyenler; 800 ile 900 kişi arasında olduklarını söylemişlerdir.

Ben derim ki: Cabir'den rivayet edildiğine göre onların sayısı 400 kadardı. Doğrusunu Allah bilir.

İbn İshak dedi ki: Yahudiler, Rasûlullah (s.a.v.)'a bölük bölük getirilirken Ka'b b. Esed'e dediler ki:

- Ey Ka'b! Bize ne yapılacak dersin?

- Kafanız nerede çalışacak ki? Görmüyor musunuz çağrılan çıkmıyor ve sizden götürülen kimse geri dönmüyor. Vallahi bu öldürmedir.

Rasûlullah, onların işini bitirinceye kadar bu minval üzere devam etti.

Hüyey b. Ahtab denen Allah düşmanı getirildi. Üzerinde fukahiye cinsi bir cübbe vardı. Üzerindeki o cübbenin her tarafından parmak uçları kadar yarmıştı ki, onu elinden almasınlar. Elleri bir iple boynuna bağlanmıştı. Rasûlullah'a baktığı zaman şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki, sana düşman olduğumdan ötürü kendimi kınamıyorum. Ama Allah'ın dinine yardım etmeyen kimseye de yardım edilmez!

Böyle dedikten sonra halka dönüp şöyle dedi:

- Ey insanlar! Allah'ın'emrine bir diyeceğim yoktur. Bu bir yazıdır, kaderdir ve Allah'ın İsrailoğulları üzerine yazdığı bir savaştır.

Böyle dedikten sonra oturdu ve boynu vuruldu. Cebel b. Cevval es-Sa'lebî bu hususta şöyle demiştir:

«Andolsun ki, İbn Ahtap kendini kınamadı. Ama Allah'ı yardımsız bırakan yardımsız kalır. Çok özendi ve nefse özrünü bildirdi. Son anında gurur ve izzet için çırpındı.»

İbn İshak, gözlerini kaybetmiş, yaşlı bir adam olan Zübeyr b. Ba-ta'nm kıssasını şöyle anlatır:

«Zübeyr b. Bata, Buas savaşında Sabit b. Kays b. Şemmas'a lütufta bulunmuş, perçemini keserek salıvermişti. Beni Kurayz muharebesinde Sabit, onun bu iyiliğinin karşılığını vermek istemiş, yanma gelerek ona şöyle demişti:

- Ey Eba Abdurrahman, beni tanıyor musun?

- Benim gibi biri, senin gibi birini tanımaz mı hiç?

- Sana iyiliğinin karşılığını vermek istiyorum.

- Âlicenâb insan, âlicenâb insanın iyiliğine iyilikle mukabele eder. Sabit, Rasûlullah in yanma giderek onun salıverilmesini istedi.

Rasûlullah da onu salıverdi. Sabit, tekrar Zübeyr b. Bata'nın yanına gidip ona bu müjdeyi verdi. Ama o şöyle dedi:

- İhtiyar bir adam ki, ailesi ve çocuğu yanında değilse hayatı ne yapacaktır?

Sabit, Rasûlullah'm yanma gitti. Zübeyr'in karısının ve çocuğunun serbest bırakılmasını istedi. Rasûlullah, onları serbest bıraktı. Sabit, Zübeyr'in yanma dönüp bu müjdeyi verince, Zübeyr şöyle dedi:

- Ailem Hicaz'da, malları da yok. Onlar, malsız ne yapacaklar?

Sabit, RasûTullah'ın yanına gitti. Zübeyr'in malının serbest bırakılmasını istedi. Rasûlullah da serbest bıraktı. Sonra Sabit Zübeyr'in yanma gelip bu durumu haber verince, Zübeyr şöyle dedi:

- Ey Sabit, yüzü Çin aynası gibi olup, içinde kabilenin bekar kızlarının kendilerini gördükleri kişiye yani Ka'b b. Esed'e ne yapıldı?

- Öldürüldü.

- Şehirlinin ve köylünün efendisi olan Hüyey b. Ahtab'a ne yapıldı?

- Öldürüldü.

- Sıkıntılı zamanlarımızda önde gidenimiz, kaçtığımız zamanlarda himayecimiz Azzal b. Semavel'e ne yapıldı?

- Öldürüldü.

- İki cemaate, yani Beni Ka'b b. Kurayza ve Beni Amr b. Kuray-za'ya ne yapıldı?

- Götürülüp öldürüldüler.

- Şu halde ey Sabit, ben de, beni o öldürülen kimselerin arasına katmanı istiyorum. Beni de öldürmeni arzu ediyorum. Allah'a yemin ederim ki, onlardan sonra yaşamakta bir hayır yoktur. Andolsun ki, kuyudan su çekilen kovanın suyunun dökülüp geri itilmesi kadar bir zaman için bile sabrım kalmadı. Dostlara kavuşmak istiyorum.

Sabit de onu götürdü ve boynu vuruldu.

Onun «Dostlara kavuşayım» sözünü Ebu Bekir es-Sıddık duyduğu zaman şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki, onlara Cehennem ateşinin içinde kavuşur. Orada ebedi kalmak ve bir daha çıkmamak üzere.»

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), onlardan buluğa ermiş, sakah bitmiş herkesin öldürülmesini emretti. Atiye el-Kurazî'nin şöyle dediği haber verildi: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Kurayza'dan olup sakalı çıkan, erkekliğe eren herkesin öldürülmesini emretti. Ben çocuktum. Sakalım bitmemiş diye beni salıverdiler.

Bazı âlimler sert tüylerin haya organı çevresinde bitmesinin buluğ alameti olduğunu, bu rivayete dayanarak ileri sürmüşlerdir. Hatta Şafiî'nin iki kavlinden en doğru olanına göre bu, buluğun kendisidir. Bazı âlimler, zımmilerin çocuklarını birbirlerinden

tefrik edip ayırırlar. Bu da başkaları hakkında değil de onlar hakkında buluğ olur. Çünkü Müslüman kişi, bir maksattan ötürü bu sebeple eza bulur.
İbn İshak, Eyyüb b. Abdurrahman'dan rivayet etti ki, Selma binti Kays Ümmü'l-Münzir, Rifaa b. Semaverin serbes bırakılmasını Rasûlullah (s.a.v.)'dan istedi. Rifaa buluğa ermiş ve Ümmü'l-Münzir'e sığınmıştı. Bu daha önce onları tanıyordu Rasûlullah, Ümmü'1-Mün-zir'in hatırına Rifaa'yı salıverdi. Ümmü'l-Münzir şöyle diyordu: «Ya Rasûlallah, Rifaa iddia ediyo ki; o, namaz kılacak ve erkek deve eti yiyecektir.» Bunun üzerine Rasûlullah, Ümmul-Münzir'in isteğini kabul edip Rifaa'yı salıverdi.
İbn İshak, Muhammed b. Cafer b. Zübeyr kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Beni Kurayza kadınlarında sadece bir kadın öldürüldü. Vallahi o kadın, benimle birlikte konuşuyor, gizli ve aşikar gülüyordu. Rasûlullah ise, o sırada çarşıda o kadının adamlarını öldürüyordu. Bir ara onun ismiyle, "Falan kadın nerededir?" diye bir ses geldi. Kadın dedi ki:
- Vallahi bu çağrılan benim. Hz. Aişe dedi ki:
-Yazık sana! Sana ne oldu? diye sordum. Bana:
- Öldürüleceğim, dedi.
- Niçin? diye sordum.
- Yaptığım bu işten dolayı, dedi.
Kadın götürüldü ve boynu vuruldu. Vallahi o kadına nasıl şaşırdığımı unutamam. Onun gönlünün hoşluğunu ve çok gülüşünü hiç unutamam. Oysaki, o, az sonra öldürüleceğini biliyordu.
O kadın, Hallad b. Süveyd üzerine değirmen taşını bırakarak öldürmüştü. Bu sebeple Rasûlullah onu öldürdü. Adı Nebate idi Hakem el-Kurazî'nin karısı idi.
ibn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Beni Kuray-za'nın mallarını, kadınlarım ve çocuklarım Müslümanlara paylaştırdı. O günde atlıların paylarını ve yayaların sehimlerini belirledi. Humusu (beşte biri) çıkardıktan sonra atlı için üç pay verdi. Yani atı için
iki, binicisi için de bir pay verdi. Ayrıca piyadelere de birer pay verdi. O gün otuz altı at vardı. Bu, içinde iki payın vaki olduğu ve beşte birlik kısmın çıkarıldığı ilk ganimet oldu.
İbn İshak dedi ki; Rasûlullah (s.a.v.), Said b. Zeyd'i, Beni Kurayza'dan aldığı esirlerle birlikte Necid'e gönderdi. Said b. Zeyd esirler karşılığında oradan at ve silah satın aldı. Rasûlullah, onların kadınlarından Reyhane binti Amr b. Hünafe'yi seçti. Kendine ayırdı. Bu, Beni Amr b. Kurayza'mn kadınlarından birisiydi. Bu kadın, vefat edinceye kadar Rasûlullah'n mülkiyetinde kaldı. Rasûlullah, ona İslâmiyet'i teklif etti. O, bu teklifi kabul etmedi. Ama daha sonra Müslüman oldu Rasûlullah (s.a.v.), onun Müslüman olmasına sevindi. Onu azad edip kendisine evlenme teklifinde bulundu. Kadın cariyelikte kalmayı tercih etti ki, bu kendisi için daha kolay olsun. Vefatına kadar Rasûlullah'm yanında kaldı.
İbn İshak, daha sonra Hendek gazvesi hakkında el-Ahzâb sûresinin baş kısmında nazil olan ayetlerden bahsetmiştir. Biz bunları tefsirimizde detaylı olarak naklettik. Hamd ve minnet Allah'adır.
İbn İshak dedi ki: Beni Kurayza gününde Müslümanlardan Hallad b. Süveyd b. Sa'lebe b. Amr el-Hazrecî şehid oldu. Üzerin değirmen taşı atıldı. Taşın altında yamyassı olup ezildi ve şehid oldu. Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), onun hakkında şöyle buyurmuştur: «Şüphesiz onun için iki şehid sevabı vardır.»
Ben derim ki: Onun üzerine değirmen taşını atan, Beni Kurayzalı bir kadındır. Beni Kurayza kadınlarından da sadece o kadın öldürülmüştü. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak dedi M: Rasûlullah, Beni Kurayza'yı kuşatma altında tutarken, Ebu Sinan b. Mihsan b. Hirsan ölmüştü. Bu, Beni Ese b. Huzeyme kabile sindendir. O gün onların mezarlığına defnedildi. [2]

Sa'd B. Muaz'ın Vefatı

Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi, Allah'ın lanetine uğramış Hibban İbnü'l-Arika, Sa'd'a bir ok atmış, kolundaki damar kesmişti. Rasûlullah, onu ateşle dağlamış, yarası kapanmıştı. Sa'd, Beni Kurayza hakkında gözleri aydın kılıncaya kadar Allah'ın kendisini öldürmemesini isteyerek dua etmişti. Beni Kurayzalılar, kendileriyle Rasûlullah arasındaki ahid, misak ve sözleşmeyi bozup da düşman gruplarla işbirliği ederek Müslümanlara karşı suikast içine girdikleri zaman Sa'd böyle bir dua yapmıştı. Düşman gruplar, Medine'den çekilip Beni Kurayzalılar yüzleri kara olup, dünya ve ahirette ziyana uğradıklarında ve kuşatma için Rasûlullah, onların üzerine gidip her taraftan çembere alıp sıkıştırdığında Rasûlullah'm hükmüne boyun eğdiler ve Allah'ın uygun gördüğü hükmü vermesini istediler. Ancak Rasûlullah, cahiliye döneminde onların müttefiki olan Evs'in reisi Sa'd b. Muaz'ı onlar hakkında hüküm vermek ve hakemlik yapmakla görevlendirdi. Onlar da buna razı oldular. Denilir ki, onlar, daha işin başında iken Sa'd'm hakemliğine razı olmuşlardı. Çünkü onun şefkatinden, ihsanından ve kendilerine olan eğiliminden ümide kapılmışlardı. Ama onun sağlam imanı ve sadakati sebebiyle, kendilerine düşmanları olan maymun ve domuzlardan daha çok öfke beslediğini bilmiyorlardı. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın.
O, Mescid-i Nebevi'nin çadırında iken Rasûlullah, kendisine haber gönderdi. Hastalığından dolayı semerli bir merkebe bindirilerek getirildi. Rasûlullah, çadırına yaklaştığında ona karşı kıyama durulmasını emretti. Bazıları, "Hastalığından ötürü

onu merkebinden indirmeleri için kıyama durulmasını emretti." demişlerdir. Bazıları ise, "Haklarında hüküm vereceği kimselerin yanında otoritesi daha fazla olsun ve kendisine saygı gösterilsin diye Rasûlullah, ona karşı kıyama durulmasını emretmiştir ki, hükmü daha çok geçerli olsun." demişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Sa'd, Beni Kurayzalıların savaşçılarının öldürülmesine, çoluk çocuklarının esir alınmasına hükmedince, Allah onun gözlerini aydın kıldı. Onlara karşı göğsündeki kinin ateşini söndürdü. O da Mescid-i Nebevi yanındaki çadırına döndü. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gitti. Aziz ve Celil olan Allah'tan şehidlik dileğinde bulundu. Allah da kendi katında onun için şehitliği seçti. Bu yüzden gece yansından sonra yarasından kan fışkırmaya başladı. Vefat edinceye kadar da durmadı.
İbn İshak dedi ki: Beni Kurayza'nm durumu son bulduğu zaman Sa'd b. Muaz'm yarası patladı ve bu yaradan ötürü şehid olarak öldü. Muaz b. Rifaa ez-Zurkî bana dedi ki: Kavmimin adamlarından biri bana şu haberi verdi: Sa'd b. Muaz'm ruhu teslim alındığında Cebrail, atlastan bir sarıkla geceleyin Rasûlullah'm yanma geldi ve şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Bu ölü kimdir? Gök kapıları bunun için açıldı ve Arş titredi.
Rasûlullah (s.a.v.), bunun üzerine süratle kalktı. Elbisesini Sa'd'a doğru çekiyordu. Onu ölmüş buldu. Allah ondan razı olsun. Merhum İbn İshak bunu böyle anlatmıştır.
"Delâil" adlı eserde Hafız el-Beyhakî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Ölen bu salih kul kimdir ki gök kapıları onun için açıldı ve Arş onun vefatı sebebiyle titredi?
Rasûlullah (s.a.v.) çıkıp gitti ve ölenin Sa'd b. Muaz olduğunu gördü. Defnedilmesi sırasında mezarının yanıbaşma oturdu. Oturmakta
iken iki kez, "SübhanaUah" dedi. Orada bulunanlar da aynı şekilde teşbih getirdiler. Sonra iki kez "Allahu Ekber" dedi. Orada bulunanlar da tekbir getirdiler. Sonra şöyle dedi:
- Şu salih kula şaştım ki, mezarı kendisine dar geldi. Allah ondan o darlığı giderdi.
İmam Ahmed b. Hanbel ile Neseî, Yezid b. Abdullah b. Üsame b. Hadd kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Sa'd b. Muaz, vefat ettiği günde defnedilirken, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Sübhanallah, şu salih kul için Arş-ı Rahman harekete geçti ve gök kapıları açıldı. Önce mezarı dar geldi. Sonra Allah onu genişletti.»
Muhammed b. İshak, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Sa'd, defnedilirken biz Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında idik. O teşbih getirdi. Beraberindeki insanlar da teşbih getirdiler. O tekbir getirdi. Beraberindeki insanlar da tekbir getirdiler ve:
- Ya Rasûlallah, neden teşbih getirdin? diye sordular. Buyurdu ki:
- Bu salih kula mezarı dar geldi. Allah, ondan o darlığı kaldırdı. İbn Hişam dedi ki: Bu hadisin dayanağı, Hz. Aişe'nin şu sözüdür:
«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Kabrin ölü üzerine bir yumuluşu vardır ki, eğer bir kişi ondan kurtulmuş olsaydı, elbette ki o kişi Sa'd b. Muaz olacaktı.»
Ben derim ki: Bu hadisi, İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'den rivayet etmiştir ki, bu rivayete göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Şüphesiz kabrin sıkması vardır. Eğer bu sıkmadan herhangi bir kimse kurtulacak olsaydı, elbette ki Sa'd b. Muaz kurtulacaktı.»
Hafız el-Bezzar, Nafi kanalıyla İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Sa'd b. Muaz'm vefat ettiği gün 70.000 melek yeryüzüne indi. Bunlar daha önce yeryüzüne inmemişlerdi. Mezar onun üzerine iyice yumuldu.»
Bu hadisi rivayet ettikten sonra Nafî ağlamıştı.
Sonra Bezzar, Süleyman b. Seyf kanalı ile İbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sa'd b. Muaz'm vefatı sebebiyle 70.000 melek yeryüzüne indi. Bunlar daha önce inmiş değillerdi.»
Sa'd, mezara defnedilirken Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
«Sübhanallah, eğer mezarın sıkmasından herhangi bir kimse kurtulacak olsaydı, mutlaka Sa'd kurtulacaktı.»
Bezzar, Süleyman b. Seyf kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sa'd b. Muaz'm vefatında Allah'ın huzuruna çıkmasından hoşlandığı için Arş-ı A'lâ titredi.»
Denildi ki, Arş-ı A'lâ'dan kasıt, Cenâb-ı Allah'ın manevi saltanat tahtıdır. Nitekim şu ayet-i kerimede de, Arş kelimesi bu anlamda kullanılmıştır:
«Yusuf, ana babasını tahtın üzerine oturttu.» (Yûsuf, 100.)
Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd'ın mezarı içine girdi. Biraz durdu. Sonra çıktı. Çıkarken kendisine:
- Ya Rasûlallah, niçin mezar içinde durdun? diye soruldu. Kendisi şöyle cevap verdi:
- Sa'd, mezar içinde oldukça sıkıştırıldı. Allah'a dua ettim. Sıkıştırılmaktan kurtuldu. Mezarı genişledi.
Beyhakî, bu rivayetinden sonra mezarla ilgili olarak garip bir haber rivayet ederek şöyle demiştir: Ebu Abdillah el-Hafiz, bize Ümeyye b. Abdillah'tan şöyle bir nakilde bulundu: Ümeyye, Sa'd b. Muaz'm akrabalarından birine sormuş:
- Sa'd'ın mezarda sıkıştırılmasının sebebi hususunda Rasûlullah'-ın birşey söylediğini duydunuz mu?

- Bize anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.)'a da Sa'd'ın mezardaki sıkıştırılma sebebi sorulmuş, o da şöyle cevap vermiş: «Sa'd, idrardan temizlenme hususunda taksirli davranırdı.»
Buharî, Muhammed b. Müsenna kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: «Sa'd b. Muaz'm vefatından dolayı Arş titredi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Sa'd'ın cenazesi yerde iken Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi: «Sa'd'ın cenazesi için Arş-ı Rahman titredi.»
Beyhakî, Mutemir b. Süleyman kanalı ile Hasan-ı Basrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sa'd'ın ruhuyla sevindiğinden ötürü Arş-ı Rahman titredi.»
Hanz el-Bezzar, Züheyr b. Muhammed kanalı ile Enesin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sa'd'm cenazesi omuzlara alındığında münafiklar: «Sa'd'ın cenazesi ne kadar da hafİfmiş!» dediler. O, Beni Kurayzalılar hakkında hakemlik yaptığından ötürü münafiklar böyle demişlerdi. Onların bu sözünün sebebi Rasûlullah'a sorulduğunda o, şöyle cevap verdi:
«Hayır, melekler onu taşıdıkları için cenazesi hafif geldi.»
Buharî, Muhammed b. Beşşar kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'e ipek bir elbise hediye edildi. Ashabı o elbiseye ellerini sürüyor ve yumuşaklığı karşısında hayret ediyorlardı. O da bu durum karşısında şöyle diyordu:
«Bunun yumuşaklığına hayret mi ediyorsunuz? Oysa ki, Sa'd b. Muaz'm mendilleri bundan daha hayırlı ve daha yumuşaktır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdulvahhab kanalı ile Enes b, Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İpeğin yasaklanmasından daha önce Ükeydir Dume, Rasûlullah (s.a.v.)'a bir cübbe hediye etti. Rasûlulîah onu giydi. İnsanlar onun güzelliği karşısında şaşkına döndüler. Rasûlullah, bu durumda şöyle dedi: «Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Sa'd'm Cennet'teki mendilleri bundan daha güzeldirler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile Muhammed b. Amr vasıtasıyla Vakid b. Amr b. Sa'd b. Muaz'dan şöyle bir rivayette bulunmuştur. (Muhammed b. Amr demiş ki: Vakid, insanların en güzeli, en cüsselisi ve en boylusu idi.) Enes b. Malik'in yanma gittim. Bana sordu:
- Sen kimsin?
- Ben Vakid b. Amr b. Sa'd b. Muaz'ım.
- Sen Sa'd'a çok benziyorsun.
Böyle dedikten sonra ağlamaya başladı ve çokça ağladı. Sonra şöyle dedi:
- Allah'ın rahmeti Sa'd'm üzerine olsun. O, insanların en irisi ve en boylusu idi. Rasûlullah (s.a.v.), Ükeydir Dume'nin üzerine bir ordu gönderdi. O da Rasûlullah (s.a.v.)'a altın işlemeli ipek bir cübbe gönderdi. Rasûlullah onu giydi. Minbere çıkıp oturdu. Konuşmadan tekrar aşağı indi. İnsanlar, o cübbeye el sürüyor ve bakıyorlardı. Bu durum karşısında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
«Bu cübbe karşısında hayrete mi düşüyorsunuz? Oysa ki Sa'd b. Muaz'm Cennet'teki mendilleri, şu gördüğünüzden daha güzeldirler.»
İbn İshak, Sa'd b. Muaz'm vefatı sebebiyle Arş-ı A'lâ'mn titremesini anlattıktan sonra şöyle demiştir: Bu hususta Ensâr'dan bir adam şöyle diyordu:
«Ölen bir kimsenin Ölümü sebebiyle Arş-ı A'lâ'mn titrediğini duymadık. Sadece Sa'd Ebu Amr için titrediğini duyduk.»
Sa'd'm naaşı taşındığı zaman anası ağlayarak aşağıdaki şiiri söyledi:
«Sa'd'ın anasına Sa'd için yazık! Onun yiğitliğine, onun anlayıştaki keskinliğine, onun efendiliğine, onun şerefine, onun biniciliğine, saygınlığına...
O ki, bir makama getirildi. Bir başı kökünden silercesine kesip yardı.»
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Sa'd b. Muaz'ın üzerine ağlayan ağıtçı kadın dışındaki bütün ağıtçı kadınlar yalan söylerler!»
Ben derim ki: Hendek gazvesinden döndükten yirmibeş gece kadar sonra Sa'd b. Muaz vefat etti. Çünkü Hendek gazvesine gelen müşrik orduları, hicri beşinci senenin şevval ayında Medine'ye gelmişlerdi. Orada bir aya yakın bir süre kalmışlardı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Beni Kurayzalıları kuşatma altında tutmak için onların yurduna gitmişti. Orada yirmibeş gece kadar kalmıştı. Sonra Beni Ku-rayzalılar, Sa'd b. Muaz'in hükmüne boyun eğdiler. O da onlar hakkında hüküm verdikten kısa bir süre sonra vefat etti. Vefatı, hicri beşinci senenin zilkade ayının sonlannda veya zilhicce ayının başlarında olmuştu. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. İshak şöyle der: Beni Kurayza yurdunun fethi, zilkade ayı ile zilhicce ayının başlarında olmuştur. O sene hac işlerini yine müşrikler idare etmişlerdi.
Hassan b. Sabit, Sa'd b. Muaz'ın vefatı sebebiyle şu mersiyeyi okumuştu:
«Gözlerimin yaşından bir damla aktı.
Gözüm için Sa'd'm üzerine ağlamak vaciptir.
Bir maktuldür ki, savaş yerinde kalmıştır.
Onunla, sürekli hüzünlü olan yaş akıtan birçok gözler acımıştır.

Rahman'm dini üzere, Cennet'in varisi olarak, şehidlerle birlikte en şerefli bir yolcu olarak Cennet'e gitmiştir.
Bize, «Allah'a ısmarladık» ettinse, bizi yalnız bıraktmsa, mezarın karanlığında akşamladınsa, şunu bilesin ki, sen ey Sa'd, c
kimsesin ki, üstün bir huzura ve faziletlerle övgü elbiselerine gece gittin.
Kurayza'mn iki kabilesi hakkındaki hükmün, Allah'ın onlar hakkında verdiği hükme uygundur. Sen kasdi bir hüküm vermedin.
Onlar hakkındaki hükmün, Allah'ın hükmüne muvafik olmuştur ve dostlukları sana hatırlatıldığında bile affetmedin.
Eğer zamanın musibetleri bu dünyada sana tesir etti ise, işte bu dünyayı onun ebedi cennetleri mukabilinde sattılar.
İyi tanınmışlıktan ve dosdoğru olmaktan ötürü, bir gün Allah'a çağrıldıkları zaman, sadık kimselerin, doğruların varacakları
yer ve ulaşacakları akibet ne güzel bir akibettir.» [3]

Hendek Ve Beni Kurayza Gazveleri Hakkında Söylenen Şiirler

Buharî, Haccac b. Minhal kanah ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.), Hassan'a: «Onlar
hicvet. Cebrail de seninle beraberdir.» dedi.»
Buharî, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.), Beni Kurayza gününde Hassan b. Sabit'e şöyl
dedi: «Müşrikleri hicvet. Çünkü Cebrail de seninle beraberdir.»
İbn İshak dedi ki: Beni Muharib b. Fihr'in kardeşi Dırar b. Hat-tab b. Mirdas, İslâm'a girmeden önce Hendek günü hakkında ş
şiiri söylemişti:
«Bir korkan topluluk ki, bizim hakkımızda birtakım tahminlerde bulunur.
Oysa ki önüne çıkan herşeyi öğüten bir ordu birliklerini yönettik.
Tahmin edilirlerken Uhud gibi görünüyorlardı.
Oralarda yiğitlerin üzerinde mükemmel zırhları ve kale gibi kalkanları görürsün.
Oklar gibi atları, gönderilmiş, otlağa bırakılmış görürsün.
Ki, onlarla azgınları yok etmeyi amaçlıyorduk.
Sanki onlar iki hendeğin kapısında hücum ettikleri ve biz hücum ettiğimiz zaman el sıkan musafahacılardı.
Birtakım insanlardı ki, içlerinde, aklı eren bir kişiyi görmüyoruz. Oysa ki onlar şöyle dediler:
- Biz doğruya erenler değil miyiz?
Onları tam bir ay kuşattık ve biz onların üstünde ezici, kahredici kimseler gibi idik.
Her gün onların üzerlerine pür silah olarak her akşam ve sabah yürüdük.
Ellerimizde keskin kılıçlar vardı ki, onlarla baştaki saçların ayırım yerlerini ve baştaki kemiklerin toplandığı yerleri keserdik.
Sanki o kılıçların parıltıları etrafı sarıyor.
Kılıçlarını kınlarından çıkartan kimselerin ellerinde göründükleri zaman,
Yıldırımdan yarılan bulutun parıltısı gece parlardı ki, sen onda böyle birçok bulutları açık seçik görürsün.
Eğer hendek olmasaydı, onlar o esnada öyle bir durumda olurlardı ki, onların hepsini yok ederdik.
Ama hendek onların önüne geçti ve onlar bizim korkumuzdan hendeğe sığındılar.
Şayet biz yolcu olup gidersek, sizin evlerinizin yanında Sa'd'ı rehin olarak terk etmiş olurduk.
Karanlık çöktüğü zaman Sa'd'ın üzerine ağlayan kadınların iniltilerini tekrar tekrar işitirsin.
Yakında sizi yeniden ziyaret edeceğiz. Sizi yardımlaşarak ziyaret ettiğimiz gibi.
Silahsız olmadıkları halde Rinane'den bir topluluk ile ki, Kinane arslamn yatağı gibidir.Arslan yatağını korur.»
Ka'b b. Malik (Beni Seleme'nin kardeşi) bu şiire cevaben şöyle demiştir:
«Her soran bizim karşılaştığımız şeyi soruyor. Eğer hazır bulunsaydı bizi sabırlılar olarak görürdü.
Sabrettik. Allah için bir emsal görmedik. Biz, başımıza gelene karşı tevekkül eden kimseleriz.
Bizim için peygamber doğruluk veziri idi. Onunla bütün yerlere üstün olur ve biz de galip oluruz.
Zülümkâr ve isyankâr, haksız bir toplulukla savaşıyoruz ki, o zülümkâr kimseler düşmanlıkla hazırlıklı idiler.
Bize doğru yerlerinden kalktıkları zaman süratli kişileri acele haklayacak bir vuruş ile onlara acele ettik.
Biz, geniş, mükemmel zırhlar içinde geniş arazinin nehirleri gibi zırhları giymiş olarak görürsün.
Bizim ellerimizde hafif kılıçlar vardır ki, biz onlarla şerri tahrik edenlerin sevinçlerinin intikamını alırız.
İki hendeğin kapısında sanki arslanlar vardır.
Onların şebekeleri, arslanların yatağını korurlar.
Erkenden kalkıp düşmanlar üzerine gittikleri zaman atlılardır, gücünün ucuyla bakan mütekebbir ve savaş alametiyle
alametlenmiş olarak,
Andolsun ki, elbette Ahmed'e ve Allah'a yardım ederiz ki, doğru ve ihlaslı kul olalım.
Mekke halkı yürüdükleri zaman ve hizipler halinde ahzab geldiği zaman bilirler ki:
Allah'ın ortağı yoktur ve Allah mü'minlerin dostudur.
Şayet Sa'd'ı beyinsizlikle öldürürseniz, şunu bilin ki, şüphesiz Allah kadirlerin hayırlısıdır.
Yakında onu temiz, güzel cennetlere girdirecektir ki, salihler için kalınacak yerlerdir.

Nitekim sizi, yenilmiş ve kovulmuş bir kavim olarak rezil, rüsvay, hor ve ziyan edici olduğunuz halde kininizle, gazabınızla geri çevirdi.
Orada bir iyiliğe, hayra ulaşmadığınız halde rezil, rüsvay olarak az kalsm mahvolan kimseler oluyordunuz.
Sizin üzerinize esen şiddetli bir rüzgar ile...
Böylece siz onun altında görmeyen bir kör kişi oldunuz.»
İbn İshak dedi ki: Abdullah b. ez-Ziba'ra es-Sehmî, Hendek günü hakkında şu aşağıdaki şiiri söyledi. (Ben derim ki: O, bu şiir İslâm'a girmeden önce söylemiştir.)
«O yurtlara gel ki, onların yere bitişik eserlerinin belirtilerini, eskimenin uzaması ve zamanların gelip geçmesi mahvetmiştir.
Sanki Yahudiler, onların eskimelerini yazmışlardır da, ancak ağıllarını ve çadır iplerinin kazıklarını değil.
Bir harap yerdir ki, sanki sen orada aynı yaştaki kocaya varmamış genç kızlarla nimet içinde oynamamışsın.
Yaşamaya ve eskiden yerleşilmiş harap bir mahalleye dair geçen şeylerin hatırlamasını terket.
Toplulukların belasını hatırla ve onlara şükret.
Onlar bütünüyle kendilerine tapılan taşlardan yürüdüler.
Bunlar Mekke'nin haremine alamet için dikili taşlarıdır.
Çok sesleri olan, çok ordu birliklerinin içinde Medine'ye yönelerek gittiler.
Görünen her yüksek yerde ve iki dağ arasındaki alçak yerde, yüksek yerleri, bilinen açık-seçik yollarda terkederek,
Oralarda güdülen zayıf atlar vardır.
Karınları ince, sağrısına bitişik olan yerleri de ince.
Her bir cüsseli, uzun kısrak ve genç erkek, uzun atlar meydana gelip, gözetleyenin gafleti anında kurt gibi süratli saldırır.
Uyeyne'nin askerleri ki, sancağıyla yürümektedir. Onda Sahr vardır ki, (Ebu Süfyan olup) ahzabın komutanıdır.
İki erkek efendilerdir ki, iki Bedir gibi onlar da fakirin imdatçısı ve kaçanların sığınağıdırlar.
Nihayet Medine'ye vardıkları ve ölüm için tecrübe edilmiş kılıcı kuşandıkları zaman,
Bir ay on gün Muhammed'i kahrediciler olarak,
Halbuki onun ashabı savaşta hayırlı ashabtır.Bir sabah yolculuğa çıkılacağını ilan ettiler.
Siz dediniz ki, az kaldı orada ziyana uğrayanlarla beraber olacaktık.
Eğer hendekler olmasaydı, onların hepsini aç kuşlarla kurtlara leşler olarak terk ederlerdi.»
Hassan b. Sabit, bu şiire karşılık şu cevabî şiiri söyledi:
«Silinen yerlerin resmi, kırlaşmış karşıdakilere cevap verip konuşuyor.
Bir harap yer ki, bulutların yağmurları ve daimi sabit her yüksek yerin rüzgarları, oranın yere bitişik kalan eserlerini eskitip değiştirmiştir.
Şüphesiz ki, orada birleşmiş toplu evleri görürsün ki, beyaz yüzlüler, şanlılar onları süslerler.
Yurtları ve her bir beyaz yumuşak kadını ve yeni tomurcuklu, kocaya varmamış genç kızları an.
Kederleri, hüzünleri ve Rasûle zulmeden gazaplı bir topluluktan gördüğün şeyleri İlâh'a şikâyet et.
Hepsi birlikte ona doğru yürüdüler ve köylerin halkını, Arapların çöllerdeki nüfusunu topladılar.
Uyeyne'nin ve İbn Harbin ordusu, onların içinde ahzabm yarış için hazırlamış oldukları atlarla karışıktırlar.
Tâ Medine'ye geldikleri ve Rasûlün maktullerini, onların üstlerindeki silah ve teçhizatı umdukları ve bizim üzerimize kuvvetleriyle kadir oldukları halde yürüdükleri zaman, kinleriyle gerisin geriye tabanlar üzere döndüler.
Onların topluluğunu dağıtan, şiddetli rüzgarlarla.ve Allah'ın askerleriyle geri döndürüldüler.
Allah, müminlerin savaşında onlara yardım etti. İmdatlarına kavuştu ve onları hayırlı sevab ile sevablandırdı.
Onlar ümit kestikten sonra yardımlarına yetti.
Böylece bol bağış sahibi hükümdarımız olan Allah'ın yardımının peşpeşe inmesi, onların topluluklarını dağıttı.
Muhammed'in ve onun ashabının da gözünü doyurdu. Umduklarına kavuşturdu.
Şüphede bulunan her yalancıyı ise alçalttı.
Kalbi katı, korkulu durumda şüpheli, küfürde elbiseleri temiz olmayan kişiler.
Şakilik kalblerine ilişmiş, gönülleri ise ölünceye kadar kafirliktedir.»
Ka'b b. Malik de buna cevaben şu şiiri söyledi:
«Bizim için savaşların meydana gelişi, çok bağışlayıcı Rabbimizin bahşişinin hayrından bir kalıntı bıraktı.
Siyah boyunlu, bol sütlü, beyaz develeri ve hurma ağaçlarının bittiği su başlarını.
Tıpkı bir arazi gibi ki, toplanan sütleri, toplanmış suyu, komşuya, amca oğluna ve kasdedip giden ziyaretçiye ihsan edilir.
Yerinden başka bir yere saldıran Arap atlarım da bıraktı.
Tıpkı kurtlar gibi onları arpa yemiş ve bitkilerden kesilen şeyler besleyip büyütür.
Onlardan ayakları çıplak etti.
Sırtları dümdüz, diğer et parçalan da böyledir.
Uzundurlar, sabahtan yürüdükleri zaman kişneyerek neşelenirler. Ava saldırırken av köpeğinin yaptığı şey, köpek sahiplerini sevindirir.
Kurtlar meraya salınmış hayvanların etrafını çevirirler ve bazen de düşmanı helak ederler. Silah ve teçhizatlarım üstlerinden

alıp geri dönerler.
Vahşi hayvanların kaçkını, savaş esnasında hafifler. Karşılaşması sert, keremi ise açık ve seçiktir.
Rahatlık ve huzur üzere beslendi ve iri cüsseli, tavlı hale geldi. Eti çok, bağırsakları hafif.
Dokuması iki kat zırhlarla ve hasımlar hakkında şiddetlerle atmada, isabet edip hata etmeyenler olarak sabahtan yürürler.
Ve keskin kılıçlarla ki, onların üstündeki demir parçaları parıltılar çıkartmıştır.
Ve nesebleri, şerefli, görkemli kişilerle giderler.
Hep bir emsal, yumuşak süngü ile kuvvet ulaşır ki, o mızrakların yapılması Habbab ismindeki bir demirciye sipariş edilmişti.
Mızraktaki demir, sanki karanlığın şiddetli siyahlığında ateşin parıltısının ışığıdır.
Ve bir ordu birliği ile ki, onların zırhları, okların yaklaşıp birleşmesini önler ve uyluk etlerine isabet eden okları da geri çevirir.
Siyahı kırmızıya karışmış bir topluluk, sanki onların süngüleri hep bir toplulukta orman yangınının alevidir.
Sancağın gölgesine sığınır, sanki o dümdüz süngülerin içinde büyük bir bayrağın gölgesidir.
Ebu Kerib'i yordular ve Tübba'ı yordular. Onların şiddetleri, A-raplarm karşısında onları caydırdı.
Ve Rabbimizden birtakım vaaz ve nasihatlerle yürürler ki, onlarla elbiseleri temiz ve pak, beyaz bir lisan ile hidayete ereriz.
Ahzabm üzerine arzolunmalarmdan sonra bizim üzerimize de ar-zolundu ve biz onların anısına arzu duyduk.
Ve yine birtakım hikmetlerle yürürler ki, suçlular onları iddiala-rınca haram görürler. Halbuki onları akıl sahipleri anlarlar.
Kureyşliler geldiler ki, Rablerine galip olalar.
Rabb'e galip olmak isteyenler, mutlaka mağlup olurlar.»
İbn Hişam dedi ki: Kendisine güvendiğim bir kimse, bana şöyle dedi: Ka'b b. Malik'in bu beytini Rasûlullah (s.a.v.) duyduğunda ona şöyle dedi: «Ey Ka'b! İşte bu sözüne karşı Allah sana teşekkür etti.»
İbn îshak dedi ki: Ka'b b. Malik, şu şiiri de söylemiştir:
«Yanan kamışların veya birbirine geçip giriftleşmiş yanan ormanların çıtırtısı gibi, savaşta bahadırların birbirlerine vururken çıkardıkları sesler kendisini sevindiren, hoşuna giden kimse, mezaz kesimindeki hendeğin yanı başında kılıçları keskinletilen aslanlar yerine, savaş yerine gelsin.
Savaşta tanınmak için kendilerine nişan takan kimseler, doğu ve batınını Rabbine kendi canlarını teslim ettiler.
Bir cemaat içerisindeki, ilâh, peygamberine onlarla yardım etti ve ilâh, kuluna lütfü ile muamele edendir.
Mükemmel zırhlar, fazlalıkları yerde sürünür.
Tıpkı derin bir su gibi ki, ona rüzgarla sağa sola dalgalanır.
Muhkem zırhlar ki, onların halkalarının çivileri, çekirgelerin erkeklerinin gözbebeği gibidir. Sağlam ve muhkem dokuludur.
Dokunması sağlam bir zırh ki, onu demiri safi, keskin, parlak Hind kılıcının bağı kaldırır.
İşte onlar, takva ile birlikte savaş gününde ve her doğruluk saatinde bizim elbiselerimiz olurlar.
Kısaldıkları zaman kılıçları, adımlarımıza eriştiririz. Ulaşmadıkları zaman onları ulaştırırız.
Başları, tepelerini güneşe vermiş olarak görürsün. Avuçları ter-ket, sanki onlar yaratılmamıştır.
Düşmanla, toplanmış bir ordu birliği ile karşılaşırız ki, o ordu birliği, topluluğu yok eder. Sari ile Asim arasında bir dağ olan Meşrikin başının damarını kesmesi gibi.
Düşmanlar içinde her bir hafif atı hazırlarız ki, onlar sarıya çalan kırmızı, ayakları beyaz ve vücudları beyaz tenlidir.
Bazı süvarilerle süratlenirler ki, sanki o süvarilerin yiğitleri savaş esnasında az yağmur yağdığı, çamur ve kaygan olduğu bir sıradaki arslandır.
Birtakım sadık kimselerdir ki, bahadır kişilere canlarını giderici süngü ile toz bulutunun altında ölümlerini verirler.
İlâhın emri, savaşta onları düşmanına bağlamaktadır.
Çünkü Allah, başarıya erdirenlerin en hayırhsıdır.
Düşmana bir gazap olsun diye ve eğer kötü huylu gazablı atlar yaklaşırsa yurdu korucular olsun diye.
Aziz Allah, kendisinden bir güç ile ve karşılaştığımız anda doğru sabretmemiz sebebiyle bize yardım eder.
Ve biz Peygamberimiz'in emrine uyarız. Ona icabet eder, sözünden dışarı çıkmayız. Bizi bir musibet karşısında çağırdığı zamanda bizden önce yanma giden olmaz.
Şiddetli durumlara her ne zaman bizi çağırırsa icabet ederiz ve ne zaman savaş mevkilerini görürsek oraya süratle koşarız.
Kim peygamberin sözüne uyarsa, o bizim içimizde emrine uyulan kimse olur.
Sözünde doğrulanmış bir haktır.
İşte bununla bize yardım eder ve bizim gücümüzü açığa çıkarır. Bizi lütfü ile işte bu bahtiyarlığa erdirir.
Muhammed'i yalanlayanlar var ya, onlar inkar ettiler ve muttaki-nin yolundan saptılar.»
İbn İshak dedi ki: Ka'b b. Malik, şu şiiri de söylemiştir:
«Ahzab, bize karşı toplandıkları ve dinimize taş attıkları zaman kendileriyle barış yapmayacağımızı biliyordu.
Onlar, Kays b. Aylan'dan birbirine katılıp kalabalıklar oluşturarak toplandılar ve emre muvafakat ettiler.
Hindef ise, meydana geleni ve hakikatteki şeyi bilmiyorlardı.
Bizi dinimizden uzaklaştırıyor ve bizi ondan geri çeviriyorlardı.
Biz de onları küfürden menedip uzaklaştırıyorduk.

Rahman olan Allah, gören ve işitendir.
Bir makamda bize gazablandıkları zaman, onların gazablanmala-rına karşı Allah'tan geniş bir nusret bize yardım etti.
Bu ise, bizim hakkımızda Allah'ın koruması ve bize olan lütfudur.
Kim ki, Allah onu korumaz ise, o kimse zayi olur.
Bizi hak dine hidayet etti ve o dini bizim için seçti.
Sanatçıların sanatından daha üstün ilâhi sanatlar vardır.»
İbn Hişam dedi ki: Bu beyitler, Ka'b b. Malik'in uzun bir kasidesinden alınmıştır.
İbn İshak dedi ki: Beni Kurayfeahlarm öldürülmesiyle ilgili olarak
Hassan b. Sabit şöyle demiştir:
«Kurayza, kendisine kötülük yapanla karşılaştı ve zilletini giderecek bir yardımcı bulamadı.
Onlara öyle bir bela isabet etti ki, Nadir oğullarına isabet eden beladan başka bir bela onda vardı.
Onlara geldiği sabah Rasûlullah, aydınlatıcı ay gibi onlara bineği ile süratle gidiyordu.
Onun için güdülen, binilmeyen atlar vardı ki, üzerlerindeki süvarilerle doğan kuşları gibi yürüyor ve koşuyorlardı.
Onları bıraktık ve onlar birşeye karşı zafer kazanamadılar.
Üzerlerindeki kanları derin bir su gibi idi.
Onlar yerlere serilmişler, onların içlerinde kuşlar, etraflarında halka halinde toplanırlar. Facir, haktan çıkan kimselere işte böyle ceza verilir.
Eğer uyarıp korkutmamı kabul ederse, Rahman'dan bir öğüt ola-ak bunun misli ile Kureyşlileri de uyarıp korkut.»
Hassan b. Sabit, Beni Kurayzahlar hakkında şu şiiri de söylemiş-
«Kureyşlilere yardım eden bir topluluğun fertleri, birbirlerini yitirdiler ve onlar için şehirlerinde bir yardımcı yoktur.
Onlar, kendilerine kitap verilen kimseler olup onu kaybettiler ve onlar kör kimselerdirler. Tevrat'tan sapmışlardır.
Kur'ân'ı inkar ettiniz. Oysa ki, peygamberin dediğini tasdik etmekle gelmiştiniz.
Beni Lüey'yin hayırlı kişileri üzerine Büveyre de büyük bir yangın çıktı.»
Hassan b. Sabit'e cevaben Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib de şöyle dedi:
«Allah, bu yapılan şeyleri devam ettirsin ve onun etrafını alevli ateş yaksın.
Yakında bileceksin ki, ondan hangimiz uzağız.
Ve bilirsin ki, hangimizin arazisine zarar verir.
Eğer orada hurma ağaçları, binek hayvanları olsalardı, elbette derlerdi ki, sizin için durma hakkı yoktur, yürüyüp gidin.»
Ben derim ki: Ebu Süfyan b. Haris, İslâm'a girmeden Önce bu şiiri söylemiştir. "Sahih-i Buharî"de de bu beyitlerin bir kısm geçmiştir.
İbn İshak dedi ki: Hassan b. Sabit, Sa'd b. Muaz ve Beni Kuray-za'da şehid düşen bir topluluk üzerine ağıt dökerek şöyle dedi:
«Ey kavmim, takdir olunduğu zaman önleyici var mıdır?
Geçmiş iyi geçimler hiç geri dönenler mi?
Geçmiş bir zamanı hatırladım, kalb ve bitişik organlar süratle düştüler ve benden göz yaşları akıp döküldü.
Gönül şevkinin inceliği, yufkalığı bana dostları ve geçen maktulleri hatırlattı ki, onların arasında Tufeyl, Rafi ve Sa'd vardır.
Onlar cennetlerde oldular ve onların konuk yerleri, evleri yalnız kaldı ve yer, onlardan ıssız olup harabeye dönüştü.
Bedir gününde, üstlerinde Ölümlerin ve parıldayan kılıçların gölgeleri olduğu halde Rasûle gösterdiler.
Çağırdı, onlar da ona hakkıyla icabet ettiler ve onların hepsi ona her emirde itaat edip söz dinlediler.
Geri dönmediler. Hatta bir cemaat olarak sımsıkı bağlandılar. Ecelleri, ancak yere serilmeler kesip sona erdirir.
Çünkü onlar, ancak peygamberlerinin şefaati olduğu bir sırada ondan şefaat umuyorlar.
Ey hayırlı kullar! İşte bu bizim imtihanımızdır. Allah'ın emrine icabet ederiz. Ölüm ise haktır ve gerçektir.
Sana doğru atılan ilk adım, bizim içindir.
Bizden sonrakilerimiz ise öncekilerimize, Allah'ın dini olarak tabidirler.
Biz biliyoruz ki, mülk yalnızca Allah'ındır ve Allah'ın hükmü elbette vakidir.» [4]

Yahudi Ebu Rafî Sellam B. Ebu'l-Hukayk'ın Öldürülmesi

Bu mel'un, Hayber'de kendine ait bir köşkte öldürülmüştü. Hicaz diyarında şöhretli bir tacirdi.
İbn İshak dedi ki: Hendek ve Beni Kurayza gazveleri sona erdiğinde Sellam b. Ebu'l Hukayk (ki bu Rafi'in babasıdır) Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı düşman gruplarını toplayan kimseler arasında idi. Uhud'dan önce Evsliler, Ka'b b. Eşrefi öldürmüşlerdi. Hazreçliler de Hayber'de bulunan Sellam b. Ebu'l-Hukayk'ı öldürmek için Rasûlullah (s.a.v.)'dan izin istediler O da onlara bu izni verdi.
İbn îshak, Muhammed b. Müslim ez-Zührî kanalı ile Abdullah b. Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Allah'ın Rasûlü için verdiği şeylerden birisi de Ensâr'dan bu iki kabile yani Evs ve Haz-reç'in Rasûlullah'la birlikte erkekçe savaşmaları olmuştur.

Evs kabilesi, Rasûlullah için ne yaparsa, hemen Hazreçliler de şöyle derlerdi:
"Bu yaptıklarınızla Rasûlullah'm yanında ve İslâm'da üzerimize bir üstünlük gösteremezsiniz."
Böylece onlar da, onların yaptıklarının aynısını yapmadıkça işin peşini bırakmazlardı. Hazreçliler de birşey yaptıklarında, Evsliler aynı şeyi söylerlerdi.
Evsliler, Ka'b b. Eşrefi -Rasûlullah (s.a.v.)'a olan düşmanlığından dolayı- öldürdüklerinde Hazreçliler şöyle dediler: «Bununla üzerimize asla üstün gelemezsiniz.» Böyle dedikten sonra kendi aralarında düşünüp taşındılar: «Acaba hangi adam Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı Ka'b b. Eşref ayarında bir düşmandır?» ve nihayet böyle bir düşmanın ancak îbn Ebu'l-Hukayk olacağını hatırladılar. O, o sırada Hayber'de idi. Sonuçta Rasûlullah'tan onun öldürülmesi için izin istediler. O da onlara bu izni verdi.
Bü sebeple Hazreçlilerin Beni Seleme kolundan beş kişi çıkıp gitti. Bunların adları şöyle idi: Abdullah b. Atik, Mesud b Sinan, Abdullah b. Üneys, Ebu'l-Katade Haris b. Rib'î ve Huzai b. Esved (Bu, Eşlem kabilesinden olup Hazreçlileri müttefikidir.). Rasûlullah (s.a.v.), üzerlerine Abdullah b. Atik'i emir tayin etti ve onları çocuklar ile kadınları öldürmekten menetti. Onlar yola çıktılar, geceleyin Hayber'e geldikleri zaman İbn Ebu'l-Hukayk'ın evine indiler. Evdeki bütün odaları içindeki kimseler üzerine kilitlediler. İbn Ebu'l-Hukayk, yüksek bir odada idi ki, odanın hurma dallarından yapılmış bir merdiveni vardı. Onlar da oraya çıktılar. Kapışman önünde ayakta beklediler. İçeri girmek için izin istediklerinde karısı çıktı ve: «Siz kimlersiniz?» diye sordu. Onlar da: «Biz Araplardan bir takım insanlarız ki, azık istiyoruz.» dediler. Kadın: "İşte adamınız şurada" diyerek onları içeri aldı.
Onun yanma girdiğimiz zaman üzerimize kapıları kilitledik. Çünkü birşey yaparsak kadının bizimle onun arasına girmesinden ve işimize engel olmasından korkuyorduk. Bunun üzerine karısı bağırdı ve yüksek sesle bizi etrafa duyurmaya başladı. Biz ise, onu (adamı) yatağında iken kılıçlarımızla derhal öldürdük. Vallahi gecenin karanlığında ancak onun beyazlığı onu bize gösteriyordu. Sanki üzerindeki elbise, Mısır'da yapılan beyaz Kıpti elbisesi idi. Elbise, üzerine atılmıştı. Karısı bizi etrafa haber vermek için bağırdığında bizden bir adam kılıcını onun başı üzerine kaldırdı. Sonra Rasûlullah'm yasağını hatırladı ve elini çekti. Eğer bu yasak olmasaydı, kadının işini akşamdan bitirirdik. Kılıçlarımızla ona (adama) vurduğumuz zaman Abdullah b. Üneys, kılıcıyla üzerine karnından yüklendi ve onu öldürdü. O da; "Yeter... Yeter" diye bağırıyordu.
Biz odadan çıktık. Abdullah b. Atik ise, gözleri iyi görmeyen bir kimse idi. Merdivenden düştü, eli çıktı. Ya da şiddetli bir şekilde incindi. Biz onu, onların gözleri önünde kalenin dışından içine giren bir su menfezine taşıdık ve onu oraya soktuk. Ateşler yaktılar ve her tarafta bizi sıkı bir şekilde aramaya başladılar. Bizi bulmaktan ümid kestikleri zaman arkadaşlarının yanma döndüler ve onun etrafında toplandılar. O ise onların arasında can veriyordu.
Biz: "Allah düşmanının ölmüş olduğunu nasıl öğreneceğiz?" dedik. Bizden bir adam: "Ben gider, sizin için onun durumuna bakarım" dedi ve gitti. Arkadaşımız onların arasında gerekli istihbaratı yapıp geldi ve şöyle dedi: "Ben onun karısını ve Yahudilerin adamlarını onun etrafında görüyordum. Kadın, elinde bir lamba ile onun yüzüne bakıyor, onlara durumu anlatıyor ve şöyle diyordu: "İşte vallahi ibn Atik'in sesini işittim." Sonra kendimi yalanladım ve dedim ki:
- İbn Atik, nereden buralara gelsin? Sonra karısı ona döndü, onun yüzüne bakıyordu. Sonra şöyle dedi:
- Yahudilerin ilâhına andolsun ki Sellam öldü.
Bu kelime kadar hoş ve lezzetli bir söz işitmiş değildim. Biz de iyi görmeyen arkadaşımızı omuzladık ve Rasûlullah'm yanma geldik. Allah düşmanını öldürmüş olduğumuzu ona haber verdik. Onun yanında, hangimizin onu öldürdüğü hususunda ihtilaf ettik. Her birimiz, onu ben öldürdüm diye iddia ediyorduk. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu:
«Kılıçlarınızı getirin.» Biz de kılıçlarımızı ona getirdik. O, kılıçlarımıza baktı ve Abdullah b. Üneys'in kılıcı için şöyle dedi: «İşte bu onu Öldürmüştür. Onda yemek izini görüyorum.»
İbn İshak dedi ki: Bu hususta Hassan b. Sabit'in şöyle bir şiiri vardır:
"Ey İbn Hukayk ve sen ey İbn Eşref! Allah için kendileriyle karşılaştığın bir cemaatın iyiliğini söylemek lâzım.
Süratli hareket eden kılıçlarla sevinçli olarak gece size yürüyorlardı.
Tıpkı sık ağaçlı bir meşelikteki arslanlar gibi.
Nihayet beldelerinizin bir mahallinde size geldiler ve süratle öldüren bir kılıç ile size ölüm şerbetini içirdiler.
Peygamberlerinin dinine yardım için basiretle hareket ederek malları ve canları götüren her bir durumu küçümseyerek."
Buharî, İshak b. Nasr kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), bir grup adamı Ebu Rafi'e gönderdi. Geceleyin Abdullah b. Atik, onun odasına girdi. O, uyumakta idi ve onu öldürdü.»
Buharı, Yusuf b. Musa kanalı ile Bera'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Yahudi Ebu Rafi'e Ensâr'dan birkaç kişiyi gönderdi. Başlarına Abdullah b. Atik'i emir tayin etti. Ebu Rafi Rasûlullah (s.a.v.)'a eziyet verir, ona karşı düşmanlarına yardım ederdi. O, Hicaz toprağında kendi kalesinde idi. Bu adamlar, onun yanına yaklaştıklarında güneş batmıştı. İnsanlar istirahat için evlerine gitmişlerdi. Abdullah, arkadaşlarına: "Yerinizde oturun. Ben gidip kapıcıya nezaketle rica edeceğim ki, içeriye girebileyim." dedi. Gitti, kapıya yaklaştı. Sonra def-i hacette bulunacakmış gibi elbisesini etrafına sardı. İnsanlar içerye girdiler. Kapıcı ona seslendi: "Ey Allah'ın kulu, eğer içeri girmek istiyorsan hemen gir. Yoksa artık kapıları kilitleyeceğim.1'Abdullah, içeriye girdi ve gizlendi. İnsanlar içeri girdikten sonra kapıcı kapıyı kilitledi. Sonra anahtarları çiviye astı.

Abdullah diyor ki: Ben de anahtarlara uzanıp çividen aldım. Kapıyı açtım. Ebu Rafi (İbn Ebi Hukayk) yüksek bir odada idi Geceleyin yanında eğlence yapılıyordu. Arkadaşları yanından çıkıp gittikten sonra ben odasına çıktım. Her kapıyı açıp içeri girdikten sonra üzerime kilitliyordum ki, halk beni duyduğu takdirde bana uîaşamasmlar ki, Ebu Rafi'i öldürebileyim. Nihayet Ebu Rafi'in odasına vardım. O, karanlık vbir odada idi. Ailesinin, çoluk çocuğunun ortasında idi. Onun, odanın hangi tarafında olduğunu bilmiyordum. "Ey Ebu Rafi!" dedim. O da: "Kim o ?" dedi. Sese doğru gittim. Kılıcımla dehşet içinde ona bir darbe vurdum. Birşey yapamadım. Bağırdı, ben de odadan çıktım. Az ötede bekledim. Sonra tekrar yanma girdim, "Bu ne sestir ey Ebu Rafi?" diye sordum. O da şöyle dedi: "Veyl senin anana olsun. Az önce evde bir adam kılıçla bana vurdu."
Ben de ona iyi bir darbe vurdum, ama yine de öldüremedim. Sonra kılıcımın ucunu karnına dayadım, batırdım, sırtına ulaştı. O zaman onu öldürdüğümü anladım. Artık kapıları birer birer açıp dışarıya çıkış yoluna koyuldum. Nihayet onun merdivenine vardım. Ayağımı merdivenin basamağına attım. Son basamağa geldiğimi sandım ama o mehtaplı gecede merdivenden aşağı düştüm. Bacağım kırıldı. Sarığımla sardım. Sonra koşup kapıya vardım. Orada oturarak: "Onu Öldürdüğümü iyice anlamadan bu gece buradan gitmeyeceğim." dedim. Seher vakti horozlar ötmeye başlayınca surların üzerinde bir adam, onun ölüm haberini verip şöyle dedi: "Hicazhların yardımcısı Ebu Rafi öldü!" Ben de arkadaşlarıma koşup: "Kurtulduk. Allah, Ebu Rafi' öldürdü." dedim. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in yanma gittim. Ona hadiseyi anlattım. O da: «Ayağını uzat.» dedi. Ayağımı uzattım. Elini sürüp ovaladı. Sanki hiç kırılmamış gibi oldu.
Buharî, Ahmed b. Osman b. Hakim el-Evdî kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Rafi'i öldürmeleri için Abdullah b. Atik ile Abdullah b. Utbe'yi birkaç kişiyle birlikte görevlendirdi. Bunlar yola çıktılar. Onun bulunduğu kaleye yaklaştılar. Abdullah b. Atik, onlara şöyle dedi:
- Burada bekleyin. Ben gidip duruma bir bakayım.
Abdullah daha sonra şöyle dedi: Kaleye girmek için bir yolunu bulmaya baktım. Onlar bir merkeplerini kaybetmişler, arıyorlardı. Ellerinde ateşle etrafi dolaşıyorlardı. Tanınmaktan korktum. Başımı örtüp oturdum. Def-i hacette bulunuyormuş gibi yaptım. O sırada kapıcı da şöyle dedi: "İçeri girmek isteyen girsin. Yoksa kapıları kilitleyeceğim." Ben de içeri girdim. Sonra kale kapısının yanında merkebin bağlandığı yerde gizlendim. Halk, Ebu Rafi'nîn yanında akşam yemeğini yedi. Gecenin bir bölümü gidinceye kadar sohbet ettiler. Sonra dağılıp evlerine döndüler. Sesler kesilip hareketler durunca, bulunduğum yerden çıktım. Kapıcının anahtarları bir ışık penceresine koyduğunu gördüm. Gidip anahtarları oradan aldım. Kale kapışını açtım. Kendi kendime: «Eğer halk beni duyarsa hiç değilse süratle kaçıp kurtulabilirim." dedim. Sonra odalarının kapılarına yöneldim. Kapıları içeridekilerin üzerine kilitledim. Sonra Ebu Rafi'in odasmm merdivenine çıktım. Onun nerede olduğunu bilemedim. "Ey Eba Rafı!" dedim. O da: "Kim o?" diye sordu. Ben de sese doğru gittim ki, onu vurayım. Çığlık attı. Birşey yapamadım. Sonra ona yardım ediyor pozunda yanına geldim ve: "Neyin var ey Eba Rafi?" diye sordum. Bunu sorarken sesimi değiştirdim. O bana:
- Şaşmadın mı, veyl senin anana olsun. Az önce bir adam yanıma girdi ve bana kılıçla vurdu, dedi. Tekrar yanma yöneldim ki, ona bir darbe vurayım. Ama yine birşey yapamadım. Çığhk attı. Aile efradı ayağa kalktı.
Sonra tekrar sesimi değiştirerek yanma geldim. Ona yardım etmek istiyormuş gibi davrandım. O da sırt üstü uzanmıştı. Kılıcın ucunu karnına batırdım. Sonra üzerine yüklendim. Öyle ki, kemiklerinin sesini işittim. Sonra korku içinde odadan çıktım. İnmek için merdiven başına geldim. Ama merdivenden aşağı düştüm. Ayağım çıktı. Bir bezle sardım. Sonra tek ayak üzerinde arkadaşlarımın yanına geldim. Onlara: "Haydi acele yola çıkın. Müjdeyi Rasûlullah'a verin. Ben ölüm haberini iyice almadan buradan ayrılmayacağım." dedim. Ortalık ağarmaya ve sabah olmaya başladığında ölüm haberini veren kişi, surların üzerine çıkıp: "Ebu Rafi öldü." dedi. Ben de ayağımda hiç sakatlık acısını duymaksızın yola çıktım. Rasûlullah'm yanma varmadan yolda arkadaşlarıma yetiştim. Müjdeyi, Rasûlullah'a ben verdim.
Buharî, Zührî kanalı ile Übeyy b. Ka'b'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Onlar, yanma geldiklerinde Rasûlullah, minber üzerinde idi ve: «Yüzler kurtuldu.» dedi. Onlar da: "Senin yüzün kurtuldu ya Rasûlallah!" dediler. Rasûlullah: «Onu gizleyecek misiniz?» diye sorunca onlar evet, dediler. O da: «Kılıcı bana uzat.» dedi. Kılıcı aldı. Kınından çekti ve (kılıca bakıp) şöyle dedi: «Evet bu, onun (Ebu Rafi'in) kılıcın ağzındaki yemeği (kanı)dır.»
Ben derim ki: Abdullah b. Atik, Ebu Rafİ'i öldürüp de merdivenden inerken düştüğünde ayağı çıkmış ya da kırılmış ve bu sebeple acımış olabilir. Ama ayağını bir sargı ile sarınca acısı dindi. Bunda da açık bir mucize vardı. Faydalı bir cihadda bulunduğundan ötürüdür ki, yürümek istediğinde kendisine manen yardım edildi. Sonra Rasûlullah in yanına varıp oturduğunda ayağındaki acılar yeniden hissedilmeye başladı. Ama ayağını uzattığında Rasûlullah, ayağını ovalamaya başlayınca acılar tekrar gitti ve ayağı eski haline döndü. [5]

Haüd B. Süfyan B. Nübeyh El-Hüzelî'nin Öldürülmesi

Hafiz el-Beyhakî, bu olayı "Delâil" adlı eserinde Ebu Rafi'in öldürülmesinden sonra anlatmıştır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub kanalı ile Abdullah b. Üneys'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), beni yanma çağırdı ve şöyle dedi:
- Duyduğuma göre Halid b. Süfyan b. Nübeyh el-Hüzelî, bana karşı savaşmaları için Urene'de adam topluyormuş. Ona git ve

onu öldür!
- Ya Rasûlallah, onu tanıyabilmem için bana tarif et.
- Onu gördüğün zaman ürkek bir adam olduğunu göreceksin.
Ben de kılıcımı kuşanarak yola çıktım. İkindi vakti Urene'ye ulaştım. Yanma gittim. Yanında zevceleri vardı. Onları eve götürüyordu. Onu gördüğümde Rasûlullah'm tarif ettiği gibi ürkek bir adam olduğunu müşahede ettim. Yanma yaklaştım. Ama onunla konuşursam, ikindi namazının vaktini kaçıracağımdan korktum. Yürüyüş halinde namazı kılmaya başladım. Rükû ve secdelerimi baş iması ile eda ediyordum. Yanma vardığımda:
- Kimsin ey adam? diye sordu. Ben de:
- Araplardan bir adamım. Seni duydum. Muhammed'le savaşmaları için adam topladığım işittim. Bu sebeple yanma geldim, dedim.
Oda:
- Evet ben bu işle uğraşıyorum, dedi.
Kendisiyle birlikte biraz yürüdüm. Bir fırsatını bulup kılıcımla ona saldırdım ve öldürdüm. Sonra yanından ayrılıp gittim. Karıları gelip üzerine kapandılar.
Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldim. O beni görünce: «Yüz kurtuldu.» dedi. Ben de: "Ya Rasûlallah, onu öldürdüm." dedim. O da: «Doğru söyledin.» dedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v), kalkıp benimle birlikte kendi evine gitti. Orada bana bir baston verip: «Ey Abdullah b. Üneys, şu bastonu yanında tut.» dedi. Rasûlullah'm evinden dışarı çıktığımda insanlar bana:
- Bu baston da neyin nesi? diye sordular. Ben de:
- Rasûlullah bana verdi ve yanımda tutmamı emretti, dedim. Dediler ki:
- Rasûlullah'm yanma bir daha dönsen de bunun sebebini sorsan olmaz mı?
Ben de Rasûlullah'm yanma dönüp şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah! Bu bastonu bana niçin verdin?
- Bu, kıyamet gününde benimle senin aranda bir alamet olacaktır. Çünkü o günde insanların az bir kısmı (baston ve benzeri şeylere) dayanacaklardır.
Ravi diyor ki: Abdullah, o bastonu kendi kılıcına bağladı. Ölünceye kadar yanında kaldı. Ailesine öldükten sonra kefenine konulmasını emretti. Öldüğünde kendisiyle birlikte mezara defnedildi.
Abdullah b. Üneys'in kıssasını, Urve b. Zübeyr ile Musa b. Ukbe de "Meğazi" adlı eserlerinde rnürsel olarak nakletmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Hişam dedi ki: Abdullah b. Üneys, Halid b. Süfyan'ı öldürüşü ile ilgili olarak şöyle bir şiir söylemiştir:
«Öküzün oğlunu deve yavrusu gibi yerde bıraktım. Çevresinde ağıtçılar vardı, yakalarını yırtıyorlardı.
Ben onu öldürdüğümde kanları benim ve onun arkasında duruyorlardı- Keskin kılıcın suyundan daha beyaz idiler.
Zırhçılarm başına bir deneme sahibi oldu. Sanki o yanıp tutuşan alevli bir ateş koru gibidir.
Kılıç başına değerken ona şöyle diyordum:
Ben Üneys'in oğluyum. Süvariyim, bahadırım, korkak değilim.
Ben o kimsenin oğluyum ki, zamana metelik vermedi.
Evimin avlusu geniştir, cimri değilim.
Ona dedim ki: Al, şerefli kişinin darbesini ye!
Muhammed'in dini üzere, hafif olan kimsenin darbesini al!
Ben, peygamberin bir kafire kasdetmesi anında elimle, dilimle o kimseye koşar, onu vururum.»
Ben derim ki: Abdullah b. Üneys b. Haram Ebu Yahya el-Cühenî, kadri yüce, meşhur bir sahabedir. Akabe bey'atına katılan kimselerdendir. Uhud, Hendek ve sonraki gazvelerde hazır bulunmuştur. Meşhur kavle göre hicri sekseninci senede Şam'da vefat etmiştir. Hicri ellidördüncü senede vefat ettiği de söylenmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Ali b. Zübeyr ile Halife b. Hayyat, bu sahabe ile Abdullah b. Üneys Ebu İsa el-Ensârî'yi birbirinden ayırt etmişlerdir. O Peygamber (s.a.v.)'den şöyle bir rivayette bulunmuştur: «Peygamber (s.a.v.), Uhud gününde içinde su bulunan bir kırba getirilmesini emretmiş, kırba getirildiğinde ağzına koyup içmeye başlamıştı.»
Ebu Davud ve Tinnizî de Abdullah el-Ömerî tariki ile İsa b. Abdullah b. Üneys'ten böyle bir rivayette bulunmuşlardır. Sonra Tir-nıizî, bunun senedinin sahih olmadığını ve Abdullah el-Ömeri'nin hafızasının zayıf bir kimse olduğunu söylemiştir. [6]

Amr B. As'ın, Hendek Gazvesinden Sonra Necaşi İle Arasında Geçen Kıssa Ve İslâm'a Girişi

Muhammed İbn İshak dedi ki: Yezid b. Ebi Habib, Amr b. As'in kendi ağzından şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ahzab ile birlikte hendekten ayrıldığımız zaman, Kureyş'ten bazı adamları topladım. Onlar benim görüşümü uygun görür ve beni dinlerlerdi. Onlara şöyle dedim:
- Vallahi biliyorsunuz ki, ben Muhammedın durumunu görüyorum. İşlerin üzerine hoş olmayan bir şekilde gidiyor. Ben böyle bir görüş içindeyim. Siz onun hakkında ne düşünüyorsunuz?

- Sen ne düşünüyorsun?
- Necaşi'nin yanma gidip onun yanında olmayı uygun görüyorum. Eğer Muhammed, kavmimize galip olursa biz Necaşi'nin yanında oluruz. Çünkü bizim onun elleri altında olmamız, Muhammed'in eli altında olmamızdan daha iyidir. Eğer bizim kavmimiz ona galip gelirse, kavmimiz bizi tanıyor ve bizi biliyordur. Onlardan bize iyilikten başka birşey ulaşmaz.
- Gerçekten bu iyi bir görüştür.
- O halde Necaşi'ye hediye edeceğimiz şeyleri temin ediniz. Bizim yurdumuzda ona hediye olarak verilecek şeylerin en iyisi derilerdir.
Böylece Necaşi için birçok deriler topladık. Sonra yola çıkarak yanına vardık. Vallahi biz Necaşi'nin yanında iken Amr b. Ümeyye ed-Damrî oraya geldi. Rasûhıllah (s.a.v.) onu, Cafer ve arkadaşlarının durumları için Necaşi'ye göndermişti. O Necaşi'nin yanma girdi. Sonra ordan çıktı. Ben de arkadaşlarıma dedim ki: Bu, Amr b. Ümeyye'-dir. Eğer Necaşi'nin yanına girsem ve kendisinden onu istediğimde onu bana verirse, boynunu vuracağım. Bunu yaptığım zaman Kureyş-liler anlayacaklar ki, ben, onların yerine Muhammed'in elçisini öldürmüşüm.
Necaşi'nin yanma girdim ve ona temenna secdesini yaptım. Daha evvel de böyle yapardım. Necaşi dedi ki:
- Merhaba ey dostum. Hoş geldin. Bana memleketinden hediye olarak neler getirdin?
- Ey hükümdar, sana çok miktarda deri getirdim.
Sonra hediyeleri onun huzuruna getirdim. Baktı, beğendi. Sonra ona şöyle dedim:
- Ey Hükümdar, ben bir adam gördüm ki, senin yanından az Önce çıktı. O bizim düşmanımız olan bir adamın (Muhammed'in) elçisidir. Onu bana ver de Öldüreyim. Çünkü o, bizim eşrafımızdan ve seçkinlerimizden bazı adamlarımızı öldürdü.
Bunun üzerine Necaşi öfkelendi. Sonra elini uzattı ve kendi burnuna vurdu. Burnu kırıldı sandım. "Keşke yer yarılsaydı da ondan u-zaklaşmak için yere batsaydım." dedim. Sonra ona şöyle dedim;
- Ey Hükümdar, Allah'a yemin ederim ki, bu sözlerimden hoşlanmayacağını bilseydim, o adamı senden istemezdim.
- Demek Musa'ya gelmiş olan Namus-u Ekber'in kendisine geldiği bir adamın elçisini sana vermemi istiyorsun ki, onu öldüresin.
- Ey Hükümdar, o öyle midir?
- Yazık sana ey Amr! Bana itaat et ve ona tabi ol. Çünkü Allah'a yemin ederim ki, o elbette hak üzeredir ve elbette kendisine muhalefet eden kimselerin üzerine galip gelecektir. Tıpkı Musa'nın Firavun ile askerlerinin üzerine galip geldiği gibi.
- Acaba İslâm üzere onun için benim sana bey'atımı kabul eder. misin?
- Evet.
Böyle dedikten sonra elini uzattı. Onunla İslâm üzere bey'atleş-tim. Sonra arkadaşlarımın yanına döndüm. Fikrim değişmişti ve arkadaşlarımdan Müslümanlığımı gizledim.
Sonra Müslüman olmak için Rasûlullah'm yanma gitmek üzere yola çıktım. Halid b. Velid'e rastladım. Bu hadise, Mekke fethinden biraz Önce idi. O, Mekke'den geliyordu. Ona dedim ki:
- Ey Ebu Süleyman, nereye gidiyorsun?
- Vallahi bu adamın (Muhammed'in) peygamberliği artık gün gibi aşikâr oldu. Vallahi Müslüman olmak için onun yanına gidiyorum. Daha ne zamana kadar bekleyeceğim.
- Vallahi ben de sırf Müslüman olmak için geldim. Başka bir sebeple gelmiş değilim.
Böylece Medine'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldik. Halid b. Velid öne geçti ve Müslüman oldu. Bey'atleşti. Sonra ben yaklaşıp şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah! Ben sana geçmişte işlediğim günahlarımı bağışlaman ve eskiden yaptığım şeyleri bana hatırlatmaman şartı üzerine bey'at ediyorum.
- Evet ey Amr, bey'atını yap. Çünkü İslâmiyet Önce yapılan şeyleri kesip yok eder. Hicret de kendisinden Öncesini keser.
Ben de onunla bey'atleştim. Sonra oradan ayrıldım.»
Ibn İshak dedi ki: Kendisini yalancılıkla itham etmeyeceğim birisinin bana anlattığına göre Osman b. Talha b. Ebi Talha da onlarla yani Amr b. As ve Halid b. Velid'le beraberdi. Onlar Müslüman olurken o da Müslüman olmuştu. Abdullah b. Ebu'z-Zibara es-Sehmî bu konuda şöyle demiştir:
«Osman b. Talha'ya antlaşmamızı haber veririm ve hacer-i esve-din öpüldüğü yerde milletin toplandığını haber veririm.
Babaların akdettiği her bir antlaşmayı da haber veririm.
Halid, bu gibi antlaşmalardan ayrılacak değil ya.
Sen Beyt'ten başka bir Beyt'in açılmasını mı arzu ediyorsun?
Kadim Beyt'in şerefinden ötesi arzu edilir mi hiç?
Bundan sonra Halid'e güvenme ve Osman da şiddetli felaketlerle geldi.»
Ben derim ki: Bunların İslâm'a girişleri, Hudeybiye'den sonra olmuştur. Çünkü Halid b. Velid -ileride açıklanacağı gibi- o gün müşrik süvarilerinin komutanı idi. Bunların Müslümanlığı hususunda bu faslı daha sonra anlatmak münasip olacaktı. Ancak biz, İmam Mu-hammed b. İshak'a uyarak bu konuyu burada anlattık. Çünkü Amr b. As'm Necaşi'ye ilk gidişi, Hendek gazvesinden sonra olmuştur. Kuvvetli görüşe göre o, hicri beşinci senenin son kısmında oraya gitmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Hz. Peygamberin, Ebu Süfyan'ın Kızı Ümmü Habibe İle Evlenmesi

Hendek gazvesini anlattıktan sonra Beyhakî, Kelbî tariki ile İbn Abbas'm: «Allah'ın sizinle, düşmanlık gösterdiğiniz kimseler arasında bir sevgi yaratması umulur.» (el-Mümtehine, 7.) ayet-i kerimesi hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bu âyet, Peygamber (s.a.v.)'in, Ebu Süfyan'm kızı Ümmü Habibe ile evlenmesinden bahseder. Peygamber (s.a.v.), Ümmü Habibe ile evlenince o müminlerin annesi oldu ve Mu-aviye de mü'minlerin dayısı oldu.

Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ümmü Habibe, daha önce Ubeydullah b Cahş'ın nikahında idi. Ubeydullah, Necaşi'nin yanma hicret etti, orada öldü. Rasûlullah (s.a.v.) da Habeşistan'da bulunar Ümmü Habibe ile evlendi. Ümmü Habibe'yi Rasûlullah'a zevce olarak nikahlayan, Necaşi oldu. Ona 4.000 dirhem mehi verdi. Onunla birlikte Şurahbil b. Hase-ne'yi, Habeşistan'dan Rasûlullah'm yanına gönderdi. Çeyizini de verdi. Ayrıca Rasûlullah'm gönderdiği şeyleri de ona çeyiz olarak verdi.

Urve dedi ki: Peygamber (s.a.v)'in zevcelerinin mehirleri 400 dirhem idi.

Ben derim ki: Sahih kavle göre Peygamber (s.a.v.)'in zevcelerinin mehirleri on iki buçuk okiye idi. Bir okiye kırk dirhemdir. Böyle olunca mehirleri 500 dirheme tekabül etmektedir.

Beyhakî, daha sonra İbn Lehia kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ubeydullah b. Cahş, Habeşistan'da Hristiya olarak öldü. Karısı Ümmü Habibe'yi Rasûlullah (s.a.v.) nikahladı. Onu Rasûlullah'a zevce olarak nikahlayan kişi, Osman b Affan (r.a.) oldu.

Ubeydullah b. Cahş'ın Hristiyanlığa girmesiyle ilgili açıklama daha önceki sayfalarda verilmiştir. O Müslüman iken diğer müslü-manlarla birlikte Habeşistan'a hicret ettikten sonra, şeytan onun fikrini çeldi. Hristiyanlığı ona hoş gösterdi. O da Hristiyanlığa geçti. Ölünceye kadar Hristiyan kaldı. Allahm laneti üzerine olsun. Hristiyan olduktan sonra Müslümanlar ayıplayarak onlara: "Biz gördük, ama sizin gözleriniz henüz açılmadı." derdi. Bununla ilgili açıklama, Habeşistan hicreti bahsinde geçmişti.

Urve'nin: "Ümmü Habibe'yi zevce olarak Rasûlullah (s.a.v.)'a nikanlayan kişi, Osman b. Affan (r.a.) olmuştur." sözü gariptir. Çünkü Osman, daha önce Mekke'ye dönmüş, sonra Medine'ye hicret etmişti. Önceki sayfalarda anlatıldığı gibi bu hicretine zevcesi Rukiyye de katılmış, ona refakat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Sahih olan, Yunus'un, Muhammed b. İshak'tan naklettiği şu sözdür: Bana ulaşan habere göre Ümmü Habibe'nin nikah akdini yapan kişi, amcası oğlu Halid b. Said b. As olmuştur.

Ben derim ki: Ümmü Habibe'nin nikah akdini kabul hususunda Rasûlullah'm vekili Habeş hükümdarı Ashame en-Necaşi idi Nitekim Yunus'un rivayetine göre Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Ümeyye ed-Damrî'yi Neca-şi'ye göndermişti. O da Ümmü Habibe binti Ebi Süfyan'ı Rasûlullah'a nikahlamıştı. Onunla birlikte 40 dinar da göndermişti.

Zübeyr b. Bekkar, Muhammed b. Hasan kanalıyla İsmail b. Amr'-ın şöyle dediğim rivayet etmiştir: Ebu Süfyan'm kızı Ümmü Habibe şöyle dedi: Ben Habeşistan'da iken bir de baktım ki, Necaşi'nin Ebre-he adlı bir cariyesi, üzerinde yağ lekeleri bulunan elbisesi ile yanıma geldi. İçeriye girmek için izin istedi. Ben de izin verdim. İçeri girdi ve şöyle dedi:

- Hükümdar sana diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), bana yazmış olduğu mektupta seni kendisine zevce olarak vermemi yazmış.

Ben de cariyeye şöyle dedim: Allah sana hayır müjdesini versin. Bunun üzerine cariye bana dedi ki:

- Hükümdar sana diyor ki: O, beni evlendirme vekili yapsın.

Ben de Halid b. Said b. As'ı gönderdim. Onu vekil tayin ettim. Sevincimden bana bu hayırlı müjdeyi getiren cariye Ebrehe'ye ellerimdeki iki gümüş bileziği, iki hızmayı ve ayaklarımdaki gümüş halkalarla parmaklarımdaki yüzükleri müjdelik olarak verdim.

Akşam olunca Necaşi, Cafer b. Ebi Talib ile Habeşistan'da hazır bulunan Müslümanlara haber gönderip yanına çağırttı. Onlar da gidip toplandılar. Necaşi, topluluğun yanında nikah hutbesini okumaya başladı ve şöyle dedi:

«Noksanlıklardan münezzeh, yüce, güven verici, güçlü, kuvvetli, zorlu kuvvetin sahibi, herşeye hükümran olan Allah'a hamd olsun. Ondan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de onun kulu ve elçisi olduğuna, Muhammed'in, Meryem oğlu İsa tarafından müjdelenen peygamber olduğuna şahadet ederim. İmdi Rasûlullah (s.a.v.), benden, Ebu Süfyan'm kızı Ümmü Habibe'yi zevce olarak kendisine nikahlamamı talep etmiştir. Ben de Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu isteğine icabet ettim. Ümmü Habibe'ye 400 dinar mehir vermiştir.»

Necaşi bu konuşmasından sonra mehir dinarları (para) orada bulunanların önüne döktü.

Sonra Halid b. Said konuşmaya başlayarak şöyle dedi:

«Hamd, Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan mağfiret dilerim. Allah'tan başka ilah bulunmadığına, Muhammed'in de onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim. O, Muhammed'i hidayet ve hak din ile göndermiştir ki, bu hak dini diğer bütün dinlere üstün getirsin. Müşrikler bundan hoşlanmasalar bile bu böyle olacaktır.

İmdi ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m isteğine icabet ettim. Ve Ebu Süf-yan'ın kızı Ümmü Habibe'yi zevce olarak ona verdim. Allah Ümmü Habibe'yi Rasûlullah'a mübarek kılsın.»

Necaşi, mehirlik dinarları Halid b. Said'e verdi. O da teslim aldı. Sonra kalkmak istediklerinde şöyle dedi:

«Oturun. Çünkü evlendikleri zaman, evlilik yemeğinin yenilmesi, peygamberlerin sünnetindendir.» Yemek getirilmesini emretti. Getirilen yemeği yedikten sonra dağıldılar.
Ben derim ki: Belki de Amr b. As, Amr b. Ümeyye'nin Necaşi'nin yanından çıktığını görürken o Ümmü Habibe meselesi için Necaşi'nin yanında bulunuyordu. Bu da Hendek gazvesinden sonra olmuştu. Doğrusunu Allah bilir.
Ama Hafiz el-Beyhakî'nin, Ebu Abdillah b. Mendeh'ten rivayet ettiğine göre Peygamber (s.a.v.), hicri altıncı senede Ümmü Habibe ile evlenmiştir. Ümmü Seleme ile evlenmesi ise hicri dördüncü senede olmuştur.
Ben derim ki: Halife, Ebu Ubeydullah Mamer b. Müsenna ve İb-nü'1-Berekî de böyle demişlerdir. Hz. Peygamber'in Ümmü Habibe ile evlenmesi hicri altıncı senede olmuştur. Bazılarına göre yedinci senede olmuştur. Beyhakî, bunun daha münasip olduğunu söylemiştir.
Ben derim ki: Önceki sayfalarda geçtiği gibi Peygamber (s.a.v.)'in Ümmü Seleme ile evlenmesi, hicri dördüncü sene sonlarında olmuştur. Ümmü Habibe ile evlenmesine gelince, bunun daha önce olmuş olması muhtemeldir. Sonra da olmuş olabilir. Ama Hendek gazvesinden sonra olmuş olması daha uygun görünmektedir. Çünkü önceki sayfalarda da geçtiği gibi Amr b. As, Amr b. Ümeyye'yi Necaşi'in yanında bu mesele için görmüştü. Doğrusunu Allah bilir.
"el-Gâbe" adlı eserde Hafiz İbnu 1-Esir, Katade'den rivayet etti ki Ümmü Habibe, Habeşistan'dan Medine'ye hicret ettiğinde Rasû-lul-lah (s.a.v.), onun desti izdivacına talip oldu ve onunla evlendi. Bazı kimselerden hikaye olunduğuna göre Peygamber (s.a.v.), Mekke'nin fethinden ve Ebu Süfyan'ın Müslüman olmasından sonra kızı Ümmü Habibe ile evlenmiştir. Bu görüşte olanların delili şudur: İbn Ab-bas'tan rivayet olunduğuna göre Ebu Süfyan şöyle demiştir:
- Ya Rasûlallah, bana üç şey ver.
-Olur.
- Daha önce Müslümanlarla nasıl savaştıysam, bu defa kafirlerle savaşmak için bana kumanda ver.
- Olur.
- Oğlum Muaviye'yi yanında vahiy katibi yap.
- Olur.
- Yanımda Arap kadınlarının en güzeli Ümmü Habibe vardır ki, onu seninle evlendirmek istiyorum.»
İbnü'1-Esir dedi ki: «Bu hadis, Müslim'e göre münkerdir. Çünkü Ebu Süfyan, Mekke fethinden önce muahedeyi yenilemek için Medine'ye geldiğinde kızı Ümmü Habibe'nin yanma geldi. Ümmü Habibe ise Peygamber (s.a.v.)'in minderini dürerek onun altına sermekten imtina etti ve kaldırdı. Ebu Süfyan da kızı Ümmü Habibe'ye şöyle dedi:
- Vallahi bilemiyorum. Beni mi bu mindere layık görmedin, yoksa minderi mi bana layık görmedin?
- Hayır, aksine bu Rasûlullah (s.a.v.)'m minderidir. Sana gelince sen müşrik bir adamsın.
- Ey kızım, Allah'a yemin ederim ki, benden sonra, sana şer isabet etmiş.»
İbn Hazm dedi ki: Bu hadisi, İkrime b. Ammar uydurmuştur. Bu uyulmayacak bir sözdür. Diğerleri dediler ki:
Ebu Süfyan, kendisini aşağılayıcı maddeleri içerdiğinden ötürü akdi yenilemeye gelmişti. Bazıları ise dediler ki: O, İslâm'a girişi sebebiyle kızının nikahının infisah ettiğine inanmıştı. Bütün bunlar zayıftır. En uygunu ve akla yatkını şudur ki; o, diğer kızı Amre'yi Peygamber Efendimizle evlendirmek istemişti. Bunu da kendisi için bir şeref görmüştü. Bunun için de diğer kızı Ümmü Habibe'den yardım dilemişti. Nitekim Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de böyle anlatılır. Ancak ravi yanılarak bu kızm adının Ümmü Habibe olduğunu nakletmiştir. Biz bu hususta müfred bir haber nakletmişizdir.
Ebu Ubeyd Kasım b. Sellam şöyle demiştir; Ümmü Habibe, hicri kırkdördüncü senede vefat etmiştir. Ebu Bekir b. Eb Hayseme ise şöyle demiştir: Ümmü Habibe, Muaviye'den bir sene önce vefat etmiştir. Muaviye ise, hicri altmışıncı senenin receb ayında vefat etmiştir. [8]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/191-200.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/201-219.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/219-224.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/225-233.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/234-238.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/238-240.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/241-243.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/244-247.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Peygamberin, Zeyneb Binti Cahş İle Evlenmesi
Gerdek Gecesinin Sabahında Hicab Ayetinin Nazil Olması
Hicretin Altıncı Senesi Olayları
Zi Kared Gazvesi
Beni Müstalik Gazvesi
Ifk Hadisesi
Hudeybıye Gazvesi

Hz. Peygamberin, Zeyneb Binti Cahş İle Evlenmesi

Zeyneb'in şeceresi şöyledir: Zeyneb binti Cahş b, Riab b. Ya'mer b. Sabre b. Mürre b. Kebir b. Ganin b. Dudan b. Esed b Hüzeyme el-Esediyye. Zeyneb'in anasının adı Ümeyme binti Abdülmuttalib'dir. Ümeyme, Rasûlullah (s.a.v.)'m halası idi Zeyneb, daha önce Peygamber (s.a.v.)'in azadlısı Zeyd b. Harise (r.a.)'nin eşi idi.
Katade, Vakidî ve Bazı Medineliler dediler ki: Peygamber (s.a.v.), hicretin beşinci senesinde Zeyneb'le evlendi. Bazıları da bu senenin zilkade ayında evlenmiş olduğunu ifade etmişlerdir. Hafiz el-Beyha-kî'ye göre Beni Kurayza gazvesinden sonra Hz Peygamber onunla evlenmiştir. Halife b. Hayyat, Ebu Ubeyde Mamer b. Müsenna ve İbn Mendeh'in ifadesine göre bu evlilik hicri üçüncü senede olmuştur. Birinci kavil daha meşhurdur. İbn Cerir ile birkaç tarihçi de bu görüşe kaildirler.
Bu evlilikle ilgili olarak yüce Allah, aziz kitabında şöyle buyurmuştur:
«Ey Muhammedi Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendir-diğin kimseye: «Eşini bırakma, Allah'tan sakın.» diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi için de saklıyordum. İnsanlardan çekmiyordun, oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik ki, evlatlıkları eşleriyle ilgilerini kestiklerinde onlarla evlenmek konusunda mü'minlere bir sorumluluk olmadığı bilinsin. Allah'ın buyruğu yerine gelecektir.
Allah'ın peygambere farz kıldığı şeyler de ona bir güçlük yoktur. Bu, Allah'ın öteden beri, gelmiş geçmişlere uyguladığı yasasıdır. Allah'ın emri şüphesiz gereği gibi yerine gelecektir.» (el-Ahzâb, 37-38.)
Tefsirimizde (İbn Kesir) bu konuda yeterli açıklamalarda bulunduk.
Ayet-i kerimede, "Allah'ın kendisine nimet verdiği kimse" sözü ile Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Zeyd b. Harise kastedilmiştir. Allah, ona İslâmiyet nimetini bahsetmişti. Rasûlullah (s.a.v.) ise, onu azad edip halası kızı Zeyneb binti Cahş ile evlendirerek nimete mazhar kılmıştı.
Mukatil b. Hibban dedi ki: Zeyd, Zeyneb'le evlenirken mehir olarak ona on dinar ve altmış dirhem, bir başörtüsü, bir yorgan bir zırh, elli Ölçek buğday, on ölçek hurma vermişti. Zeyneb, onun yanında bir sene veya bir seneden biraz fazla müddetle kalmıştı. Sonra aralarında anlaşmazlık vuku bulmuş, Zeyd, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip Zey-neb'i şikayet etmiş, Rasûlullah ise ona; «Eşini bırakma, Allah'tan sakın.» demişti. Yüce Allah da peygamberine hitaben şöyle demişti: «Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun.»
Ali b. Hüseyin Zeynelabidin ve Süddî şöyle dediler: Rasûluîlah (s.a.v.), Zeyneb'in kendi eşlerinden biri olacağını biliyordu içinde sakladığı şey bu idi.
Selef ulemasından birçoğu, bu mevzuda garip haberler rivayet etmişlerdir ki, bazılarında ihtilaf vardır. Bu sebeple onları burada nakletmedik.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik.» Çünkü Zeyd, karısı Zeyneb'i boşadı. Zeyneb'in iddet tamamlandığında Rasûlullah (s.a.v.), ona haber gönderip evlenmek istedi. Sonra da evlendi. Rasûlullah'ı Zeyneb'le evlendiren, âlemlerin Rabbi yüce ve mübarek Allah olmuştur. Nitekim Buharî'nin "Sahih"inde Enes b. Malik'ten şöyle bir rivaye gelmektedir: Zeyneb binti Cahş, Peygamber (s.a.v.)'in diğer eşlerine karşı övünerek şöyle derdi:
«Aileleriniz sizi Rasûlullah'la evlendirdiler. Beni ise yedi kat göğün üzerinde Allah, Rasûlullah'la evlendirdi.»
İsa b. Tahman tariki ile Enes'ten gelen bir rivayete göre, Enes (r.a.) şöyle demiştir: Zeyneb, Peygamber (s.a.v.)'in zevcelerine karşı övünerek şöyle derdi: «Allah, semada beni Rasûlullah'a nikahladı.» Bu hususta hicap ayeti nazil oldu.
«Ey inananlar! Peygamber'in evlerine, yemeğe çağırılmaksızm vakitli, vakitsiz girmeyin.» (el-Ahzâb, 53.)
Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Zeyd, Zeyneb'i şikayet etmek için Rasûlullah'a geldi. Rasûlullah, ona şöyle dedi: «Eşini bırakma, Allah'tan sakın.»
Enes dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), eğer birşeyi gizlemiş olsaydı bu işi gizlerdi. Zeyneb, Peygamber (s.a.v.)'in diğer zevcelerine karşı övünerek şöyle derdi:
«Sizi Rasûlullah'la evlendiren, aileleriniz oldu. Beni ise yedi kat göğün üzerinde yüce Allah evlendirdi.»
Beyhakî, daha sonra Affan kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Zeyd, Rasûlullah'a gelip Zeynep binti Cahş' şikayet etti. Rasûlullah ona şöyle dedi. «Eşini yanında tut.» Bunun üzerine şu ayet nazil oldu:
«Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun.»
Buharı, Muhammed b. Abdurrahim kanalı ile Şa'bî'nin şöyie dediğini rivayet etmiştir:
«Zeyneb, Peygamber (s.a.v.)'e şöyle derdi: «Doğrusu ben sana karşı üç delil ileri sürebilirim ki, diğer kadınlarından herhangi biri bu delilleri ileri süremez. Şöyle ki: Benimle senin dedelerimiz birdir. Yani Abdülmuttalib'tir. (Çünkü Peygamber (s.a.v.)'in babasının babası ile Zeyneb'in anasının babası Abdülmuttalib idi.)

Aziz ve celil olan yüce Allah, semada beni sana nikahladı.
Elçi de Cebrail (a.s.) idi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim b. Kasım kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Zeyneb'in Zeyd'den boşandıktan sonra id-deti tamamlandığında Peygamber (s.a.v.), Zeyd'e dedi ki: «Git, Zeyneb'i bana iste.» Zeyd de gidip Zeyneb'e anlattı. O esnada Zeyneb, hamur yoğurmakta idi.
Zeyd diyor ki: Zeyneb'i gördüğümde ona bakamadım. Çok ağrıma gitti. Bu iş bana güç geldi. Rasûlullah'ın ona talip olduğunu kendisine söyleyemedim. Sırtımı dönüp gerisin geri gidecek olduğumda ona:
-Ey Zeyneb, sana müjdeler olsun. Rasûlullah beni sana gönderdi. O seninle evlenmeye taliptir, dedim.
Zeyneb:
- Aziz ve Celil olan Rabbim bana emretmedikçe, ben birşey yapamam, dedi. Sonra kalkıp namazgahına gitti. Kur'ân ayeti nazil oldu. Bunun üzerine Rasûlullah gelip Zeyneb'ten izin almaksızın onunla gerdeğe girdi.
Enes dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), onunla gerdeğe girdiğinde düğün yemeği olarak bize et ve ekmek yedirdi. Evindeki adamlardan bir kısmı çıktı. Bir kısmı da kalıp yemekten sonra sohbete başladılar. Rasûlullah (s.a.v.) dışarı çıktı. Ben de peşine takıldım. Hanımlarının odalarına uğruyor, onlara selam veriyordu. Onlar da kendisine: «Ya Ra-sûlallah, yeni hanımını nasıl buldun?» diye soruyorlardı. Evdeki misafirlerin çıkıp gittiklerini ben mi kendisine haber verdim. Yoksa başkası mı haber verdi, bilemiyorum. Nihayet Rasûlullah yürüyüp gerdek odasına girdi. Ben de yanma girmek için gittim. Perdeyi bıraktı. İçeri girmeme mani oldu. Bunun üzerine hicab (örtünme) ayeti nazil oldu. insanlar da gereğince öğüt aldılar:
«Ey inananlar! Peygamber'in evlerine size izin verilmeden girmeyin.» [1]

Gerdek Gecesinin Sabahında Hicab Ayetinin Nazil Olması

Hz. Peygamber'in Zeyneb'le evlilik akdini Cenâb-ı Allah yapmıştı. Zeyneb'i ve diğer kardeşleri durumundaki kumalarım -k bunlar müminlerin anneleridirler- korumak için bu düğünde hicab ayetinin nazil olması münasipti. Bu, Hz. Ömer'in görüşüne göre böyledir.
Buharı, Muhammed b. Abdullah er-Rakkaş kanalı ile Enes b. Ma-lik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Zeyneb binti Cahş ile evlendiğinde halkı düğüne çağırdı. Onlar da yemek yeyip oturdular ve sohbete başladılar. Rasûlullah kalkmaya yeltendi ama onlar kalkıp gitmediler. Bu durumu görünce kalktı. Kalkınca da oradakilerden bazıları kalktı, ancak üç kişi oturmaya devam etti. Rasûlullah, gerdeğe girmek için Zeyneb'in odasına geldi. Orada adamların oturmakta olduklarını gördü. Sonra onlar kalkıp gittiler. Ben de onların gittiklerini Rasûlullah'a haber verdim. Gelip gerdek odasına girdi. Ben de yanma girmek istedim, aramıza perdeyi bıraktı. Bunun üzerine Allah şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey inananlar! Peygamber'in evlerine izinsiz girmeyin.» Buharı, Ebu Mamer kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğim rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.), Zeyneb'le gerdeğe girerken, düğün yemeği olarak et ve ekmek verdi. Ben de halkı yemeğe davet etmekle görevlendirildim. Bir grup gelip yemeğim yiyor, dışarı çıkıp gidiyor, sonra bir başka grup geliyor, yemeğini yiyor, dışarı çıkıp gidiyordu. Herkesi çağırdım. Nihayet çağıracak kimse kalmadı. Dedim ki:
- Ey Allah'ın peygamberi, çağıracak kimse kalmadı.
- O halde yemeğinizi (sofranızı) kaldırın.
Ama Peygamber'in evinde üç kişi oturup konuşmaya devam etti. Peygamber (s.a.v.) çıkıp Hz. Aişe'nin odasına uğradı. Ona:
- Ey hane halkı! Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi üzerinize olsun, dedi.
Hz. Aişe de şu cevabı verdi:
- Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun.
- Yeni eşini nasıl buldun? Allah onu sana mübarek kılsın.
Rasûlullah, diğer eşlerinin de odalarına uğradı ve Aişe'ye söylediğinin aynısını onlara da söyledi. Onlar da aynen Aişe'nin cevabını verdiler. Sonra Peygamber (s.a.v.) geri dönüp geldi. Baktı ki, evde üç kişi oturmuş, sohbete dalmışlar. Peygamber (s.a.v.), son derece haya sahibi idi. Tekrar Hz. Aişe'nin odasına doğru gitti. Oradaki adamların çıkıp gittiklerini ben mi kendisine haber verdim, yoksa başkası mı haber verdi bilemiyorum, daha sonra tekrar dışarı çıktı, ayaklarından birini kapının eşiğine, diğerini de dışına koydu. Kendisi ile benim arama perdeyi sarkıttı. Bunun üzerine hicab ayeti nazil oldu.
İbn Ebi Hatim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), kadınlarından biri ile gerdeğe girmişti. Ümmü Sü-leym, hays (hurmayağı ile keş karıştırılarak yapılan bir yemek) hazırladı. Ağzı geniş bir tabağa koydu ve bana şöyle dedi:
- Bunu Rasûlullah'a götür ve bunun kendisine bizden bir ikram olduğunu söyle.
Enes dedi ki: O gün insanlar kıtlıkta idiler. Ben o yemeği getirdim ve şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah! Bu yemeği Ümnıü Süleym sana gönderdi ve selam söyledi. Bunun size bir ikram olduğunu ifade etti.
Rasûlullah yemeğe baktı. Sonra:
- Evin bir tarafına bırak ve git, falan ve falanca adamları bana ça-ğır.
Bazı adamların isimlerini verdi. Sonra da, "Karşılaştığın her Müslümam davet et." dedi. İsimlerini bana verdiği ve

karşılaştığım Müslümanları yemeğe davet ettim. Eve geldiğimde sofa ile odaların insanlarla tıklım tıklım dolu olduklarını gördüm. "Ey Eba Osman, kalabalık kaç kişi idi?" diye sordum. O da 300 kişi kadar olduklarım söyledi.
Enes dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bana:
- Yemeği getir, dedi.
Ben de yemeği getirdim. Elini üzerine koyup dua etti ve Allah'ın dilediği şeyleri söyledi. Sonra şöyle dedi:
- Onar kişilik gruplar oluşturup halka şeklinde otursunlar, Besmele çekip önlerindeki yemeği yesinler.
Öyle yaptılar. Besmele çekip yemeğe başladılar. Nihayet oradakilerin tamamı yedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yemeği kaldırmamı emretti. Ben de gidip, yemeğin içinde bulunduğu o ağzı geniş tabağı kaldırdım. İçine baktım. Bilemiyorum o kabı sofraya koyarken mi içindeki yemek daha çoktu, yoksa kaldırırken mi daha çoktu?
Yemeğe gelenlerden bazıları, Rasûlullah'ın evinde oturup konuşmaya daldılar. Rasûlullah'ın kendisiyle gerdeğe girdiği zevcesi de yüzünü duvara döndürmüş, oturmakta idi. Oradakiler sözü uzattılar. Bu da Rasûlullah'ı rahatsız etti. O çok utangaç bir kimse idi. Eğer bunu bilselerdi, bu, onlar için çok büyük birşeydi. Nihayet Rasûluliah (s.a.v.) oradan kalktı. Zevcelerinin odalarına uğrayıp selam verdi. Misafirler bunu gördüklerinde, Rasûlullah'ın rahatsız olduğunu ve ona ağırlık verdiklerini anladılar ve süratle evden çıkıp gittiler. Rasûluî-lah (s.a.v.) da geldi. Ben hücrede idim. Eve girdi, perdeyi sarkıttı. Evinde az bir süre bekledi. Allah, ayet indirdi. O da evinden çıktı. Çıkarken de şu ayetleri okuyordu:
"Ey inananlar! Peygamberin evlerine, yemeğe çağrılmaksızxn vakitli vakitsiz girmeyin; fakat davet edilirseniz girin ve yemeği yeyin-ce, dağılm. Sohbet etmek içinde girip oturmayın. Bu haliniz Peygamberi üzüyor, o da size birşey söylemeye çekiniyordu. Allah gerçeği söylemekten çekinmez. Peygamber'in eşlerinden birşey isteyeceğiniz zaman onu perde arkasından isteyin. Bu sayede sizin de onların da gönülleri daha temiz kalır. Bundan sonra ne Allah'ın Peygamberi'ni üzmeniz ve ne de onun eşlerini nikahlamanız asla caiz değildir. Doğrusu bu, Allah katında büyük şeydir.
Bir şeyi açıklasanız da, gizleseniz de Allah, şüphesiz hepsini bilir.» (el-Ahzâb, 53-54.)
Enes dedi ki: Rasûlullah, bu ayetleri, herkesten önce bana okudu. Diğerlerinden önce ben bu ayetlerle tanış oldum.
Ben derim ki: Zeyneb binti Cahş (r.anha) ilk Muhacirlerdendir. Çok hayır işler ve sadaka verirdi. İlk adı Berre idi. Zeyneb adını Peygamber (s.a.v.) ona verdi. Ona Ümmü'l-Hakem künyesi de takılmıştı.
Hz. Aişe (r. anha) şöyle dedi: Dindarlık, Allah'a karşı takvalıhk, doğru sözlülük, akrabalık bağlarına riayetkarlık, emanete çok özen göstermek ve sadaka vermek bakımından Zeyneb'ten daha hayırlı bir kadın görmedim.
İleride ifk hadisinde de anlatılacağı gibi, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde rivayet olunduğuna göre Hz. Aişe şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Zeyneb binti Cahş'ı bana sordu. Zeyneb, Peygamber'in diğer kadınları arasında benimle rekabet ederdi. Allah, onu veraı ve takvası sayesinde (bana yapılan iftira işine karışmaktan) korudu. Rasûlullah'ın bana sorduğu soruya şu cevabı verdim:
«Ya Rasûlallah, gözümü ve kulağımı, görmediğim ve işitmediğim şeylere karşı korurum. Görmediğim ve işitmediğim şeyleri söylemem. Ben Zeyneb hakkında sadece hayır ve iyilik biliyorum.»
Müslim b. Haccac, "Sahih" adlı eserinde, mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki; «Aranızda eli en çok uzun olan, bana en çabuk ulaşacak olandır.» Biz de hangimizin eh daha uzundur diye ellerimizi uzatıp yarış yapmaya başladık. Zeyneb aramızda eli en uzun olan idi. Çünkü o eliyle çalışır ve sadaka verirdi.»
Vakidî ve diğer siyer, meğazi ve tarih âlimleri dediler ki: «Zeyneb, hicretin yirminci senesinde vefat etti. Namazını mü'minlerin emirî Ömer b. Hattab (r.a.) kıldırdı. Baki mezarlığına defnedildi. Kendisi için tabut yapılan ilk kadın o oldu.» [2]

Hicretin Altıncı Senesi Olayları

Beyhakî dedi ki: Denildiğine göre hicretin altıncı senesi muharreminde Muhammed b. Mesleme seriyyesi oldu. Bu seriyyede Sümame b. Esal el-Yemamî'yi esir aldılar.
Ben derim ki: İbn İshak'm, Said el-Makburî tariki ile Ebu Hürey-re'den naklettiği rivayette anlatıldığına göre Ebu Hüreyre, bu seriy-yeye katılmıştır. Ama Muhammed b. Mesleme, Hayber'den sonra hicret etmiştir. Oysa bu gazve ondan sonra yapılmıştı. Doğrusunu Allah bilir.
Sahih kavle göre bu senenin başlarında Beni Lihyan gazvesi yapılmıştır.
İbn İshak dedi ki: Hicretin beşinci senesinde zilkade ayı ile zilhiccenin baş kısmında Beni Kurayza fethi tamamlandı. O sene müşrikler hac ibadetini idare ettiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) zilhicce, muharrem, safer, rebiyülevvel ve rebiyülahir aylarını Medine'de ikamet ederek geçirdi. Beni Kurayza fethinden altı ay sonra cemaziyelevvel ayında Beni Lihyan kabilesine doğru gitti. Reci vakasında öldürülen Hübeyb ve arkadaşlarının öcünü almak istiyordu. Bu sefere giderken Şam'a gideceğini izhar etti ki: Beni Lihyan kabilesini ansızın bastırsın. İbn Hişam'm ifadesine göre bu sefere giderken Medine'de yerine İbn Ümmi Mektum'u vekil bıraktı.
Söylemek istediğimiz kısaca şudur ki, Peygamber (s.a.v.), Beni Lihyan kabilesinin menziline ve evlerine yaklaştığında onlar, ordunun önünden kaçıp dağ başlarına tırmandılar. Rasûlullah, bunun ü-zerine Usfan'a yöneldi. Orada bir grup müşrikle karşılaştı. Orada korku namazı kıldı.

Bu gazve, hicri dördüncü sene olayları anlatılırken anlatılmıştı. Burada da Beyhakî anlatmıştır. En münasibi şudur ki; bu gazve, İbn İshak'm da anlattığı gibi Hendek gazvesinden sonra yapılmıştır. Sabit olduğuna göre Peygamber (s.a.v.) Efendimiz Beni Lihyan gazvesi sırasında, Usfan mevkiinde korku namazını kılmıştır. Bu konu burada yazıldı ve hicri dördüncü senedeki kayıtlardan vazgeçildi. Bunda da megazi âlimlerinin önderi İbn İshak'a uyuldu. Nitekim rahmetli İmam Şafiî şöyle demiştir Megazi ilmini elde etmek isteyen kimseler, Muhammed b. İshak'm çocukları durumundadırlar.
Ka'b b. Malik, Beni Lihyan gazvesi hakkında şöyle demiştir:
«Şayet Beni Lihyan kabilesi bekleselerdi, yurtlarında doğruluk sahibi bir topluluğu karşılayacaklardı.
Gökte ışığı karışmış çok yıldızlar gibi, şiddetli bir ordu bırlığı gibi, önüne geleni öğüten bir ordu önünde korkusu yolu dolduran milletin önde gelenlerine rastlarlardı.

Ama onlar Hicaz'ın, çıkışı olmayan çukur yerlerinde bir bm peşine takılıp giden kedi gibi kurtlar oldular.» [3]

Zi Kared Gazvesi

Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Medine'ye geldi. Orada birkaç gece kaldı. Sonra Uyeyne b. Hısn b. Hüzeyfe b. Bedir el-Fezarí Gatafan-lı birkaç atlı ile Gabe'de bulunan Rasûlullah'm develerine saldırdı. Orada Beni Gifar kabilesinden bir adam ve karıs duruyordu. Adamı öldürdüler, karısını da deveye bindirip götürdüler.
Düşman haberini ilk duyan, Seleme b. Amr b. Ekva el-Eslemî oldu. O, el-Gabe'ye gitmeye niyet edip okunu ve yayını kuşanmıs olarak Talha b. Ubeydullah'a ait ve beraberinde güttüğü bir at bulunan bir köle ile gitti. Nihayet Seniyetü'l-Veda'a tırmandığı zaman onların atlılarından birine baktı. Sel dağının yüksekçe bir yerinde durdu. Sonra, "İmdad!" diye bağırdı. Sonra çıktı Düşmanın izine düşüp hızla gidiyordu. Yırtıcı bir arslam andırıyordu. Nihayet onlara kavuştu ve ok atarak karşılık vermeye başladı. Oku attığı zamanda şöyle diyordu:
- Al bunu benden. Ben İbn Ekva'ım. Bugün ise yaramazların ölüm günüdür.
Atlılar ona doğru yöneldikleri zaman kaçarak gitti. Sonra onlara karşı koydu. Atması mümkün olduğu zaman ok attı ve:
- Al bunu benden. Ben, İbn Ekva'ım. Bugün yaramazların Ölüm günüdür, diyordu.
Saldırganların sözcüleri şöyle diyordu:
- Daha günün ilk saatlerinde mi bu adam bizi hedefimizden saptırarak, amacımızdan uzaklaştıracak?
Rasûlullah, İbn Ekva in bağırmasını işitti. Bunun üzerine Medine'den, "İmdad imdad!" diye seslenildi. Atlılar, Rasûlullal (s.a.v.)'a doğru birbirlerini kovalarcasma geldiler. Ona süvarilerden ilk ulaşan kişi, Mikdad b. Esved oldu. Daha sonra Abbad b. Bişr, Sa'd b. Zeyd, Useyd b. Züheyr -bunda şüphe vardır- Ukkaşe b. Mihsan, Muhriz b. Nadle (Beni Esed b. Huzeyme'ni kardeşidir.), Beni Seleme'nin kardeşi Ebu Katade Haris b. Rib'î, Ebu Ayyaş Ubeyd b. Zeyd b. Samit (Beni Zürayk'ı kardeşidir.) ulaştılar. Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında toplandıklarında o, başlarına Sa'd b. Zeyd'i emîr tayin ederek şöyle dedi:
- Sen, onları yakalamak üzere yola çık. Ben, beraberimdekilerle birlikte sana kavuşurum.
Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Ayyaş'a şöyle dedi: .
- Ey Ebu Ayyaş! Keşke bu atı senden daha iyi ata binen bir adama versen, o da, kavme kavuşsa ne olur?
Ebu Ayyaş dedi ki:
- Ya Rasûlallah, ben halkın en iyi at binicisivim.
Ebu Ayyaş dedi ki: Sonra ata vurdum. Vallahi beni elli kulaç götürmeden yere düşürdü. Buna şaştım.
Zürayk kabilesinden bazı adamların anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Ayyaş'ın atını Muaz b. Maiz'e veya Aiz b. Maiz b. Kays b. Halde'ye verdi ve o, saldırganlara giden sekizinci atlı kişi oldu. Bazıları ise, Seleme b. Amr b. Ekva'ı sekizinc sayarlar. Useyd b. Züheyr'i bundan çıkarırlar. Bunlardan hangisinin doğru olduğunu Allah bilir. O gün Seleme b. Ekva ata binmedi. Yaya giderek düşmanı ilk yakalayan kişi oldu. Bunun üzerine atlılar, düşmanın yakalanması için yola çıkarak birbirleriyle yarıştılar. Asım b. Amr b. Katade'nin bana anlattığına göre düşmanı yakalayan ilk atlı, Muhriz b. Nadle idi. Ona Ahrem denilirdi. Kumeyr de denilirdi. Altındaki at, Mahmud b. Mesîeme'ye aitti. Ata da Zu'1-Iimme denilirdi. Düşmana yetiştiğinde onlara şöyle dedi:
- Ey kötü huylu, yaramaz oğulları! Durunuz ki, ardınızda Muhacirler ve Ensâr size kavuşacaklardır.
O böyle derken onlardan bir adam onun üzerine saldırdı ve onu öldürdü. At da hareket etti. Ve kimse ona güç yetiremedi. Nihayet Medine'deki Beni Abdüleşhel Mahallesi'nde bulunan tavlasına döndü. O gün Müslümanlardan Muhriz b. Nadle de başkası öldürülmedi.
İbn Hişam dedi ki: O gün Müslümanlardan Muhriz ile birlikte Vakkas b. Mücezzir el-Müdlicî de öldürüldü. Bunu ilin erbabından birkaç kişi nakletmişlerdir.
İbn İshak dedi ki: Kendisini yalancılıkla itham etmeyeceğim bir kişi, bana Abdullah b. Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini anlattı Muhriz, Ukkaşe b. Mihsan'a ait Cenad adlı bir atın üzerinde idi. Muhriz öldürüldü, Cenad adındaki atı da yağmalanıp götürüldü. Doğrusunu Allah bilir.
Atlılar birbirlerine kavuştukları zaman Ebu Katade Haris b. Rib'i -ki bu, Beni Seleme'nin kardeşidir- Habib b. Uyeyne b

Hısn'ı öldürdü ve elbisesini onun üzerine örttü. Sonra insanlara yetişti. Rasûlullah (s.a.v.) da Müslümanlarla birlikte dönüp gitti. İbn Hişam'm ifadasine göre bu sefere çıkarken Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de yerine vekil olarak İbn Ümmü Mektum'u bıraktı.

İbn İshak dedi ki: Bir de baktılar ki, Habib, Ebu Katade'nin elbisesi ile örtülmüştür! Bunun üzerine halk:

- Ebu Katade öldürüldü, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.) da:

- O, Ebu Katade değildir, aksine o, Ebu Katade'nin öldürdüğü adamın cesedidir, elbisesini cesedin üzerine koydu ki, onun kendi adamı olduğunu bilsinler, dedi.

Ukkaşe b. Mihsan, Evbar ve oğlu Amr b. Evbar'a kavuştu. Bu ikisi bir devenin üzerinde idiler. Bir mızrak ile ikisini de aynı anda öldürdü. Böylece develerin bir kısmını kurtardılar. Rasûlullah (s.a.v.) da yürüyüp Zi Kared'den bir dağa indi, halk da orada ona yetişti. Rasûlullah (s.a.v.) orada konakladı. Orada bir gün, bir gece ikamet etti. Seleme b. Ekva ona şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, eğer beni 100 adamla birlikte gönderirsen, elbette develerin geri kalan kısmını da kurtarırım ve o kavmin boyunlarını yakalarım.

Bana gelen habere göre Rasûlullah, ona şöyle demişti:

- Onlar, şimdi Gatafan'da akşam sütlerini içiyorlar.

Rasûlullah (s.a.v.), ashabından her yüz adama bir etlik deve taksim etti. Sahabeler orada kaldılar. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) geri dönerek Medine'ye geldi.

Gifarî'nin karısı, Rasûlullah (s.a.v.)'m develerinden bir dişi deve üzerinde onun yanına gelip haberi verdiği ve sözünü tamamladığı zaman şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Ben «Eğer bu devenin üzerinde Allah beni kurtarırsa, Allah için onu boğazlamayı adamışımdır.» dedim.

Rasûlullah, onun bu sözü karşısında gülümseyip şöyle dedi:

- O deveyi ne kötü mükafatlandırıyorsun. Allah seni onun üzerine bindiriyor ve seni onunla kurtuluşa erdiriyor, sonra da sen onu boğazlıyorsun! Allah'a masiyet olan birşeyde ve sahibi olmadığın bir malda adak adamak yoktur. O ancak benim develerimden bir devedir. Artık Allah'ın bereketi üzerine ailene dön.

Merhum Buharî, Hudeybiye kıssasından sonra ve Hayber kıssasından önce Zi Kared gazvesinin yapıldığım söylemiştir. Bu gazve, müşriklerin Hayber'den üç sene önce Hz. Peygamberin develerine saldırmaları sebebiyle yapılan bir gazvedir.

Buharî, Kuteybe b. Said tariki ile Seleme b. Akva'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Sabahın ilk ezanı okunmadan önce evden dışarı çıktım. O osp^ada Peygamber (s.a.v.)'in develeri Zi Kared mıntıkasında yayılmakta' idiler. Abdurrahman b. Avfin kölesi bana rastladı ve şöyle dedi:

- Peygamber (s.a.v.)'in develerine el koydular.
- Kim el koydu?
- Gatafanlılar...

Bunun üzerine üç kez, "İmdad!" diye bağırdım. Sesimi Medine'nin iki yakası arasında bulunan herkese duyurdum. Sonra kendi istikametime doğru koşarak gittim. Develere el koyan Gatafanlılara ok atmaya başladım. Atarken de: «Ben Ekva'm oğluyum Bugün alçakların ölüm günüdür!» diyordum. Nihayet develeri onların ellerinden kurtardım ve onlardan otuz abayı da ganimet olarak ele geçirdim. Sonra Peygamber (s.a.v.) yanıma geldi. Ona şöyle dedim:

- Ya Rasûlallah, o kavmi kızıştırdım. Onlar susamışlardır. Şimdi sen orduyu üzerlerine gönder!

Rasûlullah (s.a.v.):

- Ey İbn Ekva, onlara galib geldin, artık affet, dedi.

Sonra Medine'ye döndük. Rasûlullah (s.a.v.) da kendi devesi üzerinde peşim sıra geliyordu. Nihayet Medine'ye vardık.

İmam Ahmed b, Hanbel, Haşim b. Kasım tariki ile Seleme b. Ekva'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hudeybiye zamanında Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Medine'ye geldik. Ben ve Rasûlullah'm kölesi Rebah, yola çıktık. Rebah, Rasûlullah'm bineği üzerine binmişti. Ben de Talha b. Ubeydullah'm atma binmiştim. Deve ile birlikte onu ıslatmak istemiştim. Galas mevkiine vardığımızda Abdurrahman b. Uyey-ne, Rasûlullah (s.a.v.)'m develerine saldırıp çobanım öldürmüştü. Develerini beraberindeki süvarilerle birlikte önlerine katıp götürmüşlerdi. Rebah'a: «Ey Rebah, şurada otur. Ben bu atı Talha'ya götüreyim ye Rasûlullah'a da, develerine saldırıldığım haber vereyim.» dedim. İstikametimde bulunan bir tepeye çıktım. Tepe Medine'ye bakıyordu. Tepenin doruk noktasına çıktığımda üç kez "İmdad!..." diye bağırdım. Bundan sonra develere saldıranları takip ettim. Kılıcım ve okum yanımda idi. Onlara ok atmaya ve vurmaya başladım. Ormanlık bir mıntıkada idim. Birde baktım ki, bir atlı bana doğru geliyor. Ben de bir ağacın altına oturup ona ok atmaya başladım. Üzerime gelen her atlıyı oklayıp Öldürdüm. Ok atarken şöyle diyordum:

«Ben Ekva'm oğluyum. Bugün alçakların ölüm günüdür!»

Onlardan bineği üzerinde bulunan bir adama yetişerek ok attım. Okum, vücuduna saplandı. Omuzu ile dümdüz oldu. Ona şöyle dedim:

«Al bunu benden, ben Ekva'm oğluyum!

Bugün, alçakların ölüm günüdür!»

Ormanlıkta iken onlara ok atarak vücudlarını yaktım. Boğaz bana dar gelince dağa çıktım. Onları taş atarak geri püskürttüm.

Onlara şiir söyleyerek ok atıyordum. Onlarla çarpışıyordum. Nihayet Rasûlullah'm develerinden hiçbiri kalmadı ki, onların elinden kurtarmış olmayayım. Develerin tamamını kurtardım. Sonra yine onlara ok atmaya başladım. Öyleki ki, kaçıp gittiler. Geride otuzdan fazla mızrak, otuzdan fazla aba bıraktılar. Yüklerini hafifletmek için bunları atıp kaçmışlardı. Bıraktıkları bu eşyaları bir araya getirip üzerlerine taş
koydum. Rasûlullah'ın yoluna bıraktım. Kuşluk vakti olup güneş yükseldiğinde Uyevne b. Bedir el-Fezarî dar bir boğazda gelip onların im-dadlarına yetişti. Sonra ben dağa çıkıp üst taraflarına geldim. Uyey-ne, onlara:
- Nedir bu gördüğüm şey? diye sordu. Onlar da şöyle dediler:
- Dün gece seher vaktinden şimdiye kadar bu adamla vuruşuyoruz. Elimizdeki herşeyi alıp arkasına attı!
Uyeyne dedi ki:
- Eğer bu adam arkasından saldırı görecek olursa sizden vazgeçer. Bunun için de ona sizden birkaç kişi gitsin.
Bunun üzerine onlardan dört kişi ayağa kalkıp dağa tırmandılar. Sesimi duyabilecekleri bir noktaya geldiklerinde onlara:
- Beni tanıyor musunuz? diye sordum. Onlar da:
- Sen kimsin? diye sordular. Bunun üzerine ben:
- Ben Ibn Ekva'ım. Muhammed'in yüzünü şerefli kılan Allah'a yemin ederim ki, sizden herhangi bir adam bana yetişmek isterse bana yetişmeden onu vururum. Benim de sizden öldürmek istediğim bir adam olursa o, benim elimden kaçıp kurtulamaz, dedim.
Onlardan biri:
- Hiç sanmıyorum, dedi.
Yerimde oturdum. Rasûlullah'ın atlılarını bekledim. Sonra baktım, atlılar ağaçların arasında görünmeye başladılar. Başlarında da Ahrem el-Esedî vardı. Ahrem'in peşinde Ebu Katade vardı. O, Rasûlullah'ın süvarisi idi. Onun peşinde de Mikdad b. Esved el-Kindî vardı. Bunun üzerine müşrikler arkalarım dönüp kaçmaya başladılar. Bu durumu görünce dağdan aşağı inip Ahrem'in atanan yularını tuttum ve ona şöyle dedim:
- Ey Ahrem! Şu kavmi korkutup uyar. Fazla ileri gitme. Çünkü seni öldürmelerinden korkuyorum. Onun için yerinde dur. Rasûlul-lah ve ashabının gelmesini bekle.
Ahrem bana dedi ki:
- Ey Seleme, eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyor, Cennet ve Cehennem'in hak olduğunu biliyorsan benimle şehidliğin arasına girme!
Ben de atının yularını bıraktım. Abdurrahman b. Uyeyne'ye doğru gitti. Abdurrahman ona saldırdı. Karşılıklı atıştılar. Ahrem, Ab-durrahman'a bir darbe vurdu. Ama Abdurrahman da ona darbe vurup onu öldürdü. Abdurrahman, onu öldürdükten sonra Ahrem'in atına geçti. Ebu Katade de Ab dur rahman'a yetişti. Karşılıklı vuruştular. Abdurrahman, Ebu Katade'ye bir darbe vurdu. Ama Ebu Katade onu öldürdü. Ebu Katade, daha sonra Ahrem'in atına bindi.
Ben de düşman kavmi kovalamaya başladım, uzaklaştım. Rasûlullah'ın sahabelerinin atlarının ayaklarından çıkan tozları göremeyecek kadar ilerilere gittim. Onlar da gün batmadan önce Zi Kared suyuna vardılar. O sudan içmek istediler. Peşlerine düştüğümü gördüler. Oradan saptılar ve Zi-Bi'r tepesine tırmanmaya başladılar. O esnada güneş battı. Ben onlardan bir adama yetişerek kendisine ok attım. Atarken de şöyle dedim:
- Al bu darbeyi benden! Ben Ekvaın oğluyum. Bugün, alçak kimselerin ölüm günüdür!
O da bana şöyle dedi:
- Sahableyin Ekva'm anası ağlayacak. Ben de ona şu karşılığı verdim:
- Evet, ey nefsinin düşmanı!
Sabahleyin ben ona ok atmıştım. Bir ok daha attım. İki ok da ona saplanmıştı. Arkalarında iki at kalmıştı. O atları alıp Rasûlullah'ın yanma getirdim. O, düşmanları kovduğum Zi Kared suyunun yanında idi. Baktım ki yanında 500 kişi var. Bilal de bıraktığım develerden bir kaçını kesmiş, ciğerlerini ve hörgüçlerini pişirmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip ona şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah! Bana müsaade et, ashabından 100 kişi seçeyim, onlarla birlikte akşamleyin kafirlere baskın yapayım. Onlardan muhbirlik yapan herkesi öldüreyim.
- Sen bunu yapabilir misin ey Seleme?
- Evet, seni mükerrem kılan Allah'a yemin ederim ki yapabilirim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), gön ışığında azı dişleri görünecek kadar güldü. Sonra:
- Onlar şu anda Gatafan diyarında ağırlanmaktadırlar, dedi. O esnada Gatafan'dan bir adam gelip şöyle dedi:
- Düşmanlar, Gatafanlılardan falan adama konuk oldular. O da onlara develer kesti. Develeri yüzmeye başladıklarında bir toz gördüler, develeri bıraktılar, korkularından kaçıp gittiler.
Sabahladığımızda Rasûlullah (s.a.v.):
- En iyi süvarimiz Ebu Katade'dir. En iyi piyademiz de Sele-me'dir, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) bana hem süvari, hem de piyade payını verdi. Sonra beni Atba adlı bineğinin arkasına bindirdi. Beraberce Medine'ye döndük.
Kuşluk vakti Medine'ye yaklaştığımızda Ensâr'dan -koşuda geri bırakılamayan- bir adam şöyle ünlemeye başladı:
- Yok mudur benimle yarışacak kişi? Yok mudur Medine'ye kadar benimle koşu yapacak kişi?
Bu duyurusunu defalarca tekrarladı. Ben de Rasûlullah'ın yedeğinde idim. Bu duyuruyu yapan adama şöyle dedim:

- Hiç âlicenâb bir kimseye saygılı olamaz mısın? Şerefli bir kimseden çekinmez misin sen?
- Hayır, sadece Rasûlullah'a saygı gösterir, ondan çekinirim. Ben de Rasûlullah'a şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah! Babam anam sana feda olsun. Müsaade et de bu adamla yarışayım.
Yarış isteyen adama da şöyle dedim:
- İşte sana geliyorum.
Bunun üzerine adam bineğinden sıçrayıp yere indi. Ben de devemden sıçrayıp yere indim. Ama deveyi bir veya iki bağla bağladım. Yani onu kendim için bir tarafa bıraktım. Sonra koşup o adama yetiştim. Omuzlarının ortasına elimle vurup:
- Vallahi seni geçtim, dedim. Adam güldü ve:
- Sanmam, dedi. Nihayet böylece Medine'ye ulaştık.»
Müslim de İkrime b. Ammar tariki ile böyle bir rivayette bulunmuştur. Ancak o rivayette şöyle bir ifade yer almaktadır:
«O adamla birlikte Medine'ye kadar koştuk. Onu geçtim. Medine'de ancak üç gün kaldık. Sonra Hayber'e gittik.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İmran b. Husayn'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Adba adındaki deve, Beni Ukayl kabilesinden bir adamındı. Hacca ilk gelen kimselerdendi. Adba adlı devesi de beraberinde idi. Kadife semerli bir merkebe binmiş olan Rasûlullah, Adba adlı deve sahibinin bağlanmış olduğu yerden geçerken adam şöyle dedi:
- Niçin beni tutuklamışsiniz. Hacca ilk gelen kişiyi mi tutukluyorsunuz?
Rasûlullah:
- Müttefiklerin olan Sakiflilerin suçu yüzünden seni tutukluyo-ruz, dedi.
Şakuliler, Rasûlullah'ın ashabından iki kişiyi esir almışlardı. Adam dedi ki:
- İyi ama ben Müslüman bir kimseyim. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Eğer sen işine sahip olduğun halde böyle dersen, tamamen kurtuluşa erersin.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) geçip gitti. Giderken a-dam ona şöyle dedi:
- Ya Muhammed, ben açım. Bana yemek yedir. Ben susuzum, bana su içir.
Rasûlullah:
- İşte ihtiyacını al, dedi.
Sonra sahabelerden esir alman iki kişinin fidyesi verildi. Rasûlullah da onun Adba adlı devesini binekleri araşma kattı.
Sonra müşrikler, Medine'ye gelip Rasûlullah'ın deve sürüsüne saldırdılar. Adba'yı da alıp götürdüler, Müslümanlardan bir kadını da esir aldılar. Yurtlarına varıp istirahate çekildiklerinde, Rasûluliah'm devesini kendi avlularına bıraktılar. Esir alman kadın, bir gece onlar uykuya daldıktan sonra yerinden kalkıp develerin yanma gelir. Hangi devenin yanma varırsa o deve böğürmeye başlar. Nihayet Adba adlı devenin yanma geldi. Onun sessiz ve uysal olduğunu gördü. Üzerine bindi, Medine'ye yöneldi. Eğer düşmanlardan kurtulursa o deveyi Allah için boğazlamayı adadı. Medine'ye geldiğinde Rasûlullah'ın devesi tanındı ve: «Bu, Rasûlullah'ın devesidir.» denildi. Bu durum, Rasûlullah'a haber verildi veya kadının kendisi Rasûlullah'a gelip bu adağını anlattı. Rasûluîlah, ona şöyle dedi:
- Bu deveye ne kötü mükafat veriyorsun! Allah seni bu deve üzerinde düşmandan kurtarırsa, bunu boğazlamayı adamışsın. Bu ne kötü mükafattır!
Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- «Allah'a masiyet olan birşeyde ve insanın sahip olmadığı birşeyde adak yoktur.»
İbn İshak dedi ki: Zi Kared gazvesi hakkında söylenen şiirlerden biri de Hassan b. Sabit (r.a)'in şu şiiridir:
«Eğer atlıların Tekvad'da, Saye'nin güneyinde karşılaşmasaydı ve ayaklarına çakıl ile çekirdek benzeri şeyler dokunmasaydı, elbette size hakkın himayecileri, ataların şereflileri, mükemmel silahlar ile saldırırlardı.
Elbette Mikdad'm süvarilerinin sabahki gidişlerini, bizim bir barış yaptığımız anlamında babasını kaybetmiş yitik çocukları sevindir-mezdi.
Biz sekiz kişiydik. Onlarsa sesleri çok bir ordunun askerleri idiler.
Buna rağmen mızraklarla vurulup dağıldılar ve gittiler.
Biz öyle bir kavimdeniz ki, onların peşine düşseler ve hızlı yürüyen her atın yularım önde götürürler.
Hayır, hayır, Mina'ya oynayarak yürüyen develerin Rabbine yemin ederim ki, onlar yüksek dağların arasındaki yolların sahalarını kat ederler.
Hatta atları sizin evlerinizin ortasına idrar yaptırırız ve savaşta esir edilmiş kadınlar ve çocuklarla geri döneriz.
Rahat bir yürüyüşle hafif yürüyüşlü her ata ile hızh atılan her bir at ile, her bir savaş yerinde süratli olarak meylederler.
Kendisinde güdüldükleri ve birbirini kovaladıkları bir gün, onların ardlannı yok eder ve arkalarını keser.
Yine öyle bizim süratli koşan atlarımız süt içirilmişlerdl Ve savaş, arslanların rüzgarıyla yakılmıştır.
Bizim demirleri ak kılıçlarımız, demir kalkanları ve savaşı isteyenlerin başlarını keserler.
İlâh haramından ve Rahmanın izzetinden dolayı insanlara tutulan perdelerde onları menetti.
Onlar, bir yurtta nimetler içinde idiler ve sonra Zi Kared günlerinde yüzleri inatçı suratlara dönüştü.»
İbn İshak dedi ki: Hassan, bu şiiri söyleyince Sa'd b. Zeyd, ona kızdı ve onunla ebedi olarak bir daha konuşmamaya yemin etti
Sa'd, öncü atlılar seriyyesinin komutanı idi. Rasûlullah'm huzurunda bu yemini yaptıktan sonra şöyle dedi: Benim atlarıma ve

süvarilerime gidiyor, onları Mikdad'a mal ediyor!
Bunun üzerine Hassan, ondan özür dileyip şöyle dedi: Vallahi bunu kasdetmedim. Ama kafiye, Mikdad'm ismine uygun düştü.
Böyle dedikten sonra Sa'd b. Zeyd'i övücü beyitler söyledi:
«En kuvvetli ve en salabetli bir kimseyi veya faydalı bir kimseyi kasdettiğiniz zaman size Sa'd'ı tavsiye ederim. Sa'd b. Zeyd hiçbir şekilde yıkılmaz.»
Hassan b. Sabit, Zi Kared gazvesi hakkında şöyle dedi:
«Öyle sanıyorum ki, Uyeyne Medine'yi ziyaret ettiği zaman oradaki köşkleri yakında yıkar.
Doğrulamış olduğun birşeyi yalanladın. Ve dedin ki, yakında büyük bir işi ganimet ederiz.
Medine'yi ziyaret ettiğin zaman orası hoşuna gitmedi ve orada arslanların seslerini duydun.
Böylece deve kuşlarının koşması gibi hızlıca geri döndüler ve her hangi bir deveye isabet etmediler.
Melik Allah'ın Rasûlü, bizim üzerimize bir emîr ve kumandandır.
O bizim üzerimizde ne güzel bir emirdir.
O Öyle bir rasûldür ki, ona gelen şeyleri doğrularız ve ışık saçan, nurlandıran bir kitabı bize okur.»
Ka'b b. Malik, Zi Kared gazvesi hakkında o günkü Müslüman süvarileri överek şu şiiri söylemiştir:
«Ey babasız, anasız yitik çocuklar, bizim atlar üzerinde süvariler arasında onların benzeri olmadığımızı mı sanırız?
Biz birçok insanlarız ki, öldürmeyi utanılacak bir iş olarak görmeyiz ve süngülerin dürtülmesi esnasında da kıvranmayız.
Biz konukları, develerin hörgüçlerinin tepeleriyle ağırlarız ve kibrinden göz ucuyla böbürlenerek bakan tekebbürlü kişinin başım vururuz.
Savaşta bilsinler diye alamet takınanların yiğitlerim, böbürlendikleri zaman, yumuşamayan ve boyun eğmeyen kimselerin azamet, kibir ve böbürlenmelerini yok edecek bir darbe ile geri çeviririz. Hakkı koruyan şerefli, keremli yiğitleriyle, ki bunlar gizlice kapıp kaçıran ağaç kurtları gibidir.
Soylarını ve eski mallarını bir takım kılıçlarla korurlar ki, o kılıçlar, çelik başlıkların altındaki başları keserler.
Beni Bedir ile karşılaştığın zaman onlara sor ki, savaşta vuruşma ve yakınlaşma gününde kardeşler ne yaparlar?
Çıktığınız zaman karşılaştığınız kimselere doğru söyleyiniz. Haberlerinizi meclislerde gizlemeyeniz.
Ve deyiniz ki, ininde devamlı kalan aslandan öte kaçtık ki, onda, alışmadığı kimselere karşı göğsünde bir kin vardır.» [4]

Beni Müstalik Gazvesi

Buharî dedi ki: Bu, Müreysi' gazvesidir. Muhammed b. İshak, bu gazvenin hicri altıncı senede yapıldığını söylemiştir. Musa b Ukbe ise hicri dördüncü senede yapıldığım söylemiştir. Numan b. Raşid ise Zührî'den şöyle bir rivayette bulunmuştur: "îfk hadisesi, Müreysi' gazvesinde meydana gelmiştir."
Buharî, Musa b. Ukbe'nin megazisinden rivayet etti ki; bu gazve, hicri dördüncü senede yapılmıştır. Yine Buharî'nin, Musa b. Ukbe ve Urve'den naklettiğine göre bu gazve, hicri beşinci senenin şaban ayında yapılmıştır.
Vakidî dedi ki: Bu gazve, hicri beşinci senenin şaban ayından iki gece geçtikten sonra yapılmıştır. Bu gazveye Rasûlullah'm 700 kadar sahabesi katılmıştır.
Muhammed b. İshak b. Yesar, Zi Kared gazvesini naklettikten sonra şöyle der: Rasûlullah (s.a.v,), cemaziyelahir ayının bir kısmı ile receb ayını Medine'de geçirdi. Sonra hicri altıncı senenin şaban ayında Huza'a'dan olan Beni Müstalik ile savaştı.
İbn Hişanı dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine üzerine Ebu Zerr el-Gifarî'yi tayin etti. Bir rivayette anlatıldığına göre tayin olunan kişi, Numeyle b. Abdullah el-Leysî'dir.
İbn İshak, Asım b. Ömer b. Katade tarikiyle Muhammed b. Yahya b. Hibbanın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir haber geldi.
"- Beni Müstalik, senin için toplanıyor ve komutanları da Haris b. Ebi Dırar'dır."
Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hanımı Cüveyriye binti Haris'in babasıdır. Rasûlullah (s.a.v.), bu gazveden sonra Cüveyriye ile evlenmişti. Bu haberi işitince onlara karşı sefere çıktı. Kudeyd kıyısına doğru olan cihetten Müreysi' denilen ve onlara ait bir suyun yanında onlarla karşılaştı. İki taraf birbirleriyle çırpıştılar. Allah, Beni Müstalik'i yenilgiye uğrattı, onlardan bir kısım insanlar öldürüldü. Rasûlullah, onların çocuklarını, kadınlarım ve mallarını ganimet aldı. Allah da onları ona nasip etti.
Vakidî dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), hicretin beşinci senesinin şaban ayından iki gece geçtikten sonra 700 sahabesi ile birlikte Beni Müstalik'e doğru yola çıktı. Onlar, Beni Müdlic kabilesinin müttefikleri idiler. Yanlarına vardığında Muhacirlerin bayrağını Ebu Bekir es-Sıddık'a verdi. Ammar b. Yasir'e verdiği de söylenir. Ensâr'ın bayrağını da Sa'd b. Ubade'ye verdi. Sonra Ömer b. Hattab'a, onlara şöyle seslenmesini emretti: «Lâ ilahe illallah deyip canınızı ve malınızı emniyete alın.» Ama onlar, bu çağrıya icabet etmediler, Müslümanlara ok atmaya başladılar. Sonra Rasûlullah, Müslümanlara emir verdi. Onlar da hep birlikte saldırdılar. Müstalik oğullarından, bir adam dahi kurtulamadı. On kişileri öldürüldü. Diğerleri esir alındı. Müslümanlardan da sadece bir kişi öldürüldü.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde belirtildiğine göre Abdullah b. Avn şöyle demiştir: "Savaştan önce duanın hükmünü sormak için Na-fi'e mektup yazdım. O da şöyle cevap verdi: Rasûlullah (s.a.v.), Müstalik oğullarına saldırdı. Onlar davarlarını suya

getirmişlerdi. Saldırı esnasında savaşçıları öldürüldü. Çoluk çocukları esir alındı. Zannedersem o gün Cüveyriye binti Haris ele geçirildi. Abdullah b. Ömer bana böyle haber verdi. Çünkü o da İslâm ordusu içinde idi.
İbn İshak dedi ki: O gün Müslümanlardan bir adam öldürüldü. Adı Hişam b. Sübabe idi. Onu Ensâr'dan bir adam öldürmüştü Onun düşman olduğunu zannederek hataen öldürmüştü.
İbn İshak'ın anlattığına göre Hişam b. Sübabe'nin kardeşi Mikyas b. Sübabe Müslüman olduğunu açığa vurarak Mekke'de Medine'ye geldi ve kardeşi Hişam'm diyetini -hataen öldürüldüğü için- Rasûlul-lah'tan talep etti. Rasûlullah da kardeşinin diyetini ona ödedi. Az bir müddet Medine'de kaldıktan sonra kardeşinin katili olan Ensârlı adamı vurup öldürdü. Mürted olarak Mekke'ye döndü. Bu hususta şöyle bir şiir söyledi:
«Yerin bir çukurunda, dayandırılmış olarak, iki elbisesine kafa damarlarının kanları bulaşmış olarak ölüm olması kalbimi dindirdi. Ateşimi söndürdü.
Onun öldürülmesinden önce nefsin kederleri, hüzünleri içime yerleşiyor ve beni yatakların yumuşaklığına uzanmaktan alıkoyuyordu.
Onunla Öcümü istedim ve öcümü almaya kavuştum ve putlara ilk dönen de ben oldum.
Onunla Fihr'den öcümü aldım ve onun diyetini de kaleler sahible-ri olan Beni Neccar'm hayırlı kişilerine yükledim.»
Ben derim ki: Bu sebeptendir ki Mikyas, Mekke'nin fethi gününde Ka'be'nin astarına asılı olarak bulunsalar bile kanları heder edilen ve öldürülmeleri Rasûlullah tarafından emredilen dört kişiden biri olmuştur.
İbn İshak dedi ki: «Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), bu suyun yanında idi. Halktan bir topluluk su almaya geldi. Ömer b. Hattab'ın yanında Beni Gifar'dan kiraladığı bir ücretli kişi vardı. Adı Cahcalı b. Mesud idi. Ömer b. Hattab'ın atını yediyordu. Cahcal ve Beni Avf b. Haz-reç'in müttefiki Sinan b. Veber el-Cühenî su yüzünden birbirini sıkıştırıp izdiham çıkardılar. Ve kapıştılar. Cühenî:
- Ey Ensâr topluluğu! dedi. Cahcah da şöyle bağırdı:
- Ey Muhacirler topluluğu!
Bunun üzerine Abdullah b. Übey b. Selül öfkelendi. Yanında da kavminden bir topluluk vardı. Aralarında Zeyd b. Erkam vardı. Yeni yetme genç bir çocuk idi. Abdullah şöyle dedi:
- Bu Muhacirler böyle mi yapıyorlar? Oysa ki bize hükmettiler. Soy sopta bize karşı övündüler ve bizim beldelerimizde bize karşı çoklukla iftihar edip çoğaldılar. Vallahi Kureyş'in şalvarlıları ile bizim durumumuz, ancak evvelkilerin dediği şu sözü andırır: «Köpeğini besle ki, seni yesin!» Andolsun ki, eğer Medine'ye dönersek elbette güçlü olanımız, zelil olanları oradan kovacaktır.
Sonra kavminden yanında duran kimselere dönüp şöyle dedi:
- Bu, kendi kendinize yaptığınız birşeydir. Onları beldelerinize yerleştirdiniz. Mallarınızı onlarla paylaştırdınız. Allah'a yemin ederim ki, eğer onlardan elleriniz dekini tutar da vermezseniz elbette sizin yurdunuzdan başka bir yere yönelecekler,
Zeyd b. Ekram, bu sözleri işitti. Rasûlullah (s.a.v.)'a iletti. Bu olay, Hz. Peygamberin o savaştan çıktığı esnada idi. Zeyd haberi Ra-sûlullah'a ilettiğinde Ömer de onun yanında idi. Ömer, Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Abbad b. Bişr'e emir ver ki onu öldürsün. Ömer'in bu sözüne karşılık Rasûlullah şöyle dedi:
- Nasıl olur ey Ömer? Halk, aralarında, Muhammed ashabını öldürüyor demez mi? Hayır bunu yapmayacağız. Ama hareket geçeceğimizi halka duyur.
Bu öyle bir vakitte olmuştu ki, Rasûlullah, o saatte asla yolculuğa-çıkmazdı. Bunun üzerine halk yola çıktı.
Abdullah b. Ubey b. Selül, Zeyd b. Erkam'ın işittiği sözleri Rasûlullah'a iletmiş olduğunu haber alınca Rasûlullah'ın yanına geldi ve Allah'a yemin ederek Zeyd'in söylediği şeyleri kendisinin söylemediğini ifade etti. O, kavmi içinde sürekli, büyük bir kimse idi. Bunun üzerine Rasûlullah'ın yanında duran Ensâr dedi ki:
- Ya Rasûlallah! Çocuk (Zeyd) haberinde yanılmış olabileceği gibi bu adamın dediğini kafasına iyice yerleştirmemiş de olabilir.
Onlar, Abdullah b. Übey b. Selül'e şefaat etmek ve onu müdafaa için böyle demişlerdi.
Rasûlullah (s.a.v.), görüşünü kendine saklayıp yürüdüğü zaman, Üseyd b. Hudayr yanma vardı ve ona peygamberliğe mahsus selamıy-la selam verip şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Vallahi şimdiye kadar ahşık olunmayan bir saatte yola çıktın. Böyle bir saatte asla yola çıkmazdın.
Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Arkadaşınızın neler söylediğini duymadın mı?
- Ya Rasûlallah, hangi arkadaş?
- Abdullah b. Übey...
- Ne demiş?
- Eğer Medine'ye dönersek elbette güçlü olanımız, zelil olanı oradan sürgün edecek demiş.
- Öyleyse sen ya Rasûlallah, vallahi eğer dilersen onu oradan çıkarırsın. Allah'a yemin ederim ki, o zelildir. Sen güçlüsün. Ya Rasûlallah, ona lütfet, vallahi Allah seni bize gönderdiğinde onun kavmi onun için elmas ve yakuttan kıymetli taşlar diziyorlardı ki, ona taç yapıp başına koysunlar. O, senin idareyi, mülkü, yönetimi elinden aldığını biliyor.
Rasûlullah (s.a.v.), insanları o gün akşama dek yürüttü. Geceleyin de yürüttü. Yürüyüş, sabaha dek devam etti. Keza o günün

sabahında da yürüttü. Güneş onları sıcaktan sıkıştırıncaya kadar yolculuk devam etti, sonra mola verdi. Yorgunluklarını hissettiler, uyukla-yarak yere serildiler. Rasûlullah, bir gün önceki haberden onları meşgul edip olayı unutturmak için onlara böyle yapmıştı. Abdullah b. Übey'in hadisesini onlara unutturmak istemişti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yine yola koyulup yürüdü. Hicaz yolunu tuttu. Hicaz'da, Na-ki'in az yukarısında bir suyun yanına indi. O suya Bak'a denilir. Rasûlullah, yürüdüğü zaman şiddetli bir rüzgar esti. Onlara eziyet verdi. Sahabeler korktular. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu:

- Korkmayın, bu rüzgar sadece kafirlerin büyüklerinden bir büyüğün ölümü için esiyor.

Medine'ye geldikleri zaman Rifaa b. Zeyd b. Tabut'u buldular. O, Beni Kaynuka Yahudileri büyüklerinden bir kimse idi. Münafıkların sığınağı idi. O fırtınalı günde ölmüştü.»

Musa b. Ukbe ile Vakidî de böyle rivayet etmişlerdir,

Müslim, Cabir'den böyle bir kıssa nakletmiştir. Ancak o, münafiklardan ölen kişinin adım vermemiştir. Cabir, bu rivayette şöyle demiştir: «Peygamber (s.a.v.), bir seferde iken şiddetli bir rüzgar esti. O, şöyle dedi: «Bu bir münafikın ölümü yüzünden esiyor.» Medine'ye geldiğimizde münafiklarm büyüklerinden bir kişinin öldüğünü gördük.»

Allah'ın, münafikları zikrettiği sûre, İbn Übey ve emsali kimseler hakkında nazil oldu. Nazil olduğu zaman Rasûlullah, Zeyd b Erkandın kulağından tuttu. Sonra şöyle dedi: İşte bu, o kimsedir ki, kulağıyla Allah için vazifesini ifa etti.

Ben derim ki: Bu ayetlerin tefsirini kendi tefsirimizde yeterince açıkladık. Bunun için burada tekrarlamaya gerek yoktur. Zeyd b. Er-kam'dan rivayet edilen bu hadisin rivayet tariklerini de serdetmişiz-dir. Hamd ve minnet Allah'adır. Muvaffakiyet de O'ndandır.

İbn İshak, Asım b. Ömer b, Katade'den rivayet etti ki, Abdullah b. Abdullah b. Übey b. Selül, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Duyduğuma göre sen, babam Abdullah b. Übey'yi ondan duyduğun bir sözden dolayı öldürmek istiyormuşun. Eğer bunu yapmak muhakkak gerekli ise, bana emir ver, ben onun başım vurup sana getireyim. Allah'a yemin ederim ki, Hazreçliler şunu bilmektedirler ki, aralarında babasına benden daha iyi davranan bir adam yok. Korkarım ki, onu benden başka birisine emir verip öldürtürsün de ben, Abdullah b. Übey'yin, yani babamın katilinin halk arasında serbestçe gezip dolaşmasına firsat vermeden öldürürüm. Ve bir kafir olan babamdan ötürü mü'min bir adamı öldürürüm. Bu yüzden Cehennem'e giderim.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:

- Hayır, bilakis ona iyi davranırız. Ve bizimle beraber bulunduğu müddetçe onunla iyi arkadaşlık ederiz.

Bundan sonra o, bir hadise meydana getirdiği zaman onu kınayan, onu ayıplayan ve hesaba çekenler, en başta onun kendi kavmi oldu. Rasûlullah, Ömer b. Hattab'a, onların bu durumlarını haber aldığında şöyle dedi:

- Ey Ömer, bu işi nasıl buluyorsun? Vallahi bana: «Onu öldür.» dediğinde eğer onu öldürseydim ondan ötürü homurdanmalar olurdu. Eğer bugün onun öldürülmesini emretsem, elbette ki Öldürülür.

Ömer dedi ki:

- Vallahi şimdi anladım ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m işinde, benim i-şimden daha büyük bir bereket vardır.

İkrime, İbn Zeyd ve diğerleri naklettiler ki, Abdullah b. Übey b. Selül'ün oğlu Abdullah (r.a.), Medine girişinde babasın beklemeye başladı. Babasının karşısında durup şöyle dedi:

- Dur! Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.) izin vermedikçe Medine'ye giremezsin.

Rasûlullah (s.a.v.) gelince ondan giriş izni istedi. Rasûlullah giriş izni yerdi. O da babasının Medine'ye girmesine müsaade etti.

İbn İshak dedi ki: O gün Beni Müstalik'ten bazı adamlar öldürüldüler. Ali b. Ebi Talib, onlardan Malik ile oğlunu öldürdü.

îbn Hişam dedi ki: «O gün Müslümanların parolası: "Ey Mansur öldür, öldür." idi.»

İlan İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Müstalik'ten birçok e-sir aldı. O esirleri Müslümanlara taksim etti.

Buharî, Ruteybe b. Said kanalı ile İbn Muhayriz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Mescide girdim. Orada Ebu Said el-Hudrî'yi gördüm. Yanma o-turdum ve ona azlin (erkeğin karısıyla cinsel ilişkide bulunurken döl suyunu dışarı akıtmasının) hükmünü sordum. Ebu Said şöyle cevap verdi:

- Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Beni Müstalik gazvesine gittik. Orada Araplardan birçok esir ele geçirdik. Kadınlara karşı iştahımız kabardı. Bekarlık bize zor gelmişti. Cinsel ilişkide bulunurken azil yapmak istedik ve kendi aramızda: "Rasûlullah (s.a.v.) aramızda bulunduğu halde kendisine sormadan azil yapar mıyız hiç?" dedik. Sonra bunun hükmünü kendisine sorduk. Bize şu cevabı verdi:

- Yapamazsınız, diye bir hüküm yoktur. Ancak kıyamet gününe kadar doğması mukadder olan bir canlı mutlaka doğacaktır. (Azil yapsanız bile bunu önleyemezsiniz.)» Müslim de böyle rivayet etmiştir.

İbn İshak dedi ki: O gün ele geçirilen esirlerden biri de Cüveyriye binti Haris b. Ebi Dırar idi. Muhammed b. Cafer b. Zübeyr Urve tariki ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini bana rivayet etti:

Rasûlullah (s.a.v.), Beni Müstalik'in esirlerini paylaştırdığı zaman Cüveyriye binti Haris, paylaşmada Sabit b. Kays b Şemmas'a veya onun amca oğluna düştü. Cüveyriye, kendisi için onunla müka-teblik akdi yaptı. Tatlı, güzel bir kadın idi. Kendisini görüp de cazibesine kapılmayan hiçbir kimse yoktu. Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Ondan, mükateblik bedelini

ödemesine yardımcı olmasını istiyordu.
Vallahi onu odamın kapısı önünde görür görmez hoşuma gitmedi ve bildim ki, yalanda Rasûlullah (s.a.v.) da, onda gördüğüm şeyi görür. Onun yanına girdi ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Ben, Haris b. Ebi Dırar'm kızıyım. Haris, kavminin efendisidir. Bana, sence gizli olmayan bir bela isabet etti Ve ben paylaşmada Sabit b. Kays b. Şemmas'ın veya amcası oğlunun payına düştüm ve kendi azadlığım için onunla mükateblik akdi yaptım ve mükateblik bedelimi ödeme hususunda yardım talebinde bulunmak için sana geldim.
Rasûlullah, ona şöyle dedi:
- Bundan daha hayırlı birşey ister misin?
- Nedir o ya Rasûlallah?
- Senin yerine mükateplik bedelini öder ve seninle evlenirim.
- Evet Ya Rasûlallah olur.
Haydi öyleyse ben de bunu yaptım.
Hz. Aişe dedi ki: Bu haber halk arasında yayıldı. Halk, Rasûlul-lah (s.a.v.)'m Cüveyriye binti Haris b. Dırar ile evlenmis olduğunu duydu. «Bunlar Rasûlullah (s.a.v.)'m hısımlarıdır.» deyip ellerindeki esirleri salıverdiler. (Çünkü o esirler, Cüveyriye'nin akrabaları idiler.)
Rasûlullah (s.a.v.)'m Cüveyriye ile evlenmesi ile Beni Müstalik kabilesinden 100 aile azad olundu. Kavmi için bereke yönünden o kadından daha bereketli bir kadın bilmiyorum.
İbn İshak, bu gazveyi anlatırken, İfk hadisesini de tamamiyle anlatır. Buharî ve birden fazla ilim erbabı da böyle rivayette bulunmuşlardır. Bütün bunları ben, en-Nûr sûresinin tefsirinde detaylı olarak anlattım. Konunun tamamını öğrenmek isteyen oraya baksın. Kendisinden yardım istenecek Zat Allah'tır.
Vakidî, Cüveyriye binti Haris'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.)'in gelişinden üç gece önce şöyle bir rüya gördüm: Ay, Yesrib'ten gelip kucağıma düştü.
Ben, bu rüyayı Rasûlullah in gelişine kadar herhangi bir kimseye anlatmak istemedim. Esir alındığımızda bu rüyadan ümitli idim. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) beni azad etti ve benimle evlendi. Esir alınan akrabalarımı Müslümanlar kendiliklerinden salıverinceye dek vallahi ben bu rüyayı kavmime anlatmadım. Sadece amcamın kızlarından bana haber getiren birine bunu hissettirdim ve Allah'a hamd ettim.
Vakidî dedi ki: Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Cüveyriye'nin nıehri olarak Beni Müstalik kabilesinden kırk esiri azad etmiştir.
Musa b. Ukbe'nin, Beni Müstalik kabilesinden naklen anlattığına göre Cüveyriye'nin babası, kızının salıverilmesini talep etmiş ve fidyesini ödemişti. Sonra Rasûlullah, Cüveyriye'yi ondan istemiş, babası da Cüveyriye'yi Rasûlullah'la evlendirmiştir. [5]

Ifk Hadisesi

İbn İshak, Zührî, Alkame b. Vakkas ve Said b. Müseyyeb kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), bir sefere çıkmak istediği zaman hanımları arasında kur'a çekerdi. Hangisine kur'a isabet ederse, onu yanma alıp birlikte giderdi. Beni Müstalik gazvesi yapılacağı zamanda hanımları arasında kur'a çekti. Kur'a bana isabet etti. Rasûlullah da beni yanma alıp yola çıktı. Kadınlar o zamanda ancak yetecek kadar yerlerdi ki, şişmanlamasınlar ve ağırlaşmasını ar. Devem benim için yola hazırlandığı zaman mahfeme otururdum. Sonra beni yolculuğa götürecek topluluk gelir ve beni bindirirlerdi. Mahfenin alt tarafından tutarlar, onu kaldırırlar ve devenin hörgücü üzerine koyarlar, onu ipleriyle bağlarlardı. Sonra devenin başını tutar ve onu götürürlerdi.
Rasûlullah (s.a.v.), bu seferini tamamladığı zaman geri dönerek Medine'ye yöneldi. Medine'ye yakın bir yerde bulunduğu zaman bir konaklama yerine gecenin bir kısmında mola verip geceledi. Sonra halka, yola çıksınlar diye ilanat yaptırdı. Ashab da yolculuğa başladı. Ben, def-i hacet için dışarı çıktım. Boynumda bir gerdanlığım vardı. Zefar (Yemen'de bir şehir) yapısı idi. Def-i hacetimi tamamladığım zaman gerdanlığım boynumdan sıyrılıp düşmüştü. Ancak benim bundan haberim olmadı. Konaklama yerine döndüğüm zaman gerdanlığımı boynumdan düşürdüğümü anlayınca aramaya başladım, ancak bulamadım. Kavim ise yolculuğa başlamıştı. Def-i hacette bulunduğum yere geri döndüm ve gerdanlığımı aradım. Nihayet buldum. Devemi hazırlayanlar ters taraftan gelip devemin hazırlığım tamamlamışlardı. Mahfeyi tutmuşlar, benim mahfe içinde bulunduğumu sanmışlardı. Daha önce de öyle yapardım. Mahfeyi yükleyip devenin üzerine bağlamışlar, benim mahfe içinde bulunduğumdan şüphelenmemişler, sonra devenin başını tutup götürmüşler, bunun üzerine ben, ordugaha döndüm ve orada ne bir soran, ne de bir cevap veren vardı. Millet, oradan ayrılıp gitmişti.
Elbiselerime burundum. Sonra uzanıp yattım. Eğer kaybolmuş-sam geri dönüp beni bulacaklarına kanaat getirdim. Vallahi ben yan üstü yatmakta iken Safvan b. Muattal es-Sülemî yanıma geldi. Bir ihtiyacı için ordudan geri kalmıştı. Milletle beraber gecelememiş ti. Benim siluetimi gördü ve yanıma geldi. Benim yanımda durdu. Bizim üzerimize örtünme emri gereği olarak hicap vurulmazdan önce beni görmüştü. Beni görünce: "Biz Allah'a aidiz ve biz ona dönücüleriz." dedi. Sonra kendi kendine:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m hanımı mı? diye sordu. Ben de elbiseme bürünmüştüm. Yine dedi ki;

- Allah sana rahmet etsin. Niçin geri kaldın? Ben onunla konuşmadım. Sonra deveyi yanıma yaklaştırdı ve bana binmemi söyledi, kendisi de benden uzakta durdu. Ben de bindim. Devenin başını tuttu ve süratle gitti. Milleti arıyordu. Vallahi millete kavuşmadan sabah oldu. Milletin yanına vardık. Yerleşip sükûnete erdikleri zaman benim bineğimi yeden adam göründü. İşte o zaman iftiracılar dediklerini dediler ve ordugah çalkalandı. Halbuki vallahi hiçbir şeyden haberim yoktu.

Sonra Medine'ye geldik. Çok geçmeden şiddetli bir hastalığa yakalandım. Bunlardan haberim olmamıştı. Oysa ki haber Rasûlullah (s.a.v.) ile anne ve babama ulaşmıştı. Bana konuyla ilgili az veya çok hiçbir şey anlatmıyorlardı. Ancak ben Rasûlullah (s.a.v.)'dan bana az da olsa bir iltifat geldiğini görmedim. Hastalandığım zaman Rasûlullah, daha önceleri bana acıyıp lütfederdi. Fakat bu hastalığımda böyle bir davranışını görmedim. Onun bu halini yadırgadım. Yanıma girdiğinde yanımda anam hasta bakıcılık yapıyordu. Sadece: «Kızınız nasıldır?» dedi ve buna herhangi bir söz eklemedi.

Nihayet kendimde bir kırgınlık hissettim ve şöyle dedim:

- Ya Rasûlallah, hastayım, bana izin versen de anamın yanına gitsem ve bana o baksa?

- Gidebilirsin, dedi.

Ben de anamın yanına gittim. Olanlardan hiç haberim yoktu. Nihayet yirmi geceden sonra nekahet dönemine girdim. İyileşmeye başladım. Biz Arap bir milletiz. Evlerimize Acemlerin yaptıkları gibi tuvalet yapmazdık. Tuvaletin kokusunu kerih görür ve hoşlanmazdık. Biz sadece Medine'nin geniş sahalarına giderdik. Kadınlar, ancak her gece vakti def-i hacet için dışarı çıkarlardı. Ben de bir gece def-i hacet için dışarı çıkmıştım. Beraberimde de Ümmü Mistah binti Ebi Ruhm b. Muttalib vardı Vallahi o kadın, benimle beraber yürüyordu. Bir ara ayağı peştemaline takılıp tökezledi ve şöyle dedi: «Mistah helak olsun!» Mistah kelimesi, bir lakaptır. Mistah'm asıl adı Avf idi.

Ben o kadına şöyle dedim:

- Allah'a yemin olsun ki, Muhacirlerden Bedir savaşına katılmış olan bir adama ne kötü söz söyledin!

- Ey Ebu Bekir'in kızı! Haberin yok mu?

- Ne haberi?

Bunun üzerine o kadın, iftiracıların (ehl-i ifk'in) söylediklerine dair haberi bana intikal ettirdi. Ben de ona:

- Böyle mi oldu yani? diye sordum. Kadın:

- Evet, vallahi böyle oldu, dedi.

Vallahi def-i hacetimi tamamlayamadan geri döndüm. Ağlamaya başladım. Ve öyle sandım ki, ağlamak yakında benim ciğerimi parçalayacaktır. Anama dedim ki:

- Allah seni bağışlasın! İnsanlar söyledikleri, konuştukları şeyi konuşuyorlar ve bense bunlardan habersiz kalıyorum. Bana birşey anlatmıyorsun?

- Ey kızcağızım! Durumu üzerine alıp büyütme. Vallahi bir adamın sevdiği güzel bir karısı olur ve onun bir takım kumaları olursa, onlar onun aleyhine mutlaka ileri geri konuşurlar. İnsanlar da onun aleyhine çok konuşurlar. Bunu önlemenin imkanı yok. Senin düşündüğün gibi hakkında dedikodu yapılmayacak kadın çok azdır.

Hz. Aişe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) halkın içinde ayağa kalkmış, onlara hutbe okuyordu. Ben ise bunu bilmiyordum. Allah'a hamdetti. O'na senada bulundu. Sonra şöyle dedi:

- Ey insanlar! Benim ailem hakkında beni inciten ve bana eza veren adamlara ne oluyor! Ailem hakkında gerçek olmayan şeyi söylüyorlar. Vallahi ailelerimden sadece iyilik gördüm ve tanıdığım bir a-dama iftira ediyorlar. Vallahi ben ondan sadece hayır gördüm. Evime ancak o benimle birlikte olduğu halde iken girer.

Hz. Aişe dedi ki: Bu günahın büyük bir kısmı, Hazreç'ten birtakım adamlarla birlikte Mistah'm ve Hamne binti Cahş'n söylediği şeyle birlikte Abdullah b. Übeyy b. Selül'e aittir. Çünkü Hamne'nin kız kardeşi Zeynep binti Cahş, Rasûlullal (s.a.v.)'m eşi idi. Rasûlullah (s.a.v.)'m hanımlarından ondan başka hiçbir hanım mertebece bana eşit değildi. Zeynep ise -Allah dindarlığı sebebiyle onu korudu- benim hakkımda iyilikten başka birşey söylemedi. Ancak hayır söyledi. Hamne binti Cahş'a gelince o, bu olay hakkında çeşitli şeyler yaydı. Kız kardeşi için benimle zıtlaşıyordu. Bu yüzden bedbaht oldu.

Rasûlullah (s.a.v.), işte o sözü söyleyince, Üseyd b. Hudayr şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, bu iftiracılar eğer Evs kabilesinden iseler senin yerine biz onları haklarız ve eğer onlar bizim kardeşlerimiz olan Haz-reç kabilesinden iseler sen bize emir ver, vallahi onların boyunlarının vurulması uygundur.

Bunun üzerine Sa'd b. Ubade kalktı. Bundan önce salih bir adam olarak bilinirdi ve şöyle dedi:

- Allah'ın hayatına yemin ederim ki, sen yalan söyledin. Onların boyunlarını vurmayız. Vallahi bu sözü, iftiracıların Hazreçlilerden olduğunu bildiğin için söyledin. Eğer onlar senin kavminden olsalardı, söylemezdin.

Bunun üzerine Üseyd şöyle dedi: Allah'ın ömrüne yemin olsun ki, yalan söyledin. Ama sen münafıkları savunmak için tartışan bir münafiksın!

Hz. Aişe dedi ki: insanlar birbirlerine vurmaya kalktılar. Nerede ise Evs ve Hazreç'ten olan bu iki kabile arasında bir fitne kopacaktı. Rasûlullah (s.a.v.), indi ve benim yanıma geldi. Ali b. Ebi Talîb'i ve Üsame b. Zeyd'i çağırdı. Onlarla istişare yaptı. Üsame, hayırlı güzel şeyler söyleyip beni medhederek şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Bu senin ailendir ve biz onlar hakkında hayırdan ve iyilikten başka birşey bilmiyoruz. Ortada dönüp dolaşan şeylerse yalan ve asılsız şeylerdir.

Ali'ye gelince o şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah! Şüphesiz ki kadınlar çoktur ve sen Aişe'nin yerine bir başkasıyla evlenebilecek durumdasın. Cariyeye sor. Çünkü o sana doğruyu söyler.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Berire adındaki cariyeyi çağırıp ona sordu. O sıra Ali kalkıp Berire'ye şiddetli bir darbe vurdu ve:
- Rasûlullah (s.a.v.)'a doğru söyle, dedi. Berire şöyle diyordu:
- Vallahi Aişe hakkında ancak hayır ve iyilik biliyorum. Aişe'de hiçbir ayıp bulamıyorum. Ancak ben hamurumu yoğuruyordum. Ve ona hamuru beklemesini söylüyordum. O ise onu beklemekteyken uyuyordu. Koyun da gelip hamuru yiyordu.
Hz. Aişe dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), benim yanıma geldi. Yanımda annem ve babam bulunuyordu. Yanımda Ensâr'dan bir kadın da vardı. Ben ise ağlıyordum ve o kadın da benimle birlikte ağlıyordu. Rasûlullah (s.a.v.), oturup Allah'a hamd-ü senada bulundu. Sonra şöyle dedi:
- Ey Aişe! İnsanların sözlerinden sana gelen bir eziyet olmuştur. Allah'tan sakın ve eğer insanların söyledikleri şeylerden her hangi bir kötülüğün içine düşmüş isen Allah'a tevbe et. Çünkü Allah, kullarının tevbelerini kabul eder.
Hz. Aişe dedi ki:
- Vallahi o, bu sözleri bana der demez gözlerimden yaşlar boşandı. Öyle ki onu göremiyordum. Annem ve babamın beni korumak, savunmak amacıyla Rasûlullah'a birşeyler söylemelerini bekledim. Nitekim onlar da konuşamadılar. Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın benim hakkımda mescidlerde okunan ve kendisiyle namaz kılınan bir ayet indireceği kadar büyük ve faziletli bir kimse değildim. Daha hakir ve daha küçük durumda idim. Fakat ben umuyordum ki, Rasûlullah (s.a.v.) uykusunda Allah'ın suçsuzluğuma dair bildirdiği şey veya verdiği bir haber dolayısıyla benden yana iftiracıları yalanladığı birşeyi görsün. Benim hakkımda inen ayete gelince, vallahi elbette nefsim kendi katında bundan daha hakir idi.
Annem ve babamın konuşmadıklarını görünce onlara dedim ki:
- Rasûlullah'a niçin cevap vermiyorsunuz?
- Vallahi, ona ne cevap vereceğimizi bilemiyoruz.
Vallahi, işte o günlerde Ebu Bekir ailesinin başına gelen şeyin, hiçbir ailenin başına geldiğini bilmiyorum.
Annem ve babam bana karşı sustukları zaman hüzünlendim, ağladım. Sonra şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, Allah'a yemin ederim ki, anlattığın şeylerden ö-türü Allah'a asla tevbe etmeyeceğim. Vallahi ben elbette biliyorum ki, eğer insanların söyledikleri şeyi kabullenirsem -Allah da biliyor ki, ben bu iftiradan beriyim ve suçsuzum- elbette olmayan birşeyi söylemiş olacağım. Eğer ben onların söylediklerini inkar edersem, beni zaten doğrul amayacaklardır.
Sonra zihnimde Yakub'un ismini araştırdım. Hatırlayamıyordum. Dedim ki:
- Ama yakında Yusuf un babasının dediği gibi diyeceğim: «Artık bana güzelce sabır gerekir. Anlattıklarınıza ancak Allah'tan yardım istenir.»
Hz. Aişe dedi ki: Vallahi Rasûlullah (s.a.v.), meclisinden ayrılmadı ve Allah'tan gelen emirle kendinden geçti. Bunun üzerine elbisesine büründü ve deriden bir yastık onun başının altına konuldu. Ben, bunlardan gördüğüm şeyleri gördüğüm zaman vallahi ne korkuyor, ne de aldırış ediyordum. Zira suçsuz olduğumu biliyordum. Yüce Allah'ın bana zulmetmeyeceğine inanıyordum. Anne ve babama gelince, -Aişe'nin nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.), o vahiy durumundan çıkmadan Allah, olayı doğrulayacaktır diye- korktuklarından nerede ise öleceklerdi.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m o hali zail oldu. Kalkıp oturdu ve kış gününde inci misali gümüşten yapılan tanelere benzer ter damlaları alnından aşağı iniyordu. Alnındaki teri silmeye başladı. Sonra şöyle dedi:
- Müjde ey Aişe! Allah senin suçsuzluğunu bildirdi. Ben de; Allah'a hamd olsun, dedim.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), halkın yanma gitti. Onlara hitap etti. Onlara bu hususta Allah'ın indirdiği Kur'ân ayetlerini okudu. Sonra Mistah b. Üsase, Hassan b. Sabit ve Hamne bint Cahş'ın hadde çarptınlmalarmı emretti. Bunlar fuhşu açık bir şekilde konuşan kimselerden idiler. Onlara had tatbik edildi.
Bu hadis, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Zührî kanalıyla rivayet edilmiştir. Bu ifadelerde birçok faideler vardır. Hassan ve berabe-rindekilere iftira haddi tatbik edildiği, yine bu rivayette nakledilmektedir. Bunu "Sünen" adlı eserinde Ebu Davud rivayet etmiştir.
İbn İshak dedi ki: Hassan ve arkadaşlarının vücudlanna had tatbik edilmesi hususunda Müslümanlardan biri şöyle demiştir:
«Hassan, Hamne ve Mistah, layık oldukları şeyi elbetteki tattılar. Zira onlar, çirkin ve fahiş söz söylemişlerdi.
Peygamberlerinin zevcesine gaib bir şüpheyi isnad ederek Arş'ın, kerem sahibinin gazabını çektiler ve hüzünlendiler.
Onun hakkında Rasûlullah'a eziyet edip kalan bir takım rezaletlere de büründüler ki, o rezaletlerle herkese yayıldılar ve ifşa olundular.
Onların üzerlerine şiddetli, bükülmüş kamçılar âdeta döküldüler.
Sanki o kamçılar bir bulutun tepelerinden akan yağmur taneleriydiler.»
Ibn Ishak dedi ki: Hassan b. Sabit, bir şiir söyledi. Bu şiirinde Safvan ve Muattal ile su hususunda tartışan Kureyşli bir cemaat hicvediyordu ki, o cemaat da Cahcah'm arkadaşları idiler. Hassan bu şiirinde şöyle demişti:
«Celabib (şalvarlılar) izzet bulmuş ve çoğalmış oldukları halde akşamladılar.
Ibn Füreya da yalnız başına akşamladı.
Senin arkadaşı olduğun kimseyi anası kaybetsin veya aslanın pençesinde takılı olsun.

Hakkında diyet verilen maktulün için ne sabah erkenden gidip diyet alırım, nede onun için kısas tatbik ederim.
Deniz, Şam rüzgarı esince, hareket ettiği, köpükleri kenara attığı zaman, beni öfkeli gördüğün bir zaman, bir gün benden daha galip bir kimse görülmez ki, ben o günde buzlu bulutun, kesmesi gibi keserim.
Kureyş'e gelince, ben onlarla elbette ve asla sapıklıklardan doğruluğa dönmelerine kadar barış yapmam.
Lafi, Uzza'yı kesin bir şekilde terkedip hepsinin bir, Samed, tek, eşsiz, herkesin kendisine muhtaç olduğu Allah'a secde etmelerine kadar.
Ve Rasûlün onlara söylediklerinin gerçek olduğuna şahadet etmelerine ve Allah'ın ahdini kesin bir şekilde ifa etmelerine kadar.»
Bunun üzerine SafVan b. Muattal, onun önüne çıktı ve kendisine kılıçla vurdu. Vururken de şöyle dedi:
«Al benden kılıcı! Ben hicvedildim ise de bir hizmetçiyim. Şair değilim.»
Anlatıldığına göre Sabit b. Kays b. Şemmas, Safvan b. Muattal'm Hassan'a vurduğu esnada üzerine atıldı ve onun ellerin boynuna bir ip ile bağladı. Sonra onu Beni Haris b. Hazreç'in evlerine götürdü. Abdullah b. Revaha onunla karşılaştı. "Bu nedir?" diye sorunca şöyle dedi:
- Hassan'a kılıçla vurmasını görmüyor musun? Vallahi onu az daha görmeseydim öldürecekti.
Abdullah b. Revaha da ona şöyle dedi:
- Bu yaptığın şeyden Rasûlullah'ın haberi var mı?
- Hayır yok.
- O halde ileri gitmişsin. Adamı serbest bırak.
O da bunun üzerine serbest bıraktı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiler. Durumu ona anlattılar. O da Hassanı ve Safvan b Muattalı çağırdı. İbn Muattal dedi ki:
- Ya Rasûlallah! Bana eziyet verdi, hicvetti. Beni öfkelendirdi. Ben de ona vurdum.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Hassan'a dedi ki:
- El Hassan! İyi davran. Allah kendilerini İslâm'a hidayet etmesinden sonra kavmime karşı karışıklık mı çıkarırsın? Ey Hassan sana vuranı bağışla.
- Onu sana bağışladım ya Rasûlallah.
Rasûlullah (s.a.v.), ona o darbeye karşılık olarak Hâ' kuyusunu verdi (Burası bugün Medine'de Beni Hudayle sarayıdır). Bu kuyuyu Ebu Talha b. Sehl sadaka olarak vermişti. Rasûlullah (s.a.v.) da orayı Hassan'a verdi. Bir de Hassan'a Şirin adlı Kıpt bir cariye verdi. Bu cariye, Hassan'a Abdurrahman adlı bir çocuk doğurdu.
Hz. Aişe şöyle diyordu:
- Sonra İbn Muattal araştırıldı. Cinsel gücü olmadığı, kadınlarla münasebetinin bulunmadığı anlaşıldı. Daha sonra şehid olarak öldürüldü. Allah ondan razı olsun.
İbn İshak dedi ki: Sonra Hassan b. Sabit, Aişe hakkında söylemiş olduğu sözlerden ötürü özür dileyerek şöyle bir şiir söyledi:
«İffetlidir, evine bağlıdır. Şekli şüpheli birşey ile suçlanmaz. Kötülükten haberleri olmayan, etle ilgisi olmayan kadınlardan biri olarak sabahlar.
Lüey b. Galib'in bir küçük kabilesinden kerime bir kadındır.
O Lüey ki, şerefleri zail olmayan, şerefi aramak için koşulan yerlerin kerimleridirler.
Denilen şeyler, ilginç şeyler değildir. O, koğucu birinin bana söylediği bir sözdür.
Eğer iddia etmiş olduğunuz şeyi demiş isem elim kırılsın.
Nasıl olur, yaşadığım müddetçe Rasûlullah'm soyuna dostluk ve yardımım, mahfillerin süsü olmuştu.
Onlar için bir izzet ve üstünlük vardır ki, bütün insanlar onun altındadırlar.
Tamamı uğraşsa da ona ulaşamazlar. Onun izzeti çok ilerilere gitmiştir.»
Burada Nûr sûresinin ilgili ayetleri yazılmalıdır. Bu ayetler şunlardır:
«Muhammed'in eşine o yalanı uyduranlar içinizden bir güruhtur. Bunu kendiniz için kötü sanmayın. O, sizin için hayırlı olmuştur. O kimselerden her birine, kazandığı günah karşılığı ceza vardır, içlerinden elebaşhlık yapana ise büyük azap vardır. Onu işittiğiniz zaman, erkek kadın mü'minlerin, kendiliklerinden hüsnü zanda bulunup da: "Bu apaçık bir iftiradır." demeleri gerekmez miydi? Dört şahid getirmeleri gerekmez miydi? İşte bunlar, şahid getirmedikçe Allah katında yalancı olanlardır. Allah'ın dünya ve ahirette size lütuf ve merhameti olmasaydı, o kötü sözü yaymanızdan ötürü büyük bir azaba uğrardınız. Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz. Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz, oysa Allah katında önemi büyüktü. Onu işittiğinizde: "Bu konuda konuşmamız yakışık almaz; hâşâ, bu büyük bir iftiradır." demeniz gerekmez miydi? Eğer mü'min kişilerdenseniz, Allah buna benzer bir şeye bir daha dönmemenizi tavsiye eder. Allah size ayetleri açıkça bildirir. Allah bilendir, Hakîm'dir. Müminler arasında hayasızlığın yayılmasını arzu edenlere, işte onlara, dünya ve ahirette can yakıcı azab vardır. Allah bilir, siz ise bilmezsiniz. Allah'ın size lütuf ve merhameti bulunmasaydi, Allah şefkatli ve merhametli olmasaydı hemen cezanızı verirdi. Ey inananlar! Şeytana ayak uydurmayın. Kim şeytanın ardına takılırsa, bilsin ki, o, hayasızlığı ve fenalığı emreder. Allah'ın size lütuf ve merhameti bulunmasaydı, hiçbiriniz ebediyen temize çıkamazdı. Fakat Allah dilediğini temize çıkarır. Allah işitir ve bilir. İçinizde lütuf ve servet sahibi olanlar, yakınlarına, düşkünlere ve Allah yolunda hicret edenlere vermemek için yemin etmesinler, affetsinler geçsinler. Allah'ın sizi bağışlamasından hoşlanmaz

mısınız? Allah bağışlayandır, merhametli olandır. İffetli, habersiz, mü'min kadınlara zina isnad edenler dünya ve ahirette lanetlenmişlerdir. Kendi dilleri, elleri ve ayakları, yapmış olduklarına şahidlik ettikleri gün onlar büyük azaba uğrayacaklardır. O gün, Allah, onlara kesinleşmiş cezalarını verecektir. Allah'ın apaçık hak olduğunu bileceklerdir. Kötü kadınlar, kötü erkeklere, kötü erkekler kötü kadınlara yakışırlar. İyi kadınlar iyi erkeklere, iyi erkekler de iyi kadınlara yakışırlar. Bunlar, onların söylediklerinden uzaktırlar. İşte bunlara mağfiret ve cömertçe verilmiş n-zık vardır. Ey inananlar! Evlerinizden başka evlere, izin almadan, seslenip sahiplerine selam vermeden girmeyiniz. Eğer düşünürseniz bu sizin için daha iyidir.» (en-Nûr, 11-27.)

Bu konuda selef ve halef ulemasından hadis ve eserler nakletmi-şizdir. Muvaffakiyet Allah'tandır. [6]

Hudeybıye Gazvesi

Bu gazve, hicretin altıncı senesinin zilkade ayında yapılmıştır. Bu hususta herhangi bir ihtilaf yoktur. Buna dair Zührî'den, İbn Ömer'in azadlısı Nafi'den, Katade'den, Musa b. Ukbe'den, Muhammed b. İs-hak b. Yesar ve diğerlerinden nakledilen bilgiler vardır. İbn Lehia da Ebu Esved kanalıyla Urve'den rivayet etmiştir İd, bu gazve hicri altıncı senenin zilkade ayında yapılmıştır.
Yakup b. Süfyan, Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasû-lullah (s.a.v.), ramazan ayında Hudeybiye'ye gitti. Hudeybiye gazvesi şevval ayında yapıldı.» Bu, gerçekten garip bir haberdir.
Buharî, Enes b. Malikin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasû-lullah (s.a.v.), dört kez umre yapmıştır. Haccı ile birlikte yaptığı umre dışındaki üç umresini zilkade aylarında yapmıştır. Hudeybiye'de yaptığı umreyi zilkade ayında, ertesi sene yaptığı umreyi zilkade ayında, Cirâne'de Hüneyn ganimetlerini taksim ederken yaptığı umreyi yine zilkade ayında yapmıştır. Ayrıca haccı ile birlikte de bir umre yapmıştır.» Bu, Buharî'nin lafzıdır.
ibn Ishak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Medine'de ramazan ve şevval aylarını geçirdi. Savaş için değil umre yapmak maksadıyla zilkade ayında Medine'den yola çıktı. İbn Hişam'm ifadesine göre, Medine'de yerine vekil olarak Numeyle b Abdullah el-Leysî'yi bıraktı.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah, Arapları ve etrafındaki halkı kendisiyle beraber çıkmaları için yardıma çağırdı. O, Kureyşlilerin kendisine karşı savaşa kalkışmalarından veya kendisini Ka'be'ye yaklaşmaktan menetmelerinden korkuyordu. Araplardan birçoğu ona katılmadı. Bu konuda ağır davrandılar.
Rasûlullah (s.a.v.), Muhacirlerle Ensâr'dan ve Araplardan kendisine katılan kimselerle birlikte yola çıktı. Beraberinde develer sevk etti. Umre için ihrama girdi ki, halk onun savaşmayacağından emin olsun ve bilsin ki, o, sadece Ka'be'yi ziyaret etmek ve onu tazim etmek için yola çıkmıştır.
İbn İshak, Muhammed b. Müslim b. Şihab ez-Zührî kanalı ile Misver b. Mahreme ile Mervan b. Hakem'in şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hudeybiye senesinde Beyt'i ziyaret etmeye yöneldi. Savaşa niyetli değildi. Yola çıktı ve kendisiyle birlikte yetmiş deve sevk etti. Beraberindekiler 700 kişi idiler. Her bir deve, on kişinin kurbanı idi. Bana gelen habere göre Cabir b. Abdullah şöyle demiştir: «Biz Hudeybiye ashabı, 1.400 kişi idik.»
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) yola çıktı. Usfan'a vardığı zaman Bişr b. Süfyan el-Ka'bî ona rastladı ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Kureyşliler senin yola çıktığını işittiler ve onlar, yeni doğurmuş yavruları yanlarında bulunan develerle (kadın ve çocuklarıyla birlikte) yola koyuldular. Kaplanların derilerini giydiler. Zi Tuva'ya indiler. Onların yanlarına yani Mekke'ye girmemen için Allah'a söz verdiler. İşte Halid b. Velid, onların atlıları arasındadır. Onları Küra-ı Ganim mevkiine kadar gönderdiler.
Rasûlullah (s.a.v.), bunun üzerine şöyle dedi:
- Yazık şu Kureyşlilerin haline! Savaş onları yedi. Eğer benimle diğer Arapların arasından çekilseler ve bizi başbaşa bıraksalar ne olur. Eğer Araplar beni mağlup ederlerse, bu zaten onların istediği birşeydir. Yok eğer Allah beni o Araplara galip kılarsa, İslâm'a çoklukla akın akın girerler. Eğer Araplar bunu yapmazlarsa, onlar savaşırlar. Onlarda kuvvet vardır. Acaba Kureyşliler ne sanıyorlar. Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın beni kendisiyle gönderdiği din için mücadele etmeye devam ederim. Nihayet Allah onu üstün kılıp yüceltir veya işte boynum, vurulur.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), sözüne şunları ekledi:
- Kureyşlilerin bulunduğu yol dışındaki bir yoldan bizi buradan çıkaracak kimse yok mu?
İbn İshak dedi ki: Abdullah b. Ebi Bekir, bana şöyle haber verdi:
Eslem'den bir adam; «Ben varım ya Rasûlallah» dedi. İçinde yürümesi zor olan dağlar arasındaki çukurluklar arasında taşlık bir yola onları götürdü. O yoldan çıktıkları zaman Müslümanlar yorulmuşlar ve meşakkat çekmişlerdi. Vadinin sona erdiği bir yerde düzlüğe indiler. Rasûlullah (s.a.v.), halka dedi ki: «Allah'tan mağfiret dileriz ve O'na tevbe ederiz.» deyin.
Onlar da bunu söylediler. Bunun üzerine Rasûlullah, şöyle buyurdu:
«Vallahi bu söz, Allah'ın İsrail oğulların a söylemelerini emrettiği sözdür. Allah onlara: «Ey Allah'ım, bizden günahlarımızı düşürüp bağışla, deyin.» demişti. Ne var ki onlar bu sözü söylemediler.»
İbn Şihab dedi ki:
Rasûlullah (s.a.v.) da halka (ashabına) emir verdi ve şöyle dedi:

- Hamd denilen yerin iki sırtı arasında, sağ taraftaki yolu tutun. Burası, Mekke'nin altından Hudeybiye'ye inen Seniyyetü'l-Mürar'a çıkan yoldur.
Askerler de bu yola koyuldular. Kureyş'in atlıları askerlerin tozlarım gördükleri zaman yollarını değiştirdiler. Koşarak Kureyş'e doğru döndüler. Rasûlullah (s.a.v.) gitti ve Seniyyetü'l-Mürar'a girdiğinde devesi çöktü. Bunun üzerine orada hazır bulunanlar «Deve çöktü» dediler. Rasûlullah dedi ki:
- Ne çöktü, ne de bu, onun alışkanlığıdır. Fakat fili Mekke'de durduran, onu da durdurdu. Kureyşliler bugün benden, kendisinde sıla-i rahmi isteyecekleri bir işe beni çağırırlarsa, mutlaka çağrılarına icabet ederim.
Rasûlullah, daha sonra yanındaki insanlara şöyle dedi:
- ininiz.
- Ya Rasûlallahî Vadide bir su yok ki yanma inelim.
Bunun üzerine Rasûlullah, okluğundan bir ok çıkardı ve ashabından bir adama verdi. O da onunla o kuyulardan bir kuyuya indi ve içini kazdı. Bunun üzerine su öyle bir yükseldi ki, halk, kana kana içti. Develerine su veı diler. Sonra da su kenarına inip yerleştiler.
İbn İshak dedi ki: İlim erbabından biri, Eşlem kabilesinden bir takım adamlardan naklederek şu haberi verdi:
Rasûlullah (s.a.v.)'m oku ile su kuyusuna inen kimse, Naciye b. Cündeb idi. Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m kurbanlık develerini süren kişiydi.
Ibn İshak dedi ki: İlim erbabından birinin bana dediğine göre Be-ra b. Azib şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'m oku ile kuyuya inen kişi bendim.
Bunun hangisinin doğru olduğunu elbetteki en iyi bilen yüce Allah'tır.
İbn ishak, daha sonra kuyuyu kazan kişinin Naciye b. Cündeb olduğuna delil olarak şu hususu zikretmiştir: Ensâr'dan bir cariye kuyu basma geldi. O esnada su kuyusunda Naciye, halkın kovalarına su dolduruyordu. Cariye de ona şöyle demişti:
«Ey kovalara su dolduran kimse! Benim kovamı da al. Çünkü ben milleti gördüm ki, seni övüyorlar.
Seni hayırlı övgü ile medhediyorlar. Ve senin şerefli olduğunu belirtiyorlar.»
Naciye de cariyeye cevaben şöyle demişti:
«Yemenli bir cariye bildi ki, kuyudan suyu kovalara koyan benim. Ve benim ismim Naciye'dir.
Süratli yürüyen bir kavmin çıkışı esnasında geniş bir yarık meydana getiren bir sarkıtma ile dürttüğüm dürtme ile.»
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) oturunca Büdeyl b. Verka el-Huzaî, Huzaa'dan bir takım adamlarla birlikte yanma geldi ve kendisiyle konuştu. Rasûlullah'a niçin geldiğini sordular. O da onlara, bir savaş yapmak maksadıyla değil, sadece Ka'be'yi ziyaret etmek ve onun hürmetini tazim etmek üzere geldiğini bildirdi. Sonra onlara Bişr b. Süfyan'a dediği şeylerin benzerini söyledi. Bunun üzerine onlar, Kureyş'e dönüp şöyle dediler:
- Ey Kureyş topluluğu! Siz Muhammed'e karşı acele davranıyorsunuz, kararınızı çabuk veriyorsunuz. Zira Muhammed savaşmak için değil, sadece şu Beyt'i ziyaret etmek için gelmiştir.
Bunun üzerine Kureyşliler, onları itham ettiler ve onlara nahoş sözlerle hitab ederek şöyle dediler:
- Savaş maksadıyla gelmiş olmasa bile bize karşı zorla, Mekke'ye asla giremez ve Araplar, onun bize rağmen Mekke'ye girmiş olduğunu asla ağızlarına alamayacaklardır.
Zührî dedi ki; Huzaalılar Rasûlullah (s.a.v.)'m sırdaşları idiler. Onların Müslümanları da müşrikleri de böyle idiler. Mekke'de olan hiçbir şeyi ondan gizlemiyorlardı.
Sonra ona Beni Amr b. Lüey'yin kardeşi Mikrez b. Hafs b. Ahyefi gönderdiler. Rasûlullah (s.a.v.), onun gelmekte olduğunu görünce şöyle dedi:
- Bu gaddar bir adamdır.
Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma varıp onunla konuştuğu zaman Hz. Peygamber ona, Büdeyl ve arkadaşlarına söylediği şeylere benzer şeyler söyledi. O da Kureyşlilere döndü ve Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisine söylemiş olduğu şeyleri onlara aktardı.
Sonra Kureyşliler, Rasûlullah (s.a.v.)'a, Huleys b. Alkame veya İbn Zebban'ı gönderdiler. Bu adam o zaman Ehabiş'in lideri idi. Bu kişi, Beni Haris b. Abdumenat b. Kinane'den biri idi. Rasûlullah (s.a.v.), bunu görünce şöyle dedi:
- Bu, ibadet eden ve Allah'ın emrine saygı gösteren bir kavimdendir. Bunun için kurbanlıklarınızı o görecek şekilde önüne sürün.
Kurbanlıkları vadinin yanından gerdanlıkları ile (kurbanlık alameti olarak boyunlarına takılan boncuklar ile) onun göreceği bir yere getirin. O da bunların mahallinden yani boğazlanacağı yer olan Ha-rem'den uzun süre alıkonmasmdan Ötürü yünlerini yemekte olduklarını görünce Kureyşlilere döndü. Gördüğü bu manzara ağırına gittiğinden, Rasûlullah (s.a.v.)'a uğramadan dönüp gitti. Bu durumu Kureyşlilere anlattı. Onlar da ona:
- Otur, sen sadece bedevi bir adamsın. Bu gibi konulardan anlamazsın, dediler.
İbn İshak dedi ki: Bana, Abdullah b. Ebi Bekr'in haber verdiğine göre Huleys, bu esnada Öfkelendi ve Kureyşlilere şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Allah'a yemin ederim ki, sizinle bunun üzerine antlaşma yapmadık. Bunun üzerine akidleşmedik. Allah'ın Beyt'ini tazim için gelen kimse Beyt'ten geri çevrilir mi hiç? Huleys'in nefsi kudret elinde bulunan yüce Allah'a yemin ederim ki, ya Mu-hammed ile amacı arasından çekilirsiniz veya Ehabiş'i (kendi grubumu) bir adamın saldırışı gibi yollara dökerim.

Kureyşliler de ona:
- Sus ey Huleys, bizden uzak dur ki, yapmak istediğimiz şeyi yapalım, dediler.
Zührî dedi ki: Sonra RasûluUah (s.a.v.)'a Urve b. Mesud es-Saka-fî'yi gönderdiler. O da şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Ben, Muhammed'e gönderdiğiniz kimselerin sizden gördükleri muameleyi gördüm. Zira Muhammed'ı yanından size döndükleri zaman onları ayıpladınız ve kötü sözler sarf ettiniz. Siz kendinizi bir baba, beni de bir çocuk gibi biliyorsunuz. (Urve, Sübey'a binti Abduşşems'in çocuğu idi.) Halbuki ben sizin başınıza geleni işittim ve kavmimden bana itaat eden kimseleri topladım. Sonra size geldim. Bizzat kendim size yardım ettim.
Kureyşliler:
- Doğru söyledin. Sen bizim nazarımızda itham olunan bir kişi değilsin, dediler.
Urve, sonra oradan çıktı. RasûluUah (s.a.v.)'a geldi, önünde oturdu ve şöyle dedi:
- Ey Muhammed! Karışık insanları topladın. Sonra onları kendi aşiretine ve kabilene karşı getirdin ki, o kabileni onlarla kırdırasm. Bunlar Kureyşlilerdir. Yola çıkmışlardır. Beraberlerinde yeni yavru-lamış develeri, yavrularıyla beraber çıkmışlardır (yani kadınları ve çocukları da yanlarındadır.) Kaplanların derilerini giymişlerdir. Allah'a söz vermişlerdir ki, yani onların yanma, Mekke'ye zorla giremeyeceksin! Allah'a yemin ederim, öyle sanıyorum ki, işte bunlar (sahabeler) yarın senin etrafından dağılıp kaçacaklardır.
Bu esnada Ebu Bekir es-Sıddık da RasûluUah (s.a.v.)'m arkasında oturuyordu. Şöyle dedi:
- Lat'in bızırını em!... Biz mi Rasûlullah'm etrafından dağılıp ka-çacakmışız?
- Ya Muhammed, bu kimdir?
- Bu, Ebu Kuhafe'nin oğludur.
- Allah'a yemin ederim ki senin benim yanımda bir iyiliğin olmasaydı bu sözüne karşılık verirdim. Ama bu sözünle o iyiliğin birbirini tamamladı.
Sonra RasûluUah (s.a.v.)'m sakalım eline almış, onunla konuşu-
yordu. Muğire b. Şube de RasûluUah (s.a.v.)'ın baş ucunda öfkeli halde duruyordu. Rasûlullah (s.a.v.)'m sakalı eline aldığı zaman elini çırpmaya başladı ve şöyle dedi:
- Bu kılıç sana ulaşmadan önce, Rasûlullah (s.a.v.)'ın sakalından
elini çek.
- Yazıklar olsun sana. Seni sertleştiren ve katılaştıran şey nedir? Rasûlullah (s.a.v.) da gülümsedi. Bunun üzerine Urve ona şöyle
dedi.
- Ya Muhammed, bu kimdir?
- Bu kardeşin oğlu Muğire b. Şube'dir.
- Vay hain! Sen daha dünkü çocuksun.
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ona da, onun arkadaşlarına söylediği şeylerin benzerlerini söyledi ve savaşmak maksadıyla gelmediğini de bildirdi.
O da Rasûlullah (s.a.v.)'m yanından ashabının ona nasıl davrandıklarını görmüş olarak kalktı. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), abdest alacak olunca onun organlarından damlayan sulan avuçlamak için âdeta birbirleriyle yarışırcasına öne atılıyorlardı Tükürünce de mutlaka onun tükrüğüne âdeta yarışırcasına koşarlardı. Saçlarından bir kıl düşünce onu mutlaka alırlardı,
Urve, Kureyşlilerin yanma döndü, onlara şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Şüphesiz ben, kisrayı makamında gördüm. Kayseri makamında gördüm. Necaşiyi de makamında gördüm. Vallahi şimdiye kadar kavmi arasında hiçbir meliki ve hükümdarı görmedim ki, Muhammed'in ashabı arasında olduğu kadar büyük ve kıymetli bir yeri olsun. Andolsun ki bir kavim gördüm ki, hiçbir şeyden ötürü asla onu yardımsız bırakmayacaklardır. Bütün bunları göz önünde bulundurarak görüşünüzü belirleyin. Kararınızı verin.
İbn İshak dedi ki: İlim erbabından birinin bana anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Hiraş b. Ümeyye el-Huzaî'yi çağırıp kendisini Mekke'ye Kureyşlilerin yanma kendine ait Sa'leb adlı deveye bindirerek niçin gelmiş olduğunu Kureyş eşrafına tebliğ etmesi için gönderdi. Onlar da Rasûlullah (s.a.v.)'m devesinin ayaklarını kestiler ve Hi-raş'ı öldürmeye kasdettiler. Ehabiş grubu ise onu koruyup serbest bırakılmasını sağladı. O da RasûluUah (s.a.v.)'a geldi.
İbn İshak, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kureyşliler, kendilerinden kırk kişi veya elli kişi göndermişlerdi. Onlara Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabından bir kimseyi kendileri için ele geçirmeleri maksadıyla Rasûlullah (s.a.v.)'m askerlerinin etrafında dolaşmalarını emrettiler. Onlar kendisine getirilince Rasûlullah onları affetti ve serbest bıraktı. Halbuki onlar Rasûlullah (s.a.v.)'ın askerlerine taşlarla ve oklarla saldırmışlardı.Daha sonra Ömer b. Hattab'ı Mekke'ye göndermek için çağırdı ki, geliş amaçlarını Kureyş eşrafına bildirsin. Ömer şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Ben kendim için Kureyş lil erden korkuyorum. Mekke'de Beni Adiy b. Ka'b kabilesinden beni koruyacak herhangi bir kimse yok. Kureyş ise, benim onlara olan düşmanlığımı ve onlara karşı olan katılığımı biliyor. Ama ben sana bir adam göstereyim. O, onlara karşı benden daha güçlüdür.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Osman b. Affan'ı çağırdı ve onu Ebu Süfyan'a ve Kureyş'in diğer eşrafına gönderdi ki, savaş maksadıyla gelmediklerini, sadece Ka'be'yi ziyaret etmek niyetiyle geldiklerini onlara bildirsin.

Böylece Osman Mekke'ye gitti. Mekke'ye girdiği sırada veya oraya girmeye yöneldiği zaman, Eban b. Said b. As onunla karşılaştı ve onu yanma alıp götürdü. Ona eman verdi M, Rasûlullah (s.a.v.)'m mesajını iletsin. Osman yürüdü. Ebu Süfyan'a ve Kureyş'in büyüklerinin yanma gitti. Rasûlullah'm gönderdiği mesajı onlara bildirdi. Osman, Rasûlullah (s.a.v.)'m mesajım onlara tebliğ etme işini tamamladığı zaman onlar şöyle dediler:
- Eğer Beyt'i tavaf etmek istersen tavaf et.
- Rasûlullah, Beyt'i tavaf etmeden önce ben tavaf edecek değilim!
Kureyşliler onu yanlarında hapsettiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'a Osman b. Affan'm öldürülmüş olduğu haberi ulaştı. Rasûlullah da: «Kureyşlilerle savaşıp işimizi tamamlamadıkça buradan ayrılmayacağız!» dedi.
Böylece Rasûluîlah (s.a.v.), halkı bey'ate çağırdı. Ve Bey'at-ı Rid-van, ağacın altında gerçekleşti. İnsanlar: «Rasûlullah (s.a.v.), asha-biyle ölüm üzerine bey'atleşti.» diyorlardı. Cabir b. Abdullah ise, şöyle diyordu:
« Rasûlullah (s.a.v.), bizimle ölüm üzerine değil de savaştan kaçmamamız üzerine bey'atleşti.»
Rasûlullah (s.a.v.), sahabeleriyle bey'atleşti. Orada hazır bulunan Müslümanlardan, Beni Seleme'nin kardeşi Ced b. Kays'tan başka hiç bir kimse bey'atten geri kalmadı. Cabir b. Abdullah, şöyle diyordu:
«Ona baktığımda sanki onu devesinin koltuğuna yapışmış gibi görüyordum. Halktan gizlenmek üzere devesine yapışmıştı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'a, Osman'ın durumu hakkında söylenen şeylerin yalan olduğu haberi geldi.»
İbn Hişam dedi ki: Vekî b. İsmail b. Ebi Halid'in, Şa'bî'den yaptığı rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.)'la Bey'at-ı Rıdvan'da bey'atleşenlerin ilki, Ebu Sinan el-Esedî'dir.
İbn Hişam, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Osman'ın yerine bey'atleşti ve ellerinden birini diğeriyle tuttu.» İbn Hişam'm naklettiği bu hadisin senedi zayıftır. Ama Bu-harî ve Müslim'in sahihlerinde mevcudtur.
İbn İshak, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kureyşliler, Süheyl b. Amr'ı (Bu, Beni Amir b. Lüey'yin kardeşidir,) Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdiler. Gönderirken ona şöyle dediler: Muhammed'e git ve onunla barış yap. Bu barış, bu sene geri dönmekten başka hiçbir şeye yaramayacak ve Araplar bizim hakkımızda onun Mekke'ye zorla girdiğinden asla söz etmeyeceklerdir.
Süheyl b. Amr gitti. Rasûlullah (s.a.v.), onun gelişini görünce şöyle dedi:
- Kureyşlilerin bu adamı göndermeleri, onların barışa niyetli olduklarım gösteriyor.
Süheyl b. Amr, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma vardığı zaman konuştu ve sözü uzattı. Birbirleriyle karşılıklı konuştular. Sonra ikisi arasında barış yapıldı. Anlaşma sağlandı. Sıra, antlaşma metninin yazılmasına gelince Ömer b. Hattab yerinden kalktı, Ebu Bekir'in yanına gidip şöyle dedi:
- Ey Ebu Bekir, bu Allah'ın Rasûlü değil midir?
- Evet, Allah'ın Rasûlüdür.
- Biz Müslüman değil miyiz?
- Evet Müslümanız.
- Onlar müşrik değil midirler?
- Evet müşriktirler.
- Şu halde niçin dinimiz uğruna zillete düşüyoruz?
- Ey Ömer, onun emrine sarıl. Ben şahadet ediyorum ki, o, Allah'ın Rasûlü'dür.
- Ben de, şahadet ediyorum ki, o, Allah'ın Rasûlü'dür. Sonra Rasûlullah'm yanına gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Sen Allah'ın Rasûlü değil misin?
- Evet, Allah'ın Rasûlü'yüm.
- Biz Müslüman değil miyiz?
- Evet Müslümansmız.
- Onlar müşrik değil midirler?
- Evet müşriktirler.
- Şu halde niçin dinimiz için hakaret görüyoruz?
- Ben, Allah'ın kulu ve Rasûlü'yüm. Elbette ve asla O'nun emrine muhalefet etmem. Ve O, beni pişman etmez.
Ravi dedi ki: Bunun üzerine Ömer şöyle diyordu: «O günde işlediğim şeyden dolayı durmadan sadaka veriyor, oruç tutuyor, namaz kılıyor ve köle azad ediyordum. Hayırlı olabileceğini ümid edinceye kadar, o sözümden korkuyordum.»
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib'i çağırdı ve:
- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla yaz, dedi. Süheyl şöyle dedi:
- Ben bunu bilmem ve tanımam. Ama: «Ey Allah'ım, senin adınla...» diye yaz.
Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye hitaben:
- Ey Allah'ım, senin adınla, diye yaz, dedi. Ali de öyle yazdı. Sonra şöyle dedi:
«Bu, Muhammed Rasûlullah'ın Süheyl b. Amr ile yaptığı barış sözleşmesidir.» diye yaz. Süheyl dedi ki:
- Eğer senin Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet etseydim, seninle savaşmazdım. Ama sen kendi adını ve baba adını yaz.
Rasûlullah (s.a.v.) da, Ali'ye hitaben:
- Bu, Muhammed b. Abdullah'ın Süheyl b. Amr ile yaptığı barış sözleşmesidir, diye yaz, dedi. Şöyle ki: «On sene insanlardan

savaşı kaldırmak üzerine antlaşmışlardır. O seneler içinde insanlar güven içinde olacaklar. Birbirlerinden ellerini çekecekler, şu" ıun üzerine ki, Kureyş'ten kim velisinin izni olmaksızın Muhammed'e gelirse, onu onlara geri verecektir. Muhammed ile beraber olan kimselerden kim Kureyş'e gelirse, onlar onu ona geri vermeyeceklerdir. Birbirimize kin beslemeyeceğiz. Ne gizli ne de açık hıyanet olmayacaktır. Kim Mu-hammed'in tarafına geçmek isterse geçer, kim de Kureyş tarafına geçmek isterse geçer.»

Huzaalılar kalkıp şöyle dediler: Biz Muhammed'in antlaşmasına katılıyor ve onun ahdindeyiz.

Beni Bekir kabilesi de şöyle dedi: Biz Kureyş'in ahdinde ve onların ahidlerindeyiz.

Ya Muhammed! Sen bu sene geri döneceksin. Yanımızda, Mekke'ye girmeyeceksin. Gelecek sene olunca biz senin gelişinde Mekke'den çıkarız. Sen, ashabınla birlikte Mekke'ye girersin. Orada üç gün kalırsın. Sizinle, yalnız binekli kişinin silah bulunur. Kılıçlar kınlarında olur. Başka birşey ile Mekke'ye girmeyeceksiniz.

Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), kendisi ve Süheyl b. Amr antlaşmayı yazarken Ebu Cendel b. Süheyl b. Amr bukağıya vurulmuş olarak geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'a doğru kaçıp gelmiş, sahiplerinden kurtulmuştu. Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabı, fethin olacağından şüphe etmeksizin Medine'den çıkıp gelmişlerdi. Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m görmüş olduğu bir rüyaya dayanıyordu. Ashab, sulh sonucu geri dönmek ve Rasûlullah (s.a.v.)'m nefsinde yüklendiği şeyleri gördüklerinde, üzerlerine çok ağırlık çöktü. Nerede ise kahırlarından öleceklerdi. Süheyl, Ebu Cendel'i görünce, kalkıp ona doğru yürüdü. Yüzüne bir tokat vurdu Yakasından tuttu. Sonra şöyle dedi:

- Ya Muhammed! Aramızda bu adamın gelmesinden önce hüküm tamamlanmıştır. (Yani bu, antlaşma hükmü gereğince Mekke'ye geri verilecektir.)

Rasûlullah (s.a.v.):

- Doğru söyledin, dedi.

Bunun üzerine yakasını şiddetli bir şekilde çekmeye başladı ki, onu Kureyşlilere geri versin. Ebu Cendel, olanca sesiyle bağırmaya başladı:

- Ey Müslümanlar topluluğu! Müşriklere geri mi verileceğim? Onlar beni dinimden saptırıyorlar.

Bu hal ashabın içinde bulunduğu sıkıntıyı daha da artırdı. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:

- Ey Ebu Cendel, sabret ve sevabım Allah'tan iste. Çünkü Allah, sen ve seninle birlikte olan zayıf kimseler için bir kapı açar. Biz, Ku-reyşlilerle aramızda bir barış akdi yaptık ve onlara söz verdik. Onlar da bize Allah ahdi ile söz verdiler. Biz onlara hıyanet etmeyiz.

Bunun üzerine Ömer b. Hattab, Ebu Cendel ile birlikte yerinden kalktı. Onun yanı sıra yürüyor ve şöyle diyordu:

- Ey Ebu Cendel! Sabret, onlar, ancak müşriklerdir. Kanları ancak köpeğin kamdır.» Böyle derken kılıcının kabzasını Ebu Cendel'e yaklaştırıyordu.

Ravi dedi ki: Ömer şöyle diyordu: Ebu Cendel'in kılıcı almasını ve onunla babasına vurmasını ümit ettim. Fakat Ebu Cendel cimrilik etti. Yani bu işi yapamadı. Artık antlaşma geçerli hale geldi.

Rasûlullah (s.a.v.), antlaşmanın yazılmasını bitirdiği zaman barış üzerine Müslümanlardan bir takım adamlarla, müşriklerden bir takım adamları şahid tuttu. Bunlar, Ebu Bekir es-Sıddık, Ömer b. Hattab, Abdurrahman b. Avf, Abdullah b. Süheyl b. Amr, Sa'd b. Ebi Vak-kas, Mahmud b. Mesleme, Mikrez b. Hafs (ki, bu o zaman henüz müşrikti.) ve Ali b. Ebi Talib'tir. Ali (r.a.) antlaşmayı yazdı. O sözleşmenin katibi oldu.

Rasûlullah (s.a.v.), Hill'de (Mekke'nin harem dışı yerinde) dolaşıyor, haremde ise namaz kılıyordu. Barış antlaşmasını tamamlayınca kalkıp devesine doğru gitti. Onu boğazladı. Daha sonra oturdu ve başını tıraş etti. O gün kendisini tıraş eden kişi, Hıraş b. Ümeyye b. Fadl el-Huzaî idi. İnsanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m kurbanını kesip tıraş olduğunu görünce yerlerinden fırlayıp kurbanlarını kestiler ve tıraş oldular.

İbn İshak, Abdullah b. Ebi Necih kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hudeybiye gününde bir takım adamlar tıraş oldular. Diğerleri ise saçlarını kısalttılar. Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:

- Allah, tıraş olanlara rahmet etsin.
- Ya Rasûlallah, saçlarını kısaltanlara ne dersin?
- Allah, tıraş olanlara rahmet etsin.
- Ya Rasûlallah, saçlarım kısaltanlara ne dersin?
- Allah, tıraş olanlara rahmet etsin.
- Ya Rasûlallah, saçlarını kısaltanlara ne dersin?
- Saçlarını kısaltanlara da Allah rahmet etsin.
- Ya Rasûlallah! Niçin rahmet etmeyi tıraş olanlara tekid ettin de, saçlarını kısaltanlara bunu yapmadın?
- Onlar tıraş olurken şek ve şüphe etmediler.

Abdullah b. Ebi Necih, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Hudeybiye senesinde kurbanlıkları içinde Ebu Cehl'e ait bir erkek deveyi kurbanlık etti. Onun başında gümüşten bir halka vardı. Bununla müşrikleri öfkeye ve gazaba getiriyordu.»

Buharî, Halid b. Mahled kanalı ile Zeyd b. Halid'in şöyle dediğini rivayet eder: Hudeybiye senesinde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yola çıktık. Geceleyin üzerimize yağmur yağdı. Rasûlullah (s.a.v.), bize sabah namazını kıldırdıktan sonra yüzünü bize

çevirip şöyle dedi:
- Rabbinizin ne dediğini biliyor musunuz?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedik. Bunun üzerine şöyle dedi:
- Yüce Allah buyurdu ki: «Kullarımdan bana inanan da oldu, inkar eden de. Allah'ın rahmeti ve lütfü ile üzerimize yağmur yağdırıldı, diyen kişi bana inanmış ve yıldızları inkar etmiştir. Ama yıldızlar vesilesi ile bize yağmur yağdırıldı, diyen kişi de yıldızlara inanmış, beni inkar etmiştir.»
Buharî, Bera'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Siz, Mekke fethini fetih sayıyorsunuz. Evet, Mekke'nin fethi bir fetih oldu. Ama biz, Hudeybiye günündeki Rıdvan bey'atım fetih olarak kabul ediyoruz. Biz Peygamber (s.a.v.)'le birlikte 1.400 kişi idik. Hudeybiye bir kuyudur. Oradan su çektik. İçinde bir damla su dahi kalmadı. Bu haber Rasûlullah'a ulaştığında o gelip kuyunun başına oturdu. Sonra bir kabın getirilmesini istedi. Kabın içindeki su ile abdest aldı. Daha sonra nıazmaza yaptı, dua etti. Sonra suyu, kuyunun içine döktü. Çok geçmeden kuyu dilediğimiz kadar bize ve bineklerimize su verdi.»
İbn İshak; «Size, bundan başka, yakın zamanda bir zafer verecektir.» ayet-i kerimesinde geçen zafer (fetih) kelimesi ile, Hudeybiye barışının kastedildiğini söylemiştir.
Zührî dedi ki: Hudeybiye barışından önce, İslâm tarihinde ondan daha büyük bir fetih meydana gelmiş değildir. Ancak Bedir muharebesi yapılmıştır ki, o gün müşriklerle Müslümanlar karşı karşıya gelmişlerdi. Sonra barış yapılmış, savaş yüklerini indirmiş, insanların tamamı birbirlerinden yana güven içerisinde olmuş, birbirleriyle karşılaşmış, sohbet etmiş, konuşmuş ve tartışmışlardı. Aklı eren bir kimse ile Müslümanlıktan söz edilince o, mutlaka İslâm'a girmişti. Hudeybiye barışı ile Mekke fethi arasında geçen iki senelik süre zarfında İslâm'a girenlerin sayısı, daha önceki altı senelik süre zarfında İslâm'a girenlerin sayısı kadar veya daha fazla idi.
İbn Hişam dedi ki: Zührî'nin söylediği sözlerin doğruluğunun delili şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.) -Cabir'in kavline göre- Hudeybiye'ye 1.400 sahabe ile birlikte gitmiştir. Bundan iki sene sonraki Mekke fethinde ise 10.000 sahabe ile Mekke'ye gitmiştir.
Buharî, Yusuf b. İsa ve ondan da İbn Fudayl kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hudeybiye gününde insanlar susadı-lar. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında küçük bir su kovası vardı. Ondan abdest aldı. Sonra insanlar Rasûlullah'm yanma yöneldiler. Rasûlullah onlara sordu:
- Neyiniz var?
- Ya Rasûlallah, yanımızda abdest almak ve içmek için su yok. Sadece senin küçücük kovanda biraz su var.
Peygamber (s.a.v.), elini küçük kovanın içine daldırdı. Parmakları arasından su fışkırmaya başladı. Tıpkı bir pınarı andırıyordu. Biz, o sudan içip abdest aldık.
Ravi eliyor ki: Cabir'e şöyle denildi:
- O gün siz kaç kişi idiniz?
- Eğer o gün 100.000 kişi olsaydık, o su yine bize yeterdi. Ama biz 1.500 kişi idik.»
Buharî, Salt b. Muhammed kanalı ile Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Said b. Müseyyeb'e dedim ki, bana ulaşan bir rivayete göre Cabir b. Abdullah diyormuş ki: «Hudeybiye'ye katılan bizler, 1.400 kişi idik.»
Said b. Müseyyeb, Cabir'in kendisine şöyle dediğini bana nakletti:
«Hudeybiye gününde Peygamber (s.a.v.)'e bey'at eden bizler, 1.500 kişi idik.»
Buharî, Ali b. Abdullah kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) Hudeybiye gününde bize: «Siz yeryüzü halkının en hayırlılarısımz.» dedi. Biz 1.400 kişi idik. Eğer bugün gözlerim görseydi, altında bulunduğumuz o ağacın yerini size gösteririm.»
Leys b. Sa'd, Ebu Zübeyr kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hatıb'm bir kölesi gelip onu şikayet ederek şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Hatıb mutlaka ateşe girecektir. Rasûlullah (s.a.v.):
- Yalan söyledin, o ateşe girmeyecektir. Çünkü o, Bedir ve Hu-deybiye'de hazır bulunmuştur, dedi.» Bunu Müslim rivayet etmiştir:
Müslim, Cabir'în şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ümmü Meysir, Rasûlullah (s.a.v.)'m, Hafsa'nm yanında şöyle dediğini işitmiş olduğunu bana haber verdi: «Ağacın altında bey'at yapanlardan hiçbiri üşa-allah ateşe girmeyecektir.» Hafsa: «Öyledir, girmeyeceklerdir, ya Rasûlallah» deyince, Rasûlullah onu azarladı. Hafsa da şöyle dedi: «Sizden Cehennem'e uğramayacak yoktur.» (Meryem, 71.)
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Allah'ın şöyle buyurduğunu ifade etti: «Sonra biz, Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanları kurtarır, zalimleri de orada diz üstü çökmüş olarak bırakırız.» (Meryem, 73.) Buharı, Abdullah b. Ebi Evfa'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rıdvan ağacının altında bey'at yapan kimselerin sayısı 1.300 idi. Eşlem kabilesinden olanlar, Muhacirlerin sekizde biri idiler.»
Buharî, Mervan ile Misver b. Mahreme'nin şöyle dediklerini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.) Hudeybiye senesinde 1.000'den fazla sahabesi ile yola çıktı. Zu'1-Huleyfe'ye vardığında kurbanlıklarını işaretleyip gerdanlıklarını taktı, kendisi de ihrama girdi.
Demek istediğimiz şudur ki; bu rivayetlerin tamamı, İbn İshak'ın, «Rasûlullah'm Hudeybiye'ye katılan sahabeleri 700 kiş

idiler.» görüşüne aykırıdır. Allah bilir ya o, kendi kafasına göre hüküm vermiştir. O, kurbanlık develerin yetmiş tane olduğunu göz önüne alarak bu develerden herbirinin on kişi için olduğunu düşünerek Hudeybiye umresine gidenlerin sayısının 700 kişi olduğu sonucuna varmıştır. Aslında o sefere çıkanların tamamının kurban kesmesi veya ihrama girmesi gerekli değildir. Rivayetlerde belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), aralarında Ebu Katade'nin de bulunduğu bir grubu ileriye göndermişti. Ebu Katade, ihrama girmemişti. Hatta yabani bir eşeği öldürmüş, o ve arkadaşları onun etinden yemişlerdi. Bir miktar eti de yolda iken Rasûlullah'a getirip takdim etmişler, Rasûlullah onlara şöyle demişti: «Sizden herhangi biri Ebu Katade'ye bu eşeğe saldırmasını emretti veya işaret etti mi?» Onlar da, "Hayır" deyince Rasûlullah: «Öyleyse eşeğin geri kalan etini de yeyin.» demişti.

Buharî, Ebu Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hudeybiye senesinde Peygamber (s.a.v.)'le birlikte yola çıktık Arkadaşlarım ihrama girdiler. Ama ben ihrama girmedim.»

Buharî, Said'in babası Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rıdvan ağacını gördüm. Sonra yanma geldiğimde ağacı tanıyamadım.»

Yine Buharî, Said'in babası Müseyyeb'in, Rıdvan ağacı altında Rasûlullah'a bey'at eden kimselerden olduğunu söylemiş ve onun şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rıdvan ağacının altında bey'at yaptık. Ertesi sene oraya vardığımızda, ağacı tanıyamadık.»

Buharî, Tank b. Abdurrahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Hacca gittim. Yolda iken namaz kılan bir topluluğa uğradım. Onlara:

- Burası hangi mesciddir? diye sordum. Onlar da şöyle cevap verdiler: «Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanmda Rıdvan bey'atını yapmış olduğu ağaçtır.»

Ben de Said b. Müseyyeb'e gittim. Durumu ona anlattım. O bana babasının bu hususta kendisine şöyle dediğini nakletti: «O ağacın altında Rasûlullah (s.a.v.)'a bey'at yapan kimseler arasında idim. Ertesi sene oraya gidildiğinde ağacın yerini unuttuk ve bulamadık.»

Sonra Said dedi ki: "Muhammed'in ashabı ağacın yerini bilemediler. Siz mi bileceksiniz. Siz onlardan daha mı bilgilisiniz?"

Buharî, Said kanalı ile Abbad b. Temim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Harre vak'ası olduğu günde insanlar, Abdullah b. Hanze-le'ye bey'at ediyorlardı,. İbn Zeyd: «İnsanlar ne üzerine İbn Hanzele'ye bey'at ediyorlar?» diye sordu. Kendisine «Ölüm üzerine ona bey'at e-diyorlar.» demeleri üzerine İbn Zeyd, şöyle cevap verdi:

« Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra ölüm üzerine herhangi bir kimseye bey'at etmem.» İbn Zeyd, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hudeybiye'de hazır bulunmuştu.

Buharî, Kuteybe b. Said kanalı ile Yezid b. Ebi Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Seleme b. Ekva'a sordum:

- Hudeybiye gününde Rasûlullah (s.a.v.)'a ne üzerine bey'at ettiniz?

- Ölüm üzerine bey'at ettik, dedi.»

Sahih-i Müslim'de Seleme'den naklolunduğuna göre o, insanların başında, ortasında ve sonlarında olmak üzere Hudeybiye'de üç kez Rasûlullah (s.a.v.) ile bey'atleşmiştir.

Sahih'te Ma'kil b. Yesar'dan rivayet olunduğuna göre o, Rasûlullah (s.a.v.) insanlarla bey'atleşirken ağacın dallarını yüzüne değmesin diye yukarıya kaldırıyormuş. O gün Rasûlullahla bey'atleşen ilk kişi, Ebu Sinan olmuştu. Ebu Sinan'ın adı Vehb b Mihsan'dır ki, kendisi Ukkaşe b. Mihsan'm kardeşidir. İlk bey'atleşen kişinin Sinan b. Ebi Sinan olduğunu söyleyenler de vardır.

Buharî, Suca' b. Velid kanalı ile Nafi'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: İnsanlar, Abdullah İbn Ömer'in, babası Ömer'den önce Müslüman olduğunu anlatıyorlar. Ama gerçek böyle değildir. Ancak Hudeybiye gününde Ömer (r.a.), oğlu Abdullah'ı düşmanla savaşmak için Ensâr'dan bir adamın yanmda bulunan atını getirmesi için adamın yanına göndermişti. O esnada Rasûlullah (s.a.v.), Rıdvan ağacının yanında sahabelerle bey' a deşiyorlardı. Ömer'in bundan haberi yoktu. Abdullah gelip Rasûlullah'la bey'atleşti. Sonra Ömer onunla beraber gelip Rasûlullah (s.a.v.) ile bey'atleşti. İşte insanların «Abdullah b Ömer, babası Ömer'den-önce Müslüman oldu.» diye anlattıkları şeyin aslı budur.

Hişam b. Ammar, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hu-debiye gününde Peygamber (s.a.v.)'in yanında insanlar, ağaçların gölgeleri altına dağılıp gittiler. Bir de baktım ki, insanlar Peygamber (s.a.v.)'in etrafında toplanıp halka oluşturmuşlar. Babam bana dedi ki:

- Ey Abdullah, bak bakalım hele. Rasûlullah (s.a.v.)'m çevresinde halka oluşturup toplanan bu insanların işi nedir?

Ben de gidip baktım ki, onunla bey'ti eşiyorlar. Ben de bey'atleş-tim. Sonra babam Ömer'in yanma dönüp durumu anlattım. O da gidip bey'atleşti. [7]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/248-250.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/250-253.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/254-255.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/256-265.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/266-272.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/273-271.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/282-296.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Buharîye Göre Hudeybiye Umresi
Hicretin Altıncı Senesinde Göreve Çıkarılan Seriyye Ve Heyetler
Hicri Altıncı Senede Meydana Gelen Diğer Hadiseler
Hicretin Yedinci Yılı Bu Yılın Başlarında Yapılan Hayber Savaşı
Fasıl
Hüyey B. Ahtab En-Nadrî'nin Kızı Safiye
Fasıl
Hayber Kalelerinin Fethi Ve Arazilerinin Taksimi
Fasıl
Rasûlullah (S.A.V.), Hayber'de Ordugah Kurmuş İken Ebu Talib Oğlu Cafer İle Habeşistan'da Kalan Diğer Müslüman Muhacirler Ve Onlara Katılan Yemenlilerin Gelişleri

Buharîye Göre Hudeybiye Umresi

Megazi bahsinde Buharı, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Mis-ver b. Mahreme ile Mervan b. Hakem'in şöyle dediklerin rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), Hudeybiye senesinde 1.000 küsur ashabı ile birlikte yola çıktı. Zu'l-Huleyfe'ye vardığında kurbanlıklarının boyunlarına gerdanlıklarım asıp kurbanlık oldukları bilinsin diye işaretledi. Kendisi de umre ihramına girdi. Huzahlardan da kendisi için keşifler yapması gayesi ile bir gözcüyü ileriye gönderdi.
Gadirü'l-Eştat mevkiine vardığında gözcüsü (casusu) gelip şöyle dedi:
- Kureyşliler, sana karşı yığınla adam toplamışlar. Ehabiş grubunu da yanlarına almışlar. Onlar seninle savaşacaklar ve Ka'be'ye gitmene engel olacaklardır!
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), sahabelere şöyle dedi:
- Ey insanlar, bana bu hususta fikrinizi söyleyin. Bizi Ka'be'den geri çevirmek isteyen şu kimselerin (müşriklerin) çoluk çocuklarına, kadınlarına saldırmama ne dersiniz? Eğer onlar bize gelirlerse, Ce-nâb-ı Allah, müşriklerden bir gözü kesmiş olur. Yoksa biz onları savaşılmış olarak bırakırız.
Ebu Bekir dedi ki:
- Ya Rasûlallah, sen şu Beyt'i ziyaret maksadıyla Medine'den çıkıp geldin. Herhangi bir kimseyi öldürmek ve herhangi bir kimse ile savaşmak niyetinde değilsin. Sen Beyt'e gitmeye bak. Oraya yönel. Her kim bizi ondan geri çevirirse, onunla savaşırız.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Öyleyse Allah'ın adı ile yürüyün, dedi."
Sahih-i Buharî'nin Kitabü'ş-Şehadat bölümünde Misver b. Mahreme ile Mervan b. Hakem'in şöyle dedikleri rivayet edilmiştir:
«Hudeybiye zamanında Peygamber (s.a.v.) Medine'den yola çıktı. Yolda iken şöyle dedi:
- Halid b. Velid, Ganim'de Kureyşlilerin Öncü kuvveti olarak birkaç süvari ile birlikte durmaktadır. Siz sağ tarafı tutun.
Allah'a yemin ederim ki, onlar Müslüman askerlerin atlarının ayaklarından çıkan tozu görmedikçe gelişlerinden haberleri olmadı. Bu tozu görünce koşarak gittiler ve Kureyşlileri uyarmaya başladılar.
Peygamber (s.a.v.) de yoluna devam etti. Nihayet Kureyşlileri görecek tepeye vardığında devesi orada çöktü, insanlar, "Çöktü, çöktü." dediler. Bu sözlerini defalarca tekrarladılar. "Rasûlullah'm devesi Kasva çöktü, Kasva çöktü." dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Kasva çökmedi. Bu onun huyu da değildir. Ancak fili Mekke'ye girmekten alıkoyan, onun alıkoydu, dedi.
Sonra şu sözleri ekledi:
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Kureyşliler, içinde Allah'ın haramlarına saygı gösterecekleri birşeyi benden isterlerse, mutlaka bunu onlara veririm.
Böyle dedikten sonra devesini dürttü. Deve de kalktı.
Sonra yanlarından ayrılıp yola devam etti. Hudeybiye'nin aşağı taraflarında, içinde azıcık su bulunan bir çukura geldi. İnsanlar oradan azar azar su alıyorlardı. Çok geçmeden çukurdaki suyu da tükettiler. Sahabeler, susuzluklarını Rasûlullah'a bildirdiler. O da okluğundan bir ok çıkardı. Sonra oku çukura koymalarını emretti. Allah'a yemin ederim ki, o çukurdan su fışkırmaya başladı. Doyuncaya kadar kana kana su içtiler. Daha sonra da çukurun başından ayrılıp gittiler.
Onlar bu halde iken Büdeyl b. Verka el-Huzaî kavminden birkaç kişi ile birlikte Rasûlullah'm yanma geldi. Huzaallılar, Tihame halkından olup Rasûlullah'm sırdaşları idiler. Büdeyl, Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Ka'b b. Lüey ile Amir b. Lüey'in Hudeybiye suları civarında konakladıklarını gördüm. Beraberlerinde yavrulamış develer (yani çocukları ve kadınları) bulunuyordu. Onlar, seninle savaşacaklar ve seni Ka'be'den geri çevireceklerdir.
Peygamber (s.a.v.), Büdeyl ve arkadaşlarına şu cevabı verdi:
- Biz herhangi bir kimse ile savaşmaya gelmedik. Sadece umre için geldik. Kureyşlileri savaş bitkin düşürmüş ve onlara zarar vermiştir. İsterlerse onlarla aramızda bir müddet koyarım. Ama onlar da benimle diğer insanların arasından çekilsinler. Eğer ben galip olursam, dilerlerse diğer insanlarla birlikte İslâm'a topluca akın akın-girerler. Ama girmezlerse ve bu dediğimi yapmazlarsa, nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bu davam uğruna onlarla sa-
vaşırım veya bu yolda boynum gider. Allah'ın emri mutlaka yerine gelecektir.
Büdeyl:

- Senin bu dediklerini onlara bildireceğim, dedi. Yola çıktı ve Ku-reyşlilerin yanına varıp onlara şöyle dedi:
- Biz, şu adamın (Muhammed'in) yanından geldik, onun söylediklerini işittik. İsterseniz sözlerini size tebliğ ederiz.
Kureyş'in beyinsizleri:
- Onun hakkında bize herhangi birşey söylemene ihtiyacımız yok, dediler.
Kureyş'in fikir ve görüş sahibi kimseleri:
- Ondan duyduklarını söyle bakalım, dediler. Büdeyl de:
- Muhammed'in şunu ve şunu söylediğini işittim, dedi ve Rasûlul-lah (s.a.v.)'m kendisine söylediklerini onlara nakletti.
Bunun üzerine Urve b. Mesud, kalkıp şöyle dedi:
- Ey halk, ben baba değil miyim?
- Evet babasın.
- Siz de çocuk değil misiniz?
- Evet çocuğuz.
- Beni herhangi birşeyle suçlar mısınız?
- Hayır.
- Bilmez misiniz ki, Ukaz halkına alarm verdim. Onları savaşa çağırdım. Ama onlar yerlerinden kalkmayınca ben çoluk çocuğum ve bana itaat eden kimselerle birlikte size geldim.
- Evet öyledir.
- İşte bu adam (Muhammed), size akıllıca bir teklifte bulunuyor. Ya bu teklifi kabul edin veya bırakın da onun yanma gideyim.
- Git bakalım.
Urve b. Mesud, kalkıp Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldi. Onunla konuşmaya başladı. Peygamber (s.a.v.), Büdeyl'e söylediklerinin benzerini ona da söyledi. O esnada Urve, ona şöyle dedi:
- Ya Muhammed, ne dersin? Bence sen kendi kavminin kökünü kazımaktasın. Araplar arasında senden önce senin gibi biri kendi kavmine bu kadar felaket getirmiş midir? Eğer bu teklifimizi kabul etmezsen, barışa yanaşmazsan, yemin ederim ki, senin etrafında dağınık bazı kimseler vardır ki, yarın onlar seni bırakıp kaçacaklardır!
Urve'nin bu sözü üzerine Ebu Bekir ona şöyle dedi:
- Lat'm bızırını em. Biz mi Rasûlullah'ı bırakıp kaçacağız.
- Ya kim?
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederimki, senin daha önce bana yaptığın bir iyiliğin olmasaydı senin bu sözlerine karşılık verirdim.
Bundan sonra Urve, Peygamber (s.a.v.)'Ie konuşmaya başladı. Konuştukça Hz. Peygamber'in sakalını tutuyordu. Muğire b. Şube de Peygamber Efendimiz'in yanı başında durmakta idi. Başında miğferi, elinde kılıcı vardı. Urve, elini Hz. Peygamberin sakalına uzattıkça Muğire, kılıcının kınının ucundaki demirle eline vuruyor ve: «Elini Rasûlullah'm sakalından çek!» diyordu. Urve başım kaldırıp: «Bu kimdir?» diye sordu. Muğire b. Şube olduğunu söylediler. O da Mugi-re'ye şöyle dedi:
- Ey hain! Senin o hainlik yaptığın işte benim çabam ve gayretim olmadı mı?
Muğire b. Şube, cahiliye döneminde birkaç kişiyle arkadaşlık etmiş, onları öldürüp mallarım almış, sonra da gelip Müslüman olmuştu. Peygamber (s.a.v.), ona şöyle demişti:
- İslâmiyet'ini kabul ederim. Ama malına bir diyeceğim olmadığı gibi onunla ilgim de yoktur.
Urve, daha sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın sahabelerine baktı. Onları gözleri ile süzdü. Sonra dedi ki:
- Vallahi Rasûlullah (s.a.v.) tükürünce, tükrüğü mutlaka sahabelerden birinin avucu içine düşüyor, o da o tükrüğü alıp yüzüne ve cildine sürüyordu. Onlara bir emir verdiğinde koşarak acele ile emrini yerine getiriyorlardı. Abdest alacak oldu mu, onun abdest suyunu getirmek ve abdest almasına yardımcı olmak için âdeta birbirlerini öldürecek gibi oluyorlardı. Ona olan saygılarından dolayı zatına dik bakışla bakmıyorlardı.
Urve, kendi arkadaşlarının yamna dönüp şöyle dedi:
- Ey kavim, Allah'a yemin ederim ki, ben hükümdarların yanma gittim. Kayserin, kisramn, Necaşi'nin yanına çıktım. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed gibi ashabı tarafından saygı gören bir hükümdar görmedim. Allah'a yemin ederim ki, o tükürünce tükrüğü mutlaka sahabelerden birinin avucu içine düşüyor, o sahabe de tükrüğü kendi yüzüne ve cildine sürüyordu. Onlara bir emir verince, emrini koşarak yerine getiriyorlardı. Abdest alacak oldu mu abdest suyunu getirmek ve abdest almasına yardımcı olmak için âdeta birbirlerini öldürecek gibi yarışıyorlardı. O konuşunca yanında seslerini kısıyorlardı. Ona olan saygılarından ötürü yüzüne dik bir şekilde bakamı-yorîardı. O size akıllıca bir teklifte bulunmuştur. Gelin bu teklifi kabul edin.»
Kinane oğulları kabilesinden bir adam: «Bırakın da ben Muhammed'in yanma gideyim» dedi. Onlar da; "Git bakalım" dediler. Adam, Peygamber (s.a.v.) ile ashabının yamna vardığında Peygamber (s.a.v.) dedi ki: «Bu falan adamdır. Bu, kurbanlık hayvanlara saygı gösteren bir kavimdendir. Bunun için kurbanlık hayvanları onun geleceği yola sürün.» Sahabeler de kurbanlıkları onun yoluna çıkardılar. Telbiye getirerek onu karşıladılar. Adam bu manzarayı görünce: «Sübhanal-lah. Bu adamların Ka'be'den geri çevrilmeleri uygun olmaz.» dedi. Arkadaşlarının yanına dönüp şöyle dedi:
- Kurbanlık hayvanlar gördüm. Boyunlarına kurbanlık alameti olan gerdanlıklar takılmış ve işaretlenmişlerdi. Onların Ka'be'den geri çevrilmelerini uygun görmüyorum!

Mikrez b. Hafs adında bir Kureyşli ayağa kalkıp: «Müsaade edin, ben Muhammed'e gideyim.» dedi. Ona: Git bakalım, dediler O da Müslümanların yanma yaklaştığında Rasûlullah (s.a.v.): "Bu Mik-rez'dir. Facir bir adamdır.» dedi. Gelip Peygamber (s.a.v.)'le konuşmaya başladı. Konuşma esnasında Süheyl b. Amr geldi. Süheyl b. Amr gelince Rasûlullah (s.a.v.): «İşte işiniz kolaylaştırıldı.» dedi.

Mamer, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Süheyl gelip şöyle dedi:

- Aramızda bir antlaşma metni yazalım. Peygamber (s.a.v.), yazıcıyı çağırdı ve ona:
- Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla yaz, dedi. Süheyl:
- Rahman kelimesine gelince vallahi ben onun ne olduğunu bilmiyorum. Ama sen, «Allah'ım, senin adınla» diye yaz. Nitekim daha önce de öyle yazıyordun, dedi.

Müslümanlar dediler ki:

- Vallahi biz bu antlaşma metnini ancak Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla diye yazarız.

Peygamber (s.a.v.), yazı yazana:

- Allah'ım, senin adınla diye yaz, dedi. Sonra şöyle buyurdu:
- Bu, Rasûlullah Muhammed'in, karar verdiği şeydir, diye yaz. Süheyl:
- Allah'a yemin ederim ki, senin Allah Rasûlü olduğunu bilseydik ve buna inansaydık, seni Ka'be'den geri çevirmez ve seninle savaş-mazdık. Ama sen Abdullah oğlu Muhammed diye yaz, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki, ben Allah'ın Rasûlü'yüm. Siz beni ya-lanlasanız da bu böyledir. Ama Abdullah oğlu Muhammed, diye yaz.

Zuhrî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.): «Onlar, içinde Allah'ın haramlarına saygı gösterecekleri herhangi bir teklifte bulunacak olurlarsa, ben mutlaka kabul eder ve istediklerini veririm.» demesinden ötürü böyle olmuştur.

Peygamber (s.a.v.), antlaşmayı yazıcıya yazdırırken şu şartı koydurdu:

«Bizimle Ka'be'nin arasından çıkmaları ve bizim Kabe'yi tavaf etmemiz şartı üzerine...» Süheyl dedi ki:

- Allah'a yemin ederim ki biz, isteğimiz olmadan zorla Ka'be'ye girmiş olduğunuzu Araplar arasında söylettirmeyiz. Ancak gelecek sene Ka'be'yi tavaf edebilirsiniz.

Ve antlaşmaya bu madde konuldu. Sonra Süheyl şöyle dedi:

- Senin dinine mensup olsa bile bizim yanımızdan bir adam sana gelirse, onu bize mutlaka geri vereceksin.

Müslümanlar dediler ki:

- Sübhanallab! Müslüman olarak yanımıza gelen bir adam, müşriklere nasıl olur da geri verilir?

Bu maddeyi yazdıktan sonra Ebu Cendel b. Süheyl b. Amr, bağlı olduğu zincirleri sürüyerek Müslümanların yanma geldi Mekke'nin aşağı taraflarından çıkıp gelmişti. Kendini Müslümanların arasına attı. Bu durumu gören Süheyl şöyle dedi:

- Ya Muhammed, sana gelip te bana geri vermeni isteyeceğim ilk adam işte budur.
- Biz antlaşma yazısını henüz kesini eştirmedik.
- Bunu vermezsen artık seninle asla antlaşma yapmam. Seninle musalaha akdi imzalamam.
- Bunu bana bağışla.
- Sana bağışlamam.
- Haydi bağışla.
- Hayır ben bunu yapmam. Mikrez dedi ki: Evet sana bağışladık. Ebu Cendel dedi ki:
- Ey Müslümanlar topluluğu! Ben müşriklere geri verilecek miyim? Oysa ki ben Müslüman olarak yanınıza geldim. Başıma gelenleri görmüyor musunuz?

Ebu Cendel, Allah yolunda çok şiddetli eziyetler ve işkenceler görmüştü. Bu durumu gören Hz. Ömer şöyle dedi:

«Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip ona şöyle dedim:

- Sen gerçekten Allah'ın peygamberi değil misin?
- Evet, Allah'ın peygamberiyim.
- Biz hak yolda değil miyiz, düşmanlarımız da batıl yolda değil midirler?
- Evet öyledir.
- Şu halde dinimiz uğruna ne diye alçaklığa razı oluyor ve hakaret görüyoruz?
- Ben Allah'ın elçisiyim. Ona karşı gelemem. O benim yardımcımdır.
- Ka'be'ye gelip onu tavaf edeceğimizi sen bize söylemiyor muydun?
- Evet... Ama mutlaka bu sene gelip Ka'be'yi tavaf edeceğimizi sana söyledim mi?
- Hayır.
- Ama muhakkak sen Ka'be'ye gelecek ve onu tavaf edeceksin. Hz. Ömer diyor ki: "Bunun üzerine Ebu Bekir'in yanına gittim. Ve ona şöyle dedim:
- Ey Ebu Bekir! Bu, Allah'ın gerçekten peygamberi değil midir?
- Evet öyledir.
- Biz hak yolda değil miyiz, düşmanlarımız da batıl yolda değil midirler?

- Evet öyledir.
- Öyleyse niçin dinimiz uğruna hakarete uğruyoruz?
- Ey Adam! O gerçekten Allah'ın Rasûlü'dür. O, Rabbine isyan edemez. Rabbi ona yardım eder. Sen onun yoluna uy. Allah'a yemin ederim ki, hak yoldadır.
- Ama Ka'be'ye geleceğimizi ve tavaf edeceğimizi bize söylemiyor muydu?
- Evet, ama mutlaka bu sene gelip Ka'be'yi tavaf edeceğimizi söyledi mi?
- Hayır.
- Ama mutlaka Ka'be'ye gelecek ve tavaf edeceksin.
Zührî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bu hatamı affettirmek için çok ameller işledim."
Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), antlaşma metninin yazım işi tamamlandıktan sonra ashabına: «Kalkın, kurbanınızı kesin, sonra da tıraş olun.» dedi. Allah'a yemin ederim ki, bu emrini üç kez tekrarladı. Yine de onlardan herhangi biri kalkıp kurbanım kesemedi ve tıraş olamadı. Bu durumu görünce zevcesi Ümmü Seleme'nin yanma gitti ve karşılaştığı durumu ona anlattı. Ümmü Seleme ona şöyle dedi:
- Sen bu işin yapılmasını istiyor musun ey Allah'ın peygamberi? Eğer istiyorsan çık, herhangi bir kimseyle konuşma. Sonra kurbanlarını kes, berberini de çağır, seni tıraş etsin.
Peygamber (s.a.v.), çadırdan çıktı. Herhangi bir kimse ile konuşmadan kurbanlarını kesti ve berberini çağırıp tıraş oldu. Ashab, bu durumu görünce kalkıp kurbanlıklarını kestiler ve birbirlerini tıraş etmeye başladılar. Ama keder ve üzüntülerinden neredeyse birbirlerini öldürecek hale gelmişlerdi.
Daha sonra mü'min kadınlar Hz. Peygamber'in yanma geldiler. Bu hususta yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey inananlar! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları deneyin. Hicretlerinin sebebini inceleyin. Allah onların imanlarını çok iyi bilir. Onların mü'min kadınlar olduklarını öğrenirseniz, inkarcılara geri çevirmeyin. Bu kadınlar, o inkarcılara helal değildir. Onlar da bunlara helal olmazlar. İnkarcıların bu kadınlara verdikleri mehirleri iade edin. Bu kadınların mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman onlarla evlenmenizde bir engel yoktur. İnkara kadınları nikahınızda tutmaym...» (el-Mümtehine, 10.)
Bu ayet nazil olunca o gün Hz. Ömer, müşrik olan iki karısını boşadı. Bunlardan biri ile Muaviye b. Ebi Süiyan, diğeri ile de Safvan b. Umeyye evlendi.
Sonra Peygamber (s.a.v.) Medine'ye döndü. Kureyş'ten bir adam olan Ebu Basir Müslüman olarak Medine'ye, Hz Peygamber'in yanına geldi. Kureyşliler, onu almak için iki kişi göndererek: "Antlaşma gereğince onu bize vermelisiniz." dediler. Hz. Peygamber, Ebu Basir'i onlara verdi. Üçü birlikte yola çıktılar. Zu'1-Huleyfe'ye vardılar. Mola verip hurma yemeye başladılar. Ebu Basir, o iki kişiden birine şöyle dedi:
- Ey falan, vallahi şu kılıcım çok güzel buluyorum. Adam da kılıcım kınından çıkardı. Bakıp şöyle dedi:
- Evet, Allah'a yemin ederim ki, kılıcım çok güzeldir. Çok iyidir. Defalarca denemişimdir.
Ebu Basir:
- Ver de bakayım hele, dedi. Adanı verince Ebu Basir, kılıcı eline aldı. Bir fırsatını bulup adamı vurdu, öldürdü. Diğeri de kaçıp Medine'ye geldi. Koşarak Mescid-i Nebevi'ye girdi. Onu görünce Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi: «Bu adam çok korkmuş.»
Adam, Hz. Peygamber'in yanına varınca:
- Vallahi arkadaşım öldürüldü. Ben de öldürülmek üzereyim, dedi.
Ebu Basir gelip şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Allah'a yemin ederim ki, Allah senin Kureyşlilere^vermiş olduğun taahhüdü yerine getirmiştir. Sen beni onlara geri verdin. Sonra Allah beni onlardan kurtardı.
Peygamber (s.a.v.):
- Vay anam! Bu adam savaş ateşini alevlendirdi. Keşke bunun hakkından gelecek bir adam olsaydı, dedi.
Ebu Basir, bu sözleri işitince Peygamber (s.a.v.)'in kendisini Ku-reyşlilere geri vereceğini anladı. Medine'den çıkıp Sifu'l-Bahr'a (deniz kıyısına) gitti.
Ravi diyor ki: Ebu Cendel b. Süheyl b. Amr da müşriklerin elinden kaçıp kurtuldu ve Ebu Basir'in yanma Sifu'l-Bahr'a geldi. Artık Kureyşlilerden Müslüman olan herkes Ebu Basir'in yanma geliyor, grubuna katılıyordu. Nihayet bir çete oluşturdular. Allah'a yemin ederim ki, bunlar Kureyşlilerin yola çıkan bir kervanlarını duyunca mutlaka yolunu kesiyor, adamlarını öldürüyor, mallarını alıyorlardı.
Kureyşliler, Peygamber (s.a.v.)'e haber gönderdiler. Allah rızası ve akrabalık hatırı için şunu kendisinden talep ettiler: «Senin yanma gelen kimseyi bize geri gönderme mecburiyetin yoktur ve güvenlik içindedir.» Peygamber (s.a.v.) de onlara, bunu kabul ettiğini bildirdi. Yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Sizi onlara üstün kıldıktan sonra, Mekke bölgesinde,onların ellerini sizden, sizin ellerinizi onlardan geri tutan, savaşı önleyen O'dur. Allah yaptıklannızı görendir.
İnkar edenler, gönüllerindeki cahiliye çağının asabİ3^et ateşini ateşlendirdiklerinde, Allah, peygamberine ve inananlara huzur indirdi...» (el-Frfih, 24-26.)

Müşrikler, gönüllerindeki asabiyet ateşinden ötürü Rasûlullah'm risaletini ikrar etmemişler ve Hudeybiye barış antlaşmasının metnini, «Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.» diye kaleme aldırmamışlar ve Müslümanların Ka'be'yi ziyaretlerine engel olmuşlardı.
Buharı, eş-Şurût bahsinin baş tarafında Yahya b. Bükeyr kanalı ile bu olayı anlatır.
Buharı, Hasan b. îshak kanalı ile Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Süheyl b. Huneyf, Sıffîn'dan geldiğinde yanma varıp haber sorduk. Bize şöyle dedi: «Reyi itham edin. Ben, Ebu Cendel'i geldiği gün kendime bir baktım. Eğer onun geri verilmesine dair Rasûlullah'm verdiği karara karşı çıkacak gücü kendimde bulsaydım, karşı çıkardım. Ama Allah ve Rasûlü, işin doğrusunu daha iyi bilirler. Beklenmedik bir durumla karşılaşmamak için kılıçlarımızı omuzlarımızdan henüz indirmemiş tik. Ancak şimdi bildiğimiz bir işle karşılaştık. (Yani Hz. Ali ile Muaviye arasmda fitne meydana geldi.) Bundan önce bir açığı yamalarsak, bu sefer başka bir delikle karşılaşıyoruz. Şimdi bu durumu nasıl karşılayacağımızı bilemiyorum.»
Buharı, Zeyd'in babası Eslem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir yolculuğunda yürümekte iken, Hattab oğlu Ömer de geceleyin onun yanında yürüyor idi. Ömer, kendisine birşey sordu. Rasûlullah cevap vermedi. Yine sordu, yine cevap vermedi. Yine sordu, yine cevap vermedi. Ömer de şöyle dedi: «Anan ağlasın ey Ömer, Rasûlullah'a üç kez ısrarla sordun. Her defasında da sana cevap vermedi.»
Ömer dedi ki: Devemi hızla hareket ettirerek Müslümanların önüne geçtim. Hakkımda Kur'ân ayeti nazil olmasından korktum. Çok geçmeden bir ünleyicinin bana seslendiğini işittim. "Korkarım ki, hakkımda Kur'ân ayeti nazil oldu." dedim. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip selam verdim. Bana dedi ki: «Bu gece bana bir sûre nazil oldu. O sûre, güneşin üzerine doğduğu şeylerden (dünyadan) bana daha sevimlidir.» Böyle dedikten sonra «Ey Muhammed! Doğrusu biz sana apaçık bir zafer sağlamışızdır.» ayetini okudu.

Ben derim ki: Tefsirimizde Fetih sûresi hakkında detaylı açıklamalarda bulunmuşuzdur. Hamd ve minnet Allah'adır. [1]

Hicretin Altıncı Senesinde Göreve Çıkarılan Seriyye Ve Heyetler

Hafiz Beyhakî, Vakidî'den bu konuda şu özetleri nakletmiştir:
«Bu senenin rebiyülevvel ayında Rasûlullah (s.a.v.), Ukkaşe b. Mihsan'ı kırk kişilik bir seriyye ile Garv-ı Merzuk'a gönderdi. Oranın halkı, bunların önünden kaçtılar. Bunlar da onların su başlarında mola verdiler. Ukkaşe peşlerine adam taktı, takip ettirdi, onlardan 200 deve ele geçirdi. Develeri önlerine katıp, Medine'ye getirdiler.
Hicri altıncı senede Ebu Ubeyde b. Cerrah in seriyyesi Zi'l-Kas-sa'ya gönderildi. Bunlar kırk kişiden oluşmakta idiler. Yaya olarak yola çıktılar. Sabahın alacakaranlığında Zi'l-Kassa'ya vardılar. Oranın ahalisi, bunların önünden kaçıp dağ başlarına çıktı. Ebu Ubeyde, onlardan bir adamı esir alıp Rasûlullah (s.a.v.)'ın yamna getirdi.
Bu senede Muhammed b. Mesleme'nin on kişilik seriyyesi de göreve çıkarıldı. Bunlar gidecekleri yere vardıklarında ahali bunlara karşı siperlere girip gizlenmişlerdi. Gece olunca Muhammed b. Mesleme'nin bütün arkadaşları öldürüldü. Sadece o yaralı olarak kurtuldu.
Yine hicri altıncı senede Zeyd b. Harise seriyyesi, Cemum mevkiine gönderildi. Bu seriyye, orada Müzeyneli Halime adında bir kadına rastladı. Kadın onlara, Beni Süleym kabilesinin adamlarının bulunduğu bir yeri gösterdi. Seriyye oraya gidip koyun ve keçilerle davarları ele geçirdiler. Müşriklerden bir grup adamı da esir aldılar. Esir alınanlar içinde Halime'nin kocası da vardı. Rasûlullah, onu Halime'nin hatırına bağışladı ve serbest bıraktı.
Yine hicri altıncı senede Zeyd b. Harise seriyyesi, cemaziyelevvel ayında onbeş kişilik bir grupla Beni Salebe kabilesine gönderildi. Araplar, bu seriyyenin önünden kaçtılar. Seriyyedekiler de onlann yirmi kadar devesini ele geçirdiler. Dört gece sonra Medine'ye döndüler.
Yine bu senede Zeyd b. Harise, cemaziyelevvel ayımda İss mıntıkasına gönderildi. Bu seriyyedeki adamlar, Ebu'I-As b. Rebi'nin beraberinde bulunan malları ganimet olarak aldılar. Ebu'l-As da Rasûlullah (s.a.v.)'ın kızı Zeyneb'e sığındı. Zeyneb onu himayesine aldı.
İbn İshak, bu kıssayı şöyle anlatır: Ebu'1-As'm beraberindeki kafile yakalanıp da arkadaşları öldürüldüğünde o, aralarından kaçıp kurtulmuş, nihayet Medine'ye gelmişti. Onun zevcesi, Rasûlullah'm kızı Zeynep idi. Bedir savaşından sonra Zeynep Medine'ye hicret etmişti. Ebu'l-As kaçıp da Medine'ye geldiğinde Zeyneb'e sığınmış, Zeyneb de sabah namazından sonra onu himayesine almıştı. Bu yüzden Rasû-lullah da onu himayesine almış ve kervanından ganimet olarak ele geçirdikleri şeyleri geri vermelerini halka emretmişti. Onlar da Ebu'l-As'm kervanından aldıkları herşeyi geri vermişlerdi. Eksik bir şey bırakmamışlardı. Ebu'l-As da bu mallan alıp Mekke'ye döndü. Sahiplerine teslim etti. Üzerinde hiçbir emanet kalmadı. Bundan sonra Mekke'den dönüp Medine'ye geldi. RasûluUah (s.a.v.) da kızı Zeyneb'i ilk nikahı ile Ebu'1-As'a verdi. Yeni bir nikah ve akid yapmadı. Nitekim bununla ilgili açıklama daha önceki sayfalarda geçmiştir. Zeyneb'in Medine'ye hicreti ile Ebu'l-As'ın İslâm'a girişi arasında altı senelik bir zaman geçmiştir. İlci senelik bir zaman geçtiği de rivayet edilir. Bu iki rivayet arasında bir ayrılık bulunmadığını daha önce de açıklamıştık. Yine onun İslâm'a girişinin, mü'min kadınların kafirlere haram kılındığına dair ayetin nüzulünden iki sene sonra olduğunu da söylemiştik. Ebu'l-As, hicri sekizinci senede, yani fetih senesinde İslâm'a girmiştir. Yoksa Vakidî'nin dediği gibi hicri altıncı senede değildir. Doğrusunu Allah bilir.

Vakidî'nin anlattığına göre hicri altıncı senede Dıhye b. Halife el-Kelbî, kayserin yanından Medine'ye gelmek üzere yola çıkarken kayser ona hilatler ve mükafat olarak mallar vermişti. Dıhye, Husma mevkiine vardığında Cüzam kabilesinden bazı adamlar yolunu kesmişler, yanındaki malların tamamını elinden almışlardı. Bunun üzerine RasûluUah (s.a.v.) da Zeyd b. Harise'yi şakilerin üzerine göndermişti.

Vakidî, Yakup b. Utbe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: RasûluUah (s.a.v.), bir grup adamın Hayber Yahudilerine yardımcı olmak ve destek göndermek istediklerini haber alınca 100 kadar adamla birlikte Hz. Ali'yi o topluluğun üzerine gönderdi. Ali ve arkadaşları, Beni Esed b. Bekr kabilesine varıp orada konakladılar. Yolda iken gündüzleri saklanıyor, geceleri yol gidiyorlardı. Onların bir casuslarına rastladılar. Casus, Hayber hurmalarını kendilerine verme karşılığında Hayberli Yahudilere yardım teklifini götürmek üzere yola çıkarıldığını ikrar etti.

Vakidî dedi ki: Hicri altıncı senenin şaban ayında Abdurrahman b. Avf seriyyesi Dumetu'l-Cendel'e gönderildi. Abdurrahman ve seriy-yesi yola çıkarken RasûluUah (s.a.v.), ona şöyle dedi: «Eğer onlar itaat ederlerse hükümdarlarının kızıyla evlen.» Seriyye, Dumetu'1-Cendel'e vardığında ahali Müslüman oldu. Abdurrahman da onların hükümdarlarının kızı Tümadir bint İsa el-Kelbiye ile evlendi. Bu kadın, Abdurrahman b. Avf a Ebu Seleme adındaki bir çocuğu doğurdu.

Vakidî dedi ki: Hicri altıncı senenin şevval ayında Kürz b. Cabir el-Fihrî'nin seriyyesi, RasûluUah (s.a.v.)'m çobanını öldürüp davarlarını önlerine katıp götüren Ureniler üzerine gönderildi. Kürz, yirmi kadar süvari ile bunların peşlerine gidip onları yakaladı ve geri getirdi.

Urenilerin meselesi, Buharı ve Müslim'in Enes b. Malik'ten anlattıklarına göre şöyledir: Ukl ve Ureyne'den bir grup adam Rasûlul-lah (s.a.v.)'ın yanma gelip şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah! Biz hayvancılıktan anlarız. Tarımdan anlamayız. Medine'nin havası bize ağır geldi.

RasûluUah (s.a.v.), onlara bir deve sürüsü ve çoban verilmesini emretti. Onlara da bu sürü ile birlikte Medine dışına çıkmalarını, orada yaşamalarını develerin sütlerini ve sidiklerini içmelerini emretti. Onlar bu emir üzerine Medine dışına çıktılar. Harre nahiyesine vardıklarında RasûluUah (s.a.v.)'m çobanını öldürüp sürüyü önlerine katıp götürdüler. Müslümanlıktan sonra tekrar küfre döndüler. Ra-sûlullah, onları yakalamak için peşlerine adamlarını gönderdi. Yakalanmalarından sonra ellerinin, ayaklarının kesilmesini, gözlerine mil çekilmesini emretti. Sonra onlar Harre nahiyesinde ölüme terk edildiler ve bu halde iken öldüler.

Katade dedi ki: Bize gelen rivayete göre RasûluUah (s.a.v.), bundan sonra hutbe okurken, insanları zekat vermeye teşvik etti. Ama insanlara işkence yapılmasını (müsle) yasakladı.

Müslim'in, Muaviye b. Kurre tariki ile Enes'ten yaptığı bir rivayet de şöyledir: «Ureyne'den birkaç kişi, RasûluUah (s.a.v.)'a gelip Müslüman oldular ve onunla bey'atleştiler. O sıralarda Medine'de za-tü'1-cenb (verem) hastalığı baş gösterdi. Bunlar dediler ki:

- Ya Rasûlallah! Şehirde zatü'1-cenb hastalığı başgösterdi. Eğer bize izin verirsen, bize vermiş olduğun develerle birlikte geri döneriz.

RasûluUah, onların bu isteklerine olumlu cevap verdi. Bunun üzerine onlarda çıkıp yola koyuldular. Yolda iken çobanları öldürdüler ve develeri de önlerine katıp götürdüler. Ensâr'dan yirmi kadar adam peşlerine takıldı. Beraberlerinde de bir izci götürdüler. İzlerini sürdüler. Nihayet onları yakaladılar, elleri ve ayakları kesildi. Gözlerine de mil çekildi.»

Buharî'nin sahihinde, Enes'in şöyle dediği rivayet edilir: «Ukl mıntıkasından bir grup adam, Medine'ye gelip Müslüman oldu. Ancak oranın havasından rahatsız oldular. RasûluUah (s.a.v.)'m yanına gelip, Medine'nin havasından dolayı hastalandıklarını söylediler. Rasûlullah da onlara: «Medine dışındaki develerimizin yanma gidin. Onların sütlerini ve sidiklerini için.»[2] diye emir verdi. Onlar, develerin bulunduğu yere gittiler. Allah'ın dilediği bir süre kadar orada kaldılar. Sonra çobanı öldürüp, develeri Önlerine katarak götürdüler. Adamın biri, çığlık atarak Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip olup bitenleri haber verdi. O esnada güneş henüz yükselmemişti. Rasûlullah da gelip onları yakalattı. Şişler kızarttırıp vücudlarım dağlattı. Ellerini ve ayaklarını kestirdi. Onları, Harre'de güneşin sıcağı altında bıraktı. Su istiyorlardı, ama onlara su verilmiyordu. Bu halde iken Öldüler.»

Enes'ten gelen başka bir rivayete göre o şöyle demiştir: «Onlardan birinin susuzluktan ötürü ağzını yere sürdüğünü gördüm.»

Ebu Kalabe dedi ki: «İşte onlar çobanı öldürdüler, hırsızlık yaptılar, imanlarından sonra kafir oldular. Allah ve Rasûlüne karşı savaş açtılar.»

Beyhakî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmişir: Rasûlullah (s.a.v.), Urenileri yakalatmak için peşlerine adam takarken şöyle dedi: «Allah'ım! Yollarını şaşırt. Yollarını bulamaz olsunlar. Yollarını onlara deve derisinden daha dar kıl.» Gerçekten Allah, onları yol bulamaz hale getirdi. Yakalanıp Rasûlullah'm huzuruna getirildiler. Elleri ve ayakları kesilip gözlerine mil çekildi.»

Sahih-i Müslim'de şöyle bir ifade de yer almaktadır: «Gözlerine mil çekildi. Çünkü onlar da, çobanların gözlerine mil çekmişlerdi.[3]

Hicri Altıncı Senede Meydana Gelen Diğer Hadiseler

Bu senede hac farz kılındı. Şafiî'nin de kesinlikle ifade ettiği gibi hac ibadeti, Hudeybiye zamanında şu ayetle farz kalınmıştır:

«Başladığınız hac ve umreyi Allah için tamamlayın.» (ei-Bakara, 196.) Bu sebepledir ki Şafiî, haccm acilen değil, geniş zamar içinde farz kılındığına kail olmuştur. Zira Peygamber (s.a.v.), bu ayetin nazil olduğu hicri altıncı senede değil de hicri onuncu senede haccetmiştir. imam Malik, İmam Ebu Hanife ve İmam Ahmed muhalefet etmişlerdir. Bunlara göre hac ibadeti - yapabilen kimseler için- acilen farzdır. Haccın farzlığı, bunlara göre şu ayetten anlaşılmamaktadır: «Başladığınız hac ve umreyi Allah için tamamlayın.» Bu ayette, sadece başlandıktan sonra hac ve umrenin tamamlanması emredilmektedir. Bu üç imam, haccın farziyetini başka delillere dayanarak ortaya koymuşlardır ki, o delilleri tefsirimizde naklettik. Hamd ve minnet Allah'adır.

Hicri altıncı senede Müslüman kadınların zevceliği, müşrik erkeklere haram kılınmıştır. Hudeybiye musalahasmdaki bir maddeye göre müşrikler, Müslüman da olsa Rasûlullah'ın yanma gelen bir kimseyi müşriklere iade etmesini istemişlerdi. İşte bu maddedeki umumiyet, şu ayetle tahsis edilmiş, yani özelleştirilmişti:

«Ey inananlar! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları deneyin, hicretlerinin sebebini inceleyin. Allah onların imanlarım çok iyi bilir. Onların mümin kadınlar olduklarını öğrenirseniz, inkarcılara geri çevirmeyin. Bu kadınlar, o inkarcılara helal değildir. Onlar da bunlara helal olmazlar.» (ei-Mümtehme, ıo.)

Hicri altıncı senede İfk hadisesine sahne olan Müreysi gazvesi de yapılmıştır. Bu hadise sonunda müminlerin annesi Hz. Aişe (r.an-ha)'nin suçsuz olduğuna dair ayet-i kerimeler nazil olmuştu.

Hicri altıncı senede Hudeybiye umresi yapılmış, müşrikler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı Ka'be'den geri çevirmişlerdi. Neticede yapılan musala-hada, on sene müddetle Müslümanlarla müşrikler arasında savaşıl-mayacağına dair şart, musalaha akdine konulmuştu. Bu sebeple on senelik süre zarfında insanlar birbirlerine karşı güven duymaya başlamışlardı. Bütün bu meseleler, yerinde detaylı olarak anlatılmıştır. Hamd ve minnet Allah'adır. Yine bu senede hac ibadetini müşrikler yönetmişlerdi.

Vakidî dedi ki: Hicri altıncı senenin zilhicce ayında Rasûlullah (s.a.v.), altı kişilik bir elçi grubunu çevredeki hükümdarlara göndermiştir. Bunlardan Hatıb b. Ebi Beltea'yı İskenderiye Valisi Mukav-kis'e göndermişti. Şüca' b. Vehb b. Esed b Cüzeyme'yi de Haris b. Ebi Şemmer el-Gassanî'ye, yani Arap Hristiyanların melikine göndermişti. Şüca', Bedir gazvesine katılan Müslüm ani ardandı.

Dıhye b. Halife el-Kelbî'yi kaysere yani Bizans İmparatoru He-rakliyus'a göndermişti.

Abdullah b. Huzafe es-Sehmî'yi Fars hükümdarına göndermişti.

Sulayt b. Amr el-Amirî'yi de, Hevze b. Ali el-Hanefî'ye göndermişti.

Amr b, Ümeyye ed-Damrî'yi de, Necaşi'ye göndermişti. Necaşi, Habeşistan'daki Hristiy anların hükümdarı idi. Asıl ad Ashame b. Hür'dür. [4]

Hicretin Yedinci Yılı Bu Yılın Başlarında Yapılan Hayber Savaşı

«Ve onlara yakın bir fetih verdi.» ayet-i kerimesinde geçen fetih kelimesi ile Hayber fethi kastedilmiştir, Abdurrahman b. Ebi Leyla'nın, bu ayeti böyle yorumladığını Şube rivayet etmiştir.

Musa b. Ukbe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hudeybiye'den döndükten sonra Medine'de yirmi gün veya buna yakın bir süre kaldı. Sonra Hayber'e gitmek üzere Medine'den çıktı. Allah, ona Hayber'i fethedeceğini vaad etmişti.

Musa'nın, Zührî'den naklen anlattığına göre Hayber, hicretin altıncı senesinde fethedilmiştir. Doğrusu ise önce de söylediğimiz gibi bu fethin, hicri yedinci sene başında yapılmış olmasıdır.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hudeybiye'den döndükten sonra zilhicce ayını ve muharrem ayının da bir kısmını Medine'de ikamet ederek geçirdi. Sonra muharrem ayının son kısmında Hay-ber'e gitmek üzere Medine'den çıkıp yola koyuldu.

Yunus b. Bükeyr, Mervan ile Misver'in şöyle dediklerim rivayet etmiştir:

Hudeybiye barışının yapıldığı sene Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye dönerken, Mekke ile Medine arasında kendisine Fetih sûresi nazil oldu. Zilhicce ayında Medine'ye girdi. Orada kaldı. Bir süre sonra Hay-ber'e doğru yola çıktı. Hayber ve Gatafan arasında bir yer olan Reci vadisine inip konakladı. Gatafanhların Hayberlilerin imdadına gitmelerinden korktu. Sabah olunca üzerlerine doğru yürüdü.

Beyhakî'ye ve Vakidî'nin bu manadaki bir rivayetine göre Hayber savaşı, hicri yedinci sene başında yapılmıştır.

Abdullah b. İdris'in, İshak kanalı ile Abdullah b. Ebi Bekir'den naklettiğine göre Hz. Peygamber, muharrem ayının sonunda Hay-ber'i fethetmiş ve safer ayı sonlarında da Medine'ye dönmüştür, ibn Hişam'ın ifadesine göre bu savaşa giderken Peygamber Efendimiz, Nümeyle b. Abdullah el-Leysî'yi Medine'de kendi yerine vekil bırakmıştır.

İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Hüseyniden rivayet etti ki Hüseym'in babası İrak şöyle demiştir: Peygamber (s.a.v.) Hay-ber'de iken Ebu Hüreyre, kendi kavminden bir toplulukla birlikte
Medine'ye geldi. O sırada Medine'de Siba b. Urfuta, Peygamber vekili idi.

Ravi der ki: Ben, Siba'm yanma gittim. Gördüm ki, sabah namazının birinci rekâtında Meryem sûresini, ikinci rekatında ise Mutaffi-fm sûresini okuyor. Bu sûreyi duyunca kendi kendime, «Ölçekle bir şey satın alırken tam ölçen, ama ölçekle birşey satarken eksik ölçen kimsenin vay haline!...» dedim. Namazı kılınca biraz dolaştık, nihayet Hayber'e geldik. Hz. Peygamber, fetih işini tamamlamıştı. Savaşa katılan Müslümanlarla konuştu, bizi de ganimetlerine ortak ettiler.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'e gitmek üzere Medine'den çıktığında Asr yoluna koyuldu. Oraya varınca bir mescid inşa etti. Sonra da Sahba yoluna koyuldu. Ordusuyla birlikte Reci vadisine yönelerek Hayberlilerle Gatafanlılar arasında konakladı. Maksadı, Gatafanhların Hayberlilere yapacakları yardıma engel olmaktı. Çünkü Gatafanlılar, Peygamber Efendimiz'e karşı Hayberlilerin müttefiki ve yardımcıları idiler.
Bize ulaşan bir rivayete göre Gatafanlılar, Hz. Peygamber'in Hayber'e doğru sefere çıktığını duyduklarında toplanıp bir araya gelmiş, sonra da ona karşı Hayberlilere yardım etmek üzere Hayber yoluna koyulmuşlardı. Hızlıca yürümektelerken arkalarında bıraktıkları mallarına ve ailelerine birşey olacağını sandılar. Gerisin geri dönüp ailelerinin ve mallarının başına geçtiler. Rasûlullah (s.a.v.) ile Hayberlileri başbaşa bıraktılar ve aradan çekildiler.
Buharı, Abdullah b. Mesleme kanalı ile Süveyd b. Numan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber'in fethedildiği sene Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Medine'den Hayber'e doğru yola çıktık. Hayber'e yakın bir yer olan Sahba'ya vardığında Rasûlullah ikindi namazını kıldı, sonra yiyeceklerin getirilmesini istedi. Sadece kavrulmuş un getirildi. Üzerine su serpilmesini emretti. Su serpildi. Islanan undan hem kendisi yedi, hem de biz yedik. Sonra akşam namazının vakti girdi. Yeniden abdest almaya gerek duymadan sadece ağzını çalkalayıp namaz kıldı.
Buharı, Seleme b. Ekva'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Hayber'e doğru yola çıktık. Geceleyin yol gitmekte iken topluluk içinden bir adam, Amir'e: «Ey Amir, recez bah-rindeki şiirlerini bize dinletsene!» dedi. Amir, şair adamdı. Devesinden inerek şu şiiri okumaya başladı:
«Allah'ım, sen olmasaydın, doğru yolu bulamazdık. Sadaka vermez, namaz da kılamazdık. Hayatta kaldığımız sürece bizi bağışlayıp affet.
Üzerimize sükunet ve huzur bırak, Düşmanla karşılaştığımızda bize sebat ver. Hak'tan başkasına çağrılırsak icabet etmeyiz. Yüksek sesle bağırarak üzerimize geldiler.»
Rasûlullah (s.a.v.): «Kim bu şiir okuyan?» diye sorunca, «Amir b. Ekva'dır.» dediler. «Allah ona rahmet etsin.» deyince, orada bulunanlardan biri: «Amir, Cennet'e girmeyi hak etti, bizi ondan yararlandır-sana ya Rasûlallah» dedi.
Nihayet Hayber'e vardık, onları yendik, şiddetli bir açlık hissetmeye başladık. Daha sonra Cenâb-ı Allah, oranın fethini bize nasib etti. Fetih akşamı insanlar çok miktarda ateş yaktılar. Bunu gören Rasûlullah (s.a.v.) şöyle sordu:
- Bu ateşleri niçin yakıyorsunuz?
- Et pişirmek için.
- Ne eti?
- Ehlî eşek eti.
- Bu etleri dökün ve kazanları da kırın!
- Etleri döktükten sonra kazanları kırmayıp da yıkasak olmaz mı ya Rasûlallah?
- Öyle de olabilir.
insanlar savaş için saf tuttuklarında Amir, kısa kılıcıyla bir Yahudi'nin bacağına vurmak isterken kılıcının keskin ucu dönüp kendi diz kapağına isabet etti ve bu sebeble kendisi öldü.
Seleme der ki: "Dönüşte Rasûlullah (s.a.v.), elimi tutup bana bakmış ve «Neyin var?" demişti. Ben de 'Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah, Amir'in emeğinin boşa çıktığını söylüyorlar." dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Böyle diyenler yalan söylüyorlar! (İki parmağını bir araya getirerek) Aslında onun iki sevabı vardır. O, hiçbir Arabm kendisi kadar bu güzel vasıfla cihad ile Medine'ye kadar yürüyemediği bir mücahidtir!»
Ibn İshak da, Amir b. Ekva'ın kıssasını başka bir şekilde naklederek şöyle der:
Ebu Heysem b. Nasır b. Dehr el-Eslemî'nin babası kendisine, Rasûlullah (s.a.v.)'m Hayber'e giderken şöyle dediğini işittiğini söylemiş: «Ey Ekva'ın oğlu Amir, in de bize şiirlerinden bir kısmını oku.» (Bu emri alan Amir) bineğinden inip Rasûlullah (s.a.v.)'a şu şiiri okudu:
«Andolsun ki, Allah olmasaydı, doğru yola eremezdik.
Sadaka vermez, namaz da kılmazdık.
Biz, tecavüze uğrayan bir milletiz.
Fitne çıkarmak isterlerse onlara yanaşmayız.
Üzerimize sükûnet ve huzur bırak. Düşmanla karşılaştığımızda bize sebat ver.»
Bu şiirini dinledikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) ona:
«Rabbin sana rahmet etsin.» dedi.
Hz. Ömer de:
- Ya Rasûlallah, Amir'in Cennet'e girmesi hak oldu. Bizi ondan yararlandırsana (şiirini okumaya devam etmesini söylesene), dedi.
Amir, Hayber gazvesinde şehid düştü.
İbn İshak, onun şehid olurken Öldürülüşünü, tıpkı Buharî'nin anlattığı gibi anlatır.
İbn İshak, Ebu Ma'teb b. Amr'dan rivayet ederek der ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'in üst taraflarına geldiğinde ashabına -ki ben de aralarında bulunuyordum- durun, dedi. Sonra şöyle dua etti:
«Ey göklerin ve onların gölgelendirdiği varlıkların Rabbi! Ey yerlerin ve onların üzerinde duran şeylerin Rabbi! Ey

şeytanların ve onların saptırdıklarının Rabbi! Ey rüzgarların ve onların savurduklarının Rabbi! Biz senden bu kasabanın, bu kasaba halkının ve içindeki şeylerin hayrını, iyiliğini diliyoruz. Bu kasabanın, bu kasaba halkının ve içindeki şeylerin kötülüğünden de sana sığınıyoruz. Haydi bakalım... Allah'ın adı ile ilerleyin!»
Bu hadis, bu yönü ile gerçekten gariptir.
Bu hadisi Haûz Beyhakî de, Ebu Mervan-ı Eslemî'den rivayet etmiştir. Mervan'm babası, dedesinin şöyle dediğin nakletmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hayber'e doğru yola çıktık. Oraya yakm bir tepenin üzerine varıp şehri görünce, Rasûlullah (s.a.v.), yanında bulunan insanlara, "Durun bakalım." dedi. Durdular. Sonra şöyle dua etmeye başladı:
«Ey yedi kat göklerin ve onların gölgelendirdikleri varlıkların Rabbi olan Allah'ım! Ey yedi kat yerlerin ve onların üzerinde duran varlıkların Rabbi olan Allah'ım! Ey şeytanların ve onların saptırdıklarının Rabbi olan Allah'ım! Bu kasabanın, bu kasaba halkının ve içindeki şeylerin hayrım, iyiliğini senden diliyoruz. Bu kasabanın, bu kasaba halkının ve içindeki şeylerin şerrinden, kötülüğünden de sana sığınıyoruz. Haydi bakalım, esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adı ile ilerleyin!»
İbn İshak, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), bir kavim ile gaza ettiği zaman sabahlamadan onlara saldırmazdı. Eğer ezan sesini işitirse, oraya dokunmaz ve beklerdi. Eğer bir ezan işitmezse saldırırdı. Biz Hayber'e bir gece vakti indik. Rasûlullah (s.a.v.) geceledi. Sabahleyin bir ezan işitmedi. Atma bindi. Biz de onunla birlikte bindik. Ben Ebu Talha'nın terkisine bindim. Benim ayağım Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayağına değiyordu. Hay-ber'in işçilerini sabah erken giderlerken karşıladık, kürekleriyle ve büyük sepetleriyle çıkmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'ı ve askerleri görünce: «Muhammed askerleri" dediler ve geri dönüp kaçtılar. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
- Allahu Ekber, Hayber harap oldu. Biz, bir kavmin meydanına inersek, uyarılanların sabahı ne kötü bir sabah olur!
Buharı, Abdullah b. Yusuf, Malik ve Humeyd et-Tavil kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), geceleyin Hayber'e geldi. O bir kavme geceleyin geldiğinde sabah olmadıkça onlara saldırmazdı. Sabah olunca Yahudiler, kürekleri ve büyük sepetleriyle çalışmak üzere dışarı çıktılar. Rasûlullah'ı görünce: «Vallahi Muhammed, Muhammed ve askerler!» dediler. Bunun üzerine Rasûlullah da şöyle buyurdu:
«Hayber harab oldu. Bir kavmin meydanlığına inersek uyarılan kimselerin sabahı ne kötü bir sabah olur!»
Buharî, Sadaka b. Fadl ve Ebu Uyeyne kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sabahleyin erkenden Hayber'e vardık. Hayberliler, küreklerini ellerine alıp çalışmaya çıktılar. Peygamber (s.a.v.)'i görünce: «Vallahi Muhammed! Muhammed ve ordu!» dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
«Allahu Ekber... Hayber harab oldu. Bir kavmin meydanlığına inersek uyarılanların sabahı ne kötü bir sabah olur!»
Biz, eşek etlerinden bir miktar yemiştik. O esnada Rasûlullah (s.a.v.)'m emrettiği bir adam bize şöyle bir çağrıda bulundu:
«Allah ve Rasûlü sizi eşek eti yemekten menediyorlar. Çünkü o et, pistir ve murdardır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), Hayber'e geldiğinde onların tarlalarına çıktıklarını ve küreklerinin ellerinde bulunduğunu gördü. Onlar da ordusuyla beraber Rasûlullah'ı görünce geri dönüp kalelerine sığındılar. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Allahu Ekber!... Hayber harab oldu. Bir kavmin meydanlığına inersek uyarılanların sabahı ne kötü bir sabah olur!»
Buharî, Süleyman b. Harb kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazını Hayber'e yakın bir yer olan Gales'te kıldı. Sonra şöyle dedi;
«Allahu Ekber... Hayber harab oldu. Biz bir kavmin meydanlığına indiğimiz takdirde uyarılanların sabahı ne kötü bir sabah olur!»
Oraya vardığımızda Hayberliler çıkıp sokaklarda koşuşmaya başladılar. Peygamber (s.a.v.), onların savaşçılarını Öldürdü. Çoluk çocuklarını ve kadınlarını esir aldı. Esir alınanlar arasında Safîye de
vardı.
Safiye, önce Dıhyetü'l-Kelbî'nin payına düşmüştü. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in oldu. Peygamber (s.a.v.), onunla evlendi. Mehir olarak onu hürriyetine kavuşturdu.»
Abdülaziz b. Suhayb, Sabit'e şöyle dedi:
- Ey Ebu Muhammed, sen misin Enes hakkında: «O ne doğru sözlüdür.» diyen kişi?
Sabit de onu tasdik anlamında başını salladı.
Buharî ve Müslim, Hayber savaşında insanların eşek etini yemekten men olunduklarına dair hüküm verildiğini çeşitli ahkam ki-tablarında muhtelif yollarla nakletmişlerdir.
Beyhakî, Ebu Tahir el-Fakih kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hastayı ziyaret eder, cenazelerin peşinde gider, kölelerin davetine icabet eder, merkebe binerdi. Beni Kurayza ve Beni Nadir savaşlarında da bir merkep üzerinde idi. Hayber savaşında da yuları hurma lifinden yapılmış, üzerinde hurma lifinden örülme bir palan bulunan bir merkebe binmişti.»
Ben derim ki: «Buharî'nin sahihinde Enes'ten nakl olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Hayber savaşında kalelerin yanından koşarken, eteği baldırının Üzerinden çekilip baldırı görünmüştü. Kuvvetli görüşe göre o, o günde merkep üzerinde değil at üzerinde idi.» Bu hadis, sahih ise de bu demektir ki, Peygamber (s.a.v.) bazı günlerde merkebe binmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî, Ebu Amran el-Cevnî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Enes, cuma gününde insanlara baktı. Bazı kimselerde taylasanlar gördü ve: "Sanki şu anda bunlar Hayber Yahudileridirler." dedi.

Buharî, Abdullah b. Mesleme kanalı ile Seleme b. Ekva'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Ali b. Ebi Talib, Hayber savaşında Rasûlullah (s.a.v.)'dan geri kaldı. Gözleri ağrıyordu. Sonra şöyle dedi: "Ben Rasûlullah'tan geri mi kalacağım?" Böyle dedikten sonra Rasûlullah'a kavuştu. Hayber'in feth edileceği geceyi geçirirken Rasûlullah: - Yarın bayrağı Allah ve Rasûlü'nün sevdiği bir adama vereceğim (ya da o benden alacaktır.) ve fetih, onun vasıtasıyla gerçekleşecektir, dedi.

Bayrağı bize vereceğini ümid ediyorduk. Bir de baktık ki «İşte Ali!» denildi. Bayrağı ona verdi ve onun bayraktarlık yaptığı esnada Hayber fethedildi.»

Buharî, Kuteybe ve Yakub b. Abdurrahman kanalı ile Sehl b.

Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber gününde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Yarın bayrağı öyle bir adama vereceğim ki, Allah onun vasıtasıyla fethi müyesser kılacaktır. Allah ve Rasûlü onu sever, o da Allah ve Rasûlünü sever.

Gece olunca insanlar birbirlerine gidip gelmeye ve yarın bayrağın kime verileceğini konuşmaya başladılar. Sabah olunca Peygamber (s.a.v.)'in yanına gittiler. Herkes bayrağın kendisine verileceğini ümid ediyordu. Peygamber (s.a.v.):

- Ebu Talib oğlu Ali nerede? diye sordu.

- Onun gözleri ağrıyor ya Rasûlallah, dediler.

Rasûlullah haber gönderdi, Ali geldi. Gözlerine tükürüp dua etti. Gözleri iyileşti. Sanki hiç ağrımamıştı. Bayrağı kendisine verdi. Ali şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, onlar da bizim gibi oluncaya kadar kendileriyle savaşayım mı?

- Yoluna devam et, taki meydanlıklarına inesin. Sonra onları İslâm'a davet et. Allah'ın, onlar üzerindeki hakkını kendilerine bildir. Allah'a yemin ederim ki, senin vasıtanla bir adamın hidayete ermesi, kızıl tüylü develerin tamamının senin olmasından daha hayırlıdır!»

Sahih-i Müslim ve Beyhakî'de Ebu Hüreyre'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

«Yarın bayrağı, Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlünün de kendisini sevdiği bir adama vereceğim ve Allah, onun vasıtasıyla fethi müyesser kılacaktır!»

Hz. Ömer dedi ki: «Sadece o gün emirliği arzuladım.»

Rasûlullah, Hz. Ali'yi çağırdı, onu bayraktar olarak ileri sürdü. Sonra şöyle dedi:

- Git ve savaş ki, Allah, senin vasıtanla fethi müyesser kılsın. Sakın geri dönme ve arkana bakma.

- Ne üzere savaşacağım?

- Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet getirmelerine kadar onlarla savaş. Eğer bunu yaparlarsa, artık bize karşı canlarını ve mallarını korumuş olurlar. Ancak canlarının ve mallarının alınmasını hak etmeleri müstesnadır. Hesapları ise Allah'a aittir.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Mus'ab b Mikdam ve Cahş b- Müsenna kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), bayrağı alıp salladı. Sonra şöyle dedi: «Bunu kim hakkı ile alır?» Falan adam gelip: «Ben alırım.» dedi. Rasûlullah ona: «Geç bakalım.» dedi. Sonra bir başka adam geldi. Ona da: «Geç bakalım.» dedi. Sonra Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:

«Muhammed'in yüzünü mükerrem kılan Allah'a yemin ederim ki bayrağı (savaştan) kaçmayacak bir adama vereceğim.» Böyle dedikten sonra Ali'ye hitaben: «Al sana ey Ali!» dedi. Hz. Ali de cepheye gitti. Nihayet Allah onun vasıtasıyla Hayber'in ve Fedek'in fethini müyesser kıldı. Ali de Hayber'in hurmasını ve pastırmasını getirdi.»

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak kanalı ile Seleme b. Anar b. Ekva'm şöyle dediğim rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir (r.a.)'i bazı Hayber kalelerine gönderdi. Ebu Bekir savaştı, sonra döndü. Her ne kadar yorulduysa da fetih müyesser olmadı.

Sonra Ömer (r.a.)'i gönderdi. O savaştı, sonra geri döndü. Fetih müyesser olmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Yarın bayrağı, Allah ve Rasûlünün sevdiği, onun da Allah'ı ve Rasûlünü sevmekte olduğu bir adama vereceğim. Allah, onun vasıtasıyla fethi müyesser kılacaktır. O, cepheden kaçan biri değildir.

Seleme dedi ki: Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib (r.a.)'i çağırdı. O gün Ali'nin gözleri ağrımakta idi. Rasûlullah, onun gözlerine tükürdü. Sonra şöyle dedi:

- Bayrağı al ve öne geç ki, Allah senin vasıtanla fethi müyesser kılsın.

Ali de, Allah'a yemin ederim ki, göğsü inip kalkacak şekilde hızlı bir şekilde koşmaya başladı. Biz de arkasından onu izliyorduk. Nihayet bayrağını kale altında bir taş kümesinin ortasına dikti. Kalenin üzerinde duran bir Yahudi onu görünce:

- Sen kimsin? diye sordu. O da:

- Ben Ebu Talib oğlu Ali'yim! dedi. Yahudi, bu defa şöyle cevap verdi:

- Musa'ya indirilen Tevrat'a yemin ederim ki siz galib oldunuz. Allah, onun vasıtasıyla fethi müyesser kılmcaya kadar Ali savaştan geri dönmedi.»

Beyhakî, Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hayber günü olduğunda Ebu Bekir bayrağı aldı. Savaştı, geri döndü Ama fetih müyesser olmadı. Mahmud b. Mesleme öldürüldü. İnsanlar cepheden geri döndüler. Rasûlullah (s.a.v.), bunur üzerine şöyle buyurdu:
- Yarın bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlü'nün de kendisini sevmekte olduğu bir adama vereceğim. Allah, onun vasıtasıyla fethi müyesser kılmcaya kadar o, savaştan geri dönmeyecektir!
Biz de yarın fetih müyesser olacak diye gönül rahatlığı içinde geceledik. Rasûlullah (s.a.v.), ertesi gün sabah namazını kıldı. Sonra bayrağın getirilmesini emretti. Bayrak getirildi. Ayağa kalkıp durdu. Rasûlullah in yanında kıymeti bulunan bizlerden her birimiz bayrağın verileceği adamın, kendisi olacağım ümid ediyordu. Öyle ki ben parmaklarım üzerine dikildim. Başımı kaldırdım. Ama Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib oğlu Ali'yi çağırdı. Ali gözlerinden rahatsızdı. Rasûlullah, onun gözlerine el sürdü. Sonra bayrağı ona teslim etti. Onun vasıtasıyla fetih müyesser oldu. Ben, Merhab'm sahibi idim.»
Yunus, İbn İshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hayber'de fethedilen ilk kale Naim kalesi idi. O kalenin yanında Mahmuc b. Mesleme öldürüldü. Üzerine değirmen taşı atılmış, böylece öldürülmüştü.»
Beyhakî, Yunus b. Bükeyr kanalı ile Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m bazen başı ağrır, bir iki gün evden dışarı çıkmazdı. Hayber'e indiğinde de baş ağrısına yakalandı. İnsanların arasına çıkamaz oldu. Ebu Bekir, Rasûlullah'm bayrağını aldı, ileri atıldı. Şiddetli bir şekilde savaştı. Sonra geri döndü. Bu defa bayrağı Ömer eline alıp ileri atıldı. Şiddetli bir şekilde çarpıştı. Öncekine nisbetle daha güçlü savaşıyordu. Ama o da geri döndü. Durumu Rasûlullah (s.a.v.)'a anlattıklarında o şöyle buyurdu:
- Yarın bu bayrağı Allah ve Rasûlünü seven, Allah ve Rasûlü tarafından da sevilen bir adama vereceğim ki, o Hayber'i zorla fethedecektir.
O esnada, orada Ali yoktu. Kureyşliler boylarını uzattılar, ayaklarının parmakları üzerinde dikilerek kendilerini göstermeye gayret ettiler. Onlardan her biri bayrağın kendisine verileceğini ümit ediyordu. Sabah olunca Ali b. Ebi Talib, kendi devesi üzerine binmiş vaziyette geldi. Yakın yerde devesini ıhdırdı. Gözleri ağrıyordu. Gözlerine bir sargı sarmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Neyin var? diye sordu. O da:
- Senden sonra gözlerim ağrımaya başladı, dedi. Rasûlullah:
- Yanıma yaklaş, dedi. Sonra gözlerine tükürdü. Göz ağrısı kalmadı. Öyle ki, Ali yoluna rahatlıkla devam edebildi. Sonra bayrağı ona verdi. Ali, üzerinde kırmızı ve ergüvani renkte bir cübbe olduğu halde ileri atıldı. Süslerini çıkarmıştı. Hayber şehrine geldi. Kale kumandanı Merhab Yemanî, bir miğferi başına geçirmiş olarak ortaya çıktı. Bir taşı yumurta gibi koyup kafasına geçirmişti. Şu şiiri söylüyordu:
«Hayber bilir ki ben Merhab'ım,
Silahı keskin, denenmiş bir kahramanım.
Bazen süngüyü dürterim, bazen kılıçla vururum.
Arslanlar gazaplanmaya başladıkları zaman,
Benim koruluğum öyle bir koruluktur ki, ona yaklaşılamaz.»
Ali (r.a.) de ona şöyle cevap verdi:
"Ben o kimseyim ki, annem bana Haydar (aslan) adını vermiştir. Kükremesi şiddetli orman arslanları gibiyim. Sizin ölçekleriniz şendere ölçeği gibi tahmini ve götürü ölçekler midir?"
Ali ile Merhab, karşılıklı vuruştular. Ali, ona bir darbe vurdu. Başındaki taşı, miğferi ve kafasını parçaladı. Darbesi azı dişlerine kadar tesir etti. Böylece Ali, şehri teslim aldı.
Müslim ve Beyhakî, İkrime b. Ammar tariki ile İyaz b. Seleme b. Ekva'dan, o da babasından rivayet etmişlerdir ki, Seleme b Ekva bu konuda uzun uzadıya bir hadis zikretmiş ve Beni Fezara gazvesinden dönüşlerini anlatmış, sonra da şöyle demiştir: Beni Fezara gazvesinden döndükten sonra sadece üç gün durduk. Sonra Hayber'e gittik. Yolda iken Amir, ortaya çıkıp şu şiiri söyledi:
«Vallahi eğer sen olmasaydın, doğru yola eremezdik. Sadaka vermez, namaz da kılmazdık. Senin lütfundan müstağni değiliz. Üzerimize sükunet ve huzur bırak, Düşmanla karşılaştığımızda bize sebat ver.»
Ravi dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.):
- Bu şiiri söyleyen kimdir? diye sordu.
- Amirdir, dediler. Rasûlullah:
- Rabbin seni bağışlasın, dedi.
Ravi dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m özel olarak kendisinden bahsettiği her kişi mutlaka şehid olmuştu.
Deve üzerinde duran Hz. Ömer, şöyle dedi:
- Bizi Amirden yararlandırsana ya Rasûlallah!
Ravi dedi ki: Hayber'e geldik. Merhab meydana çıktı. Kılıcını elinde sallıyor ve şöyle diyordu:
"Hayber biliyor ki, ben Merhab'ım,
Silahı keskin denenmiş bir kahramanım,
Savaşlar üzerime gelip de alevlendiğinde bahadırım.»

du:
Bunun üzerine karşısına Amir (r.a.) çıktı. Çıkarken şöyle diyor-
"Hayber bilir ki, ben Amir'im,
Silahı kuşanmış, savaşa atılan bir bahadırım." İkisi karşılıklı vuruştular. Merhab'ın kılıcı Amir'in kalkanına değdi. Amir, dönüp vücudundaki eziyetleri gidermeye başladı. Kol damarını kesti. Böylece Öldü.
Seleme dedi ki: Dışarı çıktığımda Rasûlullah'ın sahabelerinden bir grubun şöyle dediklerini işittim: «Amir'in ameli boşa çıktı Çünkü o kendini öldürdü!»
Bunu duyunca ağlayarak Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldim. Bana dedi ki:
- Neyin var?
- Amir'in amelinin boşa çıktığını söylüyorlar.
- Kim böyle demiş?
- Ashabından bir grub.
- Onlar yalan söylüyorlar. Aksine Amirin sevabı iki kattır. Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye haber gönderip çağırttı. O esnada Hz. Ali'nin gözleri ağrımakta idi. Rasûlullah buyurdu ki:
- Bugün bayrağı Allah ve Rasûlünü seven bir adama vereceğim.
Hz. Ali'nin kolundan tutup Rasûlullah'ın yanma götürdüm. Rasûlullah, onun gözlerine tükürdü. Gözleri iyileşti, bayrağı ona verdi. Merhab da vuruşmak için ortaya çıkarken şöyle diyordu:
«Hayber biliyor ki ben Merhab'ım,
Silahı kuşanmış, tecrübeli bir yiğidim.
Savaşlar üzerime gelip alevlendiğinde bahadırım.»
Onun karşısına Ali şöyle diyerek çıktı:
"Ben o kimseyim ki, annem bana Haydar (aslan) adını vermiştir. Korkunç görünümlü orman arslanı gibiyim,
Onlara götürü ölçeklerle ölçeceğim (Karşıma çıkan bütün adamlarını vuracağım)."
Hz. Ali böyle dedikten sonra Merhab'a bir darbe vurup başını yardı. Ve böylece fetih müyesser oldu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseyin b. Hasan el-Aşkar kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Merhab' öldürdüğümde başını Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdim.»
Musa b. Ukbe'nin Zührî'den rivayet ettiğine göre, Merhab'ı, Mu-hamnaed b. Mesleme öldürmüştür.
Muhammed b. İshak da böyle demiştir. O, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yahudi Merhab, Hayber kalesinden şu şiiri okuyarak dışarı çıktı:
büyük İslâm tarîhî
"Hayber biliyor ki ben Merhab 'im..
Silahı kuşanmış, deneyimli bir bahadırım.
Bazen süngüyü dürterim, bazen kılıçla vururum.
Aslanlar gazablanmaya başladıkları zaman
Benim koruluğum öyle bir koruluktur ki, ona yaklaşılmaz."
Ona, Ka'b b. Malik şu cevabı verdi:
"Hayber biliyor ki, ben Ka'b im. Gamları, kederleri giderici, cesaretli ve güçlüyüm. Savaş tahrik edildiği ve savaş ateşi alevlendirildiği zaman, Benimle beraber yıldırımın parıltısı gibi keskin kılıç vardır. Sizi ayaklar altında çiğneyip ezeriz. Katı şeyler yumuşayıncaya kadar sizi çiğneriz.
Kendisinde bir yorgunluk bulunmayan güçlü bir avuç ile ezeriz.»
Merhab, şiir okumaya başladı ve:
- Yok mu benimle mübareze edecek kimse? diye meydan okudu. Rasûlullah (s.a.v.):
- Yokmudur bunun karşısına çıkacak kimse? dedi. Muhammed b. Mesleme, şöyle cevap verdi:
- Ya Rasûlallah, ona karşı ben çıkacağım. Vallahi intikam almaya hakkım vardır. Dün benim kardeşimi öldürdü.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Haydi ona karşı git bakalım. Allah'ım, buna sen yardım et, dedi. Onlardan biri, diğerine yaklaştığı zaman aralarına yaşlı bir sütle-
ğen türünden yassı yapraklı bir ağaç girdi. O ikisinden biri, diğerine karşı onu siper etmeye başladı. Onlardan her biri, ağacı siper ettikçe, diğeri kılıcıyla o ağaçtan, önündeki kısmı kesti. O ikisinden herbiri diğeriyle karşılaştıkça, ağaç ikisi arasında ayakta duran bir adam gibi oldu. Öyle ki ağaçta dal kalmadı. Sonra Merhab, Muhammed b. Mesleme'nin üzerine saldırıp vurdu. O da kalkanla ondan korundu. Onun kılıcı o kalkana takıldı. Kılıcı kırıp tuttu. Muhammed b. Mesleme de ona vurdu ve öldürdü.
îbn İshak dedi ki: Bazılarının ifadesine göre Merhab'ı öldürürken Muhammed b. Mesleme, şu şiiri söylemiştir:
"Hayber bilir ki, ben ileriye atılıp giderim.
Dilediğim zaman tatlı bir kimseyim, dilediğim zaman öldürücü bir zehirim."
Vakidî'nin, Cabir'den ve diğer seleften rivayet ettiğine göre Merhab'ı, Muhammed b. Mesleme öldürmüştür. Vakidî'nin

anlattığına göre Muhammed, Merhab'm iki ayağını kesmiş, Merhab ona:
«İşimi bitir de öldür beni.» demiş, ama Muhammed: "Hayır, ölümün acısını tıpkı kardeşim Mahmud'un tattığı gibi tadacaksın.", demiş, sonra Ali oradan geçip başını koparmıştı. Merhab'm üzerindeki eşyayı almak hususunda Muhammed b. Mesleme ile Ali anlaşamamışlar, Rasûlullah'm yanma gitmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.), Merhab'-ın kılıcını, mızrağım, miğferini Muhammed b. Mesleme'ye vermişti. Kılıcının üzerinde şu ibare yazılı idi: "Bu Merhab'm kılıcıdır. Bunun darbesini tadan kişi yıkılıp yere düşer."
İbn İshak dedi ki: Sonra Merhab'm kardeşi Yasir:
- Benimle mübareze yapacak kimse yok mu? diyerek ortaya atıldı.
Hişam b. Urve'nin ifadesine göre karşısına Zübeyr çıktı. Anası Safiye binti Abdülmuttalib:
- Ya Rasûlallah, şu Yasir benim oğlumu öldürecek dedi. Fakat Rasûlullah ona:
- Hayır inşaallah senin oğlun onu öldürecektir, dedi.
İkisi karşı karşıya gelip vuruştular. Zübeyr, onu öldürdü.
Zübeyr'e: "Vallahi o gün senin kılıcın keskin idi." denildiğinde Zübeyr şu karşılığı vermişti: "Vallahi keskin değildi. Fakat ben kılıcı zorladım."
Yunus, Rasûlullah'm azadlısı Ebu Rafi'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bayrağını Ali b. Ebi Talib ile birlikte gönderdiği zaman çıktık. Kaleye yaklaştığı zaman kale halkı dışarı çıktı. Ali onlarla savaştı. Yahudilerden bir adam ona vurdu. Bunun üzerine onun kalkam elinden düşünce kalenin kapısını söküp kendine kalkan edindi. Savaştığı sürece o kapıyı kalkan olarak kullandı. Nihayet Cenâb-ı Allah, Hayber'in fethini ona nasib etti. Sonra kalkan olarak kullandığı kapıyı yere bıraktı. Ben kendimi yedi kişinin içinde gördüm. Sekizincileri ben idim. O kapıyı tersine çevirmeye çalıştık, fakat çeviremedik."
Bu haberde cehalet ve sened kopukluğu açıkça görülmektedir.
Ama Hafız el-Beyhakî ile Hakim, Muttalib b. Ziyad tariki ile Ca-bir'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: «Hayber gününde Ali kapıyı kaldırdı. Müslümanlar, onun üzerinden geçerek içeri girdiler ve kaleyi fethettiler. Bilahare denediler. Kırk kişi o kapıyı kaldıramadı.»
Bu rivayette de zayıflık vardır. Cabir'den gelen bir başka zayıf rivayette de şöyle denmektedir: "Sonra yetmiş kişi toplandılar, ancak zorlukla o kapıyı yerine koyabildiler."
Buharı, Mekkî b. İbrahim kanalı ile Yezid b. Ebi Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Seleme'nin bacağında bir darbe izi gördüm.
Ya Eba Müslim, bu darbe nedir? diye sordum. O da:
- Bu, Hayber gününde yediğim bir darbedir, dedi.
İnsanlar o esnada: "Seleme vuruldu." dediler. Ben de Peygamber (s.a.v.)'in yanma gittim. Yarama üç kez üfledi. O esnada iyileştim. Şikayetim kalmadı.»
Buharî, Abdullah b. Mesleme kanalı ile Sehl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir gazvede Peygamber (s.a.v.) ile müşrikler karşı karşıya gelip savaştılar. Her kavim kendi askerine meyletti. Müslümanlar arasında öyle bir adam vardı ki, müşriklerden hiçbirini bırakmıyor, mutlaka peşine takılıyor, onu kılıcıyla vuruyordu. Denildi ki: «Ya Rasûlallah, aramızda falan kişi kadar sevap kazanan kimse yoktur.» Bu söz üzerine Rasûlullah:
- O Cehennemliklerdendir, dedi. Sahabeler dediler ki:
- Eğer o Cehennemliklerden ise, o halde hangimiz Cennetlik olabiliriz?
Orada bulunan topluluktan biri şöyle dedi:
- Ben, bu adamı izleyeceğim. Yavaş da gitse hızlı da gitse beraberinde olacağım.
Onu izledi. Baktı ki, yaralandı. Yarasının acısına dayanamayarak kendini acele öldürüp intihar etti. İntihar edişi şöyle oldu: Kılıcının kabzasını yere gömdü. Ucunu göğsüne, iki memesinin ortasına denk getirip gövdesini üzerine bastırdı. Böylece kendini öldürdü.
Bunun üzerine adamın biri, Peygamber (s.a.v.)'e gelip: "Senin Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederim." dedi.
Rasûlullah:
- Neden böyle söyledin? diye sordu. Adam da olup bitenleri kendisine haber verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Kişi insanlara görünecek şekilde Cennetlik kimselerin amelini işler, oysa ki o Cehennemliklerdendir.
Kişi, yine insanlara görünecek şekilde Cehennemliklerin amelini işler, oysa ki o Cennetliklerdendir.»
Buharî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hayber savaşında hazır bulunduk. Rasûlullah (s.a.v.), beraberinde bulunup da Müslümanlığını iddia eden bir adam hakkında: "Bu Cehennemliklerdendir." dedi. Savaş başladığında o adam, Yahudilerle şiddetli bir şekilde savaştı. Çok yaralar aldı. Öyle ki bazı insanlar onun Cehennemlik oluşundan şüphe edecek hale geldiler. Adam aldığı yaraların acısına dayanamadı. Elini okluğuna atıp birkaç ok çekti. Onlarla kendini öldürüp intihar etti. Müslümanlardan birkaç kişi koşarak Rasûlullah'm yanına geldiler ve şöyle dediler:
- Ya Rasûlallah! Allah seran sözünü tasdik etti. Palan kişi intihar etti. Kendini öldürdü.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Ey falan kalk, şöyle bir duyuruda bulun: «Cennet'e ancak mümin kimse girebilir. Allah bu dinî, facir bir kimse ile de destekler.»
Musa b. Ukbe, Zührî'den Cenâb-ı Allah'ın, iman ve şehidliği aynı anda kendisine nasib ettiği siyahi kölenin kıssasını rivaye etmiştir. İbn Lehia da Ebu'l-Esved'ten, o da Urve'den böyle bir rivayette bulunmuştur: «Habeşi ve siyahi Hayberli bir köle Rasûlullah'ın yanma geldi. O, efendisinin davarlarını gütmekte idi. Hayberlilerin silahlarını ellerine almış olduklarını görünce onlara sordu:
- Niçin silahlandınız?
- Peygamber olduğunu iddia eden şu adamla savaşacağız. Peygamber kelimesi adamın kalbine tesir etti. Gütmekte olduğu koyunlarla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle sordu:
- Sen neye davet ediyorsun?
- Seni İslâm'a davet ediyorum. Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, benim de Allah'ın Rasûlü olduğuma şahadet etmeye ve Allah'tan başkasına ibadet etmemeye seni çağırıyorum.
- Eğer buna şahadet eder ve Allah'a iman edersem benim mükafatım ne olacaktır?
- Eğer bu halde ölürsen mükafatın Cennet olacaktır. Köle Müslüman olup şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Şu koyunlar benim yanımda emanettirler.
- Öyleyse bunları ordugahımızın dışına çıkar ve üzerlerine çakıl taşları savur ki, gitsinler. Böylece Allah, emaneti yerine getirmiş olduğunu kabul edecektir.
Adam, Rasûlullah'ın emrini yerine getirdi. Talimata uydu. Koyunlar da efendisinin yamna dönüp gittiler. Uzaktan bu manzarayı gören Yahudi, kölesinin Müslüman olduğunu anladı.
Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp insanlara vaaz ve nasihatte bulundu.
Ravi, hadisin kalan kısmını anlatmış, Rasûlullah'ın Hz. Ali'ye bayrağı verişini, Hz. Ali'nin Yahudilerin kalesine yaklaşmasını, Mer-hab'ı öldürmesini, onunla birlikte o siyahi kölenin Öldürülüşünü, Müslümanların onun cenazesini kaldırıp kendi ordugahlarına getirişlerini, çadıra konulusunu, Rasûlullah'ın, onun cenazesinin bulunduğu çadıra girip sahabelerine baktıktan sonra şöyle dediğini anlatmıştır: «Allah, bu köleye ikramda bulundu. Bunu hayra şevketti. İslâmiyet kalbine gerçekten yerleşti. Ve ben bunun başının yanında iri gözlü hurilerden iki tane gördüm.»
Hafiz el-Beyhakî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğim rivayet etmistir: Hayber gazvesinde Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberdik Bir se-riyye çıktı. Beraberinde gütmekte olduğu koyunlarla birlikte bir adamı esir aldı.
Cabir, içinde şu siyahi köleden bahsedilen kıssaya benzeyen bir kıssa anlattı ve sonunda şöyle dedi: «Şehid olarak öldürüldü. Ama o, —yeni Müslüman olduğu için— Allah'a henüz bir kez dahi secde etmemişti!»
Beyhakî, Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Adamın biri, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Ben rengi siyah, yüzü çirkin bir adamım. Malım da yok. Eğer öldürülünceye kadar şunlarla savaşırsam Cennet'e girer miyim?
- Evet.
Adam ileriye atıldı. Şehid edilinceye kadar savaştı. Cenazesi Rasûlullah'ın yanına getirildi. Rasûlullah şöyle dedi:
- Allah senin yüzünü güzelleştirdi. Kokunu hoş etti ve malını çoğalttı.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), oradaki sahabelere hitaben şöyle dedi: «Bu adama iri gözlü hurilerden iki eş verilmiş olduğunu gördüm ki, cübbesini çekiştiriyorlardı. Cübbesi ile teni arasına giriyorlardı.»
Beyhakî, Şeddad b. Hadd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bedevilerden bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yamna gelip iman etti ve ona tabi oldu. Sonra Rasûlullah'a: «Seninle beraber hicret edeceğim.» dedi. Peygamber (s.a.v) de onu bazı sahabelerine tavsiye etti. Hayber gazvesi olduğunda Rasûlullah (s.a.v.), ele geçirdiği ganimetleri taksim ettiğinde ona da pay verdi. Onun payını sahabelere teslim etti. Çünkü o, sahabelerin bineklerini gütmekte idi. Geldiğinde payını ona verdiler. O da:
- Bu nedir? diye sordu.
- Rasûlullah'ın sana verdiği ganimet payıdır, dediler.
- Ya Rasûlallah, ben şu ganimet payına sahip olmak için sana tabi olmadım. Ancak (okunu eline alarak boğazına işaret edip) şuramdan vurulup şehid olmak ve böylece Cennet'e girmek için sana tabi oldum, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Eğer Allah'a doğru söylüyorsan, o da seni doğrulayacaktır, dedi.
Sonra düşmanla savaşmak için ileri atıldı. Savaşıp vuruldu. Şehid oldu. Cenazesi kaldırılıp Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma getirildi. Boğazından, işaret ettiği yerden vurulmuştu. Rasûlullah (s.a.v.):
- O mu, o mu? diye sordu.
- Evet odur, dediler.
- Allah'a doğru söyledi. Allah da onun sözünü tasdik etti, dedi.
Peygamber (s.a.v.), onu kendi cübbesine sararak kefenledi. Sonra musallaya koyup cenaze namazını kıldı. Sonra şöyle dedi: «Allah'ım, bu senin kulundur. Senin yolunda Muhacir olarak yola çıktı. Şehid olarak öldürüldü. Ben de onun şahidiyim.». [5]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber ganimetlerini peyderpey ele*geçirmeye, kalelerini birer birer fethetmeye başladı. Fethedilen ilk kaleleri, Naim kalesi oldu. O kalenin yanında Mahmud b. Mesleme öldürüldü. Üzerine bir değirmen taşı atılmış böylece öldürülmüştü. Naim kalesinden sonra Beni Ebu'l-Hukayk'm kalesi olan Kamus kalesi fethedildi. Rasûlullah (s.a.v.) onlardan birçok esir ele geçirdi. Esirlerden biri de Hüyey b. Ahtab'm kızı Safîye idi. Bu, Kina-ne b. er-Rebi b. Ebu'l Hukayk'm yanında idi. Safiye ile birlikte amcasının iki kızı da esir alınmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), Safiye'yi kendine ayırdı. Dıhye b. Halife, Safiye'yi Rasûlullah'tan istedi. Rasûlullah onu kendine seçmiş olduğu için Dıhye'ye, Safiye'nin amcası kızın verdi.

Ravi dedi ki: Hayber'den ele geçirilen esirler, Müslümanlar arasında yayıldı. İnsanlar eşek etlerini yediler. Ravi, Rasûlullah (s.a.v.)'-m insanları eşek eti yemekten menetmiş olduğunu da anlatmıştır. Buharı, bu fasla itina göstermiş ve bu konudaki yasağı sağlam yollardan nakledip beyan etmiştir. Eşek etini yemenin haramlığı, selef ve halef bütün cumhur-u ulema mezhebidir. Bu aynı zamanda dört mezhep imamının da görüşüdür. Aralarında İbn Abbas'm bulunduğu bazı selef uleması ise, eşek etini yemenin mubah olduğuna kail olmuşlardır. Eşek etini yemenin yasaklığma dair varid olan hadislere karşı verdikleri cevap çeşitli olmuştur. Denildi ki: Yük taşımada eşekten yararlanıldığı için, o zaman eşek eti yemek haram kılınmıştı. Yine o esnada humus ayeti nazil olmadığı için eşek eti yemenin haram olduğu bildirilmişti. Bazılarına göre ise eşekler, pislikleri yediklerinden etlerini yemek yasaklanmıştır. Sahih kavle göre ise, eşek etini yemenin haramlığı, kendi zatından kaynaklanmıştır. Sahih eserde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.)'m duyurucusu şöyle seslenmiştir: «Allah ve Rasûlü, sizleri eşek eti yemekten menetmektedirler. Çünkü eşek eti murdardır. Kazanlarınızda varsa, kazanlarınızı boşaltıp ters çevirin.» O esnada kazanlarda eşek etleri kaynamakta idi.

İbn İshak, (Hayber savaşma katılmamış olan) Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) insanları eşek etini yemekten menettiği zaman at eti yemelerine izin verdi.» Bu hadisin aslı, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde vardır. Buna göre Cabir (r.a.) şöyle demiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gününde eşek eti yemekten insanları menetti. At eti yemelerine ruhsat verdi.»

İbn İshak, Abdullah b. Ebi Necih kanalı ile Mekhul'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber gününde Peygamber (s.a.v.) insanları dört şeyden menetti: Gebe kadınlarla cinsel ilişkide bulunmaktan, ehlî eşek etini yemekten, sivri dişli yırtıcı hayvanların etlerini yemekten, paylaştırılmadan önce ganimet mallarını satmaktan.»

İbn İshak, Yezid b. Ebi Habib kanalı ile Haneş es-San'anî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ruveyfî b. Sabit el-Ensârî ile birlikte Mağrib'e gazveye gittik. Mağrib kasabalarından biri fethedildi. Bu kasabaya Cibre deniyordu. Aramızda bir sözcü kalkıp şöyle dedi:

- Ey insanlar, ben Hayber gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m söylediği bir sözü size nakledeceğim. Hayber gününde Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp bize şöyle dedi: «Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir adamın, başkasının ekinini sulaması helal olmaz. Yani gebe cariyelerle cinsel ilişkide bulunması helal olmaz. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin esir alman bir kadınla -istibra yapmadan, rahmini temizlemeden- cinsel ilişkide bulunması helal olmaz. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin, paylaştırılmadan önce ganimet malını satması helal olmaz. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin, Müslümanlara fey olarak verilen bir bineğe binmesi helal olmaz. Binip zayıflatmış olsa bile onu geri vermesi gerekir. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin, Müslümanlara fey olarak verilen elbiselerden birini bir günlüğüne bile olsa onu geri vermesi gerekir.»

Buharî'nin sahihinde, Nafi kanalıyla rivayet olunduğuna göre ibn Ömer şöyle demiştir: "Hayber gününde Rasûlullah (s.a.v.) ehlî eşek etini yemeyi ve sarımsak yemeyi yasaklamıştır."

İbn Hazm, Ali ile Şüreyk b. Hanbel'in, çiğ sarımsak ve soğan yemenin haramlığma kail olduklarını nakletmiştir. Tirmizî ise, onların bunu mekruh gördüklerini nakletmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Zührî kanalıyla, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Talib oğlu Ali (r.a.)'den varid olan ve Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in Hayber savaşında mut'a nikahı yapmayı ve ehlî eşek eti yemeyi yasakladığı mealindeki hadis üzerinde çeşitli kimseler görüş beyanında bulunmuşlardır. Ancak bu hadis, iki bakımdan müşkil bir hadistir. Şöyle ki:

1- Hayber savaşında kadınlar yoktu ki, erkekler onlarla mut'a nikahı yapsınlar. Çünkü, orada mut'a nikahına ihtiyaç bırakmayacak sayıda cariyeler vardı.

2- Sahih-i Müslim'de Rebi b. Sebure kanalıyla Mabed'ten, o da babasından rivayet ederek varid olan bir hadis-i şerife göre Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlara Mekke fethi zamanında mut'a nikahına
izin vermiş, ancak daha Mekke'den çıkmadan bu.nikahı yasaklamış ve şöyle buyurmuştur: «Şüphesiz ki Cenâb-ı Allah, bu mut'a nikahını kıyamet gününe kadar haram kıldı.»

Buna göre Peygamber (s.a.v.), mut'a nikahını yasaklamış, sonra izin vermiş, sonra haram kılmıştır ki, bu durumda iki kez nesih yapılması gerekmektedir. Bu da uzak bir ihtimaldir. Ama bununla birlikte İmam Şafiî, kesin olarak ifade etmiştir ki, kendisi, mut'a nikahı dışında mubah kılman, sonra haram kılman, sonra yine mubah kılınan, sonra yine haram kılınan birşey bilmemektedir.

Ancak merhum Şafiî, bu iki hadise itimad ettiğinden böyle bir ifade kullanmıştır.

Süheylî ile diğerleri, bazı kimselerin ifadelerine göre İmam Şafiî'nin şöyle dediğini nakletmişlerdir: Mut'a nikahı, üç kez mubah kılınmış, üç kez haram kılınmıştır. Başkaları, dört kez mubah kılındığını, dört kez de haram kılındığını söylemişlerdir ki, bu gerçekten uzak bir ihtimaldir. Doğrusunu Allah bilir.

Raviler, mut'a nikahının ilk kez hangi vakitte haram kılındığı hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları, Hayber'de haram kılındığım, bazıları Umretu'l-Kaza'da haram kılındığını, bazıları ise Mekke fethi senesinde haram kılındığını, -ki bu daha kuvvetli bir rivayettir-, bazıları Evtas muharebesinde haram-kılmdığmı -ki bu da öncekine yakın bir kuvvet taşıyan rivayettir-, bazıları Tebük gazvesinde haram kılındığını, bazıları da Veda haccmda haram kılındığını ifade etmişlerdir. Bunu Ebu Davud rivayet etmiştir.

Bazı âlimler, Hz. Ali'den rivayet edilen hadise cevab olarak demişler ki, bu hadiste takdim ve tehir meydana gelmiştir. Ancak bu rivayetin hıfzolunan kısmı, İmam Ahmed'den şöyle nakledilmiştir: «Hz. Ali, İbn Abbas'a şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber fethi zamanında mut'a nikahını ve ehli eşek etlerini haram kıldı.»

Dediler ki: Ravi, bu hadiste geçen Hayber kelimesinin, yasaklanan iki şeyin yasaklandıklarının mekan zarfıdır. Aslında, gerçek böyle olmayıp Hayber kelimesi, ehlî eşek eti yemenin yasaklanışının mekan zarfıdır. Mut'a nikahının haram kılınmasına gelince, bunun için bir zaman veya mekan zarfından söz edilmemiştir. Sadece ehlî eşek etinin haram kılınışıyla birlikte mut'a nikahı da haram kılındı diye bir ifade kullanılmıştır. Çünkü Ali, İbn Abbas'm mut'a nikahını ve ehlî eşek etini mubah kıldığı yolunda bir haber alınca İbn Abbas'a şöyle demiştir: "Sen şaşkın bir adamsın. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gününde mut'a nikahı yapmayı ve ehlî eşek etini yemeyi yasakladı."

Böyle demekle Ali, İbn Abbas'm bu mubahhk görüşünden vazgeçmesi için, hem mut'a nikahının, hem de ehlî eşek etinin Hayber gününde yasaklanmış olduğunu ifade etmiştir. Şeyhimiz Hafiz Ebu'l-Haccac el-Mizzî de bu görüştedir. Allah onu rahmeti ile örtsün. Buna rağmen İbn Abbas, yukarıda zikredilen görüşünden geri dönmemiştir. O, ehlî eşek etini yemenin Hayber gününde yasaklanışını şöyle tevil etmiştir: O zamanda eşekler, Müslümanların yüklerini taşımakta idiler. Sırf bu sebeple etlerini yemek yasaklandı. Mut'a nikahına gelince, bu da seferlerde zaruret anında mubah kılınmıştır. Ama rahatlık ve imkanların bolluğu zamanında tabii ki bu yasaktır.

İbn Abbasın bu görüşüne bazı tabileri ve arkadaşlarıda uymuşlardır. İbn Cüreyc zamanına ve ondan sonraki zamanlara kadar bu görüş, Hicaz âlimleri nezdinde meşhur olan bir görüştü.

İmam Ahmed b. Hanbel'den, İbn Abbas'm görüşü doğrultusunda bir rivayet nakledilmiştir. Ama bu zayıf bir rivayettir.

İbn İshak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hayber kalelerini ve mallarını peyderpey ele geçirdi. Abdullah b. Ebi Bekr'in bana naklettiğine göre Eşlem kabilesinden bazı kimseler, kendisine şöyle bir olay anlatmışlardır: Beni Sehm kabilesinin Eşlem kolundan bazı kimseler, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dediler: "Ya Rasûlallah, çok çalıştık. Bitkin düştük, ama elimizde birşey yok."

Bunlar Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında, kendilerine verilecek bir şey de bulamadılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:

«Ey Allah'ım! Sen onların hallerini ve onlarda kuvvet bulunmadığını ve elimde de onlara vereceğim birşey olmadığını biliyorsun. Onlara menfaati, en büyük yiyeceği ve yağı da bol olan kalelerinden birinin fethini nasib et.»

Bunun üzerine halk yürüdü. Yüce Allah, Sa'b b. Muaz'm kalesinin fethini onlara nasib etti. Hayber'de yiyeceği ve yağı ondan daha çok olan hiçbir kale yoktu.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), onların kalelerinden bazılarını fethedip mallarını ele geçirdikten sonra sahabeler, onların Vatih ve Sülalim adındaki iki kalelerine vardılar. Bunlar, Hayber halkının fetholunan kalelerinin en sonuncuları idi. Rasûlullah (s.a.v.), onları on küsur gece kuşatma altında tuttu.

İbn Hişam dedi ki: Hayber gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabının parolası: "Ey yardım olunan ve muzaffer olan kişi, öldür, öldür." idi.

İbn İshak, Büreyde b. Süfyan el-Esedi el-Eslemî kanalı ile Ebu Yüsr Ka'b b. Amr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Bir akşam Hayber'de Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber idim. Yahudilerden bir adamın koyun sürüsü kaleye doğru geliyordu. Biz ise, onları kuşatma altına almıştık. Rasûlullah (s.a.v.):

- Şu koyun sürüsünden kim bize yedirecek? diye sordu.

- Ya Rasûlallah, ben varım, dedim. O da: "Haydi yap." diye buyurdu. Ben de deve kuşu gibi süratle çıktım. Rasûlullah (s.a.v.), peşimden bana baktığı zaman şöyle dedi:

- Ey Allah'ım! Bizi ondan yararlandır.

Ben koyun sürüsüne kavuştum ki, o sürünün baş tarafı kaleye girmişti. Ben sürünün sonundan iki koyunu yakaladım ve onları elimin altında gözetimime aldım. Sonra onları süratle götürdüm. Sanki benimle beraber hiçbir şey yokmuş gibi vücudum hafifti. Ve onları Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma bıraktım. Onları kestiler ve yediler.

Ebu Yüsr, Rasûlullah (s.a.v.)'ın en son ölen sahabelerindendi. Bu hadisi anlattığı zaman ağlar, sonra şöyle derdi: Hayatıma yemin olsun ki, onlar benden yararlandılar. Ben onlar arasında koyunun etini en son yiyen kişi oldum.

Hafiz el-Beyhakî, "Delâil" adlı eserde şöyle demiştir: Ebu Mu-hammed Abdullah b. Yusuf el-Isbahanî veya Ebu Osman en-Nehdî ya da Ebu Kalabe'nin şöyle dediğini rivayet etti: Peygamber (s.a.v.), Hayber'e geldiğinde hurmalar daha olgunlaşmamış yeşil durumda idi. İnsanlar koşarak hurmaları yemeye başladılar. Bunun üzerine hastalanıp vücudları ateşten titremeye başladı.

Hallerini Rasûlullah'a arzedip şikayette bulundular. O da kırba içinde suyu soğutmalarını, sonra da fecir vakti o su ile yıkanmalarını, yıkanırken de "Bismillah" demelerini emretti. Onlar bu emri yerine getirdiler. İyileşti-ler, sanki kendilerini tutan bir bağdan kurtulmuş gibi oldular.
Beyhakî dedi ki: Abdurrahman b. Rafi'den mensur olarak gelen bir rivayette de şöyle denmektedir: Rasûlullah (s.a.v.), onlara akşam ve yatsı namazları arasında o su ile yıkanmalarını (duş almalarım) emretti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Muğaffelın şöyle dediğini rivayet etmiştir. Hayber gününde bir iç yağı tuluğu elime geçti. Onu alıp: «Bundan hiç kimseye birşey vermeyeceğim.» dedim. Dönüp gidecekken birde baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.) bana bakıp gülümsüyor.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mugaffel'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hayber kasrını kuşatma altına almıştık. Yukarıdan bana bir iç yağı tuluğu sarkıtıldı. Gidip aldım. Kendi kendime bunu hiç kimseye vermeyeceğim dedim. Ama baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.) bana bakıyor, utandım.
îbn İshak, Abdullah b. Muğaffel el-Müzenî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber ganimetlerinden iç yağı dolu bir tuluk ele geçirdim. Omuzuma alıp arkadaşlarımın ve yüklerimin yanına götürmeye çalışırken Rasûlullah'm görevlendirdiği ganimet bekçisi beni gördü. Tuluğun ucunu tutup; «Haydi getir de şunu Müslümanlar arasında taksim et.» dedi. Ben de: «Hayır vallahi bunu sana vermeyeceğim.» dedim. O tuluğu elimden tutup çekmeye çalışırken Rasûlullah (s.a.v.) bizi gördü ve gülümsedi. Sonra da ganimet bekçisine: «Tuluğu ona bırak.» dedi. Bekçi de beni serbest bıraktı. Ben tuluğu alıp arkadaşlarımın ve yükümün yanına götürdüm. Beraberce onu yedik. Cumhur-u ulema, bu hadisi, Yahudilerin kestikleri hayvanların iç yağlarını onlara galip olan Müslümanlara haram sayan İmam Malike karşı bir delil olarak ileri sürmüşlerdir. Zira bir ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmuştur:
«Kitap verilenlerin yemeği size helaldir.» (el-Mâide, 5.)
İmam Malik, iç yağının Yahudilerin yemeği olmadığını söylemiştir. Çünkü o şöyle demişti: Ayet-i kerimede «size» kelimesi kullanılmıştır. Cumhur-u ulema ise, ona karşı bu hadisi delil olarak ileri sürmüşlerdir. Bu hususta ihtilaf vardır. Aslında iç yağı, onlara da helal olabilir. Doğrusunu Allah bilir.
Cumhur-u ulema, ayrıca bu hadisi delil olarak ileri sürerek, kendileriyle savaşılan gayri müslimlerden elde edilen yiyeceklerin humus (beşte bir) hükmüne tabi olmadığını söylemişlerdir. İmam Ebu Davud'un şu rivayeti de bu görüşü teyid etmektedir:
Muhammed b. Alâ, Muhammed b. Ebi Mücalid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abdullah b. Ebi Evfa'ya dedim ki: Rasûlullah zamanında siz ganimet olarak ele geçirdiğiniz yiyecekleri de beşte bir hükmüne tabi tutuyor muydunuz?
Dedi ki: Hayber gününde Yahudilerden yiyecek ele geçirdik. Herhangi bir kimse gelip ihtiyacına yetecek kadar yiyeceği o yiyecekler arasından alıyor, sonra da geçip gidiyordu. (Ona karışan olmuyordu.)
Bu hadisi, yalmzca Ebu Davud rivayet etmiştir ve hasen bir ha-disdir. [6]

Hüyey B. Ahtab En-Nadrî'nin Kızı Safiye

RasûluUah (s.a.v.), Nadir oğulları Yahudilerini Medine'den sürgün ettiğinde bu Yahudilerin tamamı Hayber'e gitmişlerdi. Aralarında Hüyey b. Ahtab ile Beni Ebu'l-Hukayk da vardı. Bunlar servet sahibi ve kavimleri tarafından sayılan kimselerden idiler. Safiye de o esnada henüz buluğa ermemiş, küçük bir kız idi. Sonra evlenecek çağa geldiğinde amcası oğullarından biri onunla evlendi. Gerdeğe girip aradan birkaç gece geçtikten sonra Safiye, rüyasında gökteki ayın gelip kendi kucağına düştüğünü görmüş ve bu rüyasını amcası oğluna anlatmıştı. Kocası olan amcası oğlu da yüzüne bir tokat vurmuş ve: «Sen Yesrib hükümdarının senin kocan olmasını arzuluyorsun?» demişti.
RasûluUah (s.a.v.), Hayber'e gelip onları kuşatma altına alınca, savaş sonrasında Safiye esirler, kocası ise öldürülen kimseler arasında bulunuyordu. RasûluUah (s.a.v.), Safiye'yi kendine ayırdı ve mülkiyetine geçirdi. Rahmini temizleyip istibra etmesinden ve onunla yatağa girmesinden sonra Safiye'nin yüzünde tokat izi gördü. Yanağın-daki bu yara izinin sebebini sorunca Safiye, daha önce görmüş olduğu o salih rüyasını RasûluUah (s.a.v.)'a anlattı. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Buharı, Süleyman b. Harb kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.), sabah namazın Hayber'e yakın Gales mevkiinde kıldı. Sonra şöyle dedi: «Allahu Ekber, Hayber harap oldu. Doğrusu biz bir kavmin sahasına indiğimizde uyarılıp korkutulanların sabahı ne kötü bir sabah oldu.»
Oraya vardığımızda Hayberliler, sokaklarda koşuşmaya başladılar. Peygamber (s.a.v.), onların savaşçılarını öldürdü. Çoluk çocuklarını ve kadınlarını esir aldı. Esir alınanlar arasında Safiye de vardı. O, Dıhyetü'l-Kelbî'nin payına düştü, sonra Peygamber (s.a.v.)'e devredildi. Peygamber (s.a.v.) de mehir olarak azad edip onunla evlendi.
Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.), Safiye'yi esir aldı. Onu azad edip onunla evlendi.»
Sabit, Enes'e sordu:
- Peygamber (s.a.v.), Safiye'ye ne mehir verdi?
Enes:

- Peygamber (s.a.v.), mehir olarak canını ona verdi. Yani onu a-zad etti.
Buharî, Abdulgaffar b. Davud kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hayber'e geldik. Peygamber (s.a.v.) kaleyi fethettiğinde kendisine, Hüyey b. Ahtab'm kızı Safiye'nin güzelliği anlatıldı. Safiye'nin kocası öldürülmüştü. Ve kendisi de yeni gelin idi. Peygamber (s.a.v.), onu kendine ayırdı. Safiye ile birlikte Hayber'den ayrılıp yola çıktı. Süddü Sahba'ya ulaştığında Safiye'nin rahmi temizlendi. Peygamber (s.a.v.), onunla gerdeğe girdi. Sonra küçük bir deri sofra üzerinde hays yemeği yapıp bana: «Etrafındaki adamlara du-yur.» dedi. Bu, onun Safiye ile evlenmesi için yapmış olduğu düğün yemeği idi. Yemekten sonra Medine yoluna koyulduk. Peygamber (s.a.v.)'in Safiye'nin arkasında abasını tuttuğunu gördüm. Peygamber (s.a.v.), kendi devesinin yanına gelip oturdu. Dizini dikti. Safiye de ayağını Peygamber (s.a.v.)'in dizinin üzerine koyarak devesine bindi.»
Buharî, Said b. Ebi Meryem ve Muhammed b. Cafer b. Ebi Kesîr kanalı ile Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir "Rasûlullah (s.a.v.), Hayber ile Müd arasında üç gece kaldı. Orada Safiye ile gerdeğe girdi. Ben de Müslümanları, onun etl ve ekmekli düğün yemeğine davet ettim. Rasûlullah, Bilal'e emir verdi. Deri sofralar getirip yaydı. Üzerine hurma, çökelek ve yağ koydu. Müslümanlar kendi aralarında şöyle konuşmaya başladılar:
- Rasûlullah, hür bir kadınla mı evlendi ki, o kadın mü'minlerin annesi olsun, yoksa bir cariye ile mi gerdeğe girdi?
Dediler ki: Eğer bu kadını örterse o hürdür. Ve mü'minlerin an-nesidir. Eğer örtmezse o, onun cariyelerinden biridir.
Peygamber (s.a.v.), oradan ayrılıp yola çıktığında Safiye'nin arkasında durup onu örttü ve örtüyü üzerine bıraktı.»
Bu hadisi, sadece Buharî rivayet etmiştir.
Ebu Davud, Müsedded ve Hammad b. Zeyd kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Önceleri Safiye Dıhyetü'l-Kelbî'nin payına düşmüştü. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'a devredildi.
Ebu Davud, Yakub b. İbrahim kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber'de esirler toplandı. Dıhye gelip:
- Ya Rasûlallah, esir alman cariyelerden birini bana ver, dedi. Rasûlullah:
- Git, kendine bir cariye al, dedi.
Dıhye de kendine Safiye binti Hüyey'i aldı.
Adamın biri gelip şöyle dedi: Ey Allah'ın peygamberi, Safiye'yi Dıhye'ye mi verdin? Yakup dedi ki:
- Safiye binti Hüyey, Kurayza ve Nadir oğulları kabilelerinin hanımefendisidir. Ancak sana layıktır.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.); «Safiye'yi çağırın.» dedi. Safiye geldiğinde Peygamber (s.a.v.) ona baktı ve Dıhye'ye «Kendine başka bir cariye al.» dedi. Peygamber (s.a.v.), Sariye "yi azad etti ve onunla evlendi.
Ebu Davud, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Dıhye'nin payına esirlerden güzel bir cariye düştü. Rasûlullah (s.a.v.), o cariyeyi Dıhye'den yedi başa satın aldı. Sonra hazırlaması için onu Ümmü Se-leme'nin yanına bıraktı. Bu cariye (Safiye) Ümmü Seleme'nin hanesinde iddet bekledi.»
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Ebi Hukayk'm kalesi Kamusu fethettiği zaman Safiye binti Hüyey b. Ahtab ve onunla birlikte başka bir kız Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma getirildiler. Bilal bunlara rastladı. Bunları öldürülen Yahudilerin cesetlerinin yanından getiren de o idi. Safîye ile birlikte olan o kız, Yahudi ölülerini gördüğü zaman bağırıp yüzünü trrmaladı, toprağı başına saçtı. Rasûlullah, onun bu durumunu görünce şöyle dedi: Bu dişi şeytanı benden uzaklaştırın.
Bundan sonra Safîye'yi istedi. Onu arkasına aldı. Cübbesini de üzerine örttü. Böylece Müslümanlar, Rasûlullah'm onu kendine ayırdığını anladılar.
Rasûlullah (s.a.v.) -bana ulaşan habere göre- o Yahudi kadının durumunu görünce Bilal'e şöyle dedi:
- Ey Bilal! Sende şefkat mi kalmadı ki, onları Yahudi maktullerin yanma götürdün?
Safiye, Kinane b. Rebi b. Ebu'l-Hukayk'm yeni hanımı iken rüyasında ayın kendi kucağına düştüğünü görmüştü. Bu rüyasın kocasına anlatmıştı. O da: "Sen, Hicaz hükümdarı Muhammed'i mi istiyorsun?" demiş ve yüzüne bir de tokat atmıştı. Safiye'nin gözü o tokattan dolayı morarmıştı. Rasûlullah'm yanma getirildiği zaman yüzünde o tökatm izi hâlâ duruyordu. Rasûlullah: Bu iz nedir? diye sorunca Safiye, o rüyasını Rasûlullah'a anlattı.
İbn İshak dedi ki: Kinane b. Rebi, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma getirildi. Beni Nadirin hazinesi onun yanında idi. Ondan hazine istendi. O, hazinenin yerini bilmediğini söyledi. Bunun üzerine Yahudilerden bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi ve şöyle dedi:
- Ben Kinane'yi her sabah bu harabenin etrafında dolaşırken görürdüm.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) Kinane'ye: Seni öldürelim mi?
- Evet.
Rasûlullah (s.a.v.) da harabenin kazılmasını emretti, kazıldı. Oradan hazinelerin bir kısmı çıktı. Sonra ondan geri kalanını istedi.
O ise hazineyi vermeye hiç yanaşmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Zübeyr b. Avvam'a emredip ona dedi ki:
- Bütün hazineyi buluncaya kadar ona işkence et.
Zübeyr de onun göğsünde çakmakla ateş çakıyordu. Nihayet onun ölmesinden korktu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Kinane'yi Muhammed b. Mesleme'ye teslim etti. O da kardeşi Mahmud b. Mesleme'nin öldürülmesinin kısası olarak Kinane'nin boynunu vurdu. [7]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Vatih ve Sülalim'de Hayber halkını kuşattı. Nihayet Hayberliler helak olacaklarını kesir olarak anladıkları zaman, Rasûlullah'tan kendilerini oradan başka bir yere göndermesini ve canlarını bağışlamasını istediler. O da bu isteklerini kabul etti.
Rasûlullah (s.a.v.), malların hepsim topladı. Şak, Natat ve Ketibe ile diğer bütün kaleleri aldı. Ancak işte bu iki kalede (Vatih ve Sülalim'de) olanları toplamadı. Fedek halkı, Müslümanların yaptıklarını ve yapmakta olduklarını duydukları zamar Rasûlullah'a haber gönderdiler. Oradan kendilerini başka bir yere göndermesini ve canlarını bağışlamasını, mallarını da ona bırakmayı istediler. O da bu isteklerini kabul etti.
Rasûlullah (s.a.v.) ile onların arasında bu hususta uğraşanlar içinde Muhayyise b. Mesud vardı. Bu, Beni Harise'nin kardeşidir. Hayber halkı, işte bu hüküm üzere razı olduklarında Rasûlullah'tan malları isteyip gelirinin yarısını kendilerine vermesini isteyerek şöyle dediler:
- Bu malları biz sizden daha iy^biliriz. Ve bunları sizden daha iyi işletiriz.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onların çalışıp arazi gelirinin paylaşılması üzerine onlarla sulh yaptı. Fakat şu şartı da onlara bildirdi. «Biz dilediğimiz zaman sizi buradan çıkarırız.»
Fedek halkına da benzer şekilde muamele yaptı. [8]

Hayber Kalelerinin Fethi Ve Arazilerinin Taksimi

Vakidî dedi ki: Yahudiler, Naim ve Sa'b b. Muaz kalelerinden inip Zübeyr kalesine geçtiklerinde Rasûluiiah (s.a.v.), onları üç gün süre ile kuşatma altında tuttu. Bu esnada Azal adında bir Yahudi gelip Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Ey Eba Kasım! Natat kalesi halkından seni rahata ulaştıracak ve çıkıp Şak kalesinin halkının yanına gitmene vesile olacak bir yolu sana göstermem karşılığında bana eman verir misin? Çünkü Şak kalesinin halkı sana karşı korkularından ölmek üzeredirler.
Rasûluiiah (s.a.v.), Azal'ın malına ve ailesine eman verdi. Azal ona şöyle dedi:
- Sen bu şekilde onları bir ay süre ile kuşatma alında tutsan bile buna aldırış etmezler. Ama onların yer altında bazı kanalları vardır ki, geceleyin oradan çıkar, su içer, sonra tekrar kalelerine dönerler.
Rasûluiiah (s.a.v.), onların kanallarının kapatılmasını emretti. Bunun üzerine kaledekiler çıkıp şiddetli bir şekilde savaştılar. Müslümanlardan birkaç kişi o gün şehid edildi. Yahudilerden de on kişi Öldürüldü. Rasûluiiah (s.a.v.), o kaleyi fethetti. Fethettiği kale, Na-tat'm en son kalesi idi. Bundan sonra Şak'ka yöneldi. Orada da birkaç kale vardı. İlk olarak Übey'yi kalesine yöneldi. Rasûluiiah, Se-muan kalesinin üzerinde durdu. Orada şiddetli bir şekilde savaştı. Kaleden Azul adında bir adam çıktı. Mübareze için adam istedi. Müslümanlardan Habbab b. Münzir, onun karşısına çıktı ve çarpıştılar, Habbab onur sağ elini bileğinin yarı kısmından kesti. Elindeki kılıcı yere düştü. Kovaladı ve topuğunun üzerindeki damarı kesti. Bu defa Yahudilerin bir başka adamı çıktı. Buna karşıda Müslümanlardan biri çıktı. Fakat Yahudi, o Müslümanı öldürdü. Bu defa katil Yahudi-nin karşısına Ebu Dücane çıktı. Ebu Dücane onu Öldürdü. Üzerindeki eşyayı ganimet olarak aldı. Artık Yahudiler, teke tek çarpışmaya yanaşmadılar. Bunun üzerine Müslümanlar, tekbir getirerek kaleye saldırdılar. İçeri girdiler. Önlerinde de Ebu Dücane vardı. Kalede ev eşyası, davar ve yiyecek buldular. Kaledeki savaşçılar kaçtılar. Bulutlar gibi her taran kapladılar. Nihayet Şak'taki Bezat kalesine sığındılar. Orada şiddetli bir savunma savaşı verdiler. Rasûluiiah ile ashabı üzerlerine gittiler. Karşılıklı ok attılar. Rasûluiiah da mübarek eli ile onlara ok attı. Onların attıkları oklardan biri, Rasûluiiah (s.a.v.)'m mübarek parmağına isabet etti. Bunun üzerine Rasûluiiah bir avuç çakıl taşı alarak kalelerine savurdu. Bu sebeple kaleleri sarsıldı. Yere battı. Müslümanlar, onları elleriyle yakaladılar.
Vakidî dedi ki: Sonra Rasûluiiah (s.a.v.), oba halkına, Vatih ve Sülalim kalelerine yöneldi. Bu iki kale, Ebu Hukayk'm kaleleri idi. Buradakiler şiddetli bir savunma savaşı verdiler. Natat kalelerinde yenilgiye uğrayanlar, Şak'ka gelmişlerdi. Bunlarla birlikte Kamus ve Ketibe kalelerine kapanıp, kale kapılarını kili ti emişlerdi. Ketibe'de gayet müstahkem bir kale idi. Vatih ve Sülalim kalelerine sığınanlar dışarıya çıkmıyorlardı. Nihayet Rasûluiiah (s.a.v.), üzerlerine mancınık ile taş atmaya başladı. Bunlar Öleceklerini kesin olarak anladıklarında -Rasûluiiah onları ondört gün süre ile kuşatma altında tutmuştu- İbn Eb Hukayk kaleden inerek canlarının bağışlanması ve serbest bırakılarak herhangi-bir yere gitmelerine müsaade edilmesi karşılığında Rasûlullah'tan barış istedi. Malları, arazileri, altınları, gümüşleri, davarları, kumaşları, vesair eşyaları Müslümanlara bırakılacaktı. Sadece üzerlerindeki elbiseleriyle çekip gideceklerdi. Bu istekleri karşısında Rasûluiiah (s.a.v.), İbn Ebi Hukayk'a; «Mallarınızdan herhangi birşeyi gizleyecek olursanız, Allah ve Rasûlünün zimmeti dışında kalırsınız.» dedi Onlar da bu şart üzerine Rasûluiiah ile barış antlaşması yaptılar.
Ben derim ki: Bu sebepledir ki Yahudiler, mallarının bir kısmını gizleyip yalan söylediklerinde içinde bol miktarda mal bulunan bir deri torbayı da gizlemişlerdi. Böylece onların ahidlerine riayet etmedikleri ve verdikleri söze uymadıkları anlaşıldı. Bu yüzden İbn Ebu'l-Hukayk ile ailesinden bir grub insan öldürüldü. Çünkü onlar, ahid ve misaklarına riaye etmemişlerdi.

Hafiz el-Beyhakî, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Makri el-Es-ferayinî kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûluiiah (s.a.v.), Hayberlilerle savaştı. Nihayet onları kasırlarına sığınmak mecburiyetinde bıraktı. Arazilerine, ekinlerine ve hurmalıklarına galib oldu. Oraları ele geçirdi. Bunlar da altınları ile gümüşlerinin Rasûlullah'a kalması karşılığında kendilerinin bineklerinin taşıyabileceği kadar mallarla oradan sürgün edilmelerini istediler. Bu şartla musalaha yapmak istediler. Ancak Rasûluiiah, mallarım gizlememeleri, hiçbir şeyi saklamamaları şartını ileri sürdü. Eğer bu şarta riayet etmezlerse, antlaşmanın ihlal edilmiş olacağını bildirdi. Fakat onlar, içinde Hüyey b. Ahtab'a ait mal ve ziynet eşyaları bulunan deri bir torbayı sakladılar. Nadir oğulları Yahudileri, Medine'den sürgün edildikleri esnada Hüyey b. Ahtab, o torbayı beraberinde Hayber'e getirmişti. Gizlediklerini anladığı zaman Rasûluiiah (s.a.v.) onlara:

- Hüyey'yin Nadir'den getirmiş olduğu deri torba ne oldu? diye sordu.

O da; çeşitli masraflar karşilaııdı ve savaşlara harcandı, dedi. Rasûlullah:

- Medine'den sürgün edilmenden bu yana çok zaman geçmedi. Getirmiş olduğun mal da çok idi, dedi ve onu Zübeyr'e teslim etti. Zü-beyr de ona işkence yaptı. Daha önce Hüyey, bir harabeye girmişti. Adamın biri, Hüyeyrin şu harabe etrafında dolaştığını gördüm, demişti. Bunun üzerine Müslümanlar o harabeye gittiler. Orayı dolaştıklarında deri torbanın harabe içinde bulunduğunu gördüler. Bunun üzerine Rasûlullah, Ebu Hukayk'm iki oğlunu öldürdü. Bunlardan biri, Safîye'nin kocası idi Rasûlullah (s.a.v.), Hayber Yahudilerinin kadınlarını ve çocuklarım esir aldı. Mallarım da ahde riayet etmemelerinden dolayı Müslümanlar arasında taksim etti. Onları da Hayber'den sürgün etmek istedi. Ama onlar: Ya Muhammedi Bize müsaade et, şu araziler üzerinde çalışalım. Arazileri İslah edelim, dediler. Rasûlul-lah'm kendisinin ve ashabının orada uğraşacak zamanları yoktu. Bunun üzerine Rasûlullah, Hayber arazisini yarıcılık usulü ile onlara verdi. Arazilerden elde edilecek ürünlerin yansı onlara kalacak, yarısı da Müslümanlara verilecekti.

Abdullah b. Revaha, her sene Hayber'e gelir, ürünlerin yarısını onlardan alırdı. Ürünlerin miktarını belirlemede titiz davrandığından onu Rasûlullah'a şikayet ettiler. Kendisine de rüşvet vermek istediler. Ama o şöyle dedi:

- Ey Allah düşmanları, bana haram mı yedireceksiniz? Allah'a yemin ederim ki ben yanınıza, insanlar arasında bana en çok sevimli olan kişinin (Rasûlullah'm) yanından geldim. Ve siz ise, bana maymunlardan ve domuzlardan daha çok sevimsiz kimselersiniz. Ama size olan kızgınlığım ve Rasûlullah'a olan sevgim, size karşı beni adaletsizliğe sevketmeyecektir.

Yahudiler: İşte bu adalet sayesinde göklerle yer yerinde durur, dediler.

Beyhakî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Safiye'nin gözünde morluk gördü ve:

- Ey Safîye, şu gözündeki morartı nedir? diye sordu. Safiye şöyle dedi:

- Başım, İbn Ebi Hukayk'm kucağında idi. Ben uyumakta idim. Rüyamda ayın kucağıma düştüğünü gördüm. Bu rüyamı kocam İbn Ebi Hukayk'a anlattığımda beni tokatladı ve: "Sen Yesrib hükümdarını arzuluyorsun." dedi.

Safiye şöyle demişti Rasûlullah (s.a.v.), insanlar arasında kendisine en çok kızdığım kimse idi. Çünkü kocamı ve babamı öldürmüştü.

Ama hep benden özür dileyerek şöyle derdi: "Doğrusu senin baban, Arapları bana karşı kışkırttı ve daha neler yaptı neler..." Böyle dedi. Demeye devam etti. Ve nihayet içimdeki kızgınlığı giderdi.

Rasûlullah (s.a.v.), eşlerinden herbirine yıllık olarak seksen ölçek hurma ve yirmi ölçek de arpa verirdi. Hz. Ömer'in zamanında Yahudiler, Müslümanlara hile yaptılar ve İbn Ömer'i bir damın üstünden aşağı attılar. İbn Ömer'in bileği eğildi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Hayber'de payı bulunan kimse gelsin de taksim edelim." dedi ve taksim etti. Yahudilerin reisleri:

- Bizi Hayber'den çıkarmayın ve Rasûlullah ile Ebu Bekir'in bizi burada bıraktığı şekilde bırakın, dediler.

Hz. Ömer ise, şöyle cevap verdi:

- Ne sanıyorsun sen, Rasûlullah'm sözünün benim üzerime düştüğünü mü iddia ediyorsun? Ama bineğinin seni Şam'a doğru üç gün peşpeşe koşarak götürmesine ne dersin? Yani seni sürgün etmeme ne diyeceksin?

Bunun üzerine Hz. Ömer, Hudeybiye ehlinden olup Hayber'e katılan Müslümanlara, Hayber arazilerini taksim etti.

Ebu Davud, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber fethedildiği zaman Yahudiler, Rasûlullah (s.a.v.) Efendi-miz'den kendilerini yarıcılık usulü ile orada bırakmalarım talep ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) da: «Dilediğimiz sürece sizi bu şartla burada bırakırız.» dedi.

Onlar da bu şartla orada kaldılar. Hayber'den elde edilen hurmalar ikiye bölünür, yarısı Yahudilere, yarısı da Müslümanlara taksim edilirdi. Rasûlullah (s.a.v.) da beşte bir alırdı. Bu beşte birlik paydan her zevcesine yüz vesk (her vesk, altmış ölçektir) hurma ve yirmi ve-sak da arpa verirdi.

Hz. Ömer, Yahudileri Hayber'den çıkarmak istediği zaman Peygamber (s.a.v.)'in eşlerine haber göndererek şöyle dedi: «Sizden isteyenlere yüz veski taksim ederiz. Bunun aslı ve arazisi ile suyu kendisine ait olur. Diğer tahıllardan da yirmi vesklik arpa tarlasını veririz. Dileyene de önceden yapageldiğimiz gibi humustaki (beşte bir) payını
veririz.»

Ebu Davud, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.) dilediği zaman kendilerini oradan çıkarmak şartı ile Hayber Yahudileri ile muamele yaptı. Şimdi orada malı bulunan kimse, malının başına gitsin. Çünkü ben Yahudileri oradan çıkaracağım." Böyle dedi ve Yahudileri Hayber'den çıkardı.

Buharî, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben ve Osman b. Affan, Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip şöyle dedik: "Muttalib oğullarına Hayber'in ürünlerinin beşte birini verdin. Bizi paysız bıraktın. Oysa biz ve

onlar senin nazarında aynı mertebedeyiz."
Bunun üzerine RasûluUah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Haşimoğullan ile Muttalib oğullan aynı şeydir. Cübeyr b. Mutim dedi ki:
- Peygamber (s.a.v.), Abdu'ş-Şems oğulları ile Nevfel oğullarına birşey taksim etmedi.
RasûluUah (s.a.v.)'m: «Haşimoğullanyla Abdülmuttalib oğulları aynı şeydir.» sözüne gelince, bununla şu kastedilmiştir. Yani Haşimoğullanyla Abdülmuttalib oğullan hem cahiliye döneminde, hem İslâmiyet döneminde bizden aynlmadılar.
Şafiî dedi ki: Haşimoğullan, Abdülmuttalib oğullarıyla birlikte Kureyş'in boykotu esnasında Şi'b'e beraber girmişler, hem İslâmiyet-leri, hem de cahiliyetleri döneminde onlara yardım etmişlerdi.
Ben derim ki: Ebu Talib, Abdu'ş-Şems oğullanyla Nevfel oğullan-nı kınayarak şöyle demiştir:
«Allah bizden uzak olarak Abdu'ş-Şems ile Nevfel'i cezalandırsın.
Gecikmesiz olarak hemen kötü bir şekilde cezalandırsın.»
Buhar!, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«RasûluUah (s.a.v.), Hayber gününde ata iki, piyadeye de bir pay şeklinde ganimet taksimatı yaptı.»
Nafi, bu sözü şöyle açıklamıştır: "Kişi ile beraber atı var idiyse ona üç pay, eğer beraberinde atı yoksa bir pay verildi."
Buharîj Said b. Ebi Meryem kanalı ile Ömer b. Hattab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, insanla-nn sonda gelenlerini yalnız başına yolda terk etmiş olma endişem olmasaydı ve onlarında artık fethedecekleri bir yer kalmasaydı, ben mutlaka fethedilen arazileri -Peygamber (s.a.v.)'in HayberÎ taksim ettiği gibi- onlara taksim ederdim. Ancak ben bu arazileri onlar için bir stok olarak bırakmaktayım."
Bu ifadeden de anlaşılıyor ki Hayber arazileri ganimeti, hak eden kimselere tamamıyla taksim edilmiştir.
Ebu Davud, İbn Şihab'm şöyle dediğini nakletmiştir: «Bana ulaşan habere göre RasûluUah (s.a.v.), savaştan sonra Hayber' zorla fet-hetmiştir. Savaştan sonra orada Hayberlilerin bir kısmını hayatta bırakmıştır.»
Zühri de buna katılarak şöyle demiştir: "RasûluUah (s.a.v.), Hay-ber'i beşe böldü. Beşte birini ayırdı. Geri kalan kısmı, o savaşa katılanlar arasında taksim etti." Zührî'nin bu sözleri münakaşa götüren sözlerdir. Doğrusu şu ki, Hayber arazilerinin tamamı taksim edilmemistir. Ancak ileride de açıklananacağı gibi yansı o savaşa katılanlara taksim edilmiştir. İmam Malik ve kendisine tabi olan kimseler de, bu sahih haberi delil olarak ileri sürerek şöyle demişlerdir: Devlet başkam, ganimet olarak ele geçirilen arazileri taksim edip etmemekte serbesttir. Dilerse taksim eder, dilerse Müslümanlann çıkarlan için bekletebilir. Dilerse de bir kısmını taksim eder, bir kısmını ileride karşılaşılacak ihtiyaçlar ve maslahatlar için bekletebilir.
Ebu Davud, Rebi b. Süleyman el-Müezzin kanalı ile Sehl b. Ebi Hasme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: RasûluUah (s.a.v.) Hayber arazilerini ikiye ayırdı. Yarısını ileride karşılaşacağı ihtiyaçlara sakladı. Diğer yansını da Müslümanlar arasında onsekiz sehim üzerinden taksim etti.
Bunu sadece Ebu Davud rivayet etmiştir. Sonra Ebu Davud, bunu Beşir b. Yesar'ın hadisinden mürsel olarak rivayet etmiştir ve Ra-sûlullah'm ileride karşılacağı ihtiyaçlar için Vatih, Ketibe, Sülalim ve bağlı bulunan yerleri yarı payına ayırdığını, Müslümanlann payına da Şak, Netat ve bağlı bulunan yerleri tahsis etmiştir. Rasûlullah'm kendi şahsının payı ise her iki taraftan alınmıştı.
Yine Ebu Davud, Hüseyin b. Ali kanalı ile Beşir b. Yesar'm, sahabelerin şöyle dediklerini naklettiğini kaydetmiştir: RasûluUah (s.a.v.) Hayber'e galip olunca, orayı otuz altı hisseye ayırdı. Her payı da yüze ayırdı. RasûluUah (s.a.v.) ile Müslümanlara bunun yansı verildi. Geri kalan yan kısım ise, ileride karşılaşılacak umumi ihtiyaçlar ve heyetlere sarfedilmek üzere ayrıldı.
Ebu Davud, Muhammed b. İsa kanalı ile Mecma b. Harise el-Ensârî'nin -ki bu zat Kur'ân okuyan kurralardandır- şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hayber arazileri Hudeybiye ehline taksim edildi. RasûluUah (s.a.v.), bu arazileri onsekiz paya ayırdı. Bu savaşa katılan ordudaki neferler, 1.500 kişi idiler. Aralarında 300 kişi süvari idi. Süvarilere ikişer, piyadelere ise birer pay verdi.»
Malik, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.), Hayber'i güç kullanarak fethetmiştir.
Ebu Davud, İbn Şihab'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber'in bir kısmı güç ve kuvvet yoluyla, bir kısmı da sulh yoluyla fethedildi. Ketibe mıntıkasının çoğunluğu şiddet yoluyla, bir kısmı ise sulh yoluyla fethedildi. Ben, Malik'e şöyle dedim: Ketibe nedir?
O da: Ketibe, Hayber toprağıdır, o da 40.000 hurmadır, dedi. Hasan, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hayber' fethedince-ye kadar hurmaya doymadık.»
Muhammed b. İshak dedi ki: Şak ve Netat kaleleri, Müslümanla payına düştü. Şak, onüç paya aynldı. Natat ise beş paya aynldı.Bunların ikisi, üst üste vurularak 1.800 sehme bölündü. Hayber savaşma katılmış olsun, olmasın Hudeybiye'de hazır bulunan herkese bundan hisse verildi. Hudeybiye'ye katılıp da Hayber'e katılmayan sadece Cabir b. Abdullah idi ki ona da pay verildi. Hudeybiye'ye katılanlar 1.400 kişi idiler. Beraberlerinde 200 at vardı. Her ata iki pay verildi. Her yüz adama, onsekiz pay verildi. 200 pay arttı. Bunlar da 200 atlının atlarına taksim edildi.
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.) da onlarla birlikte bir pay aldı. Şak kalesinin paylarından ilki, Asım b. Adiy'ye verildi.
İbn İshak dedi ki: Ketibe kalesi Allah için humus olarak (beşte bir) tahsis edildi. Peygamber (s.a.v.) ile onun akrabalarına, yetimlere, düşkünlere, yolculara, Peygamber (s.a.v.)'in zevcelerine ve Fedek ehli ile sulh için uğraşan kimselere -ki bunlardan

biri de Muhayyise b. Mesud'tur- tahsis edildi. Rasûlullah (s.a.v.), burayı otuz vesk hurma ve otuz vesk de arpa payı şeklinde taksim etti. Buranın taksim edilen iki vadisinden birine Sürrirj diğerinede Has vadisi denir.
İbn İshak, daha sonra bu vadilerin ikta edilişlerine dair tafsilatlı bilgiler vermiştir. Allah ona rahmet eylesin.
Bu mıntıkayı taksim edip hesabını yapan kişi Cebbar b. Sahr b. Ümeyye b. Hansa'dır. Bu zat, Beni Seleme ile Zeyd b. Sabit'i kardeşidir. Allah onlardan razı olsun.
Ben derim ki: Hayber Yahudilerinin ürünlerin yarısını alıp, yarısını Müslümanlara vermeleri işini organize eden ve ürünlerin miktarını tahmin eden kişi, Abdullah b. Revaha idi. Bu görevi iki yıl süre ile sürdürdü. Sonra Mu'te savaşında şehid edildiğinde bu görevi Cebbar b. Sahr (r.a.) üstlendi.
Buharı, Ebu Said el-Hudrî ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber üzerine bir adam memur kıldı. O da iyi cins hurma getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ona sordu:
- Hayber'in bütün hurmaları böyle midir?
- Hayır vallahi ya Rasûlallah. Biz bu hurmanın bir ölçeğini iyi olmayan iki ölçek hurma vererek satın alırız. Bu hurmanın, iki Ölçeğini de iyi olmayan hurmadan üç ölçek vererek satın alırız.
- Hayır böyle yapma. O iyi olmayan hurmaların tamamım dirhem karşılığında sat. Sonra bu iyi cins hurmayı dirhemle satın al.
Ben derim ki: Peygamber (s.a.v.)'in payına diğer Müslümanlarla birlikte Hayber ve Fedek arazilerinin tamamından hisse düşmüştü ki bu hisse, Hayber arazilerinin büyük bir kısmı idi. Hayberli Yahudiler, Peygamber (s.a.v.)'den çok korktukları için kalelerinden inip mu-salaha yapmışlardı. Ayrıca Müslümanların, üzerine at ve deve sürmedikleri bir takım mallar da Nadir oğulları Yahudilerinden Peygamber Efendimiz'e pay olarak kalmıştı. Bu mallar, Rasûlullah'm
özel malı idi. Her sene kendi aile efradına buradan nafaka verirdi. Geri kalan kısmını da Allah yolunda Müslümanların maslahatı uğruna silah ve binek hayvanı temin etmeye, sarfederdi. Kendisi vefat edince Hz. Fatıma ile Peygamber zevcelerinin tamamı veya bir çoğu, bu arazilerin Peygamber (s.a.v.)'den kendilerine miras kaldığına inandılar. Ancak bunlar, Peygamber (s.a.v.)'in:
«Peygamberler topluluğunun malına mirasçı olunmaz. Bizim bıraktığımız tereke, sadakadır.» dediğini duymamışlardı.
Fatıma ile Peygamber zevceleri ve Hz. Abbas, Peygamberin terekesindeki paylarını talep ettiklerinde ve bu paylarını kendilerine teslim etmesini halife Ebu Bekir es-Sıddık'tan istediklerinde halife Ebu Bekir es-Sıddık, Rasûlullah (s.a.y.)'ın «Bizim malımıza mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.» dediğini hatırlatarak şöyle dedi: "Rasûlullah (s.a.v.)'m geçimlerini temin ettiği kimselerin geçimini ben temin ederim. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m akrabalarına bakmak, benim kendi akrabalarıma bakmamdan daha çok hoşuma gider." Ebu Bekir doğru söyledi. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın. O bu hususta hakka tabi olan, iyilik yapan, doğru yolu bulan bir kimse idi.
Kendileri mirastan mahrum kaldıkları için Hz. Abbas ile Ali, Fa-tıma'nın tercümanı olarak bu sadakaların işini kontrol etmek ve Peygamber (s.a.v.)'in daha önce bu sadakaları sarfettiği yerlere kendileri sarfetmek istediler. Ebu Bekir es-Sıddîk, bu isteklerini yerine getirmedi. Rasûlullah'm yaptığı işi, kendisinin yapmakla görevli olduğunu ve bunda kendisinin daha çok hak sahibi olduğunu düşündü. Onun yolundan ve sünnetinden çıkmaması gerektiğine inandı. Fakat Hz. Fatıma, onun bu tutumuna kızdı ve kalbinde ona karşı bir dargınlık hissetti. Ama böyle yapmaması gerekirdi. Hz. Ebu Bekir, Fatıma'mn da diğer Müslümanların da Rasûlullah nezdindeki makamını ve hayatında da, vefatından sonra da Rasûlullah'a yardımcı olan bir kişi olduğunu biliyorlardı. Allah, Peygamberine ve İslâm'a olan yardımları sebebiyle Ebu Bekir'e ve ailesine hayırlar versin.
Altı ay sonra Hz. Fatıma vefat etti. Bundan sonra Ali bey'atı yeniledi. Ömer b. Hattab'm halifeliğe geçmesinden sonra Ali ile Abbas, şu sadakaların kontrolünü ve idaresini kendilerine vermesini Hz. Ömer'den istediler. Sahabelerin önde gelen şahsiyetlerinden oluşan bir grubu ileri sürerek üzerine baskı yaptılar. Hz. Ömer de bunu yaptı. Çünkü meşguliyeti çoktu. Memleketin sınırları genişlemiş, reayanın nüfusu çoğalmıştı. Bu yüzden sadakaları idare işini Ali ile Ab-bas'a verdi. Fakat bu işte Ali, amcası Abbas'a zorluk çıkardı. Sonra ikisi birlikte giderek Hz. Ömer'in huzurunda tartışmaya başladılar. Sahabelerden bir grub adamı öne sürerek bu sadakaları idare işini ikisi arasında taksim etmesini istediler. Her biri diğerinden bağımsız olarak çalışma talebinde bulundu. Hz. Ömer, bu isteklerini kesinlikle reddetti. Ve bu iş taksiminin Hz. Peygamber'in malını miras olarak talep etme isteğine dönüşebileceğinden endişe etti. Sonra şöyle dedi: «İkiniz birlikte bu işi yürütmeye bakın. Eğer yürütemezseniz bana devredin. Göklerle yerin, emri ile yerlerinde durdukları Allah'a yemin ederim ki, bu konuda ben başka bir hüküm verecek değilim."
Hz. Abbas ile Ali, bu işi birlikte sürdürdüler. İşlerini devam ettirdiler. Ve bu iş kendilerinden sonra Abbasiler zamanına kadar bu şekilde devam etti. Bu mallar, Rasûlullah (s.a.v.)'m daha önce sarfettiği yerlere sarfediliyordu. Evet bu mallar Nadir oğullarının malları ile Fedek arazileri ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hayber'den payına düşen kısımlardan meydana geliyordu. [9]

Fasıl

Hayber savaşında hazır bulunan kölelerle kadınlara gelince, Rasûlullah (s.a.v.), ganimetten bunlara miktarı belirli olmayan mallar verdi. Bunlara sehim usulü ile taksimat yapmadı.
Ebu Davud, Abdullah'ın azadlısı Umeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hayber savaşına efendimle birlikte katıldım

Durumumu Rasûlullah'a anlattılar. O da bana emir verdi. Bir kılıç kuşandım. Bir de baktım ki, kılıç boyumdan uzun, onu yerde sürüklüyordum. Benim köle olduğum kendisine anlatıldı. Ganimet olarak bana birşeyler verildi, sehim usulü ile verilmedi."
Muhammed b. İshak dedi ki: "Hayber savaşı sırasında Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bazı kadınlar da hazır bulundular. Onlara ganimetten sehim dışında miktarı belirsiz bazı mallar verildi. Onlara sehim usulü ile verilmedi."
Ümeyye binti Ebi's-Salt, Beni Gifar kabilesinden bir kadının şöyle dediğini riayet etmiştir: Beni Gifar kabilesinden birkaç kadınla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip şöyle dedik:
- Ya Rasûlallah, biz seninle birlikte şu gittiğin tarafa çıkmaya niyet ettik ve çıkıp gittik.
Rasûlullah, Hayber'e giderken yaralıları tedavi edip Müslaman-lara gücümüzün yettiği kadarıyla yardım ediyorduk. O da dedi ki:
- Allah'ın bereketiyle bunu yapıyordunuz. Kadın dedi ki:
- Biz onunla birlikte yola çıktık, Ben henüz taze bir kız çocuğu idim. Rasûlullah (s.a.v.), beni arkasına aldı. Vallahi Rasûlullah, sabaha doğru indi ve devesini çöktürdü. Ben de arkadaki çantadan indim. Bir de baktım ki, çantada benden sızar bir kan vardır. O kan, ilk gördüğüm âdet kanı idi. Böylece deveye doğru yumulup utandım. Rasûlullah, bende olan durumu ve kanı gördüğü zaman:
- Sana ne oldu? Belki âdet gördün, dedi. Ben de evet, deyince şöyle buyurdu:
- O halde kendine iyi bak. Bir kab su al. İçine tuz at. Sonra çantaya bulaşan kanı onunla yıka. Ve tekrar bineğine dön. Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'i fethettiği zaman bize de ganimetten birşeyler verdi. Ve işte boynumda gördüğünüz şu gerdanlığı bana verdi. Eliyle boynuma taktı. Vallahi bu gerdanlık, benden asla ayrılmayacaktır.
O gerdanlık ölünceye kadar kadının boynunda kaldı. Kendisiyle birlikte mezara gömülmesini vasiyet etti.
Âdetten sonra temizlendiğinde mutlaka gusül suyunun içine bir miktar tuz atardı. Öldüğünde de gusül suyunun içine tuz konulmasını vasiyet etti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan b. Musa kanalı ile Haşreç b. Zi-yad'm babaannesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Hayber gazvesine gittik. Ben altı kadının altıncısı idim. Peygamber (s.a.v.), beraberinde kadınların bulunduğunu duydu. Bize haber gönderip yanma çağırttı. Yanına vardığımızda öfkeli olduğunu gördük. Bize şöyle dedi:
- Niçin geldiniz? Kimin emriyle geldiniz?
- Ok toplamaya, unu sulayıp hamur etmeye geldik. Yaralılar için yanımızda ilaç vardır. Saçları öreriz. Böylece Allah yolunda yardımcı oluruz.
- Geçin ve gidin!
Cenâb-ı Allah, Hayber'in fethini nasib edince Peygamber (s.a.v.), erkekler kadar bize de pay verdi.
Haşreç b. Ziyad diyor ki: Ben ona şöyle dedim:
- Babaanne, size verilen ne idi?
- Hurma idi.
Ben derim ki: Rasûlullah, onlara elde edilen şeylerden verdi. Ama yine de erkeklere verdiği kadar onlara da arazi verildiğini söyleyemem. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz el-Beyhakî, Abdullah b. Enis'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hayber'e gittim. Yanımda eşim de vardı. Gebe idi. Yolda doğum yaptı. Durumu Rasûlullah'a bildirdiğimde bana şöyle dedi:
- Hurmayı suya koyup kaynat. Kıvamını bulunca söyle de içsin. Ben Rasûlullah'm dediğini yaptım. Zevcem hurma şerbetini içti. Ve herhangi bir zorlukla karşılaşmadı. Hayber'i fethettiğimizde kadınlara bir miktar mal verdi. Ama sehim hesabı üzerinden vermedi. Eşime de, eşimin doğurduğu çocuğa da pay verdi." [10]

Rasûlullah (S.A.V.), Hayber'de Ordugah Kurmuş İken Ebu Talib Oğlu Cafer İle Habeşistan'da Kalan Diğer Müslüman Muhacirler Ve Onlara Katılan Yemenlilerin Gelişleri

Büharî, Muhammed b. Ala ve Ebu Üsame kanalı ile Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'in Hayber'e gittiği Yemen'de iken bize bildirildi. Biz de en küçükleri ben olduğum halde iki kardeşimle birlikte Yemen'den hicret ederek ona gitmeye karar verdik. Kardeşlerimden birinin adı Ebu Bürde, diğerininki ise Ebu Ruhm idi. Beraberimizde kavmimizden elliüç veya elli iki erkek vardı. Bir gemiye bindik. Gemimiz Habeşistan kıyılarına vardı. Orada Ebu Talib oğlu Cafer'e rastladık. Onunla birlikte kaldık. Sonra hep birlikte yola revan olduk. Hayber'i fethettiği esnada Rasûlullah (s.a.v.)'a rastladık. İnsanlardan bazıları, bize yani gemi ile gelen kimselere: "Hicrette biz sizi geçtik," dediler.
Bizimle gelenlerden Esma binti Ümeys, Peygamber (s.a.v.)'in eşi Hafsa'yı ziyaret etti. O da diğer Muhacirlerle birlikte Necaşi'nin yanına giden kimselerdendi. Hz. Ömer, o esnada Hafsa'mn ve Esmanın yanına vardı. Esma'yi görünce Hz. Ömer'le Hafsa arasında şöyle bir konuşma geçti:
- Kim bu kadın?
- Esma binti Ümeys'tir,
- Şu Habeşli mi? Şu deniz yoluyla gelen mi? Esma:

- Evet, deyince Hz. Ömer:
- Hicrette biz sizi geçtik, Rasûlullah'a biz sizden daha yakınız, dedi.
Esma, bu söze kızarak şöyle cevap verdi:
- Hayır vallahi, siz Rasûlullah'la beraberdiniz. O sizin aç olanlarınıza yemek veriyordu. Cahillerinize öğüt veriyordu. Biz ise uzak diyarlarda, gurbette öfkelerle karşılaşarak Habeşistan'da idik. Bu ise Allah ve Rasûlü uğruna katlanılan bir eziyet idi. Allah'a yemin ederim ki, bu söylediklerini Rasûlullah'a bildirmedikçe yemeyecek ve içmeyeceğim ve cevabı da ondan isteyeceğim. Allah'a yemin ederim ki ben, bu sözü ona aktarırken yalan söylemiyeceğim. Haktan sapmayacağım ve herhangi bir ekleme de yapmayacağım.
Peygamber (s.a.v.) gelince, Esma ona şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Ömer şöyle ve şöyle dedi.
- Ya sen ona ne söyledin?
- Ben de şöyle ve şöyle dedim.
- O bana sizden daha yakın değildir. Onun ve arkadaşlarının bir tek hicreti vardır. Ama siz gemi halkının iki hicreti (iki hicret savabı) vardır."
Esma dedi ki: Ebu Musa ile diğer gemi halkının akın akın yanıma geldiklerini ve bu hadisi bana sorduklarını gördüm. Rasûlullah (s.a.v.)'m bana söylediği sözler kadar dünyada onları sevindiren hiç birşey olmadı. Onlara göre o sözden daha büyük birşey yoktu.
Ebu Bürde, Esmanın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Musa'nın bu hadisi tekrarlamamı istediğini gördüm."
Ebu Bürde, Ebu Musa'dan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini nakletmiştir:
"Eş'arî arkadaşların seslerini, geceye girdikleri zaman Kur'ân'la bilirim. (Yani seslerini Kur'ân okumalarından tanırım.) Geceleyin Kur'ân okumaları sebebiyle yerlerini bilirim. Ama gündüze girdikleri zaman yerlerini bilemem. Onlardan biri Hakim b. Hizam'dır. Düşman veya atlılarla karşılaştığı zaman onlara şöyle demişti: "Ashabım, kendilerini beklemenizi size emrediyorlar."
Buharı, İshak b. İbrahim kanalı ile Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'in Hayber' fethetmesinden sonra yanma geldik. Bize pay verdi. Bizden başka Hayber fethinde hazır bulunmayan kimseye pay vermedi."
Muhammed b. İshak'ın anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Ümeyye ed-Damrî'yi Necaşiye göndererek ashabından Habeşistan'da kalanları göndermesini talep etmişti. Orada bulunan Muhacir sahabeler de Cafer'le birlikte Medine'ye geldiler. O esnada Peygamber (s.a.v.) Hayber'i fethetmişti.
Süfyan b. Üyeyne'nin, Eclah kanalıyla Şabi'den rivayet ettiğine göre Cafer b. Ebi Talib, Hayber'in fethi gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Rasûlullah gözlerini öptü ve yanında tuttu.-Kendisine şöyle dedi:
"Bilemiyorum, Hayber'in fethine mi sevineyim, yoksa Cafer'in gelişine mi sevineyim!"
Beyhakî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cafer b. Ebi Talib, Habeşistan'dan gelince Rasûlullah (s.a.v.) onu karşıladı. Cafer, Rasûlullah'ın kendisini karşıladığını görünce ona tazim için tek ayak üzerinde yürüdü. Rasûlullah da gözlerinden öptü."
İbn îshak dedi ki: Cafer'le birlikte Habeşistan'da kalan Muhacir Mekkeliler onaltı kişi olup Hayber fethi zamanında oradan dönmüşlerdi. Bunların adları şöyledir:
Cafer b. Ebi Talib ei-Haşimî, karısı Esma binti Ümeys, oğlu Abdullah (Habeşistan'da doğdu.), Halid b. Said b. As b. Ümeyy b. Ab-du'ş- Şems, karısı Emine binti Halef b. Esad, çocukları Said ile Emet (Bunlar Habeşistan'da doğmuştur.), Halid b Said'in kardeşi Amr b.Said b. As, Muaykıb b. Ebi Fatıma, Ebu Musa el-Eş'arî, Abdullah b. Kays (Utbe b. Rebia ailesini müttefikidir.), Esved b. Nevfel b. Hü-veylid b. Esed el-Esedî, Cehm b. Kays b. Abdi Şurahbil el-Abderî (Karısı Ümm Harmele bin ti Abdi'l-Esved Habeşistan'da vefat etti.), Cehm'in oğlu Amr, kızı Huzeyme (Bu iki çocuğu da, Habeşistan'da vefat etmişlerdi. Allah onlara rahmet etsin.) Amir b. Ebi Vakkas ez-Zührî, Utbe b. Mesud, Haris b. Halid'b. Sahr et-Teymî (Bunun karısı Rayta binti Haris, Habeşistan'da vefat etmişti.), Osman b. Rebia b. Ehban el-Cumhî, Mahmiye b. Cez' ez-Zebidî (Ber Sehm'in müttefikidir.), Mamer b. Abdullah b. Nadle el-Adevî, Ebu Hatib b. Amr b. Ab-du'ş- Şems, Malik b. Rebia b. Kays b Abdu'ş-Şems el-Amirî, karısı Arare binti Sa'dî, Haris b. Abdu'ş-Şems b. Lakit el-Fihrî.
Ben derim ki: İbn İshak, Ebu Musa el-Eş'arî ve kardeşleri Ebu Bürde, Ebu Ruhin ve amcası Ebu Amir'le birlikte ola Eş'arîlerin adlarını saymamıştır. Hatta Ebu Musa'dan başka bir Eş'arînin adını söylememiştir. Kendisinden daha yaşlı oldukları halde -Sahih-i Bu-harî'de geçtiği gibi- iki kardeşinin adlarına da değinmemiştir.
İbn İshak merhum, Ebu Musa'nın bu konudaki hadisine muttali olmamıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Cafer ve heyetiyle birlikte Habeşistan'da ölen Müslümanların hanımları da gemilerde var idi. İbn İshak, bu hususta çok güze şeyler yazmıştır ve gerekli açıklamaları yapmıştır.
Buharı, Ali b. Abdullah kanalı ile Anbese b. Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Hüreyre, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelerek kendisine de Hayber'den elde edilen ganimetlerden pay verilmesini istedi. Beni Said b. As'tan biri: "Ona verme" dedi. Ebu Hüreyre: "Bu İbn Kav-kal'in katilidir." dedi. Bunun üzerine Beni Said b. As kabilesinden olan adam şöyle dedi:
- Şu işe bak sen. Kadumu'd-Dain dağından sarkan samur kürküne bak hele!
Buharı, bunu Müslim'den ayrı olarak yalnızca rivayet etmiştir. Buharı, Said b. As'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), Eban'ı Medine'den bir seriyye başında Necid taraflarına gönderdi."
Ebu Hüreyre dedi ki: Eban ve arkadaşları, Rasûlullah (s.a.v.)'a fetihten sonra Hayber'deyken geldiler. Atlarının yuları lifter idi. Ben de Rasûlullah'a: "Onlara pay verme." dedim. Eban: "Da'l dağının başından yuvarlanan şu samur kürkü değil misin ey adam?" dedi. Bunun üzerine Rasûlullah: "Ey Eban, otur." dedi ve onlara pay vermedi.
Buharı, daha sonra Musa b. İsmail kanalı ile Said b. Amr b. Said b. As'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Eban b. Said Peygamber (s.a.v.)'e doğru yöneldi. Ebu Hüreyre: "Ya Rasûlallah, bu İbn Kavkal'-m katilidir." dedi. Eban da Ebu Hüreyre'ye şu karşılığı verdi: "Şu işe bakın! Ey Veber, sen Kadumu'd-Dain dağının tepesinden aşağı yuvarlanıp geldin. Şimdi de benim vasıtamla Allah'ın kendisine ikramda bulunduğu bir adamı öldürdüğümü söylüyorsun. Allah, onun eliyle bana hakaret etmesine mani oldu."
Cihad babında Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hayber'de iken fetihten sonra Rasûlullah'm yanma gittim ve: 'Ya Rasûlallah, ganimetten bana da hisse ver." dedim. Said b. As'm akrabalarından biri: "Ya Rasûlallah, buna sehim verme." dedi. Ben de: "Ya Rasûlallah, bu İbn Kavkal'm katilidir." dedim.
Bu hadiste açıkça ifade ediliyor ki, Ebu Hüreyre, Hayber gazvesine katılmamıştır. Bu husus, bu konuyu anlatırken geçmişti İmam Ahmed b. Hanbel'in İrak b. Malik kanalıyla yaptığı bir rivayete göre Ebu Hüreyre, Hayber fethinden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelmiştir. Ebu Hüreyre'nin kendisinin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), oradaki Müslümanlarla konuştuktan sonra Ebu Hüreyre'yi de onların ganimet payına ortak etmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ammar b. Ebi Ammar'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), ganimet elde edilen savaşlara katıldığında ganimetten mutlaka bana da pay vermiştir. Sadece Hayber'de vermedi ki, orada elde edilen ganimetler özel olarak Hudeybiye ashabına verilmişti.
Ben derim ki: Ebu Hüreyre ile Ebu Musa, Hudeybiye ile Hayber gazvesi arasında Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelmişlerdir.
Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hayber'i fethettik. Altın ve gümüş ganimeti elde etmedik. Sadece deve, sığır, eşya ve bahçeleri ganimet olarak ele geçirdik. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Vadi'1-Kura yoluna koyulup döndük. Beraberinde Mid'am adında bir kölesi de vardı. Bu köleyi ona Beni Da-bib'den biri hediye etmişti. Bir ara bu köle, Rasûlullah'm yükünü indirirken, hedefini şaşırmış bir ok gelip kendisine isabet etti. Ve öldü. İnsanlar: "Şehidliği mübarek olsun." dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Hayır, nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, taksimata tabi tutulmadan bunun eline geçirmiş olduğu ganimet malları canının üzerinde ateş olarak yanacaktır!" Bunu duyan bir adam, gidip taksimata tabi tutulmaksızın alıkoymuş olduğu bir veya iki ayak bağı getirdi ve: "Bu benim ele geçirmiş olduğum ganimettir." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Bir veya iki ayakkabı bağıdır ki, ateştendir." [11]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/296-305.
[2] Buharı, Vudû', Bâb: 66, Zekat, Bâb: 8, 9; Tirmizî, Et'ıme, Bâb: 38.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/305-308.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/308-309.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/210-226.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/226-231.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/232-235.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/235.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/236-244.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/244-245.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/246-249.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Zehirli Koyun Hikayesi
Fasıl
Hayber'de Şehid Olan Sahabeler
Haccac B. İlât El-Behzî Olayı
Peygamber (S.A.V.)'İn Vadi'l-Kura'ya Uğraması Ve Oradaki Yahudi Bir Kavmi Kuşatıp Onlarla Antlaşma Yapması
Fasıl
Ebu Bekir Es-Sıddık'ın, Beni Fezara Seriyyesi
Hz. Ömer'in, Mekke'ye Dört Mil Mesafedeki Hevazin Toprağına Düzenlediği Seriyye
Abdullah B. Revaha'nın, Yesir B. Rizzam El-Yahudiye Seriyyesi
Beşir B. Sa'd Seriyyesi
Ebu Hadred'in, Gâbe (Orman) Seriyyesi
Muhallîm B. Cessame Amir B. Azbat'ın Öldürüldüğü Serîyye
Abdullah B. Huzafe Es-Sehmî'nîn Seriyyesi
Umretü'l-Kazâ
Peygamber (S.A.V.)'İn Meymune İle Evlenmesi
Peygamber (S.A.V.)'İn Umretü'l-Kazâ'dan Sonra Mekke'den Çıkışı
Fasıl
Fasıl
Hicretin Sekizinci Senesi
Halid B. Velid'in Müslüman Oluşu
Hevazîn'deki Bir Gruba Gönderilen Şücâ B. Vehb El-Esedî Seriyyesi
Şam Diyarındaki Beni Kudaaya Gönderilen Ka'b B. Ümeyr Seriyyesi

Zehirli Koyun Hikayesi

Buharî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hayber fethedildiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'a zehirli bir koyun hediye edildi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Haccac ve onun vasıtasıyla Leys kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Haybe fethedildiği zaman Peygamber (s.a.v.)'e zehirli bir koyun hediye edildi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Buradaki bütün Yahudileri yanıma toplayın." Yahudiler toplanıp getirildiler. Peygamber (s.a.v.) onlara şöyle buyurdu:
"Size birşey soracağım. Bana doğru cevap verir misiniz?"
- Evet ya Eba Kasım.
- Babanız kimdir?
- Babamız falandır.
- Yalan söylediniz. Aksine sizin babanız falan adamdır.
- Doğru söyledin. İyi söyledin.
- Size birşey sorduğumda doğru cevap verecek misiniz?
- Evet ya Eba Kasım. Zaten yalan söylersek tıpkı babamızın falan adam olduğunu söylerken yalan söylediğimizi anladığın gibi yine anlayacaksın.
- Ateş ehli kimdir?
- Biz ateşte az kalacağız. Sonra siz bizim yerimize geçeceksiniz.
- Vallahi asla biz sizin yerinize geçmeyeceğiz.
- Size birşey soracağım, doğru cevap verecek misiniz?
- Evet ya Eba Kasım.
- Bu koyuna zehir kattımz mı?
- Evet...
- Bu işi yapmaya sizi sevkeden sebeb neydi?
- Eğer yalancı biri isen senden kurtulalım, istedik. Eğer peygamber isen zaten bu sana zarar vermez, dedik."
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Yahudi bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a zehirli bir koyun hediye etti. Rasûlullah da ashabına: "Bu koyunu yemeyin. Çünkü bu zehirlidir." dedi. Sonra dönüp kadına sordu:
- Böyle yapmaya seni sevk eden nedir?
- Şunu öğrenmek istedim. Eğer. peygamber isen, Allah seni bundan haberdar kılacaktır. Eğer yalancı biri isen bu zehirli koyunu ye-yip ölürsün. İnsanlar da senden kurtulup rahatlarını bulurlar.
Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), o kadına ilişmedi."
imam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmistir: "Yahudilerden bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a zehirli bir koyun hediye etti. Rasûlullah, koyunun zehirli olduğunu anlayınca kadına haber gönderip yanma çağırttı ve kendisine sordu:
- Böyle yapmaya seni sevk eden nedir?
- Şunu anlamak istedim. Eğer sen peygamber isen, Allah seni bu işten haberdar kılacaktır. Eğer peygamber değilsen bu zehirli koyunu yeyip ölürsün, böylece insanlar da senden kurtulup rahatlarını bulurlar.

Ravi diyor ki: "Rasûlullah (s.a.v.), bu koyundan bir lokma yediği için vücudunda bir ağrı ve sancı hissettiği zaman hacamat vurdurur-du. Bir kez sefere çıkmıştı. İhrama girdiğinde yine vücudunda ağrı ve sancı hissetmiş, kendine hacamat vurdurmuştu."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes b. Malik'in şöyle dediği rivayet edilir: Yahudi bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a zehirli bir koyun getirdi. Rasûlullah,- o koyundan yedi. Sonra kadın Rasûlullah'm huzuruna getirildiğinde Rasûlullah ona şöyle sordu:
- Niçin böyle yaptın?
- Seni öldürmek istedim.
- Allah, seni bu işi yapmaya muktedir kılmayacaktır. Sahabeler, Rasûlullah'a: "Onu öldürmeyecek misin?" diye sordular. Rasûlullah hayır, diye cevap verdi.
Ebu Davud, İbn Şihab'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Cabir b. Abdullah'ın anlattığına göre Hayberli Yahudilerden bir kadın, kızarttığı bir koyuna zehir katmış, sonra onu Rasûlullah (s.a.v.)'a hediye etmişti. Rasûlullah, koyunun gövdesinden bir parçayı alıp yemiş, ashabından bir kısım kimseler de o koyundan yemişlerdi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), onlara: "Elinizi yemekten çekin." demişti. Sonra koyunun sahibi olan kadına haber gönderip çağırtmış ve ona şöyle sormuştu:
- Koyunu zehirledin mi?
- Bunu sana kim söyledi?
- Elimdeki şu parça bana söyledi. -Evet...
- Bunu niçin yaptın?
- Dedim ki, eğer sen peygamber isen, bu zehirli koyun sana zarar vermeyecektir. Eğer peygamber değilsen, insanlar senden kurtulup rahatlarım bulacaklardır."
Rasûlullah (s.a.v.), o kadını affetti, cezalandırmadı. Koyundan yiyen bazı sahabeleri vefat ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) da koyundan biraz yemiş olduğu için omuzundan hacamat vurdurdu. Ebu Hind adındaki zat, boynuz ve bıçakla Rasûlullah'm omuzuna hacamat vurmuştu. Bu zat, Ensâr'dan Beni Beyada'nm azadlısı idi.
Ebu Davud, Vehb b. Bakıyye kanah ile Ebu Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber'de Yahudi bir kadın, Rasûlullah'a kızartılmış bir koyun hediye etti. Bu koyundan yiyen Bişr b. Bera b. Marur vefat etti. Bunun üzerine Rasûlullah o Yahudi kadına haber göndererek çağırttı ve ona şöyle sordu:
- Seni bu işi yapmaya sevk eden sebeb nedir?
Rasûlullah (s.a.v.) çmir verdi ve o kadın Öldürüldü. Ravi, Rasûlullah (s.a.v.)'m hacamat vurduğundan bahsetmemiştir.
Beyhakî dedi ki: Muhtemelen Rasûlullah (s.a.v.), o kadım işin başında iken Öldürmedi. Ama Bişr b. Bera vefat edince, ondan sonra öldürülmesini emretmiş olabilir.
Beyhakî, Abdurrahman b. Ka'b b. Malikin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Yahudi bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a Hayber'de kızartılmış bir koyun hediye etti. Rasûlullah ona: "Bu nedir?" diye sorunca, kadın: "Hediyedir." diye cevap verdi. "Sadakadır" demeye çekindi. Çünkü, "sadakadır" deseydi yemeyecekti. Bunun üzerine Rasûlullah ve ashabı koyundan yediler. Sonrada ashabına: "Elinizi yemekten çekin." diye emir verdi. Bundan sonrada kadına şöyle dedi:
- Koyunu zehirledin mi?
- Bunu sana kim haber verdi?
- İşte şu kemik, (Rasûlullah bunu söylerken koyunun kendi elinde tuttuğu paçasını gösterdi.).
- Evet.
- Niçin?
- İstedim ki, eğer sen yalancı isen senden kurtulalım. Eğer peygamber isen, zaten bu sana zarar vermez."
Rasûlullah (s.a.v.), kendi omuzuna hacamat vurdurdu. Ashabına da emir verdi. Onlar da hacamat vurdurdular. Bazıları ise, koyunu yediklerinden vefat ettiler.
Zührî'nin dediğine göre, zehirli koyunu Rasûlullah'a takdim eden kadın Müslüman oldu. Rasûlullah da onu cezasız bıraktı.
İbn Lehia, Ebu Esved kanalıyla Urve'nin, Musa b. Ukbe de Zührî'nin şöyle dediklerini rivayet etmişlerdir: Rasûlullah (s.a.v.) Hay-ber'i fethedip oradakilerden bazı kimseleri öldürdükten sonra Zeynep binti Haris adındaki Yahudi bir kadın (Merhab'ın kardeşi kızıdır.), Rasûlullah'm zevcesi Safiye'ye kızartılmış, zehirli bir koyun hediye etti. Koyunun but ve paça kısımlarına daha fazla zehir sürdü. Zira aldığı habere göre Rasûlullah (s.a.v.), en fazla koyunun but ve paçasını severmiş.
Rasûlullah (s.a.v.), Bişr b. Bera b. Marur'la birlikte Safîye'nin odasına girdi. Bişr, Beni Seleme kabilesinden bir kişi idi. Safîye, onlara kızartılmış koyunu takdim etti. Rasûlullah (s.a.v.), koyunun paçasına elini uzattı. Bir parça koparıp yemeğe başladı. Bişr de etli bir kemik alıp sıyırmaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.), lokmayı yutunca Bişr b. Bera da ağzındaki lokmayı yuttu. Rasûlullah (s.a.v.): "Elinizi yemekten çekiniz. Çünkü bu koyunun paçası, bana zehirli olduğunu ve benim Öldürülmek istendiğimi haber verdi." dedi. Bunun üzerine Bişr b. Bera da şöyle dedi:
- Seni mükerrem kılan Allah'a yemin ederim ki, ben de yediğim lokmamda bir şeyler hissettim. Ancak yediğim yemeğe karşı seni kızdırmamak ve sana saygı göstermek istediğimden lokmayı yuttum. Sen lokmanı yutunca ben de kendimi senden daha kıymetli saymadığım için yuttum. Ama yutmamanı dilerdim. Çünkü bunda ölüm sebebi vardır.
Bişr, yerinden kalkmadan rengi beyaz takke gibi bembeyaz oldu. Sancıları devam etti. Yerinden kalkamaz oldu. Başkası kendisini yerinden oynatmadıkça kendisi kımıldayamıyordu.
Zührî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), o gün vücuduna hacamat vurdurdu. Beni Beyada'nm

azadlısı, ona boynuz ve bıçakla hacamat vurdu. Rasûlullah (s.a.v.) bundan sonra üç yıl yaşadı. Ölüm sancısı kendisini tuttuğunda şöyle dedi:
"Hayber gününde yediğim koyundan şimdiki zamana, damarımın kopma vaktine gelinceye kadar defalarca sancı çektim." Rasûlullah (s.a.v.) şehid olarak vefat etti.
Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) sükuna kavuştuğu zaman Zeyneb binti Haris -ki bu Sellam b. Mişkem'in karısıdır-ona kızartılmış bir koyun hediye etti. Kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'ın koyunun hangi tarafını sevdiğini sormuştu. Budunu sevdiğini söylemişlerdi. Bunun üzerine budunu tam zehirledi. Sonra koyunun diğer yerlerini zehirledi ve getirip Rasûlullah (s.a.v.)'a takdim etti. Rasûlullah, koyunun budunu aldı. Bir çiğnemlik et çiğnedi. Ama yutmadı. Beraberinde Bişr b. Bera b Marur da vardı. O da buttan biraz almıştı. Tıpkı Rasûlullah (s.a.v.)'m aldığı yerden almıştı. Fakat Bişr, aldığı et parçasını yutmuştu. Rasûlullah ise, o çiğnemi ağzından dışarı attı. Sonra: "Bu kemik, bana zehirlenmiş olduğunu söyledi." dedi. Bunun üzerine kadını çağırdı. Kadın geldiğinde suçunu itiraf etti. Bunun üzerine kadına dedi ki:
- Bu işi yapmaya, seni sevk eden sebeb nedir?
- Kavmimin basma getirdiğin işler herkesçe malumdur. Dedim ki, eğer bir yalancı kişi isen senden kurtuluruz. Eğer bir peygamber isen zaten sana bildirilir.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onu cezalandırmadı. Fakat Bişr, yediği o lokmadan dolayı öldü.
İbn İshak dedi ki: Bana Mervan b. Osman b. Ebu Said b. el-Mu-alla şöyle haber verdi: Rasûlullah (s.a.v.)'m vefat hastalığında Bişr b. Bera b. Marur'un kız kardeşi onun yanma geldi. Rasûlullah ona şöyle dedi:
"Ey Ünımü Bişr! İşte bu anlarda senin kardeşinle birlikte Hay-ber'de yediğim lokmadan dolayı kalb damarımın kesilmiş gibi olduğunu hissediyorum."
Ümmü Bişr dedi ki: Şüphesiz Müslümanlar elbette görecekler ki Rasûlullah (s.a.v.), Allah'ın peygamberliği ona ikram ettiği gibi onu şehid olarak da vefat ettirmiştir.
Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Hilal b. Bişr ve Süleyman b. Yusuf el -Harranî vasıtalarıyla Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yahudi bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a haşlanmış bir koyun hediye etti. Halk elini yemeğe uzattıklarında Rasûlullah (s.a.v.) onlara: "Elinizi yemekten çekin. Çünkü koyunun uzuvlarından biri, zehirli olduğunu bana bildirdi." dedi. Koyun sahibi kadına haber gönderip yanına çağırttı. Ona şöyle sordu:
- Yemeğini zehirledin mi?
- Evet...
- Bunu niçin yaptın?
- Eğer yalancı biri isen, insanların senden kurtulmasını ve rahatlarını bulmasını istedim. Eğer doğru sözlü bir kimse isen Allah'ın seni bundan haberdar kılacağını anlamak istedim.
Rasûlullah (s.a.v.), elini yemeğe uzattı ve: "Allah'ın adı ile yeyin." dedi. Biz de yedik ve Besmele çektik ve hiç birimize zarar vermedi.
Ben derim ki: Bu rivayette münkerlik ve şiddetli bir garabet vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Vakidî'nin anlattığına göre Uyeyne b. Hısn, Müslüman olmadan önce rüyasında Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hayber'i kuşattığını görmüş ve bu rüyadan ümitlenerek Rasûlullah (s.a.v.)'la savaşıp muzaffer olmak dilemiş. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiğinde Hayber'i fethetmiş olduğunu görmüş ve: "Ya Muhammedi Müttefiklerinden -yani Hayber-lilerden- elde ettiğin ganimetleri bana ver." demiş. Rasûlullah (s.a.v.) da ona: "Rüyam ters çevirdin. Yalan söyledin." demiş ve rüyasında görmüş olduğu şeyi ona bildirmişti. Bunun üzerine Uyeyne geri dönmüş, yolda Haris b. Avf onunla karşılaşmış ve ona şöyle demişti: "Ben şahadet ederim ki Muhammed, doğu ile batı arasına hakim olacaktır. Yahudiler de bunu bize böyle haber veriyorlar. Şahid ol ki sen, Ebu Rafi Sellam b. Ebi Hukayık'ın bana şöyle dediğini işittim: "Biz, Peygamberliğinden dolayı Muhammed'i çekemiyoruz. Çünkü o, Beni Harun'dan çıkmıştır ve Allah katından gönderilmiştir. Yahudiler bu hususta bana itaat etmiyorlar. Bizden ona verilecek iki kurban vardır. Biri Yesrib diğeri Hayber'dir."
Haris dedi ki: Ben Sellam'a: "Muhammed yeryüzüne hakim olacak mı?" diye sordum. O da şu cevapı verdi:
"Evet, Musa'ya Tevrat'ı indirene and olsun ki, o, yeryüzüne hakim olacaktır. Ama benim onun hakkında böyle dediğimi Yahudilerin bilmesini istemiyorum." [1]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'i fethettiği zaman Vadi'l-Kura'ya doğru yöneldi, oranın halkını birkaç gece kuşatma altında tuttuktan sonra oradan da ayrılarak Medine'ye döndü.
Bundan sonra İbn İshak, Rasûlullah'm kölesi Mid'am'm kıssasını ve kör bir okun gelip ona isabet ederek öldürdüğünü anlatır. Öldürüldüğünde insanlar: "Şehitliği mübarek olsun." demişler. Bunun üzerine Rasûlullah da onlara şu karşılığı vermişti: "Hayır, nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Hayber gününde taksimata tabi tutulmadan bunun ele geçirdiği ganimetler, vücudunun üzerinde ateş olarak yanacaktır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Zeyd b. Halid el-Cühenî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hayber gününde

Rasûlullah'm sahabelerinden Eşcâlı bir adam vefat etti. Durumu Rasûlul-lah'a anlatıldığında o: "Arkadaşınızın namazını kılın." dedi. (Yani ben kılmayacağım demek istedi.) Orada bulunanların yüzünün rengi değişti. Bu durumu yadırgadılar. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu: "Arkadaşınız Allah yolunda (ki cihadta) hainlik yaptı." Biz de arkadaşımızın eşyalarım kontrol ettik. Eşyaları arasında Yahudilerin iki dirhem değerindeki boncuklarını gördük.

Beyhakî'nin anlattığına göre Fezare oğulları, Hayber dönüşünde Rasûlullah (s.a.v.)'la savaşmak istediler. Bunun için de ona karşı bir topluluk meydana getirdiler. Rasûlullah, onlara belirli bir yer tayin ederek orada savaşacağına dair haber gönderdi. Bu iş kesinleşince onlar her bir tarafa kaçışıp gittiler.

Daha önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Sa-fiye'nin istibrasmdan sonra Süddü's-Sahba denilen yerde (Medine dönüş yolunda) gerdeğe girdi ve Safîye ile evlenişi sebebiyle hays yemeği yapıp düğün yemeği olarak dağıttı. Gerdeğe girdiği o yerde üç gü^ ikamet etti. Safîye de Müslüman oldu. Rasûlullah, onu azad etti. Onunla evlendi. Mehir olarak onu azad etti. Böylece sahabelerin de anladıkları gibi Safiye, mü'minlerin annelerinden biri oldu. O, Rasûlullah'm arkasında bineğe binmiş halde iken Rasûlullah, onun üzerine örtü Örttü. Allah ondan razı olsun.

"es-Sire" adlı eserinde Muhammed b. İshak, şöyle demişti: Rasûlullah (s.a.v.), Safiye ile Hayber'de veya yolun bir yerinde zifafa girdi.

Safiye'yi Rasûlullah (s.a.v.) için süsleyip bezeyen ve saçını tarayıp işini düzelten, Ümmü Süleym binti Milhan idi (Bu kadın Enes b. Ma-lik'in annesidir). Rasûlullah (s.a.v.), kendisinin bir çadırında Safiye ile geceyi geçirdi. Ebu Eyyüp Halid b. Zeyd de (ki bu Beni Neccar'ın kardeşidir.) kılıcım kuşanmış, Rasûlullah (s.a.v.)'a bekçilik yapmıştı. Çadırın etrafını dolaşarak geceyi geçirmişti. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) sabahladığı zaman onu çadırın etrafında görüp şöyle demişti:

- Ey Eba Eyyüp sana ne oldu?

- Ya Rasulallâh, senin için işte bu kadından korktum. Çünkü o Öyle bir kadındır ki, babasını, kocasını ve kavmini öldürmüşsün. Ve kendisi de küfürden henüz yeni ayrılmıştır. Kendisinden korktum.

Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), onun için şöyle dua etmişti: "Allah'ım! O beni koruyarak geceyi geçirdiği gibi sen de Ebu Eyyüb'ü koru."

Zührî, bana Saidb. Müseyyeb'in şöyle dediğini nakletti: "Rasûlullah ve arkadaşları, Hayber dönüşünde geceleyin uykuda kalarak sabah namazını kılmadılar. Aralarında ilk uyanan, Rasûlullah oldu ve şöyle dedi:

- Ey Bilal, bize ne yaptın?

- Ya Rasûlallah, senin nefsini tutan (uykuda bırakan), benim de nefsimi tuttu. (Beni de uykuda bıraktı.)

- Doğru söyledin.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), binek devesini az bir miktar eliyle götürdü. Sonra inip abdest aldı. Ve daha önce kıldığı gibi namaz kıldı."

Ebu Davud, Ahmed b. Salih kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gazvesinden dönerken bir gece boyunca yol yürüdü. Kery mıntıkasına vardığımızda Safiye ile gerdeğe girdi. Ve Bilal'e de: "Bu gece bizi bekle." dedi.

Ebu Hüreyre dedi ki: Bilal'in gözlerini uyku bürüdü. Sırtını yüküne dayamıştı. Sabahleyin ne Bilal, ne Rasûlullah, ne de ashabtan hiçbiri uyanmadılar. Güneş doğduktan ve üzerlerine vurduktan sonra ilk olarak Rasûlullah uyandı. (Sabah namazını kılamadığından): "Ey Bilal..." dedi. Bilal:

- Senin nefsini tutan zat (Allah), benim de nefsimi tuttu (beni uykuda bıraktı). Anam babam sana feda olsun Ya Rasûlallah, dedi.

Rasûlullah ve arkadaşları, bineklerini biraz ileriye götürdüler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) abdest aldı. Bilal'e emir verdi. Bilal de kamet getirdi. Rasûlullah da onlara sabah namazım kıldırdı. Namazı tamamladığında şöyle buyurdu:

- Bir namazı unutan kişi onu hatırladığında kılsın. Zira yüce Allah: "Beni anmak için namaz kıl." diye buyurmuştur:

Ravi Yunus dedi ki: İbn Şihab bunu böyle okurdu:

Hafız Beyhakî dedi ki: Bu hadisenin iki kez vuku bulmuş olması muhtemeldir. İmran b. Husayn ile Ebu Katade'nin rivaye ettikleri hadiste Rasûlullah ve sahabelerin uykuda kalıp namaz kılmadıkları anlatılmıştır. Bu rivayette abdest ibriğinden de bahsedilmektedir. Şu halde bu, iki hadiseden birinde meydana gelmiş veya üçüncü kez meydana gelmiş olabilir.

Hafız Beyhakî'nin ifadesine göre Vakidî, Ebu Katade'nin hadisinden bahsederken bu hadisenin, Tebük gazvesi dönüşünde vuku bulduğunu söylemiştir.

Sonra Beyhakî, İmran b. Husayn'dan rivayette bulunarak Hz. Peygamber ve sahabelerin uykuda kahp namaz kıl anlayışlarını, ik dağarcığı bulunan kadının hikayesini, ondan nasıl su aldıklarını, o su ile bütün orduyu suya kandırdıklarını ve dağarcıktaki suyun eksilme-diğini nakletmiştir.

Buharî, Musa b. İsmail kanalı ile Ebu Musa el-Eş'ârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'e gidip gazve yaptı. Hayber'e yöneldiğinde insanlar bir vadinin üzerine çıktıklarında yüksek sesle tekbir getirerek Allahu Ekber, Lâ ilahe illallah dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: 'Yavaş olun. Siz bir sağırı ve gayıpta olanı çağırmıyorsunuz. Siz işiten ve yakın olan, sizinle beraber olan birine sesleniyorsunuz." Ben de Rasûlullah'm bineğinin arkasında idim. Ben Lâ havle velâ kuvvete illa billah, derken beni işitti ve şöyle dedi:

- Ey Abdullah b. Kays!

- Buyur ya Rasûlallah!
- Sana Cennet hazinelerinden bir kelimeyi söyleyeyim mi?
- Evet söyle ya Rasûlallah, anam babam sana feda olsun.
- "La havle velâ kuvvete'dir."
Doğrusu şu ki, bu hadise, Rasûlullah ve sahabelerin Hayber'den dönüşleri esnasında vuku bulmuştur. Çünkü Ebu Musa el-Eş'arî, Hayber fethinden sonra Medine'ye gelip Müslüman olmuştur. Nitekim bu, önceki sayfalarda da belirtilmiştir.
İbn Ishak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) -bana gelen habere göre- İbn Lukaym el-Absî'ye, Hayber'i fethettiği zaman orada bulunan tavuk veya evlerde beslenen diğer yenilir hayvanlardan birşeyler verdi. Hayber'in fethi safer ayında oldu. Bunun üzerine İbn Lukaym el-Ab-sî, Hayber hakkında şöyle bir şiir söyledi:
"Natat kalesi, Rasûlullah tarafından silahı çok şiddetli bir askeri birlikle dövüldü.
Eşlem ve Gifar kabilesinin adamları, oranın ortasına dağıldıkları zaman kesin olarak oranın boyun eğdiğini gördüm.
Onlar Beni Amr b. Zur'a'ya sabah erkenden vardılar. Şak kalesinin ahalisi ise, gündüz şiddetli ve kötü durumlara düştüler.
Onlar, oranın çukurlarına malları çektiler ve seherlerde Öten evcil hayvanlardan başka birşey bırakmadılar.
Her bir kale için Abdüleşhel'in veya Beni Neccar'dan onların atlılarından bir işgalci vardır.
Ve Muhacirlerden ki, simaları miğferlerin üstünden biliniyor.
Onlar kaçmaya niyetli değildir.
Kesin olarak anladım ki, elbette Muhammed galip gelecektir ve orada safer aylarına kadar ikamet edecektir.
Yahudiler, işte o günde savaşta gözleri kör eden tozların altında kaçtılar." [2]

Hayber'de Şehid Olan Sahabeler

Muhacirlerin seçkinlerinden Rebia b. Ekseni b. Sahbere el-Esedî (Beni Ümeyye'nin azadlısıdır.), Sakif b. Amr, Rifaa b Mesruh (Bunlar, Beni Ümeyye'nin müttefikleri idiler.), Abdullah b. Hubeyb b. Uheyb b. Suhaym b. Gire (Beni Sa'd b. Ley kabilesinden olup Beni Esed'in müttefiki ve kız kardeşlerinin oğludur.) şehit olmuşlardır.
Ensâr'm şehitleri şunlardır: Bişr b. Bera b. Marur (Rasûlullah'la birlikte zehirli koyundan yiyen kişidir.), Fudayl b. Numan es Selmi-yan, Mesud b. Sa'd b. Kays b. Halid b. Amir b. Zürayk ez-Zerkî, Mah-mud b. Mesleme el-Eşhelî, Ebu Davyah Harise b Sabit b. Numan el-Amrî, Haris b. Hatib, Urve b. Mürre b. Süraka, Evs b. Fadl, Üneyf b. Habib, Sabit b. Eşlem, Talh Ummare b. Ukbe (Bir ok darbesiyle öldürülmüştür.), Amir b. Ekva, Seleme b. Arar b. Ekva, (Kılıcının ucu dizine isabe ettiğinden şehid olmuştur. Allah ona rahmet etsin), Es-ved er-Raî.
ibn Ishak, bu zatın kıssanmı müstakil olarak anlatmıştır. Biz bu kıssayı, Hayber gazvesinin baş kısımlarında anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.
Ibn Ishak dedi ki: İbn Hişam'm anlattığına göre Beni Zühre kabilesinden Mesud b. Rebia da Hayber gazvesinde şehid olmuştur Bu, Kare'den olup onların müttefiki idi. Ensâr'dan da Beni Amr b. Avf kabilesinden Evs b. Katade, Hayber gazvesinde şehid olmuştur. Allah onların tamamından razı olsun. [3]

Haccac B. İlât El-Behzî Olayı

İbn Ishak dedi ki: "Hayber fethedildiği zaman Haccac b. İlât es-Sülemi el-Behzî, Rasûlullah (s.a.v.) ile konuştu ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, Mekke'de benim hanımım Ümmü Şeybe binti Ebi Talha'mn yanında malım var (O kadından olma oğlu Müriz b. Haccac vardı.). Mekke tüccarlarının yanında da çeşitli mallarım var. Ya Rasûlallah, bana izin ver.
Rasûlullah, ona izin verince o da şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, söylemem gerekecek bazı şeyler (yalanlar) olacak.
- Söyle dedi.
Böyle diyerek Rasûlullah ona ruhsat verdi. Daha sonra Haccac da ona şöyle dedi:
- Çıkıp Mekke'ye geldiğim zaman Seniyetül-Beyza'da Kureyş'ten bir takım adamlarla karşılaştım. Haberleri araştırıyorlardı Rasûlul-lah'm durumunu soruyorlardı. Onun Hayber'e gittiği haberi onlara ulaşmıştı. Onlar, Hayber'in ziraat, nüfus ve savunma bakımından Hicaz'ın bir köyü olduğunu biliyorlardı. Bunun için haberleri araştırıyorlardı. Gelen kafilelere soruyorlardı. Beni gördükleri zaman: "Bu Haccac b. Ilât'tır." dediler. Benim Müslüman olduğumu bilmiyorlardı. "Vallahi onda haberler vardır." diyerek bana: "Ey Ebu Muhammed, bize haber ver, çünkü bize haber ulaştı ki, o yol kesici (Muhammed) Hayber'e saldırmış Halbuki orası Yahudi şehridir. Hicaz'ın verimli topraklarıdır." dediler.
Dedim ki: Bu haber bana da geldi. Fakat bende sizin bilmediğiniz bir haber vardır.
Ben böyle deyince devemin iki yanım aldılar. Şöyle diyorlardı:
- Ey Haccac, söyle bakalım. Dedim ki:
- Öyle bir hezimet oldu ki, onun benzerini şimdiye kadar hiç işitmediniz. Onun ashabı öyle bir şekilde öldürüldüler ki, şimdiye kadar onun mislini duymuş değilsiniz. Muhammed de öyle bir esir edildi ki sormayın gitsin! Onu esir edenler şöyle dediler:

- Biz onu Öldürmeyeceğiz. Onu Mekke halkına götüreceğiz ki, onlar onu kendi aralarında, onların adamlarından öldürdüklerinin karşılığında öldürsünler.
Bunun üzerine kalktılar ve Mekke'de bağırmaya başlayarak şöyle dediler:
- Muhammed'i bekleyin. O size getirilecek ve içinizde öldürülecektir.
Sonra şöyle dedim:
- Mekke'de malımı toplamam ve alacaklarımı tahsil etmem için bana yardım ediniz. Çünkü ben Hayber'e gitmek istiyorum ki, Mu-hammed'in ve ashabının yenilmesinden sonra tüccarlar benden önce oraya gitmeden gidip birşeyler elde edeyim.
Kalktılar ve süratli bir şekilde benim için malımı topladılar. mmima geldim ve: "Benim senin yanında kalmış mallarım vardı. Belki ben Hayber'e kavuşurum ve tüccarlar benden Önce oraya gitmeden alış-veriş fırsatlarından bir şeylere kavuşurum." dedim.
Abbas b. Abdülmuttalib, haberi duyduğu zaman yanıma geldi. O sırada tüccar çadırlarından bir çadırda idim. Bana şöyle dedi:
- Ey Haccac, senin getirdiğin bu haber nedir?
- Sana söylersem kimseye söylemeden durur musun?
- Evet.
- Buradan git ki seninle yalnız olarak buluşalım. Çünkü gördüğün gibi ben malımı toplamaktayım.
O da ben işimi tamamlayıncaya kadar yanımdan ayrıldı. Mekke'de benim için olan herşeyi toplamayı bitirdiğim ve çıkmaya yöneldiğim zaman Abbas'la buluştum ve ona şöyle dedim:
- Ey Ebu Fadl, benim vereceğim haberi sakla. Çünkü üçgün için de yakalanmaktan korkuyorum. Sonra dilediğin zaman söyle.
Abbas:
- Olur, yaparım, dedi.
Ona şöyle dedim: "Vallahi ben senin kardeşinin oğlunu (Rasûlul-lah'ı), Hayber hükümdarlarının kızma güveyi olarak gördüm. Yani Safiye ile evlendi. O Hayber'i fethetti ve oradakileri çıkarttı. Orası şimdi onunla ashabının oldu.
- Sen neler söylüyorsun ey Haccac?
- Evet vallahi durum böyledir. Duyduğun bu haberi sakla. Ben Müslüman oldum ve sadece malımı almak için buraya geldim. Başkalarının eline geçmelerinden korkuyordum. Üç gün geçtiği zaman durumu açıkla. Durum senin arzu ettiğin gibidir.
Nihayet üçüncü gün olunca Abbas, süslü bir elbiseyi giyindi ve haluk denen güzel bir koku süründü. Bastonunu eline aldı. Sonra çıkıp Ka'be'ye geldi, tavaf etti. Kureyşliler, onu gördükleri zaman şöyle dediler:
- Ey Ebu Fadl, vallahi senin bu yaptığın musibetin sıcaklığının verdiği bir sertlik ve yiğitliktir senin bu yaptığın.
- Sizin kendisine yemin ettiğiniz Allah'a yemin ederim ki, Mu-hammed Hayber'i fethetmiştir. Onların hükümdarlarının kızı ile evlenmiştir. Mallarını ve orada olan herşeyi almıştır. Orası, onunla ashabının olmuştur.
- Bu haberi sana kim getirdi?
- Size haberi veren kimse getirdi. Sizin yanınıza Müslüman olarak girdi. Malını aldı. Muhammed'e ve onun ashabına kavuşmak için gitti ki, onunla birlikte olsun.
- Ey Allah'ın kulları! Allah düşmanı kaçıp kurtuldu. Ama vallahi eğer bilseydik, elbette bizim elimizden çekeceği vardı. Ravi diyor ki: Çok geçmeden onlara bu haber ulaştı." İmam Ahmed b. Hanbel, bu hadisenin senedini şöyle nakletmiş-tir: Abdürrezzak, Sabit kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'i fethedince Haccac b. İlâ ona şöyle
dedi:
- Ya Rasûlallah, Mekke'de malım ve ailem var. Onların yanına gitmek istiyorum. Orada senin aleyhinde sözler veya başka birşey söyleyebilir miyim?
Rasûlullah (s.a.v.), ona dilediği gibi konuşma iznini verdi. O da yola çıktı. Karısının yanma geldi. Eve vardığında ona:
- Yanındaki mallarımı topla. Çünkü ben Muhammed'den ve ashabından elde edilen ganimetleri satın almak istiyorum. Muhammed ve ashabının malları ganimet olarak ele geçirilmiştir, dedi.
Bu haber Mekke'de yayıldı. Müslümanlar kendi köşelerine çekilip üzüldüler. Müşrikler de sevinç ve ferahlarını açığa vurdular. Bu haber, Abbas'a da ulaştı. Evine çöktü. Yerinden kalkamaz oldu. Mamer dedi ki: Osman el-Hazrecî, bana Miksam'm şöyle dediğini nakletti: Kuşem adındaki oğlunu aldı. Sırt üstü uzandı. Başını göğsünün üzerine koyup şöyle dedi:
"Ey sevgili Kuşem, sen burnu iyi koku alana benzersin. Davar sahibi oğlum.
İddia edenlerin sözlerine rağmen sen benim sevgili oğlumsun."
Sabit, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abbas, daha sonra kölelerinden birini Haccac b. İlât'a gönderip şu haberi iletti:
"Yazıklar olsun sana ne haber getirdin? Sen neler diyorsun? Allah'ın vaad ettiği, senin getirdiğin haberden daha hayırlıdır."
Haccac b. İlât, Abbas'm kölesine şöyle cevap verdi.
"Ebu'l-Fadl'a (Abbas'a) selam söyle ve ona de ki, kendisiyle başba-şa görüşebilmem için odalarından birini bana tahsis etsin. Çünkü vereceğim haber onu sevindirecektir."
Köle, Abbas'ın yanma döndü. Eve varınca ona:
- Ey Eba Fadl! Sana müjdeler olsun! dedi.
Abbas da sevincinden dolayı yerinden fırlayıp kölenin gözlerinin arasını öptü. Köle, Haccac'm söylediklerini ona nakletti.

Bunun üzerine Abbas, köleyi azad etti. Sonra Haccac, Abbas'ın yanma gelip, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Hayber'i fethettiğini ve Hayberli Yahudilerin mallarını ganimet olarak aldığını haber verdi. Allah'ın bildirdiği sehim üzerine mallarını taksim ettiğini, Hüyey kızı Safîye'yi kendisi için seçtiğini, onunla evlendiğini, Safîye'yi serbest bıraktığını dilerse onu azad edip evleneceğini, dilerse ailesine göndereceğini söylemesi üzerine Safiye'nin azad olup Rasûlullah (s.a.v.)'m zevcesi olmayı yeğlediğini haber verdi ve şöyle dedi:

"Ama ben buradaki mallarımı toplamak ve tekrar geri dönmek için buraya geldim. Rasûlullah (s.a.v.)'dan yalan haber vermek için izin istedim. O da bana izin verdi. Şimdi sen üç gün benim bu durumumu gizle, sonra dilediğin gibi açıkla."

Haccac'm karısı, yanındaki ziynetleri ve eşyaları toplayıp Hac-cac'a verdi. Haccac da bu malları alıp götürdü. Üç gün sonra Abbas, Haccac'm karısının yanma gelip:

- Kocan ne yaptı? diye sordu. O da kocasının falan günde çekip gittiğini haber verip şöyle dedi:
- Ey Eba Fadl, Allah seni hüz ünlendirme sin. Sana ulaşan haber bizim de zorumuza gitti.
- Evet. Allah beni hüzünlendirmesin. Ama Allah'a hamdederim ki, bizim sevineceğimiz haberi aldık. Allah, Rasûlüne, Hayber'in fethini nasib etti. Oradaki Yahudilerin malları Allah'ın belirlediği paya göre taksim edildi. Rasûlullah (s.a.v.) da Safîye'yi kendine ayırdı. Eğer kocana ihtiyacın varsa çabuk ona ulaş.
- Vallahi doğru söylediğini sanıyorum. Öyle değil mi?
- Ben doğru sözlüyüm. Durum, sana haber verdiğim şekildedir. Sonra Abbas, oradan çekip gitti ve Kureyşlilerin meclisine vardı.

Abbas oradan geçerken onlar:

- Ey Eba Fadl, hayırdan başka birşeyle karşılaşma emi?
- Allah'a hamd olsun. Ben hayırdan başka birşeyle karşılaşmam. Haccac b. İlât, Allah'ın Hayber fethini Rasûlüne nasib ettiğin ve oradaki Yahudilerin mallarının, Allah'ın belirttiği paya göre taksim edildiğini ve Rasûlullah'm Safiye'yi kendisi için ayırdığını bana haber verdi. Bu haberi üç gün süre ile gizlememi benden istedi. O malını ve buradaki eşyalarını toplamak için buraya gelmişti. Sonra çekip gitti.

Ravi diyor ki: Cenâb-ı Allah, Müslümanlarda bulunan üzüntü ve kederi müşriklere döndürdü. Üzüntülü olarak evlerine kapanmış olan Müslümanlar çıkıp Abbas'm yanına geldiler. O da onlara bu haberi olduğu gibi anlattı. Müslümanlar sevindiler ve içlerindeki öfke ve üzüntüyü müşriklere döndürdüler.

Musa b. Ukbe de, "Megazi" adlı eserinde bu olayı şöyle anlatır: "Kureyşliler, bu hususta kendi aralarında karşılıklı bahse girmişler; bir kısmı: "Muhammed ve ashabı galip gelecektir." diyor, bir kısmı da: "İki müttefik ile Hayber Yahudileri galip geleceklerdir." diyorlardı. Haccac b. İlât es-Sülemi el-Behzî Müslüman olmuş, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hayber fethinde hazır bulunmuştu. Ümmü Şeybe (Abdüddar b. Kusayy'ın kız kardeşi) adındaki kadınla evli idi. Hac-cac'ın çok malı ve servet vardı. Beni Süleym arazisindeki madenler ona aittir. Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'i hakimiyeti altına alınca Haccac, Mekke'deki mallarını toplamak ve getirmek üzere Mekke'ye gitmek için Rasûlullah'tan izin istedi. Rasûlullah da ona gereken izni verdi.

Süheylî dedi ki: Haccac b. Ilât'm İslâm'a girişine sebeb olarak, onunla cinler arasında geçen tuhaf bir hadiseyi nakletmiştik Haccac, Nasr'ın babasıdır. Ömer b. Hattab, Nasr'ı -Medine cariyelerinden bazılarını baştan çıkarmasından dolayı- Medine'den sürgün etmişti. Fe-ria binti Hümam (Haccac b. Yusuf es-Sakafî'nin annesi), onun hakkında şöyle demiştir:

"Nasıl olsa Nasr b. Haccac'a ulaşamıyorum.
Bari içki içmeye yol yok mu ki gidip içeyim."

Sürgüne gönderilen Nasr, Şam'a gittiğinde Ebu Esved es-Süîe-mî'nin karısına aşık oldu ve kara sevdaya tutulup hastalandı. Bu yüzden öldü.

İbn İshak dedi ki: Hayber gazvesi hakkında söylenen şiirlerden biri de Hassan'ın şu şiiridir:

"Hayber halkı, topladıkları ekinlerini ve hurmalarını savunmasız bıraktılar.
Ne kötü savaştılar. Ölümden hoşlanmadılar. Korulukları ele geçirildi. Ellerinden alındı ve yaramaz kötü huylu bir kimsenin zelil, hakir kimsenin fiilini kendileri işlemeyi kabullendiler.
Ölümden mi kaçarlar? Halbuki cılızların ölümü güzel bir ölüm değildir."

İbn Hişam'ın, Ebu Zeyd el-Ensârî'den naklettiğine göre Ka'b b. Malik de bu hususta şöyle bir şiir söylemiştir:

"Biz Hayber'e ve onun nehirlerinden su içilen mevkilerine avucu-nun tüysüz, damarları yiğit bir koruyucu ile geldik.
Hedeflere ulaşmakta süratle koşan, güçlü, her buluşma yerinde düşmanların üzerine atılan atlarla geldik.
Biz, her kış gününde çömleklerinin altında yanan ateşin külü büyük olan, Hind demirinden yapılmış Meşref köyüne ait kılıç ağızlarıyla çok vurucu kimseleriz.
Eğer şahadete isabet ederse, öldürmeyi bir övgü olarak gören;
Şehidliği Allah'tan bekleyen ve Ahmed ile muzaffer olmayı, kurtuluşa ermeyi de Allah'tan uman kimseleriz.
Muhammed'i, korunması gereken şeyleri, dili ve eli ile koruyup savunan kimseleriz.
Ve ona şüphelendiği her işten dolayı yardım eden, Muhammed'in canı önünde bir canı harcayan kimseleriz.
İhlaslı olarak gayb ile olan haberleri tasdik eden, bununla yarın üstünlük ve kurtuluşu, feyz ve necat bulmayı dileyen kimseleriz." [4]

Peygamber (S.A.V.)'İn Vadi'l-Kura'ya Uğraması Ve Oradaki Yahudi Bir Kavmi Kuşatıp Onlarla Antlaşma Yapması

Vakidî, Abdurrahman b. Abdülaziz kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hayber1 den çıkıp Vadi'l-Kura'ya gittik. Rüfaa b. Zeyd b. Vehb el-Cüzamî, Rasûlullah (s.a.v.)'a Mid'am adında siyahi bir köle hediye etmişti. Bu köle, Rasûlullah (s.a.v.)'m bineğini hazırlıyordu. Vadi'l-Kura'ya indiğimizde Yahudilerin yanma yaklaştık. Araplardan bazı kimseler oraya geldiler. Bir ara Mid'am, Rasûlullah'm bineğini çöktürmekte idi. Yahudiler, ok atarak bizi karşıladılar. Biz henüz yerleşmemiş ve tabiye yapmış değildik (mevzilere girmemiştik). Onlar, kalelerinden bize nara atıyorlardı. Bu esnada hedefini kaybetmiş, şaşkın bir ok gelip Mid'am'a isabet etti ve onu öldürdü. Bunun üzerine insanlar: "Mid'-am'a Cennet mübarek olsun." dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da onlara şu karşılığı verdi:
"Hayır! Nefsim kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim ki, Hayber gününde paylaşılmaya tabi tutulmamış ganimetlerden bunun aldığı mallar kendisinin üzerinde ateş olarak yanacaktır." İnsanlar bu sözleri duyunca adamın biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a bir veya iki ayakkabı bağı getirdi. Bu bağlan gören Rasûlullah (s.a.v.), getiren adama şöyle dedi:
"Ateşten bir veya iki ayakkabı bağı."
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ashabını savaş için mevzilen-dirdi. Ve onları sıraya koydu. Bayrağını Sa'd b. Ubade'ye, bir sancağı Habbab b. Münzir'e, bir sancağı Sehi b. Hanif e, bir sancağı da Abbad b. Bişr'e verdi. Sonra düşmanı İslâm'a dave ederek onlara dedi ki: Eğer Müslüman olursanız canlarınızı, mallarınızı korursunuz. Hesabınız da Allah'a kalır.
Düşmandan bir adam ortaya çıktı. Mübareze için adam istedi. Karşısına Zübeyr b. Avvam çıktı ve onu öldürdü. Sonra düşmandan başka bir adam ortaya çıktı. Mübareze yapmak istedi. Karşısına Hz. Ali çıktı ve onu Öldürdü. Nihayet Hz. Ali düşmandan onbir kişiyi öldürdü. Onlardan her birini öldürdüğünde geride kalanları İslâm'a davet ediyordu.
O gün namaz vakti geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.), ashabına namaz kıldırıyor, sonra dönüp düşmanı İslâm'a, Aziz ve Celil olan Allah'a ve Rasûlüne davet ediyordu. Akşama dek onlarla savaştı. Ertesi gün, güneş bir mızrak boyu yükseldiğinde teslim oldular. Rasûlullah, orayı zorla (kuvvet kullanarak) fethetti. Malları ganimet olarak Ce-nâb-ı Allah, Müslümanlara nasib etti. Müslümanlar, çok miktarda mal ve eşya ele geçirdiler.
Rasûlullah (s.a.v.), Vadi'l-Kura'da dört gün ikamet etti. Ele geçirdiği ganimetleri ashabına taksim etti. Arazi ve hurmalıkları Yahudilerin ellerinde bıraktı. Yarıcılık usulü ile onlara teslim etti. Rasûlullah (s.a.v.)'m Hayber, Fedek ve Vadi'l-Kura'yı ele geçirdiğini haber alan Teyma Yahudileri cizye vermek üzere Rasûlullah'la sulh antlaşması yaptılar. Böylece mallarını ellerinde tutmayı başardılar.
Hz. Ömer, Hayber ve Fedek Yahudilerini memleketlerinden çıkardığında Teyma ve Vadi'1-Kura Yahudilerini memleketlerinden çıkarmadı. Çünkü onlar Şam diyarına dahil idiler. Hz. Ömer, Vadi'l-Kura ile Medine arasını Hicaz'dan sayıyordu. Öte taralını ise Şam'dan sayıyordu.
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Hayber ve Vadi'1-Kura işini tamamlayınca Medine'ye döndü. Allah, oraların mallarını ona ganimet olarak verdi.
Vakidî, Yakub b. Muhammed kanalı ile Ümmü Ammare'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cüruf te Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:
"Yatsı namazından sonra kadınlarınızın yanma aniden girmeyin." Kabileden bir adam sefere çıkmıştı. Aniden karısının yanma geldi ve hoşlanmadığı durumlarla karşılaştı. Onu serbest bıraktı, ama ayrılmadı. Karısından boşanmaya gönlü razı olmadı. Çünkü ondan çocukları vardı, karısını da seviyordu. Rasûlullah (s.a.v.)'m mezkur emrine muhalefet etti ve hoşlanmadığı durumlarla karşılaştı. [5]

Fasıl

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'i fethettiğinde oranın Yahudileri ile yarıcılık antlaşması yaptı. Yani oradan elde edilecek hurma ve ekinlerin yarısını onlara vermek üzere Hayber arazileri ve hurmalıkları üzerinde çalışmalarına müsaade etti. Bu hadisin bazı lafızlarında varid olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), onların kendi malları üzerinde çalışmalarını kabul etmiştir. Bazı rivayetlerde ise Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle demiştir: "Dilediğimiz müddetçe sizi bunların üzerinde bırakırız."
Sünen'de anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), ürünlerin olgunlaşması esnasında Abdullah b. Revaha'yı Hayber'e gönderir, o da ü-rünlerin miktarını takdir eder ve Müslümanların payına düşeni onlardan alırdı. Abdullah b. Revaha, Mu'te savaşında öldürülüp şehid e-dildiğinde, Rasûlullah (s.a.v.), Cabbar b. Sahr'ı oraya gönderdi.
Muhammed b. İshak dedi ki: İbn Şihab'a sordum: «Rasûlullah (s.a.v.), Hayber hurmalıklarını oranın Yahudilerine nasıl verdi? Bana şu cevabı verdi: Rasûlullah (s.a.v.), savaştan sonra Hayber'i zorla aldı. Hayber, Allah'ın ona ganimet olarak verdiği bir yerdi. Rasûlullah da orayı beşe ayırdı ve Müslümanlar arasında taksim etti. Savaştan sonra Hayberlilerden sürgüne razı olanları Rasûlullah çağırıp şöyle dedi:
"Eğer dilerseniz bu mallan, üzerinde çalışmanız şartı ile size veririm. Ürünleri, bizimle sizin aranızda yarı yarıya olsun.

Allah'ın sizi tutacağı bir müddetle sizi burada bırakayım."
Onlar da kabul ettiler ve bu şart üzere Hayber arazilerinde ve hurmalıklarında çalıştılar. Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Revaha'yı oraya gönderiyor, o da oranın ürünlerini taksim ediyor ve miktarını tahmin etmede onlara adaletli davranıyordu.
Cenâb-ı Allah, Peygamber (s.a.v.)'i vefat ettirince, Ebu Bekir, Rasûlullah vefat edinceye kadar ora üzerine onlarla yapmış olduğu muamele üzerine orayı onların elinde bıraktı. Sonra Hz. Ömer'in halifeliğinin ilk zamanında Ömer de öylece bıraktı Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m ruhunu Allah'ın kabzetmiş olduğu hastalığında: "Arap yarımadasında iki din bir arada bulunmamalıdır." hadisi Ömer'e ulaştı. Bunun üzerine Ömer, bu meseleyi araştırdı. Nihayet bu hadisin gerçek olduğunun delilleri kendisine vardı. Bunun üzerine Yahudilere haber gönderip şöyle dedi:
"Şüphesiz yüce Allah, sizin sürgün edilmenize izin vermiştir. Bana şöyle bir hadis gelmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir ara şöyle demiştir: "Elbette Arap yarımadasında iki din bir arada bulunmamalıdır. O halde Yahudilerden kimin yanında Rasûlullah (s.a.v.)'dan bir ahid varsa onu bana getirsin. Onun için o ahdi infaz edeyim. Yahudilerden, kendisinde Rasûlullah (s.a.v.)'dan bir ahid bulunmayan kimseler ise buraları tahliye etmeye hazırlansınlar."
Böylece Hz. Ömer, onlardan, yanında Rasûlullah (s.a.v.)'dan bir ahid bulunmayan kimseleri sürgün etti.»
Ben derim ki: Hicri 300. seneden sonra son dönemlerde Hayber Yahudileri, Rasûlullah tarafından kendilerine verilmiş bir yazı bulunduğunu ve bu yazıda kendilerine cizye tarh edilmiş olduğunu iddia etmişlerdir. Bazı âlimler bu yazıya aldanmışlar, hatta cizyenin kendilerinden düşürülmesi gerektiğini söylemişlerdir. Mesela, Şafî-îlerden Şeyh Ebu Ali b. Hayrun bu görüştedir. Aslında bu asılsız bir yazıdır, uydurmadır. Ben çeşitli vecihlerden bunun asılsızlığını açıkladım. Buna dair müstakil bir eser yazdım.
"Mesâil" adlı eserinde İbn Sabbağ, "Talik" adlı eserinde Şeyh Ebu Hamid gibi Şafiî ashabından bazı âlimler, kend kitaplarında bu yazıya değinmişler ve asılsız olduğunu söylemişlerdir. İbn Mesleme de bunu reddetmek için müstakil bir cüz tasnif etmiştir. Hicri 700. seneden sonra Yahudiler, tekrar bu konuda harekete geçmişler ve ashabın kendi kitaplarında işaret ettikleri yazının bir nüshasını ortaya çıkarmışlardır. Ben bunu ele aldığımda yalan ve uydurma olduğunu gördüm. Güya bu yazının Rasûlullah tarafından kendilerine verilmiş olduğuna dair Sa'd b. Muaz'm şahitliği varmış. Oysa Sa'd, Hayber fethinden önce vefat etmiş bir sahabedir. Yine bu yazının Muaviye b. Ebu Süfyan tarafından da doğruluğuna dair şahadet varmış. Oysa Ebu Süfyan oğlu Muaviye, o sıralarda henüz Müslüman olmuş değildi. Bu yazının son kısmında da şöyle bir ifade vardır "Bunu Ebu Ta-lib oğlu Ali yazdı." Bu da hata ve yanlıştır. Bu yazıda cizye tarhından bahsedilmektedir. Oysa o zamanlar cizye henüz meşru kılınmış değildi. Cizye, ilk olarak Necranlılar hakkında meşru kılınmış ve onlardan alınmıştır. Ve yine anlatıldığına göre bunlar, hicri dokuzuncu senenin başlarında bir heyet olarak Rasûlullah'a gelmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak, Nafî kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben, Zübeyr ve Mikdad b. Esved, Hayber'dek mallarımızın yanına gittik ki, onların bakımını yapalım. Geldiğimiz zaman mallarımızın başına dağıldık.
Gecenin karanlığında yatağımda uyumakta iken bana saldırıldı. Kollarım (nerdeyse) dirseklerden itibaren ayrılıyordu. Bağırdığım zaman iki arkadaşım benim yanıma geldiler. Bağırmaya başladılar. "Bunu sana kim yaptı?" diye sordular. Ben de bilmiyorum, dedim. Ellerime gereken bakımı yaptılar ve beni Hz. Ömer'in yanma getirdiler. O da dedi ki:
"İşte bu, Hayber Yahudilerinin yaptığıdır." Sonra halk içinde kalktı, onlara şöyle bir hitapta bulundu:
- Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.), Hayber Yahudileriyle, dilediğimiz zaman onları sürebileceğimiz şartı üzerine muamele yapmıştı. Abdullah b. Ömer'in üzerine saldırmışlar ve onun ellerini yarmışlar-dır. Sizin de bundan haberiniz olmuştur. Bundan Önce de Ensârî'nin üzerine saldırmışlardı. Onların bunu yaptıklarından şüphemiz yok. Orada bizim onlardan başka bir düşmanımız yoktur. Şu halde Hay-ber'de kimin malı varsa malmm başına gitsin. Çünkü ben, Yahudileri sürgün edeceğim.
Böyle dedi ve Yahudileri Hayber'den çıkarıp sürdü.
Ben derim ki: Ömer b. Hattab'm Hayber de payı vardı ve bu payını Allah yoluna vakfetmişti. Vakfiyesinde Rasûlullah'ın işaret ettiği şekilde bir şart ileri sürmüştü. Nitekim bu, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabittir. Vakfiyesinde, bu vakıf mallarım kendi oğullarından ve kızlarından en çok hangisi doğru yolda ise, onun yönetmesini şart koşmuştu. [6]

Ebu Bekir Es-Sıddık'ın, Beni Fezara Seriyyesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Behz ve İkrime b. Ammar kanalı ile Se-leme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Bekir İb Kuhafe ile birlikte sefere çıktık. Rasûlullah (s.a.v.), onu başımıza emir tayin etmişti. Beni Fezara kabilesine gazve yaptık. Onların sularına yaklaştığımızda Ebu Bekir bize emir verdi. Biz de emir üzerine mola verip konakladık. Sabah namazın kıldığımızda Ebu Bekir bize yağma için emir verdi. Bize doğru gelen kimseleri öldürdük. Sonra baktım ki insanlardan aralarında çocuk ve kadınların da bulunduğu bir grup dağa doğru koşuyor. Ben de peşlerine düştüm. Benden önce dağa ulaşmalarından korktum. Onlara ok attım. Attığım oklar onlarla dağın arasına düştü. Onları önüme katıp Ebu Bekir'in yanma, su başına getirdim. Aralarında FeZaralılardan bir kadın vardı. Üzerinde deriden mamul eski bir kürk vardı. Yanında da bir kızı vardı ki, Arapların en güz eli erinden di. Ebu Bekir, onun kızını bana ganimet olarak verdi. Ben de Medine'ye gelinceye kadar onun peçesini açmadım. Yine peçesini açmadan geceledim. Rasûlullah (s.a.v.) ertesi gün çarşıda benimle karşılaştı ve bana: "Ey Seleme! Kadını bana hibe et." dedi. Ben de: "Allah'a yemin ederim ki ya Rasûlallah, onu çok beğendim. Ama üzerinden

hiçbir elbisesini indirmedim. Peçesini açmadım." dedim. Rasûlullah (s.a.v.) sustu. Ve beni bıraktı. Ertesi gün yine Rasûlullah, pazarda benimle karşılaştı ve bana: "Ey Seleme, o kadım bana hibe et." dedi. Ben de: "Ya Rasûlallah! Allah'a yemin ederim ki o kadın çok hoşuma gitti, ama peçesini henüz açmadım." dedim. Rasûlullah sustu ve beni bıraktı. Yine ertesi gün çarşıda Rasûlullah, benimle karşılaştı ve bana; "Ey Seleme! Allah için, baban için o kadını bana hibe et." dedi. Ben de: "Ya Rasûlallah! Allah'a yemin ederim ki, ben onun peçesini henüz açmış değilim. O senin olsun." dedim. Rasûlullah (s.a.v.), Mekkelilere haber gönderdi. Onların ellerinde Müslümanlardan bazı esirler vardı. Bu kadını onlara vererek, Müslüman esirleri onlardan kurtardı."

Bunu, Müslim ve Beyhakî rivayet etmişlerdir. [7]

Hz. Ömer'in, Mekke'ye Dört Mil Mesafedeki Hevazin Toprağına Düzenlediği Seriyye

Beyhakî, Vakidî kanalıyla yaptığı bir rivayette şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Beni Hilal'den bir kılavuz ve otuz süvari ile Hz. Ömer b. Hattab'ı, Hevazin taraflarına gönderdi. Bunlar geceleyin yürüyor, gündüzün gizleniyorlardı. Hevazin beldesine yaklaştıklarında Hevazinliler onlardan kaçtılar. Hz. Ömer de Medine'ye geri döndü. Ona: "Has'aralılarla savaşmaya var mısm?" diye soruldu. O da şu cevabı verdi:

- Rasûlullah (s.a.v.) bana, sadece Hevazinlilerle kendi diyarlarında savaşmamı emretti." [8]

Abdullah B. Revaha'nın, Yesir B. Rizzam El-Yahudiye Seriyyesi

Beyhakî, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), aralarında Abdullah b. Revaha'nın da bulunduğu otuz kişilik atlı bir birlik başında Abdullah b. Revaha'yı, Yesir b. Rizzam el-Ya-hudiye gönderdi. Bunlar Hayber'de onun yanma geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), Yesir b. Rizzam'm kendisine karşı savaşmak için Gatafanlıla-rı topladığı haberini almıştı. Seriyye onun yanma geldi ve ona şöyle dediler: Rasûlullah (s.a.v.), seni Hayber'e vali yapmak için bizi sana gönderdi.
Bu sözlerim sürekli söylediler. Nihayet Yesir b. Rizzam, otuz adamıyla birlikte bu seriyyenin peşine takıldı. Beraberce yola çıktılar. Yesir'in her adamının arkasına Müslümanlardan bir adam takıldı. Yola koyuldular, Karkaretü Niyara (Burası Hayber'e altı mil mesafedeki bir yerdir.) vardıklarında Yesir b. Rizzam, bunlarla birlikte yola çıktığına pişman oldu. Elini Abdullah b. Revaha'nın kılıcına uzattı. Abdullah b. Revaha durumu farketti. Devesini ondan uzaklaştırdı. Sonra adamlarını öne sürdü Nihayet bir firsatını bulup Yesir'in ayağına bir darbe vurdu ve ayağını kopardı. Yesir de Neb ağacından yapılma bir bastonu elinde tutuyordu. Bastonu ile Abdullah b. Revaha'nın yüzüne vurdu ve başım yardı. Müslümanlardan da her biri önündeki Yahudiye saldırdı. Ve Yahudileri öldürdüler. Sadece bir Yahudi onlara zorluk çıkardı. Müslümanlardan herhangi biri isabet almadı. Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Revaha'nın yarasına tükürdü. Yarası iyileşti. İltihaplanmadı. Abdullah, vefat edinceye kadar bu yarasından eziyet görmedi. [9]

Beşir B. Sa'd Seriyyesi

Beyhakî, Vakidî kanalıyla rivayet etti ki Rasûlullah (s.a.v.), otuz kadar süvari ile birlikte Beşir b. Sa'd'ı Fedek diyarındaki Beni Mürre kabilesinin üzerine gönderdi. Beşir, onların davarlarını önlerine kattı. Beni Mürre, Beşir b. Sa'd'la savaştı Yanındaki adamların bir çoğunu öldürdüler. O gün Beşir, büyük bir sabır gösterdi ve şiddetle savaştı. Sonra Fedek diyarına sığındı. Orada Yahudilerden bir adamın yanında geceledi. Sonra Medine'ye geri döndü.
Vakidî dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), sahabelerin büyüklerinden bir cemaatle birlikte onlara Galip b. Abdullah'ı gönderdi. Bu se-riyyede Üsame b. Zeyd, Ebu Mesud el-Bedrî ve Ka'b b. Ucre de vardı.
Daha sonra Vakidî, Üsame b. Zeyd'in Mirdas b. Nuheyk'i -Beni Mürre'nin müttefiki- öldürüşünü ve kılıcıyla onun üzerinde dururken Lâ ilahe illlâh deyişini, bu hareketinden ötürü sahabelerin onu kınayışlarım ve onun da bu hareketinden dolayı pişman olduğunu anlatır.
Bu kıssayı, Yunus b. Bükeyr de Beni Seleme kabilesinden bir ihtiyar kanalıyla Seleme oğullarından bazı kimselerin anlattıklarım nakletmiştir. Buna göre Rasûlullah (s.a.v.), Galip b. Abdullah el-Kelbî'yi, Beni Mürre diyarına göndermiş, o da Mirdas b. Nuheyk'i görmüş, Üsame de Mirdas'ı öldürmüştür.
Ibn Ishak, Muhammed b. Üsame kanalı ile Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben ve Ensâr'dan bir adam Mirdas b. Nuheyk'i yakaladık. Kılıcımızı çektiğimizde adam: "Eşhedü en lâ ilahe illallah" dedi. Biz de ondan vazgeçmedik ve nihayet onu öldürdük. Rasûlullah (s.a.v.)'m "yanına vardığımızda durumu ona anlattık. O da şöyle dedi:
- Ey Üsame! Lâ ilahe illallah diyen adama ne yaptın?
- Ya Rasûlallah, o ölümden kurtulmak için böyle dedi. - Ey Üsame! Lâ ilahe illallah diyen adama ne yaptın?
Kendisini hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah bu sözünü defalarca tekrarladı. Nihayet ben; "Keşke o güne kadar Müslüman olmamış olsaydım da sadece o gün Müslüman olmuş olsaydım ve o adamı da öldürmüş

olmasaydım." diye içimden geçirdim ve dedim ki:
- Lâ ilahe illallah diyen bir adamı artık öldürmeyeceğime dair Allah'a söz veriyorum.
Rasûlullah:
- Benden sonra ya Üsame, dedi. Ben de:
- Senden sonra, dedim."
imam Ahmed b. Hanbel, Hüşeym b. Beşir kanalı ile Üsame b.Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), bizi Cüheyne'den Harekeye gönderdi. Sabahleyin onlara hücum ettik. Onlardan Öyle bir adam vardı ki kavim üzerimize geldiğinde onlar arasında bize karşı en şiddetli savaşan o idi. Halk arkasını dönüp bizden uzaklaşırken onları korur idi. Ben ve Ensâr'dan bir adam onu yakaladık. Üzerine vardığımızda, "Lâ ilahe illallah" dedi. Ensâr'dan olan adam ondan uzaklaştı. Ama ben onu Öldürdüm. Bu haber Rasûhıllah'a ulaşınca bana şöyle dedi:
- Ey Üsame! Lâ ilahe illallah dedikten sonra mı onu öldürdün?
- Ya Rasûlallah, o ölümden kurtulmak için böyle dedi. Rasûlullah, bu sözünü defalarca tekrarladı. Öyle ki ben, "O güne kadar Müslüman olmamış olsaydım, keşke o gün Müslüman olsaydım." diye içimden geçirdim."
Bu hadisi Buharı ve Müslim de rivayet etmişlerdir.
İbn İshak, Yakub b. Utbe kanalı ile Cündüb b. Mekis el-Cühenî1-nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Galib b. Abdullah el-Kelbî'yi Kedid mıntıkasındaki Beni Mülevvih'e gönderdi ve onlara hücum etmesini emretti. Ben de onun seriyyesinde bulunuyordum. Yola koyulduk. Kudeyd'e (Kadid?) vardığımızda Haris b. Malik b. Bersa el-Leysî ile karşılaştık Onu yakaladık. Bize şöyle dedi: "Ben Müslüman olmak için geldim."
Galip b. Abdullah ona şöyle dedi:
- Eğer Müslüman olmak için geldiysen bir gün ve bir gece müddetle bağlı kalman sana zarar vermez. Ama başka bir niyetle gelmiş isen, seni bağlamakla senin şerrinden kurtulmuş oluruz.
Galip b. Abdullah, onu bağladı. Başına nöbetçi olarak beraberi-mizdeki siyahi bir adamı koyarak ona şu talimatı verdi:
- Biz sana dönünceye kadar bunun yanında bekle. Eğer seninle çekişecek olursa başını kopar.
Yola devam ettik. Nihayet Batn-ı Kedid'e ulaştık. Vakit ikindiyi geçmiş, akşama yaklaşmıştı. Arkadaşlarım beni ileri gönderdiler. Ben de bir tepeye tırmandım. İleriyi gözetleyecektim. Yüzü koyun tırmandım. Vakit, güneşin batmasından önce idi. Onlardan bir adam ortaya çıktı. Etrafı gözetledi. Benim tepeye yüzüstü tırmanmakta olduğumu gördü. Ve karısına şöyle dedi:
- Şu tepenin üzerinde bir karartı görmekteyim. Bu sabah böyle birşey yoktu. Birşey görmemiştim. Hele bak köpekler, bizim kaplarımızdan bazısını götürmüş olmasın.
Karısı kaplara baktı ve: "Vallahi kaplarımızdan herhangi biri kayıp olmuş değildir." dedi. Adam, karısına şöyle dedi: "Bana yayımı ve oklarımdan ikisini ver." Karısı ona okunu ve yaylarını verdi. Adam bana bir ok fırlattı. Alnıma ya da böğrüme isabet etti. Ben de oku çekip yanıma koydum ama kımıldamadım. Sonra bana bir başka ok attı. Onu da omuz başıma isabet ettirdi. Onu da çekip yanıma koydum. Ama yine de kımıldamadım. Adam karısına şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki iki okum da ona saplandı. Eğer gözcü biri olsaydı mutlaka kımıldardı. Sabah olunca sen oklarımı bulup getir ki köpekler onları çiğnemesinler."
Onlara mühlet verdik. Nihayet sükûnete erdikleri ve uyudukları zaman seher vakti idi ki, onların üzerine dört bir yandan saldıran atlılarımızı saldık; savaştık, develerini önümüze katıp sürdük, dönüp Medine yoluna koyulduk. Kavmin borazanı bizim yakınımızda çaldı. Biz de süratle yola koyularak Haris b. Malik b. Bersa ve arkadaşına uğradık. Onları da beraberimizde götürdük. Kavmin borazanı tekrar çaldı. Bize geldiler. Onlara güç yetirecek durumda değildik. Bizimle onların arasında sadece Kudeyd vadisi kaldı. Allah, vadiye kendi dilediği yerden bir su gönderdi. Oysaki ondan önce yağmur veya bulut görmüş değildik. O suyu geçip bize gelebilecek kimse yoktu. Suyu geçemediler. Böylece bize bakar oldukları halde durdular. Biz ise, onların develerini önümüze katıp sürüyorduk. Onlardan hiçbir adam bize doğru gelemiyordu. Biz ise onları süratlice sürüyorduk. Nihayet onlardan kurtulduk. Onlar da bizi takip etmeye güç yetiremediler.»
Vakidî, bu kıssayı başka bir senedle anlatmış ve şöyle demiştir: "Seriyye kumandanı Galip b. Abdullah'ın beraberinde 130 sahabe vardı."
Beyhakî, daha sonra Vakidî tariki ile Beşir b. Sa'd'm Hayber'e giden seriyyesini de anlatırken şöyle demiştir: "Bir Arap topluluğuyla karşılaştılar. Çok miktarda davarı ganimet olarak ellerine geçirdiler. Beşir b. Sa'd'm bu seriyyeye gönderilmesi, Ebu Bekir ve Ömer'in tavsiyesi üzerine olmuştu. Bu seriyyede Beşir ile birlikte 300 Müslüman vardı. Kılavuzu da Hüseyl b Nüveyre idi. O Hayber'e giderken Rasû-lullah'a da kılavuzluk yapmıştı."[10]

Ebu Hadred'in, Gâbe (Orman) Seriyyesi

Yunus, Muhammed b. İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Hadred'in kıssası ve ormanlığa müteveccih gazvesi hakkında
Cafer b. Abdullah b. Eşlem, Ebu Hadred'in şöyle dediğini nakletmiştir:
"Kavmimden bir kadınla evlendim ve ona 200 dirhem mehir vereceğimi söyledim. Evlenmeme yardım etmesi için Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldim. Bana şöyle sordu:
- Ne kadar mehir vermeye söz verdin?

- 200 dirhem....
- Sübhanallah! Eğer dirhemleri bir vadinin kumluğundan da toplamış olsanız yine de mehri fazlalaştırmayın. Vallahi benim yanımda sana yardım edecek bir şeyim yok.
Bunun üzerine birkaç gün bekledim. Beni Cüşem b. Muaviye'den bir adam yola çıktı. Ona Rifaa b. Kays (Kays b. Rifaa? denilir. Beni Cüşem'den büyükçe bir batındandır. Nihayet kavmi ile ve kendisiyle beraber gelen kimselerle birlikte ormanlıkta konakladı. Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşmak için Kays kabilesini toplamaya çalışıyordu. Çü-şem kabilesi için de isim ve şeref sahibi idi. Rasûlullah (s.a.v.), beni ve Müslümanlardan iki adamı yanma çağırdı ve bize şöyle dedi:
"İşte o adama doğru çıkınız. Ve ondan bilgi ve haber getiriniz."
Bize zayıfça bir deve gönderdi. İçimizden birini ona bindirdi. Vallahi zayıflıktan dolayı deve ayağa kalkamadı. Adamlar arkadan elleriyle destekleyerek zorlukla kaldırdılar. Nerede ise kalkamayacak halde idik. Rasûlullah (s.a.v.): "İşte bunun üzerinde haber toplayın ve nöbetleşe binin." dedi.
Biz yola çıktık. Beraberimizde ok ve kılıçlardan ibaret silahlarımız vardı. Akşam üzeri güneşin batinasıyla birlikte ordugahlarına yakın bir yere geldik. Bir tarafta ben gizlendim. Diğer tarafta da arkadaşlarıma gizlenmelerini emrettim. Onlar da öte yanda gizlendiler. Onlara: "Ben onların askerlerinin bir tarafında tekbir getirip koşarken sesimi duyduğunuz zaman siz de benimle birlikte koşup tekbir getirin." dedim.
Vallahi biz işte böylelikle onların gafletini veya onlardan birşey-ler ele geçirmeyi bekliyorduk. Nihayet gecenin ilk karanlığı geçti. Onların bir çobanı vardı. O beldede hayvanlarını otlatıyordu. Onlara dönmekte gecikti. Onlar da onun için korkmaya başladılar. Bunun üzerine onların adamı Rifaa b. Kays ayağa kalktı. Kılıcım alıp boynuna taktı. Sonra şöyle dedi:
- Vallahi bizim bu çobanımızı aramaya gidecek ve durumunu öğreneceğim. Mutlaka başına bir fenalık gelmiştir.
Yanındakilerden bazıları ona şöyle dediler:
- Vallahi sen gitme. Biz senin yerine gideriz.
- Vallahi benden başkası gitmeyecektir.
- O halde biz de seninle beraber gelelim.
- Vallahi sizden hiç kimse benim peşimden gelmesin.
Sonra evden çıktı. Bana rastladı. Okumla ona vurma imkanı bulduğum zaman okumu ciğerine sapladım. Ses çıkartamadan düşüp öldü. Yanma gittim, başını kopardım. Ordugahın yanında tekbir getirerek koştum. İki arkadaşım da tekbir getirerek koşmaya başladılar. Vallahi oradakiler kaçtılar. "Haydi, haydi kadın, çocuk ve hafif mallardan ne alabilirseniz süratle alıp kaçın." dediler. Biz de büyük bir deve sürüsünü ve kalabalık bir koyun sürüsünü önümüze katıp Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdik. Yanımda Rifaa b. Kaysın başı da vardı. Ra-sûlullah (s.a.v.), o develerden onüçünü mehrime katkı olsun diye bana verdi. Ben de ailemi yanıma getirdim." [11]

Muhallîm B. Cessame Amir B. Azbat'ın Öldürüldüğü Serîyye

İbn İshak, Yezid b. Abdullah b. Kuseyt kanalı ile Ebu Hadred'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bizi Müslümanlardan bir topluluk içinde İdem'e gönderdi. O topluluk için de Ebu Katade el-Haris b. Rib' ve Muhallim b. Cessame b. Kays vardı. Biz yola çıktık ve İdem batnına vardığımız zaman bize Amir b. Azbat el-Eşcaî her işte kullandığı bir devesinin üzerinde rastladı. Onun az bir eşyası ve bir süt kabı vardı. Bize rastladığı zaman İslâm selamıyla selam verdi. Biz de kendimize hakim olup ona dokunmadık. Fakat Muhallim b. Cessame, onun üzerine saldırdı. Daha önce ikisi arasında geçen bir hadiseden ötürü onu öldürdü, devesini ve eşyasını aldı.
Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gelip durumu ona haber verdiğimiz zaman bizim hakkımızda şu ayet nazil oldu:
"Ey inananlar: Allah yolunda yürüdüğünüz vakit, her şeyi iyice anlayın. Size Müslüman olduğunu bildirene, dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek: "Sen mü'min değilsin." demeyin. Allah katında birçok ganimetler vardır. Evvelce siz de öyleydiniz. Allah size iyilikte bulundu. İyice araştırıp anlayın, Allah işlediklerinizden şüphesiz haberdardır." (en-Nisa, 94.)
İbn İshak dedi ki: Bana Muhammed b. Cafer haber verdi. Ziyad b. Dumayre b. Sa'd ed-Damrî, Urve b. Zübeyr'den naklen, o da babasından, o da dedesinden naklen haber verdi. (Bu ikisi Hüneyn gazvesine katılmışlardır.) Dediler ki: "Rasûlullah (s.a.v.), bize öğle namazını kaldırdı, sonra bir ağacın gölgesine gitti ve ağacın gölgesinde oturdu. Uyeyne b. Bedir yanına gitti. Amir b. Azbat el-Eşcaî'nin kanını talep etti. O zamanlar o, Amir oğullarının lideri idi. Rasûlullah, ona şöyle diyordu:
- Şimdi elli deve, Medine'ye döndüğümüzde de elli deve vermek şartı ile bu diyeti ödememizi kabul eder misiniz?
Uyeyne b. Bedir ise şu cevabı veriyordu:
- Vallahi ben onu, bizim kadınlarımıza tattırdığı acıyı onun kadınlarına da tattınncaya kadar bırakacak değilim.
Bunun üzerine Beni Leys kabilesinden İbn Mükeyl adında kısa boylu bir adam kalkıp şöyle dedi:
- Vallahi ya Rasûlallah, İslâm'ın başında adam öldürmek gibi bir
şey bulamadım. Bu, başı yakalanan, sonu kaçan bir koyun sürüsüne benzedi. Bugün kısas hükmünü ver. Yarın ise diyet hükmünü ver. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Şimdi elli deve, Medine'ye döndüğümüzde de elli deve olmak' üzere diyet vermemizi kabul eder misiniz?

Rasûlullah, bu teklifini tekrarladı. Nihayet onlar diyete razı oldular.
Muhallim b. Cessame'nin kavmi şöyle dedi:
- Onu getirin ki, Rasûlullah (s.a.v.) onun için mağfiret dilesin. Bunun üzerine esmer, zayıfça, uzun boylu, üzerinde kendisine ait bir cübbe içinde, öldürmeye hazırlanmış bir adam kalktı ve Rasûlullah (s.a.v.)'m önünde durdu. Rasûlullah (s.a.v.):
"Allah'ım Muhallim'i bağışlama." dedi. Bu sözünü üç kez tekrarladı. O da gözyaşlarını elbisesinin ucuyla silerek kalktı.
Bir kavim, Rasûlullah in, bilahare Muhallim için istiğfarda bulunduğunu iddia etmişlerdir."
İbn İshak, Salim Ebu'n-Nadr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Onlar diyet almayı kabul etmediler. Nihayet Akra b. Habis yerinden kalktı. Onlarla başbaşa görüştü ve şöyle dedi:
- Ey Kays topluluğu! Rasûlullah (s.a.v.), katili kendisine teslim etmenizi istedi ki, onunla düşmanlarının arasını bulsun. Ama siz katili ona teslim etmediniz. Rasûlullah (s.a.v.)'m size gazap etmesinden ve onun gazabı sebebiyle Allah'ın da size gazap etmesinden, Rasûlul-lah'm size lanet etmesinden ve onun laneti sebebiyle Allah'ın da size lanet etmesinden emin mi oldunuz? Allah'a yemin ederim ki, ya katili Rasûlullah'a teslim edersiniz veya Beni Temim kabilesinden elli adam getiririm ki, adamınızın kafir olarak öldürüldüğüne, asla namaz kılmadığına şahidlik ederler. Böylece artık onun kan bedelini talep edemezsiniz." Onlar bu sözü duydukları zaman diyet almayı kabul ettiler ve aldılar."
Bu, mu'dal ve munkatıdır.
İbn İshak, yalancılıkla itham edilmeyecek bir kimse kanalıyla Hasan-ı Basrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Muhallim Rasû-lullah'm huzurunda oturduğunda Rasûlullah ona şöyle sordu: "Önce ona eman verdin, sonra öldürdün değil mi?" Böyle sorduktan sonra o-na beddua etti. Allah'a yemin ederim ki, Muhallim mezarda yedi gün kalmadan mezarı onu dışarı attı. Sonra yine gömdüler. Sonra yine dışarı attı. Sonra yine gömdüler. Sonra yine dışarı attı. Bunun üzerine Muhallim'in cesedini taşlarla örttüler ve gizlediler. Bu durum, Rasûlullah (s.a.v.)'a haber verildiğinde o şöyle buyurdu: "Şüphesiz yer, Muhallim'den daha şerli kimseleri altında gizlemektedir. Ancak Ce-nâb-ı Allah, bu durumu size göstererek aranızdaki bazı haramlara dikkat etmeniz hususunda size öğüt vermek istemiştir."
İbn Cerir, Veki, Cerir, İbn İshak ve Nafi kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Muhallim b Ces-same'yi bir seriyye ile birlikte yola çıkardı. Amir b. Azbat, onlarla karşılaştı ve onlara İslâm selamı ile selam verdi. Cahiliye döneminde bunların arasında bir düşmanlık vardı. Muhallim, ona bir ok attı ve öldürdü. Bu haber, Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştı. O da bu hususta Uyey-ne ve Akra ile konuştu. Akra şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Bugün kıssas hükmünü ver, yarın ise diyet hükmünü ver.
Uyeyne ise şöyle dedi:
- Hayır, Allah'a yemin ederim ki, Muhallim'in benim kadınlarıma tattırdığı şeyin aynısını onun kadınlarına tattırmadan, onları ağlatmadan bu işten vazgeçmeyeceğim.
Sonra, kendisi için mağfiret talep etsin diye gelip Rasûlullah'm huzurunda oturdu. Rasûlullah (s.a.v.) ona: "Allah seni bağışlamasın." dedi. Bu durumu kendisine hatırlattıklarında da Rasûlullah şöyle dedi: "Şüphesiz yer, ondan daha şerlisini kabul eder. Ama Cenâb-ı Allah, haramlar hakkında size öğüt vermek istemiştir."
Sonra onu bir dağdan aşağı yuvarladılar. Üzerine taşlar attılar. Derken şu ayet-i kerime nazil oldu:
"Ey inananlar, Allah yolunda yürüdüğünüz vakit, herşeyi iyice anlayın." {en-Nisâ, 94.)
Ben derim ki: Bu ayet-i kerimenin nüzul sebebi ve manası hakkında tefsirimizde yeterince bilgi verdik. Hamd ve minnet Allah'adır. [12]

Abdullah B. Huzafe Es-Sehmî'nîn Seriyyesi

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde A'meş ve Sa'd b. Ubeyde kanalı ile Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), Ensâr'dan bir adamı bir seriyyenin başına komutan tayin ederek onları yola çıkardı. Seriyyedeki adamlara da, komutanlarına itaat etmelerini ve emrini dinlemelerini buyurdu. Bir ara seriyyedeki adamlar, komutanlarını kızdırdılar. O da: "Bana o-dun toplayın." emrini verdi. Onlar da topladılar. Sonra: "Ateş tutuşturun." dedi. Onlar da ateşi tutuşturdular. Sonra: "Rasûlullah (s.a.v.), emrimi dinlemenizi ve bana itaat etmenizi size buyurmadı mı?" diye sordu. Onlar: "Evet" deyince: "Öyleyse bu ateşe girin." dedi. Seriyye-dekiler birbirlerine baktılar. Sonra şöyle dediler: "Biz. bu ateşin şerrinden Rasûlullah'a sığındık." Bunun üzerine komutanın öfkesi dindi ve ateş söndürüldü.
Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldiklerinde bu hadiseyi kendisine anlattılar. O da şöyle dedi: "Eğer ateşe girselerdi, ondan çıkamazlardı. İtaat, sadece iyi şeyler hususunda olur."
Bu kıssa, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde ibn Abbas'tan nakledilmiştir. Biz tefsirimizde bu konuda yeterli açıklamada bulunduk. Hamd ve minnet Allah'adır. [13]

Umretü'l-Kazâ

Süheylî'nin tercihine göre bu umreye "Kısas umresi" denilmiştir. Aynı zamanda buna "Umretu 1-Kazâ" da denir. Kısas umresi

denmesinin sebebi şudur: Hudeybiye senesinde Müslümanlar mahsur kalıp umre yapamadıklarından bu umreyi ona karşı bir misilleme (kısas) olarak yapmışlardır. Bunun ikinci delili de şudur: Cenâb-ı Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:
"Hurumatta (ihramlarda) kısas vardır."
Bu umreye, "Umretü'1-Kazâ" denmesinin sebebi şudur: Kaza kelimesi, mukadat kökünden alınmıştır ki Rasûlullah (s.a.v.) Hudeybiye senesinde müşriklerle antlaşma yaparak o sene Medine'ye geri dönmeyi, ertesi sene, kmındaki kılıçlarıyla Mekke'ye gelip umre yapmayı şart koştu ve orada üç günden fazla kalmamayı da kabul etti. İşte bu umre, Fetih süresindeki şu ayette sözü edilen umredir:
"Andolsunki Allah, Peygamberinin rüyasının gerçek olduğunu tasdik eder. Ey inananlar! Siz, Allah dilerse, güven içinde, başlarınızı tıraş etmiş veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Ha-ram'a gireceksiniz." (el-Feüh, 27.)
Tefsirimizde bu konuda yeterince açıklamalarda bulunmuşuzdur.
Müslümanların saçlarım tıraş etmiş veya kısaltmış olarak Mescid-i Haram'a girecekleri, Peygamber (s.a.v.)'in, Ömer b Hattab'a söylediği şu sözde vaad edilmişti. Ömer b. Hattab, Peygamber Efendi-miz'e şöyle sormuştu:
- Beyt'e geleceğimizi ve onu tavaf edeceğimizi bize soylememiş-miydin?
Peygamber (s.a.v.), ona şu cevapı vermişti:
- Evet, ama bu sene Beyt'e gelip tavaf edeceğimizi sana söylemiş miydim?
- Hayır.
- Bununla beraber mutlaka Beyt'e gelecek ve onu tavaf edeceksin."
Bu hususa, Rasûlullah (s.a.v.)'ın önü sıra Umretü'1-Kazâ gününde Mekke'ye girerken Abdullah b. Revaha'nın şu sözünde de işaret edilmişti:
"Ey kafir oğulları! Allah'ın yolundan çekiliniz. Çekiliniz ki, biz
sizinle onun tevili için savaştık. Nitekim daha önce onun tenzilinin inkarına karşı da sizinle savaşmıştık."
Yani bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m görmüş olduğu rüyanın tevili idi ve o rüya, sabah aydınlığı gibi zuhur etmişti.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber'den Medine'ye döndüğünde orada rebiyülevvel, rebiyülahır, cemaziyelevvel, cemaziyela-hir, receb, şaban, ramazan ve şevval aylarım geçirdi. Bu arada seriy-yeleri gazvelere gönderiyor ve seriyyeler tertib ediyordu. Sonra zilkade ayında kendisini müşriklerin umreden menetmelerine karşılık onun yerine (bir yıl sonra) aynı ayda kaza umresini yapmak üzere yola çıktı. İbn Hişam'm ifadesine göre Medine'ye Uveyf b. Azbat ed-Düelî'yi vali tayin etti.
Buna Kısas umresi denilir. Çünkü müşrikler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı hicri altıncı senenin haram ayında, zilkadede umreden menettiler. Rasûlullah (s.a.v.) da onlardan bunun karşılığını aldı ve hicri yedinci senede daha Önce kendilerini menetmiş oldukları haram aylardan zilkade ayında Mekke'ye girdi. İbn Abbas'tan bize ulaşan bir rivayete göre o, şöyle demiştir: Cenâb-ı Allah, bu hususta şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
"Hurumatta (ihramlarda) kısas vardır."
Mutemir b. Süleyman, "Meğazi" adlı eserinde babasından rivayette bulunarak şöyle demiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Hayber dönüşünde Medine'de ikamete başladı. Zilkade ayı başına kadar müfreze ve seriyyeleri gazvelere gönderdi ve insanlara şu duyuruyu yaptı: "Umre için hazırlanın." Onlar da hazırlığa başlayarak Mekke yoluna koyuldular.
İbn İshak dedi ki: İşte o umresinde kendisiyle birlikte menolun-muş Müslümanlar da onunla birlikte yola koyuldular. Sene hicretin yedinci senesi idi. Mekke halkı bunu duydukları zaman şehirden çıktılar. Kureyşliler kendi aralarında şöyle konuşuyorlardı. "Muhammed ve ashabı, güçlük, meşakkat ve şiddet içerisindedirler."
İbn İshak,Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Müşrikler Darü'n-Nedve yanında Rasûlullah'a ve ashabına bakmak için sıraya dizildiler. Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Haram'a girince ri-dası ile iztiba yaptı. Ve sağ pazusunu çıkararak; "Bugün kuvvet gösterip müşriklere dehşet veren kişiler, Allah'ın rahmetine mazhar olsunlar." dedi. Sonra rüknü istilam etti ve hervele yaparak (yürüme ile koşma arasında bir yürüyüş yaparak) çıktı. Onunla birlikte ashabı da hervele yapıyordu. Taki Ka'be onunla ashabı arasında kaldı. Sonra Rükn-ü Yemâni'yi istilam etti. Yürüdü ve hacer-i esvedi istilam etti. Sonra aynı şekilde üç tavafta hervele yaptı. Diğer tavaflarda ise normal yürüdü. İbn Abbas şöyle diyordu:
İnsanlar, hervelenin kendilerine lazım gelmediğini sanıyorlardı. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), o herveleyi ancak Kureyş'in küçük topluluğu zayıf görmelerine karşı bunu yapmıştı. Nihayet Veda haccını yaptığı zaman o herveleye devam etti. Böylece sünnet o şekilde devam etti.
Buharî, Süleyman b. Harb kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı, Mekke'ye geldiler. Müşrikler: "Size öyle bir heyet geliyor ki, üzerlerinde Yesrib (Medine) humması vardır. Bu yüzden onlar güçsüz düşmüşlerdir." dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), tavafın ilk üç şavtmda remel yapmalarını (koşarak tavaf etmelerini), hacer-i esved ile Rükn-ü Yemâni arasında ise normal yürüyüşle yürümelerini emretti.
Kendilerine bir vecibe olmasın diye tavafın bütün şavtlarmda remel yapmalarını emretmedi.
Ebu Abdullah, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.), eman aldığı sene Mekke'ye geldiğinde ashabına şöyle dedi: "Müşrikler gücünüzü görsünler diye remel yapın." Müşrikler de o zaman Kuaykan dağı tarafında idiler.
Buharî, Ali b. Abdullah kanalı ile İbn Ebi Evfa'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), umre yaparken kendisine eziyet etmesinler diye onu müşriklerden ve kölelerinden koruduk."

Bu konudaki açıklamalar ileride gelecektir.
İbn îshak, Abdullah b. Ebi Bekr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Umretü'1-Kazâ için Mekke'ye girdiğinde Abdullah b. Revaha, onun devesinin yularından tutmuş, şöyle diyordu:
"Ey küffar oğulları! Allah'ın yolundan çekiliniz, çekiliniz ki, bütün hayır onun elçisindedir.
Ey Rabbim, ben o elçinin sözüne iman ediyorum. Allah'ın hakkını onun kabulünde bilirim.
Biz sizinle onun tevili için savaştık. Nitekim daha önce onun tenzilinin inkarına karşı da sizinle savaşmıştık.
Bir vuruşla ki o, başı boyundan koparıp götürür, dosta da dostunu unutturur."
İbn Hişam dedi ki: "Biz seninle onun tevili için savaştık." sözü, beyitlerin sonuna kadar Ammar b. Yasir'e aittir. Onları Sıffin savaşında söylemiştir. Bunun delili de şudur: İbn Revaha, sadece müşrikleri kasteder. Müşrikler ise tenzilini (yani Kur'ân-ı Kerim'in indirilişini) ikrar edip onu tanımazlar. Halbuki ancak tenzili ikrar eden kimselerle tevil için savaşılır.
İbn Hişam'm söyledikleri üzerinde faklı görüşler ileri sürülebilir. Çünkü Hafiz el-Beyhakî, Abdürrezzak ve Mamer kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Peygamber (s.a.v.), Umretü'1-Kazâ için Mekke'ye girdiğinde Abdullah b. Revaha da onun Önü sıra yürüyordu. Hz Peygamberin devesinin yularını tutmuş, şöyle diyordu:
"Ey küffar oğulları! Onun yolundan çekiliniz Çünkü Rahman, onun tenzilini indirmiştir ki, en hayırlı öldürme onun yolunda yapılan öldürmedir. Biz onun tevili hususunda sizinle savaştık."
Yine bu senetle yapılan bir başka rivayette de şöyle denmiştir:
"Ey küffar oğullan! Onun yolundan çekiliniz. Bugün onun tenzili hususunda sizi vururuz.
Öyle bir vuruş ki, başı gövdeden ayırıp götürür.
Dosta da dostu unutturur.
Ey Rabbim, ben onun sözüne iman etmişimdir."
Yunus b. Bükeyr, Hişam b. Sa'd kanalı ile Zeyd b. Eslem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Umretü'1-Kazâ senesinde Mekke'ye girdi ve devesi üzerinde Ka'be'yi tavaf edip bastonuyla hacer-i esvedi istilam etti."
İbn Hişam dedi ki: Rasûlullah, kendisinde herhangi bir hastalık olmaksızın bu şekilde tavaf etti. Müslümanlar da çevresinde koşuşturuyorlardı. Abdullah b. Revaha ise şöyle diyordu:
"Dininden başka din olmayanın adına yemin ederim ki, Elçisi, Muhammed olanın adına yemin ederim ki, Ey küffar oğulları! Onun yolundan çekiliniz."
Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), hicri yedinci senenin zilkade ayında yani Hudeybiye'den sonraki sene, umre niyetiyle Medine'den çıktı. Zilkade, müşriklerin kendisini Mescid-i Haram'dan menettikleri ay idi. Ye'cic mevkiine vardığı zaman bütün kalkanlarını, mızraklarını ve oklarını indirdiler. Sadece yolcuya mahsus kılıçlarıyla birlikte Mekke'ye girdiler. Rasûlullah (s.a.v.), Cafer b. Ebi Talib'i Meymune binti Haris el-Amiriye'ye göndererek evlenme teklifinde bulundu. Ve bu işi amcası Abbas'a havale etti. Abbas, Meymune'nin kız kardeşi Ümmü Fadl binti Haris ile evli idi. Abbas, Meymune'yi Rasûlullah (s.a.v.)'la evlendirdi. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde ashabına şu emri verdi: "Omuzlarınızı açın ve tavaf esnasında koşun." Müşrikler, onların güç ve kuvvetlerini görsünler diye ashabına bu emri verdi. Bütün gücü ile onlara karşı taktikler kuruyordu. Mekke'nin bütün erkek, kadın ve çocukları onun etrafını sarmışlar, ona ve ashabına bakıyorlardı. Onlar ise Beyt'i tavaf ediyorlardı. Bu esnada Abdullah b. Revaha, kılıcını çekmiş olarak Rasûlullah'n önünde şu şiiri okuyordu:
"Ey küffar oğulları! Onun yolundan çekiliniz. Ben, onun Allah elçisi olduğuna şahidim.
Rahman onun tenzilini indirdi. Rasûlüne okunan sahifeler üzerinde Kur'ân'ı inzal buyurdu.
Daha önce onun indirilişi hususunda sizi vurduğumuz gibi bugün de onun tevili hususunda sizi vuruyoruz.
Öyle bir vuruş ki, başı gövdeden ayırır ve dosta da dostu unutturur."
Müşriklerin eşrafından bazı kimseler, Rasûlullah (s.a.v.)'a olan öfke, kin, haset ve rekabetlerinden dolayı uzaklaşmış, onu görmek istememiş ve Handeme denilen bir dağa gitmişlerdi. Rasûlullah, Mekke'de üç gece ikamet etti. Bu, Hudeybiye gününde alman kararların sonuncusu idi.
Dördüncü günün sabahında Süheyl b. Amr ile Huveytib b. Abdi'l-Uzza onun yanma geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), o esnada Ensâr meclisinde Sa'd b. Ubade ile konuşmakta idi. Huveytib b. Abdi'1-Uzza şöyle seslendi: Allah için aramızdaki akde riaye ederek diyarımızdan çıkıp git. Üç günlük müddet doldu.
Sa'd b. Ubade de şöyle dedi:
- Yalan söyledin, anası ölesice! Burası senin de babanın da diyarı değildir. Vallahi Rasûlullah buradan çıkmayacaktır.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Süheyl ile Huveytib'e seslenerek şöyle dedi:
- Ben, burada sizin diyarınızda yeni evlendim. Burada kalıp gerdeğe girmemin, yemek yapıp sizinle birlikte yememin ne zararı olur?
Onlar şu cevabı verdiler:
- Allah için ahde riayet et. Derhal buradan çıkıp git.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Rafi'e emir verdi. O da yolculuk için ashabın hazırlanması gerektiğini duyurdu

Rasûlullah (s.a.v.) bineğine binip yola çıktı. Nihayet Şerif vadisine varıp indi. Rasûlullah, Meymune'yi alıp getirmesi için Ebu Rafi'i Mekke'de bırakmıştı. Meymune ve beraberindeki kimseler, müşriklerin beyinsiz takımı ile çocuklarından eziyetler gördüler. Nihayet Meymune, Şerifte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldi. Rasûlullah (s.a.v.), onunla gerdeğe girdi. Sonra geceleyin yola koyuldu ve nihayet Medine'ye ulaştı.

Cenâb-ı Allah, Meymune'nin bir müddet sonra Şerifte vefat etmesini takdir buyurmuştu. Nihayet aradan bir zaman geçti ve Meymune, Rasûlullah (s.a.v.)'la gerdeğe girdiği yerde vefat etti.

Rivayetin sahibi Zührî, daha sonra İbn Hamza'nm kıssasını anlatmış ve sonunda şöyle demiştir: Bu umre hakkında Aziz ve Celil olan Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

"Hürmetli ay, hürmetli aya mukabildir. Hürmetler karşılıklıdır. O halde, size tecavüz edene, size tecavüz ettikleri gibi tecavüz edin."

(el-Bakara, 194.)

Her ne kadar Rasûlullah (s.a.v.), hicri altıncı senenin zilkade ayında umreden menedilmişse de bir sene sonra aynı ayda umre yaptı.

Buharî'nin sahihinde Fuleyh b. Süleyman kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), umre niyetiyle Medine'den çıktı. Fakat Kureyş kafirleri, onu Ka'be'den menettiler. O da Hudeybiye'de kurbanını kesip başını tıraş etti. Müşriklerle, ertesi sene umre yapmak ve sadece kılıcıyla Mekke'ye girmek, orada diledikleri kadar ikamet etmek üzere antlaşma yaptı. Ertesi sene Mekke'ye geldi. Umresini yaptı. Antlaşmaya göre ibadetini eda etti. Orada üç gün ikamet ettikten sonra Kureyşliler, Mekke'den çıkmasını istediler. O da çıktı."

Vakidî, Abdullah b. Nafı kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bu, Umretü'1-Kazâ değildi. Bu ancak Müslümanlara karşı koşulan bir şart idi ki, bu şarta göre Müslümanlar hicri altıncı senenin değil, yedinci senenin zilkade ayında Ka'be'yi tavaf edeceklerdi."

Ebu Davud, Nüfeylî ve Muhammed b. Seleme kanalı ile Meymun b. Mihran'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Şam halkının, İbn Zü-beyr'i Mekke'de muhasara altında tuttuğu sene, umre için Mekke yoluna koyuldum. Kavmimden bazı adamlar benimle birlikte, bir kurban gönderdiler. Şam ehline vardığımızda onlar, Harem'e girmemize mani oldular. Ben de bulunduğum yerde kurbanı kestim. Sonra ihramdan çıkıp geri döndüm. Ertesi sene olunca umremi kaza etmek için tekrar Mekke yoluna koyuldum. Mekke'ye geldim ve İbn Abbas'a uğrayıp durumu sordum. O da şöyle cevap verdi: "Kurbanı değiştir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), Hudeybiye senesinde kurban kesmiş olan ashabına, Umretü'l-Kazâ'da yeniden kesmelerini emretmişti."

Beyhakî, Amr b. Meymun'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Babam çok defa şu soruyu sorardı: "Rasûlullah (s.a.v.), müşrikler kendisini Ka'be'yi tavaf etmekten alıkoydukları zaman (Hudeybiye zamanı) kesmiş olduğu kurbanın yerine (bir yıl sonra yaptığı umre zamanında) yine kurban kesti mi ve bu hususta herhangi bir sakınca görmedi mi?" Hatta bir zaman babamın bu soruyu, Ebu Hadır el-Him-yerî'ye de sorduğunu ve Ebu Hadır el-Himyerî'nin de ona şu cevabı verdiğini işittim:

"Bunu tam adamına sordun. Ben ilk kuşatma esnasında İbn Zü-beyr'in kuşatıldığı senede hac yaptım ve kurban kestim. O zaman bizi Ka'be'yi tavaf etmekten menetmişlerdi. Ben de Harem-i Şerifte kurbanımı kesip Yemen'e döndüm. Ve şöyle dedim: RasûluUah'da, benim için uyulacak bir örnek vardır.

Ertesi sene olunca yine hacettim. İbn Abbas'a rastladım ve geçen sene kesmiş olduğum kurbandan ayrı bir kurban kesmemin gerekip gerekmediğini sordum. O da şu cevapı verdi: "Evet, kesmen gerekir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'la ashabı, müşriklerin kendilerini Ka'be'yi tavaf etmekten alıkoydukları senede (Hudeybiye senesinde) kurban kesmişler ve Umretu 1-Kazâ'da da yeniden kurban kesmişlerdi. Ancak deve onlara pahalı gelmiş idi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), sığır kesmelerine ruhsat vermişti."

Vakidî, Ganim b. Ebi Ganim kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Naciye b. Cündüb el-Eslemî'yi kurbanları üzerine görevlendirmişti. O da bu kurbanlık hayvanları onun önü sıra gütmekte idi. Beraberinde Eşlem kabilesinden dört delikanlı ile birlikte bu kurbanlıklar için ağaçlardan yapraklar toplayıp onlara yediriyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), Umretü'l-Kazâ'da altmış deveyi önüne katmış ve kurban etmişti."

Muhammed b. Nuaym el-Mücemmer, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben de kurbanlık deve sahibi ile birlikte olup o kurbanlık hayvanları gütmekte idim."

Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), telbiye getirerek yoluna devam etti. Müslümanlar da onunla birlikte telbiye getirmekte idiler. Muhammed b. Mesleme, at üzerinde Merru z-Zehran'a doğru gitti. Orada Kureyş'ten bir toplulukla karşılaştı. Onlar Muhammed b, Mesleme'-ye durumu sordular. O, şu cevabı verdi:

- İşte Rasûlullah (s.a.v.), inşaallah sabahleyin bu menzile ulaşacaktır.

Oradakiler, Beşir b. Sa'd ile beraber birçok silah gördüler. Koşarak gelip Kureyşlilere durumu haber verdiler. Gördükleri silahları ve atları anlattılar. Bunun üzerine Kureyşliler korktular ve şöyle dediler: "Allah'a yemin ederiz ki, biz herhangi bir vukuat yapmış değiliz. Biz antlaşma şartlarına sadıkız. Antlaşma metninde yazılı şeylere riayet etmekteyiz. Muhammed ve ashabı daha ne diye bizim üzerimize geliyorlar?"

Rasûlullah (s.a.v.), Merrü'z-Zehran'a gelerek konakladı. Silahları

Batnı Ye'cic'e gönderdi. Orası Harem'deki putlara bakan bir yerdi. Kureyşliler, Mikrez b. Hafs b. Ahnefi bir grub adamla birlikte oraya gönderdiler. Onlar, Batnı Ye'cic'de Rasûlullah (s.a.v.)'ı ashabı arasında buldular. Yanlarında kurbanlıklar ve

silahlar vardı. İç içe idiler. Rasûlullah'a: "Ya Muhammed! Küçüklüğünde ve büyüklüğünde ahde vefasızlık ettiğin görülmemiştir. Ama şimdi görüyoruz ki, silahlı olarak Harem'e, kavmin olan Kureyşlilerin üzerine gelmektesin. Oysa kınmdaki kılıçlarla misafire mahsus silahlarla Harem'e gelmeyi kabul etmiştin. Bu şarta uyacağım söylemiştin." dediler. Hz. Peygamber (s.a.v.) de:
- Hayır, kavmimin üzerine silahlı olarak gelmiyorum, dedi. Mikrez b. Hafs da şöyle dedi:
- İşte iyilik ve vefadarlık bununla bilinir.
Böyle dedikten sonra arkadaşlarıyla birlikte hızla Mekke'ye dönüp gitti.
Mikrez b. Hafs, Peygamber (s.a.v.)'in haberini Mekke'ye getirdiğinde Kureyşliler, Mekke'den çıkıp dağ başlarına yöneldiler. Mekke'yi tahliye ettiler. Ve: "Muhammed ile ashabına bakmayacağız." dediler.
Peygamber (s.a.v.) de kurbanlık hayvanların önü sıra güdülmesi-ni emretti. Yola çıktılar. Nihayet Zi Tuva'da durdurulduldular. Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı yola çıktılar. O, Kasva adındaki devesine binmişti. Ashabı onu çevrelemişti. Bu arada kılıçlarını çekmiş vaziyette telbiye getiriyorlardı. Zi Tuva mevkiine vardığında Kasva adlı devesi üzerinde durdu. İbn Revaha da c devenin yularını tutmuş olarak şu şiiri okuyordu:
"Ey küffar oğulları! Onun yolundan çekiliniz!....."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Abbasın şöyle dediği rivayet edilir: Rasûlullah ve ashabı, hicri yedinci senenin zilkade ayının dördüncü gününün sabahında Mekke'ye geldiler. Müşrikler: "Size, Medine hummasının güçsüz düşürdüğü bir topluluk geliyor." dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da sahabelerine; tavafın ilk üç turunda remel yapmalarını yani koşarak tavaf etmelerini ve Rükn-ü Yemâni ile hacer-i esved arasında ise normal yürüyüşle yürümelerini emretti. Sahabelerini daha fazla yormamak için bütün tavaf turlarını remel ile yapmalarını emretmedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Sabah ve İsmail b. Zeke-riya kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), umre için Merrü'z- Zehran'a gelip mola verdiğinde, Kureyşlilerin: "Muhammed ve sahabeleri zayıflıklarından ve güçsüzlüklerinden dolayı hızlı yürüyemiyorlar." şeklindeki konuşmalan sahabelere ulaştı. Ve şöyle dediler: "Bineklerimizi kesip etlerini yesek ve suyundan da çorba yapıp içsek, sabahleyin biraz güçlenerek Kureyşlüerin üzerine gideriz." Sahabelerin bu teklifine karşı Rasû-lullah (s.a.v.): "Böyle yapmayın. Ama yanınızdaki azıklarınızı yanıma getirip toplayın." dedi. Onlar da azıklarım toplayıp getirdiler. Deri sofralarını serdiler. Yemeğe başladılar. Sonunda geride biraz da arta kaldı. Sahabelerden her biri arta kalan azığı kendi dağarcığına koydu.
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Mekke-i Mükerreme'ye yöneldi. Mescid-i Haram'a girdi. Kureyşliler de Hatim'in etrafında oturdular. Rasûlullah, kendi ridası ile iztiba yaptı. Sonra: "Kureyşliler, sizde zaaf eseri görmesinler." dedi. Sonra Rükn-ü Yemâni'yi istilam etti. Arkasından da remel yaptı. Rükn-ü Yemâni'yi geride bıraktıktan sonra hacer-i esvede doğru geldi. Kureyşliler: "Bunlar yürümeye razı olmuyorlar. Ama geyik kaçışı gibi kaçışıyorlar." dediler. Rasûlullah (s.a.v.) bu şekilde üç tavaf yaptı ve bu tavaf sünnet oldu."
Ebu Tufeyl, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda böyle yaptı."
Ebu Davud, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben İbn Abbas'a dedim ki:
- Kavmim, Rasûlullah (s.a.v.)'m Beyt'i remel ile tavaf ettiğini ve bunun da sünnet olduğunu iddia ediyor. Bu doğru mudur?
- Evet, hem doğra söylediler, hem de yalan söylediler.
- Hangi hususta doğru söylediler, hangi hususta da yalan söylediler?
- Doğru söyledikleri şudur: Rasûlullah (s.a.v.), remel yaptı. Yalan söyledikleri husus da şudur: Bu sünnet değildir. Çünkü Hudeybiye zamanında Kureyşliler şöyle demişlerdi: "Muhammed ve ashabını, deve ve koyunların burnuna musallat olan kurtçuğun ölmesi gibi, onları da ölünceye kadar kendi hallerine bırakın." Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'la barış antlaşması yaparak Müslümanların ertesi sene gelmeleri ve Mekke'de üç gün süre ile ikamet etmeleri şartını kabul ettiklerinde Rasûlullah (s.a.v.), ertesi sene Mekke'ye geldi. Müşrikler ise Kuaykian dağı tarafında bulunuyorlardı. O esnada Rasûlullah (s.a.v.), ashabına: "Tavafın ilk üç turunu remel yapın (koşarak yapın)." dedi. Ama bu sünnet değildir."
Tavafta remel yapmak, cumhurun mezhebine göre sünnettir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), Umretü'l-Kazâ'da ve Cirâne umresinde remel yapmıştır. Nitekim Ebu Davud ve İbn Mace, İbn Abbas'tan bu doğrultuda bir rivayette bulunmuşlardır.
Cabir'in, Müslim ve diğerleri tarafından nakledilen bir hadisine göre Peygamber (s.a.v.), Veda haccındaki tavafında remel yapmıştır.
Bu yüzden Ömer b. Hattab şöyle demiştir: "İki remel niye olsun ki? Cenâb-ı Allah, İslâmiyeti mi uzattı? Ama bununla birlikte biz, Rasûlullah (s.a.v.)'m yaptığı bir işi yapmamazlık etmeyiz." Bu konunun detaylı anlatılacağı yer, Kitâbu'l-Ahkâm'dır.
Meşhur rivayete göre İbn Abbas, tavafta remel yapmayı sünnet olarak görmüyordu. Nitekim Buhari ve Müslim'in sahihlerinde İbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), güç ve kuvvetini müşrikler görsünler diye Beyt'i, Safa ve Merve'yi, koşarak tavaf ve say etmiştir."
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Umretü'l-Kazâ'da ibadetini tamamladıktan sonra Beyt'e girdi. Bilal çıkıp Ka'be'nin damında ezan okuyuncaya kadar içeride durdu. Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin damına çıkıp ezan okumasını Bilal'e emretmişti. İkrime b. Ebi Cehil dedi ki:
"Bu kölenin söylediği sözleri işitmesini nasib etmemekle Allah, Ebu Hakem'e (Babam Ebu Cehil1 e) ikramda bulunmuştur."
Safvan b. Ümeyye de şöyle demiştir:

"Babamı -bu halleri görmeden önce- öldüren Allah'a hamd olsun."
Halid b. Üseyd şöyle demiştir:
"Allah'a hamd olsun ki, babamı öldürdü de bu güne yetişmedi ve Bilal'ın, Ka'be'nin dammdaki anırışını duymadı!"
Süheyl b. Amr ve beraberindeki birkaç adam da Ka'be'nin damında okunan ezan sesini duyduklarında yüzlerini örtmüşlerdi.
Hafız el-Beyhakî dedi ki: Cenâb-ı Allah, o adamların çoğunu İslâm'a girdirerek ikramına mazhar kıldı.
Ben derim ki: Beyhakî, Vakidî kanalıyla böyle anlattı ve dedi ki, bu hadiseler Umretü'1-Kazâ esnasında cereyan etti. Oysa meşhur kavle göre bu hadiseler, Mekke fethi senesinde cereyan etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [14]

Peygamber (S.A.V.)'İn Meymune İle Evlenmesi

İbn İshak, Ebban b. Salih ve Abdullah b. Ebi Necih kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğim rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bu seferinde (Umretü'1-Kazâ) ihramlı iken Haris'in kızı Meymune ile evlendi. Meymune'yi ona nikahlayan kişi ise, Abbas b Abdülmuttalib idi.
İbn Hişanı dedi ki: Meynaune, işini kız kardeşi Ümmü Fadl'a havale etti. Ümmü Fadl ise Abbas'm zevcesi idi. Ümmü Fadl d onun işini Abbas'a havale etti. O da onu Mekke'de Rasûlullah (s.a.v.)'a nikahladı. Rasûlullah (s.a.v.)'m yerine ona 400 dirhem mehir verdi.
Süheylî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.)'m evlenme talebine dair haber kendisine ulaştığında Meymune bir deveye binmiş halde idi ki, o esnada şöyle dedi: "Deve ve üzerindeki Rasûlullah (s.a.v.)'-mdır."
İbn Abbas dedi ki: Bu hususta şu ayet-i kerime nazil oldu:
"Ve Peygamber nikahlanmayı dilediği takdirde -müminlerden ayrı, sırf sana mahsus olmak üzere- kendisinin mehrini peygambere hibe eden mü'min kadını almanı helal kılmışızdır." (el-Ahzab, 50.)
Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), ihramlı iken Meymune ile evlendi. İhramdan çıktığı zaman onunla gerdeğe girdi. Meymune, Şerifte vefa etti.'
Süheylî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), ihramdan çıktıktan sonra Meymune ile evlendi."
Bu rivayetin Arapça aslında geçen muhrim kelimesini, Rasûlullah (s.a.v.)'m haram ayda iken Meymune ile evlenmiş olduğu şeklinde tevil etmişlerdir. Nitekim şairin biri de şöyle demiştir:
"Halife Affan oğlu Osman'ı muhrim (haram ayda) iken öldürdüler. O da beddua etti. Onun gibi yardımsız bırakılan bir kimse görmedim."
Ben derim ki: Bu anlayış tartışılabilir. Çünkü İbn Abbas'tan bunun aksine birbirini teyid edici rivayetler gelmiştir. Özellikle şu rivayet cerh etmektedir: "Rasûlullah, muhrim iken Meymune ile evlendi. Ama muhrim değilken onunla gerdeğe girdi." Gerdeğe girişi, zilkade ayında olmuştu ki, bu da haram aylardandır. Şu halde, "muhrim değilken" sözü, helal ayın dışında gerdeğe girmiş olması gibi bir manayı akla getirir ki, bu durumda "muhrim değil iken" sözü ile ihramda
değil i] en manası kastedilmiş olduğu ortaya çıkmaktadır.
Muhammed b, Yahya ez~Zühlî, Abdürrezzak kanalı ile Sevrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bu hususta Medine ehlinin kavline itibar edilmez. Çünkü bana İbn Abbas'm şöyle dediğine dair bir haber ulaştı: "Rasûlullah. (s.a.v.), muhrim (ihramlı) iken evlendi."
Buharî'nin sahihinde, İbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), ihramlı iken Meymune ile evlendi."
Said b. Müseyyeb dedi ki: "Meymune, her ne kadar İbn Abbas'm teyzesi ise de İbn Abbas bu hususta yanılmıştır. Vehmetmiştir. Çünkü Rasûlullah, ihramdan çıktıktan sonra Meymune ile evlenmiştir."
Yunus, İbn İshak'tan rivayet etti ki, Said b. Müseyyeb şöyle demiştir: Abdullah b. Abbas iddia ediyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), ihramlı iken Meymune'yi nikahlamıştır.
Böyle diyerek onun sözünü anlatmıştır. Ancak Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'ye geldi. İhramdan çıkması ile Meymune'yi nikahlaması bir arada oldu. Bu da İbn Abbasi şaşırttı. Onu bu hususta vehme sürükledi.
Müslim ve sünen ehli hadisçiler, Yezid b. Esamin el-Amirî kanalı ile Haris kızı Meymune'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Rasûlullah (s.a.v.), her ikimiz de ihramlı değil iken Şerifte benimle evlendi."
Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Rafii'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), ihramlı değil iken Meymune ile evlendi. Yine ihramlı değil iken onunla gerdeğe girdi. Ben de ikisinin arasında elçi idim."
Ben derim ki: Meymune, altmışüç yaşında iken Şerifte vefat etti. Altmış yaşında vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Allah ondan razı olsun. [15]

Peygamber (S.A.V.)'İn Umretü'l-Kazâ'dan Sonra Mekke'den Çıkışı

Musa b. Ukbe'nin daha Önceki sayfalarda da geçen ifadelerine göre Kureyşliler, Mekke'de dört gün geçtikten sonra Huveytib b.

Abdi'l-Uzza'yı Rasûlullah'a gönderdiler ki, antlaşma gereğince Mekke'den ayrılıp gitsin. Fakat Rasûlullah (s.a.v.), Meymune ile Mekke'de yapmış olduğu evlilik sebebiyle Kureyşlilere bir düğün yemeği vermek istediğini bildirdi. Böyle yapmakla aralarında bir dostluk tesisini a-maçlamıştı. Ama Kureyşliler, onun bu teklifini kabule yanaşmadılar ve: "Hayır, hayır, sen buradan çıkıp git." dediler. O da çıkıp gitti. İbn îshak da böyle bir anlatımda bulunmuştur.

Buharî, Ubeydullah b. Musa kanalı ile Bera'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hz. Peygamber (s.a.v.), zilkade ayında umre yaptı. Fakat Mekkeliler onun Mekke'ye girmesine müsaade etmediler. Bunun üzerine o da ertesi sene üç gün müddetle gelip Mekke'de kalmak ve umre yapmak şartıyla onlarla antlaşmaya vardı. Antlaşma metnini yazmaya başladıkları zaman katiplik yapan Hz. Ali; "Bu, Rasûlullah Mu-hammed'in, üzerinde antlaşmaya vardığı şeydir." diye yazınca müşrikler: "Biz senin bu unvanını kabul etmiyoruz. Eğer senin Allah Ra-sûlü olduğunu kabul etseydik, senin Mekke'ye girmene engel olmazdık. Sen sadece Abdullah oğlu Muhammed'sin." dediler. O da: "Ben Allah'ın Rasûlü ve Abdullah oğlu Muhammed'im." dedi. Sonra Ebu Talib oğlu Ali'ye: "Allah Rasûlü sözlerini sil." dedi. Hz. Ali ise: "Hayır, vallahi hiçbir zaman senin unvanını silmem." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) kağıdı eline aldı. Ama o güzelce yazmasını bilmiyordu. Şöyle yazdı: "Bu, Abdullah oğlu Muhammed'in, üzerinde antlaşmaya vardığı şeydir ki, o, silahlı olarak Mekke'ye girmeyecektir. Sadece kımndaki kılıcını üzerinde bulunduracaktır. Ve kendisine tabi olmak isteyen herhangi bir Mekkeliyi de Mekke'den çıkarmayacaktır. Ashabından Mekke'de kalmak isteyen kimseye de engel olmayacaktır."

Nihayet ertesi sene Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'ye girdi. Umresini yaptı. Süre dolunca müşrikler, Hz. Ali'nin yanma gelip şöyle dediler: "Arkadaşına de ki, bizim yanımızdan çıkıp gitsin. Çünkü vade doldu." Peygamber (s.a.v.) de bunun üzerine Mekke'den çıktı. Hz. Hamza'nın kızı: "Amca! Amca!" diye bağırarak peşine düştü. Hz. Ali, kızcağızı yanma aldı. Elini tuttu ve Fatıma'ya "Amcanın kızma sahip ol." dedi. O da kızcağızı omuzuna aldı. Bu çocuğu yanlarına almak hususunda Hz. Ali, Hz. Zeyd ve Hz Cafer birbirleriyle tartışmaya başladılar. Hz. Ali:

- Onu ben yanıma alırım. Çünkü o benim amcamın kızıdır, dedi. Hz. Cafer:
- Bu benim amcamın kızıdır. Teyzesi de nikahımdadır, dedi. Hz. Zeyd:
- Bu benim kardeşimin kızıdır, dedi.

Hz. Peygamber, bu kız çocuğunun teyzesi yanında kalmasına hüküm verdi ve: "Teyze, ana mesabesindedir," dedi. Hz. Ali'ye: "Sen bendensin, ben de sendenim." dedi. Dönüp Hz. Cafer'e ise: "Senin yaratılışın ve ahlakın bana benzedi." dedi. Hz. Zeyd'e ise şöyle dedi: "Sen bizim kardeşimiz ve mevlamızsın."

Hz. Ali, Zeyd'e şöyle dedi: "Hamza'nın kızıyla evlenemez misin?"

Zeyd ise şu cevabı verdi:

- O benim süt kardeşimin kızıdır.

Vakidî, Hz. Hamza'nın kızının hikayesini rivayet ederek İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Abdülmuttalib oğlu Hamza'nın kızı Ümmare ve annesi Selma binti Ümeys, Mekke'de idiler. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde bu hususta Ebu Talib oğlu Ali gidip Rasûlullah'la konuştu ve ona şöyle dedi:

- Amcamızın kızım ne diye müşrikler arasında yetim bırakacağız?

Hz. Ali'nin, Hz. Hamza'nın kızını Mekke'den çıkarmasına Rasûlullah engel olmadı. O da kızı Mekke'den çıkardı. Hz. Hamza'nın vasisi olan Zeyd b. Harise konuşmaya başladı. Peygamber (s.a.v.), Muhacirler arasında kardeşlik tesis ederken Harnza ile Zeyd'i de birbirlerine kardeş kılmıştı. Söze başlayan Zeyd dedi ki:

- Hamza'nın kızını yanıma alma hakkına en fazla ben sahibim. Çünkü bu benim kardeşimin kızıdır.

Cafer, bunu işitince şöyle dedi:

- Teyze, anne mesabesindedir. Teyzesi Esma binti Ümeys benim nikahımda bulunduğundan bu kızı en fazla yanma alma hakkına sahip olan kişi benim.

Hz. Ali ise şöyle dedi:

- Görüyorum ki bu hususta tartışıyorsunuz. Bu kız benim amcamın kızıdır. Ve bunu müşrikler arasından çıkarıp getiren benim. Benden başka hiçbiriniz bunu yanma alma hakkına sahip değilsiniz.

Peygamber (s.a.v.) ise şöyle dedi:

- Aranızda ben hüküm vereceğim. Ey Zeyd, sen Allah'ın ve Rasû-lullah'm mevlasısm. Sen ey Cafer, senin yaratılışın ve ahlakın benimkine benzer. Sen ey Cafer, bu kızı yanma alma hakkına en fazla sahip olan sensin. Çünkü bunun teyzesi senin nikahmdadır. Ve dahi bir kadın, kendi teyzesinin veya halasının üzerine kuma olamaz.

Böyle diyerek Peygamber (s.a.v.), Hz. Hamza'nın kızman, Cafer'in yanma bırakılmasına hükmetti."

Vakidî dedi ki: Peygamber (s.a.v.), Hz. Hamza'nın kızının, Cafer'in yanma verilmesine hükmedince Cafer, kalkıp onun çevresinde tek ayak üzerinde sıçrayarak koşmaya başladı. Peygamber (s.a.v.):

- Bu da ne ey Cafer? diye sorunca Cafer şöyle cevap verdi:

- Ya Rasûlallah, Necaşi bir kimseyi memnun ettiği zaman o kişi kalkar ve Necaşi'nin etrafında tek ayak üzerinde sıçrayarak koşardı. Onun için ben de öyle yaptım. Sen bu kızla evlenecek misin?

- Ey Cafer! O benim süt kardeşimin kızıdır,

Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Hamza'nın bu kızını Seleme b. Ebi Seleme ile evlendirdi. Ve Peygamber (s.a.v.) şöyle derdi: "Böyle yapmakla Ebu Seleme'ye hak ettiği karşılığı verdim mi?"

Ben derim ki: Ümmü Seleme'yi Peygamber (s.a.v.)'le evlendiren kişi Seleme idi. Çünkü Seleme, kardeşi Ömer b. Eb Seleme'den yaşça daha büyük idi. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), zilhicce ayında Medine'ye döndü. O seneki haccm idaresini müşrikler yürüttüler.
İbn Hişam dedi ki: Ebu Ubeyde'nin bana anlattığına göre bu umre hakkında Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:
"Andolsun ki Allah, peygamberinin rüyasının gerçek olduğunu tasdik eder. Ey inananlar! Siz, Allah dilerse, güven için de, başlarınızı tıraş etmiş ve saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Ha-ram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bilir, size, bundan başka, yakın zamanda bir zafer verecektir." (el-Fetih, 27.)
Bu ayet-i kerimede geçen fetih kelimesi ile Hayber fethi kastedilmiştir. [16]

Fasıl

Beyhakî, bu fasılda Beni Süleym kabilesine giden İbn Ebi Avca es-Sülemî seriyyesini anlatmış ve şöyle demiştir: Vakidî, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etti:
Rasûlullah (s.a.v.), Umretü'l-Kazâ'dan döndükten sonra hicri yedinci senenin zilhicce ayında Medine'ye döndü. İbn Avca es-Sülemî'yi elli süvari ile yola çıkardı. Gözcü kişi kavmine gitti. Onları uyardı ve seriyyenin geliş haberini ulaştırdı. Onlar da büyük bir kalabalık topladılar. İbn Ebi Avca, onların üzerine geldi. Onlar savaşa hazırlanmıştı. Rasûlullah'm sahabeleri, onları toplu halde görünce İslâm'a davet etti. Fakat bunlar sahabelerin davetine kulak vermeyip onları ok yağmuruna tutarak: "Bizi davet ettiğiniz şeye ihtiyacımız yok." dediler. Bir saat boyunca onları ok yağmuruna tuttular. Öte yandan onlara takviye kuvvetleri geldi. Sahabeleri her taraftan çevrelediler. Müo-lümanlarla şiddetli bir çarpışmaya başladılar. Seriyyedeki sahabelerin çoğu öldürüldü. İbn Ebi Avca da birçok yerinden yaralandı. Hicri sekizinci senenin safer ayının ilk gününde hayatta kalan arkadaşlarıyla birlikte Medine'ye güçlükle dönebildi. [17]

Fasıl

Vakidî dedi ki: Hicri yedinci senenin muharrem ayında Rasûlullah (s.a.v.), kızı Zeyneb'i kocası Ebu'l-As. b. Rebi'a iade etti Biz bu hususta daha önce açıklamada bulunmuştuk. Yine bu ayda Hatib b. Ebi Baltaa, beraberinde Mariye ve Şirin adl cariyelerle birlikte Mü-kavkis'in yanından dönüp Medine'ye döndü. Bu iki cariye yolda iken Müslüman olmuşlardı. Hatib beraberinde bir de iğdiş edilmiş bir köle getirmişti.
Vakidî dedi ki: Yine hicri yedinci senede Rasûlullah (s.a.v.), iki basamaklı ve oturaklı minberini yaptırmıştı. Oysa nezdimizde sabit olan kavle göre Rasûlullah bu minberini hicretin sekizinci senesinde yaptırmıştır. [18]

Hicretin Sekizinci Senesi

Bu fasılda Amr b. As, Halid b. Velid, Osman b. Talha Ebu Tal-ha'nın İslâm'a girişlerinden bahsedilmektedir. Bunlar, hicretin sekizinci senenin başlarında Medine'ye gelip Müslüman olmuşlardı.
İbn İshak'ın anlattığına göre Ebu Rafi adındaki Yahudinin öldürülmesinden sonra bu zatlar Müslüman olmuşlardır. Bununla ilgili kısa bir açıklama daha önceki sayfalarda verilmiştir ki, Ebu Rafi adındaki Yahudi, hicri beşinci senede öldürülmüştü.
Ancak, Hafiz el-Beyhakî, bu konuyu Umretu 1- Kaza 'dan sonra burada anlatmıştır. O, Vakidî kanalıyla rivayet ederek Amr b Asın şöyle dediğini nakletmiştir:
"Ben, İslâm'dan uzaklaşan inatçı bir kimse idim. Müşriklerle birlikte Bedir savaşına katıldım. Kurtuldum. Sonra Uhud savaşma katıldım, yine kurtuldum. Bir ara kendi kendime şöyle dedim: "Daha ne zamana kadar tedbir alacak ve savaşacağım? Allah'a yemin ederim ki, Muhammed Kureyşlilere üstün gelecektir." Böyle dedikten sonra Raht denilen yerdeki mallarımın başına gittim. İnsanlarla artık az görüşür oldum. Hudeybiye'de Rasûlullah (s.a.v.), Kureyşlilerle birlikte barış antlaşması yapıp Medine'ye döndüğünde ve Kureyşliler de Mekke'ye döndüklerinde yine kendi kendime şöyle dedim:
"Gelecek sene Muhammed ve ashabı Mekke'ye gireceklerdir. Artık ne Mekke'de durabilirim ne de Taif te. Buralardan çıkıp gitmekten daha iyi bir yol yok."
O zaman ben İslâm'dan henüz uzakta idim. Bütün Kureyşliler Müslüman olsalar bile benim Müslüman olacağıma aklın yatmıyordu. Mekke'ye geldim. Kavmimden bazı adamları etrafıma topladım. Onlar benim görüşüme uyarlar, sözlerimi dinlerlerdi. Başlarına bir iş geldiği zaman beni öne sürerlerdi. Ben onlara şöyle dedim:
- Ben aranızda nasıl bir adamım?
- Görüş sahibimiz ve savunucumuzsun. Bereketli işlerde, uğurlu işlerde bizim görüşümüzü sen ifade edersin.
- Biliyorsunuz ki, Muhammed'in işi gittikçe kuvvetleniyor. Ve arzumuz hilafına her gün biraz daha ilerliyor. Ben birşey düşündüm. Bakalım siz ne dersiniz?
- Neyi düşündün?

- Ben diyorum ki; Necaşi'ye gidelim ve yanında kalalım. Eğer Muhammed bizim kavmimize galip gelirse o zaman Necaşi'nin yanında kalırız. Necaşi'nin emri altında yaşamak, bizim için Muhammed'in emrine girmekten daha iyidir. Ve eğer bizim kavmimiz ona galip gelirse biz, kavmimiz arasında tanınan kimseleriz. Bize onlardan zarar gelmez.
- Vallahi bu doğru, makul ve yerinde bir düşüncedir.
- O halde, ona gideceğimize göre hediye götürmemiz gerekir.
Memleketimizden ona hediye olarak götürülen şeylerin en makbulü deri olduğu için ona bir hayli deri toplayarak beraberimizde götürdük. Allah'a yemin ederim ki, biz daha onun yanına girmemiştik ki, bir de baktım; Amr b. Ümeyye ed-Damrî geldi. Rasûlullah (s.a.v.), onu bir mektupla Necaşi'ye göndermişti. Ümmü Habibe binti Ebi Süf-yan'ı onunla evlendiriyordu. Amr, Necaşi'nin yanma geldi. Sonra oradan çıkıp gitti. Ben de arkadaşlarıma dedim ki: Bu, Amr b. Ümey-ye'dir. Durun, Necaşi'ye gittiğimizde bunun boynunu vurmak için bize teslim etmesini rica edeyim. Zira bu adam, Muhammed'in elçisi olduğu için biz onu öldürürsek, Kureyşlilere büyük bir hizmet etmiş oluruz ve onlarda böylece sevinmiş olurlar.
Yanına girdiğim zaman, her girişimde yaptığım gibi secdeye kapandım. Bana:
- Hoş geldin dostum, memleketinden bana bir hediye getirdin mi? diye sordu.
- Evet, sana bol miktarda deri getirdim, dedim ve derileri ona gösterdim. O da hediyemizi beğendi ve bir kısmını komutanlarına dağıttı. Kalan kısmını da bir yere saklamaları için adamlarına emir verdi. Hediyemizi beğendi ve çok memnun oldu. Sonra kendisine şöyle dedim:
- Ey Hükümdar! Demin bir adamın yanınızdan çıktığını gördüm. O adam, bize düşman olan bir kimsenin elçisidir. Onu bana ver de öldüreyim. Çünkü o düşmanımız, bizim büyüklerimizden ve iyilerimizden birçok kimseleri öldürmüştür.
Bunun üzerine Necaşi kızdı ve elini kaldırıp burnuma öyle bir vurdu ki, burnum kırıldı zannettim. Burnumun deliklerinden kan boşalmaya başladı. Kanı elbisemin ucuyla temizlemeye başladım. Öyle bir zillete düştüm ki, keşke yer yarılsaydı da içine girseydim, diye düşündüm. Ondan çok korktuğum için böyle bir düşünceyi içimden geçirdim. Sonra ona şöyle dedim:
- Ey hükümdar! Eğer hoşlanmayacağım bilseydim sana bu teklifi yapmazdım.
O da utandı ve bana şöyle dedi:
- Ey Amr! Musa ve İsa peygamberlere gelen Namus-u Ekber'in (Cebrail'in) kendisine geldiği şahsın elçisini, öldürmek için benden istiyorsun. Bu nasıl tekliftir?
Amr dedi ki: Sonra Cenâb-ı Allah, kalbimdeki düşünceleri değiştirdi. Ben de kendi kendime şöyle dedim: "Bu gerçeği Araplar ile Acemler kabul ettiler. Sen mi buna muhalefet edeceksin?"
Sonra hükümdara şöyle dedim:
- Ey Hükümdar, sen de buna şahadet ediyor musun?
- Evet ey Amr. Allah katında ben de buna şahadet ediyorum. Sen bana itaat et ve o rasûle tabi ol. Zira Allah'a yemin ederim ki, o, hak peşindedir. Musa b. İmran, nasıl Firavun ile askerlerine karşı galip geldiyse, bu da muhaliflerine karşı galip çıkacak ve muzaffer olacaktır.
- O halde onun adına Müslümanlık üzerine benden bey'at alır mısın?
- Evet.
Böyle dedi ve elini uzattı. Ben de ona bey'at ettim. Sonra o bir leğen getirilmesini emretti. Yüzümdeki kam yıkadı ve bana yeni elbiseler giydirdi. Önceden üzerimde bulunan elbiseler kana bulanmışlardı. Onları çıkarıp attım. Sonra çıkıp arkadaşlarımın yanma gittim. Ne-caşi'nin giydirdiği elbiseleri üzerimde görünce sevinip şöyle dediler:
- Arkadaşından elde etmek istediğini elde edebildin mi?
- İlk görüşmede bunu kendisine söylemeyi hoş bulmadım. Ama tekrar yanma gideceğimi kendisine söyledim.
- Doğrusu, senin dediğindir.
Yanlarından ayrıldım. Ve bir ihtiyacımı görmeye gittim. Limana vardım. Bir geminin yüklenmiş ve harekete hazır halde beklediğini gördüm. Onlarla birlikte gemiye girdim ve gemi hareket etti. Nihayet Şübe'ye vardılar. Ben gemiden çıktım. Yanımda azığım vardı. Bir deve satın aldım. Medine yoluna koyulmak üzere oradan ayrıldım. Yola revan oldum, nihayet Merrü'z-Zehran'a vardım. Oradan da yola devam ettim. Hidde'ye ulaştım. Orada benden önce iki kişinin ev aramakta olduklarını gördüm. Biri bir çadıra girmiş, diğeri de dışarıda iki bineği tutmakta idi. Dikkat edince adamın Halid b. Velid olduğunu gördüm. Ona dedim ki:
- Nereye gidiyorsun?
- Muhamnıed'e gidiyorum. Herkes Müslüman oldu. İşe yarayanlardan, Müslüman olmayan kalmadı. Vallahi bana Öyle geliyor ki, az daha dursam, sırtlan nasıl boynundan tutulup ininden çıkarılırsa, gelip boynumuzdan tutarak bizi de evlerimizden çıkaracaktır.
- Vallahi, ben de Muhammed'e gidiyorum. Müslüman olacağım. Ben böyle dedikten sonra Osman b. Talha dışarı çıktı. Bana mer-
haba dedi. Sonra üçümüz birlikte eve girdik. Daha sonra birlikte gitmeyi kararlaştırarak yola çıkıp Medine'ye vardık. Hiç unutmuyorum, Ebu Utbe kuyusunun başına vardığımızda birisi: 'Ya Rebah, Ya Rebah, Ya Rebah!" diye kölesini çağırıyordu. Biz bunu hayra yorup yürüdük. Adam sonra bize bakarak -zannedersem beni ve Halid b. Ve-
lid'i kastederek- :

- Bu iki adam da geldikten sonra Mekke'nin anahtarı artık teslim alındı demektir, dedi ve mescide doğru koşarak gitti.
Ben de Hz. Peygamber'e gelişimizi müjdelemek için mescide gittiğini zannetmiştim -ki bu zannımda da yanılmamıştım- ve gidip Har-re'de indik. Orada elbiselerimizi değiştirinceye kadar ikindi ezanı okundu. Sonra kalkıp Hz. Peygamber'e gittik Yanma girdiğimizde, yüzünde bir aydınlık vardı. Müslümanlar da onun etrafını sarmışlardı. Ve bizim gelişimizden ötürü sevinçli idiler. Önce Halid b. Velid, ondan sonra Osman b. Talha ilerleyip bey'at ettiler. Onlardan sonra ben ilerledim ve birden kendimi onun dizleri dibine oturmuş buldum. Utancımdan başımı kaldırıp ona bakamıyordum. Geçmiş günahlarımın bağışlanması şartı ile ona bey'at ettim. Gelecek günahlarım ise hiç hatırıma gelmedi.
Hz. Peygamber de:
- Şüphesiz İslâmiyet daha Önce işlenen günahları siler, süpürür. Hicret de aynı şekilde geçen günahları siler, dedi.
Allah'a yemin ederim ki ben ve Halid b. Velid Müslüman olduktan sonra Peygamber (s.a.v.), önemli gördüğü herhangi bir işte ikimize verdiği değeri hiç kimseye vermiyordu. Ebu Bekir'in yanında da bu değere sahip idik. Hz. Ömer zamanında da bu durumda idik. Ancak Hz. Ömer, Halid'e karşı kınayıcı bir tutum sergilemekte idi."
Vakidî, hocası Abdülhamid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ye-zid b. Ebi Habib'e şöyle bir soru sordum:
- Amr b. As ile Halid b. Velid'in Medine'ye ne zaman geldiklerini bana söyleyebilir misin?
- Hayır. Ancak fetihden önce geldiler."
Ben derim ki: Babam bana haber verdi ki, Amr b. As, Halid b. Velid ve Osman b. Talha, hicretin sekizinci senesinin safer ayında Medine'ye geldiler. [19]

Halid B. Velid'in Müslüman Oluşu

Vakidî, Yahya b. Muğire b. Abdurrahman b. Haris b. Hişam kanalı ile Halid b. Velid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cenâb-ı Hak, benim hakkımda iyilik dilediği aman kalbime Müslümanlığı yerleştirdi. Artık kâr ve zararımı düşünebilecek, rüşdümü isbat edecek duruma geldim. Muhammed (s.a.v.) ile yapılan birçok savaşta hazır bulundum ve katıldığım her savaştan dönünce, içimden; "Vallahi ben, boş ve faydasız bir iş yapıyorum, er geç bu adam üstün gelecektir." diyordum.
Hz. Peygamber, Hudeybiye'ye geldiği zaman yine müşriklerden bir süvari kafilesi ile birlikte karşısına çıktım ve onunla Usfan'da karşılaşıp karşısına dikildim. O da bizim karşımızda arkadaşlarına öğle namazını kıldırdı. O sırada ona hücum etmek istedikse de sonradan vazgeçtik. Bu da hayırlı oldu. Kendisi de bizim maksadımızı sezmiş olacak ki, arkadaşlarına ikindi namazını korku hali namazı olarak kıldırdı. Ben de artık ona birşey yapamıyacağımıza kesin olarak inandım. O da bizden uzaklaşıp üzerinde bulunduğumuz yolun sağ tarafını tuttu. Kendisi, Kureyşlilerle beraber barış antlaşmasını yaptıktan ve Kureyşliler onu geri çevirdikten sonra içimden; "Artık ne kaldı? Ben nereye gideceğim? Necaşi'ye gidersem, o da Muhammed'e tabi olmuş ve Muhammed'in arkadaşları onun yanındadırlar. Güvenlik içindedirler. Herakliyus'a gidersem, o zaman dinimden çıkıp Hris-tiyanhk yahud Yahudilik dinine gitmek zorunda kahrım. Üstelik milliyetimi de yitirmiş olurum. En iyisi, buradakilerle birlikte kendi yurdumda kalmaktır." dedim.
İşte ben bu düşünce için de iken Rasûlullah (s.a.v.), Umretü'l-Kazâ'yı yapmak üzere Mekke'ye girdi. Ben de onun Mekke'ye girişini görmemek üzere gizlendim. Kardeşim Velid b. Velid de onunla birlikte Mekke'ye gelmiş ve beni aramıştı- Bulamadığı için bir mektup yazmıştı. Mektubu açıp baktım, şöyle yazıyordu:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Kardeşim! Ben senin İslâmiyet'e karşı olmandan daha delice bir davranış görmüyorum. Oysa ki sen akıllı bir kimsesin. Kaldı ki, İslâmiyet gibi bir dinin üstünlüğünü kavrayamayan hiçbir kimse yoktur. Rasûlullah (s.a.v.) da: - Halid nerede? diye seni benden sordu.
Ona:
- Allah onu getirecektir, dedim. Rasûlullah:
- Onun gibi bir adam nasıl olurda hâlâ İslâmiyet'in yüceliğini kavrayamaz, ona şaşarım. Oysa ki, onun o üstün cesaret ve yorulmak bilmeyen gayreti, Müslümanların safında olsaydı, onun için daha hayırlı olurdu. Ben onu başkalarından üstün tutacaktım, dedi.
Şu halde ey kardeşim! Bari kaçırmış olduğun iyi fırsatların birini değerlendirmeyi ihmal etme"
Halid b. Velid diyor ki: Ben mektubu okuduktan sonra ortaya çıkmakta acele ettim. Ve İslâmiyet'e karşı arzum arttı. Hele Rasûlullah (s.a.v.)'m beni sorması, beni çok sevindirdi. Bir ara rüyada dar ve kuraklık bir memleketten, yemyeşil ve geniş bir memlekete çıktığımı görmüştüm. Bunu, bir rüyadır deyip küçümsedim. Fakat Medine'ye gittiğim zaman, Ebu Bekir'e bu rüyam sorayım dedim.
Ebu Bekir (r.a.) bana şöyle dedi:
- Gördüğün darlık, müşriklikte geçen ömründür. Geniş ve yemyeşil olan memleket ise, Cenâb-ı Allah'ın seni kavuşturduğu İslâm dinidir.
Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gitmeye karar verdiğim zaman, yanımda kimi götüreyim diye tereddüt ettim. O sırada Safvan b. Ümey-ye'ye rastladım. Ona şöyle dedim:
- Ya Eba Vehb! İçinde bulunduğumuz hali görüyor musun? Biz azala azala, tilkinin dişleri kadar kaldık. Muhammed yalnız

Araplara değil, Acemlere de galip gelmiş bulunmaktadır. Biz de gidip ona tabi olsaydık iyi olurdu. Zira onun şeref ve üstünlüğü, bizim için de üstünlüktür.
Fakat Safvan, benim sözümü şiddetle reddedip:
- Benden başka ona tabi olmayan hiçbir kimse kalmasa bile ben, yine ona tabi olmam, dedi ve birbirimizden ayrıldık.
Bunun babası ve kardeşi Bedir savaşında öldürüldükleri için kin besliyor dedim. Ondan sonra Ebu Cehil'in oğlu İkrime'ye rastlayıp aynı sözü ona da söyledim. O da bana Safvan'm verdiği cevabın aynısını verdi.
Ona:
- Bari bu teklifi sana yaptığımı kimseye söyleme, dedim. Oda:
- Olur, kimseye söylemem, dedi.
Bunun üzerine ben evime gidip devemin hazırlanmasını emrettim. Devemi alıp evden çıkarken yolda bana Osman b. Talha rastladı. Önce, "Bu benim dostumdur, ona söylersem belki kabul eder." diye düşündümse de, onun da atalarının öldürüldüğünü hatırlayıp söylemek istemedim. Sonra ona söylersem ne olur? Zaten nasılsa ben yol üz erin deyi m, diye düşünüp ona, düştüğümüz durumu anlattıktan sonra:
- Biz âdeta deliğe sığınmış bir tilki durumundayız. Eğer deliğe bir tulum su dökülse tilki dışarı çıkmak zorunda kalır, dedim ve diğer iki arkadaşıma söylediğimi ona da söyledim.
Fakat o bana hemen icabet etti. Ve beraber gitmeyi kararlaştırdık.
Ona:
- Görüyorsun ki, devemi de getirmiş, yola çıkmış bulunuyorum. Falanca yoldan gidiyorum. Yarın sabah Ye'cec denilen yerde buluşalım. Hangimiz oraya önce gelirse diğerini beklesin, dedim.
Daha şafak sökmemişken orada buluştuk. Sonra beraberce yola devam ettik. Nihayet Hidde'ye vardık. Orada, Arar b. As arkadan bize yetişti. Birbirimizle merhabalaştıktan sonra bize:
- Nereye gidiyorsunuz? diye sordu. Ona:
- Ya sen ne için yola çıktın? diye sorduk. Aynı soruyu o da bize sordu. Biz de:
- Medine'ye gitmek ve Müslüman olmak için, dedik.
- Benim de maksadım odur, dedi.
Ondan sonra üçümüz beraber gittik. Medine'ye vardıktan sonra gidip Harre sırtı denilen semte indik. O sırada Hz. Peygamber bizim gelişimizi haber almış ve sevinmişti. Biz, yolculuk elbiselerimizi çıkarıp iyi elbiselerimizi giydik ve onun yanma gitmek üzere çıkarken kardeşim rastgeldi ve bana:
- Acele et, zira Rasûlullah (s.a.v.) senin gelişini haber almış ve sevinmiştir. Seni bekliyor, dedi.
Biz de acele ederek Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in yanına çıktığımız zaman beni güler yüzle karşıladı. Ta yanına varıp peygamberi selamı verdim. O da güler yüzle selamımı aldı.
Ben:
- Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve senin Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim, dedim.
Bana:
- Gel bakayım, seni doğru yola ileten Allah'a hamd olsun. Ben seni akıllı biliyor ve aklının, birgün seni hayra yönelteceğini umuyordum, dedi.
Ben:
- Ya Rasûlallah! Hakka karşı uzun zaman direnip seninle yapılan birçok savaşlara karşı saflarda katıldım. Allah'a dua et ki, beni bağışlasın, dedim.
Hz. Peygamber (s.a.v.):
- İslâmiyet, kendinden önce işlenen günahları siler, dedi. Kendisine:
- Bunun için senden teminat isterim, dedim. Bunun üzerine:
- Allah'ım! Halid'in Hakka karşı bugüne kadar olan direnişini affet, diye dua etti.
Bundan sonra Osman b. Talha ve Amr b. As (r.anhuma) ilerleyip bey'at ettiler. Bizim bu gidişimiz hicretin sekizinci yılının safer ayında idi. Allah'a yemin ederim ki, o günden beri Rasûlullah (s.a.v.), önemli gördüğü herhangi bir işinde, ashabından hiçbirini benimle bir tutmadı." [20]

Hevazîn'deki Bir Gruba Gönderilen Şücâ B. Vehb El-Esedî Seriyyesi

Vakidî, İbn Ebi Sebre kanalı ile Ömer b. Hakem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), yirmidört kadar adamın başında Şücâ b. Vehb'i, Hevazindeki bir topluluğa gönderdi. Onlara saldırmasını emretti. O da adamlarıyla birlikte yola çıktı. Gece yol alıyor, gündüz gizleniyordu. Hevazinlilerin yanma gelirken saldırmaya başladı. Arkadaşlarına da fazla ileri gitmemelerini tembihledi. Sonuçta çok miktarda büyük ve küçük baş hayvanları ele geçirdiler. Bunları önlerine katıp Medine'ye getirdiler. Seriyyedeki adamlardan herbirine on-beşer deve hisse düştü. Başkalarının rivayetine göre bunlar, esirler de ele geçirmişlerdi. Seriyyenin emiri, Hevazinlilerden parlak yüzlü bir cariyeyi kendine seçip ayırdı. Sonra Hevazinliler,

Müslüman olarak Medine'ye geldiler. Peygamber (s.a.v.), yanına gelen emirleri, e-sirlerin kendilerine iade edilmesi hususunda fikir alış-verişinde bulundu. Peygamber (s.a.v.)'de bunu olumlu karşıladı ve esirlerini iade etti. Yalnız yanında bulunan cariyeyi gitme veya kalma hususunda tamamen serbest bıraktı. O da Rasûlullah'm yanında kalmayı tercih etti."
Yukarıda anlatılan bu seriyye, İmam Şafiî'nin, Malik ve Nafi kanalı ile İbn Ömer'den rivayet etmiş olduğu şu seriyye olabilir Rasûlullah (s.a.v.), Necid taraflarına bir seriyye gönderdi. Aralarında Abdullah b. Ömer de vardı. Abdullah b. Ömer şöyle dedi:
"Çok miktarda deve ele geçirdik. Seriyyede bulunan herbirimize oniki deve hisse düştü. Rasûlullah (s.a.v.), oniki develik ganimetlerimizi birer birer sayıp bize verdi."
Ebu Davud, Hennad kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Necid taraflarına bir seriyye gönderdi. Ben de o seriyye ile birlikte gittim. Çok miktarda büyük baş hayvan elege-çirdik. Komutanımız herbirimize, hakettiğimiz ganimet develerini birer birer sayıp teslim etti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldik. O da ganimetlerimizi aramızda taksim etti. Bizden herbirimize humustan (beşte birlik pay ayrıldıktan) sonra onikişer deve düştü. Rasûlullah, komutanımızın bize verdiği payların hesabım sormadığı gibi onun yaptığı bu uygulamayı da yermedi. Onun vermiş olduğu payla birlikte toplam hissemiz onüçer deve oldu." [21]

Şam Diyarındaki Beni Kudaaya Gönderilen Ka'b B. Ümeyr Seriyyesi

Vakidî, Muhammed b. Abdullah kanalı ile Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), onbeş kişilik bir seriyyenin başında Ka'b b. Ümeyr el-Gifarî'yi yola çıkardı. Bu seriyye, Şam'a yakın Zatı Atlah'a vardı. Orada büyük bir kalabalıkla karşılaştı. Onları İslâm'a davet etti ama onlar bu davete icabet etmediler, onları ok yağmuruna tuttular. Rasûlullah'm sahabeleri bu durumu görünce onlarla şiddetli bir şekilde savaştılar, ama bu savaşta öldürüldüler. Onlardan bir a-dam ağır bir şekilde yaralanmış ve canını vermek üzere idi. Geceleyin yarası soğuyunca kendini zorlukla sürükleyerek Medine'ye gelip Rasûlullah'a ulaştı. Rasûlullah, onlara bir ordu göndermeye niyetlen-diyse de onların başka bir yere taşındıklarını duyduğu için bu niyetini gerçekleştirmekten vazgeçti. [22]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/350-355.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/355-358.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/358.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/358-364.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/365-366.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/366-369.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/370.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/371.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/371.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/372-374.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/374-376.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/376-378.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/378-379.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/380-389.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/390-391.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/391-394.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/394.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/394-395.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/396-399.
[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/400-403.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/403-404.
[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/404.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Mu'te Gazvesi
Fasıl
Fasıl
Üç Emir; Zeyd, Cafer Ve Abdullah B. Revaha'nın Faziletleri
Mu'te Gazvesinde Şehid Düşen Müslümanlar
Mu'te Gazvesi Hakkında Söylenen Şiirler
Rasûlullah (S.A.V.)Tn Çevre Ülke Hükümdarlarına Heyetler Gönderip Onları Allah'a İmana Ve İslama Davet Edici Mektuplar Yazması
Peygamber (S.A.V.)'İn Şam'daki Hrîstiyan Arap Hükümdarlarına Elçi Ve Mektup Göndermesi
Peygamber (S.A.V.)'İn Fars Hükümdarı Kisra'ya Elçi
Göndermesi
Peygamber (S.A.V.)'İn Mukavkis'e Elçi Göndermesi
Zatü's-Selasil Gazvesi

Mu'te Gazvesi

Bu, Zeyd b. Harise komutasındaki 3.000 kişilik bir seriyyedir ki, Şam taraflarında Belka toprağına gönderilmiştir.
Muhammed b.İshak, Umretü'l Kazâ'yı anlattıktan sonra dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) Medine'de zilhiccenin kalan kısmında ikamet etti -o seneki haccın idaresini müşrikler yürüttüler- muharrem, safer, re-biyülevvel ayında Şam'a elçiler heyeti gönderdi, onlar orada öldürüldüler.
Muhammed b. Cafer b. Zübeyr, Urve b. Zübeyr'den naklen bana şu haberi verdi:
Rasûlullah (s.a.v.), hicretin sekizinci senesinin cemaziyelevvel a-ymda Mu'te'ye askeri bir birlik gönderdi. Onların başlarına da Zeyd b. Harise'yi komutan tayin etti ve şöyle dedi: "Eğer Zeyd öldürülürse, yerine Cafer b. Ebi Talib milletin üzerine komutan olsun. Eğer Cafer'e de birşey olursa onun yerine Abdullah b. Revaha geçsin."
Bunun üzerine halk (ordu) techizatlandı, sefer hazırlığı yaptı. Sayıları 3.000 kişi idi.
Vakidî, Rabia b. Osman kanalı ile Hakem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yahudi Numan b. Fenhas gelip insanlarla birlikte duran Rasûlullah (s.a.v.)'ın önünde durdu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Zeyd b. Harise insanların emiridir. Eğer Zeyd öldürülürse, o zaman emirleri Cafer b. Ebi Talib olsun. Eğer Cafer öldürülürse, o zaman emirleri Abdullah b. Revaha olsun. Eğer Abdullah b. Revaha da öldürülürse, o zaman Müslümanlar kendi aralarında bir adamı beğenip seçsinler ve onu üzerlerine emir tayin etsinler.
Numan dedi ki:
- Ey Eba'l-Kasım! Eğer sen peygamber isen az veya çok emir olarak isimlendirdiğin bu adamların hepsi öldürülürler. Çünkü İsrailo-ğullarmdan olan peygamberler, kavmin üzerine emir olarak bir adamın ismini verip de: "Eğer falan öldürülürse emir falan olsun." deyip böylelikle yüz kişinin adını belirl es elerdi bile o yüz kişinin tamamı öldürülürdü.
Bundan sonra Numan, dönüp Zeyd'e şöyle dedi: "Hazırlan.... Eğer Muhammed peygamber ise, sen artık asla savaştan geri dönmiyecek-sin."
Zeyd de buna şu karşılığı verdi:
- Şahadet ederim ki, o, peygamberdir. Doğru sözlüdür. İyi bir kimsedir. Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun.
Bunu Beyhakî rivayet etmiştir.
İbn İshak dedi ki: Savaşa gidecek olanların Medine'den çıkış vakti geldiğinde insanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m ordu için tayin ettiği e-mirlerle vedalaşmaya başladılar. Abdullah b. Revaha vedalaştığı a-damlarla vedalaşırken ağlamaya başladı. Ona:
- Ey İbn Revaha, seni ağlatan nedir? diye sordular. O da şu karşılığı verdi:
- Allah'a yemin ederim ki, bende ne dünya sevgisi ne de size karşı şiddetli bir aşk ve özlem var. Ama duydum ki Rasûlullah (s.a.v.), Allah'ın kitabından şöyle bir ayet okuyor ki, bu ayette .Cehennem ateşini hatırlatıyor:
"Sizden Cehennem'e uğramayacak yoktur. Bu, Rabbinîn, yapmayı üzerine aldığı kesinleşmiş bir hükümdür." (Meryem, 7i.)
Şimdi ben Cehennem ateşine girdikten sonra oradan nasıl dönüp çıkabileceğimi bilemiyorum. Bu nasıl olacak?
Müslümanlar dediler ki: 'Allah sizinle beraber olsun ve sizi muhafaza etsin. Sizi salih kimseler olarak bize tekrar geri göndersin."
Abdullah b. Revaha da şöyle dedi:
"Fakat ben Rahman'dan mağfiret dilerim ve kanın kaymağını üstüne atacak güçlü bir darbe isterim.
Veya Harra'nın iki eliyle bağırsaklara ve ciğere işleyen bir mızrak ile hızla Öldüren bir dürtme isterim.
Ta ki benim kabrimin yanma vardıkları zaman, Allah o gaziyi doğru yola iletsin, denilsin ve o doğru yolu tutmuş olsun."
İbn İshak dedi ki: Kavim daha sonra çıkmak için hazırlandı. Abdullah b. Revaha, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Onunla vedalaş-tı ve sonra şöyle dedi:
"Allah, sana verdiği güzel şeyleri devamlı kılsın. Musa'yı sabit kılışı gibi. Ve yardım görenler gibi yardım etsin.
Şüphesiz ben, sende bolca hayır görüyorum.
Allah bilir ki, ben sabit görüşlüyüm.
Sen Peygambersin. Her kim ki senin hayrından mahrum kalsa, kader onu düşürmüş demektir."
İbn İshak dedi ki: Sonra millet, Medine'den çıkıp yola koyuldu. Rasûlullah (s.a.v.) da onlarla birlikte biraz yürüdü. Nihayet onlarla vedalaşıp geri döndü. Abdullah b. Revaha şöyle dedi:

"Hayırlı bir uğurlayıcı ve bir dost olarak Nahle'de kendisiyle vedalaştığım bir kişi üzerine selamlar olsun."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Muhammed kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mu'te'ye bir ordu gönderdi. Komutan olarak ordunun başına Zeyd'i tayin etti. Zeyd'in öldürülmesi halinde Cafer'in, Cafer'in öldürülmesi halinde ise Abdullah b. Revaha'nm komutan olacağını beyan etti.
Fakat Abdullah b. Revaha orduyla birlikte gitmeyip geride kaldı. Peygamber (s.a.v.)'le birlikte cuma namazını kıldı. Peygamber (s.a.v.) onu görünce; "Seni geride bırakan sebeb nedir?" diye sordu. O da şu
cevabı verdi:
- Seninle beraber cuma namazı kılmak için geride kaldım. Peygamber (s.a.v.):
- Allah yolunda bir gidiş veya dönüş, dünyadan ve dünyadaki şeylerden daha hayırlıdır, diye cevab verdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.), Abdullah b Reva-ha'yı bir seriyye ile birlikte gönderdi. Gönderme günü cumaya rastlamıştı. O da arkadaşlarını yola çıkardı. Önceden gönderdi ve: "Ben burada kalır, Rasûlullah'la birlikte cumayı kılar, sonra arkadaşlarıma kavuşurum." dedi. Peygamber (s.a.v.), cuma namazını kıldıktan sonra
onu gördü ve:
- Niçin sabahleyin arkadaşlarınla birlikte yola çıkmadın? Bunun sebebi nedir? diye sordu.
Oda:
- İstedim ki, seninle birlikte cumayı kılayım, sonra arkadaşlarıma kavuşayım, diye cevab verdi. Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
- Eğer yeryüzündeki şeylerin hepsini Allah yolunda harcasan bile, onların sabahleyin çıkmakla elde ettikleri sevab kadar kazanamazsın."
Bütün bunlardan anlaşıldığına göre komutanlar cuma günü yola
çıkmışlardır.
İbn İshak dedi ki: Sonra yürüdüler ve Şam topraklarından Ma-an'a indiler. Halk burada şu haberi aldı ki, Herakliyus, Belka topraklarından Maab'a, Rumlardan 100.000 kişilik bir ordu ile gelip ordugah kurmuştur. Lahm, Cüzam, Kayn, Behra ve Be kabilelerinden 100.000 kişi daha onlara katılmıştı. O katılanların başlarında Beli'-den olan İraşe kabilesinden Malik b. Zafile denilen bir adam vardı.
Denildi ki: Bizanslılar 200.000 kişi idiler. Onlardan başka 50.000 kişi de kendilerine katılmıştı. En azından Bizanslıla 100.000, Araplar ise 50.000 kişi idiler. Bunu Süheylî nakletmiş tir.
Bu haber Müslümanlara ulaşınca onlar, Maan'da iki gece kaldılar. Onların durumlarını düşünüyorlardı. Şöyle dediler: Durumu Ra-sûlullah (s.a.v.)'a yazarız ve düşmanlarımızın sayısını ona haber veririz. O da bizi ya takviye eder veya bize gereken emrini verir, biz de onun için yürürüz. Abdullah b. Revaha, orduyu cesaretlendirdi ve şöyle dedi:
- Ey kavmim! Şüphesiz hoşlanmadığınız şey muhakkak ki şehid-liği talep ederek çıkmamızdır. İnsanlarla ne sayı ile ne kuvvet ile ne de kalabalık olmakla savaşmıyoruz. Onlara ancak Allah'ın, bize ikram ettiği bu dinle karşılık vererek mukabele ediyoruz. İşte yürüyünüz. Bu yürüyüşünüz ancak iki iyilikten birini getirir: Ya galip geleceksiniz veya şehid olacaksınız.
Bunun üzerine halk, vallahi İbn Revaha doğru söyledi, dediler ve yürüdüler. Abdullah b. Revaha da o bekleyişleri esnasında şöyle dedi:
"Eca ve Fer dağlarından atları topladık. Kuru otla doyurulurlar onlar. Onların yük denkleri vardır.
Sert zeminden kurtulmaları için onları tabaklanmış derilerle nalladık.
O atlar, Maan'da iki gece kaldılar ve onların zayıflamalarından ve durgunluklarından sonra kuvvet ile rahattan sonraki dinçlik takip etti.
Biz yürüdük. Süratli koşan atlar da serbest bırakıldılar. Burun deliklerinden sıcak bir rüzgar ile nefes alıyorlardı.
Hayır razı olmaz, mutlaka Maab'a gideceğiz.
Herne kadar orada Arap ve Bizans olsada gideceğiz.
Ortayı doldurduk. Allah onları kasdetti. Ekşi yüzle geldiler.
Toz kalanları onlara yollar olmuştu.
Seslerin birbirine karıştığı ve çok olduğu bir yerde,
Yani askerlerin başları göründüğü zaman sanki o orduda mığferler, yıldızlarmış.
Böylece atlar geçimlerinden memnundurlar. Ağızlarındaki dişleri onları serbest bıraktı. Yani nikahlanırlar, tıpkı kadınlar gibi. Veya kocaya varmayan kadınlar gibi kalırlar."
İbn İshak, Abdullah b. Ebu Bekir kanalı ile Zeyd b. Erkanım şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ben, Abdullah b. Revaha'mn vesayetinde yetişen bir yetim çocuk idim. O seferinde beni de bineğinin terkisine alarak götürdü. Vallahi bir gece yürürken şu beyitleri söylediğini işittim:
"Beni kavuşturduğun ve içinde su kaynayan bir yerden sonra dört günlük mesafeye olan yolculuktaki yükünü taşıdığı zaman, sen nimetlenirsin, başkası ise yerilecek şeydir.
Ben artık arkama ve aileme dönmem.
Müslümanlar geldiler ve beni kalmaya iştahlı olarak Şam topraklarında bıraktılar.
Orada ne hurması zahir olmuş yağmur suyu ile sulanan ağaçlara ve ne de suya kanmış, diplerinden sulanan hurma ağaçlarına

aldırış etmem."
Zeyd b. Erkam dedi ki: Abdullah b. Revaha'dan bu satırları işittiğim zaman ağladım. O bana kamçı ile vurdu ve şöyle dedi: "Sana ne ey yaramaz! Allah'ın beni şahadetle rızıklandırmasmdan ve senin yolculuk eşyaların arasında cesed olarak geri dönmemden sana ne!"
Abdullah b. Revaha, daha sonra bu seferinin bir yerinde şu şiiri söyledi:
"Ey Zeyd, yürümek kendilerini zayıflatan ve böylece etleri azalan, süratli yürüyen develerin Zeyd'i.
Gece uzadı, amacına ulaştı, artık in."
İbn İshak dedi ki: Askerler yürüdüler ve Belka'nın sınırlarına vardıklarında Herakliyus'un Bizans'tan ve Araplardan toplanan askerleri ile Belka'nın köylerinden Meşarif denilen bir köyde karşılaştılar. Sonra düşman yaklaştı. Müslümanlar Mu'te denilen bir köye yöneldiler. O köyün yanında karşılaştılar. Müslümanlar, onlar için hazırlık yaptı. Sağ kola Beni Uzre'den Kutbe b. Katade'yi komutan olarak getirdiler. Sol kola da Ensâr'dan Abaye b. Malik'i kumandan koydular.
Vakidî, Rabia b. Osman kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Mu'te savaşma katıldım. Müşrikler bize yaklaştıklarında silah, sayı, teçhizat, binek, ipek, altın bakımından onlara karşılık verecek güçte olmadığımızı gördük. Gözlerim hayretten parladı. Sabit b. Erkam bana dedi ki:
- Ey Ebu Hüreyre! Öyle sanıyorum ki karşmdakileri büyük bir kalabalık olarak görüyorsun?
- Evet.
- Sen Bedir savaşma bizimle birlikte katılmamıştın. Gerçek şu ki, biz o zaman sayı çokluğu ile muzaffer olmuş değildik."
Bunu Beyhakî rivayet etmiştir.
İbn İshak dedi ki: Sonra ordular birbirleriyle karşı karşıya gelip savaştılar. Zeyd b. Harise, Rasûlullah (s.a.v.)'m bayrağını eline almış olduğu halde savaştı. Nihayet kavmin mızraklarının arasında kan kaybederek öldü. Sonra bayrağı Cafer eline alıp savaştı. Savaş esnasında çıkmaza girdiği zaman kızıl atından kendini yere attı ve atın ayaklarını kesti. Sonra düşmanla savaştı ve nihayet öldürüldü. Cafer, İslâm tarihinde atının ayaklarını kesen ilk kişi oldu.
İbn İshak, Yahya b. Abbad kanalı ile Abdullah b. Zübeyr'in dedesi Abbad'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Beni hanımına emzirten babam -ki Beni Mürre b. Avf tandır- Mu'te gazvesinde hazır bulunmuştu. Bana şu haberi verdi: "Vallahi sanki ben, kızıl atından kendini atıp sonra o atın ayaklarını kestiği, sonra savaştığı ve öldürüldüğü zaman Cafer'e bakıyordum. O şöyle diyordu:
"Cennet ne güzeldir. Ona yaklaşmak ne güzeldir ve onun içeceği soğuktur.
Rum ise Rum'dur. Onun azabı yaklaşmıştır, kafirdir, nesebleri u-z aktır.
Onların darbeleri savaşta benim üzerime gelsin."
Düşmanın yararlanmasından endişe edildiği takdirde Müslümanların savaş halinde kendi binek hayvanlarım kesmelerine cevaz verenler, bu hadiseyi delil olarak ileri sürmüşlerdir. Nitekim İmam Ebu Hanife de orduyla birlikte yürüyememesinden ve bu sebeple düşmanın yakalayıp ele geçirmesinden ve yararlanmasından korkulduğu takdirde ganimet hayvanlarının ve eşyalarının kesilip yakılmasına fetva vermiştir ki, bu durumda kesilen ve yakılan şeylerin ateşi, Müslümanlarla düşman arasında bir engel meydana getirir. Doğrusunu Allah bilir.
Süheylî dedi ki: Hiç kimse Cafer'in bu davranışım uygunsuz görmüş değildir. Ancak düşmanın o hayvanları ele geçirmesinden endişe edilmemesi halinde o hayvanların kesilmeleri caiz değildir. Bu, hayvanın boş yere öldürülmesi yasağının kapsamına girmemektedir.
İbn Hişam dedi ki: "İlim ehlinden olup kendisine güvendiğim bir kimse bana haber verdi ki, Cafer bayrağı sağ eline alıp savaştı. Sağ eli düşman tarafından kesildi. Bunun üzerine o da bayrağı sol eline alıp savaştı. Sol eli de kesildi. Bunun üzerine o, bayrağı kucakladı. Oldürülünceye kadar kucağında muhafaza etti. O esnada o, otuzüç yaşında idi. Sağ ve sol kollarının kesilmesine karşılık olarak Cenâb-ı Allah, Cennet'te ona iki kanadı mükafat olarak verdi ki, o kanatlar vasıtasıyla dilediği yere uçar. Denildi ki, Bizanslılardan bir adam onu vurup ikiye ayırdı."
İbn İshak dedi ki: Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr, babası Abbad'ın şöyle dediğini bana anlattı: Bana süt emzirten babam -ki o, Beni Mürre b. Avf kabilesindendi- bana şöyle dedi: Cafer öldürüldüğünde Abdullah b. Revaha bayrağı aldı, atma binmiş olarak ilerledi.
Atından inmeye başladı ve biraz tereddüt geçirdi. Sonra şöyle dedi:
"Ey can, yemin ettim, elbette ineceksin. Muhakkak ya ineceksin, yoksa zorla inersin.
İnsanlar bağırır, toplanır ve ağlarlarsa, sana ne oluyor ki, seni Ceıinet'ten hoşlanmaz görüyorum.
Huzur ve sükûnlu zamanların epey oldu.
Sen, eski bir su kabında sadece az ve saf bir susun."
Ve yine şöyle dedi:
"Ey can, eğer öldürülmezsen ölürsün. Bu öyle bir ölüm ateşidir ki, ona girmiş durumdasın. Temenni ettiğin şeyler sana verilmiştir.
Eğer ö ikisinin yaptıklarını yaparsan, amacına ulaşmışsın demektir."
(O ikisi) sözü ile arkadaşları Zeyd ve Cafer'i kastetmişti. Sonra a-tından indi. İndiğinde amcasının oğlu ona etli bir kemik getirdi ve şöyle dedi:

- Bunu ye de biraz güçlen. Çünkü sen bu günlerde çok yoruldun. O da o eti amcasının oğlunun elinden aldı. Ve ağzıyla ondan bir
parça kopardı. Sonra milletin izdiham seslerini duydu ve şöyle dedi: "Ey Abdullah, sen hâlâ dünyada mısın?" Sonra o eti elinden attı. Kılıcım alıp ilerledi. Savaştı, nihayet öldürüldü.
Bundan sonra bayrağı Beni Aclan'm kardeşi Sabit b. Akrem alıp
şöyle dedi:
- Ey Müslümanlar topluluğu! Sizden bir adam üzerine anlaşınız,
Onlar da dediler ki:
- İşte o adam sensin.
- Ben bu işi yapacak değilim.
Bunun üzerine halk, Halid b. Velid üzerinde anlaştı. O da bayrağı aldığında saldırmaktan vazgeçti. Yalnız savunmaya geçti. Milleti u-zağa çekti. Sonra orayı terkedince karşı taraf da terk etti. Nihayet herkes oradan ayrılıp uzaklaştı.
İbn İshak dedi ki: "Bana gelen habere göre halk (ordu), musibete maruz kaldığında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Zeyd b. Harise bayrağı aldı ve onunla savaştı. Nihayet şeHd olarak öldürüldü. Sonra Cafer bayrağı aldı. Onunla savaştı. Ve şehid olarak öldürüldü.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.) sustu. Bu arada Ensâr'ın yüzü değişti. Zannettiler ki Abdullah b. Revaha'nm hakkında hoşlanmadıkları birşey olmuş. Bunun üzerine şöyle dedi:
- Sonra Abdullah b. Revaha bayrağı aldı ve onunla savaştı. Nihayet şehid olarak öldürüldü. Sonra sözüne devamla şöyle dedi:
- Rüyada altından mamul karyolalar üzerinde Cennet'te bana gösterildiler. Ben de Abdullah b. Revaha'nın karyolasında, iki arkadaşının karyolalarından farklı olarak bir eğrilik ve eğiklik gördüm. Dedim ki:
- Bu nedendir? Bana denildi ki:
- O ikisi yürüdüler. Abdullah ise biraz tereddüt geçirdi. Sonra yürüdü."
Buharı, Ahmed b. Vakid ve Hammad b.p Zeyd kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etti: "Rasûlullah (s.a.v.), ölüm haberleri gelmeden önce Zeyd'in, Cafer'in ve Abdullah b. Revaha'nın ölüm haberini insanlara verdi ve şöyle buyurdu:
- Zeyd bayrağı aldı ve vuruldu. Sonra Cafer bayrağı aldı ve vuruldu. Sonra İbn Revaha bayrağı aldı ve vuruldu. (Böyle derken Rasû-lullah'ın gözlerinden yaş akıyordu.) Nihayet bayrağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç (Halid b. Velid) aldı. Sonunda Allah, onun vasıtasıyla onlara fethi nasib etti."
Buharı, Ahmed b. Ebi Bekr ve onun kanalı ile Muğire b. Abdur-rahman el-Mahzumî tariki ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etti:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mu'te gazvesinde Zeyd b. Harise'yi emir tayin etti ve şöyle buyurdu:
- Eğer Zeyd öldürülürse Cafer emir olsun. Eğer Cafer öldürülürse Abdullah b. Revaha emir olsun."
Abdullah dedi ki: "Ben o gazvede onların arasındaydım. Cafer b. Ebi Talib'i aradık. Onu öldürülmüşler arasında bulduk. Vücudunda doksan küsur darbe bulduk."
Buharî, İbn Ebi Hilal'in (Said b. Ebi Hilal el-Leysî'nin) şöyle dediğini rivayet etti: "İbn Ömer'in, Mu'te gazvesinde Cafer b. Ebi Talib'in cesedi üzerinde durduğunu ve vücudunda elli yara bulunduğunu, ancak bu yaralardan hiçbirinin arkada bulunmadığını söylediğini Nafi bana haber verdi."
Şimdi bu iki rivayeti nasıl uzlaştıracağız? Uzlaştırma ancak şöyle olur: İbn Ömer, Cafer'in vücudunda ancak elli kadar yara ve darbe görebilmiştir. Ondan başkaları ise, daha fazla sayıda yara ve darbe bulmuş olabilirler veya elli kadar darbe onun öldürülmesinden önce idi. Öldürülüp yere düşmesinden sonra sırtına daha fazla darbe vurmuşlardı. İbn Ömer ise, onun vücudunun ön tarafındaki darbe ve yaraları saymıştır, Cafer'in Öldürülmesinden önce bu kadar yara ve darbeyi onun vücudunda görmüştür. Allah ondan razı olsun.
İbn Hişam'ın anlattığı gibi Cafer'in önce sağ elinin kesildiği, buna rağmen bayrağı tuttuğu, sonra sol elinin kesildiği şeklindeki rivayeti, Buharî'nin şu rivayeti teyid etmektedir: Muhammed b. Ebu Bekir, Amir'in şöyle dediğim rivayet etti: İbn Ömer Cafer'in oğlunu selamlarken ona şöyle derdi: "Ey iki kanatlının oğlu, sana selam olsun."
Buharî Ebu Nuaym ve Süfyan kanalı ile Halid b. Velid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Mu'te gününde elimde dokuz kılıç parçalandı. Elimde sadece Yemanî bir pala kaldı."
Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Nasr b. Katade kanalı ile Halid b. Semir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Abdullah b. Rebah el-Ensârî bize geldi. Ensâr, onu fakih bilirdi. İnsanlar onun etrafını çevrelediler. Ben de onun etrafını çevreleyenlerden biri oldum. Bize şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'m süvarilerinden Ebu Katade bize anlattı ki, Rasûlullah (s.a.v.), Ümera (emirler) ordusunu gönderdi ve şöyle buyurdu: "Zeyd b. Harise'ye itaat edin. Eğer Zeyd öldürülürse emiliniz Cafer olsun. Eğer Cafer öldürülürse emiriniz Abdullah b. Revaha olsun." Cafer ayağa kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Zeyd'i başıma komutan tayin etmeni istemiyorum.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Yoluna devam et. Zira neyin daha hayırlı olduğunu sen bilemezsin.
Yola çıktılar. Allah'ın dilediği kadar beklediler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıktı. İnsanlara: "Ey insanlar! Namaz için mescide toplanın." denildi. İnsanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'myanma gelip toplandılar. O da şöyle buyurdu: "Size ordunuzdan haber

vereyim. Onlar yola koyulup gittiler. Düşmanla karşılaştılar. Zeyd şehid olarak öldürüldü. Onun için mağfiret dilerim. Sonra Cafer bayrağı aldı. O da düşmana karşı şiddetli bir savaş verdi. Nihayet şehid olarak öldürüldü. Onun için de mağfiret dilerim. Sonra Abdullah b. Revaha bayrağı aldı. İki ayağı üzerinde sebat etti. Nihayet o da şehid olarak öldürüldü. Onun için de mağfiret dilerim. Sonra bayrağı Halid b. Velid eline aldı. O, bizim burada tayin ettiğimiz komutanlardan değildi. O bizzat kendini komutan olarak tayin etti. Allah'ım, o senin kılıçlarından bir kılıçtır. Sen ona zafer ver." İşte o günden itibaren Halid'e, Seyfullah (Allah'ın kılıcı) unvanı verildi."

Vakidî, Abdulcebbar b. Umara b. Gaziye kanalı ile Amr b. Hazm1-m şöyle dediğini rivayet etmiştir: İnsanlar, Mu'te'de karşılaştıkları zaman Rasûlullah (s.a.v.), minberin üzerine çıkarak oturdu. Allah ona Medine ile Şam arasını açtı. O da onların savaşlarına bakıyordu.

Ve şöyle buyurdu:

- Zeyd b. Harise bayrağı eline aldı. Ama şeytan ona geldi. Yaşamayı ona hoş, ölümü ise çirkin gösterdi. Dünyayı da ona hoş gösterdi. Zeyd ise şöyle dedi: "İşte şimdi mü'nıinîerin kalblerine iman yerleşti. Dünya bana hoş gösterildi." Zeyd yoluna devam etti. Savaştı, nihayet şehid oldu.

Rasûlullah (s.a.v.), onun üzerine namaz kıldı ve: "Zeyd için mağfiret dileyin. Çünkü o şehid olarak Cennet'e girdi." dedi.

Vakidî, Muhammed b. Salih kanalı ile Asım b. Ömer b. Kata-de'nin şöyle dediğim rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Zeyd öldürüldüğünde bayrağı Cafer b. Ebi Talib aldı. Şeytan ona geldi. Yaşamayı ona hoş gösterdi. Ölümü ise çirkin gösterdi. Dünyayı kendisine arzu edilecek bir meta olarak arzetti. Cafer o esnada şöyle dedi:

- İşte şimdi mü'minlerin kalblerine iman yerleşti. Şeytan bana dünyayı, arzu edilir bir meta olarak gösteriyor.

Sonra savaşa devam etti. İlerledi, nihayet şehid edildi.

Rasûlullah (s.a.v.) onun namazını kıldı ve: "Kardeşiniz için mağfiret dileyin. O şehiddir. Cennet'e girdi ve o, yakuttan yapılmış iki kanatla Cennet'te uçmaktadır. Cennet'in dilediği yerine uçmaktadır." dedi.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), sözüne devamla şöyle buyurdu: "Sonra bayrağı Abdullah b. Revaha aldı. O da şehid edildi. Cennet'e onlardan sonra girdi." Abdullah b. Revaha 'um öncekilerden sonra Cennet'e girdiğinin söylenmesi, Ensâr'm zoruna gitti. Denildi ki:

- Ya Rasûlallah, niçin onlardan sonra Cennet'e girdi?

- Yaralandığında biraz tereddüt geçirdi. Sonra kendi nefsini ayıpladı. Kendini cesaretlendirdi. Ve savaşa devam etti. Sonra şehid edildi. Ve Cennet'e girdi."

Bu söz, Ensâr'ı memnun etti.

Vakidî, Haris b. Fudayl'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Halid b. Velid, bayrağı eline aldığı zaman Rasûlullah (s.a.v.): "İşte şimdi savaş ateşi kızıştı." dedi.

Vakidî, İtaf b. Halid'in şöyle dediğini rivayet etti: "Abdullah b. Revaha akşam üzeri öldürüldüğünde Halid b. Velid, geceyi öylece geçirdi. Sabah olunca işi ele aldı. Ordunun arka kısmını öne, ön kısmını arka tarafa; sağ kısmını sol tarafa, sol kısmını da sağ tarafa yerleştirdi. Düşmanlar bu değişik orduyu görünce bayrakların ve şeklin değiştiğini müşahede ettiler ve: "Müslümanlara takviye geldi." dediler. Korktular. Hezimete uğramış olarak geri çekildiler. Daha önce maruz kalmadıkları şekilde öldürüldüler."

Bu, Musa b, Ukbe'nin "el-Megazi" adlı eserinde anlattığına da uygun düşmektedir. O, Umretü'l-Hudeybiye'den sonrak bölümde şöyle demiştir: "Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye döndü. Orada altı ay ikamet etti. Sonra da Mu'te'ye bir ordu gönderdi. Ordunun, başına emir olarak Zeyd b. Harise'yi tayin etti ve şöyle buyurdu:

- Eğer Zeyd öldürülürse emiriniz Cafer b. Ebi Talib olsun. Eğer Cafer öldürülürse emiriniz Abdullah b. Revaha olsun.

Ordu yola çıktı. Nihayet Mu'te'de İbn Ebi Sebre el-Gassanî ile karşılaştılar. Orada Rum ve Arap Hristiyanlanndan bir toplulu vardı. Orada Tenüh ve Bahra vardı. İbn Ebi Sebre, kaleyi üç gün süre ile Müslümanlara karşı kapalı tuttu. Sonra çıkıp Zir'i Ahmer'de Müslümanlarla karşılaştılar. Aralarında şiddetli bir savaş oldu. Zeyd b. Harise bayrağı eline aldı. Savaştı ve öldürüldü. Sonra Cafer bayrağı eline aldı ve savaştı. O da öldürüldü. Sonra Abdullah b. Revaha bayrağı eline aldı. Savaştı, o da öldürüldü. Sonra Müslümanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m belirlemiş olduğu emirlerin şehid düşmelerinin ardı sıra Halid b. Velid el-Mahzumî'nin emirliği üzerinde anlaştılar. Allah da onun vasıtasıyla düşmanı hezimete uğrattı ve Müslümanları muzaffer kıldı.

Rasûlullah (s.a.v.), İslâm'ın bu ordusunu hicretin sekizinci yılının
cemaziyelevvel ayında Mu'te'ye göndermişti."

Musa b. Ukbe dedi ki: Rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur: "Cafer, meleklerle birlikte bana uğradı Onun iki kanadı vardı. Tıpkı melekler gibi uçuyordu."

Musa b. Ukbe dedi ki: "Rivayet olunduğuna göre -en doğrusunu Allah bilir ya- Ya'lâ b. Ümeyye, Mu'telilerin haberini Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ona şöyle dedi: .

- İstersen sen bana anlat, istersen ben sana anlatayım.

- Sen bana anlat ya Rasûlallah.

Rasûlullah (s.a.v.), Mu'telilerin bütün haberlerini Ya'lâ'ya anlattı ve tasvir etti. Sonra Ya'lâ ona şöyle dedi:

- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, onların haberlerinden anlatmadığın bir tek harf bile

bırakmadın. Onların durumları tıpkı anlattığın gibidir.
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Allah yeryüzünü benim gözlerimin önüne serdi. Böylece onların savaş alanlarını gördüm!"
Bu ifadelerde çok faideler vardır ki, bunlar İbn İshak nezdinde sabit değildirler. Ve bu ifadelerde, İbn İshak'm anlattığı şu hususa muhalefet vardır. Halid, beraberindeki orduyu geri çekti. Nihayet onlar, Rumlardan ve Hristiyan Araplardan kurtuldular.
Musa b. Ukbe ile Vakidî, İslâm ordusunun bütün Rumlar ile A-raplan hezimete uğratmış olduğunu açıkça beyan ederler. Bu da Enes'in daha önce geçen merfu hadisinin açık bir ifadesidir: "Sonra bayrağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç (Halid b. Velid) aldı ve Allah onun vasıtasıyla fethi nasib etti."
Ben derim ki: İbn İshak'ın sözü ile diğerlerinin sözleri arasında uyum sağlamak şöyle mümkün olabilir: Halid, bayrağı eline alınca Müslümanları geri çekti. Nihayet onları Rum ve Mustârebe kafirlerinin elinden kurtardı. Sabah olunca ordusunun sağ cenahını sol cenahına, sol cenahını sağ cenahına; arka kısmını Ön kısmına, ön kısmını da arka kısmına geçirdi. Bir değişiklik yaptı. Rumlar da Müslümanlara takviye kuvvetin geldiğini zannetiler. Halid onlara saldırınca Allah'ın izni ile onları hezimete uğrattı. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak, Muhammed b. Cafer kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mu'te'ye katılan sahabeler, Medine'ye geldiklerinde Rasûlullah (s.a.v.) ve beraberindeki Müslümanlar, onları karşıladılar. Çocuklar koşarak onları karşılamaya gittiler. Rasûlullah (s.a.v.) da beraberindeki insanlarla birlikte binek üzerinde karşılamaya çıkmıştı. Çocukları tutun, onları bineklerinize bindirin. Cafer'in oğlunu da bana verin, dedi. Cafer'in oğlu Abdullah'ı ona getirdiler. Abdullah'ı alıp önüne bindirdi. Müslümanlar başlarına toprak saçıp askerlere: "Ey firariler, Allah yolundaki savaştan firar ettiniz değil mi?" diyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.) ise: "Onlar firariler değildirler. İnşaallah onlar hücum edicilerdir." dedi.
Bence İbn İshak, bu anlatımında yanılmış ve gelen ordunun tamamının firariler olduğunu zannetmiştir. Oysa iki topluluğun karşılaştığı anda bazı kimseler firar etmişlerdi. Geride kalanlar ise firar etmemiş, aksine muzaffer olmuşlardı. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) da minber üzerinde şu sözüyle bunu anlatmıştı: "Sonra bayrağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç (Halid b. Velid) aldı ve onun vasıtasıyla fethi nasib etti." Müslümanlar, bundan sonra onları firariler olarak adlandıracak değillerdi. Aksine onları tazim etmek ve ikramda bulunmak için karşılamaya çıkmışlardı. Ancak iki topluluğun karşılaşması a-nmda firar eden kimseleri kınamış ve bu yüzden başlarına toprak sa-vurmuşlardı. Gelen bu ordunun arasında Abdullah b. Ömer de vardı.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan ve Zübeyr kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın katıldığı seriyyelerden birinde idim. İnsanlar bir ara kaçtılar. Ben de kaçanlar arasında idim. Sonra: "Nasıl yapalım, savaştan firar ettik. Ve ilahi gazaba maruz kaldık." dedik. Sonra: "Eğer Medine'ye girersek öldürülürüz; Rasûlullah'a gidip kendi nefsimizi arz etsek ve eğer tevbe-miz varsa tevbe edelim, yoksa gidelim, desek." dedik. Sabah namazından önce Rasûlullah'ın yanına vardık. Dışarı çıkıp:
- Kim bu kavim? diye sordu. Biz de:
- Biz firarileriz, dedik. Rasûlullah (s.a.v.):
- Hayır, siz ricat edenlersiniz. Ben sizin grubunuzdanım. Ve Müslümanların grubundanım, dedi.
Biz de yanına vardık, elini öptük."
Bir başka rivayette de İbn Ömer şöyle demiştir:
"Biz bir seriyyede idik. Firar ettik. Bir gemiye binip deniz yoluyla kaçmak istedik. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip: "Bizler firarileriz ya Rasûlallah." dedik. O da: "Hayır, siz ricat edenlersiniz." dedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, İshak b. İsa ve Esved b. Amir kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bizi bir seriyye ile gönderdi. Düşmanla karşılaştığımız ilk hücumda hezimete uğradık. Geceleyin birkaç kişi Medine'ye geldik, gizlendik. Sonra dedik ki: Rasûlullah'ın yanma çıksak da ondan özür dilesek."
Yanına çıktık. Karşısına çıktığımızda dedik ki:
- Ya Rasûlallah, biz firarileriz. Buyurdu ki:
- Hayır, sizler ricat edenlersiniz. Ben sizin grubunuzdamm. Ve ben bütün Müslümanların grubundanım."
İbn İshak, Abdullah b. Ebi Bekr b. Amr b. Hazm kanalı ile Amir b. Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m eşi Ümmü Seleme, Seleme b. Hişam b. Muğire'nin karısına şöyle sordu:
- Niçin Seleme'nin, Rasûlullah ve Müslümanlarla namazda hazır bulunduğunu göremiyorum?
O kadın bana dedi ki:
- Vallahi namaza çıkmaya gücü yok. Her çıkışta halk ona: "Ey firariler! Allah yolundan kaçtınız." diye bağırmaktaymış. İşte bunun için oturuyor ve çıkmıyor. O, Mu'te gazvesinde düşman karşısından ka çanlardandı.
Ben derim ki: Muhtemelen Bizanslılarla karşılaştıkları zaman onların çokça kalabalık olduklarını gördükleri içir Müslümanlardan bir grub kaçmış olabilirler. Çünkü Bizanslılar, Müslümanlara göre kat kat fazla idiler. Müslümanlar 3.000 kişi idiler. Bizanslılar ise anlatıldığına göre 200.000 kişi idiler. Bu da firarı caiz kılabilen bir durumdur. Bunlar firar edince, geride kalanlar sebat ettiler. Ve Allah onlara fethi nasib etti. Geride kalan Müslümanlar, Bizanslıların elinden kurtuldular. Onlardan çok sayıda adam da öldürdüler. Nitekim Vakidî ve Musa b. Ukbe de böyle rivayette bulunmuşlardır. İmam Ahmed b. Hanbel'in şu rivayeti de bunu teyid etmekte ve bunun doğruluğuna şahadet etmektedir. Şöyle ki: Velid b. Müslim, Avf b. Malik

el-Eşcaî'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir: Zeyd b. Harise komutasında Mu'te gazvesine giden Müslümanlarla birlikte ben de gittim. Yemen'den imdad için gelen bir adam da benimle birlikteydi. Yanında, kılıcından başka birşeyi yoktu. Müslümanlardan bir adam deve kesti. Bu adam onun kestiği develerin derisinden bir tabaka istedi. Müslüman da ona verdi. Bu da o deve derisini kendine kalkammsı birşey yaptı. Yolumuza devam ettik. Bizans topluluğuyla karşılaştık. Bu topluluğun içinde doru bir ata binmiş bir adam vardı. Eğeri altm kaplama idi. Silahı altınla süslenmiş idi. Bu Bizanslı, Müslümanlara saldırıyordu Yanımdaki o imdad gücüne mensup adam bir kayalığın arkasına gidip oturdu. Bizanslı onun önünden geçerken atma vurdu. Atı çöktü. Bizanslı da yere düştü. Yemenli adam kayalığın arkasından çıkıp onu öldürdü. Atını ve silahını ele geçirdi. Cenâb-ı Allah, Müslümanlara fetih nasib ettiğinde Halid b. Velid, o Yemenli adama emir gönderdi. Ele geçirdiği malları elinden aldı. Ben de Halid b. Ve-lid'in yanma gidip şöyle dedim:

- Ya Halid! Rasûlullah (s.a.v.), düşmandan bir kimseyi öldüren adamın, maktule ait eline geçirdiği eşyaya sahib olacağına hükmettiğini bilmiyor musun?

Halid:

- Evet öyledir, ama bu çok mal ele geçirdi, dedi. Ben de:

- Ya bunu o Yemenliye geri verirsin veya bu meseleyi Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında sana anlatırım, dedim. Ama Halid yine de malı Yemenliye geri vermeye yanaşmadı.

Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında bir araya geldik. O Yemenli adamın hikayesini ve Halid'in yaptıklarını Rasûlullah'a anlattım. Rasûlullah da:

- Ey Halid, o malı Yemenliye geri ver, dedi. Ben de:

- Yavaş ol bakalım ey Halid, sana söylediğimi yaptım, değil mi? dedim.

Rasûlullah (s.a.v.):

- Bu nedir? diye sordu. Ben de olup bitenleri ona anlattım. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) öfkelendi ve:

- Ey Halid, malı Yemenliye geri verme, dedi. Sonra dönüp bana şöyle dedi:

- Siz benim kumandanlarımı terk mi edeceksiniz. (Yani onlara itaat etmeyecek misiniz?) Oysa ki onların net ve kapalı olan bütün emirleri sizin lehinizedir.

Bu rivayet şunu gösteriyor ki, Müslümanlar Mu'te savaşında Bizanslılardan ganimet ele geçirmiş, onların emirlerini öldürmüş eşrafının eşyalarını da yağmalamışlardır.

Daha önceki sayfalarda da Buharî'den nakledilen bir rivayette anlatıldığına göre Halid (r.a.) şöyle demiştir: "Mu'te gününde elimde dokuz kılıç parçalandı. Elimde sadece Yemâni bir pala kaldı."

Bu da gösteriyor ki, Müslümanlar onları öldüre öldüre bellerini kırmışlardır. Şayet böyle olmasaydı az bir Müslüman topluluğu onların elinden kurtulamazdı. Bu da bunun gerçekliğim ispatlayan başlı basma bir delildir. Doğrusunu Allah bilir.

Musa b. Ukbe ile Vakidî ve Beyhakî de bunu tercih etmişlerdir. İbn Hişam da Zührî'den bu doğrultuda nakilde bulunmuştur.

Beyhakî merhum şöyle demiştir: Megazi âlimleri, Mu'te savaşına katılan Müslüman askerlerin geriye doğru kaçmaları ve rica etmeleri hususunda ihtilaf etmişlerdir. Kimine göre Müslümanlar ricat etmiş, kimine göre ise Müslümanlar müşriklere galip gelmiş, müşrikler ise hezimete uğramışlardır.

Enes b. Malik'in, Peygamber (s.a.v)'den rivayet ettiği: "Sonra bayrağı Halid eline aldı. Allah onun vasıtasıyla fethi nasib etti." mealindeki hadis-i şerif de, Müslümanların Bizanslılara galip olduğuna delalet etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.

Ben derim ki: İbn İshak'm anlattığına göre Müslümanların sağ cenahının başı olan Kutbe b. Katade el-Uzrî, Malik b. Zafile'y saldırdı (İbn Hişam dedi ki; bunun adı Rafile'dir. Ve Hristiyan Araplarmm emiridir.), onu öldürdü. Kutbe, onu öldürmekle övündü ve şöyle dedi:

"İbn Zafile b. İraş'ı bir mızrak ile vurdum. Mızrak onu deldi. Sonra kırıldı.

Onun boynuna bir darbe ile vurdum.

Deve dikenli ağacın eğilmesi gibi eğildi.

Amca oğullarının kadınlarım sabahleyin davar sürüleri gibi Ra-kukayin'de önümüze katıp sürdük."

Bu da bizim sözlerimizi teyid etmektedir. Çünkü ordu kumandanlarının âdetine göre, bir komutan öldürülürse etrafındaki adamları firar ederler. Sonra Kutbe bu şiirinde açıkça anlatıyor ki, Müslümanlar, düşmanların kadınlarını esir almışlardır. Bu da bizim anlattıklarımızda açıkça görülmektedir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn İshak'a gelince; O, Mu'te gazvesine katılan Müslümanların korkarak geri çekilmeleri sayesinde Bizanslıların elinden kurtulmuş oldukları görüşündedir. Ve bu davranışlarını da zafer ve fetih olarak adlandırmıştır. Çünkü ona göre düşmanlar, Müslümanları kuşatmışlardı. Üzerlerine yığılmışlar, her taraftan toplanıp, kesif bir kalabalık meydana getirmişlerdi. Normalde tamamen yok olup ölmeleri gerekiyordu. Ama düşmandan geri çekilip kurtulunca, bu da onlar için bir nevi amaca ulaşmak sayıldı.

Bu muhtemeldir. Ama Hz. Peygamber'in hadisinin zahirine ters düşmektedir. Çünkü hadis-i şerifte şöyle buyrulmuştur: "Allah onlara fethi nasib etti."

Demek istediğim şudur ki, İbn İshak, bu görüşüne delil olarak şöyle demiştir: Kays b. Muhasser el-Yamerî, Halidın savaştan korkup geri çekilmeleri hususunda özür beyan ederek şöyle demiştir;

"Vallahi atlar orada dururken kendimi kınamaktan alı koyamıyorum.

Orada durdum, kenara çekilmedim. Savaş ateşine atılmaya hazır olanları engellemedim.
Her şeye rağmen ben nefsime Halid'i örnek kıldım.
Zira kavmi içinde Halidın benzeri yoktur.
Mu'te'de Cafer gibisinden dolayı nefsim bana kabardı.
Ne yapalım ki, okçuya oku fayda sağlamıyordu.
Onların ikisinin de saf dışı edilmeleri bize yeni bir üzüntü vermiştir.
Muhacirlerdi, müşrik değillerdi. Silahsız, gayesiz de değillerdi."
Böylelikle Kays, milletin çekinip ölümden hoşlanmadıklarına ve Halid'in de haklı olarak beraberindeki askerlerle cepheder uzaklaşmasında, ihtilafa düştükleri bu tür şeyleri şiirinde açıkladı.
İbn Hişam şöyle dedi:
Zührî'ye gelince o, kendisinden bize naklen gelen habere göre şöyle demiştir. Müslümanlar kendilerine Halid b. Velid'i emir tayin ettiler. Ve Allah da onlara yardım kapılarını açtı. O, onların başlarında iken, Peygamber (s.a.v.)'e dönüp geldi. [1]

Fasıl

ibn İshak, Abdullah b. Ebu Bekr ve ondan naklen Ümmü İsa el-Hüzaî'ye kanalı ile Esma Binti Ümeys'in şöyle dediğini rivaye etmiştir: "Cafer ve arkadaşları vurulduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.) benim yanıma geldi. O anda ben, kırk ntıl deri tabaklamış tim. Hamurumu yoğurmuştum. Oğullarımı yıkamış, onları kokulandırmış ve temizlemiştim. Rasûlullah (s.a.v.) bana:
- Beni, Cafer'in çocuklarının yanma götür, dedi.
Ben de onu onlara götürdüm. O, onlarla koklaştı ve gözlerinden yaşlar aktı. Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, babam ve anam sana feda olsun. Seni ağlatan nedir? Yoksa Cafer ve arkadaşları hakkında sana bir haber mi geldi?
- Evet, bugün öldürüldüler.
Bunun üzerine bağırarak ayağa kalktım. Ve kadınlar benim yanıma gelip toplandılar. Rasûlullah (s.a.v.) da çıkıp ailesinin yanma gitti
ve:
- Cafer ailesine yemek yapmayı unutmayın. Çünkü onlar adamlarının öldürülmesi yüzünden meşguldurlar, dedi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan ve Cafer b. Halid kanalı ile Abdullah b. Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cafer'in ölüm haberi geldiğinde Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Cafer'in ailesine yemek yapın. Çünkü başlarına onları meşgul edecek bir iş gelmiştir (veya onları meşgul eden bir durum gelmiştir.)"
Muhammed b. îshak, daha sonra Abdurrahman b. Kasım tarikiyle Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Cafer'in ölüm haberi geldiği zaman, Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzünde üzüntü ve keder gördük. Bunun üzerine onun yanma bir adam girdi ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, kadınlar bizi meşakkate sürükleyip fitneye düşürdüler.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Onlara dön ve onları sükûnete davet et, dedi.
O da gitti. Sonra geri döndü ve Rasûlullah'a bunun aynısını söyledi. Ve şöyle böyle emrediyorsun. Fakat tekellüf onun ailesine zarar verdi, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Git onları sustur. Eğer susmazlarsa ağızlarına toprak at. Ben de içimdem dedim ki:
- Allah seni üzaklaştırsm! Vallahi nefsini bırakmıyorsun ve Rasûlullah'a da itaatkâr değilsin.
Onun, kadınların ağızlarına toprak atamayacağım bildim." Buhari, Kuteybe ve ondan naklen Abdulvahhab kanalı ile Hz Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Zeyd b. Harise, Cafer b. Ebi Talib ve Abdullah b. Revaha öldürüldüklerinde Rasûlullah (s.a.v.) gelip oturdu. Üzüntüsü yüzünden belli oluyordu. Ben de kapı aralığından onu gözetliyordum. Adamın biri gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Cafer'in kadınları ağlıyorlar.
Rasûlullah (s.a.v.), ona, gidip kadınları susturmasını emretti. Adam gitti, sonra yine gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Vallahi o kadınlar bize galip geldiler. Emrimizi dinlemediler.
- Git onların ağızlarına toprak saç.
Ben de. içimden o adama şöyle dedim: Allah senin burnunu yere sürsün. Vallahi sen kadınların ağzına toprak saçamazsm. Ve Rasû-
lullah (s.a.v.)'ı da sıkıntıdan kurtarmazsın."
İmam Ahmed b. Hanbel, Vehb b. Cerir kanalı ile Abdullah b. Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), orduyu çıkardı. Başlarına Zeyd b. Harise'yi emir tayin etti. Ve şöyle buyurdu: "Eğer Zeyd öldürülür veya şehid edilirse emiriniz Cafer'dir. Eğer o da öldürülür veya şehid edilirse emiriniz Abdullah b. Revaha'dır."

Gittiler, düşmanla karşılaştılar. Zeyd bayrağı eline alıp savaştı. O da öldürüldü. Sonra Cafer bayrağı eline aldı, savaştı. Nihayet öldürüldü. Sonra bayrağı Abdullah b. Revaha eline aldı. O da savaştı ve nihayet öldürüldü. Sonra bayrağı Halid b Velid eline aldı. Allah, fethi ona nasib etti. Bunların haberleri Peygamber (s.a.v.)'e geldi. O da insanların huzuruna çıkıp hitabta bulundu. Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Doğrusu kardeşleriniz düşmanla karşılaştılar. Zeyd bayrağı aldı, savaştı, nihayet öldürüldü (veya şehid oldu). Ondan sonra bayrağı Cafer b. Ebi Talib aldı. Savaştı, nihayet öldürüldü (veya şehid oldu). Sonra bayrağı Abdullah b. Revaha aldı. Savaştı nihayet Öldürüldü (veya şehid oldu.) Sonra bayrağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç, Halid b. Velid aldı. Allah ona fethi nasib etti."
Ravi Abdullah b. Cafer diyor ki: Sonra Rasûlullah, Cafer ailesine üç gün süre tanıdı ki, ondan sonra yanlarına gelsin. Üç günlük süre dolduktan sonra Cafer ailesinin yanma gelerek şöyle buyurdu:
- Bu günden sonra kardeşimin üzerine ağlamayın. Bana kardeşimin oğlunu çağırın.
Bizler cicivler gibi Rasûlullah'ın yanma getirildik. O: . - Bana berberi çağırın, dedi.
Berber getirildi. Başımızı tıraş etti. Sonra Rasûlullah şöyle buyurdu:
- Muhammed, amcamız Ebu Talib'e benzer. Abdullah'a gelince onun yaratılışı ve ahlakı benimkine benzer.
Böyle dedikten sonra elimi tuttu, kaldırdı. Sonra şöyle dua etti:
"Allah'ım, ailesi içinde Cafer'in yerini doldur. Sağ eliyle yaptığı alışverişlerde Abdullah'a bereket ver." Bu duasını, üç kez tekrarladı. Sonra annemiz, gelerek yetimliğimizi Rasûlullah'a hatırlattı. Ve onu üzmeye başladı. Rasûlullah ise şöyle dedi:
"Yoksulluktan mı korkuyorsunuz? Oysa ben dünya ve ahirette bu çocukların velisiyim."
Bu rivayetten anlaşıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Cafer ailesine ağlamaları için üç günlük süre tanımış, sonra onları ağlamaktan menetmiştir. Muhtemelen bu rivayet, İmam Ahmed b. Hanbel'in, Es-ma'dan naklettiği şu hadisin manasına uygun düşmektedir. Bu rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Cafer'in öldürülmesi vaktinde Esmaya
şöyle demiş:
"Üç gün süre ile yas elbisesi giyin. Sonra dilediğini yap." Muhtemeldir ki, Rasûlullah (s.a.v.) Esmaya yas elbisesi giyme iznini vermiştir. Ağlayıp elbisesini paralamasına müsaade etmiştir. Bu da Es-ma'nın kendi çocuklarının babasının Cafer'e olan üzüntüsünün şiddeti nedeniyle Özel bir müsaade olabilir. Belki de bu, üç gün süre ile aşırı yas tutma emri de olabilir. Bundan sonra o kadın, iddet beklemekte olan kadınların Ölen kocaları için tuttukları yas gibi dilediği şekilde yas tutabilir. Başka bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Esmaya: "Üç gün süre ile sabret." demiştir. Bu da diğer rivayete muhaliftir. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel'in, Esma binti Ümeys'in rivayet ettiği hadise göre o şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Cafer'in öldürülüşünün üçüncü günü yanımıza geldi. Bana: "Bu günden sonra artık yas tutma." dedi.
Bu, İmam Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği müfred hadislerdendir. Bunun senedinde sakıncalı hiçbir husus yoktur. Ancak zahirine hamlediimesi durumunda manasını anlamak müşkildir. Çünkü Bu-harî ve Müslim'in sahihlerinde belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuştur:
"Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kadının kendi yakınının ölmesi sebebiyle üç günden fazla yas tutması helal olmaz. Ancak kocası için dört ay on gün süre ile yas tutabilir."
İmam Ahmed'in rivayet ettiği hadis mahfuz ise bu hususla özelleştirilmiştir. Yahutta bu üç gün süre için aşırı derecede yas tutma emridir ki, bu daha önce de geçmişti..
Ben derim ki: Esma binti Ümeys, kocası Cafer için şu mersiyeyi
söyledi:
. "Yemin ettim ki, nefsim sana karşı hep hüzünlü kalacaktır. Ve cildim de hep tozlu olacaktır.
Allah için hangi gözler onun gibi delikanlıyı görmüştür. O ki, saldırgandı, ateşliydi savaşlarda, hem de sabırlıydı."
Çok geçmeden iddetini tamamlar tamamlamaz Ebu Bekir es-Sıd-dik (r.a.), Esmaya talib oldu. Onunla evlendi. Ve insanlara düğün yemeği verdi. Düğün yemeğini yiyenler arasında Ali b. Ebi Talib de vardı. Davetliler, düğün evinden ayrılıp gittikten sonra Hz. Ali, Esma ile perde gerisinden konuşmak için Ebu Bekir'den izin istedi. Ebu Bekir de ona izin verdi. Ali b. Eb Talib perdeye yaklaşınca Esma'mn süründüğü kokular onun burnuna geldi. Ali şaka edercesine ona: Şu şiirin sahibi kimdir? diye sordu:
"Yemin ettim ki, nefsim sana karşı hep hüzünlü olacaktır. Ve cildimde hep tozlu kalacaktır."
Hz. Ali'nin bu sözleri karşısında Esma şu cevapı verdi: - Bırak bizi ey Hasanın babası! Sen biraz şakacı bir adamsın. Esma Ebu Bekir'le evlenince Muhammedi doğurdu. Doğumu Mekke ve Medine arasındaki eş-Şecere denilen yerde yaptı. O sırad Rasûlullah (s.a.v.) Veda haccma gitmekte idi. Esma'nın gusledip ihrama girmesini emretti. Ebu Bekr es-Sıddık vefat edince ondan sonra Ali b. Ebi Talib, Esma ile evlendi. Bu evlilikten de Esmanın birkaç çocuğu doğdu. Allah onlardan razı olsun. [2]

Fasıl

İbn İshak, Muhamrned b. Cafer b. Zübeyr kanalı ile Urve b. Zü-beyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Mu'te gazvesinde

dönen mü-cahidler Medine'ye yaklaştıklarında Rasûlullah (s.a.v.) ile Müslümanlar onları karşılamaya çıktılar.
Çocuklar, topluluğun önü sıra koşarak mücahidleri karşıladılar. Karşılamaya çıkan topluluk, binekler üzerinde idi. Çocuklar ise koşuyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Çocukları yanınıza aZzn. Bineklerinize bindirin. Bana da Cafer'in oğlunu getirin." dedi. Abdullah b. Cafer'i getirdiler. Rasûlullah, onu binitine alıp kendi önüne bindirdi. Karşılamaya gelenler, Mu'te'den dönen ordunun üzerine toprak saçmaya ve şöyle demeye başladılar: "Ey firariler, Allah yolundaki savaştan firar ettiniz." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) da onlara şu cevabı veriyordu:
"Bunlar firariler değildirler. İnşaallah bunlar saldıranlardır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile Abdullah b. Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir seferden döndüğünde Ehl-i Beyt'inden olan çocukları karşılayıp kabul ederdi. Yine bir seferinden döndüğünde çocukların bir kısmı benden önce ona koşup ulaştılar. Ama beni alıp bineğinin üzerine, önüne bindirdi. Sonra: "Fatıma'nm çocuklarından birini getirin." dedi. Ya Hasan veya Hüseyin getirildi. Onu da terkisine bindirdi. Böylece bir binek üzerinde üç kişi olarak Medine'ye girdik."
imam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Beni, Abbas'm oğulları Kuşem ile Ubeydullah'ı çocukluğumuzda oynarken görmeliydiniz, Rasûlullah (s.a.v.), bir binek üzerinde yanımızdan geçiyordu. Beni kastederek: "Şunu yanıma verin." dedi. Beni alıp ön tarafına bindirdi. Kuşem'i de kastederek: "Şunu da bana verin." dedi. Onu alıp terkisine bindirdi. Abbas, Kuşem'den ziyade Ubeydullah'ı severdi. Ama Rasûlullah, Kusem'i tercih etti ve Ubeydullah'ı bıraktı. Bu hususta amcası Abbas'tan da çekinmedi. Sonra benim başımı üç kez sıvazladı. Her sıvazlamasında: "Allah'ım, çocuğunu Cafer'in yerine koy." dedi.
Sonra Ravi diyor ki: Abdullah'a dedim ki: Kuşem ne yaptı?
Dedi ki: Şehid mi oldu?
Dedim ki: Allah ve Rasûlü hayrı, daha iyi bilir.
O da: Evet, dedi."
Bu, fetihten sonra olmuştu. Çünkü Abbas, ancak fetihten sonra Medine'ye gelmişti.
Şimdi de İmam Ahmed b. Hanbel'in, Abdullah b. Ebi Melike'den rivayet ettiği hadise gelelim: Abdullah b. Cafer, İbn Zübeyr'e şöyle dedi:
- Hatırlıyor musun, hani ben, sen ve İbn Abbas, Rasûlullah (s.a.v.)'ı karşılamıştık?
O da dedi ki:
- Evet, bizi yanına alıp bineğine bindirdi. Seni de yerde bıraktı." Bu, susturucu cevaplardan sayılır. Rivayete göre Abdullah b. Abbas da bu sözlerle İbn Zübeyr'e cevab vermişti. Bu, fetihten sonra meydana gelmiş başka bir kıssadır. Bunun açıklamasını daha Önce yapmıştık. Doğrusunu Allah bilir. [3]

Üç Emir; Zeyd, Cafer Ve Abdullah B. Revaha'nın Faziletleri

Zeyd b. Harise'nin şeceresi şöyledir: Zeyd b. Harise b. Şurahbü b. Ka'b b. Abdil Uzza b. İmru'1-Kays b. Anır b. Numan b. Âmir b. Abdi-vüdd b. Avf b. Kinane b. Bekir b. Avf b. Uzre b. Zeyd el-Lat b. Rüfey-de b. Sevr b. Kelb b. Vebre b. Saleb b. Hülvan b. İmran b. Haff b. Ku-daa el-Kelbi el-Kudaî. Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısıdır. Annesi, kendi ehlini ziyaret etmeye gitmişti. Onlara yolda süvariler hücum etmişler ve Zeyd'i esir tutarak yanlarına almışlardı. Bilahare onu esir alanlardan Hakim b. Hüzzam satın almıştı. Hakim, Zeyd'i halası Hatice binti Hüveylid için satın almıştı. Bazıları derler ki; Zeyd'i, Hatice için Rasûlullah satın almıştır. Ve Peygamber olmadan önce onu Hatice'ye hediye etmiştir. Sonraları babası, Zeyd'i Rasûlullah'm yanında bulmuştu. Zeyd ise, Rasûlullah'm yanında kalmayı tercih etmişti. Bunun üzerine Rasûlullah onu azad etmiş ve evlat edinmişti. Bu yüzden ona Muhammed'in oğlu Zeyd denilirdi. Rasûlullah (s.a.v.), onu çok severdi. Azadhlardan ilk Müslüman olan kişi Zeyd'dir. Hakkında Kur'-ân-ı Kerîm'in şu ayetleri nazil olmuştur:
"Allah, evladlıklarınızı öz oğullarınız gibi saymanızı meşru kılmamiştir." (el-Ahzâb, 4.)
"Evladhkları babalarına nisbet edin. Bu, Allah katında en doğru olandır." (el-Ahzâb, 5.)
"Muhammed, içinizden herhangi bir adamın babası değildir."{el-Ahzâb, 40.)
"Ey Muhammed! Allah'ın nimet verdiği ve senin de nimetlendir-diğin kimseye: "Eşini bırakma, Allah'tan sakın" diyor, Allah'ın açığa vuracağı şeyi içinde saklıyordun. İnsanlardan çekmiyordun. Oysa Allah'tan çekinmen daha uygundu. Sonunda Zeyd eşiyle ilgisini kestiğinde onu seninle evlendirdik." (el-Ahzâb, 37.)
Bu ayet-i kerimede geçen; "Allah'ın kendisini nimetlendirdiği" sözü ile Zeyd'in İslâm nimetine mazhar olması kastedilmiştir. "Senin de kendisini nimetlendirdiğin" sözü ile de Rasûlullah'm Zeyd'i azad etmesi kastedilmiştir ki, tefsirimizde bu konuda geçerli açıklamaları yaptık.
Demek istediğimiz şudur ki; Cenâb-ı Allah, sahabelerden Zeyd dışında herhangi birinin adını Kur'ân-ı Kerîm'de zikretmemiştir. Allah, onu İslâm hidayeti ile hidayetlendirmiş, Rasûlullah (s.a.v.) da onu azad etmiş ve azadlı cariyelerinden olan Ümmü Eymen (Bereke) adındaki kadınla evlendirmiştir. Ümmü Eymen, ona Üsame adındaki çocuğu doğurmuştur. Üsame'ye, sevgili oğlu sevgili denilirdi. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd'i, halası kızı Zeyneb binti Cahş ile evlendirdi

Onu, amcası Hamza b. Abdülmuttalib ile kardeş kıldı. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Mu'te'ye giden ordunun başına onu komutan tayin etti. Ve komutanlıkta onu amcasıoğlu Cafer b. Ebu Talib'e tercih etti.
İmam Ahmed b. Hanbel ve İmam Hafız Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise'yi bir seriyyede gönderdiğinde mutlaka onu seriyyeye emir (komutan) tayin ederdi. Eğer Zeyd yaşasaydı Rasûlullah, onu halife tayin ederdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman kanalı ile İbn Ömer (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bir seriyye gönderdi. Başlarına da Üsame b. Zeyd'i emir tayin etti. Bazı kimseler onun emirliğine dil uzattılar. Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp şöyle dedi:
- Eğer onun emirliğine dil uzatıyorsanız bilesiniz ki, daha önce o-nun babasının da emirliğine dil uzatmıştınız. Allah'a yemin ederim ki, onun babası elbetteki emirliğe layıktı. Ve insanlar arasında da en çok sevdiğim kimse idi. Bu (Üsame) da babasından sonra insanlar arasında en çok sevdiğim kimsedir."
Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Ömer b. İsmail kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Zeyd b. Harise vurulduğunda Üsame b. Zeyd getirildi ve Rasûlullah (s.a.v.)'m önüne konuldu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'m gözleri yaşardı. Ve erteledi. Ertesi gün tekrar geldi. Yine Zeyd'in oğlu Üsame onun önüne getirilip konuldu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi: "Dün sende bulduğum şeyi bugün de bulmaktayım."
Bu hadiste gariblik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir rivayet önceki sayfalarda geçmişti. Bu rivayete göre Zeyd b. Harise ve arkadaşları öldürüldüklerinde Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de minbere çıkıp şöyle dedi:
"Zeyd bayrağı aldı ve nihayet vuruldu. Sonra Cafer bayrağı aldı. O da vuruldu. Sonra Abdullah b. Revaha bayrağı aldı, o da vuruldu. Sonra bayrağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç (Halid b. Velid) aldı ve Allah fethi ona nasib etti."
Ravi diyor ki: "Rasûlullah (s.a.v.), böyle konuşurken gözleri yaşa-rıyordu. Ve şöyle dedi: Onların şimdi yanımızda obuaları onların hoşlarına gitmezdi."
Başka bir hadiste anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), onların şehid düştüklerine şahadet etti. Onlar, kendilerine Cennet'in kesin olarak verildiği kimselerdendirler.
Hassan b. Sabit, Zeyd b. Harise ile Abdullah b. Revaha üzerine şu mersiyeyi söylemiştir.
"Ey gözüm, (öteki ikisine ağlamaktan dolayı) azalan yaşlarınla yaş dök ve iyi geçimli zamanlarda mezardakileri an.
Kaçmaya sürat gösterildiği bir olayda yürüdükleri zaman Mu'-te'yi ve o savaşta olanları an.
. Öyle bir vakitte ki, yürüdüler ve orada Zeyd'i bıraktılar. Fakirin ve esirin ne güzel barınağıdır o.
Bütün insanoğlunun hayırlısının, sevgisi göğüslerde olan insanların efendisinin dostudur, sevgilisidir.
İşte o (insanoğlunun hayırlısı) Ahmed'tir.
Üzüntüm onun içindir, sevincin onunla beraberdir.
Zeyd'in bizde hakiki bir makamı vardır.
Sonra bir Hazreçli (Abdullah b. Revaha) için, bir efendi için yaşını bolca dök. Çünkü o çok fedakarlık yaptı.
Onların öldürülmelerine dair bize yeteri kadar haber geldi.
Artık dipdiri bir üzüntüyle ağla."
Cafer b. Ebi Talib'e gelince onun şeceresi şöyledir: Cafer b. Ebi Talib b. Abdülmuttalib b. Haşim. Cafer, Rasûlullah (s.a.v.)'m amcası oğludur. Kardeşi Ali'den on yaş daha büyük idi. Akil ise, Cafer'den on yaş daha büyük idi. Talib'e gelince ö da Akü'den on yaş büyük idi.
Cafer, İslâm'ın ilk zamanlarında Müslüman olup Habeşistan'a hicret etti. Orada meşhur hareketleri, övgüye layık makamları ve düzgün cevapları ile akla uygun davranışları olmuştu. Buna dair bilgileri Habeşistan hicretiyle ilgili olarak, daha önceki sayfalarda vermiştik. Hamd Allah'a mahsustur.
O, Hayber gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldi. Gelişi ile ilgili olarak Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Bilemiyorum, hangisiyle daha çok sevineyim. Cafer'in gelişine mi, yoksa Hayber'in fethine mi sevineyim?"
Gelişinde Rasûlullah (s.a.v.) kalkmış, onu kucaklamış, gözlerinin ortasını öpmüştü. Umretü'l-Kadiye'den çıktıkları gün Rasûlullah ona şöyle demişti. "Senin yaratılışın ve ahlakın benimkine benzedi." Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), ona böyle deyince sevincinden tek ayak üzerinde sıçrayarak koşmuştu. Nitekim bunu daha önce yerinde anlatmıştık. Hamd ve minnet Allah'adır.
Rasûlullah (s.a.v.), onu Mu'te'ye gönderdiğinde Zeyd b. Harise'nin vekili kıldı. Düşmanlar tarafından öldürüldüğünde Müslümanlar onun vücudunda doksan küsur kılıç ve mızrak yarası ile ok deliği buldular. Bu yara ve darbelerin tamamını önden almıştı. Önce sağ eli koparılmış, sonra sol eli koparılmıştı. Buna rağmen o, bayrağı elinden düşürmemişti. Her iki kolunu yitirince bayrağı kucağıyla tutmuş, öldürülünceye kadar bu halde bayrağı dik tutmuştu. Anlatıldığına göre Bizanslılardan biri, kılıçla vurarak ikiye bölmüştü. Allah, Cafer'den razı olsun, katiline de lanet etsin.
Rasûlullah (s.a.v.), onun kesinlikle Cennet'e girecek bir şehid olduğunu haber verdi. Onun iki kanatlı olarak adlandırıldığına dair hadisler varid olmuştur.
Buhari, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben, Abdullah b. Cafer'e selam verirken şöyle derdim: "Ey iki kanatlının oğlu, sana selam olsun."

Dediler ki: Cenâb-ı Allah, dünyada koparılan iki kolunun yerine Cennet'te ona karşılık olarak iki kanat verdi.
Buna dair rivayetler önceki sayfalarda nakledilmiştir.
Hafız Ebu İsa et-Tirmizî, Ali b. Hacer kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Cafer'i, Cennet'te meleklerle birlikte uçarken gördüm."
Önceki sayfalarda geçen bir hadiste anlatıldığına göre Cafer (r.a.) öldürüldüğünde otuz yaşında idi.
"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'1-Esir demişti ki: Cafer Öldürüldüğü gün kırkbir yaşında idi. Yaşının miktarını değişik sayıda söyleyenler de olmuştur.
Ben derim ki: Anlatıldığına göre Cafer, Ali'den on yaş daha büyük idi. Bu da, öldürüldüğü günde onun otuz dokuz yaşında olmasını gerektirmektedir. Çünkü Ali, sekiz yaşında iken Müslüman olmuştu. Bu kavil bu doğrultudadır. Mekke'de onüç sene ikâmet etmiştir. Yirmi bir yaşında iken Habeşistan'a hicret etmiştir. Mu'te savaşı ise hicretin sekizinci senesinde olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Öldürülmesinden sonra Cafer'e, "Tayyar" denildi. Bunun sebebini daha önce açıklamıştık. O, cömert, övgüye layık, âlicenâb bir kimse idi. Cömertliğinden dolayı ona, düşkünlerin babası denilirdi. Çünkü onlara iyilik ve ihsanda bulunurdu.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:" Rasûlullah (s.a.v.) den sonra ayakkabı giyen, bineğe binen, elbise giyen Cafer b. Ebi Talib'ten daha faziletli bir kimse olmadı."
Bu, Ebu Hüreyre'ye isnad edilen sağlam bir seneddir. Bu sözleriyle sanki Ebu Hüreyre, onun cömertlikte üstün olduğunu ifade etmek istemektedir. Dinî fazilete gelince, bilindiği gibi Ebu Bekir es-Sıddık, Ömer el-Faruk, Osman b. Affan elbetteki ondan daha üstündürler. Kardeşi Ali (r.a.)'ye gelince zahir olan görüş şudur ki, Ali ile Cafer birbirine denktirler veya Ali ondan daha üstündür.
Buharî'nin şu rivayetinin de delalet ettiği gibi Ebu Hüreyre, Cafer'in cömertlikte üstün olduğunu ifade etmek istemiştir. Şöyle ki: Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "insanlar şöyle diyorlardı: Ebu Hüreyre çok rivayette bulundu Oysa ben mayalı şeyler yemediğim, ipekli elbiseler giymediğim, erkek ve kadın hizmetçilerden hizmet görmediğim zaman karnıma açlıktan dolayı çakıl taşları bağlayarak (açlığın hararetini söndürmek için) karnımı ekmekle doyurmak gayesiyle Rasûlullah (s.a.v.)'a mülazemet ediyor, yanından ayrılmıyordum. Aslında ezberimde olan bir ayeti, bir adamla dolaşarak ezberliyor gibi yapıyordum ki, adam beni evine götürsün ve bana yemek yedirsin. İnsanların düşkünlere en hayırlı olanı Cafer b. Ebi Talib idi. Bizi evine götürür, evindeki şeyleri bize yedirirdi. Öyle ki, içinde hiçbir şey bulunmayan yağ tulumunu bile getirir, o tulumu yarar ve içindeki şeyleri yalardık."
Hassan b. Sabit, Cafer üzerine şu mersiyeyi söylemiştir:
"Ağladım, Cafer'in ölümü bana çok zor geldi.
O, bütün halkın üstünde bir sevgi ile peygamberin dostu ve sevdiğidir.
Kesinlikle bildim ve bana ölüm haberi geldiği zaman dedim ki:
Ukab sancağının yanında ve onun gölgesinde, kınlarından çıkarıldıkları zaman kılıçlarla bir bir peşine vuruşmak için kim vardır?
Fatıma'nın oğlu mübarek Cafer'den sonra bu vuruşmayı acaba kim yapacak?
O, Muhammed'den gayrı bütün mahlukatın hayırlısıdır. Cömertlikte mahlukatm en büyüğü, asaletçe onların tamamının en âlicenabı, zulme karşı sabretmede onların en güçlüsü, bir makama geldiğinde yalan uydurmaksızın hak karşısında boynu en incesi, en zelili, onların en eli açık olanı, kötülükçe onların en az kötülük işleyeni, bir lütuf ve ihsan taleb edildiği zaman onların en çok vereni, cömertlik bakımından onların en bol ellisi, iyilikçe onların en bahşediçişidir.
Tabii ki Muhammed'den gayrı herkesten, çünkü bütün mahlukatın canlılarından hiçbir canlı Muhammed'in dengi ve emsali değildir."
İbn Revaha'nın şeceresi ise şöyledir: Abdullah b. Revaha b. Sa'le-be b. İmru'1-Kays b. Amr b. İmru'1-Kays el-Ekber b. Mali b. el-Ağar b. Salebe b. Ka'b b. Hazreç b. Haris b. Hazreç Ebu Muhammed. Ebu Ravaha da denilir. Ebu Amr da denilir. Ensârîdir. Hazreçlidir. Nu-man b. Beşir'in dayısıdır. Kız kardeşinin adı ise, Amre binti Reva-ha'dır.
İslâmiyet'in ilk zamanlarında Müslüman oldu. Akabe bey'atine katıldı. Bey'at gecesinde, Beni Haris b. Hazreç'in nakiblerinden biri oldu. Bedir, Uhud, Hendek, Hudeybiye ve Hayber gazvelerine katıldı. Hayber ürünlerinin miktarını tahmin edip Müslümanların payına düşen kısmı Yahudilerden alması için Rasûlullah (s.a.v.) onu Hay-ber'e gönderirdi. Nitekim bunu daha önce anlatmıştık. Umretü'l- Ka-zâ'da da hazır bulundu. O gün Rasûlullah (s.a.v.)'ın devesinin yularını bazılarına göre üzengisini tutarak Mekke'ye girdi. Girerken de şöyle diyordu:
"Ey küffar oğulları! Onun yolundan çekiliniz...."
Daha önce de anlatıldığı gibi Abdullah b. Revaha, Mu'te gazvesinde şehid düşen emirlerden biri idi. Müslümanlar, düşmanla karşılaşıp karşılaşmamak hususunda birbirleri ile istişare ederlerken o, Bizanslıların karşısına çıkmaları hususunda Müslümanlara cesaret verdi, onları yüreklendirdi. Nihayet iki arkadaşı öldürüldükten sonra kendisi meydana çıktı. Rasûlullah (s.a.v.), onun kesin olarak Cen-net'e giren şehidlerden olduğuna şahadet etti. Rivayete göre Mu'te'ye giderken Medine'den ayrılıp vedalaşma zamanında Hz. Peygamber'e şu şiirini okumuştu:
"Allah sana verdiği şeyleri devamlı kılın. Tıpkı Musa'yı sabit kılması gibi ve yardım görenler gibi yardım etsin..."

Bu şiiri söylemesine karşılık, Rasûlullah (s.a.v.) da ona: "Allah da seni devamlı kılsın. Sana sebat versin." demişti.
Hişam b. Urve dedi ki: Allah ona sebat verdi. Nihayet o da şehid olarak Öldürüldü ve Cennet'e girdi.
Hammad b. Zeyd, Sabit kanalı ile Abdurrahman b. Ebi Leyla'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abdullah b. Revaha Rasûlullah in yanma geliyordu. O esnada Rasûlullah, hutbe okumakta idi. Rasûlul-lah'm: "Oturun" dediğini işitti. O da mescidin dışında idi. Bu emri duyar duymaz olduğu yere çöküp oturdu. Nihayet hutbe tamamlandı. İnsanlar dağıldı. Abdullah b. Revaha'nın mescid dışında oturmakta olduğu haberi kendisine gelince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Allah, kendine ve Rasûlüne taatini daha da fazlalaştırsm."
"Sahih" adlı eserinde Buharı, Muaz'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ey Abdullah b. Revaha, bizimle otur da bir saat imanı edelim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdüssamed ve ondan naklen Umara kanalı ile Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abdullah b. Revaha, arkadaşlarından bir adamla karşılaştığında şöyle derdi: "Gel de bir saatlik Rabbimize iman edelim." Yine günün birinde bu sözünü bir adama söylediğinde adam öfkelenmiş, Rasûlullah'm yanına gelip şöyle demişti:
- Ya Rasûlallah! İbn Revaha'yı görmüyor musun? Bizi senin imanından uzaklaştırıp bir saatlik imana rağbetlendiriyor!
Rasûlullah (s.a.v.) da adamın bu sözü üzerine şöyle demişti:
- Allah İbn Revaha'ya rahmet etsin. O, meleklerin kendisiyle Ö-vündükleri meclisleri seviyor."
Bu gerçekten garib bir hadistir.
Beyhakî, Atâ b. Yesâr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Abdullah b. Revaha, bir arkadaşına: "Gel de bir saatlik iman e-delim." dedi. Arkadaşı ise: "Biz mümin değil miyiz?" diye karşılık verince, Abdullah b. Revaha şu cevabı verdi: "Evet, ama Allah'ı zikredelim de imanımız artsın."
Hafiz Ebu'l-Kasım el-Lükkî, Şüreyh b. Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abdullah b. Revaha, arkadaşlarından birinin elini tutup, ona şöyle derdi: "Gel de bir saatlik iman edelim. Zikir meclisinde oturalım."
Bu rivayet, bu iki vecihten mürseldir. Buna dair detaylı açıklamayı, Buharî şerhinin başında yapmışızdır. Hamd ve minnet Allah'adır.
"Sahih-i Buharı'de Ebu'd-Derda'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Son derece sıcak bir seferde, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte idik. Aramızda sadece Rasûlullah (s.a.v.) ile Abdullah b. Revaha (r.a.) o-ruçlu idiler."
Abdullah b. Revaha, sahabelerin meşhur şairlerindendir. Buharî, onun Rasûlullah hakkında söylediği şiirlerden biri olan aşağıdaki şiiri nakl etmiştir:
"Parlak fecir yerinden bilinen şey yarılıp çıktığı zaman aramızda Rasûlullah vardır ki, onun kitabını okuruz.
Müşriklere yatakları rahat gelip onları ağırlaştırdığı zaman kendisi yataktan uzakta geceler.
Körlükten sonra hidayeti getirdi. Onun söylediklerinin mutlaka gerçekleşeceğine kalblerimiz kesinlikle inanmıştır."
Buharı, İmran b. Meysere kanalı ile Numan b. Beşir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abdullah b. Revaha bayıldı. Kız kardeş Amre ağlamaya ve: "Ey dayandığım dağım, ey falanım, ey şuyum, ey buyum!" diye feryad etmeye başladı. Abdullah ayıldığında şöyle dedi: "Benim hakkımda bana ne dediysen : "Sen böyle misin?" diye soruldu."
Kuteybe, Hayseme kanalı ile Numan b. Beşir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Abdullah b. Revaha bayıldığında kardeşinin feryadını, Abdullah ayıldıktan sonra yukarıdaki sözleriyle reddetmişti. Bu sebepledir ki, Abdullah vefat edince kız kardeşi onun üzerine ağlama-. di."
Hassan b. Sabit'in, Abdullah b. Revaha ve Mu'te gazvesinde öldürülen komutan arkadaşları üzerine söylediği mersiyeyi önceki sayfalarda nakletmiştik. Mu'te'den dönenlerle birlikte dönen Müslüman şairlerden biri de şöyle bir şiir söylemişti:
"Ben, gazveden döndüm de Cafer'in, Zeyd'in ve Abdullah'ın yerle aynı seviyede olan mezarlar içinde kalmaları benim için hüzün olarak yeter.
Onlar, mezarları boyladılar. Çünkü yollarına devam ettiler. Ben ise değişen zamanla birlikte imtihanlara maruz kalmak için hayatta bırakıldım,"
Bu üç emîr üzerine Hassan b. Sabit ile Ka'b b. Malik'in söyledikleri mersiyelerin kalan kısmı inşaallah ileride nakledilecektir [4]

Mu'te Gazvesinde Şehid Düşen Müslümanlar

Muhacirlerden şu kişiler şehid düşmüşlerdi: Cafer b. Ebi Talib, bunların azadlıları Zeyd b. Harise el-Kelbî, Mesud b. Esved b. Harise b. Nadle el-Adevî, Vehb b. Sa'd b. Ebi Şerh.
Bunlar dört kişidirler. Ensâr'dan da şu kimseler şehid düşmüşlerdi: Abdullah b. Revaha el-Hazrecî, Abbad b. Kays el-Hazrecî, Haris b. Numan b. İsaf b. Nadle en-Neccarî, Süraka b. Amr b. Atiye b. Hansa el-Mazenî.
Bunlar da dört kişidirler.
İbn İshak'm anlattığına göre Mu'te gazvesinde Müslümanlardan toplam olarak sekiz kişi şehid düşmüştür. Ama İbn Hişam, İbn Şihab ez-Zührî'nin anlattığına dayanarak Mu'te gazvesinde şu kimselerin şehid olduğunu söylemiştir:
Ebu Küleyb, Cabir (Bu ikisi Amr b. Zeyd b. Avf b. Mebzul el-Mazenî'nin oğulları olup Öz kardeştirler.), Amr, Amir (Bunlar

da Sa'd b. Haris b. Abbad b. Sa'd b. Amir b. Salebe b. Malik b. Efsa'nm oğullarıdırlar.) Bunlar da Ensâr'dan olup dör kişidirler. Şu halde iki kavle göre Mu'te gazvesinde Müslümanlardan toplam olarak on iki kişi şehid düşmüştür.
Bu, gerçekten büyük bir hadisedir. Şöyle ki: Birbirlerine din bakımından düşman olan iki ordu karşı karşıya gelip savaşıyorlar. Bunlardan Allah yolunda savaşan grubun sayısı 3.000 kişi; kafir olan grubun sayısı ise 200.000 kişi. Bizanslılardan 100.000, Hristiyan A-raplardan da 100.000 olmak üzere toplam 200.000 kişi meydana çıkıp Müslümanlara saldırıyorlar. Bütün bunlara rağmen Müslümanlardan sadece oniki kişi öldürülüyor. Müşriklerden ise büyük miktarda adam öldürülüyor.
İşte Halid'in kendisi yalnız başına diyor ki: Mu'te gününde elimde dokuz kılıç parçalandı. Elimde sadece Yemâni bir pala kaldı.
Buna ne buyurulur? Halid, bütün bu kılıçlarla adam öldürmüş. Kur'ân'ı göğüslerinde taşıyan diğer bahadır ve kahramanları bir tarafa bıraksak bile bu, sadece Halid'in gösterdiği üstün yararlılıklardır. Düşman tarafı olan haça tapanlar ise, büyük tahkimat yapmışlardı. Şimdiki zaman ve bütün zamanlarda Rahman olan Allah'ın laneti onların üzerlerine olsun. Bu, şu ayetin kapsamına girmektedir:
"Karşı karşıya gelen iki topluluğun durumlarında sizin için ibret vardır. Biri Allah yolunda savaşanlardır, diğeri inkarcılardır ki, bunlar karşı tarafı gözleriyle kendilerinin iki misli görüyorlardı. Allah dilediğini yardımıyla destekler. Bunda görebilenler için ibret vardır."
(Âî-i-îmrân, 13.)
Mu'te savaşının kumandanları Zeyd b. Harise, Cafer b. Ebi Talib ve Abdullah b. Revaha'nın büyük faziletlerini kapsayan bir hadis şöyledir: İmam Hafız Ebu Zür'a Abdullah b. Abdilkerim er-Razî (Allah onun yüzünü nurlandırsm.), "Delailü'n-Nübüvve" adlı kıymetli kitabında SafVan b. Salih ed-Dimaşkî kanalı ile Ebu Ümame el-Bahilî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:
"Bir ara ben uyumakta iken yanıma iki adam geldi. Pazumu tutup beni sarp bir kayalığa götürerek: "Şu kayalığa tırman." dediler. "Benim buna gücüm yetmez." dedim. Onlar ise: "Tırmanmanı kolaylaştıracağız." dediler. Ben de tırmanmaya başladım. Nihayet kayalığın tepesine çıktığımda şiddetli sesler duydum. "Bu sesler nedir?" diye sorduğumda bana: "Cehennemliklerin feryatlarıdır." dediler. Sonra beni oradan alıp götürdüler. Bir de baktım ki, yanakları yarılmış, yanaklarından kan akan ve topuklarının üzerindeki damarlarından asılmış bir kavim var. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. Onlar: "Bu gördüğün kimseler oruç bozmanın helal olma vaktinin gelmesinden önce oruçlarını bozan kimselerdir." dediler. Dedi ki: "Yahudiler ile Hristiyanlar kayba uğradılar."
Bu hadisi rivayet edenlerden biri olan Selim dedi ki: "Acaba bu hadisi bana nakleden Ebu Umame el-Bahilî bu sözü Rasûlullah'm bizzat kendisinden mi işitmiştir, yoksa bunu kendi kafasından mı söylemiştir, bilemiyorum."
Rasûlullah (s.a.v.), sözüne devamla şöyle demiştir:
"Sonra o iki adam beni alıp götürdüler. Bir de baktım ki aşırı derecede şişmiş ve tuvalet kokusunu andıran çok pis kokular saçan bir kavim var. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. Onlar: "Bunlar kafirlerin öldürülmüş olanlarıdır." dediler. Sonra o iki adam beni alıp götürdüler. Bir de baktım ki, aşırı derecede şişmiş ve tıpkı tuvalet kokusunu andıran pis kokular saçan bir kavim var. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. O iki adam: "Bunlar zinakar erkeklerle, zinakar kadınlardır." dediler. Sonra o iki adam beni alıp götürdüler. Birde baktımki, bazı kadınlar var. Bu kadınların memelerini yılanlar parçalıyorlar: "Bunlara ne oluyor?" diye sordum. Dediler ki: "Bunlar, kendi sütlerini çocuklarına vermeyen kadınlardır." Sonra o iki adam beni alıp götürdüler. Bir de baktım ki, iki deniz arasında bazı çocuklar oynuyorlar. "Bunlar kimlerdir? diye sordum. Dediler ki: "Bunlar, mü'minlerin çocuklarıdırlar."
Sonra beni yüksek bir yere çıkardılar. Baktım ki üç kişi içki içiyor. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. Dediler ki: "Bunlar Cafer b. Ebi Talib, Zeyd b. Harise ve Abdullah b. Revaha'dır." Sonra beni bir başka yüksek yere çıkardılar. Baktım ki üç kişi oradadır. "Bunlar kimlerdir?" diye sordum. Dediler ki; "Bunlar İbrahim, Musa ve İsa peygamberlerdir ki seni bekliyorlar." [5]

Mu'te Gazvesi Hakkında Söylenen Şiirler

îbn İshak dedi ki: Mu'te'ye katılanlar üzerine ağıt olarak söylenen şiirlerden biri, Hassanın şu şiiridir:
"Yesrib'de bana yeniden zor bir gece geldi.
Bir de insanlar uyudukları zaman uykuyu engelleyen bir keder
geldi.
Bir sevgilinin hatırlanması, bolca akan gözyaşımı tahrik etti. Ağlamanın sebebi hatırlamaktır.
Evet, sevgilinin yitirilişi büyük bir beladır. Çok âlicenâb kişiler vardır ki, belaya düşerler, sonra sabrederler.
Mü'minlerin hayırlılarını gördüm ki, birbirini takiben Ölüme gidiyorlar.
Onlardan sonra gelenler ise gecikiyorlar.
Mu'te'de birbirini takip eden maktulleri Allah rahmetinden uzaklaştırmasın, onlardan iki kanatlı Cafer de vardır.
Yine hep birlikte bir bir peşine gittikleri zaman, Zeyd ve Abdullah da vardır. Ölümün sebebleri ise hilesini kurmaktadır.

Mü'minlerle yürüdükleri bir sabah, mutlu ve mübarek bir çaba ve gayret onları ölüme çekiyordu.
Beyaz, ayın ondördünün ışığı gibi ak, Haşimî soyundan sırtı pek, zulme maruz kaldığı zaman cesur ve ataktık.
Vuruştu ve yastıksız olarak savaş yerine, kendisinde kırılmış süngü parçası olduğu halde uzandı.
Böylece şehid düşenlerle birlikte oldu ki, onun sevabı, ecri, mükafatı, bahçeleri girift, yeşil Cennetlerdir.
Cafer'de Muhammed'e sıkı bir vefa ve emrettiği zaman emrine sağlam ve bağlı bir güven görüyorduk.
Böylece Haşimî soyundan İslâm'da izzet mesnedleri ve övünç kaynağı eksik olmaksızın devam etti ve edecektir de.
Onlar,, İslâm'ın dağıdır. İnsanlar ise onların etrafında daha doğru birbiri üzerine yığılmış taşlardır. Onlarla yükselir ve galib olurlar.
Onlar, yüzü beyaz, efendi kişilerdir. Onlardan Cafer ve onun anasının oğlu Ali vardır. Seçilmiş Ahmed de onlardandır.
Hamza ile Abbas da onlardandır. Onlardan Akil de vardır. Ağacın suyu ise sıkılırken çıkar.
Karanlık olan her dar zamanda çıkış yeri insanlara daraldığı zaman, şiddet, zorluk onlarla açılır ve ortadan kalkar.
Onlar, Allah'ın dostlarıdırlar ki; onlara hükmünü indirmiştir ve işte bu tertemiz kitab onlardadır."
Ka'b b. Malik (r.a.) de Mu'te gazvesine katılan kimseler hakkında şöyle demiştir:
"Gözler uyur, senin gözlerinin yaşı ise sökülerek akar. Tıpkı sırımlarla dikilmiş su kabının dikişleri arasından suyun akışı gibi.
Öyle bir gecedeki, benim üzerime o gecenin hüzünleri, kederleri geldi.
Bazen inliyorum, bazen yatakta sağıma soluma dönüyorum.
Hüzün bende alışkanlık haline geldi. Ben geceledim. Sanki kutup yıldızını ve göğü gözetlemekle görevlendirilmiştim.
Ve sanki kaburgalarla iç organlarımın arasında bana gelen nöbetlerden, ateşten çıkan ışık nüfuz edip girmiştir.
Mu'te'de bir gün birbir peşine giden o kişilerin üzerine üzülmekteyim. Onlar, götürülmediler, yükseltildiler.
Allah, o yiğitlere rahmet etsin. Ve yağmurlu bulut, onların kemiklerini sulasm.
Onlar, helak olmaktan sakınmak için ve düşmandan korkarak geri dönmekten korktukları için Mu'te'de kendilerini Allah için alıkoydular.
Böylece Müslümanların önlerinde yürüdüler. Sanki onlar, üzerlerinde uçları yerde sürünen demir zırhlar bulunan erkek develerdir.
Cafer ve onun sancağı ile başlarının peşine gidiyorlardı. O ne güzel baştır.
Derken saflar aralandı. Cafer safların birbirine ulaşıp kaynaştığı sırada yere düşmüş vaziyette karşılandı.
Bunun üzerine onun kaybından dolayı aydınlatıcı ayın yüzü değişti ve güneş tutuldu. Nerede ise kaybolacaktı.
Efendim, onun binası Haşim'den yücedir. Yücelikte en üstün şerefe sahihtir.
Kadri yücelikte hiçbir kavim onlara ulaşamaz.
İlâh, kullarını saklasın ki, indirilen kitap onların üzerine indi.
Üstünlük ve âlicenaplıkça bütün topluluklara üstün oldular ve onların okulları, bilgisizlerin bilgisizliklerini örttü.
Onların şeref için kalmaları onları calıiliyete atmaz.
Onların hatibi hakkı söyler, hakkı batıldan ayırır.
Yüzleri beyazdır. Şiddetli kıtlık zamanı özür beyan ettiği zaman avuçlarının içleri cömertliğini gösterir.
Onların yol göstermeleri ile ilâh, halkından razı olur ve onların çaba ve uğraşlarıyla Allah katından gönderilmiş olan peygamber zafer bulur." [6]

Rasûlullah (S.A.V.)Tn Çevre Ülke Hükümdarlarına Heyetler Gönderip Onları Allah'a İmana Ve İslama Davet Edi Mektuplar Yazması

Vakidî'nin anlattığına göre bu faaliyetler, Hudeybiye umresinden sonra hicri altıncı senenin sonunda zilhicce ayında icra edilmiştir. Beyhakî ise bu bölümü Mu'te gazvesinden sonra anlatmıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Bu iki zat arasında, bu faaliyetlerin başlangıcının Mekke fethinden önce ve Hudeybiye'den sonra olduğu hususunda ihtilaf yoktur. Çünkü Ebu Süfyan, Herakliyus'un kendisine: "Muhammed, hiç ahde vefasızlık ve hıyanet eder mi?" diye sorması üzerine şu cevabı vermişti:
"Bugüne kadar herhangi bir ahdini bozduğunu görmedik. Fakat şimdi onunla barış halindeyiz. Süremiz de henüz bitmedi."
Buharî'nin konuyla ilgili rivayetinde şu ifadelere rastlanmaktadır: "Rasûlullah'm, çevre ülkelerin hükümdarlarına heyetler göndermesi, Ebu Süfyan'm Rasûlullah (s.a.v.)'la mütareke yaptığı müddet zarfında olmuştu."
Muhammed b. İshak dedi ki: Bu faaliyetler, Hudeybiye antlaşması ile Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatı arasında geçen zaman içinde icra edilmiştir. Her ne kadar Vakidî'nin kavli muhtemel ise de biz bunu burada anlatıyoruz. Doğrusunu Allah bilir.
Müslim, Yusuf b. Hammad el-Ma'nî kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mu'te gazvesinden önce Kisra'ya, Kayser'e, Necaşi'ye ve zorba olan her hükümdara mektub yazarak onları Aziz ve Celil olan Allah'a imana davet etti. Ancak burada sözünü ettiğimiz Necaşi, Rasûlullah (s.a.v.)'m, üzerine cenaze namazı kılmış olduğu Necaşi değildir."
Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak kanalı ile Abdullah b. Ab-bas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Süfyan, ağzını

ağzıma dayayarak bana şöyle bir olay anlattı:
"Biz, tüccar bir kavim idik. Savaş bizi kuşattı. Nihayet malımızı tüketti. Bizimle Rasûlullah (s.a.v.) arasında Hudeybiye barış olduğunda eman bulsak bile güvenemiyorduk. Kureyş'ten bir toplulukla birlikte ticaret için Şam'a gitmek üzere Mekke'den çıktım. Allah'a yemin ederim ki, Mekke'de bana ticaret eşyası vermemiş olan bir tek kadın ve erkek bilmiyorum. Hepsi ticaret eşyalarını bana vermişlerdi. Ticaret için Filistin diyarında Şam'a bağlı Gazze'ye gidiyorduk. Yola çıktık. Nihayet oraya vardık. O esnada Bizans imparatoru, memleketindeki Farslan kovmuş ve Farslar tarafından yağmalanmış büyük haçı kendisine geri verilmişti. Bu zafer kendisine haber verildiği zaman şükrane olsun diye Kudüs'e gelip namaz kılmak (dua yapmak) maksadıyla Şam'a bağlı Humus'taki karargahından çıkmış ve Kudüs'e gelmişti. Ayağının önüne halılar serilmiş, üzerine kokular serpilmişti. Böylelikle Kudüs'e ulaştı. Ve orada namaz kıldı (dua yaptı). Bir sabah uyandığında kederli idi. Gözünü göğe dikmişti. Patriklerinden biri ona sordu:
- Ey Hükümdar! Bugün kederlisin değil mi?
- Evet.
- Neden?
- Bu gece sünnetliler topluluğunun hükümdarını rüyamda gördüm.
- Allah'a yemin ederiz ki, Yahudilerden başka bir ümmetin sünnet olduğunu bilmiyoruz. Onlar da senin idarende ve sal t ana tındadırlar. Emrin altında yaşıyorlar. Eğer bu hususta onlardan senin kalbine bir şüphe düşmüşse, memleketinin her tarafına emir gönder ki bütün Yahudilerin boynunu vursunlar. Böylece sen kederden kurtulur, rahatını bulursun.
Onlar, bu şekilde görüş teatisinde bulunmakta iken Busra valisinin elçisi, yanlarına gelmiş olan bir Arapla birlikte oraya geldi. Ve şöyle dedi:
- Ey Hükümdar! Araplardan olan şu adam, deve ve koyun sahibidir, kendi memleketinde meydana gelen bir hadiseyi sana anlatacaktır. Şimdi sen ona soracağını sor.
Tercümanı yanına geldiğinde imparator, tercümana şu emri verdi:
- Memleketinde neler olduğunu sor bakalım şu adama! Tercüman da elçiye sordu. Elçi şu cevabı verdi:
- Bu, Araplardan, Kureyş kabilesinden bir adamdır. Aralarından bir adamın çıkıp peygamber olduğunu iddia ettiğini, bazı kavimlerin ona tabi olduklarını, bazılarınınsa muhalefet ettiklerini iddia ediyor. Aralarında bazı yerlerde savaşlar olmuştur. Ve onlar bu halde iken ben memleketimden çıkıp geldim, diyor.
Arap bu haberi verdikten sonra hükümdar: "Elbiselerini üzerinden çıkarın bakalım." dedi. Onu soyduklarında sünnetli olduğunu gördüler. Bunun üzerine hükümdar:
- İşte gördüğüm budur, Allah'a yemin ederim ki, sizin söylediklerinizdeğildir. Verin elbiselerimde giysin." dedi. Ve sonra Arab'a: "Haydi işine git bakalım." dedi. Sonra da muhafız alayının komutanını çağırdı ve ona şu buyruğu verdi:
- Şam'ı dolaşıp teftiş et. Bana bu kavimden bir adam getir ki ona, bu adamın durumunu sorayım."
Ebu Süfyan dedi ki: Allah'a yemin ederim ki ben ve arkadaşlarım Gazze'de iken hükümdarın adamı bize geldi. Bize: "Siz kimlerdensiniz?" diye sordu. Biz de kendisine kim olduğumuzu bildirdikten sonra o, bizi önüne katıp götürdü. Hükümdarın huzuruna vardığımızda Allah'a yemin ederim ki, o sünnetsizden daha dâhi bir adam görmedim. Hükümdar şöyle dedi:
- O peygamber olduğunu söyleyen adama akrabalık bakımından hanginiz daha yakınsınız?
Ona en yakın olan kimsenin ben olduğumu söyledim. Bu defa hükümdar:
- Bunu bana yaklaştırın, dedi.
Beni önüne oturttu. Sonra arkadaşlarıma emir verdi. Onları da arkama oturttular. Sonra: "Eğer yalan söylerse sözünü reddedin." dedi. Öyle anladım ki, eğer ben yalan söyleyecek olursam onlar bunu reddetmezler. Ama ben efendi bir adam olduğum için yalan söylemeye tenezzül etmez ve yalan söylemekten utanırdım. Yalan söyleyecek olursam en azından benim yalan söylediğim Mekke'de şayia haline gelecekti. Bu yüzden hükümdara yalan söylemedim. Hükümdar;
- Aranızda peygamber olarak zuhur eden şu adam hakkında bana haberler ver, dedi.
Ben de Rasûlullah'm durumunu küçük gösterdim. Önemsiz gibi olduğunu göstermeye çalıştım. Allah'a yemin ederim ki, benim bu sözlerime iltifat etmedi ve bana şöyle dedi:
- Onun hakkında sana soracaklarıma cevap ver.
- İstediğini sorabilirsin.
- Onun aranızda nesebi nasıldır?
- Yüksek bir nesebtendir.
- Onun aile efradı arasında onun bu sözlerine benzer söz söylemiş bir kimse olmuşmu ki, şimdi o kalkıp bu sözleri söylemiş olan adama benzemeye çalışsın?
- Hayır.
- Onun elinden almış olduğunuz bir mülkü varmı ki, bu sözleri ile mülkünü kendisine geri veresiniz?
- Hayır.
- Ona kimlerin tabi olduğunu bana anlat.
- Yeni yetmeler, zayıflar, düşkünler ona tabi oluyorlar. Soylu ve yüksek tabakadan olan adamlarsa ona tabi olmuyorlar.
- Ona arkadaşlık edenleri bana anlat. Arkadaşları onu sevip ikramda mı bulunuyorlar, yoksa ona kızıyor ve ondan ayrılıyorlar

mı?
- Ona arkadaşlık edip de ondan ayrılmış bir kimse yok.
- Sizinle onun arasında vuku bulan savaşı bana anlat?
- Savaş dönerlidir. Bazen bizim aleyhimize, bazen de onun aleyhine tecelli eder.
- Hiç ahde vefasızlık eder mi?
- (Hükümdarın hoşuna gidecek şu cevabı verebildim.) Hayır, şimdilik onunla barış dönemindeyiz. Ama ahdine vefa göstereceğinden emin değiliz. (Allah'a yemin ederim ki, hükümdar benim bu cevabıma iltifat etmedi ve şöyle dedi:)
- Sözünü tekrarla. Önce sen onun, aranızda yüksek soydan bir kimse olduğunu söyledin. Allah böyle kimseleri peygamber edinir. Seçeceği peygamberi, kavminin en yüksek tabakasından seçer. Ben onun ailesinden bir kimsenin onun söylediği sözlere benzer sözler söylemiş olup olmadığım ve şimdi de Muhammed'in o adama benzemek için böyle sözler söyleyip söylemediğini sana sordum. Sen, hayır diye cevap verdin. Onun bir mülkü olup da yağmaladığınızı ve yağmalamış olduğunuz bu mülkünü kendisine geri vermeniz için böyle bir şeyler söyleyip söylemediğini sana sordum. Sen yine hayır diye ce-vab verdin.
Ona tabi olan kimseleri sana sordum. Sen yeni yetmelerin, zayıf ve düşkün olanların ona tabi olduklarını söyledin. İşte her zamanda peygamberlere tabi olan kimseler, böyleleridirler. Sana ona tabi olan kimselerin onu sevip ikramda mı bulunduklarını, yoksa ona kızıp ondan ayrıldıklarını mı sordum. Sen dedin ki, ona arkadaşlık edip de ondan ayrılan kimse azdır. İmanın tatlılığı da böyledir. Bir kalbe girerse oradan çıkmaz.
Sana, sizinle onun arasındaki savaşı sordum. Sen cevaben dedin ki: Savaş bazen aleyhimize, bazen lehimize tecelli eder. Peygamberlerin savaşları da böyledir. İyi son, onlaradır. Onun ahde vefasızlık edip etmediğini sana sordum. Sen, onun ahde vefasızlık etmediğini söyledin. Eğer bana doğru cevap verdiysen o, benim şu iki ayağımın bastığı yerlere de sahip olacaktır, İsterdim ki, onun yanında olayım da ayaklarına su dökeyim. Şimdi sen var kendi işine git."
Ebu Süfyan diyor ki: "Ben oradan kalktım. Ellerimi birbirine vurarak şöyle dedim:
"Ey Allah'ın kulları! Ebu Kebşe'nin (Muhammed'in) işi sağlama bindi. Rumların hükümdarı ondan korkuyor, onun satvetinden çekiniyor."
îbn İshak, Zührînin şöyle dediğini rivayet etmiştir: O zamanda yaşamış Hristiyan papazlarından biri bana dedi ki: Dıhye b Halife, Herakliyus'a Rasûlullah (s.a.v.)'m bir mektubunu getirdi. Mektubta şunlar yazılıydı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah'ın kulu ve Rasûlü Muhammed'den Rum hükümdarı Herakl'e. Selam, hidayete erenlerin üzerine olsun. Şunu bil ki; ben, seni İslâmiyet'e davet ediyorum. Selamete ermek istiyorsan Müslüman ol ki, Cenâb-ı Allah sana iki kat se-vab versin. Şayet bu davete icabet etmezsen bilesin ki, (Bizanslı) çiftçilerin vebali senin üzerine olacaktır."
Ravi dedi ki: Rasûlullah'ın mektubu Herakliyus'a vardığında o, mektubu okudu. Alıp koynuna koydu. Sonra Romalılardan İbranice'yi iyice okuyup yazan bir adama mektup yazdırarak Rasûlullah (s.a.v.)'-dan kendisine gelen mektubun haberini bildirdi. Mektubunda şöyle diyordu: "Doğrusu o beklenmekte olan peygamberdir. Bunda şüphe yoktur. Sen de ona tabi ol."
Bundan sonra Herakliyus, Bizans büyüklerine emir gönderdi. Onları kışlada toplattı. Sonra emir verip kapıları kilitletti. Ve yüksek bir yere çıkıp onlara hitapta bulundu. Onlardan korktuğu için yükseğe çıkmıştı. Şöyle dedi:
- Ey Bizans topluluğu! Bana Ahmed'in mektubu geldi. Allah'a yemin ederim ki o, beklemekte olduğumuz peygamberdir. Onunla ilgili açıklamalar özet olarak kitaplarımızda mevcuttur. Onun alametlerini ve zamanını biliyoruz. Müslüman olun. Ona tabi olun ki, dünya ve ahirette selamete eresiniz!
Hükümdarın bu hitabı karşısında hep birlikte kışlanın kapılarına doğru koşuştular. Kapıların kilitli olduğunu gördüler. Herakliyus, onların bu davranışlarından korktu ve: "Bunları yanıma getirin." dedi. Onları yanma getirdiler. Tekrar onlara şöyle hitapta bulundu:
- Ey Bizans topluluğu! Ben dininize ne derece bağlı olduğunuzu sınamak için size böyle söyledim. Bununla beraber sizde hoşuma giden bir davranış gördüm.
Hükümdarın bu ikinci konuşması üzerine onlar, onun huzurunda secdeye kapandılar. Sonra kışlanın kapıları onlara açıldı ve dışarı çıkıp gittiler."
Buharî, "İman" bahsinden önce Ebu'l-Yeman Hakem b. Nafî kanalı ile Abdullah b. Abbas'tan rivayet ederek Ebu Süfyan'ın şöyle dediğini nakletmiştir: Kureyş'ten bir heyet ile birlikte ticaret maksadıyla Şam'a gitmiştik. Bu, Rasûlullah'la mütareke yaptığımız dönemde cereyan eden bir hadise idi. Biz orada iken Herakliyus da Kudüs'te idi. O, bizi meclisine istedi. Yanma gittiğimiz zaman Bizans ileri gelenleri de yanında idiler. Bir tercüman aracılığıyla bize sordu:
- Şu peygamberlik iddiasında bulunan adama soy bakımından hanginiz daha yakınsınız?
Ona en yakın olan kişinin ben olduğumu söyledim. Bunun üzerine beni kendisine yaklaştırıp diğerlerini de arkama dizdi ve tercümana şöyle dedi:
- Onlara söyle, şu peygamberlik iddiasında bulunan adam hakkında kendisine birşeyler soracağım. Eğer herhangi bir soruma yalan cevap verirse arkadan bana göz işareti yapsınlar.
Ebu Süfyan, diyor ki: Allah'a yemin ederim ki, benim yalan söylediğime dair söylentiler çıkarılacak olmasaydı ve ben bundan utanma-saydım, mutlaka hükümdara yalan cevablar verecektim, Sonra bana sorduğu ilk soru şu oldu:
- Bu adamın içinizde soyu nasıldır?

- Üstün soylu bir kimsedir, dedim.
- Ondan önce bu davada bulunan bir kimse olmuş mudur?
- Olmamıştır.
- Atalarından hükümdarlık yapan var mıdır?
- Yoktur.
- Ona tabi olanlar, eşraf ve ileri gelen kimseler midir, yoksa ayak takımı ve avam tabakası mıdır?
- Avam tabakasıdır.
- Ona tabi olanların gittikçe sayısı artıyor mu, yoksa azalıyor mu?
- Gittikçe artıyor.
- Onun dinine girdikten sonra onun gidişatım beğenmeyip tekrar dininden dönen oldu mu?
- Hayır, olmadı.
- Bu davada bulunmadan Önce onun arasıra yalan söylediğini gördünüz mü?
- Hayır, hiç görmedik.
- Sözünün eri midir? Yoksa ahidlerini bozuyor mu?
- Bugüne kadar herhangi bir ahdini bozduğunu görmedik. Fakat şimdi onunla barış halindeyiz ve süremiz de bitmedi. Bakalım ahdine sadık kalacak mı? Bunu bilmiyoruz, dedim. Ve bunu söylerken onu kötülemek için bu kelimeden başka herhangi birşey söylemeye imkan bulamadım.
- Onunla hiç savaştınız mı?
- Evet, savaştık.
- Savaşlarınızın sonuçları nasıl olur, siz mi gaîip geliyorsunuz, yoksa o mu?
- Bazen o bizi yener, bazen de biz onu yeneriz.
- Size neyi tavsiye ediyor?
- Yalnız ve bir olan Allah'a ibadet edin, O'na ortak koşmayın, atalarınızın dediklerinden vazgeçin diyor ve bize namaz kılmayı, doğruluktan ayrılmamayı, iffetli ve nezih olmayı ve sılaya riayet etmeyi tavsiye ediyor, dedim.

Bunun üzerine tercümana dedi ki:

- Ona de ki: Ben senden onun soyunu sordum. İyi soylu olduğunu söyledin. Peygamber ise, daima iyi soylu kimselerden çıkar. Atalarından herhangi birinin böyle bir davada bulunup bulunmadığını sordum. Hayır, dedin. Çünkü eğer atalarından biri bu davada bulunsaydı, o da o çığırı izlemiş olabilirdi. Atalarından herhangi birinin hükümdarlık yapıp yapmadığım sordum. Hayır, dedin. Oysa ki eğer atalarından biri hükümdarlık yapmış olsaydı, bu da onun varisi olmak peşindedir, diyecektim.

Hiç yalan söylediğini gördünüz mü? diye sordum. Hayır, dedin. Ben şuna kanaat getirdim ki; eğer bir kimse insanlara iftira edemezse, Allah'a hiç iftira edemez.

Sana, eşraf ve ileri gelenler mi yoksa avam tabakası mı ona tabi oluyor diye sordum. Avam tabakası, dedin. Peygamberlerin tabileri de daima avam tabakası oluyor. Kendisine tabi olanların sayısı artıyor mu, yoksa azalıyor mu? diye sordum. Artıyor, dedin. İman işi ise tamamlanıncaya kadar hep böyledir. Dinine girdikten sonra dinini beğenmemezlikten Ötürü tekrar dininden dönen oluyor mu? diye sordum. Hayır, dedin. İman da Öyledir. Onun güvençliliği bir kalbe girdi mi artık çıkmaz. Sana, sözünü hiç bozar mı? diye sordum. Hayır, dedin. Peygamberler daima sözlerine sadık kimselerdir. Ahde vefasızlık etmezler.

Size neleri tavsiye ediyor? diye sordum. Allah'a ibadet etmeyi, O'na ortak koşmamayı ve putlara tapmamayı, namaz kılmayı, doğruluk, iffet gibi güzel hasletleri tavsiye ettiğini söyledin. Eğer bu dediklerinin hepsi doğru ise hiç şüphen olmasın ki, yakında şu iki ayağımın bastığı yerler onun olacaktır. Esasen onun çıkacağını biliyordum. Fakat sizden olacağını zannetmiyordum. Eğer ona herhangi bir engelle karşılaşmadan ulaşacağımı bilseydim, onunla görüşmek için bütün zorluklara katlanıp yanma giderdim. Eğer yanında olsaydım, onun ayaklarına su dökerdim.

Herakliyus, böyle dedikten sonra Rasûhıllah (s.a.v.)'m Dıhyetü'l-Kelbî ile Busra melikine gönderdiği mektubu kendisinden alıp okudu. Baktım ki Rasûlullah (s.a.v.) kendisine şöyle yazmaktadır:

"Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Allah'ın kulu ve Rasûlü Muhammed'den Rum hükümdarı Herakl'e. Selam, hidayete erenlerin üzerine olsun. Şunu bil ki, ben, seni İslâmiyet'e davet ediyorum. Selamete ermek istiyorsan Müslüman ol ki, Cenâb-ı Allah sana iki kat se-vab versin. Eğer beni dinlemeyip yüz çevirirsen bilmelisin ki, kendilerine gönderilen peygamberleri öldüren Erisiler kadar günah işleyen olursun. Ey kitab ehli! Bizim de sizin de kabul ettiğiniz bir kelimeye gelin. Allah'tan başkasına tapmayalım. Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi Rab tanımayalım. Bununla beraber eğer yine yüz çevirirlerse onlara şahid olun ki, biz Müslümanız deyin."

Ebu Süfyan dedi ki: Herakliyus, sözlerini söyleyip bitirdikten sonra yanındakiler münakaşaya dalıp sesleri yükselmeye başladı. Biz oradan çıkarıldık. Biz çıkarken arkadaşlarıma dedim ki: "Ebu Keb-şe'nin oğlunun (Muhammed'in) davası, önüne geçilemeyecek kadar büyüyüp kuvvetlenmiştir. Baksanıza Beni Asfer (Rum) hükümdarı bile ondan artık korkuyor." Ve o günden sonra ben Müslüman oluncaya kadar bu davetin gerçekleşeceğine inandım."

Ebu Süfyan, Şam Hristiy ani arının başı, Kudüs enıiri ve Herakli-yus'un adamı olan papaz İbn Natur'dan naklediyor:

"Herakliyus, Kudüs'e geldiği sıralarda bir gün sabahleyin morali bozuk olarak kalktı. Çünkü Herakliyus yıldızlara bakıp onlardan mana çıkaran bir kimse idi. Patriklerden biri ona dedi ki:

- Seni değişmiş ve biraz karışık görüyoruz. Herakliyus dedi ki:
- Yıldızlara baktığımda sünnetliler topluluğunun hükümdarım gördüm. Acaba bu azınlıklardan hangisi sünnet oluyor?
- Yahudilerden başka kimse sünnet olmuyor. Yahudiler ise, bir şey değillerdir. Yurdun her tarafına emir gönder, nerede Yahudi varsa öldürsünler!
İşte onlar bu teşebbüste iken Gassan meliki tarafından gönderilen bir adam Herakliyus'a gelip Rasûlullah (s.a.v.)'m ortaya çıktığı haberini duyurdu. Bunun üzerine Herakliyus:
- Gidin bakın, bu adam sünnetli midir, değil midir? diye emir verdi ve gidip sorduklarında onun sünnetli olduğunu öğrendiler.
Bu defa Herakliyus:
- Araplar da sünnet oluyorlar mı? diye sordu. Ona:
- Evet, dediklerinde Herakliyus:
- İşte ortaya çıktığım gördüğüm adam, bu toplumun hükümdarıdır, dedi.
Sonra Roma'daki arkadaşına -ki o da bilgide onun gibi idi- bu hususta mektup yazıp Humus'a doğru hareket etti. Ve henüz Humus'ta tam yerleşmemişken Roma'dan onun görüşünü teyid eden cevap geldi. Bunun üzerine Herakliyus, Humus'taki asker kışlasında generalleri toplayıp üzerlerine kapıları kilitledi ve karşılarına geçip:
- Ey Rum topluluğu! Eğer kurtulmak ve hükümdarınızı korumak istiyorsanız bu peygamberi kollayınız, dediyse de onlar yabani eşeklerin kaçıştığı gibi kapılara doğru kaçıştılar. Fakat kapıları kilitli buldular. Herakliyus da onların kaçtıklarını görüp iman ve cesaretlerinden ümitsizliğe düşünce, onları geri döndürün dedi ve kendilerine:
- Ben bunu, dininize bağlılığınızı öğrenmek için söyledim. Ve bağlı olduğunuzu gördüm, dedi.
Onlar da onun bu sözünden hoşlanıp huzurunda secdeye kapandılar ve Herakliyus'un işi işte böylece son buldu."
İbn Lehia, Esved tariki ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ebu Süfyan, Kureyşli bir toplulukla birlikte ticaret için Şam'a gitti. O esnada Rasûlullah (s.a.v.)'m peygamber olarak zuhur ettiğine dair haber, Herakliyus'a ulaşmıştı. O, Rasûlullah (s.a.v.)'m durumunu öğrenmek istemişti. Bu amaçla Şam'daki Arap valisine haber göndermişti. Vali, kendisine Araplardan bazı adamlar gönderecek, o da onlara Rasûlullah'm durumunu soracaktı. Vali, Araplardan otuz kişiyi Herakliyus'a göndermişti. Aralarında Ebu Süfyan b. Harb de vardı. Bunlar, Kudüs'teki kiliseye gidip hükümdarın huzuruna çıktılar. Hükümdar Herakliyus, onlara şu soruyu sordu:
- Size haber salıp çağırttım ki, Mekke'de zuhur eden şu adamın durumunun ne olduğunu bana bildiresiniz. Onun durumu nedir?
- O büyücüdür, yalancıdır, peygamber değildir.
- Onu içinizde en iyi tanıyanın ve ona en yakın akraba olanın kim olduğunu bana söyleyin.
- İşte onun amcazadesi olup onunla savaşan aramızdadır.
Herakliyus'a bu haberi verdikleri zaman yanındaki adamların dışarı çıkmalarını emretti. Sonra Ebu Süfyan'ı yanma oturttu. Ona sormaya başladı:
- Ey Ebu Süfyan, bana anlat bakalım.
- O büyücüdür, yalancıdır.
- Ona küfretmeni istemiyorum. Yalnız onun sizin aranızda soyu nasıldır?
- Vallahi o, Kureyş ailesindendir.
- Aklı ve görüşü nasıldır?
- Onun görüşünü asla kusurlu bulmayız.
- Çok yemin eder mi, çok yalan söyler mi? İşinde hilekarlık yapar mı?
- Vallahi böyle değildir.
- Belki o, peygamberlik iddia etmekle kendisinden Önce ailesinden hükümdarlık yapan bir kimseye ait hükümdarlık veya şerefi ta-leb etmektedir. Böyle olamaz mı?
- Hayır.
- Sizden ona kim tabi oluyor ve aranızdan ona tabi olup da bilahare onun dininden geri dönen olmuş mudur?
- Hayır.
- Söz verdiği zaman sözünden cayar mı?
- Hayır, ancak içinde bulunduğumuz bu sürede sözünden cayarsa onu bilemem.
- İçinde bulunduğun bu süreden niye korkuyorsun?
- Benim kavmim, Muhammed'in kendisi Medine'de iken, müttefiklerini onun müttefiklerine göndererek antlaşma süresini uzatmak istediler.
- Eğer siz bu işi kendiniz başlattıysanız şu halde sözünden cayan-lar sizsiniz.
Ebu Süfyan Herakliyus'un bu sözü karşısında öfkelendi ve şöyle cevap verdi:
- Sadece bir kez bize galip oldu. O gün de ben ortada yoktum. O gün, Bedir günü idi. Sonra kendi memleketi olan Medine'de iki kez ü-zerine gidip kendisiyle savaştım. O esnada adamlarının karınlarını yardık, kulaklarını kestik, tenasül organlarını kopardık.
- Sen onu yalancı mı, yoksa doğru sözlü mü buluyorsun?
- Hayır, o yalancıdır.

- Eğer sizde peygamber varsa onu öldürmeyin. Çünkü insanlar arasında peygamberleri en çok öldürenler Yahudiler olmuştur.
Herakliyus'la bu konuşmasından sonra Ebu Süfyan, Kudüs'ten geri döndü."
Bu ifadelerde gariblik vardır. Ancak içinde bazı faydalar da vardır ki, bunlar İbn îshak ve Buharı tarafından anlatılmamıştır. Musa b. Ukbe, "Meğazi" adlı eserinde, Urve b. Zübeyr'in anlattıklarına yakın ifadeler kullanmıştır. Doğrusunu Allah bilir.
"Tarih" adlı eserinde İbn Cerir, İbn Humeyd ve Muhammed b. İs-hak tariki ile bazı ilim ehli kimselerin şöyle dediklerini rivayet eder: Dıhye b. Halife el-Kelbî, Rasûlullah (s.a.v.)'m mektubunu getirdiği zaman Herakliyus kendisine şöyle dedi:
- Vallahi ben bilirim ki, bu bir peygamberdir ve şimdiye kadar bekleyip .durduğumuz peygamber budur. Fakat Rumlardan korkuyorum. Yoksa ona tabi olurum. Papaza git, ona söyle. Zira Rumlar içinde o benden daha büyüktür. Ve sözü daha geçerlidir. Bak bakalım sana neler söyleyecek?
Bunun üzerine Dıhye, papaza gidip durumu anlattı. Rasûlullah (s.a.v,) tarafından Herakliyus'a getirdiği mektubu ve onun yaptığı daveti haber verdi. Papaz şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki, senin adamın gönderilmiş bir peygamberdir. Biz onu isim ve sıfatlarıyla tanıyoruz. Kitabımızda onun evsa-fını ve adım görüyoruz.
Böyle dedikten sonra içeri girip elbisesini çıkardı. Beyaz bir elbise giydi. Sonra bastonunu eline aldı. Kilisedeki Rumların karşısına çıkıp şöyle dedi:
- Ey Rum topluluğu! Doğrusu Ahmed tarafından bize mektup gelmiştir. Bizi Allah'a davet ediyor. Ben de Allah'tan başka ilâh olmadığına, Ahmed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ediyorum.
Böyle deyip şahadet getirdikten sonra Rumlar da hep birlikte onun üzerine hücum ederek onu öldürdüler.
Dıhye, Herakliyus'un yanma döndüğünde durumu ona anlattı. O da şöyle dedi:
- Sana söylemiştim. Biz, Rumların bize zarar vermelerinden korkuyoruz. Allah'a yemin ederim ki, papaz, Rumlar nezdinde benden daha büyük ve sözü benden daha geçerli bir kimsedir."
Taberanî, Yahya b. Seleme b. Küheyl tariki ile Dıhyetü'l-Kelbf-nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) beni, Bizans hükümdarı Kayser'e bir mektupla gönderdi. Ben de Kayser'in sarayına gittim. Adamlarına Rasûlul-lah'm elçisi olarak içeri girmem için izin verilmesini söyledim. Kayser'e gidip durumu anlattılar. Dediler ki: "Kapıda bir adam var. Allah Rasûlünün elçisi olduğunu iddia ediyor. Senin huzuruna gelmek istiyor." Kayser bu haber karşısında korktu ve adamına: "Onu içeri al." buyruğunu verdi. Beni içeri aldılar. Kayser'in yanında patrikleri vardı. Rasûlullah'm mektubunu ona verdim. Mektupta şunlar yazılıydı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Rasûlullah Muhammed'-den Bizans'ın valisi Kayser'e..."
Orada imparatorun mavi gözlü, uzun boylu, çil bir yeğeni vardı. Şöyle dedi: "Mektubu bugün okuma. Çünkü Muhammed, bu mektupta önce kendinden bahsediyor, sana da imparator unvanı ile değil, vali diyerek hitap ediyor."
Nihayet mektup okundu. Herakliyus, yanındaki adamlarına emir vererek dışarı çıkmalarım istedi. Onlar da dışarı çıktılar. Sonra bana haber gönderdi. Ben de gidip huzuruna çıktım. Bana sordu. Ben cevap verdim. Sonra piskoposa haber gönderdi Piskopos da huzura geldi. O, idarede yetkili bir kimse idi. Onun görüşüne ve sözüne göre kararlar veriliyordu. Mektubu okuduğunda şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki bu, Musa ile İsa'nın müjdelediği ve bizim de kendisini beklemekte olduğumuz peygamberdir.
İmparator sordu:
- O halde ey piskopos, ne yapmamı teklif edersin?
- Bana gelince, ben bu peygamberi tasdik ediyor ve ona uyuyorum.
- Ben de onun peygamber olduğunu anladım. Ancak ona iman etmeye gücüm yetmez. Eğer iman edip ona inanırsam, hükümdarlığım gider ve Rumlar beni öldürürler."
Muhammed b.jshak da, Halid b. Yesar tariki ile Şam'ın eski yerlilerinden bir adamın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Herakliyus, Şam'dan çıkıp Kostantiniyye'ye gitmek istediği zaman Peygamber (s.a.v.)'in zuhur ettiği haberi kendisine ulaştı. O da bunun üzerine Rumları toplayarak onlara şöyle hitapta bulundu:
- Ey Rum topluluğu! Size bazı şeyler anlatacağım. Bakın bunda benim maksadım nasılmış.
- O durumlar nelerdir?
- Biliyorsunuz ki bu adam, Allah katından gönderilen bir peygamberdir. Biz onun evsafını kitaplarımızda görmekte ve onu tanımaktayız. Gelin ona tabi olalım da dünya ve ahiretimiz selamet olsun.
- Mülk bakımından insanların en büyükleri olduğumuz, adamlarımız çok olduğu, beldemizin sınırları geniş olduğu halde biz Arapların eli altına mı gireceğiz?
- Gelin, ona her sene cizye vereyim ki, onun bana tasallutunu ön-leyeyim. Onun bana açacağı savaştan kurtulayım.
- Alçak ve küçük Araplara biz mi cizye vereceğiz. Onlar, bizden cizye mi alacaklar? Oysa biz sayıca insanların en çoğu, mülkçe insanların en büyüğü, beldece insanların en muhkem beldelerine sahip kimseleriz. Hayır vallahi bunu asla yapmayacağız?
- Gelin, bize Şam toprağım vermesi karşılığında Suriye topraklarını ona vererek musalaha yapalım.
Suriye toprağı, Filistin, Ürdün, Dımaşk ve Humus'u bir de Derb mıntıkasından içe doğru kısımları ihtiva ediyordu. Derb mıntıkasından öte yerler ise, Bizanslılara göre Şam ismini alıyordu.

Hükümdarın huzurundakiler şu cevabı verdiler:
- Ona Suriye topraklarım mı vereceğiz? Oysa sen biliyorsun ki, bu topraklar Şam'ın en verimli topraklarıdır. Biz bunu asla yapmayız.
Hükümdarın isteği doğrultusunda karar vermemeleri üzerine hükümdar, onlara şöyle dedi:
- Ama Allah'a yemin ederim ki siz, onu kendi şehrinize girdirmediğiniz takdirde muzaffer olursunuz ve bunu istiyorsunuz.
Böyle dedikten sonra katırına binip hareket etti. Nihayet Derb mıntıkasının tepe noktasına gelerek Şam toprağına baktı. Sonra da şöyle dedi:
- Selam sana ey Suriye toprağı! Artık sana veda selamı veriyorum.
Böyle dedikten sonra hızla yoluna devam etti ve Kostantiniyye'ye gitti. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Peygamber (S.A.V.)'İn Şam'daki Hrîstiyan Arap Hükümdarlarına Elçi Ve Mektup Göndermesi

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Beni Esed b. Hüzeyme'nin kardeşi Şücâ b. Vehb'i, Dımaşk valisi Münzir b Haris b. Ebi Şimr el-Gassanî'ye gönderdi.
Vakidî dedi ki: "Hz. Peygamber (s.a.v.), bu elçi ile birlikte şu mektubu da göndermişti:
"Selam, hidayete tabi olup ona iman edene olsun. Seni ortağı olmayan bir Allah'a imana davet ediyorum. O'na iman ederser mülkün elinde baki kalır."
Şücâ b. Vehb, Münzir'in yanma gelip mektubu ona okuduktan sonra Münzir şu cevabı verdi:
- Benim mülkümü kim elimden alabilir? Ben onun üzerine ordu ile yürüyeceğim." [8]

Peygamber (S.A.V.)'İn Fars Hükümdarı Kisra'ya Elçi Göndermesi

Buharî, Leys ve onun vasıtası ile Yunus kanalıyla İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) mektubunu, Kisra'ya verilmek üzere Bahreyn emirine gönderdi. Bahreyn emiri de mektubu Kisra'ya verdi Kisra ise, mektubu okuduğu zaman parçalayıp attı.
İbn Abbas dedi ki: Bana olayı nakleden İbn Müseyyeb (r.a.) -eğer yanılmıyorsam- Rasûlullah (s.a.v.): "Kisra'nın saltanatı da parçalanıp yok olsun." diye beddua etti, dedi.»
Abdullah b. Vehb de Yunus ve Zührî kanalı ile Abdurrahman b. Abdulkari'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir gün minbere çıkıp Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Ey İnsanlar! İçinizden bazılarınızı Arap olmayan ülkelerin hükümdarlarına gönderiyorum. Sakın İsrailoğullarının İsa'ya karş yaptıkları gibi bana itaatsizlik etmeyin.
Muhacirler ona:
- Ya Rasûlallah! Hiçbir zaman ve hiçbir şeyde sana itaatsizlik etmeyiz. Yeter ki sen bize emret ve bizi gönder, dediler.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Şücâ b. Vehb (r.a.)'i Kisra'ya gönderdi. Kisra da saray salonunun süslenmesiyle prens ve kumandanların toplanmasını emrettikten sonra Şücâ'm huzura gelmesine izin verdi. Şücâ, içeri girince Kisra, mektubur kendisinden alınmasını emretti. Fakat Şücâ:
- Rasûlullah (s.a.v.) mektubu bizzat sana vermemi emrettiği için senin eline vermem gerekir, deyince Kisra:
- Öyle ise yaklaş, dedi.
Mektubu Şüca'm elinden alıp Hireli katibe verdi. Mektup, katip tarafından okunmaya başlandı. Fakat mektubun: "Allah'ın Rasûlü olan Muhammed b. Abdullah'tan, İran hükümdarı Kisra'ya." diye başladığını görünce son derece öfkelenerek mektubu yırtıp attı ve Şücâ'm dışarı atılmasını emretti. Şücâ da bu durumu görünce üzgün o-larak devesine binip yola çıktı. Yolda: "Ne olursa olsun, ben Rasûlul-lah'm emrini yerine getirdim ya." diyerek kendini teselli etmeye başladı. Aradan bir süre geçtikten sonra Kisra'nın öfkesi geçince Şüca'm bir daha içeri alınmasını söylediyse de yapılan aramada Şüca bulunamadığından Hire valisine onun geri gönderilmesi için emir gönderdi. Fakat Şüca, daha önce oradan geçtiği için geri gönderilemeden Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma vardı ve ona durumu olduğu gibi anlattı. Bunun üzerine Hz. Peygamber: "Kisra, kendi saltanatını parçalamıştır." dedi."
Muhammed b. İshak, Ebu Seleme vasıtasıyla, Rasûlullah'm Kisra'ya Abdullah b. Huzafe'yi bir mektupla gönderdiğini söyler Kisra mektubu okuyunca yırttı. Bu durum Hz. Peygamber'e ulaşınca: "Mülkünü parçaladı." dedi.
İbn Cerir, İbn Hümeyd tariki ile Yezid b. Ebi Habib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hz. Peygamber (s.a.v.), Abdullah b Huzafe b. Kays b. Adiy b. Said b. Sehmî, Fars hükümdarı Kisra b. Hürmüz'e elçi olarak gönderdi. Onunla şu mealdeki mektubu da gönderdi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah'ın Rasûlü olan Mu-hammed'den İran hükümdarı olan Kisra'ya.
Hidayete tabi olup Allah'a ve O'nun Rasûlüne iman eden ve Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, O'nun ortak ve benzeri olmadığına ve Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet getirenler üzerine selam olsun. Ben seni, Allah'ın yoluna

davet ediyorum. Zira ben, diri ve hayat sahibi olan kimselere haber vereyim ve kafirler de Allah'ın azabını haketsinler diye Allah'ın gönderdiği bir peygamberim. Eğer Müslüman olursan selamete erersin. Eğer sözümü dinlemezsen bil ki, bütür Mecusilerin günahı sana aittir."
Kisra mektubu okuduğu zaman yırtıp attı ve:
- Bu adam benim kulum iken bana nasıl bu şekilde mektup yazar? Bu büyük bir küstahlıktır, dedi ve sonra Bazan'a mektup yazdı. Bazan, onun Yemen'deki valisi idi. Bazan'a gönderdiği mektupta şu emri vermiştir:
- Hicaz'daki şu adama iki kuvvetli adam gönder de onu alıp getirsinler.
Bazan da kendi yardımcısı ve katibini Harhare adındaki bir İranlı ile birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdi. Mektupta Rasûlullah'a: "Bu adamlarla birlikte Kisra'nın yanına gel." diye emrediyordu. Kendi yardımcısına da:
- Adamla konuş, bak bakalım neyin nesidir? Öğren de bana söyle, diye emretti.
Bunlar yola çıkıp Taife geldikleri zaman ticaret için oraya gelen Kureyşlilerden birkaç kişiyi görüp durumunu sordular. Kureyşliler, onun Yesrib'de olduğunu söylediler. Birbirlerine de: "İşte belasını buldu. Artık onun gailesinden kurtulduk." diyerek sevindiler.
Sonra bunlar yola çıkıp Yesrib'e (Medine'ye) kadar geldiler. Ba-zan'ın yardımcısı, Rasûlullah'a:
- Kisra, Bazan'a seni yanma göndermesini emretmiştir. Biz seni ona götürmeye geldik. Eğer gelirsen Şehinşaha mektub yazar, senin iyiliğini söyler, o da sana fayda verir ve zarar vermez. Eğer itaat etmezsen, onun nasıl bir adam olduğunu biliyorsun. Seni mahveder. Kavmini mahveder. Ülkeni de harap eder, dedi.
Bazan'ın bu iki adamı, bıyıklarını sarkıtmış, sakallarını da çenelerinin çevresinde bırakmış kimseler idiler. Yanına geldiklerinde Ra-sûlullah (s.a.v.), onlara bakmaktan hoşlanmadı ve:
- Yazıklar olsun size. Sakalınızı ve bıyığınızı bu şekilde bırakmanızı size kim emretti? diye sordu.
Onlar da:
- Rabbimiz (yani Kisra) bize böyle emretti, dediler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara şu cevabı verdi:
- Ama Rabbim sakalımı uzatmamı, bıyıklarımı da kısaltmamı emretmiştir. Haydi dönün de yarın bana gelin bakalım.
Rasûlullah (s.a.v.)'a semadan haber geldi ki Cenâb-ı Allah Kisra'ya, oğlu Şireveyh'i musallat kılmış, Kisra'yi öldürmüştür. Falan ayda, falan gecede ve gecenin falan saatinde oğlu Şireveyh'i Cenâb-ı Allah, Kisra'ya musallat kıldı ve Şireveyh onu öldürdü, şeklinde semadan haber geldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Bazan'ın iki a-damını yanına çağırtarak durumu onlara haber verdi, onlar da:
- Ne dediğini biliyor musun sen? Oysa, biz sana bundan daha kolay şeyleri söylemiştik. Senin bu söylediklerini yazıp hükümdar Bazan'a bildirelim mi? diye sordular.
Rasûlullah da şu cevabı verdi:
- Evet, benim böyle dediğimi ona haber verin ve ona deyin ki; benim dinim ve hükmüm, Kisra'nmkinin sınırına ulaşacaktır. Deve tabanlarının ve at toynuklarının vardığı yerlere kadar benim hükmüm ulaşacaktır ve yine ona deyin ki: Eğer Müslüman olursan, sana elin altında bulunan yerleri veririm ve milletinin evladlarına seni hükümdar yaparım.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), hükümdarlardan birinin kendisine hediye etmiş olduğu, içinde altın ve gümüş bulunan bir kemeri Harhare'ye hediye etti. Bunlar da Bazan'a dönüp durumu anlattılar. Bazan:
- Vallahi bu, bir hükümdarın diyeceği söz değildir. Ben bu adamın peygamber olduğuna inanıyorum ve söyledikleri de gerçekleşecektir. Eğer bu gerçek ise, Allah katından gönderilmiş bir peygamberdir. Eğer böyle değilse, bu hususta görüşümüzü belirleyeceğiz, dedi. Çok geçmeden kendisine Şireveyh'ten: "Ben Kisra oldum. Zira İran'da huzur kalmamıştı. İran'da ne kadar eşraf varsa hepsini öldürdüğü için babam ölümü hak etmişti. Bundan sonra beni tanıyacaksın ve Kisra'nm, yanma gönderilmesi için sana mektup yazdığı adama da sakın karışma. Bu hususiaki yazılı emrimi bekle." diye mektup geldi. Bunun üzerine Bazan da:
- Vallahi bu adam, Allah tarafından gönderilen bir peygamberdir, deyip Müslüman oldu. Onunla beraber Yemen'de ne kadar İranlı hanedan varsa hepsi Müslüman oldular.
Yardımcısı, Bazan'a şöyle dedi:
- Şimdiye kadar Muhammed gibi heybetli bir adamla konuşmuş değilim.
Bazan sordu:
- Yanında muhafızları var mıydı?
- Hayır, yoktu.
Vakidî dedi ki: Kisra, hicretin yedinci senesinin cemaziyelahir ayının onuncu gecesi olan bir çarşamba gecesinde gecenin saat altısında oğlu Şireveyh tarafından öldürüldü.
Ben derim ki: Bazı kimselerin şiirinde ifade edildiğine göre Kisra, haram ayda öldürüldü. Şairin biri, bunu şöyle dile getirmiştir:
"Kisra'yı haram bir ayın gecesinde öldürdüler. Yüz çevirdi, kefen bulma imkanına da eremedi."
Arap şairlerden biri de şöyle demiştir:
"Kisra'yı oğulları kılıçlarla et paylaşır gibi paylaştılar. Günün birinde ölüm onu yakaladı. Her hamilenin bir doğum vakti muhakkak gelecektir."

Hafız el-Beyhakî, Hammad b. Seleme tariki ile Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
'Taralılardan bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Rasûlullah ona şöyle dedi:
- Doğrusu benim Rabbim bu gece senin rabbini (Kisra'yı) öldürdü. Rasûlullah (s.a.v.)'a denildi ki:
- Kisra, yerine kızını hükümdar olarak bıraktı. Rasûlullah:
- Kendilerine bir kadının hükümdarlık yaptığı bir kavim iflah olmaz, dedi."
Beyhakî dedi ki: "Dıhye b. Halife'nin hadisinde rivayet olunduğuna göre o, Kayser'in yanından döndüğünde Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında Kisra'nm elçilerini gördü. Çünkü Kisra, San'a valisini tehdit edercesine ona şu haberi göndermişti: "Senin diyarında peygamber olarak ortaya çıkan bir adamın hakkından gelemez misin? O, beni kendi dinine davet ediyor. Ya onun hakkından gel. Yoksa bunu ben yapacağım."
Bunun üzerine San'a valisi, adamlarını Rasûlullah'a. gönderdi. Rasûlullah da valinin adamlarına şöyle dedi: "Valinize haber verin ki benim Rabbim, bu gece onun rabbini (Kisra'yı) öldürmüştür." Gerçekten de Rasûlullah'm dediği gibi Kisra'nın öldürülmüş olduğunu gördüler."
Beyhakî, daha sonra Ebu Bekir b. İyaş tariki ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sa'd, Rasûlullah (s.a.v.)'n yanma gitti. Rasûlullah şöyle dedi:
- Doğrusu Sa'd'm yüzünde haber vardır. Sa'd:
- Ya Rasûlallah, Kisra öldü, dedi. Rasûlullah:
- Allah Kisra ya lanet etsin! İnsanların ilk helak olanı Farslar, sonra Araplardır, dedi."
Ben derim ki: Görülen o ki; Rasûlullah (s.a.v.), Bazan'm yanından gelen o iki görevliye Kisra'nın Ölüm haberim verdiğinde buna uygun olan haber dışarıdan da geldi ve bu haber memlekette yayıldı. Bunu ilk duyan, Sa'd b. Ebi Vakkas oldu. O da Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelerek vermiş olduğu haberin aynısının dışarıdan da geldiğini ifade etti. Beyhakî'nin de buna benzer bir rivayeti vardır.
Beyhakî, daha sonra başka bir tarikle Zührî'den naklen Ebu Seleme b. Abdurrahman'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bana ulaşan habere göre bir ara Kisra, kendi ülkesinde bir garnizonda durmakta iken beklemediği bir durumla karşılaşmıştı. Elinde asası varken bir adam yanma gelmiş ve şöyle demişti:
- Ey Kisra! Ben şu asayı kırmadan önce İslâm'a girmez misin? Kisra:
- Evet, ama asayı kırma.
Bunun üzerine adam çekip gitmişti. Kisra da kendi mabeyincisini çağırtarak:
- Bu adamın yanıma girmesine kim izin verdi? diyerek çıkıştı. Onlar da:
- Senin yanma herhangi bir kimse girmedi ey hükümdar, dediler. Bunun üzerine Kisra:
- Yalan söylüyorsunuz, diyerek onları azarladı, öfkelendi. Onları tehdit etti. Sonra vazgeçti.
Ertesi senebaşı olduğunda yine aynı adam geldi. Yanında asası vardı. Şöyle dedi:
- Ey Kisra! Şu asayı ben kırmadan önce İslâm'a girmez misin?
- Evet, ama asayı kırma.
Adam çekip gittiğinde Kisra yine mabeyincilerini çağırdı, önceki gibi yine onlara çıkıştı, bağırıp çağırdı.
Yine ertesi senebaşı olduğunda aynı adam elinde asasıyla gelerek:
- Ey Kisra, ben şu asayı kırmadan İslâm'a girmez misin? diye sordu.
Kisra:
- Asayı kırma. Asayı kırma, dediyse de, adam asayı kırdı. İşte bunun üzerine Cenâb-ı Allah, o anda Kisra'yı helak etti."
İmam Şafiî, İbn Uyeyne kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Kisra helak olduğu takdirde ondan sonra Kisra gelmeyecektir. Kayser helak olduğu takdirde ondan sonra Kayser gelmeyecektir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bu ikisinin hazinelerini Allah yolunda sarfedeceksiniz."
Şafiî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m mektubu Kisra'ya geldiği zaman o, mektubu parçaladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "O kendi mülkünü ve saltanatını parçaladı." dedi.
Duyduğumuza göre Kayser, Rasûlullah'm kendisine gelen mektubunu saygı ile almış, onu misk içine koymuştu. Rasûlullah (s.a.v.) da: "Onun saltanatı sabit oldu." dedi.
Şafiî ve diğer âlimler dediler ki: Araplar, ticaret için Şam ve Irak'a geldiklerinde onlardan bazıları Müslüman oldular. Irak ve Şam hükümdarlarından korktuklarını söyleyip durumlarını Rasûlullah'a arzederek şikayette bulundular. Rasûlullah da şöyle buyurdu:
"Kisra öldükten sonra ondan başka Kisra gelmeyecektir. Kayser öldükten sonra ondan başka Kayser gelmeyecektir."
Kisralarm saltanatı kökten yıkılıp gitti. Kayserlerin Şam'daki saltanatları tamamen yok oldu. Ama diğer taraflarda bir miktar hükümleri devam etti. Bu da Rasûlullah (s.a.v.)'m mektubunu saygı ile karşılamaları yüzünden Rasûlullah'm yaptığı dua bereketi ile olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: Bunda büyük bir müjde vardır ki, Rumların hükümleri artık Şam diyarına asla geri gelmeyecektir,
Araplar, Bizanslılardan Cezire ve Şam'da hüküm süren yetkili valilere Kayser, Fars'a hakim olan hükümdarlara Kisra diyorlardı. Habeşistan'ı idare eden hükümdarlara Necaşi, İskenderiye'ye hükmedenlere Mukavkis, Mısır'a hükmeden kafir hükümdarlara Firavun, Hindistan'a hükmeden hükümdarlara Batleymus diyorlardı. Bu hükümdarların bundan başka da

unvanları vardı ki, bu unvanları baş-
ka yerlerde zikrettik. Doğrusunu Allah bilir.
Müslim, Kuteybe kanalı ile Cabir b. Semüre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah fs.a.v) şöyle buyurdu:
"Müslümanlardan bir topluluk Kisra'mn beyaz sarayındaki hazinelerini açıp ele geçirecektir."
Esbat, Simak kanalıyla Cabir b. Semüre'den buna benzer bir rivayette bulunarak şu eklemeyi yapmıştır:
"Ben ve babam da o hazineleri ele geçirenler arasında idik. Hazinelerden payımıza. 1000 dirhem kadar düştü." [9]

Peygamber (S.A.V.)'İn Mukavkis'e Elçi Göndermesi

Mukavkis, İskenderiye şehrinin valisi olup adı Cüreyc b. Mina el-Kıptî idi.
Yunus b. Bükeyr, İbn İshak ve onun vasıtasıyla Zührî kanalı ile Abdurrahman b. Abdi'l-Kâri'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Peygamber, Hatib b. Ebi Beltaa (r.a.).ile İskenderiye hükümdarı Mukavkis'e bir mektup gönderdi. Hatib, Mukavkis'e Hz
Pey-gamber'in mektubunu verdiğinde Mukavkis, mektubu alıp öptü, Ha-tib'e de gereği kadar ikramda bulunduktan sonra onunla
beraber Peygamber (s.a,v.)'e bir kat elbise, eğeriyle birlikte bir katır ve bir tepsi ile birisi Peygamber Efendimiz'in oğlu
İbrahim'in annesi olan, diğeri de Hz. Peygamber tarafından Muhammed b. Kays el-Abdî'ye hediye edilen iki cariyeyi de hediye
alarak gönderdi."
Beyhakî, Hatib b. Ebi Beltaa (r.a.)'dan rivayetle şöyle diyor:
"Hz. Peygamber (s.a.v.), beni İskenderiye hükümdarı Mukavkis'e gönderdi. Hz. Peygamberin mektubunu kendisine verdim. C
da beni kendi odasında misafir etti ve yanında bir müddet kaldıktan sonra bir gün bana haber saldı, yanma çağırttı. Patriklerini
de yanında toplamıştı. Bana şöyle dedi:
- Beni iyi dinle. Sana birşey soracağım.
- Buyurun, sorun.
- Senin adamın peygamber değil midir?
- Evet, peygamberdir.
- Öyle ise kavmi onu kendi mülkünden çıkardığı zaman onlara niçin beddua etmedi?
- Meryem oğlu İsa'nın peygamberliğine şahadet etmiyor musun?
- Evet, şahadet ediyorum.
- Onun kavmi kendisini yakalayıp çarmıha vurmak istedikleri zaman, o onlara niçin beddua etmedi? Allah'ın kendisini dünya
semasına yükselttiği esnada onların helak edilmeleri için neden beddua etmedi?
- Gerçekten akıllısın ve akılh bir kimse tarafından gönderilmişsin. Al, bunlar benim hediyelerimdir. Onları seninle beraber
Muhammed (s.a.v.)'e gönderiyorum ve seni, emin olduğun yere kadar götürmek üzere sana bir takım muhafızlar da veriyorum,
dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'a üç cariye hediye etmişti. Bunlardan birisi, Rasûlullah'in oğlu İbrahim'in annesi idi. Diğeri de
Rasûlullah tarafından Hassan b. Sabit el-Ensârî'ye hediye edilmişti. Mukavkis, bu hediyelerin yanısıra çok kıymetli şeyler de
göndermişti."
İbn İshak'm anlattığına göre Mukavkis, Rasûlullah (s.a.v.)'a dört cariye hediye etmişti. Bunlardan biri İbrahim'in annes
Mariye, diğeri Hassan b. Sabit'e verilen Sirin'dir. Şirin, Hassan b. Sabit'e Abdurrahman adında bir çocuk doğurmuştu.
Ben derim ki: Hediyeler arasında testisleri burulmuş, siyahi bir köle vardı ki, adı Me'bur idi. Haffan ve Sâcicân adında ik
siyahi köle daha vardı. Ayrıca Düldül adında beyaz bir katır da vardı. Testisleri burulmuş olan Me'bur, ilk zamanlarda
Mariye'nin yanma rahatlıkla girip çıkıyordu. Nitekim Mısır'daki âdetleri de böyle idi. Ama insanlar onun durumunu
bilmedikleri için bu konuda dedikodu yapmaya başladılar. Hatta bazıları dediler ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Me'bur'u öldürmesi
için Ali b. Ebi Talib'e emir vermiş. Ali, onun buruk olduğunu anlayınca öldürmekten vazgeçmiş."
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Amir b. Lüey'yin kardeşi Salit b. Amr b. Abdi Vüdd'ü Yemame valisi Hevze'ye
Alâ b. Hadremî'yi de Umman valileri Ceyfer b. Gülendi ile Ammar b. Cülen-dî'ye gönderdi. [10]

Zatü's-Selasil Gazvesi

Hafiz el-Beyhakî, bu mevzuu Mekke fethini anlatmadan önce bu kısımda ele almıştır. Bu gazveyi, M-usa b. Ukbe ve Urve b
Zübeyr kanalıyla anlatarak onların şöyle dediklerini ifade etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. As'ı Şam'ın üst taraflarındaki Zâtü's-Selâsil mıntıkasına, Beli kabilesi ile Abdullah ve
beraberindeki Ku-daalıların başında gönderdi.
Urve b. Zübeyr dedi ki: Beli oğullar^ As b. Vail'in dayılarıdır. Amr b. As, oraya vardığında düşmanlarının çokluğundan
korktu. Takviye kuvvetleri göndermesi için Rasûlullah'a haber gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) da bu amaçla ilk Muhacirlere
çağrıda bulundu. Onun bu çağrısına Ebu Bekir ve Ömer'le birlikte Muhacir topluluğunun seçkinlerinden bir kısmı icabet etti
Allah onlardan razı olsun. Rasûlullah, bu icabet edenlerin başına Ebu Ubeyde b. Cerrahı emir (komutan) olarak tayin etti
Bunlar da takviye için yola çıkıp gittiler.

Musa b. Ukbe dedi ki: Bu takviye kuvveti, Amr b. As'm yanma geldiğinde Amr onlara: "Emiriniz benim. Sizi Rasûlullah'tan istemek için haber gönderen benim." dedi. Muhacirler de: "Sen kendi arkadaşlarının emirisin. Ebu Ubeyde ise Muhacirlerin emiridir." dediler. Amr: "Siz ancak bana takviye bir kuvvet olarak gönderildiniz." dedi.
Güzel ahlaklı, yumuşak huylu bir adam olan Ebu Ubeyde bu durumu görünce şöyle dedi:
- Ey Amr, biliyor musun? Yanından ayrıldığımda Rasûlullah (s.a.v.)'m bana en son Öğüdü şu oldu: "Arkadaşının (Amr'm) yanma vardığında birbirinizle anlaşın." Şimdi sen bana asi olursan, ben sana itaat ederim.
Böyle diyerek Ebu Ubeyde, emirliği Amr b. As'a teslim etti.
Muhammed b. İshak, Muhammed b. Abdirrahman b. Abdiliah b. Husayn et-Temimi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. As (r.a.)'ı Arapları İslâmiyet'e davet etmek üzere gönderdi. Zira As b. Vail'in annesi Beni Beli kabilesinden idi. Bunun için Hz. Peygamber, Amr b. As'ı onlara gönderdi ki, onları hoşlukla imana getirsin. Amr b. As gidip Cüzam arazisindeki Selâsil denilen bir suyun başına indi. Zâtü's-Selâsil gazvesi, adını işte bu sudan almaktadır. Fakat Amr b. As, oraya vardıktan sonra korktu ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan takviye istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona, Ebu Ubeyde b. Cerrah komutasında, içinde Ebu Bekir ile Ömer'in de bulunduğu ilk Muhacirlerden oluşan bir kafileyi takviye olarak gönderdi. Gönderirken de Ebu Ubeyde'ye: "İhtilafa düşmeyin." dedi.
Ebu Ubeyde çıkıp yola koyuldu. Nihayet Amr b. As'm yanma geldi. Amr, ona: "Sen bana takviye kuvveti olarak geldin." dedi. Ebu Ubeyde ise: "Hayır, ben kendi adamlarımın başına, senede kendi a-damlarının başına emir ol." dedi.
Ebu Ubeyde yumuşak huylu, toleranslı, dünya işlerine Önem vermeyen bir adamdı. Amr ona: "Hayır, sen benim yardımcımsın." dedi. Ebu Ubeyde: "Ey Amr! Doğrusu Rasûlullah (s.a.v.), bana: İhtilafa düşmeyin, dedi. Eğer sen bana asi olursan, ben sana itaat ederim." şeklinde cevap verdi. Amr: "Ben senin emirinim. Sen benim yardım-crmsm." diyerek görüşünde ısrar etti. Bunun üzerine Ebu Ubeyde; "Emirlik senin olsun, bakalım." dedi. Amr b. As da kalkıp oradakilere imamlık ederek namaz kıldırdı."
Vakidî, Rabia b. Osman kanalı ile Yezid b. Ruman'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ebu Ubeyde, Amr b. As'm yanma vardığında toplam olarak 500 kişi oldular. Bunlar, gece ve gündüz gidiyorlardı. Nihayet Beli beldelerine ayak bastılar. Orayı tahrip ettiler. Her nereye gidiyorlarsa oradaki toplulukların darmadağın olup kaçtıkları haberi Amr'a ulaşıyordu. Nihayet Beli, Uzne ve Belkin beldelerinin en uç kısımlarına vardılar. Orada fazla kalabalık olmayan bir toplulukla karşılaştılar. Bir saat kadar vuruştular. Birbirlerine ok atıyorlardı. O gün Amir b. Re-bia'ya atılan bir ok, koluna isabet etti. Müslümanlar da bunun üzerine düşmana saldırdılar. Hepsini hezimete uğrattılar. Düşman, her yöne doğru kaçtı. Darmadağın oldu. Amr, oraları da itaat altına aldı. Orada birkaç gün müddetle ikamet etti. Artık herhangi bir topluluğun teşekkülünü duymuyordu. Atlılarını gönderiyor, onlar da kendisine büyük ve küçük baş hayvanlar getiriyorlardı. Onlar da bunları kesiyor ve etlerini yiyorlardı. O güne dek o kadar çok et görmemişlerdi. Ancak ellerine taksim edilecek kadar bir ganimet geçmedi."
Ebu Davud, İbn Müsenna tariki ile Amr b. As'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Zâtü's-Selâsil gazvesinde iken soğuk bir gecede ihtilam oldum. Gusül yaparsam ölürüm, diye korktum. Teyemmüm edip sonra arkadaşlarıma sabah namazını kıldırdım. Arkadaşlarım benim böyle yaptığımı Rasûlullah'a anlattıklarında o şöyle buyurdu:
- Ey Amr, sen cünüp iken arkadaşlarına namaz mı kıldırdın?
Ben de beni gusül yapmaktan alıkoyan durumu kendisine haber
verip dedim ki: Doğrusu Cenâb-ı Allah'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah size merhamet eder." (en-Nisa, 29.)
Ben bu ayeti okuduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.) güldü ve birşey demedi."
Muhammed b. Seleme İbn Vehb kanalı ile Amr b. As'ın azadlısı Ebu Kaysın şöyle dediğini rivayet etmiştir.
"İhtilam olduğunda Amr, baldırlarının iç kısmını yıkadı. Sonra namaz için abdest alınır gibi abdest aldı. Sonra da arkadaşlarına namaz kıldırdı."
Ravi burada meseleyi yukarıdaki şekilde anlatıyor ve teyemmümden bahsetmiyor.
Vakidî, Eflah b. Said kanalı ile Ebu Bekir b. Hazmın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Zatü's-Selâsil gazvesinden dönülmekte iken soğuk bir gecede Amr b. As, arkadaşlarına şöyle dedi: Ne dersiniz? Vallahi ben ihtilam oldum. Eğer gusül edersem ölürüm.
Böyle dedikten sonra su getirilmesini istedi. Su getirdiler. Abdest aldı. Tenasül organını yıkadı, daha sonra teyemmüm yaptı. Arkasından kalkıp arkadaşlarına imamlık yaptı, namaz kıldırdı. Bu kafilenin postacısı olarak ilk başta Avf b. Malik, Rasûlullah'a gönderildi.
Avf diyor ki:
Rasûlullah (s.a.v.)'a seher vaktinde ulaştım. Evinde namaz kılıyordu. Selam verdim. Rasûlullah bana sordu:
-Avfb. Malik mi?
- Evet, Avfb. Malik'im ya Rasûlallah.
- Develerin sahibi mi?
- Evet, ya Rasûlallah.
Bundan fazla birşey söylemedi. Sonra: "Bana haberler ver bakalım." dedi. Ben de yolculuğumuzu, Ebu Ubeyde ile Amr arasında geçenleri, Ebu Ubeyde'nin ona itaat edişini anlattım, Rasûlullah (s.a.v): "Allah, Ebu Ubeyde b. Cerrah'a rahmet etsin."

dedi.
Sonra Amr'm yanında su olduğu halde cünüp olarak insanlara namaz kıldırdığını, sadece tenasül organım yıkayıp abdest aldığını ve ayrıca cünüpluk içinde teyemmüm yaptığını anlattım. Rasûlullah buna karşı sesini çıkarmadı. Sükût etti.
Amr b. As, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldiğinde Rasûlullah ona, namazı nasıl kıldırdığım sordu. O da şöyle anlattı:
- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, eğer ben gusletmiş olsaydım, mutlaka ölürdüm. O geceld gibi bir soğuk görmemiştim. Yüce Allah da, zaten şöyle buyurmuştur:
"Kendinizi öldürmeyin. Doğrusu Allah size merhamet eder."
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) güldü. Herhangi birşey söylediğine dair bir haber de bize ulaşmadı."
İbn İshak, Yezid b. Ebi Habib tariki ile Avf b. Malik el-Eşcâî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m, Amr b. Ası komutan olarak gönderdiği gazvede idim. Bu, Zâtü's-Selâsil gazvesi idi. Ebu Bekir ve Ömer'e arkadaşlık yaptım Develerini kesmiş, ama etini parçalamayan birkaç kişinin yanından geçiyordum. Ben kasabtım. Onlara:
- Etinizi parçalayıp aranızda paylaştırır sam onda birini bana verir misiniz? diye sordum. Onlar da evet, deyince bıçağı aldım ve hemen oracıkta eti parçaladım. Bir kısmını alıp arkadaşlarımın yanma götürdüm. Pişirip yedik. Ebu Bekir ve Ömer: "Ey Avf, bu eti nereden getirdin?" diye sordular. Ben de durumu onlara anlattım. Onlar:
- Vallahi bu eti bize yedirmekle iyi yapmadın, dediler. Sonra kalkıp midelerindeki eti kusmaya başladılar.
İnsanlar, bu seferden döndüklerinde ilk olarak ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittim. Evinde namaz kılıyordu. Esselamü aleyke ya Rasûlallah verahmetullahi ve berekâtühû, dedim. Rasûlullah:
- Bu Avfb. Malik mi? diye sordu. Ben de:
- Evet ya Rasûlallah. Anam babam sana feda olsun, dedim. Rasûlullah (s.a.v.):
- Develerin sahibi mi? diye sordu. Fazla da birşey söylemedi." Hafız el-Beyhakî, İbn Lehia ve Said b. Ebi Eyyüb kanalı il Malik
b. Zehdem'den rivayet etti ki, Avfb. Malik yukarıdaki rivayeti aynen nakletmiş tir. Ancak o şöyle de demiştir; Ben bu meseleyi Hz. Ömer'e arz ettim. O bana sordu. Ben anlattım. Sonunda bana: "Ücretini acele aldın." dedi ve o etten yemedi.
Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdillah el-Hafız kanalı ile Amr b. As'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni Zatü's-Selâsil gazvesine giden ordunun başına komutan yaptı. Orduda Ebu Bekir ve Ömer de vardı Ben de kendi kendime dedim ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında kıymetin olduğundan ötürü o, beni Ebu Bekir ve Ömer'in başına komutan yapmıştır. Bu maksatla gidip Rasûlullah'm huzuruna oturdum ve şöyle sordum:
- Ya Rasûlallah! İnsanlar arasında en çok kimi seversin?
- Aişe'yi.
- Ben senin ailenden olanları sormuyorum.
- Öyleyse insanlar arasında en çok Aişe'nin babasını severim.
- Sonra kimi seversin?
- Ömer'i severim.
- Sonra Mmi seversin?
Birkaç kişi saydı. Saydığı adamlar bir topluluğu teşkil edebilirlerdi. Ben de kendi kendime dedim ki: "Artık bu soruyu Rasûlullah'a sormayacağım."
Bu hadis, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Halid b. Mehran el-Hazza tariki ile Amr b. As'tan rivayet edilmiştir: "Buna göre Rasûlul-lah (s.a.v.), Amr b. As'ı, Zâtu s-Selâsil gazvesine giden ordunun başında komutan olarak göndermişti. Sözün bu kısmında Amr şöyle diyor:
Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip kendisine sordum:
- İnsanlar arasında en çok kimi seversin?
- Aişe'yi.
- Ya erkeklerden kimi seversin?
- Aişe'nin babasını.
- Sonra kimi?
- Sonra Ömer b. Hattab'ı severim.
Rasûlullah, birçok adamları saydı. Ama benden bahsetmedi." Bu, Buharî nin lafzıdır. Bir başka rivayette ise Ararın şöyle dediği rivayet edilir: "Beni en sona koymasından korktuğum için sustum." [11]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/405-420.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/420-424.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/424-425.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/425-432.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/432-434.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/434-436.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/437-448.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/449.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/450-456.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/456-457.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/458-462.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Ebu Ubeyde'nin Sifu'l-Bahr Seriyyesi
Büyük Fetih
Hatib B. Ebi Beltaa'nın Kıssası
Fasıl
Hz. Peygamberin Amcası Abbas'ın Müslüman Oluşu
Fasıl
Rasûlullah (S.A.V.)'In Mekke'ye Girişi
Fasıl

Ebu Ubeyde'nin Sifu'l-Bahr Seriyyesi

İmam Malik, Vehb b. Keysan kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bir seriyyeyi sahil taraflarına gönderdi. Başlarına da Ebu Ubeyde b. Cerrahı emir (komutan) tayin etti. Bunlar 300 kişi idiler. Ben de aralarında idim.
Yola çıktık, bir süre sonra azığımız tükendi. Ebu Ubeyde, askerlerin kalan yiyeceklerinin toplanmasını emretti. Benim dağarcığımda hurma vardı. Hergün bize azar azar azık veriyordu. Nihayet azıklar tükenmeye yüz tuttu. Elimize adam başı birer hurma geçiyordu. Ben:
- Bir hurmanın ne faydası olur bize? diye sorunca Ebu Ubeyde şöyle dedi:
- Tükendiği zaman biz bunun yokluğunu gördük.
Sonra deniz kıyısına vardık. Orada küçük bir dağ iriliğinde bir balık gördük. Ordu, onsekiz gece o balığın eti ile geçindi. Sonra Ebu Ubeyde, balığın kaburga kemiklerinden ikisinin yere dikilmesini emretti. Sonra devesinin o kaburga kemiklerinin altından geçmesini emretti. Deve geçti ve hörgücü kaburga kemiklerine değmedi."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de bu hadise, Süfyan b. Uyeyne tariki ile Amr b. Dinar'dan rivayet edilmektedir ki, bu rivayette, Cabir'in şöyle dediği naklediliyor:
"Rasûlullah (s.a.v.), bizi 300 süvariden oluşan bir seriyye olarak yola çıkardı. Emirimiz, Ebu Ubeyde b. Cerrah idi. Görevimiz, Kureyş kervanını gözetlemek idi. Çok şiddetli bir açlığa mahkum kaldık. Nihayet ağaç yapraklarını yemeğe başladık. Bu yüzden askerlerimize, ağaç yaprağı yiyen asker denildi. Adamın biri üç deve kesti. Sonra üç deve daha kesti. Sonra üç tane daha ilave etti. Ebu Ubeyde, onu böyle yapmaktan menetti Nihayet deniz, Anber adında bir hayvanı kıyıya attı. Onbeş gün boyunca o hayvanın etini yiyerek geçindik. Şişmanladık, vücutlarımız eski haline gelip iyileşti."
Sonra Cabir, kaburga hadisesini de anlatmıştır.
Bu hadiste geçen: "Görevimiz, Kureyş kervanını gözetlemekti." sözleri, bu seriyyenin Hudeybiye sulhu öncesinde göreve çıktığını is-batlıyor. Doğrusunu Allah bilir. Seriyyedeki adamlar için develeri kesen adam, Kays b. Sa'd b. Ubade (r.a.)'dir."
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Bekir b. İshak kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), bizi bir seriyyede gönderdi. Başımıza Ebu Ubeyde'yi emir tayin etti. Kureyş'e ait bir kervanı yakalamakla görevli idik. Bize azık olarak bir dağarak içinde hurma verildi. Başka bir azığımız yoktu. Ebu Ubeyde, bize birer tane hurma veriyordu.
Ravi diyor ki: Ben ona:
- O bir hurmayı ne yapıyordunuz? diye sordum. Cabir dedi ki:
- Çocuğun emişi gibi biz o hurmayı ağzımızda tutup emiyorduk. Sonra üzerine su içiyorduk. Bu bize bir gün bir gece yetiyordu. Değneğimizi ağaç yaprağına vuruyorduk. Düşen yaprağı su ile ıslatıp yiyorduk.
Bu halde iken yolumuza devam ettik. Deniz kıyısına vardık. Deniz kıyısında büyük bir kum tepesi gibi bir şeyin yükseldiğini gördük. Yanma vardığımızda Anber denen bir hayvanın su üzerinde olduğunu gördük. Ebu Ubeyde:
- Bu ölüdür, dedi.
Sonra sözüne devamla dedi ki: Hayır, biz Rasûlullah (s.a.v.)'m elçileriyiz ve Allah yolundayız. Siz de mecbur kaldınız. Zaruret halindesiniz, bundan yeyin.
Biz bir ay müddetle o hayvanın etini yiyerek geçindik. 300 kişi idik. Şişmanladık. Öyle ki onun göz çukurundan testilerle yağ alıyorduk. Her et koparışımızda bir öküz gövdesi kadar koparıyorduk. Ebu Ubeyde, bizden on üç kişiyi alıp bu hayvanın göz çukurunun üzerine oturttu. Kaburga kemiklerinden birini alıp yere dikti. Sonra en büyük deveyi onun altından geçirdi. Bu hayvanın etini kavurup kuruttuk. Medine'ye geldiğimizde Rasûlullah (s.a.v.)'a vardık. Durumu kendisine anlattığımızda o şöyle buyurdu: "O, Allah'ın size çıkardığı bir rızıktır. Şimdi o hayvanın etinden yanınızda biraz var mı ki, bize yediresiniz?"
Biz de yanımızdaki etlerden birazım Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdik. O da yedi."
Ben derim ki: Bu ifadelerin çoğundan anlaşıldığına göre bu seriy-ye, Hudeybiye barışından önce görev yapmıştır. Ama biz, merhum Hafiz el-Beyhakî'ye uyarak bu seriyyeyi bu kısımda anlattık. Çünkü o da bu gazveyi, Mu'te gazvesini anlattıktan sonra ve Mekke fethini anlatmadan önce nakletmiştir. Doğrusunu Allah bilir,
Buharî, Mu'te gazvesini anlattıktan sonra Üsame b. Zeyd'in Cü-heyne mmtıkasıridaki Harakat'a giden seriyyesini anlatmış ve şöyle demiştir: "Amr b. Muhammed, Hüşeym kanalı ile Üsame b. Zeyd'in bize şöyle dediğini anlattı: "Rasûlullah (s.a.v.), bizi Harakat'a gönderdi. Sabahleyin o kavme hücum edip onları hezimete uğrattık. Ben ve Ensâr'dan birisi onlardan bir adama yetiştik. Üzerine vardığımızda; "La ilahe illallah" dedi. Ensârî olan arkadaşım ondan geri durdu. Ben ise mızrağımla ona vurdum ve öldürdüm. Medine'ye geldiğimizde bu haber Peygamber (s.a.v.)'e ulaştı. Bana şöyle sordu:

- Ey Üsame! "La ilahe illallah" demesinden sonra mı onu öldürdün?
Ben dedim ki:
- O ölümden kurtulmak için böyle dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) ise yukarıdaki sözünü hep tekrarladı. Öyle ki ben, o güne kadar keşke Müslüman olmasaydım da o gün Müslüman olsaydım ve günahlarım affedilseydi diye temennide bulundum."
Buharî, daha sonra Yezid b. Ebi Ubeyd tariki ile Seleme b. Ekva'-m şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v) ile birlikte yedi gazveye katıldım. Gönderilen seriyyelerden de dokuzuna iştirak ettim. Bir defasında Ebu Bekir, bir defasında da Üsame b. Zeyd bize e-mirlik yapmıştı. Allah onlardan razı olsun.
Hafiz el-Beyhakî, bu bölümde daha sonra Habeş hükümdarı Ne-caşi'nin Müslüman olarak öldüğünü ve Rasûlullah (s.a.v.)'n da onun ölüm haberini Müslümanlara verdiğini, gıyabî cenaze namazını kıldığını anlatır.
Malik tariki ile Said b. Müseyyeb'den rivayet olunduğuna göre Ebu Hüreyre şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Necaşi'nin Ölüm gününde Ölüm haberini insanlara duyurdu. Onları alıp namazgaha götürdü. Dört saf halinde dizdi. Dört tekbir getirerek cenaze namazını kıldırdı."
Buharî ve Müslim, Cabir'den rivayet ettiler ki; Rasûlullah (s.â.) şöyle buyurmuştur:
"Bugün salih bir adam Öldü. Ashame'nin (Necaşi'nin) üzerine namaz kılın."
Bu hadisler önceki sayfalarda geçmiş ve bu konuda gerekli açıklamalar yapılmıştır. Hamd Allah'adır.
Ben derim ki: Kuvvetli görüşe göre Necaşi, Mekke fethinden çok önce vefat etmiştir. Sahih-i Müslim'de anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), çevre ülkelerin hükümdarlarına mektup yazdığında Necaşi'ye de mektup yazmıştır ki, o zaman o Müslüman değildi. Vakidî gibi diğer siyer âlimlerinin iddialarına göre o zaman Necaşi Müslüman imiş. Doğrusunu Allah bilir.
Hafız el-Beyhakî, Müslim b. Halid ez-Zencî tariki ile Ümmü Gül-süm'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hz. Peygamber (s.a.v.), Ümmü Seleme ile evlendiğinde şöyle buyurdu:
"Necaşi'ye birkaç okka misk ve güzel bir elbise hediye ettim. Ama görüyorum ki, o vefat etmiştir ve hediyeler de mutlaka bana geri gönderilecektir. Eğer geri gönderilirse -sanırım ki Rasûlullah şöyle dedi:-onları aranızda taksim ederim, (veya şöyle dedi): o hediyeler senin olsun."
Durum, Rasûlullah (s.a.v.)'m dediği gibi oldu. Necaşi öldü ve hediyeler geri gönderildi. Geri gönderilince, o miskin bir okkasını zevcelerinden birine verdi. Kalanını da Ümmü Seleme'ye verdi. Elbiseyi de Ümmü Seleme'ye verdi. Doğrusunu Allah bilir. [1]

Büyük Fetih

Bu, hicri sekizinci senenin ramazan ayında olmuştur ve Cenâb-ı Allah, bu fethi, Kur'ân-ı Kerîm'in birkaç yerinde zikretmiştir. Şöyle ki:
"İçinizden Mekke'nin fethinden önce sarfeden ve savaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildirler. Berikiler daha üstün derecededirler. Allah, hepsine Cennet'i vadetmiştir." (el-Hadîd, 10.)
"Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek teşbih et. Ondan bağışlama dile. Çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir."(en-Nasr, 1-3.)
Hudeybiye barışından sonra Mekke'nin fetih sebebi, Muhammed b. İshak'm şu ifadelerinde açıkça görülmektedir: Zührî, Urve b. Zü-beyr tariki ile Misver b. Mahreme ile Mervan b. Hakem'in şöyle dediklerini bana nakletti: Hudeybiye barış antlaşmasında şu şart vardı: Dileyen kimse, Muhammed'in akdine ve ahdine girebilir. Dileyen kimse, Kureyşlilerin akdine ve ahdine girebilir.
Bunun üzerine Huzaalılar fırlayıp: "Biz Muhammed'in akdine ve ahdine giriyoruz." dediler. Beni Bekir kabilesi de fırlayıp "Biz de Kureyşlilerin ahdine ve akdine giriyoruz." dediler.
Bu antlaşmanın yapılmasından itibaren onyedi veya onsekiz ay kadar sessizce beklediler. Sonra bir gece vakti, Beni Bekir kabilesi, Mekke'ye yakın Vetir suyunun yanında Huzaalılara saldırdı. Kureyş-liler de: "Muhammed, şimdi bizim ne yaptığımızı bilmiyor. Gece vakti olduğundan hiç kimse bizi görmez." diyerek silah ve binekle Beni Bekir kabilesine yardım ettiler. Rasûlullah (s.a.v.)'a olan düşmanlıklarından dolayı da Huzaahlarla savaştılar.
Amr b. Salim de Huzaahlarla Beni Bekir kabilesinin Vetir mmtı-kasmdaki çarpışmaları esnasında bineğine binip Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldi. Olup bitenleri ona haber verdi ve şu beyitleri okudu:
"Ey Rabbim! Ben Muhammed'den bizim babamızın ve onun kadim babasının antlaşmasmı talep ediyor ve onu hatırlıyorum.
Siz çocuklar, biz ise doğuranlar olmuştuk.
Biz sana teslim olduk, el çekmedik.
O halde yardım et, Allah seni hazır bir yardıma kavuştursun.
Allah'ın kullarım çağır ki, yardıma gelsinler.
Onların içinde Rasûlullah gazaplamr.
Eğer ondan boyun eğme istenirse, yüzü siyaha değişir.

Çok askerler içindeki, köpüklü bir halde deniz gibi akar.
Eğer Kureyş, seninle anlaştıkları va'de muhalefet edip ahdi bozarsa,
Eğer senin tekitli misakmı bozarlarsa ve Keda'da benim için gö-zetleyiciler koyarlarsa,
Benim hiçbir kimseyi çağırmadığımı iddia ederlerse,
Onlar daha alçak ve sayıca daha azdırlar.
Onlar bizi uyurken Vetir suyunun yanında geceleyin bastılar.
Ve bizi rükû ve sücud ederken öldürdüler."
Rasûlullah (s.a.v.) ona: "Ey Amr b. Salim, sana yardım edildi." dedi. Çok geçmeden gökte bir bulut belirdi, Rasûlullah (s.a.v.): "Doğrusu şu bulut, Ka"b oğullarının yardımını müjdeliyor." dedi.
Rasûlullah (s.a.v.), insanların sefere çıkmaya hazırlanmalarını emretti. Ner',ye gidileceğini söylemedi. Allah'tan, Kureyşlilerin bu haberi duymamalarını niyaz etti ki, onları memleketlerinde ansızın baskına uğratsın.
İbn İshak dedi ki: Onları galeyana getiren sebeb şuydu: Beni Hadremî kabilesinden Malik b. Abbad (Esved b. Rizn'in müttefikle-rindendir.) adındaki bir adam ticaret için yola çıktı. Huzaa diyarının ortalarına geldiğinde ona saldırdılar, onu öldürüp malını aldılar. Beni Bekir kabilesi, Huzaalılardan birine saldırıp öldürdüler. Huzaalılar da İslâm'a girmelerinden kısa bir süre önce Beni Esved b. Rizn ed-Di-lî'ye saldırdılar. Onlar, Kinane oğullarının eşrafı ve övüncü idiler. E-vet, bu kabilenin adamlarından Selma, Külsüm ve Züeyla adındaki kimseleri öldürdüler. Bunları Arafat'ta Harem putlarının yanında öldürmüşlerdi.
İbn İshak dedi ki: Dil kabilesinden bir adam bana şöyle dedi: Beni Esved b. Rizn kabilesi, cahiliye döneminde ikişer diyetle diyetlen-dirilirlerdi. Biz ise bir tek diyetle diyetiendirildik. Çünkü onların bizim içimizde üstünlükleri vardı.
İbn İshak şöyle dedi: Beni Bekir ve Beni Huzaa, işte bu durumda iken İslâm aralarına girdi. Halk onunla meşgul oldu. Rasûlullah ile Kureyşliler arasında Hudeybiye barışı yapıldığında Beni Bekir kabilesi Kureyşlilerin akdine; Huzaalılar da Rasûlullah (s.a.v.)'m akdine girdiler. Böylece karşılıklı ateşkes oldu. Sulh dönemine girildi. Bu arada Beni Bekir kabilesinden olan Beni Dil, Huzaahlara saldırmak için fırsatı ganimet bildi. Kendilerinden Beni Esved b. Rizn'den öldürülen o kişile karşılığında intikam almak için Huzaalı katilleri öldürmek istediler. Bunun için Nevfel b. Muaviye ed-Dilî, kendi kavmi ile yola çıktı. Nevfel, o zaman onların lideri idi. Beni Bekr'in tamamı ona tabi değildi. Nihayet onlar Huzaa'ya, Vetir denilen sularının yanında bulundukları bir sırada baskın yaptılar ve onlardan bir adamı vurdular. Birbirlerine cephe aldılar ve vuruştular.
Kureyşliler, Beni Bekir kabilesine silah yardımı yaptı ve onlarla birlikte Kureyş'ten gece gizlice savaşanlar oldu. Nihayet Huzaa'yı Harem'e sürdüler. Oraya vardıklarında Beni Bekir şöyle dedi:
- Ey Nevfel! Biz Harem'e girdik. İlâhından sakın. İlâhından sakın.
O da onlara şöyle dedi:
- Büyük bir kelime, fakat bugün ilâh yoktur. Ey Beni Bekir, intikamımızı alınız. Andolsun ki siz, Harem'de hırsızlık yapıyordunuz. Orada intikamınızı alsanız ne olur?
Huzaalılar, Büdeyl b. Verka'nın Mekke'deki evine ve Rafi adındaki mevlâlarmın evine sığındılar. Ahzer b. Lü't ed-Dilî, bu çarpışma hakkında şu şiiri söyledi:
"Dikkat, acaba Ahabiş'in en uzaklarına şu haber verilmedi mi ki, biz Beni Ka'b'ı hayal kırıklığına uğramış, ziyan etmiş bir vaziyette geri gönderdik.
Onları Rafi denilen kölenin evinde ve Büdeyl'in yanında faydasız bir hâpsedişle hapsettik.
Onlardan bazı nefislere kılıçlarla şifa vermemizden sonra zilleti alan zelilin evinde, onları hapsettik. Nihayet onların günleri uzadığı zaman,
Onlara her bir dağ boğazından at tekmeleri vurduk.
Onları keçileri boğazlarcasma boğazlarız. Sanki biz onların içinde keskin kılıçlarla yarışan aslanlarız.
Onlar, bize haksızlık ettiler ve aşın gittiler. Harem ile Hill'in arasını ayıran dikili taşların yanında ilk katil oldular.
Sanki onlar, vadinin yamacında Fasur mevkiinde onları kovalarken süratli kaçan deve kuşlarının küçükleridirler."
Büdeyl b. Abdi Menat b. Seleme b. Amr b. Eceb (ki kendisine Büdeyl b. Ummü Asrem denilir.) ona cevaben şöyle dedi:
"iftihar eden kavim, birbirini ganimet dağıtan komutansız olarak katiler ve biz onlar için onları meclise toplayan bir efendi bırakmadik.
İşte o hor gördüğün kavmin korkusundan mı korkarak geri bakmayarak Vetir'den geçersin.
Biz her gün bahşişimizi diyet olarak veririz. Bize hiç diyet bahşedilmez.
Biz, Telâe'de sizin evinizde kılıçlarımızla sabahladık ki, o kalıçlar kınayanların kınamasının önüne geçti.
Biz, Beyd mıntıkası ile Atvet suyu arasında at sahasından itibaren Redva inişine kadar koruduk.
Ubeys koşarak ganim günü yoldan ayrıldı.
Güçlü bir efendi karşılığında musibet eriştirdik.
Sizden bazılarınızın anası, evine pisliğini süratle atmadı mı?
Siz ise savaşmadık diye ortaya fırlıyorsunuz.
Allah'ın Beyt'ine yemin ederim ki, yalan söylediniz, siz öldürmediniz.

Ama biz sizin işinizi hüznün karışıklıkları ve onun vesveseleri içinde bıraktık."
İbn İshak, Abdullah b. Ebi Seleme vasıtasıyla Rasûlullah (s.a.v.)1-ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Süfyan'm akd sağlamlaştırmak ve müddeti uzatmak için geldiğini görür gibi oluyorum."
İbn İshak dedi ki: Sonra Büdeyl b. Verka, Huzaalılardan birkaç adamla birlikte yola çıktı.
Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldiler. Başlarına gelen felaketi ve Kureyşlilerin Beni Bekir kabilesine verdiği desteği anlattılar. Tekrar dönüp gittiler. Usfan'da Ebu Süfyan b. Harb ile karşılaştılar. Kureyşliler, onu Rasûlullah (s.a.v.)'a göndermişlerdi ki, akdi sağ-lamlaştırsm ve süreyi uzatsın. İşledikleri suçtan dolayı korkuyorlardı. Ebu Süfyan,-Büdeyl b Verka'ya rastladığında şöyle dedi:
- Ey Büdeyl, nereden geliyorsun?
O, Büdeyl'in Rasûlullah (s.a.v.)'a gittiğini sanıyordu. Büdeyl dedi ki:
- İşte şu sahilde ve şu vadinin çukurunda Huzaa mıntıkasında gezindim.
Ebu Süfyan, Büdeyl'in devesinin çöktüğü yere gidip devenin pisliklerinden bir tanesini aldı. Elinde ufaladı, İçinde hurma çekirdeği gördü ve: "Allah'a yemin ederim ki, Büdeyl, Muhammed'e gitmiştir." dedi. *
Sonra Ebu Süfyan yola çıkarak Medine'de Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Kızı Ümmü Habibe'nin yanma girdi. Rasûlullal (s.a.v)'-m döşeği üzerine oturmak için ileri geçtiğinde kızı, döşeği durup kaldırdı. Bunun üzerine Ebu Süfyan şöyle dedi:
- Ey kızım, bilemiyorum, beni mi o döşeğe oturmaya layık görmedin. Yoksa döşeği mi bana layık görmedin?
Kızı da şöyle dedi:
- Hayır, o, Rasûlullah (s.a.v.)'m döşeğidir. Sen ise murdar bir müşriksin. Onun döşeği üzerine oturmanı istemedim.
Ebu Süfyan:
- Vallahi ey kızım, benden sonra sen fenalaşmışsuı, dedi.
Sonra Ebu Bekir'in yanına gitti. Rasûlullah (s.a.v.) katında kendisi için şefaatçi olmasını temin etmek gayesiyle onunla konuştu.
Ebu Bekir:
- Ben bunu yapamam, dedi.
Sonra Ömer b. Hattab'a gitti. Onunla konuştu. Ömer:
- Ben mi senin için Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gidip şefaat edeceğim? Vallahi zerre kadar birşey bulsam onunla size karşı mücahede ederim, dedi.
Sonra çıktı ve Ali b. Ebi Talib'in yanma girdi. Onun yanında Rasûlullah (s.a.v.)'m kızı Fatıma (r.a.) da vardı. Fatıma'mn yanında da Hasan b. Ali vardı. O henüz bir bebek olup anne ve babasının önünde emekliyordu. Ebu Süfyan şöyle dedi:
- Ey Ali, şüphesiz sen hısımlık yönünden kavmin bana en yakınısın. Ben bir iş için gelmişim. O halde beni geldiğim gibi eli boş geri çevirme. Rasûlullah'ın katında benim için şefaatçi ol.
Ali de şöyle dedi:
- Yazık sana ey Ebu Süfyan! Vallahi Rasûlullah (s.a.v.), bir işe azmetti ki, o hususta onunla konuşmaya gücüm yetmez.
Bunun üzerine Ebu Süfyan, Fatıma'ya döndü ve şöyle dedi:
- Ey Muhammedm kızı, şu oğulcuğuna emir edemez misin ki, insanlar arasında bana eman versin. Beni mülteci saysın. Böylece zamanın sonuna kadar Arab'ın efendisi olsun.
Fatıma şöyle dedi:
- Vallahi benim bu oğulcuğum henüz insanlar arasında ahd ve eman verecek duruma gelmedi. Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı hiçbir kimse ahd ve eman veremez.
Ebu Süfyan:
- Ey Ebu Hasan! Görüyorum ki, işler aleyhime kızışmıştır. Bana iyilik yap, dedi.
Hz. Ali:
- Vallahi sana bir fayda sağlayacak birşey bilmiyorum ki ama sen, Beni Kinane'nin efendisisin. Kalk, insanların arasında eman ver. Sonra da yurduna git, dedi.
Ebu Süfyan:
- Bunun bana bir fayda vereceğini mi sanıyorsun?
- Hayır, vallahi sanmıyorum. Fakat senin için bundan başka bir çare bulamıyorum.
Bunun üzerine Ebu Süfyan, mescide gitti. Ayağa kalkıp şöyle dedi:
- Ey insanlar! Ben insanların içinde ahd ve eman verdim.
Böyle dedikten sonra bineğine binip gitti. Kureyş'in yanma vardığında dediler ki:
- Ardında neler vardır. Ne haberler getirdin?
- Muhammed'e gittim. Onunla konuştum. Vallahi bana bir cevap vermedi. Sonra Ebu Kuhafe'nin oğluna gittim. Onda da bir hayır bulmadım. Sonra Hattab'm oğluna gittim. Onu da en yakın bir düşman olarak buldum. Sonra Ali'ye gittim. Onu, kavmin en yumuşağı buldum. Ali, bana bir tavsiyede bulundu; onu yaptım, vallahi bilmiyorum ki bana bir fayda verir mi vermez mi?
Dediler ki:
- Sana neyi tavsiye etti?
- Bana insanların içinde ahd ve eman vermemi tavsiye etti. Ben de öyle yaptım.

- Muhammed, bunu tasdik etti mi?
- Hayır.
- Yazıklar olsun sana. Vallahi adam seninle oynamaktan başka birşey yapmamış, senin dediğin şey sana fayda vermez.
- Hayır vallahi, bundan başka bir şey bulamadım.

Burada Süheylî'nin anlattığı ifadeyi nakledeceğiz: Süheylî, Hz. Fatıma'mn bu hadisteki: "Hiç kimse Rasûlulîah'a karşı emar veremez" sözü üzerinde konuşmuş ve demiş ki: Başka bir hadiste de; "Müslümanlara karşı onların en aşağı derecede olanı bile düşmana eman verebilir." şeklinde bir ifade vardır. Şimdi bu iki sözü şöylece uzlaş tır abiliriz: Hadiste geçen ifadeden kasıt şudur: "Bir kişiye veya az bir topluluğa kim eman verebilir?" Hz. Fatıma'mn sözünden kasıt da şudur: "İmamın kendileriyle savaştığı kimselere kim eman verebilir? Onların buna yetkileri yoktur."

Sahnun ile İbn Macişun şöyle demişlerdir: Kadının eman vermesi, devlet başkanının tasdikine bağlıdır. Çünkü Hz. Peygamber Üm-mü Hani'ye şöyle demiştir: "Ey Ümmü Hani, senin eman verdiğine biz de eman. verdik." Bu, Antr b. As ile Halid b Velid'ten rivayet edilmiştir.

Ebu Hanife dedi ki: Kölenin eman vermesi caiz olmaz. Hz. Peygamber Efendimiz'in: "Müslümanların en aşağı derecede olanları bile eman verebilir." mealindeki hadis-i şerifine gelince, kölenin ve kadının bu kapsama girmesi mecburi değildir. Doğrusunu Allah bilir.

Beyhakî, Hamiûad b. Seleme kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Ka'b oğulları şöyle demişlerdir:

"Allahım, ben Muhammed'den bizim babamızın ve onun kadim babasının antlaşmasını talep ediyor ve onu hatırlıyorum.
O halde yardım et, Allah seni hazır bir yardıma kavuştursun.
Allah'ın kullarım çağır ki, yardımagelsinler."

Mekke fethi hakkında Musa b. Ukbe şöyle demiştir: Sonra Beni Dil kabilesinden Beni Nufase topluluğu, Beni Ka'b' saldırdılar. Bunlar bu hadiseyi, Rasûlullah (s.a.v.) ile Kureyşliler arasında yapılan . sulh dönemi içinde meydana getirmişlerdi. Beni Ka'b kabilesi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ahdine dahil idiler. Beni Nufaseliler ise, Kureyşlile-rin akdine dahildiler. Beni Bekir kabilesi, bu hadisede Beni Nufase'ye yardım etti. Kureyşliler de silah ve köle vererek bunlara yardım ettiler. Müdliç oğulları ise, Rasûlullah (s.a.v.)'a verdikleri sözde durarak bunlara yardıma yanaşmadılar. Beni Dil kabilesinde lider pozisyonunda olan Selma b. Esved ile Külsüm b. Esved adında iki adam vardı. Anlatıldığına göre bunlara yardım edenler arasında Safvan b. Ümeyye, Şeybe b. Osman ve Süheyl b. Amr da varmış.

Beni Dil kabilesi, Beni Amr kabilesine hücum etti. Rivayet olunduğuna göre hücuma uğrayan Beni Amr kabilesinin çoğunluğu kadın, çocuk ve güçsüz erkeklerden ibaretti. Beni Dil kabilesi, bunları mecalsiz bıraktılar, öldürdüler. Kalanlarım da Büdeyl b. Verka'ın Mekke'deki evine sığınmaya mecbur bıraktılar.

Beni Ka'b kabilesinden birkaç süvari yola çıkıp Rasûlullah'm yanına geldi. Başlarına gelen felaketi ve bu felakete katkıları olan Ku-reyşlilerin faaliyetlerini ona söylediler. Rasûlullah (s.a.v.) da onlara: "Geri dönün ve şehirlere dağılm." diye emir verdi.

Ebu Süfyan, Mekke'den çıkıp Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldi. Korktuğu başına gelmişti. Şöyle dedi:
- Ya Muhammed, sulh ahdini sağlamlaştır ve süreyi uzat.
- Bunun için mi geldin. Sizin taraflarda birşey mi oldu?
- Allah'a sığınırım. Biz Hudeybiye gününde yapılan barış antlaşmasına ve ahdimize bağlıyız. O antlaşmayı değiştirmedik.

Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanından çıktı. Ebu Bekir'in yanma varıp şöyle dedi:
- Ahdimizi yenile ve süreyi uzat.
- Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı mı ben size eman vereceğim, ben onun yanındayım. Allah'a yemin ederim ki, bir zerre bile bulsam onunla size karşı savaşır ve aleyhinize düşmanlarınıza yardım ederim.

Bundan sonra Ebu Süfyan çıkıp Ömer b. Hattab'm yanma geldi. Onunla konuştu, Ömer b. Hattab, ona şu cevabı verdi:
- Yeni antlaşmamız olmayacaktır. Allah, o antlaşmayı eksiltti. Allah, onda sabit kalan şartları parçaladı. Ondan kopan kısımları ise Allah tekrar bitiştirmesin.
- Ey Ömer, akrabalarına fena karşılık verdin.

Ebu Süfyan, oradan çıkıp Hz. Osman'ın yanma vardı. Onunla konuştu. Osman (r.a.), ona şu cevabı verdi:
- Benim yerim Rasûlullah'm yanındadır. Ona karşı ben size eman veremem!

Ebu Süfyan, Kureyşli Müslümanların eşraflarını bir bir gezdi, dolaştı, onlarla konuştu. Hepsi de ona şu cevabı verdiler:
- Bizim akdimiz, Rasûlullah (s.a.v.)'m ahdindedir. Onun dışında birşey konuşamayız.

Ebu Süfyan, uğradığı adamların tamamından ümidini kesince Rasûlullah (s.a.v.)'m kızı Fatıma'nın yanına gitti. Onunla da konuştu. Fatıma da ona şu cevabı verdi:
- Ben sadece bir kadınım. Bu iş Rasûlullah'm işidir. Ebu Süfyan dedi ki:
- O halde oğullarından birine emir ver de bu hususta bana yardımcı olsunlar.
- Bunlar çocukturlar. Bunların yaşındaki kimseler eman veremezler.
- Öyleyse benim için Ali ile konuş.
- Sen kendin onunla konuş.

Ebu Süfyan, Ali ile konuştu. Ali, ona şu cevabı verdi:

- Ey Ebu Süfyan, hiçbir Müslüman Rasûlullah (s.a.v.)'m kararına karşı koyamaz ve hiçbiri sana eman veremez. Sen Kureyşlilerin lideri ve büyüğüsün, en güçlüsüsün. Kendi aşiretin arasında eman ver.
- Doğru söyledin. Ben böyle yapacağım.
Böyle dedikten sonra Ebu Süfyan çıkıp şöyle duyuruda bulundu:
- Haberiniz olsun ki ey Müslümanlar! Ben insanlar arasında eman vermişimdir. Hayır, Allah'a yemin ederim ki, hiç kimse benim emanımı reddetmeyecektir.
Böyle dedikten sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına gidip şöyle
dedi:
- Ya Muhammed, ben insanlar arasında eman verdim. Allah'a yemin ederim ki, hiç kimsenin benim emanımı reddedeceğini ve bana himaye vermeyeceğini sanmıyorum.
Hz. Peygamber (s.a.v.):
- Ey Ebu Hanzele, bunu sen kendin söylüyorsun, dedi. Ebu Süfyan da böylece oradan çıkıp gitti.
Doğrusunu Allah bilir ya, rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Süfyan'm Medine'den Mekke'ye dönüşü esnasında şöyle demiştir: "Allahım, onların gözlerini ve kulaklarını kapat. Bizi aniden karşılarında görsünler ve aniden kendilerine hücuma geçtiğimizi duysunlar."
Ebu Süfyan, Mekke'ye döndü. Kureyşliler ona şöyle sordular:
- Arkanda neler var? Muhammed'ten bir yazı veya ahid getirdin mi?
- Hayır, vallahi benim talebimi karşılamadı. Ashabının yanına gittim. Onun tebaası kadar hiçbir kavmin hükümdarlarına itaat ettiklerini görmedim. Yalnız Ebu Talib oğlu Ali bana şöyle dedi: "İnsanların sana karşı emanını talep et. Sen ona ve kavmine karşı eman verme. Sen Kureyşlilerin lideri, büyüğü ve en güçlüsüsün. Ahdi ve emanı bozulmayacak kimsesin." Ben de kalkıp eman verdiğimi ilan ettim. Muhammed'in yanma gittim. İnsanlar arasında eman verdiğimi ona söyledim ve emanımı kimsenin bozacağını sanmadığımı ifade ettim. O da: "Ey Ebu Hanzele, bunu sen söylüyorsun." dedi.
Kureyşliler, Ebu Süfyan'a şu cevabı verdiler:
- Başkalarından rızayı gerektirecek birşey görmediğin halde razı olmuşsun. Bize ve sana fayda vermeyecek birşeyler getirmişsin. Allah'ın hayatına yemin ederiz ki, Ali, sadece seninle oynamıştır. Senin ilan ettiğin eman geçersizdir. Onlara karşı senin verdiğin eman ise pek önemli birşey değildir.
Sonra Ebu Süfyan, karısının yanma gitti. Durumu anlattı. Karısı ona şu karşılığı verdi:
- Allah seni rezil etsin, çirkin kılsın ey kavmin temsilcisi, sen bize bir hayır getirmedin."
Rasûlullah (s.a.v.), gökte bir bulut gördü ve şöyle dedi: "Doğrusu şu bulut, Beni Ka'b oğullarına yardım yağdıracak."
Rasûlullah (s.a.v), Ebu Süfyan'm Medine'den çıkıp gitmesinden sonra yüce Allah'ın dilediği kadar bir müddet bekledi. Sonra hazırlığa başladı ve hazırlanması için Aişe'ye de emir verdi. Ancak bu hazırlığını gizlemesini de tenbihledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), mescide veya bazı işlerini görmeye gitti. O esnada Ebu Bekir, Aişe'nin yanma geldi. Aişe'nin buğday elemekte ve ayıklamakta olduğunu gördü. Ona:
- Ey Kızım! Bu yiyeceği niçin yapıyorsun? diye sordu. Hz. Aişe sustu ve cevap vermedi. Ebu Bekir, sorusunu tekrarlayarak şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.) gazaya gitmek mi istiyor? Hz. Aişe yine sustu ve cevap vermedi. Ebu Bekir:
- Rumların üzerine mi gitmek istiyor? diye sordu. Aişe yine sustu. Cevap vermedi. Ebu Bekir:
- Belki de Necidlilerin üzerine gidecek? diye sordu. Aişe yine sustu, cevap vermedi.
Ebu Bekir:
- Belki de Kureyşliîerin üzerine gitmek istiyor? diye sordu. Aişe, yine sustu, cevap vermedi.
Ravi diyor ki:
Rasûlullah (s.a.v.) eve geldi. Ebu Bekir ona sordu:
- Ya Rasûlallah, bir yerlere mi gitmek istiyorsun?
- Evet.
- Belki de Beni Asfar'ın (Rumların) üzerine gitmek istiyorsun değil mi?
- Hayır.
- Necidlilerin üzerine mi gitmek istiyorsun?
- Hayır.
- Belki de Kureyşlilerin üzerine gitmek istiyorsun, değil mi?
- Evet.
- Seninle onlar arasında bir mütareke süresi yok mudur?
- Onların Beni Ka'b kabilesine neler yaptıklarını duymadın mı? Rasûlullah (s.a.v.), gazaya gidileceğini insanlara duyurdu. Bu arada Hatib b. Ebi Beltaa da Kureyşlilere bir mektup yazıp gönderdi. Cenâb-ı Allah, mektubun gönderilmek üzere yola çıkarıldığını Rasû-lüne haber verdi.
Muhammed b. İshak, Muhammed b. Cafer kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Aişe, buğday elemekte iken Ebu Bekir onun yanına gitti. Ona şöyle sordu:

- Bu ne? Rasûlullah, hazırlanmanızı mı emretti?
- Evet, sen de hazırlan.
- Nereye gidilecek?
- Nereye gidileceğini bize söylemedi. Yalnız hazırlanmamızı emretti."
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Mekke'ye gidileceğini insanlara duyurdu. Hazırlanmalarını emretti ve şöyle dua etti: "Allah'ım, Kureyşliîerin gözlerini kapat, casuslarını durdur. Onlara haber ulaştırma ki, memleketlerinde onları aniden baskına uğratalım."
İnsanlar, Mekke'ye gitmek için hazırlandılar. Hassan da insanları Mekke fethine teşvik ediyor ve Huzaalıların uğradıkları musibeti hatırlatıyordu:
"Beni Ka'b'm adamlarının boyunları Mekke vadisinde kılıçlarını kınından çıkarmayan bir takım adamların elleriyle vurulurken orada hazır bulunmamam, beni üzmektedir. Ve birçok Ölüler ki henüz elbiseleri örtülmedi (Yani defnedilmediler). Keşke bilseydim M, acaba benim yardımım Süheyl b. Amr'a ulaşacak mıdır?
Safvan, anüsünün kenarından ses çıkaran yaşlı bir devedir. Bu, savaş anlarında bağlanır.
Ey İbn Ümmü Mücahid, o deveden halis bir süt sağıldığı ve dişleri eğildiği zaman bizden emin olma.
Ondan korkmayınız. Çünkü kılıçlarımız Ölümle ona vardı. Onlar önünde kapısı açılır." [2]

Hatib B. Ebi Beltaa'nın Kıssası

Muhammed b. İshak dedi ki: Bana Muhammed b. Cafer, Urve b. Zübeyr'den ve başka âlimlerimizden naklen şu haberi verdi:
Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye yürümeye karar verdiği zaman, Ha-tib b. Ebi Beltaa, Kureyşlilere bir mektup yazdı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Mekke üzerine yürüme hususunda onlara haber veriyordu. Sonra o mektubu alıp bir kadına verdi. Muhammed b. Cafer, o kadının Mü-zeyne kabilesinden olduğunu ileri sürmüştür. Başkalarının bana anlattığına göre, o kadının adı Sarra olup Beni Abdülmuttalib'ten birinin azadlı cariyesi idi. Hatib, kadına o mektubu ulaştırması karşılığında büyük bir vaatte bulundu.
Kadın, o mektubu saç örgüsü içine koydu, sonra yola çıktı. Hatib'-in yaptıkları, Rasûlullah (s.a.v.)'a semadan bildirildi. Bunun üzerine Ali b. Ebi Talib ile Zübeyr b. Avvam'ı gönderdi ve onlara şöyle dedi:
- Bir kadını yakalayın ki, Hatib b. Ebi Beltaa, onunla Kureyşlilere bir mektup göndermiştir. Onlar için azmetmiş olduğumuz savaşı onlara haber veriyor ve onları hazırlıklı olmaya çağırıyor.
Ali ile Zübeyr yola çıktılar. Nihayet Beni Ebi Ahmed'e ait Halife mıntıkasında onu yakaladılar ve devesinden inmesini istediler. Onun yolculuk eşyalarını aradılar. İçinde birşey bulamadılar. Bunun üzerine Ali b. Ebi Talib, kadına şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki, ne Rasûlullah (s.a.v.)'a gökten yalan haber gelmiştir, ne de o bize yalan söylemiştir. Ya o mektubu kendiliğinden çıkarırsın, ya da biz senin üzerini araırız!
Kadın, durumun ciddi olduğunu görünce:
- Öbür tarafa dön, dedi.
O da yüzünü çevirdi ve kadın, saç örgülerini çözdü. Mektubu çıkarıp ona verdi. O da Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdi. Rasûlullah da Hatib'i çağırarak ona şöyle dedi:
- Ey Hatib! Seni bu işe sevk eden nedir?
- Ya Rasûlullah, vallahi ben elbette Allah'a ve Rasûlüne iman etmiş bir kimseyim. Dinimi ne değiştirdim, ne de tebdil ettim. Fakat ben öyle bir kişiyim ki, Kureyşliler içinde bir köküm ve aşiretim yoktur. Benim onlar arasında çoluk çocuğum var. Bunun için onlara karşı yaltaklanmada bulundum.
Bunun üzerine Ömer b. Hattab şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bırak da bunun boynunu vurayım. Çünkü bu adam münafik olmuştur.
Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
- Ey Ömer, bunu nereden biliyorsun? Allah , Bedir gününde Bedir ashabını gördü ve şöyle dedi:
"Dilediğinizi yapınız. Sizi affettim."
Bunun üzerine yüce Allah, Hatib hakkında şu ayetlerini inzal buyurdu:
"Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları
dost edinmeyin..." (el-Mümtehine, 1.)
Olay buradan itibaren anlatılmaya başlanıyor ve kıssanın sonuna kadar bu sûrenin ayetlerinde durum açıklığa kavuşturuluyor.
İbn İshak, bu kıssayı bu şekilde mürsel olarak nakletmiştir. Sü-heylî'nin anlattığına göre Hatib'in Kureyşlilere yazdığı mektupta şu ifadelere rastlanmıştır: "Rasûlullah (s.a.v.), gece karanlığı gibi bir ordu ile üzerinize gelmektedir. Tıpkı sel gibi akıp gelmektedir. Allah'a yemin ederim ki, o yalnız başına bile üzerinize gelecek olursa Allah size karşı ona yardım edecektir. Çünkü Allah, ona vaadettiği şeyi gerçekleştirecektir. "
İbn Sellam'm tefsirinde de Hatib'in mektubunda şu ifadelerin yer aldığı zikredilmektedir:
"Doğrusu Muhammed ordusuyla birlikte yola çıktı. Ya size ya başkalarına gelecektir. Siz tedbirli olun, sakının."
Buharî, Kuteybe kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir;

Rasûlullah (s.a.v.) beni, Zübeyr'i ve Mikdad'ı gönderdi. Bize şöyle emir verdi:
- Yola çıkın. Ravza-i Fahr denen yere vardığınızda orada bir kadın bulacaksınız, onda bir mektup vardır. Mektubu ondan alın.
Yola çıktık. Atlarımızı dört nala koşturduk. Nihayet Ravza'ya vardık. Orada kadını bulduk. Ona: "Mektubu çıkar." dedik. O da: "Yanımda öyle birşey yok." dedi. Biz: 'Ya mektubu çıkarırsın, ya da elbiselerini çıkarırız." dedik. O da mektubu saç örgülerinin arasından çıkardı. Biz mektubu alıp Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdik. İçinde şunların yazılı olduğunu gördük:
"Hatib b. Ebi Beltaa'dan, Mekke'deki müşrik insanlara..." Hatib, bu mektubunda Rasûlullah (s.a.v.)'m Kureyşlilerin üzerine gideceğini onlara haber veriyordu. Rasûlullah, onu çağırtıp şöyle sordu:
- Ey Hatib, bu nedir?
- Ya Rasûlallah, hakkımda acele karar verme. Ben Kureyşlilerle bağlantısı bulunan biriyim. Onlardan olmadığım halde onların müttefikiyim. Senin yanındaki Muhacirlerden bazılarının Kureyşliler yanında akrabaları vardır ki, bu akrabalar sayesinde onlar mallarını ve ailelerini korurlar. Ben de, benim onlar yanında aşiretim olmadığını bildiğim için bari böyle bir mektup göndermekle onlar yanında bir kıymetim bulunsun istedim ki, bu sayede yakınlığımı koruyayım. Ben dinimden irtidad etmek veya İslâm'dan sonra küfre rıza göstermek için bu işi yapmış değilim.
Rasûlullah (s.a.v.), orada bulunan sahabelere hitaben: "Hatib size doğruyu söyledi." dedi.
Hz. Ömer:
- Ya Rasûlallah, bırak da şu münafikın boynunu vurayım, dedi. Rasûlullah ise, ona şu cevabı verdi:
- Ne biliyorsun? Belki de Allah, Bedir gazvesine katılan Müslümanların durumuna vakıf olmuş ve onlara şöyle demiştir: "Dilediğinizi yapın. Ben sizi bağışlamışımdır."
Bunun üzerine Genâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu: "Ey inananlar! Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği inkar etmişken, onlara sevgi gösteriyorsunuz. Oysa onlar, Rabbiniz olan Allah'a inandığınızdan ötürü sizi ve peygamberi yurdunuzdan çıkarıyorlar. Eğer siz, benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız onlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Ben, sizin gizlediğinizi de açığa vurduğunuzu da bilirim. İçinizden onlara sevgi gösteren kimse, şüphesiz doğru yoldan
Sapmıştır." (el-Mümtehine, 1.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hatib b. Ebi Beltaa, Mekkelilere mektup yazdı. Mektubunda, Rasûlullah (s.a.v.)'m onlarla savaşmak niyetiyle üzerlerine geldiğini haber verdi. Bu mektubu bir kadına vermiş olduğu, Rasûlul-lah'a haber verildi. Rasûlullah da o kadına adamlar gönderdi. Mektubu saçları arasından çıkardılar, getirdiler.
Rasûlullah, Hatib'e şöyle sordu:
- Ey Hatib, bunu yaptın mı?
- Evet. Ama ben bir münafıklık olsun veya Rasûlullah'ı aldatayım diye bunu yapmadım. Çünkü ben biliyordum ki; Allah, Rasûlullah'ı, galip kılacak ve işini başarıyla sona erdirecektir. Yalnız ben, Kureyşliler arasında yabancı bir kimse idim. Annem ise onların yanında idi. Anneme zarar vermemeleri için bunu onlara bir iyilik olsun diye yaptım.
Hz. Ömer dedi ki:
- Şu adamın başını vurayım mı? Rasûlullah, şu cevabı verdi:
- Bedir savaşma katılan adamı mı öldüreceksin? Ne biliyorsun,
belki de Cenâb-ı Allah, Bedir savaşma katılan kimselerin durumuna vakıf olmuş ve: "Dilediğinizi yapınız." demiştir. [3]

Fasıl

İbn İshak, Muhammed b. Müslim b. Şihab ez-Zührî kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra sefer hazırlıklarına devam etti. Ebu Ruhm'u Medine üzerine vali bıraktı. Bu adamın asıl adı Külsüm b. Husayn b. Utbe b. Halef el-Gifarî'dir. Ramazandan on gün geçtiği sırada yola çıktı. Rasûlullah (s.a.v.) oruç tuttu. Halk da onunla birlikte oruç tuttu. Nihayet Usfan ile Emecin arasında Kedid denen yere varıldığında iftar ettiler. Sonra Müslümanlardan 10.000 kişi yoluna devam etti. Merr-i Zervan'a indiler.
Urve b. Zübeyr dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m beraberinde 12.000 kişi vardı. Zührî ile Musa b. Ukbe de böyle demişlerdir. Bazıları, Sü-leym kabilesinin 700 kişi ile bazıları ise 1000 kişi ile İslâm ordusuna katıldığını söyler. Müzeynelüer de 1000 kişilik bir kuvvetle İslâm ordusuna katıldılar. Bütün kabilelerde sayıca katılanlar ve Müslüman olarak katılanlar vardı. Muhacirler ile Ensâr'm hepsi Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yola çıktılar. Onlardan hiçbir kimse geride kalmadı.
Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v), Mekke fethine ramazan ayında başladı.
Ravi diyor ki: Said b. Müseyyeb'in de böyle dediğini duydum. Yalnız bilemiyorum, Rasûlullah (s.a.v.), şaban ayının son gecelerinde mi yola çıktı ve ramazanı yolda karşıladı. Yoksa ramazan ayı girdikten sonra mı yola çıktı? Yalnız Ubeydullah b. Abdullah, İbn Abbas'm şöyle dediğini bana haber verdi:
"Rasûlullah (s.a.v.) oruç tuttu. Kedid denen, Usfan ile Kudeyd arasındaki suyun yanma vardığında iftar etti ve ramazan ayı çıkıncaya kadar da hep iftar etti, oruç tutmadı."
Buharî, Ali b. Abdullah tariki ile İbn.Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), ramazan ayında sefere çıktı.

Usfan denilen yere vardığında kendisine su getirilmesini istedi. Getirilen suyu insanlar görsünler diye alıp içti, orucunu açtı. Nihayet Mekke'ye vardı."
Ravi diyor ki: İbn Abbas şöyle diyordu: "Rasûlullah (s.a.v.) seferde bazen oruç tuttu, bazen de orucunu açtı. Dileyen oruç tutabilir, dileyen tutmayabilir."
Yunus b. Bükeyr, İbn İshak ve onun vasıtasıyla Zührî kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) fetih seferine gitti. Medine'ye vali olarak Ebu Ruhm Külsüm b. Husayn el-Ğifarî'yi tayin etti. Ramazandan on gün geçtikten sonra yola çıktı. Oruç tuttu, insanlar da onunla beraber oruç tuttular. Usfan ile Emeç mevkii arasındaki Kedid mıntıkasına geldiğinde orucunu bozdu. Mekke'ye oruçsuz olarak girdi. İnsanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ı son olarak oruçsuz görmüşlerdi. O, daha önceki hükmü neshetmişti."
Daha sonra Yakub b. Süfyan tariki ile İbn İshak'm şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), hicri sekizinci senenin ramazan ayından on gün geçtikten sonra Medine'den çıktı. Mekke'ye gitti."
Beyhakî, Ebu İshak el-Fezarî kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir;
"Mekke'nin fethi, ramazan ayından onüç gün geçtikten sonra gerçekleşti."
Bu ifade yanlış olup, Zührî'nin sözüdür.
Sonra İbn Vehb tariki ile Zührî'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethi için Medine'den çıktı. Çıkışı ramazan ayında idi. Yanında 10.000 Müslüman vardı. Medine'ye gelişinden sekiz buçuk sene sonra Mekke üzerine gitmiş ve ramazanın bitimine onüç gün kala orayı fethetmişti."
Beyhakî, Said b. Abdülaziz et-Tenuhî kanalı ile Ebu Said el-Hud-rî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah {s.a.v.), ramazan ayından iki gece geçtiğinde fetih senesinde yola çıkmamız için duyuruda bulundu. Biz de oruçlu olarak yola çıktık. Kedid mevkiine vardığımızda orucumuzu bozmamızı emretti. İnsanlar hastalandılar. Kimi oruçlu, kimi oruçsuz idi. Düşmanla karşılaşacağımız menzile vardığımızda, orucumuzu açmamızı emretti. Biz de hep birlikte orucumuzu açtık."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Mugire kanalı ile Ebu Said el-Hud-rî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Fetih senesinde ramazan ayından iki gece geçtikten sonra yola çıkmamız için Rasûlullah (s.a.v.) bize ilanatta bulundu. Biz de oruçlu olarak yola çıktık. Rasûlullah, Kedid mevkiine vardığımızda orucumuzu bozmamızı emretti. İnsanların bir kısmı oruçlu, bir kısmı da o-ruçsuz olarak sabahladılar. Nihayet düşmanla karşılaşmaya en yakın mevkiye vardığımızda orucumuzu açmamızı emretti. Biz de hep birlikte orucumuzu açtık."
Ben derim M: Zührî'nin anlattığına bakılırsa Mekke'nin fethi ramazanın onüçüncü gününde gerçekleşmiştir. Ebu Said'in anlattığına bakılırsa, Müslümanlar Medine'den ramazamn ikinci gününde çıkmışlardı. Bu da onların Mekke ile Medine arasındaki yolu onbir gecede katetmiş olduklarını kabul etmemizi gerektirmektedir.
Ama Beyhakî, Asım b. Ömer b. Katade, Amr b. Şuayb, Abdullah b. Ebi Bekir ve diğerlerinin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Mekke'nin fethi hicri sekizinci senenin ramazan ayının bitimine on gün kala gerçekleşti."
Ebu Davud et-Teyalisî, Cabir'in babası Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), fetih senesinde oruçlu olarak Medine'den çıktı. Kürâü'l-Gamim'e vardı. Beraberindeki insanların bir kısmı yayan, bir kısmı da süvari idi. Bu yolculuk ramazan ayında yapılıyordu. Denildi ki: "Ya Rasûlallah, oruçlu olmak insanlara çok zor geliyor, yalnız onlar, senin nasıl yaptığına bakıyorlar? Senin ne yapacağım bekliyorlar?"
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bir bardak su getirilmesini emretti. Suyu getirdiler. Bardağı kaldırıp insanların gözleri önünde içti. Bunun üzerine bazıları oruçlarım devam ettirdiler. Bazıları bozdular. Nihayet bazılarının oruçlu oldukları Hz. Peygamber'e haber verildi. Bunun üzerine kendisi: "Onlar asilerdir." buyurdu."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. İshak kanalı ile İbn Ab-bas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Fetih senesinin ramazan ayında Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den yola çıktı. Oruç tuttu. Beraberindeki Müslümanlar da oruç tuttular. Kedid mevkiine varıldığında bineği üzerinde iken büyük bir bardak su getirilmesini emretti. Getirilen suyu, insanların gözleri önünde içti ki, orucunu bozmuş olduğunu onlara bildirsin. Böyle yapması üzerine Müslümanlar da oruçlarını bozdular." [4]

Hz. Peygamberin Amcası Abbas'ın Müslüman Oluşu

Bu bölümde, Rasûlullah'ın amcası oğlu Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib'in, mu minlerin annesi Ümmü Seleme'nin kardeşi Abdullah b. Ebi Ümeyye b. Müğire el-Mahzumî'nin de yanına hicret etmelerinden, hicret yolculuğunda iken Mekke'nin fethine giden Rasûlullah ile yolda karşılaşmalarından bahsedilecektir.
İbn İshak dedi ki: Abbas b. Abdülmuttalib yolda iken Rasûlullah (s.a.y.) la karşılaştı.
İbn Hişam dedi ki: Abbas, ailesiyle birlikte hicret yolculuğunda iken Cühfe'de Rasûlullah'la karşılaştı. Daha Önce Mekke'de ikamet edip Şikayet görevini yürütüyordu. Rasûlullah (s.a.v.) -İbn Şihab ez-Zührî'nin anlattığına göre- ondan razı idi.
İbn İshak dedi ki: Yine Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib ve Abdullah b. Ebi Ümeyye b. Muğire, Mekke ile Medine arasındaki Ni-ku'l-Ukab'ta Rasûlullah (s.a.v.)'la karşılaştılar. Onun yanına girmek istediler. Ümmü Seleme, onlar hakkında Rasûlullah ile konuştu ve şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, senin amcan oğlu ve halan oğlu ve kayınpederi gelmiş, diyorlar.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Benim onlara ihtiyacım yok, dedi. "Amcam oğlu benim namusumu çiğnedi. Halam oğluna ve kayınpederine gelince, c
Mekke'de bana diyeceğini dedi."
Bu tarzdaki haber onlara vardığında, (ki Ebu Süfyan ile birlikte onun yanında küçük bir oğlu da vardı. O da) şöyle dedi:
- Vallahi ya bana izin verir veya bu oğulcuğumun elinden tutarım, sonra da açlık ve susuzluktan ölünceye kadar yeryüzünde
yürür gideriz.
Bu haber, Rasûlullah (s.a.v)'a ulaştığında yüreği onlara karşı yumuşadı, acıdı. Sonra onlara izin verdi. Onlar da onun yanma
girdiler ve Müslüman oldular.
Ebu Süfyan b. Haris, İslam'a girişini şiir ile dile getirdi ve geçmişte yaptığı şeylerden dolayı özür dileyerek şöyle dedi:
"Andolsun ki ben Lafın ordusu, Muhammed'in ordusuna galip gelsin diye bir bayrak taşıdığım gün, gece yürüyen, şaşkın, gecesi
karanlık bir kimse idim.
İşte bu anlar doğru yola iletildiğim ve doğru yolu bulduğum zamanki anlanmdır.
Beni nefsimden başka bir hidayetçi doğru yola iletti ve "Beni, bütün şiddetiyle kovduğum bir kimse Allah'a nail etti."
Muhammed'i bütün gayretimle men ediyordum ve ondan uzakla-şıyordum.
Her ne kadar Muhammed'in soyuna intisab etmesem de onun soyunu iddia ediyordum.
Onlar, hevalarıyla konuşmayan kimselerdi. Her ne kadar görüş sahibleri kınanıyor ve yalanlıyorsa da oturuşta hidayet
edilmedikçe kavm ile birlikte uzaklaşacak değilim,
Sakif kabilesine de ki: Onlarla savaşmak istemiyorum.
Onlara de ki: Benden başkasını tehdit etsinler.
Amir'e isabet eden kimsenin ordusunda değildim.
Dilimin ve elimin yaptığı birşey de değildi.
Uzak diyarlardan gelen kabilelerdir. Seham ve Sürdad'tan gelen garibler in ellerinden çıkan atlar ve develerdir."
İbn İshak dedi ki: Rivayet olunduğuna göre-o; "Bütün şiddetiyle kovduğum kimse beni Allah'a nail etti." sözünü Rasûlullah
(s.a.v.)'a okuduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.) göğsüne vurdu ve şöyle dedi: "Sen mi beni bütün şiddetinle kovdun?" [5]

Fasıl

Rasûlullah (s.a.v.), Merrü'z-Zehran'a vardığı zaman orada mola verip, ikamet etti. Nitekim Buharî, Yahya b. Bükeyr kanalı ile
Ca-bir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Merrü'z-Zehran'da Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte misvak ağacının yemişini topluyorduk. Rasûlullah (s.a.v.): "Siyah olanlarını
toplamaya bakın. Çünkü o daha hoştur." dedi. Denildi ki:
- Ya Rasûlallah, sen koyun güttün mü?
- Evet, koyun gütmemiş hiçbir peygamber yoktur."
Beyhakî, Hakim tariki ile Ebu'l-Velid Said b. Mina'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hudeybiye barışım pekiştirip süresini uzatmak için Medine'ye gelen Mekkeliler, işlerini tamamlayıp geri döndüklerinde
Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gitmek için Müslümanlara emir verdi. Yola koyuldu. Merrü'z-Zehran'a vardığında Akabe'ye inip
konakladı. Toplayıcıları misvak ağacı yemişini toplamaya gönderdi. Ben de SaipYe: "Toplayacakları şey nedir?" diye sordum.
O dedi ki: "Misvak ağacının mey-vesidir."
Meyve toplamaya gidenler arasında İbn Mesud da vardı. O da onlarla meyve toplamaya gitmişti. Onlardan biri, iyi bir taney
ele geçirince ağzına atıyordu. Meyve toplamak için ağaca çıkmakta olan İbn Mesud'un bacaklarının inceliğine bakıp
gülüyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Onun bacaklarının inceliğine mi hayret ediyorsunuz? Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, onun o iki bacağı,
terazide Uhud dağından daha ağır gelir." İbn Mesud ne devşirdi ise Ra-sûlullah'a getirdi. Devşirdiği şeylerin en iyilerini de
ağzına götürüyordu. Bunun için de şöyle dedi:
"Benim devşirdiklerim bunlardır. En iyileri de ağzımdadır. Çünkü her devşiricinin eli ağzına gider."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Enes'in şöyle dediği rivayet olunmuştur.
"Biz Merrü'z-Zehran'da iken insanlar bir tavşanı yuvasından ürkütüp kaçırdılar. Peşine düşüp, kovaladılar. Fakat yoruldular.
Ama ben yalnız başıma kovalamaya devam ettim. Ve onu yakalayıp aldım. Ebu Talha'ya getirdim. O da onu kesti. Uyluk ve
baldır kısmını Rasû-lullah'a gönderdi. O da kabul buyurdu."
İbn Ishak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Merrü'z-Zehran'a inip konakladı. Kureyşliler, bu durumdan habersiz idiler. Rasûlullah
(s.a.v)'-ın yaptıklarından ve neler yapacağından haberleri olmuyordu. İşte o gecelerde Ebu Süfyan b. Harb, Hakim b. Hizam ve
Büdeyl b. Verka, haber araştırmak maksadıyla Mekke dışına çıktılar. Bir haber duymak veya birşeyler görmek istiyorlardı.
İbn Lehia, Ebu'l-Esved kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), keşif kolu olarak bazı süvariler
önden gönderdi. Bunlar, casusları araştırıyorlardı. Huzaalılar ise herhangi bir kimsenin ileriye geçmesine müsaade

etmiyorlardı. Ebu Süfyan ve arkadaşları geldiklerinde Müslümanların atlıları onları yakaladılar. Ömer kalkıp onun boynunu yumruklamaya başladı. Nihayet Abbas b. Abdülmuttalib, onu himayesi altına aldı. Çünkü Abbas, Ebu Süf-yan'ın arkadaşı idi.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Merrü'z-Zehran'a indiği zaman Abbas şöyle dedi:
"Yarın Kureyş'in ona gelip eman dilemelerinden önce zorla Mekke'ye girerse bu, onların sonsuza dek helak olması demektir."
Abbas dedi ki:
Rasûlullah (s.a.v.)'ın beyaz katırının üzerine binip yola çıktım. Nihayet Erak'a gelip orada şöyle dedim: Oduncılardan birini veya bir sütçüyü veya ihtiyacı için Mekke'ye giden birini bulmalıyım ki, onlara Rasûlullah (s.a.v.)'m yerini haber versin ki, onlar da Rasûlullah zorla Mekke'ye girmeden önce çıksınlar da ondan eman dilesinler. Vallahi ben o katırın üzerinde gidiyordum ve birini arıyordum. O esnada Ebu Süfyan ile Büdeyl b. Verka'm konuşmasını işittim. Onlar kendi aralarında konuşuyorlardı. Ebu Süfyan şöyle diyordu:
- Şimdiye dek bu geceki gibi ne bir ateş, ne de bir asker görmüş değilim.
Büdeyl de şöyle diyordu:
- Vallahi bu Huzaa kabilesidir. Savaş onları kızdırmış. Ebu Süfyan şöyle diyordu:
- Huzaalılar, bu kadar ateşe ve askere sahip olamayacak kadar az ve zelildirler.
Ben onun sesini tanıdım ve: Ey Ebu Hanzele, dedim. O da benim sesimi tanıdı ve şöyle dedi:
- Ebu Fadl mısın?
- Evet.
- Sana ne oldu? Babam ve anam sana kurban olsun.
- Yazık sana ey Ebu Süfyan! İşte Rasûlullah (s.a.v.) halkın içindedir, yarın vah Kureyş'in başına!
- Babam ve anam sana feda olsun, çare nedir?
- Vallahi eğer seni ele geçirirse, kesinlikle senin boynunu vuracaktır. Artık bu katırın arkasına bin de seni Rasûlullah (s.a.v.)'a gö-türeyim ve senin için ondan eman dileyeyim.
Arkama, katıra bindi. İki arkadaşı geri döndüler.
Urve dedi ki: O iki arkadaşı da Peygamber (s.a.v.)'in yanına gidip Müslüman oldular. Rasûlullah, onlardan Mekkelilerin durumlarını soruyordu.
Zührî ile Musa b. Ukbe dediler ki: O iki arkadaşı da Abbas'la birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına girdiler.
Abbas b. Abdülmuttalib dedi ki: Ebu Süiyan'ı Rasûlullah (s.a.v.)1-ın yanma getirdim. Müslümanların yaktıkları her ateşin yanma geldiğimizde:
- Bu kimdir? diye sordular. Bir de beni Rasûlullah (s.a.v.)'m katırının üzerinde gördüklerinde:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m amcası, Rasûlullah (s.a.v.)'m katırına binmiş." diyorlardı. Nihayet Ömer b. Hattab'm ateşinin yanına vardık. Ömer:
- Bu kimdir? diye sordu ve bana doğru kalkıp geldi. Ebu Süfyan'ı bineğin arkasına binmiş görünce şöyle dedi:
- İşte Allah'ın düşmanı Ebu Süfyan. Allah'a hamdolsun ki, akid-siz ve ahidsiz bir halde seni bizim elimize düşürdü.
Urve b. Zübeyr'in ifadesine göre Hz. Ömer, Ebu Süfyan'ı öldürmek isteyerek boynuna yumrukla vurmaya başladı. Abbas, Ebu Süf-yan'ı ona karşı korudu.
Musa b. Ukbe de, Zührî'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:
Rasûlullah (s.a.v.)'ın gözcüleri, Ebu Süfyan'm, Hakim'in ve Bü-deyl'in develerinin yularını tutarak, siz kimsiniz? diye sordular. Onlar da, Rasûlullah'a gelen bir heyetiz, dediler. Abbas, onlara rastladı. Onları, Rasûlullah'ın yanına götürdü. Gece boyunca onlarla konuştu. Sonra kelime-i şahadet getirmelerini istedi. Hakim ile Büdeyl şahadet getirdiler. Ebu Süfyan: "Ben bunu bilmem." dedi. Sonra sabahleyin Müslüman oldu. Bu üç arkadaş, Rasûlullah (s.a.v.)'tan Kureyşli-lere eman vermesini istediler. Rasûlullah da şöyle buyurdu:
"Ebu Süfyan'ın evine giren güvendedir (Ebu Süfyan'm evi Mekke'nin üst taraflarında idi). Hakim b. Hizam'm evine giren güvendedir (Onun da evi Mekke'nin alt taraflarında idi.). Kapısını kilitleyen kimse güvendedir."
Abbas (r.a.) dedi ki: Sonra Ömer koşarak Rasûlullah (s.a.v.)'a doğru gitti. Ben de katırımı koşturdum ve yavaş giden bir bineğin, yavaş giden bir adamı geçeceği şekilde onu geçtim. Katırın üstünden kendimi attım. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına girdim. Ömer de onun yanına girdi ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, işte Ebu Süfyan akidsiz ve ahidsiz olduğu bir sırada Allah onu elimize düşürmüştür. Bırak da onun boynunu vurayım!
Ben de:
- Ya Rasûlallah, ben ona ahid ve eman verdim, dedim.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturdum ve Ebu Süfyan'ı aldım ve bu gece benden başka kimse onun yanında kalmayacak diye yemin ettim. Ömer, onun hakkında biraz ileri gidince dedim ki:
- Dur bakalım ya Ömer, Allah'a yemin ederim ki, eğer Beni Adiyy b. Ka'b'dan olsaydı böyle söylemezdin. Fakat biliyorsun ki o, Beni Ab-dumenaf in adamlarındandır.
Bunun üzerine Ömer de şöyle dedi: Yavaş ol bakalım ey Abbas, Allah'a yemin ederim ki eğer babam Hattab Müslüman olsaydı bile senin Müslüman olduğun gündeki kadar sevinmezdim. Çünkü biliyordum ki, senin İslâm'a girişin, şayet Müslüman

olsaydı babam Hattab in İslâm'a girişine nisbetle Rasûlullah'ın daha çok hoşuna giderdi.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Ey Abbas, onu kendi çadırına götür. Sabahleyin onu bana getir. Abbas b. Abdülmuttalib dedi ki: Ben de onu yolculuk eşyalarımın
yanına götürdüm ve benim yanımda geceledi. Sabahleyin onu erkenden götürdüm. Rasûlullah (s.a.v.), onu görünce şöyle dedi:
- Yazıklar olsun sana ey Ebu Süfyan! Daha Allah'tan başka ibadete layık bir mabudun olmayıp sadece Allah'ın ibadete layık olduğunu anlayıp kavrayacak vaktin gelmedi mi?
- Babam ve anam sana feda olsun. Sen ne kadar yumuşak huylu, âlicenâb ve lütufkar bir kimsesin! Vallahi Allah ile birlikte ondan başka bir ilâh olsa bana fayda verir diye sanırdım.
- Ey Ebu Süfyan, yazık sana! Benim Allah Rasûlü olduğumu bilerek kurban olsun.
Bunun üzerine Ebu Süfyan:
- Sen ne kadar yumuşak huylu, âlicenâb ve akrabalık bağlarına riayetkar bir kimsesin! Fakat Allah'a yemin ederim ki bu hususta şu anda bende bir şüphe var.
Ebu Süfyan'm bu cevabı üzerine Abbas, ona şöyle dedi:
- Yazıklar olsun sana! Müslüman ol ve Allah'tan başka bir ilâh bulunmadığına ve Muhammedın de Allah'ın Rasûlü olduğuna - boynun vurulmadan önce- şahadet getir.
Bunun üzerine Ebu Süfyan, şahadet getirip Müslüman oldu. Abbas dedi ki: Ben dedim ki;
- Ya Rasûlallah! Ebu Süfyan iftihar payım almak isteyen bir adamdır. Onun için bir şeyler ver.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Evet, kim Ebu Süfyan'm evine girerse o güvendedir. Urve şu eklemeyi de yaptı:
"Kim Hakim b. Hizamın evine girerse o güvendedir." Aynı şekilde Musa b. Ukbe de, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah şöyle de dedi: "Kim kapısını kilitlerse o güvendedir. Kim mescide girerse o güvendedir."
Ebu Süfyan, oradan ayrılıp gitmek istediği zaman Rasûlullah
(s.a.v.) dedi ki:
- Ey Abbas, onu dağ burnunun yanındaki vadinin dar yerinde beklet ki, orada Allah'ın askerlerine rastlasın ve onları görsün.
Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Süfyan, Hakim b. Hizam ve Büdeyl, Abbas'la birlikte dağı burnunun yanında duruyorlardı. Sa'd, Ebu Süfyan'a şöyle demişti:
"Bugün kahramanlık günüdür. Bugün haramların helal sayıldığı gündür."
Ebu Süfyan, bunu Rasûlullah'a şikayet etti. Rasûlullah da Sa'd'ı Ensâr'm bayraktarlığından azletti. Bayrağı Zübeyr b. Avvam'a verdi. Zübeyr de Mekke'nin üst taraflarından içeriye girdi. Bayrağı Hacun'a dikti. Halid b. Velid, Mekke'nin alt taraflarından içeri girdi. Beni Bekir ve Hüzeyl kabileleri ile karşılaştı. Beni Bekir'den yirmi, Hüzeyl kabilesinden de üç veya dört kişiyi öldürdü. Düşmanlar, Müslümanlar karşısında hezimete uğrayıp Hazvere'de öldürüldüler (Hazvere, Mekke çarşılarından bir çarşıdır.). Bu iş (öldürme) Mescid-i Haram'm kapısına kadar da devam etti.
Abbas dedi ki: Ben de çıktım ve Ebu Süfyan'ı vadinin dar yerinde, Rasûlullah (s.a.v.)'ın bana bekletilmesini emrettiği şekilde durdurdum. Kabileler bayraklarıyla gelip geçtiler. Her kabile geçtikçe, Ebu Süfyan: "Ey Abbas, bunlar kimlerdir?" diye soruyordu. Ben de: "Sü-leym kabilesidir." diyordum. O: "Ben Süleym'e ne yaptım ki?" diyordu. Bir kabile daha geçince: "Ey Abbas, ya bunlar kimlerdir?" diye sordu. Ben de: "Müzeyne kabilesidir." dedim. O: "Ben Müzeyne'ye ne yaptım ki?" dedi. Nihayet bütün kabileler geçtiler. Her bir kabile geçtiğinde bana mutlaka onların kim olduklarını sorardı. Onları ona haber verdiğim zaman: "Ben falan oğluna ne yaptım ki?" diyordu. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), yeşil askerî kıtasıyla geçti. Ebu Süfyan: "Süb-hanallah, ey Abbas bunlar kimlerdir?" diye sordu. Ben de şöyle cevap verdim:
-İşte Rasûlullah (s.a.v.)! Muhacirler ve Ensâr' arasındadır.
- Bunlara ne güç yeter, ne takat. Vallahi ey Ebu Fadl, senin kardeşin oğlunun mülkü kısa zamanda büyümüş.
- Ey Ebu Süfyan, o peygamberliktir.
- Öyle ise ne mutlu!
- Sen , derhal kavmine git."
Ebu Süfyan da kavmine gitti. Olanca sesiyle onlara şöyle bağırdı:
- Ey Kureyş topluluğu! İşte Muhammed! Sizin karşısında duramayacağınız bir kuvvetle üzerinize gelmiştir. Kim Ebu Süfyan'ın evine girerse güvendedir.
Bunun üzerine Hind binti Utbe kalkıp onun yanma gitti. Bıyıklarını tutup şöyle dedi:
- Şu yağ tulumu ve et yığınını öldürün. Bunun üzerine Ebu Süfyan:
- Yazıklar olsun size! dedi. Sakın bu kadın sizi aldatmasın. Çünkü Muhammed, güç yetiremeyeceğiniz bir kuvvet ile üzerinize gelmiştir. Artık kim Ebu Süfyan'm evine girerse güvendedir.
Dediler ki:
- Allah seni kahretsin. Senin evin bize ne fayda sağlayacak? Ebu Süfyan yine dedi ki:
- Kim kapısını kilitlerse güvendedir. Kim Mescid-i Harama girerse güvendedir.
Bunun üzerine Mekkeliler, kendi evlerine ve Mescid-i Haram'a dağılıp gittiler.

Urve ve Zübeyr dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Süfyan'ın yanma vardığında Ebu Süfyan ona şöyle dedi:
- Tanımadığım birçok yüzler görüyorum. Bu yüzler bana çok görünüyor?
Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle cevap verdi:
- Bunu sen ve kavmin yaptınız. Siz beni yalanladığınızda bunlar beni tasdik ettiler. Siz beni yurdumdan çıkardığınızda bunlar bana yardım ettiler.
Ebu Süfyan, daha sonra Sa'd b. Ubade'nin -yanına uğradığında onun söylediği: "Bugün kahramanlık günüdür. Bugün haramların helal sayıldığı gündür."- sözünü Rasûlullah'a şikayet etti. Rasûlullah da: "Sa'd yalan söylemiş, aksine bugün Allah'ın Ka'be'yi tazim ettiği ve Ka'be'ye örtü giydirildiği gündür." dedi.
Urve dedi ki: Abbas'm yanında kaldığı gecenin sabahında Ebu Süfyan, insanların namaz hazırlığına başladıklarını, taharet için etrafa dağıldıklarını görünce korktu ve Abbas'a: "Bunlara ne oluyor?" diye sordu. Abbas da ona: "Onlar ezanı işittiler. Namaz için yerlerinden çıkıp etrafa yayılıyorlar." diye cevap verdi. Namaz vakti geldiğinde Müslümanların Rasûlullah'la birlikte rükûa, Rasûluüah'la birlikte sucuda vardıklarını görünce: "Ey Abbas, Muhammed bunlara ne emrediyorsa mutlaka yapıyorlar." diye sordu. Abbas da şöyle cevap verdi:
- Evet, vallahi eğer yemeyi ve içmeyi bırakmalarını emretse bile yine emrine itaat ederler.
Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), abdest aldığında ashab abdest suyu, daha yere dökülmeden onlar avuçlarıyla alıyorlardı. Bunu gören Ebu Süfyan şöyle dedi: "Ey Abbas, bu gece gördüğüm manzaraları, ne Kasra'nın saltanatında, ne de Kayser'in saltanatında gördüm."
Hanz el-Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abbas, Ebu Süfyan'ı Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma getirdi. O daha sabah olmadan geceleyin Rasûlullah'm huzurunda Müslüman oldu. Rasûlullah ona: "Ebu Süfyan'ın evine giren güvendedir." deyince Ebu Süfyan: "Evim ne kadar adamı içine alabilir ki?" demiş, bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Ka'be'ye giren güvendedir." demişti. Yine Ebu Süfyan: "Ka'be, içine ne kadar adamı alabilir ki?" demiş, buna cevaben Rasûlullah: "Mescid-i Haram'a giren güvendedir." demişti. Yine Ebu Süfyan: "Mescid-i Haram, içine ne kadar adam alabilir ki?" diye konuşunca, Rasûlullah, buna da şu cevabı vermişti: "Kapısını üzerine kilitleyen kimse güvendedir." Bu defa da Ebu Süfyan: "İşte bu geniştir." demişti.
Buharî, Ubeyd b. İsmail tariki ile şöyle rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethi senesinde Medine'den çıkıp yola koyulduğunda onun yola çıktığı haberi Kureyşlilere ulaşmıştı. Bunun üzerine Ebu Süfyan b. Harb, Hakim b. Hizam ve Büdeyl b. Verka, Rasûlullah hakkındaki' haberleri araştırmak üzere Mekke dışına çıktılar. Yola revan oldular. Nihayet Merrü'z-Zehran'a geldiler. Orada "arefe ateşleri" gibi ateşlerle karşılaştılar. Ebu Süfyan:
- Bu da ne? Arefe ateşlerine benziyor, dedi. Büdeyl b. Verka:
- Bunlar Beni Amr'ın ateşleridir, dedi. Ebu Süfyan:
- Beni Amr kabilesi bu kadar çok ateşi yakamayacak kadar azdır, dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'m bekçilerinden bazıları onları görüp yakaladılar. Rasûlullah (s.a.v.)'m huzuruna getirdiler. Orada Ebu Süfyan Müslüman oldu.
Biraz daha yürüdükten sonra Rasûlullah (s.a.v.), Abbas'a şöyle emir verdi;
- Ey Abbas! Ebu Süfyan'ı dağın burnunun yanındaki geçitte beklet ki Müslümanları görsün.
Abbas da onu götürüp orada bekletti. Kabileler, Rasûlullah (s.a.v) ile birlikte oradan kıta kıta geçiyorlardı. Ebu Süfyan da onlara bakıyordu. Bir kıta geçince, Ebu Süfyan:
- Ey Abbas, bunlar kimlerdir? diye sordu. Abbas:
- Bunlar Gifarîlerdir, dedi. Ebu Süfyan:
- Ben Gifarîlere ne yapmışım ki, dedi.
Sonra Cüheyneliler geçti. Yine aynı şeyleri sordu. Sonra Sa'd b. Hüzeym kabilesi geçti. Onlar hakkında da aynı şeyleri sordu Sonra Süleym kabilesi geçti. Onlar hakkında da aynı şeyleri sordu. Derken bir kıta daha geçti ki, onların mislini görmemişti Bunlar kimlerdir? diye sorunca Abbas:
- Bunlar Ensâr'dır. Başlarında bayraktar olarak da Sa'd b. Ubade vardır, dedi.
Sa'd b. Ubade dedi ki:
- Ey Ebu Süfyan! Bugün kahramanlık günüdür. Bugün Ka'be'nin haramlığı hiçe sayılacaktır!
Ebu Süfyan:
- Ey Abbas, ne mutlu ki bugün namus ve gayret günüdür.
Sonra bir kıta daha geçti ki bu, diğer kıtalardan çok daha az sayıda insandan müteşekkildi. Aralarında Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı vardı. Rasûlullah'm sancağı, Zübeyr b. Avvam'ın elinde idi. Rasûlullah, Ebu Süfyan'm önünden geçerken Ebu Süfyan ona şöyle sordu:
- Sa'd b. Ubade'nin ne dediğini duydun mu?
- Ne dedi?
- Şöyle ve şöyle dedi.
- Sa'd yalan söylemiştir. Aksine bugün, Allah'ın Ka'be'yi tazim edeceği ve Ka'be'ye örtü giydirileceği gündür."
Rasûlullah (s.a.v.), sancağının Hacun'a dikilmesini emretti.
Urve dedi ki; Nafi b. Cübeyr b. Mutim bana şu haberi verdi: Ab-bas'm, Zübeyr b. Avvam'a şöyle dediğini işittim: Rasûlullah

(s.a.v.), sancağının şuraya dikilmesini mi emretti? Zübeyr, evet, diye cevap verdi.
Nafi b. Cübeyr b. Mut'im dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Halid b. Ve-lid'e; Mekke'nin üst tarafından Keda'dan şehire girmesin emretti. Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisi de Keda'dan şehir içine girdi. O gün Halid b. Velid'in süvarilerinden Hübeyş b. Eş'ar ile Kürz b. Cabir el-Fih-rî adında iki kişi öldürüldü."
Ebu Davud, Osman b. Ebi Şeybe kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Mekke fethi senesinde Merrü'z Zehran'da iken Abbas b. Abdülmuttalib, Ebu Süfyan b. Harb'i Rasûlullah'a götürdü ve Ebu Süfyan orada Müslüman oldu Abbas, Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Doğrusu Ebu Süfyan, iftihardan hoşlanan bir adamdır. Ona bir paye versen iyi olmaz mı?
Rasûlullah (s.a.v.), şu cevabı verdi: Evet, Ebu Süfyan'ın evine giren güvendedir. Kapısını kilitleyen kimse güvendedir." [6]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Mekke'ye Girişi

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde açık bir şekilde belirtilmiş olduğuna göre Enes (r.a.) şöyle demiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), başında miğferi olduğu halde Mekke'ye girdi. Miğferini başından çıkardığında adamın biri yanma gelip şöyle dedi:
- İbn Hatal, Ka'be'nin örtüsü altına gizlenmiş. Rasûlullah:
- Onu öldürün, dedi."
Malik dedi ki: Allah bilir ya gördüğümüz kadarıyla Mekke'ye girerken Rasûlullah (s.a.v.) ihramh değildi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan ve Hammad kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Mekke feth gününde şehire girerken başında siyah bir sarık vardı."
Müslim, Kuteybe ve Yahya b. Yahya kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girerken ihramsız idi. Başında ise siyah bir sarık vardı."
Müslim, Ebu Üsame hadisinden Müşavir el-Verrak kanalı ile Amr b. Hureys'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Mekke'yi fetih gününde başında ateş yanığı renginde bir sarık varken görür gibi idim. Sarığının ucunu da omuzlarının arasına sarkıtmıştı."
Dört Sünen sahibi, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Mekkeye girdiği günde Rasûlullah (s.a.v)'ın sancağı beyaz renkte idi."
İbn İshak, Abdullah b. Ebi Bekr kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Mekke fethi gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m sancağı beyaz renkli idi. Bayrağı da siyah renkli olup Ukab adını taşımakta idi ve yünden yapılma olup erkek resimlerinin bulunduğu bir parçadan yapılmıştı."
Buharî, Ebu'l-Velid kanalı ile Abdullah b. Kurra'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Duydum ki Abdullah b. Muğaffel şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.)'ı Mekke fethi gününde devesinin üzerinde gördüm. Sesini dalgalandırarak Fetih sûresini okuyordu. Şöyle dedi: Eğer insanlar etrafima toplanmasalardı, ben de onun gibi dalgalandırarak okurdum."
Muhammed b. İshak, Abdullah b. Ebi Bekr'in kendisine şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Zi Tuva'ya vardığ zaman bineği üzerinde kırmızı Yemen kumaşından bir parçayı başına sardı. Rasûlullah (s.a.v.), Allah'ın kendisine ikram ettiği fethi gördüğü zaman Allah'a tevazu için başını indiriyordu. Öyle ki, nerede ise sakalı bineğinin sırtına değecek vaziyete geliyordu."
Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mekke fethi gününde Rasûlullah (s.a.v.), şehre girerken -huşu-undan dolayı- çenesi nerede ise bineğinin sırtına değecek vaziyette idi."
Hafiz el-Beyhakî, İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Adamın biri, Mekke fethi gününde gelip Rasûlullah (s.a.v.)'la konuştu ve titremeye başladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
"Sakin ol bakalım, ben, Kureyş'ten bir kadının oğluyum. O, kurutulmuş et yerdi."
Rasûlullah (s.a.v.)'m bu kadar büyük bir ordu ile Mekke'ye girişinde göstermiş olduğu tevazu, İsrailoğullarının beyinsizlerinin dayandıkları tevazua benzemez. Çünkü onlar, Kudüs'e rükû halinde "Ya Rab, günahlarımızı düşür." anlamına gelen "Hıtta" kelimesini telaffuz ederek girmekle emrolundukları halde onlar kıçları üstü sürünerek "Hitta" yerine "Hmtatun fi şâretin" diyerek girmişlerdi.
Buharî, Kasım b. Harice kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), fetih senesinde Mekke'ye Kedad denilen üst taraftan girmişti. Ebu Üsame ile Vehb de ona tabi olarak Keda'dan şehre girmişlerdi." Burada Keda ile Kuda'yı karıştırmamak gerekir. Keda, Mekke'nin üst tarafındaki bir mevkidir Meşhur ve münasip olan da budur.
Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Halid b. Velid'e Mekke'nin üst taraflarından şehre girme emri vermişti. Kendisi de Mekke'nin alt tarafında Kuda mevkiinden şehre girmişti. Doğrusunu Allah bilir.
Beyhakî, Ebu'l-Hüseyin b. Abdan kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Fetih senesinde Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girerken kadınların atların yüzlerini tokatladıklarını görmüş ve Ebu Bekir'e bakıp gülümseyerek şöyle demişti: "Ey Ebu Bekir, Hassan nasıl söylemişti?"
Bunun üzerine Ebu Bekir de ona şu şiiri söylemişti:
"Ey kızcağızım. Ben yoksun kaldım. Eğer Keda'ın iki omuzu arasında tozu savururlarsa,
Eğerli, hörgüçlerle çekişip kadınların baş örtüleriyle onları tokatlarlar."
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Atları Hassanın dediği yerden şe-hire sokun."
Muhammed b. İshak, Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr tariki ile Esma binti Ebi Bekr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Zi Tuva'da durduğu zaman Ebu Kuhafe, çocuklarından en küçük olan bir kızma dedi ki:
- Ey kızcağızım! Beni Ebu Kubeys dağının üzerine çıkar.
Ebu Kuhafe'nin gözleri görmüyordu. Küçük kızı onu Ebu Kubeys dağına çıkardı. Sonra kızma şöyle sordu:
- Ey kızcağızım! Ne görüyorsun?
- Toplu bir karartı görüyorum.
- İşte onlar atlılardır.
- Bir adamı da görüyorum. O karartının önünde ileri geri koşuyor.
- Ey kızcağızım! İşte o askeri düzene sokan, saf haline getiren kimsedir. Atlılara emir veren ve onları ileri getiren şahıstır.
- Vallahi karartı dağildi.
- Demek atlılar savuldu. O halde beni hemen evime götür.
- Ben de onu indirdim. O evine ulaşmadan önce atlılar onunla karşılaştılar.
Esma dedi ki: Kızın boynunda gümüşten bir gerdanlık vardı. Bir adam o kızla karşılaştı ve gerdanlığı boynundan koparıp aldı.
Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girdiğinde mescide geldi. Ebu Bekir, babasının koluna girerek mescide getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), onu görünce şöyle dedi:
- İhtiyarı evinde bıraksaydm ya, yanma ben giderdim.
- Ya Rasûlallah, sen onun yanma gideceğine onun senin yanma gelmesi daha uygundur.
Esma dedi ki: Onu önüne oturttu. Sonra göğsünü sıvazladı. Daha sonra: "Müslüman ol" dedi. O da Müslüman oldu.
Esma dedi ki:
Ebu Bekir oraya, onun yanma girdi. Sanla onun başı, seğame denilen bir dağ bitkisi gibi bembeyazdı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Onun bu saçlarının rengini değiştiriniz.
Sonra Ebu Bekir kalktı ve kız kardeşinin elinden tutup şöyle dedi:
- Allah ve İslâm aşkına duyuruyorum, kız kardeşimin gerdanhğını bulan getirsin.
Hiç kimse onun bu çağrışma cevap vermedi. Ebu Bekir şöyle dedi:
- Kardeşciğim, gerdanlığını hayrına say. Vallahi bugün halk içinde emanete riayet azdır.
Ebu Bekir, Özellikle o günü kasdetmişti. Çünkü o gün asker sayısı hayli çoktu. Kimsenin kimseye dönüp baktığı yoktu. Ayrıca insanlar her tarafa yayılmışlardı. Belki de gerdanlığı alan kişi, harbi bir kimseden aldığını sanmıştı. Doğrusunu Allah bilir."
Hafiz el-Beyhakî, Abdullah el-Hafiz kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ömer b. Hattab, Ebu Kuhafe'nin elinden tutup Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına getirdi. Onu Peygamber (s.a.v.)'in yanında durdurduğunda Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Saçının rengini değiştirin. Ancak siyaha da yaklaştırmayın."
İbn Vehb, Ömer b. Muhammed kanalı ile Zeyd b. Eslem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), babasının İslâm'a girmesinden dolayı Ebu Bekir'i tebrik etti.
İbn İshak, Abdullah b. Ebi Necih'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), askerlerini Zi Tuva'da kısımlara ayırdığı zaman Zübeyr b. Avvam'a, bazı insanlarla birlikte Keda tarafından Mekke'ye girmesini emretti. Zübeyr, ordunun sol cenahında idi. Rasûlullah, Sa'd b. Ubade'ye, bazı kimselerle birlikte Kudey tarafından Mekke'ye girmesini emretti.
İbn İshak dedi ki: Bazı ilim ehlinin iddiasına göre Sa'd, Mekke dahiline yöneldiği zaman: "Bugün kahramanlık günüdür. Bugün hürmetin hiçe sayılacağı gündür." dedi. Adamın biri de, onun bu sözünü işitti (İbn Hişam'm ifadesine göre onun bu konuşmasını işiten Ömer b. Hattab idi.) ve gidip Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Sa'd b. Ubade'nin dediğini işittin mi? Onun bu şekilde Kureyş'i bastıracağına inanmıyoruz.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye şu buyruğu verdi:
- Ona yetiş ve bayrağı elinden al. Bayrağı Mekke'ye sokacak olan kişi sen ol.
Ben derim ki: Muhammed b. İshak'tan başkasının anlattığına göre Ebu Süfyan, Rasûlullah'a gidip Sa'd b. Ubade'nin yukarıdaki sözünü şikayet kabilinden nakletti. Ebu Süfyan, Sa'd b. Ubade'nin yanından geçerken Sa'd: "Bugün kahramanlık günüdür. Bugün Ka'be'nin hürmeti hiçe sayılacak gündür." demişti. Ebu Süfyan da gidip onun bu sözünü Rasûlullah'a iletti. Rasûlullah (s.a.v.) ise şöyle buyurdu:
- Aksine bugün, Ka'be'nin tazim göreceği gündür.
Böyle dedikten sonra Ensâr'm bayrağının Sa'd b. Ubade'den alınmasını emretti. Denildiğine göre bayrak, Sa'd'm oğlu Kays'a verildi. Musa b. Ukbe'nin, Zührî'den naklettiğine göre bayrak, Zübeyr b. Avvam'a verilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Hafiz İbn Asakir, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Mekke fethi gününde RasûluUah (s.a.v.), bayrağı Sa'd b. Uba-de'ye verdi. Sa'd bayrağı sallayarak: "Bugün kahramanlık günüdür. Bugün hürmetlerin hiçe sayılacağı gündür." dedi. Onun böyle demesi Rureyşlilerin ağrına gitti ve onları rencide etti. Kadının biri, Rasûlul-lah (s.a.v.)'ın yoluna çıkıp şu şiirle ona tarizde bulundu:

"Ey hidayet peygamberi! Kureyş kabilesi -sığınma vakti olmayan bir zamanda- sana sığındı.
Yeryüzünün genişliği onlara dar gelip de semanın ilâhı, onlara düşman olduğu bir hengamede sana sığındılar.
Kemerin halkaları birleşip de boğazlarını sıktığı ve meşhur felaketle karşılaştıklarında sana sığındılar.
Doğrusu Sa'd, Hacun ve Batha ehlinin belini kırmak istiyor.
O Hazreçlidir. Eğer gücü yetecek olursa öfkesinden dolayı bize kartalları ve köpekleri salar.
Onu bu hareketinden alıkoy. O kara arslandır. Arslan ise, dilini kana daldırmaktan vazgeçmez.
Eğer bayrağı eline alıp da ey bayrak koruyucuları, ey bayrak sahipleri diye imleyecek olursa,
Kureyşliler, Batha'da bir avuç yerde cariyelerin avuçlarına düşerler.
O geçip giden bir adamdır ki, görüşü kendisinedir. Sağırdır, tıpkı sağır yılan gibi."

RasûluUah (s.a.v.), kadının bu şiirini işittiğinde kalbine şefkat ve merhamet duyguları geldi. Bayrağın Sa'd b. Ubade'den alınıp, oğlu Kays b. Sa'd'a verilmesini emretti.

Rivayet olunduğuna göre Hz. Peygamber (s.a.v.), Sa'd'ı mahcub etmemek istemişti. Çünkü Sa'd ona rağbet etmiş, ondan medec dilemişti. Bu yüzden Sa'd'ı kızdırmamak istemişti. Bayrağı ondan alıp oğluna vermişti."

Ibn Ishak, İbn Ebi Necih'in hadisinde şöyle dediğini rivayet etmiştir: "RasûluUah (s.a.v.), Halid b. Velid'e emretti. O da baz insanlarla birlikte Mekke'nin alt yanında Layftan şehire girdi. Halid sağ cenahın başında idi. Orada Eşlem, Süleym, Gifar Müzeyne, Cüheyne ve Arap kabilelerinden bazıları vardı. Ebu Ubeyde b. Cerrah da Müslümanlardan bir saf adamla birlikte geldi. RasûluUah (s.a.v.)'ın önü sıra Mekke'ye akın ediyorlardı. RasûluUah (s.a.v.) da Ezahir mıntıkasından şehre geldi Nihayet Mekke'nin üst tarafına indi. Orada onun için bir çadır kuruldu."

Buharî, Ali b. Hüseyin kanalı ile Üsame b. Zeyd'in fetih zamanında şöyle dediğini rivayet etmiştir:

- Ya Rasûlallah, yarın nereye inersin?
- Akil bizim için inilecek bir ev mi bırakmış ki?

Ama kafir kişi mümine, muinin kişi de kafire mirasçı olmaz.

Buharî, daha sonra Ebu'l-Yeman tariki ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"İnşaallah Allah fethi nasib ederse, menzilimiz Hayf mevkiidir. Çünkü orada küfür üzere yeminleşmişlerdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus ve İbrahim kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, RasûluUah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"İnşaallah yarın menzilimiz Beni Kinane'nin Hayf mmtıkasıdır. Çünkü onlar, küfür üzerine orada yeminleşmişlerdi."

İbn İshak, Abdullah b, Ebi Bekr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

Safvan b. Ümeyye, İklime b. Ebi Cehil ve Süheyl b. Amr, savaşmak için bir grub askeri Handeme'de toplamışlardı. Ben Bekr'in kardeşi Himas b. Kays b. Halid de RasûluUah (s.a.v.)'m girmesinden önce silah hazırlıyordu. Karısı ona şöyle dedi:

- Gördüğüm bu şeyi ne için hazırlıyorsun?
- Muhammed ve ashabı için.
- Vallahi Muhammed ve ashabına mukavemet edecek birşey görmüyorum.
- Vallahi ben umuyorum ki, onlardan birini sana hizmetçi kılarım.

Böyle dedikten sonra şu kıtayı okudu:

"Eğer bugün gelirlerse benim için bir mani yoktur. İşte silah, işte uzun demirli bir mızrak. Ve iki tarafi kesici, çekmesi süratli kılıç."

Sonra bu adam, Handeme'de Safvan, Süheyl ve İkrime ile birlikte hazır bulundu. Halid b. Velid'in arkadaşlarından Müslümanlar, onlarla karşı karşıya geldikleri zaman develerinden inip atlarına binmek suretiyle onlarla savaştılar. Kürz b. Cabir Öldürüldü (Bu, Beni Muharib b. Fihr kabilesinden biridir.). Bir de Hübeyş b. Halid b. Re-bia b. Asrem vuruldu (Bu d Beni Munkiz kabilesinin müttefiki idi.). Bu ikisi, Halid b. Velid'in askerleri arasında idiler. Ondan ayrıldılar ve onun yolundan başka bir yola koyuldular. İkisi birlikte öldürüldüler. Kürz, Hübeyş'ten önce öldürüldü."

Abdullah b. Ebi Necih ile Abdullah b. Ebi Bekr şöyle dediler: Halid'in süvarilerinden Seleme b. Miia el-Cühenî d öldürüldü. Müşriklerden ise oniki veya onüç kişiye yakın bir insan topluluğu öldürüldü. Sonra hezimete uğradılar. Himas, yenilmiş vaziyette çıktı ve evine girdi. Sonra karısına şöyle dedi: Benim üzerime kapıyı kilitle.

Karısı, söylemiş olduğun o vaad nerede? diye sordu. O da şu şiirle cevap verdi:

"Şüphesiz eğer sen Handeme gününde hazır bulunsaydın, ki Saf-van ve İkrime kaçtılar.
Ebu Yezid de direk gibi ayakta dikildi. Ben ise, Müslüman kılıçlarıyla onlarla karşılaştım.
O kılıçlar ki, onlar her baldır ve kafa kemiklerini keserler. Bir vuruşla ki, başka hiçbir ses işitilmez. Sadece karışmalarından dolayı anlaşılmayan bir ses işitilir.
Bizim ardımızda onların bir kükremesi ve sesi vardır. Artık kınayarak en ufak bir kelime konuşma."

İbn Hişam dedi ki: Bu beyitlerin Raaş el-Hüzelî'ye ait olduğu rivayet edilir.

Fetih, Hüneyn ve Taif savaşlarında Muhacirlerin parolası: "Ya Beni Abdurrahman" idi. Hazreçlilerin parolası: "Ya Beni

Abdillah" idi. Evslilerin parolası: 'Ya Beni Ubeydullah" idi.
Taberanî, Ali b. Said er-Razî tariki ile İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Şüphesiz Allah, göklerle yeri yarattığı günde bu beldeyi (Mekke'yi) haram kıldı. Güneş ile ayı kalıba döktüğü günde de bu şehri kalıba döktü. Bu şehrin yerden göğe kadar olan hizası ve havası da haramdır. Burası benden önce hiç kimseye helal kılınmamıştır. Ve bana da gündüzün sadece bir saatinde helal kılındı. Sonra tekrar eski haline döndü."
Rasûlullah'a denildi ki:
- İşte Halid b. Velid savaşıyor! Buna ne buyurursun?
- Ey falan kalk, Halid b. Velid'e git. Ve ona de ki, adam öldürmekten elini çeksin!
Rasûlullah'ın kendisine emrettiği adam gidip Halid b. Velid'e şöyle dedi:
- Hz. Peygamber (s.a.v.), yapabildiğin kadarıyla adam öldürmeni emrediyor!
Halid de yetmiş kişi öldürdü. Başkaları gelip durumu Peygamber (s.a.v.)'e anlattılar. O da Halid'e haber gönderip çağırttı. Yanına gelen Halid'e şöyle sordu:
- Adam öldürmekten seni men etmedim mi?
- Falan adam yanıma geldi. Yapabildiğim kadarıyla adam öldürmemi senin adına bana emretti.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o adama haber gönderip yanına çağırttı ve ona şöyle sordu:
- Adam öldürmemesini Halid'e söylemeni sana emretmedim mi?
- Sen başka şey istedin. Allah ise, başka şey istedi. Allah'ın emri senin emrinin üstünde oldu. Bern de olacaklara engel olamadım.
Adamın bu cevabı üzerine Rasûlullah (s.a.v.) sustu ve ona hiç bir karşılık vermedi."
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Müslüman kumandanlarına, Mekke'ye girmelerini emrettiği zaman onlardan şu sözü aldı: Müslümanlar, ancak kendileriyle savaşanlarla savaşacaklardır.
İsimlerini verdiğim bazı kimseler ise bundan müstesnadır. Bunlar, Ka'be'nin örtüsünün altında bulunsalar bile onları öldürsünler. Onlardan biri, Beni Amir b. Lüey'yin kardeşi Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'dir.
Rasûlullah (s.a.v.), onun öldürülmesini emretti. Çünkü o İslâm'a girdi. Rasûlullah'ın vahiy katibi oldu. Sonra müşrik olarak irtidad e-dip Kureyşlilerin yanma döndü. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girerken onun kanını mubah kılmıştı. Bunu duyan Abdullah, kaçarak Osman b. AfFan'm yanma gitti. Osman, onun süt kardeşi idi. Eman almak için Osman onu, Rasûlullah'ın yanma getirdiğinde Rasûlullah uzun süre sustu. Sonra evet, dedi. Sonra Osman'la birlikte kalkıp gittiğinde Rasûlullah (s.a.v.) çevresinde bulunanlara şöyle dedi: "Hiç mi aranızda akıllı bir adam yoktu ki, benim sustuğumu gördüğü zaman . kalkıp onu öldürseydi?"
Dediler ki:
- Ya Rasûlallah, bunun için bize bir işarette bulunsaydın ya?
- Peygamber, işaretle öldürmez.
Başka bir rivayete göre ise Peygamber Efendimiz şöyle demiştir: "Bir peygamberin hain bakışlarla bakması yakışık olmaz."
İbn Hişam dedi ki: Sonra Abdullah Müslüman oldu ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Ömer de onu bir yere vali olarak atadı. Sonra Osman da onu vali olarak atadı.
Ben derim ki: Abdullah, sabah namazında secde halinde iken veya namazım tamamladıktan sonra evinde iken vefat etti.
İbn İshak dedi ki: Öldürülmesi Rasûlullah tarafından emredilen kişiler arasında bir de Abdullah b. Hatel vardı. Bu, Beni Teym b. Ga-lib kabilesinden bir adamdı.
Ben derim ki: Onun adı Abdüluzza b. Hatel idi. Muhtemeldir ki; adı böyle idi de sonra Müslüman olduğunda Abdullah adını almıştır.
Müslüman olduğunda sadakaları toplaması için Rasûlullah onu görevli olarak gönderdi. Ensar'dan bir adamı da yanma kattı. Yanında, kendisine hizmet eden bir de kölesi vardı. Bir ara ona aşırı derecede öfkelendi ve köleyi öldürdü. Sonra da irtidad edip müşrik oldu. İki şarkıcı cariyesi vardı. Bunlardan birinin adı Fertena idi. Bu cariyeler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı ve Müslümanları hicvedici şarkılar okurlardı. Bu sebeple Rasûlullah, onun ve cariyelerinin kanlarını mubah kıldı. Abdullah b. Hatel, Ka'be'nin örtüsüne tutunmuş halde iken öldürüldü. Öldürülmesi işine Ebu Berze el-Eslemî ile Said b. Hureys el Mahzumî katıldılar. Cariyelerinden biri de öldürüldü. Diğerine ise eman verildi.
Kanı mubah kılınanlardan diğer birisi de Hüveyris b. Nukayz b. Vehb b. Abdi Kusay idi. Bu, Mekke'de iken Rasûlullah (s.a.v.)'a eziyet eden kimselerden idi.
Abbas b. Abdülmuttalib, Rasûlullah (s.a.v.)'m kızları Fatıma ile Ümmü Külsüm'ü Mekke'den Medine'ye götürmek için bineklerine bindirmişti. Hüveyris b. Nukayz, onların'bineklerine arkadan vurdu o da onları yere attı. Kanı mubah kılındığı zaman Ali b. Ebi Talib ta-ranndan öldürüldü.
İbn İshak dedi ki: Kam mubah kılınanlardan biri de Mikyas b. Sübabe veya Hubabe'dir. Rasûlullah (s.a.v.), onun öldürülmesini sırf şu sebepten emretti: Ensârh biri, onun kardeşini hataen öldürmüştü. O ise kardeşi için Ensârh olan o Müslümanı öldürdü ve müşrik olup Kureyş'e döndü. Kavminden olan Nümeyle b. Abdullah da onu öldürdü.
Kam mubah kılınanlar arasmda bir de Sare vardı. Bu, Beni Abdülmuttalib'ten birinin cariyesidir. Çünkü bu, Mekke'de iken Rasûlullah (s.a.v.)'a eziyet ederdi.

Ben derim ki: Bazılarından nakledildiğine göre Hatib b. Ebi Bel-taa'nm Mekke'ye gönderdiği mektubun ulaklığını bu kadın yapmıştı. Herhalde bu suçundan ötürü affedilmiş veya Mekke'ye kaçmıştı ki, sonra kanı mubah kılınmıştı. Doğrusunu Allah bilir.

Bu kadın kaçmıştı. Nihayet onun için Rasûlullah'tan eman istenmiş, o da eman vermişti. Bunun üzerine o, Hz. Ömer'in zamanına kadar yaşamıştı. Adamın biri, atıyla onu tepelemiş ve kadın ölmüştü. Süheylî'nin anlattığına göre Fertena da Müslümar olmuştu.

İbn İshak dedi ki: İkrime b. Ebi Cehil'e gelince o, Yemen'e kaçtı. Karısı Ümmü Hakim binti Haris b. Hişam ise Müslüma oldu. Onun için Rasûlullah'tan eman istedi. Rasûlullah da İkrime'ye eman verdi. Karısı onu aramaya gitti. Nihayet onu bulup Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdi ve İkrime Müslüman oldu.

Beyhakî, Mus'ab'm babası Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mekke fethi gününde Rasûlullah (s.a.v.), dört erkek ve iki kadın dışında diğer bütün insanlara eman verdi. İstisna ettiği bu kimseler hakkında: "Onları Ka'be'nin örtüsüne tutunmuş olarak bulsanız bile öldürün." dedi. Haklarında ölüm fermanı çıkarılan bu kimseler şunlardı: İkrime b. Ebi Cehil, Abdullah b. Hatel Mikyas b. Sübabe, Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh.

Abdullah b. Hatel'e gelince o, Ka'be'nin örtüsüne tutunmuş vaziyette yakalandı. Said b. Hureys ile Ammar b. Yasir onu öldürmek için koşarak birbirleriyle yarıştılar. Daha genç olan Said, Ammar'ı geçerek o melunu öldürdü. Mikyas'ı ise çarşıda insanlar yakalayıp öldürdüler. İkrime'ye gelince o bir gemiye binip kaçtı. Denizde iken bir fir-tmaya yakalandılar. Gemidekiler birbirlerine şöyle dediler:

"İhlaslı olun. Çünkü taptığınız ilâhlarınız burada size bir fayda veremez." İkrime de şöyle dedi: "Vallahi denizde ihlastan başka bir şey bizi kurtaramayacağına göre karada da bizi ihlastan başka bir şey kurtarmayacaktır. Allahım, sana söz veriyorum. Eğer beni afiyetle buradan kurtarırsan Muhammed'e gidecek, elimi onun eline koyacak, onu affedici, âlicenâb bir kimse olarak göreceğim." Böyle dedi. Sonra gidip Müslüman oldu.

Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh'e gelince o, Osman b. Affan'm yanında gizlendi. Rasûlullah (s.a.v.), insanları bey'ata çağırdığ zaman Osman onu getirip Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında durdurdu. Ve: "Ya Rasûlallah, Abdullah'la bey'atleş" dedi. Rasûlullah (s.a.v.), başını kaldırıp ona üç kez baktı. Her üçünde de onunla bey'atleşmeye yanaşmadı. Üçüncü kezden sonra bey'atleşti. Sonra ashabına dönüp şöyle dedi: "İçinizde hiç akıllı bir adam yokmuydu ki, bey'atleşmek için elimi ondan uzak tuttuğumda kalkıp onu Öldürseydi?"

Dediler ki: Ya Rasûlallah, senin gönlünden geçeni nereden bilecektik? Bize bir işarette bulunsaydm ya!

Rasûlullah buyurdu ki: "Peygamber'in hain bakışlı olması uygun olmaz."

Beyhakî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Mekke'nin fethi gününde Rasûîullah (s.a.v.), dört kişi dışında bütün insanlara eman verdi. Eman vermediği kişiler şunlardı: Abdüluzzâ b. Hatel, Mikyas b. Sübabe, Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh ve Ümmü Sare.

Abdüluzzâ b. Hatel, Ka'be'nin örtüsüne tutunmuş iken öldürüldü. Adamın biri, gördüğü zaman Abdullah b. Ebi Serh'i öldürmeyi adamıştı. Abdullah, Osman b. Affan'm süt kardeşi idi. Osman, şefaatte bulunmak için onu Rasûlullah'ın yanma getirdi. Ensârh adam, onu görünce kılıcına sarıldı. Sonra geldi, onu Rasûlullah (s.a.v.)'m meclis halkasında buldu. Tereddüt etti. Rasûlullah'ın huzurunda onun üzerine hücum etmeyi uygun görmedi. Rasûlullah (s.a.v.) da elini Abdullah b. Sa'd'a uzattı. O da kendisiyle bey'atleşti. Sonra Ensârh adama:

"Adağını yerine getirmen için seni bekledim." dedi. Adam da şöyle cevap verdi: Ya Rasûlallah, onu sana bağışladım. Ama bana işarette buluns aydın ya?

Rasûlullah şu cevabı verdi:

- Bir peygamberin (adam öldürmek için) işarette bulunması yakışık almaz.

Mikyas b. Sübabe'ye gelince; onun kıssası, İslâm'a girmesinden sonra Müslüman bir adamı öldürmesi, sonra irtidad etmesi bahsinde anlatılmıştı.

Ümmü Sare'ye gelince o, Kureyşlilerden birinin cariyesi idi. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Yoksulluğunu şikayet edip birşey-ler istedi, muhtaç olduğunu söyledi. Rasûlullah da ona birşeyler verdi. Sonra adamın biri onunla bir mektubu Mekkelilere gönderdi. (Ra-vi burada Hatib b. Ebi Beltaa'nın kıssasını anlatmıştır.)"

Muhammed b. İshak, Abdullah b. Ebi Bekir b. Muhammed b. Amr b. Hazmın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mikyas b Sübabe'nin kardeşi Hişam, Beni Müstalik gazvesinde öldürüldü.. Müslümanlardan biri onu müşrik zannederek öldürmüştü Mikyas da Müslüman olmadığı halde Müslüman gibi görünerek kardeşinin diyetini taleb etmek üzere Medine'ye geldi. Diyetin aldıktan sonra kardeşinin katiline saldırdı ve onu öldürüp müşrik olarak Mekke'ye döndü. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin fethi gününde onun kanını mubah kıldığı zaman o, Safa ve Merve arasında iken öldürüldü.

İbn İshak ile Beyhakî, onun kendi kardeş katilini öldürürken söylemiş olduğu şu şiiri nakletmişlerdir:

"Yere dayanarak geceleyen kişi, hilekarlarm kanını elbiselerine bulayınca rahatladı.

Dalaverecileri öldürmeden önce nefsin keder ve üzüntüsü beni kınıyor ve yatağa uzanmayı bana unutturuyordu.

Bu sebeble Fihr'i öldürdüm. Diyetini de Neccar oğullarının fâri' sahiplerinin üzerine yükledim.

Böylece adağımı yerine getirdim, öcümü aldım ve putlara ilk dönen kişi de ben oldum."

Ben derim ki: Kanları mubah kılman iki şarkıcı cariye, Mikyas b. Sübabe'ye ait idiler ve Mikyası Safa ve Merve arasında iken

amcası oğlu öldürdü. Bazılarının ifadesine göre Abdullah b. Hatal'ı, Zübeyr b. Ayvam (r.a.) öldürmüştür.
İbn İshak, Said b. Ebi Hind kanalı ile Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin yukarısına indiğinde benim kaynılarımdan iki kişi kaçıp yanıma geldiler. Bunlar Beni Mahzum kabilesinden idiler."
İbn Hişam dedi ki: Bu iki kişi, Haris b. Hişam ile Züheyr b. Ebi Ümeyye b. Muğire idi.
İbn İshak dedi ki: O zamanlar Ümmü Hani, Hübeyre b. Ebi Vehb el-Mahzumî'nin zevcesi idi.
Ümmü Hani sözüne devamla şöyle diyor:
"Bu arada kardeşim Ali b. Ebi Talib benim yanıma girdi ve: "Vallahi onları elbette öldüreceğim." dedi. Evimin kapısını onların üzerlerine kilitledim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma, o Mekke'nin yukarısında iken geldim ve onu büyük bir kabın içerisinde boy abdesti alırken buldum. Kabın içinde hamur artıkları vardı. Kızı Fatıma ise onu elbisesi ile perdeliyordu. Guslünü yaptığında elbisesini aldı ve kuşandı. Sonra sekiz rekat kuşluk namazı kıldı. Namazını tamamlayınca bana döndü ve şöyle dedi:
- Ey Ümmü Hani, merhaba, hoş geldin. Seni buraya getiren sebeb nedir?
Ben de ona o iki adamın ve Ali'nin durumunu anlattım. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Senin himayene aldığın kimseyi biz de himayemize aldık. Senin eman verdiğin kimseye biz de eman verdik. Onları öldürmeyiz."
Buharı, Ebu'l-Velid tariki ile İbn Ebi Leyla'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ümmü Hani'den başka Rasûlullah (s.a.v.)'n kuşluk namazını kıldığım gören herhangi bir kimse bize haber vermiş değildir. Ümmü Hani, Rasûlullah (s.a.v.)'m Mekke'nin fethi gününde kendi evinde boy abdesti aldığım, sonra sekiz rekat kuşluk namazı kıldığını söylemiştir."
Ümmü Hani dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.)'m o kuşluk namazından daha hafif bir namaz kıldığını görmedim. Yalnız yine de o rükû ve sü-cudu tamamlıyordu."
Sahih-i Müslim'de, Âkilin azadlısı Ebu Mürre'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ümmü Hani bana dedi ki, Mekke feth senesinde Beni Mahzum kabilesinden iki adam kaçıp yanma gelmişler, o da onlara eman vermişti. Ümmü Hani, bu olayı bana şöyle anlattı: "Ali benim yanıma geldi. Dedi ki; Ben o iki adamı Öldüreceğim. Ben, Ali'nin böyle dediğini duyunca Mekke'nin üst tarafında bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittim. Rasûlullah beni görünce: Merhaba, hoş geldin, dedi ve:
- Seni buraya getiren sebeb nedir? diye sordu. Ben de şu cevabı verdim:
- Ey Allah'ın peygamberi! Ben, kayınlarımdan iki adama eman verdim. Ali ise onları öldürmek istedi.
- Ey Ümmü Hani! Senin himayene aldığın kimseyi biz de himayemize aldık.
Rasûlullah (s.a.v.) böyle dedikten sonra boy abdesti almaya kalktı, Fatıma da onu bir örtü ile perdeledi. Gusülden sonra kalktı, bir elbiseyi alıp büründü. Sonra sekiz rekat kuşluk namazı kıldı."
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Ümmü Hani, gusül yapmakta iken Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma girmiş. Fatıma da Rasûlul-lah'ı bir örtü ile perdeliyormuş. Rasûlullah onu görünce şöyle sormuş:
- Bu kimdir?
- Ümmü Hani'dir.
- Ümmü Haniye merhaba. Ümmü Hani demiş ki:
- Ya Rasûlallah! Anamın oğlu Ali b. Ebi Talib, benim kendilerine eman verdiğim iki adamı öldüreceğini söylüyor. Sen buna ne buyurursun?
- Ey Ümmü Hani! Senin eman verdiğin kimseye biz de eman verdik.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp sekiz rekat namaz kıldı. Bu da kuşluk namazı idi. Alimlerden çoğu zannettiler ki, kılmış olduğu bu namaz, kuşluk namazıdır. Diğerleri dediler ki: Bu, fetih namazı idi. Rivayette açıkça anlatıldığına göre Rasûlullah, bu namazı kılarken her iki rekatte bir selam veriyormuş. Bu da fetih namazının tek selamla sekiz rekat olarak kılınacağını iddia eden Süheylî ve diğerlerinin görüşünü reddeden bir rivayettir. Sa'd b. Ebi Vakkas da Medâin'i fethettiği günde Kisra'nm sarayında sekiz rekat namaz kılmış ve iki rekatte bir selam vermiştir. Hamd Allah'adır.
İbn İshak, Muhammed b. Cafer b. Zübeyr kanalı ile Safiye binti Şeybe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye indiği ve halk huzura kavuştuğu zaman evinden çıktı, Beyt'e geldi. Binek hayvanı üzerinde yedi kez tavaf etti. Elindeki ucu eğri bir ağaçla hacer-i esvedi istilam ediyordu. Tavafını tamamladığı zaman Osman b. Talha'yı çağırdı ve ondan Ka'be'nin anahtarını aldı. Ka'be onun için açıldı ve oraya girdi. Orada iki ağaç parçasından yapılmış bir güvercin buldu ve onu eliyle kırdı, sonra attı. Sonra Ka'be'nin kapısı önünde durdu. Halk mescidde onun için toplanmıştı."
Musa b. Ükbe dedi ki: Bundan sonra Rasûîullah (s.a.v) iki secde yaptı. Sonra Zemzem kuyusuna gitti. Oraya baktı. Biraz su getirilmesini istedi-, getirilen suyu içti, abdest aldı. İnsanlar onun abdest suyu yere dökülmesin diye koşup suyu avuçluyorlardı. Müşrikler de bunu hayretle izliyor ve şöyle diyorlardı: "Bunun gibi bir hükümdar görmedik ve işitmedik." Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin bitişiğinde akşama dek durdu.
Muhammed b. İshak dedi ki: İlim ehlinden biri bana haber verdi ki; Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin kapısının yanında durdu ve şöyle dedi: "Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, ortağı yoktur. Verdiği sözü gerçekleştirdi. Kuluna yardım etti ve düşman birliklerini yalnız başına hezimete uğrattı. Bilesiniz ki; babadan oğula intikal eden ve-konuşulan her bir övülmüş haslet veya kan veya iddia edilen mal, işte şu iki ayağımın altındadır. Ancak Beyt'in sidanesi (hizmetkarlığı) ile haccm sikayesi (hacılara

yapılan su dağıtma hizmeti) bundan müstesnadır.
Bilesiniz ki, kaste benzer hataen öldürme karşılığındaki ceza, kamçı ve değnekle vurmaktır. Şiddetli bir diyet vardır. Kırkı gebe olmak üzere yüz deve verilir. Ey Kureyş topluluğu! Şüphesiz Allah, sizden cahiliyetin kibir ve böbürlenmesini ve babalarla övünüp büyüklük taslamayı giderdi. İnsanların hepsi Adem'dendir. Adem ise topraktandır."
Rasûlullah (s.a.v.), bu konuşmasından sonra şu ayet-i kerimeyi okudu:
"Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık." (el-
Hucurât, 13.)
Bu ayeti okuduktan sonra da şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Benim size ne yapacağımı sanıyorsunuz? Dediler ki:
- Hayır yaparsın. Sen kerim bir kardeşsin. Kerim bir kardeş oğlusun.
Buyurdu ki:
- Gidiniz, siz artık serbestsiniz.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), mescidte oturdu ve Ali b. Ebi Talib, elinde Ka'be'nin anahtarı olduğu halde ona doğru kalkıp gitti, şöyle dedi: Ya Rasûlallah! Sikaye ile birlikte hicabeyi (Ka'be'nin perdedarlı-ğını) bize ver.
Rasûlullah (s.a.v.) sordu:
- Osman .b. Talha nerededir?
Bunun üzerine Osman'ı çağırdılar. Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Ey Osman, anahtarını al. Bugün iyilik ve vefa günüdür." İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğin rivayet etmiştir:
"Mekke'nin fethi gününde Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin merdiveni üzerinde şöyle buyurdu:
"Vadini gerçekleştiren, kuluna yardım eden, düşman ordularını yalnız başına hezimete uğratan Allah'a hamdolsun. Bilesiniz ki, hata en öldürmeye benzer öldürmenin cezası kırbaç veya değnektir. Ayrıca yüz develik diyettir."
Bir başka defa şöyle buyurdu: "Bu tür bir Öldürmenin diyeti, mu-ğallaza olup; kırkı gebe olmak üzere yüz devedir. Bilesiniz ki, cahili-, yetteki intikamlar ve kan davaları ile iddia edilen mallar, şu iki ayağımın altındadır. Yine bilesiniz ki, hacılara su verme vazifesi olan si-kaye ile Ka'be'nin hizmetkarlığı olan sidane görevlerini eskiden olduğu gibi sahiplerinin uhdesinde bıraktım."
İbn Hişam dedi ki: İlim ehlinden birinin bana anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), fetih gününde Beyt'e girdi. Orada meleklerin ve başka şeylerin resimlerini gördü. İbrahim'in, elinde de fal okları ile fal çekmekte iken yapılmış bir resmini gördü ve şöyle dedi:
- Allah onları kahretsin. Büyüklerimizi fal oklarıyla fal çekerken resimlemişler. (İbrahim'in fal oklarıyla işi ne?)
"İbrahim, Yahudi de, Hristiyan da değildi. Ama doğruya yönelen bir müslimdi. Puta tapanlardan değildi." (Âl-i Wân, 67.)
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), o resimlerin tamamının yok edilmelerini emretti."
İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ka'be'de resimler vardı. Rasûlullah (s.a.v.), o resimleri silmesini Ömer b. Hattab'a emretti. O da bir bezi ıslatarak, ıslak bezle resimleri silip yok etti. Ondan sonra Rasûlullah (s.a.v,) içinde resim bulunmayan Ka'be'ye girdi."
Buharı , İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Fetih gününde Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'ye girdi. O sırada Beyt'in çevresinde 360 put vardı. Elindeki bir ağaç dalıyla o putlara vuruyor ve şöyle diyordu: "Hak geldi, batıl zail oldu. Hak geldi, artık batıl ne yeniden başlar, ne de geri gelir."
Beyhakî, İbn İshak kanalı ile Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Fetih gününde Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'ye girdi. Ka'be'de 300 put vardı. Değneğini eline aldı. Putlara vurdu. Putları birer birer sonuna dek yere düşürdü."
Beyhakî, Süveyd b. Said tariki ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girdiğinde orada 360 put gördü. Bu putların her birine değneğiyle işaret ederek şöyle dedi: "Hak geldi, batıl ortadan kalktı. Zaten batıl ortadan kalkmaya mahkumdur." İşaret ettiği putların her biri -değneği ona ulaşmadan- yere düşüyordu."
Beyhakî, daha sonra şöyle demiştir: Bu, her ne kadar zayıf bir rivayet ise de bundan önceki bunu teyit etmektedir.
Hanbel b. İshak, Ebu'r-Rebi kanalı ile İbn Ebza'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'yi fethettiğ zaman saçı, başı dağınık Habeşî bir kadın yüzünü tırmalayıp: "Ah ölüm! Ah ölüm!" diyerek geldi. Rasûlullah (s.a.v.): "Bu Naile (putu)'dir. Artık bu beldenizde kendisine tapılma smdan ümidini kesmiştir." dedi.
İbn Hişam, İbn Şihab kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), fetih gününde bineği üzerinde Mekke'ye girdiği zaman bineği üzerinde tavaf yaptı. O esnada Ka'be'nin çevresinde kurşunla birbirine bağlanmış putlar vardı. Rasûlullah (s.a.v,), e-lindeki değnekle o putlara işaret ediyor ve: "Hak geldi. Batıl ortadan kalktı. Zaten batıl ortadan kalkmaya mahkumdur." diyordu. Değneği ile hangi putun yüzüne işaret ediyorsa, o put mutlaka arkası üzerine arkaya düşüyordu. Hangi putun da ensesine işaret ediyorsa, o put mutlaka yüzüstü düşüyordu. Nihayet o putların tamamı yere düştü."
Temim b. Esed el-Huzaî dedi ki:

"Sevabı veya azabı uman kimseler için putlarda ibretler ve bilgiler vardır."
Sahih-i Müslim'de, Şeyban b. Ferruh kanalı ile Ebu Hüreyre'nin Mekke fethi hadisinde şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'ye geldi. Hacer-i esvede yanaşıp istilam etti ve Ka'be'yi tavaf etti. Ka'be'nin yanında müşriklerin tapmakta oldukları bir putun yanma geldi. Elinde, kıvrık tarafından tutmuş olduğu bir yay vardı. Putun yanma geldiği zaman gözüne vurup: "Hak geldi, batıl ortadan kalktı. Zaten batıl ortadan kalkmaya mahkumdur." dedi. Tavanm tamamladığı zaman Safa tepesine gelip tepenin üstüne çıktı, Beyt'i görebilecek kadar yükseldi. Sonra ellerini kaldırıp dilediği şekilde Allah'a hamdedip dua etti."
Buharî, İshak b. Mansur tariki ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde içinde putlar bulunan Beyt'e girmek istemedi. Emir verdi. Beyt'in içindeki putlar çıkarıldı. Ellerinde fal okları bulunan İbrahim ve İsmail peygamberlerin resimleri de çıkarıldı. Şöyle dedi: "Allah onlar kahretsin. İbrahim ile İsmail'in asla fal açmadıklarını bildikleri halde resimlerini böyle yapmışlar,"
Sonra Beyt'e girip Beyt'in köşelerinde tekbir getirdi. Namaz kılmadan dışarı çıktı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdussamed kanalı ile İbn Abbas'ır şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) Ka'be'ye girdi. Ka'be'nin içinde altı direk vardı. Her direğin yanma gidip dua etti, ama içeride namaz kılmadı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Harun b. Maruf tariki ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"RasûluUah (s.a.v.), Beyt'e girdiği zaman içinde İbrahim ile Meryem'in suretlerini gördü ve şöyle dedi:
"Ama onlar işitmemişler mi ki, içinde suret bulunan bir eve melekler girmezler. İşte İbrahim'in sureti. Onun fal açmakla ilgisi ne?"
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"RasûluUah (s.a.v.), Beyt'e girdi ve köşelerinde dua etti. Sonra çıkıp iki rekat namaz kıldı."
İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail tariki ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"RasûluUah (s.a.v.), Beyt'te iki rekat namaz kıldı." .
Buharî ve Leys, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"RasûluUah (s.a.v.), fetih gününde Mekke'nin üst tarafından şehi-re geldi. Arkasında Üsame b. Zeyd, beraberinde Osman b. Talha da vardı. Hacebe'den geldiler. Nihayet bineğini Mescid-i Haram'da çök-türdü. Ka'be'nin anahtarının getirilmesini emretti. Üsame b. Zeyd, Bilal, Osman b. Talha ile birlikte içeriye girdi. Orada gündüzleyin uzun süre kaldı. Sonra dışarı çıktı. İnsanlar da koşuştular. İçeriye ilk giren, Abdullah b. Ömer oldu. Bilal'i kapı arkasında ayakta buldu. RasûluUah (s.a.v.)'ın nerede namaz kıldığını ona sordu. O da, Rasû-lullah'm namaz kıldığı yeri ona gösterdi. Abdullah dedi ki: "Kaç rekat namaz kılmış olduğunu ona sormayı unuttum."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hüşeym kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"RasûluUah (s.a.v.), beraberinde Fadl b. Abbas, Üsame b. Zeyd, Osman b. Talha ve Bilal olmak üzere Ka'be'ye girdi. Kapıyı kilitlemesi için Bilal'e emir verdi. Allah'ın dilediği müddette orada kaldı. Sonra dışarı çıktı. Onlardan ilk olarak Bilal ile karşılaştım. Ona:
- RasûluUah (s.a.v.) nerede namaz kıldı? diye sordum. Oda:
- İşte şurada, iki direk arasında kıldı, diye cevab verdi."
Ben derim ki: Sahih-i Buharî'de ve diğer hadis kitablannda sabit olduğuna göre RasûluUah (s.a.v.), Ka'be'nin içinde, sırt kapıya dönük olarak namaz kılmıştır. İki direği sağ yanma, bir direği sol yanma, üç direği de arkasına alacak şekilde durmuştur. O zaman Ka'be'nin içinde altı direk vardı. Namaz kılarken kendisiyle batı duvarı arasında üç zirahk bir mesafe vardı.
İbn Hişam dedi ki: İlim ehli birinin bana anlattığına göre RasûluUah (s.a.v.), fetih senesinde Bilal ile birlikte Ka'be'ye girdi ve ona ezan okumasını emretti. Ebu Süiyan b. Harb, Attab b. Üseyd, Haris b. Hişam da Ka'be'nin avlusunda oturmakta idiler. Attab şöyle dedi:
- Allah, babam Üseyd'e ikramda bulundu ki, bu ezan sesini duymadı. Çünkü duyacağı bu şeyler onu öîkelendirirdi.
Haris b. Hişam da şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in hak yolda olduğunu bilseydim ona tabi olurdum.
Ebu Süiyan ise şöyle dedi:
- Ben birşey demem. Eğer birşey diyecek olursam sözlerimi şu çakıl taşları bile Muhammed'e duyurur.
RasûluUah (s.a.v.) çıkıp yanlarına geldi ve:
- Söylediklerinizi bildim, dedi. Sonra neler söylemiş olduklarını onlara anlattı. Haris ile Attab dediler ki:
- Senin, Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederiz. Çünkü konuştuğumuz sözlere yanımızdaki kimselerden başka hiç kimse vakıf olmadı ki, gelip sana haber verdi, diyelim.
Yunus b. Bükeyr, Cübeyr b. Mut'im ailesinden birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"RasûluUah (s.a.v.), Mekke'ye girdiğinde Bilal'e emir verdi. O da Ka'be'nin damına çıkıp namaz için ezan okudu. Beni Said b. As'tan biri dedi ki:
- Allah, Said'e ikramda bulundu. Şu siyahi adamın Ka'be'nin damında söylediği sözleri işitmeden önce Said'in canım aldı."

Abdürrezzak, Mamer kanalı ile İbn Ebi Müleyke'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"RasûluUah (s.a.v.), Bilal'e emir verdi. O da fetih gününde Ka'be'nin damında ezan okudu. Kureyşlilerden bir adam, Haris b
Hişam'a şöyle dedi:
- Şu köleye bakmıyor musun, nereye çıkmış?
- Bırak onu. Eğer Allah ondan hoşlanmıyorsa, onu mutlaka değiştirecektir."
Yunus b. Bükeyr, Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Fetih senesinde RasûluUah (s.a.v.), Bilal'e emir verdi. O da Ka'be'nin üzerinde -müşrikleri öfkelendirmek için- ezan okudu."
Muhammed b. Sa'd, Vakidî'den naklen Ebu îshak'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mekke fethinden sonra Ebu Süfyan bir yerde oturmakta idi ve kendi kendine şöyle dedi: "Muhammed'e karşı bir ordı
toplasam mı acaba?" O kendi kendine böyle konuşmakta iken aniden Rasûîullah (s.a.v.) gelip iki omuzunun arasına vurdu ve:
"Eğer öyle yaparsan, Allah seni rüsvay eder." dedi. Ebu Süfyan başını kaldırdı, bir de ne görsün. Rasûîullah (s.a.v.), yanı
başında duruyor. Bunun üzerine şöyle dedi: "Şu ana kadar senin peygamber olduğuna inanmamış tim. Ama şimdi peygamber
olduğuna kesinlikle inandım."
Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ebu Süfyan, Rasûlullah (s.a.v.)'m yürümekte olduğunu ve insanların da
onun izlerini takip ederek bastığı yerlere bastıklarını gördü. Kendi kendine: "Şu adamla bir daha savaşsam mı acaba?" dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) da gelip göğsüne vurdu ve: "Eğer böyle yaparsan, Allah da seni rüsvay eder." dedi. Ebu Süfyan da:
"Ağzımda gevelediğim şeylerden dolayı tevbe ve mağfireti Allah'tan diliyorum." dedi."
Beyhakî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Fetih gecesinde insanlar, Mekke'ye girdikleri zaman sabaha dek
tekbir ve tehlil getirip Ka'be'yi tavaf ettiler. Ebu Süfyan, karısı Hind'e:
- Bütün bu olanların Allah katından olduğunu kabul ediyor musun? diye sordu.
Hind de:
- Evet, Allah katından oluyor, diye cevab verdi.
Sonra sabahleyin Ebu Süfyan, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gitti. Rasûlullah: "Hind'e: Bütün bu olanların Allah katındaı
olduğunu kabul ediyor musun? demiştin. O da: Evet, Allah katından olduğunu kabul ediyorum, diye cevab vermişti." diye
sordu. Ebu Süfyan da bunun üzerine şöyle dedi: "Senin Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim. Kendisinin adı ile
yemin edilen Allah'a and içerim ki, benim bu söylediğim sözü Hind'den başka herhangi bir kimse duymamıştı."
Buharı, İshak kanalı ile Mücahid'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Şüphesiz Allah, göklerle yeri yarattığı günde Mekke'yi haram kılmıştır. O, kıyamet gününe kadar Allah'ın haram kılması
sebebi ile haramdır. Benden önce hiçbir kimseye helal kılınmamıştır. Benden sonra da hiç kimseye helal kılınmaya çaktır.
Bana da zamanın ancak bir saatinde helal kılındı. Bu şehrin avı ürkütülmez. Dikeni çiğnenmez. Otu koparılmaz. -arayan
dışındaki kimseye de- yitiği helal olmaz."
Abbas b. Abdülmuttalib dedi ki: "Ya Rasûlallah, sadece izhir otu müstesna olsun. Çünkü ölüleri defnetmek için ve de evler
için o ota ihtiyaç vardır."
Abbas b. Abdülmuttalib'in bu sözü karşısında Rasûlullah sustu. Sonra şöyle cevap verdi: "Yalnız izhir otu müstesna. O
helaldir."
Bu ve buna benzer rivayetler, Mekke'nin şiddet yolu ile fethedil-diği görüşüne kail olan kimseler için delildir. Önceki
sayfalarda da geçtiği gibi Handeme'de vuku bulan hadise de bu görüşte olanlar için delil teşkil etmektedir. Orada
Müslümanlardan ve müşriklerden yirmiye yakın adam öldürülmüştü. Bu hadisenin delilliği bu hususta zahirdir. Bu, cumhur-u
ulemanın mezhebidir.
Şafiî'den nakledilen meşhur görüşe göre Mekke, sulh yolu ile fethedilmiştir. Çünkü oranın ganimetleri mücahidlere taksim
edilmemiştir. Ayrıca Peygamber (s.a.v.), fetih gecesinde şöyle demiştir:
"Ebu Süiyan'ın evine giren güvendedir. Harem-i Şerife giren güvendedir. Kapısını üzerine kilitleyen güvendedir."
Bu meselenin takriri, inşaallah, "Ahkamü'l-Kebir" adlı kitabta verilecektir.
Buharı, Said b. Şurahbil kanalı ile Ebu Şüreyh el-Huzaî'den rivayet etti ki, o, Mekke'ye heyetler gönderen Amr b. Said'e şöyl
demiştir: Ey emir, bana izin ver de, Rasûlullah (s.a.v.)'m fetih gününün sabahında söylediği bir sözü sana nakledeyim. O, bu
sözü söylerken kulaklarım duydu, kalbim hıfzetti. Gözlerim gördü. Şöyle ki: Rasûlullah (s.a.v.), Allah'a hamd-ü senada
bulunduktan sonra şöyle dedi:
"Doğrusu Allah, Mekke'yi haram kıldı. Onu insanlar haram kılmadı. Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir kimsenin orada kar
akıtması ve bir ağacı koparıp çiğnemesi helal olmaz. Eğer bir kimse, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Mekke'de savaşmış olduğunu ileri
sürerek Mekke'nin haramlığını helal sayma yolunda bir ruhsat edinirse, ona şöyle deyin: Doğrusu Allah, bu hususta Rasûlüne
izin verdi. Ama size izin vermedi. Bana da gündüzün sadece bir saati için izin verdi ve haram-lığı tekrar dünkü haramlığı gibi
oldu. Şimdi bu söylediklerimi burada hazır bulunanlar, hazır bulunmayanlara tebliğ etsin."
Ebu Şüreyh'e: "Amr sana ne dedi?" diye sorulduğunda o şöyle cevap verdi: "Amr bana dedi ki: Ey Ebu Şüreyh, ben bunı
senden daha iyi biliyorum. Doğrusu harem, herhangi bir asiye ve katile sığınak olmaz. Cizye vermeyip de kaçan bir kimseyi de
korumaz."
İbn İshak'ın anlattığına göre İbn Esva adındaki bir adam, cahili-ye döneminde İhmerre Be'sen adındaki Huzaalı bir adam

öldürdü. Fetih günü geldiğinde Huzaalılar, İbn Esva'ı Mekke'de öldürdüler. Katilin adı Hiraş b. Ümeyye idi. Rasûlullal (s.a.v.), bu olay üzerine Huzaalılara şöyle dedi:
"Ey Huzaa topluluğu! Adam öldürmekten elinizi çekin. Eğer öldürmek fayda verecekse, yeterinden çok öldürdünüz. Siz bir adam öldürdünüz ki, onun diyetini mutlaka ben vereceğim."
İbn İshak, Abdurrahman b. Harmele el-Eslemî kanalı ile Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullal (s.a.v.), Hiraş b. Ümeyye'nin yaptıklarından haberdar olunca: "Doğrusu Hiraş, çok adam öldüren biridir." dedi.
İbn İshak, Ebu Şüreyh el-Huzaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Amr b. Zübeyr, kardeşi Abdullah b. Zübeyr ile savaşmak üzere Mekke'ye gelince yanına gidip ona şöyle dedim:
"Ey adam, biz Mekke fethedildiği zaman Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte idik. Fetih günü sabahleyin Huzaalılar, Hüzeyl kabilesinden bir adama saldırıp onu müşrik olduğu halde öldürdüler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) kalktı, hutbe okudu ve şöyle dedi:
- Ey insanlar! Şüphesiz Allah, gökleri ve yeri yarattığı günden beri Mekke'yi haram kılmıştır. Kıyamet gününe kadar da haramlardan bir haramdır. Allah ve ahiret gününe iman eden bir kişi için orada kan dökmek veya bir ağacı kesmek helal olmaz. Benden önceki hiçbir kimseye helal olmadı. Benden sonra gelen hiçbir kimseye de helal olmaz. Benim için de sadece işte bu saat helal oldu. Bu da Mekkelilere bir gazab olarak böyle oldu. Dikkat ediniz. Dün gibi, eski haramhğı tekrar yerine gelmiştir. Sizden burada hazır bulunan kişi, hazır bulunmayana bunu tebliğ etsin. Size, Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'de savaşmıştır, diyen kimselere deyin ki:
Şüphesiz Allah orayı Rasûlü için helal kılmıştır. Sizin için ise helal kılmamıştır.
Ey Huzaa topluluğu! Elinizi adam öldürmekten çekiniz. Eğer fayda sağladı ise, adam öldürmek çok oldu. Artık yeter. Öyle birini öldürdünüz ki, onun diyetini ödemem gerekir. İşte bu makamımdan sonra kim adam öldürürse onun ailesi, iki yol arasında muhayyerdir. Dilerlerse katilini öldürürler, dilerlerse maktulün diyetini alırlar.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Huzaahların öldürdüğü o adamın diyetini verdi. Bunun üzerine Amr, Ebu Şüreyh'e şöyle dedi: Haydi git ey ihtiyar, biz oranın haramlığmı senden daha iyi biliriz. Oranın haram-lığı katile, itaat dışına çıkana ve cizyeyi vermeyene koruyucu bir sığınak olamaz.
Ebu Şüreyh de şöyle dedi:
- Mekke'nin haramlığmdan bahsederken Rasûlullah'ın yanında hazır bulunanlardan idim. Sen ise orada hazır değildin. Rasûlullah (s.a.v.) bize, hazır bulunanımızın, hazır bulunmayanımıza tebliğ etmesini emretmiştir. Artık sen kendi durumunla başbaşasın. Kararını kendin ver."
İbn Hişam dedi ki: Bana ulaşan habere göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın fetih gününde diyetini ödediği ilk maktul, Cüneydip b. el-Ekva'dır. Onu, Beni KaT kabilesi Öldürdü. O da onun diyetini yüz dişi deve olarak ödedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Şuayb'm dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mekke'nin kapılan Rasûlullah (s.a.v.)'a açılıp da fetih müyesser olduğunda o şöyle buyurdu:
"Silahtan el çekin. Ancak Huzaahlar, Beni Bekir kabilesi ile savaşa devam edebilirler." Huzaahlara, Beni Bekir kabilesi ile savaşmaya izin verdi. İkindi namazına kadar bu izin devam etti. Sonra: "Silahtan el çekin." diye emir verdi. Ertesi gün Huzaalılardan bir adam Müzdelife'de Beni Bekir kabilesinden biri ile karşılaştı ve onu öldürdü. Rasûlullah (s.a.v.), bu haberi alır almaz kalkıp insanlara hitabta bulundu. Ravi diyor ki: Ben onu, sırtını Ka'be'ye dayamış vaziyette gördüm ki şöyle dedi:
"Allah'a en fazla düşman olan kimse, Harem'de adam öldüren kimsedir. Veya katilinden başkasını öldüren kimsedir veya cahiliye intikamı sebebiyle öldüren kimsedir."
Bu, gerçekten garib bir rivayettir. Sünen ehli âlimler, bu hadisin bir kısmını rivayet etmişlerdir. Ama bu hadiste Rasûlullah (s.a.v.)'m fetih günü ikindi namazına kadar Huzaahlara Beni Bekir kabilesinden öç almaları için savaşma ruhsatını verdiğine dair olan kısmını, ben sadece bu hadiste görmüşümdür. Eğer sahih ise bu, herhalde Huzaahların Vetir gecesinde Beni Bekir kabilesinden aldıkları darbenin öcünü almaları için^özel bir müsaade nevindendir. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Haris b. Malik b. Bersa el-Huzaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Mekke fethi gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: "Bugünden sonra kıyamet gününe dek artık bu şehirde savaşılmaz."
Sahih-i Müslim'de, Muti b. Esved el-Adevî'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin fethi gününde şöyle buyurdu:
"Hiçbir Kureyşli, bugünden sonra kıyamet gününe kadar savaş hali dışında öldürülmesin."
İbn Hişam dedi ki: Bana ulaşan habere göre Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'yi fethettiği zaman oraya girdi ve Safa tepesine çıkıp dua etmeye başladı. Ensâr da onun etrafını kuşatmıştı. Kendi aralarında şöyle dediler: Acaba Rasûîullah (s.a.v.), Allah onun yerini ve beldesini kendisine fethedince orada kalır mı?
Rasûlullah (s.a.v.), duasını tamamlayınca şöyle dedi:
- Ne diyorsunuz? Onlar da:
- Birşey değil ya Rasûlallah, dediler.
Çok geçmeden ona haber verdiler. Peygamber (s.a.v.) ise şöyle dedi:
- Allah saklasın! Hayatım sizin hayatınızla beraber olacak, ölümüm sizin ölümünüzle beraber olacaktır.

İbn Hişam'm bu talikini, İmam Ahmed b. Hanbel "Müsned"inde şu senede dayandırarak şöyle demiştir:
"Behz ve Haşim bize haber verip şöyle dediler: Süleyman b. Muği-re, Sabit kanalı ile Abdullah b. Rebah'ın şöyle dediğin rivayet etti: Muaviye'nin yanına bir heyet geldi. Ben de aralarında idim. Ebu Hü-reyre de bizimle beraberdi. Aylardan ramazan idi. Yemek yapıp birbirimizi yemeğe davet ediyorduk. Ebu Hüreyre, bizi yük eşyalarının bulunduğu yere sıkça davet edip çağırırdı. Dedim ki: Ben de yemek yapsam ve onları yüklerimin bulunduğu yere davet etsem.
Adamlarıma emir verdim, yemek yapılmasını söyledim. Yemek yapıldı. Akşamleyin Ebu Hüreyre ile karşılaştım. Ona: Ey Ebu Hüreyre, bu gece bizim yanımıza davetlisin, dedim. O da: Sen benden tez davrandın, beni geçtin, dedi. Ben de: Evet, ben onları davet ettim, onlar şu anda benim yanımdadırlar, dedim.
Ebu Hüreyre dedi ki: Ey Ensâr topluluğu! Sizin hadislerden birini size öğreteyim mi?
Böyle dedikten sonra Mekke'nin fethini anlattı ve şöyle dedi: Ra-sûlullah (s.a.v.) gelip Mekke'ye girdi. Zübeyr'i ordunun iki cenahından birinin başına koyup gönderdi. Halid'i de diğer cenahın başında Mekke'ye gönderdi. Ebu Ubeyde'yi köprü başına gönderdi. Onlar vadinin iç kısmını tuttular. Rasûlullah (s.a.v.) da kendi birliği arasında idi. Kureyşliler, yığınlarını toplamışlardı ve şöyle demişlerdi: Şunla-rın önüne gidelim. Eğer onların birşeyi varsa, onlarla beraber oluruz. Eğer isabet almışlarsa istediklerini kendilerine veririz.
Ebu Hüreyre dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) baktı ve beni gördü. Sonra şöyle dedi:
- Ey Ebu Hüreyre!
- Buyur ya Rasûlallah.
- Benim için Ensâr'a seslen. Yanıma Ensâr'dan başkası gelmesin. Ben de gidip Ensâr'a seslendim. Onlar gelip Rasûlullah (s.a.v.)'m
etrafını kuşattılar. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Şu Kureyşlilerin topluluğunu ve tebaalarını görüyor musunuz? Böyle dedikten sonra iki elini üstüste koyup şöyle buyurdu: "Beni Safa'ya ulaştınncaya kadar onları kökten biçin."
Ebu Hüreyre dedi ki: "Biz de ileri atıldık. Bizden hiç kimse istemiyordu ki; onlardan dilediği kadar öldürmesin. Dilediğimiz kadar adam öldürmek istiyorduk. Onlardan da karşımıza çıkmak isteyen kimse yoktu."
Ebu Süfyan dedi ki: Ya Rasûlallah, Kureyşlilerin efendileri ve büyük çoğunluklarının kam heder edildi. Artık bugünden sonra Kureyş diye birşey kalmayacaktır!
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Kapısını üzerine kilitleyen kimse güvendedir. Ebu Süfyan'm evine giren kimse güvendedir.
Bunun üzerine insanlar evlerine kapanıp kapılarını üzerlerine kilitlediler.
Rasûlullah (s.a.v.) da hacer-i esvede yönelip istilam etti. Sonra Ka'be'yi tavaf etti. Elinde bir yay vardı. Yayın kıvrık tarafını tuttu. Sonra tavaf esnasında Beyt'in yanında müşriklerin ibadet etmekte oldukları bir putun yanma geldi. O yayın ucuyla putun gözüne vurdu ve şöyle dedi: "Hak geldi. Batıl ortadan kalktı. Zaten batıl ortadan kalmaya mahkumdur."
Böyle dedikten sonra Safa'ya gelip çıktı. Ka'be'ye bakacak kadar tepeye çıktı. Sonra elini kaldırdı. Allah'ı dilediği şekilde zikretmeye ve dua etmeye başladı. Ensâr da alt tarafta idi. Birbirlerine şöyle diyorlardı: Herhalde adamı, kasabasına olan özlemi ve aşiretine olan merhameti ile şefkati yakaladı.
Ebu Hüreyre dedi ki: Vahiy geldi. Gelişi de bize gizli olmadı. Vahiy tamamlanıncaya kadar hiçbirimiz gözünü kaldırıp da Rasûlul-' lah'a bakamadı.
Haşim dedi ki: Vahiy tamamlandığında başım kaldırdı. Sonra şöyle buyurdu:
- Ey Ensâr topluluğu! Adamı kasabasına olan özlemi ve aşiretine olan merhameti ile şefkati yakaladı, dediniz, değil mi?
Dediler ki:
- Evet, biz bunu söyledik ya Rasûlallah.
- Şu halde ben kendime ne ad vereyim? Hayır, ben sadece Allah'ın kulu ve elçisiyim. Allah'a ve size hicret ettim. Hayatım sîzin hayatınızla, ölümüm de sizin ölümünüzle beraber olacaktır.
Bunun üzerine Ensâr ağlamaya ve Rasûlullah'm yanına gelmeye başladı. Şöyle diyorlardı:
- Vallahi sırf Allah'a ve sana olan tutkunluğumuzdan böyle dedik. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Doğrusu Allah ve Rasûlü de sizi tasdik ediyor ve sizi mazur görüyorlar.
İbn Hişam dedi ki: İlim ehlinden biri bana dedi ki: Fadale b. Umeyr el-Mülevvih el-Leysî, Hz. Peygamber (s.a.v.)'i, fetih senesinde Beyt'i tavaf ederken öldürmek istedi. Ona yaklaştığı zaman Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:
- Fadale sen misin?
- Evet, Fadale benim ya Rasûlallah.
- İçinden ne konuşuyordun?
- Birşey değil, Allah'ı zikrediyordum.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) güldü. Sonra: "Allah'tan mağfiret dile, af taleb et." dedi. Sonra elini onun göğsüne koydu. Kalbi huzur buldu. Fadale şöyle derdi:
- Vallahi, Allah'ın mahlukatmdan hiçbir şey bana ondan daha sevgili olmayıncaya kadar elini göğsümden kaldırmadı. Bunun üzerine aileme döndüm. Sırdaşım olan bir kadının yanına vardım. Onunla konuşurdum. Bana: "Söyle ey Fadale!" dedi. Ben

birşey diyemem, dedim. Sonra o esnada coşup şöyle dedim:
"Kadın (bana haber verip) dedi. Allah ve İslâm, senden razı değiller, dedim.
Eğer Muhammed ve onun taraftarlarını, putların kırıldığı günde fetih ile görseydin, elbette Allah'ın dinini açıkça aydınlanmış olarak ve şirkin yüzünde karanlık Örtü olarak görürdün."
İbn İshak, Muhammed b. Cafer b. Zübeyr ve ondan naklen Urve kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Safvan b. Ümeyye Cidde'ye, oradan da gemiye binerek Yemen'e gitmek üzere yola çıktı. Ümeyr b. Vehb şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Safvan b. Ümeyye, kavminin efendisi, senden kaçarak gitti ki, kendisini denize atsın. Ona eman ver. Allah'ın salâtı üzerine olsun.
Rasûlullah (s.a.v.), ona eman verdi. Dedi ki:
- Ya Rasûlallah, bana senin verdiğin emanı gösterecek bir belge ver.
Rasûlullah (s.a.v.) da Mekke'ye girerken başına sardığı sarığı ona verdi. Ümeyr, o sarıkla yola çıktı. Safvan, gemiye binip deniz yolculuğuna çıkmak üzere iken ona yetişti. Ümeyr ona şöyle dedi:
- Ey Safvan, anam babam sana feda olsun, kendini tehlikeye atmaktan sakın. Allah'tan kork. İşte, Rasûlullah (s.a.v.)'dan sana eman getirdim.
- Yazık sana, yanımdan uzaklaş, benimle konuşma.
- Ey Safvan, anam babam sana kurban olsun. Rasûlullah, insanların en faziletlisi, en iyisi, en yumuşak huylusu ve en hayırhsıdır. Amcan oğludur. Onun üstünlüğü senin üstünlüğündür. Onun şerefi, senin şerefindir. Onun mülkü, senin mülkündür.
- Ben kendim için ondan korkuyorum.
- O, bu düşündüğünden daha yumuşak huylu ve daha âlicenâbtır. Böylece Safvan, Ümeyr'le birlikte geri döndü ve onunla birlikte
tasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip durdu. Safvan şöyle dedi:
- Bu adam, senin bana eman vermiş olduğunu iddia ediyor. Rasûlullah:
- Doğru söylüyor, dedi. Safvan:
- O halde bu eman içinde beni iki ay muhayyer bırak, dedi. Rasûlullah:
- Sen bu eman ile dört ay muhayyersin, dedi.»
İbn İshak, Zührî'nin kendisine şöyle dediğini nakleder: Fahite binti Velid, Safvan'ın karısı idi. Ümmü Hakim binti Haris b Hişam da İkrime b. Ebi Cehl'in karısı idi. Ümmü Hakim, İkrime'nin peşi sıra gitmiş, onu Yemen'den getirmiş, o da Müslüman olmuştu. Ebu Cehl'-in oğlu İkrime ile Safvan b. Ümeyye Müslüman olduklarında Rasûlullah (s.a.v.) bunların karılarını, ill nikahları ile yanlarında bıraktı.
İbn İshak dedi ki: Said b. Abdurrahman b. Hassan b. Sabit bana dedi ki: Hassan, Necran'da iken İbn Ziba'ra'ya yalnız bir beyi ile taş attı. Şöyle dedi:
"Buğzetmesi sana helal olan bir adamı sakın yok etme. O Necran'da yaramaz, dar bir geçim içindedir."
Bu şiir, İbn Ziba'ra'ya ulaşınca o, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip Müslüman oldu. Müslüman olurken de şöyle dedi:
"Ey Melik'in elçisi! Benim lisanım tutuktur. Açamadım. Çünkü ben fenayım.
Sapıklığın yolunun ortasında âdeta şeytanla yarış ediyordum.
Kim onun meyline meylederse o fenadır.
Et ve kemikler, Rabbime iman etti. Sonra kalbim şahiddir ki, sen peygambersin.
Beni Lüey'den bir kabileyi orada senden alıkoyacağım, onların hepsi de aldannıştır."
İbn İshak dedi ki: Abdullah b. Ziba'ra, Müslüman olurken şu şiiri de söyledi:
"Karışık vesveseler ve kederler uykuyu kaçırdı.
Gecenin baş taran, üst üste bir vaziyette ışıksız bir durumdadır.
Bana gelen haberlerden birinde Ahmed beni kınadı.
Böylece sanki ben, sıtmaya tutulmuş bir vaziyette geceledim.
Ey dönmez seni, develerin taşıdıklarının en hayırlısı.
Ben, yüzü koyun şaşkın bir vaziyette sapıklıkta giderken işlediğim şeylerden özür diliyorum.
O günlerdeki, Sehm kabilesi bana en sapık işleri yapmamı emrediyordu.
Mahzum kabilesi de aynı şeyi emrediyordu.
Helakin sebeblerini çekiyordum. Azgınların emri beni yönetiyordu.
Oysaki onların emri uğursuzdur.
Artık düşmanlık geçmiştir, onun sebebleri son bulmuştur.
İşte bu hatalara düşürenler ise, bundan yoksundur. Artık düşmanlık geçmiştir, onun sebebleri son bulmuştur. Aramızdaki akrabalık bağları ve akıllar çağırıyorlar. Affet, sana anatm babam feda olsun ki, onların ikisi de ayağımı kaydırmı şiardı.
Çünkü sen merhamet eden ve merhamet olunmuş kimsesin.
Senin üzerinde melikin ilminden bir işaret vardır.
O, ak bir nurdur ve mühürlenmiş bir hatemdir.
Sana, muhabbetten sonra şeref için burhanını verdi.

İlâhın burhanı ise büyüktür.
Şahadet ettim ki senin dinin doğrudur, gerçektir.
Sen ise kullar içinde yücesin, büyüksün.
Allah şahadet eder ki, Ahmed Mustafa'dır (seçilmiştir.).
Kendisine iyiler arasında ve ilgi ile bakılmaktadır, âlicenâbtır.
Bir efendidir ki, onun binası Haşim'den yükselmiştir.
Bir fer'dir ki, zirvede ve asıllar içinde yer almıştır."
İbn Hişam dedi ki: Şiirden anlayan ilim sahiplerinden biri, bu şiirin Abdullah b. Ziba'ra'ya ait olduğunu kabul etmemiştir.
Ben derim ki: Abdullah b. Ziba'ra es-Sehmî, İslâm'ın en büyük düşmanlarından ve şiir kuvvetlerini, Müslümanları hicvetmede kullanan şairlerden idi. Allah, tevbesini kabul buyurdu. İslâm'a döndü. İslâm'a yardım etti ve İslâm'ı savundu. [7]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Müslümanlardan Mekke fethine 10.000 kişi katılmıştır. Beni Süleym kabilesinden 700 kişi, -bazıları 1.000 kişi olduklarını söylemişlerdir- Beni Ğifar kabilesinden 400 kişi, Eşlem kabilesinden 400 kişi, Müzeyne kabilesinden 1.003 kişi bu fetih gazvesine katılmışlardır. Diğerleri ise, Kureyşlilerle Ensâr'dan ve onların müttefikleri ile Temim, Kays ve Esed grublarındandır.
Urve, Zührî ve Musa b. Ukbe dediler ki, fetih gününde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Müslümanlardan 12.000 kişi vardı Doğrusunu Allah bilir.
ibn İshak dedi ki: Fetih günü hakkında söylenen şiirlerden biri de Hassan b. Sabit'in şu şiiridir:
"Zatü'l-Esabi, Civa ve Azra'ya kadar değişmiş, çürümüş evleri de boş kalmıştır..
Beni Heshâs'm bitki bitmeyen çöl diyarları ki, izlerini örten rüzgarlar ve yağmur, onu eskitip yok etmiş.
Orada bir arkadaş devamlı bulunurdu ve otlu, sulak, bol arazilerinin arasında ise, develerle davarlar sürekli bulunurdu.
Bunu bırak, ama yatsı gittiği zaman, o sevgilinin hayalinden beni kim uykusuz bırakacak?
Onu kendine köle kılan, kendine boyun eğdiren Şa'sa adlı kadından dolayı söyledi ki, onun kalbi için o.kadından bir rahatlık ve şifa olmadı.
Sanki Beyt'i Re's'den gelen mühürlü bir şarabdır ki, onun karışımı bal ile sudur.
Bir gün işte o içkiler anıldıklarında, onlar Rah şarabının güzel kokusuna feda olsunlar.
Eğer elle vurmak veya sövmek gibi şeyler olduğu zaman kınamayı gerektiren birşey yaparsak, bu kınamayı işte o içkilerin üzerine atarız.
Onları içiyorduk ve onlar bizi krallar ve aslanlar olarak terk ediyorlardı ki, düşmanla karşılaşmaktan bizi alıkoymuyor ve geri çevirmiyordu.
Atlarımızı kaybettik. Eğer onları görürseniz toz koparırlar. Onların buluşma yerleri Keda'dır.
Yularlarını tutmakta terslik ederler. Kendileri sığmak yerleridir. Omuzlarının üzerinde kana susamış mızraklar vardır.
Hızlı koşan atlarımız, birbirini geçmekte yarışçılar olmakta devam ederler.
Kadınlar, onları geri çevirmek için başörtüleriyle onların yüzlerine vururlar.
Eğer bizden yüzünüzü öteye çevirirseniz umre yaparız ve fetih
olur, perde açılır.
Yoksa bir gün kılıçla vuruşmasına sabrediniz ki, o günde Allah dilediği kimselere yardım eder.
Cebrail bizim aramızdadır. Allahm elçisidir. Ruhu'l- Kudüs için bir emsal yoktur.
Allah buyurdu ki, size bir kulu göndermişimdir ki, o size hakkı söyler. Eğer tecrübe fayda verirse...
Onunla şahadet ettim. O halde kalkınız ve onu tasdik ediniz, der.
Siz ise; ne kalkarız, ne dileriz, dediniz.
Allah buyurur ki; Bir ordu göndermişimdir ki, onlar Ensâr'dır. Düşmanla karşılaşmak, onların âdetidir. Her gün Mead'dan bize sövme veya vuruşma veya yergi vardır.
Bizi yerenlere kafiyelerle vururuz. Kanlar karışınca vururuz.
Ebu Süfyan'a benden bir mektup ilet ki, gizlilik devam etmektedir.
Sununla ki, bizim kılıçlarımız seni bir köle olarak terkettı.
Abdu'd-Dar'm efendilerini de cariyeler gibi alçak bıraktı.
Muhammed'i hicvettin. Bense cevab verdim. İkimizin de ceza ve mükafatı Allah katmdadır.
Onu nasıl hicvettin ki, onun misli yoktur.
O halde kötülüğünüz iyiliğinize feda olsun.
Mübarek, lütufkar, hakka meyilli, Allah emini, beyl atı ahdine vefadan ibaret olan bir kimseyi hicvettin.
Allah Rasûlü'nü hicvettin. O sizden biridir. İster hicvetsin, ister onu medhetsin. Ve ister ona yardım etsin aynıdır, değişen birşey olmaz.

Benim babam ve onun babası, benim namusum ve Muhammed'in namusu, size karşı korunup himaye edilmiştir.
Benim lisanım keskindir. Onda bir ayıp yoktur. Benim denizimi su kovaları bulandıramaz."
İbn Hişam dedi ki: Hassan, bu şiiri Mekke'nin fethinden önce söylemiştir.
Ben derim ki: Onun söylediği, bu kaside esnasında meydana gelmiştir ki, zaten olaylarda buna delalet ediyor. Bu şiirde adı geçen Ebu Süfyan, Haris b. Abdülmuttalib'in oğlu Ebu Süfyan'dır.
İbn Hişam dedi ki: Bana gelen bir rivayete göre Zührî şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), kadınların başörtüleriyle atların yüzlerine tokat attıklarını görünce, Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.)'a bakarak tebessüm etti.
İbn İshak dedi ki: Enes b. Züneym ed-Dilî, Rasûluûlah (s.a.v.)'a, Amr b. Salim el-Huzaî'nin onlar hakkında söylemiş olduğu şeylerden dolayı özür dileyerek şöyle dedi:
"Emretmesiyle Maad'dın hidayete erdirdiği kimse sen misin?
Aksine Allah onları hidayete erdirdi ve sana şahid ol, dedi.
Muhammed'den daha iyi ve daha vefakar bir kimseyi hiçbir deve, eğerinin üstüne yüklememiştir.
Hayra teşvik etti. Bahşişi bol verdi. Keskin parlak kılıç gibi rahata kavuşturdu.
Eskimesinden önce Yemen'in hal kumaşını giydirdi ve atların arasından sıyrılıp onları geçen bir atın başına bahşiş verdi.
Bil ki; ya Rasûlallah, sen benim müdrikimsin ve senden olan tehditte elle tutulur gibidir.
Ya Rasûlallah, bil ki sen bir çukura ve her yüksek^evlere kadirsin.
Bil ki; Rasûlullah, binici Uveymir'in binicileri onlardır. Yalancılar onlardır. Her vaadi yerine getirmeyenler onlardır.
Allah Rasûlüne dediler ki:
Ben onu hicvetmişim, elim felç olsun. Kamçımı taşıyamaz olsun.
Yalnız şu var ki ben; "O yiğitlerin anasının vay haline ki, onlar mutsuz bir günde Öldürüldüler. Mutlu günlerde öldürülmediler." dedim.
Onları, kanlarına denk olmayan kimseler Öldürdüler. Bu yüzden gözyaşını aktı ve şaşkına döndüm.
Çünkü sen Abdullah'ın oğlu Abdi ve Mehved'in kızını jurnal ettin-se ahdi bozdun.
Züeyb, Gülsüm ve Selma, birbirini izleyen maktullerdir ki, hepsi öldürüldüler. Yok eğer böyle değilse, gözüm üzüntü yaşlarını döker.
Selma, o Selma ki, onun misli ve kardeşinin misli yoktur.
Hiç krallar, köleler gibi olur mu?
Ben ne günah işledim, ne kan akıttım. Ey hakkı bilen zat! Sen açıkla ve adaletini göster."
İbn İshak dedi ki: Büceyr b. Züheyr b. Ebi Selma, fetih gününde şöyle dedi:
"Müzeyne ve Beni Hufaf kabilesi, erkenden koyun sürülerinin sahiplerini geniş vadiyelere sürdüler.
Hayırlı peygamberin fethi gününde, Mekke'de onlara keskin kılıçlarla vurduk.
Süleym kabilesinden 700 kişi ile Beni Osman'dan tam 1.000 kişi ile onların yerlerinde sabahladık.
Onların yanlarını kılıçlarla ve mızraklarla dürtüp lütufkâr yelekli oklarla, süratli atarak onları vurduk.
Safların arasında onların seslerini işitirsin. Tıpkı okun yayından çıkışı esnasındaki ses gibi ses verirler.
Süratli koşan atlar, onların içinde ileri geri gidip geldikleri halde, biz hasımlara direnen mızraklarla yürüdük.
Biz, dilediğimiz şekilde ganimetler elde edip döndük.
Onlarsa muhalefet etmeye karşı pişman olarak geri döndüler.
Allah Rasûlü'ne, halis, güzel bir dostluk üzere ahidlerimizi verdik.
Bizim sözlerimizi işitmişler ve böylece korku günü sabahı bizden uzaklaşmaya yüz tuttular."
İbn Hişam dedi ki: Abbas b. Mirdas es-Sülemî, Mekke fethi hakkında şöyle dedi:
"Muhammed'in fetih gününde Mekke'de bizden 1.000 kişi vardı ki, geniş düzlükler, alametli oldukları halde onları su gibi akıtıyordu.
Rasûle yardım ettiler ve onun mucizelerini müşahede ettiler.
Düşmanla karşılaşma gününde parolaları, "ileri" idi.
Dar bir menzilde, onların ayakları orada sabit oldu. Orada başlar, sanki hanzala bitkisi gibi idi.
Ayaklarının, tırnaklarının ön tarafını Necid'de önceden çektiler. Nihayet onlar için arslan Hicaz boyun eğdi.
Allah, onun için orayı mekan kıldı ve kılıçlar bizim için onu zelil kıldı. Çalışmaları üstün olduğu halde alçaldı.
Başkanlığın yaşlı adamı, burnunun ucu yüksek, kerim kişilerin kalesine yükselen, atası çok cömert kişi."
Ibn Hişam dedi ki: Abbas b. Mirdas'm Müslüman oluşunun sebebi şu idi: Onun babası taştan yapılma, Dımâr adındaki bir puta tapardı. Vefat edeceği zaman oğluna, putuna bakmasını vasiyet etti. Oğlu Abbas, babasının vefatından sonra, bir gün puta hizmet etmekte iken putun içinden şu sesi duydu:
"Süleym'den olan bütün kabilelere de ki; Dımâr helak oldu. Mes-cid halkı ise yaşadı.
Meryem oğlundan sonra, Kureyşlilerden peygamberliğe ve hidayete varis olan kişi doğru yola, hidayete ulaşmıştır.
Dımâr helak oldu ve Peygamber Muhammed1 e kitap gelmeden önce bir süre ibadet edilmişti."
Ibn Hişam dedi ki: Bunun üzerine Abbas, Dımâr putunu yaktı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gidip Müslüman oldu. Bu kıssanın tamamı, emsal ve eşkalleriyle birlikte Hevatiful-Can bölümünde anlatılmıştı. Hamd ve minnet Allah'adır. [8]

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/462-465.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/466-476.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/476-479.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/479-481.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/482-483.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/483-491.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/492-518.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/518-522.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Rasûlullah (S.A.V.)'In Fetihten Sonra Halid B. Velidi Kinane'den Olan Beni Cezime"Ye Göndermesi
Halid B. Velid'in Uzza Putunu Yıkmak Üzere Gönderilmesi
Peygamber (S.A.V.)'İn Mekke'de İkamet Müddeti
Rasulullah (S.A.V.)'In Mekke'de Verdiği Hükümler
Fasıl
Hüneyn Gününde Hevazin Gazvesi
Hevazin Vakasının Ne Şekilde Cereyan Ettiği.Ve İşin Başındaki Firardan Sonra Güzel Sonucun Müttakiler Lehine Dönmesi
Fasıl
Fasıl
Fasıl
Evtas Gazvesi
Hüneyn Savaşında Ve Evtas Seriyyesinde Şehid Edilenler
Hevazin Gazvesi Hakkında Söylenen Şiirler

Rasûlullah (S.A.V.)'In Fetihten Sonra Halid B. Velidi Kinane'den Olan Beni Cezime"Ye Göndermesi

İbn İsnak, Ebu Cafer Muhammed b. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin fethi sırasında Halid b. Velid'i savaşçı olarak değil de davetçi olarak gönderdi. Onunla birlikte Araplardan Süîeym b. Mansur ve Müdliç b. Mürre kabileleri vardı. Beni Cezime b. Amir b. Abdumenat b. Kinane'ni topraklarına girdiler. Onlar, Halid'i gördüklerinde silaha sarıldılar. Halid şöyle dedi:
- Silahları bırakınız. Çünkü herkes Müslüman olmuştur artık. İbn îshak şöyle dedi: Beni Cezime'den bilgi sahib arkadaşlarımızdan biri bana şöyle haber verdi:
Halid, silahı bırakmamızı emrettiğinde bizden Cehdem denilen bir adam şöyle dedi:
- Yazıklar olsun size ey Beni Gezime! Vallahi bu Halid'tir! Silahı bıraktıktan sonra mutlaka esir edileceğiz! Esirlikten sonra da muhakkak boyunlarımız vurulacaktır. Vallahi ben silahımı asla bırakmayacağım!
Kavminden bir takım adamlar ona şöyle dediler:
- Ey Cehdem, bizim kanlarımızın dökülmesini mi istiyorsun? Çünkü herkes Müslüman olmuştur.
Bunun üzerine silahı bıraktılar. Savaş sona erdi. Herkes güven duydu. Cehdem'in de silahını elinden alıncaya kadar herkes onunla uğraştı. Nihayet herkes Halid'in sözü üzerine silahı bıraktı.
İbn İshak, Ebu Cafer Muhammed b. Ali'nin şöyle dediğini rivayet
etti:
Silahı bıraktıkları zaman Halid emretti ve onların elleri arkadan bağlandı. Sonra onları kılıçtan geçirdi. Onlardan bir kısmını öldürdü. Bu haber, Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştığı zaman ellerini göğe doğru kaldırdı. Sonra şöyle dedi:
- Allahım! ben, Halid b. Velid'in yaptıklarından beriyim. Onun yaptıklarından uzağım.
İbn Hişam şöyle dedi: Bana ulaşan habere göre Beni Cezime'den bir adam kaçıp kurtuldu ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldi Ona bu haberi verdi. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
- Ona karşı koyan ve bu yaptığını protesto eden kimse olmadı mı?
- Evet, orta boylu, beyaz tenli bir adam ona karşı çıktı. Halid de onu engelledi. O da sustu. Daha sonra uzun boylu ve çelimsiz bir görünüşe sahib başka bir adam karşı koydu. Birbirleriyle karşılıklı ce-vablaştılar. Bu konuşmaları şiddetlendi. Bunun üzerine Ömer b. Hat-tab dedi ki:
- Ya Rasûlallah! Birincisi benim oğlum Abdullah'tır. Diğeri ise Ebu Hüzeyfe'nin kölesi Salim'dir.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib'i çağırdı. Ona şöyle dedi:
- Ey-Ali, şu kavme git. Onların durumlarına bak. Cahiliye âdetlerini ayaklarının altına al.
Ali, yola çıktı. Onlara geldi. Beraberinde bir miktar mal vardı. O malı Rasûlullah (s.a.v.) göndermişti. O da onlara kanlarını diyetlerini ve telef olup heder olan mallarının ücretini ödedi. Hatta onlara köpeğin ağaçtan oyulmuş yalağının bedelim dahi verdi. Nihayet kandan ve maldan hiçbir şey kalmayıp hepsini ödedi. Yine de bir miktar mal arta kaldı. Ali işini bitirip oradan ayrılacağı zaman onlara şöyle dedi:
- Sizin ödenmemiş kan veya mal hakkınız kaldı mı?
- Hayır kalmadı.
- Ben, işte bu maldan arta kalan bu bakiyyeyi de size veriyorum ki, Rasûlullah (s.a.v.) için, onun bilmedikleri, sizin de bilmediğiniz şeyler yerine geçsin.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma döndü ve ona durumu anlattı. O da şöyle buyurdu:
- İsabet ettin, güzel yaptın.
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra kalktı, kıbleye döndü. Ayakta durup ellerini kaldırdı. Öyle ki omuzlarının altı (koltuk altı) görünüyordu. Şöyle diyordu:
- Allahım! Ben Halid b. Velid'in yaptığı şeyden uzağım. Onun yaptıklarından sana sığınıyorum.
Bu sözünü üç kez tekrarladı."
İbn İshak dedi ki: Halid'i mazur gösteren bazı kimseler, iddia e-derler ki, Halid şöyle demiştir:

- Ben onlarla savaşmaya çaktım. Fakat Abdullah b. Hüzafe es-Sehmî bana emretti. Rasûlullah (s.a.v.), İslâm'a girmeye yanaşmadıkları için onlarla savaşmanı emrediyor, deyince onlarla savaşmaya başladım.
İbn Hişam, Ebu Arar el-Medinî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Halid, onlara geldiği zaman onlar şöyle dediler: "Biz dinimizden çıkıp Muhammed'in dinine girdik."
Bunlar, mürsel ve munkati rivayetlerdir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Halid b. Velidı -zannedersem- Beni Cezime kabilesine gönderdi. Onları İslâm'a davet etti. Ama onlar İslâm'a girdik anlamına gelen "Eslemnâ" kelimesini güzelce telaffuz edemediler, kendi batıl dinlerinden çıktıklarını kastederek dinden çıktık anlamına gelen "Sebe'nâ sebe'nâ" demeye başladılar. Halid de onların bir kısmını esir almaya, bir kısmını öldürmeye başladı.
Bizden her bir adama bir esir verdi. Nihayet bir gün sabahladığı-mızda-Halid, elimizdeki esirleri öldürmemizi hepimize emretti. Ben:
- Vallahi esirimi öldürmem. Arkadaşlarımdan da hiçbiri, esirini öldürmeyecektir, dedim.
Bu seriyyedeki adamlar topluca Peygamber (s.a.v.)'in yanına döndüler. Halidın yaptıklarım ona anlattılar. Peygamber (s.a.v.) ellerini kaldırıp şöyle dedi:
- Allahım! Halid'in yaptıklarından uzağım ve sana sığınıyorum. Bu sözünü iki kez tekrarladı."
İbn İshak dedi ki: "Cahdem, Halid'in yaptıklarını görünce Beni Cezime, döğüşü kaybettik. Sizi, içine düştüğünüz bu şeyden sakındır-mıştım, dedi."
İbn İshak dedi ki:
Bana gelen habere göre Halid ile Abdurrahman b. Avf arasında bu hususta bir konuşma geçmişti. Abdurrahman b. Avf, ona şöyle demişti:
- İslâm'da cahiliye işini işledin. Halid de şu karşılığı verdi:
- Sadece senin babanın intikamım aldım.
- Yalan söylüyorsun. Ben babamın katilini öldürdüm. Fakat sen, amcan Fakih b. Muğire'nin intikamını aldın.
Derken iMsi arasında kavga meydana geldi. Bu durum, Rasûlullah (s.a.v.)'a intikal edince şöyle buyurdu:
- Dur bakalım ey Halid, bırak ashabımı, vallahi eğer senin Uhud dağı kadar altının olsa, sonra onu Allah yolunda harcasan, ashabımdan bir adamın ne bir sabah yürüyüşüne, ne de bir kere akşam yürüyüşüne kavuşamazsın.
Sonra İbn İshak, Fakih b. Muğire'nin kıssasını şöyle anlatır: Halid b. Velid'in amcası Fakih b. Muğire b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum, Avf b. Abdi Avf b. Haris b. Zühre, oğlu Abdurrahman, Affan b. Ebu'l-As b. Ümeyye b. Abdu'ş-Şems ve oğlu Osman ile birlikte ticaret için Yemen'e gittiler. Yemen dönüşünde orada vefat eden Beni Ce-zime'den bir adamın malı da yanlarında idi. Bu malı, müteveffa adamın varislerine teslim etmek üzere develerine yükleyip getirmekteidiler. Onlardan kendisine Halid b. Hişam denilen bir adam, o malın kendisinin olduğunu iddia etti ve müteveffanın ailesine ulaşmalarından önce Beni Cezime'nin topraklarında onlarla karşılaştı. Onlar da malı ona vermek istemediler. Bunun üzerine kendisiyle birlikte kavminden olan kimselerle malı almak için onlarla savaştılar. Onlar da onunla savaştılar. Avf b. Abdi Avf ve Fakih b. Muğire öldürüldü. Af-fan b. Ebu'l-As ve oğlu Osman kurtuldu. Onlar, Fakih b. Muğire'nin malı ile Avf b. Abdi Avf m malını ele geçirdiler ve götürdüler. Abdur-rahman b. Avf, babasının katili olan Halid b. Hişam'ı o seriyyede öldürdü. Kureyşliler, Beni Cezime ile savaşmaya azmettiler. Beni Cezi-meliler de şöyle dediler:
"Kabilemiz size birşey yapmamış. Bizden bazıları bilmeyerek böyle bir iş yapmışlar. Bizim bundan haberimiz yok. Biz size, sizin kan veya malınızın diyetini öderiz."
Kureyşliler de bunu kabul ettiler ve savaşı bıraktılar.
İşte bunun içindir ki Halid, Abdurrahman b. Avf a:
- Ben sadece senin babanın intikamım aldım. Hani bir zamanlar Beni Cezimeliler onu öldürmüşlerdi ya.
Abdurrahman b. Avf da ona cevaben demişti ki:
- Ben babamın intikamını aldım ve katilini öldürdüm. Sen sadece amcan Fakih b. Muğire'nin intikamını aldın. Hani bir zamanlar onu öldürüp malını almışlardı ya!
Bu ikisinden de tahmin edilen şudur ki, bu söylediklerini gerçek niyetle söylemiş değillerdi. Ancak birbirleriyle tartışma anında söylenen sözleri söylemişlerdir. Aslında Halid b. Velid, İslâm'a ve Müslümanlara yardım etmek istemişti. Her ne kadar o kendi işinde yanılmış idiyse de Beni Cezimelilerin: "Dinimizden çıktık, dinimizden çıktık." diyerek İslâm'ı noks anı aştırdıklarını sanmıştı. Onların Müslüman olduklarını anlayamamıştı. Bunun üzerine onlardan çoğunu öldürmüş, kalanlarını da esir almıştı. Sonra esirlerin de çoğunu öldürmüştü. Bununla beraber Rasûlullah (s.a.v), onu görevden azletmemiş, komutanlığını devam ettirmişti. Her ne kadar bu yaptıklarından ötürü Allah'a sığınmış ve yaptığı işlerden beri olduğunu söylemişse de, onun hataen yaptığı cinayetlerin ve telef ettiği malların diyetini, bedelini ödemiş. Ama yine de onu komutanlıkta bırakmıştı.
Bu rivayette bir delil vardır. Şöyle ki: Alimler, hata yapan devlet başkanının para cezasının kendi malından değil de Beytü'l-maldan ödeneceği hususunda iki kavil ileri sürmüşlerdir. İşte bu vakıa, bu hususta bir delil teşkil etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Bu sebepledir ki Ebu Bekir es-Sıddık halife iken, Halid'in irtidad hadiseleri esnasında Malik b. Nüveyre'yi öldürmes

esnasında da onu görevden azletmemiştir. Sonra Halid'in, Malik b. Nüveyre'yi öldürüp karısı Ümmü Temim'i kendine zevce olarak almasını da haklı bazı sebeplere dayandırmıştı. İşte bu esnada Ömer b. Hattab, Hz. Ebu Bekir'e şöyle demişti:
- Halid'i görevden azlet. Çünkü onun kılıcında zulüm var. Ebu Bekir es-Sıddık ona şu cevabı vermişti:
- Allah'ın müşriklere karşı çektiği bir kılıcı kınına sokmam.
İbn İshakj İbn Ebi Hadred el-Eslemî'nin şöyle dediğini rivayet jt-miştir:
Ben, o zaman Halid b. Velid'in süvarilerinin arasında idim. Beni Cezime'den bir delikanlı -ki o benim yaşlarımda idi, eski bir iple elleri boynuna bağlanmıştı, kadınlar da ondan uzakta olmayan bir yerde toplu halde duruyorlardı- bana şöyle dedi:
- Ey delikanlı!
- Ne var, ne istiyorsun?
- Bu ipi tutup beni o kadınların yanma götürür müsün? Onların görülecek bir ihtiyacı varda o ihtiyacı yerine getireyim. Sonra da beni geri getirip dilediğinizi yapınız.
- Vallahi istediğin bu şey kolaydır.
Onun ipini tuttum. Onu yederek götürdüm. Kadınların yamnda durdu ve şöyle dedi:
"Ey Hudeyre, hayatım tükenmek üzere iken teslim ol.
Seni gördüm, çünkü sizi aramış ve sizi Hilye'de ya da Hevanik'de bulmuştum.
Bir aşık vuslata layık değil midir? Gecede ve gündüzün öğle vaktinin şiddetli sıcağında yürümeyi göze al.
Benim bir günahım yoktu. Ailemizle birlikte iken demiştim, musibetlerden birinden önce sevgi ile geri dön.
Ayrılık uzaklaştırmadan, ayırıcı emir, uzak kılmadan önce, sevgi ile geri dön.
Çünkü ben bir emanetin gizliliğini ihlal ettim. Onu zayi ettim.
Benim gözüme senden sonra insanlardan hiçbir güzel, hoş görünmez.
Ne var ki, aşirete ulaşmak, sevgiliyi engelleyicidir.
Ancak sevginin olması bundan müstesnadır."
Hubeyşe de o delikanlıya şöyle dedi:
- Sen onyedi sene yaşadın -iki sekiz (onaltı) ve bir de tek sene (toplam onyedi sene) yaşadın.- Sonra onu getirdim. Boynu vuruldu.
İbn İshak, Cezimeli bir takım yaşlıların, orada o hadisede hazır bulunan kimselerden naklederek şu haberi verdiklerini söylemiştir: Bunun üzerine Hubeyşe, onun boynu vurulduğu zaman kalkarak ona doğru yürüdü ve üzerine kapandı. Durmadan onu Öpüyordu. Sonunda Hubeyşe de onun yanında öldü.
Hafiz el-Beyhakî, Hümeydî kanalı ile İbn İsâm adındaki Müzey-neli bir adamın kendi babasından naklen şöyle dediğini rivaye etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), bir seriyye gönderdiğinde şöyle dedi:
"Bir mescid gördüğünüzde veya bir müezzini duyduğunuzda (ezan okurken) herhangi bir kimseyi öldürmeyin."
Rasûlullah (s.a.v.), bizi bir seriyye ile gönderdi ve bize de aynı emri verdi. Biz Tihame taraflarına gittik. Bazı binek hayvanlarını gütmekte olan bir adamı yakaladık. Ona: "Müslüman ol" dedik. O da: "İslâmiyet nedir?" diye sordu. Ona İslâmiyet'i anlattık. Bir de baktık ki, o İslâmiyet'i anlamıyor. Bize: "Eğer dediğinizi yapmazsam, bana ne yaparsınız?" diye sordu. Biz de: "Seni öldürürüz." dedik. Bunun üzerine: "Binek hayvanlarıma ulaşıncaya kadar beni bekler misiniz?" diye sordu. Biz de: "Evet biz sana ulaşırız." dedik. Bunun üzerine o hayvanlarının peşine düştü. Onlara yetişti ve şöyle dedi: "Ey Hubeyşe, hayat geçip gitmeden önce Müslüman ol."
Diğeri de şöyle dedi: "Onyedi yaşında iken Müslüman ol. (İki sekiz, bir tek, toplam onyedi sene yaşadın)." Böyle dedikten sonra önceki sayfada geçen şiiri şu cümleye kadar okudu: "Ayrılık uzaklaştırmadan, ayırıcı emir uzak kılmadan önce sevgi ile geri dön."
Sonra bize döndü ve: "Dilediğinizi yapabilirsiniz." dedi. Biz de ü-zerine gidip boynunu vurduk.
Diğeri de devesinin üzerindeki mahfesinden yere yuvarlandı. Ü-zerine çöktü. Ölünceye kadar öylece kaldı.
Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bir seriyyeyi yola çıkardı. Bu seriyye savaştı. Bir miktar ganimet ele geçirdi. Bazı adamları esir aldı. Esirler arasında bir adam vardı ki, seriyyedeki askerlere şöyle dedi: "Ben bunlardan değilim. Ben bir kadına aşık olmuştum, onun yanına geldim. Bırakın da bir kez ona bakayım. Sonra bana ne yaparsanız yapın." Seriyyedekiler bir de ne görsünler: Baktılar ki, kanlı canlı, uzun boylu bir kadın. Adam ona şöyle dedi: "Hayatın sona ermesinden önce Müslüman ol ey Hubeyşe." Böyle dedikten sonra o iki beyti de söyledi.
Hubeyşe de ona şöyle dedi: Evet sana feda olayım!
Adamı Öne götürüp boynunu vurdular. O kadın da geldi, adamın üzerine düştü, bir veya iki çığlık attıktan sonra Öldü.
Seriyyedekiler, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldiklerinde durumu ona anlattılar. O da: "Aranızda hiç mi merhametli bir adam yoktu?" dedi. [1]

Halid B. Velid'in Uzza Putunu Yıkmak Üzere Gönderilmesi

İbn Cerir dedi ki: Uzza putu, fetih senesinde ramazan ayının kalan son günlerinde yıkıldı.
İbn İshak dedi ki^Rasûlullah (s.a.v.), Halid b. Velid'i Uzza putuna gönderdi. Uzza, Nahle'de idi. Kureyş, Kinane ve Mudar'ı meydana getirdiği, saygı gösterdiği bir ev idi. Onun bakımı ve perdedarlığı, Beni Haşim'in müttefikleri Beni Süleym'den olan Beni Şeyban'da idi. Uzza'nın, Şulemi kabilesinden olan perdedarı, Halid'in ona doğru yürüdüğünü işitince üzerine kılıcını astı ve kendisi o evin bulunduğu yerdeki dağa çıktı. Şöyle diyordu:
"Ey Uzza! Acımasız bir şekilde Halid'in üzerine saldır.
Silahı at ve süratli bir şekilde kaç.
Ey Uzza! Eğer kişiyi yani Halid'i öldürmezsen,
Acil bir günahla geri dön veya Hristiyanlık dinine gir."
Halid, Uzza putunun yanma vardığında onu yıktı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma döndü.
Vakidî ve diğerlerinin rivayet ettiklerine göre Halid b. Velid, ramazanın bitimine beş gün kala Uzza putunun yanma vardığında onu yıktı ve geri döndü. Yıktığını da Rasûlullah (s.a.v.)'a haber verdi. Rasûlullah ona:
- Ne gördün? diye sordu. Oda:
- Birşey görmedim, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona, tekrar Uzza putunun bulunduğu yere dönmesini emretti. Dönünce orada karşısına o evden siyahı, saçı-başı dağınık bir kadın çıktı. Kadın, velvele ile feryad ediyordu. Halid, putun üzerine çıkıp şöyle dedi:
"Ey Uzza! Seni inkar ediyorum. Sen yüce ve münezzeh değilsin. Çünkü gördüm ki, Allah seni hakir kılmıştır."
Böyle dedikten sonra putun içinde bulunduğu evi yıkıp tahrip etti. İçindeki malları da aldı. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın. Bundan sonra dönüp durumu Rasûlullah (s.a.v.)'a haber verdi. Rasûlullah (s.a.v.)'da şöyle buyurdu: "O kadın, Uzza idi. Artık ona e-bediyen ibadet edilmeyecektir."
Beyhakî, Muhammed b. Ebu Bekr el-Fakih kanalı ile Ebu Tu-feyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'yi fethettiğinde Halid b. Velid'i Nahle'ye gönderdi. Orada Uzza putu vardı. Halid oraya gitti. Put, üç mızrak üzerine konulmuştu, mızrakları kesti. Evi yıktı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gitti. Yaptıklarını anlattı. Rasûlullah: "Geri dön. Sen birşey yapmış değilsin." dedi. Halid, tekrar putun bulunduğu eve gitti. Putun bakıcıları ve perdedarlan Halid'e baktıklarında var güçleriyle dağa doğru koştular. Koşarken de şöyle diyorlardı:
"Ey Uzza! Onu delirt. Ey Uzzaî Onu kör et. Yoksa ben yüzüstü düşüp öleceğim!"
Halid, putun yanma gittiğinde orada çıplak, saçı başı,dağmık bir kadın gördü ki, saçma basma yüzüne, toprak saçıyor. Halid, kılıcıyla üzerine gitti, onu vurdu. Sonra peygamber (s.a.v)'in yanma döndü. Yaptığını ve gördüğünü haber verdi. Peygamber (s.a.v.): "İşte o kadın Uzza idi." dedi. [2]

Peygamber (S.A.V.)'İn Mekke'de İkamet Müddeti

Peygamber (s.a.v.)'in ramazan ayında Mekke'de kalıp namazı kısalttığı ve orucu yediği hususunda ihtilaf yoktur. Bu da âlimlerden; "Seferi kişi, ikamete karar vermediği takdirde namazı kısaltarak kılabilir, oruç tutmayabilir. Bu ruhsatı, onsekiz güne kadar devam edebilir." diyen âlimler için bir delildir. Bu, iki kavilden biridir. Diğer kavil ise, yeri geldiğinde anlatılacaktır.
Buharî, Ebu Nuaym kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte on gün ikamet ettik. Bu süre zarfında namazı kısaltarak kılıyordu."
Buharî, Abdan kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de ondokuz gün ikamet etti. (Dört re-katlık namazları) iki rekat olarak kılıyordu."
Ahmed b. Yunus, Ahmed b. Şihab kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: ^
"Bir seferde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte ikamet ettik. Ondokuz gün boyunca namazı kısaltarak kılıyordu."
İbn Abbas dedi ki: "Biz kendi aramızda ondokuz gün boyunca namazı kısaltarak kılıyorduk. Bu süreyi fa zl al aş tır dağımızda namazı tam kılıyorduk."
Ebu Davud, İbrahim b. Musa kanalı ile İmran b. Husayn'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte gazaya gittim. Onunla beraber fetihte hazır bulundum. Onsekiz gece ikamet etti. Ancak namazı iki rekat olarak kılıyor ve: "Ey belde halkı, siz dört rekat olarak kılın. Biz seferiyiz." diyordu."
Ebu Davud, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Fetih senesinde Rasûlullah (s.a.v.), onbeş gece ikamet etti. Bu süre zarfında namazı kısaltarak kılıyordu."
İbn İdris, Muhammed b. İshak'm, Zührî'nin, Muhammed b. Ali b. Hüseyin'in, Asım b. Amr b. Katade'nin, Abdullah b. Ebi Bekrin, Amr b. Şuayb'ın ve diğerlerinin şöyle dediklerini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), (fetih senesinde) Mekke'de onbeş gece ikamet etti." [3]

Rasulullah (S.A.V.)'In Mekke'de Verdiği Hükümler

Buharî, Abdullah b.Mesleme tariki ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Utbe b. Ebi Vakkas, kardeşi Sa'd'a, Velidetü Zem'â'nın çocuğunu alıp yanında tutmasını tembihlemiş ve o çocuğun kendi oğlu olduğunu ifade etmişti. Rasûlullah (s.a.v.), fetih zamanında Mekke'ye geldiğinde Sad b. Ebi Vakkas, Velidetü Zem'â'nın çocuğunu alıp Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma getirdi. Onunla birlikte Abd b. Zem'â da Rasû-lullah'ın yanma geldi. Sa'd b. Eb Vakkas dedi ki:
- Bu benim kardeşimin oğludur. Çünkü kardeşim, bu çocuğun kendi oğlu olduğunu bana söyledi.
Abd b. Zem'â da şu cevabı verdi:
- Ya Rasûlallah, bu benim kardeşimdir. Bu da Zem'â'mn oğludur. Onun yatağında doğmuştur.
Rasûlullah (s.a.v.), Velidetü Zem'â'nın çocuğuna baktı ki, o, daha ziyade Utbe b. Ebi Vakkas'a benziyor. Bunun üzerine Utbe'ye şöyle dedi:
- Çocuk senindir. (Böyle dedikten sonra dönüp Abd b. Zemâ'ya da şöyle dedi):
- Bu çocuk senin kardeşindir ey Abd b. Zem'â. Çünkü bu, Utbe'-nin yatağında doğmuştur."
Rasûlullah (s.a.v.), çocuğun Utbe b. Ebi Vakkas'a benzediğini görünce Şevde hanıma şöyle dedi: "Ey Şevde, buna karşı örtün."
İbn Şihab, Hz. Aişe'den rivayet ederek, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu söylemiştir.
"Çocuk yatağa aittir. (Yani kimin yatağında doğmuş ise onundur.) Zina edene de recin cezası vardır."
İbn Şihab dedi ki: Ebu Hüreyre açıkça bunu söylüyordu.
Buharî, Muhammed b. Mukatil kanalı ile Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında Mekke fethi gazvesinde bir kadın hırsızlık yaptı. Kadın (cezalandırılacağı endişesiyle) korkuya kapıldı. Rasûlullah katmda kadına şefaatçi olması için Üsame b. Zeyd'e ricada bulundular.
Üsame gidip şefaatçi olduğunda Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzünün rengi değişti ve şöyle dedi:
- Allah'ın hadlerinden bir had hususunda mı benimle konuşuyorsun?
- Ya Rasûlallah, günahımın affedilmesi için mağfiret dile. Akşam olunca Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp insanlara hitabede bulundu. Allah'a layıkıyla hamdü senada bulundu. Sonra şöyle dedi:
"Sizden önceki insanlar sırf şu yüzden helak oldular: Onların arasında şerefli biri hırsızlık yaptığı zaman, onu cezasız bırakırlardı. Onların arasında güçsüz biri hırsızlık yaptığında ona haddi tatbik ederlerdi (ceza verirlerdi.). Muhammed'in nefsi elinde bulunan zata yemin ederim ki, Eğer Muhammed'in kızı Fatıma hırsızlık yaparsa muhakkak ki onun da elini keserim."
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra hırsızlık yapan o kadının elinin kesilmesini emretti. Eli kesildi. Daha sonra o kadın tevbe etti. Tevbe-sini güzelce tuttu ve evlendi.
Hz. Aişe dedi ki: Sonraları, o kadın yanıma gelir, ihtiyacını bana söyler, ben de ihtiyacını Rasûlullah (s.a.v.)'a arzederdim.
Sahih-i Müslim'de, Sebre b. Mabed el-Cühenî'nin hadisinde şu ifadelere yer verilmiştir:
"Rasûlullah, fetih senesinde Mekke'ye girdiği zaman bize mut'a nikahı yapmamızı emretti. Sonra oradan çıkmadan bu nikahı yasakladı."
Bu hadisin bir başka varyantında Rasûlullah'm şöyle buyurduğu nakledilmektedir:
"Bilesiniz ki, mut'a nikahı içinde bulunduğunuz şu gününüzden kıyamet gününe kadar haramdır. Haramdır."
Ahmed b. Hanbel'in "Müsned'mde ve sünen kitablarında yer alan bir rivayette şöyle denmektedir: Bu hadise, Veda haccmda olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Sahih-i Müslim'de, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe kanalı ile Seleme b. Ekva'm şöyle dediğini rivayet edilmiştir:
"Evtas muharebesinin yapıldığı senede Rasûlullah (s.a.v.) bize mut'a nikahı yaparak kadınlarla evlenmemize üç kez ruhsat verdi. Sonra bizi mut'a nikahından menetti."
Beyhakî dedi ki: Evtas muharebesi, Mekke fethi senesinde yapılmıştır. Şu halde bu rivayet ile Sebre'nin hadisi aynıdır.
Ben derim ki: Mut'a nikahının Hayber gazvesinde yasaklandığını sabit kılan kimse şöyle demiştir: Mut'a nikahı, iki kez mubah kılındı. İki kez haram kılındı.
Şafiî ile diğerleri bu hususta kesin ifadeler kullanmışlardır.
Denildi ki: Mut'a nikahı, iki defadan fazla mubah kılındı ve haram kılındı. Doğrusunu Allah bilir. Sadece bir kez haram kılındığım söyleyenler de olmuştur ki, o bir kez de fetih gazvesinde olmuştur.
Denildi ki: Mut'a nikahı sadece zaruret dolayısıyla mubah kılınmıştır. Şu halde zaruretle karşılaşıldığı zaman yine mubah kılınabi-lir. Bu, İmam Ahmed'den gelen bir rivayettir.
Denildi ki: Mut'a nikahı mutlak surette haram kılınmış değildir. O, yine mubahlığı üzeredir. Bu, İbn Abbas ile ashabından ve bir grub sahabeden gelen meşhur rivayettir. Bununla ilgili tafsilatlı açıklama "el-Ahkam" adlı kitaptadır. [4]

Fasıl

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Muhammed b. Esved b. Haleften şöyle rivayette bulunmuştur: "Muhammed babası Esved'in fetih gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ı insanlarla bey'a ti esirken gördüğünü ve bu hususta kendisine şu haberi verdiğini nakletmiştir:

Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin karşısındaki kayalığın üzerine çıkıp oturdu. İslâmiyet ve şahadet üzere insanlarla bey'atleşti.
Ben dedim ki, şahadet nedir?
Bana dedi ki: Muhammed b. Esved b. Halef bana haber verdi ki; Rasûlullah (s.a.v.) insanlarla; Allah'a iman etmek ve Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de onun kulu ve elçisi olduğuna şahadet etmeleri üzerine bey'atleşti."
Beyhakî'den gelen rivayette de şöyle denmektedir: "Büyük küçük, kadın erkek bütün insanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiler. O da onlarla, İslâmiyet ve şahadet üzerine bey'atleşti."
İbn Cerir dedi ki: Sonra insanlar, Mekke'ye Rasûlullah (s.a.v.) ile islâm üzere bey'atleşmek için toplandılar. Bana gelen habere göre o da Safa tepesine çıkıp onlarla bey'atleşmek için oturdu. Ömer b. Hat-tab da onun aşağı tarafında oturdu. Ömer, insanlardan Allah'a ve Ra-sülüne elden geldiğince itaat etmeleri sözünü aldı.
Rasûlullah (s.a.v.), erkeklerle bey'atleşmeyi tamamladıktan sonra kadınlarla bey'atleşmeye başladı. Kadınlar arasında Hind binti Utbe de vardı. Hamza'ya yaptığı kötülükten dolayı tanınmasın diye yüzüne peçe takmış ve sesini de değiştirmişti. Rasûlullah, konuşmasından kendisim tanımasın diye böyle yapmıştı. Tanınmaktan korkuyordu.
Kadınlar, kendisiyle bey'atleşmek için Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına yaklaştıklarında o, kendilerine şöyle buyurdu:
- Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak üzere benimle bey'atleşin. Hind de şu karşılığı verdi:
- Vallahi sen, erkeklerden almadığın sözü bizden alıyorsun.
- Hırsızlık yapmamak üzere benimle bey'atleşin.
- Allah'a yemin ederim ki ben, Ebu Süfyan'm malından azar azar çalmışımda*. Bunun da helal olup olmadığını bilmiyorum.
Orada Hind'in sözlerini duyan Ebu Süfyan da şöyle dedi:
- Şimdiye kadar çalmış oldukların sana helal olsun. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:
- Şu halde sen Utbe kızı Hind'sin, öyle değil mi?
- Evet. Geçmişte yaptıklarımı affet. Allah da seni affetsin.
- Zina yapmamak üzere benimle bey'atleşin.
- Ya Rasûlallah, hür kadın hiç zina yapar mı?
- Çocuklarınızı öldürmemek üzere benimle bey'atleşin.
- Biz onları küçükken besleyip büyütüyoruz da büyüdükten sonra onları öldürür müyüz hiç? Sen ve onlar bunu daha iyi bilirsiniz.
Hind'in bu sözü üzerine Hz. Ömer katıla katıla güldü. Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra şöyle buyurdu:
- Elleriyle ayakları arasında bir iftira dizip getirmemek üzere kadınlar benimle bey'atleş sinler.
- Ya Rasûlallah, Allah'a yemin ederim ki, böyle bir iftira dizip getirmek çok çirkin birşeydir ve muhakkak ki, tecavüzün bazısı cezaya tam denk gelir.
- Emrime karşı gelmemek hususunda benimle bey'atleşin.
- Maruf ve meşru olan emirler hususunda sana karşı gelmemek üzere bey'at ederiz.
Bunun üzerine Rasûlallah (s.a.v.), Ömer'e şu emri verdi:
- Bu şartlar üzerine kadınlarla bey'atleş ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Çünkü Allah bağışlayan, esirgeyendir."
Hz. Ömer de bu şartlar üzerine kadınlarla bey'atleşti. Rasûlullah (s.a.v.), kadınlarla asla tokalaşmazdı. Allah'ın kendisine helal kıldığı zevcelerinden veya mahremleri olan kadınlardan başkasına el sürmezdi.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde açıkça ifade edilen bir rivayete göre Hz. Aişe şöyle demiştir:
"Hayır vallahi, Rasûlullah (s.a.v.)'m eli hiçbir kadının eline değmemiştir."
Başka bir rivayette de şöyle denilmiştir:
"Rasûlullah, kadınlarla bey'atleşmezdi. Sadece konuşur ve şöyle derdi: "Benim bir kadınla konuşmam, yüz kadınla konuşmam gibidir."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Aişe'den rivayet olunduğuna göre Ebu Süfyan'm karısı Hind binti Utbe, Rasûlullah (s.a.v.)'m
yanına gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, Ebu Süfyan cimri bir adamdır. Bana ve çocuklarıma yetecek kadar nafakayı vermiyor, onun bilgisi olmadan malını alırsam günahkar olur muyum?
- Sana ve çocuğuna yetecek miktarda meşru şekilde onun malından al.
Beyhakî, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Hz. Aişe'den rivayet etti ki; Hind binti Utbe şöyle demiştir:
- Ya Rasûlallah, daha önce senin oba halkının zelil olmasından hoşlandığım kadar hiçbir şeyden hoşlanmazdım. Ama bugün yeryüzünde senin oba halkının güçlenip başkalarıyla savaşmalarından hoşlandığım kadar başka hiçbir şeyden hoşlanmıyorum.
Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:
- Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, ben de öyleyim.
"Ya Rasûiallah, Ebu Süfyan cimri bir adamdır. Onun malından —bilgisi olmaksızın- alıp yersem günahkar olur muyum?
- Meşru Ölçüde ve uygun miktarda alırsan hayır."
Ebu Davud, Osman b. Ebi Şeybe kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v), Mekke'nin fethedildiği gün şöyle buyurdu:

"Artık hicret yoktur. Ama cihad ve niyet vardır. Savaşa çağnlır-sanız savaşa koşun."
İmam Ahnıed b. Hanbel, Affan kanalı ile SafVan b. Ümeyye'den rivayet etti ki; kendisine şöyle denilmiş:
"Hicret etmeyen kimse Cennet'e giremez."
Bana böyle denilince ben de: "Ben bunu Rasûlullah (s.a.v.)'a sormadan evime gitmeyeceğim." dedim ve Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittim. Bana söylenen bu sözü kendisine naklettim. O da şöyle buyurdu:
"Mekke'nin fethinden sonra hicret yoktur. Ama cihad ve niyet vardır. Eğer savaşa çağrılırsanız savaşa koşun."
Buharı, Muhammed b. Ebi Bekr kanalı ile Mücaşi b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Kendisiyle hicret üzere bey'atleşmek için Peygamber (s.a.v.)'in yanına giden Ebu Mabed'in yanma gittim. Bana şöyle dedi:
"Hicret, sahihleri için geçip gitmiştir. Ben ise, İslâmiyet ve cihad üzere Peygamber (s.a.v.)'le bey'atleşeceğim."
Mücaşi'den rivayette bulunan ravi diyor ki: Ben de Ebu Mabed'le karşılaştım. Durumu ona sordum. O şöyle dedi: "Mücaş doğru söylemiştir."
Buharî, Amr b. Halid kanalı ile Mücaşi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Fetih gününden sonra kardeşimi Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma götürdüm ve şöyle dedim:
- Ya Rasûiallah, kendisiyle hicret üzere bey'atleşmen için kardesimi sana getirdim.
- Hicret ehli, hicretin hükmünü götürdüler. .
- Ya sen şimdi kardeşimle ne üzere bey'atleşeceksin?
- Onunla İslâm, iman ve cihad üzerine bey'atleşeceğim.
Daha sonra Ebu Mabed'le karşılaştım. Ebu Mabed, Mücaşi ile kardeşinden yaşça daha büyük idi. Bu durumu kendisine sordum. O da: "Mücaşi doğru söylemiştir." dedi.
Buharî, Muhammed b. Beşşar kanalı ile Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
İbn Ömer'e: "Şam'a hicret etmek istiyorum. Ne dersin?" diye sordum. O da şu cevabı verdi:
"Artık hicret yoktur. Ama git bakalım, kendi nefsini arzet. Eğer birşey bulabilirsen ne ala. Yoksa geri dönersin."
Ebu'n-Nadr, Şube kanalı ile Ebu Bişr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mücahid'in şöyle dediğini işittim:
Hicret hususunu İbn Ömer'e sorduğumda o bana şu cevabı verdi:
"Bugün (veya Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra) hicret yoktur."
İshak b. Yezid, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Fetihten sonra hicret yoktur."
Buharî, İshak b. Yezid kanalı ile Ata b. Ebi Rebah'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ubeyd b. Ümeyr'le birlikte Aişe'yi ziyaret ettim. Ubeyd, Aişe'ye hicretin hükmünü sordu. O da şu cevabı verdi:
"Bugün hicret yoktur. Daha önce müminlerden biri dininde fitneye düşmekten korktuğu için Allah'a ve Rasûlüne kaçıp hicret ediyordu. Ama bugün Cenâb-ı Allah, İslâmiyet'i hükümran kılmıştır. Mümin kişi dilediği yerde ve şekilde Rabbine ibadet eder. Bugün hicret yoktur. Ama cihad ve niyet vardır."
Bu hadisler ve eserler şuna delalet ediyor ki, ya tamamen veya mutlak olarak Mekke fethinden sonra hicret ortadan kalkmıştır. Çünkü insanlar, grup grup Allah'ın dinine girmişler ve İslâmiyet hükümran olup sütunları yeryüzüne yerleşip sabit olmuştur. Artık hicrete gerek kalmamıştır. Ancak harp ehline mücavir olmak ve onlar nezdinde dini izhar etme gücünün kalmaması gibi hicreti gerektiren bir hal meydana gelirse, o zaman İslâm diyarına hicret etmek vacip olur ki, bu vaciblik hususunda âlimler arasında ihtilaf yoktur. Ama bu hicret, Mekke fethinden önceki hicret gibi değildir. Nitekim Allah yolunda yapılan her türlü infak ve cihad meşrudur ve kıyamet gününe kadar da beğenilen bir davranıştır. Fakat yine de Mekke fethir den önceki infak ve cihad kadar faziletli olamaz. Zira yüce Allah, buyurmuştur ki:
"İçinizden Mekke'nin fethinden önce sarfeden ve savaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildirler. Berikiler daha üstün derecededirler. Allah, hepsine Cennet'i vadetmiştir." (el-Hadîd, 10.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: en-Nasr sûresi nazil olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), bu sûreyi baştan sona kadar okudu ve şöyle buyurdu:
"İnsanlar hayırlıdır. Ben ve ashabım hayırlıyız. Mekke fethinden sonra hicret yoktur. Ama cihad ve niyet vardır."
Ebu Said el-Hudrî'nin böyle bir rivayette bulunması üzerine Mer-van ona: "Yalan söylüyorsun." dedi. Bu esnada yanında da Rafı b. Ha-dic ile Zeyd b. Sabit kanepe üzerinde oturmakta idiler. Ebu Said şöyle dedi:
- Eğer bu iki kişi isterlerse bu hususta sana açıklamada bulunabilirler. Ama bunlardan biri, kendisini kavminin liderliğinden azletmenden korkar. Diğeri ise kendisini zekat toplama memurluğundan azletmenden korkar.
O iki kişi, Mervan'm, Ebu Said'e vurmak için kamçısını kaldırdığını gördüklerinde: "Ebu Said doğru söyledi." dediler.
Buharî, Musa b. İsmail tariki ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Ömer, beni Bedir şeyhleri arasına katıyor, onlarla aynı muameleye tabi tutuyordu. Öyle sanıyorum ki, onlardan biri bundan rahatsız oldu ve şöyle dedi:
- Şunu niye aramıza katıyorsun? Halbuki bunun yaşında oğullarımız var?
Hz. Ömer:
- O sizin bildiğiniz kimselerdendir dedi. Onları bir gün toplantıya çağırdı ve beni de aralarına kattı. Herhalde onlara göstermek için beni onlarla birlikte yanına kabul etti ve şöyle dedi:
- Yüce Allah'ın: "Allah'ın yardım ve fethi geldiği zaman (en-Nasr sûresi)" kavi-i şerifi hakkında ne dersiniz?

Oradakilerden bazıları şöyle dediler:
- Bize yardım olunduğu ve fetih müyesser kılındığı zaman Allah'a hamd edip istiğfarda bulunmamız, bu ayette emredilmiştir.
Diğerleri ise susup birşey demediler. Hz. Ömer dönüp bana şöyle sordu:
- Ey îbn Abbas! Bu ayet hakkında sen de böyle mi diyorsun?
- Hayır, ben aynı fikirde değilim.
- O halde ne diyorsun?
- Bu ayette, Rasûlullah (s.a.v.)'m ecelinin gelmiş olduğu kendisine bildirilmiştir. "Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü (fetih) geldiği zaman..." İşte bu senin ecelinin alametidir.
"İnsanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbi-ni överek teşbih et. Ondan bağışlanma dile. Çünkü O tevbeleri daima kabul edendir."
Ömer b. Hattab, o topluluğa hitaben şöyle dedi:
- Ben de bu sûreden, İbn Abbas'm anladığı manayı anlıyorum."
Başka yollarla gelen rivayetlerde de görüldüğü gibi İbn Abbas, bu sûreyi tefsir ederken, Rasûlullah (s.a.v.)'ın ecelinin geldiğini haber vermiştir. Mücahid, Ebu Aliye, Dahhak ve bazı tefsirciler de böyle demişlerdir. Nitekim İbn Abbas ile Ömer b. Hattab da böyle demişlerdir.
İmam Ahmed b. Hanbel'in, Muhammed b. Fudayl kanalı ile Said b. Cübeyr'den rivayet ettiği hadise gelince: İbn Abbas dedi ki:
"en-Nasr sûresi nazil olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.): "Nefsime ölüm haberi geldi." dedi. O senede ruhunun teslim alınacağı kendisine bildirildi."
Bunu sadece İmam Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir ve senedinde Ata b. Ebi Müslim el-Horasanî vardır ki, onun raviliğinde zayıflık vardır. Onun hakkında birçok hadis imamı cerh edici beyanlarda bulunmuştur. "Rasûlullah (s.a.v.)'m ruhunun o senede teslim alınacağı" şeklindeki ifadeye gelince, bunda da büyük bir münkerlik vardır ve batıldır. Çünkü Mekke'nin fethi, hicretin sekizinci senesinin ramazan ayında gerçekleşmiştir ve bu hususta ihtilaf yoktur. Oysa ki Rasûlullah (s.a.v.), hicri onbirinci senenin rebiyülevvel ayında vefat etmiştir ve bu hususta da ihtilaf yoktur.
Hafız Ebu'l-Kasım et-Taberanî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kur'ân'ın en son nazil olan sûresi, en-Nasr süresidir."
Bunda da münkerlik vardır. Senedi üzerinde de konuşulabilir. Muhtemeldir ki bu sûre, Kur'ân'ın toplu olarak bir defada nazil olan en son süresidir. Doğrusunu Allah bilir.
Tefsirimizde de bu sûre-i celile üzerinde yeteri kadar bilgi verdik. Hamd ve minnet Allah'adır.
Buharî, Süleyman b. Harb kanalı ile Amr b. Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Kılabe bana dedi ki: Biz insanların uğrak yeri olan bir su başında idik. Kervanlar bize uğrar, biz de onlara sorardık: İnsanların durumu nasıl? Şu Mekke'de peygamber olarak ortaya çıkan adamın durumu nasıl?
Bize derlerdi ki: O, Allah tarafından peygamber olarak gönderildiğini ve kendisine vahiy geldiğini iddia ediyor.
Ben onların bu sözünü kafama yerleştirdim. Sanki kalbime yapıştı.
Araplar, İslâm'a girmek için fethi bekliyorlar ve: "Muhammed ile kavmini başbaşa bırakın. Eğer o kavmine üstün gelirse, doğru sözlü bir peygamberdir." diyorlardı.
Mekke fethi gerçekleşince, her kavim İslâm'a girmek için heyetler halinde süratle Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidiyorlardı. Babam da İslâm'a girmeleri için kavmini Rasûlullah'm yanma götürdü. Dönüşünde: 'Vallahi ben, size gerçek bir peygamberin yanından geldim." dedi. Sonra da sözünü şöyle sürdürdü: "Şu vakitte şu namazı, şu vakitte de şu namazı kılın. Namaz vakti geldiğinde biriniz ezan okusun, Kur'ân'ı en çok okuyanınız da size imamlık yapsın."
Oradakiler, baktılar, benden daha çok Kur an okuyan birini bulamadılar. Çünkü ben kervanları karşılıyordum. Beni öne geçirdiler. İmamlık yaptım. Altı veya yedi yaşında bir çocuk idim. Üzerimde bir aba vardı. Secdeye vardığımda üstüm açılıyordu. Kabileden bir kadın: "Okuyucunuzun arkasını örtemiyor musunuz?" dedi. Bunun üzerine kumaş satın aldılar ve benim için bir gömlek biçtiler. Ben de o gömleğime sevindiğim kadar hiçbir şeye sevinmedim." [5]

Hüneyn Gününde Hevazin Gazvesi

Yüce Allah buyurdu ki:
"Andolsun ki Allah, size birçok yerde ve çokluğunuzun sizi böbürlendirdiği fakat bir faydası da olmadığı, yeryüzünün geniş olmasına rağmen size dar gelip de bozularak arkanıza döndüğünüz Hüneyn gününde yardım etmişti.
Bozgundan sonra Allah, peygamberine ve mü'minlere güvenlik yerdi ve görmediğiniz askerler indirdi. İnkar edenleri azaba uğrattı. İnkarcıların cezası budur.
Allah, bundan sonra da dilediğinin tevbesini kabul eder. Allah bağışlar ve merhamet eder." (et-Tevbe, 25-27.)
Muhammed b. İshak b. Yesar, kitabında şöyle der: "Rasûlullah (s.a.v.), hicri sekizinci sene şevval ayının beşinde fetihten sonra He-vazin'e doğru gitti."
Muhammed b. İshak'm ifadesine göre Mekke, ramazan-ı şerifin bitimine on gün kala fethedildi. Yani Hevazin'e gitmeden onbeş

gece önce fethedildi.
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), şevvalin altısında Hevazin'e doğru yola çıktı. Şevvalin onunda Hüneyn'e ulaştı. Ebubekir es-Sıd-dik dedi ki: "Bugün sayımızın azlığından dolayı mağlup edilmeyiz."
Hezimete uğradılar. Bunlar için de hazimete ilk uğrayanlar Beni Süleym kabilesi oldu. Sonra Mekkeliler, daha sonra da diğer kalanlar hezimete uğradılar.
İbn İshak dedi ki: Hevazinliler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı ve Allah'ın ona müyesser kıldığı Mekke fethini duydukları zaman, Malik b Avf en-Nasrî onları topladı. Hevazin ile birlikte Sakif in tamamı, Nasr ve Cüşem'in hepsi, Sa'd b. Bekir ve Beni Hilal'den d az bir grup onlara katıldılar. Kays b. Aylan'dan sadece bunlar toplulukta hazır bulundular. Hevazin'den ne Ka'b, ne de Kilab kabileleri, o toplulukta hazır bulunmadılar. Onlardan meşhur hiçbir kimse o toplulukta hazır bulunmadı.
Beni Cüşem kabilesinde Düreyd b. Simme vardı. Bu yaşlı bir kimse idi. Ondan, sadece görüşü ile ve savaş bilgisi ile uğu beklenilirdi. Tecrübeli bir ihtiyardı. Sakifte de onların iki efendisi vardı. Müttefiklerden de Karib b. el-Esved b. Mesud b Muattib vardı. Beni Malik'ten de Zü'1-Himar Sübey'a b. Haris b. Malik ve onun kardeşi Ahmer b. Haris vardı. Hepsini idaresi, Malik b. Avf en-Nasrî'nin elinde toplanıyordu. O, Rasûlullah (s.a.v.)'ın üzerine yürümeye azmettiği zaman, ordusuyla birlikte mallarını, kadınlarını ve çocuklarını da şevketti. Evtas'a indiği zaman ordusu onun yanına toplandı. Onların içinde Düreyd b. Simme vardı. Deve üstünde, gölgelik altında taşınıyordu. İndiği zaman şöyle dedi:
- Siz hangi vadidesiniz?
- Evtas vadisindeyiz.
- Ne güzel at koşacak yerdir! Ne keskin kayalı tepelik, ne de toprağı yumuşak düzlüktür. Ne oluyor? Deve sesi, eşek anırması, çocuk ağlaması ve davar melemesi işitiyor gibi oluyorum.
- Malik b. Avf, halk ile birlikte mallarını, kadınlarını ve çocuklarını da sevk edip getirdi.
- Malik nerededir? -İşte Malik...
Malik çağrıldı, Düreyd ona şöyle dedi:
- Ey Malik ne oluyor? Deve sesini, eşek anırmasını, çocuk ağlamasını ve davar melemesini işitiyor gibi oluyorum.
- Millet ile birlikte onların mallarını, çocuklarını ve kadınlarını da önüme katıp getirdim.
- Bunu neden yaptın?
- Onlardan her bir adamın ardında, onun ailesini ve malını koymak istedim ki, erkekler onları savunarak savaşsınlar.
Bunun üzerine Düreyd onu kovdu, onun bu yaptığını yadırgadı. Sonra şöyle dedi:
- Koyun çobanı, ne olacak. Anlamaz ki! Vallahi, savaştan dağılıp kaçan kimseyi, hiçbir şey geri çevirebilir mi? Çünkü savaş senin lehinde olur ise, kılıçlı ve mızraklı erkekten başka kim sana fayda verebilir? Eğer savaş senin aleyhine olur ise ailenin ve malının içinde de rezil olursun.
Böyle dedikten sonra sözünü şöyle sürdürdü:
- Ka'b ve Kilab ne yaptı?
- Onlardan hiçbir kimse o toplulukta hazır bulunmadı.
- Hiddet ve şecaat kayboldu. Eğer yücelme ve yükselme günü olsaydı, ondan ne Ka'b, ne de Kilab geri kalmaz ve kaybolmazdı Sizin de Ka'b ve Kilab gibi bu topluluğa katılmamanızı dilerdim. Bu toplulukta sizden kim hazır bulundu?
- Amr b. Amir ve Avf b. Amir hazır bulundu.
- Amir'in bu iki kuzusunun ne faydalan olur, ne de zararları.
- Ey Malik, sen, Hevazin topluluğunu atların göğüslerine doğru ileri sürmekle birşey yapmadın, onları beldelerinin korunaklı yerlerine ve kavimlerinin üst taraflarına götür. Sonra Müslümanları atlar üstünde karşıla. Eğer savaş senin lehine olursa arkada kalanlar sana yetişirler. Eğer savaş senin aleyhine olursa en azından aileni ve malını korumuş olursun. Malik dedi Ki:
- Allah'a yemin ederim ki, bunu yapmam. Yaşlandığın gibi aklın da yaşlanmış. Vallahi ey Hevazin topluluğu! Ya bana mutlak itaat edersiniz veya sırtımdan çıkıncaya kadar bu kılıcın üzerine dayanırım!
O, Düreyd b. Simme'nin bu toplulukta adının anılmasını ve görüşünün geçerli olmasını istemiyordu.
Hevazin topluluğu da ona şu cevabı verdi:
- Sana itaat ettik.
Bunun üzerine Düreyd şöyle dedi: Bu öyle bir gündür ki, ben, ne hazır bulundum, ne hazır bulunmadım. Sonra da şu şiiri okudu:
"Keşke o toplulukta genç olsaydım. Onda yürür ve koşardım.
Saçları uzun, bağının bağlandığı yerin üst tarafında saçı olan bir atı yediyorum. Sanki o at ne büyük, ne küçük, orta halli bir yaban eşeğidir."
Sonra Malik, insanlara şöyle dedi: Onları gördüğünüz zaman kılıçlarınızın kınlarını kırınız. Sonra bir tek adamın saldırışı gibi saldırınız.
İbn İshak, Ümeyye b. Abdullah b. Osman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bana anlatıldığına göre Malik b. Avf adamlarından bir takım gözetleyiciler gönderdi, ona geldiklerinde onları, eklemleri âdeta kopmuş bir vaziyette gördü. Onlara şöyle dedi:
- Yazıklar olsun size! Bu ne haldir?

- Beyaz benekli atların üzerinde beyaz bazı adamlar gördük. Vallahi onlara ilişir ilişmez, bizi gördüğün bu hale soktular. Vallahi bu durum onu, kasdettiği gaye üzerine yürüme niyetinden geri döndürmedi."
İbn İshak dedi ki:
Peygamber (s.a.v.), onları işitince, onlara Abdullah b. Ebi Hadred el-Eslemî'yi gönderdi ve ona, onların içine girmesini, onların arasında kalmasını ve bilgilerini almasını, sonra onların haberini kendisine getirmesini emretti.
İbn Ebi Hadred de gitti ve aralarına girdi. Orada kaldı. Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşmak için yapmış oldukları şeyi dinleyip öğrendi. Malik ve Hevazin'in durumunu gördü, dediklerini dinledi, sonra döndü ve Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldi. Olayı ona haber verdi.
Rasûlullah (s.a.v.), Hevazin ile karşılaşmak için üzerlerine yürümeye karar verdiği zaman ona, SafVan b. Ümeyye'nin yanında zırhların ve silahların olduğu anlatıldı. Rasûlullah onu çağırdı. O zaman Safvan müşrik idi. Ona şöyle dedi:
- Ey SafVan, bu silahlarını bize emanet ver ki, onlarla yarın düşmanlarımızı karşılayalım, savaşalım.
- Ya Muhammedi Gasb olarak mı alıyorsun?
- Hayır, aksine emanet olarak alıyorum. Ben onları sana geri verinceye kadar onlar kefalet altındadır.
- Öyleyse olur. Bunda bir sakınca yok.
Bunun üzerine SafVan, Rasûlullah'a yüz zırh ile yeter miktarda silah verdi. Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), ondan o silahları taşıma işini de üstlenmesini istedi. O da taşıma işini yerine getirdi."
Yunus b. Bükeyr'den gelen bir rivayette de yukarıdaki hadise olduğu gibi anlatılıyor, zırhlardan bahsediliyor ve İbn Ebi Hadred'in keşiften dönüp de Rasûlullah (s.a.v.)'a Hevazinlilerin haberini verdiği zaman Ömer b. Hattab'm onu yalanladığı ifade ediliyor. Bunun üzerine ibn Ebi Hadred, ona şöyle cevap vermiş:
- Eğer beni yalanladmsa ey Ömer, hakkı da yalanlayabilirsin. Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle demişti:
- Ya Rasûlallah, ibn Ebi Hadred'in söylediğini işitmiyor musun? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) da şu cevabı vermiş:
- Ey Ömer, sen dalalette idin. Allah seni hidayete iletti.
İmam Ahmed b. Hanbel, SafVan b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn gününde Ümeyye'den emanet olarak zırhlar aldı. Ümeyye:
- Ya Muhammedi Bunu gasb olarak mı alıyorsun? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v):
- Hayır, aksine kaybolması ve telef olması halinde tazmin edilecek bir emanet olarak alıyorum, dedi.
Bu zırhların bir kısmı zayi oldu. Rasûlullah, (s.a.v.), tazminatını ödemeyi teklif edince Ümeyye:
- Ya Rasûlallah, ben bugün İslâm'a girmeye daha çok rağbet ediyorum, dedi."
Ebu Davud, Yezid b. Harun tariki ile Abdullah b. Safvan ailesinden bazı kimselerin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey SafVan, senin yamnda silah var mı? diye sordu. SafVan da:
- Emanet olarak- mı, yoksa gasb olarak mı istiyorsun? diye sorunca, Rasûlullah:
- Hayır, emanet olarak istiyorum, dedi.
SafVan da otuz, kırk kadar zırhı Rasûlullah'a emanet olarak verdi. Rasûlullah, Hüneyn gününde savaştı. Müşrikler hezimete uğradıklarında SafVan'ın emanet olarak verdiği zırhlar toplandı. Bazıları kayboldu. Rasûlullah (s.a.v.), Safvan'a:
- Senin zırhlardan bazılarını kaybettik. Bedelini sana ödeyelim mi? diye sordu.
SafVan da şu cevabı verdi:
- Hayır ya Rasûlallah, bugün benim kalbimde bir duygu ve inanç var ki, zırhları sana emanet olarak verdiğim günde yoktu."
Bu da mürsel bir rivayettir.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra beraberinde Mekke halkından 2.000; kendisiyle birlikte çıkan ve kendileriyle Allah'ın Mekke'yi fethettirdiği ashabından da 10.000 kişi ile yola çıktı. Böylece onlar, 12.000 kişi oldular.
Ben derim ki: Urve, Zührî ve Musa b. Ukbe'nin kavillerine göre Rasûlullah'm Hevazin'e götürdüğü askerlerin sayısı, toplam olarak 14.000 bin kişi olmuştur. Çünkü o, adı geçen bu kişilerin kavline göre Mekke'ye 12.000 askerle gelmişti Mekke'de serbest bırakılan 2.000 kişi de bunlara eklendi. Böylece 14.000 kişi oldular.
İbn İshak'm anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), şevvalin beşinde Mekke'den Hevazin'e doğru yola çıktı. Mekkeliler üzerine Attab b. Üseyd b. Ebu'l-İs b. Ümeyye b. Abdu'ş-Şems el-Ümevî'yi tayin etti.
Ben derim ki: O zaman Attab'm yaşı yirmiye yakın idi.
Rasûlullah (s.a.v.), Hevazinlilerle karşılaşmak niyeti ile yola koyulup gitti.
Ravi burada Abbas b. Mirdas es-Süîemî'nin şu kasidesini zikretmiştir:
"Benden Hevazin'in yukarısına ve aşağısına bir öğüt mektubu götür ki, şu açıklama vardır:
Zannediyorum ki, Rasûlullah, size kumandanları olan bir ordu ile yerin boşluğunda hücum edecektir.
Onların içinde kardeşiniz Süleym sizi terkedip bırakacak değildir. Müslümanlar Allah'ın kullarıdır. Hiddetli gençlerdir.
Sağ yanındaki desteğinde Beni Esed ve Ecreban (Uyuzlar) Beni Abs ve Zübyan vardır.
Az kaldı ki, onun korkusundan yer sarsılsın. Onların önünde de Evs ve Osman vardır."
İbn İshak dedi ki: Evs ve Osman, Müzeyne kabileleridir.
İbn İshak, Zührî kanalı ile Haris b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hüneyn'e çıktık. Biz cahüiyetten henüz çıkmış kimselerdik. Onunla birlikte Hüneyn'e doğru yürüdük. Kureyş kafirlerinin ve onlardan başka diğer Arapların yeşil renkli büyük bir ağaçları vardı. Ona Zatu Envat denilirdi Her sene onun yanma gelirler, silahlarını onun üzerine asarlar, yanında kurban keserler ve bir gün itikaf yaparlardı. Biz, Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yürürken, büyük yeşil bir ağaç gördük. Yolun yan taraflarından birbirimize şöyle seslendik:
- Ya Rasûlallah, bize de Zatu Envat ağacı gibi bir ağaç kıl. Onların Zatu Envat ı olduğu gibi bizim de olsun.
Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle dedi:
- Allahu Ekber!.. Muhammed'in nefsi elinde bulunan zata yemin ederim ki, siz de tıpkı Musa'nın kavminin Musa'ya dediği gibi dediniz:
«"Ey Musa! Onların tanrıları gibi bize de bir tanrı yap." dediler. Musa: "Doğrusu siz bilgisiz bir milletsiniz." dedi.» (ei-A'râf ıss.) Yani bu bir âdettir. Siz geçmişlerin âdetine uyuyorsunuz." Ebu Davud, Ebu Tevbe kanalı ile Sehl b. Hanzeliyye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hüneyn gününde akşama dek yol yürüdük. Öğle vakti olduğunda Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında idik ki, o esnada atlı bir adam geldi ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! İşte önünüze geldim. Ben falan falan dağlara çıktım. Bir de baktım ki, sabahleyin Hevazinliler kendi binekleri, büyük ve küçük baş hayvanları ile birlikte Hüneyn'de toplanmışlar.
Rasûlullah (s.a.v.) gülümsedi ve: "İnşaallah yarın bütün bunlar Müslümanlara ganimet olacaktır." dedi, sonra da:
- Bu gece bizi kim bekleyecek? diye sordu. Enes b. Mersed:
- Ya Rasûlallah, ben sizi beklerim, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:
- O halde atma bin, dedi. Enes de atma bindi ve Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Rasûlullah, ona şöyle emir verdi:
- Şu boğaza git ve yukarıya çık. Bu gece senin tarafından bize bir baskın gelmesin.
Sabahladığımızda Rasûlullah (s.a.v.) namazgahına gitti. İki rekat namaz kıldı. Sonra:
- Süvarinizi duydunuz mu? diye sordu. Dediler ki:
- Ya Rasûlallah, onu duymadık.
Bunun üzerine Rasûlullah, insanları namaza çağırdı. Namaz kılmaya başladı. Sonra namazım tamamlayınca boğaza dönüp baktı ve: "Size müjdeler olsun. İşte süvariniz geldi." dedi. Boğazdaki ağaçların arasından bakmaya başladık. Bir de baktık ki, süvari geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'m önünde durdu ve şöyle dedi:
"Ben şu boğazın üst taraflarına doğru gittim. Rasûlullah in bana emrettiği yerde beklemeye başladım. Sabah olunca boğazın iki yanma keşif için gittim. Baktım, kimseyi göremedim."
Rasûlullah (s.a.v.) ona sordu:
- Geceleyin nöbet yerinden aşağıya indin mi?
- Hayır, sadece namaz kılmak veya def-i hacette bulunmak için indim.
- (Cennet'i kendine) vacib kıldın. Artık bundan sonra çalışman gerekmez." [6]

Hevazin Vakasının Ne Şekilde Cereyan Ettiği.Ve İşin Başındaki Firardan Sonra Güzel Sonucun Müttakiler Lehine Dönmesi

Yunus b. Bükeyr ve başkaları, Muhammed b. İshak kanalı ile Ca-bir'in babası Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Malik b. Avf, beraberindeki adamlarıyla birlikte Hüneyn'e doğru hareket etti. Rasûlullah (s.a.v.)'dan önce oraya ulaştı. Onlar da vadinin dar ve eğik yerlerinde hazırlıklarını yaptılar. Rasûlullah ve ashabı da oraya yöneldi. Sabahın alacakaranlığında vadiye indi. İnsanlar vadiye inerlerken, atlar yüzlerine karşı saldırdılar. Bu da onların zoruna gitti. Hezimete uğrayarak döndüler. Dönüşlerinde de birbirlerine bakmaksızın kaçışıyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), sağ yandan ayrıldı. Sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Nereye? Bana geliniz. Ben Allah'ın Rasûlüyüm. Ben Muhammed b. Abdullah'ım." Büyük bir mesele idi. Develer birbiri üzerine binmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.), insanların bu durumunu gördüğünde yanında Ehl-i Beyt'inden bir grub vardı ki onlar da şunlardı: Ali b. Ebi Talib, Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib, Ebu Süfyan'ın kardeşi Rebia b. Haris b Abdülmuttalib ye Fadl b. Abbas, Fadl ve Ebi Süfyan, Ümmü Eymen'in oğlu Eymen, Üsame b. Zeyd ve Kuşam b. Abbas il diğer bazı kimseler de orada idiler. Ayrıca aralarında Ebu Bekir, Ömer gibi zevatın da bulunduğu bir grub Muhacir de orada idi. Abbas, beyaz katırının gemini tutmuş, gemi çekmişti ki, hayvan ağzını açmıştı.
Hevazin'den bir adam, kırmızı bir erkek devesi üzerindeydi. Elinde siyah bir bayrağı vardı. Bu bayrak, onun uzunca bir mızrağının ucuna takılı idi. Hevazinlilerin önünde bulunuyordu. Hevazin ise, onun ardmdaydı. Kavuştuğu zaman mızrağıyla vururdu. Onlar onu kaybettiklerinde arkasındakiler mızrağını yukarı kaldırır, onlar da onun peşini takip ederlerdi.
O bu halde iken Ebu Talib oğlu Ali ile Ensâr'dan bir adam, üzerine gittiler. Ali arkadan gitti. Devesinin iki ayağına vurdu. Deve arkası üstü yere düştü. Ensârî de üzerine atıldı. Ona bir darbe vurdu. Bacağının yarısıyla birlikte ayağım kopardı, adam da devesinden yere düştü. İnsanlar da güçlenip cesaret buldular. Allaha yemin ederim ki, Müslümanlar dağılıp kaçtıklarında geri dönenler, Rasûlullah (s.a.v)'-ın yanında esirlerin elleri arkadan bağlı olduklarını gördüler."
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Süfyan b. Haris b. Ab-dülmuttalib'e dönüp baktı. O, o gün sabredip Rasûlullah'ın yanında kalan kimselerdendi. Müslüman olduğunda İslâm'ı güzelce yaşadı. O, Rasûlullah (s.a.v.)'ın katırının eğerinin arkasını

tutmuştu. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bu kimdir? diye sordu. O da:
- Ananın oğludur ya Rasûlallah, dedi.
İbn İshak dedi ki: "Müslümanlar dağılıp kaçtıklarında bedevilerin kaba saba adamlarından bazıları, içlerindeki kin dolayısıyla konuşmaya başladılar. Ebu Süfyan Sahr b. Harb şöyle dedi:
- Onların hezimeti denize kadar gitmez. Fal okları da okluğu içinde beraberinde idi.
Ana bir kardeşi olan Safvan b. Ümeyye'nin beraberinde bulunan müşrik Kelde b. Cebele b. Hanbel de şöyle dedi:
- Bilesiniz ki, bugün büyü bozulmuştur artık. Safvan, ona şöyle dedi:
- Sus, Allah ağzım mühürlesin. Vallahi Kureyş'ten bir adamın bana hakim olması, Hevazinî bir adamın bana hakim olmasından daha iyidir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan b. Müslim kanalı ile Enes b. Ma-lik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn gününde Hevazinliler, kadınlarını, çocuklarını, develerini ve koyunlarını getirip saf halinde dizmişler, böylece Rasûlullah (s.a.v.)'m gözüne çok kalabalık görünmek istemişlerdi. Müslümanlarla karşılaştıklarında, Müslümanlar dönüp kaçmaya başlamışlardı ki, yüce Allah da bunu beyan ediyor. Müslümanların kaçması üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
"Ey Allah'ın kulları! Ben Allah'ın kulu ve elçisiyim. Ey Ensâr topluluğu! Ben Allah'ın kulu ve elçisiyim." demişti. Hiçbir kılıç darbesi ve mızrak yarası almadıkları halde Cenâb-ı Allah, müşrikleri yenilgiye uğrattı. Rasûlullah (s.a.v.), o gün: "Her kim bir kafiri öldürürse üzerindeki eşyalar o Müslümanm olur." dedi. Ebu Talha o gün yirmi kişi öldürdü ve üzerlerindeki malları kendine aldı.
Ebu Katade dedi ki:
- Ya Rasûlallah, ben bir adamın boynunun damarını kesip öldürdüm. Üzerinde bir zırh vardı. Ama bakıyorum ki, o zırh ortada yok. Onu kimin aldığını öğrenmek istiyorum.
Adamın biri kalktı ve şöyle dedi:
- O zırhı ben aldım. Sen buna razı ol ve zırhı bana ver. Rasûlullah (s.a.v.)'dan birşey istenildiği zaman mutlaka ya o şeyi verir, ya da susardı. Bu defa da Rasûlullah (s.a.v.) sustu. Hz. Ömer şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki, Allah, bu zırhı arslanlanndan bir ars-lana ganimet olarak verecek değildir ki, sana versin.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Ömer doğru söyledi, dedi.
Ebu Talha, Ümmü Süleym'le karşılaştı. Baktı ki, yanında bir hançer var. Ona sordu:
- Ey Ümmü Süleym! Bu nedir?
- Eğer müşriklerden biri bana yaklaşırsa, onun karnını yarmak için yanımda tutuyorum.
- Ya Rasûlalîah! Ümmü Süleym'in söylediğini duyuyor musunuz? Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) güldü. Ümmü Süleym de şöyle
dedi:
- Ya Rasûlallah! Mekke fethinde serbest bırakmış olduğun ve bugün seni hezimete uğratmış olan kimseleri öldüreyim mi?
- Doğrusu Allah onlara yetti ve güzel karşılık verdi ey Ümmü Süleym.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdussamet b. Abdi'l-Varis kanalı ile Ebu Galibin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Enes b. Malikle karşılaşan Ala b. Ziyad el-Adevî, Enes'e şöyle sordu:
- Ey Eba Hamza! Rasûlullah (s.a.v.), peygamber kılındığında kaç yaşında idi?
- Kırk yaşında idi.
- Sonra ne oldu?
- Sonra Mekke'de on sene kaldı. Medine'de de on sene kaldı. Böylece altmış yaşını tamamladı. Sonra Cenâb-ı Allah, onu kendi yanma aldı.
- Vefat ettiği günde kaç yaşında idi?
- Erkeklerin en genci, en güzeli, en yakışıklısı ve en etlisi idi.
- Ey Eba Hamza! Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte gaza yaptın mı?
- Evet, onunla birlikte Hüneyn gününde gaza yaptım. Müşrikler sabahleyin karşımıza çıktılar. Bize saldırdılar. Onların atlarını arkamızda gördük. Müşrikler arasında bize hücum eden, bizi ezip geçen bir adam vardı. Rasûlullah (s.a.v.) onu görünce indi. Allah, onları hezimete uğrattı. Onlar da yüz geri dönüp gittiler. Rasûlullah (s.a.v.), fethi görünce ayağa kalktı. Esirler birer birer huzuruna getirildiler. İslâm üzere onunla bey'atleşiyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m sahabelerinden bir adam şöyle demişti:
"Benim şöyle bir adağım vardır: Bugünün başından beri bizi ezip geçen bir müşrik adam eğer bize getirilir ise, mutlaka ben onun boynunu vuracağım."
Rasûlullah (s.a.v.) sustu, sesini çıkarmadı. Sonra bir adam getirildi. Adam, Rasûlullah (s.a.v.)'ı görünce:
- Ey Allah'ın peygamberi, ben Allah'a tevbe ettim, dedi. Diğer Müslüman kişi adağını yerine getirsin diye, Rasûlullah bu tevbekarla bey'atleşmeye yanaşmadı. Adak sahibi adam ise, bu geleni öldürmesini emir vermesi için Rasûlullah'tan işaret bekliyordu. Kendi başına hareket etmekten korkuyordu. Rasûlullah'tan çekiniyordu. Rasûlullah, onun birşey yapmadığını görünce tevbekar adamla bey'atleşti. Bu durumu gören adak sahibi:

- Ey Allah'ın peygamberi! Benim adağım ne olacak? diye sordu. Rasûlullah da:
- Sabahtan beri onun bey'atım kabul etmedim ki, adağım yerine ge tiresin.
- Ya Rasûlallah, onu öldürmem için bana işarette bulunsaydın ya!
- Bir peygamberin adam öldürmek için işarette bulunması uygun olmaz."
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle ^dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m yaptığı dualardan biri de şu idi:
"Allahım! Eğer istersen bugünden sonra yeryüzünde sana ibadet edilmez."
Buharî, Muhammed b. Beşşar kanalı ile Ebu İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Kays kabilesinden bir adam: "Hüneyn gününde siz Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından kaçıp firar ettiniz mi?" diye sorunca Bera b. Azi-b'in şu cevabı verdiğini işittim:
- Hayır, Rasûlullah (s.a.v.) kaçmadı. Hevazinliler okçu kimseler i-diler. Biz onlara saldırdığımızda geri çekildiler, Biz ganimetlerin üzerine kapandık. Bunun üzerine onlar da bize oklarla karşılık vermeye başladılar. Rasûlullah (s.a.v.)'ı beyaz katırının üzerinde gördüm. Ebu Sufyan da katırın yularını tutmuştu. O esnada Rasûlullah (s.a.v.) şöyle diyordu: "Ben peygamberim, yalan yoktur."
Buharî, Şube'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
"Ben peygamberim, yalan yoktur. Ben Abdülmuttalib'in oğluyum."
Buharî, Bera'nm şöyle dediğini rivayet etti: "Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) katırından indi."
Müslim, Bera'nm şöyle deiğini rivayet etmiştir:
"Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) katırından indi. Yardım diledi. Dilerken de şöyle diyordu:
"Ben peygamberim. Yalan yoktur. Ben Abdülmuttalib'in oğluyum. Allahım, yardımını indir."
Bera dedi ki: "Savaş ateşi kızıştığı zaman Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip onunla korunurduk. Asıl bahadır ve kahraman kişi o-nun hizasına çıkan kişi idi."
Beyhakî, şöyle bir rivayette bulunmuştur: "Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.): Ben koku sürünenlerin oğluyum, diyordu,"
Taberanî, İbn Asım es-Sülemî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.): Ben koku sürünenlerin oğluyum, dedi."
Buharî, Abdullah b. Yusuf kanalı ile Ebu Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn senesi, Peygamber (s.a.v.) ile birlikte savaşa çıktık. Müşriklerle ilk karşılaştığımızda önce Müslümanlar yenilgiye uğradılar. O sırada müşriklerden birinin bir Müslümanm üstüne bindiğini gördüm. Arkadan müşrikin omuzlan arasına bir kılıç darbesi indirip zırhını kestim. O da dönüp beni tuttu ve öyle sıktı ki, ondan ölüm kokusu duydum. Sonra düşüp öldü de elinden kurtuldum. Sonra Ömer'e yetişip:
- Ne olacak bizim bu halimiz? diye sordum. Ömer de:
- Allah'ın dileği ne ise o olur, dedi.
Sonra bozguna uğrayan askerler geri döndüler ve kesin zafer elde edildi.
Hz. Peygamber :
- Kim bir kimseyi öldürür ve onu öldürdüğüne dair şahidi bulunursa, o. kimsenin üstündeki eşyası onundur, dedi.
Bunun üzerine kalkıp:
- Kim bana şahidlik eder? dedim ve oturdum,
Hz. Peygamber, bir daha aynı sözü söyledi. Ben bir daha kalkıp:
- Kim bana şahidlik eder? dedim ve oturdum.
Hz. Peygamber, bir daha sözünü tekrarladı. Ben bir daha kalkıp:
- Kim bana şahidlik eder? dedim ve yine oturdum. Hz. Peygamber, yine aynı sözü söyledi.
Ben bir daha kalktım. Bu sefer Peygamber Efendimiz bana:
- Senin davan nedir, ey Ebu Katade? diye sordu. Ona meseleyi anlattım. Adamın biri:
- Ya Rasûlallah! Ebu Katade doğru söylüyor. Öldürdüğü müşrikin eşyasını ben aldım. Benim yerime sen ona birşeyler ver, dedi.
Ebu Bekir (r.a.):
- Eğer dediğin gibi yaparsa, o zaman Allah ile Rasûlü adına savaşan bir Allah arslanımn hakkım ondan alıp sana vermiş olmaz mı? dedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Ebu Bekir doğru söylüyor. Öldürdüğü adamın eşyasını ona ver, dedi.
Bunun üzerine o da getirip bana verdi. Ben de o eşya ile Beni Seleme mahallesinde bir hurmalık aldım ki, İslâmiyet'te edindiğim ilk mülk o hurmalıktır."
Buharı, Leys b. Sa'd kanalı ile Ebu Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde müşriklerden biri ile savaşan bir Müslümana baktım. Başka bir müşrikte arkadan o Müslümam punduna getirip öldürmek istiyordu. Ben de koşup arkada pusuda bekleyen o adamı öldürmek istedim. Beni vurmak için elini kaldırınca ben onun eline vurdum ve elini kopardım. Sonra beni yakaladı ve çok sıkı bir şekilde tuttu. Öyle ki, Öleceğimden korktum. Sonra gevşedi, ben de kendisini ileriye fırlattım ve

öldürdüm. Müslümanlar hezimete uğradılar. Ben de onlarla birlikte hezimete uğradım. Bir de baktım ki, Hattab oğlu Ömer, insanlar arasında dolaşıyor. Ona: "Şu insanların durumu ne olacak?" diye sordum. O da:
- Allah ne dilerse o olur, dedi.
Sonra insanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma dönmeye başladılar. Rasûlullah (s.a.v.): "Her kim bir adamı öldürdüğüne dair şahid getirirse, öldürdüğü adamın eşyası onun olur." dedi. Ben de onu öldürdüğümü ispatlamak için şahid aramak maksadıyla ayağa kalktım. Benim için şahadet edecek bir kimse göremeyince oturdum. Sonra düşündüm ki, kalkıp bunu Rasûlullah'a anlatayım. Kalktım, durumu ona arzettim. Yanında oturan adamlardan biri şöyle dedi: Bu adamın öldürdüğünü söylediği müşrikin silahı benim yanımda. Ya Rasûlallah benim yerime sen buna bir şeyler ver de razı et.
Ebu Bekir şöyle dedi:
- Hayır, Allah ve Rasûlü uğruna savaşan Allah'ın aslanlarından bir arslamn bırakıp da Kureyş'in kuşlarından birine herhangi birşey verilmesin.
Rasûlullah (s.a.v.) kalktı ve silahı bana verdi. Ben de onunla bir hurmalık satın aldım. Böylece edindiğim ilk mal, o hurmalık oldu."
Hafiz el-Beyhakî, Hakim kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn gününde insanların hezimete uğradıklarını gördüğünde şöyle dedi:
- Ey Abbas, şöyle seslen: Ey Ensâr topluluğu! Ey Rıdvan ağacı altında bey'at yapan kimseler!
Bu çağrıya insanlar; "Lebbeyk!.. Lebbeyk..." diye icabet ettiler. Öyle ki adam devesini geri çevirmek için gidiyor, bunu yapamaymca da zırhını boynundan çıkarıp atıyor, kılıcını ve kalkanını eline alarak sese doğru geliyordu. Nihayet yüz kadar kişi Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip toplandı. İnsanlar yüz çevirmek istediklerinde bunlar savaştılar. İlk olarak Ensâr'a çağrıda bulunuldu. Sonra Hazreçlilere çağrıda bulunuldu. Onlar savaşta dayanıklı kimseler idiler. Rasûlullah (s.a.v.), bineğinin üstüne çıkıp etrafa ve dayanıklı olan savaşçılara baktı. Sonra: "İşte fırın şimdi kızıştı." dedi.
Cabir b. Abdullah dedi ki: Allah'a yemin ederim ki, insanlar Ra-sûlullah'm yanına döndüklerinde esirlerin ellerinin arkadan bağlı olduklarını gördüler. Allah onlardan dilediğini öldürdü. Onlardan bir kısmı da hezimete uğradı. Allah onların mallarım ve çocuklarını Ra-sûlüne fey olarak verdi."
İbn Lehia, Ebul-Esved kanalı ile Urve'den; Musa b. Ukbe de "Me-ğazi" adlı eserinde Zührî'den rivayet ettiler ki; "Cenâb-Allah'ın kendisine Mekke fethini nasib ettiği ve gözünü aydın kıldığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), Hevazin yoluna koyuldu. Kendisi ile birlikte Mekke-liler de vardı. Onlardan süvari ve yaya herkes onun yanında yeral-mışlardı. Öyle ki, kadınlar bile onunla birlikte yola yaya olarak revan olmuşlardı. Bunlar din üzere değildirler. Yalnız ganimet ümidini besliyorlardı. Bununla beraber Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabına bir darbe gelmesinden de hoşlanmıyor değillerdi.
Bu yolculukta Rasûlullah (s.a.v.)'m beraberinde Ebu Süfyan b. Harb ile SafVan b. Ümeyye de vardı. Safvan, müşrik olduğu halde karısı Müslüman idi. Araları tefrik edilmemişti.
O gün müşriklerin reisi Malik b. Avf en-Nasrî idi. Beraberinde Düreyd b. Simme de vardı. Yaşlılıktan tiril tiril titriyordu. Beraberinde kadınlar, çocuklar ve davarları da vardı. Rasûlullah (s.a.v.), casus olarak onlara Abdullah b. Ebi Hadred'i gönderdi. Abdullah, onların yanında geceledi. Malik b. Avf'm, kendi arkadaşlarına şöyle dediğini işitti:
- Sabah olunca onlara tek bir adamın saldırısı gibi saldırın. Kılıçlarınızın kınlarını kırın. Davarlarınızı ve kadınlarınızı da saf saf dizin.
Sabah olunca Ebu Süfyan, SafVan ve Hakim b. Hizam, Peygamber ordusundan ayrılıp geriye çekildiler. Devranın kimin lehine döneceğini seyretmeye başladılar. İki taraf saf halinde karşı karşıya geldiler. Rasûlullah (s.a.v.), doru katırına bindi. Safların karşısına geçti.
Onlara savaşmalarını emretti. Savaşa teşvik etti. Sabredecek olurlarsa, fethi elde edecekleri müjdesini verdi.
Onlar, bu halde iken müşrikler üzerlerine bir adamın saldırısı gibi hep birlikte saldırdılar. Müslümanlar ileri atıldılar, sonra geri dönüp kaçtılar. Harise b. Numan dedi ki: İnsanlar dönüp kaçtıklarında ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında kalan kimselerin sayısını tahmin ettim ve "yüz kadar adamdılar." dedim.
Kureyşli biri, Safvan b. Ümeyye'nin yanma gidip:
- Sana, Muhammed ile ashabının hezimet müjdesini veriyorum. Allah'a yemin ederim ki; onlar, artık kendilerini asla toparlayamaz-lar, dedi.
Kureyşlinin bu müjdesine cevaben Safvan şöyle dedi:
- Bedevilerin galibiyetini mi bana müjdeliyorsun? Allah'a yemin ederim ki, Kureyşli birinin bana hakim olması, bedevilerin hakim olmasından daha çok hoşuma gider.
Safvan, müjdecinin o sözlerine çok öfkelenmişti. Urve dedi ki: Safvan, bir kölesini cepheye gönderdi ve: "Parolanın kime ait olduğunu dinle" diye emir verdi. Köle de gitti. Dönüşünde Safvan'm yanma gelip şöyle dedi: Onların "Ya Beni Abdirrahman ya Beni Abdillah, ya Beni Ubeydullah" dediklerini işittim. Kölenin bu haberi üzerine Safvan: - Muhammed galip oldu, dedi.
Müslümanların savaşta parolaları yukarıda anlatıldığı gibi idi. Rasûlullah (s.a.v.), savaş alevinin içinde kalınca, kendi katırının üzerinde süvariler arasında dikilip Allah'a dua için ellerini kaldırdı ve şöyle dedi:
"Allahım, bana vadettiklerini gerçekleştirmeni senden istiyorum. Allahım, onların bize galip olmaları uygun olmaz."
Bu duadan sonra ashabını çağırdı ve onları savaşa teşvik ederek şöyle dedi:

- Ey Hudeybiye gününde bey'at yapan ashab! Allah... Allah... Peygamberinize hücum edilmesin sakın! Ey Allah'ın Ensârı, ey Rasû-lünün Ensârı! Ey Hazreç oğulları! Ey Sûre-i Bakara ashabı!..
Böyle dedikten sonra bir avuç çakıl aldı. Müşriklerin yüzüne ve perçemlerine doğru savurdu. Savururken de şöyle dedi: 'Yüzler çirkin oldu."
Ashabı da koşarak yanma geldi.
Rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) o sırada: "İşte şimdi fırın kızıştı." demiştir. Bunun üzerine yüce Alah, İslâm düşmanlarını her taraftan hezimete uğrattı. Hangi taraftan kendilerine Rasûlul-lah'm çakılları savrulmuş ise o taraftan hezimete uğradılar. Müslümanlar da peşlerine takılıp onları öldürmeye başladılar. Yüce Allah, onlan, kadınlarını ve çocuklarını Müslümanlara ganimet olarak bıraktı. Malik b. Avf da cepheden kaçtı. Kavminin eşrafından bazı kimselerle birlikte Taif kalesine sığındı. O esnada Allah'ın, Rasûlüne yardımını, dinine de desteğini gördükleri için Mekkelilerin çoğu da Müslüman oldular."
İbn Vehb, Yunus tariki ile Hz. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte savaşa katıldım. Ben ve Ebu Süfyan b. Harise yanından ayrılmadık. Rasûlullah, beyaz katırı üzerinde idi. O katırı, Ferve b. Nüfase el Cüzâmî ona hediye etmişti. İki taraf karşı karşıya gelince, Müslümanlar dönüp kaçmaya başladılar. Rasûlullah (s.a.v.) ise katırını kafirlere doğru koşturmaya başladı. Ben de katırı daha hızlı koşmasın diye gemini tutup çekiyordum. Ebu Süfyan da Rasûlullah'm üzengisini tutmuştu. Rasûlullah (s.a.v.): "Ey Abbas! Semüre ağacı altında benimle bey'atleşen ashabıma seslen." dedi. Ben de seslendim. Allah'a yemin ederim ki; onlar benim sesimi duydukları zaman, ineğin kendi yavrusu üzerine şefkatle dönüp kaçışı gibi dönüp Rasûlullah'm yanma gelmeye başladılar ve buyur, buyur, dediler. Kafirlerle savaştılar. Ensâr'a: "Ey Ensâr topluluğu!" diye sesleniliyordu. Sonra Beni Haris b. Hazreç'e seslenilmeye başlandı ve: "Ey Beni Haris b. Hazreç!" diye seslenildi. Rasûlullah (s.a.v.) da kendi katırı üzerinde ileriye doğru uzanırcasma savaş meydanına baktı ve: "İşte şimdi fırın kızıştı." dedi ve bir avuç çakıl alıp kafirlerin yüzüne doğru savurdu. Sonra da: "Muhammed'in Rabbine yemin olsun ki; onlar hezimete uğradılar." dedi. Ben de gidip bakmaya başladım. Savaşın, gördüğüm şekli ile cereyan ettiğini gördüm. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah, onlara elindeki çakılları savurunca, kılıçlarının keskin ucu körelmeye, kendileri de dönüp kaçmaya başladılar. Ben bunu böyle gördüm."
Müslim, îkrime b. Ammar kanalı ile Seleme b. Ekva'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hüneyn'e gittik. Düşmanla karşılaştığımızda ileri geçip bir tepeye çıktım. Müşriklerden biri karşıma çıktı. Ona ok attım, ama gözümden kayboldu. Ne yaptığını anlayamadım. Sonra topluluğa baktım ki, onlar başka bir tepeden göründüler. Onlarla Rasûlullah'm sahabeleri karşı karşıya geldiler. Rasûlullah'm ashabı geri döndü. Ben de hezimete uğramış olarak geri döndüm. Üzerimde bir peştemal ile bir izar vardı. İzarım çözüldü. Onları topladım. Peygamber (s.a.v.)'ın yanma yenik olarak döndüm. O, doru renkli katırının üzerinde idi. Şöyle dedi: "Ekva'nın oğlu korku gördü."
Müşrikler, Rasûlullah (s.a.v.)'m etrafını sardıklarında o katırdan indi, yerden bir avuç toprak alıp yüzlerine savurdu. Ve: "Yüzler çirkin oldu." dedi. Onlardan herbirinin gözüne o bir avuç topraktan bir kısmı doldu, onlar da dönüp kaçtılar. Allah, onları hezimete uğrattı. Rasûlullah (s.a.v.) da onların ganimetlerini Müslümanlar arasında paylaştırdı."
"Müsned" adlı eserinde Ebu Davud et-Teyalisî, Hammad b. Seleme tariki ile Ebu Abdurrahman el-Fihrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn'de Rasûlullah (s.a.v.)'Ia birlikte idik. Çok sıcak bir yaz gününde yürüdük. Semur ağacının gölgesi altında mola verdik. Güneş tepeden yana meyledince zırhımı giyip atıma bindim. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma vardım. O, çadırında idi; ona; "Esselamü aleyke ya Rasûlallah ve rahmetullahi ve berekatühû. Ey Allah'ın Rasûlü, rahatlık geldi. Öyle değil mi?" diye sordum. O da evet, diye cevap verdi. Sonra: "Ey Bilal!" diye seslendi. O da bir ağacın altından fırladı. Gölgesi kuş gölgesini andırıyordu. "Buyur ya Rasûlallah, sana saadetler dilerim ve ben sana feda olayım." dedi. Rasûlullah da; "Atımı eğerle." diye emir verdi. Bilal ona iki demet lif getirdi ki, onlarda rahatlık ve konfor yoktu. Rasûlullah atına bindi. Biz de o gün yol yürüdük. Düşmanla karşılaştık. İki tarafin süvarileri yüz yüze geldiler. Onlarla savaştık. Müslümanlar dönüp kaçtılar. Nitekim yüce Allah da böyle haber vermişti. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle diyordu; "Ey Allah'ın kullan! Ben Allah'ın kulu, ve elçisiyim." Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v) atından indi. Benden kendisine daha yakında bulunan birinin bana anlattığına göre yerden bir avuç toprak aldı ve o toprağı düşmanın yüzüne savurdu: "Yüzler çirkin olsun." dedi."
Ya'Iâ b. Ata dedi ki: "O savaşa katılanların çocukları, babalarından naklederek bize dediler ki; Gözlerine o bir avuç topraktan girme-, yen ve gözü toprakla dolmayan hiç kimse kalmadı. Gökten bir ses duyduk. Tıpkı demirin demirden yapılma bir tasa vuruluşu gibi bir ses geldi. Aziz ve Celil olan Allah, onları yenilgiye uğrattı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir;
"Hüneyn gününde ben Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte idim. İnsanlar düşman önünden kaçtılar. Rasûlullah (s.a.v.)'Ia birlikte Muhacir ve Ensâr'dan seksen kişi yerlerinde sebat ettiler. Seksen kişi civarında olan biz, ayaklarımız üzerinde sebat ettik. Düşmana ardımızı dönmedik. İşte bu sebatkarlar üzerine Cenâb-ı Allah, huzur ve sükunetini indirdi. Rasûlullah (s.a.v.) da katırı üzerinde olup ileriye doğru gitti. Bir ara eğer ile birlikte yere doğru eğildi. Ben ona; "Yüksel ki, Allah seni yükseltsin," dedim. O da şu emri verdi;
"Bana bir avuç toprak ver." Toprağı aldı. Düşmanın yüzüne savurdu. Onların gözleri toprakla doldu. Rasûlullah şöyle buyurdu: "Muhacirler ile Ensâr nerede?" "İşte onlar şuradadırlar." dedim. "Onlara seslen!" diye emir verdi. Ben de onlara seslendim

Kılıçları ellerinde olarak geldiler. Tıpkı ateş korunu andırıyorlardı. Müşrikler de dönüp kaçtılar."
Beyhakî, İyaz b. Haris el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), 12.000 kişi ile birlikte Hevazin'e geldi. Hüneyn gününde, Bedir savaşında öldürülenler sayımız kadar Taifliler-den de öldürüldü. Rasûlullah (s.a.v.) bir avuç çakıl aldı ve yüzümüze savurdu. Biz de hezimete uğradık."
Müsedded, Cafer b. Süleyman kanalı ile kafîr olarak Hüneyn gazvesine katılanlardan naklen, Ümmü Bürsün'ün kölesi Avf b Abdur-. rahman in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la karşılaştığımızda onlar bir koyun sağımı kadar bile karşımızda duramadılar. Kılıçlarımızla onları savuruyor-duk. Rasûlullah (s.a.v.)'m karşısında idik. Onu çevrelediğimiz zaman bir de baktık ki, bizimle onun arasında güzel yüzlü erkekler var. O güzel yüzlüler bize şöyle dediler: "Yüzler çirkin olsun. Geri dönün." İşte biz o sözden dolayı hezimete uğradık."
Yakub b. Süfyan, Ebu Süfyan kanalı ile kendi kavminden Hüneyn savaşma katılan bir adamdan naklen Haris b. Bedl en-Nasr ile Amr b. Süfyan es-Sakafî'nin şöyle dediklerini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde Müslümanlar hezimete uğradılar. Rasûlullah (s.a.v.)'-ın yanında Abbas ile Ebu Süfyan b. Haris'ten başkası kalmadı. Rasûlullah (s.a.v.), bir avuç çakıl taşı aldı. Onu düşmanların yüzüne savurdu. Biz de hezimete uğradık. Her taşm veya ağacın bir süvari kılığına girip bizi kovaladığını hayal ettik.
Amr b. Süfyan es-Sakafi dedi ki: Ben de atımı koşturarak Taife kadar gittim."
Yunus b. Bükeyr, "Meğazi" adlı eserinde Yusuf b. Süheyb b. Ab-dillah'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında Zeyd adında bir adamdan başkası kalmadı."
Küdeymî tariki ile Beyhakî, Musa b. Mesud kanalı ile Yezid b. Amir es-Süvaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde Müslümanların geri çekilmesi esnasında kafirler onları takip ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) da yerden bir avuç toprak alıp müşriklerin yüzüne savurdu: "Geri dönün, yüzler çirkin olsun." dedi. Her kim kendi savaşçı kardeşi ile karşılaşırsa mutlaka gözlerindeki çapak ve ağrıdan rahatsız olduğunu şikayet ediyordu."
Beyhakî, farklı iki tarikle Ebu Saib b. Yesar'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn gününde Cenâb-ı Allah'ın, müşriklerin kalblerine bıraktığı korkuyu, müşriklerle birlikte Hüneyn savaşına katılıp da bilahare Müslüman olan Yezid b. Amir es-Süvaî'ye sorduğumuzda o; bir ça-lal tanesini alıp tasın içine atıyor ve tas tınlayınca bize şu cevabı veriyordu: İşte biz, o korkuyu içimizde bu çakıl tanesinden çıkan ses gibi hissediyorduk."
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz ve Muhammed b. Musa b. Fadl tariki ile Mus'ab'ın babası Şeybe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte gazaya çıktım. Vallahi, ne İslâmiyet'i tanıdığımdan, ne de İslâm'a olan aşkımdan ötürü o gazveye gitmiştim. Ama Hevazinlilerin, Kureyşlüeri mağlup etmelerini istemediğimden dolayı gazveye gittim. Yanında durmakta iken şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, ben alaca atlar görüyorum.
- Ey Şeybe, o atları kafirden başkası göremez.
Böyle dedikten sonra elini göğsüme vurdu. Sonra: "Allahım, Şeybe'ye hidayet ver." dedi. Sonra ikinci kez elini göğsüme vurdu ve: "Allahım, Şeybe'ye hidayet ver." dedi. Sonra üçüncü kez elini göğsüme vurup: "Allahım, Şeybe'ye hidayet ver," dedi. Allah'a yemin ederim ki, üçüncüsünde elini göğsümün üzerinden kaldırmadan o, Allah'ın yaratıkları içinde en çok sevdiğim kişi oldu."
Böyle dedikten sonra Şeybe, hadisenin tamamını anlatır, iki tarafin karşı karşıya gelişini, Müslümanların hezimete uğramalarını, Ab-bas'ın Müslümanlara seslenişini, Rasûlullah (s.a.v.)'m Allah'tan yardım dileyişini ve nihayet yüce Allah'ın müşrikleri hezimete uğratışmı açıklar.
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Şeybe b. Osman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m çevresinin boşaldığını gördüğümde babamı, amcamı ve Ali ile Hamza'mn onları öldürmelerini hatırladım. Ve: "İşte bugün Rasûlullah (s.a.v.)'dan öcümü alırım." dedim. Sağından yanına yaklaşmak için ilerlediğimde baktım ki, yanında Abbas b. Abdülmuttalib duruyor. Üzerinde gümüşü andıran beyaz bir zırh vardı. Toz savuruyordu. Kendi kendime amcası Rasû-lullah'ı yalnız bırakmaz, dedim. Sonra sol tarafından yanına yaklaşmak için ilerlediğimde baktım ki, Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib orada duruyor. Rasûlullah'ı, amcası oğlu yalnız bırakmaz, dedim. Sonra arkadan vurmak için ilerledim. Kılıcımı kaldırıp vuracağıma ramak kalmış iken onunla benim aramda şimşek parıltısını andıran bir ateş yalabuğu gördüm. Ateşin beni yakmasından korktum. Elimi gözümün üzerine koyup gerisin geri yürümeye başladım. O esnada Rasûlullah (s.a.v.), bana dönüp baktı ve: "Ey Şeybe! Bana yaklaş. Allahım, Şeybe'den şeytan uzaklaştır." dedi. Ben de gözümü kaldırıp kendisine baktığımda o, benim gözümden ve kulağımdan bana daha sevimli oldu. Ve: "Ey şeybe! Kafirlerle savaş." dedi."
İbn İshak şöyle dedi: Beni Abdu'd-Dar'm kardeşi Şeybe b. Osman b. Ebi Talha şöyle dedi: "Bugün Muhammed'den intikamımı alacağım. Bugün Muhammedi öldürürüm." dedim.
Şeybe'nin babası, Uhud gününde öldürülmüştü.
Şeybe, sözüne devamla şöyle dedi:
"İstedim ki, Rasûlullah'ı öldüreyim. Ama o esnada birşey geldi ve kalbimi örttü. Buna güç yetiremedim. Onun bana karşı korunmuş olduğunu anladım."

Muhammed b. İshak, babası vasıtasıyla Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn gününde insanlar savaşmakta iken ben Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte idim. Bir de baktım ki, gökten yeryüzüne siyah kilimi andıran şeyler iniyor. İndiler, gelip bizimle düşmanlarımızın arasına kondular. İyice baktığımda onların siyah karıncalar olduğunu gördüm. Dağınık vaziyette vadiyi doldurmuşlardı. Onların melekler olduğundan şüphem olmadı. Sonra çok geçmeden Hevazinliler hezimete uğradılar."
Hadic b. Arca en-Nasrî, Hüneyn gazvesi hakkında şu şiiri söyledi:
"Hüneyn'e ve onun suyuna yaklaştığımız zaman, uzaktan acaip renkli, kendisinde birçok renkler bulunan şahıslar gördük.
Toplanmış, silahı çok, büyük bir ordu birliği ile ki, şayet onu Ur-va'dan dağların yücelerine atsalar, o dağlar dümdüz bir yer haline gelirler.
Eğer kavmimin eşran bana uysalar, bu takdirde açık bir bulutla karşılaşmayız.
Ve bu takdirde Muhammed ailesinin, Hindef kabilesince desteklenen 80.000 kişilik ordusuyla karşılaşmayız."
İbn İshak, savaşın en şiddetli ortamında Hüneyn gününde Hevazinlilerin reisi Malik b. Avf en-Nasrî'nin şu şiiri söylediğini naklet-miştir:
"Ey Muhac, ilerle! Çünkü bu şiddetli bir gündür. Benim gibisi senin gibisini korur ve hamle yapar.
Bir gün saf ve geri taraf zayi olduğu, sonra topluluklardan sonra, topluluklar kalktığı zaman,
Birçok ordu birlikleri ki, onları saymakla gözler yorulur.Bir dürtüşle dürterim ki, yaranın derinliğini ölçmede kullanılan fitil ile irinini dışarı atar.
Bir mekana sığınan alçak kişi yerildiği zaman, geniş bir yana açacak şekilde dürterim.
O yaradan akan parça parça kanlar vardır. Birçok defa açılır, bazan da kanı akar.
Mızrağın iç demirine giren ağaç kısmının üst tarafı, o yarada kırılır.
Ey Zeyd, ey İbn Hemheni, nereye kaçıyorsun? Diş tükenmiş, ömür uzamış, uzun boylu baş, örtülü beyaz kadınlar bilmişler ki ben onlar gibi bir kişi değilim.
O zamandaki iffetli, korunmuş kadınlar perdelerinin altından çıkartılırlar."
Beyhakî, Yunus tariki ile Malik'in, arkadaşlarının, yenilgiye uğrayarak geri dönüşleri hakkında, kendisi Müslüman olduktan sonra şu şiiri inşâd ettiğini söylemiştir. Bu şiirin başkasına ait olduğunu söyleyen de olmuştur:
"Onların yürümelerini insanlara hatırlat ki, onlar Malik'le birlikte toplanmışlardı. Malik'in üstünde bayraklar dalgalanıyordu.
Malik, Malik'tir. Onun üstünde hiçbir kimse yoktur, Hüneyn gününde onun üzerinde taç parlamaktaydı.
Şiddet ve bahadırlık onları ileri götürdüğü zaman, şiddetle karşılaştılar.
Üzerlerinden miğferler, zırhlar ve deriden kurutulmuş kalkanlar vardı.
insanlarla vuruştular. Öyle ki, peygamberin etrafında hiçbir kimseyi görmediler ve öyle ki, tozlar onu perdeledi.
Sonra onlara yardım etmek için Cebrail gökten indirildi. Böylece onlar, hezimete uğradılar ve esir edildiler.
Eğer Cebrail'den başkası bizimle savaşsaydı, elbette nefis kılıçlarımız bizi korurdu.
Yenilgiye uğradıkları zaman, bir dürtme ile Ömer el-Faruk bizi kaçırttı ki, o dürtme ile onun atının eğerini kan ıslatmıştı."
îbn İshak dedi ki: Müşrikler hezimete uğrayıp da Rasûlullah, onlara galip gelince Müslümanlardan bir kadın şöyle dedi:
"Allah'ın atlıları, Lafın atlılarına galip oldular. Allah, sebata daha layıktır."
Ibn Hişam şöyle dedi: Şiir hakkında ilim erbabı olanlardan biri bana şu beyitleri nakletti:
"Ey Allah'ın atlıları, Lat'ın atlılarına galip oldunuz. Allah'ın atlıları sebata daha layıktırlar." .
İbn İshak şöyle dedi: Hevazinliler hezimete uğradıklarında Sakif kabilesi, Beai Malik içinde savaşı şiddetlendirdiler Onlardan bayrakları altında yetmiş adam öldürüldü. Bayrakları Zü'1-Himar'm elinde idi. Zü'1-Himar öldürüldüğünde bayrağ Osman b. Abdullah b. Re-bia b. Haris b. Habib aldı ve öldürülünceye kadar bayrakla birlikte savaştı. Amir b. Vehb b. Esved'in bana haber verdiğine göre onun öldürülüş haberi, Rasûlullah'a ulaştığında Rasûlullah şöyle dedi:
"Allah onu kahretsin. O, Kureyş'e kızıyordu."
İbn İshak, Yakub b. Utbe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Osman b. Abdullah ile beraber sünnetsiz bir Hristiyan genç Öldürüldü. Ensâr'dan bir adam, Sakif kabilesinin ölülerinin ganimetlerini toplarken bu gencin elbiselerini açtığında sünnetsiz olduğunu gördü ve olanca sesiyle şöyle bağırmaya başladı.
- Ey Arap cemaati! Allah biliyor ki, Sakif kabilesi sünnetsizdir.
Bunun üzerine Muğire b. Şube dedi ki: "O Ensârî'nin elini tuttum. Bu sözün Araplar arasında yayılmasından korktum ve dedim ki: "Anam babam sana kurban olsun, böyle deme. Bu genç bizden değildir. Bu bizim Hristiyan bir kölemizdir."
Sonra diğer ölülerin cesedini açıp ona gösterdim ve: "Bak görüyorsun ki, hepsi sünnetlidirler." dedim.
İbn İshak dedi ki: Müttefiklerin sancağı Karib b. Esved'de idi. Halk yenilgiye uğrayınca sancağı bir ağaca dayadı. Kendisi amcazadeleri ve kavmi kaçıp gittiler. Müttefiklerden iki kişiden başkası öldürülmedi. Beni Giyara'dan Vehb isminde bir adam ve Beni Küb-be'den de Cülah isminde birini öldürmüşlerdi. Cülah'm öldürülme haberi, Rasûlullah (s.a.v.)'a vardığında şöyle buyurdu:
- İbn Hüneyd el-Haris b. Üveys müstesna, Sakif gençlerinin efendisi öldürüldü.
Bunun üzerine Abbas b. Mirdas es-Sülemî, Karib b. Esved ve amca oğullarından kaçışım, Zü'1-Himar ve kavmini ölüml başbaşa bıra-kışmı anlatarak şöyle dedi:

"Dikkat! Dikkat, kim benden, Beni Gaylan'a ve Urve'ye bildirecek?
Öyle zannediyorum ki, yakında haberci ona şu haberi getirecektir:
Ikinizin sözünden başka etkili bir cevap ve bir söz gönderiyorum. Muhanımed, Rabbinin kulu ve elçisidir. O, haktan sapmaz ve zulmetmez. Biz onu peygamber olarak tıpkı Musa gibi bulduk.
Ona karşı üstünlük taslayan her adam alçaktır.
İşler paylaşıldığı zaman ne kötü oldu. Beni Kasiyy'in Vecc'e ki durumları,
İşlerini kaybettiler ve her kavim için bir lider vardır.
Felaket bazen bir başkasına devredilir.
Biz meşeliklerin aslanlarına geldik ki, Allah'ın askerleri açıkça bir şekilde onların üzerlerine doğru giderler.
Bir öfke üzerine Beni Kasiy topluluğuna uyduk. Nerede ise, onlar için havada kanatlanıp uçuyorduk.
Yemin ederim ki, eğer onlar bekleyip gitmeseydiler, elbette onlara askerlerle giderdik.
Böylece biz Liyye'nin arslanlan olurduk ve nihayet orayı kökünden yıkardık ve Malik b, Avf in aşireti olan Musur aşireti de yardımsız bırakılırdı.
Bundan önce Hüneyn savaşında günlerden bir gün vardı ki, onun gibisini ne sen duydun, ne de erkek kavimler duydular. Onda kanlar akıyordu.
Beni Hutaylı bayrakları üzerinde tozun içinde atları eğilmiş oldukları halde öldürdük.
Zü'1-Himar, aklı olan bir kavmin reisi olmaz. Eğer olursa, ya cezasını bulur veya o kavim işini bilmeyen bir kavimdir.
Onları ölümlerin yollan üzerinde durdurdu. Oysa ki, onları görenler için işler aşikar olmuştu.
Onlardan kurtulanlar, helake yönelmiş oldukları halde kurtuldular ve onlardan çok insanlar öldürüldü.
Tevanlımn kardeşi bu işlere yarar sağlamaz. Zayıf ve çekingen kişi de fayda vermez.
Onları mahvetti, kendisi de mahvoldu.
Onlar onu, işlerinin maliki yaptılar. Bahadırlarla doğanlar ise kaçıp kurtuldular.
Beni Avfı, iyi koşan atlar güzel bir şekilde yürüttüler ki, o atlara yem olarak bakla ve arpa az gelir.
Eğer Karib ve kardeşleri olmasaydı, ekin tarlaları ve köşkler paylaşılırdı.
Ama başkanlık sarığı bir uğurluluk üzerine giydirilmişti ki, ona işaret eden işaret etti.
Karib'e itaat ettiler. Oysa ki, üstünlüğe doğru varan onların dedeleri ve akıllı kimseleri vardı.
Eğer İslâm'a doğru hidayet edilirlerse, gece sohbeti için toplananlar toplandığı sürece insanların eşrafı ve Öncüleri olarak başta bulunurlar.
Eğer onlar Müslüman olmazlarsa, Allah'a savaş açmışlar demektir ki, onlar için artık hiçbir yardımcı yoktur.
Nitekim felaket bir savaş, Beni Gaziyye'nin kavmiyle Beni Sa'd'ı yerinden söküp attı.
Sanki Beni Muaviye b. Bekir bir koyundur da İslâm'a doğru me-leyip geliyor.
Biz dedik İd: Müslüman olunuz. Biz sizin kardeşiniziz ve kalbler-den düşmanca duygular silinip gitmiştir.
Sanki kavini bize doğru barıştan sonra geldikleri zaman düşmanlıktan dolayı gözleri şaşı olmuştu." [7]

Fasıl

Hevazinliler, yenilgiye uğradıklarında hükümdarları Malik b. Avf en-Nasrî, arkadaşlarından bir grubla birlikte bir tepenin üzerine çıkıp durdu ve: "Durun, taki zayıf ve güçsüzleriniz gelip geçsin ve size ulaşsınlar." dedi.
İbn İshak dedi ki: Bana ulaşan habere göre Malik b. Avf ve arkadaşları tepe üzerindelerken bir süvari birliği göründü. Malik, arkadaşlarına:
- Ne görüyorsunuz? diye sordu. Onlar da:
- Bir topluluk görüyoruz ki, mızraklarını atlarının iki kulağı arasına koymuşlardır. Baldırlarının içi de uzundur, dediler.
Malik:
- Bunlar Beni Süleym kabilesidirler. Bunlardan size zarar gelmez, dedi.
Atlılar oraya yaklaştıklarında vadinin iç tarafına yöneldiler. Sonra başka bir süvari birliği geldi. Bu defa Malik, yine arkadaşlarına sordu:
- Ne görüyorsunuz?
- Mızraklarını atlarının üzerine uzatmış bir topluluk görüyoruz.
- Bunlar Evslilerle Hazreçlilerdir. Bunlardan da size zarar gelmez.
Bu atlılar, tepenin alt tarafına yaklaştıklarında Beni Süleym kabilesinin yoluna koyuldular. Sonra bir süvari çıka geldi. Malik, arkadaşlarına sordu:
- Ne görüyorsunuz?
- Uzun bacaklı bir süvari görüyoruz ki, mızrağını omuzunun üzerine koymuş, başına da kırmızı bir mendil sarmış.
- İşte bu, Zübeyr b. Avvam'dır. Lafa yemin ederim ki, bu aranıza girecektir. Sizinle çarpışacaktır. Ona karşı sebatlı olun.
Zübeyr, tepenin alt tarafına geldiğinde kavme göründü. Onlarla çarpıştı. Onları tepeden uzaklaştınncaya kadar onlarla vuruştu

ve onlara mızrak attı. [8]

Fasıl

Rasûlullah (s.a.v.), ganimetlerin toplanmasını emretti. Develer, koyunlar ve köleler toplandı. Cirâne'ye götürülmesini ve orada alı-konmasım emretti.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ganimetler üzerine Mesud b. Amr b. Gifârî'yi bekçi tayin etti. [9]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Bazı arkadaşlarımın bana anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.) o gün, Halid b. Velid'in öldürdüğü bir kadının yanma uğradı. İnsanlar da onun üzerine toplanmışlardı. Ashabından birine şu buyruğu verdi:
- Halid'e git. Ona de ki; Rasûlullah (s.a.v.); çocuğu, kadını veya rençberi öldürmeni menediyor.
İbn İshak, bunu bu şekilde munkati olarak rivayet etmiştir.
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Amir Abdülmelik b. Amr kanalı ile Beni Hanzele el-Katib'in kardeşi Rebah b. Rebî'in, Mürakk b. Say-fi'ye şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), bizzat katıldığı bir gazveden dönüyordu. Birliğin ön tararında Halid b. Velid vardı. Rebah ve Rasûlullah'm sahabeleri, öncü birlik tarafından öldürülen bir kadının cesedinin yanma vardılar. Durup ona baktılar. Hilkatinden hayret ediyorlardı. Nihayet bineğinin üzerinde Rasûlullah (s.a.v.) yanlarına geldi. Ona yer açtılar. Rasûlullah (s.a.v.) gelip kadının cesedinin yanında durdu ve şöyle dedi: "Bu kadın savaşacak bir kadın değildi. (Bunu niye öldürdüler?)" Böyle dedikten sonra orada bulunan sahabelerden birine şu buyruğu verdi: "Hemen koş, Halid'e var, ona de ki: Çoluk çocuğu ve rençberleri öldürmesin." [10]

Evtas Gazvesi

Bu gazvenin sebebi şu idi: Hevazinliler, hezimete uğradıklarında onların bir kısmı, reisleri Malik b. Avf en-Nasrî ile birlikte gidip Taife sığındılar ve kaleye çekildiler. Bir kısmı da Evtas denen yere gidip ordugah kurdular. Rasûlullah (s.a.v.), sahabelerinden Ebu Amir el-Eşa-rî komutasında bir seriyyeyi onların üzerlerine gönderdi. Onlarla savaştılar ve mağlup ettiler. Sonra bizzat Rasûlullah (s.a.v.) üzerlerine gitti. Taiflileri kuşatma altına aldı. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.
İbn İshak dedi ki: "Hüneyn gününde müşrikler yenilgiye uğradıkları zaman Taife gittiler. Kendileri ile birlikte Malik b. Avf vardı. Ordu birliklerinin bir kısmı Evtas'ta idi. Onların bir kısmı Nahle'ye doğru yol aldılar. Nahle tarafına yönelenlerin içinde Sakif ten sadece Beni Giyere vardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m atlıları, Nahle yönüne gidenlerin peşine düştüler.
Rebia b. Refî b. Ehan es-Sülemî -İbn Dagine olarak bilinen kişidir- Düreyd b. Simme'nin yanma gitti. Onu yakaladı. Devesini yularını tuttu. Düreyd'in kadın olduğunu sanıyordu. Çünkü o, devesinin üzerine konulan üstü açık mahfe şeklinde bir sandığın içinde oturmakta idi. Mahfenin içinde olan kişinin erkek olduğunu öğrenince mahfeyi çökertti. Baktı ki, yaşlı bir adamdır. Ama onun Düreyd b. Simme olduğunu bilmiyordu. Düreyd ona sordu:
- Bana ne yapmak istiyorsun?
- Seni öldüreceğim.
- Sen kimsin?
- Ben Rebia b. Refi es-Sülemî'yim.
Sonra kılıcıyla ona vurdu. Fakat birşey yapamadı. Bunun üzerine o da ona şöyle dedi:
- Anan seni ne kötü silahlandırmış, yükümün arkasından işte şu kılıcımı al da onunla vur. Kemikleri uçurt. Dimağa indir. Çünkü ben de adamlara işte böyle vururdum! Sonra ananın yanına gittiğin zaman ona, Düreyd b. Simme'yi öldürdüğünü haber ver. Vallahi ben çok günler sizin kadınlarınızı korudum!
Beni Süleym iddia ederler ki, Rebia şöyle demiştir: Ben onu vurduğum ve o yere düştüğü zaman elbisesi açıldı. Eğersiz çıplak ata binmesinden dolayı testisleri ile arkası arası bembeyaz kağıt gibi idi.
Rebia, anasının yamna döndüğü zaman ona, Düreyd'i öldürdüğünü haber verdi. Bunun üzerine anası şöyle dedi:
- Ama vallahi o senin üç anamı azad eden bir adam idi.
Sonra İbn İshak, Düreyd'in kızı Amre'nin, babası için şu mersiyeyi söylediğini kaydeder:
"Dediler ki, Düreyd'i Öldürdük. Dedim ki, doğru söylediler.
Bunun üzerine gözyaşlarını gömlek üzerine aktı.
Kavimlerin hepsini kahreden olmasaydı, Süleynı ve Ka'b'm nasıl birbirine Öldürmeyi emredeceklerini görürdüm.
Bu takdirde de pis kokulu, çok askerli ordu ikamet ettiği yerde elbette onları gün aşırı ve her gün sabahleyin bulurdu."
İbn İshak dedi ki:

Rasûlullah (s.a.v.), Evtas tarafına yönelen kimselerin üzerine Ebu Amir el-Eşarî'yi gönderdi. O da dağılıp kaçanlardar bazılarına yetişti. Onlar onunla süngü savaşı yaptılar. Ebu Amir, bir okla vurularak Öldürüldü. Bunun üzerine bayrağı Ebu Musa el-Eşarî aldı. Ebu Musa, onun amca oğlu idi. O, onlarla savaştı. Allah, onu muzaffer kıldı, onları yendi. İddia edildiğine göre Ebu Amir el-Eşarî'yi bir okla vuran kişi, Seleme b. Düreyd'dir. Onun dizine isabet ettirdi. O ölünce, Seleme şöyle dedi:
"Eğer beni sorarsanız, ben Seleme'yim. Semadir'in oğluyum.
Kim bu hususta düşünmekte ve bunun üzerinde durmakta ise bilesiniz ki, ben Semadir'in oğluyum. Kılıçla Müslümanların başlarını vururum."
İbn İshak dedi ki: Şiir ilmine vakıf olup da kendisine güvendiğim kimselerden biri bana haber verdi ki, Ebu Amir el-Eşarî Evtas gününde müşriklerden on kardeş ile karşı karşıya geldi. Onlardan biri onun üzerine saldırdı. Ebu Amir de onun üzerine saldırdı. Onu İslâm'a davet etti ve: "Allahım şahid ol." dedi. Sonra da Ebu Amir onu öldürdü. Sonra diğeri ona saldırdı. Ebu Amir, onu da İslâm'a davet ederek üzerine saldırdı. Ve: "Allahım şahid ol." dedi. Sonra da Ebu Amir onu öldürdü. O, hep böyle diyerek onların dokuzu ile vuruştu ve hepsini de öldürdü. Onuncusu kaldı. Ebu Amir'in üzerine saldırınca Ebu Amir de İslâm'a davet ederek onun üzerine saldırdı ve: "Allahım şahid ol." dedi. Adam: "Allahım benim üzerime şahid olma." dedi. Bunun üzerine Ebu Amir kendini ondan çekti. O da kurtuldu. Sonra o adam Müslüman oldu ve Müslümanlığı güzelce yaşadı. Rasûlullah (s.a.v.), onu gördüğünde şöyle derdi: "İşte bu, Ebu Amir'in kaçkınıdır."
Sonra Beni Cüşem b. Muaviye'den Haris'in iki oğlu Ala ve Evfa, Ebu Amir'e saldırdılar. Biri onun kalbine, diğeri de onun dizine isabet ettirdi ve onu öldürdüler. Ebu Musa el-Eşarî de onların peşini takip etti. İkisini yakaladı ve öldürdü. Bunun üzerine Beni Cüşem b. Muaviye'den bir adam onlara ağıt yakarak şöyle dedi:
"Ala ve Evfa'mn birlikte öldürülmeleri ve son demlerinde kendilerine kavuşulmayıp kendilerini tutan bir yere dayandırılmaları zarar ve musibettir.
Onlar, Ebu Amir'in katilleri idiler. O, murdar bir yılan idi.
Onlar, onu bir savaş yerinde bıraktılar. Sanki onun omuz başları üzerinde safranla boyanmış bir elbise vardı.
İnsanların içinde onlar gibi düşüp kaynarca daha az durumda ve ok atıcılıkta daha iyi atıcı ele sahip hiçbir kimseyi göremezsin."
Buharı, Muhammed b. Ala kanalı ile Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn gazvesini tamamladığında Ebu Ami-r'i askeri bir birliğin başında komutan olarak Evtas'a gönderdi. Ebu Amir, Düreyd b Simme ile karşılaştı. Düreyd öldürüldü. Allah onun arkadaşlarını yenilgiye uğrattı."
Ebu Musa dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) beni, Ebu Amir'le birlikte gönderdi. Ebu Amir, dizinden isabet aldı. Cüşemî, ona bir ok attı ve oku, Ebu Amir'in dizine sapladı. Ben de yanma gidip:
- Amca seni kim vurdu? diye sordum. O da Ebu Musa'yı göstererek:
- Ok atarak beni Öldüren işte budur, dedi.
Ben de ona koşup peşine düştüm, yakaladım. Beni görünce ardını dönüp kaçtı. Yine peşine düştüm ve ona:
- Utanmıyor musun? Dur hele, dedim. O da durdu. Kaçmaktan vazgeçti. Karşılıklı kılıç darbeleriyle birbirimizi vurduk. Ben onu öldürdüm. Sonra Ebu Amir'e:
- Allah senin adamını Öldürdü, dedim. O da: "Şu oku dizimden çek." dedi. Ben de oku onun dizinden çektim. Dizinden kan fişkirdı. Bana:
- Ey kardeşim oğlu! Benden Rasûlullah (s.a.v.)'a selam söyle ve benim için mağfiret dilemesini ona söyle, dedi.
Ebu Amir, beni kendi yerine oradaki insanların üzerine vekil olarak atadı. Biraz sonra vefat etti. Ben de dönüp Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldim. Evinde örtülü bir seki üzerinde oturuyordu. Sekide bir yatak vardı ki, çok ince olduğundan sekinin kumları Rasûlullah'm sırtında ve yan taraflarında iz meydana getirmişti. Ben haberimizi ona ilettim. Ebu Amir'in durumunu anlattım. Ebu Amir'in: "Benim için mağfiret dilemesini Rasûlullah'a söyle." deyişini aktardım. Rasû-lullah da su getirilmesini emretti. Su getirdiler. Abdest aldı. Sonra ellerini kaldırıp: "Allah'ım, kulcağızm Ebu Amir'i bağışla." dedi. Elini kaldırıp dua ederken koltuk altlarının beyazlığını gördüm. Sonra şöyle dedi: "Allahım, kıyamet gününde onu yaratıklarının çoğunun üstünde bir makama ulaştır." Ben: "Ya Rasûlallah, benim için de mağfiret dile." dedim. Bunun üzerine şöyle dua etti:
"Allahım, Abdullah b. Kaysın günahını bağışla ve kıyamet gününde onu yüce bir makama erdir."
Ebu Bürde dedi ki: Bu dualardan biri Ebu Amir, diğeri de Ebu Musa için idi. Allah ikisinden de razı olsun.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Ebu Said el-Hud-rî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Evtas muharebesinde evli bazı kadınları esir almıştık. Kocaları olduğu için onlarla cinsel ilişkide bulunmaktan hoşlanmadık. Bunun hükmünü Peygamber (s.a.v.)'e sormamız üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu.:
"Evli kadınlarla evlenmeniz de haram kılındı. Maliki bulunduğunuz cariyeler müstesna." (en-Nisâ, 124.)
Bu ayet-i kerimenin nüzulü üzerine biz o esir kadınların fercleri-ni kendimize helal kıldık. Yani onlarla cinsel ilişkide bulunduk."
Tirmizî ile Neseî de, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m sahabeleri Evtas muharebesinde müşrik kocaları bulunan bazı kadınları esir aldılar. RasûlullaK'm sahabelerinden bazı kimseler, bu kadınlarla cinsel ilişkide bulunmaktan uzak durdular ve onlarla cinsel ilişkide bulunmayı günah saydılar. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:

"Evli kadınlarla evlenmeniz haram kılındı. Maliki bulunduğunuz cariyeler müstesna." (en-Nisâ, 24.)
Seleften bir cemaat, bu ayet-i kerimeyi delil sayarak cariyenin satışının, boşanması sayılacağını söylemişlerdir. Bu görüş, İbn Mesud, Übey b. Ka'b, Cabir b. Abdullah, İbn Abbas, Said b. Müseyyeb ve Ha-san-ı Basrî'den rivayet olunmuştur.
Satıldıktan sonra nikahının feshi veya devamı hususunda muhayyer bırakılan Büreyre hadisini delil olarak ileri süren cumhur ise, bu zevata muhalefet etmiş ve eğer cariyenin satışı, boşanması olarak kabul edilseydi, Büreyre'nin satıştan sonra muhayyer kılınamayacağını ifade etmişlerdir. Biz tefsirimizde bu konuda yeterince açıklamada bulunduk. İnşaallah "el-Ahkamü'1-Kebir" adlı kitabta da bunu anlatacağız.
Seleften, Evtas esireleri hakkındaki bu hadisi delil olarak ileri süren bir cemaat, müşrike olan cariyelerin mubahlığını söylemişlerdir. Ancak cumhur-u ulema bunlara muhalefet etmiş ve: "Bu belirli kimselerle ilgili bir meseledir. Belki de o cariyeler Müslüman olmuşlar veya kitabiler olmuşlardı. Bunun detaylı açıklaması inşaallah "el-Ahkamü'l-Kebir" adlı kitabta verilecektir. [11]

Hüneyn Savaşında Ve Evtas Seriyyesinde Şehid Edilenler

Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Ümmü Eymen'in oğlu Eymen b. Abid, Zeyd b. Zem'a b. Esved b. Muttalib b. Esed (bunun at serkeşlik yaparak yere düşürmüş ve ölmüştür. Atma Cenah deniyordu.), Süra-ka b. Malik b. Haris b. Adiy el-Ensârî (Ben Aclan kabilesindendir.), Evtas seriyyesinin emiri Ebu Amir el-Eşarî. Bu dört kişi, bu muharebe ve seriyyede şehid edilmişlerdir. Allah kendilerinden razı olsun. [12]

Hevazin Gazvesi Hakkında Söylenen Şiirler

Büceyr b. Züheyr b. Ebi Selma, bu konuda şu şiiri söylemiştir:
"Eğer ilah ve onun kulu olmasaydı, korku her korkağın aklım başından aldığı zaman geri kaçardınız.
Bizim akranımız, bize itiraz ettiği ve denizde yüzer gibi atlar çeneleri üzerine düştükleri gündeki vadinin yamacında,
Elbisesini eline alıp koşan ve tırnaklarının ön uçlanyla ve göğüs-leriyle yanma vurulmuş atlara varıncaya kadar,
Allah bize ikram ettf ve dinimizi üstün kıldı. Rahman'a ibadetle bizi yüceltti.
Allah onları mahvetti, topluluklarım dağıttı. Onları şeytana ibadet etmekle alçalttı."
İbn Hişam dedi ki: Bazı raviler, bu beyitler arasında şu beyitleri de rivayet ederler:
"Peygamberimizin amcası ve onun velisi: "Ey iman ordusu" diye çağırmaya kalktıkları zaman, Arîz ve Bey'atü'r-Rıdvan gününde Rab-lerine icabet eden o kimseler nerededirler?"
Abbas b. Mirdas, Hüneyn günü hakkında şöyle dedi:
"Ben ve suda yüzen gibi koşan atlar, toplama gününde ve Rasû-lün kitaptan okuduğu günde,
Dün boğazın yanında Sakifin karşılaştığı azaba andolsun ki, sevdim.
Onlar, Necid halkı içinden düşmanın başıdırlar.
Onların ölümü bizi sevindirdi.
Beni Kasiy topluluğunu yenilgiye uğrattık.
Savaş onların göğsünü Beni Riab ile şiddetle çiğnedi.
Hilal'den Sırım kabilesi onları, Evtas'ta toprakla çiğnenmiş oldukları halde terketti.
Eğer onların hüzünlü kadınları, Beni Kilab'm topluluğu ile karşı-laşsalardı, elbette toz kalkardı.
Onların içinde atları koşturduk. Büss'den ta siyah üç dağa kadar olan yerlerde ganimet elde edip kapıp kaçırdıklanyla onların nefesleri yüksekten çıkıyordu.
Sesleri çok bir ordul ile Rasûlullah da onların içinde oldukları halde onun ordusu kılıçla vuruşmayı arzuluyordu."
Abbas b. Mirdas, şu şiiri de söylemişti:
"Ey Peygamberlerin sonuncusu, sen, hak peygamber olarak gönderilmişsin. Yolun bütün hidayeti, senin hidayetindir.
Çünkü ilâh, halkı içinde senin üzerine sevgi kurdu ve seni Mu-hammed adıyla adlandırdı.
Sonra kendileriyle sözleştiğin şeyi yerine getiren kimseler bir askerdir ki, onların başlarında Dahhak'ı gönderdin.
Bir adamı ki, onda silahın keskinliği ve tesiri vardır. Sanki o, düşman onu kuşattığı zaman seni görüyordu.
Yakın nesebli kimselere kamçı ile vuruyordu. Ancak Rahman in rızasını, sonra da senin rızanı talep ediyordu.
Sana haber vereyim ki ben, dağılan tozların altında onun saldırısını gördüm.
Şirk koşmanın dimağına darbe indiriyordu.
Bazen elleriyle boğaz boğaza geliyor, bazen dimağın üzerine gelen kafa kemiklerini ziyade keskin bir kılıç ile kesiyordu.
O kılıçla, şecaatli kimselerin başlarına darbe indirirdi.
Eğer benim ondan gördüğümü sen görseydin, sana şifa olurdu.
Beni Süleym, onun önünde hızla düşmana arka arkaya kılıçla vuruyor ve mızrak ile dürtüyorlar.
Onun bayrağının altında yürüyorlar. Sanki onlar indeki arslan-dırlar da orada savaşta savunmak istediler.

Hısımdan yakınlık ummazlar. Ancak Rablerinin taatini ve seni sevmeyi umarlar.
Bu, bizim için bilinen hazır bulunma yerleridir. Bizim velimiz ise senin mevlandır."
Abbas b. Mirdas şu şiiri de söyledi:
"Micdellilerden değişmiş, eskimiş, Mütala' dağı ve Erik ile Mitlâ mıntıkaları ve ardından su havuzlan boş kalmıştır.
Ey Cümül (bir kadın adı), bizim öyle evlerimiz var ki, yaşayışımızın ekserisi nimetlidir. Evlerin, yurdun, felaketlere uğraması kabileyi toplayıcıdır.
Sevgilicik ki, ondan ayrılmaktan dolayı ayrılık gurbeti gider. Hiç geçmiş hayal geri döner mi?
Eğer sen kmanmaksızm kafirleri arzularsan, ben peygamberin veziriyim ve ona tabiyim.
Bizi onlara hayırlı elçiler heyeti davet ettiler.
Anladım ki, onlar Hüzeyme, Mennar ve vasidir.
Biz Süleym'den binlerce kişi olarak geldik. Üzerimizde Davud'un dokuduğu şaşkınlık verici demir zırhlar bulunmaktaydı.
Mekke'deki Ahşabeyn dağlan arasında ona bey'at ederiz ve ancak Ahşeb isimli iki dağın arasında Allah'ı çağmr, biz ona bey'at ederiz.
Hidayete ermiş olan zat ile birlikte kahren kılıçlarımızla Mekke'yi çiğnedik. O sırada toz yükselip dağılmakta idi.
Aşikar bir şekilde atlann sırtlannı ter ve içten gelen çok sıcak kan buruyordu.
Hüneyn gününde Hevazin bize doğru yürüdü ve kaburgalar, nefesleri sıkıştırıp daralttığı zaman,
Dahhak ile birlikte sabrettik, düşmanlann vuruşması ve olaylar bizi elbette ki korkutmaz.
Rasûlullah'm önünde, üstümüzde panldayan sancak, bir bulutun ucu gibi dalgalanır olduğu halde.
Akşam üstü Dahhak b. Süfyan, Rasûlullah'm kılıcıyla vurucudur, ölüm ise yaklaşmıştır. Kardeşlerimizi kardeşlerimizden def ediyorduk. Eğer insanlara bir saldınyı hak görsek, elbette onlann daha yakını olan Hevazin'e tabi olurduk.
Fakat Allah'ın dini, Muhammed'in dinidir. Ona razı olduk, hidayet ve şeriatlar, ahkam ondadır.
Sapıklıktan sonra bizim işimizi onunla doğrulttu ve Allah'ın takdir ettiği bir işi geri savacak hiçbir kimse yoktur."
Abbas b. Mirdas, şu şiiri de söylemişti:
"Sonunda Ümmü Müemmel'in geri kalan ilişkisi de kesildi. O, vadinde durmamakla niyetini değiştirdi.
Oysa ki, Allah'a iplerin bağını kesmemeye (yani verdiği sözü bozmamaya) yemin etmişti.
Onda ne doğru oldu, ne de yemininde durdu.
Kendisi Hufaf kabilesine mensubtur. Yazın kalacak yeri, Akik va-disidir.
Göçebelerin içinde Vecre'de ve Urf de yerleşir.
Eğer Ümmü Müemmel kafirlere tabi olursa, onun uzaklaşmasına karşı kalbime, bir azık olarak, perdeleyen bir aşk kılar.
Allah, yakında ona haber verir ki, biz Rabbimizle anlaşmaktan başka hiçbir şey istemedik.
Ve biz doğru yolu gösteren peygamber Muhammed ile birlikteyiz. Ve biz sözümüzde durduk. Hiçbir topluluk bine tamamlanmadı. Süleym'den izzetli, doğru sözlü yiğitlerle birlikte, İtaat ettiler, onun emrinden dışarı çıkmadılar.
Hufaf, Zekvan ve Avfi, dişilerin üzerine giden erkek develer sanırsın.
Sanki kulak asmış gözetleme yerinde birbiriyle karşılaşan arslan-lara giydirilmiş demir zırhlar ve çelik başlıklardır.
Yalan olmaksızın, Allah'ın dini bizimle izzet buldu ve kendisiyle beraber bizim iki katımız olan bir kabileye karşı kuvvetimiz arttı.
Mekke'ye geldiğimiz zaman, sanki bizim sancağımız bir tavşancıl kuşudur da, yukarıda bir halka yaptıktan sonra kapıp götürmeyi ister.
Atlar gidiş geliş yerlerinde hareketli ve sesli olarak gidip geldikleri zaman,
Gözlerini dikip bakanlara karşı kendini o atlıların arasında sanırsın. Müşrikleri çiğnediğimiz zaman Rasûlullah'm emrine ne bir fidye ne bir tevbe bulamadık.
Bir savaş meydanındaki kavim bizden savaşa teşvik ve başların kesin sesinden başka birşey işitmez.
Kılıçlarla başlarını uçururuz. Ve bahadır kişilerin boyunlarını onlarla iyice bir koparırız.
Çok eti kesilmiş maktulleri ve kocalarına yazık, eyvah, diye çağıran çok dul kadınları bıraktık.
Allah'ın rızasını niyet ederiz. İnsanların rızasını aramayız. Aşikar olan da, gizli olan da hep Allah içindir."
Abbas b. Mirdas, şu şiiri de söylemişti:
"Senin gözüne ne olmuş ki, onda bir rahatsızlık, bir uykusuzluk vardır?
Tıpkı göz kapaklarının içine giren saman çöpü gibi.
Bir göz ki, ona hüzünden dolayı geceleyin bir uykusuzluk gelir,
Göz yaşı bazen onu Örter, bazen de aşağı dökülür.
Sanki o, dizici bir kadının yanında inci dizimidir de ondan ip kopmuştur. O da dağılmıştır.
Ey onun dostluğunu uman, menzili uzak kimse! Ey önüne Sem-man ve Hafer mevkileri gelen kimse!
Gençlik çağından geçen şeyi bırak ki, gençlik artık senden yüz çevirmiştir. İhtiyarlık ve saçın azlığı, seni ziyarete gelmiştir.
Süleym'in, beldelerinde çektiği belayı hatırla,
Süleym'de iftihar ehli için iftihar vardır.
Bir kavimdir ki, onlar Rahman'a yardım ettiler ve insanların işleri karışık olduğu bir sırada Rasûl'ün dinine tabi oldular.

Aralarında hurma çubuğu dikmezler, onların ahırlarında sığırlar böğürme z.
Yani onlar savaşçıdırlar, ne çiftçi, ne de mal ve davarcıdırlar.
Ancak tavşancıl kuşları gibi süzülen atlar, evlerin yanlarına yakın dururlar ki, ihtiyaç anında şecaata ve benzerine çağrıldığı zaman hemen binilsinler, etraflarında ise deve toplulukları ve çok develer bulunmakta dır.
Etraflarında Hufaf, Avf ve Zekvan kabileleri çağrılır, ne silahsızlar vardır, ne de bir güçlük ve kötü ihtimal vardır.
Mekke vadisinde, gün ışığında açık bir şekilde şirkin askerlerine vurucudurlar. Ruhlar ise, hızla yok olmaktadır.
Nihayet biz onları savdık. Ve onların maktulleri ise, sanki vadinin düzünde dipten kesilmiş hurma ağaçlarıdır.
Biz o kimseleriz ki, Hüneyn gününde hazır bulunmamız din için bir güç ve Allah indinde dünya ve ahiret için hazır kılınmış şeydir.
Biz kefenleri biçilmiş bir ölüm seferine çıkıyoruz.
Atlar ise, siyaha çalan dağılmış tozlar saçar.
Dahhak ile beraber sancağın altında bizim önümüzde gider.
Arslanın ormandaki yatağında yürümesi gibi.
Harbin akıp gittiği yerden harpteki dar bir mekanda onların göğüsleri daralmıştır.
Nerede ise ondan güneş ve ay kaybolmak üzeredir.
Süngülerimizle Evtas'ta sebat ettik. Dilediğimiz kimselere Allah için yardım ederiz ve muzaffer oluruz.
Nihayet birtakım kavimler eğer melik olmasaydı,
Menzillerine dönerlerdi ve eğer biz olmasaydık, menzillerinden çıkamazlardı.
Azalmış veya çoğalmış olarak gördüğü her toplulukta mutlaka bizim izimiz vardır."
Abbas (r.a.), şu şiiri de söylemiştir:
"Ey kendisini şişman, semiz, toplu tırnaklara sahip olan kuvvetli bir devenin süratle götürdüğü adam,
Eğer peygambere gidersen, mecliste huzur bulduğun zaman senin üzerine bir borç olarak ona şöyle de:
Ey şahıslar sayıldığında bineğine binenlerin ve toprak üstünde yürüyenlerin en hayırlısı!
Bizimle anlaştığın hususlara biz vefa gösterdik. Hatlar, kahraman kişilerle men edilirken ve yaralanırken sözümüzde durduk.
Süleym'den bir kabile olan bütün Buhseliler yuvalarından bir topluluk aktı ki, onunla dağların yolları titrer oldu.
Nihayet Mekke halkına silahlarının çokluğundan ötürü kendisi için parıltı olan büyük bir ordu ile sabahleyin vardı ki, o büyük orduyu tekebbür eden kişinin bakışıyla bakan bir efendi ileri götürmektedir.
Süleym'den her şiddetli, güçlü ve katı kişinin üstünde kuvvetli dokunmuş, zırhlar ve çelik başlıklar bulunmaktadır.
Savaşta cesaret gösterdikleri zaman süngüleri kana kandırır.
Ve sen onu, yüzünü ekşittiği zaman bir arslan sanırsın.
Alametli, elinde ise kendisiyle kestiği keskin kılıcı ve çok dürttüğü mızrağı olduğu halde ordu birliklerinin etrafını kapatır.
Hüneyn'in üzerinde bizim topluluğumuzda şiddetli 1.000 kişi vardır ki, görevlerim yerine getirmişlerdir.
Rasûl'de onlarla desteklenip kuvvet bulmuştur.
Müminlerin önlerinde savunucu idiler.
O gün, onların üzerindeki güneş ise birden çok güneşler idiler. (Zırhlarının, kılıçlarının, miğferlerinin, mızrak demirlerinin ışığı yansıtması sebebiyle güneş birden çok güneşler gibi görünmüştü.)
Biz yürürüz. İlah bizi korur, Allah'ın koruduğu bir kimse telef olmaz.
Menakıb yolunda öyle bir hapsedildik ki, ilâh onunla razı oldu. O ne güzel hapsedendir.
Evtas sabahında öyle bir şekilde saldırdık ki, bu saldın düşmana yetti ve oradan şöyle denildi:
Ey kişiler, ganimet alınız.
Hevazin, aramızdaki bir kardeşlikle çağırıyor. Halbuki bu çağrı, Hevazin'in emdiği kuru bir memedir.
Nihayet biz, onların topluluğunu terkettik. Öyle bir vaziyette ki, sanki onlar yırtıcı hayvanların saldırısına uğramış, vahşi eşeklerdir."
Abbas b. Mirdas (r.a.), şu şiiri de söylemişti:
"Kavimlere kim tebliğ edecektir id, Muhammed ilâhın elçisidir.
O nereye gitmeyi kastederse, doğru yola gidicidir. Yalnızca Rabbine dua etti ve yalnızca Allah'tan yardım diledi. Allah da ona dilediğini tamamıyla verdi. Nimet verip ihsanda bulundu.
Yürüdük ve Kudeyd'de Muhammed'le vaadleştik. O bizi Allah'tan
muhkem bir işe tabi kıldı.
Fecirde bizimle şüpheye düştüler. Nihayet yiğitler, düzgün mızraklar, fecirle açığa çıktılar.
Zırhlarımız üzerimize bağlı olarak ve atlar üzerinde giderken tıpkı çok şiddetli bir selin önüne katıp sürüklediği gibi gittik.
Eğer sorarsan şüphesiz kabilenin hayırlı kişileri Süleym'dir ve onların içinde Süleym'e intisab eden kimseler vardır.
Ensâr'dan da birtakım askerler onu yardımsız bırakmazlar.
İtaat ederler, konuştuğu sürece ona isyan etmezler.
Eğer kavim içinde Halid'i emir tayin ettin ve onu öne sürdün ise şüphesiz ki o, öne geçti.
Bir asker ile ki, Allah onu doğru yola iletmiştir ve sen onun emi-risin.

Onunla zulmette olan kimseleri hakka isabet ettirirsin.
Sadık kaldığım bir yeminle Muhammed için yemin ettim ve o yemini yularlı 1.000 at ile bütünledim.
Mü'minlerin peygamberi (ileri gidin) dedi ve ileride olmak hoşumuza gitti.
Nehy-i Müstedir denen yerde geceledik. Hiç korku duymadık. Sadece rağbet ve sağlam bir güvenle işe sarıldık.
İnsanların hepsi de Müslüman oluncaya kadar sana itaat ettik.
Nihayet topluluğu sabahleyin Yelemlem halkına götürdük.
Ortası kırmızıya çalan alaca at, ihtiyar yaşlı kişi belirleninceye kadar sükûnete ermez.
Güneşten kaçan bağırtlak kuşu gibi onlarla savaşmaya kalkıştık.
Onların hepsini görürsün ki, kardeşinden meşgul durumdadır.
Hüneyn'de sabahtan akşama kadar terk ettik ki, sel yataklarından kan akıyordu.
Dilediğin zaman hepsini görürsün. Süratli koşan atı ve havada uçan süvarisi ile kırılmış mızrağı,
Hevazin, bizden çobanın otlattığı malını saklamıştır.
Eli boş olmamız ve mahrum kalmamız, Hevazin'e doğru bize sevdirildi."
Muhammed b. İshak, Abbas b. Mirdas es-Sülemî (r.a.)'nin şiirlerini bu şekilde nakletmiştir. Uzatmamak için bu şiirlerin bir kısmını burada zikretmedik. Okuyucuyu usandırmaktan ve konuyu dağıtmaktan korktuğumuz için böyle yaptık. Sonra onun dışındaki bazı şiirleri de naklettik. Bu konuda naklettiğimiz pirler yeteri olmuştur. Doğrusunu Allah bilir. [13]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/523-529.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/529-530.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/531.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/532-534.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/534-540.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/541-547.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/547-563.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/563-564.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/564.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/564.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/565-569.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/569.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 4/569-576.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

EL BİDAYE VE'N NİHAYE

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN HAYATI

(ES-SİYRETU'N-NEBEVİYYE)

BÜYÜK İSLAM TARİHİ

İBN KESÎR

Çelik YAYINEVİ

Taif Gazvesi
Peygamber (S.A.V.)İn Taiften Dönüşü Ve Hüneyn Gününde Hevazinlilerden Ele Geçirdiği Ganimetleri Mekke'ye Umre İçin Girmeden Önce Cirâne'de Paylaştırması
Malik B. Avf En-Nasrî'nin Rasûlullah (S.A.V.)'In Yanına Gelişi
Adilane Ganimet Taksimi Hususunda Bazı Cahil Ve Münafıkların İtirazları
Rasûlullah (S.A.V.), Cirâne'de İken Süt Kardeşi Şeyma'nın Gelişi
Cirâne Umresi
Ka'b B. Züheyrb. Ebi Sülma'nın Müslüman Oluşu
Hicretin Sekizinci Senesinde Vuku Bulan Önemli Hadiseler Ve Vefatlar
Hicri Dokuzuncu Sene Tebük Gazvesi
Mazeretleri Dolayısıyla Savaştan Geri Kalan Bekkailer (Ağlayanlar) Ve Diğerlerinin Durumu
Fasıl
Hz.Peygamber'in Tebük'e Giderken Hicr'de Bulunan Semud Kavminin Meskenlerine Ve Köşklerine Uğraması
Hz.Peygamber'in Tebük'teki Bir Hurma Ağacının Yanında Hutbe İrad Etmesi

Taif Gazvesi

Urve ile Musa b. Ukbe, Zührî1 nin şöyle dediğini rivayet ederler: "Rasûlullah (s.a,v.), hüneyn gününde savaştı ve hicri sekizinci senenin şevval ayında Taif i muhasara altına aldı."
Muhammed b. İshak dedi ki: "Sakif in yenilmiş' ordu birlikleri Taife geldikleri zaman, üzerlerine şehirlerinin kapılarını kilitlediler ve savaş için hazırlıklar yapmaya başladılar.
Ne Hüneyn'de ne de Taif kuşatmasında Urve b. Mesud ve Gaylan b. Seleme hazır bulunmadılar. Onlar Cüreş'te idiler Debbabe, mancınık ve dabur eğitimi yapıyorlardı.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn'in işini bitirdiği sırada Taife yürüdü. O esnada Ka'b b. Maiik bu hususta şu şiiri söylemişti:
"Tihame'den ve Hayber'den bütün şek ve şüphelere son verdik.
Sonra kılıçları dinlendirdik.
Onları muhayyer kıldık. Eğer konuşurlarsa onların keskinleri şöyle derler:
Devs ve Sakif kabileleriyle savaşacağız.
Yurdunuzun civarında bizden binlerce kişi olarak onları eğer görmezseniz ben çocuğa bakıcı değilim.
Vecc vadisinde evlerin çatılarını çıkartırız.
Evleriniz sizden boş kalmış bir hale gelir, viraneye döner.
Bizim için öncü olan atlar,
Ardında yoğun bir topluluk bırakarak size gelirler.
Sizin sahanıza indikleri zaman onlar için onları çöktüren kimselerden şiddetli depreten bir ses işittiniz.
Ellerinde keskin kılıçlar olduğu halde düşmanlarından onlarla kucaklaşan kimseleri ölüm için ziyaret ediyorlar.
Tıpkı yıldırımların parlaması gibi, kılıçlar ki, onları Hind demircileri halis kılmıştır.
Henüz hiçbir kapı demirini dövmemiştir.
Kahraman kişilerin kan yollarını orada savaşçıların birbirine yaklaştığı sabahı başkasıyla karışmış bir safran sanırsın.
Onlardan gayret gösterenler var mıdır?
Bizi fazlasıyla tanımış olan kavimlerden onlara bir öğüt veren yok mudur?
Onlara haber ver ki, biz kerim, asaletli atları topladık.
Ve biz, onların kalelerinin surlarını saflar halinde kuşatan bir ordu ile onlara gittik.
Onların başkam peygamberdir. Dayanıklı, sebatlı, temiz kalbli, sabırlıdır.
Zühd ettiği şeylerden uzak duran kimsedir.
İşin doğrusunu bilen, hüküm, ilim ve yumuşak huyluluk sahibidir.
Hafif meşrebli olmayan bir kişiliğe sahihtir.
Peygamberimiz'e itaat ederiz, Rabbe itaat ederiz. O ki, Rahman'dır.
Bize rahmeti bol, zatı yüce ve yüksektir.
Eğer bize barışı teklif ederseniz kabul eder ve sizi bizim için destek sayarız.
Verimli topraklarınızı da geçim kaynağımız kılarız.
Eğer barışa yanaşmazsanız sizinle cihad ederiz. Cihadda sabır gösteririz.
Bizim işimiz kararsız ve zayıf olmaz. Biz hayatta kaldığımız sürece kılıçlarımızla cenk ederiz. Veya siz zorla ve itaatle islâm'a dönersiniz. Cihad eder ve bizimle karşılaşan kimselere aldırış etmeyiz. İster eski malı mahvetmiş olalım, ister yeni meydana gelmiş olanını mahvedelim.
Birçok topluluk vardır ki, bizim yanımızda toplandılar. Onlardan halis asıllı olanlar vardır. Onlarla antlaşma yapmış olanları vardır.
Kendileri için kafi bir kuvvet görmez olarak bize geldiler.
Böylece biz kulakları ve burunları kestik.
Her yumuşak ve parlak Hind kılıçlarıyla ki, onlarla onları şiddetli bir şekilde sürüyorduk. .
Allah'ın emrinden ve İslâm'dan dolayı.

Nihayet din doğru bir şekilde bâtıla meyletmeksizin kalır.
Lat, Uzza ve Ved unutulur.
Onlardan gerdanlıkları ve küpeleri soyarız.
Böylece onlar ikrar etmiş ve sükuna ermiş oldular.
Kim kötülüklerden kaçınmazsa alçaklığı kabul eder."
İbn İshak dedi ki: Kinane b. Abdi Yaleyl b. Amr b. Umeyr es-Sa-kafî de, Abbas'm yukarıdaki şiirine şu cevabî şiiri okudu:
Ben derim ki: Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'a bilahare Sakif kabilesi heyeti ile birlikte gelmiş, onlarla beraber Müslüman olmuştur. Medainî'nin iddia ettiğine göre Müslüman olmamış, aksine Bizans'a gitmiş, orada Hristiyan olmuş ve Hristiyan olarak ölmüştür. Şiiri şudur:
"Kim bizimle savaşmayı arzu eder olduğu halde bizi arıyorsa, biz bir meşhur yurttayız ki, oradan katiyen ayrılmayız.
Orada babaları bundan önce gördüğün şey üzere bulduk ve bizim için oraların kuyuları ve üzüm bağları kaldı.
Bundan önce Amr b. Amir bizi denedi.
Böylece onun fikir ve akıl sahibi adamı ona haber verdi.
O biliyor ki, şayet gerçeği söylerse şöyle diyecektir: Biz, büyüklük taslamasından dolayı yanaklar bir tarafa eğildiği zaman onları düzeltiriz.
Onları doğrulturuz. Tâ ki, onların sert ve şiddetli olanı yumuşasın.
Ve apaçık haktan Ötürü zalimler bilinip tanınsın.
Yakan kimsenin mirasından bizim üzerimizde yumuşak zırhlar vardır.
Tıpkı yıldızların süslediği göğün rengi gibidir.
Bir şiddet zamanı kınlarından sıyrıldıkları zaman keskin kılıçlarla onu bizden kaldırırız.
Ve o kılıçları kınlarına koymayız."
İbn İshak dedi ki: Şeddad b. Arız el-Cüşemî, Rasûlullah (s.a.v.)'m Taife yürümesi hakkında şöyle dedi:
"Lafa yardım etmeyiniz. Çünkü Allah onu mahvedecektir. Nasıl olur da yardım etmeyen kimseye yardım edilir? Bir şey ki, dağda yakıldı, alevlendi ve başlarının yanında savaşılmadı. O şey heder olur.
Şüphesiz ki, Rasûl sizin beldelerinize indiği zaman eman kalkar. Ve oralarda oralılardan hiçbir beşer yoktur."
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) Hüneyn'den Taife, Kahle-i Yemani'ye üzerinden yola çıktı. Sonra Karne vardı. Oradan Müleyh üzerinden yürüdü. Sonra Leyye'den olan Buhreti'r-Ruğa üzerinden gitti ve orada bir mescid bina etti. O mescidin içinde namaz kıldı. Amr b. Şuayb'm bana anlattığına göre oraya indiği sırada bir kanın kısasını aldı. Bu, İslâm'da karşılığında kısas tatbik edilen ilk kan davası oldu. Beni Leys'ten bir adam, Hüzeyl kabilesinden bir adamı Öldürmüştü. O da onun karşılığında onu Öldürdü. Rasûlullah (s.a.v.), kendisi Leyye'de iken Malik b. Avf m kalesinin yıkılmasını emretti ve kale yıkıldı.
Sonra Dayyıka denilen bir yolda yürüdü. Rasûlullah (s.a.v.), o yola yöneldiği zaman "Bu yolun adı nedir?" diye sordu. Ona:
- Bu Dayyıka yoludur, denildi. Bunun üzerine buyurdu ki:
- Hayır, aksine bu yüsradır. (Yani darlık yolu değil, kolaylık yoludur.)
Sonra orada Nahb yolu üzerine çıktı. Nihayet bir sedir ağacının altına indi ki, ona sadire denilirdi. Sakif ten bir adamın malına yakın idi. Rasûlullah (s.a.v.), ona şu haberi gönderdi: "Ya çıkar yanımıza gelirsin veya senin üzerine bahçeni harap edip yıkarız."
O da çıkıp gelmeye yanaşmadı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), o bahçenin harap edilmesini emretti.
İbn İshak, İsmail b. Ümeyye kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kendisiyle birlikte Taif yolculuğuna çıktığımızda Rasûlullah (s.a.v.)'m -hep birlikte bir mezarın yanından geçtiğimiz esnada- şöyle dediğini işittim:
"Bu, Ebu Riğal'in mezarıdır. O Sakiflilerin babası idi. Semud kav-mindendi. Bu haremde bulunuyor ve burayı savunuyordu. Harem dışına çıktığı zaman kavmine isabet eden intikam, bu mekanda ona da isabet etti ve burada defnedildi. Bunun işareti de şudur ki, kendisiyle birlikte altından imal edilmiş bir dal mezara gömülmüştür. İsterseniz mezarı açın, açtığınız takdirde o dalı göreceksiniz."
İnsanlar koşup mezarı açtılar ve altın dalı çıkardılar.
Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), yola devam etti. Taife yakın bir yere gelince konakladı. Burada onun ashabından bazıları oklarla öldürüldüler. Bunun sebebi, askerlerin Taif bahçelerine yaklaşmış olmalarıydı. Böylece oklar onlara erişiyordu. Bunun üzerine Rasûlullah, askerlerini -İslâm'a girmelerinden sonra Sakiflilerin inşa ettiği-mescidin yerine doğru geri çekti. Bu mescidi, bilahare Amr b. Ümeyye b. Vehb inşa etmişti. Mescidde öyle bir direk vardı ki, her sabah güneş doğduğunda -anlatıldığına göre- o direkten bir ses duyulurdu.
Rasûlullah, Taiflileri yirmi gece kadar kuşatma altında tuttu. İbn Hişam'm ifadesine göre yirmiyedi gece müddetle kuşatma altında tutmuştur."
Urve ile Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Taife gitti...Esirleri Cirâne'de bıraktı. Mekkelilerin çadırları onlarla doldu. Rasûlullah (s.a.v.), Taif kalesinin yanındaki tepede yirmi küsur gece kaldı ki, karşılıklı olarak kale gerisinde savaşsınlar. Ama Ebu Bekre b. Mesruh (Ziyad'm ana tarafından kardeşi) dışında onlardan herhangi bir kimse, Rasû-lullah'm karşısına çıkmadı. Rasûlullah da onu azad etti. Ama çok yaralanma oldu. Taiflileri

kızdırmak için sahabeler onların üzüm bağlarını kestiler. Sakifliler onlara: "Malı telef etmeyin. Çünkü bu bağlar bizimdir veya sizin olacaklar." dediler.
Urve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlardan her bir adamın beş hurma ağacını ve beş de üzüm ağacım kesmesini emretti. Ve bir tellal çıkararak şöyle duyuruda bulundu:
- Sakiflilerden bize gelen herkes hürdür.
Aralarında Ebu Bekre b. Mesruh'un (Ziyad b. Süfyan'ın ana bir kardeşi) da bulunduğu birkaç kişi Sakiflilerin yanından çıkıp Rasû-lullah'm yanma geldiler. Rasûlullah (s.a.v.) da onları azad etti. Onlardan her birini yanma alması ve azığını temin etmesi için Müslümanlardan birer kişiye teslim etti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah, Taiflilerden Müslüman olarak yanına gelen köleleri, efendilerinden önce azad ediyordu. Taif gününde iki kişiyi azad etmişti."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v), Taiflileri muhasara altına aldı. Yanma iki köle geldi. Onları azad etti. Onlardan birinin adı Ebu Bekre idi. Rasûlullah (s.a.v.), yanma gelen köleleri azad ederdi."
Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Nasr b. Riab kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Taif gününde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Kölelerden yanımıza gelen kimse hürdür." Aralarında Ebu Bekre'nin de bulunduğu birkaç köle yanma geldi. Rasûlullah (s.a.v.) da onları azad etti."
İmam Ahmed b. Hanbel'e göre Dar-ı Harp'ten Dar-ı İslâm'a gelen her köle, mutlak ve âmm olan şer'î hüküm gereğince azad olur.
Diğerleri dediler ki: Bu, bir şarttır. Umumi hüküm değildir. Bu şartı da o zaman Peygamber (s.a.v.) ileri sürmüştü ki, bu şarta göre Taiflilerden gelen köleler azad edilmişlerdi.
Eğer bu hadis sahih ise, umumi teşri daha zahir ve kuvvetli olur. Çünkü bir hadis-i şerifte' Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Her kim (kafirlerden) birini öldürürse, öldürdüğü kimsenin üzerindeki eşyalar kendisinin olur."
Yunus b. Bükeyr, Abdullah b. Mükerrem es-Sakafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Taiflileri muhasara altına aldığı zaman, kölelerinden Ebu Bekre (Haris b. Kelbe'nin kölesi idi.), Münbais (adı Mudtaca idi. Rasûlullah (s.a.v.), ona Münbais adını verdi), Yahnes ile Verdan gelip Müslüman oldular. Daha sonra Taif heyeti gelip Müslüman olduklarında şöyle dediler:
- Ya Rasûlallah, sana gelmiş olan kölelerimizi bize geri ver.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Hayır, onlar Allah tarafından azad edilmişlerdir, diye cevap verdi ve kölelerin geri verilmesini isteyen adamın kölesi üzerindeki velayetini reddetti."
Buharı, Muhammed b.Beşşar kanalı ile Ebu Osman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Allah yolunda ilk defa ok atan Sa'd'ın ve Taif kalesinin duvarlarına birkaç kişi ile birlikte tırmanan, sonra da Rasûlullah (s.a.v.)'ırî yanma gelen Ebu Bekre nin şöyle dediklerini işittim: Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu duyduk:
"Her kim kendi nesebini bilerek babasından başkasına isnad ederse, ona Cennet haram olur."
Buharı, Hişam ve ondan naklen Ma'mer kanalı ile Ebu Osman en-Nehdî'nin şöyle söylediğini rivayet etmiştir: "Sa'd ile Ebu Bekre'-nin şöyle dediklerini duydum: Asım dedi ki: Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedim:
- Senin yanma iki adam geldi ki, onlar sana yeter.
Benim bu sözüme karşılık Rasûlullah (s.a.v.) şu cevabı verdi:
- Evet öyledir. Onlardan biri (Sa'd) Allah yolunda ilk'ok atan kişidir. Diğeri (Ebu Bekre) ise, Taif ten Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelen yirmi üçüncü kişidir."
Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah'm hanımlarından ikisi o-nunla birlikte idi. Bunlardan biri Ümmü Seleme idi. Bunla için iki çadır kurdu. İki çadırın arasında namaz kılıyordu.
Rasûlullah (s.a.v.), Taiflileri kuşatma altına aldı. Onlarla şiddetlice savaştı. Karşılıklı ok atışmaları oldu.
İbn Hişam dedi ki: Rasûlullah, Taiflilere mancınıkla taş attı.
Kendisine güvendiğim birinin bana anlattığına göre Peygamber (s.a.v.), İslâm tarihinde mancınıkla taş atan ilk kişidir. O, Taiflilere mancınıkla taş atmıştı.
İbn İshak dedi ki: Sahabelerden bir grub, (tankı andıran savaş aracının) debbabenin içine girdiler. Sonra Taülilerin surlarını delmek için ilerlediler. Taiflüer de onların üzerine kızdırılmış katı, kahn demirler attılar. Bunun üzerine onlar da debbabenin altından çıktılar. Sakifliler, onlara ok attı ve onlardan birtakım adamları öldürdüler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Sakiflilerin üzüm bağlarının kesilmesini emretti. Sahabeler de o bağların içine girip üzüm ağaçlarını kesmeye başladılar.
Sonra Ebu Süiyan b. Harb ve Muğire b. Şube Taife gittiler. Sakif kabilesini kendilerine eman vermeye ve gidip karşılıklı konuşmaya davet ettiler. Sakifliler de onlara eman verdiler. Bunun üzerine o ikisi Kureyş'in ve Beni Kinane'nin kadınlarından orda bulunan birtakim kadınları çağırdılar ki, yanlarına gelsinler. Kale kapısı açıldığında bu kadınların Müslümanlar tarafından esir alınmalarından korkuyorlardı. Ne var ki, bu kadınlar Ebu Süfyan ile Muğire'nin çağrısına icabet etmediler.
Ebu'l-Esved b. Mesud bu ikisine şöyle dedi:

- Ey Ebu Süfyan ve Ey Muğire! Size geliş amacınızdan daha hayırlı bir işi göstereyim mi? Rasûlullah, el-Akik denilen bi vadiye inmişti. Bu vadi, Beni Esved'in malı ile Taif arasında idi. Taif te Beni Esved'in malından sulama yönünden daha uzak, külfet yönünden daha meşakkatli, imar bakımından daha uzak hiçbir mal yoktur. Eğer Muhammed onu keserse, daha asla imar edilmez. O halde ona söyleyiniz, ya kendisi için alsın veya Allah için ve akrabalık hakkı için onu bıraksın. Bunun arasında herkesçe bilinen bir akrabalık bağı vardır.

Anlatıldığına göre bunun üzerine Rasûlullah (s.'a.v.), o malı onlara bırakıp ona dokunmadı.

Vakidî de, kendi üstadlanndan buna benzer bir rivayette bulunmuştur. Onda mevcud olan bir rivayete göre mancınık kullanılmasını Rasûlullah'a teklif eden kişi, Selman-ı Farisî'dir. Ve mancınığı da kendi eliyle yapmıştır. Denildiğine göre mancınığı ve iki debbabeyi o getirmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Beyhakî, İbn Lehika kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Uyeyne b. Hısn, Taiflilere gidip onları İslâm'a davet etmek için, Rasûlullah (s.a.v.)'dan izin istedi. Rasûlullah da ona izin verdi. Bunun üzerine Uyeyne Taiflilere gitti. Onlara, kalelerinde durup sebat etmelerini emretti ve şöyle dedi:

- Kesilen ağaçlar sizi asla korkutmasın...

Uyeyne dönünce Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle sordu:

- Onlara ne dedin?

- Onları İslâm'a davet ettim ve onları Cehennem ateşi ile uyarıp korkuttum. Cennet'i de kendilerine hatırlattım.

- Yalan söylüyorsun. Aksine sen onlara şöyle ve şöyle dedin.

- Doğru söylüyorsun ya Rasûlallah, bu yaptığımdan ötürü Allah'a ve sana tevbe ediyorum."

Beyhakî, Ebu Necih es-Sülemî'nin (Asıl adı Amr b. Abse'dir.) şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte, Taif kalesini kuşattık. Rasûlullah (s.a.y.)'m şöyle dediğini işittim:

"Her İdm (kafire) bir ok (öldürmek niyetiyle atıp) ulaştırırfsa, bu ok Cennet'te onun için bir derece olur."

Ben o gün kafirlere onaltı ok atıp ulaştırdım.

Yine Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:

"Her kim Allah yolunda bir ok atarsa; bu, bir köle azad etmeye denk olur. Her kim Allah yolunda saçının bir telini ağartırsa, bu onun için kıyamet gününde nur olur. Her kim Müslüman bir adamı azad ederse Allah, azad etmiş olduğu o adamın kemiklerinden her birine karşılık azad edenin kemiklerinden herbirini Cehennem ateşinden korur. Bir Müslüman kadın, bir Müslüman kadını azad ederse, azad ettiği kadının kemiklerinden herbirine karşılık, azad edenin kemiklerini Cenâb-ı Allah Cehennem ateşinden korur."

Buharı, el-Humeydî kanalı ile Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir;

"Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi. Benim yanımda erselik (hansa) biri vardı. Erseliğin Abdullah b. Ebi Ümeyye'ye şöyle dediğini işitti: "Bana bak... Eğer yarın Allah, Taifin fethini size nasib ederse Gay-lan'm şişman kızını yakalamaya bak. Çünkü o, semizlikten, karnı dört büklüm karşılar, sekiz büklümle de arkaya döner." Böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle dedi: "Böyleleri sizin yanınıza girmesin."

İbn Uyeyne, İbn Cüreyc'in şöyle dediğini nakletti: O erseliğin adı Hit idi. Buharî'nin başka bir rivayetinde şu kayda rastlanmaktadır: "Onlar, erselikleri kadınlara meyli olmayan erkeklerden sayıyorlardı."

Yine bir rivayette de Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğu nakledilmektedir:

"Şu erseliğin şurada ne olduğunu bildiğinin farkında değil miyim? Bunlar sizin yanınıza gelmesin ey kadınlar."

Yani eğer erselikler kadınların gizli ve ayıp yerlerinde neler bulunduğunu anlıyorlarsa, Cenâb-ı Allah'ın şu ayetinin kapsamına girerler:

"Ya da kadınların mahrem yerlerini henüz anlamayan çocuklar..... " (en-Nûr, 31.)

Selef örfüne göre erselikten kasıt, kadınlara meyli olmayan kimsedir. Yoksa homoseksüel olan kimse değildir. Çünkü böyle olursa öldürülmeleri mutlaka vacib olur. Nitekim hadis-i şerifte buna delalet etmektedir. Ayrıca Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.) da böylelerini öldürmüştür.

Yukarıdaki hadiste geçen: "O kız ki, semizlikten karnı dört büklüm karşılar, sekiz büklümle de arkaya döner." sözüne gelince, bunun manası şöyledir: Yani semizlikten karnı dört büklümdür. Arkadan bakılınca iki taraftan taşarak sekiz büklüm gözükür.

Bu kadın, Sa-kif in liderlerinden Gayîan b. Seleme'nin kızı Badiye idi.

Buharî'nin, İbn Cüreyc'ten naklettiğine göre bu erseliğin adı Hit idi. Meşhur olan kavil budur. Ama Yunus, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında teyzesine ait Mati adında bir erselik (hünsa)vardı ki, bu, Rasûlullah'm zevcelerinin yanma girip çıkardı. Onun, erkeklerin anladığı şekilde kadınlarla ilgili hususlara akıl erdiremediği ve kadınlara meyli olmadığı zannedilirdi. O, bir defasında Halid b. Velid'e şöyle diyordu:

"Ey Halid! Eğer Rasûlullah (s.a.v.) Taifi fethederse sakın Gay-lan'm kızı Badiye'yi elden kaçırmayasın. Çünkü o, sana karşı gelirken karnı dört büklümdür. Arkasını dönüp giderken de şişmanlıktan ötürü sekiz büklüm gözükür."

Rasûlullah (s.a.v.), onun böyle dediğini işitince: "Bak hele bu, bu işlerden de anlıyormuş." dedi. Sonra da hanımlarına: "Bu artık sizin yanınıza girmesin." diye emir verdi. Artık o erselik de Rasûlullah (s.a.v.)'m evine girmekten menedildi."

Buharı, Ali b. Abdullah kanalı ile Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Taifi muhasara

altına aldığı zaman onlardan birşey ele geçirmedi ve:
- İnşaallah yarın döneceğiz, dedi.
Bu söz sahabelerin ağrına gitti. Şöyle dediler:
- Fetih yapmadan mı dönüp gideceğiz?
- Öyleyse yarın savaşa girişin.
-Ertesi gün sahabeler savaşa giriştiler, yaralandılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) yine:
- inşaallah yarın döneriz, dedi.
Bu defa bu buyruğu sahabelerin hoşuna gitti. Rasûlullah (s.a.v.) da güldü. Süfyan, Rasûlullah'm bu emrini tekrarladı. Rasûlullah da tebessüm buyurdu."
Vakidî, Kesir b. Zeyd b. Velid tariki ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Taif muhasarasının üzerinden onbeş gün geçtiğinde Rasûlullah (s.a.v.), Nevfel b. Muaviye ed-Dilî ile istişare yaptı ve ona şöyle sordu:
- Ey Nevfel, Taifliler üzerinde durmaya ne dersin?
- Ya Rasûlallah, tilki deliktedir. Eğer karşısında durursan onu yakalarsın. Eğer kendi haline bırakırsan sana zarar vermez."
İbn İshak dedi ki: Bana gelen habere göre Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'e (ki o, o sırada Sakiflileri muhasara altında tutuyordu.) şöyle dedi:
--Ey Ebu Bekir! Ben rüyada gördüm ki, bana içi kaymak dolu bir kadeh hediye edildi. Bir horoz da onu didikledi ve içindekin akıttı. , - Bugün onlardan istediğimiz şeyi elde edeceğimizi sanıyorum ya Rasûlallah.
- Ama ben öyle sanmıyorum.
Sonra Havle binti Hakim es-Sülemîye (Osman b. Mazun'un karısı) şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, eğer Allah Taif in fethini sana nasip ederse bana Badiye binti Ğaylan b. Seleme veya Faria binti Akilin ziynetini ver.
Bu iki kadın, Sakifli kadınların en fazla zinete sahip olanları idiler.
Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) da Havle'ye şöyle cevap vermiş:
- Ey Havlecik! Eğer bana Sakif hakkında izin verilmemişse ne yapalım?
Bunun üzerine Havle çıktı ye bunu Ömer b. Hattab'a anlattı. O da Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Havle'nin bana verdiği haber nedir? Senin kendisine birşey dediğini söylüyor.
- Evet onu ben söyledim.
- Onların hakkında sana izin verilmedi mi ya Rasûlallah?
- Hayır verilmedi.
- Yola çıkmayı ilan edeyim mi?
- Evet, ilan et. .
Bunun üzerine Ömer de yola çıkmayı ilan etti. Sahabeler yola çıktıkları zaman Said b. Ubeyd b. Useyd b. Ebi Amr b. İlaç şöyle seslendi:
- Ey insanlar, Sakif kabilesi kalıcıdır. Uyeyne b, Hısn da şöyle diyordu:
- Evet, vallahi yiğit ve üstün bir kavim olarak kalıyorlar. Bunun üzerine Müslümanlardan bir adam ona şöyle dedi:
- Ey Uyeyne! Allah sana lanet etsin, kahretsin. Müşrikleri Rasûlullah (s.a.v.)'dan imtina etmelerinden dolayı övüyor musun? Halbuki sen Rasûlullah (s.a.v.)'a yardım etmek üzere gelmiştin!
O da şöyle dedi:
- Vallahi ben sizinle birlikte Sakiflilere karşı savaşmak için gelmedim. Yalnız istedim ki, Muhammed'Taif i fethetsin de Sakif ten hisseme bir cariye düşsün. Onu alıp yatağıma götüreyim. Umulur ki, benim için ondan bir erkek çocuk doğar. Çünkü Sakif kabilesi deha ve zeka sahibidir."
İbn Lehia, Ebu'l-Esved kanalı ile Urve'nin, Havle binti Hakimle ilgili kıssasını ve Rasûlullah (s.a.v.)'m bu hususta söylediğ sözlerini, geri dönüş için Hz. Ömer'in insanlara duyuruda bulunuşunu naklettikten sonra şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) insanlara, bineklerini salıvermemelerini emretti. Sabah olunca Rasûlullah ile ashabı yola çıktılar. Bineğine binerken ve dönüş yoluna koyulurken şöyle dua etti: "Allahım, onları (SakifLileri) hidayete erdir ve azıklarını bize yeterli kıl."
Tirmizî, Abdullah b. Osman b. Hüseym kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Dediler ki:
- Ya Rasûlallah, Sakiflilerin okları bizi yaktı. Onlara beddua et. Allah'tan onları kahretmesini dile.
Rasûlullah da şöyle dua etti:
- Allahım, Sakiflilere hidayet nasib et."
Yunus, İbn İshak kanalı ile ilim ehlinden bazı kimselerin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), otuz gece veya ona yakın bir süre ile Taiflileri kuşatma altında tuttu. Sonra onlar hakkında kendisine izin verilmediği için dönüp Medine'ye geldi. Ramazan ayında Taiflilerden bir heyet gelip Müslüman oldu."
Bununla ilgili detaylı açıklama hicri dokuzuncu senenin ramazan ayı olayları bölümünde verilecektir.
İbn İshak'm kavline göre Taif te Müslümanlardan şehid olanların adları şöyledir:
Kur ey ş lilerden Said b, Said b. As b. Ümeyye, Urfuta b. Cenab (Beni Ümeyye'nin müttefiki olup Beni Esed b. Gav

kabilesindendir.), Abdullah b. Ebu Bekir es-Sıddık (Bir ok darbesi almıştı. Rasûlullah'-ın vefatından sonra Medine'de vefa etti.), Abdullah b. Ebi Ümeyye b. Muğire el-Mahzumî (Bu da o günde bir ok darbesi almıştı.), Abdullah b. Amir b. Rebia (Beni Adiy kabilesinin müttefikidir.), Said b. Haris b. Kays b. Adiy es-Sehmî, kardeşi Abdullah, Cüleyha b. Abdillah (Ben Sa'd b. Leys kabilesindendir.)

Hazreçli Ensâr'dan Sabit b. Cez'â el-Eslemî, Haris b. Sehl b. Ebi Sa'saa el-Mazinî, Münzir b. Abdillah (Beni Saic kabilesindendir.).

Evsli Ensâr'dan sadece Rakim b. Sabit b. Salebe b. Zeyd b. Lev-zan b. Muaviye adındaki kişi şehit olmuştur.

Toplam olarak Taif muhasarasında oniki kişi şehid edilmiştir. Bunların yedisi Kureyş'ten, dördü Ensâr'dan, biri de Beni Leys kabilesindendir. Allah tamamından razı olsun.

ibn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), savaştan ve muhasaradan sonra Taif ten ayrıldığı zaman Büceyr b. Ebi Selma, Hüneyn ve Taif i anarak şöyle dedi:

"Hüneyn vadisi gününde, Evtas sabahında ve Ebrak gününde koşmaktan sonra koşmak veya savaştan sonra savaş oldu.

Hevazinliler iğfal ederek cemaatlerini topladı ve parçalanıp birbirinden ayrılmış kuşlar gibi dağıldılar.

Kalacak hiçbir yerlerini bize karşı koruyamadılar. Ancak surlarını ve hendeğin içini korudular.

Onların çıkması için biz onlara saldırdık. Onlarsa bize karşı kilitlenmiş bir kapı ve kale ile korundular.

Bizim yorgun kişilerimiz şiddetli, çok büyük bir ordu birliğine dönüşüyor, Ölümlerle parıldıyor. Şiddetli büyük bir ordu haline geliyordu.

Silahların renklerinden yeşile bürünmüş bir ordu topluluğu ki, eğer onunla Aden dağını atsalar, elbette o dağ hiç yaratılmamış gibi yok olup giderdi.

Dikenli bitkilerin üzerinde köpeklerin veya saldırgan aslanların yürüyüşüyle yürüdüğümüz zaman,

Sanki ayaklarım ellerinin yerine koyan atlar gibi olduk.

Öyle ki, yedilmelerinden bazen ayakları birbirinden ayrılır, bazen birleşir.

Her mükemmel zırh içinde kalelenip korunma vaziyetine geçtikleri zaman,

Tıpkı hareketli rüzgarı esen derin bir su gibi iyi dokunmuş birtakım zırhlarla ki, onların etekleri ayakkabılarımıza değmektedir.

Davud'un dokumasından ve Al-i Muharrikin dokumasmdandır."

Ebu Davud, Ömer b. Hattab tariki ile Ebu Ayle el-Ahmesî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.), SakifLilerle gaza yaptı. Sahr bunu işitince Ra-sûlullah'a imdad için atma bindi, süvarileriyle birlikte Taife geldi. Oradan -fetih nasip olmadan- ayrılıp gittiğini gördü. Taiflilerin, Ra-sûlullah'm hükmüne razı olmalarına dek Taif sarayının yanından ayrılmamaya yemin etti ve ayrılmadı da. Nihayet Taifliler, Rasûlullah (s.a.v.)'m hükmüne razı oldular. Sahr da Rasûlullah'a şu mealde bir mektup yazdı:

"İmdi, Sakifliler senin hükmüne inip razı olmuşlardır ya Rasû-lallah. Ben atlılarımla birlikte onları sana götürüyorum."

Rasûlullah (s.a.v.) da insanların namaz için camiye toplanmalarını emretti ve Ahmes için on kez şu duayı tekrarladı.

"Allahım, süvarilerini ve piyadelerini Ahmes'e mübarek kıl."

Nihayet Ahmes ile Taifliler Medine'ye geldiler. Muğire b. Şube dedi ki:

- Ya Rasûlallah, Müslümanların dahil oldukları dine ben de girdim. Ama Sahr, yine de benim halamı esir aldı.

Rasûlullah (s.a.v.), Sahr'ı çağırdı ve ona şöyle dedi:

- Ey Sahr! Bir kavim Müslüman olursa canlarını ve mallarını bize karşı korumuş olur. Sen Muğire'ye halasını geri ver.

Bunun üzerine Sahr da, halasını Muğire'ye geri verdi. İslâm'a girmeyip kaçan ve kendilerine ait bir suyu terkedip giden Ben Süleym kabilesine ait bir suyu, kendisine vermesi için Rasûlullah'tan talepte bulundu ve: "Ya Rasûlallah! Beni ve kavmimi o suyun yanma yerleştir." dedi. Rasûlullah da olur, dedi. Onu kavmi ile birlikte oraya yerleştirdi. Fakat daha sonra o suyun önceki sahipleri olan Eslemiler Müslüman oldular. Satırın yanına gelip sularını kendilerine geri vermesini istedilerse de o, bunu kabul etmedi. Bunun üzerine onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah! Biz Müslüman olduk ve suyumuzu geri vermesi için Sahr'ın yanma gittik. Ama o, isteğimizi kabul etmedi.

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

- Ey Sahr! Bir kavim Müslüman olursa canlarını ve mallarını bize karşı korur. Sularını kendilerine geri ver.

- Olur ey Allah'ın peygamberi.

Ravi Ebu Ayle el-Ahmesî diyor ki: O esnada Rasûlullah (s.a.v.)'m, Sahr'dan cariyeyi ve suyu almasından ötürü utamp da yüzünün kızardığını gördüm."

Bunu sadece Ebu Davud rivayet etmiştir ve senedinde ihtilaf vardır.

Ben derim ki: İlâhî hikmet, fethin o seneye ertelemesini gerektirmişti ki; Taiflilerin -öldürülerek- kökleri kazılmasın. Çünkü önceki kısımlarda da anlatıldığı gibi Peygamber (s.a.v.), Taife gittiği zaman onları Allah'a ima^ıa ve kendisini yanlarında barındırmaya davet etmişti ki, yüce Rabbinin mesajını ve risaletini tebliğ edebilsin.

Amcası Ebu Talib'in vefatından sonra bu maksadla Taife gitmişti, ama onlar onun bu isteğini kabul etmediler ve sözünü reddedip yalanladılar. O da kederli bir şekilde Taif ten Mekke'ye geri döndü. Ancak Karnu's-Seâlib denen yerde ayıldı. Baktı ki, tepesinde bir bulutun içinde Cebrail görünüyor. Dağların meleği ona şöyle seslendi:

- Ya Muhammedi Rabbin sana selam söylüyor ve kavminin sana söylediklerini de işitti. Dilersen Ahşebeyn dağlarım onların

üzerine bırakır, onları altta ezerim, ne dersin?
- Hayır, onların azaplarının ertelenmesini isterim. Umulur ki, Cenâb-ı Allah, onların nesillerinden sadece kendisine ibadet eden ve kendisine ortak koşmayan kimseleri yaratır.
"Hayır onların azaplarının ertelenmesini isterim." sözü gerçekten münasib bir sözdü ki, kaleleri zorla fethedilip de baştan sona Taifliler öldürülmesin. Ve fetihleri ertelensin de bilahare ertesi senenin ramazan ayında Müslüman olarak Medine'ye gelsinler.
Bununla ilgili açıklama ileride de verilecektir inşaallah.[1]

Peygamber (S.A.V.)İn Taiften Dönüşü Ve Hüneyn Gününde Hevazinlilerden Ele Geçirdiği Ganimetleri Mekke'y Umre İçin Girmeden Önce Cirâne'de Paylaştırması

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Taif ten ayrılıp Dehna üzerinden yola çıktı ve beraberindeki insanlarla birlikte Cirâ-ne'de konakladı. Yanında da Hevazinlilerden birçok esir bulunmaktaydı. Sakif ten ayrılıp yola çıktığı gün ashabından bir adam ona şöyle demişti:
- Ya Rasûlallah onlara beddua et. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle demişti:
- Allah'ım, Sakiflilere hidayet nasib et. Onları Medine'ye getir. Sonra Hevazin'in elçileri, Cirâne'de Rasûlullah'm yanma geldiler.
Rasûlullah in yanında Hevazin'in esirlerinden 6.000 çocuk ve kadın vardı. Develerden ve koyunlardan ise ganimetlerin ne miktarda olduğu bilinemeyecek kadar çoktu.
İbn İshak, Amr b. Şuayb'ın dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn'de Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber idik. Hevazinlilerin mallarını ve esirlerini ele geçirdiği zaman Hevazin heyeti Müslüman olarak Cirâne'de gelip Rasûlullah'la görüştü ve ona şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, biz senin ehil ve aşiretiniz. Sana gizli kalmayan bir bela bize isabet etmiştir. Bize lütfeyle ki, Allah da sana lütfetsin.
Hatipleri Züheyr b. Sured Ebu Sured kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, senin teyzelerin ve sana küçükken bakan, süt emziren, bakıcı kadınlar şimdi ağıllardadır. Eğer biz Haris b. Ebi Şemr'e veya Numan b. Münzir'e süt emzirmiş olsaydık, sonra başımıza gelen bu musibet gibi bir musibet üzerimize gelseydi, onun bize şefkat ve ltitfunu umardık. Oysa ki, sen, kendisine bakılıp büyütülenlerin en hayırhsısm."
Hatip böyle dedikten sonra şu şiiri okumaya başladı:
"Ya Rasûlallah, bize kerem edip lütfeyle.
Çünkü sen, kendisinden kerem umup lütuf beklediğimiz bir kimsesin.
Kader tarafından engellenen bir memlekete lütfet.
Ki, zaman boyunca onun durumları perişan ve darmadağındır.
Zaman boyunca keder ve hüzün üzere esefleniriz.
Kalblerimizin üzerinde keder ve hüzün örtüleri vardır.
Yayılan ve her tarafa saçılan nimetlerle bu zayiatımız telafi edilmezse,
Ey insanlar içinde en fazla yumuşak huylu olan ve ne dendiğinde halim olan,
Küçüklüğünde sütünü emdiğin kadınlara lütfet.
O kadınlar ki, memelerinden senin ağzına saf inciler dolardı.
Küçüklüğünde sütünü emdiğin kadınlara lütfet.
Hani her gidip gelişinde bakımını yapıp süslerlerdi seni.
Bizi ölümü gelen kimseler gibi kılma.
Bize hayat hakkı tam, biz çiçekler gibi az bir aşiretiz.
Nimetlere başkaları tarafından nankörlükle mukabele edilse bile biz şükrederiz.
Bugünden sonra da bizde çok iyilikler saklı kalacaktır."
Rasûlullah (s.a.v.) da onlara şöyle sordu:
- Sizin çocuklarınız ve kadınlarınız mı size daha sevgilidir, yoksa mallarınız mı?
- Ya Rasûlallah, bizi mallarımızla soylarımız ve haseblerimiz arasında muhayyer kıldın. Aksine biz kadınlarımızı ve çocuklarımızı geri alırsak, bu bizim daha çok hoşumuza gider.
- Benim ve Abdülmuttalib oğullarının elinde bulunanlar sizindir. Ben öğle namazını insanlara kıldırdığım zaman kalkınız ve: "Biz Ra-sûhıllah'm Müslümanlara, Müslümanların da Rasûlullah'a, çocuklarımızla kadınlarımız hakkında bize şefaatç olmasını diliyoruz." deyin. Ben de kendimdekileri veririm ve sizin için onlardakini de isterim.
Rasûlulîah (s.a.v.), cemaata öğle namazını kıldırdığı zaman Sa-kifliler ayağa kalktılar ve Rasûlullah'm onlara öğrettiği şekilde konuştular. Rasûlullah da şöyle dedi:
- Benim ve Abdülmuttalib oğullarının yanında olanlarını size veriyorum.
Bunun üzerine Muhacirler şöyle dediler:

- Bizdekiler de Rasûlullah (s.a.v.)'mdır. Ensâr da şöyle dedi:
- Bizdekiler de Rasûlullah (s.a.v.)'mdır. Akra b. Habis ise şöyle dedi:
- Ama ben ve Beni Temim kabilesi hiçbir şey vermeyiz. Uyeyne b. Hısn da şöyle dedi:
- Bana ve Beni Fezara'ya gelince biz de vermeyiz. Abbas b. Mirdas es-Sülemî şöyle dedi:
- Hayır, bilakis yanımızda olan şey, Rasûlullah (s.a.v.)ındır. Abbas b. Mirdas, Beni Süleym kabilesine, "Beni zayıf bıraktınız." dedi. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Dikkat edin. Sizden kim bu esirlerden hakkını elinde tutarsa na her şahıs karşılığında (bundan sonra) elime geçen ilk esirlerden altı hisse verilecektir. Artık çocukları ve kadınlarını geri veriniz.

Rasûlullah (s.a.v!) daha sonra bineğine bindi. Halk da onun peşine düştü. Şöyle diyorlardı:
- Ya Rasûlallah! Bize ganimetlerimizi taksim et.

Öyle ki, onu bir ağaca sığınmaya zorladılar. Cübbesi ağaca takıldı. O, şöyle buyurdu:
- Ey insanlar! Bana cübbemi veriniz. Vallahi eğer sizin için Tiha-me'nin ağaçları sayısınca develer ve sığırlar olsa, elbette onu size taksim ederdim. Ben ne cimriyim, ne korkağım, ne de yalancıyım. Benden böyle birşey göremeyeceksiniz.

Sonra bir devenin yanına vardı. Hörgücünden biraz yün aldı ve onu parmakları arasına koydu. Sonra yukarı kaldırıp şöyle buyurdu:
- Ey insanlar, vallahi benim sizden alman ganimetinizden ve şu yün parçasından ancak beşte bir hissem vardır. Beşte birde size geri verilmiştir. İpliği, iğneyi geri veriniz. Çünkü hıyanet, ehli üzerine utanç olur. Kıyamet gününde ateş ve utançların en çirkini olacaktır.

Bunun üzerine Ensâr'dan bir adam, kıl ipliklerinden bir büklüm getirdi ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bu büklüm ipliği aldım ki, onunla benim sırtı yaralı binek deveme eğer altından bir keçe yapayım.
- İşte ondaki payım senin olsun.
- İş bu dereceye varınca benim ona ihtiyacım yok.

Ensârî böyle dedikten sonra o yünü ganimet mallarının içine at-
bit .

Bu ifadelerin akışından da anlaşılıyor ki Peygamber (s.a.v.), ganimet taksiminden Önce esir aldıkları cariyeleri onlara geri vermiştir. Nitekim Muhammed b. İshak b. Yesar da -Musa b. Ukbe ile diğerlerinin hilafına- bu görüşe katılmıştır.

Sahih-i Buharî'de, Leys tariki ile Mervan b. Hakem'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Hevazin heyeti, Müslüman olarak geldikleri ve mallarıyla kadınlarının kendilerine geri verilmesini istedikleri zaman, Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp onlara şöyle dedi: "Gördükleriniz benimle beraberdir. Sözün en çok hoşuma gideni doğru olanıdır. İki grubtan birini seçin. Ya cariyeleri veya malları alın. Ben bunu sizin için bekletmiştim."

Taif dönüşünden sonra Rasûlullah (s.a.v.), esir olarak alman kadınları ve ganimetleri taksim etmedi. Taif heyetini on küsur gece bekledi. Taifliler, Rasûlullah (s.a.v.)'m mallarını ve cariyelerini birlikte değil de, ikisinden birini kendilerine vereceğini anlayınca dediler ki: "Biz esir olarak alınan kadınlarımızı geri almayı tercih ederiz."

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlar arasından kallap Allah'a layıkıyla hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:

"İmdi, şu (Taifli) kardeşleriniz tevbe ederek gelmişlerdir. Ben de kendilerinden alman esir kadınları iade etmeyi uygun görüyorum. Sizden de bunu hoş gören varsa böyle yapsın. Yok eğer payını elinde tutmak isteyeniniz varsa yine bunlara iade etsin ki, Allah'ın bize ganimet olarak vereceği ilk maldan kendisine verelim de kendisini razı edelim."

İnsanlar kalkıp şöyle dediler:
- Ya Rasûlallah; biz senin teklifini hoş gördük. Ellerimizdeki esir kadınları sahiplerine geri vereceğiz.

Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:
- Şimdi bu esir kadınları Taiflilere geri vermemize sizden kim izin veriyor, kim izin vermiyor. Biz bunu bilemiyoruz. Herkes geri dönsün. Ancak temsilcileriniz kararınızı bize bildirmeye gelsinler.

Oradaki insanlar geri döndüler. Temsilcileriyle konuştular. Sonra temsilcileri, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip arkadaşlarının bu teklifi hoş karşıladıklarım ve esir kadınları Taiflilere geri vermeye müsaade ettiklerini beyan ettiler."

Hevazinli esir kadınlar hakkında bize ulaşan haber budur.

Buharı, ez-Zührî kanalı ile Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hüneyn dönüşünde bir ara Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında idim. Bazı kimseler de onun yanında duruyorlardı. Ganimetlerin kendilerine taksim edilmesini istediler. Öyle ki, Araplardan bazıları onu sıkıştırdılar. O da bir ağacın altına sığınmak mecburiyetinde kaldı. Abası ağacın dallarına takıldı ve üzerinden sıyrıldı. O da durup şöyle buyurdu:
- Abamı bana geri verin. Eğer şu dikenler sayısınca yanımda ganimet olsaydı bile onu aranızda taksim ederdim. Sonra siz beni ne cimri, ne yalancı, ne de korkak bulurdunuz."

İbn İshak, Ebu Vecre Yezid b. Abid es-Sa'dî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib'e Rayta binti Hilal b. Hayyan b. Umeyre adındaki cariyeyi verdi. Osman b. Affan'a da Zeyneb binti Hayyan b. Amr b. Hayyan adındak cariyeyi verdi. Ömer'e de bir cariye verdi. Ömer, bu cariyeyi oğlu Abdullah'a hibe etti."

İbn ishak, Nafi kanalı ile Ömer'in oğlu Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

'Ben o cariyeyi Beni Cumah'tan olan dayılarımın yanına götürdüm ki; benim için süsleyip hazırlasınlar. Ben de Beyt'i tava edeyim, sonra onların yanma gideyim ve o cariye ile gerdeğe gireyim. Mescid-i Haram'a geldim. Bir de baktım ki, insanlar koşuşuyorlar, onlara:
- Neyiniz var, size ne oluyor? diye sordum.
Onlar da:
- Rasûlullah (s.a.v.), kadınlarımızı ve çocuklarımızı bize geri verdi, dediler.
Ben de:
- İşte cariyeniz. Beni Cumah kabilesindedir, gidin alın, dedim. Onlar da gidip onu oradan aldılar."
İbn İshak dedi ki: "Uyeyne b. Hısn'a gelince; o, Hevazinli esirlerden acuze (yaşlı) bir kadını aldı. Alırken de: "Acuze bir kadı alıyorum. Öyle sanıyorum ki, kabilesi içinde soyludur. Belki de fidyesi büyük olur." dedi. Rasûlullah (s.a.v.), esir kadınları Hevazinlilere altı hisse ile geri verdiğinde Uyeyne, o acuze esireyi geri vermeye yanaşmadı. Züheyr b. Sured ona şöyle dedi:
- Onu gönder, vallahi o kadının ağzı serin değildir. Memesi tombul değildir. Karnı çocuk doğuracak değildir. Kocası da onu kaybettiğine üzülecek değildir. Hele sütü hiç bol değildir. Allah'a yemin ederim ki o kadın, yaşça kadınların orta hallisi değildir. Vücudça da ideal değildir.
Bunun üzerine Uyeyne, altı hisse karşılığında o acuze esireyi geri verdi."
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de ganimetleri taksim ettiğinde her erkeğe dört deve ve kırk koyun düştü.
Muhammed b. İshak tariki ile Seleme, Abdullah b. Ebi Bekr'in şöyle dediğim rivayet etmiştir: Hüneyn'de hazır bulunan bi adam şöyle dedi:
"Vallahi ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanı başında devem üzerinde gitmekte idim. Ayağımda sert bir ayakkabı vardı. Devem, Rasûlullah (s.a.v.)'m devesini sıkıştırdı. Ayakkabımın ucu Rasûlullah (s.a.v.)'m bacağına değdi ve onu incitti. O da ayağıma kırbacıyla vurup: "Beni incittin. Biraz öteye git." dedi. Ben de yanından ayrıldım. Ertesi sabah Rasûlullah (s.a.v.)'m beni aramakta olduğunu gördüm. Dedim ki: "Vallahi ben dün Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayağını incittiğim için beni arıyor." Yanma gittim, ne söyleyeceğini beklemeye başladım. Şöyle dedi:
- Dün benim ayağımı incittin. Ben de kırbaçla senin ayağına vurdum. Şimdi o kırbaç darbesinin karşılığını sana vermek için seni buraya çağırdım.
Ayağıma vurduğu darbeye karşılık, Rasûlullah (s.a.v.) bana seksen koyun verdi."
Bundan da anlaşılıyor ki Rasûlullah (s.a.v.), ganimetlerin taksiminden sonra Hevazinlilere, kendilerinden esir olarak alman kadın-' lan iade etmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Arim kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Mekke'yi fethettik. Sonra Hüneyn gazvesine gittik. Müşrikler -gördüğüm en güzel yünlü elbiseleri giyinmiş olarak- karşımıza çıktılar. Süvariler sıraya dizildiler. Sonra savaşçı piyadeler saf tuttular. Sonra arkada kadınlar saf tuttular. Kadınların arkasında küçük baş hayvanlar, onların da arkasında büyük baş hayvanlar sıraya dizildiler. Kalabalık bir ordu teşkil etmiştik. Sayımız 6.000 kadardı. Süvarilerin başında Halid b. Velid vardı. Sonra süvarilerimiz arkamıza sığınmaya başladılar. Çok geçmeden süvarilerimiz geri çekildiler. Bedeviler de firar ettiler. Bildiğimiz bazı kimseler de kaçtılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey Muhacirler, ey Muhacirler, ey Ensâr neredesiniz? diye seslenmeye başladı.
Biz de:
- Buyur ya Rasûlallah, diye cevab verdik. Rasûlullah (s.a.v.) ilerledi. Allah'a yemin ederim ki, düşmanın karşısına çıktığımızda Allah onları hezimete uğrattı. İşte biz o ganimetleri orada ele geçirdik. Sonra Taife gittik. Onları kırk gece kadar muhasara altında tuttuk. Sonra Mekke'ye döndük. Mekke'ye inip konakladık. Rasûlullah (s.a.v.), her adama yüz veya ikiyüz hisse veriyordu.
Ensârîler, kendi aralarında konuşmaya başlayıp şöyle dediler: "Kendisiyle savaşana hisse veriyor da, kendisine karşı savaşmayana vermiyor, bu nasıl iştir?"
Onların bu sözleri Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştı. O da Muhacirlerle Ensâr'm reislerinin yanma gelmelerini emir buyurdu ve şöyle dedi: "Ensârımdan (veya Ensâr'dan) başkası yanıma girmesin." Biz de bu emir üzerine Rasûlullah'm çadırına girdik. Çadır doldurduk. O şöyle buyurdu:
- Ey Ensâr topluluğu, kulağıma gelen bu sözler nelerdir?
- Sana ne gelmiş ya Rasûlallah?
- Bana bir söz geldi.
- Şana ne geldi ya Rasûlallah?
- İstemez misiniz ki, insanlar malları alıp götürsünler, siz de Ra-sûlullah'ı alıp götüresiniz ve onu evlerinize koyasmız? Siz buna razı olmaz mısınız?
- Razı olduk ya Rasûlallah."
Bu rivayette garib olan bazı sözler vardır. Şöyle ki: Güya Müslümanlar, Hevazin savaşma 6.000 kişi olarak katılmışlardır. Oysa ki onlar o savaşta 12.000 kişi idiler. Yine bu rivayette geçen bir cümlede şöyle denmektedir: "Müslümanlar, Taifi kırk gece kuşatma altında tuttular." Oysa ki, Taif i bir aya yakın veya yirmi geceden az süre ile kuşatma altında tutmuşlardı.

Doğrusunu Allah bilir.
Buharî, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Cenâb-ı Allah'ın, Hevazinlilerin mallarından ganimet olarak bir kısmını Rasûlüne vermesi esnasında o, bazı kimselere yüzer deve pay vermişti. Bunun üzerine Ensâr'dan bazıları şöyle demişlerdi:
- Allah, Rasûlullah (s.a.v.)'ı affetsin. O, Kureyşlilere ganimet malı veriyor, ama bizim kılıçlarımızdan Kureyşlilerin kanları damlamakta olduğu halde bize pay vermiyor.
Ensâr'm böyle dedikleri Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştırıldı. O da En-sârîlere haber salıp yanma çağırttı. Onları deriden yapılma çadırında topladı. Çadırına Ensâr'dan başkasını çağırmamıştı. Onlar, çadırda toplandıklarında ayağa kalkıp şöyle sordu:
- Sizden bana ulaşan söz nedir? Ensâr'm fakihleri şu cevabı verdiler:
- Ya Rasûlallah, bizim reislerimiz herhangi birşey söylemiş değildirler. Ama bizden yeni yetme bazı kimseler dediler ki: "Allah, Rasûlullah (s.a.v.)'ı affetsin. Kureyşlilere ganimet malından pay veriyor, ama bizim kılıçlarımızdan Kureyşli kafirlerin kanları damlamakta olduğu halde bize pay vermiyor."
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Ben, küfürden yeni ayrılmış bazı kimselere mal vererek onların kalblerini İslâm'a ısındırıyorum, ama siz, insanların malları alıp götürmelerine ve sizin de peygamberi kendi evlerinize götürmeye razı olmaz mısınız? Vallahi sizin Rasûlullah'ı beraberinizde götürmeniz, ganimetleri yanınızda götürmenizden daha hayırlıdır.
- Razı olduk ya Rasûlallah.
- İleride siz daha şiddetli dışlanmalar göreceksiniz. Allah'a ve Rasûlüne kavuşuncaya kadar sabredin. Ben Havz-ı Kevser'in başında bulunacağım."
Enes dedi ki: Ensârîler sabredemediler.
Buharî ve Müslim, İbn Avf kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Hüneyn günü olduğunda Hevazinlilerle karşı karşıya gelindi. Peygamber (s.a.v.)'in yanında 10.000 kişi vardı. Fetih esnasında serbest bırakılan Mekkeliler de beraberinde idiler. Ancak bunlar cepheden döndüler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
- Ey Ensâr topluluğu! diye seslendi. Onlar da:
- Buyur ya Rasûlallah, sana saadetler dileriz ve işte senin huzu-rundayız, dediler. Rasûlullah (s.a.v.), bineğinden inip şöyle dedi:
- Ben, Allah'ın kulu ve elçisiyim.
Müşrikler, hezimete uğradılar. Rasûlullah (s.a.v.), Mekkelilere ve Muhacirlere ganimetten pay verdi. Ama Ensar'a birşey vermedi. Onlar da bu hususta biraz konuştular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v), onları çağırdı ve çadırında topladı. Onlara şöyle dedi:
- İnsanların koyunları ve develeri alıp götürmelerine, sizin de Rasûlullah'ı alıp götürmenize razı olmaz mısınız? Eğer insanların hepsi bir vadiye doğru gitseler, Ensâr da başka bir vadiye doğru gitse, ben mutlaka Ensâr'ın gittiği vadiye giderim."
Sonra Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'ı topladı. Onlara şöyle dedi:
- Doğrusu Kureyşliler, cahiliyetten ve musibetten yeni kurtulmuşlardır. Ben onların yaralarını sarmak ve gönüllerini İslâm'a ısındırmak istedim. İnsanların dünyalığı alıp geri gitmelerine ve sizin de Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte evlerinize geri dönmenize razı olmaz mısınız?
- Evet, razı oluruz.
- İnsanların tamamı bir vadiye, Ensâr da başka bir vadiye gitse, mutlaka Ensâr'm gittiği vadiye giderim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Süfyan'a, Uyeyne'ye, Akra'a, Süheyl b. Amr'a, Hüneyn gününde sondaki kimseler arasında ganime payı verdi, Ensâr şöyle dedi:
~ Kureyşli müşriklerin kanları bizim kılıçlarımızın ağzından damlamakta iken Rasûlullah, onlara ganimet payı veriyor ve onlar bu _ malları alıp götürüyor. Bu nasıl iştir?
Bu söz, Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştı. O da Ensâr'ı kendi çadırında toplantıya çağırdı. Ensâr geldi, çadır dolup taştı. Rasûlullah kalkıp onlara şöyle sordu:
- Sizden başkası aranızda var mıdır?
- Hayır, sadece kız kardeşlerimizin oğulları vardır.
- Kız kardeşlerin oğulları da kavimden sayılır. Şimdi siz şöyle ve şöyle dediniz mi?
- Evet...
- Siz benim iç çamaşınmsmız. Başkaları ise üst çamaşırlarımdır. İnsanların koyun ve develeri alıp götürmelerine, sizin de Rasûlullah (s.a.v.)'ı kendi diyarınıza götürmenize razı olmaz mısınız?
- Evet, razı oluruz.
- Ensâr, benim sırdaşım ve yakmlarımdır. Eğer bütün insanlar bir vadiye gitseler, Ensâr ise başka bir vadiye gitse mutlaka ben, Ensâr'm gittiği vadiye giderim. Eğer hicret olmasaydı, ben Ensâr'dan bir adam olurdum."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ebi Adiy kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ey Ensâr topluluğu! Ben size geldiğimde siz sapık kimseler değil iniydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizi hidayete erdirdi?

Ben sizin yanınıza geldiğimde siz darmadığınık halde değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizleri derleyip toparladı? Ben size geldiğimde sizler birbirinize düşman değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla kalbleri-nizi birbirinize ısındırdı?
- Evet ya Rasûlallah, öyleydik.
- Peki niye demiyorsunuz ki, sen korkulu halde iken yanımıza geldin. Biz sana emniyet verdik. Sen kovulmuş olarak yanımıza geldin. Biz seni barındırdık. Sen yardımsız olarak yanımıza geldin. Biz sana yardım ettik?
- Hayır, aksine Allah ve Rasûlünün minneti bizim üzerimizdedir." Buharı, Musa b. İsmail kanalı ile Abdullah b. Zeyd b Asım'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn gününde ele geçirdiği ganimetleri müellefe-i kuluba taksim etti. Ensâr'a birşey vermedi. Onlar diğerlerinin ganimet ele geçirmesine rağmen kendilerine birşey verilmediği için kalblerinde bir kırgınlık hissettiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara hitapta bulunarak şöyle dedi:
- Ey Ensâr topluluğu! Ben size geldiğimde siz sapık kimseler değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizi hidayete erdirdi. Siz darmadağın kimseler değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizin kalblerinizi birbirine ısındırdı? Ben yanınıza geldiğimde siz muhtaç kimseler değil miydiniz ki, Allah benim vasıtamla sizleri zengin kıldı?
Buna benzer bazı şeyler daha söyledi. Nihayet Ensâr şöyle dedi:
- Allah ve Rasûlünün minneti bizim üzerimizde daha fazladır.
- Ama isterseniz siz de şöyle diyebilirsiniz: Sen bizim yanımıza gelirken şöyle ve şöyle idin. Durumun şöyle ve şöyle idi Ama siz, insanların koyunları ve develeri alıp götürmelerine, sizin de Rasûlul-lah'la birlikte evlerinize gitmenize razı olmaz mısınız? Eğer hicret olmasaydı ben Ensâr'dan bir adam olurdum. İnsanların tamamı bir vadiye gitseler, Ensâr ise başka bir vadiye gitse ben mutlaka Ensâr'ın vadisine giderim. Ensâr benim iç çamaşırımdır. Diğer insanlar ise benim üst çamaşırlarımdır. Benden sonra siz daha şiddetli dışlanmalarla karşılaşacaksınız. Ama havuz başında benimle buluşuncaya dek sabredin."
Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.), ele geçirdiği ganimetleri Kureyşli müelîefe-i kuluba ve diğer Araplara taksim etti. Ensâr'm ise bu ganimetlerden az veya çok payı olmadı. İşte bu Ensârîler, kendi içlerinde bir kırgınlık hissettiler. Öyle ki, sözcüleri:
- Allah'a yemin ederim ki, Rasûîullah, kendi kavmi ile buluştu artık, dedi. Sa'd b. Ubade de Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah» Ensâr'dan şu grub sana karşı içlerinde bir kırgınlık hissetmişlerdir.
- Niçin?
- Şu ganimetleri kendi kavmine ve diğer Araplara taksim etmenden ve Ensâr'a birşey vermemenden dolayı.
- Ey Sa'd! Bu hususta sen hangi taraftansın?
- Ben kendi kavmimden bir adamım.
- Öyleyse kavmini şu bahçede benim için topla. Toplandıkları zaman bana haber ver.
Sa'd, Rasûlullah'm yanından çıktı.. Ensâr'ı toplantıya çağırdı. Onları Rasûlullah'm gösterdiği bahçede topladı. Muhacirlerden bir adam geldi. Ona da izin verildi. Hepsi toplantı yerine girdiler. Başkaları geldiğinde onları geri çevirdi. Ensâr'm bütün fertleri toplantıya iştirak ettiler. Sonra Sa'd gidip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Ensârîler, toplamamı emrettiğin yerde toplanmış, seni bekliyorlar.
Rasûlullah (s.a.v.) da toplantıya geldi. Kalkıp hitabta bulundu. Layıkı veçhiyle Allah'a hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Ey Ensâr topluluğu! Ben size geldiğimde siz sapık kimseler değil miydiniz ki, Allah sizi hidayete erdirdi, siz yoksul kimseler değil miydiniz ki, Allah sizi zengin kıldı. Siz düşman kimseler değil miydiniz ki, Allah kalblerinizi birbirine ısındırdı?
- Evet..
- Ey Ensâr topluluğu! Niye cevap vermiyorsunuz?
- Ne diyelim ya Rasûlallah? Sana ne cevap verelim? Allah ve Rasûlünün minneti üzerimizdedir.
- Vallahi isteseydiniz şöyle diyebilirdiniz, doğru söyler ve sözünüz de tasdik edilirdi. Şöyle diyebilirdiniz: Sen yanımıza kovulmuş olarak geldin, biz seni barındırdık. Sen yanımıza yoksul olarak geldin, biz sana ihsanda bulunduk. Sen ürkmüş olarak yanımıza geldin. Biz sana güven verdi'k ve emniyete aldık. Sen yardımsız olarak yanımıza geldin, biz sana yardım ettik.
- Asıl minnet, Allah ve Rasûlünündür.
- Ey Ensâr topluluğu! Bir kavmin kalbini İslâm'a ısındırmak için kendilerine verdiğim azıcık bir dünyalıktan ötürü kalbinizde kırgınlık mı hissettiniz? Oysa ben, Allah'ın size İslâmiyet'i pay olarak verişine sizleri bırakmıştım. Ey Ensâr topluluğu İnsanların deve ve koyunları alıp evlerine dönmelerine, sizin ise Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte evlerinize dönmenize razı olmaz mısınız? Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, insanların tamamı bir vadiye doğru gitseler, öte yandan Ensâr da başka bir vadiye doğru gitse, ben mutlaka Ensâr'm gittiği vadiye giderim. Eğer hicret olmasaydı ben En-sâr'dan bir adam olurdum. Allahım, Ensâr'a, Ensâr'm çocuklarına, çocuklarının çocuklarına merhamet et.
Rasûlullah'm bu konuşması üzerine orada toplananlar sakalları ıslanıncaya kadar ağladılar ve:
- Rab olarak Allah'a, ganimet payı olarak da Rasûlüne razı olduk, dediler ve oradan ayrılıp gittiler."

İmam Ahnıed b. Hanbel, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ensâr'dan bir adam, kendi arkadaşlarına şöyle dedi: Ama vallahi ben size şunu anlatıyordum ki, eğer işler düzene girseydi, o başkalarını size tercih ederdi!
Bu sözü diyen adamı şiddetle reddettiler ve kovdular. Bu haber Rasûlullah (s.a.v.)'a varınca o, Ensâr'm yanma gelip onlara bazı şeyler söyledi ki, sözlerini aklımda tutamadım. Ensâr da: "Evet, öyledir ya Rasûlallah." dediler. Sonra Rasûlullah: "Siz ata binmiyordunuz." dedi. O, onlara ne dediyse onlar: "Evet, öyledir ya Rasûlullah." diye cevap veriyorlardı."
Süfyan b. Uyeyne, Ömer b. Said b. Mesruk kanalı ile Rafi b. Ha-dic'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v,), Hüneyn ganimetinden müellefe-i kuluba yüzer deve verdi. Ebu Süfyan b. Harb'e 100, SafVan b Ümeyye'ye 100, Uyeyne b. Hısn'a 100, Akra b. Habis'e 100, Alkame b. Ulase'ye 100, Malik b. Avf a 100 deve verdi. Abbas b Mirdas'a 100'den az verdi. Bunun üzerine Abbas, şöyle dedi:
"Benim yağmam ile Ubeyd'in yağmasını, Uyeyne ile Akra'nın yağması ortasında taksim ettin.
Hısn ile Habis, toplumda Mirdas'tan daha üst kimseler değildiler. Ben onlardan daha aşağı bir kimse değilim. Bugün alçalan kimse artık yükselenıez. Ben savaşta savunan bir kimse idim. Bana ne birşey verildi, ne de verilmedi."
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Abbas b. Mirdas'm payım da 100'e çıkardı."
Musa b. Ukbe ile Urve b. Zübeyr ve İbn İshak'm rivayetlerine göre Abbas b. Mirdas şöyle demiştir:
"Bir yağma idi ki, onu atın tayı üzerinde ovalık yerde hamle yaparak, uyumakta olan kavmimi uyandırmakla, insanlar uyudukları zaman kendim uyumadığım bir zamanda elde etmiştir.
Böylece benim yağma ettiğim, ganimet olarak aldığım ve Ubeyd'in ganimet aldığı şeyler, Uyeyne ile Akra arasında taksim edildi.
Oysa ki, ben savaşta kavmimden düşmanı geri savan bir kişiliğe sahiptim. Bana ne birşey verildi, ne de verilmedi.
Ancak birkaç küçük deve ki, ancak onların dört ayaklarının sayısınca bana verildi.
Ne Hısn, ne de Habis toplumda babam Mirdas'tan üstün olamadılar.
Onlardan herhangi birinin aşağısında değilim. Bugün alçalan kişi yüks elemez."
Urve ile Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet ettiler: Abbas b. Mirdas'm bu şiiri, Rasûlullah (s.a.v)'a ulaştı. O da Abbas'a şöyle sordu:
- Benim ganimetim ve Ubeyd'in ganimeti, Akra ile Uyeyne arasında taksim edilir oldu, diyen sen misin?
Ebu Bekir dedi ki:
- Ya Rasûlallah, böyle demedi, ama vallahi sen bir şair değilsin ve bu şiir de sana yaraşmaz.
- Ya nasıl söyledi?
Ebu Bekir de şiiri okudu. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "İkisi de aynıdır. Hangisi ile başlarsa sana zarar vermez."
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Onun dilini benden kesin." dedi. insanlar gerçekten onun dilinin kesilmesi istendiğini sanarak korktular. Oysa ki Rasûlullah (s.a.v.), ona ganimetten bir miktar daha verilmesini kasdetmişti. Yukarıdaki şiirde geçen Ubeyd, şairin atının adıdır.
Buharî, Muhammed b. Ala kanalı ile Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mekke ile Medine arasındaki Cirâne'de konaklamakta olan Rasûlullah (s.a.v,)'m yanında idim. Yanında Bilal de vardı. Bedevinin biri, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip ona şöyle dedi:
- Bana verdiğin sözü yerine getirmeyecek misin?
- Sana müjdeler olsun.
- Bana bu sözü çok söyledin.
Rasûlullah (s.a.v.), öfkeli halde Ebu Musa'ya ve Bilal'e dönüp: "Bu adam müjdeyi reddetti. Siz kabul edin." dedi. Sonra bir bardak su getirilmesini emretti. O su ile elini ve yüzünü yıkadı. Sonra o suyun içine tükürdü ve:
- Bu sudan için, bunu yüzünüze ve boğazınıza dökün ve müjdelenin, dedi. Onlar da o su bardağını aldılar ve emredileni yaptılar. Perde gerisinden Ümmü Seleme:
- O sudan birazını da annenize ayırın, dedi. Onlar da suyun bir kısmını ayırıp ona verdiler.
Buharî, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)la birlikte yürüyordum. Üzerinde Necran yapısı, kaim astarlı bir aba vardı. Bedevinin biri gelip abasını sertçe çekti. Öyle ki, abanın Rasûlullah'm yakasında o sertçe çekmeden dolayı iz bıraktığını gördüm. Bedevi ona şöyle dedi:
- Allah'ın, senin yanındaki malmdan bir kısmının bana verilmesini emret.
Rasûlullah, ona dönüp baktı, güldü, sonra ona bir miktar mal verilmesini emretti."
İbn İshak, Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m kendilerine yüzer deve ganimet verdiği kimselerin adlarım şöyle sıralamıştır: Ebu .Süfyan Sahr b. Harb, Ebu Süfyan'm oğlu Muaviye, Hakim b. Hizam, Haris b. Kelde (Beni Abdud-Dar'm kardeşidir. Alkame b. Ulase, Ala b. Harise es-Sekafî (Beni Zühre'nin müttefikidir.), Haris b. Hişarn, Cübeyr b. Mut'im, Malik b. Avf en Nasrî, Süheyl b. Amr, Hüveytib b. Abdil-Uzza, Uyeyne b. Hısn, SafVan b. Ümeyye ve Akra b. Habis.
İbn İshak, Muhammed b. İbrahim b. Haris et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ashabtan biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Uyeyne b. Hısn ile Akra b. Haris'e yüzer deve verdin. Cüayl b. Süraka ed-Damrî'ye ise birşey vermedin.

- Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, Cüayl b. Süraka, dünya doluşunca Uyeyne b. Hısn ve Akra b
Habis gibilerden daha hayırlıdır. Fakat ben o ikisini İslâm'a ısındırmak için kendilerine ganimet malından verdim. Cüayl b.
Süraka'yı ise kendi İslâmiyet'ine ısmarladım."
Bundan sonra İbn İshak, Rasûlullah (s.a.v.)'m kendilerine 100 deveden aşağı miktarda ganimet verdiği kimselerin adlarını
sıralamıştır.
Sahih hadiste Safvan b. Ümeyye'nin şöyle dediği nakledilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), yaratıklar arasında en çok kızdığım kimse
idi ki, Hüneyn ganimetlerinin bir kısmını bana vermeye devam etti. Nihayet öyle bir hale geldim ki, onun kadar sevdiğim bir
kimseyi Allah yaratmış olmadı." [2]

Malik B. Avf En-Nasrî'nin Rasûlullah (S.A.V.)'In Yanına Gelişi

İbn İshak dedi M: "Rasûlullah (s.a.v.), Hevazin heyetine Malik b. Avfm ne yaptığını sordu. Onlar da, onun Taif te Sakiflilerle
beraber olduğunu söylediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Ona haber verin ki, eğer o Müslüman olarak bana gelirse, kendisine ailesini ve malını geri vereceğim gibi, ayrıca yüz tane de
deve veririm, dedi.
Bu haber Malik'e ulaşınca o, Sakiflilerin arasından gizlice ayrılarak Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldi. O esnada Rasûlullah
Cirâne veya Mekke'de idi. Malik, Müslüman oldu. İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Rasûlullah da ona ailesini ve malını geri verdi
Sonra da yüz deve verince Malik b. Avf (r.a.), şu şiiri okudu:
"İnsanlar arasında Muhammed gibisini görmedim ve işitmedim.
Kendisinden cömertlik istendiğinde bol bol verir.
Ne zaman dilersen, yarın neler olacağını sana haber verir.
Semheri'de ordu birlikleri dişlerini gösterip ağızlarından alevler çıktığında ve kesici kılıçla vurduğunda,
Sanki o, savaş tozlarının ortasında, ininde yavrularının üzerinde duran bir arslan gibidir."
Rasûlullah (s.a.v.) onu, kavminden Müslüman olan kimselerin başına vali tayin etti. Müslüman olan o kabileler, Sümale,
Selime ve Fehm kabileleri idiler. Malik, bu kabileleri yanma alarak Sakiflilerle savaşıyordu. Sakiflilerin bir davar sürüsü
dışarı çıktığında mutlaka o sürüye hücum edip yağmalıyor, onları sıkıştırıyordu."
Buharî, Musa b. İsmail kanalı ile Amr b. Tağlib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bazılarına ganimet verdi. Bazılarım mahrum bıraktı. Mahrum bırakılanlar, onu kınar gibi oldular. Bunun
üzerine o şöyle buyurdu:
- Sabırsızlıklarından ve şikayetlerinden korktuğum bazı kimselere ganimet payı veriyorum. Ama Cenâb-ı Allah'ın, kalblerinde
yaratmış olduğu hayır ve zenginliğe kendilerini havale ettiğim bazı kimselere ise vermiyorum. İşte bunlardan biri de Amr b.
Tağlib'dir.
Amr diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m benim hakkımda söylediği bu sözler, kızıl tüylü davarların (veya develerin) bana
verilmesinden daha çok hoşuma gitti."
ibn Hişam'm anlattığına göre Hassan b. Sabit (r.a.), ganimet hususunda geri bırakılan Ensâr hakkında şu şiiri söylemiştir:
"Hüzün ve kederler arttı. Gözün yaşı çoğalıp damlalar toplanarak döküldü ve aşağıya indi.
Şemma'ya (bir kadın adı) üzülerek, zira Şemma çok etlidir, koltuk altları ince ve zayıfçadır. Onda ne bir kir, ne de bir zaaf
vardır.
Şemma'yı bırak, zira onun sevgisi azaldı. Kavuşan kimsenin kavuşmasının en fenası, sevgisi az olmaktır.
Rasûle git ve de ki: Ey insanların sayıldığı zaman mü'minler için en hayırlı emin olan kimse!
Kendisi uzak olduğu halde ne sebeble Süleym öyle bir kavmin Önünde çağrılır ki, onlar, sizi barındırdılar ve yardım ettiler.
Allah, onlara Ensâr ismini verdi. Çünkü onlar, Allah yolunda koştular. Musibetlere sabrettiler, hıyanet etmediler, güç ve
sıkıntılı duruma gelmediler.
Oysa ki insanlar senin hakkında bize karşı toplanmışlardır. Bizim için başka birşey olmayıp sadece kılıçlarla mızrakların
uçları sığınak yeridir.
İnsanlarla kılıçla vuruşuruz. Hiç kimseye acımayız. Sûrelerde vahiy yoluyla gelen hükümleri zayi etmeyiz, gereğini yaparız.
Savaşın derinliklerine doğru gelen kimseler, bizim meclisimizi hoş bulmazlar.
Biz savaşın ateşi yandığı zaman savaşı yakar ve onu alevlendiririz.
Nitekim Bedir'de münafıkları, taleb ettikleri şeylere karşı geri çevirdik.
Ve bizim hakkımızda zafer iniyordu göklerden. Biz Uhud'da dağın eteği altında savaşılan günde senin askerlerindik.
Bir zamanda ki, Mudarlılar sevincinden ve tekebbüründen hiziplerini toplamışlardı.
Biz ne zaafa düştük, ne korkaklık ettik, ne de kaydığımızı ve ayağımızın tökezlediğini sana haber verebildiler.
Oysa bütün insanlar, tökezleyip ayakları kaymaktaydı." [3]

Adilane Ganimet Taksimi Hususunda Bazı Cahil Ve Münafıkların İtirazları

Buharî, Kabise tariki ile Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.), Hüneyn ganimetlerini taksim ederken Ensâr1 dan biri şöyle dedi:
- Bu taksimat ile Allah'ın rızası amaçlanmamıştır.
Bu sözü duyunca, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittim ve durumu kendisine haber verdim. Bunun üzerine yüzünün rengi değişti. Sonra şöyle buyurdu:
- Allah'ın rahmeti Musa'nın üzerine olsun. O, bundan daha çok eziyet görmüş, ama sabretmişti."
Buharî, Kuteybe b. Said kanalı ile Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn günü (ganimet taksimi hususunda) Rasûlullah (s.a.v.) bazı kimseleri kayırdı. Bu sebeple Akra b. Habis'e 100 deve verdi. Uyeyne'ye de 100 deve verdi. Diğer bazılarına da bu kadar verdi.
Adamın biri:
- Bu taksimat ile Allah'ın rızası kastedilmiş değildir, dedi. Ben de: Bunu Peygamber (s.a.v.)'e haber vereceğim, dedim. Haber vermem üzerine şöyle buyurdu:
- Allah, Musa'ya rahmet etsin. O, bundan daha çok eziyete uğramıştı, ama sabretmiş ti."
Buharî'nin bir rivayetinde de şu ifadelere rastlanmaktadır:
"Adamın biri dedi ki: Vallahi bu taksimatta adaletli davranılma-mıştir ve bununla Allah'ın rızası kastedilmemiştir.
Ben de dedim ki: Vallahi ben bunu, Rasûlullah (s.a.v.)'a haber vereceğim.
Gidip haber vermem üzerine o şöyle buyurdu:
- Allah, Musa'ya rahmet etsin. O bundan daha çok eziyete uğramıştı, ama sabretmişti."
Muhammed b. İshak, Ebu Ubeyde b Muhamrned b. Ammar b. Ya-sir kanalı ile Miksem Ebu'l-Kasım'm şöyle dediğini rivaye etmiştir: "Ben ve Telid b. Kilab el-Leysî, Abdullah b. Amr b. As'm yanına gittik. O, ayakkabıları elinde olduğu halde Ka'be'yi tavaf ediyordu. Ona şöyle bir soru yönelttik:
- Hüneyn gününde Temimli adam kendisi ile (ileri-geri) konuşurken Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında miydin?
- Evet. Zu 1-Hüveysire adında Temim oğullarından bir adam geldi, insanlara ganimet paylarım vermekte olan Rasûlullah (s.a.v.)'m yanı başında durdu. Ona:
- Ya Muhammed! Bugün senin neler yaptığını gördüm, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Evet, nasıl gördün? diye sorunca o:
- Adaletli davranmadığını gördüm, diye cevab verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Öfkelenip şöyle dedi:
- Yazıklar olsun. Eğer benim yanımda da adalet olmazsa kimin yanında olacak?
Ömer (r.a.):
- Ya Rasûlallah, bana izin ver de şunun boynunu vurayım, dedi. Rasûlullah (s.a.v.), şu cevabı verdi:
- Vazgeç ondan. Zira onun öyle tarafları olacak ki, dinde çok derinleşeceklerdir. Nihayet İslâm dininden, okun avı delip geçtiği gibi çıkacaklar. O okun temrenine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Ucuna bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra gövdesine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra teleğine bakılır, onda da birşeye rastlanamaz. İşkembe, bağırsak ve kana bulaşmadan delip geçmiştir."
Leys b. Sa'd, Yahya b. Said kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hüneyn dönüşünde Cirâne'de iken adamın biri Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Bilal'ın eteğinde gümüş vardı Rasûlullah (s.a.v.), oradan gümüşleri alıp insanlara veriyordu. Gelen adam:
- Adaletli davran ya Muhammedi dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
-Yazıklar olsun sana, ben adaletli davranmadıktan sonra kim davranır? Eğer ben adaletli davranmazsam hüsrana uğrar ve ziyan ederim, dedi.
Ömerb. Hattab:
- Ya Rasûlallah, izin ver de şu münankı öldüreyim, dedi. Peygamber (s.a.v.), ona şöyle cevap verdi:
- İnsanların kendi ashabımı öldürdüğümü dillerine dolamalarından Allah'a sığınırım. Çünkü bu ve arkadaşları, Kur'ân okuyorlar, ama bu Kur'ân onların hançerelerinden aşağı inmiyor. Bunlar, okun yaydan çıkışı gibi dinden çıkıyorlar."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Amir kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn ganimetlerini taksim ediyordu, adamın biri kalkıp:
- Adaletli ol, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:
- Eğer ben adaletli olmazsam bahtsız olurum."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Seleme kanalı ile Ebu Sa-id'in şöyle dediği rivayet edilmektedir:
"Bir gün Hz. Peygamber ganimet dağıtırken yanında idik. O sırada Temim oğulları kabilesinden Zü'1-Hüveysire adında bir adam gelerek:
- Ya Rasûlallah, adaletten ve hakkaniyetten ayrılma, dedi. Peygamber de:
- Yazıklar olsun sana. Ben adil davranmıyorsam, kim davranıyor? Eğer ben adaleti yürütmüyorsam, büyük bir zarara uğramış olurum. Ben adaleti yürütmüyorsam kim yürütür? dedi.

Ömer b. Hattab:
- Ya Rasûlallah, bana izin ver de boynunu vurayım, dedi. Hz. Peygamber, şöyle cevap verdi:
- Vazgeç ondan. Zira onun öyle arkadaşları vardır ve onlar öyle bir topluluktur ki, herhangi biriniz kendi namazını onların namazı karşısında ve kendi orucunu onların orucu karşısında küçük görür. Kur'ân okurlar, fakat okudukları Kur'ân, onların hançere ve köprücük kemiklerini geçmez. İslâm dininden, okun onu delip geçtiği gibi çıkarlar. O okun temrenine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Ucuna bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra gövdesine bakılır, onda birşeye rastlanamaz. Sonra teleğine bakılır, onda da birşeye rastlanamaz. O topluluğun alametleri, aralarında siyah bir adamın bulunmasıdır. Adamın iki pazusundan biri, kadın memesi veya gövdesinden kesilip sarkan et parçası gibi sallanıp durur. Halk arasında tefrika ve bölünme baş gösterince onlar ortaya çıkarlar.
Hadisin ravisi Ebu Said diyor ki: Şahidlik ederim ki, ben bunu Peygamber Efendimiz1 den kulağımla dinledim ve şahidlil ederim ki, Ebu Talib oğlu Ali (r.a.), bu kimselerle savaşırken ben de beraberinde idim. Ali (r.a.)'nin emri üzerine o adam arandı ve bulunup getirildi. Adama baktım, tıpkı Hz, Peygamberin tasvir ettiği şekilde idi. Onun belirttiği vasıflara sahip idi." [4]

Rasûlullah (S.A.V.), Cirâne'de İken Süt Kardeşi Şeyma'nın Gelişi

İbn İshak dedi ki; "Beni Sa'd b. Bekr kabilesinden biri, bana Rasûlullah (s.a.v.)'m Hevazin gününde şöyle dediğini nakletti;
- Eğer (Beni Sa'd b. Bekr kabilesinden) Necad adındaki adamı ele geçirirseniz sakın brakmayın. Çünkü o, neler yapmıştı neler!
Müslümanlar, Necad'ı ele geçirdiklerinde onu ve ailesini, beraberlerinde de Rasûlullah (s.a.v.)'m süt kardeşi Şeyma binti Haris b. Abdi'l-Uzza'yı önlerine katıp Cirâne'ye getirdiler. Sevkıyat esnasında Şeyma'ya kaba davranmışlardı. O da bunu üzerine Müslümanlara şöyle dedi:
- Biliyor musunuz, vallahi ben sizin arkadaşınızın (Rasûlullah'm) süt kardeşiyim.
Müslümanlar, Şeyma'nm bu sözünü kabul etmediler, sonunda onu Rasûhıllah (s.a.v.)'m yanma getirdiler.
Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma getirdiklerinde o:
- Ya Rasûlallah, ben senin süt kardeşinim, dedi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bunu isbatlayacak bir işaret veya emaren var mıdır? diye sordu. Bunun üzerine o:
- Ben senin ayağına çelme takıp seni yere düşürdüğüm bir zaman, sen benim sırtımı dişlemiştin. İşte o diş izi hâlâ sırtımdadır, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) da bu işaretle onu tanıdı, abasını yere serdi, onu abasının, üzerine oturttu ve ona serbestiyet tanıdı. Sonra:
- İstersen yanımda kalır, ikram ve sevgi görürsün, istersen sana bir miktar mal veririm, kavmine dönersin, dedi.
Oda:
- Hayır, bana*bir miktar mal ile beni kavmime gönder, dedi. RasûluUah (s.a.v.), ona bir miktar mal verdi ve onu kavmine gönderdi.
Beni Sa'd'm iddiasına göre RasûluUah (s.a.v.), ona Mekhul adında bir köle ve bir de cariye verdi. Şeyma da bu köle ile cariyeyi, birbirleri ile evlendirdi. Aralarında onların nesilleri hâlâ devam etmekte idi."
Beyhakî, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hevazin'in fethi gününde bir cariye, RasûluUah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben senin kız kardeşinim. Ben Şeyma binti Ha-ris'im.
- Eğer doğru söylüyorsan, benim sende asla kaybolmayacak bir eserim vardır. (Göster bakayım o eseri).
Rasûlullah'ın böyle demesi üzerine Şeyma da pazusunu açtı ve:
- Evet ya Rasûlallah, sen küçük iken benim pazumu ısırmış ve bu izi bırakmıştın, dedi.
RasûluUah (s.a.v.), onun oturması için abasını yere serdi. Sonra ona:
- Ne dilersen sana verilecektir. Kimin serbest bırakılması için şefaat edersen şefaatin kabul edilecektir, dedi."
Beyhakî, Ebu Nasr b. Katade tarikiyle Ebu Tufeyl'in şöyle haber verdiğini rivayet etmiştir: "Ben devenin uzvunu taşıyan bi çocuk i-dim. RasûluUah (s.a.v.), Cirâne'de ganimet davarlarını dağıtıyordu. O esnada bir kadın ona geldi. Rasûlullah da onun oturması için abasını yere serdi. Bu kimdir? diye sordum. Onu emziren süt annesidir, dediler."
Bu garib bir hadistir. Belki de Ebu Tufeyl, bu sözü ile Rasûlullah'ın kız kardeşi Şeyma'yı kastedmiştir. Çünkü Şeyma da annes Halime-i Sa'diye ile birlikte Rasûlullah'ın baklalığım yapıyordu. Belki de bu ifadeler doğrudur. O takdirde demek ki, Halime uzun bir zaman yaşamıştır. Çünkü onun, Rasûlullah (s.a.v.)'ı emzirdiği tarih üe Cirâne umresinin yapıldığı tarih arasında altmış seneden fazla bir zaman geçmiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'ı emzirirken de kendisinin yaşı en azından otuz idi. Sonra daha ne kadar yaşamış olduğunu ancak Allah büir.
Mürsel olarak varid olan bir hadiste anlatıldığına göre süt anne ve babası Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelmişlerdir. Bu rivayetin doğruluğunu ancak Allah bilir.
Ebu Davud, "MerâsiV'de Ahmed b. Said el-Hemedanî kanalı ile Ömer b. Saib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bana ulaşa bir habere göre Rasûlullah (s.a.v.), bir gün oturmakta iken süt babası yanma geldi. RasûluUah, elbisesinin bir kısmını yere

serdi. O da elbisenin üzerine oturdu. Sonra annesi geldi. Ona da, oturması için elbisesinin diğer parçasını yere serdi. O da oturdu. Sonra süt kardeşi geldi. RasûluUah kalkıp onu karşıladı ve önünde oturttu.
Daha önce de geçtiği gibi, Hevazinlilerin tamamı, Rasûlullah (s.a.v.)'ı emzirmekle ilgilenmişlerdi. Çünkü onu emziren Beni Sa'db. Bekr topluluğu, Hevazinlilerin küçük bir cemaatini teşkil ediyordu. Bunların hatipleri Züheyr b. Sured, Rasûlullah'ın huzurunda kalkıp şöyle demişti:
- Ya Rasûlallah! Senin anaların, teyzelerin ve dadıların ağıllardadır. Bize lütfet ki, Allah da sana lütfetsin.
Memelerinden senin ağzına inci tanelerini andıran sütlerin dolduğu ve senin de sütlerini emdiğin kadınlara lütfet.
Sütlerini emdiğin ve her gidip gelişinde seninle ilgilenip bakımını yapan kadınlara lütfet."
İşte bu sebeple Rasûlullah, onları azad etti. Onlara bolca lütufta bulundu. Öteden beri lütufta bulunurdu, özel ve genel hepsine ihsanda bulundu.
Vakidî, İbrahim b. Muhammed b. Şurahbil'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Nadir b. Haris b. Kelde, insanların en güzeli ve yakışıklısı idi. Şöyle derdi:
- Allah'a şükürler olsun ki, Muhammed (s.a.v.)'i peygamber gönderip de bize Müslümanlığı nasib etti. Atalarımızın öldüğü cehalet üzerinde ölmedik. Andolsun ki Kureyşlilerin ona karşı olan bütün hareket ve savaşlarında bulundum. Nihayet Mekke fethedildi ve onunla birlikte Hüneyn savaşma çıktık. Bizim amacımız, eğer kendisi yenilirse, karşı tarafa yardım etmekti. Ama buna imkan bulamadık. Oradan Cirâne'ye geldiği zaman da Allah'a yemin ederim ki, ben ona yine kin besliyordum.
Orada bir gün hiçbir şeyden haberim yok iken bana:
- Ey Nadir! diye seslendi. Ben de:
- Buyur ya Rasûlallah, diye cevap verdim.
- Bu, Hüneyn savaşında senin arzuladığın neticeden daha hayırlıdır, dedi.
Bunun üzerine ben de koşarak yanma gittim. Bana:
- Artık içinde bulunduğun hali görmenin zamanı geldi, dedi.
Ben de:
- Eğer Allah ile beraber başka bir ilâh bulunsaydı, şimdiye kadar bize bir faydası olurdu. Şu halde O'ndan başka ilâh yoktur, O birdir, ortağı yoktur, dedim.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Allahım, bunun sebatını artır, dedi.
Onu, hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, o andan itibaren dinde sebat etme ve hakkı görme hususunda kalbim âdeta taş gibi sertleşti. Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Bunu hidayete ileten Allah'a hamdolsun, dedi." [5]

Cirâne Umresi

Bu umre zilkade ayında yapılmıştır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Behz ve Abdussamed kanalı ile Kata-de'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Enes b. Malik'e şöyle sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.), kaç kez hac yaptı?
- Bir defa hac yaptı, dört defa umre yaptı. Bir defa Hudeybiye zamanında umre yaptı. Bir defa Medine'de zilkade ayında umre yaptı. Bir defa Cirâne'de zilkade ayında umre yaptı. O zaman Hüneyn ganimetlerini paylaştırıyordu. Bir defa da hac ile birlikte umre yaptı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nadr kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), dört umre yaptı. Birincisi Hudeybiye umresi, ikincisi Umretü'1-Kaza, üçüncüsü Cirâne umresi dördüncüsü ise hac ile beraber yaptığı umresi idi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Amr b. Asın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), üç umre yaptı. Bunların hepsi de zilkade ayına rastlamıştı. Hacer-i esvedi istilam edinceye kadar telbiye getirmeye devam ediyordu."
Bu hadis, bu yönü ile garibtir.
Hac ile beraber yaptığı umre dışındaki üç umresi, zilkade ayma rastlamıştı. Hac ile beraber yaptığı umresi ise zilhicce ayma denk gelmişti. Eğer zilkade ayında umre yaptı sözü ile ihrama girişin başlangıcı kastedilmiş ise, belki de o, bu söz ile Hudeybiye umresini kasdet-memiştir. Çünkü o, Hudeybiye zamanında umreden geri çevrilmiş ve umre yapamamıştı. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: İbn Ömer ile azadlısı Nafi, Rasûlullah (s.a.v.)'m Cirâne'de umre yapmış olduğunu kesinlikle kabul etmemektedirler. Bu husus, Buharî'nin İbn Ömer'den naklettiği şu rivayette de görülmektedir:
Ömer b. Hattab dedi ki:
- Ya Rasûlallah, cahiliye gününden üzerimde kalan bir itikaf var. Rasûlullah (s.a.v.), Ömer'in o itikaf adağını yerine

getirmesini
emretti.
İbn Ömer dedi ki: Hüneyn esirelerinden iki cariye, Ömer'in payına düşmüştü. Ömer, onları Mekke'deki bir eve koymuştu Rasûlullah (s.a.v.), Hüneynli esirelere lütufta bulunup onları serbest bırakınca onlar sokaklarda koşmaya başladılar. Babam Ömer bana:
- Ey Abdullah, bak bakalım hele, bunlar ne diye koşuyorlar? diye emir verdi. Ben de:
- Rasûlullah (s.a.v.), Hüneynli esir kadınlara lütufta bulunarak onları serbest bırakmış, dedim. Bunun üzerine babam Ömer:
- Öyleyse git de o iki cariyeyi salıver, dedi. Nafi dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de umre yapmadı. Eğer umre yapmış olsaydı, bu umresi, Ömer'in oğlu Abdullah'a gizli kalmazdı.
Müslim, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'m Cirâne umresi, İbn Ömer'e sorulduğunda o buna "Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de umre yapmadı." diye cevap verdi.
ibn Ömer ile azadlısı Nafi'nin, Rasûlullah'm Cirâne umresini inkar edişleri, cidden garibtir. Oysa bunlardan başka nakilde bulunanlar, Cirâne umresinin yapılmış olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Sihah, Sünen, Müsned, Meğâzi sahiplerinin tamamı bu hususta müttefiktirler.
Bu husus, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de bulunmaktadır. Buna göre Hz. Aişe, İbn Ömer'in: "Rasûlullah (s.a.v.), receb ayında umre yaptı." deyişini inkar etmiş ve şöyle demiştir:
"Allah, Ebu Abdurrahman'ı (İbn Ömer'i) affetsin. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), her ne zaman umre yaptıysa o da yanında bulunuyordu. Ama Rasûlullah, receb ayında asla umre yapmış değildir."
imam Ahmed b. Hanbel, İbn Nümeyr kanalı ile Mücahidin şöyle dediğini rivayet etmiştir;
.."Urve b. Zübeyr, İbn Ömer'e şöyle bir soru sordu: Rasûlullah (s.a.v.) hangi ayda umre yaptı? - - Receb ayında yaptı.
Bunu Hz. Aişe işitti ve Urve b. Zübeyr'e sordu. O da kendisine ibn Ömer'in mezkur cevabım haber verdi. Bunun üzerine Hz Aişe şöyle dedi:
"Allah, Ebu Abdurrahman'a (İbn Ömer'e) rahmet etsin. Rasûlullah, her ne zaman umre yaptıysa mutlaka İbn Ömer de onunla beraber idi. Rasûlullah, zilkade ayı dışında hiç umre yapmış değildir."
Ebu Davud ve Neseî, Mücahidin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
- Rasûlullah (s.a.v.), kaç kez umre yaptı?
- İki kez yaptı. Hz. Aişe dedi ki:
- İbn Ömer de biliyor ki, Rasûlulîah (s.a.v.), Veda haccıyla birlikte yaptığı umre dışında üç umre yapmıştır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Adem kanalı ile Mücahidin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Urve b. Zübeyr'le birlikte mescide girdik. Baktık ki; İbn Ömer, sırtım Hz. Aişe'nin hücresine dayamış. İnsanlar da kuşluk namazını kılıyorlardı. Urve dedi ki:
- Ey Eba Abdurrahman (Bu, İbn Ömer'in künyesi idi.), bu namaz nedir?
- Bid'attır.
- Ey Eba Abdurrahman, Rasûlullah kaç kez umre yaptı?
- Dört kez umre yaptı. Birisi receb ayına denk geldi.
Biz bu esnada Hz. Aişe'nin hücrede dişlerini misvakladığmı duyduk. Urve ona dedi ki:
- Ey Aişe, İbn Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'m -biri receb ayında olmak üzere- dört kez umre yaptığını iddia ediyor. Sen buna ne dersin?
- Allah, İbn Ömer'e rahmet etsin. Rasûlullah (s.a.v.) her ne zaman .umre yaptıysa İbn Ömer hepsinde onunla beraber idi ve Rasûlullah (s.a.v.), receb ayında asla umre yapmadı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Revh kanalı ile Muharreş el-Ka'bî'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), akşamleyin umre niyetiyle Cirâne'den ayrılıp Mekke'ye geldi ki, umresini tamamlasın. Sonra aynı gece Mekke'den geri döndü ve Cirâne'de geceleyip sabahladı. Güneşin zevale erme noktasına gelişi anma kadar Cirâne'den Batn-ı Şerife doğru yola koyuldu. Medine yolunda Şerif mıntıkasına kadar geldi."
Muharriş dedi ki: "İşte bu sebeple Rasûlullah'm yapmış olduğu bu umre, insanların çoğundan gizli kaldı."
Şunu söylemek isteriz ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m Cirâne umresi, reddedilmesi mümkün olmayan bir umredir. Ayrıca sahih nakillerle sabittir. Bu umreyi inkar edenlerin, isbat edenlere karşı herhangi bir delilleri yoktur. Doğrusunu Allah bilir. Sonra bu umrenin yapıldığını rivayet edenler, bu umrenin Taif gazvesinden ve Hüneyn ganimetlerinin taksiminden sonra zilkade ayında yapılmış olduğu hususunda âdeta ittifak etmiş gibidirler.
Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, "Mu'cemü'l-Kebir" adlı eserinde Hasan b. İshak et-Tüsterî kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Taif ten geldiğinde Cirâne'ye inip konakladı. Orada ganimetleri taksim etti. Sonra oradan hareket edip umre yaptı. Bu umresini, şevval ayının bitimine iki gece kala yaptı."
Bu gerçekten garip bir rivayettir. Senedi üzerinde de konuşulabilir. Doğrusunu Allah bilir.
Buharı, Yakub b. İbrahim kanalı ile Ya'la b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'ı -kendisine vahiy nazil olurken- keşke görseydim. Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne'de üzerine gölge yapsın diye bir örtü örtülmüş iken o

örtünün altında sahabelerden de bazıları vardı. O esnada âdeta kokuya batırılmış gibi çok koku sürülü bir cübbe giymiş olan bir bedevi ona geldi. Ömer b. Hat-tab da eliyle bana "Gel" diye işaret etti. Ben de gidip başımı o örtünün altına koydum Baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzü kızarmış, horultu çıkarıyor. Bu hali bir saat kadar devam etti. Sonra açıldı, kendine geldi ve:
- Az önce bana umre hakkında soru soran adam nerede? diye sordu. O adam arandı. Yanma getirildi ve şöyle dedi:
- Üzerindeki kokuya gelince, onu üç kez yıka. Cübbeyi de üzerinden çıkar. Sonra hac zamanında ne yapıyorsan, umrede de onu yap." •
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Üsame kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Fetih senesinde Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin yukarısında Keda mıntıkasından şehre girdi. Umre zamanında da Kudey tarafından şehre girdi,"
Ebu Davud, Musa Ebu Seleme kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı, Cirâne'de umre yaptılar. Sonra gidip Beyt'i üç kez remel (koşma) halinde tavaf ettiler. Dört kez de yürüyerek tavaf ettiler. Ridalarını koltuklarının altına koydular. Sonra sol omuzlarının üzerine attılar."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m saçını (umre zamanında) makasla kısalttım."
Veya Muaviye şöyle demiştir: "Merve tepesi yanında saçını makasla kısaltırken onu gördüm."
İmam Ahmed b, Hanbel'in oğlu Abdullah, Amr b. Muhammed en-Nakid tariki ile Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Merve tepesi yanında Rasûlullah (s.a.v.)'m saçını kısalttım."
Yani demek istediğimiz şudur ki, yukarıda nakledilen saç kısaltma olayı Cirâne umresinde vuku bulmuştur. Çünkü Hudeybiye umresinde RasûluUah (s.a.v.) Mekke'ye girmemiş, aksine -önceki sayfalarda da açıklandığı gibi- oraya girmekten men edilmişti. Umretü'1-Ka-za'ya gelince Ebu Süiyan, o sırada Müslüman olmuş değildi. Mekkeli-lerden de herhangi bir RasûluUah (s.a.v.) oraya girerken şehirde kalmamıştı. Aksine şehir dışına çıkmışlardı. RasûluUah (s.a.v.)'ın orada ikamet süresi olan üç gün boyunca şehirden uzaklaşmışlardı. Rasû-lullah'm haccı ile birlikte yaptığı umresine gelince o, bu umrede ihramdan çıkmamıştı ki, saçını kısaltmış olsun. Bunun böyle olduğu üzerinde ittifak vardır. Şu halde Ebu Süfyan oğlu Muaviye tarafından saçının kısaltıldığı umre, Cirâne umresi olmaktadır. Bunu daha önce de söyledik. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. İshak dedi ki: RasûluUah (s.a.v.), daha sonra Cirâne'den umre yapmak üzere yola çıktı ve ganimetin geri kalanlarının Merrü1 z-Zehran'm bir bucağında muhafaza altında tutulmasını emretti.
Ben derim ki: Kuvvetli olan görüşe göre RasûluUah (s.a.v.), ganimetlerin bir kısmını taksimat dışında bıraktı ki, o mallarla Mekke ile Medine arasında karşılaşacağı bedevilerin gönüllerini İslâm'a ısındırsın.
İbn İshak dedi ki: RasûluUah (s.a.v.), umresini tamamladığı zaman Medine'ye dönmek üzere Mekke'den ayrıldı. Attab b Üseyd'i Mekke'de vali olarak bıraktı. Onunla birlikte Muaz b. Cebeli de halka dinlerini ve Kur'ân'ı öğretmesi için halef bıraktı.
Urve ile Musa b. Ukbe'nin anlattıklarına göre RasûluUah (s.a.v.), Hevazin'e gitmeden önce Muaz'ı, Attab ile birlikte Mekke'de bırakmış ve halef tayin etmiştir. Sonra Medine'ye dönerken de onları halef tayin etmiştir.
ibn Hişam dedi ki: Zeydb. Eşlemden bana ulaşan habere göre o şöyle demiştir:
RasûluUah (s.a.v.), Attab b. Üseyd'i Mekke'de vali olarak bırakırken ona bir dirhemlik yevmiye bağladı. O da kalkıp halka hitap ederek şöyle dedi:
- Ey insanlar! Allah bir dirhemden fazlasına imrenen kimsenin ciğerini incitsin. RasûluUah (s.a.v.), her bir gün için beni bir dirhem ile rızıklandırrnıştır. O halde benim hiç kimseye ihtiyacım yok.
İbn İshak dedi ki: RasûluUah (s.a.v.)'ın umresi zilkade ayında idi. RasûluUah (s.a.v.), zilkadenin kalan kısmında veya zilhiccede Medine'ye geldi. Ebu Amr el-Medenî'nin iddiasına göre RasûluUah (s.a.v.), zilkade ayının bitimine altı gece kala Medine'ye geldi.
İşte o sene halk, Arapların eskiden beri hac ettiği gibi hac ettiler. O senede Attab b. Üseyd, Müslümanlara hac yaptırdı. Evet bütün bunlar hicri sekizinci senede olmuş idi. Taif halkı da İslâm'a yanaşmayarak şirk üzere Taif te ikamet ettiler. Hicri sekizinci senenin zilkade ayından hicri dokuzuncu senenin ramazan ayına kadar bu hallerini devam ettirdiler. [6]

Ka'b B. Züheyrb. Ebi Sülma'nın Müslüman Oluşu

İbn İshak dedi ki: Rasûîullah (s.a.v.), Taif ten dönüp geldiği zaman Büceyr b. Züheyr b. Ebi Sülma, kardeşi Ka'b Züheyr'e Rasûîullah (s.a.v.)'m kendisini hicveden ve ona eziyet veren kimselerden bazılarını Mekke'de öldürdüğünü ve Kureyş şairlerinden geride kalan İbn Zibara ve Hübeyre b. Ebi Vehb'in etrafa kaçtıklarını haber vererek bir mektup yazdı. Mektubunda şöyle diyordu:
"Eğer senin kendine bir ihtiyacın varsa (yani yaşamak istiyorsan), Rasûîullah (s.a.v.)'m yanma uç, git. Çünkü o, tevbe ederek kendisine gelen hiç kimseyi öldürmez. Eğer sen bunu yapmazsan, kendi-. ne sığınacak bir yer ara ve oraya sığın."
Ka'b b. Züheyr de şöyle demişti:
"İşte benden Büceyr'e bir mektup iletiniz ki, eğer senin dediğin şeye bir ihtiyacın yoksa, dediğimizi eğer yapacak değilsen bize

bildir. Seni buna iten nedir?
Bir ahlak üzeredir, bunun babasını bir gün olsun öyle görmedim.
Sen de o konuda bir baba bulamazsın.
Eğer sen dediğimi yapan bir kimse değilsen, üzülecek değilim.
Eğer tökezlersen, tökezlemen yok olsun diye dua eden kimse de değilim.
Seni, güvenilir olan (Muhammed s.a.v.) onunla kanarcasma bir bardakla suladı ki güvenilir olan (Muhammed s.a.v.), seni ondan ilk kez içirdi ve ikinci içirimi de içirdi."
İbn Hişam dedi ki: İlim ehlinden olan biri, bana şu şiiri rivayet etti:
"Kim benden Büceyr'e bir haber götürecektir? Hayfe'de (dağın alt yanında) sana dediğim şeyde senin için bir fayda yok mudur?
Me'mun (Muhammed) ile birlikte kana kana bir bardaktan içtin. Me'mun ondan sana bir kere içirdi ve sana ikinciyi de içirdi.
Sen, hidayet sebeblerine muhalefet ettin ve ona tabi oldun.
Onu ne ile buldun? Bir ahlak üzere buldun ki,
Ne ana ayrı, ne bir babayı onun üzerine bulamadın.
Onun üzerine olan bir kardeşine de erişemedin. Eğer sen dediğimi yapmazsan üzülecek falan da değilim. Eğer tökezlersen,
Tökezlemen yok olsun, diyecek de değilim."
İbn İshak dedi ki: Ka'b b. Züheyr, bu mektubu Büceyr'e gönderdi. Mektup Büceyr'e geldiği zaman Rasûîullah (s.a.v.)'dan onu gizlemek hoşuna gitmedi ve şiiri Rasûlullah'a okudu. Bunun üzerine Rasûîullah (s.a.v.): "Me'mun seni onunla suladı." sözünü işitince şöyle dedi:
"Doğru söyledi ama o yalancıdır. Ben Me'munum, güvenilir kimseyim."
Ve: "Bir ahlak üzeresin ki, ne bir anayı, ne bir babayı onun üzerine bulamadın." sözünü işitince de: "Evet ne anası, ne de babası o ahlak üzere dsğildi." dedi.
Sonra Büceyr, Ka'b'a şöyle dedi:
"Kim Ka'b'a iletecektir ki, kınadığın şeyde bir bâtıl var mıdır? Oysa ki; o yalnızca Allah'a sağlamca bağlayıcıdır. Uzza'ya ve
Lafa değil. Kurtulursun, kurtulup İslâm'a girersen.
Bir gün ki insanlardan hiç kurtulan olmaz. Ancak kalbi temiz Müslüman kimse kurtulur.
Züheyr'in dini hiçbir şey değildir.
Ebu Sülma'nın dini ise bana haram kılınmıştır."
Bu mektup Ka'b'a varınca yeryüzü ona dar geldi. Sıkıntıya düştü, kendinden korktu. Kabilesinde bulunan düşmanlarından bazıları o-nun hoşuna gitmeyen şeylerle onu korkutup şöyle dediler: "Ka'b öldürülecektir."
O, hiçbir şeyden kurtuluş çaresi bulamayınca içinde Rasûîullah (s.a.v.)'ı öven sözlerin bulunduğu kasidesini söyledi. O kasidede de korkusunu ve düşmanlarından kendisim jurnal eden, onun kötülüğünü isteyen ve ona korkutucu şeyler söyleyen kimseleri andı. Sonra çıktı ve Medine'ye geldi. Bana anlatıldığına göre Cüheyne'den kendisiyle arasında tamşlık bulunan bir adamın yanma misafir oldu. O a-dam, onu sabahleyin erkenden Rasûlullah'm yanına götürdü. Onunla birlikte sabah namazını kıldı, sonra ona Rasûîullah (s.a.v.)'ı gösterip şöyle dedi:
- işte Rasûîullah! Kalk yanma git ve ondan eman dile.
Bana anlatıldığına göre Rasûîullah (s.a.v.)'m yanına gitti. Oturdu, elini onun eline koydu. Rasûîullah (s.a.v.), onu tanımıyordu. O Şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Ka'b b. Züheyr tevbe ederek ve Müslüman olarak gelmiştir ki, senden eman dileye. Onu sana getirsem kabul edecek
misin?
- Evet.
- Ya Rasûlallah! Kaı b. Züheyr benim.
Ensâr'dan orada hazır bulunanlardan biri yerinden fırladı ve
şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Beni şu Allah düşmanı ile başbaşa bırak da boynunu vurayım.
- Sen onu kendi haline bırak. Çünkü o, tevbe ederek ve küfürden
sıyrılarak yanımıza gelmiştir.
Bunun üzerine Ka'b, Ensâr'dan o topluluğa öfkelendi ki, onlardan olan o adam onu öldürmeye kalkışıyordu. Muhacirler ise onun hakkında iyilikten başka hiçbir şey söylememişlerdi. Ka'b, Rasûlullah (s.a.v.)'-m yanma geldiği zaman şu kasidesini söyledi:
"Suad uzaklaşıp gitti. Kalbim bugün yaralıdır. Onun için de zelildir. Uzak kaldığını hissetmiştir. Esirlikten kurtulamamış , bağlanmıştır.
Suad ayrılış sabahı intikal ettikleri zaman ancak sesi genizden
gelen küçük bir geyiktir.
Göz kapakları yumulmuş, sürme çekilmiştir.

Önünü çevirdiği zaman karnı zayıf, koltuk altları ince, arkasını çevirdiği zaman kalça tarafları büyük, ne kısalık, ne uzunluğundan
şikayet edilmez.
Gülümsediği zaman sulu ve parlak beyaz dişleri görünür. Sanki o şarabı bir ve iki kez içmiştir. Zişebem deresinin saf ve kuzey rüzga-rıyla soğutulmuş suyundan kana kana içip doydu. ,
Rüzgar ondan çer çöpü atar, sabahleyin kendisinden yağmur yağdığı bulutun yağmurdan meydana gelen ve su üstünden yükselen beyaz kabarcıklar ve köpükler ona geçer ve ona doldururlar.
O ne âlicenâb bir dost kadındır ki, eğer o vadinde doğru olsa veya eğer nasihati kabul etse, elbette ki dostluğun en tamamı ve hallerin
en kamili olurdu.
Fakat o bir dost kadındır ki, onun etine ve kanına, ayrılık ve benzeri gibi hoş olmayan şeye isabet etmek, yalan, vadinde durmama karıştı.
Bu sevgili kadın, düzenli bir hal üzere devam etmez, istikrarsızdır.
Nitekim cinden büyüğü denilen bir kadın gibidir ki, elbiseleri
içinde renkten renge girer, halden hale bürünür.
İddia ettiği sözü , ancak kalburların suyu tutması gibi tutar.
Onun temenni ettirdiği ve vaad ettiği şeyler, seni aldatmasın ki, boş ümitlere kapılmak ve rüyada görülen hayaller sapmaya sebebtir ve zamanı heder etmektir.
Urkubun vaadleri, sevgili için bir darbı mesel olmuştur.
Onun vaadleri, ancak aslı olmayan bâtıl şeylerdir.
O sevgilinin sevgisinin yaklaşmasını umar ve ümid ederim.
Sanmıyorum ki, bizim yanımızdan senden bir vuslat bahşişi olsun.
Suad bir yerde akşamladı ki, oraya başkası vardıramaz. Ancak
üstün asıllı, hafif kuvvetli ve süratli koşan develer vardırabilirler.
Ona elbette başkası ulaştıramaz. Ancak yorulma ve zahmete karşı dört nala giden dayanıklı develer ulaştırırlar.
Kulağının çukurundan başlayarak çok ter akıtan her deveden büyük, onun himmeti, terlediği zaman kendisiyle doğruyu bulmak için yola konulan alametlerin eskiyip değişikliğe uğradığı zaman, çok gidip geldiğinden meçhul yolu bulmaktır.
Bir mekanda tek kalan beyaz vahşi sığırın iki gözüyle kendileriyle çok çakıllar bulunan dayanıklı katı mekanlar ve kabaca birikmiş kum yığınları parladığı zaman yükselip yücelen yerlere atarsın.
Boyundaki gerdanlık yeri kalmcadır. Ayakları ise dolguncadır. Aşılanmaya hazırlanmış erkek deveye bağlı dişi develerden yaratılışça üstündür.
Boynu kalındır, yanağının elmacıkları büyüktür, şiddetlidir. Develerin erkeklerine benzeyen yaratılışı büyük, iki yanı geniş, boynu
uzundur.
Derisi deniz kaplumbağasının cildindendir.
Hayvanın sağından ve solundan belini kuşatan sinir ve etten güneşe karşı gelen tarafında açlıktan cılız olan kurt, onu zelil etmeye
çalışıyor, fakat etkileyemiyor.
Kuvvet ve dayanıklılıkta, dağdan çıkan bir parça gibidir.
Anası, babası, amcası ve dayısı üstün asıllı develerdir.
Sırtı ve boynu uzundur, hafiftir, süratlidir.
Onun üzerinde kurtlar yürürler. Sonra ondan dümdüz, yusyuvarlak olan göğsü ve göç kısmı, o kurtları düşürürler.
Süratinde, dinçliğinde ve dayanıklılığında yabani eşeğe benzeyen bir dişi devedir ki, yanlarından sarkmıştır. Dirsekleri kaburgalarından uzaktır.
Sanki o deve, gözlerini ve kesilme yeri olan boğazını şişmanlıktan
dolayı kaybetmiştir.
Böylece sanki o, devenin yüzünden iki gözlerine kadar olan yerleri burnundan ve alt dişlerinin üzerinde bittiği iki çene kemiğinden itibaren uzunca bir taş gibidir.
Yapraksız hurma dalının misali, kıldan lifleri olan kuyruğunu bir memeye sürer ki, sütün çıkış yerleri onu eksiltmez.
Kambur burunlu o deveye iyi bakmasını bilen kimseye, onun kulaklarında zahir bir üstünlük vardır.
Yanaklarında ise, yumuşaklık ve asalet vardır.
Mızrak gibi kuru ve dayanıklı olan avuçlu, hafif ayaklarının üzerine, onu geçmiş olan develere kavuşmuş olduğu halde hızla yürür ki, o ayaklar az yere değer.
Tırnaklara bitişik buğday renkli süngüler gibi sinirler veya ayağın etleri, çakılları dağınık vaziyette bırakırlar ki, onları nallamak yüksek arazilerin üstlerinde onları taşlardan korumaz, korumaya da ihtiyaç kalmaz.
Deve, sıcağın şiddetinden terlemiş ve serap, küçük dağları kaplamış olduğu halde sanki o devenin ayaklarının hal

değiştirmesinin ve dönüşümün hızı öyle bir günde meydana gelmektedir ki, o günde kertenkele, güneşin ısısıyla yanmaktadır.
Sanki onun güneşe karşı gelen taran sıcak küle konulmuştur.
Çekirgelerin siyaha çalan yeşil renklileri hararetin şiddetinden uçmaktan yorulduklarından inmeye niyetlendikleri için ayaklarıyla çakılları hareket ettirmeye başladıkları halde, kavmin develerini süren kimse kavmine öğle vaktinin sıcağında istirahate çekiliniz, dedi.
Sanki gündüzün güneş yükseldiği, tam hararetli vakitte uzun boylu, orta yaşlı kadının kollarının hareketinin sürati gibidir ki,
O kadına, çocukları yaşamayan çokça çocuklarım yitiren kadınlar kalkıp cevap verirler.
İşte bu kadın, Ölüsü üzerine çok ağlayıcıdır. Yollarını sarkıtmış-tır.
Böylece onun elleri hareket ederken süratlidirler. Olum haberi veren haberciler, onun ilk çocuğunun ölümünü haber verdikleri zaman aklı başından gitti.
O halde o kadın yorgunluk ve meşakkati hissetmez.
İşte bu dişi devenin durumu da yürümesinde ne yorgunluk, ne de meşakkat hissetmez.
İşte bu kadın, aklı başından gittiği için parmak uçlanyla gömleğini keser.
O halde onun gömleği göğsünün kemiklerinden çokça kesmekle yarılmıştır.
İşte deve, idrakinin bitmesi bakmamdan bu kadına benzer. İkisi de idraksizlikte birbirlerini andırırlar.
Böylece karşılaştığı meşakkat ve şiddeti hissetmez.
Fesatçılar, onun iki yanında koşarlar. Onların sözleri ise şudur:
Ey Ebu Sülma'nm oğlu! Sen ölümle tehdit edilmektesin.
Felaketli günlerde yardımlarını umduğum her dost şöyle dedi:
Seni teselli edemem. İşim başımdan aşkın. Artık sen kendi haline bak. Çünkü ben sana bir yarar sağlayamam.
Ben de dedim ki: Çekilin yolumdan, sizin için hiçbir siyasetim yoktur. Rahmanın takdir ettiği şey mutlaka yapılmış demektir.
Selamette kalması ister uzasm, ister kısalsın.
Her insanoğlu, bir gün üzerinde ölümün taşındığı naşın üzerine biner.
O halde helak olduğum zaman hiç kimse benim üzerime gülüp ölümüme sevinmesin.
Duydum ki, Rasûlullah, beni ölümle tehdit etmiştir. Halbuki ondan af umulur.
Biraz süre tanı. İçinde va'z ve nasihatler ile hak ve bâtılın arasını ayırma bulunan Kur'ân'm nafilesini bahşeden zat, bununla senin hidayetini artırdı.
Beni bir takım jurnalcilerin sözleriyle muahaza etme.
Oysa ki ben günah işlemedim.
Her ne kadar hakkımda yalan ve iftiralar çok olsa da ben günahsızım,
Andolsun ki, bir makamın huzurunda bulunmaktayım ki, eğer benim gördüğüm ve işittiğim şeyleri ki orada bulunup da işitse,
Elbette ki titremeye başlar. Meğer kî onun için Rasûlullah, Allah'ın izniyle bir teminat olsun.
Nihayet dediği dedik olan intikamlar sahibi olan zatın avucuna sağ elimi koydum.
Çekişme ve münakaşasız olarak emrini beklercesine duruyorum.
Vah bana, kendi kendime konuştuğum birşey var ki, ondan korkuyorum. O da şudur:
Söylenen bir takım sözler sana nisbet ediliyor.
Ve sen bunu niçin yaptın diyene karşı sorumlusun denilirse, ne yapacağım?
Bir aslandan ki, yatağı ormandır. Bir vadide ki birbirine yakın sık meşelerin bulunduğu yırtıcıların çokluğu ile meşhurdur. (Yani Rasûlullah, sık meşelilerdeki aslandan daha heybetlidir).
Yavrularına av aramak için gündüzün başında (erkenden) çıkar.
iki yavrusunu et ile doyurur. O iki yavrunun geçimi insanların etiyle sağlanır.
Bu etler, küçük parçalar halinde yere atılmıştır. O aslan yiğitlikte direnen bir aslana saldırdığı zaman, Onun için şecaatte mukavim olan o aslanı bırakması başkaca helal olmaz.
Ancak kırılmış ve yeni bir hale gelmesi müstesnadır. (Yani bu aslan zayıf ve korkaklara saldırmaz. Ancak kendi kuvvetine denk kuvvetlere sahip olanlara saldırır.)
Cev denilen mevziin veya geniş vadilerin yahut yer ile gök arasının yırtıcıları ondan uzak olur.
Onun vadisinde erkek cemaatleri yürümez olur. (Herkes ondan çekinip korkar.)
Onun vadisinde şecaatine güvenen şecaatli kişi eksik olmaz.
Silah ve eski elbiselerle kana bulanmış kimseler, işte bu aslanın yemeğidir.
Muhakkak ki Rasûl, bir nurdur. Onunla hakka varılır.
Allah'ın, kınından çıkmış kılıçlarından bir Hind kılıcıdır. (Hind kılıcı, kılıçların en güzeli ve en iyisidir.)
Kureyş'ten bir cemaat içinde, Müslüman oldukları zaman Mekke'nin vadisinde onların bir sözcüsü, yer değiştirin ve intikal edin, dedi (Mekke'den Medine'ye hicret edin, dedi.)
İntikal ettiler, ne zayıflar ne düşmanla karşılaşma esnasında kalkanları olmayanlar ve kılıçları olmayanlar veya binmesini bilmeyenler olarak ne de silahsızlar intikal etmediler.
Burun kemiği yüksek olan şecaatli kişilerdir. Elbiseleri savaşta , davudi dokumah zırhlardandır.

Parlak, paslanmaz zırhlar, halkaları olan ve birleşmeyen birbirlerine girmiş kamil, sağlam yapılı zırhlardır.
Eğer süngüleri bir kavme ulaşırsa, çok sevinir olmazlar.
Kendilerine kavuştuğu zaman çok üzgün durumlarda değildirler.
Beyaz erkek develerin yürüyüşü gibi yürürler.
Siyah kısa adam, emsalinden kaçıp ondan yüz çevirdiği zaman bir vuruş onları korur.
Darbeler ancak göğüslerine değer. Başka yerlerine değmez.
Onlar için savaş alanlarından geri kalmak yoktur."
"Delâilü1 n-Nübüwe" adlı eserinde Hafiz el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz tariki ile Ka'b b, Züheyr'in oğlu Abdurrahmanı şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Züheyr'in oğulları Ka'b ile Büceyr çıkıp yola koyuldular. Ebre-kü'1-Azzaf mıntıkasına vardıklarında Büceyr, Ka'b'a.şöyle dedi:
- Şuracıkta bekle hele. Ben gidip şu adamı (Rasûlullah s.a.v.'ı) göreyim ve ne dediğini işiteyim.
Ka'b orada bekledi. Büceyr gidip Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma vardi. Rasûlullah, ona İslâmiyet'i teklif etti. O da Müslüman oldu. Bü-ceyr'in İslâm'a girdiği haberini alan Ka'b şöyle dedi:
"İşte benden Büceyr'e bir mesaj iletin ki; hangi şeye göre senden başkasının helakiyle helak oldun? Ne ile onu buldun?
Bir ahlak üzeredir. Onun babasını bir gün olsun öyle görmedim.
Sen de o konuda bir kardeş bulamazsın.
Ebu Bekir sana doyururcasma bir kase içirdi.
Ve Me'mun (Hz. Muhammed), seni ondan ilk kez içirdi. İkinci içi-rimi de sana içirdi."
Bu beyitler, Rasûlullah (s.a,v.)'a ulaştırıldığı zaman o, Ka'b'm kanını mubah kıldı ve: "Her kim Ka'b'ı görürse onu öldürsün." dedi.
Büceyr, bu haberi kardeşi Ka'b'a bir mektupla bildirdi. Mektubunda Rasûlullah (s.a.v.)'m, onun kanım mubah kıldığını anlattı. Ona: "Kendine sığınacak yer ara. Kurtulacağını sanmıyorum." dedi. Sonra mektubunda devamla şunları yazdı:
"Bilesin ki, Rasûlullah (s.a.v.), Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederek yanına gelen herkesin bu şahadetini kabul ediyor ve daha önce yaptığı kötülükleri, suçları affediyor. Bu mektubum sana ulaştığında Müslüman ol ve buraya gel."
Ka'b, Müslüman oldu ve Rasûlullah (s.a.v.)'ı öven kasidesini söyledi. Sonra Medine'ye geldi. Bineğini Rasûlullah'ın mescidinin kapısı önünde çöktürdü. Sonra mescide girdi. Rasûlullah (s.a.v.) da ashabının arasında tıpkı bir sofradaki gibi oturmuş idi. Sofranın etrafi nasıl çevrelenirse, sahabeler de onu çevrelemişler, halka şeklinde etrafında oturmuşlardı. Onu iki halkanın ortasma almışlardı. Bazen şu tarafa, yönelip konuşuyor, bazen Öbür tarafa yönelip konuşuyordu.
Ka'b diyor ki:
- Ben devemi mescidin kapısında çöktürdüm. Rasûlullah (s.a.v.)'-in Suffa'da oturduğunu anladım. İçeri girdim. Yanma varıp oturdum. Müslüman oldum ve: "Allah'tan başka ilâh olmadığına ve senin de Allah Rasûlü Muhammed olduğuna şahadet ederim, el-eman ya Rasû-lallah" dedim.
Rasûlullah:
- Sen kimsin? diye sordu. Ben de:
- Ka'b b. Züheyr'im, dedim.
- Şöyle şöyle diyen misin? diye sordu. Sonra Ebu Bekr'e dönüp:
- Ey Ebu Bekir, bu nasıl demişti? diye sordu. Ebu Bekir de ona şiiri şöyle okudu:
"Seni, Me'mun (güvenilir olan Muhammed), onunla kanarcasına bir bardakla suladı ki,
Emredilen seni ondan ilk kere içirdi ve ikinci içirimi de içirdi."
Ka'b dedi ki:
- Ya Rasûlallah, ben böyle demedim?
- Ya nasıl dedin?
- Ben şöyle dedim:
"Seni Me'mun (güvenilir Muhammed), onunla kanarcasma bir bardakla suladı ki,
Me'mûn seni ondan birinci kere içirdi ve ikinci içirimi de içirdi."
Rasûlullah (s.a.v.): "Evet, vallahi ben güvenilirim." dedi. Sonra Ka'b, şu kasidesini baştan sona ona okudu:
"Suad uzaklaşıp gitti, kalbim bugün yaralıdır. Onun için de zelildir. Uzak kaldığını hissetmiştir. Esirlikten kurtulamamış, bağlanmıştır..."
"el-İstiab" adlı eserinde Ebu Ömer b. Abdi'l-Berr'in anlattığına göre Ka'b, şu kısma vardığında: "Şüphesiz Rasûl, kendisi ile aydınlanılan bir nurdur. Allah'ın çekilmiş, keskin (Hind'i) bir kılıcıdır.
Bana haber verildi ki, Rasûlullah, beni Ölümle tehdit etmiştir. Rasûlullah'm nezdinde af ümid edilir."
Evet bu kısma vardığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), yanında oturan sahabelerine: "Dinleyiniz." anlamına gelen bir işarette bulunmuştu. Bunu daha önce "Meğâzi" adlı eserinde Musa b. Ukbe de anlatmıştır. Hamd ve minnet Allah'adır.
Ben derim ki: Bazı rivayetlerde belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.); -kasidesini okuduğu esnada- Ka'b'a kendi abasını

(bürde) vermiştir. Sarsan, bunu bazı medhiyelerinde nazmetmiştir. Hanz Ebu'l-Hasan b. Esir de "el-Gabe" adlı eserinde bunu böyle anlatmıştır. Ka'b'a verilen bürdenin, halifelerin yanındaki bürde olduğunu söylemiştir.
Ben derim ki: Bu gerçekten meşhur şeylerdendir. Ama ben meşhur kitaplarda buna dair kalbimi rahatlatacak bir senede rastlamadım. Doğrusunu Allah bilir.
Rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), "Suad ayrıldı." derken Ka'b'a:
- Suad kimdir? diye sormuş. Ka'b da:
- Esimdir ya Rasûlallah, diye cevab verince Rasûlullah:
- Suad ayrılmadı, demişti.
Ama bu rivayet doğru değildir. Sanki Ka'b, İslâm'a girmekle karısının kendisinden ayrılmış olduğu vehmine kapılmıştır. Zahir olan görüşe göre Ka'b, karısının hükmen değil de manen kendisinden ayrılmış olduğunu kastetmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak, Asım b, Ömer b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Ka'b, "Siyah kısa adam, emsalinden kaçıp ondan yüz çevirdiği zaman" sözünü söylediği zaman biz Ensâr topluluğunu kastetmişti. Çünkü bizim arkadaşımız, ona yapacağını yapmıştı ve Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabından Kureyşli Muhacirleri özellikle medhettiği zaman, Ensâr ona karşı öfkelendi. Fakat Müslüman olduktan sonra En-sâr'ı medhedip ve onların Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte çektikleri sıkıntı ile birlikte ne kadar uğurlu kimseler olduklarını anarak şöyle dedi:
"Üstün hayat sürmek kimin hoşuna giderse, Ensâr'm salihlerin-den bir topluluk içinde yaşasın.
Onlar büyükten büyüğe üstün vasıf ve ahlaka varis oldular.
Çünkü hayırblar ancak onlar ve hayırlıların oğullarıdır.
Mızrağı kollarla zorlayanlar olarak, tıpkı kısa olmayan Hind kılıçlarının süsü gibidir.
Görmeleri yorulmuş olmayarak köz gibi kızartılmış gözlerle bakar olarak,
Boğaz boğaza gelindiği ve hücumlar yapıldığı bir günde ölüm için canlarını peygamberlerine feda edenler olarak,
Kafirlerin kanlarından bulaşan şeylerden temizlenirler ve onu kendileri için bir ibadet ameli gibi itikad ederler.
Alışkanlık haline getirdiler. Tıpkı aslanlı bir yerde avlanmayı ve saldırmayı alışkanlık haline getiren kahn boyunlu arslanlar gibi.
Kendini onlardan korumak için yerleştiğin zaman, dağ keçisinin korunma yerlerinde sabahladın.
Bedir gününde Ali'ye bir darbe vurdukları zaman, onun vak'asma Hizarın hepsi toplandılar.
Eğer onların hakkında kavimlerin hepsi benim bildiğim şeyi bilselerdi,
Benimle mücadele eden kimseler elbette beni tasdik ederlerdi.
Bir kavimdir ki, yıldızlar döküldükleri ve onların düşmeleri esnasında yağmur yağmadığı zaman onlar gece gelip yanlarına konuk olarak inen kimselere ziyafet verip onları doyuran bir kavimdir.
Gassan'dan bir yerin temelinden yarılmasında kazan alete, kazılar zahmet ve yorgunluk verir."
ibn Hişam dedi ki: Anlatıldığına göre Ka'b, "Suad ayrıldı...." kasidesini okurken, Rasûlullah (s.a.v.) ona:
"Keşke Ensâr'ı da hayır ile ansaydın. Çünkü onlar buna ehildirler." demiştir. Bunun üzerine Ka'b da kasidesindeki bu beyitleri söylemişti.
Ali b. Zeyd b. Cüd'an'dan bana ulaşan bir habere göre Ka'b b. Züheyr, "Suad uzak bir ayrılışla ayrıldı. Kalbim bugün yaralıdır." mealindeki kasidesini Rasûlullah (s.a.v.)'a mescidde okumuştur.
Şeyh Ebu Ömer b. Abdi'1-Berr, "el-İstiab fi Mârifeti'l-Ashab" adlı eserinde Ka'b b. Züheyr'in hayat hikayesinin bir kısmını anlattıktan sonra şöyle demiştir:
"Ka'b b. Züheyr şairdir. Şiiri güzel ve çok idi. Kendi sınıfındaki şairlerin başında gelirdi. Kardeşi Büceyr de öyleydi. Ama Ka'b ondan daha yüksek bir şairdi. Babaları Züheyr ise, ikisinden daha üstündü. Ka'b'm çok güzel şiirlerinden biri de şudur:
"Eğer ben birşeyi beğenseydim, mutlaka kaderi kendisine gizli olduğu halde gencin çalışmasını beğenirdim.
Genç ulaşamayacağı bazı işler için gayret sarfeder. Can birdir, ama himmeti her tarafa yayılmıştır. Kişi yaşadığı müddetçe emeli ileriye doğru uzanır. Ecel sona erinceye dek göz hep ileriye bakar."
Sonra İbn Abdi'1-Berr, Ka'b'a ait birçok şiir nakletmiştir ki, onları burada zikretmek uzun zaman alır. İbn Abdi'1-Berr, Ka'b'm ne zaman vefat ettiğini bildirmemiştir. Ebu'l-Hasan b. Esir de "el-Gâbe fi Marifeti's-Sahâbe" adlı eserinde şairin ne zaman vefat ettiğini bildirmiş değildir. Ama babasının bîsetten bir sene önce vefat ettiğini söylemiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Süheylî dedi ki: Ka'b b. Züheyr'in çok güzel şiirlerinden biri de Rasûlullah (s.a.v.)'ı metheden şu şiiridir:
"Kanlı canlı deve onu koşturup götürüyor. O abasına bürünmüş, tıpkı dolunay gibidir. Karanlık geceyi aydınlatıyordu.
Omuzları arasında ve abasının içinde Allah'ın bildiği din ve kerem vardır." [7]

Hicretin Sekizinci Senesinde Vuku Bulan Önemli Hadiseler Ve Vefatlar

Bu senenin cemaziyelevvel ayında Mu'te gazvesi yapıldı. Bu senenin ramazan ayında Mekke fethedildi. Şevval ayında Hüneyn'de He-vazin gazvesi yapıldı. Bu gazveden sonra Taif kuşatma altına, alındı. Zilkade ayında Cirâne umresi yapıldı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), seninin geri kalan kısmında Medine'ye döndü.

Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), zilhicce ayının kalan son gecelerinde bu seferinden Medine'ye döndü. Bu sene Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. As'ı, Ezd kabilesinden Cülendî'nin oğulları Ceyfer ile Amr'a gönderdi. Bu iki kişinin beldelerindeki Mecusüerden ve çevrelerindeki bedevilerden cizye alındı.
Bu senenin zilkade ayında Rasûlullah (s.a.v.), Fatıma binti Dah-hak b. Süfyan el-Kilabî ile evlendi. Fakat Fatıma, onda Allah'a sığınınca, Rasûlullah ondan ayrıldı. Bir rivayete göre Rasûlullah, onu serbest bıraktı. O da ayrılmayı yeğledi ve ayrıldı.
Bu senenin, zilhicce ayında Rasûlullah (s.a.v.)'m zevcesi Mariye-tü'1-Kıptiye'den oğlu İbrahim doğdu. Mariye'nin erkek çocuğu olunca diğer kumaları onu çok kıskandılar. İbrahim'i doğurtan ebe, Rasûlullah (s.a.v.)'m âzadlı cariyelerinden Selma idi. İbrahim doğunca Sel-ma, Ebu Rafi'e gidip haberi verdi. O da gidip Rasûlullah (s.a.v.)'a müjde verdi. Ona bir köle de verdi. Rasûlullah da bu köleyi Ümmü Berre binti Münzir b. Üseyd b. Hidaş b. Amir b. Ğanm b. Adiy b. Nec-car'a verdi Ümmü Berre'nin kocası da Bera b. Evs b. Halid b. Cad b. Avfb. Mebzul idi.
Bu senede meydana gelen savaşlarda şehid olduklarını söylediğimiz kimseler vefat etmişlerdir. Yine önceki sayfalarda da anlattığımız gibi bu senede Halid b. Velid, Uzza'nm içinde bulunduğu evi yıkmıştır. Uzza'ya, Mekke ile Taif arasındaki Nahle'de ibadet edilirdi. Bu evin yıkılışı, bu senenin ramazan ayının bitimine beş gün kala gerçekleşmiştir.
Vakidî dedi ki: Bu senede Süva' putu yıkıldı. Bu puta, Hüzeyl kabilesi Rahat mevkiinde ibadet ederlerdi. Bunu, Amr b. As (r.a.) yıkmıştı. Yıkarken de ambarında birşey bulamamıştı.
Yine bu senede Menat putu yıkılmıştı. Menat, Müşellel mıntıkasında idi. Evs ve Hazreç kabileleri olmak üzere Ensârîler, bu puta tazimde bulunurlardı. Sa'd b. Zeyd el-Eşhelî (r.a.) bu putu yıktı.
"Ey inkarcılar! Şimdi Lat, Uzza ve bundan başka üçüncüleri olan Menafin ne olduğunu söyler misiniz?" ayetlerini tefsirimizde açıklarken bu konuda faydah ve geniş açıklamalarda bulunduk.
Ben derim ki: Mekke fethini anlattıktan sonra Buharî, ibadet etmekte oldukları ve Mekke'deki Ka'be'ye benzeterek Ka'betul Yemâ-niye diye adlandırdıkları yerin yıkılışım da anlatmıştır. Hasamlılar, oraya Ka'betul Yemâniye, Mekke'deki Ka'be'ye de Ka'betü'ş- Şâmiye
diyorlardı.
Buharı, Yusuf b. Musa kamili ile Cerir'in şöyle dediğini rivayet
etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.): "Beni, Zülhalase'den kurtarıp rahatlatmayacak mısın?" dedi. Ben de: "Evet kurtaracağım." dedim.
Ahnes kabilesinden 150 süvari ile birlikte yola çıktım. Daha önceleri ben at sırtında duramazdım. Bu halimi Peygamber (s.a.v.)'e anlattığımda o, elini göğsüme koydu. Sonra elinin tesirini göğsümde gördüm ve o şöyle diyordu: "Allahım, bunu at sırtında sabit kıl ve onu hidayete erdir. Doğru yolu gösterenlerden kıl."
Ondan sonra artık at sırtından düşmedim.
Zülhalase, Hasamlıların Yemen'deki bir mabedi idi. Berile kabilesi de orada ibadet ediyorlardı. İçinde tapılan putlar vardı. Ona Ka'be-tü'l- Yemâniye deniyordu. Cerir oraya gitti. Onu ateşle yakıp kırdı.
Ravi diyor ki1. Cerir, Yemen'e geldiğinde orada fal oklarıyla fal çeken bir adam vardı. Ona: "Rasûlullah (s.a.v.)'m elçisi buradadır. Eğer seni ele geçirirse boynunu vurur." denildi. Bir ara o fal çekmekte iken Cerir geldi, yanı başında durdu ve ona şöyle dedi: "Ya bu fal oklarını kırar ve Allahtan başka ilâh olmadığına şahadet edersin, ya da boynunu vururum." Falcı da fal oklarım kırıp şahadet getirdi.
Sonra Cerir, Ertat künyesi ile çağrılan Ahnesli bir adamı müjde için Peygamber (s.a.v.)'e gönderdi. Ertat, Peygamber (s.a.v.)İr yanma varınca:
- Ya Rasûlallah, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Zülhalase putunu uyuz deve halinde bırakmadan senin yanma gelmiş değilim, dedi.

Peygamber (s.a.v.) de, Ahnes kabilesinin süvari ve piyadelerini beş kez tebrik etti." [8]

Hicri Dokuzuncu Sene Tebük Gazvesi

Tebük gazvesi, hicri dokuzuncu senenin receb aynıda yapılmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:
"Ey inananlar! Doğrusu müşrikler pistirler. Bu sebeble, bu yıllardan sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Eğer fakirlikten korkar-sanız, bilin ki Allah dilerse sizi bol nimetiyle zenginleştirecektir. Allah şüphesiz bilendir, hakimdir.
Kitap verilenlerden, Allah'a, ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve peygamberinin haram kıldığını haram saymayan, hak dinini din edinmeyenlerle, boyunlarını büküp kendi elleriyle cizye verene kadar
savaşm." (et-Tevbe, 28-29.)
İbn Abbas, Mücahid, İkrime, Said b. Cübeyr, Katade, Dahhak ve diğerlerinden rivayet olunduğuna göre Cenâb-ı Allah müşriklerin hac ve umre gibi durumlarda Mescid-i Haram'a yaklaşmaktan men edilmelerini emir buyurduğu zaman Kureyşliler şöyle demişlerdi: "Hac mevsimlerindeki ticaret ve panayırlarımız sona erdi. Bu zamanlarda ele geçirdiğimiz kar da elden gitti."

Cenâb-ı Allah, bu kayıplarının yerini şöyle doldurdu: Müslüman oluncaya veya boyunlarını bükerek cizye verinceye kadar Ehl-i Kitap ile savaşmalarını onlara emretti.
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.), Bizanslılarla savaşmaya azmetti. Çünkü onlar İslâm'a ve Müslümanlara daha yakın idiler Böylece Rasûlullah'a, insanların en yakım ve hakka davete en layık olan kimseler idiler. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştu:
"Ey inananlar! Yakınınızda bulunan inkarcılarla savaşın. Sizde kendilerine karşı sertlik bulsunlar. Bilin ki Allah, kendisine karşı gelmekten sakınanlarla beraberdir." (et-Tevbe, 123.)
Rasûlullah (s.a.v.), Tebük senesinde Bizanslılarla şiddetli derecede sıcak bir mevsimde savaşmaya karar verdiği zaman -ki o zamanda Müslümanların durumu çok sıkıntılı idi- insanlara kararını açıkladı ve çevresindeki Arap kabilelerini kendisiyle birlikte gazaya gelmeye davet etti. İleride de açıklanacağı gibi 30.000'e yakın insan onunla birlikte gaza yoluna koyuldu. Diğerleri ise geride kaldılar. Mazeretsiz olarak gazadan geri kalan münafik ve taksirli kimseleri Cenâb-ı Allah kınadı. Onları şiddetli bir şekilde azarladı. Rezil rüsvay etti. Onlar hakkında Kur'ân'm okunan ayetlerini inzal buyurdu. Durumlarım Berae sûresinde açıkladı. Nitekim bu hususu tefsirimizde detaylı olarak izah ettik. Şu ayet-i kerimeden de anlaşılacağı gibi Allah, mü'-minlerin her halükarda savaşa gitmelerini emretti:
"İsteyen, istemeyen, hepiniz savaşa çıkın. Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihad edin. Bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır.
Ey Muhammedi Kolay bir kazanç, normal bir yolculuk olsaydı sana uyarlardı. Fakat çıkılacak yol onlara uzak geldi Kendilerini helak ederek, "Gücümüz yetseydi sizinle beraber çıkardık" diye Allah'a yemin edeceklerdir. Allah, onların yalancı olduğunu elbette biliyor." (et-Tevbe,4142).
"İnananlar toptan savaşa çıkmamalıdır. Her topluluktan bir taifenin dini iyi Öğrenmek ve milletlerini geri döndüklerinde uyarmak üzere geri kalmaları gerekli olmaz mı? Ki böylece yanlış hareketlerden çekinirler." (et- Tevbe, 122.)
Denildi ki; bu ayet, -yukarıdaki ayeti neshetmiştir. Bazıları ise böyle bir durumun söz konusu olmadığım söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), zilhicce ile receb ayları arasında Medine'de ikamet etti. Sonra Rumlarla savaş için ashabına hazırlanmalarını emretti. Zührî, Yezid b. Ruman, Abdullah b. Ebu Bekir, Asım b. Ömer b. Katade ve onlardan başka âlimlerimiz bu durumu bize anlattılar. Her biri Tebük gazvesi hakkında, o gazveden kendisine ulaşan haberi nakletti. Birinin haber vermediğini, diğerleri haber verdi.
t Rasûlullah (s.a.v.), ashabına Bizans savaşı için hazırlanmalarını emretti. Bu olay, halkın sıkıntıda bulunduğu, sıcağın şiddetli olduğu kıtlık zamanında idi. Meyvelerin olgunlaştığı ve halkın bahçelerin gölgelerinde kalmayı arzuladıkları, içinde bulundukları halden hoşnut olmadıkları bir zamanda idi. Rasûlullah (s.a.v.), gazveye çıktığında çoğu zaman gitmek istediği yeri gizlerdi. Başka bir yere gideceğini söylerdi. Fakat Tebük gazvesinde nereye gideceğini açıkça söyledi. Çünkü yolun uzaklığından ve zamanın şiddetinden, hedeflediği düşmanın çokluğundan o gazveyi halka açıkladı ki, onun için gerekli hazırlıklarını yapsınlar. Teçhizatlarını hazırlamalarını söyledi ve Bizans'ı hedeflediğini onlara haber verdi.
Rasûlullah (s.a.v.), bir gün bu savaş için hazırlanırken Beni Seleme kabilesinden Ced b. Kays'a şöyle dedi:
- Ey Ced, bu sene Beni Asfer (Rumlar) ile kılıçla vuruşmak istemez misin?
O da şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bana izin versen, beni fitneye düşürmesen olmaz mı? Vallahi kavmim de bilir ki, kadınlara karşı benden daha tutkun bir adam yoktur ve ben, Beni Asfer'in (Rumların) kadınlarını görürsem sabredememekten korkarım.
Rasûlullah (s.a.v.) da ondan yüz çevirdi ve: "Sana izin verdim." dedi. Bunun üzerine Ced b: Kays hakkında şu ayet-i kerime nazil oldu:
"Onlardan, "Bana izin ver, beni fitneye düşürme." diyen vardır. Bilin ki onlar zaten fitneye düşmüşlerdir. Cehennem, inkar edenleri şüphesiz kuşatacaktır." (et-Tevbe, 49.)
Münafiklardan bir kavmin fertleri birbirlerine şöyle dediler: "Sıcakta savaşa çıkmayınız."
Cihaddan kaçındıkları, haktan şüpheye düştükleri ve Rasûlullah (s.a.v.)'a yalan haber verdikleri için böyle dediler. Bunun üzerine kutlu ve yüce Allah, onlar hakkında şu ayeti inzal buyurdu:
"Sıcakta savaşa çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşi daha sıcaktır." Keşke bilselerdi.
Yaptıklarının cezası olarak, bundan böyle az gülsünler, çok ağlasınlar." (et-Tevbe, 81-82.)
İbn Hişam, İshak b. İbrahim kanalı ile Abdullah b. Harise'nin şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir haber geldi: "Münafiklardan bir grub, Yahudi Süveylim'in Casum mmtıkasmdaki evinde toplanıyorlar. Halkı, Rasûlullah (s.a.v.)'dan, Tebük gazvesine gitmekten geri çevirmek istiyorlar.
Bunun üzerine Hz. Peygamber, Talha b. Ubeydullah'ı, ashabından bir takım kişilerle birlikte onlara gönderdi ve ona Süveylim'in evini, onların üzerine yakıp yıkmalarını emretti. Talha da bunu yaptı. Dahhak b. Halife, evin arkasından atladı ve ayağı kırıldı. Onun arkadaşları da atladılar, kaçıp kurtuldular. Bunun üzerine Dahhak şöyle dedi:
"Allah'ın Beyt'ine andolsun ki, az kaldı ki Muhammed'in ateşi ile Dahhak ve İbn Ubeyrik yanıyordu.
Süleym'in küçücük evinin üstüne çıkmış iken kırılmış bir vaziyette ayağımın ve dirseğimin üzerine düşmüştüm.
Allah'ın selamet ve bereketi sizin üzerinize olsun.

Bunun benzerine bir daha gelmeyeceğim, korkuyorum. Ateş kimi kuşatırsa o kişi yanar."
ibn ishak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yola çıkmaya çalıştı.
Halka toparlanmalarını ve hazırlanmalarını emretti. Zengin kişileri, Allah yolunda infakta bulunmaya ve sefere götürecekleri yükleri vermeye teşvik etti. Bunun üzerine zengin kimselerden bir takım'adam-lar yükleri verdiler ve sevablarını Cenâb-ı Allah'tan beklediler. Osman b. Affan, bu iş için büyük bir harcamada bulundu ki, o zamana kadar onun kadar hiçbir kimse bu uğurda harcamada bulunmuş değildi.
İbn Hişam dedi ki: Kendisine güvendiğim birisi bana şu haberi verdi: Osman b. Affan, Tebük gazvesinde dar durumda olar orduya 1.000 dinarlık mali yardımda bulundu. Rasûlullah (s.a.v.) da o zaman şöyle dedi: "Allahım, Osman'dan razı ol. Çünkü ben ondan razıyım."
İmam Ahmed b. Hanbel, Harun b. Maruf kanalı ile Abdurrahman b. Semüre'nin azadlısı Kesse'nin şöyle dediğini rivayet eder:
Osman b. Affan, Rasûlullah (s.a.v.)'ın sıkıntı içindeki Tebük gazvesine gidecek orduyu teçhiz etmesi esnasında eteğine 1.000 dinar koyup getirdi ve o paraları Rasûlullah (s.a.v.)'m kucağına boşalttı. Rasûlullah (s.a.v.) da onları eli ile evirip çevirip şöyle diyordu:
"Bugünden sonra ne yaparsa yapsın. Hiçbir ameli Osman'a zarar veremeyecektir."
Abdullah b. Ahmed, babasının "Müsned" adlı eserinde Ebu Musa el-Anezî kanalı ile Abdurrahman b. Habbab es-Sülemî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.), hutbe irad etti. İnsanları, Tebük gazvesine gidecek olan ve mali darlık içindeki orduyu teçhiz etmeye ve gerekli yardımı yapmaya teşvik etti, Osman b. Affan: "Sırtındaki çulu ve palanı ile birlikte 100 deveyi ben veririm." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minberden bir basamak aşağı indi. Sonra yine insanları bu orduya yardıma teşvik etti. Osman: "Sırtındaki çulu ve palamyla 100 deve daha veririm." dedi. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m, Osman'ın bu cömertliğim takdir edercesine elini sallayıp hareket ettirdiğini ve şöyle dediğim gördüm: "Bu günden sonra yapacağı olumsuz davranışlar ve ameller Osman'a zarar vermez."
Bu, bu şekli ile gariptir.
Beyhakî, Amr b. Merzuk kanalı ile Seken b. Muğire'nin de böyle bir rivayette bulunduğunu ve Osman'ın mezkur sözünü üç kez tekrarladığını, yanı sırtlarmdaki çul ve palanlanyla birlikte 300 deve vermeyi taahhüd ettiğini beyan etmiştir.
Abdurrahman dedi ki: Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m minber üzerinde iken şöyle dediğini gördüm:
"Bugünden sonra yapacağı olumsuz davranış ve ameller Osman'a zarar vermez."
Ebu Davud et-Teyalisî, Ebu Avane kanalı ile Ahnef b. Kays'm şöyle dediğini rivayet eder:
Osman b. Affan'm, Sa'd b. Ebu Vakkas, Ali, Zübeyr ve Talha'ya şöyle dediğini işittim: "Allah aşkına söyleyin. Rasûlullah (s.a.v.)'m: "Zorluk ordusunu (Tebük gazvesine giden orduyu) teçhiz eden kimseyi Allah bağışlasın." dediğini biliyor musunuz? Ben o orduyu teçhiz ettim. Öyle ki, ne bir yulara, ne de bir ayak bağına ihtiyaçları kalmadı. Siz bunu biliyor musunuz?" Bunun üzerine onlar: "Allah için evet" biz bunu biliyoruz."dediler.
(bu bölüm eksiktir) [9]

Mazeretleri Dolayısıyla Savaştan Geri Kalan Bekkailer (Ağlayanlar) Ve Diğerlerinin Durumu

îba îihak dtdi M: Bunlar, Ennâr'daa ve Beni Amr b Âvf kabile- olup toplamdi kişi idikr; Salim b, Umtyr» Beni Hariss'ni kstfdifi Ulb b, Eyd leai Maıia b/Neccarta kardeşi Ebu Leyla Âb-durrahmaa b» Kâvbs Beai Stltms'nin kardeşi Amt b. Hümaı b, C& muhj Abdullah b MuğalM el-Mütenî,
Baiüarı derler kiı Bilakis o, Abdullah b. toır tl-Müı^nî'^r. Bunlarla Mrliktt Btai Vakif in kardeşi Htrma b, Fî d d el-Ftıaîî dt vardiv
tba tghak dedi Mî Baaa ula^aa habere göre İba Yamin b. Umeyr b, Ka*b ta-Nadrî, ağlamakta olan Ibu Leyla Âbdirrahmaa b Kab ile Abdullah bt MuğaflteTt rastladı, Onlaraî -- Ni^a aflıyorguaus? diye rdUv Dalar da dediler kiî
- Bis^ bia^k t^aia tmti ia Rasûlullah (g'ıa yanına geldik, Fakat oaua yaaıada, biii biadireeeği bir biaek bulamadık, Kea-disaii ûş eauala Mrlikt© yiöla çıtoaya kuvvet de bulamadık.
luaua u^&r&m İba amia öalara bir dev% verdi. Onlar da sefere asudâfimea öalara bir miktar hurma verdik Böylece onlar, (s,a»vyia birlikti yola şıktalar. bu Buktyr buauv tba tghak'taa naklederken şu eklemeyi
ti r^âv) de, Ma%kbulamad için geceleyin bir kenara kadar aamaa kıldıktan sonra şöyle de-ic "Maaım> s%n eiha^ ©mred^ör ve biii dhada teıvik e^yorsun, d --malumdur ki- biaasak ve masraf gerektiren birşeydir. Oy* fe%n> buakıaa hiş Mrigine sahip değilim, Stnia peygamberin, İmadığı i^a bâaa yardım edemedi. Şahit öl M, bugüne a^ Müslumtnıa aulmune marua kalmış isem, mal* ean feâîammdâa hta^ MMüm%nda bir hakkım varsa, hepsim d&r&k kendikrint helal ettim," sormuştu. Fakat Mm--Itu atan daha. Mm ise ayağa kalton^ ^ ara eitmişU-. RasMallah (s»iuv.) elinde balu&aa Âlk&a için beni Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdiler. Çünkü onlar da Rasûlul-lah'la birlikte Tebük gazvesine giden zorluk ordusu içinde idiler. Gidip şöyle dedim:
- Ey Allah'ın peygamberi! Kendilerine binek veresin diye arkadaşlarım beni sana gönderdiler.
Rasûlullah:

- Vallahi sizi birşeye bindiremem, dedi. Yanma vardığımda Rasûlullah Öfkeli idi. Sebebini bilemiyordum.
Bana binek veremediğinden dolayı üzüntülü, Rasûlullah'm da kalbinde bana karşı kırgınlık hissetmesinden Ötürü korkulu olarak geri döndüm. Arkadaşlarımın yanına vardım ve Rasûlullah (s.a.v.)'m söylediğini onlara ilettim. Azıcık bekledikten sonra Bilal'in şöyle seslendiğini duydum:
- Abdullah b. Kays nerede? Ona cevab verdim. O da:
- Rasûlullah (s.a.v.) seni çağırıyor, gel buraya, dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına vardığımda bana:
- Şu birbirine bağlı iki grup deveyi al, dedi. Böyle derken Sa'd'dan satın aldığı altı deveyi bana verdi. Ve:
- Al bunları, arkadaşlarına götür ve onlara: "Allah (veya Rasûlullah) sizi bu develere bindiriyor," de.
Ben de develeri alıp arkadaşlarıma gittim ve onlara:
- Rasûlullah (s.a.v.), sizi bu develere bindiriyor. Ama Allah'a yemin ederim ki, sizin için kendisinden binek istediğim zaman Rasûlullah'm bana söylediği sözleri işitmeniz ve ilk etapta beni men edişini, sonra, bu develeri bana verişini bizzat kendisinden duymanız için mutlaka benimle birlikte siz de Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gelmelisiniz ki, onun söylemediği birşeyi size söylemiş olduğumu zannetme-yesiniz, dedim.
Onlar da:
- Allah'a yemin ederiz ki, senin sözlerin bizim yanımızda tasdik edilmiştir. Ama istediğini yapacağız, dediler.
Ravi diyor ki: Ebu Musa, arkadaşlarından birkaç kişi ile birlikte oradan kalkıp Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi ki, onları binekten menederken söylediği sözleri ve daha sonra o binekleri onlara verirken söylediği sözleri işitsinler. Ebu Musa'nın ondan kendilerine naklettiği sözleri duysunlar.
Ravi diyor ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma, yağmalanan bazı develer getirildi. Bize de küçük hörgüçlü altı deve verilmesini emretti. Biz de o develeri aldık. Sonra: "Biz Rasûlullah (s.a.v.)'m bizleri deveye bindirmeyeceğine dair ettiği yemini unuttuk. Vallahi bu develer bizim için uğurlu olmazlar." dedik. Yanma dönüp kendisine bunu anlatınca o şöyle buyurdu:
- Ben sizi bu develere bindirmedim. Ama Allah bindirdi. Sonra ben birşeye yemin edersem, o yemini bozmayı daha hayırlı görürsem mutlaka yemini bozar, hayırlı olan o işi yaparım."
İbn İshak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın yola çıkma işi kesinleşti. Çıkmaya karar verdi. Kalblerinde bir şüphe olmadığ halde bazıları geri kaldılar ve sefere gitmediler. Onlardan bazıları şunlardır: Ka'b b. Malik b. Ebi Ka'b (Bu, Beni Seleme1 nin kardeşidir.), Mü-rare b. Rebi (Bu, Beni Amr b. Avfın kardeşidir.), Hilal b. Ümeyye (Bu, Beni Vakıfin kardeşidir.), Ebu Hayseme (Bu, Beni Salim b. Avfin kardeşidir.). Bunlar dürüst kimseler olup Müslümanlıkları hususunda asla itham edilmezlerdi.
Ben derim ki: İlk üç kişiye gelince, bunların kıssaları inşaallah yakında detaylı olarak anlatılacaktır ki, onlar hakkında Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurmuştur:
"Bütün genişliğine rağmen yer onlara dar gelerek nefisleri kendilerini sıkıştırıp, Allah'tan başka sığınacak kimse olmadığını anlayan, savaştan geri kalan üç kişinin tevbesini de kabul etti." (et-Tevbe, ıı s.)
Ebu Hayseme'ye gelince o, döndü ve Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına yetişmeye azmetti. Nitekim ileride de bu anlatılacaktır. [10]

Fasıl

Yunus b. Bükeyr, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet eder:
Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m seferi açık ve belli oldu. Yola koyulmaya karar verdi. Perşembe günü yola koyulduğunda askerim Seni-yetul-Veda üzerinden yürüttü. Yanında 30.000'i aşkın insan vardı. Allah düşmanı Abdullah b. Übey, askerlerini onun aşağı taraflarındaki yoldan yürüttü. Denildiğine göre onun askerleri, İslâm askerlerinden az değildi. Rasûlullah (s.a.v.) yürüdüğü zaman Abdullah b. Übey, ondan ayrılan münafiklardan şüphe erbabı ile birlikte ayrılıp geri kaldı.
ibn Hişam dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de yerine vekil olarak Muhammed b. Mesleme el-Ensarî'yi vali tayin etti. ed· Deravar-dî'nin anlattığına göre Tebük savaşma gidildiği esnada Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de yerine Siba b. Urfuta'yı vali tayin etmiştir.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ali b. Ebi Talib'i ailelerine bakmak için Medine'de bıraktı ve ona, onların arasında kalmasını emretti. Bunun üzerine münafiklar, bu konuda yalan haberler uydurup şöyle dediler: "Ali'yi ağır hareket ettiğinden ve kendisi de böylece ondan kurtulup hafiflemek istediğinden Medine'de bıraktı."
Münafiklar böyle dedikleri zaman Ali b. Ebi Talib, silahını alıp yola çıktı. Raaûlullah (g,a,v.)'a Ot&f d© mola vtîinişksn vardı ve münafikların yaptıkları dedikoduyu anlattı. Bagûlullâh (s,a,v.) da ©na şöyk dedi:
- Yalan söylemişler, ben seni arkamda bıraktığım şeyler için geri bıraktım. Geri dön, ailemin ve ailemin yanında kal ©y Alil Harun'un Musa'ya kardeş olduğu gibi bana kardeş olmak istemiz milin? Fakat benden sonra bir peygamber daha gelmeyecektir,
Bunun üzerine Hz, Ali, Medine'ye geri döndü, Basûlullah (i.a.v.) da yolculuğuna devam etti,
Ebu Davud et-Teyalkî, MMüsned"inde Şube v§ Hakim kanalı üt Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet eder;
"Rasûlullah (a.a.y.), Tebük gazvesine giderken Âli b, İbi T&lib'i Medine'de bıraktı. Ali ona;
- Ya Rasûiallah, beni çocuklarla kadınların arasında mı bırskı= yorsun? diye sordu,

Rasûlullah (s.a.v,), ona şu cevabı yerdi:
- Musa'nın Harun'a kardeş oluşu gibi g§n de bana kardtş olmak istemez misin? Ancak benden nonra bir peygamber gelmeyecektir,"
îmam Ahraed b, Hanb©l, Kuteybe b. Said kanalı ili Âmir'in baba= sı Sa'd'm şöyle dediğini rivayet eder;
"Bir gazvede Rasûiullah Cs.a.v,), Ali'yi Medine'de bırakmıştı, lu= nun üzerine Ali de ona:
- Ya Rasûlallah, beni çocuklar ve kadınlarla beraber g§ride mi bırakıyorsun? diye sorunca, Raıûlnİ&h (s.a,v,)'m ona şöyle dediğini i-şittim:
- Harun'un Musa'ya kardeş olmağı gibi, senin de bana kardsş olmana razı değil roisin? Ancak benden sonra peygamber yoktur."
îbn îshak dedi ki; "Ebu Haysem'e, Ragûluİlah (s,a.v,) ili birkaç gün yürüdükten sonra çok sıcak bir günd© ailesine geri döndü İM kâ= rısım bahçesindeki gölgelik altında buldu. Her biri gölgeliğini döş§* miş, kendisi için orada su soğutmuş ye yemek hâmrlamıştı, Bahçtyi girdiği zaman gölgeliğin kapısı önünde dikildi ve iki kanıma baktı, Onların kendisi için yaptıklarını görünce şöyle dedi;
- RasûMlah (g,a,v,\ güneşte, rüzgarda ve mcakta sUum, Wbu Hayseme ise serin bir gölgede olsun, yemeği de hazırlanmış v© olan malının içinde güzel kanmyla birlikte öliua». Bu, insaf Vallahi sizin ikinizden hiç birinizin gölgeliğine girtegk değilim. Mutlaka Rasûiullah (g,a,v,)'a ^dip kavuşacağım. Siz basa azık hasırlayın.
Onlar, Ebu Hayseme'nin emrini yerine getirdiler, Bonm bintk erkek devesi ile yola çıktı, RasâJullah (g,â,v,)'ı anyordtt, İkM ne arkadaş oldular ve Tebük'e yaklaştıkları zaman Ebu Hayseme
(Bu bölüm eksiktir)
tır. Eğer onda hayır yoksa, Allah sizi ondan kurtarıp rahata erdirecektir.
Bbu Zerr devesini bekledi. Onu geciktirince eşyasını alıp sırtına vurdu. Sonra yaya olarak Rasûlullah (s.a.v.)'m gittiği yolu izlemeye başladı. Rasûlullah (s.a.v,), bir konak yerinde mola vermekte iken Müslümanlardan biri etrafa bakarken şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, şu adam yolda yaya olarak geliyor. Rasûlullah (s.a.v.):
- Eba Zerr'dir, dedi. Oradakiler yolda gelmekte olan adama iyice bakınca:
- Ya Rasûlallah, vallahi bu Ebu Zerr'dir, dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:
"Allah, Ebu Zerr'e rahmet etsin. Yalnız başına yürür, yalnız başına ölür, yalnız başına diriltilir (hasredilir)."
Aradan zaman geçti. Bir ara Ebu Zerr, Rabza'ya sürgün edildi. Ölüm vakti geldiğinde karısına ve kölesine şu vasiyette bulundu:
- Ölürsem beni geceleyin, yıkayıp kefenleyin. Sonra beni yol ortasına koyun. Yanınızdan geçen ilk kervana deyin ki; işte bu, Ebu Zerr'dir!
Ölünce vasiyeti gereğince onu geceleyin yıkayıp kefenlediler ve yol ortasına bıraktılar. Birde baktüarki, bir kervan geliyor. Kervanı tanımıyorlardı. Nihayet üzengileri, Ebu Zerr'in tabutunun kenarına değdi. Bir de baktılar ki İbn Mesud, Kufelilerl birlikte gelmiş. İbn Mesud, sordu:
- Bu nedir?
- Ebu Zerr'in cenazesidir!
Bunun üzerine İbn Mesud, ağlamaya başladı ve şöyle dedi:
"Rasûlullah (s.a.v.), gerçekten doğru söylemiş: "Allah, Ebu Zerr'e rahmet etsin. Yalnız basma yürür, yalnız başına ölür, yalnız başına diriltilir (hasredilir)."
Böyle dedikten sonra bineğinden indi. Bizzat onu kendisi defnetti."
"Sıkıntılı bir zamanda peygambere uyanlar..." (et-Tevbe, 117.) ayet-i kerimesi ile ilgili olarak İmam Ahmedb. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Abdullah b. Muhammed b. Akil'in şöyle dediğini rivayet eder: "Te-bük gazvesine gidilirken iki, üç kişi bir deveye binip gidiyorlardı. Çok şiddetli bir sıcakta yola çıkmışlardı. Susamışlar, öyle ki, develerini kesiyor ve kirişlerim çıkararak içindeki suları emiyorlardı. Tebük gazvesi azık, yiyecek, içecek ve binek bakımından çok sıkıntılı bir gazve olmuştu."
Uah b. Vehb, Amr b. Haris kanalı ile Abdullah b. Abbas'm
«Ömer b. Hattab'a: "Bize sıkıntı zamanının (Tebük gazvesinin) durumunu anlat," denilince o, şöyle cevab verdi:
Çok sıcak bir zamanda Tebük yolculuğuna çıktık. Bir menzile varıp konakladık. Orada aşırı derecede susadık. Öyle ki, boyunlarımızın kopacağını sandık. Bizden biri devesini aramaya gidipte geri döndüğünde neredeyse boynunun kopacağım sanıyordu. Bazı adamlar develerini boğazlıyor, dışkısını sıkıyor, ondan süzülen suyu içiyor, kalan kısmım da ciğerinin üzerine koyuyordu. Ebu Bekir es-Sıddık dedi ki:
- Ya Rasûlallah, Allah seni hayır dua yapmaya alıştırmış tır. Bizim için Allah'a dua et.
- Ey Ebu Bekir, sen bunu ister misin?
- Evet.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ellerini göğe kaldırdı. Yağmur yağmcaya kadar ellerini havada tuttu. Hafif bir yağmur yağdı. Sonra yağmur sağanak halinde yağmaya başladı. Ashab beraberlerindeki kablarına su doldurdu. Sonra gidip baktık ki, yağmur nerelere düşmüş. Ordugahın dışına yağmur yağmadığım gördük.»
İbn İshak şöyle dedi: "Asım b. Ömer b. Katade, kendi kavminden bazı adamlardan naklederek bana şöyle haber verdi

Rasûlullah ve sahabeler, Hicr mevkiinde iken bu hadise meydana gelmişti ve sahabeler, beraberlerindeki bir münanka şöyle demişlerdi:
- Yazıklar olsun sana. Bundan sonra daha ne kaldı ki, inanmıyorsun?
O da şu cevabı verdi:
- Bu gördüğünüz bulut, geçip giden bir buluttan başkası değildir. Yine İbn İshak'm anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v,)'m devesi kaybolmuş, ashab onu aramaya gitmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da yanı başında olan Umare b. Hazım el-Ensârî'ye şöyle dedi: "Adamın biri diyor ki; Muhammed size kendisinin bir peygamber olduğunu haber veriyor. Size göğün durumunu haber verdiğini iddia ediyor. Oysaki, devesinin nerede olduğunu bilmiyor!
Vallahi ben, Allah'ın bana bildirdiğinden başka birşey bilemem. Allah, bana o devenin yerini gösterdi. O deve şu vadidedir. Yuları bii ağaca takıldığı için orada ahkonmuştur."
Sahabeler de gidip deveyi getirdiler. Umare b. Hazım da kend yandaşlarının yanına döndü ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın, aleyhinde konu şan adamın sözünden haberdar olduğunu onlara bildirdi. Bunun üzç rine Umare'nin takımında bulunan bir adam şöyle dedi: "Bu sözü ar cak Zeyd b. Lusayt söylemiştir." Zeyd, gelmeden önce Umare'nin tak mında idi. Bunun üzerine Umare Zeyd'in yanma gitti. Onun boynı na dürterek şöyle dedi:
- Benim takımımda bir bela varmış da bilmiyormuşum. [11]

Hz.Peygamber'in Tebük'e Giderken Hicr'de Bulunan Semud Kavminin Meskenlerine Ve Köşklerine Uğraması

Tibuk ı^nfgiadi lâiûiulkh (s.a.v.), Mim mıafeka§ısda Ş kavffiiaia §vl§riais yaaıaa inû, înıank?, ieısud kavmiaia m işMkîe= ri kuyul&rdaa m ç^p hamur yeğufiuk? v teaeerelefisi e gu ili 4öl= durup etkriai pifir^ler, la (s.a.v,) ©mir v§rdi ©ala? ia eama emri ügiriat t6netrilirind§ki yeaıekleri iöklüle?: Yeppsıuş elduMa= n hamurlan
uğrayaa kâvmia yurtlarıaa ftoektea §&hab§kri ıseaetli şöyl buyurdu;
"Dalana b&gıaa §§ka mu§ibitia, kerkuyerum, öalana ygrkriai fina
İmam Ahmid b= Haabil, Âbd şöyli didiğiai rivayet
"Rasûluü&h (ı,a,v,), Mier'e uğradiği şâmaa şöyk
"Mueig©İ§r isteaı^ia. Çüakü iaiih'ia k&mi mmm istemişti: Vg ealam şm yûâm |§Hr, bu y§İdaa pte 4i, luauaia beraber ©alar, Eâbltriala §mri dıpaa şıktık^ eaa agi eidular ve Salih'in d§= vsgini boğâgk^kr. ö dsvş, eakrıa Mr füa §ukns4 ipr, eslap da bir= gte ©aua §ütteü işerlerdi.- Fakat yia§ de ©au leğaö altodan g©lta bir ^ğkk ©slan y&k&ladi; Mka eslana kk itti, §ad§g© bir Mşi Makt§s kurtulmuştu ki, e da Âlkh'm
Dişildi M',
- Kurtukn 9 adam tadi ya lâ§fklkh?
- Ö ibm Ei
İmam Afem#d b; Htnb§İ? ¥§gid b.-âî'ia ş%i© dediğisi T#btik fagy§§ girmek iftî Nftffisz işia tepkam! âif§ d#¥©giiîi tutmu ısteiıe gasab #ttip bir ktvmin yâms» s§ Üye ^^
Orada bulunanlardan bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle seslendi:
- Biz onların durumuna hayret ediyoruz. Bu sebeple yanlarına gitmek istiyoruz.
- Size bundan daha hayret verici birşeyi haber vereyim mi? Sizden bir adam, sizden önceki haberleri ve sizden sonra olacak hadiselerin haberlerini size bildiriyor. Şu halde istikamet (doğruluk) üzere olun. Doğru dürüst olun. Allah sizi ne diye azablandırsm! Sizi azab-landırmak O'nun umurunda değildir. Ve kendi nefislerinden hiçbir a-zabı geri savamayan bir kavim gelecektir.
Yunus b. Bükeyr, İbn İshak vasıtasıyla Abbas b. Sehi b. Sa'd es-Saidî veya Abbas b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet eder "Rasûlullah (s.a.v.), Hicr'e uğrayıp konakladığında insanlar oranın kuyusundan su çektiler. Oradan ayrılıp yola koyuldukları zaman Rasûlullah, insanlara şöyle dedi:
"Hicr kuyusunun suyundan asla içmeyin ve o su ile namaz için abdest almayın. O su ile yoğurmuş olduğunuz hamurunuzu develere yem olarak verin ve o hamurdan asla yemeyin. Bu gece sizden herhangi biri, yanında arkadaşı olmadan dışarı çıkmasın."
İnsanlar, Rasûlullah'm kendilerine verdiği emri yerine getirdiler. Sadece Beni Salde kabilesinden iki kişi bu emre uymadılar. Bunlardan biri yalnız başına def-i hacete çıktı. Diğeri de yalnız başına kaybolan devesini aramaya çıktı. Def-i hacete gider adam, def-i hacette bulunduğu yerde boğuldu. Devesini aramaya giden kimseyi ise rüzgar alıp Tayyie dağına fırlattı. Rasûlullah (s.a.v.), bu durumdan haberdar olunca şöyle dedi:
- Sizden herhangi birinizin, yanında arkadaşı olmadan dışarı çıkmasını yasaklamamış mıydım?
Sonra def-i hacet yaptığı yerde boğulan adamın getirilmesini emretti. Ona dua eti. O kişi şifa bulup iyileşti. Tayyie dağına rüzgar tarafından fırlatılan adam ise ancak Tebük'te Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaşabildi."
Ziyad'm İbn İshak'tan yaptığı bir rivayette de şöyle denmektedir: "Medine'ye dönüşü esnasında Tayyie dağındaki adam, Rasûlullah (s.a.y.)'m yanma gelebildi."

îbn İshak dedi ki: Abdullah b. Ebi Bekr'in bana anlattığına göre o iki adamın adını Abbas b. Sehl ona söylemiş. Ama o, onların adlarını gizledi, bana söylemedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Ebu Humeyd es-Sai-dî'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Te-bük senesinde yola çıktık. Vâdi'l-Kurâ'ya geldik. Birde baktık ki; bir kadın, kendi bahçesinde duruyor. Rasûlullah (s.a.v.), ashabına: "Şu
bahçedeki hurmaların miktarını tahmin edin bakalım." dedi. Onlar da tahmin ettiler. Rasûlullah ise hurmaların on yük geleceğini tahmin etti. Sonra kadına dedi ki:
- Şu bahçeden devşireceğin hurmaların miktarım tesbit et. İnşa-allah tekrar sana döndüğümde bana söylersin.
Rasûlullah, oradan ayrıldı. Yola koyuldu. Nihayet Tebük'e ulaştı. Ashabına şöyle dedi:
- Bu gece üzerinize şiddetli bir rüzgar esecektir. Rüzgar eserken hiç kimse ayağa kalkmasın. Devesi olan da bağını iyice bağlasın.
Ebu Humeyd dedi ki: Gece olunca şiddetli bir rüzgar esti. O esnada adamın biri ayağa kalkınca rüzgar onu Tayyie dağına fırlattı.
Sonra Eyle hükümdarı, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi ve ona beyaz bir katır hediye etti. Rasûlullah da ona bir aba giydirdi ve onlara emanname yazdı. Sonra geri dönüş yoluna koyuldu. Biz de onunla birlikte geri döndük. Nihayet Vâdi'l-Kurâya geldik. Kadına dedi ki:
- Bahçeden ne kadar hurma elde ettin? Kadın:
- On yük elde ettim, dedi.
Bu, Rasûlullah'm önceden tahmin ettiği miktar kadar idi.
Rasûlullah (s.a.v.): "Ben acele ediyorum, sizden de acele etmek isteyen varsa acele etsin." dedi. Rasûlullah (s.a.v.) oradan çıktı. Biz de onunla beraber yola çıktık. Nihayet Medine'ye vardığında: "Bu Ta-be'dir." dedi.[12] Uhud dağını görüncede şöyle dedi: "Bu Uhud'tur. O bizi sever, biz de onu severiz. Size Ensâr evlerinin en hayırlısını haber vereyim mi?"
Dedik ki:
- Evet, ya Rasûlallah. Buyurdu ki:
- Ensâr evlerinin en hayırlısı Neccar oğulları yurdudur. Sonra Beni Abdüleşhel yurdudur. Sonra Beni Saide yurdudur. Sonra bütün Ensâr'm evlerinde hayır vardır."
İmam Malik, Ebu Zübeyr vasıtasıyla Ebu Tufeyl Amir b. Vasi-le'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Muaz b. Cebel'in bana anlattığına göre onlar, Tebük senesinde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte sefere çıkmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.), öğle ile ikindi, akşam ile yatsı namazlarını cem' ederek kılıyordu. Birgün namazı geciktirdi. Daha sonra bulunduğu yerden çıkıp öğle ile ikindi namazını cem' ederek bir arada kıldı, sonra girdi, sonra çıktı ve akşam namazı ile yatsı namazını cem' ederek bir arada kıldı. Sonra da şöyle buyurdu:
- înşaallah yarın Tebük pınarına geleceksiniz. Gündüzleyin kuşluk vakti, güneş yükselmeden oraya varamayacaksınız. Oraya varan imsssîa avi âîpî M; lis öf&ya wd\k-. iki v. Pmafdaa ayakkabı ipi k&hahiıaea mm asa? §u [13]

Hz.Peygamber'in Tebük'teki Bir Hurma Ağacının Yanında Hutbe İrad Etmesi

iü şısaaa auyuaa el w¥âm^ mu M|t dty§ serdu* ©ala? j ee ftagfellak salam a|» s&ste sarftetü ve daha feşök şeyle? öi-. Şaa^a pa&çdaa asa? asa* avuşla^f aldılar Nikahı fe kırba ifiad© M? f&ikte mı te?kadı-. E&eâMklı t§..a-.v-.)> ytktüafc w âlerial & §uda pkadı> tetatf tabadaki pyu pam döktü., luadaa §aara ıu böl mikteda afeaaya kaşladı-. îagaala? ©mdaa su aldüa?v Bmm Ea--Mlkk fe yaka M? aamaada e?&daa akaatara.

Sana birşey diyeceğim, ama ben hayatta olduğum müddetçe onu kimseye söyleme. Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'e gelip konakladı. Bir hurma ağacının yanında mola verdi ve: "Bu bizim kıblemizdir." dedi. Sonra hurma ağacına yönelerek namaz kıldı. Ben de küçücük bir çocuktum. Koşuyordum. Gelip Rasûlullah ile o hurma ağacının arasına girdim. Rasûlullah: "Bu bizim namazımızı kesti. Allah da bunun eserini kessin." dedi. İşte o günden bu güne yerimden kalkabilmiş değilim."
Ebu Davud, Said b. Abdülaziz et-Tennuhî vasıtasıyla Yezid b. Nemra'mn şöyle dediğini rivayet eder: Tebük'te kötürüm bir adam gördüm. Kötürümlüğünün sebebini şöyle anlatıyordu: "Ben bir merkebe binmiştim. Rasûlullah (s.a.v.) da namaz kılmakta idi. Merkeb üzerinde iken Önünden geçtim. O: "Allahım, bunun eserini kes." dedi. Ben de artık yürüyemez oldum."
Başka bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle beddua etmiş: "Bu bizim namazımızı kesti. Allah da bunun eserini kessin." [14]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/9-21.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/22-34.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/35-36.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/36-39.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/39-42.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/42-47.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/48-58.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/59-60.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/61-65.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/66-69.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/69-74.

[12] Tabe: Medine şehrinin adıdır.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/74-78.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/78-80

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Rasûlullah'ın Muaviye B. Ebi Muaviye Üzerine Cenaze Namazı Kılması
Kayser Elçisinin Rasûlullah (S.A.V.)'A Tebük'te Gelişi
Hz. Peygamberin Medine Dönüşünden Önce Tebük'teki Çadırında İken Eyle Hükümdarı, Cerba Ve Ezruh Halkı İle Barış Antlaşması Yapması
Peygamber (S.A.V.)'İn, Halid B. Velid'i Dume Valisi Ükeydir'e Göndermesi
Fasıl
Mescid-Î Dırar Kıssası
Bunlardan Başka Bazı Asîlerin Savaştan Geri Kalmaları
Hz. Peygamberin Tebük'ten Medine'ye Dönüşünden Sonra Meydana Gelen Olaylar
Hicrî Dokuzuncu Senenin Ramazan Ayında Sakif Heyetinin Hz. Peygamber'e Gelişi
Abdullah B. Ubeyyın Olumu
Fasıl
Hz. Peygamberin, Ebu Bekir'i Hac Emiri Olarak Mekke'ye Göndermesi
Fasıl
Rasûlullah (S.A.V.)'A Gelen Elçilik Heyetleri
Beni Temim Kabilesinin Fazileti
Beni Abdü'l-Kays Kabilesinin Elçilik Heyeti
Sümame İle Beni Hanîfe Heyeti Ve Mel'un Müseylemetü'l-Kezzab'ın Kıssası
Necran Heyeti

Rasûlullah'ın Muaviye B. Ebi Muaviye Üzerine Cenaze Namazı Kılması

Beyhakî, Yezid b. Harun vasıtasıyla Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Tebük'te Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte idik. Bir gün güneş çok parlak, şualı, ziyalı ve nurlu olarak doğdu ki, daha önce o şekilde doğduğunu görmemiştim. Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldi. Rasûlullah ona şöyle sordu:
- Ey Cebrail, bana ne olmuş ki, bugün güneşin daha önce görmediğim bir şekilde aşırı derecede ışıklı, nurlu ve şualı bir şekilde doğduğunu görüyorum?
-Ey Allah'ın elçisi, bugün Muaviye b. Muaviye el-Leysî Medine'de vefat etti. Cenaze namazını kılmaları için Allah onun cenazesine 70.000 melek gönderdi.
- Niçin? diye soran Hz. Peygamber'e, Cebrail şöyle cevaT) verdi:
- Gece, gündüz, yürürken, ayaktayken, otururken fazlaca İhlâs sûresini okurdu. Ey Allah'ın Rasûlü, ister misin yeri senin için düre-yim de Medine'de Muaviye'nin cenaze namazını kılasm?
- Evet.
Cebrail, yeri dürdü. Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de Muaviye'nin cenaze namazını kıldı. Sonra Tebük'e döndü."
Bu hadiste şiddetli derecede gariplik ve münkerlik vardır. İnsanlar, bunun münkerlik ve garipliğim Alâ b. Zeyd'e isnad etmişlerdir ve Alâ hakkında olumsuz konuşmuşlardır.
Beyhakî, Ali b. Ahmed b. Abdan vasıtasıyla Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Cebrail geldi ve şöyle dedi:
- Ya Muhammed! Muaviye b. Ebi Muaviye el-Müzenî vefat etti. Onun cenaze namazını kılmak ister misin? Bunun üzerine Allah elçisi:
- Evet, dedi.
Cebrail, kanadını vurdu. Vurunca da bütün ağaçlar ve tepeler sarsıldılar. Rasûlullah da Muaviye'nin cenaze namazım kıldı. Arkasında iki saf olarak melekler de namaz kıldılar. Her safta 70.000 melek vardı.
Ravi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Cebrail'e şöyle sorduğunu rivayet ediyor: ,
- Ey Cebrail, Muaviye neden bu ilahi mertebeye ulaştı?
- İhlâs sûresini sevdiğinden. Çünkü o, ayakta iken, otururken, giderken, gelirken, her halükarda bu sûreyi okurdu."
Osman dedi ki:
Ben babama; o esnada Peygamber (s.a.v.)'in nerede olduğunu sordum. O da Tebük gazvesinde, Şam'da olduğunu söyledi. Muaviye ise Medine'de vefat etti. Muaviye'nin naaşı göklere yükseltildi. Nihayet Rasûlullah onu gördü ve ona bakıp cenaze namazını kıldı."
Bu rivayet de bu bakımdan münkerdir. [1]

Kayser Elçisinin Rasûlullah (S.A.V.)'A Tebük'te Gelişi

İmam Ahmed b. Hanbel, İshak b. İsa kanalı ile Said b. Ebi Ra-şid'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Kayser Herakliyus'un, Rasûlullah (s.a.v.)'a elçi olarak gönderdiği Tennuhlu adamı Humus'ta gördüm. Orada piri fani olmuş bir ihtiyar komşum idi. Ona:
- Kayser Herakliyus ile Hz. Peygamber Efendimiz arasında geçen yazışmayı anlatır mısın? dedim. O da dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'e gelmiş ve Dıhyetu 1-Kelbî'yi Herakli-yus'a göndermişti. Herakliyus da Peygamber Efendimizin mektubunu okuduktan sonra Rumların keşiş ve patriklerini kendi odasında toplayıp üzerlerine kapıyı kilitledi ve onlara şöyle

dedi:
- Bu adam (Muhammed), bildiğiniz yere kadar gelmiş ve bana üç yoldan birini seçmem için bir mektup göndermiştir. Beni, ya dinine tabi olmaya, ya toprağımız elimizde kalmak üzere ona malımızdan vergi vermeye, veyahut onunla savaşmaya davet ediyor. Ne diyorsunuz? Çok. iyi bilirsiniz ki, eğer ona tabi olmaz veyahut vergi vermezsek ayaklarımızın altındaki şu yeri bile bizden alacaktır. Zira kitaplarda bunu açık olarak okuyoruz. Gelin de ona tabi olalım. Veya vergi verelim ki, toprağımız elimizde kalsın.
Bunun üzerine hepsi başlarındaki külahları atıp homurdandılar:
- Sen bizi Hristiyanlık dininden ayrılmaya veya Hicaz'dan buraya kadar gelmiş bir Arap bedevisine köle olmaya mı çağırıyorsun? dediler.
Kayser yanından çıkar çıkmaz onların halkı ayaklandırıp kendisini tahtından düşüreceklerini anlayınca şöyle dedi:
- Ben sizi denemek ve dininize olan bağlılığınızı anlamak için bunu söyledim.
Sonra Tecib kabilesinden ve Hristiyan Arapların başında bulunan adama; "Bana Arapça'yı bilen ve hafızası kuvvetli olan bir adam bul, onunla şu zatın bana gönderdiği mektuba cevap yazıp göndereyim," dedi.
Arayıp beni buldular. Herakliyus'un yanına gittiğim zaman bana şöyle dedi:
- Şu mektubu oraya götür ve kendisine verirken ne söylerse hafızanda tut. İlk Önce bak, bana gönderdiği mektubtan bahsediyor mu etmiyor mu? Mektubumu açıp okuduğu zaman geceden bahsediyor-mu, etmiyor mu? Sırtına da bak... Onda herhangi bir işaret var mı, yok mu? Araştır.
Ben kendisinden mektubu alıp yola çıktım. Tebük'e vardığım zaman Peygamber (s.a.v.)'in su başında, ashabı arasında oturduğunu gördüm. Onlara:
- Adamınız hangisidir? diye sordum. Bana:
- Şudur, dediler.
Bunun üzerine ilerleyip yanına vardım ve Önüne oturup mektubu kendisine uzattım. O da mektubu benden alıp eteğine koydu ve bana:
- Nerelisin? dedi.
- Tennuhluyum, dedim. Bana:
- Babanız İbrahim'in dini olan İslâmiyet'e girmez misin? dedi.
- Ben başka bir milletin elçisiyim ve onların dini üzerindeyim. Onların yanına bir daha dönmeden dinlerinden dönemem, dedim.
Bunun üzerine Rasûlullah gülümsedi ve:
"Ey Muhammedi Sen, sevdiğini doğru yola eriş tir eme zsin. Ama Allah, dilediğini doğru yola eriştirir. Doğru yola girecekleri en iyi O bilir." (ei-Kasas, 56.) ayetini okudu ve bana şöyle dedi:
- Ey Tennuhlu kardeş! Ben Kisra'ya bir mektup gönderdim. O ise mektubumu parçaladı. Allah da onu ve mülkünü parçalayacaktır.
Ben, Necaşi'ye de bir sahife yazıp gönderdim. O, mektubumu yırttı. Allah da onu yırtacak, mülkünü parçalayacaktır. Senin sahibine (He-rakliyus'a) da bir mektub yazdım. Ama o mektubu yanında koydu. Onun için iyilikle yaşadığı müddetçe o, halk üzerindeki nüfuzunu ve gücünü yitirmeyecektir.
İçimden, bu Herakliyus'un unutmamamı tavsiye ettiği üç şeyden biridir, dedim ve okluğumdan bir ok çekip onunla kılıcımın kını üzerindeki derisini işaretledim. Sonra o, mektubu sol tarafındaki bir adama uzatıp:
- Al oku, dedi ve adam mektubu açıp okumaya başladı. Onlara:
- Mektubu okuyan bu adam kimdir? diye sordum. Bana:
- Muaviye'dir, dediler.
Mektup okunurken baktım ki, Kayser mektubunda, "Sen beni, göklerin ve yerin genişliğince olan Cennet'e davet ediyorsun Eğer Cennet göklerin ve yerin genişliğini içine alan bir büyüklükte ise, o zaman Cehennem nerede oluyor?" diye yazmıştı.
Hz. Peygamber de:
- Sübhanallah! Bu ne biçim bir sorudur? Sanki Allah'ın yeri mi yok? Öyle ise ben de ona, gündüz geldiği zaman gece nerede oluyor? diye sorayım, dedi.
Bunun üzerine okluğumdan bir ok daha çekip kılıcımın derisi üzerine bir işaret daha yaptım. Mektubun okunması tamamlandıktan sonra Hz. Peygamber bana dönüp:
- Sen haklısın, çünkü sen bir elçisin. Eğer sana verecek bir hediyemiz olsaydı verirdim. Ama biz, azıkları bitmiş bir yolcu kafilesiyiz, dedi.
Ama kafilenin içinde birisi: "Ben ona hediye vereyim." diye bağırda ve yükünü açıp içinden birşey çıkardı. Benim tarafıma doğru ilerleyip eteğime koydu. Baktım ki, Yemen yapısı sarı renkli bir elbisedir.
Ben:
- Bu adam kimdir? diye sordum.
- Osman'dır, dediler. Bundan sonra Hz. Peygamber :
- Bu adama kim refakat edecektir? diye sordu. Ensâr'dan bir genç:

- Ben refakat ederim ya Rasûlallah, dedi ve onunla beraber kalktım.
Biz kafilenin içinden çıkınca Peygamber (s.a.v.) arkadan bana:
- Ey Tennuhlu! diye seslendi.
Bunun üzerine geri döndüm ve eski yerime oturdum. Bu sefer Rasûlullah (s.a.v.) sırtından elbisesini çıkarıp:
- Şu tarafa dön de sana dendiği şekilde iyice bak, dedi.
Ben de arkasına geçip sırtına baktığımda, kürek kemiği yanında
hacamat yeri kadar bir mühür bulunduğunu gördüm." [2]

Hz. Peygamberin Medine Dönüşünden Önce Tebük'teki Çadırında İken Eyle Hükümdarı, Cerba Ve Ezruh Halkı İl Barış Antlaşması Yapması

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'e vardığı zaman, ona Eyle hükümdarı Yuhanna b. Ruube geldi. Rasûlullah ile barış antlaşması yaptı ve ona cizye verdi. Cerba ve Ezruh halkı da geldi. Onlar da ona cizye verdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara bir antlaşma yazısı yazdı. Bu yazı onların yanındadır.
Yuhanna b. Ruube ile Eyle halkına şu mealde bir yazı yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah'tan ve Allah'ın Rasûlü Muhamed'den Yuhanna b. Ruube'ye karada ve denizde Eyle halkı için bir güvencedir. Onlara Allah'ın ahdi ve peygamber Muham-med'in ahdi vardır. Ve onlarla beraber olan Şam halkı, Yemen halkı ve Bahreyn halkı için de bu ahidler vardır. Onlardan kim bir hadise çıkarırsa onun malı, canının arasına geçip onu kurtarmaz ve o zaman malları insanlara helal olur. İçmek istedikleri hiçbir su ve geçmek istedikleri hiçbir yolu insanlardan yasaklamayacaklardır."
Yunus, İbn İshak'ın şöyle dediğini nakletmiştir: Peygamber (s.a.v.), Cerba ve Ezruh halkana şu yazıyı yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah Rasûlü M\ı-hammed'den Cerba ve Ezruh halkına yazılan bir yazıdır. Onlar Allah'ın emanı ve Muhammed'in emanı ile emindirler (Güvendedirler). Buna karşılık onlar, her receb ayında 100 dinar (altın) ve 100 okiye (gümüş) vereceklerdir. Onların Müslümanlara ve onlara iltica eden Müslümanlara ihsan ve öğüt ile davranacakları hususunda onlara karşı Allah kefildir."
Paygamber (s.a.v.), Eyle halkına yazısıyla birlikte abasını da onlara bir eman olsun diye verdi.
Ravi diyor ki: Bundan sonra Ebu'l-Abbas Abdullah b. Muham-med, bu abayı onlardan 300 dinara satın aldı. [3]

Peygamber (S.A.V.)'İn, Halid B. Velid'i Dume Valisi Ükeydir'e Göndermesi

İbn İshak dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Halidb. Valid'i çağırdı. Onu Dume Valisi Ükeydir'e gönderdi. Bu, Ükeydir b Abdulme-lik'tir. Kinde'den bir adamdır. Oranın hükümdarı Hristiyandı. Peygamber (s.a.v.), Halid'i gönderirken ona: "Onu öküz avına çıkmış olarak bulursun." dedi.
Halid yola çıktı, nihayet kalesine gözle görülecek bir mesafede durdu. Mehtaplı bir yaz gecesi idi. Evinin damında idi. Yanında karısı da vardı. Yabani öküzler boynuzlarıyla köşkün kapısını dürtüyorlardı. Karısı ona: "Şimdiye kadar bunun benzerini hiç gördün mü?" diye sordu. O da: "Hayır vallahi görmedim." dedi. Hanımı: "Böyle av kaçırılır mı?" diye sordu. O da: "Hayır, asla kaçırılamaz." diye karşılık verdi ve kaleden indi. Atının hazırlanmasını emretti. Atı eğerlendi ve ailesinden bir toplulukla birlikte atlarına bindiler. Aralarında bir erkek kardeşi de vardı. Adı Hassan idi. O da atına bindi. Silahlarıyla birlikte yola koyuldular. Yola çıktıkları zaman Peygamber (s.a.v.)'in atlıları onları karşıladılar. Onları yakaladılar. Kardeşini öldürdüler. Onun üzerinde altın işlemeli ipek bir kaftan vardı. Halid onu üzerinden soydu ve o elbiseyi Peygamber (s.a.v.)'e kendisi Medine'ye varmadan önce gönderdi.
İbn îshak, Asım b. Ömer b. Katade tarikiyle Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
Peygamber (s.a.v.)'e getirildiği zaman, Ükeydir'in kaftanını gördüm. Müslümanlar, onu elleriyle yokluyorlar ve hayrete düşüyorlardı. Peygamber (s.a.v.) de şöyle dedi:
- Buna hayret mi ediyorsunuz? Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, Cennet'te Sa'd b. Muaz'm mendilleri bundan daha güzeldir.
İbn İshak dedi ki: Sonra Halid, Ükeydir'i Peygamber (s.a.v.)'e getirdi. Peygamber, onun canını korudu ve cizye karşılığında onunla barış antlaşması yaptı. Sonra onu serbest bıraktı. O da beldesine döndü.
Beni Tayy kabilesinden Büceyr b. Bücere adındaki bir adam, bu konuda şöyle dedi:
"Sığırları güden ne mübarektir. Ben gördüm ki, Allah her hida-yetçinin hidayet edenidir.
Kim Tebük'ün sahibinden meylediyor idiyse, biz cihad ile emro-lunmuşuz."
Beyhakî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiş: "Allah senin ağzını asla kapatmasın." Yetmiş yaşını geçtiği halde Bü-ceyr'in ağzında ne bir azı dişi, ne de ön dişlerinden herhangi biri oynayıp sallanmadı.
İbn Lehia, Ebû'l-Esved kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder: Tebük dönüşünde Peygamber (s.a.v.), 420 süvari ile birlikte Ha-lid b. Velid'i Dume valisi Ükeydir'e gönderdi.

Ravi, önceki rivayette anlatılan hususları naklettikten sonra Ükeydir'le birlikte 800 esirin Peygamber (s.a.v.)'e getirildiğini de anlatır. Esirlerle birlikte 1.000 deve, 400 zırh, 400 mızrak da getirilmişti. Eyle hükümdarı Yuhanna b. Ruube, Ükeydir'in başından geçen hadiseleri duyunca Rasûlüllah (s.a.v.)'a geldi ki, aralarında barış antlaşması yapsınlar. İkisi Tebük'te, Peygamber (s.a.v.)'in yanında toplandılar.
Yunus b. Bükeyr, Sa'd b. Evs tarikiyle Bilal b. Yahya'nın şöyle dediğini rivayet eder:
Dumetü'l-Cendel gazvesinde Muhacirlerin başında Ebu Bekir es-Sıddık, Arabîlerin başında da Halid b. Velid vardı Doğrusunu Allah bilir. [4]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Peygamber (s.a.v.), Tebük'te on küsur gece kaldı. Daha fazla kalmadı. Oradan ayrılarak Medine'ye döndü.
Yolda kayalardan damlayan bir su sızıntısı vardı ki,bu bir, iki veya üç süvarinin su ihtiyacına ancak yeterdi. Vadi-i Muşakkak denilen bir vadide idi. Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:
- Bizden, kim önce bu vadiye giderse, biz ona varıncaya kadar ondan su almasın.
Münafıklardan bir topluluk, o suya önce ulaştı ve vadinin içinde bulunan suyu aldılar. Hz. Peygamber gelip suyun başında durduğu zaman orada birşey göremedi ve:
- Bu suya bizden önce kim gelmiş? diye sordu. Ona denildi ki:
- Ya Rasûlallah, falan ve filan geldiler.
- Ben onun yanma varıncaya kadar ondan su almalarım yasaklamamış mıydım?
Böyle dedikten sonra Peygamber (s.a.v.), onlara lanet edip bedduada bulundu. Sonra indi ve elini su sızan kayanın altına koydu. Elinden,, Allah'ın akmasını dilediği miktarda su akmaya başladı. Sonra suyu oradan akıttı ve orayı eliyle sıvazladı. Allah'ın dua etmesini dilediği kadar dua etti. Bunun üzerine kayada bir yarılma oldu. Orada olanın rivayetine göre yıldırımlardan işitilen bir ses gibi sesi vardı. Millet o sudan içti, su ihtiyaçlarını karşıladılar. Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurdu:
- Eğer yaşarsanız veya sizden yaşayanlar olursa, işte bu vadiyi,
Önünde ve ardında yemyeşil, bereketli bir yer olarak göreceksiniz.
İbn İshak, Muhammed b. İbrahim b. Haris et-Teymî kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:
Ben, Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Tebük gazvesinde iken bir gece aniden kalktım. Ordugahın bir tarafında ateşten bir alev gördüm. Onun peşine düştüm ki, ne olduğunu göreyim. Bir de baktım ki, Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir ve Ömer oradalar Abdullah Zü'1-Bicadeyn el-Müzenî ölmüştü. Onun için mezar kazıyorlardı. Peygamber (s.a.v.), onun mezarı içinde idi. Ebu Bekir ve Ömer de ona yaklaşmaktaydılar. O şöyle diyordu:
- Kardeşinizi bana yaklaştırın.
Onlar da onu ona yaklaştırdılar. Onun mezarını ona hazırladığı zaman şöyle dedi:
- Ey Allahım, ben ondan razı oldum. Sen de ondan razı ol. Ben: "Keşke kazılmış mezarın sahibi ben olsaydım." dedim.
İbn Hişam dedi ki: O zata Zü'1-Bicadeyn adı verilmesinin sebebi şu idi: O İslâm'a girmek istiyordu. Kavmi ise onu bundan menediyor-du. Onu sıkıştırdılar. Nihayet onu bicad (kaba bir elbise) içinde bıraktılar. Üzerinde başka birşey yoktu. O da Peygamber (s.a.v.)'in yanına kaçtı. Ona yaklaştığı zaman bicadım ikiye yarıp ayırdı ve birini izar, yani don edindi. Diğerim de üzerine aldı. Sonra Peygamber (s.a.v.)'e geldi ve ona bundan ötürü Zü'1-Bicadeyn (iki bicad sahibi) denildi.
îbn İshak, İbn Şihab ez-Zührî kanalı ile Ebu Ruhm el-Gifarî'nin kardeşi oğlundan naklen rivayet etti ki, (Rıdvan ağacı altında Peygamber (s.a.v.)'e bey'at edenlerden biri olan) Ebu Ruhm Külsüm b. Husayn şöyle demiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Tebük gazvesinde savaştım. Bir gece onunla birlikte yürüdüm. Biz Ahdar'da Peygamber (s.a.v.)'e yakın bir durumda idik. Allah bana bir uyku verdi. Uyandığım zaman baktım ki, benim bineğim Peygamber (s.a.v.)'in yüküne yaklaşmıştır. Onun ona yaklaşması beni korkutuyordu. Çünkü onun ayağı benim bineğimin kayış üzengisine takılabilirdi. Bunun üzerine benim bineğimi ondan uzaklaştırmaya başladım. Nihayet yolun bir yerinde uyku, gözlerimi yendi. Geceden hayli zaman geçmişti. Benim bineğim Peygamber (s.a.v.)'in bineğini sıkıştırdı. Onun ayağı ise üzengide idi. Ben ancak onun "acındım." sözüyle uyandım ve dedim ki:
- Ya Rasûlallah, benim için istiğfar et
Oda:
- Yürü, dedi.
Peygamber (s.a.v.) benden, Beni Gifar kabilesinden olup da savaştan geri kalanların durumunu sormaya başladı. Ben de ona, onların durumlarını anlatıyordum. O bana şöyle sordu:
- Kırmızı, uzun, köse sakallı kişiler ne yaptılar?
Ben onların ayrılmalarını ve savaştan geri kalmalarım kendisine anlattım. Bana şöyle dedi:
- Siyah, kıvırcık saçlı, kısa kişiler ne yapıyorlar? Dedim ki:
- Vallahi içimizde öyle kimseleri tanımıyorum.

- Evet, sizde onlar vardır.
Onları, Beni Gifar kabilesinin içinde hatırlamaya çalıştım. Ama hatırlayamadım. Nihayet hatırladım ki, onlar Eşlen kabilesinden bir topluluktur. Onlar bizim içimizde müttefiklerimiz idiler. Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, onlar Eşlem kabilesinden bir topluluktur. Bizim içimizde müttefiki erimi zdirler.
Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurdu:
- Onlardan her hangi biri geri kaldığında Allah için çalışan bir Müslümanm onun devesine binmesini engellemedi. Asıl bana zor gelen, Muhacirlerin, Ensâr'm, Gifar'm ve Eslem'in geri kalmasıdır,"
Ibn Lehia, Ebu'l-Esved tarikiyle Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Tebük'ten Medine'ye dönerken münafiklardan bir topluluk onu öldürmek için suikast girişiminde bulundu ki, onu, boğazın başından aşağıdaki yola atsınlar. Onlann bu suikast planlan Peygamber (s.a.v.)'e haber verildi. O da, insanların vadiden gitmelerini emretti. Kendisi ise boğazın üst taraflarına çıktı. Suikastçılar yüzlerine peçe takarak onunla birlikte yukarılara doğru çıktılar. Peygamber (s.a.v.), Ammar b. Yasir ile Hüzeyfe b. Yeman'a kendisi ile birlikte yürümelerini emretti. Ammar, devesinin yularını tutmuş, Hüzeyfe de arkadan deveyi güdüyordu.
Bir ara onlar böyle yürümekteler iken, bir de baktılar ki, suikastçılar onları kuşattılar. Peygamber (s.a.v.) Öfkelendi. Hüzeyfe de öfkesini açığa vurdu. Ucu eğri bastonu elindeydi. Üzerlerine gitti. Bastonuyla onların bineklerinin yüzüne vurdu. Hüzeyfe'yi gördüklerinde gizledikleri büyük suikast planının açığa çıktığını zannettiler. Kaçıp insanların arasına karıştılar.
Hüzeyfe geri döndü. Peygamber (s.a.v.)'in yanma vardı. Peygamber (s.a.v.), Hüzeyfe ile Ammar'm çabucak yürümelerini ve ilerlemelerini emretti ki, boğazın başını kessinler. Orada durup insanlara baktılar. Sonra Peygamber (s.a.v.), Hüzeyfe'ye şöyle sordu:
- Şunları tanıyabildin mi?
- Hayır, bu suikastçıların gece karanlığında bizi kuşatmaları esnasında sadece bineklerini görebildim.
- Bu adamların niyetlerinin ne olduğunu bildiniz mi?
- Hayır...
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), onların kurdukları suikast planını Hüzeyfe ile Ammar'a anlattı. İsimlerini de söyledi. Ancak isimlerini gizli tutmalarım istedi. Onlar dediler ki:
- Ya Rasûlallah! Onları öldürmemizi emretmez misin?
- İnsanların, Muhammed kendi ashabım öldürüyor, demelerini istemem."
İbn İshak'm anlatığına göre Peygamber (s.a.v.), o suikastçıların adlarını sadece Hüzeyfe b. Yeman'a bildirmiştir. Bu, doğruya daha çok benzemektedir. Doğrusunu Allah bilir. Ebu Derda'nın, İbn Me-sud'un arkadaşı Alkame'ye söylediği şu sözler de bu gerçeği teyid etmektedir. Şöyle ki;
"Ey Kufeliler! Aranızda siyahlık ve yastık sahibi (İbn Mesud) yok mudur? Aranızda kendisinden başka hiç kimsenin bilmediği sırrın sahibi (Hüzeyfe) yok mudur? Aranızda Cenâb-ı Allah'ın, Muhammed (s.a.v.)'in lisanı üzere kendisini şeytandan koruduğu (Ammar) yok müdür?"
Müminlerin emiri Ömer b. Hattab (r.a)'m, Hüzeyfe'ye şöyle dediğini daha önce de rivayet etmiştik:
- Allah adına sana yemin veriyorum ey Hüzeyfe, ben de o münafiklardan mıyım?
- Hayır, ama senden başka kimsenin o münafiklardan olup olmadığını bundan sonra söylemiyeceğim. (Yani Peygamber (s.a.v.)'in bana vermiş olduğu sırrı ifşa etmemek için böyle bir açıklamada bulunmayacağım.)
Ben derim ki: O suikastçı münafiklar on dört kişi idiler. Oniki kişi oldukları da söylenmiştir. İbn İshak'm anlattığına göre Peygamber (s.a.v.), onlara Hüzeyfe b. Yeman'ı göndermiş, Hüzeyfe onları toplamış ve Peygamber (s.a.v.) de onlara; kendisine karşı suikast planı hazırladıklarını haber vermiş.
Sonra İbn İshak, o suikastçı münafıkların adlarını sıralamış ve onlar hakkında Cenâb-ı Allah'ın şu ayeti inzal buyurduğunu söylemiştir:
"Onlar, ulaşamayacakları birşeye kasdettiler."
Beyhakî, Muhammed b. Seleme tarikiyle Hüzeyfe b. Yeman'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'in devesinin yularını tutmuş, gidiyordum. Ammar da arkadan deveyi sevkediyordu. Bir boğaza vardık. Orada on iki süvari ile karşılaştık, üzerimize hücum ettiler. Ben RasûluUah (s.a.v.)'ı uyardım. RasûluUah onlara bağırdı Bunun üzerine onlar dönüp kaçtılar. RasûluUah bize şöyle sordu:
- Şunları tanıdınız mı?
- Ya Rasûlallah, tanıyamadık. Çünkü yüzlerine peçe takmışlardı.
Ama bineklerini tanıdık.
- Bunlar kıyamet gününe kadar münafiklardır. Ne yapmak istediklerini anlayabildiniz mi?
- Hayır....
- Allah'ın Rasûlünü (beni) boğazda sıkıştırıp aşağıya atmak istediler.
- Ya Rasûlallah, bunların aşiretlerine haber gönder de her biri kendi adamlarının başını koparıp sana göndersinler. Böylesi daha iyi olmaz mı?
- Hayır. Arapların, Muhammed kendi kavmi ile savaştı, demelerini istemiyorum. "Allah onu güçlü kıldığı zaman kendi

kavminin üzerine saldırıp onları öldürdü." demesinler.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v,), onlara şöyle beddua etti:
- Allahım, onlara Dübeyle at.
- Ya Rasûlallah, Dübeyle nedir? diye sorduk.
- Dübeyle bir ateş korudur ki, onlardan birinin kalb damarının üzerine düşer ve onu helak eder."
Sahih-i Müslim'de, Şube tarikiyle Kays b. Ubade'nin şöyle dediği rivayet edilir:
"Ammar'a dedim ki:
- Ne dersin, karşılaştığımız bu iş, Ali'nin durumunda da görüldü mü? Ali'nin suikastine münafıkların karıştığına dair fikir sizin midir, yoksa Rasûlullah'm size söylediği bir söz müdür?
- Hayır, Rasûlullah (s.a.v.) herkese söylediğinden farklı birşeyi söylemiş değildir. Ancak Hüzeyfe, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu bana haber verdi: "Ashabımda oniki münafık vardır. Onlardan sekizi -deve iğne deliğinden geçirceye kadar- Cennet'e giremeyecektir,"
Katade'den gelen başka bir rivayette de, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğu nakledilmiştir:
"Ümmetimde oniki münafık vardır. Deve, iğne deliğinden geçinceye kadar onlar Cennet'e girmeyeceklerdir. Onlardan sekiz kişiden seni ancak Dübeyle kurtaracaktır. Dübeyle, ateşten bir kandildir ki, onların ila omuzu arasından sırtlarına saplanır. Nihayet göğüslerinden çıkar!"
Hafız el-Beyhakî dedi ki: Hüzeyfe'den yaptığımız bir rivayete göre ondört -veya on beş- kişi idiler. Allah'ı şahid tutarım ki, onlardan on iki kişi dünya hayatında da, şahidlerin kalkacağı kıyamet gününde de Allah ve Rasûlüne karşı savaş açmışlardır. Onlardan üç kişi ise mazeret beyan ederek şöyle demişlerdir. "O hadise esnasında biz seslenirinin sesini işitmedik ve ne demek istediğini de anlamadık."
Bu hadisi "Müsned" adlı eserinde İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun kanalı ile Ebu Tufeyl'den rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), Tebük gazvesinden dönerken sesleniciye emretti. O da şöyle seslendi:
"Rasûlullah (s.a.v.) boğaz yolunu tutacaktır. Onun peşi sıra hiç kimse o yoldan gitmesin!"
Bir ara Peygamber (s.a.v.), boğaz yolundan gitmekte, Hüzeyfe onun bineğinin yularını tutup çekmekte, Ammar da bineğini arkadan sevk etmekte iken deve üzerinde yüzleri peçeli bir grub ona doğru gittiler. Ammar'ın etrafını kuşattılar. O, Peygamber (s.a.v.)'in bineğini arkadan sevk ediyordu. Bunun üzerine Ammar, onların bineklerinin yüzüne değnekle vurmaya başladı. Peygamber (s.a.v.) de Hüzeyfe'ye "Yeter, yeter." dedi.
Nihayet Peygamber (s.a.v.) vadiden indi. İndiğinde Ammar geri döndü. O, Ammar'a şöyle dedi:
- Ey Ammar, şunları tanıyabildin mi?
- Hemen hemen bineklerinin çoğunu tanıdım ama onlar peçeli idiler.
- Ne yapmak istediklerini anlayabüdin mi?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler.
- Onlar, Rasûlullah'ı kaçırıp aşağı yuvarlamak istediler."
Ravi diyor ki: Ammar, Peygamber (s.a.v.)'in ashabından biri ile gizlice konuştu. O sahabe, Ammar'a şöyle sordu:
- Allah aşkına söyle. O boğazda saldırganların sayısının kaç olduğunu biliyor musun?
- On dört kişi idiler. Dedi ki:
- Eğer sen de aralarında olsaydın onbeş kişi olurlardı. Peygamber (s.a.v.), o boğazda bulunanların üçünün mazeretini kabul etti. Çünkü onlar şöyle demişlerdi:
"Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'m ümeyicisinin sesini duymadık ve oradaki saldırganların amacım da bilemedik."
Ammar dedi ki: "Ben şahadet ederim ki, geri kalan o oniki kişi, Allah ve Rasûlüne hem dünyada, hem ahirette harp ilan etmişlerdir." [5]

Mescid-Î Dırar Kıssası

Yüce Allah buyurdu ki:
"Zarar vermek, inkar etmek, müminlerin arasını ayırmak, Allah ve Peygamberine karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere bir mescid kurup: "Biz sadece iyilik yapmak istedik." diye yemin edenlerin yalancı olduklarına şüphesiz ki, Allah şahidtir.
Ey Muhammedi O mescide hiç girme. İlk gününden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescidde bulunman daha uygundur. Orada, arınmak isteyen insanlar vardır. Allah, arınmak isteyenleri sever.
Yapısını, Allah'tan sakınmak ve O'nun hoşnudluğuna ermek için yapan kimse mi daha hayırlıdır; yoksa, yapısını koyacak bir yar kıyısına yapıp da onunla beraber Cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Allah, zulmeden kimselere doğru yolu göstermez.
Yaptıkları bina, kalblerinde bir şüphe ve ızdırap kaynağı olmakta -kalbleri paralanana kadar- devam edecektir. Allah bilendir, hakimdir." (et-Tevbe, 107-110.)
Tefsirimizde bu ayetlerle ilgili açıklamayı yeterince yapmışızdır. Hamd Allah'adır.

İbn İshak, halkı zalim olan bu mescidin nasıl bina edildiğini ve Tebük dönüşünde Medine'ye girmeden önce Peygamber (s.a.v.)'in, bu mescidin yıkılışını nasıl emrettiğini anlatır. Özetle deriz ki:

"Münafıklardan bir grub, Küba Mescidi yakınında mescidimsi bir bina yaptılar. İstedikleri fesad, küfür ve inadın revaç bulması amacıyla Peygamber (s.a.v.)'in o binada namaz kılmasını istediler. Yüce Allah, Rasûlünü orada namaz kılmaktan korudu. Bu hadise, Tebük gazvesi dönüşü sıralarında idi. Peygamber (s.a.v.), Tebük gazvesinden dönüşünde Tebük ile Medine arasında bir saatlik mesafede bulunan Zi Evan mevkiinde mola verdi. Orada iken bu mescid hakkında kendisine vahiy nazil oldu:

"Zarar vermek, inkar etmek, müminlerin arasım ayırmak, Allah ve peygamberine karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere bir mescid kurup....."

Ayet-i kerimede geçen ve zarar vermek şeklinde tercüme ettiğimiz Dırar kelimesi ile kastedilen mana şudur: Onlar, Küba Mescidi'ne benzetmek için o binayı inşa etmişlerdi. İman etmek için değil, Allah'ı inkar etmek, Küba Mescidi'ndeki cemaati bölmek, Allah ve peygamberine karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere o mescidi bina etmişlerdi, Allah ve peygamberine karşı savaşan kişi, fasık Ebu Amir er Rahip idi. Allah onun yüzünü çirkin kılsın. Peygamber (s.a.v.), onu İslâm'a davet ettiğinde o bu davete icabet etmemiş, Mekke'ye gitmiş, Mekkelileri Müslümanlara karşı savaşmaya çağırmıştı. Onlarda Uhud senesinde Müslümanlarla savaşmaya gelmişlerdi. Bu savaş, Önceki sayfalarda anlattığımız şekilde sonuçlanmıştı. Ebu Amir'in teşebbüsü başarıyla sonuçlanmayınca o, Bizans İmparatoru Kayser'e gitmişti ki, Peygamber (s.a.y.)'e karşı kendisine yardımcı olsun. Ebu Amir, kendisiyle birlikte Hristiyanlığa geçen Araplarla birlikte Herakliyus'un dini üzerine idi. Münafık olan kardeşlerine mektup yazıyor, mektubunda onlara vaadlerde bulunuyordu. Oysa şeytan onlara, aldatmadan başka birşey vadetmezdi. Mektup ve mesajları kendi münafik kardeşlerine her zaman geliyordu. Onlar da bu Dırar Mescidi'ni inşa ettiler. Görünüşü mescid gibiydi, ama içi cephane deposu idi. Ebu Amir er-Râhib'in yanından gelen elçilerin karargahı haline gelmişti. Onların yoldaşları olan münafikla-, nn toplantı yeri olmuştu. Bu yüzden Allah, bu mescid hakkında şöyle buyurmuştu:

"Allah ve peygamberine karşı savaşanlara daha önceden gözcülük yapmak üzere....."

Bu mescidi inşa edenlerle ilgili olarak Cenâb-ı Allah, daha sonra şöyle buyurmuştu:

"Biz sadece iyilik yapmak istedik, diye yemin edenlerin yalancı olduklarına şüphesiz ki, Allah şahiddir."

Bundan sonra yüce Allah, Rasûlüne şöyle emrediyor:

"Ey Muhammedi O mescide hiç girme." Cenâb-ı Allah, peygamberinin oraya girmesini ve orada namaz kılmasını yasaklıyor ki o binanın mescidliği kesinlik kazanmasın. Sonra Cenâb-ı Allah, ilk gününden takva üzere inşa edilen Küba Mescidi'nde namaz kılmasını peygamberine emrediyor ve onu buna teşvik ediyor. Ayetin akışı ve bu konuda varid olan hadisler de buna delalet ediyor. Çünkü ayette, Küba Mescidi'ne devam eden kimselerin temiz kimseler olduğuna işaret ediliyor ve onlar övülüyorlar.

Özetle demek istediğimiz şu ki: Peygamber (s.a.v.), Zi Evan'a indiği zaman mescidin haberini aldı. Bunun üzerine, Beni Salim b. Avf in kardeşi Malik b. Dühşem'i ve Mean b. Adiy'yi veya onun kardeşi Asım b. Adiy'yi çağırdı ve onlara şöyle dedi: O zalimlerin mescidine gidin. Orayı yıkın ve yakın! Oradaki topluluk da dağılıp gitsin.

İbn İshak dedi ki: "Mescid-i Dırar'ı inşa edenler, oniki kişi idiler.

Adları şöyledir: Hizam b. Halid (Mescid-i Dırar, bunun evinin bitişiğinde idi.), Sa'lebe b. Hati, Muatti b. Kuşeyr, Ebu Habib İbn Az'ar, Abbad b. Hüneyf (Sehl b. Hüneyfin kardeşidir.), Cariye b. Amir, Ca-riye'nin oğulları Mücemma ile Zeyd, Nebtel b Haris, Bahzeç (Beni Dubay'a kabilesindendir.), Bicad b. Osman ve Beni Ümeyye kabilesinden Vedia b. Sabit.

Ben derim ki: Tebük gazvesinde Peygamber (s.a.v.), Abdurrah-man b. Avf m arkasında sabah namazım kıldı. Bu namazın ikinci rekatında imama yetişmişti. Çünkü Peygamber (s.a.v.), abdest almaya gitmişti. Beraberinde Muğire b. Şube de vardı Cemaata gecikti. Namaza duruldu. Abdurrahman b. Avf, imam olarak Öne geçti. Cemaat selam verdiğinde yaptıklarının hata olduğunu zannettiler. Peygamber (s.a.v.) ise onlara: "Güzel yaptınız, isabet ettiniz." dedi.

Buharı, Ahmed b. Muhammed kanalı ile Enes b, Malik'in şöyle dediğim rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Tebük gazvesinden dönerken Medine'ye yaklaştığında şöyle dedi:

"Medine'de Öyle kimseler vardır ki, siz her yol yürüyüşünüzde ve her vadi kat edişinizde onlar mutlaka sizinle beraber idiler."

Sahabeler dediler ki:

- Ya Rasûlallah, ama onlar Medine'dedirler. Bu nasıl olur? Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

- Onlar Medine'de idiler. Mazeretleri onları savaşa gelmekten alıkoydu.*'

Buharî, Halid b. Mahled vasıtasıyla Ebu Humeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte Tebük gazvesinden dönerken Medine'ye yaklaştığımızda şöyle buyurdu:

"Bu Tabe'dir (Tabe, Medine'nin adıdır.). Bu da Uhud'tur. Bu öyle . bir dağdır ki, o bizi sever, biz de onu severiz."

Buharî, Abdullah b. Muhammed vasıtasıyla Saib b. Yezidin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Hatırlıyorum ki, ben de çocuklarla birlikte Seniyetü'l-Veda'a giderek Tebük gazvesinden dönmekte olan Rasûlullah (s.a.v.)'ı karşıladık."

Beyhakî, Ebu Nasr b. Katade kanalı ile Hz, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Peygamber, Medine'ye geldiğinde kadınlarla çocuklar şöyle demeye başladılar:

"Veda tepelerinden üzerimize dolunay doğdu.

Aramızda Allah'a dua eden bir kimse bulunduğu sürece üzerimize şükür vacip oldu."

Beyhakî dedi ki: Âlimlerimizin bize anlatığma göre Hz. Peygamber, Mekke'den Medine'ye gelişinde bu şiirle karşılanmıştır Ancak o Tebük dönüşünde de Veda tepeleri üzerinden Medine'ye gelmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Biz bunu burada yine anlattık.

Buharî, Yahya b. Bükeyr vasıtasıyla Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Tebük savaşından başka, Rasûlulah (s.a.v.)'m yaptığı savaşlardan hiç birinden geri kalmadım. Her ne kadar Bedir savaşında bu-lunmadıysam da Peygamber (s.a.v.), Bedir savaşma katılmayıp geri kalanlardan hiçbirini azarlamadı. Çünkü Bedir seferine savaş gayesiyle değil de Şam'dan gelen Kureyş kervanını kastederek çıkmıştı. Cenâb-ı Allah, Müslümanlarla düşmanlarını beklemedikleri bir sırada karşılaştırdı. Oysaki ben, Akabe gecesi Hz. Peygamberle beraber bulundum. Her ne kadar Bedir vak'ası halk arasında daha çok anılı-yorsa da, benim için Bedir savaşında bulunmak, Akabe'de bulunmak kadar üstün değildir. Benim Tebük seferinden geri kalışıma gelince, gerçekten ben o savaştan geri kaldığım sıradaki kadar hiçbir zaman kuvvet ve kolaylığa sahip olamamıştım. Yemin ederim ki, Tebük seferinden önce hiçbir zaman iki deve sahibi olamamıştım. Sefer sırasında ise iki devem vardı. Rasûlullah'm âdeti, bir sefere çıkmak isteyince dolaylı bir ifade ile gideceği yerden başka bir yeri bildirmek isterdi. Bu suretle hareket edeceği yeri gizlerdi. Tebük seferinde ise maksadını gizlemedi. Çünkü çok sıcak bir mevsimde sefere gidilecekti. Uzak ve tehlikeli bir yolculukla, çok kuvvetli bir düşmanla karşılaşacaktı. Bunun için sefer ihtiyaçlarını ona göre hazırlasınlar diye maksadını açıkça bildirdi ve gitmek istediği yerin Şam tarafında olduğunu haber verdi. Peygamber (s.a.v.)le birlikte çıkan Müslümanlar çoktu. Divan defteri, mücahidlerin künyelerini alamıyordu. Hiç kimse gizlenmek istemiyordu. Sadece, Allah tarafından vahiy inmedikçe peygambere kapalı kalır sananlar saklanmışlardı. Bu sefere meyve ve hurmaların olgunlaşıp, ağaç gölgelerinin arzulandığı bir sırada çıkılmıştı. Hz. Peygamber ile diğer Müslümanlar, sefer hazırlığı yaptılar. Ben de onlarla birlikte yol hazırlığı için sabahleyin evden çıkıp dolaşır, akşam üzeri hiçbir iş görmeden eve gelirdim. Bu arada kendi kendime, hazırlanabilirim, buna gücüm yeter derdim. Bu ihmalkarlık, bende devam ediyordu. Nihayet herkes hazırlandı. Müslümanlar, bir sabah yola çıktılar. Ben ise hiçbir yol ve sefer hazırlığı yapmamıştım. Kendi kendime: "Adam sende, bir iki gün içinde hazırlanır ve onlara yetişirim." dedim.

Ordu Medine'den ayrıldıktan sonra ben yine sabah vakti hazırlık için çıktım. Fakat hiçbir iş görmeden geri döndüm. Sonra ertesi sabah çıktım. Yine boş döndüm. Bu durum bende böyle devam etti, gitti. Nihayet mücahidler hızla yol aldılar. Böylece sefer elimden kaçtı. Bununla beraber ben yine gideyim de orduya yetişeyim, diye arzet-miştim. Keşke bunu -olsun- yapabilseydim. Bu da nasip olmadı. Hz. Peygamber yola çıktıktan sonra çarşıya, pazara çıktım ve halk arasında dolaştığım sırada beni en çok üzen kederlendiren birşey vardı ki, o da halk arasında imanı yerinde, vücudu sağlam kimse görme-memdi. Ancak ya kendisine nifak damgası vurulmuş kimselerden bir kişi, ya da malul olup Allah'ın mazur gördüğü bir mü'min görürdüm. Hz. Peygamber, Tebük'e varana kadar beni hiç anmamış, Tebük'te ashab arasında otururken beni hatırlayarak:

- Ka'b nerede? diye sormuş. Beni Seleme'den biri:

- Ya Rasûlallah! Ka'b'ın ağır kumaştan olan iki takım elbisesi ve iki tarafına kibir ve gurur la bakması kendisini Medine'de alıkoymuştur, diye cevap vermiş.

Bunun üzerine Muaz b. Cebel:

- Ne fena söyledin! Ya Rasûlallah; yemin ederim ki, biz Ka'b b. Malik hakkında iyilikten başka birşey bilmeyiz, demiş.

- Peygamber (s.a.v.) de susmuş, hiçbir şey söylememiş. Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'ye doğru gelmekte olduğunu duyunca bütün keder ve üzüntü beni sardı. Artık yalan düşünmeye başladım ve kendi kendime; "Yarın Allah'ın peygamberinin gazabından ne söyleyerek kurtulabilirim?" diyordum. Ailem hakkında fikir ve görüşünden istifade edilen herkese danışıyordum. Bu sırada Hz. Peygamberin Medine'ye gelişinin yaklaştığını duyunca, artık benden böyle asılsız ve yalan düşünceler yok olup gitti. Anladım ki, ben bu tehlikeden yalanla, kuşkulu bir mazeret ile asla kurtulacak değilim. Bundan dolayı Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip doğruyu söylemeye karar verdim. Sonra Rasûlullah bir sabah Medine'ye teşrif etti. Âdeti veçhile ilk iş olarak mescide gitti. Orada iki rekat namaz kıldı. Sonra halkın, hoş amedilerine karşılık vermek için mescidde oturdu. Tebük seferine gitmeyenler, ona gelerek özür dilemeye ve yemin ile özürlerini teyid etmeye başladılar. Bunlar seksen küsur kişi idiler. Rasûlullah (s.a.v.), bunların dış görünüşlerine göre özürlerini ve bey'atîarmı kabul edip, onlar için Allah'tan af diledi ve bunların iç yüzünü ve gerçeği Allah'a bıraktı. Bu sırada ben de huzura çıktım. Kendilerine selam verince öfkeli bir tebessümle gülümsedi, sonra bana:

- Gel, dedi.

Ben de yürüyüp vardım. Ta Önüne oturdum. Bana:

- Seni gelmekten menedip geri bırakan şey ne idi? Sen Akabe'de, yardım için bey'at yükümü üzerine almış değil miydin? diye sordu. Ben de şöyle cevap verdim:

- Evet, vallahi ya Rasûlallah, size yardım etmeye söz verdim. Yemin ederim ki, sizden başka, şu dünya halkından kimin yanma otursam, ona karşı göstereceğim bir mazeretle muhakkak ben onun gazabından kurtulacağımı sanırım. Çünkü ben, Allah'ın yardımıyla kendisine güzel konuşma ve ikna yeteneği verilen bir kimseyim. Fakat yemin ederim ki, ben şuna kanaat getirdim: Eğer sizi benden razı kılacak yalan birsöz söyleyecek olursam, çok geçmeden mutlaka Allah, yalanımı bildirerek seni bana karşı öfkelendirir, eğer huzurunda seni hakkımda öfkelendirecek doğru söz söylersem herhalde ben, bu hususta vaki olan kusurumu Allah'ın af buyuracağını ümid ederim. Ya Rasûlallah! Vallahi benim seferden geri kalışım hakkında arzedecek hiçbir mazeretim yok. Vallahi ben sizden geri kaldığım zamanki kadar, hiçbir vakit güçlü ve daha varlıklı bir kimse değildim.

Bu sözlerim üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Gerçekten bu doğru söyledi. Ey Ka'b, haydi kalk, Allah senin hakkında hükmedinceye kadar bekle, buyurdu.
Ben de kalktım, evime gelirken Beni Seleme'den bir takım kimseler koşup geldiler ve benimle gülerek:
- Vallahi biz seni bundan önce bir günah işlemiş kimse olarak bilmiyoruz. Şu kadar ki, bu meselede sen seferden geri kalan öteki kimselerin mazeret gösterdikleri gibi mazeret göstermemek yüzünden çok kötü bir duruma düştün. Oysa ki, bir mazeret gösterseydin, Hz. Peygamber senin hakkında Allah'tan af dileyerek seni kurtarırdı, dediler ve beni o kadar azarladılar ki, neredeyse ben eski düşüncemden geri dönüp kendimi yalanlayacaktım. Fakat onlara:
-Benimle beraber bu duruma düşen başkaları var mıdır? diye sordum. Onlar da:
- Evet, iki kişi daha senin söylediğin gibi söylediler ve onlara da sana söylendiği gibi cevap verildi, dediler.
- Onlar kimdir? diye sordum.
- Merare b. Rebi el-Amrî ile Hilal b.-Ümeyye el-Vakifî'dir, diyerek bana Bedir savaşında bulunan ve kendileri iyilikte birer örnek olan ikisalih zatı bildirdiler.
Bu iki zatı bana söyledikleri zaman beri de tereddütten vazgeçip eski düşüncemde sebat ettim.
Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanların, seferden geri kalan üçümüzle konuşmalarını yasakladı. Böylece halk da bizimle konuşmaktan sakınıp bize yüzlerim astılar, o kadar ki, bana yeryüzü yabancılaştı. Bu toprak benim bildiğim toprak değilmiş gibi oldu. Bu şartlarla elli gün kaldık. İki arkadaşım, halk arasından çekilip evlerinde oturup ağlayarak vakit geçirdiler. Ama ben onların daha genci ve daha dayanıklısı idim. Bunun için ben evimden çıkar ve mescide gidip Müslümanlarla birlikte namazda hazır bulunurdum. Fakat hiç kimse benimle konuşmazdı. Namazdan sonra Hz. Peygamberin yanma varıp, kendisine selam verirdim. İçimden, acaba selamıma karşılık vererek dudaklarım oynattı mı, oynatmadı mı? diye sorardım. Ayrıca namazı Hz. Peygamber'in yakınında kılar ve gizlice onu gözetlerdim. Namaza yöneldiğim zaman o bana doğru dönerdi. Fakat ben onun tarafina bakınca da yüzünü çevirirdi. Cefa ve boykotdan ızdırap çektiğim bu hal uzayınca bir gün Ebu Katade'nin bahçesinin duvarından atlayıp içeri girdim. Ebu Katade, amcam oğlu idi ve halk arasında beni en çok seven kimseydi. Ona selam verdim. Vallahi selamımı almadı. Ben:
- Ey Ebu Katade, Allah adına and vererek sana soruyorum: Benim Allah'ı ve peygamberini sevdiğimi bilmez misin? dedim.
Sustu, cevap vermedi. Tekrar and verdim. Allah aşkına sordum. Yine sustu ve cevap vermedi. Üçüncü bir defa daha Allah adına and verdim. Bu defa:
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedi.
Bunun üzerine gözlerimden yaşlar boşandı. Artık döndüm ve duvardan dışarı atladım.
Bir gün Medine çarşısında dolaşıyordum. Medine'ye zahire satmaya gelen Şam halkından Nebath bir ekinci:
- Ka'b b. Malik'i bana kim gösterecek? diye soruyordu.
Bunun üzerine halk, beni ona göstermeye başladı. Nihayet Ne-batlı kişi bana geldi ve Gassan melikinden gelen bir mektup verdi. Bakınca, giriş kısmından sonra mektupta şunlarm yazılı olduğunu gördüm:
"Duyduğuma göre senin adamın (peygamber) sana cefa ve eziyet ediyormuş. Allah seni hakaret görecek ve hakkın zayi olacak bir mevkide, hor ve hakir görülmek için yaratmamıştır. Orada durma. Bize gel. Sana, şanına layık bir şekilde saygı gösterip iyilikte bulunuruz."
Bu mektubu okuyunca, bu da başka bir imtihan ve bela, dedim. Hemen mektubu ocağa atıp yaktım.
Nihayet bu elem ve ızdıraplı elli günden kırk gün geçince bir gün baktım ki, Hz. Peygamber'in gönderdiği bir zat bana doğru geliyor. Yanıma gelince, bana:
- Rasûlullah (s.a.v.), sana hanımından ayrılmanı emrediyor, dedi. Ben de:
- Kadınımı boşayacak mıyım, yoksa ne yapacağım? diye sordum.
- Hayır boşama, yalnız ondan ayrı dur, ona yaklaşma, dedi.
Hz. Peygamber, o elçisi ile diğer iki arkadaşım olan Merare ile Hilal'e de aynı emri göndermişti. Bu emir üzerine hanımıma:
- Haydi babanın evine git, Allah bu iş hakkında hüküm verinceye kadar orada kal, dedim.
Hilal b. Ümeyye'nin karısı, Peygamber (s.a.v.)'e gelerek:
- Ya Rasûlallah! Hilal b. Ümeyye ihtiyardır. Gücü ve kuvveti gitmiştir. Hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemde bir sakınca görür müsün? diye sormuş.
Hz. Peygamber :
- Hayır görmem, ama sana yaklaşmasın, buyurmuş. Kadın:
- Ya Rasûlallah, onda hiçbir hareket yok. Vallahi bu iş olalı beri bugüne kadar durmadan ağlıyor, demiş.
Bunun üzerine yakınlarımdan bazı kimseler bana:
- Hanımın için sen de Allah'ın peygamberinden izin istesen olmaz mı? Hilal b. Ümeyye'nin karısına, kocasına hizmet etmesi için izin verdi, dediler.
Ben onlara:
- Vallahi bu konuda peygamberden izin istemem. İzin istesem bile ne diyecektir bilmem ki. Hem ben genç bir adamım, dedim.
Bundan sonra on gün daha durdum ve peygamberin, halkı bizimle görüşmekten menettiği günden itibaren elli günümüz doldu. Ellinci günün sabah namazını kıldım. Evlerimizden birinin damı üzerinde bulunuyordum. Öyle bir halde idim ki, Cenâb-ı

Allah'ın "et-Tevbe sûresinde" buyurduğu şekilde hayat bana zorlaşmıştı. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen bana dar geliyordu.
İşte bu sırada Sel' dağı üzerinde birisi en yüksek sesi ile:
- Ey Ka'b b. Malik, müjde! diye bağırdı.
Hemen secdeye kapandım. Artık darlığın gitmiş olduğunu, genişliğin geldiğini anladım. Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazını kıldığı zaman Allah'ın, tevbemizi kabul buyurduğunu halka duyurmuş, halk da bizi müjdelemeye koşmuştu. Arkadaşlarıma da bir takım müjdeciler gitmişlerdi. Bana bir kişi, müjdeyi vermek üzere atını sürmüştü. Eşlem kabilesinden bir müjdeci de Sel' dağının üstüne çıkmıştı ki, bunun sesi attan süratli idi.
Sevimli sesini işittiğim bu müjdecim bana gelince üzerimdeki iki takım elbisemi hemen çıkarıp müjdelik olarak ona giydirdim. Vallahi o gün ondan başka elbisem yoktu. Ebu Katade'den ariyet olarak iki takım elbise alıp giydim ve hemen Peygamber (s.a.v.)'e koştum. As-hab, beni takım takım karşıladılar. Tevbemin kabulünü kutladılar ve Şöyle dediler:
- Allah'ın tevbeni kabul buyurması kutlu olsun..
Nihayet mescide girdim, Hz. Peygamber oturmuştu. Etrannda as-hab çevrelenmişti. Hemen Talha b. UbeyduUah kalktı, koşaral geldi, elimi sıktı ve beni kutladı. Yemin ederim ki, Muhacir kardeşlerden Talha'dan başka kimse benim için ayağa kalkmadı. Talha'mn bu iyiliğini unutmam.
Hz. Peygambere selam verdiğim zaman mübarek yüzü sevinçten şimşek çakar gibi bana:
- Annenin seni doğurduğu günden bu yana yaşamakta olduğun en hayırlı gün ile sana müjdeler olsun ey Ka'b, buyurdu.
- Ya Rasûlallah, bu müjde senin tarafından mı, yoksa Allah tarafından mı? diye sordum.
- Hayır, benim tarafımdan değil. Doğrudan doğruya Allah tara-findandır, buyurdu.
Esasen Hz. Peygamber, Allah tarafından kendisine sevindirici bir haber verildiği zaman mübarek yüzü bir ay parçasına benzercesine parlardı. Biz de sevinçli bir vahy geldiğini onun bu sevimli simasından anlardık. Huzurunda oturduğum zaman:
- Ya Rasûlallah! Allah ve Rasûlünün rızası için halis sadaka olmak üzere malımdan sıyrılıp çıkmak ve malımın hepsini fakirlere dağıtmak istiyorum. Tevbemin kabulü bunu gerektirir, dedim.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Hayır, malının bir kısmını kendine bırak. Bu senin için daha hayırlıdır, buyurdu.
Ben de:
- Hayber'deki hissemi ahkorum, dedim ve şu yolda maruzatta bulundum:
- Ya Rasûlallah, Allah beni bu badireden ancak doğruluğum sebebiyle kurtardı. Artık bundan böyle yaşadığım müddetçe doğrudan başka birsöz söylemiyeceğim.
Vallahi Peygamber Efendimiz'e vaki olan bu maruzatımdan beri Müslümanlardan hiçbirisini aldatmış değilim-. Sözlerimi arzettiğim-den bugüne kadar yalan söylemek hatırımdan geçmedi. Bundan böyle yaşadığım zaman içinde de Allah'ın beni yalandan esirgeyeceğini umarım.
Yüce Allah, Rasûlüne bu hususta şu ayetleri inzal buyurdu:
"Andolsun ki; Allah, sıkıntılı bir zamanda bir kısmının kalbleri kaymak üzere iken peygambere uyan Muhacirlerle Ensâr'm ve peygamberin tevbelerini kabul etti. Tevbelerini, onlara karşı şefkatli ve merhametli olduğu için kabul etmiştir.
Bütün genişliğine rağmen yer onlara dar gelerek nefisleri kendilerini sıkıştırıp, Allah'tan başka sığınacak kimse olmadığım anlayan, savaştan geri kalmış üç kişinin tevbesini de kabul etti. Allah, tevbe ettikleri için onların tevbesini kabul etmiştir. Çünkü O, tevbeleri kabul eden, merhametli olandır.
Ey inanalar! Allah'tan sakının ve doğrularla beraber olun." (et-Tevbe, 117-119.)
Allah'a yemin ederim ki, Allah'ın bana ihsan ettiği nimetler içinde, beni İslâm dinine hidayetinden sonra kanaatimce Peygamber Efendimiz'e doğru söylemekten daha büyük bir nimet ihsan etmemiştir. Evet, gerçek böyledir. Bu, büyük bir nimettir. Allah'ın peygamberine yalan söyleyip de helak olmuş bulunmamak büyük bir nimettir. Çünkü Allah, şu yalan söyleyenler hakkında vahyini indirdiği zaman herhangi bir kimse için söylediğinin en ağırını söylemiştir:
"Döndüğünüzde kendilerine çıkışmamanız için, Allah'a yemin e-deceklerdir. Siz onlardan yüz çevirin; çünkü pistirler. Yaptıklarının karşılığı olarak varacakları yer Cehennem'dir.
Kendilerinden hoşnud olasınız diye, size and verirler. Siz onlardan hoşnud olsanız bile Allah, yoldan çıkmış kimselerden razı olmaz." (et-Tevbe, 95-97.)
Ka'b, sözüne devamla şöyle diyor:
"Biz üçümüz, hani bizden önce Peygamber (s.a.v.)'i ikna etmek için yemin ettikleri vakit Hz. Peygamber'in yeminlerini kabul edip onlara bey'at ve istiğfar ettiği bir takım kimselerin affından elli gün sonraya kadar kalmıştık. Peygamber Efendimiz, bizim durumumuzu ta Allah'ın hakkımızda verdiği hükme kadar geciktirmişti. İşte bu geciktirme sebebi ile Cenâb-ı Allah, yukarıda meali geçen ayetleri indirmiştir. Yoksa Allah'ın bu ayette zikrettiği geri bırakılmamız, bizim savaştan geri kaldığımız için değildi. Bu sadece Peygamber Efendi-. miz'in üçümüzü ve tevbemizi, kendisine yalan yere yemin ve özür beyan edenlerin tevbelerinden sonraya bırakmasıdır."[6]

Bunlardan Başka Bazı Asîlerin Savaştan Geri Kalmaları

"Savaştan geri kalanların bir kısmı da, suçlarını itiraf ettiler. Onlar iyi işi kötüyle karıştırmışlardı. Allah'ın onların tevbesini kabul etmesi umulur. Çünkü O, bağışlayandır, merhamet edendir." (et-Tevbe,102.)
Ali b. Talha el-Valibî, İbn Abbas'm bu ayetle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet eder:
"Savaştan geri kalan bu kimseler, oniki kişi idiler. Tebük gazvesinden geri kalmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'ye dönüşü esnasında bunlardan yedi kişi kendilerim Mescid-i Nebevi'nin direklerine bağladılar. Rasûlullah (s.a.v.) önlerinden geçince:
- Bunlar kimlerdir? diye sordu.
Dediler ki:
- Bunlar Ebu Lübabe ile arkadaşlarıdır. Savaşta seninle birlikte bulunmadılar. Savaştan geri kaldılar. Mazeretlerini kabul edip, onları serbest bırakmcaya kadar kendilerim bu direklere bağlı tutacaklar.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Allah'a yemin ederim ki, yüce Allah onları serbest bırakmadıkça ben onları salıvermem ve mazeretlerini de kabul etmem.
Onlar benden yüz çevirdiler. Müslümanlarla birlikte savaşmaktan geri kaldılar.
Rasûlullah'm bu cevabı kendilerine ulaşınca şöyle dediler:
- Allah bizi sahvermedikçe biz kendimizi bu direklerden çözmeyiz!
Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu: "Savaştan geri kalanların bir kısmı da suçlarını itiraf ettiler. Onlar iyi işi kötüyle karıştırmışlardı. Allah'ın onların tevbesini kabul etmesi umulur. Çünkü O, bağışlayandır, merhamet edendir." (et-Tevbe;
102.)
Bu ayet-i kerimede geçen ve "umulur ki" diye tercüme ettiğimiz "Asa" kelimesi, Allah hakkında kullanıldığında vaciplik ifade eder.
Onlar hakkında bu ayet nazil olduğunda Rasûlullah (s.a.v.), onları direklerden çözüp salıverdi ve mazeretlerini kabul etti. Onlar da mallarını getirip:
- Ya Rasûlallah, bunlar bizim mallarımızdır. Bunları bizim adımıza sadaka olarak ver ve bizim için mağfiret dile, dediler.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Malınızı almakla emrolunmadım, dedi.
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayetleri inzal buyurdu:
"Ey Muhammedi Mallarının bir kısmım, kendilerini temizleyip arıtacak sadaka olarak al. Onlara, dua et; senin duan onlar için bir güvendir. Allah işitir ve bilir.
Allah'ın, kullarının tevbesini kabul ettiğini, sadakalar aldığını, Allah'ın tevbeleri kabul ve merhamet eden olduğunu bilmiyorlar mı?
De ki: "İstediğinizi işleyin; Allah, peygamberi ve müminler işlediklerinizi görecektir. Hepiniz, görülmeyeni ve görüleni bilen Allah'a döndürüleceksiniz. O size, işlediklerinizi bildirecektir.
Savaştan geri kalanların bir kısmının işi de Allah'ın buyruğuna kalmıştır. Allah onlara ya azab eder veya tevbelerini kabul eder. O bilendir, hakimdir," (et-Tevbe, 103-106.)
Sonuncu ayetle sözü edilen, yani işleri Allah'ın buyruğuna kalan kimseler, kendilerini Mescid-i Nebevinin direklerine bağlamayan kimselerdir. Bunların hükmü, şu ayet-i kerimenin nüzulüne kadar ertelenmişti: -
"Andolsun ki, Allah, sıkıntılı bir zamanda bir kısmının kalbleri kaymak üzere iken peygambere uyan Muhacirlerle Ensâr'm ve peygamberin tevbelerini kabul etti. Tevbelerini, onlara karşı şefkatli ve merhametli olduğu için kabul etmiştir." (et-Tevbe, 117.)
Atiyye b. Said el-Avfî de İbn Abbas'tan böyle bir rivayette bulunmuştur.
Said b. Müseyyeb, Mücahid ve Muhammed b. İshak da Ebu Lübabe' nin kıssasını ve Kurayza gününde yaptığı işi, kendini direğe bağlayışını, tevbesi kabul edilinceye kadar bağlı kalışım anlatırlar. Sonra o, Tebük gazvesinden geri kalmış, yine tevbesi kabul edilinceye kadar kendini direkte bağlı tutmuştur. Tevbesi kabul edilince malının içinden sıyrılarak bütün malını sadaka olarak vermek istemiş, ancak Rasûlullah (s.a.v.):
- Bunun için üçte birini vermen sana yeterli olur, demişti. "Savaştan geri kalanların bir kısmı da suçlarım itiraf ettiler..,."
ayet-i kerimesinin Ebu Lübabe hakkında nazil olduğunu Mücahid ve İbn İshak söylemişlerdir.
Said b. Müseyyeb dedi ki: Bundan sonra Ebu Lübabe1 den hayatı boyunca iyilikten ve hayırdan başka birşey görülmedi. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Ben derim ki: Mücahid, İbn İshak ve Said b. Müseyyeb, Ebu Lübabe ile birlikte arkadaşlarını zikretmemişler, sadece onu söylemekle yetinmişlerdir. Çünkü o, arkadaşlarının lideri idi. Nitekim İbn Ab-bas'm ifadeleri bunu teyid etmektir. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Ahmed ez-Zübeyrî tarikiyle İbn Mesud'un şöyle dediğim rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), bize hitabta bulunarak şöyle buyurdu:
- Sizden bazıları münafiktır. Kimin adını söylersem o ayağa kalk sın. Ey falan ayağa kalk, ey falan ayağa kalk, ey falan sen de

ayağa kalk!
Böylece otuzaltı kişinin adım saydı, sonra şöyle buyurdu:
- Sizde (veya sizden) münafıklar vardır. Allah'tan afiyet dileyin." İbn Mesud dedi ki: Hz. Ömer, yüzü peçeli bir adama uğradı. İkisi
arasında tanışıklık vardı. Hz. Ömer'e: "Durumun nedir?" diye sordu. O da Rasûlullah (s.a.v.)'m sözlerini nakletti. Bunun üzerine o: "Bugünden sonra artık uzak ol." dedi.
Ben derim ki: Tebük gazvesinden geri kalan kimseler dört kısma ayrılırlar:
1- Emir üzerine savaşa katılmayan ve bu sebeple sevablanm alan kimseler. Ali b. Ebi Talib ile Muhammed b. Mesleme ve İbn Üm-mü Mektum gibi.
2- Mazeretleri sebebiyle savaşa katılamayanlar: Bunlar da zayıf ve hasta kimselerdir.
3- Yoksul olupta binek bulamadıkları ve teçhizatları olmadıkları için savaşa gidemeyenler. Bunlar, Rasûlullah'm yanma gelip binek istediklerinde bulamadıkları için ağlamışlardı.
4- Asi ve günahkar olan kimseler. Bir de Ebu Lübabe ile anılan arkadaşları ve ayrıca kınanan, yerilen münafıklar. [7]

Hz. Peygamberin Tebük'ten Medine'ye Dönüşünden Sonra Meydana Gelen Olaylar

Hafiz el-Beyhakî, Ebu Abdulah el-Hafız kanalı ile Humeyd b. Menheb'in şöyle dediğini rivayet eder: Dedem Hureym b. Evs Harise'nin, ana bir kardeşine şöyle dediğini işittim: Tebük dönüşünde Ra-sûlullah (s.a.v.)'m yanma hicret ederek gittim. Abbas b. Abdülmutta-lib'in şöyle dediğini işittim:
- Ya Rasûlallah, seni övmek istiyorum. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Söyle, Allah senin ağzını kapatmasın. Bunun üzerine Abbas şöyle bir şiir okudu:
"Daha Önce gölgelerde, dinlenme yerlerinde yaprakların örtülü olduğu mahallerde hoşça vakit geçiliyordun.
Sonra beldelere indinki, oralarda ne bir insan, ne bir sperma, ne bir kan pıhtısı vardı.
Bilakis gemiye binen bir sperma vardı ki, o ortamda gagalara kadar ulaşan sel suları ve canlıları boğan tufan vardı.
Sen, ataların sırtlarından, anaların rahimlerine intikal ettin. Alem geçip gittikçe bir tabaka ortaya çıkıyordu.
Nihayet senin satvetli evini Mekke'nin üst taraflarından çevreledi ki, onun altında bir kuşak ve kemer vardı.
Sen doğunca yeryüzü aydınlandı. Ufuklar senin nurunla ışıklandı.
İşte bizler bu aydınlık, bu nur ve doğruluk yolu içinde yolumuza devam etmekteyiz."
Beyhakî dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Bu beyaz Hire, yükseltilip bana gösterildi. Şu Şeyma binti Nü-
feyle el-Ezdiye de doru bir katırın üzerinde idi, siyah bir bab Örtüsü
örtünmüştü." Ben dedim ki;
- Ya Rasûlallah, eğer biz Hire'ye girdiğimizde Şeyma'yı tavsif ettiğin şekilde bulursam o benim olsun mu?
Bunun üzerine:
- O senin olsun, dedi.
Ravi diyor ki: Bilahare irtidad hadiseleri cereyan etti. Tay kabilesinden hiç kimse irtidad etmemişti. Biz yakınımızdaki Araplarla İslâm üzere savaşıyorduk. Kays kabilesiyle de savaşıyorduk. O kabilede Uyeyne b. Hısn vardı. Beni Esed kabilesiyle de savaşıyorduk. Onlarda da Talha b. Hüveylid vardı. Halid b. Velid bizi medhediyor-du. Methiyesinde şöyle diyordu:
"Allah Tay kabilesine diyarında sevab versin. Bahadırların savaştığı alanda onlara hayırlı mükafatlar versin.
Onlar, toleranslı kimseler olup bayrak sahibidirler. Saba rüzgarı bütün çadırları eğip bükerken onlar bayrak sahibi idiler.
Ta karanlığın ve körlüğün çağmasına icabet etmelerinden sonra onlar,
Din üzere Kayslılarla savaştılar. Onları vurdular."
Ravi diyor ki: Halid b. Velid, daha sonra Müseylemetü'l-Kezzab üzerine yürüdü. Biz de onunla beraber idik. Müseyleme'nin işini tamamladıktan sonra Basra nahiyesine yöneldik. Orada Kazime mıntıkasında ordusuyla birlikte Hürmüz'le karşılaştık. Onun askerleri bizimkinden çoktu. Acemlerden Hürmüz kadar hiç kimse, Araplara ve İslâmiyet'e düşman değildi. Halid ona karşı çıktı. Onu mübarezeye davet etti. O da karşısına çıktı. Halid onu öldürdü. Bu haberi Halid, Ebu Bekir es-Sıddık'a mektubla bildirdi. Hürmüz'ün üzerindeki eşyayı çıkarıp ganimet olarak aldı. Hürmüz'ün tacı 100.000 dirhem idi. İranlılar arasında bir adam, çok şerefli olup yüksek mevkilere geldiğinde tacı 100.000 dirhem ederdi.
Sonra Taffyolu ile Hire'ye döndük. Oraya girişimizde bizi ilk karşılayan -Rasûlullah (s.a.v.)'m de buyurduğu gibi- doru bir katır üzerinde, siyah bir başörtüsüne bürünmüş Şeyma binti Nüfeyle oldu. Hemen onu tuttum ve:
- Bu, Rasûlullah (s.a.v.) tarafından bana hibe edilmiştir, dedim. Halid b. Velid, benden bunun isbatmı istedi. Ben de isbatladım. İsba-tım, Muhammed b. Mesleme ile Muhammed b. Beşir el-Ensârî'nin şa-hidlikleri sayesinde mümkün oldu.
Bunun üzerine Halid, Şeyma'yı bana verdi. Şeyma'mn kardeşi Abdülmesih, barışmak ve sulh yapmak için yanıma geldi. Bana:
- Kardeşimi bana sat, dedi. Ben de dedim ki:

- Vallahi ben onu 1.000 dirhemden eksiğe satmam.
Bunun üzerine o, bana 1.000 dirhemi verdi. Ben de Şeyma'yı ona teslim ettim.
Bana denildi ki:
- Eğer 100.000 dirhem deseydin bile kardeşi, Şeyma'yı kurtarmak için sana verirdi.
Bunun üzerine dedim ki:
- 1.000 dirhemden daha fazla bir sayı bulunduğunu sanmıyordum. Onun için 1.000 dirhem dedim. [8]

Hicrî Dokuzuncu Senenin Ramazan Ayında Sakif Heyetinin Hz. Peygamber'e Gelişi

Daha önce de anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Sakif ten dönerken, ashab tarafından onlara beddua etmesi istenildiğinde o, Sakifli-ler için hidayet duasında bulundu.
Yine önceki sayfalarda anlatıldığı gibi Rasûlullah (s.a.v.), Malik b. Avf en-Nasrî'nin Müslüman olması esnasında Malik'e ihsanda bulunmuş, kavminden Müslüman olan kimselerin başına emir tayin etmişti. O da Sakiflilerin beldelerine karşı hücum ediyor, onları sıkıntıya düşürüyordu. Nihayet onları İslâm'a girmeye mecbur etti.
Yine Önceki sayfalarda geçtiği gibi Malik b. Avf en-Nasrî, Sakifli-leri kalelerinden inip Rasûlullah'm hükmüne boyun eğmeye mecbur bırakmıştı. Onları alıp Medine-i Münevvere'ye getirmişti. Bütün bunları, Rasûlullah'm izni üzerine yapıyordu.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ramazanda Tebük'ten Medine'ye geldi. İşte bu ayda Sakiflilerin elçiler heyeti onun yanma geldi. Rasûlullah (s.a.v.), onlardan ayrıldığı zaman Urve b. Mesud es-Sakafî onun izine düştü. Nihayet ona Medine'ye varmadan Önce kavuştu ve Müslüman oldu. Rasûlullah'tan kavmine İslâm'ı iletmek için geri dönme izni istedi. Rasûlullah da ona: "Onlar seni Öldürürler." dedi.
Rasûlullah (s.a.v.), onların inad ve serkeşliklerini biliyordu. Urve de şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Ben onlara, onların ilk çocuklarından daha sevgiliyim.
Urve, Sakifliler arasında sevilen ve itaat edilen bir kimse idi. Kavmini İslâm'a çağırmak üzere yola çıktı. Onların kendisine muhalefet etmeyeceklerini umuyordu. Çünkü onların arasında onun bir makamı ve mertebesi vardı. Onlara yönelmek için kendisinin odasına çıktığı zaman onları İslâm'a davet ederken ve dinini onlara açıklarken, onlar onu her taraftan oklarla vurdular. Ona bir ok isabet etti ve onu Öldürdü.
Beni Malik kabilesinin adamları derler ki; onu kendilerinden bir adam öldürdü. Ona, Beni Salim b. Malik'in kardeşi Evs b Avf denilir. Müttefikler de derler ki, onlardan bir adam onu Öldürmüştür. Öldüren kişi, Attab oğullarından Vehb b. Cabir'dir.
Vurulduktan sonra
Urve'ye şöyle denildi:
- Senin kanın için ne düşünüyorsun? O da şöyle dedi:
- Bu, Allah'ın bana lütfettiği bir ikramdır ve bana gönderdiği bir şehidliktir. Benim kanım, ancak Rasûlullah'm bu şehirde, gitmeden Önce öldürülen şehidlerin kanı gibidir. Beni de onlarla birlikte defnediniz.
Onlar da onu diğer şehidlerle birlikte defnettiler. Rasûlullah'm, onun hakkında şöyle dediği iddia edilir:
- Onun kavmi içindeki durumu, Yasin sûresinde adı geçen ve kavmini hidayete davet eden adamın durumu gibidir."
Sakif kabilesi, Urve'nin öldürülmesinin ardı sıra birkaç ay öyle kaldı. Kabile mensupları, daha sonra aralarında müşavere yaptılar. Etraflarında bey'at etmiş ve Müslüman olmuş olan Araplarla savaşmaya güçlerinin yetmeyeceği kanaatine vardılar. Yapılan müşavere neticesinde Amr b. Ümeyye (Beni İlacın kardeşi)'nin görüşüne uygun olarak kendilerinden bir adamı, Medine'de bulunan Rasûlullah'm yanma göndermeye karar verdiler. Abdi Yaleyl b. Amr b. Umeyr'i, beraberinde müttefiklerden iki kişi ve Malik oğullarından da üç kişi ile birlikte toplam altı kişilik bir heyetle Medine'ye gönderdiler. Heyetteki altı kişinin adlan şöyle idi: Abdi Yaleyl, Hakem b. Arar b. Vehb b. Muattib, Şurahbil b. Gaylan b. Seleme b. Muattib, Osman b. Ebu'l-As, Evs b. Avf (Beni Salimin kardeşi) ve Nümeyr b. Hareşe b. Rebia.
Musa b. Ukbe dedi ki: "Bu heyet on küsur adamdı. Aralarında Ki-nane b. Abdi Yaleyl de vardı. Bu, heyetin reisi idi. Aralarında Osman b. Ebu'l-As da vardı. Osman, heyettekilerin yaşça en küçüğü idi."
İbn İshak dedi ki: "Medine'ye yaklaşıp Kanat Vadisi'ne indikleri zaman orada Muğire b. Şube'yi buldular. O, Rasûlullah'n sahabelerinin binek develerini otlatma nöbetini tutuyordu. Sahabeler, bu develeri nöbetleşe otlatıyorlardı. Muğire onları görünce develeri Sakifli heyetin yanında bıraktı. Rasûlullah (s.a.v.)'a onların geliş müjdesini vermek için koşarak Medine'ye gitti. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma girmeden önce Ebu Bekir es-Sıddık ona rastladı. O da ona Sakif heyetinin bey'at ve İslâm' amaçlayarak geldiklerim haber verdi. Onlar şu şartla gelmişlerdi H, kabileleri, malları ve memleketleri için Rasûlullah (s.a.v.)'dan yazılı bir emir alsınlar. Bunun üzerine Ebu Bekir, Mu-ğire'ye and içirdi ki: "Benden önce Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma varmayacaksın ki, ona haberi veren ben olayım."
Muğire de bunu kabul etti. Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına girdi ve onların gelişlerini ona haber verdi. Sonra Muğire arkadaşlarının yanma çıktı ve onlarla birlikte develeri, barınaklarına götürdü. Onlara, Rasûlullah (s.a.v.)'a nasıl selam vereceklerini öğretti.
Fakat onlar böyle yapmadılar. Cabiliye selamı ile Rasûlullah'a selam verdiler.

Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldikleri zaman onun mescidinin bir kenarında onlar için bir çadır kuruldu. Yazılı antlaşmayı almalarına kadar onlarla Rasûlullah (s.a.v.) arasında gidip gelen kişi Halid b. Said b. As oldu. Rasûîullah (s.a.v.)'dan onlara gelen yemekten Halid yemedikçe onlar yemiyorlardı. Nihayet Müslüman oldular. Bu yazılı emri onlar için Halid yazdı.
Rasûlullah (s.a.v.)'dan istedikleri şeylerden biri, Tağiye putunu onlara bırakması idi. Tağiye, Lafın başka bir adıdır. Rasûlullah'dan, üç seneye kadar onu yıkmamasını taleb ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) ise buna razı olmadı. Şartlarını kabul etmedi. İki seneye, nihayet bir seneye kadar yıkmamasını istediler. Bu isteklerini ısrarla sürdürdüler. Fakat Rasûlullah (s.a.v.) kabul etmedi. Nihayet gelişlerinden sonra bir ay kalmasını istediler. Rasûlullah (s.a.v.), bu isteklerinden hiçbirini kabul etmedi. Bu isteklerini ileri sürmelerindeki amaçları, kendi memleketlerindeki beyinsizlerin itirazlarından emin olmak ve onların kalblerini İslâm'a ısındırmak idi. Rasûlullah hiçbir isteklerini kabul etmedi. Sadece Tağiye (Lat) putunu yıkmaları için kendileriyle birlikte Ebu Süfyan b. Harb ve Muğire b. Şube'yi göndermesine dair taleblerini kabul etti.
Sakif heyeti, Tağiye putunun terkedilmesiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'dan kendilerini namazdan affetmesini ve putlarını kendi elleriyle kırdırmamasını istemişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle demişti:
- Putlarınızın sizin ellerinizle kırılmasına gelince, sizi bundan affedeceğiz. Ama namaza gelince, namazı olmayan bir dinde hayır yoktur.
Onlar da:
- Her ne kadar alçaklık ise de biz bu şartı senin için yerine getireceğiz, dediler."
imam Ahmed b. Hanbel, Affan ve Muhammed b. Mesleme kanalı ile Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Sakif heyeti, yanma geldiğinde Rasûlullah -kalblerini daha yumuşatsın diye- onları mescitte misafir etti. Onlar, Rasûlullah (s.a.v)'a şu şartları ileri sürdüler: "Bizi başkalarıyla savaştığın zaman savaşa çağırmayacaksın. Bizden öşür almayacaksın. Bizden vergi almayacaksın. Bizden başkalarını üzerimize vali tayin etmeyeceksin."
Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle cevap verdi:
- Başkalarıyla savaştığım zaman sizi savaşa çağırmayacağım. Sizden vergi almayacağım. Başkalarını da sizin üzerinize vali tayin etmeyeceğim. Ancak içinde rükû (namaz) bulunmayan bir dinde hayır yoktur, (namaz kılmama şartınızı kabul etmiyorum.)
Osman b. Ebu'l-As: "Ya Rasûlallah, bana Kur'ân'ı öğret ve beni kavmimin imamı yap." dedi."
Ebu Davud, Hasan b. Sabah kanalı ile Vehb'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah'la bey'atleştikleri zaman Sakif heyetinin durumunu Cabir'e sordum. O da şöyle cevap verdi:
"Zekat ve cihadla yükümlü olmamaları şartını Rasûlullah'a karşı ileri sürdüler. Ama ben bu şartı ileri sürmelerinden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m onlara şöyle dediğini işittim:
"Müslüman olduğunuz takdirde zekat verecek ve cihad edeceksiniz."
İbn İshak dedi ki: "Müslüman oldukları ve Rasûlullah (s.a.v.) onlar için antlaşmayı yazdığı zaman onların üzerine Osman b Ebu'l-As 'ı emir olarak tayin etti. Bu, onların yaşça en küçükleri idi. Onun emir kılınmasının sebebi, onun İslâmî bilgi ve Kur'ân Öğrenmeye daha çok düşkün olması idi. Ebu Bekir es-Sıddık, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben onlar içinden bu delikanlıyı, İslâmî bilgileri edinmeye ve Kur'ân'ı öğrenmeye hevesli gördüm."
Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldiklerinde Osman b. Ebu'1-As'ı kendi yüklerinin yanında bırakmışlardı. Öğle vakti yüklerinin yanma geri döndüklerinde bu defa Osman, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelmiş, ondan İslâmî bilgileri ve Kur'ân okumayı kendisine öğretmesi talebinde bulunmuştu. Osman, Rasûlullah'ı uykuda gördüğü zaman Ebu Bekir es-Sıddık'm yanma giderdi. İslâmî bilgileri öğreninceye kadar bu halini devam ettirdi. Rasûlullah (s.a.v.) da onu çok sevdi.
İbn İshak, Said b. Ebu Hind vasıtasıyla Osman b. Ebu'1-As'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Beni, Sakife gönderdiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'m söylediği son söz şu oldu:
"Ey Osman, namazı hafif tut. İnsanlara -en zayıflarını gözönünde bulundurarak- takdirde bulun. Çünkü onların arasında yaşlı küçük, zayıf ve ihtiyaç sahibi olanlar vardır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan vasıtasıyla Osman b. Ebu'1-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, beni kavmimin imamı yap. Buyurdu ki:
- Sen onların imamısın. Onların en zayıf olanlarını gözönünde bulundurarak onlara imamlık yap. Ezan okuma karşılığında ücret almayan bir kimseyi de müezzin tut."
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan vasıtasıyla Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Taife vali olarak tayin edilip yanından ayrılacağım zaman Ra-sûlulah (s.a.v.), son olarak bana şöyle dedi:
- Bir kavme namaz kıldırdığın zaman, namazlarını hafif tut. Böyle derken, bana el-Alâk sûresini veya Kur'ân'dan benzeri sûreleri okumamı söyleyerek, namazı kıldırma süremi belirledi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'rn bana söylediği son sözü şu oldu:
"Bir kavme imamlık yaptığın zaman, namazlarını hafif tut."
Müslim, Osman b. Ebu'1-As'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni Taife vali tayin etti. Yanından ayrıldığımda bana söylediği son söz şu oldu:

"İnsanlara namaz kıldırırken namazlarını hafif tut."
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), kavmime imamlık yapmamı bana emretti. Sonra şöyle buyurdu:
"Bir kimse, bir kavme imamlık yaparsa namazlarını hafif tutsun. Çünkü onların içinde zayıf, yaşlı ve ihtiyaç sahipleri vardır. Kişi yalnız başına namaz kıldığı zaman dilediği gibi kılsın."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle dedi: Kavmine imamlık yap. Bir kavme imamlık yaptığın zaman namazlarını hafif tut. Çünkü onların içinde yaşlılar, küçükler, zayıflar, hastalar ve ihtiyaç sahipleri de namaz kılmaktadırlar."
İmam Ahmed b, Hanbel, İsmail b. İbrahim kanalı ile Ebu'l-Ala b. eş-Şihîr'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Osman dedi ki:
- Ya Rasûlallah, şeytan benimle namazım ve kıraatim arasına girmektedir.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Bunu yapan Hanzep adındaki bir şeytandır. Sen onu hissettiğin zaman ondan Allah'a sığın ve sol tarafına üç kez tukur.
Osman dedi ki: Ben böyle yaptım. Sonra Allah, o şeytanı benden uzaklaştırdı."
İmam Malik, İmam Ahmed, Müslim, Tirmizî, İbn Mace, Ebu Da-vud ve Neseî, Nafi b. Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Osman b. Ebu'l-As, vücudundaki bir ağrıdan ötürü halini Rasûlullah'a şikayet etti. Rasûlullah da ona şöyle dedi:
"Vücudunun ağrıyan yerine elini koy ve üç-kez Bismillah de, yedi kez de: "Hissettiğim ve çektiğim ağrının şerrinden Allah'ın izzet ve kudretine sığınırım." de."
Bir rivayete göre Osman b. Ebu'l-As, şöyle demiştir: "Ben Rasûlullah (s.a.v.)'m dediğini yaptım. Allah, vücudumdaki ağrıyı giderdi.. Sonra aile efradıma ve başkalarına da hep böyle yapmalarını tavsiye ederdim."
Ebu Abdillah b. Mace, Muhammed b, Beşşar vasıtasıyla Osman b. Ebu'l-As'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni Taife vali tayin ettiği zaman namazımda bazı şeylerle karşılaşıyordum. Öyle ki, namaz kıldığımın bile farkına varamıyordum. Bu durumu görünce Rasûlullah (s.a.v.)'a gittim. Bana şöyle sordu:
- Sen Ebu'l-As'ın oğlu musun?
- Evet, ya Rasûlallah.
- Niçin geldin?
- Ya Rasûlallah, namaz kılarken öyle bir durumla karşılaşıyorum ki, namaz kıldığımın bile farkına varamıyorum.
- O şeytandır. Sen yanıma yaklaş hele.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma yaklaştım. Ayak taraklarınım yüzü üzerine oturdum. O da eliyle göğsüme vurdu ve ağzıma tükürdü. Sonra:
- Ey Allah'ın düşmanı çık, dedi. Bunu üç kez yaptı. Sonra:
- Haydi işinin başına git bakalım, dedi. Osman dedi ki:
- Ömrüme yemin ederim ki, artık o şeytanın bana geldiğini sanmıyorum."
İbn İshak dedi ki: İsa b. Abdulllah, Atiyye b. Süfyan b. Rebia es-Sakafî kanalıyla Sakif heyetinden birinin şöyle dediğini bana anlattı:
"Müslüman olduğumuz ve Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte ramazandan kalan günleri oruç tuttuğumuz zaman Bilal bize iftar yemeğimizi ve sahur yemeğimizi Rasûlullah (s.a.v.)'m yanından getiriyordu. O, bize sahur yemeğini getiriyorken biz şöyle diyorduk:
- Biz, fecrin doğmuş olduğunu görüyoruz. O da şöyle diyordu:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ı henüz sahur yemeğini yerken bıraktım ve buraya geldim.
Bilal, bize iftar yemeğimizi getiriyorken biz:
- Güneşin henüz tam battığım göremiyoruz, diyorduk. Bilal ise, şöyle cevap veriyordu:
- Rasûlullah (s.a.v.) yemeğini yedi. Sonra ben size geldim.
Sonra kendisi de elini tabağa koyuyor ve ondan yiyordu." İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Davud ve İbn Mace, Evs b. Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Sakif heyeti içinde Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldik. Müttefikler Muğire b. Şube'ye konuk oldular. Rasûlullah (s;a.v.), Malik oğullarını kendi çadırında misafir etti. Her gece yatsı namazından sonra yanımıza gelir, ayak üstü bizimle konuşurdu. Sohbeti uzun sürdüğü ve uzun müddet ayakta durduğu için ayakları sallamrdı. En çok da Kureyşlilerden çektiği eza ve cefaları bize anlatırdı. Sonra şöyle derdi:
- Üzülmüyorum, biz Mekke'de iken mustaz'af ve horlanmış kimseler idik. Medine'ye geldiğimizde aramızda savaş dolabı döndü. Bazen biz onları yendik, bazen onlar bizi yendiler.
Bir gece Rasûlullah, normal vaktinden geç geldi. Ona:
- Bu gece bize gelmekte geciktin, dedik. O da şu cevabı verdi:
- Bu gece aniden Kur'ân hizbimi okuma işi ortaya çıktı. Onu tamamlamadan size gelmek istemedim.
Evs, Rasûlullah (s.a.v.)'a dedi ki:

- Kur'ân'ı nasıl hiziplendiriyorsunuz? O, şu cevabı verdi:
- Üçe, beşe, yediye, dokuza, onbire, onüçe bölerek hiziplendiriyo-rum. Mufassalın hizbi birdir."
İbn İshak dedi ki:" Sakif heyeti, işlerini bitirdikleri ve geri dönüp beldelerine yöneldikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.), onlarla birlikte Ebu Süfyan b. Harb ve Muğire b. Şubeyi Tağiye putunun yıkılması için gönderdi. Onlar da bu topluluk ile birlikte yola çıktılar. Taife geldikleri zaman Muğire b. Şube, Ebu Süfyan'ı önden göndermek istedi. Ebu Süfyan kabul etmedi ve: "Kavminin yanına sen gir." dedi. Ebu Süfyan malı ile Zu'l-Hedim'de kaldı. Muğire b. Şube girdiği zaman o, Tağiye putuna balta ile vurmak üzere üstüne çıktı. Kavmi olan Beni Muattib, onun önünde durdular. Urve gibi onunda vurulmasından korktular. Sakif in kadınları ise, Tağiye için ağlayarak ve şöyle diyerek başları açık bir vaziyette ortaya çıktılar:
- Bizi koruyan, bize menfaat ve zarar veren Tağiye putuna ağlansın ki, onu kötü, yaramaz kişiler teslim ettiler. Onlar, kılıçlarla vuruşmasını bilmediler."
Muğire, balta ile Tağiye putuna vururken, Ebu Süfyan şöyle diyordu:
- Vah yazık, ah yazık!
Muğire, Tağiye'yi yıktı ve malı ile ziynetlerini aldı. Ebu Sufyan'a haber gönderdi. Ona şöyle dedi: "Rasûlullah (s.a.v.), Urve b Mesud ile kardeşi ve Karib'in babası Esved b. Mesud'un borçlarının, Tağiye putunun malı ile Ödenmesini bize emretti." Bunun üzerine o mallar ile o iki zatın borçlarım ödediler."
Ben derim ki: Esved, müşrik olarak öldü. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), onun kalbim İslâm'a ısındırmak ve oğlu Karib'in gönlünü alıp ikramda bulunmak için borcunun bu şekilde ödenmesini emretmiştir.
Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre Sakif kabilesinden gelen heyette on kadar adam vardı. Bunlar, Medine'ye geldiklerinde - Kur'ân dinlesinler diye- Rasûlullah (s.a.v.), kendilerini mescidde misafir etti. bunlar riba muamelesi yapmak, zina etmek, içki içmek için Rasûlul-lah'tan müsaade istediler. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), bütün bunları onlara haram kıldı.
Heyettekiler, Rabbe putuna ne yapılacağım sordular. Rasûlullah:
- Onu yıkın! dedi.
- Heyhat! Eğer Rabbe putu senin kendisini yıkmak istediğini bilse, kendi ehlini öldürür, dediler.
Ömer b. Hattab dedi ki:
- Yazık sana ey Abdi Yaleyl'in oğlu! Ne kadar da cahilmişsin. Rabbe, sadece bir taş parçasıdır.
- Ey Hattab'm oğlu! Biz senin yanına gelmedik. Sonra dediler ki:
- Ya Rasûlallah, onu yıkmak işini sen kendin üstlen. Biz onu asla yıkmayız.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Onu, sizin yerinize yıkacak birini size göndereceğim, Rasûlullah (s.a.v.)'la anlaştılar. Antlaşma metnini yazdılar. Ancak Rasûlullah'nı elçilerinden önce kendilerinin memleketlerine gitmelerine izin verilmesini istediler. İzin verildi, yola çıktılar. Kavimlerine geldiklerinde kavmi onları karşıladı ve; "Arkanızda ne haberler var?" diye sordular. Onlar da üzüntülerini açığa vurarak; kaba, katı» merhametsiz, kılıç çeken bir adamın yanından gelmekte olduklarını söylediler. O adamın (Rasûlullah'ın) dilediği gibi hüküm verdiğini, A-rapları ezdiğim, ribayı, zinayı, içkiyi haram kıldığını, Rabbe putunun yıkılmasını emrettiğini söylediler.
Sakifliler kaçıp:
- Biz bu adama asla itaat etmeyiz, dediler.
Savaşa hazırlandılar. Silah ve teçhizat hazırladılar. İki veya üç gün bu halde beklediler. Sonra Cenâb-ı Allah, kalblerine korku saldı. Görüşlerinden ve davranışlarından vazgeçerek: "Muhammed'in yanına gidin. Bu şartlarla onunla anlaşın ve barış antlaşması yapın." dediler. Bu defa elçilik heyeti: "Biz zaten böyle yaptık. Onu insanların en takvalısı, en vefakarı, en merhametlisi, en doğru sözlüsü olarak gördük. Onun yanına gidişimiz ve onunla yapmış olduğumuz antİaşma, hem bizim hem de sizin için mübarek ve hayırlı olsun. Şimdi siz bu meseleyi anlayın, bu hükme razı olun ve Allah'ın afiyetine yönelin." dediler.
Kabiledekiler, elçi olarak Rasûlullah'm yanma gidip gelen heyete sordular:
- Peki niçin ilk etapta bunları bizden gizlediniz?
- Cenâb-ı Allah'ın, sizin kalbinizde bulunan şeytan kibrini çıkarıp atmasını istedik.
Bunun üzerine kabile derhal Müslüman oldu. Birkaç gün geçtikten sonra Rasûlullah'm elçileri onlara geldi. Bu elçilerin başında emir olarak Halid b. Velid bulunuyordu. Heyette Muğire b. Şube de vardı. Lat putuna yöneldiler. Sakif kabilesinin erkekleri, kadınları ve çocukları Lat putuna yaklaşmadılar. Kızlar bile örtülü yerlerinden çıkmışlardı. Sakiflilerin topluluğu, o putun yıkıldığım görmek istemiyordu. O putun korunacağım, yıkılamayacağmı zannediyorlardı. Muğire b. Şube kalktı, eline kazmayı aldı ve arkadaşlarına:
- Vallahi Sakiflilere karşı sizi güldüreceğim, dedi. Kazmayı aldı. Sonra düşer gibi yaparak ayağını yere vurdu. Taif halkı sevinerek hep bir ağızdan çığlık attı ve:
- Allah, Muğire'yi rahmetinden uzak etsin. Rabbe putu onu öldürdü! dediler ve geride duran arkadaşlarına da:
- Sizden de isteyen varsa yaklaşsın bakalım şu putun yanına, diye meydan okudular.
Muğire, kalktı ve şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki ey Sakif topluluğu! Rabbe putu, dağlık ve ovalık yerlerin en alçağıdır. Siz, Allah'ın afiyetini kabul edin ve O'na ibadet edin.

Böyle dedikten sonra kapıya vurarak kırdı. Sonra putun bulunduğu mahallin duvarının üzerine çıktı. Bazı erkekler de onunla birlikte duvarın üzerine çıktılar. Taşları birer birer yıkıp yere attılar. Nihayet Rabbe putunu yerle bir ettiler.
Rabbe putunun bakıcılığını yapan şöyle diyordu:
- Putun temeli öfkelenip gazaba gelecek ve kendisini yıkanları yere batıracaktır!
Muğire, bu sözü işitince Halid'e şöyle dedi:
- Bırak beni şu putun temelini de kazayım.
Böyle dedikten sonra temeli de kazdılar, toprağını yerden çıkardılar, suyunu ve binasını topladılar.
İşte o esnada bütün Sakif kabilesi hayretler içinde dona kaldı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yamna döndüler. Rasûlullah, o gür
Rabbe putunun yanında bulunan malları taksim etti. Dinini kuvvetlendirdiği, Rasûlüne yardım ettiği için Allah'a hamdettiler.
İbn İshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.)'m Sakiflilere yazmış olduğu mektup şu idi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Allah Rasûlü Muham-med'den müminlere. Şüphesiz Vec mıntıkasının, İda demleı dikenli ağaçları ve oranın ağacı kesilmez. Böyle birşey yapan olursa, ona kırbaç vurulur ve üzerindeki elbiseleri çıkarılır. Eğer daha ileri giderse, yakalanarak Peygamber Muhammed'e götürülür.
İşte bu, Peygamber Muhammed'in emridir."
Bu mektubu, Halid b.. Said yazdı. Bu, Rasûl Muhammed b. Abdullah'ın emridir/Hiç kimse sınırı aşmamalıdır. Şayet hadd tecavüz ederse, Muhammed Rasûlullah (s.a.v.)'m emrettiği şeyde kendine zulmetmiş olur."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Haris kanalı ile Urve b. Zü-beyr'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Liyye dağının yanından geldik. Sid-re mevkiine vardığımızda o, dağın tepesinin hizasında durdu ve gözünü vadiye dikerek bütün insanlar durduktan, sonra şöyle dedi:
- Vec mıntıkasının hayvanlarının avlanması ve ağaçlarının kesilmesi Allah için haram kılınmıştır.
Rasûlullah (s.a.v.), Taife inmeden ve Sakiflileri kuşatma altına almadan böyle demişti." [9]

Abdullah B. Ubeyyın Olumu

Muhammed b. İshak, Zührî ve Urve kanalı ile Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), sonu Ölümle neticelenen hastalığında yatmakta iken Abdullah b. Übeyy'i ziyarete gitti. Rasûlullah, onur ölmek üzere olduğunu anlayınca şöyle dedi:
- Seni, Yahudileri sevmekten yasaklamıştım. O da şöyle dedi:
- Onları Esad b. Zürare Öfkelendirdi. Ona ne yarar sağladı?" Vakidî dedi ki: Abdullah b. Übeyy, şevvalin bitimine birkaç gece kala hastalandı. Zilkade ayında da öldü. Hastalığı yirmi gece sürdü. Rasûlullah (s.a.v.), onu bu esnada ziyaret ederdi. Öldüğü gün de Rasûlullah (s.a.v.) ziyaretine geldi. O esnada can çekişmekte idi. Rasûlullah ona şöyle dedi:
- Seni, Yahudileri sevmekten men etmiştim. O da şöyle dedi:
- Onları Esad b. Zürare öfkelendirdi. Ona ne yarar sağladı? Ya Rasûlallah, şimdi kınama vakti değildir. Ölmek üzereyim. Yıkanmam sırasında hazır bulun. İç gömleğini bana ver, kefen olarak onu banan sar. Üzerime namaz kıl ve benim için mağfiret dile.
Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı."
Beyhakî de, Salim b. Aclan kanalı ile İbn Abbas'tan buna benzer bir rivayette bulunmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
İshak b. Raheveyh, Ebu Üsame kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Abdullah b. Übeyy b. Selül vefat ettiği zaman oğlu Abdullah, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi ve ona, kendi iç gömleğini vermesini istedi ki, onu babasına kefen olarak sarsın. Rasûlullah da ona iç gömleğini verdi. Sonra Rasûlullah'dan babasının üzerine namaz kılmasını istedi. Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp onun üzerine namaz kılmak için durdu. Hz. Ömer de Rasûlullah'm eteğini tutup şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Bunun üzerine namaz kılacaksın Öyle mi? Oysa Allah seni bundan menetmiştir.
Rasûlullah (s.a.v.), şöyle cevap verdi.
- Rabbim beni bu işte serbest kıldı ve şöyle buyurdu: "Ey Muhammedi Onların ister bağışlanmasını dile, ister dileme, birdir. Onlara yetmiş defa bağışlanma dilesen de Allah onları bağışlamayacaktır." Ama ben onun için yetmiş defadan fazla mağfiret dileyeceğim.
- Ama o münafiktır. Buna rağmen onun namazını kılacak mısın? Hz. Ömer'in böyle demesi üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
- "Sakın onlardan ölen kimsenin namazını kılma. Mezarı başında da durma! Çünkü onlar Allah'ı ve peygamberini inkar ettiler." (et-Tevbe, 84.)
Ebu Üsame de bunu ikrar etti ve: "Evet bu böyle olmuştur." dedi." Buharî'nin ve diğerlerinin rivayetine göre Hz. Ömer şöyle demiştir:
- Ya Rasûlallah, sen onun cenaze namazını mı kılacaksın? Oysaki o, falan günde şöyle, şöyle ve şöyle dedi. Falan günde de şöyle, şöyle ve şöyle dedi.
Rasûlullah (s.a.v.), bana şu cevabı verdi:
- Bırak beni ey Ömer, ben iki seçenek arasmdayım. Eğer yetmiş defadan fazla mağfiret dilediğim takdirde bağışlanacağını bilseydim, yetmiş defadan fazla onun için mağfiret dilerdim.
Böyle dedikten sonra onun cenaze namazını kıldı. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
"Sakın onlardan ölen kimsenin namazını kılma, mezarı başında da durma!"
Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı o gün göstermiş olduğum cüretten ötürü hayret ediyorum. Oysaki, Allah ve Rasûlü, işin gerçeğini daha iyi bilirler.
Süfyan b. Uyeyne, Amr b. Dinar kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğim rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) -defninden sonra- Abdullah b. Übeyy'in mezarı basma geldi. Emir verdi. Abdullah'ın cesedi mezardan çıkarıldı. Cesedini dizlerinin (veya baldırlarının) üzerine koydu. Sonra ağzına tü-kürdü ve iç gömleğini ona giydirdi."
Doğrusunu Allah bilir.
Beyhakî de burada Salebe b. Hatib'in kıssasını ve mal çokluğu ile onun nasıl fitneye düştüğünü, zekat vermek istemediğini anlatmıştır. Biz bunu tefsirimizde şu ayetin açıklanmasını yaparken detaylı olarak anlattık:
"Aralarında: "Allah bize bol nimetinden verecek olursa, andolsun İd sadaka vereceğiz ve iyilerden olacağız." diye ona and verenler vardır." (et-Tevbe, 75.) [10]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Tebük gazvesi, Rasûlullah (s.a.v.)'m gittiği gazvelerin sonuncusu oldu.
Hassan b. Sabit (r.a.), Ensâr'm Peygamber (s.a.v.) ile beraber yaşadıkları savaş günlerini sayarak ve onunla birlikte savaşta bulundukları yerleri anarak aşağıdaki şu şiiri söylemiştir:
İbn Hişam dedi ki: Bu şiir, onun oğlu Abdurrahman b. Hassana ait olarak rivayet edilir:

"Maad'dın hepsinin tek kişi olarak ve topluluk olarak, en iyi kişisi değil miyim? İster onlar ayrı ayrı, olsunlar, ister toplu olsunlar.
Onlar bir kavimdir ki, Bedir'de bütünüyle Rasûl ile birlikte bulundular.
Ne kusur ettiler, ne de yardımsız bırakıp gittiler.
Onlar bey'at ettiler, onlardan hiçbiri o bey'atı bozmadı ve imanlarında bir fesat da olmadı.
Uhud'daki boğazda, onların yanma sabahleyin vardığı zaman, sabit ve muhkem bir vuruş oldu ki,
Bu vuruş, tıpkı alevlenmiş bir ateşin sıcağını andırıyordu.
Zî-Kared gününde onları iyi koşan atların üzerine sıçrattığı gün, ne korktular, ne korkudan ötürü ayrılıp uzaklaştılar.
İşte Zû-Uşeyre, Rasûl ile birlikte oraya atlarıyla ayak bastılar.
Üzerlerinde kılıçlarla süngüler vardı.
Veddan gününde oranın ehlini oradan çıkardılar.
Atlarla rahvana kalktıkları bir sırada. Nihayet bizi yüksek yerlere ve dağlara vardırdılar.
Bir gece ki, onda Allah için düşmanlarını aradılar.
Allah ise, onların yaptıkları iş sebebiyle mükafatlarını veriyordu.
Bir gece Hüneyn'de Rasûl ile kılıçlarla vuruştular.
Onlara hamle üzerine hamle yapıyorlardı.
Necid günü gazvesinde Rasûl ile birlikte onlar için orada yağmalar ve ganimetler elde edildi.
Ka'a gazvesinde düşmanı onunla dağıttık, tıpkı develerin su içme yerinde dağılmaları gibi dağıldılar.
Bey'at edildiği günde kılıçlarla vuruşma üzerine onun bey'at ehli oldular.
Onlar, onu kendilerine nimette ortak ettiler ve bundan asla ayrılıp uzaklaşmadılar.
Fetih gazvesinde, onun seriyyesinde cesur bekçiler oldular. Ne yavaş, ne de aceleci oldular.
Hayber gününde onun ordu birliğinde yürüyorlardı.
Hepsi de kendisini ölüme adamış bahadır, atak ve yiğit kişilerdi.
Sağ ellerde emanet olarak kılıçlan titrer.
Vuruşta bazen eğilirler, bazen doğrulurlar.
Rasûlullah'ın Allah'tan sevap dileyerek Tebük'e yürüdüğü günde,
Onlar onun ilk bayrakları idiler.
Eğer bir savaş olursa onlara savaşın edebi ve idaresi zahir olur.
Hatta onlara ilerlemek ve gerilemek dahi zahir oldu.
İşte o kavim, peygamberin Ensâr'ıdır. Onlar benim kavmimdir ki, nesebimle nisbet edildiğim zaman onlara varırım.
Âlicenâb, üstün kimseler olarak öldüler ve sözlerini bozmadılar.
Öldürüldükleri zaman da onların ölümleri Allah yolundadır." [11]

Hz. Peygamberin, Ebu Bekir'i Hac Emiri Olarak Mekke'ye Göndermesi

Hicri dokuzuncu sene ve Berae sûresinin nüzulü.
İbn İshak, Taif heyetinin ramazan ayında Medine'ye, Rasûlullah'ın yanına gelişini anlattıktan sonra şöyle der: "Rasûlullah (s.a.v.), ramazan ayının kalan kısmını, şevval ve zilkade aylarım Medine'de geçirdi. Sonra hicri dokuzuncu senede Ebu Bekir'i Müslümanlara haclarını yaptırmak için hac emiri olarak Mekke'ye gönderdi. Bu arada müşrikler de eskiden olduğu gibi haclarım yapmaktaydılar. Ka'be'den menedilmiş değillerdi. Rasûlullah'tan eman almış kimseler de belirli bir süreye kadar bu hakka sahip kılınmışlardı.
Ebu Bekir (r.a.), beraberindeki Müslümanlarla birlikte Medine'den yola çıktı. Yolda iken Cenâb-ı Allah, Berae sûresinin şu ayetlerini inzal buyurdu:
"Allah'tan ve peygamberinden, kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklere ihtardır: Yeryüzünde dört ay daha dolaşabilirsiniz. Allah'ı aciz bırakamayacağınızı, Allah'ın inkarcıları rezil edeceğini bilin. Allah'ın ve peygamberinin, puta tapanlardan uzak olduğunu, büyük hac günü, Allah ve peygamberi insanlara ilan eder." (et-Tevbe, 1-2.)
Kısaca söylemek istediğimiz şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'den sonra -onunla beraber olsun diye- Ali (r.a.)'yi de gönderdi. Ali (r.a.) -amcası oğlu ve sahabesinden biri olduğu için- Rasûlullah'a ni-yabeten beraati müşriklere tebliğ işini bizzat üstlendi."
İbn İshak, Hakim b. Hakim b. Abbad b. Hüneyf kanalı ile Ebu Cafer Muhammed b. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Berae, nazil olduğu zaman Hz. Peygamber, Ebu Bekir es-Sıddık'ı insanlara hac yaptırmak için göndermişti. O zaman kendisine denildi ki:
- Ya Rasûlallah, keşke o sûreyi Ebu Bekir'e gönderseydin? O da şöyle buyurdu:
- Onu ancak Ehl-i Beyt'imden bir adam yerine getirir. Sonra Ali b. Ebi Talib (r.a.)'i çağırdı ve ona şöyle dedi:
- Berae sûresinin baş tarafından işte bu kıssayı götür ve insanların içinde kurban bayramı gününde, Mina'da toplandıkları

zaman ilan et, Cennet'e hiçbir kafir giremez ve bu seneden sonra hiçbir müşrik haccedemez, Beyt'i de çıplak olarak tavaf edemez. Rasûlullah'm yanında her kimin bir antlaşması var ise o antlaşma, süresi sonuna
kadar geçerlidir.
Bunun üzerine Ali b. Ebi Talib, Rasûlullah (s.a.v.)'m Adba adındaki dişi devesine binerek yola çıktı. Yolda Ebu Bekir'e kavuştu. Ebu Bekir, onu yolda görünce şöyle sordu:
- Amir misin, yoksa memur musun?
- Hayır, bilakis memurum.
Sonra gittiler. Ebu Bekir, insanlara hac ibadetlerini eda ettirdi. Araplar, o sene de cahiliye devri âdetine göre, eski vecih ile haclarım eda ettiler. Nihayet kurban kesme günü olduğu zaman Ali b. Ebi Talib (r.a.) kalktı ve insanlar içinde Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisine emretmiş olduğu ayetleri ilan etti. Şöyle dedi:
- Ey insanlar! Bilmiş olunuz ki, Cennet'e hiçbir kafir giremez. Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccedemez. Beyt'i çıplak olarak tavaf edemez. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında antlaşması bulunan kimsenin antlaşması, süresi sonuna kadar geçerlidir.
İnsanlar, içlerinde beraatın ilan edildiği günden itibaren dört ay ertelendiler ki, her bir kavim, güven duydukları yerlerine veya beldelerine dönsünler. Sonra belli bir süreye kadar antlaşmaları olanlar hariç, hiçbir müşrikle ahid ve antlaşma olmayacak. Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmedi ve Ka'be'yi çıplak olarak tavaf etmedi.
Daha sonra Ebu Bekir ile Ali (r.a.), Rasûlullah'm yanma geldiler."
Buharı, "Hicri dokuzuncu senede Ebu Bekir (r.a.)'m haccı" başlığı altında şöyle bir rivayette bulunmuştur:
"Süleyman b. Davud Ebu'r-Rebî, Füleyh ve Zührî kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğim rivayet eder: "Ebu Bekir es-Sıddı (r.a.)'m emir olarak Peygamber (s.a.v.) tarafından hacca gönderilmesi, Veda haccmdan Önce idi. O hacda Ebu Bekir, bir toplulukla birlikte Mekke'ye gitmiş, insanlara şu duyuruda bulunmuştu: "Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmeyecek ve Beyt, çıplak olarak tavaf edilmeyecektir!"
Buharî> başka bir yerde Abdullah b. Yusuf kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "O hac da Ebu Bekir es-Sıddık, beni duyurucularla birlikte duyuru için insanlara göndermişti. Kurban kesme gününde Mina'da duyurucular şöyle bir duyuruda bulunmuşlardı:
"Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmeyecek ve Beyt'i çıplak
olarak tavaf etmeyeceklerdir."
Humeyd dedi ki: "Sonra Peygamber (s.a.v.), arkadan Hz. Ali'yi gönderdi ve ona müşriklere ültimatomu duyurmasını emretti."
Ebu Hüreyre dedi ki: "Mina'da kurban kesme gününde bizimle birlikte Ali (r.a.) ültimatomu ilan etti ve artık o seneden sonra hiçbir müşrikin haccedemeyeceğini, Beyt'i de çıplak olarak tavaf edemiyece-
ğini ilan etti."
Kitabü'l-Cihad'da Buharî, Ebu'l-Yeman kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Ebu Bekir es-Sıddık ilancüarla birlikte beni de kurban kesme gününde Mina'ya gönderdi ki, orada şöyle ilanatta bulunahm: "Bu seneden sonra hiçbir müşrik haccetmeyecek-tir ve Beyt'i çıplak olarak tavaf edemeyeceklerdir."
O gün Hacc-ı Ekber, yani kurban bayramı günü idi. İnsanlar umreye, Hacc-ı Asğar dedikleri için bu hacca da Hacc-ı Ekber denildi.
Ebu Bekir, o senede insanlara bu duyuruda bulundu. Rasûlullah (s.a.v.)'m haccettiği Veda haccı senesinde herhangi bir müşrik haccetmedi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) tarafından hacca gönderildiği sırada ben de Ebu Talib oğlu Ali ile beraberdim. Ali (r.a.):
- Siz nasıl bir duyuruda bulunuyorsunuz? diye sordu. Biz de şu cevabı verdik:
- Biz şöyle bir duyuruda bulunuyoruz: Mü'min kimseden başkası Cennet'e girmeyecektir ve her hangi bir kimse Beyt'i çıplak olarak tavaf etmeyecektir. Kendisiyle Rasûlullah (s.a.v.) arasında bir ahid ve antlaşma bulunan kimsenin bu ahid ve antlaşması, dört aya kadar geçerlidir. Dört ay geçtikten sonra bilinsin ki yüce Allah ile Rasûlü, müşriklerden uzaktırlar. Ve bu seneden sonra herhangi bir müşrik
haccedemeyecektir!
Sesim kısıhncaya kadar ben bağırarak bu duyuruyu yaptım."
Bazıları böyle bir görüşe kail olmuşlardır. Ama doğrusu şu ki; Ra-sûlullah'la yaptığı bir antlaşma ve ahdi bulunan kimsenin o ahid ve antlaşması -dört aydan daha uzun süreli de olsa- belirlenen aydan daha uzun süreli olacaktır. Ama ahid ve antlaşmasının muayyen süresi bulunmayan kimselere dört ayhk süre tanınmıştı.
Şimdi geriye üçüncü bir grub ahid ve antlaşma sahibi kimseler kalıyor. Bunlar da erteleme gününden itibaren dört aydan eksik süreli ahid ve antlaşması bulunan kimselerdi. Bunların -süresi az olsa bile- süreleri ahid ve antlaşmanın bitimine kadar olabileceği gibi, dört aylık vadeye de ertelenmiş olabilirdi. Çünkü bunlar, ahid ve antlaşmalarının süresi olmayan kimselere nisbetle dört aylık erteleme hakkına daha layık kimseler idiler. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Afîan kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte beraatı (müşriklere ültimatomu) gönderdi. Ebu Bekir Zul-Hüleyfe'ye ulaştığında Rasûlullah şöyle buyurdu:

- Bu ültimatomu ancak ben veya benim Ehl-i Beyt'imden bir a~ dam tebliğ etmelidir.
Bunun üzerine ültimatomu Ebu Talib oğlu Ali ile Mekke'ye gönderdi."
Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, Lüveyn kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'in ardı sıra Ali'yi gönderdi, Cüh-fe'de mektubu aldı. Ebu Bekir Medine'ye geri dönüp şöyle dedi:
- Ya Rasûllalah, hakkımda bir ayet mi nazil oldu?
- Hayır, ama Cebrail bana geldi ve şöyle dedi: "Bu ültimatomu ya sen, ya da senin ailenden bir adam tebliğ etmelidir."
Bu rivayetin senedinde zayıflık vardır. Metninde de münkerlik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile Hemedanlı Zeyd b. Esyâ'nın şöyle dediğini rivayet eder:
"Hz. Ali'ye şöyle sorduk:
- Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte seni hacca gönderdiği günde neleri tebliğ etmeni sana emretti?
- Bana dört şeyi tebliğ etmemi emretti. Şöyle ki:
1- Mü'min kimselerden başkası Cennet'e giremeyecektir.
2- Ka'be çıplak olarak tavaf edilmeyecektir.
3- Kendisi ile Rasûlullah arasında ahid ve antlaşması bulunan kimsenin ahid ve antlaşması, öngörülen süresine kadar geçerli olacaktır.
4 - Müşrikler bu seneden sonra hac etmeyeceklerdir."
İbn Cerir et-Taberî, Muhammed b. Abdullah kanalı ile Ebu's-Sah-ba el-Bekrî'nin şöyle dediğini rivayet eder: .
"Hacc-ı Ekber gününü Ebu Talib oğlu Ali'ye sordum. Bana şu cevabı verdi:
- Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir'i -insanlara hac ibadetini eda ettirsin diye- Mekke'ye gönderdi. Beni de Berae sûresinden kırk ayetle onun beraberinde gönderdi. Ebu Bekir arafeye geldiğinde, arefe günü insanlara hutbe irad etti. Hutbesini tamamladığında hana dönüp şöyle dedi:
- Ey Ali, kalk, Rasûlullah (s.a.v.)'m mesajını tebliğ et.
Ben de kalktım. Onlara Berae sûresinden kırk ayeti okudum. Sonra arefeden döndük. Mina'ya geldik. Cemrelere taş attım Kurbanı kestim. Sonra başımı tıraş ettim. Anladım ki, Cuma ehli kimselerin tamamı, Ebu Bekir (r.a.)'in arefe gününde okuduğu hutbede hazrr bulunmamışlardır. Ben de çadırları dolaşmaya başladım. Onları a-raştırıp birer birer onlara mezkûr ayetleri okudum. Bundan ötürüdür ki, Hacc-ı Ekberin, kurban bayramının birinci gününün cumaya denk geldiği gün zannetmiştim. Ama bilesiniz ki, Hacc-ı Ekber, arefe gününün cumaya denk geldiği gündür."
Biz de bu konuda tefsirimizde yeterince açıklamalarda bulunduk. Yine bu konuda hadis ve eserleri naklettik. Hamd ve minnet Allah'adır.
Vakidî dedi ki: "Ebu Bekir'le birlikte Medine'den 300 sahabe yola çıktılar. Aralarında Abdurrahman b. Avf da vardı. Ebu Bekir, beraberinde beş deveyi kurbanlık olarak getirmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da onunla birlikte yirmi deveyi kurbanlık olarak göndermişti. Ardı sıra Ali'yi de yola çıkardı. Ali, Taif taraflarındaki Arc vadisinde ona yetişti. Hacca gelen kimselerin huzurunda beraatı duyurdu." [12]

Fasıl

Hicri dokuzuncu senede şu hadiseler cereyan etmiştir:
Daha önce de izah edildiği gibi, bu senenin Receb ayında Tebük gazvesi yapılmıştır.
Vakidî dedi ki: Yine bu senenin receb ayında Habeş hükümdarı Necaşi vefat etmiştir. Onun vefat haberini insanlara Rasûlullah (s.a.v.) duyurmuştur.
Hicri dokuzuncu senenin şaban ayında, Rasûlullah (s.a.v.)'m kerimesi (kızı) Ümmü Külsüm vefat etmiştir. Onu, Esma binti Umeyr ile Safiye binti Abdülmuttalib yıkamışlardı. Aralarında Ümmü Ati-ye'nin de bulunduğu Ensâr'dan bazı kadınların onu yıkamış oldukları da söylenir.
Ben derim ki: Bu husus, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde açıkça bulunmaktadır. Hadiste de sabit olduğuna göre Peygamber (s.a.v.), Ummü Külsüm'ün cenaze namazını kılıp onu defnetmek istediği sırada şöyle buyurmuştur:
"Bu gece ailesiyle cinsel ilişkide bulunan kimse, ölüyü mezara koymasın." Bunun üzerine Ümmü Külsüm'ün kocası Osman, onu defnetmekten geri durdu. Ebu Talha el-Ensârî onu defnetti.
(Belki de Rasûlullah (s.a.v.), bu sözü ile mezarı kazmayı ve Ölüyü defnetmeyi gönüllü olarak yapmak isteyen Ebu Ubeyde Ebu Talha ve benzeri sahabeleri kasdetmiştir. Bu sebeple şöyle demiştir: "Ümmü Külsüm'ün mezarına, şunlardan bu gece kendi hanımıyla cinsel ilişkide bulunmamış olan girsin." Çünkü o sıralarda Osman (r.a.)'ın nikahında Rasûlullah'm kızı Ümmü Külsüm'den başka bir kadının bulunması, hemen hemen mümkün değildir. Bu yüzden Rasûlullah'm Osman'ı kasdederek öyle demiş olması, çok uzak bir ihtimaldir. Doğrusunu Allah bilir.)
Hicri dokuzuncu senede Eyle hükümdarı ve Cerbalılarla Ezruhlu-lar, Rasûlullah'la barış antlaşması yapmışlardır. Devmetü'l-Cendel valisi de musalaha yapmıştır. Nitekim bütün bunlarla ilgili açıklamalar, önceki sayfalarda verilmiştir.

Hicri dokuzuncu senede münafıklardan bir topluluğun mescidim-si bir şekil vererek yapmış oldukları Dırar Mescidi de yıkılmıştır. Bu yapı görünürde bir mescid idi. Ama aslında cephanelik idi. Peygamber (s.a.v.), emir verdi ve sahabeler mescidi yaktılar.
Hicri dokuzuncu senenin ramazan ayında Sakif heyeti Rasûlul-lah'ın yanma geldiler. Kavimleri adına onunla barış antlaşması yaptılar. Eman alıp diyarlarına döndüler. Yine Önceki sayfalarda anlatıldığı gibi o senede, Lat putu da kırıldı.
Yine hicri dokuzuncu senenin sonlarında münafıkların reisi lanetli Abdullah b. Übeyy b. Selül öldü. Ondan bir ay önce de Muaviye b. Muaviye el-Leysî (ya da Müzeni) vefat etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'te konaklamakta iken -eğer bu hususta gelen haber sahih ise-onun cenaze namazını kılmıştır.
Hicri dokuzuncu sene Ebu Bekir (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'ırı izni ile insanlara haccettirmiştir.
Hicri dokuzuncu senede genel olarak Arap kabilelerinden heyetler, Rasûlullah'm yanma gelmişlerdir. Bu yüzden bu seneye, "elçiler heyeti senesi" denmiştir. Biz de Buharı ve diğerlerinin metoduna uyarak bu konuda müstakil bir bölüm düzenliyoruz. [13]

Rasûlullah (S.A.V.)'A Gelen Elçilik Heyetleri

İbn İshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'yi fethettiği, Tebük'-teki işini bitirdiği, Sakiflilerin Müslüman olup bey'at ettikleri zaman her taraftan Arap âleminin elçileri heyetler halinde gelmeye başladılar."
İbn Hişam dedi ki: "Ebu Ubeyde bana şu haberi verdi: Bu geliş, hicri dokuzuncu senede idi. Ve o sene, "elçiler senesi" diye adlandırılıyordu."
İbn İshak dedi ki: "Araplar, Kureyş kabilesine bakarak islâm'a girmekten geri durdular. Çünkü Kureyş kabilesi, onların önderi ve yol göstericisi, Beyt-i Haramın sahipleri, İsmail b. İbrahim (a.s)'in öz çocukları idiler. Arapların önde gelenleri ise bunu yadırgamıyorlardı. Kureyş kabilesi, Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşmak için ortaya çıkmış yegane kimselerdi. Ve onun muhalifleri idiler. Mekke fethedildiği ve Kureyş ona yaklaştığı, İslâmiyet'in Kureyşlilerin boynunu eğdiği, onları itaat altına aldığı ve Araplarda kendileri için Rasûlullah (s.a.v.) ile savaşmaya, ona düşmanlık etmeye güçlerinin kalmadığını anladıkları zaman, yüce Allah'ın dediği gibi, bölük bölük Allah'ın dinine girdiler. Onlar, her taraftan Rasûlullah'm yanma geliyorlardı. Yüce Allah, peygamberine şöyle diyordu:
"Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek teşbih et. Ondan bağışlanma dile. Çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir."
(en-Nasr, 1-3.)
Yani ya Muhammedi Dininin yüceldiğini, üstün olduğunu gördüğün zaman Allah'a hamd-ü senada bulun. Ondan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeleri çokça kabul edendir.
Amr b. Seleme'nin şöyle dediğini daha önce nakletmiştik: Araplar, İslâm'a girmek için fethi bekliyor ve şöyle diyorlardı: "Muhammedi ve kavmini başbaşa bırakın. Eğer o, kavmine galip gelirse gerçek ve doğru sözlüdür, peygamberdir." Mekke fethedildiği zaman bütün kavimler acelece gelip Müslüman oldular. Benim kavmim de hemen Müslüman oldu. Rasûlullah 'm yanma geldi. Dönüşlerinde şöyle dediler: Vallahi size gerçek bir peygamberin yanından geliyoruz. Falan vakitte, falan vakitte namaz kılın. Namaz vakti geldiğinde biriniz ezan okusun. En çok Kur'ân okuyanınız da imamlık yapsın."
Yüce Allah buyurdu ki:
"İçinizden Mekke'nin fethinden önce sarfeden (infak eden) ve savaşan kimseler, daha sonra sarfedip savaşan kimselerle bir değildirler. Berikiler daha üstün derecededirler. Allah, hepsine Cennet'i va-
detmiştir." (el-Hadid, 10.)
Önceki sayfalarda da geçtiği gibi, Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethi gününde şöyle buyurmuştur:
"Bundan böyle hicret yoktur. Ama cihad ve niyet vardır."
Şu halde Mekke fethinden önce Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelen ve gelişi hicret sayılan heyetlerle, Mekke fethinden sonra gelen ve Allah'ın kendilerine hayır ve iyilik vadettiği heyetler arasında ayırım yapmak gerekir. Cenâb-ı Allah, bu sonunculara her ne kadar hayır ve güzellik vaadinde bulunmuşsa da onların sevab ve faziletleri önceki-lerinki kadar değildir. Doğrusunu Allah bilir.
Şu kadar var ki, Rasûlullah'a gelen elçilik heyetlerinden bahseden ve bu konuya itina gösteren siyer imamları, bu nakillerinde bazı şeyleri gözardı edip anlatmamışlardır. Biz ise, Allah'ın lütuf ve ham-di ile bu hususları nakledecek ve dikkat edilmesi gereken hususlara dikkatleri çekeceğiz. Onların ihmal ettiği bazı hususları inşallah biz anlatacağız, güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
Muhammed b. Ömer el-Vakidî, Abdullah el-Müzenî'nin babasının şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'a ilk gelen heyet, Mu-dar'dan olup Müzeyneliler idi. Bunlar 400 kişiydi. Ve hicri beşinci senenin receb ayında gelmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.), kendi yurtlarında kalmalarına rağmen onları Muhacir saymış, hicret sevabına nail olacaklarını beyan ederek şöyle demişti:
"Siz bulunduğunuz yerde de Muhacirsiniz. Artık mallarınızın başına dönün." Bunun üzerine onlar da kendi beldelerine dönmüşlerdi."

Vakidî, daha sonra Hişam b. Kelbî'den şöyle bir rivayette bulunmuştur: Müzeyne'den Rasûlullah'm yanına gelen ilk kişi, Huzai b. Abd Nehm'dir. Beraberinde on kişilik Müzeyne heyeti vardı. Rasûlullah (s.a.v.)'a kendi kavminin İslâm'a girmesi üzerine bey'at yaptı. Kavmine döndüğünde onları sandığı gibi bulamadı. Onlar onun İslâm davetine icabet etmekten geri durdular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Hassan b. Sabit'e emir verdi ki, hicvetmeksizin Huzaî'ye tarizde bulunsun. Hassan da baz beyitler zikretti. Bu beyitler, Huza-î'ye ulaştığı zaman o, kavmini toplayıp onlara şikayette bulundu. Onlar da toplandılar, onunla birlikte Müslüman oldular. O da onları Rasûlullah (s.a.v.)'a getirdi. Fetih günü olduğu zaman Rasûlullah, Müzeyne kabilesinin sancağım -ki o zaman onlar 1.000 kişi idiler- Hu-zaî'ye verdi."

Ravi diyor ki: Bu rivayette sözü edilen Huzaî, Abdullah Zü'l- Bi-cadeyn'in kardeşidir.

Beni Temim heyeti ile ilgili babta merhum Buharı, Ebu Nuaym kanalı ile İmran b. Husayn'm şöyle dediğini rivayet eder: "Ben Te-mim'den bir grub insan, Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldi. Peygamber (s.a.v.), onlara şöyle dedi:

- Ey Temim oğulları! Size müjdeler olsun.

- Ya Rasûlallah, bizi müjdeledin. Bari bize birşeyler ver! Rasûlullah (s.a.v.)'m bu cevab karşısındaki hoşnudsuzluğu yüzünde görüldü. Sonra Yemen'den bir grub geldi. Onlara şöyle dedi:

- Size müjdeler olsun. Müjdeyi kabul edin. Çünkü Temim oğulları müjdeyi kabul etmediler.

Onlar da dediler ki:

- Müjdeni kabul ettik ya Rasûlallah."

Buharî, İbrahim b. Musa kanalı ile Abdulah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: "Beni Temim kabilesinden bir kafile Peygamber (s.a.v.)'in yanına geldi. Ebu Bekir (r.a.), Peygamber (s.a.v.)'e:

- Bunların başına Ka'ka' b. Mâbed b. Zürare'yi emir tayin et, dedi. Ömer' (r.a.) ise:

- Hayır, Akra' b. Habis'i bunların başına emir tayin et, dedi. Ebu Bekir, Ömer'e:

- Sen sadece bana muhalefet etmek istedin, dedi. Ömer de:

- Ben sana muhalefet etmek istemedim, diye cevab verdi. İkisi tartıştılar. Sesleri yükseldi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:

"Ey inananlar! Allah'tan ve peygamberinden öne geçmeyin. Allah'tan sakının. Doğrusu Allah işitir ve bilir.

Ey inananlar, seslerinizi peygamberin sesini bastıracak şekilde yükseltmeyin." {ei-Hucm-ât, 1-2.)

Bu ayetlerin nüzulünden sonra Ebu Bekir ile Ömer arasındaki tartışma sona erdi."

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma Arapların elçilik heyetleri geldikleri zaman Utarit b. Hacib b. Zürare b. Ades et-Temimî de Beni Temim'in eşrafiyla birlikte Rasûlullah'a geldi. Bunlar arasında Akra' b. Habis et-Temimî, Zibirkan b. Bedir et-Temimî (Beni Sa'd kabilesindendir.), Amir b. Ehtem, Habbab b. Ye-zid, Nuaym b. Yezid, Kays b. Haris ve Beni Sa'd'ın kardeşi Kays b. A-sım da vardı. Yine bunlar arasında Uyeyne b. Hısn b. Herzeyfe b. Bedir el-Fezarî de vardı. Akra' b Habis ile Uyeyne, Mekke fethinde, Hü-neyn ve Taif gazvelerinde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte bulunmuşlardı. Beni Temim heyeti geldiğinde bunlar da heyet arasında idiler.

Beni Temim'in elçilik heyeti, Mescid-i Nebevî'ye girdiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'m hücrelerinin ardından ona şöyle seslendiler:

- Ey Muhammedi Yanımıza gel hele!

Rasûlullah (s.a.v.) da onların bağırmalarından rahatsız oldu. Çıkıp yanlarına geldi. Ona şöyle dediler:

- Ey Muhammedi Sana geldik ki, karşılıklı olarak seninle iftihar-laşalım. O halde bizim şairimize ve hatibimize izin ver ki konuşsunlar.

- Sizin hatibinize izin verdim, konuşsun. Bunun üzerine Utarit b. Hacib kalkarak:

- O Allah'a hamdolsun ki, onun üzerimizde nimet ve lütfü vardır. Ve O, hamdın ehlidir. O, bizi melikler kıldı ve bize büyük mallar bahşetti. O mallar vasıtasıyla iyilik yapıyoruz. Bizi meşrik ehlinin en azizi ve sayıca en çoğu, hazırlıkça da en varlıklısı kıldı. O halde insanların içinde bizim gibi kimseler vardır. Biz, insanların başlan ve onların fazilet sahihleri değil miyiz? O halde kim bize karşı iftihar ederse bizim saydıklarımızın mislini saysın. Eğer biz düeseydik, elbette sözü uzatabilirdik. Fakat biz verilen şeyler hakkında çok söz etmekten utanırız. Biz bununla tanınırız. Bunu söylüyorum ki, sözümüzün mislini ve durumumuzdan daha üstününü gösteresiniz." dedikten sonra oturdu.

Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Beni Haris b. Hazrec'in kardeşi Sabit b. Kays b. Şemmas'a şöyle dedi:

- Kalk, bu adamın hitabesine karşılık cevap ver. Sabit kalktı ve cevaben şöyle dedi:

"- O Allah'a hamdolsun ki, göklerle yer O'nun yaratığıdır. Onlar da emrini yerine getirmiştir. Onun Kürsüsünü ilmi kuşatmıştır. Her şey O'nun fazlının ve lütfunun eseridir. Bizi melik yapması, onun kudretinin eseridir. Halkının en hayırlısından bir Rasûl seçmiştir. Halkının nesebçe en üstünü, sözce en doğrusu, soyca en faziletlisidir. Ona kitabını indirdi. Ve onu halkı üzerinde emin kıldı. Böylece, Allah'ın âlemlerden seçtiği varlık oldu. Sonra insanları ona inanmaya çağırdı. Böylece kavminden ve akrabalarından Muhacirler, Rasûlullah'a iman ettiler.

O, insanların soyca en üstünü, yüzce en güzeli, yaptığı işler bakımından da en hayırhsıdır. Sonra icabet etme yönünden halkın en evvelidir. Rasûlullah (s.a.v.), Allah'a imana davet ettiği zaman biz ona icabet ettik. Biz, Allah'ın dininin yardımcılarıyız. Rasûlullah'm destekçileriyiz. İnsanlarla Allah'a iman etmelerine kadar savaşırız.

Şu halde kim Allah'a ve Rasûlüne iman ederse, onun malı ve canı bize karşı korunur. Kim de inkar ederse, Allah yolunda

onunla sonsuza kadar cihad ederiz. Onun Öldürülmesi, bize çok kolaydır. İşte bu sözümü söylüyor ve kendim, mü'min erkekler ve mü'min kadınlar için Allah'tan af diliyorum. Selam üzerinize olsun."
Bunun üzerine Zibirkan b. Bedir kalktı ve şöyle dedi:
"Kerimler ve âlicenâb kimseler bizleriz. Size denk olacak bir kabile yoktur.
Melikler bizdendir. Dua ve ibadet yerleri bizde dikilir.
Kabilelerin hepsinden çok kimseleri, ganimet esnasında yendik.
Tabi olunacak şey ise, güçlülüğün fazlıdır.
Biz o kimseleriz ki, kıtlık zamanı yediricimiz, doyurucumuz, yağmur yağmadığı ve kıtlık olduğu zaman kebab yedirip doyurur.
İnsanları gördüğüm şeyle her bir yerden onların efendileri süratle bize gelirler, sonra biz işleriz.
Böylece konuk olup inenler için bu kerem, bu cömertlik bizde bir asalet olarak bir illet olmaksızın hörgüçleri büyük dişi develeri boğazlarız.
Konuk oldukları zaman insanlar yanımızda doyarlar.
Bizi hiçbir kabileye karşı övünür olarak görmezsin ki, istifade etmesinler ve onlar kesilen bir baş olmasınlar.
Kim bize karşı bir hususta iftiharlanırsa onu biliriz ve haberler dinliyor olarak geri döneriz.
Biz karşı çıkarız, hiçbir kimse bize karşı çıkamaz.
Biz işte böyle övünme esnasında yükseliriz."
Ibn Ishak dedi ki: "Hassan, o sırada burada yoktu. Rasûlullah (s.a.v.), ona haber gönderdi. Yanma çağırttı.
Hassan diyor ki: Rasûlullah'm elçisi bana geldi. Yanma çağırdığını söyledi. Bunun üzerine ben çıkıp Rasûlullah'm yanma gittim. Kavmin şairi kalktı, bazı şiirler okudu. Ben de onun sözüne karşı cevab verdim. Onun tarzında konuştum.
Zibirkan, sözünü tamamladığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), Hassan b. Sabit'e şöyle dedi:
- Ey Hassan, kalk ve adamın sözlerine cevab ver.
Hassan da kalktı ve şu şiiri okudu:
"Fikir ve kardeşlerinden olan efendiler, insanlara bir sünnet beyan etmişlerdir ki, ona uyulur. Kalbi, ilahın takvası olan ve her hayrı yapan kimse, onlara razı olur.
Bir kavimdir ki, savaştıkları zaman düşmanlarına zarar verirler ve taraftarlarına fayda vermek isterlerse fayda verirler.
işte bu onların seciye ve karakteridir. Sonradan icat edilmiş huylan değildir.
Zira bil ki, yaratıkların en kötüsü bid'atlardır. Eğer onlardan sonra insanların içinde ileri geçenler olursa, her bir geçiş onların en aşağı geçişine tabidir.
Savunma esnasında insanlar ellerinin yıktığı şeyi onarmazlar, onardıklan şeyi de yıkmazlar.
Eğer bir gün insanlar birbirini geçmek için yarış ederlerse»
Onların geçişi başarıya ulaşır veya insan ile şeref sahibi kimselerle boy ölçüşürlerse ziyade olurlar.
İffetlidirler, onların iffetleri vahiyde anıldı. Ne kirlenirler, ne de bir tamah onları alçaltır.
Cimrilik edip mallarını komşularından esirgemezler. Ne de kirlilik tamamdan hiçbir şey onlara dokunur.
Bir kabileye karşı düşmanlık ettiğimiz zaman, yavrusunun vahşi ineğe doğru yürümesi gibi o kabileye hücum etmeyiz.
Savaş bize tırnaklarından çengellerini taktığı zaman,
İnsanların etrafları ve tabileri zelil oldukları zaman yerimizden kalkarız.
Düşmanlarına musibet eriştirdikleri zaman övünüp böbürlenmezler.
Eğer kendilerine felaket erişirse zelil olmaz ve korkmazlar. Sabırsız halde gelmezler.
Sanki onlar savaştadır, ölüm de yaklaşmıştır.
Yemen'deki bir arslanhkta arslanlar olup bileklerinde bir yana eğiklik vardır.
Öfkelendikleri zaman meşakkatsiz gelen şeyi onlardan al.
Senin kasdın, vermedikleri şey olmasın, onların düşmanlığını ter-ket. Çünkü onlarla savaşmakta zehirli otlarla karışık zararlar vardır.
Bir kavme ikram et ki, Rasûlullah onların taraftarıdır.
O zaman da ki, hevalar, bid'atlar ve taraftarlar farklılık arzeder-ler.
Bir kalbi ki, sevdiğim şeylerde sözü güzel yapan tırmalayıcı bir lisan yardım eder.
İşte o kalb, onlara medhedişimi hediye etti.
Çünkü onlar, bütün kabilelerin en üstünüdür.
İster insanlara ciddi konuşsun, ister şaka yapsınlar."
îbn Hişam dedi ki: "Şiir hakkında bilgisi olan Beni Temim'den birinin bana haber verdiğine göre Zibirkan, Beni Temim heyetiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiği zaman kalkıp şu şiiri okudu:
"Mevsimler gelip çattığı esnada (toplandıkları zaman) sana geldik ki insanlar bizim faziletimizi bilsinler.
Şöyle ki; biz her mevkide insanların dalları ve şubeleriyiz.
Hicaz topraklarında Darim gibisi yoktur.
Ve biz savaşta bilinmek için kendilerim alametlendiren kişileri tekebbür edip böbürlendikleri zaman defeder, onları koyarız.
Tekebbüründen boynunu sağa ve sola eğmeyen, böbürlenen kimsenin başını vururuz.

Arap topraklarında veya Acemlerin diyarında yağma ettiğimiz her bir yağmada ganimet mallarında dörtte birlik pay bizim içindir."
Hassan b. Sabit de kalkıp Zibirkan'a şu cevabı verdi:
"Şeref, efendilik, ihsan, lütuf , meliklerin-itiban ve büyük şeyleri yüklenmektir.
Peygamber Muhammed'e yardım ettik ve başımız üzerinde barındırdık.
O Maad ve Rağim'den razıdır.
Biricik bir kabile ile ki, onun aslı ve servetleri Acemlerin ortasında Cabiye-i Cevlan'dadır.[14]
Memleketlerimizin ortasına yerleştiği zaman ona karşı olan her azgın ve zalime kılıçlarımızla yardım ettik.
Oğullarımızı ve kızlarımızı onun Önünde kıldık ve ganimetlerin paylaştınlmasmda onun için gönlümüzü hoş tuttuk.
İnsanlar onun dinine tabi oluncaya kadar onlara keskin kılıçlarla vurduk.
Biz Kureyş'ten, onların büyüklerini doğurduk. Haşim soyundan olan hayır peygamberini doğurduk.
Ey Beni Darim! Övünmeyiniz. Çünkü sizin övüncünüz, üstünlükleri, anıldığı zaman insanlar ağırlık duyar, rahatsız olurlar.
Bize karşı övünüyorsunuz, çocuğunuzu ve aklınızı kaybettiniz.
Oysa ki siz, bizim için süt anası ve hizmetçi olma arasında, köle ve cariyelerdiniz.
Eğer siz canlarınızı korumak, mallarınızın başkaları tarafından paylaşılmasını engellemek için gelmişseniz,
Allah'a herhangi birşeyi ortak koşmayın, Müslüman olun. A-cemlerin kılık-kıyafetlerini giymeyin."
Hassan b. Sabit sözünü tamamladığı zaman Akra' b. Habis şöyle dedi:
- Babamın başına yemin ederim ki, bu adam elbette muvaffak kılınmıştır. Onun hatibi, bizim hatibimizden daha hitabetlidir. Onun şairi, bizim şairimizden daha iyi bir şairdir. Onların sesleri bizimkilerden daha yüksektir.
Akra' konuşmasını tamamladığı zaman onlar Müslüman oldular. Rasûlullâh (s.a.v.) da onları mükafatlandırdı. Onlara güzel armağanlar verdi.
Amr b. Ehtem'e gelince, kavmi onu eşyalarının yanında bırakmışlardı. O, onların yaşça en küçükleri idi. Amr b. Ehtem'e kızar Kays b. Asım dedi ki:
- Ya Rasûlallah, o bizim yolculuk eşyalarımızın yanında kaldı. Genç biridir. Ben onu Önemsemediğim için getirmedim.
Bunun üzerine Rasûlullâh (s.a.v.), heyettekilere verdiği armağanların aynısını Amr b. Ehtem'e de verdi. Amr b. Ehtem, Kaysır böyle söylediğini duyduğu zaman, onu yererek şöyle dedi:
"Dübürü yere' döşeyici olarak Rasûlün katında bana küfretmeye başladın. Ne doğru söyledin, ne de isabet ettin.
Sizi geniş bir şekilde bir efendilikle, şereflilikle efendi ve şerefli yaptık. _
Sizin efendiliğinizin dişleri açıktır ve uylukları üzerine oturmuştur."
Hafız el-Beyhakî, Yakub b. Süfyan tariki ile Muhammed b. Zü-beyr el-Hanzelî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Zibirkan b. Bedir, Kays b. Asım ve Amr b. Ehtem, Rasûlullâh (s.a.v.)'m yanına geldiler. Rasûlullâh (s.a.v.), Amr b. Ehtem'e:
- Bana Zibirkan'ı anlat. Ama Kays b. Asım hakkında sana soru soracak değilim, dedi.
Öyle sanıyorum ki, Rasûlullâh, Kays'ı daha önceden tanıyordu. Bunun üzerine Amr, şöyle dedi:
- Akrabaları arasında kendisine itaat edilir. Hitabeti kuvvetlidir. Arkasındakileri koruyandır.
Zibirkan da şöyle dedi:
- Amr söylediklerini söyledi. O da biliyor ki ben, onun anlattığından daha üstün ve faziletliyim.
. Arar, şöyle cevab verdi:
- Vallahi ben seni mürüvveti eksik, sıkıntı zamanında sabır ve tahammülü az, babası ahmak, dayısı alçak bir kimse olarak biliyorum.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah'a hitaben şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bütün söylediklerim doğrudur. Beni memnun etti, bildiğimden daha güzel şeyler söyledim. Beni öfkelendirdi, bildiğimden daha kötü şeyler söyledim.
Bunun üzerine Rasûlullâh (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Doğrusu bazı sözler büyü gibidir."
Bu konuşma, bu şekli ile mürseldir.
Beyhakî, Ebu Cafer Kamil b. Ahmed kanalı ile İbn Abbas'm şöyle
dediğini rivayet eder:
"Temim kabilesinden Kays b. Asım ile Zibirkan b. Bedir ve Amr b. Ehtem gelip Rasûlullâh (s.a.v.)'ın yanında oturdular. Zibirkan,
övünerek şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben, Temim kabilesinin efendisiyim. Onlar arasında itaat edilen, çağrısına icabet edilen bir kimseyim. Onları zulümden korurum. Haklarını başkalarından alırım. Şu adam da (Amr b. Ehtem de) benim bu Özelliklerimi bilir.
Amr b. Ehtem, bu söze karşı şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki ya Rasûlallah! Bu adam benim hakkımda söylediği sözlerden başka özelliklerimi de bilmektedir. Ancak beni çekemediği için gerçekleri söylemedi.
Amr b. Ehtem ise, ona şu karşılığı verdi:

- Ben mi seni çekemiyecekmişim! Allah'a yemin ederim ki, sen dayısı alçak bir kimsesin. Sonradan görmesin. Baban da ahmaktır. Aşiretin arasında Önemsenmeyen bir insansın.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah'a hitaben şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki ya Rasûlallah! Ben ilk başta söylediğim sözleri gerçek olarak söyledim. Sonradan söylediğim sözlerde de asla yalan söylemedim. Ancak ben öyle bir adamım ki, memnun edildiğim takdirde bildiğimden daha güzelini söylerim. Öfkelendirildiğim takdirde ise görüp müşahede ettiğim şeylerden daha çirkinim söylerim. Aslında ben hem ilk başta, hem de sonda doğruyu söyledim.
Bunun üzerine Rasûlullâh (s.a.v.), şöyle buyurdu:
- Doğrusu bazı sözler büyü gibidir."
Bu, cidden garib bir senettir.
Vakidî, onların Rasûlullâh in yanma geliş sebeblerini şöyle anlatır:
"Onlar, Huzaalılara silah çekmişlerdi. Bunun üzerine Rasûlullâh (s.a.v.), -aralarında Ensâr'dan ve Muhacirden kimsenin bulunmadığı-elli kişilik bir seriyyeyi Uyeyne b. Bedir komutasında üzerlerine gönderdi. Bu seriyye, onlardan onbir erkek, onbir kadın ve otuz çocuğu esir aldı. İşte bu Temim kabilesinin reisleri, esirlerini serbest bırakması için Rasûlullah'm yanma geldiler. Anlatıldığına göre gelen heyet, seksen ya da doksan kişi imiş. Aralarında Utarit, Zibirkan, Kays b. Asım, Kays b. Haris, Naim b. Sa'd, Akra' b. Habis, Rebah b. Haris ve Amr b. Ehtem de varmış. Bunlar, Mescid-i Nebeviye girdikleri zaman Bilal-i Habeşî öğle ezanını okumakta idi. Cemaat, gelip kendilerine namaz kıldırması için Rasûlullâh (s.a.v.)'ı beklemekte idi. Ama bunlar sabırsızlık gösterip acele ettiler. Rasûlullah'ı odalarının gerisinden yüksek sesle çağırdılar. Bunun üzerine haklarında Kur'ân a-yeti nazil oldu."
Vakidî, bu heyetin hatiplerinden ve şairlerinden, ayrıca Rasûlul-lah (s.a.v.)'m onlardan her adama onikişer buçuk okiyelik hediye verişinden söz etmiştir. Ancak Amr b. Ehtem'e -yaşı küçük olduğundan dolayı- beş okiyelik hediye vermiştir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak dedi ki: "Bu heyet hakkında şu ayet-i kerimeler nazil olmuştu:
"Ey Muhammedi Sana odaların ötesinden seslenenlerin çoğu ak-letmeyen kimselerdir.
Eğer onlar, sen yanlarına çıkıncaya kadar sabretselerdi, şüphesiz onlar için daha iyi olurdu. Allah bağışlayandır, merhamet edendir." (el-Hucurât, 4-5.)
Yukarıdaki ayet-i kerime ile ilgili olarak İbn Cerir, Ebu Umar el--Hüseyin b. Haris el-Mervezî kanalı ile Bera'nın şöyle dediğini rivayet eder:
"Adamın biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Doğrusu benim övmem güzeldir. Yermem de çok fenadır.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- O, Aziz ve Celil olan Allah'tır, dedi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Abdurrahman'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Akra' b. Habis, Rasûlullah (s.a.v.)'a seslenerek: "Ya Muhammed, Ya Muhammed" dedi. Başka bir rivayete göre ise: "Ya Rasûlallah, ya Rasûlallah" şeklinde hitap ettiği söylenmektedir. Rasûlullah, ona ce-vab vermedi. Bunun üzerine o, sözünü şöyle sürdürdü:
- Ya Rasûlallah! Doğrusu benim övmem güzeldir, yermem fenadır. - .
Rasûlullah (s.a.v.):
- O Aziz ve Celil olan Allah'tır, dedi." [15]

Beni Temim Kabilesinin Fazileti

Buharı, Züheyr b. Harb kanah ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'dan duyduğum üç şeyden sonra Beni Temim kabilesini ben hep severim. Sevmeye devam ederim. Zira Rasûlullah (s.a.v.), onlar hakkında da şöyle demişti: "Onlar, Deccal'a karşı ümmetimin en şiddetlisidirler."
Beni Temim kabilesinden bir cariye, Hz. Aişe'nin yanında idi. Hz.
Aişe'ye hitaben Rasûlullah şöyle demişti:
"Bunu azad et. Çünkü bu, İsmail peygamberin evladındandır."
Beni Temim kabilesinden toplanan zekatlar geldiğinde de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demişti:
"Bunlar, kavmin (veya kavmimin) zekatlarıdır."
Bu hadis, Beni Temim kabilesini yeren şairin şiirini reddetmektedir:
"Temim kabilesi, alçaklık yolunda kediden daha iyi yol bilir. Eğer doğru yola gitse bile sapar.
Bir pire, bir kımılm sırtında olurda, Temim kabilesi onu görürse geri döner. [16]

Beni Abdü'l-Kays Kabilesinin Elçilik Heyeti

Buharî, Beni Temim kabilesinin elçilik heyetini anlattıktan sonra Abdü'1-Kays kabilesinin elçilik heyetini anlatırken Ebu İshak kanah ile Ebu Cemre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Abbas'a şöyle dedim:
- Benim bir çömleğim vardır. Benim için onda nebiz yapılır. Onu tatlı iken içerim. Çok içip de kavmin arasında oturduğumda ve oturuşumu uzattığımda rezil rüsvay olmaktan korkuyorum. Buna ne dersin?
İbn Abbas dedi ki:
- Abdü'1-Kays kabilesinin elçilik heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Rasûlullah onlara:
- Kavme merhaba, rezil-rüsvay ve pişman olmaksızın hoş geldiniz.
Onlar da dediler ki:
- Ya Rasûlallah, doğrusu bizimle senin aranda Mudar kabilesinin müşrikleri vardır. Biz, ancak haram ayda senin yanma gelebiliyoruz. Bize güzel ve açık seçik bazı şeyleri söyle ki; o şeylerle amel ettiğimiz takdirde Cennet'e girebilelim. Bizimle beraber buraya gelmiş olmayıp da geride kalanlarımızı da o güzel ve açık seçik şeylere davet edelim.
Rasûlullah, onlara şöyle cevap verdi:
- Size dört şeyi emreder, dört şeyden de nehyederim. Emredeceğim şeyler şunlardır: Allah'a iman etmek... Allah'a iman etmenin ne demek olduğunu biliyor musunuz? Bu, Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet etmektir. Namaz kılmak, zekat vermek, ramazan orucunu tutmak ve ganimetlerin beşte birini vermek.
Sizi dört şeyden de nehyederim: Kurutulmuş ve içi oyulmuş kabak içinde, yeşil renkli küp içinde, ortası oyulan dal içinde ve ziftle sıvanmış kap içinde yapılan nebizi içmeyin."
Ebu Davud et-Teyalisî, "Müsned" adlı eserinde Şube kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Abdu 1-Kays heyeti geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.) sordu:
- Bu kavim kimlerdendir?
- Rebia'dandır, dediler.
- Gelen bu heyete merhabalar olsun. Rüsvaylık ve pişmanlık olmaksızın hoş geldiler, dedi.
Dediler ki:
- Ya Rasûlallah, biz Rebia'dan bir kabileyiz. Uzak yollardan sana geldik. Bizimle senin aranda şu kafir Mudar kabilesi vardır. Ancak haram ayda sana ulaşabiliriz. Bize açık seçik birşey söyle ki, arkada kalan kabilemizi o şeye davet edelim ve öylece Cennet'e girebilelim.
Rasûlullah (s.a.v.), onlara şu cevabı verdi:
- Size dört şeyi emreder ve sizi dört şeyden de nehyederim. Sadece bir ve tek olan Allah'a iman etmenizi size emrediyorum. Allah'a iman etmenin ne demek olduğunu bilir misiniz? Bu şudur: Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in de Allah'ın elçisi olduğuna şahadet etmektir. Namaz kılmayı, zekat vermeyi, ramazan orucunu tutmayı ve ganimetlerin beşte birini vermenizi size emrederim.
Sizi dört şeyden de nehyederim. Bu şeyler şunlardır: Kurutularak içi oyulan kabakta, yeşil renkli küpte, içi oyulmuş dalda ve ziftle sıvanmış kapta yapılan nebizi içmeyin. Bu söylediklerimi aklınızda tutun ve arkanızda kalan kabile efradınızı da bu hususlara riayete davet edin."
Sahih-i Müslim'deki bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Abdü'l-Kays'tan Eşecc'e şöyle dedi:
- Sen de iki huy vardır ki, onları Aziz ve Celil olan Allah sever. O iki huy, yumuşak huyluluk ve ağırbaşlılıktır. (Başka bir rivayete göre Rasûlullah şöyle demiştir: O iki huyu, Allah ve Rasûlü severler.)
Eşecc dedi ki:
- Ya Rasûlallah, ben mi bu huyları edindim? Yoksa Cenâb-ı Allah, beni yaratırken mi bu huyları bana verdi?
- Allah seni yaratırken bu huyları sana verdi.
- Allah ve Rasûlünün sevdikleri iki huyla beni yaratan Allah'a harndolsun."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said kanalı ile Vazi'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldim. Münzir b. Amir'in oğlu Eşecc ile beraberinde cin çarpmış bir adam da geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördükleri zaman bineklerinden yere atladılar. Yanına gelip elini öptüler. Sonra Eşecc inip bineğini bağladı. Heybesini açtı. İçin-
den iki beyaz elbise çıkarıp giyindi. Sonra gidip bineklerini b'ağladı. Ve Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Rasûlullah, ona şöyle dedi:
- Ey Eşecc! Sende Aziz ve Celil olan Allah ile Rasûlünün sevdikleri iki huy vardır. Bunlar, yumuşak huyluluk ile ağırbaşlılıktır.
- Ya Rasûlallah, ben mi bu huyları edindim, yoksa bunlar öteden beri bende var mı? Yaratılışımda mı mevcuttur?
- Onlar yaratılışında vardır.
- Aziz ve Celil olan Allah ile Rasûlünün sevdikleri iki huy üzere beni yaratmış olan Allah'a hamdolsun.
Vâzi' dedi ki:
"Ya Rasûlallah, yanımda cin çarpmış dayım var. Onun iyileşmesi için Allah'a dua et.

- O nerededir? Onu yanıma getir.
Ben de Eşecc'in yaptığı gibi yaptım. Ona iki elbise giydirip Rasû-lullah'm yanına getirdim. Rasûlullah, onun üst gömleğin arkadan tuttu, başına doğru kaldırdı. Öyleki koltuk altlarının beyazlığını gördük. Sonra adamın sırtına vurdu ve: "Çık ey Allah'ın düşmanı!" dedi. Bundan sonra dayım yüzünü bize döndürdü ve sağlığına kavuşmuş bir adam gibi bize bakmaya başladı."
Hafız el-Beyhakî, Hud b. Abdullah b. Sa'd kanalı ile Mezide el-Abdî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), ashabı ile konuşurken bir ara onlara dedi:
- Şuradan bir süvari kafilesi gelecektir. Onlar doğu halkının en hayırlısıdırlar.
Rasûlullah'in böyle demesi üzerine Hz. Ömer kalktı, onlara doğru yöneldi. Onüç süvari ile karşılaştı. Onlara şöyle sordu:
- Kimlerdensiniz?
- Abdul-Kays oğulların dam z.
- Buralara niçin geldiniz? Ticaret için mi geldiniz?
- Hayır.
- Biraz önce Peygamber (s.a.v.), sizden sözetti ve sizin hakkınızda iyi şeyler söyledi.
Sonra Hz. Ömer'le birlikte yollarına devam ettiler. Nihayet Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldiler. Hz. Ömer onlara:
- işte görmek istediğiniz adamınız (Rasûlullah) budur, dedi. Onlar da bineklerinden indiler. Kimi yürüyerek, kimi yürümekle koşma arasında ileriye doğru atılarak, kimi de koşarak geldiler. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına vardılar. Elini tutup öpmeye başladılar. Eşecc ise geride kalmıştı. Devesini çöktürdü, arkadaşlarının eşyalarını toparladı, sonra yürüyerek geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'m elini tutup öptü. Rasûlullah ona şöyle dedi:
- Sende Allah ve Rasûlünün sevdiği iki huy vardır.
Bunun üzerine Eşecc:
- Bu huyları ben mi edindim, yoksa öteden beri mi bende vardır, yaratılışımda mı mevcuttur?
- Hayır, öteden beri sende vardır. Yaratılışında mevcuttur.
- Allah ve Rasûlünün sevdiği huy üzere beni yaratan Allah'a hamd olsun."
İbn İshak dedi ki: Abdü'1-Kays'm kardeşi Carut b. Amr b. Haneş, Rasûlullah'm yanma geldi.
İbn Hişam dedi ki: Carut b. Bişr b. Mualla, Abdul-Kays'm elçileri içinde geldi. Hristiyandı.
İbn İshak dedi ki: Kendisini yalancılıkla itham etmediğim bir kimse, Hasan'dan naklen bana haber vererek şöyle dedi:
"Carut, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma vardığında onunla konuştu. Rasûlullah (s.a.v.) da ona İslâm'ı arzetti. Onu İslâm'a davet etti İslâm'a girmesi için tergip ve teşvikte bulundu. O da şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Ben bir dine bağlıyım. Senin dinin için kendi dinimi terkedeceğim. Şimdi benim yanlış yola girmeyeceğime sen kefil olur musun?
- Evet, Allah'ın seni kendi dininden daha hayırlı bir dine kavuşturacağına ve seni hidayete erdireceğine kefil olurum.
Bunun üzerine Carut, Müslüman oldu. Kendisiyle birlikte arkadaşları da İslâm'a girdiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'dan binek hayvanları istedi. O da şöyle dedi:
- Vallahi benim yanımda sizi üzerine bindirecek bir hayvanım yok.
- Ya Rasûlallah, bizimle beldelerimizin arasında insanların yitik binek hayvanları vardır. Onlara binip beldelerimize varamaz mıyız?
- Hayır, sizi onlara binmekten menederim. Çünkü onlara binmek, ateşten başka birşey değildir.
Carut, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanından çıkıp kavmine döndü. Müslümanlığı güzel olmuştu. Dininde selabetli idi. Ömrünün sonuna kadar salabetini muhafaza etti. İrtidad hadiseleri zamanına kadar yaşadı. Kavminden bazı kimseler Garur b. Münzir b Numan b. Münzir ile birlikte eski dinlerine dönüp İslâm'dan irtidad ettikleri zaman Carut kalktı, konuştu, hak şahadeti getirip insanları İslâm'a davet etti ve şöyle dedi:
- Ey insanlar! Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Muhammed de O'nun kulu ve elçisidir. Şahadet getirmeyenleri küfürle itham ederim.
Rasûlullah (s.a.v.), Alâ b. Hadremî'yi Mekke'nin fethinden önce Münzir b. Sava el-Abdî'ye gönderdi. O da Müslüman oldu ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra Bahreyn halkının irtidadmdan önce öldü. Alâ, Rasûlullah (s.a.v.)'m Bahreyn'deki emiri
idi."
Bu sebepledir ki, Buharı, ibrahim b. Tahman kanalı ile ibn Ab-
bas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah'm mescidinde kılman cuma namazından sonra ilk cuma namazı Bahreyn'e bağlı Cuvasa'da Abdü'1-Kays Mescidinde kılınmıştır."
Buharı, Ümmü Seleme'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.), öğle
namazından sonra iki rekatı Abdü'1-Kays heyetinin gelişi sebebiyle erteledi. O iki rekatı, ikindi namazından sonra kendi evinde kıldı.
Ben derim ki: Ama ibn Abbas'm ifadesinde, Abdü'1-Kays heyetinin Mekke fethinden sonra Rasûlullah'm yanma geldiklerine

dair deliller vardır. Çünkü onlar şöyle demişlerdi: "Ya Rasûlallah, bizimle senin aranda şu Mudar kabilesi vardır. Ancak haram ayda sana ulaşabiliyoruz." Doğrusunu Allah bilir. [17]

Sümame İle Beni Hanîfe Heyeti Ve Mel'un Müseylemetü'l-Kezzab'ın Kıssası

Buharı, Abdullah b. Yusuf kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Necid taraflarına bir seriyye gönderdi. Seriy-ye, Beni Hanife kabilesinden Sümame b. Üsal adında birin tutup getirdi. Onu Mescid-i Nebevî'nin direklerinden birine bağladılar. Hz. Peygamber, gelip ona şöyle sordu:
- Senin yanında ne var ya Sümame?
- Ya Muhammed! Benim yanımda hayır vardır. Eğer beni öldü-rürsen, bir canlıyı Öldürmüş olursun. Eğer bana nimet verirsen, şükreden bir kimseye nimet vermiş olursun. Eğer mal istiyorsan, dilediğin kadar mal iste.
Hz. Peygamber, onu ertesi güne kadar kendi haline bıraktı. Sonra tekrar gidip ona sordu:
- Senin yanında ne var ya Sümame?
- Dün sana dediğim şeyler benim yanımda vardır. Eğer bana nimet verirsen, şükreden bir kimseye nimet vermiş olursun.
Hz. Peygamber, onu bir sonraki güne kadar yine kendi haline bıraktı. Ertesi gün yine yanma gidip sordu:
- Senin yanında ne var ey Sümame?
- Yanımda sana dediğim şeyler vardır. Bunun üzerine Hz. Peygamber:
- Sümame'yi serbest bırakın, diye emir verdi.
Sümame, Mescid-i Nebevî'ye yakın bir hurmalığa gitti. Orada yikandı. Sonra gelip mescide girerek şöyle dedi:
- Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın Ra-sûlü olduğuna şahadet ederim. Ya Muhammedi Allah'a yemin ederim ki, yeryüzünde senin kadar kendisine kızdığım, öfkelendiğim, sevmediğim bir kimse yoktu. Ama şimdi sen bana insanların en sevimlisi oldun. Yemin ederim ki, senin dinin kadar hiçbir dine düşman değildim. Ama şimdi senin dinin, en çok sevdiğim din oldu. Vallahi senin yaşadığın şehir kadar hiçbir şehire kızmıyor ve düşmanlık beslemiyordum. Ama şimdi senin yaşadığın şehir, bana şehirlerin en sevimlisi oldu. Senin süvarilerin beni yakaladılar. Oysa ben umre yapmak istiyorum. Ne dersin?
Rasûlullah (s.a.v.), onu müjdeledi ve umre yapmasını emretti. Mekke'ye geldiğinde adamın biri ona şöyle sordu:
- Dinden mi çıktın?
- Hayır, ama ben Muhammed (s.a.v.)'le birlikte Müslüman oldum. Allah'a yemin ederim ki; bundan böyle, Peygamber (s.a.v.) izin vermedikçe, size Yemame'den bir buğday tanesi bile gelmeyecektir."
Sümame, kendi kurtuluş fidyesini vermemişti. Esir alınmış, zincirlere bağlı olarak Medine'ye getirilmiş ve Mescid-i Nebevinin direklerinden birine bağlanmıştı. Buharî'nin bu kıssayı elçiler bahsinde anlatması üzerinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Buharı, bunu hicri dokuzuncu senede gelen heyetlerle birlikte anlatmıştır ki, bunda da şüphe götürecek hususlar vardır. Çünkü bu rivayetteki ifadelerden anlaşıldığına göre bu hadise, Mekke fethinden önceleri cereyan etmiştir. Çünkü Mekkelilerden biri, Sümame'yi İslâm'a girdiğinden ötürü ayıplamış ve kınamış, ona: "Sen dininden mi çıktın?" diye sormuştu. O da; Rasûlullah (s.a.v.) izin vermedikçe artık Mekkelilere azık olarak Yemame'den bir buğday tanesi bile gelmeyeceğini söyleyerek tehditte bulunmuştu. Bundan da anlaşılıyor ki, Mekke, o zamanlar Dar-ı Harp idi ve ahalisi henüz Müslüman olmamıştı. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî, Ebu'l-Yeman kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında Müseylemetü'l-Kezzab, kavminden birçok adamla birlikte Medine'ye geldi ve: "Eğer Muhammed, beni kendine veliaht tayin ederse ona tabi olurum." dedi.
Rasûlullah (s.a.v.), yanında Sabit b. Kays b. Şemmas'la birlikte Müseyleme'nin yanma gitti. Elinde bir hurma dalı vardı. Gidip arkadaşlarının arasında bulunan Müseyleme'nin yanıbaşmda durdu. Ona
şöyle dedi:
- Eğer elimdeki şu dal parçasını istesen bile bunu sana vermem. Ve sen Allah'ın senin hakkında takdir ettiği emrinin dışına çıkamaz-
sın. Geri dönüp gitsen de Allah seni Öldürür ve ben gördüğüm rüyadaki şeyleri sana gösteriyorum. İşte Sabit, benim adıma sana cevap
verecektir.
Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra oradan ayrılıp gitti.
İbn Abbas dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m: "Sen öyle bir adamsın ki, senin hakkında rüyada neler gördüm neler." sözündeki gizli manayı sorduğumda Ebu Hüreyre bana şöyle cevap verdi:
Rasûlullah (s.a.v.), şöyle demişti:
"Bir ara ben uykuda iken elimde iki altın bilezik gördüm. Bu bileziklerin durumu beni iyiden iyiye düşündürmeye başladı. Rüyada bana şöyle vahyolundu: "Şu bileziklere üfle." Ben bileziklere üfledim.
Onlar da uçup gittiler.

Ben bu rüyayı şu şekilde yorumladım: Benden sonra iki yalancı çıkacaktır. Bunlardan biri Esved el-Ansî, diğeri ise Müseyleme'dir."

Buharî, İshak b, Nasr kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini
rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Bir ara ben uyumakta iken rüyamda bana yeryüzünün hazineleri getirildi. Elime iki altın bilezik konuldu. Bunlar, bana çok büyük göründüler. Durumları beni iyiden iyiye düşündürmeye başladı. Bana o zaman şöyle vahyedildi: "Bu iki bileziğe üfle." Onlara üfleyince ikisi de yok olup gitti. Ben bu iki bileziği şu iki yalancı kimse ile tevil ettim ki, ben ikisinin arasmdayım. Bunlardan biri Sana'mn sahibi, diğeri de Yemame sahibidir."

Buharî, Said b. Muhammed el-Cermî kanalı ile Ubeydullah b. Ab-dillah b. Utbe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Bize ulaşan habere göre Müseylemetü'l-Kezzab Medine'ye geldi ve Binti Haris'in evine indi. Onun nikahında Binti Haris b Küreyz vardı. Bu kadının künyesi Ümmü Abdillah b. Amir b. Küreyz'dir. Rasûlullah (s,a.v.), kendisine Rasûlullah'm hatibi denen Sabit b. Kays b. Şemmas'ı yanma alarak Müseyleme'nin yanma geldi. Elinde bir hurma dalı vardı. Müseyleme'nin yan başında durup ona hitab etmeye başladı. Müseyleme ona dedi ki:

- İstersen yönetimi sana bırakayım. Ben aradan çekileyim. Ama beni kendine veliaht teyin et ki, senden sonra ben yönetime geçeyim.

Rasûlullah (s.a.v.), ona şu cevabı verdi:

- Elimdeki şu hurma dalını istesen bile sana vermem. Ben, seni, hakkında şöyle ve şöyle rüya gördüğüm bir kimse olarak görüyorum, işte Sabit b. Kays benim adıma sana cevap verecektir.

Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra Müseyleme'nin yanından
ayrılıp gitti.

Ubeydullah b. Abdillah dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m bu rivayette sözü edilen rüyasını İbn Abbas'a sordum. O da bana şöyle dedi: Bana anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), şöyle demiştir:

"Bir ara uyumakta iken şöyle bir rüya gördüm: Elime iki altın bilezik konuldu. Ben onlardan hoşlanmadım. Bana izin verildi Ben onlara üfledim. Onlar da uçup gittiler. Ben o iki bileziği çıkacak iki yalana peygamber şeklinde tevil etim."

Ubeydullah dedi ki: Bu yalancılardan biri Yemen'de Firuz'un öldürdüğü Esved el-Ansî'dir. Diğeri ise Müseylemetü'l-Kezzab'tır."

Muhammed b. İshak dedi ki: Beni Hanife kabilesinin elçiler heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Aralarında yalana peygamber Müseyleme b. Habib de vardı. İbn Hişam dedi ki: Müseyleme'nin asıl şeceresi şöyledir: Müseyleme b. Sümame b Kesir b. Habib b. Haris b. Abdi'l-Haris b. Hifan b. Zühl b. Dul b. Hanife. Müseyleme'nin künyesi ise Ebu Sümame'dir. Eb Harun diyenler de olmuştur. Ona Rahman denilirdi. Yemame rahmanı deniliyordu. Öldürüldüğü gün 150 yaşında idi. Çeşitli büyüler bilirdi. Büyü yaparak yumurtayı şişenin içine koyardı. Bunu ilk yapan da kendisiydi. Kuşun kanadını keser, sonra bitiştirirdi. Anlatıldığına göre yanma dağdan bir geyik gelir, o geyiğin sütünü sağarmış.

İbn İshak dedi M: Beni Hanife kabilesinin misafir edildikleri ev, Ensâr'dan ve Beni Neccar'dan bir kadın olan Binti Haris'i evi idi. Süheylî'nin ifadesine göre bu kadının adı Zeyneb'tir. Keyse olduğunu söyleyenler de vardır. Haris b. Küreyz b. Habib b. Abdü'ş-Şems'in kızıdır. Müseyleme, önceleri onunla evli iken, sonra ayrılmışlardı. Bu yüzden Medine'ye geldiğinde onun evine misafir olmuşlardı.

İbn İshak dedi ki: Medineli âlimlerimizden birinin bana anlattığına göre Beni Hanife, Müseyleme'yi elbiselere bürüyerek Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ise, ashabının arasında o-turmakta idi. Elinde hurma dalından kesilmiş, ucunda hurma yaprakları bulunan bir budak vardı. Onlar onu elbiseler içinde Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma getirdikleri zaman Rasûlullah ile konuştu ve ondan bazı şeyler istedi. Rasûlullah da ona şöyle cevap verdi:

- Benden şu hurma budağım bile istesen onu sana vermem.

İbn İshak dedi ki: Bana Yemame halkından Beni Hanife kabilesinden ihtiyar bir adam haber verdi ki; Müseyleme'nin durumu bundan başka şekildedir. O iddia etti ki, Beni Hanife'nin elçiler heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiler. Müseyleme'yi yolculuk eşyalarının yanında, arkada bıraktılar. Müslüman oldukları zaman onun nerede olduğunu hatırladılar ve şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah! Biz, bir arkadaşımızı eşyalarımızın ve binek hayvanlarımızın yanında, geride bıraktık. O, bizim için onları korusun diye öyle yaptık.

Rasûlullah (s.a.v.), elçilik heyetine emrettiği şeyin aynısını onun için de emrederek şöyle dedi:

- Ama onun işi, sizinkinden daha kötü değildir. Çünkü o, arkadaşlarının mallarını koruyor.

Rasûlullah (s.a.v.)'m kasdettiği kişi işte budur.

Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yamndan ayrıldılar. Rasûlullah'm o-na gönderdiği şeyi Müseyleme'ye getirdiler. Yemame'ye vardıklarında Allah düşmanı irtidad etti. Dininden döndü ve peygamberlik iddiasında bulundu. Onlara yalan uydurmaya başlayarak şöyle dedi:

- Ben peygamberlikte Muhamrned'e ortak olmuşumdur! Kendisiyle beraber olan elçiler heyetine şöyle dedi:

- Beni ona (Muhammed'e) anlattığınız zaman size: "Ama onun işi sizinkinden daha kötü değildir." demedi mi? Bu, benim onunla ortak olduğumu bilmiş olmasından dolayı söylemiş olduğu bir sözdür.

Sonra arkadaşlarına seciler dizmeye başladı ve onlara Kur'ân'a benzer sözler söyledi:

"Allah yüklü kadına inamda bulundu. Yürüyen bir canlıyı ondan çıkardı. Bu canlıyı onun karın cildi ile bağırsakları arasından vücuda getirdi."
Müseyleme, kavmine içkiyi ve zinayı helal kıldı, namazı kaldırdı. Bununla birlikte Hz. Muhammed'in, Allah'ın Rasûlü ve peygamberi olduğuna da şahadet getiriyordu. Beni Hanife kabilesi bu konuda ona destek verdi.
Bu iki rivayetten hangisinin doğru olduğunu sadece Allah bilir.
Süheylî ve diğerlerinin anlattıklarına göre asıl adı Nehar b. Unfu olan Rahhal b. Unfuv Müslüman olmuş, Kur'ân'm bazı ayetlerini öğrenmiş, bir süre de Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında bulunmuştu. Bir ara o, Ebu Hüreyre ve Furat b. Hayyan ile oturup konuşmakta iken Rasûlullah (s.a.v.) onların yanma uğramış ve: "Sizden birinin azı dişi Cehennem ateşinde, Uhud dağı büyüklüğünde olacaktır." demişti.
Ebu Hüreyre ile Furat b. Hayyan korkmuşlar ve korkuları devam etmişti. Nihayet Rahhal, Müseyleme ile birlikte irtidad etmiş ve onun için yalan şahadette bulunarak Rasûlullah'm, Müseyleme'yi kendine veliaht tayin ettiğini iddia etmişti. Kur'ân'dan ezberlediği ayetleri Müseyleme'ye Öğretmiş, Müseyleme de bu ayetlerin kendisine ait olduğu iddiasında bulunmuştu. Böylece Beni Hanife kabilesi büyük bir fitneye düşmüştü. Yemame savaşında Zeyd b. Hattab onu Öldürmüştü.
Süheylî dedi ki: Müseyleme'nin Hüceyr adında bir müezzini vardı. Savaş taktikçisi de Muhkem b. Tufeyl idi. Bunların arasına Secah da katıldı. Secah'm künyesi Ümrnü Sadir idi. Müseyleme, onunla evlendi. Müseyleme'nin onunla beraber fahiş haberler vardı. Secah'm müezzini de Züheyr b. Amr idi. Cenbe b. Tarık olduğu da söylenir.
Denildiğine göre Şebes İbn Rib'i de ona müezzinlik yapmış, ama sonra Müslüman olmuştur. Secah'm kendisi de Halife Ömer b. Hattab zamanında Müslüman olmuş ve İslâmiyet'i güzelce yaşamıştır.
Yunus b. Bükeyr, İbn İshak'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Müseyleme b. Habib, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir mektup yazıp göndermiş:
"Allah Rasûlü Müseyleme den, Allah Rasûlü Muhammed'e.
Sana selam olsun. İmdi ben yönetimde sana ortak kılındım. Yönetimin yarısı bize, yarısı da Kureyş'e aittir. Ama Kureyş, haddi tecavüz eden bir kavimdir."
Müseyleme'nin iki elçisi, bu mektubunu Rasûlullah'a getirdi. Rasûlullah ona şu cevabî mektubu yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah Rasûlü Muhammed'den, Müseylemetü'l-Kezzab'a.
Hidayete tabi olanlara selam olsun. İmdi yeryüzü şüphesiz Allah'ındır. Kullarından dilediğini ona mirasçı kılar. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır."
Ravi dedi ki: Bu mektuplaşma, hicri onuncu sene sonunda olmuştu. Buharî de bu kıssayı "Sahih" adlı eserinde rivayet eder.
Yunus b. Bükeyr, İbn İshak kanalı ile Nuaym b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:
"Elçiler Rasûlullah'a Müseylemetü'l-Kezzab'm mektubunu getirdikleri zaman, Rasûlullah (s.a.v.)'m onlara şöyle dediğini işittim:
- Siz de Müseyleme'nin dediği gibi mi diyorsunuz? Onlar:
- Evet, dediler
Bunun üzerine Hz. Peygamber:
- Vallahi eğer elçiler öldürülmez diye bir kural olmasaydı,.ben sizin boynunuzu mutlaka vururdum!"
Ebu Davud et-Tayalisî, Mesudî kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:
"Müseylemetü'l-Kezzab'm elçileri İbn Nevvaha ile İbn Usal, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiler, Rasûlullah onlara şöyle sordu:
- Benim Allah Rasûlü olduğuma şahadet ediyor musunuz?
- Müseyleme'nin Allah Rasûlü olduğuna şahadet ediyoruz.
- Ben Allah'a ve Rasûllerine iman ettim. Eğer elçi öldürmüş olsaydım, mutlaka sizi öldürürdüm!"
Abdullah b. Mesud dedi ki: Elçilerin öldürülmeyeceklerine dair prensip devam etti. İbn Nevvaha'ya gelince ,kalbimde ona karşı hep düşmanlık duydum. Nihayet Allah onun hakkından geldi.
Hafiz el~Beyhakî dedi ki: Üsame b. Usal Müslüman oldu. Onun İslâm'a girişini önceki sayfalarda anlatmıştık. İbn Nevvaha'ya gelin-
ce, Ebu Zekeriya b. Ebi îshak el-Müzenî, Ebu Abdullah Muhammed b. Yakub kanalı ile Kays b. Ebi Hazim'in onun hakkında şöyle dediğine dair bir rivayette bulunmuştur: Bir adam, Abdullah b. Mesud'a gelip şöyle dedi: "Ben, Beni Hanife kabilesinin bazı mescidlerine uğradım. Onlar orada öyle birşeyler okuyorlar ki; Allah, okudukları şeyi Muhammed (s.a.v.)'e indirmemiş tir. Okudukları şey şu idi:
"Buğday Öğütenlere, hamur yoğuranlara, ekmek pişirenlere, tirit yapanlara ve lokmayı yutanlara andolsun ki....."
Ravi diyor ki: Abdullah, onlara haber gönderip onları yanma getirtti. Onlar yetmiş kişi idiler. Başlarında Abdullah b. Nevvaha vardı. Abdullah emir verdi. O Öldürüldü. Sonra şöyle dedi: "Biz şeytanı bunlardan uzaklaştır amayız. Ancak bunları Şam'a sürüp orada toplarız. Belki Allah bizi bunlardan kurtarır."
Vakidî dedi ki: Beni Hanife heyeti, on kişiden biraz fazla bir erkek grubu idi. Başlarında Sülma b. Hanzele vardı. Rahhal b. Unfuv, Talk b. Ali, Ali b. Sinan ve Habib oğlu Müseylemetü'l-Kezzab da aralarında idi. Bunlar, Mesleme binti Haris'in evine misafir oldular. Mesleme, onlara ikramda bulundu. Onları ağırladı. Kendilerine sabah ve akşam olmak üzere günde iki öğün

yemek veriliyordu. Bir defasında ekmek ve et, bir defasında ekmek ve süt, bir defasında ekmek, bir defasında ekmek veya bir defasında da hurma ikram ediliyordu.
Mescid-i Nebeviye geldiklerinde Müslüman oldular. Müseyleme'-yi kendi yük ve bineklerinin yanında bıraktılar. Mescitten ayrılıp gitmek istedikleri zaman Rasûlullah, onlara beşer okiye gümüş armağan etti. Onlara verdiği kadar Müseyleme'ye de armağan verdi. Çünkü onlar, Müseyleme'yi kendi yüklerinin ve bineklerinin yanında bırakmış olduklarını Rasûlullah'a hatırlatmışlardı. Rasûlullah da: "A-ma o sizin en kötü durumunuzda olanınız değildir." demişti. Müseyleme'nin yanma döndüklerinde Rasûlullah'm onun hakkında söylediği sözleri kendisine aktardılar. O da şöyle dedi: "Kendisinden sonra yönetimin bana geçeceğini bildiği için böyle demiştir."
Allah ona lanet etsin. Böyle demekle o, peygamberlik iddiasında bulunmak için ortamı hazırladı ve peygamberlik iddiasında bulundu.
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), onlarla birlikte içinde abdest artığı su bulunan bir matara gönderdi. Kiliselerini yıkıp o suyu kilisenin zeminine serpmelerini ve orayı mescid edinmelerini emretti. Onlar da emri yerine getirdiler.
Rasûlullah (s.a.v.)'m hayatının son demlerinde Esved el-Ansî'nin; Ebu Bekir es-Sıddık'm zamanında da Müseylemetü'l-Kezzab'm öldürüldüklerine dair açıklamalar ilerideki sayfalarda gelecektir. [18]

Necran Heyeti

Buharî, Abbas b. Hüseyin Kanalı ile Hüzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Necran'ın sahipleri Akib ile Seyyid, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiler. Onunla lanetleşmek istiyorlardı. Biri diğerine:
- Böyle yapma. Allah'a yemin ederim ki, eğer Muhammed, peygamber ise ve bizde onunla lanetleşirsek biz iflah olmayız. Artık bizden sonra neslimiz de devam etmez, dedi.
İkisi dediler ki:
- Ey Muhammed, bizden istediğini sana vereceğiz. Sen bizimle beraber emin bir adam gönder. Ama göndereceğin adam mutlaka emin bir adam olsun.
- Sizinle beraber gerçekten emin olan bir adamı göndereceğim! Bu iş için Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabı kendilerini öne sürdüler.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey Ebu Ubeyde b. Cerrah kalk, dedi. Ebu Ubeyde kalkınca, Rasûlullah (s.a.v.):
- İşte bu, bu ümmetin emin kişisidir, dedi."
Hanz Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Seleme b. Abdi Yesu'dan, o da babasından, babası da dedesinden -ki, Yunus'un ifadesine göre bu adam Hristiyan iken sonradan Müslüman olmuştur- şöyle rivayette bulunmuştur:
"Rasûlullah (s.a.v.), daha en-Nahl sûresi nazil olmamışken Nec-ran piskoposuyla Necran ahalisine şöyle bir mektup yazmıştı:
"İbrahim, İshak ve Yakub'un Rabbi olan Allah'ın adıyla. Allah'ın Rasûlü olan Muhammed'den, Necran piskoposuyla Necran ahalisine. İbrahim, İshak ve Yakub'un Allah'ına hamdettikten sonra sizi kullara kulluk etmekten Allah'a kulluk etmeye, kulların dostluk ve himayesinden Allah'ın dostluk ve himayesine davet ediyorum. Eğer bunu da kabul etmezseniz cizye vermeyi kabul edin. Eğer bunu da kabul etmezseniz o zaman benimle savaşmaya hazırlanın. Vesselam."
Piskopos mektubu alıp okuyunca müthiş denecek kadar korktu ve Necranlüardan Hemdan kabilesine mensup olan Şurahbil adındaki adama haber gönderdi. Zira kimin başı bir derde girib de kendine bir çözüm yolu bulamazsa, herkesten Önce bu adama başvururdu. Ona başvurulmadan ne bir bahadır ve güçlüye, ne de Hristiyanlıkta her hangi bir rütbe sahibine başvurulmaz di. Şurahbil gelince, piskopos, Hz. Peygamberin mektubunu ona uzattı. Şurahbil mektubu okuduktan sonra piskopos:
- Ey Ebu Meryem! Sence bunun çıkar yolu nedir? diye sordu. Şurahbil şu cevabı verdi:
- Sen bilirsin ki, yüce Allah, Hz. İsmail ve İbrahim (a.s.)'in soyundan bir peygamber göndereceğini vaad buyurmuştur. Kim bilir belki bu adamda odur. Benim peygamberlik hakkında herhangi bir bilgim yok. Eğer dünya ile ilgili bir iş olsaydı senin için çıkar bir yol bulmaya çalışırdım.
Bunun üzerine piskopos ona:
- Öyle ise sen şöyle otur, dedi ve Necranlü ardan Himyerilerin Zi-Asbah kabilesine mensup Abdullah b. Şurahbil adında başka bir adamı çağırıp mektubu bu kez ona okutarak fikrini sordu. Fakat bu adam da Ötekisi gibi cevab verince piskopos ona da aynı şekilde:
- Sen çekil ve bir kenara otur, dedi ve bu kez yine Necranhlardan Beni Haris b. Ka'b kabilesine mensub Cebbar b. Feyz adındaki adamı çağırdı.
Bu adam da kendisine aynı cevabı verince bu kez kilise çanlarının çalınmasını, bayrakların dikilmesini ve kiliselerde ateşler yakılmasını emretti. Çünkü gündüz birşeyden korktukları zaman, halk toplansın diye böyle yaparlardı. Fakat korku geceleyin olursa yalnız çanları çalar ve ateş yakarlardı. Bu sefer de çan sesleri duyulup bayrak ve ateşlerin yükseldiği görülünce bütün vadi halkı, hızlı yürüyen bir süvarinin yürüyüşüyle bir konaklık uzaklığı olan vadinin aşağısında, yukarısında, oturanların hepsi

-ki, o vadide yetmişüç büyük köy ve 120.000 silahlı adam bulunuyordu- toplandılar. Piskopos onlara, Hz. Peygamberin mektubunu okuyup fikirlerini sordu. İçlerindeki akh erenler de, bir haber getirmek için Şurahbil b. Vedda el-Hemeda-nî ile Abdullah b. Şurahbil el-Asbahî ve Cebbar b. Feyz el-Haris'i Peygamber Efendimiz'in yanma göndermeyi kararlaştırdılar. Bunlar gidip Medine'ye vardıkları zaman yolculuk elbiselerini çıkarıp ucu yerde sürünen birer Yemen kürkünü giydikten sonra ve parmaklarına birer altın yüzük taktıktan sonra Peygamber Efendimiz'in huzuruna çıkıp ona selam verdiler. Fakat Hz. Peygamber onların selamını almadı ve onlar akşama kadar yanından ayrılmadılar. Ne yaptılarsa, Hz. Peygamber kendileriyle bir türlü konuşmadı. Bunun üzerine kalkıp Osman b. Affan ile Abdurrahman b. Avf ı aramaya koyuldular. Çünkü bu iki zatı daha önceden tanıyorlardı. Onları, Muhacirlerle Ensâr'm toplandıkları bir mecliste bulup şöyle dediler:

- Sizin peygamberiniz bize bir mektup göndermişti. Biz de o mek-tubtaki çağrıya icabet ederek geldik. Ona selam verdik. Ama selamımızı almadı. Ve bütün bir gün ne yaptıysak bir türlü bizimle konuşmadı. Şimdi biz ne yapalım? Dönelim mi dersiniz?

O sırada Hz. Ali de orada idi. Osman ile Abdurrahman b. Avf ona:

- Ey Ebu'l-Hasan! Sen ne diyorsun? Bu işe akimin kestiği nedir? diye sordular.

Hz. Alî de şu cevabı verdi:

- Ben, üzerlerinde ki şu kürkleri ve parmaklarındaki şu yüzükleri çıkarıp yolculuk elbiselerini giysinler ve öylece Peygamber (s.a.v.)'in yanına gitsinler, diyorum.

Onlar da öyle yaptıktan sonra Hz. Peygamberin yanına bir daha gidip selam verdiler. Peygamber (s.a.v.), bu defa selamlarını aldı ve sonra şöyle dedi:

- Beni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, bunlar birinci sefer yanıma geldikleri zaman, şeytan da onlarla beraberdi.

Sonra onlardan hal hatır sordu. Onlar da sordular ve karşılığım aldılar. Ta ki Peygamber Efendimiz'e:

- İsa hakkındaki inancın nedir? Çünkü kavmimizin yanına döneceğiz ve biz Hristiyanız. Eğer peygamber isen onun hakkındaki inancını senden işitmek istiyoruz, dediler.

Hz. Peygamber :

- Onun hakkında şimdilik bir bilgiye sahip değilim. Burada kalın, ta ki Rabbimin bana bildireceğini size söyliyeyim, dedi.

Ertesi gün sabahleyin şu ayet-i kerimeler nazil oldu:

"Allah'ın katında İsa'nın durumu -kendisini topraktan yaratıp sonra "ol" demesiyle olmuş olan- Adem'in durumu gibidir.

Gerçek Rabbindendir, o halde şüphelenenlerden olma.

Ey Muhammed! Sana ilim geldikten sonra, bu hususta seninle kim tartışacak olursa, de ki: "Gelin, oğullarımızı, oğullarınızı, kadınlarımızı, kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra lanet-leşelim de, Allah'ın lanetinin yalancılara olmasını dileyelim." (Âl-i lmrân, 59-61.)

Bu ayetler nazil oldu, fakat onlar bunu ikrar etmekten çekindiler.

Rasûlullah (s.a.v.) da ertesi gün, sabah erkenden torunları Hasan ile Hüseyin'i nakışlı bir örtüye bürüyüp yanlarına -bu sırada onun birkaç hanımı da bulunduğu halde- yalnız, kızı Fatıma'yı arkasına alarak onlarla lanetleşmek üzere evden çıktı.

Bunu gören Şurahbil, iki arkadaşına:

- Vadimizin bütün sakinlerinin, yukarısı ve aşağısı ile tamamının benim sözümden dışarı çıkmadıklarını biliyorsunuz. Allah'a yemin ederim ki, bu iş bana ağır ve zor geliyor. Eğer bu adam peygamber ise, Araplar içinde gözlerinden düşen ve peygamberliği inkar edenlerin başlıcaları biz oluruz. Başımıza büyük bir felaket getirmedikçe ne onun, ne de arkadaşlarının kalbinden bizim kinimiz çıkmaz. Oysaki Araplar içinde onlara en yakın komşu biziz. Eğer o peygamber ise ve bizde onunla lanetleşirsek, o zaman yeryüzünde ne kadar kıl ve tırnaklarımız (canlı mallarımız) varsa hepsi yok olacaktır, dedi.

İki arkadaşı:

- Şu halde ne yapmamız gerekir ey Ebu Meryem? diye sordular.

Şurahbil:

- Eğer beni dinlerseniz, en iyisi ona gidip: "Senin hükmüne razıyız." diyelim. Çünkü benim kanaatimce o, hiçbir zaman kimseye zulmetmez, dedi.

Onlar da:

- Sen bilirsin, dediler.

Bunun üzerine Şurahbil kalkıp Hz. Peygamberin yanma gitti ve

- Seninle lanetleşmekten daha iyi bir yol buldum, dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber :

- Nedir o yol? diye sordu. Şurahbil:

- Bugün akşama kadar hakkımızda hükmet. Ne ile hükmedersen biz razıyız, dedi. Hz. Peygamber:

- Her halde arkada seni kınayan bir adam vardır, dedi:

Şurahbil:

- Vadimiz sakinlerinden hiçbirinin benim sözümden dışarı çıkmadığını şu iki arkadaşımdan sorabilirsin, dedi.

Allah elçisi bunu onlara sordu. Onlar da:

- Evet, Şurahbil doğru söylüyor, hiç kimse onun sözünden dışarı çıkmaz, deyince Hz. Peygamber, onlarla lanetleşmekten

vazgeçti. Ertesi gün onlar hakkında şu mektubu yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Bu, Allah'ın Rasûlü olan ümmî peygamber Muhammed'in Necran ahalisi hakkında eğer onlar üzerinde bir hükmü varsa- yazmış olduğu hükümnamedir.
Necran halkı, ihtiyaçlarından fazla olarak ne kadar tarım ürtinle-ri,sarı, beyaz ve siyah renkli mallan, (altın, gümüş ve sair malları) köle ve cariyeleri varsa hepsinden vergi vermek zorundadırlar. Ancak şu var ki, bütün bunlar onlara terkedilmiş, bütün bunlar yerine sadece receb ve safer aylarında 1.000'er olmak üzere senede 2.000 elbise vereceklerdir."
Yukarıdaki hükümnameyi yazdı ve buna bir takım şartlar daha ekledi. Ebu Süyfan b. Harb, Ğaylan b. Amr, Beni Nadir kabilesinden Malik b. Avf, Akra' b. Habis el-Hanzelî ve Muğire de şahid oldular. Berikiler hükümnameyi aldıktan sonra Necran'a döndüklerinde Necran Hristiyanları piskoposunun yanında, Ebu Alkame, amcası oğlu ve anadan kardeşi olan Bişr b Muaviye de vardı. Hepsi bir yoldan geliyorlardı. Piskopos, hükümnameyi okumaya başladı. Nihayet Bışr'in
devesi yüzüşü düştü, Bişr de Peygamber Efendimiz'in açık ismini vererek:
- Allah filanın belasını versin! şeklinde bedduada bulundu. Bunun üzerine piskopos:
- Sen Allah tarafından gönderilen bir peygambere beddua ettin, dedi.
Bişr de:
- Öyle ise vallahi ben şu devemden inmeden ona gideceğim, dedi ve devesinin başını Medine'ye doğru çevirip yola çıktı. Piskopos da o-nun arkasından devesini koşturarak ona şöyle dedi:
- Beni dinle. Ben Arapların, bizim onun hakkını gasbettiğimizi ya da onun bu şöhret ve parlayışına razı olduğumuzu, yahut herkesten daha kuvvetli ve toplu olduğumuz halde bu adama boyun eğdiğimizi zannetmelerinden korktuğum için bunu benden işitsinler diye söyledim.
Bişr:
- Vallahi bundan sonra senin hiçbir sözüne inanmam, dedi ve devesinin sırtına vurup şu şiiri okudu:
"Devesinin sırtına vurup karnı yüklü devesinin kolanını gevşetmeden Hristiyanların dinini kabul etmeyerek şafak vakti sana geliyor."
Bu şiiri okuya okuya Medine'ye geldi ve Hz. Peygamber'in yanma girip Müslüman oldu ve bir savaşta şehid düşünceye kadar artık Ra-sûlullah'ın yanından ayrılmadı."
Ravi sözüne devamla şöyle diyor:
Heyet, Necran'a geldiği zaman rahip kilisede kendi özel odasında idi. İbn Ebi Şemr ez-Zebidî gidip ona:
- Tihame'de bir adama peygamberlik gelmiştir. Necran'dan ona bir heyet gitmiş, o da heyete lanetleşme teklifinde bulunmuş ve fakat heyet, lanetleşmeyi kabul etmemiş. Bişr b. Muaviye de onun yanına gidip Müslüman olmuştur, dedi.
Rahip de oradakilere:
- Bana kapıyı açın, buradan çıkacağım. Açmazsanız kendimi pencereden aşağı atacağım, dedi.
Bunun üzerine ona kapıyı açtılar, o da çıktı ve yanına bir takım hediyelar alıp Peygamber Efendimiz'i ziyarete gitti. Götürdüğü hediyelerin içinde bugün halifelerin giydiği kürk ile bir büyük bardak ve bir asa vardı. Bir müddet Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında kalıp vahiyleri dinlediyse de, ona Müslümanlık nasip olmasa gerek ki, bir daha geri gelmek kaydıyla memleketine döndü. Ama Peygamberimiz vefat
edinceye kadar bir daha Medine'ye gelmedi.
Bundan sonra Piskopos Ebu'l-Haris de yanına Seyyid ile Akib'i ve kavminin eşrafını alarak Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Bunlar, Rasûlullah'm yanında bir süre ikamet ettiler. Vahiyleri dinliyorladı. Rasûlullah (s.a.v.), Muğire b. Şubeye gerek onlar ve gerek diğer piskoposlar için şu hükümnameyi yazdırdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Peygamber Muhammed tarafından piskopos Ebu'l-Haris ile Nec-ran'm diğer piskopos, rahip ve kahinlerinin ve bunların idaresi altında bulunan büyük küçük halk kitlelerine... Allah ile Allah Rasûlünün himayesi, ne bir piskoposun piskoposluğunu, ne bir rahibin rahipliğini ve ne de bir kahinin kahinliğini elinden almaz. Onların hiçbir hakkını değiştirmez. Onların yetki ve selahiyetlerine dokunmaz. Bunlar, halkm hizmetinde olup onlara nasihat ve irşadda bulundukları sürece ne kimsenin onlara, ne de onların kimseye zulüm ve haksızlık etmesine imkan vermeyecektir."
Muhammed b. İshak'm anlattığına göre Necran Hristiyanlarmm Medine'ye gelen heyeti altmış süvari idi. Ama bunların önde geleni on dört kişi idi. Bunların da adları şöyledir: Akib (Asıl adı Abdülme-sih'dir.), Seyyid (Asıl adı Ebhem'dir), Ebu Harise b. Alkame, Evs b. Haris, Zeyd, Kays, Yezid, Nebih, Hüveylid, Amr, Halid, Abdullah ve Yahnüs.
Bu ondört kişiye de üç kişi amirlik yapmakta idi. Bunlardan biri Akib, bu kavmin emiri, görüş sahibi, meşveret sahibi idi. Onun görüşünden dışarı çıkmazlardı. Seyyid, bu da onların sığınağı, kervan yöneticisi idi. Ebu Harise b. Alkame ise onların bilgini ve piskoposu idi. Araplardan Bekir b. Vail kabilesindendi, Hristiyanlık dinine girmişti. Bizanslılar, ona tazimde bulunmuşlar, şeref vermişler, onun için kiliseler inşa etmişler, mal-mülk vermişler, hizmetçi tahsis etmişlerdi. Çünkü onun, kendi dinleri olan Hristiyanlıkta salabetli ve dine bağlı bir kimse olduğunu biliyorlardı. Bununla birlikte piskopos Ebu Harise b. Alkame, Rasûlullah (s.a.v.)'m durumunu ve dinini biliyordu. Ancak sahip olduğu şeref ve itibar, onun hakka tabi olmasına engel oluyordu.

Yunus b. Bükeyr, İbn İshak kanalı ile Kürz b. Alkame'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Necran'm Hristiyan heyeti Medine'ye geldi. Heyet, altmış süvariden teşekkül etmişti. YirmidÖrt kişi eşraftandı. Yirmidört kişinin amirliğini aralarında üç kişi yapmakta idi ki; bunlar da, Akib, Seyyid ve Beni Bekir b. Vail kabilesinden Ebu Harise idi. Ebu Harise, onların piskoposları ve danıştıkları adamdı. Kendi aralarında ona şeref ve itibar vermişler, mal mülk sahibi kılmışlar, ikramda bulunmuşlar,
onun adına kiliseler inşa etmişlerdi. Çünkü onun âlim olduğunu ve dinlerinde ictihad sahibi olduğunu anlaşmışlardı.
Necran'dan yola koyuldukları zaman Ebu Harise kendi katırına binmişti. Yanıbaşmda da kardeşi Kürz b. Alkame kendi bineği üzerinde gelmekte idi. Bir ara Ebu Harise'nin katırının ayağı tökezledi. Kürz, Rasûlullah (s.a.v.)i kastederek;
- Allah o mel'unun belasını versin, dedi. Ebu Harise, ona şu karşılığı verdi:
- Asıl sen belanı bul!
- Niçin ey kardeşim?
- Vallahi o, beklemekte olduğumuz peygamberdir.
- Madem peygamber olduğunu biliyorsun da ona niye inanmıyorsun?
- Şu kavmin bize yaptığı ikramlar, bize bahsettiği makam ve mevki, ona inanmamıza engel oluyor. Kavmimiz bize şeref ve asalet verdi, bizi servet sahibi yaptı. Onlar, ona inanmadıkları için ben de inanmıyorum. Eğer inanacak olursam; kavmim, bana verdiği bu şeref ve serveti elimden alır.
Ravi diyor ki: Bundan ötürü kardeşi Kürz, onun böyle dediğini gizledi, ama daha sonra Müslüman oldu."
Ibn İshak'ın anlattığına göre Necran heyeti Mescid-i Nebevî'ye girerken, süslü, püslü elbiselerle içeri girdiler. İkindi namazının vakti gelmişti. Kalkıp doğuya yönelerek namaz kılmaya başladılar. Rasûlullah (s.a.v.):
- Onlara ilişmeyin, dedi.
Onların sözcüleri, Ebu Harise b. Alkame, Seyyidve Akib idi. Nihayet onlar hakkında Al-i İmrân sûresinin baş kısmı ile mübahele (lanetleşme) ayeti nazil oldu, onlar buna yaklaşmadılar ve ikrar etmediler. Hz. Peygamber1 den, kendileriyle birlikte emin bir kimseyi göndermelerini taleb ettiler. Hz. Peygamber de onlarla birlikte Ebu Ubeyde b. Cerrahı gönderdi. Nitekim bunlar Buharî'nin rivayetinde de anlatılmıştı.

Biz bu meseleyi, Al-i İmrân sûresinin tefsirinde teferruatıyla birlikte anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır[1].

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/148-154.

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/80-81.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/81-84.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/84.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/84-86.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/86-91.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/92-101.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/101-104.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/105-107
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/108-117.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/117-119.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/119-120.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/121-125.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/125-126.
[14] Cabiye-i Gevlan, Şam'a bağlı bir köydür.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/127-136.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/136-137.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/137-141.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/142-147.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Beni Amir Kabilesinin Elçilik Heyeti Ve Amir B. Tufeyl İle Erbed B. Kays'ın Kıssaları
Dimam B. Salebe'nin Kendi Kavmi Beni Sa'd B. Bekir Kabilesi Adına Elçi Olarak Gelişi
Zeyd El-Haylın Tay Kabilesinin Elçilik Heyetiyle Gelişi
Adiyy B. Hatim Et-Taî'nin Kıssası
Devs Kabilesi Ve Tufeyl B. Amr Kıssası
Eşarîler İle Yemen Halkının Gelişi
Umman Ve Bahreyn Hadisesi
Ferve B. Müseykel-Muradî'nin Rasûlullah (S.A.V.)'A Gelişi
Amr B. Madi Kerib'in Beni Zebîd Kabilesinden Bir Grupla Gelişi
Kinde Heyetiyle Birlikte Eş'as B. Kays'ın Gelişi
Kendi Kavminden Bir Heyetle Süred B. Abdullah El-Ezdî İle Cüreş Halkı Heyetinin Gelişi
Himyer Melikleri Elçilerinin Rasûlullah'a Gelişleri
Cerirb. Abdullah El-Becelî'ninpeygamber (S.A.V.)'E Gelişi Ve Müslüman Oluşu
Yemen Meliklerinden Vail B. Hucr B. Rebia B. Vail B.Yamer El-Hadremî B. Huneyde'nin Rasûlullah (S.A.V.)'A Gelişi
Lakit B. Amir B. Müntefik Ebu Rezin El-Akilinin Rasûlullah (S.A.V)'A Elçi Olarak Gelişi
Ziyad B. Haris Es-Südaî'nin Elçi Olarak Gelişi
Haris B. Hassan El-Bekrînîn Rasûlullah (S.A.V.)'A Gelişi
Abdurrahman B. Ebi Akil'in Kavmi İle Birlikte Rasûlullah'a Elçi Olarak Gelişi
Tarık B. Abdullah Ve Arkadaşlarının Gelişi
Ferve B. Amr El-Cüzamî'nin Elçisinin Rasûlullah'a Gelişi
Temim Ed-Darî'nin Rasûlullah'a Gelişi Ve Ona Cessase'nin Durumunu Haber Vermesi
Beni Esed Kabilesinden Gelen Heyet
Beni Abs Kabilesi Heyeti
Beni Fezare Kabilesi Heyeti

Beni Amir Kabilesinin Elçilik Heyeti Ve Amir B. Tufeyl İle Erbed B. Kays'ın Kıssaları

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'a Beni Amir kabilesinin elçilik heyeti geldi. Bunların arasında Amir b. Tufeyl, Erbed b Kays b. Cez' b. Halid b. Cafer ve Hayyan b. Selma b. Malik b. Cafer de vardı. Bu üç kişi, kendi kavimlerinin reisleri v şeytanları idiler.
Allah düşmanı Amir b. Tufeyl, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Ona suikast ve hıyanet yapmayı amaçlıyordu. Kavmi ona şöyle demişti:
- Ey Amir, İnsanlar Müslüman oldu. Sen de Müslüman ol.
Dedi ki:
- Vallahi bütün Arapları kendime bağlayıncaya kadar durmayacağıma yemin etmiştim. Ben mi bu Kureyşli gence bağlanacağım?
Böyle dedikten sonra dönüp Erbed'e şöyle dedi:
- Adamın yanma geldiğimiz zaman ben onun yüzünü senden başka tarafa çeviririm. Bunu yaptığım zaman onu kılıç ile öldür.
- Ey Muhammed, gel seninle yalnızca konuşalım. Hz. Muhammed (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Hayır, vallahi Allah'ın birliğine iman etmedikçe seninle yalnızca konuşmam.
- Ya Muhammed, gel seninle yalnızca konuşalım.
Onunla konuşmaya ve Erbed'den, ona söylediği şeyi yapmasını beklemeye başladı. Erbed, birşey tercih edemedi. Amir, Erbed'in yaptığı şeyi görünce Rasûlullah'a hitaben şöyle dedi:
- Ey Muhammed, gel seninle yalnızca konuşalım.
- Hayır, Allah'ın hiçbir ortağının olmadığına iman edinceye kadar seninle yalnızca konuşmam.
Rasûlullah (s.a.v.)in, onun isteğine muvafakat etmediğini görünce şöyle dedi:
- İşte vallahi elbette buraları sana karşı süvari ve piyadelerle dolduracağım!
Geriye döndüğü zaman Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey Allahım, beni, Amir b. Tufeyl'e karşı koru, diye dua eti. Rasûlullah (s.a.v.)in yanından çıktıklarında Amir, Erbed'e şöyle dedi:
- Yazıklar olsun sana ey Erbed! Sana söylediğim şeyi niye yapmadın? Vallahi yeryüzünde bana göre senden daha korkunç bir adam yoktu. Yemin ederim ki, bu günden sonra artık asla senden korkmayacağım!
Erbed'de şöyle cevab verdi:
- Sana hiç aldırış etmem. Beni sıkboğaz etme, yemin ederim ki, yapmamı söylediğin şeyi yapmaya her yöneldiğimde sen benimle onun arasına giriyordun. Aramızda sendan başka birşey göremiyor-dum. Seni mi kılıçla vurup öldürseydim yani!
Beldelerine dönmek üzere yola çıktılar. Yolda iken Aziz ve Celil o-lan Allah, Amir b. Tufeylin boğazına veba hastalığını musallat etti ve Allah onu, Beni Selül kabilesinden bir kadının evinde misafir iken öldürdü. O ölürken şöyle demeye başladı:
- Ey Beni Amir! Beni Selül'den bir kadının evinde genç deveye isabet eden gudde gibi Öldürücü bir hastalıkla mı öleceksin?
İbn Hişam'm ifadesine göre o, şöyle demişti: "Deveye isabet eden ve öldürücü olan bir hastalıkla mı ve Selüllü bir kadının evinde bir ölümle mi öleceksin?"

Hafız el-Beyhakî, Zübeyr b. Bekkar kanalı ile Mevile b. Humeyl'-in şöyle dediğini rivayet eder:
"Amir b. Tufeyl, Rasûlullah (s.a.v.)'rn yanma geldi. Rasûlullah ona şöyle dedi:
- Ey Amir, Müslüman ol.
- Müslüman olursam ovalıklar benim, dağlıklar senin olsun... Olur mu?
- Hayır.
- Müslüman ol.
- Müslüman olursam ovalıklar benim, dağlıklar senin... Olur mu?
- Hayır.
Rasûlullah'm teklifini kabul etmedi. Dönüp gitti. Giderken şöyle diyordu:
- Allah'a yemin ederim ki Ey Muhammedi Sana karşı hızlı koşan atlar ve tüysüz delikanlılarla buraları doldururum. Her hurma ağacına da bir at bağlarım.
Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Allahım, beni, Amir'e karşı koru ve kavmine hidayet nasib et, diye dua etti.
Oradan çıktı. Nihayet Medine sırtına vardığı zaman, kendi kavminden Selüliye denen bir kadına rastladı. Atından inip ona misafir oldu. Evinde uyudu. Orada iken boğazında bir gudde meydana geldi. Hastalandı, atının sırtına atladı, mızrağını eline alıp atını dörtnala koşturmaya başladı. Giderken şöyle diyordu: "Genç deveye isabet e-den gudde hastalığı ve Selüliyeli bir kadının evindeki bir ölümle mi öleceğim!" Böyle diyerek bir süre gitti. Sonra ölüp atından yere düştü."
Hanz Ebu Ömer b. Abdi'1-Ber, "el-İstiab" adlı eserinde sahabelerin isimlerinden bahsederken bu Mevile'den şöyle söz etmiştir: "Bu, Mevile b. Küseyf ed-Debabi el-Kilabi el-Arnirî olup, Beni Amir b. Sa-saa kabilesindendir. Yirmi yaşında iken Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gelip Müslüman olmuş ve Müslüman olarak 100 sene daha yaşamıştır. Fesahatli bir kimse olduğu için kendisine iki dil sahibi denirdi. Kendisinden, oğlu Abdülaziz rivayette bulunmuştur. Abdülaziz, Amir b. Tufeyl'in kıssasını rivayet etmiş ve şöyle dediğini nakletmiştir: "Devenin boğazında meydana gelen gudde hastalığıyla mı Selüliyeli bir kadının evinde Öleceğim?"
Zübeyr b. Bekkar, Zamya binti Abdülaziz b. Mevile'den rivayet etti ki, Mevile, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma yirmi yaşında iken gelip Müslüman olmuş, onunla bey'atleşmiş, develerini Rasûlullah'a getirip sadaka olarak vermiştir. Sonra Ebu Hüreyre ile arkadaşlık yapmış ve Müslüman olarak 100 sene daha yaşamıştır. Fesahetli bir kimse olduğu için kendisine iki dil sahibi denirdi.
Ben derim ki: Açıkça anlaşılan şudur ki, Amir b. Tufeylin kıssası, Mekke fethinden önce cereyan etmiştir. Her ne kadar İbn İshak ile Beyhakî bunu Mekke fethinden sonraki bir hadise olarak nakletmiş-lerse de hakikatte fetihten önce cereyan etmiştir.
Hanz el-Beyhakî, el-Hakim kanalı ile Enes'ten Bir-i Maune kıssasını, Amir b. Tufeyl'in Haram b. Milhan'ı (Enes b. Malik'in dayısını) öldürüşünü ve Bir-i Maune ashabına hıyanet edişini, Anır b. Ümeyye dışında tamamının Öldürülüşünü anlatmıştır. Nitekim bu, önceki sayfalarda da geçmişti.
Evzaî, Yahya'nın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), otuz sabah boyunca Amir b. Tufeyl'e beddua etti ve şöyle dedi:
"Allahım, sen dilediğin şekilde beni, Amir b. Tufeyl'den koru ve onun hakkından gel. Onu öldürecek birşeyi ona gönder."
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Amir'e taun hastalığım musallat
etmişti."
Hemmam, İshak b. Abdullah kanalı ile Haram b. Milhan'm kıssa-sıyla ilgili olarak Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Amir b. Tufeyl, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi: "Sana üç seçenek tanıyorum: Ova sakinleri sana, dağlıklarda yaşayanlar bana ait olsunlar ve senden sonra halifen de ben olayım. Eğer bunları kabul etmezsen Gatafan'dan 1.000 erkek, 1.000 de dişi doru at ile senin üzerine gelip, seninle savaşırım."
Ravi diyor ki: Amir, bir kadının evinde taun hastalığına yakalandı, ölürken şöyle dedi: "Devenin boğazına isabet eden gudde hastalığıyla mı falan oğullarından bir kadının evinde öleceğim! Bana atımı getirin." Böyle dedi, atma bindi ve atının sırtında öldü.
İbn İshak dedi ki: Sonra arkadaşları onu gömüp gizledikleri zaman yola çıktılar ve dağınık vaziyette Beni Amirin yurduna geldiler. Geldikleri zaman kavimleri onlara gelip şöyle dediler:
- Ey Erbed, arkanda ne haberler var?
- Vallahi hiçbir şey yapmadım. Bizi birşeye ibadet etmeye çağırdı. Şimdi onun benim yanımda olmasını ve ona ok atıp onu Öldürmeyi çok isterdim.
Böyle dedikten bir veya iki gün sonra devesine binip yola çıktı. Cenâb-ı Allah, bir yıldırım gönderdi ve devesiyle birlikte onu yaktı.
Erbed b. Kays, Lebid b. Rebia'nın ana bir kardeşi idi. Lebid, Erbed'in üzerine ağlayarak şu şiiri okudu:
"Zaman hiçbir kimseden vazgeçmez. Ne müşfik bir ana, babadan, ne de bir yavrudan.
Erbed'in ölümünden korkarım. Ne balık burcunun ne de aslan burcunun yıldızlarının dökülmesinden korkmam.
Ey benim gözüm, Erbed'e ağlamaz mısın? Biz ve kadınlar hüzün içinde kalktığımız zaman,
Eğer şerri üzerlerine tahrik ederlerse, onların bu tahrikine aldırış etmez veya hükümlerde adalet ederlerse adalet eder.

Tatlıdır, akıllıdır, dahidir, tatlılığında bir acılık vardır.
Bağırsakları ve ciğeri latiftir, incedir.
Ey benim gözüm, Erbed'e ağlamaz mısın? Şu zamanda ki, kış rüzgarları ağaçları eğer ve yapraklarım döker.
Sütü olmayan, sağılır bir deve oldu. Hatta müddetlerinin kalanları açılıncaya kadar.
Meşeliğin aslanından daha yiğittir, etlidir, tavlıdır, gözlerini yukarılara dikerek bakan biridir, işleri iyi görüp bilendir.
İyi koşan atlar, sırımlar gibi olduğu gecede göz bütün gayelerine varmaz.
Ağlayan kadınlar topluluğunda ağlamaya sebebtir. Tıpkı bitkisiz kırdaki genç geyikler gibidir.
Yıldırım şecaatli bir süvariye hoşa gitmeyen bir günde aniden bana musibet eriştirdi.
Musibete ermiş olarak geldiği zaman soyulmuşu cebren soyan so-yucuya, eğer geri dönerse döner.
Bahşişi çok olur ve gayret ve meşakkat zamanı artar.
Nitekim az ot veren bahar yağmurunun bitirmesi gibi.
Beni Hurre'nin hepsinin varacağı yer azdır. Her ne kadar sayıca çok iselerde bu böyledir.
Eğer durumlar iyileşirse, bu geçici halleri değişir.
Eğer bir gün çoğahrîarsa kökleri kesilir."
İbn Ishak, Lebid'in, kardeşi Erbed b. Kays üzerine ağıt dökerek söylediği birçok şiirleri nakletmiştir. Ancak biz burada konuyu kısa kesmek için o şiirleri nakletmedik. Bizi doğruya eriştirecek olan yüce Allah'tır.
İbn Hişam, Zeyd b. Eşlem kanalı ile îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Yüce Allah, Amir ile Erbed hakkında şu ayetleri inzal buyurdu: "Allah, her dişinin rahminde taşıdığını, rahimlerin düşürdüğünü
ve alıkoyduğunu bilir. Onun katında her şey bir ölçüye göredir.
Görüleni de görülmeyeni de bilen, yücelerin yücesi büyük Allah'a göre, aranızdan sözü gizleyen ile, açığa vuran ve geceye bürünerek gizlenip gündüzün ortaya çıkan arasında fark yoktur.
Ardında ve Önünde insanoğlunu takip edenler vardır. Allah'ın emriyle onu gözetirler." (er-Ra'd, 8-11.)
Burada korunan kimse sözü ile, Muhammed (s.a.v.) kastedilmiştir."
İbn Hişam, daha sonra Erbed'ten ve öldürülüşünden bahsetmiştir. Bu konuda yüce Allah, şu ayetleri inzal buyurmuştur:
"Allah bir milletin fenalığını dileyince artık onun önüne geçilmez. Onlar için Allah'tan başka hami de bulunmaz.
Korku ve ümide düşürmek için size şimşeği gösteren, yağmurla yüklü bulutları meydana getiren O'dur.
Onu, gök gürlemesi hamd ile, melekler de korkularından teşbih ederler. Onlar pek kuvvetli olan Allah hakkında çekişirken, O, yıldırımları gönderir de onlarla dilediğini çarpar." (er-Ra'd, 11-13.)
Ben derim ki: Bu ayet-i kerimeler hakkında er-Ra'd sûresinde gerekli açıklamaları yapmışızdır. Hamd ve minnet Allah'a mahsustur.
Biz de Hafız Ebu'l-Kasım Süleyman b. Ahmed et-Taberanî tariki ile İbn Abbas'ın. şöyle dediğini rivayet ettik:
Erbed b. Kays b. Gez' b. Halid b. Cafer b. Kilab ile Amir b. Tufeyl b. Malik Medine'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'ı görmek üzere geldiler. Yanına girdikleri zaman Rasûlullah oturmaktaydı. Onlar da geçip karşısına oturdular. Amir b. Tufeyl:
- Ya Muhammedi Müslüman olursam bana ne verirsin? diye sordu.
Rasûlullah:
- Müslüman olursan, sen de diğer Müslümanların kar ve zararına ortak olursun. Onlarla aynı haklara sahip olur, aynı yükümlülüklere tabi olursun, dedi.
Amir b. Tufeyl:
- Müslüman olursam, senden sonra yerine geçmem için bana söz
verir misin? diye sordu.
Rasûlullah:
- Bu iş, ne senin, ne de kavminin yapabileceği bir iş değildir. Sen
ancak göçebe Arapları idare edebilirsin, diye cevap verdi.
O da:
- Zaten şimdilik ben Necid'in göçebe.Araplarma hakim bulunuyorum. Sen bana bütün göçebe Arapların idaresini ver. Şehirlerin idaresi sana kalsın, dedi.
Rasûlullah:
- Böyle şey olmaz, dedi.
Amir b. Tufeyl ile Erbed b. Kays, Rasûlullah'm yanından ayrılırlarken Amir b. Tufeyl:
- Allah'a yemin ederim ki ben, Medine'yi piyade ve süvarilerle dolduracağım, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Allah sana o fırsatı vermez, dedi.
Amir ile Erbed çıktıktan sonra Amir, Erbed'e:
- Ey Erbed! Gel, şunun yanına bir daha girelim. Ben onu konuşturup oyahyayım, sen de onu arkadan kılıçla vur. Eğer biz onu öldü-rürsek arkadaşları bizimle savaşmayı göze alamaz ve bizden onun kan bedelini almaktan başka birşey yapamazlar, dedi.

Erbed de:
- Peki, dedi ve geri döndüler. Amir, Rasûlullah (s.a.v.)'a:
- Ya Muhammedi Kalk, seninle birkaç söz konuşacağım, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da ayağa kalktı. İkisi duvara dayalı vaziyette konuşmaya başladılar. Erbed, bu sırada kılıcını çekmek için kabzasına elini koyunca, eli oraya yapışıp kaldı. Kılıcı bir türlü çekemedi. Amir ise sabırsızca çekmesini bekliyordu. Rasûlullah (s.a.v.) arkasını dönüp Erbed'in kılıcını çekmek için uğraştığını görünce, yanlarından ayrıldı. Erbed ile Amir de Medine'den çıkıp Harre'ye varınca atlarından indiler. O sırada Sa'd b. Muaz ile Üseyd b. Hudayr yanlarına gelip onlara:
- Ey Allah'ın düşmanları! Buradan defolup gidin! Allah size lanet etsin, dediler.
Amir:
- Ey Sa'd! Bu kimdir? diye yanındaki arkadaşını sordu. Sa'd da:
- Bu adam, orduları bozan Üseyd b. Hudayr'dır. dedi.
Bundan sonra Amir ile Erbed, atlarına binip oradan ayrıldılar. Medine'nin yakınında bulunan Rakam adlı yere vardıkları zaman, Erbed'e bir yıldırım çarptı ve kömür gibi oldu. Amir de Cerim'e vardığı zaman, Allah ona bir çıban musallat etti. Akşam olunca Beni Selül kabilesinden bir kadının evine konuk oldu. Sabaha kadar parmağını boğazına sokup çıbanı sıkıyor ve:
- Bir deve çıbanından, Beni Selül kabilesinden bir kadının evinde Ölüyorum, diye hasret çekiyordu.
Sonra atma binip yola çıktıysa da, atın sırtında can vedi. Bu olay üzerine yüce Allah, şu ayet-i kerimeleri inzal buyurdu:
"Allah, her dişinin rahminde taşıdığını, rahimlerin düşürdüğünü ve alıkoyduğunu bilir. Onun katında herşey bir ölçüye göredir. Görüleni de, görülmeyeni de bilen, yücelerin yücesi büyük Allah'a
göre, aranızdan sözü gizleyen ile açığa vuran ve geceye bürünerek
gizlenip gündüzün ortaya çıkan arasında fark yoktur.
Ardında ve önünde insanoğlunu takip edenler vardır. Allah'ın
eraril le onu (yani Rasûlullah'ı) gözetirler." (er-Ra'd, a-ıı.) Sonra ravi, Erbed'i ve ölümünü hatırlayıp şöyle dedi: "O yıldırımları gönderirde onlarla dilediğim çarpar." Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi Amir ile Erbed'in hadisesi, Sa'd b. Muaz'm da anlattığı gibi Mekke fethinden önce cereyan etmiştir.
Doğrusunu Allah bilir. [1]

Dimam B. Salebe'nin Kendi Kavmi Beni Sa'd B. Bekir Kabilesi Adına Elçi Olarak Gelişi

İbn İshak, Muhamed b. Velid b. Nüveyfi kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Beni Sa'd b, Bekir kabilesi, elçi olarak Dimam b. Salebe'yi Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdiler. O, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi ve mescidin kapısı önünde bineğini çöktürüp bağladı. Sonra mescide girdi. Rasûlullah (s.a.v.), ashabıyla birlikte oturuyordu. Dimam, kuvvetli, saçı çift örgülü bir adam idi. İlerledi ve ashabın içinde bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip durdu ve:
- Abdülmuttalib'in oğlu hanginizdir? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Abdülmuttalib'in oğlu benim, dedi.
- Mulıammed mi?
- Evet.
- Ey Abdülmuttalib'in oğlu! Ben sana soru soracağım ve seni sıkıştıracağım, kırılırsın.
- Hayır kırılmam. Aklına geleni sor.
- Senin ilâhın ve senden öncekilerin ilâhı ve senden sonra olacakların ilahı hakkı için Allah, seni bize elçi olarak mı gönderdi?
- Allah hakkı için evet.
- İlâhın ve senden öncekilerin ilâhı ve senden sonra olacakların ilâhı hakkı için, Allah mı sana yalnızca kendisine ibadet etmemizi ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmamamızı ve babalarımızın O'nunla birlikte ibadet ettikleri işte bu ortakları (putları) tutup atmamızı bize emretti?
- Allah hakkı için evet.
- Senin ilâhın ve senden öncekilerin ilâhı ve senden sonra olacakların ilâhı hakkı için, şu beş vakit namazı kılmamızı Allah mı sana emretti?
- Allah hakkı için evet.
Sonra İslâm'ın farzlarını birer birer saymaya başladı, zekat, oruç, hac ve İslâm'ın diğer ahkamını sordu. Her bir farzda ondan o yemini istiyordu. Nihayet konuşmasını bitirdiği zaman şöyle dedi:
- Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ibadet edilmeye layık hiçbir mabud yoktur ve şahadet ederim ki; Muhammed, Allah'ın Ra-sûlüdür ve yakında işte bu farzları eda edeceğim. Beni yasakladığın şeylerden de kaçınacağım, sonra ne artırırım, ne de eksiltirim.

Böyle dedikten sonra binek devesine doğru yönelip oradan uzaklaştı. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Çift örgülü adam, eğer doğru ise Cennet'e girdi, demektir." Binek devesinin yanına gitti, bağını çözdü, çıktı ve kavminin yanına geldi. Onlar da onun yanına toplandılar. Onun ilk söylediği şey, şu oldu:
- Lat ve Uzza ne kötü şeylerdir! Kavmi dedi ki:
- Sus ey Dimam! Alacalık hastalığından kork ve sakın. Cüzzam-dan sakın. Cinnet getirmekten sakın!
Dedi ki:
- Yazıklar olsun size! Yemin ederim ki, onlar ne zarar verirler, ne de fayda verirler. Şüphesiz Allah, bir rasûl göndermiştir. Ona bir kitap indirmiştir ki, sizi içinde bulunduğunuz şeylerden kurtarsın. Ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ibadet edilmeye layık hiçbir mabud yoktur, yalnızca O vardır. Ortağı yoktur. Muhammed de O'nun kulu ve elçisidir. O'nun katından size emrettiği şeyi ve nehyettiği şeyi getirdim."
Ravi dedi ki: Vallahi işte o günden itibaren Dimam'm mahallesinde Müslüman olmayan bir tek kadın ve erkek kalmadı. Hepsi Müslüman oldular.
Abdullah b. Abbas şöyle diyordu: Dimam b. Salebe'den daha faziletli hiçbir elçi işitmedik.
Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi Dimam, Mekke fethinden önce kavmine dönmüştür. Çünkü Uzza'yı fetih günlerinde Halid b Velid tahrip etmişti.
Vakidî, Ebu Bekr b. Abdullah b. Ebi Sabra kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Beni Sa'd b. Bekir kabilesi, hicri beşinci senenin receb ayında Dimam b. Salebe'yi elçi olarak Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdi Dimam, güçlü ve saçı iki Örgülü bir adamdı. Geldi, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanı başında durdu. Ona bazı sorular sordu Sorularında Rasûlullah'ı sıkıştırdı. Ona kendisini kimin elçi olarak gönderdiğini ve ne ile gönderdiğini, İslâm ahkamını sordu Rasûlullah da bütün bu soruları cevabladı. Bundan sonra Dimam, Müslüman olarak şirkden, şeriklerden sıyrılarak kavmine döndü, Rasûlullah'm kendisine emrettiği ve nehyettiği şeyleri kavmine bildirdi. O gün kavminden İslâm'a girmedik bir tek kadın ve erkek kalmadı. Hepsi Müslüman oldular, Mescid-ler inşa ettiler, ezanlar okudular."
İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim b. Kasım kanalı ile Enes b. Malikin şöyle dediğini rivayet eder:
"Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'a birşey sormaktan yasaklanmıştık. Çölden akıllı bir adamın gelip ona soru sorması ve bizim de aralarında geçen konuşmayı dinlememiz hoşumuza gidiyordu. Badiyeden bir adam geldi ve Rasûlullah'la konuştu. Aralarında şöyle bir konuşma
geçti:
- Ya Muhammed! Senin elçin bize geldi. Allah'ın, seni rasûl olarak göndermiş olduğunu iddia etti. Bu doğru mudur?
- Evet, doğru söylemiştir.
- Gökleri kim yarattı?
- Allah.
- Yerleri kim yarattı?
- Allah.
- Şu dağları kim yere dikti ve dağlardaki şeyleri kim var etti?
- Allah.
- Göklerle yeri yaratan ve şu dağlan yeryüzüne diken hakkı için Allah mı seni rasûl olarak gönderdi?
- Evet.
- Senin elçin bir gün ve bir gecede beş vakit namaz kılmakla yükümlü olduğumuzu iddia etti. Bu doğru mudur?
- Evet, doğru söylemiştir.
- Seni rasûl olarak gönderen hakkı için, bütün bunları Allah mı sana emretti?
- Evet.
- Göndermiş olduğun elçin, mallarımızın zekatım vermekle yükümlü olduğumuzu iddia etti, bu doğru mudur?
- Evet, doğru söylemiştir.
- Seni rasûl olarak gönderen hakkı için, bütün bunları Allah mı sana emretti?
- Evet.
- Göndermiş olduğun elçin, senenin bir ayında oruç tutmakla yükümlü olduğumuzu iddia etti, bu doğru mudur?
- Evet, doğru söylemiştir.
- Seni rasûl olarak gönderen hakkı için, bunu sana Allah mı emretti?
- Evet.
- Göndermiş olduğun elçin, yoluna güç yetirebilen kimselerin Beyt'i haccetmekle yükümlü olduklarını iddia etti, bu doğru mudur?
- Evet, doğru söylemiştir.
Bu konuşmadan sonra çıkıp gitti. Giderken de şöyle dedi:
- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, bundan ne fazlasını yaparım, ne de bunları eksiltirim.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), şöyle dedi:
- Eğer doğru söylediyse mutlaka Cennet'e girecektir."

İmam Ahmed b. Hanbel, Haccac kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Bir ara biz, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında, Mescid-i Nebevide oturmakta idik. Deve üzerine binmiş bir adam geldi, devesini mescidin önünde çöktürüp bağladı. Sonra:
- Muhammed hanginiz? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) da aramızda oturmuş, sırtını duvara dayamıştı.
Biz de:
- İşte şu beyaz elbiseli ve sırtını duvara dayamış adamdır, dedik. Adam dedi ki:
- Ey Abdülmuttalib'in oğlu! Rasûlullah (s.a.v.):
- Evet, sana cevab veriyorum, dedi.
- Ya Muhammed! Ben sana bazı sorular yönelteceğim ve sorularımla seni sıkıştıracağım. Ama bana darılma.
- Aklına geleni sor.
- Senin Rabbin, senden öncekilerin Rabbi hakkı için Allah mı seni bütün insanlara rasûl olarak gönderdi?
- Evet, Allah beni gönderdi.
- Allah hakkı için söyle bakalım, bir gün ve bir gecede beş vakit namaz kılmamızı Allah mı sana emretti?
- Evet, Allah emretti.
- Allah hakkı için söyle bakalım, senenin şu (ramazan) ayında oruç tutmamızı Allah mı sana emretti?
- Evet, Allah emretti.
- Allah hakkı için söyle bakalım, şu zekatı zenginlerimizden alıp fakirlerimize paylaştırmamızı Allah mı sana emretti?
- Evet, Allah emretti.
- Senin Allah katından getirmiş olduğun şeye iman ettim ve ben arkamda kalan kavmimin elçisiyim. Ben, Beni Sa'd b. Bekr kabilesinin kardeşi Dimam b. Salebe'yim."
Önceki sayfalarda Dimad el-Ezdî'nin hicretten Önce Mekke'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiğini, kendisinin ve kavminin İslâm'-a girdiklerini İbn Abbas'tan nakletmiştik. Bu konuyu detaylı olarak

mahallinde zikrettiğimiz için burada tekrarlamaya artık gerek kalmamıştır.
Hamd ve minnet Allah'adır. [2]

Zeyd El-Haylın Tay Kabilesinin Elçilik Heyetiyle Gelişi

Zeyd el-Hayl'm asıl adı Zeyd b. Mühelhel b. Zeyd b. Menheb Ebu Müknif et-Tâî'dir. Arapların en güzeli, en uzun boylusu idi. Beş atı olduğu için kendisine Zeyd el-Hayl adı verilmiştir.
Süheylî dedi ki: Zeyd'in her atının ayrı bir adı vardı. Ancak şu anda hatırlayamıyorum.
İbn İshak dedi ki: Tay kabilesi heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Onların arasında Zeyd el-Hayl da vardı. Bu onların efendisi idi. Rasûlullah'm yanma vardıklarında onunla konuştular. Rasûlullah (s.a.v.), onlara İslâmiyet'i teklif etti. Onlar da Müslüman oldular ve Müslümanlığı güzelce yaşadılar.
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Araplardan her kim bana faziletli olarak anlatılmış da bilahare onu gördüğümde onun anlatıldığından daha aşağı derecede olduğunu görmüşümdür. Ancak Zeyd el-Hayl bundan müstesnadır. Ondaki üstünlüklerin tamamı bana anlatılmamıştır.
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra ona Zeyd el-Hayr adını verdi. Ona Feyd denen bir tarlayı ve bir takım arazileri tahsis etti. Bu konuda onun için bir yazı yazıp verdi. O da Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanından çıkıp kavmine döndü. Dönerken Rasûlullah (s.a.v.):
- Keşke Zeyd, Medine sıtmasından kurtulsa, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) sıtmayı, hummadan başka bir isimle isimlendirmiş ve Ümmü Meldem'den de ayrı bir isimle isimlendirmiştir. Fakat ne isim verdiğini hatırlayamıyorum.
Zeyd, Necid beldesindeki Ferde isimli suya vardığı zaman orada sıtmaya yakalandı ve öldü. Ölürken şöyle dedi:
"Kavmim doğu taraflarına erkenden yolculuk eder ki, Necid'de Ferde'de bir evde mi terkedilirim.
Bilmiş ol ki, çok günler vardır ki, eğer hastalansam elbette beni birçok ziyaretçi kadınlar ziyaret ederler ki, onlardan seferin zayıflatmadıkları kimseler güçlük çekerler."
Zeyd öldüğü zaman karısı, Rasûlullah (s.a.v.)'m tahsis ettiği yer ve araziler için ona vermiş olduğu o yazılan ateşte yaktı.
Ben derim, ki: Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Said'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ebu Talib oğlu Ali (r.a.) Yemen'den, üzerinde toprak parçaları bulunan bir altın külçesini Rasûluilah (s.a.v.)'a gönderdi. Rasûluilah (s.a.v.) da onu Zeyd el-Hayl, Alkame b. Ulase, Akra' b. Habis ve Uyeyne b. Bedir arasında paylaştırdı. [3]

Adiyy B. Hatim Et-Taî'nin Kıssası

Buharî, sahihinde Tay kabilesinin elçilik heyeti ile Adiyy b. Hatim bahsini anlatırken Musa b. İsmail kanalı ile Adiyy b.

Hatim'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Bir heyette birlikle Ömer b. Hattab'a geldim. Ona:
- Ey emirü'l muininin! Beni tanıyor musun? diye sordum. O da şöyle cevab verdi:
- Evet, onlar inkar etikleri zaman sen Müslüman oldun. Onlar yüz çevirdikleri zaman, sen yöneldin. Onlar hıyanet ettikleri zaman sen vefa gösterdin. Onlar tanımazdan geldikleri zaman sen tamdın.
Bunun üzerine Adiyy şöyle dedi: Eh, madem öyle, artık hiçbir şey umurumda değildir."
İbn İshak dedi ki: Bana ulaşan bir habere göre Adiyy b. Hatim şöyle demiştir:
"Benim adımı duyduğu zaman Rasûluilah (s.a.v.)'a, Araplar arasında benim kadar iğrenç gelen bir kimse olmamıştı. Oysaki ben şerefli bir kimse idim. Hristiyandım. Kavmim arasında ganimetlerin dörtte birini alıyordum. Kendimce bir din üzere idim. Kavmim bana, bir hükümdarmışım gibi davranıyordu. Rasûluilah (s.a.v.)'m adını i-şittiğim zaman ondan hoşlanmadım. Develerimi otlatan bir Arap uşağıma dedim ki: Develerimden tavlı ve erkek olanları hazırla. Yanımda, yakınımda beklet. Muhammed'in ordu birliklerinin bu beldelere ayak bastığını duyduğun zaman bana haber ver.
O da böyle yaptı. Sonra bir sabah yanıma gelip şöyle dedi:
- Ey Adiy! Muhammed'in süvarileri seni sardığı zaman ne yapacaksan şimdi onu yap. Çünkü ben bir takım bayraklar gördüm ve onları sordum. Bana şu cevabı verdiler:
- Bunlar, Muhammed'in askerleridir.
Ben de dedim ki: Erkek develerimi yanıma getir.
O da onları yanıma getirdi. Ben hanımımı ve çocuklarımı onlara bindirdim. Sonra şöyle dedim: Şam'da Hristiyan olan dindaşlarıma kavuşurum. Böylece Cevşiye'nin yolunu tuttum. Hatim'in bir kızını kabilede bıraktım. Şam'a geldiğim zaman orada ikamet ettim.
Rasûluilah (s.a.v.)'m süvarileri benim ardıma düşerek ele geçirdikleri kadınlarla birlikte Hatim'in kızım da ele geçirdiler. Onu, Tay kabilesinden olan diğer kadın esirlerle birlikte Rasûluilah (s.a.v.)'m yanma getirdiler. Benim Şam'a kaçışım, Rasûluilah (s.a.v.)'a duyurulmuştu.
Hatim'in kızı (yani benim kız kardeşim), esirelerm alıkonduğu mescidin kapısı önündeki etrafi çevrili bir arsaya konulmuştu. Rasûluilah (s.a.v.), onun yanma vardı. O da kalkıp Rasûlullah'm yanma gitti. Akıllı, asil ve görüş sahibi bir kadındı. Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, babam öldü. Yol arkadaşım kayboldu. Bana lütfet ki, Allah da sana lütfetsin.
- Yol arkadaşın kimdi?
- Adiyy b. Hatim idi.
- Allah ve Rasûlünden kaçan mı?
Kız kardeşim diyor ki: Rasûluilah (s.a.v.) geçip gitti, beni yalnız bıraktı, ertesi gün yine yanıma uğradı, yine ona aynı şeyleri söyledim. O da dün bana söylediklerini söyledi. Nihayet ertesi gün yine bana uğradı. Ben ondan ümidimi kesmiştim. Onun arkasında bir adam kalkıp kendisiyle konuşmam için bana işaret etti. Ben de kalkıp yanma gittim ve şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, babam öldü. Yol arkadaşım kayboldu. Artık bana lütfet ki, Allah da sana lütfetsin.
Rasûluilah şöyle buyurdu:
- Senin dediğini yapmışımdır. Senin kavminden sana itimatlı bir kimse buluncaya kadar buradan çıkıp gitmekte acele etme ki, o kişi seni beldene götürsün. Sonra bana bildir.
Onunla konuşmam için bana işaret eden adamın kim olduğunu sordum. Ali b. Ebi Talib (r.a.) olduğunu söylediler. Yerimde kaldım, nihayet Beli veya Kudaa kabilesinden bir kervan geldi. Yalnız ben Şam'da bulunan kardeşimin yanma gitmek istiyordum. Rasûluilah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, kavmimden bir topluluk geldi. Benim onlara itimadım vardır.
Rasûluilah (s.a.v.) da beni giydirdi, bindirdi ve bana nafaka verdi. Ben de onlarla birlikte yola çıktım ve Şam'a geldim. Adiyy b. Hatim şöyle dedi:
- Vallahi ben ailemin içinde oturmaktaydım. Mahfe içindeki bir kadım gördüm ki, bize doğru geliyor. Bu Hatim'in kızıdır, dedim. Bir de baktım ki, gerçekten de o kadın benim yanımda durduğu zaman şöyle diyerek kınamaya başladı:
- Ey akrabalık bağlarını kesen zalim! Aileni ve çocuklarını bindirdin de babanın çocuğunu bıraktın!
Dedim ki:
- Ey kardeşim, iyilikten başka birşey söyleme. Vallahi dediğin şeyleri yaptım, söyleyecek bir mazeretim de yok.
Sonra kadın indi ve benim yanımda kaldı. O iyi görüşlü, hafızası sağlam, akıllı bir kadındı. Ona şöyle dedim:
- Bu adamın (Rasûhıllah'm) durumu hakkında ne dersin?
- Senin hemen ona gitmeni uygun görüyorum. Eğer adam bir peygamber ise, ona önce giden için fazilet vardır. Eğer bir hükümdar ise, elbette Yemen'in izzeti içinde zillete düşmeyeceksin. Sakın ha sakın.
- Vallahi işte bu iyi bir görüştür, dedim.
Yola çıktım ve Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldim. Onun yanma girdim. Mescidde idi. Ona selam verdim. O da şöyle dedi:
- Bu adam kimdir?

- Adiyy b. Hatim'dir, dedim.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), kalktı ve beni evine götürdü. Vallahi o beni evine götürmekte iken yaşlı ye zayıf bir kadın ona rastladı. O kadın, azıcık durmasını istedi. O da kadının bu isteği üzerine epey durup bekledi. Kadın da ona ihtiyaçlarını anlatıyordu, içimden: "Vallahi bu bir hükümdar değildir." dedim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), beni götürdü. Beni evine götürdüğü zaman içi lifle dolu deriden bir minderi vardı. Onu aldı, önüme attı ve şöyle dedi:
- Otur bakalım şunun üzerine.
- Hayır, onun üzerine sen otur.
- Hayır, sen oturacaksın.
Ben de onun üzerine oturdum. Rasûlullah (s.a.v.) ise yere oturdu. İçimden: "Vallahi bu hükümdarın durumu değildir." dedim, sonra o, bana şöyle dedi:
- Ey Adiyy b. Hatim, hadi konuş bakalım. İşi tafsilatlı olarak anlat. Sen (Hristiyanlıkla yıldızperestlik arasında bir din olan) Rekûsî dinine mensup değil misin?
- Evet, Rekûsîyim.
- Sen kavmin içinde ganimetlerin dörtte birini alan değil misin?
- Evet, alıyorum.
- İşte bu, senin dininde senin için helal değildir.
- Evet vallahi!
Bundan anladım ki, o, Allah katından gönderilen bir peygamberdir. Bilinmeyen şeyleri biliyor. Sonra şöyle dedi:
- Ey Adiyy! Belki de Müslümanların ihtiyaç içinde bulunmaları seni bu dine girmekten menediyor. Vallahi umulur ki, yakında mal onların içinde çoğalır, dolup taşar. Hatta onu alacak kimse bulunmaz, olur. Belki de Müslümanların düşmanlarının çokluğu ve kendi sayılarının azlığını görmen seni İslâm'a girmekten alıkoyuyor. Vallahi umulur ki, bir kadın Kadisiye'de devesine binip yola çıkar ve korkusuzca gelip şu Beyt'i ziyaret eder. Belki de seni ancak bu dine girmekten mülkü, saltanatı, idareyi Müslümanlardan başkasının elinde görmüş olman menediyor. Allah'a yemin ederim ki, Babil topraklarından beyaz sarayların fethedilmiş olduğunu işiteceğini ümid ediyorum."
Ben de bunun üzerine Müslüman oldum.
Rasûlullah'm söylediği şeylerin ikisi gerçekleşti. Üçüncüsü kaldı. Vallahi elbette o da gerçekleşecektir. Babil topraklarından beyaz köşklerin fethedilmiş olduklarını gördüm. Kadının da Kadisiye'de devesine binip yola çıktığını ve Beyt'i haccetmeye gelinceye kadar korkmadığını gördüm. Allah'a yemin ederim ki; elbette üçüncüsü de olacaktır. Mal çoğalacak ve onu alacak kimse bulunmayacaktır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Adiyy b. Hatim'den bahseden Abbad b. Hubeyş'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m süvarileri geldiler. Ben o sırada Akrep denen yerde idim. Benim halamı ve bizden birçok kimseleri esir alıp götürdüler. Hz. Peygamber, onları yanında sıraya dizdikleri zaman halam, peygambere şöyle dedi:
- Bana bakan, benden uzak düştü. Çoluk çocuktan ayrılmış oldum. Oysaki ben, takattan düşmüş ihtiyar bir kadınım. Kendime hizmet edemiyorum. Allah sana nasıl lütfetti ise, sen de bana acı ve lütfet, iyilikte bulun.
Hz. Peygamber :
- Sana bakan adam kimdi? diye sordu. Halam da:
- Bana, Adiyy b. Hatim bakıyordu, dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber:
- Ha o, Allah ve Rasûlünden kaçan adam mı? diye sordu. Halam:
- Bana iyilik et, dedi.
Hz. Peygamber, oradan ayrılırken yanında bir adam vardı. Zannedersem o adam Ali idi. Hz. Ali, halama: "Peygamberden bir binek iste." demiş. Halam da Allah elçisinden binek isteyince peygamber ona binek verilmesini emretti. Halam geldiği zaman bana:
- Sen öyle birşey yaptın ki, baban yapmamıştır. Şu adama isteyerek veya istemeyerek git. Kim yanma gitmişse ondan hayır ve fayda görmüştür. Falan kimse gitti. Ondan fayda gördü. Falanca adam gitti. Ondan fayda gördü, dedi.
Bunun üzerine ben de kalkıp yola çıktım. Yanma vardığımda yanında bir kadınla birkaç çocuk gördüm. Kadın ile çocuklar onun yanı başında oturmuşlardı. O zaman onun Kisra ve Kayser gibi bir hükümdar olmadığını anladım. Bana dedi ki:
- Ey Adiyy b. Hatim! Neden kaçtın? Allah'tan başka tanrı yoktur, dememek için mi kaçtın? Allah'tan başka tanrı var mıdır ki? Allah herşeyden büyüktür, denilmesin diye mi kaçtın? Allah'tan büyük bir şey var mıdır ki?
Bunun üzerine ben şahadet kelimesini getirip Müslüman oldum Hz. Peygamber'in yüzünün sevinçten parladığım gördüm ve o:
- Gazaba uğrayanlar Yahudilerdir. Sapıtanlar da Hristiyanlardır, dedi.
Sonra halk ona sormaya başladı. O da Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
«Ey insanlar! Ne verirseniz hayırdır. Kişi ister bir ölçek, ister yarım ölçek, ister bir avuç, ister yarım avuç versin. Hangi biriniz Allah'a kavuştuğunda Allah ona: "Ben, sana kulak, göz vermedim mi? Ben, seni mal ve çocuk sahibi yapmadım mı? Ser bugün için ne hazırladın?" der. O da önüne bakar, arkasına bakar, sağına bakar, soluna bakar ve hazırladığı hiçbir şeyi göremez. Ve neticede ateşe karşı ancak yüzünü siper yapar. Öyleyse, bir hurmanın yarısıyla da olsa kendinizi ateşten

koruyunuz. Eğer onu da bulamazsanız bari yumuşak bir sözle yapınız. Ben sizin için fakirlikten korkmam. Cenâb-ı Allah, size yardım edecek veyahut size birçok yerleri fethettirecekdir. Öyle olacak ki, yalnız bir kadın, Hire ile Medine arasında yalnız başına yolculuk yapabilecektir.»

Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile Adiyy b. Hatim'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'m ortaya çıkıp her gün biraz daha kuvvetlendiğini öğrendiğim zaman, canım çok sıkıldı ve buna dayanamadım. Bu sebeple Rumların diyarına gitmek üzere memleketimden çıktım. Oraya -bir rivayete göre de- Kayserin yanma gittim. Fakat orada canım daha da çok sıkıldı ve şu adamın yanma niçin gitmiyorum? Eğer yalancı ise, yalancılığının bana bir zararı olmaz ve eğer doğru ise ben bunu bileceğim, dedim ve geri döndüm. Geldiğim zaman halk:

- Adiyy b. Hatim geldi, Adiyy b. Hatim geldi, diye bağrıştı. Hz. Peygamber'in yanma geldiğimde bana üç defa:

- Müslüman ol ki, selamete eresin, dedi. Ben de:

- Benim dinim vardır, dedim. O:

- Ben senin dinini senden daha iyi bilirim, dedi. Ben:

- Benim dinimi benden daha iyi mi bilirsin? dedim. O:

- Evet, senden daha iyi bilirim. Sen Rekûsiye dinine mensubsun.

Rekûsiye, Hristiyanhk ile yıldızperestlik arasında bir dindir. Kavminin ele geçirdikleri ganimetlerin dörtte birini yersin, dedi. Ben:

- Evet doğrudur, dedim. O:

- Bu senin dininde sana helal değildir, dedi ve bundan fazla bir şey söylemedi.

Ben ses çıkarmadım. Sonra bana:

- İslâm dinine niçin girmek istemediğini de biliyorum. Bu adama sadece züğürt ve Arapların hor gördüğü kimseler tabi olmuştur, diyorsun. Sen Hire şehrini biliyor musun? diye sordu.

Ben:

- Bilmiyorum, fakat adını duydum, dedim. O:

- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Allah bu işi başa götürecek ve öyle olacak ki, kadın, tek başına Hire şehrinden çıkıp Mekke'ye kadar gelecek, hiç kimsenin kendisini korumasına ihtiyaç duymadan Ka'be'yi tavaf edecek ve Hürmüz oğlu Kisra'mn hazineleri de fethedilecektir, dedi.

Ben:

- Hürmüz oğlu Kisra'mn mı? diye sordum. O:

- Evet, Hürmüz oğlu Kisra'mn, hem mal o kadar çoğalacak ki, kimse onu kabul etmeyecek, dedi.

Rivayete göre Adiyy b. Hatim şöyle demiştir:

- işte görüyorsunuz, bugün bir kadın, gerçekten tek başına Hire'-den ta Mekke'ye kadar gider ve kimsenin onu korumasına da ihtiyaç duymadan Beytullah'ı tavaf eder. Kisra'nm hazinelerini fethedenler arasında ben kendim de bulundum. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, üçüncüsü de olacaktır. Zira Peygamber Efendimiz onu da söyledi."

Hafız Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Âmr el-Edib kanalı ile Adiyy b. Hatim'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir ara bizler Peygamber (s.a.v.)'in yanında iken adamın biri o-nun yanma geldi ve yoksulluktan şikayette bulundu. Bir başkası geldi, o da yolkesicilikten şikayet etti. Peygamber (s.a.v.), bana sordu:

- Ey Adiyy b. Hatim; Hire'yi gördün mü sen?

- Orayı görmedim. Ancak adını duymuşluğum vardır.

- Eğer ömrün yeterse bir kadının yalnız başına Hire'den yola çıkıp Mekke'ye geldiğini ve Ka'be'yi tavaf ettiğini göreceksin. O kadın yalnız başına iken Aziz ve Celil olan Allah'tan başka hiç kimseden korkmayacaktır.

Ben kendi kendime o zaman şöyle demiştim:

- Nerede beldeleri ateşe veren Tay kabilesinin kötü adamları? Rasûlullah (s.a.v.), sözüne devamla bana şöyle demişti:

- Eğer ömrün uzarsa Hürmüz oğlu Kisra'nın hazineleri de fethedilecektir.

- Hürmüz oğlu Kisra'nın mı? diye sordum. O da:

- Evet Hürmüz oğlu Kisra'nın, diye cevap verdi. Ve sözünü şöyle sürdürdü:

- Eğer ömrün uzarsa, adamın avuç dolusu altın veya gümüş çıkardığını, o altın veya gümüşü kabul edecek birini aradığını, fakat o altın ve gümüşü hiç kimsenin kabul etmediğini göreceksin. Huzuru ilâhiye vardığınızda sizden biri Allah'ın karşısında duracak, aralarında her hangi bir tercüman bulunmayacak, o insan sağına bakacak, Cehennem'den başka birşey görmeyecek; soluna bakacak, Cehennem'den başka birşey görmeyecektir. Onun için, bir hurmanın yansı ile de olsa ateşten korunun. Yarım hurma bulamazsanız bile hoş bir söz söyleyin.

Adiyy b. Hatim dedi ki: Bir kadının Küfe'den yola çıktığını, gelip Ka'be'yi tavaf ettiğini ve yolda yalnız iken Aziz ve Celil olan Allah'tan başka hiç kimseden korkmadığını gördüm. Hürmüz oğlu Kisra'nın hazinelerini fethedenler arasında ben kendim de bulundum. Eğer ömrünüz uzarsa Ebu'l-Kasım (s.a.v.)'ın söylediği şeylerin gerçekleştiğini göreceksiniz."

Bu kıssayı Adiyy b. Hatim'den rivayet edenlerden biri de Amir b. Şurahbil eş-Şabî'dir ki, o kişi, rivayetinde aynı şeyleri söylemiş ve şu hususu ilave etmiştir:

"Yalnız başına yola çıkan kadın, sadece Allah'tan korkacak ve kurdun kendi koyunlarına saldırmasından korkacaktır. Başka

hiçbir şeyden korkmayacaktır."
Sahih-i Buhari'de Şube'nin hadisinde belirtildiği gibi Adiyy b. Hatim'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur: "Yarım hurma parçasıyla da olsa ateşten korunun."
Müslim'in lafzı ise şöyledir: "Sizden bir kimse, ateşten korunmaya yarım hurma parçasıyla da olsa güç yetirebiliyorsa bunu yapsın."
Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hanz kanalı ile Ali b. Ebi Ta-lib'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Fesübhanallah... İnsanların çoğu hayır yapma hususunda ne kadar da geri duruyorlar? Hayret ediyorum o adama ki, Müslüman kardeşi bir ihtiyaç için ona geliyor; o, kendini hayır yapmaya ehil görmüyor. Sevab ümid etmese ve azaptan korkmasa bile onun ahlaki üstünlükleri elde etmeye koşması gerekir. Ahlaki üstünlükler yoluna koşmak ise, insanın başarı yolunda olduğunu gösterir."
Bunun üzerine adamın biri kalkıp Hz. Ali'nin yanına gitti ve ona şöyle dedi:
- Ey müminlerin emiri! Anam babam sana feda olsun. Sen bu sözü Rasûlullah (s.a.v.)'dan mı işittin?
- Evet, bundan daha hayırlısı yoktur.
Tay kabilesine mensub esir kadınlar getirildiklerinde bir cariye durdu. Baktım ki, onun renginde siyahlık var. Burnu küçük ama burun kemeri düzgündü. Endamı hoş, kafasının yapısı güzel, topuk kemikleri etten ötürü görülemez hale gelmiş, bacakları da dolgun idi. Burnu yağlı, bacakları birbirine sarılmış gibi idi. Böğürleri kıvrak ve kavisli, kaburga kemikleri ile böğrünün arası etsiz, sırtı dümdüz idi. Onu görünce hoşuma gitti. Beğendim ve: "Ben Rasûlullah (s.a.v.)'dan bunu ganimet payı olarak bana vermesini isteyeceğim." dedim.
Kadın konuştuğu zaman o kadar fesahatli konuşuyordu ki, fesahati, güzelliğini bana unutturdu. Kadın şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Uygun görürsen bizi serbest bırak. Arap kabilelerini bize karşı sevindirme. Çünkü ben kavmimin efendisinin kızıyım. Benim babam; ırz korur, esiri salıverir, aç kimseyi doyurur, çıplağı giydirir, misafiri ağırlar, yemek yedirir, selamı yaygınlaştırır, herhangi birşey isteyen bir kimseyi geri çevirmezdi. Ben, Hatim Tay-yi'nin kızıyım.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey cariye, bu saydığın vasıflar gerçek mu minlerin vasıflarıdır. Eğer baban Müslüman olsaydı, onun için Allah'tan merhamet dilerdik, dedi.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), esirleri muhafaza ile görevli kimselere şöyle dedi:
- Bunu serbest bırakın. Çünkü bunun babası ahlaki üstünlükleri severdi. Allah da ahlaki üstünlükleri sever.
Ebu Bürde b. Niyar kalktı ve şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, sen ahlaki üstünlükleri seviyor musun?
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bir kimse Cennet'e, ancak güzel ahlak sayesinde girer."
Bu, metni güzel, senedi garib bir hadistir.
Cahiliye döneminde yaşamış önde gelen meşhur şahısların tercü-me-i hallerini anlatırken Hatim Tayyi'nin de hayat hikayesini ve o-nun insanlara iyilik ve ihsanda bulunuşunu, güzel ahlaka sahip oluşunu anlatmıştık. Ancak bütün bu iyi vasıfları ona fayda vermeyecektir. Çünkü imanı yoktu. O, hayatı boyunca bir gün dahi: "Ey Rabbim, kıyamet gününde günahımı bağışla." demiş değildi.
Vakidî'nin ifadesine göre Rasûlullah (s.a.v.), hicri dokuzuncu senenin rebiyülahır ayında Hz. Ali'yi Tay kabilesinin yaşadığı şehre göndermiş idi. Hz. Ali de Medine'ye dönüşünde beraberinde o kabileden bazı kadınları esir alıp getirmişti ki, aralarında Adiyy b. Ha-tim'in kız kardeşi de vardı. Putlar evindeki iki kılıcı da beraberinde getirmişti. Bunlardan birine Resûb, diğerine de Mihzem deniyordu. Haris b. Şimr, o iki kılıcı putlar evine vakfetmişti. [4]

Devs Kabilesi Ve Tufeyl B. Amr Kıssası

Ebu Nuaym, Süfyan vasıtasıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Tufeyl b. Amr, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle dedi:
- Devs kabilesi helak oldu, asi oldu ve imana yaklaşmadı. Onlara beddua et.
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Allahım, Devslilere hidayet ver ve onları yola getir."
Buharî, Muhamed b. Ala vasıtasıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelirken yolda şöyle demiştim:
"Bu ne uzun ve zahmetli bir gece? Sanki küfür diyarından kurtulmuştur,"
Yolda iken bir kölem kaçmıştı. Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelip bey'at ettiğimde baktım ki, kölem de onun yanındadır. Peygamber (s.a.v.) bana:
- Ey Ebu Hüreyre! Bu senin kölendir, dedi. Ben de:
- Bu, Aziz ve Celil olan Allah rızası için artık hürdür, dedim ve köleyi azad ettim.»
Buharî'nin, Tufeyl b. Amr'm Hz. Peygamber'in yanma gelişine dair anlattığı bu hadise, hicret öncesinde olmuştu. Onun hicretten

sonra gelişi varsayılsa bile bu, mutlaka Mekke fethinden Önce olmuştur; Çünkü Devs kabilesi, Ebu Hüreyre ile birlikte Rasûlullah'm yanına gelmişlerdi. Ebu Hüreyre'nin gelişi de, Rasûlullah (s.a.v.)'m Hayber'i kuşatması anına rastlamıştır. Sonra Ebu Hüreyre, Hayber fethinden sonra yola koyulup Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelmiş, Rasûlullah onlara ganimetten pay vermişti. Bütün bunları ilgili kısımda uzun uzadıya anlattık. [5]

Eşarîler İle Yemen Halkının Gelişi

Buharî, daha sonra Şube kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Size Yemen halkı gelmiştir. Onların kalbleri yumuşak, gönülleri
yufkadır. İmanın menşei Yemen'dir. Hikmetin menşei Yemen'dir. Övünç ve kibir, deve sahiplerindedir. Ağırbaşlılık ve sekinet ise, koyun sahiplerindedir."
Sonra Buharî, İsmail kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"İmanın menşei Yemen'dir. Fitne de oradadır. Şeytanın boynuzları da oradan çıkacaktır."
Buharî, Şube kanalı ile Ebu Mesud'tan rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"İman oradadır. (Böyle derken eli ile Yemen'i gösterdi.) Kabalık ve katı kalblilik, deve kuyruklarının diplerinde (yani develeri güttükleri esnada) şiddetli bir sese sahip olan kimselerin yanındadır. (Bunlar din işleriyle ilgilenmeyip deve güderek katı kalbli olan kimselerdir ki şeytanın boynuzları oradan çıkar.) Bilesiniz ki onlar, Rebia ve Mudar kabileleridir."
Buharî, Süfyan-ı Sevrî kanalı ile İmran b. Husayn'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Beni Temim kabilesi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldiklerinde Rasûlullah (s.a.v.) onlara şöyle dedi:
- Size müjdeler olsun ey Temim oğuları! Onlar da dediler ki:
- Bizi müjdeledin. Bari bize birşeyler de ver.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzünün rengi değişti. Yemenlilerden bazı kimseler geldiler, bu defa Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:
- Müjdeyi kabul edin. Çünkü Temim oğulları müjdeyi kabul etmediler. Onlar da:
- Kabul ettik ya Rasûlallah, dediler."
Bütün bunlar, Yemenlilerin heyetinin faziletli kimselerden oluştuğuna ve üstün vasıflı bir heyet olduğuna delâlet etmektedir. Ancak bu ifadelerde, onların ne zaman geldiklerine değinilmemiştir. Bu ifadelere göre Temim oğulları heyetinin gelişi, her ne kadar daha sonra olmuş ise de Eşârilerin (Yemenlilerin) heyetinden hemen sonra gelmiş olmasını zorunlu kılmamaktadır. Aksine Eşarîlerin heyeti daha önce gelmiştir. Onlar Ebu Musa el-Eşarî ve Ebu Talib oğlu Cafer ile beraberinde gelen diğer Habeşli Muhacirler refakatinde gelmişlerdi. Bütün bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m Hayber fethi esnasında olmuş hadiselerdir. Nitekim bunu mahallinde detaylı olarak anlattık. Bunlar gelirken Peygamber (s.a.v.) şöyle demişti:
"Vallahi bilemiyorum. Bu iki şeyden hangisine sevineyim: Cafer'in gelişine mi, yoksa Hayber'in fethine mi sevineyim?"
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah doğruyu en iyi bilir. [6]

Umman Ve Bahreyn Hadisesi

Kuteybe b. Said, Süfyan kanalı ile Cabir b. Abdillah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:.
"(Ey Cabir), eğer Bahreyn malı gelirse sana şu kadar, şu kadar ve şu kadar veririm." Şu kadar sözünü Rasûlullah üç kez tekrarlamıştı. Ancak Rasûlullah'm vefatına kadar Bahreyn'den mal gelmemişti.
Hz. Ebu Bekir'in hilafeti zamanında bu mallar geldiğinde Hz. Ebu Bekir tellala emir verdi. O da şöyle bir duyuruda bulundu:
- Her kimin Peygamber (s.a.v.)'de alacağı varsa veya Peygamber (s.a.v.) ona bir vaadde bulunmuşsa yanıma gelsin.
Cabir dedi ki: Ben Ebu Bekir'(r.a.)'in yanma geldim. Rasûlullah (s.a.v.)'ın bana: "Eğer Bahreyn malı gelirse sana şu kadar, şu kadar ve şu kadar veririm." dediğini kendisine bildirdim. Ama o, benden yüz çevirdi. Bilahare yine Ebu Bekir'le karşılaştığımda kendisinden mal istedim, ama bana vermedi. Tekrar gittim, yine vermedi. Üçüncü kez gittiğimde yine vermedi. Ona şöyle dedim:
"Sana gelmiştim, bana vermedin. Sonra yine geldim, yine vermedin. Ya şimdi verirsin ya da cimrilik edersin bana karşı." Ebu Bekir bana şöyle sordu:
- Bana karşı cimrilik edersin mi dedin? Cimrilikten daha ağır bir hastalık var mıdır? (Ebu Bekir bu sözünü üç kez tekrarladı.) Ben sana mal vermediğim her defasında mutlaka sana vermek istiyordum."
Buharî, daha sonra Amr vasıtasiyle Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Yanma gittiğimde Ebu Bekir bana şöyle dedi:
- Şunları say bakalım.
Ben de saydım. 500 dirhem olduğunu gördüm. O da bana:
- Şunun iki mislini al bakalım, dedi."
Buharî, Ali b. el-Medinî kanalıyla Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Bekir avucuyla dirhemleri önüme döktü ve saymamı söyledi. Saydığımda 500 dirhem olduğunu gördüm. İki kat daha ekledi."

Böyle olunca Ebu Bekir ona toplam olarak 1.500 dirhem vermiş oluyor. [7]

Ferve B. Müseykel-Muradî'nin Rasûlullah (S.A.V.)'A Gelişi

İbn İshak dedi ki: Ferve b. Müseyk el-Muradî, Kinde meliklerinden ayrılıp uzaklaşarak Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi Onun kavmi olan Murad kabilesi ile Hemdanlılar arasında İslâm'dan az önce bir hadise meydana gelmişti. O hadisede Hemdanlılar onun kabilesini vurmuş, âdeta bellerini kırmışlardı. O savaşa Redm savaşı deniyordu. Onlara karşı Hemdanlılara komutanlık eden kişi Ecdu' b. Malik idi. İbn Hişam'ın ifadesine göre Hemdanlılann komutanı Malik b. Harım el-Hamdanî idi.
İbn İshak dedi ki: İşte o savaşta Ferve b. Müseyk şu şiiri söylemiştir:
"O kadınlar çukur gözlü oldukları, yularları tutmakta bir biriyle çekiştikleri, kasteder oldukları halde lügâta (Lufata?) vardılar.
Eğer galip gelirsek, zaten önceden galipler durumunda idik.
Eğer mağlup olursak, defalarca mağlup olanlar değiliz.
Bizim âdetimiz korkaklık olmadı. Fakat bizim amaçlarımız başkalarına lütufta bulunmaktır.
Zaman işte böyledir. Onun devleti kâh lehimize kâh aleyhimize-dir.
Onun musibetleri ve olayları zaman zaman tekrarlanır.
Taze elbiseler senelerce giyilse de kendisiyle sevindiğimiz ve razı olduğumuz şeyler arasında olur.
Zamanın devirleri onu ters çevirdiği zaman Önce geçen insanlar, savaşçı olarak hallerini iyi bulursun.
Onlardan zamanın hadiseleriyle kimin hali iyi görülmezse, zamanın hadiselerini kendisi için çok hain olarak bulur.
Eğer hükümdarlar ebedi kalsalardı, biz de ebedi kalırdık.
İşte bu, kavmimin şerefli kişilerini tıpkı ilk asırlarda geçen kimseleri yok ettiği gibi yok etti."
- İbn İshak dedi ki: Ferve b. Müseyk, Kinde hükümdarlarından ayrılarak Rasûlullah (s.a.v.)'a gelmeye yöneldiğinde şöyle dedi:
"Kinde hükümdarlarının yüz çevirdiklerini gördüğüm zaman tıpkı uyluktaki damarı kendisine hainlik yaptığı bir ayak gibi.
Muhammed'e muvafakat etmek üzere güzelliklerini ve servetinin güzelliğini umarak bineğimi yaklaştırdım."
İbn İshak dedi ki: O, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma vardığında Rasûlullah ona şöyle dedi:
- Ey Ferve! Redm gününde kavmine isabet eden şey sana kötü mü geldi?
- Ya Rasûlallah! Redm gününde benim kavmime isabet eden şeyin bir benzeri, herhangi bir kimsenin kavmine isabet eder de bu ona kötü gelmez mi?
- Fakat bu, senin kavmine İslâmiyet'e girmeleri hususunda fayda verdi.
Sonra Peygamber (s.a.v.) onu, Murad, Zübeyd ve Mezhic kabilelerine vali tayin etti. Onunla birlikte Halid b. Said b. As'ı zeka toplama memuru olarak gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatına kadar memleketinde onun yanında kaldı. [8]

Amr B. Madi Kerib'in Beni Zebîd Kabilesinden Bir Grupla Gelişi

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ın emri kendilerine ulaştığı zaman Amr b. Ma'di Kerib, Kays b. Mekşuh el-Muradî'y şöyle demişti: Ey Kays! Sen kavminin efendisisin. Kendisine peygamber demlen Kureyşli Muhammed adındaki bir adamın Hicaz'da ortaya çıktığı bize anlatılmıştır. Bizi ona götür de onun durumunu öğrenelim. Eğer dediği gibi peygamber ise o sana gizli kalmaz. Onunla karşılaştığımız zaman ona tabi oluruz. Eğer durumu başka ise onu tanımış oluruz.
Kays, bunu yapmaya yanaşmadı ve Amr'm görüşünü hiçe saydı. Onu akılsızlıkla itham etti. Bunun üzerine Amr b. Ma'di Kerib atma bindi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldi. Müslüman oldu.
Bu haber, Kays b. Mekşuh'a ulaştığında o, Amr'ı tehdit etti ve ona karşı şiddetli bir öfkeye tutuldu. "Bana muhalefet etti ve benim görüşüme uymadı." diyerek onu kınadı. Bunun üzerine Amr b. Ma'di Kerib bu hususta şöyle dedi:
"Zi-San'a gününde sana, doğruluğu aşikar olan bir emirle emrettim.
Allah'tan sakınmayı ve iyilik etmeyi sana emrettim. Sen ise tehdit ediyorsun.
Akıldan çıktın. Eşekçik gibi bağlandığı kazık onu aldattı.
Benden bir ata bindi. Üzerinde onun aslanı vardı.
Sert yerin suyunu koruyan derin su kuyusu gibi üzerimde derin bol zırhı olmasıdır.
Süngü demiri girmiş, kırıkları uçmuş olarak geri dönen süngü,
Eğer bana rastlasaydm, elbette üstünde tüyleri yükselen bir ars-lanla karşılaşmış olacaktın.
İki omuzu arası yüksek, ayak parmakları kaim bir arslana rastlarsın.
Eğer yiğitlikte emsal ise emsalle iftihar eder, onu doğrultur ve yere yıkmak için onun pazusunun altına girer.
Onu yakalar, onu kaldırır, onu indirir ve onu öldürür.
Onun beynine isabet eder, onu kırar, onu yer ve onu yutar.
Onun dişleri ve eli, yakaladığı şeyde ipleri çok zalimanedir."

îbn İshak dedi ki: Amr b. Ma'di Kerib, Beni Zebid'ten olan kavmi içinde kaldı. Onların üzerinde Ferve b. Müseyk vardı Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Amr b. Ma'di Kerib, irtidad eden diğer kimselerle birlikte irtidad etti ve Ferve b. Müseyk'i yererek şöyle dedi:
"Ferve'nin mülkünü mülkün en kötüsü bulduk.
Bir eşek gibi ki, onun burnunun delikleri döl yatağını koklar.
Sen Ebu Umeyr'i gördüğün zaman, çocuk doğarken beraberinde, dışarı çıkan kırmızı ve yeşil çizgiler ve damarlar bulunan suyu yeşil olan pis bir deri görmüş olursun."
Ben derim ki: Amr b. Ma'di Kerib daha sonra İslâm'a döndü ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Ebu Bekir ş-Sıddık ve Ömerü'l Faruk devirlerinde birçok fütuhata katıldı. Mezkur yiğitlerden ve meşhur bahadırlardan, şiiri güzel şairlerden idi. Nihavend fethine katıldıktan yirmi bir sene sonra vefat etti. Kadisiye muharebesine katılıp o gün Öldürüldüğünü söyleyenler de olmuştur.
Ebu Ömer b. Abdi'1-Berr dedi ki: Amr b. Ma'di Kerib'in Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelişi, hicri dokuzuncu senede olmuştur İbn İshak ile Vakidî'nin anlattıklarına göre hicri onuncu senede gelmişti.
Ben derim ki: Şafiî'nin buna delalet eden sözleri vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Yunus, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Amr b. Ma'di Ke-rib'in Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelmediğini söyleyenler de olmuştur. Hatta o, bu hususta şöyle bir şiir söylemiştir:
"Her ne kadar onu gözümle görmemişsem de peygambere yaki-nen inanmışımdır.
Âlemlerin efendisidir, Önde gelenidir. Yerler zahir olduğu zaman Allah'a en yakın olan kimsedir.
Allah katından vahiy getirdi. İlâhi vahyin manaları hususunda emin idi.
Hikmetten sonra hikmet ve ziya getirdi.
Onun getirdiği nur sayesinde körlükten kurtulup doğru yola erdik, hidayet bulduk.
Onun kanununa bağlanıp hidayet kervanına bindiğimizde ister istemez doğru yola koyulduk.
Gerçek ilâha ibadet edip kul olduk.
Daha önce cehaletten dolayı putlara tapardık.
Onun sayesinde kalblerimiz birbirine ısındı. Daha önce düşman iken,
Onunla birlikte kardeşlere dönüştük.
Bizden ona selam olsun, selam olsun. Bulunduğumuz beldelerden ona selamlar gitsin. Her ne kadar peygamberi görmediysek de onun yoluna tabi olup iman ettik." [9]

Kinde Heyetiyle Birlikte Eş'as B. Kays'ın Gelişi

İbn İshak dedi ki: "Eş1 as b. Kays, Kinde ziyaretçileriyle beraber Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Zührî'nin bana anlattığına göre o seksen Kinde süvarisi ile birlikte gelmiş idi. Mescid-i Nebevî'nin yanma gedi-ler. Saçlarını iki omuzlarına doğru taramışlar ve sürmelenmişlerdi. Üzerlerinde ipekten pervazlanmış Yemen kumaşından pardesüleri vardı. Yanına girdikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi;
- Siz Müslüman olmadınız mı? . - Evet olduk,
- Boyunlarınızda bulunan bu ipek nedir?
Rasûlullah, onlara bu soruyu sorunca elbiselerinden o ipekleri alıp attılar.
Sonra Eş1 as b. Kays, ona şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, biz Âkilü'l-Murar oğullarıyız. Sen de Akilü'1-Mu-rar'ın oğlusun.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), gülümseyip şöyle dedi:
- Abbas b, Abdülmuttalib'i ve Rebia b. Haris'i kastediyorlar. Abbas ve Rebia tacir idiler. Arapların bazılarıyla arkadaş oldukları zaman kimden oldukları sorulunca derlerdi ki:
- Biz Aküü'l-Murar oğullarıyız.
Böyle demekle aralarında kuvvet bulmak, güçlenmek ve şereflenmek istiyorlardı. Çünkü Akilu 1-Murar'ın sülalesi olan Kinde kabilesi melikler idiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:
- Hayır, bilakis biz, Beni Nadir b. Kinane'yiz. Anamızı facirelikle itham etmeyiz, babamızın nesebini de reddetmeyiz.
Bunun üzerine Eş1 as b. Kays şöyle dedi:
- Ey Kinde topluluğu! Allaha yemin ederim ki, bu sözü söyleyen bir adamı işittiğim zaman mutlaka ona seksen değnek vururum."
İmam Ahmed b. Hanbel, Behz ve Affan kanalı ile Eş'as b. Kays'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Kinde kabilesinin heyetiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldim. Beni kendileri arasında en üstün bir kimse olarak görmüyorlardı. Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Ben amcan oğluyum. Siz bizdensiniz. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Hayır, biz Beni Nadir b; Kinane'yiz. Anamızı facirelikle itham etmeyiz. Babamızın nesebini de reddetmeyiz. Eş'as dedi ki:
- Vallahi Nadr b, Kinane soyundan bir kimsenin, Kureyşlilerin nesebini reddettiğini duyduğum zaman mutlaka ona had

değneğini vururum!"
İmam Ahmed b. Hanbel, Şureyh b. Numan kanalı ile Eş'as b. Kays'm.şöyle dediğini rivayet eder:
"Kinde heyetiyle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a geldim. Bana şöyle
sordu:
- Senin oğlun var mıdır?
- Sana gelirken bir oğlum oldu. Onu îbnetü Cemed isimli zevcem doğurdu. Ama onun yerine kavmimin doymasını daha çok isterdim.
- Böyle deme. Çünkü çocuklar öldüğü zaman onlarda sizin için göz aydınlığı ve ecir vardır. Sonra eğer böyle dersen onlar korkaklık ve hüzün sebebi olurlar." [10]

A'şa B. Mazinin Peygamber (S.A.V.)'E Gelişi

İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Abbas b. Abdülazim el-Anberî kanalı ile Nadle b. Tarifin şöyle dediğini rivayet eder:
"Muaze adlı bir kadınla evli olan ve kendisine A'şa denen Abdullah el-Aver isimli bir adam, ailesine Hecer beldesinden azık temin etmek maksadıyla receb ayında yola çıktı. Yola çıkmasından sonra karısı ona karşı serkeşlik edip evden kaçtı. Mutarrif b. Nehşel b. Ka'b b. Kumaysaa b. Dulf b. Ehdam b. Abdillah b. Hirmaz adındaki bir adama sığındı. Mutarrif b. Nehşel'
sığındığını söylediler. O da Mutarrif -in yanma giderek şöyle dedi:
- Ey amcaoğlu, karım senin yanında mıdır? Eğer senin yanında ise onu bana geri ver.
- Yanımda değildir. Yanımda olsaydı bile onu sana geri vermez-, dim,
Ravi dedi ki: Mutarrif, A'şa'dan daha güçlü idi. A'şa oradan çıkıp Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldi. Ona sığındı ve şöyle demeye başladı:
"Ey insanların efendisi ve Arapların hükümdarı! Dili uzun bir kadım sana şikayet ediyorum, ininde uzun süre bağlı kalıp azgınlaşan bir kurt gibidir o kadın. Onun için yiyecek elde etmek maksadıyla receb ayında evden dışarı çıktım.' Arkamdan niza' çıkarıp evden kaçmış. Vade muhalefet etmiş ve kuyruğunu yere vurmuş.
Karışık bir çağda bana iftira atmıştır.
Onlar mağlup ettikleri kimselere karşı galip bir şer ve kötülüktürler."
A'şa böyle derken, Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurdu:
"Onlar mağlup ettikleri kimselere karşı galib bir şer ve kötülüktürler."
A'şa, karısını ve yaptığı kötülükleri Rasûlullah'a şikayet etti. Onun, Mutarrif b. Nehşel adındaki bir adamın yanında olduğunu ihbar etti. Peygamber (s.a.v.) de Mutarrif e şu mektubu yazdı: "Şu adamın karısına bak ve karısını adama geri ver."
Peygamber (s.a.v.)'in mektubu kendisine geldiğinde Mutarrif mektubu okudu ve kadına şöyle dedi:
- Ey Muaze! Bu, Peygamber (s.a.v.)'in senin hakkında bana gönderdiği mektubudur. Ben seni kocana geri vereceğim.
- Kocamdan söz ve ahid al. Peygamberinin zimmeti üzerine ondan teminat al ki, yaptığım bu işten ötürü beni cezalandırmasın.
Mutarrif de kadının kocası A'şa'dan bu hususta söz aldı ve kadını ona geri verdi.
A'şa, şu şiiri okudu:
"Ömrüne yemin olsun M, Muaze'ye olan sevgimi jurnalcılar ve zamanın uzaması değiştiremez.
Onun yaptığı kötülük te, ona olan sevgimi gidermez. Çünkü onu iğfalci erkekler-benden uzaklaştırdılar. Benden sonra onunla fışıldaş-tüar." [11]

Kendi Kavminden Bir Heyetle Sured B. Abdullah El-Ezdî İle Cüreş Halkı Heyetinin Gelişi

İbn İshak dedi ki: Sured b. Abdullah"el-Ezdî, Peygamber (s.a.v.)'e geldi. Müslüman oldu ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Ezd heyeti içinde idi. Peygamber (s.a.v.) de onu kavminden Müslüman olanların üzerine emir tayin etti. Onlar onu Müslüman olar kimselerle birlikte Ye-men'den ona yakın yerdeki müşriklerle cihad etmesi için emir kıldılar.
Sured, Hz. Peygamberin yanından ayrılıp yola çıktı. Cüreş'i muhasara altına aldı. Orada Yemen'den bazı kabileler vardı. Sured'in üzerlerine geldiğini duydukları zaman Has'am kabilesi de Cüreşlilere sığınmıştı. Müslümanlar, onları bir aya yakın bir zaman boyunca orada muhasara altında tuttular. Onlar da kendilerini Müslümanlardan korudular. Sonra geri gelmek üzere ayrıldılar. Nihayet onların Sekr denilen bir dağlarına vardıkları zaman Güreş halkı, onlardan ancak yenilerek geri döndüklerini zannettiler ve peşlerine düştüler. Nihayet onlara kavuştukları zaman Müslümanlar, onların üzerlerine saldırdılar ve onları şiddetli bir şekilde Öldürdüler.
Cüreş halkı, kendilerinden iki adamı Medine'ye, Hz. Peygamber'e göndermişlerdi. Gezip dolaşıp bakıyorlardı. Bir ara ikindi namazından sonra akşama doğru Peygamber (s.a.v.)'in katında bulundukları bir sırada Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:
- Şekr, Allah'ın beldelerinin hangisidir?

Bunun üzerine o iki Cüreşli kalktılar ve dediler ki:
- Ya Rasûlallah, bizim beldelerimizde bir dağ vardır. Ona Keşr denilir. Cüreşliler ona böyle ad verirler.
- Keşr değil, ancak Şekr'dir.
- Ya Rasûlallah, orada ne vardır? Oranın durumu nedir?
- Allah'ın develeri şimdi onun yanında boğazlanmaktadırlar. Bunun üzerine o iki adam, Ebu Bekir veya Osman'ın yanında oturdular. O da onlara şöyle dedi:
- Yazık size! Peygamber (s.a.v.) şimdi size, kavminizin öldürüldüklerini haber veriyor. O halde kalkınız, Peygamber (s.a.v.)'e gidiniz ve ondan, kavminizi bu Ölümden kurtarması için Allah'a dua etmesini isteyiniz.
Onlar da kalkıp Peygamber (s.a.v.)'in yanma gittiler ve böyle bir duada bulunması talebinde bulundular. Peygamber (s.â.v.) de şöyle duâ etti:
- Ey Allahım, bu ölümü onların üzerinden kaldır.
Onlar kavimlerine dönmek üzere Peygamber (s.a.v.)'in yanından ayrıldılar. Böylece kavimlerinin, Süred b. Abdullah'ın onlara vurduğu günde isabet aldıklarını gördüler. Peygamber (s.a.v.)'in söylediği aynı gün ve saatte onların başına o savaşın geldiğini anladılar.
Geride kalan adamlarıyla birlikte Cüreş halkının heyeti, Medine'ye gelip Peygamber (s.a.v.)'in yanma varıp Müslüman oldular. İs-lâmiyetlerini güzelce yaşadılar. O da kasabalarının çevresindeki yerleri onlara koruluk olarak verdi. [12]

Himyer Melikleri Elçilerinin Rasûlullah'a Gelişleri

Vakidî dedi ki: Bu heyetin gelişi, hicri dokuzuncu senenin ramazan ayında olmuştur.
İbn İshak dedi ki: Himyer meliklerinin mektubu ve Müslüman olduklarının haberi, o elçiler ile Rasûlullah (s.a.v.)'a Tebük'ten döndüğü sırada geldi. Bu melikler: Haris b. Külal, Nuaym b. Abdi Külal ve Numan'dır. Bunlar, Zi Ruayn, Meafir ve Hemdan'm küçük melikleriydiler. Zür'atü Zi Yezen, Malik b. Mürre er-Rehavî'yi, Müslüman olduklarını, şirki bıraktıklarını haber vermek üzere Rasûlullah (s.a.v)'a gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) da onlara şu mektubu gönderdi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah Rasûlü Muhammed'den, Haris b. Abdi Külal ve Nuaym b. Abdi Külal ve Numan'a. Zi Ruayn, Meafir ve Hemdan'ı yardıma meliklerine. İmdi ben, kendisinden başka ibadete layık olmayan Allah'a hamdederim. Bilesiniz ki, Rum diyarından dönüşümüzde elçiniz bize geldi. Medine'de görüştük, onunla gönderdiğiniz mektubu iletti ve durumlarınızı anlattı. Müslüman olduğunuzu ve müşrikleri öldürdüğünüzü haber verdi. Eğer ıslah olur, Allah ve Rasûlüne itaat eder, namazı kılar, zekatı verir ve ganimetlerin beşte birini ve Rasûlün payını, onun kendisi için seçtiğini (safly) verirseniz, Allah sizi hidayetiyle hidayet etmiş demektir. Mü'minler, akardan elde ettikleri ürünürı akarsuları ve yağmur sularıyla sulananından onda bir zekat vereceklerdir. Kova ile sulanan ürünün ise onda birinin yarısını (yani yirmide bir) zekat vereceklerdir. Kırk devede üç yaşına girmiş dişi deve yavrusunu vermek lazım gelir. Develerden otuz tanesinde iki yaşına girmiş erkek deve yavrusu verilmelidir. Her beş devede bir koyun vermek lazım gelir. Her on devede iki koyun lazım gelir. Her kırk sığırda üç yaşına girmiş bir sığır vermek lazım gelir. Her otuz sığırda iki yaşına girmiş bir erkek buzağı vermek lazım gelir. Her kırk koyundan bir koyun vermek lazım gelir. Bu hayvanların sadece saime olanından yani senenin yarıdan fazlası boyunca dışarıda otlayanla-rından vermek lazım gelir. Bunlar, Allah'ın farizalarıdır ki, Allah zekat olarak müminlerin üzerine farz kılmıştır. Kim daha fazlasını verirse bu onun için daha hayırlı olur. Kim bunu eda eder ve Müslüman olduğunu isbat eder, müşriklere karşı müminlere yardım ederse, o müminlerdendir. Onlarla aynı haklara sahip olur. Onun için, Allah'ın Rasûlünün ahd ve antlaşması vardır.
Yahudi veya Hristiyanlardan kim Müslüman olursa, o müminlerdendir. Onlarla aynı haklara sahiptir ve aynı yükümlülüklere tabidir. Kim Yahudilik veya Hristiyanlık üzere olursa o, dininden zorla çevrilmez. Ancak cizye vermekle yükümlü olur. Erkek olsun, kadın olsun, hür olsun, köle olsun, buluğ çağına gelmiş her şahıs, meafir (Yemen elbiselerinden bir çeşit elbisedir.) kıymetinden tam bir dinar veya elbise yönünden onun karşılığını vermekle yükümlü olur. Kim bunları Rasûlullah (s.a.v.)'a öderse, onun için Allah'ın ve Rasûlünün ahdi vardır. Kim vermezse o, Allah ve Rasûlünün düşmanıdır.
İmdi, Muhammed Rasûlullah (s.a.v.), Zür'atü Zi Yezen'e haber gönderiyor. Benim elçilerim size geldikleri zaman onlara iyi davranmanızı tavsiye ederim. Bu elçilerim şunlardır: Muaz b. Cebel, Abdullah b. Zeyd, Malik b. Ubade, Ukbe b.'Nemr, Mali b. Mürre ve arkadaşlarıdır. Sizin yanınızdaki zekatı ve şehirlerinizden aldığınız cizyeyi elçilerime veriniz. Onların emiri Muaz b. Cebel'dir. Bunlar mutlaka memnun olarak geri dönsünler.
İmdi, Muhammed şahadet eder ki, Allah'tan başka ibadete layık hiçbir mabud yoktur ve o, O'mın kulu ve elçisidir.
Malik b. Mürre er-Rehavî bana haber verdi ki, sen, Himyer'in ilk Müslümam olmuşsun ve müşrikleri öldürmüşsün. Hayır ile müjdelen. Himyer'e iyi davranmanı sana emrediyorum. Hıyanet etmeyin. Birbirinizi yardımsız bırakmayın. Allah Rasûlü sizin zengininizin ve fakirinizin verisidir. Zekat ne Muhammed'e, ne de onun Ehl-i Beyt'ine helaldir. O ancak bir zekat olup Müslümanların fakirlerine ve yolcuya verilir. Malik, haberi bize ulaştırmış ve sırrı gizlenmiştir. Ona iyi davranmanızı size tavsiye ederim. Ben ehlimin salihlerinden, dindarlarından ve ilim sahiplerinden olan kimseleri size göndermişimdir. Onlara iyi davranmanı sana tavsiye ederim. Çünkü onlar seçkin insanlardır. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: "Malik Zi Yezen Rasûlullah (s.a.v.)'a bir elbise hediye etti. O elbiseyi otuz üç erkek deveye ya da otuzüç dişi deveye satın almıştı."
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Abdullah b. Ebi Bekr'den şöyle rivayet eder:
«Babam Ebu Bekir bir mektup çıkarıp bize göstererek şöyle dedi: "Bu mektup, Hz. Peygamberin Amr b. Hazm'ı, Yemen halkına din ahkamını öğretmek, İslâmiyet hakkında onlara bilgi vermek ve zekatlarını toplamak için Yemene' gönderdiği zaman ona yazdığı mektuptur. Hz. Peygamber, bu mektubla Amr'ı bu göreve tayin ederken ona şöyle yazmıştı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Bu mektup, Allah ile onun elçisi tarafmdandır. Ey iman etmiş olanlar, akidleri yerine getirin. Bu, Allah'ın elçisi Muhammed'in Amr b. Hazmı Yenıen'e gönderirken yazdığı bir emirnamedir.
Ona her işinde takvadan ayrılmamayı emreder. Zira Allah, takva sahibi ve iyilik edenlerle beraberdir.
Ona, Allah'ın emrettiği şekilde hakkı almasını emreder, insanlara hayrı müjdelemesini ve emretmesini emreder. İnsanlara Kur an öğretmesini, dinde fakih kılmasını emreder. İnsanları kötülüklerden nehyetmesini emreder ki, hiç kimse temiz olmadığı zaman Kur'ân a el sürmesin.
İnsanlara hak ve vecibelerini bildirmesini emreder. Hak huşusunda onlara yumuşak davranmasını, zulüm hususunda onlara sert davranmasını emreder. Çünkü yüce Allah, zulmü haram kılmış ve insanları zulümden nehyetmiş ve şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın laneti, Allah yolundan alıkoyan zalimleredir."
İnsanlara Cennet'i müjdelemesini ve Cennet amelini işlemelerini söylemeyi emreder. İnsanları Cehennem ateşiyle uyarıp korkutmasını ve Cehennem amelini işlemekten nehyetmesini emreder. Dini bilgileri öğrenmelerine kadar insanlarla ilişki kurmasını, onlarla beraber olmasını emreder. İnsanlara haccm şiarlarını sünnet ve farizalarını, bu hususiaki ilâhi buyrukları Öğretmesini emreder. Hacc-ı Ek-ber, hacdır. Hacc-ı Asğar, umredir.
Geniş olmadıkça insanların tek elbise içinde namaz kılmalarını yasaklamasını emreder. Elbise geniş olmalı ki, iki omuzu arasında gidip gelsin. Erkeğin tek elbisesi içinde yerde sürünmesini ve arkasını açıp semaya dikmesini yasaklamasını emreder. Saçını kafasından sa-iıverildiği zaman bozmamasını emreder. Aralarında kavga olduğu zaman kabile ve aşiretlerini kavgaya çağırmaktan insanları nehyetmesini emreder. İnsanlar, bir, tek ve ortaksız olan Allah'a dua etmelidirler. Allah'ı çağırmayıp aşiret ve kabileleri çağıran kimseleri kılıçla yola getirsin ki, onların çağrıları sadece bir ve ortaksız olan Allah'a yönelsin.
İnsanlara abdesti tam almalarını, yüzlerini ellerini dirseklere kadar, ayaklarını da topuk kemiklerine kadar yıkamalarını, başlarını Allah'ın emrettiği şekilde meshetmelerini emretmesini ister. İnsanlar vaktinde namazı kılmak, rükûu ve secdeyi tamamlamak, sabah namazını alacakaranlıkta kılmak, öğle namazını da güneşin tepeden yana meyletmesine kadar sıcağı geride bıraktıktan sonra kılmak, ikindi namazını güneş batı ufkuna acele ile yöneldiğinde kılmak, akşam namazını da yıldızların semada görülmesine dek ertelenmeksizin gecenin gelişi anında kılmakla emrolundular. Yatsı ise, gecenin evvelidir.
Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Hazım'dan, ganimetlerin beşte birini Allah için almasını emretmişti. Pınarların ve yağmur sularının suladığı arazi mahsulatının zekatı olarak onda bir, dolapların suladığı arazilerin mahsullerinde onda birin yarısı (yani yirmide bir)' oranında zekat vermeyi Allah, mü'minler üzerine farz kıldı. Her on devede iki koyun vermek lazım gelir. Her yirmi devede dört koyun vermek lazım gelir. Her otuz sığırdan iki yaşma gelen bir sığır, her kırk koyundan bir koyun vermek lazım gelir. Bu hayvanların sadece saime yani senenin yarıdan fazlasında dışarıda otlayanlarından vermek lazım gelir. Onlar, Allah'ın farizalarıdır ki, müminler üzerine farz kılmıştır. Bundan fazlasını veren olursa, bu onun için daha hayırlı olur.
Yahudi veya Hristiyan bir kimse, ihlaslıca gönüllü olarak Müslüman olur, İslâm dinine inkiyad ederse, o müminlerden olur. Onlarla aynı haklara sahip ve aynı yükümlülüklere tabi olur. Her kim kendi Yahudiliği veya Hristîyanlığmda kalırsa o, kendi dininden zorla çevrilemez. Akıllı ve baliğ olduktan sonra kadın, erkek, hür, köle herkesin bir dinar veya bunun karşılığında elbiseyi cizye olarak verme yükümlülüğü vardır. Kim bunu öderse o, Allah ve Rasûlünün zimmeti altına girer. Her kim bunu vermezse o Allah ve Rasûlünün ve bütün müminlerin düşmanıdır."
Allah'ın salatü selâmı ile rahmet ve bereketleri Muhammed'in üzerine olsun.» [13]

Cerirb. Abdullah El-Becelî'ninpeygamber (S.A.V.)'E Gelişi Ve Müslüman Oluşu

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Katan kanalı ile Cerir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Medine'ye yaklaştığımda devemi çöktürdüm. Sonra heybemi çıkardım. Elbisemi giydim. Gidip Mescid-i Nebevî'ye girdim Baktım ki, Rasûlullah (s.a.v.) hutbe okuyor. İnsanlar gözlerini bana çevirdiler. Yanımda oturan adama sordum:
- Ey Allah'ın kulu, Rasûlullah (s.a.v.) benden söz etti mi?
- Evet, senden çok güzel bir şekilde ve sitayişle söz etti. Bir ara o hutbe irad ederken şöyle dedi: "Şu kapıdan veya şu yoldan Yemen'in en hayırlı adamı size gelecektir. Ancak onun yüzünde bir hükümdarlık (hevesi) vardır.»
Ben, Aziz ve Celil olan Allah'a -beni imtihan edişinden ötürü-hamdettim."
İmam Ahmed b. Hanbel, daha sonra Muhammed b. Ubeyd kanalı ile Cerir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Müslüman olduğum andan itibaren kendim benden uzak tutmadı ve beni her gördüğünde de yüzüme karşı gülümsedi."

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde ise yukarıdaki rivayete şöyle bîr eklemede bulunulmuştur.
"At üzerinde sebat edip iyi duramadığımı Rasûlullah (s.a.v.)'a şikayet ettim. O da elini göğsüme vurdu ve: "Allahım, onu at üzerinde sabit kıl ve onu doğru yolu bulan, hidayete ileten bir kimse yap."
Haûz el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Cerir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Hz. Peygamber, Medine'ye niçin geldin? diye bana haber gönderdi. Ben de gelip:
- Ya Rasûlallah! Senin elin üzerinde Müslüman olmak için geldim, dedim. Bunun üzerine benim sırtıma bir hırka attı ve ashabına:
- Bir kavmin ulusu size geldiği zaman siz de ona ikram edin, dedi. Ondan sonra da bana:
- Ey Cerir! Seni Allah'tan başka tanrı bulunmadığına ve benim Allah'ın elçisi olduğuma şahadet etmeye, Allah'a, ahiret gününe, hayır ve şer ne varsa hepsinin Allah tarafından geldiğine inanmaya, namaz kılmaya, farz olan zekatı vermeye davet ediyorum, dedi. Ben de kabul ettim. Ondan sonra beni nerede görürse gülümserdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Cerir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Namaz kılmak, zekat vermek, her Müslümana nasihat etmek üzere Rasûlullah (s.a.v.) ile bey'atleştim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said kanalı ile Cerir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, sen bana karşı şart ileri sür. Sen şartı daha iyi bilirsin.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Bir ve tek olan Allah'a ibadet etmen, ona hiçbir şeyi ortak koşmaman, namaz kılman, zekat vermen, Müslümana nasihat etmen ve şirkten uzak durman üzerine seninle bey'atleşiyorum."
Cerir, Müslüman olduğunda Peygamber (s.a.v.)'in onu Has'am ile Becile kabilelerinin tapmakta oldukları Zi'1-Halase putuna gönderdiğini anlatmıştık. Oraya Ka'betü'l-Yemâniye deniliyordu. Bu kabileler, orayı Mekke'deki Ka'be'ye benzetiyorlar ve Mekke'dekine Ka'be-i Şa-miye, kendi mabedlerine ise Kabe-i Yemâniye diyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), onu gönderirken kendisine:
- Beni, Zi'1-Halase putundan kurtarıp rahata kavuşturur musun? demişti.
O esnada o da kendisinin at üzerinde duramadığından şikayette bulunmuş, Rasûlullah, mübarek eliyle onun göğsüne vurmuş ve göğsünde iz bırakmış, sonra şöyle dua etmişti:
- Allahım, onu at üzerinde sabit kıl. Onu hidayete ermiş ve hidayete ileten bir kimse yap.
Bu duadan sonra o, artık at üzerinden düşmemişti.
Nihayet Zi'1-Halase putuna kendi kavmi olan Ahnes kabilesinden 150 süvari ile birlikte gitmiş, o mabedi yakıp yıkmıştı. Onu uyuz deve haline getirmişti. Bundan sonra Ebu Ertat'ı müjdeci olarak Peygamber (s.a.v.)'e göndermişti. Müjdeyi alınca Peygamber (s.a.v.), Ahnes kabilesinin süvari ve piyadeleri için beş kez mübarek olsunlar diye tebrikte bulunmuştu.
Kuvvetli rivayetlere göre Cerir, Mekke fethinden epey zaman sonra Müslüman olmuştur.
İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim kanalı ile Cerir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Mâide sûresi nazil olduktan sonra Müslüman oldum. Müslüman olduktan sonra Rasûlullah (s.a.vjm meshettiğini gördüm."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir rivayete göre Abdullah b. Mesudun arkadaşları, Cerir'in mest üzerine mesh etmeye dair naklettiği hadisi beğenirlermiş. Çünkü Cerir'in İslâm'a girişi, Mâide sûresinin nüzulünden sonra olmuştu. İlerik sayfalarda da Veda haccmda Veda hutbesini irad ederken Cerir'e: "Ey Cerir, sen de bu söylediklerimi insanlara duyur." demişti. Cerir'in sesi kuvvetli olduğu için Rasûlullah (s.a.v.) ona bu emri vermişti.
Cerir, iri cüsseli bir adamdı. Ayakkabısı bir zira uzunluğunda idi. İnsanların en güzel yüzlüsü idi. Bununla beraber bakışı kısık idi. Bu sebeple sahih bir hadiste onun şöyle dediğim rivayet etmişizdir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'a ani bakışın hükmünü sordum. O da: «Gözünü çevir.» dedi." [14]

Yemen Meliklerinden Vail B. Hucr B. Rebia B. Vail B.Yamer El-Hadremî B. Huneyde'nin Rasûlullah (S.A.V.)'A Gelişi

Ebu Ömer b. Abdi'1-Berr dedi ki: Vail b. Hucr, Hadremut hükümdarlarından biri idi. Babası da onların hükümdarlarmdandı Anlatıldığına göre onun Medine'ye gelişinden önce Rasûlullah (s.a.v.), onun geleceğini ashabına müjdelemiş ve: "Size meliklerin oğullarından arta kalan biri geliyor." demişti. Geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.), kendisine merhaba demiş, yanma yaklaştırıp meclisinde oturtmuş, ona -üzerine oturması için- abasını sermiş ve: "Allah'ım, Vail'e, oğluna, oğlunun oğluna bereket ihsan et." demişti.
Rasûlullah (s.a.v.), onu Hadremut hükümdarlıklarından birine tayin etti. Onunla beraber üç mektup yazıp gönderdi. Mektuplardan biri Muhacir b, Ebu Ümeyye'ye, diğerleri Akyal ve Abahile'ye idi. Bununla birlikte Rasûlullah (s.a.v.), Vail b Hucr'a arazi tahsis etti. O-nunla birlikte Muaviye b. Ebi Süfyan'ı da gönderdi. Muaviye, yaya o-larak onunla birlikte yola çıktı Taşların sıcaklığından şikayetçi olduysa da o, Muaviye b. Ebu Süfyan'a:
- Devenin gölgesine basarak sıcaktan ayaklarını koru, dedi. O da:
- Bunun bana ne faydası olur? Sen beni bineğine bindir, dedi. Vail:

- Sus, sen hükümdarların arkasına binecek durumda değilsin, diye cevap verdi.
Sonra Vail b. Hucr, bir süre daha yaşadı. Nihayet Muaviye halife olduğunda o, Muaviye'yi ziyarete geldi. Muaviye, onu tanıdı Ona hoş geldin, dedi. Onu yanma yaklaştırdı ve ona, aralarında geçen konuşmayı hatırlattı. Ona kıymetli hediyeler verdi. Vail, hediyeleri almaya yanaşmadı ve:
- Bunları benden daha muhtaç birine ver, dedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Haccac kanalı ile Vail'in oğlu Alkame'-nin, babasından şöyle bir nakilde bulunduğunu rivayet eder: "Rasû-lullah (s.a.v.), Vail'e bir arazi tahsis etti. Muaviye'yi de o araziyi kendisine teslim etmesi veya yerini bildirmesi için onunla birlikte gönderdi. Muaviye yolda:
- Beni de bineğine bindirsene, demiş. Ancak o:
- Sen hükümdarların arkasına binemezsin, diye kestirip atmıştı. Muaviye:
- Ayakkabım bana ver, demişse de o:
- Devenin gölgesine basarak yürü, diye karşılık vermişti.
Vail diyor ki: Muaviye halife olunca yarana gittim. Beni tahtına oturttu ve aramızda geçen konuşmaları bana hatırlattı. Ben onun bu sözleri bana hatırlatması üzerine keşke o zaman Muaviye'yi Önüme bindirseydim, diye içimden geçirdim." [15]

Lakit B. Amir B. Müntefîk Ebu Rezin El-Akilinin Rasûlullah (S.A.V)'A Elçi Olarak Gelişi

İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Asım b. Lakit'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Lakit, elçi olarak Nüheyk b. Asım b. Malik b. Müntefik adındaki bir arkadaşıyla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına gitmek üzere yola çıktı.
Lakit dedi ki: Ben ve arkadaşım yola çıktık. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma receb ayının sona ermek üzere olduğu günlerde vardık. Onunla buluştuk. Sabah namazından yeni çıkmıştı. Kalkıp insanlara hitapta bulundu ve şöyle dedi:
- Ey insanlar! Haberiniz olsun ki ben dört günden beri sesimi sizden gizledim. (Konuşmadım ki) sesimi şimdi size duyurabileyim. Dikkat edin. Kavmi tarafından elçi olarak gönderilen bir adam var mı?"
- Ya Rasûlallah ne diyeceksen buyur söyle.
- Dikkat edin. Belki böyle biri vardır da kendi kendisiyle konuştuğu veya arkadaşıyla konuştuğu veya sapıklık kendisini meşgul ettiği için kendini açığa vuramıyordur. Dikkat edin. Ben mesulüm. Size tebliğ ettim mi? Dikkat edin, dinleyin ve yaşayıp geçinin. Oturun, oturun!
İnsanlar oturdular. Ben ve arkadaşım kalktık. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'m kalbi ve gözü bize yöneldi. Ben dedim ki:
- Ya Rasûlallah, senin yanında gayb ilminden ne vardır? Güldü, başını salladı ve benim, onun yanlışlığım yakalamak istediğimi anladı. Sonra şöyle dedi:
- Allah'ın hayatına yemin ederim ki Aziz ve Celil olan Allah, gay-bın anahtarlarından beşini elinde tuttu, onu Allah'tan başkası bilmez.
Böyle derken eliyle işaret etti. O beş şeyin ne olduğunu sordum.
Bana şu cevabı verdi:
- Ölüme dair bilgi. Hanginizin ne zaman öleceğini o bilir, ama siz bilmezsiniz. Döl suyunun ana rahminde ne olacağını (erkek mi yoksa dişimi olacağım) o bilir, ama siz bilmezsiniz. Yarın ne olacağım, yarın ne yiyeceğini o bilir ama sen bilmezsin. Kuraklık ve kıtlık içinde olduğunuz zaman yağmurun hangi günde üzerinize geleceğini bilir ve bu halinize güler.
Lakit dedi ki:
- Hayır için gülen Rab'dan mahrum olmayacağız demek! Rasûlullah (s.a.v.) sözüne devamla, Allah'ın, kıyametin ne zaman kopacağım bildiğini de söylemişti.
Biz dedik ki:
- Ya Rasûlallah! Senin bildiğin ama insanların bilmediği şeylerden bazısını bize öğret. Çünkü biz, herhangi bir kimseyi tasdik etmeyen bir kabiledeniz. İçinde yaşadığımız kabile, Mezhec kabilesidir. Çevremizde de Has'am kabilesi vardır. Bizim aşiretimiz de oradandır.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Bir süre bekleyeceksiniz. Sonra Peygamberiniz vefat edecektir. Sonra yine bir müddet bekleyeceksiniz. Sonra çağına gönderilecektir (kıyamet kopacaktır.). Senin ilâhının hayatına yemin ederim ki, yeryüzünde ölmedik birşey kalmayacaktır. Her şey ölecektir. Rabbinle beraber olan melekler de ölecektir. Aziz ve Celil olan Rabbin yeryüzünde dolaşacak ve her yer ıssız kalacaktır. Beldelerde kimseler kalmayacaktır. Rabbin semaya emir verecek, Arş'm yanından yağmurlar yağacaktır. Senin Rabbinin ömrüne yemin ederim ki, yeryüzünde öldürülmüş kimsenin yaptığı ve ölü kimsenin defnedildiği yerlerin tamamı yarılacak, mezarlar açılacak, mezarlardaki cesetler başucun-dan itibaren yeniden dirilecek ve tastamam kalkıp oturacaklardır. Aziz ve Celil olan Rabbin onlara: "Ne var?" diye soracak. Onlar da şu cevabı vereceklerdir: "Ya Rab, dün ve bugün." Onlar hayattan sanki biç ayrılmamış olduklarını zannederek böyle cevap verirler.
Ben dedim ki:

- Ya Rasûlallah, rüzgarlar, çürüme ve canavarlar bizi dağıttıktan sonra, Rab vücudumu nasıl toplayıp bir araya getirecektir?
Rasûlullah (s.a.v.), şöyle cevab verdi:
- Allah'ın yeryüzündeki nimetlerinden sana bir örnek vererek bunu anlatayım: Kurumuş yeryüzüne baktığın zaman: "Bu yeryüzü artık canlanmaz." dersin. Sonra Rabbin oraya yağmur yağdırır, çok geçmeden orada Hanzel ağacının bitmiş olduğunu görürsün. Senin Rab-binin hayatına yemin ederim ki, O, yeryüzünün bitkilerini toplamaktan daha çok sizleri sudan yaratıp bir araya getirip toplamaya daha çok muktedirdir. Mezarlarınızdan ve yattığınız yerlerden çıkar, ona bakarsınız. O da size bakar.
Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Biz, yeryüzü doluşunca insanlarız. Aziz ve Celil olan Rab ise bir tek şahıstar. Nasıl olur da hem o bize bakar, hem de biz ona bakarız?
Rasûlullah buyurdu ki:
- Sana bu hususta Allah'ın nimetlerinden misal vererek açıklamada bulunayım. Güneş ile ay, Allah'ın küçük birer mucizesidirler. Onları görürsünüz, onlar da sizi görürler. Bu karşılıklı görme, aynı anda cereyan eder. Bunları görürken de herhangi bir zarara uğramaz ve sıkıntı görmezsiniz. Senin Rabbinin hayatına yemin ederim ki O, sizin güneş ile ayı zarar gömleksizin ve sıkıntıya uğramaksızın görmenize, onların da sizi görmelerine nisbetle sizin kendisini görmenize ve kendisinin de sizi görmesine daha muktedirdir.
Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Huzuruna vardığımızda Rabbimiz ne yapacaktır?
Dedi ki:
- Amel defterleriniz açılmış olarak Rabbinize arzedilirsiniz. Sizin hiçbir ameliniz O'na gizli kalmayacaktır. Aziz ve Celil olan Rabbim, bir avuç su alıp tararınıza serpecektir. İlâhının hayatına yemin ederim ki, o sudan hepinizin yüzüne değecektir. Müslüman kişinin yüzüne beyaz, yumuşak ve ince kumaş parçası gibi değecektir. Kaflrinkine ise kara kömür parçası gibi çarpılacak ve gagalayacaktır.
Dikkat edin, sonra peygamberiniz sizden ayrılıp gidecektir. Onun peşi sıra salih kimseler de ayrılıp gideceklerdir. Siz ateşten bir köprünün üzerinden geçeceksiniz. Sizden biri ateş közüne basacak ve öldüm, diyecektir. Aziz ve Celil olan Rabbim de tam vaktidir, diyecektir. Çok susamış olarak Rasûlullah'm havuzunun yanı başına geleceksiniz. Ondan içilecektir. Yemin ederim ki onu daha önce görmemişim. İlahının hayatına yemin ederim ki, sizden biri o havuza elini uzatınca mutlaka eline bir bardak düşecek ve o bardak dolusu onu necasetten, pislikten ve idrardan temizleyecektir. O gün güneş ile ay hapsedilecek ve ikisinden birini dahi göremeyeceksiniz. Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, o zaman ne ile göreceğiz? Dedi ki:
- Şu anda gözünle gördüğün gibi göreceksin. Ve güneşin doğup yeryüzünü aydınlattığı ve dağları parlattığı gibi göreceksin.
Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! İyilik ve kötülüklerimizin karşılığını ne kadar
göreceğiz? Dedi M:
- İyiliğin on misli mükafatım göreceksiniz. Kötülüğün de sadece misli kadar cezasını göreceksiniz. Ancak affedilirse onu da görmeyeceksiniz.
Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Ya Cennet ve Cehennem'e ne dersin? Dedi ki:
- İlâhının hayatına yemin ederim ki, Cehennem'in yedi kapısı vardır. Onun iki kapısı arasındaki mesafeyi bir süvari ancak yetmiş senede kat edebilir. Cennet'in de sekiz kapısı vardır. Onun iki kapısı arasındaki mesafeyi de bir süvari ancak yetmiş senede katedebilir.
Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Cennet'te ne göreceğiz? Dedi ki:
- Saf baldan ırmaklar göreceksiniz. Öyle ırmaklar göreceksiniz M, ondan bir bardak içince sizde başağrısı ve pişmanlık kalmayacaktır. Tadı değişmeyen süt ırmakları da göreceksiniz. İçimi kolay su ırmakları da göreceksiniz. Meyveler göreceksiniz. İlâhının hayatına yemin ederim ki, mislini bilmediğiniz hayırlar ve tertemiz arınmış zevceler göreceksiniz.
Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Cennet'te bizim eşlerimiz olacak, ancak onlardan muslih olanlar var mıdır?
Dedi ki:
- Saliha kadınlar salih erkeklere verilecektir. Dünyada olduğu gibi onlardan lezzetleneceksiniz. Onlar da sizlerden iezzetleneceklerdir. Ancak onlar orada doğum yapmayacaklardır.
Lakit dedi ki: Ben şu soruyu da Rasûlullah (s.a.v.)'a sordum:
- Biz Cennet'te hangi mertebelere varacağız? Rasûlullah, bu soruyu cevaplamadı. Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Ne üzerine seninle bey'atleşeceğim.? Rasûlullah (s.a.v.) elini uzattı ve şöyle buyurdu:
- Namaz kılmak, zekat vermek, şirkten ayrılmak» Allah'tan başka bir tanrıyı Allah'a ortak koşmamak üzere benimle bey'atleyeceksin.
Dedim ki:

- Doğu ile batı arası bizim içindir.
Benim böyle demem üzerine Peygamber (s.a.v.) elini yumdu. Sonra parmaklarını açtı. Kendisine, karşılığını bana vermeyeceği bir şartı koşacağımı zannetti.
Dedim ki:
- O şeylerden, dilediğimizden vazgeçeriz. Kişi sadece kendi şahsı aleyhine suç işler.
Benim böyle demem üzerine Rasûlullah, elini açtı ve şöyle dedi:
- Bu senin için olur. Dilediğin şeyden vazgeçersin ve sadece kendi şahsın aleyhine suç işlersin.
Bundan sonra biz Rasûlullah'm yanından ayrılıp gittik. Beni Kilab kabilesinden biri olan Ka'b b. Hudarî:
- Ya Rasûlaüah, Müntefik oğulları buna ehil midirler? diye sordu.
- Senin ilâhının hayatına yemin ederim ki, bu ikisi dünya ve ahi-rette insanların en takvalılarındandırlar.
Biz, RasûluHah'm yanından ayrılıp onun yanma gittik." Ravi burada hadisin tamamını naklediyor. Sonunda şöyle diyor: "Ya Rasûlallah, geçmişte, cahiliye döneminde işlenen hayırların sahibine faydası var mıdır?
Kureyş'in ortasından bir adam şöyle dedi:
- Vallahi senin baban Müntefik, Cehennem ateşindedir.
Onun böyle demesi üzerine yüzümün derisi ile eti arasına sanki bir sıcaklık düştü. Çünkü insanların ortasında o kişi babam hakkında böyle yakışıksız birşey söylemişti. Ben de: 'Ya senin baban ey Allah'ın Rasûlü?" demeye niyetlendimse de sonra baktım ki; "Ya Rasûlallah, ya senin ailenin durumu?" diye sormak daha hoş olacak. Onun için bu soruyu sordum. O şöyle cevap verdi:
- Allah'ın hayatına yemin ederim ki, ailemin durumu da aynıdır. Sen, Amirî veya Kureyşî bir müşrikin mezarı başına vardığın zaman şöyle de: "Muhammed, beni sana gönderdi ve senin hoşuna gitmeyen şeyleri sana müjdelememi söyledi. Sen şimdi yüzün ve karnın üzerine Cehennem ateşinde sürünmektesin!"
Dedim ki;
- Ya Rasûlallah, onlar niçin bu duruma düşmüşlerdir? Oysaki onlar çok güzel bildikleri amelleri işliyorlardı. Onlar, iyi yaptıklarını zannederek o amelleri işliyorlardı.
Dedi ki:
- Şundan ki, Cenâb-ı Allah, her yedi ümmetin sonunda bir peygamber göndermiştir. Her kim kendi peygamberine asi olursa sapıklardan olur. Her kim kendi peygamberine itaat ederse hidayet bulmuşlardan olur."
Bu, cidden garib bir hadistir. Bazı lafızlarında münkerlik vardır. "Ba's ve Nüşur" kitabında Hafız el-Beyhakî bu hadisi zikretmiştir. Abdülhak el-İşbilî de, "Akibe" adlı kitabında bunu zikretmiştir, "et-Tezkire fi Ahvali'l-Ahire"
adlı kitabında Kurtubî de bunu zikretmiştir. [16]

Ziyad B. Haris Es-Südaî'nin Elçi Olarak Gelişi

Hafız el-Beyhakî, Ebu Ahmed el-Esedabadî kanalı ile Ziyad b. Haris es-Südaî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip Müslümanlık üzerine ona bey'at ettikten sonra onun kabilem üzerine asker gönderdiğini öğrendim. Kendisine:
- Ya Rasûlallah! Askerleri geri çevir, kabilemin Müslümanlığı kabul edip sana itaat etmelerini ben üzerime aldım, dedim.
- Öyle ise git onları geri çevir, dedi.
- Devem yorgundur, yürüyemiyor, dedim.
Bunun üzerine bir başkasını gönderip askerleri geri çevirtti. Ben de kabileme bir mektup yazarak gönderdim. Mektubum üzerine, Hz. Peygamber'e Müslüman olduklarına dair bir heyet gönderdiler.
Hz. Peygamber bana:
- Ey Südaî kardeş, öyle anlaşılıyor ki, kavmin içinde sözü geçerli bir kimsesin, dedi.
- Hüner benim değildir. Cenâb-ı Allah, onlara hidayet nasib etti, dedim.
- Seni onların başına emir tayin edeyim mi? diye sordu.
- Evet ya Rasûlallah, dedim.
Bunun üzerine buna dair bir emirname yazdırdı. Ona:
- Ya Rasûlallah, bana zekatlarından bir pay verilmesini de emret, dedim.
Olur, dedi ve bunun için de ikinci bir yazı yazdırdı. Bu olay, savaş yolculuklarının birinde idi. Hz. Peygamber, akşama doğru konaklamak üzere bir yere indi. Oranın halkı gelip:
- Cahiliye döneminde aramızda bir olay geçmişti. Şimdi o olayın öcünü valimiz bizden almak istiyor, diyerek başlarındaki valiyi şikayet ettiler.
Hz. Peygamber:
- Öyle midir? diye sordu.
- Evet, diye cevap verdiler.

Bunun üzerine yanındaki ashaba -ki ben de aralarında idim- dönüp:
«Mü'min olan bir kimse için emîr olmakta hayar yoktur.» dedi. Südaî diyor ki: Hz. Peygamber'in bu sözü kalbimde bir iz bıraktı. Sonra bir başkası gelip:
- Ya Rasûlallah, bana ihsanda bulun, dedi. Hz. Peygamber orada:
«Kim muhtaç olmadığı halde dilenirse, kendisi için bir baş ağrısı, bir karın sancısı olur.» dedi. Adam:
- O halde bana zekattan biraz ver, dedi.
Hz. Peygamber, bu sefer ona şöyle cevap verdi:
- Cenâb-ı Allah, zekatların dağıtımı hususunda ne bir peygamberin ne de başka birinin hükmüne razı olmuştur ki, onlar bu hususta hüküm versinler. Cenâb-ı Allah, zekat verilecek kimseleri sekiz sınıfa ayırmıştır. Eğer sen o sınıflardan birinde isen sana zekattan biraz veririm.
Südaî diyor ki: Peygamber Efendimiz'in bu sözü kalbimde ikinci bir iz bıraktı. Zira ben zengin olduğum halde kendisinden zekat istemiştim.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yatsı vaktinde gecenin ilk diliminde yola devam etti. Ben de yanında yürüdüm. Yakınında idim. Ashabı, kendisinden kopuyor, geride kalıyorlardı. Onun yanında benden başka kimse kalmamıştı.
Sabah namazının vakti geldiğinde bana emir verdi, ezan okudum. "İkamet edeyim mi ya Rasûlallah?" diye sordum. O da doğu tarafına fecre baktı ve hayır, diye cevab verdi. Fecrin doğuşunu bekledi. Fecir doğduğunda indi, def-i hacete gitti. Sonra yanıma geldi. Ashabı da oraya geldi.
- Ey Südaî kardeş, senin yanında su var mı? diye sordu. Dedim ki:
- Biraz var, ama sana yetmez.
- Onu bir kaba koy, sonra bana getir, dedi. Ben de öyle yaptım. Suyu avucuna koydu. Parmakları arasından pınar gibi su fışkırdığını gördüm. O esnada şöyle buyurdu:
«Eğer Aziz ve Celil olan Rabbimden utanmasaydım, bu sudan içer ve başkalarına da içirirdik. Ashabıma seslen. Suya ihtiyacı olan gelsin.»
Ben ashaba seslendim. Onlardan ihtiyacı olanlar gelip o sudan aldılar.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.) namaza durdu. Bilal ikamet getirmek istedi. Rasûlullah ona şöyle dedi:
«Südaî kardeş ezan okudu. Ezan okuyan kimse ikamet etsin.»
Ben de ikamet getirdim.
Namaz kıldıktan sonra kalkıp her iki yazıyı da kendisine geri
verdim ve:
- Beni iki görevden de affet, dedim. -Niçin? Aklına ne geldi ki? diye sordu.
- Ya Rasûlallah! Sen: "Mü'min olan kimse için emir olmakta hayır yoktur." buyurdun. Oysa ki ben Allah'a ve onun Rasûlüne inanan bir mü'minim. Sonra: "Kim muhtaç olmadığı halde dilenirse o, kendisi için bir baş ağrısı ve karın sancısı olur." diye buyurdun. Ben ise zengin olduğum halde senden zekat istedim, dedim.
- O öyledir. İstersen kabul et, istersen bırak, dedi. Ben de:
- Bırakıyorum, dedim.
- Öyle ise bana bir başkasını bul ki, onu bu görevlerin başına tayin edeyim, dedi.
Ben de gelen heyet içinden birisini kendisine gösterdim, onu tayin etti.
Sonra dedik ki:
- Ya Rasûlullah, bizim bir kuyumuz vardır. Kış mevsiminde suyu bize yetiyor, onun etrafında toplanıyoruz. Yaz mevsiminde ise suyu azalıyor, çevremizdeki diğer suların başına gidiyor, dağüıyoruz. Biz Müslüman olduk. Çevremizdeki herkes bize düşmandır. Allah'a dua et, kuyumuzun suyu bize yetsin, başında toplanalım. Dağılıp da başka yerlere gitmeyelim.
Yedi çakıl tanesi getirilmesini istedi. Getirdiler, onları elinde oğ^ du, üzerlerine dua okudu. Sonra:
- Şu çakılları götürün, kuyunun basma vardığınızda bunları birer birer içine atm ve Allah'ı anın, dedi.
Biz de emredileni yaptık. Ondan sonra kuyunun dibini göremez olduk. Suyu çoğalmıştı."
Vakidî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Cirâne umresinden sonra Kays b. Sa'd b. Ubade'yi 400 kişilik bir seriyye ile Suda' beldelerine gönderdi. Orayı ele geçirdiler. Onlar da kendilerinden bir adamı Rasûlullah'a gönderdiler. Elçi, Rasûlullah'ın yanına gelip şöyle dedi:
- Göndermiş olduğun orduyu kavmimin üzerinden geri çeviresin diye sana geldim. Ben, onların Müslüman olarak sana gelmelerini ü-zerime alıyorum.
Bundan sonra o kabilenin onbeş kişilik heyeti, Rasûlullah (s.a.v)'-m yanına geldi. Daha sonra Veda haccmda onlardan 100 kişilik bir heyetin geldiğini de gördü. [17]

Haris B. Hassan El-Bekrînîn Rasûlullah (S.A.V.)'A Gelişi

İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Habbab kanalı ile Haris el-Bek-rî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Alâ b. Hadremî'yi Rasûlullah (s.a.v.)'a şikayet etmek için yola çıktım. Rabaza'ya vardığımda Beni Temim kabilesinden kötürüm bir kadına rastladım.
Bana:
- Ey Allah'ın kulu, benim Rasûlullah ile görülecek bir işim var. Beni ona götürebilir misin? diye sordu. Ben de onu omuzuma alıp Medine'ye getirdim. Mescid-i Nebeviye baktım ki, içerisi Medinelilerle dolup taşıyor. Bir de gördüm ki, siyah bir bayrak dalgalanıyor. Bilal de Rasûlullah'm huzurunda kılıcını kuşanmış vaziyette duruyor. Ne var, ne oluyor şu insanlara? diye sordum. Amr b. As'm bir tarafa sefer düzenlemekte olduğunu söylediler.
Rasûlullah, evine veya eşyalarının yanına gitti. Ben de kalkarak yanma girmek için izin istedim. Bana izin verdi. Yanma girip selam verdim. Bana şöyle sordu:
- Sizinle Beni Temim kabilesi arasında birşey var mı?
- Evet var. Devran onların aleyhine döndü. Ben, Beni Temim kabilesinden bir acuzeye uğradım. Kötürüm idi. Kendisini alıp sana getirmemi istedi. İşte şimdi kapıda duruyor.
Rasûlullah, giriş iznini verdi. O da içeri girdi. Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, eğer uygun görürsen bizimle Beni Temim kabilesi arasına bir sed koy. Dehna çölünü aramıza bir tampon bölge yap.
Benim böyle demem üzerine o acuze kadın öfkelendi, yerinden nr-ladı ve şöyle dedi:
"Allahım, sen de biliyorsun ki, ben bir hastanın yanına gelmiş değilim ki, onu tedavi edeyim, bir esirin yanına gelmiş değilim ki, onun fidyesini verip de hürriyetine kavuşturayım. Allahım, Ad kavmine içirmekte olduğun suları yağdır."
Bunun üzerine siyah bulutlar geldi. Bulutlardan ona: "Bunlardan birini seç." diye seslenildi. O da o bulutlardan siyah birine eliyle işaret etti. İşaret ettiği buluttan şöyle bir ses geldi:
"Al bunu, yok olup helak ol. Kül yığını haline gel. Ad kavminden alman habere göre Cenâb-ı Allah, Ad kavminin üzerine şu yüzüğümün içinden geçebilecek kadar bir rüzgar göndermiş, hepsini helak etmişti."
Ebu Vail dedi ki: Bu doğrudur. Bir kadın veya erkek bir kimseyi elçi olarak gönderdikleri zaman ona: "Ad kavminin elçisi gibi olma." derlerdi. [18]

Abdurrahman B. Ebi Akil'in Kavmi İle Birlikte Rasûlullah'a Elçi Olarak Gelişi

Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebû Abdulah İshak b. Muhainmed b. Yusuf es-Susî kanalı ile Abdurrahman b. Ebi Akil'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir heyetle birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a gittim. Evine vardığımızda devemi kapıda ıhdırdım. İçeri girerken ondan daha çok kızdığım bir kimse yok iken, yanından ayrıldığımızda ondan daha fazla sevdiğim bir kimse yoktu. Arkadaşlarımızdan birisi:
- Ya Rasûlallah!. Niçin Rabbinden, Süleyman peygambere verdiği mülkü sana da vermesini dilemiyorsun? diye sordu.
Hz. Peygamber güldü ve şöyle cevap verdi.
- Tahmin ederim ki adamınız için Allah katında Süleyman'ın mülkünden daha üstün birşey vardır. Hiçbir peygamber yoktur ki; Allah onu gönderirken, kendisine bir dilekte bulunmasını söylemiş olmasın. Bu peygamberlerden kimisi, Allah'tan dünyalık istemiş ve Allah ona dünyayı vermiştir. Kimisi de milleti onu dinlemediği için onlara beddua etmiş ve bu yüzden onlar yok olmuşlardır. Ben ise dileğimi ahiret için saklamış bulunuyorum ki, o gün ümmetime şefaat edeyim." [19]

Tarık B. Abdullah Ve Arkadaşlarının Gelişi

Hanz el-Beyhakî, Ebu Cenab el-Kelbî kanalı ile Tarık b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Ben Zül-Mecaz çarşısında duruyordum. Bir de baktım ki, cübbe giyinmiş bir adam şöyle diyerek bize doğru geliyor:
- Ey insanlar, Lâ ilahe illallah deyin ki, kurtuluşa eresiniz. Arkadan bir adam da onu takip ediyor, onu taşlıyor ve şöyle diyordu:
- Ey insanlar! Bu yalancıdır.
Onun kim olduğunu sordum. Dediler ki; Haşimoğullarından bir gençtir ki, Allah'ın Rasûlü olduğunu iddia ediyor. "Peki ya ona taş atan şu adam kimdir?" diye sordum. Amcası Abdüluzzâ (Ebu Leheb) olduğunu söylediler.
İnsanlar, Müslüman olup hicret ettikleri zaman biz azık bulmak amacıyla Medine'ye yönelerek Rabaza'dan çıktık. Medine surlarına ve hurmalıklarına yaklaştığımızda eski elbiseler içinde bir adam yanımıza gelip selam verdi ve nereden geldiğimizi sordu. Biz de Rabaza'dan geldiğimizi söyleyince nereye gitmek istediğimizi sordu. Biz Medine'ye gitmek istediğimizi söyledik. İhtiyacımızı sordu. Medine hurmalarını alıp azık olarak götürmek istediğimizi anlattık. Yanımızda bir binek ve yularlı, kızıl tüylü bir deve vardı. "Şu devenizi satmaz mısınız?" diye sorunca biz de: "Şu kadar ölçek hurmaya satarız." diye cevap verdik. Fiyatı indirmedik. Adam devenin yularını tutup götürdü. Gözden kayboldu. Medine surları ve hurmalıkları arasına girip gitti. Bunun üzerine: "Ne yaptık? Vallahi devemizi tanımadığımız birine sattık, bedelini de almadık." dedik. Yanımızdaki kadın şöyle dedi: "Vallahi ben öyle bir adam gördüm ki, yüzü dolunay gibi parıldı-yordu. Ben devenizin parasına kefilim." Bir de

baktık ki bir adam bize doğru geliyor . Gelince de:
- Ben Allah Rasûlüyüm. Size geldim. İşte hurmanız. Doyuncaya kadar yeyin. Devenizin bedelini ölçekleyerek tam alın, dedi.
Biz doyuncaya kadar yedik ve ölçekleyerek devemizin bedelini tam olarak aldık. Sonra Medine'ye girdik. Mescid-i Nebevî'ye gittik. Baktık ki, o adam minberde insanlara hutbe irad ediyor. Hutbesine yetiştik, şöyle diyordu:
"Sadaka verin. Çünkü sadaka sizin için hayırlıdır. Veren el, alan elden daha hayırlıdır. Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine, yakınma ve ondan sonraki yakınma ver."
O esnada Beni Yerbu' kabilesinden bir adam (ya da Ensâr'dan biri) gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Bizim bunlar üzerinde cahiliye döneminden kalma bir kan davamız vardır.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Baba, çocuğundan ötürü suçlanamaz. Bu sözünü üç kez tekrarladı." [20]

Ferve B. Amr El-Cüzamî'nin Elçisinin Rasûlullah'a Gelişi

İbn İshak dedi ki: Ferve b. Amr b. Nafire el-Cüzamî en-Nufâsî, Rasûlullah (s.a.v.)'a Müslüman olduğuna dair bir elçi gönderdi ve ona beyaz, dişi bir katır hediye etti. Ferve, Bizans'ın kendine yakın Araplar üzerine vali olarak tayin ettiği bir kimse idi. Oturmakta olduğu yer, Maan ve Şam topraklarından olup oralara bağlı idi. Müslüman olduğu haberi Bizans'a ulaştığı zaman onu arattılar. Yakaladılar ve kendi yanlarında hapsettiler. O, bu hapsedilişi hakkında şöyle dedi:
ma.
"Ey Selrna! Artık benden sonra İsmüd denilen sürmeyi göze çal Yakınhkta bulunmak için kimseye yaklaşma.
Ey Ebu Kebşe! Bilmektesin ki, ben izzetlilerin arasmdayım, lisanım kesilmez.
Eğer ben helak olursam, andolsun siz bir kardeşinizi kaybedersiniz.
Eğer kalırsam elbette benim yerimi bilirsiniz.
Cömertlik, şecaat ve beyan gibi bir gencin üzerinde topladığı şeylerin en büyüğünü üzerimde toplarmşımdır."
Bizanslılar, Filistin'de Afra denilen bir suyun yanında onu asmaya karar verdikleri zaman o şöyle dedi:
"Acaba Selma, kocasının Afra suyunun üzerinde astıkları ağaçlardan birinin üstünde bulunduğunu gelip görecek mi?
Bir dişi devenin üzerindeki, o devenin anasına hiçbir erkek deve çekilmedi.
O ağaç ki, dalları oraklarla kırpıhmştır."
Zührî'nin iddiasına göre idam yerine getirdikleri zaman o, şöyle demiştir:
"Müslümanların eşrafina bildir ki, ben kemiklerim ve makamımla Rabbime teslim olmuşumdur."
Sonra onun boynunu vurdular ve o suyun üzerinde astılar. Allah ona rahmet etsin. Ondan razı olsun, onu hoşnut kılsın, makamını da Cennet eylesin, [21]

Temim Ed-Darî'nin Rasûlullah'a Gelişi Ve Ona Cessase'nin Durumunu Haber Vermesi

Ebu Abdillah Sehl b. Muhammed b. Nasraveyh el-Mervezî, Ebu Bekir Muhammed b. Ahmed kanalı ile Fatıma binti Kaysı şöyle dediğini rivayet eder:
"Temim ed-Darî, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Onun gemiye binip deniz yolculuğu yaptığını ve gemisinin rotayı şaşırdığını, bir adaya düştüklerim, adaya çıkıp su aramaya başladıklarını, saçım yerde sürümekte olan bir insana rastladıklarını ve ona: "Sen kimsin?" diye sorduklarını, onun da: "Ben Cessase'yim." dediğini haber verdi.
Temim, sözüne devamla şöyle diyor: Arkadaşlarımız, Cessase'ye dediler ki:
- Bize buradaki durumu anlat bakalım,
- Size anlatacak birşey yok, ancak bu adada dikkatli olun.
Biz adaya girdik. Baktık ki, eh ayağı bağlı bir adam duruyor. Bize, kim olduğumuzu sordu. Biz de Araplardan olduğumuzu söyledik. Bize:
- Aranızda ortaya çıkan şu peygamber ne yapıyor? diye sordu. Cevaben dedik ki:
- İnsanlar ona iman ettiler, ona tabi oldular. Onu tasdik ettiler. Dedi ki:
- Bu, onlar için hayırlıdır. Siz bana Ayn ZaYdan haber verin.
Orada ne oldu?
Biz de ora hakkında kendisine haberler verdik. Yerinden sıçradı. Âdeta duvarın arkasına geçecek gibi oldu. Sonra:
- Beysan hurmalığı ne oldu? Ürün verdi mi? diye sordu. Biz ürün verdiğini söyledik. Yine aynı şekilde yerinden sıçradı. Sonra şöyle dedi:
- Eğer buradan çıkmama izin verilseydi, Taybe (Medine) şehri dışındaki bütün beldelere ayak basardım."
Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.) onu çıkardı. İnsanlara konuştu ve: "İşte bu Taybe1 dir. Bu da Deccal'dır." dedi.
Vakidî, Lahm kabilesinden gelen ve Daris başkanlığındaki on kişilik heyeti de anlatır. [22]

Beni Esed Kabilesinden Gelen Heyet

Vakidî nin anlattığına göre hicri dokuzuncu sene başında Beni Esed kabilesinin on kişilik heyeti, Rasûlullah (s.a.v.)ın yanma gelmişti. Bu heyette, Dırar b. Ezver, Vabise b. Mabed, Tuleyha b. Hü-veylid ve Nefade b. Abdillah b. Halef vardı. Tuleyha bundan sonra peygamberlik iddiasında bulunmuş, ancak daha sonra yeniden İslâm'a girmiş ve İslâmiyet'i güzelce yaşamıştı. Bu heyetin başkanı Hadremi b. Amir şöyle demişti:
- Ya Rasûlallah, bir kıtlık senesinde zifiri karanlık gecede zırha bürünerek sana geldik. Üzerimize ordu gönderme.
Bunlar hakkında şu ayet-i kerime nazil oldu:
"Ey Muhammedi Müslüman oldular diye seni minnet altında bırakmak isterler. De ki: Müslüman olmanızla beni minnet altında tutmayın. Hayır, eğer doğru kimseler s eniz, sizi imana eriştirmekle Allah sizi minnet altında bırakır." (ei-Hucurât, 17.)
Bunlar arasında Benu Resye adında.bir kabile vardı. Rasûlullah, bu kabilenin adını değiştirerek onlara: "Siz Benu Reşede kabilesisi-niz." dedi.
Rasûlullah, Nefade b. Abdullah b. Halef den binmek ve sağmak için çok iyi ve beraberinde yavrusu bulunmayan dişi bir deveyi hediye olarak istedi. Nefade de araştırdı. Böyle bir deveyi sadece amcası oğlunun yanında buldu. Alıp getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ona, deveyi sağmasını emretti. Sağdı, Rasûlullah o sütten içti. Artığını da ona içirdi. Sonra şöyle dedi:
"Allahım, bu süte ve bu sütü içirene bereket ihsan et." Nefade: "Ya Rasûlallah, bu deveyi getirene de bereket ihsan edilmesi için Allah'a dua et" dedi. Rasûlullah da: "Allahım,.bu deveyi getirene de bereket ihsan et." diye dua etti. [23]

Beni Abs Kabilesi Heyeti

Vakidî'nin anlattığına göre bunlar dokuz kişiden müteşekkil bir heyet idiler. Peygamber (s.a.v.), onlara: "Onuncu kişiniz de benim." dedi. Talha b. Ubeydullah'a emir verdi. O da onlar için bir sancak hazırladı. Parolalarını da ya aşere "ey on" diye belirledi.
Vakidî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.) -tercüme-i halini câhiliye döneminden bahsederken anlatmış olduğumuz- Halid b. Sinan el-Absî'yi sordu. Onun çoluk çocuğunun olmadığım, neslinin kesik olduğunu haber verdiler.
Yine Vakidî'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), - Kureyş'e ait olup, Şam'dan gelecek olan kervanı gözetlemeleri için- onları yola gönderdi.

Bundan da anlaşılıyor ki, bu heyet, Mekke fethinden önce Rasû-lullah'm yanma gelmiştir. Doğrusunu Allah bilir.[24]

Beni Fezare Kabilesi Heyeti

Vakidî, Abdullah b. Muhammed b. Ömer el-Cumahî kanalı ile Ebu Vecze es-Sa'dî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), hicri dokuzuncu senede Tebük gazvesinden döndüğü zaman Beni Fezare kabilesinden on küsur kişiden oluşan bir heyet onun yanma geldi. Bu heyette Harice b. Hısn, Haris b. Kays b. Hısn da vardı. Haris, onların yaşça en küçüğü idi. Cılız bir bineğe binmişti. İslâmiyet'i kabul ederek gelmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) onlara, beldelerinin durumunu sordu. Onlardan biri şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, beldelerimiz kıtlığa maruz kaldı. Davarlarımız helak oldu. Çevremiz kuraklaştı. Çoluk çocuğumuz aç kaldı- Bizim için Allah'a dua et.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), minbere çıkıp dua etti ve şöyle dedi:
- Allahım, beldelerim canlandır. Allahım, bol, doyurucu, ekin bitirici, her tarafı kapsayıcı, geniş, gecikmesiz, hemen bir yağmur yağdır bize^ Faydalı olsun, zararlı olmasın. Allahım, bize azap suyu değilde, rahmet suyunu yağdır. ÂHahım, bu yağmur evlerimizi yıkmasın, kimseyi boğmasın, Eksiltip helak etmesin. Allahım, bize yağmur yağdır ve bizi düşmanlara muzaffer kıl."
Ravi diyor ki: Yağmur yağdı, o kadar çok yağdı ki, gökyüzünü açık seçik bir şekilde göremez oldular. Bunun üzerine Rasûluüah (s.a.v.) tekrar minbere çıkıp dua etti ve şöyle dedi:
- Allahım, bu yağmuru üzerimize değil de çevremize yağdır. Tepelere ve yayvan dağlıkların üzerine, vadilerin içlerine ve ağaçların bittiği yerlere yağdır.

Bunun üzerine Medine üzerindeki bulutlar bir kumaş parçası gibi açılıp gitti. [25]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/154-161.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/161-165.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/165-166.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/166-174.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/174.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/174-175.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/176.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/176-178.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/178-180.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/180-181.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/181-182.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/182-183.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/183-187.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/187-189.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/189-190.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/190-195.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/195-197.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/198.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/199.

[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/199-200.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/200-201.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/201-202.

[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/202-203.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/203.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/203-204.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Beni Mürre Kabilesi Heyeti
Beni Sa'lebe Kabilesi Heyeti
Beni Muharib Kabilesi Heyeti
Beni Kılab Kabilesi Heyeti
Beni Rüas B. Kilab Kabilesi Heyeti
Beni Akil B. Ka'b Kabilesi Heyeti
Beni Kuşeyr B. Ka'b Kabilesi Heyeti
Beni Bekka Kabilesi Heyeti
Kinane Kabilesi Heyeti
Eşca Kabilesi Heyeti
Bahile Kabilesi Heyeti
Beni Süleym Kabilesi Heyeti
Beni Hilal B. Amir Kabilesi Heyeti
Beni Bekr B. Vail Kabilesi Heyeti
Tağlib Kabilesi Heyeti
Yemen Halkının Gönderdiği Heyetler Tecib Heyeti
Havlan Heyeti
Cu'fi Heyeti
Ezd Heyetinin Rasûlullah'a Gelişi
Kinde Heyeti
Sadif Heyeti
Huşeyn Heyeti
Yırtıcı Hayvanların Temsilcisi
Fasıl
Hicri Onuncu Sene Rasûlullah (S.A.V)'In Halid B. Velîdi Benî Haris B. Ka'b Kabilesine Göndermesi
Veda Haccından Önce Rasûlullah (S.A.V)'In, Aziz Ve Celil Olan Allah'a İmana Davet İçin Yemen Halkına Ümerayı Göndermesi
Rasûlullah (S.A.V)'In Veda Haccından Önce Hz. Âli İle Halid B. Velid'i Yemen'e Göndermesi
Veda Haccı
Peygamber (S.A.V.)'İn Medine Hayatında Sadece Bir Kez Haccetmesi Ve Bu Haccından Önce Üç Kez De Umre Yapması
Peygamber (S.A.V.)'İn Veda Haccı İçin Medine'den Yola Çıkış Tarihi
Peygamber (S.A.V)'İn Veda Haccı İçin Medine'den Mekke'ye Hareket Edişi
Fasıl
Peygamber (S.A.V)'İn Veda Haccına Giderken İhrama Girdiği Yer - .

Beni Mürre Kabilesi Heyeti

Vakidî'nin anlattığına göre bu heyet, hicri dokuzuncu senede Ra-sûlullah'm Tebük dönüşünde Medine'ye gelmiştir. Onüç kişiden müteşekkil idi. Aralarında Haris b. Avf da vardı. Rasûlullah (s.a.v.), onlara on okiye gümüş verdi. Bunlar, memleketlerinin kurak olduğunu anlattılar. Rasûlullah da bunun üzerine onlar için: "Allahım, üzerlerine yağmur yağdır." diye dua etti. Beldelerine döndüklerinde, Ra-sûlullah'm kendileri için dua ettiği günde yağmur yağmış olduğunu gördüler. [1]

Beni Sa'lebe Kabilesi Heyeti

Vakidî, Musa b. Muhammed b. İbrahim kanalı Beni Salebe kabilesinden bir adamın, babasından naklen şöyle dediğini rivaye eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), hicri sekizinci senede Cirâne'den geldiğinde biz dört kişi olarak yanına vardık ve:
- Biz arkada bıraktığımız kavmimizin elçileriyiz. Onlar İslâmiyet'i kabulleniyorlar, dedik.
O da ağırlanmamızı emretti. Medine'de birkaç gün ikamet ettik. Sonra vedalaşmak için yanına vardığımızda Bilal'e:
- Heyetlere armağan verdiğin gibi bunlara da armağan ver, dedi. Bilal de büyükçe ve geniş bir kazan gümüş getirdi. Her birimize beşer okiye gümüş verdi ve:
- Yanımızda dirhemler yoktur, dedi. Biz beldemize döndük." [2]

Beni Muharib Kabilesi Heyeti

Vakidî, Muhamed b. Salih kanalı ile Ebu Vecze es-Sa'dî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Muharib kabilesinin heyeti, hicri onuncu senede Veda haccında on kişilik bir grup olarak Rasûlullah'a geldiler. Aralarında Seva b.
Haris ile oğlu Hüzeyme b. Seva da vardı. Bunlar, Remle binti Haris'-in evine konuk oldular. Her sabah ve akşam Bila yanlarına geliyordu. Müslüman oldular ve:
- Arkada bıraktığımız kavmimizin Müslüman olmasını da üzerimize alıyoruz, dediler.
O mevsimlerde Rasûlullah (s.a.v.)'a bunlardan daha kaba davranan ve daha katı olan kimse yoktu. Bu heyette onlardan bir adam vardı ki, Rasûlullah (s.a.v.) onu tanıdı. O da şöyle dedi:

- Seni tasdik edinceye kadar beni hayatta bırakan Allah'a ham-dolsun.
Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Doğrusu şu kalpler Aziz ve Celil olan Allah'ın elindedir, dedi ve Hüzeyme b. Seva'm yüzüne elini sürdü. Yüzü bembeyaz oldu. Diğer heyetlere armağanlar verdiği gibi onlara da verdi. Onlar, armağanlarını aldıktan sonra beldelerine döndüler." [3]

Beni Kılab Kabilesi Heyeti

Vakidî dedi ki: Bunlar, hicri dokuzuncu senede on üç kişiden müteşekkil bir heyet olarak geldiler. Aralarında şair Lebid b. Rabia ile Cebbar b. Sülma da vardı. Bununla Ka"b b. Malik arasında dostluk vardı. Kala, ona hoşgeldin, dedi. İkramda bulundu. Hediyeler verdi. Bunlar Ka"b ile birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiler. Ona İslâm selamı ile selam verdiler. Allah'ın kitabı ve Rasûlünün sünneti ile Dahhak b. Süfyan el-Kilabî'nin kendilerine geldiğini, kendilerini Allah'a imana davet ettiğini, kendilerinin de ona icabet ettiklerini, onun kendilerinin zengin olanlarından zekatlarını alıp yoksullarına sarfettiğini de Rasûlullah'a anlattılar. [4]

Beni Rüas B. Kilab Kabilesi Heyeti

Vakidî dedi ki: Amr b. Malik b. Kays b. Büceyde b. Rüas b. Kilab b. Rebia b. Amir b. Sasaa adındaki bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip Müslüman oldu. Sonra kavmine döndü, onları Allah'a imana davet etti. Onlar da şöyle dediler:
- Bize vurdukları darbenin mislini Beni Akil'e vurmadıkça biz iman etmeyiz!
Bu zat, kendileri ile Beni Akil kabilesi arasında geçen bir savaşı anlattı. Amr b. Malik, Beni Akil kabilesinden bir adamı öldürmüştü. O, şöyle dedi: "Elimi bir bukağıya koyup sıkıca bağladım ve Rasûlul-lah'm yanına geldim. Yaptığım işi ona haber vermişler, o da şöyle demişti: "Eğer bana gelirse, bukağının üst tarafından elini vururum."
Yanına gelip selam verdiğimde selamımı almadı. Benden yüz çevirdi. Sağına yanaştım. Yüzünü çevirdi. Sonra soluna yanaştım, yüzünü çevirdi. Ön taraftan kendisine yanaşıp:
- Ya Rasûlallah! Aziz ve Celil olan Rab'den rızası istenildiğinde o razı olur. Sen benden razı ol ki, Allah da senden razı olsun, dedim.
O da:
- Razı oldum, dedi. [5]

Beni Akil B. Ka'b Kabilesi Heyeti

Vakidî dedi ki: Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiler. İçinde pınarı ve hurmalığı bulunan bir araziyi onlara tahsis etti. Bu hususta da şöyle bir emirname yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Bu emirname ile Rasûlullah Muhammed; Debia'ya, Mutarrif e ve Enes'e Akik arazisini vermiş bulunuyor. Ancak namaz kıldıkları, zekatı verdikleri, emri dinleyip itaat ettikleri müddetçe bu arazi onlarındır. Bunu bir Müslümana hak olarak vermiş değildir."
Bu emirname, Mutarrif in elinde idi,
Ravi diyor ki: Lakit b. Amir b, Müntefik b. Amir b. Akil (Ebu Re-zin) de Rasûlullah'm yanına gelmişti. Rasûlullah, ona Nazir denen suyu vermiş, o da kendi kavmini Müslüman etmek üzere Rasûlullah'-la bey'atleşmişti.

Bu zatın Rasûlullah'a gelişini, kıssasını ve sözlerini uzun uzadıya önceki sayfalarda anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır. [6]

Beni Kuşeyr B. Ka'b Kabilesi Heyeti

Bu heyet, Veda haccmdan ve Hüneyn gazvesinden önce Rasûlullah'a gelmiştir. Aralarında Kurre b. Hübeyre b. Amir b. Seleme el-Hayr b. Kuşeyr de vardı. Bu zat, Müslüman oldu. Rasûlullah, ona ikramda bulunup armağanlar verdi ve bir aba giydirdi Kendi kavminin zekatlarım toplamasını ona emretti. Rasûlullah'm yanından ayrılıp kavmine dönerken Kurre şöyle demişti:
"Yanma konuk olduğunda Rasûlullah onu kayırdı, ona tükenmeyen armağanlar vererek imkanlar sundu.
Kuşluk vaktinde yeşil bahçeye girdi. O, gayretli bir kimse idi.
Muhammed'den ihtiyaçlarını alıp karşıladı.
Onun üzerinde bir gençlik vardır. Bineğinin arkasına kötülük yükünü ytiklemez. Arkasından kimse onu kınayamaz.
Müteredditolan aciz kimsenin işini de görür." [7]

Beni Bekka Kabilesi Heyeti

Anlatıldığına göre bunlar, hicri dokuzuncu senede otuz kişiden müteşekkilen Rasûlullah'm yanma gelmişlerdi. Aralarında Muaviye b. Sevr b. Muaviye b. Ubade b. Bekka da vardı. O sırada o yüz yaşında imiş. Beraberinde Bişr denen bir oğlu d varmış ve şöyle demiş:
- Ya Rasûlallah, teberrüken elini vücuduma değdirmeni istiyorum. Ben bunu uğur sanıyorum. Yaşlandım ve şu oğlumda bana iyi davranıyor. Onun da yüzüne elini sür.
Rasûlullah (s.a.v.), onun yüzüne elini sürdü ve ona tiftik keçileri verdi. Üzerlerine bereket duası okudu. Artık onlar kıtlığa ve yokluğa maruz kalmıyorlardı.
Muhammed b. Bişr b. Muaviye, bu hususta şöyle dedi:
"Babam ki, Rasûlullah onun başını mesnetti. Ona hayır ve bereket duası okudu.
Yanma geldiğinde Ahmed ona ince yapılı tiftik keçileri verdi ki, onlar yılan değildirler.
Kabilenin heyetini her akşam doyururlar ve bu süt kaseleri aralarında sabahlara kadar döner.
Verdikleri bereketli oldu. Veren de kutlu olsun. Hayatta olduğum sürece ona selatım, selamım olsun." [8]

Kinane Kabilesi Heyeti

Vakidî dedi ki: Vasile b. Eska el-Leysî, Tebük'e gitmeye hazırlandığı esnada Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi, onunla birlikte sabah namazım kıldı. Sonra kavmine döndü. Onları imana davet etti. Rasûlullah hakkında onlara haberler verdi. Babası ona:
- Vallahi sefere gitmen için sana asla binek vermem, dedi. Kız-kardeşi onun sözünü duydu, Müslüman oldu. Ona binek ve teçhizat verdi. O da Rasûlullah'la birlikte Tebük'e bir deve üzerinde gitti. Deve, Ka'b b. Ucre'ye aitti.
Rasûlullah (s.a.v.), onu Halid b. Velidle birlikte Dümenin Ükey-dir adındaki valisinin üzerine gönderdi. Döndüklerinde Vasile, savaştan aldığı ganimet payını daha önce aralarında geçen antlaşma gereğince Ka'b b. Ucre'ye verme teklifinde bulunduysa da Ka'b ona:
- Ben, Aziz ve Gelil olan Allah'ın rızası için seni bineğe bindirdim, dedi. [9]

Eşca Kabilesi Heyeti

Vakidî dedi ki: Bunlar, 100 kişilik bir heyet olarak Mesud b. Ruhayle başkanhğında Hendek muharebesinin yapıldığı senede Rasû-lullah'a geldiler ve Sel' mahallesine konuk oldular. Rasûlullah (s.a.v) yanlarına gitti, onlara yüklerle hurma verilmesini emretti.
Başka bir rivayette de şöyle denilmektedir: Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m Kurayza oğulları gazvesini tamamlamasından sonra gelmişlerdi, 700 kişi idiler. Rasûlullah, onlarla vedalaştıktan sonra geri döndüler. Sonra Müslüman oldular. [10]

Bahile Kabilesi Heyeti

Bunların reisleri Mutarrif b. Kahin, fetihten sonra Rasûlullah'a gelip Müslüman oldu. Kavmi için eman aldı. Rasûlullah da far ve İs-lâmî prensipleri içeren bir mektubu Osman b. Affan'a yazdırarak ona verdi. [11]

Beni Süleym Kabilesi Heyeti

Vakidî dedi ki: Beni Süleym kabilesinden Kays b. Nüşbe adında bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Rasûlullah'm konuşmasını dinledi ve bazı şeyler sordu. Rasûlullah da cevapladı. O, bu cevapların tamamını hafizasına yerleştirdi. Rasûlullah (s.a.v.), onu İslâm'a davet etti. O da Müslüman oldu. Kendi kavmi olan Beni Süleym'e geri döndü ve şöyle dedi:
- Rum'un ifadesini, Faris'in avazesini, Arapların şiirlerini, kahinlerin kehanetini, Himyer hükümdarlarının sözlerini dinledim. Ama Muhammed'in sözleri, bunlarmkinden hiçbirine benzemiyor. Bana i-taat edin ve Muhammed'den payınızı alın.
Mekke fethi senesinde Beni Süleym kabilesi çıkıp geldi ve Kadid mevkiinde 700 kişilik bir heyet olarak Rasûlullah'la görüştü Bir rivayete göre 1.000 kişi oldukları da söylenmiştir. Aralarında Abbas b. Mirdas ve eşraftan bir grup da vardı. Müslüman oldular. Rasûlullah'a:
- Bizi öncü kuvvetlerin arasına kat. Sancağımızı kırmızı renkli yap. Parolamızı da "Öne geçen" diye belirle, dediler.
Rasûlullah, bu isteklerini yerine getirdi. Onlar da onunla birlikte Mekke fethine, Taif ve Hüneyn gazvelerine katıldılar.
Raşid b. Abdi Rabbih es-Sülemî, puta tapardı. Bir gün putunun üzerine iki tilkinin idrarlarını yaptıklarını gördü ve şöyle dedi;

"Rabbin başı üzerine tilkiler hiç idrar yapar mı?
Tilkilerin üzerine idrar yaptığı varlık alçaktır."
Sonra putun üzerine koştu, onu kırdı. Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip Müslüman oldu. Rasûlullah ona şöyle sordu:
- Adın nedir?
- Gavi b. Abdiluzza'dır.
- Hayır, senin adın Raşid b. Abdi Rabbih'dir.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), ona -içinde Rasûl pınarı denen bir suyun akmakta olduğu- Ruhat arazisini ikta olarak verdi
ve:
- Bu adam, Beni Süleym kabilesinin en hayırlısıdır, dedi. O da kendi kavmini İslâm'a sokmak için Rasûlullah'a söz verdi ve Rasûlullah'la birlikte Mekke fethine ve daha sonraki gazvelere katıldı. [12]

Beni Hilal B. Amir Kabilesi Heyeti

Bu heyette, Abdi Avf b. Asrem adında bir kişinin bulunduğu söylenmiştir. Bu kişi, Müslüman olmuş, Rasûlullah ona Abdullah adını vermişti. Heyette Kabise b. Muharik adındaki bir adam da vardı ki, bunun zekat hakkında rivayet ettiği bir hadis vardır.
Bu heyette, Ziyad b. Abdillah b. Malik b. Büceyr b. Hedm b. Rü-veybe b. Abdillah b. Hilal b. Amir de vardı. Medine'y girdiğinde teyzesi Meymune binti Haris'in evine yöneldi. Eve girdi: Rasûlullah (s.a.v.), Meymune'nin odasına girince onu gördü, Öfkelenip geri döndü. Meymune de şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bu benim kız kardeşimin oğludur.
Bunun üzerine Rasûlullah odaya girdi. Sonra çıkıp Ziyad'la birlikte mescide gitti. Öğle namazını kıldı. Sonra Ziyad'ı yanma yaklaştırıp ona dua etti. Elini başının üzerine koydu. Sonra başından burnuna doğru yüzünü eliyle sıvazladı. Beni Hilal kabilesi bu hadiseden ötürü: "Ziyad'm yüzünde hep bereket gördük." demişlerdi.
Şair, Ziyad'm oğlu Ali'ye hitaben şöyle demişti:
"Ey Rasûl tarafından başı meshedilen ve mescid yanında kendisi için hayır duasında bulunulan kişinin oğlu.
Ziyad'ı kastediyorum bu sözlerimle, başkasını kasdetmiyorum, gelip geçen, itham eden veya imdada yetişen kimseleri değil, Ziyad'ı kastediyorum.
Hayatta olduğu sürece mezara girinceye dek alnında hep nur vardı." [13]

Beni Bekr B. Vail Kabilesi Heyeti

Vakidî dedi ki: Bunlar geldikleri zaman Rasûlullah (s.a.v.)'dan Kuss b. Saide'yi sordular. O da:
- O sizden biri değildir. O İyad'dandır. Cahiliye döneminde Hanif dinine bağlı kalmıştı. Ukaz panayırına gehniş, insanlar orada toplanmış iken onlara bugüne kadar nakledilegelen hitabesini irad etmiştir,
dedi.
Vakıdı nin ifadesine göre bu heyette Beşir b. Hassasiye, Abdullah b. Mersed ve Hassan b. Hut da varmış. Hassanın oğullarından biri bir şiirinde şöyle demişti:
"Ben Hassan b. Hut'un oğluyum. Babam bütün Bekir kabilesinin peygambere gönderdiği elçisi idi." [14]

Tağlib Kabilesi Heyeti

Vakidî'nin anlattığına göre bunlar, Hristiyan ve Müslüman olmak üzere onaltı kişi idiler. Hristiyaniar, boyunlanna altın haç takmışlardı. Remle binti Haris'in evine konuk oldular. Rasûlullah (s.a.v.), çocuklarını Hristiyanlığa sokmamaları şartı ile Hristiyanlarla musafaha yaptı. Heyetteki Müslümanlara armağanlar verdi. [15]

Yemen Halkının Gönderdiği Heyetler Tecib Heyeti

Vakidî dedi ki: Bunlar, hicri dokuzuncu senede geldiler. Onüç kişi idiler. Rasûlullah (s.a.v.)-bunlara, öncekilere nisbetle daha çok armağanlar verdi. Aralarında bir çocuk vardı. Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Senin ihtiyacın nedir? diye sordu. O da şu cevabı verdi:
- Ya Rasûlallah, beni bağışlaması, bana merhamet etmesi ve zenginliği kalbime koyması için Allah'a dua et.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dua etti:

- Allahım, onu bağışla. Ona rahmet et ve zenginliğini kalbine yerleştir.
Bu duadan sonra o çocuk, insanların en zahidi oldu. [16]

Havlan Heyeti

Bunlar, on kişi olup hicri onuncu senenin şaban ayında Rasûlullah (s.a.v.)'a gelmişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) onlara, Amini Enes adındaki putlarının durumunu sordu. Onlar da:
- Ondan daha hayırlı birşeye sahip olduk. Eğer dönersek onu yıkarız, dediler. Kur'ân ve sünneti öğrendiler. Beldelerine döndüklerinde putlarını yıktılar. Allah'ın helal kıldığını helal, haram kaldığını da haram saydılar. [17]

Cu'fî Heyeti

Bunlar, yürek yemeyi haram sayarlarmış. Müslüman olduklarında heyetlerine Rasûlullah (s.a.v.), yürek yemelerini emretmişti. Verdiği emir üzerine yürek kızartılmış ve reislerine vermiş, sonra da şöyle demişti:
- Bunu yemedikçe imanınız tam olmaz.
Reisleri de eli titreyerek yüreği almış, yemiş ve şöyle demişti:
- İstemiyerek yüreği yedim. Ona dokunduğumda parmaklarım titriyordu. [18]

Ezd Heyetinin Rasûlullah'a Gelişi

"Marifetü's-Sahabe" adlı kitabta Ebu Nuaym ve Hafiz Ebu Musa el-Medinî, Ahmed b. Ebu'l-Havarî kanalı ile Süveyd b Haris'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Kabilemizden yedi kişilik bir heyetle Hz. Peygamber'i ziyarete gelmiştik. Kıhk kıyafetimiz, söz ve davranışlarımız Peygamber Efen-dimiz'in hoşuna gittiği için bize:
- Necisiniz? diye sordu.
- Mü'miniz, dedik.
Bunun üzerine Hz. Peygamber gülümsedi ve:
- Herşeyin bir hakikati vardır. Sizin bu közünüzün ve imanınızın hakikati nedir? dedi.
Allah elçisine dedik ki:
- Bizde onbeş tane özellik var. Senin elçilerin bize beş şeye inanmamızı, beş şeyi de yapmamızı söylediler. Beş şey de ta cahiliyeden beri bizde var. Eğer bizi onlardan nehy etmezsen onları koruyacağız.
- Elçilerimin inanmanızı size emrettiği beş şey nedir?
- Allaha, meleklerine, kitaplarına, elçilerine, ölüm sonrası dirilişe inanmamızı bize emrettiler.
- Yapmanızı size emrettiğim beş şey nedir?
- Lâ ilahe illallah dememizi, namaz kılmamızı, zekat vermemizi, oruç tutmamızı, yoluna güç yetirebilir s ek Beyt'i haccetmemizi bize emrettin.
- Cahiliye devrinde edindiğiniz beş huy nedir?
- Bollukta şükretmek, bela ve musibet anında sabretmek, kazanın gelmesine razı olmak, düşmanla karşılaşma yerlerinde doğru söylemek, düşmanın başına gelen felaketlere sevinmemek.
Bunun üzerine Allah elçisi şöyle dedi:
- Bunlar, hikmet sahibi âlim kimselerdir. Bilginliklerinden Ötürü neredeyse peygamber olacaklardı.
Sonra Rasûlullah şöyle buyurdu:
- Ben de size beş vasıf ekleyeceğim. Eğer dediğiniz gibi ise, böylece vasıflarınız tamamlanmış olacaktır. Yemeyeceğiniz şeyleri topla-mayın, içinde oturmayacağınız evleri yapmayın. Yarın elinizden çıkacak olan şeyler hususunda birbirinizle rekabete girişmeyin. Huzuruna dönüp kendisine arz edileceğiniz Allah'a karşı gelmekten sakının, gideceğiniz ve içinde ebedi kalacağınız yere rağbet ediniz.
Bunun üzerine Ezd kavmi, Rasûlullah'm yanından ayrılıp gitti. Onun vasiyetini zihinlerinde muhafaza ettiler ve gereğince amel ettiler." [19]

Kinde Heyeti

Bunlar, on küsur süvariden müteşekkil olarak gelmişlerdi. Başlarında Eş'as b. Kays vardı. Rasûlullah, her birine onar okiye

gümüş hediye etti. Eş'as'a ise on iki okiye gümüş hediye etti. Bu hususta açıklama Önceki sayfalarda da verilmiştir. [20]

Sadif Heyeti

Bunlar, on küsur süvariden müteşekkilen Medine'ye geldiler. Rasûlullah (s.a.v.)'ı minber üzerinde hutbe irad ederken buldular. Selam vermeden oturdular. Rasûlullah onlara şöyle sordu:
- Siz Müslüman mısınız? -Evet. "
- O halde niye selam vermediniz? Bunun üzerine ayağa kalkıp:
-Esselamü aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullahi veberekâtu-hû, diyerek selam verdiler, Rasûlullah da:
- Ve aleykümü's-selam, oturun bakalım, dedi. Oturdular ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan namaz vakitlerini sordular. [21]

Huşeyn Heyeti

Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gazvesine gitmek üzere hazırlandığı esnada Ebu Salebe el-Huşenî Medine'ye geldi. Rasûlullah'la birlikte Hayber gazvesine katıldı. Kabilesinden on küsur adam geldi, Müslüman oldular.
Ebu Nuaym, "Marifetu s-Sahabe" adlı kitabta Beni Sa'd, Hüzeym, Beli, Behra, Beni Uzre, Selaman, Cüheyne, Beni Kelb v Cermiyyin kabilelerinden gelen heyetleri anlatmaktadır. Amr b. Seleme el-Cer-mî'nin hadisi, Sahih-i Buharı de nakledilmiştir.
Ebu Nuaym, yine aynı kitapta Ezd, Gassan, Haris b. Ka'b, Hem-dan, Sa'dül Üşeyre, Abs, Dariyyin, Rahaviyyin, Beni Gami Neha", Becile, Has'am, Hadramut kabilelerinden gelen heyetleri de anlatmaktadır. Bu heyetlerde Vail b. Hucr'u da zikretmiştir. Bunlar arasında Cemd, Mihves, Mişrah ve Ebdaa adındaki dört hükümdardan da bahsetmiştir.
Vakidî, Ezd, Umman, Gafik, Barik, Devs, Sümale, Cidar, Eşlem, Cüzam, Mehre, Himyer, Necran ve Ceyşan kabilelerinde gelen heyetlerden söz etmiş ve bu kabileler üzerinde uzun uzadıya malumat vermiştir. Bununla ilgili bazı bilgileri Önceki sayfalarda vermiştik.
Bu hususta yeterince nakillerde bulunduk. Doğrusunu Allah bilir. [22]

Yırtıcı Hayvanların Temsilcisi

Vakidî, Şuayb b. Ubade kanalı ile Muttalib b. Abdillah b. Han-teb'in şöyle dediğini rivayet eder:.
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de bulunduğu bir sırada bir kurt gelip karşısına dikildi. Rasûlullah buyurdu ki:
- Bu, kurtlar tarafından size gönderilen bir elçidir. İsterseniz onlara birşey tayin edin, o şeyle yetinip aşırı gitmesinler. Yok isterseniz onlara birşey vermeyin de kendinizi onlardan koruyun. Artık onlar, sizden ne alırlarsa kendi rızıklarını alırlar.
Ona:
- Ya Rasûlallah! Biz gönül rızasıyla onlara birşey vermek istemiyoruz, dediler.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), üç parmağıyla kurda işaret ederek:
- Sen de alabildiğin kadar bunlardan al, dedi.
Kurt uluya uluya ve başım sallaya sallaya koşup geri döndü."
Bu, bu yönü ile mürseldir.
Bu kurt, İmam Ahmed b. Hanbel'in naklettiği bir hadiste sözü edilen kurda benzemektedir. İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Bir gün kurdun biri sürüye saldırıp bir koyun kaptı. Çoban kurdu kovalayıp koyunu ondan geri aldı. Bunun üzerine kurt, kuyruğu üzerine oturup çobanı:
- Allah'tan korkmuyor musun? Allah'ın bana gönderdiği rızkı benden niçin alıyorsun? dedi.
Çoban:
- Hayret yahu! Kurt, insanlar gibi konuşuyor, dedi. Kurt dedi ki;
- Benim konuşmama mı şaşıyorsun? Benim bu konuşmamdan daha tuhaf ve acaib birşey var. Muhammed isminde bir adam, Yesrib'de halka, geçmişten haber vermektedir.
Bunun üzerine çoban, sürüsünü önüne katıp Medine'ye geldi. Sürüyü bir kenara bırakıp Peygamber (s.a.v.)'in yanma girdi ve olayı anlattı. Peygamber (s.a.v.) de halkı namaza çağırmalarını emrettikten sonra çobana:
- Gördüğünü halka anlat, dedi.
Çoban da anlattı. Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurdu:
- Doğru söylüyor, Muhammed'in hayata kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, canavarlar insanlarla konuşmadıkça, kişinin ayakkabısının bağı kendisiyle konuşmadıkça ve kişinin uyluğu kişiye ailesinin, kendisi yok iken ne yaptığını haber vermedikçe kıyamet kopmaz." [23]

Fasıl

Cinlerin elçilik heyetinin hicretten önce Mekke'de Rasûlullah (s.a.v.)'a gelişleri daha önce anlatılmıştı. "Ey Muhammed Kur'ân'ı dinleyecek cinlerden bir takımını sana yöneltmiştik." (el-Ahkâf, 29.) ayetinden bahsederken bu konuda teferruatlı açıklamalar vermiştik. Bu hususta-varid olan hadis ve eserleri nakletmiştik. Ayrıca daha önce kahin olan, sonra İslâm'a giren Sevad b. Karib'in hadisini de zikretmiştik. Müslüman olduğu zaman daha önce kendisine haber getirmekte olan cininin de kendisine okuduğu şu şiiri yine önceki sayfalarda nakletmiştik:

"Cinlere ve murdarlarına, onların develerine semer bağlanmalarına şaştım.
Hidayet talebi ile Mekke'ye yöneliyorlar. Cinlerin müminleri, murdarları gibi değildir.
Haşimilerin seçkinlerine yönel ve gözlerini onların başlarına dik."

Sevad'm cini daha sonra şöyle demişti:

"Cinlere ve taleblerine, develerine semer bağlamalarına şaştım. Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneliyorlar. Başları kuyrukları gibi değildir.
Haşimilerin seçkinlerine yönel. Gözünü onların kapılarına dik."

Sevad'm cini sonra da şöyle demişti:

"Cinlere ve haber vermelerine, develerine palan vurmalarına şaştım.
.Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneliyorlar. Şerlileri, hayırlıları ve seçkinleri gibi değildir. Haşimilerin, seçkinlerine yönel. Cinlerin müminleri, kafirleri gibi değildir."

Bu ve benzeri rivayetler, cinlerin elçilerinin Mekke'ye mükerre-ren (defalarca) geldiklerine delalet etmektedir. Bunu daha Önce yeterince isbatlamıştık. Hamd ve minnet Allah'adır. Muvaffakiyet ve günahlardan korunmak onun lütfü sayesinde mümkündür.

Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, burada cidden garib hatta münker veya mevzu bir hadis nakletmiştir. Ancak kaynağı kıymetli olduğu için onun nakledişi gibi biz de bunu burada nakletmeyi arzuladık. Ama buna hayret ediyorum.

"Delâilü'n-Nübüvve" adlı eserde Beyhakî şöyle demiştir:

"Hame b. Heysem b. Lakis b. İblis'in Peygamber (s.a.v.)'e gelip Müslüman olmasının babı.

Ebu'l-Hasan Muhammed b. Hüseyin b. Davud el-Alevî, Ebu Nasr Muhammed b. Hamduye b. Seni kanalı ile Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Bir ara Tihame dağlarından bir dağ üzerinde Peygamber (s.a.v.) ile birlikte oturmakta idik. O esnada elinde baston bulunan yaşlı bir adam bize doğru geldi. Peygamber (s.a.v.)'e selam verdi. Peygamber (s.a.v.) de selamını aldıktan sonra ona şöyle sordu:

- Ey cinlerin nağme ve nakaratı, sen kimsin?
- Ben Hame b. Heysem b. Lakis b. İblis'im.
- Seninle İblis arasında sadece iki baba vardır. Ne kadar zaman yaşadın?
- Dünyanın ömrünü tükettim. Az bir zaman kaldı. Kabil'in Habil'i öldürdüğü gecelerde ben birkaç yaşında bulunan küçük bir çocuktum. Konuşulanları anlıyordum. Tepelere uğruyor, yemeği bozmayı ve akrabalık bağlarını koparmayı insanlara emrediyordum.

Bunun üzerine Allah elçisi:

- Damgalanan ihtiyarın ve duraksayan gencin ameli ne kötüdür.
- Bana cevap vermeyi bırak. Çünkü ben Aziz ve Ceîil olan Allah'a tevbe ettim. Ben mescidinde Nuh'la ve ona iman eden kavmi ile beraber bulundum. Kavmine yaptığı davetinden ötürü onu kınamaya devam ettim. Nihayet ağladı, beni de ağlattı ve şöyle dedi: "Kuşkusuz ben bu yaptığıma pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan Allah'a sığınırım."

Ben ona dedim ki:

- Ey Nuh, şehid Habil b. Adem'in öldürülmesine iştirak edenlerden oldum. Tevbemin kabul edileceğine aklın yatıyor mu?
- Ey Ham! Hayır yapmaya yönel. Hasret ve pişmanlık gelmeden hayır işle. Allah'ın bana indirdiği kitapta okudum ki, bir kul Allah'a tevbe ederse ecelinin sonuna kadar Allah onun tevbesini mutlaka kabul eder. Kalk, abdest al ve Allah'ın huzurunda iki secde et.

Ben de aynı anda onun bana söylediklerini yaptım. Bana şöyle seslendi:

- Başım secdeden kaldır, gökten tevbenin kabul edilişine dair haber indi.

Ben de bunun üzerine Allah'ın huzurunda secdeye kapandım.

Hud'la birlikte mescdinde onun kavminde kendisine iman eden kimselerle beraber bulundum. Kavmine yaptığı davetinden ötürü onu hep kınadım. Nihayet o ağladı, beni de ağlattı, ye şöyle dedi:

- Şüphesiz bu yaptığıma pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan Allah'a sığınırım.

Salih peygamber ile birlikte mescidinde kavminden kendisine iman eden kimselerle beraber bulundum. Kavmine yaptığı davetinden ötürü onu hep kınadım. Nihayet o ağladı, beni de ağlattı ve şöyle
dedi:

- Ben bu yaptığıma pişman olanlardanım. Cahillerden biri olmaktan Allah'a sığınırım.
Yakub'u ziyaret ederdim. O güvenli yerde Yusuf la beraberdim. Vadilerde İlyas'la karşılaşırdım. Şimdi de onunla karşılaşıyorum.
İmran oğlu Musa ile karşılaştım. Bana Tevrat'ı öğretti ve şöyle
dedi:
Meryem oğlu İsa ile karşılaşırsan benden ona selam söyle.
- Meryem oğlu isa ile karşılaştım. Ona Musa'nın selamını ilettim. Şöyle dedi:
- Eğer Muhammed (s.a.v.)'le karşılaşırsan ona benden selam söyle.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'m gözlerinden yaşlar boşandı. Sonra şöyle dedi:
- Dünya durdukça İsa'ya selam olsun. Ey Ham! Emaneti sahibine ulaştırdığından dolayı sana da selam olsun.
Ham dedi ki:
- Ya Rasûlallah, Musa'nın yaptığını sen de bana yap. O bana Tevrat'ı Öğretti.
Rasûlullah (s.a.v.), onun böyle demesi üzerine ona Vakıa, Mürse-lât, Nebe', Tekvir, Muavizeteyn, İhlâs sûrelerini öğretti ve ona:
- Ey Ham! İhtiyacını bize bildir ve bizi ziyaret etmekten vazgeçme, dedi.
Hz. Ömer dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. Ham, artık yanımıza uğramadı. Şimdi onun diri veya ölü olduğunu bilemiyorum."[24]

Hicri Onuncu Sene Rasûlullah (S.A.V)'In Halid B. Velîdi Benî Haris B. Ka'b Kabilesine Göndermesi

İbn îshak, Rasûlullah (s.a.vO'm hicri onuncu senenin rebiyülahir veya cemaziyelevvel ayında Halid b. Velid'i Beni Haris b Ka'b kabilesine gönderdiğini söyler. Bunlar, Necran'da oturuyorlardı. Onlarla savaşmadan önce üç gün süreyle onları İslâm'a davet etmesini, eğer bu davete icabet ederlerse bunu kabul etmesini, aksi takdirde onlarla savaşmasını emretti.
Halid yola çıktı. Yanlarına geldi. Her bir yönden onlara giden bi-nekli adamlar gönderdi. Onları İslâm'a davet ediyor ve: "Ey halk! Müslüman olun ki, selamet bulaşınız." diyorlardı. Bunun üzerine onlar Müslüman oldular ve davet edildikleri dine girdiler. Halid, onların arasında kaldı. Onlara İslâm'ı, Allah'ın kitabım ve peygamberin sünnetini öğretti. Rasûlullah (s.a.v.), Halid'e onların Müslüman olmaları halinde içlerinde kalmayı ve onlara İslâm'ı öğretmeyi- emretmişti.
Sonra Halid b. Velid, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir mektub yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah'ın Rasûlü Muhammed'e, Halid b. Velid'ten. Ey Allah'ın Ra-sûlü, Allah'ın selamı, rahmet ve bereketi senin üzerine olsun Ben, kendisinden başka ibadete layık hiçbir mabudun bulunmadığı Allah'a hamdederim. İmdi ya Rasûlallah, sen beni, Beni Haris b. Ka'b kabilesine yolladın ve bana emrettin ki, onlara gittiğin zaman üç gün onlarla savaşmayasm, onları İslâm'a davet edesin, eğer Müslüman olurlarsa onların arasında kal ve İslâmiyet'lerini kabul et, onlara İslâmî bilgileri, Allah'ın kitabını ve peygamberinin sünnetini Öğret. Eğer Müslüman olmazlarsa onlarla savaş. Ben onlara geldim ve üç gün süre ile onları İslâm'a davet ettim. Rasûlullah'm bana emrettiği gibi onlara atlılar gönderdim. Onlara şöyle tebliğ ettiler: "Ey Beni Haris kabilesi Müslüman olun ki, selamet bulaşınız."
Onlar da Müslüman oldular ve savaşmadılar. Ben şimdi, onların arasında ikamet ediyorum ve onlara Allah'ın emrettiği şeyleri emrediyorum. Onları, Allah'ın nehyettiği şeylerden nehyediyorum. İslâm'in esaslarım ve Peygamber (s.a.v.)'in sünnetini Öğretiyorum. Allah Rasûlü bana mektup yazmcaya kadar da burada kalacağım. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketleri senin üzerine olsun ya Rasûlallah."
Rasûlullah (s.a.v.) da ona şöyle bir mektup gönderdi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah Rasûlü Muhammed'den, Halid b. Velid'e. Senin üzerine selam olsun. Ben, kendisinden başka ibadet edilmeye layık hiçbir ma-bud bulunmayan Allah'a hamd ederim.İmdi, senin mektubun, senin elçinle birlikte bana geldi. Beni Haris b. Ka'b kabilesinin, kendileriyle savaşılmadan Müslüman olduklarını ve kendilerini davet ettiğin İslâm'ı kabul ettiklerini, Allah'tan başka ibadete layık hiçbir mabudun olmadığına, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şahadet getirdiklerini, Allah'ın hidayetiyle hidayetlendiklerini bana haber veriyorsun. O halde onları müjdele ve onları korkut. Sen gel ve seninle birlikte onların elçileri de gelsinler. Allah'ın selamı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun."
Bunun üzerine Halid, Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Onunla birlikte Beni Haris b. Ka'b'm elçileri de geldiler. Onlar arasında Kays b, Hu-sayn Zü'1-Gussa, Yezid b. Abdü'l-Meddan, Yezid b. Muhaccel, Abdullah b. Kurad ez-Ziyadî, Şeddad b. Abdullah el-Kananî ve Amr b. Abdullah el-Dibabî vardı.
Rasûlullah (s.a.v;)'m yanma geldikleri ve Rasûlullah onları gördüğü zaman şöyle dedi:
- Kimlerdir bu cemaat? Sanki bunlar Hind adamlarına benziyorlar.
Denildi ki:
- Ya Rasûlallah, bunlar Beni Haris b. Ka'b kabilesinin adamlarıdırlar.

Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında durdukları zaman ona selam verdiler ve şöyle dediler:
- Senin, Allah Rasûlü olduğuna ve Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet ederiz.
Rasûlullah da şöyle dedi:
- Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve benim de Allah Rasûlü olduğuma kendim de şahadet ederim.
Rasûlullah, bu şahadeti getirdikten sonra onlara şöyle sordu:
- Men edildikleri zaman ilerleyenler siz miydiniz?
Onlar sustular ve içlerinden hiçbiri cevap vermedi. Sonra o sözü ikinci kez tekrarladı, yine onlardan hiç kimse cevap vermedi. Sonra üçüncü kez tekrarladı. Onlardan hiçbir kimse cevap vermedi. Dördüncü kez tekrarladığında Yezid b. Abdü'l-Meddan şöyle dedi:
- Evet ya Rasûlallah, men edildikleri zaman öne geçenler bizdik.
Yezid, bu sözünü dört kez tekrarladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
-Eğer Halid, bana sizin Müslüman olduğunuzu ve savaşmadığınızı yazmamış olsaydı, elbetteki kafalarınızı koparıp ayaklarınızın önüne bırakırdım.
- Bunun üzerine Yezid b. Abdu 1-Meddan şöyle dedi:
- Ama vallahi biz ne sana hamdederiz, ne de Halide.
- O halde kime hamdedersiniz?
- Ya Rasûlallah, bizi senin vasıtanla hidayete erdiren Aziz ve Ce: lil olan Allah'a hamdediyoruz,
- Doğru söylediniz.
Rasûlullah (s.a.v.), sonra sözünü şöyle sürdürdü:
- Cahiliyette sizinle savaşan kimselere ne ile galip oluyordunuz?
- Hiçbir kimseye galip olmazdık.
- Evet, sizinle savaşanlara galip olurdunuz.
- Ya Rasûlallah, bizimle savaşanlara şöyle galip olurduk; Biz toplanırdık, dağılmazdık. Ve hiçbir kimseye önce zulmeden biz olmazdık.
- Doğru söylediniz.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), onların üzerine Kays b. Husayn'ı emir olarak tayin etti.
Beni Haris kabilesinin elçiler heyeti, şevvalin son günlerinde veya zilkadenin ilk günlerinde kavimlerine döndüler.
Heyetin geri dönmesinden sonra Rasûlullah (s.a.v.), dinî ahkamı, sünneti, İslâmî prensipleri kendilerine Öğretmesi, zekatlarını alması için Amr b. Hazmı görevli olarak onlara gönderdi. Bir mektup yazıp onunla birlikte Beni Haris b. Ka'b kabilesine gönderdi. Mektubunda emir ve taahhütleri yazılı idi." [25]

Veda Haccından Önce Rasûlullah (S.A.V)'In, Aziz Ve Celil Olan Allah'a İmana Davet İçin Yemen Halkına Ümeray Göndermesi

Buharı, Ebu Musa ile Muaz'm Yemen'e Veda haccından önce gönderilmesi ile ilgili babta Musa kanalı ile Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Ebu Musa ile Muaz b. Cebel'i Yernen'e gönderdi. Bunlardan herbirini bir eyalete göndermişti. Yemen, o zaman iki eyalete bölünmüştü. Gönderirken Rasûlullah, onlara şöyle dedi: "Kolaylaştırın, zorlaştırmaym. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin"
Başka bir rivayette de Rasûlullah'm onlara şu öğüdü verdiği kaydedilmiştir: "Birbirinize uyum sağlayın, ihtilafa düşmeyin."
Bunlardan her biri kendi işinin başına gitti.
Bunlar kendi eyaletlerinde dolaşırlarken biri diğerine yakın olduğu zaman bir hadise ile karşılaştığında yanma gider, ona selam verirdi. Muaz, bir defasında Ebu Musa'nın eyaletine yaklaşmış, katırı üzerinde yoluna devam etmiş ve Ebu Musa'nın yanma gitmişti. Ebu Musa'nın bir toplantı halinde olduğunu, yanında da elleri boynuna bağlı vaziyette bir adamın oturtulduğunu görmüştü. Muaz ona:
- Ey Abdullah b. Kays! (Ebu Musa'nın asıl adıdır.) Bu nedir? diye sormuş, o da şöyle cevab vermişti:
- Bu adam Müslümanlıktan sonra tekrar küfre dönmüş.
- Öyleyse bu Öldürülmedikçe bineğimden yere inmeyeceğim.
- Zaten öldürülmesi için buraya getirildi. Sen in bakalım.
- Öldürülmedikçe bineğimden yere inmeyeceğim.
Bunun üzerine Ebu Musa ilgililere emir verdi ve o mürted kişi öldürüldü. Sonra Muaz, bineğinden yere indi ve Ebu" Musa'ya şöyle sordu:
- Ey Abdullah, Kur'ân'ı nasıl okuyorsun? Bir bölümü bitirdikten sonra diğerini mi okuyorsun?
- Ey Muaz, ya sen nasıl okuyorsun?
- Gecenin başında uyuyorum. Bir miktar uyuduktan sonra kalkıyorum, Allah ne kadar nasib etmişse o kadar okuyorum. Ayakta

dolaşmayı yeterince yaptığım gibi uykumu da yeterince uyuyorum ve aşın gitmiyorum."
Buharı, İshak kanalı ile Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v), Ebu Musa el-Eşarî'yi Yemen'e gönderdi. "Orada ne gibi içkiler var?" diye sordu. O da: "Bit' ve mizı vardır." dedi.
Hadisin ravilerinden Said diyor ki:
Ebu Bürde'ye bit'in ne olduğunu sordum. O da şöyle dedi:
- Bit', bal nebizidir. (Balın kaynatılmasıyla elde edilen bir içkidir.) Mizr ise, arpa nebizidir. (Arpanın kaynatılmasıyla elde edilen bir içkidir.) Evet, Ebu Musa'nın Yemen'de bit' ve mizr içkilerinin yapıldığını söylemesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Sarhoş edici herşey haramdır."
Buharî, Hibban kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Muaz b. Cebel'i Yemen'e gönderirken ona şöyle öğüt verdi:
"Sen kitab ehli bir kavme gitmektesin. Yanlarına vardığında onları, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in de Allah Ra-sûlü olduğuna şahadet getirmeye davet et. Eğer bu hususta sana itaat ederlerse, Allah'ın her gün ve gecede onlara beş vakit namazı farz kıldığım kendilerine haber ver. Eğer bu hususta sana itaat ederlerse Allah'ın, onların zenginlerinden alınıp fakirlerine verilecek zekatı üzerlerine farz kıldığını onlara haber ver. Eğer bu hususta da sana itaat ederlerse, onların mallarının en iyisini almaktan sakın. Mazlumun bedduasından kaçın. Çünkü onunla Allah arasında perde yoktur."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu'l-Muğire kanalı ile Muaz b. Cebelin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderirken ben ata binmiş vaziyette idim. Kendisi yaya yürüyerek beni uğurlamaya gelmişti. U-ğurlama işini tamamladığı zaman şöyle dedi: .
- Ey Muaz! Belki bu seneden sonra beni görmeyeceksin. Belki de şu mescidime ve mezarıma uğrayacaksın.
Rasûlullah'm böyle demesi üzerine Muaz, Rasûlullah'tan ayrılacağı korkusuyla ağlamaya başladı. Bundan sonra Rasûlullal (s.a.v.), yüzünü Medine'ye döndürerek şöyle dedi:
- Şüphesiz bana en yakın olan insanlar, -her kim olurlarsa olsunlar ye her nereden olurlarsa olsunlar- takva sahibi kimselerdir."
İmam Ahmed b. Hanbel, daha sonra Ebu'l-Yemân kanalı ile Asım b. Humeyd es-Sekünî'den şöyle rivayet eder:
"Muaz bineğine binmiş, Rasûlullah da yanı başında yaya yürüyerek onu uğurlamaya çıkmış, ona öğüt vermiş ve işini tamamladıktan sonra şöyle demişti:
- Ey Muaz! Belki bu seneden sonra benimle karşılaşmayacaksın. Belki de şu mescidime ve mezarıma uğrayacaksın! -
Muaz, Rasûlullah (s.a.v.)'dan ayrılacağı endişesiyle ağlamaya başladı. Rasûlullah, ona şu uyanda bulundu:
- Ağlama ey Muaz. Ağlamanın zamanı vardır. Ağlamak şeytandandır."
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu'î-Muğire kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Gönderirken şöyle dedi:
"Muhtemelen artık benim mezarıma ve mescidime uğrayacaksın (Vefat edeceğim için beni göremeyeceksin.). Seni yufka yürekli bir kavme gönderiyorum. Onlar, hak üzerine iki kez kendileriyle savaşılmış olan kimselerdir. Onlardan sana itaat eden kimseleri yanına alarak asileri ile savaş. Sonra İslâm'a döneceklerdir. Öyle ki, kadın kocasını, çocuk babasını, kardeş de kardeşim acele ile İslâm'a getirecektir. Sen, Sekün ve Sekasik denen iki kabilenin arasına in."
Bu hadiste, artık Hz. Peygamber'in daha sonra Muaz ile bir araya gelmeyeceğine dair işaret, zuhur ve imâ vardır. Gerçekten de böyle olmuştur. Muaz, Veda haccına kadar Yemen de ikamet etmiş, Hacc-ı Ekberden de seksen bir gün sonra Rasûlullah vefat etmişti.
Diğer taraftan İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Ebu Zab-yan'dan şu hadisi rivayet etmiştir:
"Ebu Zabyan, Muaz'dan rivayet etti ki^Muaz, Yemen den döndüğü zaman şöyle demiş: .
- Ya Rasûlallah, ben Yemende birbirlerine secde eden bazı adamlar gördüm. Biz niye sana secde etmeyelim?
Rasûlullah, ona cevaben şöyle dedi:
- Eğer bir insanın bir insana secde etmesini emredecek olsaydım, kadının kendi kocasına secde etmesini emrederdim."
Bu hadisin sened ricali arasında şahsiyeti belirsiz, mübhem ve kendisi hüccet sayılmayan bir şahıs vardır. Ayrıca güvenilir bazı kimseler de buna muhalefet etmişlerdir ve demişler ki: Muaz, o zaman Yemenden değil, Şam'dan dönmüş ve Rasûlullah'a olayı anlatmıştı. Bunu da Ahmed b. Hanbel rivayet eder.
İmam Ahmed b. Hanbel, İbrahim b. Mehdi kanalı ile Muaz b. Ce-bel'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:
"Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki:
- Cennet'in anahtarı, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şahadet etmektir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Muaz b. Cebel'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) ona şöyle demiştir:
"Ey Muaz, işlediğin kötülüğün arcıisıra bir iyilik işle ki, onu yok etsin. İnsanlara da güzel ahlakla muamele et.
İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail kanalı ile Muaz'dan rivayet etti ki, o, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle demiştir:
- Ya Rasûlallah, bana bir tavsiyede bulun.
- Her nerede olursan ol, Allah'tan kork.

- Bana daha fazla tavsiyede bulun.
- Kötülüğün ardı sıra bir iyilik yap ki, o kötülüğü silip yok etsin.
- Bana daha fazla tavsiyede bulun.
- İnsanlara güzel ahlak ile muamele et."

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu'l-Yeman kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), bana on tavsiyede bulundu:

"Öldürülüp yakılsan bile hiçbir şeyi Allah'a ortak koşma. Malından ve ailen arasından ayrılıp çıkmanı sana emretseler bile ebeveynine isyan etme. Onlara kötü davranma. Kasıtlı olarak farz bir namazı terketme. Çünkü kasıtlı olarak farz bir namazı terk eden kimse, Allah'ın zimmeti dışına çıkar. İçki içme, çünkü o, her kötülüğün başıdır. Masiyetten sakın, çünkü masiyet (Allah'a karşı gelme) sebebiyle inşanın üzerine Allah'ın gazabı iner. İnsanlar ölseler bile savaştan kaçmaktan sakın. Aralarında bulunduğun halde insanlara ölüm gelirse sen sebat et. Elinde bulunan servetinden çoluk çocuğuna harca. Onları terbiye etmek için değneğini üzerlerinden kaldırma. Aziz ve Celil olan Allah için onları sev."

İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus kanalı ile Muaz b. Cebel'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), onu Yemen'e gönderirken kendisine şöyle demiştir:

"Lüks içinde olma. Çünkü Allah'ın kulları lüks içinde olmazlar."

İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman b. Davud el-Haşimî kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Akıllı ve baliğ olan her şahıstan bir dinar veya onun dengi olan bir meafir elbisesi almamı bana emretti. Her kırk sığırdan, üç yaşına gelmiş bir sığır almamı ve her otuz sığırdan da iki yaşına girmiş bir erkek buzağı almamı bana emretti. Yağmur sularıyla sulanan ekinlerin onda birini, dolap ile sulanan ekinlerinde onda birinin yarısını (yani yirmide birini) almamı bana emretti."

İmam Ahmed b. Hanbel, Muaviye kanalı ile Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Yemenlilerin zekatlarını toplamam için Rasûlullah (s.a.v.), beni gönderdi. Her otuz sığırdan iki yaşındaki bir buzağıyı; her kırk sığırdan da üç yaşındaki bir sığırı almamı emretti. Onlar, bana kırk ile elli, altmış ile yetmiş, seksen ile doksan arasındaki sığırlardan da zekat almamı teklif ettiler. Ben bu tekliflerini kabul etmedim. Onlara: "Ben bunu Rasûlullah'a soracağım." dedim. Medine'ye geldin^. Durumu Peygamber (s.a.v.)'e haber verdim. O da her otuz sığırdan iki yaşındaki bir buzağıyı, her kırk sığırdan üç yaşındaki bir sığırı, altmış sığırdan iki tane iki yaşındaki buzağıyı, yetmiş sığırdan bir tane üç yaşındaki sığırı, bir de iki yaşındaki bir buzağıyı; seksen sığırdan iki tane üç yaşına girmiş buzağıyı, yüz sığırdan bir tane üç yaşına girmiş sığırı ve iki tane iki yaşma girmiş buzağıyı, 110 sığırdan iki tane üç yaşma girmiş sığırı ve bir de iki yaşma girmiş bir buzağıyı; 120 sığırdan üç tane üç yaşına girmiş sığırı veya dört tane iki yaşına girmiş buzağıyı almamı bana emretti ve nisabı üç yaşma girmiş bir sığıra veya bir buzağıya ulaşmayan sayıdaki sığırlardan almamamı emretti. Rasûlullah, zekatla ilgili iki nisab arasındaki sayılardan zekat alınmaması gerektiğini bana bildirdi."

Bu hadisler, İmam Ahmed tarafından rivayet edilmiş hadislerdir. Ancak bunlarda Yemen'e gidişinden sonra Muaz'm tekrar Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip onunla görüştüğüne dair deliller vardır. Gerçek olan şudur ki, daha Önce de anlatıldığı gibi Muaz, Yemen'e gittikten sonra artık Peygamber (s.a.v.)'i görmedi.

Abdürrezzak, Ma'mer kanalı ile Übeyy b. Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Muaz b. Cebel, yakışıklı, müsamahakar bir gençti. Kavminin en hayırlı gençlerindendi. Kendisinden birşey istenildiğinde mutlaka verirdi. Öyle bir duruma geldi ki, borçları bütün malını kapsadı. Ala-caklılarıyla konuşması için Rasûlullah'ın yanma gitti. Ondan ricada bulundu. Ancak alacaklıları, ona borç indirimi yapmadılar. Alacaklarından vazgeçmediler. Eğer borçlulardan her hangi birine rica vesilesiyle borcu bırakılacak olsaydı, Rasûlullah'ın ricası sebebiyle Muaz'm borcu bırakılırdı. Ricalar fayda vermeyince, Rasûlullah (s.a.v.) Muaz'ı yanma çağırdı. O da malım sattı. Alacaklıları arasında paylaştırdı. Muaz, malsız kaldı. Rasûlullah, hac ettiği zaman Muaz'ı Yemen'e gönderdi. Bu malda ticaret yapan ilk kişi Muaz oldu. Sonra Ye-men'den Ebu Bekir es-Sıddık'm yanma geldi. Rasûlullah (s.a.v.) vefat etmişti. Ömer gelip ona şöyle dedi:

- Bana itaat eder misin? Yemen'den getirdiğin şu malları Ebu Bekir'e verir misin? Eğer o sana verirse sen de kabul eder misin?
- Hayır, bu malı ona asla vermem. Zararlarımı kapatmam için Rasûlullah beni Yemen'e göndermişti.

Ömer, Muaz'm kendisine itaat etmediğini görünce Ebu Bekir'in yanma gitti. Ona şöyle dedi:

- Şu adama haber gönder. Malım elinden al. Bir kısmını kendisine bırak.

Ebu Bekir dedi ki:

- Ben bunu ona yapamam. Çünkü zararını kapatması için Rasûlullah, onu Yemen'e göndermişti. Ben ondan birşey alacak değilim.

Sabah olunca Muaz, Ömer'in yanma gitti ve ona şöyle dedi:

- Dün bana söylediğini yapmaktan başka çare bulamadım. Çünkü rüyamda dün şöyle birşey gördüm: Beni ateşe götürüyorlardı. Sen ise arkadan eteğimi tutuyor, geri çekiyordun. Beni ateşe bırakmıyordun."

Bunun üzerine Muaz, Yemen'den getirmiş olduğu malların tamamını alıp Ebu Bekir'e götürdü. Oradan getirdiği kırbacım da ona verdi. Yemen'den getirdiği mallardan hiçbirini gizlemediğine yemin etti. Ebu Bekir de ona:

- Bu mallar senindir. Bunlardan hiçbirini almayacağım, dedi.' Ebu Sevr de bunu Abdurrahman b. Ka'b b. Malik'ten rivayet etmiş, hadiseyi olduğu gibi anlatmış, yalnız şu ilaveyi yapmıştır:

"Mekke fethi senesi olduğunda Rasûlullah (s.a.v.), Muaz'ı Yemen'e bir grup ahali üzerine emir olarak gönderdi. Muaz, Rasûlullah'ın vefatına kadar orada kaldı. Sonra Ebu Bekir'in halifeliği zamanında Medine'ye geldi ve Şam'a çıkıp gitti."
Beyhakî dedi ki: Önce de anlatmış olduğumuz gibi Rasûlullah (s.a.v.), onu Mekke'de halka dini bilgileri öğretmesi için Attab b. Üseyd ile birlikte bıraktı. O, Tebük gazvesine katıldı. Akla en uygun gelen husus şudur ki; Rasûlullah, onu bundan sonra Yemen'e göndermiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Beyhakî, daha sonra A'meş tariki ile Muaz'ın rüya kıssasını şöyle anlatır:
"Muaz, rüya gördükten sonra Yemen'den getirmiş olduğu malların tamamını Ebu Bekir'e götürdü. Malları arasında köleler de vardı. Ebu Bekir, kuleleriyle birlikte mallarını da kendisine geri verince, onları tekrar alıp evine döndü. Sonra kalkıp onlara namaz kıldırdı. Onlar da onunla birlikte namazlarını kıldılar. Namazı tamamladıktan sonra şöyle sordu:
- Namazı kimin için kıldınız?
- Allah için kıldık.
- Öyleyse siz de Allah rızası için serbestsiniz. Böyle dedikten sonra onları azad etti."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Muaz b. Cebel'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.), onu Yemen'e gönderirken ona şöyle sormuş:
- Bir mesele ile karşılaşırsan ne yaparsın?
- Allah'ın kitabındaki hükümlere bakarak hüküm veririm.
- Ya bu meselenin cevabı, Allah'ın kitabında yoksa ne yaparsın?
- O zaman Rasûlullah'm sünnetine bakarak hüküm veririm.
- Ya bu meselenin cevabı, Rasûlullah'm sünnetinde de yoksa ne yaparsın?
- Hiç tereddüt etmeden ictihad ederim.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.vO, Muaz'ın göğsüne vurdu, sonra şöyle dedi:
- Allah Rasûlünün elçisini, Rasûlullah'm razı olacağı işe muvaffak kılan Allah'a hamdolsun."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Ebu'l-Es-ved ed-Dilî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Muaz, Yemen'de idi. Ona, geride Müslüman bir kardeş bırakan ölmüş bir Yahudinin miras meselesini sordular. O da şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m: "Doğrusu İslâmiyet artırır, eksiltmez." dediğini işittim.
Böyle diyerek, Müslümanı, ölen Yahudi kardeşine mirasçı kıldı." Bu/hükünı, Muaviye b. Ebi Süfyan'dan, Yahya b. Ma'mer el-Ka-dî'den ve bir grup selef ulemasından nakledilmiştir. İshak b. Reha-veyh de bu görüşe kail olmuştur. Ancak cumhur -dört mezheb imamıile ashabı da aralarında olmak üzere- bunlara muhalif kalmışlardır. Muhalifler, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan şu hadisi delil olarak ileri sürmüşlerdir: Üsame b. Zeyd, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet eder:
"Kafir kişi Müslüman'a; Müslüman kişi de kafire mirasçı olmaz."
Demek istediğimiz şudur ki, Muaz, Peygamber (s.a.v.)'in Yemen'-deki kadısı, savaşlardaki komutanı ve zekatları toplayan memuru idi. Nitekim İbn Abbas'm önceki sayfalarda geçen hadisi de buna delalet etmektedir.
Muaz, halkı dışarı çıkarıp onlara beş vakit namazı sahrada kıldırdı. Nitekim Buharı, Süleyman b. Harb kanalı ile Amr b. Meymun'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Muaz, Yemen'e geldiğinde halka sabah namazını kıldırdı ve namazda: ayetini okudu. Cemaatten biri: "İbrahim'in anasının gözü aydın oldu." dedi. [26]

Rasûlullah (S.A.V)'In Veda Haccından Önce Hz. Âli İle Halid B. Velid'i Yemen'e Göndermesi

Ahmed b. Osman, Şureyh b. Meslenıe kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), bizi Halid b. Velid'le birlikte Yemen'e gönderdi. Daha sonra Halid'in yerine Ali'yi göndererek kendisine şöyle dedi: .
"Hâlîd'in arkadaşlarına söyle. Onlardan dileyen seninle birlikte orada kalsın. Dileyen de buraya gelsin." Ben onunla birlikte orada kalanlardan idim. Birkaç okiye ganimet elde ettim.»
Buharı, daha sonra Muhammed b. Beşşar kanalı ile Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), ganimetlerin beşte birini teslim alması için Ali'yi, Halid b. Velid'e gönderdi. Ben Ali'ye kızıyordum. Ganimetler arasında bulunan cariyelerden biri ile cinsel ilişkide bulundu. Sabah olunca gusletti. Ben de Halid'e: "Şunu görüyor musun?" dedim. Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldiğimizde bunu ona anlattım. O da bana şöyle dedi:
- Ey Büreyde, Ali'ye kızıyor musun?
- Evet.
- Ona kızma. Çünkü ganimetlerin beşte birlik kısmında Ali'nin, kendisiyle cinsel ilişkide bulunduğu o cariyeden daha fazla hakkı vardır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Abdülcelil'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İçinde Ebu Miclez ile Büreyde'nin oğlunun bulunduğu bir meclise vardım. Büreyde'nin oğlu Abdullah şöyle dedi:
Babam Büreyde bana dedi ki: "Ben Ali'ye öyle kızıyordum ki, onun kadar hiç kimseye kızmadım. Kur ey şlil erden bir adamı sırf Ali'ye kızdığı için sevdim." Rasûlullah, bu adamı bir süvari kafilesiyle birlikte bir yere gönderdi. Ben de Ali'ye kızdığı için bu adamla arkadaşlık ettim. Birkaç cariyeyi ele geçirdik. Arkadaşım, Rasûlullah'a: "Bunların beşte birini alacak bir adamı bize gönder." diye mektup yazdı. Rasûlullah da bize Ali'yi gönderdi. Cariyeler arasında Vasife adında biri vardı ki, onların en üstünü idi. Ali, beşte birlik payı aldı. Kalan kısmı taksim etti. (Vasife ile cinsel ilişkide bulunmuş olduğu için) odasından dışarı çıkarken başından sular damlıyordu. Ona:
- Ey Ebu'l-Hasan! Bu nedir? diye sordum. O da şöyle cevab verdi:
- Cariyeler arasındaki Vasife adlı kadını görmedin mi? Ben taksimat yaptım. Beşte birlik payı aldım, o da beşte birlik pay arasında idi. Sonra o, Ehl-i Beyt'in payına düştü. Sonra da Ali ailesinin payına düştü. Ben de onunla cinsel ilişkide bulundum."
Bu olay üzerine seriyyenin komutanı Peygamber (s.a.v.)'e bir mektup yazdı. Ben de ona: "Beni gönder," dedim. Adam mektubu tas-diklemem için beni Peygamber (s.a.v.)'e gönderdi. Ona mektubu okudum. Okurken ayrıca: "Adam doğru söylüyor," diyordum. Peygamber (s.a.v.), elimi ve elimdeki mektubu tuttu, bana şöyle sordu:
- Sen Ali'ye kızıyor musun?
- Evet.
- Ona kızma. Eğer onu seviyorsan sevgini artır. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Ali ailesinin ge-nimetl erin beşte birlik kısmındaki payı, Vasife adlı cariyeden daha fazladır.
Peygamber (s.a.v.)'in bana böyle demesinden sonra Ali'den daha fazla sevdiğim bir insan olmadı."
Abdullah b. Büreyde dedi ki: Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin ederim ki, benimle Peygamber (s.a.v.) arasında bu hadisi nakletme hususunda babam Büreyde'den başka bir kimse yoktur. Yani bu hadisi peygamberden babam bana nakletmiştir.
Muhammed b. İshak, Ebban b. Salih kanalı ile Hudeybiye ashabından olan Amr b. Şe's el-Eslemî'nin şöyle dediğini rivaye etmişti:
"Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m Yemene gönderdiği süvariler arasında Ebu Talib oğlu Ali ile beraberdim. Ali bana biraz sert davrandı. Ona karşı biraz kırgınlık hissettim. Medine'ye geldiğimde her mecliste ve karşılaştığım her kimse nezdinde Ali'nin şikayetini yaptım. Bir gün mescide gittim. Baktım ki, Rasûlullah orada oturuyor. Gözlerine baktığımı görünce o da bana baktı. Gidip yanma oturunca bana şöyle dedi:
- Doğrusu yemin ederim ki, ey Amr b. Şe's, sen bana eziyet ettin,
- "İnna lillâh ve inna ileyhi râciun." Rasûlullah'a eziyet etmekten Allah'a ve İslâm'a sığınırım, dedim.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Ali'ye eziyet eden, bana da eziyet etmiştir, dedi."
Hafız el-Beyhakî, Muhammed b. Abdullah kanalı ile Bera'nm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), kendilerini İslâm'a davet etmesi için Yemen halkına Halid b. Velid'i gönderdi. Ben de Halid ile beraber gidenlerdendim. Orada altı ay ikamet ettik. Bu süre zarfında Halid onları İslâm'a davet ediyordu. Ancak onlar onun bu davetine icabet etmediler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'yi Yemene gönderdi ve ona, Ha-lid'i Medine'ye geri göndermesini emretti. Ancak Halid'le beraber bulunup orada Ali ile kalmak isteyen adamları da orada bırakmasını söyledi.
Ben, Ali ile beraber orada kalanlardan oldum. Yemenlilere yaklaştığımızda karşımıza çıktılar. Yanımıza geldiler. Sonra Ali öne geçip bize namaz kıldırdı. Bizi tek saf halinde dizdi. Sonra karşımıza geçip bize Rasûlullah'm mektubunu okudu. Hemdanlıların tamamı Müslüman oldular. Hz. Ali de onların İslâm'a girdiklerini Hz. Pey-gamber'e bir mektupla bildirdi. Hz Peygamber, o mektubu okuduğunda secdeye kapanmış, sonra başım kaldırıp şöyle demişti: "Hem-dan'a selam olsun. Hemdan'a selam olsun."
Beyhakî, Ebu'l-Husayn kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib oğlu Ali'yi Yemen'e gönderdi. Ali ile birlikte gidenlerden biri de bendim. Zekat develerini aldığımız zaman Ali'den kendi develerimize istirahat verip zekat develerine binme talebinde bulunduk. Çünkü develerimizin yorgun düştüklerini görmüştük. Ne var ki AH, bu isteğimizi kabul etmedi ve:
- Diğer Müslümanlar kadar sizin bu develerde payınız vardır. Başkaca bir hakkınız yoktur, dedi.
Ali, işini tamamlayıp Yemen'den dönüş yoluna koyulduğu zaman başımıza bir adamı emir tayin etti. Kendisi acele gitti ve hacca kavuştu. Haccını tamamladığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), ona:
- Arkadaşlarına dön ki, onları getiresin, dedi.
Biz, Ali'nin vekil bıraktığı adamdan da aynı talepte bulunduk. O, bu talebimizi uygun karşıladı. Ali yanımıza döndüğünde zekat develerine binilmiş olduğunu ve binme izlerinin develerin sırtında bulunduğunu görünce vekil bıraktığı adamı huzuruna çağırtıp kınadı. Ben de: "Eğer Medine'ye gelirsem, Allah'a söz veriyorum ki, bu olup bitenleri ve Ali'den gördüğümüz kabalığı, baskıyı Rasûlullah'a anlatacağım." dedim.
Medine'ye geldiğimizde yemin ettiğim şeyi yerine getirmek için Rasûlullah'm yanma gittim. Ebu Bekir'in, Rasûlullah'n yanından çıkmakta olduğunu gördüm. Ebu Bekir beni görünce yanımda durarak; "Hoş geldin." dedi. Hal hatır sordu. Ben de ha hatır sordum.

- Ne zaman geldin? diye sordu. Ben de:
- Dün geldim, dedim. Benimle birlikte dönüp Rasûlullah'm yanına geldi. İçeri girdi ve:
- Sa'd b. Malik b. Şehid (Ebu Said el-Hudrî) yanınıza girmek istiyor, dedi. Rasûlullah da:
-İzin ver, dedi.
- İçeri girdim. Rasûlullah'a selam verdim. Selamımı aldı. Bana yöneldi. Hal hatır sordu. Bu hususta tekrar tekrar soru sordu
Ben de dedim ki:
- Ya Rasûlallah, bir busen, Ali'den ne kadar kabalık, kötü arkadaşlık ve baskı gördüğümüzü.
Rasûlullah (s.a.v.) ağırlaştı, ağır davrandı. Ben de Ali'den gördüğümüz eziyetleri sıralamaya başladım. Sözlerimin ortasına geldiğimde Rasûlullah bacağıma vurdu. Ben yakınında duruyordum. Bana şöyle dedi:
- Ey Sa'd b. Malik b. Şehid, sözlerinin bir kısmını kardeşin Ali'ye bırak. Allah'a yemin ederim ki, onun Allah yolunda daha haşin olduğunu anladım.
Ben de kendi kendime dedim ki: "Anan seni kaybetsin ey Sa'd b. Malik."
Artık o günden sonra Ali'nin hoşuna gitmeyecek bir davranışta bulunduğumu sanmıyorum. Allah'a yemin ederim ki, artık onu ne gizli, ne de açık olarak kötülükle yad etmedim."
Yunus, Muhammed b. İshak kanalı ile Yezid b. Talha b. Yezid b. Rükane'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Ali b. Ebi Talib'in Yemen'de kendisiyle birlikte bulunan askerleri ona karşı kırgınlık hissettiler. Şöyle ki: Bunlar Medine'ye dönecekleri esnada Hz. Ali, bir an Önce Rasûlullah'a kavuşmak için onlardan ayrılarak çabuk gitmek istedi. Yerine de askerlerin üzerine birini vekil bıraktı. Vekil bıraktığı adanı askerlerden her birine ganimetteki elbiselerden bir elbise giydirdi. Medine'ye yaklaştıklarında onları karşılamaya çıkan Ali, üzerlerinde ganimet elbiselerini görünce:
- Bu nedir? diye sordu: Onlar da:
- Üzerimize vekil bıraktığın adam bize giydirdi, dediler. Ali, vekiline:
- Rasûluüah'm yanına gelmeden niçin böyle yaptın? Bıraksaydm da Rasûlullah nasıl uygun görüyorsa Öyle yapsaydı, dedi ve elbiseleri askerlerin üzerinden çıkardı.
Rasûlullah'm yanma geldiklerinde askerler, Ali'nin bu davranışından şikayetçi oldular.
Yemenliler, Rasûhıllah'la barış yapmışlardı. Rasûlullah, Hz. Ali'yi üzerlerine tarhedilen cizyeyi tahsil etmesi için Yemene göndermişti."
Ben derim ki: Bu rivayetteki ifadeler, Beyhakî'ninkine nisbetle
doğruya daha yakındır. Şundan ki, Ali, hacca yetişmek için askerlerini geride bıraktı. Acele ile yola çıktı. Beraberinde kurbanlarını da götürdü. Peygamber (s.a.v.)'le birlikte ihrama girdi. Peygamber (s.a.v.), onun ihramda kalmasını emretti. Bera b. Azib'in rivayetine göre o şöyle demiştir: "Ben kurbanlarımı önden şevkettim ve kıran haccma niyet ettim."
Demek istediğimiz şu ki; Hz. Ali'nin, zekat develerini kullanmalarına müsaade etmeyişi ve vekilinin kendilerine verdiği elbiseleri geri alışı orduda epey dedikoduya sebep olmuştu. Ancak Hz. Ali bu yaptığı işte mazurdu. Hacılar arasında da bu dedikodu yayılmıştı. Allah bilir ya bu sebepledir ki, Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmı tamamladıktan ve Medine'ye dönüş yoluna koyulduktan sonra Gadir-i Hum mevkiine vardı. Orada kalkıp insanlara hitabta bulundu. Ali'nin suçsuz olduğunu söyledik Şanını yüceltti. Faziletli bir insan olduğuna dikkatleri çekti ki; insanların kalblerine onun aleyhine yerleşmiş olan duygular yok olup gitsinler. Bununla ilgili açıklamalar yeri geldiğinde inşaallah detaylı olarak verilecektir. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
Buhari, Kuteybe kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğim rivayet eder:
"Ali b. Ebi Talib, Peygamber (s.a.v.)'e Yemen'den sepilenmemiş bir deri parçası içinde bir altın külçesi gönderdi. Bu altın, topraklı idi. Topraklarından temizlenip arınmamıştı. Peygamber (s.a.v.), bu altın külçesini dört kişiye paylaştırdı. Bunlar şu kimselerdi: Uyeyne b. Bedir, Akra b. Habis, Zeyd el-Hayl, Alkame b. Ulase veya Amir b. Tu-feyl.
Ashabdan biri kalkıp:
- Bu altın.külçesini almaya bu adamlardan biz daha layıkız, dedi. Adamm böyle deyişini haber alan Peygamber (s.a.v.), şöyle karşılık verdi:
- Bana güvenmiyor musunuz? Oysa ki ben, göktekinin güvenilir adamıyım. Sabah akşam bana gökten haberler geliyor.
Gözleri çukurda, boyun damarları şişkin, alnı çıkık, sakalı sık, başı tıraşlı, eteği sıvanmış bir adam kalkıp:
- Ya Rasûlallah, Allah'tan kork, dedi. Rasûlullah ona şöyle cevab verdi:
- Yazıklar olsun sana. İnsanlar arasında Allah'tan en çok korkması gereken kişi ben değil miyim?
Bunun üzerine adam dönüp gitti, Halid b. Velid de:
- Ya Rasûlallah, müsaade et, şunun boynunu uçurayım, olmaz mı? diye sorunca Rasûlullah:
- Hayır, belki o namaz kıhyordur, diye karşılık verdi. Bunun üzerine Halid:
- Nice namaz kılan kişi vardır ki, kalbinde olmayan şeyi dili ile söylüyor, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- İnsanların kalblerini araştırmak ve karınlarını yarmakla emro-lunmadım, dedi. Sonra o adamın yanı başında durmakta olduğunu gördü ve şöyle dedi:
- Şunun soyundan bazı kimseler gelecektir ki; Allah'ın kitabını okumaktan dilleri nemli kalacak, ancak o kitap onların

boğazlarından aşağı (kalblerine) geçmeyecektir. Okun yaydan fırladığı gibi onlar dinden çıkacaktır. (Öyle sanıyorum ki Rasûlullah (s.a.v.) şöyle de dedi): Eğer onların zamanına yetişirsem Semûd kavminin öldürülüşü gibi onları öldürürüm."
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemene gönderdi. Ben o zaman genç bir insandım. Ona şöyle sordum: .
- Sen beni çok problemli bir kavme gönderiyorsun. Benim ise yargılama hakkında bilgim yoktur. Ne yapacağım?
- Allah senin lisanına hidayet verecek ve kalbini de sabit kılacaktır.
Ondan sonra artık iki kişi arasında hüküm verirken hiç şüphe-lenmeksizin hüküm veriyordum."
İmam Ahmed b. Hanbel, Esved b. Amir kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemene gönderdi. Ben şöyle sordum:
- Ya Rasûlallah, sen beni benden daha yaşlı kimselerin bulunduğu bir kavme gönderiyorsun. Ben genç bir kimseyim. Yargılama usulünü bilmem, ne yapacağım?
Rasûlullah (s.a.v.), elini göğsüme koydu ve şöyle dedi:
- Allahım, Ali'nin lisanına sebat ver, kalbini hidayete ilet. Ey Ali, iki hasım senin meclisine gelip otururlarsa, birinciden ifade aldığın gibi diğerinden almadıkça aralarında hüküm verme. Eğer ikisinin de ifadesini alırsan hüküm verme yolu sana açıkça belli olur."
"Ondan sonra Ali, hasımlar arasında hüküm verir ve yargılama yaparken hiç müşkilat ile karşılaşmadı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan b. Uyeyne kanal ile Zeyd b, Er-kam'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Birkaç kişi, temizlik dönemindeki bir kadınla cinsel ilişkide bulundular. (Kadının doğurduğu çocuğun kime ait olduğu hususunda birbirleriyle anlaşmazlığa düştüler.) Bunun üzerine Ali, onlardan iki kişiye:
- Bu çocuğun karşınızdaki iki kişiye ait olması hususunda rızanız var mıdır? diye sordu.
Onlar da:
- Hayır, diye cevap verdiler.
Bunun üzerine Hz. Ali, diğer iki kişiye yönelerek:
- Bu çocuğun karşınızdaki iki kişiye verilmesine razı olur musunuz? diye sordu. Onlar da:
- Hayır, diye cevap verince bu defa Hz. Ali, hepsine hitaben şöyle
dedi:
- Siz müşkülpesent ortaklarsınız. Aranızda kura çekeceğim. Kura hanginize çıkarsa çocuğun diyetinin üçte ikisini Ödemesine ve çocuğun da kendisine verilmesine hükmedeceğim.
Hz. Ali'nin bu hükmü, Peygamber (s.a.v.)'e anlatıldığı zaman o şöyle buyurmuştu:
- Ali'nin söylediğinden başka çıkar yol bilmiyorum."
İmam Ahmed b. Hanbel, Şureyh b. Numan kanalı ile Zeyd b. Er-kam'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Hz. Ali'ye -kendisi Yemen'de iken- üç kişi getirildi. Bunlar, bir çocuğun nesebinin kendilerine ait olduğu hususunda müşterek idiler. Aralarında kura çekti. Kura kendisine isabet eden şahsı, üçte iki diyet ödemekle yükümlü kıldı ve çocuğu da kendisine verdi.
Ben, Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldiğimde Hz. Ali'nin bu yolda vermiş olduğu hükmü haber verdim. Peygamber (s.a.v.) de, azı dişleri görününceye kadar güldü."
Neseî, Abdullah b. Ebu Halil kanalı ile Zeyd b. Erkam'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Ben, Peygamber (s.a.v.)'in yanında idim. Yemenli bir adam gelip şöyle dedi:
- Bir çocuğun nesebi hakkında ihtilafa düşmüş ve birbirleriyle da-valaşan üç kişi, Ali'nin yanma getirildiler. Bunlar, temizlik döneminde iken bir kadınla cinsel ilişkide bulunmuşlardı.
Adam, Önceki rivayetlerde geçen hadiseyi olduğu gibi anlattı. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) de güldü."
Nesebleri belirleme hususunda kura ç'ekilmesi görüşüne imam Ahmed b. Hanbel kail olmuştur.
İmam Ahmed b. Hanbeî, Ebu Said kanalı Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), beni Yemen'e gönderdi. Aslan yakalamak için çukur kazmış bir kavmin yanına vardık. Vardığımızda onların birbirleriyle dav ala ş tıklarını, itişip kakıştıklarını gördük. Bir adam o çukura düşmüştü. Bir başkası ona takılmış, sonra bir başkası da diğerine takılmış, böylece dört kişi birlikte o aslan çukuruna yuvarlanmışlardı. Aslan onları yaralamıştı. Adamın biri de mızrağını fırlatıp aslanı öldürmüştü. Ancak o dört kişinin tümü de aslanın darbesi neticesinde ölmüşlerdi. Çukura ilk yuvarlanan adamın velileri, diğerlerinin velilerine karşı çıkmış ve savaşmak için silah çekmişlerdi. Onlar bu halde iken ben yanlarına vardım. Onlara şöyle dedim:
- Rasûlullah (s.a.v.X henüz hayatta iken birbirimzle savaşmak mı istiyorsunuz? Ben aranızda hüküm vereceğim. Eğer hükmüme razı olursanız, bu hükmüm kesinleşir. Aksi takdirde sizi birbirinizden u-zak tutarım. Peygamber (s.a.v.)'in yanına varıncaya kadar birbiriniz-le kavga etmenize, vuruşmanıza müsaade etmem. O zaman Rasûlullah, sizin aranızda hükmünü verir. Onun hüküm vermesinden sonra kim haddini aşarsa, onun haddi aşmaya hakkı olmayacaktır. Şimdi benim size vereceğim hüküm şudur:
Aslan için çukur kazmış olan kabilelerden dörtte bir, üçte bir, ikide bir ve bir tam diyet toplayın. Çukura ilk düşen ve ölen kişiye dörtte bir diyeti verin. Çünkü o ölmüştür. Çukura düşen ve ölen ikinci şahsa üçte iki diyet verin. Çukura düşüp ölen

üçüncü şahsa ikide bir diyet verin. Çukura düşüp ölen dördüncü şahsa ise tam diyet verin.
Davacılar, bu hükme razı olmadılar. Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldiler. O, Makam-ı İbrahim'de bulunuyordu. Meseleyi kendisine anlattılar. O da:
- Ben aranızda hüküm vereceğim, dedi. Oradakilerden biri dedi ki:
- Ya Rasûlallah, Ali hakkımızda hüküm vermiştir.
Böyle dedikten sonra meseleyi olduğu gibi kendisine anlattılar, Rasûlullah (s.a.v.) da Ali'nin vermiş olduğu hükmü kabul etti." [27]

Veda Haccı

Belâğ haca ve Haccetü'l-İslâm da denilen Veda haccı, hicri onuncu senede ifa edilmiştir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), bu haccmda insanlarla vedalaşmış ve daha sonra başka bir hac ifa etmiş değildi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Medine'de iken bundan başka hac yapmamış olması itibariyle buna Haccetü'l-İslâm da denilmiştir. Ancak peygamberlikten önce ve peygamberlikten sonra, ama hicretten önce defalarca hac yapmıştır. Denildiğine göre hac ibadeti, hicri onuncu senede farz kılınmıştır. Dokuzuncu senede farz kılındığını söyleyenler ile altıncı senede farz kılındığını söyleyenlerin bu görüşü garibtir.
Bu haccmda Peygamber (s.a.v.)'in insanlara hacla ilgili ilâhi hükümleri kavlen ve fiilen tebliğ etmiş olması sebebiyle buna Belâğ haccı, yani tebliğ haccı da denilmiştir. İslâmî esas ve kaidelerden Peygamber (s.a.v.)'in açıklamadığı hiçbir şey kalmamıştı. İnsanlara hac ahkamını beyan ve izah edip açıkladıktan sonra Arefe'de vakfe halinde iken yüce Allah, ona şu ayeti inzal buyurmuştu:
"Bugün size dininizi ve üzerinize olan nimetimi tamamladım, din olarak sizin için İslâmiyet'i beğendim." (ei-Mâide, 3.)
Bütün bunların izahı ileride gelecektir.
Anlatmak istediğimiz Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccınm nasıl yapılmış olduğudur. Çünkü bu hususta rivayetçiler kendilerine ulaşan bilgiye göre çok farklı ihtilaflarda bulunmuşlardır. Özellikle sahabelerden sonra çok aşırı farklılık gösteren ihtilaflarda bulunmuşlardır. Biz Allah'ın hamdi, yardımı ve güzel tevfiki sayesinde imamların bu hususta naklettikleri rivayetleri serdedeceğiz. Düşünen, teemmül eden ve konuya derinlemesine bakan kimselerin kalblerini serinletecek şekilde bu farklı rivayetleri birleştirip aralarında uyum sağlayacağız. Bu konuda nakledilen rivayetlerdeki manayı anlayacak kimselerin sadrına şifa verecek bir uzlaşma meydana getireceğiz. İnşaal-lah bunu başaracağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
Siyer imamlarının mütekaddimin ve müteahhirininden olan birçok kimse, Rasûlullah (s.a.v.)'m Veda haccma özel bir önem vermişlerdir. Allame Ebu Muhammed b. Hazm el-Endelüsî, Veda haccıyla ilgili bir cilt kitap yazmıştır. Kitabının birçok kısmım güzelce işlemiştir. Ancak yeri geldiğinde de açıklayacağımız gibi bazı vehimleri de olmuştur. Bu hususta, Allah'ın yardımına başvuruyoruz. [28]

Peygamber (S.A.V.)'İn Medine Hayatında Sadece Bir Kez Haccetmesi Ve Bu Haccından Önce Üç Kez De Umı Yapması

Buharî ile Müslim, Hüdbe kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Rasûlullah (s.a.v.), dört umre yapmıştır. Veda haccıyla beraber yaptığı umre haricindeki üç umresinin tamamını zilkade aylarında ifa etmiştir."
Sa'd b. Mansur, Deravurdi kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), üç umre yapmıştır. Bunlardan biri şevval ayında ikisi de zilkade ayında olmuştu."
İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Şuayb'm dedesinin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), her üçü de zilkade aylarında olmak üzere üç kez umre yaptı."
İmam Ahmed b. Hanbel Ebu Nadr kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), dört kez umre yaptı. Bunlardan biri Hudeybi-ye umresi, biri Umretü'1-Kaza, biri Cirâne umresi, biri de Veda haccıyla birlikte ifa ettiği umresidir."
Cirâne umresinden bahsederken bu fasıl geçmişti. Rasûlullah'm kıran haccı yaptığını söyleyenlerle ilgili fasılda da bu konu ele alınacaktır. Yardımına başvurulacak olan Allah'tır.
Bu umrelerden ilki, Hudeybiye umresi idi ki, Rasûlullah, bu umreyi yapmaktan engellenmişti. Bundan sonra Umretü'l-Kazayı yapmış idi. Buna Umretü'l-Kısas da denilir. Umretul-Kaziyye diyenler de vardır. Bundan sonrada Cirâne umresini, Taif dönüşünde Hüneyn ganimetlerini taksim ederken ifa etmişti. Bütün bunları, bahsi geçtiğinde anlattık. Dördüncüsü ise Veda haccıyla birlikte ifa ettiği umresidir.
Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda temettü mu yapmıştı, yoksa kıran mı yapmıştı yahud ifrad haccı mı yapmıştı? Bu hususta ihtilafları ileride açıklayacağız. Bilindiği gibi temettü haccmda hacdan önce umre yapılır. Umre ihramından çıkıldıktan sonra hacca niyet edilir. Kıran haccmda ise, umre ile hacca birlikte niyet edilerek aynı ihram içinde ikisi eda edilir. İfrad haccmda ise sadece hac yapılır. Hac yapıldıktan sonra umre yapılır. Şafiî'den nakledilen meşhur kavle göre Hz. Peygamber, Veda

haccmda ifrad haccı yapmış, sonra umreyi ifa etmiştir. Bununla ilgili açıklamalar ileride gelecektir. Buharî, Amr b. Halid kanalı ile Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), ondokuz gazve yaptı. Hicretten sonra bir hac ede etti."
Ebu İshak dedi ki: Peygamber (s.a.v.), Mekke'de iken bir hac daha yapmıştı." Ebu İshak, eğer bu sözü ile Peygamber (s.a.v.)'ir Mekke'de iken sadece birkez hac yaptığını ifade etmek istiyorsa bu, doğruluktan uzak bir sözdür. Çünkü Peygamber (s.a.v.), risalette görevlendirildikten sonra hac mevsimlerinde gelir, insanları Allah'a imana davet eder ve şöyle derdi:
"Rabbimin kelamını ve mesajını tebliğ edinceye kadar beni barındıracak kim vardır? Çünkü Kureyşliler, Rabbimin kelamını ve mesajını tebliğ etmekten beni menetmişledir."
Nihayet Cenâb-ı Alllah, ona Ensâr cemaatini lütfetti. Akabe gecesinde onunla buluştular. Yani kurban bayramının birinci gününün akşamında Cemretü'l-Akabe yanında onunla buluştular. Ve buluşmaları üç sene peşpeşe devam etti. Son senede ikinci Akabe gecesinde onunla bey'atleştiler. Bu, onlarla üçüncü buluşması idi. Sonra Medine'ye hicret vaki oldu. Nitekim bunu önceki sayfalarda ilgili yerde açıklamıştık. Doğrusunu Allah bilir.
Cabir b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de dokuz sene ikamet etti. Haccetmedi. Sonra insanlara hac için ilanatta bulundu. Medine'de çok sayıda insan toplandı. Rasûlullah (s.a.v.) da zilkade ayınm bitimine beş ya da dört gün kala yola çıktı. Zu'1-Huleyfe'ye geldiğinde namaz kıldı. Sonra bineğine binip yola revan oldu. Çölde iken telbiye getirdi. Biz de sırf hacca niyet getirerek tehlil getirmeye başladık." [29]

Peygamber (S.A.V.)'İn Veda Haccı İçin Medine'den Yola Çıkış Tarihi

Peygamber (s.a.v.), Medine'de kendi yerine naib olarak Ebu Dü-cane Simak b. Hareşe es-Saidî'yi -bir rivayete göre ise Siba b. Urfuta el-Gifarî'yi- bıraktıktan sonra Veda haccı için Medine'den yola çıktı.
Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), hicri onuncu senenin zilkade ayı başlarında hac için hazırlanmaya başladı. Müslümanların da bu hacca hazırlanmalarını emretti.
Abdurrahman b. Kasım'm bana naklettiğine göre Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hz. Aişe şöyle demiştir:
"Zilkade ayının bitimine beş gece kala Rasûlullah (s.a.v.) hac için yola çıktı."
Buharî, Muhammed b. Ebi Bekr el-Mukaddemî kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), saçını tarayıp koku süründükten, izar ve ri-dasını giydikten sonra Medine'den hareket etti. Vücudun üzerindeki tenin rengini sarıya büründüren safranh elbise dışında herhangi bir rida ve izarm giyilmesini yasaklamadı. Zu'1-Huleyfe'de sabahladı. Bineğine bindi, çöl yoluna koyuldu. Hareketi, zilkade ayının bitimine beş gün kala olmuştu. Zilhicce ayının beşinci gününde Mekke'ye vardı."
"Zilkadenin bitimine beş gün kala" sözü ile İbn Abbas, eğer Zu'l-Huleyfe'deki günün sabahını da kasdetmiş ise, o zaman İbn Hazm'ın, Hz. Peygamberin perşembe günü Medine'den çıktığı, cuma gecesini Zu'1-Huleyfe'de geçirdiği ve zilkade ayının yirmibeşinci günü olan cuma gününde de Zu'1-Huleyfe'de sabahladığına dair iddiası doğru olmaktadır.
Eğer ibn Abbas, "Zilkade'nin bitimine beş gün kala" sözü ile Hz. Peygamber (s.a.v.)'in saçım taradıktan, koku süründükten, izar ve ri-dasını giyindikten sonra Medine'den hareket ettiği günü kasdetmiş ise, -nitekim Cabir ile Aişe de böyle demişlerdir- o zaman İbn Hazm'ın iddiasının doğruluğu kalmaz ve zilkade ayı o sene tam çekmiş ise Hz. Peygamber'in Medine'den çıktığı gün ancak cuma günü olmuş olur.
Ama Buharî'nin şu nakledeceğimiz rivayetine göre Peygamber (s.a.y.)İn Medine'den çıkış gününün cuma günü olması mümkün değildir. Zira Buharı, Enes b. Malik'in şöyle-dediğini rivayet eder:
"Biz de beraberinde olduğumuz halde Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Medine'de dört rekat, ikindi namazını da Zu'1-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldı. Orada geceledi, ertesi sabah bineğine bindi. Çöl yoluna koyuldu. Aziz ve Celil olan Allah'a hamd edip teşbih ve tekbir getirdi. Sonra hac ve umreye niyetlenerek ihrama girdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Medine'de dört rekat, ikindi namazını da Zu'1-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de öğle namazım dört rekat, ikindi namazını da Zu'1-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldırdı. Sonra sabaha dek geceyi Zu'1-Huleyfe'de geçirdi. Sabah olunca bineğine binip çöl yoluna koyuldu ve ihrama girdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) Medine'de, mescidinde öğle namazını dört rekat, ikindi namazımda Zu'1-Huleyfe'de iki rekat olarak hiçbir şeyden korkmaksızm güven içinde kıldırdı. Bu, Veda haccma giderken olmuştu."
Bu da Peygamber (s.a.v.)'in cuma günü Medine'den çıktığına dair iddiayı kesinlikle reddetmektedir. Şu halde İbn Hazm'ın dediği gibi Hz. Peygamber'in perşembe günü Medine'den çıkmış olması mümkün değildir. Çünkü Medine'den çıkışı zilkadenin yirmi dördüncü günü olmuştu. Zilhiccenin ilk gününün perşembe günü olduğunda ihtilaf yoktur. Çünkü tevatür ve icma ile sabit olduğuna göre Peygamber (s.a.v.), zilhiccenin dokuzuncu günü olan cuma gününde Arefe'de vakfe yapmıştır. Bu hususta hiç ihtilaf yoktur.

Eğer Medine'den çıkışı zilkade ayının yirmidördüncü günü, perşembe olsaydı o zaman zilkade ayından geriye altı gece kalmış olacaktı ki bu geceler de cuma, cumartesi, pazar, pazartesi, salı ve çarşamba geceleri olacaktı.
İbn Abbas ile Aişe ve Cabir dediler ki: Peygamber (s.a.v.)'in, zilkadenin bitimine beş gün kala Medine'den çıkmış olması imkansızdır. Şu halde Peygamber'in Medine'den çıktığı gün zorunlu olarak cumartesi günü olmalıdır. Ravinin zannına göre zilkade ayı o sene tam çekmiştir. Oysa o senede zilkade ayı yirmi dokuz gün çekmişti. Çarşamba gününün bitiminde perşembe gecesi zilhicce ayı başlamıştı. Cabir'in: "Zilkadenin bitimine dört veya beş gün kala" mealindeki rivayeti de bu hadiseyi teyid etmektedir. Bunu bu şekilde belirlemek zorunludur, başka bir seçenek yoktur. Doğrusunu Allah bilir. [30]

Peygamber (S.A.V)'İn Veda Haccı İçin Medine'den Mekke'ye Hareket Edişi

Buharı, İbrahim b. Münzir kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Şecere yolundan çıkar, Muarres yolundan girerdi. Mekke'ye giderken Şecere mescidinde namaz kılardı. Dönüşünde de Zu'1-Huleyfe'de vadinin içinde namaz kılar, geceyi orada geçirip sabahlardı."
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:.
"Rasûlullah (s.a.v.), semeri porsumuş bir binek üzerinde haccetti. Altında bir kadife parçası vardı ve şöyle dedi: "Bu öyle bir hacdır ki, bunda riya ve başkalarına şöhret işittirme yoktur." _
Buharı, Muhammed b. Ebi Bekr kanalı ile Şümame'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Enes, semeri porsumuş bir binek üzerinde haccetti. O cimri değildi ve Rasûlullah (s.a.v.)'m eşya ve azığını taşımakta olan bineği üzerinde haccettiğini anlattı."
Hafiz Ebu Yala el-Musulî, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), semeri porsumuş bir binek üzerinde haccetti. Altında da dört dirhem eder veya etmez bir kadife parçası vardı. O zaman şöyle dedi: "Allahım, riyasız bir hacca niyet ediyorum."
İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim kanalı ile İshak'm babası Said'in şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Ömer'le birlikte yola gittim. Yemenli birkaç arkadaş bize uğradı. Yükleri deri idi. Develerinin yuları ottan idi. İbn Ömer o zaman şöyle dedi:
"Veda haccma geldikleri esnada Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı ile birlikte gelen arkadaşlarına benzer arkadaşlar görmek isteyen kimse, şu arkadaşlara baksın."
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Bişr b. Kudame ed-Dibabî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Gözlerim, sevgili Rasûlullah (s.a.v.)'ı insanlarla birlikte Arafat'ta kızıl renkli bir dişi deve üzerinde gördü. O deveye Kasva deniyordu. Rasûlullah'm altında Bolan yapısı bir kadife vardı. Şöyle diyordu:
"Allahım, bu haccı riyasız, övünçsüz ve nam tutkusu olmayan bir hac yap."
İnsanlar da şöyle diyorlardı:
- İşte bu, Rasûlullah (s.a.v.)'dır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. İdris kanalı ile Esma binti Ebu Bekr'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte hac için yola çıktık. Mekke yolundaki Arec mevkiine vardığımızda Rasûlullah (s.a.v.) bineğinden indi. Aişe de gidip Rasûlullah'm yanında oturdu. Ben de babamın yanında oturdum. Rasûlullah ile Ebu Bekir'in eşyalarını aynı deveye yüklemiştik. Bu deve Ebu Bekir'in bir kölesinin yanında idi. Ebu Bekir oturdu. Kölenin devey getirmesini beklemeye başladı. Köle geldi. Fakat yanında yük devesi yoktu, Ebu Bekir ona sordu:
- Deven nerede?
- Dün onu kaybettim!
- Bir tek deve, onu da kaybediyorsun!
Böyle dedikten sonra köleyi dövmeye başladı. Rasûlullah (s.a.v.) da gülümseyerek şöyle diyordu:
"Şu ihramhya ve yaptığı işe bakın!"
Ebu Bekir el-Bazzar, "Müsned'mde Ebu Said'den şu hadisi rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı Medine'den Mekke'ye yaya olarak sırtlarını bağlamış ve herveleyi andıran bir yürüyüşle giderek haccettiler."
Bu, münker ve zayıf senedli bir hadistir.
Şayet böyle bir rivayet gerçek ise bu, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in umredeki halini tasvir etmiş olabilir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), bir kez haccetmiş, o da binek üzerinde iken ve sahabelerinden bir kısmı yaya iken yapılmış bir hacdı.
Ben derim ki: Peygamber (s.a.v.), ne Hudeybiye'de, ne Umretü'l-Kaza'da, ne Cirâne umresinde, ne de Veda haccmda hiç yaya olarak umre yapmış değildir. Peygamber (s.a.v.)'in halleri ve davranışları insanlara gizli kalmayacak kadar bilinen, tanınan, meşhur hal ve davranışlardır. Şu halde bu hadis münkerdir. Emsali mevcut olmayan şâz bir hadistir. Doğrusunu Allah bilir. [31]

Fasıl

Daha önce geçtiği gibi Peygamber (s.a.v.), Medine'de öğle namazını dört rekat olarak kılmış, sonra bineğine binerek yola çıkmış, Zu'l-Huleyfe'ye gitmiş, orada ikindi namazını iki rekat olarak kılmıştı.
Bundan da anlaşılıyor ki, o, gündüz vakti Zu'1-Huleyfe mevkiine gitmiş, ikindi namazını orada kısaltarak kılmıştır. Orası, Medine'ye üç mil mesafede bir mevkidir. Sonra orada akşam ve yatsı namazlarını kılmış, geceyi orada geçirmiş, ashabına sabah namazını kıldırmış ve ihrama girmesi için kendisine vahiy geldiğini ashabına haber vermişti.
Nitekim İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Adem kanalı ile İbn Ömer'in söyle dediğini rivayet eder:
"Zu'1-Huleyfe'ye bağlı Muarres denen vadide iken Peygamber (s.a.v.)'e vahiy gelmiş ve ona şöyle denmişti: "Sen mübarek bîr vadidesin."
Buharî, Humeydî kanalı ile Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Akik vadisinde Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: Bu gece Rabbimden bana biri geldi ve şöyle dedi: Bu mübarek vadide namaz kıl: "Hac içinde umre" de, dedi.»
Öyle anlaşılıyor ki Peygamber (s.a.v.)'in Akik vadisinde namaz kılmakla emrolunması, öğle namazını kılıncaya kadar orada ikamet etmekle emrolunması demektir. Çünkü emir kendisine geceleyin gelmişti ve bu emri sabah namazından sonra ashabına haber vermişti. Şu halde bu haber vermeden sonra geriye sadece öğle namazı kalmış oluyor. Demek ki, orada öğle namazını kılmakla ve öğle namazından sonra ihrama girmekle emrolunmuştu. Bu sebeple kendisi şöyle demişti:
- Bu gece Rabbimin yanından biri bana geldi ve: Bu mübarek vadide namaz kıl ve: "Hac içinde umre" de, dedi.
Bu rivayet, Hz. Peygamber'in hacda kıran yapmakla emrolundu-ğunu söyleyenler tarafından delil olarak ileri sürülmüştür ki; bu da, bu hususta ki en kuvvetli delillerden biridir. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.
Demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), Akik vadisinde öğle namazını kılıncaya dek beklemekle emrolunmuştu. O da bu emre riayet etti. Orada kaldı. O günün sabahında dokuz karısına uğradı. Hanımlarının tamamı kendisiyle birlikte bu sefere çıkmışlardı. Öğle namazını kılıncaya kadar orada kaldı. Nitekim Ebu Hassan el-Arec'-in, İbn Abbas'tan rivayet ettiği hadiste de böyle denmektedir. Bu hadise göre Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Zu'1-Huleyfe'de kılmış. Sonra kurbanlık devesini işaretlemiş, bineğine binip ihrama girmişti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Zu'1-Huleyfe'de kıldı. Sonra bineğine bindi. Beyda denen yere doğru giderken ihrama girdi,"
Bu rivayet, İbn Hazmın Hz. Peygamberin sabah vakti yola çıktığına dair iddiasını çürütmektedir. Ancak İbn Hazm, bu görüşüne destek olarak Buharî'nin Enes'ten yaptığı şu rivayete tutunabilir:
"Rasûlullah (s.a.v.), geceyi Zu'1-Huleyfe'de geçirdi. Sabah namazını kıldıktan sonra bineğine bindi. Beyda yolunda giderken umre ve hac için niyet edip ihrama girdi."
Ancak bu rivayetin senedinde bilinmeyen bir kişi vardır. Anlaşıldığına göre bu da Ebu Kilabe'dir. Doğrusunu Allah bilir.
"Sahih" adlı eserinde Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'a koku sürüyordum. Sonra o hanımlarına uğruyordu. Sonra ihramda iken koku sürünerek sabahlıyordu."
Müslim, Muhammed b. Münteşirin şöyle dediğini rivayet eder:
"Bir adamın koku sürünüşünü ve ihramlı olarak sabahlayışmı Abdullah b. Ömer'e sordum. O da bana şu cevabı verdi:
- İhramlı iken koku sürünerek sabahlamaktan hoşlanmam. Çünkü benim katran sürünmem, böyle yapmamdan daha çok hoşuma gider."
Hz. Aişe de şöyle demiştir: "İhrama girişi esnasında Rasûlullah'a ben koku sürdüm. Sonra o eşlerini ziyaret etti ve ihramlı olarak sabahladı."
Müslim'in rivayet ettiği bu hadisten de anlaşılıyor ki, Peygamber (s.a.v.), zevcelerini ziyaret etmeden önce koku sürünmüştü ki, bu hem kendisi, hem de zevceleri için hoş olsun. Sonra o cünüplükten temizlenmek ve ihrama girmek için guslettiği zaman ihram için yeniden koku sürünmüştü.
Tirmizî ile Beyhakî, Zeyd b. Sabit'in ihrama girmek için Rasûlul-lah'm soyunduğunu ve guslettiğini gördüğünü rivaye etmişlerdir.
Tirmizî, bunun hasen ve garib bir hadis olduğunu da söylemiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. 'Aişe'nin şöyle dediğim rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), ihrama girmek istediği zaman başını hıtmi ve çoğan otu ile yıkar, çok olmamak kaydıyla başına biraz da zeytinyağı sürerdi."
Bunu sadece İmam Ahmed b. Hanbel rivayet eder.
Ebu Abdillah Muhammed b. İdris eş-Şafiî, Osman'ın babası Ur-ve'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Hz. Aişe'nin şöyle dediğini işittim: İhrama girmesi ve ihramdan çıkması esnasında Rasûlullah (s»a.v.)'a koku sürdüm.
Aişe'ye:
- Ona hangi kokuyu sürdün? diye sordum. O da bana şu cevabı verdi:
- En güzel kokuyu sürdüm."

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İhrama girişi esnasında ve ihramdan çıkacağı zaman tavaf etmesinden önce Rasûlullah (s.a.v.)'a koku sürerdim."
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Veda haccmda ihrama girişi ve ihramdan çıkışı esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'a göz otu denen kokuyu sürdüm."
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İhrama girişi ve ihramdan çıkışı esnasında Beyt'i tavaf etmesinden önce şu iki elimle Rasûlullah (s.a.v.)'a koku sürdüm."
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İhrama girmeden önce,, ihramdan çıkmadan önce, kurban bayramının birinci gününde Beyt'i tavaf etmesinden önce, içinde misk bulunan bir kokuyu Peygamber (s.a.v.)'e sürerdim."
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Telbiye getirirken Rasûlullah (s.a.v.)'m saç ayırım çizgisi arasında sanki misk parlaklığını görür gibi oluyordum."
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"îhramlı iken Rasûlullah (s.a.v.)'m saç ayırım çizgisinde misk parlaklığını görür gibi oluyordum."
Ebu Davud et-Tayalisî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İhramlı iken Rasûlullah (s.a.v.)'m saç dibinde koku parlaklığını görür gibi oluyordum."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İhramlı iken birkaç gün sonra Peygamber (s.a.v.)'in saç ayırım çizgisinde koku parlaklığını görür gibi oluyordum."
Abdullah b. Zübeyr el-Humeydî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğim rivayet eder:
"İhramlı iken üçüncü günden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın saç ayırım çizgisinde koku gördüm."
Bütün bu hadisler, Peygamber (s.a.v.)'in gusülden sonra koku süründüğüne delalet etmektedirler. Çünkü gusülden önce koku sürünmüş olsaydı, gusül suları o kokuları giderir, izini bırakmazdı. Hele ihram gününden üç gün sonrasına hiç kalmazdı. Aralarında Ibn Ömer'in de bulunduğu selef ulemasından bir grup, ihram esnasında koku sürünmenin mekruhluğuna kail olmuşlardır.
Biz bu hadisi, İbn Ömer tariki ile Hz. Aişe'den rivayet ettik. Hafiz el-Beyhakî, İbn Ömer kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğir rivayet eder:
"İhrama girişi esnasında Rasûlulİah (s.a.v.)'ı iyi cins ve kıymetli koku ile kokulandırdım."
Sonra Peygamber (s.a.v.), saçları arasına toz ve toprak girmesin, içindeki kokuyu daha iyi muhafaza etsin diye saçlarım birbirine yapıştırıp keçe gibi yaptı.
Malik, İbn Ömer'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hafsa şöyle demiştir:
- Ya Rasûlallah, şu insanlara ne oluyor ki, umre ihramından çıkmışlardır, oysa_sen daha ihramdan çıkmadın?
Rasûlullah (s.a.v.), Hafsa'ya şu cevabı vermişti:
- Ben saçımı birbirine yapıştırdım. Kurbanlık hayvanımın boynuna gerdanlığını taktım, kurbanımı kesmeden ihramdan çıkmam."
Beyhakî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), bal sürerek saçını birbirine yapıştırıp keçe gibi yaptı."
Hz. Peygamber (s.a.v.), daha sonra kurbanlık hayvanın boynuna kurbanlık işareti taktı ve onu alametlendirdi. Kurbanlığı, Zu'1-Huley-fe'de onun yanında idi.
Leys, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), Veda baççından önce umreye niyet etti. Sonra haccını ifa etti. Böylece temettü haccmı yapmış oldu. Kurbanlık hayvanını da Zu'1-Huleyfe de önceden sevk edip gönderdi.'
Müslim, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), Zu'1-Huleyfe'ye geldiğinde kurbanlık devesinin getirilmesini emretti. Hörgücünün sağ tarafını işaretledi. İşaretlediği yerden kan sızdı. Boynuna da, kurbanlık olduğunu bildirecek bir işaret olarak iki nal taktı. Sonra bineğine binip yoluna devam etti."
Bu da gösteriyor ki, Peygamber (s.a.v.), o kurbanlık devesinin boynuna gerdanlığı bizzat kendi mübarek eliyle takmış ve yine kendi mübarek eliyle hörgücünü çizip işaretlemişti. Diğer kurbanlıkların işaretlerini sahabe-i kiram yapmış, gerdanlıklarım da yine onlar takmışlardı. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'in yanında çok kurbanlık hayvan vardı. Bunların bir kısmı deve, bir kısmı da daha küçük hayvanlar idi. Altmış üç kurbanlık deveyi kendi mübarek eliyle kesmişti. Kalanlarını Ali'ye vermiş, onları da Ali kesmişti.
Cabir'in rivayet ettiği bir hadiste anlatıldığına göre Ali, Peygamber (s.a.v.)'e Yemen'den birkaç deve getirmişti.
İbn İshak'm ifadelerinden anlaşıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ali'nin kurbanlık develerine ortak olmuştu. Doğrusunu Allah bilir. Başkalarının anlattığına göre kurban bayramında Rasûlullah (s.a.v.) ile Ali (r.a.), yüz deve kesmişlerdir. Şu halde Peygamber (s.a.v.), kurbanlıklarını beraberinde Zu'1-Huleyfe'den yola çıkarmıştı. Bir kısmını da ihramlı iken daha sonra satın almıştı. [32]

Peygamber (S.A.V)'İn Veda Haccına Giderken İhrama Girdiği Yer - .

Rivayetçiler bu hususta ihtilafa düşmüşlerdir. Ancak bu rivayetlerden hangisinin doğru olduğunu tercih etmeye çalışıcağız.

Bazıları, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Zu'1-Huleyfe'deki mescidde namaz kıldıktan sonra ihrama girdiğini söylemişlerdir. Önceki sayfalarda da geçtiği gibi Buharî, İbn Abbas'tan şöyle bir rivayette bulunmuş-. tur:
«Hz. Ömer dedi ki; Rasûlullah (s.a.v.)'m Akik vadisinde (Zu'l-Hu-leyfe'ye bağlı bir vadi) şöyle dediğini işittim:
"Bana Rabbimden bir elçi geldi ve: "Şu mübarek vadide namaz kıl ve hac içinde umreye niyet ettim de" dedi.»
Zu'1-Huleyfe mescidinde ihrama girme babında Buharî, Salim'in babası Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'1-Huleyfe mescidinde ihrama girdi. Başka yerde değil."
Müslim'in bir rivayetine göre Salim'in babası Abdullah, şu ilaveyi de yapmıştır:
"Ve Rasûlullah şöyle dedi: "Lebbeyk, Aİlahümme Lebbeyk."
Buharî ile Müslim'in, Malik kanalıyla Salim'den şöyle bir rivayette bulundukları da görülmüştür:
'Abdullah b. Ömer dedi ki: Zu'1-Huleyfe önündeki şu Beyda hakkında Rasûlullah'a yalan isnad ediyorsunuz. Oysa Rasûlullah sadece Zu'1-Huleyfe mescidinde ihrama girmiştir."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Abdullah'ın şöyle dediği de rivayet edilmiştir:
"Telbiye getirmeyi diyorsanız ben Rasûlullah (s;a.v.)'m bineğine binip hareket ettikten sonra telbiye getirdiğini gördüm."
imam Ahmed b. Hanbel, Yakub kanalı ile Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Abdullah b. Abbas'a şöyle dedim:
-Ey Ebu'l-Abbas, hacca niyet ettiği zaman Rasûlullah'ın nerede telbiye getirdiği hususunda ashabın ihtilaf etmesine şaşıyorum.
Abdullah b. Abbas dedi ki:
- Bu hususta insanların en fazla bilgi sahibi olanı benim. Çünkü, Rasûlullah (s.a.v.), bir kez hac yapmıştır. Bundan ötürü ihtilafa düşüyorlar. Raaûlullah (s.a.v.), hac niyetiyle Medine'den yola çıktı. Zu'l-Huleyfe mescidinde iki rekat namaz kıldığında orada hacca niyet etti. İki rekat namazı tamamladıktan sonra telbiye getirmeye başladı. Orada bulunanların bir kısmı bunu duydular ve hafizalarına yerleştirdiler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bineğine bindi. Bineği onu bir miktar götürünce yine telbiye getirdi. Oradakilerin bir kısmı bu telbiye getirişini duydular. Çünkü insanlar hep bir arada değillerdi. Grup grup geliyorlardı. Bineği onu bir miktar götürdükten sonra telbiye getirişini işitmişler ve şöyle demişlerdi: "Bineği kendisini birazcık götürdükten sonra Rasûlullah telbiye getirdi."
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Zu'1-Huleyfe ilerisindeki yüksek düzlüğe varınca yine telbiye getirdi. Bu defa oradakiler telbiye getirişini işittiler ve: "Rasûlullah (s.a.v.), Zu'1-Huleyfe ilerisindeki yüksek düzlüğe vardığı zaman telbiye getirdi." dediler. Allah'a yemin ederim ki; o, Zu'1-Huleyfe'deki namazgahında hacca niyet etti. Bineğine bindikten sonra telbiye getirdi. Zu'1-Huleyfe ilerisindeki yüksek düzlüğe vardığında da telbiye getirdi."
Abdullah b. Abbas'ın kavline kail olanlara göre Rasûlullah (s.a.v.), Zu'1-Huleyfe'de iki rekat namaz kıldıktan sonra o namazgahta telbiye getirmiştir.
Ben derim ki: Eğer bu hadis sahih ise, bu hadis ile önceki hadisler arasında mevcut bulunan ilk ihtilafı çözümlemek mümkün olur. Aynca bu konuda gerçeğe aykırı nakillerde bulunan kimseler için de bunda bir mazeret bulma imkanı var. Ancak bu hadisin senedinde zayıflık vardır. Kaldı ki, İbn Abbas ile İbn Ömer'den, önceki rivayetlerine ters düşen bazı rivayetler de varid olmuştur. İleride buna dikkatleri çekecek ve gerekli açıklamaları yapacağız.
İşte Hz. Peygamberin bineğine bindikten sonra telbiye getirdiğini söyleyenlerin ifadeleri bunlardı.
Buharî, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Medine'de dört rekat, Zu'1-Huleyfe'de ise iki rekat namaz kıldı. Sonra geceyi orada geçirdi. Zu'1-Huleyfe'de sabahlayıp bineğine bindikten sonra telbiye getirmeye başladı."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Telbiye getirmeye gelince ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m bineğine binip hareket etmesinden önce telbiye getirdiğini görmedim."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Salim'in babası Abdullah'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'1-Huleyfe'de bineğine bindi. Bineği üzerine rahatça oturduktan sonra telbiye getirmeye başladı."
Buharî, bineği üzerine oturduktan sonra telbiye getiren kimse babında, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), bineği üzerine binip doğrulduktan sonra telbiye getirdi."
Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), ayağını bineğinin üzengisine koyupta sırtına oturunca Zu'1-Huleyfe'de telbiye getirdi."
Buharî, kıbleye yönelerek telbiye getirme babında, Nafi'in şöyle
dediğini rivayet eder:
"İbn Ömer, Zu'1-Huleyfe'de sabah namazını kıldıktan sonra bineğinin getirilmesini emretti. Bineği getirildi. Bineğine bindi. Sırtı üzerine oturduktan sonra kıbleye yöneldi. Harem'e varıncaya kadar telbiye getirdi. Harem'e vardığında telbiyeye son verdi. Mekke'ye ya-km Zi Tuva mevkiine vardığı zaman orada geceledi. Sabahleyin namaz kıldıktan sonra gusletti. Rasûlullah (s.a.v.)'ın da böyle yapmış olduğunu söyledi."
Buharî, Nafi'in şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Ömer Mekke'ye gitmek istediği zaman kokusu hoş olan bir yağ sürünür, sonra Zu'1-Huleyfe mescidine gelir, namaz kılar, bineğine biner, bineğinin sırtı üzerine rahatça oturduktan sonra telbiye getirir ve sonra da: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın işte böyle yaptığım gördüm."

derdi."
Müslim, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet eder: "Zu'1-Huleyfe ilerisindeki Beyda düzlüğü hakkında Rasûlullah'la ilgili olarak yalan söylüyorsunuz. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.), ancak bineğine bindiği zaman şu ağacın yanında telbiye
getirmişti."
Bu hadis, İbn Ömer'den gelen ilk rivayet ile şu son rivayetleri arasında uzlaşma sağlamaktadır. Demek ki, Peygamber (s.a.v.), mescidin yanında, ama bineğine binip ilerideki düzlüğe varmadan Önce telbiye getirmiştir.
Buharı, yine Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Peygamber (s.a.v.), saçını tarayıp yağ süründükten, ashabıyla birlikte izar ve ridasını giydikten sonra Medine'den yola çıktı. Vücudun rengini sarıya büründüren safranlı elbise dışında herhangi bir ri-da ve izarm giyilmesini menetmedi. Medine'den yola çıktıktan sonra Zu'1-Huleyfe'ye geldi. Orada geceledi Sabahleyin bineğine bindi. Ashabıyla birlikte Zu'1-Huleyfe ilerisindeki düzlüğe yöneldiğinde telbiye getirdi. Kurbanlık devesinin boynuna gerdanlık taktı. Bunu zilkade ayının bitimine beş gün kala yapmıştı. Zilhicceden dört gece geçince Mekke'ye varmıştı. Mekke'ye vardığında Beyt'i tavaf etmiş. Safa ve Merve arasında sa'y yapmıştı. Kurbanlık devesi için de ihramdan çıkmamıştı. Çünkü devenin boynuna gerdanlık takmıştı. Mekke'nin üst taraflarından Hacun yanma telbiye getirerek indi. Tavaftan sonra artık Ka'be'ye yanaşmadı. Arefe dönüşünü bekledi. Arefe'den döndükten sonra ashabına Beyt'i tavaf etmelerini, Safa ve Merve arasında sa'y yapmalarını, başlarını tı
yapılacak bir işti. Yanında hanımı bulunan kimselere de artık karıları, koku sürünmeleri, dikişli elbise giyinmeleri helal olurdu."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Zu'1-Huleyfe'de kıldıktan sonra kurbanlık devesinin getirilmesini istedi, getirdiler. Hörgücünün sağ yanını işaretledi. Ondan kan sızdı. Hayvanın boynuna da iki nal taktı. (Bunu da hayvanın kurbanlık olduğunu bildirmesi için yapmıştı.) Sonra bineğinin getirilmesini istedi. Bineğine bindi. Zu'1-Huleyfe ilerisindeki Beyda'ya yönelince hac için telbiye getirdi."
Bütün bu rivayetler, katiyet ve zann-ı galib yoluyla Peygamber (s.a.v.)'in Zu'1-Huleyfe'de namaz kıldıktan, bineğine bindikten ve yola çıktıktan sonra ihrama niyet edip telbiye getirdiğini ispatlamaktadırlar. Ibn Ömer'in rivayetine göre ise Hz. Peygamber, kıbleye yönelik olarak telbiye getirmiştir. [33]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/204.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/2004.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/204-205.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/205.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/205-206.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/206.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/206.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/207.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/207.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/207-208.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/208.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/208-209.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/209.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/209-210.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/210.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/211.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/211.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/211.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/212.
[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/213.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/213.
[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/213-214.
[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/214-215.
[24] Bu hadisin uydurma ve mevzu olduğu açıkça görülmektedir. îbn Cevzî de 'el-Vefa n Ahbâri'l-Mustafa" adlı eserinin mukaddimesinde bunun mevzu bir hadis olduğunu söyler
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/215.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/218-220.

[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/220-227.

[27] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/227-234.

[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/235-236.

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/236-237.

[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/237-239.

[31] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/239-241.

[32] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/241-245.

[33] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/245-248.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Peygamber (S.A.V)'İn, Veda Haccında İfrad, Temettü Veya Kıran'dan Hangisine Niyet Edip . İhrama Girdiği
Fasıl
Fasıl
Hz. Peygamberin Hac Veya Umreden Birini Belirlemeksizin Mutlak Olarak İhrama Niyet Edişini Söyleyenlerin Dayanağı
Rasûlullah (S.A.V)'In Telbiyesi
Rasûlullah'ın Haccıyla İlgili Olarak Cabir B. Abdullah'ın Rivayet Ettiği Hadis
Rasûlullah (S.A.V)'In Hac Ve Umre İçin Medine'den Mekke'ye Giderken Namaz Kıldığı Yerler
Peygamber (S.A.V.)'İn Mekke'ye Girişi
Peygamber (S.A.V.)'İn Tavafı Nasıldı?
Peygamber (Sav.)'İn Tavaf Esnasında Remel Ve İztiba1 Yapması
Peygamber (S.A.V.)'İn Safa Ve Merve Arasındaki Sa'yı

Peygamber (S.A.V)'İn, Veda Haccında İfrad, Temettü Veya Kıran'dan Hangisine Niyet Edip . İhrama Girdiği

Peygamber (s.a.v.)'in Veda haccmda ifrada niyet ettiğine dair hadisler şunlardır:
İmam Şafiî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad haccma niyet etti ve böylece ifrad haccı yaptı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad haccı yaptı."
Neseî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah, sadece hac için telbiye getirdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte hac için Medine'den yola çıktık. Kimimiz hac için ihrama girdi. Kimimiz umre için ihrama girdi. Kimimiz hem hac hem umre için ihrama girdi. Rasûlullah (s.a.v.), sadece hac için ihrama girdi. Umre için ihrama girenler Beyt'i tavaf edip Safa ve Merve arasında sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıktılar. Hac için veya hac ile umre için ihrama girmiş olanlar, kurban bayramının birinci gününe kadar ihramdan çıkmadılar."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), sadece hac için ihrama girdi. İnsanların bir kısmı hac ve umre için ihrama girdi. Bir kısmı da sadece umre için
ihrama girdi."
İmam Ahmed b. Hanbel'in, Hz. Aişe (r.anha)'den rivayet ettiği hadis şöyledir: "Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda insanlara emir verdi ve şöyle dedi: "Hacdan önce umreye başlamak isteyen kimse böyle yapsın." Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisi ise ifrad haccı yaptı. Umre yapmadı."
Bu, sadece Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği çok garib bir hadistir. Senedinde pek şaibeli bir durum yoksa da lafzında şiddetli bir münkerlik vardır. Çünkü: "Umre yapmadı." denmektedir.
Eğer bununla Hz. Peygamber'in hacla birlikte ve hacdan önce umre yapmadığı kastedilmiş ise, bu onun ifrad haccı yapmış olduğuna kail olanların görüşüdür. Eğer bütünüyle umre yapmadığı yani hacdan önce, hacla beraber ve hacdan sonra umre yapmadığı kastedilmiş ise, bu, hiçbir âlimin kabul etmeyeceği bir görüştür. Ben bunu böyle biliyorum. Sonra bu, Hz. Aişe'den ve diğerlerinden sahih olarak varid olan rivayetlere de muhaliftir. Çünkü bu rivayetlere göre Peygamber (s.a.v.), dört kez umre yapmıştır. Bu umrelerin tamamını zilkade ayında yapmıştır. Sadece Veda haccıyla beraber yaptığı umre hariç. O, zilkade ayının dışında yapılmıştır.
Bütün bunlarla ilgili açıklamalar, "Hacc-ı Kıran" bahsinde verilecektir. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel'in de Hz. Aişe'den rivayet ettiği hadis böyledir. Bu rivayete göre Hz. Aişe şöyle demiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda hac ve umre için ihrama girdi ve beraberinde kurbanlığını da götürdü. Yanındaki insanların bir kısmı umre için ihrama girmişti. Ben de umre için ihrama girenlerdendim ve kurban götürmemiştim. Rasûlullah, gelince bize şöyle dedi:
- Sizden umre için ihrama girmiş olup da beraberinde kurbanını getirmiş olanlar Beyt'i tavaf etsinler, Safa ve Merve arasında sa'y yapsınlar ve haclarını tamamlayıp kurbanlıklarını bayramın birinci günü kesmeden ihramdan çıkmasmlar. Kendilerine haram olan hiçbir şey o zamana kadar helal olmaz. Sizden umre için ihrama girmiş olup da kurbanlığım getirmemiş olanlar, Beyt'i tavaf etsinler. Safa ve Merve arasında sa'y yapsınlar. Sonra saçlarını kısaltıp ihramdan çıksınlar. Sonra da hac için ihrama girsinler ve kurbanlarını kessinler. Kurbanlık hayvan bulamayan; üç günü hacda, yedi günü de ailesinin yanma döndüğünde olmak üzere (toplam on gün) oruç tutsun."
Rasûlullah (s.a.v.), vaktinin kaçırılmasından korktuğu haccı öne aldı. Umreyi sonraya bıraktı."
Bu, İmam Ahrned'in yalnız basma rivayet ettiği bir hadistir. Lafızlarının bir kısmında münkerlik vardır. Bir kısmımnsa, sahih hadislerde teyid edici şahidleri vardır. Çünkü bu hadiste geçen: "Rasûlullah, vaktinin kaçırılmasından korktuğu için haccı öne aldı, umreyi sonraya bıraktı (Yani ifrad haccı yaptı)." cümleleri ile, hadisin ilk kısmında geçen: "Rasûlullah hac ve umre için ihrama girdi (Yani kıran haccı yaptı.)." cümlesi arasında uyum görülmemektedir.

Eğer bu rivayette, Hz. Aişe, Hz. Peygamberin hem hac hem umre için ihrama girdiğini, hac fiillerini öne aldığını, hac fiillerini tamamladıktan sonra umre için ihrama girdiğini kasdetmiş, yani ifrad hac-cına kail olanların dediği gibi demiş ise,'zaten biz de bu hususta hemfikiriz.

Eğer Hz. Aişe, bu sözü ile Hz. Peygamber'in hac ihramına girdikten sonra ve umreyi tamamen tehir etmiş olduğunu kasdetmiş ise, bu, âlimlerden hiçbirinin katılmadığı bir görüş olarak bilinmektedir. Yok eğer Hz. Aişe, Hz. Peygamber'in hac fiillerini yaparak umre fiillerinden iktifa etmiş, yani umresinin hacca girmiş olduğunu kasdetmiş ise ki bu da kıran haccına kail olanların görüşüdür. Onlar, Hz. Peygamber'in ifrad haccı yaptığına dair rivayette bulunanların sözünü şöyle tevil etmektedirler: Peygamber Efendimiz, ifrad haccı yaptı, denilirken o, her ne kadar hacla birlikte umreye niyet etmişse de hac fiillerini ayrı olarak eda etmiştir. Çünkü Hz. Peygamber'in ifrad haccı yaptığını rivayet edenlerin hepsi, onun kıran haccı yaptığını da rivayet etmişlerdir. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride de gelecektir. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda sadece hacca niyet edip ihrama girdi."

Beyhakî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.) Veda haccında, beraberinde umre bulunmayan hacca niyet edip ihrama girdi."

Sahih-i Müslim'de Cabir'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Hac İçin ihrama girdik. Umreyi bilmiyorduk."

İbn Mace, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad haccı yaptı."

İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, hac için ihrama girdiler. Onlardan hiçbirinin beraberinde kurbanlık hayvan yoktu. Sadece Peygamber (s.a.v.) ile Talha'nm yanında kurbanlık hayvan vardı."

İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail b. Muhammed kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'le birlikte ifrad haccı için ihrama girdik."

Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad haccı için ihrama girdi."

Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet e-der:

"Rasûlullah (s.a.v.), ifrad haccı için ihrama girdi;"

Hafiz el-Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), hac için (ihrama girip) telbiye getirdi. Zilhiccenin dördüncü gününde Mekke'ye geldi. Batha'da bize sabah namazını kıldırdı. Sonra şöyle dedi: "Dileyen, hac niyetini umreye çevirebilir."

Katade, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) Zu'1-Huleyfe'de öğle namazım kıldı. Sonra bir kurbanlık deve getirilmesini istedi. Getirdiler, devenin hörgücünün sağ tarafını işaretledi. Sonra bineğinin getirilmesini emretti. Bineğine bindi. Zu'1-Huleyfe önündeki Beyda düzlüğüne yöneldi. O esnada hac için telbiye getirdi."

Hafiz Ebu'l-Hasan ed-Darekutnî, Abdurrahmanın babası Esved'-in şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Bekirle birlikte haccettim. O ifrad haccı yaptı. Ömer'le birlikte haccettim, o ifrad haccı yaptı. Osman'la birlikte haccettim, o da ifrad haccı yaptı."

Biz bunları burada naklettik. Açıkça görüldüğü gibi o büyük imamlar, bunu Rasûlullah'tan gördükleri için böyle yapmışlardı. Yani ifrad haccı yapmışlardı. Doğrusunu Allah bilir.

Darekutnî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Attab b. Üseyd'i hac emiri olarak tayin etti. Bunun üzerine Üseyd ifrad haccı yaptı. Sonra hicri dokuzuncu senede Ebu Bekir'i hac emiri tayin etti. O da ifrad haccı yaptı. Hicri onuncu senede Peygamber (s.a.v.)'in kendisi hacca gitti ifrad haccı yaptı. Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettikten sonra Ebu Bekir halife oldu. Hacca Ömer'i gönderdi. Ömer, ifrad haccı yaptı. Sonra Ebu Bekir'in kendisi de hacca gitti, ifrad haccı yaptı. Ebu Bekir vefat etiğinde Ömer halife oldu. O da Abdurrahman b. Avfı hacca gönderdi. O da ifrad haccı yaptı. Ömer'in kendisi de hacca gitti. İfrad haccı yaptı. Sonra Osman kuşatma altına alındı. Abdullah b. Abbas insanlara haccı ifa ettirdi. O da ifrad haccı yaptı."

Hz. Peygamberin temettü haccı yaptığına dair hadisler ise şöyledir:

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda önce umre, sonra hac yaparak temettü haccı yaptı. Telbiye getirdi. Zu'1-Huleyfe'den kurbanını şevketti. Rasûlullah (s.a.v.), umre için (ihrama girip) telbiye getirdi. Sonra hac için (ihrama girip) telbiye getirdi. İnsanların bir kısmı Zu'l-Huleyfe'den kurbanlıklarım sevk edip kurban kestiler. Kimileri kurban kesmediler. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gelince insanlara şöyle dedi:

- Sizden kurbanlığını sevk eden kişi, haccını tamamlamadıkça ihram yasakları kendisine helal olmaz. Kurbanlığını sevk etmeyen kimse ise Beyt'i tavaf edip, Safa ve Merve'yi sa'y ettikten sonra saçını kısaltsın ve ihramdan çıksın, sonra hac için (ihrama girip) telbiye getirsin ve kurbanını kessin. Kurbanlık hayvan bulamayan kimse üçü hacda, yedisi de ailesine döndüğünde olmak üzere (toplam on gün) oruç tutsun."

Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde Beyt'i tavaf etti. Sonra hacer-i esvedi istilam etti. Ondan sonra tavafın yedi şavtmdar (turundan) üçünü koşarak, diğerlerini de normal yürüyüşle yürüyerek ifa etti. Tavafı tamamladığı zaman Makanı-ı İbrahim'de iki rekat namaz kıldı. Selam verdikten sonra Safa tepesine geldi. Bu tepe ile Merve arasında sa'y yaptı. Haccını tamamlamadar ihramdan çıkmadı. Kurban bayramının birinci günü kurbanını kesti. İfada tavafını yaptı. O da Rasûlullah (s.a.v.) gibi kurbanını kesti. İnsanlarla birlikte kurbanını sevk edip getirmişti.

İmam Ahmed b. Hanbel, Urve b. Zübeyr'den rivayet .etti ki, Hz. Aişe, Rasûlullah (s.a.v.)'m temettü haccı yaptıklarını kendisine haber vermiştir.

Üç kavle göre bu hadis müşkilattandır. İfrad kavline gelince, bu hadiste, ya hacdan önce veya hac ile birlikte Hz. Peygamber'in umre yaptığının isbatı vardır. Özel temettü kavline gelince, bu hadiste, Hz. Peygamber'in Safa ile Merve arasında sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıkmadığı söylenmektedir ki, bu, temettü haccı yapan kimsenin durumuna uymamaktadır.

Hz. Peygamber'in ihramdan çıkmasına kurbanlığını sevk etmiş olmasının mani olduğunu iddia edenlere gelince, bu husus, İbn Ömer'in Hafsa'dan rivayet ettiği hadisten de anlaşılmaktadır.

Hafsa demiş ki:

- Ya Rasûlallah, şu insanlara ne oluyor ki, sen umre ihramından çıkmadan onlar umre ihramından çıkmışlardır?

Rasûlullah, cevaben demiş ki:

- Ben saçımı birbirine yapıştırdım, keçeleştirdim. Kurbanlık hayvanımın boynuna gerdanlık taktım. Kurban kesmeden ihramdan çıkmam."

Bu hadise dayanarak Hz. Peygamber'in ihramdan çıkmasına, kurbanlığım sevketmiş olmasının engel olduğunu iddia edenlerin iddiaları, dayanaktan yoksundur. Zira "Kıran haccı"nm ispatına dair varid olan hadisler, bu kavli reddetmekte ve Hz. Peygamber'in ilk olarak umre için ihrama girip telbiye getirişini, Safa ve Merve arasında sa'y yaptıktan sonra hac ihramına girip telbiye getirişini imkansız kılmaktadır. Çünkü onun böyle hac yaptığını sahih veya hasen hatta zayıf bir senedle rivayet eden hiç kimse görülmemiştir.

"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda umreden temettü yaptı." hadisinde eğer Hz. Peygamber'in Özel temettü yaptığı kastedilmiş ise sa'ydan sonra ihramdan çıkmış olması gerekirdi ki, hakikat böyle değildir. Çünkü hadisin ifadesinde bunu reddeden unsurlar vardır. Sonra haccma bitişik ve mukarin olan umresinin isbatmda da bunu men eden ve imkansız kılan ifadeler vardır. Yok eğer bu hadis ile umumi temettü kastedilmiş ise buna kıran haccı da dahil olur ki, kastedilen mana da budur.

"Rasûlullah (s.a.v.), önce umre için telbiye getirdi. Sonra hac için telbiye getirdi." Sonra da hac lafzım kullanarak telbiye getirmiş, yani: "Lebbeyk Allahümme umreten ve haccen" demiş ise, bu anlaşılması kolay olan bir hususdur ki, kıran haccma da aykırı değildir. Yok eğer bununla önce umre için telbiye getirdiği, sonra tavaftan önce haccı da buna dahil ettiği kastedilmiş ise yine kıran haccı yapmış olur.

Şayet Hz. Peygamber'in umre için ihrama girip telbiye getirdiği, umre menasikini tamamladıktan, ihramdan çıktıktan, ya da iddia edenlerin iddia ettikleri gibi kurbanım sevk etmiş olmasından dolayı ihramdan çıkmadan ve Mina'ya gitmeden önce hac için ihrama girip telbiye getirmiş olduğu kastedilmiş ise, onun böyle yaptığını önceki sayfalarda da söylediğimiz gibi sahabelerden her hangi biri bize nakletmiş değildir. İnsanlardan böyle bir iddiada bulunan varsa, onun sözü reddedilmiştir. Çünkü böyle bir söz nakle uygun değildir. Kjlranın ispatına dair varid olan hadislere de muhaliftir. Hatta ifrad haccma dair varid olan hadislere de aykırıdır. Doğrusunu Allah bilir. Allah bilir ya, doğrusu ve açıkça anlaşılanı şudur ki, Haccac'm, İbn Zübeyr'i kuşatma altına aldığı zaman da ifrad haccmı yapan İbn Ömer'e şöyle denilmiş:

- İnsanlar arasında birşeyler oluyor. Haccım şu sene yapmasan da bir sonraki seneye erteleseri iyi olmaz mı?

İbn Ömer, şöyle cevap vermiş:

- Şu halde ben de Peygamber (s.a.v.)'in yaptığı gibi yaparım. Yani Hz. Peygamber, Hudeybiye senesinde Mekke'ye girmekten menedildiği zaman Zu'1-Huleyfe'de umre ihramına girmiş, sonra Zu'l-Huleyfe'nin ilerisindeki Beyda düzlüğüne doğru gitmişti.

Bunu kastederek İbn Ömer şöyle demişti: "Şimdiki durumumuzla Hz. Peygamberin durumu aynıdır. Peygamber (s.a.v.), umre ile birlikte hac için ihrama girip telbiye getirmişti."

Ravinin düşüncesine ve inancına göre Rasûlullah (s.a.v.), umre ile birlikte hac ihramına niyet edip telbiye getirmiştir. Ama önce umre için ihrama girip telbiye getirmesi, sonra hac için ihrama girip telbiye getirmesi, bu hususta herhangi bir farklılık meydana getirmemektedir. Raviler, bunu böyle rivayet etmişlerdir. Ancak ileride de açıklayacağımız gibi bu husus üzerinde ihtilaf vardır.

Bununla ilgili açıklama, Abdullah b. Vehb'in rivayet ettiği hadiste mevcuttur. Şöyle ki: Malik b. Enes ve bir başkası, Nafi'in şöyle dediğini rivayet ettiler:

Abdullah b. Ömer, fitne zamanında umre niyetiyle yola çıktı ve:

- Eğer Ka'be'den menedilirsem tıpkı Rasûlullah gibi yaparım, dedi. Ve umre için ihrama girip telbiye getirdi. Yola çıktı. Zu'1-Huleyfe ilerisindeki yüksek düzlüğe vardığı zaman arkadaşlarına dönüp:

- Bu ikisinin durumu aynıdır. Sizi şahid tutarım ki ben, umre ile birlikte haccı kendime vacib kıldım (bunlara niyet ettim.), dedi. Sonra yola devam etti. Beyt'e gidip tavaf etti. Tavaftan sonra Safa ile Merve arasında yedi kez sa'y yaptı. Daha fazlasını yapmadı. Bunun kendisi için yeterli olduğu kanaatine vardı ve kurbanını kesti."

Başka bir rivayete göre ravi Nafi, hadisin sonunda şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı." Buharî, Nafi'nin şöyle

dediğini rivayet eder:
"Haccac'm İbn Zübeyr üzerine geldiği sene İbn Ömer, hac yapmak istedi. Ona:
- İnsanlar arasında savaş var. Korkarız ki, seni Ka'be'yi tavaf etmekten menederler, denildi. O şöyle cevab verdi:
- "Andolsun ki, sizin için Rasûlullah en güzel örnektir." Şu halde ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m yaptığı gibi yapacağım. Umreyi kendime vacib kıldığıma (umreye niyet ettiğime) sizi şahit tutarım.
Böyle dedikten sonra yola çıkıp Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Beyda düzlüğüne varınca şöyle dedi:
- Bence hac ve umre aynı şeylerdir. Umremle birlikte haccı da vacip kıldığıma (hacca da niyet ettiğime) sizi şahit tutarım.
Böyle dedikten sonra Kudeyd'de satın aldığı bir kurbanlığı kesti, bundan daha fazlasını yapmadı. İhramdan çıkmadı. Saçını tıraş etmedi. Veya kısaltmadı. Kurban bayramının birinci gününe kadar bekledi. Bayramın birinci gününde kurbanını kesip tıraş oldu. Böylece ilk tavafını yapmakla, o hac ve umre tavafım tamamlamış olduğu kanaatine vardı ve: "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı." dedi."
Buharî, Nafî'nin şöyle dediğini rivayet etti:
"İbn Ömer'in oğlu Abdullah, babasının yanına geldi. Bineği de evde idi. Şöyle dedi:
- Bu sene insanlar arasında savaş olduğundan güven içinde değilim. Korkarım ki seni Ka'be'den menederler. İsterser Medine'de kal. Böylesi daha iyi olmaz mı?
İbn Ömer, oğluna cevaben şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'yi tavaf etmek üzere Medine'den yola çıktı. Kureyşliler onun Ka'be'yi tavaf etmesine engel oldular. Eğer benim de Ka'be'yi tavaf etmeme engel olunursa ben de Rasûlullah'm yaptığı gibi yaparım. Şüphesiz Rasûlullah'ta sizin için güzel bir örnek vardır. Öyleyse ben de onun yaptığı gibi yaparım. Umremle birlikte haccı da vacib kıldım (hacca da niyet ettim). Sizi buna şahid tutarım.
Böyle dedikten sonra Mekke'ye gitti ve hac ile umre için bir tek tavaf yaptı.
Düşman tarafından Ka'be'den menedilmek, böylece ihramdan çıkmak ve hac ile umre için tek tavaf ile yetinmek hususunda İbn Ömer (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'a uydu. Çünkü o, temettü yapmak için ilk önce umre için ihrama girmişti. Düşman tarafından Ka'be'den me-nedilmekîen korktuğu için hac ile umreyi birleştirdi. Umreden ve tavaftan önce haccı da buna dahil edip kıran yapmış oldu. Hac ile umreyi birleştirdi. Umreden ve tavaftan önce haccı da buna dahil edip kıran yapmış oldu ve: "Hac ile umreyi aynı şey olarak görüyorum." dedi. Yani insanın hacdan veya umreden veya her ikisinden menedil-mesi arasında fark yoktur.
Böyle dedikten sonra Mekke'ye geldiğinde ilk tavafını yaparak bu tavafını hac ve umre için yeterli gördü. Müfred olarak rivayet ettiğimiz hadiste de bunu açıkça beyan etmiştir. İlk tavan ile, hac ve umre tavafını yapmış olduğuna kani olmuştur. .
İbn Ömer, bu sebeple şöyle demişti: "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yapmıştı." Yani Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umre için tek tavafla yetinmisti. Safa ve Merve arasında tek sa'y ile yetinmişti. Bu ifadelerden de anlaşılıyor ki İbn Ömer, Hz. Peygamberin kıran haccı yaptığını rivayet eder.
Bu sebeple Neseî, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Ömer, hac ve umreyi birleştirerek kıran haccı yaptı ve tek tavaf yaptı."
Neseî, Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"ibn Ömer, Zu'l-Huleyfe'ye geldiğinde umre için ihrama girip tel-biye getirdi. Sonra Ka'be'den menedilmekten korktu....."
Nafî, burada İbn Ömer'in, bu korkusu yüzünden haccı da umreye dahil edişini ve kıran haccı yaptığını nakletmiştir.
Anlatmak istediğimiz şudur ki; bazı raviler, İbn Ömer'in: "Şu halde ben de Rasûlullah (s.a.v.)'m yaptığı gibi yaparım."; "Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yapmıştı." deyişini duydukları zaman, Rasûlullah (s.a.v.)'m önce umre için ihrama girip telbiye getirdiğine, sonra hac için ihrama niyet edip telbiye getirdiğine, böylece umre tavafından önce haccı da dahil ettiğine kanaat getirmişler ve bu sözlerden anladıkları şekilde rivayette bulunmuşlardır. Oysa İbn Ömer, yukarıdaki sözleriyle bu manayı değil de, bizim kasdettiğimiz manayı ifade etmek istemiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Peygamber'in önce umre için ihrama girip telbiye getirdiğini, ardı sıra tavaftan önce haccı da işe dahil etiğini takdir edersek, bu durumda Peygamber Efendimiz özel temettü haccı değil de kıran haccı yapmış olur ki, bunda da temettü haccının daha faziletli olduğuna kail olan kimseler için görüşlerinin doğruluğunu teyid eden deliller vardır. Doğruyu en iyi bilen, elbetteki yüce Allah'tır.
"Peygamber (s.a.v.) zamanında temettü yaptık, Kur'ân nazil oluyordu. Adamın biri dilediği şekilde konuştu." hadisinde sözü edilen temettü kelimesi ile kırandan ve hususi manadaki temettü haccından daha genel anlamlı hac kastedilmiştir. Müslim'in, İmran b. Husayn'-dan rivayet ettiği şu hadis de buna delalet etmektedir:
"Rasûlullah (s.a.v.), hac ile umreyi birleştirdi."
Selef ulemasının çoğunluğu, mut'a kelimesini kıran anlamında kullanmışlardır. Nitekim Buharı, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini' rivayet eder:
"Ali ile Osman, Usfan'da mut'a kelimesinin anlamı üzerinde ihtilaf ettiler. Ali şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı bir işten, başkasını menetmekle ne yapmak istiyorsun?
Ali b. Ebi Talib bunu görünce hac ve umre için birlikte ihrama girip telbiye getirdi."
Müslim, Mervan b. Hakem'den rivayet etti ki, Hz. Ali şöyle deniiştir:

"İnsanlardan herhangi birinin sözü yüzünden Rasûlullah (s.a.v.)'-ın sünnetini terk edecek değilim."
Yine Müslim'in rivayetine göre Hz. Ali, Hz. Osman'a şöyle demiştir:
- Biliyorsun ki, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte temettü yaptık. Öyle
değil mi?
- Evet, ama o zaman biz korku içinde idik." Müslim, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), umre içir ihrama girip telbiye getirdi. Ashabı
ise, hac için ihrama girip telbiye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) ile kurbanlıklarını sevk eden ashabı ihramdan çıkmadılar. Diğerleri çıktılar."
Ebu Davud et-Teyalisî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), hac için ihrama girip telbiye getirdi."
Ebu Davud'un başka bir rivayetinde de şöyle denmektedir: "Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, hac için ihrama girip telbiye getirdiler. Onlardan temettü yapıp kurbanlığını sevk etmiş olmayanlar ihramdan çıktılar. Kurbanı beraberinde bulunan kimseler ise ihramdan çıkmadılar...."
Eğer bu iki rivayetin sahih olduğunu kabul edersek, kıran haccı ortaya çıkıyor. Eğer ikisini de kabulde çekimser davranırsak delil ortada durup kalır. Eğer Müslim'in sahihindeki umre ile ilgili rivayetini tercih edersek, Hz. Peygamberin sadece ifrad haccı yaptığına dair İbn Abbas'm rivayeti geride kalmış olur ve Müslim'in umre ile ilgili rivayeti fazla olmuş olur. Bu durumda kıran haccıyla ilgili kavil ortaya çıkmaktadır. Özellikle bu rivayet, İbn Abbas'tan gelmiş ise bu durumda Hz. Peygamber'in kıran haccı yaptığını kabul etmek durumunda kalacağız.
Müslim, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Bu, kendisiyle temettü yaptığımız bir umredir. Beraberinde kurbanlığı olmayan kimse ihramdan çıksın ve ihramın bütün yasaklarından kurtulsun." Böylece umre, kıyamet gününe dek hacca dahil olmuş oldu.»
Buharı, Ebu Cemrenin şöyle dediğim rivayet eder: «Ben, temettü haccı yaptım. İnsanların bir kısmı beni bundan menettiler Ben de bunun hükmünü îbn Abbas'a sordum. O da böyle yapmamı bana emretti. Rüyada bir adam bana şöyle diyordu: "Kabul görmüş bir hac ve makbul bir mut'a." Ben rüyamı İbn Abbas'a anlattım. O şöyle dedi: Allahu Ekber. İşte bu, Ebu'l-Kasın (s.a.v.)'m sünnetidir.»
Bu rivayette geçen mut'a kelimesi ile kıran haccı kastedilmiştir.
Kuaynî ve başkası, Muhammed b. Abdullah b. Haris b. Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Muaviye b. Ebi Süfyan'm haccettiği senede Dahhak b. Kays, hacca kadar umre ile temettü etmenin hükmünü anlatıyordu ve:
- Ancak Allah'ın emrini bilmeyen kimse böyle yapar, diyordu. Buna karşı Sa'd b. Ebi Vakkas, şu cevabı vermişti:
- Ey kardeşimin oğlu, ne kötü konuştun sen? Dahhak:
- Hattab oğlu Ömer de bunu yasaklıyordu, dedi. Sa'd ise:
- Ama Rasûlullah (s.a.v.) böyle yaptı, biz de onunla beraber yaptık, diye karşılık verdi.»
Abdürrezzak, Guneym b. Kays'm şöyle dediğini rivayet eder: "Hacca kadar umre ile temettü yapıp faydalanmanın hükmünü Sa'd b. Ebi Vakkas'a sorduğumda bana şu cevabı verdi:
- Ben de bunu Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yaptım. O zaman şu Muaviye, Mekke'de kafir idi."
Bütün bu rivayetler, temettü kelimesinin, önce umre niyetiyle ihrama girip umre menasikini tamamladıktan sonra hac niyetiyle ihrama girmek anlamında kullanılan hususi manadaki temettü kelimesinden ve kıran haccmdan daha genel mana taşıdığını isbatlamak içindir. Hatta Sa'd b. Ebi Vakkas'm bu konudaki sözlerinden de anlaşıldığına göre temettü kelimesi hac aylarında umre yapmak anlamında kullanılmıştır. Çünkü onlar -Muaviye hacdan önce Mekke'de kafir bir kişi iken- umre yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bu umre, ya Hudey-biye umresi idi, ya Umretü'1-Kaza (ki, en makul olanı da budur.) ya Cirâne umresi idi. Muaviye, Mekke fethi gecesinde babası Ebu Süf-yan'la birlikte Müslüman olmuştu. Önceki sayfalarda da rivayet ettiğimize göre o, bir umresinde Hz. Peygamberin saçını makasla kısalt-mıştır. Muhakkak ki bu da Cirâne umresidir. Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Peygamberin kıran haccı yaptığına kail olanların delili ve bu hususta nakledilen hadisler ise şöyledir:
Buharî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: "Akik vadisinde Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: "Bu gece Aziz ve Celil olan Rabbimin yanından biri bana gelip şöyle dedi:
- Şu mübarek vadide namaz kıl ve "Hac içinde umre, de..." Hafiz el-Beyhakî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder "Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Ben Akik vadisinde iken Cebrail
bana geldi ve şöyle dedi:
- Şu mübarek vadide iki rekat namaz kıl ve: "Hac içinde umre, de
Umre, kıyamet gününe dek hacca dahil oldu."
İmam Ahmed b, Hanbel, Haşim kanalı ile Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Sabî b. Mabed adındaki bir Müslüman (daha önceleri Hristiyan-dı) cihad yapmak istedi. Kendisine:
- İşe önce hac ile başla, denildi. O da Eş'arî'ye geldi. Eş'arî, onun hac ve umre için birlikte ihrama girip telbiye getirmesini tavsiye etti. O da bu tavsiyeye uydu. Bu adam telbiye getirmekte iken Zeyd b^So-han ile Selman b. Rebia'mn yanından geçti Onlardan biri diğerine:
- Bu kişi, kendi ailesinin devesinden daha şaşkın ve yolunu yitirmiştir, dedi. Sabî b. Mabed bunu duyunca çok ağrına gitti. Hz.

Ömer'in yanma geldiğinde onların dediklerini nakletti. Hz. Ömer de ona şöyle dedi:
- Doğrusu sen, Peygamber (s.a.v.)'in sünnet yolunu bulmuş ve hidayete ermişsin. Bir başka defasında da Hz. Ömer'in şöyle dediğini işittim:
"Peygamber (s.a.v.)'in sünnet yoluna girmeye muvaffak kılınmışsın."
İmam Ahmed b. Hanbel de böyle bir rivayette bulunmuş ve Hz. Ömer'in, Sabî b. Mabed'e şöyle dediğini nakletmiştir:
"O iki kişi birşey demiş değildirler. Aslında sen Peygamber (s.a.v.)'in sünnet yolunu bulmuşsun."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet eder: "Sabî b. Mabed dedi ki: Ben Hristiyan bir adamdım Müslüman oldum, hac ve umre için ihrama girip telbiye getirdim. Yezid b. Sohan ile Selman b. Rebia, benim telbiye getirişimi duyduklarında şöyle dediler:
- Bu, kendi ailesinin devesinden daha şaşkın ve yolunu yitirmiştir.
Onlar böyle deyince sanki üzerime bir dağ yıkmış oldular. Hz. Ömer'in yanma geldim ve onların bu sözlerim ona naklettim. O da onları bu sözlerinden dolayı yanına çağırıp kınadı. Sonra bana dönüp şöyle dedi:
- Sen, Peygamber (s.a.v.)'in sünnet yolunu bulmuş ve hidayete ermişsin."
Abde, Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Çoğu kez ben ve Mesruk, Sabî b. Mabed'in yanına gider, bu hadiseyi ona sorardım."
Neseî, "Sünen" adlı eserinin Kitabul-Hac kısmında, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Vallahi ben sizi mut'adan yasaklamam, çünkü mut'a, Allah'ın kitabında mevcuttur. Peygamber (s.a.v.) de bu şekilde haccetmiştir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Ali ile Osman, Usfan'da bir araya geldiler. Osman, mut'adan veya umreden menediyordu. Ali:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı bir işten nasıl olur da başkalarını menedersin? diye sordu.
Osman:
- Bu hususta bize karışma, dedi."
Buharı ile Müslim, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet e-derîer:
'Ali ile Osman, Usfan'da mut'a hakkında ihtilafa düştüler. Ali:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığı bir işi nasıl olur da menedersin? diye sordu. Bu durumu görünce Ali (r.a.), hac ve umre için birlikte ihrama girip telbiye getirdi."
Buharı, Mervan b. Hakemin şöyle dediğini rivayet eder: "Osman ile Ali hazretlerini bir arada gördüm. Osman, mut'adan yan hac ile umreyi bir arada yapmaktan menediyordu. Ali bu durumu görünce hem hacca, hem de umreye niyet edip ihrama girdi ve telbiye getirdi. Sonra da:
- Herhangi bir kimsenin sözü yüzünden Peygamber (s.a.v.)'in sünnetini terk edecek değilim, dedi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Şakik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Osman (r.a.), mut'ayı (hac ve umreyi birlikte yapmayı) yasaklıyordu. Ali ise emrediyordu. Osman, Ali'ye:
- Sen şöyle ve söylesin, dedi. Sonra Ali:
- Biliyorsun ki, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte temettü yaptık (hac ve umreyi beraberce ifa ettik), dedi. Buna karşı Osman, şu cevabı verdi:
- Öyle ama o zaman biz korku içindeydik."
Bu da Hz. Osman'ın, Hz. Ali'nin rivayetini itiraf ettiğini göstermektedir. Bilindiği gibi Hz. Ali, Veda haccmda Peygamber (s.a.v.)'in-ki gibi ihrama girmişti ve kurbanlık hayvanım da önüne katıp sevk etmişti. Peygamber (s.a.v.), onun ihramda kalmasını emretmişti. O da kurbanlıkları hususunda Peygamber (s.a.v.)'e ortak olmuştu. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride de gelecektir.
"Muvatta" adlı eserinde İmam Malik, Cafer b. Muhammed'in babasının şöyle dediğini rivayet eder:
"Mikdad b. Esved, Hz. Ali'nin yânına girdi. Hz. Ali, o esnada genç develerine ağaç yapraklarıyla unun karışımı neticesinde elde edilen bir bulamaç içirmekte idi. Mikdad, ona şöyle dedi:
- Görüyor musun, Osman b. Affan, hac ve umrenin bir arada kıran şeklinde yapılmasını yasaklıyor?
Bunun üzerine elinde un ve ağaç yapraklarının tozu bulunan Hz. Ali dışarı çıktı. Osman b. Affan'm yanına geldi ve ona:
- Sen mi, hac ve umrenin bir arada kıran şeklinde yapılmasını yasaklıyorsun? diye sordu.
Osman da:
- Bu benim görüşümdür, diye cevap verdi. Bunun üzerine Ali, oradan öfkeli olarak çıktı. Çıkarken şöyle diyordu: "Lebbeyk, Allahümme Lebbeyk. Hac ve umreye birlikte lebbeyk."
Ebu Davud, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisini Yenıen'e emir tayin ettiği esnada ben de Ali (r.a) ile birlikte idim."
Bera b. Azib, burada hadisin, Hz. Ali'nin gelişi ile ilgili kısmını olduğu gibi anlatıyor. Sonra Hz. Ali şöyle diyor:
"Rasûlullah (s.a.v.), bana:
- Nasıl yaptın? diye sordu. Ben de şu cevabı verdim:
- Ben de Peygamber (s.a.v.) gibi ihrama girip telbiye getirdim. Ben kurbanlığı önüme katıp sevk ettim ve kıran haccı yaptım."

"Sahih" adlı eserinde İbn Hibban, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den yola çıktı. Ben de Yemen'den yola çıktım ve: "Lebbeyk, Peygamber (s.a.v.)'in ihrama girişi gibi ben de ihrama giriyor, onun telbiye getirişi gibi telbiye getiriyorum." dedim. Peygamber (s.a.v.) ise: "Ben hac ve umre için birlikte ihrama girip telbiye getirdim." dedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hüşeym kanalı ile Bekir b. Abdullah el-Müzenî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Enes b. Malik'in: "Rasûlullah (s.a.v.)'m hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim." dediğini duydum. Bunu İbr Ömer'e sordum. O da: "Rasûlullah, sadece hac için telbiye getirdi/' dedi. Enes'e rastladım. İbn Ömer'in böyle dediğini ona naklettim. O da şu cevabı verdi:
- Siz bizi çocuk sayıyorsunuz. Rasûlullah (s.a.v.)'m: "Hac ve umre için Lebbeyk" dediğini işittim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), şöyle telbiye getirdi: Hac ve umre içinbirlik-te Lebbeyk."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, Mekke'ye geldiler. Hac ve umre için birlikte telbiye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.), Beyt'i tavaf edip Sfa ve Merve arasında sa'y yapmalarından sonra ihramdan çıkmalarını ve bu menasiki umre saymalarını emretti. Oradakiler sanki bundan korktular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:
- Eğer ben kurbanlığımı sevk etmiş olmasaydım, ben de ihramdan çıkardım.
Bunun üzerine oradakiler ihramdan çıktılar. Temettü yaptılar." Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Hasan b. Kazaa kanalı ile Enes b Malikin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, hac ve umre için telbiye getirdiler. Mekke'ye geldiklerinde Beyt'i tavaf ettiler. Safa ve Merve arasında sa'y yaptılar. Rasûlullah (s.a.v.), ihramdan çıkmalarını emretti. Onlar bundan korktular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle dedi:
- Eğer beraberimde kurbanlığım olmasaydı, ben de ihramdan çıkardım.
Bunun üzerine onlar ihramdan çıktılar, kadınların yanına dahi gittiler."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet .eder;
"Rasûlullah (s.a.v.)'m: "Umre ve hac için Lebbeyk, umre ve hac için Lebbeyk." diyerek hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini i-şittim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), kurbanlık olarak birçok develeri önüne katıp Mekke'ye getirdi ve; "Umre ve hac için Lebbeyk." dedi. Ben de onun dişi devesinin sol ayağının yanında duruyordum."
Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ben Ebu Talha'mn bineğinin terkisinde idim. Onun diz Rasûlullah1-m dizine değmekte idi. Rasûlullah da hac ve umre için birlikte telbiye getiriyordu."
Hafız Ebubekr el-Beyhakî, Zeyd b. Eşlem ile bir başkasının şöyle dediklerini rivayet eder:
"Adamın biri, İbn Ömer'e gelip şöyle sordu:
- Rasûlullah (s.a.v.), ne ile telbiye getirdi?
- Hac için telbiye getirdi.
Bu cevabı alan adam çekip gitti. Ertesi sene yine İbn Ömer'e gelip aynı soruyu tekrarladı:
- Rasûlullah (s.a.v.), ne ile telbiye getirdi?
- Sen önceki sene de bana gelmemiş miydin?
- Evet gelmiştim. Ama Enes b. Malik'in iddiasına göre Peygamber (s.a.V.), kıran haccı yapmıştır.
Kadınlar başları açık iken Enes b. Malik onların yanma giriyordu (Yani Enes o zaman çocuk idi.). Ben ise Rasûlullah (s.a.v.)'m devesinin altında duruyordum. Devenin salyası vücuduma değiyordu. İşte o esnada Rasûlullah'm hac için telbiye getirdiğim işitiyordum."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), hac ve umreyi bir arada ifa edip: "Hac ve umre için birlikte lebbeyk." diye telbiye getirdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan b. Ali'nin azadhsı Sa'd'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Ali ile birlikte Medine'den yola çıktık. Zu'1-Huleyfe'ye geldiğimizde Ali şöyle dedi:
- Ben hac ve umreyi bir arada yapmak istiyorum. Böyle yapmak isteyen varsa benim dediğim şeyleri söylesin.
Böyle dedikten sonra telbiye getirerek: "Hac ve umre için birlikte lebbeyk." dedi.
Azadh Sa'd'dan rivayette bulunan Salim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini nakletmiştir: "Vallahi benim ayağım, Rasûlullah (s.a.v.)'m ayağına değmekte idi. O, hac ve umre için birlikte telbiye getiriyordu."
Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Yahya b. Habib b. Arabî kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'in hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Ebu Talha'mn bineğinin terkisinde idim. O, Peygamber (s.a.v.)'le bir hizada gitmekte idi. Benim ayağım neredeyse Peygamber (s.a.v.)'-in üzengisine değmekte idi. Onun hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim."
Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), öğle namazını Medine'de dört rekat, ikindi namazım ise Zu'l-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldı. Sonra geceyi orada geçirdi. Sabahladığında bineğine bindi. Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Bey-da düzlüğüne yöneldi. Allah'a hamd edip teşbih ve tekbir getirdi. Hac ve umre için birlikte telbiye getirdi. İnsanlar da hac ve umre için birlikte telbiye getirdiler."
Bir başka rivayette Enes şöyle demiştir: "Ben, Ebu Talha'mn bineğinin terkisinde idim. Oradaki insanlar hac ve umre için birlikte telbiye getiriyorlardı."
Buharî'nin, Enes'ten yaptığı başka bir rivayette de şöyle denmektedir:
"Rasûlullah, sonra Zu'l-Huleyfe'de geceledi. Sabahlayınca sabah namazını kıldı. Namazdan sonra bineğine bindi. Zu'l-Huleyfe ilerisindeki Beyda düzlüğüne yönelince hac ve umre için telbiye getirdi."
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, İbrahim b. Said kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umre için birlikte telbiye getirdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Katade'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Enes b. Malik'e şöyle sordum:
- Peygamber (s.a.v.) kaç kez hac yaptı?
- Bir kez hac yaptı, dört sefer de umre yaptı. Umrelerinden biri Hudeybiye zamanmdakidir, biri Medine'de iken zilkade ayında yola çıkıp gelip yaptığı umredir, biri de yine zilkade ayında Hüneyn gazvesinde elde edilen ganimetleri paylaştırırken Cirâne'de yaptığı umredir, dördüncüsü de Veda haccıyla birlikte yaptığı umresidir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğim rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umre için telbiye getirdi." İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'m hac ve umre için birlikte telbiye getirdiğini işittim. Şöyle diyordu: Hac ve umre için Lebbeyk, hac ve umre için lebbeyk."
Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Mekke'ye gittik. Onun şöyle dediğini işittim: Hac ve umre için lebbeyk,"
İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Hac için telbiye getirerek yola çıktık. Mekke'ye geldiğimizde Rasûlullah (s.a.v.), umre için telbiye getirmemizi emretti ve şöyle buyurdu:
"Geri döndüğüm bir işe yeniden başlayacak olsaydım, onu umre yapardım. Ama kurbanlık hayvanımı sevk etmişim ve hac ile umreyi birleştirmişim."
Neseî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'m hac ve umre için telbiye getirdiğini işittim." İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Kudame el-Hanefî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birleştirip kıran yaptı. Yanındakiler de kıran yaptılar."
Hafiz el-Beyhakî, bu rivayet tariklerinin bir kısmını Enes b. Ma-lik'ten naklettikten sonra bunun gerekçelerim münakaşa götürecek sözlerle açıklamıştır. O, özetle şöyle der:
"Başkaları değil de Enes, bu işi karıştırmıştır. Belki de o, Rasûlullah (s.a.v.)'m kıran için nasıl telbiye getirileceğini başkasına öğretirken telbiye getirişim duymuştur. Yoksa bizzat Rasûlullah'm kendisinin kendi ibadeti için telbiye getirişini işitmiş değildir." Doğrusunu Allah bilir. .
Bu husus, Enes b. Malik'ten başkasından da rivayet edilmiştir. Bunun gerçekliğinde ihtilaf vardır.
Ben derim ki: İşin aslını araştırıp iyi düşünen kimse, ihtilaflı unsurların bulunduğunu görür. Belki de bu sözü bırakmak daha uygun olacaktır. Çünkü az önceki satırlarda da görüldüğü gibi kendisinden mütevatir olarak nakledilen rivayetler bulunan bir sahabenin hafızası üzerinde şaibe akla gelmektedir ki, bu da büyük sakıncalara yol açacaktır. Doğrusunu en iyi bilen, elbetteki yüce Allah'tır.
Hanz Ebu Bekir el-Beyhakî, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), her üçü de zilkade ayında olmak üzere üç umre yaptı."
Hz. Aişe dedi ki: Bera, Veda haccı ile birlikte yaptığı umresi de dahil olmak üzere Rasûlullah (s.a.v.)'m dört umre yaptığını iyi bilmektedir. Nasıl olur da böyle der?
Beyhakî dedi ki: Bu, mahfuz bir rivayet değildir.
Ben derim ki: Bu, Hz. Aişe'den sahih bir senedle gelen bir rivayettir.
Hafiz Ebu'l Hasen ed-Darekutnî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), üç hac yaptı. İki haccı hicretten önce idi. Bir haccını da umre ile birlikte kıran şeklinde yaptı."
Tirmizî ile İbn Mace, bu hadisi Süfyan b. Said'den, Sevrî kanalıyla rivayet etmişlerdir.
Ebu İsa et-Tirmizî, İbn Ebi Ömer kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birleştirerek kıran yaptı. Her ikisi için tek tavaf yaptı."
Sonra Tirmizî, bu hadisin hasen ve sahih olduğunu söylemiştir:
"Peygamber (s.a.v.), hac ve umresi için tek tavaf yaptı."
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar da "Müsned" adlı eserinde Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den Mekke'ye geldi. Hac ve umreyi birleştirip kıran yaptı ve kurbanlık hayvanını şevketti. Kendisi şöyle buyurdu:

"Kurbanlık hayvanının boynuna gerdanlığı takmamış olan kimse, bu haccını umreye çevirsin." Kütüb-ü Sitte'de böyle bir rivayet yoktur. Senedi cidden garip olan bu hadisi, "Müsned" adlı eserinde sadece bu yolla Bezzar nakletmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Talha, Rasûlullah (s.a.v.)'m hac ve umreyi birleştirerek ifa ettiğini bana haber verdi."

İmam Ahmed b. Hanbel, Süraka b. Malik b. Cu'şum'un şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: "Kıyamet gününe kadar umre hacca dahil oldu."

Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda kıran haccı yaptı."

İmam Malik, İbn Şihab kanalı ile Muhammed b. Abdullah b. Nev-fel b.-Haris b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet eder "Muaviye b. Ebi Süfyan'm hac ettiği senede Sa'd b. Ebi Vakkas, umre ile hacca temettü edip faydalanmayı anlatıyordu. Dahhak ona şöyle dedi:

- Allah'ın emrini bilmeyen kimse ancak bu şekilde hacceder. Sa'd, ona şu cevabı verdi:
- Ey kardeşimin oğlu, ne kötü konuştun sen.
- Hattab oğlu Ömer de bunu yasaklıyordu.
- Rasûlullah (s.a.v.) böyle yaptı. Biz de onunla beraber böyle yaptık."

İmam Ahmed b. Hanbel, Guneym'in şöyle dediğini rivayet eder: "Temettü'un hükmünü Sa'd b. Ebi Vakkas'a sordum. O da şöyle cevab verdi:

"Şu (Muaviye), Mekke'de kafir iken biz temettü haccı yaptık." Abdürrezzak, Guneym b. Kaysın şöyle dediğini rivayet eder "Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birleştirdi. Çünkü o, bir sonraki yıl hac yapmayacağını biliyordu."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birleştirdi. Çünkü o, bir sonraki yıl hac yapmayacağını biliyordu."

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), dört kez umre yaptı: Hudeybiye umresi Um-retu 1-Kaza, Cirâne umresi ve Veda haççıyla birlikte ifa ettiği umre."

Önceki sayfalarda da geçtiği gibi Buharı, İbn Abbas kanalı ile Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rabbimin katından biri bana geldi ve şöyle dedi: "Bu mübarek vadide namaz kıl ve: Hac içinde umre, de."

Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda temettü yaptı. Kurban kesti. Kurbanlığını Zu'1-Huleyfe'den gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.), önce umre için sonra hac için telbiye getirdi."

Ravi, Hz. Peygamber'in, Safa-Merve arasında sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıkmayışma ve diğer hususlara dair hadisin tamamını nakl etmiştir. Önce de söylediğimiz gibi Peygamber Efendimiz, özel anlarında temettü haccı yapmamıştı. Kıran haccı yapmıştı. Zira naklolunduğuna göre o mutemetti' değildi. Hac ve umresi için Safa-Merve arasında bir tek sa'y ile yetinmişti Cumhur-u fukahanm mezhebine göre kıran yapan kimsenin yapması gereken işte budur. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız Ebu Ya'lâ el-Musulî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet
eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), kıran haccı yaptığıiçin tek tavaf yaptı. Hac ile umre arasında ihramdan çıkmadı. Yolda kurbanlığını satın aldı."

Tercihe şayan olan husus şudur ki, İbn Ömer, rivayetinde geçen ifrad kelimesi ile hac fiillerinin ayrı yapılmasını kasdetmiştir. Yoksa Şafiî ashabının işaret ettikleri gibi özel manada ifrad haccını kasdet-miş değildir. Yani önce hac yapıp da sonra zilhiccenin kalan kısmında umre yapmış değildir. Şafiî'nin kavline göre İbn Ömer şöyle demiştir:

"Hacdan.önce umre yapıp kurbanımı kesmem, hacdan sonra zilhicce ayında umre yapmamdan daha çok hoşuma gider."

İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Şuayb'm dedesinin şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'den menedilmek korkusuyla kıran haccı yaptı ve: "Şayet hac yapamazsam bari umre yapayım." dedi.»

Bu, hem senedi, hem de metni garip olan bir hadistir. Bunu yalnızca İmam Ahmed rivayet etmiştir.

Bu hadisin metninin garib olması şundandır. Hadiste deniliyor ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'den menedilmek korkusu yüzünden kıran haccı yaptı." Cenâb-ı Allah'ın İslâmiyet'i kendisi için sabit kılmasından ve Mekke fethini müyesser kılmasından sonra Rasûlullah'ı Ka'be'den artık kim menedebilirdi? Kaldı ki, önceki sene hac mevsiminde Mina'mn dört bir yanında şöyle bir duyuruda da bulunulmuştu:

- Bu seneden sonra artık hiçbir müşrik haccedemiyecektir. Çıplak
bir kimse Beyt'i tavaf edemiyecektir.

Veda haccında Hz. Peygamberle birlikte 40.000'e yakın insan vardı. Artık: "Ka'be'den menedilir korkusuyla..." sözünü kullanmak her halde biraz tuhaf gelmektedir. Ancak bu, Hz. Ali'nin kendisine: "Biliyorsun ki biz, Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber temettü yaptık." demesi esnasında emirü'l- mu minin Osman'ın şu sözünden daha tuhaf değildir: "Öyle ama biz o zaman korku içindeydik."

Anlayamıyorum, bu korkunun sebebi nedir ve hangi taraftan gelmiştir? Muhtemelen sahabenin rivayeti, bu korkuyu kendi zannına dayandırmasından ötürüdür. Sahabenin rivayeti, sahih ve makbuldür. Yalnız onun bu hususta masum olduğuna

inanmıyorum. Bu husus, sadece onu bağlar, başkası için bağlayıcı bir hüccet değildir. Fakat buna rağmen onun rivayet ettiği hadisi reddetmek gerekmez. Şayet sahih olarak kendisine dayanmakta ise, Abdullah b. Amr'm kavli budur. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Mutar-rifin şöyle dediğini rivayet eder:

"İmran b. Husayn bana şöyle dedi:

- Sana öyle bir söz söyleyeceğim ki, belki Allah o söz vesilesiyle sana fayda verir. Şöyle ki: Rasûlullah (s.a.v.), hac ile umreyi bir arada yaptı. Vefat edinceye kadar da kimseyi bundan menetmedi. Bunu haram kılan bir Kur'ân ayeti de nazil olmadı. Bende olmayan hasletlerle kendimi methediyordum, Böyle yapınca o selamını benden kesti. Bu huyumu terkedince bana tekrar selam vermeye başladı." Müslim, İmran b. Husayn'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi birlikte yaptı."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde belirtildiğine göre îmran b. Husayn şöyle demiştir:

"Rasûlullah (s.a.v.)'m zamanında temettü haccı yaptık. Sonra onu haram kılan bir Kur'ân ayeti nazil olmadı. Kendisi vefat edinceye kadar da Rasûlullah onu yasaklamadı."

Abdullah b. İmam Ahmed, Hirmas b. Ziyad el-Bahlî'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Babamın bineğinin terkisinde idim. Peygamber (s.a.v.)'in bir deve üzerinde şöyle dediğini işittim: "Hac ve umreye birlikte lebbeyk."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman kanalı ile Hafsa (r.an-ha)'mn şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.)'e şöyle sordum:

- Neyin var, niçin umre ihramından çıkmadın?

- Ben saçımı birbirine yapıştırıp keçeleştirdim. Kurbanlığımın boynuna gerdanlık taktım. Artık kurbanımı kesmeden ihramdan çıkmam."

Buharî ve Müslim'in bu hadisi rivayetlerine göre Hz. Hafsa, Hz. Peygamber'e şöyle bir soru sormuş:

"Ya Rasûlallah, şu insanlara ne oluyor, sen umre ihramından çıkmadığın halde onlar umre ihramından çıkmışlar?

- Ben kurbanlık hayvanın boynuna gerdanlık taktım. Saçımı birbirine yapıştırıp keçeleştirdim. Artık kurbanımı kesmedikçe ihramdan çıkmam."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Peygamber'in zevcesi Hz. Hafsa'nm şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda haccı senesinde Rasûlullah (s.a.v.), ihramdan çıkmalarını zevcelerine emretti.-Falan zevcesi ona:

- Sen niye ihramdan çıkmıyorsun? diye sodu. O da şu cevabı verdi:

- Ben saçımı birbirine yapıştırıp keçeleştirdim. Kurbanlık hayvanımın boynuna gerdanlık taktım; Artık kurbanımı kesmedikçe ihramdan çıkmam."

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ömer'in kızı Hafsa'nm şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), umre ihramından çıkmalarını kadınlarına emrettiği zaman onlar şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah, senin bizimle birlikte ihramdan çıkmana mani
olan nedir?

O, şu cevabı verdi:

- Ben kurbanlık hayvanımı temin ettim. Saçımı birbirine yapıştırıp keçeleştirdim. Artık kurbanımı kesmedikçe ihramdan çıkacak değilim."

Bu hadiste görülüyor ki; Rasûlullah (s.a.v.), o zaman umre ihramına girmiş ve ihramdan çıkmamıştı. Oysa ifrad haccıyla ilgili geçen hadislerde onun hac için de telbiye getirdiği ifade edilmişti. Bütün bunlar onun kıran haccı yaptığına delalet etmektedirler. Doğrusunu Allah bilir.

Buharî, Abdulah b. Mesleme kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini
rivayet eder:

"Veda haccmda Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Medine'den yola çıktık, umre için telbiye getirdik. Sonra Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

- Yanında kurbanlığı bulunan kimse umre ile birlikte hac için de telbiye getirsin. Sonra her ikisinden de ihramdan çıkmadıkça ihram yasaklarına riayet etsin.

Ben Mekke'ye geldim. Hayızlı idim. Beyt'i tavaf etmedim. Safa ve Merve arasında sa'y da yapmadım. Durumumu Rasûlullah'a şikayet ettim. Bana şu cevabı verdi:

- Saç örgünü çöz, saçını tara, hac için telbiye getir, umreyi bırak.

Ben de onun dediğini yaptım. Haccı tamamladığım zaman Rasûlullah (s.a.v.) beni, Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman la beraber Ten'i-m'e gönderdi. Orada umreye niyet ettim. Bana:

- İşte senin umre yerin burasıdır, dedi.

Umre için ihrama girip telbiye getirmiş olanlar Beyt'i tavaf ettiler. Safa ve Merve arasında sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıktılar. Mina dönüşünde tekrar tavaf ettiler. Hac ile umreyi cem edenler ise tek tavaf yaptılar."

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda haccı senesinde Rasûlullah.(s.a.v.)'la Jbirlikte Medine'den yola çıktık. Umre için ihrama girip telbiye getirdim. Kurbanlığımı sevk etmemiştim. Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:

- Beraberinde kurbanlığı bulunan kimse, umresiyle birlikte hac ihramına girip telbiye getirsin. İkisinin menasikini tamamlamadan ve ihramdan çıkmadan ihram yasaklarına riayet etsin."
Bu hadisi nakletmekteki maksadımız, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şu sözünü aktarmaktır: "Beraberinde kurbanlığı bulunan kimse, hac ve umre ihramına girip telbiye getirsin."
Bilindiği gibi Peygamber (s.a.v.)'in beraberinde kurbanlığı vardı. Şu halde onun vermiş olduğu bu buyruğa ilk olarak kendisinin uymuş olması gerekir. Çünkü hitapta bulunan kimse, kendi hitabının gereğini yerine getirme kapsamına dahildir. Sahih olan da budur. Yine Hz. Aişe, şöyle demiştir:
"Hac ve umreyi cem edenlere gelince, onlar tek tavaf yapmışlardır."
Bunlar, Safa ve Merve arasında tek sa'y yapmışlardır.
Yine Müslim'in, Hz. Aişe'den rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), Safa ve Merve arasında tek sa'y yapmıştır. Bundan da anlaşılıyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umreyi cem etmiştir. İkisini bir arada ifa etmiştir.
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve varlıklı Müslümanların yanlarında kurbanlıkları vardı. Rasûlullah (s.a.v.), hac ve umre ihramlarından çıkmadı. Temettü da yapmış değildi. Bana Teni'm'den umre yaptırmasını kendisinden isteyerek şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, insanlar hac ve umreyi yaparak koşuyorlar, bense sadece hac yaparak koşuyorum.
Bunun üzerine o, beni, Ebu Bekir'in oğlu Abdurrahman (kardeşim) ile gönderdi. O bana Ten'im'den umre yaptırdı."
Hz. Aişe, bu rivayetinde, Hz. Peygamberin hacdan sonra umre yaptığım söylememiştir. Hz. Peygamber, ifrad haccı da yapmamıştı. Şu halde onun kıran haca yaptığı anlaşılıyor. Çünkü insanların ittifak ettikleri görüşe göre Hz. Peygamber, Veda haccmda umre de yapmıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Daha önce anlatıldığı gibi Hafiz el-Beyhakî, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah, üç umre yaptı. Her üçü de zilkade ayında idi." Hz. Aişe, Bera'nm bu sözü üzerine şöyle dedi: "Bera biliyor ki Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccıyla beraber yaptığı umresiyle birlikte dört umre yapmıştır."
Beyhakî, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Ömer'e şöyle bir soru soruldu:
- Rasûlullah (s.a.v.), kaç umre yaptı? Oda:
- İki kez umre yaptı, diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Aişe şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m Veda haccıyla birlikte yaptığı umre dışında üç umre daha yaptığını İbn Ömer de biliyor. Şu halde nasıl böyle diyor?."
Sonra Beyhakî şöyle dedi: Bu rivayetin senedinde herhangi bir mahzur yoktur. Ancak mürseldir. Mücahid, bazı muhaddislerin kavline göre Hz. Aişe'yi dinlemiş değildir.
Ben derim ki: Şube, bunu inkar ediyordu. Buharî ve Müslim ise bunu isbat etmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Kasım b. Abdurrahman b. Ebu Bekir ile Urve b. Zübeyr ve diğer bazıları, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Veda haccı senesinde Rasûlullah (s,a.v.)'m beraberinde kurbanlığı vardı. Ben, Ten'im'de umre yaptım. Mekkelilerin yanma inerken ona rastladım. Muhassab'ta geceledi. Mekke'de sabah namazını kıldı. Sonra Medine'ye döndü."
Bütün bunlar, Hz. Peygamber'in Veda haccmdan sonra umre yapmadığını ispatlıyor. Sahabelerden herhangi birinin böyle bir nakilde bulunduğunu bilmiyorum. Ama Hz. Peygamber'in umre ve hac ihramından tahallül etmediği (çıkmadığı) da bilinmektedir. Onun Beyt'i tavaf edip Safa ve Merve arasında sa'y yaptıktan sonra tıraş olmadığı veya saçını kısaltmadığı ve ihramdan çıkmadığı, aksine ih-ramlılığını devam ettirdiği bilinmektedir. Bu hususta ittifak da vardır. Mina'ya giderken hac için telbiye getirdiği de nakledilmiş değildir. Şu halde onun temettü yapmadığı anlaşılmış oluyor.
Hz. Peygamber'in Veda haccı senesinde umre yaptığı, umre ile hac arasında ihramdan çıkmadığı, hac için yeniden ihrama girmediği, hacdan sonrada umre yapmadığı hususunda ittifak vardır. Şu halde kıran haccı yapmış oluyor ki, buna cevap vermekte zordur. Doğrusunu Allah bilir. İfrad ve temettü rivayetlerinde bulunan kimselerin sustukları veya reddettikleri şeyleri kıranla ilgili rivayetler ispatlamaktadır ve bu hususu öne çıkarmaktadır. Nitekim usul ilminde de böyle bir kural vardır.
Ebu İmran'dan gelen bir rivayete göre o, kuleleriyle birlikte haccetmiş ve şöyle demiştir:
"Ben, Ümmü Seleme'nin yanma gidip kendisine şöyle dedim:
- Ey müminlerin annesi! Ben şimdiye Jcadar hac yapmış değilim. Önce hangisine başlayayım. Umreye mi yoksa hacca m başlayayım?
Bana cevaben dedi ki:
- Hangisine başlarsan başlayabilirsin.
Sonra mü'minlerin annesi Safiye'nin yanına gittim. Ona Safî-ye'nin sözünü naklettim. Ümmü Seleme bana şöyle dedi:
- Rasûhıllah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: "Ey Muhammed ailesi! Sizden hacceden kimse, hac için de umre ihramına girip telbiye getirsin." [1]

Fasıl

"Sahabelerden bir gruptan, Hz. Peygamberin ifrad haccını yapmış olduğuna dair rivayette bulundunuz. Sonra aynı sahabelerden ve diğerlerinden, Hz. Peygamberin hac ile umreyi birleştirdiğine dair rivayette bulundunuz. Bu iki rivayeti nasıl uzlaştıracaksınız?" diye sorulacak olursa, cevaben deriz:
Hz. Peygamberin ifrad haccı yapmış olduğuna dair rivayette bulunan kimsenin rivayeti şöyle açıklanabilir: Hz. Peygamber, hac fiillerini ayrı yaptı. Sonra umreyi niyet, fiil ve vakit olarak hacca dahil etti.
Bu da Hz. Peygamberin hac tavafını ve sayını umre için de yeterli görmüş olduğuna delalet ediyor. Ebu Hanife'nin hilafına cum-hur-u ulema da kıran haccı yapan kimse için bunu yeterli saymaktadırlar. Ancak Ebu Hanife'ye göre kıran haccı yapan kimsenin, iki tavaf ve iki sa'y yapması gereklidir. Ebu Hanife, bu görüşünü ileri sürerken, Ebu Talib oğlu Ali'den gelen bir rivayete dayanmıştır ki, bu rivayetin senedinde şüphe vardır.
Önce temettuu sonra kıranı rivayet edenlere gelince bununla ilgili cevabı önceki sayfalarda verdik. Şöyle ki: Selef ulemasına göre temettü kelimesi, Özel manadaki temettudan ve kırandan daha genel bir anlam ifade eder. Hatta selef uleması, temettü kelimesini hac aylarında, hac ile beraber olmasa bile umre manasında kabul etmişlerdir. Nitekim Sa'd b. Ebi Vakkas da şöyle demiştir:
"Şu Muaviye Mekke'de kafir iken biz, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte temettü yaptık."
Sa'd, bu sözü ile Hudeybiye veya kaza umrelerinden birini kas-detmiştir. Cirâne umresine gelince o zaman Muaviye Müslüman olmuştu. Çünkü bu umre, Mekke fethinden sonra yapılmıştır. Veda haccı ise, hicri onuncu senede ifa edilmişti ki, bu açıkça bilinen bir husustur. Doğrusunu Allah bilir. [2]

Fasıl

Eğer Ebu Davud et-Teyalisfnin, "Müsned'mde rivayet etmiş olduğu hadis karşısında ne cevap vereceksiniz veya verilecek cevap nedir? diye sorulursa deriz ki: Hişam, Muaviye'nin, Rasûlullah'ın ashabından bir gruba şöyle sorduğunu rivayet etti:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m eğerlerin altına serilen kaplan derilerini yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet, öyledir.
- Ben de buna şahidim. Rasûlullah (s.a.v.)'m alyans gibi ufak tefek şeyler dışında altın takınmayı yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet, öyledir.
- Rasûlullah (s.a.v.)'m hac ile umreyi bitiştirerek kıran yapmayı yasakladığını biliyor musunuz?
- Hayır, böyle birşey yoktur.
- Vallahi bu da diğer yasaklarla beraberdi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Şeyh el-Hunaî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Muaviye'nin yanında Rasûlullah (s.a.v.)in bir grup sahabesi ile beraber bulunuyordum. Muaviye, sahabelere şöyle bir soru yöneltti:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın eğerlerin altına serilen kaplan derilerim yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet, öyledir.
- Ben de buna şahidim. Rasûlullah (s.a.v.)'m alyans gibi ufak tefek şeyler dışında altın takınmayı yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet, öyledir.
- Rasûlullah (s.a.v.)'m hac ile umreyi bitiştirerek kıran yapmayı yasakladığını biliyor musunuz?
- Hayır, böyle birşey yoktur.
- Vallahi bu da diğer yasaklarla beraberdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Şeyh el-Hunaî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Muaviye'nin yanında Rasûlullah'ın bir grup ashabı ile beraber bulunuyordum. Muaviye, ashaba şöyle bir soru sordu: Allah aşkına söyleyin, Rasûlullah (s.a.v.)'m kaplan derileri üzerine binilmesini yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet, öyledir.
- Küçücük parçacıklar dışında altın takınmayı da yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet, biliyoruz.
- Altın ve gümüş kaplarda içmeyi yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet, biliyoruz.
- Mut'adan, yani hac ile umreyi bir arada temettü şeklinde yapmaktan menettiğini de biliyor musunuz?
- Hayır böyle birşey bilmiyoruz."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Şeyh el-Hunaî'den rivayet etti ki, o, Muaviye'nin yanında Rasûlullah'm bir grup sahabesiyle beraber bulunmuş, Muaviye onlara şöyle bir soru sormuş:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın kaplan derileri üzerine binilmesini yasakladığını biliyor musunuz?

- Evet,
- Rasûlullah (s.a.v.)'m ipek elbise giyilmesini yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet.
- Rasûlullah (s.a.v.)'m altın ve gümüş kablardan içilmesini yasakladığını biliyor musunuz?
- Evet. t
Rasûlullah (s.a.v.)'m hac ve umreyi cem ettirmeyi, ikisini bir arada ifa etmeyi yasakladığını biliyor musunuz?
- Hayır.
- Vallahi bu yasaklar da diğerleriyle beraberdir.
Hammad b. Seleme de Katade'den böyle bir rivayette bulunmuş ve rivayetinin sonuna şu cümleyi eklemiştir:
"Bu da diğer yasaklarla beraberdir. Ama siz unutmuşsunuz." Muaviye'nin, hac ve umreyi bir arada yapmayı Hz. Peygamber'ir yasakladığını rivayet etmesi garipsenecek bir haldir. Aslında hadisin Arapça aslında geçen mut'a kelimesiyle mut'a nikahı kastedilmiştir. Ama ravi, bunun temettü haccı şeklinde olduğunu zannetmiştir. Oysa ashab nezdinde temettü haccınm yasaklandığına dair bir rivayet mevcut değildir. Ya da kıranın yasaklanması ile iki hurmanın bir arada yenmesi kastedilmiştir. Nitekim İbn Ömer'in hadisinde de böyle bir ifade vardır. Ravi, bu kıran kelimesiyle hac ve umrenin birleştirilerek kıran haccı yapılmasının yasaklandığını zannetmiş olabilir ki, gerçek böyle değildir. Belki de Muaviye (r.a.), sadece şöyle demiştir: "Siz bunun yasaklandığını biliyor musunuz?" Ama ravi, bu yasaklama fiilini Hz. Peygamber'e nisbet ederek bir tasrihte bulunmuş olabilir ki, bu, bir vehim ve hatadır. Çünkü hac mut'asını (yani temettü) yasaklayan kişi, sadece Hattab oğlu Ömer hazretleridir. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi o, bunu kesinlikle haram olarak yasaklamış değildi. Yalnız bir başka defasında umreden ayrı olarak hacca gelinsin ve böylece Ka'be çokça ziyaret edilsin diye hac ile umrenin bir arada yapılmasını yasaklıyordu. Sahabeler de ondan çok çekiniyorlar, çoğunlukla muhalefete cesaret edemiyorlar di. Ama oğlu Abdullah, ona muhalefet ediyor idi. Ona: "Baban hac ile umrenin bir arada yapılmasını yasaklıyor." denildiği zaman o şöyle cevap veriyordu:
- Korkarım ki, gökten üzerimize taş yağacaktır! Rasûlullah (s.a.v) böyle yaptı. Hac ve umreyi bir arada yaptı. Rasûlullah'ın sünnetine mi, yoksa Hattab oğlu Ömer'in sünnetine mi uyulacaktır?
Osman b. Affan (r.a) da temettu'u yasaklıyordu. Ebu Talib oğlu Ali ise -Önceki sayfalarda da naklettiğimiz gibi- ona muhalefet ediyor ve şöyle diyordu:
- İnsanlardan herhangi birinin sözünden dolayı Rasûlullah'm sünnetini terkedecek değilim.
İmran b. Husayn dedi ki:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte temettü yaptık. Sonra temettuu haram kılan bir Kur'ân ayeti nazil olmadı, vefat edinceye kadar Rasûlullah da bunu yasaklamadı."
Sahih-i Müslim'de Sa'd'm-temettuu inkar eden -Muaviye'ye karşı protestoda bulunduğu ve şöyle dediği rivayet edilir:
"Biz temettuu Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yaptık, o zaman şu Muaviye, Mekke'de kafir idi.".
Ben derim ki: Bu konuda varid olan hadislerden de önceki sayfalarda anlaşıldığı gibi Peygamber (s.a.v.) kıran haccı yapmıştır. Veda haccıyla onun vefatı arasında da sadece seksen bir gün geçmiştir.
40.000 küsur sahabe onunla beraber Veda haccmda bulunmuşlar, onun sözlerini dinlemiş, tatbikatını görmüşlerdi. Eğer Hz. Peygamber, insanların kendisiyle birlikte bulundukları Veda haccmda kıranı yasaklamış olsaydı, onun bu hadisini sahabelerden sadece bir kişi değil de onun sözlerini dinleyen ve dinlemeyen bir cemaat nakletmiş olurdu. Bütün bunlar da şunu ispatlıyor ki, temetu'a karşı çıkmış olduğu hususu, Muaviye (r.a.)'den varid olmuş değildir. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Davud, Ahmed b. Salih kanalı ile Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'in ashabından bir adam, Ömer b. Hattab'a geldi. Hz. Peygamberin vefat hastalığında hacdan önce umreyi yasakladığını duyduğuna şahadet etti."
Bu rivayetin senedinde şüphe vardır. Sonra bu sahabe eğer Mua-viye'den nakilde bulunmuş ise bu konudaki görüşümüz önceki satırlarda geçti. Ama bu yasak, kıran hakkında değil, temettü hakkında idi. Eğer yapılan nakil, Muaviye'den başkasından ise bu tamamen müşkildir. Ama yine de kıranla ilgili değildir. Doğrusunu Allah bilir.[3]

Hz. Peygamberin Hac Veya Umreden Birini Belirlemeksizin Mutlak Olarak İhrama Niyet Edişini Söyleyenlerin Dayanağı

Bazıları diyorlar ki, Hz. Peygamber, Veda haccmda ihrama girerken, hac veya umre için ihrama girdiğini önce belirlememiş, sonra bunlardan birisi için ihrama girdiğini ifade etmişti. Şafii'den de naklolunduğuna göre faziletli olan, mutlak olarak ihrama girmektir. Ancak bu zayıf bir kavildir. Merhum Şafiî dedi ki: Süfyan, Tavus'un şöyle dediğini rivayet etti: "Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den çıkarken hac veya umre ismini belirlemedi, o, ilâhi hükmü bekliyordu. Safa ve Merve arasında iken kendisine ilâhi hüküm nazil oldu. Hac için ihrama girip telbiye getirdi, ancak beraberinde kurbanlığı bulunmayan sahabelerine bu ihramlarını umre ihramına dönüştürmelerini emretti ve şöyle buyurdu:
"Eğer bunu (hac aylarında umre yapılabileceğini) daha önceden bilmiş olsaydım, kurbanlığımı sevk etmezdim. Ne var ki, ben, saçımı birbirine yapıştırıp keçeleştirdim. Kurbanlığımı da sevk ettim. Artık kurbanımı kesmeden ihramdan çıkacak değilim."

Bunun üzerine Süraka b. Malik kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bize öyle bir hüküm ver ki, sanki onlar bugün doğmuşlardır. Şimdi bu umremiz bu senemize mi ait olarak böyledir, yoksa ebediyete kadar mı böyledir?
Rasûlullah, cevaben buyurdu ki:
- Hayır, ebediyete-kadar böyledir. Kıyamet gününe kadar umre hacca dahil olmuştur."
O esnada Hz. Ali, Yemen'den gelip Rasûlullah (s.a.v.)'m huzuruna vardı. Peygamber (s.a.v.) ona:
- Nasıl telbiye getirdin? diye sordu. Ö da şöyle cevap verdi:
- Telbiyelerinden i>iri şöyle idi: "Peygamber (s.a.v.)'rn telbiyesi gibi Lebbeyk." Diğeri de şöyle idi: "Peygamber (s.a.v.)'in haccı gibi Leb-beyk."
Bu, Tavus'tan mürsel olarak rivayet edilmiştir ve gariblik içermektedir. İmam Şafiî merhumun kuralına göre kendisi, salt mürsel rivayetleri -başka rivayetlerle teyid edilmedikçe- kabul etmezdi. Ancak rivayetin sahibi, tabiinin büyüklerinden olursa o zaman kabul ederdi. Nitekim, "Risale" adlı kitabında bundan bahsetmiştir. Çünkü ekseriyette tabiin büyükleri, sahabelerden mürsel olarak rivayette bulunurlardı. Doğrusunu Allah bilir. Ancak bu mürsel rivayet, bu tür rivayetlerden değildir. Aksine önceki hadislerin tamamına muhaliftir. Yani ifrad haccı, temettü haccı ve kıran haccına dair varid olan hadislerin bütününe aykıdır ki, bu hadislerin senetleri -Önce de söylendiği gibi- sahihtir. Böyle olunca o sahih hadisler, bu mürsel rivayetten öne geçmektedir. Bu sahih hadisler, bu mürsel rivayetin reddettiği şeyi işbatlamaktadır. İsbatlayan şey ise, reddeden şeyden öne çıkar. İkisi birbirine denk olsalar bile bu böyledir. Kaldı ki, müsned sahihtir, mürsel ise bu bakımdan hüccet sayılmaz. Çünkü senedi kopuktur. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte hac yoluna koyulduk. Ancak hacdan veya umreden söz etmiyorduk. Mekke'ye geldiğimizde Rasûlul-"~lah, ihramdan çıkmamızı emretti. Mina'dan Mekke'ye dönme gecesinde Safiye binti Hüyey âdet görmeye başladı Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle dedi:
- O uğursuz ve şeametli kadın sizin hareketinize engel olur. Sizi işinizden alıkor."
Böyle dedikten sonra Peygamber (s.a.v.), Safiye'ye şöyle sordu:
- Kurban bayramının birinci gününde tavaf ettin mi?
- Evet.
- Öyleyse Mekke'ye dön.
- Ya Rasûlallah, ben umre yapmadım.
- Öyleyse Ten'im'e git ve oradan umreye niyet et. Sonra umreni
yap-
Bunun üzerine Safiye, kardeşiyle birlikte Ten'im'e gitti. Geceleyin Rasûlullah'la karşılaştı. Rasûlullah da ona şöyle dedi:
- İşte senin yerin şurası ve şurasıdır."
Buharî, Muhadir b. Müverri'in de böyle bir rivayette bulunduğunu, ancak rivayetinde şu ifadelere yer verdiğini söylemiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Mekke yoluna çıktık. Sadece hacdan bahsediyorduk."
Bu, bu konuda daha önce geçen hadislere çok benzemektedir. Ama Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yola çıktık. Hacdan veya umreden bahsetmiyorduk."
Buharî ve Müslim, Mansur kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini
rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte yola çıktık. Yolculuğumuzun sade-. ce hac için olduğunu biliyorduk."
Bu rivayet, daha sahih ve daha gerçektir. Doğrusunu Allah bilir.
Yine bu bakımdan Hz. Aişe'den gelen bir rivayette o şöyle demiştir:
"Telbiye getirerek yola çıktık. Hacdan veya umreden söz etmiyorduk." yani Hz. Peygamber ve sahabeler, telbiye getirirken hacdan veya umreden bahsetmiyorlardı. Ama ihrama girerken hac için mi, yoksa umre için mi ihrama niyet ettiklerini belirtiyorlardı. Nitekim Enes'in hadisinden de bu anlaşılmaktadır: «Rasûlullah (s.a.v.)ın şöyle dediğini işittim: "Ey Allahım, hac ve umre için Lebbeyk." Enes dedi ki: Müslümanların hac ve umre için telbiye getirdiklerini işittim.»
Müslim, Ebu Said el-Hudrî ile Cabir'in şöyle dediklerini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'Ia birlikte Medine'den Mekke'ye geldik. Hac için olanca sesimizle telbiye getiriyorduk."
Bu, bu konuda varid olan müşkil bir hadistir. Doğrusunu Allah bilir. [4]

Rasûlullah (S.A.V)'In Telbiyesi

Şafiî, Malik kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m telbiyesi şöyle idi:
"Lebbeyk, Allahümme lebbeyk. Lebbeyk lâ şerike leke lebbeyk, innel hamde ve'n-nimete leke. Ve'1-mülke leke. Lâ şerike lek."
"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Şüphesiz övgü ve nimet sana mahsustur. Mülk de sana mahsustur.

Senin ortağın yoktur."
Abdullah b. Ömer ise telbiyeye şu cümleleri ilave ediyordu:
"Buyur Allah'ım, sana saadetler dilerim. Hayır senin elindedir. Buyur Allahım. Rağbetler ve amel sanadır."
Müslim, Muhammed b. Abbad kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'1-Huleyfe mescidinin yanında bineğine binip oturduğu zaman şöyle telbiye getirdi:
"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Şüphesiz övgü ve nimet sanadır. Mülk de senindir. Ortağın yoktur."
Dediler ki: Abdullah şöyle diyordu:
"Rasûlullah'm telbiyesi işte budur."
NafÎ dedi ki: Abdullah b. Ömer, telbiyeye şu cümleleri de ekliyordu:
"Buyur, buyur, buyur sana saadetler dilerim. Hayır senin ellerindedir. Rağbetler ve amel de sanadır."
Muhammed b. Müsenna, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: "Telbiye kelimelerini bizzat Rasûlullah'm ağzından dinledim." Harmele b. Yahya, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m saçım birbirine yapıştırıp keçeleştirmiş halde iken şöyle telbiye getirdiğini işittim:
"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Şüphesiz övgü ve nimet sana mahsustur. Mülk de senindir. Senin ortağın yoktur."
Bu kelimelere herhangi bir ilave yapmıyordu.»
Abdullah b. Ömer şöyle diyordu:
"Rasûlullah (s.a.v.), Zu'1-Huleyfe'de iki rekat namaz kıldı. Zu'l Huleyfe mescidinin yanında bineğine binip oturduğu zaman şu kelimelerle telbiye getirdi."
Abdullah b. Ömer dedi ki: Hattab oğlu Ömer, yukarıdaki kelimeleri telaffuz ederek Peygamber (s.a.v.) gibi telbiye getiriyor ve şöyle
diyordu:
"Buyur Allah'ım buyur. Buyur, sana saadetler dilerim. Hayır senin ellerindedir. Buyur rağbetler ve amel sanadır."
Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'in nasıl telbiye getirdiğini biliyorum. O şöyle
telbiye getiriyordu:
"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Doğrusu Övgü ve nimet sana mahsustur."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m nasıl telbiye getirdiğini iyi biliyorum. Sonra ben, onun nasıl telbiye getirdiğini de işittim. Şöyle ki:
"Buyur Allahım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Doğrusu övgü ve nimet sana mahsustur. Mülk de senindir. Senin ortağın
yoktur."
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah'm telbiyesinde şu cümle de vardı:
"Ey hak olan ilâh buyur,"
Şafiî, Mücahidin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), telbiyeyi yüksek sesle getiriyor ve: "Buyur Allahım buyur." diyordu. Bir gün insanlar onun yanından dönerlerken sanki bu telbiye onun hoşuna gitmişti ki; şu ilaveyi yaptı: Buyur, şüphesiz hayat, ahiret hayatıdır."
İbn Cüreyc dedi ki: "Zannedersem o gün, arefe günüydü,"
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet
eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta hutbe okudu. Telbiye getirip "Buyur
Allah'ım buyur." deyince şu ilaveyi de yaptı: "Hayır, ancak ahiretin hayrıdır." Bu rivayetin senedi garibtir. İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet
eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta hutbe okudu. Telbiye getirip "Buyur
Allah'ım buyur." deyince şu ilaveyi de yaptı: "Hayır, ancak ahiretin hayrıdır." Bu rivayetin senedi garibtir. İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet
eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Cebrail, telbiye getirirken bana seslerin yükseltilmesini emretti. Çünkü telbiye, haccın şiarından-dır."
Abdürrezzak, Zeyd b. Halid'in şöyle dediğini rivayet eder: "Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi: . "Ashabına emir ver de, telbiye getirirken seslerini yükseltsinler. Çünkü telbiye, haccm şiarıdır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyd b. Halid el-Cühenî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu: Cebrail bana gelip şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Ashabına emir ver ki, telbiye getirirken seslerini yükseltsinler. Çünkü telbiye haccın şiarıdır.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Saib b. Hallad'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: Cebrail bana gelip şöyle dedi:
- Ashabına emir ver de, telbiye getirirken seslerini yükseltsinler." İmam Ahmed b. Hanbel, Saib el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet
eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
Cebrail bana geldi ve ashabıma (ya da beraberimde bulunan kimselere) telbiye getirirken seslerini yükseltmelerini emretmemi bana emretti."
İmam Ahmed b. Hanbel, Saib b. Hallad'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: Cebrail bana gelip şöyle dedi: Telbiye getirirken seslerini yükseltmelerini ashabına emretmeni Allah sana emrediyor." [5]

Rasûlullah'ın Haccıyla İlgili Olarak Cabir B. Abdullah'ın Rivayet Ettiği Hadis

Bu, başh başına müstakil bir ibadettir. Bununla ilgili bu hadisi, burada nakletmeyi uygun gördük. Çünkü bu rivayet, telbiye ve diğer hususları içermektedir. Bununla ilgili açıklamalar önceki sayfalarda geçtiği gibi, ileriki sayfalarda da gelecektir. Bu rivayetin tariklerini ve lafızlarını nakledecek, sonrada bu manada teyid edici bahisleri serdedeceğiz. Yardımına başvurulacak olan zat, yüce Allah'tır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Said kanalı ile Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Beni Seleme yurdunda bulunan Cabir b. Abdullah'ın yanma gittik. Rasûlullah'm haccmı ona sorduk. O da bize şöyle dedi:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de dokuz senelik ikameti süresince haccetmedi. Sonra (onuncu senede) hacca gideceği hususunda insanlara duyuruda bulunuldu. Medine'ye birçok insan geldi. Orada konakladılar. Hepsi de hac hususunda Rasûlullah'a uymak istiyor ve onun yaptığı gibi haccetmek niyetinde idiler. Nihayet zilkadenin bitimine beş gün kala Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den yola çıktı. Biz de onunla birlikte yola çıktık. Zu'1-Huleyfe'ye geldiğinde Esma binti Umeys, Ebu Bekir'in oğl Muhammedi doğurdu. Esma, ne yapması gerektiğini Rasûlullah'a haber göndererek sordu, Rasûlullah da ona şöyle dedi:
- Yıkan, izarını bacaklarının arasından sokup sırtına bağla, sonra telbiye getir.
Rasûlullah (s.a.v.), yola devam etti. Devesi onu Zu'1-Huleyfe ilerisindeki Beyda'ya getirince telbiye getirmeye başladı:
"Buyur Allah'ım buyur. Buyur, senin ortağın yoktur, buyur. Doğrusu hamd ve nimet sana mahsustur. Mülk de senindir. Ortağın yoktur." O telbiye getirince beraberindekiler de telbiye getirdiler. Onlar telbiyelerine "Ey yüksek derecelerin sahibi, buyur" cümlesini de ekliyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), onların bu eklemesini duyduğu halde onlara birşey demiyordu.
Rasûlullah'm önündeki yaya ve süvarilere göz attım. Arkadakilere baktım. Sağındaki ve solundakilere de baktım. Göz alabildiğince kalabalık vardı. Rasûlullah (s.a.v.) da aramızda idi. Kur'ân kendisine nazil oluyor, o da Kur'ân'm tevilini biliyordu. O Kur'an'a göre ne amel işlediyse biz de aynı ameli işliyorduk. Sırf hac niyetiyle yola çıktık. Ka'be'ye geldiğimizde Hz. Peygamber (s.a.v.), hacer-i esvedi istilam etti. Sonra tavafin yedi turundan üçünü remel (koşma) yaparak yerine getirdi, geri kalan dört turunu da yürüyüşle yerine getirdi. Tavafı tamamlayınca Makam-ı İbrahim'e gitti. Orada makamın arkasında iki rekat namaz kıldı. Sonra da:
"ibrahim'in Makamını namaz yeri edinin." ayetini okudu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Abdullah (Cafer)'m şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Makam-ı İbrahim'de iki rekat namaz kıldıktan sonra Tevhid ve Kafirûn sûrelerini okudu.
Sonra hacer-i esvedi istilam etti. Ardı sıra Safa tepesine gitti. Orada:
"Şüphesiz Safa ile Merve Allah'ın nişanelerindendir." ayetini okudu. Bundan sonra şöyle dedi: Allah'ın ayette sözünü ettiği Safa tepesinden başlayarak say yapacağız.
Sonra Safa tepesinin üzerine çıktı. Beyt'e baktı. Tekbir getirdi. Sonra da şöyle dedi:
"Allah'tan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye güç yetirendir. O'ndan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Vadini yerine getirdi. Sözünü doğruladı. Düşman gruplarını yalnız başına mağlup etti (ya da hezimete uğrattı.)."
Böyle dedikten sonra dua etti. Sonra yine aynı sözleri söyledi. Bundan sonra tepeden indi. İki tepe arasındaki vadinin orta yerlerine yaklaşınca remel yaptı. Yokuşa geldiğinde normal yürüyüşe geçti. Nihayet Merve tepesine ulaştı. Tepenin üzerine çıktı. Ka'be'ye baktı. Safa tepesinin üzerinde söylediği şeyleri Merve tepesi üzerinde de söyledi. İki tepe arasında gidip geldi Yedinci şavtını Merve'de tamamladıktan sonra şöyle dedi:
"Ey insanlar, eğer şimdi bildiğimi (yani hac aylarında umre yapılabileceğini) başta bilmiş olsaydım kurbanlığımı sevk etmezdim. Ve bu nüsükümü umreye dönüştürürdüm. Beraberinde kurbanlığı bulunmayan kimse ihramdan çıksın ve bu nüsükünü umreye dönüştürsün."
Böyle demesi üzerine bütün insanlar ihramdan çıktılar.
Vadinin aşağısında bulunan Süraka b. Malik b. Cu'şum dedi ki:

- Ya Rasûlallah, bu sadece bu seneye mi mahsustur, yoksa ebediyete kadar mı böyledir?
Süraka'mn bu sorusu üzerine Rasûlullah (s.a.v.), parmaklarını birbirine geçirip üç kez;
- Ebediyete kadar bu böyle olacaktır, dedi. Sonra sözüne şunları ekledi:
- Kıyamet gününe kadar umre hacca dahil oldu.»
Ali, Yemen'den kurbanlık getirdi. Rasûlullah da kurbanlığını Medine'den sevk etmişti. Ali geldiğinde Fatıma'mn ihramdan çıkıp boyalı elbiseler giydiğini, gözüne sürme sürdüğünü gördü. Bunu yadırgadı. Ama Fatıma:
- Böyle yapmamı babam bana emretti, dedi. Ali, Kûfe'de şöyle demişti:
- Bunun üzerine ben de, Fatıma'yı hesaba çekme niyetiyle söylemiş olduğu sözleri Rasûlullah'a sormaya gittim. Ona şöyle dedim:
- Fatıma boyalı elbiseler giymiş, gözüne sürme sürmüş, böyle yapmasını da sizin kendisine emretmiş olduğunuzu söyledi.
Bunun üzerine Rasûlullah, şöyle cevap verdi:
- Fatıma doğru söyledi, doğru söyledi. Böyle yapmasını ona ben emrettim.
Cabir diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye şöyle sordu:
- Nasıl telbiye getirdin?
- Allahım, senin Rasûlünün getirdiği şekilde telbiye getiriyorum,dedim.
Hz. Ali dedi ki: Beraberimde kurbanlığım vardı. Ancak Rasûlullah ihramdan çıkmamamı emretti.
Ravinin ifadesine göre, Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlar ile Rasûlullah'm getirmiş olduğu kurbanların toplamı 100 idi. Rasûlullah (s.a.v.), bunlardan altmış üç tanesini bizzat kendi eliyle kesti. Ali'yi kurbanlıklarına ortak etmişti. Sonra her deveden bir parça etin kazana konulmasını emretti. O etlerden yediler. Çorbasının suyundan da içtiler.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
"Ben burada kurban kestim. Mina'mn her tarafında kurban kesilebilir."
Arafe'de de dururken şöyle demişti:
"Ben burada durdum. Ama Arefe'nin her tarafında durulabilir."
Rasûlullah, Müzdelife'de durmuş ve şöyle demişti:
"Ben burada durdum. Ama Müzdelife'nin her tarafında durulabilir."
İmam Ahmed b. Hanbel ile Müslim'in ifadelerin deki farklı ilavelerden anladığım kadarıyla Rasûlullah (s.a.v.), bir defasında Hz. Ali'ye, Fatıma'yla ilgili olarak şöyle demiştir:
- Fatıma doğru söyledi, doğru söyledi. Sen hacca niyet ederken ne
söyledin?
- Dedim ki: Allahım, senin Rasûlünün telbiye getirişi gibi telbiye getiriyorum (onun niyet ettiği gibi niyet ediyorum.).
Hz. Ali diyor ki:
"Beraberimde kurbanlık hayvanlar vardı. Ama Rasûlullah ihramdan çıkmamamı söyledi."
Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlıklar ile Rasûlullah'm getirdiği kurbanlıkların toplamı 100 idi.
İnsanların tamamı ihramdan ^ıkıp saçlarını kısalttılar. Sadece Peygamber (s.a.v.) ile beraberinde kurbanlığı bulunan kimseler ihramdan çıkmadılar.
Terviye günü olunca Arafat'a yöneldiler. Hac için telbiye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.), orada öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarım kıldı. Biraz bekledi. Güneş doğunca kıldan örülmüş çadırının kurulmasını emretti. Nemire mıntıkasında çadırını kurdular. Rasûlullah (s.a.v.), yürümeye başladı. Kureyşlilerin cahiliyette yaptıkları gibi Rasûlullah'm Meş'ar-i Haram'da durmuş ve vakfe yapmış olduğu hususunda Kureyşliler şüphe etmiyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), orayı da geçti. Arefe'ye gelince, çadırının Nemire'de kendisi için kurulmuş olduğunu gördü, orada'konakladı. Güneş zevale erince Kasva adlı devesinin getirilmesini emretti. Devesini hazırladılar. Vadinin
içine geldi, orada insanlara şu hutbeyi irad etti:
"Bugünleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz nasıl mukaddes bir şehir ise; canlarınız, mallarınız, ırzlarınız da Öyle mukaddestir. Her türlü taarruzdan korunmuştur. Cahiliyetten kalma her türlü çirkin âdetler ayaklarımın altındadır. Onları çiğniyorum. İptal ettiğim ilk kan davası, İbn Rebia b. Haris'in kan davasıdır. O, Ben Sa'd kabilesinde süt emmişti. Onu Hüzeyl öldürmüştü.
Kaldırdığım İlk faiz de Abdülmuttalib'in oğlu Abbas'm faizidir, o tamamen kaldırılmıştır.
Kadınlarınız hakkında Allah'tan korkun. Allah namına söz vererek onların harim-i ismetine girebilmek hakkım kazanıyorsunuz. Allah'ın emaneti ile onları elde ettiniz. Sizin onlar üzerindeki hakkınız, aile döşeğini, aile namusunu yad ayaklara çiğnetmemeleridir. Eğer böyle yaparlarsa onları çok incitecek bir şekilde olmaksızın dövün. Ama onların da rızıklarım ve elbiselerini örfe uygun miktarda vermekle yükümlüsünüz.
Benden sonra aranızda öyle birşey bırakıyorum ki, ona bağlı kaldığınız müddetçe sapıklığa düşmeyeceksiniz. O, Allah'ın kitabıdır. Size benim hakkımda soracaklardır. Onlara ne diyeceksiniz?
- Risaleti tebliğ ettiğine, nasihat verdiğine emaneti eda ettiğine şahadet ederiz.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), işaret parmağını semaya kaldırıp insanlara doğru sallayarak:
- Allahım, şahid ol. Allahım, şahid ol. Allahım, şahid ol, dedi. Sonra ezan okunup kamet getirildi. O da öğle namazını kıldırdı.

Tekrar kamet getirildi. İkindi namazını kıldırdı. İki namaz arasında başka bir namaz kılmadı.
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra bineğine bindi, vakfe yerine geldi. Devesi Kasva'nın karnını kayalıklara dayadı. Muşat dağını karşısına aldı. Kıbleye yöneldi. Güneş batmcaya kadar vakfeye devam etti. Güneşin sanlığı gitti, nihayet güneş kursu tamamen kayboldu. Bundan sonra Üsame b. Zeyd'i bineğinin terkisine aldı. Rasûlullah (s.a.v.), bineğini yürüttü. Fakat yular, Kasva'yı sıkıştırmıştı. Hayvancağızın boynu geriye doğru çekilmiş gibiydi. Öyle ki, başı neredeyse üzengiye ulaşmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), sağ eliyle işaret ederek:
- Ey insanlar! Sakin olun, sakin olun, diyordu. Her bir dağın yanma geldiğinde bineğinin yularını azıcık gevşetiyordu ki, hayvancağız tırmanabilsin.
Nihayet Müzdelife'ye geldi. Orada akşam ve yatsı namazlarını bir ezan ve iki kamet ile kıldı. İki namaz arasında tesbiha yapmadı. Sonra uzanıp yatağa girdi. Fecir doğunca kalktı, ortalık aydınlanınca ezan ve kamet getirildi, sabah namazını kıldı. Kavsa'ya binerek Meş'-ar-i Haram'a geldi. Kıbleye yönelip dua etti. Allah'a hamd edip tekbir getirdi. Tehlil ve tevhid yaptı. Ortalık iyice aydmlanmcaya kadar orada kaldı. Güneş doğmadan önce bineğine binip yola çıktı. Fadl b. Ab-bas'ı bineğinin terkisine aldı. Fadl, güzel saçlı, beyaz tenli, vücudu yakışıklı bir kimse idi. Rasûlullah (s.a.v.), bineğini hareket ettirince oradan bazı kadınlar koşarak geçtiler. Fadl, onlara bakmaya başladı. Rasûlullah (s.a.v.), elini Fadl'm yüzüne kapadı ve Fadl, Rasûlullah'm elini öbür tarafa çevirdi. Rasûlullah (s.a.v.) ise elini öbür taraftan Fadl'm yüzüne dayadı ve o da yüzünü öbür tarafa çevirerek kadınlara baktı.
Nihayet Batn-ı Muhassir'e gelindi. Orada azıcık hareketten sonra Rasûlullah (s.a.v.) orta yoldan büyük cemreye giden yola koyuldu. Ağacın yanında bu cemreye yedi taş attı. Her atışında tekbir getiriyordu. Bu taşları vadinin içinde atıyordu.
Sonra kurban kesme yerine gitti. Mübarek eliyle altmış üç kurban kesti. Kalanlarını Ali'ye verdi. O da onları kesti. Ali'yi kurbanlıklarına ortak etti. Sonra her kurbanlık deveden bir parça et kesilip kazana konularak pişirilmesini emretti. O etlerden yediler ve suyundan da içtiler.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bineğine bindi. Beyt'e gitti. Öğle namazını Mekke'de kıldı. Abdülmuttalib oğullarının yanma geldi. Onlar, insanlara Zemzem suyunu dağıtıyorlardı. Kendilerine şöyle dedi:
- Ey Abdülmuttalib oğulları, su çekip insanlara verin. Eğer -insanlar bunu bir ibadet zannederek üzerinize üşüşüp de- sizi mağlup etmeselerdi, (bu işi elinizden almaya teşebbüs edecek olmasalardı) ben de sizinle beraber su çekerdim.
Bunun üzerine onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'a bir kupa Zemzem suyu verdiler. O da o kupadan içti."
Sonra Müslim, Ömer b. Hafs tariki ile böyle bir rivayette bulunmuş olup Ebu Seyyare'yi ve onun semersiz bir merkep üzerinde cahi-liyet ehlini defettiğini anlatmış, sonrada Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu nakletmiştir:
"Ben burada kurban kestim. Mina'mn her tarafında kurban kesilebilir. Eşyalarınızın ve yüklerinizin yanında da kurban kesebilirsiniz.
(Arefe'de iken de şöyle demiştir): Ben burada vakfe yaptım. Ara-fe'nin her tarafında vakfe yapılabilir.
(Müzdelife'de de şöyle demiştir): Ben burada durdum. Müzdelife'-nin her tarafında durulabilir." [6]

Rasûlullah (S.A.V)'In Hac Ve Umre İçin Medine'den Mekke'ye Giderken Namaz Kıldığı Yerler

Buharî: "Medine yolundaki mescidler ve Peygamber (s.a.v.)'in namaz kıldığı yerler" babında şöyle der:
"Muhammed b. Ebu Bekir el-Mukaddemî, Fudayl b. Süleyman kanalı ile Musa b. Ukbe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Salim b. Abdullah'ın yolda bazı yerleri araştırdığını, orada namaz kıldığını gördüm. Babasının da oralarda namaz kıldığını ve babasının Rasûlul-lah'ı oralarda namaz kılarken gördüğünü söyledi.
Nafi'den rivayet olunduğuna göre îbn Ömer de o yerlerde namaz kılarmış.
Musa b. Ukbe diyor ki: Ben bunu Salim'e de sordum. Rasûlul-lah'm o yerlerde namaz kılmış olduğu hususunda onun Nafî ile aynı görüşte olduğunu, sadece Şerefü'r-Revha mescidi hususunda ihtilaf ettiklerini gördüm."
İbrahim b. Münzir, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ra-sûlullah (s.a.v.), umreye gittiği zamanlarda ve Haccetti'l-Vedaa çıktığı vakitte Zu'l-Huleyfe'deki mescidin yerinde duran bir Nuğaylan ağacı altında bineğinden inip konakladı. Keza güzergahı o yola uğrayan bir gazadan, hacdan ya da umreden dönüşünde Batn-ı Vadi'den iner, Batn-ı Vadi'nin üstüne çıkınca da vadinin ağzında ve şark tarafindaki kumsal yere konup gecenin sonunda oracıkta sabaha dek mola verirdi. Gece istirahatgahı işte orası olup ne taş mescidin yanında, ne de üzerinde öteki mescid binası olan kaya tepe idi."
Abdullah b. Ömer'den rivayet eden ravi ise şöyle der:
"Abdullah b. Ömer'in namaz kıldığı yerde, içinde müteaddit kum yığınları olan derin bir vadi girintisi vardı ki, RasûluUah (s.a.v.) orada namaz kılarmış. Seller, Batha'daki kumları getire getire haliçteki kum yığınlarını düzleyip Abdullah b. Ömer'in namaz kıldığı o yeri belirsiz hale getirdi. Abdullah b. Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in Şerefü'r-Revha'daki mescidin içerisine müsadif küçük mescidin yanında namaz kıldığını söylerdi. Peygamber (s.a.v.)'in namaz kıldığı yeri Abdullah bilir ve: "Ta orada, mescidde namaza durduğun vakit sağma düşer." derdi. Sözünü ettiği o mescid de Mekke'ye doğru gittiğin vakit yolunun sağ tarafina gelir. Onunla büyük mescidin arası bir taş atımı, yahut ona yakın bir mesafedir.
Yine Abdullah, Munsarafü'r-Revha'nm yanındaki tepeciğe doğru namaz kılardı. Bu tepeciğin uç taran Mekke cihetine gittiğin

vakit Munsaraf ile kendi arasındaki mescidin yakınında yolun kenarına varır. Orada bir mescid yapılmışsa da, Abdullah b. Ömer o mescidde namaz kılmazdı. Onu ya solunda, ya ardında bırakarak mescidin
kıble tarafındaki tepeciğe yönelerek namaz kılardı. Abdullah, Revha'-dan zevalden sonra çıktığında öğle namazını oraya gelinceye kadar kılmayıp orada kılar, Mekke'den döndüğünde de oraya sabahtan bir saat evvel, ya da seherin son vaktinde yetişirse, orada ta sabah namazını kılıncaya kadar geceleyip istirahat ederdi.
Yine Abdullah'ın ifadesine göre Peygamber (s.a.v.), Rüveyse'ye varmadan, caddenin sağında ve alnına gelen tarafında Rüveyse men-zühanesinin iki millik berisinde bir tepeciğe kadar geniş ve düz bir yerde bitmiş olan koca bir ağacın altına konardı. Bu ağacın yukarısı kırılmış, içi oyulmuştur. Gövdesi hala durur. Dibinde birçok kum yığınları vardır.
Yine Abdullah der ki: Giderken Arc'm arkasına düşen yokuşça bir sel yatağının kenarında, caddenin sağında ve yolu gösteren kayaların yahud ağaçların yanında veya o kayalar ile ağaçların arasında Peygamber (s.a.v.), genişçe bir tepeye doğru namaz kılardı. Namazgahın' yanı başında iki veya üç mezar mevcuttur ki, üstlerinde taş yığınları vardır. Abdullah, öğle vakti güneşin zevalinden sonra Arc'dan kalkıp Öğle namazını işte o namazgahta kılardı.
Yine Abdullah der ki: Peygamber (s.a.v.), yolun solunda ve Herşa dağının ilerisindeki inişte bulunan büyük ağaçların yanında konaklardı. Bu iniş, Herşa dağının kenarına bitişiktir. Yol ile arasında bir ok atımı mesafe vardır. Abdullah, işte bu ağaçların en uzun ve yola en yakın olanına doğru namaz kılardı.
Yine Abdullah der ki: Peygamber (s.a.v.), Merrü'z-Zehran'a Medine tarafından en yakın olan yerdeki inişte konaklardı. Safravat'tan aşağıya inerken yokuşun dibindeki genişlikte ve Mekke'ye gidene göre caddenin sol tarafına RasûluUah (s.a.v.)'m konak mahalli ile cadde arasında bir taş atımından fazla mesafe yoktu.
Yine Abdullah der ki: Peygamber (s.a.v.), Zi-Tuva da konaklayıp sabah oluncaya kadar orada geceler ve Mekke'ye gireceği sırada sabah namazını kılıp öyle girerdi. RasûluUah (s.a.v.)'m oradaki namazgahı, kayadan bir tepe üstündedir. Orada yapılan mescidde değildir. Ama biraz aşağıda taştan kocaman bir tepe üstündedir.
Yine Abdullah der ki: Peygamber (s.a.v.), kendisi ile Ka'be tarafi-na gelen yüksek dağ arasındaki iki tepeyi karşısına alıp namaz kıldı."
Bu rivayette sözü edilen yerlerin çoğu bugün bilinmemektedir. Çünkü bu yerlerin çoğunun adlan değişmiştir. Oradaki bedeviler, bu yerlerin adlarını değiştirmişlerdir. Bilgisizlik onların çoğunu mağlup etmiştir.
Merhum Buharî, bu yerlerin adlarını kitabında nakletmiştir. Kendisinin amacı, düşünerek, feraset göstererek veya tahminde bulunarak bazı kimselerin bu yerleri bulmasıdır. Bu yerlerin büyük bir
kısmı, Buharî zamanında biliniyordu. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Peygamber (S.A.V.)'İn Mekke'ye Girişi

Buharı, Müsedded kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), sabaha dek Zi-Tuva'da kalıp geceledi, sabah olduktan sonra Mekke'ye girdi."
Ravi diyor ki: ibn Ömer de böyle yapardı.
Müslim'in rivayetinde ise şu ilave vardır:
"Peygamber (s.a.v.), sabah namazım kılıncaya (veya sabahlayın-caya) kadar Zi-Tuva'da kaldı."
Müslim, Ebu Rabi ez-Zehranî kanalı ile Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Ömer, Mekke'ye gelirken Zi-Tuva'dan geçer, orada sabaha dek kalır, geceyi geçirir, sabahleyin gusleder, gündüz Mekke'ye girer ve Peygamber (s.a.v.)'in de böyle yaptığını söylerdi."
Buharî ve Müslim'in başka bir tarikten yaptıkları rivayete göre İbn Ömer, Mekke'ye gelişinde Harem'e en yakın yerde telbiyeye son verir, sonra Zi-Tuva'da geceyi geçirirdi.
Biraz önce de geçtiği gibi, Buharî ile Müslim, Nafi'den rivayet ettiler ki; İbn Ömer şöyle demiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiği zaman Zi Tuva'da geceler, sabaha kadar orada kalırdı. Sabah namazını orada kılardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m namazgahı, kayalık bir tepede idi. Ka'be cihetinde kendisi ile uzun dağın arasındaki iki dağ oyuğuna yönelerek namaz kılardı. Orada inşa edilen mescid, kaya tepe tarafında olup kendisinin namazgahının sol kısmına düşer. Rasûlullah (s.a.v.)'m namazgahı oradan daha aşağılardaki siyah tepeciğin üzerinde idi. Tepecikten on zira veya ona yakın bir mesafeyi geride bıraktıktan sonra kendisi ile Ka'be arasındaki dağın iki oyuğuna yönelerek namaz kılardı."
Özetle diyeceğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), yolculuğunun sonuna geldiğinde Zi Tuva da denen Harem'le sınırdaş olan Mekke'ye yakın yerde telbiyeye son verirdi. Çünkü artık amacına ulaşmış oluyordu. Zi Tuva'da geceyi geçirir, sabahlar ve orada az öncede tasvir ettiğimiz uzun dağın iki oyuğuna yönelerek sabah namazını kılardı.
Rivayetlerde geçen bu namaz yerlerini basiret gözü ile düşünen kimseler, bu yerleri iyi bilip tanırlar. Rasûlullah'm namaz kılmış olduğu yerleri öğrenirler.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye girmek için Zi Tuva'da boy abdesti aldı. Sonra bineğine bindi. Gündüz açıktan açığa Batha'daki yüksek tepeden Mekke'ye girdi. Oraya Keda denilir. İnsanlar kendisini görsünler ve kendisi de onları yukarıdan görsün diye giriş yeri olarak orayı seçmişti. Önceki sayfalarda anlattığımız gibi fetih gününde de oradan Mekke'ye girmişti.

Malik, Nafi tariki ile ibn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye Seniyetu 1-Ulya denen yüksek tepecikten girmiş ve Seniyetü's-Süfla denen aşağıdaki tepeden çıkmıştı."
İmam Şafiî'nin "Müsned'ındeki rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v), Ka'be-i Muazzama'yı görünce ellerini kaldırıp şöyle dua etti:
"Allahım, şu Beyt'in şerefini, azametini, kıymet ve heybetini artır, onu şereflendiren, ona ikramda bulunan, hac veya umre maksadıyla ziyaretine gelen kimselerin de şereflerini kıymetlerini, saygınlık ve iyiliklerini artır."
Hafiz el-Beyhakî, Mekhul'ün şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye girip de Ka'be'yi görünce ellerini kaldırıp tekbir getirdi ve şöyle dua etti:
"Allahım, sen selamsın, selam sendedir. Ey Rabbimiz, bize esenlikle selam ver. Allahım, şu Beyt'in şerefini, azametini, kıymetini, heybet ve iyiliğini artır. Beyt'i hac veya umre niyetiyle ziyaret edenlerin de kıymetlerini, saygınlık ve iyiliklerini arttır."
İmam Şafiî, İbn Abbas'tan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir:
"Namazda eller kaldırılır, Beyt görüldüğünde eller kaldırılır. Safa ve Merve tepesinin üzerinde eller kaldırılır. Arefe akşamında namazlar cem' edilirken kaldırılır, iki cemreye taş atımı esnasında eller kaldırılır. Ölü üzerine namaz kılınırken eller kaldırılır."
Peygamber (s.a.v.), daha sonra Beni Şeybe kapısından Mescid-i Haram'a girdi.
Hafiz el-Beyhakî, Ata b. Ebi Rebah'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Harem'e dilediği kapıdan girebilir. Peygamber (s.a.v.), Beni Şeybe kapısından Mescid-i Haram'a girdi. Beni Manzun kapısından çıkıp Safa tepesine gitti."
Beyhakî, bu rivayetini, Mescid-i Haram'a Beni Şeybe kapısından girmenin müstehab oluşuna delil olarak göstermiştir ve bunu şu rivayetle de teyid etmiştir: Ebu Davud et-Teyalisî, Hz. Ali (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Cürhümlülerden sonra Ka'be yıkıldığı zaman Kureyşliler, onu yeniden inşa ettiler. Sıra hacer-i esvedi yerine koymaya gelince bu taşı kimin duvara yerleştireceği hususunda Kureyşliler anlaşmazlığa düştüler. Neticede Beni Şeybe kapısından ilk olarak Mescid-i Haram'a gelecek olan kimsenin o taşı duvardaki yerine yerleştirmesi hususunda antlaştılar. Beni Şeybe kapısından ilk olarak Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Haram'a girdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'ı hakem tayin ettiler. O da bir yaygı getirilmesini emretti. Yaygıyı getirip yere serdiler. O da hacer-i esvedi kendi mübarek eliyle yaygının ortasına koydu ve her kabileden bir temsilcinin, yaygının bir ucundan tutmasını emretti. Böylece hacer-i esvedi kaldırdılar. Duvardaki yerinin yanma getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) da taşı alıp duvardaki yerine koydu."
Biz bu konuyu bisetten önce Ka'be'nin yeniden yapılışı babında teferruatlı olarak anlatmıştık. Bu rivayeti ileri sürerek Beni Şeybe kapısından Mescid-i Haram'a girmenin müstehab oluşunu söylemekte ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir. [8]

Peygamber (S.A.V.)'İn Tavafı Nasıldı?

Buharı, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde ilk iş olarak abdest alır, sonra tavaf ederdi. Sonra o gelişinde umrede olmadı. Yani hac ve umre arasında ihramdan çıkmadı. Sonra Ebu Bekir'le Ömer de aynı şekilde haccettiler. Sonra ben Ebu Zübeyr'le birlikte haccettim. O da ilk iş olarak tavaf yaptı. Muhacirlerle Ensâr'm da aynı şeyleri yaptıklarını gördüm. Annem, kendisinin kız kardeşi, Zübeyr, falan ve filan adamlarla birlikte umre yaptıklarını, hacer-i esvedi istilam ettikten sonra ihramdan çıktıklarını bana haber verdi."
Demek ki Peygamber (s.a.v.), tavaftan önce hacer-i esvedi istilam etmiş. Nitekim Cabir de şöyle demiştir:
"Beyte Rasûlullah'la birlikte geldiğimiz zaman o, hacer-i esvedi istilam eder, istilamdan sonra tavafin ilk üç turunu remel yaparak, diğer dört turunu da normal yürüyüşle ifa ederdi."
Buharı, Muhammed b. Kesir kanalı ile Abis b. Rebia'nın şöyle dediğini rivayet eder:
"Hz. Ömer hacer-i esvedin yanma gelip öptü ve şöyle dedi:
"Doğrusu ben biliyorum ki, sen fayda ve zarar vermeyen bir taşsın. Rasûlullah (s.a.v.)'m seni öptüğünü görmeseydim, ben de öpmezdim."
İmam Ahmed b. Hanbel, Abis b. Rebia'nın şöyle dediğini rivayet eder:
«Hz. Ömer'in, hacer-i esvedin yanına geldiğini ve şöyle dediğini gördüm:
"Allah'a yemin ederim ki, senin fayda ve zarar vermeyen bir taş olduğunu çok iyi bilmekteyim. Rasûlullah (s.a.v.)'m seni öptüğünü görmüş olmasaydım, ben de seni öpmezdim."
Böyle dedikten sonra yaklaştı ve hacer-i esvedi öptü.»
Yine Buharî'nin, Zeyd'in babası Eslem'den rivayetine göre Hz.Ömer, hacer-i esvede hitaben şöyle demiştir:
"Allah'a yemin ederim ki, senin fayda ve zarar vermeyen bir taş olduğunu çok iyi bilmekteyim. Rasûlullah (s.a.v.)'m seni istilam ettiğini görmüş olmasaydım ben de seni istilam etmezdim."

Böyle dedikten sonra Hz. Ömer, hacer-i esvedi istilam etti ve şöyle dedi:
"Bizim remel yapmakla işimiz ne? Ancak biz bunu müşriklere, güçlü olduğumuzu göstermek için yapmıştık. Allah, onları helak etsin. Ancak bu Rasûlullah (s.a.v.)'m yaptığı bir iştir. Biz de bunu bu sebeple terk etmek istemiyoruz."
Bu da gösteriyor ki, Hz. Ömer, bu sözü söyledikten sonra hacer-i esvedi istilam etmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Süveyd b. Gafle'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Ömer (r.a.)'m hacer-i esvedi öptüğünü ve şöyle dediğini gördüm:
"Doğrusu ben senin fayda ve zarar vermeyen bir taş olduğunu çok iyi bilmekteyim. Ama Ebu'l-Kasım (s.a.v.)'ın sana karşı çok lütufkar olduğunu gördüm."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Ömer b. Hattab, hacer-i esvedin üzerine kapanıp şöyle dedi:
"Doğrusu ben, senin bir taş olduğunu pek iyi bilmekteyim. Sevgilim Peygamber (s.a.v.)'in seni öptüğünü ve seni istilam ettiğini görmüş olmasaydım ben de seni istilam etmez ve öpmezdim. "Andolsun ki Rasûlullah, sizin için en güzel örnektir."
Ebu Davud et-Teyalisî, Mekke ehlinden birinin şöyle dediğini rivayet eder:
"Muhammed b. Abbad b. Cafer'in hacer-i esvedi öptüğünü ve üzerine secde ettiğini, sonrada şöyle dediğini gördüm: Dayım İbn Abbas'm da onu öptüğünü ve üzerine secde ettiğini gördüm."
İbn Abbas dedi ki: Ömer b. Hattab'm hacer-i esvedi öptüğünü ve üzerine secde ettiğini gördüm.
Sonra Ömer şöyle dedi: "Peygamber (s.a.v.)'in hacer-i esvedi öptüğünü görmüş olmasaydım, ben de onu öpmezdim."
Özetle bu hadis, müteaddid yollardan emirü'1-mü'minin Ömer b. Hattab (r.a.)'dan rivayet edilmiştir ve bu konudaki otorite âlimlerin çoğu nezdinde de kesinlik ifade etmektedir.
Bu rivayette, Peygamber (s.a.v.)'in hacer-i esved üzerine secde yaptığı söylenmiş değildir. Ancak Ebu Davud et-Teyalisî'nin bu hususta ki rivayeti böyle demektedir. Ancak bu da merfulukta sarih bir rivayet değildir. Fakat Hanz el-Beyhakî, Cafer b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Muhammed b. Abbad b. Cafer'in hacer-i esvedi öptüğünü ve üzerine secde ettiğini, sonra şöyle dediğini gördüm: Dayım ibn Abbas'ın da bunu öptüğünü ve üzerine secde ettiğini gördüm."
İbn Abbas da şöyle demiştir: "Ömer'in de hacer-i esvedi öptüğünü ve üzerine secde ettiğini gördüm."
Bundan sonra sözünü şöyle sürdürmüştür: "Rasûlullah (s.a.v.)'m da böyle yaptığım gördüm. Ben de aynı şeyi yaptım."
Buharı, Zübeyr b. Arabi'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Adamın biri, hacer-i esvedi istilam etmenin hükmünü İbn Ömer'e sordu. O da şöyle cevap verdi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın da hacer-i esvedi istilam edip öptüğünü gördüm.
- Kalabalıktan ötürü sıkışır da hacer-i esvedin yanma gidemezsen ne dersin?
- Sen şu "Ne dersin?" sözünü Yemen'e at. (Yani bu sözü bırak. Benim dediğime bak.). Çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'m hacer-i esvedi istilam edip öptüğünü gördüm."
Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m istilam ettiğini gördüğümden beri sıkıntı ve genişlik hallerinde bu iki taşı (Rükn-i Yemâni ile hacer-i esvedi) istilam etmeyi bırakmış değilim."
Ravi diyor ki: Ben Nafi'ye şöyle sordum:
- Ibn Ömer, iki rükün arasında yürür müydü?
- İstilamı için daha kolay olsun diye iki rükün arasında yürürdü. Ebu Davud ile Neseî, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivaye ederler: "Peygamber (s.a.v.), tavafin her savunda Rükn-i Yemâni ile hacer-i esvedi istilam etmeden geçmezdi."
Buharî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'in, Ka'be'nin Yemen tarafındaki iki rüknünden başka rüknü istilam ettiğini görmedim."
Yine bir rivayete göre İbn Ömer şöyle demiştir:
"Peygamber (s.a.v;)'in Rükn-i Sami'nin ikisini de istilamı terk ettiğini görmedim. Ancak onlar, İbrahim peygamberin kurduğu temeller üzerine yerleştirilmiş değillerdi."
Buharî, Ebü'ş-Şa'sa'nın şöyle dediğini rivayet eder:
"Kim Ka'be'nin bir kısmından dahi olsa uzak durabilir?
Muaviye, bütün rükünleri istilam ederdi. İbn Abbas ona-dedi ki:
- Bu iki rükün istilam edilmez.
- Ka'be'nin terk edilecek herhangi bir taran yoktur. Her tarafı istilam edilir. Ibn Zübeyr, bu rükünlerin tamamını istilam ederdi."
Sahih-i Müslim'de İbn Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m, iki Rükn-i Yemâni'nin dışında başka rükünleri istilam ettiğini görmedim."
İbn Ömer'in rivayeti, İbn Abbas'ın sözüne uygun ve muvafık görülmektedir. Yani iki Rükn-i Şamî istilam edilmez. Çünkü bu rükünler (köşe taşları), İbrahim peygamberin atmış olduğu temeller üzerine konulmuş değildirler. Çünkü Kureyşliler, Ka'be'yi yeniden inşa ederlerken, masrafları karşılayamadıklarından İbrahim peygamberin temellerinin bir kısmını dışarıda bırakmışlardı. Hatim denen kısmı, bu inşaat esnasında Ka'be'yi yeniden İbrahim peygamberin temelleri üzerine inşa etmek istemişti, ancak insanların cahiliye döneminden yeni kurtulmuş olmaları ve bunu yadırgayacakları endişesiyle bu tasarısından vazgeçmişti.

Abdullah b. Zübeyr hadisesi vuku bulduğu zaman o, Ka'be'yi yıkmış ve teyzesi, müminlerin annesi Hz. Aişe'nin kendisine haber verdiği ve Hz. Peygamberin işaret ettiği şekilde Ka'be'yi yeniden İbrahim peygamberin kurduğu temeller üzerine inşa etmişti Eğer İbn Zübeyr, bu yeni inşaattan sonra Ka'be'nin bütün rükünlerini istilam etmiş ise bu gerçekten güzel bir harekettir. Vallahi bundan anlaşılan ve kastedilen de budur.
Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), tavafımn her şavtmda Rükn-i Yemâni ile Ha-tim'i istilam etmeden geçmezdi."
Neseî, Abdullah b. Saib'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m Rükn-i Yemâni ile Hatim arasında şöyle dediğini işittim:
"Rabbimiz! Bize dünyada iyiyi, ahirette de iyiyi ver. Bizi ateşin azabından koru." {el-Bakara,201.)
Tirmizî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde Mescid-i Haram'a girdi, hacer-i esvedi istilam etti. Sonra sağ tarafına doğru tavafa başladı. Tavafın üç şavtını remel yaparak (koşarak) ifa etti. Dört şavtmı da yürüyerek ifa etti. Tavaf sonunda Makam-ı İbrahim'e geldi ve:
"İbrahim'in makamını namaz yeri edinin." ayetini okudu. Sonra Makam-ı İbrahim'i kendisiyle Ka'be arasına alarak iki reka namaz kıldı. Namazdan sonra hacer-i esvede gelip onu istilam etti. Bundan sonra Safa tepesine gitti. Zannedersem şu ayeti okudu:
"Şüphesiz Safa ile Merve, Allah'ın nişanelerindendir." (el-Bakara,
158.)
Bu hasen ve sahih bir hadistir. Ehl-i ilme göre bu hadise uygun amel edilir." [9]

Peygamber (Sav.)'İn Tavaf Esnasında Remel Ve İztiba1 Yapması

Buharî, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'ye gelip hacer-i esvedi istilam ettiği zaman ilk tavafında tavafın yedi turundan ilk üçünü koşarak (bir nevi remel yaparak) ifa ettiğim gördüm."
Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), hac ve umrede tavafın üç turunu koşarak, dört turunu da yürüyerek ifa etti."
Buharî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), hac veya umre için Mekke'ye gelişinde ilk tavafında, tavafın üç turunu koşarak, dört turunu da yürüyerek ifa eder. Tavaftan sonra iki rekat namaz kılar, namazdan sonra da Safa ile Merve arasında sa'y ederdi."
Buharî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Beyt'i ilk tavaf edişinde tavafın üç şavtım koşarak, dört şavtım da yürüyerek ifa ederdi. Safa ile Merve tepeleri arasında vadinin ortalarına geldiğinde de koşardı."
Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Hatim'den Hatim'e üç şavtı remel yaparak (koşarak) ifa eder, dört şavtı da yürüyerek ifa ederdi."
Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), tavafın üç şavtım Hatim'den Hatim'e remel yaparak (koşarak) ifa ederdi."
Ömer b. Hattab dedi ki:
"Cenâb-ı Allah, İslâmiyet'i kökleştirdiği, küfrü yok ettiği halde biz ne diye remel yapıyor ve tavaf esnasında omuzlarımızı açıyoruz? Ama bununla birlikte biz yine de Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yapmış olduğumuz şeyleri terk etmiyoruz."
Nakledilen bütün bu rivayetler, tavaf esnasında remel yapmanın sünnet olmadığım söyleyen İbn Abbas'a ve onun yolunda gidenlere bir reddiyedir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, Umretü'1-Kaza için Mekke'ye geldiklerinin dördüncü gününün sabahında müşrikler:
- Medine sıtmasının kendilerini zayıf düşürdüğü, güçsüz bir topluluk size geliyor! deyince Rasûlullah (s.a.v.), ashabına, tavafın ilk
üç şavtmda remel yapmalarını, Rükn-i Yemâni ile hacer-i esved arasında yürümelerini emretmişti. Üzerlerine vacip olmasın diye Hz. Peygamber, tavafın bütün şavtlarında remel yapmalarını emretme-mişti. Bu husus, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabittir. Sanki İbn Abbas, remelin Veda haccmda vuku bulduğunu inkar etmektedir. Oysa önceki sayfalarda da geçtiği gibi bu hüküm, sabit nakille sahih olarak bize intikal etmiştir. Hatta sabit nakilde anlatıldığı gibi remelin Hatim'den Hatim'e kadar tamamlanması gerektiği de ifade edilmiştir. İki Rükn-i Yemâni arasında Peygamber (s.a.v.), müşriklerin zayıflık iddialarını çürütmek için yürümemiş, koşarak tavafını devam ettirmiştir.
Sahih hadiste İbn Abbas'tan varid olduğu gibi sahabeler, Cirâne
umresinde remel ve iztiba'1 yapmışlardır.
İbn Abbas'm bu görüşü reddedilmiştir. Çünkü Cirâne umresinin yapıldığı günlerde Müslümanlar için korku kalmış değildi. Zira bu umre, Mekke fethinden sonra yapılmıştı. Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda verilmişti.

Hammad b. Seleme, İbn Abbas'm bu konuda şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m Ka'be'yi, iztiba' yapmış olarak tavaf ettiğini gördüm."
Ebu Davud da Ya'lâ b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), yeşil bir ihramla iztiba' yapmış olarak tavaf yaptı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ya'lâ b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v,), Mekke'ye geldiğinde hadremi bir ihram ile iztiba' yapmış olarak Beyt'i tavaf etti."
Cabir de daha önce geçen hadisinde şöyle demiştir: "Beyt'e Peygamber (s.a.v.) ile geldiğimizde o, hacer-i esvedi istilam etti. Sonra tavafın üç şavtım remel yaparak, dört şavtım da yürüyerek ifa etti. Tavaftan sonra Makam-ı İbrahim'e ilerledi. Orada: "İbrahim'in makamını namaz yeri edinin." ayetini okudu. Makam-ı İbrahim'i kendisi ile Ka'be arasına aldı. Orada iki reka namaz kıldı. Bu namazın ilk rekatında İhlâs sûresini, ikinci rekatında ise Kafirûn sûresini okudu."
Soru: Peygamber (s.a.v.), bu tavafını binek üzerinde mi, yoksa yürüyerek mi yaptı?
Cevap: Bu hususta bize iki nakil ulaşmıştır. Bunların birbirleriyle çelişkili oldukları zannedilebilir. Biz bu nakilleri söyleyecek ve iki-

(1) îztiba': İhramlı kimsenin ihramının ucunu sağ omuzunun altından alıp sol omuzumin üzerine atmasıdır. Böylece sağ omuzunu açıkta bırakmış olursi arasındaki uygunluğa işaret edeceğiz. Aralarında çelişki bulunduğunu zannedenlerin şüphesini de ortadan kaldıracağız. Muvaffakiyet Allah'tandır. Sadece Allah'ın yardımına başvurulabilir. O bize yeterlidir. O ne güzel vekildir.

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Veda haccmda kendi devesi üzerinde tavaf yaptı. Hacer-i esvedi kendi bastonu ile istilam etti."
Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), deve üzerinde Ka'be'yi tavaf etti. Hacer-i es-vedin yanından her geçişinde ona işaret etti."
Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), deve üzerinde Ka'be'yi tavaf etti. Hacer-i es-vedin yanından her geçişinde birşeyle ona işaret etti ve tekbir getirdi."
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda deve üzerinde Ka'be'yi tavaf etti. İnsanlar ondan vazgeçmesinler diye kendisi hacer-i esvedi istilam ediyordu."
Bu rivayet, Hz. Peygamber'in Veda haccmda deve üzerinde Ka'be'yi tavaf ettiğini ispatlıyor. Ancak Veda haccmda üç tavaf vardı. Bunlardan ilki kudüm tavafı, ikincisi farz olan ve kurban bayramının birinci gününde ifa edilen ifada tavafı, üçüncüsü de veda tavafı idi. Hz. Peygamber'in deve üzerindeki tavafı belki de şu son iki tavaftan birinde veya ikisinde olmuştu. İlk tavafında yani kudüm tavafında ise Ka'be'yi yürüyerek tavaf etmişti. Şafiî, bütün bunları kesin olarak ifade etmiştir. Doğrusunu bilen Allah'tır. En kesin hükmü veren de O'dur. Bizim bu söylediğimize delil olarak Hafiz Ebu Bekir el-Beyha-kî'nin "Sünen-Kebir" adlı eserindeki rivayetini gösterebiliriz:
Ebu Abdullah el-Hafiz, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Kuşluk vakti güneş yükseldiği zaman Mekke'ye girdik. Peygamber (s.a.v.) mescide girdi. Önce hacer-i esvedi istilam etti. Gözleri yaşardı, ağladı. Sonra üç şavtı remel yaparak, dört şavtı da yürüyerek ifa etti. Böylece tavafını tamamladı. Tavaftan sonra hacer-i esvedi öptü. Elini üzerine koydu. Sonra iki elini yüzüne sürdü."
Ebu Davud'un bu konudaki rivayeti ise şöyledir: Müsedded, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde hastalıktan şikayetçi idi. Bineği üzerinde tavaf etti. Hacer-i esvedin yanma geldiğinde bastonuyla onu istilam etti. Tavafim tamamladığında bineğini çöktürdü ve iki rekat namaz kıldı."
Bunu sadece Yezid b. Ebi Ziyad rivayet eder ki, o da zayıf bir kisidir. Sonra o, bu hadisenin Veda haccmda olduğunu söylemediği gibi Veda haccmm ilk tavafinda olduğunu da söylememiştir. Sahih-i Müslim'de mevcud olan rivayetlere göre İbn Abbas da, Gabir de, Peygamber Efendimizin zayıflığı ve hastalığı sebebiyle tavafı binek üzerinde yapmış olduğunu söylememişlerdir. Ancak kalabalığın çokluğundan ve insanların onu çepeçevre kuşatmalarından kaçınmak için binek üzerinde tavaf etmiştir. Çünkü onun önünde insanların dövülmesini kendisi istemiyordu. Nitekim bununla ilgili açıklama yakında gelecektir.
Hz. Peygamber'in hacer-i esvedi tavaftan ve iki rekatlık tavaf namazından sonra ikinci kez öğmüş olduğu, Sahih-i Müslim'de Ca-bir'den rivayet edilen hadisle sabittir. Bu rivayette Cabir, Peygamber Efendimiz'in iki rekatlık tavaf namazını kıldıktan sonra tekrar hacer-i esvede döndüğünü ve onu istilam ettiğini ifade etmektedir.
Sahih-i Müslim'de Ebu Bekir b. Ebi Şeybe ile İbn Nümeyr, Nafi'-nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"İbn Ömer'in hacer-i esvedi eliyle istilam ettiğini, sonra kendi elini öptüğünü gördüm ve o şöyle de dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'m böyle yaptığını gördüğümden beri ben hacer-i esvedi istilam edip elimi öpmeyi terk etmedim."
Bu rivayetten anlaşılıyor ki, muhtemeldir ki, İbn Ömer, Peygamber (s.a.v.)'i, bazı tavaflarında böyle yaparken görmüştür. Ya da hacer-i esvedi en son istilamında böyle yaptığını görmüştür. Veya İbn Ömer'in kendisi zayıf olduğu için hacer-i esvede

ulaşamadığından veya başkalarına sıkıntı ve eziyet vermek istemediğinden ötürü böyle yapmıştır.
Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) da onun babası Ömer b. Hattab'a şöyle
demişti:
"Ey Ömer! Sen kuvvetli bir adamsın. Hacer-i esvedi istilam etmek için başkalarına sıkıntı verme. Başkalarını zorlama, yoksa zayıf kimselere eziyet vermiş olursun. Eğer bir boşluk bulursan o zaman hacer-i esvedi istilam et. Yoksa uzaktan ona karşı cepheni dönerek dur ve tekbir getir."
Asıl adı Vakdan olan Ebu Ya'fur el-Abd şöyle demiştir:
"Huzaa kabilesinden bir adamın Mekke emiri İbn Zübeyr'in öldürüldüğü zaman şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.), Hz Ömer'e şöyle dedi: "Ey Eba Hafs! Sen kuvvetli bir adamsın. Hacer-i esvedi istilam etmek için başkalarını sıkıntıya sokma sıkıştırma. Bu durumda sen zayıf kimseye eziyet vermiş olursun. Ama bir boşluk bulursan istilam et. Yoksa tekbir getir ve geç git."
Süfyan b. Uyeyne dedi ki: Rasûlullah'm bu sözünü nakleden kişi, Abdurrahman b. Haris'tir. İbn Zübeyr'in öldürüldüğü zamanda Mekke dönüşünde Haccac, onu Mekke'ye vali tayin etmişti.
Ben derim ki: Bu Abdurrahman, kadri yüce, asil ve değerli bir kimse idi. Çevre vilayetlere gönderilen mushaflarm yazılması işinde Osman b. Affan hazretlerinin görevlendirdiği dört kimseden biridir. Hz. Osman'ın yaptığı bu işe sahabeler muvafakat etmişler, icmada bulunmuşlardı. [10]

Peygamber (S.A.V.)'İn Safa Ve Merve Arasındaki Sa'yı

Müslim'in Sahih'inde, Cabir'den rivayet ettiği ve daha önceki sayfalarda geçen hadisinde belirttiği gibi Peygamber (s.a.v.), Ka'be'yi yedi kez tavaf etmiş, Makam-ı İbrahim'de iki rekat namaz kılmıştır, dedikten sonra şöyle der:
«Sonra Hz. Peygamber, hacer-i esvede giderek istilam etti, sonra kapıdan girip Safa'ya yöneldi. Safa'ya yaklaştığında "Doğrusu Safa ile Merve Allah'ın nişanlanndandır." ayetini okudu. Ayetteki sıraya göre Safa'dan başlayarak sa'y etti. Önce Safa tepesine, Ka'be'yi görebilecek kadar çıktı. Kıbleye yönelerek tekbir getirdi. Allah'ı birledi ve şöyle dedi:
"Allah'tan başka ilah yoktur. O, ortaksızdır. Övgü ve hükümranlık O'nundur. O, herşeye güç yetirendir. Allah'tan başka ilâh yoktur. Vadini gerçekleştirdi. Kuluna yardım etti. Düşman grupları tek başına yenilgiye uğrattı."
Bu arada yine dua etti. Ve bu duayı üç kez tekrarladı. Sonra Safa'dan indi. Ayakları vadiye tamamen basıp düzlüğe vardığında remel yaptı (koşarak sa'y etti). Merve tepesinin yokuşuna gelince yürümeye başladı; Merve'ye ulaştı. Tepesine çıkmaya başladı. Ka'be'yi görecek yere kadar çıktıktan sonra, Safa tepesinde yaptığı duanın aynısını yaptı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ömer b. Harun el-Belhî kanalı ile Ya'lâ b.Ümeyye'nin oğullarından birinden nakilde bulunarak Ya'lâ'nm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'i Safa ile Merve arasında Mercan dokuması bir ihrama bürünerek iztiba' yapmış halde gördüm."
İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus kanalı ile Habibe binti Ebi Tec-rat'm şöyle dediğim rivayet eder:
"Kureyşli birkaç kadınla birlikte Husayn'ın evine girdim. Peygamber (s.a.v.) de Safa ile Merve arasında sa'y yapıyordu. Sa'y esnasında hızla yürüdüğü için izan ona iyice sarılmıştı. Ashabına şöyle diyordu:
"Sa'y yapın. Doğrusu Allah, sa'y yapmayı size vacib kılmıştır."
İmam Ahmed b. Hanbel, Habibe binti Ebi Tecrat'm şöyle dediğini
rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'i Safa ile Merve arasında sa'y yaparken gördüm. Kendisi arkada, insanlar da onun önündeydiler. Sa'y yapıyordu. Hızla yürüdüğünden dolayı izarımn dizlerine sarıldığını gördüm.
Şöyle diyordu:
"Sa'y yapın. Doğrusu Allah sa'y yapmayı size vacib kılmıştır." İmam Ahmed b. Hanbel, Safiye binti Şeybe'den rivayette bulunarak bir kadının kendisine şöyle dediğini nakletmiştir:
"Safa ile Merve arasında sa'y ederken Peygamber (s.a.v.)'in şöyle
dediğini işittim:
"Sa'y etmek size vacib kılındı. Öyleyse sa'y edin."
Bu rivayette ismi belirtilmeyen kadın, önceki iki senedde ismi açıkça ifade edilen Habibe binti Ebi Tecrat'tır.
Şeybe b. Osman'ın ümmü veledinden rivayet olunduğuna göre ö, Peygamber (s.a.v.)'in Safa ile Merve arasında sa'y yapıp şöyle dediğini görmüştür:
"Bu vadi, ancak koşarak kat edilebilir."
Bu hadisi, Neseî rivayet eder. Burada sözü edilen sa'y'dan kasıt, hervele yapmak ve koşmak değil, Safa'dan Merve'ye ve Merve'den Safa'ya gitmektir. Yoksa Cenâb-ı Allah, bu iki tepe arasında koşmayı ve herveleyi bize vacib kılmış değildir. Aksine bir insan, bu iki tepe arasında normal yürüyüşle yedi tur atarak sa'y yaparsa vecibesini ifa etmiş olur. Bu iki tepe arasındaki vadide remel yapmazsa, ulemadan bir cemaate göre vecibesini ifa etmiş olur ki, bu ulema arasında ihtilaf yoktur.
Bunu Tirmizî, ilim ehlinden nakletmiş ve sonra şöyle demiştir: Yusuf b. İsa, Kesir b. Cehma'nın şöyle dediğini rivayet etti:

"İbn Ö-mer'i, Safa ve Merve arasında yürüyerek, sa'y ederken gördüm. Ona: "Safa ve Merve arasmda yürüyerek mi sa'y ediyorsun?" diye sordum. Bana şu cevabı verdi: "Eğer sa'y ediyorsam, Rasûlullah (s.a.v.)'ı sa'y ederken gördüğüm için sa'y ediyorum. Eğer yürüyorsam, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yürürken gördüğüm için yürüyorum. Zaten ben yaşlı bir ada-
mım.

Said b. Cübeyr de İbn Abbas'tan buna benzer bir rivayette bulunmuştur. Ebu Davud, Neseî ve İbn Mace, bunu İbn Ömer'de rivayet etmişlerdir. İbn Ömer, bu sebepten dolayı böyle konuşmuştur, ibn Ömer'in, Peygamber (s.a.v.)'in iki durumunu görmüş olması, iki ihtimali gündeme getirmektedir:

1- Hz. Peygamberi tamamen remele (koşmaya) karışmayan bir yürüyüşle sa'y ederken görmüş olabilir.

2- Hz. Peygamberi Safa ve Merve arasındaki yolun bir kısmında koşarken, bir kısmında da yürürken görmüş olabilir.

Cabir'in rivayetinde de anlatıldığı gibi Peygamber (s.a.v.), Safa tepesinden inip vadinin ortalarına geldiğinde remel yapmış (koşmuş), yokuşa dayandığında da yürümeye başlamış ve Merve'ye varıncaya kadar yürümüştür. Bütün âlimlerin müstehab olarak kabul ettikleri görüş budur. Cabir'in hadisinde de geçtiği gibi Safa ve Merve arasında sa'y yapan kişinin her şavtta vadinin ortasında da remel yapması müstehabtır. Remel yapılacak bu orta yeri, yeşil direkler arası olarak belirlemişlerdir. Bu direklerden Safa tepesi tarafında bulunanı tektir ve mescid tarafindadır. Merve tepesi tarafında olan direkler ise, iki tane bir arada olup bunlar da mescid tarafmdadırlar.

Bazı âlimler dediler ki; Bugün bu direkler arasındaki mesafe, vadinin orta yerinden biraz daha geniştir. Yani Rasûlullah (s.a.v.)'m remel yaptığı kısmı biraz daha genişletmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. Hazım'm, Veda haccına dair derlemiş olduğu kitabında şu sözüne rastlamaktayız:

«Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Safa tepesine çıktı ve şu ayeti okudu:

"Doğrusu Safa ile Merve, Allah'ın nişanelerindendir."

Rasûlullah (s.a.v.), bu ayeti okuduktan sonra Allah'ın ayette ilk olarak Safa tepesinden söz etmiş olması dolayısıyla kendisi de sa'ya Safa tepesinden başladı. Bu iki tepe arasında deve üzerinde yedi şavt sa'y yaptı. Bu şavtların üçünü koşarak, dördünü de yürüyerek yaptı.»

Ancak Muhammed b. Hazm'm bu görüşüne hiç kimse itibar etmemiş ve kendisinden önce herhangi bir kimse böyle dememiştir. Yani Hz. Peygamber, bu sa'y'in ilk üç şavtını koşarak, kalan dört şavtını da yürüyerek yapmış değildir.

Muhammed b. Hazm, bu büyük hatasını sağlam bir delile de dayandırmamış tır. Hatta istidlal noktasına vardığı zaman da şöyle demiştir: "Safa ve Merve arasında kaç şavtm remel ile yapılması gerektiğine dair bir nas bulmuş değiliz. Bu hususta bir ittifak vardır."

Eğer Muhammed b. Hazm, sa'yın ilk üç şavtında remel yapılmasını kasdetmiş ise bu doğru değildir. Bunu söyleyen her hangi bir âlim yoktur. Eğer ilk üç şavtta remel yapılmasını kasdetmiş ve bu hususta bir delil bulmuş değil ise şunu söylemeliyim ki âlimler, sa'yın bütün şavtlannda remel yapılmasını müstehab kabul etmişlerdir. İbn Hazm'm ilk üç şavtta remel yapılmasını müstehab sayması, âlimlerin bu konuda anlattıkları kavillere muhaliftir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Hazm, Hz. Peygamberin Safa ve Merve arasında binek üzerinde sa'y yaptığını söylüyor. Oysa daha önceki sayfalarda geçen bir rivayette İbn Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in iki tepe arasındaki vadide koşarak sa'y yaptığım ifade etmişti.

Tirmizî de İbn Ömer'den şöyle bir rivayette bulunmuştur: "Eğer ben koşarak sa'y yapıyorsam Rasûlullah (s.a.v.)'m koşarak sa'y yaptığını gördüğüm için yapıyorum. Eğer yürüyerek sa'y yapıyorsam, Rasûlullah (s.a.v.)'m yürüyerek sa'y yaptığım gördüğüm için yapıyorum."

Cabir de şöyle demişti: "Peygamber (s.a.v.), Safa tepesinden inip de vadinin ortalarına geldiğinde remel yapmış (koşmuş), yokuşa dayandığında da yürümeye başlamış ve Merve'ye varıncaya kadar yürümüştü."

Habibe binti Ebi Tecrat da şöyle demişti: "Rasûlullah (s.a.v.), Safa ile Merve arasında sa'y yapıyordu. Sa'y esnasında hızla koştuğu için izan ona iyice sanlmıştı."

Sahih-i Müslim'de Cabir'in şöyle dediği rivayet edilmişti: "Peygamber (s.a.v.), Beyt'i görecek kadar Safa tepesine tırmanmıştı Aynı şekilde yine Beyt'i görecek kadar Merve tepesine de tırmanmıştı."

Muhammed b. İshak'm Cabir'den yaptığı rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Haram'a gelirken kapıda devesini çöktürüp yaya olarak içeri girmiş, Beyt'i tavaf etmişti. Ancak Cabir, onun Beyt'i tavaf ettikten sonra Safa tepesine çıkarken devesine bindiğim ifade etmemiştir. Bu da gösteriyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), Safa ve Merve tepeleri arasında yürüyerek sa'y yapmıştır.

Ama Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Peygamber (s.a.v.), Veda haccında Ka'be'yi bineği üzerinde tavaf etti. Safa ve Merve arasında deve üzerinde sa'y yaptı ki insanlar onu görsünler, o da onlara üstten bakabilsin, onlann tamamını görebilsin. Onlar da kendisine sorular sorsunlar. Çünkü insanlar, onun etrafını kuşatmışlardı. Peygamber (s.a.v.) ve ahşabı, Safa ile Merve arasında tek sa'y yaptılar."

Ebu Davud, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'yi binek üzerinde tavaf etti. Safa ile Merve arasında da binek üzerinde sa'y yaptı."

Bu rivayet, İbn Cüreyc'in hadisinden hıfz edilmiştir ki, gerçekten müşkil bir rivayettir. Çünkü Cabir'den gelen diğer rivayetlerle başka-lanndan gelen rivayetler, Peygamber (s.a.v.)'in Safa ile Merve arasında yürüyerek sa'y yaptığına delalet etmektedirler. Cabir'in rivayetine Ebu Zübeyr "Safa ile Merve" kelimelerini kendiliğinden eklemiş olabilir. Doğrusunu Allah bilir. Bu durumda Hz. Peygamber, Ka'be'yi binek üzerinde tavaf etmiş, ama Safa ile Merve arasında yürüyerek sa'y etmiş olu

diye bir durumla karşılaşmış olacağız veya Rasûlullah (s.a.v.), Safa ve Merve arasındaki şavtlann bazısını yaya olarak, bazısını da kalabalıkların kendisini sıkıştırması yüzünden binek üzerine oturarak tamamlamıştır ki, İbn Abbas'm yakında gelecek olan rivaye-
de buna delalet etmektedir. İbn Hazm, şu hususu kabul etmektedir kî, Hz. Peygamberin Beyt'i ilk tavafı yaya olarak idi Bineğine daha sonra binerek tavan tamamlamıştı. Yine İbn Hazm şöyle bir iddiada bulunmuştur: Peygamber (s.a.v.), Safa ve Merve arasında binek üzerinde sa'y yapmıştı. Çünkü o, bu iki tepe arasında tek sa'y yapmıştı.
Sonra İbn Hazm, Cabir'in, "Peygamberin ayakları vadinin ortasına değdiğinde remel yaparak (koşarak) sa'y yaptı." sözünü şöyle tevil etmiştir: Hz. Peygamber, her ne kadar binek üzerinde idiyse de bu söz yine de doğrudur. Çünkü devesi vadinin ortasına geldiğinde Hz. Peygamberin vücudunun diğer taraflarıyla birlikte ayakları da vadinin orta yerinden âdeta koşarcasına geçip gitmişti. İşte devesi koşarak gittiği için Peygamber Efendimiz de koşarak (remel yaparak) sa'-yı tamamlamış gibi oldu.
Bu, gerçekten akla uymayan bir tevildir. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Davud, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Abbas'a şöyle dedim:
- Kavmin, Rasûlullah (s.a.v.)'m Beyt'i remel yaparak tavaf ettiğini ve bunun, onun sünnetlerinden olduğunu iddia ediyor.
- Hem doğru, hem de yalan söylemişler.
- Doğru söyledikleri nedir, yalan söyledikleri nedir?
- Doğru söyledikleri şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.) Beyt'i remel yaparak tavaf etmiştir. Yalan söyledikleri de şudur ki, remel yaparak Beyt'i tavaf etmek sünnet değildir. Çünkü Hudeybiye zamanında Ku-reyşliler: "Muhammed'i ve ashabını bırakın ki devenin burnundaki kurtçuklar gibi ölsünler." demişlerdi. Sonra ertesi sene Müslümanların gelip haccetmeleri ve Mekke'de üç gün müddetle ikamet etmeleri şartında anlaşıp musalaha yapmaları üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ertesi sene Mekke'ye geldi. Müşrikler, Kuaykian dağı tarafında duruyorlar, Müslümanları seyrediyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.) da ashabına: "Beyt'i üç kez remel yaparak tavaf edin." dedi, ama bu sünnet değildi."
Ebu Tufeyl sözüne devamla şöyle diyor: "Ben, İbn Abbas'a şöyle dedim:
- Kavmin, Rasûlullah (s.a.v.)in deve üzerinde Safa ile Merve arasında sa'y yaptığını ve bunun sünnet olduğunu iddia ediyor.
- Hem doğru, hem de yalan söylemişler.
- Doğru söyledikleri nedir, yalan söyledikleri nedir?
- Doğru söyledikleri şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.), Safa ve Merve arasında deve üzerinde sa'y yaptı. Yalan söyledikleri de şudur ki, bu sünnet değildir. Çünkü insanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m etrafim sarıyor, ondan geri çekilmiyor ve onu rahat bırakmıyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah (s-.a.v.), onların sözlerini dinlemek ve onlarda onun yerini görsünler, fakat elleri ona ulaşmasın, onu rahatsız etmesinler diye deve üzerine binip sa'y yaptı."
Müslim, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet eder: "İbn Abbas, Beyt'i tavaf etmenin faziletini Önceki rivayetlerde olduğu gibi anlattı. Sonra ben kendisine şöyle dedim:
- Ey İbn Abbas! Safa ve Merve arasında binek üzerinde sa'y yapma hakkında bana bilgi ver. Böyle yapmak sünnet midir? Çünkü senin kavmin binek üzerinde sa'y yapmanın sünnet olduğunu iddia ediyor.
- Doğru da söylemişler, yalan da söylemişler.
- Doğru da söylemişler, yalan da söylemişler ne demek oluyor?
- İnsanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m etrafında kalabalık oluşturarak şöyle diyorlardı: "İşte bu Muhammed'tir. İşte bu Muhammed'tir." Öy-leki, kadınlar bile evlerinden çıkıp seyre başladılar. İnsanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m önünden çekilmiyor ve sa'yine imkan vermiyorlardı. Kalabalık fazlalaşmca o da bineğine binerek sayım devam ettirdi. Yürüyerek sa'y etmek elbette ki daha faziletlidir."
Müslim'in lafzı budur. Bu lafızdan da anlaşılıyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), etrafında büyük bir kalabalık teşekkül edince bineğine binerek sa'y yapmaya devam etmiştir. Böylelikle bu konudaki rivayetler arasında uyum sağlanmış oluyor. Doğrusunu Allah bilir.
Şimdi Müslim'in sahihindeki rivayete gelelim: Muhammed b. Ra-n, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet eder:
"îbn Abbas'a dedim ki:
- De bakalım hele. Bana ne diyeceksin? Ben Rasûlullah (s.a.v.)i
gördüm.
- Nasıl gördüğünü bana anlat bakalım.
- Onu Merve tepesi yanında bir deve üzerinde gördüm. İnsanlar etrafında büyük bir kalabalık oluşturmuşlardı.
- Evet, o Rasûlullah (s.a.v.) idi. İnsanlar onun önünden uzaklaştı-rılmıyor ve bu hususta zorlanmıyorlardı."
Bu rivayette, Hz. Peygamberin Safa ve Merve arasında binek üzerinde sa'y yaptığını isbatlayan her hangi bir delil mevcut değildir. Çünkü bu husus, Veda haccıyla veya başka bir hac ile kayıtlandırılmış değildir. Bunun Veda haccmda vuku bulduğunu takdir etsek bile Hz. Peygamber, say'ini tamamlayıp Merve tepesi üzerinde oturduktan ve insanlara hitapta bulunduktan, onların kurbanlıklarını sev-ketmemiş olanlarına haca feshedip umreye dönüştürmelerini emretmesinden sonra bir bineğe binmiş olabilir. Zaten onun bu emri vermesinden sonra kurbanlığını sevketmemiş olanların tamamı ihramdan çıktılar. Nitekim Cabir'in hadisinde de bu anlatılmıştı. Evet, bütün bunları yaptıktan sonra Hz. Peygamber'e devesi getirilmiş, o da

devesine binerek Mekke'deki evine gitmişti. Nitekim bunu ileride anlatacağız. İşte o esnada Ebu Tufeyl Amir b. Vasile el-Bekrî, onu binek üzerinde görmüş olabilir. Zaten Ebu Tufeyl de yaşça küçük sahabeler arasındaki birkaç kişiden biridir.
Ben derim ki: Ebu Hanife ve ashabı ile Sevrî gibi Irak ulemasından bazısı, kıran haccı yapan kimsenin iki tavaf ve iki sa'y yapması gerektiğine kail olmuşlardır ki, bu görüş, Hz. Ali ile İbn Mesud, Mü-cahid ve Şabî'den rivayet olunmuştur. Bunlar Cabir'in bu konudaki uzun hadisini delil olarak ileri sürerler. Bu hadisin delalet ettiği mana şudur ki: Peygamber (s.a.v.), Safa ile Merve arasında yürüyerek sa'y yapmıştır. Yine bu hadiste Peygamber Efendimiz'in Safa ile Merve arasında binek üzerinde sa'y yaptığı söylenmektedir ki, bundan anlaşılan şu ki: Hz. Peygamber, biri yaya, diğeri süvari olmak üzere iki kez Safa ve Merve arasında sa'y yapmıştır.
Said b. Mansur, "Sünen" adlı eserinde şu rivayette bulunmuştur: "Ali (r.a.), hac ve umre için ihrama girdi. Mekke'ye geldiğinde umre için Beyt'i tavaf edip Safa ile Merve arasında sa'y yaptı. Sonra hac için dönüp Beyt'i tavaf etti ve Safa ile Merve arasında sa'y yaptı. Sonra kurban bayramının birinci gününe kadar ihramda kaldı." Ebu Zer el-Herevî, "Menasik" adlı eserinde rivayet eder ki: "Hz. Ali, hac ile umreyi cem etti. İkisi için iki tavaf ve iki sa'y yaptı. Sonra şöyle dedi: "Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m böyle yaptığını gördüm."
"Sünen" adlı eserinde Beyhakî, Ebu Nasr'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Ali'ye rastladım. Ben hac için ihrama girmiştim. O, hac ve umre için ihrama girmişti. Ona şöyle sordum:
- Ben de senin yaptığın gibi yapabilir miyim?
- Eğer önce umreye başlamış isen evet...
- Eğer bunu yapmak istersem bunu nasıl yaparım?
- Bir matara su alır, üzerine dökersin, sonra da hac ve umre için ihrama girersin, ihrama gerince hac ve umre için iki tavaf ve iki sa'y yaparsın. Kurban bayramının birinci gününden önce de ihramdan çıkamazsın. Bu süre zarfında ihram yasaklarına tabi olursun.
Mansur dedi ki: Ben bunu Mücahid'e anlattım. O bana şöyle dedi; Biz de hac ve umreyi tek tavafla yapardık. Ama şimd yapmıyoruz."
Eğer Mücahid'in böyle demiş olduğuna dair rivayet doğru ise bunun kudüm ve ziyaret tavafı olması muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: Bütün bu anlatılanlar, bize nakledilenler, sahih hadislere muhaliftir. Çünkü Sahih-i Buharî'de daha önce İbn Ömer'den naklettiğimiz gibi o, umre için. ihrama girmiş sonra da haccı buna dahil ederek kıran yapmıştı. Hac ve umresi için hac ile umre arasında tek tavaf yapmıştı. Sonra dâ: "İşte Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı." demişti.
Tirmizî, İbn Mace ve Beyhakî, Deraverdî kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet ederler:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Hac ile umreyi cem eden kimse, ikisi için tek tavaf ve tek sa'y yapar."
Tirmizî, bunun hasen ve garib bir hadis olduğunu söylemiştir.
Aynı şey, Hz. Aişe'nin de başından geçmişti. O da kurbanlığını beraberinde getirmediği için umre ihramına girenlerdendi. Âdet görmeye başlayınca Rasûlullah (s.a.v.) ona; gusletmesini ve umresiyle birlikte hac için ihrama girmesini emretti. Böylece o da kıran yapmış oldu. Mina dönüşlerinde hacdan sonra umre yapma talebinde bulundu. Rasûlullah (s.a.v.) da onun gönlünü hoş etmek için ona umre yaptırdı.
İmam Ebu Abdullah eş-Şafiî, Ata'dan şöyle bir rivayette bulunmuştur:
"Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Aişe'ye şöyle buyurdu: "Beyt'i bir kez tavaf etmen, Safa ile Merve arasında bir kez sa'y etmen, hac ve umren için yeterli olur."
Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Aişe'nin yanına gitti. Aişe'nin ağlamakta olduğunu gördü. Ona sordu:
- Neyin var, niçin ağlıyorsun?
- Şuna ağlıyorum ki, insanlar ihramdan çıktılar. Ben ihramdan çıkamadım. Onlar Beyt'i tavaf ettiler. Ben tavaf edemedim. İşte hac da gelip çattı.
- Bu, Allah'ın Hz. Adem'in kızlarına mukadder kıldığı bir şeydir, (âdet görmek sizin özelliğinizdir.) Guslet ve hac için ihrama gir.
Hz. Aişe diyor ki: Ben de öyle yaptım. Temizlendiğimde Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle emretti:
- Beyt'i tavaf et. Safa ile Merve arasında sa'y yap. Bundan sonra haccmdan ve umrenden helal olmuş (ihramdan çıkmış) olursun.
- Ya Rasûlallah, ben umremin eksik kaldığını sanıyorum. Bu hususta içimde bir şüphe var. Çünkü ben haccedinceye kadar umre için tavaf yapmadım.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şu buyruğu verdi:
- Ey Abdurrahman! Aişe'yi Ten'im'e götür. Ona Ten'im'den umre yaptır."
Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, Safa ile Merve arasında tek sa'y yaptılar."
Merhum Ebu Hanife'nin ashabına göre, Peygamber (s.a.v.) ile kurbanlıklarını sevketmiş olan sahabeler, hac ve umreyi bitiştirerek kıran yapmışlardır. Nitekim önceki sayfalardaki hadisler de buna delalet etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.

Şafiî, İbrahim b. Muhammed kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Kıran yapan kişi iki tavaf ve bir sa'y yapar."
Ama Ebu Davud, Ebu Tufeylin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'in binek üzerinde Beyt'i tavaf ettiğini, bastonuyla hacer-i esvedi istilam ettikten sonra öptüğünü gördüm."
Bu hadisin senedinde adı geçen Muhammed b. Rafî, rivayete şunu da eklemiştir: "Sonra Peygamber (s.a.v.), Safa ile Merve'ye gitti. Yine bineği üzerinde Safa ile Merve arasında yedi kez sa'y yaptı."
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Bekr b. Hasan ve Ebu Zekeriya b. Ebu İs-hak kanalı ile Kudame b. Abdullah b. Ammar'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ı, deve üzerinde Safa ile Merve arasında sa'y yaparken gördüm. Etrafindaki insanlar dövülüp kovulmuyor ve uzak-laştınlmıyorlardı."
İmam Ahmed b. Hanbel, "Müsned" adlı eserinde, Kudame b. Abdullah b. Ammar el-Kilabî'den rivayet etti ki, o, kurban bayramının birinci gününde vadinin içinde Rasûlullah (s.a,v.)'ın doru bir deve üzerinde cemreye taş attığını görmüş. Etrafindaki insanlar dövülüp kovulmuyor, sağa sola itilmiyorlarmış.
Tirmizî, bunun hasen ve sahih bir hadis olduğunu söylemiştir. [11]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/248-272.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/272.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/272-275.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/275-278.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/278-280.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/280-285.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/286-288.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/288-290.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/290-293.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/294-298.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/298-306.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Fasıl
Fasıl
Fasıl
Fasıl
Fasıl
Terviye Gününde Öğle Namazının Nerede Kılınacağı
Mina'dan Arefe'ye Giderken Telbiye Ve Tekbir
Arefe'de Vakfe Halinde Peygamber Efendimizin Yaptığı Dualar
Bu Şerefli Mevkide Rasûlullah (S.A.V.)'A Nazil Olan Yüksek Vahiy
Peygamber (S.A.V.)'İn Arafat'tan Meş'ar-İ Haram'a Gidişi
Fasıl
Peygamber (S.A.V.)'İn Müzdelife'deki Telbiyesi
Peygamber (S.A.V.)'İn Meş'ar-İ Haram'daki Vakfesi Ve Güneş Doğmadan Önce Müzdelife'den Hareket Edip Muhassir Vadisinde Bineğini Hızlandırması
Kurban Bayramının Birinci Gününde Hz. Peygamber'in Akabe Cemresini Taşlaması
Fasıl
Peygamber (S.A.V.)'İn Mübarek Başını Traş Edişi
Fasıl
Peygamber (S.A.V.)'İn Mina'dan Beyt'e Gidişi
Fasıl
Fasıl
Fasıl
Fasıl
Fasıl
Rasûlullah (S.A.V.)'In Mina Gecelerinin Tamamında Beyti Ziyaret Edişi
Fasıl
Fasıl

Fasıl

Cabir, bir hadisinde şöyle der: "Peygamber (s.a.v.), Merve tepesinin yanında sa'yrm tamamladığında şöyle buyurdu:
"Bu işin size zor geldiğini baştan beri bilseydim, ben de kurbanlığımı sevk etmezdim (sizin gibi ben de ihramdan çıkardım.)."
Bunu Müslim rivayet eder.
Bu hadiste, Safa ile Merve arasındaki sa'ym ondört şavt olduğuna kail olanların lehinde bir delil vardır. Onlara göre iki tepe arasında bir gidiş ile bir geliş, tek şavt sayılmaktadır. Şafiîlerin büyüklerinden bir grup da böyle demiştir. Ancak bu hadis, onların görüşünü reddetmektedir. Çünkü onların kavline göre sa'y, Merve yanında değil, Safa yanında sona erer. Bu sebeple İmam Ahmed b. Hanbel, Ca-bir'in hadisi hakkındaki rivayetinde şöyle demiştir: «Eğer yedinci şavt Merve yamnda olsaydı, o zaman Rasûlullah insanlara şöyle derdi:
"Ey insanlar, eğer bu işin size zor geldiğini baştan beri bilseydim, kurbanlığımı sevk etmez ve bu nüsükümü umreye dönüştürürdüm. Beraberinde kurbanlığı bulunmayan kimse ihramdan çıksın ve bu nüsükünü umreye dönüştürsün."
Rasûlullah'm böyle demesi üzerine oradakilerin tamamı ihramdan çıktı.»
Müslim dedi ki: İnsanların tamamı ihramdan çıkıp saçlarını kısalttılar. Sadece Peygamber (s.a.v.) ile beraberinde kurbanlığı bulunan kimseler ihramda kaldılar. [1]

Fasıl

Kurbanlığım beraberinde getirmemiş olan kimselerin haclarını feshedip umreye dönüştürmelerine dair Hz. Peygamberin verdiği emri, sahabelerden bir topluluk rivayet etmişlerdir. Ancak onların adlarını burada zikretmemiz fazlaca yer işgal edecektir. Bunu teferruatıyla anlatacağımız yer, "el-Ahkâmu'1-Kebir" adlı kitaptır. İnşallah bunu orada serdedeceğiz.
Âlimler, bu konuda ihtilaf etmişlerdir. İmam Malik, Ebu Hanife ve Şafiî dediler ki: Bu, sahabelere mahsus bir hükümdür Sonra başkaları için haca feshedip umreye dönüştürmenin cevazına dair hüküm neshedilmiştir.
Bunlar bu görüşlerini ileri sürerlerken Ebıî*Zerr (r.a.)'in şu sözüne dayanmışlardır: "Muhammed (s.a.v.)'in ashabından başkasına, haccı feshedip umreye dönüştürme hakkı tanınmamıştır."
Bunu Müslim rivayet eder. İmam Ahmed b. Hanbel, bunu reddederek şöyle demiştir: "Bunu on bir sahabe rivayet eder. On bir sahabenin görüşü karşısında Ebu Zerr'in görüşünü nakleden rivayetin ağırlığı ne kadar olabilir ki?"
İmam Ahmed b. Hanbel, sahabelerden başkalarının da haclarını feshedip umreye dönüştürme hakkına sahip olacakları görüşüne varmıştır.
İbn Abbas (r.a.), kurbanlığını beraberinde getirmemiş olan kimsenin haccını feshetmesinin vacib olduğunu söylemiştir. Hatta ona göre bu kimse, Beyt'i tavaf ettiği zaman şer'an ihramdan çıkmış olur. Kurbanlığını beraberinde getirmemişse, sırf Beyt'i tavaf etmekle şer'an ihramdan çıkmış sayılır. Kurbanlığını beraberinde getirmiş olan kimsenin nüsükü ise ya kıran olur, ya da

sevk etmemiş ise, temettü olur. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî, Ebu Numan kanalı ile Tavus ile İbn Abbas'm şöyle dediklerini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, zilhiccenin dördüncü gününün sabahında hac için ihrama girmiş olarak Mekke'ye geldiler. Buna başka birşey karışmamıştı. Mekke'ye geldiğimizde bize emir verdi. Biz de nüsükümüzü umreye dönüştürdük. Kadınlarımızın yanına kadar gidebildik. Ve bu konudaki emir yayıldı."
Ata, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"İçimizden biri Mina'ya gidiyordu. Giderken penisinden meni damlıyordu. İşte bu durum Peygamber (s.a.v.)'in kulağına gitti Bunun üzerine o şöyle dedi:
- Bana gelen habere göre kavim, şöyle ve şöyle diyormuş. Allah'a yemin ederim ki, ben onlardan daha iyiyim. Onlardan daha çok Allah'tan korkarım. Eğer ben bu işin böyle olabileceğini daha Önceden bilseydim, kurbanımı beraberimde sevk etmezdim. Kurbanım beraberimde olmasaydı, ben de ihramdan çıkardım.
Bunun üzerine Süraka b. Cu'şum kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bu hüküm bize mi mahsustur, yoksa ebediyete kadar böyle mi olacaktır?
- Ebediyete kadar böyle olacaktır."
Müslim, Kuteybe kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte ifrad haccı için telbiye getirerek Mekke'ye geldik. Aişe ise, umre için telbiye getirerek Mekke'ye geldi. Şerif mevkiine vardığımızda Aişe, âdet görmeye başladı. Mekke'ye geldiğimizde Ka'be'yi tavaf ettik, Safa ile Merve tepeleri arasında sa'y yaptık. Rasûlullah (£k.v.) beraberinde kurbanlığı bulunmayanlarımıza ihramdan çıkmalarını emretti. Bunun üzerine biz de:
- Ne kadarlığına ihramdan çıkacağız? diye sorduk. O da şöyle cevap verdi:
- İhram yasaklarının tamamından kurtulmacasma ihramdan çıkacaksınız.
Bunun üzerine biz gidip kadınlarımızla cinsî münasebette bulunduk. Koku süründük. Dikişli elbiseler giydik. O esnada Arafe vakfesine dört gece vardı."
Bu iki hadis, Peygamber Efendimiz'in Veda haccı senesinde zilhiccenin dördüncü günü pazar sabahı kuşluk vakti Mekke'ye geldiğini açıkça ortaya koyuyor. Zira o sene zilhicce ayının ilk gününün perşembeye rastlağı hususunda ihtilaf yoktur. Çünkü Sahih-i Buharî ile Sahih-i Müslim'de sabit olduğuna göre Ömer b. Hattab'm hadisinde, o sene arefe günü, cuma gününe rastlamıştır, denilmektedir. Nitekim bu konu ileriki sayfalarda da anlatılacaktır.
Peygamber (s.a.v.), zilhiccenin dördüncü günü pazar sabahı Mekke'ye geldiğinde, önceki sayfalarda da söylediğimiz gibi ilk iş olarak Beyt'i tavaf etti. Sonra Safa ile Merve arasında sa'y yaptı. Merve tepesi yanında sa'yı sona erince, sahabelerden beraberinde kurbanlığı bulunmayanların ihramdan çıkmalarım kesin olarak emretti. Onlarda bunu vacib bir iş olarak telakki edip gereğince amel ettiler ve ihramdan çıktılar. Ancak bazıları, Hz, Peygamberin beraberinde kurbanlığının bulunmasından dolayı ihramdan çıkmayışma üzüldüler. Çünkü onlarda onun gibi yapmak ve ona uymak istiyorlardı. Peygamber Efendimiz, onların bu üzüntülerini görünce onlara şöyle dedi:
"Bunu ta baştan beri bilseydim, kurbanlığımı beraberimde getirmez ve bu nüsükümü umreye dönüştürürdüm."
Yani bu işin size zor geleceğini baştan beri bilseydim, beraberimde kurbanlığımı getirmez ve sizin gibi ben de ihramdan çıkardım.
Bu rivayetten de açıkça anlaşıldığı gibi temettü haccı, diğer hac çeşitlerine nisbetle daha faziletlidir. Nitekim İmam Ahmed b. Hanbel de buna dayanarak bu görüşe kail olmuş ve şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın kıran haccı yapmış olduğu hususunda şüphe etmiyorum. Ama kendisinin kıran yapmış olduğuna üzüldüğü içindir ki, temettü haccı diğer hac çeşitlerinden daha faziletlidir."
Buna cevaben deriz ki: Peygamber (s.a.v.), kurbanlığını beraberinde getirmiş olan kimse açısından temettuun kırandan daha faziletli oluşuna üzülmemiş tir. Aksine o, ihramda kalmaları sebebiyle sahabelerin zorlanmasına üzülmüş ve bu yüzden ihramdan çıkmalarını emretmiştir. Doğrusunu Allah bilir ya, bundan ötürüdür ki, İmam Ahmed b. Hanbel, bu sır üzerinde düşündüğü için başka bir rivayetinde; kurbanlığını beraberinde getirmemiş olan kimseye nisbetle te-mettunun daha faziletli olduğunu açıkça beyan etmiştir. Çünkü Peygamber (s.a.v.), kurbanlığını beraberinde getirmemiş olan sahabelerinin temettü yapmalarını emretmiştir, kıran haccı, kurbanlığını beraberinde getirmiş olan kimse için, diğer hac çeşitlerine oranla daha faziletlidir. Nitekim Aziz ve Celil olan Allah da, Veda haccındâ" peygamberinin böyle yapmasını tercih etmiş ve kıran yapmasını emretmiştir. Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda da geçmişti. Doğrusunu Allah bilir. [2]

Fasıl

Peygamber (s.a.v.), Safa ile Merve arasındaki sa'yini tamamladıktan, beraberinde kurbanlığını getirmemiş olanların nüsüklerini feshedip umreye dönüştürmelerini emrettikten sonra cemaatla birlikte Merve tepesinin yanından yürümeye başladı. Mekke doğusundaki Abtah semtine indi. Pazar gününün kalan kısmını, pazartesi, salı ve çarşamba günlerini orada geçirdi. Perşembe günü sabah namazını orada kıldı. Orada bütün vakit namazlarını ashabıyla birlikte kıldı ve o süre zarfında Ka'be'ye hiç uğramadı.

Buharî, arefe gününe kadar Ka'be'ye yaklaşmayan, Ka'be'yi tavaf etmeyen ve ilk tavaftan sonra dönen kimse babında şöyle der:
Mu-hammed b. Ebu Bekir, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldi. Ka'be'yi yedi kez tavaf etti. Safa ile Merve arasında,sa'y yaptı. Bu tavaftan sonra artık Ka'be'ye yaklaşmadı. Arefe dönüşüne kadar Ka'be'ye uğramadı." [3]

Fasıl

.Rasûlullah (s.a.v.), Mekke dışındaki Batha'da ikamet halinde iken Hz. Ali Yemen'den geldi. Peygamber (s.a.v.) - önceki sayfalarda da anlattığımız gibi- Ali'yi, Halid b. Velid'den sonra Yemen'e emir olarak göndermişti.
Hz, Ali, Yemen'den geldiğinde karısı Fatıma binti Rasûlullah'm ihramdan çıktığını gördü. Nitekim o esnada Rasûlullah (s.a.v.)'m zevceleri ve beraberinde kurbanlığını getirmeyen kimseler de ihramdan çıkmışlardı. Hz. Fatıma, ihramdan çıkmış, gözüne sürme sürmüş, boyalı elbiseler giymişti. Hz. Ali ona:
- Böyle yapmanı sana kim emretti? diye sorunca Hz. Fatıma:
- Babam bana emretti, diye cevap vermişti. Hz. Ali ona kızarak Rasûlullah (s.a.v.)'a gitti.
Fatıma'nın ihramdan çıkıp boyalı elbiseler giyindiğini ve gözüne sürme sürdüğünü haber verdi. Sonra da: "Ya Rasûlallah, bunu senin kendisine emrettiğini iddia ediyor." dedi. Rasûlullah da ona şöyle cevap verdi:
- Fatıma doğru söyledi. Doğru söyledi. Doğru söyledi. Sen hacca niyet ettiğin zaman nasıl telbiye getirdin. Ve ne ihramına girdin?
- Peygamber (s.a.v.)'inki gibi yaptım.
- Benim beraberimde kurbanlığım vardır. Sakın sen ihramdan *_ çıkma.
Hz. Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlıklarla Rasûlullah (s.a.v)'-in Medine'den-getirdiği ve yolda gelirken satın aldığı kurbanlıklar, toplam 100 deve idi. Hz. Ali ile Hz. Peygamber, bütün kurbanlıklarda ortak oldular.
Bütün bunlar, Müslim'in sahihinde geçmiştir.
Bu takrir, Hafız Ebu'l-Kasim et-Taberanî'nin, İbn Abbas'tan naklettiği şu sözü reddetmektedir: "Peygamber (s.a.v.), Cühfe'de iken Ali ile karşılaştı."
Ebu Musa el-Eş'arî de Hz. Ali ile birlikte Yemen'den gelenler arasında idi. Ancak o, beraberinde kurbanlık getirmemişti. Umre için tavaf edip sa'y yaptıktan sonra ihramdan çıkmasını Rasûlullah ona emretti. O da haccmı feshedip umreye dönüştürdü ve temettü yapmış oldu. Ömer b. Hattab'm halifeliği zamanında kendisi de bu şekilde fetva veriyordu. Hz. Ömer, haccın umreden ayrılarak ifrad şeklinde yapılmasını uygun gördüğü zaman o, enirü'1-mu minin Ömer'den çekindiği için bu fetvasından caydı.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Bilal'in ezan okuduğunu, döndüğünü ve ağzını şu tarafa ve şu tarafa çevirdiğini, parmaklarının da kulaklarında olduğunu gördüm. Rasûlullah (s.a.v.) da -yanılmıyorsam deriden mamul olan- kırmızı renkli çadırında idi. Bilal, elinde kısa mızrağı ile dışarı çıktı. Rasûlullah (s.a.v.), o mızrağı yere dikti. Arkasına geçip namaz kıldı."
Abdürrezzak dedi ki: Ebu Cuhayfe'nin Mekke'de şöyle dediğini işittim: "Batha'da namaz kılarken Hz. Peygamberin önünden bir köpek bir kadın ve bir merkep geçti. Rasûlullah'm üzerinde de kırmızı renkli bir cübbe vardı. O esnada sanki onun bacaklarının parlaklığına bakıyordum."
Ahmed b. Hanbel, Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Ebtah'ta kırmızı renkli çadırda bulunan Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldim. Bilal, onun abdest suyundan arta kalanı çadırdan dışarı çıkardı. Kimi o suyu alıyor, kimi de yüzüne serpiyordu. Bilal, ezan okudu. Ezan okurken ağzını sağa ve sola çeviriyordu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) için yere bir mızrak dikildi. Kırmızı renkli bir cübbe giyinmiş olan Rasûlullah (s.a.v.), çadırdan dışarı çıktı. Onun bacaklarının parlaklığına bakıyordum. Öğle ve ikindi namazlarını o mızrağın gerisinde bize ikişer rekat olarak kıldırdı. Namaz esnasında önünden bir kadın, bir köpek ve bir merkep geçti. Onlara engel olan çıkmadı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye varıncaya kadar namazları orada ikişer rekat olarak kılmaya devam etti."
Ahmed b. Hanbel, Ebu Cuhayfe'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), öğle sıcağında Batha'ya çıktı, abdest aldı. Öğle namazını iki rekat olarak kıldırdı. Namaz kılarken önüne bir mızrak dikilmişti. Namaz esnasında önümüzden bir merkep ve bir kadın geçti. Namaz kılındıktan sonra insanlar kalktılar, Rasûlullah'm elini tutup tokalaştılar. Sonra ellerini kendi yüzlerine sürdüler. Ben de Rasûlullah'm elini tuttum. Elini yüzüme koydum. Baktım ki kardan daha soğuk, miskden daha güzel kokuludur." [4]

Fasıl

Daha önce anlattığımız gibi Peygamber (s.a.v.), Mekke'nin doğusundaki Ebtah'ta pazar gününün kalan kısmım, pazartesi, salı ve çarşamba günlerim ikamet ederek geçirdi. Kurbanlığını beraberinde getirmiş olan kimseler dışındaki herkes ihramdan çıktı. O günlerde Hz. Ali, yanındaki Müslümanlarla birlikte Yemen'den geldi. Gelirken bir miktar da mal getirmişti. Tavaftan sonra

Peygamber Efendimiz, Ka'be'ye bir daha uğramamıştı. Perşembe sabahı Ebtah'da namazını kıldı. O gün zilhiccenin sekizinc günü idi. O güne terviye günü de denir. Mina'ya gidildiği için o güne Mina günü de denir. Rivayet olunduğuna göre Peygamber (s.a.v.), zilhiccenin yedinci gününde Müslümanlara hutbe irad etmişti. Bundan önceki güne de zinet günü denilmiştir. Çünkü bu günde kurbanlık develer, üzerlerine çulları ve benzeri şeyleri atılarak süslenirler. Doğrusunu Allah bilir.

Hafız el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), terviye gününde hutbe irad ederken insanlara hitabta bulunmuş ve menasikleri hakkında kendilerine bilgi vermişti. Zevalden önce Mina'ya gitmek üzere bineğine binmişti. Bir gün sonra Mina'ya gittiğini söyleyenler de vardır. Hac ihramından çıkmış olan kimseler, Mina'ya yönelirken Abtah'ta yeniden ihrama girmişlerdi. Bineklerine binip Mina'ya hareket etmişlerdi."

Abdülmelik,-Ata kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Mekke'ye gelip ihramdan çıktık. Terviye günü olunca hac için telbiye getirerek Mekke'yi geride bırakıp Mina'ya gittik."

Müslim, Muhammed b. Hatim kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

"ihramdan çıktığımız zaman Rasûlullah (s.a.v.), Mina'ya gitmek istediğimiz zaman ihrama girmemizi emretti. Biz de Abtah'ta ihrama girdik."

Ubeyd b. Cüreyc, İbn Ömer'e şöyle demiştir:

"İnsanların Mekke'de hilali gördükleri zaman telbiye getirdiklerini ve ihrama girdiklerini gördüm. Ama sen terviye gününe kadar ih-.rama girmedin. Bu neden böyle olmuştu?

- Peygamber (s.a.v.), bineğine binip hareket etmedikçe ihrama girmemişti. Bunun için böyle yaptım."

Buharı dedi ki: "Mina'ya mücavir olan kimsenin hac için telbiye getirişi hususunda Ata'ya soru soruldu. O da şu cevabı verdi:

- İbn Ömer, terviye gününde öğle namazını kılıp bineğine bindikten sonra telbiye getirdi."

Ben derim ki; İbn Ömer, umre için Mekke'ye geldiğinde böyle yapardı. Mekke'ye gelince umre ihramından çıkardı. Terviye günü olduğunda bineğine binip Mina'ya yönelmedikçe telbiyeye başlamazdı. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) da Zu'1-Huleyfe'de öğle namazını kılıp bineğine bindikten ve yola çıktıktan sonra telbiye getirmişti. Fakat terviye gününde Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Abtah'da değil de Mi-na'da kılmıştı. Bu hususta hiç ihtilaf yoktur. [5]

Terviye Gününde Öğle Namazının Nerede Kılınacağı

Buharî, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Abdülaziz b. Rufay'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Enes b. Malik'e dedim ki:

- Terviye gününde Hz. Peygamberin öğle ve ikindi namazlarını nerede kıldığını hatırlıyor musun?

- Mina'da kıldı.

- Mina'dan Mekke'ye dönüş gününde ikindi namazını nerede kıldı?

- Abtah'ta kıldı. Emirlerin nasıl yapmışlarsa sen de öyle yap." Buharî, Abdülaziz b. Rufay'm şöyle dediğini rivayet eder: "Terviye gününde Mina'ya hareket ettim. Yolda bir merkep üzerinde gitmekte olan Enes'le karşılaştım. Ona:

- Bugün, Peygamber (s.a.s.) öğle namazını nerede kıldı? diye sordum. O da şu cevabı verdi:

- Bak, emirlerin nerede namaz kılmışlarsa sen de orada kıl." İmam Ahmed b. Hanbel, Esved b. Amir kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), beş vakit namazı Mina'da kıldı."

Yine İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:

"Terviye gününde Peygamber (s.a.v.), öğle namazını Mina'da kıldı. Arefe gününün sabah namazını da orada kıldı."

Tirmizî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.), bize öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını Mina'da kıldırdı. Sonra Arafat'a gitti."

İmam Ahmed b. Hanbel şöyle dedi: Peygamber (s.a.v.)'i gören bir adam bize şöyle dedi: "Peygamber (s.a.v.), terviye gününde Mina'ya gitti. Yanında Bilal de vardı. Bilal'in elinde bir değnek üzerine konulmuş bir bez parçası vardı. Onunla Rasûlullah'ı gölgelendirip sıcaktan koruyordu."

İmam Şafiî, Hz. Peygamberin terviye günü zevalden sonra bineğine binip Âbtah'tan Mina'ya gittiğini, ancak öğle namazın Mina'da kıldığım kesin bir dille ifade etmiştir. O, yukarıdaki hadisi buna delil olarak göstermiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Daha önce de belirtildiği gibi Cafer b. Muhammed, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:

«İnsanların tamamı, ihramdan çıkıp saçlarını kısalttılar. Yalnız Peygamber (s.a.v.) ile beraberinde kurbanlıkları bulunan kimseler hariç, onlar ihramlı olarak beklediler. Terviye günü olduğunda Mi-na'ya yönelip hac için ihrama girip telbiye getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) da bineğine binip Mina'ya gitti. Orada öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabah namazlarını kıldı. Daha sonra biraz bekledi. Nihayet güneş doğdu. Kıldan mamul çadırının kurulmasını emretti. Çadırı, Nemire'de kuruldu. Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Kureyşli-ler onun, kendilerinin de cahiliye devrinde yaptıkları gibi mutlaka Meş'ar-i Haram'da vakfe yapacaklarını sanıyor ve bu hususta şüphe etmiyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Geçip gitti. Nihayet

Arefe'ye vardı. Çadırının Nemire'de kurulmuş olduğunu gördü. Çadıra girdi, güneş zevale erdikten sonra, Kasva adlı devesinin getirilmesini emretti. Devesi hazırlandı. Binip vadinin aşağısına geldi. Orada insanlara hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:
"Doğrusu kanlarınız, mallarınız; bu gününüzün kutsallığı, bu ayınızın kutsallığı ve bu şehrinizin kutsallığı gibi kutsaldır. Bilesiniz ki cahiliyetten kalma her âdet ayaklarımın altındadır. İptal edilmiştir. Cahiliyetten kalma kan davaları iptal edilmiştir. İptal ettiğim ilk kan davamız, Rebia b. Haris'in oğlunun kanıdır. O, Beni Sa'd kabilesinde süt emmişti. Onu, Huzeyl kabiles öldürmüştü.
Cahiliyetten kalma faiz muameleleri iptal edilmiştir. İptal ettiğim ilk faiz alacağımız, Abbas b. Abdülmuttalib'in alacağıdır. Faiz tümüyle kaldırılmıştır.
Kadınlarınız hususunda Allah'ın buyruklarına karşı gelmekten sakının. Çünkü siz, onları Allah'ın emanetiyle aldınız. Allah'a söz vererek tenasül organlarını kendinize helal ettiniz. Onların da sizin sevmediğiniz kimseleri aile yataklarınıza bastırmamaları, sizin onlar üzerindeki hakkınızdır. Eğer böyle yaparlarsa onları, ağır olmamak kaydıyla dövün, onların rızıklarını, elbiselerini, örfe uygun ölçüde vermeniz gerekir. Aranızda öyle birşey bırakıyorum ki, ona bağlandığınız ve sarıldığınız müddetçe benden sonra asla sapıklığa düşmeyeceksiniz. O, Allah'ın kitabıdır.
Beni size soracaklar, ne diyeceksiniz?
Orada bulunanlar şöyle dediler: Risaleti tebliğ ettiğini, görevini ifa ettiğini, nasihat verdiğini söyleyecek ve buna şahitlik edeceğiz.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), işaret parmağını semaya kaldırıp, sonra işarette bulunarak: "Allah'ım, şahid ol. Allah'ım, şahid ol. Allah'ım, şahid ol." dedi.»
Ebu Abdurrahman en Neseî, Hizyem b. Amr es-Sa'dî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m Veda haccmda arefe günü hutbesinde şöyle dediğini işittim:
"Bilesiniz ki kanlarınız, mallarınız, ırzlarınız; bu gününüzün kutsallığı, bu ayınızın kutsallığı ve bu beldenizin kutsallığı gibi size kutsaldır (dokunulmazdır)."
Ebu Davud, Beni Demre kabilesinden bir adamın kendi babasından veya amcasından şöyle bir nakilde bulunduğunu rivaye eder:
"Arafat'ta Rasûlullah (s.a.v.)'ı minber üzerinde gördüm."
Bunun senedi zayıftır. Çünkü bunda tanınmayan bir adam vardır. Sonra Cabir'in uzun hadisinde de geçtiği gibi, Peygamber (s.a.v.), minber üzerinde değil, Kasva adlı devesi üzerinde Arafat hutbesini irad etmiştir.
Ebu Davud, Seleme'nin babası Nubayt'ın, "Arafat'ta kızıl renkli bir deve üzerinde durup hutbe okurken Hz. Peygamber' gördüm." dediğini rivayet etmiştir.
Bu rivayetin senedinde de tanınmayan bir ravi vardır. Ancak Cabir'in naklettiği hadis bunu doğrulamaktadır. Ebu Davud, Halidb. el-Adda b. Hevzen'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Arefe gününde Peygamber (s.a.v.)İ bir deve üzerinde ayaklarını iki üzengiye koyup dikilmiş vaziyette hutbe irad ederken gördüm."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m Arafat'ta hutbe irad ederken ihramlı kimse hakkında şöyle dediğini işittim: İki pabuç bulamayan kimse iki mest giysin. İzar bulamayan kimse don giysin."
Muhammed b. İshak, Abbad b. Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Arafat'ta Peygamber Efendimiz'in sözlerini insanlara ulaştıran kişi, Rebia b. Ümeyye b. Halef idi. Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle emir veriyordu:
- De ki: Ey insanlar, Rasûlullah diyor ki: "Biliyor musunuz bu ay hangi aydır?"
İnsanlar da şöyle diyorlardı:
- Bu haram aydır.
Rasûlullah (s.a.v.), Rebia'ya şöyle diyordu:
- Onlara de ki: Şüphesiz Allah, kanlarınızı, mallarınızı, bu ayın haramlığı gibi size haram kılmıştır.
Sonra Rasûlullah, Rebia'ya şöyle demişti:
- De ki: Ey insanlar, Rasûlullah (s.a.v.) diyor ki: "Bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz?"
Muhammed b. İshak, Leys b. Ebi Süleym kanalı ile Amr b. Hari-ce'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Attab b. Üseyd, beni bir iş için Arefe'de vakfe halinde bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'a gönderdi. Ben de gidip Rasûlullah'la görüştüm ve Attab in isteğini ilettim. Sonra Rasûlullah'm devesinin altında durdum. Devenin salyası başıma damlıyordu. Rasûlullah'm şöyle dediğini işittim:
"Ey insanlar, doğrusu Allah, her hak sahibine hakkını vermiştir. Varise vasiyette bulunmak caiz olmaz. Çocuk yatağa aittir. Zinakara recm cezası vardır. Her kim kendi babasından başkasının nesebine bağlı olduğunu iddia eder veya mevlalarından başkasını mevla edinirse Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Allah, onun farz ve nafile hiçbir ibadetini kabul etmesin."
Rasûlullah'm bu hutbesinden sonra kurban bayramının birinci' günü irad ettiği hutbesini, o hutbedeki hikmetli sözleri ile öğüt ve nasihatlerini tafsilatlı bir şekilde anlatacağımız gibi peygamber âdabını da inşallah anlatacağız.[6]

Mina'dan Arefe'ye Giderken Telbiye Ve Tekbir

Buharı, Muhammed b. Ebu Bekir es-Sakafi'nin, Mina'dan Arefe'-ye giderken Enes b. Malik'e şöyle sorduğunu rivayet eder:
"Siz bugünde Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte nasıl yapardınız?
- Bizden bazıları tehlil getirirdi. Bunu kimse yadırgamazdı. Bazılarımız ise tekbir getirirdi. Bunu da kimse yadırgamazdı."
Buharı, Abdullah b. Mesleme kanalı ile Salim b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Abdülmelik b. Mervan, hac hususunda Abdullah b. Ömer'e uyması için Haccac b. Yusuf a mektup yazdı. Arefe günü olduğunda İbn Ömer geldi. Ben de ber ab erindeydim. Güneş zevale meyletmişti. Haccac, çadırının yanında:
- Bu adam nerede? diye bağırdı. Abdullah b. Ömer yanına gitti ve:
- Hareket ediyoruz, dedi. Oda:
- Şimdi mi? diye sorunca, İbn Ömer: -Evet, şimdi.... diye cevap verdi. Haccac:
- Beni bekle de biraz su döküneyim, dedi. Sonra İbn Ömer geldi,. hareket etti. Benimle babam arasında yürüyordu. Ben dedim ki:
- Eğer sünnete uygun hareket etmek istiyorsan bugün hutbeyi kısalt, vakfeyi acele yap.
İbn Ömer de:
- Doğru söyledin, dedi."
Buharî, Salim'in şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Zübeyr'i iktidardan düşürdüğü sene Haccac, Abdullah'a şöyle sordu:
- Siz şu vakfede nasıl yapardınız?
- Eğer sen sünneti istiyorsan, arefe gününde namazı erken kıl. İbn Ömer dedi ki:
- Doğru söylemiştir. Çünkü onlar öğle ile ikindi namazını sünnete uygun olarak arefe gününde cem ederlerdi.
Ben de Salim'e dedim ki:
- Rasûlullah (s.a.v.) da böyle yaptı mı?
- Siz bunu yapmakla sadece sünneti tatbik etmek istiyorsunuz, öyle değil mi?"
Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), arefe gününde sabah namazını kıldığı zaman Mina'dan hareket etti. Nemire'ye indi. Orası, Arefe'ye inen imamın menzilidir. Öğle namazının vakti geldiğinde, Rasûlullah (s.a.v.) erkenden hareket etti. Arefe gününde öğle ve ikindi namazlarım cem ederek bir arada kıldı."
Cabir de daha önce geçen Arefe hutbesini naklettikten sonra hadisinde şöyle demiştir:
"Sonra Bilal ezan okudu. Ezandan sonra kamet getirdi. Rasûlullah, öğle namazını kıldı. Arkasından ikindi namazı için kamet getirildi ve ikindi namazını kıldı. Bu iki namaz arasında başka birşey kılmadı."
Bu da gösteriyor ki; Hz. Peygamber, ilk olarak hutbeyi irad etmiş, sonra ikinci hutbeye başlamadan namaz kılmıştır.
İmam Şafiî, Veda haccı ile ilgili olarak Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Arefe'deki vakfe yerine gitti. İnsanlara ilk hutbeyi irad etti. Sonra Bilal, ezan okudu. Sonra Peygamber (s.a.v.), ikinci hutbeyi irad etmeye başladı. Hutbeyi tamamladıktan sonra Bilal ezan okudu, sonra kamet getirdi. Peygamber Efendimiz de önce öğle namazım, peşi sırada ikindi namazını kıldı."
Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Sonra Rasûlulîah (s.a.v.), bineğine binip hareket etti, vakfe yerine geldi. Kasva adlı bineğinin karnını aşağıdaki kayalıklara dayadı. Müşat dağını da karşısına aldı. Kıbleye yöneldi."
Buharî, Meymune'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Arefe'de vakfe halinde iken Peygamber (s.a.v.)'in oruçlu olup olmadığı hususunda insanlar şüpheye düştüler. Ben de vakfe halinde iken ona bir kap süt getirdim. O da, insanların gözleri önünde o sütü içti."
Buharî, Ümmü Fadl binti Haris'in şöyle dediğini rivayet eder: "Arefe günü vakfe zamanında insanlar, Peygamber (s.a.v.)'in oruçlu olup olmadığı hususunda tartıştılar. Kimi onun oruçlu olduğunu, kimi de oruçlu olmadığını söylediler. O, devesi üzerinde vakfe halinde iken kendisine bir bardak süt gönderdim. O da o sütü içti."
İmam Ahmed b. Hanbel, Said b, Cübeyr'in veya oğlunun şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Abbas'm yanına gittim. O Arefede idi. Nar yiyordu. Ve şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'de orucunu açmıştı. Ümmü Fadl, ona biraz süt göndermiş, o da o sütü içmişti."
İmam Ahmed b. Hanbel, Atanın şöyle dediğini rivayet eder: "Abdullah b. Abbas, Fadl b. Abbas'ı arefe gününde yemeğe çağırdı. Fadl:
- Ben oruçluyum, dedi. Abdullah, ona şöyle karşılık verdi:
- Oruç tutma, çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'a arefe gününde bir kap süt gönderildi. O da o sütü içti. Sen oruç tutma. Çünkü insanlar sizi örnek alıyorlar." :
Buharı, Süleyman b. Harb kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini ~ rivayet eder:
"Bir ara Arefe'de iken adamın birisi, Peygamber (s.a.v.)'in yanında bineğinden düştü. Bineği onun boynunu kırdı. Peygamber

(s.a.v.) de boynu kırılıp ölen adam için sahabelere şu emri verdi:
- Onu su ve sedir ağacı ile yıkayın. İki kefene sarın. Ona koku sürmeyin. Başına örtü örtmeyin ve saçlarına koku sürmeyin Çünkü
kıyamet gününde Cenâb-ı Allah, onu telbiye getirir vaziyette dirilte-cektir."
Neseî, İshak b. İbrahim kanalı ile Abdurrahman b. Yamer ed-Di-lî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Arefe'de hazır bulundum. Necid'den bazı adamlar yanına gelip ona hacla ilgili sorular sordular. O da onlara şu cevabı verdi:
"Hac demek, Arefe demektir. Arefe gecesinde fecrin doğuşundan Önce Arefe'ye ulaşan kimsenin haccı tamam olmuştur."
Neseî, Yezid b. Seyhan'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Biz Arefe'de vakfe yerinden uzakta durmuştuk. İbn Mirba el-Ensârî bize gelip şöyle dedi.
- Ben Rasûlullah'ın size gönderdiği bir elçiyim. O size şöyle diyor: "Mesailinizin yanında olun (şiarlarınızın yanından uzak durmayın). Çünkü siz, babanız İbrahim'in mirasından bir miras üzerindesiniz."
Müslim, Cafer b. Muhammed kanalı ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Ben şuracıkta vakfe yaptım. Arefe'nin her tarafında vakfe yapılabilir."
"Muvatta" adlı eserinde Malik, bu hadise şunu da ilave etmiştir: "Arefe'nin batnından (içinden, ortasından) biraz yukarıya çıkın." [7]

Arefe'de Vakfe Halinde Peygamber Efendimizin Yaptığı Dualar

Daha önce de belirtildiği gibi Peygamber (s.a.v.), arefe günü oruç tutmamıştır. Bu da gösteriyor ki; o gün oruç tutmamak, tutmaktan-daha faziletlidir. Zira o gün oruçsuz olmak, dua yapabilmek için bedene kuvvet verir. Zaten Arefe'den gaye, dua yapmaktır. Bu sebeple Peygamber (s.a.v.), o gün zevalden guruba kadar bineği üzerinde vakfe yapmıştır.
Ebu Davud et-Teyalisî, "Müsned" adlı eserinde Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'de arefe günü oruç tutmayı yasakladı."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm azadhsı İkrime'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Ebu Hüreyre'nin evine gittim. Ona, arefe günü Arafat'ta oruç tutmanın hükmünü sordum. Bana-şöyle dedi:
- Arefe günü Arafat'ta oruç tutmayı Rasûlullah yasakladı." Mehdi el-Abdî'den rivayette bulunan Abdurrahman, yukarıdaki cümleye "kesinlikle" sözünü de ilave etmiştir.
Hafiz el-Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), arefe günü Arafat'ta oruç tutulmasını yasakladı."
Ebu Hatim Muhammed b. Hibban el-Bûtî, "Sahih" adlı eserinde arefe günü oruç tutmanın hükmünün Abdullah b. Ömer'e sorulduğunu, onun da şu cevabı verdiğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte haccettim, arefe günü oruç tutmadı. Ebu Bekir'le birlikte haccettim, arefe günü oruç tutmadı. Ömer'le birlikte haccettim, arefe günü oruç tutmadı. Ben de arefe günü oruç tutmam. Bunu ne emrederim, ne de menederim."
İmam Malik, Talha b. Ubeydullah b. Küreyzin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Duanın en faziletlisi, arefe günü yapılan duadır. Ben ve benden önceki peygamberlerin yaptıkları duanın en faziletlisi de şudur: Lâ ilahe illallah vahdehu lâ şerike leh. (Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, ortağı yoktur.)"
İmam Ahmed b. Hanbel ile Tirmizî, Amr b. Şuayb'm dedesinin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Duanın en faziletlisi, arefe günü yapılan duadır. Ben ve benden önceki peygamberlerin yaptıkları duanın en hayırlısı da şudur: "Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir."
Ebu Abdillah b. Mendeh, İbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Arefe günü akşamından önce benim duam ve peygamberlerin duası şudur: "Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Zübeyr b. Avvam (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın arefede şu ayeti okuduğunu işittim: "Allah, melekler ve adaleti yerine getiren ilim sahipleri, O'ndan başka tanrı olmadığına şahitlik etmişlerdir. O'ndan başka tanrı yoktur. O güçlüdür, hakimdir." (Âl-i imrân, ıs.) Ben de buna şahidlik edenlerdenim ya Rab.»
Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur.
"Arefe günü akşamından önce benim ve peygamberlerin söyledikleri dualaların en faziletlisi şudur: Allah'tan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir."
Tirmizî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Arefe günü valcfe yerinde Rasûlullah (s.a.v.), en çok şu duayı yapıyordu:
"Allah'ım, tıpkı bizim dediğimiz gibi ve bizim dediğimizden daha hayırlı olacak hamd sana mahsustur. Allah'ım, namazım, nüsüküm (hac ve umre ibadetim), dirimim ve ölümüm sana aittir. Ey Rabbim, mirasım da sana aittir. Kabir azabından, kalb

vesvesesinden ve dağınık işlerden sana sığınırım. Allah'ım, rüzgarın estirip getirdiği şeylerin şerrinden de sana sığınırım."
Hafiz el-Beyhakî, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Benden önceki (peygamber)lerin ve benim arefe gününde en çok yaptığımız dua şudur:-Allah'tan başka ilâh yoktur, yalnızca O vardır. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir.
Allah'ım, gözümde nur, kulağımda nur, kalbimde nur yarat. Allah'ım, kalbimi genişlet, işimi kolayîaştır. Allah'ım, kalbin vesvesesinden, dağınık işlerden, kabir fitnesinin şerrinden, geceye giren şeylerin şerrinden, gündüze giren şeylerin şerrinden, rüzgarların estirip getirdiği şeylerin şerrinden ve zamanın kötülüklerinin şerrinden sana sığınırım."
"Menâsik" adlı eserinde Taberanî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Veda haccmda Rasûlullah'm dualarından biri de şu idi:
"Allah'ım, şüphesiz sen benim sözümü işitiyor, yerimi görüyor, gizlilik ve aşikarlığımı biliyorsun. Benim sana gizli kalan hiçbir şeyim yoktur. Ben zavallı, fakir, imdat dileyen, eman dileyen, senden korkan, senden ürken ve suçunu ikrar edip, günahını itiraf eden kimseyim. Miskin kimse gibi senden dilekte bulunuyorum. Zelil kimse gibi sana yalvarıyorum. Sıkıntıya düşmüş korkak kimse gibi sana dua ediyorum. Boynunu sana bükmüş, gözyaşlarını senin için dökmüş kimse gibi sana yalvarıyorum. Cesedi sana boyun eğmiş, burnu senin için yere sürülmüş kimse gibi sana yakarıyorum. Allah'ım, sana yaptığım duam sebebiyle beni bahtsız kılma. Bana şefkat ve rahmet eden ol, ey kendisinden dilenilenlerin en hayırlısı ve dileği isaf edenlerin en hayırlısı olan Allah'ım."
, İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder.:
"Arafat'ta Peygamber (s.a.v.)'in bineğinin terkisinde idim. Ellerini kaldırıp dua etti. Devesi boynunu öte tarafa çevirince yuları yere düştü. O da bir eli havada dua ederken, diğer eliyle uzanıp yuları aldı."
Hafiz el-Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Arefe'de dilencinin yemek isteyişi gibi elleri göğsünde dua eder vaziyette gördüm."
Ebu Davud et-Teyalisî, "Müsned" adlı eserinde Abbas b. Mirdas'-ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), arefe günü akşamı ümmetinin bağışlanması ve merhamete nail olması için çokça dua etti. Allah da ona şöyle vahy gönderdi. "Bu dileğini yerine getirdim. Ancak birbirine haksızlık edenler müstasna. Onları affetmeyeceğim. Diğerlerinin benimle kendileri arasındaki günahlarına gelince, o günahları bağışladım."
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dedi: "Ya Rab! Şu mazluma, haksızlıkla elinden alınan şeyden daha hayırlı bir sevap vererek o zalimi bağışlattırmaya muktedirsin."
O akşam Cenâb-ı Allah, Rasûlünün bu isteğine cevap vermedi. Ertesi sabah Müzdelife'de Rasûlullah duasını tekrarladı Cenâb-ı Allah: "Ben onları da bağışladım." diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gülümsedi. Ashabından bazıları ona şöyle dediler:
- Ya Rasûlallah, gülümsemeyi âdet edinmediğin bir saatte gülüm-sedin. Bu neden?
Rasûlullah, buna cevaben dedi ki:
- Allah düşmanı İblis'ten dolayı gülümsedim. Ümmetimin bağışlanması için yaptığım duaya Cenâb-ı Allah'ın icabet ettiğini anlayınca kendi ölüm ve helakini isteyerek başının üzerine toprak saçarak çekip gitti."
Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Ubade b. Samit'in şöyle dediğini rivayet eder:
Arefe gününde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
"Ey inananlar! Doğrusu Cenâb-ı Allah, bugünde size lütfetmiştir. Aranızdaki mali haksızlıklar dışında sizi bağışladı. Kötülük yapmış olanlarınızı, iyilik yapmış olanlarınıza bağışladı! İyilik yapmış olanlarınıza da dilediği şeyi verdi. Haydi, Allah'ın adıyla hareket edin."
Müzdelife'ye geldiklerinde Rasûlullah şöyle dedi:
"Doğrusu Cenâb-ı Allah, salih olanlarınızı bağışladı. Salih olanlarınızı, salih olmayanlarınıza şefaatçi kıldı. Rahmet iniyor. Onların tamamını kapsıyor. Sonra rahmet bütün yeryüzüne dağılıyor. Elini ve dilini muhafaza etmiş olan her tevbekarın üzerine iniyor. İblis ile askerleri, Arafat dağı üzerinde Cenâb-ı Allah'ın kendilerine ne yapacağını bekliyorlar. Rahmet inince o ve askerleri, ölüm ve helaklerini istiyorlar. Uzun zamandan beri onları, Müslümanların affedilecekleri ile korkutuyorum. Şimdi onlar (Müslümanların affedilmeleri yüzünden) kendi ölüm ve helaklerini isteyerek dağılıp gidiyorlar." [8]

Bu Şerefli Mevkide Rasûlullah (S.A.V.)'A Nazil Olan Yüksek Vahiy

İmam Ahmed b. Hanbel, Cafer b. Avn kanalı ile Tarık b. Şihab'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Yahudilerden bir adam, Ömer b. Hattab'a gelip şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emiri! Siz kitabınızda bir ayet okuyorsunuz. Eğer bu ayet bize nazil olsaydı, biz Yahudiler topluluğu o ayetin nazil olduğu günü bayram edinirdik.
- O hangi ayettir?
- Şu ayettir.
"Bugün size dininizi bütünledim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım. Din olarak sizin için İslâmiyet'i beğendim." (ei-Mâide

3.)
- Vallahi ben bu ayetin Rasûlullah (s.a.v.)'a nazil olduğu günü, nazil olduğu saati biliyorum. Arefe günü bir cuma gününe denk gelmişti ki, bu ayet o günün akşamında Rasûlullah'a nazil olmuştu." [9]

Peygamber (S.A.V.)'İn Arafat'tan Meş'ar-İ Haram'a Gidişi

Bu konuda rivayet edilen uzun hadisinde Cabir şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), güneşin batması, sanlığının azar, azar gitmesi ve nihayet güneş kursunun kaybolmasına dek Arafat'ta vakfesini sürdürdü. Sonra bineğine bindi. Üsame'yi de terkisine aldı. Hareket etti. Kasva adlı bineğinin yularını boynuna dolamıştı. Öyle ki; Kas-va'nm başı üzengiye değiyordu. Ve Rasûlullah, sağ eliyle işarette bulunarak şöyle diyordu:
- Ey insanlar, sakin olun. Sakin olun!
Her bir dağın yanma geldiğinde devesinin yularını gevşetiyordu ki; deve yukarıya tırmanabilsin. Nihayet Müzdelife'ye geldi. Orada akşam ve yatsı namazlarını iki ezan ve iki kametle kıldı. İki namaz arasında tesbihat yapmadı."
Buharî, Abdullah b. Yusuf kanalı ile Hişam b. Urve'nin, kendi babasından şöyle bir rivayette bulunduğunu nakleder:
"Ben yanında oturmakta iken Üsame'ye şöyle bir soru yöneltildi:
- Haccetü'l-vedada Arafat'tan Müzdelife'ye dönüldüğünde Rasûlullah (s.a.v.) nasıl hareket etti?
- Rasûlullah, süratle ağır yürüme arasında orta bir halde seyretti. Fakat boş bir alan bulunca biraz daha hızlı hareket ederdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Arefe günü akşamında Rasûlullah (s.a.v.)'m bineğinin terkisinde idim. Güneş batınca Rasûlullah (s.a.v.) hareket etti. Arkasındaki insanların izhidamını ve birbirlerini itişlerini duyunca:
- Ey insanlar, yavaş olun, sakin olun. Doğrusu hızla gitmek pek iyi birşey değildir, dedi.
İnsanlar etrafını çevreleyip sıkıştırdıklarında Rasûlullah (s.a.v.), hızla yürümekle ağır yürümek arasında orta bir şekilde seyrederdi. Boş bir alan bulunca biraz daha süratle oraya giderdi. Nihayet Müzdelife'ye vardı. Orada akşam ve yatsı namazlarım birleştirerek kıldı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Üsarne b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'den Müzdelife'ye doğru hareket etti.
Ben de bineğinin terkisinde idim. Öyleki, bineğinin kulak arkasındaki çıkık kemikleri neredeyse kafilenin öndeki adamına değiyordu. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle diyordu:
- Ey insanlar, sakin olun, ağır olun! Doğrusu develeri hızla koşturmak pek iyi birşey değildir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Arefe günü Rasûlullah'm bineğinin terkisinde idim. Nihayet Müzdelife boğazına geldi. Sonra su döküp abdest aldı. Sonra bineğine bindi. Namaz kılmadı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Arafat'tan Müzdelife'ye doğru giderken Rasûlullah (s.a.v.)'m bineğinin terkisinde idim. Müzdelife'ye varıncaya kadar bineği yavaş yürüdü. Hızla koşup ayağını yerden kaldırmadı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Arafe'de bineğine binerken beni de terkisine aldı. Müzdelife'ye yakın boğaza vardığında inip küçük abdestini yaptı. Ben de eline su döktüm. Çabucak abdest aldı. Kendisine:
- Namazı kılalım mı? diye sordum. O da:
- Namaz senin önündedir (yani ileride kılacağız), dedi. Sonra Müzdelife'ye geldi. Akşam namazını kıldı. Namazdan sonra yüklerini çözdüler. Ben de ona yardım ettim. Sonra yatsı namazım kıldı."
Buharî, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'den hareket edip Müzdelife yoluna koyulduğunda Müzdelife boğazına geldi. İnip küçük abdestini yaptı. Sonra abdest aldı. Ama abdesti ağır bir şekilde değil, acele aldı. Ben de ona:
- Namazı kılalım mı? diye sordum. O:
- Namaz senin Önündedir (yani ileride kılacaksın), dedi. Müzdelife'ye geldiğinde tam şartlarına riayet ederek abdest aldı. Sonra namaz için kamet getirildi. Akşam namazını kıldı. Sonra herkes devesini kendi menzilinin önünde çöktürdü. Tekrar namaz için kamet getirildi. Bu defa da Rasûlullah yatsı namazını kıldı. Bu iki namaz arasında başka bir namaz kılmadı."
Buharî, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'m bineğinin terkisine bindim. Müzdelife yakınındaki sol tarafta bulunan boğaza vardığında devesini çöktürdü. inip küçük abdestini yaptı. Sonra abdest alması için eline su döktüm. Hafif bir abdest aldı. Ona:
- Namaz kılalım mı ya Rasûlallah? diye sordum. O da:
- Namaz önündedir (yani ileride kılacaksın), diye cevap verdi. Bineğine bindi. Nihayet Müzdelife'ye vardı. Orada namaz kıldı. Müzdelife sabahında Fadl, Rasûlullah'ın yanma geldi."
Küreyb dedi ki: "Abdullah b. Abbas, Padl'dan bana nakletti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Cemre yerine ulaşıncaya kadar telbiye

getirmeye
devam etti."
İmam Ahmed b. Hanbel, Veki ve Ömer b. Zerr kanalı ile Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'de bineğine binerken beni de bineğinin terkisine aldı. İnsanlar: "Sahibimiz ne yaptığını bize haber verecektir." dediler.
Rasûlullah, Arefe'den hareket ederken durdu. Bineğinin yularını tutup geri çekti. Öyle ki, başı eşyalarının ortasına değdi. Ya da değecek gibi oldu. Eliyle insanlara: "Sakin olun, sakin olun. Sakin olun!" dercesine işarette bulunuyordu. Nihayet Müzdelife'ye vardı. Sonra Fadl b. Abbas (r.a.), Rasûlullah'm bineğinin terkisine bindi. İnsanlar: "Sahibimiz, Rasûlullah'm ne yaptığını bize haber verecektir." dediler. Fadl da onlara şöyle dedi: "Rasûlullah, dünkü gibi yumuşak şekilde hareket ediyor ve normal seyirle gidiyordu. Muhassir vadisine gelince hızlandı ve düzlük alana çıktı."
Buharî, Said b. Ebi Meryem kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Arefe gününde Peygamber (s.a.v.), bineğine binip harekete geçti. Arkadan bir gürültü duydu. Hızlandırılmak için develerin kırbaçlandıklarını işitti. Kırbacıyla onlara işarette bulunarak şöyle dedi:
- Ey insanlar, sakin olun, ağır olun. Çünkü develeri hızlandırmak iyilikten değildir."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'tan harekete geçince insanlar bineklerini hızlandırmaya başladılar. O da duyurucusuna şöyle bir duyuruda bulunmasını emretti:
"Ey insanlar! Atlan ve develeri hızlandırıp koşturmak, iyilikten değildir!" Artık hiçbir bineğin Müzdelife'ye varıncaya kadar ayağını koşarcasına yerden kaldırdığım görmedim."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle de dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Arafat ve Müzdelife'de her nereye inip abdest bozmuş ise mutlaka oraya su dökülmüştür."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Sirin'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Arafat'ta İbn Ömer'le birlikte idim. Yürüdüğü zaman ben de onunla beraber yürüdüm. İmamın yanma gittik. Onunla beraber öğle ve ikindi namazını kıldık. Sonra vakfe yaptı. Ben ve arkadaşlarım da onunla beraber vakfe yaptık. Sonra imam, Arafat'tan hareket etti. Biz de onunla beraber hareket ettik. Müzdelife ile Arafat arasındaki dar boğaza yaklaştığımızda bineğini çöktürdü. Biz de çöktürdük. Namaz kılmak istediğini zannettik. Bineğinin yularını tutan kölesine namaz kılmak istemediğini, ancak Peygamber Efendimiz'in o mekana vardığında def-i hacette bulunduğunu hatırladığını, kendisinin de orada def-i hacette bulunmak istediğini söyledi."
Buharı, Musa kanalı ile Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Abdullah b. Ömer, Müzdelife'de akşamla yatsı namazını cem ederek kılardı. Şu kadar var ki, o, Rasûlullah (s.a.v.)'ın durduğu boğaza varınca, boğaza girip def-i hacette bulunup abdest alırdı. Namaz kılmadan Müzdelife'ye gelirdi."
Buharî, Adem b- Ebi Zi'b kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), herbiri için ayrı kamet getirerek akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı. İki namaz arasında tesbihatta bulunmadı. İki namazdan sonra da tesbihatta bulunmadı."
Müslim, Yahya b. Yahya tarikiyle İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı."
Müslim, Abdullah b. Ömer'den rivayet etti ki, babası Ömer kendisine şu haberi vermiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı. Bu iki namaz arasında başka bir namaz kılmadı. Akşam namazını üç, yatsı namazını da iki rekat olarak kıldı.
Abdullah b. Ömer de vefat edinceye kadar Müzdelife'de akşam ve yatsı namazlarını böyle kılardı."
Müslim, Said b. Cübeyr'in akşam ve yatsı namazlarını tek kametle Müzdelife'de cem ederek kıldığını ve onun şöyle dediğini rivayet eder:
"İbn Ömer de böyle kılardı. İbn Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'m da böyle yaptığını anlattı."
Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı. Akşamı üç, yatsıyı da iki rekat olarak tek kametle kıldı."
Müslim, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:
«İbn Ömer'le birlikte Arafat'tan hareket ettik. Müzdelife'ye vardığımızda akşam ve yatsı namazlarını tek kamette kıldı. Namazdan sonra "Rasûlullah (s.a.v.) da burada böyle namaz kıldı." dedi.»
Buharî, Ebu Yezid el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmda akşam ve yatsı namazlarını Müzdelife'de cem ederek kıldı."
Buharî, akşam ve yatsı namazlarını -cem ederken, her biri için ayrı ayrı ezan okuyup kamet getiren kimse babında, Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet eder: -
"Abdullah b. Ömer haccetti. Beraberce Müzdelife'ye geldik. Vakit, yatsı ezanının vakti idi. Ya da ona yakın bir vakitti. Abdullah, adaman birine emir verdi. O da kalkıp ezan okudu ve kamet getirdi. Kametten sonra akşam namazını kıldı. Sonrada iki rekat namaz kıldı. Sonra yemeğinin getirilmesini emretti. Yemeğini yedi. Zannedersem yine bir adama emir verdi. O da

kalkıp ezan okudu ve kamet getirdi. Sonra yatsı namazını iki rekat olarak kıldı. Fecir doğduğu zaman
şöyle dedi:
- Peygamber (s.a.v.), bu saatte sadece burada, bugünde sabah nar
mazını kıldı.
Bunlar iki namazdırlar ki, vakitleri dışında kılınırlar. Biri, insanların Müzdelife'ye gelmelerinden sonra yatsı vaktinde kılman akşam namazıdır. Diğeri de fecrin aydınlandığı vakitte kılman sabah namazıdır. Ben, Peygamber (s.a.v.)in de böyle yaptığını gördüm."
"Fecrin aydınlandığı vakitte kılman sabah namazıdır." sözü, Bu-harî'nin, Abdullah b. Mesud'tan rivayet ettiği şu sözden daha açık ve daha zahirdir. Abdullah şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m şu iki namaz dışında herhangi bir namazı, asli vakti dışında kıldığım görmedim. Asli vakti dışında akşam namazını yatsı namazıyla birlikte cem ederek kıldı. Bir de sabah namazını fecir aydınlandığında kıldı."
Cabir, hadîsinde şöyle demiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), akşam ve yatsı namazını cem ederek kıldıktan sonra uzanıp yattı. Fecir doğunca kalkıp sabah aydınlığında ezan ve ikametle sabah namazını kıldı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Urve b. Mudarris'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Müzdelife'de iken Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldim, ona şöyle dedim:
"Ya Rasûlallah! Kendimi yorup, bineğimi zorlayarak Tay dağlarından senin yanına geldim. Allah'a yemin ederim ki, hangi dağın yanından geçtiysem orada vakfe yaptım. Şimdi ben hac yapmış oldum mu?
- Şu sabah namazını bizimle birlikte Müzdelife'de kılan ve buradan hareket edinceye kadar bizimle beraber vakfe yapan ve bundan önce de geceleyin, yahut gündüzleyin Arafat'tan gelmiş olan kimsenin haccı tamamlanmış olur. Traş, tırnak kesme, bıyık kırkma ve kasık traş etme gibi işleri yapabilir." [10]

Fasıl

Rasûhıllah (s.a.v.), insanların Müzdelife'den Mina'ya akın etmelerinden önce, geceleyin ailesinden bir grubu önceden gönderdi.
Buharı, "Ailesinden zayıf olan kimseleri geceleyin önceden gönderen ve onların da Müzdelife'de vakfe yapıp dua edişleri, ay battığı zaman gelişleri" babında, Salim'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Abdullah b. Ömer, ailesinden zayıf ve güçsüz olan kimseleri önceden, Müzdelife'ye gönderirdi. Onlar, geceleyin Meş'ar-i Haram'da vakfe yapar, bildiklerince Allah'ı zikrederlerdi. Sonra onların vakfe yapmasından ve hareket etmesinden önce kendileri hareket ederlerdi. Onlardan bazıları, sabah namazı vaktinde Mina'ya gider, sabah namazını orada kılarlardı. Bazıları da daha sonra giderlerdi. Gittiklerinde de cemreleri taşlarlardı. İbn Ömer şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v) buna ruhsat verdi."
Süleyman b. Harb, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder.
"Rasûlullah (s.a.v.), beni geceleyin Müzdelife'den Mina'ya gönderdi." ;
Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Ben, kendi ailesinden zayıf ve güçsüz kimselerle birlikte Peygamber (s.a.v.)'in geceleyin önceden Müzdelife'den gönderdiği kimseler arasmdaydım."
Müslim, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder.
"Rasûlullah (s.a.v.), seher vakti ağırlıklarıyla birlikte beni Müzdelife'den gönderdi."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), biz Abdülmuttalib oğullan çocuklarını bineklerimiz üzerinde önceden gönderdi ve bacaklarımıza elinin iç tarafıyla vurarak: "Ey yavrularım! Güneş doğmadan Cemrelere taş atmayın." dedi. Güneş doğmadan hiçbirimizin Cemre'ye taş attığını sanmıyorum.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder.
"Rasûlullah (s.a.v.), kendi ailesinin zayaf ve güçsüzlerini geceleyin Müzdelife'den gönderdi. Onlara güneş doğmadan Cemretü'l-Akabe'ye taş atmamalarını tavsiye etmeye başladı."
Ebu Davud, Osman b. Ebi Şeybe kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), gecenin sonundaki karanlıkta ailesinin zayıf ve güçsüzlerini Önceden gönderdi. Ve onlara güneş doğmadan Cemre'ye taş atmamalarım emretti."
Buharî, Müsedded tarikiyle Abdullah b. Keysan'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Esma hazretleri akşamla yatsı namazlarının cem edildiği gece, Müzdelife'ye varmış ve orada geceleyip namaz kılmıştı. Bir müddet namaz kıldıktan sonra Esma:
- Oğlum, ay battı mı? diye sordu. Abdullah:
- Hayır batmadı, diye cevab verdi. Bir müddet daha namaz kıldıktan sonra:
- Oğlum ay battı mı? diye tekrar sordu.

Abdullah:
- Evet battı, diye cevap verdi. Esma:
- Öyleyse Mina'ya doğru yollanınız, diye emretti.
Onlar da yollandılar. Nihayet Cemre mevkiine geldiler. Cemre'yi taşladıktan sonra Esma tekrar yerine döndü. Sabah namazını kıldı. Abdullah da ona:
- Anneciğim, öyle sanıyorum ki biz, daha ortalık aydınlanmadan önce Cemre'yi taşladık, dedi.
Esma, şu cevabı verdi:
- Oğlum, Rasûlullah (s.a.v.) bu hususta kadınlara izin vermiştir." Esma binti Ebu Bekir es-Sıddık, güneşin doğuşundan önce Cemre'yi taşlamıştı. Nitekim yukarıdaki rivayette de böyle denmektedir. Ancak çocuklar, kadınlardan daha atik ve daha süratlidirler. Bu sebeple Rasûlullah (s.a.v.), güneş doğmadan çocukların Cemre'yi taşlamamalarını emretmiş, bu hususta kadınlara ise ruhsat vermişti. Kadınların güneş doğmasından önce de Cemre'yi taşlayabileceklerine izin vermişti. Çünkü onlar, daha ağır hareket ederler; ayrıca bu, onların karanlıkta kendilerini daha rahat bir şekilde örtmelerine yardımcı olur. Doğrusunu Allah bilir.
Esma, başka bir rivayette şöyle demiştir: «Biz, Peygamber (s.a.v.)'in zamanında da böyle yapardık.» Buharî, Ebu Nuaym kanahyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Veda haccmda biz Müzdelife'ye gelmiştik. Şevde binti Zem'a halkın izdihamından önce kendisinin Mina'ya gönderilmesi hususunda Peygamber (s.a.v.)'den izin istemişti. Şevde; iri yapılı, ağır canlı, hareketi geç bir kadındı. Rasûlullah, Sevde'ye izin verdi ve halkın izdihamından önce onu Mina'ya gönderdi. Biz de sabaha kadar Rasûlul-lah'm yanında kaldık. Sonra Rasûlullah bizi de, Sevde'yi gönderdiği gibi Mina'ya gönderdi. Keşke Sevde'nin izin isteyişi gibi ben de Rasû-lullah'dan izin istemiş olaydım. Rasûlullah (s.a.v.)'dan izin istemek, bana dünyaya malik olmaktan daha sevimlidir.»
Ebu Davud, Harun b. Abdullah tarikiyle Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramı gecesinde Ümmü Seleme'yi Müzdelife'den Mina'ya gönderdi. O da fecirden önce Cemreyi taşladı. Sonra geçip gitti. O gün Rasûlullah (s.a.v.), onun yanında idi.» [11]

Peygamber (S.A.V.)'İn Müzdelife'deki Telbiyesi

Müslim, Ebu Bekr b. Ebu Şeybe kanalı ile Abdurrahman b. Ye-zid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Biz Müzdelife'de iken Abdullah şöyle dedi: Kendisine, el-Bakara sûresi nazil olan Rasûlullah (s.a.v.)'m şu makamda şöyle dediğini işittim:
«Buyur Allahım, buyur.» [12]

Peygamber (Ş.A.V.)'İn Meş'ar-İ Haram'daki Vakfesi Ve Güneş Doğmadan Önce Müzdelife'den Hareket Edip Muhassir Vadisinde Bineğini Hızlandırması

Yüce Allah buyurdu ki:
«Arafat'tan indiğinizde, Allah'ı Meş'ar-i Haram'da anın.» (el-Bakara,198.)
Bu konudaki hadisinde Cabir şöyle der:
«Rasûlullah <s.a.v.), sabah aydınlandığı zaman ezan okutturup kamet getirterek sabah namazını kıldı. Namazdan sonra Kasva adlı devesine bindi. Meş'ar-i Haram'a geldi. Kıbleye yöneldi. Aziz ve Ceîil olan Allah'a dua etti. Tekbir ve tehlil getirerek Allah'ı birledi. Sabah iyice aydınlanıncaya kadar orada durmasını devam ettirdi. Güneş doğmadan hareket etti. Fadl b. Abbası da bineğinin terkisine aldı.»
Buharî, Haccac b. Minhal tariki ile Amr b. Meymun'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ömer'le birlikte haccettim. Sabah namazını Müzdelife'de kıldı, vakfe yaptı ve şöyle dedi: "Müşrikler, güneş doğmadan buradan Mina'ya gitmezler ve: «Ey Sebir dağı, güneşin ışıklarıyla aydınlan.» derlerdi." Rasûlullah (s.a.v.) ise güneş doğmadan buradan hareket edip Mina'ya giderdi.»
Buharî, Abdurrahman b. Yezidin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Abdullah b. Mesud'la beraber Mekke'ye gittim. Sonra Müzdelife'ye geldik. Akşamla yatsı namazlarından her birini başl başına birer ezan ve ikametle kıldı. Bu iki namazın arasını akşam yemeğiyle ayırdı. Bundan sonra İbn Mesud, şafak söktüğü sırada sabah namazını kıldı. Hatta kimi şafak söktü, kimi de sökmedi, diyordu. Sonra Abdullah b. Mesud, Rasûlullah (s.a.v.)'ın:
- Akşamla yatsıdan ibaret olan bu iki namaz, şu Müzdelife mevkiinde mutad olan vakitlerinden başka vakitlere aktarıldı. Sakın insanlar, yatsı vakti girmedikçe Müzdelife'ye gelmeye çalışmasın. Sabah namazının vakti de (şafağın sökülmesine işaret buyrarak): «Şu andır.» buyurduğunu haber verdi.
Bundan sonra İbn Mesud, tan yeri ağanncaya kadar Müzdelife'de
durdu. Sonra:

- Emiru 1-mü'minin Osman (r.a.), bu saatte Müzdelife'den hareket etse, sünnet-i seniyyeye muvafakat etmiş olur, dedi.
Ravi:
- İbn Mesud, bu sözü mü önce söyledi veya Hz. Osman'ın Müzdelife'den Mina'ya hareketi mi daha önce vaki oldu bilmiyorum
İbn Mesud, kurban bayramının ilk günü Akabe cemresini taşlayıncaya kadar telbiyeye devam etti, demiştir.»
Hafiz el-Beyhakî, Misver b. Mahreme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Arefe'de bize hutbe okudu. Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
"İmdi... Şirk ve put ehli kimseler, güneşin batma anında buradan hareket ediyorlardı. Öyleki, bu vakitte güneş, dağ başlarında erkeklerin başlarındaki sarık gibi oluyordu. Ama bizim yolumuz, onlannkine muhaliftir. Onlar güneşin doğduğu esnada sarığın erkeklerin başında oluşu gibi güneşin de dağ başlarında bulunduğu esnada Meş'ar-i Ha-ram'dan hareket ediyorlardı. Bizim yolumuz onlannkine muhaliftir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), güneş doğmadan önce Müzdelife'den hareket ederdi.»
Buharî, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Arefe'den Müzdelife'ye gidinceye kadar Üsame, Peygamber (s.a.v.)'in terkisinde idi. Müzdelife'den Mina'ya giderken Rasûlullah, Fadl'ı bineğinin terkisine aldı. Her ikisi de şöyle dediler: «Peygamber (s.a.v.), Akabe cemresini taşlayıncaya kadar telbiye getiriyordu.»
Müslim, Fadl b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m bineğinin terkisinde idim. Arefe günü . akşamı Arafat'tan hareket ederken, Müzdelife sabahı Müzdelife'den hareket ederken insanlara: «Sakin olun, yavaş olun.» diyordu. Kendisi de devesinin yularını hep geri çekiyordu. Böylelikle Mina'ya bağlı Muhassir vadisine vardı. Orada Cemrelere atılacak taşları toplamaları için insanlara emir verdi Kendisi de Cemre'yi taşlayıncaya kadar telbiye getirmeye devam etti.»
Beyhakî, Cabir'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Müzdelife'den sükûnet içinde hareket etti. İnsanların da sakin ve ağır olmalarını emretti. Muhassir vadisinde devesini hızlandırdı. Onlara çakıl taşları ile Cemrelere taş atmalarını emretti ve: «Menasikinizi benden öğrenin. Belki de bu seneden sonra sizi göremem.» dedi.
Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Müzdelife'ye hareket etti. Muhassir vadisine gelince devesini hızlandırdı. Vadiyi geçince durdu. Sonra Fadl'ı bineğinin terkisine aldı. Sonra da Cemre'ye gelip orayı taşladı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Ali'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'ta vakfe yaptı ve şöyle dedi:
- Burası vakfe yapılacak yerdir. Ama arefenin her tarafında vakfe yapılabilir.
Güneş batınca Arefe'den hareket etti. Bineğinin terkisine Üsa-me'yi aldı. Kendisi devesinin üzerine yumuluyordu. İnsanlar sağa sola akın akın hareket ediyorlardı. Ama o, onlara dönüp bakmıyor ve: «Ey insanlar, sakin olun» diyordu.
Sonra Müzdelife'ye geldi. Orada akşam ve yatsı namazlarını cem ederek kıldırdı. Sonra geceledi. Sabah olunca Muzdelife'dek Kuzah dağının yanına geldi. Orada durdu ve:
- Burası Müzdelife'nin durulacak yeridir. Ama Müzdelife'nin her tarafında durulabilir, dedi. Sonra Muhassir vadisine geldi. Orada biraz durdu. Sonra devesini hızlandırıp orayı geçti. Geçtikten sonra devesini durdurdu. Fadl'ı bineğinin terkisine aldı Yine yoluna devam etti. Cemre ye geldi. Orayı taşladı. Taşladıktan sonra kurban kesme yerine geldi ve:
- Burası kurban kesilecek yerdir. Ama Mina'nın her tarafında kurban kesilebilir, dedi.
O esnada Has'am kabilesinden genç bir cariye Rasûlullah'a şu soruyu sordu:
- Babam yaşlı bir adamdır. Bunamıştır. Hac farizasıyla yükümlüdür. Ben onun yerine haccedebilir miyim?
Rasûlullah, ona şu cevabı verdi:
- Evet. Babanın yerine haccedebilirsin.»
O esnada Rasûlullah, Fadl'ın boynunu öbür tarafa çevirdi. Abbas, ona dedi ki:
- Ya Rasûlallah! Amcan oğlunun boynunu niçin öbür tarafa çevirdin?
Rasûlullah da ona şu cevabı verdi:
- Bir genç erkekle bir genç kadın gördüm. Şeytanın oyununa gelmelerinden korktum.
Sonra bir başka adam gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Kurban kesmeden önce tıraş oldum. Buna ne dersin?
Rasûlullah, ona şu cevabı verdi:
- Kurbanını kes, bunun hiçbir sakıncası yoktur. Sonra bir başkası gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Ben tıraş olmadan Mina'dan Mekke'ye gittim, buna ne dersin?
-Trraş ol veya saçını kısalt. Bunun bir sakıncası yoktur. Bundan sonra Rasûlullah, Beyt'e gidip tavaf etti. Tavaftan sonra Zemzem suyunun yanına gitti. Oradaki dağıtıcılara şöyle dedi:
- Ey Abdülmuttalib oğulları! Su dağıtma işinize devam edin. Eğer (Benim de dağıtıma katılmamın sevap olacağını düşünerek) insanların üzerinize kalabalık oluşturmalarından ve sizi sıkıntıya sokmalarından endişe etmeseydim, ben de sizinle beraber kuyudan su çekip dağıtırdım.»
Beyhakî, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Muhassir vadisinde deveyi hızlandırmayı inkar etmiş ve: «Bu

bedevilerin işidir.» demiştir.
Aslında onun, devesini Muhassir vadisinde hızlandırdığı daha önce ifade edilmişti. Şu halde isbat eden ifade, yani hızlandırdığını söyleyen rivayet, hızlandırmayı reddettiğini ifade eden rivayete göre daha önceliklidir.
Ben derim ki: Hz. Peygamber'in Muhassir vadisinde deveyi hızlandırmayı inkar etmiş olduğuna dair rivayetin sübutunda ihtila vardır. Doğrusunu Allah bilir. Peygamber (s.a.s.)'in Muhassir vadisinde devesini hızlandırdığını sahabelerden bir cemaat sahih olarak nakletmişlerdir. Ebu Bekir ve Ömer hazretlerinin de böyle yaptıkları sahih olarak rivayet edilmiştir. Beyhakî'nin, Misver b. Mahreme'den rivayet ettiğine göre Hz. Ömer de Muhassir vadisinde devesini hızlandırır ve şöyle dermiş:
«Devemin yükünün bağı geniştir. O şekilde sana koşar gelir.
Dini, Hristiyanlârın dinine muhaliftir.» [13]

Kurban Bayramının Birinci Gününde Hz. Peygamber'in Akabe Cemresini Taşlaması

Burayı nasıl taşlamış, ne zaman taşlamış, nereden taşlamış, kaç taşla taşlamış? Bu soruların cevabını bu bölümde vermeye çalışacağız. Rasûlullah (s.a.v.), burayı taşladığı zaman telbiyesine son vermişti.
Üsame ile Fadl'ın ve diğer sahabelerin rivayet ettikleri hadise göre Peygamber (s.a.v.), Akabe cemresini taşlayıncaya kadar telbiye ge-
tirmeye devam etmiştir.
Beyhakî, Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'e göz ucuyla bakıyordum. Akabe Cemresine ilk çakıl taşını atıncaya kadar telbiye getirmeye devam etti.»
Beyhakî, Fadl'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Arafat'tan Rasûlulîah'la birlikte Müzdelife'ye gittik. Akabe Cemresine taş atıncaya kadar telbiye getirmeye devam etti. Her taş atı-şıyla beraber tekbir getiriyordu. Cemreye son taşı atınca telbiyeye son verdi.»
Muhammed b. İshak, Eban b. Salih kanalı ile İkrime'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin ile beraber Arafat'tan hareket ettik. Akabe cemresini taşlayıncaya kadar onun telbiye getirdiğini işitiyordum. Cemre'yi taşlayınca telbiyeye son verdi. Ona:
- Bu nedir? diye sordum. Şu cevabı verdi:
- Ebu Talib oğlu Ali'nin Akabe Cemresini taşlayıncaya kadar tel-_ biye getirdiğini gördüm. O, Rasûlullah'ın da böyle yaptığını bana söyledi.»
Ebu'l-Aliye, Fadl'ın şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Kurban bayramının birinci günü sabahında Rasûlullah (s.a.v.) bana:
- Gel benim için çakıl taşı topla, dedi. Ben de ona iki parmak u-cuyla atılabilecek irilikte çakıl taşları topladım. Taşları avucuna koyup şöyle dedi: «İşte şu irilikteki taşlarla Cemreleri taşlayın. Aşırı gitmekten sakının. Çünkü sizden öncekiler dinde aşırılık yaptıklarından helak oldular.»
Cabir, hadisinde şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Muhassir vadisine gelince biraz hareket etti. Sonra büyük Cemre'ye giden orta yola koyuldu. Nihayet Cemre'ye vardı. Oraya yedi taş attı. Her taş atışıyla birlikte tekbir getiriyordu. Vadinin ortasından attığı taşlardan her biri iki parmak ucuyla atılabilecek irilikte idi.»
Bunu, Müslim rivayet etmiştir.
Buharî, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kurban bayramının birinci gününde kuşluk vakti Peygamber (s.a.v.), Cemre'yi taşladı. Sonraki Cemreleri müteakip günlerin zeval vaktinden sonra taşladı.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Abdullah, vadinin ortasından taşları Cemre'ye atıyordu. Ben ona dedim ki:
- Ey Eba Abdirrahman! İnsanlar yukarı taraftan taşları atıyorlar,
Bana dedi ki:
- Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; bu makamdan taş atılır ki, burada, Rasûlullah'a el-Bakara sûresi nazil olmuştu.»
Yine Buharî'nin rivayetine göre Abdurrahman şöyle demiştir:
«Abdullah b. Mesud, Akabe Cemresine geldi. Beyt'i sol tarafına, Mina'yı da sağ tarafına alarak yedi taş attı ve şöyle dedi «Kendisine el-Bakara sûresi nazil olan (peygamber), işte böyle taşladı.»
Buharî, Abdurrahman b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Abdullah b. Mesud, vadinin içinden Cemre'ye yedi taş attı. Her taşla birlikte tekbir getiriyordu. Sonra da şöyle dedi «Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a yemin ederim ki; üzerine el-Bakara sûresi nazil olan zat (peygamber), işte buradan taş attı.»
Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m iki parmak ucuyla atılabilecek irilikte yedi taşı Cemre'ye attığını gördüm.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kurban bayramının birinci günü, Peygamber (s.a.v.), bineği üzerinde Akabe Cemresini taşladı.»
«Ahmed b. Hanbel, Ebu Davud, İbn Mace ve Beyhakî, Ümmü Cündeb el-Ezdiye'nin şöyle dediğini rivayet ederler:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ı bineği üzerinde vadinin içinden Cemre'ye taş atarken gördüm. Her taş atışında tekbir getiriyordu. Arkasındaki bir adam da onu seyrediyordu. O adamın kim olduğunu sorduğumda Fadl b. Abbas olduğunu söylediler. İnsanlar, izdiham meydana getirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Ey insanlar, birbirinizi öldürmeyin, Taş atarken iki parmak ucuyla atılabilecek irilikteki taşları atan.»
Ebu Davud'un rivayetine göre Ümmü Cündeb şöyle demiştir:
«Rasûlullah'ı Akabe cemresinin yanında, binek üzerinde gördüm. Parmakları arasında bir taş vardı. Onu attı. İnsanlar da attılar. O, Akabe Cemresinin yanında durmadı.»

İbn Mace'ye göre Ümmü Cündeb şöyle demiştir:
«Rasûlullah (svaw:-)Tı kurban bayramının birinci gününde, Akabe cemresinin yanında bir katır üzerinde gördüm.»
Bu rivayette katırın söylenmesi, gerçekten garibtir.
"Sahih" adlı eserinde Müslim, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı kurban bayramının birinci gününde bineği üzerinde Cemre'ye taş atarken gördüm. O, şöyle diyordu:
"Menasikinizi benden öğrenin. Gerçekten bilemiyorum, muhtemelen bu haccımdan sonra haccetmeyeceğim."
Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber haccettim. Akabe Cemresini taşlarken onu gördüm. Taşladıktan sonra Cemre'nin yanından ayrıldı. Bineği üzerindeydi. Gün, kurban bayramının birinci günü idi. Şöyle diyordu:
"Menasikinizi benden Öğrenin. Çünkü ben bilemiyorum. Belki de bu haccımdan sonra haccetmeyeceğim.»
Başka bir rivayete göre Ümmü'l-Husayn şöyle demiştir:
«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber haccettim. Usame ile Bilal'den biri, Rasûllah'm devesinin yularını tutmuş, diğeri ise elbisesi ile onu güneş sıcaklığına karşı gölgelendirip koruyordu. Nihayet Rasûlullah, Akabe Cemresini taşladı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Kudame b. Abdullah el-Kilabî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kurban bayramının birinci gününde doru renkli bir deve üzerinde Rasûlullah (s.a.v.)'ı vadinin ortasından Akabe Cemresini taşlarken gördüm. Ne oraya, ne buraya sapıyor, ne de kimseden uzaklaşıyor-du.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Nan'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İbn Ömer, kurban bayramının birinci gününde devesi üzerinde Akabe Cemresini taşlardı. Diğer Cemrelere ise yaya giderdi. Peygamber (s.a.v.)'in de giderken ve dönerken yaya gidip geldiğini iddia etti.» [14]

Fasıl

Cabir dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra kurban kesme yerine gitti. Orada kendi mübarek eliyle altmış üç kurban kesti. Sonra kurbanları Ali'ye verdi. Ali de kalanları kesti. Hz. Ali'yi, kurbanlıklara ortak etmişti. Sonra emir verdi. Her kurbanlıktan bir parça et alındı. Bu etler kazana konulup pişirildi. Etleri yediler, suyunu içtiler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Muaz tariki ile sahabelerden birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), Mina'da insanlara hutbe irad etti. Onları menzillerine yerleştirdi ve: «Muhacirler şuraya yerleşsinler.» dedi. Böyle derken kıblenin sağ tarafını gösterdi. Sonra: «Ensâr da şuraya yerleşsin.» dedi. Böyle derken kıblenin sol tarafını gösterdi. Sonra: «insanlar da bunların çevresine yerleşsinler.» dedi. Bundan sonra onlara menasiki öğretti. Sesini yükseltti. Öyle ki; Mina'daki halk, kendi evlerinde bile bu sesi işittiler. İşte bu esnada onlara şöyle dediğini duydum: «İki parmak ucuyla atılabilecek irilikteki taşları Cemrelere atın.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Muaz et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Biz Mina'da iken Rasûlullah (s.a.v.) bize hutbe irad etti. Kulaklarımız açıldı. Sanki onun söylediklerini işitiyorduk.»
Cabir b. Abdullah dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) kurbanlıklarına Ebu Talib oğlu Ali'yi ortak etti. Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanlıklarla Rasûlullah (s.a.v.)'m getirdiği kurbanlıkların toplamı 100 idi. Rasûlullah (s.a.v.) mübarek eliyle altmış üç deve kesti.
İbn Hibban ile diğerleri dediler ki: Bu altmışüç deveyi kesmesi, kendisinin yaşma da uygun idi. Çünkü o zaman, altmışüç yaşındaydı.
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hacda 100 deve kurban etti. Bunlardan altmışını kendi eliyle kesti. Kalanlarını da emir vererek kestirdi. Her deveden bir parça et aldı. Bu etleri bir kazana koydu, pişirdiği etlerden yedi. Suyunu içti.
Hudeybiye gününde de yetmiş kurbanlık kesti. Bunlar arasında Ebu Cehil'in devesi de vardı. Ka'be'den geri çevrilince bu deve, kendi yavruları üzerine inlercesine inledi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccında 100 tane deve kurban etti. Bunlardan otuzunu kendi eliyle kesti. Sonra Ali'ye verdi. Geri kalan-larıda Ali kesti ve Ali'ye şu buyruğu verdi:
- Bu kurbanlıkların etlerini, derilerini, çullarını, insanlara paylaştır. Kasaba bunlardan birşey verme. Her deveden bir parça eti bizim için ayır, bir kazana koy ki; o etleri yiyelim. Suyunu da içelim.
Hz. Ali de bu emri yerine getirdi.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Mücahid'den rivayet olunduğuna göre, Hz. Ali şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), kurbanlık develerini kesmemi, etlerini, derilerini, çullarını sadaka olarak vermemi ve kasaba ücret olarak bunlardan birşey vermememi emretti. Kasaba ücret olarak biz kendi yanımızdan birşeyler veriyorduk.»
Ebu Davud, Arfe b Haris'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte hacda bulundum. Kurbanlık develer getirilmişti. Bana:
- Bana Ebu Hasan'ı (Ali'yi) çağır, dedi. Ali çağrıldı, geldi. Ali'ye şöyle dedi: «Mızrağın altından tut.» Ali, mızrağın altından tuttu. Rasûlullah'm kendisi de mızrağın üstünden tuttu. Sonra ikisi birlikte develeri yaraladılar. Bu işi bitirince katırına bindi.

Ali'yi de terkisine aldı.»
Bunu sadece Ebu Davud rivayet etmiştir. Bunun senedinde ve metninde gariblik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İmanı Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Akabe Cemresini taşladı, sonra kurbanını kesti ve ardı sırada traş oldu.»
İbn Hazm'ın iddiasına göre Rasûlullah (s.a.v.), kendi hanımları adına da kurban kesti. Mina'da sığzr kesti, kendisi de alaca iki koç kesti.z[15]

Peygamber (S.A.V.)'İn Mübarek Başını Traş Edişi

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), haccında başım traş etti.»
Buharı, Ebu'l-Yeman kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabından bir kısmı başlarını traş ettiler. Bir kısım sahabelerse saçlarını kısalttılar.»
Müslim'in Nafî kanalıyla rivayetine göre Abdullah b. Ömer şöyle bir ilave de yapmıştır: «Rasûlullah (s.a.v.), traştan sonra bir veya iki kez:
- Allah, başlarını traş edenlere rahmet etsin, dedi. - Sahabeler:
- Ya Rasûlallah, saçını kısaltanlara rahmet yok mu? diye sordular. Bunun üzerine o:
- Saçlarını kısaltanlara da, dedi.»
Müslim, Yahya b. Husayn'm ninesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'m saçlarını traş edenler için üç kez, kısaltanlar içinse bir kez dua ettiğini işittim.»
Bu hadisin rivayet senedinde adı geçenlerden biri olan Veki', bu hadisenin Veda haccında olduğuna dair herhangi bir kayıt koymuş değildir.
Müslim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Mina'ya geldi. Sonra Cenıre'ye gidip oray taşladı. Sonra da Mina'daki menziline döndü. Kurbanını kesti. Bundan sonra berbere:
- (Saçımı) al, dedi. Böyle derken başının sağ tarafını, sonra sol ta-rafını gösterdi. Traştan sonra saçım insanlara vermeye başladı.»
Enes'in başka bir rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), başının sağ tarafını traş etti. Buradan kesilen saçlarını birer, ikişer tel olarak insanlara taksim etti. Sonra başının sol tarafından kesilen saçları da Ebu Talha'ya verdi.
Enes'in başka bir rivayetine göre Peygamber (s.a.v.), başının sağ tarafından kesilen saçları Ebu Talha'mn kendisine verdi. Sol tarafından kesilen saçları da yine Ebu Talha'ya verdi ama bunları insanlara paylaştırmasını emretti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'ı berber traş ederken gördüm. Ashabı onu çevrelemişlerdi. Bir tek kılın yere düşmemesini, her halükârda bir adamın eline düşmesini istiyorlardı.»[16]

Fasıl

Akabe Cemresini taşladıktan sonra Peygamber (s.a.v.), elbisesini giyinip koku süründü. Kurbanını kesti. Koku sürünüp kurbanını kesmesini, Beyt'i tavaftan önce yaptı. Mü'minlerin annesi Aişe ona koku sürmüştü
Buharî, Ali b. Abdullah el-Medinî kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İhrama girdiği zaman Rasûlullah'ı şu iki elimle kokulandırdım. İhramdan çıktığı esnada tavaftan önce de ona koku sürdüm. Hz. Aişe, «Şu iki elimle» derken ellerini açıp gösterdi.»
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İhrama girişinden önce Rasûhıllah'a koku sürdüm. Kurban bayramının birinci gününde Beyti tavaf etmesinden önce de içinde misk bulunan bir kokuyu ona sürdüm.»
Neseî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«ihrama girişi esnasında Rasûlullah'a koku sürdüm. Akabe Cemresini taşladıktan sonra ve Beyt'i tavaftan önce, ihramdan çıkışı esnasında da ona koku sürdüm.»
Şafiî, Süfyan b. Uyeyne kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İhrama girişi ve ihramdan çıkışı esnasında Rasûlullah'a ben koku sürdüm.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Cüreyc kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Veda haccında, ihrama girişi ve ihramdan çıkışı esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'ı kendi elimle göz otu sürerek kokulandırdım.»
Süfyan es-Sevrî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Cemreyi taşladığınız zaman kadınlar dışında, ihramh iken haram olan herşey helal olur. Ancak Beyt'i tavaf ettikten sonra kadınlar da size helal olurlar.
Adamın biri dedi ki:
- Ey İbn Abbas, ya kokuya ne dersin?

- Rasûlullah (s.a.v.)'m başına misk sürdüğünü gördüm. Bu koku mudur, değil midir?»
Muhammed b. İshak, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m kadınları arasında dolaştığı gece, kurban bayramı gecesi idi. O gece yanımda idi. Vehb b. Zem'a ile Ebu Ümey-ye ailesinden bir adam gömlek giyinmiş olarak Rasûlullah'ın yanına geldiler. Rasûlullah onlara:
- Mina'dan Mekke'ye gittiniz mi? diye sordu. Onlar da:
- Hayır, diye cevap verince, Rasûlullah:
- Öyleyse gömleğinizi çıkarın, dedi. Onlar da gömleklerini çıkardılar. Vehb dedi ki:
- Peki ama niçin ya Rasûlallah? Rasûlullah, cevaben şöyle dedi:
- Bu öyle bir gündür ki Cemre'yi taşladığınız, -şayet varsa- kurbanınızı kestiğiniz takdirde ihramlı iken size haram olan herşey helal olur. Ancak kadınlar müstesna. Onlar da, Beyt'i tavaf etmenizden sonra size helal olurlar. Cemre'yi taşladığınız, ama Mina'dan Mekke'ye gitmediğiniz takdirde önceki gibi, yine ihramlı olmakta devam edersiniz. Bu haliniz, Beyt'i tavaf etmenize kadar devam eder.»
Beyhakî'nin rivayetine göre Ümmü Kays binti Mihsan, yukarıdaki rivayete şunu eklemiştir:
«Ukkaşe b. Mihsan, Beni Esed kabilesinden birkaç adamla birlikte kurban bayramının birinci günü akşamı, gömleklerini giyinmiş olarak yanımdan çıkıp gittiler. Sonra akşamleyin yanımıza döndüler. Döndüklerinde gömleklerini ellerinde taşıyorlardı. Bunu niçin böyle yaptıklarını kendilerine sorunca, Rasûlullah'ın Veheb b. Zem'a ile arkadaşına dediği şeyi bana söylediler.»
Bu, cidden garib bir hadisdir. Alimlerden her hangi birinin böyle söylediğini bilmiyorum. [17]

Peygamber (S.A.V.)'İn Mina'dan Beyt'e Gidişi

Cabir dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra bineğine binip Bey-t'e gitti. Öğle namazını Mekke'de kıldı. Sonra Zemzem kuyusundan su çekmekte olan Abdülmuttalib oğullarının yanma gitti. Onlara şöyle dedi:
- Çekiniz suyu ey Abdülmuttalib oğulları! Eğer benimde sizinle beraber kuyudan su çekmiş olmam yüzünden insanlar bu işi elinizden almaya çalışacak olmasalardı, ben de iner, sizinle beraber kuyudan su çekerdim.
Böyle demesi üzerine oradakiler kendisine bir kova su verdiler. O da o kovadaki Zemzem suyunu içti."
Bu ifadelerden de anlaşılıyor ki, Peygamber (s.a.v.) zevalden önce bineğine binip Mekke'ye gitmiş, Ka'be'yi tavaf etmiş, tavafı tamamladıktan sonra öğle namazını orada kılmıştır.
Müslim, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Kurban bayramının birinci gününde Rasûlullah (s.a.v.), Mina'dan Mekke'ye gitti. Sonra dönüp öğle namazını Mina'da kildi.»
Bu rivayetlerin tahlilini yaparsak şöyle diyebiliriz: Peygamber (s.a.v.), Öğle namazını Mekke'de kıldı. Mina'ya döndüğünde insanların kendisini beklemekte olduklarım görünce onlara tekrar öğle namazını kıldırdı. Doğrusunu Allah bilir.
Öğle vaktinde Mina'ya dönmüş olması mümkündür. Çünkü o zaman mevsim yaz idi. Gün uzundu. O günde birçok işler yapmış olabilirdi. Müzdelife'den şafak iyice aydınlandıktan sonra, ama güneş doğmadan Önce hareket etmiş, Mina'ya gelmiş, Akabe Cemresine yedi taş atmış, sonra kurban kesme yerine gidip mübarek eliyle altmışüç deve kesmiş, 100 deveden kalan otuzyedi tanesini Hz. Ali kesmiş, sonra her deveden bir parça et alıp, kazana koyup pişirmiş, iyice piştikten sonra o etlerden yemiş, suyundan da içmişti. O esnada başını traş etmiş, koku sürünmüş, işlerini tamamladıktan sonra bineğine binip Beyt'e gitmişti. O günde Rasûlullah (s.a.v.) büyük bir hutbe irad etmişti. Ancak bu hutbeyi Beyt'e gitmeden önce mi, yoksa Beyt'-ten Mina'ya döndükten sonra mı irad etmişti? Bunu bilemiyorum. Doğrusunu Allah bilir.
Özetle demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), o gün bineğine binip Beyt'e gitmiş, Beyt'i yedi şavt ile-tavaf etmiş/ tavafını binek üzerinde ifa etmiş, tavaftan sonra Safa ile Merve arasında sa'y etmemişti. Sonra Zemzem suyundan ve Zemzem suyu karıştırılmış hurma nebizinden. de içmişti. Bütün bunlar, Peygamber (s.a.v.)'in öğle namazını Mekke'de kılmış olduğunu söyleyenlerin kavlini takviye etmektedir. Ancak öğle vaktinde Mina'ya dönüp orada ashabına öğle namazını kıldırmış olması da muhtemeldir. İbn Hazm'ı müşkil durumda bırakan husus da budur. O, bu konuda ne diyeceğini bilememiştir. Çünkü bu konuda sahih rivayetler birbirleriyle çelişmektedir. Bu yüzden o, mazurdur. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), son gününde öğle namazını kıldığı zaman Mina'dan Beyt'e gitti. Sonra yine Mina'ya döndü. Orada teşrik günlerinin kalan kısmını geçirdi. Cemreleri güneşin zevale ermesi esnasında taşladı. Her Cemreye yedi taş atıyordu. Her taş atışında tekbir getiriyordu.»
İbn Hazm dedi ki: İşte görüldüğü gibi Cabir ile Aişe, Hz. Peygamber'in, kurban bayramının birinci gününde öğle namazını Mekke'de kılmış olduğu hususunda görüş birliği etmektedirler. Allah bilir ya, ikisinin rivayeti, İbn Ömer'inkinden daha mazbuttur. Şunu da söyleyelim ki: Bu hususta Hz. Aişe'nin: «Öğle namazını Mekke'de kıldı.» sözü kesin bir nass niteliğinde değildir. Eğer: «Öğle namazını kılınca-ya kadar...» sözü rivayetlerde mahfuz ise, o zaman Hz. Peygamber'in öğle namazını Mekke'de kılmış olması muhtemeldir. Eğer: «Öğle namazını kıldığı esnada» denilmekte ise bu, akla daha yatkın olur ki, bu da, Peygamber Efendimiz'in Beyt'e gitmeden önce öğle namazını Mi-na'da kıldığına delalet eder ki, bu da ihtimal dahilindedir. Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah en doğruyu bilir.

Şu halde, Aişe'nin sözü, Cabir'in sözüne uymamaktadır. Bundan da anlaşılıyor ki, Hz. Peygamber Beyt'e gitmek üzere bineğine binmeden önce Öğle namazını Mina'da kılmıştır. Cabir'in hadisine göre Hz. Peygamber, öğle namazını kılmadan bineğine binip Mina'dan hareket etmiş ve öğle namazım Mekke'de kılmıştır.
Buharî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), ziyaret tavafını geceye erteledi.»
Yani Peygamber (s.a.v.), ziyaret tavafını kurban bayramının birinci günü akşamı, geceleyin eda etmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Aişe ile İbn Ömer'den rivayet etti ki, Ra-sûlullah (s.a.v.), Beyt'i geceleyin ziyaret etmiştir.
Eğer bu ifade, Hz. Peygamber'in zevalden sonraya tavafı ertelediği şeklinde anlaşılırsa doğrudur. Ama güneşin batışından sonraya ertelediği şeklinde anlaşılması, gerçekten ihtimalden uzak birşey olup meşhur ve sahih hadislerde sabit olan ifadelere aykırıdır. Çünkü sahih olarak rivayet edilen meşhur hadislere göre Hz. Peygamber'in kurban bayramının birinci gününde Ka'be'yi gündüz tavaf etmiş ve Zemzem suyundan da içmiştir.
Ama geceleyin gidip Ka'be'yi tavaf etmiş olmasına gelince; bu, veda tavafıdır. Bazı raviler, bunu ziyaret tavafı olarak rivayet ederler. Nitekim bunu ileride de inşaallah nakledeceğiz. Yahut veda tavafından önce ve ziyaret tavafından sonra yapılan salt bir ziyaret tavandır. Yeri gelince nakledeceğimiz bir hadiste de şöyle denmektedir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mina gecelerinden her birinde Beyt'i ziyaret ederdi.» Bu da ihtimalden uzak bir şeydir. Doğrusunu Allah bilir.
Hafız el-Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ashabına izin verdi. Onlar da Beyt'i kurban bayramının birinci gününde öğleyin ziyaret ettiler. Kendisi ise hanımları ile birlikte geceleyin ziyaret etti.»
Bu hadis de cidden garibtir. Tavus ile Urve b. Zübeyr de şöyle demişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.), tavafı, kurban bayramının birinci gününde
geceye erteledi.»
Cumhurun üzerinde ittifak ettiği sahih rivayetlere göre Peygamber (s.a.v.), kurban bayramının birinci gününde Beyt'i gündüz ziyaret etmiştir. Akla en yatkın olanına göre de zevalden önce bu tavafı ifa etmiştir. Ama zevalden sonra ifa etmiş olması da muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.
Kısaca demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), Mekke'ye geldiğinde binek üzerinde Beyt'i yedi kez tavaf etti. Sonra Zemzem kuyusuna geldi. Abdülmuttalib oğulları kuyudan su çekip insanlara dağıtıyorlardı. Kendisi de o kuyudan bir kova alıp içti, bir kısmım da
üzerine döktü.
Nitekim Müslim de, İbn Abbas'm, Ka'be'nin yanında oturmuş olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), bineği üzerinde geldi. Bineğinin terkisinde Üsame vardı. Biz ona -içinde nebiz bulunan- bir kab verdik. İçti, artanı da Üsame'ye içirdi ve bize şöyle dedi: "İyi yapmışsınız. Güzel yapmışsınız. İşte böyle yapın."
Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'m emrettiği şekli değiştirmek istemiyoruz.»
Bir rivayete göre Arabînin biri, İbn Abbas'a şöyle demiş:
- Bana ne olmuş ki, amcazadelerinin süt ve bal içtiklerini görüyorum, siz ise nebiz içiliyorsunuz? Bu sizin ihtiyaç içinde olmanızdan mı, yoksa cimriliğinizden midir?
Bu soru üzerine İbn Abbas, o adama yukarıdaki hadisi nakletti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ravh ve Hammad kanalı ile Abdullah'tan şöyle bir rivayette bulunmuştur:
«Arabînin biri İbn Abbas'a şöyle demiş:
~ Muaviye ailesine ne oluyor? Su ve bal içiyor. Falan aile ise süt içiyor? Size gelince, siz nebiz içiyorsunuz. Bu sizin cimriliğinizden mi, yoksa muhtaçlığınızdan mıdır?
İbn Abbas da ona şu cevabı vermiş:
- Bizde ne cimrilik ne de muhtaçlık var. Yalnız Rasûlullah (s.a.v), yanımıza geldi. Bineğinin terkisinde Üsame b. Zeyd vardı. Bizden içecek birşeyler istedi. Biz de ona şu nebizi verdik. İçti ve: "İyi yapmışsınız, güzel yapmışsınız. İşte böyle yapın." dedi.»
Buharî, İshak b. Süleyman kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini
rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), sikaye (hacılara su dağıtma) yerine geldi. İçecek birşeyler istedi. Bunun üzerine Abbas:
- Ey Fadl! Annene git, yanındaki şıradan Rasûlullah'a getir, dedi. Rasûlullah:
- Onu bana içir, deyince o: .
- Ya Rasûlallah, onlar ellerini bunun içine koyuyorlar, dedi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Onu bana içir, dedi ve içti.
Sonra Zemzem kuyusunun yanına geldi. Abdülmuttalib oğulları oradan su çekiyor ve insanlara dağıtmakla uğraşıyorlardı. Rasûlul-. lah, onlara şöyle dedi:
- Çalışın, siz iyi bir iş yapmaktasınız. Eğer benim de bu işi yapmış olmamdan dolayı insanlar bunun çok faziletli bir iş olacağı kanaatine vararak elinizden almaya çalışacak olmasalardı, ben de ipi şu omuzumun üzerine koyarak kuyudan su çekerdim.»

Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'e ayakta durduğu bir esnada Zemzem suyundar verdim. O da içti.»
Asım, İkrime'ye muhalefet ederek Hz. Peygamberin o günde deve üzerinde iken Zemzem suyu içtiğini söyler.
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), deve üzerinde Ka'be'yi tavaf etti. Yanındaki ucu eğri sopasıyla hacer-i esvedi istilam etti. Sikaye yerine geldi. Bana su içirin, dedi. Oradakiler:
- Buraya herkes dalıyor, ama biz sana Beyt'ten getirelim, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle dedi:
. - Benim ona ihtiyacım yok, insanların içtiği sudan bana içirin.» Ebu Davud, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldi. Biz o zaman sikaye işiyle uğraşıyorduk. Kendisi bineği üzerinde Beyti tavaf etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), Zemzem kuyusuna geldi. Ona bir kova çekip verdik. O da içti. Sonra kovanın içine tükürdü. Biz de (tükrüklü kovadaki suyu tekrar kuyuya boşalttık. Sonra Rasûlullah, bize şöyle dedi:
- Eğer benim de çekmiş olmamdan dolayı insanlar bunun çok faziletli bir iş olduğu kanaatine varıp bu işi elinizden almaya çalışacak olmasalardı, ben de kendi elimle bu kuyudan su çekerdim.» [18]

Fasıl

Bundan sonra Peygamber (s.a.v.), Safa ile Merve arasında yeniden sa'y yapmadı. Aksine ilk sa'yı ile yetindi. Nitekim "Sahih" adlı eserinde Müslim de, Gabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
«Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, Safa ile Merve arasında tek sa'y yaptılar. Bundan fazlasını yapmadılar.»
Ben derim ki: Bu rivayette geçen ashab kelimesi ile, kurbanlıklarını yanlarında getirmiş olup kıran haccı yapan ashab kastedilmiştir. Nitekim Sahih-i Müslim'de rivayet olunduğuna göre haccı umreye dahil ederek kıran yapmış olan Hz. Aişe'ye, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir:
«Beyt'i tavaf etmen, Safa ile Merve arasında sa'y yapmış olman, hem haccm, hem de umren için sana yeterli olur.»
İmam Ahmed'in ashabına göre Cabir'in sözünde geçen ashab kelimesi ile, kıran ve temettü yapan bütün ashab kastedilmiştir. Bu sebeple İmam Ahmed b. Hanbel, temettü yapan kimsenin hem haccı hem de umresi için tek tavafın yeterli olduğunu, hac ve umre arasında ihramdan çıktığı takdirde ihram yasaklarından kurtulmuş olacağını kesin olarak ifade etmiştir..
Bu garip bir görüştür. Dayanağı da hadisin umumundan anlaşılan zahir ifadelerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Hanife'nin ashabı, Maliki ve Şaflîlerin de dedikleri gibi, mutemetti yani temettü yapan kimse için iki tavaf ve iki sa'y vaciptir. Nitekim Hanefîler, bu hükmü kıran yapan kimseye de teşmil etmişlerdir. Bu, Hanefi mezhebinin belirgin hükümlerindendir. Buna göre kıran ve temettü yapan kimsenin, iki tavaf ve iki sa'y yapması gereklidir. Hanefiler, bu hükmü Hz. Ali'den mevkuf olarak nakletmişler-dir. Hz. Ali'nin, bunu Peygamber Efendimiz'den merfu olarak rivayet ettiği de söylenmiştir. Bununla ilgili açıklamaları tavaf bahsinde anlatmıştık ve bunun dayanağımnda zayıf olup sahih hadislere muhalif olduğunu beyan etmiştik. Doğrusunu Allah bilir. [19]

Fasıl

Cabir'in hadisinin de delalet ettiği gibi bundan sonra Peygamber (s.a.v.), Mekke'de öğle namazını kılıp Mina'ya dönmüştür. Nitekim İbn Ömer de: «Rasûlullah (s.a.v.) öğle namazını dönüp Mina'da kıldı.» demiştir.
Bu iki kavli az önce Müslim rivayet etmişti. Bunun ikisini birleştirip bir araya getirmek mümkündür. Yani Hz. Peygamber, Öğle namazını Mekke'de kılmış, dönüp Mina'da da ashabına kıldırmıştı. Doğrusunu Allah bilir. Yalnız İbn Hazm, bu makamda çekimser'kalmış, kesin bir ifade serdetmemiştir. Bu konuda iki sahih nakil çeliştiği için o, bunda mazurdur. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. İshak, Abdurrahman b. Kasım kanalı ile Hz. Ai-şe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), son gününde öğle namazını kıldığı esnada Mina'dan Mekke'ye gitti. Sonra Mekke'den Mina'ya döndü. Teşrik günlerinin kalan kısmını orada geçirdi. Güneş zevale erdiğinde Cemreleri taşlıyordu. Her Cemreye yedi taş atıyordu. Her taş atışında da tekbir getiriyordu.»
Bu da Peygamber Efendimizin, kurban bayramının birinci gününde, zevalden sonra Mekke'ye gittiğine delalet etmektedir. Bu İbn Ömer'in hadisine kesinlikle ters düşmektedir. Bunun, Cabir'in hadisine ters düşmesinde ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir. [20]

Fasıl

Bu şerefli günde Rasûlullah (s.a.v.), büyük bir hutbe irad etti. Bu mütevatir hadislerle nakledilmiştir. Aziz ve Celil olan

Allah'ın bize müyesser kıldığı kadarıyla bu hutbenin bir kısmını nakledeceğiz.
"Mina günlerinde hutbe" babında Buharı, Ali b. Abdullah kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci gününde insanlara hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:
- Ey insanlar, bu hangi gündür?
- Kutsal bir gündür.
- Bu şehir, hangi şehirdir?
- Kutsal bir şehirdir.
- Bu ay, hangi aydır?
- Kutsal bir aydır,
- Doğrusu canlarınız, mallarınız, ırzlarınız; bu gününüzün, bu şehrinizin, bu ayınızın kutsallığı gibi kutsaldır.
Rasûlullah, bu sözünü birkaç kez tekrarladıktan sonra başını göğe kaldırıp şöyle dedi;
- Allahım, tebliğ ettim mi? Allahım, tebliğ ettim mi?
İbn Abbas dedi ki: Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bu hutbe onun ümmetine yaptığı vasiyeti idi. Bundar sonra Rasûlullah, orada bulunan cemaate şöyle dedi:
- Burada bulunanlar, bulunmayanlara bunu tebliğ etsinler. Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirlere dönüşmeyin.»
Buharî, Ebu Bekre (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Kurban bayramının birinci gününde Peygamber (s.a.v.), bize hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:
- Bu günün hangi gün olduğunu biliyor musunuz?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedik.
Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle sandık ki, o, bu güne asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle dedi:
- Bu kurban bayramı günü değil midir?
- Evet öyledir, dedik.
- Bu, hangi aydır?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedik.
Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle sandık ki, o, bu aya, asıl a-dindan başka bir ad verecektir. Sonra şöyle sordu:
- Bu ay, zilhicce ayı değil midir?
- Evet, odur.
- Bu, hangi şehirdir?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.
Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle zannettik ki, o, bu şehre, asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle sordu:
- Bu, kutsal şehir değil midir?
" - Evet odur, dedik. Sonra sözüne devamla dedi ki:
- Doğrusu, kanlarınız, mallarınız; bugününüzün, bu ayınızın ve bu beldenizin kutsallığı gibi kutsaldır. Bu kutsallık, Rabbinize kavuşacağınız ^üne kadar devam edecektir. Şimdi ben size tebliğ ettim mi?
-Evet...
- Allahım, şahid ol. Burada hazır bulunanlar, hazır bulunmayanlara tebliğ etsinler. Çünkü kendisine tebliğ edilen nice kimse vardır ki; burada sözlerimi dinleyenlerden daha iyi anlar. Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirlere dönüşmeyin.»
Başka bir rivayete göre Ebu Bekre, bu sözlerine şu cümleleri de ilave etmiştir:
«Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), iki alaca koça yöneldi. Onları ve bir kuzuyu kesti. Bunları bize taksim etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail kanalı ile Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), haccında bize hutbe irad etti. Hutbede şöyle dedi:
- Haberiniz olsun ki, zaman, Allah'ın göklerle yeri yarattığı gündeki şekli ile dönmektedir. Sene on iki aydır. Bu aylardan dördü haram aylardır. Bu dört haram ayın üçü birbirinin ardısıra gelir. Bunlar; zilkade, zilhicce ve muharrem aylarıdır. Bir de cemaziyelahir ile şaban ayları arasındaki Mudarlıların recebidir. Dikkat edin, bu gün hangi gündür?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dedik.
Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle zannettik ki, o, bu güne asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle sordu:
- Bu, kurban bayramı günü değil midir?
- Evet öyledir.
- Bu ay hangi aydır?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.
Biz böyle dedikten sonra sustu. Öyle zannettik ki, o, bu aya asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle sordu:
- Bu, zilhicce ayı değil midir?
- Evet odur.
- Bu belde hangi beldedir?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilir.
Biz böyle dedikten sonra o sustu. Öyle sandık ki, o, bu beldeye asıl adından başka bir ad verecektir. Sonra şöyle dedi:

- Bu, haram belde değil midir?
- Evet, haram (yani kutsal) beldedir.
- Doğrusu kanlarınız, mallarınız (öyle sanıyorum ki, şunu da ekledi), ırzlarınız; bu gününüzün, bu ayınızın ve bu beldenizin kutsallığı gibi size kutsaldır (haramdır). Rabbinizin huzuruna çıkacaksınız. O, size amellerinizi soracaktır. Dikkat edin, benden sonra birbirinizin boynunu vuran sapıklara dönüşmeyin. Dikkat edin, ben tebliğ ettim mi? Dikkat edin burada hazır bulunan, hazır bulanmayanlara tebliğ etsin. Olabilir ki, kendisine tebliğ edilen kişi, burada sözlerimi dinleyenden daha iyi anlayacaktır.»

Buharı, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), haccı esnasında bu sözü söyleyip durdu. Sonra dedi ki: "Bu, hacc-ı ekber günüdür." Böyle dedikten sonra şöyle demeye başladı: "Allahım, şahid ol." Bundan sonra insanlarla vedalaştı. insanlar; bu, Veda hacadır, dediler.»

Hz. Peygamber'in bu hutbeyi Cemrelerin yanında irad etmiş olması, onun kurban bayramının birinci gününde Cemre'yi taşladıktan sonra ve tavaftan önce bu hutbeyi irad etmiş olduğu ihtimalini akla getirmektedir. Ama onun, tavaftan ve Mina'ya dönüp Cemreleri taşladıktan sonra da bu hutbeyi irad etmiş olması muhtemeldir. Ancak birinci ihtimali, Neseî'nin şu rivayeti takviye etmektedir. Şöyle ki: Amr b. Hişam el-Harranî, Ümmü Husayn'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.)'le birlikte haccettim. Bilal'in onun bineğinin yularını tutup çektiğini, Üsame b. Zeyd'in de kendisini güneşin hararetine karşı bir elbise ile gölgelendirdiğini gördüm. O ihramlıydı. Bu halde gelip Akabe Cemresini taşladı. Sonra insanlara hutbe irad etti. Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra çok şeyler anlattı.» Müslim, Ümmü Husayn'ın şöyle dediğini rivayet eder: «Veda haccmda Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte haccettim. Üsame ile Bilal'den biri, Rasûlullah'm devesinin yularını tutmuş, diğeri de arkada onu elbisesi ile perdeliyerek güneşin hararetinden koruyordu. Böylelikle gelip Akabe Cemresini taşladı. Rasûlullah, çok şeyler anlattı. Sonra onun şöyle dediğini işittim:

- Eğer üzerinize burnu kesik -zannedersem siyahi dedi- bir köle emir tayin edilir ve o da sizi Allah'ın kitabı ile yönetirse, onun emrini dinleyin ve ona itaat edin.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Ubeydullah kanalı ile Ca-bir'in şöyle dediğini rivayet eder:

«Kurban bayramının birinci gününde Rasûlullah (s.a.v.), bize hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle sordu:

- Hürmet bakımından hangi gün daha büyüktür?
- Bu günümüz daha büyüktür, dediler. Buyurdu ki:
- Hürmet bakımından hangi ay daha büyüktür?
- Bu ayımız daha büyüktür, dediler. Buyurdu ki:
- Hürmet bakımından hangi şehir daha büyüktür?
- Bu şehrimiz daha büyüktür, dediler. Buyurdu ki:
- Doğrusu kanlarınız, mallarınız, bu gününüzün hürmeti, bu beldenizin hürmeti, bu ayınızın hürmeti gibi size hürmetlidir (kutsaldır). Şimdi ben tebliğ ettim mi?
- Evet.
- Allahım, şahid ol.»

Hafiz Ebu Bekir el-Bezzâr, Ebu Hişam kanah ile Ebu Hüreyre ve Ebu Said'in şöyle dediklerini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle sordu:

- Bu, hangi gündür?
- Haram gündür.
- Doğrusu kanlarınız ve mallarınız; bu gününüzün, bu ayınızın ve, bu beldenizin haramlığı (kutsallığı) gibi haramdır.»

Hilal b. Yesaf, Seleme b. Kays el-Eşcaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Veda haccmda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«Büyük günahlar, ancak şu dört tanesidir: Allah'a şirk koşmak. Allah'ın haram kıldığı bir cam hak etmedikçe öldürmek. Zina yapmak. Hırsızlık etmek.»

Seleme dedi ki: Ben bunların büyük günahlar olduğunu Rasûlul-lah'tan duyduğumdan beri bunlara karşı çok titiz davrandım ve uzak
durdum.

İbn Hazm, Veda haccıyla ilgili olarak Üsame b. Şerik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Veda haccmda Rasûlullah (s.a.v.), hutbe irad ederken şöyle diyordu:

«Annene, babana, kız kardeşine, erkek kardeşine, sonra en yakınına, sonra sırasıyla yakınlarına iyi davran.» Bir kavim gelip şöyle dediler:

- Ya Rasûlallah! Benu Yerbu kabilesi bizi Öldürdü (bizimle savaştı).

Rasûlullah, onlara cevaben şöyle dedi:

- Hiçbir kişi, başkasına karşı cinayet işlemesin.

Sonra Cemre'yi taşlamayı unutan bir adam, kendisine bu unutmanın hükmünü sorunca Rasûlullah (s.a.v.), şu cevabı verdi:

- Şimdi Cemre'yi taşla. Bunun bir sakıncası yok. Bir başkası gelip:
- Ya Rasûlallah, tavan unuttum, dedi. Rasûlullah (s.a.v.), buna da:

- (Şimdi) tavaf et ve bunun bir sakıncası yoktur, diye cevap verdi. Bir başkası geldi ve kurban kesmeden önce traş olduğunu söyledi.
Rasûlullah, ona:
- (Şimdi) kurban kes, bunun bir sakıncası yok, dedi. O gün kendisine her ne sordularsa cevabında: «Sakıncası yok, sakıncası yok.» dedi.
Sonra şöyle dedi:
- Allah günahı giderdi. Ancak Müslüman bir adamdan (gıybetini yaparak, ona küfrederek, ona, herhangi bir haksızlık yaparak, hukukunu çiğneyen ve borç alan kimse bundan müstesnadır. İşte günaha giren ve helak olan budur.
Allah her ne dert indirmiş ise, onun için mutlaka bir deva (ilaç) : indirmiştir. Yalnız ihtiyarlık bundan müstesnadır.»
İmam Ahmed b. Hanbeî, Ali b. Müdrik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Zür'a'nm, dedesi Cerir'den bahsettiğini işittim. Cerir, Veda haccında Hz. Peygamberin hutbesini insanlara intikal ettiriyordu. Bir ara Rasûlullah, Cerir'e: «Ey Cerir, benim söylediklerimi insanlara duyur.» dedi. Sonra hutbesinde şöyle dedi:
«Benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirlere dönüşmeyin.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Kays'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bize ulaşan habere göre Cerir demiştir ki, Rasûlullal (s.a.v.), bana hutbesini insanlara duyurmamı emretti. Sonra da o esnada şöyle dedi:
- Sizi bu görmemden sonra pek iyi bilemiyorum. Birbirinizin boynunu vuran kafirlere dönüşür müsünüz?»
Neseî, Süleyman'ın babası Amr'm şöyle dediğini rivayet eder: «Veda haccmda Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini gördüm:
- Ey insanlar! (Bu hitabım üç kez tekrarladı.) Bugün hangi gündür?
- Bugün hacc-ı ekber günüdür.
- Doğrusu kanlarınız, mallarınız, ırzlarınız; bu gününüzün, bu beldenizin kutsallığı gibi size kutsaldır. Hiçbir cani, kendi çocuğuna karşı cinayet işlemesin.,Dikkat edin, şeytan bu beldenizde artık kendisine ibadet edilmesinden ümidini kesmiştir. Ama önemsemediğiniz bazı işlerde ona itaat edilecek, o da bundan razı olacaktır. Dikkat e-din, cahiliyetten kalma bütün faizler kaldırılmıştır. Sermayeniz sizindir. Faiz kazançları ise iptal edilmiştir. Ne haksızlık edersiniz, ne de haksızlığa uğratılırsınız.»
Ebu Davud, Hirmas b. Ziyad el-Bahilî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı kurban bayramı gününde Adba adlı devesi üzerinde Mina'da hutbe irad ederken gördüm.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman kanalı ile Ebu Ümame'-nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Mina'da Rasûlullah (s.a.v.)'ı Ced'a adlı bineği üzerinde ayaklarını üzengiye koymuş ve ayağa kalkmak istercesine yekinip olanca sesiyle insanlara duyurmak için şöyle dediğini duydum:
- Duyuyor musunuz?
Oradaki insan grupları içinden bir adam şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Bize ne tavsiye ediyorsun? Rasûlullah buyurdu ki:
- Rabbinize ibadet edin, beş vakit namazınızı kılın. Bir aylık (ramazan) orucunuzu tutun. Emrolunduğunuz zaman itaat edin. Böylece Rabbinizin Cennetine girin.»
Ben dedim ki:
- Ey Ebu Ümame! O gün sen kimin yaşında idin?
- Ben o gün otuz yaşında ic]im. Rasûlullah'm yanma ilerleyebilmek için devemi geriye doğru itiyor, ben kendim ilerliyordum.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Ümame el-Bahilî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Veda haccında Rasûlullah'm şöyle dediğini işittim: "Doğrusu Allah, her hak sahibine hakkım vermiştir. Mirasçıya vasiyet etmek caiz değildir. Çocuk yatağa aittir. Zinakara recm cezası vardır. Onların hesaplarını görmek Allah'a aittir. Her kim kendi babasından başkasının nesebine mensup olduğunu iddia eder veya mev-lalarından başkasına intisab ederse, kıyamet gününe kadar Allah mütemadi (devamlı) laneti onun üzerine olsun. Kadın, kocasının izni olmadan kendi evinden kimseye birşey vermesin." Denildi ki:
- Ya Rasûlallah, yiyecekte mi vermeyelim?
- O bizim mallarımızın en üstünü ve kıymetlisidir, buyurdu Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:
- Ariyet olarak alınan şey sahibine verilir. Emanet mal, iade edilir. Borç ödenir. Kefil, borcu ödemekle yükümlüdür.»
Kurban bayramının birinci gününde ne zaman hutbe irad edileceği babında merhum Ebu Davud, Rafi b. Amr el-Müzenî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Mina'da kuşluk vaktinde, güneş yükseldiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'ı doru renkli bir katır üzerinde insanlara hutbe irad ederken gördüm. Ali de onun sözlerini açıklıyordu. İnsanların bir kısmı ayakta, bir kısmı da oturarak onun karşısında hutbe dinliyorlardı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Amir el-Müzenî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı Mina'da bir katır üzerinde kırmızı bir aba giyinmiş vaziyette insanlara hutbe irad ederken gördüm. Bedir gavze-sine katılmış bir adam da onun yanında durmuş sözlerini açıklıyordu. Ben, yanına gittim. Ayak dibine vardım. Sanki ayağı ile ayakkabısının bağı arasına girmiştim. O kadar ki yaklaşmıştım. Vücudunun serinliğinden hayrete düştüm.»
Ebu Davud, Abdurrahman b. Muaz et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Biz Mina'da iken Rasûlullah (s.a.v.), bize hutbe irad etti. Kulaklarımız açıldı. Oyleki biz evimizde iken onun sözlerini

duyabiliyorduk. Rasûlullah, insanlara menasiklerini Öğretmeye başladı. Sonra Cemrelerin yanına vardı. Ve iki parmağını ortaya koyarak şu parmakların uçlarıyla atılabilecek irilikteki taşları atın, dedi. Sonra Mu-. hacirlere emir verdi. Onlar mescidin Ön tarafına yerleştiler. Ardından Ensâr'a emir verdi. Onlar da mescidin gerisine yerleştiler. Bundan sonra diğer cemaat, müsait yerlere yerleşti.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Cüreyc'in hadisinde de belirtildiği gibi Abdullah b. Amr b. As şöyle demiştir:
«Kurban bayramının ilk gününde Rasûlullah, hutbe irad ederken adamın biri kalkıp:
- Zannedersem ben şu ve şu işi falanca ve filanca işten önce yaptım. Buna ne dersin? diye sordu. Sonra bir başkası kalkıp şöyle sordu:
- Zannedersem ben şu ve şu işi falan işten önce yaptım. Buna ne dersin?
Rasûlullah (s.a.v.):
- Böyle yap, bunun bir sakıncası yok, diye cevap verdi.» Buharî ve Müslim'in sahihlerinde bu konuda şöyle denmektedir:
«Kurban bayramının ilk gününde sırasından Önceye alınan veya
sırasından sonraya bırakılan hac menasiki ile ilgili işler hakkında Rasûlullah'a her ne sorulduysa o:
- Böyle yap, bunun bir sakıncası yoktur, diye cevap verdi.» [21]

Fasıl

Peygamber (s.a.v.), daha sonra bugünkü Mina mescidinin bulunduğu yere gitti, Muhacirleri mescidin sağ tarafına, Ensâr'ı sol tarafına yerleştirdi. Diğer insanları da bunların çevresine yerleştirdi.
Haûz el-Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.
«Denildi ki:
- Ya Rasûlallah, Mina'da senin için bir gölgelik yapalım mı? Rasûlullah şu cevabı verdi:
- Hayır. Mina, gecenin önce çökeceği yerdir.»
Ebu Davud, Abdurrahman b. Ferruh'un İbn Ömer'e şu soruyu sorduğunu rivayet etmiştir:
«Biz insanların mallarını alıp satıyor, ticaret yapıyoruz. Bizden biri Mekke'ye geliyor, elindeki bu mallar yüzünden Mekke'de geceliyor. Buna ne dersin?
İbn Ömer şu cevabı verdi:
- Rasûlullah (s.a.y.)'a gelince o, Mina'da geceledi ve kaldı.» Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Abbas, sikaye görevi yüzünden Mina gecelerinde Mekke'de kalmak için Rasûlullah'tan izin istedi. Rasûlullah da ona izin verdi.»
Peygamber (s.a.v.) -Buharî ve Müslim'in sahihlerinde îbn Mesud ve Harise b. Vehb'den de rivayet olunduğu gibi- Mina'da ashabına namazları ikişer rekat olarak kıldırıyordu. Bu sebeple bazı âlimler, orada namazı kısaltmasına sebep olan şeyin hac ibadeti olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir. Nitekim Malikîlerden ve diğerlerinden bir grup âlim bu görüşe sahip olup şöyle derler:
"Peygamber (s.a.v.)'in Mina'da Mekkelilere: «Siz namazınızı tamamlayın, biz kısa kıldık. Çünkü biz seferi bir kavmiz.» dediğini söyleyen kimse yanılmıştır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), bu sözü Mekke'nin Abtah semtinde fetih senesinde söylemiştir."
Doğrusunu Allah bilir.
Peygamber (s.a.v.), Mina'nm her gününde zevalden sonra üç Cemre'yi taşlamıştır. Bununla ilgili Cabir'in rivayeti daha önce geçmişti. Yine önceki sayfalarda geçen ve İbn Ömer'e ait rivayette anlatıldığınagöre yaya olarak Cemrelere gidip taşlamıştır. Her Cemreye yedi taş atmış olup her taş atışında da tekbir getirmiştir. Birinci ve ikinci Cemrelerin yanında durmuş, üçüncüsünün yanında durmamıştır.
Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), son gününde öğle namazını kıldığı esnada Mekke'ye gitti. Sonra yine Mina'ya döndü. Teşrik günlerinin kalan kısmını orada geçirdi. Güneş zevale erdiğinde gidip cemreleri taşlıyordu. Her Cemre'ye yedi taş atıyor ve her taş atışında da tekbir getiriyordu. Birinci ve ikinci Cemre'nin yanında uzun süre duruyor, Allah'a tazarru ve niyazda bulunuyordu. Üçüncü Cemre'nin yanında ise taşını attıktan sonra durmuyordu.»
Buharî, Salim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«îbn Ömer, Cemre-i Dünyada (Mina'ya en yakın olan Cemre) yedi çakıl atar ve her çakılın atılışını müteakiben tekbir getirirdi. Sonra ibn Ömer, buradan vadinin ortasındaki düzlüğe iner, orada kıbleye yönelir, (Cemre'yi arkasına alarak) uzun zaman ayakta durur, iki elini kaldırarak dua ettikten sonra orta Cemre'yi taşlardı. Ondan sonra vadinin şimal tarafına doğru gider, birincideki gibi Batn-ı Vadideki düzlüğe iner ve Akabe mevkine gelirdi. Burada uzun zaman kıbleye karşı ayakta durarak ellerini kaldırıp dua ettikten sonra Batn-ı Vadiden de Cemre-i Akabe'yi taşlardı. Burada dua için beklemeyip dönerdi. Babam Abdullah b. Ömer şöyle derdi:
- Bu menasiki Rasûlullah (s.a.v.)'m böylece eda ettiğini gördüm.»
Vebre b. Abdurrahman şöyle demiştir: "İbn Ömer, Akabe Cemresi yanında el-Bakara sûresini okuyacak kadar durdu.»

Ebu Miclez ise şöyle dedi: «İbn Ömer'in orada bekleyişinin Yûsuf sûresini okuyacak kadar olduğunu tahmin ettim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan b. Uyeyne kanalı ile Ebu'1-Kad-dah'm babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) çobanlara, bir gün Cemre'yi taşlamaları, bir gün de davarlarını otlatmaları için izin verdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Asım b. Adiyy'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci günü Akabe Cem-re'sini taşlamalarını, bir gün bir gece bekledikten sonra gelip diğer Cemreleri taşlamaları için izin verdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Asım b. Adiyy'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), deve çobanlarının Mina'da kurban bayramının birinci günü Cemre'yi taşlamalarına kadar geceleme hususunda ruhsat verdi. Bayramın birinci günü taşlamayı yaptıktan sonra ertesi gün veya iki gün sonra gelip taşlayabileceklerini, sonra Mina'dan Mekke'ye dönüş gününde de taşlayabileceklerini kabul etti.» [22]

Fasıl

Ebu Davud, Beni Bekir kabilesinden iki adamın şöyle dediklerini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı teşrik günlerinin ortasında hutbe irad ederken gördük. Biz bineğinin yanında idik. Bu hutbe, onun Mina'da irad ettiği hutbesi idi.»
Ebu Davud, Rebia b. Abdurrahman b. Husayn'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Cahiliye döneminde evimizin mürebbiyesi olan ninem Serra bin-ti Nebhan şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.), ruûs gününde bize hutbe irad etti. Hutbe esnasında bize şöyle sordu:
- Bu hangi gündür?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler, dedik. Buyurdu ki:
- Bu teşrik günlerinin ortanca günü değil midir?»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hürre er-Rakkaşî'nin, amcasından naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Teşrik günlerinin ortanca gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın devesinin yularını tutmuş, insanları ondan uzaklaştırmaya çalışıyordum.
O esnada Rasûlullah (s.a.v.) şöyle sordu:
- Ey insanlar! Hangi ayda, hangi günde, hangi beldede bulunduğunuzu biliyor musunuz?
- Kutsal bir günde, kutsal bir ayda ve kutsal bir beldede bulunduğumuzu biliyoruz, dediler. .
- Doğrusu kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız, bu gününüzün, bu ayınızın ve bu beldenizin kutsallığı gibi size kutsaldır. Bu dokunulmazlık, Rabbinizin huzuruna çıkacağınız güne kadar devam edecektir. Şimdi siz söylediklerimi dinleyin ki, yaşayasımz. Dikkat edin, kimseye zulmetmeyin. Dikkat edin, zulmetmeyin, dikkat edin, zulmetmeyin. Çünkü kendi gönül hoşluğu ile vermesi dışında hiçbir Müslüman kişinin malı (başkasına) helal olmaz. Bilesiniz ki her kan, her mal, her intikam, cahiliyette kaldı ve onlar benim ayaklarımın altındadır. Bunlar, kıyamete kadar iptal edilmiştir. İptal edilen ilk kan davası, Rebia b. Haris b. Abdülmuttalib oğlunun kan davasıdır. O, Beni Sa'd kabilesinden süt emmekte idi. Hüzeyl kabilesi onu öldürdü. Bilesiniz ki cahiliyetten kalma her riba kaldırılmıştır. Cenâb-i Allah, şuna hükmetti ki kaldırılan ilk riba, Abbas b. 'Abdülmuttalib'in ribasidir. Malınızın sermayesi sizedir, riba alacağınız ise iptal edilmiştir. Haksızlık etmez ve haksızlığa uğratılmazsınız.
Bilesiniz ki zaman, Allah'ın göklerle yeri yarattığı gündeki şekliyle dönmektedir.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah, şu ayet-i kerimeyi okudu: «Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah'a göre ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü hürmetli aydır. Bu, dosdoğru bir nizamdır. Öyleyse o aylar içinde kendinize yazık etmeyin.» (et-Tevbe, 36.)
Dikkat edin, benden sonra birbirinizin boynunu vuran kafirlere dönüşmeyin. Bilesiniz ki şeytan, artık namaz kılanların kendisine ibadet etmelerinden ümidini kesmiştir. Ama o, aranızda fesad çıkaracaktır.
Kadınlar hakkında Allah'ın buyruklarına karşı gelmekten sakının. Çünkü onlar, sizin yanınızda esir gibidirler. Kendi şahısları için birşeye sahip değildirler. Onların sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin de onlar üzerinde haklarınız vardır. Dikkat edin, sizden başkasını yataklarınıza bastırmasınlar. Hoşlanmadığınız bir kimsenin evinize girmesine izin vermesinler. Serkeşliklerinden korkarsanız, onlara ö-güt verin ve yataklarınızdan onları ayırın. Fazla incitici olmayacak şekilde onları dövün. Elbise ve yiyeceklerini örfe uygun miktarda verin. Siz, onları Allah'ın emaneti ile aldınız. Allah'ın kelimesi ile onların ferclerini kendinize helal ettiniz. Dikkat edin, her kimin yanında bir emanet varsa onu sahibine versin.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) ellerini açıp:
- Tebliğ ettim mi? Tebliğ ettim mi? diye sordu ve sözünü şöyle sürdürdü: Burada bulunanlar, bulunmayanlara sözlerimi ulaştırsınlar. Çünkü kendisine sözün ulaştırıldığı kimselerin nicesi vardır ki, burada dinleyenlerden daha mesud olurlar.»
Humeyd, bu hadisin tebliği esnasında Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Vallahi bu kelimeleri bazı kavimlere tebliğ ettiler ki, onlar, bu kelimeler vasıtasıyla daha mesud oldular.»
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Veda haccında teşrik günlerinin ortanca gününde en-Nasr sûresi Mina'da Rasûlullah (s.a.v.)'a nazil oldu. O, bunun artık veda

anlamına geldiğini düşündü. Kasva adlı bineğinin getirilmesini emretti. Bineği hazırlanıp getirildi. Sonra bineğine binip Akabe'de insanların karşısına çıktı. Allah'ın dilediği sayıda Müslümanlar, onun karşısında toplandılar. Kendisi Allah'a layıkı veçhiyle harnd-ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
«Ey insanlar! Cahiliye devrindeki her kan davası iptal edilmiştir.
İptal edilen ilk kan davası, İbn Rebia b. Haris'in kan davasıdır. O, Beni Leys kabilesinde süt emmişti. Hüzeyl onu Öldürmüştü.
Câhiliyetteki her faiz iptal edilmiştir. İptal ettiğim ilk faiz, Ab-dülmuttalib oğlu Abbas'ın faizidir.
Ey insanlar! Doğrusu zaman, Allah'ın göklerle yeri yarattığı gündeki şekliyle dönmektedir. Allah nezdinde ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü hürmetli aylardır. Bu hürmetli aylar şunlardır: Mu-darhlann recep ayı ki bu, cemaziyelahir ile şaban ayları arasındadır. Diğer üç hürmetli aya gelince bunlar; zilkade, zilhicce ve muharrem aylarıdır. "Bu dosdoğru bir nizamdır. Öyleyse o aylar içinde kendinize yazık etmeyin. Topyekün sizinle savaşan putperestlerle siz de topye-kün savaşın. Allah'ın, sakınanlarla beraber olduğunu bilin.
Sapıtmak için hürmetli ayların yerlerini değiştirip geciktirmek, gerçekten küfürde ileri gitmektir. İnkar edenler, Allah'ın haram kıldığı ayların sayısına uydurmak için, onu bir yıl haram, bir yıl helal sayıyor. Böylece Allah'ın haram kıldığını helal kılıyorlar.» (et-Tevbe, 36-37.)
Onlar, safer ayını bir yıl helal kılıyor, bir yıl da muharrem ayım haram kılıyorlardı. Bir yıl sefer ayını haram kılıyor, bir yıl da muharrem ayını helal kılıyorlardı. İşte erteleme bu idi.
Ey insanlar! Her kimin yanında emanet mal varsa onu sahibine versin. Ey insanlar! Şeytan, artık bu beldelerinizde zamanır sonuna kadar kendisine ibadet edilmesinden ümidini kesmiştir. Ama o, basit görüp önemsemediğiniz kötü amelleri yapmanıza da razıdır. Dininizde basit gördüğünüz kötü amelleri yapmaktan sakının.
Ey insanlar! Kadınlar sizin yanınızda esirdirler. Onları, Allah'ın emanetiyle aldınız. Allah adına söz vererek onların tenasül organlarını kendinize helal kıldınız. Sizin'onlar üzerinde haklarınız bulunduğu gibi, onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin onlar üzerinizdeki haklarınız cümlesinden olarak, onlar sizden başkasını yatağınıza bastırmamalıdırlar. Meşru işlerde size asi olmamalıdırlar. Eğer haklarınıza riayet ederlerse, onlara karşı sizin için bir yol yoktur. Ve onların örfe uygun miktarda gıdalarım, giyeceklerini vermeniz, onların sizin üzerinizdeki haklarındandır. Eğer onları dövecek olursanız, incitecek şekilde dövmeyin. Gönül rızasıyla vermedikçe kişinin, kendi din kardeşinin malını alması helal olmaz.
Ey insanlar! Ben sizin aranızda öyle birşey bıraktım ki; ona sarıldıkça sapıtmazsınız. Bu, Allah'm^ kitabıdır. Onunla amel edin.
- Ey insanlar! Bu hangi gündür?
- Bu kutsal bir gündür.
- Bu belde, hangi beldedir?
- Bu kutsal bir beldedir.
- Bu ay, hangi aydır?
- Bu kutsal bir aydır.
- Doğrusu Allah, kanlarınızı, mallarınızı ve ırzlarınızı bu günün, bu beldenin ve bu ayın kutsallığı gibi size kutsal kıldı. Bunlar dokunulmazdır. Dikkat edin, burada hazır bulunanlarınız hazır bulunmayanlarınıza bu sözlerimi tebliğ etsinler. Benden sonra peygamber gelmeyecektir. Sizden sonra da ümmet gelmeyecektir.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), ellerini kaldırıp:
- Allahım, şahid ol, dedi.» [23]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Mina Gecelerinin Tamamında Beyti Ziyaret Edişi

Buharî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder.
«Rasûlullah (s.a.v.), Mina günlerinde Beyt'i ziyaret ederdi.»
Hafiz el-Beyhakî, Ebu'l-Hasan b. Abdan kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mina'da kaldığı sürece, her gece Beyt'i ziyaret ederdi. Ama herhangi bir kimsenin bu hususta onun yolunu takip ettiğini görmedim.»
Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mina gecelerinin her birinde Ka'be'ye gelirdi.»
Bu, mürsel bir rivayettir. [24]

Fasıl

Bazıları, zilhiccenin altıncı gününe, zinet günü derler. Çünkü o günde kurbanlık develer, sırtlarına çulları ve diğer şeyleri konularak süslenirler.
Zilhiccenin yedinci gününe, terviye günü denir. Çünkü o günde insanlar, Arefe'deki vakfe ile daha sonraki durumlar için ihtiyaç hissettikleri kadar suyu yanlarına alırlar.

Zilhiccenin sekizinci gününe, Mina günü denir. Çünkü o gün insanlar, Ebtah'tan Mina'ya göçerler.
Zilhiccenin dokuzuncu gününe Arefe günü denir. Çünkü o günde Arefe'de vakfe yaparlar.
Zilhiccenin onuncu gününe nahr ve adha ile hacc-ı ekber günleri denir.
Onbirinci güne karr yani kararlaşma günü denilir. Çünkü o günde insanlar, artık yerlerine yerleşirler. O güne ruus (başlar) günü de denir. Çünkü o günde kurbanların başlarını yerler. Bu, teşrik günlerinin ilkidir. Teşrik günlerinin ikincisine ise, nefr-i evvel günü denir.
Buna başlar anlamına gelen ruus günü denir, diyenler de olmuştur. Teşrik günlerinin üçüncüsüne ise nefr-i ahir günü denir. Yani bu, Mi-na'dan Mekke'ye gidişin son günüdür. Yüce Allah, bununla ilgili olarak bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:
«Günahtan sakınan kimseye, acele edip Mina'daki ibadeti iki günde bitirse günah yoktur, geri kalsa da günah yoktur.» {ei-Bakara, 203.)
Teşrik günlerinin üçüncü günü dediğimiz nefr-i ahir günü olduğunda o gün sah günü idi ki, Rasûlullah (s.a.v.) bineğine bindi. Müslümanlar da onunla beraberdiler. Onlarla birlikte Mina'dan hareket etti. Muhassab vadisine indi. Muhassab, Mekke ile Mina arasındaki bir vadidir. Orada ikindi namazını kıldı. Nitekim Buharî, Abdülaziz b. Rufay'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Enes b. Malik'e şöyle bir soru sordum:
- Bana, Rasûlullah (s.a.v.)'dan hafızanda kalmış olan birşeyi söyle. O, terviye gününde Öğle namazını nerede kıldı?
- Mina'da kıldı.
- Nefir gününde ikindi namazını nerede kıldı?
- Abtah'ta kıldı. Sen de emirlerinin yaptıkları gibi yap.» Peygamber (s.a.v.)'in nefir gününde öğle namazını Abtah'ta (Muhassab vadisinde) kıldığı rivayet, edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî, Enes b. Malikin şöyle dediğini rivayet eder:
«Peygamber (s.a.v.), öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını Mu-hassab'ta kıldı. Orada biraz uzanıp yattı. Sonra bineğine binip Beyt'e gitti ve orayı tavaf etti.»
Ben derim ki: O tavafı, veda tavafı idi.
Buharî, Abdullah b. Abdulvahab kanalı ile Nafi'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v), Ömer ve İbn Ömer ile birlikte Muhassab vadisine indiler. İbn Ömer, Muhassab vadisinde öğle, ikindi namazlarını kılardı. (Yanılmıyorsam o, akşam namazını kıldığını da ifade e-der.)»
Halid b. Haris: «Yatsı namazını orada kılmış olduğundan da şüphem yoktur. Sonra biraz uyur ve Peygamber Efendimiz'in de böyle yapmış olduğunu söylerdi.» demiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve Osman Muhassab vadisine indiler.»
Tirmizî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Ömer ve Osman, Abtah (Muhassab) vadisine inerlerdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını Bat-ha'da (Muhassab'ta) kılar, biraz uyur, sonra Mekke'ye gider ve Beyt'i tavaf ederdi.»
Buharî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci günü Mina'da şöyle dedi:
"Yarın Beni Kinane kabilesinin küfür üzerine yemini eştikleri Hayf a ineceğiz."
Rasûlullah, bu sözüyle Muhassab vadisine ineceğim kasdetmişti.»
İmam Ahmed b. Hahbel, Abdürrezzak kanalı ile Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hac esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru sordum:
- Yarın nereye ineceksin ya Rasûlallah? Bana cevaben şöyle dedi:
- Âkil bizim için bir yer bırakmamış ki! Yarın inşaallah Beni Kinane kabilesinin Hayf (Muhassab) vadisine ineceğiz. Bu kabile orada küfür üzerinde kalmak hususunda Kureyşlilere ittifak yapıp yemin-leşmişti.»
Beni Kinane kabilesi, Haşimoğullarına karşı Kureyşlilerle şöyle bir ittifak yapmıştı: Onlarla evlenmeyeceğiz. Onlarla alış veriş yapmayacağız. Onları barındırmayacağız. Rasûlullah'ı teslim etmelerine kadar bu boykotu sürdüreceğiz.
Rasûlullah (s.a.v.), Muhassab vadisine ineceğini söylerken şunu da söylemişti:
«Müslüman kişi kafire mirasçı olmaz, kafir de Müslüman kişiye mirasçı olmaz.»
Bu iki hadis şuna delalet ediyorlar ki, Peygamber (s.a.v.), Kureyşlilere nisbet olsun diye Muhassab vadisine inmeyi kasdetmişti. Çünkü Kureyşliler, Haşimoğulları ve Muttaliboğullan ile -Rasûlullah'ı kendilerine teslim etmelerine kadar- alakalarını kesmek ve boykot uygulamak için orada planlar yapıp, komplo hazırlamışlardı. Nitekim bunu daha önce yerinde açıklamıştık.
Rasûlullah (s.a.v.), Mekke fethi senesinde Muhassab vadisine i-nip konaklamıştı. Şu halde oraya gitmek, terğip ve teşvik edilen bir sünnet haline gelmiştir. Bu, âlimlerin iki kavlinden biridir.
Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Çıkışı daha kolay olsun diye Muhassab vadisi, Hz. Peygamberin konakladığı bir menzildir.»

Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Çıkışı için daha kolay olsun diye Rasûlullah (s.a.v.), Muhassab vadisine inmiştir. Ancak bu sünnet değildir. Dileyen oraya iner, dilemeyen inmez.»
Buharî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Muhassab vadisine inmek, herhangi bir hüküm taşımaz. Burası Rasûlullah'm konakladığı bir yerdir. Hepsi bu kadar.»
Ebu Davud, Ebu Rafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Muhassab vadisine inmemi emretmedi. Ancak orada kendisinin çadırı kuruldu. O da gidip orada konakladı.»
Kısaca demek istediğimiz şudur ki: Bütün âlimler, Hz. Peygamberin Mina dönüşünde Muhassab vadisine indiği hususunda ittifak etmişlerdir. Ancak ihtilaf ettikleri husus şudur: Bazıları, onun oraya önceden niyet ederek gelmediğini, aksine çıkışı kolay olsun diye tesadüfen oraya geldiğini söylemişlerdir. Diğer bazıları ise, Hz. Peygamberin oraya inmek istediğini önceden açıklamış olduğunu söylemişlerdir ki, akla yatan husus budur. Şöyle ki:
Peygamber (s.a.v.) insanlara, Beyt'le vedalaşmalarını emretti. Onlar daha önce her bir taraftan çekip gidiyorlardı. Nitekim İbn Ab-bas da şöyle demiştir:
«Peygamber (s.a.v.), insanların Beyt'le vedalaşmalarını, yani veda tavafı yapmalarını emretti. Kendisi ve beraberindeki Müslümanlar da Beyt'le vedalaşmak, veda tavafı yapmak istediler. Mina'dan zevale yakın bir vakitte dönmüştü. Gününün geri kalan, kısmında Beyt'e gelmek ve onu tavaf etme ve bineğine binip Mekke'den Medine'ye hareket etmek imkanı yoktu. Çünkü o kadar büyük bir kalabalığın içinde bunu yapması mümkün değildi. Onun için Mekke tarafında gecelemesi bir mecburiyet halini aldı. Gecelemesi için münasip yer, Muhassab vadisi idi. Bundan başka uygun bir yer yoktu. Kureyşliler, Haşi-mîlere ve Muttaliboğullarına karşı boykot kararını Kinane oğullarıyla birlikte burada vermişlerdi. Ama Cenâb-ı Allah, Kureyşlüerin bu kararını boşa çıkardı. Onları ziyana uğrattı. Girişimleri sonuçsuz kaldı. Allah, kendi dinini güçlendirdi. Peygamberine yardım etti. Kelimesini yüceltti. Onun dosdoğru dinini tamamladı ve onun dosdoğru yolunu da açıkladı.
Rasûlullah (s.a.v.), insanlara haccettirdi. Onlara Allah'ın ahkam ve şiarlarını açıkladı. Menasikini ikmal ettikten sonra Mina'dan ' Mekke'ye döndü. Dönerken KureyşHlerin Müslümanlara karşı zulüm,, düşmanlık yapmak ve boykot uygulamak için Kinane oğullarıyla ye-minleştikleri Muhassab vadisine indi. Orada öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarım kıldı, biraz da uyudu.
Müminlerin annesi Hz. Aişe'yi, kardeşi Abdurrahman'la Tenime göndermişti ki^ orada umre yapsın. Aişe, umre işini tamamlayınca Rasûlullah'm yanma geldi. Bu esnada Rasûlullah, Beyt-i Atik'e gidilmesi için Müslümanların harekete geçmeleri duyurusunda bulundu.
Nitekim Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Umre için Ten'im'de ihrama girdim. Ka'be'ye gidip umremi tamamladım. Rasûlullah (s.a.v.), umremi tamamlayıncaya kadar Ab-tah'ta (Muhassab'ta) beni bekledi. Ben işimi tamamladıktan sonra Rasûlullah, dönüş hazırlığına başlamaları için insanlara emir verdi. Rasûlullah', Beyt'e geldi. Orayı tavaf ettikten sonra Mekke'den çıktı.» Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah'la birlikte ben de nefr-i ahir gününde Mina'dan yola çıktım. Ka'be'ye gelirken Muhassab vadisine indik.» Ebu Davud, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Sonra seher vakti Rasûlullah'm yanına geldim. Ashabına, dönüş yolculuğuna hazırlanmaları duyurusunda bulundu. Sabah namazından önce Beyt'e uğradı. Orayı tavaf etti. Sonra Medine'ye yönelerek yola çıktı.»
Açıkça anlaşılan o ki, Peygamber (s.a.v.), o gün sabah namazını Ka'be'de ashabıyla birlikte kıldı. O namazında Tûr sûresini baştan sona okudu. Bunu, Buharî'nin, Ümmü Seleme'den yaptığı şu rivayetten anlıyoruz. Ümmü Seleme diyor ki: «Rasûlullah (s.a.v.)'a hasta olduğumu söyledim. O da bana dedi ki:
- Binek üzerinde insanların gerisinde Ka'be'yi tavaf et.
Ben de bu şekilde tavaf ettim. O gün Rasûlullah (s.a.v.) da Ka'be'nin yanında Tûr sûresini okuyordu.»
Buharı, Hişam b. Urve kanalı ile Zeyneb'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'den çıkacağı esnada Ümmü Seleme henüz Ka'be'yi tavaf etmemişti. O da çıkacak idi. Rasûlullah (s.a.v.) ona şöyle dedi:
- Sabah namazı kılındığında,, sen de devene bin, insanlar namaz kılarlarken deve üzerinde Ka'be'yi tavaf et...»
İmam Ahmed b. Hanbel, Zeyneb binti Ebi Seleme'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), kurban bayramının birinci günü Mekke'de kendisiyle birlikte sabah namazını kılmasını Ümmü Seleme'ye emretti.»
Bu rivayette geçen: «Kurban bayramının birinci günü» sözü, ravi-nin bir yanlışlığıdır- Aslında o gün Mina'dan dönüş günü idi.
Demek istediğimiz şudur ki, Peygamber (s.a.v.), sabah namazını kıldıktan sonra Ka'be'yi yedi kez tavaf etti. Ka'be'nin kapısı ile Hace-rü'l-Esved arasındaki Mültezem'de durdu. Aziz ve Celil olan Allah'a dua etti. Vücudunu Ka'be'nin duvarına yasladı
Sevrî, Musanna b. Sabah tarikiyle Amr b. Şuayb'ın dedesinin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzünü ve göğsünü Mültezem'e yapıştırdığını gördüm.» [25]

Fasıl

Hz. Aişe'nin de dediği gibi Peygamber (s.a.v.), daha sonra Mekke'nin alt tarafından Medine yoluna çıktı. Hz. Aişe diyor ki: «Rasûlullah (s.a.v.), üst taraftan Mekke şehrine girmiş, alt tarafından da çıkıp gitmişti.»

İbn Ömer dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), Batha'daki Seniyetü'1-Ul-yâ'dan yani yukarı taraftan Mekke'ye girdi. Seniyyetü's Süflâ'dan yani aşağı taraftan da çıktı.»

Başka bir rivayette ise şöyle denmektedir: «Rasûlullah (s.a.v.), Keda mıntıkasından Mekke şehrine girmiş, Küdey mıntıkasından da çıkıp gitmişti.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Fudayl tariki ile Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), güneşin batışı esnasında Mekke'den çıkmıştı. Şerife gelinceye kadar namaz kılmamıştı. Şerif, Mekke'ye dokuz millik uzaklıkta bir yerdir.»

Bu, cidden garip bir rivayettir. Bu hadisin rivayet senedinde adı geçen ravilerden biri olan Eclah hakkında şüphe edilmektedir. Belki-de bu hadise, Veda haccı dışındaki bir hac veya umrede olmuştur. Çünkü Peygamber (s.a.v.), -önceki sayfalarda da anlattığımız gibi- sabah namazından sonra Beyt'i tavaf etmişti. Niçin bu tavan güneşin batış vaktine kadar ertelesin? Bu, gerçekten garip bir şeydir.

Yalnız İbn Hazm'm şu iddiası doğru ise, o zaman buna bir diyeceğimiz olmaz. Bu iddiaya göre Peygamber (s.a.v.), veda tavafını yaptıktan sonra Mekke'den Muhassab'a dönmüştü. Ancak İbn Hazm, Hz. Aişe'nin kavlinden başka bunu teyid edecek bir delil ileri sürmemiştir. Hz. Aişe'nin kavli de şudur; Hz. Aişe, Ten'im'de umre yaptıktan sonra dönüşünde Sa'da mıntıkasında Rasûlullah'la karşılaşmıştı. O esnada Rasûlullah, Mekkelilere doğru inmekte idi.

İbn Hazm dedi ki: Şüphe götürmeyen bir husus da şudur ki, Hz. Peygamber, Mekke'ye inmekte iken Aişe yukarıya çıkmakta idi. Çünkü o, umre için ileriye gitmiş ve Rasûlullah da onun gelişini beklemişti. Sonra Rasûlullah, veda tavafi için kalkıp yola çıkmış, veda tavafını yapıp Mekke'den Muhassab'a dönerken yolda onunla karşılaşmıştı.

Mekke'ye dönerken Zi Tuva'ya inen kimse babında Buharî, Nafi'-nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«İbn Ömer, Mekke'ye gelişinde Zi Tuvâ'da geceler, sabaha kadar orada bekledikten sonra, sabahleyin Mekke'ye girerdi. Mekke dönüşünde de Zi-Tuva'ya uğrar, orada geceler, sabaha kadar orada kalırdı ve Rasûlullah (s.a.v.)'m da böyle yaptığını söylerdi.»

Faydalı ve önemli bir husus: Rasûlullah (s.a.v.), beraberinde birazcık Zemzem suyunu Mekke'den alıp Medine'ye götürmüştür.

Hafiz Ebu İsa et-Tirmizî, Ebu Kureyb kanalı ile Hişam'm babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Hz, Aişe, beraberinde Zemzem suyu getirir ve Rasûîullah'ın da böyle yaptığını söylerdi.»

Buharî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), gazveden, hac veya umreden dönüşünde üç defa tekbir getirir, sonra şöyle derdi: «Allah'tan başka ilâh yoktur. Sadece O vardır. Ortağı yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O, herşeye kadirdir. Tevbe ederek dönüyor, ibadet ediyor, Rabbi-mize secde ediyor, O'na hamdediyoruz. Allah vadini gerçekleştirdi. Kuluna yardım etti. Düşman firkalarını yalnız başına hezimete uğrattı.»

Bu konuda varid olan birçok hadis vardır. Hamd ve minnet Allah'a muhsustur. [26]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/306-307.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/307-309.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/309-310.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/310-311.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/311-313.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/313-316.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/316-319.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/319-322.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/322.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/323-327.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/328-330.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/330.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/330-333.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/333-336.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/336-338.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/338-339.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/339-340.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/340-344.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/344-345.

[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/3345-346.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/346-353.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/353-355.

[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/355-358.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/358.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/358-362.

[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/363-364.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Peygamberin Gadir-İ Hum Denen Yerde Hutbe İrad Etmiş Olduğuna Dair Nakledilen Hadisler
Hicri Onbirinci Sene
Rasûlullah (S.A.V.)'In Hastalığı
Peygamber (S.Â.V.)'İn, Namaz Kıldırması İçin Ebu Bekir'e Emir Vermesi
Faide
Hz. Peygamberin Sekerat Ve Vefatı
Hz. Peygamberin Vefatından Sonra Defnine Kadar Meydana Gelen Önemli Hadiseler
Beni Saide Gölgeliği Kıssası

Hz. Peygamberin Gadir-İ Hum Denen Yerde Hutbe İrad Etmiş Olduğuna Dair Nakledilen Hadisler

Gadir-i Hum, Cühfe'ye yakın bir yerdir. Mekke ile Medine arasındadır. Veda haca dönüşünde Rasûlullah (s.a.v,), burada cemaata bir hutbe irad etmiştir. Bu hutbesinde Ebu Talib oğlu Ali'nin fazilet ve üstünlüğünü beyan etmiştir. Irzının sağlam ve temiz olduğunu, Yemen diyarında beraberinde bulunan kimselerin kendisi aleyhinde söylemiş oldukları sözlerin dayanaksız olduğunu izah etmiştir. Bazı kimseler, onun yaptığı adaletli işleri baskı, zulüm ve cimrilik olarak değerlendirmişlerdi. Oysa onun yaptığı işlerin doğruluğunu Rasûlullah bu hutbesinde açıklamıştı.
İşte bu sebeple Peygamber (s.a.v.), hac menasikini beyan edip Medine'ye dönmeye başladığı zaman yolda zilhiccenin onsekizinci günü (pazar günü) Gadir-i Hum denen mevkide bir ağacın altında insanlara hutbe irad etmişti. Bu büyük ve önemli hutbesinde bazı şeyleri beyan etmişti. Hz. Ali'nin faziletini, güvenirliğini, adaletini, kendisine olan yakınlığını beyan buyurmuş, böylece insanların kalbinde ona karşı bulunan şüpheleri gidermişti.
Biz bu konuda varid olan önemli hadisleri nakledecek ve bunların sahih ve zayıf olanlarını beyan edeceğiz. Bunu Allah'ın verdiği güç, kuvvet ve yardımı ile yapacağız:
Muhammed b. İshak, Yezid b. Talha b. Yezid b. Rükane'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali, Mekke'de Rasûlullah'la buluşmak için Yemen'den dönüşünde biraz acele etti. Kendisi önden gitti. Arkada askerlerin başına arkadaşlarından birini vekil bıraktı. Bu vekili de Hz. Ali'nin Yemen'den getirmiş olduğu kumaşları askerlere dağıttı. Askerler bu elbiseleri giydiler. Mekke'ye yaklaştıklarında Ali onları karşılamaya çıktı. Bir de baktı ki, Yemen'den getirmiş olduğu elbiseler, askerlerin üzerinde... Vekil olarak bıraktığı komutana kızarak:
- Yazıklar olsun sana! Bu nedir? diye hesap sordu. Vekili şu cevabı verdi:
- İnsanların araşma geldikleri zaman askerlerin biraz düzgün kıyafetleri olmalarını istedim. Onun için onlara bu elbiseleri giydirdim.
- Yazıklar olsun sana! Bunlar Rasûîullah'ın yanma gitmeden, elbiseleri üzerlerinden çıkar.
Bunun üzerine askerlerin üzerindeki elbiseleri çıkarttırdı ve tekrar yerlerine koydurdu.
Bunun üzerine askerler, Hz. Ali'nin kendilerine yaptığı bu muameleden şikayetçi oldular.»
İbn İshak, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İnsanlar Ali'yi şikayet ettiler. Rasûlullah (s.a.v.) da aramızda, ayağa kalkıp hutbe irad etti. Şöyle dediğini işittim:
- Ey insanlar! Ali'den şikayetçi olmayın. Allah'a yemin ederim ki, o, Allah'ın zatı hakkında veya Allah yolunda şikayet edilemiyecek kadar sert bir kimsedir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Fadl b. Dukeyn tariki ile Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali ile birlikte gazve için Yemen'e gittim. O'nun biraz sertliğini gördüm. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiğim zaman Ali'nin kusurla-. rını anlattım. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'m yüz hatlarının değiştiğini gördüm.
Bana şöyle dedi:
- Ey Büreyde! Ben müminlere kendi nefislerinden daha yakın değil miyim?
- Öyledir ya Rasûlallah, dedim.
- Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.»
Neseî, "Sünen" adlı eserinde Muhammed b. Müsenna tariki ile Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccmdan dönüşünde Gadir-i Hum denen yere varıp mola verdi. Ağaçların altının süpürülmesini emretti. Sonra kendisi şöyle buyurdu:
«Bana (Rabbim katından) davetiye geldi. Ben de bu davete icabet ettim. Yalnız ben aranızda iki ağır şey bıraktım. Bunlar Allah'ın kitabı ile aşiretim olan Ehl-i Beyt'imdir. Bakın hele, benden sonra bunlara nasıl davranacaksınız? Doğrusu bu iki şey, havz-ı kevser yanında, yanıma gelinceye kadar birbirlerinden ayrılmıyacaklardır. Allah, benim mevlamdır. Ben de her mü'minin velisiyim.»
Böyle dedikten sonra Ali'nin elini tutup şöyle dedi:
«Ben her kimin mevlası isem, bu da onun velisidir. Allah'ım, bu^ na dostluk edene dostluk et. Buna düşmanlık edene de düşmanlık et.»
Ravi diyorki: Ben Zeyd'e şöyle dedim:
- Sen bunu Rasûlullah'm kendisinden mi işittin? Zeyd dedi ki:
- Orada bulunan herkes Rasûlullah'm böyle dediğini iki gözleri ile gördü. İki kulaklarıyla işitti.»

İbn Mace, Ali b. Muhammed kanalı ile Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Mekke'den Medine'ye dönmek için yola çıktık. Yolda mola verdi. İnsanların namaz için toplanmalarını emretti. Ali'nin elini tutup şöyle sordu:
- Ben müminlere canlarından daha yakın değil miyim?
- Evet, Öylesin ya Rasûlallah.
- Ben her mü'mine kendi nefsinden daha yakın değil miyim?
- Evet, öylesin ya Rasûlallah.
- İşte şu (Ali), benim mevlası olduğum kimsenin velisidir. Allah'ım, buna dostluk edene dost ol. Buna düşmanlık edene de düşman ol.»
Hafiz Ebu Ya'lâ el-Musilî, Bera'nm şöyle dediğini rivayet eder: «Veda haccında Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikteydik. Dönüşte Gadir-i Hum mevkiine vardığımızda Rasûlullah için iki ağacın altı süpürülüp temizlendi. İnsanların namaz için toplanmaları duyurusunda bulunuldu. Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi çağırıp elinden tuttu. Onu sağ tarafında durdurup şöyle dedi:
- Ben herkese kendi nefsinden daha yakın ve evla değil miyim?
- Evet, öylesin ya Rasûlallah.
- İşte şu (Ali) benim velisi olduğum herkesin velisidir. Allah'ım, buna dostluk edene dost ol. Buna düşmanlık edene de düşman ol.
Ömer b. Hattab, Ali'ye rastlayarak ona şöyle dedi:
- Seni tebrik ederim. Sen her nıü'min erkekle her mü'mine kadının mevlası oldun.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Numeyr kanalı ile Zazan Ebu Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali'nin, düzlük ve geniş bir alanda insanlara şöyle bir duyuruda bulunduğunu işittim:
- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediği sözlere şahit olan kim vardır?
Onun böyle sorması üzerine oniki adam ayağa kalkıp Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğine şahid olduklarını söylediler:
«Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır.»
Babasının, "Müsned" adlı eserinde İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Said b. Vehb ile Zeyd b. Yüsey'den nakilde bulunan Ebu İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Geniş ve düzlük bir alanda Hz. Ali, Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın söylediği sözleri duyan her kim varsa ayağa kalkması için ricada bulundu. Bunun üzerine Said'in tarafından altı kişi, Zeyd'in tarafından da altı kişi ayağa kalktı, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Gadir-i Hum gününde Ali için şöyle dediğine tanık olduklarını ifade ettiler:
- Allah, mü'minlere kendi canlarından daha yakın değil midir?
- Evet, öyledir.
- Allah'ım, ben her kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene de düşman ol.»
Yine İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Said ve Zeyd'den nakilde bulunan Ebu İshak'ın hadisi gibi Amr Zi Emer'in de şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), yukarıdaki hadiste geçen sözleri söyledikten sonra şöyle dedi:
«Allah'ım, Ali'ye yardım edene yardım et. Onu yardımsız bırakanları da yardımsız bırak.»
"Hasaisu Ali (Ali'nin Özellikleri)" adlı kitabta Neseî, Hüseyin b. Harb kanalı ile Said b. Vehb'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Hz. Ali, geniş ve düzlük bir alanda şöyle dedi:
- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m şu aşağıdaki sözleri söylediğini duyan bir kimse varsa, Allah aşkına kalkıp sahicilik etsin:
«Doğrusu Allah mü'minlerin velisidir. Ben her kimin velisi isem bu (Ali) da onun velisidir. Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ali'ye düşmanlık edene düşman ol. Ona yardım edene de yardımcı ol.»
Neseî, Amr Zi Emer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali, geniş ve düzlük bir alanda insanlardan aşağıdaki sözü duymuş olanların tanıklık etmeleri ricasında bulundu. Bunun üzerine birkaç kişi kalkıp Hz. Peygamber'in Gadir-i Hum gününde şöyle dediğine tanık olduklarını ifade ettiler. Gadir-i Hum gününde Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştu:
«Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene düşman ol. Onu seveni sev. Ona kızanlara kız. Ona yardım edenlere yardım et.»
Abdurrahman dedi ki: Bedir gazvesine katılmış olan on iki kişi ayağa kalktı. Onlardan birine bakıyordum. Dediler ki:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m Gadir-i Hum gününde şöyle dediğim işittik:
- Ben mü'minlere kendi canlarından daha yakın değil miyim? Benim zevcelerim onların anneleridir. Öyle değil mi?
- Öyledir ya Rasûlallah.
- Ben kimin mevlası isem Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene de düşman ol.»
Bu rivayetin senedi zayıf ve garibtir.

İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Ubeyd b. Velid el-Kay-sî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Abdurrahman b. Ebi Leyla'nın yanına gittim. Bana, Hz. Ali'nin geniş ve düzlük alanda insanlara şöyle seslendiğini duyduğunu ifade etti:
- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m konuştuğu sözleri duyan bir adam varsa, Allah aşkına ayağa kalksın ve onu görmüş olandan başkası ayağa kalkmasın.
Hz. Ali'nin böyle demesi üzerine oniki kişi ayağa kalkıp şöyle dediler:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m, Ali'nin elini tutup şöyle dediğini gördük ve işitttik:
- Allah'ım, Ali'ye dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene düşman ol. Ona yardım edene yardım et. Onu yardımsız bırakanı yardımsız bırak!»
Rasûlullah'ın Gadir-i Hum'daki konuşmalarını duyan herkes ayağa kalktı. Sadece üç kişi kalkmadı. Hz. Ali onlara beddua etti Bedduası, onları tuttu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali, insanları Küfe mescidinin geniş ve düzlük alanında topladı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın Gadir-i Hum gününde söylediklerini duymuş olan kimse varsa ayağa kalkmasını rica etti. İnsanlar kalkıp şu tanıklıkta bulundular: Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'nin elini tutup Gadir-i Hum gününde cemaate şöyle hitabta bulundu:
- Benim, müminlere canlarından daha yakın olduğumu biliyor musunuz?
- Evet, ya Rasûlallah.
- Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dost olana dost ol. Ona düşman olana düşman ol.»
Ravi Ebu Tufeyl diyor ki: «Ben mescidin avlusundan dışarı çıktım. İçimde sanki birşeyler vardı. Zeyd b. Erkam'a rastladım Ona dedim ki:
- Ali'nin şöyle ve şöyle dediğini işittim. Sen buna ne dersin? O da bana dedi id:
- Neyi inkar ediyorsun? Rasûlullah (s.a.v.)'m böyle dediğini ben de işittim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Meymun Ebu Abdillah'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Zeyd b. Erkam, benim de duyduğum esnada şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Hum vadisi denen yere inip mola verdik. Namaz kılınmasını emretti. O da namazını tam günün ortasında öğle sıcağında kıldı. Sonra bize hutbe irad etti. Hutbe irad ederken kendisini güneşin hararetinden koruması için bir ağacın üzerine bir bez parçası konuldu. Şöyle buyurdu:
- Benim, her mü'mine kendi canından daha yakın olduğumu bilmiyor musunuz? (Veya buna şahadet etmiyor musunuz?)
- Evet, öyledir ya Rasûlallah.
- Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, ona dostluk edene dost ol. Ona düşmanlık edene düşman ol.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Rebah b. Haris'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Küfe mescidinin geniş ve düzlük alanında iken, bir cemaat Hz. Ali'nin yanına gelip kendisine şöyle hitapta bulundular:
- Ey rnevlamız, sana selam olsun.
- Ben sizin nasıl mevlanız olurum? Siz Arap bir kavimsiniz.
- Gadir-i Hum gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittik: "Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır."
Rebah diyor ki: Onlar geçip gittiklerinde ben de kendilerini takip ederek:
- Siz kimsiniz? diye sordum. Onlar da dediler ki:
- Ensâr'dan bir grubuz.
Aralarında Ebu Eyyüb el-Ensârî de vardı.» İbn Cerir, Aişe nin babası Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Cühfe gününde Rasûlullah (s.a.v.)'ın -Ali'nin elini tutmuş olarak- hutbe irad ettiğini, sonra cemaata şöyle dediğini işittim:
- Ey insanlar! Ben sizin velinizim.
- Doğru söyledin ya Rasûlallah..
Bundan sonra Rasûlullah, Ali'nin elini tutup kaldırdı ve şöyle buyurdu:
- İşte bu benim velimdir. Ve benim yerime (borçları, emanetleri) ödeyecek kişidir. Buna dostluk edene Allah da dostluk edecektir. Buna düşmanlık edene Allah da düşmanlık edecektir.»
Muttalib b. Ziyad, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Cühfe'de Gadir-i Hum mevkiinde idik. Rasûlullah (s.a.v.), çadırdan çıkıp yanımıza geldi. Ali'nin elini tutup şöyle dedi: «Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.»
İmam Ahmed b~. Hanbel, Yahya b. Adem kanalı ile Veda haccma gitmiş olan Yahya b. Adem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Ali bendendir. Ben de ondanım. Borcumu ya ben veya yerime Ali öder.»
Hafiz Ebu Ya'lâ el-Musilî şöyle der: «Ebu Hüreyre, mescide girince halk başına toplandı. Bir genç ayağa kalkarak; "Allah adına söyle. Resûlullah'ın, "Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir. Allah'ım, onu veli olarak kabul edenin velisi ol. Ona düşman olana düşman ol." dediğini duydun mu?" deyince Ebu Hüreyre: -Evet, dedi.»
Damre'nin, Ebu Hüreyre'den rivayet ettiği hadis ise şöyledir: «Ebu Hüreyre şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ali'nin elini tutup şöyle dedi:
- Ben kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır."

Bunun üzerine Aziz ve Celil olan Allah, şu ayeti inzal buyurdu: «Bugün size dininizi bütünledim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım...» (el-Mâide, 3.)
Ebu Hüreyre dedi ki: Rasûlullah'm, Hz. Ali'nin elini tutup böyle konuştuğu gün, Gadir-i Hum'da bulunduğumuz gündü. Yine Rasûlullah buyurmuştu ki: Zilhiccenin onsekizinci gününde oruç tutan kimseye altmış ay oruç tutmuşçasma sevap yazılır.»
Bu cidden münker, hatta yalan bir hadistir. Çünkü bu, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde bulunan rivayete muhaliftir. Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan rivayete göre müminlerin emiri Ömer b. Hattab şöyle demiştir: "Yukarıdaki ayet-i kerime, arefe gününde cuma günü nazil olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), bu ayetin nüzulü esnasında Arefe'de vakfe yapmaktaydı." Nitekim bunu önceki sayfalarda-da söylemiştik.
«Zilhiccenin onsekizinci günü oruç tutmak, -ki bu Gadir-i Hum günüdür- altmış ay boyunca oruç tutmaya denktir.» sözü de doğru olamaz. Çünkü sahih hadiste varid olduğuna göre ramazan ayı orucu on aylık oruca denktir. Şu halde bir günlük oruç, nasıl olur da altmış aylık oruca denk olur? Bu, batıl bir sözdür.
Şeyhimiz Hafız Ebu Abdillah ez-Zehebî de bu hadisi naklettikten sonra bunun gerçekten münker bir hadis olduğunu ifade etmiştir. Ancak bu hadisin yukarıdaki cümleleri mütevatirdir. Rasûlullah (s.a.v.)'m bunu ifade etmiş olduğu kesindir. Fakat zilhiccenin onsekizinci günü oruç tutmanın altmış aylık oruca denk olduğuna dair söylenen söz doğru değildir. Keza, el-Mâide sûresinin üçüncü ayeti, o gün değil, Arefe günü nazil olmuştur ki, arefe günü, Gadir-i Hum gününden birkaç gün önce idi. Doğrusunu Allah bilir.
Taberanî, Sehl b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccını tamamlayıp Medine'ye geldiği zaman minbere çıkıp Allah'ı hamdü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- Ey insanlar! Doğrusu Ebu Bekir bana asla kötülük yapmamıştır. Onun bu meziyetini takdir edin.
Ey insanlar! Doğrusu ben Ebu Bekir'den, Ömer'den, Osman'dan, Ali'den, Talha'dan, Zübeyr'den, Abdurrahnıan b. Avf den ve ilk Muhacirlerden razıyım. Onların da bu meziyetlerini takdir edin.
Ey insanlar! Benim hatırım için ashabımı, hısımlarımı ve dostlarımı muhafaza edin. Sakın ola ki, Allah, onlara yapmış olduğunuz bir haksızlığın hesabını size sormasın.
Ey insanlar! Müslümanlara dil uzatmayın. Onlardan biri öldüğünde onun hakkında iyi şeyler söyleyin.» [1]

Hicri Onbirinci Sene

Peygamber (s.a.v.), Veda haccı dönüşünde bu sene başında artık Medinetu n-Nebevîye'de ikamete başlayıp başka bir yere gitmeme kararı aldı.
Bu senede çok önemli hadiseler cereyan etti. Bunlardan en önemlisi Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatı idi. Aziz ve Celil olan yüce Allah, onu bu fani diyardan alıp ebedi nimetler yurduna, yüksek makama, üstün dereceler yeri olan Cennet'e intikal ettirdi. Oradan daha yüksek ve daha üstün bir yer yoktur. Nitekim yüce Allah, bir ayet-i kerimede ona hitaben şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu ahiret senin için dünyadan daha hayırlıdır. Rabbin şüphesiz sana verecek ve sen de hoşnud olacaksın.»(ed-Duhâ, 4-5.)
Rasûlullah (s.a.v.), risaleti tam olarak eda ettikten ve Cenâb-ı Allah'ın kendisine tebliğini emrettiği ilâhi mesajları ümmetine ulaştırdıktan, onlara öğüt verip, kendileri için en hayırlı olduğunu bildiği şeye rehberlik ettikten, dünyada ve ahiretlerinde zararlarına olacak şeylerden kendilerini sakındırıp menettikten sonra Allah, onu bu fani diyardan alıp baki aleme intikal ettirdi.
«Bugün size dininizi bütünledim. Üzerinize olan nimetimi tamamladım. Din olarak sizin için İslâmiyet'i beğendim.» (el-Mâide 3.)
Yukarıdaki ayet-i kerime, Rasûlullah'a Arefe'de vakfe yaptığı cuma gününde nazil olduğu zaman Ömer b. Hattab hazretleri, Buharı ve Müslim'in de rivayet ettiği gibi ağlamaya başlamıştı. Kendisiner
- Niçin ağlıyorsun? diye sorulduğunda o, Hz. Peygamberin vefat edeceğini hissettiği için şu cevabı vermişti:
- Kemalden sonra noksanlık gelir. Yani bir iş bütüniendikten sonra artık eksilmeye başlar.
Müslim'in, Cabir'den rivayet ettiğine göre Peygamber (s.a.v.) de Akabe Cemresini taşladıktan sonra biraz durmuş ve cemaata şöyle demişti:
«Menasikinîzi benden öğrenin. Muhtemeldir ki bu senemden sonra haccetmeyeceğim.»
Daha önce de naklettiğimiz gibi Ebu Bekir el-Bezzar ile Beyhakî, Ibn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Teşrik günlerinin ortasında en-Nasr sûresi nazil oldu. Rasûlullah (s.a.v.), bunun veda olduğunu anladı. Kasva adlı bineğinin hazırlanmasını emretti. Bineğini hazırladılar. Bindikten sonra o günde hutbesini irad etti.»
Abdullah b. Abbas'a, bir sahabe topluluğu huzurunda Ömer b. Hattab tarafından en-Nasr sûresinin tefsiri sorulduğu zaman o böyle demiştir. Hz. Ömer, onun faziletini, âlimliğini ve öncelikli bir şahsiyet olduğunu sahabelere göstermek için bu soruyu İbn Abbas'a sormuştu. Çünkü bazı sahabeler Hz. Ömer'i, İbn Abbasi öne geçirip Bedir meşayihi ile bir yerde oturtmasından dolay kınamışlar, o da onlara: "O, sizin bildiğiniz yerdendir." diye cevap vermişti. Sonra İbn Ab-bas'm da hazır bulunduğu bir yerde sahabelere şu sûrenin tefsirini sormuştu:

«Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek teşbih et. Ondan bağışlama dile. Çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir.»(en-Nasr, 1-3.)
Hz. Ömer'in sorusu üzerine sahabeler, bu sûreyi şöyle tefsir etmişlerdi:
- Fetih bize müyesser olduğu zaman Allah'ı zikretmek, O'na ham-detmek ve O'ndan mağrifet dilemekle emrolunmuşuzdur, bu sûrede.
Bunun üzerine Hz. Ömer, İbn Abbas'a yönelerek:
- Sen ne diyorsun ey İbn Abbas? diye sormuş, o da şu cevabı vermişti:
- Bu sûre, Rasûlullah (s.a.v.)'m ecelinin geldiğini ve vefatının yaklaştığını haber vermektedir.
Bunun üzerine Hz. Ömer şöyle demişti:
- Ben de senin anladığın gibi anlıyorum.»
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v..), kadınlarıyla birlikte hac ettiği zaman onlara şöyle demişti:
- Bu, benim son haccımduv Bundan sonra (evlerinizde) hasırların üzerinde oturun, bir yere ayrılmayın.»
Kısaca demek istediğimiz şudur ki, insanlar, Peygamber (s.a.v.)'-in o sene vefat edeceğini hissetmişlerdi. Biz de bununla ilgili hadis ve eserleri Allah'ın yardımı ile nakledeceğiz. Önce Muhammed b. İshak b. Yesar, Ebu Cafer b. Cerir, Ebu Bekir el-Beyhakî gibi imamların bu konudaki rivayetlerini; Hz. Peygamberin kaç kere haccettiğini, kaç gazve yaptığını, kaç seriyye gönderdiğini, hükümdarlara gönderdiği mektup ve elçilerini anlatacağız. Bunları onun vefatından önceye aldık. Bunları kısaca Özetledikten sonra vefat bahsini işleyeceğiz.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Zeyd b. Erkam'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ondokuz gazve yaptı. Hicretten sonra Veda haccı yaptı. Daha sonra haccetmedi.»
Ebu İshak'ın ifadesine göre Hz. Peygamber, Mekke'de iken bir kere haccetmiştir. Ebu İshak es-Sebiğî de böyle demiştir. Zeyd b. Hu-bab, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), üç hac yaptı. İkisi hicretten önce, biri de hicretten sonraki hacadır. Hicretten sonraki haccıyla beraber bir de umre yapmıştır. Beraberinde otuzaltı kurbanlık deve götürmüş, Ali bunların tamamını Yemen'den getirmişti.»
Aralarında Enes b. Malikin de bulunduğu birden fazla sahabenin rivayetine göre -ki bu rivayet Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de yer almaktadır- Peygamber (s.a.v.), Hudeybiye umresi, Umretü'l-Kazâ, Cirâne umresi ve Veda haccıyla beraber yaptığı umresi olmak üzere dört kez umre yapmıştır.
Hz. Peygamberin gazvelerine gelince, Buharî, Ebu Asım en-Nebil kanalı ile Seleme b. Ekva'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yedi gazveye; Zeyd b. Harise'yle birlikte dokuz gazveye katıldım. Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd'i o gazvelerde başımıza emir tayin etmişti.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Seleme b. Ekva'nm şöyle dediği rivayet edilmiştir: .. ,
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yedi gazveye katıldım. Gönderdiği seriyyelerle birlikte dokuz gazve yaptım. Bir defasında komutanımız Ebu Bekir, bir defasında da Üsame b. Zeyd idi.» _
Buharı nin sahihinde, Bera'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), on beş gazve yaptı.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Bera'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ondokuz gazve yaptı. Bunlardan onyedisinde bizzat hazır bulundu. İlki Uşeyr ya da Useyir gazvesi idi.»
Müslim, Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte onaltı gazveye katıldım.»
Müslim, Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte on dokuz gazveye katıldım. O, bunların sekizinde savaştı.»
Yine ondan bu senedle gelen bir rivayette şöyle denmektedir: Rasûlullah (s.a.v.), yirmi dört seriyye gönderdi. Bedir, Uhud, Hendek, Müreysi, Hayber, Hüneyn ve Mekke fethi savaşlarında bizzat savaştı.
Sahih-i Müslim'de Ebu Zübeyr tariki ile Cabir "in şöyle dediği rivayet edilmektedir:
«Rasûlullah (s.a.v.), yirmibir gazve yaptı. Ben de onunla birlikte bunların ondoküzuna katıldım. Bedir ve Uhud gazvelerine katılmadım. Çünkü babam bana engel olmuştu. Uhud gününde babam öldürüldüğü zaman artık Rasûlullah'm yaptığı gazvelerden hiçbirinden geri kalmadım.»
Abdürrezzak, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) onsekiz gazve yaptı.
Ravi diyor ki: Said'in bir defasında da: «Rasûlullah, yirmidört gazve yaptı.» dediğini işittim. Bilemiyorum, bu onun bir yanılması mıdır, yoksa bundan sonra kendisinden duyduğum birşey midir?»
Katade dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), ondokuz gazve yaptı. Bunların sekizinde bizzat savaştı. Yirmidört seriyye de gönderdi. Gazve ve seriyyelerinin toplamı kırküçtür.»
Urve b. Zübeyr, Zührî, Musa b. Ukbe, Muhammed b. İshak, b. Ye-sar ve diğer sîret imamları, Hz. Peygamberin hicri ikinci sene ramazan ayında Bedir'de savaştığını, hicri üçüncü sene şevval ayında Hendek ve Beni Kurayza gazvelerinde savaştığını söylemişlerdir. Bazıları, Hendek ve Beni Kurayza gazvelerinin hicri beşinci senede yapıldığını söylemişlerdir. Bundan sonra

hicri beşinci senenin şaban ayında Müreysi ve Mustalik oğullarıyla savaşmıştır. Hicri yedinci sene safer ayında Hayber gazvesini yapmıştır. Bazıları, bu gazvenin hicri altıncı senede yapıldığını söylemişlerdir. Gerçek olan şu ki; bu gazve, hicri altıncı senenin sonu ile yedinci senenin başlarında yapılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra hicri sekizinci sene ramazan ayında Mek-kelilerle savaşmıştır. Yine sekizinci senenin şevval ayı ile zilhiccenin bir kısmında Taiflilerle savaşmış, onları muhasara altına almıştır. Bununla ilgili açıklama daha önce geçmişti. Hicri sekizinci senede Mekke valisi Attab b. Üseyd insanlara hac vecibesini ifa ettirmiştir. Dokuzuncu senede ise Ebu Bekir es-Sıddık bu vecibeyi ifa ettirmiştir. Onuncu senede de Rasûlullah (s.a.v.) bu vecibeyi Müslümanlara ifa ettirmiştir.

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m bizzat yaptığı gazveler yirmiye di dir. Veddan gazvesi (Ebva gazvesi), daha sonra Radva taraflarında Buvat gazvesi yapılmıştır. Bunun peşi sıra Batn-ı Yenbu'da Uşeyre gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Kürz b. Cabir'i yakalamak amacıyla ilk Bedir gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Büyük Bedir gazvesi yapılmıştır ki, bu gazvede Cenâb-ı Allah, Kureyş'in ileri gelenlerini öldürmüştür. Büyük Bedir gazvesinden sonra Beni Süleym gazvesi yapılıp Küdür mevkiine kadar gidilmiştir. Sonra Ebu Süfyan b. Harb'i ele geçirmek için Sevik gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Gatafan gazvesi yapılmıştır ki, buna Zi-Emer gazvesi de denir. Bundan sonra Hicaz'da Bahran gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Uhud, ondan sonra Hamraul-Esed, ondan sonra da Beni Nadir gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Zatü'r-Rikâ gazvesi Nahl mevkiinde yapılmıştır. Zatü'r-Rikâ'dan sonra son Bedir gazvesi yapılmıştır. Son Bedir gazvesinden sonra Devmetü'l-Cendel, daha sonra da Hendek gazvesi yapılmıştır. Hendek'ten sonra Beni Kurayza gazvesi yapılmıştır. Bundan sonra Hüzeyl tarafından Beni Lihyan kabilesi ile yapılan gazve vuku bulmuştur. Bundan sonra Zi-Kared, ardı sıra Beni Mustalik gazvesi yapılmıştır. Bu gazve, Huzaalılarla yapılmıştı. Beni Mustalik gazvesinden sonra Hudeybiye gazvesi yapılmıştır ki, bununla savaş amacı güdühnemişti. Müşrikler, Rasûlullah'ı Mekke'den geri çevirmişlerdi. Hudeybiye'den sonra Hayber gazvesi yapılmış, sonra Umretü'1-Kazâ, bunun ardı sıra Fetih gazvesi, daha sonra Hü-neyn gazvesi yapılmıştı. Hüneyn'den sonra Taif ondan sonra da Te-bük gazveleri yapıldı.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m savaştığı dokuz gazvenin isimleri şöyledir: Bedir, Uhud, Hendek, Kurayza, Mustalik Hayber, Mekke Fethi, Hüneyn ve Taif.

Ben derim ki: Bütün bunlar, yerlerinde şahid ve delilleriyle genişçe anlatılmıştır. Hamd iyiah'a mahsustur.

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m gönderdiği seriyye ve heyetlerin sayısı otuzsekizi bulmuştur.

Merhum İbn İshak, böyle dedikten sonra bu seriyye ve heyetlerin tafsilatını vermeye başlamıştır. Biz bunları ya da bunların çoğunu yerinde anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.

Biz burada İbn İshak'm anlattıklarını özetleyeceğiz. Şöyle ki: Ubeyde b. Haris, Seniyyetü Zi'1-Merve'nin aşağı taraflarına gönderildi. Sonra Hamza b. Abdülmuttalib, İs nahiyesindeki kıyıya gönderildi. Bazı kimseler, bu seriyyenin Ubeyde seriyyesinden önce yola çıkarıldığını söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Sa'd b. Ebi Vakkas, Harrar mıntıkasına gönderilmiş; Abdullah b. Cahş, Nahle mıntıkasına gönderilmiş; Zeyd b. Harise, Karadı mıntıkasına gönderilmiş; Muhammed b. Mesleme, Ka'b b. Eşrefi öldürmeye gönderilmiş; Mersed b. Ebi Mersed, Reci'ye gönderilmiş; Münzir b. Amr, Bir-i Maune'ye gönderilmiş; Ebu Ubeyde, Zi'1-Kassa'ya gönderilmiş; Ömer b. Hattab, Beni Amir diyarmdaki türbeye gönderilmiş; Ali ise Yemen'e gönderilmişti.

Galib b. Abdullah el-Kelbî, Kedid mıntıkasına gönderilmiş. Beni Mülevvih'i vurmuştu. Geceleyin onlara hücum etmiş onlardan bir grup adamı Öldürerek davarlarım önlerine katıp götürmüştü. Adamları, davarları istemek için gelmişlerdi. Yaklaştıklarında bir dereden akmakta olan sel suları onlara engel olmuştu. Bu gelişlerinde Haris b. Malik b. Bersa'ı esir almışlardı. İbn İshak, bu konuyu burada teferruatıyla anlatmıştır. Biz bunun tafsilatını daha önceki sayfalarda verdik.

Ebu Talib oğlu Ali, Fedek diyarına gönderilmiş; Ebu'1-Avca es-Sü-lemî, Beni Süleym kabilesine gönderilmiş, kendisi ve arkadaşları vurulmuşlardı. Ükkaşe, Gamre'ye gönderilmiş; Ebu Seleme b. Abdile-sed ise, Katan mıntıkasına gönderilmişti Katan, Necid'de Beni Esed kabilesine ait bir suyun adıdır.

Muhammed b. Mesleme, Hevazin taraflarındaki Karta'a mıntıkasına gönderilmiş; Beşir b. Sa'd, Fedek'teki Beni Mürr kabilesine gönderilmişti. Ayrıca Hüneyn taraflarına da gönderilmişti. Zeyd b. Harise, Beni Süleym diyarmdaki Cümum mıntıkasına gönderilmişti.

Zeyd b. Harise, Beni Huşeyn diyarmdaki Cüzam mıntıkasına gönderilmişti. İbn Hişam dedi ki: Burası Husma diyarmdandır. İbn İshak ile diğerlerinin anlattıklarına göre bu seriyyenin gönderiliş sebebi şudur: Dıhye b. Halife, Kayser'in yanından döndüğünde Rasûlul-lah (s.a.v.)'m mektubu kendisine ulaşmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), göndermiş olduğu bu mektubunda onu Allah'a imana davet ediyordu. O da Rasûlullah'a çeşitli hediye ve armağanlar gönderdi. Beni Cüzam diyarmdaki Şenar vadisine vardığında Duleya kabilesinden Henid b. Us ile oğlu Us b. Henid ona hücum ettiler. Beraberindeki malları ele geçirdiler. Onlardan Müslüman olmuş bir grup insan koşup geldiler. Dıhye'nin alman mallarını onlardan kurtardılar ve kendisine geri verdiler. Dıhye, Rasûlullah'm yanına döndüğünde başından geçenleri anlattı. Henid ile oğlunun öldürülmesini istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise'nin emrine az sayıda asker verip yola çıkardı. Bu seriyye Evlad taraflarına gitti. Harne nahiyesindeki Makise hücum etti. Buldukları mallan ve adamları topladılar. Henid ile oğlunu, Beni Ahnef kabilesinden iki adamı ve Beni Hasib kabilesinden de bir adamı öldürdüler.

Zeyd, bunların mallarını, çoluk çocuklarını elegeçirip yola çıktı. Bunlar, Rufaa b. Zeyd başkanlığında bir heyet oluşturdular. Rasûlullah in kendisini imana davet eden bir mektubu, Rufaa'ya gelmişti. Rufaa, bu mektubu onlara okudu. Onlardan bir grup

bu mektuptaki davete icabet edip Müslüman oldular. Zeyd b. Harise ise, bu durumu bilmiyordu. Bunlar, bineklerine binip üç günde Medine'ye, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldiler. Mektubu ona verdiler. O da mektubun insanlar huzurunda yüksek sesle okunmasını emretti. Sonra şöyle buyurdu:
- Ölüler için ne yapabilirim ki? Bu sözünü üç kez tekrarladı. On- / lardan Ebu Zeyd b. Amr adında bir adam kalkıp şöyle dedi:
-Ya Rasûlallah! Esir alınan adamlarımızı serbest bırak, ölmüş olanlara gelince onların kanları ayağımın altındadır.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib oğlu Ali'yi onlarlabirlikte Zeyd b. Harise'ye gönderdi. Yalnız Ali, hareket etmeden önce: - Ya Rasûlallah, Zeyd, benim emrime itaat etmez, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), kendisi tarafından gönderilmiş olduğunu ispatlayan bir alamet olsun diye kılıcını Hz. Ali'ye verdi. Hz. Ali de onlara ait bir deveye binip onlarla birlikte yola çıktı. Fifau 1-Fahle-teyn denilen yerde Zeyd ve askerleriyle karşılaştılar. Bunların malları ve çoluk çocukları, Zeyd ve askerlerinin yanında idi. Ali, bu malları ve çoluk çocuğu alıp sahiplerine teslim etti. Hiçbir şeyleri eksilme-
mişti.
Yine Zeyd b. Harise, Vâdi'l-Kurâ'ya Fezare oğulları üzerine gönderildi. Arkadaşlarından bir kısmı Öldürüldü. Kendisi de ağı şekilde yaralandı. Gazve dönüşünde, onlarla tekrar gazve edinceye kadar cü-nüplükten ötürü başını yıkamamaya yemin etti. Yarası biraz iyileşince Rasûlullah (s.a.v.), ikinci kez onu bir grup askerle birlikte onların üzerine gönderdi. Onları Vâdi'l-Kurâ'da öldürdü. Ümmü Kirfe Fatıma binti Rebia b. Bedri esir aldı. Bu kadın, Malik b. Hüzeyfe b. Bedir'in yanında id Yanında bir kız çocuğu da vardı. Zeyd b. Harise, Kays b. Musahhar el-Yamurî'ye emir verdi. O da Ümmü Kirfe'yi öldürdü Kızını hayatta bıraktı. Bu kadın, şerefli bir ailedendi. Ümmü Kirfe adı, şeref ve asalette darb-ı mesel haline gelmişti. Ümmü Kirfe'nin kızı Seleme b. Ekva ile beraber idi. Rasûlullah, onu kendisine hibe etmesini Seleme'den istedi. Seleme de kız Rasûlullah'a verdi. Rasûlullah da o kızı, dayısı Hazm b. Ebi Vehb'e hibe etti. Ve bu evlilikten Abdur-rahman adında bir erkek çocuk doğdu.
Abdullah b. Revaha seriyyesi, Hayber'e iki defa gönderilmişti. Bunlardan birinde Yüseyr b. Rizam'ı vurmuştu. Yüseyr Rasûlullah'la savaşmak için Gatafanlıları topluyordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), aralarında Abdullah b. Enis'in de bulunduğu birkaç kişiyi Abdullah b. Revaha komutasında oraya gönderdi. Oraya vardıklarında onu Rasûlullah'm yanma götürmek için aradılar, buldular ve yanlarına alıp Medine'ye götürmek üzere yola çıktılar. Hayber'e altı millik mesafedeki Karkara mıntıkasına vardıklarında Yüseyr, onlarla birlikte Medine'ye gittiğine pişman oldu. Abdullah b. Enis, bu durumu farketti. Kılıcını alıp ona vurdu ve ayağını kopardı. Yüseyr de bastonu ile Abdullah'ın kafasına vurdu, kafasını yardı. Bu durumu gören seriyyedeki her Müslüman kişi, kendilerine teslim edilmiş olan Yahudileri vurmaya başladılar. Sadece bir Yahudi kaçıp kurtuldu.
Abdullah b. Enis, Medine'ye geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.), onun kafasına tükürdü ve yarası irinlenmedi, kendisine eziyet vermedi.
Ben derim ki: Abdullah b. Revaha'mn ikinci seriyyesi, Rasûlullah (s.a.v.)'m, Hayber hurmalıklarmdaki ürünün miktarını tahmin etmesi için Hayber'e gönderdiği seriyyedir. Doğrusunu Allah bilir.
Abdullah b. Atik ve arkadaşlara Hayber'e gönderildiler. Yahudi Ebu Rafi'i öldürdüler.
Abdullah b. Enis, Halid b. Süfyan b. Nübeyh'e gönderildi. Onu Urene'de öldürdü. İbn İshak, onun kıssasını, uzun uzadıy anlatmıştır. Bununla ilgili açıklama, hicri beşinci sene hadiseleri meyanında geçmişti. Doğrusunu Allah bilir.
Zeyd b. Harise, Cafer b. Ebi Talib ve Abdullah b. Revaha, Şam di-yanndaki Mu'te gazvesine gönderildiler. Daha önce de anlatıldığı gibi her üçü de öldürülüp şehid edildiler.
Ka'b b. Ümeyr, Şam diyarındaki Zatı-Atlah mıntıkasına gönderildi. Bu seriyyedeki adamların tamamı öldürüldüler.
Uyeyne b. Hısn b. Hüzeyfe b. Bedir, Temim kabilesinin Beni An-ber kolu üzerine gönderildiler. Onlara hücum ettiler. Onların bir kısmını öldürdüler. Sonra o kabilenin heyeti, bineklerine binip Rasûlul-lah'm yanına gelerek esirlerinin serbest bırakılması ricasında bulundular. Rasûlullah da o esirlerden bir kısmını azad etti. Bir kısmını da fidye karşılığında serbest bıraktı.
Galib b. Abdullah, Beni Mürre diyarına gönderildi. Orada Mirdas b. Nehik öldürüldü. Nehik, Cüheyne taraflarında Hurkahlardan olup onların müttefiki idi. Onu, Üsame b. Zeyd ile Ensâr'dan bir adam öldürmüşlerdi. Bunlar ona silah çektiklerinde Nehik, "Lâ ilahe illallah" demişti. Ama yine de öldürmüşlerdi. Medine'ye döndüklerinde Rasû-hıllah-(s.a.v.), onu öldürdükleri için Üsame ile Ensârî'yi şiddetle kınamıştı. Onlar özür dilediler ve adamın öldürülmekten kurtulmak için Lâ ilahe illallah dediğini söyledilerse de Rasûlullah Üsame'ye:
- Onun kalbini mi yardın? diye çıkıştı. Sonra yine Üsame'ye şöyle diyordu:
- Kıyamet gününde "Lâ ilahe illallâh'a" karşı kim sana yardımcı olacak!
Üsame dedi ki: Rasûlullah, bu sözünü hep tekrarlıyordu. Öyle ki, keşke o güne kadar Müslüman olmasaydım da, o gün Müslüman olsaydım ve önceki günahlarım affedilseydi, diye içimden geçirdim.
Amr b. As, Beni Özre diyarında Zatu s-Selâsil mıntıkasına gönderildi. Görevi, Arapları Şam'a karşı alarma geçirmekti. Çünkü Ümmü As b. Vail, Beli kabilesinden idi. Bu sebeple Rasûlullah, kendilerine daha yararlı olsun ve onları alarma geçirsin diye Amr'ı oraya gönderdi. Amr, onlara ait Selsel denen suyun yanma vardığında onlardan korktu. Kendisine takviye kuvveti göndermesi için Rasûlullah'a haber saldı. Rasûlullah da aralarında Ebu Bekir ve Ömer'in bulunduğu, Ebu Ubeyde b. Cerrah komutasındaki bir takviye kuvvetini ona gönderdi. Bu takviye kuvvet oraya vardığında Amr, bunların komutasını da ele aldı ve:
- Siz sadece bana takviye olmak için gönderildiniz, dedi. Bu takviye kuvvetinin komutanı Ebu Ubeyde, ona karşı zorluk

çıkarmadı. Çünkü Ebu Ubeyde, dünya işlerinde kolaylık gösteren, yumuşak huylu, müsamahakar bir adamdı. Amr'a teslim oldu, itaati altına girdi. Amr, onların hepsine namazda da imamlık ediyordu. Bu sebeple Medine'ye döndüğü zaman Rasûlullah'a şöyle bir soru sormuştu:
- Ya Rasûlallah, insanların en çok hangisini seversin?
- Aişe'yi.
- Ya erkeklerden?
- Aişe'nin babasını.
Abdullah b. Ebi Hadred, Mekke fethinden önce Batn-ı İdem'e gönderildi. Orada Muhallim b. Cessame kıssası cereyan etmişti Bu hadise, hicri yedinci senede vuku bulmuştu. Bununla ilgili geniş açıklama, önceki sayfalarda verilmiştir. Abdullah b. Ebi Hadred, ayrıca Gabe'ye de gönderilmiştir.
Abdurrahman b. Avf, Devmetu 1-Cendel'e gönderilmişti.
Muhammed b. İshak, Ata b. Ebi Rebah'ın şöyle dediğini rivayet
etmiştir:
«Basralılardan bir adamın, sarığın ucunu arkadan sarkıtmanın hükmünü Abdullah b. Ömer'e sorduğunu gördüm. Abdullah b. Ömer,
ona şu cevabı verdi:
- İnşaallah bunun hükmünü sana anlatacağım. Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın mescidinde bulunan on sahabenin onuncusu idim. Bunlar şu zatlardı: Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Abdurrahman b. Avf, İbn Mesud, Muaz b. Cebel, Hüzeyfe b. Yeman, Ebu Said el-Hudrî ve ben. Rasûhıllah'la beraber idik. O esnada Ensâr'dan bir genç gelip Rasûlullah'a selam verdi. Sonra oturdu ve şöyle bir soru sordu:
- Ya Rasûlallah! Mü'minlerin hangisi daha faziletlidir?
- Ahlakça güzel olanları...
- Mü'minlerin hangisi daha akıllıdır?
- Ölümü en çok ananları ve ölüm için en güzel hazırlık yapanları. İşte bunlar en akıllı kimselerdir.
Rasûlullah'm bu cevabı karşısında o genç sustu. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), bize dönüp şöyle dedi:
- Ey Muhacirler topluluğu! Beş şey vardır ki, bunlar sizin üzerinize inerlerse -üzerinize inmemeleri için Allah'a sığınıyorum- şunu bilin: Lut kavminde fuhuş zahir olmamıştı ki; onlar, fuhşa yenik düştükleri zaman aralarında veba zuhur etti. Geçmişleri arasında görülmeyen ağrılar ve sancılar kendilerinde görülmeye başladı. Onlar, ölçü ve tartıda eksiklik yaptıkları zaman kıtlığa, azık azlığına ve hükümdarın zulmüne maruz kaldılar. Mallarının zekatını vermedikleri zaman gökten üzerlerine yağmur yağmaz oldu. Eğer hayvanlar olmasaydı, onlara yağmur hiç yağmazdı. Allah'a ve Rasûlüne verdikleri sözü yerine getirmeyince; Allah, kendilerinden başka düşmanları onlara musallat kıldı. Ellerindeki malların bir kısmını o düşmanlar aldılar. Onların imamları, Allah'ın kitabı ile hükmetmedikleri ve Allah'ın indirdiği ahkamın gereğini yapmadıkları için Allah, aralarına savaş koydu.»
Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah, daha sonra Abdurrah-man b. Avfin bir seriyyeye hazırlanmasını emretti. Sabah olunca Ab-durrahman b. Avf, başına ham bezden siyah renkli bir sarık sarmıştı. Rasûlullah onu yanına çağırdı. Başındaki sangı çözdü. Yeniden kendi . eliyle sardı ve arka taraftan dört parmaklık veya ona yakın uzunlukta bir kısmı sarkıtıverdi. Sonra da:
- İşte böyle ey Abdurrahman b. Avf. Böyle sarık sar. Bu daha güzel ve daha uygun şekildir, dedi. Daha sonra sancağı Abdurrahman'a vermesi için Bilal'e emir verdi. Bilal de sancağı Abdurrahman'a teslim etti. Rasûlullah, Allah'a hamd edip kendi nefsine salat-ü selam okuduktan sonra şöyle dedi:
- Al bakalım sancağı ey İbn Avf! Allah yolunda hepiniz gaza edin. Allah'ı inkar edenle savaşın. Aşırı gitmeyin. Hainlik yapmayın. Kimseye işkence yapmayın. Çocukları öldürmeyin. Bu, Allah'ın sizden aldığı bir sözdür. Ve peygamberinizin de sizin aranızdaki uygulaması böyledir.
Abdurrahman b. Avf sancağı aldı. İbn Hişam'm ifadesine göre Devmetü'l-Cendel'e gitti.
Ebu Ubeyde b. Cerrah seriyyesi, Sifu'l-Bahr'e gitti. Seriyyesinde 300'e yakın süvari vardı. Rasûlullah (s.a.v.), onlara dağarcıklar içinde hurma verdi. Bu seriyyede denizin kıyıya attığı büyük balıkla ilgili bir kıssa cereyan etmiştir. Serriyyedeki askerler, o balığın etini yiyerek bir ay boyunca gıdalarını temin etmişler, hatta şişmanlamışlar di. Etinin bir kısmını dilimleyip kurutmuşlardı. Rasûlullah'ın yanına geldiklerinde balığın etinden ona da yedirmişlerdi.
İbn Hişam dedi ki: İbn İshak'm burada bahsetmediği seriyyeler-den biri de Amr b. Ümeyye ed-Damrî'nin, Ebu Süfyan Sahr b Harb'i öldürmek için görevlendirilen seriyyesidir. Bu seriyye, Hubeyb b. Adiyy ile arkadaşlarının öldürülmesinden sonra görevlendirilmişti. Bununla ilgili açıklama önceki sayfalarda anlatılmıştı. Amr b. Ümeyye ile beraber Cebbar b. Sahr da vardı Ama bunlar, Ebu Süfyan'ı değil başka bir adamı öldürmüşlerdi. Hubeyb'i de darağacmdan indirmişlerdi.
Bekkailerden Salim b. Unıeyr serriyyesi, Beni Amr b. Avf kabilesinden Ebu Afek'i öldürülmesi üzere görevlendirilmişti. Rasûlullah (s.a.v.), Haris b. Süveyd b. Samit'i öldürdüğü zaman Ebu Afek'in münafıklığı ortaya çıkmıştı. Ebu Afek, öldürülen Haris b. Süveyd için ağıt dökmüş ve İslâm'a girmeyi kınamıştı. Allah ona lanet etsin. Ağıtında şöyle diyordu:
«Bir zaman boyu yaşadım ve insanların içinde, çağrıldığı zaman akidleştikleri kimselere Kayle'nin çocuklarından ahdine daha sadık ve daha vefakar ne bir aile, ne de bir toplumu görmedim.

Onların topluluğundan dağları yıkanlar vardı. Ve hıyanet etmezler.
Onlara gelen bir süvari onları dağıttı.
Çeşitli şeylere birlikte "helaldir, haramdır." dedi.
Eğer güçlülüğü veya mülkü tasdik etseydiniz, Yemen hükümdarlarından bir Tübba'a tabi olurdunuz.»
Rasûlullah (s.a.v.): Şu habisi kim benim için öldürecek? diye sorunca Salim b. Umeyr, Rasûlullah'ın bu çağrısına icabet etti ve onu öldürdü. Bununla ilgili olarak Ümame el-Müridiye şöyle dedi:
«Allah'ın dinini ve Ahmed'i yalanlıyorsun.
O kimseye yemin ederim ki, seni unuttu. Bu ne kötü bir unutulmaktır!
Bir Müslüman, gecenin sonunda sana bir süngü dürtüğü verdi. Ey Ebu Afek, yaşın ilerlemesine rağmen onu al.»
Umeyr b. Adiy el-Hatmî, Beni Ümeyye b. Zeyd kabilesinden olup İslâmiyet'i ve Müslümanları yeren Asma binti Merva adındaki kadını öldürmek üzere görevlendirildi. Ebu Afek denen mahut kişi öldürüldüğü zaman bu kadın münafıklığını açığa vurdu ve şöyle dedi:
«Beni Malik, Nebit ve Avfin Beni Hazrec'in duygusuyla, sizin gayrınızdan olan garip bir kimseye itaat ettiniz. Ne Murad'dandır. Ne Mezhic'den. Başlan kestikten sonra ondan daha ne umuyorsunuz. Nitekim pişmiş çorba umulduğu gibi. Başın çeken aldanır, umanın ümidinden de kesilir.»
Hassan b. Sabit de o kadına cevaben şöyle dedi:
«Beni Vail, Beni Vakif ve Hatme, Beni Hazrec'ten aşağıdadır. Yazıklar olsun o kadına ki, ne zaman beyinsizlik ederek yüksek sesiyle çağırırsa ölümler gelir.
O kadın, ırkı ve şerefli, girişleri ve çıkışı kerim bir yiğidi sarstı.
Gecenin bir saatinden sonra o da o kadını kızıl kana buladı.»
Haber Rasûlullah (s.a.v.)'a vardığı zaman, «Mervan'm kızının başını kim koparacaktır?» diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.)'m bu sözünü Umeyr b. Adiyy el-Hatmî işitti. O da orada idi. İşte o gecenin akşamı olduğu zaman o kadının evinde onun üzerine yürüdü ve kadını öldürdü. Sonra sabahleyin Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben o kadını öldürdüm.
- Ey Umeyr, Allah'a ve Rasûlüne yardım ettin.
- Ya Rasûlallah, o kadın hakkında benim üzerime birşey lazım gelir mi?
- Onun hakkında iki keçi bile birbirlerini boynuzla toslamazlar. (Yani onun işi pek önemli değildir).
Umeyr kavmine döndü. Beni Hatme'nin, o zaman Mervan'm kızının durumu hakkındaki sözleri çok karışık idi. O kadının beş oğlu vardı. Umeyr b. Adiy, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanından onlara geldiği zaman dedi ki:
- Onu ben öldürdüm. Elinizden geleni ardınıza koymayın. Bana istediğinizi yapın. Ve beni hiç bekletmeyin. İşte bugün, İslâm'ın, Beni Hatme yurdunda güç ve kuvvet bulduğu ilk gündür.
İslâm'ın güçlendiğini görünce Beni Hatme kabilesinden birçok insan Müslüman oldular.
Sonra İbn Hişam, Sümame b. Usul el-Hanefî'yi esir alan seriyyeyi ve Sümame'nin İslâm'a girişini anlatır. Bu konuda sahih hadisler, önceki sayfalarda verilmiştir.
İbn Hişam, Rasûlullah (s.a.v.)'m Sümame hakkında şöyle dediğini nakletmiştir: «Muinin tek bağırsakta yer, kafir ise yedi bağırsakta yer.»
Sümame, Müslüman olduktan sonra yemeği azalttığı için Rasûlullah böyle demişti. Sümame, Medine'den ayrılınca Mekke'ye umre için gitti'. Giderken telbiye getiriyordu. Mekkeliler, telbiye getirmesini yasakladılar. O, bu yasağa riayet etmedi ve Yemame'ye geldikleri takdirde kendilerinden azığı keseceğini söyleyerek tehditte bulundu. Yemame'ye dönünce onlara artık azık vermedi. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), ona bir mektup yazdı. O da onlara yeniden azık vermeye başladı. Beni Hanife'den biri şöyle demişti:
«Ebu Süfyan'a rağmen haram aylarda bizden Mekke'de aşikare telbiye getiren kimseler vardır.»
Rasûlullah (s.a.v.), kardeşi Vakkas b. Mücezzez'in intikamını alması için Alkame b. Mücezzez el-Müdlicî'yi de gönderdi. Vakkas, Zi-Kared gününde öldürülmüştü. Alkame, kardeşini öldürenleri takip etmek için Rasûlullah'tan izin istemişti. Rasûlullah da ona bu izni verdi. Ve onu bir grup insanın başına komutan tayin etti. Dönüşlerinde aralarından bir gruba daha önceden gidebilmeleri için izin verdi. Başlarına da Abdullah b. Hüzafe'yi komutan vekili yaptı. Onda biraz şakacılık vardı. Bir ateş yaktı, askerlerin ateşe girmelerini emretti. Bazı askerler ateşe girmeye kastedince o: «Ben gülmek için böyle yaptım. Sakın ateşe girmeyin.» dedi. Bu haber Peygamber (s.a.v.)'e ulaşınca şöyle dedi: «Her kim Allah'a isyanı içeren bir işi yapmanızı emrederse, sakın ona itaat etmeyin.»
Kürz b. Cabir, Medine'ye gelen grubu öldürmek için görevlendirilmişti. Bu grup, Kays kabilesinden olup Becile mıntıkasından gelmişti. Medine'nin havasını beğenmemişler, hastalanmışlardı. Rasûlullah (s.a.v.), Medine dışındaki zekat develerinin yanma gitmelerini, develerin sütlerini ve sidiklerini içmelerini emretmişti. Bunlar gidip iyileşince develerin çobanını öldürdüler. Bu çoban, Rasûlullah'ın azadlısı Yesar idi. Adamı boğazlayıp gözüne diken soktular. Develeri de önlerine katıp götürdüler. Onları takibe birkaç kişi ile birlikte Kürz b. Cabir görevlendirildi. Bu seriyye, onları Becile'de yakaladı. Zi-Kared gazvesinden dönüşünde Rasûlullah'a getirip teslim etti. Rasûlullah emir verdi. Elleri ve ayakları kesildi. Gözlerine mil çekildi.

Eğer bu grup, Enes'ten rivayet edilen ve Buharı ile Müslim tarafından şahinliği üzerinde ittifaka varılan hadiste anlatılan Uke veya Ureyne'den gelmiş sekiz kişi ise.-ki hadisin zahirinden de anlaşılan budur- bunlarla ilgili kıssa önceki sayfalarda uzun uzadıya anlatılmıştır. Eğer bunlar başka bir grup iseler, işte bununla ilgili olarak İbn Hişam'ın verdiği önemli noktaları naklettik. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Hişam dedi ki: Ebu Talib oğlu Ali'nin iki kez yaptığı gazvesine gelince, bununla ilgili olarak Ebu Amr el-Medenî şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ali'yi Yemen'e gönderdi. Başka bir grup askerle birlikte de Halid'i gönderdi. Halid'i gönderirken şu talimatı verdi: Eğer bir araya gelirseniz komutan Ebu Talib oğlu Ali'dir.»
İbn îshak, Halid'in gönderilişini anlatmıştır. Ancak onun bu gönderilişini seriyye ve heyetler zımnında zikretmemiştir. Şu halde Ra-sûlullah in seriyye ve gazvelerinin sayısının otuz dokuz olması gerekir.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Üsame b. Zeyd b. Harise'yi Şam'a gönderdi. Atlarını Belka ve Darum beldelerini sınırlarına kadar götürmelerini emretti. Bu iki belde, Filistin diyarındadır. İnsanlar, sefer hazırlığına başladılar. Üsame ile birlikte ilk Muhacirler de bu sefere katıldılar.
İbn Hişam dedi ki: Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m gönderdiği son seriy-yesi idi.
Buharî, İsmail kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir seriyye gönderdi. Başlarına Üsame b. Zeyd'i komutan yaptı. İnsanlar, onun komutanlığına dil uzattılar. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) kalkıp şöyle dedi:
- Siz, Üsame'nin komutanlığını eleştiriyorsunuz. Daha önce onun babasının komutanlığını da eleştirmiştiniz. Allah'a yemin ederim ki; o, komutanlığa çok layıktı ve insanlar arasında en çok sevdiğim kimse idi. Bu da babasından sonra insanlar arasında en çok sevdiğim kimsedir.»
İlk Muhacirlerden ve Ensâr'dan birçok büyük şahsiyet, Üsame ordusuna katılmıştı. Bunların en büyüklerinden biri Ömer b Hattab idi. Ebu Bekir'in de aralarında bulunduğu söylenen kimse yanılmıştır. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı ağırlaşmca, Üsame ordusu Cüruf te konaklamış idi. Peygamber (s.a.v.) -ileride de anlatılacağı gibi- insanlara namaz kıldırması için Ebu Bekir'i emir tayin etti. Alemlerin Rabbinin elçisinin izniyle Müslümanların imamı olan Ebu Bekir, nasıl olur da orduda bir asker olurdu? Faraza onun kendiliğinden o orduya katılmış olduğunu düşünürsek şeriat koyucusu, nass ile onu namaz imamlığı için istisna etmiştir. Namaz ise, İslâm rükünlerinin en büyüğüdür. Peygamber (s.a.v.) vefat edince Ebu Bekir, Üsame'den Ömer b. Hattab'ı, kendisine vermesini istemişti. Üsame de, Ömer'in Ebu Bekir yanında kalmasına izin vermişti. Ebu Bekir, Üsame ordusunun göreve devamını tasdik etmişti. [2]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Hastalığı

Yüce Allah buyurdu ki:
«Ey Muhammed! Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler.
Ey insanlar! Sonra siz, kıyamet günü Rabbinizin huzurunda duruşmaya ÇlkacaksmiZ.» (ez-Zümer, 30-31.)
«Ey Muhammed! Senden önce de hiçbir insanı ölümsüz kılmadık. Sen ölürsün de, onlar baki kalır mı?» (el-Enbiyâ, 34.)
«Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet günü, ecirleriniz size mutlaka ödenecektir. Ateşten uzaklaştırılıp Cennet'e sokulan kimse artık kurtulmuştur. Dünya hayatı, sadece aldatıcı bir geçinmeden ibarettir.» (Âl-i İmrân, 185.)
«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükafatını
verecektir.» (Âl-i İmrân, 145.)
Bu ayet-i kerimeyi Rasûlullah (s.a.v.)'m vefat gününde Ebu Bekir es-Sıddak okuduğunda bunu duyan insanlar, sanki daha önce bu ayeti işitmemişlerdi.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Ey Muhammed! Allah'ın yardımı ve zafer günü gelip, insanların Allah'ın dinine akm akm girdiklerini görünce, Rabbini överek teşbih et, O'ndan bağışlama dile. Çünkü O, tevbeleri daima kabul edendir.»(en-Nasr, 1-3.)
Ömer b, Hattab ile İbn Abbas: «Bu sûre, Rasûlullah'm ecelinin yaklaştığını bildiren bir sûredir.» dediler.
İbn Ömer dedi ki: Bu sûre-i celile, teşrik günlerinin ortasında, Veda haccmda nazil oldu. Rasûlullah (s.a.v.), bunun veda anlamına geldiğini bildi. İnsanlara bir hutbe irad etti. Bu hutbede emir ve yasakları açıkladı. Bu, meşhur Veda hutbesi idi ki, daha önce nakledilmişti.
Cabir dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ı Cemreleri taşlarken gördüm. Durdu ve şöyle dedi: «Menasikinizi benden öğrenin (alın) Belki, bu senemden sonra haccetmeyeceğim.»
Rasûlullah (s.a.v.), ileride de anlatılacağı gibi kızı Fatıma (r.an-ha)'ya şöyle demişti:
«Cebrail her sene Kur'ân'ı bana bir kere arzeder. Ama bu sene iki kere arzetti. Böyle yapmasını ecelimin yaklaştığına bir işaret olarak kabul ediyorum.»
Buharî'nin sahihinde, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), her ramazan ayında on gün süreyle ittikafa girerdi. Vefat edeceği sene yirmi gün süreyle itikafta kaldı. Her ramazanda kendisine Kur'ân bir kez arzedilirdi. Vefat edeceği sene ise Kur'ân kendisine iki defa arzedildi.»
Muhammed b. İshak dedi ki: «Rasûlulluh (s.a.v.), zilhicce ayında Veda haccmdan döndü. O ayın kalan kısmını, muharrem ve safer aylarını Medine'de ikamet ederek geçirdi. Üsame b. Zeyd'i de ordunun başında gönderdi. İnsanlar bu minval üzere iken Rasûlullah (s.a.v.)'-m vefatla sonuçlanan hastalığı başladı. Bu hastalık onu Allah'ın dilediği rahmet ve ikrama ulaştıracaktı. Hastalığı safer ayından kalan geceler esnasında veya rebiyülevvel ayının başında başladı. Bana anlatıldığına göre onun hastalığının başlangıcı şöyle oldu:
Rasûlullah, Medine mezarlığına yani Bakiü'l-Garkad'a gitti. Orada ölüler için mağfiret diledikten sonra evine döndü Sabahladığı zaman işte o günden itibaren ağrıları başladı. Abdullah b. Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Ebu Müveyhibe'den naklen şu haberi verdi:
Rasûlullah (s.a.v.) geceleyin beni uykudan uyandırdı ve:
- Ey Ebu Müveyhibe! Ben şu Baki'in ehli (yani burada yatan ölüler) için mağfiret dilemekle emrolundum. Benimle beraber gel dedi.
Ben de onunla birlikte gittim. Mezarlık arasında durup şöyle dedi:
- Ey kabir halkı, size selam olsun. İnsanların içinde bulunduğu durumdan çok sizin içinde bulunduğunuz durum size mübarek olsun. Fitneler, karanlık gecenin bölükleri gibi peş peşe gelmeye başladı. Bir sonra gelen öncekinden daha kötüdür.
Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra bana dönüp şöyle dedi:
- Ey Ebu Müveyhibe! Bana dünyanın hazinelerinin anahtarları ve dünyada ebedi kalma imtiyazı verildi. Sonra Cennet verildi Ben de bunlar ile, Rabbime kavuşmak ve Cennet arasında seçim yapma hakkına sahip kılındım.
Ben de dedim ki:
- Babam ve anam sana feda olsun. Dünyanın hazinelerinin anahtarlarını ve orada ebedi kalmayı seç. Sonra Cennet'i al.
- Hayır vallahi ey Ebu Müveyhibe! Rabbime kavuşmayı ve Cennet'i seçtim.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), Baki mezarlığındaki ölüler için mağfiret diledi. Sonra oradan ayrıldı. Bunun peşinden Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatla sonuçlanan hastalığı başladı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Müveyhibe'nin şöyle dediğini rivayet eder.
«Rasûlullah (s.a.v.), Baki mezarlığındaki ölüler için namaz kılmakla emrolundu. Onların üzerine üç kez namaz kıldı. Üçüncü kez kıldıktan sonra:
- Ey Ebu Müveyhibe! Bineğimi eğerle, dedi. Bineği hazırladıktan sonra bindi, ben de yanı başında yürüdüm. Nihayet Bak mezarlığına vardı. Bineğinden indi. Ben de bineğinin yularını tuttum. Durdu ve mezarlığa yönelip ölülere hitaben şöyle dedi:
- İnsanların içinde bulundukları durumdan ziyade, sizin içinde bulunduğunuz durum size mübarek olsun. Fitneler gece karanlığının parçaları gibi peşpeşe gelmeye başladılar. Bir sonra gelen fitne, bir önceki fitneden daha şiddetlidir. İnsanların içinde bulundukları durumdan ziyade, sizin içinde bulunduğunuz durum size mübarek olsun. (Yani ne mutlu sizlere ki, bu fitneleri görmüyorsunuz.)
Böyle dedikten sonra bana dönüp şöyle dedi:
- Ey Ebu Müveyhibe! Benden sonra ümmetime verilecek dünya hazinelerinin anahtarlarım almak, ya da bütün bunları bırakıp Rab-bimin huzuruna çıkmak ve Cennet'e girmek arasında serbest bırakıldım.
Ben de dedim ki:
- Babam ve anam sana feda olsun, sen bizi seç ya Rasûlallah. Buyurdu ki:
- Dünyada uzun süre kalmak istemedim. Rabbimin huzuruna gitmeyi tercih ettim.
Böyle dedikten sonra yedi veya sekiz gün geçmedi, vefat etti.» Abdürrezzak, Tavus'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Düşmanlarımın benden korkutulması şeklinde bana yardım edildi. Hazineler bana verildi. Ümmetime dünya hazinelerinin anahtarlarının verilişini görünceye kadar dünyada kalmak veya bir an önce Rabbimin huzuruna gitmekten birini seçmekle muhayyer kılındım. Ben bir an önce Rabbimin huzuruna gitmeyi seçtim.»
Beyhakî, bunun mürsel bir rivayet olduğunu söylemiştir. Bu, aynı zamanda Ebu Müveyhibe'nin hadisini de teyid etmektedir.
İbn İshak, Yakub b. Atabe kanalı ile. Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Baki mezarlığından döndüğü zaman başım ağrıyordu. Ben: «Vay başım!» diye söyleniyordum. Rasûlullah (s.a.v.) ise şöyle dedi:
- Hayır ey Aişe, asıl benim, «Vah başım» demem gerekir.
Sonra şöyle dedi:
- Ey Aişe! Sen benden önce Ölsen, sana bir zarar gelmez. Senin işlerine ben bakarım. Seni kefenlerim, senin üzerine namaz kılarım. Ve seni defnederim.
Ben dedim ki:
- Vallahi sanki ben, senin beni defnettikten sonra evime dönüp hanımlarından biriyle gerdeğe girdiğini tahayyül ediyorum.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gülümsedi ve ağrısı iyice arttı. O, hanımlarını ziyaret ediyordu. Nihayet ağrısı tam şiddetlendi. Mey-mune'nin evinde hastalığı arttı. Hanımlarım çağırdı. Ve onlardan, benim evimde tedavi görmesi için izin istedi. Onlar da ona izin verdiler.

Rasûlullah (s.a.v.), akrabasından iki erkek arasında evden dışarı çıktı. Bunlardan biri Fadl b. Abbas'tı. Diğer erkek ise, başını bir bezle sarmıştı. Rasûlullah, ayaklarını yerde sürüyordu. Böylelikle geldi ve odama girdi.
Ubeydullah dedi ki: Ben bunu İbn Abbas'a anlatıp: «Diğer adamın kim olduğunu biliyor musun?» diye sordum. O da, Ali b. Eb Talib olduğunu söyledi.»
Beyhakî, Hakim kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi. Başı ağrıyordu. Ben de başımın ağrısından şikayet etmekte idim. Ve «Vay başım!» dedim. O da: «Hayır, Allah'a yemin ederim ki ey Aişe, asıl benim «Vay başım» demem gerekiyor.» dedi. Daha sonra şöyle diyerek sözüne devam etti:
- Eğer benden önce sen ölsen, senin işlerini ben görsem, cenaze namazını kılıp seni defnetsem, sana ne zarar gelir?
Ben de dedim ki:
- Vallahi öyle sanıyorum ki, eğer ben bugün ölecek olursam, günün geri kalan kısmında benim odamda diğer kadınlarından biri ile başbaşa kalıp keyif çatacaksın.
Benim böyle demem üzerine Rasûlullah (s.a.v.) güldü. Sonra hastalığı arttı ve şiddetlendi. Kadınlarını dolaşırken Meymune'nin odasında hastalığı daha da şiddetlendi. Aile efradı etrafında toplandılar. Abbas dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığının zatülcenb olduğunu sanıyoruz, gelin ağzına ilaç damlatalım.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah'ın ağzına ilaç damlattılar. Rasûlullah ayılınca:
- Bunu kim yaptı? diye sordu.
- Amcan Abbas, sende zatülcenb hastalığı olduğundan korktuğu için böyle yaptı, dediler.
Rasûlullah:
- Zatülcenb hastalığı şeytandandır. Allah şeytanı bana musallat etmeyecektir. Amcam Abbas dışında evde kaç kişi varsa hepsinin ağzına ilaç dökün, dedi. Bunun üzerine oruçlu olan Meymune de dahil olmak üzere evdekilerin hepsinin ağzına ilaç döküldü. Bu hadise, Rasûlullah (s.a.v.)'m gözleri önünde cereyan etti. Daha sonra zevcelerinden, benim odamda tedavisinin yapılması için izin istedi. Zeceleri de kendisine bu izni verdiler. Rasûlullah, Abbas ile diğer bir adamın ortasında, ayaklarını sürüyerek Meymune'nin odasından çıktı.
Ubeydullah, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti: «Hz. Aişe'nin adını vermediği o diğer adam, Ebu Talib oğlu Ali idi.»
Buharı, Said b. Ufeyr kanalı ile Rasûlullah'ın zevcesi Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı ağırlaşıp, sancıları şiddetlenince, zevcelerinden, benim odamda tedavi görmesi için izin istedi. Ona bu izni verdiler. Biri Abbas olmak üzere iki erkeğin omuzlarına dayanıp ayaklarım yerde sürüyerek odadan çıktı.
Ubedyullah dedi ki: Ben İbn Abbas'a, Hz. Aişe'nin sözünü naklettim. O da bana dedi ki: Aişe'nin ismini vermediği o ik adamdan biri kimdir, biliyor musun? Ben hayır, deyince dedi ki: O, Ali idi.»
Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hz. Aişe diyor ki:
«Rasûlullah (s.a.v.), hastalığı ağırlaşıp odama girdiğinde şöyle dedi:
- Üzerime ağızları açılmamış yedi kırba su dökün ki, insanların
yanma gidip konuşabileyim.
Biz de onu Hafsa'nm çamaşır tenekesi üzerine oturttuk. Sonra o kırbaları üzerine dökmeye başladık. Nihayet kendisi eliyle yeter der-cesine işaret etti. Bundan sonra insanların yanma gitti. Onlara namaz kıldırıp hutbe irad etti.
Rasûlullah (s.a.v.) vefat hastalığına yakalandığı zaman: «Yarın ben nerede olacağım? Yarın ben nerede olacağım?» diye soruyordu. Böyle demekle Aişe'nin gününü kastediyordu. Zevceleri de dilediği odada kalmasına izin verdiler. O da bunun üzerine gelip Aişe'nin odasında kaldı. Vefat edinceye kadar oradan ayrılmadı. Vefat ettiği gün yine benim odamda idi. Allah onun ruhunu teslim aldı. Ruhunu teslim ederken başı benim göğsümde idi. Tükürüğü tükürüğüme karıştı. Yanımda iken Abdurrahman b. Ebu bekir odamıza geldi. Abdurrah-man'm kullandığı bir misvakı elinde idi. Rasûlullah (s.a.v.) ona baktı. Ben de:
- Ey Abdurrahman, bu misvakı bana ver, dedim. O da misvakı bana verdi. Ucunu dişlerimle açtım. Çiğnedim ve Rasûlullah'a verdim. O da misvakı dişlerine sürdü. Dişlerine sürerken başını göğsüme dayamıştı.»
Buharı, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), vefat ederken başı göğsümle çenem arasında idi. Onun vefatından sonra artık hiç kimsenin ölümünün şiddetinden rahatsız olmuyordum.»
Buharı, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), hastalandığı zaman, Muavvizeteyn sûrelerini okuyup vücuduna üfler ve eliyle de vücudunu sıvazlardı. Vefat hastalığına yakalandığı zaman ben Muavvizeteyn sûrelerini okuyarak vücuduna üflüyor ve onun elini tutup vücudunu sıvazlıyordum.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde bulunan bir rivayete göre Hz. Aişe şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m kadınları gelip yanımda oturdular. Hiçbiri oradan ayrılmadı. Fatıma da geldi. Onun yürüyüşü, babasınınkinden farksızdı. Geldiğinde Rasûlullah ona:
- Merhaba ey kızcağızım, dedi ve onu sağına veya soluna oturttu. Sonra kulağına gizlice birşey fısıldadı. Bunun üzerine Fatıma ağlamaya başladı. Sonra yine kulağına gizlice birşeyler fısıldadı. Bunun üzerine,Fatıma gülmeye başladı. Ben de ona şöyle dedim:
- Rasûlullah (s.a.v.), özel olarak sana bir sır verdi. Sen de ağlıyorsun Öyle mi?

Fatıma kalktığında ona:
- Rasûlullah'm sana verdiği sırrı bana anlat dedim. O da:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m sırrını ifşa edecek değilim, dedi. Rasûlullah vefat edince Fatıma'ya dedim ki:
- Senin üzerinde bulunan hakkım için o sırrı bana söyle. Fatıma dedi ki:
- İşte şimdi olur. Rasûlullah bana ilk fısıldadığında şu sırrı vermişti: «Cebrail, Kur'ân'ı bana her sene bir kez arzeder. Ama bu sene iki kez arzetti (Yani mukabeleyi iki kez tekrarladı). Ben bunu, ecelimin yaklaştığı şeklinde yorumluyorum. Ey kızım, Allah'tan kork, sabret. Ben senden önce gidiyorum. Senden önce ben gittiğim için sana ne mutlu.» Rasûlullah'm böyle demesi üzerine ağladım. Sonra bana gizlice şunu fısıldadı: «Mü'minlerin kadınlarının (veya bu ümmetin kadınlarının) hanımefendisi olmaktan razı değil misin?» Böyle demesi üzerine de ben güldüm.»
Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.), hasta iken ağzına ilaç koymuştuk. O da bize: «İlaç vermeyiniz.» diye işaret etmeye başlamıştı. Biz (Rasûlullah'm buna yanaşmayışını) ilaçtan hoşlanmadığı içindir, dedik. Ve ilaç vermeye devam ettik. Fakat ayılınca: «Ben sizi ilaç vermekten menetme-dim mi?» diye bizi azarladı. Biz yine, hasta ilaçtan hoşlanmaz, (onun için bizi azarlıyor) dedik ve ilaç vermeye devam etmek istedik. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): «Ev içinde bulunan herkes, istisnasız bu ilaçtan alacaktır. İşte ben size bakıyorum. Yalnız Abbas başka. Çünkü o, bana ilaç vermede size katılmadı.» buyurdu.»
Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Vefat hastalığı esnasında Peygamber (s.a.v.) şöyle diyordu:
- Ey Aişe! Hayber'de yediğim yemeğin tadını hâlâ hissetmekteyim. İşte şimdi o zehir yüzünden damarımın koptuğunu farkediyo-
rum.»
Beyhakî, Abdullah b. Mesudun şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah'm öldürüldüğüne dair dokuz kez yemin edişim, onun öldürülmediğine bir kez yemin edişimden daha çok hoşuma gider. Çünkü Allah, onu peygamber ve şehid olarak seçmişti.»
Buharî, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah'm vefat hastalığı esnasında Ebu Talib oğlu Ali yanından çıktı. İnsanlar şöyle sordular:
- Ey Ebu Hasan! Rasûlullah (s.a.v.) nasıl oldu? O da:
- Allah'a hamdolsun, Rasûlullah iyileşti, diye cevap verdi. Bunun üzerine Abbas b. Abdülmuttalib, Ali'nin elini tutup şöyle dedi:
- Vallahi üç günden sonra sen (Rasûlullah'm ölümü nedeniyle) artık başkalarının hükmü altına gireceksin. Onların değneklerinin altında kalacaksın. Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah (s.a.v.), bu hastalığı sonunda vefat edecektir. Çünkü ben Abdülmuttalib oğullarının ölüm anındaki yüzlerini bilirim. Haydi Rasûlullah'm yanma gidelim de kendisinden sonra hakimiyet kime verilecektir, bunu kendisine <?o ralım? Eğer bize verilecekse bunu bilelim. Eğer bizden başkasına verilecekse bunu bilelim ve bu hususta bize tavsiyede bulunsun.
Hz. Ali dedi ki: Vallahi, eğer biz bunu Rasûlullah'tan istesek ve o da bunu bize vermezse onun vefatından sonra başkası bize hakimiyeti vermez. Ben Allah'a yemin ederim ki, bunu Rasûlullah'tan istemi-yeceğim.»
Buharî, Kuteybe kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Perşembe günü! Perşembe günü nedir? O gün Rasûlullah (s.a.v)'-ın hastalığı şiddetlendi. Ve şöyle buyurdu:
- Bana kalem ve kağıt getirin ki, size bir yazı yazayım, ondan sonra artık ebediyete kadar sapıklığa düşmeyesiniz.
Gerçi onun yanında yapılması uygun değildi ama insanlar onun yanında çekiştiler ve şöyle dediler:
- Rasûlullah'a ne oluyor ki, sözlerini birbirine karıştırıyor. Hele bunu kendisinden anlayın bakalım.
Yanma gittiler. Ama Rasûlullah, onlara şöyle dedi:
- Beni kendi halime bırakın. Benim bulunduğum hal, sizin beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır.
Böyle dedikten sonra onlara üç tavsiyede bulundu:
- Müşrikleri Arap yarımadasından çıkarın. Gelen heyetlere de benim verdiğim gibi armağanlar verin.
Sıra üçüncü tavsiyeye gelince Ibn Abbas sustu veya; "Ben, bunu
unuttum." dedi.»
Buharî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) can çekişirken, evinde bazı adamlar vardı.
Kendisi şöyle buyurdu:
- Bana bir kağıt kalem getirin ki, size bir yazı yazayım, ondan sonra artık ebediyyen sapıklığa düşmeyesiniz.
Bazıları dediler ki:
- Rasûlullah, bu durumda yazı yazamaz. Hastalığı ağır basmıştır. İşte yanınızda Kur'ân var, bize Allah'ın kitabı yeter.
Evdekiler ihtilaf edip tartıştılar. Kimisi dedi ki:
- Haydi, kağıt kalem getirin, Rasûlullah bize bir yazı yazsın ki, ondan sonra sapıklığa düşmeyelim.
Kimisi de bundan başka şeyler söylüyordu. Gürültü ve ihtilafi ço-ğalükları zaman Rasûlullah (s.a.v.), onlara:
- Haydi kalkın gidin, dedi.»
Ubeydullah, Ibn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etti: «Rasûlullah (s.a.v.), onların ihtilaf ederek birbirleriyle mugalata yapmaları yüzünden çok fazla gürültü çıkardıkları için yazı yazamadı.»

Bu hadis üzerinde bid'at ehli, Şiâ ve diğer bazı aklı az kimseler vehme kapılmışlardır. Her iddia sahibi, RasûluUah'm yazmak istediği yazının kendi iddiaları doğrultusunda olacağını söyler. Bu iddia, mü-teşabih şeye sarılıp, muhkemi terketmek demektir. Ehl-i sünnet ise, muhkemi ele alır. Müteşabihi reddeder. Bu, Aziz ve Celil oîan Allah'ın kendi kitabında da tavsif ettiği gibi ilimde derinleşen kimselerin yoludur. Bu konuda dalalet ehli kimselerin çoğunun ayakları kaymıştır. Ehl-i sünnete gelince, onların hakka tabi olmaktan başka mezhepleri yoktur. Hak nereye giderse onlar da onun peşisıra giderler.
Peygamber (s.a.v.)'in yazmak istediği husus işte bu idi. Bu, sahih hadislerde sarih olarak beyan edilmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Vefat hastalığında Rasûlullah, ağrıları şiddetlenince şöyle dedi:
- Bana Ebu Bekir ile oğlunu çağırın ki, Ebu Bekir'in yönetimi hususunda hiç kimsenin tamahı kalmasın. Ve hiç kimse bunu temenni etmesin.
Böyle dedikten sonra sözüne şöyle devam etti:
- Bunu Allah da, mu minler de kabul etmezler. Rasûlullah, bu sözü iki kez tekrarladı. Sonra Aişe şöyle dedi:
- Bunu Allah da, mü'minler de kabul etmezler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hastalığı ağırlaşmca Ebu Bekir'in oğlu Ab-durrahman'a şöyle dedi:
- Bana bir kürek kemiği ya da levha getir ki, Ebu Bekir'e bir yazı yazayım da, hiç kimse ona muhalefet etmesin.
Abdurrahman kalkmak isteyince Rasûlullah, şöyle dedi:
- Ey Ebu Bekir! Sana muhalefet edilmesini Allah da, mü'minler de kabul etmez.»
Buharî, Yahya b. Yahya kanalı ile Aişe'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
«Ebu Bekir ile oğluna haber göndermek istedim ki, söz sahipleri veya temennisi olan kimseler, bu hususta hiçbir şey söylemesinler ve temennide bulunmasınlar. Bunu Allah da, mü'minler de kabul etmez.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Kadının biri, Rasûlullah'a geldi. Rasûlullah, tekrar yanına gelmesini ona söyledi. Kadın dedi ki:
- Ya gelir de seni bulamazsam, buna ne dersin?
Kadın böyle derken, Rasûlullah'm ölebileceğim söylemek istedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Eğer beni bulamazsan, Ebu Bekir'in yanma git, dedi.» Doğrusunu Allah bilir ya, bu ifadelerden açıkça anlaşılıyor ki, Hz. Peygamber ölüm hastalığına yakalandığı zaman o kadın kendisine böyle demiştir.
Peygamber (s.a.v.), vefatından beş gün önce perşembe günü insanlara büyük bir hutbe irad etti. Bu hutbesinde diğer sahabeler arasında Ebu Bekir es-Sıddık'm fazilet ve üstünlüğünü açıkladı. Bununla beraber bütün sahabelere imamlık yapmasını da kesin olarak ifade etti. Ve sahabelerin tamamı o hutbede hazır bulundu. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride de gelecektir. Belki de bu hutbesini, yazmak istediği ama yazamadığı yazısının yerine irad etmişti. Rasûlullah, bu hutbeyi irad etmeden önce gusül yapmıştı. Üzerine ağızları çözülmemiş dopdolu yedi kırba su döktüler. Bu da, yedi sayısından şifa bulma kabilindendir. Nitekim bu konudan başka yerlerde bununla ilgili hadisler varid olmuştu. Demek istediğimiz şudur ki; Rasûlullah (s.a.v.), guslettikten sonra evden çıktı, insanlara namaz kıldırdı. Namazdan sonra onlara hutbe irad etti.
Beyhakî, Hakim kanalı ile Eyyüb b. Beşir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat hastalığı esnasında şöyle dedi:
- Üzerime yedi kuyunun suları ile doldurulmuş yedi kırba su dökün ki, insanların yanma gidip onlarla konuşabileyim.
Böyle yaptılar. Emrini yerine getirdiler. Yıkandıktan sonra evden çıktı, mescide gidip minberin üzerine oturdu. İlk olarak Allah'a ham-dü senada bulunduktan sonra, Uhud ashabım andı. Onlar için mağfiret diledi ve onlara dua etti. Sonra şöyle dedi:
- Ey Muhacirler topluluğu! Siz artıyorsunuz. Ama Ensâr eski hali ile kalıyor, fazlalaşmıyor. Onlar benim sırdaşlanındır. Onlara sığındım. Onların iyilerine ikramda bulunun. Kötülerinin de kötülüklerini bağışlayın. Ey insanlar! Allah'ın kullarından bir kul var ki, Allah onu dünya ile kendi katında bulunan şeylerden birini seçmek arasında muhayyer kıldı. O da Allah katında bulunan şeyleri seçti.
Oradaki dinleyiciler arasında bu sözlerin anlamını sadece Ebu Bekir kavradı ve ağladı. Sonra şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Seni kurtarmak için canımızı, malımızı, çocuklarımızı feda edelim.
Bunun üzerine Rasûlullah, ona şöyle cevap verdi:
- Sakin ol ey Ebu Bekir, mescidin şu kapılarına bakın, bunların tamamını kapatın. Yalnız Ebu Bekir'in evine açılanı eski hali ile bırakın. Çünkü ben arkadaşlık hususunda kendime göre Ebu Bekir'den daha faziletli bir kimse bilemiyorum.»
. Vakidî, Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), başına bir bez sararak evden çıktı. Mescide gidip minberin üzerine oturunca insanlar minberin etrafını çevrelediler. Kendisi söze şöyle başladı:
- Nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, ben şu anda havzın üzerinde durmaktayım!
Böyle dedikten sonra teşehhüd getirdi. Teşehhüdünü tamamlayınca söylediği ilk söz, «Uhud'ta öldürülen şehitler için mağfiret dileyin.» demek oldu. Sonra şöyle dedi:
- Allah'ın kullarından bir kul, dünya ve Allah katındaki şeylerden birini seçmek hususunda muhayyer kılındı. O kul da Allah katındaki şeyi seçti.

Ebu Bekir, bu söz karşısında ağlamaya başladı. Biz onun ağlamasını tuhaf karşıladık. Ebu Bekir, Rasûlullah'a hitaben şöyle dedi:
- Anam babam sana feda olsun! Seni hayatta bırakmak için babalarımızı, annelerimizi, canlarımızı, mallarımızı feda edelim!
Rasûlullah (s.a.v.), Allah tarafından serbest bırakılmıştı. Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'m bu durumunu bize bildirdi. Rasûlullah da ona:
- Yavaş oî, kendine gel, dedi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), insanlara hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle
dedi:
- Allah bir kulu, dünyayı ya da Allah katındaki şeyi seçmek hususunda muhayyer kıldı. O kul da Allah katındaki şeyi seçti.
Rasûlullah'm bu sözü üzerine Ebu Bekir ağlamaya başladı. Biz onun bu ağlayışını tuhaf karşıladık. Rasûlullah'm bir kulun durumunu anlatması -ki bu çok normal birşeydi- sebebiyle Ebu Bekir'in ağlamasına bir anlam veremedik. Aslında Ebu Bekir'in bize bildirdiğine göre o şeylerden birini seçme hususunda muhayyer kılınan kul, Ra-sûlullah'ın kendisi imiş. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Arkadaşlığı ve malı hususunda insanlar arasında en fazla minneti altında kaldığım kişi, Ebu Bekir'dir. Eğer Rabbimden başka bir dost edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama İslâm dostluğu ve sevgisi vardır. Ebu Bekir'in kapısı dışında mesciddeki bütün kapılar kapatılsın.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu'l-Velid kanalı ile Ebu Mualla'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir gün Rasûlullah hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:
- Cenâb-ı Allah, bir adamı dünyada dilediği kadar yaşayıp dünyanın dilediği nimetlerinden dilediği kadar yemek veya Rabbinin huzuruna çıkmak hususunda muhayyer kıldı. O adam ise Rabbinin huzuruna çıkmayı tercih etti.
Rasûlullah'm bu sözü üzerine Ebu Bekir ağladı. Sahabeler dediler ki:
- Rasûlullah'm salih bir adamdan bahsetmesi, Rabbinin de o salib adamı dünyada ebedi kalmak veya Rabbinin huzuruna çıkmak hususunda serbest bırakması, o salih adamın Rabbinin huzuruna çıkmayı seçmiş olmasını Rasûlullah bize anlattı. Ama şu ihtiyar Ebu Bekir bu kıssa için ağlamaya başladı. Bunu hayretle karşılamıyor musun?
Ama Ebu Bekir, daha sonra Rasûlullah'm bu sözlerle kendi mübarek şahsını kasdetmiş olduğunu ashaba bildirdi. Ebu Bekir Rasûlullah'm bu sözü karşısında şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, sana malımızı ve çocuklarımızı feda edelim. (Yeter ki sen hayatta kal.)
Rasûlullah (s.a.v.), buyurdu ki:
- Arkadaşlığı ve nimetlerini ikram etmesi bakımından en fazla Ebu Bekir'in minneti altındayım. Eğer dost edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama iman kardeşliği ve dostluğu vardır. Sizin sahibiniz (yani ben), Aziz ve Celil olan Allah'ın dostudur.»
Hafiz el-Beyhakî, Cündeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir;
«Rasûlullah, vefat etmeden beş gün önce şöyle dedi:
- Sizin aranızda benim kardeşlerim ve dostlarım oldu. Hepinizin dostluğundan sıyrılıyor ve dostluğunuzu size bırakıyorum. Eğer ümmetimden bir dost edinecek olsaydım, Ebu Bekir'i dost edinirdim. Şüphesiz Rabbim, İbrahim peygamberi dost edindiği gibi beni de dost edindi. Sizden önceki kavimlerden bir kavim, Peygamberlerinin ve salih şahsiyetlerinin mezarlarını mescid ediniyorlardı. Siz mezarları mescid edinmeyin. Ben sizi bundan menediyorum.»
Hafiz el-Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: «Peygamber (s.a.v.), vefat hastalığı döneminde başına bir bez sararak evden çıktı. Mescide gidip minbere çıktı. Allah'a hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- İnsanlar arasında Ebu Bekir kadar beni canı ve malı ile minnet altında bırakan kimse olmadı. Eğer insanlardan birini dost edinecek olsaydım, mutlaka Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama İslâm dostluğu daha faziletlidir. Ebu Bekir'in kapısı dışında mescidde benim tarafima açılan bütün kapıları kapatın.»
Bu sözle Rasûlullah, Ebu Bekir'in halifeliğine işarette bulunmuştur. Onun kapısının açık bırakılmasını da oradan gelip Müslümanlara namaz kıldırması için kabul etmişti.
Buharı, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Vefat ettiği hastalığı döneminde Rasûlullah (s.a.v.), başına siyahımsı bir bez sararak ve bu bezin bir kısmını omuzları üzerine bırakarak evden çıktı. Mescide gidip minber üzerinde oturdu. Hutbe irad etti. Hutbesinde Ensâr'a iyi davranılması tavsiyesinde bulundu. Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m vefat edinceye kadar en son oturduğu meclis oldu.»
Beyhakî, Ali b. Ahmed b. Abdan kanalı ile Fadl b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), yanıma geldi. Hastalıktan dolayı şiddetli ağrılar çekmekte idi. Başına bez bağlamıştı. Bana:
- Elimi tut ey Fadl, dedi. Ben de elini tuttum. Böylece minbere çıkıp oturdu. Sonra bana:
- Ey Fadl, insanlara seslen de buraya gelsinler, dedi. Ben de:
- Ey insanlar, namaza gelip toplanın, dedim.
insanlar gelip toplandılar. Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp onlara hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:
- Ey insanlar! Artık aranızdan ayrılma vaktim geldi. Beni artık aranızda, bu makamda göremeyeceksiniz. Ben yapmam gerekeni

sizin için yaptım. Bakın, ben kimin sırtına kamçı vurmuş isem işte sırtım, gelip sırtıma vursun, misilleme yapsın. Ben kimin malını almış isem, işte malım gelsin de alsın. Ben kimin ırzına küfretmiş isem, işte ırzım gelip misilleme yapsın. Ve hiç kimse, «Rasûlullah tarafından kınanmaktan korktuğum için misilleme yapmadım.» demesin. Bilesiniz ki, kınamak, kötülemek benim şanımdan ve huyumdan değildir. Sizin aranızda en çok sevdiğim kişi, şayet bende varsa gelip hakkını alan veya bana hakkını helal eden kimsedir. Ben hiç kimsenin haksızlığı benim boynumda olarak Aziz ve Celil olan Allah'ın huzuruna çıkmak istemiyorum. Suçsuz olarak onun huzuruna gitmek istiyorum.
Dinleyiciler arasından bir adam kalkıp:
- Ya Rasûlallah! Benim sende üç dirhemim vardır, dedi. Rasûlullah:
- Ben söz sahibini hiç yalanlamam ve yemin ettirmem. Ama niçin bende üç dirhemin var? diye sordu. Adam şu cevabı verdi:
- Hatırlamıyor musun ya Rasûlallah! Hani bir dilenci sana gelmişti, sen de bana emretmiştin. Ben o adama üç dirhem vermiştim.
Bunun üzerine Rasûlullah:
- Ey Fadl, bu adama üç dirhemini ver, dedi.,
Bundan sonra Rasûlullah emir verdi. Adam yerine oturdu. Rasûlullah {s.a.v.), yine ilk sözüne döndü ve şöyle dedi:
- Ey insanlar! Her kimin yanında çalıntı, ganimet malı varsa onu geri versin.
.Adamın biri kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, benim yanımda üç dirhem var. Ben bunları Allah yolunda gazada iken ganimet malından aşırmıştım.
- Niçin aşırmıştın?
- Çünkü ben buna muhtaçtım.
- Ey Fadl, o üç dirhemi şu adamdan al. Rasûlullah (s.a.v.), yine ilk sözüne döndü ve şöyle dedi:
- Ey insanlar! Sizden her kim kendi nefsinde birşeyler hissetmiş-se kalkıp açıklasın ki, onun için Allah'a dua edip yalvarayım.
Adamın biri kalkıp şöyle dedi:
-Ya Rasûlallah, doğrusu ben münafik, yalancı ve uykucu bir' ada-
mım.
Ömer b. Hattab ona şöyle dedi:
- Yazıklar olsun sana be adam! Eğer sen kendini gizlemiş olsaydın, Allah da senin ayıbım örtmüştü. Ne diye kendini ifşa ediyorsun?
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ömer'e şöyle dedi:
- Sus ey Hattab'in oğlu! Dünyada rüsvay olmak, ahirette rüsvay olmaktan çok daha kolaydır.
Bundan sonra Rasûlullah, o adam için şöyle dua etti:
- Allah'ım, bu adama doğruluk ve iman nasib et. Ve dilerse uykuyu da kendisinden gider.
Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ömer'i överek şöyle dedi:
- Ömer benimledir. Ve ben Ömer'le beraberim. Benden sonra hak, Ömer'le beraber olacaktır.»
Bu rivayetin sened ve metninde büyük bir gariplik vardır. [3]

Peygamber (S.Â.V.)'İn, Namaz Kıldırması İçin Ebu Bekir'e Emir Vermesi

Hz. Peygamberin emri üzerine Ebu Bekir imamlık yaptı. Rasûlullah da ona iktida etti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Zem'a b. Esved b. Muttalib b. Esed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı ağırlaştığında birkaç Müslümanla birlikte ben de yanında idim. Bilal, namaz için çağrıda bulundu ve şöyle dedi:
- İnsanlara namaz kıldıracak birine emir verin.
Ben mescide gittim. Ömer'in cemaat arasında olduğunu gördüm. Ama Ebu Bekir yoktu. Ömer'e:
- Ey Ömer, kalkta insanlara namaz kıldır, dedim. Ömer, tekbir alınca Rasûlullah (s.a.v.), onun sesini duydu. Ömer, gür sesli bir kimse idi. Rasûlullah:
- Ebu Bekir nerede? Allah da, Müslümanlar da ondan başkasının namaz kıldırmasını kabul etmez, dedi.
Ebu Bekir'e haber gönderdi. Ömer namazı kıldırdıktan sonra, Ebu Bekir gelip insanlara namaz kıldırdı. Ömer bana dedi ki:
- Yazıklar olsun sana ey İbn Zem'a! Bana namaz kıldırmamı söylediğin zaman Rasûlullah'm bunu sana emretmiş olduğunu zannetmiştim. Vallahi yoksa ben namaz kıldırmazdım.
Ben de ona dedim ki:
- Vallahi bunu Rasûlullah bana emretmedi. Ama Ebu Bekir'in burada olmayışı yüzünden senin, burada bulunanlara imamlık yapmanın daha uygun olacağını düşündüm. Onun için bu namazı kıldırmanı söyledim.»
Ebu Davud, Abdullah b. Zem'a'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), imamlık yapan Ömer'in tekbir sesini duyunca başını hücresinden dışarı çıkarıp şöyle dedi:
- Hayır hayır. Ebu Bekir'den başkası insanlara namaz kıldırmasın!

Bunu öfke ile söylüyordu.»
Buharî, Ömer b. Hafs kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Peygamber (s.a.v.), vefat hastalığı döneminde bir namaz vakti için Bilal ezan okuyunca şu emri verdi:
- Ebu Bekir'e söyleyin, insanlara namaz kıldırsın. Rasûlullah'a denildi ki:
- Ebu Bekir, yufka yürekli bir adamdır. Senin yerinde durduğu takdirde insanlara imamlık yapamaz.
Bu itiraz üzerine Rasûlullah, emrini tekrarladı. Onlar da itirazlarını tekrarladılar. O da emrini üçüncü kez tekrarladı ve şöyle dedi:
- Siz, Yusuf un kardeşleri gibisiniz. Ebu Bekir'e emir verin de insanlara namaz kıldırsın.
Ebu Bekir de çıkıp mescide gitti. Bu arada Peygamber (s.a.v.), vücudunda biraz hafiflik hissetti. İki adamın omuzlan arasında evden çıkıp mescide gitti. Hastalığının şiddetinden ayaklarım zorlukla yerde sürüyebiliyordu. Onu görünce Ebu Bekir, mihrabtan geri çekilmek istediyse de Peygamber (s.a.v.) ona; yerinde kal, diye işaret etti. Sonra Rasûlullah, Ebu Bekir'in yanına götürüldü ve yanına oturdu (Öylece namazını kıldı.).
A'meş'e denildi ki: Peygamber (s.a.v.), namaz kılıyordu. Ebu Bekir ona tabi olarak onun namazını kılıyordu. İnsanlar da Ebu Bekir'e tabi olarak namaz kılıyorlardı. Öyle değil mi?
A'meş de evet dercesine başıyla işaret etti.
Buharî, daha sonra A'meş'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah, Ebu Bekir'in sol tarafında oturdu. Ebu Bekir ise ayakta namazı kıldırdı.»
İbn Şihab, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'm, Ebu Bekir'in imamlık yapması için verdiği emre itiraz edişim, insanların Ebu Bekir'i uğursuz saymalarından korktuğum içindi. Zira Rasûlullah'm makamına geçen bir kimseyi insanların mutlaka uğursuz sayacaklarını biliyordum. Bu yüzden Rasûlullah'in, Ebu Bekir'in imamlık yapması için verdiği emirden vazgeçmesini istedim.»
Sahih-i Müslim'de, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), benim evime geldiğinde:
- Ebu Bekir'e söyleyin de insanlara namaz kıldırsın, dedi. Ben de dedim ki:
- Ya Rasûlallah, doğrusu Ebu Bekir, yufka yüreklidir. Kur'ân okurken gözyaşlarını tutamıyor. Keşke Ebu Bekir'den başka birinin imamlık yapmasını emretseydin?
Vallahi ben, Rasûlullah'm makamına geçecek bir kimseyi insanların uğursuz saymalarından korktuğum ve çekindiğim için böyle demiştim. İki veya üç kez bu itirazımı tekrarladım, ama Rasûlullah şöyle buyurdu:
- İnsanlara namazı Ebu Bekir kıldırsın. Siz Yusuf un kardeşlerisiniz.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Musa'nın babasının şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hastalandı ve:
- Ebu Bekir'e söyleyin, insanlara namaz kıldırsın, dedi. Aişe dedi ki:
- Ya Rasûlallah, doğrusu Ebu Bekir yufka yürekli bir adamdır. Ne zaman senin yerine geçerse insanlara namaz kıldıramaz.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Ebu Bekir'e söyleyin, insanlara namaz kıldırsın. Doğrusu siz Yusuf un kardeşleri gibisiniz.
Ebu Bekir, böylece Rasûlullah'm sağlığında insanlara namaz kıldırmış oldu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ubeydullah b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Aişe'nin yanına gittim. Ona:
- Bana Rasûlullah'm hastalandığından bahseder misin? diye sordum. O da şöyle cevap verdi:
" - Olur. Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı şiddetlenince:
- İnsanlar namaz kıldı mı? diye sordu. Biz de:
- Hayır, onlar seni bekliyorlar ya Rasûlallah, dedik. Bunun üzerine:
- Çamaşır teknesine benim için biraz su koyun, dedi. Tekneye su koyduk, o da yıkandı. Sonra kalkmaya çalıştı, fakat bayıldı. Ayıldı-ğmda:
- İnsanlar namaz kıldı mı? diye sordu. Biz de:
- Hayır, onlar seni bekliyorlar ya Rasûlallah, dedik. Bunun üzerine o:
- Tekneye benim için biraz su koyun, dedi.
Biz de tekneye su koyduk, yıkandı. Sonra kalkmaya çalışınca tekrar bayıldı. Bilahare ayılınca:
- İnsanlar namız kıldı mı? diye sordu. Biz de:
- Hayır, onlar seni bekliyorlar ya Rasûlallah, dedik. Tekrar:
- Çamaşır teknesine benim için biraz su koyun, dedi.
Biz de tekneye su koyduk. Yıkandı, kalkmaya çalışınca yine bayıldı. Bilahare ayılınca:
- İnsanlar namaz kıldı mı? diye sordu. Biz de:
- Hayır, onlar seni bekliyorlar ya Rasûlallah, dedik.
İnsanlar yatsı namazını kılmak için mescidde, Rasûlullah'ı bekliyorlardı. Rasûlullah, Ebu Bekir'e, insanlara namaz kıldırması için haber gönderdi. Ebu Bekir yufka yürekli bir adamdı. Ömer'e:

- Ey Ömer, sen insanlara namaz kıldır, dedi. Ömer ise:
- Sen buna daha layıksın, dedi. O günlerde Ebu Bekir insanlara namaz kıldırdı.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), vücudunda biraz hafiflik hissetti. İki kişinin arasında -bunlardan birisi Abbas idi- öğle namazını kılmak için evden çıktı. Ebu Bekir, onu görünce mihrabtan geri çekilmek istedi. Ama Rasûlullah geri çekilmemesi için ona işaret etti. Kendisini mescide götüren iki adama, Ebu Bekir'in yanma götürüp oturtmalarını söyledi. Ebu Bekir ayakta namaz kılarken, Rasûlullah da onun yanında oturarak kıldı.
Ubeydullah dedi ki:
İbn Abbas'm yanma gidip şöyle dedim:
- Rasûlullah'ın hastalığı hakkında Aişe'nin bana söylediği birşeyi sana anlatayım mı?
- Haydi, anlat bakalım.
Ben de Aişe'nin bana bu hususta söylediklerini kendisine anlattım. O, benim anlattığım şeylerden hiçbirini inkar etmedi. Yalnız şunu söyledi:
- Hz. Aişe, Rasûlullah'ın Abbas'la birlikte omuzuna dayanıp evden çıktığı diğer adamın adını sana verdi mi?
- Hayır.
- O adam Ali idi.»
Bir rivayette şöyle denmektedir:
«Ebu Bekir ayakta durup Rasûlullah'a tabi olarak namaz kıldı, insanlarsa Ebu Bekir'e tabi olarak namaz kıldılar. Faka Rasûlullah, oturarak namaz kılıyordu.»
Beyhakî dedi ki: Bu rivayetten anlaşılıyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), o namazda imamlık etmiş, Ebu Bekir de ona iktida etmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel de, İbn Abbas'm bu hususta şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), hastalandığı zaman, insanlara namaz kıldırması için Ebu Bekir'e emir verdi. Sonra vücudunda biraz hafiflik hissetti. Mescide gitti. Onun mescide gelişini hisseden Ebu Bekir, mihraptan geri çekilmek istedi, ama Peygamber (s.a.v.) yerinde durmasını ona işaret etti. Gidip Ebu Bekir'in sol yanma oturdu. Ebu Bekir'in okumakta olduğu ayetin peşi sıra gelen ayetten okumaya başladı.»
Bir defasında da Vekî şöyle demiştir:
«Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v.)'e tabi olup namaz kılıyordu. İnsanlarsa Ebu Bekir'e tabi olup namaz kılıyorlardı.»
Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Vefat hastalığında Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir'in arkasında oturarak namaz kıldı.»
Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m cemaatla kıldığı son namaz, Ebu Bekir'in arkasında bir kumaş parçasına bürünerek kıldığı namazdı.»
Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'in arkasında, bir kumaş parçasına bürünerek namaz kıldı. Ayağa kalkmak istediği zaman:
- Bana Üsame b. Zeyd'i çağır, dedi. Usame geldi. Rasûlullah, sırtını onun göğsüne dayadı. Kıldığı en son namaz bu namaz oldu.»
Beyhakî dedi ki: Bu rivayetten açıkça anlaşılıyor ki; Peygamber (s.a.v.)'in kıldığı bu namaz, vefat ettiği pazartesi gününün sabah namazı idi. Çünkü en son bu namazı kılmıştı. Zira onun pazartesi günü kuşluk vakti vefat etmiş olduğuna dair bilgiler gerçektir.
Beyhakî, bu sözleri Musa b. Ukbe'nin, "Megazi" adlı eserine dayanarak söylemiştir. Çünkü Musa b. Ukbe böyle demiştir. Ebu Esved de Urve'den böyle bir rivayette bulunmuştur. Ancak bu zayıftır. Ancak bu namaz, Peygamber (s.a.v.)'in cemaatle kılmış olduğu son namazdır. Nitekim diğer rivayette bu doğrultuda bir kayıt vardır. Hadis aynıdır. Şu halde kayıtsız rivayeti, kayıtlı rivayete hamletmek gerekir. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in vefat ettiği pazartesi günü sabah namazını cemaatla kılmış olması doğru değildir. O namazı kendi evinde kılmıştır. Çünkü o zaman vücudu çok güçsüz hale gelmişti. Buharî'nin sahihindeki rivayeti de buna delalet etmektedir. Buharı, Peygamber (s.a.v.)'in hizmetinde, sohbetinde bulunan ve yanından hiç ayrılmayan Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in vefat hastalığı döneminde insanlara Ebu Bekir namaz kıldırıyordu. Pazartesi günü olunca insanlar namaz için safa durmuşlardı. Peygamber (s.a.v.), hücresinin perdesini aralayıp ayakta durarak bize baktı. Yüzü sanki mushafin yaprağı gibi (bembeyaz) idi. Gülümsemeye başladı. Onu görünce neredeyse aklımız başımızdan gidecekti. Ebu Bekir, mihrabtan dönüp safa geçmek istedi. Peygamber (s.a.v.)'ü gelip namaz kıldıracağını sandı. Ancak Rasûlullah (s.a.v.), namazını tamamlamamız için bize işaret verdi. Perdeyi yine sarkıttı. İşte o gün vefat etti.»
Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.), üç gün evden çıkmadı. Namaz kılındı. Ebu Bekir imamlık için mihraba geçti. Peygamber (s.a.v.), perdeyi araladı. Mübarek yüzü görününce onun yüzü kadar hayret verici bir manzara görmedik. Yüzü çok hoşumuza gitti. Ancak Ebu Bekir'in mihraba geçmesi için işaret etti. Kendisi de perdeyi tekrar sarkıttı. Vefat edinceye kadar artık yanma gidilemedi.»
Bu da gösteriyor M, Peygamber (s.a.v.), pazartesi günü sabah namazını cemaatle kılamamıştır. Zaten evden çıkamıyordu. Üç gün süre ile evde kalmıştı. Şu halde cemaatla kıldığı en son namaz, öğle namazı idi. Nitekim Aişe'nin daha önce geçen hadisinde de bu husus açıkça bildirilmiştir. Cemaatle kıldığı en son Öğle namazı da perşembe gününün öğle namazı idi.

Cumartesi ya da pazar gününün öğle namazı değildi. Ama Beyhakî, Musa b. Ukbe'nin "Megazi"sinden naklen böyle bi rivayette bulunmuştur ki, o zayıftır. Hatta cemaatle kıldığı en son öğle namazından sonra insanlara birazda hitabda bulunmuştur. Ondan sonra artık cemaata çıkamamış; cuma, cumartesi ve pazar günü tam üç gün süre ile evde kalmıştı. Zührî'nin Ebu Bekir b Ebi Seb-re'den rivayet ettiğine göre bu süre içinde Ebu Bekir (r.a.), cemaata onyedi vakit namaz kıldırmıştır. Başkaları ise yirmi vakit namaz kıldırdığını söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Daha sonra pazartesi günü sabahleyin Rasûlullah'ın mübarek yüzü cemaata göründü. Onlara bakışlarıyla veda etti. Bu manzarayı görünce akılları başlarından gidecek gibi oldu. Bu, onun onlarla en son görüşmesi oldu. Onların lisan-ı halleri, şairin şu sözlerini terennüm ediyordu:

«Bir anlık ayrılığı ben ölüm gibi görüyorum. Randevusu mahşer olan ayrılığa sen ne dersin?»

Kısaca demek istediğimiz şudur ki; Rasûlullah (s.a.v.), İslâm'ın amelî rükünlerinin en büyüğü olan namazı kıldırması için Ebu Bekir es-Sıddık'ı öne geçirmişti. Onu imam tayin etmişti. Ebu Hasan el-Eşârî demiş ki: «Ebu Bekir'i öne geçirmesi, İslâm dininin zaruri olarak bilinen hükümlerindendir. Onu imam olarak öne geçirmesi, sahabelerin en âlimi ve Kur'ân'ı en iyi okuyanı olduğunu isbatlar. Zira âlimler arasında sıhhati üzerinde ittifak edilen bir haberde temas edildiği gibi Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

«Allah'ın kitabını en iyi okuyan kimse cemaata imamlık eder. Eğer cemaattakiler kitabı iyi okuma hususunda aynı seviyede iseler, sünneti en iyi bilenleri imamlık eder. Sünneti bilme hususunda eşit seviyede iseler, yaşça en büyükleri imamlık eder. Yaş bakımından da aynı seviyede iseler önce Müslüman olmuş olanları imamlık eder.»

Ben derim ki; Bu, merhum Eşârî'nin altın suyu ile yazılması gereken sözlerindendir. Şunu da belirtelim ki, bu özelliklerin tamamı Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.)'da mevcudidi. Allah onu hoşnud kılsın.

Önceki sayfalarda geçen sahih rivayetlerde de belirtildiği gibi, bazı namazlarda Rasûlullah'm, Ebu Bekir'in arkasında namaz kılmış olması, Ebu Bekir'in ona tabi olduğunu ifade eden sahih rivayete ters
düşmemektedir. Çünkü bu, başka bir namazda vuku bulmuş olabilir. Nitekim, Şafiî ve diğer imamlar da bunu kesin ifadelerle belirtmişlerdir. Allah onlara rahmet etsin. [4]

Faide

İmam Malik, İmam Şafiî ve aralarında İmam Buharî'nin de bulunduğu bir âlimler grubu, Peygamber (s.a.v.)'in oturarak, Ebu Bekir'in ise ayakta durup ona tabi olarak, arkadaki cemaatin de Ebu Bekir'e tabi olarak namaz kılma hadisesini, aşağıda nakledeceğimiz hadisi nesneden bir hadise olarak göstermişlerdir. Zira bir defasında Peygamber (s.a.v.), attan düşüp yan tarafı yaralandığı zaman oturarak ashabına namaz kıldırmıştı. Ashabı ise onun arkasında, ayakta ona tabi olarak namaz kılmışlardı. Ancak Rasûlullah, onlara oturmalarını işaret etmişti. Namazı tamamladıktan sonra da şöyle demişti:

«Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, siz, Farslarla Rumlar gibi yaptınız. Onların büyükleri otururlarken kendileri ayakta, kıyamda dururlar. Oysa imam, kendisine uyulan kişidir. Eğer o tekbir getirirse, siz de tekbir getirin. O rükûa varırsa siz de rükûa varın. Rükûdan kalkarsa siz de kalkın. Secdeye varırsa siz de secdeye varın. Oturarak namaz kılarsa siz de hep birlikte oturarak namaz kılın.»

Dediler ki: Peygamber (s.a.v.), vefat hastalığı döneminde iken oturarak cemaata namaz kıldırdı. Cemaat ise ayakta namaz kıldı. Bu da önceki hadisi neshetmiş olduğuna delalet etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.

Bu istidlale insanların cevap verme şekilleri farklı olmuştur. Bunları inşallah, "el-Ahkâmü'1-Kebir" adlı kitapta açıklayacağız. Ge-vencimiz ve dayanağımız Allah'tır.

Bunu şöylece özetleyebiliriz: İnsanlardan bir kısmı, sahabelerin, Rasûlullah'm önceki emri sebebiyle oturarak namaz kıldıklarını söylemişlerdir. Ebu Bekir de onun tekbir ve intikallerini hareke ve sekenelerini cemaata duyurmak için ayakta durarak namaz kılmaya devam etmiştir.

İnsanlardan bir kısmı da şöyle demişlerdir: Aslında o namazda imamlık yapan Ebu Bekir'dir. Ebu Bekir, Rasûlullah'a karşı çok e-debli olduğundan dolayı ondan önce hareket etmiyor, aksine namazdaki hareketlerde ona uyuyordu. Bu durumda Peygamber (s.a.v.), imamın imamı gibi oldu. Bu yüzden cemaat da Ebu Bekir'e uydukları için oturmadılar. Çünkü Ebu Bekir ayakta namaz kılıyordu. Ebu Bekir, imam olduğundan ve Peygamber (s.a.v.)'in harekelerini, sükunlarını ve intikallerini cemaata tebliğ ettiğinden oturmamıştı. Doğrusu-
nu Allah bilir.

İnsanların bir kısmı da şöyle demişlerdir: İmamın arkasında kıyam halinde namaza başlamak, namazı kıyamda devam ettirmek ve bu esnada herhangi bir sebebten imamın oturarak namaz kılması ile kişinin oturmakta olan bir imamın arkasında namaza durması arasında fark vardır. Bu durumda imama tabi olan kişinin önceki hadis sebebiyle oturması vacib olur. Doğrusunu Allah bilir.

İnsanların bir kısmı da şöyle dediler: Bu ve önceki hadis, kıyamın da, oturmanın da caizliğine delalet etmektedir. Önceki hadis sebebiyle oturmak caiz olduğu gibi, son kısımda anlatılan, Rasûlullah'm fiili sebebiyle de ayakta durmak caizdir. Doğrusunu Allah bilir. [5]

Hz. Peygamberin Sekerat Ve Vefatı

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in yamna girdim. Ateşler içinde idi. Elimi mübarek vücuduna dokundurarak:
- Ya Rasûlallah! Çok şiddetli bir ateş içindesin, dedim.
- Evet, ben sizden iki adamın ateşi kadar ateş görmekteyim, dedi. Ben de:
- Evet, öyleyse senin iki sevabın vardır, dedim. O, şu cevabı verdi:
- Evet. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, yeryüzünde herhangi bir kimseye hastalık veya başka bir sebeple bir musibet gelirse, o musibetten dolayı Genâb-ı Allah onun günahlarım ağacın yapraklarını silkmesi gibi silkip atar.»
Hafiz Ebu Ya'lâ el-Musilî, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Elimi Peygamber (s.a.v.)'in vücudunun üzerine koydum ve şöyle dedim:
- Allah'a yemin ederim ki, ateşinin şiddetinden dolayı, elimi vücudunun üzerine koymaya takat getiremiyorum.
- Biz peygamberler topluluğuna sevap kat kat geldiği gibi, bela da kat kat geliyor. Doğrusu peygamberlerden biri bir kurtçuk ile nıübte-la olur. İmtihan edilir, nihayet onu öldürür. Bir adam da çıplaklıkla imtihan edilir. Nihayet bir aba alır, ona cep yapar ve giyer. Peygamberler rahatlık ve bollukla ferahlanıp sevindikleri gibi, belaya uğradıklarında da ferahlanıp sevinirler.»
Buharı, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) kadar şiddetli ağrılara maruz olan bir kimse görmedim. Rasûlullah (s.a.v.), vefat ederken başı çenemle göğsüm a-rasmda idi. Rasûlullah'tan sonra herhangi bir kimsenin ölümünün şiddetinden rahatsız olmuş değilim. (Hiç kimse onun kadar ölüm şiddetine maruz kalmadı.)»
Buharı, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İnsanların en çok belaya uğrayanı peygamberlerdir. Sonra salih-lerdir. Sonra bu, sırayla gider. Kişi dindarlığı oranında belaya uğrar. Eğer dinine sıkı sıkıya bağlı ise, belası da şiddetli olur.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı ağırlaşmca bir cemaatla Medine'ye indik. Rasûlullah'm yanma girdik. Susmuş, konuşmuyordu. Ellerini semaya kaldırdı. Sonra yüzüne sürdü. Anladım ki o, benim için dua ediyor.»
İmam Malik, "Muvatta" adlı eserinde İsmail b. Ebu Hakim kanalı ile Ömer b. Abdülaziz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s,a.v.)'m söylediği son söz şu oldu: Allah, Yahudi ve Hristiyanları kahretsin. Onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler. Oysa Arap diyarında iki din bir arada kalmayacaktır.»
Buharı ile Müslim, Aişe ve İbn Abbas'ın şöyle dediklerini rivayet etmişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hastalandığında kare şeklindeki bir kumaş parçasına bürünmeye başladı. Sıkıldığı zaman yüzünü açardı. Bu halde iken şöyle dedi:
"Allah'ın laneti Yahudiler ve Hristiy ani arın üzerine olsun. Onlar peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler." Böyle demekle Müslümanları, onlar gibi davranmaktan sakındırıyordu.»
Hafiz el-Beyhakî, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Vefatından üç gün önce Rasûlullah (s.a.v.)'ın: "Allah hakkında iyi zanda bulunun." dediğini işittim.»
Müslim, Cabir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah Teâlâ hakkında iyi zanda bulunmadan hiçbiriniz ölmesin.»
Kudsî bir hadiste de yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
«Ben kulumun beni zannettiği gibi olurum. O, benim hakkımda iyi zanda bulunsun.»
Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Vefat hastalığı ve sekeratı döneminde Rasûlullah (s.a.v.)'m genellikle vasiyeti şu idi:
"Namaza ve sağ ellerinizin malik olduğu kimselere (kölelerle cariyelere) dikkat edin. Onlara iyi davranın." Can boğaza geldiği zaman dahi bunu söylüyordu. Ama dili iyi açıklayamıyordu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bana bir tabakayı kendisine getirmemi emretti ki o tabaka üzerine bir yazı yazsın da kendisinden sonra ümmeti o yazıya uyarak sapıklığa düşmesin. Ama ben tabakayı getirmeye giderken, onun vefat edeceğinden korktuğum için gitmedim ve dedim ki: "Ya Rasûlallah, sen diyeceğini de. Ben hafizama yerleştirir, ezberlerim." Bunun üzerine Rasûlullah, bana şöyle dedi:
- Namazı, zekatı ve kölelerle cariyeleri size tavsiye ediyorum.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m vefat ettiğini ve yanında bir bardak suyun bulunduğunu gördüm. Vefat edeceği esnada elini su bardağına daldırıyor, sonra elini yüzüne sürüp ıslatıyor ve: "Can çekişme esnasında bana yardım et Allah'ım." diyordu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Cennet'te Aişe'nin elinin beyazlığını gördüm ya, artık bu hastalık şiddeti bana vız gelir.»
Bunu sadece İmam Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedinde sakıncalı bir durum yoktur. Bu hadis, Hz. Peygamberin Aişe'yi çok sevdiğini ispatlamaktadır. Onu çok sevdiğine dair bu anlamda birçok hadis varid olmuş ise de hiçbiri bu dereceye ulaşmış değildir. Çünkü diğer rivayetlerdeki ifadeler, hakikati olmayan abartılardır. Bu rivayetteki ifadeler ise, gerçek söz olup

şüpheli bir unsuru içermemektedir.
Hammad b. Zeyd, Eyyüb kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), benim evimde, başı göğsümle çenem arasında iken vefat etti. Hastalandığı zaman Cebrail bir dua okuyup, Allah adı ile koruyordu. Ben de aynı şeyi yapmaya başladım. Gözünü semaya dikip şöyle dedi: "Allah'ım, beni Refik-i A'lâya ulaştır. Refik-i A'lâya ulaştır." Abdurrahman b. Ebu Bekir içeriye girdi. Elinde yaş bir hurma dalı vardı. Rasûlullah o dala baktı. Ben ona ihtiyaç olduğunu zannettim. Dalı Abdurrahman'm elinden alıp silkeledim ve Rasûlullah'a verdim. Rasûlullah o dal ile dişlerini güzelce bir misvakladı. Sonra bana uzattı. Ama dal elinden yere düştü. Dünyadaki son gününde ve ahirete gidiş başlangıcının da ilk gününde Allah, onu tükürüğü ile benim tükürüğümü birleştirdi.»
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hanz kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Allah'ın bana bir nimetidir ki, Rasûlullah (s.a.v.) benim sıramda ve benim evimde vefat etti. Vefat ederken başı göğsümle çenem arasında idi. Ve Allah onun vefatı esnasında benim tükrüğüm ile onun tükrüğünü birleştirdi. Vefat edeceği esnada kardeşim elinde bir misvak ile yanıma geldi. Rasûlullah da başını göğsüme dayamıştı. Kardeşimin elindeki misvaka baktığını gördüm. Onun misvak sevdiğini biliyordum. "Misvakı kardeşimin elinden senin için alayım mı?" diye sordum. O da başı ile evet, diye işaret etti. Misvakın ucunu onun için yumuşattım. Kendisine verdim. Oda misvakı ağzına sürdü. Yanımda, içinde su bulunan bir kab vardı. Elini su kabına daldırıyor, sonra ıslak elini yüzüne sürüyor ve şöyle diyordu:
- Lâ ilahe illallah, doğrusu ölümün sekeratı vardır.
Böyle dedikten sonra sol elinin işaret parmağını dikip şöyle dedi:
- Allah'ım, beni Refik-i A'lâya ulaştır. Refik-i A'lâya ulaştır. Vefat edinceye kadar böyle dedi ve elini yanındaki su kabına daldırdı.»
Ebu Davud et-Teyalisî, Şube kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah'm dünya ve ahiretten birini seçme hususunda serbest bırakılıncaya kadar vefat etmeyeceğini söylüyorduk. Vefat ile neticelenen hastalığına yakalandığı zaman sesi kısıldı. Söylediğini işittim:
«... İşte onlar Allah'ın nimetine eriştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehidler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştırlar!» (en-Nisâ, 69.)
Hz. Aişe dedi ki: İşte onun dünya ve ahiretten birini seçme hususunda serbest bırakıldığını bu durumdan anladık.»
Zührî, Said b. Müseyyeb kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah, sağlıklı iken şöyle diyordu: Peygamberlerden hiçbiri, Cennet'teki yerini görmeden ve dünya ile ahiretten birini seçme hususunda muhayyer bırakılmadan vefat ettirilmemiştir.»
Hz. Aişe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), hastalandığı zaman başı uyluğumun üzerinde idi. Bir süre bayıldı. Sonra ayıldı ve gözlerini evin tavanına dikip şöyle dedi: «Allah'ım, beni Refik-i A'lâya ulaştır.»
Böyle demesinden onun sağlıklı iken bize söylediği şeyin, yani Cennet'teki yeri kendisine gösterilmeden ve dünya ile ahiretten birini seçme hususunda muhayyer bırakılmadan hiçbir peygamberin vefat ettirilmeyeceğim anladım ve: «Şu halde Rasûlullah bizi seçmiyor.» dedim. Rasûlullah (s.a.v.)'m söylediği son söz: «Allah'ım, beni Refik-i A'lâya ulaştır.» oldu.»
Süfyan-ı Sevrî, İsmail b. Ebu Halid kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), başı kucağımda iken bayıldı. Elimi yüzüne sürmeye ve kendisi için şifa duası okumaya başladım. Ama o şöyle dedi:
- Hayır, aksine ben Allah'tan diliyorum ki beni Cebrail, Mikail ve İsrafil'le birlikte en mesud olan Refik-i A'lâya ulaştırsın.»
Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Vefat etmeden önce başını göğsüme dayamış iken, kulağımı Rasûlullah'm ağzına yaklaştırdım. O şöyle diyordu:
- Allah'ım, beni bağışla. Bana merhamet et ve beni Refik-i A'lâya ulaştır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), benim evimde, başı göğsüm ile çenem arasında iken vefat etti. Ben (evimde bulunmasından dolayı diğer kumalarıma) hiç zulmetmedim. Yaşımın küçüklüğü ve toyluğum sebebiyle Rasûlullah (s.a.v.), benim kucağımda iken vefat etti. Sonra başım yastığın üzerine koyup diğer kadınlarla birlikte yüzüme vurmaya, kendimi tokatlamaya başladım.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), sağlığında şöyle derdi: Her peygamber vefat ettirildikten sonra sevabı kendisine gösterilir. Ruhu kendisine yine geri verilir. Ondan sonra hayatta kalmak ve vefat etmek arasında seçim yapma hakkına sahip kılınır.»
Onun bu sözünü hafizamda tutmuştum. Vefat edeceği zaman başım göğsüme yaslamıştı. Boynu büküldüğü zaman ona baktım ve: «Vefat etti.» dedim. Sağlığında iken söylediği sözü hatırladım. Ruhu bedeninden çıkıp yükseldiği ve gözlerini semaya diktiği zaman: «Vallahi Rasûlullah bizi seçmiyor.» dedim. O da şöyle dedi:
«Refik-i A'lâ ile Cennet'te, Allah'ın nimetine eriştirdiği peygamberlerle, dosdoğru olanlar, şehidler ve iyilerle beraberdirler. Onlar ne iyi arkadaştırlar.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) vefat ederken, başı göğsüm ile çenem arasında idi. Ruhu bedeninden çıktığı zaman öyle bir koku hissettim ki, daha önce onun kadar güzel bir koku hissetmiş değildim.»
Beyhakî, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Vefat ettiği günde elimi Rasûlullah (s.a.v.)ın göğsü üzerine koydum. Aradan bir cuma geçti. Yemek yiyor, abdest alıyordum. Ama o misk kokusu elimden hiç çıkmıyordu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Aişe'nin yanma gittim. Bize Yemen imalatı, kalın dokunmuş bir izar ile müiebbede dedikleri bir elbise getirip gösterdi ve:
- İşte Rasûlullah (s.a.v.), bu iki elbise içinde iken vefat etti, dedi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Babnos'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir arkadaşımla birlikte Aişe'nin yanına gittik. İçeri girmek içinizin istedik. Girmemize izin verdi. İçeri girdiğimizde önümüze bir yastık attı. Üzerine bir örtü örttü. Arkadaşım dedi ki;
- Ey mü'minlerin annesi. Aybaşı kanaması hakkında ne dersin?
- Ay başı kanaması da ne demek?
Bunun üzerine arkadaşımın omuzuna vurdum (susmasını istedim.). Hz. Aişe dedi ki:
- Sus bakalım, arkadaşına eziyet veriyorsun. Aybaşı kanaması ne demek? Siz, Cenâb-ı Allah'ın aybaşı kanaması hakkındaki sözlerini söylevin. Aslında Rasûlullah (s.a.v.), benim aybaşı kanaması geçirdiğim dönemde benimle kuçaklaşır, başımı tutardı. Aramızda bir örtü . vardı. Rasûlullah (s.a.v.), benim kapıma uğradığı zaman Allah'ın bana fayda vereceği bir kelimeyi söylerdi. Bir gün yine bana uğradı. Birşey demedi. Sonra yine uğradı. Yine birşey demedi. Bu durumu iki ya da üç kez tekrarladı. Ben de cariyeme şu emri verdim:
- Ey cariye, benim için kapının önüne bir yastık bırak.
Yastığı bıraktı. Gidip oraya uzandım. Başıma da bir bez sardım. Rasûlullah yine yanıma uğradı ve:
- Ey Aişe, neyin var? diye sordu. Ben de:
- Başım ağrıyor, dedim. Bunun üzerine o:
- Benim de başım ağrıyor, vay başım! dedi. Çekip gitti. Çok geçmeden kendisini bir beze sarmış olarak yanıma getirdiler. Odama girdi. Kadınlarına haber gönderip çağırttı. Onlara şöyle dedi:
- Ben hastalandım. Kendimde aranızda dolaşacak gücü bulamıyorum. Bana izin verin de Aişe'nin yanında kalayım.
Ben, Rasûlullah'm hasta bakıcılığını yapıyordum. Daha önce hiç kimsenin hasta bakıcılığını yapmış değildim. Vefatı sırasında başı omuzumun üzerinde idi. Başı yana kaydı. Zannettim ki, benden birşey isteyecek. Başımı ona eğdim. Baktım ki, ağzından soğuk bir su damlası çıktı. O damla, göğsümün üzerine düştü. Cildim ürperdi. Bayıldığını zannettim. Üzerine bir örtü örttüm.
O esnada Ömer ile Muğire b. Şube geldiler. İçeri girmek için izin istediler. Ben de örtündükten sonra içeri girmelerine izin verdim, Ömer, Rasûlullah'a bakıp:
- Vay be, Rasûlullah ne kadar da şiddetli şekilde bayılmış, dedi. Sonra ikisi kalkıp çıkmak istediler. Kapıya yaklaştıklarında Muğire:
- Ey Ömer, Rasûlullah vefat etti, dedi. Ben de:
- Yalan söylüyorsun. Sen fîtnekar bir adamsın. Allah münafıkları tamamen yok etmedikçe Rasûlullah vefat etmeyecektir, dedim.
Sonra Ebu Bekir geldi. Perdeyi kaldırdım. Rasûlulîah'a baktı ve:
- Doğrusu biz Allah'a aidiz. Ve O'na döneceğiz. Rasûlullah vefat etmiştir, dedi. Sonra Rasûlullah'm yanıbaşma geldi. Eğilip alnından öptü. Sonra:
- Vah benim peygamberime, dedi. Başını kaldırdı. Sonra yine eğilip Rasûlullah'm alnından öptü ve:
- Vah benim seçkin arkadaşıma, dedi. Başını kaldırdı. Yine eğilip alnından öptü ve:
- Vah benim dostuma, Rasûlullah (s.a.v.) vefat etmiş, dedi. Çıkıp mescide gitti. O esnada Ömer, insanlara hitab ediyor ve:
- Doğrusu Allah, münafıkları tamamen yok etmedikçe Rasûlullah ölmeyecektir, diyordu. Ebu Bekir söze başladı. Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
. - Yüce Allah buyurdu ki: «Ey Muhammedi Şüphesiz sen de öleceksin. Onlar da ölecekler.» (ez-Zümer, 30.)
Ve yine yüce Allah buyuruyor ki:
«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan Önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz?" (âi-i Imrân,144.)
Her kim Allah'a tapıyorsa, doğrusu Allah diridir, ölmez. Her kim Muhammed'e tapıyorsa, bilsin ki Muhammed ölmüştür. Hz. Ömer dedi ki:
- Bu söylediklerin Allah'ın kitabında mıdır? Ben bunların Allah'ın kitabında olduğunu duymamıştım. Ey insanlar! Bu, Ebu Bekir'dir ve Müslümanların en kıdemlisidir, en önde gelenidir. Ona bey'at edin.
Bunun üzerine oradakiler Ebu Bekir'e bey'at ettiler.» Hafiz el-Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ebu Bekir, Sunh mevkiindeki evinden çıkıp ata binerek mescide geldi, içeri girdi. Kimse ile konuşmadan Aişe'nin odasına geçti. İçeri girdi. Rasûlullah (s.a.v.)'a yöneldi. Rasûlullah'm üzerine Yemen yapısı hibre kumaşı örtülmüştü. Yüzünü açtı. Üzerine eğilip öptü. Sonra ağlamaya başladı ve şöyle dedi:
- Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah! Yemin ederim ki, Allah, senin üzerinde iki ölümü bir araya getirmeyecektir. Kaderine yazılmış olan ölüme gelince zaten sen Öldün.»

Zührî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ebu Bekir, Aişe'nin odasından çıkıp mescide geldiğinde Ömer insanlarla konuşuyordu. Ona:
- Otur ey Ömer! dedi. Ömer oturmak istemedi. Yine ona:
- Otur ey Ömer! dedi. Ömer yine oturmak istemedi. Ebu Bekir, kelime-i şahadet getirdi. İnsanlar ona yöneldiler. Bunun üzerine o konuşmaya başladı ve şöyle dedi:
- Sizden her kim Muhammed'e tapıyor idiyse bilsin ki Muhammed ölmüştür. Her kim Allah'a tapıyorsa bilsin ki Allah, diridir, ölmez. Yüce Allah buyurdu ki:
«Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz?» (câi-i imrân,144.)
İbn Abbas diyor ki: Yemin ederim ki Ebu Bekir, bu ayetleri oku-yuncaya kadar insanlar daha önce bu ayetlerin Allah tarafından indirilmiş olduğunu sanki bilmiyorlardı. Herkes bu ayeti, Ebu Bekir'den dinledi. Onu dinleyen herkes bu ayeti okuyordu.»
Zührî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Bekir bu ayetleri okuduğu zaman yemin ederim ki, bunun gerçek olduğunu anladım. Korkuya kapıldım. Öyle ki, ayakların beni taşıyamaz oldu. Nihayet yere düştüm. Bu ayetleri Ebu Bekir'in okuduğunu duyduğum zaman Rasûlullah'm vefat ettiğin anladım.»
Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatını anlatırken Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini Hafız el-Beyhakî, İbn Lehia kanalıyla rivaye etmiştir:
«Ömer b. Hattab, kalkıp insanlara hitapta bulundu. Rasûlullah'm öldüğünü söyleyecek olanları öldürmek veya boyunlarını kesmekle tehdit etti. Şöyle dedi:
- Rasûlullah baygındır. Eğer öldüğünü söyleyen olursa kalkar, onu öldürür ve boynunu keserim.
Bu esnada Anır b. Kays b. Zaide b. Asam b. Ümmü Mektum da mescidin gerisinde: «Muhammed, ancak bir peygamberdir Ondan önce de peygamberler geçmişti.» mealindeki ayet-i kerimeyi okuyordu. İnsanlar ise mescitte ağlaşıyor, dalgalanıyor ve bu ayeti işitmiyorlardı. Abbas b. Abdülmuttalib, insanların huzuruna çıkıp şöyle dedi:
- Ey insanlar! Rasûlullah'm vefatı hususunda söylediği birşeyi bileniniz varsa bize söylesin.
Onlar da hayır, dediler. Bunun üzerine Abbas b. Abdülmuttalib:
- Ey Ömer, senin bu hususta bilgin var mı? diye sordu. O da hayır diye cevap verince Abbas şöyle karşılık verdi:
- Ey insanlar! Şahid olun, hiç kimse Rasûlullah'm kendi vefatı hususunda birşeyler söylemiş olduğuna tanıklıkta bulunmuyor. Kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.) ölümü tadmıştır!»
Ebu Bekir de Sunh mevkiindeki evinden çıkıp bineğine binerek geldi. Mescidin kapısı önünde indi. Üzgün ve kederli olarak kızı Ai-şe'nin odasına yöneldi. İçeri girmek için izin istedi. Girmesine izin verildi. İçeri girdi. Rasûlullah, yatağında vefat etmiş idi. Kadınlar onun çevresinde yüzlerini örtmüşlerdi. Ebu Bekir'i görünce geriye çekilip gizlendiler. Yalnız Aişe, orada kaldı. Ebu Bekir, Rasûlullah'm yüzünü açtı. Üzerine eğilip Öpmeye, ağlamaya başladı ve şöyle dedi: «Hat-tab'm oğlunun söylediği şey önemli değildir. Aslında Rasûlullah, vefat etmiştir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah artık vefat etmiştir. Allah'ın rahmeti senin üzerine olsun ya Rasûlallah. Sen diri iken de, ölü iken de çok güzel kokuyorsun.»
Böyle dedikten sonra Rasûlullah'm üzerine bir örtü örttü. Sonra acele ile mescide gitti. İnsanların boyunlarının üzerinden adım atarak ilerledi. Nihayet minberin yanma vardı. Ömer, onun kendisine-doğru geldiğini görünce yerine oturdu. Ebu Bekir de minberin yanında dikilerek insanlara seslendi. Oturup onu dinlediler. Ebu Bekir bildiği şekilde şahadet getirip şöyle dedi:
- Aziz ve Celil olan Allah, daha sizin aranızda diri iken öleceğini peygamberine haber vermişti. Sizin de öleceğinizi haber vermişti. Bu ölümdür. Hiçbiriniz hayatta kalmayacaksınız. Ancak Aziz ve Celil olan Allah, baki kalacaktır. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: «Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti...»
Ömer dedi ki:
- Bu ayet Kur'ân'da mıdır? Allah'a yemin"ederim ki, bu ayetin bugüne kadar nazil olduğunu bilmiyordum!
Hz. Ebu Bekir sözüne devamla şöyle dedi:
- Yüce Allah, Muhammed (s.a.v.)'e şöyle demiştir: «Ey Muhammedi Şüphesiz sen de öleceksin. Onlar da Ölecekler.» (ez-Zümer, 30.)
«Ondan başka herşey yok olacaktır. Hüküm O'nundur. O'na döndürüleceksiniz.» (el-Kasas, 88.)
«Yeryüzünde bulunan herşey fanidir. Ancak yüce ve cömert olan Rabbinin varlığı bakidir.» (er-Rahmân, 26-27.)
«Her nefis ölümü tadacaktır. Kıyamet günü, ecirleriniz size mutlaka ödenecektir.» (âı-i imrân, 185.)
Hz. Ebu Bekir, sözünü şöyle sürdürdü:
- Doğrusu yüce Allah, ilâhi dini yeryüzüne dikip Allah'ın emrini hükümran kılmcaya ve ilâhi mesajı tebliğ edip Allah yolunda cihad edinceye kadar Muhammed (s.a.v.)'i yaşattı. Sonra O'nu bu halde iken vefat ettirdi. Sizi yolda bıraktı. Artık bir kimse helak olacaksa beyyineden, belgeden ve bahtsızlıktan sonra helak olacaktır. Allah, her kimin Rabbi ise bilsin ki, Allah diridir, ölmez. Her kim Muham-med'e tapıyorduysa ve onu ilâh mesabesine koyuyorduysa bilsin ki, onun ilâhı yok olmuştur! Ey insanlar! Allah'a karşı gelmekten sakının. Dinine sarılın. Rabbinize tevekkül edip dayanın. Zira Allah'ın dini, dimdik ayaktadır.

Allah'ın kelimesi tamdır. Allah, kendi dinine yardım edene yardımcı olacaktır. Ve dinini güçlendirecektir. Allah'ın kitabı aramızdadır. O kitap, nur ve şifadır. O kitap vasıtasıyla Ce-nâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'i doğru yola iletti. Onda, Allah'ın helal ve haramı vardır. Yemin ederim ki, Allah'ın yarattıklarından her kim bize hücum ederse aldırmayız. Allah'ın kılıçları kınlarından çekilmiştir. Artık bu kılıçlan elimizden düşürecek değiliz. Bize muhalefet edenlere karşı tıpkı Rasûlullah'm yaptığı gibi cihad edeceğiz. Hiç kimse haddi aşıp tecavüzde bulunmasın. Aksi halde kendi aleyhine davranmış olur!
Bundan sonra Muhacirler, Ebu Bekir (r.a.)'le birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m naaşmın yanma gittiler.»
Hadisin bu kısmından; sonra ravi, Rasûlullah in yıkanmasını, ke-fenlenmesini, üzerine namaz kılınmasını ve defnedilmesini anlatır.
Bazı şeyhlerinden rivayette bulunan Vakidî şöyle demiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in vefat edip etmediği hususunda insanlar şüpheye düştüler. Bazıları, "Vefat etmiştir." dediler. Bazılarıysa, "Vefat etmemiştir." dediler. Esma binti Ümeys, elini Peygamber (s.a.v.)1-in iki omuzu arasına koydu ve şöyle dedr;
- Rasûlullah (s.a.v.) vefat etmiştir. Ve peygamberlik mührü omuzlarının arasından kaldırılmıştır!
İşte onun vefat etmiş olduğu böylece bilindi.»
Hafiz el-Beyhakî, "Delâilü'n-Nübüvve" adlı kitabında Vakidî tariki ile böyle bir nakilde bulunmuştur. Ancak Vakidî zayıftır. Şeyhlerinin adları ise burada bildirilmemiştir. Sonra bu rivayet, her bakımdan sahih rivayetlere aykırı olduğu gibi sened bakımından da mün-katidir. Çünkü şiddetli bir garabeti içermektedir. Bu garabet de, vefatından sonra peygamberlik mührünün Rasûlullah'm omuzları arasından kaldırılmış olduğuna dair ifadedir. Doğruyu elbette ki yüce Allah daha iyi bilir. [6]

Hz. Peygamberin Vefatından Sonra Defnine Kadar Meydana Gelen Önemli Hadiseler

Bu hadislerden en önemlisi ve İslâmiyet ile Müslümanlar açısından en uğurlu ve bereketlisi, Ebu Bekir es-Sıddık'a yapılan bey'attır. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği zaman Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.), Müslümanlara sabah namazını kıldırmıştı. Onun namaz kıldırması, Rasûlullah (s,a.v.)'m hastalığın şiddetinden biraz ayılmış olduğu, perdeyi aralayıp saf halinde namaz kılan Müslümanlara baktığı esnada olmuştu. Resûlullah, Müslümanların Ebu Bekir'in arkasında namaz kılmakta olduklarını görünce hoşlanmış ve tebessüm etmişti. Bu durum karşısında Müslümanlar çok sevindiklerinden neredeyse namazı bırakmak istemişlerdi. Hatta Ebu Bekir de mihrabtan çekilip arkadaki safa geçmek istemişti. Ancak Rasûlullah, oldukları yerde kalıp namazlarını devam ettirmeleri için onlara işaret etmiş ve perdeyi tekrar sarkıtmıştı. Bu, onlarla son görüşmesi olmuştu.
Ebu Bekir (r.a.), namazdan sonra Hz. Aişe'nin odasına gitmiş ve şöyle demişti:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın ağrılardan, sancılardan kurtulmuş olduğunu görüyorum. Bugün, zevcelerimden Harice kızının evinde olmam
gerekiyor.
Harice'nin kızı da Medine doğusundaki Sünh mahallesinde idi. Yanma gitmek için Ebu Bekir atma binip oradan ayrıldı. O gün kuşluk vakti, güneş biraz yükseldiğinde Rasûlullah vefat etti. Doğrusunu
Allah bilir.
Vefat edince ashab ihtilafa düştü. Kimisi, "Rasûlullah, vefat etti." diyor, kimisi de, "Vefat etmedi." diyordu. Bunun üzerine Salim b. Ubeyd, Ebu Bekir'in yanma, Sünh mahallesindeki evine gitti. Rasû-lullah'm vefatını haber verdi. Bu haberi alan Ebu Bekir, evinden çıkıp Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. İçeri girdi. Yüzündeki örtüyü kaldırdı. Alnından öptü ve vefat ettiğini kesin olarak anladı. Sonra insanların yanma çıktı. Minberin yanında dikilip onlara hitapta bulundu. Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlullah'm vefat ettiğini onlara açıkladı. Aralarındaki tartışma ve münakaşaları giderdi. Herkes ona yöneldi. Mescidde sahabelerden bir topluluk ona bey'at etti.
Ensâr'dan bazı kimseler şüpheye düştüler. Bir kısmının zihinlerinde, Ensâr'dan bir halife seçmenin caiz olacağına dair düşünce belirmeye başladı. Bir kısmı da orta yolu tutarak Muhacirlerden bir emir, Ensâr'dan da bir emir seçilmesi gerektiği düşüncesine kapıldı. Nihayet Ebu Bekir, onlara halifeliğin sadece Kureyşlüerde olması gerektiğini açıkladı. Onlar da onun görüşüne katıldılar ve onun halifeliği üzerinde icma ettiler. Nitekim bunu ileride de açıklayacak ve bu hususa dikkat çekeceğiz. [7]

Beni Saide Gölgeliği Kıssası

İmanı Ahmed b. Hanbel, İshak b. İsa et-Tabba kanalı ile İbn Ab-bas'ın şöyle dediğini rivayet eder:
«Abdurrahman b. Avf, eşyalarının yanma döndü. Ve beni, kendisini beklerken buldu. Kur'ân okuyordum. Bu, Mina'da, Hz. Ömer'in yaptığı haccm sonunda idi. Bana şöyle dedi:
- Keşke görseydin. Bir adam emirü'1-mü'minine gelip şöyle dedi:
- Ey emirü'l-mü'minin! Şöyle diyen, falan hakkında bir diyeceğin var mı? Diyor ki: Vallahi eğer Ömer b. Hattab ölmüş olsaydı elbette falana bey'at ederdim. Vallahi Ebu Bekir'e bey'at bir oldu bittiye geldi.

Ömer, buna kızdı ve şöyle dedi:
- İnşaallah akşamleyin insanlara hitabta bulunacağım. Onları, idarî görevleri gasbetmek isteyen o kimselerden sakındıracağım!
Abdurrahman şöyle dedi: Ben de dedim ki:
- Ey mü'minlerin emiri! Böyle yapma. Çünkü hac mevsimi, milletin âdilerini ve ayak takımını toplar. Onlar o kimselerdir ki, insanların içinde durduğum zaman, sana yaklaşmak üzere bastırırlar. Ve korkarım ki, sen va'z ederken bir söz söylersin. O söz yüzünden hepsi de hemen kalkıp gider. Söylediklerini ne anlar, ne hıfzeder, ne de onu yerli yerinde anlatırlar. Orası sünnet yeridir. Fıkıh ehli ile ve insanların eşrafıyla özel bir toplantı yaparsın. Medine'de söylediğini temkinli olarak söylersin. Fıkıh ehli senin sözünü anlar ve gereğince hareket eder.
Bunun üzerine Ömer şöyle dedi:
- Şayet Medine'ye salimen gelirsem, ilk fırsatta insanlara hitabta bulunacak ve bunu anlatacağım.
Ibn Abbas dedi ki: zilhiccenin sonunda Medine'ye geldik. Cuma günü güneş batmak üzere iken acele ile geldim. Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeylı minberin köşesinin yanında otururken buldum ve onun hizasına oturdum. Dizim dizine değiyordu. Çok geçmeden Ömer b. Hattab çıkageldi. Onu gelirken gördüğüm zaman, Said b. Zeyd'e dedim ki: «Elbette akşam işte bu minberin üzerinde bir konuşma yapacaktır ki, halife seçildikten beri böyle konuşmamıştır.»
Said b. Zeyd, bu sözümü yadırgayarak: «Bundan Önce konuşmadığı şeylerden konuşması umulan ne vardır?» dedi. Ömer minberin üzerine oturdu. Müezzinler sustukları zaman kalktı. Allah'a layık-ı veçhile hamd-ü senada bulundu. Sonra şöyle dedi:
- İmdi, ey insanlar! Bugün ben size bir konuşma yapacağım ki, konuşmama imkan doğmuştur. Bilmiyorum belki de ecelim önümde-dir. Kim o sözleri anlar ve hıfz ederse, onu bineğinin varacağı yere kadar iletsin. Kim ezberlemeyip benim adıma yalan söyleyecekse bu ona helal olmaz. Şüphesiz ki Allah, Muhammedi gönderdi. Ve ona kitap indirdi. Ona indirdiklerinden biri de recm ayetidir. Biz o ayeti okuduk, onu öğrendik ve hıfzettik. Rasûlullah (s.a.v.) recmetti. Ondan sonra biz de recmettik. İleride birinin çıkıp: «Vallahi, Allah'ın kitabında recm ayetini bulamıyoruz.» diyeceğinden korkarım. Böylece Allah'ın inzal ettiği bir farizayı terketmekle sapıklığa düşerler. Erkeklerden ve kadınlardan zina eden bir kimse aleyhine delil bulunduğu veya kadın hamile kaldığı veya itiraf mevcud olduğu zaman recm, Allah'ın kitabından bir haktır. Sonra biz, Allah'ın kitabından okuduğumuz ayetler içinde, şu ayeti okuyorduk:
«Babalarınızdan yüz çevirmeyin. Çünkü babalarınızdan yüz çevirmeniz, kendinizi inkar etmektir.»
"Meryem oğlu İsa'nın aşırı derecede övülmesi gibi beni çok övmeyin. Ben, sadece bir kulum. Benim için Allah'ın kulu ve elçisi deyin."
Duyduğuma göre birisi şöyle demiş: «Eğer Ömer olmasaydı, falana bey'at ederdim. Kişinin, «Ebu Bekir'in halifeliği bir oldu bittidir.» demesi, sizi aldatmasın. Evet öyle oldu ama, Allah fitnenin şerrinden ümmeti korudu. Bugün aranızda Ebu Bekir'den başka, kendisine kayıtsız şartsız itaat edilen bir kimse yoktur. O, Rasûlullah'm vefatı esnasında bizim en hayırlı arkadaşımızdı.»
Ali, Zübeyr ve beraberindeki sahabeler, Fatıma (r.a.)'mn evinde kalmış, bey'ata gitmemişlerdi. Öte yandan Ensâr da topluca Beni Sai-de gölgeliğinde kalmış, bey'ata gitmemişlerdi. Muhacirler, Ebu Bekir'in bey'atma topluca gitmişlerdi. Ben dedim ki:
- Ey Ebu Bekir! Bizi Ensâr kardeşlerimize götür.
Onlara yönelerek gittik. Giderken yolda iki salih adama rastladık. Onlar bize Ensâr'm kararlarını anlattılar ve: «Ey Muhacirler topluluğu! Nereye gitmek istiyorsunuz?» dediler. Ben de:
- Ensâr kardeşlerimizin yanma gidiyoruz, dedim. Dediler ki:
- Onların yanma sakın yaklaşmayın. Ey Muhacirler topluluğu! Siz kendi işinize bakın.
Ben de:
- Vallahi onlara gideceğiz, dedim.
Gittik. Beni Saide'nin gölgeliğinde onlara vardık. Bir de baktık ki, onların arasında üzeri örtülmüş bir adam var.
- Bu kimdir? dedim. Onlar:
- Sa'd b. Ubade'dir, dediler.
- Ona ne olmuş? diye sordum. Onlar da hasta olduğunu söylediler. Biz oturduktan sonra hatipleri ayağa kalkıp Allah'a layık-ı veçhiyle hamd ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
- İmdi biz Allah'ın Ensârı ve İslâm'ın öncü askerleriyiz. Ey Mu-' hacirler topluluğu! Siz bizden bir kavimsiniz. Sizden bi cemaat koşa koşa bir yere gitti. Bizi aslımızdan ayırmak ve idareyi bizden gasbet-mek istiyorlar.
Hatip sustuğu zaman konuşmak istedim. Kendimce beğendiğim iyi bir konuşma hazırlamıştım. Onu Ebu Bekir'in önünde takdim etmek istiyordum. Huyumdaki bir hiddeti ondan gizlemek istiyordum. Bunun üzerine Ebu Bekir, "Yavaş ol ey Ömer." dedi. Ben de onu öfkelendirmek istemedim. Ve o konuştu. O, benden daha âlim ve daha ağırbaşlı bir kimse idi. Vallahi iyi hazırladığım konuşmamdan beğendiğim hiçbir kelimeyi bırakmayıp bütün açıklığı ile onlara söyledi. Veya onun benzerini, yahud ondan daha üstününü söyledi. Şöyle konuştu:
- Ey Ensâr topluluğu! Sizin bahsettiğiniz iyiliğe gelince siz ona layıksınız fakat Araplar, bu işi sadece Kureyş'ten şu küçük kabileye layık görürler. Kureyşliler, Arapların nesebçe ve belde bakımından en şereflileridirler. Sizin için işte bu iki adama razı oldum ve onları seçtim. O halde onlardan hangisini dilerseniz ona bey'at edin.
Böyle dedikten sonra beni ve Ebu Ubeyde b. Cerrah'm elini tuttu. O, o sırada ikimizin arasında oturmaktaydı. Söylediğin

beğenmediğim hiçbir şey söylemedi. Vallahi günah olmasaydı başımın vurulmasını isterdim de, içlerinde Ebu Bekir'in olduğu bir kavmin üzerine emir olmayı istemezdim.
Ensâr'dan da bir sözcü kalkıp şöyle dedi:
- Biz, develerin kaşındığı orta direğiz. (Yani bizim görüşümüze başvurulur). Altından direk verilmiş hurma ağacıyız. Ey Kureyş topluluğu! Bizden bir emir olsun, sizden de bir emir olsun.
Farklı sesler çoğaldı. Sesler yükseldi, ihtilafa düşüleceğinden korktum, şöyle dedim:
- Uzat elini ey Ebu Bekir!
O da elini uzattı. Ona bey'at ettim. Sonra Muhacirler bey'at ettiler. Ensâr da ona bey'at etti. Biz de Sa'd b. Ubade'nin üzerin atıldık. Onlardan bir sözcü: «Sa'd b. Ubade'yi öldürdünüz, durun.» demeye başladı. Bunun üzerine «Sa'd b. Ubade'yi Allal öldürsün,» dedim.
Ama Allah'a yemin ederim ki; Ebu Bekir'e bey'at etmekten daha uygun bir çare bulamadık. Bey'at yapmadan o toplantıyı terkedersek,bizden sonra bir bey'at merasimi yapmalarından korktuk. Bu durumda razı olmadığımız bir kimseye bey'at edecektik veya ona muhalefet edecektik ki, bu durumda da fesad çıkacaktı. Müslamanlarla meşveret etmeden bir emire bey'at eden kimsenin bey'atı geçersizdir. Hem onun bey'atı hem de kendisine bey'at edilen kimsenin emirliği geçerli olmaz. Çünkü bunlar öldürülmekten korktukları için bey'at etmiş olurlar.
Malik, Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Beni Saide gölgeliğine gidilirken Ensâr'dan karşılaşılan o iki kişiden biri Uveym b. Saide, diğeri de Maan b. Adiyy idi.»
İbn Şihab, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Biz develerin kaşındığı orta direğiz. (Yani bizim görüşümüze başvurulur.) Altından direk verilmiş hurma ağacıyız.» sözünü söyleyen kişi, Hubab b. Münzir'dir. - İmam Ahmed b. Hanbel, Muaviye b. Amr kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiği zaman Ensâr; «Bizden bir emir, sizden de bir emir olsun.» dedi. Hz. Ömer onlara gidip şöyle dedi:
- Ey Ensâr topluluğu! Rasûlullah (s.a.v.)'ın, insanlara imamlık yapması için Ebu Bekir'e emir verdiğini bilmiyor musunuz? Şimdi sizden hanginiz Ebu Bekir'in önüne geçmeye gönül hoşluğu ile razı olur?
Ensâr:
- Ebu Bekir'in önüne geçmekten Allah'a sığınırız, dedi.» Muhammed b. İshak, Abdullah b. Ebu Bekir kanalı ile Hz. Ömer'i şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İnsanlara hitaben şöyle dedim:
- Ey Müslümanlar topluluğu! Mağarada iken iki kişiden ikincisi Ebu Bekir'dir. O, Allah'ın peygamberinin emri ile insanların bu işe en layık olanıdır. Ebu Bekir, kıdemli ve öncelikli kişidir.
Böyle dedikten sonra Ebu Bekir'in elini tuttum. Benden önce Ensâr'dan bir adam Ebu Bekir'in elini tutup bey'at etti. Sonra be bey'at ettim ve bizden sonra insanlar ona bey'at etmeye başladılar.»
Muhammed b. Sa'd, Arim b. Fadl kanalı ile Kasım b. Muham-med'in buna benzer bir kıssayı anlattığını ve Ömer b. Hattab'tan Önce Ebu Bekir'e bey'at eden adamın Beşir b. Sa'd olduğunu söylemiştir. Beşir b. Sa'd, Numan b. Beşir'in babasıdır. [8]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/365-372.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/373-386.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/387-400.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/401-407.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/407-408.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/409-418.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/418-419.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/420-423.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Sa'd B. Ubade'nin, Ebu Bekir'in Beni Saide Gölgeliğinde Söylediği Sözlerin Doğruluğunu Kabul Edişi
Fasıl
Rasûlullah (S.A.V.), Ne Zaman Ve Kaç Yaşında Vefat Etti?
Faide
Peygamber (S.A.V.)'İn Yıkanması
Peygamber (S.A.V.)'İn Kefenlenmesi
Peygamber (S.A.V.)'İn Namazı
Peygamber (S.A.V.), Nereye Ve Ne Şekilde Defnedildi? Gece Mi, Yoksa Gündüz Mü Defnedildi?
Peygamber (S.A.V)'İ En Son Gören Kişi
Peygamber (S.A.V.) Ne Zaman Defnedildi?
Rasûlullah (S.A.V.)'In Mezarının Şekli
Peygamber (S.A.V.)'İn Vefatı İle Müslümanların Uğradığı Büyük Musibet
Peygamber (S.A.V.)'İn Taziyesine Dair Varid Olan Rivayetler
Peygamber (S.A.V.)'İn Vefat Günü Hakkında Ehl-İ Kitabın Bildiklerine Dair Nakledilen Rivayetler
Fasıl
Fasıl
Rasulullah (S.A.V.)'In Terekesi
Tenbih
Peygamber (S.A.V.)'İn: «Bizim Malımıza Mirasçı Olunmaz.» Mealindeki Hadisinin İzahı

Sa'd B. Ubade'nin, Ebu Bekir'in Beni Saide Gölgeliğinde Söylediği Sözlerin Doğruluğunu Kabul Edişi

İmam Ahmed b. Hanbel, Humeyd b. Abdurrahman'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat etti. O esnada Ebu Bekir, Medine'deki yazlığında idi. Haber alınca geldi. Rasûlullah'ın yüzündek örtüyü kaldırdı. Yüzünü öptü ve şöyle dedi:
- Anam-babam sana feda olsun. Sen diri iken de, ölü iken de çok hoş kokuyorsun. Ka'be'nin Rabbine yemin ederim ki, Muhanamed Ölmüştür.
Bundan sonra Ebu Bekir ile Ömer koşarak Ensâr'ın yanma gittiler. Ebu Bekir, Ensâr hakkında nazil olan ayetleri ve Rasûlullah'ın onlar hakkında söylediği sözlerin tamamını söyleyerek konuşmasına şöyle devam etti:
- Biliyorsunuz ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: «Eğer insanların tamamı bir vadiye, Ensâr da başka bir vadiye gitse, ber Ensâr'ın gittiği vadiye giderim.» Ey Sa'd, sen de biliyorsun ki; Rasûlullah (s.a.v.) -sen oturmuş vaziyette iken- şöyle demiştir: «Kureyşliler, bu işin yöneticileridirler. İnsanların iyi olanları iyi olanlarına tabidirler. Kötü olanları da kötü olanlarına tabidirler.»
Sa'd, Ebu Bekir'e şöyle dedi:
- Doğru söyledin. Biz yardımcılarız. Siz ise emirlersiniz.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Abbas kanalı ile Zâtü's-Selâsil gazvesinde Ebu Bekir'in yol arkadaşı olan Rafi et-Tâî nin şöyl dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Bekir'e, Müslümanların kendisine bey'atı hususunda neler söylenmiş olduğunu sordum. O da Ensâr'ın bu hususta ağızlarında dolaşan sözleri, onların kendisine söylediklerini, Ömer b. Hattab'm Ensâr'a söylediği sözleri anlattı ve şöyle dedi: «Ömer b. Hattab, Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı döneminde yine kendisinin emri ile benim onlara imamlık yaptığımı hatırlattı. Bunun üzerine onlar sırf bu se- ' bebten bana bey'at ettiler. Ben de bey'atlarım kabul ettim. Bir fitnenin kopmasından, bu fitneden sonra irtidad hadiselerinin meydana gelmesinden korktuğum için bey'atı kabul ettim.»
Bu rivayetin senedi sağlam ve kuvvetlidir. Demek ki, Hz. Ebu Bekir, bey'atı kabul etmeme durumunda daha fazla bir fitnenir kopmasından korktuğu için halifeliği kabul etmiştir. Allah kendisinden razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Ben derim ki: Bey'at meselesi, pazartesi gününün geri kalan kısmında konuşulmaya başlandı. Ertesi gün, yani çarşamba gününün sabahında insanlar mescidde toplandılar. Kalan Muhacirlerle Ensâr da gelip bey'atlarını yaptılar. Böylece bütün Müslümanların bey'atı tamamlanmış oldu. Bey'at, Rasûlullah'ın teçhizinden önce yapıldı. Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ömer'in minbere oturarak irad ettiği son hutbesini işittim. Bu hutbe, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefat edişinin ertesi günü idi. Ebu Bekir susmuş, konuşmuyordu. Ömer, hutbesinde şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m yaşamasını isterdim ki, tedbirimizi düzeltsin. Eğer Muhammed ölmüş ise, şüphesiz Cenâb-ı Allah sizin aranıza bir nur bırakmıştır. O nur vasıtasıyla Muhammed (s.a.v.)'in hidayet yoluna gidersiniz. Doğrusu Ebu Bekir, Rasûlullah'ın arkadaşıdır. Mağaradaki iki kişiden ikincisi o idi. İdare işin de Müslümanların en layık kişisidir. Gelin ona bey'at edin.
Bir grup sahabe, daha Önce Beni Saide gölgeliğinde Ebu Bekir'e bey'at etmişti. Bu bey'at ise minberin üzerinde yapılan umum bey'at idi.»
Zührî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ömer'in o gün Ebu Bekir'e:
- Minbere çık, dediğini işittim. Israr etti. Nihayet Ebu Bekir minbere çıktı. Oradakilerin tamamı ona bey'at ettiler.»
Muhammed b. İshak, Zührî kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Beni Saide gölgeliğinde kendisine bey'at edildiği zamanın ertesi gününde Ebu Bekir, minberin üzerine oturdu. Ömer kalktı ve

Ebu Bekir'den önce konuştu. Allah'a hamd etti. Layıkı vechi ile sena^" bulundu. Sonra şöyle dedi:
- Ey insanlar! Ben size dün bir konuşma yaptım ki, o, Allah'ın kitabında bulduğum şeylerden değildi. Rasûlullah (s.a.v.)'m bana söylemiş olduğu birşey de değildi. Fakat şunu biliyordum ki, Rasûlullah (s.a.v.), yakında bizim işimizi düzene sokar. Ve bu bizim son halimiz olur. Şüphesiz Allah ve Rasûlünün kendisiyle hidayet edip doğru yolu gösterdikleri kitabını size bırakmıştır. Eğer ona sımsıkı bağlanırsanız Allah, ona hidayet olarak verdiği şeyi size de verir. Allah, sizin işinizi en hayırlının eline vermiştir. O, Rasûlullah'ın arkadaşıdır. İkisi de mağarada bulundukları zaman ikinin ikincisidir. O halde kalkınız ve ona bey'at ediniz.
Bunun üzerine insanlar, Ebu Bekir'e Beni Saide gölgeliğinde yapılan bey'attan sonra umumi bey'at ettiler. Sonra Ebu Beki konuştu. Allah'a hamdetti. Ona layık olduğu şekilde övgüde bulundu. Sonra şöyle dedi:
- Ey insanlar! Ben sizin üzerinize idareci kılındım. Oysaki ben sizin en hayırlınız değilim. Eğer iyilik yaparsam bana yardımcı olunuz.
Eğer kötülük yaparsam beni doğrultunuz. Doğruluk emanettir. Yalan hıyanettir. Zayıfınız, hakkını alıncaya kadar bana göre kuvvetlidir. Kuvvetliniz de kendisinden hak alınıncaya kadar bana göre zayıftır. Bir kavim, Allah yolunda cihadı terk ederse, Allah onları mutlaka zelil kılıp alçaltır. Şimdiye kadar hiçbir kavimde fuhuş yaygınlaşmamıştır ki, Allah onlara umumi bela vermesin. Allah ve Rasûlüne itaat ettiğim sürece bana itaat edin. Allah ve Rasûlüne isyan ettiğim zaman bana itaat etmeniz gerekmez. Haydi namaza kalkın, Allah sizi bağışlasın ve size merhamet etsin.»
Bu rivayetin senedi sahihtir. Hz. Ebu Bekir'in «Ben sizin üzerinize idareci kılındım. Oysaki sizin en hayırlınız değilim.» sözü tevazu ve alçak gönüllülük türünden söylenmiş bir sözdür. Oysa bütün Müslümanlar, Ebu Bekir'in kendileri arasında en faziletli ve en hayırlı kişi olduğu hususunda ittifak etmişlerdi. Allah, onlardan razı olsun.
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Hafiz el-İsferayinî kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat etti. İnsanlar, Sa'd b. Ubade'nin evinde toplandı. Aralarında Ebu Bekir ile Ömer de vardı. Ensâr'ın sözcüsü kalkıp şöyle dedi:
- Biliyor musunuz Rasûlullah (s.a.v.) Muhacirlerdendi. Onun halifesi de Muhacirlerden olmalıdır. Biz, Allah Rasûlünün yardımcılarıyız. Halifesinin de yardımcıları olacağız.
Bunun üzerine Ömer b. Hattab, kalkıp şöyle dedi:
- Sözcünüz doğru söyledi. Ama bundan başka birşey söylerseniz, o sözünüze uymayız.
Böyle dedikten sonra Ebu Bekir'in elini tutup:
- İşte adamınız budur. Buna bey'at edin, dedi.
Kendisi Ebu Bekir'e bey'at etti. Muhacirlerle Ensâr, Ebu Bekir'e bey'at ettiler.
Bunun üzerine Ebu Bekir minbere çıktı. Cemaatin yüzüne baktı. Zübeyr'i göremedi. Zübeyr'i çağırttı. Zübeyr geldi. Ona şöyle dedi:
- Senin için Rasûlullah'm halası oğlu ve havarisi dedim. Sen, Müslümanların cemaatinden ayrılmak mı istedin?
Zübeyr dedi ki:
- Ey Rasûlullah'm halifesi! Beni kınama.
Böyle dedikten sonra kalktı ve Ebu Bekir'e bey'at etti. Sonra Ebu Bekir, cemaatin yüzüne baktı. Ali'yi göremedi. Ali'yi çağırttı. Ali geldi. Ebu Bekir ona şöyle dedi:
- Senin için Rasûlullah'm amcası oğlu ve damadı dedim. Sen, Müslümanların cemaatinden ayrılmak mı istedin?
Ali dedi ki:
- Ey Rasûlullah'm halifesi! Beni kınama.
Böyle dedikten sonra kalktı ve Ebu Bekir'e bey'at etti.»
Beyhakî de Vüheyb'ten böyle bir rivayette bulunmuştur. Bunda çok değerli ve kıymetli bir faide vardır ki, bu da Ebu Talib oğlu Ali'nin, Rasûlullah'm vefat ettiği gün veya ertesi günde Ebu Bekir'e bey'at etmiş olmasıdır. Bu gerçektir. Çünkü Ebu Talib oğlu Ali, hiçbir zaman Ebu Bekir es-Sıddık'tan ayrılmamış ve arkasında kılman namazların hiçbirinden geri kalmamıştır. Ayrıca mürtedlerle savaşmak için kılıcını çekip gittiğinde de Ebu Bekir'le beraber Zi'1-Kassa'ya gitmiştir.
Ama Rasûlullah (s.a.v.)'m mirasını hak ettiğini zannettiği ve Rasûlullah'm zevcelerini onun mirasından mahrum bıraktığı için Fatı-ma, Ebu Bekir'i kınamıştı. Oysa Fatıma, Rasûlullah'm şu hadisinden habersizdi: «Biz peygamberler topluluğu miras bırakmayız. Terekemiz, sadakadır.»
Yeri gelince açıklayacağımız gibi bu sarih nass, Fatıma'yı, Peygamber zevcelerini ve Peygamberin amcasını, Peygamberin mirasından mahrum bırakıyordu. Böyle olunca Fatıma, Hz. Ali'nin Hayber ve Fedek'teki zekat tarlalarının idaresine tayin edilmesini istemişti. Ancak Ebu Bekir, bu isteğini de yerine getirmemişti. Çünkü Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'m üstlendiği bütün görevleri yürütmeyi kendi vazifesi görüyordu. O, doğru sözlü, sadakatli, doğru yolda giden, hakka tabi olan bir kimse idi. Allah ondan razı olsun.
Hz. Fatıma ise, bir kadın olup, hata yapmaktan masum olmadığı gibi Eb.u Bekir es-Sıddık'ı kınamış ve vefat edinceye kadar onunla ko-nuşmamıştı. Hz. Ali de birazcık olsun Fatıma'nm gönlüne göre hareket etme ihtiyacını duymuştu. Fatıma, babasının vefatından altı ay sonra vefat edince Hz. Ali, Ebu Bekir'e bey'atı yeniledi. Daha önce Rasûlullah'm kızının vefatından önce

zaten ona bey'at etmişti. -
Ebu Bekir, daha sonra insanlara hutbe irad etti ve onlardan özür dileyip şöyle dedi:
- Ben bir gün ve bir gece olsun, emirliğe tutkun olmadım. Ve gizli ya da aşikar bir surette emirlik istemedim.
Muhacirler, onun bu sözünü kabul ettiler.
Ali ile Zübeyr de şöyle dediler: «Biz meşveretten geri bırakıldığımız için kızmıştık. Yoksa emirliğe Ebu Bekir'in insanlar arasında daha layık bir kimse olduğunu kabul ediyoruz. O, Rasûlullah'la mağarada bulunmuştu. Onun şerefli ve hayırlı bir kimse olduğunu biliyoruz. Rasûlullah hayatta iken insanlara namaz kıldırması için Ebu Bekir'e emir vermişti.»
Bu rivayetin senedi sağlamdır. Hamd ve minnet Allah'adır. [1]

Fasıl

Bu anlattıklarımız üzerinde düşünen kişi, Ebu Bekir'in öne geçirilmesi hususunda Muhacirlerle Ensâr'ın icmaınm sebebini anlar ve Peygamber (s.a.v.)'in şu sözündeki delili de kavrar: «Allah ve mü'min-ler, Ebu Bekir'den başkasının imamlığını kabul etmez.» Yine bu anlattığımız şeyler üzerinde düşünen kimse, Rasûlullah (s.a.v.)'ın halifelik hususunda ehl-i sünnetten bazı kimselerin iddia ettiği gibi Ebu Bekir de dahil olmak üzere hiç kimseyi tayin etmiş değildir. Rafiziler-den bir kısım kimselerin iddia ettiği gibi Ali'yi halife olarak belirlemiş değildir. Ancak daha önce de belirttiğimiz ve ileriki sayfalarda da anlatacağımız gibi halifeliğe Ebu Bekir es-Sıddık'ı uygun gördüğüne dair kuvvetli işaretler vermiştir ki, akıl ve izan sahibi kimseler bunu anlarlar. Hamd Allah'a mahsustur.
Nitekim Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Hattab oğlu Ömer, vurulduğu zaman kendisine:
- Ey mü'minlerin emiri! Bir halife tayin etmeyecek misin? diye soruldu. O da şu cevabı verdi:
- Eğer halife seçmemi istiyorsanız, Müslümanlar, zamanında benden daha hayırlı bir kimseyi -yani Ebu Bekir'i- halife seçmişlerdi. Eğer halife seçimini yapmayacak olursam benden daha hayırlı bir kimse -yani Rasûlullah (s.a.v.)- da halife seçmemişti. Bu işi Müslümanlara bırakmıştı.
İbn Ömer dedi ki: Babanım, Rasûlullah'tan bahsedişini görünce, kendisinden sonrası için halife seçmeyeceğini anladım.»
Süfyan-ı Sevrî, Amr b. Kays kanalı ile Amr b. Süfyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali (r.a.), insanların yanma gelip şöyle dedi:
"Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.), şu emirlik hususunda bize bir-şey söylemiş değildir. Nihayet Ebu Bekir'i halife seçmenizi uygun gördük. Bu bir görüştür." Böyle dedikten sonra oradan ayrılarak yoluna devam etti.
Ebu Bekir de kendisinden sonrası için Ömer'in halife seçilmesini uygun gördü. Böylelikle din güçlenip kuvvet buldu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nuaym kanalı ile Amr b. Süfyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Basra gününde Ali'nin zuhur ettiği zamanda bir adam hutbe irad ederek şöyle dedi:
- Şu Ali, ne sert, ne de yumuşak bir hatiptir. Rasûlullah (s.a.v.), hayattan göçüp gitti. Ebu Bekir namaz kıldırdı. Ondan sonra da Ömer halife oldu. Onlardan sonra işte bu fitneye maruz kaldık. Allah,
bunda dediğini yapacaktır.»
Hafız el-Beyhakî, Ebu Vail'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ebu Talib oğlu Ali'ye denildi ki:
- Bizim için halife seçmeyecek misin?
- Rasûlullah (s.a.v.), halife seçmedi ki, ben seçeyim. Ama eğer Ce-nâb-ı Allah, insanlar için hayır murad ederse benden sonra onları, peygamberinden sonra hayır üzere topladığı gibi hayır üzere toplayacaktır.»
Daha önce zikrettiğimiz gibi Buharı, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Abbas ile Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanından çıktıkları zaman, adamın biri onlara şöyle sordu:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın sıhhati nasıl? Adama cevaben Hz. Ali dedi ki:
- Allah'a hamd olsun iyileşti. Abbas dedi ki:
- Vallahi üç günden sonra (Rasûlullah vefat edecek) sen de başkalarının değneğinin kulu olacaksın. Onların hakimiyeti altına gireceksin. Ölüm esnasında Haşimoğullannın yüzlerini iyi bilirim. Rasûlul-lah'm da vefat edeceğini yüzünden anladım. Haydi yanma gidelim de kendisinden sonra kimin yönetici olacağını soralım? Eğer yöneticilik bizde kalacaksa bunu bilelim. Eğer bizden başkasına geçecekse söyleyelim de bize iyi davranması için o yöneticiye tavsiyede bulunsun.
Hz. Ali dedi ki:
- Vallahi ben bunu Rasûlullah'tan istemem. Eğer yöneticiliği bize vermeyecek olursa onun vefatından sonra insanlar artık ebediyete kadar bize yöneticilik vermezler!»
Muhammed b. İshak ta, Zührî'den böyle bir rivayette bulunmuş ve bu rivayetinde şöyle demiştir:
«Vefat ettiği gün Ali ile Abbas, Rasûlullah'm yanma gittiler. Rasûlullah (s.a.v.), o gün kuşluk vakti güneş iyice sıcaklık vermeye başladığı anda vefat etti.»
Ben derim ki: Bu hadise, Rasûlullah (s.a.v.)'m vefat ettiği pazartesi gününde cereyan etmiştir. Bu da gösteriyor ki o, emirlik hususunda bir vasiyette bulunmadan vefat etmiştir.

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde İbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Ah! O ne büyük gürültüdür ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yazı yazmasına engel oldu.»
Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlullah (s.a.v.), kendisinden sonra ümmetinin sapmasına engel olacak bir yazı yazmak istemişti. Fakat yanında gürültü ve ihtilafı çoğalttıkları zaman o:
- Yanımdan kalkıp gidin, benim içinde bulunduğum hal, sizin beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır, dedi.
Yine önceki sayfalarda anlattığımız gibi bundan sonra o şöyle buyurmuştu:
«Ebu Bekir'den başkasını Allah da mü'minler de kabul etmez.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Esved'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Hz. Aişe'ye denildi ki:
- İnsanlar, güya Rasûlullah (s.a.v.)'m Ali'yi tavsiye ettiğini söylüyorlar.
Hz. Aişe dedi ki:
- Niçin Ali'yi tavsiye etsin? Rasûlullah, içine idrarını yapmak için bir kab getirilmesini istedi. Ben de onu göğsüme dayamıştım. Aniden boynu büküldü, vefat etti. Ben de onun Ali'yi tavsiye ettiğine dair şu insanların söylediği şeylerden herhangi birşeyi Rasûlullah'm söylediğini duymadım.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Talha b. Musraf m şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Abdullah b. Ebi Evfa'ya şöyle bir soru sordum.
- Rasûlullah (s.a.v.), vasiyette bulundu mu?
- Hayır.
- Madem öyle, niçin bizim vasiyet yapmamızı emretmiştir?
- O, Aziz ve Celil olan Allah'ın kitabına uymamızı vasiyet etmiştir.»
Talha b. Musraf, Hüzeyl b. Şurahbü'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Bekir, Rasûlullah'm halifelik için tavsiye ettiği Ali'nin üzerine mi emirlik yapıyor? Hayır, böyle birşey olamaz. Ebu Bekir, isterdi ki o, bu hususta Rasûlullah'm bir yazısını bulsun ve (şayet böyle bir yanlışlıkta bulunmuş ise) burnunu bir bıçakla kessin.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde İbrahim et-Teymî'nin babasının şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Ebu Talib oğlu Ali (r.a.), bize hutbe irad edip şöyle, dedi:
- Her kim Allah'ın kitabında bulunmayan birşeyi Kur'ân ayeti olarak okuduğumuzu iddia ediyorsa -işte şu sahifeyi görüyorsunuz- o, yalan söylemiştir. (Böyle derken kılıcına asılı bir sayfayı göstermiş. O sayfada deve dişleri ile yaralardan bahseden hususlar vardır.)
Hz. Ali, o hutbesinde Rasûlullah (s.a.v.)'m şu hadisini de naklet-mişti:
«Medine'nin Ayr dağı ile Sevr dağı arasındaki kısmı haramdır. Her kim bu mıntıkada bir hadise yapar veya bir caniyi korursa (kısasa tabi tutulmasına engel olursa) Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah, onun tevbe ve fidyesini kabul etmez.
Her kim de babasından başkasının evladı olduğunu iddia ederse veya mevlalarından başkasına intisab ederse, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah, onun tevbe ve fidyesini kabul etmez.
Müslümanların zimmeti birdir. En aşağı durumda olanları bile kafire eman verebilir. Her kim bir Müslümanla yaptığı sözleşmeye riayet etmeyip hıyanette bulunursa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun. Kıyamet gününde Allah, onun tevbe ve fidyesini kabul etmez.»
Buharî ve Müslim'in sahihleri ile diğer hadis kitablarında Hz. Ali'den rivayet edilen bu hadis, Rafiziler tararından Rasûlullah'm halifelik hususunda Hz. Ali için vasiyette bulunduğuna dair ileri sürülen iddiayı çürütmektedir. Eğer durum onların iddia ettikleri gibi olsaydı, sahabelerden hiçbiri bunu reddetmezdi. Çünkü onlar, Allah'a ve hayatında da vefatından sonra da Rasûlullah'a çok itaatkar kimselerdir. Rasûlullah'm buyruğuna karşı Ali'yi bırakıp da başkalarını öne geçirmezlerdi. Haşa, böyle birşey yapmazlardı. Niçin yapsınlar ki?
Sahabeler hakkında böyle bir zanda bulunan, onların tamamını facirliğe girmiş sayan, Rasûlullah'a karşı inatkar, hükmüne karşı asi kimseler olarak gören ve böyle bir tutuma sahip olan kimse, İslâm bağını boynundan çıkarıp atmıştır. Büyük ve şanlı imamların icmaını inkar etmiştir. Böyle bir kimsenin kanını yere dökmek, içkiyi yere dökmekten daha iyidir.
Şayet Ebu Talib oğlu Ali (r.a.)'nin yanında, kendisinin halife olması gerektiğine dair peygamber nassı mevcud olsaydı, ne diye onu sahabelere karşı delil olarak ileri sürmemişti? Eğer yanındaki nassı icra etmeye muktedir değildiyse, o aciz bir kimse idi. Aciz kimsenin ise emirliğe elverişli olmadığı, bilinen bir gerçektir.- Eğer bunu yapmaya muktedir, fakat buna rağmen yapmamış ise, demek ki o haindir. Hain ve fasık kimse ise emirlikten azledilir. Eğer böyle bir nass vardı fakat varlığını bilmiyor idiyse, demek cahildi. Ama daha sonra böyle bir nassm mevcudiyetini bilip anlamış ise bu imkansızdır, iftiradır. Cahillik ve sapıklıktır. Böyle birşey ancak şu adi ve aldannuş, cahil halk tabakasının zihinlerine hoş görünebilir. Bunu şeytan - delil ve burhana dayanmaksızın- onlara hoş gösterir. Sadece tahakküm, hezeyan, iftira ve bühtana dayanarak, onlara hoş gösterir. Onların içinde bulundukları inkardan, kör dövüşünden, haktan veya ilahi yardımdan uzak kalmaktan ve işleri birbirine karıştırmış olmaktan Allah'a sığınırız. Kur'ân ve sünnete dayanarak Allah'a sığınırız. Islâm ve iman üzere vefat etmek isteriz. Sebatkar, yakin sahibi kimseler olarak ömrümüzü sona erdirmek isteriz. Terazimizi salih amellerle doldurmak, Cehennem

ateşinden kurtulmak, Cennet'i elde etmek isteriz. Allah ki, lütuf sahibidir. Keremkardır, esirgeyen ve bağışlayandır.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Ali'den rivayet edilen bu sahih hadis, tarikatçılar ile birçok gevezenin ve cahil kıssacıların şu iddialarını reddetmektedir. Güya Peygamber (s.a.v.), Hz. Ali'ye birçok tavsiyelerde bulunmuş. Mesela ona, "Şöyle yap, şöyle yapma. Ey Ali, şunu yapan kimse, şöyle ve şöyle olur." gibi sözlerle vasiyette bulunmuştur. Bu uydurma vasiyetler, anlamsız lafızlar ve süslü kelimelerle doldurulup takdim edilmek istenmiştir. Bunların çoğu uydurma olup sayfayı bunlara ayırmaya değmez. Doğrusunu Allah bilir.
Hafız el-Beyhakî, Hz. Ali'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Ey Ali! Sana öyle bir vasiyet yapacağım ki, bunu aklında tut. Bunu aklında tuttuğun müddetçe hayır üzere olursun. Ey Ali Mü'mi-nin üç alameti vardır. Bunlar namaz, oruç ve zekattır.»
Mekhul eş-Şamî'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Yukarıdaki sözleri Rasûlullah (s.a.v.), Hüneyn gazvesi dönüşünde Ebu Talib oğlu Ali'ye söylemiştir. Ve o esnada kendisine Nasr sûresi nazil olmuştur.
Hafız el-Beyhakî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı ağırlaşmca hepimiz Aişe'nin evinde toplandık. Rasûlullah (s.a.v.), bize bakıp gözleri yaşardı. Sonra bize şöyle dedi:
- Ayrılık vakti yaklaştı (Böyle diyerek ölümünün yaklaştığını bize haber verdi.). Size merhaba, Allah sizi yaşatsın. Sizi doğru yola iletsin. Size yardım etsin. Size fayda versin. Sizi başarıya, ulaştırsın. Adımlarınızı doğrultsun. Sizi korusun. Size destek versin. Sizi kabul etsin. Allah'a karşı gelmekten sakınmayı size tavsiye ediyorum. Size lütfetmesini Allah'a arz ediyorum. O'nu, benim yerime, sizin üzerinize halef bırakıyorum. Doğrusu ben Onun katından size gelmiş apaçık bir uyarıcıyım. Kulları ve beldeleri hususunda Allah'a karşı üstünlük taslamayın. Çünkü Allah, bana ve size şöyle demiştir:
«Bu ahiret yurdunu, yeryüzünde böbürlenmeyi ve bozgunculuğu istemeyen kimselere veririz. Sonuç, Allah'a karşı gelmekten sakınanlarındır.» (el-Kasas, 83.)
«Böbürlenenler için Cehennem'de bir durak olmaz olur mu?» (ez-
Zümer, 60.)
Biz dedik ki:
- Ya Rasûlallah, senin ecelin ne zaman doluyor?
- Ecel yaklaştı. Dönüş Allah'adır. Sidretü'l-Münteha'yadır. Dolu kaseyedir. Yüksek yatağadır.
- Ya Rasûlallah, seni kim yıkayacak?
- Ailemden en yakın olan erkekler, sonra sırasıyla en yakın erkekler. Birçok meleklerle birlikte beni yıkayacaklardır. Onlar, sizi görecekler. Ama siz onları göremeyeceksiniz.
- Ya Rasûlallah, seni ne ile kefenleyelim?
- Dilerseniz şu elbiselerime sarın. Veya Yemen mamulatmdan bir beze yahud Mısır'ın beyaz bezlerine sarın.
- Ya Rasûlallah, senin üzerine kim namaz kılacak?
Bunun üzerine Rasûlullah ağladı, bizi de ağlattı. Sonra şöyle dedi:
- Yavaş olun bakalım. Allah sizi bağışlasın. Ve peygamberinizden dolayı size hayır-mükafat versin. Beni yıkayıp kokulandırdıktan ve kefenledikten sonra mezarımın kenarına bırakın. Sonra bir müddet yanımdan uzaklasın. Çünkü üzerime ilk olarak iki dostum ve iki meclis arkadaşım Cebrail ile Mikail namaz kılacaklardır. Onlardan sonra İsrafil, ondan sonra da melekler ordusuyla birlikte Azrail kılacaktır. Bunlardan sonra namazımı ilk olarak ehl-i beytimden erkekler, sonra onların kadınları kılsınlar. Sonra grup grup, fert fert yanıma gelin, ağlayarak, vaveyla ederek bana eziyet vermeyin. Burada bulunmayan ashabıma selamımı ulaştırın. İslâm'a giren, dinime tabi olan kimseye bugünden kıyamet gününe kadar selam verdiğime sizi şahid tutuyorum.
Dedik ki:
- Ya Rasûlallah, seni kim mezara koyacak?
- Aile efradımdan sırasıyla en yakın olan kimseler beni mezara koyacaklardır. Bunlar, sizi gören ama sizin kendilerini görmediğiniz Dirçok meleklerle birlikte beni mezara koyacaklardır.» [2]

Rasûlullah (S.A.V.), Ne Zaman Ve Kaç Yaşında Vefat Etti?

Nasıl yıkandı, nasıl kefenlendi, cenaze namazı nasıl kılındı, nasıl defnedildi, nasıl mezara konuldu? Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun.
Rasûlullah (a.a.v.)'m pazartesi günü vefat etmiş olduğu hususunda ihtilaf yoktur. İbn Abbas, bu konuda şöyle der:
«Peygamber (s.a.v.), pazartesi günü doğdu. Pazartesi günü peygamber oldu. Pazartesi günü Mekke'den çıkıp hicret etti. Pazartesi günü Medine'ye geldi. Pazartesi günü vefat etti.»
Bunu İmam Ahmed b. Hanbel ile Beyhakî rivayet etmişlerdir.
Süfyan-ı Sevrî, Hişam b. Urve kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Ebu Bekir bana dedi ki:

- Rasûlullah (s.a.v.), hangi günde vefat etti? Dedim ki:
- Pazartesi günü vefat etti. Dedi ki:
-Ben de o günde ölmek dilerim. Böyle dedi ve o günde vefat etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Esved b. Amir kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Çarşamba gecesi defnedildi.»
Urve b. Zübeyr ile Musa b. Ukbe, İbn Şihab'ın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın hastalığı şiddetlenince Aişe, Ebu Bekir'e haber gönderdi. Hafsa da Hz. Ömer'e haber gönderdi. Fatıma ise, Hz. Ali'ye haber gönderdi. Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m Hz. Aişe'nin göğsü üzerinde vefat ettiği pazartesi günü evine gelip toplandılar. Aylardan rebiyülevvel ayı idi. Güneş zeval vaktine gelmişti.»
Ebu Ya'lâ, Ebu Hayseme kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüğüm en son gün, pazartesi günü idi. Perdeyi araladı. İnsanlar perde gerisinde Ebu Bekir'in arkasında namaza durmuşlardı. Yüzüne baktığımda yüzü sanki mushaf yaprağı gibi idi. Onu görünce insanlar geri çekilmek istediler. Ancak o, namaza durmaları için onlara işaret verdi. Sonra perdeyi sarkıttı ve o günün sonunda vefat etti.»
Sahih'te yer alan bu hadis, Hz. Peygamber'in zeval vaktinden sonra vefat ettiğini isbatlıyor. Doğrusunu Allah bilir.
Yakup b. Süiyan, Evzaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü öğleden önce vefat etti.»
Beyhakî, Süleyman b. Tarhan et-Teymî'nin "el-Megazi" adlı kitabında şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), safer ayının yirmi ikinci gecesinde hastalandı. Yahudilerden esir alman cariyesi Reyhane'nin evinde iken hastalığı başladı. Hastalığının başladığı ilk gün cumartesi günü idi. pazartesi günü vefat etti. O zaman rebiyülevvel ayının iki gecesi geçmişti. Ve yine o zaman, Medine'ye gelişinin üzerinden tam on yıl geçmişti.»
Vakidî, Ebu Ma'şer kanalı ile Muhammed b. Kays'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), hicri onbirinci senenin safer ayının bitimine onbir gece kala, çarşamba günü Zeyneb binti Cahş'ın evinde şiddetli bir-hastahğa yakalandı. Bütün hanımları gelip yanında toplandılar. Hastalığı onüç gün sürdü. Rebiyülevvel ayının iki gecesi geçince pazartesi günü vefat etti. O zaman hicretin onbirinci senesi idi.»
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m safer ayının bitimine iki gece kala çarşamba günü hastalığının başladığını söylemişlerdir. O, rebiyülevvel ayından oniki gece geçtikten sonraki pazartesi günü vefat etmiştir.
Vakidî'nin katibi Muhammed b. Sa'd da bunu kesin olarak ifade etmiş, ayrıca buna ilaveten Rasûlullah (s.a.v.)'m salı günü defnedildiğini söylemiştir.
Vakidîj Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı Meymune'nin evinde iken başladı.»
Yakup b. Süfyan, Muhummad b. Kaysın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m hastalığı onüç gün sürdü. Vücudunda biraz hafiflik hissettiği zaman imamlık ederdi. Vücudu ağırlaştığında Ebu Bekir imamlık ederdi.»
Muhammed b. İshak dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel a-yından oniki gece geçtikten sonra, Muhacir olarak Medine'ye ulaştığı . gün olan pazartesi gününde vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.), o sırada hicretinin on yılını doldurmuştu.»
Yakup b. Süiyan, Leys'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel ayından bir gece geçtikten sonra, pazartesi günü vefat etti. Zaten ondan tam onyıl Önce aynı günde Medine'ye gelmişti.»
Sa'd b. İbrahim ez-Zührî şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye gelişinin üzerinden tam on yıl geçtikten sonra rebiyülevvel ayından iki gece geçince pazartesi günü vefat etti.»
Ebu Nuaym el-Fadl b. Dukeyn şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye gelişinin onbirinci senesi başında rebiyülevvel ayının ilk pazartesi günü vefat etti.»
Vakidî, Urve ile Aişe'nin şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel ayının onikinci gecesi geçtikten sonra pazartesi günü vefat etti.»
İbn İshak'm rivayetine göre Peygamber (s.a.v,), çarşamba gecesi defnedilmiş tir.
Seyf b. Ömer, Muhanımed b. Ubeydullah el-Arzemî kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Veda haccını tamamladığı zaman Medine'ye geldi. Orada zilhicce ayının kalan kısmım, muharrem ve safer aylarını ikamet ederek geçirdi. Rebiyülevvel ayından on gece geçtikten sonra, pazartesi günü vefat etti.» [3]

Faide

Ebu Kasım es-Süheylî, "er-Ravd" aldı eserinde Özetle şöyle der: «Rasûlullah (s.a.v.)'m, hicri onbirinci senenin rebiyülevvel ayının onikinci günü olan pazartesi gününde vefat ettiği düşünülemez. Zira o, Veda haccmda hicri onbirinci senede cuma günü vakfe yapmıştır. O sene zilhicce ayının birinci günü perşembe idi. Buna göre o senenin aylarını tam veya noksan veya bir

kısmını tam, bir kısmını noksan olarak hesaplayacak olursak yine de o sene rebiyülevvel ayının onikinci gününün pazartesi günü olması mümkün görülmemektedir. Ama bir cemaat buna cevap vermeye çalışmıştır. Cevap vermeye çalışsalar bile buna ancak tek yolla cevap verme imkanı vardır ki, o yol da ihtilaf-ı metalidir. Yani ayın doğuşunun mıntıkalara göre farklı zamanlarda olmasıdır. Buna göre Mekkeliler, zilhicce ayı hilalini perşembe gecesi görmüşlerdir. Medineliler ise, ancak cuma gecesi görmüşlerdir. Bunu Hz. Aişe'nin ve başkalarının da şu sözü teyid etmektedir:
"Rasûlullah (s.a.v.), zilkade ayının bitimine beş gece kala Medine'den çıkıp Veda haccı için Mekke yoluna koyuldu."
Daha önce de söylediğimiz gibi demek ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m
Medine'den çıkışı mutlaka cumartesi günü olmuştur. İbn Hazm'm iddia ettiği gibi perşembe günü Medine'den çıkmış değildir. Çünkü o zaman zilkadenin bitimine beş geceden daha fazla bir zaman kalmıştı. Bunda da şüphe yoktur. Onun cuma günü Medine'den çıkmış olması mümkün değildir. Zira Enes demiştir ki:
«Rasûlullah (s.a.v.), öğle namazını Medine'de dört rekat, ikindi namazını ise Zu'1-Huleyfe'de iki rekat olarak kıldı.» Bundan da anlaşılıyor ki, Rasûlullah (s.a.v.), zilkadenin bitimine beş gün kala cumartesi günü Medine'den yola çıkmıştır. Şu halde Medineliler, zilhicce hilalini cuma gecesi görmüşlerdir. Medinelilere göre zilhicce ayının ilk günü cuma idiyse ve ondan sonraki aylarda tam olarak hesaplanmış ise rebiyülevvel ayının ilk günü perşembe günü olur ve onikinci günü de pazartesi günü olur. Doğrusunu Allah bilir.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Enes b. Malikin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), aşırı derecede uzun değildi. Kısa da değildi. İçine kızıl rengin karışmadığı bembeyaz da değildi. Esmer değildi. Saçı çok kıvırcık olmadığı gibi, dümdüz de değildi. Cenâb-ı Allah, onu kırk yaşının başında peygamber olarak gönderdi. Mekke'de (peygamber olarak) on sene, Medine'de de on sene kaldı. Altmış yaşında Allah onu vefat ettirdi. Vefat ederken saçında, sakalında yirmi beyaz kıl yoktu.»
Süleyman b. Bilal tariki ile ^elen bir rivayete göre Enes b. Malik şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), altmışüç yaşında iken vefat etti.»
Beyhakî, Ebu Galip el-Bahilî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Enes b. Malik'e şöyle bir soru sprdum:
- Rasûlullah (s.a.v.), kaç yaşında iken peygamber oldu?
- Kırk yaşında iken.
- Sonra ne oldu?
- On sene Mekke'de kaldı. On sene Medine'de kaldı. Böylece Aziz ve Celil olan Allah, onu vefat ettirdiği günde altmış yaşın tamamladı. O, en güçlü, en yakışıklı, en güzel erkeklerdendi.»
Müslim, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), altmışüç yaşında iken vefat etti. Ebu Bekir altmışüç yaşında iken vefat etti. Ömer, altmışüç yaşında iken vefat etti.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), altmışüç yaşında iken vefat etti.» Buharî, Aişe ile İbn Abbas'm şöyle dediklerini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), peygamber olduktan sonra Mekke'de on sene kaldı. O sürede kendisine Kur'ân nazil oluyordu. Medine'de de on sene kaldı.»
Ebu Davud et-Teyaîisî, Şube kanalı ile Muaviye b. Ebu Süfyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), altmışüç yaşında iken vefat etti. Ebu Bekir, altmışüç yaşında iken vefat etti. Ömer, altmışüç yaşında iken vefat etti.»
İbn Asakir, Ebu Yusuf kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah altmışüç yaşında vefat etti. Ebu Bekir ve Ömer de altmışüç yaşında vefat ettiler.
İbn Lehia, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir, tevellüdlerini benim yanımda söylediler. Rasûlullah, Ebu Bekir'den daha büyük idi. Rasûlullah altmışüç yaşında iken vefat etti. Ondan sonra Ebu Bekir de altmışüç yaşında iken vefat etti-»
Sevrî, Kasım b. Abdurrahman'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah, Ebu Bekir ve Ömer altmışüç yaşında iken vefat ettiler.»
Hanbel, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'a kırküç yaşında iken Kur'ân nazil oldu Mekke'de on sene, Medine'de de on sene kaldı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Şabi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), kırk yaşında iken peygamber oldu. Üç sene kaldı. Sonra Cebrail, risaletle yanına gönderildi. Bundan sonra on sene Mekke'de kaldı. Sonra Medine'ye hicret etti Altmışüç yaşında i-ken vefat etti.»
Sahih-i Buharî'de, İbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), kırk yaşında iken peygamber oldu. Mekke'de onüç sene kaldı. Sonra hicret emri aldı. Hicret ettikten sonra Medine'de on sene kaldı. Sonra altmışüç yaşında iken vefat etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), altmışbeş yaşında iken vefat etti.» İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), peygamber olduktan sonra Mekke'de onbeş sene ikamet etti. Sekiz veya yedi sene ışık görüyor, ses

işitiyordu. Sekiz veya yedi sene kendisine vahyediliyordu. Bundan sonra Medine'de de on sene ikamet etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Beni Haşim'in azadhsı Ammar'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«îbn Abbas'a şöyle bir soru sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman kaç yaşındaydı?
- Senin gibi bir adamın Rasûlullah'm kavminde bulunupda bu şeyden habersiz olacağını sanmıyorum.
- Ben bunu sordum. Ama bana değişik cevaplar verildi. Senin de bu konuda ne diyeceğini öğrenmek istedim.
- Sen hesap bilir misin?
- Evet...
- Al bakalım öyleyse cevabı: Rasûlullah kırk yaşında iken risaletle görevlendirildi. Bundan sonra bir kısmı güvende, bir kısmı da korkuda olmak üzere Mekke'de onbeş sene ikamet etti. Medine'ye hicret ettikten sonra da on sene yaşadı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Adamın biri, İbn Abbas'a gelip şöyle dedi:
- Mekke'de on sene, Medine'de de on sene müddetle Peygamber (s.a.v.)'e vahiy indi mi?
- Bunu kim söylüyor? Mekke'de onbeş sene, Medine'de de on sene müddetle kendisine vahy nazil oldu. Altmış beş veya daha fazla sene yaşadı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), altmışbeş yaşında iken vefat etti.» "Şemail" adlı kitabında Tirmizî ve Ebu Ya'lâ el-Musilî ile el-Beyhakî, neseb âlimi Dağfel b. Hanzele eş-Şaybanî'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Peygamber (s.a.v.), altmışbeş yaşında iken vefat etti.» Garip kavillerden biri de Halife b. Hayyat'm, Katade'den rivayet ettiği şu görüştür:
«Rasûlullah (s.a.v.), altmışiki yaşında iken vefat etti.» Yine bu garip kavillerden biri de şudur ki, Muhammed b. Amir, Mekhul'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), altmışiki sene birkaç ay yaşadıktan sonra vefat etti.»
Yakup b. Süfyan, Mekhul'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), altmışiki buçuk yaşında iken vefat etmiştir.»
Bundan daha garip bir görüş de, İmam Ahmed b. Hanbel'in Ha-san'dan rivayet ettiği şu kavildir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a Mekke'de sekiz yıl, hicret ettikten sonra da (Medine'de) on yıl süre ile Kur'ân nazil oldu.»
Ravi Hasan, eğer cumhur-u ulemanın dediği gibi kırk yaşında iken Hz. Peygamber'e Kur'ân nazil olmaya başlamıştır diyenlerden ise, demek ki, ona göre Peygamber (s.a.v.), ellisekiz yıl ömür sürmüştür ki, bu da cidden garip bir kavildir. Ama Müsedded tariki ile Ha-san'ın şöyle dediğini rivayet etmişizdir:
«Rasûlullah (s.a.v.), altmış yaşında iken vefat etmiştir.» Halife b. Hayyat, Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), kırkbeş yaşında iken peygamber oldu. Bundan sonra Mekke'de on yıl, Medine'de de sekiz yıl ikamet etti ve alt-mışüç yaşında iken vefat etti.»
Bu niteliği ile bu kavil cidden gariptir. Doğrusunu Allah bilir. [4]

Peygamber (S.A.V.)'İn Yıkanması

Daha önce de anlattığımız gibi Müslümanlar, pazartesi gününün kalan kısma ile salı günü, Ebu Bekir es-Sıddık'a bey'at işi ile meşgul oldular. Bey'at işi tamamlanıp herşey yerli yerine konduktan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m teçhizine başladılar. Bu hususta karşılaştıkları müşkilleri halletmede Ebu Bekir es-Sıddık'ın rehberliğine başvurdular.
İbn İshak dedi ki: Ebu Bekir'e bey'at edildikten sonra insanlar salı günü Rasûlullah (s.a.v.)'m teçhiz işine yöneldiler. Hz Aişe'nin dediğine göre Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Çarşamba gecesi defnedildi.
Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Ebu Muaviye kanalı ile Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkama işine başladıkları zaman içeriden bir ünleyici onlara şöyle seslendi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m gömleğini üzerinden çıkarmayın!» Muhammed b. İshak, Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sahabeler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkamak istedikleri zaman,"Diğer ölüler gibi Rasûlullah (s.a.v.)'m elbiselerini çıkaralım mı, yoksa olduğu gibi üzerinde bırakarak mı onu yıkayalım?" diye ihtilaf ettikleri zaman Allah, onların üzerine uyku verdi. Öyle ki, hepsinin çenesi göğüslerinin üzerine düştü. Sonra Ka'be tarafından, kim olduğunu bilmedikleri bir konuşmacı onlara şöyle dedi:
- Peygamberi, elbiseleri üzerinde olduğu halde yıkayın.
Onlar da kalkıp Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gittiler. Gömleği üzerinde olarak onu yıkadılar. Gömleğinin üzerine su döküyorlar, onun vücudunu, ellerini değdirmeksizin gömleği ile ovalıyorlardı. Eğer sonradan Öğrendiğimi daha işin başında iken bilseydim, Rasûlullah (s.a.v.)'ı başkaları değil, sadece kadınları yıkardı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Halk, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkamak için toplandı. Evde aile efradından başkası yoktu. Sadece Abbas b. Abdülmuttalib, Ali b.

Ebi Ta-lib, Fadl b. Abbas, Küsm b. Abbas, Üsame b. Zeyd b. Harise ve Rasû-lullah'm azadlısı Salih vardı.
Bunlar, Rasûlullah'ı yıkamak için toplandıklarında cemaatin gerisinden Evs b. Havla el-Ensârî (Beni Avf b. Hazrec'ten biri olup Bedir savaşma katılmıştır.), Ali b. Ebi Talib'e seslenerek şöyle dedi:
- Ey Ali, Allah aşkına Rasûlullah'ı yıkama işinde bize de pay ver. Hz. Ali ona:
- Haydi sen de gir içeri, dedi. Evs içeri girdi. Rasûlullah'm yıkanması işinde hazır bulundu. Ama yıkama işine karışmadı.
Üzerinde gömleği bulunduğu halde Rasûlullah'ı Hz. Ali kendi göğsüne yasladı. Abbas, Fadl ve Küsm, Rasûlullah'm cesedin Ali ile birlikte, sağa sola çeviriyorlardı. Üsame b. Zeyd ile Rasûlullah'm a-zadlısı Salih, cesedinin üzerine su döküyorlardı Ali de onu yıkıyordu ve yıkayıcının, ölünün vücudundan görebileceği yerlerden başka hiçbir yerini görmedi. Yıkarken şöyle diyordu:
- Anam babam sana feda olsun. Sen diri iken de, ölü iken de ne hoş kokuyorsun.
Rasûlullah'ı su ve sedir ile yıkama işini tamamladıktan sonra ku-ruladılar. Sonra ölüye yapılan işleri yaptılar. Daha sonra onu üç esvaba sardılar. Bunlardan ikisi beyazdı. Bir de aba ve hibre kumaşına sardılar. Sonra Abbas, iki adamı çağırıp onlara şöyle dedi:
- Biriniz, Ebu Ubeyde b. Cerrah'a gitsin (Ebu Ubeyde, Mekkeliler için normal mezar kazardı.). Diğeriniz de Ebu Talha b. Seh el-Ensâ-rî'ye gitsin (Ebu Talha ise, Medineliler için lahid yapardı.).
Bu iki adamı gönderdiği zaman Abbas şöyle dedi:
- Allah'ını, sen Rasûlün için mezar veya lahidden birini seç.
Abbas'm görevlendirdiği adamlar gitti. Ebu Ubeyde'nin yanma giden adam Ebu Ubeyde'yi bulamadı. Ebu Talha'nm yanma giden adam ise Ebu Talha'yı bulup getirdi. O da Rasûlullah (s.a.v.) için lahid yaptı.»
Yunus b. Bükeyr, Alba b. Ahmerın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali ile Fadl, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkıyorlardı. Ali'ye şöyle bir nida geldi:
- Gözünü semaya kaldır.» Bu, münkati bir rivayettir.
Ben derim ki: Bazı sünen sahipleri, Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki:
- Ey Ali, uyluğunu kimseye gösterme. Diri veya ölü bir kimseninde uyluğunu yıkama.»
Bu hadis ile Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye kendi nefsi hakkında önceden duyuruda bulunmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkadım. Ölüden çıkabilecek şeylere bakmak istedim. Ama birşey görmedim (Vücudundan bir pislik çıktığını görmedim.). Rasûlullah (s.a.v.) hayatta iken de, ölü iken de hoş ve temiz kokuyordu.»
Beyhakî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in defin işini dört kişi yürüttü. Bunlar; Ali, Abbas, Fadl ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Salih idi. Ona bir lahid kazdılar. Üzerine kerpiç koydular.»
Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), kendisini benden başkasının yıkamamasını vasiyet etti ve dedi ki: «Benim avretimi gören kimsenin gözleri mutlaka kör olur.»
Hz. Ali dedi ki: Abbas ile Üsanıe, perde gerisinden bana su veriyorlardı. Rasûlullah'm herhangi bir organını tutup çevirirken, benimle birlikte üç kişi daha çeviriyordu. Böylece yıkama işini tamamladım.»
Ben derim ki: Bu, gerçekten garib bir rivayettir. Beyhakî, Muhammed b. Ali Ebu Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), sidr ile üç kez yıkandı. Gömleği üzerinde i-ken yıkandı. Onu, Küba'da Sa'd b. Hayseme'ye ait bir kuyunun suyu ile yıkadılar. Rasûlullah, hayatta iken o kuyunun suyundan içerdi. Yıkama işini Ali yaptı. Fadl da onu kucağında tutuyordu. Abbas ise su döküyordu. Ve o esnada Fadl şöyle diyordu: «Bana biraz rahat ver. Damarımı kestin. Üzerime birşeyin sarkıtıldığını hissediyorum.»
Vakidî, Asım b. Abdullah el-Hakemî kanalı ile Ömer b. Abdi'1-Ha-kem'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Gars kuyusu ne güzel bir kuyudur. O, Cennet pmarlarmdandır. Suyu da, suların en güzelidir.»
Rasûlullah (s.a.v.), o kuyunun suyunu, içimi tatlı bir su olarak görürdü. Cenazesi de o kuyunun suyu ile yıkandı.
Seyf b. Ömer, Muhammed b. Adiy kanalı ile İbn Abbas'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Mezar kazma işi tamamlanıp insanlar öğle namazını kıldıktan sonra Abbas, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yıkamaya başladı. Mübarek vücudunu sinekler ısırmasmlar diye dört bir yanına ev içinde Yemen kumaşından perdeler çekti. Kendisi içeri girdi. Ali ile Fadl'ı çağırdı. Onlara su vermeye gittiği zaman Ebu Süfyan b. Haris'i çağırdı. Onu da gasühaneye soktu. Haşimoğullarından bazı adamlar ise, perdelerle ayrılmış gasilhanenin gerisinde duruyorlardı. Ensâr'dan bazı adamlar da gasühaneye girmek istemişlerdi ama babam bunu kabul etmemiş, yine aynı talepte bulunmuşlardı. Bunlardan biri Evs b. Havli idi. Allah onların tamamından razı olsun.»
Seyf, daha sonra İbn Abbas'm Rasûlullah'm gasilhanesinin çevresine perdeler dikildiğini, Abbas'm oraya Ali, Fadl, Ebu Süfyan, Üsame ve perdenin gerisinde ev içindeki Haşimoğullarından bazı adamları aldığını, onların Allah tarafından uykuya daldırıldıklarım ve bir sesin kendilerine: «Rasûlullah'ı yıkamayın. Çünkü o temizdir.» dediğini, Abbas'm da uygundur,

dediğini, Ehl-i Beytin de «Bu ses doğru ise: «Duyduğumuz ve ne olduğunu bilmediğimiz bir sesten dolayı sünneti terkedecek değiliz.» dediğini anlatmıştır.
Orada bulunanlar, ikinci kez uykuya daldılar. O ses kendilerine: «RasûlulÎah'ı elbisesiyle birlikte yıkayın?" dedi. Ehl-i Beyt «Hayır, olmaz.» dediyse de Abbas: «Evet, öyle olsun.» dedi. Gömleği ve yeleği üzerinde olarak Rasûlullah'ı yıkamaya başladılar. Temiz su ile onu yıkadılar. Kafur kokusunu secde yerlerine ve mafsallarına sürdüler. Gömleği ve yeleği sıkıldı. Sonra kefenlerinin içine konuldu. Onu öd ve anber ağacı ile buhurladılar. Sonra alıp kanepesinin üzerine koydular. Üzerini örttüler.»
Bu rivayette, çok garip ve tuhaf ifadeler vardır. [5]

Peygamber (S.A.V.)'İn Kefenlenmesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Velid b. Müslim kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen mamulü pamuklu bir beze konuldu. Sonra ondan uzaklaştırıldı.»
Kasım dedi ki: O kefenin bir parçası hâlâ yanımızdadır.
İmam Ebu Abdillah Muhammed b. İdris eş-Şafîî, Malik kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen'in Sahuliye kentinde imal edilmiş üç beyaz kefene sarıldı. İçinde gömlek ve sarık yoktu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Süiyan kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Sahuliye kentinde imal edilmiş üç beyaz esvaba sarılıp kefenlendi.»
Ebu Davud, Kuteybe kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen mamulü üç beyaz parça pamuklu kumaşa sarılıp kefenlendi. İçinde gömlek ve sarık yoktu.»
Hz. Aişe'ye: «Rasûlullah, iki kumaşa ve Yemen yapısı pamuklu bir hırkaya sarılıp kefenlendi.» dedikleri hatırlatıldığında o şöyle dedi: «Bir hırka getirildi. Ama geri çevirdiler. Rasûlullah'ı onunla kefenlemediler.»
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafız kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.av.), Sahuliye kenti imalatından olan üç beyaz parça pamuklu beze sarılıp kefenlendi. İçinde gömlek ve sarık yoktu. Elbiseye gelince, insanlar bunu karıştırmışlardır. Ben, Rasûlullah'm içine konulup kefenlenmesi için bir elbise aldım. Ama onu yerinde bıraktım. Abdullah b. Ebibekir onu alıp: «Bunu ben kendime alıkoyacağım ki, öldüğüm zaman beni buna sarıp kefenlesinler. Eğer Allah, Rasûlünün bu kefenle kefenlenmesine razı olsaydı mutlaka bununla kefenlenirdi.» dedi. Sonra Abdullah onu sattı, parasını sadaka olarak dağıttı.»
Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen yapısı pamuklu bir hırkayla kefenlendi. Bu kefen, Abdullah b. Ebu Bekir'e aitti. Rasûlullah'a sarıldı. Ama sonra üzerinden çıkarıldı. Abdullah b. Ebu Bekir, bu kefeni kendi şahsı için ayırıp alıkoydu ki, öldüğü zaman buna sarılıp kefenlensin. Ama bunu aldıktan sonra şöyle dedi:
- Cenâb-ı Allah'ın Rasûlüne kefen olarak sarılmasını menettiği şeyi ben kendim için alıkoyacak değilim.
Böyle dedikten sonra o kefeni satıp parasını sadaka olarak verdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanah ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen imalatı olan yumuşak ve ince doku-malı üç esvaba sarılıp kefenlendi.»
Ebu Ya'lâ el-Musilî, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Sahuliye kenti imalatından olan üç beyaz esvaba sarılıp kefenlendi.»
Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Um-man'm dağ tarafında yüksek bir mıntıkada bulunan Suhariye kenti imalatından olan iki kumaş ile Yemen yapısı pamuklu bir hırkaya sarılıp kefenlendi.
İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), üç kumaşa sarılıp kefenlendi. Vefat ederken üzerinde bulunan gömleği de üzerinde bırakıldı. Ayrıca Necran yapısı bir elbisesi de üzerinde idi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmistir:
«Rasûlullah (s.a.v.), iki beyaz kumaş ile kırmızı renkli bir hırkaya konulup kefenlendi.»
Ebu Ya'lâ, Fadl'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Sahuliye kenti imalatı olan iki beyaz kumaşa sarılıp kefenlendi.»
Hafız îbn Asakir, Ebu Tahir el-Muhallis kanalı ile Ebu İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Abdülmuttalib oğullarının bir araya gelip oturdukları meclise uğradım. Sayıları çok idi. Kalabalıktılar. Onlara şöyle bir soru sordum:
- Rasûlullah (s.a.v.), kaç beze sarılıp kefenlendi?
- İçinde gömlek, kaftan ve sarık bulunmayan üç beze sarılıp kefenlendi.
- Bedir gününde sizden kaç kişi esir düştü?
- Abbas, Nevfel ve Akil esir düştü.»
Beyhakî, Zührî tariki ile Ali b. Hüseyn Zeynelabidin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), üç beze sarılıp kefenlendi. Bunlardan biri, Yemen imalatından olan bir hırka idi.»
Hafiz îbn Asakir, Hz. Ali'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Sahuliye kenti imalatından iki beze ve Yemen imalatından bir hırkaya sarıp kefenledim.»
Ebu Said İbn Arabî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Yemen yapısı ince ve yumuşak iki kumaş ile Necran hırkasına sarılıp kefenlendi.»
Hafiz el-Beyhakî, Harun b. Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ali'nin yanında misk vardı. Vefat ettiği zaman bu kokunun kendisine sürülmesini vasiyet etti ve şöyle dedi: «Bu, Rasûlullah'm cesedine sürülen kokunun arta kalan kısmıdır.» [6]

Peygamber (S.A.V.)'İn Namazı

Daha önce de geçen ve Beyhakî tarafından İbn Mesud'dan rivayet edilen bir hadiste anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v.), vefat ettiği zaman kendisini ehl-i beytinden erkeklerin yıkamasını vasiyet etmiş ve şöyle demiştir: «Beni şu elbiselerimle veya Yemen imalatından olan kumaşlarla, yahud Mısır'ın beyaz kumaşlarıyla kefenleyin.»
Yine bu vasiyetinde Peygamber (s.a.v.), kendisini kefenledikleri zaman mezarının kenarına bırakmalarını, sonra yanından çıkıp gitmelerini, melekler gelip üzerine namaz kıldıktan sonra ehl-i beytinden erkeklerin yanma gelip üzerine namaz kılmalarını, sonrada insanların birer birer gelip namaz kılmalarını söylemiştir.
Bu hadisin sıhhatinde şüphe vardır. Nitekim bunu daha önce de belirtmiştik. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. İshak, Hüseyin b. Abdullah b. Ubeydullah b. Ab-bas kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde yanma erkekler gidip imanısız olarak namaz kıldılar. Grup grup gidip bu görevlerini ifa ettiler. Nihayet tamamladılar. Sonra kadınlar gidip üzerine namaz kıldılar. Sonra çocuklar gidip üzerine namaz kıldılar. Sonra sırasıyla akın akın köleler gidip üzerine namaz kıldılar. Rasûlullah üzerine namaz kılarlarken onlara hiç kimse imamlık etmedi. Herkes kendi başına kıldı.»
Vakidî, Sehl b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), kefene konulduktan sonra kanepesinin üzerine bırakıldı. Sonra götürülüp mezarının kenarına konuldu. Sonra insanlar akın akın yanma gidip namaz kıldılar. Namazı kılarlarken onlara hiç kimse imamlık etmedi.»
Vakidî, Musa b. Muhammed b. İbrahim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Babamın bir el yazısına rastladım. Şunları yazmıştı: Rasûlullah (s.a.v.), kefenlendikten sonra kanepesinin üzerine konuldu. Ebu Bekir, Ömer ve beraberlerinde Muhacirlerle Ensâr'dan eve sığacak kadar bir grup içeri girdiler. Ebu Bekir'le Ömer şöyle dediler:
- Ey peygamber, Allah'ın selamı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun.
Ebu Bekir'le Ömer gibi Muhacirler ve Ensâr da ona selam verdiler. Sonra saf halinde dizildiler. Ama onlara hiç kimse imamlık etmedi. Böylece namazlarını kıldılar.
Ebu Bekir ile Ömer birinci safta, Rasûlullah'm hizasında durmuşlardı. Şöyle dediler:
- Allah'ım, biz senin Rasûlünün kendisine nazil olan emirleri tebliğ ettiğine tanıklık ediyoruz. Ümmetine nasihat verdi. Allah yolunda cihad etti. Nihayet Allah, dinini güçlendirdi, kelimesi tamamlandı. Böylecetek ve ortaksız Allah'a iman edildi. Ey Rabbimiz, bizi peygamberine nazil olan kavle tabi olanlardan kıl. Bizimle onun arasında öyle bir işaret koy ki onu bizimle, bizi de onunla tanıyasın. Doğrusu o, mü'minlere karşı şefkatli ve merhametli idi. Ona olan imanımıza karşı bir bedel istemiyoruz ve ebediyete kadar da bu imanımızı değersiz şeylerle satacak değiliz.
Ebu Bekir ile Ömer'in bu dualarının sonunda insanlar âmin, âmin diyorlardı. Bir kısmı dışarı çıkıyor, başkaları içeri giriyorlardı. Nihayet böylelikle erkekler, sonra kadınlar, sonra çocuklar cenaze namazını kıldılar.
Denildi ki: Müslümanlar, Rasûlullah'ın üzerine pazartesi günü zevalden sonra başlayıp salı günü aynı vakte kadar cenaze namazı kılmaya devam ettiler. Yine üç gün süre ile Rasûlullah'm üzerine cenaze namazı kılmış olduklarını söyleyenler de olmuştur. Nitekim bununla ilgili, açıklama yakında gelecektir. Doğrusunu Allah bilir.
Müslümanların, Rasûlullah (s.a.v.)'m üzerine imamsız olarak birer birer cenaze namazı kılmış oldukları hususunda ihtilaf yoktur. İc-ma vardır. Bunun gerekçesi hususunda ise farklı görüşler beyan edilmiştir. Eğer İbn Mesud'dan nakletmiş olduğumuz hadis sahih ise, o hadis bu hususta bir nass olur ve bu, manasını anlamakta güçlük çekilen, fakat taabbüd kabilinden olan bir meseledir. Herhangi bir kimse çıkıp şöyle bir gerekçe ileri süremez: «Müslümanlar, Rasûlullah'm üzerine cenaze namazını kendi başlarına ferdi olarak kıldılar. Çünkü imamları yoktu.» Böyle bir iddiada bulunamaz. Çünkü daha önce de açıkladığımız gibi Müslümanlar, Ebu Bekir (r.a.)'e bey'atı tamamladıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m teçhizine başladılar. Bazı âlimler demişler ki: Rasûlullah'm üzerine cenaze namazını kılan Müslümanlara sadece bir tek şahıs imamlık yapmadı, herkes namazını kendi başına kıldı. Peşpeşe, birer birer gelen Müslümanların, Rasûlullah üzerine kıldıkları cenaze namazı tekerrür etti. Erkek kadın, çocuk, köle, cariye, bütün ashab teker teker kılarak mükerreren onun üzerine cenaze namazını kılmış olsunlar diye böyle bir yol takip edilmiştir.
Süheylî'ye gelince, o, özetle şöyle der: Cenâb-ı Allah, kendisinin ve meleklerin, Rasûlullah üzerine namaz kıldıklarını haber vermiştir. Mü'minlerden de her birinin kendi başına Rasûlullah üzerine namaz kılmalarını emretmiştir. Rasûlullah'm vefatından

sonra üzerine kılınacak namaz bu kabildendir. Ayrıca melekler de bu hususta bizim için uyulacak önderlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Şafiî ashabından müteahhirin bazı kimseler, sahabelerden başkalarının Peygamber Efendimizin mezarı üzerine namaz kılmalarının meşru olup olmadığı hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bunun normal olabileceği söylenmiştir. Zira böyle diyenlere göre Peygamber (s.a.v)'in mübarek cesedi mezarında taptaze durmaktadır. Çünkü Cenâb-ı Allah, peygamberlerin cesedlerini yemesini yere haram kılmıştır. Nitekim sünenlerde ve diğer hadis kitablarmda bu konuda hadisler varid olmuştur. Buna göre Rasûlullah (s.a.v.), mezarında sanki bugün ölmüş gibidir. Başkaları ise, Rasûlullah'm mezarı üzerine kendisinden sonraki sahabelerden başkalarının namaz kılmalarının uygun olmayacağını söylemişlerdir. Zira sahabelerden sonra gelen zevat böyle yapmamıştır. Eğer meşru birşey olsaydı, önce onlar yaparlar ve bunu devam ettirirlerdi. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Peygamber (S.A.V.), Nereye Ve Ne Şekilde Defnedildi? Gece Mi, Yoksa Gündüz Mü Defnedildi?

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak kanalı ile Abdülaziz b. Cü-reyc'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Ashab, Peygamber (s.a.v.)'i nereye defnedeceğini bilemedi. Nihayet Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurmuş olduğunu söyledi:
«Peygamberler, vefat ettikleri yere defnedilirler.» Bunun üzerine sahabeler, Peygamber (s.a.v.)'in yatağını biraz geriye çektiler. Yatağının bulunduğu yeri kazdılar.»
Aslında ravi Abdülaziz b. Cüreyc ile Ebu Bekir es-Sıddık arasında inkita vardır. Abdülaziz, Ebu Bekir'in sağlığına yetişmemiştir. Ama Hafiz Ebu Ya'lâ, Hz. Aişe'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Ashab, Rasûlullah (s.a.v.)'m nereye defnedilmesi gerektiği hususunda ihtilafa düştü ki, Ebu Bekir, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurmuş olduğunu söyledi:
"Her peygamber, mutlaka kendisi için en çok sevimli olan yerde vefat etmiştir." Madem ki böyle, onu vefat ettiği yere defnedin.»
Tirmizî, Ebu Küreyb kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde sahabeler onu nereye defnedecekleri hususunda ihtilafa düştüler. Ebu Bekir şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'dan şöyle birşey duydum. Ben bunu unutmuş değilim. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Cenâb-ı Allah, her peygamberi, mutlaka defnedilmek istediği . yerde vefat ettirmiştir." Madem böyle, onu yatağının bulunduğu yere defnedin.»
Ebu Bekir b. Ebu'd-Dünya, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Medine'de iki mezar kazıcısı vardı. Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği zaman:
- Onu nereye defnedelim? diye sordular. Ebu Bekir (r.a.):
- Onu vefat ettiği yerde defnedelim, dedi. Mezar kazıcılardan biri yarık şeklinde kazar, diğeri ise lahid yapardı. Lahid yapan geldi ve Peygamber (s.a.v.) için lahid şeklinde mezar hazırladı.»
Ebu Ya'lâ, Cafer b. Mihran kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Sahabeler, Rasûlullah (s.a.v.) için mezar kazmak istediklerinde Ebu Ubeyde el-Cerrah, Mekkeliler gibi normal yarık şeklinde mezar kazardı. Ebu Talha Zeyd İbn Sehl ise, Medineliler için lahid yaparakmezar kazardı. Abbas, iki adam çağırdı. Onlardan birine:
- Sen Ebu Ubeyde'ye git, diğerine ise:
- Sen de Ebu Talha'ya git, dedi. Bunları gönderdikten sonra da:
- Allah'ım, sen Rasûlün için (normal yarık şeklindeki mezarı veya lahid şeklindeki mezarı) seç, diye dua etti.
Ebu Talha'ya giden adam, Ebu Talha'yı bulup getirdi. O da Rasûlullah (s.a.v.) için lahid şeklinde mezar hazırladı.
Rasûlullah (s.a.v.)'ın salı günü teçhiz işi tamamlandığı zaman, evinde, kanepesinin üzerine konuldu. Müslümanlar, onu nereye defnedecekleri hususunda ihtilaf ettiler. Adamın biri: «Onu mescidine defnedelim.» derken, bir başkası da: «Onu ashabının defnedildiği yere defnedelim.» dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: «Her peygamber, mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir.»
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'ın yatağı, bulunduğu yerden kaldırıldı. Oraya mezar kazıldı. Sonra insanlar peşpeşe Rasûlullah'm yanma bırakıldılar. Önce erkekler gelip namaz kıldılar. Sonra kadınlar, sonra çocuklar gelip namaz kıldılar. Rasûlullah (s.a.v.) üzerine cenaze namazı kılarlarken insanlara hiç kimse imamlık yapmadı. Rasûlullah (s.a.v.), çarşamba gecesi gece ortasında defnedildi.»
İbn Mace de, Muhammed b. İshak'tan böyle bir rivayette bulunmuş ve rivayetin sonuna şunu eklemiştir:
«Ebu Talib oğlu Ali, Abbas'm oğulları Fadl ile Küsm ve Rasûlullah'm azadlısı Şükran, Rasûlullah (s.â.v.)'ı mezarına koydular, O esnada Evs b. Havlî (yani Ebu Leyla), Ali b. Ebi Talib'e şöyle dedi:
- Allah aşkına Rasûlullah'a hizmet hususunda bize de pay ver. Bunun üzerine Ali, ona:
- Sen de gel mezara in, dedi.
Rasûlullah'm azadlısı Şükran, sağlığında iken Rasûlullah'm giydiği bir kadifeyi getirip mezara gömdü ve:

- Vallahi senden sonra artık, hiç kimse bunu giyemez, dedi. O kadife de Rasûlullah'la birlikte mezara defnedildi.»
Beyhakî, Muhammed b. Abdurrahman b. Abdullah b. Husayn ya da Muhammed b. Cafer b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman onun defni hususunda sahabeler ihtilafa düştüler. Onu nasıl defnedelim? Onu diğer insanların defnedildikleri yere mi defnedelim, yoksa evlerinden birine mi defnedelim? dediler. Ebu Bekir kalkıp şöyle dedi:
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: «Cenâb-ı Allah, her peygamberi vefat ettirdiği zaman, o peygamber mutlaka vefat ettiği yere defnedilmiştir.» Bunun üzerine Rasûlullah, yatağının bulunduğu yere defnedildi. Yatağı kaldırıldı. Yatağının bulunduğu yer kazıldı.»"
Vakidî, Abdurrahman b. Said (İbn Yerbu)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.) vefat ettiği zaman ashab, mezarının yeri hususunda ihtilafa düştü. Kimi: "Baki mezarlığında ona bir mezar kazalım, böylece oradaki mevta için de çokça istiğfarda bulunulmuş olur." dedi. Kimi: "Minberinin yanında ona bir mezar kazalım." dedi. Kimi de: "Namazgahında onun için mezar kazalım." dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir gelip şöyle dedi:
- Bu hususta benim yanımda bilgi ve haber vardır. Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: «Her hangi bir peygamber öldüğü zaman mutlaka öldüğü yerde defnedilir di.»
Hafız el-Beyhakî, Suffa ashabından Salim b. Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah vefat ettiği zaman Ebu Bekir yanma gitti. Sonra dışarı çıktı. Ebu Bekir'e şöyle denildi.
- Rasûlullah (s.a.v.), vefat etti mi?
- Evet. Böylece Müslümanlar, Ebu Bekir'in dediği şeyin, yani Ra-sûlullah'm vefatının gerçek olduğunu anladılar.
- Üzerine namaz kılalım mı? Ve nasıl kılalım?
- Cemaat cemaat gelir, üzerine namaz kılarsınız. (Böylece Müslümanlar, Ebu Bekir'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladılar.)
- Rasûlullah defnedilecek mi ve nereye defnedilecek?
- Allah'ın, onu vefat ettirdiği yere defnedilecektir. Çünkü o, çok temiz ve hoş bir yerde ruhunu teslim etmiştir. (Bunun üzerine Müslümanlar, Hz. Ebu Bekir'in dediği şeyin gerçek olduğunu anladılar.)»
Beyhakî, Süfyan b. Uyeyne kanalı ile Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Aişe, insanlar arasında en iyi rüya tabir eden babası Ebu Bekir'e, bir rüyasını anlatıp şöyle dedi:
- Ben, üç ayın kucağıma düştüğünü gördüm.
- Eğer rüyan doğru ise senin evine yeryüzü halkının en hayırlılarından üç kişi defnedilecektir,
Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman Ebu Bekir, kızma şöyle dedi:
- Ey Aişe, işte senin rüyada gördüğün üç aydan en hayırlısı budur!»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir rivayette, Hz. Aişe şöyle demiştir:
«Peygamber (s.a.v.), benim günümde ve benim odamda vefat etti. Vefat ederken başı göğsüm ile çenem arasında idi. Dünyadan ayrılırken son saatinde ve ahirete irtihal ederken ilk saatinde Cenab-ı Allah, onun tükrüğü ile benim tükrüğümü birleştirdi.»
Sahih-i Buharî'de Ebu Avane, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Vefat hastalığında Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:
"Allah, Yahudilerle Hristiyanlara lanet etsin. Onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler."
Eğer böyle bir durum söz konusu olmasaydı, Rasûlullah, mezarını açığa çıkarırdı. Yalnız o, mezarının mescid edinilmesinden çekindi.»
İbn Mace, Mahmud b. Gaylan tariki ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde Medine'de biri lahid yapan, diğeri de normal yarık şeklinde mezar kazan iki kişi vardı. Sahabeler:
- Rabbinize istihare yapar, bizim için en hayırlı olanı tercih etmesini diler ve bu iki adama da haber göndeririz. Hangisi önce gelirse, diğerini bırakır ve önce gelenin usulüne göre mezar hazırlarız, dediler. İkisine de haber gönderildi. Lahid yapan adam önce geldi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) için lahid şeklinde mezar hazırladılar.»
Yine İbn Mace, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) .vefat ettiği zaman sahabeler, lahid şeklinde mi mezar yapalım, yoksa yarık şeklinde mi mezar yapalım? diye ihtilafa düştüler. Sesleri yükselip gürültü yaptılar. Bunun üzerine Hz. Ömer kalkıp şöyle dedi:
- Diri iken de, ölü iken de Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında gürültü yapmayın. (Veya buna benzer şeyler söyledi.). Siz şimdi, hem yarık şeklinde mezar kazana, hem de lahid şeklinde mezar yapana haber gönderin.
İkisine de haber gönderdiler. Ama lahid yapan kişi önce geldi, lahid yaptı. Sonra Rasûlullah, lahide defnedildi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in mezarının altına kırmızı renkli bir kadife elbise serildi.» Vekî, dedi ki:
«Bu, sadece Rasûlullah (s.a.v.)'a mahsus bir durum idi.» İbn Sa'd, Hasanın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m altına, sağlığında giydiği kırmızı renkli kadife bir elbise serildi. Defnedildiği yer rutubetli idi.»
Hüşeym b. Mansur, Hasanın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'in mezarına, Hüneyn gününde ele geçirdiği kırmızı bir kadife konuldu. Çünkü defnedildiği yer, tuzlu bir yerdi.»
Muhammed b. Sa'd, Hammad b. Halid el-Hayyat tariki ile Hasanın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Lahdime bir kadife serin. Çünkü yer, peygamberlerin cesedleri-ne musallat kılınmamıştır.»
Hafiz el-Beyhakî, Müsedded kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'i yıkadım. Yıkama esnasında ölüden çıkabilecek (pislik ve benzeri) şeylere baktım. Ama Rasûlullah'tan böyle bir-şey çıktığını görmedim. O, diri iken de, ölü iken de temiz ve hoş idi.»
Peygamber (s.a.v.)'i defnedip üzerini örtme işini dört kişi üstlendi. Bunlar; Ali, Abbas, Fadl ve Peygamber (s.a.v.)rin azadlısı Salih idiler. Peygamber (s.a.v.)'in mezarı lahid şeklinde hazırlanmıştı. Üzerine kerpiç dizildi.»
Beyhakî, bazılarının şöyle dediklerini nakletmiştir: Peygamber (s.a.v.)'in lahdinin üzerine dokuz kerpiç konuldu.
Vakidî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü güneşin zevale erdiği vakitten itibaren salı günü aynı vakte kadar kanepesi üzerinde kaldı. İnsanlar gelip üzerine namaz kılıyorlardı. Kanepesi, mezarının kenarında idi. Kanepe cihetinde onun için mezar kazmak istedikleri zaman ayak ucunda kazmaya başladılar. Oradan mezara konuldu. Mezarına Abbas,'Ali, Küsm, Fadl ve Şükran girdiler.»
Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:.
«Rasûlullah (s.a.v.)'m mezarına Abbas, Ali ve Fadl girdiler. Lah-dini Ensâr'dan bir adam yapmıştı. O adam Bedir gününde şehitlerin mezarım da lahid şeklinde hazırlamıştı.»
İbn Asakir dedi ki: «Doğrusu o adam, Uhud gününde şehidlerin mezarlarını lahid şeklinde hazırlamıştı.»
Önceki sayfalarda geçen İbn îshak'm, îbn Abbas'tan yaptığı rivayette şöyle denmekte idi:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m mezarına Ali, Fadl, Küsm ve Şükran inmişlerdi. Beşinci kişi ise Evs b. Havli idi.»
ibn Abbas'm bu rivayetinde, Şükran in mezara serdiği kadifeden de bahsedilmektedir.
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Merhab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hatırladığım kadarıyla ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın mezarına dört kişinin indiğini ve onlardan birinin de Abdurrahman b. Avf olduğum gördüm.»
Ebu Davud, Merhab'tan veya Merhab'm amcası oğlundan rivayette bulunarak şöyle demiştir:
«Onlar, beraberlerinde Abdurrahman b. Avfi da Rasûlullah'm mezarına koydular. Ali, defin işini tamamladığı zaman: "Kişiye ancak aile efradı yakın olur." dedi.
Bu, cidden garib bir hadistir. Senedi ise sağlam ve kuvvetlidir. Biz bunu ancak böyle biliriz. [8]

Peygamber (S.A.V)'İ En Son Gören Kişi

İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub kanalı ile Abdullah b. Haris'in. şöyle dediğini rivayet eder:
«Hz. Ömer veya Hz. Osman'ın hilafeti döneminde Hz. Ali ile beraber umre yaptım. Hz. Ali, kızkardeşi Ümmü Hani binti Ebi Talib'in yanma konuk oldu. Umresini tamamladığı zaman döndü. Yıkanmak isteyince üzerine su döktüm. Gusül yaptı. Guslünü tamamladığı zaman Iraklılardan birkaç kişi yanma gelip şöyle dedi:
- Ey Ebu Hasan! Sana birşey sormaya geldik. Bunu bize anlatmanı isteriz.
- Öyle sanıyorum ki; Muğire b. Şube size, Rasûlullah'ı en son gören kişinin kendisi olduğunu söylemiştir.
- Evet. İşte bunun için sana geldik. Bunu sana soracağız.
- Rasûlullah (s.a.v.)'ı en son gören kişi, Küsm b. Abbas'tır.» Yunus b. Bükeyr, Muğire b. Şube'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Yüzüğümü Rasûlullah'm mezarına attım. Millet oradan çıkarken ben:
- Yüzüğüm mezara düştü, dedim. Aslında ben, Rasûlullah'm vücuduna elimi sürmek ve insanların içinde onu en son gören kişi olmak için yüzüğümü kasıtlı olarak mezarına atmıştım.»
Muğire b. Şube'nin böyle demiş olması, gayesine ermiş olduğunu göstermez. Çünkü, Hz. Ali, onun mezara inmesine müsaade etmemiş, başkasına emir vermiş, başkası inerek yüzüğü çıkarıp Muğire'ye vermiş olabilir. Önceki-rivayete göre belki de Hz. Ali, Küsm b. Abbas'a emir vermiş, Küsm mezara inip yüzüğü çıkarmış ve yüzüğü, sahibi Muğire b. Şubeye teslim etmiş olabilir.
Vakidî, Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Muğire b. Şube, yüzüğünü Rasûlullah'm mezarına attı. Hz. Ali de ona şöyle dedi:
- Sen, "Ben Peygamber (s.a.v.)'in mezarına indim." diyebilmek için yüzüğünü kasıtlı olarak mezara attın.
Böyle dedikten sonra Hz. Ali, mezara inip yüzüğü çıkardı ve Muğire'ye verdi. Veya başka bir adama emir verdi. O adam mezara indi, yüzüğü çıkarıp Muğire'ye verdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Behz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ben, Peygamber (s.a.v.)'in cenaze namazında hazır bulundum. İnsanlar:
- Bu namazı nasıl kılacağız? dediler. Onlara: "Peşpeşe içeri girip kılın." denildi. Onlar da şu kapıdan içeri girip namaz kılıyor, sonra diğer kapıdan dışarı çıkıyorlardı. Lahdine konulduğu zaman Muğire:
- Rasûlullah'm ayak uçları mezara iyi yerleşmedi, dedi. Ona:

- Gir de düzelt, dediler. O da mezara girdi. Elini dediği yere soktu, Rasûlullah'ın ayaklarına elini sürdü. Sonra:
- Üzerime toprağı dökün, dedi. Üzerine toprağı döktüler. Nihayet toprak onun bacaklarının yansına kadar çıktı. Sonra kendisi mezardan çıkıp şöyle dedi:

- İşte ben sizin aranızda, Rasûlullah (s.a.v.)'ı en son gören kişi oldum.» [9]

Peygamber (S.A.V.) Ne Zaman Defnedildi?

Yunus, İbn İshak kanalı ile Hz, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in ne zaman defnedildiğini bilemedik. Ancak çarşamba gecesi, gece yarısında küreklerin sesini duyduk.»
Vakidî, İbn Ebi Sebre tariki ile Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Biz toplanmış, ağlıyorduk. Uyuyamamıştık. Rasûlullah (s.a.v.)'m mübarek naaşı evimizde idi. Onu kanepe üzerinde görerek teselli buluyorduk. Aniden seher vakti kazmaların sesini duyduk. Bağırıp çağırmaya başladık. Mesciddekiler de çığlık atmaya başladılar. Medine, hep bir çığlıkla sarsılmaya başladı. Bilal, sabah ezanını okudu. Peygamber (s.a.v.)'i hatırlayınca ağlayıp feryad etmeye başladı. Bu da bizim üzüntümüzü artırdı. İnsanlar onun mezarına girmek teşebbüsünde bulundular. Ama engellendiler. O ne büyük bir musibetti. Ondan sonra hangi musibet başımıza geldiyse Rasûlullah'm vefat musibetini hatırladığımızda o musibet bizim için basit kalıyordu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Çarşamba gecesi defnedildi.»
Yakub b. Süiyan, Evzaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü, öğleden önce vefat etti. Salı günü defnedildi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak tariki ile İbn Cüreyc'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Aldığım habere göre Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü kuşluk vakti vefat etmiş ve ertesi gün kuşluk vaktinde defnedilmiş tir.»
Yakûb, Süfyan kanalı ile Ebu Cafer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. O gün ve o gece bekledi. Salı günü, günün son vaktine kadar durduruldu.»
Bu, garip bir kavildir. Cumhurdan nakledilen meşhur kavle göre Rasûlullah, pazartesi günü vefat etmiş ve çarşamba gecesi defnedilmiş tir.
Bu konuda nakledilen garip kavillerden biri de Yakub b. Süfyan'-ın Mekhul'den rivayet ettiği şu sözdür:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü doğdu. Pazartesi günü ona vahiy geldi. Pazartesi günü hicret etti. Altmışiki buçuk yaşında iken pazartesi günü vefat etti. Üç gün defnedilmeksizin durduruldu. İnsanlar akın akın yanına gelip üzerine namaz kılıyorlardı. Saf tutmadan ve hiç kimse kendilerine imamlık etmeden cenaze namazını kılıyorlardı.»
«Üç gün defnedilmeden durduruldu.» sözü gariptir. Sahih kavle göre Rasûlullah, pazartesi gününün kalan kısmında ve salı gününün tamamında bekledi. Çarşamba gecesi defnedildi. Nitekim bunu önce de söylemiştik. Doğrusunu Allah bilir.
Bunun zıddı, Seyfin, Hişam'ın babasından rivayet ettiği şu sözlerdir: «Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Aynı gün yıkandı. Salı gecesi defnedildi.»
Bu, cidden garip bir rivayettir.
Vakidî, Câbir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in mezarı üzerine su serpildi. Su serpen, Bilal b. Rebah'tı. Kırba ile su serpiyordu. Baş kısmının sağ tarafından başlayarak ayak kısmına kadar su serpti. Sonra suyu mezarın iç cidarlarına vurdu. Cidarın üstünden dolaşmayı beceremedi.»
Said b. Mansur, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Salı günü defnedildi.»
İbn Huzeyme, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Salı günü defnedildi.»
Vakidî, Sehl b. Sad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Salı gecesi defnedil-> Ebu Bekir b. Ebu'd-Dünya, Muhammed b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir.
«Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel ayından oniki gece geçtikten sonra pazartesi günü vefat etti. Sah günü defnedildi.»
Abdullah b. Muhammed b. Ebu'd-Dünya, Abdullah b. Ebi Evfa'-nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü vefat etti. Ancak sah günü defnedildi.» [10]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Mezarının Şekli

Mütevatir olarak bilindiği gibi Peygamber (s.a.v.), Hz. Aişe'nin odasına defnedildi. Bu oda, Mescid-i Nebevî'nin doğu kısmında idi. Mezar, bu odanın kıble cihetinde ve batı köşesinde idi. Rasûlullah'tan sonra oraya Ebu Bekir, ondan sonra da Ömer hazretleri defnedilmiş-tir.

Buharı, Muhammed b. Mukatil tariki ile Ebu Bekir b. Ayyaş in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Süfyan et-Temmar bana dedi ki: Ben, Peygamber (s.a.v.)'in mezarının tümsekli olduğunu gördüm.»
Ebu Davud, Ahmed b. Salih tariki ile Kasımın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Aişe'nin yanına gidip şöyle dedim:
- Ana! Bana Rasûlullah'ın ve iki arkadaşının mezarını aç.
O da bana üç mezarı açtı. Bu mezarlar, yerden ne yüksek, ne de alçak idiler. Arsanın kırmızı toprağı ile düzlenmişler ve tesviye edilmişlerdi. Önce Rasûlullah'ın mezarı, onun sol gerisinde Ebu Bekir'in mezarı, onun da sol gerisinde Ömer'in mezarı vardı.»
Hakim ile Beyhakî, Ebu Füdeyk kanalı ile Kasım'm şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Peygamber (s.a.v.)'i önde, Ebu Bekir'in başını Peygamber (s.a.v)'-in iki omuzu arasında, Ömer'in başım da Peygamber (s.a.v.)'in ayak ucunda gördüm.»
Beyhakî dedi ki: Bu rivayet, onların mezarlarının yerle aynı seviyede dümdüz olduğunu göstermektedir. Çünkü çakıl taşları ancak düz zemin üzerinde dururlar.
Bu söz, merhum Beyhakî'nin tuhaf ifa del erindendir. Çünkü bu rivayette çakıl taşlarından hiç bahsedilmemektedir. Söz gelimi çakıl taşları olsa bile, bu taşlar tümsekli mezar üzerinde de durabilirler. Çünkü bu çakılları çamurla o tümsek üzerine yapıştırmak mümkündür.
Vakidî, Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in mezarı düz olarak hazırlanıp tesviye edildi.»
Buharı, Urve'nin babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Velid b. Abdülmelik zamanında bu mezarların üzerinde duvar çöktüğü zaman mezarları yeniden onardılar. Onarıcılar, bir ayak gördüler. Bunun, Peygamber (s.a.v.)'in ayağı olduğunu sanarak korktular. Bu ayağın kesin olarak kime ait olduğunu bilemediler. Bilen bir kimse de çıkmadı. Nihayet Urve onlara şöyle dedi: Hayır vallahi, bu peygamber (s.a.v.)'in ayağı değildir. Bu Ömer'in ayağıdır.»
Hişam, Hz. Aişe'nin Abdullah Zübeyr'e şöyle vasiyet ettiğini rivayet etmiştir: «Beni Rasûlullah'ın, Ebu Bekir'in ve Ömer'in yanına defnetme. Beni, Baki mezarlığındaki kumalarımın yanma defnet ki, Rasûlullah sayesinde günahsızlığım söylenmiş olmasın. Bu, ebediyete kadar böyle olsun.»
Ben derim ki: Velid b. Abdülmelik, hicretin seksenaltmcı senesinde halife olunca Şam camisinin inşasına başladı. Medine'deki valisi ve amcası Ömer b. Abdülaziz'e Medine mescidini genişletmesi için yazı yazdı. Ömer b. Abdülaziz de doğu cihetinde Mescid-i Nebevî'yi genişletti ve Peygamber hücresini mescid içine aldı. [11]

Peygamber (S.A.V.)'İn Vefatı İle Müslümanların Uğradığı Büyük Musibet

Buharı, Süleyman b. Harb kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in hastalığı ağırlaştığı zaman, sıkıntılar onu bürüdü. Fatıma da şöyle dedi:
- Vay benim babamın ağrı ve sancılarına! Babam ne kadar da sıkıntı çekiyor.
Bunun üzerine Hz. Peygamber:
- Baban bugünden sonra artık acı çekmeyecektir, dedi. . Rasûlullah vefat edince Fatıma şöyle dedi:
- Vay benim babama! Kendisini çağıran Rabbinin çağrısına icabet etti. Vay benim babama! Cennetü'l-Firdevs onun makamı oldu. Vay benim babama! Cebrail onun ölüm haberini getirdi.
Rasûlullah vefat edince Fatıma şöyle dedi:
- Ey Enes! Rasûlullah'm üzerine toprak savurmanıza gönlünüz razı olur mu?»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid ve onun vasıtasıyla Hammad b. Zeyd kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), defnedildiği zaman Fatıma şöyle dedi:
- Ey Enes! Rasûlullah (s.a.v.)'ı, toprağa gömüp geri dönmeye gönlünüz razı oldu mu?»
İbn Mace, bunu Hammad b. Zeyd'in hadisinden muhtasar olarak rivayet etmiştir, ibn Mace'ye g~öre Hammad şöyle demiştir:
«Sabit, bu hadisi anlattığı zaman kaburga kemikleri birbirine geçecek şekilde ağlardı.»
Bu, ölü üzerine yapılan ağıt cinsinden sayılmaz. Aksine bu, Rasûlullah (s.a.v.)'m hakettiği fazilet ve üstünlükler nevindendir. Onun üzerine salat-ü selamın en faziletlisi olsun. Biz bunu burada şunun için naklettik ki, Rasûlullah (s.a.v.), ölü üzerine ağlamayı yasaklamıştır.
İmam Ahmed b. Hanbel ile Neseî, Kays b. Asım'ın oğullarına şöyle bir vasiyette bulunduğunu rivayet etmişlerdir:
«Benim üzerime ağlamayın. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'ın üzerine de ağlanmadı.»
İsmail b. İshak el-Kadî, "Nevâdir" adlı eserde Kays b. Asım'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Benim üzerime ağıt dökmeyin. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.)'m da üzerine ağıt dökülmedi. Onun ağıt dökmeyi yasakladığını işittim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği gün, herşey onunla aydınlandı. Vefat ettiği gün de Medine'de ondan dolayı herşey karardı. Vefat edip teçhizini tamamladığımızda Rasûlullah'm üzerinden elimizi Çaldırır kaldırmaz kalblerimiz değişti.»
Muhammed b. Yunus, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman Medine karanlıklar içinde kaldı. Öyle ki, birbirimizi gör emiyorduk. Elimizi uzatıyor, elimizi dahi göremiyorduk. Onu defneder etmez kalblerimiz değişti.»
Hafız İbn Asakir, Ebu Hafs b. Şahin tariki ile Ebu Said el-Hudrî'-nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye girdiği zaman herşey onun sayesinde ışıklanıp aydınlandı. Medine'de vefat ettiği zaman herşey karanlıklar içinde kaldı.»
İbn Mace, İhsak b. Mansur kanalı ile Übeyy b. Ka'b'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber iken hepimizin yüzü aynı yönde idi. Fikrimiz birdi. O vefat edince ayrı ayrı taraflara bakmaya, farklı düşünmeye başladık.»
İbn Mace, Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir kimse ayağa kalkıp namaza durduğu zaman gözleri, ayaklarının önünden ilerisini görmezdi. O vefat ettikten sonra Ebu Bekir'in hilafeti döneminde insanlardan biri ayağa kalkıp namaza durduğu zaman gözleri anlının secde ettiği yerden ilerisini görmezdi. Ebu Bekir'in vefatından sonra, Ömer'in hilafeti zamanında insanlardan biri ayağa kalkıp namaza durduğu zaman gözü kıble cihetinden başka yeri görmezdi. Ömer'in vefatından sonra Osman'ın hilafeti döneminde fitne baş gösterdi. İnsanlar yüzlerini sağa sola çevirmeye başladılar.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman Ümmü Eymen ağladı. Ona, Rasûlullah'm üzerine niçin ağlıyorsun? diye sorulduğunda şu cevabı verdi:
- Doğrusu ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m öleceğini biliyordum. Ama ben vahyin bizden kesilmesinden Ötürü ağlıyorum.»
Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Eymen'i ziyarete gitti. Ben de onunla gittim. Ümmü Eymen, Rasûlullah'a bir içecek takdim etti. Rasûlul-lah, ya oruçlu olduğundan veya onu içmek istemediğinden reddetti. O da, Rasûlullah'a dönüp gülmeye başladı. Rasûlullah'm vefatından sonra Ebu Bekir, Ömer'e:
- Haydi Ümmü Eymen'i ziyarete gidelim, dedi. Ziyarete gittiğimizde Ümmü Eymen ağladı. Ebu Bekir'le Ömer ona:
- Niçin ağlıyorsun? Rasûlullah için Allah'ın katındaki şeyler, daha hayırlıdır, dediler. Ümmü Eymen de şu cevabı verdi:
- Allah katındaki şeylerin Rasûlullah için daha hayırlı olduğunu bilmediğimden dolayı ağlıyor değilim. Ama ben artık semadan vahyin gelmeyeceğine ağlıyorum.
Ümmü Eymen'in bu cevabı, Ebu Bekir'le Ömer'i heyecanlandırdı. Onlar da ağlamaya başladılar.»
Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatı ve Ebu Bekir'in bu vefat ile ilgili irad ettiği hutbe hakkında Musa b. Ukfce şöyle demiştir:
«Ebu Bekir, hutbesini tamamlayıp da insanlar dönünce Ümmü Eymen oturup ağladı. Ona şöyle soruldu:
- Niçin ağlıyorsun? Oysa Cenâb-ı Allah, peygamberine ikramda bulundu. Onu Cennetine koydu. Onu dünya yorgunluklarından kurtarıp rahata kavuşturdu.
Ümmü Eymen, şu cevabı verdi:
- Her gün ve her gece bize taptaze gelen sema haberlerinin kesilmesi yüzünden ağlıyorum.
Ümmü Eymen'in bu cevabı karşısında insanlar şaşkına döndüler.»
"Sahih" adlı eserinde Müslim b. Haccac, Ebu Musa'dan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cenâb-ı Allah, kullarından bir ümmete rahmet dilediği zaman o ümmetten önce peygamberinin ruhunu teslim alıp vefat ettirir. O peygamber de ümmeti için şahidlik eder. Şayet Cenâb-ı Allah, bir ümmeti helak etmek isterse peygamberi hayatta iken o ümmeti azap-landırır. Peygamberinin gözleri önünde onu helak eder. Peygamberi de onun helakini temaşa ederek göz doygunluğuna erer. Bunu, peygamberlerini yalanlayıp emrine asi oldukları zaman yapar.»
Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, İbn Mesud'dan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu Allah'ın gezici melekleri vardır. Ümmetimden bana selam tebliğ ederler.»
Yine aynı ravi, Peygamber (s.a.v.J'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
«Benim hayatım sizin için hayırlıdır. Siz olaylar yaparsınız ve sizin için (bu olaylarla ilgili hükümler) meydana gelir. Vefatım da sizin için hayırlıdır. Amelleriniz bana arzolunur. Ben bir hayır görürsem Allah'a o hayırdan dolayı hamdederim. Ben bir kötülük görürsem sizin için Allah'tan mağfiret dilerim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseyin b. Ali el-Cu'fî kanalı ile Evs b. Evs'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Günlerinizin en faziletlisi cuma günüdür. Adem o gün yaratıldı ve o günde de vefat etti. O günde ona ruh üflendi. O günde sûra üfleneceğinden insanlar düşüp bayılırlar (veya ölürler). İşte cuma gününde bana çokça salat getirin. Çünkü salatınız bana arzedilir.»
Dediler ki:
- Ya Rasûlallah! Sen mezarında çürümüş olduğun halde salatamız sana nasıl arzedilir?
Buyurdu ki:
- Doğrusu Cenâb-ı Allah, peygamberlerin cesedini yemeyi yere haram kılmıştır.»

İbn Mace, Amr b. Sevvad el-Mısrî kanalı ile Ebu Derda'nın şöyle dediğini rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cuma günü bana çokça salat getirin. Çünkü o günde melekler hazır bulunurlar. Her kim bana salat getirirse -salatını tamamlayıncaya kadar- salatı bana mutlaka arzedilir.»
Ebu Derda diyor ki:
- Senin vefatından sonra da mı salatlar sana arzedilir ya Rasûlallah? dedim.
Buyurdu ki:
- Doğrusu Allah, peygamberlerin cesedini yemeyi yere haram kılmıştır. Allah'ın peygamberi diridir ve rmklanır.»
Burada Hafiz İbn Asakir, Peygamber (s.a.v.)'in şerefli kabrini ziyaret hususunda rivayet edilen hadisleri nakletmiştir. Bu hadisleri biraraya getirerek bu konuda bir bab tanzim etmiştir. Allahın salat-ü selamı kıyamet gününe kadar, her zaman Rasûlullah'm üzerine olsun. Bu konuyu, inşaallah "el-Ahkamü'1-Kebir" adlı kitapta detaylı olarak ele alacağız. [12]

Peygamber (S.A.V.)'İn Taziyesine Dair Varid Olan Rivayetler

İbn Mace, Velid b. Amr b. Sükeyn kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), kendisi ile insanlar arasındaki bir kapıyı açtı -veya bir perdeyi araladı-. Baktı ki, insanlar, Ebu Bekir'in arkasında namaz kılıyorlar. Onların bu güzel halini görünce kendisinden sonra da böyle davranacaklarını ühıid ederek Allah'a harnd edip şöyle dedi:
«İnsanlardan -veya mü'minlerden- herhangi biri bir musibete maruz kalırsa başına gelen bu musibetine karşı benden başkasına isabet eden musibetle benim musibetimi görüp mukayese ederek teselli bulsun. Çünkü benden sonra ümmetimden hiçbir kimseye benim musibetimden daha şiddetli bir musibet isabet etmeyecektir.»
Hafiz el-Beyhakî, Ebu İshak İbrahim b. Muhammed el-Fakih kanalı ile Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Kureyş'ten bazı adamlar, babam Ali b. Husayn'm yanma girdiler. Babam onlara:
- Rasûlullah (s.a.v.)'dan size bahsedeyim mi? diye sorunca onlar:
- Evet, bize Ebu'l-Kasım'dan (Rasûlullah'tan) bahset, dediler.
- Rasûlullah (s.a.v.) hastalandığı zaman Cebrail ona gelip şöyle dedi: "Ya Muhammed! Doğrusu Allah sana ikramda bulunmak, seni onurlandırmak için özel olarak beni sana gönderdi ki, O'nun senden daha iyi bildiği birşeyi sana sorayım. Kendini nasıl buluyorsun?"
- Ey Cebrail, kendimi kederli görüyorum. Ey Cebrail, kendimi sıkıntılı görüyorum.
Ertesi gün Cebrail bir daha gelip kendisine aynı şeyleri söyledi. Rasûlullah da ona aynı cevablan verdi. Üçüncü gün yine geldi. Aynı şeyleri söyledi. Rasûlullah da aynı cevabı verdi. Cebrail'le beraber başka bir melek daha gelmişti. Ona İsmail deniyordu. 100.000 meleğin başında idi. Her meleğin de emrinde 100.000 melek vardı. Rasû-lullah'm yanma girmek için izin istedi. Rasûlullah, onun kim olduğunu sorunca Cebrail dedi ki:
-Bu ölüm meleğidir. Yanma gelmek için izin istiyor. Oysa senden önce hiçbir ademoğlundan izin istemiş değildir. Ve senden sonra da insanoğlunun hiçbirinden izin isteyecek değildir.
- Öyleyse ona izin ver de içeri gelsin.
Ona izin verildi. İçeri girip Rasûlullah'a selam verdi. Sonra şöyle dedi:
- Ya Muhammed! Allah beni sana gönderdi. Eğer ruhunu teslim almamı emredersen teslim alırım. Eğer seni hayatta bırakmamı emredersen seni hayatta bırakırım.
- Emrimi yerine getirir misin ey ölüm meleği?
- Evet, zaten ben bununla emrolundum. Sana itaat etme emri aldım.
Peygamber (s.a.v.), Cebrail'e baktı. Cebrail de ona şöyle dedi;
- Ya Muhammed! Doğrusu Allah seninle buluşmayı arzulamaktadır.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ölüm meleğine şöyle dedi:
- Emrolunduğun şeyi yerine getir.
Bunun üzerine ölüm meleği, Rasûlullah'm ruhunu teslim aldı.
Rasûlullah (s.a.v.), vefat edince Beyt tarafından taziye edici bir ses duydular. Sesin görünmeyen sahibi şöyle diyordu:
- Selam size ey ehl-i beyt. Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun. Doğrusu her musibete karşı Allah'ta teselli vardır. Her yok olan şeyin yerini Allah doldurur. Her elden giden şeyin karşılığını yine Allah verir. Allah'a güvenin. O'ndan ümid edin. Asıl musibete uğrayan kişi, sevabtan mahrum olan kişidir.
Hz.-Ali, orada bulunanlara şöyle dedi:
- Bunun kim olduğunu biliyor musunuz? Bu Hızır (a.s.)'dır.»
Bu, mürsel bir hadistir. Senedinde zayıflık vardır. Şu var ki Hafiz el-Beyhakî de bunu, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat edince kendisim göremedikleri bir şahsın şöyle seslendiğini duydular:

- Selam size ey ehl-i beyt. Allah'ın rahmet ve bereketleri üzerinize olsun. Doğrusu her musibete karşı Allah'ta teselli vardır. Elden giden herşeyin yerini dolduracak O'dur. Yok olan herşeyin karşılığını da verecek olan O'dur. Öyleyse Allah'a güvenin. O'ndan ümid edin. Asıl mahrum kişi, sevaptan mahrum olandır. Allah'ın selamı, rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun.»
Ebu Abdillah el-Hafiz, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince, ashabı onu çevreledi. Etrafında toplanıp ağladılar. Kumral sakallı, endamı düzgün, aydınlık çehreli bir adam, cemaatın omuzları üzerinden atlayarak meclise gelip ağladı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabına dönüp şöyle dedi:
- Doğrusu her musibetin tesellisi Allah'tadır. Elden kaçan her şeyin karşılığı O'ndadır. Yok olan her şeyin yerini O doldurur. Öyleyse Allah'a dönün. O'na rağbet edin. O'nun size tecellisi belalardadır. O-na bakın. Doğrusu musibete uğrayan, eksiği ve gediği tamamlanmayan kişidir.
Böyle dedikten sonra o adam oradan ayrılıp gitti. Oradakilerden bir kısmı bir kısmına dediler ki:
- Bu adamı tanıyor musunuz?
Ebu Bekir ile Ali şöyle cevap verdiler:
- Evet bu, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kardeşi Hızır'dır.».
Beyhakî, bunun tamamıyla münker bir hadis olduğunu söylemiştir.
Haris b. Ebi Üsame, Ebu Hazm el-Medenî'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Cenâb-ı Allah, Rasûlullah'm ruhunu teslim aldığı zaman Muhacirler grup grup üzerine namaz kılarak dışarı çıkıyorlardı. Sonra En-sâr da aynı şekilde gelip namaz kılip dışarı çıkıyorlardı. Sonra Medineliler gelip namazlarını kıldılar. Erkekler namazlarını tamamlayınca, kadınlar gelip kıldılar. Kadınların o kadar feryad ve figanları oldu ki, evde yüksek bir ses duydular. Bunu duyunca sustular. Baktılar ki, bir ses onlara şöyle diyor:
- Doğrusu her ölenin tesellisi Allah'tadır. Her musibetin karşılığı O'ndadır. Her elden kaçan şeyin yerini O doldurur. Eksiği ve gediği sevap ile tamamlanan kişinin hiçbir eksik ve gediği kalmaz. Ama musibete uğrayan kişi, eksik ve gediği sevab ile kapanmayan kişidir.» [13]

Peygamber (S.A.V.)'İn Vefat Günü Hakkında Ehl-İ Kitabın Bildiklerine Dair Nakledilen Rivayetler

Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Abdullah b. İdris kanalı ile Cerir b. Abdullah el-Becelî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben Yemen'de idim. Yemenlilerden Zu Kela' ve Zu Amr adında iki kişiye rastladım. Onlara Rasûlullah'tan bahsetmeye başladım. Bana dediler ki:
- Eğer dediğin gerçek ise senin adamın, üç gün önce vefat etmiş olmalıdır.
Onlarla beraber yürümeye devam ettik, yolda iken Medine'den gelen bir kervanla karşılaştık. Onlara bunu sorduk. Onlar dediler ki:
- Rasûhıllah (s.a.v.), vefat etti. Ebu Bekir halife seçildi. İnsanların durumu da iyidir.
O Yemenliler, bana dediler ki:
- Arkadaşına (Ebu Bekir'e) de ki, biz geldik ve inşaallah yakında döneceğiz.
Biz Yemen'e döndük. Ebu Bekir'in yanına geldiğimde Yemenlilerin konuşmalarını kendisine anlattım. O da:
- Onları niye getirmedin ki? dedi. Bilahare Yemenli Zu Amr bana dedi ki:
- Ey Cerir, doğrusu bence sen değerli bir kimsesin, benim nezdim-de kıymetin vardır. Sana birşey bildireyim. Siz Araplar devamlı hayır ve iyilikte kalacaksınız. Çünkü sizin bir emiriniz vefat ettiği zaman bir başkasını seçiyorsunuz. Ama bu iş kılıçla olsaydı, siz de hükümdarlar gibi olurdunuz. Hükümdarlar gibi gazaplamr, hükümdarlar gibi razı olurdunuz.»
Beyhakî, Cerir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Yemen'de bana bir Yahudi âlimi rastladı ve şöyle dedi:
- Adamınız eğer peygamber ise o, mutlaka pazartesi günü ölmüştür.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cerir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Yemen'de bir Yahudi âlimi bana dedi ki:
- Eğer adamınız peygamber ise o, bugün ölmüştür. Cerir dedi ki: Rasûlullah pazartesi günü vefat etti.» Beyhakî, Ka'b b Adiyy'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hire heyeti ile birlikte Peygamber (s.a.v.)'e geldim. Bize İslâmiyet'i arzetti. Biz de Müslüman olduk. Sonra Hire'ye döndük Çok geçmeden bize Rasûlullah (s.a.v.)'m vefat ettiği haberi geldi. Arkadaşlarım şüphelenip şöyle dediler:
- Eğer peygamber olsaydı ölmezdi. Ben de dedim ki:
- Ondan önce de peygamberler ölmüşlerdir.
Ben, İslâmiyet'im üzere sebat ettim. Sonra Medine'ye gitmek üzere Hire'den çıktım. Bir rahibe uğradım. Onsuz hiçbir işimize karar vermezdik. Ona dedim ki:
- Öğrenmek istediğim birşeyi bana söyle bakalım. O şey benim yüreğimi şişirmiştir.
Rahip bana dedi ki:
- Bir isim söyle bakalım. Ben de Ka'b, dedim. Bana:
- Bu ismi şu tomara at, bakalım dedi. Ve bir tomar çıkarıp gösterdi. Ben de Ka'b ismini o tomara bıraktım. Açtı, bir de ne

göreyim! Rasûlullah (s.a.v.)'m sıfatı. Önce gördüğüm gibi görünüyor ve o, vefat ettiği gündeki haliyle vefat eder-görünüyor.
Bunun üzerine basiret ve imanım kuvvetlendi. Ebu Bekir (r.a.)'in yanma gidip durumu kendisine anlattım. Ve yanında kaldım.
Beni Mukavkis'e gönderdi. Gittim ve döndüm. Ömer b. Hattab da beni Mu-kavkis'e gönderdi, yanma Ömer'in mektubu il
gittim. O esnada Yer-mük savaşı olmuştu. Ama benim haberim yoktu. Mukavkis bana dedi ki:
- Biliyor musun, Bizanslılar Arapları öldürüp hezimete uğratmışlar?
- Hayır. . -Niçin?
- Çünkü Allah, dinini bütün dinlere galip kılacağını peygamberine vâd etmiştir. Ve Allah vadini boşa çıkaracak değildir.
- Peygamberiniz size doğru söylemiştir. Bizanslılar öldürüldü. Ve Allah Ad kavmini öldürdü.
Bundan sonra Mukavkis, bana Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabının durumlarım sordu. Ben de anlattım. Bunun üzerine o, Ömer'e ve
ashaba hediyeler gönderdi. Hediye gönderdiği sahabeler arasında Ali, Abdurrahman ve Zübeyr de vardı.
Ravi diyor ki: Zannedersem Abbas'tan da söz etti.
Ka'b dedi ki: Cahiliyye döneminde ben bez işlerinde Ömer'in ortağı idim. Maaş bağladığı zaman Beni Adiyy b. Ka'b kabiles
arasında bana da maaş bağladı.»

Bu garip bir rivayettir. Bunda tuhaf haberler vardır. Ama sahihtır. [14]

Fasıl

Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m vefat etmesi üzerine Araplar irtidad ettiler. Dinden döndüler. Yahudilik ile
Hristi-yanlık bunların arasına yerleşti. Münafiklık ortaya çıktı. Peygamberlerini yitirmelerinden dolayı Müslümanlar, soğuk kış
gecelerinde sağa sola kaçışan koyunlara dönüştüler. Nihayet Cenâb-ı Allah, Ebu Bekir vasıtasıyla onları derleyip toparladı.
İbn Hişam dedi ki: Ebu Ubeyde ve ondan başka bazı ilim sahibi kimseler bana anlattılar ki, Mekkelilerin çoğu, Rasûlullal
vefat edince İslâm'dan dönmek istediler. Nihayet Attab b. Üseyd (r.a.), onları korkuttu ve gizlendi. Bunun üzerine Süheyl b.
Amr (r.a.), kalkıp Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra Rasûlullah'm vefatını anlattı ve şöyle dedi:
- Doğrusu bu hadise, İslâm'ın kuvvetini artırmıştır. Her kim bizi bu hususta şüpheye düşürürse boynunu vururuz!
İnsanlar geri döndüler ve niyetlerinden vazgeçtiler. Bunun üzerine Attab b. Üseyd ortaya çıktı.
Bu öyle bir makamdı ki, Rasûlullah (s.a.v.), Hattab oğlu Ömer'e, Bedir gününde esirler arasında süt dişi söküldüğü zamar
işaretle şöyle demişti: «Doğrusu bunun öyle bir makama geçmesini ümit ederim ki, onu, asla kınamayacaksın.»
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v)'m vefatından sonra çoğu Arap kabileleri arasında zuhur eden irtidad (dinden dönme)
hadiselerini, Yemame'deki yalancı peygamber Müseyleme b. Habib ile Yemen'deki Esved el-Ansî'nin durumunu, şeytanın
kendilerini aldatmasını, cahillikleri ve beyinsizliklerinden Ötürü irtidadları halinde insanların mürtedlikten dönüp Allah'a
tevbe etmeleri durumunu anlattık. Nihayet Allah, onlara yardım etti. Onlara sebat verdi. Onları sıddık halife Ebu Beki
vasıtasıyla hak dine döndürdü. Allah, Ebu Bekir'den razı olsun ve onu hoşnud kılsın. [15]

Fasıl

İbn İshak ve diğerleri, Rasûlullah (s.a.v.)in vefatı üzerine Hassan b. Sabit'in söylemiş olduğu kasideleri nakl etmişi erdir.
Bunların en kıymetlisi, en fasihi ve en muazzamı, Abdülmelik b. Hişam'm Ebu
Zeyd el-Ensârî'den rivayet ettiği kasidedir. Rasûlullah'm üzerine ağlayan Hassan b. Sabit, bu kasidesinde şöyle demişti:
«Medine'de Rasûl için evde kalan eserler vardır. Bir de mırlandı-ran, bilinen yer vardır.
Evin kalıntılarının eserleri dağılır, değişir ve eskir.
Hürmet yurdunda alametler yok olmazlar.
Orada hidayet edicinin minberi vardır ki, onun üstüne çıkardı.
Eserlerin açık olanları, bilinen şeylerin geri kalanları oradadır.
Orada onun için mahalle, namazgah ve mescid vardır.
Orada bir takım odalar vardır ki, o, odaların ortasında konaklardı.
Allah'tan bir nurdur ki, onunla aydınlanılır ve onunla ateş yakılır.
Orada bilinen yerler vardır ki, zamanlar onların alametlerini değiştirmez.
Oraya eskime gelse de onlardan olan alametler yenilenirler.
Orada Rasûlün eserlerini, zamanım ve oradaki kabrini bildim ki, onu lahidçisi toprağa gizledi, defnetti.
Orada Rasûle devamlı ağlar oldum.
Bir takım gözler de yardım ettiler. Göz kapaklarından onun iki misli yardım edilirdi.'
Rasûlün nimetlerini tanıyorlardı. Nefsimi onları sayacak güçte görmedim ve nefsim feci bir şekilde aptallaştı.
Ahmed'in kaybolması, nefsimi zayıflattı.
Rasûlün nimetlerini saymaya koyuldu.
Her işten, onda birine varamadı. Fakat nefsim için artık üzücü birşey vardır.

Nefsim durmayı uzattı, göz hüzünlerini, içinde Ahmed'in bulunduğu kabrin sırtı üzerine döküyordu.
Ey Rasûlün kabri, sana mübarek olsun.
Doğru yolu bulan ve doğru yola giden kimsenin içinde mukim olduğu beldeler mübarek olsun.
Senin lahid mübarek oldu. Temiz toprakta kalasın.
Onun üzerinde birbiri üzerine yığılmış geniş taşlardan bir bina vardır.
Eller onun üzerine toprakları döktü ve gözler onun üzerindedir.
Yumuşak huyluluğu, ilmi ve rahmeti akşamleyin gömdüler. Onun üzerine toprağı verdiler. Başının altına yastık konulmaz olarak.
Hüzün ile yürüyorlar. İçlerinde peygamberleri yok.
Onların sırtları ve kolları zayıflamıştır. Göklerin gününe ağladığı kimseye ağlıyorlardı. Yerinde kendisine ağlamakta olduğu kimseye ağlıyorlardı, insanlar ise hüzün içerisindeydiler.
Hiçbir ölünün gününün büyük musibeti, içinde Muhammed'in öldüğü günün büyük musibetine denk tutulur mu?
O gün ki, onda vahyin indiği yer onlardan kesildi. Orası nurlu bir yer idi ki, aşağı iner, yukarı çıkardı. Ona uyan kimse Rahman'a götürülür.
Rezalet ve rüsvayhkların felaket ve şiddetinden kurtulur ve doğru yola ererdi.
Onlar için imamdır ki, gayret ile onları hakka hidayet eder, doğru yol gösterirdi.
Doğruluk muallimdir. Eğer ona itaat ederlerse, mutluluğa ererler.
Hataları çok affedicidir. Onların özürlerini kabul eder.
Eğer iyilik ederlerse, Allah hayrı bolca verendir.
Eğer bir felaket inerse, onu taşımayı beceremezler.
Onun katında, şiddetli, çetin gelen şeylerin kolaylaştırılması vardır.
Onlar, Allah'ın nimeti içindeyken onların arasında bir delil vardır ki, onunla açık seçik yoldan gidilir.
Hidayetten, doğru yoldan sapmaları, onun üzerine güç ve ağır gelir.
Onların doğru yolda olmalarına ve hidayete ermelerine ise düşkündür.
Onların üzerine şefkatli ve merhametlidir. Kanadını hiçbir yana eğmez.
Onların üzerine gerer ve onlar için döşer.
Onlar, işte bu nur içinde iken birden onların nurlarına isabet e-den ölümden bir ok gitti.
Böylece o, Allah'a dönerken övülmüş oldu, melekler ona ağlıyor ve onu övüyorlardı.
Bildiğin vahiyden olan şeyin kaybolmasından dolayı haram beldelerinin parçaları ıssız oldu.
Lahdin mamuresinden gayrı her taraf otsuz, susuz ve kıtlık oldu.
Oraya bir kayıp indi ki, düz yerler, ağaçlar ve onun mescidi ona ağlarlar.
O halde onun kaybolmasından ötürü insanların çıkıp gittikleri yerler boştur.
Onun için orada ayakta durma ve oturma yeri vardır. Cemre-i Kübradan boşalıp gitmişlerdir. Onun için orada evler, yurtlar, sahalar, mahalle ve doğum yeri vardır.
O halde ey gözüm, Rasûlullah'a gözyaşı akıtarak ağla.
Bütün zaman gözyaşının kuruduğunu, muhakkak bilmiyorum.
Sana ne oldu ki, insanlar üzerine olan bir nimetin sahibine ağlamıyorsun.
Onlardan çok ve tamca olanı vardır. Gizli olanı vardır.
Onun üzerine gözyaşlarını akıt ve bütün zaman emsalsiz kimsenin kaybından dolayı yüksek sesle ağla.
Geçmişlerin kaybı, Muhammed'in misli değildir. O, en iffetli idi, ahidce en vefalı olan idi. Kendisinden nimete nail olmak kolay idi. Nail olan kimseye az bahşiş verilmezdi.
Eskiden kalmış malla bahşişte, cimrilik edilmiş bir zamanda yeni elde edilmiş ve eskiden kazanılmış malını ihsan etmekte en önde gelen idi.
Nisbet edildiği zaman evlerde güzel anma yönünden en kerim idi.
Efendi kılman, Mekkeli olarak ve dede yönünden en kerim idi.
Zirveleri en iyi koruyan, yüceleri en sabit tutan, müstahkem, yüksek kale gibi binaların onur direkleridir.
Köklerde .kökleşme yönünden bitiş ve gövde olma bakımından sabit, istikrarlı idi.
Onu bulup gıdalandınr ve gövdede yumuşak ve eğilendir.
Temcid ve tazim olunmuş Rab, onu çocukluğunda terbiye etti ve onun kemali, hayratın en kerimi üzere tamamlandı.
Müslümanların vasileri, onun eliyle son hedefe vardılar.
O halde ne ilim alıkonulmuş, ne de fikir ayıplanmıştır.
Derim ki; benim insanlardan sözüme bir ayıplayana rastlanmaz. Ancak aklı ermeyen müstesna.
Aşkın ve hevesin, onun senasından ve övgüsünden uzak kalan değildir.
Belki de bundan dolayı Huld (ebediyet) Cenneti'nde Mustafa ile birlikte ebedi olarak kahrım.
Bu sebeple onun komşuluğunu ümid ederim.
İşte o güne kavuşup nail olmak için gayret ve çaba harcarım.»

Hanz Ebu Kasım es-Süheylî, "er-Ravd" adlı kitabının sonunda dedi ki: Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib, Rasûlulla (s.a.v.)'m üzerine ağlayarak şöyle dedi:
«Uykum kaçtı, gece devam ediyor, sona ermiyor, kardeşimin gecesinde de musibet vardır, uzundur.
Ağlamak beni mutlu etti. Çünkü Müslümanlar musibete uğradılar. Bu mutlulukta azdı.
Musibetimiz büyük ve dehşetli oldu. Rasûlullah'ın vefat ettiği günün akşamında.
Diyarımız üzerindeki bütün şeylerle birlikte kayacak gibi oldu. Çünkü vahyi kaybettik. Daha önce Cebrail, sabah akşam bize Kur'ân getiriyordu.
Bu musibet sebebiyle insanların nefisleri aksa, ruhları gitse de haktır.
Bir peygamber ki, kendisine inen vahiyleri okuyarak ve kendisi hadisleri söyleyerek şüphelerimizi giderip kalbimizi parlatıyordu. Bizi doğru yola iletiyordu, sapıklıktan korkmuyorduk. Rasûl aramızda rehberdi.
Ey Fatıma, eğer sabredemez, ağlarsan mazursun. Ama ağlayıp sızlamasan, işte bu doğru yoldur. Senin babanın mezarı, bütün mezarların efendisidir. Çünkü onda insanların efendisi Rasûl vardır.» [16]

Rasulullah (S.A.V.)'In Terekesi

Rasûlullah (s.a.v.), dinar, dirhem, köle, cariye, koyun, deve ve miras kalacak hiçbir şey bırakmadı. Sadece bir tarla bıraktı ki, onun tamamını da Aziz ve Celil olan Allah rızası için sadaka olarak bırakmıştı.
Dünya, herşeyi ile Allah katında olduğu gibi onun katında da Önemsizdi. Dünyalık, elde edilmesi ve kendisinden sonra miras olarak bırakılması için çalışıp çabalamaya değmeyen birşeydi. Hem kendisinin, hem de diğer kardeşleri olan peygamber ve mürsellerin nazarında bu böyle idi. Kıyamete kadar üzerlerine salat-ü selamlar olsun.
Buharı, Kuteybe kanalı ile Amr b. Haris'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ne dinar, ne dirhem, ne köle, ne cariye bıraktı. Sadece binmekte olduğu beyaz katırım, silahını ve yolcular için sadaka olarak tahsis ettiği tarlasını bıraktı.»
İmam Ahmed b. Hanbei, Ebu Muaviye kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ne dinar, ne dirhem, ne koyun, ne deve bıraktı. Ne de birşeyi vasiyet etti.»
Beyhakî, Ebu Zekeriya kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m mirasının ne olduğunu bana soruyorsunuz? Rasûlullah (s.a.v.), ne dinar, ne dirhem, ne köle, ne de köle çocuğunu miras olarak bıraktı.»
Hadisin ravilerinden Mis'ar diyor ki: Bence Hz. Aişe, bu sözlerine koyun ve develeri de Rasûlullah'm miras bırakmadığın eklemiştir.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir Yahudiden vadeli olarak giyecek birşey satın aldı. Satın aldığı şeye karşılık demir bir zırhı rehin bıraktı.»
Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), vefat etti. Zırhı, otuz ölçek arpa karşılığında bir Yahudinin yanında rehin idi.»
Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.
«Peygamber (s.a.v.), vefat etti. Zırhı, otuz ölçek arpa karşılığında rehin idi.»
Beyhakî, Ali b. Ahmed b. Abdan kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki, Rasûhıllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Muhammed ailesinin yanında ne bir Ölçek buğday, ne bir Ölçek hurma olmuştur.»
Ravi diyor ki: O zaman Rasûlullah'ın dokuz zevcesi vardı. Medine'deki bir Yahudinin yanına zırhını rehin bıraktı. Ondan biraz yiyecek maddesi aldı. Vefat edinceye kadar da zırhını rehinden kurtaramadı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdüssamed tariki ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Uhud dağına bakıp şöyle dedi: Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Uhud dağı Muhammed ailesi için altına dönüşerek verilse de onu Allah yolunda harcasam ve öldüğüm günde de ondan yanımda iki dinar kalsa, bu benim hoşuma gitmez. Ancak o iki dinarı bir borç ödemek için yedekte tutmam hariç.»
İbn Abbas diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne de bir cariye bıraktı. Zırhını otuz ölçek arpa karşılığında bir Yahudinin yanında rehin bırakmıştı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ömer, Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldi. Peygamber (s.a.v.), bir hasır üzerinde idi. Hasır onun böğürlerinde iz yapmıştı. Ömer ona şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Bundan daha yumuşak bir minder edinsen olmaz mı?
- Benimle dünyanın durumu, sıcak bir yaz gününde yola çıkıp bir ağacın altına gidip gündüzün bir vaktinde gölgelenip istirahat ettikten sonra o ağacı bırakıp giden adamın durumuna benzer.»
Bunu, sadece İmam Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedi sağlamdır.

Bu rivayeti, İbn Abbas'ın Hz. Ömer'den rivayet ettiği, iki kadının Rasûlullah'a karşı çıktıklarına dair hadis de teyid etmektedir Ayrıca ilâ kıssası da bunu teyid etmektedir. Peygamber (s.a.v.)'in zühdünü, dünyayı terkedişini, dünyadan yüz çevirişini beyan eden benzer hadisler de bunu desteklemektedirler. Öu da bizim dediğimiz gibi Rasûlullah (s.a.v.)'m dünyaya aldırış etmediğini isbatlamaktadır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdülaziz b. Rüfey'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben ve Seddad b. Makil, İbn Abbas'ın yanma gittik, İbn Abbas dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), şu iki levha arasındaki şeyden başka hiçbir şeyi bırakmadı.»
Abdülaziz diyor ki: Biz, Muhammed b. Ali'nin yanma gittik. O da aynı şeyleri söyledi.»
Buharî, Ebu Nuaym tariki ile Talha'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Abdullah b. Ebu Evfa'ya sordum:
- Peygamber (s.a.v.), vasiyette bulundu mu?
- Hayır.
- Madem öyle ne diye insanlar vasiyet yapmakla emrolundular?
- Rasûlullah (s.a.v.), Aziz ve Celil olan Allah'ın kitabına uymamızı vasiyet etti.» [17]

Tenbih

Bu fasıldan sonra nakledeceğimiz bazı hadisler gelecektir. Bu hadisler, hayatımda Peygamber (s.a.v.)'i özel olarak ilgilendiren şeylerle ilgilidir. Mesela, evleri, meskenleri, zevceleri, köleleri, cariyeleri, atları, develeri, koyunları, silahları, katırı, merkebi, elbisesi, ev eşyası, yüzüğü, mührü ve buna benzer şeylerle ilgili hadisleri çeşitli yol ve delillerle yakında izah edeceğiz.
Belki Peygamber (s.a.v.), bunların çoğunu hayatında önceden sadaka olarak vermiştir. Köle ve cariyelerinin bir kısmım azad etmiştir. İnşaallah ileridede açıklayacağımız gibi, Allah'ın kendisine özel olarak verdiği Beni Nadir, Hayber ve Fedek arazileri ile birlikte eşyalarının bir kısmını yedekte bırakmıştır. Ancak o, bunların hiçbirini miras olarak bırakmamıştır. Bunun sebebini de yakında açıklayacağız. Yardımına müracaat edilecek olan zat, yüce Allah'tır. [18]

Peygamber (S.A.V.)'İn: «Bizim Malımıza Mirasçı Olunmaz.» Mealindeki Hadisinin İzahı

İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan tariki ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Benim mirasçılarım dinar ve dirhem paylaşmazlar. Zevcelerimin nafakasından ve işçilerimin azığından sonra bıraktığım şey, sadaka-tır.»
Buharî, Abdullah b. Mesleme kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiği zaman zevceleri, miraslarını talep etsin, diye Osman'ı, Ebu Bekir'e göndermek istediler. Aişe, onlara şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.), "Biz miras bırakmayız. Terekemiz sadakadır." demedi mi?»
Bu sözü söyleyen, -şayet kendilerine miras takdir edilseydi- mirasçı olacak zevcelerden biri idi. Ama o, Rasûlullah (s.a.v.)'m terekesinin miras değil de sadaka olacağını Rasûlullah'm beyan etmiş olduğunu itiraf etti. Görünen odur ki, Rasûlullah'm diğer zevceleri de Hz. Aişe'nin bu rivayetine muvafakat etmişlerdi. Ve Hz. Aişe'nin kendilerine bu hususta söylediği hadisi hatırlamışlardı. Bu konuda Hz. Aişe'nin serdettiği ifade, bu hükmün onlarca da kesin olarak bilindiğini ilan ediyordu.
Buharı, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Fatıma ile Abbas, Rasûlullah'tan kendilerine kalan mirası talep etmek üzere Ebu Bekir'e geldiler. Geldiklerinde, Rasûlullah'm Fe-dek'teki arazisini ve Hayber'deki payını istiyorlardı. Ebu Bekir onlara şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır. Muhammed ailesi, ancak şu maldan yerler.» Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yaptığını gördüğüm herşeyi mutlaka ben de yapacağım. O'nun uygulamalarından hiçbirini uygulama dışında bırakmayacağım.
Bunun üzerine Fatıma, Ebu Bekir'e darıldı. Vefat edinceye kadar da onunla konuşmadı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından sonra Fatıma, Allah'ın kendisine fey olarak vermiş olduğu, Rasûlullah'm terekesi olan mirası Ebu Bekir'den istedi. Ebu Bekir ona şöyle dedi:
- Doğrusu Rasûlullah (s.a.v.): «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.» demiştir.
Fatıma, Ebu Bekir'e kızdı ve kendisine darıldı. Vefat edinceye kadar da dargınlığı devam etti. Fatıma, Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından altı ay sonrasına kadar yaşadı.»
Buharî, Hz. Aişe'nin bu rivayetini nakletmiş ve sonuna da şu sözlerini eklemiştir:
«Fatıma vefat edince Ali, Ebu Bekir'e haber vermeden onu geceleyin defnetti ve namazını kıldı.»
Fatıma'mn sağlığında Hz. Ali'nin, Ebu Bekir'e fazla yakınlık göstermeyişinin gerekçesi vardı. Ama Fatıma vefat ettikten sonra Ali, insanların kendisine kırgınlıklarım yüzlerinden belli ettiklerini gördü. Ebu Bekir'le barışmak ve ona yeniden bey'at etmek

talebinde bulundu. O, altı aylık süre zarfında Ebu Bekir'le bey'atlaşmamıştı. Ebu Bekir'e haber gönderip şöyle dedi: «Yanımıza gel. Ama yalnız başına gel.» Ali, Ebu Bekir'le birlikte Ömer'in gelmesini istemiyordu. Çünkü Ömer'in sert bir insan olduğunu biliyordu. Bu haberi duyan Ömer de
Ebu Bekir'e:
- Vallahi sen yalnız başına onların yanına gitmeyeceksin, dedi. Ebu Bekir, ona şu karşılığı verdi:
- Bana ne yapabilirler ki? Vallahi ben yalnız başıma onların yanına gideceğim.
Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ali'nin yanma gitti. Ali, şahadet getirip şöyle
dedi:
- Senin faziletini, üstünlüğünü ve Allah'ın sana bahşettiği yüksek makamı biliriz. Allah'ın sana verdiği hayır ve iyilik hususunda seninle rekabete girişmedim. Ama siz bu işi zorla ele geçirdiniz. Rasûlul-lah'a olan yakınlığımız sebebiyle idarede bizim payımız olacağı kanaatinde idik.
Ali, anlatmasını sürdürdü. Nihayet Ebu Bekir (r.a.) ağladı ve şöyle dedi:
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah (s.a.v.)'ın yakınlığı, kendi akrabalarıma ziyarette bulunmamdan daha çok hoşuma gider. Ama şu mal (ve miras) hususunda aranızda meydana gelen ihtilafa gelince, bu hususta hayırdan geri dönmem. Ve Rasûlullah (s.a.v.)'m yaptığı uygulamalardan hiçbirini uygulama dışı bırakmam.
Ebu Bekir (r.a.), öğle namazını kıldıktan sonra minbere çıkıp şahadet getirdi. Ali'nin şanını anlattı. Onun bey'attan geri kalışını ve beyan ettiği mazeretini açıkladı. Sonra Ali, kalkıp şahadet getirdi. Ebu Bekir'in hakkının yüceliğini ifade etti. Faziletini ve İslâmiyet'teki önceliğini izah etti. Sonra kendisini bu davranışta bulunmaya sevkeden faktörün, Ebu Bekir'e karşı rekabet hissi olmadığını da beyan etti. Arkasından Ebu Bekir'in yanma gidip onunla bey'atlaştı. Bunun üzerine insanlar da Ali'nin yanma gelip:
- Güzel yaptın, iyi yaptın, dediler. Bu doğru yola ve makul davranışa dönmesi üzerine insanlar Ali'ye yakınlık gösterdiler.»
Fatıma'mn vefatından sonra Hz. Ali'nin, Hz. Ebu Bekir'e yapmış olduğu bu bey'at, aralarındaki barışı teyid eden bir bey'attı Bu, Ra-sûlullah'ın vefatının akabinde Beni Saide gölgeliğindeki ilk bey'atınm tekrarı idi. Nitekim İbn Huzeyme ile Müslim b Haccac da böyle bir rivayette bulunmuşlardır. Rasûlullah'm vefatından sonra Fatıma'mn yaşadığı altı aylık müddet zarfında da Hz. Ali, Hz. Ebu Bekir'den uzak kalmış değildi. Aksine Ebu Bekir'in arkasında namaz kılar ve meşveret için yanında hazır bulunurdu. Onunla birlikte Zi'1-Kassa'ya da gitmişti.
Sahih-i Buharî'de anlatıldığına göre Ebu Bekir (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından birkaç gece sonra ikindi namazını kılmış, sonra mescidden çıktığında Hz. Ali'nin oğlu Hasanın çocuklarla oynamakta olduğunu görmüş, onu omuzuna alıp şöyle demişti: «Babacığım, sen Ali'ye değil, peygambere çok benziyorsun.» Hz. Ebu Bekir'in bu sözleri üzerine Hz. Ali de gülmüştü. Bu ikinci bey'atm vuku bulmasından dolayı bazı raviler, Hz. Ali'nin daha önce Hz. Ebu Bekir'e bey'at etmediği zannına kapılmışlardır. Bu sebeple bu ikinci bey'atı reddetmişlerdir. Aslında ispatlayıcı şey, reddedici şeye nisbetle önceliklidir. Doğrusunu Allah bilir.
Ama Hz. Fatıma (r.a.)'nm, Hz. Ebu Bekir (r.a.)'e kızıp darılmasının gerekçesini bilemiyorum. Şayet Ebu Bekir'in Rasûlullah'tan kalan mirası vermemesinden dolayı kızmış ise Ebu Bekir, bu hususta kabulü gerekli bir mazeret beyan etmiştir. Bu mazeret de, Hz. Fatı-ma'nın, babası RasûluUah (s.a.v.)'dan rivayet etmiş olduğu şu hadistir: «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.»
Hz. Fatıma da, miras talebinde bulunmadan önce kendisine gizli kalmış olan sari' nassına itaat edip boyun eğen kimselerdendi. Nitekim Peygamber (s.a.v.)'in zevceleri de bu sari' nassmdan habersiz idiler. Nihayet Hz. Aişe, onlara bu nassı bildirdi. Onlar da bu hususta Hz. Aişe'ye muvafakat ettiler. Hz. Fatıma'nın, kendisine naklettiği hadisi rivayet hususunda Ebu Bekir es-Sıddık'ı yalancılıkla itham etmesi düşünülemez. Haşa, ne Fatıma böyle bir ithamda bulunmuştur, ne de Ebu Bekir yalancılık yapmıştır. Bu nasıl olabilir ki? Bu rivayeti hususunda Ömer b. Hattab, Osman b. AfFan, Ali b. Ebi Talib, Abbas b. Abdülmuttalib Abdurrahman b. Avf, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam, Sa'd b. Ebi Vakkas, Ebu Hüreyre ve Aişe kendisine muvafakat etmişlerdir. Nitekim bunu yakında açıklayacağız. Bütün bunları bir tarafa bırakalım. Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.), yalnız başına bile bu hadisi rivayet etmiş olsaydı, yine de yeryüzündeki herkesin bu rivayeti kabul etmesi ve ona teslim olması vacip olurdu. Eğer Fatıma'nın kızgınlık ve dargınlığı, miras değil de sadaka olan o arazilerin idaresini kocası Ali'ye vermesi için Ebu Bekir'den talepte bulunmuş olması ve Ebu Bekir'in de özetle ona şu mazereti beyan etmesine dayanıyorsa, bu küskünlük ve dargınlık, Ranzi firkasına büyük bir şer kapısını ve uzun bir cehalet yolunu açmıştır. Onlar da kendilerini ilgilendirmeyen şeylere girişmişlerdir. Hz. Ebu Bekir, o arazilerin idaresini Hz. Ali'ye vermeyişinin gerekçesini kısaca şöyle açıklamıştı: «Mademki ben RasûluUah (s.a.v.)'m halifesiyim, öyleyse onun yaptığı her işi ben kendim yapacağım. O'nun idare ettiği her işi ben idare edeceğim. Allah'a yemin ederim ki, RasûluUah (s.a.v.)'m yaptığı hiçbir işi bırakacak değilim. Onun yaptığı her işi ben de yapacağım.»
Fatıma da bu sebeple Ebu Bekir'e kızıp darılmış ve vefat edinceye kadar onunla konuşmamıştı. İşte Rafİziler, bu küskünlük sebebiyle büyük bir şerre düşmüşler, uzun bir cehalet yoluna.koyulmuşlar,kendilerini ilgilendirmeyen işlerle uğraşmışlardır. Eğer işlerin mahiyetini anlasalardı, Ebu Bekir es-Sıddık'm fazilet ve üstünlüğünü anlar, herkesin kabul etmesi gereken mazeretini kabul ederlerdi. Ama Rafiziler, rahmetten nasiplerini almamış, rezil bir firka ve grupturlar. Sahabe, tabii, onlardan sonraki asırlarda gelen muteber ulema ve İslâm imamları nezdindeki muhkem ve mukadder işleri bırakıp mü-teşabih işlere

sarılırlar. [19]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/424-427..

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/428-433.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/434-436.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/436-440.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/440-443.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/443-445.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/445-447.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/448-453.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/453-454.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/454-456.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/456-457.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/458-461.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/461-464.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/464-466.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/466.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/466-470.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/471-473.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/473.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/473-477.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Ebu Bekir Es-Sıddık'ın Rivayet Ettiği Hadise Cemaatın Muvafakati
Fasıl
Peygamber (S.A.V.)'İn Zevceleri Ve Çocukları
Rasûlullah (S.A.V.)'In Evlenme Talebinde Bulunup Nikahlamadığı Kadınlar
Rasûlullah (S.A.V.)'In Cariyeleri
Rasûlullah (S.A.V.)'In Çocukları
Peygamber (S.A.V.)'İn Köleleri, Cariyeleri, Hizmetçileri, Katipleri Ve Sırdaşları

Ebu Bekir Es-Sıddık'ın Rivayet Ettiği Hadise Cemaatın Muvafakati

Buharı, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Malik b. Evs b. Hadesan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Muhanımed b. Cübeyr b. Mut'im, bana hadisinden birşeyler anlattı. Ben de acele olarak yanma gidip kendisine sordum. Ded ki:
- Ömer'in yanına gittim. Odacısı gelip şöyle dedi:
- Osman, Abdurrahman b. Avf, Zübeyr ve Sa'd senin yanma girmek istiyorlar. İzin verir misin?
- Evet gelsinler (Odacı, içeri girmelerine izin verdi. İçeri girdiler.). Sonra odacı gelip şöyle dedi:
- Ali ile Abbas da gelmek istiyorlar. İçeri gelsinler mi?
- Evet gelsinler (Onlar da içeri girdiler.). Abbas dedi ki:
- Ey emirü'l-mü'minin! Benimle şunun arasında hakemlik yap, hükmünü ver.
Bunun üzerine Hz. Ömer, onlara şöyle dedi:
- İzni ile göklerin ve yerin yerlerinde durdukları Allah aşkına söyleyin. RasûluUah (s.a.v.)'ın: «Bize mirasçı olunmaz, bizim terekemiz sadakadır.» dediğini biliyor musunuz?
Oradakiler:
- Evet, böyle demiştir, dediler.
Bunun üzerine Hz. Ömer, Ali ile Abbas'a dönüp şöyle sordu:
- RasûluUah (s.a.v.)'m böyle dediğini siz de biliyor musunuz? Onlar da:
- Evet, böyle demiştir, dediler. Hz. Ömer dedi ki:
- Ben bu işi size açıklayacağım. Şöyle ki: Doğrusu yüce Allah, şu ganimet hususunda Rasûlullah'a -kendisinden önce hiç kimseye tanımadığı- bir imtiyazı tanımıştır. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Onların mallarından, Allah'ın peygamberine verdiği şeyler için siz ne at ne de deve sürdünüz, fakat Allah, peygamberlerine, dilediği kimselere karşı üstünlük verir. Allah herşeye Kadirdir.» (ei-Haşr, 6.)
Evet bu hak, sadece Rasûlullah'a özgü bir haktır. Ve Allah, bunu ondan başkasına vermiş değildir, O da bu mal ile size imtiyaz vermemiş ve bu hususta size öncelik tanımamıştır. Gelirlerini size vermiş, nihayet bu mallar baki kalmıştır. Rasûlullah (s.a.v.), bu mallardan ailesinin senelik nafakasını ayırır, kalanı da Allah malı olarak dağıtırdı. Rasûlullah, hayatta iken böyle davrandı. Böyle tatbikat yaptı. Allah aşkına söyleyin, siz bunu böyle bilmiyor musunuz?
- Evet, biz bunu böyle biliyoruz.
Bundan sonra Hz. Ömer, Ali ile Abbas'a dönüp şöyle sordu:
- Allah aşkına söyleyin. Siz de bunu böyle bilmiyor musunuz?
- Evet, biz de bunu böyle biliyoruz.
Cenab-ı Allah, peygamberini vefat ettirdi. Ebu Bekir (r.a.) de şöyle dedi:
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın velisiyim.
Böyle dedi ve Rasûlullah gibi muamele etti. Mallan teslim aldı. Onun uygulamasını devam ettirdi. Sonra Cenâb-ı Allah, Ebu Bekir'i vefat ettirdi. Ben de dedim ki:
- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın velisinin velisiyim.
Ben böyle dedim ve iki sene müddetle bu mallan teslim aldım. Rasûlullah'la Ebu Bekir gibi bu mallar üzerinde muamele yaptım. Sonra siz ikiniz bana geldiniz ve fikir birliği, karar birliği içinde benden talepte bulundunuz. Ama daha sonra ey Abbas, bana geldin ve payını, kardeşin oğlundan alıp sana vermemi istedin. Sonra Ali de geldi. Kendi kansının, babasının malındaki miras payını talep etti. Ben dedim ki: «Eğer isterseniz bu mallan olduğu gibi size veririm.» Ama şimdi siz bundan başka bir hüküm vermemi mi benden talep ediyorsunuz? İzni ile göklerle yerin yerlerinde durduklan Allah'a yemin ederim ki, ben bundan başka bir hüküm verecek değilim. Bu tutumum kıyamete kadar böyle devam edecektir. Eğer siz bu mallann idaresinden aciz iseniz bana geri verin. Ben sizin yerinize bunlan idare etmeye muktedirim.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir rivayette Hz. Ömer şöyle demiştir:
«Bu arazileri Ebu Bekir idaresine aldı. O, Rasûlullah'm tatbikatını bu araziler üzerinde devam ettirdi. Allah biliyordu ki, Ebu Bekir doğru sözlüdür, iyi bir kimsedir. Doğru yoldadır ve hakka tabidir. Sonra ben bu arazilerin idaresini ele aldım. Rasûlullah ile Ebu Bekir'in muamelesi gibi bu araziler üzerinde muamelede bulundum. Allah biliyor ki, ben, doğru sözlüyüm, iyiyim, doğru yoldayım ve hakka tabiyim. Sonra siz bana geldiniz. Ben bu arazileri, Rasûlullah ile Ebu Bekir'in ve benim tatbikatıma uygun olarak üzerinde tatbikatta bulu-nasımz diye size verdim. Allah aşkına söyleyin, ben bu arazileri bu minval

üzere size vermedim mi? Abbas ile Ali:
- Evet, dediler.
Sonra Ömer, onlara şöyle dedi:
- Allah aşkına söylevin, ben bu arazileri bu minval üzere size vermedim mi?
- Evet!
Şimdi siz benden, bundan başka bir hüküm vermemi mi talep ediyorsunuz? Göklerle yerin izni ile yerlerinde durduklan zata yemin ederim ki, ben, size bundan başka bir hüküm verecek değilim.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Malik b. Evs'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ömer'in, Abdurrahman, Talha, Zübeyr ve Sa'd'a şöyle dediğini işittim:
- Göklerle yerin emri ile yerlerinde durduklan Allah aşkına söyleyin. Rasûlullah (s.a.v.)'m: "Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır." dediğini biliyorsunuz değil mi?
Onlar da:
- Evet biliyoruz, dediler.»
Ben derim ki: Hz. Ömer'in, Ali ile Abbas'a bu arazilerin idaresini teslim etmesinden sonra -Allah bilir ya- onlar, bu arazilerin idaresini bağımsız olarak ikiye bölüp herbirine ayn ayn tevdi etmesi talebinde bulunmuşlardı. Oysa ki, her biri bu araziye mirasçı olmuş olsalardı, böyle bir hakka sahip olacaklardı. Onlar, Osman, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyr ve Sa'd'dan oluşan bir sahabe grubunu, muhakemeden önce Hz. Ömer'e göndermişlerdi. İdare işinde her birinin arazi mıntıkası belli olmadığı için Ali ile Abbas arasında şiddetli bir husumet meydana gelmişti. Bu iki zatın muhakemeden önce Hz. Ömer'e göndermiş olduklan sahabe grubu, Hz. Ömer'e şöyle bir teklifte bulundular:
- Ya emirü'l-mü'minin! Bu ikisi arasında ya hüküm ver veya birini diğerinden kurtanp rahata kavuştur.
Hz. Ömer, zahiren de olsa miras paylaşımına benzediğinden bu idari taksimatı yapmayı uygun görmedi ve Rasûlullah (s.a.v.)'m, «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.» mealindeki hadisine bağlılığını devam ettirdi. Böylece Ali ile Abbas'ın, arazilerin idari taksimat! hususundaki taleblerini kabule yanaşmadı.
Ali ile Abbas, bu taleblerini Osman b. Affan'ın hilafeti dönemine kadar ısrarla sürdürdüler. Hz. Osman'ın huzurunda Abdullah b. Ab-bas'm işareti üzerine Ali, bu hususta Abbasi mağlup etti. Abbas da arazilerin idaresini Ali'ye bıraktı. Nitekim imam Ahmed b. Hanbel'in "Müsned"inde böyle bir rivayet vardır. Ve bu arazilerin idaresi, Hz. Ali evladının elinde kaldı. Kalmakta da devam etti.
Ben, bu hadisin rivayet tariklerini ve elfazını Ebu Bekir ile Ömer hazretlerinin "Müsned"lerinde araştırdım. Allah'a hamd olsun, bunlardan her biri için hacimli bir cilt oluşturdum. Bunların, Rasûlul-lah'tan rivayet ettiği konuyla ilgili hadisleri bu ciltte derledim.
Önceki sayfalarda da rivayet ettiğimiz gibi Hz. Fatıma (r.a.), önce kıyası ve ayet-i kerimenin umumi delaletini delil olarak ileri sürmüştü. Ebu Bekir es-Sıddık ise ona nassla cevap vermişti. Bu nass, özellikle Peygamber (s.a.v.) hakkında mirasın imkansızlığını ifade ediyordu. Fatıma, onun sözlerini kabul etmiştir. Zaten Fatıma (r.a.)'dan da beklenen budur.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Fatıma, Ebu Bekir'e şöyle bir soru sordu:
- Sen ölürsen sana kim mirasçı olur?
- Çocuğum ve ailem.
- Peki biz niye Rasûlullah (s.a.v.)'a mirasçı olamıyoruz?
- Rasûlullah (s.a.v.)'ın: «Peygambere mirasçı olunmaz.» dediğini işittim. Ama ben Rasûlullah (s.a.v.)'m geçimlerinden sorumlu olduğu kimselerin geçimlerini temin ediyorum. Ve Rasûlullah (s.a.v.)'m, nafakalarını verdiği kimselerin nafakasını veriyorum.»
Şimdi de gelelim imam Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği hadise. İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Tufeyl'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince Fatıma, Ebu Bekir'e şöyle bir haber gönderdi:
- Rasûlullah'a sen mi mirasçı oldun. Yoksa ailesi mi?
- Hayır, bilakis ailesi ona mirasçı oldu.
- Öyleyse Rasûlullah (s.a.v.)'ın ganimetlerde kendisine düşmüş olan payı nerede?
- Rasûlullah (s.a.v.)'m: «Doğrusu Allah, bir peygambere bir yiyecek yedirdiği, sonra onun ruhunu teslim aldığı zaman o yiyeceği kendisinden sonra yerine kaim olan kimseye verir.» dediğini işittim. Ama ben bunu Müslümanlara geri vermeyi uygun gördüm.
- Sen ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan duyduğun şey ile başbaşasm. Bu hususta hüküm senindir.»
Bu hadisin lafzında da gariblik ve münkerlik vardır. Fakat bu rivayetteki en güzel söz, Hz. Fatıma'nın şu sözüdür: «Sen ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan duyduğun söz ile başbaşasmız. Bu hususta hüküm senindir.» Doğru olan ve Fatıma'dan beklenen, ona layık olan; hanımefendiliğine, ilmine, dindarlığına uygun olan söz de budur. Allah ondan razı olsun.
Öyle sanılıyor ki, bundan sonra Fatıma, o sadaka arazileri üzerine idareci olarak kocası Ali'nin atanması talebinde bulunmuş, ancak önceki sayfalarda açıkladığımız gerekçeleri ileri sürerek Ebu Bekir, bu atamaya muvafakat etmemişti. Fatıma da bu

sebeble Ebu Bekir'e kızmış ve danlmıştı. Fatıma da, Hz. Adem'in kızlarından biridir. O da diğer Adem kızları gibi üzülür, eseflenir. Rasûlullah (s.a.v.)'m miras bırakmayacağına dair nassı bulunmakla birlikte Fatıma, Ebu Bekir'in bu konudaki uygulamasını beğenmeyerek masum kalacak ve hata etmeyecek diye bir kural yoktur. Ebu Bekir'e muhalefet etmemesi gerekir, diye bir kural da yoktur. Hz. Ebu Bekir (r.a.)'den rivayet ettiğimize göre o, Fatıma'nm gönlünü alarak onu razı etmiş ve vefatından önce kendisi ile barışmıştı. Fatıma (r.a.) da bu hususta gönlü alınmış olup rızasını göstermişti.
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Fatıma hastalandığı zaman Ebu Bekir es-Sıddık evine geldi. İçeri girmek için izin istedi. Hz. Ali de Fatıma'ya:
- Ey Fatıma, bu gelen Ebu Bekir'dir. Senin yanma gelmek için izin istiyor? diye sordu. Fatıma da:
- Ona izin vermemi ister misin? diye sorunca Ali:
- Evet, diye cevap verdi.
Bunun üzerine Fatıma, içeri girmesi için Ebu Bekir'e izin verdi. Ebu Bekir içeri girdi, Fatıma'nm gönlünü alarak şöyle dedi:
- Yemin ederim ki, sırf Allah'ın, Rasûlünün ve siz ehl-i beytin rızasını, hoşnutluğunu kazanmak için diyarımı, yurdumu, malımı, akraba ve aşiretimi terkettim.
Böyle diyerek Fatıma'nın gönlünü aldı ve nihayet Fatıma da razı
oldu.»
Bu rivayetin senedi sağlam ve kuvvetlidir. Öyle görülüyor ki, eş-Şa'bî, bunu Hz. Ali'den işitmiştir veya Hz. Ali'den işiten birinden işit-. mistir. Ehl-i Beyt âlimleri de, Ebu Bekir'in bu konuda verdiği hükmün şahinliğini itiraf etmişlerdir.
Hanz el-Beyhakî, Fudayl b. Merzuk'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Zeyd b. Ali b, Hüseyn b. Ali b. Ebi Talib dedi ki:
«Eğer ben Ebu Bekir'in yerinde olsaydım onun Fedek arazisi hakkında verdiği hükmün aynısını verirdim.» [1]

Fasıl

Rafiziler, bu konuda bilgisizce konuştular. Hakkında bilgileri bulunmayan şeye giriştiler. İlmini kapsamadıkları hususta yalan söylediler. Kendilerine tevili gelmeyen konu hakkında yalan beyanda bu-
lundular. Burunlarını kendilerini ilgilendirmeyen şeye soktular. Bazıları, Ebu Bekir'in zikrettiği hadisi, "Kur'ân'a muhaliftir." diye reddetmeye çalıştılar. Bunu söylerken şu ayeti delil gösterdiler:
«Süleyman, Davud'a mirasçı oldu.» (en-Nemi, ıe.)
Cenâb-ı Allah, Zekeriyya peygamberin şöyle dediğini haber vererek buyurur ki:
«Katından bana bir oğul bağışla ki, bana ve Yakub oğullarına mirasçı olsun. Rabbim! Onun, rızam kazanmasını da sağla.» (Meryem, 5-6.)
Rafizilerin, bu ayetleri ileri sürerek istidlalde bulunmaları, birkaç bakımdan geçersizdir. Şöyle ki:
1- «Süleyman Davud'a varis oldu.» ayet-i kelimesindeki varislikten kasıt, hükümdarlık ve peygamberlik varisliğidir. Yâni Cenâb-ı Allah bu ayette demek istiyor ki: Biz Süleyman'ı, Davud'dan sonra hükümdarlığı ve reayayı (halkı) idare etme hususunda halefi kıldık. İsrail oğulları arasında ondan sonra gelen bir hükümdar yaptık. Yine onu, babası gibi değerli bir peygamber laldık. Babası hem hükümdar ve hem peygamber olduğu gibi, onu da babasından sonra hükümdar ve peygamber kıldık.
Bu ayette sözü edilen mirasçılıktan kasıt, mala mirasçı olmak değildir. Tefsircilerin çoğunun anlattığına göre Davud peygamberin çok evladı varmış. Hatta yüz evladı olduğu da söylenir. Böyle olunca ne diye yüz evlad arasından sadece mal mirasçılığı hususunda Süleyman'dan bahsedilsin. Eğer amaç mal mirasçıhğı olsaydı, sadece Süleyman'dan bahsedilmezdi. Demek ki, ayette kastedilen mirasçılıktan maksat, babası Davud'tan sonra hükümdarlık ve peygamberlik hususunda Süleyman'ın onun makamına varis olmasıdır. Bu sebeple Cenâb-ı Allah: «Süleyman, Davud'a varis oldu.» demiştir ve yine yüce Allah buyurdu ki: «(Süleyman): Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve bize herşeyden bolca verildi. Doğrusu bu apaçık bir lütuftur, dedi.»(en-Neml, 16.)
Tefsirimizde bu konuda yeterince açıklamada bulunduk, Allah'a çok hamd ve minnet olsun.
Zekeriyya peygambere gelince o, kıymetli ve şerefli peygamberlerdendi. Malına mirasçı olsun diye Allah'tan çocuk istemeyecek kadar dünya onun nazarında hakir ve önemsizdi. O, bir marangoz idi ki, kendi el emeğini yerdi. Nitekim Buharî de böyle bir rivayette bulunmuştur. Zekeriyya peygamber, kendine yetecek miktarda azığından fazlasını biriktirmezdi ki malına mirasçı olması için Allah'tan bir çocuk istesin. O sadece peygamberlikte kendisine halef olsun diye sa-Hh bir evlad istemişti ki, o çocuğu İsrailoğullarınm maslahatlarını temin etsin, onlara doğru yola iletsin. Bu sebeple, yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Kâf Hâ-Ya-Ayn-Sâd. Bu, Rabbimin, kulu Zekeriya'ya olan rahmetini anmadır. O, Rabbine içinden yalvarmıştı. Şöyle demişti: «Rabbim! Gerçekten kemiklerim zayıfladı. Saçlarım ağardı. Rabbim! Sana yalvarmakla şimdiye kadar bedbaht olup birşeyden mahrum kalmadım.» Doğrusu, benden sonra yerime geçecek yakınlarımın iyi hareket etmeyeceklerinden korkuyorum. Karım da kısırdır. Katından bana bir oğul bağışla ki, bana ve Yakub oğullarına mirasçı olsun. Rabbim! Onun, rızanı kazanmasını da sağla.»

Nihayet Zekeriya şöyle demişti:
«Bana ve Yakub oğullarına mirasçı olsun.»
Yani tefsirimizde de açıkladığımız gibi peygamberlik hususunda benim yerime geçsin, demişti. Hamd ve minnet Allah'adır.
Önceki sayfalarda da geçtiği gibi Ebu Seleme, Ebu Bekir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.): "Peygambere mirasçı olunmaz." dedi. Bu cümlede geçen peygamber kelimesi, bir cins ismi olup bütün peygamberleri kapsamına alır.»
Tirmizî, bu hadisin hasen bir hadis olduğunu söylemiştir. Başka bir hadiste de Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
«Biz peygamberler topluluğuna mirasçı olunmaz.»
2- Rasûlullah (s.a.v.), bazı hükümlerde diğer peygamberlerden ayrılmıştır. Bu hükümler, sadece ona mahsustur. Diğer peygamberler bu hükümlerde ona ortak olmazlar. Nitekim Siretimizin (Siyer) sonunda inşaallah bu konuda müstakil bir bab düzenleyeceğiz. Şayet diğer peygamberlere mirasçı olunduğu takdir edilirse -ki hakikat böyle değildir- o zaman aralarında Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ali'nin de bulunduğu adlarını zikrettiğimiz sahabelerin rivayet ettikleri hadis, Peygamber Efendimiz'in özel olarak bu hükme tabi olduğunu açıklar.
3- Bu hadise göre amel etmek ve halifelerin de hükmettiği gibi bunun gereğince hüküm vermek icab eder. Bu hadisin şahinliğini âlimler itiraf etmişlerdir. Bunun Peygamber Efendimiz'e has, olup olmaması neticeyi değiştirmez. O, bir hadisinde şöyle buyurmuştur:
«Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.» «Terekemiz sadakadır.» lafzından muhtemelen anlaşılan mana şudur: Bu cümle, Peygamber Efendimiz'in verdiği bir hükmü veya kendisiyle birlikte diğer peygamberlerin de vermiş olduğu bir hükmü haber vermektedir. Lafzın zahirinden anlaşılan mana budur. Belki bu sözü ile o, bir vasiyette bulunmak istemiştir. Ve bu vasiyetiyle şunu demek murad etmiştir: «Bize mirasçı olunmaz. Çünkü bizim terekemizin tamamı sadakadır.» Belki de bütün malını sadaka kılmış olduğundan bu hüküm sadece Peygamber Efendimiz'e mahsustur. Ama birinci ihtimal daha kuvvetlidir ki, cumhur-u ulema, bu ihtimali esas almıştır. Bu Malik ile diğerlerinin Ebu Hüreyre'den rivayet ettikleri ikinci manayı da takviye etmektedir. Bu rivayet tarikine göre Rasû-iullah (s.a.v.), bir hadisinde şöyle buyurmuştur:
«Benim mirasçılarım dinar paylaşmazlar. Kadınlarımın nafakalarından ve işçimin azığından arta kalan terekem sadakadır.» Bu lafiz, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde kayıtlıdır ve bu, Şia'dan bir grup cahilin bu hadisin rivayetinde geçen sadaka kelimesini mansub olarak okumalarını ve böylece hadisi tahrif etmelerini reddetmektedir. Bunlar, bu rivayete göre hadisi, okumuşlardır. Burada " " harfini nafiye ma'sı olarak ve sadaka kelimesini de mansub olarak okumuşlardır. Buna göre hadisin manası şöyle olur: «Biz peygamberler sadaka bırakmadık. (Yani terekemiz sadaka değildir.).» Ama böyle olsa bile bu cümle, hadisin evveli ile bağdaşmaz. Çünkü hadisin evvelinde şöyle demiştir: « Bize mirasçı olunmaz.»
Yine Şia'dan olan cahil grubun hadisi bu şekilde okumuş olması, şu rivayetle de bağdaşmamaktadır: «Kadınlarımın nafakasından ve işçimin azığından sonra kalan terekem, sadakadır.»
Onların mezkur hadisi, böyle okumaları şu hikayeye benzer: Mu-tezile'den biri, ehl-i sünnet âlimlerinden birine:
ayetindeki Allah lafzını mansub olarak okumuştur. Ayetin manası: «Allah, Musa'ya hitab etti.» iken bu yanlış okuma yüzünden mana: «Musa, Allah'a hitab etti.» şekline dönüşmüştür. Bunun üzerine ehl-i sünnet âlimi, Muteziiî adama şu cevabı vermiştir:
- Yazıklar olsun sana, sen bu ayeti, böyle yanlış okursan şu ayetle nasıl bağdaştırırsın?»
«Musa, tayin ettiğimiz vakitte gelip Rabbi onunla konuşunca.....»(el-A'râf, 143.)
Demek istediğimiz şudur ki; Peygamber (s.a.v.)'in, «Bize mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz sadakadır.» hadisi ile amel etmek vacibtir. Lafiz ve manası ile muhtemel olan her takdiri göz önüne aldığımız halde bu hadis, miras ayetinin genel anlamını tahsis etmekte, yani özelleştirmektedir. Peygamber (s.a.v.)'i ya yalnız olarak ya da diğer peygamber kardeşleriyle birlikte ayetin genel kapsamı dışına çıkarmaktadır. Allah'ın salat-ü selamı üzerlerine olsun. [2]

Peygamber (S.A.V.)'İn Zevceleri Ve Çocukları

Yüce Allah buyurdu ki:
«Ey peygamberin hanımları! Siz herhangi bir kadın gibi değilsiniz. Allah'tan sakınıyorsanız edalı konuşmayın. Yoksa, kalbi bozuk olan kimse kötü şeyler ümid eder, daima ciddi ve ağırbaşlı söz söyleyin.
Evlerinizde oturun. Eski cahiliyede olduğu gibi açılıp saçılmayın. Namaz kılın, zekat verin. Allah'a ve peygamberine itaat edin. Ey peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah, sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister.
Evlerinizde okunan Allah'ın ayetlerini ve hikmetini hatırda tutun. Şüphesiz Allah haberdar olandır, Latif olandır.» (el-Ahzâb, 32-34.)
Peygamber (s.a.v.), vefat ettiği zaman dokuz zevcesi vardı. Bu konuda ihtilaf yoktur. Bu zevcelerinin adları şöyle idi: Aişe binti Ebu Bekir es-Sıddık et-Teymiyye, Hafsa binti Ömer b. Hattab el-Adeviy-ye, Ümmü Habibe Remle binti Ebi Süfyan Sah b. Harb İbn Ümeyye el-Ümeviyye, Zeynep binti Cahş el-Esediyye, Ümmü Seleme Hind binti Ebi Ümeyye el-Mahzumiyy Meymune binti Haris el-Hilaliyye, Şevde binti Zem'a el-Amiriye, Cüveyriye binti Haris İbn Ebi Dırar el-Müstalikiye, Safiy binti Hüyey b. Ahtab en-Nadriye el-İsrailiyye el-Haruniye. Allah onlardan razı olsun ve onlan hoşnud kılsın.

Vefat ederken Peygamber (s.a.v)'in iki de cariyesi vardı. Bunların adları şöyle idi: Mariye binti Şem'un el-Kıptiye el-Mısriyye. Bu kadın Mısır'ın Ensina mıntıkasmdadır ve Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim'in ahnesidir.
Diğer cariyenin adı ise şöyle idi: Reyhane binti Şem'un el-Kurzi-ye. Bu kadın Müslüman oldu. Sonra Rasûlullah onu azad etti O da ailesinin yanma gitti. Bazılarının iddiasına göre bu kadm örtünüp ailesinin yanında kalmıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Şimd de merhum imamların, bu konudaki görüşlerinden derlediğimiz düzenli ve tafsilatlı vukuat haberlerini vermeye çalışacağız. Bu konuda da Allah'ın yardımını diliyoruz:
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Said b. Ebu Arube kanalı ile Kata-de'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), onbeş kadınla evlendi. Bunlardan onüçü ile gerdeğe girdi. Onbir zevcesi, yanında bir arada bulunmuştu. Vefat ederken dokuz zevcesi vardı.»
Katade, bundan sonra adlarını verdiğimiz dokuz zevcenin isimlerini zikretmiştir.
Seyf b. Said b. Abdullah, Hz. Aişe'nin de böyle bir ifadede bulunduktan sonra şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendileriyle gerdeğe girmediği iki kadına gelince onlar şunlardır: Amre binti Yezid el-Gifariyye ile Şenba'dır. Amre, Rasûlullah'la halvette bulundu. Rasûlullah, onun elbiselerini çıkardı. Vücudunda alacalık görünce onu geri verdi ve ona mehir de verdi. Ancak bu kadın, Rasûlullah'tan başkasına haram oldu.
Rasûlullah (s.a.v.), Şenba ile gerdeğe girince o, güçlük çıkardı. Rasûlullah da onu kendi haline bıraktı. İtaatini bekledi. Oğlu İbrahim aniden vefat edince Şenba: «Eğer peygamber olsaydı oğlu Ölmezdi.» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah onu boşadı, ona mehir verdi ve bu kadın da başkasına haram oldu.»
Hz. Aişe dedi ki: Rasûlullah'm yanında bir arada bulunan zevceleri şunlardır: Aişe, Şevde, Hafsa, Ümmü Seleme, Ümmü Habibe, Zeyneb binti Cahş, Zeyneb binti Hüzeyme, Cüveyriye, Safîye, Mey-mune ve Ümmü Şerik.
Ben derim ki: Sahih-i Buharî'de Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), kadınlarını dolaşırdı. Onlar onbir kadın idiler.»
Meşhur görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.) -ileride de açıklanacağı gibi- Ümmü Şerik ile gerdeğe girmemiştir. Ama Enes'in onbir kadın demesi ile kastedilen; mezkur dokuz kadın ve Mariye ile Reyhane'den ibaret olan iki cariyedir.
Hafiz İbn Asakir'in rivayetine göre Peygamber (s.a.v.), bisetten önce Hatice binti Hüveylid b. Esed b. Abdiluzza b. Kusay ile evlenmişti. Onu babası, Rasûlullah'a bisetten önce zevce olarak nikahlamıştı.
Bir rivayete göre Zührî şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hatice ile evlenirken yirnıibir yaşında îdi. Yirmibeş yaşında olduğunu söyleyenler de olmuştur. Ka'be bina edildiği zamanda evlenmişlerdi.
Vakidî de böyle bir rivayette bulunmuş ve rivayetine şunu da eklemiştir: «Evlenirken Hz. Hatice kırkbeş yaşında idi.» Diğer ilim ehli demişler ki: O esnada Rasûlullah (s.a.v.), otuz yaşında idi. Hakim b. Hizam ise, Hatice ile evlendiği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'ın yirmibeş yaşında, Hatice'nin ise kırk yaşında olduğunu ifade etmiştir.
İbn Abbas'tan gelen bir rivayete göre o esnada Hatice, yirmisekiz yaşında imiş. Bu iki rivayeti de İbn Asakir nakletmiştir.
îbn Cerir dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), otuzyedi yaşında iken oğlu
Kasım dünyaya geldi ve onun adı ile künyelendi. Ayrıca Tayyib ve Tahir adındaki oğulları da doğmuştu. Kızları ise Zeynep, Rukiye, Ümmü Külsüm ve Fatıma idi.
Ben derim ki: Hz. Hatice, Rasûlullah'm İbrahim dışındaki bütün çocuklarının anasıdır. İbrahim ise, ileride de açıklanacağı gibi Mariye'nin çocuğudur.
İbn Cerir, daha sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ın kızlarının tamamım zikretmiş ve onlarla evlenen erkeklerin adlarını da vermiştir.
Özet olarak deriz ki: Zeynep, As b. Rebi b. Abdiluzza b. Abdişems b. Abdi Menaf ile evlenmiştir. As, Hatice'nin kız kardeşinin oğludur. Anasının adı Hale binti Hüveylid'dir. Zeynep ile As'm bu evlilikten Ali adında bir erkek çocukları ve Umame adında bir kız çocukları dünyaya gelmiştir. Hz. Fatıma'nm vefatından sonra Ali b. Ebi Talib, Zeyneb'in kızı ile evlenmişti. Hz. Ali, Zeyneb'in kızı ile evli iken vefat etmişti. Bundan sonra Zeyneb'in kızı, Muğire b. Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib ile evlenmişti.
Rukiye'ye gelince Osman b. Affan, onunla evlenmiş ve bu evlilikten Abdullah adında bir çocukları dünyaya gelmişti. Osman, oğlu Abdullah'ın adıyla küny elenmiş ti. Sonra oğlu Amr'm adıyla künyeîen-mişti. Rasûlullah (s.a.v), Bedir'de iken Rukiye vefat etmişti. Zeyd b. Harise, Bedir zaferinin müjdesini getirdiği zaman Rukiye'nin mezarını toprakla örttüklerini görmüştü. Osman, hasta bakıcılığını yapmak için Rukiye'nin yanında kalmıştı. Ama yine de Rasûlullah (s.a.v.), onun ganimet payını ayırıp vermişti. Sonra Osman'ı, Zeyneb'in kız kardeşi Ümmü Külsüm'le evlendirmişti. Bu sebeple Osman'a iki nur sahibi anlamına gelen "Zinnureyn" denilmiştir. Ümmü Külsüm de Rasûlullah hayatta iken Osman'ın zevcesi olarak vefat etmişti.
Fatıma'ya gelince, onunla Rasûlullah (s.a.v.)'m amcası oğlu Ali b. Ebi Talib b. Abdülmuttalib evlenmişti. Daha önce de anlattığımız gibi Bedir gazvesinden sonra Ali onunla gerdeğe girmişti. Fatıma, ona Hasan adında bir çocuk doğurmuş ve Hz Ali, Hasan'm adı ile künye-lenmişti. Ayrıca Hüseyin adında bir çocuk doğurmuştu ki, bu Irak diyarında şehid edilmişti.
Ben derim ki: Hz. Fatıma, Muhsin, Zeyneb, Ümmü Külsüm adında çocuklar da doğurmuştu. Hz. Fatıma ile Hz. Ali'nin kız Zeyneb, amcası oğlu Abdullah b. Cafer'le evlenmişti. Bu evlilikten Ali ile Avn adındaki çocukları dünyaya gelmişti. Zeyneb, kocası Abdullah t\. Cafer'in nikahında ve yanında iken vefat etmişti. Ümmü Külsüm'e gelince emirü'1-mü'minin Hattab oğlu Ömer onunle evlenmişti. Bu evlilikten Zeyd adında bir çocukları dünyaya gelmişti. Ancak Hz. Ömer vefat edince Ümmü Külsüm dul kalmıştı. Sonra Ümmü Külsüm, amcası oğlu Avn b. Cafer'le evlenmiş, Avn vefat ettikten sonra onun kardeşi

Muhammed ile evlenmiş, Muhammed vefat edince onun kardeşi Abdullah b. Cafer'le evlenmişti. Ümmü Külsüm, Abdullah b
Cafer'in nikahında ve yanında iken vefat etmişti.
Zührî dedi ki: Hatice binti Hüveylid, Rasûlullah (s.a.v.)'den önce iki erkekle evlenmişti. İlk kocası Atik b. Aiz b.,Mahzura idi
Bu evlilikten Ümmü Muhammed b. Sayfî adında bir kızları doğmuştu. Hatice'nin ikinci kocası Ebu Hale et-Teymî idi. Bu
evlilikten de Hind b. Hind adında bir çocukları doğmuştu.
İbn İshak, Hz. Hatice'nin kocalarının adlarını şöyle zikretmiştir: Aiz'in ölümünden sonra Ebu Hale en-Nebbaş b. Zürare, Hatice
ile evlendi. Ebu Hale, Beni Amr b. Temim kabilesindendi. Abdu'd-Dar oğullarının müttefiki idi. Bu evlilikten biri erkek, biri
kız olmak üzere iki çocukları doğdu. Sonra Ebu Hale öldü. Ondan sonra Rasûlullah (s.a.v.), Hatice ile evlendi- Bu evlilikten
dört kızları, sonra da Kasım, Tayyib ve Tahir adında üç oğulları dünyaya geldi. Ancak bu oğullarının üçü de daha süt emmekte
iken Öldüler.
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hatice'nin sağlığında başka bir kadınla evlenmedi.
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hatice'den sonra Ebu Bekir Abdullah b. Ebi Kuhafe Osman b. Amir b. Amr b. Ka'b b. Sa'
b. Teym b. Mürre b. Ka'b b. Lüey b. Galip b. Fihr b. Malik b. Nadir b. Kinane'nin kızı Aişe ile evlendi. O, Aişe'den başka
bakire bir kadınla evlenmedi.
Rasûlullah'm, Aişe'den çocuğu olmadı. Denildi ki: Aişe, bir düşük yaptı. Rasûlullah, o düşüğe Abdullah adını verdi. Bu
sebeple Hz. Ai-şe'ye, Ümmü Abdillah künyesi takılmıştır. Kız kardeşi Esma ile Zü-beyr b. Avvam'm evliliğinden doğan
Abdullah'ın adı ile künyelenmiş olduğunu söyleyenler de vardır.
Rasûlullah (s.a.v.)'m, Aişe'den önce Şevde ile evlendiği söylenmiştir. İbn İshak ile diğerleri böyle demişlerdir. Nitekim bu
konudaki ihtilafı daha önceki sayfalarda naklettik. Doğrusunu Allah bilir.
Hicretten önce Peygamber (s.a.v.)'in bu iki kadınla ne şekilde evlenmiş olduğunu anlattık. Hz. Aişe ile gerdeğe girişi, hicret
sonrasına ertelenmiştir.
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ömer b. Hattab'm kızı Hafsa ile evlendi. Daha önce Hafsa, Hüneys b. Huzafe b. Kays b
Adiyy b. Hu-zafe b. Sehm b. Amr b. Hüseys b. Ka'b b. Lüeyy'in nikahında idi. Hü-. neys, Hafsa ile evli iken mü'min bir kiş
olarak vefat etti,
Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Seleme Hind binti Ebi Ümeyye b. Mu-ğire b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum'la evlendi. Ümm
Seleme, Rasû-lullah'tan önce amcası oğlu Ebu Seleme Abdullah b. Abdil Esed b. Hilal b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum'u
nikahında olup onunla evli idi.
Rasûlullah (s.a.v.), Şevde binti Zem'a b. Kays b. Abdişems b. Abdi Vudd b. Nasr b. Malik b. Hisl b. Amir b. Lüeyy ile
evlendi. Şevde, daha önce Süheyl b. Amr b. Abdi Şems'in kardeşi Sekran b. Amr ile evli idi. Bu ikisi, Habeş diyarından dönüp
Mekke'ye geldikten sonra Sekran, Müslüman olarak vefat etti.
Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Habibe Remle binti Ebi Süfyan b. Harb b. Ümeyye b. Abdişems b. Abdi Menaf b. Kusay il
evlendi. Ümmü Habibe, daha önce Ubeydullah b. Cahş b. Riab ile evli idi. Ubey-dullah, Beni Esed b. Hüzeym
kabilesindendi. Habeşistan'da Hristi-yan olarak öldü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Habibe'ye kendisi namına
evlenme teklifinde bulunması için Amr b. Ümeyye ed-Damrî'yi Habeşistan'a gönderdi. Amr da Rasûlullah için Ümmü
Habibe'yi istedi. Osman b. Affan da Ümmü Habibe'yi Rasûlullah'la evlendirdi.
Zührî böyle demiştir, ama doğrusu, Ümmü Habibe'yi Rasûlullah la evlendiren kişi, Osman b. Ebu'l-As'tır. Mehrini de 400
dinar olarak Necaşi vermiştir. Mehrini verdikten sonra Necaşi, Ümmü Habibe'yle birlikte Şurahbil b. Hasene'yi göndermişti
Bunu daha Önce tafsilatlı bir şekilde anlattık. Hamd Allah'adır.
Rasûlullah (s.a.v.), Zeyneb binti Cahş b. Riab b. Esed b. Hüzeyme ile evlendi. Zeyneb'in anası, Ümeyme bint
Abdülmuttalib'tir. Ümey-me, Rasûlullah (s.a.v.)'m halası idi. Zeyneb, daha önce Zeyd b. Hari-se'nin nikahında idi. Zeyd
Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı idi. Rasûlullah'm vefatından sonra vefat edip Rasûlullah'a kavuşan ilk zevcesi idi. Vefat ettiği
zaman kendisi için naaş yapılan ilk kadın Zeynep oldu. Bu naaşı, Esma binti Umeys yapmıştı. Naaşm yapılışını, Habeşistan'da
görüp öğrenmişti.
Rasûlullah (s.a.v.), Beni Abdi Menaf b. Hilal b. Amir b. Sasaa kabilesinden Zeyneb binti Hüzeyme ile evlendi. Ona
düşkünlerin anası anlamına gelen "Ümmü'l-Mesakin" denirdi. Daha önce Abdullah b. Cahş b. Riab'm nikahında idi. Abdullah
Uhud savaşında öldürülmüştü. Zeyneb, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında âz bir süre kaldıktan sonra vefat etti. Allah ondan razı
olsun.
Yunus, Muhammed b. İshak'm şöyle dediğini rivayet eder:
Zeyneb, Rasûlullah (s.a.v.)'la evlenmeden önce Hüseyn b. Haris b. Abdülmuttalib b. Abdi Menafin ya da kardeşi Tufeyl b
Haris'in nikahında idi. Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Meymune binti Haris b. Hazm b. Büceyr b. Hüzem b. Ruebe b
Abdillah b. Hilal b. Amir b. Sasaa ile evlendi. Bu kadın, kendini Rasûlullah'a hibe etmişti.
Ben derim ki: Doğrusu şudur ki, Rasûlullah (s.a.v.), bizzat bununla evlenme talebinde bulunmuştu. Aralarında elçilik görevini
yapan da Rasûlullah'm azadlısı Ebu Rafi idi. Nitekim Umretü'1-Kaza bahsinde bunu genişçe ani atmışız dır.
Zührî dedi ki: Meymune, Rasûlullah'tan önce ilki İbn Abdi Yaleyl olmak üzere iki erkekle evlenmiştir.
Bir rivayetinde Seyf b. Amr dedi ki: Rasûluîlah'la evlenmeden Önce Meymune, Umeyr b. Amr'm nikahında idi. Umeyr, Ben
Akde b. Sakif b. Amr es-Sakafî kabil esindendir. Vefat edip Meymune'yi dul bırakmıştı. Kendisinden sonra Meymune ile Ebu

Ruhm b. Abdi'1-Uz-za b. Ebu Kays b. Abdud b. Nasr b. Malik b. Hisl b. Amir b. Lüey evlenmişti.
Müreysi gazvesinde Rasûlullah (s.a.v.), Cüveyriye binti Haris b. Ebi Dırar b. Haris b. Amir b. Malik b. Mustalik el-Huzaî'y esir almıştı. Azad edip kendisiyle evlenmişti. Denilir ki: Babası Huzaa meliki Haris gelip Müslüman olmuştu. Sonra Rasûlullah, kızı Cüveyriye'yi ondan istemiş ve evlenmişti. Cüveyriye, daha önce amcası oğlu Saf-van b. Ebi's-Süfr ile evli idi.
Katade dedi ki: Said b. Müseyyeb, Sabi, Muhammed b. İshak ve diğerleri şöyle dediler: Huzaa kabilesinin bu batnı Rasûlullah'a karşı Ebu Süfyan'm müttefiği idi. Bu sebeple Hassan şöyle demişti:
«Size göre Haris b. Ebi Dinar'ın ittifakı ile Kurayza'nm ittifakı aynıdır.»
Seyf b. Ömer, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Cüveyriye, Rasûlullah'tan önce amcası oğlu Malik b. Safvan b. Tevleb Zi's-Sükr b. Ebi's-Serh b. Malik b. Mustalik ile evl idi.»
Katade dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber gününde Beni Nadir kabilesinden Safiyye binti Hüyey b. Ahtab'ı esir aldı. Haybe gazvesinden önce Safiyye, Kinane b. Ebu'l-Hukayk ile yeni evli idi. Seyf b. Amr, bir rivayetinde, Safiyye'nin Kinane'den önce Sellam b. Mişkem ile evli olduğunu iddia etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Zührî dedi ki: Böylece Rasûlullah (s.a.v.)'m onbir kadınla gerdeğe girmiş olduğunu anlatmış bulunuyoruz.
Halifeliği zamanında Ömer b. Hattab, Peygamber (s.a.v.)'in zevcelerinden her birine 12.000 dirhem maaş bağlamıştır. Cüveyriye ile Safiyye'ye -cariyelikleri yüzünden- 6000'er dirhem maaş bağlamıştır.
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), onları tesettüre tabi tutup kendilerine diğer zevceleri gibi gece sırası ayırdı.
Peygamber (s.a.v.)'in bu kadınlardan herbiri ile evlenişini daha önce uzun uzadrya anlatmış bulunuyoruz. Allah onlardan razı olsun.
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Bekir b. Kilab kabilesinden Aliye binti Zebyan b. Amr ile evlendi. Gerdeğe girdikten sonra onu boşadı.
Beyhakî dedi ki: Benim kitabımda da böyle yazılıdır. Başkasının rivayetinde ise şöyle denmiştir: Rasûlullah gerdeğe girmeden onu boşadı.
Muhammed b. Sa'd, Hişam b. Muhammed b. Saib el-Kelbî'nin söyle dediğini rivayet etmiştir:
«Beni Ebibekir b. Kilab kabilesinden bir adam bana anlattı ki; Rasûlullah (s.a.v.), Aliye b. Zebyan b. Amr b. Avf b. Ka'b b. Abd b. Ebibekir b. Kilab ile evlendi. Bu kadın, bir müddet Rasûlullah'm yanında kaldı. Sonra Rasûlullah onu boşadı.»
Yakup b. Süfyan, Haccac b. Ebi Munay kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın bu kadınla evlenmesine delalet eden kişi, Dahhak b. Süfyan el-Kilabî idi. Dahhak'm, Rasûlullah'a o kadınla evlenmesini teklif ettiğini ben perde arkasından dinliyordum. Rasûlullah'a şöyle demişti: Ya Rasûlallah, Unımü Şebib'in kız kardeşiyle veya Dahhak'm karısı Ümmü Şebib ile evlenmez misin?»
Zührî de böyle bir rivayette bulunarak şöyle demiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Beni Amr b. Kilab kabilesinden bir kadınla evlendi. Ancak kadının vücudunda alacalık olduğu kendisine haber verilince Rasûlullah, gerdeğe girmeden onu boşadı.»
Ben derim ki: Bu rivayetten açıkça anlaşılan şudur ki: Rasûlul-lah'm boşadığı kadın, bundan önceki kadındır. Doğrusunu Allah bilir.
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Fezare kabilesinin müttefiki olan Kinde kabilesinden Beni Cenin'in kız kardeşi ile evlendi. Ancak kadın, Rasûlullah'tan Allah'a sığınınca Rasûlullah ona: «Sen büyüğe sığındın, öyleyse ailenin yanma git.» dedi ve onu gerdeğe girmeden boşadı.
Zührî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m Mariye adındaki bir cariyesi vardı. Mariye, ona İbrahim adında bir çocuk doğurdu. İbrahim, beşiği dolduracak duruma gelmiş iken vefat etti. Rasûlullah'm Reyhane binti Şem'un adında Hunafeli Ehl-i Kitab bir cariyesi vardı. Bunlar, Beni Kurayza kabilesinin bir batınından idiler. Rasûlullah (s.a.v.), onu a-zad etti. Onun örtünmüş olduğunu iddia ederler.
Hafiz İbn Asakir, Ali b. Mücahidin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Havle binti Hüzeyl b. Hubeyre et-Tağlibî ile evlendi. Havle'nin annesi, Harnak binti Halife idi. Hamak Dıhye b. Halife'nin kız kardeşi idi. Ancak bu kadın, Rasûlullah'm yanma gel-, mek için Şam'dan yola çıktı. Yolda iken vefat etti. Bunun üzerine Rasûlullah, bu kadının teyzesi Şaraf binti Fudale b. Halife ile evlendi. Bu da Rasûlullah'm yanma gelmek için Şam'dan yola çıktı. Fakat yolda iken vefat etti.»
Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Esma binti Ka'b el-Cevniyye ile evlendi. Gerdeğe girmeden onu boşadı. Sonra Beni Vahid kabilesinin Beni Kilab batnmdan Amre binti Zeyd adındaki kadınla evlendi. Bu kadın, Rasûlullah'tan öne Fadl b. Abbas b. Abdülmuttalib ile evli idi. Rasûlullah, bunu da gerdeğe girmeden boşadı.»
Beyhakî dedi ki: Zührî, bu kadınlardan söz etmiş ama adlarını vermemiştir. Ancak İbn İshak, Aliye'den de söz etmemiştir.
Beyhakî, Şa'bi'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Bazı kadınlar, kendilerini Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe ettiler. Bunların bir kısmı ile gerdeğe girdi. Bir kısmını ise erteledi, vefat edinceye kadar onlara yaklaşmadı. Kendisinden sonra bu kadınlar, başkası ile evlenmediler. Bunlardan biri Ümmü Şerik adındaki kadındı. Bu hususta yüce Allah, şu ayeti inzal buyurmuştu:
«Ey Muhammed! Bunlardan istediğini bırakır, istediğini yanına alabilirsin. Sırasını geri bırakmış olduklarından da arzu ettiğini yanı-. na almanda sana bir sorumluluk yoktur.» (ei-Ahzâb, 51.)

Beyhakî, Hişam'ın babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Havle binti Hakim, kendilerini Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe eden kadınlardandı. Rasûlullah'a, "Senden Allah'a sığınırım." diyer ve Ra-sûlullah'ın da bu söz üzerine kendisini ailesine teslim ettiği karısının adı Ümeyme binti Numan b. Şerahil'dir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Abdullah ez-Zübeyrî tariki ile Abbas'm babası Sehl'in ve Hamza b. Ebi Üseyd'in şöyl dediklerini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.) ile ashabı bize uğradılar. Onunla beraber dışarı çıktık. Bir bahçeye vardık. Oraya şavt deniyordu. Ordar da ilerledik. İki bahçenin yanma vardık. Bu iki bahçe arasında oturduk. Rasûlullah (s.a.v.) bize: «Oturun.» dedi, kendisi kalkıp gerdeğe girdi. Yanma Cevniyeli kadın getirilmişti. Onlar, Ümeyme binti Numan b. Şe-rahil'in evinde gerdeğe girdiler. Kadının beraberinde dadısı da vardı. Rasûlullah, gerdeğe girince ona: «Kendini bana hibe et.» dedi. Kadın: «Bir prenses, kendisini sokak adamına hibe eder mi hiç? Senden Allah'a sığınırım.» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v):
- Büyük bir yere sığındın, dedi. Sonra çıkıp yanımıza geldi ve:
- Ey Ebu Üseyd, buna iki elbise giydir ve ailesine gönder, dedi. Babam Ahmed'ten başkası dedi ki: Beni Cevn kabilesinden olan o
kadının adı Emine idi.»
Buharî, Ebu Nuaym kanalı ile Ebu Üseyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte dışarı çıktık. Şavt bahçesinin yanına vardık. Oradan da biraz ilerleyip iki bahçenin yanına gittik. İkisi arasında oturduk. Rasûlullah bize:
- Burada oturun, dedi. Kendisi gidip gerdeğe girdi. Cevniyeli kadın getirilip Ümeyme binti Numan b. Şerahil'in evine konulmuştu. Beraberinde, bakıcılığını yapan dadısı da vardı. Rasûlullah (s.a.v.), yanma gerdeğe girince ona:
- Kendini bana hibe et, dedi. O da:
-Bir prenses, kendini sokak adamına hibe eder mi hiç? diye karşılık verdi.
Rasûlullah, sakin olması için elini onun vücudunun üzerine koydu. Kadın da:
- Senden Allah'a sığınırım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:
- Tam sığınılacak yere sığındın, dedi. Sonra çıkıp yanımıza geldi ve:
- Ey Ebu Üseyd, bu kadına beyaz ketenden iki elbise giydir, sonra da ailesine gönder, dedi.»
Buharî, Hüseyin b. Velid tariki ile Sehl b. Sa'd ile Ebu Üseyd'in şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.), Ümeyme binti Şerahil ile evlendi. Bu kadın gerdek için Rasûlullah'm odasına konulduğunda Rasûlullah elini ona açtı. Kadın onun bu tavrını beğenmez gibi oldu. Bunun üzerine Rasûlullah, Ebu Üseyd'e; bu kadının ihtiyacın karşılamasını, ona beyaz iki keten elbise giydirmesini (ve sonra da ailesine göndermesini) emretti.»
Buharî, Evzaî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Zührî'ye şöyle bir soru sordum:
- Peygamber (s.a.v.)'in zevcelerinden hangisi ondan Allah'a sığındı?
Benim bu soruma karşı Zührî şu cevabı verdi:
- Urve, bana Aişe'nin şöyle dediğini haber verdi: Cevn kabilesinin kızı, gerdek odasına konulduğu zaman Rasûlullah'a: «Senden Allah'a sığınırım.» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, ona şu karşılığı verdi:
- Büyük zata sığındın. Haydi aileninin yanma git!»
Beyhakî, şöyle demiştir: İbn Mendeh'in "el-Marife" adlı kitabında gördüm ki, Rasûlullah'tan Allah'a sığınan zevcesinin adı Ümeyme binti Numan b. Şerahil'dir. Fatıma binti Dahhak olduğu da söylenir. Sahih kavle göre Ümeyme'dir. Doğrusunu Allah bilir.
İddia edildiğine göre Rasûlullah'm Kilabiyeli zevcesinin adı Amre idi. Bu kadının babası, kızının hiç hastalanmadığını söyleyince Rasûlullah (s.a.v.), o kadından yüz çevirdi.
Muhammed b. Sa'd, Muhammed b. Abdullah tariki ile Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«O kadının adı Fatıma binti Dahhak b. Süfyan idi ki, Rasûlullah'tan Allah'a sığındı. Bunun üzerine Rasûlullah da onu boşadı Bo-
sandıktan sonra yollardan deve pisliği topluyor ve : «Ben bedbaht bir kadınım.» diyordu. Rasûlullah (s.a.v.), hicretin sekizinci senesinin zilkade ayında onunla evlenmişti. Bu kadın, hicretin altmışıncı senesinde vefat etmiştir.»
Yunus, İbn îshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisi ile evlenip de gerdeğe girmediği kadınların adları şöyledir: Esma binti Ka'b el-Cevniyye ve Amre binti Yezid el-Kilabi-ve-
İbn Abbas ile Katade dediler ki: Burada sözü edilen kadınlardan ilkinin asıl adı Esma binti Numan b. Ebu'l-Cevn'dir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Abbas dedi ki: Bu kadın, Rasûluilah'tan Allah'a sığınınca Rasûlullah öfkelenerek yanından çıktı. Eş'as ona şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bunun davranışı seni üzmesin. Benim yanımda bundan daha güzel bir kadın vardır.
Eş'as böyle dedikten sonra kızkardeşi Katile'yi Rasûlullah'a eş olarak verdi.
Başkaları dediler ki: Bu hadise, hicri dokuzuncu senenin rebiyül-evvel ayında vuku buldu,
Said b. Ebi Arube, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), onbeş kadınla evlendi.» Bu kadınlar arasında Katade, Ümmü Şerik el-Ensâriye en-Neccariye'nin de adını zikretmiştir. Bununla evlenirken Rasûlullah: «Ben Ensâr

kadınlarla evlenmek isterim ama onların kıskançlıklarından hoşlanmıyorum.» demiş ve bu kadınla gerdeğe girmemişti.
Rasûlullah (s.a.v.), Beni Haram kabilesinin Beni Süleym batnm-dan Esma binti Salt ile evlendi. Ama gerdeğe girmedi. Hamz
binti Haris el-Müzeniye ile de nişanlandı.
Hakim Ebu Abdillah en-Neysaburî, Ebu Ubeyde Mamer b. Mü-senna'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)
onsekiz kadınla evlendi.» Böyle dedikten sonra Rasûlullah'ın evlendiği kadınlar arasında Katile binti Kays (Eş'as b. Kaysı
kız kardeşidir.) adından da bahsetmiştir. Bazıları, Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından iki ay önce bu kadınla evlendiğini iddia
etmişlerdir. Diğerleri ise, Rasûlullah'ın hastalık döneminde bu kadınla evlendiğini iddia etmişlerdir. Ancak bu kadın,
Rasûlullah'ın yanına gelmemiş, Rasûlullah onu görmemiş ve onunla gerdeğe girmemiştir.
Başkaları iddia ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.), Katile'nin muhayyer olmasını vasiyet etmiştir. Buna göre o dilerse örtünür ve
müminlere haram olur, müminlerden herhangi biri onunla evlenemez veya dilerse Rasûlullah'tan başka herhangi bir erkekle
evlenebilir. Bu kadın, Rasûlullah'tan sonra başka bir erkekle evlenme hakkını tercih etti.
Bunun üzerine İkrime b. Ebi Cehil, Hadramut şehrinde onunla evlendi. Ebu Bekir, bunu haber alınca: «İsterdim ki, bu ikisini d
yakayım.» dedi. Ömer b. Hattab da: «O mü'minlerin annelerinden değildir. Rasûlullah, onunla gerdeğe girmedi ve üzerine Örtü
örtülmedi.» dedi.
Ebu Ubeyde dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), o kadın hakkında herhangi bir vasiyette bulunmadı ve o kadın, Rasûlullah'tan sonra
irti-dad etti. Bunun üzerine Ömer de onun irtidad etmesini ileri sürerek mü'tninlerin annelerinden olmadığını savundu.
İbn Mendeh'in ifadesine göre irtidad eden kadın, Beni Avf b. Sa'd b. Zibyan kabilesinden Bersa'dır.
Hafiz İbn Asakir, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Eş'as b. Kays'm kızkardeşi Katile ile
evlendi. Rasûlullah, onu muhayyer kılmadan önce vefat etti. Allah da o kadının bağını Rasûlullah'tan kopardı.»
Hammad b. Seleme, Şa'bi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İkrime b. Ebi Cehil, Katile ile evlenince Ebu Bekir, İkrime'ni
boynunu vurmak istedi. Ömer b. Hattab ona karşı çıkarak şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.), onunla gerdeğe girmedi. Ve o kadın, kardeşiyle birlikte irtidad etti. Böylece Allah'tan ve Rasûlünden
alakasını kesmiş, uzaklaşmış oldu.
Ömer, bu fikri savundu. Nihayet Ebu Bekir, İkrime'yi öldürmekten vazgeçti.»
Hakim dedi ki: Ebu Ubeyde, Rasûlullah'ın zevcelerinin sayısına Fatıma binti Şurayh ile Sebe binti Esma b. Salt es-Sülemiye'y
de ekledi.
İbn Asakir dedi ki: SebeİN asıl şeceresi şöyledir: Sebe binti Salt b. Habab b. Harise b.Hilal b. Haram b. Simak b. Avf es
Sülemî.
İbn Sa'd, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlulîah (s.a.v.)'ın zevceleri arasında Sebe binti Süfyan b. Avf b. Ka'b b. Ebibekir b. Kilab da vardı.
İbn Ömer dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Amir kabilesinden Amre binti Yezid b. Ubeyd b. Kilab adındaki kadını kendisi
namına zevce olarak istemesi için Ebu Üseyd'i gönderdi. Nihayet Rasûlullah, onunla evlendi. Ama onun vücudunda alacalık
bulunduğu haberini alınca onu boşadı.»
Muhammed b. Sa'd, Vakidı'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:
«Ebu Maşer bana dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Müleyke binti Ka'b ile evlendi. O kadının çok güzel ve alımlı olduğu söylenirdi
Aişe, kadının yanma gidince şöyle dedi:
- Babanın katili ile evlenmekten utanmıyor musun?
Bunun üzerine kadın, Rasûlullah'tan Allah'a sığındı ve Rasûlullah da bu yüzden onu boşadı.
Kavmi gelip dediler ki:
- Ya Rasûlallah, bu kadın yaşça küçüktür. Hiçbir görüş ve fikri yoktur. Bu bir oyuna geldi, aldatıldı. Sen yine bununla evlen.
Rasûlullah onların bu isteğini kabul etmedi. Bunun üzerine onlar da bu kadını Beni Özre kabilesinden bir yakını ile
evlendirmek için Rasûlullah'tan izin istediler. Rasûlullah, onlara bu izni verdi.
Ravi diyor ki: O kadının babasını Mekke fethi gününde Halid b. Velid öldürdü.»
Vakidî, Ata b. Yezid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah, hicretin sekizinci yılı ramazan ayında bu kadınla gerdeğe
girdi ve bu kadın, Rasûlullah'ın yanında iken vefat etti.»
Vakidî dedi ki: Bizim arkadaşlarımız bunu kabul etmemektedirler.
Hafiz Ebu Kasım İbn Asakir, Ebu'1-Feth Yusuf b. Abdülvahid el-Mahani kanalı ile İbn Şihab ez-Zührî'nin şöyle dediğin
rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de Hatice binti Hüveylid b. Esed ile evlendi. Bu kadın, daha önce Atik b. Aiz el-Mahzumî'nin
nikahında idi. Rasûlullah, Mekke'de daha sonra Aişe binti Ebi Bekir'le evlendi. Sonra Medine'de Hafsa binti Ömer'le evlendi
Bu kadın daha önce Hüneys b. Huzafe es-Sehmî'nin nikahında idi. Rasûlullah, daha sonra Şevde binti Zem'a ile evlendi. B
kadın, daha önce Beni Amir b. Lü-eyy'in kardeşi Sekran b. Amir ile evli idi. Rasûlullah, sonra Ümmü Habibe binti Eb
Süfyan'la evlendi. Bu kadın, daha önce Ubeydullah b. Cahş el-Esedî ile evliydi. Ubeydullah, Beni Hüzeyme kabilesinden-di
Rasûlullah, daha sonra Ümmü Seleme binti Ebi Ümeyye ile evlendi. Bu kadının asıl adı Hind idi. Rasûlullah'tan önce Eb
Seleme Abdullah b. Abdil-Esed b. Abdi'1-Uzza ile evli idi. Rasûlullah, daha sonra Zeyneb binti Hüzeyme el-Hilaliye il
evlendi. Aliye binti Zebyan'la da evlendi. Aliye, Beni Bekir b. Amr b. Kilab kabilesindendi. Rasûlullah, Kinde kabilesinde

Cevn oğulları batmndan bir kadınla evlendi. Müreysi gazvesinde Menat putunu yıktığı zaman Cüveyriye'yi esir aldı Cüveyriye, Haris b. Ebi Dırar'm kızıdır. Bu, Müstalik oğulları bat-nmdandı. Müstalik oğulları batnı, Huzaa kabilesine bağl idi.
Rasûlullah (s.a.v.), Beni Nadir kabilesinden Safîye binti Hüyey b. Ahtab'ı esir aldı. Allah, bu son iki kadım, Rasûlüne ganime olarak vermişti. Rasûlullah, Mariyetü'l-Kiptiye'yi de cariye olarak almıştı. Bu kadın, ona İbrahim adında bir erkek çocuk doğurdu. Rasûlullah'a verilen cariyelerden biri de Reyhane idi. Bu kadın, Beni Kurayza kabilesindendi. Daha sonra Rasûlullah, bunu azad etmiş, bu kadın kendi ailesinin yanma gidip Örtünmüştü. Ailesinin yanında kalmıştı.
Rasûlullah (s.a.v.), Aliye binti Zebyan'ı boşadı. Beni Amr b. Kilab'm kız kardeşinden ayrıldı. Kinde kabilesinden Beni Cevnl kadından da ayrıldı. Vücudunda aîacalık olduğundan bu kadından ayrılmıştı. Zeyneb binti Hüzeyme el-Hilaliye, Rasûlullah'ın sağlığında vefat etmişti. Bize ulaşan habere göre Aliye binti Zebyan, peygamber zevcelerinin mü'min erkeklere haram kılınmasından önce boşanmış ve kendi kavminden amcası oğlu ile evlenmişti. Rasûlullah, Medine'de Şevde ile evlendi. Sahih olan kavle göre Rasûlullah, Şevde ile Mekke'de evlenmiştir.
Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hatice binti Hüveylid, Rasûlullah (s.a.v.)'m hicretinden üç sene önce vefat etti. Onun vefatına kadar Rasûlullah, başka bir kadınla evlenmedi. Hatice ile Ebu Talib, aynı senede vefat etmişlerdi. Hatice'den sonra Rasûlullah Şevde binti Zem'a ile evlendi. Sevde'den sonra Ebu Bekir'in kızı Aişe ile evlendi. Aişe'den başka bakire bir kadınla evlenmiş değildi. Aişe, çocuk doğurmadı. Bu, Rasûlullah'ın vefatına kadar böyle devam etti. Rasûlullah (s.a.v.), Aişe'den sonra Hafsa binti Ömer'le evlendi Hafsa'dan sonra Zeyneb binti Hüzeyme el-Hilaliye ile evlendi. Bu kadının künyesi, "Ümmü'1-Mesakin" idi. Yani düşkünlerin annesi idi. Bundan sonra Ümmü Habibe binti Ebi Süfyan'la evlendi. Ümmü Habibe'den sonra Ümmü Seleme Hind binti Eb Ümeyye ile evlendi. Ümmü Seleme'den sonra Zeyneb binti Cahş'la, ondan sonra da Cüveyriye binti Haris b. Ebi Dırar'l evlendi. Rasûlullah (s.a.v.), Cüveyriye'den sonra Safiye binti Huyey b. Ahtab'la, ondan sonra da Meymune binti Haris el-Hilaliye ile evlendi.»
Bu sıralama, Zührî'ninkinden daha güzel ve doğruya daha yakındır. Doğrusunu Allah bilir.
Yunus b. Bükeyr, Ebu Yahya kanalı ile Sehl b. Zeyd el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Beni Gifar kabilesinden bir kadınla evlendi. Onunla gerdeğe girdi. Elbisesini çıkarıp soyunmasını emretti. Kadın soyununca vücudunda memelerinin yanında alacalık gördü. Rasûlullah ondan ayrıldı ve kendisine: "Elbiseni al ve giyin." dedi. Sabah olunca: "Ailenin yanma git." dedi ve mehrini tam olarak verdi.»
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m evlenip de kendisiyle gerdeğe girmediği kadınlardan biri de Ümmü Şerik el-Ezdiye'dir.
Vakidî dedi ki: Doğru olan rivayete göre o kadın, Devs kabilesin-dendir. Ensârî olduğu da söylenmiştir. Amiriyeli olduğunu ve admm da Havle binti Hakim es-Sülemî olduğunu söyleyenler de olmuştur.
Vakidî dedi ki: O kadının adı, Gaziyye binti Cabir b. Hakim'dir.
Muhammed b. İshak, Ali b. Hüseyin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın evlendiği kadınların toplamı onbeştir. Üm-mü Şerik el-Ensâriye de onlardandır ve bu kadın kendini Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe etmiştir.»
Said b. Ebi Arube, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Beni Neccar kabilesinden Ümmü Şerik el-Ensâriye ile evlendi ve: «Ensâr kadınlarıyla evlenmek isterim ama onların kıskançlıklarından hoşlanmıyorum.» dedi ve onunla gerdeğe girmedi.»
İbn îshak, Muhammed'in babası Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Leyla binti Hatim el-Ensâriye ile evlendi. Bu kadın kıskanç biriydi. Rasûlullah'tan kendisine bir zarar geleceğinden korktu, boşanmak istedi. Rasûlullah da onu boşadı.» [3]

Rasûlullah (Ş.A.V.)'In Evlenme Talebinde Bulunup Nikahlamadığı Kadınlar

İsmail b. Ebi Halid, Fahite binti Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ben küçük yaşta iken benimle evlenme talebinde bulundu. Ama benden vazgeçti ve şöyle dedi:
«Kadınların en hayırlısı, develere binen Kureyşli salih kadınlardır. Bunlar küçüklüklerinde çocuklarına çok şefkatlidirler. Kocalarının yanında iken haklarına riayet ederler.»
Abdürrezzak, Said b. Müseyyeb'ten rivayet etti ki, Ebu Hüreyre şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib'in kızı Ümmü Hani (Fahite) ile evlenme talebinde bulundu. Ancak o şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, ben yaşlandım ve benim çoluk çocuğum vardır.»
Tirmizî, Ümmü Hani binti Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) benimle evlenme talebinde bulundu. Ben ona mazeretimi beyan ettim. O da mazeretimi kabul etti. Sonra Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey peygamber! Mehirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganimet olarak verdiği cariyeleri, seninle beraber hicret eden amcanın kızlarını, halalarının kızlarını, dayılarının kızlarını, teyzelerinin kızlarım ve peygamber nikahlamayı dilediği takdirde

-müminlerden ayrı sırf sana mahsus olmak üzere- kendisinin mehrini peygambere hibe eden mü'min kadını almanı helal kılmışızdır.» (ei-Ahzâb, 50.)
Ben, Rasûlullah'a helal olmazdım. Çünkü ben hicret etmemiştim ve ben serbest bırakılanlardandım.»
Sonra Tirmizî dedi ki: Bu, bizim bilmediğimiz hasen bir hadistir. Ancak Süddî,bunu rivayet etmiştir.
Bu-hadis, hicret etmeyen kadınların Rasûlullah'a helal olmayacağını gerektirmektedir. Kadı el-Maverdî de tefsirinde bazı âlimlerden bu görüşü mutlak olarak nakletmiştir: «Seninle beraber hicret eden kadınlar....» sözü ile adı geçen yakınlar kastedilmiştir, diyenler de olmuştur.
Katade dedi ki: «Seninle beraber hicret eden kadınlar....» Yani seninle beraber Müslüman olan kadınlar demektir. Buna göre Rasûlullah'a ancak kafir kadınlar haram kılınmıştır. Diğer bütün Müslüman kadınlar ona helaldir. Rasûluliah'm -eğer rivayet gerçek ise- Ensâr kadınları ile evlenmesi buna ters düşmemektedir. Ancak o, bunlardan biri ile asla gerdeğe girmiş değildir.
Maverdî'nin Şa'bî'den rivayet ettiğine göre Zeyneb binti Hüzeyme (Ümmü Mesakin), Ensârî idi. Fakat onun Ensârî olduğun dair rivayet sağlam değildir. O, Hilali kabilesindendi. Bunda ihtilaf yoktur. Nitekim bununla ilgili açıklama daha önce geçmişti. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. Sa'd, Hişam b. Kelbî kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Leyla binti Hatim, Rasûlullah in yanına geldi. Rasûlullah, sırtını güneşe vermişti. Leyla, eliyle Rasûlullah'ın sırtına vurunca Rasûlullah:
- Bu kimdir? Bunu siyah (kurt) yesin, dedi. Ben de:
- Ben kuşlara yem verenin, rüzgarla yarışanın, Hatim'in kızıyım, Leyla'yım- Benimle evlenmen için kendimi, sana arzetmek üzere geldim, dedim.
Rasûlullah:
- Ben de bunu yaptım, dedi. Bunun üzerine kavmime döndüm. Rasûlullah'la evlendiğimi söyledim. Onlar da:
- Ne fena iş yaptın! Sen kıskanç bir kadınsın. Rasûlullah (s.a.v.), kendisini başkalarından kıskanan kadınlara sahiptir. Bu yüzden onlar sana beddua ederler. Sen bu işten vazgeç, dediler. Ben de dönüp Rasûlullah'ın yanma gittim. Ona:
- Benimle evlenmekten vazgeç ya Rasûlallah, dedim. O da vazgeçti.»
Bundan sonra Mesud b. Evs b. Sevad b. Züfr, bu kadınla evlendi ve çocukları doğdu. Kadın, birgün Medine'nin bahçelerinden birinde yıkanmakta iken siyah bir kurt üzerine sıçradı, vücudunun bir kısmını parçalayıp yedi ve kadın öldü.»
Muhammed b. Sa'd, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Dubaa binti Amir b Kırt, Abdullah b. Cud'an ile evli idi. Abdullah, onu boşadı. Abdullah'tan sonra Hişam b. Muğire o kadınla evlendi. Seleme adında bir oğullan dünyaya geldi. Kadın, iri yapılı, güzel bir kadındı. Uzun saçları vardı. Saçları vücudunu örtüyordu, Rasûlul-lah, onu oğlu Seleme'den istedi. O da, anneme danışayım, dedi. Gidip annesinden bu konuda izin isteyince annesi şöyle dedi:
- Ey oğlum, Rasûlullah benimle evlenmek için izin mi istiyor?
Bunun üzerine oğlu Rasûlullah'a döndü, bir cevap vermeden sustu. Sanki annesi, yaşlandığından bu talebe olumlu cevap vermemişti. Bunun üzerine Rasûlullah da sustu.»
Muhammed b. Sa'd, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Safiye binti Beşame b.-Nadle el-Anber ile evlenmek istedi. Bu kadın esir alınmıştı. Rasûlullah, onu muhayyer bıraktı ve ona şöyle dedi:
- Dilersen benimle evlenirsin, dilersen kocanla kalırsın. O da:
- Hayır, kocamla kahrım, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, onu serbest bıraktı. Ancak Beni Temim kabilesi o kadını lanetledi.»
Muhammed b. Sa'd, Muhammed b. İbrahim et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ümmü Şerik, Beni Amir b. Lüey kabilesinden bir kadın olup Rasûlullah'a kendini hibe etmişti. Ancak Rasûlullah, onu kabul etmedi ve onunla ölünceye kadar evlenmedi.»
Muhammed b. Sa'd, Ali b. Hüseyn'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Şerik ed-Devsiye ile evlendi.»
Vakidî dedi ki: Bizim yanımızda geçerli olan rivayete göre o kadın, Ezd kabilesinin Devs kolundandır.
Muhammed b. Sa'd dedi ki: O kadının adı Gaziyye binti Cabir b. Hakim'dir.
Leys b. Sa'd, Hişam'm babası Muhammedm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Adamın biri dedi ki; Ümmü Şerik, kendini Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe etmişti. Salihabir kadındı.
Rasûlullah'm evlenme talebinde bulunup da nikahlamadığı kadınlardan biri de Hamre binti Haris b. Avn b. Ebi Harise el-Merrî'dir. Babası -aslında öyle birşey olmadığı halde- kızında alacalık bulunduğunu söyledi. Ancak bu kadın, babasının yanma döndükten sonra gerçekten alacalık hastalağına yakalandı. Adı Ümmü Şebib b. Bersa eş-Şair idi.
Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), Habibe binti Abbas b. Abdül-muttalib'le evlenmek istedi. Bu kadının babasının kendi süt kardeşi olduğunu anlayınca evlenmedi. Rasûlullah'la bu kadının babası Abbas'ı, Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe emzirmişti.
Bunlar, Rasûlullah'm kadınları idiler. Üç sınıfa ayrılırlar. Şöyle
ki:
1 - Rasûlullah'm kendileriyle gerdeğe girdiği ve vefat edince dul
bıraktığı kadınlar. Bunlar dokuz tanedir. Rasûlullah'm vefatından sonra nıü'minlerin bunlarla evlenmeleri haramdır. Bu hususta

kesinleşmiş icma vardır. Bu icma, zarurat-ı diniyyeden bilinen bir icmadır. Bunların iddetleri, Ömürlerinin sonuna kadar devam etmiştir. Bu hususta yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
«Bundan sonra ne Allah'ın peygamberini üzmeniz ve ne de onun eşlerini nikahlamanız asla caiz değildir. Doğrusu bu, Allah katında büyük şeydir.» (el-Ahzâb, 53.)
2 - Rasûlullah'm kendileriyle gerdeğe girdiği ve kendisi hayatta iken boşadığı kadınlar. Bunlar boşandıktan ve iddetlerini tamamladıktan sonra herhangi bir erkeğin bunlarla evlenmesi helal olur mu? Bu hususta âlimlerin iki görüşü vardır:
a- Herhangi bir erkeğin, iddetlerini tamamladıktan sonra bu kadınlarla evlenmesi, ayetin umumi hükmü gereğince helal olmaz.
b- Muhayyer kılma ayetinin delaleti ile herhangi bir erkeğin, iddetleri tamamlandıktan sonra bu kadınlarla evlenmesi caizdir. Muhayyer kılma ayeti de şudur:
«Ey peygamber! Eşlerine şöyle söyle: «Eğer dünya hayatını ve süslerini istiyorsanız, gelin size bağışta bulunayım ve sizi güzellikle salıvereyim.
Eğer Allah'ı, peygamberini, ahiret yurdunu istiyorsanız bilin ki, Allah içinizden iyi davrananlara büyük ecir hazırlamıştır.» (el-Ahzâb, 28-29.)
Dediler ki: Rasûlullah'm kendisi ile ayrıldıktan sonra, başkalarının bu kadınlarla evlenmesi helal kılınmış olmasaydı, bu kadınlardan dünya ve ahiretten birini seçme hususunda muhayyer kılınmasında faide olmazdı. Çünkü Rasûlullah'tan ayrılması bu kadım başka erkeğe mubah kılmayacak olursa, bunda bir faide olmaz. Bu kuvvetli bir görüştür. Doğrusunu Allah bilir.
.3 - Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisiyle evlenip de gerdeğe girmeden önce boşadığı kadınlar. Başka erkeklerin bu kadınlarla evlenmeleri helaldir. Bu hususta herhangi bir ihtilaf ve çekişme bulunduğunu bilmiyorum.
Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisiyle evlenme talebinde bulunduğu ama üzerine nikah akdetmediği kadınlara gelince, bunların başkalarıyla evlenmelerinin zaten sakıncası olmaz. "Kitabü'l-Hasais adlı eserde bu konuda bir fasıl düzenlenmiştir. Ve bu ileride gelecektir. Doğrusunu Allah bilir. [4]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Cariyeleri

Rasûlullah (s.a.v.)'m iki cariyesi vardı. Bunlardan biri Mariye binti Şem'un el-Kıbtiye idi. Bunu ona İskenderiye sahibi (valisi) Cü-reyc b. Mina hediye itmişti. Bununla birlikte Mariye'nin kız kardeşi Sirin'i de hediye etmişti. Ebu Nuaym'm anlattığına göre Cüreyc, Mariye ile birlikte dört cariyeyi daha Rasûlullah'a hediye etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
İskenderiye sahibi Cüreyc, Mariye ile birlikte Me'bir adında iğdiş edilmiş bir köle ile Düldül adındaki bir katırı da hediye etmişti. Rasûlullah, onun hediyesini kabul etmiş, Mariye'yi kendine ayırmıştı. Mariye, Mısır'ın Ensina bölgesine bağlı Hafen köyündendi. Emirliği zamanında Muaviye b. Ebu Süfyan, bu belde ahalisini haraç Ödemekten affetmişti. Bunu da onlara bir ikram olsun diye yapmıştı. Çünkü Mariye, Rasûlullah'tan İbrahim adında bir çocuk doğurmuştu.
Dediler ki: Mariye, beyaz tenli güzel bir kadındı. Rasûlullah, onu beğenip sevmiş ve kendi payına ayırmıştı. Özellikle oğlu İbrahim'i doğurduktan sonra daha çok sevmişti. Mariye'nin kız kardeşi Sirin'i ise Rasûlullah, Hassan b. Sabit'e hediye etmişti Şirin, Hassan b. Sabit'e Abdurrahman adında bir erkek çocuk doğurmuştu.
İğdiş edilmiş köle Me'bur'a gelince o, izin almaksızın Mariye ile Sirin'in yanına girip çıkardı. Mısır'daki âdetini devam ettirirdi. Bazı kimseler bu konuda ileri geri konuştular. Onun iğdiş edilmiş olduğunu bilmiyorlardı. Nihayet onun durumu açığa çıktı. Nitekim bunu in-şaallah yakında açıklayacağız.
İskenderiye valisi Cüreyc'in hediye ettiği katıra gelince, Rasûlullah ona biniyordu. Doğrusu şu ki; Rasûlullah, Hüneyn gününde o katıra binmişti. Bu katır, Rasûlullah'tan sonrada yaşamış, ömrü uzun dürmüştü. Öyle ki, emirliği zamanında Ali b. Ebi Talib'in yanında kalmıştı. Ali b. EBi Talib vefat edince bu katır, Abdullah b. Cafer b. • Ebi Talib'in eline geçti. Hayvancağız çok yaşlanmıştı. Öyle ki, yiyebilmesi için ona arpayı öğütüp yem olarak veriyorlardı.
Ebu Bekir b. Hüzeyme, Muhammed b. Ziyad b. Ubeydullah kanalı ile Büreyde b. Husayb'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Kıptilerin emiri, Rasûlullah'a iki kız kardeş olan cariyeleri hediye etti. Bunlarla birlikte bir katır da verdi. Rasûlullah Medine'de o katıra biniyordu. Cariyelerden birini kendine alıkoydu. Bu cariye, Rasûlullah'a İbrahim adındaki oğlunu doğurdu Rasûlullah, diğer cariyeyi ise başkasına hibe etti.»
Vakidî, Abdullah b. Abdurrahman b. Ebi Sa'saa'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), MariyetüT-Kiptiye'yi çok beğenirdi. Bu kadın,kıvırcık saçlı, beyaz tenli ve çok güzel idi. Bu iki kız kardeşi, Ümmü Süleym binti Milhan'm evine yerleştirdi. Rasûlullah yanlarına gitti. İkisi de orada Müslüman oldular. Mariye'yi kendine cariye olarak ayırdı. Onunla cinsel ilişkide bulundu. Onu, Beni Nadir mallarından olan Aliye'deki malının başına koydu. Yazları orada idi. Hurma toplama mevsiminde de orada bulunuyordu. Rasûlullah, orada onun yanına giderdi. Dindarlığı sağlam bir kadındı. Onun kız kardeşi Sirin'i ise Hassan b. Sabit'e hibe etti. Hassan b. Sabit'in yatağına giren Şirin, ona Abdurrahman adında bir erkek çocuk doğurdu.
Mariye, Rasûlullah'a bir erkek çocuk doğurdu. Rasûlullah, ona İbrahim adını verdi. Doğumunun yedinci günü akika kurban olarak ona bir koyun kesti. Saçını tıraş etti. Saçının ağırlığınca gümüşü düşkünlere sadaka olarak verdi. Saçının yere gömülmesini emretti. Ona, İbrahim adını verdi. Ebesi, Rasûlullah'm azadlısı Selma idi. Selma, İbrahim doğar doğmaz kocas

Ebu Ran'in yanma gitti ve Mariye'nin bir erkek çocuk doğurduğu haberini verdi. Ebu Rafi de Rasûlullah'a gelip müjdeyi verdi Rasûlullah, ona bir gerdanlık bağışladı. Diğer kadınları bu durumu kıskandılar. Mariye'den bir oğlunun dünyaya gelmesi diğer kadınların çok ağrına gitti.»
Hafız Ebu'l-Hasan ed-Darekutnî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Mariye, doğum yapınca Rasûlullah (s.a.v.): «Oğlunun dünyaya
gelmesi, onu azad etti»
Bu mesele için, yani ümmü veled cariyelerin satışı konusunda başlı başına bir eser tasnif ettik. O eserde özetle sekiz kavle raci olan âlimlerin kavillerini naklederek her kavlin dayanağını da anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.
Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak kanalı ile Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İbrahim'in annesi Mariye'nin yanma ziyarete sık sık gelen amcası oğlu hakkında epey dedikodu yapıldı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana şu buyruğu verdi:
- Şu kılıcı al ve git. Eğer onu orada (Mariye'nin yanında) bulursan öldür.
Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! Senin emrinde olurum. Sen beni gönderdiğin zaman kızdırılmış sikke gibi olurum. Hiçbir şey beni engellemez. Nihayet bana emrettiğin şeyi yerine getiririm. Gözüyle gören kişi, gaibte bulunan kimsenin göremediğini görür mü?
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Evet, gözüyle gören kişi gaibtekinin görmediğini görür.
: Ben de kılıcımı çekip gittim. Adamı Mariye'nin yanında gördüm.
Kılıcımı çektim. Beni görünce onu öldürmek istediğimi anladı. Bir hurma ağacına yönelip gitti. Ağaca çıktı. Sonra tepesi üzerine kendini yere bıraktı. Sonra ayakları havaya dikildi. İğdiş edilmiş olduğunu gördüm. Erkeklerdeki şeyden onda ne az ne çok hiçbir şey görmedim. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gidip durumu anlattım. O da şöyle dedi:
- Ehl-i Beyt'in dedikodusunu bizden uzaklaştıran Allah'a hamd - olsun.»
Taberanî, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Mariye, İbrahim'i doğurunca Rasûlullah (s.a.v.), ondan şüphelenir gibi oldu. Nihayet Cebrail (a.s.) inip yanma geldi ve ona:
- Selam sana ey İbrahim'in babası! dedi.»
Ebu Nuaym, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rum kumandanlarından Mukavkis, hükümdar kızlarından Ma-riye adındaki kipti cariyeyi ve beraberinde genç amcası oğlunu Rasû-lullah'a hediye etti. Rasûlullah (s.a.v.), günlerden bir gün Mariye'nin yanma girip halvette bulundu. Onunla cinsel ilişki kurdu ve Mariye İbrahim'e hamile kaldı. Doğum yapınca kadın bundan rahatsız oldu. Rasûlullah (s.a.v.), ses çıkarmadı. Çünkü Mariye'nin sütü yoktu. Rasûlullah, ona bir koyun aldı. Çocuğu o koyunun sütü ile besledi. Vücudu gelişti. Rengi güzelleşti. Parlak oldu. Günün birinde Rasûlullah, onu omuzuna alıp getirdi ve bana:
- Ey Aişe! Nasıl, bu çocuk bana benziyor mu? diye sordu. Ben ve benden başka kadınlar:
- Bunun sana benzediğini sanmıyoruz, dedik. Bunun üzerine Rasûlullah:
- Benim gibi etli değil mi? diye sordu. Ben de dedim ki:
- Hayatıma yemin ederim ki, koyun sütü ile beslenen çocuk elbet-teki etlenecek ve güzelleşecektir.»
Vakidî dedi ki: Mariye, hicri onbeşinci senenin muharrem ayında vefat etti. Cenaze namazını Hz. Ömer kılıp Baki mezarlığına defnetti.
Mufaddal b. Gassan el-Gallabi de böyle demiştir. Halife ve Ebu Ubeyde ile Yakup b. Süfyan dediler ki: Mariye, hicri onaltmcı senede vefat etti. Allah ona rahmet etsin.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de, Reyhane binti Zeyd'dir. Beni Nadir kabilesindendir. Beni Kurayza kabilesinden olduğunu söyleyenler de vardır.
Vakidî dedi ki: Reyhane binti Zeyd, Beni Nadir kabilesindendir. Beni Kurayza kabilesinden olduğunu söyleyenler de olmuştur.
Reyhane binti Zeyd, Beni Nadir kabilesindendir. Onların arasında iken evlenmişti. Rasûlullah (s.a.v.), onu kendi şahsı için aldı. Güzel kadındı. Rasûlullah (s.a.v.), Müslüan olmasını ona teklif etti. O da Yahudilikte kalmak istedi. Bunun üzerine Rasûlullah, ondan ayrıldı. Ve gönlü ona takıldı. İbn Sayeyi yanına çağırtıp önada aynı şeyleri anlattı. İbn Saye, Rasûlullah'a dedi ki:
- Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah, o kadın Müslüman olacaktır.
Böyle dedikten sonra çıkıp Reyhane'nin yanma gitti. Ona dedi ki:
- Kavmine uyma. Hüyey b. Ahtab'ıa, onların başına neler getirdiğini gördün! Müslüman ol ki, Rasûlullah (s.a.v.), seni kendi şahsı için ayırsın.
Bir ara Rasûlullah (s.a.v.) ashabının yanında iken iki ayak sesi duydu-ve dedi ki:
- Şu iki ayakkabı sesi, İbn Saye'nin ayakkabılarının sesidir. Bana Reyhane'nin Müslüman olduğunu müjdelemeye geliyor.
İbn Saye gelip:
- Ya Rasûlallah! Reyhane Müslüman oldu, dedi. Rasûlullah bu habere sevindi.»
Muhammed b. İshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Kurayza'yi fethettiği zaman Reyhane binti Amr b. Hunafe'yi kendine ayırdı Vefat edinceye kadar yanında kaldı. Rasûlullah (s.a.v.), ona Müslüman olmasını ve kendisiyle evlenmesini teklif etti ama o

Yahudilikten ayrılmak istemedi."
Sonra Muhammed b. İshak, yukarıdaki rivayette de anlatıldığı gibi Reyhane'nin Müslüman olduğunu anlatmıştır.
Vakidî, Eyyüb b. Beşir el-Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Reyhane'yi, Selma binti Kays Ümmü'1-Mün-zir'in evine gönderdi. Âdet görünceye kadar burada kaldı Adetten temizlendikten sonra Ümmü'l-Münzir gelip durumu Rasûlullah'a haber verdi. Rasûlullah da Ümmü'l-Münzir'in evind iken Reyhane'nin yanma gidip ona şöyle dedi:
- Seni azad edip seninle evlenmemi istersen ben bunu yaparım. Cariye olarak mülkümde kalmayı ve cariyem olarak seninle cinsel temasta bulunmamı istersen, ben bunu da yaparım.
Reyhane dedi ki:
- Ya Rasûlallah, senin mülkünde cariye olarak kalmam, hem benim için, hem de senin için kolay olur.
Bunun üzerine Reyhane, Rasûlullah (s.a.v.)'m mülkünde cariye olarak kaldı. Vefat edinceye kadar Rasûlullah'm yatağına giriyordu.»
Vakidî, Zührî'nin Reyhane hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Reyhane, Rasûlullah'm cariyesi idi. Onu azad etti ve onunla evlendi. Aile ve aşireti içinde örtünüyor ve şöyle diyordu:
- Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra beni başkası görmesin.»
Vakidî dedi ki: Bu bizim nezdimizde bulunan iki hadisten en geçerli olanıdır. Rasûlullah'tan önceki kocasının adı Hakem'di.
Vakidî, Ömer b. Hakem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Reyhane binti Zeyd b. Amr b. Hunafe'yi azad etti. Bu kadın, Rasûlullah'tan önce kocasının yamnda idi. Kocası onu seviyor ve ona ikramda bulunuyordu. Bu sebeple Reyhane dedi ki:
- Kocamdan sonra artık hiç kimse ile evlenmem.
Reyhane, gerçekten güzel bir kadındı. Beni Kurayza kabilesi esir alınınca, esir alman cariyeler RasûluUah'a arzedildiler Reyhane dedi ki:
- Rasûlullah'a arzedilenlerden biri idim. Bana emretti. Ben oradan ayrıldım. Kendisi için seçildim. Her ganimette Rasûlullal için ayrılan bir cariye vardı. Ben oradan ayrıldığımda Allah benim için hayırlı olanı verdi. Rasûlullah beni Ümmü'l-Münzir binti Kays'ın evine gönderdi. Orada birkaç gün kaldım. Nihayet Rasûlullah esirleri öldürdü. Cariyeleri ayırdı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi. Ben utandığımdan onun yanından geri kaçmak istedim. Beni çağırdı, karşısına oturttu ve şöyle dedi:
- Eğer Allah ve Rasûlünü seçersen, Rasûlullah da seni kendi nefsi için seçmiştir.
Dedim ki:
- Ben, Allah ve Rasûlünü seçiyorum.
Müslüman olunca, Rasûlullah beni azad etti ve benimle evlendi. Diğer kadınlarına verdiği gibi bana da on ikibuçuk okiye gümüş me-hir verdi. Ümmü Münzir'in evinde benimle gerdeğe girdi. Diğer kadınlarına yaptığı gibi bana da gece sırası ayırdı ve beni örttü.»
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)» Reyhane'yi çok beğenirdi, severdi. İstediği herşeyi mutlaka ona verirdi.
Reyhane'ye denildi ki: Eğer sen Rasûlullah'tan Beni Kurayza e-sirlerini isteseydin, onları mutlaka azad ederdi. .
Reyhane dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.), cariyeleri tefrik edinceye kadar benimle gerdeğe girmedi. Bu işi tamamladıktan sonra gerdeğe girdi.
Rasûlullah, onunla halvette bulunur, yanında çok dururdu. Veda haccı dönüşüne kadar Rasûlullah'm yanında kaldı. O zaman vefat etti, Rasûlullah da onu Baki mezarlığına defnetti.
Rasûlullah, hicri altıncı senenin muharrem ayında onunla evlenmişti.
Ibn Vehb, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir; «Rasûlullah (s.a.v.), Reyhane'yi Beni Kurayza kabilesinden esir alıp ele geçirdi. Sonra onu azad etti. O da ailesinin yanına gitti.»
Ebu Ubeyde Mamer b. Müsenna dedi ki: Reyhane binti Zeyd b Şem'un, Beni Nadir kabilesindendi. Bazıları, onun Ben Kurayza kabilesinden olduğunu söylemişlerdir. Zekat hurmalıklarından bir hurmalıkta idi. Rasûlullah (s.a.v.), zaman zaman, öğle vakitleri gelip onun yanında istirahat ederdi. Onu hicri dördüncü senenin şevval ayında esir almıştı.
Ebu Bekir b. Ebu Hayseme, Katade'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m iki cariyesi vardı. Bunlardan biri Mariye-tü'1-Kıptiye, diğeri de Rayha veya Reyhane binti Şem'un b Zeyd b. Hunafe idi. Reyhane, Beni Amr b. Kurayza kabilesindendi. Amcası oğlu Abdülhakem ile evliydi. Esir alındıktan sonra Hz. Peygamber'in yanında kaldı. Hz, Peygamber'den önce vefat etti.»
Ebu Ubeyde Mamer b. Müsenna dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.)'m dört cariyesi vardı. Bunların adları şöyledir: Mariyetul Kiptiye, Reyhane el-Kuraziye. Başka bir cariyesi daha vardı. Çok güzeldi. Rasûlullah'm zevceleri ona tuzak kurdular. Onun kendilerine üstün olmasından korkmuşlardı. Rasûlullah'm çok kıymetli, güzel bir başka cariyesi daha vardı. Bu cariyeyi ona Zeyneb hediye etmişti. Safiye binti Hüyey için zilhicce, muharrem ve safer aylarında ondan ayrı kalmıştı. Vefat ettiği rebiyülevvel ayı olunca, Rasûlullah Zeyneb'le barışmış ve yanma girmişti. Bunun üzerine Zeyneb Rasûlullah (s.a.v.)'a:
- Bilemiyorum, sana ne hediye edeyim? diye sormuş ve Rasûlullah'a bu kıymetli ve güzel cariyeyi hediye etmişti.»
Seyf b. Ömer, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Mariye ile Reyhane'ye bazen geceleme sırası

tahsis ederdi. Bazen da bütünüyle onları sıradan çıkarırdı.»
Ebu Nuaym, Ebu Muhammed b. Ömer el-Vakidî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Reyhane, hicri onuncu senede vefat etti
Cenaze namazını Ömer b. Hattab kıldırdı ve onu Baki mezarlığına defnetti. Allah'a hamd olsun.[5]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Çocukları

Rasûlullah (s.a.v.)'m, İbrahim dışındaki diğer çocuklarının Hatice binti Hüveylid'den doğduğu hususunda ihtilaf yoktur. Yalnız İbrahim adındaki oğlu, Mariye binti Şem'un el-Kıp tiye'den doğmuştur.
Mubammed b. Sa'd, Hişam b. el-Kelbî kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ın çocukları sırasıyla Kasım, Zeynep, Abdullah, Ümmü Külsüm, Fatıma ve Rukiye'dir. Kasım Öldü. O Rasûlullah'm Mekke'de ölen ilk çocuğu idi. Ondan sonra Abdullah öldü. As b.
Vail es-Sehmî: «Muharamed'in nesli kesildi. O, nesli kesiktir!» dedi. Bunun üzerine Aziz ve Celil olan yüce Allah, şu sûreyi inzal buyurdu:
«Ey Muhammedi Doğrusu sana pek çok nimet vermişizdir. Öyleyse Rabbin için namaz kıl, kurban kes. Doğrusu adı-san ortadan kalkacak olan, sana kin tutan kimsedir.» (ei-Kevser, 1-3.)
Muhammed b. Sa'd dedi ki: Mariye, hicri sekizinci senenin zilhicce ayında İbrahim'i doğurdu. İbrahim, onsekiz aylık iken vefa etti.
Ebu'l-Ferec el-Muafa b. Zekeriya el-Cüreyrî, Abdülbaki b. Nafîi kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hatice, Rasûlullah (s.a.v.) ile evli iken Abdullah'ı doğurdu. Daha sonra uzun bir süre doğum yapmadı. Bir ara Rasûluîlah, bir adamla konuşmakta iken As b. Vail onlara bakıyordu. Adam ona:
- Bu kimdir? diye sorunca As, dedi ki:
- Bu nesli kesiktir!
Adam çocuğu doğup da ondan uzun bir süre sonra karısı doğum yapmazsa Kureyşliler, o adama nesli kesik derlerdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Doğrusu adı sanı ortadan kalkacak olan, sana kin tutan kimsedir.» Yani ey Muhammed, sana düşmanlık eden ve sana karşı kin besleyen kimse, her hayırdan kesik olandır.
Ravi dedi ki: Daha sonra Rasûlullah'm kızı Zeynep, ondan sonra Rukiye, ondan sonra Kasım, ondan sonra Tahir, ondan sonra Mutah-har, ondan sonra Tayyib, ondan sonra Mutayyeb, ondan sonra Ümmü Külsüm, ondan sonra da Patıma dünyaya geldiler. Fatıma, yaşça en küçük olanlarıydı,
Hatice, bir çocuk doğurunca onu süt anneye teslim ederdi. Ama Fatıma doğunca onu başkasına vermedi. Kendisi emzirdi.»
Heysem b. Adiyy, Hişam b. Urve kanalı ile Said'in babası Müsey-yeb'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûluîlah (s.a.vj'ın Tahir ve Tayyib adında iki oğlu vardı. Bunlardan birine Abdüşsems, diğerine de Abdüluzza adım vermişti.»
Bu rivayette münkerlik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. Aiz, Said b. Abdülaziz'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Hatice, Kasım, Tayyib, Tahir, Mutahhar, Zeynep, Rukiye, Fatıma ve Ümmü Külsüm'ü doğurdu.»
Zübeyr b- Bekkar dedi ki: Amcam Mus'ab b. Abdullah, bana şu haberi verdi: Hatice şu çocukları doğurdu: Kasım ve Tahir. Tahir'e Tayyib de denirdi. Tahir, nübüvvetten sonra doğdu. Küçük yaşta vefat etti. Adı Abdullah'tı. Hatice; Fatıma, Zeyneb, Rukiye ve Ümmü jKülsüm'ü de doğurdu.
Zübeyr, İbrahim b. Münzir tariki ile Ebu'l-Esved'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hatice, Kasım, Tahir, Tayyib, Abdullah, Zeyneb, Rukiye, Fatıma ve Ümmü Külsüm'ü doğurdu.»
Muhammed b. Fadale, kendilerine bazı ihtiyarların şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hatice, Kasım'ı ve Abdullah'ı dünyaya getirdi. Kasım, yürüyebilecek çağa gelinceye kadar yaşadı. Abdullah ise daha küçük yaşta iken vefat etti.»
Zübeyr b. Bekkar dedi ki: Cahiliye döneminde Hatice'ye, Tahire binti Hüveylid denilirdi. Rasûluîlah (s.a.v.)'a Kasım adındak bir çocuğu doğurdu. Bu, onun en büyük oğlu idi. Rasûluîlah, bu oğlunun adı ile künyelenirdi. Hatice, daha sonra Zeyneb'i ondan sonra Abdullah'ı doğurdu. Abdullah'a Tayyib deniyordu. Tahir denildiği de oluyordu. Bu çocuk nübüvvetten sonra doğdu. Küçük yaşta iken vefat etti. Hatice daha sonra kızı Ümmü Külsüm'ü, ondan sonra Fatıma'yı, ondan sonra da Rukiye'y doğurdu. Bunların doğum sırası böyledir. Sonra Kasım, Mekke'de iken öldü. O, Rasûlullah'm vefat eden ilk çocuğudur. Ondan sonra Abdullah vefat etti.
Bunlardan sonra Mariye binti Şem'un, Rasûlullah'a İbrahim'i doğurdu. Bu kadın, İskenderiye sahibi (valisi) Mukavkis'i Rasûlullah'a hediye ettiği Kıptî cariye idi. Bununla birlikte kız kardeşi Sirin'i ve Me'bur adındaki iğdiş edilmiş köleyi de Rasûlullah'a hediye etmişti. Rasûluîlah, Sirin'i Hassan b. Sabit'e hediye etmişti. Şirin, Hassan'a oğlu Abdurrahman doğurmuştu. Hassan b. Sabit'in nesli kesikti.»
Ebu Bekir b. el-Berkî dedi ki: Aslında Rasûlullah'm çocuğu Ta-hir'in adı Tayyib'dir. Onun diğer adı da Abdullah'tır. Denildiğine göre Tayyib ile Mutayyeb, aynı batında ikiz olarak doğmuşlardır. Tahir ile Mutahhar da aynı batında ikiz olarak

doğmuşlardır.
Mufaddal b. Gassan, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûluûlah (s.a.v.)'m oğlu Kasım, dünyaya geldikten sonra yedi gece yaşadı. Sonra vefat etti.»
Mufaddal dedi ki: Bu yanlıştır. Doğrusu şu ki, o, onyedi ay yaşamıştır.
Ebu Nuaym, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kasım yedi günlük iken vefat etti. Zührî ise, iki yaşında iken vefa ettiğini söylemiştir. Katade'ye gelince o dedi ki: Kasım, yürüyebilecek çağa gelinceye kadar yaşadı. Sonra vefat etti.
_ Hişam b. Urve dedi ki: Iraklılar, Tayyib ve Tahirın doğduğunu söylemediler. Bizim üstadlarınnz ise şöyle dediler:
"Rasûlullah'm çocukları şunlardır: Abdüluzza, Abdumenaf, Kasım, Rukiye, Ümmü Külsüm ve Fatıma."
İbn Asakir, böyle rivayet etmiştir. Bu münkerdir. Burada Zey-neb'ten söz edilmemiştir. Oysa söylenmesi gerekirdi. Doğrusunu Allah bilir.
Zeyneb'le ilgili olarak Abdürrezzak, İbn Cüreyc'den şöyle bir rivayette bulunmuştur:
«Birden fazla adam bana dedi ki: Zeyneb, Rasûlullah (s.a.v.)'m en büyük kızı idi. Fatıma ise, en küçükleri ve Rasûlullah tarafından en çok sevileniydi. Zeyneb, Ebu'l-As b. er-Rebî ile evlendi. Ona, Ali ile Ümame adında iki çocuk doğurdu Rasûlullah, namaz kılarken Uma-me'yi omuzlarına alırdı. Secdeye vardığında yere bırakır, kıyama kalktığında tekrar omuzuna alırdı. Vakidî'nin anlattığına göre belki de Rasûlullah (s.a.v.), Ümame'nin annesi Zeyneb'in hicri sekizinci senede vefatından sonra Ümame'yi bu şekilde namazda, omuzuna almıştır. Katade, Abdullah b. Ebu Bekir b. Hazm ve diğerleri böyle anlatmışlardır. Muhtemelen o zaman Ümame çok küçük bir çocuk idi.» Doğrusunu Allah bilir.
Fatıma'nın vefatından sonra Hz. Ali, Zeyneb'in kızıyla evlenmiştir. Zeyneb, hicri sekizinci senede vefat etmiştir. Katade, ibn Hazm'-dan rivayet etti ki; Zeyneb, hicri sekizinci sene başında vefat etmiştir.
Hammad b. Seleme, Hişam'm babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Zeyneb, hicret ettiği zaman adamın biri onu itti. O da bir kayalığın üzerine düştü ve çocuğunu rahminden düşürdü. Vefat edinceye kadar bu sancıyı çekti. O'nun şehid olarak vefat ettiğini ileri sürmüşlerdir.
Rukiye'ye gelince, Rasûlullah'm amcası Ebu Leheb'in oğlu Utbe onunla evlendi. Ayrıca onun kızkardeşi Ümmü Külsüm'le de kardeşi Uteybe b. Ebi Leheb evlendi. Sonra bu ikisi gerdeğe girmeden önce Rasûlullah'a olan kızgınlıklarından ötürü bunları boşadılar. Bu boşama hadisesi, şu sûrenin nüzulü esnasında vuku bulmuştu:
«Ebu Leheb'in elleri kurusun, kurudu da! Malı ve kazandığı, kendisine fayda vermedi. Alevli ateşe yaşlanacaktır. Karısı da, boynunda bir ip olduğu halde ona odun taşıyacaktır.» (Ebu Leheb, 1-5.)
Osman b. Affan (r.a.), Rukiye ile evlendi. Onunla birlikte Habeşistan'a hicret etti. Osman'ın Habeşistan'a hicret eden ilk şahıs olduğu söylenir. Sonra ikisi Mekke'ye döndüler. Nitekim bunu daha önce anlattık. Bilahare ikisi Medine'ye hicret ettiler. Orada Rukiye, Osman'ın oğlu Abdullah'ı doğurdu. Abdullah, altı yaşma ayak basınca bir horoz onun gözlerini gagaladı ve çocuk bu yüzden vefat etti. Önceleri Osman'a oğlu Abdullah'ın adı ile künye verilmişti. Yani ona Ebu Abdillah denilmişti. Sonra oğlu Amr ile onu künyel emişi er, yani ona Ebu Amr demişlerdi.
Rasûlullah (s.a.v.), İslâm ordusuyla şirk ordusunun karşı karşıya geldiği Bedir gününde muzaffer olduğu esnada Rukiye vefat etmişti.
Müjdeci, zafer haberim Medine'ye getirdiği zaman -ki bu müjdeci Zeyd b. Harise idi- Müslümanların, Rukiye'nin mezarının üzerine 'toprak döktüklerini gördü. Osman, Rukiye'nin hasta bakıcılığını yapmak için Medine'de kalmıştı. Rasûlullah, ona ganimet payını vermişti. Bu sevabtan da faydalanmıştı. Rasûlullah, Bedir gazvesinden Medine'ye dönünce Rukiye'nin kız kardeşi Ümmü Külsüm'ü Osman'la evlendirmiş ti. Bu sebeple Osman'a iki nur sahibi anlamına gelen "Zinnureyn" lakabı takılmıştı. Sonra Ümmü Küisüm de hiç çocuk doğurmadan hicrî dokuzuncu senenin şaban ayında Osman'la evli iken vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.), bunun üzerine: «Eğer üçüncü bir kızım yanımda olsaydı, onu da Osman'la evlendirirdim.» demişti. Başka bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), o zaman şöyle demişti: «Eğer on kızım olsaydı, onunu da Osman'la evlendirirdim.»
Fatıma'ya gelince; Rasûlullah'm amcası oğlu Ebu Talib oğlu Ali, hicri ikinci senenin safer ayında onunla evlendi. Fatıma, Ali'ye, Hasan ve Hüseyin adında iki çocuk doğurdu. Muhsin adında bir çocuk daha doğurduğuda söylenmiştir. Ayrıca Ümmü Küisüm ile Zeyneb adında iki kız çocuğu da doğurdu.
Halifeliği döneminde Ömer b. Hattab, Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsüm'le evlendi. Ona kırkbin dirhem mehir verdi. Bunu Rasûlullah'm nesebinden olduğu için vermişti. Ümmü Küisüm, Zeyd adındaki bir çocuğu doğurmuştu.
Hattab oğlu Ömer, şehid edilince ondan sonra amcası oğlu Avn b. Cafer, Ümmü Külsüm'le evlendi. Fakat Avn da vefat edip Ümmü Külsüm'ü dul bıraktı. Ondan sonra kardeşi Muhammed, Ümmü Külsüm'le evlendi. O da vefat edip Ümmü Külsüm'ü dul bıraktı. Ondan sonra bu son iki kocasının kardeşi Abdullah b. Cafer onunla evlendi. Ümmü Küisüm, Abdullah'la evli iken vefat etti. Abdullah b. Cafer, Ümmü Külsüm'ün kızkardeşi Zeyneb binti Ali ile evlendi. Bu kadın da onunla evli iken vefat etti.
Hz. Fatıma, Rasûlullah'm vefatından altı ay .sonra vefat etmiştir. Bu hususiaki kavillerin en meşhuru budur. Hz. Aişe'den sahih olarak varid olan rivayette bu mealdedir. Zührî ile Ebu Cafer el-Bakır da . böyle demişlerdir. Yalnız Zührî, Fatıma'nın Rasûlullah'tan üç ay sonra vefat ettiğini, Ebu Zübeyr ise iki ay sonra vefat ettiğini söylemiştir. Ebu Bürey'de dedi ki: Hz Fatıma, Rasûlullah'm vefatından sonra yetmiş gün ve gece yaşadı. Amr b. Dinar dedi ki: Hz. Fatıma, Rasûlullah'tan sonra seki ay daha yaşadı. Ondan sonra vefat etti. Abdullah b. Haris de böyle demiştir. Amr b. Dinar'ın rivayetine göre ise Hz. Fatıma Rasûlullah'tan sonra dört ay yaşamıştır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi İbrahim, Mariyetü'1-Kıptiye'den doğmuştu. Doğumu, hicri sekizinci senenin zilhicce ayında olmuştur.
İbn Lehia ile diğerleri, Abdurrahman b. Ziyad'm bu hususta şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Mariye, İbrahim'e hamile kalınca Cebrail gelip Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Selam sana ey İbrahim'in babası! Doğrusu Cenâb-ı Allah, cariyen Mariye'den sana bir erkek çocuğu bahsetmiştir. Allah onu sana mübarek kılsın ve senin gözünü dünyada da, ahirette de onunla aydınlatıp doyursun.
Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim dünyaya gelince kalbine şüphe düştü. Bunun üzerine Cebrail, ona gelip şöyle dedi:
- Selam sana ey İbrahim'in babası!»
Esbat, İsmail b. Abdurrahman'm (Süddî'nin) şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Enes b. Malik'e şöyle bir soru sordum:
- Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim'in ömrü ne kadar oldu?
- Beşiği dolduracak yaşa gelmişti. Eğer hayatta kalsaydı, mutlaka peygamber olurdu. Ancak hayatta kalmasına imkan yoktu. Çünkü Peygamberimiz (s.a.v.), son peygamberdir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Mehdi kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Eğer Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim yaşasaydı, sıddık ve peygamber olurdu.»
Ebu Abdillah b. Mendeh, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir;
«Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrahim onaltı aylık iken vefat etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Onu Baki mezarlığına defnedin. Onu emzirecek bir emzirici vardır. Emzirme işini Cennet'te tamamlayacaktır." dedi.»
Ebu Ya'lâ, Ebu Hayseme kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah kadar çoluk çocuğuna merhametli bir kimse görmedim. İbrahim, Medine'nin üstü taraflarında süt emmekte idi. Bizi de yanma alarak oraya gider, İbrahim'in bulunduğu eve girerdi. Havalar yağmurlu idi. Onu emziren kadın, bizim yanımızda iken Rasûlullah ibrahim'i alıp Öper, sonra da geri dönerdi.»
Amr dedi ki: İbrahim vefat edince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi: «Doğrusu İbrahim, benim oğlumdur. O, memede süt emmekte iken vefat etti. Onun için iki emzirici vardır. Emzirme işini Cennet'te tamamlayacaklardır.»
Cerir ile Ebu Avane, Bera'nın şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m oğlu İbrahim, onaltı aylık iken vefat etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Onu Baki mezarhgına defnedin. Doğrusu Cennet'te onu emziren bir vardır.»
Ebu Ya'lâ el-Mavsilî, İbn Ebi Evfa'nm, İbrahim hakkında sorulan bir soruya cevaben şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İbrahim, küçük yaşta iken vefat etti. Peygamber (s.a.v.)'den sonra bir peygamber geleceğine hükmedilmiş olsaydı, mutlaka yaşardı.»
İbn Asakir'in, Cabir b. Abdullah'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Eğer İbrahim yaşasaydı mutlaka peygamber olurdu.» İbn Asakir, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İbrahim vefat ettiğinde Rasûlullah (s.a.v): "Ben kendisim seyredip görmeden önce İbrahim'i kefene koymayın." dedi. Sonra Rasûlullah gelip İbrahim'in cenazesi üzerine kapandı, ağlamaya başladı. Öyle ki, sakalı gözyaşlarıyla ıslandı.»
Ben derim ki: Bu hadisin sened zincirinde adı geçen Ebi Şey-be'nin rivayeti ile amel edilmez.
Yine İbn Asakir, Esma binti Yezid b. es-Seken'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
_ «İbrahim vefat edince Rasûlullah (s.a.v.) ağladı. Ebu Bekir ile Ömer ona:
- Allah'ın hakkını bilme hususunda sen herkesten önce gelirsin ya Rasûlallah! (Niçin ağlıyorsun?) dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v) şöyle cevap verdi:
- Göz yaşanyor, kalb hüzünleniyor. Biz, Rabbi gazablandıracak şeyi söylemiyoruz. Eğer bu doğru bir vaad olmasaydı, toplayıcı bir buluşma yeri olmasaydı, sondakilerimiz Öndekilerin peşi sıra gitmeseydi ey İbrahim, biz bundan daha çok derecede sana üzülürdük. Ey İbrahim! Doğrusu biz senin vefatına mahzunuz!»
İmam Ahmed b. Hanbel, Bera'dan şöyle bir rivayette bulunmuştur:
«Rasûlullah (s.a.v.), oğlu İbrahim'in cenaze namazını kıldı. İbrahim, onaltı aylık iken vefat etmişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v), şöyle demişti: Doğrusu Cennet'te İbrahim'in yarıda kalan emzirme işini tamamlayacak bir emzirici vardır, İbrahim, sıddık idi.» Ebu Ya'lâ, İbn Ebi Evfa'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), oğlu İbrahim'in üzerine namaz kıldı. Ben de onun arkasında cenaze namazını kıldım. Rasûlullah, bu namazda dört tekbir aldı.»
Yunus b. Bükeyr, Muhammed b.İshak kanalı ile Muhamnıed b. Talha b. Yezid b. Rükane'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m oğlu İbrahim, onsekiz aylık bir çocuk iken vefat etti. Rasûlullah, onun üzerine namaz kılmadı.»
İbn Asakir, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'ın oğlu vefat edince, Rasûlullah beni İbrahim'in annesi Mariyetü'l-Kıptiye'ye gönderdi. Mariye, Meşrebe mıntıkasında idi. İbrahim'in cenazasesini bir küfeye koydum ve atın üzerine, önüme yerleştirdim. Sonra Rasûlullah'a getirdim. Rasûlullah, onu yıkayıp kefenledi ve alıp insanların huzuruna çıkardı. Onu, Muhanımed b. Zeyd'in evinin yakınındaki bir yere defnetti. Ben, İbrahim'in mezarına girdim. Toprağı üzerine kapattım. Ben çıktıktan sonra Rasûlullah, onun mezarının üzerine su serpti. Rasûlullah, elini İbrahim'in mezarına koyup şöyle dedi:

- Ama vallahi İbrahim, peygamber oğlu peygamberdir!
Böyle dedikten sonra ağlamaya başladı. Çevresindeki Müslümanlar da ağladılar. Sesleri çok yükseldi. Sonra Rasûlullah, şöyle buyurdu:
- Göz yaşarıyor, kalb hüzünleniyor ve biz Rabbi öfkelendirip ga-zaplandıracak birşey söylemiyoruz. Ey İbrahim! Doğrusu biz senin vefatından dolayı hüzünleniyoruz!»
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m oğlu İbrahim, hicri onuncu senenin rebiyülevvel ayından on gece geçtikten sonraki salı gününde vefat etti. O zaman İbrahim onsekiz aylık idi. Beni Mazin b. Neccar kabilesinde Ümmü Berze binti Münzir'in evinde idi (Orada emzirilmekte idi). Vefat edince Baki mezarlığına defnedildi.
Daha önce de anlatmış olduğumuz gibi İbrahim'in vefat gününde güneş tutuldu. İnsanlar:
- Güneş, İbrahim'in vefatından dolayı tutuldu, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) insanlara bir hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle dedi:
- Doğrusu güneş ile ay, Aziz ve Celil olan Allah'ın ayetlerinden iki ayettirler. Herhangi bir kimsenin ölümü ve hayatı için tutulmazlar. [6]

Peygamber (S.A.V.)'İn Köleleri, Cariyeleri, Hizmetçileri, Katipleri Ve Sırdaşları

Bunların adlarını harf sırasına riayet ederek sıralayacak ve bazı haberlerini nakledeceğiz. Allah'ın yardımına dayanarak bu konuda gelen bütün rivayetleri nakledeceğiz.
Rasûlullah'ın az adlılarından birisi, Üsame b. Zeyd b. Harise Ebu Zeyd el-Kelbî'dir. Ona, Ebu Yezid denildiği gibi Ebu Muhammed de denilirdi. Rasûlullah'ın azadlısı, azadlısınm oğlu, sevgilisi ve sevgilisinin oğlu idi. Anası, Ümmü Eymen idi. Ümmü Eymen'in asıl adı Be-reke idi. Bu kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'m küçüklüğünde bakıcılığını yapmış ve bisetinden sonra ona iman edenlerin ilklerinden olmuştu.
Rasûlullah (s.a.v.), hayatının son günlerinde Üsame'yi komutan yapmıştı. O zamanlar Üsame, onsekiz veya ondokuz yaşında idi. O, büyük bir ordunun komutanı iken Rasûlullah vefat etmişti. Bu orduda Ömer b. Hattab da vardı. Ebu Bekir es-Sıddık'ın da ordunun neferleri arasında bulunduğu söylenir, ama bu zayıf bir rivayettir. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), o zaman Ebu Bekir'i imamlığa tayin etmişti.
Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlullah, Üsame'nin ordusu Cürf mevkiinde konaklamış iken vefat etti. O zaman Ebu Bekir yanında kalıp görüşü ile aydınlanması için Ömer b. Hattab'ı Üsame'den istedi. Üsame de Ebu Bekir'in talebi üzerine Ömer'i ordudan mezun saydı. Üsame ordusunun göreve gitmemesi için sahabelerin çoğunun kendisine müracatta bulunmasına rağmen Ebu Bekir, Üsame ordusunu göreve gönderdi. Sahabelerin bu konudaki ricalarını kabul etmedi ve şöyle dedi:
- Yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m bağladığı bir bayrağı direğinden söküp indirmem (Yani bu orduyu mutlaka göreve gönderirim.).
Nihayet Üsame ordusu yola çıktı. Bu ordu, Şam diyanndaki Bel-ka sınırına ulaştı. Zaten Üsame'nin babası Zeyd ile Cafer b. Ebi Talib ve Abdullah b. Revana hazretleri de orada öldürülmüşlerdi. Üsame, bu beldelere hücum etti. Ganimet elde etti. Esirler ele geçirdi ve sağ salim, muzaffer olarak geri döndü.
Bu yüzden olacak ki Ömer b. Hattab, Üsame ile karşılaştığı zaman ona hep:
- Selam sana ey komutan, derdi.
Rasûlullah (s.a.v.), Üsame için emirlik ve komutanlık bayrağını bağladığı, yani onu komutanlığa tayin ettiği zaman bazı insanlar onun komutanlığına dil uzattılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), hutbe irad edip şöyle dedi:
- Eğer siz Üsame'nin komutanlığına dil uzatıyorsanız, doğrusu siz, ondan önce babasının da komutanlığına dil uzatmıştınız. Allah'a yemin ederim ki o, komutanlığa çok layıktır. Ve babasının vefatından sonra o, insanlar içinde en çok sevdiğim kişidir.
Sahih-i Buharî'de sabit olan bir rivayette Üsame (r.a.) şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), beni ve Hasanı kucağına alıp şöyle derdi: Al-lahım! Ben bunların ikisini de seviyorum. Sen de bunları sev.»
Şa'bî tariki ile Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle diyordu:
«Allah ve Rasûlünü seven kimse, Zeyd oğlu Üsame'yi de sevsin.»
Bu sebepledir ki, Ömer b. Hattab, insanları divana kaydedip maaş bağladığı zaman Üsame'ye 5.000 dirhemlik maaş bağladı. Oğlu Abdullah b. Ömer'e ise 4.000 dirhemlik maaş bağladı. Abdullah b. Ömer, babasına bu konuda itirazda bulununca babası ona şu cevabı verdi:
- Ey Abdullah! Rasûlullah, Üsame'yi senden daha çok seviyordu. Onun babasını da senin babandan daha çok seviyordu.
Abdürrezzak, Mamer kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Üsame'yi üzerinde kadife semer bulunan bir merkepte terkisine aldı. Sa'd b. Ubade'ye böyle gittiler. Bu hadise, Bedir vak'asmdan önce olmuştu.»
Ben derim ki: Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'tan Müzdelife'ye giderken Üsame'yi devesinin terkisine bindirmişti. Nitekim biz bunu Veda haccmda da anlatmıştık.

Birçok kimselerin anlattığına'göre Üsame, Hz. Ali'nin savaşlarına katılmamış ve beraberinde bulunmamıştır. Mazeret olarak şu açıklamada bulunmuştur: Ben, "Lâ ilahe illallah" diyen bir adamı öldürdüğümde Rasûlullah beni kınayarak:
- Kıyamet gününde Lâ ilahe illallah diyen bir adamı öldürdüğün için senin lehinde kim müdafaacı olacak? O adam "Lâ ilahe illallah" dedikten sonra onu öldürdün değil mi? Kıyamet gününde "Lâ ilahe illallah" diyen adamı öldürmüş olduğundan senin lehinde kim müdafaacı olacak? demişti.»
Usame (r.a)'ın faziletleri ve üstünlükleri çoktur. Gece gibi simsiyahtı. Şahin burunlu, tatlı, güzel, düzgün konuşan, âlim ve dindar bir kimse idi. Allah, ondan razı olsun. Babası da öyleydi. Ancak babası aşırı denecek derecede beyaz tenli idi. Kendisi ise simsiyah idi. Bu sebeple onun, babasından olmadığını sanan bazı kimseler, nesebine dil uzatmışlardı. İkisi bir kadifede uyumakta ve ayakları kadifenin altından dışarı çıkmış vaziyette iken Mücezzir el-Müdlicî yanlarına uğradı. Üsame'nin siyah tenli, babasının ise beyaz tenli olduğunu görünce şöyle dedi:
- Sübhanallah! Şu ayaklardan bir kısmı, diğer ayaklardan doğmuştur!
Mücezzir'in bu sözleri, Rasûlullah'ın çok hoşuna gitti ve sevinç içinde yüzü parıl parıl parlayarak Hz. Aişe'nin yanma gidip şöyle dedi:
- Bak hele ey Aişe! Az önce Mücezzir, Zeyd b. Harise ile Üsame b. Zeyd'in yanma uğradı ve «Şu ayakların bir kısmı diğerlerinden doğmuştur!» dedi.
Bu yüzden Şafiî ve Ahmed b. Hanbel gibi bazı hadis fıkıhçıları, neseblerin birbirine karışması ve benzerliklerin ortaya çıkması durumunda insanların benzerliklerinden hareket ederek nesebleri tesbit eden kimselerin sözüne göre amel edilebileceği görüşünü kabul etmişlerdir.
Demek istediğimiz şudur ki; Ebu Ömer'in de tashih ettiği gibi Üsame b. Zeyd, hicri kırkbeşinci senede vefat etmiştir. Başkaları ise-onun ellisekiz veya ellidokuzuncu hicri senede vefat ettiğini söylemişlerdir. Hz. Osman'ın öldürülmesinden sonra vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Kütüb-ü Sitte'de de böyle bir rivayet vardır.
Rasûlullah'ın azadhlarından biri de Eşlem idi. Bu şahsın adı hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Buna göre adının İbrahim Sabit veya Hürmüz Ebu Rafi el-Kıptî olduğu söylenmiştir. Bedir gavzesin-den önce Müslüman olmuştur. Ancak bu gazveye katılmamıştır. Çünkü bu zat, efendileri olan Abbas ailesi ile birlikte o zaman Mekke'de idi. Ok temreni yapardı. Bedir vak'ası anlatılırken bu zat ile Ebu Le-heb arasında geçen bir hadiseden bahsetmiştik. Hamd Allah'a mahsustur.
Bu zat, daha sonra hicret etti. Uhud gazvesine ve sonraki gazvelere katıldı. Katip idi. Kûfe'de Hz. Ali'nin yanında katiblik yapardı. Mufaddal b. Gassan el-Gallabî böyle demiştir. Bu zat, Hz. Ömer'in zamanında Mısır fethinde hazır bulunmuştur.
Önceleri Abbas b. Abdülmuttalib'in mülkiyetinde idi. Ancak Abbas, onu Rasûlullah (s.a.v.)'a hibe etti. Rasûlullah da onu azad etti. Onu, azadlısı cariyelerinden Selma ile evlendirdi. Selma, ona birkaç çocuk doğurdu. Rasûlullah (s.a.v.)'m yolculuk eşyalarının başında bulunur, bunların idaresiyle meşgul olurdu.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Rafi'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Mahzum oğullarından bir adamı zekat toplamak üzere gönderdi. O adam, Ebu Rafi'e:
- Bu zekattan istifade etmek için sen de benimle arkadaşlık yap, dedi. Ancak Ebu Rafi:
- Hayır, Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip sorarım. Eğer uygun görürse seninle beraber gelirim, dedi. Gelip bunu Rasûlullah'a sordu. Rasûlullah da ona:
- Sadaka (zekat) bize helal olmaz (Sen bizim azadlımızsm). Kavmin azadhsı da kavimdendir, dedi.»
Ebu Ya'lâ, "Müsned" adlı eserinde der ki: «Biz Hayber'de iken şiddetli bir soğuğa maruz kaldık. Rasûlullah (s.a.v.) da; «Yorganı olan kimse yorgansızı yorganın içine alsın.» dedi.
Ebu Rafi dedi ki: Beni yorganının altına alacak bir kimse bulamadım. Rasûlullah'm yanma geldim. O da yorganını benim üzerime örttü, beraberce uyuduk. Nihayet sabahladık. Sabah olunca Rasûlullah (s.a.v.), ayak ucunda bir yılan gördü ve:
- Ey Ebu Rafi, şu yılanı öldür, öldür! dedi.»
Ebu Rafi, Hz. Ali'nin hilafeti döneminde vefat etti.
Rasûlullah'm azadlılarından biri de Enese b. Ziyad Ebu Mişrah'-tır. Buna Ebu Misrah da denilir. Cariyelerden doğmadır Muhacirdir. Urve, Zührî, Musa b. Ukbe, Muhammed b. İshak, Buharı ve birçoklarının anlattıklarına göre bu zat, RasûlulÎah'ı meclisine girmek için izin isteyenlere izin veren mabeyincilerdendi.
Halife b. Hayyat, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m azadhsı Enese, Bedir gazvesinde şehid edildi.»
Vakidî dedi ki: Bu husus, bizim nezdimizde sabit değildir. İlim ehli kimseler, onun Uhud gazvesine de katıldığını ve bir zaman daha yaşadığını, Ebu Bekir (r.a.)'in halifeliği döneminde vefat ettiğini söylemişlerdir.
Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlılarından biri de Eymen b. Ubeyd b. Zeyd el-Habeşî'dir. İbn Mende, onu Avf b. Hazrec'e mensup saymıştır. Ancak bu hususta ihtilaf vardır. Bu zat, Ümmü Eymen Bereke hanımın oğludur. Üsame'nin anne bir kardeşidir.
İbn İshak dedi ki: Eymen, Rasûlullah (s.a.v.)'ın abdest ibriğinin başında idi. Onun muhafazasıyla görevliydi. Hüneyn gününde sebat eden kimselerdendi. O ve arkadaşları hakkında şu ayet nazil olmuştur:
"Rabbine kavuşmayı uman kimse, yararlı iş işlesin ve Rabbine. kullukta hiç ortak koşmasın." (cl-Kehf, ııo.)
Şafiî dedi ki: Eymen, Hüneyn gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında iken öldürüldü.
Mücahid, Eymen el-Habeşî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Peygamber (s.a.v.), bir kalkan hadisesi dışında, hiçbir hırsızın elini kesmedi. O gün bir kalkanın değeri bir dinardı.»
Bu da Eymen'in, Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonrada yaşadığını gerektirmektedir. Şayet rivayet ettiği hadis, müdelles bir hadis değilse, belki de Eymen el-Habeşî ile başka bir zat kastedilmiştir. İbn İshak ve diğerlerinin anlattıklarına göre Eymen Hüneyn gününde öldürülen sahabeler arasında idi. Doğrusunu Allah bilir.
Eymen'in oğlu Haccac ile Abdullah b. Ömer arasında da bir hadise cereyan etmiştir.
Rasûlullah'm azadlılarından biri de Bazam idi. Tahman'dan bahsedilirken bundan da bahsedilecektir.
Rasûlullah'm azadlılarından biri de Sevban b. Bücdüd idi. Ona İbn Cahder Ebu Abdillah denildiği gibi, Ebu Abdülkerim v Ebu Ab-durrahman denildiği de olmuştur. Serat kökenlidir. Serat, Mekke ile Yemeîı arasında bir yerin adıdır. Himyerli olup Yemen halkından olduğu da söylenir. Han beldesinden olduğunu ifade eden zayıf bir rivayet de bulunmaktadır. Hakem b. Sa'd el-Aşire kabilesinden olduğu da söylenmiştir. Bu kabile, Mezhic kabilesine bağlıdır. Gahiliye döneminde bu zat yani Sevbar esir alınmıştı. Onu, Rasûlullah satın alıp azad ederek kavminin yanma gidip gitmemekte serbest bıraktı. Şayet yanında kalırsa onun ehl-i beytten sayılacağını söyledi. Bunun üzerine o, Rasûlullah (s.a.v.)'m velayeti altında kaldı. Rasûlullah vefat edinceye kadar hazarda ve seferde onun yanından ayrılmadı. Hz. Ömer zamanında Mısır fethinde hazır bulundu. Daha sonra Humus'a indi. Orada bir ev yaptı. Hicri ellidördüncü seneye kadar orada kaldı. Ve o sene vefat etti. Kırkdördüncü senede vefat ettiğini söyleyen bir rivayet varsa da bu yanlıştır. Mısır'da vefat ettiği de söylenmiştir. Sahih kavle göre Humus'ta vefat etmiştir. Nitekim bunu daha önce de söylemiştik. Doğrusunu Allah bilir.
Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlılarından biri de Hüneyn'dir. Bu, İbrahim b. Abdullah b. Hüneyn'in dedesidir. Rasûlullah (s.a.v.)'a hizmet eder, ona abdest aldırırdı. Rasûlullah (s.a.v.), abdestini aldıktan sonra abdest artığı suyu alıp ashaba götürürdü. Kimi o suyu içer, kimi de eline yüzüne sürerdi. Hüneyn, bu suyu yanındaki bir çömlek içinde sakladı. Fakat durumu fark eden sahabeler, onu Rasûlullah'a şikayet ettiler. Rasûlullah da ona:
- Sen bu suyu ne yapıyorsun? diye sordu. O da:
- Ya Rasûlallah, bu suyu yanımda biriktiriyor ve içiyorum, diye cevab verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Bunun biriktirip muhafaza ettiği kadar biriktirip muhafaza eden bir genç gördünüz mü?
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), onu amcası Abbaö'a hibe etti. O da onu azad etti. Allah ikisinden de razı olsun.
Rasûlullah'm azadlılarından biri de Zekvan idi. Tahman'dan bahsederken bundan da bahsedeceğiz.
Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Rafi veya Ebu Rafi idi._ Ona Ebu'1-Behi de denirdi.
Ebu Bekir b. Ebu Hayseme dedi ki: Ebu Rafi, Ebu Uhayha Said b. As el-Ekber'in mülkiyetinde idi. Ebu Uhayha'mn ölümünde sonra oğulları ona varis oldular. Oğullarından üçü ondaki paylarından feragat ederek onu azad ettiler. Ebu Rafî, Bedir gazvesine onlarla birlikte katıldı. Onların üçü de öldürüldü. Ebu Rafi, daha sonra Said b. Asım oğullarının kalan paylarını satın aldı. Sadece Halid b. Said'in payı kaldı. Halid, onun üzerindeki payını Rasûhıllah'a hibe etti. Rasûlullah da kabul edip Ebu Rafi'i azad etti. Ebu Rafî:
- Ben Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısıyım, derdi. Onun vefatından sonra oğulları da böyle derlerdi.
Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Rebah el-Esved idi. Rasûlullah oturduğu zaman yanına girilmesi için o izin verirdi. Ömer b. Hat-tab için de Rasûlullah'tan o izin almıştı. Nitekim Ömer b. Hattab, Rasûlullah'ın kadınlarından ilâ yapıp uzlete çekildiğ odasında yalnız başına iken yanma girmek için izin istemişti. Bu izni ona Rebah el-Esved sağlamıştı.
Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Rüveyfi idi. Mus'ab b. Hayseme, Rasûlullah'an azadlılanmn isim listesini böylece sıralamıştır. Rüveyfi'ıiin oğlu, halifeliği döneminde Ömer b. Abdülaziz'in yanma "gelmişti. Ömer de ona maaş bağlamıştı. Ancak Mus'ab ile Ebu Bekir b. Ebi Hayseme, Rüveyfi'in çocuğunun olmadığını söylemişlerdir.
Gerçekten Ömer b. Abdülaziz, Rasûlullah'ın azadlılarına karşı çok itinalı idi. Onları tanımak ve ihsanda bulunmaktan hoşlanırdı. Halifeliği döneminde Medine ehlinin âlimi Ebu Bekir b. Hazm'a bir mektup yazmış ve ona, Rasûlullah'ın kadın erkek azadlılannı araştırıp bulmasını, hizmetlerim tesbit etmesini emretmişti.
Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Zeyd b. Harise el-Kelbî idi. Mu'te gazvesinde Öldürülüşünü anlatırken bunun hakkında bilgi vermiştik. Öldürülüşü, Mekke fethinden kısa bir süre önce hicretin sekizinci senesi cemaziyelevvel ayında vuku bulmuştu. Mu'te gazvesinde ilk komutan o idi. Onun şehid edilmesinden sonra Cafer komutanlığı ele almış, Cafer'in şehadetinden sonra Abdullah b. Revaha komutan olmuştu.
Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise'yi hangi seriyyede gönderirse, mutlaka onu seriyye komutanı yapardı. Eğer kendisinden sonra hayatta kalacak olsaydı, Rasûlullah onu halife seçerdi.»
Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Zeyd Ebu Yesar idi.
"Mucemu's-Sahabe" adlı eserde Ebu'l-Kasım el-Beğavî dedi ki: Bu zat, Medine'de ikamet etmiş, sadece bir tek hadis rivaye etmiştir. Başka hadis rivayet ettiğini bilmiyorum. O hadis de şudur:
«Bir kimse savaştan firar etmiş olsa bile, kendisinden başka tanrı bulunmayan, diri ve zatı ile kaim olan Allah'tan mağfiret talep ediyor ve ona tevbe ediyorum, derse günahı bağışlanır.»
Rasûlullah'ın azadlılarından biri de Sefine Ebu Abdur rahman'dır. Ona Ebu'l-Bahteri künyesi verilmiştir. Asıl adı Mehran'dır Adının Abs olduğunu söyleyenler olduğu gibi Ahmer olduğunu söyleyenler de vardır. Ayrıca adının Ruman olduğunu diyenler de olmuştur. Rasûlullah (s.a.v.), ileride anlatacağımız bir sebebten ötürü onu böyle la-kapl andırmış ti. O, bu lakabı ile

anılırdı. Bu zat, Ümmü Seleme'nin kölesi idi. Ölünceye kadar Rasûlullah'a hizmet etmesi şartı ile onu azad etti. O da bu şart kabul etti ve: «Hanımım, sen bu şartı bana karşı ileri sürmesen bile ben Rasûlullah'tan ayrılmam.» dedi. Onu Arap bir kadın doğurmuştu. Aslı Parslardandır. Asıl adı Sefine b. Mafenneh'dir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Sefine'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Ümmetimde halifelik otuz sene devam edecek. Ondan sonra hükümdarlık olacaktır.»

Hadisin ravilerinden Said b. Cumhan diyor ki: Sefine, daha sonra bana şöyle dedi: Ebu Bekir'in halifelik dönemini, Ömer'in halifelik dönemini, Osman'ın halifelik dönemini, Ali'nin halifelik dönemini üs-tüste koyup topla.

Ben de topladım. Otuz yıl olduğunu gördüm. Bundan sonra gelen halifelerin hilafet dönemlerine baktım. Onlar için otuz yılın denk geldiğini görmedim. Ben Said'e dedim ki:

- Sen Sefineye nerde rastladın?

- Haccac zamanında. Batn-ı Nahle'de rastladım. Yanında üç gece kaldım. Ona Rasûlullah'ın hadislerini sordum ve kendisine dedim ki:

--Senin adın nedir?

- Ben bunu sana söylemem. Ancak Rasûlullah, bana Sefine adını taktı.

- Sana niçin Sefine adını taktı?

- Rasûlullah ve ashabı yola çıktılar. Yükleri kendilerine ağır geldi. Rasûlullah bana: «Abanı çıkar da yere ser.» dedi. Ben de abamı çıkarıp yere serdim. Eşyalarım abamın içine koydular. Sonra bana yüklediler. Rasûlullah bana: «Taşı bakalım, sen ancak bir Sefine (ge-mi)sin.» dedi. O gün ben bir, iki, üç, dört, beş, altı veya yedi deve ağırlığınca yük taşısaydım yine de bana ağır gelmezdi. Ancak onlar daha fazla artırsalar ve mübalağa etselerdi o başka.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Sefine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Biz bir yolculukta idik. Yol arkadaşlarımızdan herhangi biri yoruldukça elbiselerini, kalkan ve kılıcım üzerime atardı. Öyle oldu ki, ben çok eşya taşır oldum. Bu hali gören Peygamber (s.a.v.) bana:

- Sen Sefine (gemi)sin, dedi.

Bu zata, Sefine adı verilmesi ile ilgili meşhur rivayet işte budur.»

Ebu'l-Kasım el-Beğavî, Ümmü Seleme'nin azadlısımn şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber idik. Bir vadiden veya nehirden geçiyorduk. Ben insanları karşı tarafa geçiriyordum. Bunu gören Rasûlullah, bana: "Bugün sen ancak bir gemi gibisin." dedi.»

Ebu Abdillah b. Mendeh, Sefine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bir deniz yolculuğunda binmekte olduğum gemi kırıldı. Bir tahta parçası üzerinde kaldım. Denizin dalgaları beni bir sazlığa sürükledi. Orada bulunan bir arslan beni görünce bana doğru ilerleyip geldi. Ona:

- Ey Ebu Haris! Ben Rasûlullah'm azadlısıyım, dedim.

Bu sözüm üzerine arslan başını eğdi ve ite ite beni sazlığın içinden çıkarıp yola bıraktı. Ondan sonra bana birşeyler söyler gibi oldu. Benimle vedalaşmak istediğini tahmin ettim. Uzaklaşıp gitti de bir daha onu görmedim.»

Yine Ebu'l-Kasım el-Beğavî, Rasûlullah'm azadlısı Sefine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bir aslanla karşılaştım. Ona:

- Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Sefine'yim, dedim. Bunun ü-zerine aslan kuyruğunu yere vurup oturdu.»

Müslim ile Sünen sahiplerinin rivayetine göre Sefine, Batn-ı Nahle'de ikamet ederdi. Haccac zamanına kadar hayatta kaldı.

Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlılarından biri de Selman-ı Farisî'dir. Künyesi Ebu Abdillah Mevle'l-İslâm'dır. İran asıllıdır. Olaylar ve durumlar, onu halden hale geçirmiş, nihayet Medine Yahudilerinden bir adamın kölesi olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret ettiği zaman Selman Müslüman olmuş, Rasûlullah (s.a.v.) da efendisi ile mü-kateblik akdi yapmasını ona emretmiş, mükateblik bedelini ödemesi hususunda ona yardımcı olmuştu. Bu sebeple Rasûlullah'a nisbet edilmiş, yani onun ailesinden sayılmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): «Selman bizim ailedendir. Ehl-i bey timiz dendir.» demişti.

Kitabımızda onun memleketinden hicret edişini ve birer birer o rahiplerle arkadaşlık edişini, nihayet Medine'ye gelişini, Hz. Peygamberin Medine'ye hicretinin ilk zamanlarında nasıl Müslüman olduğunu anlatmıştık. Hz. Osman döneminin son günlerinde hicretin otuz-beş veya otuzaltmcı senesinde vefat etmiştir. Hz. Ömer'in zamanında vefat ettiğini söyleyenler olmuşsa da kuvvetli rivayetlere göre Hz. Os-nian zamanında vefat etmiştir.

Abbas b. Yezid el-Bahranî dedi ki: Selman'm 250 sene yaşadığı hususunda ilim ehlinin şüphesi yoktur. Ancak 250 seneden fazla olarak 350 yaşma kadar yaşayıp yaşamadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Bazı müteahhirin hadis hafızları onun, yüz seneden fazla yaşamadığını iddia etmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlılarından biri de Şükran el-Habeşî'dir. Asıl adı Salih b. Adiy'dir. Rasûlullah (s.a.v,)'a babasından miras kaldı.

Mus'ab ez-Zübeyrî ile Muhammed b. Sa'd dediler ki: Şükran, Ab-durrahnıan b. Avfm kölesi idi. Abdurrahman b. Avf, onu Peygamber (s.a.v.)'e hibe etti.

Ahmed b. Hanbel, Ebu Ma'şer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Şükran, Bedir gazvesine katılmıştı. Ancak Rasûlullah (s.a.v.) ona ganimetten pay vermedi.

Muhammed b. Sa'd, Bedir gazvesine katılanlar arasında Şukran'-dan da bahsetmiş, ancak onun köle olduğunu, bu yüzden ona

ganimet payı verilmediğini, Rasûlullahm onu esirler üzerine bekçi tayin ettiğini, esiri olan her adamın ona bir miktar mal verdiğini, böylece onun bir paydan daha fazla mala sahip olduğunu anlatmıştır.
Yine Muhammed b. Sa'd dedi ki: Bedir'de Şukran'dan başka üç köle daha savaşta hazır bulunmuştu. Bunlardan bir Abdurrahman b. Avf in kölesi, biri Hatib b. Ebi Beltea'nm kölesi, diğeri de Sa'd b. Mu-az'm kölesi idi. Rasûlullah bunlara ganimetten sehim vermemiş, ancak senimden (hisse, pay) az bir miktar mal vermişti.
Ebu'l-Kasım el-Beğavî dedi ki: Zührî'nin kitabında, Bedir gazvesine katlanlar arasında Şükranın adından bahsedilmemektedir Ibn İshak'm kitabında da onun adından bahsedilmemiştir.
Vakidî, Ebu Bekir b. Abdillah b. Ebi Cehm'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v,), Müreysilerin yüklerinden düşen eşyayı, silah, koyun, keçi gibi şeyleri ve geride kalan çoluk çocuğu toplamakla Şükranı görevlendirdi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Şükranın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'ı Hayber'e bir eşek üzerinde giderken ima ile namaz kılar vaziyette gördüm.»
Bu hadislerden de anlaşıldığına göre Şükran, bu gazvelerde hazır bulunmuştur.
Tirmizî, Şukran'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Vallahi mezarda, Rasûlullah'm altına kadifeyi ben serdim.» Cafer, babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'in mezarını Ebu Talha kazdı. Mezarın içine kadifeyi koyan da Şukran'dı.»
Tirmizî, bunun hasen ve garip bir hadis olduğunu söylemiştir. Daha önce de anlatıldığı gibi Şükran, Rasûlullah'm cenazesinin yıkanmasında hazır bulunmuş ve mezarına inmiştir. Üzerinde namaz kıldığı kadifeyi de mezara koyup, Rasûlullah'm altına sermiştir. Sererken de: «Vallahi senden sonra hiç kimse bu kadifeyi giyemez.» demiştir.
Hafiz Ebu'l-Hasen b. el-Esir, "el-Gabe" adlı eserde dedi ki: Şükranın nesli münkariz oldu. Kendi neslinin Medine'deki en son neferi olarak kaldı ve Reşid'in zamanında vefat etti.
Rasûlullah'm az adlılarından biri de Dumeyre b. Ebi Dumeyre el-Himyerî'dir. Cahiliye döneminde esir düşmüştür. Peygamber (s.a.v.), onu satın alıp azad etmiştir. Mus'ab ez-Zübeyrî, bunun hakkında şöyle der: «Onun Baki'de bir evi, bir de çocuğu vardı.»
Abdullah b. Vehb, Dunıeyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Dumeyre ye uğradı. O esnada Ümmü Dumeyre ağlamakta idi. Rasûlullah, ona şöyle bir soru sordu:
- Niçin ağlıyorsun? Aç mısın, yoksa çıplak mısın? O da şu cevabı verdi:
- Ya Rasûlallah, beni ve oğlumu birbirimizden ayırdılar. Rasûlullah buyurdu ki:
- Ana ile çocuğu birbirinden ayrılmazlar.
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra bu kadının oğlu Dumeyre'nin yanında bulunduğu adama haber gönderdi. Onu yanma çağırttı. Bedelini vererek karşılığında Dumeyre'yi aldı.»
ibn Ebi Zi'b dedi ki: O bana yanında bulunan bir mektubu okuttu. Mektupta şunlar yazılıydı:
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah Rasûlü Mu-hammed'den Ebu Dumeyre ve ailesine yazılmış bir mektubtur ki, Rasûlullah onları azad etmiştir ve onlar Araplardan bir ailedirler. İsterlerse Rasûlullah'm yanında ikamet ederler. İsterlerse kavimlerine dönerler. Onlara sadece hak ile karşı çıkılır. Müslümanlardan onlarla karşılaşan olursa onlara iyi davransın.»
Bu mektubu Übey b. Ka'b yazmıştı.
Rasûlullah'm az adlılarından biri de Tahman idi. Ona Zekvan-di-yenler olduğu gibi, Mehran diyenler ve Meymun diyenler de vardı. Hatta Keysan diyenler olduğu gibi Bazam diyenler de olmuştur. Tahman, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Zekat, bana ve ehl-i beytime helal olmaz. Kavmin azadlısı da kavmin kendisindendir.»
Rasûlullah'm aza dlıl arından biri de Ubeyd'dir.
Ebu Davud et-Teyalisî, Şube kanalı ile Süleyman et-Teymî tariki ile bir şeyhin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'in a-zadlılarından Ubeyd'e şöyle bir soru sordum:
- Peygamber (s.a.v.), farz namazdan başka bir namaz kılınmasını emreder miydi?
Dedi ki:
- Akşamla yatsı arasında nafile bir namazın kılınmasını emrederdi.»
İbn Asakir, Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İki kadın oruç tutuyorlardı. Ama insanların gıybetini de yapıyorlardı. Rasûlullah, (s.a.v.), bir kase getirilmesini emretti. O iki kadına: «Kusun bakalım.» dedi. Onlar da o kasenin içine kustular. Ağızlarından kan ve çiğ et çıktı. Sonra Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurdu:
- Bu iki kadın helale karşı oruçlu oldular. Ama harama karşı oruçsuz oldular (Yani helal şeyi yemeyip, içmeyip oruç tuttular. Ama haram şeyleri yaparak oruçlarının sevabını gidermiş oldular.).»
Rasûlullah'm azadlılanndan biri de Fedale idi.
Muhammed b. Sa'd, Vakidî kanalı ile Utbe b. Hayre el-Eşhelî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ömer b. Abdülaziz, Ebu Bekir Muhammed b. Amr b. Hazm'a: «Bana Rasûlullah'm kadm-erkek hizmetçi ve azadZıların araştırıp bildir.» diye bir emirname gönderdi.

Ebu Bekir de ona cevabi bir mektup gönderdi. Mektubunda Feda-le'nin, Rasûlullah'm azadlısı olup Yemenli olduğunu, ama daha sonra Şam'a yerleştiğini bildirdi. Ebu Müveyhibe de Müzeynelilerin çocuğu idi. Ömer b. Abdülaziz onu azad etti.»
İbn Asakir dedi ki: Fedale'nin Rasûlullah'm azadlıları arasında adı geçtiğini mektubla öğrendim.
Rasûlullah'm azadlılanndan biri de Kafiz'dir.
Ebu Abdillah b. Mendeh, Ebu Bekir b. Abdillah b. Enis'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v)'m Kafîz adında bir kölesi vardı.»
Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlılanndan biri de Kirkere idi. Bazı gazvelerinde Rasûlullah (s.a.v.)'m eşyasına bekçilik yapardı. Ebu Bekir
b. Hazm, Ömer b. Abdülaziz'e yazdığı mektubunda bu zattan bahsetmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v)'in yük ve ağırlıklarının bekçiliğini yapmakta olan Kirkere adında biri vardı, öldü. Rasûlullah, onun Cehennem'de olduğunu söyledi. Bunun üzerine sahabeler onun cenazesinin yanına gidip baktılar. Üzerinde ganimet malından çaldığı bir aba veya kaftan vardı.»
Ben derim ki: Bunun hikayesi, Beni Nasib kabilesinden Rifaa adındaki kişinin Rasûlullah'a hediye ettiği Mid'am adındaki kölenin hikayesine benzemektedir. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.
Rasûlullah'm azadlılarından biri de Keysan'dır.
Beğavî, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe kanalı ile Ata b. es-Saib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsüm'ün yanına gittim. Bana dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in azadhlarından Keysan adında biri Peygamber (s.a.v.)'in zekatla ilgili olarak kendisine şöyle dediğini bana anlattı:
«Biz ehl-i beyt, zekat yemekten menedildik. Bizim azadlılarımız da bizdendirler. Onlar da zekat yemesinler.»
Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından biri de iğdiş edilmiş Kıpti Me'bur'dur. Bunu ona Mariye ve Şirin ile birlikte İskenderiye sahibi hediye etmişti. Bunlarla birlikte bir katırı da Rasûlullah'a hediye etmişti. Mariye (r.anha)'nin biyografisini anlatırken bundan da yeterince bahsetmiştik.
Rasûlullah'm azadlılarından biri de Mid'am'dır. Siyahi idi. Şam badiyesinin Hışma mıntıkasında doğmuştu. Onu, Rasûlullah'a Rifaa b. Zeyd el-Cüzamî hediye etmişti. Rasûlullah hayatta iken Hayber dönüşünde öldürülmüştü. Bunlar, Vâdi'l-Kurâ'ya ulaştıklarında Mid-am, Rasûlullah (s.a.v.)'ın bineğinin üzerindeki yükü indirirken kör bir ok gelip ona isabet etmiş ve onu öldürmüştü. Oradakiler:
- Mid'am'm şehidliği kutlu olsun, dediler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara şu karşılığı verdi:
- Hayır, nefsim kudret elinde bulunan zata yemin ederim ki, bunun, Hayber gününde paylaştırmaya katılmadan ganimet malından almış olduğu örtü, üzerinde ateş olarak parlayacaktır.
Oradakiler, Rasûlulîah'm bu sözünü duyduklarında adamın biri ganimet malından çalmış olduğu bir veya iki ayakkabı bağını getirip Rasûlullah'a teslim etti. Bunun üzerine Rasûlullah da şöyle buyurdu:
- Ateşten bir ayakkabı bağı veya ateşten iki ayakkabı bağı!.. Rasûlullah'm azadlılarından biri de Mehran'dır. Ona Tahman da denir. Hz. Ali'nin kızı Ümmü Külsüm, Haşimilerle azadlılarına zekatın haramlığını beyan eden hadisi bu zattan rivayet etmiştir. Nitekim bunu önceki sayfalarda nakletmiştik.
Rasûlulîah'm azadlılarından biri de Meymun'dur. Bu, Mehran'-dan önce idi.
Rasûlullah'm azadlılarından biri de Nafi'dir.
Hafiz İbn Asakir, Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Nafi'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: İhtiyar zinakar, kibirli miskin ve işlediği ameli Aziz ve Celil olan Allah'a minnet eden kimseler Cennet'e girmezler.»
Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlılarından biri de Nufey'dir. Ona Mes-ruh da denilir. Nafi b. Mesruh da denilmiştir. Doğrusu Amr b. İlaç b. Seleme b. Abdil Uzza b. Bekre es-Sakafî'dir. Anasının adı, Sümeyye Ümmü Ziyad'dır. Bu ve birkaç köle, Tai surlarından kendilerini aşağı sarkıtıp İslâm ordusunun safları arasına katılmışlar. Rasûlullah da onları azad etmiştir. Kaleden inişi sabah erken olduğu için Rasûlullah (s.a.v.), ona Ebu Bekre (sabah babası) anlamına gelen bir künyeyi takmıştı.
Ebu Nuaym dedi ki: Nufey, salih bir adamdı. Rasûlullah (s.a.v.), onu Ebu Berze el-Eslemî'ye kardeş yaptı.
- Ebu Bekre (Nufey), Cemel vak'asmda hazır bulunmadığı gibi Sıf-fîn savaşında da hazır bulunmamıştır. Hicri ellibirinci senede vefat etmiştir. Elliikinci senede vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur.
Rasûlullah'm azadlılarından biri de Vakid veya Ebu Vakid'dir.
Hafiz Ebu Nuaym el-İsbahanî, Ebu Amr b. Hamdan kanalı ile Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlısı Vakid'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Allah'a itaat eden kimse -namazı, orucu ve Kur'ân okuyuşu az da olsa- Allah'ı zikretmiştir. Allah'a isyan eden kimse -namazı, orucu ve Kur'ân okuyuşu çok da olsa- Allah'ı zikre tmemiştir.»
Rasûlullah'm azadlılanndan'biri de Hürmüz Ebu Keysan'dır. Önceki sayfalarda da belirttiğimiz gibi buna Tahman da denilmiştir.
İbn Vehb, Ali b. Abis kanalı ile Hürmüz (Ebu Kaysan)'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: Biz ehl-i beyte sadaka (zekat) helal olmaz. Azadlılarımız da bizden sayılırlar. Siz de sadaka (zekat)

yemeyin.»
Ebu'l-Kasım el-Beğavî, Mansur b. Ebi Mezahim kanalı ile Muavi-ye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bedir gazvesine yirmi köle katıldı. Bunlardan biri de Peygamber (s.a.v.)'in Hürmüz adındaki kölesi idi. Peygamber (s.a.v.), onu azad etti ve ona şöyle dedi:
- Allah seni hürriyetine kavuşturdu. Kavmin azadlısı kavimdendir. Biz ehl-i beyt zekat yemeyiz. Sen de yeme.»
Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından biri de Hişam'dı.
Muhammed b. Sa'd, Süleyman b. Ubeydullah er-Rakî kanalı ile Peygamber (s.a.v.)'in azadlısı Hişam'm şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Adamın biri gelip şöyle dedi:
- Ey Allah'ın Rasûlü, benim kanm kendisine dokunanın elini geri çevirmez.
Peygamber (s.a.v.) ona:
- Öyleyse sen de onu boşa, dedi. Adam:
- Ama ben o kadını çok beğeniyorum. Hoşuma gidiyor, dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
- Öyle ise ondan yararlan (Onunla olan evliliğini devam ettir.), dedi.»
Peygamber (s.a.v.)'in az adlılarından biri de Yesar idi. Denildiğine göre onu işkence ile Ureniler öldürmüşlerdir.
Vakidî, Yakub b. Utbe'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) Kar-karatu'l-Küdür gazvesinde Yesar'ı Beni Gatafan ve Süleym kabilelerinin davarlarıyla birlikte ele geçirmişti. Ganimet malları arasında bulunduğundan Müslümanlar Yesar ı Rasûlullah'a hibe etmişler, Rasûlullah da onların bu hibesini kabul etmiştir. Çünkü o, Yesar'm gizlice namaz kıldığını görmüş ve onu azad etmişti. Sonra gerideki davarları gazveye katılanlara paylaştırmış, gazveye katılanlardan her şahsa yedi deve düşmüştü, gazveye toplam 200 kişi katılmıştı.
Peygamber (s.a.v.)'in azadlılarından ve hizmetçilerinden biri de Ebu Hamra'dır. Asıl adının Hiîal b. Haris olduğu söylenir. Dedesinin adının Muzaffer olduğu söylenmiştir. Bazıları ise, dedesinin Zufr es-Sülemı olduğunu söylemişlerdir. Cahiliye devrinde esir düşmüştür.
Ebu Cafer Muhammed b. Ali b. Duhaym, Ahmed b. Hazım kanalı ile Ebu'l-Hamra'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir «Medine'de yedi ay nöbet tuttum. Bu bana bir günlük nöbet gibi geldi. Peygamber (s.a.v), Ali ile Fatıma'nm kapısına her sabah gelip şöyle derdi: "Namaza, namaza kalkın. Ey peygamberin ev halkı! Şüphesiz Allah, sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister.» ,
Ahmed b. Hazim, Ubeydullah b. Musa kanalı ile Ebu'l-Hamra'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.) yanındaki bir kabta yiyecek maddesi bulunan bir adama uğradı. Elini kaba soktu, sonra: "Sen buna hile katmışsın! Bize hile yapan bizden değildir." dedi.»
Abbas ed-Durî, İbn Main'in şöyle dediğini rivayet etmiştir. Ebu'l -Hamra, Rasûlullah (s.a.v.)'m arkadaşı ve sahabesi idi. Asıl adı Hilal b. Haris idi. Rasûlullah'tan sonra Humus'ta ikamet ediyordu. Orada onun bir çocuğunu da gördüm.
Abbas'tan başkaları dediler ki: Ebu'l-Hamra'mn evi, Hurmus kapısının dışında idi.
Ebu'1-Vazi, Semure'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ebu'l-Hamra, mevalidendir. Rasûlullah'ın azadlılarından biri de çobanı Ebu Seleme'dir. Ona Ebu Sellam da deniliyordu. Asıl adı ise, Hureys'-tir.»
Ebu'l-Kasım el-Begavî'nin, Kamil b. Talha kanalı ile rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.)'m çobanı Ebu Seleme şöyle demiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: Allah'tan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in de Rasûlullah olduğuna şahadet getirip ölüm sonrası dirilişe ve hesaba iman etmiş olarak Allah'ın huzuruna çıkan kimse Cennet'e girer.»
Ravi diyor ki: Biz Ebu Seleme'ye: «Sen bunu Rasûlullah'ın kendisinden mi işittin?» diye sorduk. Bunun üzerine o parmaklar ile kulaklarını göstererek şöyle dedi: «Ben bunu bir değil, iki değil, üç değil, dört değil, birçok defalar Rasûlullah'ın kendisinden işittim.»
Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlılarından biri de Ebu Safîye'dir.
Ebu'l-Kasım el-Begavî, Ahmed b. Mikdam kanalı ile Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Ebu Saflye'den rivayet etti ki, onun önüne deriden bir sofra serilir, sonra içinde çakıl taneleri bulunan bir zenbil getirilir, o da o çakıl taneleriyle sabahtan öğleye kadar tesbihatta bulunur, sonra bu zenbil ve sofra kaldırılır, öğle namazını kıldıktan sonra yine o akşama kadar tesbihatta bulunurdu.
Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlılarından biri de Dumeyre'nin babası Ebu Dumeyre'dir. Bu zat, Ümmü Dumeyre'nin kocasıdır. Oğlunun tercüm-i halinden bahsederken bunların tercüme-i halleri, haberleri ve Rasûlullah'ın kendileri için yazmış olduğu mektubu da anlatılmıştı.
"Tabakat" adlı eserde Muhammed b. Sa'd, İsmail b. Abdullah b. Üveys el-Medenî kanalı ile Hüseyin b. Abdullah b. Eb Dumeyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: - «Rasûlullah (s.a.v.)'m Ebu Dumeyre'ye yazdığı nıektub şu idi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Rasûlullah Muhammed'den Ebu Dumeyre ve ailesine mektubtur. Bunlar, Araplardan bir ailedirler. Ve Cenâb-ı Allah'ın Rasülüne ganimet olarak verdiği esirlerdendirler. Rasûlullah, onları azad etmiştir. Sonra Ebu Dumeyre'yi serbest bırakmıştır: Dilerse kavminin yanma gider ve bu hususta ona izin verilmiştir. Dilerse Rasûlullah'la, beraber kalır, onun aile efradından olur. Ama Ebu Dumeyre, Allah ve
Rasûlünü seçip İslâm'a girdi. Herhangi bir kimse onların karşısına ancak hayır ve iyilikle çıksın. Müslümanlardan, onlarla

karşılaşan bir kimse, onlara iyi davransın. Bu mektubu Übey b. Ka'b yazmıştır.»
İsmail b. Ebi Üveys dedi ki: Bu kişi, Rasûlullah'm azadhsı olup Himy erliler dendir. Bunlardan bir grup insan yolculuğa çıkmışlardı. Rasûlullah'm bu mektubu onlarla beraberdi. Hırsızlara yakalandılar. Hırsızlar, yanlarındaki eşyaları aldılar, fakat bunlar Rasûlullah'm mektubunu hırsızlara gösterince hırsızlar okudular ve bunlardan almış oldukları malları iade ettiler ve kendilerine zarar vermediler.
Ravi diyor ki: Hüseyin b. Abdullah b. Ebu Dumeyre, emirü'1-mü'-minin Mehdi'nin yanma geldi, yanında Rasûlullah'm mektubu da vardı. Mehdi, mektubu ondan alarak gözünün üzerine koydu ve Hü-seyn'e de 300 dinar bahşiş verdi.
Rasûlullah'm az adlıların dan biri de Ebu Ubeyd idi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Ebu Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a bir koyun pişirdim. Koyunu tenceresiyle birlikte götürdüm. Rasûlullah (s.a.v.) bana:
- Bunun paçasını bana ver, dedi. Ben de verdim, yine:
- Bunun paçasını bana ver, dedi. Paçayı ona verdim, yine:
- Bunun paçasını bana ver, dedi. Bunun üzerine dedim ki:
- Ey Allah'ın peygamberi! Koyunun kaç paçası olur ki? Buyurdu ki:
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, eğer sussaydın, istediğim kadar bana koyun paçası verecektin!»
Rasûlullah'm azadlı kölelerinden biri de Ebu Asib'tir. Bazıları bunun adının Ebu Asim olduğunu söylemişlerse de ilk görüş, daha sahihtir. Bazı kimselerse, bu ikisinin ayrı şahıslar olduğunu söylemişlerdir. Önceki sayfalarda da geçtiği gibi bu zat, Peygamber (s.a.v.)'in cenaze namazında ve defninde hazır bulunmuştur. Yine bu zat, Muği-re b. Şubenin kıssasını rivayet etmiştir.
Haris b. Ebi Üsame, Yezid b. Harun kanalı ile Rasûlullah (s.a.v.)'-m azadlısı Ebu Asib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: Cebrail, bana sıtma ve vebayı getirdi. Ben sıtmayı Medine'de tuttum. Vebayı Şam'a gönderdim. Veba, ümmetim için şehidlik ve rahmet, kafir içinse azabtır.»
Ebu Abdillah b. Mendeh, Muhammed b. Yakub kanalı ile Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısı Ebu Asib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir gece dışarı çıktı. Yanıma uğradı. Beni çağırdı. Sonra Ebu Bekir'e uğradı, onu çağırdı. O da çıkıp yanma geldi. Sonra Ömer'e uğradı, onu çağırdı. O da çıkıp yanma geldi. Sonra yürümeye başladı. Nihayet Ensâr'dan birinin bahçesine geldi. Rasûlul-
lah (s.a.v.), bahçe sahibine:
- Bize hurma çağlası yedir, dedi'. O da hurma çağlası getirip önümüze koydu. Rasûlullah (s.a.v.) ve arkadaşları hep birlikte yediler. Sonra su istedi. Getirilen suyu içti, sonra:
- Doğrusu bu, bir nimettir. Ve kıyamet günü sizden bunun hesabı sorulacaktır, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer, hurma dalını alıp yere çaldı, üzerindeki hurmalar etrafa saçıldı. Sonra şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi, kıyamet gününde bizden bunun mu hesabı sorulacak?
Rasûlullah, cevaben şöyle dedi:
- Evet, bunun hesabı sorulacaktır. Sadece üç şeyin hesabı sorulmayacaktır: Kişinin kendi ayıp yerlerini örtmek için kullandığı bez parçası, açlığını gidermek için yediği ekmek parçası, kendisini sıcaktan ve soğuktan korumak için içine girip barındığı odası.»
"et-Tabakat" adlı eserde Muhammed b. Sa'd, Musa b. İsmail kanalı ile Meymune binti Ebi Asib'in şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Ebu Asib, üç şeyi devam ettirirdi: Oruç tutardı. Kuşluk namazını ayakta kılardı, ama artık ayakta durmaktan aciz kalmıştı. Bir de eyyam-ı biydde (her ayın onüç, ondört ve onbeşinci günlerinde) oruç tutardı. Kanepesinin yanında bir çıngırak vardı. Onunla beni çağırdığı zaman sesi kendisini rahatsız ederdi. Çıngırağı hareket ettirdiği zaman yanma giderdim.» ,
Rasûlullah (s.a.v.)'ın az adlılarından biri de Ebu Kebşe el-Enma-rî'dir. Bu zat, meşhur görüşe göre Mezhiç kabilesinin Enmar kulundandır. Asıl adı hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Meşhur kavle göre Adı Süleym'dir. Amr b. Sa'd olduğu da söylenmiştir. Bunun aksini söyleyenler de vardır. Aslen Devs diyarındandır. Bedir gazvesine katılmıştır. Vakidî'nin ifadesine göre bu zat, Uhud ve sonraki gazvelere de katılmıştır. Ömer b. Hattab'm halife seçildiği gün vefat etmiştir. Vefat ettiği gün, hicri onüçüncü senenin cemaziyelahir ayının bitimine sekiz gün kalmıştı.
Halife b. Hayyat dedi ki: Ebu Kebşe, hicretin yirmiüçüncü senesinde vefat etmiştir.
Önceki sayfalarda Ebu Kebşe'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Tebük'e giderken Hicr'e uğramış, insanlar orada Se-mud kavminin evlerine girmişlerdi. Bunun üzerine onlara, "Haydin namaza!" diye çağrıda bulunulmuştu. Bu çağrı üzerine insanlar toplanmış, Rasûlullah (s.a.v.) da onlara:
- Allah'ın kendilerine gazab ettiği bu kavmin evlerine sizi girdiren şey nedir? diye sormuş, adamın biri:
- Onların durumlarım merak ettiğimiz için evlerine giriyoruz ya Rasûlallah, diye cevab vermişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.),şöyle buyurmuştur:
- Size bundan daha hayret verici bir şeyi haber vereyim mi? Sizden biri (yani ben), sizden önce olan ve sizden sonra olacak hadiseleri size haber veriyor!

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Mehdi kanalı ile Ebu Kebşe el-Enmarî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), ashabı arasında oturmakta idi. Kalkıp evine gitti. Sonra çıkıp geldi. Gusül yapmıştı. Dedik ki:
- Ya Rasûlallah, bir şey mi oldu? Bize cevaben dedi ki:
- Evet, bana falan kadın uğradı. İçime kadınların şehveti düştü. Ben de kadınlarımdan birinin yanma gidip cinsel ilişkide bulundum. Siz de böyle bir durumla karşılaşırsanız böyle yapın. Çünkü amellerinizin hayra en yakın olanı, helal olan işi yapmaktır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' kanalı ile Ebu Kebşe el-Enmarî'-den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bu ümmetin durumu, dört kişinin durumuna benzer. Şöyle ki:
Allah, bir adama mal ve ilim verir. O da ilmi ile amel edip malını hak ettiği yere harcar.
Allah, bir adama ilim verir, ama ona mal vermez. O adam der ki: "Eğer falan adamın malı gibi benim de malım olsaydı, onun malından amel ettiği şekilde ben de amel ederdim. Yani onun malını harcayarak yaptığı iyilikleri ben de yapardım."
İşte bu ikisi sevabta eşittirler.
Allah, bir adama da mal verir ama ilim vermez. O, rastgele harcar, malı haketmediği yere sarfeder.
Allah, bir adama da ne mal verir, ne de ilim. Ancak o der ki: "Benim falan adam gibi malım olsaydı, ben de onun malı ile yaptığı gibi yapardım."
Bu ikisi de günahta eşittirler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Abdi Rabbih kanalı ile Ebu Kebşe el-Enmârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Adamın biri yanıma gelip şöyle dedi:
- Atını bana emanet olarak ver. Çünkü ben Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim: Her kim (atım) bir Müslümana emanet olarak verir, atı rahvanlaşıp habire koşarsa sanki Aziz ve Celil olan Allah yolunda (cihad için) yetmiş kişiyi o ata bindirmişçesine sevap kazanır.»
Tirmizî, Muhammed b. İsmail kanalı ile Ebu Kebşe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Uç şey üzerine yemin ederim. Size bir hadisi nakledeceğim ki, onu aklınızda tutunuz: Sadaka, kulun malını eksiltmez. Bir kul haksızlığa uğrar da sabrederse, Allah mutlaka onun onurunu artırır. Bir kul dilenme kapısını açarsa, Allah mutlaka ona fakirlik kapısını açar.»
Tirmizî, bunun hasen ve sahih bir hadis olduğunu söylemiştir.
Ebu Davud ile İbn Mace, İbn Kebşe el-Enmarî'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Rasûlullah (s.a.v.), başına ve omuzlarının arasına hacamat vur-dururdu.»
Tirmizî, Ebu Kebşe el-Enmarî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabının sarığı, başına yapışık idi. Havada sallanıyor değildi.»
Rasûlullah (s.a.v.)'ın azadlılarmdan biri de Ebu Müveyhibe idi. Bu, Müzeynelilerden doğmadır. Rasûlullah (s.a.v.), onu satın aldıktan sonra azad etti. Asıl adının ne olduğu bilinmemektedir.
Ebu Mus'ab ez-Zübeyrî dedi ki: Ebu Müveyhibe, Müreysi gazvesine katılmıştır. Hz, Aişe'nin devesini güdüyordu.
Daha önce de naklettiğimiz gibi İmam Ahmed b. Hanbel, onun, Rasûlullah (s.a.v.)la birlikte geceleyin Baki mezarlığına gittiğini, Rasûlullah'm orada durup ölüler için dua ettiğini, onlar için istiğfarda bulunduğunu, sonra şöyle dediğini nakletmiştir:
«İnsanların içinde bulunduğu hale göre sizin içinde bulunduğunuz hal hayırlı ve mübarek olsun. Çünkü gece karanlıkları gibi üst üste fitneler gelmiştir (gelecektir). Son geleni, öncekinden daha şiddetlidir. İçinde bulunduğunuz hal size mübarek olsun.»
- Rasûlullah, daha sonra Baki mezarlığından döndü ve Ebu Mü-veyhibe'ye şöyle dedi:
«Ey Ebu Müveyhibe! Doğrusu ben, benden sonra ümmetime açılacak Cennet kapılarının anahtarlarım almakla Rabbimin huzuruna çıkmak arasında serbest bırakıldım. Ben de Rabbimin huzuruna çıkmayı tercih ettim.»
Ravi diyor ki: Rasûlullah, bundan sonra sadece yedi veya sekiz gün yaşadı. Sonra vefat etti.
Böylece Rasûlullah (s.a.v.)'m azad etmiş olduğu köleleri görmüş olduk. [7]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/477-481.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/481-484.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/485-498.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/498-501.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/502-507.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/507-514.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/515-533.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Rasûlullah (Sav.)'In Cariyeleri
Köle Ve Cariyeleri Dışında Rasûlullah'a Hizmet Edenler Enes B. Malik
Esla B. Şerik
Esma B. Harise
Şeddah El-Leysî
Bilal B. Rebah El-Habeşî
Habbe Ve Seva'
Zu-Mihmer
Rebia B. Ka'b El-Eslemî
Sa'd
Abdullah B. Revaha
Abdullah B. Mesud
Ukbe B. Amir
Kays B. Sa'd
Muğire B. Şu'be
Mikdad B. Esved
Muhacir
Ebusemh
Rasûlullah (S.A.V.)'In Yanında Bulunan Vahiy Katipleri
Fasıl
Peygamber (S.A.V.)'İn Sağlığında Kullandığı Elbise, Silah, Binek Ve Diğer Eşyaları
Yüzükten Vazgeçmeye Dair Rivayetler
Peygamber (S.A.V.)'İn Kılıcı
Peygamber (S.A.V.)'İn Giydiği Ayakkabıları
Hz. Peygamberin Bardağı
Peygamber (S.A.V.)İn Sürmeliği
Peygamber (S.A.V.)'İn Hırkası
Peygamber (S.A.V.)'În Atları Ve Binekleri

Rasûlullah (Sav.)'In Cariyeleri

Bunlardan biri, Emetullah binti Rezine'dir. Doğrusunu söylemek gerekirse bunun annesi Rezine, Rasûlullah'ın yanında bulunmuştu. Nitekim bu, ileride de anlatılacaktır. Ancak İbn Ebi Asım'm rivayetinde anlatıldığına göre Beni Kurayza ve Nadir gününde Rasûlullah (s.a.v.), Safiye'yi esir aldı. Sonra azad etti. Onunla evlendi. Mehir olarak da ona Emetullah'm annesi Rezine'yi (Rüzeyne?) verdi.
Bu, gerçekten garib bir hadistir.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Ümeyme'dir. Şamlılar, ondan hadis rivayet etmişlerdir. Zübeyr b. Nüfeyr de onun Rasûlullah'a ab-dest alırken yardımcı olduğunu rivayet etmiştir. Günün birinde ona bir adam gelmiş ve:
- Bana tavsiyede bulun, deyince, o da şöyle cevap vermişti: «Kesilip parçalansan da, ateşle yakılsan da hiçbir şeyi Allah'a ortak koşma. Kasıtlı olarak hiçbir namazı terketme. Bir kimse, kasıtlı olarak namazı terkederse, Allah ve Rasûlünün zimmeti dışına çıkmış olur. Sarhoş edici şeyi içme. Çünkü sarhoş edici şeyleri içmek, her günahın başıdır. Ana ve babana asi olma. Ailenden ve dünyalığından sıyrılıp çıkmanı sana emretseler de onlara karşı gelme.»
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Ümmü Eymen'dir. Ümmü Eymen'in asıl adı Bereke binti Salebe b. Amr b. Husayn b. Mali b. Seleme b. Amr b. Numan el:Habeşiye'dir. Ancak daha çok Ümmü Ey-men künyesi ile çağrılırdı. Eymen, onun ilk kocası Ubeyd b. Zeyd el-Habeşî'den doğan oğludur. Bu kadın, ilk kocası Ubeyd'den sonra Zeyd b. Harise ile evlenmiş, ona Üsame b. Zeyd'i doğurmuştur. Bu kadın, Ümmü Ziba künyesi ile tanınırdı.
İki kez hicret etmiştir. Allah ondan razı olsun. Annesi, Amine binti Vehb'le birlikte Rasûlullah'm bakıcılığını yapmıştı. Rasûlullah (s.a.v.)'a babasından miras kalmıştı. Vakidî böyle demiştir. Diğerlerinin dediklerine göre Rasûlullah'a annesinden miras kalmıştır. Hz. Hatice'nin kızkardeşinin cariyesi olduğunu, onun tarafından Rasûlullah'a hibe edildiğini, ilk zamanlarda iman ettiğini, ancak peygamberden sonra hicret ettiğini söyleyenler de olmuştur. Hz. Peygamberin vefatından sonra Ebu Bekir tarafından ziyaret edildiğini, bu ziyarette Hz. Ömer'in de hazır bulunduğunu, bu iki zatın kendisini ziyaret ettikleri esnada ağladığını, bunun üzerine ağlayınca da Ebu Bekir'le Ömer'in kendisine:
- Sen bilmez misin ki, Allah katındaki şeyler Rasûlullah için daha hayırlıdır? diye sorduklarını, onunsa şu cevabı verdiğini:
- Ağlıyorum, çünkü artık gökten vahiy gelmeyecektir.
Bunun üzerine Ebu Bekir'le Ömer'in de onunla beraber ağlamaya başladıklarını, daha önce anlatmıştık.
"et-Tarih" adlı eserinde Buharî, Abdullah b. Yusuf tariki ile Züh-rî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ümmü Eymen, yaşlanmcaya kadar Peygamber (s.a.v.)'e hizmet etti. Peygamber (s.a.v.), onu azad etti. Sonra onu, Zeyd b. Harise ile evlendirdi. Bu kadın, Peygamber -(s.a.v.)'in vefatından beş ay sonra öldü. Altı ay sonra vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Hz. Ömer'in öldürülmesinden sonra yaşadığını söyleyenler vardır.»
Muhammed b. Sa'd, Vakidî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Üminü Eymen, Osman b. Affan'm hilafetinin başlangıcında vefat etmiştir.»
Vakidî, Yahya b. Said b. Dinar kanalı ile şöyle rivayette bulunmuştur:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ümmü Eymen'e: "Ey Anacığım!" diye hitab eder ve ona bakınca da: "Bu, benim ailemin son kalanıdır."

derdi.»
Ebu Bekir b. Ebi Hayseme, Süleyman b. Ebi Şeyh'ten rivayet etti-ki: «Peygamber (s.a.v) şöyle dermiş: Ümmü Eymen annemden sonra (gelen ikinci) annemdir.»
Vakidî, Medineli arkadaşlarının şöyle dediklerini, rivayet etmiştir:
«Ümmü Eymen, su içmekte olan Peygamber (s.a.v.)'e baktı. Ona:
- Bana da su ver, dedi. Onun böyle dediğini gören Hz. Aişe, (kızarak) Ümmü Eymen'e:
- Sen bunu Rasûlullah'a mı söylüyorsun? diye çıkıştı. Ümmü Eymen de:
- Benim ona yaptığım hizmet çok uzun süreli olduğu için bunu istemeye hakkım var, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona:
- Doğru söyledin, dedi ve getirip ona su içirdi.»
Mufaddal b. Gassan, Vehb b. Cerir kanalı ile Osman b. Kasım'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ümmü Eymen, hicret yolculuğuna çıktığında Ravha'dan sonraki Munsaraf mevkiinde geceledi. Oruçlu idi. Çok susamıştı Susuzluktan bitkin düşmüştü. Ona gökten içi su dolu ve beyaz bir ipe bağlı bir kova sarkıtıldı. O da dedi ki:
- Ben o kovadaki suyu içtim. Artık hiç susamadım. Çok sıcak günlerde oruç tuttuğum halde artık hiç susuzlukta karşılaşmadım!»
Hafiz Ebu Ya'lâ, Muhammed b. Ebu Bekr el-Mukaddemî kanalı ile Ümmü Eymen'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m, içine küçük abdestini yaptığı bir çömleği vardı. Sabah olunca: Ey Ümmü Eymen, çömlekteki idrarı boşalt, derdi. Bir gece uykudan uyandım. Çok susamıştım. Çömlektekini içtim. Rasûlullah (s.a.v):
- Ey Ümmü Eymen, çömlektekini dök, dedi. Ben de:
- Ya Rasûlallah, geceleyin uyandığımda çok susamıştım. Çömlektekini içtim, dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:
- Bu günden sonra artık karın ağrısından şikayetçi olmayacaksın!»[1]
"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'1-Esir, Haccac b. Muhanımed kanalı ile Ümeyme binti Rakika'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in ağaçtan oyulmuş bir kabı vardı. Onun içine küçük abdestini yapar ve kanepesinin altına koyardı. Bereke adındaki bir kadın gelip o kabtaki idrarı içti. Bilahare Rasûlullah, o kabı sordu. Kendisine Bereke'nin kaptakini içtiği söyleyince şöyle buyurdu: Bereke kendini ateşten, bir duvar ile korudu.»
Hafiz Ebu'l-Hasen b. Esir dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in idrarını içen kadının, Ümmü Habibe ile birlikte Habeşistan'dan gelen Bereke el-Habeşiye olduğu söylenmiştir. Bu iki kadın arasında fark vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Büreyre'ye gelince o, Ebu Ahmed b. Cahş ailesinin mülkiyetindeki bir cariye idi. Onunla mükateblik akdi yaptılar. Hz. Aişe de onu onlardan satın alıp azad etti. Böylece onun azadlısı oldu. Nitekim Bu-harî ve Müslim'in sahihlerinde bu konuda hadis varid olmuştur. Ancak İbn Asakir, bu kadınlardan söz etmemiştir.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Hadre'dir. Bunu, İbn Mendeh söylemiş ve bu hususiaki görüşünü şöyle ifade etmiştir: Muaviye, Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'in Hadre adında bir hizmetçisi vardı.»
Muhammed b. Sa'd, Selma'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben, Hadre, Radva ve Meymune binti Sa'd, Peygamber (s.a.v.)'in hizmetçileri idik. Peygamber (s.a.v.), hepimizi azad etti.»
Rasûlullah (s.a.v.)'m cariyelerinden biri de Huleyse'dir. Aslında bu, Hz. Ömer'in kızı Hafsa'nın azadlısıdır.
"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'1-Esir dedi ki: Hafsa ve Aişe'nin, Şevde binti Zem'a ile kıssaları ve bu iki kadının Şevde ile şakalaşmaları hakkında Huleyse şöyle bir rivayette bulunmuştur: «Hz. Hafsa ile Hz. Aişe, Şevde binti Zem'a'ya dediler ki "Deccal çıkmış." Şevde de içinde ateş yakmakta oldukları bir eve gizlendi. Bunun üzerine onlar gülmeye başladılar. Rasûlullah (s.a.v.) gelip:
- Neyiniz var, ne oluyor? diye sorunca, onlar, Sevde'ye yaptıklarını anlattılar. Rasûlullah gidip Sevde'yi gördü. Şevde, ona dedi ki:
- Ya Rasûlallah, Deccal çıktı mı?
- Hayır.
- Çıktığını sanıyorum!
Böyle dedikten sonra saklandığı evden çıktı. Ve üzerindeki örümcek ağlarını silkelemeye başladı.»
İbnu'1-Esir, Selman-ı Farisî'nin sahibesi Huleyse'den söz etmiş ve şöyle demiştir: «Selmanın İslâm'a girişi, onun Selman'ı azad edişi ve azadlık bedeli olarak Rasûlullah'm ona bedel ödemesi hakkında anlatılacak şeyler vardır. Selman, azadlık bedeli olarak sahibesi için 300 fidan dikmişti.»
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Havle'dir. İbnu'1-Esir böyle demiştir. Bu kadın, RasûlullahJa hizmet ederdi. Farkında olmadıkları halde Peygamber (s.a.v.)'in kanepesi altında bir köpek yavrusunun Ölümü nedeniyle vahyin gecikmesiyle ilgili bir hadisi bu cariye rivayet etmiştir. Kanepe altındaki köpek yavrusunun leşi çıkarıldıktan sonra vahiy gelmeye başlamış ve şu ayet-i kerime nazil olmuştu:
«Kuşluk vaktine andolsun. Sükuna erdiği zaman geceye andol-sun....»
Bu, garip bir rivayettir. Meşhur kavle göre bu ayetler, başka bir sebeble nazil olmuşlardır. Doğrusunu Allah bilir.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Rezine'dir. İbn Asakir dedi ki: Doğrusu bu cariye, Safiye binti Hüyey'in mülkiyetinde idi Rasûlullah (s.a.v.)'a hizmet ederdi.

Ben derim ki: Rezine'nin kızı Emetullah'm tercüme-i halinden bahsederken demiştik ki, Rasûlullah, Safiye binti Hüyey ile evlenirken, ona mehir olarak Emetullah'm annesi Rezine'yi vermişti. Demek ki Rezine, Rasûlullah'm mülkiyetinde idi.
Harız Ebu Ya'lâ, Rezine kızı Emetullah'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Kurayza ve Nadir gününde Cenâb-ı Allah kendisine fetih nasib ettiği zaman Safiye'yi esir aldı. Safiye götürülmekte olan kadınları görünce: "Allah'tan başka ilâh bulunmadığına, senin de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim." dedi. Bunun üzerine eli Rasûlullahın elinde olduğu halde Rasûlullah, onu serbest bırakıp azad etti, sonra kendisi ile evlenme talebinde bulundu. Evlenirken ona Rezine'yi mehir olarak verdi.»
Doğrusu şu ki: Rasûlullah (s.a.v.), Safiye'yi Hayber ganimetleri arasında mülkiyetine aldı. Onu azad etti. Mehir olarak azadlığını ona verdi. Kurayza ve Nadir gününde Rasûlullah'm mülkiyetine geçmiş olduğunu söylemek, hakikati karıştırmaktır. Çünkü Hayber savaşı ile Kurayza ve Nadir savaşı arasında iki senelik bir zaman farkı vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, "Delâil" adlı eserde Üleyke binti Kü-meyt el-Atike'nin annesi Emine'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'm azadlı cariyesi olan Rezine'nin kızı Emetullah'a dedim ki:
- Ey Emetullah, annenin, Rasûlullah (s.a.v.)'m aşura orucunu anlattığım hiç işittin mi?
- Evet, Rasûlullah (s.a.v.), aşura günü orucuna büyük önem verirdi. Kendi çocuklarını ve Fatıma'mn çocuklarını çağırır, ağızlarına tükürür ve annelerine: "Bunları geceye kadar emzirmeyin." derdi.»
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Radva'dır. İbnu'1-Esir, Said b. Beşir kanalı ile Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Radva binti Ka'b, Rasûlullah'a âdet görmekte olan kadının kına yakmasının hükmünü sordu. Rasûlullah da: "Bunda bir sakınca yoktur." dedi.»
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Reyhâne binti Şem'un el-Ku-raziye'dir. Bunun Nadir kabilesine mensup olduğunu söyleyenler de olmuştur. Rasûlullah'm zevcelerinden bahsettikten sonra bu kadından «32 etmiştik.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Zerine'dir. Doğru ve gerçek olan ise, bu kadının asıl adının Rezine olduğudur. Nitekim bundan daha önce de söz etmiştik.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Saibe'dir.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Sedise el-Ensârî'dir. Bunun Hafsa binti Ömer'in cariyesi olduğu söylenmiştir. Bu cariye Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ömer, İslâm'a girdikten sonra şeytan onun karşısına çıkmadı. Çıksa bile yüzüstü yere kapaklanmış olarak çıkardı.»
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de oğlu İbrahim'in bakıcılığını ve dadılığını yapan Sellame'dir.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Selma'dır. Bu, Ebu Rafi'nin karısı Ümmü Rafi'dir. Nitekim Vakidî, onun şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ben, Hadre, Radva ve Meymune binti Sa'd, Rasûlullah'a hizmet ediyorduk. Rasûlullah, hepimizi azad etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Rasûlullah'm hizmetçisi Selma'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Başından şikayet eden herkese Rasûlullah'm: "Hacamat vurdur." sözünden, ayaklarından şikayet edenlere de: "Ayaklarına kına sür." sözünden başka birşey dediğini işitmedim.»
Mus'ab ez-Zübeyrî dedi ki: Selma, Hüneyn gazvesinde hazır bulunmuştur.
Ben derim ki: Gelen rivayetlere göre Selma, Rasûlullah (s.a.v.)'a yağlı ekmek pişirir, Rasûlullah da o ekmekten çok hoşlanırdı.
Selma, Rasûlullah (s.a.v.)'ın vefatından sonra yaşamış ve Fatıma (r.anha)'nm vefatını görmüştü. Önceleri Rasûlullah'm halası Safiye binti Abdülmuttalib'in cariyesi idi. Sonra Rasûlullah'm mülkiyetine geçti. Fatıma (r.anha)'nın çocuklarının doğumunda ebelik yapmıştı. Rasûlullah'm oğlu İbrahim'in doğumunda da ebelik yapmıştı. Hz. Fa-tıma'nın vefatında ve onun cenazesinin yıkanışında Hz. Ali ve Esma Binti Umeys ile birlikte hazır bulunmuştu. Esma, Hz. Ebu Bekir'in zevcesi idi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Ebi Rafi kanalı ile Selma'nm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Fatıma (r.anha), Ölüm hastalığına yakalandığı zaman ben onun hasta bakıcılığını yapıyordum. Yine bir gün o hasta iken bazı ihtiyaçlarını görmek için Hz. Ali, evden çıkıp gitmişti. Fatıma da bana:
- Anacığım, benim için su hazırla da yıkanayım, dedi. Ben de onun için su hazırladım. Görebildiğim en güzel şekliyle yıkandı. Sonra bana:
- Anacığım, yeni elbiselerimi getir, dedi. Ben de getirdim, elbiselerini giyindi. Sonra bana:
- Anacığım, yatağımı evin ortasına ser, dedi. Ben de öyle yaptım. Yatağa uzandı. Kıbleye yöneldi. Elini yanağının altına koyup şöyle
dedi:
- Anacığım, ben şimdi vefat edeceğim. Ben temizlendim. Hiç kimse üzerimi açmasın.
Böyle dedikten sonra oracıkta vefat etti. Kısa bir müddet sonra gelen Ali'ye durumu haber verdim.»
Bu, gerçekten garip ve tuhaf bir rivayettir.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Şirin'dir. Adının Şirin olduğunu söyleyenler de vardır. İbrahim'in teyzesi ve Mariyetü'l-Kıbti-ye'nin kız kardeşidir. Bundan önceki sayfalarda da belirttiğimiz gibi asıl adı Cüreyc b. Mina olan İskenderiye valisi Mukavkis, bu iki cariyeyi Me'bur isimli iğdiş edilmiş bir köle ve Düldül adlı bir katırla birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'a hediye etmişti. Rasûlullah (s.a.v.) da Şirin'i (veya diğer rivayete göre Sirin'i) Hassan b. Sabit'e hibe etmiş, Şirin i-le Hassanın bu

evliliğinden Abdurrahman adında bir çocukları doğmuştu.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Unkude Ümmü Melih el-Ha-beşiye'dir. Bu, Hz. Aişe'nin cariyesi idi. Önceki adı İnbe idi Ancak Rasûlullah (s.a.v.), ona Unkude adını verdi.
Ebu Nuaym, böyle rivayet etmiştir. Bu cariyenin adının Gafire olduğunu söyleyenler de olmuştur,
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Ferve'dir. Bu aym zamanda ona süt emzirmiştir. Ferve dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle buyurdu:
«Yatağına girdiğin zaman "Kafirûn" sûresini oku. Çünkü bu sûre, şirkten uzaklaşmaktır, dedi.» İbnü'1-Esir, "el-Gabe" adlı eserinde bunu nakletmiş tir.
Fiddetü'n-Nubiye'ye gelince, İbnu'1-Esir, "el-Gabe" adlı eserinde bu cariyenin, Rasûlullah'm kızı Fatıma'nın mülkiyetinde olduğunu söylemiştir.
«Onlar içleri çektiği halde, yiyeceği yoksulla, öksüze ve esire yedirirler.» ayet-i kelimesiyle ilgili olarak İbn Abbasin görüşlerini naklettikten sonra İbmı'1-Esir, bu konuda kısaca şöyle demiştir:
" «Hasan ile Hüseyin hastalandılar. Rasûhıllah (s.a.v.), onları ziyarete geldi. Arapların çoğunluğu da onları ziyarete geldiler. Ali'ye:
- Bu hususta bir adak adamaz mısın? dediler. Ali de:
- Eğer çocuklarını iyileşirlerse, Allah için üç gün oruç tutarım, dedi. Bunun üzerine Fatıma da aynı şeyleri söyledi. Fidda da onlar gibi adakta bulundu.
Nihayet Cenâb-ı Allah, Hasan ile Hüseyin'e şifa ihsan etti. Bunlar da oruç tuttular. Hz. Ali ise, Şem'un el-Hayberî'ye gidip üç ölçek arpa ödünç aldı. İlk gece bir ölçek arpayı öğütüp ekmek yaptılar. Yemek için iftar vakti önlerine koydukları zaman bir dilenci kapıya gelip:
- Miskine yemek yedirin ki, Allah da Cennet sofralarında size ye-dirsin, dedi. Bunun üzerine Hz. Ali emir verdi. Önlerindek yiyeceği miskine verdiler. Kendileri aç kaldılar.
İkinci gece, bir ölçek daha arpayı öğütüp ekmek yaptılar. İftar vakti Önlerine koydukları zaman yine dilencinin biri kapıya gelip:
- Öksüze yedirin, dedi. O gecenin ekmeğini de ona verdiler. Kendileri aç kaldılar.
Üçüncü gece son ölçek arpayı öğütüp ekmek yaptılar. Yine iftar vakti sofrayı.kurduklarında dilencenin biri kapıya gelip:
- Esire yedirin, dedi. Sofradaki ekmeği ve yiyecekleri ona verdiler. Böylelikle kendileri üç gün üç gece aç kaldılar. Cenâb-ı Allah da bu hadise üzerine haklarında şu ayetleri inzal buyurdu:
«İnsanoğlu var edilip bahse değer birşey olana kadar, şüphesiz, uzun bir zaman geçmemiş midir?
Biz insanı katışık bir nutfeden yaratmışızdır. Onu deneriz. Bu yüzden onun işitmesini ve görmesini sağlamışızdır. Şüphesiz ona yol gösterdik, buna kimi şükreder, kimi de nankörlük.
Doğrusu inkarcılar için zincirler, demir halkalar ve çılgın alevli Cehennem hazırladık. Şüphesiz iyiler kafur katılmış bir tastan içerler. Bu, sadece Allah'ın kullarının taşıra taşıra içebileceği bir pınardır.
Onlar verdikleri sözleri yerine getirirler, fenalığı yaygın olan bir günden korkarlar. Onlar, içleri çektiği halde, yiyeceği yoksulla, öksüze ve esire yedirirler.
Biz sizi ancak Allah rızası için doyuruyoruz. Bir karşılık ve teşekkür beklemiyoruz, derler.» (insan, 1-10.)
Bu, münker bir hadistir. Bazı hadis imamları bunu mevzu sayarlar. Gerekçe olarak da lafizlardaki bozukluğu gösterirler. Ayrıca bu sûre, Mekkî'dir. Hasan ile Hüseyin ise, Medine'de doğmuşlardır. Doğrusunu Allah bilir.
Rasûlullah'm hizmetinde bulunanlardan biri de Hz. Aişe'nin cariyesi Leyla'dır. Bu kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru sormuştu:
- Ya Rasûlallah, sen heladan çıkar çıkmaz senden hemen sonra ben içeri giriyorum ama birşey göremiyorum. Sadece misk kokusu hissediyorum.
Onun bu sorusu üzerine Rasûlullah şöyle demişti:
«Biz peygamberler topluluğunun cesedleri Cennet ehlinin ruhları üzerinde biter. Yer, bizden çıkan bir pisliği mutlaka yutar.»
Bunu Ebu Abdillah el-Medenî'nin hadisinden Ebu Nuaym rivayet etmiştir. Ancak Ebu Abdillah el-Medenî, hakkında bilg bulunmayan ravilerdendir.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de İbrahim'in annesi Mariyetü'l-Kıbtiye'dir. Mü'minlerin annelerinden, yani Rasûlullah'n zevcelerinden bahsederken bu hanımdan söz etmiştik. İbnu'1-Esir, Mariyetü'l-Kıbtiye ile Mariyetü Ümmi Rebab'ı birbirinden ayırd etmiş ve Mâri-yetü Ümmi Rebab'm da Rasûlullah'm cariyelerinden biri olduğunu söylemiştir. Bunun hadisi, Basralıların yanındadır. Abdullah b. Ha-bib, Mariye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bir gece sırtıma bassın, diye yere eğildim. Rasûlullah da sırtıma bastı ve bir bahçenin duvarına tırmanarak müşriklerden kaçtı.»
Ebu Bekir, Mariye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Elimi sürdüğüm hiçbir şey, Rasûlullah'm avuçları kadar yumuşak değildi.»
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Meymune binti Sa'd'dır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Meymune'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ya Rasûlallah, bize Beyt-i Makdis hakkında açıklamada bulun.

- Orası insanların dünyaya yayıldıkları ve tekrar orada toplanacakları yerdir. Oraya gidin. Orada namaz kılın. Orada kılmar bir namaz 1.000 namaz gibidir.
- Bir kimse oraya gitme gücünü bulamazsa ne yapsın?
- Oraya zeyt (yağ) göndersin ki, o zeyt ile orada kandiller yakılsın. Oraya bir hediye gönderen, orada namaz kılan gibidir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Meymune binti Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Zina çocuğunun hakkında Rasûlullah'a soru soruldu. Rasûlullah şu cevabı verdi:
«Zinadan doğan çocukta hayır yoktur. Allah yolunda giyip kendileri ile cihada katıldığım iki ayakkabı, benim için bir zina çocuğunu azad etmekten daha hoştur.»
Hafız Ebu Ya'lâ el-Musilî, Ebu Bekr b. Ebi Şeybe kanalı ile Rasûlullah'a hizmet eden Meymune'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Ailesinin arasından çıkıp başka yerde ziynetlenmek için eteğini sürüyüp yürüyen kadının yaptığı iş, kıyamet gününde nuru bulunmayan zulmet gibidir..."
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Meymune binti Ebi Üneyse (Anbese?)'dir. Ebu Amr b. Mendeh böyle demiştir.
Ebu Nuaym dedi ki: Yukarıda adı geçen cariyenin adında yanlışlık vardır. Gerçekte onun adı, Meymune binti Ebu Asib'tir. Bunun hadisini Menca b. Mus'ab Ebu Abdillah el-Abdî rivayet etmiştir. Bu rivayette anlatıldığına göre Hureyş kabilesinden bir kadın, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelmiş ve Hz. Aişe'ye şöyle demişti:
- Ya Aişe, bana imdad eyle. Rasûlullah'm kalbimi sükûna erdirecek ve beni teskin edecek bir duasını söyle.
Hz. Aişe de ona şöyle dedi:
- Sağ elini kalbinin üzerine koyup sıvazla ve:
"Bismillah. Allah'ım, beni kendi devan ile tedavi et. Bana kendi şifanı bahşet. Senden başkasmmki ile değil, kendi lütfunla beni zengin et." de.»
Bu hadisin ravilerinden Rebia dedi ki: Ben o kadını çağırdım. Onun iyileşmiş olduğunu gördüm.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Ebu Duraeyre'nin zevcesi Ümmü Dumeyre'dir. Bunun hakkında önceki sayfalarda gerekl açıklamaları vermiştik.
Rasûlullah'm cariyelerinden biri de Ümmü Ayyaş'tır. Rasûlullah (s.a.v.), kızını Osman b. Affan'la evlendirirken onunla birlikte göndermişti.
Ebu'l-Kasım el-Begavî, îkrime kanalı ile Rasûlullah'm hizmetçisi ve kızını Osman'la evlendirirken beraberce gönderdiğ cariyesi Ümmü Ayyaşın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Osman için sabahleyin hurma şerbetini elimle yapıyor, karıştırıyor ve akşamleyin o da bunu içiyordu. Akşamleyin ona nebiz yapıyordum. O da sabahleyin onu içiyordu. Bir gün bana:
- Sen buna birşey katıyor musun? diye sordu. Ben de:
- Evet, deyince.
- Bir daha böyle yapma, dedi.» Rasûlullah'm cariyeleri bunlardı.
İmam Ahmed b.Hanbel, Veki' vasıtasıyla Sümame b. Hazn'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Ben Hz. Aişe'ye nebizin hükmünü sordum. O da dedi ki:
- İşte Rasûlullah'm hizmetçisi burada. Sen bunu ona sor.
Böyle diyerek Habeşi bir cariyeyi bana gösterdi. O cariye de bana şöyle dedi:
- Akşamleyin Rasûlullah'a bir kapta nebiz yapıyor. Kabın ağzını kapatıyordum. Sabah olunca ondan içiyordu.»
Müslim ile Neseî, Kasım b. Fadl'dan böyle bir rivayette bulunmuşlardır. [2]

Köle Ve Cariyeleri Dışında Rasûlullah'a Hizmet Edenler Enes B. Malik

Enes b. Malik b. Nadr b. Damdan b. Zeyd b. Haram b. Cündeb b. Asım b. Ganm b. Adiy b. Neccar el-Ensârî en-Neccarî Ebu' Hamze el-Mendenî'dir. Basra'ya yerleşmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'a Medine'deki on yıllık ikameti müddetince hizmet etmişti. Rasûlullah, onu asla azarlamamış ve yaptığı birşey için: «Neden yaptın?» dememiş; yapmadığı birşey için de, «Niçin yapmadın?» dememişti.
Anasının adı Ümmü Süleym binti Milham b. Halid b. Zeyd b. Ha-ram'dır. Bu kadın, oğlu Enes'i getirip Rasûlullah (s.a.v.)' vermiş, Rasûlullah da kabul etmişti. Anası, Rasûlullah'tan oğlu Enes'e dua etmesini isteyince Allah'ın elçisi şöyle dua etmişti:
"«Allah'ım, malım ve çocuğunu çoğalt, ömrünü uzat, onu Cennet'e koy.»
Enes dedi ki: Rasûlullah'm yaptığı üç duadan ikisinin gerçekleştiğini gördüm. Üçüncüsünü de beklemekteyim. Allah'a yemin ederim ki malım çok. Çocuklarım ve çocuklarımın çocukları da yüzü aşmaktadır.
Başka bir rivayete göre Enes şöyle demiştir: «Bağım senede iki kez ürün vermektedir. Belimden düşen çocuklarımın sayısı ise 106'-dır.»
Enes'in, Bedir gazvesine katılıp katılmadığı hususunda ihtilaf edilmiştir. Ensârî babası vasıtasıyla Sümame'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir; «Enes'e:

- Sen Bedir gazvesine katıldın mı? diye sorulduğu zaman o, şu cevabı verdi:
- Anası Ölesice, nasıl olur da ben Bedir gazvesine katılmam.». Meşhur rivayete göre o, Bedir gazvesine katılmamıştır. Çünkü o
zaman yaşı küçüktü. Keza yaşı küçük olduğu için Uhud gazvesindede hazır bulunmamıştır. Ancak Hudeybiye, Hayber, Umretu'1-Kazâ, Mekke fethi, Hüneyn Taif ve müteakip gazvelere katılmıştır.
Ebu Hüreyre dedi ki: Ümmü Süleym'in oğlu Enes b. Malik kadar Rasûlullah'm namazı gibi namaz kılan birini görmedim.
İbn Şirin dedi ki: Seferinde de, hazarında da insanların en güzel namaz kılanı Enes b. Malik idi. Basra'da vefat etti. Basra'da en son kalan sahabe o idi. Ali b. el-Medenî böyle demiştir.
Vefatı, hicri doksanıncı senede olmuştu. Doksan birinci senede öldüğünü söyleyenler de olmuştur. Kimileri, onun doksanikinci senede vefat ettiğim söyler. Başka bir grupta onun doksanüçüncü senede vefat ettiğini söylemişler. Meşhur olan ve ekseriyetinde üzerinde ittifak ettiği tarih budur.
İmam Ahmed b. Hanbel'in, "Müsned" adlı eserinde Humeyd'den rivayet ettiğine göre; Enes, vefat ettiğinde 99 yaşında idi.
Enes'in vefat ettiği gün yaşının en az 96 olduğu, en çok da 107 olduğu söylenmiştir. 106 yaşında olduğunu söyleyenler olduğu gibi 103 yaşında olduğunu söyleyenler de olmuştur. Doğrusunu Allah bilir. [3]

Esla B. Şerik

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Esla b. Şerik b. Avf el-A're-cî'dir.
Muhammed b. Sa'd dedi ki: Onun adı Meymun b. Senbaz idi. Rebi b. Bedir el-A'recî, babası kanalı ile Esla'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'e hizmet ediyor, onunla birlikte sefere çıkıyordum. Bir gece bana:
- Ey Esla; kalk yola çıkalım, dedi. Ben de cünüp olduğumu söyledim. Bir müddet sustu. Sonra Cebrail, ona teyemmüm ayetini getirdi. Bundan sonra Rasûlullah:
- Ey Esla, kalk teyemmüm yap, dedi. Ben de kalkıp teyemmüm yaptım ve namaz kıldım. Yolda su görünce Rasûlullah bana:
- Ey Esla, kalk gtısül yap, dedi.
Rasûlullah, teyemmümün nasıl yapılacağını da bana gösterdi. Ellerini toprağa vurdu. Sonra silkeledi. Sonra elleriyle yüzünü meshet-ti. Sonra ellerini tekrar toprağa vurdu, silkeledi. Elleri ile ziralarım (dirseklerine kadar kolunu) meshetti. Sağ eliyle sol ziraim, sol eliyle de sağ zira'mı içten ve dıştan meshetti.»
Hadisin ravilerinden Rebî der ki: Rasûlullah, teyemmümün nasıl yapılacağını Esla'ya nasıl gösterdiyse Esla da oğluna öyle gösteren. O da oğluna öyle gösterdi. Babam da bana öyle gösterdi.
Rebî der ki: Ben bu hadisi, Avf b. Ebi Cemileye anlattım, o da şöyle dedi:
- Evet vallahi Hasan in da böyle yaptığını gördüm. [4]

Esma B. Harise

Rasûhıllah'm hizmetçilerinden biride Esma b. Harise b. Sa'd b. Abdullah b. Abbad b. Sa'd b. Amr b. Amir b. Salebe b. Malik b. Aksa el-Eslemî'dir. Suffa ehlindendir. Muhammedb. Sa'd böyle demiştir.
Esma, Hind b. Harise'nin kardeşidir. İkisi de Rasûlullah'a hizmet ederlerdi.
İmam Ahnıed b.. Hanbel, Affan vasıtasıyla Yahya b. Hind b. Harise'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.
«Hind, Hudeybiye ashabından dır. Rasûlullah (s.a.v.), onun kardeşi Esma b. Harise'yi kavmine göndermiş ki, onlara aşure gününde oruç tutmalarını emretsin.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Hind'in, Esma b. Harise'den naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Esma'yı kavmine gönderdi ki; onlara aşura gününde oruç tutmalarını emretsin. Esma dedi ki:
- Ya Rasûlallah, onların aşura gününde yemek yemekte olduklarını görürsem ne yapayım?
- Onlara, günün geri kalan kısmını oruçlu gibi geçirmelerini söylersin.»
Ahmed b. Halid ez-Zehebî, Muhammed b. İshak kanalı ile Hind'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), beni Eşlem kabilesinden bir topluluğa göndererek şöyle dedi:
- Kavmine emret, bugünü (aşure gününü) oruçlu geçirsinler. Onlardan günün evvelinde yemek yemiş olan bir kimseyi görürsen, günün geri kalan kısmını oruçlu gibi geçirmesini söyle.»
Muhammed b. Sa'd, Vakidî vasıtasıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Harise'nin çocukları Hind ile Esma'nm Rasûlullah'm köleleri olduklarını biliyorum.»
Vakidî dedi ki: Bu ikisi, Rasûlullah'a hizmet ederler, onun kapışından ayrılmazlardı. Enes b. Malik de böyleydi.
Muhammed b. Sa'd dedi ki: Esma b. Harise, hicri altmışaltına senede seksen yaşında iken Basra'da vefat etti. [5]

Şeddah El-Leysî

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Bükeyr b. Şeddah el-Ley-sî'dir.
Ibn Mendeh, Abdülmelik b. Ya'lâ el-Leysî'den rivayet etti ki, Bükeyr b. Şeddah el-Leysî, Peygamber (s.a.v.)'e hizmet ederdi Buluğa erdi. Bunu Peygamber (s.a.v.)'e haber verdi ve:
- Ben senin ailenin yanma girip çıkıyorum. Ve şimdi de buluğa erdim ya Rasûlallah, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle dedi:
- Allah'ım, bunun sözünü doğrula ve buna zafer ver.»
Hz. Ömer zamanında bir Yahudi öldürüldü. Hz. Ömer kalkıp hutbe irad etti ve şöyle dedi:
- Allah aşkına bu hususta bilgisi olan varsa söylesin. Bükeyr kalkıp:
- Ya emire'l-mü'minin, onu ben öldürdüm, dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer:
- Sen bunun kanının günahına girdin. Şimdi çıkış ve kurtuluş nerededir? diye sordu. Bükeyr de şöyle dedi:
- Ey mü'minlerin emin! Gazilerden bir adam sefere giderken beni ailesinin bekçiliğini yapmakla görevlendirmişti. Geldiğimde öldürdüğüm bu Yahudinin o gazinin karısının yanında olduğunu ve şöyle dediğini gördüm:
«İslâmiyet, Eş'as'ı benden alıkoyup aldattı. Ben de bütün gece boyunca onun karısıyla başbaşa kaldım.
Karısının göğsü üzerinde geceledim. Eş'as ise, tozlu yularlar üzerine geceler.
Karısının bacak araları kalabalık erkekler grubunu andırır ki, onlar, kalabalıklara hücum ederler.»
Hz. Ömer, bunun üzerine Bükeyr'in sözünü tasdik etti ve Rasûlullah'm yukarıda geçen duasını hatırlayarak Yahudinin kanını karşılıksız bıraktı. [6]

Bilal B. Rebah El-Habeşî

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Bilal b. Rebah el-Habe-şî'dir. Mekke'de doğmuştur. Ümeyye b. Halefin kölesi idi. Ebu Bekir, külliyetli miktarda mal vererek Bilal'i kendisinden satın aldı. Çünkü Ümeyye, ona -İslâm'dan dönmesi için- çok işkence ediyordu. Bilal ise, İslâmiyet'ten asla dönmüyordu. Ebu Bekir onu satın alınca Allah rızası için azad etti.
Bilal, insanların hicreti esnasında hicret etti. Bedir, Uhud ve diğer gazvelerde hazır bulundu. Bilal b. Hammame diye tanınıyordu. Hammanıe, onun anasının adıdır.
Bilal, insanların en düzgün konuşanlarmdandı. Bazılarının iddia ettiği gibi şin harfini sin şeklinde telaffuz etmezdi. Hatta bazı kimseler, bu konuda asılsız hadis rivayet etmişlerdir, Güya Rasûlullah (s.a.v.): "Bilal'ın sin'i şin yerine geçer.» demiştir.
İleride de açıklanacağı gibi Bilal, dört müezzinden biridir. Daha önce de anlattığımız gibi o, ilk ezan okuyan kimsedir.
Rasûlullah'm ailesinin nafaka işlerini idare, ederdi. Yanında devamlı olarak bir miktar mal bulunurdu. Rasûlullah (s.a.y.), vefat edince gaza için Şam'a gidenlerle beraber gitti. Denildiğine göre Ebu Bekir'in halifeliği zamanında da müezzinlik yapardı. Ama gaza için Şam'a gittiğine dair kavil daha sahih (doğru) ve daha meşhurdur.
Vakidî'nin anlattığına göre hicretin yirminci senesinde altmış küsur yaşında iken Şam'da vefat etmiştir.
Fellas'm ifadesine göre mezarı Dımaşk (Şam)'dadır. Mezarının Şam'a bağlı büyük bir kasaba olan Darıya kasabasında olduğu söylenir. Halep'te vefat ettiğim söyleyenler de olmuştur. Sahih kavle göre onun kardeşi Halid, Halep'te vefat etmiştir.
Mekhul dedi ki: Bilal'ı gören biri bana şöyle dedi: Bilal, çok sevecen, dost canlı, nahif ve omuzları göğsünün üzerine çıkmış, saçı sık bir kimse idi. Saçındaki ak telleri koparıp atmazdı. [7]

Habbe Ve Seva'

Rasûlullah (s.a.v.)'m hizmetçilerinden diğer ikisi de Halid'in oğulları Habbe ile Seva'dır. Allah onlardan razı olsun.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile Halid'in oğulları Habbe ile Seva'nm şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in yanma girdik. Birşeyi tamir ediyordu. Kendisine yardımcı olduk. Bize dedi ki:
«Başınız sallandığı müddetçe rızıktan ümid kesmeyin. Çünkü insanı annesi (üzerinde tüy bulunmayan) kırmızı derili olarak kabuksuz şekilde doğurur. Sonra Aziz ve Celil olan Allah onu nzıklandırır.» [8]

Zu-Mihmer

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Zu-Mihmer'dir. Buna 2u-Mihber de denir. Habeşistan hükümdarı Necaşi'nin kardeş oğludur. Kız kardeşinin oğlu olduğu da söylenir. Ama kardeşinin oğlu olduğuna dair rivayet daha kuvvetlidir. Necaşi, Rasûhıllah'a kendisinin yerine hizmet etmesi için onu göndermişti.
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nadr vasıtasıyla Rasûluliah'a hizmet eden Habeşli Zu-Mihmer'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'la beraber bir yolculukta idik. Yürüyüşü hızlandırdı. Azığı az olduğu için böyle yapıyordu. Adamın biri dedi ki:

- Ya Rasûlallah, insanlar hızlı yürümekten dolayı bitkin düştüler. Bunun üzerine Rasûlullah durdu, insanlar da onunla birlikte durdular. Nihayet toplandılar, onlara dedi ki:
- Var mısınız, biraz uyuyalım?
Oraya konaklayıp mola verdiler. Dediler ki:
- Bu gece bizi kim bekleyecek? Ben de dedim ki:
- Ya Rasûiallah, ben sizi beklerim. Allah beni sana fedai kılmıştır.
Bunun üzerine Rasûlullah, devesinin yularını bana verdi ve:
- İşte al sana, sakın alçak olmayın, dedi.
Ben de Rasûlullah'm devesinin ve kendi devemin yularlarını elime aldım. Cemaatın yanından biraz uzaklaştım. Fazla ileri gitmedim. Sonra develerimi yayılmaları için salıverdim. Onları seyretmeye başladım. Aniden uyku bastırdı. Uyumuşum. Ben hiçbir şeyin farkında değildim. Nihayet güneşin sıcaklığını yüzümde hissettim. Uyandım. Sağa sola baktım. İki devenin de benden çok uzaklarda olmadıklarını gördüm. Rasûlullah'm devesinin ve kendi devemin yularlarını elime alıp cemaatın yakınma geldim. Rasûlullah'ı uyandırdım. Ona:
- Namaz kıldın mı? diye sordum. O da:
- Hayır, diye cevap verdi.
İnsanlar birbirlerini uyandırdılar. Rasûlullah da tamamen uyandıktan sonra:
- Ey Bilal, ibrikte su var mı? diye sordu. Bilal:
- Evet var. Allah beni sana feda kılsın, dedi. İbrik topraklı idi. Ab-dest aldıktan sonra Bilal'e ezan okuması için emir verdi.
Bilal ezan okudu. Sonra Peygamber (s.a.v.), kalkıp sabahtan önce iki rekat namaz kıldı. Acele davranmıyordu. Sonra Bilal'e emir verdi. O da namaz kıldı. O da acele davranmadı. Adamın biri:
- Ya Rasûiallah, biz kusur mu işledik? diye sordu. Rasûlullah, ona şu cevabı verdi:
- Hayır, Allah bizim ruhlarımızı teslim aldı. Sonra iade etti. Biz de namazı kıldık.» [9]

Rebia B. Ka'b El-Eslemî

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Rebia b. Ka'b el-Eslemî Ebu Firas'tır.
Evzaî, Yahya b. Ebi Kesir kanalı ile Rebia b. Ka'b'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında geceliyordum. Abdest alması veya diğer bir ihtiyacı için ona ibriğini getiriyordum. Geceleyin kalkıp:
«Noksanlıklardan münezzeh olan Rabbimi teşbih ve tenzih eder, O'na hamd ederim. Alemlerin Rabbini teşbih ve tenzih ederim.» diyerek dua ederdi. Sonra da:
- Senin bir dileğin-var mı? diye sordu. Ben de ona şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, Cennet'te seninle beraber olmak istiyorum. O da şöyle buyurdu:
- Öyleyse nefsin için fazla secde ederek bana yardımcı ol, (ki Cennet'te benimle beraber olasın.)»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yakub b. İbrahim kanalı ile Rebia b. Ka'b'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Gündüz boyunca Rasûlullah'a hizmet ederdim. Yatsı namazını kılıncaya kadar yanından ayrılmazdım. Yatsıyı kıldıktan sonra o evine girince ben kapı önünde oturur ve: «Belki Rasûlullah'm bir ihtiyacı olur.» deyip beklerdim. Onun hep: «Allah'ı tenzih eder, O'na hamd ederim.» dediğini işitirdim. Nihayet yorulup usanır ve geri dönerdim. Veya gözlerime uyku girer, uyurdum.
Bir gün kendisine olan hizmetlerimin hakkım görüp takdir ettiği için olmalı ki, bana şöyle dedi:
- Ey Rebia b. Ka'b, benden birşey dile ki, sana vereyim. Ben de ona şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, durumumu gözden geçireyim. Biraz düşüneyim. Sonra bu hususta sana bilgi vereyim.
Ben böyle dedikten sonra kendi kendime düşündüm. Dünyanın geçici olduğunu ve sonunun geleceğini, dünyada bana yeterli rızık verileceğini anladım. Ve: «Rasûlullah'tan ahiretimi isteyeceğim. Çünkü ahiret, Allah nezdinde daha kıymetli bir makamdır.» dedim. Böyle dedikten sonra Rasûlullah'm yanma gittim. Bana şöyle sordu:
- Ey Rebia, ne yaptın?
- Ya Rasûlallah, Rabbin nezdinde bana şefaatçi olmanı diliyorum ki, beni Cehennem'den azad etsin.
- Bunu sana kim söyledi ey Rebia?
- Hayır, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, bunu hiç kimse bana söylemiş değildir. Ama sen bana demiştin ki: «Benden birşey dile ki, sana vereyim.» Bakıyorum ki, sen, Allah nezdinde bu kadar yüce bir makam sahibisin. Durumumu gözden geçirdim. Dünyanın geçici olduğunu ve sona ereceğini anladım. Dünyada bana yetecek rızkın geleceğini de biliyorum. Onun için Rasûlullah'tan ahiretimi isteyeceğim, dedim.
Ben böyle cevab verdikten sonra Rasûlullah, uzun uzadıya sustu. Sonra bana şu cevabı verdi:
- Ben bunu yapacağım. Ama sen de fazla secde ederek nefsine karşı bana yardımcı ol.»
Hafiz Ebu Ya'lâ, Ebu Hayseme kanalı ile Rasûlullah'a hizmet eden Rebiatü'l-Eslemî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Günün birinde Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle bir soru sordu:

- Ey Rebia, evlenmez misin?
- Ya Rasûlallah, evlenmemin sana olan hizmetime engel olacağını düşündüğüm için evlenmek istemiyorum. Ayrıca yanımda bir kadına verecek kadar mal da yok.
Bundan sonra dedim ki: Rasûlullah, benim yanımda olan şeyi benden daha iyi biliyor ki, beni evlenmeye çağırıyor. Eğer beni falan kadınla evlenmeye çağırırsa, ben bu arzusuna rağbet ederim. Ben böyle dedikten sonra o bana şöyle bir soru sordu:
- Ey Rebia, evlenmez misin?
- Ya Rasûlallah, kim beni evlendirir ki? Benim yanımda bir kadına verecek kadar mal yok.
- Falan oğullarına git ve de ki: Rasûlullah (s.a.v.), beni falanca kızınla evlendirmenizi emrediyor!
Ben de onlara gidip şöyle dedim:
- Rasûlullah, falanca kızınızı benimle evlendirmeniz için beni size gönderdi.
- Falanca kızımızla mı?
- Evet.
- Rasûlullah ve onun gönderdiği elçiye merhaba. Hoşgeldin. Böyle dedikten sonra beni o kızla evlendirdiler. Ben de Rasûlullah'm yanma gelip dedim ki:
- Ya Rasûlallah, en hayırlı ailenin yanından sana geldim. Onlar .benim sözümü doğrulayıp tasdik ettiler. Beni o kızla evlendirdiler. Ama o kızın mehrini nasıl ve nereden vereceğim?
Benim böyle demem üzerine Rasûlullah, Büreyde el-Eslemî'ye şu emri verdi:
- Rebia'nm mehri için bir çekirdek ağırlığında altın temin edin. Onlar da bu altını temin edip bana verdiler. Ben de kızın ailesine
götürüp verdim, onlar da bu mehri kabul ettiler. Sonra tekrar Rasûlullah'm yanma gelip şöyle dedim:
- Ya Rasûlallah, verdiğim mehri kabul ettiler, ama düğün yemeğini nasıl ve nereden temin edip vereceğim?
Rasûlullah, yine Büreyde el-Eslemî'ye şu emri verdi:
- Rebia için bir koç parası toplayıp temin edin.
Onlar da bu parayı toplayıp bana verdiler. Rasûlullah, bana dedi ki:
- Aişe'ye git. Yanındaki arpayı sana vermesini söyle.
Ben de Aişe'nin yanma gittim. O da yanındaki arpayı bana verdi. Koçu ve arpayı alıp kayınpederlere gittim. Bana dediler ki:
- Arpayı biz sana teinin ederiz. Bunu getirmene gerek yok. Koça gelince arkadaşlarına söyle, onu kessinler.
Arpayı temin edip ekmek yaptılar. Sabah olunca vallahi yanımızda hem ekmek, hem de et vardı.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bir arazisini Ebu Bekir'e ikta olarak verdi. Biz bir nurma ağacı üzerinde ihtilafa düştük. Bu ağacın kendi arazim içinde olduğunu söyledim. Ebu Bekir de kendi arazisi içinde olduğunu iddia etti. Çekiştik; Ebu Bekir, bana nahoş bir kelime sar-fetti. Sonra pişman oldu. Beni yanına çağırttı ve:
- Sana ne dediysem sen de bana aynısını söyle, dedi. Ben de:
- Hayır, vallahi senin dediğini ben sana söylemem, dedim. Bunun üzerine o:
- Öyleyse Rasûlullah'a giderim, dedi. Rasûlullah'm yanma gitti. Ben de peşine takıldım. Kavmim de ardım sıra geldi. Bana:
- Sana bu çirkin kelimeyi söyleyen kendisi, seni Rasûlullah'a şikayete giden de yine kendisi, bu nasıl şey? dediler. Ben de onlara dönüp dedim ki:
- Bunun kim olduğunu biliyor musunuz? Bu Ebu Bekir es-Sıd-dık'tır. Müslümanların ak saçlısıdır. Haydi, geri dönün ki, şaye arkasını dönüp bakarsa, bana yardıma geldiğinizi zannetmesin de öfkelenmesin ve gidip Rasûlullah'a bu gelişini haber vermesin. Aksi takdirde ben helak olurum.
Ebu Bekir (r.a.), Rasûlullah'm yanma gidip şöyle dedi:
- Ben, Rebia'ya nahoş bir kelime sarfettinı. Kendisine söylediğim şeyin aynısını bana söylemesini istedim. Ama o söylemiyor!
Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:
- Ey Rebia, seninle Ebu Bekir es-Sıddık arasında ne var? Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, yemin ederim ki onun bana söylediği sözün aynısını ben kendisine söylemem.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Onun sana dediğinin aynısını ona söyleme. Sadece "Ey Ebu Bekir, Allah seni bağışlasın." de, dedi.» [10]

Sa'd

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Ebu Bekir'in azadhsı Sa'd'-dır. Bu zatın, Rasûlullah'm azadlısı- olduğu da söylenir.
Ebu Davud et-Teyalisî, Ebu Amir kanalı ile Ebu Bekir es-Sıddık'-m azadlısı Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'e kendisine hizmet etmekte olan ve hizmetinden memnun kaldığı kölesi Sa'd'ı azad etmesini söyledi.
Ebu Bekir ise:
- Ya Rasûlallah, bizim burada ondan başka hizmetçimiz yok, dedi. Bunun üzerine Rasûlullah, ona şu emri verdi:

- Sa'd'ı azad et. Sana adamlar geldi. Sana adamlar geldi.»
Ebu Davud et-Teyalisî, Ebu Amir tariki ile Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a hurma takdim ettim. O zaman onlar kıran (iki hurmayı birlikte yiyorlardı) yapıyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), sahabelerine kıran yapmamalarını emretti.» [11]

Abdullah B. Revaha

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Abdullah b. Revaha'dır. Bu zat, Umretü'1-Kazâ gününde Rasûlullah'm devesinin yuların tutup çekerek Mekke'ye girdi. Girerken de şu şiiri okuyordu:
"Ey kafir oğulları! Rasûlullah'm yolundan çekiliniz.
Bugün Kurân'm tevili hususunda sizinle savaşırız. Nitekim daha-önce Kur'ân'm nüzulü hususunda da sizinle savaşmıştık.
Size öyle bir darbe vururuz ki, o darbe, başı boyundan koparıp götürür.
Dosta da dostunu unutturur."
Abdullah b. Revaha, bundan birkaç ay sonra Mu'te gazvesinde şe-hid edilmişti. Nitekim bunu daha önce de anlatmıştık. [12]

Abdullah B. Mesud

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Abdullah b. Mesud b. Gafil b. Habib b. Şemh Ebu Abdurrahman el-Hüzelî'dir. Bu zat sahabelerin imamlarından biridir. Hem Habeşistan'a, hem de Medine'ye hicret etmiş, Bedir ve daha sonraki gavzelere katılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayakkabısını taşır, onun abdest işiyle ilgilenir, binmek istediği zaman bineğini hazırlardı. Allah'ın kelamını tefsir hususunda büyük bir kabiliyeti vardı. Kapsamlı ilme, fazilet ve yumuşak huylu-luğa sahipti. Onun bacaklarının inceliğine şaşıran sahabelere Rasûlullah şöyle demişti:
- Siz, Abdullah'ın bacaklarının inceliğine mi şaşıyorsunuz? Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, onun bacakları, terazide Uhud dağından daha ağır gelecektir.
Ömer b. Hattab, İbn Mesud hakkında şöyle demiştir: «O, ilim dolu bir dağarcıktır.»
Anlatıldığına göre İbn Mesud, ince ve nahif yapılı, güzel huylu, iyi ahlaklı bir kimse idi. Yine söylendiğine göre o, yürürken oturmaya yakın bir şekilde yürürmüş. Hidayeti, davranışı, hareket ve sükununda Peygamber (s.a.v.)'e benzermiş. Yani bütün hareketlerinde, duruşlarında, konuşmasında Rasûlullah'a benzermiş. İbadet ederken de elden geldiğince ona benzemeye çalışırmış. Hz. Osman'ın hilafeti zamanında hicri otuz iki veya otuzuncu senede Medine'de altmış üç yaşında iken vefat etmiştir. Kûfe'de vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Ama Medine'de vefat ettiğine dair rivayet daha sahihtirdir. [13]

Ukbe B. Amir

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Ukbe b. Amir el-Cühenî'-
İmam Ahmed b. Hanbel, Velid b. Müslim kanalı ile Ukbe b. A-rnir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bir ara bir dağ yolunda Rasûlullah (s.a.v.)'m bineğini götürmekte idim. Aniden bana dedi ki:
- Ey Ukbe, sen de binmez misin?
Binmezsem ona karşı gelmiş olmaktan korktum. Onun için Rasûlullah bineğinden indi. Ben de az bir mesafe boyunca bineğine bindim. İndim. Sonra kendisi bindi ve şöyle dedi:
- Ey Ukbe! İnsanların okumakta oldukları iki hayırlı sûreyi sana öğreteyim mi?
- Evet, öğret ya Rasûlallah.
-Ben böyle dedikten sonra o bana el-Felâk ve en-Nâs sûrelerini okuttu. Sonra namaz vakti geldi ve namaza duruldu. Rasûlullah (s.a.v.), imamlık için öne geçti. Namazda bu iki sûreyi okudu. Sonra dönüp bana:
- Her uykuya yattığın, her uykudan kalktığın zaman bu iki sûreyi oku, dedi.» [14]

Kays B. Sa'd

Rasûlullah (s.a.v.)'m hizmetçilerinden biri de Kays b. Sa'd b. Uba-de el-Ensârî el-Hazrecî'dir.
Buharî, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: ,
«Kays b. Sa'd b. Ubade'nin durumu, emirin yanındaki "sahibu'ş-şurta" (emniyet müdürü, güvenlik komutanı)nm durumu gibiydi. O, Rasûlullah'ın yanında da o kadar yetkiye sahipti."
Kays, çok uzun boylu idi. Dişleri eksikti. Anlatıldığına göre çok uzun boylu bir adam onun pantolonunun kemer kısmını burnuna dayadığı zaman pantolonun ayak kısımları adamın ayaklarına yetişirdi. Muaviye, onun pantolonunu Bizans hükümdarına

göndermiş ve ona: "Sizde bu pantolonu giyebilecek uzunlukta bir adam var mı?" diye sormuş. Bizans hükümdarı da pantolonu görünce hayrette kalmıştı.
Anlatıldığına göre Kays, övgüye layık, görüş ve dehâ sahibi bir insandı. Sıffîn muharebesinde Hz. Ali ile beraberdi.
Mis'ar, Mabed b. Halid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kays b. Sa'd, devamlı s-urette işaret parmağını kaldırıp dua ederdi. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın."
Vakidî ile Halife b. Hayyat ve diğerleri dediler ki: Kays, Muavi-ye'nin son zamanlarında Medine'de vefat etmiştir.
Hafız Ebu Bekir el-Bezzar, Ömer b. Hattab es-Sicistanî kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ensâr'dan yirmi genç devamlı surette Rasûlullah'ın yanında bulunup, onun ihtiyaçlarını görürlerdi. Bir iş olduğu zaman o işi yapması için onlardan birini veya birkaçını gönderirdi.» [15]

Muğire B. Şu'be

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Muğire b. Şube es-Seka-fî'dir. Rasûlullah'ın silahtarı idi. Hudeybiye gününde çadırda bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'m yanıbaşmda durmuş, kılıcını da havada tutmuştu. Amcası Urve b. Mesud es-Sekafî, Kureyş elçilik heyetiyle birlikte oraya geldiğinde Rasûlullah'la konuşurken Arap âdetince elini hep Rasûlullah'ın sakalına uzatıyordu. O, elini Rasûlullah'ın sakalına uzattıkça, Muğire de kılıcın kabzasıyla amcası Urve'nin eline vuruyor ve:
- Ben seni vurmadan önce, elini Rasûlullah'ın sakalından çek, diyordu.
Muhammed b. Sa'd ile başkaları dediler ki: Muğire, Rasûlullah .(s.a.v.)'la birlikte bütün gazvelere katıldı. Taiflilerin tağut putunu yıkmaları için onunla birlikte Ebu Süfyan'ı Taife göndermişti. O puta Rabbe diyorlardı ki, meşhur adı Lat idi.
Muğire, Arap dahilerindendi. Şa'bi, onun şöyle dediğini işittiğini ifade etmiştir: "Beni hiç kimse mağlup edemedi."
Şa'bi, Kabise b. Cabir'in şöyle dediğini duyduğunu ifade etmiştir: «Muğire b. Şu'be ile arkadaşlık ettim. Eğer Medine'nin seki kapısı olsaydı da bu kapılardan sadece hile ve taktik ile çıkılabilseydi, mutlaka Muğire, Medine'nin kapılarından çıkardı.»
Şa'bi dedi ki: «Kadılar dörttür. Ebu Bekir, Ömer, îbn Mesud ve Ebu Musa.
Dâhiler de dörttür: Muaviye, Amr b. As, Muğire ve Ziyad.»
Zührî dedi ki: Dâhiler beş kişidir: Muaviye, Amr b. As, Muğire, Ali ile birlikte de iki kişi. Bunlar Kays b. Sa'd b. Ubade il Abdullah b. Bedii b. Verka'dır.
İmam Malik dedi ki: «Muğire b. Şube, çok kadınla evli idi. Şöyle derdi: Tek kadınla evli olan kişi, eğer karısı âdet görürse kendisi de . onunla birlikte âdet görmüş gibi olur. Eğer karısı hastalanırsa, o da karısıyla birlikte hastalanır. İki kadınla evli bulunan kişi ise, yanmakta olan iki ateş arasında gibidir.»
Muğire, dört kadını nikahlar, sonra da hepsini boş ardı.
İmam Malik'ten başkaları dediler ki: Muğire, seksen kadınla evlendi. 300 kadınla evlenmiş olduğunu söyleyenler de vardır. 1.000 kadınla evlendiği de söylenmiştir. Onun ne zaman vefat ettiği hususunda muhtelif beyanlarda bulunulmuştur. En meşhur ve en sahih kavle göre o, hicri ellinci senede vefat etmiştir. Hatib el-Bağdadî, bu hususta icma olduğunu söyler. [16]

Mikdad B. Esved

Rasûlullah'ın hizmetçilerinden biri de Mikdad b. Esved Ebu Ma-bed el-Kindî'dir. Bu zat, Beni Zühre kabilesinin müttefiki idi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Mikdad b. Esved'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«İki arkadaşımla birlikte Medine'ye geldik. Konuştuğumuz hiç kimse bizi misafirliğe kabul etmedi. Nihayet Peygamber (s.a.v.)'in yanma gittik. Durumu ona anlattık, O da bizi evine götürdü. Evinde dört keçisi vardı.
- Ey Mikdad, bunları sağ. Sütlerini dörde ayır, herkese bir kısmını içir, dedi. Ben de böyle yapıyordum. Bir gece Rasûlullah (s.a.v.), eve gelmekte gecikti. Ben de onun payını kaldırıp bir yere koydum. Yatağıma uzandım. Kendi kendime dedim ki: Nasıl olsa Peygamber (s.a.v.) bu gece Ensâr'dan birinin evine gitmiştir. Orada birşeyler ye-yip içmiştir. Ben kalksam, onun payını içsem ne olur ki? Bu istek bende ısrarlı bir şekilde devam etti. Nihayet kalktım. Onun payı olan sütü içtim. Süt karnıma girip yerleşince yaptığıma pişman oldum ve dedim ki: İşte şimdi Peygamber (s.a.v.), aç ve susuz gelir, bardağında da süt göremez!
Ben böyle diyerek elbisemi yüzüme örttüm. Sonra Peygamber (s.a.v.) geldi. Uyumayana işittirecek, uyuyanı da uyandırmayacak bir ses tonu ile selam verdi. Gidip süt kabının kapağını açtı. İçinde bir-şey göremedi. Başını semaya dikip:
- Allahım, bana içirene içir, bana yedirene yedir, dedi.
Ben de onun bu duasını ganimet bildim. Fırsatı değerlendirmek için kalktım, bıçağı elime aldım. Keçilerin yanma yanaştım. Hangisi daha semiz ise onu keseyim, dedim. Elim onlardan birinin memesine değince baktım ki; memesi süt dolmuş. Diğerine baktığımda diğerinin de memesinin süt dolu olduğunu gördüm. Hepsini kontrol ettim. Hepsinin de memeleri süt dolmuştu. Sütleri bir kaba sağdım. Rasûlul-lah'a getirerek; "Buyur iç." dedim. O da:
- Neler oluyor ey Mikdad? diye sordu. Ben de:
- Önce sütü iç, sonra sana anlatayım, dedim. O da:
- Bu, senin kötülüklerinden biridir ey Mikdad, dedi. Sütü içti. Sonra bana da:
- Sen de iç, dedi. Ben dedim ki:
- Ey Allah'ın peygamberi! Sen iç.
Sütü doyasıya içti. Sonra ben kabı alıp içmeye başladım. İçtikten sonra durumu kendisine anlattım. Peygamber (s.a.v.):
- Eee... Anlat bakalım hele, dedi. Ben de ona:
- Şöyle ve şöyle oldu, dedim. Peygamber (s.a.v.) bana dedi ki:
- Bu gökten inen bir berekettir. Niye daha önce söylemedin de arkadaşlarına içirseydim?
Ben dedim ki:
- Bu bereketi ben ve sen içtikten sonra diğerleri umurumda değildir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, bunu Ebu Nadir tariki ile de rivayet etmiş ve önceki rivayette geçenleri anlattıktan sonra şu ilavede bulunmuştur: «Daha önce sütle dolduramayacaklarını sandıkları bir kabı eline alan Mikdad, götürüp keçilerin sütünü o kaba

sağdı, sağdı. Nihayet köpükleri taştı. Alıp Rasûlullah'a getirdiğinde o:
- Siz bu geceki sütünüzü içmemiş miydiniz ey Mikdad? diye sordu.
Mikdad diyor ki: Ben de ona şu cevabı verdim:
- Sen iç ya Rasûlallah.
Rasûlullah içti. Sonra kabı bana uzattı. Ben ona: .
- Sen iç ya Rasûlallah, dedim. İçti, sonra kabı bana uzattı. Ben de kabı aldım, içinde kalan sütü içtim. Rasûlullah'ın doyasıya içtiğini anladığımda onun duasına mazhar oldum. Bunun üzerine güldüm. Katıla katıla güldüğüm için yere yıkıldım. Rasûlullah bana:
- Ey Mikdad, bu senin kötülüklerinden biridir, dedi. Ben de dedim ki:
- Ya Rasûlallah, benim başımdan şöyle ve şöyle bir olay geçti. Ben şöyle ve şöyle yaptım. Rasûlullah buyurdu ki:
- Bu, Allahm rahmetinden başka birşey değildir. Niçin bunu sütü içmeden önce bana söylemedin de diğer iki arkadaşını da uyandırsay-dın, onlar da bundan istifade etselerdi?
Ben dedim ki:
- Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben ve sen bu rahmetten ve bereketten istifade ettikten sonra diğerlerinin istifade etmemiş olması umurumda bile değil.» [17]

Muhacir

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Ümmü Selemernin azadlısı Muhacir'dir.
Taberanî, Ebu Zinba Ravh b. Farac kanalı ile Ümmü Seleme'nin azadlısı Muhacirin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a senelerce hizmet ettim. Yaptığım hiçbir şey için niçin böyle yaptın; yapmadığım hiçbir şey için de, niçin yapmadın? demedi.»

Başka bir rivayette ise Muhacir'in şöyle dediği nakledilmiştir: "Ben, Rasûlullah'a on sene (veya beş sene) hizmet ettim." [18]

Ebusemh

Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de Ebu Semh'dir.
Ebu'l-Abbaş Muhammed b. İshak es-Sakafî, Mücahid b. Musa kanalı ile Ebu Semh'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah'a hizmet ediyordum. Yıkanmak istediği zaman bana:
- ibriğimi getir, derdi. Ben de ibriğini getirip kendisine verir ve onu perdeleyip görünmesini Önlerdim. Bir ara Hasanı veya Hüseyin'i yanma getirdiler. Çocuk onun göğsünün üzerine işedi. Ben de çocuğun işediği yeri yıkamak için su getirdim. Rasûlullah, bana şöyle dedi: Kız çocuğunun sidiği yıkanır. Erkek çocuğun sidiğinin üzerine ise su serpilir.»
Rasûlullah'm hizmetçilerinden biri de mutlak surette sahabelerin en üstünü ve en faziletlisi olan Ebu Bekir es-Sıddık'tır. Allah ondan razı olsun. Hicret yolculuğunda Rasûlullah'a bizzat hizmette bulunmuştur. Özellikle Hira mağarasında ve oradan çıkıp yola revan olmalarından sonra Medine'ye ulaşıncaya kadar hizmette bulunmuştur. Nitekim bu husus, daha önceleri de teferruatlı bir şekilde anlatılmıştır. Hamd ye minnet Allaha'dır. [19]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Yanında Bulunan Vahiy Katipleri

Dört halife; Ebu Bekir, Ömer, Osman ve Ebu Talib oğlu Ali bunlardandır. Allah hepsinden razı olsun. Eban b. Said b. As b Ümeyye b. Abdu'ş- Şems b. Abdumenaf b. Kusay el-Ümevî de bunlardandır.
Eban, kardeşleri Halid ve Amr'dan sonra Müslüman olmuştur. İslâm'a girişi Hudeybiye'den sonra olmuştur. Çünkü Rasûlullah Hu-deybiye gününde Osman'ı Mekkelilere gönderdiği zaman Eban onu himayesine almıştı.
Zayıf bir rivayete göre Eban, Hayber'den sonra Müslüman olmuştur. Çünkü Ebu Hüreyre'nin Hayber ganimetlerinin taksimiyle ilgili hadisinde ondan söz edilmektedir.
Onun İslâm'a giriş sebebi şudur: O Şam'da ticaret için bulunurken bir rahible buluşmuş. Rasûlullah'm durumunu rahibe anlatmış, rahib ona, Rasûlullah'm adını sorunca, o da Muhammed olduğunu söylemiş, bunun üzerine rahip:
- Öyleyse onun sıfat ve özelliklerini ben sâna söyleyeyim, demiş ve Rasûlullah'm evsafını tastamam anlatmış. Anlattıktan sonra da:
- Eğer memleketine ve ailene döndüğün takdirde benden ona selam söyle, demiş.
Mekke'ye döndükten sonra o ve kardeşi Anır b. Said el-Eşdak Müslüman olmuşlardı. Kardeşi Amr b. Said el-Eşdak' Abdülmelik b. Mervan öldürmüştür.
Ebu Bekir b. Ebi Şeybe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında vahyi ilk yazan kişi Übey b. Ka'b idi. Onun hazır bulunmadığ zamanlarda Zeyd b. Sabit yazardı. Rasûlullah için Osman, Halid b. Said ile Eban b. Said de vahiy katipliği yaparlardı.

Ebu Bekir'e göre onlar, Medine'de bu katipliği yapmışlardır. Yoksa Mekkî sûrelerin nüzulü esnasında Übey b. Ka'b yoktu. O zaman o sûreleri Mekke'de diğer sahabeler yazmışlardı. Allah onlardan razı olsun.

Eban b. Said'in vefatı hususunda ihtilaf edilmiştir. Musa b. Ukbe ile Mus'ab b. Zübeyr, Zübeyr b. Bekkar ve neseb âlimlerinin çoğuna göre o, Ecnadin gününde öldürülmüştür. Yani hicri onikinci senenin cemaziyelevvel ayında öldürülmüştür.

Diğerleri dediler ki: O, hicri ondordüncü senede Mercü's-Süfur savaşında öldürülmüştür.

Muhammed b. İshak dedi ki: Eban b. Said ile kardeşi Amr, Yer-mük savaşında hicretin onbeşinci senesi receb ayının beşinci gününde öldürüldüler. Eban'ın, Hz. Osman'ın zamanına kadar yaşadığı da söylenmiştir. Bu rivayete göre Hz. Osman onu, Zeyd b. Sabit'in rivayetine göre imam mushafmı yazmasını emretmişti. Ondan sonra hicri yirmi dokuzuncu senede vefat etmişti. Doğrusunu Allah bilir.

Vahiy katiblerinden biri de Übey b. Ka'b b. Kays b. Übeyd el-Haz-reci el-Ensâri Ebu'l-Münzir'dir. Künyesinin Ebu Tufey olduğu da söylenir. Kurralarm seyyididir. İkinci Akabe bey'atma, Bedir gazvesi-. ne ve müteakip gazvelere katılmıştır. Orta boylu, nahif vücudlu, ak başlı, sakalı ağarmış bir zat idi. Saçında ve sakalında görünen ak telleri boyamaz veya koparıp atmazdı.

Enes dedi ki: Ensar'dan Kur'ânı toplayanlar dört kişidirler: Übey b. Ka'b, Muaz b. Cebel, Zeyd b. Sabit ve Ebu Yezid.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes'ten rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Übey'ye şöyle demiştir:

- Allah, bana, sana Kur'ân okumamı emretti.
- Ya Rasûlallah, Allah benim adımı mı sana söyledi? -Evet.....

Bunun üzerine Übey'yin gözleri yaşardı.

Yani Rasûlullah, ona tebliğ edip işittirmek için Kur'ân okumakla emr olunmuş tu. Yoksa Öğretmek için okumakla emrolunmuş değildi. Zaten ilim ehlinden hiç kimse, bu hadisi yukarıdaki şekilde anlamış değildir. Burada aksine kail olunmasın diye dikkatleri çekmek istedik. Zaten başka bir yerde de Ubey'ye Kur'ân okunmasının sebebini anlatmıştık. Adamın biri "el-Münfekkin" sûresini Ubey'ye şöyle okumuştu:

"Kitab ehlinden ve putperestlerden olan inkarcılar, kendilerine apaçık bir belge, içinde kesin ve en doğru hükümlerin bulunduğu, arınmış sahifeleri okuyan, Allah katından bir peygamber gelene kadar dinlerinden vazgeçecek değillerdi." (ei-Münfckkin, 1-3.)

Übey b. Ka'b, adamın birinin bu sûreyi kendi okuyuşunun hilafi-na okuyuşunu duyunca reddetmişti. Meseleyi Rasûlullah'a arzetmiş, Rasûlullah da ona:

- Oku bakalım ey Übey, demiş. Übey okumuş ve Rasûlullah:
- Bu sûre işte böyle nazil oldu, demişti. Sonra diğer adama:
- Sen de oku bakalım, demiş, adam okuyunca Rasûlullah:
- İşte bu sûre böyle nazil oldu, demişti.

Übey diyor ki: İşte o sırada cahiliye döneminde dahi duymadığım bir şüpheyi duymaya başladım. Kuşkuya kapıldım ama Rasûlullah göğsüme vurdu. Ben de tere boğuldum. Korkudan sanki Allah'a bakıyor ve onun huzurunda idim. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) kalbimdeki şüpheyi gidermek, kalbime sebat vermek ve bu Kur'ân'm hak ve doğru olduğunu beyan etmek için kendisi okudu. Doğrusu bu Kur'ân, kullara rahmet ve lütuf olsun diye birçok kıraat üzerine nazil olmuştur."

İbn Ebi Hayseme dedi ki: Übey b. Ka'b, Rasûlullah'ın yanında vahyi ilk yazan kişidir.

Onun ne zaman vefat ettiği hususunda farklı rivayetler varid olmuştur. Kimine göre hicri ondokuzuncu senede, kimine göre yirminci senede, kimine göre yirmiüçüncü senede, kimine göre Hz. Osman'ın öldürülüşünden önceki cuma gününde vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Vahiy katipliği yapanlardan biri de Erkam b. Ebu'l-Erkam'dır. Asıl adı Abdumenaf b. Esed b. Cündeb b. Abdillah b. Ömer b. Mah-zum el-Mahzumî'dir. İslâm'ın ilk döneminde Müslüman olmuştur. Rasûlullah (s.a.v.), onun Safa tepesi yanındaki evinde gizlenirdi. O eve daha sonra Hayzaran denilirdi. Erkam, hicret etmiş, Bedir ve sonraki gazvelere katılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) onunla Abdullah b. Enis'i kardeş kılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.)'m emri üzerine Azim b. Haris el-Muharibi'ye, Fah arazisi ile başka bir arazinin ikta olarak veriliş yazısını yazmıştı.

Seksen yaşında iken, hicretin elliüç veya ellibeşinci senesinde vefat etmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, ondan iki hadis rivayet etmiştir. Birinci hadis şudur: Osman b. Erkam b. Ebu'l-Erkam, babası Erkam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"Cuma günü imamın minbere çıkışından sonra insanların omuzları üzerinden adım atarak ileriye geçen ve cemaatteki iki kişiyi birbirinden ayırıp araya yerleşen kişi Cehennem'de kendi bağırsaklarını sürükleyen kimse gibidir."

Abdullah b. Osman b. Erkam, dedesi Erkam'dan rivayet etti ki, o, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gitmiş, Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle sormuştu:

- Nereye gitmek istiyorsun?
- Ya Rasûlallah, şuraya gitmek istiyorum.

Böyle derken eliyle Kudüs'e işaret etmişti. Rasûlullah da ona şöyle sormuştu:

- Niçin oraya gitmek istiyorsun, ticaret için mi?

- Hayır, yalnız orada namaz kılmak istedim de.
- Şuracıkta (RasûluIIah böyle derken eliyle Mekke'yi göstermişti) namaz kılmak, Kudüs'te namaz kılmaktan 1.000 kat daha hayırlıdır.»
Rasûlullah'm vahiy katiplerinden biri de Sabit b. Kays b. Şemmas el-Ensârî el-Hazrecî Ebu Ab.durranman1 dır. Künyesinin Ebu Muhammed el-Medenî olduğu da söylenir. Ensâr'm hatibi idi. Rasûlullah'm hatibi olduğu da söylenir.
Muhammed b. Sa'd dedi ki: Ali b. Muhammed el-Medainî, Arapların Rasûlullah'a gelen heyetleri hakkında senetleriyle birlikte hocalarının şöyle dediklerini rivayet etti: Abdullah b. Abs es-Sümalî ile Mesleme b. Hezzan el-Hüddanî, Mekke fethinden sonra kavimlerinden bir grup insanla birlikte Rasûlullah'a gelerek Müslüman oldular. Kavimlerinin de Müslüman olacağı hususunda RasûluIIah'la bey'at-laştılar. RasûluIIah (s.a.v.) da mallarının zekatı hususunda kendilerine farz kılmanı bir yazı ile onlara yazdı. Bu yazıyı RasûluIIah adına Sabit b. Kays b. Şemmas yazdı. O yazının yazılışında şahid olarak Sa'd b. Muaz il Muhammed b. Mesleme de hazır bulundular. Allah onlardan razı olsun.
Müslim'in sahihinde sabit olduğuna göre RasûluIIah (s.a.v.), bu adamı Cennet'le müjdelemiştir.
"Cami" adlı eserinde Tirmizî, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, RasûluIIah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ebu Bekir, ne güzel adamdır. Ömer, ne güzel adamdır. Ebu U-beyde b. Cerrah, ne güzel adamdır. Üseyd b. Hudayr, ne güzel adamdır. Sabit b. Kays b. Şemmas, ne_güzel adamdır. Muaz b. Amr b. Ce-muh, ne güzel adamdır."
Sabit b. Kays b. Şemmas, hicretin onikinci senesinde Ebu Bekir es-Sıddık'm hilafeti döneminde Yemame savaşında öldürülüp şehid oldu.
Rasûlullah'm vahiy katiplerinden biri de Hanzele b. er-Rebi b. Seyfi b. Rebah b. Haris b. Muhaşin b. Muaviye b. Şerif b Cerve b. Üseyd b. Amr b. Temim et-Temimi el-Useydî'dir. Kardeşi Rebah da sahabe idi. Amcası Eksem b. Sayfî, Arapların hekim ve filozofu idi.
Vakidî dedi ki: Bu zat, Peygamber (s.a.v.)'e bir mektup yazmıştır.
Diğerleri dediler ki: Peygamber (s.a.v.), sulh için onu Taiflilere gönderdi. Halid'in Irak'ta ve diğer yerlerde yaptığı savaşlarda Halid'-in yanında hazır bulundu. Hz. Ali'nin hilafeti dönemine yetişti. Onun, Cemel ve diğer savaşlarına katılmaktan geri kalmadı. Hz. Osman'a kötü sözler söylendiği için Küfe'ye göçtü. Hz. Ali'nin hilafetinden sonra vefat etti.
"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'1-Esir dedi ki: Hanzele vefat ettiğinde karısı feryad etti. Sabırsızlandı. Bu yüzden komşular karısını ayıpladılar. Karısı ise şöyle dedi:
"Da'd şaştı. O, hüzünlüdür. Ak saçlı, bitkin düşmüş adamına ağlar.
Eğer bugün beni inceltip sallandıran şeyi sorarsan, sana yalan olmayan bir sözü söylerim. Gözlerimin karası üzüntüden dolayı vahiy katibi Hanzele üzerine aktı."
Ahmed b. Abdullah b. el-Rakiyy dedi ki: Hanzele, fitneden kaçardı. Vefat edinceye kadar fitnelerden uzak durdu. Ondan iki hadis nakledilmiştir.
Doğrusunu söylemek gerekirse, ondan üç hadis nakledilmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hanzele'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«RasûluIIah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
"Rükûları, secdeleri, abdestleri ve vakitleriyle beş vakit namazı muhafaza eden (şartlarını yerine getirip onlara riayet eden), bu namazların Allah katından hak olduklarını bilen kimse Cennet'e girer." yahut RasûluIIah: "O kimse için Cennet vacib olur." dedi.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Müslim, Tirmizî ve İbn Mace, Hanzele'nin şöyle dediğim rivayet etmişlerdir:
"Yanımda olduğunuz gibi devam ederseniz meclislerinizde, yollarınızda ve yataklarınızda melekler sizlerle musafaha yaparlar. Ama bu, an be an böyle olur."
İmam Ahmed b. Hanbel, Neseî ve İbn Mace, Hanzele'den rivayet ettiler ki; insanlar, savaşta kadın öldürmekten menedilmiştir.
Rasûlullah'm vahiy katiplerinden biri de Halid b. Said b. As b. Ümeyye b. Abdu'ş-Şems b. Abdumenaf Ebu Said el-Ümevî'dir. İslâm'ın ilk döneminde Müslüman olmuştur. Anlatıldığına göre Ebu Bekir es-Sıddık ile onun arasında üç veya dört kişi Müslüman olmuştur. En fazla beş kişinin Müslüman olduğu söylenir. Onun İslâm'a giriş sebebi olarak şu hadise anlatılır: O rüyasında Cehennem vadisinin kenarında durduğunu görmüş, bu sebeple Müslüman olmuştur. Cehennem vadisinin genişliğini de anlatmıştır ki, genişlik miktarını ancak Allah bilir. Rüyasında Cehennem vadisinin kenarında durduğunu, babasının onu vadiye ittiğini, Rasûlullah'm vadiye düşmesin diye o-nun elinden tuttuğunu görmüştü. Uyandıktan sonra bu rüyasını Ebu Bekir es-Sıddık'a anlatmış, Ebu Bekir.es-Sıddık da ona şöyle demişti:
- Senin için hayır murad edilmiştir. İşte RasûluIIah... git, ona tabi ol ve korktuğun şeyden kurtul.
Bunun üzerine o da Rasûlullah'a gelip Müslüman olmuştu. Babası onun Müslüman olduğunu duyunca öfkelenmiş ve elindek bir değnekle ona vurmaya başlamış, nihayet değneği onun başında parala-mıştı. Evden kovmuş, azıktan mahrum bırakmıştı. Diğer kardeşlerinin kendisiyle konuşmalarını yasaklamıştı. Bunun üzerine Halid, Rasûlullah'ın yanma gelmiş, gece ve gündüz onun yanında kalmıştı. Sonra da kardeşi Amr, Müslüman olmuştu.
İnsanlar Habeşistan'a hicret edince bu iki kardeş de onlarla birlikte oraya hicret etmişlerdi. Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlul-lah (s.a.v.)'ı Ümmü Habibe ile evlendirme akdini Halid'in kendisi yapmıştı. Sonra Halid ile kardeşi Amr, Cafer-i Tayyarla birlikte Habeşistan'dan ayrılıp Hayber'de bulunan Rasûlullah'ın yanma geldiler. Rasûlullah, o zaman Hayber'i

fethetmiş, Müslümanlara danışarak bu iki zata ganimetten pay vermişti. Daha sonra Halid ile Amr'm kardeşleri Said de gelmiş önceki sayfalarda anlattığımız gibi Hayber fethinde hazır bulunmuştu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), bu kardeşleri valiliklere atamıştı.
Ebu Bekir (r.a.) halife olduğunda bu kardeşler gaza için Şam'a gitmişlerdi. Halid, Ecnadin savaşında öldürüldü. Mercü's-Sufur'da öldürüldüğü de söylenir. Doğrusunu Allah bilir.
Atik b. Yakub, Amr b. Hazm'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Halid b. Said, Rasûlullah'ın şu mealdeki bir mektubunu yazmıştı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
İş bu mektuba göre Rasûlullah Muhammed, Ruhat'ta Raşid b. Abdillah es-Sülemî'ye iki ok atımı ve bir taş atımı mesafedeki yeri vermiştir. Hiç kimsenin bunu eksiltmeye hakkı yoktur. Onun hakkı haktır. Bunu Halid b. Said yazmıştır."
Muhammed b. Sa'd, Vakidî kanalı ile Muhammed b. Abdullah b. Amr b. Osman b. Affan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Halid b. Said, Habeşistan'dan Medine'ye geldikten sonra bir müddet ikamet etti. Rasûlullah'ın yazıcılığını yapıyordu Taiflilere Sakif heyeti için mektup yazdı. Rasûlullah'la onlar arasında barış yapılması için gayret sarfetti."
Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Halid b. Velid b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum Ebu Süleyman el-Mahzumî'dir. O İslâm'ın muzaffer ordularının, Asakir-i Muhammediyye'nin ve bilinip görünen zorlu yerlerin komutanı idi. Övgüye layık savaşların emiri idi. O, doğru görüş, kuvvet ve övgüye layık yol sahibi idi. O, Ebu Süleyman Halid b. Velid idi. Anlatıldığına göre ne cahiliye döneminde, ne de İslâmiyet döneminde onun komutanlık yaptığı bir ordu asla mağlup edilmemiş ve kırılmamıştır.
Zübeyr b. Bekkar dedi ki: Kureyşliler arasında otağ onundu. Süvarilerin komutası da onda idi.
Hudeybiye'den sonra ve Hayber'den önce o, Amr b. As ve Osman b. Talha b. Ebi Talha Müslüman oldular. Rasûlullah (s.a.v.), gönderdiği seriyyelere hep onu, yani Halid'i komutan yapardı. Sonra Ebu Bekir es-Sıddık zamanında bütün askerlerin komutanı oldu. Yani başkomutanlığa atandı.
Ömer b. Hattab, halife olunca onu görevden azletti ve ümmetin emini Ebu Ubeyde'yi, Ebu Süleyman'ın görüşü dışına çıkmamak şartı ile başkomutanlığa atadı.
Halid, hicretin yirmibirinci senesinde Hz. Ömer'in hilafeti zamanında vefat etti. Hicri yirmiikinci senede vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Ancak yirmibirinci senede vefat ettiğine dair rivayet daha sahihtir. Humus'a bir mil mesafede bir köyde vefat etmişti.
Vakidî dedi ki: Orayı sorduğumda bana oranın harap olduğunu söylediler.
Duhaym ise, Halid'in Medine'de vefat ettiğini söylemiştir. Bununla beraber ilk görüş daha sahihtir.
Halid, birçok hadis rivayet etmiştir ki, onları burada zikretmek fazla yer işgal edecektir.
Atik b. Yakub, Amr b. Hazm'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), bazı arazileri ikta olarak verdiği zaman şu mektubu yazdırdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Allah Rasûlü Muhammed'ten müminlere. Sayduh[20] mıntıkası ve avlarına gelince, buranın bitkileri koparılmaz, avı öldürülmez. Bu yasağa riayet etmeyen biri görülürse kırbaçlanır, elbisesi üzerinden çıkarılır. Her kim bu emri dinlemeyip haddi tecavüz ederse yakalanır ve durumu Peygamber (s.a.v.)'e bildirilir. Bu, peygamber Muham-med'den bir bildiridir. Bunu Rasûlullah'ın emri üzerine Halid b. Velid yazmıştır. Herhangi bir kimse bu yasağı çiğnemesin. Kendisine yazık etmesin. Muhammed'in bu hususta verdiği emre riayetsizlik etmesin."
Rasûlullah'ın vahiy katiplerinden biri de Zübeyr b. Avvam b. Hü-veylid b. Esed b. Abdiluzza b. Kusay Ebu Abdillah el-Esedî'dir. Cennet'le müjdelenen on sahabeden (aşere-i mübeşşere'den) biridir. Rasûlullah'ın vefatı esnasında Rasûlullah'ın kendilerinden razı olduğu altı kişilikşura heyetindendir. Rasûlullah'ın havarisi ve halası Safiye binti Abdülmuttalib'in oğludur. Ebu Bekir'in kızı Esmanın da kocası-dır. Allah ondan razı olsun.
Atik b. Yakub, yukarıda geçen senedi ile rivayet etti ki, Rasûlullah'ın, Muaviye b. Cervel oğullarına yazdırdığı mektubu Rasûlullah'ın emri üzerine Zübeyr yazmıştır. İslâmiyet'in ilk zamanlarında onaltı yaşındaki bir genç iken Müslüman olmuştu. Onsekiz yaşında iken Müslüman olduğuna dair bir rivayet de vardır. Hem Habeşistan'a, hem de Medine'ye hicret etmiş, bütün gazvelerde hazır bulunmuştu. Allah yolunda kılıcını çeken ilk kişi o olmuştu. Yermük savaşma katılmıştı. O savaşa katılanların en faziletlisi idi. O günkü savaşta Bizans saflarını baştan sona iki kez yarıp geçmişti. Bir taraftan giriyor, öbür taraftan sağ salim çıkıyordu. Ancak o gün kafasından iki yara almıştı. Allah ondan razı olsun. Hendek gününde Rasûlullah (s.a.v.), onun ana ve babasını yanma getirmiş ve şöyle demişti:
"Her peygamberin havarisi vardır. Benim havarim de Zübeyr'-dir."
Onun birçok fazilet ve menkıbeleri vardır. Cemel savaşında ölmüştür. O, savaşmaktan vazgeçip geri dönmüş; Amr b. Cürmüz, Fu-dale b. Habis ve Nar adındaki Temimli üç kişi peşine takılmışlar, Va-di's-Siba denen yerde ona ulaşmışlardı. Amr b. Cürmüz, uyurken üzerine atılıp onu öldürmüştü. Kendisi altmışyedi yaşında iken hicretin otuzaltıncı senesinin cemayizelevvel ayının onunda bir perşembe günü bu dünyadan göçüp gitmişti.
Arkasında büyük bir tereke bıraktı. Terekesinden 2.300.000 dinar çıkarıldıktan sonra üçte birini vasiyet etti. Borcu ödenip malının üçte biri çıkarıldıktan sonra kalan kısmı mirasçılarına paylaştırıldı. Dört karısından her birine 1.200.000'er dinar

miras düştü. Toplam o-larak onun terekesi 95.800.000 dinar idi. Bütün bu malları helal yoldan kazanmıştı. Hayatta iken eline geçen fey ve ganimetlerle helal ticaret yolu ile elde etmişti. Zekatının tamamını vaktinde ödemiş, ihtiyaç sahiplerine zamanında büyük miktarda yardımlarda bulunmuştu. Allah ondan razı olsun, onu hoşnut kılsın. Makamını Cennet yapsın. Nitekim de öyle yapmıştır. Çünkü evvelin ve ahirinin efendisi, âlemlerin Rabbinin elçisi onun Cennetlik olduğunu müjdelemiştir. Hamd ve minnet Allaha'dır.

"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'1-Esir, Zübeyr b. Avvam'm 1.000 kölesi olduğunu ve bu kölelerin ona haraç ödediklerini; onunsa bu haraçların tamamını sadaka olarak dağıttığım anlatmıştır.

Hassan b. Sabit, onu medhederek, faziletli bir insan olduğunu beyan ederek bu şiirini söylemiştir:

"Havarisi, peygamberin sözü, ahdi ve hidayeti üzerinde sebat edip durdu. Onun faziletli biri olduğunu söylemek dosdoğru bir sözdür.

Peygamberin yolunu ve metodunu izledi. Hakkın dostuna dost oldu. Hak ise daha doğru ve adildir. O, meşhur süvari ve hücum eden bahadırdır. Bilinen gün olduğunda o saldırır.

Bir adam ki, Safiye onun annesidir. Aslandır, evinde muazzam ve efendidir.

Rasûlullah'a çok yakın akrabalığı vardır.

İslâm'a yardım hususunda köklü bir şerefi vardır.

Nice sıkıntıları Zübeyr, kılıcı ile Muhammed Mustafa'dan püskürtüp savmıştır. Allah onun sevabını bol bol verir.

Savaş kızışıp da paçaları sıvadığı zaman Zübeyr de beyaz bacaklarını sıvayıp ölüme doğru iftiharla koşar.

Onlar arasında onun misli bulunmadığı gibi ondan önce de misli görülmemiştir.

Tazeliği solmaya yüz tuttuğu müddetçe zaman içinde de onun misli görülmeyecektir."

Daha önce de anlatıldığı gibi Amr b. Cürmüz et-Temimî, Zübeyr'i Siba vadisinde uyumakta iken öldürmüştür. Anlatıldığına göre Zübeyr, uykuda darbeyi yeyince hemen ayağa fırlamış, dehşet içinde a-tına binmiş ve İbn Cürmüz'le vuruşmuştur. Zübeyr, onun hakkından gelince Amr'in diğer iki arkadaşı Fedale ile Nar üzerine atılıp yere yıkmış ve Zübeyr'i öldürmüşlerdi. Amr b. Cürmüz de onun başını ve kılıcını almıştı. Başını ve kılıcını Hz. Ali'nin yanma götürdüğü zaman Hz. Ali, Zübeyr'in kılıcın görünce:

- Bu kılıç çok uzun müddet Rasûlullah'a gelen sıkıntıları gidermişti, dedi.

Anlatıldığına göre Hz. Ali:

- Safiye'nin oğlu Zübeyr'in katilinin cehennemlik.olduğunu söyleyin, demiştir. Amr b. Cürmüz, bu sözü duyunca intihar edip kendini öldürmüştü.

Doğrusu şu ki, o, Hz. Ali'den sonra da yaşamış, hatta Zübeyr'in oğlunun zamanına ulaşmıştı. Kendisi Zübeyr'in oğlunun satvetinden korktuğu için gizlenmiş ve yerine Irak'a, kardeşi Mus'ab'ı vekil bırakmıştı. Fakat Zübeyr'in oğlu Mus'ab bunu duyunca şöyle demişti:

- Ona deyin ki, kendisine birşey yapacak değilim. Rahat olsun. O, kendisini babam Ebu Abdullah (Zübeyr) yerine öldüreceğimi sanıyor.

Hayır, Allah'a yemin ederim ki, o, babamla eşit seviyede değildir ki, babamın kısası için onu öldüreyim!..

Bu da Zübeyr'in oğlu Mus'ab'm ne kadar yumuşak huylu, akıllı ve liderlik vasıflarına sahib bir kimse olduğunu göstermektedir.

Zübeyr, Rasûlullah (s.a.v.)'dan birçok hadis rivayet etmiştir. Ancak onları burada zikretmek fazlaca yer işgal edecektir.

Zübeyr b. Avvam, Siba vadisinde öldürüldüğü zaman karısı Atike binti Zeyd b. Amr b. Nufeyl, kocası üzerine ağlayarak şu şiiri söyle^misti. Allah ondan da, kocasından da razı olsun:

"İbn Cürmüz, ordudaki süvariye savaş gününde hainlik yaptı. O, kaçak biri değildi.

Ey Amr! Eğer onu uyarsaydm onun korkak, titrek, eli sallanan bir kimse olarak görmezdin.

Nice defalar ordunun safları arasına daldı da ey dağ mantarının oğlu! Hiçbir saldırıdan dolayı geri kaçmadı. Onu eğemediler.

Sabah akşam hücum eden ö bahadır gibi birini geçmişler arasında bulamazsın. Anan seni kaybetsin.

Allah'a yemin ederim ki, eğer sen bir Müslümanı öldürürsen kasıtlı bir adam öldürmüş gibi cezalandırılırsın!"

Rasûlullah (s.a.v.)'m vahiy katiplerinden biri de Zeyd b. Sabit b. Dahhak b. Zeyd b. Levzan b. Amr b. Ubeyd b. Avf b. Ganin b. Malik b. Neccar el-Ensârî en-Neccarî Ebu Said'dir. Künyesinin Ebu Harice ol-. duğunu söyleyenler olduğu gibi Ebu Abddirrahman el-Medenî olduğunu söyleyenler de vardır.

O, onbir yaşında iken Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye geldi. Yaşı küçük olduğundan Bedir gazvesine katılmadı. Uhud gazvesine de katılmadığı söylenir. İlk olarak Hendek gazvesine katılmıştır, Hendek gazvesinden sonraki gazvelerde de hazır bulunmuştur.

Hafız, akıllı, zeki ve bilgili bir insandı. Sahih-i Buharî'de ondan nakledilen bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) ona, İbranice'yi öğrenmesini, okuyup yazmasını emretmişti ki, Yahudiler kendisine bir yazı yazdıkları zaman Zeyd de peygamber adına onlara cevabi yazıyı yazabilsin. Bu emir üzerine Zeyd, onbeş gün içinde İbranice okuyup yazmayı Öğrendi.

- İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman b. Davud kanalı ile Harice b. Zeydin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Babam Zeyd bana dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği zaman beni yanına götürdüler. Beni beğendi. Dediler ki:

- Ya Rasûlallah, bu, Beni Neccar kabilesinden bir delikanlıdır. Allah'ın sana inzal buyurduğu sûrelerden on taneden fazlasını ezbere bilmektedir.

Bunun üzerine Rasûlullah sevindi ve bana dedi ki:

- Ey Zeyd, Yahudice yazmayı öğren. Allah'a yemin ederim ki ben, herhangi bir Yahudinin benim adıma Yahudice yazı yazmasına güvenmiyorum.
Ben de onbeş gece geçmeden Yahudice yazmasını öğrendim. Bu hususta ustaîaştım. Yahudiler, Rasûlullah'a mektup yazdıkları zaman ben de onlara Yahudice cevap yazıyordum. Onlar mektup gönderdiklerinde mektubu Rasûlullah'a ben okuyordum."
Gerçekten Zeyd, keskin bir zeka sahibi idi. Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Enes'ten gelen bir rivayette de anlatıldığı gibi o Rasû-lullah'm zamanında kurraları toplamıştı.
İmam Ahmed b. Hanbel ile Neseî, Enes'ten rivayet ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ümmetim içinde ümmetime "en çok merhamet eden kişi Ebu Bekir'dir. Allah'ın dini hususunda ümmetimin en sert adamı Ömer'dir. Tam utangaç ve hayalı olanı Osman'dır. Yargılamada en mütehassıs olan, Ali b. Ebi Talib'tir. Ümmetimin helal ve haramı en iyi bileni Muaz b. Cebel'dir. Onların farizaları en iyi bileni de Zeyd b. Sabit'tir. Her ümmetin bir emini vardır. Bu ümmetin emini de Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır."
Zeyd b. Sabit, birçok yerde Rasûlullah in yanında vahiy katipliği yapmıştır. Bunu en açık bir şekilde isbatlayan ve Sahih-i Buharî'de yer alan şu rivayettir:
«Zeyd b. Sabit diyor ki: en-Nisâ sûresinden bir ayet nazil olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), beni çağırdı ve şu emri verdi: "İnananlardan yerlerinde oturanlar ile mal ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler birbirine eşit değildir." diye yaz.
İbn Ümmü Mektum geldi ve körlüğünden şikayetçi oldu. Âmâlığı sebebiyle cihada katılamadığım söyledi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'a yeniden vahiy nazil oldu. Baldırı baldırımın üzerinde idi. O kadar ağırlık çöktü ki, baldırımı kıracak gibi oldu. Evet, bu defa ayetin "Özürsüz olarak" mealindeki kısmı nazil oldu. Rasûlullah bana emir verdi. Ben de bu kısmı az önceki nazil olmuş ayete ekledim. Ben bu ekin, kemik levha üzerinde ayetin neresine eklendiğim biliyorum. Kemiğin yarık kısmına eklenmişti.»
Zeyd b. Sabit, Yemame savaşma katılmış, savaşta kendisine bir ok isabet etmiş, ama zarar vermemişti. Bundan sonra Ebu Bekir es-Sıddık, ona Kur'ân'ı araştırıp toplamasını emrederek:
- Sen akıllı bir gençsin. Seni hafıza bozukluğu ve yanılma ile itham etmiyoruz. Sen Rasûlullah için vahiy katipliği yapıyordun Öyleyse Kur'ân ayetlerini araştır ve topla, dedi. O da Ebu Bekir es-Sıd-dık'm verdiği emri yerine getirdi. Bunda da çok hayırlar elde etti. Hamd ve minnet Allah'adır.
Hz. Ömer, iki haccmda da, hacca giderken onu Medine'de vekili olarak bırakmıştı. Şam'a giderken de vekili olarak Medine üzerine onu tayin etmişti. Osman b. Affan da Medine dışına çıkarken Medine'de yerine onu vekil bırakırdı. Hz. Ali de onu çok severdi. O da Hz. Ali'ye saygı gösterir, kadrini bilirdi. Ama savaşlarından herhangi birinde hazır bulunmadı. Hz. Ali'den sonra da yaşadı. Hicri kırkbeşinci senede vefat etti. Kimine göre ellibirinci senede, kimine göre de elli-beşinci senede vefat etmiştir.
O, Hz. Osman'ın diğer şehirlere göndermiş olduğu imam mushafim yazanlardandır. Bu mushafm okunuşu ve yazılışı üzerinde icma ve ittifak hasıl olmuştur. Nitekim bunu tefsirinıizin mukaddimesinde yazdığımız "Fedailu'l-Kur'ân" kitabımızda da belirttik. Hamd ve minnet Allah'adır.
Rasûlullah'm vahiy katiplerinden biri de şayet İbn Abbas'ın bu konuda rivayet ettiği hadis doğru ise Sicil'dir.
Ebu Davud, Kuteybe b. Said kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Sicil, Peygamber (s.a.v.)'in katibi idi."
Neseî, İbn Abbas'ın, el-Enbiyâ süresindeki: "Göğü adamın kitap dürüşü gibi durduğumuz gün..." ayet-i kerimesinde geçen "sicil" kelimesinin adam anlamına geldiğini söylediğini rivayet etmiştir.
Ben bu hadisi, hocamız Hafız el-Kebir Ebu'l-Haccac el-Mizzî'ye arzettim. Ancak o, bunun gerçekten uydurma ve münker olduğunu söyledi. Şeyhimiz Allame Ebu'l-Abbas İbn Teymiye'nin de bu hadisin mevzu olduğunu söylediğini kendisine haber verdim.
Ben derim ki: Bunu, Hafız İbn Adiy, "el-Kâmil" adlı eserinde, Ebu'l-Cezva'dan rivayet etmiş ve İbn Abbas'ın şöyle dediğini naklet-miştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ın Sicil adında bir katibi vardı. Ayette sözü edilen sicil işte o katiptir. Yani Sicil, yazdığı mektubu ve kitabı nasıl katlarsa, gök de öyle katlanıp dürülecektir."
Ancak bu rivayete muhalif başka bir rivayet, İbn Abbas'ın kendisinden ve İbn Ömer'den varid olmuştur. Şöyle ki: "el-Valibî ile Avfî, İbn Abbas'ın mezkur ayet-i kerimeyi manalandırırken şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Sayfanın kitap üzerine dürülüşü gibi gök de dürülecektir." Mücahid de böyle söyledi. İbn Cerir dedi ki: Lugatta bilinen mana şudur ki; sicil kelimesi, sahife anlamına gelir. Ayrıca sahabelerden Sicil adında birinin bulunduğu bilinmemektedir. Sicil kelimesinin melek adı olduğu da kabul edilemez. Nitekim Ebu Kürey İbn Yeman vasıtasıyla adı geçen ayetin manası hakkında İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bu ayette geçen sicil kelimesi, bir melek adıdır. İstiğfar için Allah katına çıktığında Allah ona; Bunu nur olarak yaz, diye emreder."
Rasûlullah'in vahiy katiplerinden biri de, Halife b. Hayyat'm ifadesine göre Sa'd b. Ebi Serh'dir. İleriki sayfalarda da açıklanacağı gibi Halife bu hususta yanılmış olup, asıl vahiy katibi bu zatın oğlu olan Abdullah b. Said b. Ebi Serh'dir.
Rasûlullah'm vahiy katiplerinden biri de, Ebu Bekir es-Sıddık'm azadlısı Amir b. Füheyre'dir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezak kanalı ile.hicret hadisesini anlatan Süraka b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir.
«Yakalanması için kavmi tarafından başına ödül konulduğunu ve insanların kendisini aramakta olduklarını Rasûlullah'a haber verdim. Kendisine azık ve eşya verme teklifinde bulundum. Ama benden hiçbir şey istemediler. Sadece kendileri hakkındaki bilgiyi saklamamı talep ettiler. Ben de kendisinden benim için bir emanname yazmasını istedim. O da Amir b. Füheyre'ye emir

verdi. Amir de deri parçası üzerine bir emanname yazıp bana verdi. Sonra çekip gittiler.»
Ben derim ki: Bu hususta ki hadisin tamamı hicret bahsinde nakledilmiştir. Süraka'ya bu emannameyi yazanın Ebu Bekir olduğu da söylenir. Doğrusunu Allah bilir.
Amir b. Füheyre (künyesi Ebu Amr'dır.), Ezd kabilesine mensub-tur. O kabileden doğmadır. Siyah renkli idi. Hz. Aişe'nin, ana bir kardeşi Tufeyl b. Haris'in kölesi idi. Bilindiği gibi Hz. Aişe'nin anası da Ümmü Ruman'dır.
Amir b. Füheyre, İslâmiyet'in ilk zamanlarında Rasûlullah'm Er-kam b. Ebu'l-Erkam'm Safa tepesinin yanındaki evin gizlenmesinden önce Müslüman olmuştu. Amir de dininden dönmesi için Mekke'de diğer mustazaf kimselerle birlikte işkence görüyordu. Ebu Bekir es-Sıddık, onu satın alıp azad etti. Ebu Bekir'in, Mekke dışındaki koyunlarını güdüyordu.
Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte hicret ettiği zaman bu da Ebu Bekir'in terkisine binmiş, onlarla birlikte hicret etmişti Yanlarında kılavuz olarak ed-Dilî vardı. Nitekim bu daha önce de teferruatlı bir şekilde anlatılmıştı.
Bunlar Medine'ye vardıklarında Amir b. Füheyre, Sa'd b. Hayse-me'ye konuk oldu. Rasûlullah (s.a.v.), onunla Evs b. Muaz' kardeş kıldı. Amir b. Füheyre, Bedir ve Uhud gazvelerine katıldı. Bir-i Mau-ne gününde öldürüldü. Nitekim bunu daha önce de anlatmıştık. Bir-i Maune faciası, hicretin dördüncü yılında vuku bulmuştu. Amir, o faciada öldürülürken kırk yaşında idi. Doğrusunu Allah bilir.
Urve, îbn İshak, Vakidî ve diğerlerinin anlattıklarına göre Bir-i Maune gününde Amir'i, Cebbar b. Sülma adındaki Beni Kilal kabilesinden biri öldürdü. Cebbar onu mızrakla vurunca o:
- Ka'be'nin Rabbine yemin ederim ki, kurtuldum, dedi. Amir'in cesedi semaya yükseltildi. Nihayet gözlerden kayboldu. Onu gören Amir b. Tufeyl demişti ki, "Amir'in cenazesi o kadar yükseltildi ki, sema, onun altında kaldı."
Amr b. Ümeyye'ye onu sormuşlar, o da şöyle demişti: "Amir b. Füheyre bizim en üstünümüz, en faziletlimiz idi. Peygamberimiz (s.a.v)'-in ilk ehl-i beytindendi."
Cebbar dedi ki: Dahhak b. Süfyan'a söylediği sözle neyi kastettiğini sordum. O da Cennet'i kasdettiğini söyledi. Dahhak, ben İslâm'a davet etti. Ben de Amir b. Füheyre'nin öldürülüşünü gördüğüm için Müslüman oldum. Dahhak, benim İslâm'a girdiğim ve Amir b. Füheyre'nin öldürülüşünü bildiren bir mektubu Rasûlullah'a yazdı. Mektubunda Amir'in cesedi hakkında şöyle diyordu: "Onu melekler defnedip gizlediler. Böylece yüce makamlara, illiyyine misafir oldu."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Onlar hakkında Kur'ân okuduk. Bizim okuduğumuz şeyleri kavmimize tebliğ etmelerini ve Habisimizin huzuruna çıktığımızı Bildirmelerini istedik, Rabbimiz bizden razı oldu ve bizi hoşnut kıldı.»
Muhammed b. İshak, Hişam'm babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Amir b. Tufeyl şöyle derdi:
- Sizden öyle adam vardır ki, Öldürüldüğünü gördüğüm zaman onun cenazesi yükseltildi. Nihayet yer ile gök arasında kaldı. Sonra da göğün onun altına düştüğünü gördüm.
Dediler ki:
- O dediğin adam Amir b. Füheyre'dir.»
Vakidî, Muhammed b. Abdullah kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Amir b. Füheyre'nin cesedi semaya kaldırıldı. Cesedi yerde görülmedi. Rivayete göre melekler onun cenazesini defhetmişlerdir."
Rasûlullah'm vahiy katiplerinden biri de Abdullah b. Erkam b. Ebu'l-Erkam el-Mahzumî'dir. Mekke fethi senesinde Müslüman olmuş, Rasûlullah'a katiplik yapmıştır.
İmam Malik dedi ki: Kendisi yaptığı işi başa çıkarır, tamamlardı. İyi yapar, sağlam olurdu. Karşılığında da teşekkür görürdü.
Seleme, Muhammed b. İshak b. Yesar kanalı ile Abdullah b. Zü-beyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
. "Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Erkam b. Abdi Yağus'u katipliğe aldı. O, Rasûlullah'm adına yazılar yazardı. Rasûlullah, hükümdarlara cevabi mektuplarını ona yazdırırdı. O kadar emniyetli bir kimse idi ki, Rasûlullah meliklere mektup yazması için ona emir verir, o da yazar ve okuduğu şeyin altına mührü basardı. Rasûlullah'm yanında güvenilir bir kimse idi. Ebu Bekir'e de katiplik yaptı. Ebu Bekir, bey-tül-malı onun idaresine bıraktı. Hz. Ömer de onu katiplikte ve bey-tü'l-mal idareciliğinde bıraktı. Hz. Osman, halifeliğe geçince onu bu iki görevinden de azletti.
Ben derim ki: Abdullah b. Erkam görevden affını istedikten sonra Hz. Osman, onun istifasını kabul etmiştir. Anlatıldığına göre Hz. Osman, ona emeğinin karşılığı olarak 300.000 dirhem para vermiş, ama o bunu kabul etmemişti. Ben bunu Allah için yaptım. Ücretim Aziz ve Celil olan Allah tarafından verilecektir, demişti.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Sabiti katip yaptı. Zeyd, hazır bulunmadığı zaman Erkam'm oğlu katiplik yapardı Ö-mer, Ali, Zeyd, Muğire b. Şube, Muaviye, Halid b. As ve diğerleri de Rasûlullah'a katiplik yapmışlardır.
A'meş dedi ki: Ben Şakik b. Seleme'ye şöyle bir soru sordum:
- Peygamber (s.a.v.)'in katibi kimdi?
- Abdullah b. Erkam'dı. Çünkü Ömer, Kadisiye savaşında Ebu Bekir'in mektubunu getirdi. Mektubun altında şöyle bir ibare vardı: "Bunu, Abdullah b. Erkam yazmıştır."
Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'e bir adamın mektubu geldi. Peygamber (s.a.v.), Abdullah b. Erkam'a:

- Benim adıma buna cevap yaz, dedi. Abdullah da cevabını yazdı. Sonra peygambere okudu. Peygamber de: "İsabet ettin, güzel cevap verdin. Allahım, sen bunu muvaffak kıl." dedi.

Hz. Ömer, halifeliğe geçtiğinde Abdullah b. Erkam'a danışır, o-nunla müşavere ederdi. Hz. Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"Devlet işinde Abdullah b. Erkam kadar Allah'tan korkup çekinen bir kimse görmedim."

Abdullah b. Erkam, vefatından önce gözlerini kaybetti. Allah ondan razı olsun.

Rasûlullah'm vahiy katiplerinden biri de Abdullah b. Zeyd b. Abdi Rebbih el-Ensârî el-Hazrecî'dir. Ona Ezan Sahibi de denir. İslâm'ın ilk döneminde Müslüman oldu. Yetmiş kişi ile birlikte Akabe bey'a-tmda hazır bulundu. Bedir gazvesiyle müteakip gazvelere katıldı. O-nun en büyük menkıbelerinden biri rüyasında ezan ve ikameti görüp bunu Rasûlullah (s.a.v.)'a arzetmesi ve okuması, Rasûlullah'm da ona şöyle demesidir:

"Bu, gerçek bir rüyadır. Sen bunu Bilal'e anlat. Çünkü o senden daha güzel seslidir."

Vakidî'nin rivayetine göre İbn Abbas, şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Müslüman olan Cüreşlilere bir mektup yazdı. Mektubunda namaz kılmalarını, zekât vermelerini, ganimetlerin beşte birini Rasûlullah'a vermelerini emrediyordu. Bu mektubu da Rasûlullah adına Abdullah b. Zeyd yazmıştı. Bu zat, hicretin otuzikinci senesinde alt-mışdört yaşında iken vefat etmiştir. Namazını Hz. Osman (r.a.) kıl-dırmıştır.

Rasûlullah'm vahiy katiplerinden biri de Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh el-Kureşi el-Amiri'dir. Bu zat, Osman'ın süt kardeşidir. Bunu Osman'ın annesi emzirmişti. Vahiy katipliği yapmış, sonra İslâm'dan dönüp irtidad etmiş, Mekke'deki müşrikler arasına katılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'yi fethettiği zaman bunun kanını heder etmiş, yakalandığı anda öldürülmesini emretmişti. Fakat o, Osman b. Af-fan'a gelmiş, Osman da Rasûİullah'm yanına gidip ona eman dilemiş,

Rasûlullah da ona eman vermişti. Nitekim bunu, Mekke fethini anlatırken nakletmiştik. Abdullah b. Sa'd, daha sonra İslâmiyet'ini güzelce yaşamıştı.

- Ebu Davud, Ahnıed b. Muhammed el-Mervezî kanalı ile İbn Ab-bas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:

'Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh, Peygamber (s.a.v.)'in katipliğini yapıyordu. Şeytan onu aldatıp ayağını kaydırdı. İrtidad edip kafirler a-rasma katıldı. Rasûlullah (s.a.v.) onun Öldürülmesini emretti. Osman b. AfFan, onun için Rasûlullah'tan eman diledi. Rasûlullah (s.a.v.) da eman verdi."

Ben derim ki: Hz. Ömer'in hilafeti zamanında hicri yirminci senede Amr b. As, Mısır'ı fethederken Abdullah b. Sa'd b. Eb Şerh, ordunun sağ cenahında idi. Mısır fethedildikten sonra Hz. Ömer, Amr b. As'ı oraya vali tayin etti. Hz. Osman halife olunca Amr b. As'ı o görevden azletti. Yerine Abdullah b. Sa'd b. Ebi Şerh'i hicri yirmibeşinci senede tayin etti. Afrika ülkelerine gaza yapması için ona emir verdi. O da oralara gazaya gitti, fetihler yaptı, ordunun eline büyük bir ganimet geçti. Her süvari askeri için 3.000 mıskal altınlık ganimet payı düştü. Piyadelerden her birine de 1.000 mıskal pay düştü. Onun bu ordusunda üç tane Abdullah vardı: Bunlar; Abdullah b. Zübeyr, Abdullah b. Ömer ve Abdullah b. Amr idi.

Abdullah b. Sa'd, daha sonra siyah Afrika'yı bırakıp Nobe diyarına gazveye gitti. Onlarla barış antlaşması yaptı ve antlaşma bugüne kadar geçerlidir. Bu antlaşmayı hicri otuzbirinci senede yapmıştı. Sonra da Rum diyarına doğru denizlere vurup Savarı gazvesi yaptı. O çok büyük bir gazve idi.

insanlar, Hz. Osman'a karşı baş kaldırdıkları zaman o, Mısır'dan çıktı, yerine vekil olarak başkasını bıraktı ki, kendisi gidip Hz. Osman'a yardım etsin, Hz. Osman öldürüldüğü zaman kendisi Askalan'-da kaldı. Başka bir rivayete göre ise Remle'de kalmıştır. Namaz kılarken ruhunu teslim alması için Allah'a dua edip yalvarmıştı. Bir gün sabah namazım kılmakta iken birinci rekatta Fatiha ile Âdiyat sûrelerini, ikinci rekâtta ise Fatiha ile başka bir sûreyi okudu. Teşehhüdü tamamladıktan sonra ilk selamı verdi. İkinci selamı vermek istediği zaman vefat etti. Vefatı hicri otuzaltmcı senede olmuştu. Otuz-yedinci senede vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Hicri ellidoku-zuncu seneye kadar yaşadığı da söylenmiştir. Ama hicri otuzaltmcı senede vefat ettiğine dair rivayet sahihtir.

Ben derim ki: Ne Kütüb-ü Sitte'de, ne de İmam Ahmed b. Han-bel'in Müsned'inde ondan bir rivayet varid olmuş değildir.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın vahiy katiplerinden biri de Abdullah b. Osman Ebu Bekir es-Sıddık'tır. Bu zatın tercüme-i hali, hilafeti zamanmdan bahsedilirken verilmişti. Bunun sireti, rivayet ettiği hadisleri ve kendisinden rivayet edilen eserleri hakkında bir ciltlik kitap telif ettim.

Bunun katiplik yaptığına dair delil, Musa b. Ukbe tariki ile Sü-raka b. Malik'ten rivayet edilmiştir. Süraka b. Malik, Ebu Bekir ile Rasûlullah'ın hicret yolculuğu esnasında mağaradan çıkmalarından sonra onları takibe başlamış, yakınlarına vardığı zaman atının ayağı kumlara saplanmış, kendisi için bir emanname yazmasını Rasûlullah'tan dilemiş, Rasûlullah da ona bir emanname yazması için Ebu Bekir'e emir vermiş, Ebu Bekir de o emannameyi yazıp Süraka'ya vermişti.

İmam Ahmed b. Hanbel'in, Zührî tariki ile yaptığı rivayete, göre bu emannameyi Amir b. Füheyre yazmıştır. Bu emannamenin bir kısmını Ebu Bekir'in yazdığı, sonra kalan kısmını yazması için azad-lısı Amir'e emir verdiği ve kalan kısmında Amir'in yazdığı olabilir. Doğrusunu Allah bilir.

Rasûlullah (s.a.v.)'m vahiy katiplerinden biri de emirü'l-mü'minin Osman b. Affan'dır. Bu zatın tercüme-i hali, halifeliği döneminden bahsedilirken verilmişti. Rasûlullah'ın yanında katiplik yaptığı bilinen bir husustur. Vakidî'nin rivayetine göre Nehşel b. Malik el-Vailî, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), Osman b. AfTan'a emir vermiş, Osman da İslânıî ahkamı içeren bir mektubu yazıp ona vermişti.

Rasûlullah (s.a.v.)'m vahiy katiplerinden biri de emirü'l-mü'minin Ali b. Ebi Talib'tir. Bu zatın tercüme-i hali halifeliğinden bahsedilirken verilmişti. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi o, Rasûlullah (s.a.v.)'la Kureyşliler arasında Hudeybiye gününde yapılan barış antlaşmasını yazmıştır. İnsanların güven içinde olacakları, kimseye kılıç çekilmeyeceği, kimsenin zincire vurulmayacağı ve on yıl süreyle savaş yapılmayacağına dair şartları içeren barış antlaşmasını o yazmıştı. Rasûlullah'ın yanında, .bundan başka yazıları da yazmıştı.

Ama Hayber Yahu dilerin den bazılarının iddia ettikleri gibi Hz. Ali, onlardan cizyenin kaldırılmasına dair Rasûlullah'ın emri ile bir yazı yazmış değildir. Güya bu yazının sonunda da Hz. Ali, şu ibarelere yer vermiştir: "Sa'd b. Muaz ile Muaviye b. Eb Süfyan'ın da aralarında bulundukları bir sahabe grubu, bu yazının yazıldığına şahit olmuşlardır." Böyle bir yazının mevcudiyeti mümkün değildir. Bu yalandır, iftiradır, uydurmadır. Ulema topluluğu, bunun batıl olduğunu beyan etmişlerdir. Mütekaddimin fıkıhçılarımn bir kısmı buna aida-narak Hayber Yahudilerinden cizye alınmaması gerektiğine kail olmuşlardır. Bu, gerçekten zayıf bir rivayettir. Bunun asılsız ve uydurma hirşey olduğunu, Yahudilerin de zaten iftiracı kimseler oldukları-

m beyan eden bir ciltlik müstakil bir kitap tarafımdan yazılmıştır. Mezhep imamların bu konudaki sözlerini de bu kitabımda toplayıp bir araya getirdim. Hamd ve minnet Allah'adır.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında katiplik yapanlardan biri de emi-rü'1-nıü'minin Ömer b. Hattab'tır. Onun tercüme-i halini de hilafetinden bahsederken vermişimdir. Bu hususta müstakil ve bir cilt tutan bir kitap da yazdım. Ayrıca onun Rasûlullah (s.a.v.)'dan rivayet ettiği hadislerle kendisinden rivayet edilen eser ve hükümleri hacimli bir r ciltte derlemişimdir. Allah ondan razı olsun. Abdullah b. Erkam'ın tercüme-i halinden bahsederken Hz. Ömer'in katipliğinden de bahsetmiştim.

Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında katiplik yapanlardan biri de Alâ b. Hadremî idi. Bu zatın babası Hadremî'nin asıl adı Abbad'dır. Adının Abdullah b. Abbad b. Ekber b. Rebia b. Arif b. Malik b. Hazrec b. İyad b. Sadf b. Zeyd b. Mukanna b. Hadramut b Kahtan olduğu da söylenir. Onun nesebi hakkında başka şeyler söyleyenler de olmuştur. O, Beni Ümeyye kabilesinin müttefiki erin d endir. Eban b. Said b. Asımın tercüme-i halinden bahsederken bunun katipliğinden söz etmiştik. Bu zatın on kardeşi vardı. Kardeşlerinden biri Amr b. Hadremi'dir. Abdullah b. Cahş'ın seriyyesindeki Müslümanlar tarafından müşrik olarak öldürülmüştür. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi bu, Müslümanların ilk seriyyesi idi.

Âlânın kardeşlerinden biri de Amir b. Hadremi'dir ki, melun Ebu Cehil ona emir vermiş, o da Ebu Cehil'in emri üzerine mahrem yerlerini açıp, Müslümanlarla müşriklerin Bedir gününde saf halinde karşı karşıya geldikleri esnada vah Amr, vah Amr, diye feryad etmişti. Bunun üzerine savaş kızışmış ve olanca şiddetiyle başlamıştı. Bunu Bedir savaşından bahsederken teferruatlı bir şekilde anlatmıştık. Alâ'nm kardeşlerinden biri de Şüreyh b. Hadremi'dir. Sahabelerin seçkin şimal arın dandı. Onun hakkında Rasûlullah şöyle demişti:

"Bu öyle bir adamdır ki, Kur'ân'ı başının altına koymaz." Yani Kur'ân'z bırakıp da uyumaz, aksine kalkar, gece ve gündüz onu okur. Alâ b. Hadremî ile on kardeşinin sadece bir tek kız kardeşleri vardı ki, Sabe binti Hadremi'dir. Künyesi Ümmü Talha b. Ubeydul-lah'tır.

Rasûlullah (s.a.v.), Alâ b. Hadremî'yi Bahreyn meliki Münzir b. Sava'ya göndermiş, daha sonra Bahreyn'i fethettiği zaman onu Bahreyn'e emir tayin etmişti. Rasûlullah'tan sonra Hz. Ebu Bekir de onu bu görevde bırakmış, daha sonra Hz. Ömer de onu bu görevde bırakmıştı. Bir müddet daha bu görevi sürdürdükten sonra Hz. Ömer, onu bu görevden alıp Basra'ya vali tayin etmişti. Basra'ya giderken yolda vefat etmişti. Vefatı, hicri yirmibirinci senede vuku bulmuştu.

Beyhakî ve diğerleri, ondan birçok kerametler nakletmişlerdir. - Mesela o, ordusuyla birlikte deniz üzerinde gittiği ve sular onların atlarının üzengisine vardığı halde atlarının nalları ıslanmamış ti. Askerlerinin hepsine, "Ya Halım, ya Azîm" demelerini emretmişti. Ordusuyla birlikte gitmekte iken askerler su ihtiyacım hissetmişler, o da Allah'a dua etmiş, Allah da onlara yeterince yağmur yağdırmıştı. Vefat edip de defnedilince mezarının izi tamamen kaybolmuştu. Kendisi de sağlığında yüce Allah'tan böyle bir dilekte bulunmuştu. Bu

husus, inşaallah yakında "Delâlilü'n-Nübüvve" adlı kitapta anlatılacaktır.

Alâ, Rasûlullah'tan üç hadis rivayet etmiştir:

1- İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan b. Uyeyne tarikiyle Alâ b. Hadremî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Mekke'ye dışarıdan gelen kişi, haccını (veya umresini) tamamladıktan sonra üç gün bekleyebilir."

2- İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseyn kanalı ile Alâ b. Hadremî'nin oğlundan rivayet etti ki, onun babası Peygamber (s.a.v.)'e mektup yazmış, mektubunda önce kendi adını yazmıştı."

3- İmam Ahmed b. Hanbel ile İbn Mace, Muhammed b. Zeyd kanalı ile Hibban el-A'rec'den rivayet ettiler ki o, birkaç kardeşi mülkiyetinde bulunan Bahreyn'deki bir bahçenin hükmünü mektup yazarak Rasûlullah'tan sormuştu. Rasûlullah da ona Müslüman olan bahçe sahibinden öşür almasını, Müslüman olmayan diğer kardeşle-rindense haraç almasını emi'etmişti.

Rasûlullah'm yanında katiplik yapanlardan biri de Alâ b. Uk-be'dir.

Atik b. Yakub, Amr b. Hazm'dan rivayet etti ki, Alâ, Rasûlullah'-m şu mektubunu yazmıştır:

"Bu arazileri Rasûlullah (s.a.v.), şu kavme ikta olarak vermiştir. Şöyle ki:

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla:

Bu, Peygamber Muhammed'in Abbas b. Mirdas es-Sülemî'ye Medmur mıntıkasında verdiği ikta arazisidir. Bu arazider kimsenin _ birşey eksiltmeye hakkı yoktur. Onun hakkı haktır. Bu mektubu Alâ b. Ukbe yazdı ve buna şahid oldu." Sonra

şöyle demiştir: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Bu, Allah Rasûlü Muhammed'in Avsece b. Harmele el-Cühenî'ye, Zu'l-Merve ile Belkese arasında Zübye'den Kibliy dağlarına kadar Caalat mevkiini ikta olarak verdiğine dair yazıdır. Kimsenin bundan birşey eksiltmeye hakkı yoktur. Onun hakkı haktır. Bunu Alâ b. Ukbe yazmıştır." Valddînin senedi eriyle rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Beni Seyf el-Cühenî'ye bir kısım arazileri ikta olarak vermiş ve buna dair yazıyı Alâ b. Ukbe yazıp şahid olmuştur.
"el-Gabe" adlı eserinde İbnu'1-Esir, bu adamdan kısaca bahsederek şöyle demiştir:
"Alâ b. Ukbe, Peygamber (s.a.v.)'e katiplik yapmıştır."
Rasûlullah (s.a.v.)'a katiplik yapanlardan biri de Muhammed b. Mesleme b. Hüreyş b. Halid b. Adiyy b. Mecda b. Harise b Haris b. Hazrec el-Ensârî el-Harisî el-Hazrecî Ebu Abdullah'dır. Künyesinin Ebu Abdurrahman olduğunu söyleyenle bulunduğu gibi Ebu Sa'd el-Medenî olduğunu da söylemişlerdir. Beni Abdüleşhel kabilesinin müttefiki idi. Mus'ab b. Umeyr b Hudeyr vasıtalarıyla İslâm'a girmiş olduğuna dair bir rivayet bulunmaktadır. Medine'ye geldiği zaman Rasûlullah (s.a.v.), onunla Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı kardeş kılmıştı. Bu zat, Bedir gazvesine ve müteakip gazvelere katılmıştır. Rasûlullah (s.a.v.) Tebük savaşına giderken onu Medine'ye vekil bırakmıştı.
"el-İstiab" adlı eserinde İbn Abdülberr şöyle demiştir: Muhammed b. Mesleme, çok esmer, uzun boylu, saçı dökük, iri yarı bir kimse idi. Sahabelerin faziletli simalarındandı. Fitneden uzak durmuş, a-ğaçtan bir kılıç edinmişti.
Hicri larküçüncü senede Medine'de vefat etmiştir. Cumhura göre meşhur görüş budur. Cenaze namazını Mervan b. Haken kıldırmıştı. Bu zat, Peygamber (s.a.v.)'den birçok hadis rivayet etmiştir.
Muhammed b. Sa'd, senediyle birlikte Ali b. Muhammed el-Meda-inî'den rivayet etti ki, Muhammed b. Mesleme, Mürre heyet için Rasûlullah adına mektup yazmıştı.
Rasûlullah'ın yanında katiplik yapanlardan biri de Muaviye b. Ebi Süiyan Sahr b. Harb b. Ümeyye el-Ümevî'dir. Bu zatır tercüme-i halini emirliği döneminden bahsederken anlatmışızdır. Peygamber (s.a.v.)'in hatiplerinden bahsederken Müslim b. Haccac, bu zattan bahsetmiştir. "Sahih-i Müslim" adlı eserde İkrime b. Anımar'm hadisinde Ebu Süfyan'm şöyle dediği rivaye edilir:
"- Ya Rasûlallah! Bana üç şey verir misin?
- Evet.
- Daha önce Müslümanlarla savaştığım gibi beni emir yap ki, kafirlerle de savaşayım.
- Evet.
- (Oğlum) Muaviye'yi yanında katip olarak bulundur. -Evet"
Hafiz İbn Asakir, "Tarih" adlı eserinde Muaviye'nin tercüme-i halinden bahsederken şöyle demiştir: Ebu Galip b. Benna, Ebu Muhammed el-Cevherî kanalı ile Cabir'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.), Muaviye'yi yanında katip olarak çalıştırma hususunda Cebrail'e damştı. Cebrail de ona şöyle dedi: "Onu katip olarak yanında bulundur. Çünkü o, güvenilir bir kimsedir." Bu, uydurma bir hadistir.
Rasûlullah'ın yanında katiplik yapan zatlardan biri de Muğire b. Şube es-Sakafî'dir. Bu zatın tercüme-i halini, köle olmadıkları halde Rasûlullah'ın yanında hizmetçilik yapan sahabelerden bahsederken anlatmıştık. Bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanı başında kılıcını çekmiş vaziyette durarak koruyuculuk yapmakta idi.
İbn Asakir'in rivayetine göre Rasûlullah tarafından Husayn b. Nadle el-Esedî'ye ikta olarak verilen arazilerin fermanını yine Rasû-îullah'm emri üzerine Muğire b. Şube yazmıştır.
Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında bulunup onun emri ile katiplik yapan zatlar işte bunlardı. [21]

Fasıl

İbn Asakir'in anlattığına göre Rasûlullah'ın emin saydığı şahsiyetlerden biri Ebu Ubeyde Amir b. Abdillah b. Cerrah el-Kureş el-Fihrî'dir. Bu zat, "aşere-i mübeşşere"den yani Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Rasûlullah'ın emin olarak kabul ettiği zatlardan biri de Abdurrahman b. Avf ez-Zührî'dir.
Buharî, Enes tariki ile rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Ebu U-beyde hakkında şöyle buyurmuştur:
"Her ümmetin emin bir şahsiyeti vardır. Bu ümmetin emin (güvenilir) şahsiyeti ise Ebu Ubeyde b. Cerrah'tır."
Bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Necran'dan gelen Abdülkays kabilesinin heyetine şöyle demiştir:
"Sizinle birlikte tam güvenilir (emin) bir kişiyi göndereceğim." Böyle dedikten sonra onlarla birlikte Ebu Ubeyde'yi göndermişti.
İbn Asakir'in anlattığına göre Rasûlullah'ın emin saydığı güvenilir şahsiyetlerden biri de Muaviye b. Ebi Fatıma ed-Devsîüir Bu zat, Beni Abdu ş-Şems'in kölesi idi. Rasûlullah'ın mührünü mektuba vurmakla görevli idi. Mührü muhafaza ederdi Anlatıldığına göre bu zat, Rasûlullah'ın hizmetinde bulunurmuş. Başkalarının anlattığına göre islâm'ın ilk döneminde Müslüman olmuş, sahabelerle birlikte Habeşistan'a hicret etmiş, sonra da Medine'ye hicret etmiştir. Bedir ve müteakip gazvelere katılmıştır. Mühürdarlık yaparmış. Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer onu, beytü'l-malın idaresi ile görevlendirmişlerdi. Cüzzam hastalığına yakalandığı zaman Hz. Ömer b, Hattab emir vermiş, onu Hanzel (Ebu Cehil karpuzu) ile tedavi etmişler ve hastalığ

ilerlemeden yerinde durdurulmuştu. Hz. Osman'ın halifeliği zamanında hicri kırkıncı senede vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahnıed b. Hanbel, Yahya b. Ebi Bükeyr kanalı ile Muaykib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), secdeye giderken alnının değeceği yerdeki toprağı eliyle düzelten bir adama şöyle dedi: Eğer bunu mutlaka yapman gerekiyorsa bari bir kez yap."
İmam AhmecL b. Hanbel, Halef b. Velid tariki ile Muaykib'ten rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Abdest alırken kuru bırakılan topukların Cehennem'deki vay haline!"
Ebu Davud ile Neseî, Hz. Peyganıber'in mühürdarı Muaykib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m mührü demirden olup gümüş kaplamalı idi. Çoğu kez elimde bulunurdu."
Ben derim ki: Sahih kavle göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın mührü gümüştendi. Yazı yeri de gümüştendi. Nitekim bu husus, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde anlatılmıştır. Önceleri Rasûlullah, altından bir mühür edinmişti. Sonra onu atıp: "Vallahi ben bunu parmağıma takmam." demişti. Ondan sonra gümüş bir mühür edinmişti. Üzerinde şu yazı vardı: "Muhammed" kelimesi bir satır, "Rasûl" kelimesi bir satır, "Allah" kelimesi de bir satır idi. Toplam üç satırlık yazı vardı. Rasûlullah'm vefatından sonra bu mühür, Hz. Ebu Bekir'in elinde idi. Ondan sonra Hz. Ömer'in, ondan sonra da Hz. Osman'a intikal etti. Hz. Osman'ın elinde altı yıl kaldı. Sonra Eriş kuyusuna düştü. Onu kuyudan çıkarmaya çalıştıysa da çıkaramadı. Merhum Ebu Davud, Rasûlullah'ın mühür hakkındaki hadislerine dair müstakil bir kitap yazmıştır. Yakında inşallah bu kitaptan ihtiyaç duyduğumuz kadarını nakledeceğiz. Yardımına başvurulacak olan zat, yüce Allah'tır.
Muaykib'in bu mührü elinde tutması, parmağına geçirmesi, onun cüzzam hastalığına yakalandığına dair varid olan nakillerin zayıf olduğunu göstermektedir. Nitekim İbn Abdilberr ile diğerleri de bu konuda rivayetler nakletmişlerdir. Ama onun cüzzam hastalığına yakalandığına dair rivayet meşhurdur. Belki de o, Peygamber (s.a.v.)'den sonra cüzzam hastalığına yakalanmıştır. Veya. bu hastalık onda mev-cud idi de başkasına sirayet etmedi. Veya tevekkülü kuvvetli olduğu için bu, Peygamber (s.a.v.)'e mahsus bir hal idi. Nitekim Peygamber (s.a.v.), bu cüzzamlı zata, elini çanağa koyarken şöyle demişti: "Allah'a güvenip tevekkül ederek yemeğini ye."
Bunu, Ebu Davud rivayet etmiştir.
Sahih-i Müslim'de rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), bir hadisinde şöyle buyurmuştur:
"Aslandan kaçar gibi cüzzamlıdan kaç." Doğrusunu Allah bilir.
Rasûlullah (s.a.v.)'ın kumandanlarının isimlerini seriyyelerden bahsederken birer birer naklettik. Hamd ve minnet Allah'adır.
Sahabelerin toplam sayısı hususunda insanlar ihtilaflı sayılar vermişlerdir. Ebu Zür'â'dan nakledildiğine göre o demiş ki:
"Sahabeler, toplam olarak 120.000 kişidirler."
Merhum Şafiî'den rivayet olunduğuna göre o şöyle demiştir:
" Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti. Onu dinleyip gören Müslümanların sayısı 60.000 kadardır."
Hakim Ebu Abdillah dedi ki: Hadisler, 5.000'e yakın sahabe tarafından rivayet olunmuştur.
Ben derim ki: Hadislere ittilam çokluğu, rivayet ettiği hadislerin fazlalığı, bu amaçla yaptığı seyahatlerin çokluğu ve imametine rağmen İmam Ahmed b. Hanbel, 987 sahabeden hadis rivayet etmiştir. Kütüb-ü Sitte'de ise buna ek olarak 300 sahabeden daha rivayette bulunulmuştur. Allah'ın rahmeti kendilerine olsun.
Hadis hafizlarından bir grup şahsiyet, bu sahabelerin adlarını vermiş, yaşantılarını ve vefatlarını bildirmişlerdir. Bu hadis hafızlarının en kıymetlilerinden biri Ebu Ömer b. Abdilberr et-Temrî'dir. "el-İstiab" adlı kitapta bunlardan söz etmiştir. Ebu Abdillah Muhammed b. İshak b. Mende ile Ebu Musa el-Medinî de bu hadis hafizlarm-dandır. Daha sonra kendilerinden hadis rivayet edilen sahabelerin adlarını Hafiz İzzeddin Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Abdülkerim el-Cezerî, manzum olarak beyan etmiştir. Bu zat, İbnu's-Sahabe diye bilinir. Kendilerinden hadis rivayet edilen sahabelerle ilgili olarak, "el-Gabe" adlı kitabını tasnif etmiş ve bu eserini güzel ve faideli olarak meydana getirmiştir. Derli-toplu bilgiler vermiş, amacına ve emeline ulaşmıştır. Allah ona ve sahabelere rahmet etsin, mükafatlandırsın. Amin ya Rabbe'l-âlemîn. [22]

Peygamber (S.A.V.)'İn Sağlığında Kullandığı Elbise, Silah, Binek Ve Diğer Eşyaları

Peygamber (s.a.v.)'in kullandığı mühür hangi maddeden yapılmıştı?
"Sünen" adlı kitabında Ebu Davud, Enes b. Malik'in bu hususta şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Arap olmayan (Acem) bazı hükümdarlara mektup yazmak istedi. Kendisine:
- Onlar mühürsüz mektup okumazlar, denildi. Bunun üzerine o da gümüş bir mühür edindi. Üzerine "Muhamnıed Rasûlullah" yazdırdı.»
Ebu Davud, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Bu mühür, vefatına kadar Rasûlullah'in elinde idi. Rasûlullah vefat ettikten sonra Hz. Ebu Bekir, onu eline taktı. O da vefat edinceye kadar elinde tuttu. Onun vefatından sonra Hz. Ömer, o mührü parmağına geçirdi, vefatına kadar parmağında kaldı. Ondan sonra Hz. Osman, o mührü parmağına geçirdi. Parmağında iken bir kuyunun yanına gitmişti. Mühür? anider

parmağından kuyunun içine düştü. Hz. Osman, mührü çıkartmak amacıyla kuyudaki suların çekilmesini emretti. Suların tamamı çekildiği halde mührü çıkaramadılar.»
Ebu Davud, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'m mührü gümüştendi. Kaşı da Habeşi idi.»
Ebu Davud, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in mührü gümüştendi. Yüzük şeklindeki bu mührün kaşı da gümüştendi.»
Buharî, Ebu Mamer kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), bir mühür yaptırdı ve şöyle buyurdu: "Biz mühür edindik. Üzerine bir yazı yazdırdık. Başkası yazdırmasın."
Ben o mührün parlaklığım serçe parmağında iken görüyordum.»
Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir;
«Rasûlullah (s.a.v.), altından yüzük şeklinde bir mühür edindi. Kaşını avuç içine taraf çevirdi, üzerine de "Muhammed Rasûlullah" yazdırdı. Bunun üzerine diğerleri de altın yüzük edindiler. Rasûlullah, onların altın yüzük takındıklarını görünce elindeki yüzüğü attı ve: "Artık bunu hiç takmayacağım." dedi. Sonra da üzerinde "Muhammed Rasûlullah" yazılı gümüş bir mühür edindi. Onun vefatından sonra bu mührü Ebu Bekir parmağına taktı. Ebu Bekir'in vefatından sonra Ömer, onu parmağına taktı. Ömer'in vefatından sonra Osman onu parmağına taktı. Nihayet bir zaman sonra o mühür, Eriş kuyusuna düştü.»
Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), o mührünün üzerine "Muhammed Rasûlullah" yazdırdı ve şöyle buyurdu: Vallahi hiç kimse benim şu mührü-mün üzerine başka yazı yazdıramaz.»
Ebu Davud, ibn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hz. Osman, o mührü kuyuya düşürdükten sonra yüzük şeklinde yeni bir mühür edindi. Üzerine "Muhammed Rasûlullah" yazdırdı. Mektuplara, fermanlara o mühürle damga vurur veya vurdururdu.» [23]

Yüzükten Vazgeçmeye Dair Rivayetler

Muhammed b. Süleyman Lüveyn, İbrahim b. Sa'd kanalı ile Enes b. Malik'ten şöyle bir rivayette bulunmuştur: -
"Enes, Rasûlullah (s.a.v.)'m parmağında gümüş bir yüzük gördüı Bunun üzerine diğer insanlar da gümüş yüzükler yaptırıp parmaklarına taktılar. Fakat Peygamber (s.a.v.), parmağmdaki yüzüğü atınca, insanlar da attılar."
Doğru olan görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın bir gün taktıktan sonra attığı yüzüğü altından yapılmıştı. Gümüşten yapılmış değildi. Zira Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), altından bir yüzük takmakta idi. Onu daha sonra attı ve: "Ben bunu artık hiç takmayacağım." dedi. Bunun üzerine diğer insanlar da parmaklarındaki altın yüzükleri attılar.»
Rasûlullah (s.a.v.), gümüş yüzüğü elinde çok taşırdı. Hatta vefat edinceye kadar elinde idi. Kaşı da gümüştendi. Yani gümüşten ayrı bir kaşı yoktu. Yüzüğünde şahıs resmi bulunduğunu rivayet edenlerin sözleri ise, gerçekten uzak ve yanlıştır. Aksine onun yüzüğü ka-şıyla birlikte tamamen gümüşten mamuldü. Yazısı da, "Muhammed Rasûlullah" idi. Bu yazı üç satırdan ibaretti. "Muhammed" bir satır, "Rasûl" bir satır ve "Allah" kelimesi de bir satırdı.
Allah bilir ya kağıda basarken yazısı doğru çıksın diye mühür üzerindeki yazı ters yazılmıştı. Nitekim âdet de böyledir. Yüzük üzerine yazının doğru yazıldığı ve o şekilde kağıda vurulduğuna dair zayıf bir rivayet vardır. Bu rivayetin şahinliğinde ihtilaf vardır. Ben bu rivayetin sahih veya zayıf olduğuna dair bir sened bilmemekteyim.
Rasûlullah (s.a.v.)'m gümüş yüzüğü bulunduğuna dair nakletmiş olduğumuz bu hadisler, Ebu Davud ile Neseî'nin, Ebu Attab Sehl b. Hammad ed-Dellal tariki ile rivayet ettikleri ve Rasûlullah'm yüzüğünün demirden olup gümüş kaplamalı olduğunu ifade eden hadisleri reddetmektedir.
İmam Ahmed, Ebu Davud, Tirmizî ve Neseî'nin Büreyde'den rivayet ettikleri şu hadis de bunun zayıflığını daha da artırmaktadır. Büreyde'den rivayet edilen hadiste şöyle denmektedir: «Adamın birisi, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldi. Parmağında sarı tunçtan bir yüzük vardı. Rasûlullah ona:
- Bana ne oluyor? Senden gelen bazı put kokularını hissediyorum, demiş, adam da bunun üzerine parmağındaki yüzüğü çıkarıp atmıştı. Bu adam bilahare tekrar gelince elinde demir bir yüzük vardı. Rasûlullah ona:
- Bana ne olmuş ki, sende Cehennemliklerin süsünü görmekteyim, demiş, adam yine parmağındaki yüzüğü çıkarıp atmış, sonra şöyle demişti:
- Ya Rasûlallah, hangi maddeden yapılmış yüzüğü takayım?
- Gümüşten yapılmış yüzüğü parmağına tak ve ağırlığı da bir miskali bulmasın.»
Rasûlullah (s.a.v.), yüzüğü sağ eline takardı. Nitekim Ebu Davud, Tirmizî ve Neseî, Hz. Ali'nin böyle dediğini rivaye etmişlerdir. Ebu Seleme b. Abdurrahman da Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzüğü sağ eline taktığını söylemiştir.
Ebu Davud'un başka bir rivayetine göre İbn Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yüzüğü sağ eline taktığını söylemiştir.
Ebu Davud'un başka bir rivayetine göre İbn Ömer şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), yüzüğü sol eline takardı. Kaşını da avuç içine taraf çevirirdi." Ebu Davud'un Nafi'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) yüzüğü sağ eline takarmış.
Hennad'm, Abde vasıtasıyla Nafi'den rivayet ettiğine göre İbn Ömer, yüzüğü sol eline takarmış.

Ebu Davud, Abdullah b. Said kanalı ile Muhammed b. îshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Salt b. Abdullah b. Nevfel b. Abdülmuttalib'in sağ elinin serçe parmağında bir yüzük gördüm. "Bu nedir?" diye sordum. Bana şöyle cevap verdi:
- İbn Abbas'm da yüzüğünü sağ elinin serçe parmağına taktığını ve kaşını da açıkta tuttuğunu gördüm.
Salt b. Abdullah dedi ki:
- Öyle sanıyorum ki İbn Abbas, Rasûlullah (s.a.v.)'m da yüzüğünü bu şekilde taktığını hatırladığı için böyle yapmıştır.»
Buharı, Enes, Cabir ve Abdullah b. Cafer'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.), yüzüğünü sağ eline takardı.
Buharî, Muhammed b. Abdullah el-Ensârî kanalı ile Enes b. Ma-lik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ebu Bekir halifeliğe seçilince onun için de bir mühür kazıldı. Mührün üzerinde üç satır yazı vardı. Birinci satırda "Muhammed", i-kinci satırda "Rasûl", üçüncü satırda ise "Allah" kelimeleri yazılı idi.»
Ebu Abdillah, Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in mühür şeklindeki yüzüğü parmağında idi. Vefatından sonra Ebu Bekir parmağına taktı. Ebu Bekir'in vefatından sonra da Ömer, onu parmağına taktı. Hz. Osman, halife olunca o da bu mühür şeklindeki yüzüğü parmağına taktı. Bir ara Eriş kuyusunun yanı başında oturmakta iken yüzüğü parmağından çıkarıp onunla oynamaya başladı. Fakat yüzük aniden kuyunun içine düştü. Üç gün uğraştık. Kuyunun bütün suları çekildi ama Osman, yüzüğü kuyunun içinde bulamadı.»
Tirmizî'nin "eş-Şemaü" adlı eserde İbn Ömer'den rivayet ettiği hadise gelince, bu hadiste anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v.), gümüş bir mühür edinmiş, ancak bu mühürle evrakları mühürler, ama parmağına takmazmış. Bu, gerçekten çok garip bir hadistir.
İbn Cüreyc'in, "Sünen"de yer alan hadisinde Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), helaya girdiğinde yüzüğünü parmağından çıkarırdı." [24]

Peygamber (S.A.V.)'İn Kılıcı

İmam Ahmed b. Hanbel, Şureyh kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), kılıcı Zülfikar'ı, Bedir gününde ganimet olarak ele geçirdi. Uhud savaşında bu kılıcıyla ilgili bir rüya görmüştü. Bu rüyasında kılıcı Zülfikar'ın ağzında bir gedik görmüştü ve bunu sahabelerde bir bozgun ve safları arasında bir gedik açılacağı şeklinde yorumlamıştı. Sonra rüyasında bir koçu takip ettiğini görmüş ve bunu da müşrik ordusunu takip edeceği şeklinde yorumlamıştı. Yine rüyasında sağlam bir zırh içinde bulunduğunu görmüş ve bunu Medine şehri şeklinde yorumlamıştı. Rüyasında boğazlanmakta olan bir sığır görmüş ve bunu şu şekilde yorumlamıştı: "Sığır.... Vallahi bu hayırdır. Sığır... Vallahi bu hayırdır."
Rasûlullah (s.a.v.)'m bu rüyası, tevil ettiği şekilde gerçekleşti.»
Sünen sahiplerinin anlattıklarına göre bir sesin şöyle dediği duyulmuştu:
"Zülfikar'dan başka kılıç yoktur, Ali'den başka delikanlı ve bahadır yoktur."
Tirmizî, Mezide b. Cabir el-Abdî el-Asrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s;a.v.), Mekke'ye girdi. Kılıcının üzerinde altın ve gümüş işlemeler vardı."
Bu, garip ve tuhaf bir hadistir.
"eş-Şemail" adlı eserinde Tirmizî, Muhammed b. Beşşar kanalı ile Said b. Ebu'l-Hasan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m kılıcının kabzası gümüştendi."
Osman b. Sa'd, İbn Şirin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Kılıcımı, Semüre'nin kılıcına benzer şekilde yaptım. Semüre de, kılıcım Rasûlullah'm kılıcına benzer şekilde yapmış olduğunu iddia etti. Onun kılıcı Hanefi denen cinstendi."
Rasûlullah'm kılıçlarından biri, Hz. Ali'nin çocuklarına intikal etmişti. Hüseyin b. Ali, Kerbela'da Taf denen yerin yanında Öldürüldüğü zaman bu kılıç onun beraberinde idi. Bunu, Ali b. Hüseyin b. Zeynel Abidin aldı. Yezid b. Muaviye'nin yanma girdiği zaman yanında Şam'a getirdi. Sonra Medine'ye götürdü.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Misver b. Mahreme'den rivayet olunduğuna göre Yezid b. Muaviye, onu yolda karşılamış ve ona:
- Bana bir emrin var mı? Bir ihtiyacın varsa söyle, demişti. O da:
- Hayır, deyince Yezid:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m kılıcını bana verir misin? Çünkü ben milletin onu senden zorla almalarından korkuyorum. Allah'a yemin ederim ki, onu bana verecek olursan benim vücudumu çiğneyip öldürme-dikçe hiç kimse onu benden alamaz, dedi.
Peygamber (s.a.v.)'in bundan başka silahları bulunduğu da anlatılmıştır. Saib b, Yezid ile Abdullah b. Zübeyr gibi şahısların anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın zırhları vardı. Hatta bunların rivayetine göre Rasûlullah (s.a.vO, Uhud savaşında üst üste iki zırh giymişti.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes'ten rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), fetih gününde başında miğfer olduğu halde Mekke'ye girmişti. Miğferini başından çıkardığında kendisine:

- Ya Rasûlallah, işte İbn Hatal, Ka'be'nin astarına (örtüsüne) tutunmuş, dediler. O da:
- Öyleyse onu öldürün, dedi.
Müslim'in sahihinde Cabir'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), fetih gününde Mekke'ye girerken başında siyah bir sarık vardı."
Vekî, Cafer b. Amr b. Hureys'ten rivayet etti ki, babası Anır b.Hureys şöyle demiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), başında rengi siyaha çalan bir sarık olduğu halde insanlara hutbe irad etti."
Tirmizî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), başına sarık sardığı zaman bir ucunu omuzları arasına sarkıtırdı."
"Müsned" adlı eserinde Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, Enes b. Ma-lik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m küçük bir değneği yanında idi. O vefat e-dince değneğini de gömleği arasına böğrünün yanma koyarak onunla birlikte defnettim." [25]

Peygamber (S.A.V.)'İn Giydiği Ayakkabıları

Sahih hadiste İbn Ömer'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), sığır derisinden yapılmış ayakkabılar giyerdi. Ayakkabılarının derisinde tüy yoktu."
"Sahih" adlı eserinde Buharî, İsa b. Tahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Enes b. Malik, bize iki tasması bulunan bir çift ayakkabı çıkarıp gösterdi ve:
- Ey Sabit, bu Peygamber (s.a.v.)'in ayakkabısıdır, dedi."
Buharî, İsa b. Tahman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Enes, bize tüysüz ve her birinin iki tasması bulunan bir çift ayakkabı çıkarıp gösterdi. Daha sonra Sabit el-Bennanî bana o iki ayakkabının Rasûlullah'a ait olduğunu Enes'in kendisine söylediğini nakletti."
"eş-Şemaü" adlı eserinde Tirmizî, Ahmed b. Menis kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ın ayakkabısının tasmasında parmakların geçtiği iki kayış vardı. Tasmaları da iki katlıydı."
Yine Tirmizî, İshak b. Mansur kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m ayakkabısında parmakların geçtiği iki kayışı vardı. Ebu Bekir ve Ömer'in de böyleydi. İlk olarak bir kayışla bir düğüm vuran Hz. Osman'dır."
Ben derim ki: Hicri 600'üncü senenin başlarında veya sonraki zamanlarda İbn Ebi Hadred adıyla meşhur bir tüccarın yanında tek tasmalı bir çift ayakkabı vardı. Bu tüccar, bu ayakkabının Peygamber (s.a.v.)'e ait olduğunu söyledi. Melik Eşref Musa b. Melik el-Adil Ebu Bekir b. Eyyüb, çok mal vererek bu ayakkabıyı o tüccardan satm almak istedi. Ama tüccar ayakkabıları ona satmaya yanaşmadı. Bir süre sonra tüccar vefat edince bu ayakkabılar adı geçen Melik Eşrefin eline geçti. Ayakkabıları aldı ve çok saygı gösterdi. Sonra kale bitişiğinde Darü'l-Hadis el-Eşrefîye'yi inşa edince bu ayakkabıları o sarayın hazinesine yerleştirdi. Başına bir hizmetçi dikti ve o hizmetçiye ayhk kırk dirhem maaş bağladı ve şu ana kadar o ayakkabı mezkur binada mevcuttur.
"eş-Şemail" adlı eserinde Tirmizî, Muhamnıed b. Rafi ve diğerleri kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'m, içinde kokusunu muhafaza ettiği ve koku süründüğü bir küpü vardı." [26]

Hz. Peygamberin Bardağı

İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Adem kanalı ile Asım'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Enes'in yanında Peygamber (s.a.v.)'in bardağını gördüm. Bardağın üzerinde gümüş bir çember vardı.»
Hafiz el-Beyhakî, Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah kanalı ile Asım el-Ahvel'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Enes b. Malik'in yanında Peygamber (s.a.v.)'in bardağını gördüm. Bardak çatlamıştı. Onu gümüş telle bağlamıştı. Güzel ve geniş bir bardaktı. Tahtadan yapılmıştı.
Enes dedi ki: Ben bu bardakla Rasulllah'a çok defalar su içirdim.
İbn Şirin dedi ki: O bardakta demir bir halka vardı. Enes, o demir halkayı çıkarıp yerine altın veya gümüşten bir halka takmak istedi. Ebu Talha ona şöyle dedi:
- Rasûlullah (s.a.v.)'m yaptığı birşeyi değiştirme.
Bunun üzerine Enes, halkayı değiştirmekten vazgeçti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Revh b. Ubade kanalı ile Haccac b. Has-san'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Enes'in yanında idik. Bir bardağın getirilmesini emretti. Bardak getirildi. Bardakta demirden üç çember vardı. Bir de demir halka vardı. Bardağı siyah bir kılıftan çıkardı. Orta boyda bir bardaktı. Enes b. Malik, adamlarına bardağa su koymalarını emretti. Su koyup getirdiler. Biz de o bardakla su içtik. İçindeki su artığını da başımıza ve yüzümüze döktük. Hz. Peygamber'e salat-ü selam okuduk.» [27]

Peygamber (S.A.V.)İn Sürmeliği

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in bir sürmeliği vardı. Uyuyacağı zaman gözlerine o sürmelikteki rnil ile üçer defa sürme çekerdi.»
Ben derim ki: Duyduğuma göre Mısır'da Peygamber (s.a.v.)'e ait eşyaların bulunduğu bir müze varmış. Bu eşyaların orada toplanması için son devir vezirlerinden bazıları alaka ve itina göstermişlerdir. Bu eşyalardan biri sürmelik, biri de tarak idi. Peygamber (s.a.v.)'in başka eşyaları da orada vardır. Doğrusunu Allah bilir. [28]

Peygamber (S.A.V.)'İn Hırkası

Hafiz el-Beyhakî dedi ki: Halifelerin yanındaki hırkaya gelince, Muhammed b. İshak b. Yesar'dan yaptığımız rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), bu hırkayı Eyle halkına vermiştir. Hırkasıyla birlikte onlara bir emanname de yazıp vermiştir. Abbasilerin ilk halifesi Seffah, bu hırkayı 300 dinara satın almıştır. Ondan sonra bu hırka, Abbasi halifelerine sıra ile geçmiştir. Halife, bu hırkayı bayram gününde giyerdi. Peygamber (s.a.v.)'in değneğini de eline alırdı. Bu kıyafetle halkın karşısına çıkar, ağırbaşlılık ve sükunetle görünürdü. Bu hali, insanların yüreklerini paralar, gözlerini hayretten kamaştırırdı. Halk da cuma ve bayram günlerinde siyahlar giyinirdi. Bunu da, bedeviler ile kentlilerin ovalarda ve dağlarda yaşayan kimselerin efendisi Rasûlullah in siretine (yoluna, uygulamasına ve yaşayışına) uyarak yaparlardı.
Buhari ve Müslim, Enes'ten rivayet ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v), Mekke'ye girerken başında bir miğfer vardı. Başka bir rivayette anlatıldığına göre başında siyah bir sarık vardı. Bir rivayette daha anlatıldığına göre bu sarığın bir ucunu, omuzları arasına sarkıtmıştı. Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.
Buhari, Müsedded kanalı ile Ebu Bürde'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Hz. Aişe, bize bir elbise ve kalın bir izar çıkarıp göstererek: "Rasûlullah (s.a.v.), bunları giyinik iken ruhunu teslim etti." dedi.»
Buharı, Aişe ile Abbas'm şöyle dediklerini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.)'a vahiy nazil olduğu zaman elbisesini yüzüne Örterdi. Sıkıntılı olduğu zaman yüzünü açar ve bu halde iken şöyle derdi: "Allah'ın laneti Yahudilerle Hristiy ani arın üzerine olsun. Onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler." Bunu, onların yaptıklarım Müslümanların yapmamaları için söylerdi.»
Ben derim ki: Rasûlullah'm bu üç elbisesinin daha sonra ne olduğu bilinmemektedir.
Daha önce de anlatıldığı gibi Rasûlullah'm.mübarek mezarının içine daha önce sağlığında iken namaz kılmakta olduğu kırmızı kadifeden seccadesi serilmişti. Sağlığında giydiği elbiseleri birer birer anlatacak olursak bu fasıl uzayacaktır. Bunu "el-Ahkâmu 1 -Kebir" adlı kitabımızın Rasûlullah'ın elbiseleri bölümünde inşaallah anlatacağız. Güvencemiz ve dayanağımız Allah'tır. [29]

Peygamber (S.A.V.)'În Atları Ve Binekleri

İbn İshak, Yezid b. Habib kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Peygamber (s.a.v.)'in Mürteciz adında bir atı, Ufeyr adında bir eşeği ve Düldül adında bir katırı vardı. Kılıcının adı Zülfikar zırhının adı da Zülfüdul idi."
Beyhakî dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in Saidiler yanındaki atlarının adı Lizaz ve Lahif idi. Bunların adlarının Lahif ve Zaril olduğu da söylenmiştir. Ebu Talha'ya ait olup bindiği atının adı Mendup idi. Dişi devesinin adı Kasva, Adba ve Ced'a idi. Katırının adı Şehba ve Beyda idi."
Beyhakî dedi ki: Rasûlullah'ın vefatı esnasında bu bineklerinin mevcut olduğuna dair rivayetlerde bir açıklık yoktur. Yalnız Beyda adlı katın, onun vefatı esnasında mevcut idi. O zaman silahı ve sadaka olarak tahsis ettiği arazisi de vardı. Onun elbiseleri, katırı ve mührü ile ilgili olarak bu babda bazı rivayetlerde de bulunduk.
Ebu Davud et-Teyalisî, Zem'a b. Salih kanalı ile Sehl b. Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde onun dokumacıda yün bir cüb-besi vardı."
Hafiz Ebu Ya'lâ, "Müsned" adlı eserinde Mücahid kanalı ile Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), vefat ettiğinde onun dokunmakta olan yün bir elbisesi vardı."
Ebu Said b. el-Arabî, Sa'dan b. Naşir kanalı ile Fatıma binti Hüseyin'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v), vefat ettiği zaman onun deri torba içinde dokunmakta olan iki hırkası vardı,"
Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Hasan b. İshak kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.)'ın gümüş kabzalı bir kılıcı vardı. Bu, Zülfikar idi. Sedad adlı bir yayı da vardı. Bu yayın Cem adında bir okluğu vardı. Tunç işlemeli ve süslü bir zırhı vardı ki, buna Zatü'l-Füdul deniyordu. Sağa adlı bir mızrağı vardı. Zakn adlı bir

kalkanı vardı. Ayrıca Mucez adlı bir beyaz kalkanı vardı. Doru bir atı vardı ki; bunun adı Sekba idi. Daç adlı bir eğeri vardı. Düldül adlı doru bir katırı vardı. Kasva adlı dişi bir devesi vardı. Yafur adlı bir eşeği vardı. Ker denen bir kilimi vardı. Nemr adlı siyah-beyaz çizgili bir elbisesi vardı. Sadır adlı bir kovası vardı. Mirad adlı bir aynası vardı. Caht adlı bir makası vardı. Memşuk adlı bir değneği vardı."

Ben derim İd: Önceki sahifelerde birçok sahabeden rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), vefat ederken geride ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne bir cariye bıraktı. Sadece bir katır ve sadaka olarak tahsis ettiği bir arazisi vardı. Bu da gösteriyor ki Peygamber (s.a.v.), adlarını saydığımız köleleriyle cariyelerinin tamamını a-zad etmiştir. Zikrettiğimiz silahlarının, hayvanlarının, ev eşyaları ile emtianın tamamını sadaka olarak tahsis etmiştir.

Şehba ve Beyza adlarıyla bilinen katırına gelince bunu ona İskenderiye valisi Mukavkis hediye etmişti. Mukavkis'in asıl adı Cüreyc b. Mina'dır. Hüneyn gazvesinde düşmanın karşısında iken Rasûlullah bu katırına binmişti. Aziz ve Celil olan Allah'a tevekkül edip bahadırlık ve şecaat gösterecek kendi mübarek adını düşmana haykırıyordu. Anlatıldığına göre Rasûlullah'ın bu katırı, vefatından sonra da halifeliği döneminde Hz. Ali b. Ebi Talib'in yanında kalmış. Hatta Hz. Ali'den sonra Abdullah b. Cafer'in eline geçmiştir. Abdullah, katırın zayıflaması ve ihtiyarlaması yüzünden rahatça yiyebilsin diye arpayı ö-ğütüp ona yedirirmiş.

Rasûlullah'ın eşeğinin adı ise Yafur idi. Fakat bu isim küçültülerek Ufeyr denilirdi. Rasûlullah (s.a.v.), bazı zamanlarda bu eşeğe binerdi.

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), hasta olan Sa'd b. Ubade'nin ziyaretine gitmekte iken bir merkebe binmiş, Abdullah b. Übey b. Selül ile bazı Müslümanların, putperest müşriklerin ve Yahudilerin topluca oturdukları bir meclisin önünden geçmiş. Geçerken merkebin üzerinde onları Aziz ve Celil olan Allah'a imana davet etmişti. O zaman münafik Abdullah, İslâmiyet'ini izhar etmemişti. Rasûlullah'a şöyle dedi:

- Ey adam, senin bu söylediklerin eğer gerçek şeyler ise güzel şeylerdir. Fakat her yerde bizi rahatsız etmeye hakkın yok. Kendi evinde otur da yanına gelenlere oku, dedi.

Ve Rasûlullah'ın bineğinin ayaklarından kalkan toz üzerlerini kaplayınca burnunu kapatıp:

- Eşeğinin pis kokusu ile bizi rahatsız etme, dedi. Abdullah b. Re-vaha da ona şu cevabı verdi;

- Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m eşeğinin kokusu, senin kokundan daha hoştur.

Böyle dedikten sonra dönüp Rasûlullah'a da şöyle dedi:

- Hayır ya Rasûlallah, sen bizim meclislerimize gel, biz bundan rahatsız olmayız. Aksine hoşlanırız.

Bu sözler üzerine iki taraf birbirlerine hücuma geçtiler. Birbirlerini öldürmeye kastettiler. Rasûlullah onları teskin etti. Sonra Sa'db. Ubade'nin yanma gitti.-Abdullah b. Übeyy'in sözlerini ve davranışlarım ona anlatıp şikâyetçi oldu. Sa'db. Ubade de şöyle dedi:

- Ya Rasûlallah, ona acı, ona yumuşak davran. Sana hak ile ikramda bulunan Allah'a yemin ederim ki, Allah, seni gerçek peygamber olarak göndermiştir. Sen gelmeden biz onun için taç hazırlıyorduk. Onu başımıza kral yapacaktık. Allah, hakkı getirince onun umudu kırıldı. Hak aydınlığı etrafi kapladı.

Kadı İyaz ile İmamul-Haremeyn'in anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.)'m Ziyad b. Şihab adında bir merkebi varmış Rasûlullah (s.a.v.) bazı sahabelerini yanma çağırtmak için o merkebi gönderir, o da çağırılan sahabenin kapışma giderek kapısını çalarmış. Sahabe de, Rasûlullah'm kendisim çağırttığını anlarmış. Yine anlatıldığına göre Ziyad b. Şihab adındaki o merkeb, her birine bir peygamberin bindiği yetmiş merkebin sülalesinden imiş ve Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince bu merkeb gidip bir kuyuya düşüp ölmüş.

Bu, senedi hiç bilinmeyen bir hadistir. Birçok hadis hafızı bunu münker saymışlardır. Nitekim Hafiz Abdurrahman b. Ebi Hatim ile babası Ebi Hatim bunu münker sayanlardandır, Allah ikisine de rahmet etsin. Şeyhimiz Hafiz Ebu'l-Haccac el-Mizz merhum da bunu birçok defalar şiddetle reddetmiştir.

"Delâilü'n-Nübüvve" adlı kitapta Hafiz Ebu Nuaym, Muaz b. Ce-bel'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:

"Peygamber (s.a.v.), Hayber'de iken yanma siyah bir eşek gelip karşısında durdu. Peygamber (s.a.v.), ona şöyle sordu:

- Sen kimsin?

- Ben falan oğlu Amr'ım. Biz yedi kardeştik. Yedi kardeşe de peygamberler bindi. Ben onların en küçüğüyüm ve sana aidim, Yahudilerden bir adam bana sahip oldu. Ben seni hatırladıkça onu yere düşürürdüm. O da beni acıtmcaya kadar döverdi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber:

- Sen Yafur'sun, dedi."

Bu, gerçekten garip bir hadistir. [30]

---

[1] Bu, Rasûlullah ve onun tebliğ metoduna aykırı, ilmî değeri olmayan uydurma bir haberdir.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/433-443.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/444-445.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/545.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/546.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/546-547.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/547-548.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/548.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/548-549.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/459-552.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/552-553.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/553.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/553-554.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/554.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/554-555.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/555-556.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/556-558.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/558.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/558.

[20] Sayduh: Medine'nin doğusunda bir köydür.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/559-579.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/579-581.

[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/582-583.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/583-585.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/585-587.

[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/587-588.

[27] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/588.

[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/588-589

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/589-590.

[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nihaye, Çağrı Yayınları: 5/590-592.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

EL BİDAYE VE'N NİHAYE

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN HAYATI

(ES-SİYRETU'N-NEBEVİYYE)

BÜYÜK İSLAM TARİHİ

İBN KESÎR

Çelik YAYINEVİ

Hz. Peygamber'e Vahyin Gelmeye Başlaması
Hz. Muhammedin Peygamberlik İle Görevlendirildiği Tarih Ve Yaşı
Fasıl
Fasıl
Hz. Peygamber'e Vahyin Geliş Şeklî
Fasıl
Fasıl
İslâm'a İlk Gîren Kimseler
Peygamberin Amcası Hamza'nın Müslüman Oluşu
Ebu Zerr'in Müslüman Oluşu
Dımad'ın Müslüman Oluşu

Hz. Peygamber'e Vahyin Gelmeye Başlaması

Hz. Peygamber kırk yaşında iken, kendisine ilk vahiy geldi, tbn Ce-rir'in, İbn Abbas ile Said b. Müseyyeb'den naklettiğine göre o esnada Hz. Peygamber kırküç yaşında idi.
Buharı, Hz. Aişe'nin bu konuda şöyle dediğini rivayet eder: "Peygamber (s.a.v.)'e ilk olarak vahiy, uykuda, sadık rüya şeklinde geldi. Gördüğü rüyalar sabah aydınlığı gibi zuhur edip gerçekleşirdi." Daha sonra Hz. Peygamber, uzlete çekilmekten hoşlanır oldu. Hira mağarasına çekilip yalnız başına ibadet ederdi. Ailesinin yanına gelmeksizin geceler boyu orada kalırdı. Bunun için azığını önceden hazırlardı. Azığı tükenince Hatice'nin yanma döner, yine azığını alıp giderdi. Nihayet o, Hira mağarasında iken hak kendisine geldi. Melek, yanma gelerek, "Oku" dedi. O: "Ben okuma bilmem." dedi. Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: "Melek beni yakaladı, sıktı, gücüm tükenecek derecede sıktı, sonra bıraktı. Bana, "Oku" dedi. Ben: "Okuma bilmem." dedim. Tekrar beni ikinci kez yakalayıp sıktı. Gücüm tükenecek derecede sıktı. Sonra bıraktı. Bana, "Oku" dedi. Ben: "Ben okuma bilmem." dedim. Üçüncü kez beni yakalayıp sıktı. Gücüm tükenecek derecede sıktı. Sonra bıraktı ve bana dedi: "Yaratan, insanı pıhtılaşmış kandan yaratan Rabbinin adıyla oku! Oku! Kalemle Öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabbin, en büyük keren sahibidir." (ei-Alâk, 1-5.)
Bu hadise üzerine Peygamber (s.a.v.) —kalbi titreyerek— eve döndü, Hüveylid kızı Hatice'nin yanına geldi. "Beni örtün, beni örtün." dedi. Üzerini örttüler. Nihayet korkusu gidip sakinleşti. Hatice'ye, olup bitenleri anlattıktan sonra: "Başıma bir iş gelmesinden korktum." dedi. Hatice, ona: "Hayır, Allah'a yemin ederim ki O, seni asla rüsvay etmeyecektir. Çünkü sen akrabalık bağlarını gözetip kuvvetlendirir, akrabalarını ziyaret eder, misafiri ağırlar, muhtacın yükünü yüklenir, yoksulu kazandırır, hakkın katından gelen musibetlere karşı insanlara yardım edersin." dedikten sonra onu alıp amcası oğlu Varaka b. Nevfel'in yanına götürdü. Varaka, cahiliye döneminde Hıristiyanlaşmış bir kimse idi. Ibranîce yazardı. İncil'in -Allah'ın müsaade ettiği kadarıyla- ayetlerini ibranîce yazardı. Yaşlı bir adam olup gözleri görmezdi. Hatice ona: "Ey Amca oğlu! Kardeşin oğlunun sözlerine kulak ver." dedi. Varaka da Hz.Peygamber'e hitaben: "Kardeşim oğlu! Neler gördün?" diye sordu. Hz. Peygamber de gördüklerini ona anlattı. Varaka dedi ki: "Bu, Musa'ya inen namustur (Cebrail'dir). Keşke ben bu iş için genç olsaydım. Kavmin tarafından sürgün edileceğin zaman keşke hayatta olsam." Peygamber (s.a.v.): "Onlar, beni sürgün mü edecekler?" diye sorunca, Varaka: "Evet, senin getirdiğin dava gibisini getiren herkese mutlaka düşmanlık gösterilmiştir. Senin zamanına yetişebilir sem, mutlaka sana yardım ederim." dedi.

Çok geçmeden Varaka vefat etti.[1] Vahiy de bir süre kesintiye uğradı. Öyleki Peygamber (s.a.v.) -bize ulaşan rivayetlere göre- çok üzülmüş, defalarca dağların tepesine çakarak kendini uçurumdan yuvarlamak istemişti. Dağın tepesine her çıktığında kendini atmak isteyince Cebrail ona görünerek: "Ya Muhammed! Şüphesiz sen, Allah'ın gerçek peygamberisin." der, ıstırabını dindirir, gönlünü sükuna kavuşturur, peygamber de evine dönermiş. Vahyin kesintisi uzaymca tekrar aynı şeyleri yapar, kendini uçurumdan yuvralamak üzere dağın tepesine çıkar, Cebrail, ona yine görünür ve aynı şeyleri söyleyerek ıstırabını dindirirmiş.
îbn Şihap -vahyin kesilmesinden bahseden Cabir. b. Abdullah el-Ensârîden- rivayet etti ki; Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Yürümekte olduğum bir sırada semadan bir ses duydum. Gözlerimi semaya (göğe) diktim. Bir de baktım ki Hira'da bana gelen melek göklerle yer arasındaki bir kürsü üzerinde oturmuş. Ondan korktum, dönüp evdekilere: "Beni örtün, beni örtün." dedim. Bunun üzerine yüce Allah, şu ayetleri inzal buyurdu:
"Ey örtüye bürünen Muhammed! Kalk da uyar. Rabbini de yücelt. Giydiklerini temiz tut. Kötü şeyleri terke devam et." (el-Müddessir,ı-5.)Bun-dan sonra sürekli vahiy geldi."
Bu hadisi, İmam Buharı, kitabının birkaç yerinde nakletmiştir. Buharî şerhinin evvelinde Kitabü BediVVahy'de bu hadisten sened ve metniyle birlikte uzun uzadıya söz ettik. Hamd ve minnet Allah'adır.
Mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin;" Hz. Peygamber'e ilk olarak vahiy, sadık rüya şeklinde gelmeye başlamıştı. Gördüğü rüyalar, sabah aydınlığı gibi zuhur ederdi." sözüne gelince, bunu Muhammed b. İshak b. Yesar'm, Ubeyd b. Umery el-Leysf den yaptığı rivayet te takviye etmektedir. Rivayete göre Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Üzerinde yazı bulunan ipek bir yaygı üzerinde uyumakta iken Cebrail bana geldi ve oku, dedi. Ben de, ne okuyayım? dedim. Beni sıktı, öyle ki öleceğimi zannettim. Sonra beni bıraktı."
Sözün burasından itibaren Hz. Peygamber (s.a.v.), Hz. Aişe'nin ri-vayetindeki gibi sözünü sürdürmüştür.

Başlangıçta Cebrail'in uyku halinde gelişi, daha sonra uyanıklık halindeyken kendisine gelmesi için bir nevi zemin hazırlamaktı. Musa b. Ukbe'nin, Zührî'den naklettiği el-Meğazi'sinde bu husus, açıkça anlatılmaktadır. Orada şöyle denmektedir: Peygamber (s.a.v.), Cebrail'i ilk olarak rüyada gördü.Sonra uyanıldık halinde de Cebrail, ona geldi.
Hafiz Ebu Nuyam el-İsbahanî, "Delailü'n-Nübüvve" adlı kitabında, Alkame b. Kaysın şöyle dediğini rivayet eder "Peygamberlere ilk olarak vahiy- kalbleri sükûnete ersin diye- rüya halinde gelir. Sonra da vahiy onlara nazil olur."
Bu, bizzat Alkame b. Kaysın sözleridir ki, güzel bir sözdür. Bundan önce anlatılanlar ve bundan sonra anlatılacak olanlar bunu teyid etmektedir. [2]

Hz. Muhammedin Peygamberlik İle Görevlendirildiği Tarih Ve Yaşı

İmam Ahmed b. Hanbel, Amir eş-Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasülullah (s.a.v.), kırk yaşında iken kendisine peygamberlik geldi. Ona, peygamberliği getiren İsrafil'di. Bu hal üç sene devam etti. İsrafil, ona kelimeyi ve birşeyleri öğretirdi. O üç sene kendisine Kur'ân nazil olmadı. Üç sene geçtikten sonra nübüvvetini Cebrail getirdi. Cebrail'in lisan üzerine Kur'ân, yirmi senelik bir süre içinde ona nazil oldu. Bunun on senesi Mekke'de, on senesi de Medine'de geçmişti Peygamber (s.a.v.), altmış üç yaşında iken vefat etti.
Bu, Şabi'ye ulaşan sahih bir senettir. Bundan anlaşıldığına göre Hz. Peygamber'e kırk yaşından sonra üç yıl süreyle İsrafi gelmiş, ondan sonra Cebrail gelmeye başlamıştır.
Şeyh Şihabüddin Ebu Şame ise bu konuda şöyle demiştir: "Hz. Aişe'nin hadisi, buna ters düşmemektedir. Muhtemeldir ki Hz Peygamber'e ilk vahiy rüya halinde gelmiş, bunun ardı sıra İsrafil -Hira'da uzlete çekildiği müddet zarfında- onunla ilgilenmiş, ona kelimeleri süratle tevdi etmiş, alıştırmak için yavaş yavaş onunla tekrarlamamıştır. Nihayet Cebrail gelerek onu üç kez sıktıktan sonra Kur'ân'ı ona öğretmiştir. Hz. Aişe, Peygamber Efendimizle Cebrail arasında geçen hadiseyi nakletmiş ama - hadisi kısa tutmak ya da İsrafil ile Hz. Peygamber arasında geçen hadiseye vakıf olmadığından- Rasülullah (s.a.v.) ile İsrafil arasında geçenleri nakletnıemiştir."
imam Ahmed b. Hanbel, îbn Abbas'm şöyle dediğini de rivayet eder: "Hz. Peygamber (s.a.v.), kırk üç yaşında iken kendisine vahiy nazil olmuştur. On sene müddetle Mekke'de, on sene müddetle de Medine'de kalmış, altmış üç yaşında iken de vefat etmiştir." Yahya b. Said ile Said b. Müseyyeb'de böyle bir-rivayette bulunmuşlardır.
Ahmed b. Hanbel, başka bir tarikle îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.)'e kırk yaşında iken Kur'ân nazil olmuştur. Peygamberlikten sonra on üç sene Mekke'de, on sene de Medine'de kalmıştır. Altmış üç yaşında iken vefat etmiştir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ammar b. Ammar vasıtasıyla İbn Ab-bas'tan şu rivayeti yapar.
"Peygamber (s.a.v.), on beş sene Mekke'de ikamet etmiştir. Bu on beş senenin yedisinde ışık görür ve ses işitir, sekizinde de kendisine vahiy gelirmiş. On sene müddetle de Medine'de ikamet etmiştir."
Ebu Şame dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), bisetten önce harika şeyler görürdü. Nitekim, Sahih-i Müslim'de Cabir b. Semüre'nin rivayetine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Mekke'de öyle bir taş bilirim ki, peygamber olmadan önce bana selam verirdi. Şimdi de o taşı tanıyorum."
Ebu Şame'nin sözleri burada sona ermektedir. Kavminin puta tapmak, onlara secde etmek gibi apaçık bir sapıklıkta bulunduğunu gördüğü için Rasûlullah (s.a.v.), onlardan uzaklaşıp tenhada uzlete çekilmeyi çok severdi. Allah'ın kendisine vahiy gönderme zamanı yaklaştığında, uzlet yaşantısını daha da sevmeye başlamıştı. Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun.
Muhammed b. İshak, bazı ilim ehli kimselerin şöyle dediklerini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), her sene bir ay Hira mağarasına çıkar, orada ibadet ederdi. Cahiliye döneminde Kureyşlüerin bir kısmı, bu şekilde ibadeti âdet haline getirmişti. O, kendisine gelen düşkünlere yemek yedirirdi. Hira'daki ibadetini tamamlayıp döndüğünde Ka'be'yi tavaf etmeden evine girmezdi.
Bu da Kureyş âbidlerinin, Hira'da uzlete çekilerek ibadeti âdet haline getirdiklerini göstermektedir. Bu sebeple Ebu Talib, meşhur kasidesinde şöyle demiştir:
"Sevr dağına ve onun yeiine Sebir dağım yerleştirene, Hira'ya çıkıp inene andolsun."
Hira, Mekke'nin üst taraflarında ve şehire üç mil mesafedeki bir dağdır. Mina'ya giden kimsenin sol tarafına düşer. Ka'be'ye yönelik ve eğik bir zirvesi vardır ki, Hira mağarası da o zirvededir. Rü'be b. Ac-cac'm bu konuda söylediği şiir, ne güzeldir:
"Hayır, emin ve güvenilir vatandaşın Rabbine, Hira'mn eğik zirvesindeki mağaranın Rabbine yemin olsun."
Alimler, Hz. Peygamberin bisetten önce yaptığı ibadetlerin bir şeriata dayalı olup olmadığı, şayet bir şeriata dayalı ise, o şeriatın hangisi olduğu hususunda ihtilaf etmişlerdir. Kimileri Nuh'un şeriatına, kimileri İbrahim 'in şeriatına göre ibadet ettiğini söylemişlerdir ki, kuvvetli ve akla yatkın olan da, İbrahim'in şeriatına göre ibadet ettiği görüşüdür.
Bir kısım insanlar, onun Hz. Musa'nın, bir başka grup da Hz. İsa'mn şeriatına göre ibadet ettiğim söylemişlerdir. Bazıları da Peygamberin nazarında şeriat olduğu sabit olan her hükme dayanarak amel ettiğini söylemişlerdir.
Bu görüşleri ve birbirleri ile olan ilgilerini açıklamak, usul-ü fıkhın alanına girer, doğrusunu Allah bilir.
"O, Hira mağarasında iken hak kendisine aniden geldi." sözüne gelince, bu demektir ki, Hz. Peygamber daha önce böyle birşeyi

beklemezken kendisine vahiy geldi. Nitekim bu hususta Cenâb-ı Allah da şöyle buyurmaktadır:
"Sen, sana bu kitabın verileceğini ummazdm. O, ancak Rabbinin bir rahmetidir." (el-Kasas, 86.)
Bu sûre-i celileden Önce şu ayetler nazil olmuştu:
'Taratan, insanı pıhtılaşmış kandan yaratan Rabbinin adıyla oku! Oku! kalemle öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabbin, en büyük kerem sahibidir." (ci-Alâk, ı-ö.)
Tefsirde belirttiğimiz ve ileride de "pazartesi günü" hakkında bilgi verirken açıklayacağımız gibi bu ayetler, Kur'ân'm nazil olan ilk ayetleridir. Nitekim Sahih-i Müslim'de de açıkça belirtildiği gibi Ebu Katade, Rasûlullah (s.a.v.)'a, pazartesi günü tutulan orucun fazileti sorulduğunda onun şöyle buyurduğunu rivayet etmektedir:
"O, doğduğum gündür. Bana vahyin nazil olduğu gündür."
İbn Abbas dedi ki: "Peygamberiniz Muhammed (s.a.v.), pazartesi günü doğdu. Pazartesi günü de peygamberlikle görevlendirildi."
Ubeydb. Umeyr, Ebu Cafer el-Bakır ve diğer âlimler, Peygambere vahyin, pazartesi günü geldiğini söyleyerek bu hususta onlar arasında ihtilaf bulunmadığım belirtmişlerdir.
Rebiyülevvel ayında Peygamber'e nübüvvet geldi. Nitekim, İbn Abbas ile Cabir'in şöyle dedikleri daha Önceki sayfalarda nakledilmişti: Peygamber (s.a.v.), rebiyülevvel ayının on ikinci günü (pazartesi) doğdu. O günde risaletle görevlendirildi, o günde semaya yükseldi, miraca çıktı.
Meşhur görüşe göre Hz. Peygamber (s.a.v.), Ubeyd b. Umeyr ile Muhammed b. İshak ve diğerlerinin de kesin olarak söyledikleri gibi ramazan ayında risaletle görevlendirilmiştir. İbn İshak, bu görüşüne delil olarak şu ayet-i kerimeyi ileri sürmüştür:
"Ramazan ayı ki, o ayda insanlar için hidayet olarak Kur'ân indirildi." Ayın onunda nazil olduğunu söyleyenler de vardır.
Vakidî, Ebu Cafer el-Bakır'm şöyle dediğini senediyle birlikte rivayet eder: "Peygamber (s.a.v.)'e ilk olarak vahiy, ramazanın on yedinci gecesinin gündüzü olan pazartesi gününde gelmiştir."
îlk vahyin, ramazanın yirmi dördünde nazil olduğunu söyleyenler de vardır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Vasile b. Eska'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu söyler:
"İbrahim'in sahifeleri, ramazanın ilk gecesinde nazil olmuştur. Tevrat, ramazanın altısında nazil olmuştur. İncil, ramazanın on üçüncü gecesinde nazil olmuştur. Kur'ân da ramazanın yirmi dördünde nazil olmuştur." Bu sebepledir ki, sahabe ve tabiilerden bir cemaat, kadir gecesinin, ramazanın yirmi dördüncü gecesi olduğu görüşünü savunurlar. Cebrail'in olcu demesine karşılık, Hz. Peygamber'in," demesine gelince, sahih kavle göre bu ifade, olumsuzluk ifadesidir. Yani ben, güzelce okuyanlardan değilim, demektir. Nevevî ve ondan önce Ebu Şame de bu görüşü tercih edenlerdendir. Bu ifadenin, soru anlamında olduğunu söyleyenlerin görüşü, uzak bir ihtimaldir. Çünkü olumlu cümlelerde "ba" harfi zaid olarak kullanılmaz. Birinci kavli, Ebu Nu-aym'ın şu rivayeti de teyid etmektedir: Mutemir b. Süleyman, babasının şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) -korku ve sarsıntı halinde iken- buyurdu ki: "Ben, asla bir kitap okumuş değilim. Güzelce okuyamam. Okuyup yazamam." Cebrail onu tutup şiddetle sıktı. Sonra bırakıp "Oku" dedi. Muhammed (s.a.v.): "Ben, birşey görmüyorum ki okuyayım. Okuyup yazmam." dedi.
Ebu Süleyman el-Hattabî dedi ki: Cebrail, Hz. Peygamberin sabrını ölçmek, edebini güzelleştirmek ve kendisine yüklenen peygamberlik yükünü taşımaya razı olmasını sağlamak için ona böyle yaptı. Bu sebepledir ki Cebrail, ona görünürken Peygamber'in, sanki ateşi varmış gibi terlerdi.
Diğerleri dediler ki: Cebrail, şu sayacağımız sebeblerden ona böyle yaptı: Bu sıkmadan sonra kendisine vahiyedilecek şeyin azameti hususunda dikkatini çekmek istemişti. Zira ona vahiy edilecek şey, nefislere çok ağır gelecek birşeydi. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
"Doğrusu biz, sana taşıması ağır bir söz vahyedeceğiz." (ei-Müzzemmii, 5.) Bunun içindir ki, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e vahiy geldiğinde yüzü kızarır, genç devenin boğazından çıkardığı bir ses gibi ses verir, çok soğuk günlerde bile alnından ter damlardı.
Hz. Peygamber (s.a.v.), kalbi titreyerek Hira mağarasından inip Hatice'nin yanına gitti: "Beni örtün, beni Örtün." dedi. Telaşı ve korkusu gittikten sonra Hatice'ye: "Bana ne olmuş? Başıma neler gelmiş?" diye sorup başından geçenleri anlatmış ve: "Başıma birşeyler gelmesinden korktum." demişti. Çünkü o, daha önce görmediği ve aklından geçmeyen bir durumla karşılaşmıştı. Bunun üzerine Hatice ona şöyle cevap vermişti: "Hayır, andolsun ki Allah, seni asla rüsvay etmeyecektir!" Hz. Hatice, Cenâb-ı Allah'ın yaratıklarında güzel âdetler icra etmesi sebebiyle, bu sıfatların hayırlıları ile muttasıf olan kimseleri, dünya ve ahi-rette rüsvay etmeyeceğini biliyordu. Sözüne devamla Hz. Peygamber'e, sahip olduğu güzel hasletlerini anlatıp şöyle dedi: "Çünkü sen, akrabam ziyaret eder ve doğru konuşursun." Peygamber (s.a.v.)'in muvafikları da muhalifleri de onun bu güzel ve değerli sıfatlarla muttasıf olduğunda it-. tifak etmişlerdi. Bu ittifak herkesçe bilinen bir hususturu. Yine Hz. Hatice ona demişti ki: "Sen başkalarının yükünü de yüklenirsin. Muhtaca, kendisini rahatlatacak miktarda çoluk çocuğunun azığını da verirsin. Yoksul kimseyi kazandırırsın. "Yani ya Muhammed, hayırlara koşarsın, fakir kimseye yardıma koşar, başkalarından önce sen sevap kazanırsın. Hz. Hatice fakir kimseyi, yoksul diye adlandırmıştı. Çünkü böylelerinin hayatı ve geçimi noksandır. Bunların varlıkları ile yoklukları hemen hemen farksızdır. Nitekim şairin biri şöyle demiştir:
"Ölüpte rahatım bulan kimse, Ölü değildir. Ölü, hayatta iken ölmüş gibi olandır."

Kadı lyaz'm, Müslim'in şerhinde naklettiğine göre Ebu Hasan et-Tihamî de şöyle demiştir;
"Yoksul kimseyi, ölü say. Elbisesini} çürümüş kefen say. Onun varacağı yer mezardır."
el-Hattabî dedi ki: "Yoksul kimseyi kazandırırsın." sözünden kastedilen doğru mana şudur: Yani sen, ona bolca mal verirsin. Veya yoksul kimseye, geçimini sağlayacağı kadar bağışta bulunarak onu kazançlı kılarsın.
Şeyhimiz Hafiz Ebu'l-Haccac el-Mizzî de, Hz. Hatice'nin sözünde geçen "yok" kelimesi ile verilen malın kastedildiğini ifade etmiştir. Yani bulamayan kimseye mal verirsin.
Hz. Hatice'nin bu sözünden kastın; "Ticaret yaparak bulunmayan malı veya eşi bulunmayan kıymetli şeyi kazanırsın." demek olduğunu söyleyenlere gelince bunlar, manayı uzaklaştırmış ve ihtilafa dalmış, aynı zamanda hakkında bilgi bulunmayan manaları zorlamaya giderek ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Çünkü ticaret yaparak bulunmayan malı elde etmek, ekseriyetle övünülecek birşey değildir. Kadı İyaz, Nevevî ve diğerleri de bu kavli zayıf görmüşlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Hatice'nin; "Misafiri ağırlarsın," sözüne gelince, bundan da kastedilen mana şudur: Ona yemesi gereken şeyi takdim ederek ikramda bulunur, istirahat edeceği yeri güzelce temin edersin.
Hz. Hatice'nin; "Hakkın -veya hayrın- musibetlerine karşı yardım edersin." sözüne gelince, bundan kastedilen mana şudur: Her hangi bir kimseye hayır hususunda bir musibet vaki olursa, sen ona yardım edersin. Onunla beraber olur, nihayet onu rahat bir yaşama kavuşturursun.
Hz, Hatice, Peygamber'imizi alıp, yaşlı ve âmâ bir zat olan amcası oğlu Varaka b. Nevfel'e götürdü. Önceki sayfalarda, Varaka b. Nevfel ile Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'den kısaca bahsetmiştik. Varaka, cahiliyet döneminde Hıristiyanlığa giren bir kimse idi. Arkadaşlarından ayrılarak Zeyd b. Amr ve Osman b. Hüveyris ile birlikte Şam yoluna koyulmuşlardı. Ubeydullah b. Cahş ta beraberlerinde idi. Hepsi Hristiyanlığı kabul etmişlerdi. Çünkü o dini, o zamanlar hakka en yakın din görmüşlerdi. Ancak Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, bu dine hurafeler sokulduğunu, değişikliğe uğratılıp tahrif edildiğini gördüğü için fitratı, Hristiyanlığa girmesine mani olmuştu. Rahipler ile din bilginleri, zamanı yaklaşmış bir peygamberin ortaya çıkacağını ona müjdelemişlerdi. O da, o peygamberi aramak ve bulmak üzere geri dönmüştü. Aslî fitratı ve tevhid inancı üzerinde kalmakta devam etmişti. Ancak Hz. Peygamber'in bisetine ulaşmadan önce, ölüm onu yakalamıştı. Varaka b. Nevfel ise, Hz. Peygamber'in bisetine kavuşmuştu. O, Rasûlullah (s.a.v.)'da, Hatice'nin onun evsaf ve niteliklerini kendisine bildirmesiyle, onda bulunan güzel ve temiz sıfatları, onda zuhur eden delil ve ayetleri görmüştü. Bu sebepledir ki Hz. Hatice, Varaka'nın karşısında durup: "Ey Amca oğlu! Kardeşin oğlunun söyleyeceklerine kulak ver." demişti. Peygamber (s.a.v.), gördüklerini kendisine anlattığında Varaka şöyle demişti: "Sübbuh, Sübhuh! Bu, Musa'ya inen Namustur (Cebrail'dir.)" Böyle derken her ne kadar Musa'dan sonra gelmiş bir peygamber ise de, İsa'dan bahsetmemişti. Çünkü İsa'nın şeriatı, Musa'nın şeriatının tamamlayıcısıdır. Alimlerin sahih kavline göre İsa'nın şeriatı, Musa'nın şeriatının bazı kısımlarını da nesh etmiştir. Nitekim bir ayet-i kerimede şöyle buyrul-maktadır:
"Size yasak edilenlerin bir kısmını helal kılmak üzere..." (Âu imrân.so.)
Varaka'nın bu sözü, cinlerin şu sözüne benzemektedir:
"Ey milletimiz! Doğrusu biz, Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekileri doğrulayan, gerçeği ve doğru yolu gösteren bir kitap dinledik." (el-Ahkâf, 30.)
Sonra Varaka: "Keşke ben, genç bir adam olsaydım." demişti. Yani ben bugün iman etmeye, faydalı ilim edinmeye, salih amel işlemeye güç yetiren bir genç olabilseydim.
"Keşke ben, kavminin seni sürgün edeceği zaman hayatta olsam." Yani kavminin seni sürgün edeceği zamana kadar seninle beraber olup sana yardım edebilsem.
Onun böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Onlar, beni sürgün-mü edecekler?" diye sormuştu.
Süheylî der ki: Rasûlullah (s.a.v.) böyle dedi. Çünkü, vatandan ayrılmak, insanın nefsine çok zor gelir.
Hz. Peygamber'in bu sorusu üzerine Varaka şu cevabı vermişti: "Evet! Senin getirdiğin davanın benzerini getiren kimselere, mutlaka düşmanlık edilir. Senin zamanına yetişebilsem, sana esaslıca yardım
ederim."
Bu konuşmadan kısa bir süre sonra Varaka b. Nevfel vefat etti. Allah ona rahmet etsin, ondan razı olsun. Çünkü önün bu şekilde yapmış olduğu konuşma, karşılaştığı şeyi tasdik etmesi, meydana gelen vahye iman etmesi ve gelecek zamanla ilgili olarak salih niyete sahip olması
demektir.
îmam Ahmed b. Hanbel, Urve tarikiyle Aişe'den rivayet etti M, Hatice, Varaka b. Nevfel'in durumunu Rasûlullah (s.a.v.)1 dan sormuş, o da şöyle cevap vermişti:
"Onu gördüm. Üzerinde beyaz bir elbise vardı. Öyle sanıyorum ki ' eğer cehennemliklerden olsaydı, üzerinde beyaz bir elbise olmazdı."
Hafiz Ebu Ya'lâ, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki; Varaka b. Nevfel'in durumu sorulduğunda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle cevap vermiştir:
"Onu gördüm. Üzerinde beyaz elbise vardı. Onu Cennet'in ortasında gördüm. Üzerinde ipek vardı."
Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in durumu sorulduğunda ise Rasûlullah (s.a.v.) şöyle cevap vermiştir:
"Kıyamet gününde o, bir tek ümmet olarak haşrolunacaktır,"

Ebu Talib'in durumu sorulduğunda da, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle cevap vermiştir:
"Onu, Cehennemin bataklığından çıkarıp sığ bir yerine bıraktım." Hatice'nin durumu sorulduğunda -ki o farzlardan ve Kur'ân ahkamından Önce vefat etmişti- Rasûlullah (s.a.v.) şöyle cevap vermişti:
"Onu, Cennet'te bir nehir üzerinde inciden yapılma evde gördüm. Orada gürültü ve yorgunluk yoktur."
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, Hz Aişe'den rivayet etti ki, Rasûlullah
(s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuştur:
"Varaka'ya küfretmeyin. Çünkü ben, onun için bir veya iki Cennet gördüm."
Haüz Ebu Nuaym ile Beyhakî, "Delailü'n-Nübüvve" adlı eserlerinde Amr b. Şurahbil'den; Rasûlullah. (s,a.v.)'ın, Hatice'ye şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
"Ben, uzlette (yalnız başıma kaldığımda) bir ses işittim. Allah'a an-dolsun ki; bu işten dolayı başıma birşeyler gelmesinden korktum."
Hatice dedi ki: "Allah korusun. O sana böyle birşey yapacak değildir. Allah'a andolsun ki, sen emaneti eda eder, akrabalarını ziyaret eder ve doğru konuşursun."
Rasûlullah (s.a.v.)'m bulunmadığı bir sırada Ebu Bekir, Hatice'nin yanma gelmiş, Hatice de ona olayı anlatıp şöyle demişti: "Ey Atik! Mu-hammed'le birlikte Varakaya git." Rasûlullah (s.a.v.), içeriye girince Ebu Bekir, elinden tutarak: "Haydi Varaka'ya gidelim." demiş; Rasûlullah da: "Durumu sana kim anlattı?" diye sormuş, o da: "Hatice anlattı." diye cevap vermişti. Bunun üzerine birlikte Varaka'mn yanma gitmişler, meseleyi ona anlatmışlar, Rasûlullah (s.a.v.) ona şöyle demişti: "Ben uzlette (yalnız başıma) iken arkamdan bana ya Muhammed, ya Muhammed, diye seslenildiğini işittim. Korku içinde oradan ayrılıp kaçtım." Varaka, ona şu öğütleri verdi: "Bir daha böyle yapma. (Melek) sana geldiğinde sebat et ki, sana söylediklerini işitebilesin. Sonra da yanıma gel ve olup bitenleri bana bildir."
Peygamber, uzlete çekildiğinde (Melek), ona şöyle seslendi: 'Ta Muhammed! De ki: Bismillâhirrahmânirrahîm. Elhamdulillahi Rabbü alemin.....Veleddâllin."
Daha sonra da şöyle dedi: "Lâilaheillallah, de."
Hz. Peygamber, bu hadiseden sonra tekrar Varaka'mn yanma giderek olup bitenleri ona anlattı. Varaka kendisine şöyle dedi: "Sana müjdeler olsun. Sonra yine sana müjdeler olsun. Ben tanıklık ederim ki sen, Meryem oğlu İsa'nın müjdelediğ peygambersin. Doğrusu sen, Musa'nın kanunu gibi bir kanun üzeresin. Şüphesiz sen, Allah katından gönderilen bir peygambersin. Bugünden sonra cihad ile emrolunacak-sın. Eğer cihadla emrolunacağın zamana kavuşursam, mutlaka seninle birlikte cihad ederim."
Varaka vefat edince, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Keşişi Cennet'te gördüm. Üzerinde ipek elbiseler vardı. Çünkü o, bana iman etmiş ve beni tasdik etmişti." Bu hadisteki keşiş sözü ile Varaka kastedilmiştir.
Bu, Beyhakî'nin lafzı olup mürseldir. Nazil olan ilk sûrenin, Fatiha olduğunu söylediği için de bunda gariplik vardır. Daha Önce anlatıldığı ve şiirinden de anlaşıldığı gibi Varaka, kalbinde imanı gizlemiş, imana kesinlikle karar vermişti. Bu kararını da, Hatice'nin, Hz. Peygamberle köle Meysere'nin durumunu, gölgenin öğle sıcağında onu gölgelendirili-şini, kendisine anlatması esnasında vermişti. Daha önce naklettiğimiz şiirinin bazı pasajlarını burada tekrarlamak istiyoruz:
"înad ettim ben, hatıralar hususunda inatçıyım,
Kederliyim, bu sebeple uzun süre yutkundum.
Hatice, niteledikçe niteledi.
Ey Hatice, bekleyişim uzadı.
Mekke'nin iki dağı arasında ümidim şu ki,
O zatın çıkacağıdır.
Bize keşiş ye ruhbanların sözlerini naklettin,
O sözlerin doğru çıkmayışı, bizi rahatsız eder.
Demişlerdi ki: Muhammed, bir gün başa geçer.
Ona karşı duranları mağlup eder.
Beldelerde nur ışığı ortaya çıkacak.
Bütün halk eğilmekten kurtulup doğrulacak.
Ona karşı savaşan, kayba uğrayacak.
Onunla barış içinde olan, zafere erecek.
Keşke bu davet açığa çıktığında,
Hazır bulunsam da dine ilk giren ben olsam.
Kureyşlilerin hoşlanmadığı şeye girsem,
Mekke'nin tamamı ve Kureyşliler rahatsız olsalar dahi,
Onların hoşlanmadıkları şeyi, Arş'm sahibine emanet ediyorum.
Onlar yükseklerden inip alçaldığında bu dava ona emanettir.
Onlar da, ben de hayatta kalırsak, birşeyler olacak.

O şeylerden Ötürü kafirler, sıkıntıya uğrayıp gürültü çıkaracak."
Varaka b. Nevfel, bir başka kasidesinde de şöyle demişti:
"Muhammed hakkında doğru haberler verdim.
Gaib olduğunda, öğütçü o haberleri verir.
ki Abdullah oğlu Ahmed, peygamber olarak,
Yer üstündeki herkese gönderilecektir.
Öyle sanıyorum ki o, ileride doğru sözlü bir peygamber olarak gelecektir.
Tıpkı Hud ve Salih kulların gönderildikleri gibi,
Musa ve İbrahim gibi, tâki onun için görürsün.
Kıymet ve haktan gelen açık fermanı.
Ona Lüey b. Galip soyundan gelen,
iki kabilenin faziletlere koşan,
Gençleriyle ihtiyarları tâbi olacak.
Onun zamanında, insanların kavuşacağı güne kadar.
Hayatta kalırsam ben, ona sevgimi verecek ve onunla ferahlayacağım.
Yoksa ey Hatice, bil ki ben,
Senin bu diyarından göç edeceğim."
Yunus b. Bükeyr'in, İbn îshak'tan rivayet ettiğine göre Varaka b. Nevfel, bir şiirinde de şöyle demiştir:
"Ey Hatice, eğer gerçekse bu sözün, Bil ki Ahmed, peygamber olacaktır.
Cebrail ile Mikail, ona gelecekler. Allah katından vahiy getirecekler.
Gelen vahiyle de kalpler genişleyecektir.
Tevbe edip, ona uyanlar kurtulacak.
Ona karşı gelen aldanmışlarla bahtsızlar sapacak.
Bu iki gruptan biri, Cennetlerde,
Diğeri de, Cehennem havuzlarında azap içecek.
Cehennem'de ölüm istediklerinde, tepelerine,
Peş peşe demir tokmaklar inecek, sonra alevlenecek.
Rüzgarları emriyle sevkeden Allah, yücedir.
Zaman içinde dilediğini yapan Allah, mukaddestir.
Arş'ı bütün semaların üstünde bulunan,
Halkına verdiği hüküm değişmeyen Allah,
Noksanlıklardan münezzeh ve yücedir."
Varaka, bir başka şiirinde de şöyle demiştir:
"Ey yiğitler, bilin ki, zamanın akışı ile kaderin uygulanışı varya,
Allah'ın hükmettiği şeyde, değişme olmayacaktır.
Hatta Hatice, bunu bildirmeye beni çağırıyor,
Bu Öyle bir iş ki, ileride insanların karşısına çıkacak.
Geçmiş asırlarda ve zamanlarda duyduğum,
Bir işi, bana anlatıyor.
Ki Ahmed'e, Cebrail gelecek.
Ve beşeriyete peygamber olduğunu bildirecek.
Dedim ki, ümid ettiğin şeyi belki,
Rabbin sana gerçekleştirecek.
Öyleyse sen, hayrı ümid edip bekle,
Muhammed'i bize gönderki durumunu,
Uykuda ve uyanıklıkta gördüğünü, kendisine soralım.
Bize geldiğinde derileri ve tüyleri ürperten,
Acaip şeyler söyledi.
Ben, Allah'ın meleği Cebrail'i,
En mükemmel ve en muazzam surette karşımda buldum.
Bu müşahede devam etti, korku beni ürküttü.
Çevremdeki ağaçlar, bana selam veriyordu.
Ben de dedim ki: Öyle sanıyorum ki -bilmem zannım doğru mudur?
İleride bu peygamber olacak ve indirilen sûreleri okuyacak.
Minnetsiz ve kedersiz cihad görevine,
Onları açıkça davet ettiğinde, o seni imtihan edecektir."

Hafız Beyhakî, "Delail" adlı eserde bunu bu şekilde nakletmiştir. Bana göre bu şiirin, Varaka'ya ait olduğu kesin değildir. Doğrusunu Allah bilir., îbn îshak'm, ilim ehli bazı kimselerden rivayetine göre Cenâb-ı Allah, Hz. Peygamber'e ikramda bulunmak ve nübüvveti vermek istediği esnada kendisi bir ihtiyacını gidermek için evden dışarı çıktığında uzaklara gider, bütün evleri geride bırakır, Mekke'nin mahalleleri arasından, vadilerinin içinden geçip giderdi. Yolda giderken önünden geçtiği her taş ve ağaç kendisine: "Es-selamü aleyke ya Resûlülallah." derdi. Peygamber sağına, soluna, arkasına dönüp bakar, taş ve ağaçlardan başka birşey görmezdi. Bir süre böyle devam etti. Bu gibi şeyleri görüp işitirdi. Allah'ın dilediği kadar bir süre böyle devam edip gitti. Daha sonra ramazan ayında, Hira mağarasında iken Cebrail, kendisine gelerek Allah'ın ikramını getirmişti.

îbn îshak, Vehb b. Keysan'dan rivayet etti: "Abdullah b. Zübeyr'in, Ubeyd b. Ümeyr b. Katade el-Leysî'ye şöyle dediğin işittim: Ey Ubeyd! Cebrail'in kendisine geldiği esnada Hz. Peygamber'e , nübüvvetin nasıl verildiği hakkında bize birşeyler söyle.

Ubeyd dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), her sene bir ay müddetle Hira mağarasında ibadete çekilirdi. Bu, Kureyşlilerin cahiliye döneminde âdet haline getirdikleri bir ibadet şekli idi.

Rasûlullah (s.a.v.), her sene bir ay süreyle uzlete çekiEp ibadet eder, yanma gelen her düşküne yemek yedirirdi. Bu bir aylık süreyi tamamlayıp evine dönerken ilk olarak Ka'be'ye uğrardı. Ka'be'yi yedi kez veya Allah'ın dilediği miktarda tavaf ettikten sonra evine giderdi.

Allah'ın kendisine nübüvvet ikramında bulunmak istediği senenin ibadet ayı (ramazan) geldiğinde yine ehli ile birlikte Hira mağarasına çıktı. Risaletin kendisine verileceği, nübüvvet ikramında bulunulacağı ve kullara rahmet olarak gönderileceği gece olduğunda Cebrail, Allah'ın emri ile ona geldi.

Bu durumu anlatan Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

"Bana geldi. Ben de üzerinde yazılar bulunan ipek bir yaygı üzerinde uyumakta idim.Bana; "Oku" dedi. Ben de: "Ne okuyayım?" dedim. Beni sıktı, öyleki Öleceğimi zannettim. Sonra beni bıraktı ve; "Oku" dedi. Ben de: "Ne okuyayım?"diye sordum. Beni sıktı. Öyleki Öleceğimi zannettim. Sonra beni bıraktı ve; "Oku" dedi. Ben de: "Ne okuyayım?" diye sordum. Beni yine sıktı. Öyleki öleceğimi zannettim. Sonra beni bıraktı ve; "Oku" dedi. Ben de: "Ne okuyayım?" diye sordum. Tekrar bana aynı şeyleri yapması için ona böyle diyordum. Bana dedi ki:

trYaratan, insanı pıhtılaşmış kandan yaratan Rabbinin adıyla oku! Oku! Kalemle öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabbin, en büyük kerem sahibidir." (ei-Aisk, 1-5.)

Ben de okudum. Sonra melek yanımdan ayrılıp gitti. Ben, uykudan uyandığımda sanki o sözler, benim kalbime yazı ile yazılmıştı. Mağaradan çıktım. Dağdan aşağı inerken yolun yarısında, gökten bir ses işittim. Bana şöyle diyordu: "Ya Muhammedi Sen, Allah'ın Rasûlüsün, ben de Cibril'im." Başımı kaldırıp semaya baktım. Bir de ne göreyim! Cebrail, bir adam suretinde görünüyor, ayaklarını da ufuklara dayamış ve şöyle diyor: 'Ta Muhammedi Sen, Allah'ın Rasûlüsün, ben de Cibril'im." Durup ona baktım. Ne ileri gidebiliyor, ne de gerileyebiliyordum. Yüzümü ondan çevrip semanın ufuklarına baktım, her nereye baktıysam onu gördüm. Yerimde donup kalmıştım. Nihayet Hatice, beni aramaları için adamlarını göndermişti. Mekke'ye varmış, oradan tekrar geri dönmüşlerdi. Ben de yerimde öylece durmaktaydım. Sonra Cebrail, benden ayrılıp gitti Ben de evime döndüm. Hatice'nin yanına varıp dizleri önüne çöktüm, oturdum. Bana: "Ey Eba Kasım. Neredeydin? Allah'a andol-sunki seni aramaları için adamlarımı gönderdim. Mekke'ye varıp, tekrar bana geri dönmüşlerdi." dedi.Ben de gördüklerimi ona anlattım. Bana dedi ki: "Ey Amca oğlu! Sana müjdeler olsun. Sebat et. Hatice'nin canı elinde bulunan Allah'a andolsunki ben, senin bu ümmetin peygamberi olacağını ümid ediyorum."

Bu konuşmadan sonra Hatice, elbiselerini toplayarak kalktı. Varaka b. Nevfel'in yanına gitti. Rasûlullah (s.a.v.)'ın kençlisine söylediklerini ona anlattı. O da şöyle dedi: "Kuddus, kuddus. Varaka'mn cam elinde bulunan Allah'a andolsun ki ey Hatice, eğer senin bu söylediklerin doğru ise Muhammed'e, Musa'ya gelen Namus-u Ekber gelmiştir. Ve o, bu ümmetin peygamberidir. Muhammed'e, sebat etmesini söyle."

Hatice, Rasûlullah'm yanına döndü ve Varaka'mn söylediklerini kendisine anlattı.

Rasûlullah (s.a.v.), Hira mağarasmdaki ibadetini tamamlayıp evine dönerken âdeti üzere ilk iş olarak Ka*be'ye geldi. Orayı tavaf etti. Tavaf esnasında kendisiyle karşılaşan Varaka b. Nevfel şöyle dedi: "Kardeşim oğlu! Gördüklerini ve duyduklarını bana anlat." Rasûlullah (s.a.v.), ona anlatınca Varaka şöyle dedi: "Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a andolsunki sen, bu ümmetin peygamberisin. Musa'ya gelen Namus-u Ekber, sana da gelmiştir. Ama sen, mutlaka yalanlanacak, eziyet görecek, sürgün edilecek ve savaşılacaksın! Eğer senin o gününe kavuşursam, Allah'ın bileceği bir yardım ile ben ona (dinine) yardım edeceğim." Böyle dedikten sonra başım eğip bıngıldağından öptü. Daha sonra Rasûlullah evine döndü."

Ubeyd b. Umeyr'in bu anlattığı, önceki sayfalarda da söylediğimiz gibi, Hz. Peygamber'in bilahare uyanıklık halinde göreceği vahyin bir nevi başlangıcı idi. Nitekim Hz. Aişe, bununla ilgili olarak şöyle demişti: "Rasûlullah'm gördüğü rüyalar, mutlaka sabah aydmdığı gibi zuhur ederdi."

Bu rüya, Hz. Peygamber'in uyanıklık halinde vahyi ve Cebrail'i görmesinden sonra aynı gecenin sabahında görülmüş olabileceği gibi, bilahare de görülmüş olabilir. Doğrusunu Allah bilir.

Musa b. Ukbe, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'m gördüğü ilk vahiy, Cenâb-ı Allah'ın uykuda ve rüya halinde kendisine gösterdikleridir. Bu da ona çok ağır gelmişti. Durumunu, hanımı Hatice'ye anlatmıştı. Allah,

Hatice'yi, peygamberi yalanlamaktan korumuş, kalbini tasdike açmıştı. Bunun için Hatice: "Sana müjdeler olsun! Allah sana mutlaka hayır yapmıştır." demişti. Bu konuşmadan sonra Hz. Peygamber, Hatice'nin yanından çıkıp gitmiş, tekrar yanma dönmüş ve karninin yarıldığmı, yıkanıp temizlendiğini, tekrar eski haline döndürüldüğünü gördüğünü anlatmıştı. Hatice de: "Vallahi, bu hayırdır. Sana müjdeler olsun." demişti.

Bir ara Hz. Peygamber, Mekke'nin üst taraflarında dolaşmakta iken Cebrail ona görünmüş, onu, hayret verici, kıymetli ve muazzam bir mecliste oturtmuştu. Hz. Peygamber, bu durumu anlatırken, şöyle buyurmuştur: "Beni, püsküllü bir yaygı üzerine oturttu. O yaygıda, yakut ve mercanlar vardı." O mecliste Cenâb-ı Allah, ona risalet müjdesini vermiş.nihayet Rasûlullah da sükûnet bulmuştu. Cebrail ona: "Oku," demiş, o da: "Nasıl okuyayım?" diye sormuş, Cebrail şöyle demişti:

'Yaratan, insanı pıhtılaşmış kandan yaratan Rabbinin adıyla oku! Oku! Kalemle öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabbin, en büyük kerem sahibidir." (el-Alâk, 1-5.)

Bazı kimseler derler ki: Hz. Peygamber'e nazil olan ilk sûre, Müd-dessir süresidir. Doğrusunu Allah bilir.

Rasûlullah (s.a.v.), Rabbinin risaletini kabul etti. Cebrail'in, Allah katından kendisine getirdiği hükümlere tâbi oldu.

Oradan ayrılıp evine dönerken, önünden geçtiği bütün taşlar ve ağaçlar, kendisine selam verdiler. Sevinç ve kesin inanç içinde evine döndü. Çünkü o, muazzam birşey görmüştü. Hatice'nin yanına girerken de şöyle demişti: "Gördün mü, rüyada görüp te sana anlattığım şeyler vardı ya, işte o, Cebrail'di. Bugün, bana açıkça göründü. Rabbim onu bana gönderdi."Sözlerine devamla Allah katından kendisine gelen şeyleri ve ondan duyduklarını Hatice'ye anlattı. Hatice de: "Sana müjdeler olsun! Allah'a andolsun ki, o, sana mutlaka hayır yapacaktır. Allah katından sana gelen şeyleri de kabul et. Çünkü o haktır. Müjdeler olsun ki sen, Allah'ın gerçek Rasûlüsün." dedikten sonra yerinden kalktı, Utbe b. Rebia b. Abdu'ş-Şems'in Ninovalı Hristiyan köles Addas'm yanma gitti. Ona şöyle sordu: "Ey Addas! Allah aşkına bana söyle, Cebrail hakkında bildiğin birşey var mı?" Addas'ta şu cevabı verdi: "Kuddus, kuddus! Putperest kimselerle dolu bu mıntıkada Cebrail'den sözetmek de neyin nesi oluyor?" Hatice: "Sen, onun hakkında bildiklerini bana anlat." deyince Addas şöyle dedi: "O, Allah ile peygamberler arasında Allah'ın emin bir meleğidir. O, Musa ve İsa peygamberlerin arkadaşıdır."

Hatice, Addas'm yanından kalkıp Varaka b. Nevfel'e gitti. Peygam-ber'in durumunu ve Cebrail'in ona getirdiği vahyi anlattı. Varaka da şöyle dedi: "Ey kardeşimin kızı! Ne bileyim. Belkide senin kocan, Ehl-i Kitabın beklemekte olduğu ve evsafını Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları peygamberdir. Allah'a andolsun ki ben hayatta iken o, peygamber olarak ortaya çıkar ve davasını açıklarsa Rasûlüne itaat ve sabır, yardım ve güzelce destek olma hususunda da Allah'a karşı bir imtihan vereceğim." Bir müddet sonra Varaka vefat etti. Allah ona rahmet etsin.

Zührî dedi ki: Allah'a ilk iman eden, Rasûlünü ilk tasdik eden, Hatice oldu.

Hafız el-Beyhakî, bu anlattıklarımızı naklettikten sonra dedi ki: Bu rivayette Hz. Peygamber'in karnının yarılmasından söz edilmesine gelince bunu o, çocukluk devresinde kendisine yapılan birşey olarak hikaye etmiş olabilir. Yani o, Halime'nin yanında iken karmnın yarılmış olduğunu bilahare anlatmıştır. Ama ikinci bir kez yarılmış olması da muhtemeldir. Sonra semaya, miraca gittiği esnada da üçüncü kez karnı yarılmış olabilir. Doğrusunu Allah bilir.

îbn Asakir, Varaka'mn tercüme-i halini anlatırken senedini Süleyman b. Turhan (Tarhan?) et-Teymiye dayandırarak şöyle der: Yüce Allah, Ka'be'nin inşasının ellinci yılında Muhammed'i, rasûl olarak göndermiştir. Nübüvvet ve keramet olarak ona gelen ilkşey, görmüş olduğu rüyadır ki, bu rüyasını eşi Hüveylid kızı Hatice'ye anlatmış, o da, kendisine şu karşılığı vermişti: "Sana müjdeler olsun! Allah'a and olsun ki, o, sana hayırdan başka birşey yapmayacaktır."

Hz. Peygamber, kavminden kaçıp Hira mağarasına vardığı günlerden birinde Cebrail ona geldi. Yanma yaklaştı. Peygamber, ondan çok korktu. Cebrail, elini önden göğsüne, arkadandaiki omuzu arasına koydu ve: "Allah'ım, günahını düşür, göğsünü aç, kalbini temizle. Ya Mu-hammed, müjdeler olsun, sen bu ümmetin peygamberisin. Oku." dedi. Hz.Peygamber korkmuş, sarsıntıya uğramış bir halde iken şu cevabı verdi: "Ben, asla bir kitap okumadım. Güzelce okuyamam. Ne yazarım, ne de okurum."

Cebrail, onu yakalayıp şiddetle sıktı. Sonra bıraktı ve: "Oku" dedi. Peygamber de aynı cevabı verdi. Cebrail, onu püsküllü saçaklı bir yaygı üzerine oturttu. O yaygı, o kadar saf ve güzeldi ki, inci ve yakut gibi idi. Cebrail, ona şöyle dedi:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku...." Cebrail de ona: "Korkma ya Mu-hammed, şüphesiz ki sen, Allah'ın Rasûlüsün." dedi ve dönüp gitti. Rasûlullah (s.a.v.), düşünmeye başladı ve: "Ne yapayım. Bunu kavmime nasıl söylerim?" dedi. Sonra korku içinde ayağa kalktı, Cebrail önünde kendi asli suret ve azameti ile belirdi. Rasûlullah (s.a.v,), kalbini dolduracak büyük birşey gördü. Cebrail ona dedi ki: "Korkma ya Muhammed, Cibril, Allah'ın elçisidir. Cibril, Allah'ın nebi ve mürsellerine gelen elçi-sidir. Allah'ın ikramına inan. Şüphesiz ki sen, Allah'ın Rasûlüsün."

Rasûlullah (s.a.v.), oradan ayrılıp evine dönerken, Önünden geçtiği taşlarla ağaçlar kendisine secde ediyor ve: "Esselamü aleyke ya Rasûlallah." diyorlardı. Bunun üzerine gönlü yatıştı ve Allah'ın kendisine ikramda bulunduğunu anladı. Yanma vardığında eşi Hatice, onun yüzündeki renk değişikliğini farketti, bundan korktu, yüzündeki terleri silmeye başladı ve: "Belkide bugünden Önce gördüğün ve duyduğun bazı şeylerden ötürü böyle oldun." dedi. Rasûlullah dedi ki: "Ey Hatice Rüyada gördüğüm şeyi ve uyanıklık halinde iken işitipte korktuğum şeyi mi gördüm acaba? Doğrusu Cebrail, bana açıkça göründü. Benimle konuştu. Bana bir kelam okuttu. Ben de ondan korktum. Sonra tekrar bana döndü ve benim bu ümmetin peygamberi olduğumu bildirdi. Ben, eve dönerken önünden geçtiğim her taş ve ağaç, bana: "Esselamü aleyke ya Rasûlallah." dedi."

Hatice dedi ki: "Müjdeler olsun. Allah'a yemin ederim ki ben, Allah'ın sana hayırdan başka birşey yapmayacağını biliyordum. Şahadet ederim ki sen, bu ümmetin peygamberisin ki, Yahudiler seni bekliyorlardı. Kölemin öğütçüsü ve rahip Bahira, yirmi sene önce bunu bana bildirmiş ve seninle evlenmemi tavsiye etmişti.Yemek yerken, içerken, gülerken hep seninle olmamı emretmişti."

Bundan sonra Hatice, Mekke yakınındaki bir rahibe gitmiş, ona yaklaşınca rahip onu tanımış ve: "Ey Kureyş kadınlarının hanımefendisi, neyin var?" diye sormuş. Hatice de: "Cebrail'den bana haber vermen için sana geldim."çlemişti. Rahib de şöyle konuşmuştu: "Noksanlıklardan münezzeh olan Rabbimiz yücedir. Ehlinin putlara taptığı bu beldelerde Cebrail'den söz etmek de neyin nesi oluyor? Cebrail, Allah'ın güvenilir kulu ve elçisidir. Onu, peygamberlerine gönderir. O, Musa ve İsa'nın arkadaşıdır." Hatice, Cenâb-ı Allah'ın, Muhammed'e ikram etmekte olduğunu anlamış, bu defa da Utbe b. Rebia'nm Addas adındaki kölesinin yanına gitmiş, ona da aynı şeyleri sormuş, o da rahibin söylediklerinin aynısını söylemiş ve bazı şeyler de eklemiş, sonra konuşmasını şöyle sürdürmüştü: "Cebrail, Allah'ın Firavun ve kavmini suda boğduğu esnada Musa ile beraberdi. Allah'ın Tur dağında kendisiyle konuştuğu esnada da Musa ile beraberdi. O, Allah'ın kendisiyle güçlendirdiği Meryem oğlu İsa'nın da arkadaşıdır."

Bunun üzerine Hatice, köle Addas'm yanından kalkıp Varaka b

Nevfel'e gitmiş ve Cebrail'i ona sormuş, o da aynı şeyleri söylemişti. Daha sonra: "Haber nedir?" diye sormuş ve kendisine söylediği sözleri gizlemesi için Varaka'ya yemin verdirmişti. Varaka yemin ettikten sonra Hatice ona şöyle demişti: "Abdullah'ın oğlu, bana birşeyler anlattı.doğru sözlüdür. Allah*a yemin ederim ki yalan söylemez ve kendisi de yalanlanmaz. Hira'da Cebrail'in kendisine indiğim ve bu ümmetin peygamberi olduğunu kendisine haber verdiğini, getirdiği bazı ayetleri de ona okuttuğunu söyledi." Varaka, bu sözler karşısında korkup şöyle dedi: "Cebrail'in ayakları yeryüzüne değmişse, mutlaka insanlar için hayır getirmiştir. O, ancak bir peygambere iner. O, nebi ve mürsellerin arkadaşıdır ki, Allah, onu onlara gönderir. Senin onun hakkında da söylediklerini tasdik ediyorum. Yalnız kendisine bazı şeyler söylemek, sözlerini dinlemek ve kendisiyle sohbet edebilmek için Abdullah'ın oğlunu (Muhammed s.a.v.) bana gönder. Korkarım ki ona gelen, Cebrail'den başkasıdır. Çünkü bazı şeytanlar, bir kısım insanları ifsad edip saptırmak için Cebrail suretine girip ona benzerler. Gayeleri akıl sahibi kimseleri, deli ve mecnun etmektir."

Hatice, Varaka'mn yamndan kalkıp Rasûlullah'ın yamna gitti. Va-raka'nm söylediklerini ona bildirdi. Hatice, Cenâb-ı Allah'ın, kocasına hayırdan başka birşey yapmayacağına güveniyordu. Yüce Allah şu ayeti indirdi:

"Nun; kaleme ve onunla yazılanlara andolsun ki, ey Muhammed! Sen Rabbinin nimetine uğramış bir kimsesin, deli değilsin:' (el-Kalem, 1-2.)

Rasûlullah (s.a.v.) Hatice'ye: "Hayır, vallahi o, Cebrail'di." dedi. Hatice de: "Varaka'ya gitmeni ve bunları bizzat ona anlatmam isterim. Belki Allah, onu doğru yola iletir." dedi.

Rasûlullah (s.a.v.), Varaka'mn yanma gitti. Varaka, ona dedi ki: "Sana gelen bu şeyler, aydınlıkta mı yoksa karanlıkta mı geldi?" Rasûlullah (s.a.v.), Cebrail'in evsafını ona bildirdi. Onun müşahede ettiği azametini ve kendisine vahyettiği şeyleri de anlattı. Varaka dedi ki: "Şahadet ederim ki o, Cebrail'dir. Ve sana vahyettiği şeyler de Allah'ın kelamıdır. Kavmine tebliğ edeceğin birşeyleri, sana emretmiştir. O, peygamberlik emridir. Eğer senin zamanına ulaşırsam sana tâbi olurum. Allah'ın sana verdiği müjde ile ey Abdülmuttaîib'in oğlu, sen de müjdelen." Varaka'mn bu konuşması ve Rasûlullah'ı tasdik edişi çevrede yayıldı. Bu da onun kavminin önde gelen adamlarının ağrına gitti. Bir ara vahiy kesintiye uğradı. Dediler ki: "Eğer Muhammed'e gelen şey, Allah katından olsaydı, devam ederdi. Ama Allah, ona kızdı." Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Duhâ ve inşirah sûrelerini inzal buyurdu.

Beyhakî, Hz. Hatice'nin, Rasûlullah (s,a.v.)'m Allah tarafından gördüğü peygamberlik ikramı hususundaki açıklamalanyle ilgili olarak, Hz, Peygamber'e şöyle dediğini rivayet eder: "Ey Amca oğlu! Sana gelmekte olan bu arkadaşın, yine yanma geldiğinde bana haber verebilir misin?" Peygamber; "Evet" deyince Hatice: "Öyleyse sana geldiğinde bana haber ver." dedi.

Bir müddet sonra Cebrail, Hz. Peygamberin yanma gelir. Rasûlullah, onu görünce şöyle demişti:

- Ey Hatice! îşte bu Cebrail.
- Şu anda onu görüyor musun? -Evet.
- Öyleyse sağ yanıma otur. (Peygamber dönüp Hatice'nin sağ yanına oturdu) ve Hatice sordu:
- Onu, şu anda görebiliyor musun? -Evet.
- Öyleyse dönde gel kucağımda otur. (Hz. Peygamber dönüp, Hatice'nin kucağına oturdu) Hatice sordu:
- Onu, şu anda görebiliyor musun?
- Evet. (Hatice başım açü. Başörtüsünü kaldırdı. Hz. Peygamber de onun kucağında oturmakta idi.) Hatice dedi ki:
- Şu anda onu, .görebiliyor musun?
- Hayır.
- Öyleyse bu şeytan değil, melektir. Ey amca oğlu, sen sebat et. Sana müjdeler olsun.

Böyle dedikten sonra Hatice, Hz. Peygamber'e iman etti. Cebrail'in ona getirdiği şeylerin hak olduğuna şahadet etti.

İbn îshak dedi ki: Abdullah b. Hasan, bu hadisi anlatıp şöyle dedi: Anam Fatıma binti Hüseyin bu hadisi, Hatice'den naklediyordu. Ancak onun şöyle dediğini işittim: "Peygamber, Hatice'yi kendi vücudu ile zırhı arasına koydu. O esnada Cebrail

yanından ayrılıp gitti.
Beyhakî: Hatice, dinini ve imanını sağlama almak amacıyla durumu tesbit etmek için böyle yapmıştı, der. Hz. Peygamber'e gelince o, Cebrail'in kendisine söylediği sözleri ve gösterdiği ayetleri kesin bir imanla kabul etmiş idi. Ağaçların ve taşların kendisine selam vermeleri de, bu ayet ve işaretlerdendi.
Müslim, "Sahih" adlı eserinde Cabir b. Semure'den rivayet ederek, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu nakleder:
"Mekke'de Öyle bir taş biliyorum ki, ben, peygamber olmadan Önce yanından geçtiğimde bana selam verirdi. Ve ben, şimdi de o taşı tanıyo-. rum."
Ebu Davud et-Teyalisî, Cabir b. Semure'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Mekke'de bir taş vardır. O taş, bana peygamberlik verildiği gecelerde selam verirdi. Şimdi de yanından geçerken o taşı tanımaktayım."
Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah'la beraber Mekke'de idik. Mekke'nin bazı taraflarına çıkıp dolaştı.Karşılaş-tığı her ağaç ve dağ kendisine mutlaka: "Esselamü aleyke ya Resûlal-lah. "diyordu.
Bir başka rivayette de şöyle denmektedir: "Onunla beraber her bir vadiye girdiğimizde Önünden geçtiği her taş ve ağaç mutlaka ona: "Esse-lamu aleyküm ya Rasülallah," diyordu. Ben de bu sözleri işitiyordum." [3]

Fasıl

Buharî, daha önceki rivayetinde şöyle demektedir: Vahiy kesintiye uğradı. Öyle ki Peygamber (s.a.v.) hüzünlendi. Defalarca dağ tepesine çıktı ve kendini oradan uçuruma atmak istedi. Dağın tepesine her çıktığında, kendini aşağıya atmak isteyince Cebrail, ona görünüyor ve: ırYa Muhammedi Şüphesiz sen, Allah'ın gerçek Rasûlüsün." diyor, böylece ızdırabı dinip, kalbine sükûnet geliyordu. Sonra da dönüp evine gidiyordu.
Vahiy kesintisi uzayınca, yine öyle yapmak istedi. Dağın tepesine çıktığında Cebrail, yine ona göründü ve aynı şeyleri söyledi.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediği rivayet edilir: Rasûlullah (s.a.v.)'m vahiy kesintisinden bahsederken şöyle dediğini işittim:
"Bir ara yürümekte iken gökten bir ses duydum. Gözümü kaldırıp semaya baktım. Bir de ne göreyim! Hira'dabana gelen melek gökler arasında kurulu bir kürsü üzerinde oturmuş.Korkudan diz üstü çöktüm. Nihayet yere düştüm. Sonra aileme dönüp: "Beni örtün, beni örtün." dedim. Cenâb-ı Allah da şu ayetleri inzal buyurdu:
"Ey örtüye bürünen Muhammedi Kalk ve uyar. Rabbini yücelt. Giydiklerini temiz tut. Kötü şeyleri terke devam et." (ei·MMdessir, 1-5.) Hz. Peygamber buyurdu ki: "Sonra vahiy başladı ve peşpeşe geldi."
Bu ayetler, vahiy kesintisinden sonra inen ilk ayetlerdir. Yoksa peygamberliğin başlangıcında nazil olan ilk ayetler bunlar değildir. Onlar nakledeceğimiz şu ayetlerdir:
"Yaratan Rabbinin adıyla oku..."
Nazil olan ilk ayetlerin, Müddessir sûresinin başındaki ayetler olduğu, Cabir tarafından söylenmiştir. Fakat doğru olan şu ki, onun bu sözlerini, vahiy kesintisinden sonra inen ilk ayetler şeklinde anlamak gerekir. Çünkü onun bu rivayetindeki ifadelerin başında da, Cebrail'in
ona ikinci kez gelişinden söz edilir. Sonra yine bu rivayette,".....vahyin
kesintisinden söz ederken...." ibaresi kullanılmaktadır ki bu da, daha önce vahyin geldiğine bir delil teşkil etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de Yahya b. Ebi Kesir'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ebu Seleme b. Abdurrahman'a "Kur'ân'ın nazil olan ilk ayetleri hangisidir?" diye sorduğumda bana cevaben: dir, dedi. Ben de dedim ki: ne oluyor?" Dedi ki: Ben, Cabir b. Abdullah'tan: "Kur'ân'm nazil olan ilk ayetleri hangisidir?" diye sorduğumda bana: dir, dedi. Ben de: ya ne oluyor? diye sorunca bana, Hz. Peygamber'in şu sözünü cevap olarak nakletti:
"Ben, Hira mağarasında bir ay süreyle uzlete çekilip ibadet ettim. İbadetimi tamamlayınca dağdan indim. Vadinin ortasından geçmekte iken bana bir ses geldi. Önüme, arkama, sağıma, soluma baktım. Birşey göremedim. Sonra göğe baktım ki o, havada Arş üzerindedir. Beni bir sarsıntı tuttu. Hatice'nin yanma gittim. Beni Örtmelerim emrettim. Allahda sûresinin başından başlayarak kısmına kadar olan ayetleri inzal buyurdu."
Bir başka rivayette de şöyle denmektedir:
"Birde baktım ki, Hira'da bana gelen melek, göklerle yer arasındaki bir kürsü üzerinde oturmaktadır. Ben de ondan korktum ve sarsıntıya uğradım." Bu hadisten de açıkça anlaşılıyor ki Cebrail, Hz. Peygamber'e daha önce gelip Allah katından vahiy getirmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Bazılarının ileri sürdüğüne göre vahiy kesintisinden sonra Hz. Peygamber'e nazil olan ilk sûre, Duhâ süresidir. Bunu Muhammed b. îshak söylemiştir.
Bazı kurralar dediler ki: Bu sebeple Rasûlullah (s.a.v.), sevinç duymuş ve sûrenin başında tekbir getirmiştir.
Bu, pek mümkün olmayan bir ihtimaldir. Daha önce Buharî ve Müslim'in rivayetlerinde geçen ifadeler, bunu çürütmektedir. Onlar demişlerdi ki, vahiy kesintisinden sonra inen ilk Kur'an ayetleri, Müddessir sûresinin başındaki ayetlerdir. Ancak Duhâ

sûresi ise, bir kaç gecelik başka bir vahiy kesintisinden sonra inmiştir.
Nitekim Buharî ve Müslim'in sahihleri ile diğer hadis kitaplarında da Esved b. Kays'm, Cündüp b. Abdullah el-Becelî'den naklettiği hadisinde şöyle denmektedir: "Rasûlullah (s.a.v.), biraz rahatsızlandı. Bu yüzden bir, iki veya üç gece teheccüd namazı kılamadı. Kadının biri: "Herhalde şeytanın seni terk etti." dedi. Bunun üzerine yüce Allah, Duhâ sûresini inzal buyurdu."
Bu emirle, insanlara tebligata başlanıldı. Önceki emirle, sadece peygamberlik gelmişti.
Bazıları dediler ki: Vahiy kesintisinin süresi, iki veya iki buçuk seneye yakın idi. Kuvvetli rivayet odur ki -doğrusunu Allah bilir- Şa^bî ve diğerlerinin dedikleri gibi bu süre zarnnda Mikail, Peygamber (s.a.v.)'e gelip gitmişti. Bu da Cebrail'in ona ilk olarak: 'Yaratan Rabbinin adıyla oku...." ayetlerini vahiy olarak getirmiş olmasını bildiren rivayetlerle ters düşmemektedir.
"Ey örtüye bürünen, kalk ve uyar. Rabbini de tekbir et. Elbiselerini temiz tut. Kötü şeylerden de sakın." ayetlerinin nüzulundan sonra Cebrail, Hz. Peygamber'e gelip gitmeye başlamıştı.
Bundan sonra vahiy gelmeye başlamış ve gerektikçe gelmeye devam etmişti. Rasûluîlah (s.a.v.) da o zamandan sonra risalet görevini ifa etmeye başlamıştı. Büyük bir gayretle yakın-uzak, hür-köle, herkesi Allah'a davet etmişti. O zaman asaletli, mutlu ve akıllı kimseler, ona iman etmiş; zorba ve inatçı kimseler, ona muhalefet edip isyan etmekte devam etmişlerdi. Onu ilk olarak tasdik eden hür erkek, Ebu Bekir es-Sıddık idi. Onu tasdik eden ilk çocuk, Ebu Talib oğlu Ali idi. Onu tasdik eden ilk kadın eşi Hüveylid kızı Hatice idi. Onu tasdik eden ilk köle, azatlısı Zeyd b. Harise el-Kelbî idi. Allah onlardan razı olsun. Onlar hoşnud kılsın. Vahiy de aradığını bulan,Varaka b. Nevfel'in iman etmiş olduğunu daha Önce belirtmiştik. O, fetret döneminde vefat etmişti. Allah ondan razı olsun. [4]

Fasıl

Bu bahis, Kur'ân nazil olduğunda cinlerle azılı şeytanları vahiy hırsızlığı yapmak ve ona kulak vermekten menetmek ile ilgilidir. Çünkü vahiy hırsızlığı yapanlar, çaldıkları şeyleri dostlarının diline bırakıyor, böylece işleri karıştırıyor, hak ile batıl birbirinden ayırd edilemez oluyordu.
Cenâb-ı Allah, lütuf ve rahmetinin gereği olarak, bu cinlerle azılı şeytanları semadan menetti. Nitekim bu durumu haber verirken şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu biz göğü yokladık; onu sert bekçiler ve kayan ateşlerle doldurulmuş bulduk. Doğrusu biz, göğün dinleyebileceğimiz bir yerinde otururduk; ama şimdi Mm dinleyecek olsa, kendisini gözleyen bir ateş buluyor. Yeryüzünde olanlara kötülük mü murad edildi, yahut Rableri onlara bir iyilik mi dilemiştir, doğrusu biz bilemeyiz." (ei-cinn, 8-10.)
Bir başka ayette de şöyle buyrulmaktadır:
"Kur'ân'ı şeytanlar indirmemiş tir. Bu, onlara düşmez ve zaten güçleri de yetmez. Doğrusu onlar vahyi dinlemekten uzak tutulmuşlardır." (eş-Şuarâ, 210-212.)
Hafiz Ebu Nuaym, îbn Âbbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Cinler daha önceleri semaya çıkıp vahyi dinlerlerdi. Bir kelimey ezberlediklerinde, kendileri de ona dokuz kelime eklerlerdi. O kelime doğru idi, ama ekledikleri batıldı. Hz. Peygamber (s.a.v.)'e risalet verildiğinde onlar, göklerdeki dinleme yerlerine oturmaktan menedildiler. Bunu, Iblis'e anlattılar. Daha önce yıldız korları, onlara atılmazdı, tblis, onlara dedi ki, bu, yeryüzünde meydana gelecek bir olay yüzünden böyle olmaktadır. Bu sebeple menolunmaktasımz.
tblis, askerlerini gönderdi. Askerler, Hz. Peygamber'in iki dağ arasında namaz kılmakta olduğunu gördüler. Tekrar Iblis'in yanına gelip durumu bildirdiler. O da dedi ki: Yeryüzünde meydana gelen hadise işte
budur.
Ebu A'vane, Said b. Cübeyr tarikiyle îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder:" Rasûluîlah (s.a.v.), ashabıyla birlikte Ukaz panayırına doğru gitti. O esnada şeytanlar, gökten haber almaktan men edilmiş ve onlara ateş korları atılmıştı. Bu yüzden şeytanlar kendi kavimlerine dönerek şöyle demişlerdi: size ne olmuş? Onlarda demişlerdi ki: Göklerden haber almaktan men' olunduk. Bize ateş korları atıldı. Şeytanlarda şöyle demişlerdi; Bu yeni hadiseden ötürü böyle olmuştur. Artık yerin doğularına ve batılarına doğru gidin. Yakalanan şeytanların (cinlerin) bir kısmı Tihame taraflarına gitmişlerdi. O esnada Hz. Peygamber de Ukaz panayırına doğru giden bir hurmalıkta ashabıyla birlikte sabah namazını kılmakta idi. Cinler okuduğu Kur'ân'ı dinlediklerinde: "işte gökten haber almamıza engel olan şey budur." demiş ve kavimlerine dönerek şöyle konuşmuşlardı: Ey kavmimiz! "Doğrusu bizi, hayrete düşüren bir Kur'ân dinledik. O, doğru yola iletiyor, biz de ona iman ettik ve Rabbimi-ze hiç birşeyi şirk koşmayacağız."
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e şunu vahyetti:
"Deki: Bana vahyolundu ki; cinlerden bir topluluk onu dinlemiş ve; doğrusu biz, hayrete düşüren bir Kur'ân dinledik, demişlerdir."
Buharı ve Müslim, bunu sahihlerinde rivayet etmişlerdir.
Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Said b. Cübeyr tarikiyle îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Cinlerin her kabilesi için, habe almak maksadıyla gökte oturma yerleri vardı. Vahiy nazil olduğunda melekler Safa tepesi üzerine bırakılan demir sesi gibi bir

ses işitirlerdi. Melekler, bu sesi duyunca secdeye kapanır ve vahyin nüzulü tamamlanıncaya kadar başlarını kaldırmazlardı. Vahiy nazil olduğunda birbirlerine: "Rabbimiz ne buyurdu?" diye sorarlardı. Eğer bu vahiy, gökte olan şeylerle ilgili ise: "Bu haktır. O, yüce ve büyük olandır." derlerdi. Eğer vahiy, yeryüzünü ilgilendiren gayb, ölüm yahut yerde olacak bir meseleyle ilgili ise bunu söylerler ve şöyle şöyle olacak derlerdi. Şeytanlar da meleklerin bu konuşmalarına kulak verir, sonra bunları dostlarına bildirirlerdi.

Muhammed (s.a.v.), risaletle görevlendirildiğinde o cinlere yıldız korları atıldı, semadan kovuldular. Bunu ilk anlayan Sakif oldu. O kişi, davar sahibi olup davarlarına gider ve her gün bir koyun keserdi. Develeri de vardı. Hergün bir deve keserdi. însanlar mallarına koşup gittiler, nırbınenne dediler ki: "Böyle yapmayın. Yıldızlarla yollarınızı bulunsunuz. Bu hadiseden ötürü böyle olmuştur." Baktılar ki yönlerini tesbit etmeye yarayan yıldızlar, oldukları gibi duruyor, hiçbiri kaybolmamış. Bunun üzerine eski âdetlerine göre hareket etmekten vazgeçtiler. Cenâb-ı Allah da cinleri Hz. Peygamber'e gönderdi. Kur'ân'ı dinlediler.

Orada ikende birbirlerine; susun da Kur'ân'ı dinleyin, dediler. Şeytan-lar da İblis'in yanına gittiler. Ona haber verdiler. O da: "Meydana gelecek bir hadiseden ötürü böyle olmuştur. Her yerden bana birazcık toprak getirin." dedi. Ona, Tihame toprağını getirdiklerinde: "îşte bu hadise, orada meydana gelmiştir." dedi.

Beyhakî ve Hakim, bu rivayeti Hammad b. Seleme yoluyla, Ata b. Saib'den nakletmiştir.

Vakidî, Üsame b. Zeyd b. Eşlem tarikiyle Ka^b'ın şöyle dediğini rivayet eder: "İsa peygamberin göğe kaldırılmasından Peygamber (s.a.v.)'m risaletle görevlendirilişine kadar gökten herhangi bir yıldız koru atılmadı. Kureyşliler, daha önce görmedikleri birşeyi gördüklerinden davarlarını damgalayıp adamaya başladılar. Kölelerini azad ettiler. Artık dünyanın sonunun geldiğini zannettiler. Taiflilerin de böyle yaptıklarını Öğrendiler. Sakifliler de onlar gibi yapmaya başladılar. SakifLilerin yaptıklarım, Abdi Yaleyl b. Amr duyunca: "Gördüğüm bu şeyleri niçin yaptınız?" diye sordu. Onlar da:"Yıldızlara baktık, onların semadan düştüklerini gördük." dediler. Abdi Yaleyl'se onlara şöyle dedi: "Gittikten sonra mah geri getirmek, çok zordur. Acele etmeyin, biraz bekleyin. Eğer kayan yıldızlar bilinen yıldızlar ise bu, insanların yok olmasının işaretidir. Eğer kayan yoldızlar,bilinmeyen yıldızlar ise bu, meydana gelen bir hadiseden ötürüdür." Baktılar ki kayan yıldızlar, bilinmeyen yıldızlardır. Bunu, kendisine haber verdiklerinde Abdi Yaleyl şöyle dedi: "Bu iş için biraz beklemek gerekir. Bu da Peygamber'in zuhuru esnasında belli olacaktır."

Çok geçmeden Ebu Süfyan b. Harp,mallarının idaresi için yanlarına geldi.Abdi Yaleyl'e uğradı, yıldızların durumunu ona anlattıklarında Ebu Süfyan şöyle dedi: Abdullah oğlu Muhammed ortaya çıktı. Allah katından gönderilen bir peygamber olduğunu iddia ediyor.

Abdi Yaleyl dedi ki: îşte bu esnada cinlere ve şeytanlara yıldız korları atılmıştır.

Said b. Mansur, Halid b. Husayn tarikiyle Amir eş-Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Hz. Peygamber risaletle görevlendirilinceye kadar yıldızlar, şeytanlara ve cinlere atılmazdı. Bunlar atıldıkları zaman insanlar,davarlarım damgalayıp adak olarak salıverir, kölelerini azat ederlerdi. Abdi Yaleyl dedi M: Bekleyin hele, eğer gökten atılan yıldızlar bilinen yıldızlar ise bu, insanların yok olması demektir. Eğer atılan yıldızlar bilinmeyen yıldızlar ise bu, meydana gelecek bir hadise sebebiyledir.

Baktılar ki, atılan yıldızlar, bilinmeyen yıldızlardır. Bunun üzerine davarlarını damgalayıp adak olarak salıvermekten vazgeçtiler. Çok geçmeden Hz. Peygamber'in zuhur ettiğine dair haber kendilerine ulaştı.

Beyhakî ile Hakim, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet ettiler: "İsa peygamberle Muhammed (s.a.v.) arasındaki fetret döneminde dünya seması bekçilerle muhafaza altına alınmazdı."

Belki de yıldızların ateş koru olarak atılmasını reddedenlerin maksadı, Hz. Peygamber'in zuhuruna kadar göklerin bekçilerle sıkı bir kontrol altında tutulmuş olmadığını beyan etmektir. Bunu, bu şekilde yorumlamak gerekir. Zira hadiste sabittir ki, İbn Abbas şöyle demiştir: "Bir ara Rasûlullah (s.a.v.) aramızda oturmakta iken gökten bir yıldız kaydı, etrân aydınlattı. Rasûlullah: 'Yıldızlar kaydığında ne dersiniz?" dediğinde: "Büyük bir adam öldü veya büyük bir adam doğdu, deriz."de-
dik. Peygamber buyurdu ki: "Hayır ama....." diye başlayan ve semanın
yaratılışı, semadaki yıldızların meydana getirilişiyle ilgili olarak Be-du'1-Halk bölümünün başında naklettiğimiz hadisin tamamım okudu. Hamd, Allah'a mahsustur.

İbn İshak, "es-Sîre" adlı eserinde yıldızların şeytanlara ve cinlere atılması hadisesini anlatmış olup Sakiflilerin liderinin de yıldızlara bakıp ona göre hareket etmeleriyle ilgili olarak bazı şeyler söylediğini ve durumun, tanınan yıldızlarla tanınmayan yıldızlara göre değişeceğini bildirdiğini ifade etmiştir. Ancak İbn İshak, Sakif kabilesinin liderinin Amr b.Ümeyye olduğunu söylemiştir. (Halbuki Önceki sayfalarda Abdi Yaleyl adında birinin Sakiflilerin lideri olduğu söylenmişti.) Doğrusunu Allah bilir.

Süddî dedi ki: Göklerin bekçilerle muhafaza edilmesi ancak yeryüzünde bir peygamber veya Allah'ın apaçık bir dininin bulunduğu zamanlarda olur. Hz. Peygamber'in bisetinden önceki zamanlarda, şeytanlarla cinler, semada olan şeyleri dinlemek için dünya semasından oturulacak bazı yerler edinmişlerdi. Cenâb-ı Allah, Hz. Peygamber'! risaletle görevlendirdiğinde, bir gece cinlerle şeytanlar gökten taşlanarak kovuldular. Bu sebeple Taif halkı paniğe kapılıp şöyle dedi: "Sema halkı helak oldu." Çünkü onlar semada şiddetli bir ateş görmüş, yıldızların peşpeşe ateş koru olarak atıldıklarını müşahede etmişlerdi. Bunun üzerine kölelerini azat etmeye, davarlarını da damgalayıp adak olarak salı vermeye başlamışlardı. Abdi Yaleyl b. Amr b.

Ümeyr, onlara şöyle uyarıda bulundu: "Yazıklar olsun size ey Taif halkı! Malınızı elinizde tutun. Yıldızların işaretlerine bakın. Eğer onları, yerlerinde sabit görürseniz sema halkı helak olmamış demektir .Bu, ancak İbn Ebi Kebşe (yani Muhammed dolayısıyladır. Eğer yıldızları yerlerinde duruyor görmezseniz, bu demektir ki, sema halkı helak olmuştur." Baktılar ki yıldızlar, yerlerinde duruyor. Bu defa mallarına ilişmekten vazgeçtiler. O gece şeytanlar da korkuya kapılıp îblis'in yanına gittiler. İblis, onlara: Her yerden bana bir avuç toprak getirin." dedi. Onların getirdiği toprakları kokladıktan sonra: "Adamınız Mekke'dedir." dedi. Bunun üzerine Nusaybin (Nasibin?) cinlerinden yedi kişiyi heyet olarak yola çıkardı. Bunlar, Mekke'ye Rasûlullah'm yanına geldiler. Onu, Mescid-i Haram'da buldular. Kur'ân okuyordu. Kur'ân'ı dinleyebilmek için ona yaklaştılar. Neredeyse göğüsleri, Rasûlullah'a değecekti. Kur'ân'ı dinledikten sonra Müslüman oldular. Onların durumları hakkında Cenâb-ı Allah, peygamberine vahiy indirdi.

Vakidî, Ata b. Yesar tarikiyle Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), peygamberlikle görevlendirildiğinde putların tamamı yüz üstü düştü. Şeytanlar, İblis'e gidip dediler ki: Yeryüzündeki bütün putlar yüz üstü yere düştü.

O da dedi ki: Bu, gönderilen bir peygamber yüzündendir. Onu kırsal kesimlerde arayın.

Aradılar, bulamadık, dediler.İblis, ben onu tanırım ve bulurum, dedi. Aramaya çıktı, kendisine: "Onu, Mekke'de ara." dendi. Mekke'de aradı. Onu, Mekke'nin Karnü's-Sealib semtinde buldu. Diğer şeytanların yanma dönüp şöyle dedi: Ben, onu Cebrail'le birlikte buldum. Buna karşı yapabileceğiniz birşey var mıdır?

Dediler ki: Onun ashabının gözüne şehvetleri, süslü ve sevimli gösteririz.

İblis: Öyleyse artık tasalanmam, dedi.

Vakidî, Talha b. Amr tarikiyle Abdullah b. Amr'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), peygamberlikle görevlendirildiği zaman şeytanlar, semadan menolundular ve arkadan kendilerine ateş koru atıldı. İblis'in yanına gelip durumu ona anlattılar. O da şöyle dedi: Bu, meydana gelen bir hadiseden dolayıdır. İşte İsrail oğullarının çıkış yeri olan Arz-ı Mukaddes'te, size karşı bir peygamber çıkmıştır!

Şeytanlar (ve cinler), Şam'a gittiler. Daha sonra tekrar îblis'in yanına dönüp: "Orada kimse yok." dediler. İblis: "Öyleyse ben onu tanır ve bulurum." dedi. Rasûlullah (s.a.v.)'ı arayıp bulmak için Mekke'ye gittiğinde onu Cebrail'le birlikte Hıra mağarasından inerken gördü. Arkadaşlarına dönüp: "Ahmed, peygamber olarak gönderildi. Yanında Cebrail de vardı. Buna karşı yapabilecek birşeyiniz var mı?" diye sordu. Onlar da: "Dünyayı, insanlara sevdiririz." dediler. Buna karşılık İblis: "Öyleyse tamamdır." dedi.

Vakidî, Talha b. Amr tarikiyle İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Daha önceleri şeytanlar (ve cinler), vahye kulak verip dinlerlerdi. Peygamber (s.a.v.), risaletle görevlendirildiğinde, artık onların vahye kulak vermelerine engel olundu. Bunu, îblis'e gidip şikayet ettiler. O da: "Bu, meydana gelen yeni bir hadise yüzündendir." dedi. Ebu Kubeys dağının tepesine çıktı. Bu, yeryüzüne konulan ilk dağdır. Dağın tepesine çıkınca Rasûlullah (s.a.v.)'m Makam-ı İbrahim'in arkasında namaz kılmakta olduğunu gördü. "Gidip şunun boynunu kırayım." dedi. Kendine güvenerek oraya vardı. Hz. Peygamber'in yanında Cebrail de vardı. Cebrail, ona bir yumruk atıp uzaklaştırdı İblis de arkasını dönüp kaçtı. [5]

Hz. Peygamber'e Vahyin Geliş Şeklî

Cebrail'in, bir ve ikinci kez Hz, Peygamber'e ne şekilde geldiği, daha
Önce anlatılmıştı.

Malik, Hişam b. Urve vasıtasıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Haris b. Hişam, Rasûlullah (s.a.v.)'a sordu:

- Ya Rasûlallah! Sana vahiy ne şekilde gelir?

- Bazen çan sesini andıracak şekilde gelir. Bana en zor gelen de budur. Bu hal benden zail olunca, bana vahyedilen şeyleri ve söylenenleri anlarını. Bazen de melek, bir adam şekline bürünerek yanıma gelir, benimle konuşur, ben de onun söylediklerini anlarım."

Hz. Aişe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'a çok soğuk günde vahyin indiğini, kendisinden vahiy haleti kaldırılıncaya kadar alnından ter damlacıklarının belirdiğini gördüm."

Buharı ile Müslim, bunu Malikin hadisinden nakletmişlerdir.

İfk hadisinde Hz. Aişe şöyle demiştir: "Allah'a andolsun ki Rasûlullah (s.a.v.), evden ne ayrıldı, ne de dışarı çıktı. Nihayet kendisine vahiy nazil oldu. Vahyin şiddet ve ağırlığından, soğuk kış gününde bile kendisinden inci gibi ter taneleri dökülürdü."

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak vasıtasıyla Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:" Rasûlullah (s.a.v.)'a vahiy nazil olduğunda yüzünün etraânda arı vızıltısı gibi bir ses duyulurdu."

Sahih-i Müslim ve diğer hadis kitaplarında da Ubade b. Samit'in şöyle dediği rivayet edilir:" Rasûlullah (s.a.v.)'a vahiy nazil olduğunda sıkıntıya düşer, yüzü asılırdı. (Başka bir rivayette ise, gözlerini yumardı, denmektedir.) Ona vahiy geldiğini, bu durumdan anlardık."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Zeyd b. Sabit'in rivayet ettiği bir hadiste de şöyle denmektedir: "Mü'minlerden oturanlar ile Allah yolunda malları ve canları ile cihad edenler bir değildir." (en-Nisâ,95.) ayeti nazil olurken ibn Ümmü Mektum,

gözlerinin görmezliğinden şikayetçi oldu. Bunun üzerine: "Özür sahiplerinden başka" cümlesi nazil oldu. Benimle Rasûlullah (s.a.v.)'m baldırı yanyana idî. Ben de bu durumda vahiy ka-tibliği yapıyordum. Nazil olan vahyi yazıyordum. Vahiy kendisine nazil olduğunda baldın baldırıma çarpmaya başladı."
Sahih-i Müslim'de Ya'lâ b. Ümeyye'nin şöyle dediği rivayet edilir: Ömer bana dedi ki; "Kendisine vahiy nazil olurken Rasûlullah'a bakmak istermisin?" Ci'rane mevkiinde Hz. Peygamber'e vahiy nazil olmakta iken Hz. Ömer, onun yüzündeki örtüyü kaldırdı. Baktım ki yüzü kızarmış vaziyette. Genç devenin çıkardığı ses gibi bir ses çıkarmakta,'1Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Aişe'den rivayet edilen bir hadiste ise şöyle denmektedir: Örtünme ayeti nazil olduğunda (Hz. Pey-gamber'in zevcesi) Şevde, geceleyin tuvalete gitmek üzere evden dışarı çıkmıştı. Hz. Ömer de: Ey Şevde, seni tanıdık, demişti. Şevde Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma dönüp bu meseleyi kendisine sormuştu. Rasûlullah da oturmuş, akşam yemeğini yiyor, elinde de bir kemik parçası vardı. Allah ona vahiy indirdi. Elindeki kemik parçası da hala duruyordu. Sonra başını kaldırıp şöyle dedi:
"Def-i hacette bulunmak için dışarı çıkmanıza izin verilmiştir."
Bu da gösteriyor ki inen vahiy, Hz. Peygamber'in hislerini tamamen kaybettirmiyordu. Çünkü o, kendisine vahiy nazil olurken oturmakta ve elindeki kemik parçası da yere düşmemekte idi.
Ebu Davud et-Teyalisî,İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah'a vahiy nazil olduğunda yüzü ve bedeni asılır, ashabı ile alakasını keser, onlardan hiçbiri kendisiyle konuşamazdı."
Ahmed b. Hanbel'in "Müsned"inde, Abdullah b. Amr'ın şöyle dediği rivayet edilir: Dedim ki: "Ya Rasûlallah! Sen vahy hisseder misin?
Buyurdu ki:
"Evet, çan seslerini duyarım. (Böyle dedikten sonra birazcık durakladı. Sonra sözüne devam etti:) Vahyin bana her inişinde ruhumun kab-zedildiğini (alındığını) zannederim."
Ebu Ya'lâ el-Mavsilî, İbrahim b. el-Haccac tarikiyle îlyan b. Asım'm şöyle dediğini rivayet eder: Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında iken kendisine vahiy nazil olurdu. Vahiy nazil olurken de, Aziz ve Celil olan Allah katından kendisine gelen hükümleri görmesi için gözleri ve basireti açık kalmakta devam ederdi. Bu hükümleri işitmek için de kalbi ve kulakları dinlemeye hazır halde bulunurdu.
Ebu Nuaym, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğim rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'a vahiy nazil olduğunda başı ağrırai. Bu yüzden başına kına sürerdi." Gerçekten bu, garip ve tuhaf bir hadistir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Esma binti Yezid'in şöyle dediğini rivayet eder: "Kendisine el-Mâide sûresinin tamamı nazil olduğu zaman ben Rasûlullah (s.a.v.)'m devesi Adba'nm yularını tutmakta idim. Vahiy sebebiyle devenin üzerindeki yük o kadar ağırlaşmıştı ki, neredeyse ayakları kırılacaktı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan tarikiyle Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "el-Mâide süresi kendisine naz.il olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.) devesine binmiş vaziyette idi. Deve onu taşıya-rmyacak duruma geldi. Bu yüzden Rasûlullah (s.a.v.), deveden indi."
îbn Merdeveyh, Sabah b. Sehl vasıtasıyla Ümmü Amr'ın şöyle bir rivayette bulunduğunu nakletmiştir: Amcam, Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir yolculukta idi. Yolculuk esnasında el-Mâide sûresi nazil oldu.
Rasûlullah deve üzerinde bulunduğu için, bu yükün ağırlığından devenin boynu kırıldı."
Bu hadiste bu yönü ile gariptir.
Buharî ve Müslim'in hadislerinde sabittir ki, Hudeybiye dönüşünde binek üzerinde iken Rasûlullah (s.a.v.)'a el-Fetih sûresi nazil olmuştur. Vahiy, duruma göre değişik şekil ve durumda gelirdi. Doğrusunu Allah bilir. [6]

Fasıl

Yüce Allah buyurdu ki:
"Ey Muhammed! Cebrail sana Kur'ân okurken, unutmamak için acele edip onunla beraber söyleme, yalnız dinle. Doğrusu o vahyolunanı kalbine yerleştirmek ve onu sana okutturmak Bize düşer. Biz onu Cebrail'e okuttuğumuz zaman, onun okumasını dinle. Sonra onu sana açıklamak Bize düşer." (ei-Kıyâme, ıe-18.)
"Kur'ân sana vahyedilirken, vahiy bitmezden önce, unutmamak için tekrar da acele edip durma. Rabbiml İlmimi artır, de." (Ta-Hâ,ıi4.)
Bu, başlangıçta böyle idi. Hz. Peygamber (s.a.v.), melekten aldığı vahyi hıfzetmek ve melekle birlikte okumak için böyle yapardı. Yüce Allah, onun, kendisine nazil olan vahyi dinlemesini, vahyin bitimini beklemesini emretti. Vahyi onun kalbinde toplamayı, okunuşunu ve tebliğini kolaylaştırmayı, açıklamasını, tefsirini ve izahatını yapmayı ve vahiyden kastedilen manaya^ kendisini vâkıf kılacağını tekeffül etti. Bu sebeple şöyle buyurdu:
"Kur'ân sana vahy edilirken, vahiy bitmezden önce unutmamak için, tekrar da acele edip durma. Rabbim! İlmimi artır, de."
"Kur'ân okurken, unutmamak için acele edip onunla beraber söyleme, yalnız dinle. Doğrusu o vahyolunanı kalbine yerleştirmek ve onu sana okutturmak Bize düşer. Biz onu Cebrail'e okuttuğumuz zaman onun okumasını dinle. Sonra onu sana açıklamak Bize düşer." Bu, "ve: Rabbim! İlmimi arttır, de." cümlesinin karşılığıdır.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde, îbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilir: Rasûlullah (s.a.v.), vahyin nüzulünden ötürü çok sıkıntı çeker ve zorlanırdı. Vahiy nazil olurken dudaklarını hareket ettirirdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu: "Onu acele (kavrayıp ezber) etmen için dilini onunla beraber oynatma. Şüphesiz onu toplamak (kalbinde bir araya getirmek ve sana) okutmak bize aittir. Öyleyse biz, onu okuduğumuz vakit sen, onun okunuşunu dinle (kulak ver ve dinle). Sonra şüphesiz onu açıklamak da bize aittir."
Ravi dedi ki: Bundan sonra Cebrail geldiğinde Hz. Peygamber başını Önüne eğerdi. Onun gidişinden sonra -Allah'ın kendisine vaat ettiği şekilde vahyi okurdu. [7]

Fasıl

îbn îshak, bundan sonra vahyin, Hz. Peygamber'e peşpeşe geldiğini söyler. O, Allah katından kendisine gelen vahyi tasdik eder, büyük bir kabulle karşılar, kullar bundan hoşnud olsalar da olmasalar da sorumluluğunu yüklenirdi. Peygamberliğin ağır yükleri vardır. Sorumluluğu olan bir görevdir. Bu yük ve görevi, ancak güç ve azim sahibi peygamberler üstlenirler. İnsanlardan gördükleri ezalara ve Allah katından getirilen hükümlere karşı yapılan protestolara, Allah'ın yardım ve tevfiki ile karşı koyarlar.
Rasûlullah (s.a.v.) da kavminden gördüğü muhalefet ve eziyetlere karşı, Allah'ın emrine uygun bir şekilde yoluna devam etti.
îbn îshak, Hatice binti Hüveylid'in, Hz. Peygamber'e iman ettiğini söyler. Allah katından ona gelen emirleri tasdik etti. Davet işinde ona destek verip yardımcısı oldu. Allah'a ve Resulüne ilk iman eden ve Allah katından gelen hükümleri ilk tasdik eden, o oldu. Böylelikle Cenâb-ı Allah, Rasûlünün yükünü hafifletti. Rasûlullah, gördüğü protestolara, yalanlamalara ve duyuptaı hoşlanmadığı şeylere karşı Hatice'nin yardımı ile teselli bulurdu. Rasûlullah (s.a.v.), kavminden gördüğü eziyetlerden sonra evine döndüğünde, Hatice onu teselli eder, yükünü hafifletir, onu tasdik eder, insanların yaptıklarına aldırış etmemesini tavsiye ederdi-Allah ondan razı olsun, onu da hoşnud kılsın.
îbn îshak, Hişam b. Urve vasıtasıyla Abdullah b. Cafer'den, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet eder:
"Cennet'e kendisi için incilerden yapılma, içinde gürültü ve yorgunluk bulunmayan bir ev inşa edildiğim, Hatice'ye müjdelemekle emrolundum."
Bu hadis, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde nakledilmiştir.
îbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Cenâb-ı Allah'ın kendisine ve kullara gizlice bahşetmiş olduğu ve sahiplerini tatmin edecek derecedeki nimetlerin tümünü anlatmaya başladı.
Musa b. Ukbe, Zührî'den rivayet ederek şöyle dedi: Hatice, Allah'a iman edip rasûlünü tasdik edenlerin ilki oldu. Bu da isra gecesinde beş vakit namazın farz kılınmasından önce olmuştu. Namazın aslına gelince bu, Hatice'nin hayatında iken vacip olmuştu. Nitekim bunu ileride
açıklayacağız.
îbn îshak dedi ki: Hatice, Allah'a ve rasûlüne iman edip Allah katından getirilen hükümleri tasdik edenlerin ilki oldu.
Cebrail -namaz kendisine farz kılındığı zaman- Rasûlullah'a geldi. Vadinin bir kenarına topuğuyla vurduğunda Zemzem suyundan bir pı-
nar nşkırdı. Cebrail ve Rasûlullah, birlikte o su ile abdest aldılar. Sonra ikişer rekat ve dörder secde ile namaz kıldılar. Rasûlullah daha sonra gözü aydınlanmış, gönlü sükûn bulmuş ve Allah katından kendisine, hoşuna gidecek şeyler gelmiş olarak eve döndü. Hatice'nin elinden tutup o pınarın yanına getirdi. O da Cebrail gibi abdest alıp iki rekat ve dört secde ile namaz kıldı. Sonra Rasûlullah ile Hatice, gizlice namaz kıldılar. Cebrail'in kıldırmış olduğu bu namaz, Ka'be yanında Hz Peygamber'e kıldırmış olduğu iki namazdan ayrı bir namazdır. Orada Cebrail, başı ve sonu dahil olmak üzere beş vakit namazın vakitlerini Rasûlullah'a açıklamıştı. Bu da, isra gecesinde namazın farz kılınmasından sonra olmuş bir olaydır. Bunun tafsilatı inşaallah ileride gelecektir. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. [8]

İslâm'a İlk Gîren Kimseler

îbn îshak dedi ki: Ebu Talib oğlu Ali, bundan bir gün sonra yanlarına geldiğinde Rasûlullah ile Hatice'nin namaz kılmakta olduklarını gördü. Ve: "Ya Muhammed, bu nedir?" diye sordu. Rasûlullah da şu cebabı verdi "Bu Allah'ın kendi nefsi için seçtiği ve peygamberlerim de bununla gönderdiği dinidir. Seni, bir ve ortağı olmayan Allaha O'na ibadet etmeye, Lat ve Uzza'yı inkar ve terketmeye davet ediyorum."
Ali dedi ki: "Bu, bugüne kadar duymadığım birşeydir. Babam Ebu Talib ile görüşüp konuşmadan bu hususta bir karar veremem." Resûlul-lah (s.a.v.)'da, durumu tamamıyla açığa çıkmadan Önce sırrının ifşa edilmesinden çekindi ve: "Ey Ali! Eğer Müslüman olmazsan bari bu sum gizle." dedi. Ali, o gece bekledi. Sonra Cenâb-ı Allah, onun kalbine İslâm'ı bıraktı.
Ertesi sabah Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gelerek: "Ya Muhammed, sen bana neyi teklif etmiştin?" diye sordu. Rasûlullah da şöyle cevap verdi: "Allah'tan başka ilah olmadığına, onun bir ve ortaksız olduğuna şahadet edecek, Lat ve Uzza'yı terkedecek, şeriklerden de uzak duracaksın." Ali, böyle yapıp Müslüman oldu. Ebu Talibin korkusundan İslâmiyet'ini gizleyerek Hz.

Peygamber'in yanma geldi. Bir süre böyle devam etti. Sonra Zeyd b. Harise Müslüman oldu. Bir ay kadar zaman geçtikten sonra Ali, yine bu halini devam ettirmekte idi. Cenâb-ı Allah'ın kendisine lütuf ve ihsanı dolayısıyla Ali, İslâm'dan önce Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanında yaşamıştı.

îbn îshak, Mücahidin şöyle dediğini rivayet eder: Cenâb-ı Allah'ın, Ali'ye lütuf ve ihsanı şöyle olmuştur: Kureyş'in şiddetli bir kıtlığa maruz kaldığı ve Ebu Talib'in de çoluk çocuğunun çok, geçiminin kıt olduğu bir zamanda Rasûlullah (s.a.v.), Haşim oğullarının en varlıklısı olan amcası Abbas'a şöyle demişti:

"Ey Abbas! kardeşin Ebu Talib'in çoluk çocuğu kalabalıktır. Gördüğün gibi insanlar, kıtlığa maruz kalmışlardır. Gel, Ebu Talib'in yanına gidelim ve çoluk çocuğunun kalabalıklarını biraz azaltalım (çocuklarının bir kısmını yanımıza alıp bakımını üstlenelim)."

Rasûlullah (s.a.v.), amcası Ebu Talib'in çocuklarından Ali'yi yanına aldı. Bisete kadar Hz. Ali, onun yanında kaldı. O da, Rasûlullah'a iman etti ve peygamberliğini tasdik etti.

Yunus b.Bükeyr, Eş'as b. Kays'm kardeşi Afifin, annesine şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben, ticaretle uğraşan bir adamdım. Hac mevsiminde Mina'ya geldim. Abdütmuttalib oğlu Abbas da tüccar bir adamdı. Yanına varıp kendisinden birşeyler satın aldım. Ben de ona birşeyler sattım. Bir ara biz orada durmakta iken, çadırdan bir adamın çıkıp Kabe'ye yönelerek namaz kıldığını gördük. Sonra bir kadın gelip aynı istikamette namaza durdu. Daha sonra bir çocuk gelip yanlarında namaz kılmaya başladt.Ben: "Ey Abbas, bu din nedir? Bu dinin ne olduğunu bilmiyoruz." dedim.

Abbas dedi ki: "Bu, Abdullah oğlu Muhammed'dir. Allah tarafından peygamber olarak gönderildiğini, kisra ile kayserin hazinelerinin kendisine açılacağım iddia ediyor. Bu-da zevcesi Hüveylid kızı Hatice'dir ki, ona iman etmiştir. Diğeri de amcası oğlu Ali b. Ebi Talib'tir ki, o da kendisine iman etmiştir."

Afif dedi ki: "Keşke o gün, ben de ona iman edip ikinci mü'min olsaydım!"

İbrahim b. Sa'd da bir rivayetinde şöyle demiştir:

"Yakınlardaki bir çadırdan bir adam çıktı, semaya baktı. Güneşin tepeden yana meylettiğini görünce namaza durdu." Böyle dedikten sonra Hatice'nin de gelip Rasûlullah'm arkasında namaza durduğunu söylemiştir.

İbn Cerir, Muhammed b. Ubeyd el-Muharib vasıtasıyla Yahya b. Afifin şöyle dediğini rivayet eder: "Cahiliye zamanında Mekke'ye geldim. Abbas b. Abdülmuttalib'e misafir oldum. Güneş doğduğunda ve semaya yükseldiğinde Ka'be'ye bakıyordum. O esnada bir genç geldi. Gözlerini semaya dikti, sonra Ka'be'ye yöneldi. Ka'be'ye yönelik olarak namaz kıldı. Çok geçmeden bir delikanlı gelip onun sağında namaza durdu. Az bir süre sonra bir kadın geldi. Bu ikisinin arkasında namaza durdu. Genç rükûa vardı. Delikanlı ile kadın da rükûa vardılar. Genç rükûdan kalktı, delikanlı ile kadın da rükûdan kalktılar. Genç secdeye kapandı, onlar da secdeye kapandılar. Dedim ki:

- Ey Abbas, bu, büyük bir iş!
- Evet, büyük bir iş.. Bunun kim olduğunu biliyor musun? diye sordu. Ben de:
- Hayır, dedim.
- Bu, Abdülmuttalib oğlu, kardeşim Abdullah'ın oğlu Muhammed'dir. Şu delikanlının kim olduğunu biliyor musun?
- Hayır.
- Bu da, Ebu Talib oğlu Ali'dir.

Şu arkalarında namaza durmuş olan kadının, kim olduğunu biliyor musun?

- Hayır.
- Bu da kardeşim oğlunun zevcesi, Hatice binti Hüveylid'dir. Bu, hana Rabbimin, göklerin ve yerin Rabbi olduğunu anlattı Kendilerine bu namazı O emretmiştir. Allah'a andolsun ki yer üzerinde bu üç kişiden başkasının bu din üzerinde bulunduğunu bilmiyorum."

İbn Cerir, îbn Hümeyd vasıtasıyla Muhammed b. Münkedir, Rehia b. Ebi Abdirrahman ve Ebu Hazim el-Kelbî'nin şöyle dediklerini rivayet eder: "İlk Müslüman olan Ali'dir."

Kelbî, Hz. Ali'nin, dokuz yaşında iken Müslüman olduğunu-söyler.

îbn Hümeyd, Seleme'den, İbn îshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'a iman eden ve onu tasdik eden ilk erkek, Ebu Talib oğlu Ali'dir. O, on yaşında iken Müslüman olmuştu. İslâm'dan önce de Rasûlullah'm yanında büyümekteydi.

Vakidî, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ali, on yaşında iken Müslüman olmuştur.

Vakidî dedi ki: Ashabnmz, Rasûlullah'm bisetinden bir sene sonra Hz. Ali'nin Müslüman olduğu görüşü üzerinde icma etmişlerdir.

Muhammed b. Ka'b dedi ki: Bu ümmetin ilk Müslüman olan kişisi, Hatice'dir. Erkeklerden Müslüman olan ilk iki kişi, Ebu Bekir ile Ali'dir. Ali, Ebu Bekir'den önce Müslüman olmuştur. Babasından korktuğu için imanını gizlerdi.Öyleki babasıyla karşılaştığında babası^ ona: "Müslüman oldun mu?" diye sormuş, o da: "Evet" cevabını vermiş, bunun üzerine babası, ona şu öğüdü vermişti: "Amcan oğluna destek ol ve ona yardım et."

Müslüman olduğunu açıklayan ilk şahıs, Ebu Bekir es-Sıddık olmuştur.

îbn Cerir, tarihinde İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "İlk namaz kılan kişi Ali'dir."

Abdülhamid b. Yahya, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: "Peygamber (s.a.v.), pazartesi günü risaletle görevlendirildi. Salı günü de namaz kıldı."

Amr b. Mürre, Ensâr'dan bir adam olan Ebu Hamza'nın şöyle dediğini rivayet eder: "Zeydb. Erkanı'm şöyle dediğini işittim Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte ilk Müslüman olan kişi, Ebu Talib oğlu Ali'dir."
Bu rivayet, Nehaî'ye hatırlatılınca, o bunu inkar etmiş ve şöyle demiş: "İlk Müslüman olan, Ebu Bekir'dir."
Ubeydullah b. Musa, Abbad b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Ali'nin şöyle dediğini işittim: "Ben, Allah'ın kuluyum Rasûlünün kardeşiyim. En büyük tasdikçi benim. Benden, başka birşey söyleyen, yalancı ve iftiracıdır. Ben, insanlardan yedi yıl önce namaz kıldım."
Bu hadis, her haliyle münkerdir. Hz. Ali, böyle birşey söylememiştir. Onun, insanlardan yedi yıl önce namaz kılmış olması nasıl mümkün olur? Bu, asla tasavvur edilemiyecek birşeydir. Doğrusunu Allah bilir.
Diğerleri dediler ki: Bu ümmetten Müslüman olan ilk şahıs, Ebu Bekir es-Sıddık'tır.
Bütün bu kavilleri, şöyle uzlaştırmak mümkündür: Kadınlardan ilk Müslüman olan, Hz. Haticedir. ifadelerin zahirinden de bu anlaşılmaktadır. O, aynı zamanda erkeklerden önce de Müslüman olmuştur.
Kölelerden ilk Müslüman olan, Zeyd b. Harise'dir.
Çocuklardan ilk Müslüman olan, Ebu Talib oğlu Ali'dir. O zamanlar çocuk idi. Meşhur rivayete göre buluğa ermemişti. Bunlar, Müslüman olurlarken Hz. Peygamberin aile efradından idiler.
Hür erkeklerden ilk Müslüman olan da Ebu Bekir es-Sıddık olmuştur. Onun İslâm'a girişi, Önce İslâm'a girmiş olan diğe şahıslarınkine nisbetle daha yararlı olmuştur. Çünkü o, Kureyş'te kıymet gören bir reis, büyük bir şahıs, mal sahibi, zengin ve İslâm'a davet eden bir kimse idi. Allah'a ve Rasûlüne itaat uğruna malını sarfederek sevilen bir kimse olmuştur.Bununla ilgili açıklamalar ileride gelecektir.
Yunus, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Bekir es-Sıddık, Rasûlullah'la karşılaştığında ona şöyle sordu: "Ya Muhammed, tanrılarımızı bıraktığın, bizi akılsızlıkla itham ettiğin, atalarımızı tekfir ettiğin hususunda Kureyşlilerin söyledikleri gerçek midir?"
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Evet, şüphesiz ki ben, Allah'ın Rasûlü ve elçisiyim. Ey Ebu Bekir! Seni bir ve ortaksız Allah'a, O'ndan başkasına ibadet etmemeye, sadece O'na itaate devam etmeye çağırıyorum."
Rasûlullah (s.a.v.), böyle dedikten sonra ona, Kur'ân'ı okudu. O da ikrar ve inkar etmedi. Müslüman oldu. Putları terketti Şerikleri reddetti. İslâm'ın hak din olduğunu ikrar etti. O andan sonra Ebu Bekir iman etmiş, hakkı doğrulamış bir mü'min olarak evine döndü.
İbn îshak, Muhammed b. Abdurrahman b. Abdullah b. Husayn et-Temimî'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Her kimi İslâm'a davet ettiysem, mutlaka biraz düşünüp tereddüt etti. Ancak Ebu Bekir, kendisine İslâmiyet'i anlattığım zaman ne bekledi ne de tereddüt etti."
İbn İshak'm sözlerinde geçen "ikrar ve inkar etmedi" sözü, münker bir sözdür. Çünkü İbn îshak ve diğerlerinin anlattıklarına göre Hz. Ebu Bekir, bisetten önce de peygamberin arkadaşıydı. Onun doğruluk, emanet, güzel karakter, yüce ahlak sahibi olduğunu bilirmiş. Ki bu vasıfları da, onun insanlara karşı yalan söylemesine engeldi. İnsanlara karşı yalan söylemesi imkansız olan bir kimse, Allah'a karşı nasıl yalan söyler? Bunun içindir ki Peygamber (s.a.v.), kendisine İslâmiyet'i anlatınca Ebu Bekir tereddüt geçirmeden, beklemeden Müslüman oldu. Hakkı tasdik etti.
Ebu Bekir'in İslâm'a giriş keyfiyetini, fazilet ve şemailini müstakil olarak onun sîreti hakkında yazdığımız bir kitapta anlatmışızdır. Aynı şekilde Hz. Ömer'in de sîretini yazmışızdır. Peygamber (s.a.v.)'in, o iki şahsiyet hakkında buyurduğu sözler, onlar hakkında nakledilen eser, ahkam ve fetvalar da o kitaplarda yer almıştır. Bu iki kitap, üç cild teşkil etmiştir. Hamd ve minnet, Allah'a mahsustur.
Sahih-i Buharî'de Ebu Derda'dan rivayet olunduğuna göre Ebu Bekir ile Ömer arasındaki tartışma üzerine Rasûlullah (s.a.v. şöyle buyurmuştur: "Allah, beni size gönderdi, siz yalan söyledin, dediniz. Ebu Bekir ise; doğru söyledi, dedi. Canı ve malı ile bana iyilikte bulundu. Arkadaşımı artık bana bırakmayacak mısınız?" Bu sözü, iki kez tekrarladı. Bundan sonra artık Ebu Bekir'e eziyet edilmedi. Bu söz, Ebu Bekir'in ilk Müslüman olduğu hakkında bir nass gibidir.
Tinnizî ile îbn Hibban, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Ebu Bekir es-Sıddık dedi ki: "İnsanlar içinde ona en layık olan ben değil miyim, ilk Müslüman olan ben değil miyim, falan şeyin sahibi ben değil miyim?"
îbn Asakir, Behlûl b. Ubeyd vasıtasıyla Haris'in şöyle dediğini rivayet eder: İşittim ki Ali şöyle diyor: "Erkeklerden ilk Müslüman olan Ebu Bekir es-Sıddık'tır. Erkeklerden, peygamber (s.a.v.)'le birlikte ilk namaz kılan da Ebu Talib oğlu Ali'dir.".
Şu'be, Zeyd b. Erkam'm şöyle dediğini rivayet eder: "Peygamber (s.a.v.)'le birlikte ilk namaz kılan, Ebu Bekir es-Sıddık'tır."
Daha önce îbn Cerir'in bu hadisi, Şu'be kanalı ile Zeyd b. Erkam'dan rivayet ettiğini söylemiştik. O rivayete göre Zeyd şöyle demiştir: "İlk Müslüman olan, Ebu Talib oğlu Ali'dir."
Arar b. Mürre dedi ki: "Ben bunu İbrahim en-Nehaî'ye anlattığımda o bunu inkar edip şöyle dedi: "İlk Müslüman olan, Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.)'tır."
Vakidî, seleften bir cemaatın şöyle dediğini rivayet eder: "İlk Müslüman olan, Ebu Bekir es-Sıddıktır."
Yakub b. Süfyan, Ebu Bekir el-Humeydî tarikiyle Malik b. Miğvel'in bir adamdan rivayet ederek şöyle dediğini nakletmiştir îbn Abbas'a: ilk iman eden kimdir?" diye sorulduğunda o şu cevabı vermiştir: Ebu Bekir es-Sıddıktır. Hassanın şu şiirini duymadın mı?

"Güvenilir kardeşimi anıp coşmak istersen.
Kardeşin Ebu Bekir'i yaptığı işlerle an.
O ki yaratıkların en hayırlısı, en vefalısı, en adilidir.
Peygamberden sonra, yükünü yüklenmeye en layık olanda odur.
Pergamberlerden sonra gelen ve şehid düştüğü yer övülen
İnsanlardan, peygamberin ilk tasdikçisi olan odur.
Allah'ın emrine hamdederek yaşadı.
İslâm'dan önce ve sonra arkadaşı olan rasûlün emrine de uydu."
Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Amir'in şöyle dediğim rivayet etti: İbn Ab-bas'a: 'İnsanların ilk Müslüman olanı kimdir?" diye sordun (veya soruldu.) O da dedi ki: "Hassan b. Sabit'in sözlerini duymadın mı?" diye cevap verdi ve Hassanın yukarıda geçen şiirini okudu.
Ebu Kasım el-Beğavî, Yusuf b. Macişu'nun şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Aralarında Muhammed b. Münkedir, Rebia b. Eb Abdirrah-man, Salih b. Keysan ve Osman b. Muhammedin de bulunduğu üstad ve şeyhlerimize ulaştım. Bunlar, insan içinde İslâm'a ilk giren kişinin Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.) olduğu hususunda şüphe etmezlerdi."
Ben de derim ki: İbrahim en-Nehaî, Muhammed b. Ka'b, Muhammed b. Şirin ve Sa'd b. İbrahim de böyle demişlerdir. B görüşün ehl-i sünnetin cumhuruna ait olduğu meşhurdur.
İbn AsaMr, Sa'd b. Ebi Vakkas ile Muhammed b. Hanefiyye'nin şöyle dediklerini rivayet etmiştir: "Ebu Bekir es-Sıddîk insanların ilk İslâm'a gireni değildir. Ancak İslâmiyet bakımından en üstün olanlarıdır." Sa'd demiş ki: "Ebu Bekir'den önce beş kişi İslâm'a girmişti."
Sahih-i Buharî'den Hemmam b. Haris'in Ammar b. Yasir'den şöyle bir rivayeti vardır: Ammar dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüğümde beraberinde sadece beş köle, iki kadın ve Ebu Bekir vardı."
İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "İslâmiyet'im ilk açıklayan yedi kişidir: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Ammar, Ammar'm annesi Sümeyye, Süheyb, Bilal ve Mikdad."
Cenâb-ı Allah, Rasûlullah (s.a.v.)'ı, amcası, vasıtasıyla himaye etmiştir. Ebu Bekir'i ise kavmi vasıtasıyla himaye etmiştir. Diğerlerine geline, müşrikler onları yakalamış, onlara demir zırhlar giydirerek güneş sıcağı altmda âdeta eritircesine eziyet etmişlerdir. Güneş sıcağı altında eziyet görenlerin hepsi, müşriklerin isteklerine muvafakat etmişlerdir. Ancak Bilal, Allah yolunda kendi nefsini hiçe saymış, kavmini önemsememişti. Bu sebeple onu yakalayıp çocuklara teslim etmişler, çocuklar da onu Mekke sokaklarında dolaştırmışlardı. O,dolaşırken de bir bir, diyordu."
İbn Cerir'in rivayetine gelince o şöyle demiştir:
İbn Hümeyd, Muhammed b. Sa'd b. Ebi Vakkas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Babama dedim ki: "Sizin İslâm'a ilk girenini Ebu Bekir miydi?" Hayır, dedi. Ondan önce beşten fazla adam İslâm'a girmişti. Ama o, bizim aramızda İslâmiyet bakımından en üstün olan kimse idi." Bu sened ve metin bakımından münker bir hadistir.
İbn Cerir, diğerlerinin şöyle dediklerini söylemiştir: "İlk Müslüman olan, Zeyd b. Harise'dir." Daha sonra Vakidî yolu ile İbr Ebu ZİİD'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Kadınlardan ilk Müslüman olan kimdir?" diye Zühri'ye bir soru yönelttim, O d ilk Müslüman olan kadının Hatice olduğunu söyledi. Erkeklerden ilk Müslüman olanın kim olduğunu sorduğumda; Zeydb Harice olduğunu söyledi.
Urve ve Süleyman b. Yesar ile başka bir kaç kişi de böyle demişlerdir: Erkeklerden ilk Müslüman olan kişi, Zeyd b. Harise'dir.
Allah kendisinden razı olsun Ebu Hanife, bu kavilleri uzlaştırarak şu sonuca varmıştır: Hür erkeklerden ilk Müslüman olan Ebu Bekir'dir. Kadınlardan Hatice'dir. Kölelerden Zeyd b. Harise'dir. Çocuklardan da Ebu Talib oğlu Alidir. Allah bunların tamamından razı olsun.
Muhammed b. îshak dedi ki: Ebu Bekir Müslüman olupta İslâmiyet'ini açığa vurduğunda, insanları Aziz ve Celil olan Allah'a imana davet etti. O, kavmi tararından sevilen, müsamahakar ve ülfet edilen bir kimse idi. Kureyşliler arasında nesebi yüksek, onların iyi ve kötü yanlarını bilen bilgin bir kimse idi. Güzel ahlaklı ve iyiliği olan tüccar bir adamdı. Bilgili, ticaretten anlayan, hoş sohbet bir kimse olduğundan birçok işler için kavminden bazı kimseler, onun yanına gelir ve onunla ülfet ederlerdi. Yanma gelen, meclisine katılan, sırdaşı olan ve kendisi-ninde güven duyduğu kavminden bazı kimseleri İslâm'a davet etmeye başladı. Onun vasıtasıyla Zübeyr b. Avvam, Osman b. Affan, Talha b. Ubeydullah, Sa'd b. Ebi Vakkas ve Abdurrahman b. Avf Müslüman olmuşlardır. Allah, hepsinden razı olsun. Bunlar, Ebu Bekir'le birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gitmişler, o da kendilerine İslâmiyet'i anlatıp Kur'ân okumuş, İslâmiyet hakkında onlara bazı haberler vermişti. Bunun üzerine onlar da iman etmişlerdi. İslâm'a ilk giren bu sekiz kişi, namaz kılıp Rasûlullah (s.a.v.)'ı tasdik etmiş ve Allah katından getirdiği hükümlere iman etmişlerdi.
Muhammed b. Ömer el-Vakidî,Talha b. Ubeydullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Busra pazarında hazır bulundum. Bir de baktım ki rahibin biri manastırından şöyle sesleniyor: "Şu panayır halkına sorun bakalım: Aralarında Harem'den bir kimse var mıdır?"
"Evet, ben varım." dedim." Rahip: "Ahmed, ortaya çıktı mı?" diye sordu. Ben de: "Ahmed kimdir?" diye sordum. Rahip ded İd: "O, Abdul-muttalib oğlu Abdullah'ın oğludur. Bu ayda ortaya çıkacaktır. O, son peygamberdir. Harem'den çıkacak,

hurmalıklı, kara taşlıklı, çorak bir beldeye hicret edecektir. Dikkat et. Ona iman eden ilk kişi, sen ol."
Rahibin bu sözleri, kalbime tesir etti. Aceleyle Busra'dan çıkıp Mekke'ye gittim. Çevremdekilere: "Herhangi bir hadise oldu mu?" diye sordum. Onlar da dediler ki: "Evet, Abdullah'ın oğlu el-emin olan Muham-med, peygamber olduğunu iddia etti. Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir de ona tâbi oldu."
Talha ded iki: Oradan ayrılıp Ebu Bekir'in yanına gittim. "Sen şu adama tâbi oldun mu?" diye sordum. O da dedi M: "Evet. Sen de ona git. Yarana var, ona tâbi ol. Çünkü o, hakka davet ediyor."
Ayrıca Talha, rahibin söylediklerini de Ebu Bekir'e anlattı. Ebu Bekir, Talha'yı alıp Rasûlullah'm yanma götürdü. Talha, orada Müslüman oldu ve rahibin söylediklerini de kendisine anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) da memnun oldu.
Ebu Bekir ile Talha Müslüman olunca, Nevfel b. Hüveylid b. Adeviy-ye onları yakaladı. Nevfel'e, Kureyş aslanı denirdi. Bu ikisini, bir iple bağladı. Bunlara, Teym oğulları arka çıkamadılar. Bu sebepledir ki Ebu Bekir ile Talha'ya iki arkadaş denmiştir. Peygamber (s.a.v.) bu hadiseyi duyunca: "Allahım, bizi îbn Adeviyye'nin şerrinden koru." demiştir. Bu hadiseyi, Beyhakî nakletmiştir.
Haûz Ebu'l-Hasan Heysem'e b. Süleyman el-Atrablusî, Ubeydullah b. Muhammed tarikiyle Hz, Aişe'nin şöyle dediğini rivaye etmiştir: Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gitmek üzere evden çıktı. Rasûlullah, cahiliye döneminde de onun arkadaşı idi. Yolda karşılaştılar. Ebu Bekir ona dedi ki: "Ey Eba Kasım, kavminin meclislerinde görünmez oldun. Onların babalarını ve analarını ayıpladığını söylüyor, seni bununla suçluyorlar."
Rasûlullah (s.a.v.),-Ebu Bekir'e dedi ki: "Şüphesiz ben, Allah'ın Rasûlüyüm. Seni Allah'a imana devet ediyorum." Rasûlullah (s.a.v.), bu sözlerini tamamlayınca Ebu Bekir Müslüman oldu. O da oradan koşarak gitti. Ebu Bekir'in, İslâm'a girişinden dolayı Ahşebeyn dağları arasında Rasûlullah kadar sevinmiş plan bir kimse yoktu.Ebu Bekir de oradan geçip gitti. Osman b Afîan, Talha b. Ubeydullah, Zübeyr b. Avvam ve Sa'd b. Ebi Vakkas'a uğrayarak İslâm'a davet etti. Onlar da Müslüman oldular. Ertesi sabah da Osman b. Maz'un, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Abdurrahman b.Avf, Ebu Seleme b. Abdilesed ve Erkam b Ebil Erkam gelip Müslüman oldular. Allah onlardan razı olsun.
Abdullah b, Muhammed, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.)'in otuzsekiz kişiden ibaret olan ashabı toplandıklarında Ebu Bekir, ortaya çıkmak için Rasûlullah'a ısrar etti. Rasûlullah: "Ey Ebu Bekir, doğrusu bizim sayımız azdır." dedi. Ebu Bekir, ısrarlarını sürdürdü. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) ortaya çıktı. Müslümanların her biri, Mescid-i Haram'm bir tarafina kendi aşiretlerinin yanına gitti. Ebu Bekir de halk arasında dikilip hitapta bulundu. Rasûlullah (s.a.v.) de orada oturmuştu. İnsanları, Allah'a ve Rasûlüne davet eden ilk hatip, Ebu Bekir olmuştu. Bu sebeple müşrikler, ona ve diğer Müslümanlara saldırmaya, Mescid-i Haram'm her tarafında onları şiddetle dövmeğe başladılar. Ebu Bekir, ayaklar altına alındı, şiddetle dövüldü. Müşrik Utbe b. Rebia, ona yaklaşarak dikişli ayakkabılarıyla vurmaya veyüzü-ne çarpmaya başladı. Ebu Bekir'in karnının üzerine çıkarak vurmaya devam etmiş, öyleki yüzü ile burnu birbirinden ayırd edilemez hale gelmişti. Nihayet Teym oğulları koşarak geldiler, müşrikleri Ebu Bekir'in üzerinden uzaklaştırdılar, Ebu Bekir'i bir kumaşa sarıp evine götürdüler. Artık öleceğine kesinlikle inanıyorlardı. Tekrar dönüp Mescid-i Ha-ram'a gelerek: "Allah'a andolsun ki, Ebu Bekir Ölürse biz de mutlaka Utbe b. Rebia'yı öldürürüz." dediler. Tekrar Ebu Bekir'in yanma döndüler. Babası Ebu Kuhafe ile Teym oğulları kendisinden cevap alıncaya kadar onu konuşturmaya çalıştılar. Nihayet akşama doğru Ebu Bekir konuşmaya başladı ve: "Rasûlullah ne yaptı?" diye sordu. Bunun üzerine onlar da kendisine dil uzatıp kınadılar, daha sonra da kalkıp, giderken annesi Ümmü'l Hayr'a: "Bak hele, şuna birşeyler yedirmeye veya içirmeye çalış." dediler. Annesi, Ebu Bekir ile başbaşa kaldığında, yemesi ve içmesi için, ona ısrar etti. O ise: "Rasûlullah ne yaptı?" diye soruyordu. Annesi: "Vallahi, senin arkadaşının durumunu bilmiyorum." dedi. Ebu Bekir: "Öyleyse Hattab kızı Ümmü Cemil'e git de, Rasûlullah'ı ondan sor." dedi. Annesi, Ümmü Cemil'in yanma gidip: "Ebu Bekir, Abdullah oğlu Muhammed'in durumunu senden soruyor." dedi. Ümmü Cemil dedi ki: "Ebu Bekir'i de, Abdullah oğlu Muhammed'i de bilmiyorum. Ama istersen seninle birlikte oğlun Ebu Bekir'in yanına gelirim." dedi. Annesi Ümmü'l Hayr da: "Olur." dedi. Beraberce kalkıp Ebu Bekir'in yanma geldiler. Ümmü Cemil, onu ağır hasta ve baygın halde görünce yanma yaklaştı ve çığlık attı. Sonra da: "Allah'a andolsun ki sana böyle yapanlar, fasık ve kafir kimselerdir.Ümid ederim ki Allah, senin öcünü onlardan alacaktır!" dedi. Ebu Bekir: "Rasûlullah ne yaptı?" diye sorunca Ummü Cemil: "İşte annen burada, söylediklerim duyuyor." dedi. Ebu Bekir: "Ondan sana ne!" deyince Annesi: "Rasûlullah sağ, salim ve sıhhattedir." dedi. Ebu Bekir: "O nerede?" diye sorunca. Annesi: "Erkam'm oğlunun evinde." dedi.Ebu Bekir: "Allah hakkı için Rasûlullah'a gitmeden ne birşey yer, ne de birşey içerim." dedi. İki kadın, çaresiz ortalığın sakinleşmesini bekledi. Ortalık sakinleşip sessizleşince Ebu Bekir, ikisine yaslanarak evden çıktı. Onu, Rasûlullah'm yanma götürdüler. İçeriye girince Rasûlullah (s.a.v.) ,Ebu Bekir'in üzerine kapandı, onu öpmeye başladı. Müslümanlar da Ebu Bekir'in üzerine kapandılar. Rasûlullah (s.a.v.), ona çok acıdı. Ebu Bekir dedi ki: "Babam anam sana feda olsun ya Rasûlallah, bende herhangi bir acı yok. Ancak o müşrik, benim yüzüme biraz vurdu. İşte oğlu hakkında iyi olan annem de burada. Sen mübarek bir insansın. Onu, Allah'a imana davet et. Onun için Allah'a dua et. Ümid ederim ki Allah, senin vasıtanla onu ateşten kurtarır."
Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'in annesi için dua etti. Onu, Allah'a imana davet etti. O da Müslüman oldu.
Bunlar, Erkam'm evinde bir ay süre ile Rasûlullah'la birlikte kaldılar. Otuz dokuz erkek idiler. Ebu Bekir'in dövüldüğü gün, Abdülmut-talib oğlu Hamza da Müslüman olmuştu. Rasûlullah (s.a.v.), Hattab oğlu Ömer veya Hişam oğlu Ebu Cehil için Allah'a dua etmiş, bunlardan birinin Müslüman olmalarını istemişti. Bu duayı çarşamba günü yapmış, perşembe günü de Hattab oğlu Ömer Müslüman olmuştu. Erkam'm evinde bulunan Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, tekbir getirmişler, bu tekbir

sesleri, Mekke'nin üst taraflarında duyulmuştu. Erkam'm babası, kafir ve ama bir kimse olup evden dışarı çıkmış ve şöyle demişti: "Allah'ım, oğlum Ubeyd el-Erkam'ı bağışla. O dinden çıktı" Hz. Ömer, ayağa kalkıp şöyle demişti: "Ya Rasûlallah Hak yolda olduğumuz halde dinimizi niye gizliyoruz? Halbuki bâtıl yolda oldukları halde onlar dinlerini açığa vuruyorlar?" Rasûlullah (s.a.v.) ise şu cevabı vermişti: "Ey Ömer, bizim sayımız azdır. Nelerle karşılaştığımızı sende gördün." Bunun üzerine Ömer şöyle demişti: "Seni hak ile gönderen Allah'a andol-sun ki, kafir olarak oturmuş olduğum her mecliste mutlaka imanımı açığa vuracağım!" Böyle dedikten sonra Rasûlullah'm yanından ayrılmış, Ka'be'yi tavaf etmiş, sonra kendisini beklemekte olan Kureyşlilerin meclisine uğramıştı. Hişam oğlu Ebu Cehil ona: "Senin dinden çıktığın iddia ediliyor. Bu doğru mu?" diye sormuş, Hz. Ömer de şu karşılığı vermişti: "Allah'tan başka ilah olmadığına, O'nun ortaksız olduğuna, Muhammed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ederim." Böyle demesi üzerine müşrikler, ona saldırdılar. O da Utbe'nin üzerine saldırdı. Yere yıkıp göğsü üzerine oturdu. Ona vurmaya başladı. Parmaklarını da gözlerine soktu. Utbe çığlık atmaya başlayınca, çevresindeki insanlar uzaklaştılar. Ömer de ayağa kalktı. Kendisine yaklaşanların en güçlülerini yakalayarak vurmaya başladı. Orada bulunanlar, ona karşı aciz kaldılar. Ömer, daha önce katıldığı meclislerin hepsine giderek iman ettiğini açıkladı. Tekrar Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına döndü. Müşriklerin hepsini mağlup etmişti. Rasûlullah'a şöyle demişti: "Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah? Allah'a andolsun ki daha önce kafir olarak oturduğum bütün meclislere uğrayıp korkusuzca imanımı açığa vurdum." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), bulunduğu evden dışarı çıktı. Ömer ile Abdulmuttalib oğlu Hamza da önünde yürüyorlardı. Kabe'ye vardılar, Peygamber, Ka'be'yi tavaf etti. Güven içinde öğle namazını kıldı. Sonra Ömer, yalnız başına oradan ayrıldı. Rasûlullah (s.a.v.) da bilahare oradan ayrılıp gitti.

Sahih kavle göre Hz. Ömer, Muhacirlerin Habeş diyarına gitmelerinden sonra, yani bisetin altıncı senesinde Müslüman olmuştur. Nitekim bu husus, yeri geldiğinde açıklanacaktır. Ebu Bekir ve Ömer'in İslâm'a giriş keyfiyetlerini, bunlar hakkında müstakil olarak yazmış olduğumuz siyer kitabında teferruatlı bir şekilde anlatmışızdır. Allah'a hamd olsun.

Sahih-i Müslim'de, Amr b. Abese es-Sülemî'nin şöyle dediği rivayet edilmektedir: Bisetinin ilk zamanında Mekke'de iken Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına vardım. İlk zamanlar o, davetini gizlemekte idi. Dedim ki:

"- Sen kimsin?
- Ben, peygamberim.
- Peygamber nedir?
- Allah'ın elçisidir.
- Allah mı seni gönderdi? -Evet.
- Seni ne ile gönderdi?
- Ortağı olmayan bir Allah'a ibadet etmem, putları kırmam ve akrabalık bağlarım kuvvetlendirmem ile gönderdi.
- Seni gönderdiği şey ne güzeldir! Bu hususta sana kim tâbi oldu?
- Hür ve köle. (Ebu Bekir ve Bilal.)"

Amr b. Abese es-Sülemî şöyle diyordu: "Ben, kendimi İslâm'ın dörtte biri olarak görüyordum. Müslüman oldum ve "Seninle birlikte olayım mı ya Rasûlallah?" diye sordum. O: "Hayır, kavmine git. Benim peygamber olarak ortaya çıktığımı sana haber verirlerse, o zaman yanıma gel." dedi.

Peygamber (s.a.v.)'in bu rivayetteki "hür ve köle" kelimelerinin, birer cins ismi olduğu söylenmiştir. Bu kelimelerin, Ebu Bekir ile Bilal için söylenmiş olduğu hususunda ihtilaf vardır. Çünkü Amr b. Abe-se'den önce Müslüman olan bir topluluk vardı. Nitekim Zeyd b. Harise, Bilal'den önce Müslüman olmuştu. Amr b. Abese'nin kendini islâm'ın dörtte biri olarak bildirmesi, belki de onun ilmi açısındandır. Çünkü o zamanlar mü'minler, İslâmiyet'lerini gizliyorlardı. Yabancılar, çöldeki bedeviler, hatta akrabalarının bir çoğu bile onların imanlarından habersizdi. Doğrusunu Allah bilir.

Sahih-i Buharı'de Said b. Müseyyeb'in şöyle dediği rivayet edilir: Sa'd b. Ebi Vakkas'm şöyle dediğini işittim: "Müslüman olduğum günde hiçbir kimse, Müslüman olmadı. Ben, yedi gün bekledim. Ve ben, İslâm'ın üçte biri idim."

"Müslüman olduğum gün, hiçbir kimse Müslüman olmadık sözünü anlamak kolaydır. Ama bunu "Müslüman olduğum güne kadar hiç kimse Müslüman olmamıştı." şeklinde anlamak mümkün değildir. Çünkü bunu bu şekilde yorumlarsak, ondan önce herhangi bir kimsenin İslâm'a girmediğini söylememiz gerekir. Oysa bilinmektedir ki, Ebu Bekir es-Sıddık, Ali, Hatice, Zeyd b. Harise ondan önce Müslüman olmuşlardır. Nitekim bunların, ilk İslâm'a giren kimseler olduğu hususunda aralarında İbn Esir'in de bulunduğu bir çok kimse icma etmişlerdir, Ebu Hanife Hazretleri de bunlardan her birinin, kendi ebnayı cinsinden Önce Müslüman olduklarını kesin olarak açıklamıştır. Doğrusunu Allah bilir.

Sa'd b. Ebi Vakkas'm: "Ben, yedi gün bekledim ve ben İslâm'ın üçte biri idim." sözü de anlaşılması müşkül bir sözdür. Bunu ne şekilde yorumlamak gerektiğini bilemiyorum. Ancak kendi ilmi bakımından böyle dediğini yorumlarsak, o zaman bu sözler anlaşılabilir. Doğrusunu Allah bilir,

Ebu Davud et-Tayalisî, Hammad b. Seleme tarikiyle Abdullah İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: Ben yetişkin bir çocuk iken Mekke'de, Ukbe. b. Ebi Muayt'm koyunlarım otlatırdım. Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir yanıma geldiler Müşriklerden kaçmışlardı. Bana dedi (veya dediler) ki; "Ey genç! Bize içireceğin sütün var mı? "Ben de: "Ben, güvenilir bir kimseyim. Başkalarının sütünü size içirmem." dedim. "Henüz üzerine koç atlamamış bir koyunun var mı?'1 diye sordu. Ben de, "Evet" dedim. Yanlarına getirdim. Ebu Bekir bağladı. Rasûlullah (s.a.v.), hayvanın memelerinden tutup dua etti. Memelerini

avuçladı. Ebu Bekir de onu çukur bir kayanın yanma getirdi.Sütü oraya sağdı. Sonra hem kendisi, hem de Ebu Bekir o sütten içtiler. Bana da içirdiler. Sonra Rasûlullah, memeye: "Çekil ve büzüş." dedi. Memelerde çekilip eski hale döndüler. Bilahare Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gidip: "O güzel sözü, (Kur'ân'ı) bana öğret." dedim. Buyurdu ki: "Sen, Öğretilmiş bir gençsin." Ben de onun mübarek ağzından yetmiş sûre alıp ezberledim. Bu hususta hiç kimse benimle tartışamaz."
Beyhakî, Muhammed b. Abdullah b. Amr b. Osman'ın şöyle dediğini rivayet eder: Halid b. Said b. As'm İslâm'a girişi çok eskidir. Kardeşleri arasında İslâm'a ilk giren odur. İslâm'a girişinin başlangıcı şöyle olmuştur: Rüyasında ateşten bir uçurumun kenarında durduğunu görmüştü. O uçurumun aşağısındaki ateş çukurunun genişliğini, kendisi sonraları bize anlatmıştır ki miktarını Allah bilir. Rüyada iken bir başkasının gelip kendisini o ateşe atmaya çalıştığını, Rasûlullah (s.a.v.)'m da içine düşmemesi içinde onun göğüsünden tuttuğunu görmüştü. Korku ile uykudan uyanmış ve: "Allah'a yemin ederim ki, bu gerçek bir rüyadır." demişti. Ebu Kuhafe oğlu Ebu Bekir'e rastlayıp rüyasını ona anlatmış, o da: "Bu rüya vasıtasıyla senin için hayır murad edilmiştir. İşte Rasûlullah.. Git ve ona tâbi ol. Sen ona tâbi olup İslâm'a girecek ve Rasûlullah'la beraber olacaksın İslâmiyet, o ateş çukuruna düşmene engel olacaktır. Ama baban, o ateşe düşecektir." demişti. Halid b. Said, bundan sonra Rasûlullah'm yanma gitmiş, Ecyad'da onunla karşılaşmış ve: 'Ta Rasûlallah, ya Muhammed, sen neye davet ediyorsun?" diye sormuştu. Rasûlullah da ona şu cevabı vermişti: "Seni bir ve ortaksız olan Allah'a imana, Muhammedin de onun kulu ve elçisi olduğunu tasdik etmeye, işitmeyen, zarar vermeyen, görmeyen, fayda vermeyen, kendisine ibadet edenle etmeyeni bilmeyen taşlara ibadet etmeye son vermeye davet ediyorum."
Halid demişti ki: "Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim. Senin de Allah'ın rasûlü olduğuna şehadet ederim." Halid'in bu şehadeti üzerine Rasûlullah (s.a.v.), sevinmiş ve onun İslâm'a girmesiyle memnun olmuştu.
Halid gizlendi. Oğlunun İslâm'a girdiğini öğrenen babası, onu yakalatıp yanma getirtti. Öyle dövdü ki, elindeki değnek kırıldı. Oğluna: "Allah'a andolsun ki sana azık vermeyeceğim." dedi. Halid de: "Sen bana azık vermesen de Allah, yaşayabileceğim kadar bana azık verir." dedi. Daha sonra da Rasûlullah'ın yanına gitti. Rasûlullah, ona ikramda bulundu ve Halid'de onunla beraber oldu. [9]

Peygamberin Amcası Hamza'nın Müslüman Oluşu

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. îshak'ın şöyle dediğini rivayet eder: Eşlem kabilesinden hafızası sağlam bir adam bana dedi ki: Ebu Cehil Safa tepesinin yanında, Rasûlullah (s.a.v.)'m karşısına çıkmış, ona eziyet edip küfretmeye başlamış ve dinini kötüleyerek hoşuna gitmeyen hareketlerde bulunmuştu. Onun bu yaptıkları, Hamza'ya anlatıldığında o doğruca Ebu Cehil'e gitmiş, yanma varınca yayını kaldırarak, görülmemiş bir şekilde, kuvvetlice tepesine vurmuştu. Qrada Kureyş'in Mahzum oğulları kabilesinden bazı adamlar, Hamza'ya karşı Ebu Cehil'e yardım etmek için ayağa kalkmışlar ve: "Ey Hazma, görüyoruz ki sen de dinden çıkmışsın." demişlerdi.
Hz. Hamza şöyle karşılık vermişti: "Beni bundan kim alıkoyabilir? Muhammed'in, Allah'ın rasûlü olduğuna, söylediklerinin gerçek olduğuna, tanıklık etmemi gerektiren deliller ortaya çıkmıştır. Allah'a andolsun ki, İslâm'a girmekten geri dönmeyeceğim. Eğer iddianızda doğru iseniz beni bundan alıkoyun!"
Ebu Cehil: "Hamza'ya ilişmeyin! Allah'a andolsun ki ben, onun kardeşi oğluna kötü sözler söyleyip küfrettim." demişti. Hamza Müslüman olunca Kureyşliler, Rasûlullah (s.a.v.)'m güçlendiğini anladılar. Artık eskisi gibi ona hakaret etmekten vazgeçtiler. Hamza da bu hususta bir şiir söylemişti.
ibn İshak dedi ki: Bu olaydan sonra Hamza,. evinde döndü. Şeytan ona gelerek şöyle dedi: "Sen, Kureyşîilerin efendisisin. Şu dinini terketmiş ve babalarının dininden ayrılmış olana mı tâbi oldun? Senin bu yaptığından, ölüm daha iyidir."
Düşünmeye başlayan Hamza şöyle diyordu; "Allahım, eğer bu yaptığım doğru ise, onun tasdikini kalbime yerleştir. Eğer yaptığım iş doğru değilse, benim için bundan bir çıkış yolu yarat." Geceleyin uykuya daldı, ama o geceki gibi hiç bir gece, şeytanın verdiği vesvese ile uykuya dalmış değildi. Sabah olunca Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma giderek şöyle dedi: "Ey kardeşim oğlu, ben Öyle bir işin içine düştüm ki, kurtuluş yolu bilemiyorum. İçinde bulunduğum halim doğru mu, yoksa şiddetli bir sapıklık mı olduğunu anlayamıyorum. Bu hususta bana birşeyler söyle. Ey kardeşim oğlu, bana birşeyler söylemeni istiyor ve çok arzuluyorum."
Rasûlullah (s.a.v.), ona birşeyler anlattı, öğütler verdi, korkutup müjdeledi. Cenâb-ı Allah da, Rasûlünün söylediği sözler sebebiyle Ham-za'nın kalbine imam yerleştirdi. Hamza : "Senin doğru sözlü olduğuna gerçek bir şahidlikle şahadet ederim. Ey kardeşim oğlu, dinini açığa vur. Allah'a andolsun ki gök kubbenin altındaki bütün şeyler benim olsa, o eski dinimde kalmayı istemiyorum." dedi. Böylece Hamza, Allah'ın, kendisiyle İslâmiyet'i güçlendirdiği bir şahsiyet oldu. [10]

Ebu Zerr'in Müslüman Oluşu

Beyhakî, Ebu Abdullah, el-Hafiz vasıtasıyla Ebu Zerr'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ben, İslâm'ın dörte biriydim. Benden önce üç kişi Müslüman olmuştu. Ben, dördüncüsü oldum. Rasûlullah (s.a.v.)'a gidip: "Esselâmü aleyke ya Rasûlallah, şahadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed de onun rasûlüdür." dedim. Rasûlullah'm yüzünde bir aydınlanma gördüm."

Bu, özet bir anlatımdır.
Ebu Zerr'in İslâm'a girişiyle ilgili olarak Buharı, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Zerr, Rasûlullah (s.a.v.)'n bisetini haber alınca, kardeşine şöyle demişti: "Şu vadi yoluna koyul. Peygamber olduğunu ve gökten kendisine haber geldiğini iddia eden şu adam hakkında birşeyler öğren, konuşmalarını dinle. Sonra bana gel."
Ebu Zerr'in kardeşi yola koyulmuş, Rasûlullah'm yanma varmış, konuşmalarım dinlemiş,sonra Ebu Zerr'in yanına dönerek ona şöyle demişti: "Onun ahlaki üstünlükleri emrettiğini ve şiir olmayan bir kelam okuduğunu gördüm."
Ebu Zerr: "İstediğimi bana vermedin. Beni rahatlatmadın."diyerek yol azığını hazırlamış, içinde su bulunan bir kırbasını da yüklenmiş, yola çıkıp Mekke'ye gitmişti. Mescide vararak, Rasûlullah (s.a.v.)'ı aramaya başlamıştı. Onu tanımıyordu. Sormaktan da hoşlanmıyordu. Geceleyin mescidde uzandı. Hz. Ali, onu görünce yabancı biri olduğunu anladı.
O da, Hz. Ali'yi görünce peşine takılıp ardı sıra yürümeye başladı. İkisinden biri, diğerine herhangi birşey sormuyorlardı. Hz Ali, onu evinde misafir etti. Ebu Zerr, sabah olunca kırbasını ve azığını yüklenip mescide döndü. O günde akşam oldu. Rasûlullah (s.a.v.)'ı görememişti. Tekrar mescidde uzanmış iken yanma Hz. Ali geldi ve: "Ey adam, artık gelip geceleyeceğin evi bilmenin vakti gelmedi mi?" dedi. Onu , tekrar alıp evine götürdü. Yine birbirlerine birşey sormadılar. Üçüncü gün olunca yine Hz. Ali, aynı şekilde mescide vararak Ebu Zerr'in yanına geldi. Onu alıp evine götürdü ve misafir etti. Akşam Hz. Ali "Seni buraya getiren sebebi anlatmayacak mısın?" diye sorunca Ebu Zerr şu cevabı verdi: "Eğer beni doğru yola ileteceksen ve bana bu hususta söz vereceksen geliş sebebimi anlatırım." Hz. Ali de söz verdi. Ebu Zerr, geliş sebebini anlattı. Bu kez, Hz Ali şöyle dedi: "O, gerçek peygamberdir. O, Rasûlullah (s.a.v.)'dır. Sabah olunca beni takip et. Eğer senin için korkacağır birşey görürsem, sanki su dökecekmiş gibi yaparak yerimden kalkarım. Yerimden kalkıp gidince de beni takip et ve girdiğim yere gir."
Ebu Zerr, sabah olunca Hz. Ali'yle beraber evinden çıkarak onu takip etmeye başladı. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma vardılar. Onun sözlerini duydu ve orada hemen Müslüman oldu, Rasûlullah (s.a.v.), ona: "Kavmine dön. Emrim sana gelince onlara haber ver." dedi. O da: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki bu gerçeği, onların ortasında yüksek sesle haykıracağım" dedi. Rasûlullah'm yanından ayrılıp Ka'be'ye gitti.Orada en yüksek sesiyle haykırmaya başladı: "Eşhe-dü ellâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeder rasûlullah" Bu haykırışı üzerine orada bulunanlar, ayaklanarak üzerine saldırdılar. Yere düşünceye kadar dövdüler. Abbas gelip Ebu Zerr'in üzerine kapandı ve: "Yazıklar olsun size! Bunun, Gifar kabilesinden olduğunu ve Şam'a ticaret için giderken yolunuzun bunların yanından geçtiğini bilmiyor musunuz?" diyerek onu saldırganlardan kurtardı.
Ertesi gün Ebu Zerr, yine Ka'be'ye gelerek, kelime-i şahadet getirdi ve Müslümanlığını yüksek sesle ilan etti. Onlar, yine onu dövüp yere yıktılar. Abbas'da yine gelip üzerine kapandı ve onu korudu,"
Bu, Buharı1 nin anlatımı idi. Ebu Zerr'in İslâm'a girişi Sahih-i Müslim'de ve diğer hadis kitaplarında genişçe anlatılmıştır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun vasıtasıyla Ebu Zerr'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ben, kardeşim Enis ve annemiz haram ayları helal sayan kavmimizden ayrılıp yola çıktık. Varlıklı ve hatırı sayılır bir dayımızın yanma vardık. Dayımız, bize ikram edip iyilikte bulundu. Ama kavmi, bizi kıskanıp ona:"Sen, ailenin yanından çıkıp gittikten sonra Enis, ailenin yanma gidiyor." demişlerdi. Dayımız da yanımıza gelip kendisine söylenenleri açığa vurdu. Ben, ona şöyle dedim: "İşte şimdi sen, önce yaptığın iyilikleri berbat ettin. Artık seninle bir arada bulunamayız."
Deve sürümüzü getirip eşyalarımızı yükledik, yola çıktık. Dayımız da elbisesine bürünerek ağlamaya başladı. Mekke yakınlarına gelip konakladık. Enis, deve sürümüz üzerinde hak iddia edip bizimle tartıştı. Hüküm verilmesi için de kahine gitti. Kahin, Enis'i muhayyer kıldı. O da sürümüzü ve bir o kadarını bize getirdi.
"Ey kardeşim oğlu, ben Rasûlullah (s.a.v.)la karşılaşmadan üç sene önce namaz kılardım." (Ebu Zerr'in, kardeşim oğlu diye hitap ettiği kişi, bu rivayetin senedinde geçen Abdullah b. Samit'tir.) Abdullah b. Samit ona soruyor:
- Namazı kim için kılardın?
- Allah için...
- Namaz kılarken hangi tarafa yönelirdin?
- Allah, beni hangi tarafa yönelttiyse, o tarafa yönelirdim. Yatsı namazını da kılardım. Gecenin sonu olduğunda kendimi bir elbise parçası gibi hissederdim ve düşüp uykuya dalardım. Nihayet güneş doğar, üzerimde yükselirdi. Enis, bana demişti ki: "Mekke'de bir işim var. Oraya geldiğimde beni karşıla."Niçin gecikerek geldiğini kardeşime sorduğumda bana şöyle dedi:
- Bir adamla karşılaştım. O, Allah'ın kendisini, senin dinin üzerine gönderdiğini iddia ediyor.
- İnsanlar, ona ne diyorlar?
- Onun şair ve büyücü olduğunu söylüyorlar. (Enis, şair bir kimse idi.) Ben kahinleri dinledim. Bu adam, onların sözlerini söylemiyor. Onun sözlerini şiir ölçülerine vurdum. Allah'a andolsun ki hiçbir kimse, onun söylediği sözlerin şiir olduğunu söyleyemiyor, Allah'a yemin ederim ki o, doğru sözlüdür. Onlar yalancıdırlar."
Enis'e: "Ben gidip gelinceye kadar eşyalarıma mukayyed olur musun?" diye sordum. O da şöyle dedi: "Evet, ama Mekkelilere karşı tedbirli ol. Çünkü ona karşı çirkin hareketlerde bulunmuş ve rahatsız etmişler, yüz vermemişlerdir." Yolculuğa çıkarak Mekke'ye vardım. Mekkeli-lerden uygun gördüğüm bir adama: "Şu dinden çıkmış dedikleri adam (Muhammed) nerede? " diye sordum. O da eliyle bana işaret etti. O vadi halkı, ellerindeki çubuk ve kemik parçalarıyla üzerime saldırdılar. Nihayet yere düştüğümde bayılmışım. Uyandığımda yerimden kalkarken sanki kızıla boyanmış bir direk gibiydim. Zemzem kuyusuna giderek

suyunu içtim. Üzerimdeki kanları yıkadım. Ksihe ile örtüsü arasına girip gizlendim. Ey kardeşimin oğlu, orada otuz güix, otuz gece bekledim. Zemzem suyundan başka bir azığım yoktu. Şişmanladım, öyleki karnımın üzerinde etler katlandı.İçimde artık açlık zafiyeti hissetmez oldum.
Mekkelilerin uyuduğu mehtaplı bir gecede Ka'be'yi sadece iki kadın tavaf ediyordu. Yanımdan geçerlerken İsaf ve Naile putlarına dua ediyorlardı. Ben de: "Bu putların birini, diğerine nikahlayın." dedim. Bu sözüm, onları bu putlara duadan vazgeçirmedi. Dedim ki: "Bunlar, odun parçasıdırlar. Ben, bunlara asla meyletmem." Böyle demem üzerine yanımdan hızla uzaklaşıp yaygaraya başladılar: "Ah keşke burada adamlarımızdan biri bulunsaydı!" dediler. Dağdan inip gelmekte olan Rasûlullah ile Ebu Bekir, bu iki kadının karşısına çıkıp: "Size ne oldu?" diye sordular. Onlar da: "Ka'be ile örtüsü arasında gizlenen bir dinsizle karşılaş tık."dediler. Rasûlullah ile Ebu Bekir; "O, size ne dedi?" diye sordular. Kadınlar da: "Ağza alınmayacak birşey söyledi." dediler.
Rasûlullah ile arkadaşı Ebu Bekir gelip hacer-i esvedi istilam ederek, Ka'be'yi tavaf ettiler, daha sonra da namaz kıldılar. Ben de Rasûlullah'm yanma gittim. Ona ilk olarak İslâm selamıyla selam veren ben oldum. O da selamımı şu şekilde aldı: "Aleykesselam ve Rahmetul-lah. Sen kimsin?" Gifar kabilesindenim, dedim. Elini alnının üzerine koydu. Ben de kendi kendime: "Her halde Gifar kabilesinden olduğumu söylememden hoşlanmadı." dedim. Elini tutmak istedim. Ama arkadaşı beni geri itti. O, onun durumunu benden daha iyi biliyor. Bana; "Ne zamandan beri buradasın?" diye sorunca ben de otuz gün ve otuz geceden beri burada olduğumu söyledim. "Sana kim yemek veriyor?" diye sordu. Ben de dedim ki: "Sadece Zemzem suyu var. Onu içerek şişmanladım. Karnımın üzerinde et katları meydana geldi. İçimde açlık zafiyeti de hissetmez oldum." Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Zemzem suyu mübarektir. O, aç kişinin yemeğidir."
Ebu Bekir dedi ki: 'Ya Rasûlallah, bunun yemeğini bu gece vermeme izin ver." Rasûlullah izin verdi. O da o gece yemeğimi verdi. Rasûlullah (s.a.v.) oradan hareket etti. Ben de peşlerine takıldım. Nihayet bir yere vardık. Ebu Bekir bir kapı açtı. Bize Taif in kuru üzümlerinden bir avuç alıp verdi. Orada yediğim ilk yemek oldu. Sonra bir süre Mekke'de kaldım. Rasûlullah (s.a.v.) bana dedi ki: "Ben, hurmalıklı bir diyara yöneldim. (Orasının Yesrib'den başka bir yer olmayacağını sanıyordum.) Benim davetimi kavmine tebliğ eder misin? Belki senin vasıtanla Allah, onlara fayda verir ve onlara yaptığın davet sebebiyle de sana mükafat verir."
Bunun üzerine oradan ayrıldım. Kardeşim Enis'in yanma gittim. Bana: "Neler yaptın?" diye sordu. Ben de Müslüman olduğumu ve Rasûlullah'ı tasdik ettiğimi söyledim. O da: "Senin dininden dönecek değilim. Ben de Müslüman oldum. Rasûlullah'ı tasdil ettim." dedi. Sonra birlikte annemizin yanına gittik. O da: "Dininizden dönecek değilim. Çünkü ben de Müslüman oldum Rasûlullah'ı tasdik ettim."dedi. Yüklerimizi yüklenip yola koyulduk. Nihayet kavmimiz olan Gifarlıla-ra ulaştık. Bazıları Rasûlullah (s.a.v.)'ın Medine'ye gelişinden önce Müslüman oldular. Onlara Hufaf b. Eyma b. Ruhsa el-Gifarî imamlık yapıyordu ve onların reisi idi. Kabilemizin geri kalan kısmı ise: "Rasûlullah geldiğinde Müslüman oluruz."dediler. Rasûlullah (s.a.v.) geldiğinde kabilesi de gelip: "Ya Rasûlallah, kardeşlerimiz olan Ğifarh-ların şartlarına uygun olarak biz de Müslüman olduk." dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Allah, Gifar kabilesini bağışlasın. Eşlem kabilesini de muhafaza buyursun."
Bu, Müslim'in, Hüdbe b. Halid'den yaptığı rivayet gibidir. [11]

Dımad'ın Müslüman Oluşu

Müslim ile Beyhakî, Davud b. Ebu Hind vasıtasıyla İbn Abbas'ın şöyle dediğim rivayet ederler: Ezdi Şenue kabilesinden olan Dımad adındaki adam, Mekke'ye geldi. Yel hastalıklarını iyi eden birisiydi. Mekke beyinsizlerinin, Muhammed delidir, dediklerini duymuştu. Bu adam, belki benim vasıtamla Allah ona şifa verir, demişti. Dımad, şöyle diyor:
"Mekke'de Muhammed'e rastladığımda ona şöyle dedim: 'Yel hastalığına yakalananlara şifa veririm. Allah, dilediği kulunu benim elimle şifaya kavuşturur. Sen de bana gel." Muhammed (s.a.v.), bana şu karşılığı verdi: "Hamd, Allah'a mahsusdur. O'na hamd eder, O'ndan yardım dileriz. Allah'ın doğru yola ilettiği kimseyi saptıracak yoktur. O'nun saptırdığı kimseyi de doğru yola iletecek yoktur. Allah'tan başka ilah olmadığına, O'nun bir ve ortaksız olduğuna şahadet ederim." Bu sözünü, üç kez tekrarladı. Ben de kendisine şöyle dedim: "Allah'a andolsun ki ben kahinlerin, büyücülerin, şairlerin sözlerini duydum. Ama bu senin söylediğin kelimeler gibisini duymadım. Elini ver de islâm üzere sana bey'at edeyim." Rasûlullah (s.a.v.), ona elini verip biatleşti. Biatlaşırken de: "Hem sana hem de kavmine?" dedi. O da: "Evet, kavmime de." dedi.
Hz. Peygamber (s.a.v.), kontrol için etrafa seriyye göndermişti. Bu seriyye, Dımad'ın kavmine de uğradı. Seriyye kumandanı askerlere: "Bu kavimden birşey ele geçirdiniz mi?" diye sorunca askerlerden biri; "Öğle vakti otlamakta olan bir deve ele geçirdim." dedi. Kumandan da; "Deveyi onlara geri ver. Çünkü onlar, Dımad'ın kavmindendir." dedi. Başka bir rivayete göre ise Dımad, ona şöyle demişti: "Bu sözlerini bana tekrarla. Çünkü bunlar kamus-u bahre ulaşmışlardır."
Ebu Nuaym, "Delailü'n-Nübüvve" adlı eserinde, bu kabilenin önde gelen şahıslarının İslâm'a girişlerinden uzun uzadıya bahseder. Allah ona rahmet etsin ve sevabım versin.
ibn İshak, sahabelerden ilk Müslüman olanların isimlerini verdikten sonra şöyle der: Bunlardan sonra Ebu Ubeyde, Ebu

Seleme, Erkam b.Ebi'l-Erkam, Osman b. Maz'un, Ubeyde b. Haris, Said b. Zeyd ve karısı
Hattab kızı Fatıma Müslüman oldular. Ebu Bekir'in kızı Esma (yaşı küçük olduğu halde), Aişe, Kudame b. Maz'un, Abdullah b
Maz'un, Hab-bab b. Eret, Umeyr b. Ebi Vakkas, Abdullah b. Mesud, Mesud b. Kari, Salit b. Amr, Ayyaş b. Ebi Rebia ve karıs
Esma binti Seleme b. Muharri-be et-Temimiyye, Hüneys b. Hüzafe, Amir b. Rebia, Abdullah b. Cahş, Ebu Ahmed b. Cahş
Cafer b. Ebi Talib ve karısı Esma binti Umeys, Hatip b. Haris ve karısı Fatıma binti Mücellil, Hattab b. Haris ve karısı Fü
keyhe binti Yesar, Ma'mer b. Haris b. Ma'mer el-Cümahî, Said b.Osman b. Maz'un, Muttalip b. Ezher. b. Abdumenaf ve karıs
Remle binti Ebi Avf b. Sübeyre b. Said b. Sehim, Nahham (Bunun adı Nuaym b. Abdullah b. Esid'dir.), Amir b. Füheyre (Eb
Bekir'in azadlısıdır.), Halid b. Said, Ümeyne binti Halef b. Es'ad b.Amir b. Beyaza (Bu, Huzaalılar-dandır.), Hatıb b. Amr b
Abdu'ş-Şems, Ebi Hüzeyfe b. Utbe b. Rebia, Va-kid b. Abdullah b. Arin b. Salebe et-Temimî (Bunlar, Adiy oğullarını
müttefiki idiler.), Halid b. Bükeyr, Amir b. Bükeyr, Akil b. Bükeyr, îya b. Bükeyr b. Abdi Yaleyl b. Naşib b. Ğayre (Said b.
Leys oğullarındandır. Akil'in adı da Gafil idi. Ancak Rasûlullah, ona Akil adını verdi- Bunlar, Adiy Ka*b oğullarının
müttefikidirler.), Ammar b. Yasir ve Süheyb b. Sinan Müslüman oldular.
Bunlardan sonra insanlardan erkeklerle kadınlar, grup grup İslâm'a girdiler. Artık Mekke'de İslâmiyet açığa çıkmış, herkes
ondan söz etmeye başlamıştı.
İbn îshak dedi ki: Bisetten üç sene sonra Cenâb-ı Allah, rasûlüne, verdiği emirleri açıklamasını ve müşriklerin eziyetlerine
sabırla göğüs germesini emretti. Rasûlullah'm ashabı, namaz kılacakları zaman mahallelere gider, namazlarını kavimlerinden
gizlerlerdi. Bir ara Sa'd b. Ebi Vakkas, bir kaç kişiyle birlikte Mekke'nin kenar mahallesinde namaz kılmakta iken bazı
müşrikler onları görüp kınamaya ve protesto etmeye başladılar, daha sonra da vuruştular. Sa'd, müşriklerden birinin kafasını,
elindeki bir deve çene kemiğiyle vurup yardı. Böylece İslâm uğruna ilk kan akıtılmış oldu. el-Ümevî'nin "Meğazi" adlı
eserinde anlattığına göre kafası yarılan müşrik, Abdullah b. Hatal imiş, Allah ona lanet etsin. [12]

---

[1] Buharı, Bedi'1-Vahy.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/9-11.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/11-28.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/28-30.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/30-35.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/35-37.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/37-38.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/38-39.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/39-51.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/51-52.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/52-56.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/56-57.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Rasûlullah (S.A.V.)'In, Risaletî Tebliğ Etmekle Emrolunması
İraşî'nın Hikayesi
Fasıl
Fasıl
Güçsüz Müslümanlara Yapılan Eziyetler
Fasıl
Fasıl
Müşriklerin Rasûlullah'la Tartışmaları, O'nun Da Onlara Karşı Kuvvetli Deliller İleri Sürmesi
Habeşistan'a Giden Sahabelerin Hicreti

Rasûlullah (S.A.V.)'In, Risaletî Tebliğ Etmekle Emrolunması

Cenâb-ı Allah, rasûlüne, risaleti herkese tebliğ etmesini, eziyetlere karşı sabırla göğüs germesini, inatçı cahillere ve yalanlayıcılara delilleri gösterip açıkladıktan sonra aldırış etmemesini emretti. Ona ve ashabına, müşriklerden gördüğü eza ve cefalara katlanmasını tavsiye etti. Yüce Allah buyurdu ki:
"Önce en yakın hısımlarını uyar. Sana uyan mü'minleri kanatlarının altına al. Sana başkaldırırlarsa: 'Taptıklarınızdan uzağım" de. Ey Muhammed! Senin kalkıp namaz kılanlar arasında bulunduğunu gören, güçlü ve merhametli olan Allah'a güven. Doğrusu O işitir ve bilir.
(eş-Şuarâ, 214-220.)
"Doğrusu bu Kur'ân sana ve ümmetine bir öğüttür. Ondan sorumlu tutulacaksınız." (ez-Zuhmf, 44.)
"Kur'ân'a uymayı sana farz kılan Allah, seni döneceğin yere döndürecektir." (el-Kasas, 85.)
Yani Kur'ân'ı tebliğ etmeni sana farz ve vacip kılan Allah, seni dönülecek yer olan ahiret yurduna döndürecektir. Ve Kur'ân'ı tebliğ edip etmediğini de sana soracaktır.
"Rabbin hakkı için biz onların hepsine mutlaka soracağız, yaptıkları şeylerden." (ei-Hicr, 92.93.)
Gerçekten de bu konuda pek çok ayet ve hadis bulunmaktadır. Bu konuyu tefsirimizde geniş bir şekilde anlattık. eş-Şuarâ sûresinin 214. ayetini tefsir ederken bu konuda uzun uzadıya açıklamalarda bulunmuş ve bununla ilgili birçok hadis nakletmisizdir.
Nitekim İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Numeyr vasıtasıyla îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cenâb-ı Allah "Önce en yakın akrabanı uyar." mealindeki ayet-i kerimeyi inzal buyurduğu zaman Peygamber (s.a.v.), Safa tepesinin yanına geldi.Tepeye çıkıp halka: "İmdat!... imdat!" diye seslendi. Bunun üzerine insanların kimi bizzat kendi gelerek, kimi de elçilerini göndererek orada toplandılar. Rasûlullah (s.a.v.) onlara şöyle hitap etti; "Ey Abdülmuttalib oğulları! Ey Fihr oğulları! Ey Ka'b oğulları! Şu tepenin arkasında size saldırmak üzere beklemekte olan atlıların bulunduğunu söylersem bana inanır mısınız?" Onlar, evet, deyince şöyle buyurdu: "Öyleyse, şiddetli bir azap ile karşı karşıya olduğunuzu söyleyerek sizi uyarıyorum!"
Orada bulunan lanetli Ebu Leheb de: "Yok olası adam. Günümüzü zehir ettin. Bizi bunun için mi buraya çağırdın?" demiş bunun üzerine yüce Allah, Tebbet sûresini inzal buyurmuştu.
"Ebu Leheb'in iki eli kurusun (yok olsun o.), zaten yok oldu ya."
Ahmed b. Hanbel, Muaviye b. Amr tarikiyle Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Önce en yakın akrabanı uyar." ayet nazil olunca Rasûlullah (s.a.v.), Kureyşlilerden yakın uzak herkesi toplantıya çağırdı.Toplandıklannda onlara şöyle hitab etti: "Ey Kureyş topluluğu! Canınızı ateşten kurtarın. Ey Ka'b oğulları topluluğu! Kendinizi ateşten koruyun. Ey Haşim oğulları topluluğu! Kendinizi ateşten kurtarın. Ey Abdülmuttalib oğulları topluluğu! Canınızı ateşten kurtarın. Ey Muhammed kızı Patıma! Kendini ateşten koru. Allah'a yemin ederim ki, onun azabına karşı size yardımcı olamam. Ama sizin için bir akrabalık bağı aramızda vardır. Bunun (rahmet) ıslaklığı ile sizi ıslatabilirim."
Yine Ahmed b. Hanbel, Veki' b. Hişam tarikiyle Hz. Aişe'nin şöyle-dediğini rivayet eder: "Önce en yakın akrabanı uyar." ayeti nazil olduğunda, Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp şöyle dedi: "Ey Muhammed ki2i Fatıma, Ey Abdülmuttalib kızı Safiyye, Ey Abdülmuttalib oğulları! Allah'ın azabına karşı size bir yardımım olamaz.Ama malımdan dilediğinizi benden isteyin."
Bunu, Müslim de rivayet etmiştir.
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, "Delail" adlı eserde, Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Önce en yakın akraban uyar ve mü'-minlerden sana uyanlara kanadım indir." ayetleri nazil olduğunda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Bu tebligatı önce kavmime yaptığım takdirde, onlardan hoşuma gitmeyecek davranışlar göreceğimi bildiğim için sustum, tebligatta bulunmadım. Ama Cebrail (a.s.), bana gelip şöyle dedi: "Ya Muhammed, eğer Rabbinin sana emrettiğim yerine getirmezsen seni ateş ile azap-landırır!"
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), beni çağırarak şöyle dedi: "Ey Ali! Doğrusu Cenâb-ı Allah, önce en yakın akraba mı uyarmamı bana emretti. Bunun için de bir koyunla bir Ölçek buğdaydan yemek yap. Bir büyük bardak süt de hazırla. Sonra da Abdülmuttalib oğullarını bana çağır."
Bana emredileni yaptım. Abdülmuttalib oğulları o gün toplandılar. Tam kırk kişi kadardılar. Aralarında Rasûlullah'ın amcaları Ebu Talib, Hamza, Abbas ve lanetli Ebu Leheb de vardı. Yemek tabağını önce Rasûlullah'a takdim ettim. Kendileri o tabaktan bir parça et alıp dişleriyle parçaladı. Sonra tabağın etrafına bıraktı ve: "Allah'ın adıyla ye-yin." dedi. Oradakiler doyuncaya kadar yemek yedikleri halde bitireme-diler. Onların sadece parmak izlerini görebiliyorduk. Oradakilerden bazıları bir koyunu

tek başına yese dahi doymazdı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bana: "Süt içir." dedi. Ben de o büyük bardak içindeki sütü kendilerine sundum. Kana kana içtiler, yine tüketemediler. Allah'a andolsun ki, kişi ancak o kadar içebilirdi.
Yemekten sonra Rasûlullah (s.a.v.), onlara hitap etmek isteyince lanetli Ebu Leheb önce söze girişerek: "Hayret!... Şimdiye kadar bunun gibi bir sihir görmedik. Adamınız sizi büyülemesin." dedi. Oradakiler bu söz üzerine dağılıp gittiler. Rasûlullah (s.a.v.), onlarla konuşamadı.
Ertesi gün Rasûlullah (s.a.v.) bana şöyle emir verdi: "Ey Ali, dünkü gibi yine bize yiyecek ve içecek hazırla. O adam, ben söze başlamadan önce söze girişti ve sözümü kesti." dedi.
Ben de verilen"emri yerine getirdim, onları topladım. Rasûlullah (s.a.v.), bir önceki gün gibi yaptı. Yemeğe başladılar. Doyuncaya kadar yedikleri halde bitiremediler. Allah'a and olsun ki, kişi ancak o kadar yiyebilirdi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bana: "Ey Ali, onlara içir." dedi. Ben de o süt kabını getirerek ikram ettim. Doyasıya, kana kana içtiler. Allah'a andolsun ki kişi ancak o kadar içebilirdi.
Rasûlullah (s.a.v.), onlara hitap etmek isteyince lanetli Ebu Leheb ondan önce söze girişerek: "Hayret!.. Şimdiye kadar bunun gibi bir sihir görmedik. Adamınız sizi büyülemesin." dedi. Oradakiler de Rasûlul-lah'm konuşmasına fırsat vermeden dağılıp gittiler.
Ertesi gün yine Rasûlullah (s.a.v.), bana şu talimatı verdi: "Ey Ali, dünkü gibi bize yiyecek ve içecek hazırla. Çünkü o adam benim halka hi-tab etmemden önce söze girişerek sözümü kesti." dedi.
Verilen emri yerine getirdim. Sonra onları topladım. Rasûlullah (s.a.v.)'da daha önce yaptığı gibi yaptı. Yemeğe başladılar. Doyuncaya kadar yediler. Sonra o büyük kaptan kendilerine süt içirdim. Allah'a andolsun ki kişi, ancak o kadar yiyebilir, o kadar içebilirdi.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.) onlara şöyle hitab etti: "Ey Abdülmuttalib oğulları! Allah'a andolsun ki ben, Araplar arasında benim size getirdiğim hususlardan daha kıymetli şeyler getiren bir genç bilmiyorum. Ben size dünya ve ahiret işini getirdim."
Ebu Cafer b. Cerir'in, Muhammed b. Humeyd er-Razî tarikiyle îbn Abbas'tan yaptığı rivayette şu ilaveler vardır: "Ben size dünya ve ahiret hayrını getirdim. Sizi, buna davet etmemi Allah bana emretti. Bu hususta bana kim yardımcı olmak, bana kim kardeş olmak ister?" dedi.
Oradakilerden hiçbiri, bu teklifi kabul etmedi. Oradakiler arasında yaşı en küçük, gözü en fazla çapaklıların en fazla büyük, bacakları daha çok yaralı, bereli olan ben olduğum halde şöyle dedim: "Ey Allah'ın peygamberi! Ben senin yardımcın olacağım." Boynumdan tuttu ve: "îşte bu, benim kardeşimdir. İşte bu böyledir,, işte bu şöyledir. Onu dinleyin ve ona itaat edin." dedi. Orada bulunanlar bu manzara karşısında gülüp Ebu Talib'e şöyle dediler. "Görüyor musun, Muhammed, oğlun Ali'yi dinlemeni ve ona itaat etmeni sana emrediyor!"
îbn Eb^ Hatim, tefsirinde babası tarikiyle Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder : "Önce en yakın akrabam uyar." ayet-i kerimesi nazil olduğunda Rasûlullah (s.a.v.), bana: "Bir koyun budu et ve bir ölçek buğdaydan yemek yap. Büyük bir kap süt hazırla. Sonra da Haşimoğullanm evime davet et." dedi. Ben de onları davet ettim. O gün onlar otuz dokuz veya kırk bir kişi idiler. Yemek sonrasında Rasûlullah (s.a.v.) söze başlayarak şöyle buyurdu: "Benim borcumu hanginiz öder ve benden sonra ailemin idaresini kim yürütür?"
Hepsi sustular. Abbas, bunun kendi malına dokunacağından korktuğu için sesini çıkarmadı. Ben de Abbas'm yaşından dolayı ses çıkarmadım. Bir kez daha bu soruyu tekrarladı. Abbas yine sustu. Ben bu durumu görünce; "Ben, ya Rasülallah!" dedim. O da: Sen mi? diye sordu.
Çünkü o gün ben onların içinde durumu en kötü olan, görünüşü beğenilmeyen, gözleri çapaklı, karnı şişkin, bacakları da bereli bir kimse idim.
Hz. Peygamber'in; "Benim borcumu kim öder ve ailemin benden sonra idaresini kim yürütür?" diye sorması, onun ölümünden sonraki zaman içindi. Güya o, risaleti Arap müşriklerine tebliğ ettiği takdirde kendisini öldürmelerinden korkmuştu. Bu sebeple ölümünden sonra borcunu ödeyecek ve ailesinin idaresini üstlenecek birine güvenmek istiyordu. Ama Cenâb-ı Allah, ona bu güveni vermişti:
"Ey elçi, Rabbinden sana indirileni duyur; eğer bunu yapmazsan, O'nun mesajını duyurmarmş olursun. Allah seni insanlardan korur." (el-Mâide, 67.)
Özetle söylemek gerekirse Rasûlullah (s.a.v.), gece gündüz demeden gizli, açık her şekilde insanları Allah'a imana davete devam ediyordu. Onu, bu işinden hiç kimse alıkoyamıyor ve geri çeviremiyordu. İnsanların meclislerine, toplantı ve merasim yerlerine , alış veriş yerlerine, hac duraklarına uğruyor, karşılaştığı hür, köle, zayıf, güçlü, zengin, yoksul herkesi imana davet ediyordu. Bu hususta, onun nazarında bütün halk eşit idi. Ama ona ve kendisine tâbi olan güçsüz fertlere, güçlü ve kuvvetli Kureyş müşrikleri sözlü ve fiilî saldırılarda bulunup musallat oluyorlardı. İnsanlar içinde ona en çok eziyet eden, amcası Ebu Le-heb'di. Onun adı Abdüluzza b. Abdülmuttalib'ti. Karısı da Ümmü Cemil Erva binti Harb b. Ümeyye'de Hz. Peygamber'e karşı en azılı düşmanlardandı. Bu kadın, Ebu Süfyan'm kız kardeşidir. Bu hususta Ebu Le-heb'e, Hz. Peygamberin amcası Ebu Talib b. Abdülmuttalib muhalefet etmişti.Tabiatıyla insanlar içinde Ebu Talib'in en çok sevdiği kimse, Rasûlullah (s.a.v.)'dı. Ebu Talib ona iyi davranır, şefkat gösterir, müdafaa eder, koruması altına alır, daveti hususunda kendi kavmine muhalefet ederdi. Ama yine de onların dinlerinde ve yollarında idi. Yalnız Cenâb-ı Allah şer'î değil de, tabii bakımdan onun kalbini Rasûlullah sevgisiyle imtihan etmişti.

Ebu Talib'in kendi kavminin dini üzere kalmakta devam etmesi, Cenâb-ı Allah'ın hikmetindendi. Böylece Rasûlünü korumuş oluyordu. Çünkü Ebu Talib İslâm'a girseydi, Kureyş müşrikleri nezdinde onun itibarı kalmaz, söz hakkı da olmazdı. Onlar da kendisinden çekinmez, saygı göstermez, aksine ona karşı cüretkar olurlardı. Ellerini ve dillerini kötülükle uzatırlardı. Rabbin dilediğini ve beğendiğini yaratır.1 Allah, yaratıklarını çeşitli tür ve cinslere ayırmıştır.

İşte şu iki amca, ikisi de kafir. Birinin adı Ebu Talib, diğerinin ki Ebu Leheb. Ama Ebu Talib kıyamette hafif bir ateş içinde bulunacak, diğeri Cehennem'in en alt tabakasında yanacaktır. Onun hakkında (1) Hayır, şayet Ebu Talib Müslüman olsaydı bu, Kureyş'in diğer önde gelenlerinin islâm'a girmelerine sebep olurdu. Yazarın sözlerinden öyle anlaşılıyor ki yüce Allah, Rasûlünü himaye etmek için Ebu Talib'in küfürde kalmasına hükmetmiştir. Bu, uygun olmayan ve geçerliliği bulunmayan bir sebeptir.

Cenâb-ı Allah, kitabında bir sûre indirmiştir. Bu sûre, minberlerde, vaaz ve hutbelerde okunur. Bu sûrede anlatıldığına göre Ebu Leheb, alevli bir ateşe atılacaktır. Odun hammalı katısı da onunla birlikte ateşte yanacaktır.

îmam Ahmed b, Hanbel, daha önce cahiliye hayatını yaşamakta iken bilahare Müslüman olan ve Beni Diyl kabilesinden olup Rebia b. İbad ismi ile çağrılan bir adamın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'ı cahiliye devrinde Zü'1-Mecaz panayırında şöyle derken gördüm: "Ey insanlar! Lâ ilahe illallah, deyin, kurtuluşa erin.'1 O böyle derken insanlar çevresinde toplanmışlardı. Arkasında da parlak yüzlü, şaşı ve iki saç örgüsü bulunan bir adam da: "O dinden çıkmıştır. O yalancıdır." diyor ve gittiği her yere o da gidiyordu. Bu adamın kim olduğunu sorduğumda bana, amcası Ebu Leheb olduğunu söylediler.

Beyhakî, Rebia ed-Dilî'nin şöyle dediğini de rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'ı Zü'1-Mecaz panayırında insanların menzillerine giderek onları Allah'a davet ederken gördüm. Arkasında, şaşı bir adam vardı. Damarları şişip şöyle diyordu: "Ey insanlar, bu sizi aldatıp dininizden ve atalarınızın dininden ayırmasın!"

Bu kimdir? diye sordum, Ebu Leheb olduğunu söylediler.

Sonra Beyhakî, bu hadiseyi Şube tariki ile Kinaneli bir adamdan, naklederek o adamın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'ı Zü'1-Mecaz panayırında gördüm. O, şöyle diyordu: "Ey insanlar, Lâ ilahe illallah deyin, kurtuluşa erin." Bir de baktım ki arkasında bir adam, onun üzerine toprak saçıyor. Gördüm ki o, Ebu Cehil'dir. O da şöyle diyordu: "Ey insanlar, bu adam sizi aldatıp da dininizden etmesin! Bu, Lat ve Uzza'ya ibadeti bırakmanızı istiyor."

Ravi, burada Hz, Peygamber'i yalanlayanın, Ebu Cehil olduğunu söylüyor. Daha kuvvetli kavillere göre o, Ebu Leheb'ti. Onu hayatının geri kalan kısmını, Bedir muharebesinden sonra ölümünden bahsederken inşaallah anlatacağız.

Ebu Talib'e gelince, o, tabii bir şekilde Hz. Peygamber'e son derece sevgi ve şefkat gösterirdi. Nitekim onun bu durumu, yaptığı işlerden ve karekterinden belli oluyordu. Rasûlullah ve ashabını korurken, uyguladığı yöntemlerden de anlaşılıyordu.

Yunus b. Bükeyr, Talha b. Yahya tarikiyle Ukeyl b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet eder: Kureyşliler, Ebu Talib'e gelerek: "Kardeşin oğlu Muhammed, meclisimizde ve mescidimizde bize eza verdi. Ona, bundan vazgeçmesini söyle. Artık bize ilişmesin." dediler. Ebu Talib de: "Ey Ukayl! Koşarak git ve bana Muhammed'i getir." dedi. Ben de koşarak gidip Muhammed'in evine gittim. Kendisini öğle sıcağında babamın yanına getirdim. Yanma geldiğimizde Rasûlullah'a şöyle dedi: "Amcam oğulları olan şu Kureyşliler, meclis ve mescidlerinde kendilerine ceza verdiğini iddia ediyorlar. Onlara eza vermekten vazgeç."

Rasûlullah (s.a.v.), gözlerini semaya dikip: "Şu güneşi görüyor musunuz?" diye sordu. Onlar da evet, deyince şöyle buyurdu: "Vallahi benim için, gönderilmiş olduğum vazifeyi yerine getirmek, herhangi birinizin şu güneşten bir ateş parçasını koparmasından daha kolay değildir!"

Ebu Talib de şöyle dedi: "Vallahi, kardeşim oğlu asla yalan söylemedi. Haydi gidin bakalım."

Sonra Beyhakî, Yunus tariki ile İbn İshak'tan rivayet etti ki, Kureyşliler, Ebu Talib'e böyle dedikleri zaman o, Rasûlullah (s.a.v.)'a haber göndererek yanına getirtti. Ve ona şöyle dedi: "Ey kardeşim oğlu! Kavmin bana geldi. Şöyle şöyle dediler. Gerek bana ve gerek kendin için bir çıkış yolu bırak ve taşıyamayacağım yükü sırtıma koyma. Kavminin hoşlanmadığı sözleri söylemekten vazgeç."

Rasûlullah (s.a.v.), amcasının İslâm daveti konusunda fikir değiştirdiğini, kendisini artık destekleyemiyeceğini, onu düşman eline bırakacağını ve kendisiyle beraber olamayacağını zannederek şöyle dedi:

"Ey Amca! Eğer güneşi sağ elime, ayı da sol elime koysan, yine de bu işi -Allah onu galip kılmadan yahud onun uğrunda ölmeden- bırakmayacağım." Böyle dedikten sonra gözlerinden yaş akarak ağladı.

Rasûlullah (s.a.v.), oradan ayrılıp çıkmak üzere iken Ebu Talib, durumun hangi noktaya geldiğini ve Rasûlullah (s.a.v.)'ı ne kadar etkilediğini müşahede ettiği için; ey kardeşim oğlu, diye seslendi. Rasûlullah ona dönüp baktı. Ebu Talib şöyle konuştu: "İşine devam et. Dilediğini yap. Allah'a andolsun ki seni hiçbir kimseye asla teslim etmeyeceğim!"

îbn İshak der ki: Bundan sonra Ebu Talib bu hususta şu şiiri okudu:

"Allah'a andolsun ki, ben toprağa gömülünceye dek,
Onların tamamı sana zarar veremez.
Sen var işine devam et, sana engel yok.
Müjdeler olsun ve gözlerin de bununla aydın olsun.
Beni davet ettin, bana öğüt verdiğini biliyorum,
Doğru söyledin, zaten eskiden beri eminsin.

Bana Öyle bir din teklif ettin ki,
Onun, halkın en hayırlı dini olduğunu biliyorum,
Kmanmasaydım veya küfre dilmekten çekinmeseydim,
Buna açıkça yakınlık gösterirdim."
Bu rivayetler de gösteriyor ki Cenâb-ı Allah, raşûlünü ayrı dinden olmakla birlikte amcası Ebu Talib vasıtasıyla korumuştur. Amcası olmadığı zamanda da Cenâb-ı Allah, dilediği gibi onu muhafaza etmiştir. Onun hükmünü engelleyecek hiçbîrşey yoktur!Yunus b, Bükeyr, îbn İshak'm Mısır halkmdan birinin kırk şu kadar yıl önce kendisine İkrime vasıtasıyla şöyle bir rivayettte bulunduğunu söyler: Mekke müşrikleriyle Rasûlullah arasında cereyan eden bir hadiseyi uzun uzadıya anlatan îbn Abbas'm şöyle dediğini nakleder: Rasûlullah (s.a.v.), ayağa kalktığında Ebü Cehil b. Hişam şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu Şüphesiz Muhammed, bizim dinimizi ayıplamaktan, atalarımıza küfretmekten, tanrılarımıza dil uzatmaktan ve aklımızı hafife almaktan vazgeçmeyecektir. Ben, Allah'a söz veriyorum ki, yarın bir taş alıp onu bekleyeceğim. Namazda secdeye vardığında, o taşla kafasını ezeceğim. Bundan sonra Abdumenaf oğulları ne isterlerse bana yapsınlar."
Ertesi sabah lanetli Ebu Cehil, eline bir taş alıp oturdu. Rasûlullah'ı beklemeye başladı. Rasûlullah da her sabah olduğu gibi o gün gelip Kudüs'e yönelerek namaza durdu. Namaz kılarken hacer-i esved ile Rükn-ü Yemanî arasında dururdu. Ka'be'yi, kendisi ile Kudüs arasına alırdı. Yine öyle yaptı. Namaza durdu. Kureyşliler de meclislerinde, olup bitenleri seyrediyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), secdeye vardığında Ebu Cehil taşı alıp ona doğru gitti. Yanma vardığında şaşkın, ürkek ve rengi sararmış halde geri döndü. Taş elinde dona kalmıştı. Nihayet taşı fırlatıp attı. Kureyşlilerden bazıları yanma gidip: "Ey Eba Hakem! Sana ne oldu?" diye sordular. O da şöyle dedi: "Dün söylediğimi yapmaya gittim. Yanma yaklaştığımda bana damızlık bir deve göründü. Allah'a andolsun ki onun gibi iri başlı, uzun boyunlu ve büyük dişli bir deve daha görmüş değilim. Beni yemeğe kasdetti!"
İbn îshak der ki: Bu durum, Rasûlullah (s.a.v.)'a anlatıldığında o şöyle demişti: "O Cebrail'di. Eğer Ebu Cehil ona yaklaşsayd yakalanırdı."
Beyhakî, Abt)as b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet eder: Bîr gün Mescid-i Haram da idim. Lanetli Ebu Cehil gelip şöyle dedi: "Allah'a borcum olsun. Eğer Muhammed'i secde halinde görürsem boynuna basacağım!" Oradan ayrılıp Rasûlullah'm yanma vardım. Ebu Cehil'in söylediklerini kendisine bildirdim. O da öfkelenerek evden çıkıp Mescid-i Haram'a geldi. Kapıya gitmeden acele ile duvardan içeriye atladı. Bugün kavga günüdür, deyip peştemalimin ucunu (eteğimi) bağladım. Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Haram'a girip: "Yaratan Rabbinin adıyla oku. O ki, inşam kan pıhtısından yaratmıştır." ayetlerini okumaya başladı. Ebu Cehille ilgili: "Hayır, insan azar, kendini zengin gördüğü için." mealindeki ayete geldiğinde oradakilerden biri, Ebu Cehil'e: "Ey Eba Hakim! işte bu Muhammed'dir." dedi. Ebu Cehil de: "Benim gördüklerimi görmüyo musunuz? Allah'a andolsun ki semanın ufukları benim üzerime kapandı!" dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da okumakta olduğu Alâk sûresinin sonuna vardığında secdeye kapandı.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdürrezzak vasıtasıyla İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Cehil; "Muhammed'i KaTse yanında namaz kılarken görürsem, mutlaka boynuna basarım!" demişti. Onun bu sözleri Rasûlullah'a ulaşınca O: "Eğer böyle yaparsa melekler onu, göz göre göre yakalarlar." dedi.
Davud b. Ebi Hind, îkrime tarikiyle İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Cehil, namaz kılmakta olan Peygambe (s.a.v.)'in yamna varıp: "Ey Muhammed! Seni namaz kılmaktan menetmemiş miydim? Cemaatı benden daha kalabalık bir kimse bulunmadığını bilmiyor musun?" demişti de, Peygamber (s.a.v.) onu kovmuştu. Cebrail vahiy getirerek şöyle dedi: "O gidip meclisini (adamlarım) çağırsın. Biz de zebanileri çağırırız!" Vallahi eğer o, kendi meclisindeki adamlarını çağırsaydı, azap zebanileri de onu yakalardı!" Bunu, Ahmed ve Tirmizî rivayet etmiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, İsmail b. Yezid vasıtasıyla İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Cehil: "Muhammed'i Ka"be yanında namaz kılarken görürsem, gidip boynuna basarım." dedi.Rasûlullah da buyurdu ki: "Eğer böyle yaparsa, azap zebanileri de onu göz göre göre yakalarlar."
Ebu Cafer b. Cerir, îbn Humeyd tarikiyle ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Ebu Cehil; "Eğer Muhammed, Makam-ibrahim yanında tekrar namaz kılarsa onu öldürürüm." dedi. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayetleri inzal buyurdu:
'Yaratan Rabbinin adıyla oku.....Hayır, eğer bundan vazgeçmezse
onu perçeminden yakalarız. O yalana, günahkar perçemden! O zaman gitsin de meclisini (adamlarını) çağırsın. Biz de zebanileri çağırırız." Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Kabe'ye gelip namaz kıldı. Ebu Cehil ona ilişmedi. "Niye ona ilişmedin?" diye sorduklarında: "Onunla benim aramda kalabalık askerler vardı." dedi. îbn Abbas dedi ki; "Vallahi, eğer yerinden kımıldasaydı melekler, insanların gözleri gönünde onu yakalayacaklardı."
İbn Cerir, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Cehil: "Muhammed sizin aranızda yüzünü yere sürer mi (namaz kılar mı)?" diye sorduğunda, yanındakiler, evet, diye cevap verdiler. O da şöyle dedi: "Lat ve Uzza'ya yemin ederim ki, eğer onu bu şekilde namaz kılarken görürsem, (secdede iken) boynuna basar, yüzünü de toprağa sürerim!"Namaz kılmakta olan Rasûlullah'm yanına, boynuna basmak için geldi. Ama aniden eliyle kendini korumaya çalışarak gerisin geri kaçmaya başladı. "Sana ne oldu?" diye sorduklarında şöyle dedi: "Benimle Muhammed arasında ateş hendeği,korku ve kanatlar gördüm."
Rasûlullah (s.a.v.), buyurdu ki:
"Eğer bana yaklaşsaydı, melekler onu paramparça ederlerdi." Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayetleri inzal buyurdu:

"Hayır, insan azar, kendini zengin gördüğü için. Ama dönüş Rabbi-nedir. Gördün mü şu men edeni. Namaz kılarken bir kulu? Gördün mü, ya o doğru yolda olur, yahud kötülüklerden korunmayı emrederse? Gördün mü, ya bu adam hakkı yalanlar, yüz çevirirse? Allah'ın gördüğünü bilmedi mi? Hayır, eğer bundan vazgeçmezse, perçeminden yakalarız. O yalancı günahkar perçemden. O zaman o gitsin de meclisini (adamlarını) çağırsın. Biz de zebanileri çağıracağız Hayır, ona boyun eğme. Allah'a secde et ve yaklaş!" (ei-Alak, 6-19.)
îmam Ahmedb. Hanbel, Vehb b. Cerir vasıtasıyla Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Sadece bir gün Rasûlullah (s.a.v.)'ın Kureyşlilere beddua ettiğini gördüm. Namaz kılıyordu. Kureyşlilerden bir grup da orada oturmuştu. Yakınlarında bir deve işkembesi vardı. "Bunu, kim Muhammed'in üzerine atar?" dediler. Ukbe b. Ebi Muayt: "Ben atarım." dedi. Alıp Hz Peygamber'in üzerine bıraktı. Ama o secde halinde kalmakta devam etti. Nihayet kızı Fatıma gelip o işkembeyi Rasûlullah'ın sırtından aldı. Rasûlullah (s.a.v.)'da kalkıp şöyle dedi: "Allah'ım, şu Ku-reyş güruhunun hakkından gel! Allah'ım, Utbe b. Rebia'nm hakkından gel! Allah'ım, Şeybe b. Rebia'nm hakkından gel! Allah'ım, Ebu Cehil b. Hişam'm hakkından gel! Allah'ım Ukbe b. Ebi Muayt'm hakkından gel! Allahım, Übey b. Halefin ve Ümeyye b. Halefin hakkından gel!" Bu iki isimden hangisini beddua ettiği hususunda rivayet senedinde adı geçen Şu'be şüphe etmiştir.
Abdullah dedi ki: "Kendilerine beddua edilen bu adamların tamamının Bedir savaşında öldürüldüklerini gördüm. Sonra bunları kuyuya atıldılar.Ancak Übey (veya Ümeyye) b. Halef cüsseli bir adam olduğu için parçalanarak kuyuya atıldı."
Buharî, bunu sahihinin müteaddit yerlerinde, îbn İshak tariki ile de Müslim rivayet etmiştir. Ama doğru görüşe göre Hz. Peygamber'in, kendisine beddua ettiği kişi, Ümeyye b. Halefti. O, Bedir savaşında Öldürüldü. Kardeşi Übeyd de Uhud savaşında öldürüldü. Nitekim ileride de buna temas edilecektir.
Sahih rivayete göre Kureyşliler, Hz. Peygamber'in üstüne işkembe atma olayını seyrederlerken kahkahayla gülmüşler, öyleki katıla katıla güldüklerinden eğilerek birbirlerine yaslanmışlardı. Hz. Fatıma, işkembeyi Rasûlullah'm üzerine attıklarında dönüp Kureyşlilere tahkir edici sözler sarf etmişti. Rasûlullah (s.a.v.)'da namazını tamamladıktan sonra ellerini kaldırıp onlara beddua etmişti. Onun bu halini görünce, gülmelerine son vermişlerdi. Çünkü bedduadan korkmuşlardı. Ama beddua ederken yedi kişiden bahsetmişti. Çoğu rivayete göre onlardan şu altı kişinin adını vererek bedduda etmişti. Utbe,kardeşi Şeybe (Bunlar, Rebia oğullarıdır.), Velid b. Utbe, Ebu Cehil b. Hişam, Ukbe b. Ebi Muayt ve Ümeyye b. Halef. îbn İshak dedi ki yedincisinin adını unuttum. Ben derim ki: O yedinci kişi, Umare b. Velid idi. Bunun adı, Bu-harî'nin Sahihinde geçmektedir. [1]

İraşî'nın Hikayesi

Yunus b. Bükeyr, İbn îshak vasıtasıyla Abdülmelik b. Ebi Süfyan es-Sekafî'nin şöyle dediğini rivayet eder: İraş beldesinden bir adam, devesini satmak için Mekke'ye getirmişti. Devesini Ebu Cehil b. Hişam'a satmış, ama Ebu Cehil onun parasını ödemekte ağır davranmıştı. Parayı alamayan İraşî, Kureyş meclisine geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'da Mescid-i Haram'm bir tarafında namaz kılmaktaydı. îraşî şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Ebu'l Hakem b. Hişam'a karşı bana kim yardım eder? Ben yabancı ve yolcu bir kişiyim.Hakkımı vermiyor. Bana zorbalık ediyor!" Orada bulunanlar işi alaya alarak Rasûlullah (s.a.v.)'ı gösterip, şu adamı görüyor musun? dediler. İşte o, senin hakkını Ebu Cehil'den alır!
Zira biliyorlardı ki, Ebu Cehil ile Rasûlullah arasında düşmanlık vardır. Bu tavsiyeleri üzerine İraşi, Rasûlullah'm yanına gelip durumu ona anlattı. Rasûlullah da o adamla birlikte kalkıp gitti. Oradakiler, yanlarında bulunan bir adama: "Peşlerine takıl. Muhammed'in ne yaptığına bak." dediler.
Rasûlullah (s.a.v.), gidip Ebu Cehil'in kapısında durdu. Kapıyı çaldı. Ebu Cehil; "Kim o?" diye sordu. Rasûlullah da "Muhammed.... Dışarı çık!" dedi. Ebu Cehil, dışarı çıktı. Rengi sararmıştı. Rasûlullah: "Bu adamın hakkını ver." deyince, Ebu Cehil: "Bekleyin, hakkını getirip vereceğim." dedi. İçeri girip adamın hakkını getirdi ve ödedi. Sonra Rasûlullah'da oradan ayrılıp îraşî'ye: "Haydi, işine git." dedi.îraşî'de tekrar Mescid-i Haram'a gelerek Kureyş topluluğunun yanma vardı ve: "Allah o gösterdiğiniz adamın hayrını versin. Hakkımı alıp bana verdi." dedi.
Ote yandan, Rasûlullah'la îraşî'yi takip için peşlerine kattıkları adam dönüp geldi. Ona: "Yazıklar olsun sana, neler gördün bakalım?" diye sordular. O da: "Çok hayret verici şeyler gördüm: Vallahi Muhammed, kapıyı çalınca Ebu Cehil -kendisinde ruh kahnamışçasma- kapıya çıktı. Muhammed'de; "Bu adamın hakkım öde." dedi. Ebu Cehil: "Evet, az durun hakkım getirip vereceğim." dedi. İçeriye girip adamın hakkını getirdi ve ödedi, dedi."
Sonra çok geçmeden Ebu Cehil de Mescid-i Haram'da bulunan yanma geldiğinde ona: "Yazıklar olsun, neyin var?Vallahi böyle kirşey yaptığını şimdiye kadar görmemiştik, dediler."
Ebu Cehil dedi ki: "Yazıklar olsun size! Vallahi o benim kapımı çalıpta sesmi duyduğumda içim korkuyla doldu. Sonra kapıya çıktığımda
yanı başında damızlık bir deve gördüm. O deve gibi iri başlı, uzun boyunlu, iri dişli bir deve görmemiştim. Allah'a yemin ederim ki, eğer Iraşî'nin hakkını ödemeseydim deve beni yiyecekti." [2]

Fasıl

Buharı, Ayyaş b. Velid vasıtasıyla Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Amr b. As'a şöyle bir soru sordum: "Bana, müşriklerin Rasûlullah'a yaptıkları en şiddetli eziyeti anlat."
Dedi ki: Bir ara Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'de Hatim kısmında namaz kılmakta iken Ukbe b. Ebi Muayt gelip elbisesinin eteğin boynuna doladı ve boğacak derecede sıktı. Ebu Bekir'de gelip Ukbe'nin omuzundan tutarak Rasûlullah'ın yanından uzaklaştırdı ve şu ayeti okudu:
"Rabbim Allah'tır, dediği için bir adamı öldürüyor musunuz? Oysa o size Rabbinizden kanıtlar getirmiştir." (ei-Mü'mîo, 28.)
Beyhakî, el-Hakim tarikiyle Urve'nin şöyle dediğini rivayet eden Abdullah b. Amr b. As'a şöyle bir soru sordum: Rasûlullah (s.a.v.)'a gösterdikleri düşmanlığın en belirgini olarak yaptıkları eziyetlerin hangisini gördün?
Dedi ki: Bir gün Kureyş eşrafı Hatim'de toplanmışlardı. Rasûlullah'tan bahsedip şöyle dediler: Bu adama karşı sabrettiğimiz gibi hiç kimseye sabretmedik. O akıllarımızı hafife aldı. Atalarımıza küfretti. Dinimizi kötüledi. Topluluğumuzu dağıttı. Tanrılarımıza küfretti. Biz ondan büyük bir bela gördük.
Onlar böyle konuşurlarken Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Haram'a geldi. Hacer-i esved'i istilam etti. Sonra Ka'be'yi tavafa başladı. Tavaf ederken yanlarından geçtiğinde ona laf attılar. Rasûlullah (s.a.v.)ım bu kötü laflardan etkilendiği yüzünden anlaşıldı.İkinci kez yanlarından geçtiğinde yine laf attılar. Yine o laflardan etkilendiği yüzünden anlaşıldı ama geçip tavafa devam etti. Üçüncü kez yanlarından geçerken yine ona laf attılar. Bu defa o şöyle buyurdu "Ey Kureyş topluluğu! Duyuyor musunuz? Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki ben, size ölümle geldim!"
Onun bu sözleri oradakileri etkiledi.Sessiz oltjular.Başlarında bir kuş bulunsaydı yere düşerdi. Hatta bundan önce onların en güçlü olanları bile, bu sözü duyduktan sonra onu teskin ederek kendisine şöyle dediler: Ey Ebe'l Kasım! Doğruluğa ve hidayete ermiş olarak buradan git. Sen cahil bir kimse değilsin.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), yanlarından ayrılıp gitti.
Ertesi gün yine aynı yerde toplanan Kureyş topluluğu -ki ben de ara-larındaydım- birbirlerine şöyle demeye başladılar: Dün sizin sözlerinize karşı onun neler söylediğini gördünüz değil mi? Hatta hoşunuza gitmeyen şeyleri size söylediği halde ona birşey yapmadınız.
Onlar bu tarzda konuşmakta iken Rasûlullah (s.a.v.) geldi. Hep birlikte ona saldırdılar. Çevresini kuşattılar: "Dün şöyle ve şöyle diyen sen raiydin?" dediler. Rasûlullah, onların dinlerini ve tanrılarını ayıplayıp yermişti. Bu sorularına cevaben Rasûlullah: "Evet, bunları söyleyen benim!" dedi.Onlardan birinin, Rasûlullah'm yakasına yapıştığını gördüm. Ebu Bekir onun için ağlamaya ve şöyle demeğe başladı: "Rabbim Allah'tır, dediği için bir adamı öldürüyor musunuz?"
Ebu Bekir'in böyle demesi üzerine Rasûlullah'm yanından uzaklaşıp gittiler.

İşte Kureyşlilerin, Hz. Peygamber'e yaptıkları en büyük eziyet olarak bunu gördüm. [3]

Fasıl

Bu fasıl, Kureyşlilerin Rasûlullah'a ve ashabına karşı komplo kurmalarından, ona yardım ve destek vermekten vazgeçerek kendilerine teslim etmesi için amcası Ebu Talib'le toplantı yapmalarından, Ebu Talib'in de Allah'ın güç ve kuvveti ile bu isteklerini yerine getirmemesinden bahseder.
îmam Ahmed b. Hanbel, Veki1 tarikiyle Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Allahyolunda hiç kimsenin görmediği eziyetler gördüm. Allah yolunda hiç kimsenin korkmadığı kadar korkutuldum. Üzerimizden otuz gün otuz gece geçtiği halde ben ve Bilal'in -ciğer sahibi canlı birinin yiye-bileceği-birşeyi yoktu. Ancak Bilal'in koltuk altında gizlenen yiyeceği hariç." [4]
Muhammed b. îshak dedi ki: Kureyşlilerin saldırılarına karşı amcası Ebu Talib koşup Hz. Peygamber'in yanına geldi. Onu korudu ve saldırganlara engel oldu.
Rasûlullah (s.a.v.)'da artık davetine devam etti, Allah'ın dinini açıkladı. Hiçbir şey ona engel olamadı.
Kureyşliler, Hz. Peygamber'in, kendilerinden ayrı düşmek ve tanrılarını kötülemek gibi hoşlanmadıkları işlere son vermediğini, amcası Ebu Talib'in de koşup gelerek kendisini koruduğunu, saldırganlarla kendisi arasına girdiğini, onu saldırganlara teslim etmediğini görünce, bir heyet kurarak Ebu Talib'in yanma gittiler. Heyettekiler şunlardı: Rebia b. Abdu'ş-Şems b. Abdumenaf b. Kusayy'in oğulları Utbe ile Şey-be, Ebu Süfyan Sahr b. Harp b. Ümeyye b. Abdu'ş-Şems, Ebül Bahte (Bunun asıl adı, As b. Hişam b. Haris b. Esed b. Abdüluzza b. Kusay'dır.), Esved b. Muttalib b. Esed b. Abdul Uzza, Eb Cehil (Bunun asıl adı, Amr b. Hişam b. Muğire b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum'dur.), Velid b. Muğire b. Abdullah b. Ömer b Mahzum b. Yakaza b. Mürre b. Ka*b b. Lüey, Haccac b. Amir b. Huzeyfe b, Said b. Sehim b. Amr b. Husays bin Ka'b b Lüeyy'in oğulları Nebih ile Münebbih, As b. Vail b. Said b. Sehm.
İbn İshak, bunlarla birlikte bazı kimselerin de Ebu Talib'in yanına gittiklerini söyler.
Heyet mensupları, Ebu Talibin yanına gidip ona şöyle dediler: "Ey Ebu Talib! Yeğenin bizim tanrılarımıza küfretti, dinimizi yerdi, akıllarımızı hafife aldı, atalarımızın sapıklıkta olduklarını söyledi. Ya onu bizden vazgeçilirsin, ya da bizimle onun arasından çıkarsın. Sen de bizim gibi ona muhalifsin. Sen ona birşey yapamıyorsan bırak, biz onun hakkından gelelim."
Ebu Talib, onlara yumuşakça ve güzelce red cevabım verdi. Onlar da oradan ayrılıp gittiler.

Rasûlullah (s.a.v.), insanları açıkça islâm'a davete davam etti. Öyle ki Kureyşliler birbirlerinden uzaklaştılar, birbirlerine kin gütmeye başladılar, kendi aralarında Rasûîullah'dan çokça bahsetmeye başladılar. Onunla ilgili olarak birbirlerini kötülediler. Hatta bazıları ona karşı, diğerlerini kışkırttılar. Daha sonra ikinci kez Ebu Talib'e gidip şöyle dediler: "Ey Ebu Talibi Aramızda itibarlı, yaşlı, şerefli bir adamsın. Kardeşin oğlunu bizden vazgeçirmem senden istemiştik. Ama görüyoruz ki, onu bizden vazgeçirmiyorsun. Allah'a andolsun ki, artık bizler atalarımıza küfre dilme sine, aklımızın yerilmesine, tanrılarımızın kö-tülenmesine sabredemeyeceğiz. Ya onu bizden vazgeçirirsin, ya da onun hakkından geliriz. Bu hususta sen dikkatli ol. Yoksa iki taraftan biri, diğerini mahvedecektir." Böyle dedikten sonra Ebu Talib'in yanından ayrılıp gittiler.

Kavminin kendisinden ayrılması, kendisine karşı düşmanlık beslemesi, Ebu Talib'in ağrına gitti. Ama yine de Rasûlullah ı onlara teslim etmeye, onu yardımsız bırakmaya gönlü razı olmadı.

İbn İshak, Yakub b. Utbe b. Muğire b. Ahnes'ten rivayet ederek dedi ki; Kureyşliler, Ebu Talib'e böyle dedikten sonra o, Rasûlullah'a haber gönderip yanma çağırttı. Ona şöyle dedi: "Yeğenim, kavmin bana geldi. Şöyle şöyle dediler. Bana ve kendine bir çıkış yolu bırak. Beni, yapamayacağım bir işi yapmaya zorlama."

Rasûlullah (s.a.v.), amcasının İslâm daveti hususunda fikir değiştirdiğini, kendisim müşriklere teslim edeceğini, yardımsız bırakacağını, kendisini himaye edemiyecek ve davetine destek olmayacak duruma geldiğini zannetti. Bunun için amcasına şöyle dedi:

"Ey Amca! Allah'a yemin ederim ki, bu işi bırakmam karşılığında güneşi sağ elime, ayı da sol elime koysalar, yine de Allah bu daveti güçlendirinceye veya ben bu yolda ölünceye kadar bu işi bırakmayacağım!" Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m gözlerinden yaş aktı, ağlamaya başladı. Sonra gitmek için kapıya yöneldiğinde Ebu Talib ona: "Bana gel yeğenim!" dedi. Rasûlullah, amcasına döndü. Ebu Talib ona: "Ey kardeşimin oğlu! Git, istediğim söyle. Allah'a andolsun ki seni asla kimseye teslim etmem." dedi.

İbn İshak dedi ki: Bundan sonra KureyşIiier, Ebu Talib'in, Rasûlullah'ı yardımsız bırakmaya ve kendilerine teslim etmeye yanaşmadığını, bu dava uğruna kendilerinden ayrılmaya, kendilerine düşmanlık etmeye kararlı olduğunu anladıklarında Umare b. Velid b. Muğire ile birlikte tekrar Ebu Talib'in yanına giderek kendisine şöyle dediler: "Ey Ebu Talib! Bu, Umare b.Velid'dir. Kureyşlileriri en güçlü ve en yakışıklı delikanhsıdır. Al, senin olsun. Yardım ve diyeti sana ait olsun. Onu kendin için evlat edin. Buna karşılık, kardeşin oğlunu bize teslim et. O ki, senin ve atalarının dinine muhalefet etmiş, kavminin topluluğundan ayrılmış, bizim akıllarımızı yermiştir. Onu bize ver ki, öldürelim. Adama karşılık adam veriyoruz sana!"

Ebu Talib dedi ki: "Allah'a yemin ederim ki siz, benimle çok kötü bir pazarlık yapıyorsunuz! Bu, ne biçim bir pazarlık? Oğlunuzu bana veriyorsunuz ki onu sizin için besleyeyim, oğlumu da öldüresiniz diye size vereyim! Vallahi bu asla olmayacak birşey!"

Mut'imb. Adiyb. Nevfel b. Abdumenafb. Kusay dedi ki: "Allah'a andolsun ki Ey Ebu Talib, kavmin sana insaflı davrandı Hoşlanmadığın bir işten seni kurtarmaya gayret gösterdi. Ama senin, onların bu tekliflerini kabul etmek istemediğini görüyorum."

Ebu Talib, Mut'im'e şu cevabı verdi: "Allah'a and olsun ki, onlar bana insaflı davranmadılar. Ama sen, beni yardımsız bırakmaya, kavmimin de bu hareketini, desteklemesini istiyorsun. Öyleyse elinden geleni yap!" Düşmanlık öyle bir boyuta ulaştı ki, millet birbirine karşı meydan okudu. O esnada Ebu Talib, özel olarak Müt'im b. Adiy'ye, genel olarak da kendisini desteksiz bırakan Abdumenaf oğullarına ve kendisine düşmanlık gösteren Kureyş kabilelerine tarizde bulunarak isteklerini ve kabulü imkansız taleplerini anlatarak şöyle dedi:

"Bak Amr'a, Velid'e ve Mut'im'e deyin ki,
Keşke sizin ittifakınız içinde benim payıma bir deve yavrusu düşseydi.
Zayıf, küçük, böğürmesi çok,
İdrar damlaları, bacaklarına serpilir.
Gül arkasına geçer, ama gelip katılmaz.
Çöl yolları yükseldiğinde ve kendisine ada tavşam dendiğinde...
Ana baba bir, iki kardeşinizi görüyorum ki,
Kendilerine sorulduğunda iş başkalarının elindedir, derler.
Hayır, onların da yetkileri vardır, ama onlar,
Dağ başından düşen kaya parçası gibi düşmüş, itibar yitirmişler.
Özellikle Abdu'ş-Şems ile Nevfel,
Ateş korunu atar gibi, bizleri atmışlar.
İki kardeşini kavimlerine gammazladılar.
Ama elleri bomboş kaldı.
Namı bilinen babasız insanlara,
Şerefte ortak oldular onlar.
Teym, Mahzura, Zühre onlardandır.
Yardım istendiğinde onlar, bizim taraflarımız olurlar.
Allah'a andolsun ki, neslimizden bir tek kişi kaldığı müddetçe,

Aramızda sonu gelmeyen bir düşmanlık devam edecektir." [5]

Güçsüz Müslümanlara Yapılan Eziyetler

İbn îshak, Kureyşlilerin daha sonra kendi aralarında, Rasûlullah'm ashabına ve onunla birlikte Müslüman olan kimselere karşı birbirlerini kışkırtmaya başladıklarım söyler. Her kabile, kendi içindeki Müslümanlara saldırdı, onlara eziyet etti. Onları ^dinlerinden çevirmek için olanca gayreti gösterdi. Cenâb-ı Allah da rasûlünü, amcası Ebu Talib vasıtasıyla onların eziyetlerine karşı korudu.
Kureyşlilerin, Haşim oğullarıyla Abdülmuttalib oğulları arasındaki mü'minlere yaptıkları işkenceleri gördüğünde Ebu Talib harekete geçerek Haşimoğullarıyla Abdülmuttalib oğullarını, Rasûlullah'ı korumaya ve saldırıları ondan uzaklaştırmaya davet etti. Bunlar da toplanıp bu davete icabet ettiler. Ancak Allah düşmanı Ebu Leheb, bu davete icabet etmedi.
Ebu Talib, bu çağrısına icabet ettikleri ve görüşüne muvafakat ettikleri, Rasûlullah'm çevresinde toplanıp onu korumaya azmettikleri için Haşim oğullarıyla Abdülmuttalib oğullarını övmeye ve bu gayreti devam ettirmeye teşvik ederek şöyle bir şiir okudu:
"Kureyşliler, övünülecek bir iş için bir toplanırlarsa, Abdumenaf, onun sırdaşı ve samimi dostudur. Abdumenafin eşrafı ortaya çıkarsa,
Haşimoğullarında da, onlardan daha şerefli ve daha kıdemliler vardır.
Bunlar bir gün övünürlerse bilin ki Muhammed, Onların seçkini, sırdaşı ve kıymetlisidir. Kureyşlilerin zayıf ve güçlü her adamı,
Bize karşı işbirliği yaptı ama galip gelemedi,,düş kırıldığına uğradı. Biz, öteden beri zulmü kabul edemeyiz. Eğilen boyunları doğrulturuz.
Hoşlanılmayan işleri her gün engeller ve zayıfi koruruz; Ona taş atanların taşlarını geri çevirirız.
Kuruyan dallar bizimle canlanır, ancak bizim omuz vermemizle sulanıp gelişmeye başlar." [6]

Fasıl

Bu bölüm, müşriklerin Rasûlullah (s.a.v.)'a itirazlarda bulunmaları, hidayet ve doğru yolu bulma maksadıyla değil de inatçılık maksadıyla çeşitli mucize ve harikaları ondan talep ederek kendisini çıkmaza sokmaya çalışmalarından bahseder.
Bu sebepledir ki, onların istedikleri birçok şeyler yerine getirilmedi. Zira yüce Allah biliyorduki onlar, bu mucizeleri gözleriyle görüp müşahede etseler bile yine de azgınlık ve taşkınlıklarını sürdürecek, sapıklıklarında bocalayıp duracaklardır. Taşkınlık ve dalaletlerinin uçurumuna yuvarlanacaklardır. Bununla ilgili olarak muhtelif ayet-i kerimelerde de şöyle buyrulmuştur:
"Eğer kendilerine bîr mucize gelirse ona mutlaka inanacaklarına, olanca güçleriyle Allah'a yemin ettiler. De ki: "Mucizeler ancak Allah'ın katuıdadır." Hem bilir misiniz o "mucize" gelmiş olsa da onlar yine inanmazlar?
Gönüllerini ve gözlerim ters çevirirız, ilkin ona inanmadıkları gibi (sonra da inanmazlar) ve bırakırız onları, azgınlıkları içinde bocalayıp dururlar.
Biz onlara melekleri indirseydik, ölüler kendileriyle konuşsaydı ve her şeyi toplayıp karşılarına getirseydik, Allah dilemedikten sonra yine de inanmazlardı; fakat çokları bilmezler." (ei-En'âm,ı09-111.)
"Üzerlerine Rabbinin (azab) kelimesi hak olanlar inanmazlar. Onlara bütün ayetler gelmiş olsa bile, acı azabı görünceye kadar (inanmazlar)."(YÛnus, 96-97.)
"Bizi, ayetler göndermekten alıkoyan şey, evvelkilerin yalanlamış olmasıdır. Semud'a açık bir mucize olarak dişi deveyi verdik, o, zulmetmelerine sebep oldu. Biz o mucizeleri, yalnız korkutmak için göndeririz." (el-Isrâ, 59.)
Dediler ki: "Yerden bize bir göze ûşkırtmadıkça sana inanmayız!" Yahud senin hurmalardan ve üzümlerden oluşan bir bahçen olmalı, aralarından ırmaklar fışkırtmaksın! Yahut zannettiğin gibi üzerimize gökten parçalar düşürmelisin, yahud Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin. Yahud altından bir evin olmalı, ya da göğe çıkmalısın. Mamafih sen bizim üzerimize, okuyacağımız bir kitap indirmedikçe senin sadece göğe çıkmana da inanmayız!
De ki: Rabbimin şanı yücedir. Ben, sadece elçi olarak gönderilen bir insan değil miyim?" (ci-îsra, 90-93.)
Bu ve benzeri ayetlerden, tefsirimizde söz ettik. Allah'a hamd olsun.
Yunus ve Ziyad, îbn îshak'tan rivayet ederek dediler ki, îbn Abbas şöyle demiştir: Rureyş eşrafından bazı kimseler -ravi bunların isimlerini de saymıştır- güneş battıktan sonra Ka'be'nin damında toplanarak dediler ki: Muhammed'e haber gönderelim de buraya gelsin. Kendisiyle konuşup tartışalım ve delil ileri sürecek fırsatını bırakmayalım.
Ona şöyle bir mesaj gönderdiler: Kavminin eşrafi seninle konuşmak için toplanmışlar, seni bekliyorlar.
Rasûlullah (s.a.v.), hemen yanlarına geldi. İslâm daveti hususunda kafalarında yeni bir fikir belirdiğini zannediyordu. O da büyük bir arzu ile onların doğru yolu bulmalarını istiyor, müşkilat çıkarmaları ağrına gidiyordu. Nihayet gelip meclislerine oturdu. Dediler ki: "Ya Muham-med, seninle konuşup tartışmak için sana haber gönderdik. Allah'a an-dolsun ki bizler, senin

kavmine yaptığını yapan başka bir Arap görmedik. Atalarımıza küfrettin. Dinimizi kötüledin. Aklımızı yerdin. Tanrılarımıza küfrettin. Topluluğumuzu dağıttın. Yapmadığın bir çirkinlik kalmadı. Eğer böyle yapmakla mal toplamak istiyorsan, mallarımızı toplayıp sana verelim. İçimizde en zengin kişi sen ol.Eğer böyle yapmakla şeref sahibi olmak istiyorsan, seni başımıza efendi yapalım. Hükümdar olmak istiyorsan, seni başımıza hükümdar yapalım. Eğer bu söylediklerini, seni tesiri altına alan habercinin (cin) sana getirmekte ise, seni tedavi etmek için bütün mal varlığımızı sarf edelim ki, seni şifaya kavuşturalım,"

Rasûlullah (s.a.v.), cevaben şöyle dedi: "Söylediğiniz hususlar, ben de mevcud değildir. Ben, bu davet ile malınızı ele geçirmek için gelmedim. Aranızda şeref sahibi olmak, başınıza hükümdar olarak geçmek için de bu davanın peşinde değilim. Ancak Allah, beni size elçi olarak gönderdi. Bana bir kitap indirdi. Bana, uyaran ve müjdeleyen bir kimse olmamı emretti. Ben de Rabbimin mesajını size ulaştırdım ve size öğüt verdim. Eğer getirdiğim şeyleri benden kabul ederseniz bu, sizin dünya ve ahiretteki kazancınız olur. Eğer bunları reddederseniz, Allah'ın benimle sizin aranızda hükmünü vereceği zamana kadar sabrederim."

Dediler ki: 'Ta Muhammed, eğer sana teklif ettiğimiz bu şeyleri kabul etmezsen, bilesin ki insanlar arasında bizim kadar toprağı dar, memleketi küçük, malı az, geçimi sıkıntılı olan başka kimseler yok. Seni bu davet ile gönderen Rabbinden, yaşadığımız yerleri daraltmakta olan şu dağları bizden uzaklaştırmasını, memleketimizi genişletmesini, topraklarımız üzerinde Şam ve Irak nehirleri gibi nehirler akıtmasını, ölüp geçen atalarımızı diriltmesini, bu cümleden olarak atalarımızdan biri olan Kusayy b. Kilab'ı da tekrar hayata döndürmesini dile. Çünkü Kusayy, doğru sözlü bir ihtiyardı. Senin söylediğin sözlerin gerçek mi, yoksa asılsız mı olduğunu ona soralım.. Eğer bu taleplerimizi yerine getirir ve atalarımızı da diriltirsen, onlar senin söylediklerini tasdik ederlerse biz de seni tasdik eder, böylece senin Allah katında itibarlı bir kimse olduğunu, iddia ettiğin gibi seni elçi olarak gönderdiğini anlarız."

Rasûlullah (s.a.v.), onlara şu cevabı verdi: "Ben, bununla gönderilmedim. Ben, bu davetim ile Allah katından size geldim. Benimle gönderilen dini size tebliğ ettim. Eğer kabul ederseniz, bu sizin dünya ve ahi-retteki kazancınız olur. Eğer bunu reddederseniz, Allah'ın benimle sizin aranızda hüküm vereceği zamana kadar sabrederim!"

Dediler M: "Eğer bu isteklerimizi yerine getirmezsen, bu davetin de, dinin de senin olsun. Bize senin söylediklerini doğrulayacak bir meleği göndermesini Rabbinden dile. Senin durumunu ona soralım. Sen de Rabbinden, bizim için bahçeler, hazineler, altın ve gümüşten köşkler yaratmasını iste. Gördüğümüz gibi istediğin şeyler, artık seni muhtaç etmesin. Çünkü sen, çarşı ve pazarlarda dolaşıyor, bizim gibi geçim peşine düşüyorsun. Bu istediklerini sana versin ki, Rabbin katında iddia ettiğin gibi bir peygamber olduğunu ve yüksek makam sahibi faziletli bir kimse olduğunu bilelim."

Rasûlullah buyurdu ki: "Ben, bunu yapacak değilim. Bunları, Rab-bimden isteyecek biri de değilim. Ben, bununla gönderilmedim. Ama Allah, beni uyana ve müjdeleyici olarak gönderdi. Eğer bu getirdiklerimi kabul ederseniz bu sizin dünya ve ahiretteki kazananız olur. Eğer bunu reddederseniz, Allah'ın benimle sizin aranızda hüküm vereceği zamana kadar sabrederim."

Dediler ki: "îddia ettiğin gibi Rabbinin dilediği takdirde yapacak ise, üzerimize semayı düşür. Bunu yapmadığın sürece, biz sana iman etmeyiz."

Rasûlullah (s.a.v.), buyurduki: "Bu, Allah'a kalmış birşeydir. Eğer dilerse, bunu da yapar."

Dediler ki: "Ya Muhammed! Rabbin bilmez miydi ki biz seninle oturacağız ve sana sorduklarımızı soracağız ve senden istediklerimizi isteyeceğiz. Niçin bize vereceğin cevabı sana öğretmedi ve seni dinlemediğimiz takdirde başımıza getireceği felaketi sana bildirmedi? Duyduğumuza göre Yemame'de Rahman adında bir adam varmış. Bunları sana, o öğretiyormuş. Allah'a andolsun ki biz o Rahman'a hiç inanmayacağız, îşte ya Muhammed, sana her teklifi yaptık, ama sen hiçbirini kabul etmedin. O lıâlde sana kötülük yaparsak, biz haklıyız. Allah'a and olsun ki ya biz seni, ya sen bizi yok etmedikçe biz senden vazgeçmeyeceğiz." Ku-reyş topluluğunun sözcüsü sözünü şöyle bitirdi:"Biz, meleklere taparız. Zira melekler, Allah'ın kızlarıdır. Allah ile melekleri bir araya getirmezsen, biz sana inanmayız."

Bunun üzerine Hz. Peygamber, oradan kalkıp gitti. Halası Abdülmuttalib kızı Atike'nin oğlu Abdullah b. Ümeyye b. Muğire b Abdullah b. Ömer b. Mahzura da onunla beraber kalkıp gitti. Yolda kendisine şöyle dedi: "Ey Muhammed! Kavminin sana birçok teklifte bulunduğunu gördüm. Bununla beraber sen, hiçbirini kabul etmedin. Sonra kendileri için senden bir takım şeyler istediler ki, onunla, senin Allah nezdindeki mevkiini öğrenmiş olsunlar. Sen, onları da yapmadın. Sonra onları korkuttuğun azaba hemen uğratmanı istediler. Allah'a yemin ederim ki sen göklere bir merdiven kurup ve gözümün önünde o merdivenden çıkıp açılmış bir kitap ile dönmedikçe ve seninle beraber gelen dört melek de senin dediklerinin doğruluğuna şahadet etmedikçe, ben sana inanmayacağım. Allah'ın adı hakkı için sen bunları da yapsan, senin hakkında ben kalbimde bir şüphe taşıyacağım."

Rasûlullah (s.a.v.), ondan da ayrılıp kavminden umduğunu göremediği, aksine kendisinden daha da uzaklaştıklarını gördüğü için keder ve üzüntü içinde evine döndü.

Kureyş topluluğunun bulunduğu meclis, zulüm, düşmanlık ve inad meclisi idi. Bu sebeple ilahî hikmet ve Rabbani rahmet, isteklerine cevap verilmemesine hükmetti. Zira yüce Allah, onların bu mucizeleri görmeleri halinde de iman etmeyeceklerini ve bu sebeple de acil azaba uğrayacaklarını biliyordu.

îmam Ahmed b. Hanbel, Osman b. Muhammed tarikiyle îbn Ab-bas'm şöyle dediğini rivayet eder: Mekkeliler, Rasûlullah

(s.a.v.)'dan, Safa tepesini kendileri için altın madenine dönüştürmesini ve etraflarını kuşatmış olan dağları yürütüp uzaklaştırmasını, böylece ziraat yapma imkanına kavuşturulmalarını dilemişlerdi. Allah da rasûlüne şöyle cevap vermişti: "İstersen bu dileklerim geciktiririm. İstersen de hemen yerine getiririm. Ama inkar ederlerse, kendilerinden önceki ümmetleri yok ettiğim gibi kendilerini de yok ederim."

Rasûlullah (s.a.v.): "Hayır, bu isteklerinin geciktirilmesini isterim." dedi. Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

"Bizi ayetler göndermekten alıkoyan şey, evvelkilerin yalanlamış olmasıdır. Semud'a açık bir mucize olarak dişi deveyi verdik, o, zulmetmelerine sebep oldu. Biz o ayetleri (mucizeleri), yalnız korkutmak için göndeririz." (el-îsrâ, 59.)

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman vasıtasıyla İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Kureyşliler, Peygamber (s.a.v.)'e: "Bizim için Safa tepesini altın madenine dönüştürmesini Rabbinden iste ki, sana iman edelim."dediler.Peygamber (s.a.v.): "Böyle yaparsa iman eder misiniz?" diye sorunca onlar, evet, dediler.

Bunun üzerine Hz. Peygamber, dua etti. Cebrail, ona gelip şöyle dedi: "Rabbin sana selam söylüyor ve diyor ki: Eğer dilerse Safa tepesi onlar için altın madenine dönüşür.Ama bundan sonra onlardan inkar eden olursa onu, âlemde hiç kimseye yapmadığım bir azap ile azaplandırınm. Ama istersen onlar için, rahmet ve tevbe kapısını açarım!"

Peygamber (s.a.v,): "Hayır, tevbe ve rahmet kapısı açılsın." dedi.

îman Ahmed b. Hanbel ile Tirmizî, Ebu Ümame'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Aziz ve Celil olan Rabbim, Mekke vadisini benim için altın madenine dönüştürmeyi bana teklif etti. Ben de dedim ki: "Hayır ya Rab! Bir gün doyar, bir gün aç kahrım. Acıktığımda sana yalvarır ve seni zikrederim. Doyduğumda da sana hamdeder ve şükrederim."

Muhammed b. İshak, İkrime vasıtasıyla İbn Abbas'm şöyle elediğini rivayet eder: Kureyşliler, Nadr b. Haris ile Ukbe b. Eb Muayt'ı Medine'deki Yahudi bilginlerine gönderdiler ve şöyle dediler: O bilginlere Muhammed'i sorun. Onlara, Muhammed'in özelliklerini anlatın. Onlar ilk kitap ehlidirler. Peygamberlerle ilgili olarak bizde bulunmayan ilim onlarda vardır.

Nadr ile Ukbe, yola çıkıp Medine'ye gittiler. Rasûluüah'ı, Yahudi' bilginlerinden sordular. Niteliklerini onlara anlattılar. Bazı sözlerini de nakledip şöyle dediler: "Siz, Tevrat ehlisiniz. Bu adamımız hakkında bize haberler vermeniz için size geldik."

Yahudi bilginleri, onlara şöyle dediler: "Gidin. Size söyleyeceğimiz üç şeyi Muhammed'e sorun. Kğer bu sorularınızın cevabını size verirse, o Allah katından gönderilen bir peygamberdir. Eğer cevabını veremezse bilin ki o kendi kafasına göre konuşan yalancı bir kimsedir. Artık ona ne yapacağınızı siz bilirsiniz.

Kendisine geçmiş zamanlarda, toplumlarından ayrılıp giden gençlerin durumunu (Ashab-ı Kehf) sorun. Çünkü onlar hakkında hayret verici sözler vardır.

Ona, yerin doğularını ve batılarını dolaşan adamın haberini sorun. Ruhun ne olduğunu da sorun.

Nadr ile Ukbe dönüp Mekke'ye geldiler. Kureyşlilerin yanma vardıklarında şöyle dediler: "Ey Kureyş topluluğu! Sizinle Muhammed'in arasındaki meseleyi halledecek şeylerle size geldik. Yahudi âlimleri, ona üç soru sormamızı bize tavsiye ettiler." Böyle diyerek durumu açıkladılar. Daha sonra Rasûlullah'm yanma gelip şöyle dediler: "Ey Muhammed! Bize haber ver." diyerek sorularını kendisine yönelttiler. Rasûlullah (s.a.v.)'da inşaallah demeksizin; "Bu sorularınızın cevabını, yarın size bildiririm." dedi. Kureyşliler, yanından ayrılıp gittiler. Rasûlullah (s.a.v.), onbeş gece bekledi. Bu hususta kendisine vahiy gelmedi. Cebrail de yanma uğramadı. Bunun üzerine Mekkeliler ortalığı velveleye vermeye ve şöyle demeye başladılar: "Muhammed, bize yarın gelin cevabını vereyim, dedi. Ama onbeş gün geçtiği halde bu hususta bize herhangi birşey söylemedi. Sorularımızın cevabını vermedi!" Vahyin gecikmesi, Rasûlullah'ı çok üzmüştür. Mekkelilerin bu sözleri de ağrına gitmişti. Sonra Cebrail, Allah katından el-Kehf sûresini Rasûlullah'a getirdi. Ancak bu sûrede, Kureyşlilerin söylediklerinden ötürü üzüldüğü için Peygamber kınanıyordu. Bununla beraber Ashab-ı Kehf in durumu hakkında sorulan sorunun cevabı vardı. Aynı zamanda yeryüzünün

doğularını ve batılarını dolaşan adamın durumu da bu sûrede anlatılıyordu. Yüce Allah şöyle buyurmuştu:

"Sana ruhtan sorarlar. Deki: Ruh, Rabbimin emrindendir. Size ilimden pek az birşey verilmiştir." (ei-lsrâ, 85.)

Tefsirimizde (İbn Kesir), bu ayetin açıklamasından uzun uzadıya bahsettik. Bunu daha fazla araştırmak isteyen, oraya müracaat edebilir.

Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeyi de inzal buyurmuştu:

"Yoksa sen, sadece Kehf ve Rakım sahiplerinin bizim şaşılacak ayetlerimizden olduklarını mı sandın?"(el-Kehf,9.)

Sonra Cenâb-ı Allah, onların sorularının cevabını detaylı olarak vermeye başlamış, arada parantez cümlesi olarak da inşaallah demeyi Rasûlüne öğretmişti. İnşaallah kelimesi, işi bir şarta bağlamak için değil de muhakkak yapmak manasında kullanmak için söylenmelidir:

"Hiç birşey için bunu yarın yapacağım, deme. Ancak Allah dilerse (yapacağım, de.) unuttuğun zaman Rabbim an." (ei-Kchf, 23-24.)

Bundan sonra Hızır kıssasıyla ilgili olduğu için Musa'nın kıssasını, ardı sıra da Zülkarneyn'in kıssasına anlatarak şöyle buyurmuştur:

"Sana Zülkarneyn'den soruyorlar. Deki: Size ondan bir ara okuyacağım." (el-Kehf, 83.)

Bundan sonra durumunu açıklayıp haberim anlatmıştır.

Isrâ sûresinde de şöyle buyrulmuştur:

"Sana ruhtan sorarlar. Deki: Ruh, Rabbimin emrindendir." (el-İsrâ,85.)
Yani ruh, Rabbimin hayret verici yaratıklarından ve şaşılacak işlerindendir. Rabbim, ona ol demiş, o da oluvermiştir. Allah'ın yarattığı her şeyin gerçeğine vakıf olamazsınız. Allah'ın kudret ve hikmetine nis-betle ruhu tasvir etmeniz, aslında sizin için çok zordur. Bunun için yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Size ilimden pek az birşey verilmiştir" (ei-Israâ, 85.)
Buharı veMüslim'in sahihlerinde sabit olan rivayete göre Yahudiler, ruhu, Rasûlullah (s.a.v.)'a Medine'de iken sormuşlar, o da onlara bu ayeti cevap olarak okumuştur.
Bu ayet, ya ikinci kez nazil olmuş, ya da cevap olarak Hz. Peygamber tarafından -nüzulü daha evvel olmakla birlikte- zikredilmiştir. Bu ayetin, İsrâ sûresinden ayrı olarak Medine'de nazil olduğunu söyleyenlerin kavli tartışma götürür, doğrusunu Allah bilir.
îbn İshak dedi ki: Ebu Talib, Arap cemaatının kendi kavmi ile birlikte kendisine baskı yapmalarından ve zarar vermelerinden korkunca, Mekke Harem'ine ve bu Harem'in Araplar nezdindeki itibarına sığındığını ve içindeki cümleleriyle kavminin eşrafının sevgilerini celbetmeye çalıştığı şu kasidesini okudu Bu kasidesinde Araplara; Rasûlullah'ı kimseye teslim etmeyeceğini ölünceye kadar onu yardımsız bırakmayacağını ifade etmişti. Şöyleki:
"Bu kavimde sevgi bulunmadığını ve,
Bütün bağlarla kulpları kestiklerini görünce,
Anladım ki, bize açıkça düşmanlık ve eza etmektedirler.
Uzaklaştmcı düşmanın emrine itaat etmişler.
Hayırsız bir kavimle, bize barşı ittifak kurmuşlar,
Öfkelerinden, ardımız sıra parmaklannı ısırmaktalar.
Ak ve kara günde müsamaha göstererek,
Hükümdarlannın mirasından ilişkimi kesip sabrettim.
Beytin yanında, aşiret ve kardeşlerimi hazır tuttum.
Beytin Örtüsüne ve kulplanna tütündüm.
Her suçsuzun yemin ettiği yerde,
Ka'be'nin kapısına yönelip dikildik.
îsaf ve Naile putlarının yanında, sel yatağının bulunduğu yerde,
Yemenlilerin boyun dibi veya ayaklan damgalı,
İtaatkar, sekiz dokuz yaşındaki develerini çöktürdükleri yerde>
O develerin boyunlanndaki boncuk ve ziynetler,
Hurma salkımh dallan andırnlar.
Dil uzatanlann tamamından, insanlann Rabbine sığınırım.
Bize kötülük yapmak veya ısrarla batılı empoze etmek isteyen,
Bizi ayıplamak isteyen düşmandan ve yapamayacağımız şeyleri,
Dinî hüküm olarak bize yükleyenlere karşı,
Sevr dağına ve onun yerine Sebir dağını yerleştirene,
Hira mağarasına çıkıp inene,
Meklçe vadisindeki beyte ve Allah'a sığınmm.
Çünkü Allah, habersiz değildir.
Sabah akşam çevrilip el ve yüz sürdüklerinde Hacer-i Esved'e,
İbrahim'in çıplak ayakla bastığı,
Yumuşak kayadaki ayak izine,
Safa Merve arasındaki turlara,
Bu iki tepe arasındaki suret ve heykellere,
Adak adayan, süvari ve yaya,
Gelip beyti haccedene,
Karşılıklı su derelerinin birleştiği Arafat'ın tepesine yöneldiklerinde,
Geceleyin dağın üzerinde duruşlanna,
Ki elleriyle develerinin göğsünü doğrulturlar.
Vakfe gecesine ve Mina'dan inişe,
Bunlardan daha hürmetli, daha yüksek bir makam var mıdır?
Müzdelife'yi süratli develer, sağanak yağmurdan kaçarcasma açık gittiklerinde,
Büyük şeytanlara yönelipte,
Başına taşlan nrîattıklannda,
Kindeliler ki yatsı vakti, çakıl taşlan topladıklarında,
Bekir b. Vail kabilesinin hacıları yanlamıdan geçer.
Bu ikisi müttefiktirler, ittifaklanna bağlıdırlar.

Münasebetlerini bozmaya yanaşmazlar.
Dağlardaki muz ağaçlarını ve diğer büyük ağaçlan, otlan hızlı deve
kuşlan gibi parçalarlar.
Bunlardan başka sığınacak kimse, içm sığınak var mı? Allah'tan sakınan kimse, sığındığı takdirde kovulur mu? Bizde düşmanın
emrine bile uyulur, Oysa bize karşı Terk ve Kabul dağlarının kapılarının kapanması is-
Yalan söylediniz, Ka'be'ye yemin olsun ki durumunuz istikrar bulmayacak.
Mekke'yi terkedip göçeceğiz.
Yalan söylediniz, Ka'be'ye yemin olsun ki, Muhammed'e mensubuz.
Onun uğruna savaşıp mücadele veririz.
Çevresinde ölüp de çocuklanmızdan ve kanlanmızdan,
Ayn düşmedikçe, onu size teslim etmeyeceğiz.
Millet, demirleri ellerine alıp size karşı,
Çıngıraklı develer gibi saldıracaktır.
Öfkeli düşman darbe yeyince,
Yalpalayarak yüzüstü yere kapaklanacaktır.
Allah'ın hayatına and olsun ki, gördüğüm şeyler ciddileştiğinde,
Kılıçlanmaz ağız ve burunlannızı koparacaktır.
Ateş koru gibi bahadır efendilerin elleriyle,
Hakikatin koruyucusu kahraman ve güvenilir kardeşlerinizle,
Aylar, günler ve tam bir yıl sonra,
Sıra bize gelecektir.
Irzı koruyan efendiyi, hiçbir kavim terketmez.
Ancak ağzı bozuk ve aciz kimseler, efendilerini terk ederler.
O nurludur, onun yüzü suyu hürmetine yağmur yağması istenilir.
Yetimlerin koruyucusu, dulların sığınağıdır.
Haşimoğullanndan helak olmuş kişiler, ona sığınırlar.
Onlar, onun yanında rahmet ve lütuf içredirler.
Ömrüme yemin olsun ki, Esid ile Bikr bize düşman olduklan için,
Bizi yiyecek olanlara takdim edip parçalamıştır.
Osman ile Kunfuz'da bizim üzerimize çökmediler.
Ancak, o kabilelerin emrine itaat ettiler,
Übey ile İbn Abde itaat ettiler ki, onlara yardım edecek.
Ama bizim hakkımızda konuşanlann sözlerine bakmadılar.
Nitekim Sübey5 ile Nevfel'den de bazı şeyler gördük.
Bunların tamamı bizden yüz çevirdiler, bize güzel davranmadılar.
Eğer varlıklı olurlar ve Allah onlara imkan verirse,
Onlara ölçekçinin ölçeği ile tartıp veririz.
İşte şu Ebu Amr ki bize düşmanlıktan başka birşey yapmadı.
İyilik ve kötülük eden kimselerle birlikte bizi sürgün etmek için bunları yaptı.
Her sabah ve akşam bizimle fısıldaşır.
Ebu Amr, bizimle gizlice konuşur ama hile yapar.
Allah'a and ederek bize hile yapmadığını söyler.
Evet, görünürde onun mütekebbir olmadığım müşahede ederiz.
Bize olan düşmanlığı, ona yerdeki bütün tepeleri daralttı.
Mekke'nin Ahşebeyn dağlarıyla dağ tepelerindeki köşkler de ona dar geldi.
Ebu Velid'e sor, bizim için ne yarar sağladın?
Bizim hakkımızda yaptığın çalışma ile yüz çevirdin, hilekar gibi,
Sen kendi görüş ve rahmeti ile yaşanılan bir adamsın.
Bizi bilirsin, cahil değilsin.
TJtbe, bize düşmanlarımızın sözünü duyurmaz.
Onlar ki hasedçidir, yalancıdır, kindardır, problemler çıkarırlar. ,
Ebu Süfyan, yüz çevirerek yanımdan geçti.
Tıpkı büyük hükümdarlar gibi, bana iltifat etmedi.
Necid'e ve oranın soğuk sularına kaçar..
Sizden habersiz olmadığımı zanneder.
Nasihat verir gibi, bize haber veriyor.

Bizi sevdiğini, acıdığını ve,
Musibetleri hoşlanılmayan ş eyleri ,koğuculukları gizlediğini söylüyor.
Medet gününde seni yardımsız bırakmamak ve yediren bir kimse midir?
Hayır, zorlu işler anında da büyüklük yapan değildir.
Azılı düşmanlar sana geldiği günde,
Dilbaz düşmanlara karşı seni müdafaa eden de değildir.
Ey Mut'im! Kavmin sana bir iş yüklediği zaman,
Bana yüklerlerse ben kurtulamam.
Allah bizden, Abdu'ş-Şems ile Nevfel'e,
Derhal ceza versin, cezalarını geciktirmesin.
Adil terazi ile kıl payı haksızlık etmeyen mizan ile,
Onun kendi nefsinden şahidi vardır ki, ahde vefasızlık etmez.
Beni Half kabilesini, biz ve Gaytala oğullarıyla değiştiren,
Kavmin aklı noksandır.
Biz, Haşimoğullarıyla Kusay oğullarının,
İlk işlerinde umdeleri ve büyükleriyiz.
Sehmoğullarıyla Mahzuna oğullan, bize karşı düşman oldular.
Soysuz ve hırsız kimseleri düşman kılıp bize karşı birleştiler.
Abdumenafoğulları, siz kavminizin en hayırlılarısınız.
Çocuksu kimseleri işinize, idarenize ortak etmeyin.
Hayatıma yemin olsun ki, siz aciz kalıp zayıflaştınız.
Haktan ve doğrudan uzak işler yaptınız.
Önceleri hep aynı kazanın altına odun yığardınız.
Ama şimdi öyle değilsiniz (ihtilafa düştünüz.),
Abdumenafoğulları bize haksızlık etmeyi ve yardımsız bırakmayı,
Önemsiz saydı,bizi esarette kendi halimize bıraktı,
Eğer biz bir kavim olursak, yaptıklarınızın öcünü alırız.
Çünkü hakkınız olmadan, develerimizin sütünü sağmıştımz (mallarımızı yağmalamıştımz.)
Kusayy'a bildir ki, durumumuz etrafa yayılacaktır.
Kusayy'a bizden sonra müjde ver M, kendisine yardım etmeyeceğiz.
Uzun bir gecede bela kapışma geldiğinde,
Bize sığındığında onu barınaklarımıza almıyacağız.
Evleri arasında vuruşu doğru yapsalar.
Çocuklu kadınlar yanında biz örnek oluruz.
Saydığımız her dost ve yeğene gelince,
Ömrüme andolsun ki, onların akıbetini yararlı görmedik.
Yalnız Kilab b. Mürre kabilesinden bir topluluk,
Bize mensuptur ve bize güçlük çıkarmazlar.
Kavmin yeğeni yalanlayıcı olmasa, ne güzeldir.
Züheyr ki, kınsız bir kılıçtır.
Her hayrı nefsinde toplayan ve her kokudan daha güzel koku saçandır.
Şeref ve fazilet odağındaki bir nesebe bağlıdır.
Ömrüme yemin olsun ki ben, Ahmed'e tutkulu olmakla yükümlüyüm.
Mü'min kardeşlerine de sürekli sevgi göstermekle yükümlüyüm.
Onun gibi insanlar arasında ümit beslenilen kim vardır.
Fazilet yarışında zorba hükümdarlar kendisine eza verdiğinde,
Yumuşak huyludur, doğru yoldadır, adildir, zorba değildir
Bir tanrıya bağlıdır, ondan gafil değildir.
Çalışması onurludur, şerefli oğlu şereflidir.
Şeref mirası vardır, bu sabittir» ondan ayrılmaz.
Kulların Rabbi yardım ederek onu desteklemiştir.
Bir din ortaya koymuştur, hakkı kaybolmayacaktır.
Allah'a andolsun ki bana küfretmeselerdi, toplantılarda, meclislerde ihtiyarlara laf atılmasaydı.
Biz herhalde ona tâbi olurduk, her zamanda bu tâbiiyetimizi ciddiyetle devam ettirirdik.
Bu, şaka bir söz değildir.
Biliyorlar ki oğlumuz Muhammed, bizim katımızda yalanlanmış değildir.

Batıl sözlerle ona saldırılacak değildir.
Ahmed aramızda öyle bir soydan gelmiştir ki,
Saldırganların saldırısı, ona ulaşamaz.
Onu koruma yoluna başımı koymuşum,
Develerin göğsü ve hörgücü ile onu müdafaa etmişim."
İbn Hişam dedi ki; Bu kasidenin bu kadarı, bana sahih yollarla ulaşmıştır. Şiirden anlayan bazı ilim ehli kimseler ise, bunur büyük bir kısmını inkar ederler.
Ben de derim ki: Bu, gerçekten beliğ ve şahaser bir kasidedir. Bunu ancak Ebu Talib gibi bir şahsiyet söyleyebilir. Bu, Ka*be duvarına asılan muallakat-ı seb'adan daha güçlü bir ifadeye sahiptir. İfade ettiği anlam bakımından da onlardan çok üstündür.
el-Ümevî de "Meğazi" adlı eserinde başka ilavelerde bulunarak bunu uzun uzadıya nakletmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Bundan sonra müşrikler, Müslüman olup Rasûlullah'a tâbi olan sahabelere saldırdılar. Her kabile, kendi içindeki Müslümanlara sataştı, onları hapsedip işkenceye tâbi tuttu, dayak attı, aç ve susuz bıraktı. Müşrikler, Müslümanları sıcaklığın şiddetli olduğu bir zaman da Mekke'deki kızgın taşlar arasında bıraktılar. Tabiî, güçsüz buldukları zayıf kimselere bu işkenceleri tatbik edip onları dinlerinden çevirmeye çalıştılar. Kimi uğradığı şiddetli musibet yüzünden dininde fitneye düşüyor, kimi bu uğurda asılıyor, ama Allah onları koruyordu.
Nitekim Ebu Bekir'in azad ettiği Bilal, Cumah oğullarının bir cariyesinden doğma bir köle idiAsıl adı Bilal b. Rebah'tı Anasının adı Ham-mame idi. Temiz kalpli, sağlam bir Müslümandı. Ümeyye b. Halefin mülkiyetinde idi. Öğle sıcağında Ümeyye, onu kızgın kumluklara götürür, büyük kaya parçalarını göğsünün üzerine koyar, sonra ona şöyle derdi: "Allah'a andolsun ki ölünceye veya Muhammedi inkar edip Lat ve Uzza'ya tapmcaya kadar bu halde kalacaksın!" O bu işkenceler altında iken Bir! Bir! derdi.
îbn İshak dedi ki: Hişam b.Urve, babasından rivayet ederek şöyle dedi: Varaka b. Nevfel, işkence altında Bir! Bir!., diyen Bilal'e uğrar ve: "Evet, vallahi ey Bilal, bir bir" derdi. Sonra Ümeyye b. Halef ile Bilal'e bu işkenceleri uygulayan Cumah oğullarının bir kısım adamlarına da şöyle derdi: "Allah'a yemin olsun ki siz bunu öldürürseniz ben de bunun mezarını ibadet yeri ve Allah'tan merhamet dilenen bir yer yaparım."
Ben derim ki: Bazı siyerciler, bu rivayeti imkansız görmüşlerdir. Çünkü: Varaka b. Nevfel, bisetten sonra vuku bulan vahiy kesintisi döneminde vefat etmiştir. Müslüman olan kimseler ise, el-Müddessir sûresinin nüzulünden sonra İslâm'a girmişlerdir. Şu halde nasıl olurda Bilal işkence görürken, Var aka b. Nevfel onun yanına uğramıştır? Bu, tartışma götüren bu husustur.
îbn İshak, daha sonra işkence görmekte olan Bilal'e, Ebu Bekir'in uğrayışmı ve onu kendisine ait siyahi bir köle karşılığında Ümeyye'den satın alarak azat edişini ve işkenceden kurtarışını anlatır. Ayrıca Müslüman olan bazı köle ve cariyeleri de satın alıp azat ettiğini de anlatmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Bilal, Amir b. Füheyre, Ümmü Ümeys (Zinnire). Zinnire'nin gözleri kör olmuş, sonra Cenâb-ı Allah, ona şifa ihsan etmiş, gözleri açılmıştı.
Ebu Bekir'in satın alıp hürriyetlerine kavuşturduğu cariyelerden biri de Nehdiye ile kızı idi. Bunları Abdüddar oğullarından satın almıştı. Hanımefendileri, bu iki kadını kendisine ait bir değirmeni çalıştırmaya göndermişti. Gönderirken onlara: "Vallahi, sizi asla azat etmeyeceğim!" dediğim Ebu Bekir duymuştu. Hanımefendilerinin yamna giderek: "Ey falanın annesi! Gel de şu yeminini çöz." demişti. Hanımefendi de: "Nasıl çözerim? Bunlan yoldan çıkaran sensin. Ancak azat etmem gerekir." dedi. Ebu Bekir: "Kaça azat edersin?" diye sorunca o da bir miktar belirlemişti. Bunun üzerine Ebu Bekir: "İşte ben onlar satın aldım. Artık onlar hürdürler." Böyle dedikten sonra o iki cariyeye yönelerek: "Öğüttüğünüz şeyleri hanımefendinize iade edin." demişti. Onlar da: "Ey Ebu Bekir, işimizi tamamlayalım, ondan sonra kendisine geri verelim." demişlerdi. Bunun üzerine Ebu Bekir; "Dilerseniz böyle de yapabilirsiniz," demişti.
Ebu Bekir, Beni Müemmil'in cariyesini de satın almıştı. Beni Mü-emmil, Beni Adiy oğullarına bağlı bir kabile idi. O zamanla henüz islâm'a girmemiş olan Hz.Ömer, İslâm'a girdiği için bu cariyeyi döverdi.
ibn îshak, Ebu Kuhafe'nin, oğlu Ebu Bekir'e şöyle dediğini rivayet eder: "Ey oğlum, görüyorum ki sen güçsüz kimseleri aza ediyorsun. Eğer mutlaka böyle yapmak istiyorsan, bari güçlü kimseleri azat et ki, sem korusun ve senin için fedailik yapsınlar." Ebu Bekir: "Babacığım, benim amacım başkadır. Ben başka şeyler istiyorum." diye cevap vermişti.
Anlatıldığına göre babasının sözleri ile Ebu Bekir hakkında şu ayetler nazil olmuştur:
Kim verir, korunursa ve en güzel sözü doğrularsa, ona en kolay (yolda gitmeyi) kolaylaştırırız" (ei-Leyi,5-7.) '
Daha önce de anlatıldığı gibi İmam Ahmed b. Hanbel ile İbn Mace, İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmişlerdir Müslümanlıklarını ilk açığa vuranlar yedi kişidir: Rasûlullah (s.a.v.)> Ebu Bekir, Ammar, Am-mar'ın annesi Sümeyye, Süheyb, Bilal ve Mikdad.
Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Cenâb-ı Allah, amcası Ebu Talib vasıtasıyla korumuştu. Ebu Bekir'i ise kavmi vasıtasıyla korumuştu. Diğer Müslümanlara gelince, müşrikler onları yakalamış, onlara demir zırhlar giydirerek güneş sıcağı altında âdeta eritircesine işkence çektirmişlerdi. Onlardan Bilal dışındakiler, müşriklerin isteklerini yerine getirmişlerdi. Ancak Bilal,

Allah yolunda kendi canını hiçe saymıştı. Kavmini de Önemsememiş ti. Onu yakalamışlar, çocuklara teslim etmişler, Mekke sokaklarında dol aştırmışlar di. Buna rağmen o yine de Bir!,. Bir!., diye haykırıyordu.
İbn İshak dedi ki: Mahzum oğulları, Müslüman bir aile fertleri olan Ammar'ı, babası Yasir'i ve annesi Sümeyye'yi öğle sıcağında Mekke kumluklarına götürüp işkence ederlerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'da - bana gelen rivayetlere göre- yanlarına gidip: "Ey Yasir..ailesi, sabredin. Buluşma yeriniz Cennet'tir." derdi.
Beyhakî, Hakim tarikiyle Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), işkence görmekte olan Ammar ile ailesinin yanma uğrayıp şöyle derdi:
"Ey Ammar ailesi, ey Yasir ailesi, size müjdeler olsun! Sizin buluşma yeriniz Cennet'tir." Amnıar'm annesini öldürmüşlerdi. İslâm'dan dönmesini telkin etmişlerse de o, bu telkine asla kulak vermemişti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Veki' vasıtasıyla Mücahidin şöyle dediğini rivayet eder: İslâm'ın başlangıcında verilen ilk şehit, Ammar'm annesi Sümeyye1 dir. Ebu Cehil onun kalbine bir mızrak vurmuş ve şehit etmişti.
Muhammed b. İshak dedi ki: Müslümanlara karşı Kureyşlüeri kışkırtan müşrik Ebu Cehil, bir kimsenin Müslüman olduğunu duyduğunda, eğer o Müslüman şerefli ve güçlü bir kimse ise, onu kınayıp ayıplar ve şöyle derdi: "Senden daha iyi bir insan olan babanın dinini bıraktın. Senin aklının kıtlığını söyleyecek ve görüşünü çürüteceğiz. Şerefini de yok edeceğiz!"
Müslüman olan kişi, eğer ticaretle uğraşan biri ise ona şöyle derdi: "Vallahi senin ticaretim kesada uğratacağız. Malını yok edeceğiz!"
Müslüman olan kişi, eğer zayıf ve güçsüz biri ise onu döver, başkalarını ona karşı kışkırtırdı. Allah ona lanet etsin.
İbn îshak, Hakim b. Cübeyr tarikiyle Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Abdullah b. Abbas'a: "Müşrikler Rasûlullah'ın ashabına dinlerini terketmeleri hususunda mazur sayılabilecekleri şekilde aşırı derecede eziyet etmişler miydi?" diye sordum. O da şöyle cevap verdi: "Evet, vallahi müşrikler, Müslümanlardan birine o kadar vururlar, aç ve susuz bırakırlardı ki, o kendisine tatbik edilen işkencenin şiddetinden yerinde oturamaz hale gelirdi. Nihayet o da, onların isteği olan "Lat ve Uzza, Allah'tan başka iki tanrıdır." sözünü kendisi için fitne olmasına rağmen istemiyerek söylerdi. Evet, çektiği aşırı eziyetten kurtulmak için böyle
Ben de derim ki: İşkenceye uğrayan bu gibi kimseler hakkında Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurmuştur:
"İnandıktan sonra Allah'ı inkar eden, kalbi imanla yatışmış olduğu halde inkara zorlanan değil, fakat küfre göğüs açan kimselere Allah'tan bir gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır." (cn-Nahi, ıoe.)
Bunlar uğradıkları aşırı tahkir ve işkenceden Ötürü mazur sayılmışlardı. Cenâb-ı Allah, güç ve kuvveti ile bizi bu tür işkencelerden korusun.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye tarikiyle Habbab b. Eret'in şöyle dediğini rivayet eder: Ben demirci idim. As b Vail'den alacağım vardı. Ödeme yapması için yanma vardığımda bana: "Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'i inkar etmedikçe sana olan borcumu ödemiyece-ğim." dedi. Ben de: "Hayır, vallahi sen ölüp de sonra diriltilinceye kadar ben Muhammed'i inkar etmeyeceğim!" dedim. Bu defa bana şu karşılığı verdi: "Ben ölüp de sonra dirildiğimde bana gelirsen, o zaman benim malım ve evladım olacaktır. Ben de senin hakkını öderim." Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
"Ayetlerimizi inkar edip; "Bana mal ve evlad verilecek" diyen adamı gördün mü? Gayba mı çıkıp baktı, yoksa Rahmanın huzurunda bir ahid mi aldı? Hayır, biz onun dediğini yazacağız ve onun için azabı uzattıkça uzatacağız. O dediği (malı ve evladı) na biz varis olacağız ve o, bize tek başına gelecek." (Meryem, 77-so.)
Buharî'nin rivayetinde ise şöyle denmektedir: "Ben Mekke'de bir demirci idim. As b. Vail'e bir kılıç yapmıştım. Alacağımı tahsil etmek için ona gittim....."
Buharî, Habbab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Peygamber (s.a.v.)'in yanma vardım. O, abasına bürünmüştü. Ka'be'nin gölgesinde bulunuyordu. Biz, müşriklerden şiddetli eziyetler görmüştük. "Bizim için Allah'a dua etmez misin?" diye sordum. Kalkıp yerine oturdu. Yüzü kızarmıştı. Buyurdu ki:
"Sizden öncekiler demir taraklarla taranarak etleri veya sinirleri kemiklerinden ayrılırda. Yine de dinlerinden geri dönmezlerdi. Başlarının üzerine testere konur, ikiye bölünürlerdi. Yine de dinlerinden geri dönmezlerdi. Allah, bu dini tamamlayacaktır. Öyleki San'a'dan bir süvari yola çıkıp Hadramut'a kadar gidecek, yolda iken sadece Aziz ve Ce-Ul olan Allah'tan korkacaktır."
Başka bir rivayette de şu ilave vardır: "Ve koyununa kurdun saldırmasından başka bir korkusu olmayacaktır." Diğer bir rivayette de şu ilave vardır: "Ama sizler, acele ediyorsunuz."
İmam Ahmed b. Hanbel, Habbab'm şöyle dediğim rivayet etmiştir: "Namaz kılarken şiddetli sıcaklarda çektiğimiz eziyeti Rasûlullah'a şikayet ettik. Ama o, bu şikayetimizi nazarı itibara almadı."
Said b. Vehb, Habbâb'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Şiddetli sıcaklarda namaz kılarken yüzümüzün ve avuçlarımızın acıdığını Rasûlullah'a arz edip şikayette bulunduk. Ama o şikayetimizi nazarı itibara almadı."
Doğrusunu Allah bilir ama anladığım kadarıyla sahabeler, şiddetli sıcaklarda müşriklerden çektikleri eziyetleri ve yüz üstü yerde sürün-dürülmelerini Rasûlullah'a arz edip şikayette bulunmuşlardı. Müşriklere beddua etmesini veya kendileri için Allah'tan yardım dilemesini istemişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'da bunu yapacağını onlara vaad etmiş ama hemen o anda gerekli dua ve beddualeri yapmamıştı. Sonra da önceki milletlerin, kendilerinin maruz kaldıkları eza ve cefalardan daha şiddetli eza ve cefalara maruz kaldıkları halde yine de dinlerinden vazgeçmediklerini beyan buyurmuştu. Cenâb-ı Allah'ın, İslâm davetini

başa çıkaracağını, bütün belde ve ülkelerde üstün kılacağını, öyleki San'a'dan yola çıkıp Hadramut'a giden bir yolcunun yolda iken sadece Aziz ve Celil olan Allah'tan ve bir de koyunlarına karşı kurttan başka birşeyden korkmayacağını müjdelemişti. Sonunda da: "Ama siz acele ediyorsunuz." demişti.
Bu sebepledir ki Habbab şöyle demiştir: "Şiddetli sıcaklarda namaz kılarken yüz ve avuçlarımızın acıdığını Rasûlullah'a arz edip şikayette bulunduk ama o, şikayetimizi nazarı itibara almadı." Yani o anda bizim için dua etmedi, demiştir.
Öğleyin namazı, serinlik gelinceye kadar ertelemenin caiz olmadığına, namaz kılan kimsenin avuç içini yere değdirmesinin vacip olduğuna, bu hadisi delil gösteren kimselerin görüşleri ihtilaf konusudur. Nitekim Şafii'nin iki kavlinden birisi, bu doğrultudadır. Doğrusunu Allah bilir. [8]

Müşriklerin Rasûlullah'la Tartışmaları, O'nun Da Onlara Karşı Kuvvetli Deliller İleri Sürmesi

îshak b. Raheveyh, Abdürrezzak tarikiyle İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Velid b. Muğire, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Rasûlullah ona Kur'ân okudu. Velid biraz yumuşar gibi oldu.Ebu Cehil bundan haberdar oldu. Velid'in yanma gidip şöyle dedi: "Amca, senin kavmin senin için biraz mal toplamak istiyor." dedi. O da, niçin? diye sorunca Ebu Cehil şu cevabı verdi: "Sana vermek için, çünkü sen Muham-med'e gitmiş ve ona meyletmiş bulunuyorsun. Sana mal verecekler ki, bundan vazgeçesin."
Velid: "Kureyşliler çok iyi bilirler ki, ben hepsinden daha zenginim." dedi.
Ebu Cehil: "O halde onun hakkında Öyle birşey söyle ki, kavmin senin onu inkar ettiğini bilsin." dedi.
Velid dedi ki: "Ben onun hakkında ne söyleyeyim? Allah'a yemin ederim ki, içinizde şiirleri benden daha iyi bilen, nazım ve nesirleri benden daha iyi anlayan ve kahinlerin sözlerini daha çok işiten yoktur. Allah'a yemin ederim ki, onun söyledikleri hiç birine benzemez. Allah'a yemin ederim ki, onun söylediği sözde bir tatlılık var. Üstünde bir revnak ve güzellik var. Yukarısı meyvelidir, aşağısı sağanak halinde yağan yağmurlar gibi gür ve iri tanelidir. Hiç şüphe yok ki o, sonunda üstün çıkacak ve hiç birşey onu alt edemiyecektir. Fakat o altındakileri ezecektir."
Ebu Cehil: "Sen onun hakkında birşey söylemedikçe, senin kavmin senden razı olmayacaktır." dedi.
Velid dedi ki: "Öyle ise dur, biraz düşünüp taşmayım." Biraz düşündükten sonra şöyle dedi: "Bu, sihirbazlardan öğrenilip rivayet edilen bir sihirden başka birşey değildir. Muhammed, onu başkasından nakletmektedir." Bunun üzerine şu ayetler nazil oldu:
"Benimle şu adamı yalnız bırak M, ben onu tek olarak yarattım. Ona uzun boylu mal verdim. Göz Önünde oğullar (verdim)." (ei-Müddessir,n-i3.)
Beyhakî, bunu Hakim'den bu şekilde rivayet etmiştir. Mekke'de yaşayan Abdullah b. Muhammed es-San'anî'nin îkrime'den mürsel olarak yaptığı rivayete göre Velid b. Muğire, bu konuşma esnasında Ebu Ce-nil'e şu ayeti okumuştur:
"Allah şüphesiz adale ti,iyilik yapmayı, yakınlara bakmayı emreder, hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder. Tutasımz diye size
ÖğÜt Verir," (en-Nahl, 90.)
Beyhakî, Hakim tarikiyle İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Hac mevsimi geldiğinde Velid b. Muğire, Kureyşli bir kaç kişiyle bir araya gelip toplantı yaptı. Velid, onlar arasında en yaşla olan kimse idi. Şöyle dedi: "Artık Arap ziyaretçiler size geleceklerdir. Adamınız Muham-medin durumunu da duymuşlardır. Gelin, onun hakkında tek bir görüşte karar kılalım. Yabancılara farklı şeyler söylemiyelim. Birbirimizi yalanlayacak ifadeler kullanmıyalım. Birbirimizin sözlerini red etmeyelim." Bunun üzerine onlar:
"Ey Eba Abdi Şems! Bize söyle, bizim için bir görüş belirle, ona uyalım." dediler.
"Hayır, siz söyleyin ben dinliyeyim." dedi. Onlar: "Muhammed, kahindir, diyelim." dediler.
Velid dedi ki: "O kahin değildir. Çünkü ben kahinleri gördüm. Onun söylediği sözler kahinlerinkine benzememektedir."
Deli olduğunu söyleyelim, de diler.
Velid, dedi ki: "O deli değildir. Biz deliliği görüp biliriz. Deliler gibi boğulup sıkıntı çekmiyor, vesvese görmüyor."
Onun şair olduğunu söyleyelim, dediler.
Velid dedi ki: O şair değildir. Biz şiiri receziyle, hecesiyle, karizi, makbuzu ve mebsutu ile bilmekteyiz. Her çeşidini biliriz. Onun söyledikleri şiir de değildir."
"Onun sihirbaz olduğunu söyleyelim." dediler.
Velid dedi ki: "O sihirbaz da değildir. Sihirbazları ve sihirlerini gördük. O, onlar gibi düğümlere de üflemiyor."
Öyleyse onun için ne diyelim. Ey Eba Abdi Şems? diye sordular. ' Velid dedi ki: "Allah'a yemin ederim ki, onun sözünde bir tatlılık vardır. Kökü hurma ağacı gibi, dalı da meyvelidir. Onun hakkında bu söyleyeceklerinizden herhangi birini söylerseniz, sözünüzün batıl ve asılsız olduğu hemen anlaşılır. Ama her halde onun hakkında söyleyeceğiniz en uygun şey, onun sihirbaz olduğunu söylemeniz olacaktır. Onun sihirbaz olduğunu, kişiyi dininden ayırdığını, kişi ile babasını, kişi ile eşi-ni,kişi ile kardeşini, kişi ile aşiretini birbirinden kopardığını söylersiniz." Bu söz üzerinde karar kılarak meclisten ayrılıp gittiler. Artık hac mevsimi geldiğinde hacca gelen kimselerin yanma gidiyorlar, her kimin yanma varırlarsa, mutlaka onu Rasûlullah'tan

sakındırıp durumunu anlatıyorlardı.
Cenâb-ı Allah,Velid b. Muğire hakkında şu ayetleri inzal buyurdu:
"Benimle şu adamı yalnız bırak ki, ben onu tek olarak yarattım. Ona boylu mal verdim. Göz önünde oğullar (verdim.)" (ei-Müddessir, 11-13.)
ıakkında da yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
"Rabbin hakkı için biz onların hepsine mutlaka soracağız, yaptıkları şeylerden." (e)-Hicr,92-93.)
Ben de derim ki: Bu hususta yüce Allah, onların cahilliklerini ve akıllarının kıtlığını haber vererek şöyle buyurmuştur:
"Hayır, dediler, (bu) karmakarışık hayallerdir; hayır onu uydurmuş; hayır o şairdir. (Eğer gerçekten peygamberse) bize öncekilerin gönderildikleri gibi, o da bir mucize getirsin." (ei-Enbiyâ, 5.)
Bu hususta ne diyeceklerini bilemediler, şaşırdılar. Söyledikleri her şey batıldı. Çünkü hak çizgisinin dışına çıkan kimse, her ne söylerse hata yapar. Yüce Allah buyurdu ki:
"Bak nasıl misallar verdiler de şaştılar. Artık bir daha yolu bulamazlar." (el-Isra, 48.)
İmam Abd b. Hümeyd, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bir gün Kureyşliler toplanıp; "Bakın, içinizde kim daha çok büyücü, kahin ve şair ise> aramıza ikilik sokan, işimizi darmadağın eden ve bizim dinimizi yeren şu adama (Muhammed'e) gidip kendisiyle konuşsun ve ona gereken cevabı versin." dediler. Ve bu iş için: "Biz, Utbe b. Re-bia'dan daha becerikli bir kimse bilmiyoruz." deyip onu gönderdiler. Utbe de Hz. Peygamber'e gelip:
- Ey Muhammed! Sen mi iyisin, yoksa Abdullah mı? Sen mi iyisin yoksa Abdülmuttalib mi? diye sordu. Peygamber sustu. Utbe:
- Eğer bunlar senden iyi kimseler ise, onlar senin yerip ayıpladığın tanrılara tapınışlardır. Yok eğer sen onlardan iyi isen o zaman söyle, seni dinleyelim. Allah'a yemin ederim ki, hiçbir milletin sevip yetiştirdiği bir evladı, senin kadar kendi mileti hakkında uğursuz olmamıştır. Aramıza ikilik soktun, işimizi alt-üst edip bizi darmadağın ettin. Dinimizi ayıpladın. Bizi Araplar içinde rezil rüsva ettin. Bugün Kureyş kabilesinden bir büyücü, bir kahin türemiştir, denilmektedir. Allah'a yemin ederim ki, nerede ise gebe kadının çığhk atışı gibi bir çığlık atılacak ve sonra birbirimize kılıçlarla girişip birbirimizin kökünü kesecek duruma gelmiş bulunuyoruz. Be adam! Sen ne istiyorsun? Eğer senin bir ihtiyacın varsa, söyle de Kureyşlilerin en zengini oluncaya kadar sana mal toplayalım. Eğer sen şehvet düşkünü bir kimse isen, Kureyş kabilesinin hangi kızlarını beğeniyorsan seni onlardan on tanesiyle evlendirelim.
Hz. Peygamber (s.a.v.):
- Sözün bitti mi?
Utbe, evet deyince Rasûlullah:
- "Bismillâhirrahmânirrahîm. Hâ-mîm. Bu, Rahman ve Rahim'den indirilmiştir. Bilen bir toplum için ayetleri açıklanmış Arapça okunan bir kitaptır." mealinde Fussilet sûresinin ilk ayetlerinden başlayarak;
"Eğer yüz çevirirlerse de ki: Ad ve Semud'un başına düşen yıldırım gibi, bir yıldırıma karşı uyardım." mealindeki on üçüncü ayetine kadar okudu. Utbe;
- Bu okuduğun yeter, sende bundan başka birşey var mı? diye sordu. Hz. Peygamber, hayır deyince kalkıp Kureyş kabilesinin yanma döndü. Kureyşliler ona:
- Ne haber? diye sordular.
Utbe: "Kendisine söyleyeceğinizi tahmin ettiğim her şeyi söyledim." dedi.
- Sana bir cevap vermedi mi? diye sordular.
Utbe: "Evet, fakat Ka'be'yi ibadete diken Allah'a yemin ederim ki -Ad ve Semud kavimlerini çarpan yıldırım gibi size de bir azabın gelip çarpacağını hatırlatırım- sözünden başka kendisinden birşey anlayamadım." dedi.
- Yazıklar olsun sana! Adam seninle Arapça konuşuyor ve sen ne dediğini anlayamıyorsun, dediler.
Utbe: "Vallahi yıldırım çarpmasından başka birşey anlayamadım." dedi."
Beyhakî ile başkaları da bu hadisi, Hakimden nakletmişlerdir. Fakat onların naklinde:
"Eğer bize baş olmak istiyorsan sana bayraklarımızı bağlarız. Sağ kaldığın müddetçe başımızda kalırsın." ilavesi vardır. Ayrıca bunda Hz. Peygamber: "Eğer yüz çevirirlerse de ki: Ben sizi Ad ve Semud'un başına düşen yıldırım gibi, bir yıldırıma karşı uyardım." mealindeki ayet-i kerimeyi okuyunca Utbe, eliyle Hz. Peygamberin ağzını tutup:
- Allah aşkına sus! dedi ve artık Kureyşlüerin yanma gitmeyerek kendi evine dönüp kapandı.
Ebu Cehil de:
- Ey Kureyş topluluğu! Öyle sanıyorum ki Utbe de Muhammed'in dinine girdi. Her halde Muhammedin yemeği hoşuna gitti, bu da kendisinin yoksul olmasındandır. Kalkın ona gidelim, dedi ve hep beraber Ut-be'ye gittiler.
Ebu Cehil, Utbe'ye:
- Biz sana Muhammed'in dinine girdiğin ve işini beğendiğin için geldik. Eğer senin bir ihtiyacın varsa, seni zengin edecek kadar aramızda mal toplayabiliriz, dedi.
Bunun üzerine Utbe kızdı ve:
- Allah'a yemin ederim ki, bundan böyle Muhammed ile konuşmayacağım. Bilirsiniz ki ben, Kureyşlilerin çoğundan zenginim. Fakat ben ona gittim ve her şeyi söyledim. O bana öyle birşey ile cevap verdi ki, ne şiir, ne sihir ne de kehanetti. Bana: "Eğer

yüz çevirirlerse, de ki: Ben sizi
.Ad ve Semud'un başına düşen yıldırım gibi, bir yıldırıma karşı uyardım." şeklinde birşey okudu. "Doğrusu ben korktum ve ağzını tutup Allah aşkına sus! dedim. Zira biliyorsunuz ki, Muhammed birşey söylediği zaman yalan söylemez. Gerçekten başıma azap geleceğinden korktum, dedi." diye bir ziyadelik daha vardır.
Beyhakî, Muhammed b. Ka'b'm şöyle dediğini de rivayet eder: Yumuşak huylu ve efendi bir kimse olan Utbe b. Rebia, günün birinde Kureyş meclisinde oturmakta idi. Rasûlüllah (s.a.v.)'da yalnız başına Mes-cid-i Haram'da bulunmakta imiş. Utbe meclisindeki adamlara:
- Ey Kureyş topluluğu! Şu adama gidip te bazı tekliflerde bulunayım mı? Belki tekliflerimin bir kısmını kabul eder de bize sataşmaktan vazgeçer, dedi.
- Olur ya Eba Velid, dediler.
Utbe kalkıp Rasûlullah'm yanına gitti, onunla konuşmaya başladı. Mal, mülk ve diğer şeyleri teklif etti. Ziyad b. Ishak'a göre Utbe dedi ki:
- Ey Kureyş topluluğu! Gidip Muhammed'le konuşayım ve bazı tekliflerde bulunayım mı? Belki bu tekliflerimin bazısını kabul eder, kendisine birşeyler veririz de bize sataşmaktan vazgeçer.
Hz. Hamza'nın Müslüman olduğu ve Rasûlullah'm sahabelerinin günden güne çoğaldığını gördükleri zamanda Kureyşliler böyle konuşmuşlardı. Utbe'nin teklifini kabul ederek:
- Olur ya Eba Velid. Git de onunla konuş, dediler Utbe kalkıp Rasûlullah'm yanma gitti ve ona şöyle dedi:
- Ey kardeşimin oğlu! Sen bizim içimizde ailece en üstünümüzsün. Bizde senin yerin büyüktür. Bununla beraber sen, kavminin başını öyle bir derde soktun M, hiçbir kimse kavmini böyle bir derde sokmamıştır. Topluluğumuzu dağıttın. Akıllarımızı yerdin. Tanrılarımızı kötüledin. Dinimize küfrettin. Maziye kulak ver. Sana bazı tekliflerde bulunacağım. İyi düşün. Belki bunların bir kısmım kabul edebilirsin.
Rasûlüllah (s.a.v.):
- Seni dinliyorum ya Eba Velid, dedi. Utbe:.
- Ey kardeşimin oğlu! Eğer sen bu davanla mal ve servet sahibi olmak istiyorsan, ben üzerime alırım. Sana mal toplayıp verir ve seni en zenginimiz yaparız. Eğer şeref ve büyüklük istiyorsan, biz sana öyle bir paye vereceğiz ki, kavmin içinde senden daha şeref sahibi ve büyük bir kimse bulunmayacaktır. Sensiz hiçbir işe karar vermeyeceğiz. Eğer bu davanla hükümdarlık istiyorsan, seni başımıza hükümdar yaparız. Eğer bu cinlerin sana dokunmasından dolayı sende baş gösteren bir hastalık ise ve bu hastalıktan kurtulmaya gücün yetmiyorsa, bütün mallarımızı seni tedavi etmek yolunda harcamaya hazırız, dedi.
Utbe sözlerini tamamlayınca Rasûlüllah (s.a.v.), ona: "Sözünü tamamladın mı ya Eba Velid?" diye sordu. O da evet, deyince Rasûlullah: "Bana kulak ver." dedi. O da olur, deyince Rasûlullah (s.a.v.) şu ayetleri okumaya başladı:
"Hâ, mîm. Bu, Rahman, Rahim'den indirilmiştir. Bilen bir toplum için ayetleri açıklanmış, Arapça okunan bir kitaptır. "Hz Peyamber, ayetleri okumaya devam etti. Utbe okunan ayetleri dinleyince iyice anlayabilmek için elini arkasına koyup yaslandı.Nihayet Rasûlullah'da secde ayetine ulaşınca secde etti. Sonra:
- İşittin mi ya Eba Velid? diye sordu. O, evet deyince Rasûlullah:
- İşte sen ve bu ayetler! Var düşün, kararım ver, dedi. Sonra Utbe oradan kalkıp arkadaşlarının yanma gitti. Onun geldiğini görünce birbirlerine: "Allah'a yemin ederiz ki Ebu Velid (Utbe) gittiği yüzden başka bir yüzle bize dönmektedir." dediler. Utbe gelip yanlarına oturunca:
- Ne haber ey Eba Velid? diye sordular. O da şöyle cevap verdi:
- Allah'a yemin ederim ki, bugüne kadar benzerini işitmediğim bir söz işittim. Allah'a andolsun ki, o söz, ne şiirdir ne de kehanettir. Ey Ku-reyş topluluğu! Bana itaat edin. Adamı da kendi haline bırakın. Ona ilişmeyin. Allah'a andolsun ki, kendisinden duyduğum sözler bir haberdir. Hem de önemli bir haber! Onu, diğer Araplarla başbaşa bırakın. Eğer o, onları yenerse onun üstünlük ve galibiyeti sizin için de üstünlük ve galibiyet olacaktır. Ve eğer onlar onu yenerlerse hiç birinizin burnu kanamadan onun şerrinden kurtulmuş olursunuz. Ama o üstün gelirse, onun üstün gelmesi sizin üstün gelmeniz demek olacaktır. Ve onun sayesinde insanların en mesudları siz olacaksınız!
Kureyşliler: "Vallahi ey Eba Velid, Muhammed diliyle seni de büyülemiş!" dediler. O da şu cevabı verdi:
- Bu sizin görüşünüzdür. Dilediğinizi yapabilirsiniz.
Beyhakî, Ebu Muhammed Abdullah tarikiyle İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz, Utbe b. Rebia'ya: "Hâ, mîm. Bu, Rahman, Rahim 'den indirilmiştir." ayetini okuyunca Utbe,arkadaşlarının yanma dönerek şöyle demişti:
"Ey kavmim! Bugün bana bu hususta itaat edin. Ama bundan sonra isterseniz isyan edin. Allah'a andolsun ki bu adamdan (Muhammed1 den) öyle bir söz işittim ki daha önce kulaklarım, onun gibi bir söz işitmiş değildir. Ona ne cevap vereceğimi bilemedim."
Bu hadis, bu yönü ile gerçekten gariptir.
Beyhakî, Hakim vasıtasıyla Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Bana anlatıldığına göre Ebu Cehil, Ebu Süfyan ve Ahnes b Şurayk, Rasûlullah'dan Kur5 ân dinlemek için bir gece evlerinden çıkıp hane-i risaletin yanına gitmişlerdi. O gece Rasûlullah evinde namaz kılmaktaydı. Her biri ondan Kur'ân dinlemek için bir yere yerleşmişti. Ama birbirlerinin orada olduklarından

habersiz idiler. Kur'ân dinlemek için geceyi orada geçirdiler. Sabah olup tan yeri âğannca oradan ayrılıp evlerine gittiler. Giderken yolda karşılaştılar. Birbirlerini ayıplayarak: "Artık bir daha böyle birşey yapmayalım. Eğer beyinsiz ve cahillerimiz bizi görürlerse, bu hususta kalblerine şüphe düşer." dediler. Sonra da ayrılıp evlerine gittiler.

Ertesi gece yine herkes eski yerine, gelip oturdu ve geceyi Rasûlullah'tan Kur'ân dinleyerek geçirdi. Sabahleyin şafakla oradan ayrılıp evlerine giderlerken yolda birbirlerine rastladılar. Yine önceki gece gibi birbirlerini ayıplayarak ayrılıp evlerine gittiler.

Üçüncü gece yine gelip yerlerine oturdular. Ve geceyi Rasûlullah'tan Kur'ân dinleyerek geçirdiler. Sabahleyin fecir doğduğunda oradan ayrılıp evlerine giderlerken yolda birbirleriyle karşılaştılar. Ve birbirlerine: "Artık bir birimize buraya tekrar dönmeyeceğimize dair kesin söz vermedikçe buradan ayrılmayacağız." dediler. Bu hususta birbirlerine kesin söz verdikten sonra ayrılıp evlerine gittiler.

Ahnes b. Şurayk bir sabah değneğini eline alarak Ebu Süfyan'ın evine gitti ve ona: "Ey Eba Hanzele! Muhammed1 den duyduğun şeyler hakkında neler düşündüğünü bana anlat." dedi. Ebu Süfyan, ona: "Ey Eba Salebe! Allah'a yemin olsun ki ondan duyduğum bazı şeylerin manasını anladım. Bazı şeylerin manasını anlayamadım." dedi. Ahnes de: "Vallahi ben de aynı durumdayım." diye karşılık verdi. Sonra Ebu Süfyan'ın yanından ayrılıp Ebu Cehil'in evine gitti. İçeri girip ona: "Ey Eba Hakem! Muhammed1 den duyduğun şeyler hakkında neler düşünüyorsun?" diye sordu.Ebu Cehil de şu cevabı verdi:

"Ne dinlemiş olabilirim ki ondan? Biz Abdumenaf oğulları ile şeref hususunda çekiştik. Onlar yemek yedirdiler, biz de yedirdik. Onlar başkalarının yükünü kaldırdılar, biz de kaldırdık. Onlar başkalarına bağışta bulundular, biz de bulunduk. Öyle ki rahvan atlar gibi diz üstü çöküp yarışa hazır vaziyete geldik. Birbirimize meydan okuduk. Şimdi onlar diyorlar ki, bizde bir peygamber var. Gökten ona vahiy geliyor! Biz buna nasıl ulaşabiliriz? Allah'a yemin ederim ki ben, o peygamberi asla dinlemeyecek ve tasdik etmeyeceğim!"

Bunun üzerine Ahnes b. Şurayk, Ebu Cehü'in yanından kalkıp gitti.

Beyhakî, Muğire b. Şube'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'ı tanıdığım ilk günde ben ve Ebu Cehil b. Hişam Mekke sokaklarının birinde yürümekteydik. Rasûlullah'la karşılaştığımızda, Ebu Ce-nil'e şöyle dedi: "Ey Ebu Cehil, Allah'a ve Rasûlüne gel. Seni Allah'a davet ediyorum."

Ebu Cehil, ona şöyle karşılık verdi: 'Ta Muhammed! Sen bizim tanrılarımıza küfretmekten vazgeçmeyecek misin? Senin davet tebliğ ettiğine şahadet etmemizi mi istiyorsun? Senin tebliğ ettiğine şahadet ediyoruz. Ancak Allah'a andolsun ki, söylediğin şeylerin gerçek olduğunu bilseydim sana tâbi olurdum."

Rasûlullah (s.a.v,), oradan geçip gitti. Ebu Cehil dönüp bana şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki söylediği şeylerin gerçek olduğunu biliyorum. Ama ona tâbi olmaktan beni engelleyen birşey vardır. Kusayy oğullları dediler ki; "Ka'be'nin perdedarlığı bizdedir."

Biz de, evet, dedik. Sonra onlar; "Hacılara su dağıtma görevi bizdedir." dediler. Biz de, evet, dedik. Sonra onlar; "Darü'n-Nedve idaresi bizdedir." dediler. Biz de, evet, dedik. Sonra onlar millete yemek yedirdiler, biz de yedirdik. Öyleki artık birbirimizle yarışıp birbirimize meydan okumaya başladık. Onlar: "Bizden bir peygamber var." dediler. Vallahi işte ben, bunu kabul etmem.

Beyhakî, Ebu îshak'tan şöyle bir rivayette bulundu: Peygamber (s.a.v.), oturmakta olan Ebu Cehil ile Ebu Süfyan'a uğradı. Ebu Cehil: "Ey Abdu'ş-Şems oğullan, işte peygamberiniz budur." dedi.

Ebu Süfyan da: "Bizden birinin peygamber olmasına şaşıyor musun? Bizden daha aşağı ve kalabalığı bizden daha az olan kabilelerden bile peygamber çıkmıştır." dedi

Ebu Cehil: "Yaşlılar dururken bir gencin peygamber olarak ortaya çıkmasına şaşıyorum!" dedi.

Rasûlullah (s.a.v.)'da onları dinliyordu. Yani arına gelip şöyle dedi: "Sana gelince ey Ebu Süfyan! Sen, Allah ve Rasûlunun rızası için Ebu Cehil'e kızmadın. Aksine sen, aşiretçilik gayretine kapılarak ona kızdın. Sen ise ey Ebu Cehil! Allah'a yemin ederim ki siz çok az gülecek, çok ağlayacaksınız."

Ebu Cehil: "Ey kardeşim oğlu! Şu peygamberliğin sebebiyle beni ne kötü tehdit ediyorsun!" dedi.

Bu hadis, bu bakımdan mürseldir ve ifadelerinde gariplik vardır. Cenâb-ı Allah, Ebu Cehil ve emsallerinin söylediklerini şu ayette haber vermiştir:

"Seni gördükleri zaman, mutlaka seni eğlence konusu yapıyorlar: "Allah bunu mu elçi göndermiş? Eğer biz tanrılarımıza tapmakta İsrar etmeseydik, neredeyse bizi tanrılarımızdan saptıracaktı." (diyorlar). Azabı gördükleri zaman kimin yolunun sapık olduğunu bileceklerdir."

(el-Furkân, 41-42.)

İmam Ahmed b. Hanbel, Hüseym tarikiyle İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de gizlenmekte iken şu ayet nazil oldu:

"Namazında pek bağırma, pek de (sesini) gizleme, bu ikisinin arasında bir yol tut." (ei-Isrâ, ııo.)

Rasûlullah (s.a.v.), ashabına namaz kıldırırken yüksek sesle Kur'ân okurdu. Müşrikler onu işitince, Kur'ân'a, Kur'ân'ı indirene ve getirene küfretmeye başladılar. Bunun üzerine yüce Allahjpeygamberine: "Namazında pek bağırma." dedi. Yani namazda Kur'ân okurken yüksek sesle okuma ki müşrikler duymasın ve Kur'ân'a küfretmesinler. "Pek de (sesini) gizleme." Sesini, ashabına duymayacak şekilde alçaltına. Kur'ân'ı çok gizlice okuma. Senden duyabilecekleri kadar seslice oku: "Bu ikisinin

arasında bir yol tut."
Buharî ve Müslim, bunu bu şekilde Ebu Bişr Cafer b. Ebi Hayye'den rivayet etmişlerdir.
Muhammed b. îshak, Davud b. Husayn tarikiyle İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), namaz kıldırırker Kur'ân'ı yüksek sesle okuyunca etrafından dağıldılar ve onu dinlemek istemediler. Çünkü bir adam Rasûlullah'm namaz kılarken okuduğu ayetleri dinlemek istediği takdirde, müşriklerin korkusundan açıkça onu dinlemeye cesaret edemezdi. Onu dinlerken gördüklerini anlarsa kendisine eziyet edecekleri korkusuyla dinlemeden çekip giderdi. Ama Rasûlullah sessizce okuduğu takdirde onu dinlemek isteyenler, okunan ayetleri işitemezlerdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu: "Namazında pek bağırma (yoksa senin yanından dağılıp giderler.) Pek de(sesini) gizleme. (O zaman dinlemek isteyen kimse okuduğun ayetleri işitemez. Biraz seslice oku, belki o, duyduğu ayetlerin bir kısmına riayet edip yararlanır.) Bu ikisinin arasında bir yol tut."[9]

Habeşistan'a Giden Sahabelerin Hicreti

Müşriklerin, güçsüz mü'minlere yaptıkları eziyetler, şiddetli dayaklar ve ağır tahkirler gibi muamelelerle ilgili açıklamalar, daha önceki sayfalarda verilmişti. Onur ve üstünlük sahibi yüce Allah, Rasûlünü amcası Ebu Talib vasıtasıyla müşriklerin eziyetlerine karşı korumuştu. Bununla ilgili açıklama da daha önce verilmişti. Hamd ve minnet Allah'adır.
Vakidî, sahabelerin Habeşistan'a bisetin beşinci senesinin receb ayında hicret ettiklerini ve bu Muhacir sahabelerin ilk kafilesinde onbir erkek ve dört kadın bulunduğunu rivayet eder. Bunlar, kimi yaya, kimi süvari olarak deniz kıyısına varmış, orada yarım dinara bir gemi kiralayarak Habeşistan'a gitmişlerdi. Bu Muhacirlerin adları şöyledir: Osman b, Affan, karısı Hz Peygamber'in kızı Rukiyye, Ebu Huzeyfe b. Ut-be ve karısı Sehle binti Süheyl, Zübeyr b. Avvam, Mus'ab b. Umeyr, Ab durrahman b. Avf, Ebu Seleme b. Abdilesed ve karısı Ümmü Seleme binti Ebi Ümeyye, Osman b. Maz'un, Amir b. Rebia el Anzî ve karısı Leyla binti Ebi Hasme, Ebu Sabre b. Ebi Rühm, Hatib b. Amr, Süheyl b. Beyda ve Abdullah b. Mesud, Alla tamamından razı olsun.
İbn Cerir dedi ki: Diğerleri şöyle dediler: Habeşistan'a hicret eden sahabeler -kadınları ve çocukları ayrı olmak üzere- seksen iki kişiydiler. Yalnız Ammar b. Yasir'in, aralarında olup olmadığı hususunda şüphe etmekteyiz. Eğer aralarında idiyse bu durumda erkeklerin sayısı seksen üç olur.
Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Allah katındaki mertebesi ve amcası Ebu Talib'in kendisine olan desteği sayesinde rahat ve afiyet içinde iken, sahabelerinin eziyet gördüklerini, belaya uğradıklarını ve kendisinin de onları o bela ve eziyetlerden kurtarmaya güç yetiremediğini görünce onlara şöyle dedi: «Habeşistan'a hicret etseniz daha iyi olacak. Çünkü orada yanındaki kimselerden hiç birine haksızlık edilmeyen bir hükümdar vardır. Orası, doğruluk diyarıdır. Oraya gidin. Allah size içinde bulunduğunuz sıkıntıdan kurtuluş yolu yaratınca-ya kadar bekleyin.»
Bunun üzerine Rasûlullah'm ashabından bazı Müslümanlar, dinlerinde fitneye düşmek korkusuyla Habeşistan'a hicret ettiler. Bu, İslâm tarihindeki ilk hicret oldu. Oraya hicret eden ilk Müslümanlar, Osman b. Affan ile zevcesi peygamber kızı Rukiyye idi. Beyhakî de Kata-de'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Allah yolunda ailesiyle ilk hicret eden kişi, Osman b. Affan (r.a.)'dtr."
Nadr b. Enes'in, Ebu Hamza'ya yani Enes b. Malik'e şöyle dediğini işittim: Osman b. Affan, zevcesi Peygamber'in kızı Rukiyy ile birlikte Habeşistan'a hicret etmek üzere yola koyuldu. Rasûlullah'a oraya vardıklarına dair haber geç geldi. Nihayet Kureyşlilerden bir kadın gelip şöyle dedi: "Ya Muhammed! Damadını karısıyla birlikte gördüm." Peygamber (s.a.v.): «Onları nasıl bir durumda gördün?» diye sorunca kadın: «Karısını şu yavaş yürüyen merkeplerden birine bindirmiş, kendisini de merkebi yederken gördüm.» dedi.
Peygamber (s.a.v.): «Allah, onlarla beraber olsun. Osman, Lut Peygamberden sonra karısıyla hicret eden ilk kişi olmuştur.» dedi.
İbn İshak dedi ki: Ebu Huzeyfe b. Utbe, zevcesi Sehle binti Süheyl b. Amr (Bunların Habeşistan'da Muhammed b. Ebi Huzeyf adında bir oğulları dünyaya geldi.), Zübeyr b. Avvam, Mus'ab b. Umeyr, Abdurrah-man b. Avf, Ebu Seleme b. Abdil Esed, zevcesi Ümmü Seleme binti Ebi Ümeyye b. Mugire (Bunların Habeşistan'da Zeynep adında kızları dünyaya geldi.), Osman b Maz'un, Amir b. Rebia (Bu, Hattab oğulları aşiretinin müttefiki olup Beni Anz b. Vail kabilesindendir.), zevcesi Leyla binti Ebi Hasme, Ebu Sabre b. Ebi Rühm el-Amirî, zevcesi Ümmü Kül-süm binti Süheyl b. Amr (Buna Ebi Hatib b. Amr b Abdişems b. Abdi Vüdd b. Nasr b. Malik b. Hisil b. Amr da denir. Söylendiğine göre Habeşistan'a giden ilk Muhacir budur.) Süheyl b. Beyda. Bana ulaşan rivayetlere göre bu on kişi, Habeşistan'a giden ilk Müslümanlardır.
İbn Hişam dedi ki: Bazı ilim ehlinin anlattığına göre Osman b. Maz'un, bunların kafile başkanı idi.
İbn İshak dedi ki: Daha sonra zevcesi Esma binti Umeys ile birlikte Cafer b. Ebu Talib de Habeş yolculuğuna çıktı Habeşistan'da bunların Abdullah b. Cafer adında bir oğulları dünyaya geldi. Bunların peşi sıra bazı Müslümanlar daha oraya hicret ettiler. Böylece Habeşistan'da bir Müslüman topluluğu teşkil ettiler.
Musa b. Ukbe'nin ileri sürdüğüne göre Habeşistan'a yapılan ilk hicret, Ebu Talib ve müttefiklerinin Rasûlullah'la birlikte Şib-Ebi Talib'te muhasara altına alındıkları zamanda olmuştur. Ancak bu hususta ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Yine Musa b. Ukbe'ye göre Cafer b. Ebu Talib, ikinci hicrette Habeşistan'a gitmiştir. Bu da oradaki bazı Müslümanların müşriklerin islâm'a girip namaz kıldıklarına dair bir haber almaları üzerine Mekke'ye geri dönmelerinden sonra vuku bulmuştur. Müşriklerin İslâm'a girip namaz kıldıklarına dair söylentiyi duyan bazı Habeşistan Muhacirleri, Mekke'ye geri döndüklerinde -ki aralarında Osman b. Maz*un da vardı- bu haberin gerçek olmadığını görmüşlerdir. Bunun üzerine bir kısmı Habeşistan'a geri dönmüş, bir kısmı da Mekke'de kalmıştı. Ama diğer bazı Müslümanlar, bu defa Habeşistan'a hicret etmişlerdir ki bu da ileride açıklanacağı gibi ikinci hicreti teşkil edecektir.

Musa b. Ukbe'ye göre ikinci hicrete gidenler arasında Cafer b. Ebu Talib de vardı. İbn îshak'a göre ise Cafer b. Ebu Talib'in ilk kafilede Habeşistan'a hicret etmiş olması, ileride de açıklanacağı gibi kuvvetli olan görüştür. Doğrusunu Allah bilir. Ama o, ikinci defa Habeşistan'a hicret eden kafileyle birlikte ilk olarak hicrete çıkmıştır. Başlarına geçmiş ve Necaşi'nin makamında onların sözcülüğünü yapmıştır. Nitekim ileride bu konuyu detaylı bir şekilde anlatacağız.

İbn îshak, Cafer (r.a.) ile birlikte Habeşistan'a giden Muhacir sahabelerin adlarını şöyle sıralamıştır: Amr b. Said b. As zevcesi Fatuna bin-ti Safvan b. Ümeyye b. Muharriş b. Şıkk el Kananı, Halid b. Said b. As, zevcesi Ümeyne binti Halef b Es'ad el-Huzaî (Bunların Habeşistan'da Said adında bir oğulları dünyaya geldi.) ve Habeşistan hicretinden sonra Zübeyr'in kendisiyle evlenip Ömer ve Halid adında iki çocuk dünyaya getiren bir cariye.

Bu sıralamada şu sahabelerin adlarına da yer verilmiştir: Abdullah b. Cahş b. Ri'ab, kardeşi Ubeydullah, zevcesi Ümmü Habibe binti Ebi Süfyan, Beni Esed b. Hüzeyme kabilesinden Kays b. Abdullah, zevcesi Bereke binti Yesar (Bu da Ebu Süfyan'ın azadhlanndan idi.), Muay-kib b. Ebi Fatıma (Bu da Said b. As'ın azadlılarındandı. îbn Hişam, bunun Dev kabilesinden olduğunu söylemiştir.), Ebu Musa (el- Eş'arî), Abdullah b. Kays (Bu da Utbe b. Rebia aşiretinin müttefiki idi.) Utbe b. Gazvan, Yezid b. Zam'a b. Esved, Amr b. Ümeyye b. Haris b. Esed, Tü-leyb b. Ümeyr b. Vehb b. Ebi Kesir b. Abd Süveybit b. Sa'd b. Hüreymele, Cehm b. Kays el-Abdevî, zevcesi Ümmü Hermele binti Abdilesved b. Hu-zeyme, oğulları Am b. Cehm ile Huzeyme b. Cehm, Ebu'r-Rum b. Umeyr b. Haşini b. Abdumenaf b. Abdiddar, Firas b. Nadr b. Haris b. Kelde Amir b. Ebi Vakkas (Sa'd'm kardeşi), Muttalip b. Ezher b. Abdi Avf ez-Zührî, zevcesi Remle binti Ebi Avf b. Dübeyre (Bunun Habeşistan'da Abdullah adında bir oğlu dünyaya geldi.), Abdullah b. Mes'ud, kardeşi Utbe, Mikdat b. Esved, Haris b. Halid b Sahr et-Teymî, zevcesi Reyta binti Haris b. Cübeyle (Bunun Habeşistan'da Musa, Aişe, Zeynep ve Fatıma adında dört çocuğ dünyaya geldi.), Amr b. Osman b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre, Şemmas b. Osman b. Şerid el-Mahzumî (Çok yakışıklı olduğu için kendisine Şemmas adı verilmiştir. Asıl adı Osman b. Osman'dır.), Habbar b. Süfyan b. Abdi Esed el-Mahzumî, kar-, deşi Abdullah, Hişam b. Ebi Hüzeyfe b. Muğire b. Abdullah b. Amr b. Mahzum, Seleme b. Hişam b. Muğire Ayyaş b. Ebi Rebia b. Muğire, Muattip b. Avf b. Amir (Buna Eyhame denirdi. Mahzumoğullarının müttefiklerindendi.), Osman b. Maz'un'un kardeşleri Kudame ile Abdullah, Saib b. Osman b. Maz'un, Hatib b. Haris b. Mamer, zevcesi Fatıma bint Mücellil, oğulları Muhammed ile Haris, kardeşi Hattab, zevcesi Fükayha binti Yesar, Süfyan b. Ma'mer b. Habib, zevcesi Hase-ne oğullan Cabir ile Cünade, başka erkekten doğma Şurahbil b. Abdullah adındaki oğlu (Bu da Gavs b. Müzahir b. Teym kabilesinden biri olup kendisine Şurahbil b. Hasene denirdi.), Osman b. Rebia b, Ehban b. Vehb b. Huzafe b. Cümah, Huney b. Huzafe b. Kays b. Adiyy, Abdullah b. Haris b. Kays b. Adiyy b. Said b. Sehtn, Hişam b. As b. Vail b. Said, Kays b. Huzafe b. Kays b. Adiyy, kardeşi Abdullah, Ebu Kays b. Haris b. Kays b. Adiyy, kardeşleri; Haris, Ma'mer, Saib, Bişr ve Saic (Bunlar Ha-ris'in oğullarıdır.), Said b. Kays b. Adiyy'in ana bir kardeşi olan Said b. Amr et-Temimî, Ümeyr b. Riab b Hüzeyfe b. Müheşşim b. Said b. Sehm, Beni Sehra kabilesinin müttefiklerinden Mahmiye b. Cez' ez-Zübeydî ile Ma'mer b Abdullah el-Adevî, Urve b. Abdiluzza, Adiyy b. Nadle b. Abdil-uzza, oğlu Numan, Abdullah b. Mahreme el-Amirî, Abdullah b. Süheyl b. Amr, Salit b. Amr, kardeşi Sekran, zevcesi Şevde binti Zem'a, Malik b. Rebia, zevcesi Amre binti's-Sa'di, Ebu Hatip b. Amr el-Amirî, müttefikleri Sa'd b. Havle (Bu Yemenlidir.), Ebu Ubeyde Amr b. Abdullah b. Cerrah el-Fihrî, Süheyl b. Beyda (Bu kadın, Ebu Ubeyde'nin annesi olup asıl adı Da'd binti Cahdem b. Ümeyye b. Zarip b. Haris b. Fihr'dir. Onun ad da Süheyl b. Vehb b. Rebia b. Hüal (b. Üheyb) b. Dabbe'dir.), Amr b. Ebi Şerh b. Rebia b. Hüal (b. Üheyb) b. Malik b. Dabb b. Haris, îya'd b. Zü-heyr b. Ebi Şeddad b. Rebia b. Hilal b. Malik b. Dabbe, Amr b. Haris b. Züheyr b. Ebi Şeddad b. Rebi Osman b. Abdi Ganem b. Züheyr (Bunların ikisi kardeştirler.), Said b. Abd-i Kays b. Lakit, kardeşi Haris (Bunlar da Fihrî'dirler).

İbn îshak dedi ki: Ammar b. Yasir'i de aralarına katarsak -M onun aralarında bulunduğu hususunda şüphe vardır- Habeşistan'a hicret eden Müslüman erkekler, birlikte götürdükleri veya orada doğan çocukları dışında seksenüç kişi idiler.

İbn İshak'm, Mekke'den Habeşistan'a hicret eden Muhacir Müslümanlar arasında Ebu Musa el-Eş'arî'yi de zikretmesinin garip ve tuhaf olduğunu söyleyebilirim!

İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan b. Musa tarikiyle İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), bizi Necaşi'ye gönderdi. Seksen kişi kadardık. Aramızda Abdullah b. Mesud, Cafer, Abdullah b. Erfata, Osman b. Maz'un ve Ebu Musa da vardı. Bu heyet, Necaşi'nin yanına vardı. Öte yandan Kureyşliler, Amr b. As ile Umare b. Velid'i de hediyelerle birlikte Necaşi'nin yanma göndermişlerdi. Bunlar, Necaşi'nin huzuruna girdiklerinde ona secde ettiler. Sonra sağında ve solunda yer alarak söze başladılar:

- Ey hükümdar! Bizim amca oğullarımızdan bir grup senin diyarına geldi. Bizden ve dinimizden yüz çevirdiler.
- Onlar nerededirler?
- Senin diyarındadıiiar. Haber gönder, yanına getirt.

Necaşi, onlara haber göndererek makamına getirtti. Cafer, arkadaşlarına: «Bugün sizin sözcünüz ben olacağım.» dedi. Arkadaşları da ona uydular. Necaşi'nin makamına girdiklerinde Cafer selam verdi, ama secde etmedi. Necaşi ona sordu:
- Sana ne olmuş ki hükümdara secde etmiyorsun?
- Biz sadece yüce Allah'a secde ederiz!
-Niçin?
- Çünkü Allah, bize bir peygamber gönderdi. Sonra o peygamber, Allah'tan başka hiç kimseye secde etmememizi, namaz kılmamızı, zekat vermemizi bize emretti.
Amr b. As, hükümdara hitaben: "Bunlar Meryem oğlu İsa hakkında senin düşüncene aykırı bir düşünceye sahiptirler." dedi. Hükümdar Necaşi de dönüp Cafer b. Ebu Talib'e sordu:
- Meryem oğlu İsa ile annesi hakkında ne dersiniz?
- Allah'ın buyurduğu gibi deriz: îsa, Allah'ın kelimesi ve ruhudur ki onu iffetli ve bakire Meryem'e bırakmıştır. Meryem'e bir beşer eli değmemiştir. İsa'dan önce de çocuğu olmamıştır.
Necaşi yerden bir çubuk kaldırdı, sonra şöyle dedi: «Ey Habeş topluluğu, Ey keşiş ve rahipler! Allah'a yemin ederim ki bunlarla bizim söylediklerimiz arasında sadece şu çubuk kadar bir fark vardır.» Bundan sonra Necaşi, Müslüman heyete dönerek şöyle dedi: «Size ve yanından kalkıp geldiğiniz adama (Muhammed'e) merhaba! Şahadet ederim ki o Allah'ın Rasûlüdür. Ve O, İncil'de bulduğumuz zattır. O, Meryem oğlu İsa'nın müjdelediği peygamberdir. Siz, dilediğiniz yerde kalabilirsiniz.Allah'a andolsun ki ben bu hükümdarlık makamında bulunmasaydım, onun yanına gelir, ayakkabılarını taşırdım!»
Böyle dedikten sonra yanındaki adamlara, Kureyş'in gönderdiği hediyeleri tekrar o iki elçiye iade etmelerini emretti. Bundan sonra Abdullah b. Mesud, acele ile Habeşistan'dan dönüp Bedir savaşma katıldı. Rivayete göre Peygamber (s.a.v,), ölüm haberini aldığında Necaşi için istiğfarda bulunmuştur.
Bu sağlam ve kuvvetli bir sened olup güzel ifadeleri içermektedir. Bu rivayete göre Mekke'den Habeşistan'a hicret eden ashab arasında Ebu Musa da vardır. Her ne kadar bazı rivayetçiler tarafından adı zikre-dilmemişse de bu rivayetten böyle anlaşılmaktadır. Doğrusunu Allah
bilir.
Hafiz Ebu Nuaynı, "Delail" adlı eserde Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: « Rasûlullah (s.a.v.), Cafer b. Ebu Talib'le birlikte Necaşi'nin diyarına gitmemizi bize emretti. Kureyşliler bunu haber alınca Amr b. As ile Umare b. Velid'i topladıkları hediyelerle birlikte Necaşi1 ye elçi olarak gönderdiler. Bunlar, Necaşi'nin yanma hediyele-riyle birlikte geldiler. Necaşi, hediyelerini kabul etti ve bu iki elçi Onun huzurunda secdeye kapandılar. Sonra Amr b. As, söze başladı:
- Bizim diyarımızdan bazı adamlar dinimizden yüz çevirip sana geldiler ve onlar şu anda senin diyarındadırlar. Bunun üzerine Necaşi:
- Ülkemde mi?
-Evet.
Necaşi, bize haber gönderip yanına gitmemizi istedi. Cafer, bize şöyle dedi: "Hiç biriniz konuşmayın. Bugün sizin sözcünüz benim." Nihayet Necaşi'nin huzuruna vardık. O, meclisinde oturmakta idi. Amr b. As sağında, Umare b. Velid de solunda bulunmaktaydı. Çok sayıda keşiş huzurunda bulunuyorlardı. Biz huzura varmadan Önce Amr ile Umare, Necaşi'ye secde etmeyeceğimizi kendisine söylemişlerdi. Huzura girer girmez oradaki keşiş ve ruhbanlardan bir kısmı, aceleyle bize gelip: "Hükümdara secde edin." dediler. Cafer de: "Biz, Allah'tan başkasına secde etmeyiz." dedi.
Necaşi1 nin yanına vardığımızda bize sordu:
- Secde etmenize engel olan nedir?
- Allah'tan başkasına secde etmeyiz!
- O da ne?
- Çünkü Allah, bize bir peygamber gönderdi. Meryem oğlu îsa, onun kendisinden sonra geleceğim, adının Ahmed olacağını müjdelemiştir. Peygamberimiz, bize Allah'tan başkasına ibadet etmememizi, O'na hiç birşeyi ortak koşmamamızı, namaz kılmamızı, zekat vermemizi emretmiştir. Bize iyiliği emretmiş, kötülükten de men etmiştir.
Necaşi, sözcü Cafer'in sözlerinden hoşlandı. Amr b. As, bu durumu görünce şöyle dedi: "Allah hükümdarımızı ıslah etsin. Onlar, Meryem oğlu îsa hakkında senin düşüncene aykırı bir düşünceye sahiptirler."
Necaşi, Cafer'e sordu:
- Arkadaşınız (Muhammed), Meryem oğlu hakkında ne diyor?
- O'nun hakkında Allah'ın buyurduğunu söylüyor: O, Allah'ın ruhu ve kelimesidir. Onu, daha önce kendisine bir beşerin temas etmediği, hiçbir çocuk doğurmamış olan iffetli ve bakire Meryem'den çıkarıp dünyaya getirmiştir.
Bu sözler üzerine Necaşi, yerden bir çubuk parçası kaldırarak şöyle
dedi:
- Ey keşiş ve rahipler topluluğu! Bunlar, bizim Meryem oğlu İsa hakkında söylediğimiz sözlerden farklı birşey söylemiyorlar. Onlarla bizim söylediklerimiz arasında bu çubuk ağırlığınca bir fark yoktur. (Sözün burasında Necaşi, Müslüman heyete yönelerek şöyle dedi:)
- Size ve yanından gelmiş olduğunuz kişiye (Muhammed'e) merhaba! Ben, onun Allah Rasûlü olduğuna ve İsa'nın müjdelediğ

peygamber olduğuna şahadet ederim. Ben, bu hükümdarlık makamında olmasaydım, onun yanma gelir, ayakkabılarını öperdim. Benim ülkemde dilediğiniz kadar kalabilirsiniz.
Böyle dedikten sonra Müslüman heyete yemek yedirilmesini, elbise giydirilmesini, Kureyş elçilerinin ise hediyelerinin geri verilmesini buyurdu.
Amr b. As, kısa boylu bir adamdı. Ummare ise yakışıklı bir kimse idi.İkisi birlikte denize yöneldiler. Su içtiler. Yanlarında Amr'm karısı da vardı. Su içerlerken Ummare, Amr'a: "Karına söyle, beni öpsün." dedi. Amr da: "Utanmıyor musun?" diye çıkıştı. Umare, Amr'ı yakalayıp denize attı. Amr da "Allah aşkına beni kurtar." diye yalvardı. Nihayet Umare onu alıp gemiye bindirdi. Bu yüzden Amr, ona kin gütmeye başlamıştı. Amr, Necaşi'ye şöyle demişti; "Sen memleketinden dışarı çıktığında Ummare, senin karının yanına gidiyor." Necaşi de Umare'yi çağırıp hadım ettirdi. O da mecnun gibi çöllere düştü.
Yezid b. Abdullah b. Ebi Bürde'den, o da dedesi Ebu Bürde'den, o da Ebu Musa'dan sahih bir rivayetle naklettiler ki, kendiler Yemen'de iken Rasûlullah (s.a.v.)'ın peygamber olarak ortaya çıktığını haber aldılar. Elli küsur kadar adam bir gemiye binerek Rasûlullah'ın yanma gitmek üzere Muhacir olarak yola çıktılar. Gemi ile Habeşistan'a gittiler. Orada Cafer b. Ebu Talih ve arkadaşlarıyla karşılaştılar. Cafer onlara, yanlarında ikamet etmelerini söyledi. Onlar da Cafer'in yanında Habeşistan'da ikamete başladılar. Nihayet Hayber savaşı esnasında birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiler. Ebu Musa, Cafer b. Ebu Talib ile Necaşi arasında cereyan eden konuşmaya şahid olmuş ve bunu başkalarına anlatmıştı.
Habeşistan'a hicret babında Buharı de Muhammed b. A'la tarikiyle Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet eder: Biz Yemen'de iken Peygamber (s.a.v.)'în zuhur ettiği haberini aldık. Bir gemi ile Habeşistan'a gittik.. Orada Ebu Talib oğlu Cafer ile karşılaştık. Medine'ye gelinceye kadar onun yanında ikamet ettik. Onunla birlikte Hayber fethi esnasında Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldik. Peygamber (s.a.v.), bize: «Ey gemi halkı, sizin için iki hicret (sevabı) vardır.» dedi.
İbn Asakir, kendi tarihinde Cafer b. Ebu Talib ile Necaşi arasında geçen hadiseleri, aralarındaki konuşmaları ve Cafer b. Ebu Talib'in tercüme-i halinden bahseder. Bunu bizzat Cafer'in rivayeti ve Amr b. As'm anlatımı ile nakleder. Cafer'in bu konudaki rivayeti gerçekten kayda değer kıymetli bir rivayettir. Bunu îbn Asakir, Ebu'l-Kasım Se-merkandî tarikiyle Ebu'l-Kasım b Beğavî'den nakletmiştir. Ebu'l-Kasım b. Beğavî, Abdullah b. Cafer'in babası Cafer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«- Kureyşliler Amr b. As ve Ummare b. Velid'i, Ebu Süfyan'ın verdiği hediyelerle Necaşi'ye gönderdiler. Biz yanında iken bunlar, Necaşi'iin yanma gelip ona şöyle dediler:
- Bizim ayak takımı ve beyinsizlerimizden bazı kimseler, senin yanına gelmişler. Onları bize teslim et.
- Hayır, onları dinlemedikçe size teslim etmem.
(Necaşi haber göndererek bizi huzuruna çağırttı. Yanına gittiğimizde bize şöyle sordu):
- Bunlar ne diyorlar?
- Bunlar, putlara tapan bir kavimdir. Allah, bize bir peygamber gönderdi. Biz de ona iman ettik ve onu tasdik ettik.
Bunun üzerine Necaşi, Kureyş heyetine dönerek şöyle sordu:
- Bunlar sizin köleleriniz midir?
- Hayır.
- Sizin bunlardan alacağınız var mıdır?
- Hayır.
- Öyleyse bunların yolundan çıkın.
(Böyle konuştuktan sonra Necaşi'nin huzurundan çıkıp gittik. Bizden sonra Amr b. As, ona şöyle demiş):
- Bunlar, Hz. İsa hakkında senin düşündüğünden farklı düşünüyorlar.
- Eğer onlar, İsa peygamber hakkında benim söylediğim sözlerden başka şeyler söylüyorlarsa,onları memleketimde bir an dahi bırakmam!
(Bunun üzerine Necaşi, bize tekrar haber gönderdi. Bu ikinci çağrısı birincisine nisbetle daha sert idi. Bize şöyle dedi:)
- Adamınız (Muhammed), Meryem oğlu İsa hakkında ne diyor?
- Onun Allah'ın ruhu, iffetli ve bakire Meryem'e bıraktığı kelimesi olduğunu söylüyor.
- Bana falan keşişi ve falan rahibi çağırın! (Çağırttığı keşiş ve rahipler yanma geldiler. Onlara sordu);
- Meryem oğlu İsa hakkında ne diyorsunuz?
- Sen, bizden daha bilgilisin. Sen ne diyorsun? O da yerden bir çöp kaldırarak:
- Bunların İsa hakkında dedikleri, bizim onun hakkındaki inancımızdan bu çöp kadar aykırı değildir, dedi ve sonra-bize dönüp:
- Size herhangi bir kimse bir eziyet ediyor mu?
- Evet.
- Kim bunlara dokunursa, ceza olarak ondan dört dirhem alınacaktır, diye tellal çağırttı. Bize:
- Bu ceza yeterli mi? diye sordu.
- Hayır, dedik.
Bunun üzerine cezayı bir kat daha artırdı.»
Cafer (r.a.) Habeşistan dönüşü ile ilgili olarak diyor ki:
«Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret edip güç kazanınca Necaşi'ye:
- Peygamberimiz Medine'ye hicret etmiş ve güç kazanmıştır. Bize baskı ve eza yaptıklarını söylediğimiz kimselerde

Ölmüşlerdir. Artık Peygamberimiz'in yanma dönmemize müsaade et, dedik.
O da bize:
- Peki, dedi. Azık ve binekler vererek bizi yolcu etti. Bana da:
- Size yaptığım hizmeti Rasûlullah'a anlat. Bu da benim adamımdır, sizinle beraber gönderiyorum. Şahitlik ederim ki, Allah'tar başka ilah yoktur ve sizin adamınız da Allah'ın peygamberidir. Ona söyle, bana Allah'tan mağfiret dilesin, dedi.
Bundan sonra biz yola çıkıp Medine'ye geldik. Peygamber, beni karşılayıp kucakladı ve:
- Bilmiyorum, Hayber'in fethine mi yoksa Cafer'in gelmesine mi sevinelim, dedi.
Çünkü o sırada Hayber fethedilmişti. Peygamber oturduktan sonra Necaşi'nin bizimle beraber gönderdiği adam ona:
- Bu, amcan oğlu Cafer'dir. Ona hükümdarımızın kendisine yaptığı hizmeti sor, dedi.
Ben de:
- Evet vallahi, bize şöyle yaptı, böyle yaptı ve yolcu ederken bize binek ve azık verdi. Ayrıca Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve senin de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet getirdi. Bana da: «Adamına söyle, bana Allah'tan mağfiret dilesin.» dedi, dedim.
Bunun üzerine Peygamber kalkıp abdest aldı. Sonra üç defa:
- Allah'ım, Necaşi'ye mağfiret eyle, dedi. Orada hazır bulunan Müslümanlar da amin, dediler. Ben de Necaşi'nin elçisine:
- İşte gördün. Habeşistan'a döndüğün zaman bunları Necaşi'ye anlat, dedim.»
Sonra îbn Asakir, bunun hasen ve garip bir rivayet olduğunu söyler.
Yunus b. Bükeyr, Ümmü Seleme'nin bu konuyla ilgili olarak şöyle dediğini rivayet eder:
« Rasûlullah (s.a.v.)'a amcası Ebu Talib ile yakınları sayesinde kimse dokunamıyordu. Onun ashabı ise, Kureyşlilerin elinden türlü eza ve işkenceler görüyor, dinlerim bırakmaya zorlanıyorlardı. Hz. Peygamber de onlara sahip çıkamadığı için, Mekke onlara dar geldi. Bunun için onlara:
«Habeşistan'da bir kral vardır. Onun yanında hiç kimseye zulme-dilmez. Cenâb-ı Allah size bir çare ve kurtuluş yolu açmcaya kadar oraya gidiniz.» dedi.
Bunun üzerine biz, akın alan Habeşistan'a gittik. Orada dinimizi serbestçe yaşayıp hiç kimsenin zulmünden korkmayan ve ev sahibi tarafından iyice ağırlanan bir cemaat olduk. Bunu gören Kureyşliler, bizi çekemediler. Toplanıp, bizi yurdundan kovması ve tekrar kendilerine iade etmesi için Amr b. As ile Abdullah b. Ebi Rfibia'yı» Necaşi'ye elçi olarak göndermeyi kararlaştırdılar. Kureyşliler, ayrıca Neçaşi, patrikler ve kumandanlarının her birine hediyeler hazırlayıp Amr b. As ile Abdullah b. Ebi Rebia'ya şu tenbihatta bulundular:
"Habeşistan'a gittiğinizde herkesin hediyesini kendisine verdikten sonra, kendilerinden kralın yanında size yardımcı olmalarını isteyin. Kralın hediyelerini de verdikten sonra teklifinizi yapın. Öyle yapın ki, kral onları konuşturmadan size teslim etsin."
Amr b. As ile Abdullah b. Ebi Rebia, Habeşistan'a vardıklarında, hediyesini vermedik hiç bir patrik ve komutan bırakmadılar. Onlara:
"Şu beyinsizlerimiz için krala gelmiş bulunuyoruz. Kavim ve akrabalarının dinlerini bıraktıkları gibi sizin dininize de girmemişler. Akrabaları onları geri göndersin, diye bizi krala gönderdiler. Onun için, bu hususta kralla konuştuğumuz zaman bize yardımcı olun." dediler.
Patrikler ile komutanlar, bunu kabul ettiler, Kureyş heyeti daha sonra kralın yanına gidip hediyelerim takdim ettiler. Krala Mekke'den hediye olarak getirdikleri şeyler içinde onun en çok hoşuna gideni, tabaklanmış hayvan derileri idi.
Musa b. Ukbe'ye göre ona, bir at ve ipek cübbe hediye ettiler. Onlar krala şöyle dediler:
- Ey kral! Bizden bir takım beyinsiz gençler, atalarının dinini ter-kettiler, senin dinine de girmeyip bilmediğimiz uydurma bir dini ortaya çıkardılar. Biz, bunu kabul etmediğimiz için şimdi gelip senin yurduna sığındılar. Onların kavim ve aşiretleri, babaları ve amcaları, kendilerini teslim edesin, diye bizi sana elçi olarak gönderdiler. Çünkü onlar, bunların nasıl insanlar olduğunu daha iyi bilirler. Senin dinine de girmiş değiller ki onları himaye edesin.
Bunun üzerine kral öfkelenip şöyle dedi:
- Hayır, Allah'ın hayatına yemin ederim ki, onları çağırıp konuş-turmadıkça ve neyin nesi olduklarım öğrenmedikçe hiç birşey yapmam. Çünkü bunlar, benim yurduma gelmiş ve bu kadar hükümdarlar varken bana güvenip sığınmışlardır. Onları çağırıp kendileri ile konuşacağım. Eğer gerçekten sizin dediğiniz gibi kimseler iseler, onları geri göndereceğim. Eğer öyle değillerse onları geri göndermek şöyle dursun, bütün gücümle destekleyeceğim. Baba ve amcalarının gözlerini aydın kılma-yacağım" (sevindirmeyeceğim)!
Musa b. Ukbe'ye göre, Necaşî'nin komutanları, bu Müslümanları,
Kureyşlilere geri vermesi için teklifte bulunmuşlardı. Ancak o: «Hayır, Allah'a andolsun ki onların konuşmalarını dinlemedikçe ve onların hangi durumda olduklarını anlamadıkça geri vermeyeceğim!» demişti. Ashab-ı kiram, Necaşi'nin yanma girdikleri zaman ona secde etmeyip selam vermişler, o da onlara şöyle demişti:
- Ey Cemaat! Benim yanıma gelen diğer Araplar gibi, siz de benim huzuruma girdiğiniz zaman niçin bana secde etmediniz? Sonra İsa hakkındaki inancınız nedir? Ve hangi dindensiniz? Hristiyan mısınız? diye sorunca onlar:
- Hayır, demişlerdi.
- Öyleyse Yahudi misiniz?

- Hayır.
- Öyleyse atalarınızın dini üzerinde misiniz? -Hayır.
- Öyleyse dininiz nedir? deyince onlar:
- Dinimiz İslâm'dır.
- İslâm nedir?
- Allah'a ibadet ederiz ve O'na eş ve ortak koşmayız.
- Bunu size kim öğretti?
- İçimizde gerek soyu, gerekse kendisi bizce bilinen bir adam vardır. Cenâb-ı Allah, ondan önceki bazı kimseleri, bizden Önceki ümmetlere nasıl peygamber olarak göndermiş ise, onu da peygamber olarak bize göndermiştir. Bu peygamber, bize iyi olmayı, yoksullara yardım etmeyi, verdiğimiz sözde durmayı, emanete hıyanet etmemeyi, putlara tapma-mayı ve Allah'a ibadet edip O'na eş ve ortak koşmamayı emretti. Ve Allah'ın kelamını bize öğretti. Biz de ona inandık ve getirdiği dinin Allah tarafından olduğuna iman ettik. İşte biz, bunu yaptığımız için kavmimiz bize düşman kesildi. Onlar, bu peygambere de inanmayıp düşmanlık ederek onu öldürmek istediler, Bizi de tekrar putlara tapmaya zorladılar. Bunun için, dinimizi ve canımızı koruyasın, diye onlardan kaçıp sana sığındık, dediler.

Necaşi:

Vallahi sizin dediğiniz bu din, Musa (a.s.)'ya gelen nurun içinden çıktığı bacadan çıkmıştır, dedi. Cafer de:

- Sana secde etmememizin nedeni şudur: Allah'ın peygamberi bize: «Cennet halkı birbirlerine saygı göstermek istedikleri zaman birbirlerine selam verirler.» demiş ve bizim de öyle yapmamızı emretmiştir. Bunun içindir ki, biz sana secde etmedik. Birbirimize yaptığımız gibi sana selam verdik. İsa (a.s.) hakkındaki inancımız ise şöyledir: İsa, Allah'ın kulu ve rasûlüdür. Allah tarafından Meryem'e bırakılmış bir kelime ve ruhtur. Hiçbir erkekle ilişkide bulunmayan bakirenin oğludur, dedi.

Bunun üzerine Necaşi, eline bir çubuk alarak:

- Vallahi bu çubuk nasıl bu kadar ise, bundan ne fazla ne de eksik değilse, Meryem'in oğlu da bundan ne fazla, ne de eksik birşeydir, dedi.

Bunun üzerine orada hazır bulunan Habeş büyükleri:

- Vallahi, eğer Habeşliler senin böyle dediğini işitirlerse seni tahttan indirirler, dediler.

Necaşi;

- Vallahi İsa hakkında bundan başka birşey söyleyemem. Cenâb-ı Allah, bana krallığı verirken Habeşlilerin arzusuna uydumu ki, ben de Allah'ın gerçek dini hakkında onların arzusuna uyayım. Allah beni bundan korusun, dedi.»

Yunus, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Necaşi, Müslümanlara haber gönderip onları makamında toplattı. Amr b. As ile Abdullah b. Rebia, onların konuşmalarını dinlemekten hoşlanmadıkları kadar başka hiç birşeyden hoşlanmıyorlardı. Necaşi'nin elçisi kendilerine geldiğinde, Müslümanlar toplanıp kendi aralarında şöyle konuştular: Hükümdarın huzurunda ne diyeceksiniz? Ne diyelim ki? Ona şöyle deriz: Onun hakkında bilgimiz yoktur. Çünkü Peygamberimiz onun hakkında bize bir bilgi vermemiştir. Bu hususta birşey diyemiyeceğiz. Ancak hükümdarın makamına girdikleri zaman Müslümanların sözcülüğünü Ebu Talib oğlu Cafer üstlendi. Necaşi, ona sordu:

- Kavminizin dinini bırakıp da Yahudiliğe veya Hristiyanlığa girmediğinize göre sizin dininiz nedir?

Cafer, bu soruya şöyle cevap verdi:

- Ey hükümdar! Biz çok cahil ve bilgisiz kimseler idik. Putlara tapardık. Murdar etleri yerdik. Çirkin işler yapardık. Akrabalık ve komşuluk haklarını gözetmezdik. Güçlülerimiz zayıflarımızı ezerdi. İşte biz böyle iken Cenâb-ı Allah, bizim içimizden, tanıdığımız bir aileden ve doğruluk, emniyet, iffet ve nezahet ile tanınan bir kimseyi peygamber olarak gönderdi. Bu peygamber, bizi yalnız Allah'a kulluk edip O'na eş ve ortak koşmamaya, atalarımızın tapa geldikleri putlara tapmayı bırakmaya, doğru sözlü olmaya, emanete hıyanet etmemeye, akrabalık ve komşuluk haklarını gözetmeye, çirkin işlerden ve birbirimizin kanını akıtmaktan vazgeçmeye, yetimin malını yememeye, iffetli ve namuslu kadınlara iftira etmemeye, namaz kılmaya, zekat vermeye ve daha bir çok iyi şeylere davet etti. Biz, de onun söylediklerini doğru bularak ona iman ettik ve ona uyarak haram dediği şeylere haram, helal dediği şeylere helal dedik. Bunun üzerine kavmimiz bize düşman kesilip türlü işkenceler yapmaya başladı. Bizi tekrar putlara tapmaya ve eski çirkinliklerimize dönmeye zorladı. Biz buna dayanamadık. Onlara karşı da duramadık. Bunun için senin yurduna göç ederek, senin himayene sığındık. Başka hükümdarlar dans a, senin himayende bulunmayı tercih ettik. Ey hükümdar, senin yanında zulüm ve haksızlık görmemeyi ümid ettik.

Necaşi:

- Allah tarafından hu peygambere gelen vahiylerden birşeyi hatırlıyor musun?

Cafer:

- Evet, dedi ve Meryem sûresinin başından başlayıp bir miktar
okudu.

Caferi dinleyen Necaşi de Allah'a andolsun ki gözyaşları sakalım ıslatmcaya kadar ağladı. Papazlarda dizleri üzerindeki kitapları gözyaşları ile ıslattılar. Sonra Necaşi şöyle dedi:

- Vallahi, Musa (a.s.)'mn getirmiş olduğu kitap hangi bacadan çıkmış ise bu da o bacadan çıkmıştır. Gidin, hiçbir zaman ben sizi onlara teslim etmeyeceğim! Onların gözlerini de aydın kılmayacağım!

Ümmü Seleme diyor ki, ashab, Necaşi'nin yanından çıktıktan sonra Amr b. As:
- Vallahi ben yarın Necaşi'ye gidip onlara öyle bir iftira atacağım ki,
Necaşi onların kökünü kazıyacaktır, dedi.
Amr b. As'a nisbetle biraz daha insaflı olan Abdullah b. Ebi Rebia,
Amr'a:
- Böyle yapma, her ne kadar bizden aynlmışlarsa da yine de onlar
akrabalarımızdır, dediyse de Amr b. As:
-Vallahi yarın gidip Necaşi'ye: Bunlar: "Meryem oğlu Isa, ilah olmayıp kuldur." diyorlar, diyeceğim, dedi.
Ertesi gün gerçekten gidip Necaşi'ye:
- Bunlar, Meryem oğlu İsa hakkında büyük bir iftirada bulunuyorlar. İstersen onları çağır da bunu onlara sor, dedi.
Bunun üzerine Necaşi, onları tekrar çağırdı. Onlar da toplanıp: "Eğer Necaşi bize, İsa (a.s.) hakkında birşey sorarsa ona Allah'ın onun hakkında buyurduğu ve Peygamberimiz'in bize söylememizi emrettiği şeylerden başkasını söylemiyeceğiz." dediler. Patrikleri ile toplantı halinde bulunan Necaşi'nin huzuruna girdiler. Necaşi, onlara sordu:
- İsa hakkında ne düşünüyorsunuz? Cafer, bu soruya şöyle cevap verdi:
-O'nun Allah'ın kulu, elçisi, ruhu ve iffetli, bakire Meryem'e bıraktığı bir kelimesi olduğunu söylüyoruz.
Bunun üzerine Necaşi, elini uzatıp yerden bir çubuk kaldırdı ve
Ebu Talib oğlu Cafer'e şöyle dedi:
- Bu çubuk nasıl belli bir uzunlukta olup ne daha uzun ve ne de daha kısa değilse, senin Meryem oğlu İsa hakkında dediklerin de gerçeğin ifadesi olup îsa (a.s.) ondan ne fazla, ne de eksik birşey değildir.
Necaşi'nin bu konuşması üzerine patrikler, öfke ile söylenmeye başladılar. Necaşi onlara:
— Vallahi öfke ile söylenseniz de, bu böyledir, dedi. Sahabelere de:
— Gidin,siz emniyettesiniz, dedikten sonra:
- Kim size küfrederse cezalandırılacaktır. Bana dağlar kadar altın da verseler, herhangi birinizi incitmeyeceğim. Allah'a yemin ederim ki, Cenâb-ı Allah, bana krallığı bahşederken benden rüşvet almadı ki, ben de krallığımı rüşvet karşılığında kötüye kullanayım, dedi. Ve kendi
adamlarına dönüp:
- Bana getirdikleri hediyeleri onlara geri verin, dedi.
Böylece Amr b. As ile Abdullah b. Ebi Rebia, Habeşistan'dan kovulmuş olarak çıktılar. Biz ise, orada huzur ve güven içinde ve Habeşliler-den büyük bir ilgi görerek kaldık. Ne var ki çok geçmeden birisi, Necaşi'yi karşı baş kaldırdı. Biz de, o adam belki Necaşi'yi yener, onun yerine geçer ve onun bize tanıdığı hakkı bizden alır düşüncesiyle o kadar üzüldük ki, hayatımızda o kadar üzülmemiştik. Bunun için Allah'a dua ettik. Necaşi'nin muzaffer olması hususunda Allah'a yalvardık. O da, -asi adamın üzerine gitti. Ashab da birbirine:
~ Kim gidip bize savaşın sonucu hakkında bir haber getirir? dediler. Ve yaşça en küçükleri olan Zübeyr b. Avvam: - Ben giderim, dedi.
Bunun üzerine ona bir tuluk şişirdiler. O da tuluğu göğsüne asıp ne-hire indi ve nehirin savaş yapılan kıyısına yüzerek geçti. Nihayet savaş alanına varıp durumu izlemeye koyuldu.
Cenâb-ı Allah., o asi hükümdarı hezimete uğrattı. Necaşi'yi ona galip kıldı. Necaşi onu öldürttü. Öte yandan abasını sallayarak bize işaret veren Zübeyr b. Avvam yanımıza geldi ve: «Müjdeler olsun bize, Allah Necaşi'yi galip getirdi.» dedi.
Ravi Ümmü Seleme diyor ki:
- Allah'a andolsun ki Necaşi'nin galibiyetinden dolayı sevindiğimiz kadar başka hiçbirşeye sevindiğimizi hatırlamıyorum. Sonra onun yanında ikamet ettik. Nihayet bizden bazıları orada ikamet etti. Bazıları
da çıkıp Mekke'ye gitti.
Zührî dedi ki: Ümmü Seleme'den rivayet edilen bu hadisi, Urve b. Zübeyr'e anlattım. Urve, bana Necaşi'nin: "Hükümdarlığ bana verirken Allah benden rüşvet almadı ki, ben de rüşvet karşılığında hükümdarlığımı kötüye kullanayım. Bu hususta insanlar bana itaat etmediler M, ben de bu hususta onlara itaat edeyim." sözünün ne anlama geldiğini biliyor musun?" dedi.
Ben de dedim ki:
- Hayır. Ebu Bekir b. Abdurrahman b. Haris b. Hişam, Ümmü Seleme'den bana böyle birşeyi nakletmedi. Aişe'nin bana anlattığına göre Necaşi'nin babası, kendi kavminin kralı imiş. Babasının oniki oğlu olan bir kardeşi varmış. Babasının ise, Necaşi'den başka oğlu yokmuş. Habeşüler, hükümdarlık konusunda görüş teatisinde bulunarak şu sonuca varmışlar: Necaşi'nin babasını öldürüpde kardeşini hükümdarlığa geçirsek daha iyi olur. Çünkü kardeşinin oniki oğlu var. Babalarının ölümünden sonra bunlar tahta varis olurlar. Böylece Habeş hükümdarlığı, ihtilafsız bir şekilde uzun bir müddet devam eder.
Böyle dedikten sonra Necaşi'nin babasına saldırdılar, onu öldürüp yerine kardeşini hükümdar yaptılar.
Zamanla Necaşi, amcasının maiyetine girdi. Nihayet onu tesiri altına aldı. Amcası da, idareyi ona verdi. Çünkü o, aklı başında dirayetli bir kimse idi. Habeşliler, onun amcası nezdindeki itibarın görünce şöyle dediler: Bu genç, amcasının idaresine hakim oldu. Korkarız ki başımıza hükümdar olur. Babasını öldürmüş olduğumuzu da biliyor. Eğer hükümdar olursa, eşraftan öldürmedik tek bir kişi bırakmayacaktır. Hükümdarla konuşun. Ya Necaşi'yi öldürsün, ya da ülke dışına sürgün etsin.

Böyle konuştuktan sonra Necaşi'nin hükümdar olan amcasının yanma gidip ona şöyle dediler: Şu gencin senin yanında ne kadar yükseldiğini gördük. Biliyorsun ki onun babasını öldürmüş ve seni yerine geçir-, mistik. Korkarız ki bu genç, senin yerine bize hükümdar olur ve bizi öldürür. Şimdi sen onu ya öldürmeli, ya da ülkemizden sürgün etmelisin!
Hükümdar şöyle dedi:
"Yazıklar olsun size! Dün, babasını öldürdünüz. Bugün de ben mi onu öldüreyim! Hayır, onu ülkenizden sürgün edeceğim.
Hükümdarın kararı üzerine Necaşi'yi hükümdarlık sarayından alıp pazara götürdüler ve bir tüccara 600 ya da 700 dirheme sattılar. O da, onu bir gemiye bindirip götürdü. Akşam olunca güz bulutları göğü kapladı. Hükümdar olan amca, çıkıp bulutlar altında yağmurun yağmasını bekledi. Yağmur altında iken bir şimşek çakıp onu Öldürdü. İleri gelenler derhal onun çocuklarına gittiler. Baktılar ki onların tamamı beyinsiz, hiç birinde hayır yok. Bunun üzerine Habeşlilerin yönetimi bir kaosa girdi. Birbirlerine şöyle dediler:
- Biliyor musunuz, Allah'a andolsun ki hükümdarlığımızı düzgün bir şekilde yürüten şahıs, dün satmış olduğunuz gençtir. Eğer Habeşistan'ın idaresinin düzelmesini istiyorsanız, o gitmeden önce peşine düşün ve yakalayıp getirin.
Onu aramaya çıktılar, yakalayıp getirdiler. Tacı başına geçirip kendilerine hükümdar yaptılar.
Onu (Necaşi'yi) satın almış olan tüccar şöyle dedi:
- Bana satmış olduğunuz köleyi (Necaşi'yi) geri aldığınız gibi, onun için Ödemiş olduğum paramı da geri verin. Onlar:
- Vermeyiz, dediler. Bunun üzerine o:
- Vallahi öyleyse gidip onunla konuşacağım, Tüccar, hükümdarlık sarayına gidip Necaşi ile konuştu:
- Ey hükümdar! Dün ben bir köle satın aldım. Onu satanlar, benden bedelini teslim aldılar. Bugün de gelip köleyi zorla elimden aldılar, ama bedelini bana geri vermediler.
Bu, Necaşi'nin idaresinin, adil ve sert oluşunu belgeleyen ilk deneme idi. Necaşi kararını verip şöyle dedi:
- Ya malını geri verirsiniz, ya da kölesinin (Necaşi'nin) elini eline verirsiniz. O da kölesini dilediği yere götürür!
Eşraf takımı dedi ki:
- Hayır,malını geri veririz.
Böyle dediler ve tüccara malını geri verdiler. Bunun içindir ki Necaşi:
- Allah, hükümdarlığımı bana geri verdiğinde benden rüşvet almadı ki, ben de hükümdarlığımı kötüye kullanma hususunda başkalarından rüşvet alayım. Bu hususta insanlar bana itaat etmediler ki, ben de onlara itaat edeyim, dedi.
Musa b. Ukbe dedi ki: Necaşi'nin babası, Habeş hükümdarı idi. Necaşi, küçük bir çocuk iken babası vefat etti. Onu, kardeşinin vesayetine bırakıp: «Oğlum buluğ çağına erinceye kadar kavminin idaresini sen yürüt, ama buluğa erince hükümdarlığı ona teslim et.» dedi. Fakat kardeşi, hükümdarlığa rağbet etti. Necaşi'yi köle olarak bir tüccara sattı. Sattığı gece vefat etti. Bunun üzerine Habeşliler Necaşi'yi, sattıkları tüccardan geri alıp başına tacı geçirdiler.
îbn îshak'm bu rivayeti, Amr b. As ile Abdullah b. Ebi Rebia'dan bahsederken anlattığı bilinmektedir. Musa b. Ukbe, el-Ümevî ve diğer bir kaç kişinin ifadesine göre îbn İshak, Amr b. As ile Umare b. Velid b. Muğire'den bahsederken bu meseleyi anlatmıştır. Umare ki, Ka'be yanında secde halinde iken sırtına deve işkembesi attıkları esnada, Rasûlullah (s.a.v.)'a gülen ve onun da kendilerine beddua etmiş olduğu yedi kişiden biridir. İbn Mesud ile-Ebu Musa el-Eş'arî'nin hadisinde de bu hadise, bu şekilde anlatılmıştır.
Özetle söylemek istediğimiz şudur ki; Amr b. As ile Umare b. Velid b. Muğire, Mekke'den çıktıklarında Amr'm zevcesi de yanlarında imiş. Bunlar gemide arkadaşlık etmişler. Umare, genç ve yakışıklı bir adamdı. Amr b. As'm karısına göz koydu ve Amr'ı öldürmek için denize attı. Amr, yüzerek gemiye geri döndü. Umare ona: «Senin yüzmeyi iyi bildiğini bilseydim, seni denize atmazdım.» dedi. Amr da, ona düşman olup kin gütmeye başladı. Bu ikisinin Muhacir sahabeleri geri getirmek için Necaşi'ye yaptıkları rica reddedilince Umare, Necaşi'nin bazı aile efradıyla irtibat kurmuştu. Amr da, onu jurnallemişti. Bunun üzerine Necaşi, ona sihir yapılmasını emretti. Öyleki, aklı başından gitti ve mecnun gibi çöle çıkıp vahşi hayvanlarla birlikte dolaşmaya başladı..
el-Ümevî, onun hikayesini uzun uzadıya anlatırken, Hz. Ömer'in emirliği zamanına kadar yaşamış olduğunu, sahabelerden birinin onu yakalayınca; "Beni bırak, beni bırak, yoksa ölürüm." dediğini, yakalayan sahabe de onu bırakmayınca o anda öldüğünü ifade etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Anlatıldığına göre Kureyşliler, Muhacirleri geri vermesi için Necaşi'ye iki defa elçi göndermişlerdir. Birincisinde Amr b. As ile Uma-re'yi, ikincisinde de Amr b. Asile Abdullah b. Ebi Rebia'yı göndermişlerdir. "Delail" adlı eserde Ebu Nuaym, bunu açıkça ifade etmektedir. Doğrusunu Allah bilir. Zührî'nin ifadesine göre ikinci heyet, Bedir savaşından sonra gönderilmiştir. Kureyşliler bunu yapmakla, Habeşistan'daki Müslümanlardan öç almayı düşünmüşlerdi. Ama Necaşi, onların bu isteklerini kabul etmemişti. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın. Doğrusunu Allah bilir.
Ziyad'ın, îbn İshak'tan naklettiğine göre Ebu Talib, Kureyşlilerin bu düzenlerini görünce Necaşi'ye bir mektup yazmış mektubundaki beyitlerde, onu adaletli davranmaya ve kavminden yanına giden konuklara da iyilik yapmaya teşvik etmişti:
«Ah keşke uzaklarda, Cafer'in ve Amr'm,
Düşmanlarının düşmanı yakınlarımın durumunu bilseydim.
Necaşi'nin Cafer'e ve arkadaşlarına,
Ne iyilikler yaptığını, ya da,

Onu bundan alıkoyan bir engelin ne olduğunu bilseydim.
Ey hükümdar Necaşi, bilesinki sen,
Lanete müstahak işler yapmadın.
Sen, şerefli ve kerem sahibi bir kimsesin.
Yabancılar senin yanında mutsuz olmazlar.
Biliyoruz ki Allah, senin gücünü daha da artırmıştır.
Bütün hayır ve iyiliğin sebebleri sana yapışmıştır.»
Yunus, îbn îshak'tan rivayet etti ki, Urve b. Zübeyr şöyle demiştir: Necaşi, Müslüman heyetin sözcüsü olarak Osman b. Affar ile konuşmuştu. Meşhur kavle göre Cafer b. Ebu Talib, tercümanlık yapıyordu.
Ziyad el-Bekkaî Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
Necaşi vefat ettiğinde, onun mezarının üzerinde sürekli bir nur bulunduğu anlatılırdı.
Ziyad, Muhammed b. îshak'tan şöyle rivayet eder: Cafer b. Muham-med, babasının şöyle dediğini anlatır: Habeşliler toplanarak Necaşi'ye: «Sen bizim dinimizden ayrıldın!» dediler ve ona isyan ettiler. O da Cafer b. Ebu Talib ile arkadaşlarına haber gönderdi. Onlar için bir gemi hazırladı ve onlara:
- Gemiye binin ve olduğunuz gibi kalın. Eğer ben yenilgiye uğrarsam, yolunuza devam edin ve dilediğiniz yere gidin. Eğer galib gelirsem yerinizde kaim, dedi.
Sözlerini bitirdikten sonra elini bir kağıda uzatıp şöyle yazdı: "Şahadet ederim ki İsa Allah'ın kulu, elçisi, ruhu ve Meryem'e bıraktığı kelimesidir." Yazdığı bu yazıyı abasının sağ omuzu içine yerleştirdi. Sonra Habeşlüerin sıra halindeki askerlerinin karşısına çıkıp şöyle hitap etti:
- Ey Habeş topluluğu! İnsanlar arasında üzerinizde en çok hakkı
bulunan ben değil miyim? Onlar:
- Evet, dediler.
- Aranızda benim yaşantım nasıldır?
- Çok iyidir.
- Size ne oldu öyleyse?
- Sen dinimizden ayrıldın ve İsa'nın, Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu iddia ettin.
- Ya siz İsa hakkında ne diyorsunuz?
- Onun, Allah'ın oğlu olduğunu söylüyoruz.
Bunun üzerine Necaşi, elini sağ omuzunun üzerine koydu. Böyle yapmakla da omuzu altındaki yazıyı kastederek Meryem oğlu İsa'nın, Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şahadet etti. Bundan fazla birşey yapmadı. Karşısındaki askerler de onun bu konuşmasını memnuniyetle karşılayıp geri döndüler. Bu haber, Hz. Peygamber'e ulaştı. Necaşi vefat edince Rasûlullah gıyaben cenaze namazını kıldı ve onun için mağfiret dileğinde bulundu.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Necaşi'nin öldüğü gün, onun Ölüm haberini vermiş ve sahabelerle birlikte namazgaha gitmiş, onları saf düzenine koyarak dört tekbirle cenaze namazını kıldırmış tır.
Buharî'nin, Cabir'den rivayet ettiğine göre Necaşi, vefat ettiği zaman Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bugün salih bir adam vefat etti. Kalkın, kardeşiniz Ashame üzerine cenaze namazı kılın.»
Bazı rivayetlerde Ashame yerine Mashame denmiştir. Asıl adı Ashame b. Bahir'dir. O; salih, akıllı, zeki, adil, bilgili bir kuldu. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Yunus, îbn îshak'tan rivayet etti ki, Necaşi'nin adı Mashame'dir. Beyhakî'nin tashih ettiği bir nüshada adı Asham olarak geçmektedir. Asham, Arapça'da bağış anlamına gelir. Beyhakî, Necaşi kelimesinin hükümdar unvanı anlamına geldiğini ifade etmiştir. Tıpkı Kisra ve He-rakliyus gibi.
Ben de derim ki: Evet, böyledir. Belki de o, bununla Kayseri kasdet-miştir. Çünkü Kayser kelimesi, Rum beldelerinden Şam ile Cezire'ye hükmeden her hükümdarların unvanıdır. Kisra, Fars ülkesine hükmeden hükümdarların unvanıdır. Firavun, bütün Mısır'a hükmeden hükümdarların unvanıdır. Mukavkis, İskenderiye'ye hükmeden hükümdarların unvanıdır. Tübba, Yemen ve Şahr ülkelerine hükmeden hükümdarların unvanıdır. Necaşi, Habeşistan'a hükmeden hükümdarların unvanıdır. Batleymus, Yunanistan'a hükmeden hükümdarların unvanıdır. Bazıları da bunun Hindistan'a hükmeden hükümdarların unvanı olduğunu söylemişlerdir. Türkistan'a hükmeden hükümdarların unvanı ise Hakan'dır.
Bazı âlimler dediler ki: Rasûlullah (s.a.v.), Necaşi'nin gıyabında cenaze namazını kıldı. Çünkü Necaşi, imanını kavminden gizliyordu. Vefat ettiği gün, memleketinde onun üzerine cenaze namazını kılan olmamıştı. Bu yüzden Rasûlullah, onun cenaze namazını gıyabında kıldı.
Dediler kî: Gaib olan kimsenin üzerine beldesinde cenaze namazı kılınmış ise, başka bir beldede onun için cenaze namazını kılmak meşru olmaz. Bu sebepledir ki Peygamber (s.a.v.), vefat ettiğinde Medine dışında ne Mekkeliler, ne de başkaları, onun için cenaze namazını kılmamış-lardır. Ebu Bekir, Ömer, Osman ve diğer sahabeler için de böyle olmuştur. Bunların üzerine cenaze namazı kılındığı şehirden, başka bir şehirde cenaze namazı kılınmamıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: Ebu Hüreyre (r.a.)'nin, Necaşi için namaz kılındığına şahadet etmesi, onun Hayber fethi senesinde vefat ettiğine

delil teşkil etmektedir. O sene Habeşistan'a hicret eden Müslümanların geri kalan kısmı, Cafer b. Ebu Talib'le birlikte Hayber'in fetih gününde Medine'ye gelmişlerdi. Bu sebeple Peygamber (s.a.v.)'in de: «Vallahi Hayber'in fethine mi, yoksa Cafer b. Ebu Talib'in gelişine mi, bunlardan hangisine sevineceğimi bilemiyorum.» dediği rivayet edilir.

Bu Muhacirler, Necaşi'nin yanından hediyelerle Hz. Peygamberin yanma gelmişlerdi. Beraberlerinde de Yemenli gemi yolcuları olan Ebu Musa el-Eş'arî ve kavmi olan Eş'ariler de gelmişlerdi. Necaşi, kendisi yerine Rasûlullah'a hizmet etmes için yeğeni Zümahter ya da Zümihmer adındaki adamı göndermişti. Ayrıca Cafer, bir miktar hediyeler de getirmişti. Süheylî der ki: Necaşi, hicretin dokuzuncu senesinin receb ayında vefat etmiştir. Bu hususta ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Beyhakî, Ebu Ümame'nin şöyle dediğini rivayet eder:

Necaşi'nin gönderdiği heyet, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. Rasûlullah kalkıp onlara bizzat hizmet etti. Ashabı: "Senin yerine onlara biz hizmet edelim ya Rasûlallah" dedilerse de o: «Onlar benim ashabıma ikram ettiler. Ben de onlara misli ile karşılık vermek istiyorum.» demişti.

Beyhakî'nin rivayetine göre Amr b. As, elçi olarak gittiği Habeşistan'dan Mekke'ye geri dönünce evinde oturdu ve KureyşU müşriklerin yanına gitmedi. Onlar da: "Buna ne olmuş ki dışarı çıkmıyor?" diye sorunca Amr, şu cevabı verdi: "Necaşi, adamınızın (Muhammed'in) peygamber olduğuna inanıyor." [10]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/57-67.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/67-68.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/68-69.

[4] Tirmizî, Kıyamet, 34.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/69-72.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/73.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/74-84.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/84-88.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/89-97.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/98-117.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Ömer'in Müslüman Oluşu
Fasıl
Fasıl
Alaycılar
Ebu Bekir'in Habeşistan'a Hicret Arzusu
Fasıl
Fasıl
Tufeyl B. Amr Ed-Devsî'nin Müslüman Oluşu
A'şa B. Kaysın Hîkayesi
Hz. Peygamberin Rükane İle Güreşmesi
Fasıl
Fasıl

Hz. Ömer'in Müslüman Oluşu

Ibn Ishak dedi ki: Amr b. As ile Abdullah b. Ebi Rebia, Rasûlullah'ın Muhacir ashabı için Necaşi'den istediklerini eld edemeyince Mekke'ye döndüler. Necaşi, onları hoşlarına gitmeyen bir muamele ile geri çevirmişti. Öte yandan, güçlü, kuvvetli, dönüp arkasına bile bakmayan Hat-tab oğlu Ömer de Müslüman olmuş, Müslümanlık, o ve Hamza vasıtasıyl güçlenmiş,bu durum Kureyşlileri çok öfkelendirmişti.
Abdullah b. Mes'ud şöyle diyordu: Ömer Müslüman oluncaya kadar biz, Ka'be'nin yanında namaz kılamıyorduk. Ömer Müslüman olunca Kureyşlilerle vuruştu. Nihayet Ka'be'nin yanında namaz kıldı. Biz de onunla beraber namaz kıldık.
Ben de derim ki: îbn Mesud'un şöyle dediği Sahih-i Buharî'de sabittir:
"Hattab oğlu Ömer Müslüman olduktan sonra, biz hep güçlü olduk."
Ziyad el-Bekkaî, îbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:
"Ömer'in İslâm'a girişi, bir fetih oldu. Hicret edişi, bir zafer oldu. Emirliğe geçişi, bir rahmet oldu. Ömer, Müslüman oluncaya kadar biz Ka'be'nin yanında namaz kılamazdık. O Müslüman olunca Kureyşlilerle vuruştu. NihayetKaİDe'nin yamnda nama kıldı. Biz de onunla beraber kıldık."
îbn İshak dedi ki: Hz. Ömer'in Müslüman oluşu, bazı sahabelerin Habeşistan'a hicret etmelerinden sonra olmuştur Abdurrahman b. Haris b. Abdullah b. Ayyaş b. Ebi Rebia, Ümmü Abdullah binti Ebi Has-me'nin şöyle dediğini rivayet eder:
- Vallahi bizler, Habeşistan'a hicret etmek üzere yola çıkacak iken, Amir, bazı ihtiyaçlarımızı temin etmek için evden dışarı çıkmıştı. O esnada Ömer geldi. Yanımızda durdu. Henüz müşrik idi. Ondan çok eza ve cefalar görmüştük. Yola çıkmak üzere olduğumuzu görünce dedi ki:
- Ey Ümmü Abdillah, yola mı çıkıyorsunuz?!
- Evet, vallahi, Allah'ın topraklarından olan şu topraktan çıkacağız. Çünkü bize eziyet ettiniz. Bizi kahrettiniz. Allah, bize bir kurtuluş yolu yaratıncaya kadar buralara dönmeyeceğiz. Bunun üzerine Ömer:
- Allah sizinle beraber olsun, dedi. Ömer'de daha önce görmediğim bir yumuşama müşahede ettim. Böyle konuştuktan sonra yanımızdan ayrılıp gitti. Hicretimizin onu üzdüğünü anladım. Amir de ihtiyaçlarımızı temin ederek dönmüştü. Ona
şöyle dedim:
- Ey Eba Abdillah! Az önce Ömer'i görmeliydin. Yumuşamış ve bizim için üzülmüştü!
- Onun islâm'a gireceğim mi umdun?
-Evet.
- Hattab'm eşeği Müslüman olsa da, gördüğün Ömer Müslüman olmaz! Kocam, onun İslâm'a karşı kaba, katı ve acımasız olduğunu gördüğü için İslâm'a girmesinden ümidini kesmişti.
Ben derim kî: Bu rivayet, Hz. Ömer'in kırkıncı Müslüman olduğunu söyleyenlerin görüşlerim çürütmektedir. Çünkü Habeşistan'a hicret eden Müslümanların sayısı, seksenden fazla idi. Ancak Muhacirlerin Habeşistan'a hicret etmelerinden sonra Mekke'de kalan Müslümanların sayısını kırka tamamlayan kişinin Ömer olduğunu söyleyebiliriz. İbn îshak'm, Hz Ömer'in İslâm'a girişine dair anlattıkları da bunu teyid etmektedir. Bana ulaşan habere göre Hz. Ömer'in kız kardeşi Fatıma binti Hattab, Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ile evliydi. Fatıma Müslüman olmuştu. Kocası Said b. Zeyd de Müslüman olmuştu Bunlar, Müslümanlıklarını Ömer'den gizliyorlardı.
Nuaym b. Abdullah en-Nahham, Adiyy oğullarındandı. O da Müslüman olmuş, ama Müslümanlığım kavminden gizlemişti Habbab b. Eret, Fatınıa'nın yanma gelip ona Kur'ân okuturdu. Bir gün Ömer kılıcım kuşanarak Rasûlullah'ı ve sahabelerinden bir kaç kişiyi öldürmek maksadıyla yola çıkmıştı. Kendisine, Rasûlullah ile ashabının kadın, erkek kırk kişi kadar Safa yanındaki bir evde toplanmış oldukları söylenmişti. O da, bunları öldürmek niyetiyle o tarafa yönelmişti. Rasûlullah'ın yamnda amcası Hamza, Ebu Kuhafe oğlu Ebu Bekir b. Sıddık, Ebu Talib oğlu Ali ve Habeşistan'a hicret etmeyip Mekke'de ikamet devam eden bir kaç Müslüman bulunuyordu. Yolda iken Ömer'e, Nuaym b. Abdullah rastladı ye şöyle sordu:
- Nereye gidiyorsun ey Ömer?
- Şu dinden çıkıp Kureyşlilerin düzenini bozan, akıllarını yenen, dinlerini kötüleyen, tanrılarına küfreden Muhammed'e gidiyorum. Onu öldüreceğim!

- Vallahi, nefsin seni aldatmış ey Ömer! Sen, Muhammed'i Öldürürsün de Abdumenaf oğulları seni yeryüzünde rahatça dolaşır halde bırakırlar mı sanıyorsun? Önce kendi ailene git de onların durumunu düzene sok!
- Ailemden kim Müslüman olmuş ki?
- Enişten ve amcan oğlu Said b. Zeyd ile kızkardeşin Fatıma!
Allah'a andolsun ki bunların ikisi de Müslüman olup Muhammed'in dinine tâbi olmuşlardır. Sen, önce onlara git!
Ömer, dönüp kız kardeşi Fatıma'nm evine gitti. Fatıma'nm yanında Habbab b. Eret de bulunuyordu. Habbab'm elinde Tâ-Hâ sûresinin yazılı olduğu bir sahife vardı. Bu sahifeyi, Fatıma'ya okutuyordu.
Ömer'in sesini duyduklarında Habbab, evin bir bölmesine veya saklanılacak bir yerine gizlendi. Fatıma binti Hattab da Kur'ân sahife-sini alıp elbisesi içine sakladı. Ama Ömer kapıya yaklaştığında, Habbab'm Kur'ân okuyuşunu duymuştu. İçeriye girince sordu:
- Duyduğum o ses, neyin nesiydi?
- Birşey duymuş değilsin.
- Hayır, vallahi ikinizin de Muhammed'in dinine tâbi olduğunuzu haber aldım!
Böyle dedikten sonra eniştesi Said b. Zeyd'in yakasına sarıldı. Kaz kardeşi Fatıma binti Hattab, onu kocasımn üzerinden itmek için araya girince Ömer onu tokatladı ve yüzünü yaraladı. Böyle yapması üzerine kız kardeşi ile eniştesi ona şöyle dediler:
- Evet, Müslüman olduk. Allah'a ve rasûlüne iman ettik. Elinden ne gelirse yap!
Ömer, kız kardeşinin yüzündeki kanları-görünce yaptığına pişman oldu ve geriledi. Sonra Fatıma'ya şöyle dedi:
- Az önce okumakta olduğunuz şu sahifeyi ver de Muhammed'e neler geldiğine bir bakayım.
Ömer, okur yazar bir kimse idi. Böyle deyince kardeşi Fatıma da şöyle dedi:
- O sahifeye bir zarar vermenden korkarız.
- Korkma. Tanrıya yemin olsun ki, okuduktan sonra onu size geri vereceğim.
Bu söz üzerine Fatıma, onun İslâm'a gireceğini ümid etti ve şöyle dedi:
- Ey kardeşim, sen müşrik olduğun için temiz değilsin. Oysa Kur'ân'a ancak temiz olan kimseler el sürebilirler.
Fatıma'nm böyle demesi üzerine Ömer, kalkıp boy abdesti aldı. Fatıma da içinde Tâ-Hâ sûresinin yazılı olduğu sahifeyi ona verdi. Ömer, Tâ-Hâ sûresinin baş kısmındaki ayetleri okuyunca:
- Bu ne güzel ve ne kıymetli bir sözdür, dedi. Onun böyle deyişini duyan Habbab b. Eret, gizlendiği yerden dışarı çıkıp Ömer'e şöyle dedi:
- Vallahi ey Ömer, ümid ederim ki Cenâb-ı Allah, peygamberinin senin hakkındaki duasını kabul buyurmuştur. Çünkü dün, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini duymuştum:
«Allah'ım, İslâmiyet'i Ebu'l-Hakem b. Hişam (Ebu Cehil) veya Hattab oğlu Ömer ile güçlendir!» Allah Allah ey Ömer!
Habbab'm bu konuşması üzerine Ömer!
- Ey Habbab, beni Muhammed'e götür. Yanma varıp Müslüman olayım, dedi.
Habbab:
- O, şu anda Safa tepesinin yanındaki bir evde bir kaç ashabı ile beraber bulunmaktadır, dedi.
Ömer, kılıcını kuşandı. Sonra Rasûlullah ile ashabının bulunduğu eve yöneldi. Oraya varınca kapıyı çaldı. Sesini duyduklarında ashabtan biri, ayağa kalktı ve kapının deliğinden bakınca Ömer'in kılıcını kuşanmış vaziyette beklediğini gördü. Hemen Rasûlullah'm yanma döndü. Korku içindeydi. "Ya Rasûlallah, gelen Hattab oğlu Ömer'dir. Kılıcını kuşanmış vaziyettedir." dedi.
Hamza:
- İçeriye girmesine izin ver. Eğer iyi niyetle gelmişse, ona ikram ederiz. Eğer kötü niyetle gelmişse, onu kılıcıyla vururuz, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) da:
- İçeriye girmesine izin verin, dedi.
Adam, Ömer'in içeriye girmesine izin verdi. Rasûlullah (s.a.v.) da ayağa kalkıp hücrede onunla karşılaştı. Yakasından şiddetli bir şekilde tutarak:
- Ey Hattab oğlu! Seni buraya getiren sebeb nedir? Allah'a yemin ederim ki sen, üzerinde bulunduğun bu müşrikliğe, Allah sana bir bela indirinceye kadar vazgeçmeyeceksin, sanıyorum, dedi.
Ömer:
- Ya Rasûlallah! Allah'a, Rasûlüne ve Allah katından gelen hükümlere iman etmek için sana geldim, dedi.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), yüksek sesle tekbir getirdi. Evde bulunanlar da Ömer'in Müslüman olduğunu, bu tekbirden anladılar. Rasûlullah'ın ashabı da artık saklandıkları o evden çıkıp gittiler. Ashab, Ömer ile Hamza'nın Müslüman olmaları ile güçlenmiş ve bu iki güçlü şahsiyetin Rasûlullah'ı koruyabileceğini, düşmanlarından da intikam alabileceğini anlamıştı.
Ibn İshak dedi ki: Hz. Ömer, İslâm'a girişi hakkında şu açıklamalarda bulunmuştur:
"Ben, İslâm'dan uzaklaşan bir kimse idim. Cahiliye devrinde içkiyi sever ve içerdim. Hazvere çarşısında bir toplantı yerimiz vardı. Orada Kureyşli erkekler bir araya gelirdik. Bir gece arkadaşlarımın yanma gitmek üzere evden çıktım. Toplantı yerimize vardığımda, orada kimseyi bulamadım. Falan içkiciye gideyim de onun yanında belki biraz içki bulup içerim, dedim. Çıkıp onun yanma gittiğimde onu da yerinde bulamadım. Ka'be'ye gitsemde yedi ya da yetmiş kez tavaf etsem, dedim. Mescid-i

Haram'a gittim. Baktım ki Rasûlullah (s.a.v.), orada namaz kılıyor. O, namaz kılarken Kudüs'e yönelirdi. Kabe'yi kendisiyle Kudüs istikameti arasına alırdı. Hacer-i esved ile Rüknü Yemani arasında namaz kılardı. Onu gördüğümde: "Vallahi, bu gece Muhammed'i dinleyecek ve onun söylediklerine kulak vereceğim, ama onu dinlemek için kendisine yaklaşırsam belki onu korkutabilirim." dedim. Bu sebeble Hatim tarafından Ka'be'ye yaklaştım. Ka'be örtüsünün altına girerek yavaş yavaş ilerledim Rasûlullah da ayakta namaz kılıyor, Kurbân okuyordu. Tam karşısına geldim. Benimle onun arasında sadece Ka'be'nin örtüsü vardı. Okuduğu Kur'ân'ı duyunca, ona karşı kalbim yumuşadı. Ağlamaya başladım. İslâmiyet, kalbime girmişti. Rasûlullah namazını tamamlayıncaya kadar yerimden ayrılmadım. Namazını tamamladıktan sonra yerinden ayrılıp gitti. İbn Ebi Hüseyn'in evine yöneldi. Meskeni, Muaviye'nin mülkiyetinde bulunan alaca boyalı ev idi. Kendisini takibe başladım. Abbas'm evi ile İbn Ezher'in evi arasındaki sokağa girince kendisine kavuştum. Sesimi duyunca, beni tanıdı. Kendisine, eziyet vermek maksadıyla takip ettiğimi zannetti. Beni azarlayıp kınadı. Sonra:

- Ey Hattab'ın oğlu, bu saatte seni buraya getiren sebep ne? diye sordu.
- Allah'a, Rasûlüne ve Allah katından gelen şeylere iman etmek için geldim, dedim.

Rasûlullah (s.a.v.), Allah'a hamd ettikten sonra: "Ey Ömer, Allah seni doğru yola iletti." dedi. Göğsüme elini sürdü ve İslâm'da sebat etmem için dua etti. Ben de oradan ayrıldım. Kendisi de evine girdi.

İbn İshak dedi ki: Bu iki rivayette anlatılanlardan, hangisinin doğru olduğunu Allah bilir.

Ben derim ki: Ömer'in İslâm'a nasıl girdiği, bu konuda nakledilen hadislerle eserleri, onun hakkında müstakil olarak yazmış olduğum si-ret kitabında uzun uzadıya anlatmışımdır. Hamd ve minnet, Allah'adır.

İbn îshak, Nafi1 vasıtasıyla İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: Ömer b. Hattab, Müslüman olduğu zaman:

- Kureyşliler içinde en çok dedikoducu ve söz gezdiren kimdir? diye sordu. Ona:
- Cemil b. Ma'mer el-Cümahî'dir, dediler.

Bunun üzerine Ömer, Cemil'i bulmaya gitti. O sırada ben,gördüğü her şeyi anlayan ve aklında tutabilecek yaşta olan bir delikanlı idim. Ömer'i takibe başladım. Nihayet Cemil'i bulup:

- Cemil, biliyor musun? Ben Müslüman oldum ve Muhammed (s.a.v.)'in dinine girdim, dedi.

Allah'a yemin ederim ki Ömer daha sözünü tamamlamamıştı ki, Cemil yerinden fırlayıp eteğini yerde sürüyerek mescide doğru ilerledi. Ömer de ondan ayrılmayıp ardından gittiği için ben de onları arkadan izledim. Cemil, Mescid-i Haram'm kapısına varır varmaz, olanca sesi ile bağırarak:

- Ey Kureyşliler! Beni dinleyin. Hattab oğlu Ömer dinden çıkmıştır, dedi.

O sırada Kureyşlilerin tamamı, Ka'be'nin çevresinde grup grup oturmuşlardı. Cemil'in arkasında duran Ömer:

- Yalan söylüyor. Ben, sapıtmamışım. Ben, Müslüman olup Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet getirmişimdir, dedi.

Bunun üzerine hepsi birden kalkıp Ömer'e hücum ettiler. Ömer de onlarla, güneş tepelerine yükselinceye kadar dövüştükten sonra yorulup yere oturdu. Bu defa başına toplandılar. O da, onlara:

- Ne yaparsanız yapın. Allah'a yemin ederim ki, eğer biz Müslümanlar, 300 kişi olsaydık bu şehri, ya biz size terk ederdik, ya da siz bize terke derdiniz, dedi.

Bu sırada Kureyşliler den, üstünde çizgili bir kaftan ile nakışlı bir gömlek bulunan yaşlı bir adam çıkıp geldi. Adam yanlarına varınca, başlarında durup:

- Ne yapıyorsunuz? diye sordu. Ona:
- Ömer sapıtmıştır, dediler. Adam:
- Bırakın, adam kendine bir yol seçmiştir. Ne istiyorsunuz ondan? Adiyy oğullarının kendi adamlarına sahip çıkmayacaklarını mı sanıyorsunuz? Vazgeçin adamdan, dedi.

Adam, bunu der demez, Allah'a yemin ederim ki, elbisesinden soyunan bir kimse gibi hepsi Ömer'in başından dağılıverdiler.

Medine'ye hicret ettikten sonra babama sordum:

- Babacığım, Mekke'de iken Müslüman olduğun günde seninle savaşmakta olan o kavmi başından kovup azarlayan adam kimdi?
- Oğulcuğum, o, As b.Vail es-Sehmî idi.

Bu, sağlam ve güzel bir senettir. Hz. Ömer'in sonraları İslâm'a girdiğine delâlet etmektedir. Çünkü İbn Ömer, Uhud savaşında ondört yaşmda iken cepheye katılmak için Rasûlullah'a arz edildi. Uhud savaşı ise, hicretin üçüncü senesinde yapılmıştır. İbn Ömer, babasının İslâm'a girişi zamanında reşid bir çocuktu. Şu halde babasının İslâm'a girişi, hicretten dört yıl kadar önce yani bisetin dokuzuncu senesinde vuku bulmuştur. Doğrusunu Allah bilir.

Beyhakî, el-Hakim tarikiyle İbn îshak'm şöyle dediğini rivayet eder:

Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'de iken, biset haberini duyan Hristiyan-lardan yirmi veya buna yakın sayıda kişiden oluşan bir heyet yanma geldi. Bunlar, Habeşistan'dan gelmişlerdi. Onu, meclisinde buldular, kendisiyle konuştular, bazı sorular yönelttiler. O esnada Kureyşliler de Ka'be'nin çevresinde grup grup oturmaktaydılar. Rasûlullah, onları Aziz ve Celil olan Allah'a imana davet etti, onlara Kur'ân okudu. Kur'ân i dinlediklerinde gözlerinden yaşlar boşandi.Sonra davetine icabet ederek iman ettiler, peygamberliğini doğruladılar, hakkında kendi kitaplarında anlatılan şeylerin gerçek olduğunu,anladılar. Bu heyet, Rasûlullah'm yanından kalktıktan sonra bir kaç Kureyşli ile birlikte Ebu Cehil, onların yoluna çıkıp kendilerine şöyle dedi:

- Allah sizi öldürsün, ey kafile! Arkanızdaki milletiniz ve dindaşlarınız, kendileri için birşeyler elde etmeniz ve bu adamın haberini götürmeniz maksadıyla sizi buraya gönderdi, ama siz bu, adamın yanma oturur oturmaz dininizden ayrılıp size söylediği şeyleri tasdik ettiniz. Sizden daha ahmak bir kafile görmedik!
Onlar da Ebu Cehil ve arkadaşlarına şu karşılığı verdiler:
- Size cahilane bir şekilde cevap vermeyeceğiz. Size selam olsun. Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız size olsun. Biz kendimiz için hayrı aramakta kusur etmeyeceğiz.
Denilir ki bu Hristiyan heyet, Necran'dan gelmişti. Bu heyetin nereden geldiği hususunu, Allah daha iyi bilir. Yine anlatıldığına göre şu ayetler, onlar hakkında nazil olmuştur:
«Kendilerine daha önceden kitap verdiklerimiz buna da inanırlar. Kur'ân onlara okunduğu zaman: «Ona inandık, doğrusu o Rabbimizden gelen gerçektir; biz şüphesiz daha önceden Müslüman olmuş kimseleriz; derler. İşte onlara, sabırlarından dolayı, ecirleri İM defa verilir; onlar kötülüğü iyilikle savarlar, kendilerine verdiğimiz rızıktan da sarfe-derler. Onlar, boş söz işittikleri vakit ondan yüz çevirirler. «Bizim işlediğimiz bize, sizin işlediğiniz sizedir. Size selam olsun. Cahillerle ilgilenmeyiz.» derler.» (ei-Kasas, 52-55.) [1]

Fasıl

Beyhakî, "Delail" adlı eserde, Peygamber (s.a.v.)'in Necaşi'ye gönderdiği mektup hakkında şöyle der: Hakimjbn îshakin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Necaşi'ye gönderdiği mektubunda şöyle yazmıştı:
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Rasûlullah Mu-hammed'den, Habeş büyüğü Necaşi Ashame'ye gönderilen bi mektuptur. Hidayete uyup Allah'a ve Rasûlüne iman eden, Allah'tan başka ilah bulunmadığına, ortaksız olduğuna, eş ve çocuk edinmediğine, Muham-med'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet eden kimseye selam olsun. Seni, Allah'ın daveti ile davet ediyorum ki ben, O'nun elçisiyim. Müslüman ol, selamete gir. «De ki: Ey kitap ehli! Bizim ve sizin aranızda eşit olan bir kelimeye gelin: Yalnız Allah'a tapalım. O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım. Birbirimizi Allah'tan başka tanrılar edinmeyelim. Eğer yüz çevirirlerse; «Bizim Müslüman olduğumuza şahid olun» deyin.» (Âl-i Imrân, 64.)
Eğer bu davete icabet etmezsen, kavminden olan Hristiyanlarm vebali senin üzerinedir!»
Beyhakî, bunu bu şekilde, Habeşistan hicreti kıssasından sonra anlatmıştır. Bu hadisenin burada anlatılması hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Kuvvetli görüşe göre bu mektup, Cafer b. Ebu Ta-lib ve arkadaşlarına iyi davranmış olan Müslüman Necaşi'den sonra gelen başka bir Necaşi'ye yazılmıştır. Peygamber (s.a.v.) bu mektubu, Mekke fethinden önce bazı ülkelerin hükümdarlarını imana davet için kendilerine mektup gönderirken yazmıştır. Nitekim bu arada Bizans İmparatoru Herakliyus'a, Farslarm kisrasma, Mısır hükümdarına ve Necaşiye mektup yazmıştır.
Zührî dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'in mektuplarının hepsi, aynı nüshaydı. Hepsinde Âl-i İmrân sûresinin altmış dördüncü ayeti vardı ki, bu ayetin Medenî olduğu hususunda ihtilaf yoktur. Al-i İmrân sûresinin başından seksen üçüncü ayetine kadar olan kısım, Necran heyeti hakkında nazil olmuştur. Nitekim bu hususu tefsirimizde de beyan etmişizdir. Hamd ve minnet Allah'adır.
Bu mektup, Cafer b. Ebu Talib ve arkadaşlarına iyi davranan birinci Necaşi'ye değil de, ondan sonraki Necaşi'ye yazılmıştır.
Bütün bu anlattıklarımızdan en uygunu şudur ki; Beyhakî, Mu-hammed b. îshak'm şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlulîah (s.a.v.), Ebu Talib oğlu Cafer ve arkadaşları hakkında Necaşi'ye, Amr b. Ümeyye ed-Demrî vasıtasıyla bir mektup göndermişti. Mektupta şunlar yazılıydı:
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Rasûlullah Muham-med'den, Habeş hükümdarı Necaşi Ashame'ye, Selam sana Yegane mülk ve meleküt sahibi, noksanı gerektiren her şeyden münezzeh, güvenlik veren ve herşeye nigehban olan Allah'a hamd ettikten ve İsa'nın Allah tararından temiz, kirden ari, iffetli ve bakire bir kız olan Meryem'e üka edilen bir ruh ve kelime olduğuna, Cenâb-ı Allah'ın, Hz. Adem peygamberi nasıl kendi kudret eliyle yaratıp ona ruh üflemiş ise, İsa'ya da böylece ruh üflediğine şahadet getirdikten sonra, seni yalnız Allah'a ibadet etmeye ve O'na ortak koşmamaya, Allah'a itaat yolunda hizmet ile bana uyup, bana gönderilen şeye iman etmeye davet ediyorum. Zira ben, Allah'ın elçisiyim. Ayrıca amcam oğlu Cafer'i, beraberinde Müslümanlardan bir kaç kişi ile sana gönderdim. Oraya vardıkları zaman onları barındır. Kibir ve hükümdarlık azameti seni tutmasın. Zira ben, seni ve senin askerlerini Allah'a davet ediyorum. İşte ben, size tebliğ ettim ve gereken öğüdü verdim. Siz de Öğüdü kabul edin. Selam, hidayete tâbi olanların üzerine olsun."
Necaşi de Peygamber (s.a.v.)'e şöyle bir mektup gönderdi: "Rahman ve Rahmin olan Allah'ın adıyla. Allah'ın Rasûlü olan Muhammed'e, Necaşi Asham b. Ebcer tarafından gönderilmiştir. Ey Allah'ın peygamberi! Allah'ın büyük selamı ve O'nun rahmeti ile bereketleri üzerine olsun. Beni, İslâmiyet'e kavuşturan Allah'tan başka bir ilah yoktur. Ya Rasûlallah! İsa hakkında söylediklerim içeren mektubun bana ulaştı. Yerin ve göklerin Rabbi olan Allah'a yemin ederim M; İsa, söylediklerinden fazla birşey değildir. Bize niçin mektup gönderdiğinin gayesini kavradık ve amcan oğlu ile arkadaşlarını kabul edip barındırdık. Senin, gerçekten Allah'ın elçisi olduğuna şahadet eder ve seni tasdik ederim. Amcan oğluna bey'at edip eli üzerine Müslüman oldum. Ey Allah'ın peygamberi! Eriha b. Esham b. Abcer'i kendi adıma sana gönderdim. Zira ben, kendimden başka herhangi bir kimse üzerinde yetki sahibi değilim. Şayet istersen, kendim de gelirim. Zira dediklerinin gerçek olduğuna şahadet ederim." [2]

Fasıl

Bu fasıl, Kureyş kabilesinin, Rasûlullah (s.a.v.)'a yardım ettikleri için Haşimoğullanyla, Abdülmuttalib oğullarına muhalefet etmesinden ve onları Şi'bi Ebi Talib'de uzun süre muhasara altında tutmalarından, bu hususta zalim ve facır bir belge yazmalarından bahseder. Yine bu fasılda, anılan belgede zuhur eden ve Rasûlullah'm gerçek elçi olduğuna delâlet eden peygamberlik mucizelerinin zuhurundan da bahsedilmektedir.

Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Müşrikler, Müslümanlara karşı olanca güçleriyle eziyet vermeye başladılar. Öyle-ki, Müslümanlarda takat kalmadı. Üzerlerindeki bela şiddetlendi. Ku-reyşliler de Rasûlullah (s.a.v.)'ı açıkça öldürmek için planlar hazırlamaya ve ona karşı komplo kurmak için toplanmaya başladılar. Ebu Talib, Kureyşlilerin bu plan ve komplolarım görünce Abdülmuttalib oğullarını topladı. Rasûlullah (s.a.v.)'ı kendi mahallelerine alıp onu öldürmek isteyenlere karşı korumalarını emretti. Bunun üzerine abdülmuttalib oğullarının Müslümanlarıyla kafirleri toplandılar. Kimi bu işi iman ve inançlarından, kimi de akrabalık gayretinden ötürü yapıyordu. Kureyşliler, Abdülmuttalib oğullarının Rasûlullah (s.a.v.)'ı koruduklarını ve bu iş için de ittifak ettiklerini anlayınca, kendileri de müşriklerini topladılar. Artık Abdülmuttalib oğullarıyla bir arada oturmamak, onlarla alış veriş etmemek, evlerine gitmemek, hülasa onlara karşı boykot uygulamak ve bu boykotlarını da, kendisini öldürmelerine veya ken-dilerine teslim etmelerine kadar sürdürme hususunda karar aldılar. Bu kararlarım, bir belge haline getirip imzaladılar. Buna göre Haşimoğul-larından gelebilecek barış teklifini asla kabul etmeyecelder, öldürmek üzere Muhammed'i kendilerine teslim etmedikçe, onlara karşı acımasız olacaklardı.

Haşimoğulları, mahallelerinde üç yıl süreyle boykot altında kaldılar. Bela ve musibetleri şiddetlendi. Takatları kalmadı. Pazara gidemez oldular. Mekke'ye satış için getirilen gıda maddeleri kendilerine ulaşmadan önce müşrikler, onları hemen gidip satın alıyorlardı. Böyle yapmakla Rasûlullah (s.a.v.)'m kanını akıtma amacına ulaşmak istiyorlardı.

Ebu Talib, insanların uyumak üzere yataklarına girecekleri esnada Rasûlullah (s.a.v.)'a da yatağına uzanmasını emrederdi. Böylece, ona karşı kötülük yapmak veya suikastte bulunmak isteyen kimselerin, Rasûlullah'm kendi yatağına uzanmış olduğunu görsünler isterdi. Ama insanlar uykuya daldıktan sonra Ebu Talib, kendi oğullarından, kardeşlerinden veya amcası oğullarından birine emir verir, onlar da gider, Rasûlullah'm yatağına uzanıp yatarlardı. Rasûlullah'a da gelip onların yatağına uzanıp yatmasını emrederdi.

Boykot üç seneyi doldurunca Abdumenaf ve Kusayy oğullarından bazı adamlar ile Haşimî kadınların doğurduğu bazı Kureyşli kimseler, bu zulmü kınamaya başladılar. Akrabalık bağlarını kopardıklarım ve hakkı hafife aldıklarını gördüler. Bu hıyanet sözleşmesini bozmak için hemen o gece toplanıp karar aldılar. O esnada Cenâb-ı Allah, bir güve göndererek Ka*be'de asılı olan o hıyanet belgesinde yazıh çoğu maddeleri yok ettirmişti. Sadece belgede şirk, zulüm ve akrabalık bağlarını koparmaya dair hususlar kalmıştı. Belgede yazılı ne kadar Allah ismi varsa, güve onları yeyip yok etmişti. Aziz ve Celil olan Cenâb-ı Allah'ta müşriklerin belgesinin başına gelenleri Rasûlüne bildirmişti. Rasûlullah da bunu amcası Ebu Talib'e anlatınca Ebu Talib:

- Hayır, parlak yaldızlara andolsun ki Muhammed, bana yalan söylememiştir, dedi. Böyle dedikten sonra Abdülmuttalib oğullarından olan akrabalarıyla birlikte Mescid-i Haram'a gitti. Mescid-i Haram, Kureyşli müşriklerle dolu idi. Ebu Talib ve adamlarının kendi topluluklarına doğru gelmekte olduklarını görünce bunu yadırgadılar ve Ebu Talib ile adamlarının şiddetli sıkıntıdan ötürü boykot bölgesi dışına çıktıklarını, Rasûlullah'ı kendisine teslim etmek üzere geldiklerini sandılar. Yanlarına gelen Ebu Talib, söze başlayıp şöyle dedi:

- Bizimle sizin aranızda bazı hadiseler meydana geldi. Şimdi onları size anlatacak değilim. Siz üzerine sözleştiğiniz belgenizi getirin bakalım.Belki aramızda bir barış anlaşması yapılabilir.

Ebu Talib, belgeyi getirmeden belgeye bakmalarından korktuğu için böyle konuşmuştu. Nihayet onlar kendilerinden emin olarak ve Rasûlullah'm kendilerine teslim edileceğinden şüpheleri olmaksızın belgeyi getirip ortaya koydular ve şöyle dediler:

- İşte şimdi kavminizin tamamım bir araya getirecek bir karara razı olmanızın zamanı geldi. Çünkü bizimle sizi, birbirimizden ayıran bir tek kişi (Muhammed) idi. Onu, kavminizin helak olması, aşiretinizin fesada düşmesi için sebeb ve tehlike kılmıştınız.

Ebu Talib dedi ki:

- Biz, içinde adalet bulunan bir teklif ile size geldik. Çünkü kardeşimin oğlu Muhammed, yalan söylemeksizin bana şöyle bir haber verdi: Allah, elinizde bulunan bu belgeden uzaktır. Bununla alakası yoktur. Kendisine ait bu belgede bulunan adım yoketmiştir. Sadece hıyanet ve bizimle ilişkinizi kesmenize dair maddelerle, bize haksızlık yaparak baskı yapmanıza dair hususlar belgede kalmıştır. Eğer durum, kardeşim oğlu Muhammed'in bana anlattığı gibi ise artık ayıhp aklınızı başınıza alın. Allah'a yemin ederim ki, son ferdimiz ölünceye kadar biz Mu-hammed'i size teslim etmeyeceğiz. Ama Muhammed'in bana anlattığı şeyler asılsız ise, o zaman biz onu size teslim ederiz. İsterseniz öldürürsünüz, isterseniz hayatta bırakırsınız.

Kureyşli müşrikler:

- Ey Ebu Talib, söylediğin söze razı olduk, dediler.

Belgeyi açtılar. Durumun, doğru sözlü ve sözü doğrulanan Muhammed (s.a.v.)'in haber verdiği şekilde olduğunu gördüler. Kureyşliler, durumun, Ebu Talib'in anlattığı gibi olduğunu görünce şöyle dediler:

- Allah'a yemin ederiz ki bu, sizin adamınızın yaptığı bir sihirden başka birşey değildir.
Böyle dedikten sonra kafirliklerine, Rasûlullah (s.a.v.) ile kavmine karşı uyguladıkları boykot kararma şiddetli bir şekilde geri döndüler. O esnada Abdülmuttalib oğulları cemaati de onlara şöyle dedi:
- Aslında yalan ve sihirbazlığa, bizden başkaları daha layıktır. Siz bunu nasıl görüyorsunuz? Biz biliyoruz ki, bize karşı verdiğiniz boykot kararı, bizim yaptığımıza nisbetle sihirbazlık ve büyücülüğe daha yalandır. Eğer siz büyücülük üzerinde ittifak etmiş olmasaydınız, elinizde bulunduğu halde bu belgeniz bozulmazdı. İçinde yazılı olan Allah adları silinmez ve zulme dair maddeler de olduğu gibi yerinde kalmazdı. Sihirbaz olanlar, biz miyiz yoksa siz misiniz?
Abdumenaf oğulları ile Kusayy oğullarından bazı adamlarla Haşimî kadınlarının doğurduğu Kureyşli Ebu'l- Bahterî, Mut'im b Adiy, Züheyr b. Ebi Ümeyye b. Muğire, Zem'a b. Esved, Hişam b. Amr da oesnada yukarda anılan cevabı verenle arasındaydı. Boykot belgesi ise, Haşam b. Amr'daydı. O, Amir b. Lüey oğullarından, onların şerefli ve itibarlı şahsiyetlerindendi. Bunlar dediler ki:
- Biz, bu boykot belgesinde yazılı bulunan maddelerden uzağız. Bu maddelerle ilgimiz yoktur. .
Lanetli Ebu Cehil de:
- Bu, geceleyin kararlaştırılmış bir iştir, dedi.
Ebu Talib, onların boykot belgesi hakkında bir şiir okudu. Şiiri ile o belgede yazılı bulunan zulüm maddeleri ile ilişkileri bulunmadığını ifade etti ve o belgedeki maddeleri bozan topluluğu da methetmeye başladı. Bu arada, Necaşiyi'de övdü.
Daha Önce de, Musa b. Ukbe'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Müslümanların Şi'bi Ebi Talib'de boykot altına alınmalarından sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m emir vermesi üzerine Habeşistan'a hicret edilmiş. Doğrusunu Allah bilir.
Ben de derim ki: Akla en uygun olan husus şudur ki; Ebu Talib, Ka-side-i Lamiyesini, Müslümanların Şi'bi Ebi Talib'de boykot altına alınmalarından sonra söylemiştir. Onu burada söylemek daha münasip olur.
Beyhakî, Yunus kanalıyla Muhammed b. îshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), islâm davetini devam ettirmeye, Haşim oğullarıyla Muttaliboğullan da onu himaye etmeye, ayrı dinden olmalarına rağmen onu Kureyşli müşriklere teslime yanaşmamaya devam ettiler. Akrabaları, dinlerinden ayrı olduğu halde onu Kureyşlilere teslim etme halinde küçük düşeceklerinden korktukları için teslime yanaşmamışlardı. Haşimoğullanyla Muttaliboğullan onu koruyunca, Kureyşliler, Muhammed (s.a.v.)'e birşey yapamayacaklarını anladıklarından, kendileriyle Haşimoğullan arasındaki münasebetleri kesmeyi öngören bir belge düzenlemeye karar verdiler. Buna göre Kureyşli müşrikler, Haşimoğullan ve Abdülmuttalib oğullanyla birbirlerine kız alıp vermeyecek, birbirleriyle alış veriş yapmayacaklardı. Bu maddeleri öngören bir belge yazıp Ka'be'ye astılar.
Bundan sonra Müslüman olan kimselere saldırdılar. Onlan bağlayıp eziyet ve işkencelere tâbi tuttular. Müslümanlann başındaki bela şiddetlendi. Fitne büyüdü. Büyük bir sarsıntı geçirmeye başladılar.
Sonra ravi, Müslümanlann Şi'bi Ebi Talib'e girişleri, orada aşın derecede mihnetlere maruz kalmalan gibi şeyleri de anlatarak bu serüveni bütün tafsilatıyla nakleder. Öyleki, Müslümanlann çocuklarının açlıktan dolayı feryatları, Şi'bi Ebi Talib'in gerilerinden dahi duyulabili-yordu. Nihayet Kureyşhalkı, Müslümanlann başına gelen musibeti hoş karşılamamış, o zalim belgelerinden nefret ettiklerini açıklamışlardı. Anlatıldığına göre Cenâb-ı Allah, kendi rahmetinin tezahürü olarak bir güveyi, o belgeye musallat kılmış, güve de belgede yazılı olan Allah kelimelerini hep kemirip yemiş, belge içinde sadece zulüm, iftira ve akrabalık bağlarını koparmayı öngören maddeler kalmıştı. Bunu yüce Allah, Rasûlune haber vermişti. O'da durumu amcası Ebu Talib'e iletmişti.
İbn Hişam, Muhammed b. İshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kureyşliler, Rasûlullah'ın sahabelerinin güvenlik ve istikrar bulduklarını bir bölgeye (Habeşistan'a) gittiklerini, oraya yerleştiklerini, Necaşi'nin de kendisine sığınanları düşmanlarına karşı koruduğunu, Ömer'in İslâm'a girdiğini, onunla birlikte Hamza'nın Rasûlullah ve ashabının yanında yer aldıklarını, İslâmiyet'in kabileler arasında yayılmaya başladığını gördüklerinde, toplanıp bir araya geldiler. Haşimo-ğullanyla Abdülmuttalib oğullarına karşı bir boykot uygulamaya, onlardan kız alıp vermemeye, onlarla alış veriş yapmamaya söz verdiler ve bu sözlerini yazıya aktararak bir belge düzenlediler. Kendilerini kesin bir şekilde bağlaması için bu belgeyi, Kabe'nin tavanına astılar. Belgeyi yazan, Mansur b. Ikrime b. Amir b. Haşim b. Abdumenaf b. Abdid-Dar b. Kusay idi. İbn Hişam'a göre yazanı Nadr b. Haris olduğunu söyleyenler de vardır. Rasûlullah (s.a.v.)'m ona beddua etmesi üzerine bazı parmakları felç olmuştu.
Vakidî, belgeyi yazanın Talha b. Ebi Talha el-Abderî olduğunu söylemiştir.
Ben derim M: İbn İshalim da dediği gibi meşhur görüşe göre belgeyi yazan, Mansur b. İkrime'dir ki, eli felç olan da odur. Artık elini kullanamaz hale gelmişti. Öyleki Kureyşliler, kendi aralarında:
— Mansur b. îkrime'ye bakın hele, diyorlardı.
Vakidî, boykot belgesinin, Kabe'nin tavanına asılı olduğunu söylemiştir.
İbn îshak dedi ki: Kureyşlilerin plan ve boykot eylemleri karşısında Haşimoğullarıyla Abdülmuttaliboğulları, Ebu Talib'in yanında yer aldılar. Onunla birlikte ŞiTdi Ebi Talib'e girip bir arada yaşamaya başladı- -lar. Haşimoğullarından Ebu Leheb b Abdül-Uzza b. Abdülmuttalib ise akrabaları arasından çıkıp Kureyşlilerin safında yer aldı, onlara destek oldu. Hüseyin b Abdullah'ın bana anlattığına göre Ebu Leheb, kendi kavminden ayrılıp Kureyşlilerin safında yer aldığı zaman, Hind binti Utbe b. Rebia'yla karşılaşmış, ona şöyle demişti: Ey Utbe'nin kızı! Lat ve Uzza'ya yardım ettim. Onlardan ayrılanlardan ben de ayrıldım. İyi etmedim mi?

Hind:
- Evet, Allah sana hayırlar versin. Seni mükafatlandırsın ey Ebu Leheb, demişti.
îbn îshak dedi ki: Bana nakledildiğine göre Ebu Leheb, o sıralarda bazan şöyle dermiş: Görmediğim ama Ölüm sonrasında vuku bulacak bazı şeylerle Muhamnıed, beni tehdit ediyor. Bunların ölümden sonra vuku bulacağını iddia ediyor. Bundan sonra benim ellerime ne koyacak ki?
Böyle dedikten sonra kendi ellerine üfler ve:
- Kuruyası eller! Muhammed'in sözünü ettiği şeyleri sizde göremiyorum, dermiş.
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Tebbet sûresini inzal buyurmuş:
«Ebu Leheb'in elleri kurusun, kurudu da.»
îbn îshak dedi M: Kureyşliler, Müslümanlara karşı boykot uygulamak amacıyla toplanıp belge düzenlediklerinde Ebu Talib, bir şiir okumuştu:
"Baka, bizden aranızdaki Lüeyy'e ve özellikle Lüey b. Kab'a duyurun,
Bilmezmisiniz ki biz Muhamnıed'i, önceki kitaplarda yazılı Musa gibi bir peygamber olarak bulduk.
Kullar, ona muhabbet beslemekle yükümlüdürler.
Allah'ın kendisine muhabbetini verdiği kimsede hayır vardır.
Şu belgenize yapıştırdığınız şey,
Salih'in böğüren devesi gibi, size uğursuzluk getirecek.
Mezar kazılmadan önce ayılın.
Günah işlemeyenin günahkar gibi olacağı günden önce ayılın.
Dedikoducuların peşine düşmeyin.
Dostluk ve akrabalıktan sonra bağları koparmayın.
aramızda sürekli bir savaş icad etmeyin.
Savaşın kötü sonucu, bazanda onu icad edenin üzerinedir.
Ka'be'nin Rabbine yemin olsun ki, Ahmed'i size teslim etmeyiz.
Zamanın ısırmasına ve sıkıntılarına aldırış etmeyiz.
Bizden ve sizden bazı kafalar kopmadıkça,
Parlak kılıçlarla eller kesilmedikçe, kimseye boyun eğmeyiz.
Sıkıntı verici bir savaşla mızrakların ucu kırılmış,
Siyah başlı kuşların, su içen bir cemaat gibi oraya konduklarını görürsün.
Sanki atlıların meydanları, onun bölgesindedir ve yiğit,
Bahadırların savaş çığlığı, harp gürültüsüdür.
Haşim, babamız değilmi ki savaşa soyundu.
Oğullarına da, vurmayı ve mızrakîamayı tavsiye etti.
Siz bizden bıkmadıkça, biz savaştan bıkmayız.
Başa gelen musibetlerden ötürü de şikayetçi olmayız.
Ama bizler korkudan yiğit savaşçıların,
Ruhları uçunca hafiza ve akıl erbabıyız."
İbn îshak dedi ki: Müslümanlar, bu minval üzere iki yada üç sene beklediler. Nihayet bitkin düştüler. Onlara, Kureyşliler den azık ulaştırmak isteyen kimselerin gizlice ulaştırmak için uğraştığı gıda maddelerinden başka birşey ulaşmıyordu. Anlatıldığına göre Ebu Cehil b. Hişam, kölesiyle birlikte halası Hatice binti Hüveylid'e buğday yükü taşıyan Hakim b. Hüzzam b. Huveylid' görmüş. Hatice'de o esnada Şfbi Ebi Talib de Rasûhıllah'm yanında imiş. Buğday yükünü gören Ebu Cehil, Hakim b. Hüzzam' takılmış ve:
- Haşimoğullanna yiyecek mi götürüyorsun? Allah'a yemin ederim ki bu gıda maddesi de, sende o mahalleye gitmeyeceksiniz. Yoksa seni Mekke'de rezil rüsvay ederim, demişti. Öte yandan Ebu'l- Bahteri b. Hişam b. Haris b. Esed gelmiş ve:
- Size ne oluyor? diye sormuş. Ebu Cehil de:
- Haşimoğullanna yiyecek götürüyor, demişti. Ebu'l- Bahteri:
- Nihayet bu, Hakim b. Hüzzam'm halası Hatice'nin malı olan bir yiyecek maddesidir. Bu mal, şimdiye kadar Hakimin yanında idi. Şimdi sahibine götürmek istiyor. Sen bu yiyeceği götürmesine engel mi olacaksın? Çekil adamın yolundan, dedi.
Lanetli Ebu Cehil, yoldan çekilmedi. Bunun üzerine kavgaya başladılar. Ebu'l-Bahteri, yerden bir deve çene kemiğini alıp Ebu Ce-hil'in kafasına vurdu. Başını yardı. Onu ayak altına alıp iyice dövdü. Yakınlarında durmakta olan Hamza b. Abdülmuttalib de onların bu halini görüyordu. Onlar, bu hadisenin Rasûlullah ve ashabı tarafından duyulmasını istemiyorlardı. Duyacak olurlarsa, kendileri ile alay edeceklerini ve bu durumlarına sevineceklerini sanıyorlardı. [3]

Alaycılar

Rasûlullah (s.a.v.), kavmini gece gündüz, gizli aşikar davet ediyordu. Onları Allah'ın emrine çağırıyordu. Bu hususta hiç kimseden de çekinmiyordu. Allah'ın onu, amcası ve kavmi olan Haşimoğulları ile Abdülmuttalib oğulları vasıtasıyla müşriklere karşı koruması üzerine Kureyşliler, ona el uza t anlayacaklarını anladılar, bu sebeple ona dil uzattılar, alaya aldılar, onunla tartıştılar, Kur'ân ayetleri de ona .karşı düşman olan kimselerle Kureyşlilerin yaptıkları işler hakkında nazil olmaya başladı. Kiminin adlarını beyan etti. Bazanda Allah'ın kafirler hakkındaki umumi beyanlarını getirdi. İbn İshak, Ebu Leheb'ten ve onun hakkında bir sûre nazil oluşundan Ümeyye b. Haleften ve onun hakkında el-Hümeze sûresinin nazil oluşundan bahseder. As b. Vail'den de bahsederken onun hakkında şu ayetin nazil olduğunu beyan eder:

«Ey Muhammed! Ayetlerimizi inkar eden ve: «Bana elbette mal ve çocuk verilecektir» diyeni gördün mü?» (Meryem, 77.)

Bu ayetle ilgili açıklama, daha önceki sayfalarda verilmişti.

Yine Ibn İshak, Ebu Cehil b. Hişam'dan ve Peygamber'e: «Ya tanrılarımıza sövmeyi bırakırsın veya biz de senin tapmakta olduğun tanrına söveriz!» deyişinden ve hakkında şu ayetin nazil oluşundan bahseder:

«Allah'tan başka taptıklarına sövmeyin ki onlar da bilmeyerek aşırı gidip Allah'a sövmesinler.» (el-En'âm,ıos.)

îbn İshak, Nadr b. Haris b. Kelde b. Alkame'den de, onun Hz. Peygamberin Kur'ân okuduğu ve Allah'a davet ettiği meclislerine katılışından da bahsetmiştir. Nadr b. Haris te onlara, Rüstem ve îsfendiyarin haberlerinden bazı şeyleri, Farslar zamanında bu ikisi arasında cereyan eden muharebeleri anlatmıştır. Böyle dedikten sonra da o: «Allah'a yemin ederim ki Muhammed, benden daha güzel şeyler anlatmıyor. Onun anlattığı şeyler, Öncekilerin yazdıkları efsanelerden başka birşey değildir!» diyordu. Bunun üzerine Cenâb-ı Allahs şu ayeti inzal buyurmuştu:

«Kur'ân, Öncekilerin masallarıdır, başkalarına yazdırıp sabah akşam kendisine okunmaktadır» dediler. (ei-Furkân, 5.)

«Yalancı ve günahkar kişinin vay haline!» (ei-Câsiye, 7.)

İbn îshak dedi ki: Bize ulaşan rivayetlere göre Rasûlullah (s.a.v.), günün birinde Velid b. Muğire ile birlikte mescidde oturmuş, Nadr b. Haris de gelip yanlarına oturmuştu. Mecliste Kureyşlilerden de bir kaç adam vardı. Rasûlullah (s.a.v.) konuşmaya başlamış, Nadr b. Haris ona karşı itirazlar öne sürmüş, Rasûlullah (s.a.v.), onu susturuncaya kadar konuşmuş, sonra o ve orada hazır bulunanlara şu ayetleri okumuştu:

«Siz ve Allah'dan başka taptıklarınız, Cehennemin yakıtısınız;
oraya gireceksiniz. Eğer bunlar tanrı olsaydı Cehennem'e girmezlerdi;
hepsi orada temelli kalacaktır. Orada onlara ah etmek vardır!; birşey de
İşitmezler.» (el-Enbiyâ, 98-100.)

Sonra Rasûlullah (s.a.v.), kalkıp gitti. Abdullah b. Ziba'ra es-Sehmî gelip meclise oturdu. Velid b. Muğire, ona şöyle dedi:

- Allah'a yemin ederim ki, az önce Nadr b. Haris, Abdülmuttalib in oğlu karşısında oturup kalkmadı ki, Muhammed; biz ve taptığımız şu tanrıların, Cehennem odunları olduğunu iddia etti.

Abdullah b. Ez-Ziba'ra ise şu karşılığı verdi:

- Allah'a yemin ederim ki, ben onu burada görseydim, kendisiyle tartışırdım. Onu mağlup ederdim. Siz, Muhammed'e sorun: Allah'tan başka şeylere tapan kimselerle taptıkları şeyler Cehennem odunları mıdırlar? Oysa biz, meleklere tapıyoruz. Yahudiler Üzeyr'e, Hristiyanlar da İsa'ya tapıyorlar. Kendilerine tapılan bu varlıkların, Cehennem odunları olmaları diye birşey var mı?

Velid ve beraberindeki meclis arkadaşları, İbn Ez-Ziba'ra'mn bu sözlerini beğendiler. Bu sözleriyle onun, Muhammed (s.a.v.)'i mağlup ettiğini sandılar. Bu sözler, Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştırılınca, o şöyle dedi:

«Allah'tan başkasına tapmak isteyen ve bunu seven her kimse, taptığı şeyle birlikte ateştedir. Onlar, ancak şeytanlara ve şeytanların kendilerine emrettikleri kimselere tapıyorlar!»

Bunun üzerine Cenâb-ı Allah da, şu ayet-i kerimeyi inzal buyurdu:

«Yaptıklarına karşılık katımızdan kendileri için iyi şeyler yazılmış olanlar, işte onlar Cehennem'den uzak tutulanlardır.
Cehennemin uğultusunu duymazlar. Canlarının istediği şeyler içinde temelli kalırlar.» (el-Enbiyâ, 101402.)

Yani İsa ve Üzeyr, Allah'ın taatinde devam edip geçmiş olan rahiplerle din âlimlerinden kendilerine inanan kimselerle beraber olacaklardır.

Kureyşliler, meleklere tapar ve onların Allah'ın kızları olduklarına inanırlardı:

«Rahman çocuk edindi, dediler. O yücedir. Hayır, (Rahman'm çocukları sandıkları melekler, O'nun) değerli kullarıdır. O'ndan önce söz söylemezler ve onlar, O'nun emriyle hareket ederler. Onların önlerinde ve arkalarında olanı bilir. Razı olduğundan başkasına şefaat edemezler ve onlar, onun korkusundan titrerler. Onlardan her kim: Ben, ondan başka bir tanrıyım, derse, onu Cehennemle cezalandırırız. Biz, zalimleri böyle cezalandırırız!» (el-Enbiyâ, 26-29.)

Müşriklerin, İbn ez-Ziba'ra'mn söylediği sözleri beğenmiş olmaları hakkında da şu ayetler nazil olmuştur:

«Meryem oğlu, bir misal olarak anlatılınca hemen kavmin, ondan ötürü yaygarayı bastılar.
Bizim tanrılarımız mı hayırlı, yoksa O mu? dediler. Bunu sadece tartışma için sana misal verdiler. Doğrusu onlar, kavgacı bir toplumdur.» (ez-Zuhruf, 57-58.)

Onların tuttukları bu tartışma ve mücadele yolu batıl bir yoldu. Onlar da, bunu biliyorlardı. Çünkü onlar, Arap bir milletti.

Çünkü Arap dili gramerine göre «ma» edatı, akılsız varlıklar için kullanılır. Ayet-i kerimede, Allah'tan başka kendilerine tapılan şeylerden söz edilirken, o tapınılan şeylerin başında «ma» edatı kullanılmıştır.
«Siz ve Allah'tan başka taptıklarınız, Cehennemin yakıtısınız. Oraya gireceksiniz.» (el-Enbiyâ, 98.)
Bununla, onların tapmakta oldukları taşların put suretleri oldukları ifade etmek istenmiştir. Bu da onların bu suretlerde tapmakta oldukları melekleri, İsa'yı, Üzeyr'i ve salih kimselerden her hangi birini kapsamına almamaktadır. Çünkü ayet-i kerimedeki lafızlar, onları ne kelime ne de mana bakımından kapsamamaktadır. Isa peygamber hakkında verdikleri misalin, batıl bir misal olduğunu onlar da bilmekteydiler. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Sana böyle söylemeleri, sadece, tartışmaya girişmek içindir. Onlar şüphesiz kavgacı bir millettir. Meryemoğlu, ancak kendisine nimet verdiğimiz ve İsrailoğullarına örnek kıldığımız bir kuldur.» (ez-Zuhmf, 58-59.)
Çünkü İsa'yı, kocasız bir kadından yaratıp meydana getirdik.
Havva'yı da dişisiz bir erkekten meydana getirdik. Ademin yaratılışı ise ne İsa'nmkine ne de Havva'nmkine benzer. Diğer adenıoğullarını ise erkek ve kadın çiftinden meydana getirdik.
Nitekim Cenâb-ı Allah, başka bir ayet-i kerimede İsa peygamberden bahsederken,«Onu insanlar için bir ayet kılalım diye...» buyurmaktadır. Yani onu apaçık kudretimizin delil ve emaresi kılalım diye...» «Ve bizden bir rahmet olarak» onunla, dilediğimize merhamet ederiz.îbn İshak, Ahnes b. Şurayk'dan ve onun hakkında şu ayetin nazil oluşundan bahseder:
«Ey Muhammedi Diliyle iğneleyen, kovuculuk eden, iyiliği daima önleyen, aşırı giden, suç işleyen, çok yemin eden alçak zorbaya, bütün bunlar dışında bir de soysuzlukla damgalanmış kimseye, mal ve oğulları vardır diye aldırış etmeyesin.» (ei-Kakm, 14.)
İbn İshak, Velid b. Muğire'den de bahsetmiş, onun şöyle dediğini
nakletmiştir.:
- Ben, Kureyş'in büyüğü ve efendisi olduğum halde bana değil de Muhammed'e mi ayetler nazil oluyor? Sakiflilerin lideri Ebu Mes'ud Amr b. Amr dururken Muhammed'e mi ayetler nazil oluyor? Oysa ben ve Ebu Mes'ud, bu iki kasabanın (Mekke ve Tai in) efendileri ve liderleriyiz.
İbn İshak, Velid b. Muğire hakkında şu ayetin nazil olduğunu da beyan eder:
«Bu Kur'ân, iki şehrin birinden bir büyük adama indirilmeli değil miydi?» de diler. (ez-Zuhruf, sı.)
İbn İshak, Übey b. Haleften de bahseder. Hani bir zamanlar o, Uk-be b. Ebi Muayt'a şöyle demiş: "Muhammed'in meclisinde oturup onu dinlediğini duymadım mı sanıyorsun?. Onun yüzüne tükürmedîkçe artık kesinlikle seninle görüşmeyeceğim!"
Allah düşmanı lanetli Ukbe de, onun bu arzusuna uymuş ve Hz. Peygamber'in mübarek yüzüne tükürmüştü. Bunun üzerine yüce Allah, şu ayetleri inzal buyurmuştur:
«O gün zalim kimse ellerini ısırıp: "Keşke Peygamberle beraber bir yol tutsaydım, vay başıma gelene; keşke falancayı dost edinmeseydim.»
der. (el-Furkân, 27-28.)
Ubey b. Halef, çürümüş ve dağılmaya yüz tutmuş bir kemiği eline alıp Rasûlullah'ın yanma gitmiş ve: 'Ya Muhammed, sen misin çürüyüp toprağa karıştıktan sonra bu kemiği Allah'ın yeniden dirilteceğini iddia eden adam?" demiş, sonra da eliyle o kemiği ufalayıp toz haline getirmiş ve Rasûlullah'a taraf esen rüzgara verip savurmuştu. Rasûlullah da ona şu cevabı vermişti:
- Evet, bunu ben söylüyorum! Allah, bu çürümüş kemiği ve seni böylece ufalanıp toz toprak haline geldikten sonra diriltecek sonrada seni ateşe koyacaktır!
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu: «Kendi yaratılışını unutur da: «Çürümüş kemikleri kim yaratacak» diyerek, Bize misal vermeye kalkar? Ey Muhammedi De ki: «Onları ilk defa yaratan diriltecektir. O, her türlü yaratmayı bilendir.» (Yasin, 78-79.) İbn îshak dedi ki: Esved b. Muttalib, Velid b. Muğire, Ümeyye b. Halef ve As b. Vail, Ka'be'yi tavaf etmekte olan Rasûlullah'm karşısına çıkıp şöyle dediler:
- Ya Muhammed, gel de bizim taptığımız şeylere sende tap, senin taptığın şeylere de biz tapalım. Bu hususta ortaklık yapalım.
Böyle demeleri üzerine Cenâb-ı Allah, el-Kâfirûn sûresini inzal buyurdu:
«Ey Muhammed! De M: «Ey inkarcılar! Ben sizin taptıklarınıza tapmam. Benim taptığıma da sizler tapmazsınız. Ben de sizin taptığınıza tapacak değilim. Benim taptığıma da siz tapmıyorsunuz. Sizin dininiz size, benim dinim banadır.»
Ebu Cehil, Kur'ân'da sözü edilen zakkum ağacı hakkında ayet nazil olduğunu işitince çevresindekilere şöyle sordu:
- Zakkumun ne olduğunu biliyor musunuz? O, üzerinde kaymak bulunan bir hurmadır. Gelin, hep birlikte zakkumlanalım!
Böyle demesi üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu: «Doğrusu günahkarların yiyeceği, zakkum ağacıdır.» (ed-Duhân, 43-44.) İbn îshak dedi ki! Velid b. Muğire durup Rasûlullah (s.a.v.)'la konuştu. Rasûlullah da onunla konuşuyordu. Ve onun, İslâm'a gireceğini ümid etmişti. O esnada âmâ olan İbn Ümmü Mektum, Atike binti Abdullah b. Ankes'e Rasûlullah'm yanma geldi. Kendisinden Kur'ân okumasını istedi. Bu isteği, Rasûlullah'm ağrına gitti, onu sıktı. Bu gelişi, Velid b. Mugire'yle konuşmasına engel oluyor ve onun islâm'a girmesine dair ümidini baltalıyordu. İbn Ümmü Mektum, Hz. Peygamber'e ısrar edince, o yüzünü ekşiterek öbür tarafa çevirdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayetleri inzal buyurdu:
«Yanma kör bir kimse geldi diye Peygamber yüzünü asıp çevirdi. Ey Muhammed! Ne bilirsin, belki de o arınacak; yahut öğüt alacaktı da bu Öğüt kendisine fayda verecekti. Ama sen, kendisim öğütten müstağni gören kimseyi karşına alıp ilgileniyorsun. Arınmak istememesinden sana ne? Sen, Allah'tan korkup sana koşarak gelen kimseye aldırmıyorsun. Dikkat et; bu Kur'ân bir

öğüttür. Dileyen onu öğüt kabul eder. O kutsal kılınmış, yüceltilmiş, arınmış sahifeler üzerindedir.» (Abese, 1-14.) Bazılarının anlattıklarına göre, îbn Ümmü Mektum'un gelişi esnasında Rasûlullah (s.a.v.)'m kendisiyle konuştuğu kişi, Ümeyye b. Hale imiş, doğrusunu Allah bilir.

İbn İshak, daha sonra Habeşistan Muhacirlerinden Mekke'ye geri dönenlerden bahseder. Geri dönüşleri, Mekkelilerin İslâm'a girdikleri haberini aldıkları esnada olmuştur. Böyle bir nakil, sahih değildir. Ancak bunun bazı sebebleri vardır. Bu sebeb de, Sahih-i Buharî'de ve diğer hadislerde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), günün birinde müşriklerle birlikte oturup konuşmuş, konuşurken Cenâb-ı Allah, ona Necin
sûresini inzal buyurmuştu.

«Batmakta olan yıldıza andolsun ki, arkadaşınız sapmamıştır.» Rasûlullah (s.a.v.), onlara bu sûreyi sonuna kadar okuyup tamamladığında secdeye kapandı. Orada bulunan Müslümanlar, müşrikler, cinler ve bütün insanlar hep secdeye kapandılar. Bunun da bir sebebi vardı. Şu aşağıdaki ayeti tefsir ederken, tefsircilerin çoğu bu sebebten bahsetmişlerdir:

«Ey Muhammed! Senden önce gönderdiğimiz hiçbir elçi ve peygamber yoktur ki, birşey arzuladığı zaman, şeytan onun arzusuna vesvese karıştırmamış olsun. Allah, Şeytanın karıştırdığım giderir, sonra Allah kendi ayetlerini tahkim eder. Allah bilendir, Hakimdir.» (ei-Hacc, 52.)

Tefsirciler, bu ayetin açıklamasını yaparken garanik hadisesini anlatmışlardır. Bunu yeterince anlayamayan kimseler, duymasınlar diye burada anlatmadık. Ancak bu kıssanın aslı sahih hadiste anlatılmaktadır.

Buharı, Ebu Ma'mer tarikiyle îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:

«Neçm sûresinin sonunda Peygamber (s.a.v.) secde etti. Onunla birlikte Müslümanlar, müşrikler, cinler ve insanlar hep secde ettiler.»

Bu hadisi sadece Buharı rivayet etmiştir. Müslim'in bu konuda bir
rivayeti yoktur.

Buharı, Muhammed b. Beşşar tarikiyle Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini rivayet eder:

«Peygamber (s.a.v.), Mekke'de iken Necm sûresini okudu. Bu sûredeki secde ayetine gelince secdeye kapandı. Yanındakiler de secdeye kapandılar. Ancak yaşlı bir adam, yerden bir avuç çakıl ya da toprak alıp alnına sürdü ve: Bu kadarı bana yeter, dedi. Ben de onun bilahare kafir olarak Öldürüldüğünü gördüm.»

Bunu, Şube'nin hadisinden Müslim, Ebu Davud ve Neseî rivayet etmişlerdir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Muttalib b. Ebi Vedaa'nm şöyle dediğini rivayet eder:

«Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de iken Necm sûresini okudu. Secdeye kapandı. Yanındakiler de secdeye kapandılar. Ben, başımı kaldırdım ve secde etmek istemedim.»

Muttalib, o zaman henüz Müslüman olamamıştı. Ama ondan sonra her kimin Necm sûresini okuduğunu duyarsa mutlaka onunla birlikte secdeye kapanırdı.

Bunu, Neseî rivayet etmiştir.

Bu rivayetle, önceki rivayeti şöyle telif edebiliriz: Bu adam, secdeye kapanmış, ancak büyüklük tasladığından ötürü başını secdeden kaldırmıştır. Ama İbn Mesudun rivayetinde secde etmediğini söylediği adam, hiç secdeye eğilmemiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Sonuç olarak söylemek istediğimiz şudur ki, bu hadiseyi nakleden kişi, müşriklerin Rasûlullah'a uyarak kendisiyle birlikte secdeye kapandıklarını görünce, onların da Müslümanlığa girdiklerini, Rasûlul-lah'la barıştıklarım, artık aralarında herhangi bir çekişme kalmadığını zannetmişti. Bu haber, Habeşistan'daki Muhacirlere ulaşmıştı. Onlar da, bunun doğru olduğunu sanmışlardı. Bunun üzerine onlardan bir kısım Muhacirler ümidlenerek Mekke'ye dönmüşler, bir kısmı da orada kalmaya devam etmişti. Her iki kısmı da, yaptığında isabetli idi. İki grubun davranışı da güzeldi. İbn İshak, oradan Mekke'ye dönen Muhacirlerin adlarını şöyle sıralar:

Osman b. Aifan, karısı peygamber kızı Rukiyye, Ebu Huzeyfe b. Ut-be b. Rebia,kansı Sehle binti Süheyl, Abdullah b. Cahş b. Riab, Utbe b. Gazvan, Zübeyr b. Avvam, Mus'ab b. Umeyr, Süveybit b. Sa'd, Talib b. Umeyr, Abdurrahman b. Avf, Mikdad b. Arar, Abdullah b. Mesud, Ebu Seleme b. Abdu'1-Esed, karısı Ümmü Seleme binti Ebi Ümeyye b. Muği-re, Şemmas b. Osman Seleme b. Hişam, Ayyaş b. Ebi Rebia (Bedir, Uhud ve Hendek muharebeleri yapılıp sona erinceye kadar bu ikisi, Mekke'de hapsedilmişlerdi.), Ammar b. Yasir (Bunun Habeşistan'a hicret edip etmediği hususunda şüphe vardır.), Mateb b. Avf, Osman b. Maz'un, oğlu Said, kardeşleri Kudame ile Abdurrahman, Huneys b. Hüzafe, Hişam b. As b. Vail (Bu, Hendek muharebesinden sonra Mekke'de hapsedilmişti.), Amir b. Rebia, karısı Leyla binti Ebi Hasme, Abdullah b. Mahreme, Abdullah b. Süheyl b. Amr (Bedir savaşı yapılıncaya kadar hapsedilmişti. Müslümanların tarafına geçerek onlarla birlikte Bedir savaşma katılmıştı.), Ebu Sebre b. Ebi Ruhm, karısı Ümmü Kül-süm binti Süheyl, Sekran b. Amr b. Abdişems (Bu zat hicretten önce Mekke'de vefat etmiş, Resûlullah onun hanımı ile evlenmişti.) Sek-ra'mn karısı Şevde binti Zem'a, Sa'd b. Havle, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Amr b. Haris b. Züheyr, Süheyl b. Beyda, Amr b. Ebi Şerh.

Toplam olarak geri dönenler, otuzüç erkek idi. Allah onlardan razı olsun.

Buharı, Aişe'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'rn şöyle dediğini nakleder:

«Hicret yurdunuz bana, hurmalıklı ve iki kara taşlık arasındaki bir yer olarak gösterildi.» Hicret edenlerin bir kısmı, Medine tarafina hicret etti. Habeşistan'a hicret edenlerin tamamı, Medine'ye geri döndü.

Buhari,Yahya b. Hammad vasıtasıyla Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder:
«Namaz kılarken Rasûlullah'a selam verdiğimiz de o, selamımızı
alırdı. Ama Necaşi'nin yanından döndüğümüzde kendisine namaz halinde iken selam verdik, selamımızı almadı. Dedik ki: "Ya Rasûlallah! Daha önce sana selam verirdik, sen de selamımızı alırdın. Ama Necaşi'nin yanından döndüğümüzde artık (namazda iken) selamımızı almıyorsun."
Buyurdu ki:
- Namazda meşguliyet vardır.»
Buharî, Müslim, Ebu Davud ve Neseî, başka bir kanalla bu hadisi A'meş'ten rivayet etmişlerdir. Bu rivayet, Zeyd b. Erkam'ın Sahih-i Buharî ile Sahih-i Müslim'de sabit olan hadisini tevil edenlerin tevilini kuvvetlendirmektedir. Şöyle ki:
«Önceleri biz, namaz kılarken konuşurduk. Nihayet Allah'ın şu buyruğu nazil oldu: «Gönülden bağlılık ve saygı ile Allah'ın huzuruna durun.» (el-Bakara, 238.) Bunun üzerine bizde namazda konuşmamak ve sükût etmekle emrolunduk.» Aslında bu rivayette sahabe kelimesi ile bütün sahabeler kastedilmiştir. Ravi Zeyd, Medineli Ensâr'dandır. Namazdayken konuşmanın yasaklanması ise, Mekke'de sabit olmuştur. Şu halde namazda iken konuşmayı yasaklayan hükmün, birinci rivayette mevcud olduğuna hükmetmek gerekiyor. Ama az önce nakledilen ayet ise Medenîdir. Bu ayet ile Mekke'de iken namazda konuşmanın yasaklanmış olduğunu ifade etmek arasında bir çelişki vardır. Öyle sanıyorum ki, ravi bu ayetin namazda konuşmayı haram kıldığını kabul etmiştir. Ancak namazda iken konuşmayı yasaklayan diğer ayetlerde vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak dedi ki: Habeşistan'dan dönen Muhacirlerin bir kısmı, müşriklerin himayesine girmişlerdi. Osman b. Maz'un,Velid b. Muği-re'nin himayesine; Ebu Seleme b. Abdü'1-Esed de dayısı Ebu Talib'in himayesine girmişti. Çünkü Ebu Seleme'nin annesi Berre, Abdülmut-talib'in kızı idi.
Osman b. Maz'un'dan kendisine bahis açan bir adamın anlattığına göre Salih b. İbrahim.b. Abdurrahman b. Avf bana dedi ki: Osman b. Maz'un, Rasûlullah'ın ashabının içinde bulundukları bela ve musibetleri görüp de kendisinin Velid b. Muğire'nin eman ve himayesi altında gidip gelişine bakarak şöyle dedi:
"Benim arkadaş ve dindaşlarım türlü eza ve işkencelere uğramakta iken ben, bir müşrikin bana verdiği teminat sayesinde güven içinde olup dinimin gereklerini serbestçe yürütmekteyim. Bu ise, benim için iyi değildir. Bu, çok büyük bir noksanlıktır." Böyle deyip Velid b. Muğire'ye gitti ve ona şöyle dedi: Ey Ebu Abdişems! Bana verdiğin teminatı sana geri verdim. Bundan sonra beni koruma!
- Niçin yeğen? Yoksa kavmimden biri seni incitti mi?
- Hayır, böyle birşey yoktur. Fakat ben, Allah'ın himayesi dururken başkasının himayesine sığınmak istemiyorum, dedi.
- Öyleyse mescide git. Ben, nasıl açık olarak ve halk arasında sana teminat verdimse, sen de halk arasında teminatımı bana geri ver, dedi.
Bunun üzerine kalkıp mescide gittiler ve Velid, halka hitaben şöyle dedi:
- Bu adam, Osman b. Maz'un'dur. Kendisine vermiş olduğum teminatı bana geri vermek için buraya gelmiştir.
Osman b. Maz'un da şöyle dedi:
- Velid, doğru söylüyor. Ben, onu sözüne bağh ve güçlü bir teminata sahip bir kimse olarak gördüm. Fakat Allah'tan başkasının himayesine sığınmak istemiyorum. Onun için bana verdiği teminatı kendisine geri verdim.
Osman, mescidden ayrılırken Rebia oğlu Lebid'in, mescidin bir köşesinde toplanan bir kaç kişiye şiir okuduğunu gördü, o da onların yanında oturdu. Lebid:
"Allah'tan, başka herşey batıldır." şeklinde bir mısra okudu.
Osman b. Maz'un: «Doğru söyledin.» dedi. Lebid, bu sefer beytin:
"Her nimet de şüphesiz zevale mahkumdur." mealindeki ikinci mısrasını okuyunca Osman, ona:
"Sen yalan söyledin. Cennet'in nimetleri zevale mahkum değildir." dedi. Bunun üzerine Lebid şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Allah'a yemin ederim ki, eskiden içinizde herhangi bir. yabancıyı incitmek âdeti yoktu. Sizde bu kötü âdet ne zaman başladı?
Oturanlardan biri, ona şöyle dedi:
- Bu adam beyinsizdir. Onun gibi beyinsiz olan bir kaç arkadaşı daha var. Bunlar bizim dinimizden ayrılmışlardır. Bunun için onun sözünden alınma.
Osman'da ona karşılık verdi. Bunun üzerine iş büyüdü. Adam kalkıp Osman'ın yüzüne bir tokat attı. Velid b. Muğire, karşılarında oturduğu için onları görüyordu. Osman'a:
- Yeğen, işte görüyorsun. Sana verdiğim teminatı bana geri verdiğin için gözün kör oldu. Buna ne gerek vardı? dedi.
Osman da:
- Allah'a yemin ederim ki benim sağlam kalan gözüm de, diğer gözüm gibi Allah yolunda kör olmaya muhtaçtır. Ben, senden daha güçlü ve daha muktedir olan bir zatın, teminat ve himayesi altındayım ey Eba Abdi Şems!, dedi. Velid'de ona:
- Yeğenim, tekrar himayeme dön, dediyse de Osman, hayır, diye cevap verdi.tbn îshak dedi ki: Ebu Seleme b. Abdu 1-Esed, Ebu Talib'in himayesine girince Mahzumoğullanndan bazı adamlar, Ebu Talib'in yanına giderek ona şöyle demişlerdi:
- Ey Eba Talib! Yeğenin Muhammed'i bize karşı himaye ettin. Peki ya bu adamımızı, ne diye himayene alıyorsun?
Ebu Talib onlara şu cevabı verdi: O, bana sığındı. Kizkardeşimin oğludur. Şayet ben kızkardeşimin oğlunu himayeme

almazsam, erkek kardeşimin oğlu Muhammed'i de himayeme almam!
Bunun üzerine Ebu Leheb, kalkıp şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Allah'a yemin ederim ki bu ihtiyara (Ebu Talib'e) çok yüklendiniz. Kendi kavmi arasından bazı kimseleri himayesine aldığı için kendisine yoğun baskıya devam ediyorsunuz. Allah'a yemin ederim ki, ya bu ısrarlarınızdan vazgeçersiniz ya da yaptığı her işte kendisine destek oluruz.Böylece o amacına ulaşır. Bunun üzerine Kureyşliler şöyle dediler:
Hayır, ey Eba Utbe! Hoşlanmadığın bu işten
vazgeçeceğiz!
Ebu Leheb, Rasûlullah'a karşı Kureyşlilerin dostu ve yardımcıları idi. Bu dostluk ve yardımcılık devam etti.
Bu konuşması üzerine Ebu Talib, Ebu Leheb'in ümid verdiğini gördü ve Rasûlullah'a yardım hususunda kendisine destek olacağını umdu. Kendisine ve Rasûlullah'a yardım etmesi için Ebu Leheb'i teşvik ederek şu şiiri okudu:
"Bir adam ki, amcası Ebu Leheb olursa,
O bahçelerdedir, zulüm görmez.
Ona söylerim, ama nasihatimi dinlemez.
Ey Eba Mut'ib, desteğini bizden ayırma.
Bir adımlık yaşayacak ömrün kalsa bile, zamana yönelme.
Devran aleyhine döndüğü zaman ona söversin.
Acizlik yolunu başkalarına bırak,
Çünkü sen, hep aciz kalmak üzere yaratılmış değilsin.
Savaş, çünkü savaşmak insaftır.
Savaşla kardeş olanın, barışmcaya kadar yere batmadığını görürsün.
Nasıl olsun ki, onlar sana karşı suç işlemediler.
Seni yardımsız bırakmadılar, ya ganimet elde edersin, ya da borçlanırsın.
Allah, Abdişems ile Nevfel'e ve Teym'e,
Mahzum'a da günah ve ceza versin.
Çünkü dostluk ve sevgiden sonra topluluğumuzu,
Haramlara ulaşmak için darmadağın ettiler.
Kabe'ye andolsun ki yalan söylediniz,Muhammed'i yağmalamayız.
Günün birinde onu halkın yanında dimdik göreceksiniz." [4]

Ebu Bekir'in Habeşistan'a Hicret Arzusu

îbn İshak, Zührî ve Urve kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Hz. Ebu Bekir, müşriklerin eziyetlerine maruz kalıp Mekke kendisine daralınca ve Kureyşlilerin Rasûlullah ile ashabına karşı birleşik bir cephe oluşturup eza verdiklerini görünce, hicret için Rasûlullah'tan izin istedi. O da kendisine izin verdi. Ebu Bekir, hicret için yolculuğa çıktı. Mekke'den bir veya iki günlük mesafede iken yolda, îbnu'd-Dagme(Dağne?) kendisine rastladı. Bu adam, Ahabişin lideri Beni Haris b. Beki b. Abdumenaf b. Kinane'nin kardeşi idi.
Vakidî'nin dediğine göre adı, Haris b. Yezid'dir. Beni Bekir b. Abdumenaf b. Kinane' kabilesinden bir ferttir. Süheylî de adının Malik olduğunu söyler. Îbnu'd-Dağıne, Ebu Bekir'e sordu:
- Nereye Ey Eba Bekir?
- Kavmim beni sürgün etti. Bana eziyet verdi. Beni baskı altına aldı.
- Niçin? Allah'a yemin ederim ki, sen aşiretini süsler, musibetlere karşı yardımcı olur, iyilik işler, yoksulu kazançlı kılar, ona yardım edersin. Haydi Mekke'ye dön. Artık sen, benim himayem altındasın.
Ebu Bekir, Îbnu'd-Dağıne'yle birlikte geri döndü. Nihayet Mekke'ye girdiler. İbnu'd-Dağine, onun yanında durup şöyle seslendi:
- Ey Kureyş topluluğu! Ben, Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir'i himayeme aldım. Artık hiç kimse, iyilik dışında ona karışmasın!
İbnu'd-Dağine'nin himayesine girdikten sonra Kureyşli müşrikler, ona dokunmadılar.
Ebu Bekir'in Cumahoğulları yurdundaki evinin yanında bir mescidi vardı. Orada namaz kılardı. Yufka yürekli bir kimse idi. Kur'ân okurken kendisini tutamayıp ağlardı. Çocuklar, köleler ve kadınlar da gelip onun yanı başında durur ve durumunu hayretle izlerdi. Kureyşten bazı adamlar, İbnu'd-Dağine'ye giderek şöyle dediler:
- Ey Îbnu'd-Dağine! Her halde bu adamı, bize eziyet versin diye himayene almadın. Bu öyle biridir ki, namaz kılıp Kur'ân okurken yüreği yufkalaşıyor. Öyle bir duruma giriyor ki, çocuklarımızı, kadınlarımızı, güçsüz kimselerimizi yoldan çıkarmasından korkuyoruz. Yanına gel de kendisine evine girmesini söyle. Evine girsin. Orada dilediği gibi davransın.
İbnu'd-Dağine, Ebu Bekir'in yanma gelerek ona şöyle dedi:
- Ey Eba Bekir, kavmine eziyet vermen için seni himayeme almadım. Davranışlarından hoşlanmıyor ve eziyet görüyorlar. Evine gir. İçeride ne yapmak istersen yap. Bunun üzerine Ebu Bekir:

- Senin himaye ve teminatını sana geri versem de, Allah'ın himaye ve teminatına razı olsam daha iyi olmaz mı? dedi.
Oda:
- Öyleyse teminatımı bana geri ver, dedi.
Ebu Bekir:
- Geri verdim.
- Bunun üzerine Îbnu'd-Dağine kalkıp şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Ebu Kuhafe'nin oğlu Ebu Bekir, teminatımı bana geri verdi. Artık ona ne yaparsanız yapın. Bu sizin bileceğiniz birşeydir!
Buharı, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Ben, anne ve babamı tanıyalı beri onları hep Müslüman gördüm. Rasûlullah (s.a.v.), her gün sabah akşam bize gelir ve müşriklerin baskısı da hergün biraz daha artardı. Nihayet babam Ebu Bekir, Habeşistan'a hicret etmek üzere yola çıkıp Berki'l-Gimad'a vardı. Babam orada Kare kabilesinin reisi Îbnu'd-Dağine ile karşılaştı. Îbnu'd-Dağine ona:
- Nereye gidiyorsun ya Eba Bekir? diye sordu. Babam:
- Kavmimin baskısına dayanamayıp kaçmak zorunda kaldım. Biraz gezip rahatlıkla Rabbime ibadet edeyim dedim, diye cevap verdi.
Îbnu'd-Dağine:
- Ey Eba Bekir, senin gibiler memleketlerinden çıkmaz ve çıkarılmazlar. Sen yoksullara yardım eden, akrabalık hakkını gözeten, ağır yükleri taşıyan, misafire ikram eden ve felaketzedelerin yardımına koşan bir insansın. Dön, kendi memleketinde ibadet et. Ben seni koruyacağım, dedi.
Bunun üzerine babam, Îbnu'd-Dağine ile birlikte geri döndü. Îbnu'd-Dağine, bir akşam Kureyş'in bütün ileri gelenlerini gezerek onlara:
- Ebu Bekir, memleketinden kovulacak adam değildir. Yoksullara yardım eden, akrabalık haklarını gözeten, ağır yükleri taşıyan, misafir ağırlayan ve felaketzedelerin yardımına koşan bir adamı nasıl yurdumdan çıkarıyorsunuz? dedi.
Onlar da Îbnu'd-Dağine'nin bu sözlerini yalanlamadılar. Ancak ona, şöyle dediler:
- Ebu Bekir'e söyle de kendi evinde Rabbine ibadet etsin. Evinde namaz kılarak istediği şeyleri okusun. Bunu açık olarak yapmakla bizi rahatsız etmesin. Zira eğer açık olarak yaparsa, kadın ve gençlerimizin ona bakarak sapıtmalarından korkuyoruz.
Îbnu'd-Dağine de bunu Ebu Bekir'e söyledi. Ebu Bekir, bir süre namaz ve diğer ibadetlerini kendi evinde yaptı ve evinin dışında hiç birşey okumadı. Ancak bir süre sonra evinin avlusunda bir mescid yapmaya karar verdi. Artık orada namaz kılmaya, Kur'ân okumaya başladı. Fakat çok ağlayan bir kimse olduğu için Kur'ân okuduğu zaman, kendini tutamayıp ağlıyordu. Onun bu durumu, Kureyş kabilesi kadın ve gençlerinin dikkatini çekti, kitleler halinde gelip onu dinlemelerine sebep oldu. Bu da müşrik olan Kureyş ileri gelenlerini endişeye düşürdü. Bunun için İbnu'd-Dağine'ye haber gönderdiler ve o gelince kendisine:
- Biz, Ebu Bekir için, evinin içinde ibadet etmek şartıyla sana teminat verdik. O ise, sınırı aşarak evinin avlusunda bir mescid yaptırdı. Orada açıkça namaz kılmakta ve Kur'ân okumaktadır. Onun bu durumu, kadın ve gençlerimizi yoldan çıkarabilir. Onu bundan alıkoy. Eğer evinin içinde ibadetini yapıyorsa yapsın. Yok eğer bunu kabul etmiyorsa ona söyle de, vermiş olduğu teminatı sana geri versin. Zira sana verdiğimiz sözü bozmak istemiyoruz. Ve açıkça ibadet etmesine izin vermemize de imkan yoktur, dediler.
Îbnu'd-Dağine de babama gelip:
- Sana hangi şartla teminat verdiğimi biliyorsun. Ya o şart üzerinde duracaksın, ya da sana verdiğim teminatı bana geri vereceksin. Zira Arapların bir adama vermiş olduğum teminatı kendisinden geri aldığımı işitmelerini istemiyorum, dedi.
Babam da ona:
- Ben senin teminatını geri verir ve Allah'ın teminatı ile yetinirim, dedi.»
Ibn îshak, Ebu Bekir es-Sıddık'ın oğlu Muhammedın şöyle dediğini rivayet eder: Babam Ebu Bekir, İbnu'd-Dağine'nin himayesinden çıktığı zaman Ka*be'ye gitmekte iken Kureyş'in ayak takımından bazısı yoluna çıkmış, başına toprak savurmuşlardı. Velid b. Muğire veya As b. Va-il'den birine uğrayarak: "Şu sefihlerin yaptıklarını görüyor musun?" diye şikayetçi olmuş idiysede o, babama: "Bunu sen kendi nefsine yaptın." demişti. Babam da şöyle tazarruda bulunmuştu: "Ey Rabbim, sen ne kadar yumuşak huylusun. Ey Rabbim, sen ne kadar yumuşak huylusun. Ey Rabbim, sen ne kadar yumuşak huylusun!" [5]

Fasıl

îbn îshak'm verdiği bu bilgilerin tamamı, Kureyşlilerin Haşimo-ğullarıyla Muttalib oğullarına karşı birleşmeleri, onlara karşı boykot kararı almaları, bu kararlarını o zalim belgeye kaydetmeleri, onları Si'bi Ebi Talib'te muhasara altında tutmaları gününden başlayan ve o meş'um belgenin yırtılması anma kadar devam eden süre zarfında vuku bulmuş hadiselerin cereyan etmiş olmasına uygundur. Bu sebepledir ki İmam Şafii: «Meğazi ilmini öğrenmek isteyen kimse, îbn İshak'm çocuğu

durumundadır.» demiştir.
İbn îshak dedi İd: Kureyşliler, Haşimoğullarıyla Muttalib oğulları aleyhinde düzenledikleri boykot belgesinde belirtiler mahallede onları abluka altına almışlardı. Sonra Kureyşlilerden bir grup, bu boykot belgesini bozmaya teşebbüs etti. Bu uğurda Hişam b. Amr b. Haris b. Habib b. Nasr b. Malik b. Hisl b.Amir b. Lüeyy kadar güzel ve başarılı bir sınav veren kimse görülmemişti. O, Nadle b. Hişam b. Abdumenaf m ana bir kardeşi idi. Hişam'm, Haşimoğullarıyla bağlantısı vardı. Kavm içinde şerefli bir kimse idi. O, geceleyin azık yüklediği devesini Haşim oğullarıyla Muttalib oğullarının abluka altına alındıkları mahalleye getirir, mahallenin girişine gelince devenin başındaki yularını çıkarır, sonra böğrüne vurup, deveyi salarmış. Deve mahallenin içine girince oradakiler, üzerindeki azık yükünü alır, tekrar deveyi geri çevirirlermiş. O da yine deveyi götürüp ona buğday yükler ve yine aynı yere getirip aynı şekilde mahallenin içine salarmış.
Daha sonra o, Züheyr b. Ebi Ümeyye b. Muğire b. Abdullah b. Amr b. Mahzum'a gider ve ona şöyle dermiş: Ey Züheyr! Se kendin yiyecekleri yiyip, elbiseleri giyip, kadınları nikahlayıp ta dayıların alış veriş yapamaz, kız alıp veremez halde iken nasıl rahat edersin. Bu duruma nasıl razı olursun? Allah'a yemin ederim M, Ebu Cehil'in dayılarının bu duruma düşmelerini isteseydin, o, senin bu isteğine muvafakat etmezdi!
Züheyr, ona şöyle dedi:
Yazıklar olsun sana ey Hişam, ben ne yapabilirim! Ben yalnız bir adamım. Allah'a yemin ederim ki, benimle birlikte başka bir adam bulunsaydı, o belgeyi bozmaya teşebbüs ederdim.
- Bir adam buldun işte.
- Kimdir o adam?
- Benim.
- O halde bize üçüncü bir adam daha bul! Hişam, Mut'im b. Adiyy'e giderek ona şöyle dedi:
- Ey Mut'im! Abdumenaf oğullarından iki kabilenin, gözlerin önünde yok olmalarına ve bu hususta Kureyşlilere muvafakat etmeye nasıl razı olursun? Allah'a yemin ederim ki, eğer onların yakınları bu durumda olsalardı, sizden çok onlar bu belgeyi bozmaya koşarlardı!
- Yazıklar olsun sana, ben ne -yapabilirim? Ben yalnız bir adamım.
- îşte ikinci bir adam buldun.
- Kimdir o?
- Benim.
- O halde bize üçüncü bir adam bul.
- Buldum.
- Kimdir o?
- Züheyr b. Ebi Ümeyye.
- O halde bize dördüncü bir adam bul.
Bunun üzerine Hişam, Ebu'l-Bahteri'ye gitti ve Mut'im b. Adiyy'e söylediklerini ona da söyledi. Ebu'l-Bahteri, ona şöyle dedi:
- Bu işte bana yardım edecek birini bulabilir misin?
- Evet.
- Kimdir o?
- Züheyr b. Ebi Ümeyye ile Mut'im b. Adiy. Ayrıca ben de seninle beraberim.
- O halde bize beşinci bir adam bul.
Bunun üzerine Hişam, Zem'a b. Esved b. Muttalib b. Esed'in yanına gidip onunla konuşur. Boykot altında bulunanların kendisinin yakınları olduğunu ve üzerinde hakları bulunduğunu ona anlatır. O da şöyle der:
- Beni davet ettiğin bu işte başka biri de var mı?
- Evet.
Böyle dedikten sonra kendileriyle konuşmuş olduğu adamların adlarını sıraladı. Sonra bunlar, Hatm~i Hacun denen Mekke'nin üst tarafındaki bir yerde geceleyin buluşmak üzere sözleştiler. Geceleyin oraya gidip toplandılar. Boykot belgesini yırtıp atmak üzere söz birliği yaptılar. Nihayet o belgeyi yırttılar. Karar safhasmdayken Züheyr:
- Bu işe ilk olarak ben başlayacağım. Bu hususta ben ilk olarak konuşacağım, dedi.
Sabahleyin Ka'be'nin yanındaki toplantı yerine gittiler. Bir kaftan giyinmiş olan Züheyr b. Ebi Ümeyye gelip Ka'be'yi yedi kez tavaf etti. Sonra insanlara dönüp şöyle dedi:
" Ey Mekkeliler! Biz yemek yiyor, elbiseler giyiyoruz. Ama Öte yandan Haşimoğulları yok olmakla yüzyüze gelmişler. Kimse ile alış veriş yapamıyorlar. Allah'a yemin ederim ki, şu haksızlıkla dolu boykot belgesi yırtılınaymcaya kadar yerime oturmayacağım!"
Mescid-i Haram'm bir köşesinde durmakta olan Ebu Cehil:
- Vallahi o belge yırtılmayacaktır, dedi. Zem'a b. Esved ise:
- Allah'a yemin ederim ki, sen çok yalancısın. Onu sen yazarken yazılmasına biz rıza göstermemiştik, dedi.
Ebu'l-Bahteri de:
- Zem'a doğru söyledi. Bu belge yazılırken içinde yazılan şeylere rıza göstermemiş ve kabullenmemiştik, dedi.

Mut'im b. Adiyy:
- İkiniz doğru söylediniz. Bu sözden başkasını sarfeden yalan söyledi Biz, bu belgeden Allah'a sığınırız. İçinde yazılı bulunar hükümlerden de uzağız, dedi.
Hişam b. Amr da buna benzer şeyler söyledi.
Ebu Cehil:
- Bu, geceleyin kararlaştırılmış ve buradan başka bir mekanda hakkında müşavere yapılmış bir iştir, dedi.
Bu konuşmalar yapılırken Ebu Talib de Mescid-i Haram'in bir köşesinde bulunmaktaydı. Mut'im b. Adiy kalkıp boyko belgesini yırtmak üzere Ka'be'nin içine girdi. Bir güvenin o belgeyi kemirdiğini gördü. Sadece «Allah'ım senin adınla» diye yazılı olan kısım kemirilm emişti. O belgeyi yazan kişi, Mansur b. îkrime idi. Anlatıldığına göre elleri felç olmuştu.
İbn Hişam dedi ki:
Bazı ilim ehlinin anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Talib'e şöyle demiş: «Ey Amca! Cenâb-ı Allah bir güveyi Kureyşlilerin sahifesi-ne musallat kıldı. O sahifede yazılı bulunan Allah adını yerinde bıraktı. Ama zulüm, boykot ve iftiraya dair olan yazıları ise yok etti.» Ebu Talib ona sordu:
- Bunu Rabbin mi sana haber verdi? -Evet.
- Allah'a yemin ederim ki, artık kimse senin yanına girmesin. Böyle dedikten sonra kalkıp Kureyşlilerin yanına gitti ve onlara şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Kardeşim oğlu Muhammed, bana şunu ve şunu bildirdi. Gelin, boykot belgenize bakın... Eğer onu dediği gibi ise, bize uygulamakta olduğunuz şu boykot kararından artık vazgeçin ve bize dokunmayın. Ama Muhammed'in söyledikleri yalan ise, ben onu size teslim ederim!
Kureyşliler, senin söylediğine razıyız, diyerek Ebu Talib'le akidleş-tiler. Sonra gidip belgeye baktılar. Bir de baktılar ki o, Rasûlullah (s.a.v.)'m anlattığı duruma gelmiş. Bu da onların şer ve kötülüklerini fazlal aştırdı.
İşte o esnada Kureyşlilerden bir topluluk, o belgeyi parçalamak için ellerinden geleni yaptılar ve nihayet belgeyi parçaladılar.
İbn İshak, Ebu Talib'in, belge parçalanıp içindeki hükümler yürürlükten kaldırıldıktan sonra onu parçalamak için gayret sarfeden topluluk hakkında şu övücü şiiri okuduğunu kaydeder:
" Bak, denizcilerimize (denizden geçerek Habeşistan'a giden Muhacirlerimize), uzaklaşmalarına rağmen,
Allah'ın lütfü ulaşmadı mı? Allah insanlara merhametlidir.
Onlara haber verilsin ki, boykot belgesi parçalandı.
Allah'ın razı olmadığı her şey iptal edilir.
O belgenin bir kısmı iftira, bir kısmı büyüdür,
Ama zamanın sonuna kadar semaya yükselen,
Bir büyü görülmemiştir.
Zelil olmayan kimse, başkalarını ona çağırdı.
Onun uğursuzluğu başında dönmektedir.
O, yeteri kadar günah sebebi olan bir vakıadır.
O sebeble, kollar ve boyunlar kesilecektir.
Öyleki, korkudan Mekke ahalisinin eklemleri titreyecektir.
Şerrin ürküntüsünden göçüp gidecektir, çalışan kimse ise kendi haline terkedilecektir.
İşiyle uğraşacak,
Bazan Tihame'ye bazan da Necid'e gidecektir.
Mekke mukimlerinden kimin onur ve gücü doğarsa, . Bizim Mekke içindeki onurumuz kat kat fazladır.
Orada doğduk, insanlar orada az iken,
Oradan ayrılmadık, hep hayır işledik ve övüldük.
Kumar oklarını çekenlerin elleri titrediği zaman,
İnsanlar faziletlerini bırakmcaya kadar biz yemek yedirirdik.
Hacun mevkiinde toplanan gruba, Allah hayırlar versin.
Onlar ki akıllıca, doğruca bir işe yöneldiler.
Hatnıe'l-Hacun mevkiinde oturdular, hükümdarlar gibi.
Onlar daha da şerefli, daha da onurlu idiler.
Şahin gibi her mert kişi, yardım etti onlara,
Zırhın katları içinde ağır ağır yürürken insanlar,
Büyük işlere karşı cesaretlidirler.
O işler ki eline alan kimsenin avucunu yakan kor gibidirler.
Düşük işlerle yükümlü kılındığında,
Memnuniyetsizliğinden yüzü moraran şerefli,
Lüey b. Galip oğullarındandırlar.
Kılıcının bağı uzundur, bacağının yarısı dışarda olandır.

Onun yüzü suyu hürmetine bulutlardan yağmur yağması istenilir ve mutluluğa erişir.
Cömerttir, kerem sahibidir, efendioğlu efendidir. Misafir ağırlamaya başkalarım da teşvik eder.
Misafir toplar, külü çoktur.
Aşiret çocukları için iyi şeyler yapar.
Biz beldelerde dolaşıp geldiğimizde,
Bu sulhu ısrarla ister, her iyi kimse,
Şanı yüce, bayrağı yüksek, sonrada Övülen kimseler,
Geceleyin kararlaştırdıklarını kararlaştırdılar,
Sonra sabahladılar,
Yavaşça insanlar uykuda iken gelip işi yaptılar.
Sonra onlar hoşnutluk içinde Sehl b. Beyda'ya döndüler.
Ebu Bekir'le Muhammed'de buna sevindiler.
Kavimler, işimizin halline iştirak ettikleri zaman,
Daha Önce biz de bunu çok arzuluyorduk.
Öteden beri biz, haksızlığı benimsemeyiz.
Dilediğimize varır, ama zorlamayız.
Ey Kusay ailesi, gönlünüzde bir burukluk var mıdır?
Yarın olacak şeylerden haberiniz var mıdır?
Ben ve sizler, tıpkı birinin dediği gibi,
"Ey Esved dağı, eğer konuşsaydm,
Muhakkak ki senin yanında bazı açıklamalar vardı?"
Süheylî dedi ki: Bu şiirin sonunda sözü edilen Esved dağında bir adam öldürülmüş, ama katili bilinmiyor muş. Öldürüler adamın akrabaları gelip dağın yanında durmuş ve ona şöyle seslenmişlerdi: "Ey Esved dağı, eğer sen konuşsaydm mutlaka sende bazı açıklamalar var-dı.Ey Esved dağı, eğer sen konuşsaydm, katilin kim olduğunu bize açıklardın,"
Vakidî dedi ki: Muhammed b. Salih ile Abdurrahman b. Abdülaziz'e, Haşimoğullarının Şi'bi Ebi Talib'ten ne zaman çıktıklarını sorduğumda bana cevaben dediler ki: Bisetin onuncu yılında, yani hicretten üç yıl önce çıktılar.
Ben de derim ki: O senede Şi'bi Ebi Talib'ten çıkmalarından sonra Rasûlullah'ui amcası Ebu Talib ile eşi Hüveylid kızı Hatice vefat etti. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir. [6]

Fasıl

Muhammed b. İshak, boykot belgesinin iptalinden sonra bir çok kıssalar anlatır. Bunlar, Kureyşlüerin RasûluUah (s.a.v.)'a karşı düşmanca dikilişlerini, hac, umre veya başka sebeble Mekke'ye gelen ziyaretçilerle Arap kabilelerim RasûluUah't ar uzaklaştırmaya ve nefret ettir-
delil olarak Rasûlullah'm elinde mucizeler izhar etmesini, buna karşılık müşriklerin düşmanlık, taşkınlık, hile ve desise sebebiyle bu hususlarda Rasûlullah'ı yalanlamalarını içermektedir. Onlar, Rasûlullah'ı yalanlarken onun deli, büyücü, kahin, uydurmacı bir adam olduğunu iddia ediyorlardı. Ama Cenâb-ı Allah, kendi işini başa çıkaracaktı. [7]

Tufeyl B. Amr Ed-Devsî'nin Müslüman Oluşu

Tufeyl, emrine uyulan şerefli bir kimse idi. Devsliler, ona itaat ederlerdi. Mekke'ye gelmişti. Kureyş eşrafı gidip etrafında toplandılar. Rasûlullah'a karşı uyardılar. Onun yanına gitmemesini ve sözünü dinlememesini söylediler. Bunu anlatırken Tufeyl şöyle der:
"Allah'a yemin ederim ki, bana çok ısrar ettiler. Nihayet ben de Rasûlullah'ı dinlememeye ve kendisi ile konuşmamaya karar verdim. Mescid-i Haram'a giderken kulaklarıma pamuk tıkadım. Onun sözlerini dinlemekten korktuğum için böyle yaptım. Onu dinlemek ve sesini duymak istemiyordum. Mescid-i Haram'a gittim. Baktım ki Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin yanında namaz kılıyor. Cenâb-ı Allah, onun sözlerinin bir kısmını dinlememi takdir buyurmuştu. Ben, güzel sözler duydum. Kendi kendime dedim ki: Ey anası ağlayasıca! Allah'a yemin ederim ki, ben akıllı ve şair bir adamım. Güzeli çirkinden ayırdetmek benim için zor değildir. Bu adamın söylediklerine kulak vermeme engel ne vardır? Eğer söylediği sözler güzelse, kabul ederim, çirkinse reddederim.
Biraz bekledim. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), Ka'be'nin yanından ayrılıp evine doğru yola koyuldu. Ben de evine girinceye kadar onu takip ettim. Arkası sıra ben de evine girdim ve şöyle dedim: "Ya Muhammedi Senin kavmin bana şöyle ve şöyle dedi. Allah'a yemin ederim ki, senin durumundan beni korkuttular. Nihayet ben de kulaklarıma -sesini duymamak için- pamuk tıkadım. Ama sonunda Cenâb-ı Allah, senin sözlerini bana duyurmayı takdir buyurmuş. Ben, senden güzel sözler dinledim. Sen, davanı bana tebliğ et."

Rasûlullah (s.a.v.) bana, İslâm'ı teklif etti, bana Kur'ân okudu. Allah'a yemin ederim ki, ondan daha güzel bîr söz duymamış, ondan daha doğru birşey görmemiştim. Müslüman oldum. Kelime-i şehadet getirerek şöyle dedim:
- Ey Allah'ın peygamberi! Ben, kavmim içinde sözü dinlenen bir adamım. Onlara dönecek ve onları islâm'a davet edeceğim. Onları davet ettiğim hususta bana yardıma olacak bir alameti bana vermesi için Allah'a dua et.
Rasûlullah da:
- Allah'ım, onun için bir ayet ver, dedi.
Ben de kavmime gittim. Onların tamamını görebilecek yükseklikteki bir tepeye çıktığımda gözlerimin önünde kandil gibi bir nur peyda oldu.
Ben de şöyle dua ettim:
- Allahım, bu nuru yüzümden başka bir yer bırak. Çünkü bunun, dinlerinden ayrıldığım için yüzüme bir damga gibi vurulduğunu söylemelerinden korkuyorum.Bu duamdan sonra o nur, değneğimin ucuna yerleşti.Beni görenler değneğimin ucundaki asılı kandil gibi duran o nuru gördüler. Ben de o halde iken tepeden aşağı'iniyordum. Nihayet yanlarına vardım. Tepeden aşağıya indiğimde yaşlı bir adam olan babam yanıma geldi. Ben ona şöyle dedim:
- Benden uzak dur babacığım. Ben senden değilim, sen de benden değilsin!
- Niçin ey oğlum?
- Ben Müslüman oldum. Ve Muhammed (s.a.v.)'in dinine tâbi oldum.
- Evladım, senin dinin benim de dinimdir.
- Öyleyse git, guslet. Elbiselerini temizle, sonra bana gel ki, öğrendiklerimi sana öğreteyim.
Babam gidip gusletti. Elbiselerini temizledi. Sonra yanıma geldi. Ben de kendisine İslâm'ı teklif ettim. O da Müslüman oldu. Sonra eşim yanıma geldi. Ona da şöyle dedim:
- Benden uzak dur. Ben senden değilim, sen de benden değilsin.
- Niçin? Anam babam sana feda olsun.
- İslâmiyet, beni ve seni birbirimizden ayırdı. Ben, Muhammed (s.a.v.)'in dinine tâbi oldum.
- Senin dinin benim de dinimdir.
- Züşşera putunun yanındaki koruluğa git. Oradaki dağdan inen sudan yıkanıp yanıma gel.
- Anam babam sana feda olsun. Züşşera putundan çocuklara bir zarar gelmesinden korkmaz mısın?
- Hayır, buna ben kefilim.
Karım gidip yıkandı. Sonra yanıma döndü. Ben, kendisine İslâmiyet'i arzettim. O da Müslüman oldu. Sonra Devs kabilesini islâm'a davet ettim. Ama onlar, bu davetime icabet etmekte geciktiler. Sonra Rasûlullah'm yanma Mekke'ye döndüm. Ona dedim ki:
"-Ya Rasûlallah! Doğrusu Devs kabilesinde zina galip geldi. Onlara beddua et." Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu.
- Allah'ım, Devslilere hidayet ver. Bana da şu emri verdi:
- Kavmine dön. Onları davet et ve onlara karşı yumuşak davran.
Devs diyarına gittim. Onları hicrete kadar Müslümanlığa davet ettim. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret etti. Aradan Bedir, Uhud ve Hendek savaşları geçti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma, Müslüman olan kavmimle birlikte gittik. O Hayber'de idi.Medine'ye yetmiş ya da seksen hane olarak konup yerleştik, sonra Hayber'de bulunan Rasûlullah'm yanma vardık. O da diğer Müslümanlarla birlikte bize ganimetten pay verdi. Mekke'nin fethine kadar Rasûlullah'm yanında kaldım. Ona şöyle bir teklifde bulundum: 'Ya Rasûlallah! Beni,Amr b. Humame'nin putu olan Zi'1-Keffeyn'e gönder ki, onu yakayım."
İbn İshak dedi ki: Tufeyl b. Amr, o puta gitti. Onu ateşle yaktı. Ya-karkende şöyle dedi:
"Ey Zi'1-Keffeyn putu! Ben, sana tapanlardan değilim. Bizim doğumumuz, senin doğumundan öncedir. Ben, ateşi senin kalbine verdim."
Tufeyl, sonra Rasûlullah'm yanına döndü. Medine'de onunla birlikte kaldı. Rasûlullah, vefat edinceye kadar yanından ayrılmadı. Vefatından sonra bazı Araplar dinden çıkınca Tufeyl, Müslümanlarla birlikte onların üzerine gitti. Tuleyha'yı ve Necidlileri hakladıktan sonra Müslümanlarla birlikte Yemame'ye gitti. Yanında oğlu Amr b. Tufeyl de vardı. Yemame yolunda iken bir rüya gördü. Arkadaşlarına şöyle dedi:
«Ben bir rüya gördüm. Rüyamı tabir edin. Baktım ki, başım traş edilmiş. Ağzımdan bir kuş çıkıyor. Bir kadınla karşılaştım. Beni rahmine soktu. Oğlumun da durmadan beni oradan çıkarmak istediğini gördüm. Sonra benden ayrılıp kaybolduğunu gördüm.» Arkadaşları; Hayırdır, dediler. O da şöyle dedi: Ama Allah'a yemin ederim ki ben, bu rüyayı tevil ettim.
Arkadaşları, nasıl tevil ettin? diye sorunca, o şöyle dedi:
"Başımın traş edilmesi demek, vücudumdan koparılıp yere düşmesi demektir. Ağzımdan çıkan kuş ise ruhumdur. Beni rahmine sokan kadın ise yerde bir çukurun açılması ve benim o çukura gömülüp kaybolmam demektir. Oğlumun beni o kadının rahminden çıkarmaya çalışması, sonrada görünmez olması ise, başıma gelen felaketin kendisi-ninde başına gelmesi için gayret sarfetmesidir."
Sonra Tufeyl b. Amr, Yemame'de şehid oldu. Oğlu da ağır yaralandı. Yarası iyileşti. Ama Hz. Ömer'in zamanında Yermük savaşında şehid oldu. Allah, ona rahmet etsin.

İmam Ahmed b. Hanbel, Vekf kanalıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Arkadaşları ile birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelen Tufeyl: "Devs kabilesi asi oldu." dedi. Rasûlullah da şu duayı yaptı:
"Allahım, Devslilere hidayet nasib et. Onları bize gönder."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etti:
Tufeyl b. Amr ed-Devsî ile arkadaşları gelip şöyle dediler: "Ya Rasûlallah! Doğrusu Devs kabilesi asi oldu. Ama gelmediler. Onlar için beddua et."
Rasûlullah (s.a.v.), ellerini kaldırıp: "Devsliler helak olsun!" diye beddua ettikten sonra şöyle dedi:
«Allahım! Devslilere hidayet nasib et. Onian bize gönder.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: Tufeyl b. Amr ed-Devsî, Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelerek şöyle dedi: Ya Rasûlallah! Senin sağlam ve müstahkem bir kalen var mıdır? Rasûlullah buyurdu ki: Cahiliyet devrinde Devslilere ait bir kale vardır.
Rasûlullah (s.a.v), Medine'ye hicret ettiğinde Tufeyl b. Amr da kendi kavminden bir adamla birlikte Medine'ye hicret edip Rasûlullah'm yanma geldi. Tufeyl'in kavminden olan adam, Medine'nin havasını beğenmedi. Orada kalmak istemedi. Hastalandı, sabırsızlandı, bir ok alarak elini onunla kesti, eli kanadı. Ölünceye kadar kan durmadı. Ölümünden sonra Tufeyl, onu rüyada güzel bir vaziyette gördü. Yalnız ellerini sarmıştı. Ona: "Rabbin sana ne yaptı?" diye sorunca adam: "Peygamber (s.a.v.)'in yanma hicret edişim yüzünden Rabbim beni bağışladı." dedi. Tufeyl de: "Ellerini sarılı görüyorum. Neden?" diye sordu. Adam: "Kendi bozduğun şey düzelmeyecek, denildi." diye cevap verdi. Tufeyl, bunu Rasûlullah'a anlatınca o, şöyle dua buyurdu: «Allahım, o adamın ellerini kesişini de af buyur.»
Şimdi bu hadis ile Cündüb'ün rivayet ettiği hadisi nasıl uzlaştırıca-ğız? Cündüb'ün rivayet ettiği hadise göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden önce bir adam vardı. Yaralandı, sabırsızlandı. Bir bıçak alıp elini kesti. Ölünceye kadar kam durmadı. Nihayet öldü. Yüce Allah, onun hakkmda şöyle buyurdu: Kulum benden önce hareket edip kendini öldürdü. Ben de Cennet'i ona haram kıldım.»
Bu hadis ile önceki hadisi bir kaç açıdan uzlaştırmak mümkündür:
1- Bu iki hadisteki adamlardan biri müşrik, diğeri mü'min olabilir. Bu sabırsızlığı, onun ateşe girmesi için yeterli bir sebeb olabilir. Her ne kadar onun müşrikliği de Cehennem'e girmesi için yeterli sebep isede, bu hadis ile Hz. Peygamber, ümmetinin ibret alması için dikkatlerimizi çekmiştir.
2- Cehennemlik olan o sabırsız adam kendi elini kesmesinin haram olduğunu bilmiş, diğeri ise İslâm'a yeni girdiği için bu hükmü bilmemiş olabilir.
3- Cehennemlik olan adamın kendi elini kesmesini helal saymış olması, diğerinin ise helal saymamış olması, yalnız hata yapmış olması mümkündür,
4- Cehennemlik olan adamın elini kesmekle intiharı kasdetmiş olması, diğerinin ise intiharı değilde başka bir sebebi kasdetmiş olması mümkündür.
5- Cehennemlik olanın iyilik ve hasenelerinin az olması, bu az miktardaki iyilik ve haseneîerinin de onun mezkur günahmm büyüklüğüne mukavemet edememiş olması ve bu sebeple Cehennem'e girmiş olması mümkündür. Diğerinin ise, iyilik ve hasenelerinin çok olması ve bu çok miktardaki iyilik ve hasenelerinin de mezkur günahının büyüklüğüne mukavemet etmiş olması ve bu yüzden Cehennem ateşine girmemiş olması, aksine Peygamberin yanına hicret sebebiyle affedilmiş olması mümkündür. Ancak elindeki yara izi iyileşmediği için elini sarmış ve vücudundaki diğer güzeîikler baki kalmış olabilir. Tufeyl b. Amr, o adamın elini sarılı olarak görünce "Sana ne oldu?" diye sormuş, o adam ise şöyle cevap vermişti: "Kendi bozduğum şey düzelmeyecektir, diye bana söylendi." Tufeyl de bu rüyasını Rasûlullah'a anlatınca kendisi, o adam için dua etmiş: «Allahım, elleri için de onu bağışla.» demiş, bunun üzerine o adamın yaralı elleri de iyileşmiş. Kesin ve muhakkak olan husus şudur İd, yüce Allah, Tufeyl b. Amr'm arkadaşı için yaptığı duayı kabul buyurmuştur. [8]

A'şa B. Kaysın Hîkayesi

İbn Hişam, Hallad b. Kurra b. Halid ve diğerleri vasıtasıyla ilim ehlinden şöyle bir rivayette bulunur: A'şa b. Kays b. Saleb b. Ukabe b. Sa'b b. Ali b. Bekir b. Vail, İslâm'a girmek maksadıyla Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gitti. Onu methederek şu şiiri okudu:
"Ey gözleri ağrıyan kişi! Geceleyin gözlerin yumulmadı mı? Işınlan uykusuz kimse gibi mi geceledin? Bu, kadınlara olan aşktan dolayı değildir. Bu, ancak bir gün önce Mehdet adlı kadınla sohbet etmeyi, Unutmuş olmandan ötürüdür. Ama ben, zamanın hain olduğunu görüyorum. Avuçlarım düzelince, yine bozuluyor. Yaşlıyken de gençkende serveti yitirdim. Allah Allah, bu zaman nasıl geçip gidiyor! Çocuk iken de, tüysüz delikanlı iken de, ergen iken de, İhtiyar iken de, hep mal talep ettim.
Uzeyr ile serhad şehirleri arasında alaca renkli hızlı develeri, . Koşturarak mal elde etmek için gayret sarfettim. Ey bender soran kimse, nereye gitmek istiyor. Yesrib ehli hakkında, onun için randevu vardır. Benden dilerse de bilesin ki sen. Giderken A'şa'yı çevreleyen dilenciler vardır. Ayaklarıyla koştu, sonra ellerini süratten yana çevirdi. Yürürken hiç tökezlenmedi,

yavaşlamadı.
Öğleyin güneş tepede iken yürüdüğünde, uzun ayaklı bir karınca vardır.
Sanırsın İd güneşe doğru dönen kurtçuk gibi başını çevirmiştir. Muhammed'e ulaşıncaya kadar ne zayıflıktan,
Ne çıplaklıktan, ona merhamet etmemeye and içtim. Haşim oğlunun kapısına çöktüğünde, Gider ve onun lütfundan cömertlik görürsün. Öyle bir peygamber ki, görmediklerini görür. Ömrüme yemin olsun İd, onun şanı, alçak ve yüksek her yere ulaşmıştır.
Onun bağışlarının sonu gelmez. Bir gün var, diğer gün yok denmez.
Onun bugün verdikleri, yarın vereceklerine engel olmaz.
Görüyorum ki, Muhammed'in tavsiyesine kulak vermiyorsun.
O, Allah'ın peygamberidir, vasiyette bulundu, şahid oldu.
Takva azığıyla bu dünyadan göçmediğin takdirde.
Ölüm sonrasında azık verecek kiminle karşılaşırsın?
Onun gibi biri olmadığına pişman olursun.
Onun hazırlık yaptığı iş için, hazırlık yapmadığından dolayı,
Sakın, ölü hayvanlara yaklaşma sen.
Damar kesmek için, keskin mızrak alma sen.
Dikili putlara ibadet etme sen.
Putlara kulluk etme, Allah'a kulluk et.
Hür bir kadına yaklaşma ki, onunla yatmak.
Sana haramdır, ya nikahla ya da rahip gibi uzak dur.
Yakın arkabayla bağlarını koparma,
Onu cezalandırma, bağlı esire de zulmetme,
Sabah akşam Allah'ı teşbih et.
Şeytanı Övme, Allah'a hamd et.
Sıkıntıdaki fakiri alaya alma.
Malın da insan için ebedi olduğunu sanma."
İbn Hişam dedi ki: A'şa b, Kays, Mekke'ye geldiğinde veya Mekke yakınlarına vardığında Kureyşli bazı müşrikler onun yanına gelerek niçin geldiğini sordular. O da Müslüman olmak maksadıyla Rasûlullah'a geldiğini söyledi. Bu defa ona şöyle dediler:
- Ey Eba Basir! Muhammed zinayı haram kılıyor.
- Allah'a yemin ederim ki, benim zina ile işim yok.
- Ey Eba Basir! O içkiyi haram kılıyor.
- Ama içkiye gelince, Allah'a yemin ederim ki benim onda eğlencem vardır. Ben, tekrar memleketime dönecek, bir yıl boyunca kana kana içki içecek, sonrada gelip Müslüman olacağım, dedi.
Memleketine geri döndü. O sene öldü. Artık Hz. Peygamber'in yanına gelemedi.
İçki, Medine'de Nadir oğulları vakıasından sonra haram kılınmıştır. Niteldm bununla ilgili açıklama ileride gelecektir. Kuvvetli rivayete göre A'şa'mn, İslâm'a girmek maksadıyla gelişi, hicretten sonra olmuştur. Şiirinde buna delalet eden kısımlar da bulunmaktadır.
«Ey benden soran nereye gitmek istiyor? Doğrusu Yesribliler için onda randevu vardır.»
Aslında îbn Hişam'm bu kıssayı, hicret sonrası hadiseler arasında zikretmesi daha münasip olurdu. Burada anlatmaması gerekirdi. Doğrusunu Allah bilir.
Süheylî dedi ki: Bu, İbn Hişam'm ve onun yolunda yürüyen siyerci-lerin bir hatasıdır. Çünkü insanlar, içkinin Uhud savaşından sonra Medine'de haram kılındığı hususunda görüş birliği etmişlerdir.
Müslüman olmak için Mekke'ye geldiğinde A'şa b. Kays'a, İslâm'a girmemesi teklifinde bulunan kişinin Ebu Cehil b. Hişam olduğu söylenmiştir. Ebu Cehil, Utbe b. Rebia'nın evinde iken A'şa ile bu konuda konuşmuştur. Ebu Ubeyde'nin anlattığına göre A'şa'yı geri döndürmeye çalışan adam, Amir b. Tufeyl'dir. Amir, Kays beldesinde onunla karşılaşmıştı. O esnada A'şa da Rasûlullah'm yanma gelmekteydi. A'şa'mn: «Memleketime dönüp bir yıl boyunca, kana kana içki içtikten sonra gelip Rasûlullah'm yanma varacak ve Müslüman olacağım.» demiş olması, onu kafirlikten kurtarmaz. Bu hususta ihtilaf yoktur. Doğrusunu Allah bilir.
Bu arada İbn İshak, İraşi'nin hikayesini anlatır. Rasûlullah (s.a.v.)'dan Ebu Cehil'e karşı nasıl yardım istediğini ve satmış olduğu devenin bedelini, Ebu Cehil'den tahsil etmesi için Rasûlullah'a nasıl müracaatta bulunduğunu, Cenâb-ı Allah'ın da Ebu Cehil'i nasıl alçalttı-ğını, burnunu yere sürttüğünü, nihayet o anda borcunu ödettiğini anlatmaktadır. Biz bu kıssayı, vahyin başlangıcı ve müşriklerin Müslümanlara yaptıkları eziyetler bölümünde anlatmıştık. [9]

Hz. Peygamberin Rükane İle Güreşmesi

İbn îshak, babasının şöyle dediğini rivayet eder: Rükane b. Abdi Ye-zid b. Haşim b. Muttalib b. Abdumenaf, Kureyşlilerin en güçlü adamla-nndandı. Bir gün Mekke sokaklarından birinde Rasûlullah (s.a.v.)'la karşılaştı. Yanlarında kimse yoktu. Rasûlullah, ona şöyle dedi:
- Ey Rükane, Allah'tan korkmaz mısın? Davet ettiğim şeyi kabul etmez misin?
- Davet ettiğin şeyin hak olduğunu bilsem, sana tâbi olurum.
- Güreşip de seni yere yıkarsam, söylediğim şeylerin hak olduğunu anlar mısın?
- Evet.
- Öyleyse kalk, seninle güreşelim.
Rükane kalktı. Rasûlullah'la güreşe tutuştu. Rasûlullah, onu yakalayınca yere yatırdı. Rükane, birşey yapamaz oldu. Sonra Rasûlullah'a:
- Ya Muhammedi Yeniden güreşelim, dedi. Tekrar güreştiler. Rasûlullah, onu yeniden yere yıktı. Bu defa şöyle dedi:
- Ey Muhammed, Allah'a yemin ederim ki, bu şaşılacak bir iş-tîr.Sen beni nasıl yenersin?
- Bundan daha şaşılacak birşey var. İstersen onu da sana göstereyim. Ama Allah'tan korkacak ve yoluma girecek isen göstereyim. .
- Nedir o göstereceğim şey?
- Şu gördüğün ağacı çağıracağım. O da yanıma gelecek.
- Çağır öyleyse.
Rasûlullah (s.a.v.), ağacı çağırdı. Ağaç gelip Rasûlullah'm önünde durdu. Sonra ona: «Yerine dön!» dedi. Bunun üzerine ağaç yine eski yerine döndü. Bunu gören Rükane, kendi kavmine gidip şöyle dedi: "Bu adamınız sayesinde bütün yeryüzü halkıyla büyü yarışma girin! Allah'a yemin ederim ki, bundan daha büyük bir sihirbaz görmedim!"
Böyle dedikten sonra Rasûlullah'tan gördüğü ve Rasûlullah'm yaptığı işleri onlara anlattı.
Ebu Davud ile Tirmizî, Ebu Cafer b. Muhammed b. Rükane'nin babasından şöyle bir nakilde bulunduğunu rivayet ettiler: Rükane, Peygamber (s.a.v.)'le güreşti. Peygamber (s.a.v.), onu yenip yere yıktı.
Ben derim ki: Ebu Bekir eş-Şafii, güzel bir senedle îbn Abbas'tan şöyle bir rivayette bulunmuştur: Yezid b. Rükane, Peygamber (s.a.v.)'le güreşti. Peygamber (s.a.v.), onu üç kez yendi. Her defasında yüz koyun karşılığında güreşmişlerdi. Üçüncüsünde Rükane şöyle demişti:
- Ya Muhammedi Bugüne kadar senden önce hiç kimse sırtımı yere getirmemişti ve sana kızdığım kadar hiç kimseye kızmıyordum. Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın rasûlü olduğuna şahadet ederim.
Böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onun üzerinden kalktı ve koyunlarını kendisine geri verdi.
Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ağaca seslenipde yanma çağırması üzerine, ağacın yanına gelmesiyle ilgili hikayeye gelince bu, "Delailü'n-Nübüvve" adlı eserde siret bahsinden sonra anlatılacaktır. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
Ebu'l-Eşeddeyn'den de rivayet olunduğu gibi o, Hz. Peygamberle güreşmiş, Rasûlullah'ta onu yenmiştir.
Bundan sonra İbn îshak, Habeş halkından yirmi kadar Hristiyan süvarinin Mekke'ye geldiklerini ve tamamının Müslüman olduklarını anlatmıştır. Biz de Necaşi'nin kıssasından sonra bu hadiseyi daha önceki sayfalarda anlattık. Hamd ve minnet Allah'adır.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), mescidde otururken ashabından Habbab, Ammar, Safvan b. Ümeyye'nin azadhsı Ebu Fükeyhe, Ye-sar ve Kureyş tarafından alaya ahnan diğer güçsüz Müslümanlar gelip yanma oturmuşlardı. Kureyşliler, bunları alaya alırken şöyle diyorlardı: "Görüyorsunuz ya işte bunlar, Muhammed'in ashabıdırlar. Biz dururken Allah, bunlara mı hidayet ve hak din lütfunda bulundu? Eğer Muhammed'in getirdiği şey hayırlı birşey olsaydı, bizden önce bunlar bu hayırlı şeye koşmazlardı. Biz dururken Allah, o hayırlı şeyi bunlara tahsis etmezdi."
Böyle demeleri üzerine Allah Teâlâ şu ayetleri inzal buyurdu:
«Sabah akşam, Rablerinin rızasını isteyerek, O'na yalvaranları kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk yoktur. Senin hesabından da onlara bir sorumluluk yoktur ki onları kovarak zulmedenlerden olasın.
Böylece biz onların kimini kimi ile denedik ki: "Allah, aramızdan şunlara mı lütfü layık gördü?" desinler. Allah, şükredenleri daha iyi bilen değil mi?
Ayetlerimize inananlar, sana geldikleri zaman: "Size selam olsun, de. Rabbiniz, kendi üzerine rahmeti yazmıştır. Sizden kim, bilmeyerek bir kötülük yapar da sonra ardından tevbe eder, uslanırsa muhakkak ki O, bağışlayan, esirgeyendir.» (el-En'âm, 52-54.)
îbn İshak'a göre Rasûlullah (s.a.v.), çoğu zaman Merve tepesinin yanında Cebr adındaki Hristiyan bir kölenin ibadet ettiği yerde otururdu. Cebr, Hadrem oğullarının kölesiydi. Bunu gören müşrikler: "Allah'a yemin ederiz İd Muhammed'in bize söylediği şeylerin çoğunu, kendisine Cebr öğretiyor." dediler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti indirdi:
«And olsun M: "Muhammed'e elbette bir insan Öğretiyor" dediklerini biliyoruz. Kasdettikleri kimsenin dili yabancıdır, Kur'ân ise fasih Arapçadır.» (cn-Nahî, 103.)
Bundan sonra îbn îshak, Kevser sûresinin As b. Vail hakkında nazil oluşunu da anlatır. As, Rasûlullah (s.a.v.)'m nesli kesik olduğunu, vefat edince adının, sanının yok olacağım iddia etmişti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmuştu:
«Asıl sonu kesik olan, sana buğzeden kimsedir.» Yani binlerce çocuk ve nesil bıraksa da sonu kesik olan, sana buğzeden

kimsedir. Şan ve şeref ile ad, san, doğru lisan; evlad çokluğu, nesil fazlalığı ile değildir. Tefsirimizde bu sûreyle ilgili olarak geniş açıklamalarda bulunduk. Allah'a
hamd olsun.
Ebu Cafer el-Bakır'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: As b. Vail, Peygamber (s.a.v.)'in oğlu Kasım öldüğünde böyle demişti. Kasım, bineğe binip develer üzerinde yol gidecek çağa ulaşmıştı. As, onun ölümü üzerine Rasûlullah hakkında böyle konuşunca yüce Allah, Kevser sûresini inzal buyurmuştu.
îbn îshak, şu ayetlerin nüzulü hakkında da gerekli açıklamayı yapar:
«Ona bir melek indirilmeli değil miydi? dediler. Eğer bir melek indir şeydik, iş bitirilmiş olurdu.» (el-En'âm, 8.)
Übey b. Halef, Zem'a b. Esved, As b. Vail ve Nadr b. Haris'in Rasûlullah (s.a.v.)'a: «Sana bir melek indirilmeli değil miydi ki, senin adına insanlarla konuşsun.» demeleri üzerine yukarıdaki ayet-i kerime nazil oldu.
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Velidb, Muğire, Ümeyye b. Halef ve Ebu Cehil b. Hişam'm yanından geçerken onlar, bazı laflar atarak onunla alay etmişlerdi. Bu da Rasûlullah'ı kızdırmıştı. Bunun üzerine yüce Allah, onlar hakkında şu ayeti inzal buyurmuştu:
«Andolsun, senden önceki peygamberlerle de alay edildi, ama onlarla alay edenleri, o alay ettikleri şey kuşatıverdi.» (ei-Enbiyâ, 4i.)
Ben de derim ki; Konuyla ilgili olarak yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
«Senden önce de elçiler yalanlanmıştı. Yalanlanmalarına ve eziyet edilmelerine sabrettiler, nihayet onlara yardımımız yetişti. Allah'ın kelimelerini değiştirebilecek kimse yoktur. Sana da elçilerin haberinden bir parça gelmiştir.» (el-En'âm, 34.)
Bir başka ayette de yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«O alay edenlere karşı biz sana yeteriz.» (ei-Hicr, 95.) Süfyan, Cafer b. İyas vasıtasıyla İbn Abbas'm şöyle dediğini rivaye eder: Peygamber (s.a.v.)'le alay edenler şunlardı: Velid b. Muğire, Esved b. Abdiyağus ez-Zührî, Esved b. Muttalib Ebi Zem'a Haris b. Aytal, As b. Vail es-Sehmî.
Cebrail geldiğinde Rasûlullah (s.a.v.), bu alayaları ona şikayet etti. Velid'i ona gösterince Cebrail, Velid'in parmak uçlarına işaret edip; "Sen ondan kurtuldun." dedi. Sonra Rasûlullah, Esved b. Muttalib ı ona gösterince Cebrail, onun boynuna işaret ett ve; "Artık ondan kurtuldun." dedi. Sonra Rasûlullah, Esved b. Abdiyağus'u ona gösterince Cebrail onun başına işaret etti ve "Artık sen ondan kurtuldun." dedi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Haris b. Aytal'ı Cebrail'e gösterdi. O da onun karnına işaret ederek; "Artık sen ondan kurtuldun." dedi. As b. Vail yanlarından geçerken Cebrail, onun ayak tabanına işaret ederek; "Artık sen bundan da kurtuldun." dedi.
Velid'e gelince o, kendisine ait mızrağın ucunu sivriltmekte olan Huzaah bir adamın yanma gitti. Adamın elindeki mızrak, Velid'in parmak uçlarına isabet etti. Parmaklarını kesti.
Esved b. Abdi yağusun da başında çıbanlar çıktı. O çıbanlar yüzünden öldü.
Esved b. Muttalib'e gelince, o da kör oldu. ŞöyleM: O semure ağacının altına gidip oturmuş ve şöyle demeğe başlamıştı: "Ey oğullarım, beni savunmayacak mısınız? îşte beni öldürüyorlar!"
Oğulları da; "Birşey gördüğümüz yok." demişlerdi. O ise sözüne devamla şöyle diyordu: "Oğullarım, işte ben ölüyorum. Ben korumayacak mısınız? işte diken gözlerime battı."
Oğulları ise: "Birşey göremiyoruz." demişlerdi. Gözleri kör oluncaya kadar o, feryadını devam ettirmişti.
Haris b. Aytal'a gelince, onun karnında sarı su toplanmış, hastalanmıştı. Öyleki pisliği ağzından çıkıyordu. Bu sebeple de ölmüştü.
As b. Vail de günün birinde başına diken batmış, kafası şişmiş ve bu sebeple ölmüştü. Başka biri ise şöyle demiştir: As b. Vail, merkebe binerek Taif 'e gidiyordu. Merkebi onu dikenlikte yere atmış, ayaklarının altına bir diken batmış ve bu sebeple ölmüştü.
İbn îshak dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'i alaya alan kimseler, kendi' kavimleri içinde yaşlı ve şerefli kimselerdi. Bunlardan biri Esved b. Muttalib oğlu Zem'a idi. Rasûlullah (s.a.v.): «Allahım, onun gözünü kör et ve anasını ağlat.» diyerek ona beddua etmişti. Diğer alaycılar da şunlardı: Evsed b. Abdiyağus, Velid b. Muğire, As b. Vail ve Haris b. Tulati-le.
İbn İshak'a göre Cenâb-ı Allah, onlar hakkında şu ayetleri inzal buyurmuştur:
«Sen emrolunduğun şeyi açıkça söyle ve ortak koşanlara aldırma. O alay edenlere karşı biz sana yeteriz. O, Allah ile beraber başka tanrı tutanlar, yakında (yaptıklarının sonucunu) bileceklerdir!» (ei-Hicr, 94-96.)
îbn İshak'a göre bu alaycılar, Ka'be'yi tavaf etmekte iken Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelmiş, ikisi yanyana duruyorlarken yanlarından Esved b. Muttalib geçmişti. Cebrail, yeşil bir yaprağı onun yüzüne fırlatmış, bunun üzerine Esved kör olmuştu.
Bundan sonra Esved b. Abdiyağus yanlarından geçerken Cebrail, onun karnına işaret etmiş, karnı su toplamış, şişmişti. Bu yüzden ölmüştü.
Bundan sonra Velid b. Muğire yanlarında geçerken Cebrail, iki sene önce ayağında meydana gelen bir yaraya işaret etmişti. Velid, iki sene önce kendisi için bir oku sivriltmekte olan Huzaalı bir adamın yanına gitmiş, adamın elindeki ok, Velid'in eteğine değmiş, onu azıcık delmişti. Bu sebeple Velid, İM sene sonra Cebrail'in işaretinden bir müddet sonra ölmüştü. Bundan sonra As b. Vail yanlarından geçerken Cebrail, onun ayak altına işaret etmişti. Bilahare As, eşeğine binerek Taif 'e giderken

hayvan onu dikenlikte yere atmış, bir diken ayağının altına batmış, bu sebeple de ölmüştü.
Bundan sonra Haris b. Tulatil yanlarından geçerken, Cebrail onun başına işaret etmiş, bilahare başı cerahatlanarak ölmüştü.
İbn İshak'a göre Velid b. Muğire, Ölüm döşeğinde iken Halid, Hişam ve Velid adındaki üç oğluna şu vasiyette bulunmuştu:
- Oğullarım! Size üç vasiyette bulunuyorum:
1- Benim kanım, Huzaalılarm boynundadır. Kanım boşa gitmesin. Allah'a yemin ediyorum ki, benim ölümümden onlar sorumlu değildirler. Ancak bugünden sonra kanımı aramadığındanız dolayı size küfredilme sinden korkuyorum.
2- Benim faiz alacağım, Şakulilerdedir. Onu onlara bırakmayın, tahsil edin.
3- Ebu Üzeyhir ed-Devsî'de benim mehir alacağım vardır. Sakın bunu onlarda bırakmayın.
Ebu Üzeyhir, kızını Velide nikahlamıştı ama gerdeğe girmesine müsaade etmemişti. Mehrini aldığı halde ölünceye kadar kızını ona teslim etmemişti. Bu yüzden Velid, mehrini ondan almalarını oğullarına vasiyet etmişti.
Velid'in ölümünden sonra Manzum oğulları, diyet talebi ile Huzaa-lılara saldırdılar. "Adamınızın oku kendisine isabet ettiği için Velid öldü, dediler. Huzaalılar diyet vermeye yanaşmadılar. Karşılıklı şiirler okudular. İki kabile arasındaki ihtilaf büyüdü. İş kızıştı. Nihayet Huzaalılar, diyetinin bir kısmını verince anlaştılar. Ve birbirlerine kar-Şi savaş açmaktan vazgeçtiler.
ibn îshak dedi ki: Bundan sonra Hişam b. Velid, Zülmecaz panayınnda Ebu Üzeyhir'e saldırıp öldürdü. Ebu Üzeyhir, kend kavmi içinde şerefli bir kimse idi. Kızı, Ebu Süfyan'm nikahında idi.Öldürülmesi, Bedir vak'asından sonra oldu. Onu öldürülmesi yüzünden Ebu Süfyan oğlu Yezid, insanları Mahzum oğullarına karşı topladı. O esnada, babası orada hazır değildi. Ebu Süfyan gelince, oğlunun bu yaptığına kızdı. Kınayıp onu dövdü. Ebu Üzeyhir'in diyetini verdi ve oğluna şöyle dedi: "Devsli bir adam yüzünden Kureyşlilerin birbirlerini öldürmesine mi çalıştın?"
Hassan b. Sabit de, Ebu Üzeyhir'in kanını aramak için Ebu Süfyan'ı kışkırtıcı bir kaside yazmıştı. Bunun üzerine Ebu Süfyan şöyle demişti:
"Bedir savaşında eşrafimız gittiği halde, birbirimizi öldürmeye teşvik eden Hassan'm zannı, ne kötü bir zandır!"
Halid b. Velid, Müslüman olup Rasûlullah ile birlikte Taife gidince, babasının Taiflilerden faiz alacağının tahsilini ondan istemişti.
İbn îshak dedi ki: Bazı ilim ehlinin bana anlattıklarına göre şu ayetler bu hususta nazil olmuşlardır:
«Ey inananlar! Allah'tan korkun, eğer inanıyorsanız faizden geri kalan kısmı bırakın. Eğer böyle yapmazsanız, Allah ve Rasûluyla savaşa girdiğinizi bilin. Tevbe ederseniz ana sermayeniz sizindir. Ne haksızlık edersiniz, ne de haksızlığa uğratılırsınız.» (ei-Bakara, 278-279.)
İbn îshak dedi ki: İslâmiyet'in insanları birbirlerine karşı koruyucu olarak gelişine kadar, Üzeyhiroğulları arasında başkalarına karşı bir kan davası ve intikam talebi bulunduğunu bilmiyorduk. Ancak Dırar b. Hattab b. Mirdas el-Eslemî, birkaç Kureyşl ile birlikte Devs diyarına gitmiş. Ümmü Gaylan adında, Devslilerin azadlısı olan bir kadının yanına misafir olmuşlardı. C kadın gelinlerin çeyizini hazırlar, onları süsleyip saçlarım tarardı. (Bir nevi kuaförlük yapardı.) Devsliler, onun misafiri olan Kureyşlileri, Ebu Üzeyhir'in intikamını almak amacıyla öldürmek istemişlerdi. Ama Ümmü Ğaylan ve beraberindeki kadınlar Kureyşli misafirleri Devslilere karşı korumuşlardı.
Süheylî'ye göre Ümmü Gaylan, Dırar'ı elbisesi ile vücudu arasında gizlemişti.
İbn Hişam dedi ki: Hz. Ömer, halife olduğu zaman Ümmü Gaylan onun yanma gelmişti. Dırar'ın, Hz. Ömer'in kardeşi olduğun sanıyordu. Ama Hz. Ömer, ona şöyle demişti:
- O, benim sadece din kardeşimdir. Ona iyilik yaptığını biliyorum.
Böyle dedikten sonra Hz. Ömer, onu yolcu olarak kabul etmiş ve ona bir miktar ganimet malı vermişti.
İbn Hişam dedi ki: Dırar b. Hattab, Uhud savaşında Hz. Ömer'in yanma varmış, mızrağının yan tarafiyla ona vurup kendisine şöyle demişti: "Kaç ey Ömer kaç, seni öldürmiyeyim!"
İslâm'a girişinden sonrada Hz. Ömer, onun bu iyiliğini unutmamıştı. Allah ikisinden de razı olsun. [10]

Fasıl

Beyhakî, burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in -Kureyşliler kendisine asi oldukları zaman- Yusuf peygamberin yedi bedduası gibi, Kureyşlile-re yedi beddua yaptığını anlatır. İbn Mesud'un şöyle dediğini de rivayet eder: Bunların beşi geçmişti. Onlar da şunlardır: Bedir savaşı, Bizans mağlubiyeti, duman, yakalanma ve ayın ikiye bölünmesi.
Başka bir rivayete göre îbn Mesud, şöyle demiştir: "Kureyşliler, Rasûlullah'a asi olup İslâm'a girmekte geciktiklerinde kendileri onlar hakkında şöyle buyurdu:
«Allahım, Yusuf un yedi şeyi gibi bana da yedi şey ile onlara karşı yardım et.»
İbn Mes'ud der ki: Bunun üzerine Kureyşlilere kıtlık isabet etti. Her şey yok oldu. Öyleki, ölü hayvan etlerini ve leşleri yemeğe başladılar. Hatta açlıktan ötürü onlardan bazı kimseler, kendisi ile gök arasında dumanımsı birşeyler görüyordu. Sonra Rasûlullah dua buyurdu. Allah, bu dumanı ortadan kaldırdı.
Böyle dedikten sonra Abdullah b. Mesud şu ayeti okudu:

«Biz sizden azabı az bir süre için kaldıracağız, siz yine de eski inkarcılığınıza döneceksiniz.» (ed-Duhân, 15.)
Gerçekten duman kaldırıldıktan sonra Kureyşliler yine küfre döndüler. Bu defa azapları kıyamet gününe (başka bir rivayete görede Bedir gününe) ertelendi.»
Abdullah dedi ki:
- Eğer kıyamet gününe ertelenecek olursa, artık azap üzerlerinden kaldırılmaz.
«Onları çarptıkça çarpacağımız gün öcümüzü şüphesiz alırız.» (ed-Duhân, 16.)
Abdullah b. Mesud dedi ki: Şu halde onların azabı, Bedir gününe ertelenmiştir. .
Başka bir rivayetinde ise îbn Mesud şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), davetinden yüz çevrildiğini görünce şöyle dedi: «Allahım, Yusuf a verdiğin yedi şey gibi bana da yedi şey ver.» Bunun üzerine müşrikleri kıtlık yakaladı. Öyleki leş, deri ve kemik yemeğe başladılar. Ebu Süfyan ile Mekkeli birkaç kişi gelip şöyle dediler:
- Ya Muhammedi Sen, rahmet olarak gönderildiğini söylüyorsun. Kavmin de helak oldu. Onlar için Allah'a dua et.
Rasûlullah (s.a.v.) dua buyurdu. Yağmur yağdı, yedi kat gökten üzerlerine sular boşandı. Artık insanlar yağmur sularının çokluğundan şikayetçi olmaya başladılar. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle dua etti:
«Allahım, üzerimize değilde çevremize yağdır.» Bu dua üzerine bağlarının üstündeki bulutlar çekildi ve Mekkelilerin çevresindeki yerlere yağmur yağmaya başladı.
Buharı de bu rivayete işarette bulunarak îbn Abbas'm şöyle dediğini nakleder:
"Ebu Süfyan, açlıktan dolayı yardım istemek üzere Rasûluüah'a geldi. Çünkü onlar, yiyecek birşey bulamamışlardı. Öyleki deri parçalarını yemek mecburiyetinde kalmışlardı. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah şu ayeti inzal buyurmuştu:
«Onları azap ile yakaladık da, Rablerine boyun eğmediler ve yalvar-madılar.»
Rasûlullah (s.a.v.) dua etti. Allah bu sıkıntılarını giderdi."
Haûz Beyhakî şöyle dedi: Ebu Süfyan'm kıssasında, bu hadisenin hicretten sonra vuku bulduğuna delalet eden ifadeler vardır. Belki de böyle bir hadise iki kez meydana gelmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [11]

Fasıl

Beyhakî, daha sonra Fars ve Rumlarla ilgili hadiseyi ve bu hadise , hakkında Cenâb-ı Allah'ın inzal buyurduğu şu ayetleri anlatır:
«Elif, Lam, Mîm. Rumlar, en yakın bir yerde yenildiler; onlar bu yenilgilerinden sonra üç ila dokuz yıl arasında galip geleceklerdir, iş, eninde sonunda Allah'a aittir. İşte o gün, inananlar, istediğine yardım eden Allah'ın yardımına sevineceklerdir. O, güçlüdür, merhametlidir.» (er-RÛm, 1-5.)
Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Müslümanlar, Rumların Farslara galip olmalarım istiyorlardı. Çünkü Rumlar, kitap ehli kimselerdi. Müşriklerde, Farsların Rumları yenmelerini istiyorlardı. Çünkü Farslar da kendileri gibi putperest idiler. Müslümanlar, bu durumu Ebu Bekir'e anlattılar. O da Peygamber 'e anlattığında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Ama ileride Rumlar galip geleceklerdir." Ebu Bekir de Hz. Peygamber'in bu sözünü müşriklere aktardı. Müşrikler ona şöyle dediler: "Aramızda bir zaman belirleyelim..Eğer Rumlar yenerlerse, sana şu kadar mal veririz. Eğer Farslar yenerlerse, sen bize şu kadar mal verirsin."
Ebu Bekir bu şartlı bahsi Peygamber 'e anlattığında o şöyle buyurmuştu:
"Süreyi on yıldan az tutsaydın..." Gerçekten de o süre dolduktan sonra Rumlar galip geldiler.
Bu hadisin rivayet yollarım tefsirimizde açıkladık ve yine orada bu şartlı bahsin Ebu Bekir ile Ümeyye b. Halef arasında belli bir süreye kadar beş deve üzerine yapıldığını anlatmıştık. Ebu Bekir, Rasûlullah'ın üzerine süreyi ve develerin miktarım fazlalaştırmayı Ümeyye'ye fkîif etmiş o da kabul etmişti. Yine tefsirde anlattığımıza göre Rumlar, Farslan, Bedir ya da Hudeybiye gününde mağlup etmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Sonra Velid b. Müslim kanalıyla Üseyd el-Küabînin şöyle dediği ri-avet edilmiştir: Ala b. Zübeyr el-Kiiabfnin, babası Zübeyr'den şu nakilıp bulunduğunu işittim: "Farsların Rumları yendiklerini, sonra Rumla-n Farslan yendiklerini, daha sonra da Müslümanların hem Farslan, hem Rumları yendiklerini ve Şam ile Irak'ı ele geçirdiklerini gördüm.
Bütün bunlar onbeş yıl zarfında gerçekleşti." [12]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/118-124.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/124-126.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/126-132.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/132-141.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/142-144.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/144-149.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/149.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/150-154.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/154-156.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/157-163.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/163-164.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/164-165.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

İsra Ve Miraç
Fasıl
Hz. Peygamber Zamanında Ayın İkiye Bölünmesi
Rasûlullah'ın Amcası Ebu Talîb'în Ölümü
Hatice Binti Hüveylîdin Vefatı
Hz. Peygamberin Aişe Ve Şevde Bintî Zem'a İle Evlenmesi
Fasıl
Fasıl
Fasıl

İsra Ve Miraç

İbn Asakir, İsrâ ile ilgili hadisleri bisetin baş taraflarında anlatır, tbn îshak'a gelince, îsrâ'yi bu kısımda bisetten on yıl kadar sonraki hadiseler meyanında zikreder.
Beyhakî, Musa b. Ukbe yoluyla Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye hicret etmeden bir yı önce geceleyin Mekke'den Kudüs'e götürülmüştür.
Hakim, el-Esamm vasıtası ile İsmail es-Süddî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'a, îsrâ gecesinde Kudüs'te beş vakit namaz farz kılınmıştır. Bu hadise, hicret etmesinden onaltı ay önce vuku bulmuştur.
Süddî'nin kavline göre îsrâ hadisesi zilkade ayında, Zührî ile Ur-ve'nin kavline göre ise rebiyülevvel ayında vuku bulmuştur.
Ebu Bekir b. Ebi Şeybe, Cabir ile İbn Abbas'm şöyle dediklerini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), fil senesinin rebiyülevve ayının on ikinci günü olan pazartesi gününde dünyaya gelmiştir. Yine öyle bir günde ri-saletle görevlendirilmiş, öyle bir günde semaya çıkıp miraca gitmiş, öyle bir günde hicret etmiş, öyle bir günde de vefat etmiştir.
Bu hadisin senedinde inkıta vardır. Hafiz Abdülgani b. Sürür el-Makdisî, "es-Sîre" adlı eserinde bunu benimsediğini ifade eder. Ayrıca orada senedi sahih olmayan bir hadisi de nakletmiştir.
O hadisi, receb aynım faziletleri bahsinde anlatmıştık. Anılan hadise göre îsrâ hadisesi, receb ayının yirmi yedinci gecesinde vuku bulmuştur. Doğrusunu Allah bilir. Bazı kimseler ise İsrâ hadisesinin, receb ayının ilk cuma gecesinde vuku bulduğuna dair bir görüş ileri sürmüşlerdir. Aslında receb ayının ilk cuma gecesi, reğaib gecesidir ki, regaib namazı diye bilinen meşhur namaz, o gece için ihdas edilmiştir. Bunun aslı yoktur. Doğrusunu Allah bilir. Bazı kimseler bu konuda delil olarak şöyle bir şiir okumuşlardır:
"Cuma gecesi ki, o gece peygamber miraca çıktı, Receb ayının ilk cuma gecesiydi o gece."
Bu şiirde, düzensizlik vardır. Biz burada bu görüşte olanların delili olarak bunu naklettik.
Aşağıdaki ayet-i kerimeden bahsederken bu konuyla ilgili hadislerin çoğunu nakletmişizdir:
«Kulu Muhammedi bir gece Mescid-i Haram'dan, kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığınız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ınşanı yücedir. Doğrusu O,işitirvegörür.»(ei-Isrâ,ı.)
Evet, bu ayetin tefsirini yaparken naklettiğimiz ifadelere bakılıp da yeteri kadar sened ve açıklamalar yazılabilir. Orada kafi miktarda ikna edici deliller vardır. Hamd ve minnet Allah'adır.
îbn İshak'm bu konudaki sözlerinin özetini burada nakledeceğiz. O, önceki fasılları anlattıktan sonra şöyle der:
"Sonra Rasûlullah (s.a.v.), geceleyin Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürüldü. Mescid-i Aksa Kudüs'tedir. İslâmiyet Mekke'de Kureyşliler ve diğer kabileler arasında yayılmıştı. Rasûlullah'm geceleyin Mekke'den Kudüs'e götürülmesinde ve onun durumunun bana anlatılmasında bir imtihan vardı. Ayrıca bu, Allah'ın emrinden, kudret ve hakimiyetinden zuhur eden bir işti ki, akıl sahipleri için bunda ibret, iman edip tasdik eden kimseler için de hidayet, rahmet ve sebat vardı. Bu, Allah'ın kesin bir emri idi. Allah dilediği gibi onu geceleyin götürdü ki, istediği ayet ve alametleri ona göstersin. Ta ki o da Allah'ın yapmak istediğini yapabilecek güce sahip olduğunu, yüce kudret ve saltanatı haiz olduğunu gözleriyle görsün. Bana gelen rivayete göre Abdullah b. Me-sud şöyle demiştir:
Rasûlullah (s.a.v.)'a bir burak getirildi. Burak, kendisinden önceki peygamberin de bindirildiği bir binit idi. Ayağını, gözlerinin görebileceği en son mesafeye kadar atabilirdi. Hz. Peygamber, ona bindirildi. Sonra göklerle yer arasındaki ilahi ayetleri görmek üzere götürüldü. Nihayet Kudüs'e varıldı. Orada İbrahim, Musa, İsa ve diğer peygamberlerle karşılaştı. Hepsi onun için toplanmışlardı. Cemaat oluşturdular, Hz. Peygamber, önlerine geçip onlara namaz kıldırdı. Sonra biri süt, biri içki, biri su dolu olmak üzere üç kupa (bardak) getirildi. İçinde süt bulunanı alıp içti. Cebrail kendisine: "Sen hidayet buldun. Ümmetin de hidayete kavuştu." dedi."
îbn İshak, Hasan-ı Basrî'nin mürsel olarak şöyle dediğini nakleder: Cebrail gelip Hz. Peygamber'i uykudan uyandırdı. Sonra onu Mesid-i Haram'm kapısına götürerek burak denen binite bindirdi. Burak, katır ile eşek arasında orta büyüklükte beyaz bir binit idi. Bacaklarında iki kanat vardı ki ayaklarını, gözünün görebileceği en son noktaya atabilirdi- Peygamber buyurdu ki: « Cebrail, beni buraka bindirdi. O da benimle birlikte yola koyuldu. Ne ben onu geçebiliyordum. Ne de o beni geçebiliyordu.»
Ben derim ki: İbn îshak'a göre Katade'den rivayet edilen bir hadiste şu ifadeler yer almaktadır: Rasûlullah (s.a.v.), buraka binmek istediğinde burak serkeşlik yaptı. Cebrail elini yelesinin üzerine koyarak şöyle dedi:
- Ey burak, bu yaptığından utanmıyor musun?
Allah'a yemin ederim ki, Muhamed'den önce kendisine ilahi ikramlar gelmiş hiçbir Allah kulu sana binmemiştir!

Cebrail'in böyle demesi üzerine burak utandı. Üzerinden terler aktı. Sonra sakinleşti. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) ona bindi.
Hasan-ı Basrî, rivayet ettiği hadisinde sözüne devamla şöyle der:
Rasûlullah (s.a.v.), Cebrail ile birlikte yola devamla Kudüs'teki Mescid-i Aksa'ya geldiler. Orada İbrahim, Musa, İsa ve diğe peygamberler cemaatini gördü. Rasûlullah önlerine geçerek onlara namaz kıldırdı.
Namazdan sonra ona süt ve içki bardağı sundular. O, süt bardağını alıp içti. Cebrail de ona: "Hidayete erdin, Ümmetin de hidayete erdirildi. Ve size içki haram kılındı." dedi. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) Mekke'ye döndü. Bu hadiseyi, Kureyşlilere haber verdi. İnsanların çoğu, onu yalanladılar. Bazı kimseler de Müslüman iken İslâmiyet'ten dönüp irti-dat etti
Ama hadiseyi duyar duymaz Ebu Bekir es-Sıddık, Rasûlullah'ı tasdik edip şöyle dedi:
- Gökten kendisine haber geldiğine dair sabah akşam onu tasdik ediyorum. Mescid-i Aksa'ya gittiğine dair haberini mi tasdik etmeyeceğim!
Hasan-ı Basrî'ye göre Hz. Ebu Bekir es-Sıddık, Mescid-i Aksa'yı Hz. Peygamber'e sormuş, o da kendisine Mescid-i Aksa'nı evsafim anlatmıştı. İşte o gün Ebu Bekir'e es-Sıddık unvanı verilmişti. Cenâb-ı Allah,1 bu konuda şu ayetiinzal buyurmuştu:
«Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'ân'da lanetlenmiş ağacı, insanların (imanını) sınama (aracı) yaptık.» (el-îsrâ, 60.)
İbn îshak, Ümmü Hani'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), benim evimde iken îsrâ'ya gitti. O gece yatsı namazını son vakitte kıldıktan sonra uyudu. Fecir'den az önce bizi uykudan uyandırdı. Sabah vakti girince kendisiyle birlikte namaz kıldık. Bana dedi ki:
«Ey Ümmü Hani! Bu gece bu vadide (Mekke'de) son olarak yatsı namazım sizinle birlikte kıldım. Sonra Kudüs'e gidip orada namaz kıldım. Gördüğünüz gibi sabah namazım da şimdi sizinle beraber kıldım.»
Böyle dedikten sonra evden çıkmak üzere ayağa kaltı. Ben de abasının ucunu tuttum ve şöyle dedim:
- Ey Allah'ın peygamberi! Bu sözü insanlara söyleme. Yoksa seni yalanlar ve sana eziyet ederler!
- Vallahi, bunu onlara söyleyeceğim!
Hz. Peygamber, İsrâ hadisesini onlara anlattı. Kendisini yalanladı-
lar O da şöyle dedi: Kudüs'e gidişimin isbatlayıcı delili şudur: Falan vadide filan oğullarının kervanının yanından geçtim. Binek hayvanımın hareketi onları ürküttü ve onların bir devesi korkup kaçtı. Onlardan ayrıldı. Ben de onu, onlara gösterdim. Ben, Şam'a yönelmiş idim. Sonra döndüm ve Dacinan dağlarının yamna geldiğimde filan oğullarının kafilesine rastladım. Onları, uyur vaziyette gördüm, İçi su dolu bir kapları vardı. Üzerini örtmüşlerdi. Ben de örtüsünü açıp, içindeki suyu içtim. Sonra tekrar eskisi gibi üzerini örttüm. Bunun ispatı ise, onların kafilelerinin şimdi Tenimü'l-Beyda tepesinden inmekte oluşudur. Önlerinde boz renkli bir deve vardır ki, devenin üzerinde biri siyah, diğeri beyaz olmak üzere iki çuval vardır.
Ümmü Ham dedi ki; Onu dinleyenler süratle koşup kervana doğru gittiler. Önce, Rasûlullah'ın özelliklerini anlattığı boz renkli deveyi gördüler. Sonra su kaplarım ve kaçan develerim sordular. Kafiledekiler, onlara Rasûlullah'ın anlattığı gibi hadiseyi naklettiler.
Yunus b. Bükeyr, Esbat vasıtasıyla İsmail es-Süddî'den rivayet etti İd, anılan kervanın gelişinden önce güneş batmak üzereydi. Rasûlullah, yüce Allah'a dua ederek güneşin batmamasım diledi. Kervan gelinceye kadar güneş batmadı. Nihayet kervan geldi. Baktılar ki tıpkı Rasûlullah'ın anlattığı vasıftadır. Oysa güneş, hiç kimsenin hatırı için batma-mazhk etmez. Sadece Rasûlullah'ın hatırı için o gıın batmamıştı, bir de Yuşa b. Nun (a.s.) için batışını ertelemişti. Bunu, Beyhakî rivayet eder.
İbn İshak dedi ki: Kendilerini yalancıhkla itham edemiyeceğim kimseler, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet ettiler: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki:
«Mescid-i Aksa'daki işimi tamamladıktan sonra miraç merdiveni getirildi. O zamana kadar ondan daha güzel birşey görmüş değildim. Hastanız canım verirken gözünü ona diker. Arkadaşım Cebrail beni o merdivene çıkardı. Nihayet göğün Hafaza kapısına vardım. Kapıda İsmail adında görevli bir melek vardı. Eli altında görevli 12.000 melek daha vardı. O meleklerden her birinin idaresinde de 12.000'er melek vardı.
Ravi diyor ki: Bu sözden bahsedildiğinde Rasûlullah (s.a.v.), şu ayeti okurdu:
«Rabbinin ordularını ancak kendisi bilir.» (ci-Müddcssir,3i.)
Kesin olan husus şudur ki, İsrâ hadisesi, Hz. Peygamber'e vahyin gelişinden sonra vuku bulmuştur. Bazılarının iddiasına göre bu az bir zamanı kapsayabileceği gibi, diğer bazılarının iddiasına göre on senelik uzun bir zamanı da kapsayabilir. Ki, kuvvetli olan görüş te budur.
O gece, îsrâ'ya gitmeden önce göğsü yarılıp kalbi çıkarılarak ikinci kez -bir kavle göre üçüncü kez- yıkanmıştı. Çünkü o, yüce âlemlere ve Allah'ın huzuruna davet edilmişti.
Kendisi için bir tazim ve ikram olarak getirilen burak adlı binite bindi. Mescid-i Aksa'ya geldiğinde, önceki peygamberlerin bineklerini bağladıkları halkaya burakı bağladı, sonra Mescid-i Aksa'ya girdi. Onun kıblesine yönelerek Tahiyyetü'l-Mescid namazını kıldı.
Hüzeyfe (r.a.), onun Mescid-i Aksa'ya girdiği, orada namaz kıldığı ve burakı halkaya bağladığına dair ifadeleri kabul etmemektedir.
Bu garibtir. Çünkü ispatlayıcı nass, reddedici nassa tercih edilir.
Alimler, Hz. Peygamberin diğer peygamberlerle cemaat olup onlara namaz kıldırdığı hususunda farklı görüşler beyan etmişlerdir. Kimine göre semadan indikten sonra onlara imamlık edip namaz kıldırmış-tır. Nitekim bazı ifadeler de buna

delalet etmektedir ki uygun olan da budur. İki kavle dayanarak bunu anlatacağız. Doğrusunu Allah bilir. Peygamberlere semada iken namaz kıldırmış olduğunu söyleyenler de vardır.
İçki ve su bardaklarını bırakıp, süt bardağını tercih edişi hususun-. da da âlimler farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Kimine göre-daha önce . da anlatıldığı gibi- bunu Mescid-i Aksa'da iken yapmıştır. Kimine göre ise- sahih hadisle de sabit olduğu gibi- semada iken yapmıştır.
Özetle demek istediğimiz şudur ki Rasûlullah (s.a.v.), Mescid-i Ak-sa'daM işini tamamladıktan sonra onun için miraç merdiveni göğe dikildi. Ona çıkıp semaya yükseldi. Bazı insanların zannettikleri gibi burak üzerinde göğe yükselmiş değildir. Aksine burak denen binit, Mescid-i Aksa kapısının üzerindeki halkaya bağlanmıştı. Semadan indikten sonra ona binip Mekke'ye dönecekti. Semadan semaya yükseldi, yedinci semayı da aşıp gitti. Her sema kapısına geldiğinde görevli meleklerle diğer büyük melek ve peygamberler onu karşıladılar.
Hz. Peygamber, semalarda gördüğü belli başlı peygamberlerin adlarını da vermiştir. Nitekim dünya semasında Adem peygamberi, ikinci semada Yahya ve İsa peygamberleri, dördüncü semada îdris peygamberi, altıncı semada Musa peygamberi, yedinci semada da sırtını Beyt-i Ma'mur'a dayamış vaziyette İbrahim peygamberi görmüştür. O Beyt-i Ma'mur M, ibadet edip namaz ve tavaf için hergün içine 70.000 melek girer, oradan çıktıktan sonra bu melekler, kıyamet gününe kadar ikinci kez sıra kendilerine gelipde oraya yeniden giremezler.
Sonra Peygamber (s.a.v.), bütün diğer peygamberlerin makamlarını aşıp gitti. Nihayet ilâhî takdir kalemlerinin cızırtısının duyulduğu bir seviyeye yükseldi. Sidretü'l-Münteha makamı, onun için yükseldi. Baktı ki Sidre ağacının yaprakları fil kulağı büyüklüğünde, meyveleri de Hecir[1] testisi iriliğinde. O esnada büyük ve göz alıcı çeşitli durumlarla karşılaştı. Sidretü'l-Münteha'ya kargalar gibi çok sayıda melekler bindi, altından kelebekler toplandı. Yüce Rabbin nuru, onu kapladı.
Orada Peygamber (s.a.v.), Cebrail'i gördü. Cebrail'in 600 kanadı vardı. Her iki kanadı arasındaki mesafe, göklerle yer arasındaki mesafe kadardı. Onun hakkında Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmuştur:
«Andolsun ki onu bir defa daha görmüştü; Sidretü'l-Münteha yanında, ki onun yanında oturulacak bahçe vardır. Sidreyi kaplayan kaplıyordu. (Muhammed'in) göz(ü) şaşmadı ve azmadı.» (en-Necm, 13-17.) Yani Peygamber (s.a.v.)'in gözü, ne sağa ne de sola kaydı. Ne de bakması için belirlenen mekandan yükseğe kalktı. Bu büyük bir sebat ve yüce bir edeptir. İbn Mesud, Ebu Hüreyre, Ebu Zerr ve Aişe'nin de naklettikleri gibi bu görüş, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Cebrail'i asli suretinde ikinci kez görüşü idi. İlk görüşü hakkında şöyle buyrulmuştur:
«Ona, çetin kuvvetlere sahip ve güçlü olan Cebrail öğretmiştir, en yüksek ufuktayken doğrulu vermiş, sonra yaklaşmış ve inmiştir. Araları iki yay aralığı kadar belki daha da yakın oldu. Allah o anda kuluna vahyedeceğini etti.» (en-Necm, 5-io.)
Evet, Mekke'de iken Peygamber (s.a.v.), Cebrail'i asli suretinde görmüştü. Cebrail, gökten yere doğru sarkmış, yaratılışının büyüklüğü sema ile yer arasını doldurmuştu. Öyleki, Hz. Peygamberle Cebrail arasındaki mesafe, iki yay ucu veya daha yakın mesafe kadar idi.
Önceki sayfalarda adları geçen büyük sahabelerin işaret ettikleri gibi tefsirde doğru ve gerçek olan yol budur. Ama Şurayk'm Enes'ten, İsrâ hadisiyle ilgili olarak nakletmiş olduğu: «Sonra izzet ve üstünlük sahibi olan, zorlu gücün sahibi Allah yaklaştı. Ona doğru sarktı. Arala^ rmdaM mesafe, bir yayın iki ucu kadar veya daha az oldu.» sözüne gelince, bu ravinin kendi şahsi anlayışı olup hadise ilavesidir. Doğrusunu Allah bilir.
Eğer bu Rasûlullah'tan nakledilmiş olsa bile, ayet-i kerimenin tefsiri değildir. Aksine bu, ayet-i kerimenin delaletinden başka olan birşeydir. Doğrusunu Allah bilir.
Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, miraç gecesinde kulu Muhammed (s.a.v.)'e ve onun ümmetine her gün ve gece için elli vakit olmak üzere namazı farz kıldı. Sonra Muhammed (s.a.v.), Hz. Musa ile yüce Rabbi arasında gidip geldi. Nihaye Allah Teâlâ, elli vakit namazı beş vakte indirdi. Hamd ve minnet O'nadır. Beş vakti indirirken şöyle buyurdu: .
«Bunlar beş vakittir ama sevapları elli vakte bedeldir. Bire, on verilir.»
Muhammed (s.a.v.), o gece yüce Rabbi ile konuştu. Sünnet imamları bu hususta hemen hemen mutabık gibidirler. Yalnız onu görüp görmediği hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları demişler ki: Muhammed (s.a.v.), Rabbini kalben iki kez gördü.
İbn Abbas ile bir grup böyle demişlerdir. Görmekten bahsederken
İbn Abbas ile diğerleri, kayıtsız bir görmeden söz etmişlerdir. Bu, kayıtlı görmeye hamledilir. Diğer bazıları ise görmekten bahsederken, bunun kayıtsız bir görme olduğunu ifade etmişlerdir. Bazıları ise görmekten kastın, gözle görmek olduğunu açıkça ifade etmişlerdir. İbn Cerir, bu görüşü benimsemiştir. Üzerinde ısrarla durmuştur, Müteahhirin âlimlerinden bir kısmı da, onun bu görüşüne uymuşlardır. Hz. Peygamberin, . Rabbini gözleriyle görmüş olduğunu açıkça söyleyenlerden biri, Ebu'l-Hasan el-Eş'arî dir. Onun böyle dediğini, Süheylî nakletmiştir, Nevevî de fetvalarında bu görüşü benimsemiştir.
Diğer bir grup ulema ise, böyle birşeyin vuku bulmadığını söylemişlerdir. Buna dayanak olarak da Sahih-i Müslim'de yer alan Ebu Zerr'in hadisini göstermişlerdir. Ebu Zerr demiş ki:
"Ya Resûlallah, Rabbini gördün mü?"
Resûlullah buyurdu ki: «O, bir nurdur. O'nu nasıl görebilirim?» Başka bir rivayete göre ise Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: «Ben, bir nur gördüm.»
Dediler ki: Baki olan zatı, fani gözlerle görmek mümkün değildir. Bu sebepledir ki yüce Allah, Hz. Musa'ya şöyle demiştir: «Ey Musa, ölünceye kadar hiçbir canlı beni göremez. Yuvarlanınadıkça da hiçbir kuru beni göremez.» Bu meselede selef ile

halef arasında, meşhur ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), semadan Mescid-i Aksa'ya indi. Kuvvetli rivayetlere göre peygamberler kendisini tazim etmek ve ikramda bulunmak için, Allah'ın yüce makamından inerken onunla birlikte Mescid-i Aksa'ya indiler. Tıpkı misafir uğurlar gibi, onu uğurladılar. Demek ki daha önce kendisiyle bir araya gelip toplanmamışlardı.
Bu sebepledir ki Peygamber (s.a.v.) semaya çıktığında, her peygamberle görüşürken kendisinden önce Cebrail, o peygambere selam veriyor, sonra Hz. Peygamber'e: "Bu falan zattır. Kendisine selam ver." diyordu. Eğer semaya çıkmadan önce peygamberlerle toplanıp görüşmüş olsaydı, Cebrail'in ikinci kez onları kendisine tanıtmasına ihtiyaç duyulmazdı. Şöyle demiş olması da bunu ispatlıyor: «Namaz vakti geldiğinde, onlara imamlık yaptım.» O zaman sabah namazının vakti olmuştu. Cebrail'in teklin üzerine imam olarak önlerine geçti. Aslında Cebrail, yüce Rabbinin emrine dayanarak ona böyle bir teklifi yapmıştı. Bazıları buna dayanarak demiş-lerki: Büyük imam, namaz kıldırma hususunda ev sahibinin önüne geçme hakkına sahiptir. Çünkü Mescid-i Aksa, o peygamberlerin mahalleri ve ikamet yerleri olduğu halde Rasûlullah (s.a.v.), Önlerine geçip onlara imamlık etmiş ve namaz kıldırmıştı. Sonra oradan çıkıp buraka bindi ve Mekke'ye döndü. Gayet sebatlı, sükunetli ve vakarlı bir şekilde sabahladı.
Hz. Peygamber, o gece o kadar önemli hadiseler gördü ki, o hadiselerin tamamını veya bir kısmını bir başka şahıs görmüş olsaydı, dehşete kapılır ya da aklını kaybederdi. Ama o, sakin idi. Yalnız gördüklerini kavmine anlatması halinde onların hemen kendisini yalanlamalarından endişe ediyordu. Bunu yavaş yavaş, hazmettire hazmettire onlara anlatmayı düşündü. O gece sadece Mescid-i Aksa'ya gittiğini onlara söylemeyi düşündü. Çünkü lanetli Ebu Cehil, Rasûlullah (s.a.v.)'ı sakin bir vaziyette Mescid-i Haram'da otururken görünce, ona şöyle bir soru yöneltti:
- Bir haber var mı?
- Evet...
- Nedir o haber?
- Bu gece Mescid-i Aksa'ya götürüldüm.
- Mescid-i Aksa'ya mı?
- Evet.
- Ne dersin, kavmini senin yanına çağırsam da bana söylediklerini onlara da söyler misin?
- Evet.
Ebu Cehil, Hz. Peygamber'den bu sözleri duymaları için Kureyşli-leri çağırıp oraya toplamak istedi. Rasûlullah da bu haber onlara bildirmek ve tebliğde bulunmak istedi. Ebu Cehil dedi ki:
- Ey Kureyş topluluğu, buraya gelin. (Onlar da grup grup toplandıkları yerden kalkıp yanlarına geldiler). Ebu Cehil, Hz Peygamber'e:
- Bana söylediklerini kavmine de söyle, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) gördüğü şeyleri onlara anlattı. O gece Kudüs'e, Mescid-i Aksa'ya gidip orada namaz kıldığını söyledi. Onu yalanlamak ve anlattığı şeylerin mümkün olmadığını ifade etmek maksadıyla kimileri el çırptı, kimileri ıslık çaldı. Bu haber, Mekke'de yayıldı. Kimileri de Ebu Bekir'in yanma giderek durumu anlattılar. O, onlara şöyle karşılık verdi:
- Siz, Muhammed (s.a.v.)'e iftira ediyorsunuz.
- Vallahi kendisi böyle diyor.
- Eğer kendisi böyle diyorsa, mutlaka doğru söylüyordur. Böyle dedikten sonra kalkıp müşriklerin arasında duran Peygamber'in yanma geldi. Hadiseyi ona sordu. Rasûlullah, hadiseyi ona olduğu gibi anlattı. O da Mescid-i Aksa'mn evsafını ona sordu ki, orada bulunan müşrikler bunu duysunlar ve anlattığı haberlerin doğru olduğunu anlasınlar.
Sahih hadiste anlatıldığına göre bu soruyu Rasûlullah'a, müşrikler sormuşlardır. Rasûlullah da şöyle buyurmuştur: "Ben, Mescid-i Aksa'nın alametlerini onlara bildirdim. Yalnız bazı alametlerini karıştırdım. Bunun üzerine yüce Allah, bana Mescid-i Aksa'yı gösterdi. Oyle-ki Ukeyl'in evinin yanındaymış gibi ona bakıyor ve evsafını onlara anlatıyordum. Ve evsafını doğru, isabetli plarak bil diriyordum."
İbn îshak, Hz. Peygamberin Kureyş kervanımn yanından geçtiğini, onların sularından içtiğini de Mekkelilere bildirdiğin nakleder. Artık Cenâb-ı Allah, onlara karşı hüccet ileri sürmüş, doğru yolu aydınlatmıştı. Bunun üzerine kimi Rabbine yakînen iman etmiş, kimi de bu hüccetin ibrazından sonra yine de küfretmiş ti. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'ân'da lanetlenmiş ağacı, insanların (imanını) sınama (aracı) yaptık.» (el-Isrâ, 60.)
îbn Abbas dedi ki: İsrâ ve miraç, Rasûlullah'a gösterilmiş bir rüya idi.
Selef ve halef ulemasının cumhuruna göre Isrâ hadisesi, hem bedenen hem ruhen vuku bulmuştur. Nitekim rivayetlerdeki ifadelerin zahiri de, buna delalet etmektedir. Ayrıca miraç merdivenine çıkarak semaya yükselmesi de bunu isbatlamaktadır. Bunun için Allah Taâlâ şöyle buyurmuştur:
«Kulu Muhammedi bir gece Mescid-i Haram'dan, kendisine bir kısım ayetlerimizi göstermek için, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir.» (ei-Isrâ,u
Ayet-i kerimede geçen ve Allah'ın eksikliklerden münezzeh olduğunu ifade eden teşbih kelimesi, harika ve muazzam mucizelerin görülmesi anında yapılır. Bu da gösteriyor ki İsrâ ve miraç, hem ruhen hem bedenen gerçekleşmiştir. Zaten kul, hem ruhtan hem de bedenden ibarettir. Eğer bu hadise, rüya halinde gerçekleşmiş olsaydı, Kureyş kafirleri bunu imkansız

görmez ve ilk etapta Peygamberimiz'i yalanlamaz-lardı. Çünkü böyle bir hadisenin rüyada görülmesi, yalanlanmaya değer büyük bir olay değildir. Bu da gösteriyor ki peygamber, rüya halinde değil de uyanık halde iken Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürülmüştür. Şurayk'm Enes'ten rivayet ettiği: «Sonra uyandım. Birde baktım ki ben Hatim'deyim.» hadisindek ifadeye gelince bu, Şurayk'm yanılmasıdır. Ya da bir halden başka bir hale intikal etme anlamına gelir ki, buna da yakaza (uyanıklık) tabiri kullanılır. Nitekim Hz.Aişe'nin rivayet ettiği bir hadiste de, böyle bir ifade gelecektir. Rasûlullah (s.a.v.), Taife gittiğinde Sakifliler onu yalanlamışlardı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), olayı anlatırken şöyle buyurmuştu:
«Kederli bir şekilde Taif ten döndüm. Ancak Karnü's-Sealib denen yere vardığımda ayıldım.» Çocuğunu, ağzına badem yağı sürmesi için Rasûlullah'm yanma getiren Ebu Useyd, onun insanlarla konuşmakla meşgul olduğunu görünce, çocuğunu kaldırıp götürmüş, Rasûlullah kendine geldiğinde çocuğun nereye gittiğini sormuş, orada hazır bulunanlar da babasının alıp götürdüğünü söyleyince, o çocuğa Mümzir adını vermişti. Bu rivayette geçen kendine gelme sözü de, ayılma gibi birşeydir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak, mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İsrâ ve miraç gecesinde Rasûlullah (s.a.v.)'n bedeni, Mekke'den ayrılmadı. Ama Cenâb-ı Allah, onu ruhen gönderdi.»
Yine îbn İshak, Rasûlullah (s.a.v.)'m İsrâ ve miracının nasıl olduğu sorusuna cevaben Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Allah'ın ona gösterdiği, sadık bir rüya oldu.»
İbn İshak dedi ki: Bunların bu sözü, münker değildir. Çünkü Hasan, şu ayetlerin bu mevzuyla ilgili olarak nazil olduğunu söylemiştir:
«Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kur'ân'da lanetlenmiş ağacı, insanların (imanım) sınama (aracı) yaptık.» (ei-Isrâ, eo.)
Nitekim İbrahim peygamber de şöyle demişti:
«Yavrum, ben uykuda görüyorum ki ben seni kesiyorum.» (es-Sâffât, 102.)
Bir hadiste de Hz. Peygamber, şöyle buyurmuştur:
«Gözlerim uyur, ama kalbim uyanıktır.»
İbn İshak dedi ki: Bunlardan hangisinin vuku bulduğunu Allah daha iyi bilir. Hz. Peygamber, îsrâ ve miraç ta Allah'ın emrinder bazı şeyler müşahede etti. İster uyku halinde, ister uyanıklık halinde olsun, bütün bunlar haktır ve doğrudur.
Ben derim ki: İbn îshak, bu konuda fikir beyan etmemiş ve her iki durumun da mümkün olabileceğini söylemiştir. Ama üzerinde tartışılmayacak ve şüphe götürmeyecek gerçek şudur ki, îsrâ ve miraç hadisesi, mutlaka uyanıklık halinde vuku bulmuştur. Önceki nakiller de bunu teyid etmektedir.
Hz. Aişe'nin: "RasûiuUah'm cesedi yerinden ayrılmadı. İsrâ hadisesi ruhen gerçekleşti." sözü, bu hadisenin -İbn îshak'n anladığı şekilde-uyku halinde cereyan etmiş olduğunu gerekli kılmaz. Aksine bu ifade, îsrâ'nın uyku halinde değil de uyanık halde iken hakikaten Peygam-ber'in ruhuyla cereyan etmiş olduğunu, buraka bindiğini, Mescid-i Aksa'ya vardığını, semalara yükseldiğini, uyku halinde değilde uyanık olarak hakikaten bazı hadiseleri müşahede ettiğini gerekli kılmaktadır. Belki de mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin ve onun yolunda gidenlerin kastettikleri mana budur. Yoksa İbn îshak'ın anladığı şekilde Hz. Aişe, bu ifadeleriyle, îsrâ'nın uyku halinde cereyan ettiğini söylemek kastını taşımamıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Tenbîh: Biz, İsrâ hadisesinden önce Hz. Peygamberin uykuda rüya gördüğünü inkar etmediğimiz gibi, îsrâ hadisesinden sonrası için de inkar etmiyoruz. Hz. Peygamber (s.a.v.)'in gördüğü rüya, mutlaka sabah aydınlığı gibi gerçekleşirdi. Bunun gibi bir hadiste, vahyin başlangıcı bölümünde nakledilmiştir. Vahiyden önce uyanıklık halinde gördüğü bazı hadiseleri, uyku halinde de görmüştür. Bununla da onun peygamber olacağı ve bu hadiselere alışması amacı güdülmüştür. Doğrusunu Allah bilir.
Âlimler, İsrâ ve miraç hadiselerinin aynı gecede mi, yoksa herbiri ayrı ayrı olarak bir gecede mi cereyan etmiştir? diye ihtilafta bulunmuşlardır. Bazılarına göre İsrâ hadisesi uyanıklık halinde, miraç hadisesi ise uyku halinde gerçekleşmiştir. Mühelleb b. Ebi Süfra, Buharı şerhinde nakleder ki bazı âlimler, biri ruhen ve uyku halinde, diğeri de hem bedenen, hem ruhen uyanıklık halinde olmak üzere İsrâ hadisesinin iki kez vuku bulduğu görüşündedirler.
Süheylî dedi İd: Bu söz, bu konuda nakledilen hadisleri bir araya getirip toplamaktadır. Enes'ten rivayet ettiği hadiste şöyle denmektedir: İsrâ ve miraç hadisesi, Hz. Peygamber'in gözlerinin uyuduğu, kalbinin gördüğü bir demde cereyan etmiştir. Bu hadise gördüğü bir anda cereyan etmiştir. Bu hadisin sonunda da Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
«Sonra uyandım. Bir de baktım ki, ben Hatim'deyim.» Bu, uyku halinde olan bir hadisedir. Diğer hadisler ise, bu hadisenin uyanıklık halinde cereyan ettiğine delalet etmektedirler. Bazı âlimlerde uyanıklık halinde de İsrâ'nm birkaç kez vuku bulduğunu iddia etmişlerdir. Hatta bazıları demişler ki; İsrâ, dört kez vuku bulmuştur. Yine bazılarının iddiasına göre Medine'de de vuku bulan İsrâ hadiseleri olmuştur.
Şeyh Şihabuddin Ebu Şame, îsrâ ile ilgili hadisleri uzlaştırma çabası içine girmiş ve İsrâ'nm üç kez vuku bulduğunu söylemiştir. Bunlardan birisi, Mekke'den burak üzerinde Beyt-i Mukaddes'e, diğer birinde Mekke'den Burak üzerinde semaya yükseliş şeklinde, üçüncüde de Mekke'den Mescid-i Aksa'ya, oradan da göklere yükseliş şeklinde cereyan etmiştir.
Biz deriz ki: Şeyh Şihabuddin, ihtilaflı rivayetler yüzünden İsrâ'nın üç kez vuku bulduğu görüşüne kail olmuştur. Oysa bu konudaki hadis lafızlarının, bu üç vasıftaki îsrâ'dan daha fazla vasıflara şamil olduğu bilinmektedir. Bu konuda daha geniş bilgi almak isteyen kimse, tefsirimizin İsrâ sûresinin birinci ayetiyle ilgili kısmındaki açıklamalarımıza baksın,
İsrâ'nın, Kudüs'e ve semavata gidip yükselmeye göre vasıflandırılarak taksim edilmesine gelince, bir delile dayanmaksızın sadece akla dayanılarak böyle bir sınırlama getirmek doğru olmaz. İşin gerçeğim Allah bilir.

Buharî'nin, îsrâ hadisesini Ebu Talib'in ölümünü anlattıktan sonra anlatması hayret vericidir. İşin sonunda miracı anlatmasına İbn îshak muvafakat etmiş ama Ebu Talib'in ölümünden sona anlatmasına muhalefet etmiştir. İbn îshak ise Ebu Talib'in ölümünü, îsrâ hadisesinden sonra anlatmıştır. Bunlardan hangisinin önce, hangisinin sonra vuku bulduğunu ancak Allah bilir.
Özetle demek istediğimiz şu ki; Buharî, İsrâ ve miracı birbirinden ayırmış, bunlardan her biri için müstakil bir bab düzenlemiş ve "Babu Hadisi'1-îsrâ" diye başlık atmıştır. Bu başlığı attıktan sonra da Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
İşittim ki Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor:
«Kureyşlüer, beni yalanladıklarında Hatim'de idim. Allah, bana Mescid-i Aksa'yı gösterdi. Ben de onun manzarasına bakarak işaretlerini, Kureyşlilere anlatmaya başladım.»
Sonra "Buharî Babu Hadisi'l-mirac" adında bir başlık atarak Malik b. Sa'saa'dan şöyle bir rivayette bulunmuştur: Peygambe (s.a.v.), İsrâ'ya götürüldüğü geceyi halka anlatırken şöyle buyurdu:
«Bir ara Hatim'de yatmış (uyku ile uyanıklık arası) bulunuyordum. Bu sırada bana gelen Cibril (göğsümü) yardı- Ravi Katade Enes b. Ma-lik'in: «Şuradan şuraya kadar yardı» dediğini işittim, demiştir. Rayi, bu işaret olunan yerin boğaz çukurundan kıl bittiği yere kadar yani ön mahalli olduğunu bildirmiştir- ve kalbimi çıkardı. Sonra içi iman (ve hikmet) dolu bir tas getirildi. Kalbim (Zemzem suyu ile) yıkandı, içine iman (ve hikmet) doldurulup eski haline getirildikten sonra katırdan küçük ve merkepten büyük beyaz bir binit getirildi. -Ravi Enes b. Maİik:«Bu-nun adı buraktır ki, o, adımını gözünün erişebildiği yerin sonuna kadar, atardı.» demişti -Ben, buraka bindirildim. Cibril de benimle beraberdi. Nihayet dünya semasına vardı. Cibril, gök kapısını çaldı. Görevli melek tarafından:
- Kim o? denildi. Cibril:
- Cibril'im, dedi. Bekçi melek:
- Yanındaki kimdir? diye sordu. Cibril:
- Muhammed, diye cevap verdi. Görevli Melek:
- Göğe çıkmak için ona, vahiy ve miraç daveti gönderildi mi? diye sordu. Cebrail:
- Evet, gönderildi, diye tasdik etti. Görevli melek:
- Merhaba gelen zata. Bu gelen kişi ne güzel yolcu? dedi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben, birinci semaya yarınca orada Adem peygamberle karşılaştım. Cibril bana:
- Bu senin baban Adem'dir, kendisine selam ver, dedi. Ben de selam verdim. Adem, selamıma karşılık verdi. Sonra:
- Merhaba hayırlı, iyi oğlum, salih peygamber, dedi.
Sonra Cibril, benimle yukarı yükseldi. Nihayet ikinci semaya geldi. Bunun da kapısını çaldı:
- Kam o? denildi. Cibril:
- Cibril'im, dedi.
- Yanındaki kimdir? denildi. Cibril:
- Muhammed, diye cevap verdi.
- Ona, vahiy ve miraç gönderildi mi? denildi. Cibril:
- Evet, gönderildi, dedi.
- Merhaba gelen zata. Bu gelen kişi ne güzel yolcu, denildi. Hemen gök kapısı açıldı. Ben ikinci semaya varınca orada Yahya ve İsa peygamberlerle karşılaştım. Yahya ve îsa, teyze oğullarıdır. Cibril bana:
- Bu gördüklerin Yahya ile İsa'dır, bunlara selam ver, dedi. Ben de onlara selam verdim. Onlar da selamıma karşılık verdiler. Sonra:
- Merhaba hayırlı kardeş, salih peygamber, dediler. Sonra Cibril benimle üçüncü semaya yükseldi. Bunun da kapısını çaldı.
- Kim o? denildi. Cibril:
- Cibril'im, dedi.
- Yanındaki kimdir? denildi. Cibril:
- Muhammed, dedi.
- Ona, vahiy ve miraç daveti gönderildi mi? denildi. Cibril:
- Evet, gönderildi, dedi. Görevli melek tarafından:
- Merhaba gelen zata. Bu gelen, kişi ne güzel yolcu, denildi. Hemen gök kapısı açıldı. Ben, üçüncü semaya vardığımda Yusuf peygamberle karşılaştım. Cibril:
- Bu gördüğün Yusuf tur, ona selam ver, dedi. Ben de Yusuf a selam verdim. O da karşılık verdi. Sonra:
- Merhaba hayırlı kardeş, salih peygamber, dedi. Sonra Cibril benimle yükseldi, dördüncü semaya vardı. Bunun da kapısını çaldı.
- Kim o? denildi.
- Cibril, diye cevap verdi.
- Yanındaki kim? denildi. Cibril:
- Muhammed, dedi.
- Ona, (miraç daveti) gönderildi mi? diye soruldu. Cibril:
- Evet, gönderildi, dedi.

- Merhaba gelen kişiye, bu gelen zat ne güzel yolcu, denildi. Hemen gök kapısı açıldı. Ben, dördüncü kat göğe vardığımda îdris peygamberle karşılaştım. Cibril bana:
- Şu gördüğün İdris'tir. Ona selam ver, dedi. Ben de îdris'e selam verdim. O da selamıma karşılık verdi. Sonra:
- Merhaba salih kardeş, salih peygamber, dedi.
Sonra Cibril benimle yükseldi, beşinci semaya vardı. Onun da kapısını çaldı.
- Kim o? denildi. Cibril:
- Cibril, dedi.
-Yanındaki kimdir? denildi. Cibril:
- Muhammed, dedi.
- Ona, (miraç daveti) gönderildi mi? denildi. Cibril:
- Evet, gönderildi, diye cevap verdi.
- Ferah ve inşirah ona. Bu gelen zat, ne güzel yolcu, denildi. Hemen
gök kapısı açıldı.
Ben, beşinci semaya varınca Harun peygamberle karşılaştım. Cibril bana:
- Bu Harun'dur, ona selam ver, dedi. Ben de Harun'a selam verdim.
O da selamıma karşılık verdi. Sonra:
- Merhaba salih kardeş ve salih peygamber, dedi.
Sonra Cibril benimle altıncı kat göğe erişti. Gök kapısını çaldı.
- Kim o? denildi. Cibril:
- Cibril, diye cevap verdi. -Yanındaki kimdir? denildi. Cibril:
- Muhammed, dedi.
- Ona, miraç için vahiy gönderildi mi? denildi. Cibril:
- Evet, gönderildi, dedi. Bu göğün bekçisi olan görevli melek:
- Bu gelen kişiye merhaba, ne güzel bir yolcu geldi, dedi. Ben, altıncı göğe varınca Musa peygamberle karşılaştım. Cibril bana:
- Bu Musa'dır. Kendisine selam ver, dedi. Ben de Musa'ya selam verdim. O da karşılık verdi. Sonra:
- Salih kardeşe ve salih peygambere merhaba, dedi. Ben, Musa'yı bırakıp geçince Musa ağlamaya başladı. Musa'ya:
- Niçin ağlıyorsun? denildi. O da:
- Benden sonra bir genç peygambere be/at olundu ki, onun ümmetinden Cennet'e girenler, benim ümmetimden girenlerden çoktur, ona ağlıyorum, dedi.
Sonra Cibril, benimle yedinci göğe yükseldi. Gök kapısını çaldı.
- Kim o? denildi. Cibril:
- Cibril, dedi.
- Yanındaki kimdir? denildi. Cibril:
- Muhammed, dedi.
- Ona miraç daveti gönderildi mi? denildi. Cibril:
- Evet, gönderildi, dedi.
- Bu gelen zata merhaba, bu gelen kişi ne güzel misafir, dedi. Yedinci kat gökte İbrahim peygamber bulunuyordu. Cibril:
- Bu gördüğün, baban İbrahim'dir. Ona selam ver, dedi. Ben de İbrahim'e selam verdim. O selamıma karşılık verdi. Ve:
- Ey hayırlı oğul, ey salih peygamber merhaba, dedi. (Rasûlullah buyurdu ki:)
- Sonra Sidretü'l-Münteha'ya yükseltildim. Baktım ki orada dört nehir var. İkisi zahir, ikisi bâtın idi. Ben:
- Ey Cibril, bu dört nehir nedir? diye sordum. Cibril:
- Bâtınî nehirler Cemıet'te iki nehirdir. Zahiri oîan nehirler ise, Nil ile Fırat nehirleridir, dedi.
Sonra bana Beyt-i Ma'mur gösterildi. Gördüm ki her gün oraya 70.000 melek ziyarete gidiyor. Sonra bana şarab, süt,bal dolu üç bardak sunuldu. Ben süt dolu bardağı aldım (içtim.). Cibril bana: İçtiğin süt senin ve ümmetinin fıtratı, yani Islamî hilkatidir, dedi.
Sonra benim (le ümmetim) üzerine her gün elli vakit namaz farz kılındı. Ben dönüp Musa'ya uğradığım da o:
- Ne ile emrolundun? diye sordu. Ben de:
- Her gün elli vakit namazla emrolundum, diye cevap verdim. Musa:
- Her gün elli vakit namaza ümmetinin gücü yetmez. Vallahi ben, kesin olarak insanları senden önce denedim ve Isrâiloğullarını sıkı bir denemeye tabi tuttum. Dolayısıyla sen, Rabbine müracaat edip ümmetin için hafifletmesini dile, dedi. Ben de müracaat ve niyazda bulundum. Benden (ve ümmetimden) on vakit namaz indirildi. Bunun üzerine Musa'ya dönüp geldim. Musa önceki gibi tavsiyede bulundu. Ben de Rabbi-me niyazda bulundum. Bu kez on vakit namaz daha indirildi. Ben yine Musa'ya dönüp uğradım. Musa, eskisi gibi öğüt verdi. Ben de Rahibime niyazda bulundum. Benden on vakit namaz daha indirildi. Ben yine Musa'ya dönüp geldim. Musa, önceki tavsiyede bulundu. Ben de Rabbi-me tekrar niyazda bulundum Benden on vakit namaz daha indirildi de her gün on vakit namazla emrolundum. Tekrar Musa'ya dönüp geldim. Musa, bana

önceki mütalaasını söyledi. Ben de Allah'a arzı niyazda bulundum, bu kez hergün beş. yaMt namazla emrolundum. Bunur üzerine dönüp Musa'ya geldim. Musa:
- Ne ile emrolundun? diye sordu. Ben de:
- Her gün beş vakit namazla emrolundum, dedim. Musa:
- Ümmetin her gün beş vakit namaza muktedir olamaz. Ben senden önce insanları fazlasıyla denedim ve İsrailoğullarını sıkı bir denemeye tabi tuttum. Şimdi sen Rabbine dön de bunun ümmetin için hafifletilmesini dile, dedi. Ben de:
- Rabbime çok niyaz ettim. Öyleki bir daha arzı niyazda bulunmaktan utandım. Bu suretle beş vakit namaza razı olacağım, buna teslimiyet göstereceğim, dedim. Ben, Musa'nın yanından geçince bir münadi:
- Ben, beş vakit namazla farizamı imza ve irade eyledim. Kullarımdan fazlasını hafifletip indirdim, diye nida eyledi.»
Buharı, bu hadisi, burada bu şekilde rivayet etmiştir. Sahihinin başka yerlerinde de bunu rivayet etmiştir. Müslim, Tirmizî ve Neseî de bir kaç yoldan bu hadisi Katade'den, Enes'ten ve Malik b. Sa'saa'dan rivayet etmişlerdir. Bu rivayette Mescid-Aksa'dan söz edilmemektedir. Belki de bazı raviler bilindiği için, bu rivayetteki bazı haberleri atlamışlar veya unutmuşlardır. Yahut da faydalı ve gerekli kısımları anlatmış, diğer kısımları atlamışlardır. İsrâ ile ilgili bütün rivayetleri, ayrı ayrı mütalaa eden ve herbirinin ayrı bir İsrâ1 dan bahsettiğini söyleyen kimse gerçek ve doğruluktan uzaklaşmıştır. Çünkü bu rivayetlerin tamamında Rasûlullah'm, peygamberlere selam verişi, ve onları tarif edişi ile namazın farz kılmışı anlatılmaktadır. Şu halde bu îsrâ hadiselerinin birden fazla oluşunu iddia etmek nasıl mümkün olur? Bu imkansız ve gerçekten uzak bir iddiadır. Doğrusunu Allah bilir.
Buharı, daha sonra İbn Abbas'm şu ayetle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet eder:
«Sana gösterdiğimiz rüyayı ve Kür'ân'da lanetlenmiş ağacı, insanların (imanını) sınama (aracı) yaptık» (el-tsrâ, 60.)
Bu ayette sözü edilen rüya, Rasûlullah'ın Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya götürüldüğü gece kendisine gösterilen bir rüyadır. Ayrıca Kur'ân'da sözü edilen lanetli ağaç ise, zakkum ağacıdır. [2]

Fasıl

îsrâ hadisesinin vuku bulduğu gecenin ertesi günü zeval vaktinde Cebrail, Hz. Peygamber'e gelerek namazın nasıl kılınacağını anlatıp vakitlerini belirledi. Rasûlullah (s.a.v.) da ashabını çağırıp etrafında toplanmalarını istedi. Onlar, bu çağrıya uydular. Gelip etrafında toplandılar. O günden başlayıp ertesi güne kadar Cebrail, Hz. Peygamber'e imamlık yaptı. Müslümanlar da Hz Peygamber'e uyarak hep birlikte cemaat halinde namaz kıldılar. Nitekim Ibn Abbas ile Cabir'den rivayet olunan bir hadiste Hz Peygamber şöyle buyurmuştur:
«Beyt yanında Cebrail, iki kez bana imamlık etti.»
Cebrail, ona her namazın ilk ve son vakitlerim açıkladığı gibi, ikisi arasındaki geniş vakti de açıkladı. Ancak akşam namazı için geniş bir vakit belirlemedi. Bu husus, Ebu Musa, Büreyde ve Abdullah b. Amr'ın rivayet ettikleri hadislerde sabittir. Bütün bunlar, Müslim'in sahihinde mevcuttur. Bu konuyu "el-Ahkam," adlı kitabımızda tafsilatlı olarak anlattık. Hamd, Allah'a mahsustur. Buharî'nin sahihinde Hz. Aişe'nin şöyle dediğine dair bir rivayet vardır:
«Namaz ilk defa iki rekat olarak farz kılındı. Sonra bu iki rekatlık namaz, yolculuk namazı olarak kabul edildi. Mukimlik halindeki namaz ise artırıldı.»
Bu rivayeti anlamak müşküldür. Çünkü Hz. Aişe, yolculuk halinde iken de namazı tam kılardı. Osman b. Affan da öyle yapardı. Şu aşağıdaki ayetin tefsirini yaparken bundan bahsettik:
«Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman inkar edenlerin size bir kötülük yapmalarından korkarsanız, namazı kısaltmanızdan ötürü size bir günah yoktur.» (en-Nisâ, 101.)
Beyhakî dedi M: Hasan-ı Basrî'nin görüşüne göre ikamet halindeki namaz, ilk olarak dört rekat şeklinde farz kılınmıştır. Nitekim İsrâ gecesinin sabahında, Hz. Peygamber'in öğleyi dört, ikindiyi dört, akşamı üç (ilk iki rekat'mda kıraati sesli olmak kaydıyla), yatsıyı dört (kıraati ilk iki rekatında sesli olmak kaydıyla) ve sabahı da iki rekat olarak (iki rekatında da kıraati sesli olmak kaydıyla) kıldığını mürsel bir rivayetle nakletmiş tir.
Ben derim ki: Belki de Hz. Aişe, îsrâ hadisesinden önce namazların ikişer rekat halinde kılındığını söylemek istemiştir. Beş vakit namaz farz kılındığında ise, mukimlik halindeki namaz olduğu gibi bırakılmış, yani yine dört rekat olarak kılınmaya devam edilmiş, yolculuk için ise sadece iki rekat olarak kılınmasına ruhsat tanınmıştır. Nitekim daha önceden de durum böyle idi. Bunu bu şekilde anladığımız takdirde, hadisi anlamaktaki müşküller tamamen ortadan kalkar. Doğrusunu Allah bilir. [3]

Hz. Peygamber Zamanında Ayın İkiye Bölünmesi

Cenâb-ı Allah, Rasûlü'nün getirmiş olduğu hak din ve hidayet hususunda doğru sözlü olduğunu göstermek için ayı ikiye ayırarak müşriklere göstermişti. Evet, Hz. Peygamberin işaret ettiği esnada Allah'ın emri üzerine ay ikiye bölünmüştü. Yüce kitabının muhkem bir ayetinde konuyla ilgili olarak Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmaktadır:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır; onlar bir delil görünce hâlâ yüz çevirirler ve «süregelen bir sihir» derler. Yalanlarlar da

kendi heveslerine uyarlar. Ama her işin karar kılacağı bir sonucu vardır.» (ei-Kamer,ı-3.)
Müslümanlar, ayın ikiye bölünmesi hadisesinin Peygamber Efendimiz zamanında vuku bulduğu hususunda görüş birliği etmişlerdir. Bunun kesin olarak vuku bulduğunu ifade eden mütevatir hadisler, müteaddit yollardan nakledilmiştir. Konuyu kapsamlı bilen ve meseleye iyice bakan kimse bunu anlar. Biz de Allah'ın müyesser kıldığı kadarıyla bunu anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. Bunu tefsirimizde teferruatlı bir şekilde anlattık. Orada rivayet yollarını ve lafızları kapsamlı bir şekilde naklettik. Burada da konuyla ilgili rivayetlere işaret edecek ve bunları meşhur kitaplara nispet edeceğiz. Bunu Allah'ın güç ve kuvveti sayesinde başaracağız. Buna dair rivayetler, Enes b. Malik, Cübeyr. b. Mut'im, Hüzeyfe Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Ömer ve Abdullah b. Mes'ud'dan nakledilmiştir. Allah hepsinden razı olsun. Enes'ten gelen rivayete göre İmam Ahmed b. Hanbel, onun şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mekkeliler, Hz. Peygamber'den bir mucize istediler. Bunun üzerine ay, Mekke'de iki kez yarıldı ve yüce Allah buyurdu ki:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır.»
Bu hadis, Müslim'in sahihinde yer almıştır.
Buharî ile Müslim, Enes'in şöyle dediğini rivayet ederler:
«Mekkeliler, kendilerine bir mucize göstermesini Hz. Peygamber'den isteyince o da ayı ikiye bölünmüş olarak onlara gösterdi. Nihayet onlar da ayın her bir parçasının Hira'nın birer tarafında bulunduğunu gördüler.»
Cübeyr b. Mut'im'in rivayetine gelince, İmam Ahmed b. Hanbel, Cübeyr'in babası Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hz. Peygamber zamanında ay ikij^e bölündü. Her bir parçası bir dağın üzerinde idi. Bunu gören müşrikler:
"Muhammed, bizi büyüledi. Bizi büyülese bile, bütün insanları büyülemeye güç yetiremez." dediler.
Hüzeyfe b. Yeman'm rivayetine gelince, "Delail" adlı eserde Ebu Nuayra, Ebu Abdurrahman es-Sülemî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Hüzeyfe b. Yeman, Medain'de bize bir hutbe irad etti. Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır.» Bilesiniz İd kıyamet saati yaklaştı. Bilesiniz ki ay ikiye bölündü. Bilesiniz ki dünya, gideceğini haber vermektedir. Bilesiniz ki bugün yanşa hazırlanmak, yarın da yarış yapmak günüdür.»
ikinci cuma günü babamla birlikte cuma namazına gittim. Yine Hüzeyfe, Allah'a hamd ve senada bulunduktan sonra aynı şeyleri söyledi. Ve sözlerine şunları ekledi:
- Bilesiniz ki yarışı kazanan, cumaya önce gelendir. Namazdan çıktıktan sonra eve giderken yolda babama:-
- Yarıştan neyi kastediyor? diye sordum. Babam:
- Herkesten önce Cennet'e girmek için insanların birbirleriyle yarışmasını kastediyor, dedi.
îbn Abbas'm rivayetine gelince, Buharı, onun şöyle dediğini nakleder:
"Doğrusu ay, Peygamber (s.a.v.)'in zamanında ikiye ayrılmıştır." Yine Buharı ve Müslim, aşağıdaki ayetlerle ilgili olarak Cafer'in şöyle dediğini rivayet ederler:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır. Bir delil görseler, hemen yüz çevirirler ve "devam eden bir sihir" derler.»
Hicretten önce ay ikiye bölündü. Öyleki onu iki parça halinde gördüler.
Hafiz Ebu Nuaym, İbn Abbas'm aşağıdaki ayetle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet eder:
«Kıyamet saati yaklaşır, ay yarılır.»
Aralarında Velid b. Muğire, Ebu Cehil b. Hişam, As b. Vail, As b. Hi-şam, Esved b. Abdiyağus, Esved b. Muttalib b. Esed b Abdül-Uzza, Zem'a b. Esved, Nadr b. Haris'in de bulunduğu birçok müşrik, Hz. Peygamber'in yanına gelip toplandılar ve ona:
- Eğer doğru isen, bir parçası Ebu Kubeys dağının üzerinde, diğer parçası da Kuaykian dağı üzerinde görünecek şekilde ayı iki parçaya ayır, dediler. Peygamber (s.a.v.) onlara:
- Böyle yaparsam, iman eder misiniz? diye sordu. Onlar da:
- Evet, dediler. O gece ay dolunay halinde idi. Peygamber, bu dileğin yerine getirilmesini yüce Allah'tan niyaz etti. Ay da, yarısı Ebu Kubeys dağının üzerinde, diğer yarısı da Kuaykian dağı üzerinde görünecek şekilde iki parçaya ayrılmış halde göründü.Bunun üzerine Hz. Peygamberde onlara şöyle sesleniyordu:
- Ey Eba Seleme b. Abdi'1-Esed ve Erkam b. Erkam, şahadet edin. Sonra Ebu Nuaym, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Mekke halkı, Hz. Peygamberin yanma giderek ona:
- Senin Allah Rasûlü olduğunu bilmemizi sağlayacak bir mucizen var mı? diye sordular. Cebrail inip Hz. Peygamber'e şöyle dedi:
- Ya Muhammed, Mekkelüere de ki; "Bu gece toplansınlar ve -şayet yararlanacaklarsa- bir mucize görsünler."
Hz. Peygamber, Cebrail'in bu sözlerini onlara bildirdi. Bunun üzerine ayın ondördüne denk gelen gecede dışarıya çıkıp toplandılar. Ay, bir parçası Safa, diğer parçası da Merve tepesinde olmak üzere ikiye bölündü. Onlar da bu hadiseyi seyrettiler. Sonra ellerini gözlerine götürüp oğuşturmaya, tekrar aym iki parçasına bakmaya başladılar. Yine ellerini gözlerine götürüp oğuşturmaya ve yine ayın iki parçasına bakmaya başladılar. Ve:
- Ey Muhammed, Bu, müthiş bir büyüden başka birşey değildir, dediler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu.
«Kıyamet anı yaklaşır, ay yarılır.»
Dahhak, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yahudi âlimleri, Hz. Peygamber'in yanma gelerek:
- Bize bir mucize göster ki ona inanalım, dediler.

Hz. Peygamber de Rabbinden böyle bir dilekte bulundu, ayı ikiye bölünmüş vaziyette onlara gösterdi. Bir parçası Safa, diğer de Merve tepesi üzerinde olmak üzere iki parça halinde görüldü. Ve bu ikiye ayrılmış halde gözlere görünmesine ikindi ile akşam arası kadarlık bir zaman boyunca devam etti. Bu haliyle onu seyrettiler. Sonra ay, gözlere görünmez oldu. Onlar da:
- Bu uydurulmuş bir büyüdür, dediler.
Hafız Ebu'l-Kasmı et-Taberanî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
Peygamber (s.a.v.) zamanında ay tutuldu, Müşrikler: ' .
- aya büyü yapıldı, dediler. Bunun üzerine şu ayetler nazil oldu. «Kıyamet anı yaklaşır, ay yarılır; onlar bir delil görünce hâlâ yüz
çevirirler ve «süregelen bir sihir» derler.»
Bu sağlam bir senettir. Bunda anlatıldığına göre ay, ikiye yarıldığı gece tutulmuştur. Belkide ayın ikiye yarılması, tutulduğu gece gerçekleşmiştir. Çoğuna gizli kalmıştı. Bununla beraber dünyanın birçok yerindeki insanlar bunu gördüler. Anlatıldığına göre o gece, bu hadiseye dayanılarak Hint ülkesinde tarih tutulmuş ve o gece bir bina yapılmış, "ayın ikiye yarılması gecesi" diye tarih düşülmüştür.
İbn Ömer'in konuyla ilgili rivayetine gelince, Hafız Beyhakî Mücahid'in de bu konuda bir rivayette bulunduğunu nakletmiştir.
Abdullah b. Mesud'un rivayetine gelince, İmam Ahmed b. Hanbel, onun şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.)'in zamanında ay ikiye bölündü, insanlar da ona baktılar.
Peygamber (s.a.v.)'de:
- Şahid olun, dedi.
Buharı ve Müslim, İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "Biz, Mina'da Peygamber (&a.v.)'le birlikte iken ay ikiye yarıldı. O, bize: Şahid olun, dedi. Bir grup dağa doğru gitti."
Ebu Davud et-Teyalisî, Ebu'd-Duhan'm hadisini Mesruk'a dayandırarak Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir Peygamber (s.a.v.)'in zamanında ay ikiye bölündü. Kureyşliler:
- Bu, îbn Ebi Kebşe'nin (Muhammed'in) büyüsüdür. Seferden gelenlerin söyleyeceklerine bakın. Çünkü Muhammed, bütün insanları büyüleyecek güçte değildir, dediler.
Bazı kimseler, yolculuktan geldiklerinde onlar da ayın ikiye yarıl-dığım gördüklerini söylediler.
Beyhakî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "ay Mekke'de ikiye bölündü. İki parça halinde göründü. Kureyş kafirleri de Mekke halkına şöyle dediler:
- Bu, İbn Ebi Kebşe'nin (Muhammed'in) bize yaptığı bir büyüdür. Seferden gelecek olanları bekleyin. Eğer onlar da sizin gördüğünüzü görmüş iseler demek ki Muhammed doğrudur. Ama sizin gördüğünüzü görmemişlerse demek ki, bu bir büyüdür ki Muhammed sizi bununla büyülemiştir.
Birçok taraftan yolcular geldi. Onlar da ayın ikiye bölündüğünü gördüklerini söylediler."
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'in zamanında ay ikiye bölündü. Öyleki iki parçası arasında dağ görünüyordu.»
Hafız Ebu Nuaym, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Mina'da Peygamber (s.a.v.)'le beraberdik. Ay ikiye bölündü, iki parça halinde göründü. Bir parçası dağın arkasında idi. Hz. Peygamber de: Şahid olun, şahid olun, dedi.»
Ebu Nuaym, İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: «Biz Mekke'de iken ay ikiye bölündü. Biz, Mekke'de iken bir parçasını Mina'daki dağın üzerinde gördüm.»
Ahmed b. İshak, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "Mekke'de ay ikiye bölündü. Onu, iki parça halinde gördüm."
Yine İbn Mesud'un şöyle dediği rivayet eder: "Allah'a yemin ederim ki ayı iki parça halinde gördüm. İki parçası arasında Hira dağı vardı."
Ebu Nuaym, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "ay, iki parçaya bölündü. Bir parçası gitti, bir parçası kaldı."
İbn Mesud dedi ki:"Hira dağını ayın iki parçası arasında gördüm. Bir parçası gitti. Mekkeliler buna şaştılar ve:
- Bu uydurulmuş bir büyüdür, bu da gidecektir, dediler."
Leys b. Ebi Süleym, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "peygamber (s.a.v.) zamanında ay ikiye ayrıldı. Hz Peygamber, Ebu Bekir'e:
- Şahid ol ey Eba Bekir, dedi.Müşrikler de:
- Ay büyülendi, ikiye ayrıldı, dediler."
Bunlar, senedleri kuvvetli ve müteaddit rivayetlerdir ki, düşünen ve nakledici ravilerin adaletli olduğunu bilen kimseler için kesinlik ifade ederler. Bazı kıssacılarm, ayın semadan yere düşüp Hz. Peygam-ber'in bir yerinden girip diğer yerinden çıktığına dair anlattıkları hikayelerin aslı yoktur. Bunlar uydurulan yalan ve iftiralardır ki sahih değildirler. Ay ikiye bölündüğü esnada semâdan ayrılmış değildi. Yalnız Peygamber (s.a.v.), ona işaret ettiğinde iki parçaya ayrılmış, bir parçası Hira dağının arka taraflarına gitmişti. Olayı seyredenler, Hira dağını ayın iki parçasının ortasında görmüşlerdi. Nitekim İbn Mesud'da böyle bir manzarayı müşahede ettiğini haber vermiştir. Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde geçen: «Ay, Mekke'de iki kez bölündü.» şeklindeki Enes'in rivayeti üzerinde ihtilaf vardır. Kuvvetli görüşe göre o, bu sözüyle ayın iki parçaya bölündüğünü söylemek istemiştir. Doğrusunu Allah bilir. [4]

Rasûlullah'ın Amcası Ebu Talîb'în Ölümü

Onun vefatından sonra Peygamber (s.a.v.)'in zevcesi Hüveylid kızı Hatice de vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun. Bazılarının söylediğine göre Hz. Hatice, Ebu Talib'ten Önce vefat etmiştir. Ama meşhur görüşe göre Ebu Talib ondan önce vefat etmiştir. Hz. Peygamber'e karşı şefkatli olan bu iki kimseden biri yani Ebu Talib kafir, diğeri yani Hz. Hatice mü'min ve sıddıka bir kadındı. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud eylesin.

İbn İshak dedi ki: Hatice ile Ebu Talib aynı senede öldüler. Hatice'nin vefatından sonra Hz. Peygamber'e musibetler peşpeşe geldi. Hatice, bela ve mihnetlere karşı Hz. Peygamber'in gerçek yardımcısı idi. Onu teskin ederdi. Ebu Talib'in vefatı sebebiyle ona musibetler geldi. Çünkü Ebu Talib, onun davetinde koruyucusu, destekçisi idi. Kavmine karşı güçlü bir himayeci ve yardımcı idi. Ebu Talib'le Hatice'nin vefatı, Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden üç yıl önce vuku bulmuştu. Ebu Talib ölünce, Kureyşliler onun hayatında Hz. Peygamber'e yapamadıkları eziyetleri yapmaya başladılar. Öyleki, Kureyş beyinsizlerinden biri, onun önünü keserek başına toprak savurmuştu.

Hişam b. Urve, bana babasının şöyle dediğini anlattı: Rasûlullah (s.a.v.)evine girerken,-o beyinsizin savunduğu toprak hâlâ başında idi. Kızlarından biri kalkıp başını yıkadı. Yıkarken de ağlıyordu. Rasûlullah (s.a.v.)'da ona şöyle diyordu:

"Ağlama ey kızcağızım! Şüphesiz Allah, senin babanı koruyacaktır." Daha sonra da şöyle diyordu:

"Ebu Talib ölünceye kadar Kureyşliler bana hoşlanmadığım birşeyi yapmadılar."

Bundan önce İbn îshak şöyle demiştir: Rasûlullah'ın kazanı ocağa konulduğu zaman müşriklerden biri, bazen kazanma pislik atardı. O böyle yaptığı zaman RasûîuUah, o pisliği bir değneğin ucu ile çıkarıp kapı önüne atar, sonrada şöyle derdi: "Ey Abdumenaf oğullan, bu nasıl komşuluktur?" Böyle dedikten sonra kapı önündeki pisliği yola atardı.

ibn İshak dedi ki:

Ebu Talib hastalandığı ve ağırlaştığı zaman Kureyş'e haberi yayıldı. Kureyşliler birbirlerine şöyle dediler:Hamza ye'Ömer, Müslüman oldular. Muhammed'in sesi, bütün Kureyş kabilesi içinde yayıldı. O halde beraberce Ebu Talib'e gidelim de bizim için kardeşinin oğlundan bir söz alsın ve bizden de ona bir söz versin. Vallahi, onların idareyi bizden zorla alacaklarından emin değiliz.

İbn İshak, İbn Abbas'm şöyle dediğim rivayet eder: Kureyş kavminin eşrafı olan Utbe b. Rebia, Şeybe foRebia, Ebu Cehil b Hişam, Ümey-ve b. Halef ve Ebu Süfyan b. Harb, Ebu Talib'e gittiler. Onunla şöyle
konuştular:

- Ey Ebu Talib, bildiğin gibi sen bizdensin." İşte gördüğün gibi ölüme yaklaşmışsın. Biz, senin öleceğinden korkuyoruz. Bizimle ^kardeşinin oğlu arasındaki durumu biliyorsun. Onu çağır da bizden ona söz.Ver ve bizim için de ondan bir söz al ki, biz onu bırakalım.

Bunun üzerine Ebu Talib, Hz. Peygamber'e haber gönderdi,. Hz. Peygamber yanma gelince, Ebu Talib ona şöyle dedi:

- Ey kardeşimin oğlu, .bunlar senin kavminin eşrafıdırlar. Senin için toplanmışlardır ki, birbirinize söz veresiniz.

Hz. Peygamber dedi ki:

- Evet, bir kelime var. Onu bana verirseniz onunla Arab'a hakim olursunuz, Acem de onunla size itaat eder.

Ebu Cehil dedi ki:

- Evet, babana kurban, hadi on kelime olsun. Hz. Peygamber dedi ki:

- Lâ ilahe illallah dersiniz ve Allah'tan başka ibadet'ettiğiniz şeyleri söküp atarsınız.

Bunun üzerine el çırparak şöyle, dediler:

- Ey Muhammed, ilahları bir tek ilah mı kılmak istiyorsun? Senin işin çok tuhaf.

Sonra birbirlerine şöyle dediler:

- Vallahi bu adam, istediğiniz şeylerden size birşey verecek değildir. O halde gidiniz ve Allah sizinle onun arasında hükmünü verinceye kadar babalarınızın dini üzere devam ediniz. Sebatkar olunuz.

Böyle dedikten sonra dağılıp gittiler. Ebu Talib de Hz. Peygamber'e şöyle dedi:

- Vallahi ey kardeşimin oğlu, onlardan aşırı birşey istediğini görmedim.

Ebu Talib, bunu söylediği zaman Hz. Peygamber, onun Müslüman olacağını ümid etti ve ona şöyle dedi:

- Ey Amca, sen o kelimeyi söyle, onunla kıyamet gününde senin için şefaat helal olur.

Ebu Talib, Hz. Peygamber'in, ona olan düşkünlüğünü görünce şöyle dedi:

- Ey kardeşimin oğlu, vallahi eğer sana ve senin babanın oğullarına bundan sonra küfretme korkusu olmasa ve Kureyşliler, benim onu ölüm korkusundan dolayı söylediğimi zannetmeseler, elbette o kelimeyi söylerdim. Onu söylemiyorum, ancak seni onunla sevindirmek için söylüyorum.

Sonra Ebu Talib'in ölümü yaklaştığı zaman Abbas ona baktı ki dudaklarını hareket ettiriyor. Kulağı ile onu iyice dinledi ve şöyle dedi:

- Ey kardeşimin oğlu, vallahi kardeşim senin söylemesini kendisine emrettiğin kelimeyi söyledi.

Hz.. Peygamber de, işitmedim, dedi.

Cenâb-ı Allah, Ebu Talib'in yanma giden Kureyş heyeti hakkında şu ayetleri inzal buyurdu:

«Sad, Öğtit veren Kur'ân'a andolsun ki, inkar edenler gurur ve ayrılık içindedirler...» (Sâd, 1-2.)
Tefsirimizde bu ayetlerle ilgili açıklamaları yaptık. Hamd ve minnet Allah'adır.
Şia'nın bazı müntesipleri ile diğer Gulat-ı Şia, Hz. Abbas'm bu hadisteki; «Ey kardeşimin oğlu! Kardeşim, kendisine söylemesini emrettiğin sözü söyledi, yani La ilahe illallah, dedi.» sözünü delil göstererek Ebu Talibin Müslüman olarak vefat ettiği görüşünü ileri sürmüşlerdir. Buna, bir kaç bakımdan cevap vermemiz mümkündür:
Bunlardan biri şudur: îbn Abbas'tan gelen bir rivayetin senedinde «Ailesinden bazılarından... »tabiri kullanılmıştır ki, bu isim ve durumu belirsiz bir zincirdir. Eğer sadece bu kelime bulunsaydı, sened mevkuf olurdu. İmam Ahmed, Neseî, İbn Cerir gibi zatlar da Ebu Usame'nin A'meş'ten gelen buna benzer bir rivayetini nakletmişlerdir. A'meş, demişti: Abbad, bize Said b. Cübeyr'den nakletti. Böyle derken Abbas'm sözünden bahsetmemiştir. Bunu, Tirmizf de rivayet etmiş ve hasen bir hadis olduğunu söylemiştir. Bu hadis, Beyhakî tarafından da nakledilmiştir. Onun rivayetine göre İbn Abbas şöyle demiştir: «Ebu Talib hastalandı. Kureyşliler yanma geldiler. Hz. Peygamber de yanma geldi. Ebu Talib'in yanı başında meclis toplanmış vaziyette iken Ebu Cehil kalkıp Hz. Peygamberi tebliğden menetmek istedi ve onu Ebu Talib'e şikayet etti. Ebu Talib Hz Peygamber'e: "Ey kardeşimin oğlu! Kavminden ne istiyorsun?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi:
«Ey Amca, ben onlardan sadece bir tek kelime istiyorum ki, o kelime sayesinde Araplar onlara boyun eğer, Acemler de onlara cizye öder.» Ebu Talib sordu:
- O kelime nedir?
- Lâ ilahe illallah'dır.
Bunun üzerine Kureyşli müşrikler şöyle dediler:
- Tanrıları bir tek tanrı mı yapıyor? Doğrusu bu, çok tuhaf birşeydir!
Böyle demeleri üzerine haklarında şu ayetler nazil oldu.
«Sâd; öğüt veren Kur'ân'a andolsun ki, inkar edenler gurur ve ayrılık içindedirler. Onlardan önce nice nesilleri yok ettik. Feryad ediyorlardı; oysa artık kurtulma zamanı değildi. Aralarından bir uyarıcının gelmesine şaşmışlardı. İnkarcılar: "Bu, pek yalancı bir sihirbazdır; tanrıları tek bir tanrı mı yaptı? Doğrusu bu tuhaf birşeydir." demişlerdi.» (Sâd, 1-7.)
îbn îshak'm anlattığından farklı olan ve daha sahih olan Buharî'nin şu rivayeti vardır: İbn Müseyyeb'in, babasından naklettiğine göre Ebu Talib Ölüm döşeğine yattığı zaman, Hz. Peygamber yanma gitti. Yanında Ebu Cehil de vardı. Ona şöyle dedi: «Ey amca, Lâ ilahe ilallah de ki, Allah katında o kelime ile senin için müdafaada bulunayım.»
Ebu Cehil ile Abdullah b. Ebi Ümeyye dediler ki:
- Ey Ebu Talib, Abdülmuttalib'in dininden vaz mı geçiyorsun? Bu sözlerini o kadar ısrarla tekrarladılar ki, Ebu Talib'in en son söylediği söz: "Abdülmuttalib'in dini üzere..." oldu. Hz. Peygamber de şöyle dedi:
- Yasaklanmadığım müddetçe senin için istiğfarda bulunacağım. Böyle demesi üzerine şu ayetler nazil oldu:
«Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, puta tapanlar için mağfiret dilemek, Peygamber'e ve mü'minlere yaraşmaz.» (et-Tevbe, 113.)
O zaman şu ayet te nazil olmuştu:
«Ey Muhammed! Sen, sevdiğini doğru yola eri süremezsin» (ei-Kasas, 56.)
Yine Buharî ile Müslim, Said b. Müseyyeb'in babasından buna benzer bir nakilde bulunduğunu ve hususta şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Hz. Peygamber, bu teklifini Ebu Talib'e tekrarladı. Öte yandan Ebu Cehil ile Abdullah b. Ebi Ümeyye de sözlerini tekrarlıyorlardı. Nihayet Ebu Talib'in en son söylediği söz; "Abdülmuttalib'in dini üzere..." oldu. Ve Lâ ilahe illallah demeye yanaşmadı.
Hz. Peygamber de: «Yasaklanmadığım müddetçe senin için mağfiret talebinde bulunacağım.» dedi. Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:
«Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, puta tapanlar için mağfiret dilemek, Peygamber'e ve mü'minlere yaraşmaz.» (et-Tevbe, 113.)
Ebu Talib hakkında da şu ayet de nazil oldu:. «Ey Muhammed, Sen, sevdiğini doğru yola eriştiremezsin, ama Allah, dilediğini doğru yola eriştirir. Doğru yola girecekleri en iyi O bilir.» (el-Kasas, 56.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Müslim, Tirmizî ve Neseî, Ebu Hürey-re'nin şöyle dediğini rivayet ettiler: Ebu Talib ölüm döşeğinde iken Hz. Peygamber, onun yanma gelip şöyle dedi:
- Ey amca! Lâ ilahe illallah de ki, kıyamet gününde senin için bu kelimeyi söylediğine dair şahadette bulunayım.
- Kureyşliler beni ayıplara asalardı, Ebu Talib ölüm korkusundan böyle dedi demeselerdi, bu kelime ile senin gözünü aydınlatırdım. Ben sadece senin gözünü aydın kılmak için bu kelimeyi söylerim.
Ebu Talib'in bu sözü üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu: «Ey Muhammed, Sen, sevdiğini doğru yola eriştiremezsin Ama Allah, dilediğini doğru yola eriştirir. Doğru yola girecekleri en iyi O bilir.»
(el-Kasas, 56.)
Abdullah b. Abbas, İbn Ömer, Mücahid, Şabî ve Katade de böyle demişlerdir: Bu ayet, Hz. Peygamberin, kendisine, Lâ ilahe illallah demesini teklif ettiği zaman, Ebu Talib hakkında nazil olmuştur ki; o, Lâ ilahe illallah demeye yanaşmamış ve kendi atalarının dini üzere olduğunu ifade etmişti. Son olarak ta ağzından şu söz çıkmıştı: O, Abdülmuttalib'in dini üzeredir.
Buharî'nin, Abdullah b. Haris'ten yaptığı şu rivayette bunu tekid etmektedir:. Abdullah, Ahbas b. Abdülmuttalib'in şöyle

dediğini naklet-miştir: «Peygamber (s.a.v.)'e:
- Amcana ne yararın oldu? O seni koruyor ve senin için müşriklere kızıyordu? diye sordum. Bana şu cevabı verdi:
- O, Cehennem'in sığ bir tarafîndadır. Eğer ben olmasaydım, en alt tabakasında olurdu.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Ebu Said'in şöyle dediği rivayet edilir: Hz. Peygamber'in yanında amcasından söz edildiğinde onun şöyle dediğini işittim:
«Belki de kıyamet gününde şefaatim ona fayda verir ve Cehennemin sığ bir tarafına konulur. Ateş, onun topuk kemiklerine kadar ulaşır ama yine de o ateşin tesiri ile beyni kaynar.»
Müslim, Ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«En az azap görecek olan cehennemlik kişi, Ebu Talib'tir. Onun ateşten bir çift ayakkabısı vardır ki, onlardan ötürü beyni kaynar.»
Yunus b. Bükeyr'in "Meğazi"sinde bu hadis, şöyle rivayet edilmiştir:
«O bir çift ayakkabıdan ötürü beyni kaynar, ta ki ayaklarının üzerine akmcaya kadar.»
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, "Müsned" adlı eserinde Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'a: "Ebu Talib'e faydan oldu mu?" diye soruldu. O da şu cevabı verdi:
"Onu ateşten çıkardım. Ateşin en az olduğu yere bıraktım."
Süheylî dedi ki: Hz. Peygamber, amcası Abbas'm Ebu Talib hakkındaki şahadetini kabul etmemiş ve onun: "Kendisine söylemesini emrettiğin kelimeyi söyledi." sözüne karşı Hz. Peygamber: "Ben işitmedim." demiştir. Çünkü Abbas, o zaman kafir idi ve şahadeti makbul değildi.
Ben derim ki: Bana göre bu haber sahih değildir. Çünkü senedi zayıftır. Nitekim bundan daha öncede söz edilmişti. Bunu ispatlayan bir husus da şudur ki; Hz. Peygamber'e bundan sonra Ebu Talib'in durumu sorulduğunda o yine aynı şeyleri anlatmıştır. Ebu Talib, böyle birşeyi söylemiş olsa bile, can boğaza geldiği ve ölüm meleğini gördüğü esnada söylemiştir ki, o andaki imanın kimseye faydası olmaz. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Davut et-Teyalisî, Şube kanalı ile Naciye b. Kab m şöyle dediğini rivayet eder: Hz. Ali'nin şöyle dediğini işittim: Babam vefat ettiğinde Rasûlullah'a gelip şöyle dedim:
- Amcan vefat etti.
- Git, onu göm.
- O, müşrik olarak vefat etti.
- Git, onu göm ve gömdükten sonra buraya gelinceye kadar birşey
söyleme.
Gidip gömdüm ve Rasûlullah'm yanına geldim, O da yıkanmamı
emretti.
Ebu Davud ile Neseî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet ettiler: Ebu Talib vefat edince dedim ki:
- Ya Rasûlallah, sapıklıkta olan ihtiyar amcan Öldü. Onu kim defnedecek?
- Git, babanı defnet. Yanıma gelinceye kadar da birşey söyleme, dedi.
Gittim, defnettim ve Rasûlullah'm yanma döndüm. Yıkanmamı emretti. Sonra onun için öyle dualar yaptı ki, yeryüzünde bana verilecek olan hiç birşey, beni o dualar kadar memnun etmezdi.
Hafiz el-Beyhakî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), Ebu Talib'in cenazesinden döndü ve şöyle dedi: "Akrabalık bağlarını bağladın. Ve hayırla mükafat gördün ey amca."
Ebu'l-Yeman el-Hevzenî'nin rivayetine göre Peygamber (s.a.v.), Ebu Talib'in mezarı üzerinde durmamıştır.
Önceki sayfalarda biz Ebu Talib'in, Hz. Peygamberi koruduğunu, onu savunduğunu, ona eza vermek isteyenlere engel olduğunu, onu ve sahabelerini müdafaa ettiğini, onun hakkında övücü sözler sarfettiğini, ona ve ashabına sevgi, dostluk ve şefkatini de şiirlerinde dile getirdiğini; ona muhalefet eden, onu yalanlayan kimseleri de ayıplayıp yerdiğini, bunu yaparken de Haşimi, Muttalib'i, beliğ ve fasih ifadeler kullandığını, o ifadelerin üstünlüğüne hiç kimsenin ulaşamayacağını, hiçbir Arab'ın o ifadelere yakın ifadeler kullanmasının mümkün olmadığım o ifadelere zıt ve aykırı ifadeleri kimsenin kullanmaya gücünün yetmeyeceğini anlatmıştık. O, bütün bunları yaparken de Rasûlullah (s.a.v.)'ın doğru sözlü, doğru yolda ve hidayette bulunan iyi bir insan olduğunu biliyordu. Ama buna rağmen kalbi, iman etmemişti. Kalbin bilmesi ile tasdik etmesi arasında fark vardır. Nitekim bu husus, Buharî'nin sahi-hindeki "Ritabu'1-İman" bahsini şerhederken açıklamışızdır.
Bunun delili de şudur;
Kendilerine kitap verdiklerimiz, Muhammed'i, oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar. Onlardan bir takımı, doğruyu bile bile hakkı gizlerler.» (el-B akara, 146.)
«Gönülleri kesin olarak kabul ettiği halde, haksızlık ve büyuklen-meleirmden ötürü onları bile bile inkar ettiler.»(en-Nemi, 14.)
Musa, Firavun'a şöyle demişti:
«Musa da: "Andolsun ki, bunları göklerin ve yerin Rabbinin açık belgeler olarak indirdiğini biliyorsun, Ey Firavun! Doğrusu senin mahvolacağını sanıyorum." demişti.» (el-Isrâ,ı02.)

Bazı selef uleması da: «Onlar Kur'ân'dan ahkorlar ve ondan uzaklaşırlar.» (el-En'âm, 26.) ayet-i kerimesinin Ebu Talib hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir. Çünkü Ebu Talib, insanları Rasûlullah'a eziyet etmekten menetmekle birlikte kendisi de Rasûlullah'ın getirdiği hak dinden ve hidayetten uzak dururdu.
îbn Abbas'tan, Kasım b. Muhaymere'den, Habib b. Ebi Sabit'ten, Ata b. Dimar'dan, Muhammed b. KaİD ve diğerlerinden d böyle bir rivayet varid olmuştur. Ancak bunda, düşünmek gerekir. Doğrusunu Allah bilir. Kuvvetli görüşe göre, İbn Abbas'tan nakledilen diğer rivayet daha sağlamdır. O rivayete göre ayetin manası şöyledir: Onlar insanları, Mu-. hammed'e iman etmekten mene derlerdi. Mücahid, Katade, Dahhak ve birçok tefsirci bu görüştedirler.
İbn Cerir et-Taberî de bu görüşü benimsemiştir.
Bu ayetten kastedilen mana özetle şudur: Bu kelam, müşriklerin yerilmesini tamamlamak için burada ifade edilmiştir. Çünkü onlar insanları, Rasûlullah'a tabi olmaktan menederlerdi. Kendileri de ondan yararlanmazlardı. Bu sebeple yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Onlardan seni dinleyenler vardır. Kur'ân'ı anlarlar diye kalbleri-ne örtüler kulaklarına da ağırlık koyduk. Onlar her türlü mucizeyi görseler bile, yine de ona inanmazlar, nihayet sana geldiklerinde de seninle çekişirler. înkar edenler, "Bu, öncekilerin masallarından başka birşey değildir." derler.
Onlar Kur'ân'dan ahkorlar ve ondan uzaklaşırlar. Böylece yalnız
kendilerini mahvederler de farkına varamazlar.» (el-En'âm, 25-26.)
Ayet-i kerimede geçen "onlar" zamirinin kullanılması da, bu ayetle bir cemaatın kastedildiğini göstermektedir. Onlar, ayetin devamında anlatılmaktadırlar.
«Böylece yalnız kendilerini mahvederler de farkına varamazlar.» cümlesi de, onların tam olarak yerildiklerine delalet etmektedir. Ancak Ebu Talib, bu mertebede değildi. Aksine o, bütün gücüyle insanları, Rasûlullah'a ve ashabına eziyet etmekten menediyordu. Söz ve fiili, can ve malı ile bu yolda gayret sarfedîyordu. Ama bununla birlikte Cenâb-ı Allah, onun için iman takdir etmedi. Çünkü bunda yüce Allah'ın büyük hikmetleri ve kesin delilleri vardı. Buna iman etmek ve teslim olmak gerekir. Cenâb-ı Allah bizi, müşrikler için mağfiret dilemekten menetmiş olmasaydı, Ebu Talib için mağfiret diler ve onun için ilahi rahmet niyazında bulunurduk. [5]

Hatice Binti Hüveylîdin Vefatı

Bu bölümde Hz. Hatice'nin faziletlerinden, menkıbelerinden, Cen-netü'l-Firdevs'e girip yerleşeceğinden bahsedilecektir. Bütün bunlar, doğru sözlü ve sözü doğrulanan Rasûlullah tarafından bildirilmiştir. Çünkü o, Hz. Hatice'yi Cennet'te bir köşkle müjdelemiştir. O köşk, oymalı inciden inşa edilmiştir. Orada gürültü ve yorgunluk yoktur.
Yakup b. Süfyan, Ebu Salih tarikiyle Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Hz. Hatice, namazın farz kılınmasından Önce vefat etti.
Sonra Yakup b. Süfyan, başka bir tarikten Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Hz. Hatice, Rasûlullah (s.a.v.)'in Medine'ye hicretinden ve namazın farz kılınmasından önce Mekke'de vefat etti.
Muhammed b. İshak dedi ki: Hz. Hatice ile Ebu Talib aynı senede öldüler.
Beyhakî dedi ki: Bana gelen rivayetlere göre Hz. Hatice, Ebu Talib'in ölümünden üç gün sonra vefat etmiştir. Bunu, Abdullah b. Men-deh, "Marife" kitabında ve üstadımız Ebu Abdullah el-Hafiz anlatmışlardır.
Beyhakî dedi ki: Vakidî'ye göre Hz. Hatice ile Ebu Talib, hicretten üç sene önce Şi'bi Ebi Talib'den (boykot altında tutuldukları mahalleden) çıktıkları sene vefat etmişlerdir. Ayrıca Hz. Hatice, Ebu Talib'in ölümünden otuz beş gece önce vefat etmiştir.
Ben derim ki: Bu rivayetlerden kastedilen mana, İsrâ gecesinde beş vakit namazın farz kılınmasından önce vefat etmiş olmasıdır. Beyhakî ve diğer bir kaç zatm da anlattıkları gibi bizim için burada en uygun olan husus, Ebu Talib ile Hatice'nin İsrâ'dan önce vefat etmiş olduklarını söylemektir. Ancak ileride anlaşılacak olan bir sebepten ötürü bu bölümü, İsrâ bölümünden sonraya erteledik. Çünkü kelam bununla dü-, zeliyor, bab (bölüm) bununla intizama kavuşuyor. Allah murad ederse, buna siz de vakıf olacaksınız.
Buharı, Kuteybe vasıtasıyla Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi: Ya Rasûlallah, bu Hatice'dir. Onunla beraber, içinde katık (veya yiyecek yahud içecek) bulunan bir kap gelmiştir. İşte o da sana geldi. Rabbinden ve benden, ona selam söyle ve ona Cennet'te, oymalı inciden yapılmış, gürültüsüz, rahat bir evin yapıldığını müjdele.»
Buharı, İsmail'in şöyle dediğini de rivayet etmiştir: Abdullah b. Ebi Evfa'ya şöyle dedim: Peygamber (s.a.v.), Hatice'yi müjdeledi mi?
Dedi ki: Evet, oymalı inciden yapılmış, içinde gürültü ve yorgunluk bulunmayan bir ev ile müjdeledi.
Süheylî dedi ki: Hz. Peygamber, Hatice'yi: «Cennetteki oymalı, inciden yapılma bir evle» müjdeledi. Çünkü o, iman yarışını kazanmıştı. «O evde yorgunluk ve gürültü yoktur.» Çünkü Hz. Hatice, hiçbir zaman Hz. Peygamberi yormamış, huzurunda sesini yükseltmemiş, karşısında gürültü yapmamış, ona eziyet vermemişti.

Buharı ve Müslim, sahihlerinde Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet
etmişlerdir:
"Onu andığını işittiğim için Peygamber (s.a.v.)'e karşı, Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbir kadını kıskanmadım. Hatice, Peygamberin benimle evlenmesinden önce ölmüştü. Cenâb-ı Allah ona, Hatice'ye Cennet'te oymah inciden yapılma bir ev hazırlandığını müjdelemesini emretmiştir. Hz. Peygamber, bir koyun kestiği takdirde onu Hatice'nin dostlarına yetecek miktarda hediye ederdi."
Hz. Aişe şöyle demiştir: "Rasûlullah'm bana çok anlatmasından ötürü, Hatice'yi kıskandığım kadar hiçbir kadım Rasûlullah'a karşı kıskanmadım. Onun ölümünden üç yıl sonra benimle evlendi. Ve Rabbi (ya da Cebrail) ona, Cennet'te oymah inciden yapılmış bir evin hazır olduğunu müjdelemesini emretmişti."
Başka bir rivayete göre de Hz. Aişe şöyle demiştir: "Hatice'yi kıskandığım kadar, Peygamber'in kadınlarından hiçbirini kıskanmadım. Halbuki onu görmemiştim. Ama Peygamber (s.a.v.), onu çokça anardı. Bazen ıir koyun keser, parçalara ayırır, sonra da onu Hatice'nin dostlarına gönderirdi. Bazen ona şöyle derdim: Sanki dünyada hiçbir kadın kalmadı da sadece Hatice kaldı. Böyle demem üzerine Peygamber (s.a.v.), şu cevabı verirdi: "O şöyle oldu. O böyle oldu. Benim ondan çocuğum oldu."
Buharı, İsmail b. Halil kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Hatice'nin kız kardeşi Hale binti Hüveylid, Rasûlullah'm yanma girmek için izin istedi. Rasûlullah onun izin isteyişin Hatice'ninkine benzetti. Çok sevindi ve: "Bu mutlaka Hale'dir." dedi. Ben de kıskanıp şöyle dedim: "Kureyş acuzelerinden dişleri düşmüş ve diş etlerinin kızarıklığı görünen bir kocakarıyı, ne de çok anıyorsun. O geçmişte ölüp gitti. Allah, sana ondan daha iyi bir kadını verdi." dedim.
Bu ifadeden de açıkça anlaşıldığına göre Hz. Aişe, üstünlük ve zevcelik bakımından Hz. Hatice'den daha hayırlıdır. Çünkü onun bu sözünü, Rasûlullah redetmemiş ve inkar etmemişti. Merhum Buharî'nin ifadelerinden bu husus açıkça anlaşılmaktadır.
Ancak İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bir gün Rasûlullah (s.a.v.), Hatice'yi andı, onu uzun uzadıya övdü. Ben de kadınlık gayretine kapılarak onu kıskanıp şöyle dedim: "Ya Rasûlallah, Allah, sana Kureyş'in kocakarılarından dişi düşmüş, diş etlerinin kızarıklığı görünen bir acuzeden daha iyi bir kadın verdi.»
Böyle demem üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzü değişti. Vahyin nüzulü ya da yağmur yüklü bulutları gördüğü zaman ancak yüzü öyle değişirdi. Yağmur yüklü bulutları gördüğünde onların rahmet için mi, yoksa azap için mi olduğunu biliıiceye kadar korkudan yüzünün rengi değişirdi.
.. Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini de rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), Hatice'yi andığında onu çok güzel bir şekilde överdi. Bir gün ben onu kıskandım ve şöyle dedim: "Dişleri düştüğü için diş etlerinin kızarıklığı görünen o kadını, ne de çok anıyorsun. Oysa Allah, sana ondan daha hayırlı bir kadın verdi." Peygamber (s.a.v.), bu sözüm üzerine şöyle buyurdu: "Allah, bana ondan daha hayırlısını vermedi. İnsanlar beni inkar ederlerken o, bana iman etti. İnsanlar beni yalanlarken o, beni tasdik etti. İnsanlar beni mahrum bırakırken o, malı ile bana yardımda bulundu. Kadınların beni çocuklarından mahrum bıraktığı zaman Allah, onun evladını bana nasip etti."
«Kadınların beni çocuğundan mahrum bıraktığı zamanda Allah, onun evladını bana nasip etti.*> sözünü belki de Hz. Peygamber, Mari-ye'nin, İbrahim'i doğurmasından önce söylemiştir. Hatta Mariye'nin, Medine'ye gelişinden önce söylemiştir. Bu, kesindir. Çünkü Peygamber (s.a.v.)'in çocuklarının tamamı -önceki sayfalarda anlatıldığı ve ileriki sayfalardada anlatılacağı gibi- hep Hatice'den doğmuştur. Yalnız İbrahim, Mısırlı Kıptî Mariye'den doğmuştur. Allah ondan razı olsun.
İlim ehlinden bir cemaat, bu hadisi delil olarak ileri sürüp Hz. Hatice'nin Hz. Aişe'den daha üstün olduğunu söylemişlerdir. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Diğer bazı ilim ehli kimseler, bu hadisi tevil ederek Hz. Aişe'nin zevcelik bakımından daha iyi olduğunu kasdetmiş olacağını söylemişlerdir. Bu mana, zahir ya da muhtemeldir. Sebebi de şudur ki, Hz. Aişe gençliğini, güzelliğini ve hüsnü siretini vesile kılarak: «Allah sana Hatice'den daha hayırlı bir kadın vermiştir.» demiştir. Yoksa bu sözü ile kendisinin, Hatice'den daha üstün olduğu ve nefsinin temiz olup olmadığım belirlemek, yüce Allah'a ait bir iştir. Nitekim O, bazı ayet-i kerimelerde buyuruyor ki:
«Kendinizi temize çıkarmayın. O, sakınanı çok iyi bilir.» (en-Necm, 32.)
«Allah dilediğini temize çıkarır.» (en-Nisâ, 49.)
Bu mesele üzerinde, öteden beri anlaşmazlık vuku bulmuştur. Bunun yanı sıra Şia ehli ve diğer bazı kimselerin tutundukları ve başkasını kabul etmedikleri bazı yollar vardır ki, bunlar, Hatice'ye başka hiçbir kadını denk görmezler. Zira derler ki, yüce Rab, ona selam göndermiştir. Ve İbrahim dışında, Hz. Peygamberin çocukları hep ondandır. Ayrıca o, vefat edinceye kadar Hz. Peygamber, ona ikram olsun diye üzerine ikinci bir kadınla evlenmemiştir. Bunu yapmakla, onun İslâmiyet'ini, kendisini tasdik edicilerden olduğunu ve bisetin ilk zamanında kendisini doğruladığı için sadakat makamına haiz oluşunu, canını ve malını Rasûlullah uğruna sarfedişini takdir etmiştir.
Ehl-i sünnete gelince, bunlardan da bazıları aşırı giderek Hz. Hatice ile Hz. Aişe'den her biri için bilinen bazı faziletleri belirlemişlerdir. Ama sünnete olan aşırı bağlılıkları, Ebu Bekir'in kızı oluşu ve Hatice'den daha bilgili oluşundan Hz. Aişe'yi, Hz. Hatice'den daha üstün tutmaya sevketmiştir. Çünkü ümmetlerde Hz. Aişe gibi hafızası sağlam, ilmi üstün, fesahat ve aldı mükemmel başka bir kadın yoktur; Rasûlullah, onu sevdiği kadar başka bir kadını sevmemiştir. Onun suçsuzluğu ve be-raeti hakkında yedi kat semanın üzerinden ayetler nazil olmuştur. Rasûlullah1 tan sonra Aişe, ondan birçok güzel ve mübarek sözler,

ilim-. ler rivayet etmiştir. Öyleki insanların çoğu, şu meşhur hadisi anarlar:
«Dininizin yarısını, şu beyaz tenli kadından alın (öğrenin).»
Doğrusunu söylemek gerekirse Hatice ile Aişe'nin her birine mahsus faziletleri vardır. Faziletlerine bakan kimse hayrette kalır. Şaşkınlıktan gözleri kamaşır. En iyisi, bu hususun takdirini yüce Allah'a bırakmaktır. Bu hususta kesin delili veya galip zannı bulunan kimsenin kendi aklındaki ilmini söylemesi gerekir. Ama bu meselede ve diğer meselelerde hüküm veremeyip çekimser kalan kimsenin uyacağı en sağlam yol: "Allah daha iyisini bilir." demektir.
İmam Ahmed, Buharî, Müslim, Tirmizî ve Neseî Ebu Talib oğlu Ah (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmişler dir:
«Zamanının en hayırlı kadını Meryem binti İmran'dı. Zamanının en hayırlı kadını, Hatice binti Hüveylid idi.»
Şu'be, Kurre b. İyas'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Erkeklerden bir çoğu kamil oldu. Ancak kadınlardan sadece üçü kamil oldu: îmran kızı Meryem, Firavun'un karısı Asiye, Hüveylid kızı
Hatice."
"Aişe'nin diğer kadınlara olan üstünlüğü, tiridin diğer yemeklere
olan üstünlüğü gibidir."
Dediler ki: Asiye, Meryem ve Hatice adındaki bu üç kadının müşterek şeref noktaları şudur: Bunlardan her biri, Allah katından gönderilen bir peygamberi kefaletleri altına almış, onlarla güzel arkadaşlık etmiş, risalet görevini aldıkları zaman onları tasdik etmişlerdir. Nitekim Meryem, oğlunu güzel bir şekilde korumuş, mükemmel bir şekilde onu kefaleti altında tutmuş, risaletle görevlendirildiğinde de onu tasdik etmiştir.
Hatice de Peygamber (s.a.v.)'le evlenmeye arzu duymuş, bu uğurda malını sarfetmiştir. Allah katından kendisine vahiy geldiğinde de onu tasdik etmiştir.
"Aişe'nin diğer kadınlara olan üstünlüğü, tiridin diğer yemeklere olan üstünlüğü gibidir." hadisine gelince bu, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabittir. Yine Şu'be kanalı ile gelen bir rivayete göre Ebu Musa el-Eş'arî demiş ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdular:
"Erkeklerden bir çoğu kamil oldu. Kadınlardan ise sadece Fira-vun'un karısı Asiye, îmran kızı Meryem kamil oldular. Şüphesiz Aişe'nin diğer kadınlara olan üstünlüğü, tiridin diğer yemeklere olan üstünlüğü gibidir."
Tirid, etle ekmeğin karıştırılarak yapıldığı bir yemektir ki, Araplar nezdinde en kıymetli yemek budur. Nitekim şairin biri demiş ki:
"Ekmeğe katık olarak eti katarsan, İşte bu, Allah'ın emaneti olan tiridtir."
"Aişe'nin diğer kadınlara olan üstünlüğü..." sözüne gelince, bunu mezkur kadınlarla diğerlerini içine alan bir söz olarak kabul etmek mümkün olduğu gibi, umumi bir söz olarak kabul etmekde mümkündür. O zaman bu umumi söz, başka kadınları kapsamına alır ama Hz. Aişe ile mezkur kadınlar hakkında mevkuf olur. Yani üçünü eşit seviyede tutmak gerekir. Bunlardan birinin, diğerine üstün olduğunu söyleyecek olan kimsenin harici bir delil getirmesi gerekir. Doğrusunu Allah bilir. [6]

Hz. Peygamberin Aişe Ve Şevde Bintî Zem'a İle Evlenmesi

Sahih rivayetlere göre Hz. Peygamber, Sevde'den önce Aişe ile evlenmiştir.
Buharî, Hz. Aişe ile evlenme babında bizzat kendisinin şöyle dediğini rivayet eder: Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
«Ey Aişe, sen rüyamda bana iki kere gösterildin. Öyle sanıyorum ki, ben, bir ipekli kumaş parçasında senin suretini görmüştüm de (Cebrail tarafından): "Bu resmin sahibi, senin müstakbel zevcendir." denilmişti, -şimdi ben (yüzünden) anlıyorum ki, o suret, sen idin- Cebrail'in o sözü üzerine ben: "Eğer şu rüyam Allah tarafından gösterilmiş ise, Allah'ın takdiri infaz buyrulur." diyordum.»
Buharî'nin rivayetine göre İbn Abbas, Hz. Aişe'ye şöyle demiştir: "Peygamber (s.a.v.), senden başka bakire bir kadınla evlenmedi."
İsmail b. Abdullah, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Dedim ki: ırYa Raşûlallah! Ne dersin? Eğer sen bir vadiye insen, o vadide bir kısmı yenilmiş, bir ağaç ile hiçbir tarafına dokulmamış bir ağaç görsen, deveni bu iki ağaçtan hangisinde otlatırsın?"
Buyurdu ki: «Kendisinden hiç otlanmamış ağaçtan otlatırım.» Yani Peygamber (s.a.v.) bu sözü ile, Aişe'den başka bakire bir kadınla evlenmediğini ifade etmek istemiştir.
Ubeyd b. İsmail, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki:
«Sen rüyada iken, bana gösterildin. Senin suretin, ipek bir parça üzerinde idi. Meleğin biri getirip bana gösterdi ve: "Bu senin müstakbel zevcendir." dedi. Suretin üzerindeki örtüyü kaldırdığımda, seni gördüm ve dedim ki: Eğer şu rüyam Allah tarafından gösterilmiş ise, Allah'ın takdiri infaz buyrulur.»
Başka bir rivayette de şöyle denmektedir: «Üç gece rüyada bana gösterildin.»
Tirmizî'deki bir rivayete göre Cebrail, yeşil bir ipek parçası üzerinde Hz. Aişe'nin suretim Hz. Peygamber'e göstermiş ve: "Bu,

senin dünya ve ahiretteki eşindir." demiştir.
Büyüklerin küçüklerle evlenmesi babında Buharî,Urve'den rivayet ederek şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Aişe'yi Ebu Bekir'den istedi. Ebu Bekir ona:
- Ben, ancak senin kardeşinim, dedi. Rasûlullah da şu karşılığı verdi:
- Sen, Allah'ın dini ve kitabında benim kardeşimsin Aişe, benim için helaldir."
Yunus b. Bükeyr, Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir. "Rasûlullah (s.a.v.), Hatice'nin vefatından üç sene sonra altı yaşındaki Aişe ile evlendi. Dokuz yaşma vardığında Aişe ile gerdeğe girdi. Rasûlullah vefat ettiğinde Aişe,onsekiz yaşında idi."
Bu, garip bir rivayettir.
Buharı, Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hz. Peygam-ber'in Medine'ye hicretinden üç sene önce Hatice vefat etti. İki sene veya buna yakın bir zaman kadar bekledikten sonra altı yaşındaki Aişe ile evlendi. Aişe, dokuz yaşma girdiğinde Hz. Peygamber, onunla gerdeğe girdi.»
"Altı yaşında iken Aişe ile evlendi. Aişe, dokuz yaşma girdiğinde de onunla gerdeğe girdi." sözünde insanlar ihtilaf etmişlerdir. Bu husus, sahih hadis kitaplarında ve diğerlerinde sabittir.
Peygamber (s.a.v.), Medine'ye hicretinin ikinci senesinde Hz. Aişe ile gerdeğe girmiştir. Ama Hatice'nin vefatından üç sene sonra, onunla evlenmiş olması hususunda ihtilaf vardır. Çünkü Yakup b. Süfyan el-Hafiz, Urve'den rivayet ederek Hz. Aişe'nin şöyle dediğini nakletmiştir: "Karısı Hatice'nin vefatından sonra ve Mekke'den çıkışından önce Rasûlullah, ben yedi ya da altı yaşında iken benimle evlendi. Medine'ye vardığımda kadınlar yanıma geldiler. O esnada ben, salıncakla oynamaktaydım, saçlarım gür olup omuzlarıma varmaktaydı. Beni hazırladılar, süslediler. Sonra da Rasûlullah'ın yanına getirdiler. O da benimle gerdeğe girdi. O sırada ben, dokuz yaşında bir kız idim."
Buharî, Urve'den rivayet ederek Hz. Aişe'nin şöyle dediğini nakletmiştir: "Ben altı yaşında bir kız iken, Rasûlullah benimle evlendi. Sonra Medine'ye hicret ettik. Beni Haris b. Hazreç yurduna indik. Orada sıtmaya yakalandım. Hastalıktan saçlarım döküldü. Şifaya kavuştuktan sonra saçlarım gür olarak çıktı. Annem Ümmü Ruman -arkadaşlarımla birlikte ben salıncakta oynamakta iken- beni alıp götürdü. Bende bana ne yapacağını bilemediğim için yüksek sesle bağırmaya başladım. Elimden tuttu. Beni evin kapısına getirip durdurdu. Ben, nefes nefese idim. Kaba bir şekilde soluk alıp veriyordum. Nihayet soluğum dindi. Ben de sakinleştim. Annem biraz su alıp yüzümü ve başımı yıkadı. Sonra beni içeri koydu. Orada Ensâr'dan bir kaç kadm vardı. Hayırlı, uğurlu bereketli olsun, dediler. Annem beni onlara teslim etti. Onlar da beni süsleyip hazırladılar. Üstüme başıma çeki düzen verdiler. O esnada hiçbir
şevden ürkmemiştim. Yalnız kuşluk vakti Rasûlullah geldiğinde biraz ürktüm. Beni, ona teslim ettiler. O gün ben, dokuz yaşındaki bir kız
İmam Ahmed b. Hanbel, mü'minlerin annesi Aişe'nin "Müsned"inde Ebu Seleme ile Yahya'nın şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Hatice vefat ettiğinde Havle binti Hakim (Osman b. Maz'un'un zevcesi) gelip şöyle
dedi:
- Ya Rasûlallah, evlenmez mısm?
- Kiminle?
- İstersen bakire bir kadınla, istersen dul bir kadınla...
- Bakire kimdir?
- Allah'ın yaratıkları içinde en çok sevdiğin Ebu Bekir kızı Aişe'dir.
- Dul kimdir?
- Şevde binti Zem'a. O sana iman etti ve sana tabi oldu.
- Öyleyse git. Onları iste. Bu hususu onlara söyle.
Havle kalkıp Ebu Bekir'in evine gitti ve zevcesine şöyle dedi:
- Ey Ümmü Ruman, biliyor musun? Allah sana ne kadar hayır ve bereket verdi?
- Nedir o hayır ve bereket?
- Rasûlullah (s.a.v.), Aişe'yi kendisine istemem için beni gönderdi.
- Bekle de, Ebu Bekir gelsin, bakalım, dedi.
- Ebu Bekir geldi. Havle ona şöyle dedi:
- Ey Ebu Bekir, biliyor musun? Allah sana ne kadar hayır ve bereket verdi.
- Nedir o hayır ve bereket?
- Rasûlullah, Aişe'yi kendisine istemem için beni gönderdi.
- Aişe ona olur mu hiç? Aişe, onun kardeşi kızıdır.
Dönüp Rasûlullah'ın yanma gittim ve Ebu Bekir'le aramızda geçen konuşmaları kendisine naklettim. O da buyurdu ki:
- Ben ve sen, İslâm kardeşiyiz. Kazı da zevce olarak benim için uygun olur.
Dönüp Ebu Bekir'in yanma gittim. Ona, Rasûlullah'ın bu sözünü naklettim. O da: «Biraz bekle» deyip yanımdan çıktı. Ümmü Ruman da bana şöyle dedi:
- Mut'im b. Adiy, Aişe'yi kendi oğlu için istedi. Allah'a yemin ederim ki, Ebu Bekir verdiği sözü mutlaka yerine getirir.

Vaadine muhalefet etmez.
Ebu Bekir, Mut'im b. Adiy'in yanına gitti. Mut'im'in yanında zevcesi Ümmü Sabi vardı. Ümmü Sabi şöyle dedi: Ey Ebu Bekir kızınla evlendiği takdirde her halde oğlumu kendi dinine sokacaksın. Öyle mi?
Ebu Bekir şöyle sordu: Ey Mut'im, sen de bu kadın gibi mi söylüyorsun ve düşünüyorsun?
Mut'im, kendisi böyle söylüyor, diye karşılık verdi. Bunun üzerine Ebu Bekir yanlarından ayrılıp gitti. Ama onlara kızını vereceğine dair vermiş olduğu sözü Cenâb-ı Allah, onun kalbinden çıkarıp attı. Eve döndü. Havle'ye:
- Rasûlullah ı bana çağır, dedi. O da gidip çağırdı. Rasûlullah geldi. Ebu Bekir, kızı Aişe'yi ona nikahladı. O gün Hz. Aişe, altı yaşında bir kız
idi.
Oradan çıkan Havle, gidip Şevde binti Zem'a'nın yanına vardı. Ona şöyle dedi:
~ Biliyor musun? Allah sana ne kadar hayır ve bereket verdi.
- Nedir o hayır ve bereket?
- Rasûlullah, beni, seni kendisine istemem için gönderdi.
- Bundan hoşlandım. Babam Bekir'in yanma git ve meseleyi ona anlat,
Bekir, yaşlı bir adamdı. Hac'dan geri kalmıştı. Yanına vardım. Ca-hiliye selamı ile kendisini selamladım.
- Bu kimdir? diye sordu. Ben de şu cevabı verdim:
- Havle binti Hakim..
- Ne istiyorsun?
- Muhammed b. Abdullah, Sevde'yi kendisine eş olarak istemem için beni, sana gönderdi.
- Şerefli bir denktir. Ama arkadaşın Şevde ne diyor?
- O da bunu istiyor
- Onu, bana çağır.
Ben de gidip Bevde'yi çağırdım. Babasının yanma geldi. Babası, ona şöyle dedi:
- Ey kızcağızım, Abdülmuttalib oğlu Abdullah'ın oğlu Muhammed, seni kendisine eş olarak istemek üzere bu kadını elçi olarak göndermiş. Muhammed, değerli ve şerefli denk bir kocadır. Seni, onunla evlendirmemi ister misin?
- Evet.
- Öyleyse, Muhammed'i bana çağırın.
Rasûlullah (s.a.v.), Bekir'in yanma gitti. Bekir de kızı Sevde'yi onunla evlendirdi.
Sonra Sevde'nin kardeşi Abd b. Zem'a, haçtan geldi. Başına toprak saçtı. Bu evliliğe razı olmadı. Fakat bilahare Müslüman olduktan sonra şöyle demişti: Ömrüme yemin olsun ki, Rasûlullah'm Şevde binti Zem'a ile evlendiği gün başıma toprak saçtığımda, ben çok beyinsiz bir kimse idim.
Hz. Aişe dedi ki: "Medine'ye geldik. Beni Haris b. Hazreç yurdunda Sunh denen yerde konakladık. Rasûlullah gelip evimize girdi. En-sâr'dan bazı erkeklerle kadınlarda etrafında toplandılar. Annem, beni getirdi. Ben o esnada iki dal arasında kurulan bir salıncakla salınmakta idim- Annem, beni salıncaktan indirdi. Saçlarımı başımda topuz etmiştim. Onları açıp düzelttim. Azıcık su ile yüzümü yıkadım. Sonra annem beni kapıya getirdi. Heyecandan soluk soluğa idim. Sonra beni içeriye koydu. Rasûlullah'm evimizde bir kanepe üzerine oturur vaziyette olduğunu gördüm: Yanında Ensâr'dan bazı erkeklerle kadınlar vardı. Annem beni kucağına oturttu. Ve: "Artık senin ailen bunlardır, Allah sana bunlar içinde hayır ve bereketler versin. Sende de bunlar için hayır ve bereketler ihsan etsin." dedi. O esnada orada hazır bulunan misafir kadınlarla erkekler kalkıp gittiler, Rasûlullah'da evimizde benimle gerdeğe girdi. Benim için, deve ve koyun kesmedi. Ancak sonra Sa'd b. Ubade, bize bir kap yemek gönderdi. Rasûlullah, kendi kadınlarına uğradığı zamanlarda Sa'd, ona o tabakla yemek gönderirdi. Ben de o gün dokuz yaşındaki bir kız idim."
Beyhakî, Ahmed b. Abdi'l-Cebbar tarikiyle Yahya b. Abdurrahman b. Hatib'in şöyle dediğini rivayet eder: Hz. Aişe dedi ki: Hatice vefat ettiğinde Havle binti Hakim, gelip Peygamber (s.a.v.)'e şöyle sordu:
-Ya Resûlallah! Evlenmez-misin?
- Kiminle?
- İstersen bakire, istersen dul bir kadınla....
- Bakire kimdir, dul kimdir?
- Bakire, Allah'ın yaratıkları içinde en çok sevdiğin kimsenin kızıdır. Dul ise, Şevde binti Zem'a'dır. O sana iman etmiş ve sana tabi olmuştur.
- Öyleyse git kendilerine talip olduğumu onlara söyle.
Bu rivayet, Hz. Aişe'nin nikahının Şevde binti Zem'a'nın nikahından önce akdediİdiğini gerekli kılıyor. Ama Mekke'de iken Hz Peygamber, Şevde ile gerdeğe girmiştir. Hz. Aişe ile gerdeğe girişi ise, Medine'ye hicretinin ikinci senesine ertelenmiştir. Nitekim bu husus, önceki sayfalarda anlatıldığı gibi ileride de anlatılacaktır.
Ahmed b. Hanbel, Esved kanalıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Şevde yaşlandığında, Rasûlullah'la gecelemek sırasını bana bağışladı. Rasûlullah da diğer kadınlarla birlikte sıralama yaparken Sevde'nin gece sırasını da benim sırama eklerdi. Benden sonra ilk olarak Rasûlullah, Şevde ile evlendi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), kendi kavminden Şevde adında çok çocuklu bir kadınla evlenmeye talip oldu. O kadının, ölen eski kocasından beş ya da altı çocuğu vardı. (Her halde Rasûlullah'la evlenmek istememiş olacak ki,) Rasûlullah ona sordu:
- Benimle evlenmene engel olan nedir?
- Ey Allah'ın Peygamberi, Allah'a yemin ederim ki, seninle evlenmeme engel olan husus, yaratıklar içinde en çok sevdiğim kimse olamaman değildir. Ama şu çocuklarımın, sabah akşam yarnbaşmda (gürültü yaparak) rahatsız olmana sebeb olmaları ihtimali, seninle evlenmeme engel teşkil ediyor. Ben, seni rahatsız etmek istemiyorum. Bilakis sana ikramda bulunmak istiyorum.
- Benimle evlenmene bundan başka bir engel var mıdır?
- Hayır, vallahi yoktur.
- Allah sana merhamet etsin. Kadınların en hayırlısı, meşakkatlere tahammül edenlerdir. Kureyş kadınlarının en iyisi de, küçüklüğünde çocuğuna karşı çok şefkatli olan ve kocasının kendisine bıraktığı emanetlere de çok riayet edendir."
Ben derim ki: Hz. Peygamberle evlenmesinden önce Sevde'nin kocası Sekran b. Amr idi. Bu zat, Süheyl b. Amr'ın kardeşidir. O, Müslüman olup Habeşistan'a hicret eden sahabelerdendi. Sonra Mekke'ye dönmüş, orada hicretten önce vefat etmişti. Allah ondan razı oh sun.
Bütün bu rivayetler gösteriyor ki, Hz, Aişe'nin nikahı, Sevde'nin nikahından önce olmuştur. Bu, Abdullah b. Muhammed b Ukayl'm kavlidir. Bunu Zührî'den Yunus rivayet etmiştir. İbn Abdi'l-Berr'in tercihine göre Sevde'nin nikahı, Hz. Aişe'nin nikahından önce akdedilmiştir. O, bunu Katade ile Ebu Ubeyd'den nakletmiştir. Ukayl'm bunu, Zührî'den rivayet ettiğini de söyler. [7]

Fasıl

Daha önce, Hz. Peygamber'in amcası Ebu Talib'in vefatından bahsetmiştik. Ayrıca onun, Hz. Peygamber'e yardımcı olduğunu, safları arasında yer aldığını, olanca gücüyle can, mal, söz ve fiille onu müdafaa ettiğini anlatmıştık.
Vefat edişinden sonra Kureyş akılsızları, Rasûlullah'a karşı cürettendiler. Daha önce Ebu Talib hayatta iken yapamadıklarını yapmaya ve ona eziyet etmeye başladılar. Nitekim Beyhakî, Abdullah b. Cafer'in şöyle dediğini rivayet eder:
Ebu Talib vefat ettiğinde Kureyş akılsızlarından biri, Rasûlul-lah'm önünü kesmiş, üzerine toprak atmıştı. Rasûlulİah da bu halde evine dönmüş, kızlarından biri gelip yüzündeki toprağı silmiş, silerkende ağlamıştı. Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurmuştu:
"Ey kızcağızım, ağlama; şüphesiz Allah, senin babanı koruyacaktır."
O esnada şöyle diyordu: "Ebu Talib ölünceye kadar Kureyşliler bana hoşlanmadığım birşeyi yapmadılar. Ama onun ölümünden sonra böyle yapmaya başladılar." Yine Beyhakî, Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurduki:
"Ebu Talib ölünceye kadar Kureyşliler, korkak halde idiler." Hafiz Ebu'l-Fereç, İbn el-Cevzî senedi ile Salebe b. Sükayr ve Hakim b. Hüzzamın şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Ebu Talib ve Hatice beş gün ara ile vefat edince, Rasûlullah (s.a.v.)'m başına iki musibet birden gelmiş oldu. Artık evine kapandı. Çok seyrek çıkıyordu. Kureyşliler, daha önce ona yapmaya cesaret edemediklerini yapmaya başladılar. Bu durumdan Ebu Leheb haberdar oldu. Yanma gelip şöyle dedi:
- Ya Muhammed, Ebu Talib hayatta iken yaptıklarını ve yapmak istediklerim yapmaya devam etsen. Hayır, Lafa yemin ederim ki, ben ölünceye kadar kimse sana ilişemez.
O sıralarda İbnü'l-Gaytala, Rasûlullah (s.a.v.)'a küfretmişti. Bunu duyan Ebu Leheb, ona gidip hakaret etmişti. Tokatlayınca İbnü'l-Ğaytala bağırarak kaçmaya başlamış ve:
- Ey Kureyş topluluğu, Ebu Leheb dinden çıktı, demişti. Bunun üzerine Kureyşliler, gelip Ebu Leheb'in yanında durdular ve ona çıkıştılar. Ebu Leheb de şöyle dedi:
- Abdülmuttalib'in dininden ayrılmış değilim. Ancak ben, yapmak istediği işi yaparken kardeşim oğluna haksızlık edilmesine razı değilim. Bu sebeple onu koruyacağım.
Kureyşliler:
- İyi yaptm. Güzel yaptın. Akrabalık bağlarına riayet ettin, dediler.
Resûlullah (s.a.v.), bir kaç gün bu halde devam etti. Gidip geliyordu. Kureyşlilerden kimse ona sataşmıyordu. Ebu Leheb'den korkmuşlardı. Nihayet Ukbe b. Ebi Muayt ile Ebu Cehil, Ebu Leheb'in yanına gelip ona şöyle dediler:
- Kardeşin oğlu Muhammed'e: "Babam şu anda nerdedir?" diye sor. Ebu Leheb, Hz. Peygamber'e sordu:
- Ya Muhammed, Şimdi Abdülmuttalib nerededir?
- Kavmi ile beraberdir.
Ebu Leheb, Hz. Peygamberin bu. cevabını aldıktan sonra gidip Ukbe b. Ebi Muayt ile Ebu Cehil'e dedi ki:
- Muhammed'e sordum. Bana, Abdülmuttalib'in kendi kavmi ile beraber olduğunu söyledi.
Ukbe ile Ebu Cehil:

- Muhammed, Abdülmuttalib'in ateşte olduğunu iddia ediyor, dediler. Bunun üzerine Ebu Leheb, gidip Hz. Peygamber'e sordu:
- Ya Muhammed, Abdülmuttalib ateşe girer mi?
- Abdülmuttalib ne halde öldü ise, o halde ölen herkes ateşe girşr. Lanetli Ebu Leheb dedi ki: Allah'a yemin ederim ki, artık ebediyyen
senin düşmanın olarak kalacağım. Çünkü sen, Abdülmuttalib'in ateşte olduğunu iddia ediyorsun.
Bunun üzerine Ebu Leheb ile diğer Kureyşüler, Allah elçisine karşı şiddetli tavırlar takınmaya başladılar.
İbn îshak dedi ki: Peygamber (s.a.v.)'e eziyet veren müşrikler şunlardı: Ebu Leheb, Hakem b. Ebu'l-As b. Ümeyye, Ukbe b. Eb Muayt, Adiy b. Harara ve Îbnü'1-Asda' el-Hüzelî.
Bunlar, Rasûlullah'm komşularıydılar. Bunlardan Hakem b. Ebu'l-As dışında hiçbiri Müslüman olmadı. Bana gelen rivayetlere göre bunlardan biri, namaz kılmakta olan Hz. Peygamberin üzerine koyun rahmi atmıştı. Bir diğeri de ocağa tencereyi koyduğu zaman Rasûlullah'm tenceresinin içine pislik atmıştı. Nihayet Rasûlullah, namaz kılarken kendini onlara karşı korumak için yanına bir taş almıştı. Onlar, ocaktaki kazanma pislik attıkları zaman bir değneğin ucu ile pisliği o kazandan çıkarıp kapıya götürür ve: "Ey Abdumenaf oğulları! Bu nasıl komşuluktur?" der, sonra da pisliği yola atardı.
Ben derim ki: Önceki sayfalarda geçen ve eziyetlerle ilgili olan riva-yetlerdeki hadiseler, Ebu Talib'in vefatından sonra olmuştur. Doğrusunu Allah bilir. Ama burada bunların anlatılması, daha uygun ve münasip olur. Bu rivayetlerde anlatıldığına göre Hz. Peygamber, namaz kılmakta iken üzerine deve işkembesi atılmıştır. İbn Mesud'un buna dair bir rivayeti vardır. Yine anlatıldığına göre Hz. Fatıma gelmiş, bu pisliği üzerinden alıp atmış, dönüp Kureyşlilere küfretmişti. Rasûlullah da onlardan yedi kişiye beddua etmişti. Yine Abdullah b. Arar b. As'ın anlattığına göre Hz. Peygamber'in boğazını şiddetlice sıkmışlar, nihayet Ebu Bekir es-Sıddık gelip onlara engel olmuş ve: "Bir adamı, «Rabbim Allah'tır» dediği için mi öldüreceksiniz?" demişti. Lanetli Ebu Cehil de namaz kılmakta iken Hz. Peygamber'in boynuna basmaya and içmişti. Ama Allah, bu maksadın gerçekleştirmesine engel olmuştu. [8]

Fasıl

Hz. Peygamber'in, Allah'ın- dinine davet için Taife gidişi şöyle olmuştur:
İbn îshak dedi ki: Ebu Talib ölünce Kureyşliler, amcası Ebu Ta-Hb'in sağlığında kendisine yapamadıkları eziyetleri Rasûlullah'a yapmaya başladılar, o da kavmine karşı kendisini korumaları ve yardımcı olmaları için Taife, Şakulilerin yanma gitmek üzere yola çıktı. Allah katından getirdiği daveti, kabul edeceklerini ümid ediyordu. Yalnız başına yanlarına gitti. Taife vardığında Sakif kabilesinin efendileri ve eşrafi olan bir topluluğa yöneldi. Bunlar Amr b. Umeyr b. Avf b. Ukde b. Giyere b. Avf b. Sakif in oğulları olan Abdi Yaleyl, Mesud ve Habib adındaki üç kardeştiler. Bunlardan biri, Kureyş'in Beni Cumah kolundan bir kadın
ile evlivdi. Rasûlullah yanlarına gidip oturdu. Onları, Allah'a imana davet etti. İslâmiyet için kendisine yardımcı olmaları, kavminden kendisine muhalefet edenlere karşı yanında yer almalarını temin etmek maksadıyla yanlarına gelmiş olduğunu anlattı. Onlardan biri şöyle dedi:
- Eğer Allah, seni peygamber olarak gondermişse; ben, Ka'be'nin örtüsünü çıkarıp atacağım.
İkincisi şöyle dedi:
- Allah, senden başka peygamber olarak gönderecek birini bulamadı mı?
Üçüncüsü de şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki, seninle asla konuşmayacağım. Eğer sen, iddia ettiğin gibi- Allah katından gönderilmiş bir elçi isen; sana cevap vermene gerek kalmayacak kadar büyük bir adamsın. Eğer Allah'a karşı yalan söyleyip iftira ediyorsan, yine sana cevap vermeme gerek yok.
Rasûlullah (s.a.v.), Sakiflilerden bir hayır gelmeyeceğini anlayınca ve onlardan ümit kesince, yanlarından kalkıp gitmeye yöneldi. Giderken şöyle dedi:
- Yapacağınızı yaptınız. Bari bu sırrı gizli tutun.
Rasûlullah (s.a.v.), onların yaptıklarının kendi kavmine ulaştırılmasını istemiyordu. Çünkü kavmi olan Kureyşliler, bu olaydan haberdar olurlarsa kendisine karşı daha fazla taşkınlık yaparlardı.
Sakifliler, Hz. Peygamberin dediğini yapmadılar. Aksine akılsızlarını ve kölelerini ona karşı kışkırttılar. Ona küfretmeye, arkası sıra naralar atmaya başladılar. İnsanlar etrafında toplandılar. Nihayet o da, Utbe b. Rebia ile Şeybe b. Rebia'mn bahçesine sığındı. Onlar da orada idiler.Oraya girince, Sakiflilerin akılsızları peşine takılmaktan vazgeçip döndüler. Hz. Peygamber, bir üzüm ağacının gölgesine yöneldi. Orada oturdu. Utbe ile Şeybe de ona bakıyor ve Taifli akılsızlardan çektiği eziyetleri seyrediyorlardı.
Bana gelen rivayete göre, Rasûlullah (s.a.v.), Cumah oğullarından olan ve Sakiflilerden birinin nikahında bulunan kadınla karşılaşmış ve ona: "Senin koca tarafından çektiğim nedir?" demişti. Kendine geldikten sonra Hz. Peygamber, Allah'a şöyle tazarruda bulunmuştu:
«Allahım, kuvvetimin zayıflığını ve insanlara karşı güçsüzlüğümü sana şikayet ediyorum. Ey merhamet edicilerin en fazla

merhamet edicisi! Zayıf düşmüşlerin Rabbi sensin ve Rabbim sensin. Beni, kimin bakımına bırakıyorsun? Kötü muamele yapar uzak kimselere mi, yoksa işimi eline verdiğin bir düşmana mı? Eğer bana karşı sende bir gazap yoksa, hiç aldırış etmem. Fakat benim için daha rahat olan, senin afiyetindir. Senin zatının nuruna sığınırım. O nur ki, onun için zulmetler açıldı ve dünya ile ahiretin işi, onun üzerine salah buldu. Bana gazabını indirmenden veya benim üzerime senin öfkenin yerleşmesinden, afiyetin benim için daha geniştir. Her şey senin rizan içindir. Bütün güç ve kuvvet, senin elindedir.»
Bahçe sahipleri Utbe ile Şeybe b. Rebia, onu ve karşılaştığı eza ile cefayı görünce merhamet duygulan harekete geçti. Addas adındaki Hristiyan kölelerim çağırıp ona şu talimatı verdiler:
- Şu üzümden bir salkım al, tabağa koy ve şu adama götür, yemesini söyle.
Addas, kendisine verilen talimatı yerine getirdi. Üzümü tabağa koyup Rasûlullah'a götürdü ve ona yemesini söyledi. Rasûlullah, elini üzüme uzatınca "Bismillah" dedi. Sonra yemeğe başladı. Bunun üzerine Addas, onun yüzüne bakıp şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki, bu sözü, bu beldelerin ahalisi söylemez.
- Ey Addas, sen nerelisin, hangi dindensin?
- Hristiyamm, Ninovalıyım.
- Salih adam Yunus b. Metta'nm kasabasından mı?
- Yunus b. Metta'yı sana kim Öğretti?
- O benim kardeşimdir. O, peygamberdi. Ben de peygamberim.
Bu sözü üzerine Addas, Rasûlullah'm üzerine kapandı. Başını, ellerini ve ayaklarını öptü. Bahçe sahipleri de bu manzarayı seyrederlerken biri diğerine: "Bu adam, köleni sana karşı ifsad etti." dedi. Addas gelince, ona şöyle sitem ettiler:
- Yazıklar olsun sana ey Addas! Sana ne olmuş ki, şu adamm,başı-nı, ellerini ve ayaklarını öpüyorsun?
- Ey efendim! Yeryüzünde bundan daha hayırlı birşey yoktur. Bana öyle şeyler anlattı ki, onları bir peygamberden başkası bilemez.
- Yazıklar olsun sana ey Addas! Sakın bu adam seni dininden çıkarmasın. Çünkü senin dinin, onunkinden daha hayırlıdır.
Musa b. Ukbe de buna benzer bir rivayette bulunmuş, ancak rivayetinde Hz. Peygamberin yaptığı duadan söz etmemiş, sadece şu ilaveyi yapmıştır:
Taifliler, Hz. Peygamber'in gideceği yolun iki kenarına dizildiler. O, yoldan geçerken tepiniyor, taş atıyor ve ayaklarını kanatıyorlardı. Ayakları kanamakta iken onlardan kurtuldu ve sıkıntılı halde iken bir hurma ağacının gölgesine yöneldi. İçine girdiği bahçe, Utbe ve Şeybe adında iki kardeşe aitti, bunlar da Rebia oğullarıydılar. Allah ve Rasûlüne düşman olduklarından, onların mekanlarından hoşlanmadı.
Musa b. Ukbe daha sonra bu rivayetinin devamında Hristiyan köle Addas'm hikayesini de nakletmektedir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Halid b. Ebi Cebel el-Advanî'den rivayet etti ki, Abdurrahman'm babası Halid Rasûlullah (s.a.v.)'ı bir değneğe veya oka dayanmış vaziyette iken Salâfin doğu taraflarında görmüş. O esnada Rasûlullah, kendilerinden yardım talebinde bulunmak için Taife gelmişti. Rasûlullah'm şu sûreyi sonuna kadar okuduğunu işitmişti:
«Göğe ve gece ortaya çıkana andolsun. Gece ortaya çıkanın ne olduğunu bilir misin? O, ışığıyla karanlığı delen yıldızdır. Üzerinde gözetle-yici olmayan kimse yoktur. Öyleyse insan, neden yaratıldığına bir baksın. O, erkek ve kadının beli ile göğüsleri arasından atılagelen bir sudan yaratılmıştır.»
Ravi der ki: Ben, bu sûreyi, cahiliye döneminde müşrik iken Hz. Peygamber'den duyup ezberledim. Sonra İslâmiyet'e girdiğimde de okudum. O esnada Sakifliler beni çağırıp:
- Şu adamdan ne duydun? diye sordular. Ben de bu sûreyi onlara okudum. Yanlarında bulunan Kureyşlilerden biri, şöyle dedi:
- Biz adamımızı (Muhammed'i), sizden daha iyi biliriz. Eğer söylediği sözler hak olsaydı, ona uyardık.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadiste anlatıldığına göre Hz. Aişe, Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru yöneltmiş:
- Uhud gününden daha zorlu bir günün oldu mu?
- Akabe günü kadar, senin kavminden daha zorlu bir günle karşılaşmadım. Çünkü o zaman ben, kendimi Abdi Yaleyl b. Abdi Kelale ar-zettim. Ama istediğim şeyi kabul etmedi. Teklifime icabet etmedi. Ben de kederli bir şekilde geri döndüm. Karnu's-Sealip mevkiine varınca kendime gelebildim. Başımı kaldırdığımda baktım ki, bir bulut beni gölgelendiriyor. Buluta baktığımda Cebrail'i orada gördüm. Cebrail, bana seslenip şöyle dedi: «Doğrusu yüce Allah, senin kavminin sana söylediklerini ve sana verdikleri cevapları işitti. Dağların meleğini -dilediğin emri kendisine veresin diye- sana gönderdi.»
Sonra dağların meleği, bana seslenip selam vererek şöyle dedi: "Ya Muhammed! Allah, beni sana gönderdi. Doğrusu o, kavminin sana söylediklerini işitti. Ben, dağların meleğiyim. Dilediğin emri bana vermen için Rabb'in beni sana gönderdi. Dilersen Ahşebeyn dağlarını onların üzerine bırakırım."
Rasûlullah (s.a.v.), şu cevabı verdi:
«Onların sulbünden Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayarak ibadet eden kimseleri, Allah'ın çıkarıp (dünyaya) getireceğini ümid ederim.» [9]

Fasıl

Muhammed b. İshak, Rasûlullah'm Taif dönüşünde Nahle mevkiinde gecelerken ashabına sabah namazını kıldırdığı esnada, cinlerden bir grubun, onun Kur'ân okuyuşunu dinlediğini anlatır. Bunu anlatırken şu ifadeleri kullanır:
«Onu dinlemeye gelen cinler, yedi Mşi idiler. Yüce Allah, onlarla ilgüi olarak şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey Muhammedi Kur'ân'ı dinleyecek cinlerden bir takımını sana yöneltmiştik.» (ei-Ahkâf, 29.) .
Bu konuda, tefsirimizde geniş açıklamalarda bulunduk. Buna dair bir bölüm önceki sayfalarda geçmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Rasûlullah (s.a.v.), Taif dönüşünde, Mut'im b. Adiyy'in himayesi altında Mekke'ye girdi. Milleti ona karşı daha öfkeli, daha cüretkar, daha kindar, daha inatkar oldu. Onu, daha fazla yalanladı. Ama yardımına müracaat edilecek ve kendisine güvenilip dayanılacak olan Allah'tır.
"Meğazi" adlı eserinde el-Ümevf nin anlattığına göre, Rasûlullah (s.a.v.), Kureykit'i, Ahnes b. Şerika göndermiş, ondan kendisini Mekke'de himaye etmesini talep etmiş, ancak o şöyle demişti:
- Kureyş'in müttefiki, Kureyşlilerin içinden bir adamı himaye edemez.
Sonra Hz. Peygamber, kendisini himaye etmesi için Süheyl b. Amr'e haber göndermiş, o da şöyle demişti:
- Amir b. Lüeyy oğulları, Ka'b b. Lüey oğullarım himaye etmez. Hz. Peygamber, kendisini himaye etmesi için Mut'im b Adiyy'e haber göndermiş, o şu cevabı vermişti:
- Olur. Ona gelmesini söylevin.
Rasûlullah (s.a.v.), Mut'imin yanma gitti. O geceyi, onun evinde geçirdi. Sabahleyin o ve altı (ya da yedi) oğlu, kılıçlarını kuşanmış olarak Rasûlullah'la birlikte evden çıktılar. Mescid-i Haram'a gittiler. Mut'im, Rasûlullah'a: "Tavaf et." dedi. O ve oğulları, tavaf alanını kılıçlarının kabzasını tutarak kuşattılar. Ebu Süfyan, Mut'im'e gelip şöyle sordu?
- Onu himaye mi ediyorsun, yoksa ona tabi mi oldun?
- Hayır, sadece himaye ediyorum.
- Öyleyse sen, himaye edilmezsin. .
Rasûlullah (s.a.v.), tavafını tamamlayıncaya kadar Mut'im onun yanında oturdu. Tavafını tamamladıktan sonra Mescid-i Haram'dan ayrıldı. Onlar da onunla birlikte Mescid-i Haram'dan ayrıldılar. Ebu Süfyan da kendi yerine döndü. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra Rasûlullah'a hicret izni verildi. Medine'ye hicretinden kısa bir süre sonrada Mut'im b. Adiyy vefat etti.
Hasan b. Sabit:
- Vallahi onun için bir mersiye okuyacağım, dedi. Mersiyesinde şunları söyledi:
"Eğer şeref, insanlardan bir kimseyi ebedi olarak yaşatmışsa, onun şerefi bugün Mut'im İ hayatta bırakmış sayılır.
Çünkü o, Rasûlullah'ı müşriklerden korudu.
Telbiye ile sesini yükseltip ihrama girenler, telbiye getirdikleri sürece,
Onlar senin kulların oldular.
Eğer tek başına Maad kabilesine ve Kahtan'a veya Cürhüm'den geriye kalanlara,
Ondan sorulsa elbette derler ki: O, ahdine aldığı kimsenin ahd ve emanım ifa edendir.
Zimmet ve ahdine, yardımına aldığı zaman zimmetini yerine getirendir.
Aydınlatan güneş, onların üstüne, daha güçlü veya.büyük olarak, onun gibisi üzerine doğmadı.
Razı olmadığı zaman imtina eder, çekinir, yumuşak huyludur.
Gece karanlık olunca emanma aldığı kimseyi, en iyi uyutup rahat ettirendir."
Ben derim ki: Bu sebepledir ki Peygamber (s.a.v.), Bedir savaşındaki esirler hakkında şöyle demiştir: «Eğer Mut'im hayatta olsaydı da bu kokuşmuş kimseleri bağışlamamı isteseydi, bunları ona bağışlardım.» [10]

---

[1] Hecir, bir mıntıka adıdır.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/166-181.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/181-182.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/183-187.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/188-195.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/196-200.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/201-206.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/206-208.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/208-211.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/211-213.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.

Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Peygamber'în Şerefli Zatını Arap Kabilelerine Arzetmesi
Fasıl
Süveyd B. Samit El-Ensarî'nln Olayı
İyas B. Muaz'ın Müslüman Oluşu
Ensâr'ın Müslüman Olmaya Başlaması
İkinci Akabe Bey'atı
Fasıl
İkinci Akabe Bey'atînde Hazır Bulunanların Adları

Hz. Peygamber'în Şerefli Zatını Arap Kabilelerine Arzetmesi

Hz. Peygamber, şerefli zatını hac mevsimlerinde Arap kabilelerine arzeder, kendisine yardımcı olmalarım, kendisini yalanlayıp muhalefet edenlere karşı korumalarını, yanlarında barındırmalarını istemiş, ancak Cenâb-ı Allah, onu Ensâr için ayırdığından Arap kabileleri bu isteğine cevap vermemişlerdi.
İbn îshak, dedi ki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye geldi. Kavmi de ona karşı daha şiddetli oldu. Muhalefetlerini artırdılar Dininden daha da uzaklaştılar. Ancak az miktardaki güçsüz kimseler, ona iman ettiler. Rasûlullah (s.a.v.), hac mevsimi geldiğinde kendim Arap kabilelerine arzeder, onları yüce Allah'a imana davet eder, kendisinin Allah katından gönderilen bir peygamber olduğunu onlara haber verir, onlardan da kendisini tasdik etmelerini ve Allah'ın kendisiyle gönderdiği dini açıklayıncaya kadar kendisini korumalarını isterdi.
İbn îshak Zeyd b. Eşlem vasıtasıyla İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rebia b. İbad'm şöyle dediğini işittim: Babam bana şöyle demişti: «Ben, genç bir çocuktum. Babamla birlikte Mina'da idim. Rasûlullah (s.a.v.)'da Arap kabilelerinin bulundukları yerlere gidip onlara şöyle derdi: Ey falan oğulları! Şüphesiz ben, Allah'ın size gönderdiği elçisiyim. Allah'a ibadet etmenizi, O'na hiç birşeyi ortak koşmamanızı, O'ndan başka taptığınız tanrıları atmanızı, bana iman etmenizi ve beni doğrulamanızı, Allah'ın benimle gönderdiği dini açıklayıncaya kadar beni korumanızı sizden istiyorum.»
Böyle dedikten sonra arkasında da şaşı gözlü, parlak yüzlü, iki saç Örgüsü bulunan, üzerinde de Aden kumaşından yapılan bir kaftan bulunan bir adam duruyordu. Rasûlullah sözünü ve davetini tamamladıktan sonra ardı sıra o adam da şöyle derdi:
- Ey falan oğulları! Bu adam sizi Lat ve Uzza'yı boynunuzdan çıkarıp atmaya, Malik b. Ukayş oğulları olan cinlerden müttefiklerinizden de sıyrılmaya, getirmiş olduğu bid'at ve delaletlere sarılmaya davet ediyor. Sakın ona itaat etmeyin ve sözüne kulak vermeyin.
Ben, babama dedim ki:
- Babacığım, Muhammed (s.a.v.)'in peşinde dolaşan ve söylediklerini reddeden bu adam kimdir?
- Bu amcası Abdü'1-Uzza b. Abdülmuttalib olan Ebu Leheb'tir. İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrahman b. Ebi'z-Zinad'dan rivayet
etti ki o, babasının şöyle dediğini nakletmiştir: Beni'd-Dil oğullarından Rebia b. İbad adında cahili bir adam -ki bu, sonra Müslüman olmuştur-bana dedi ki: Cahiliye döneminde Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Zül-Mecaz panayırında gördüm. O şöyle diyordu: «Ey insanlar! Lâ ilahe illallah deyin, kurtuluşa.erin.» Böyle derken insanlar onun etrafında toplanmışlardı. Arkasında da parlak yüzlü, şaşı gözlü, iki saç örgüsü bulunan bir adam duruyor ve şöyle diyordu:
- Bu dinden çıkmıştır, yalancıdır.
Bu adam, Rasûlullah'ın gittiği her yere gidiyordu. Ben de onun kim olduğunu sorduğumda, bana:
-. Bu, onun amcası Ebu Leheb'tir, dediler.
Beyhakî, Rebiatü'd-Dilî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'ı Zü'1-Mecaz panayırında gördüm. İnsanların bulundukları yerlere gidiyor, onları Allah'a davet ediyordu. Arkasında da şaşı gözlü, elmacık kemikleri parlayan bir adam vardı. O adam, şöyle diyordu:
- Ey insanlar, bu sizi aldatıp dininizden ve atalarınızın dininden ayırmasın!
Bu adam kimdir? diye sorduğumda Ebu Leheb olduğunu söylediler.
Beyhakî, Kinaneli bir adamın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'ı Zu'1-Mecaz panayırında gördüm. O şöyle diyordu: «Ey insanlar! Lâ ilahe illallah deyin, kurtuluşa erin.» Arkasında da bir adam vardı ki, üzerine toprak savuruyordu. Baktım ki, o Ebu Cehil'dir. İnsanlara şöyle diyordu: "Ey insanlar! Bu, sizi aldatıp dininizden ayırmasın. Bu, Lat ve Uzza'ya ibadeti terketmenizi istiyor."
Bu rivayette, Hz. Peygamberin arkasında dolaşarak insanları onu tasdik etmemeye çağıran kişinin Ebu Cehil olduğu söyleniyor. Bu bir vehim de olabilir, bunu yapan bazen Ebu Leheb, bazen da Ebu Cehil olabilir. Çünkü her ikisi de, Peygamber (s.a.v.)'e nöbetleşe eziyet vermekteydiler.
îbn îshak, îbn Şihab ez-Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), Kinde kabilesinin bulunduğu yere geldi. Aralarında Müleyh adında bir beyleri vardı. Onları, yüce Allah'a imana davet etti. Kendini de onlara arzetti. Ama onlar, davetine icabet etmediler.
îbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Kelb kabilesinden bir batnın (oba, boy, bölüm) bulunduğu yere.vardı. Onlara, Beni Abdullah denirdi. Onları, yüce Allah'a imana davet etti. Kendini de onlara arz ederek şöyle dedi: «Ey Beni Abdillah! Şüphesiz Allah, babanızın adını güzel kıldı.»
Ama onun teklifini kabul etmediler.

Arkadaşlarımızdan bazısı, bana Abdullah b. KaTb b. Malik'in şöyle dediğini nakletti: Rasûlullah (s.a.v.), Hanife oğullarının bulunduğu yere vardı. Onları Allah'a imana davet etti, kendini de onlara arzetti.Hiç bir Arap, onlar kadar Hz. Peygamber'e çirkin cevap vermedi.

Zühri'nin bana naklettiğine göre Peygamber (s.a.v.), Beni Amir b. Sa'saa kabilesinin bulunduğu yere vardı. Onları yüce Allah'a imana davet etti, kendini de onlara arzetti. Onlardan Beyhare b. Firas adındaki biri, ona şu cevabı verdi: Allah'a yemin ederim ki, Kureyşlilerden şu genci yanıma alsaydım, bununla bütün Arapları yenerdim.

Böyle dedikten sonra dönüp Rasûlullah'a şöyle dedi:

- Ne dersin; senin emrine tabi olursak, sonrada Allah, seni muhaliflerine galip kılarsa ondan sonra hakimiyet bizim elimize geçer mi?
- Hakimiyet ve emir Allah'a aittir. O bunları dilediği yere bırakır.
- Araplara karşı sana siper mi olalım ve Allah, seni galip kıldığı zaman idare bizden başkasında hiç olur mu? Senin dediğine ihtiyacımız yoktur, diyerek ondan yüz çevirdiler ve davetine icabet etmediler.

Halk geri döndüğünde Beni Amir kendi büyüklerine gitti. Büyükleri olan şeyh yaşlanmıştı. Onlarla birlikte toplantılara katılamıyordu. Yanma gittiklerinde, o mevsimde toplantılarda olan şeyleri ona bildirirlerdi, îşte o sene onun yanına geldikleri zaman, panayırlarda olan şeyleri onlara sordu. Onlar da kendisine şu cevabı verdiler:

- Bize, Kureyşli Abdülmuttalib oğullarından bir genç geldi. Kendisinin peygamber olduğunu iddia ediyor. Bize kendisini korumamızı ve kendisiyle birlikte kıyam etmemizi, kendisini memleketimize getirmemizi istiyordu..

Bunun üzerine şeyh ellerini başına koydu. Sonra şöyle dedi:

- Ey Benî Amir! Bu işin bir telafisi yok mudur? Bunu yakalayıp ele geçirmek mümkün değil midir? Falanın canı elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, İsmail oğullarından hiçbir kimse şimdiye kadar yalan yere peygamberlik iddiasında bulunmamıştır ve o elbette haktır Neden düşünmediniz?

Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: O senelerde Rasûlullah (s.a.v.), her hac mevsiminde kendini Arap kabilelerine arze-diyor, kavimlerin- her şerefli adamıyla konuşuyordu. Onlardan, davetine icabet etmelerinin yanı sıra kendisini barındırıp korumalarını da istiyor ve şöyle diyordu: «Sizden herhangi bir kimseyi birşeye zorlamıyo-rum. Sizden davetime razı olan varsa ne âlâ. Ama davetimden hoşlanmazsanız kimseyi zorlamam. Ben sizden sadece, Rabbimin risaletini tebliğ edinceye ve Allah'ın benimle ashabım hakkında hükmünü verinceye kadar suikastlere karşı beni korumanızı istiyorum.»

Hz. Peygamber'in bu isteğini Arap kabilelerinden hiçbiri kabul etmedi. Yanma vardığı o kabilelerden herbiri şöyle dedi: Bu adamın kavmi kendisini bizden daha iyi tanır ve bilir. Kavmini ifsad eden ve kavmi tarafından dışlanan bir adamın bize yarayacağına inanır mısınız?

Cenâb-ı Allah, Peygamber'ini Ensâr'a ayırdığı ve Ensâr'ı onun vesi-lesiyle ikrama mazhar kılacağı için diğer kabileler onu kabul etmemişti.

Hafiz Ebu Nuaym, Abdullah b. Eclah tarikiyle Hz. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), bana dedi ki «Sende ve kardeşinde beni koruyacak güç görmüyorum. Sen, yarın beni panayıra götür ki insanların kabilelerinin bulundukları yerlere varalım.» Panayırda gruplar toplanmışlardı. Beraberce gittik. Rasûlullah'a şöyle dedim: İşte bunlar, Kindelilerle kendilerine bağlı olan gruplardır. Yemen'den hacca gelenlerin en faziletlisidirler, İşte şurası da Bekir b. Vail kabilesinin konutlarıdır. Şurası da Amir b. Sa'saa oğullarının konutlarıdır. Hangisine gideceksen kendin tercih et.

Rasûlullah, önce Kindelilere gitti. Onlara şöyle sordu:

- Bu kavim kimlerdendir?
- Yemenlilerdendir.
- Yemen'in hangi kısmından?
- Kindelilerden.
- Kinde'nin hangi kolundan?
- Amr b. Muaviye oğullarından.
- Hayra kavuşmak istemez misiniz?
- Nedir o hayır?
- Allah'tan başka ilah bulunmadığına şahadet eder, namaz kılar ve Allah katından gelen şeylere iman edersiniz.
- Eğer zafere kavuşursan, kendinden sonra hakimiyeti bize verir misin?
- Hakimiyet Allah'ındır. O, hakimiyeti dilediği yere verir.
- Öyleyse bize getirdiğin şeylere ihtiyacımız yok. Sen, bizi tanrılarımızdan geri çevirmek ve bizi Araplarla çarpıştırmak için mi yanımıza geldin? Haydi kavminin yanma git. Sana ihtiyacımız yok, dediler.

Rasûlullah (s.a.v.), onların yanından ayrılıp Bekir b. Vail kabilesinin bulunduğu yere geldi. Onlara şöyle sordu:

- Bu kavim kimlerdendir?
- Bekir b. Vaü"dendir.
- Hangi Bekir b. Vail?
- Kays b. Salebe oğullarından.
- Sayınız kaçtır?

- Toprak kadardır.
- Himayeniz nasıldır?
- Himayemiz yoktur. Biz, Farshlarla komşuyuz. Onlarla anlaşma yaptık. Onlardan herhangi bir kimseyi himayemize almaz ve kimseyi onlara karşı korumayız.
- Eğer sizi hayatta bırakırda onların (Farsların) menzillerine girer kadınlarını nikahlar, çocuklarını köle olarak alırsanız, Allah'a söz verir misiniz ki, otuz üç defa O'nu teşbih edesiniz, otuz üç defa O'na hamd edesiniz, otuz dört defa da O'nu tekbir edesiniz?
- Sen kimsin?
- Ben, Allah'ın Rasûlüyüm.
Hz. Peygamber böyle dedikten sonra yanlarından ayrıldı. Ayrılıp gittikten sonra peşine takılan amcası Ebu Leheb, insanlara:
- Onun sözlerini kabul etmeyin, dedi. Yanlarına giden Ebu Leheb'e o topluluk sordu:
- Bu adamı tanıyor musun?
- Evet. Şu Mina'nm tepesinde bulunan değil mi, onun nesini soruyorsunuz?
Onlar da Rasûlullah'm kendilerine yaptığı daveti ve Allah elçisi olduğunu söylediğini kendisine anlattılar. Ebu Leheb dedi ki:
- Onun sözlerine aldırış etmeyin. O, delidir. Kendi kafasından uydurup saçmalıyor.
- Zaten Farslılardan söz ederken, onda delilik işaretleri görmüştük.
Kelbî dedi ki: Abdurrahman el-Amirî, kendi kavminin yaşlılarının şöyle dediklerini nakletti: Biz, Ukaz panayırında iken Rasûlullah (s.a.v.), yanımıza gelip sordu:
- Bu kavim kimlerdendir?
- Beni Amir b. Sa'saa kabilesinden.
- Bu kabilenin hangi boyundan?
- Beni K^/b b. Rebia boyundan.
- Size sığınan bir kimseyi korumaya gücünüz var mı?
- Bizim yanımızda olan bir kimseye yan bakılamaz, bizden habersiz bizim ateşimizle hiç kimse ısınamaz.
- Ben Allah'ın elçisiyim. Eğer size gelirsem, Allah'ın emrini halka tebliğ edene kadar beni koruyacak mısınız? Size söz veriyorum, sizden herhangi birinizi, birşeye zorlamıyacağım.
- Sen, Kureyş kabilesinin hangi boyundansın?
- Ben, Abdülmuttalib torunlarındanım.
- O halde Abdumenaf oğulları, sana niçin yardım etmiyorlar?
- Herkesten önce beni yalanlayan ve beni kovan onlardır.
- Fakat biz, seni ne kovar, ne de sana iman ederiz. Ancak Rabbinin emrini tebliğ edinceye kadar herhangi bir kimsenin sana dokunmasım Önleriz.
Bunun üzerine Rasûlullah, gelip bizim yanımıza yerleşti. Halk alış verişte idi. Bir müddet sonra Beyhara (Buhayra?) b. Firas el-Kuşeyrî çıka geldi ve sordu:
- Yanınızda gördüğüm ve kendisini tanımadığım bu adam kimdir?
- Kureyş kabilesinden Abdullah oğlu Muhammed'dir.
- Onunla ne ilginiz var?
- Allah'ın elçisi olduğun ileri sürüyor ve Rabbinin emrini halka tebliğ edene kadar kendisim himaye etmemizi istiyor.
- Siz, ona ne dediniz?
- Hoşgeldin, sefa geldin. Seni memleketimize götüreceğiz ve kendimizi nasıl himaye ediyorsak, seni de himaye edeceğiz, dedik.
Beyhara dedi ki:
- Şu panayırda toplananlar arasında sizden daha korkunç ve belalı birşeyle memleketine dönen bir kimseyi göremiyorum. Bu o demektir ki, bütün halka karşı göğüs geriyorsunuz ve bütün Arapların tek bir yaydan ok atmalarından korkmuyorsunuz! Onun kabilesi ve yakınları, onu daha iyi tanıyorlar. Eğer onun yüzünde bir hayır görmüş olsalardı, herkesten çok onlar mutlu olacaklardı. Aşiret ve yakınları tarafından yalanlanıp kovulan elin delisine siz sahip çıkıyor ve onu barındırıp yardımcı oluyorsunuz. Ne kötü şeydir sizin bu görüşünüz!»
Böyle dedikten sonra Rasûlullah'a dönüp şöyle dedi:
- Kalk! Kendi kavminin yanına git. Eğer sen, benim kavmimin yanında olmasaydın -Allah'a yemin ederim ki- şimdi boynunu vururdum.
Bunun üzerine Hz. Peygamber de gitmek üzere kalkıp devesine bindi ve fakat Beyhara arkasından kalkıp deveyi dürttüğü için deve silkinip Hz. Peygamber'i tepesi üstü yere düşürdü. O gün Mekke'de Müslümanlığı kabul eden kadınlardan biri olan Dubaa binti Amir b. Kurd'da amcasının oğullarını ziyarete geldiği için orada idi. Kadın, bu manzarayı görünce dayanamayıp şöyle dedi:
- Ey Amir oğulları! -benim için Amir yoktur artık- gözünüzün önünde Allah'ın Rasûlüne bu kadar hakaret yaparlar da hiçbiriniz karşı koymazsınız!

Bunun üzerine amcası oğullarından üç kişi kalkıp Beyhara'ya doğru ilerlediler. İki kişi de Beyhara'ya yardım etti. Ve her biri birisini tutup yere yıktı. Ve göğüsleri üzerine oturup yüzlerini yumrukladılar.
Hz. Peygamber de:
«Yarab! Bunların üzerine bereketini indir, ötekileri de rahmetinden uzaklaştır.» diye dua etti.
Ravi der ki: Rasûlullah'tan yana olan o üç kişi Müslüman oldu ve şehit olarak öldürüldüler. Onların adları şöyledir: Sehm oğullarından Gatif ile Gatafan'dır. Üçüncüsü de Urve ya da Azre b. Abdullah b. Sele-me'dir. Allah, onlardan razı olsun. Beyhara'ya yardım edenler de öldüler. Onların adları da şöyledir: Beyhara b. Firas, Hazn b.Abduilah b. Seleme b. Kuşeyr ve Muaviye b. Ubade'dir. Bu Ukayl oğullarmdandır. Allah, onlara çokça lanet etsin.
Bu garip ve tuhaf bir hadisedir. Garip olduğu için burada kaydettik. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Nuaym, kendisi için şahid olarak Ka'b b. Malik'ten gelen bir hadisi rivayet etmiştir.' Bu hadis, Amir b. Sasaa'mn kıssası ve Hz. Peygamber'e ters cevap verişlerine dairdir. Bundan daha garibi ve daha uzunu, Ebu Nuaym ile Hakim ve Beyhakî'nin rivayet ettikleri bir hadistir. Bu rivayette anlatıldığına göre Hz. Ali şöyle demiştir:
"Cenâb-ı Allah, Rasûlüne kendini Arap kabilelerine arzetmesini emrettiği zaman Rasûlullah, ben ve Ebu Bekir'le birlikte Mina'ya çıktık. Nihayet Arap meclislerinden bir meclise vardık. Ebu Bekir (r.a.), öne geçti. Zaten her iyilik ve hayırda o önde idi. Neseb ilminden anlayan bir adamdı. Meclistekilere şöyle sordu:
- Bu kavim kimlerdendir?
- Rebia'dandır.
- Hangi Rebia 'dansınız? Rebia'nın başının üst kısmından mı yoksa çene tarafından mısınız?
- Hayır, bilakis başının üst kısmmdamz.
- Başının üst kısmının neresinden?
- Zühlü Ekber boyundan.
- Avf vadisinden sıcaklık yoktur diyen Avf, sizden midir?
- Hayır.
- Sülün babası ve dirilerin zirvesi olan Bustam b. Kays, sizden midir?
- Hayır.
- Hükümdarları öldürüp üzerlerindeki eşyayı yağmalayan Havfe-zan b. Şerik, sizden midir?
- Hayır.
- Irzı koruyan, komşuyu himaye eden Cessas b. Mürre b. Zühl, sizden midir?.
- Hayır.
- Bağlı sarığın sahibi olan Müzdeleb, sizden midir?
- Hayır.
- Siz Kinde'den, emirlerin dayıları mısınız?
- Hayır.
- Siz Lahmî hükümdarların hısımları mısınız?
- Hayır.
- Öyleyse siz, Zührü Ekber'den değil, Zührü Asgar1 dansınız. Ebu Bekir'in böyle demesi üzerine onlardan, yüzünde daha yeni tüy
bitmiş Dağfel b. Hanzele adındaki bir genç gelip Ebu Bekir'in devesinin yularını tutup şöyle dedi:
- Bize sorana sormamız gerekir. Bineğin üzerindeki yükü tanımıyoruz veya taşıyamıyoruz. Ey Adam, sen bize sordun. Biz sana hiçbir şeyi gizlemeden cevap verdik. Biz de sana sormak isteriz. Sen kimlerdensin?
- Kureyşten bir adam...
- Güzel, güzel! Kureyşliler efendilik ve reislik ehlidirler. Arapların Önderleri ve kılavuzlarıdırlar. Sen, Kureyş'in hangi kulundansın?
- Beni Teym b. Mürre'den bir adamım.
- Vallahi hedefi, tam ortadan vurdun! Müteğallibeler tarafından Mekke'de öldürülen Kusay b. Kilab sizden midir? O ki mütegallibenin kalan kısmını oradan uzaklaştırmış, her tepedeki ve diyardaki kavmim toplayıp Mekke'ye yerleştirmiş, sonra oraya hakim olmuş, Kureyşlileri de menzillerine yerleştirmişti. Bu yüzden Araplar, ona toparlayıcı demişlerdi. Onun hakkında şairin biri şöyle demiştir:
"Babanız o kişi değilmi ki, ona toparlayıcı denirdi. Onun vasıtasıyla Allah, Fihir kabilelerini toparladı."
- Hayır, bizden değildir.
- Herkes tarafından tavsiye edilen ve efendi kimselerle zarif insanların atası sayılan Abdumenaf sizden midir?
- Hayır, bizden değildir.
- Mekkeliler ve kendi kavmi için et suyuna ekmek doğrayıp tirid yapan Amr b, Abdumenaf Haşim sizden midir? O ki, şair onun hakkında şöyle demiştir:
«O üstün şahsiyet Amr (Haşim) ki, kendi kavmi için tiridi ufaladı. Mekke'de kıtlığa uğrayan adamlar zayıf düşmüşlerdi. Onun için iki kervan düzenlemeyi âdet edindiler. Bunlardan biri kışın, diğeri de yazın yola çıkardı. Kureyşliler, küçücük bir

topluluktu, bölündü.
Özleri ve katıksızları ise, Abdumenaf a aittir.
Hafif akıllılara gelince, onlarda böyle kimselerin olduğu bilinmez.
Misafirlere gelin, buyrun derler.
Yumurtası parlayan koçları yere vurur, misafir için keserler.
Irzlarını da kılıçlarla korurlar.
Allah hayrını versin, keşke onların diyarına konuk olsan.
Konuk olsan da seni sıkıntı ve töhmetten korusalar.»
Ebu Bekir:
- Hayır, Haşim de bizden değildir.
- Öyleyse Abdülmuttalib Şeymbetü'l-Hamd sizdendir. O, Mekke kervanının sahibi ve semadauçan kuşlarla canavarlara çöldeki vahşi hayvanlara yemek yedirendir. Onun yüzü, sanki karanlık gecede parlayan bir aydır.
- Hayır, o da bizden değildir.
- Sen, hacılara ve umrecilere yemek yedirenlerden misin?
- Hayır.
- Sen, Ka*be'nin perdedarlığım yapanlardan mısın? -Hayır.
- Sen, Darü'n-Nedve ehlinden misin?
- Hayır.
- Sen, hacılara ve umrecilere Zemzem suyu temin edenlerden misin?
- Hayır.
- Sen, hacılara ve umrecilere yemek yedirenlerden misin? -Hayır.
- Arafat'tan Mina'ya gelenlerden misin?
- Hayır.
Bu konuşmadan sonra Ebu Bekir, devesinin yularını o delikanlının elinden çekti. Delikanlı ona şöyle dedi:
"Hayır seline, bir hayır tanesi düştü. Bu sel, bazen o taneyi kırar, bazen de kaldırır."
Sonra o delikanlı şöyle dedi:
- Ama ey Kureyşli kardeş, Allah'a yemin ederim ki sen, sebat etsey-din, burada dursaydın, senin Kureyş liderlerinden değil de tabilerinden olduğunu sana haber verirdim.
Sonra Hz. Ali, sözüne devamla şöyle dedi:
"Rasûlullah (s.a.v.), tebessüm ederek yanımıza geldi. Ben de Ebu Bekir'e şöyle dedim:
- Ey Ebu Bekir, sen dahi bir bedeviyle karşılaştın. Öyle değil mi?
- Evet, ey Hasanın babası. Her belanın üstünde, daha büyük bir bela vardır. Bela, söze bağlıdır." Hz. Ali, sözünü sürdürerek şöyle dedi:
"Nihayet ağır başlı ve kıyafetleri düzgün bir takım büyük ve yaşlıların bulunduğu bir meclise gittik. Ebu Bekir, onlara doğru ilerleyip selam verdi ve:
- Siz kimlerdensiniz? diye sordu. Onlar da şu cevabı verdiler:
- Beni Şeyban b. Salebe kabilesindeniz.
Bunun üzerine Ebu Bekir, Hz. Peygamber'e dönüp:
- Anam babam sana feda olsun. Bu kabilede sözü geçenlerin hepsi buradadırlar, dedi.
Zira Mefruk b. Amr, Hani b. Kabisa, Müsenna b. Harise ve Numan b. Şerik gibi kabilenin bütün ileri gelenleri orada idiler Mefruk, hepsinden daha güzel konuşuyordu. Göğsü üzerine sarkan iki saç örgüsü vardı. Ebu Bekir'in yakınında oturan da oydu Ebu Bekir ona sordu:
- Kaç adamınız vardır?
- Adamlarımız 1000'den fazladır ve 1000 adamda azlığından dolayı yenilecek bir miktar değildir..
- Birisi size sığınırsa, onu himaye etmeniz nasıldır?
- Gücümüzle onu korumaya çalışmaktır. Bununla beraber her kabilenin kendine göre bir şansı vardır.
- Ya düşmanlarınızla savaşmakta nasılsınız?
- Biz, en çok düşmanlarımızla karşılaşırken öfkeleniriz ve en çok öfkelenirken düşmanla karşılaşırız. Biz öyle kimseleriz ki, iyi atları, ev-ladtan daha çok severiz. Sütü bol develerden daha çok silaha önem veririz. Bununla beraber yardım Allah'tandır. Bazen düşmanlarımıza karşı bizi, bazen de bize karşı düşmanlarımızı üstün kılar. Her halde sen
Kureyşlisin?
- Evet, ben Kureyşliyim., (Hz. Peygamberi göstererek) eğer Kureyşlilerden bir adamın peygamber olduğunu duymuşsanız, işte bu
odur.
- Evet böyle birşey duydum, dedi ve Hz. Peygamber'e dönüp: «Sen,
insanları neye davet ediyorsun?» diye sordu.

Bunun üzerine Hz. Peygamber ilerleyip oturdu. Ebu Bekir de ayağa kalkıp elbisesini ona gölge yaptı. Peygamberimiz söze başlayıp dedi
ki:
- Ben, sizi Allah'tan başka tanrı bulunmadığına ve benim de Allah'ın peygamberi olduğuma şahadet etmeye ve beni barındırıp kollamaya ve Allah'ın bana emrettiği şeyleri halka tebliğ edinceye kadar bana yardım etmeye davet ediyorum. Zira Kureyşliler, Allah'ın emrine karşı gelip beni yalanlamış ve hakkı bırakıp, bâtılı tutmuş bulunuyorlar. Bunun üzerine onlar:
- Ey Kureyşli! Bizi daha başka neye davet ediyorsun? Hz. Peygamber, bu defa onlara şu ayetleri okudu:
«De ki: "Gelin size Rabbinizin haram kıldığı şeyleri söyleyeyim: O'na hiçbirşeyi ortak koşmayın, anaya babaya iyilik yapın yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin." -sizin ve onların rızkını veren biziz- "Gizli ve açık kötülüklere yaklaşmayın, Allah'ın haram kıldığı cana haksız yere kıymayın. Allah, bunları size düşünesiniz diye buyurmaktadır." Yetim malına, erginlik çağma erişene kadar en iyi şeklin dışında yaklaşmayın; ölçüyü ve tartıyı doğru yapın. Biz kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükleriz. Konuştuğunuz da -akraba bile olsa- sözünüzde adil olun. Allah'ın ahdini yerine getirin. Allah, size bunları öğüt almanız için buyurmaktadır.
Bu, dosdoğru olan yoluma uyun. Sizi Allah yolundan ayrı düşürecek yollara uymayın. Allah, size bunları sakmasınız diye buyurmaktadır.» (ei-En'âm, 151-153.) Bundan sonra Mefruk:
- Ey Kureyşli kardeş, daha neye davet ediyorsun? Allah'a yemin ederim ki bu söylediklerin, insanların sözü değildir. Eğer insan sözü olsaydı, bunları bilirdik.
Bunun üzerine Rasulullah, onlara şu ayeti de okudu: «Allah, şüphesiz adaleti, iyilik yapmayı, yakınlara bakmayı emreder; hayasızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder. Tutasmız diye size öğüt verir.» (en-Nahl, 90.) Bunun üzerine Mefruk:
- Ey Kureyşli kardeş! Vallahi sen, insanları güzel ahlaka ve iyi şeylere davet ediyorsun. Seni yalanlayanlar, sana iftira ve zulmetmiş bulunuyorlar. (Hani b. Kabisa'yı göstererek) Bu da bizim büyüğümüz ve din adamımız olan Hani b. Kabisa'dır.
Bunun üzerine Hani b. Kabisa, söze başlayarak şöyle dedi:
- Ey Kureyşli kardeş! Senin sözlerini dinledim. Ve davanda haklı olduğuna inandım. Fakat şu varki, yanımıza gelip sadece biraz oturmanla hemen dinimizi terkedip senin dinine tabi olmak, çok aceleye gelen bir iş olur. Biz daha senin durumunu öğrenmiş değiliz. İşinin neye varacağını da bilemeyiz. Aceleye getirilen işlerin çoğunda ayak kayması, akıl hafifliği ve işin sonunu düşünmemek vardır. Ayrıca bizden başka adamlarımız da vardır. Onlardan habersiz olarak onlar adına her hangi bir sözleşmeye girmek istemiyoruz. Şimdilik sen de dön, biz de döneceğiz. Sen de düşün, biz de düşüneceğiz.
Müsenna b. Harisİ göstererek, bu da bizim büyüğümüz ve savaş liderimiz olan Müsenna'dır, deyip Müsenna'nm da kendi görüşüne katılmasını ister gibi oldu. Bunun üzerine Müsenna, söze başlayıp şöyle dedi:
- Ey Kureyşli kardeş! Seni dinledim, sözünü güzel buldum ve hoşuma gitti. Benim sana cevabım, Hani b. Kabisa'nın cevabıdır. Biliyorsun ki biz, iki büyük su arasında bulunuyoruz. Biri Yemame, diğeri Sema-ve'dir.
Bunun üzerine Hz. Peygamber :
- İki büyük su olduğunu söylediğin Yemame ile Semave nelerdir? Müsenna, bu soruya şöyle cevap verdi:
- Biri, Arapların arazisi olan karanın dağlık ve tepeleridir. Diğeri de, Farslarm arazisi ve Kisra'nın nehirleridir. Halbuki Kisra, başına herhangi bir gaile çıkarmamak ve yeni bir iş peşinde bulunan her hangi bir kimseyi barındırmamak için bizden söz almıştır. Senin bizi davet ettiğin şeyde, tahmin ederim ki hükümdarların hoşuna gitmeyen birşeydir. Arapların, kendilerine karşı gaile çıkaranları mazur sayıp affetmeleri mümkündür. Fakat Farslarm yumuşak davranmalarına imkan ve ihtimal yok. Eğer seni yalnız Araplara karşı müdafaa etmemizi istiyorsan bunu üzerimize alırız. Hz. Peygamber.şöyle dedi:
- Çok güzel cevap verdiniz ve doğru söylediniz. Zira her tarafından emin olmayan bir kimse, Allah'ın dinini savunmaya kalkışamaz. Çok geçmeden birde bakarsınız ki Cenâb-ı Allah, size Farslarm arazi ve mallarını verir ve kızlarım size cariye kılar. O zaman Allah'ı teşbih ve takdis edecek misiniz?
Hz. Peygamber'in bu sorusunu Numan b. Şerik şöyle cevapladı:
- Ey Kureyşli kardeş! Bu, sadece sana ait bir görüştür. Numan'm bu cevabı üzerine Hz. Peygamber, şu ayetleri okudu: «Ey Peygamber, biz seni şahid, müjdeci ve uyarıcı; Allah'ın izniyle
O'na çağıran, nurlandıran bir ışık olarak göndermişizdir» (el-Ahzâb, 45-46.) Bu ayetleri okuduktan sonra Rasulullah (s.a.v.), Ebu Bekir'in elini tutarak o meclisten kalktı ve sonra bize dönüp:
- Ey Ali! Arapların cahiliyetten kalma ne iyi ahlakları vardır. Bu ahlak sayesinde birbirlerini bu dünya hayatında kollayıp koruyorlar, dedi. Sonra Evs ile Hazreç kabilelerinin bulundukları yere gittik. Ve oradan kalkmadan onlar Rasûlullah'a be/at ettiler. Bilindiği gibi sonrada bu sözlerine bağlı kalıp sonuna kadar sabır ve metanet gösterdiler. Rasulullah da Ebu Bekir'in Arap kabile soylarım bildiğine çok sevindi ve çok durmadan çıkıp:
- Allah'a çokça hamdediniz. Bugün Rebia oğulları, Farslarm ülkesini alıp, hükümdarlarını öldürdüler. Ve askerlerinin kökünü kazıdılar. Ve benim sayemde muzaffer oldular, dedi."
Bu hadise Zikar yanında Kurakir mevkiinde vuku buldu. Bu savaşla ilgili olarak A'şa şöyle demiştir:
"Karşılaşma anında süvarisiyle birlikte devem, Zühul b. Şeyban oğullarına feda olsun, bu da az gelir. Kurakir dönemecinde onlar,
Hürmüz'ün Öncülerini vurdular, onlar da kaçtılar, Zühul b. Şeyban oğullarının atlıları, Dönerlerken, onları gören gözler, Allah

için ne mutlu gözlerdir.
Saldırdılar, biz de saldırdık, aramızda dostluk vardır. Üzerimizde sıkıntı vardı ama artık geçti."
Bu, gerçekten garip bir hadistir. Ancak nübüvvete, güzel ahlaka ve yüksek fazilete, aynı zamanda Arap edebiyatına ilişkin delilleri içerdiği için bunu buraya kaydettik.
Bu olay, başka yoldan da şu şekilde rivayet edilmiştir: "Müslümanlarla İranlılar savaşırlarken Kurakir'de birbirleriyle karşılaştıklarında -ki burası Fırat nehrine yakın bir yerin adıdır-Müslümanlar, Muhammed adını kendilerine parola yaptılar. Bu sayede iranlılara galip geldiler. İranlılar, bu savaştan sonra Müslümanlığa girdiler."
Vakidî dedi ki: Abdullah b. Vabise el-Absî, babası vasıtasıyla dedesinin şöyle dediğini bize anlattı: "Rasûlullah (s.a.v.), Mina'daki menzilimize geldi. Biz, o sırada Mescid-i Hayfin yamndaki birinci cemrenin hizasına konaklamıştık. Devesine binmiş ve Zeyd b. Harise'yi terkisine almıştı. Bizi, Müslümanlığa davet etti ama davetine icabet etmedik. Fakat hiç te iy etmedik. Daha önce onun adım ye panayırda dolaşıp halka Müslümanlığa davet ettiğim duymuştuk. Yanımıza geldiğinde Mey-
sere b. Mesruk el-Absî'de bizimle beraberdi. Meysere:
- Allah'a yemin ederim ki, eğer biz bu adamı tasdik edip ve onu bindirip yanımızda götürürsek, isabetli bir iş yapmış olacağız. Allah'a yemin ederim ki, bu adam davasında muvaffak olacak ve hükmü her yere ulaşacaktır, dedi. Fakat ona dediler ki:
- Bırak, başımızı önüne geçemeyeceğimiz bir belaya sokma! Peygamber (s.a.v.) de Meysere'nin bu sözünden ümide düşerek onun peşine takıldı. Meysere, ona şöyle dedi:
- Senin konuşman ne kadar güzel ve ne kadar parlaktır. Fakat benim kavmim, bana uymuyorlar. Kişi, sadece kavminden güç almaktadır. Eğer kavmi ona yardıma olmazsa, düşmanları hiç de ona yardımcı olmazlar.
Bundan sonra Rasûlullah oradan ayrıldı, biz de yurdumuza döndük. Fakat Meysere, arkadaşlarına:
- Haydin Fedeke gidelim, orada Yahudiler vardır. Onlara bu adamı soralım, dedi.
Beraberce Fedeke gittiler. Yahudiler, onlara bir kitap çıkarıp önlerine koydular. Araştırdıktan sonra:
- Araplardan ümmi bir peygamber çıkacaktır M, o peygamber, merkeplere biner, ekmek parçalarıyla beslenir, boyu ne uzun, ne kısadır. Saçı ne kıvırcık, ne de düzdür. Gözlerinde az kırmızılık vardır. Yüzü parlaktır, diye bir ifadeye rastlayıp şöyle dediler:
- Eğer sizi, kendi dinine çağıran adam bu vasıflara sahip ise, hiç durmayın, ona uyun, dinine de girin. Zira biz Yahudiler, bu adamı kıskanıyoruz. Onunla aramızda birçok savaşlar olacak ve onun eliyle başımıza büyük felaketler gelecektir. Araplardan da ona uymayan yahud onunla savaşmayan hiç kimse kalmayacaktır. Hiç değilse siz ona uyanlardan olun.
Meysere:
- Arkadaşlar, artık bunda şüphe kalmadı, dedi.
Onlar da seneye hacca gittiğimizde onu görürüz, dediler ve fakat döndüklerinde ileri gelenleri buna mani oldukları için onlardan hiç kimse Rasûlullah'a tabi olmadı. Sonra Rasûlullah, Medine'ye hicret etti ve Veda haccında Meysere, ona rastlayıp tanıdı ve şöyle sordu:
- Ya Rasûlallah! Sen, bize geldiğin günden beri sana tabi olmak is-
teyip duruyordum. Fakat Cenâb-ı Hak, bugüne kadar bunu bana nasib etmedi ve bu uzun zaman içinde birçok şeyler oldu. O gün benimle beraber bulunanlardan hiç kimse hayatta kalmadı. Acaba şimdi onlar ne haldedirler?
Rasûlullah, bu soruyu şöyle cevapladı:
- İslam dini üzerinde olmayarak ölenlerin hepsi ateştedir. Bunun üzerine Meysere: . '
- Beni kurtaran Allah'a şükürler olsun, deyip Müslümanlığı kabul etti ve iyi bir Müslüman oldu. Meysere'nin Ebu Beki yanında da itibarı
vardı."
îmam Muhammed b. Ömer el-Vakidî, Hz. Peygamber'in davette bulunup kendini arzettiği kabilelerin durumunu detaylıca incelemiş ve Hz. Onun kendini Beni Amir, Gassan, Beni Fezare, Beni Mürre, Beni Hanife, Beni Süleym, Beni Abs, Beni Nad Havazin, Beni Sa'lebe b. Ukabe, Kinde, Kelb, Benil Haris b. Ka% Beni Özre, Kays b. Hatim kabilelerine ve diğer kabileler arzettiğini anlatmıştır. Bu konuda anlattıkları gerçekten detaylı ve uzundur. Biz de burada ancak bize gerekli olan kısımlarını naklettik. Hamd ve minnet Allah'adır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğim rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Arafat'taki vakfe yerinde kendini insanlara ar-zediyor ve şöyle diyordu:
«Beni kavmine alıp götürecek bir kimse yok mudur? Çünkü Kureyş-liler, Aziz ve Celil olan Rabbimin mesajım tebliğ etmeme engel oldular.» Bu çağrısı üzerine Hemadan'lı bir adam yanına geldi. Rasûlullah, ona sordu:
- Sen, kimlerdensin?
- Hemadanlılardanım.
- Senin kavminde koruma ve himaye var mıdır?
- Evet.
Sonra adam, kavminin himaye ahdine hiyanet etmelerinden korktu. Rasûlullah'm yanma gelip şöyle dedi:
- Kavmime gideceğim. Senin himaye talebini onlara anlatacağım. Seneye senin yanına yine gelirim. Olmaz mı?
- Olur.

- Bu konuşmadan sonra adam gitti. Ancak recep ayında Ensâr heyeti Rasûlullah'm yanma geldi.»
Bunu, sünen sahibi dört kişi çeşitli yollardan İsrail'den nakletmiş-lerdir. Tirmizî de bunun hasen ve sahih bir hadis olduğunu söyler. [1]

Fasıl

Bu fasılda Ensâr'in bir yıl sonra gelip Rasûlullahla be/at akdetme-
lerinden, be/atlarını yenilemelerinden, sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'ye hicret edip, Ensâr'm arasına girmesinden bahsedilmektedir. İleride bununla ilgili geniş açıklama gelecektir. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. [2]

Süveyd B. Samit El-Ensarî'nln Olayı

Süveyd, Samit b. Atiyye'nin oğludur, Atiyye ise, Hut b. Habib'in oğludur. Habib, Amr b. Avf in oğludur. Avf, Malik b. Evs'in oğludur. Süveyd'in annesi, Leyla binti Amr en-Neccariye'dir ki, bu kadın da Sel-ma binti Amr'm kızkardeşidir. Selma, Abdülmuttalib b. Haşim'in anne-sidir. îşte bu Süveyd, Hz. Peygamberin dedesi Abdülmuttalib'in teyzesi oğludur.
Muhammed b. îshak b. Yesar dedi ki: İnsanlar hac mevsimlerinde toplandıkça Rasûlullah (s.a.v.), kabilelerin yanma gelerek onları Allah'a ve islâm'a davet ediyor, kendi nefsini ve Allah katından getirmiş olduğu hidayet ile rahmeti onlara arzediyordu. Araplardan isim ve şeref sahibi bir kimsenin Mekke'ye geldiğini duyunca, mutlaka yanına gider, onu Allah'a davet eder ve dini, ona arzederdi.
İbn İshak dedi ki: Asım b. Amr b. Katade, kendi kavminin yaşlılarının şöyle dediklerini bana nakletti: Beni Amr b. Avf m kardeşi Süveyd b. Samit, hac ya da umre için Mekke'ye gelmişti. Güçlü, şerefli, soylu ve şiirden anlayan bir kimse olduğu için kavmi, Süveyd'e kamil adını takmıştı. O, bir şiirinde şöyle demiştir:
"Bilmiş ol ki, dost olarak çağırdığın birçok kimse vardır ki, eğer onun gaibteki sözünü duyacak olursan, iftirası seni fena hale getirirdi. Onun sözü, yüzüne karşı bulunduğun sırada bal gibidir.
Gayıpta ise, göğüs çukuru üzerine saplanmış bir kılıçtır.
Dış görünüşü seni sevindirir. Oysaki onun derisinin altında söz götürüp getirmenin hainliği vardır ki, o insan sırtındaki sinirlerinin tabanını keser.
Kızgın bir bakışla gözler, gizli kin ve öfkeyi sana açıklarlar.
Beni kuvvetlendir, uzun zamandır beni zayıflatıyordun.
Kölelerin hayırlısı kuvvetlendirendir, zayıflatan değildir."
Süveyd'in gelişini duyduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), onu karşıladı. Onu Allah'a ve İslâm'a davet etti. Süveyd, Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Senin yanındaki şey, belki de benim beraberimdeki şey gibidir.
- Senin yanındaki şey nedir?
- Lokman in hikmetidir.
- Onu bana anlat.
Bunları Rasûlullah'a anlattıktan sonra şöyle dedi:
- Anlattığın bu şeyler, güzel sözlerdir.
- Benim yanımdaki şey ise bundan daha üstündür. Çünkü benim yanımdaki şey, Allah'ın bana indirdiği Kur'ân'dır. O, hidayet ve nurdur.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), ona Kur'ân'ı okudu ve onu İslâm'a davet etti. Onun yanından uzaklaşmadı. O da şöyle dedi:
- Doğrusu bu güzel bir sözdür.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanından ayrılıp Medine'ye kavminin yanma gitti. Çok geçmeden Hazreçliler, onu öldürdüler. Ama onun kavminden bazı adamlar şöyle demişlerdi: «Öldürülürken onun Müslüman olduğunu görmüştük.» Buas savaşından önce öldürülmüştü. [3]

İyas B. Muaz'ın Müslüman Oluşu

îbn İshak, Mahmud b. Lebid'in şöyle dediğini rivayet eder: «Ebu'l-Hayser Enes b. Rafi, Mekke'ye geldiği zaman yanında Abdü'l-Eşhel oğullarından bir kaç genç vardı. Onların içinde İyas b. Mu-az da vardı. Kavimleri Hazrec'e karşı, Kureyşlilerden destek talep ediyorlardı. Gelişlerini duyan Rasûlullah (s.a.v.), yanlarına gelip oturdu ve şöyle dedi:
- Geliş amacınızdan daha hayırlı birşey istemez misiniz?
- Nedir o şey?

- Ben, Allah'ın Rasûlüyüm. Beni kullara gönderdi ki, onları Allah'a ibadet etmeye ve hiçbirşeyi O'na ortak koşmamaya dave
edeyim . Bana kitabı indirdi.
Sonra onlara İslâmiyet'i anlatıp Kur'ân okudu. Bunun üzerine gencecik bir çocuk olan îyas b. Muaz şöyle dedi:
- Ey kavmim! Allah'a yemin ederim ki bu, geliş amacımızdan daha hayırlı birşeydir.
Bunun üzerine Ebü'l-Hayser Enes b Rafî> Batha'mn toprağından bir avuç alıp Iyas'm yüzüne savurdu ve şöyle dedi:
- Bizi rahat bırak, yemin ederim ki biz, bundan başka bir amaçla gelmişiz.
Bunun üzerine İyas sustu. Rasûlullah da yanlarından kalkıp gitti. Onlarda Medine'ye doğru yola koyulup gittiler. Neticede Evs
ile Haz-reç'in arasında Buas savaşı oldu. Sonra çok geçmeden İyas öldü. Ravi Mahmud b. Lebid şöyle demiştir:
- Bana onun ölümü esnasında yanında kavminden hazır bulunan biri haber verdiki onlar, onun tehlil ve tekbir getirip hamd ve
teşbihte bulunduğunu dinlerken ruhunu teslim ettiğini söylemişlerdir. Müslüman olarak ölmüş olmasında şüpheleri yoktu.
Toplantılarında Rasûlul-lah'tan işittikleri ile İslâm şuuruna ermişti.
Buharı, sahih adlı eserinde Hz, Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Buas savaşı, Cenâb-ı Allah'ın Rasûlü için takdim ettiğ
bir gündü. Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde Medinelilerin topluluğu dağılmış ve yüksek şahsiyetleri öldürülmüştü."
[4]

Ensâr'ın Müslüman Olmaya Başlaması

îbn İshak dedi ki:Yüce Allah, dinini yüceltmeyi ve peygamberini aziz kılmayı, ona verdiği sözü yerine getirmeyi dilediği
zaman, Rasûlullah, Ensâr'dan bir topluluğun kendisiyle karşılaştığı panayıra çıktı ve kendini kabilelere arzetti. Nitekim daha
önce her panayırda yaptığı gibi kabilelerle görüştü. Bir ara o, Akabe'de bulunuyordu. Allah'ın kendilerine hayır murad ettiği
Hazreçlilerden bir topluluk, onun yanma geldi. Onlarla karşılaştığında şöyle bir soru yöneltti:
- Siz kimlersiniz?
- Hazreç'ten bir topluluğuz.
- Yahudilerin mevalisinden misiniz?
- Evet.
- Acaba oturur musunuz, sizinle biraz konuşayım?
- Evet, otururuz.
Hazreçliler, Rasûlullah in yanına oturdular. O da onları, Allah'a imana davet etti ve İslâmiyeti kendilerine anlattı. Onlara,
Kur'ân okudu. Yahudilerin kendileriyle birlikte aynı memlekette ikamet etmeleri, onların hidayete kavuşmaları için ilahi bir
sebeb oldu. Çünkü Yahudiler, Ehl-i Kitap olup, ilim sahibi kimseler idiler. Kendileri ise ehl-i şirk olup putlara tapıyorlardı.
Yahudilerle savaşmışlardı. Aralarında birşey olduğu zaman, Yahudiler onlara şöyle derlerdi:
"Şüphesiz yakında bir peygamber gönderilecektir. Onun zamanı gelmektedir. Biz, ona uyup, onunla birlikte size karşı
savaşacağız. Ad ve irem'in öldürülmesi gibi, onun yardımıyla sizi öldüreceğiz."
Rasûlullah (s.a.v.), kendileriyle konuşup onları, Allah'a imana davet ettiğinde onlar birbirlerine şöyle demişlerdi:
- Ey kavmimiz! Biliniz ki vallahi bu Yahudilerin sizi kendisiyle korkuttukları peygamberdir. Gelin, başkalarından önce buna
imân edenler siz olun.
Böylece onlar Hz. Peygamberin davetini kabul ettiler, onu tasdik ettiler, getirdiği prensipleri yaşamaya başladılar ve dediler
ki:
- Artık kavmimizi terk ediyoruz. Zaten onların arasındaki düşmanlık ve serden dolayı bir kavmiyet te yoktur. Umulur ki Allah,
onları seninle bir araya toplar ve biz onlara yakında gelir ve onları senin emrine
1BJN KESİK
davet ederiz. Kabul ettiğimiz bu dini onlara arzederiz. Eğer Allah, bu din üzerine onları toplarsa, senden daha güçlü ve aziz bir
kimse yoktur.
Sonra Rasûluliah'tan, memleketlerine dönmek üzere iman etmiş ve tasdik etmiş oldukları halde ayrılıp gittiler.
Bana anlatıldığına göre o Hazreçliler altı kişiydiler. Adları da şöyleydi: Ebu Umame Es'ad b. Zürare b. Uds b. Ubeyd b
Salebe b. Ganm b. Malik b. Neccar (Ebu Nuaym'm anlattığına göre Ensâr'dan ve Hazreçli-lerden ilk Müslüman olan zat d
budur).
Evs'den şunlar vardı: Ebü'l-Heysem b. et-Teyyihan (Söylendiğine göre ilk Müslüman olan Rafi b. Malik ile Muaz b. Afra'dır
Doğrusunu Allah bilir.)
Avf b. Haris b. Rufaa b. Sevad b. Malik b. Ganm b. Malik b. Neccar (Bu İbn Afira'dır.), Rafi b. Malik b. Aclan b. Amr b
Zürayk ez-Zürkî, Kut-be b. Amir b. Hadide b. Amr b. Ganm b. Sevad b. Ganm b. Kab b. Seleme b. Sa'd b. Ali b. Esed b
Saride b. Yezid b. Cüşem b. Hazreç es-Sülemî (Bu Beni Sevad'tandır.), Ukbe b. Amir b. Nabi b. Zeyd b. Haram b. KaTs b
Seleme es-Sülemî (Buda Beni Haram'dandır.), Cabir b. Abdullah b. Riab b. Numan b. Sinan b, Ubeyd b. Adiy b. Ganm b. Kal
b. Seleme es-Sülemî (Bu da beni Übeyd'tendir.), Allah, onlardan razı olsun.
Musa b. Ukbe'nin, Zührî ile Urve b. Zübeyr'den rivayet ettiğine göre bunlar, Peygamber (s.a.v.)le ilk toplantı yaptıklarında
sekiz kişi idiler. Adları şöyledir: Muaz b. Afra, Es'ad b. Zürare, Rafi b. Malik, Zekvan b. Abdi Kays, Ubade b. Samit, Eb

Abdirrahman Yezid b. Salebe, Ebü'l-Heysem b. et-Teyyihan, Uveym b. Saide. Bunlar Müslüman oldular ve ertesi sene tekra geleceklerini Hz. Peygamber'e vaad ettiler. Kavimlerine dönüp onları islâm'a davet ettiler. Elçi olarak da Muaz b. Afra ile Rafi b. Malik'i Hz. Peygamber'e göndererek ondan kendilerine fıkıh öğretecek bir adam göndermesi talebinde bulundular. Peygamber (s.a.v.) de onlara Mus'ab b. Umeyr'i gönderdi. Mus'ab, Medine'ye gidip Es'ad b. Zürare'ye konuk oldu.
Medine'ye kavimlerine geldikleri zaman onlara Hz. Peygamber'i anlattılar. Onları, İslâm'a davet ettiler. İslâm, onların içinde yayıldı.. Böylece bütün Ensâr'm evinde Rasûluliah'tan söz edilmeye başlandı. İkinci sene Ensâr'dan on iki kişi panayırda hazı bulundu. Bunların adları şöyledir:
Ebu Umame Es'ad b. Zürare, Avf b. Haris, kardeşi Muaz (Bunların ikisi Afra'nın oğullarıdır.), Rafi b. Malik, Zekvan b. Abd Kays b. Haled'e b. Muhlid b. Amir b. Zürayk ez-Zürkî (İbn Hişam, bu zatın Ensarî ve Muhaciri olduğunu söylemiştir.), Ubad b. Samit b. Kays b. Asrem b. Fihr b. Salebe b. Ganm b. Avf b. Amr b. Avf b. Hazreç ve bunların müttefiki olan Ebu Abdirrahman Yezid b. Salebe b. Hazme b. Asrem el-Belevî, Abbas b. Ubade b. Nadle b. Malik b. Aclan b. Yezid b. Ganm b Salim b, Avf b. Amr b. Avf b. Hazreç el-Aclanî, Ukbe b. Amir b. Nabi ve Kutbe b. Amir b. Hadide.
Bu on kişi Hazreç'tendir.
Uveym b. Saide ile Ebu'l-Heysem Malik b. et-Teyyihan ise, Evs'ten-dir. İbn Hişam; et-Teyyihan kelimesinin şeddesiz olarak et-teyhan şeklinde de okunabileceğim söylemiştir. Tıpkı meyyit kelimesinin, şeddesiz olarak meyt selinde okunabileceği gibi.
Süheylî dedi ki: Ebü'l-Heysem b. et-Teyhan'm adı, Malik b. Malik b. Atik b. Amr b. Abdü'l-A'lem b. Amir b. Zevr b. Cüşem b Haris b. Hazreç b. Amr b. Malik b. Evs'tir. Kimine göre bu İraşlı, kimine göre ise Belve-li'dir. Heysem kelimesi ise, karta yavrusu anlammadır. Bir çeşit bitki manasına da gelir.
Özetle" bu on kişi, o sene hac mevsiminde Mekke'ye gelmiş, Rasûlullah'la görüşmeye niyetlenmiş ve Akabe'de onunla görüşmüşler, kadınların bey'atı gibi ona bey'at etmişlerdi. Bu, birinci Akabe be/atıdır.
Ebu Nuaym'ın rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), onlara İbrahim sûresinin şu ayetini sonuna kadar okumuştur:
«İbrahim şöyle demişti: "Rabbim! Bu şehri güvenli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut." (Ibrâhîm, 35.)
ibn İshak, Ubade b. Samit'in şöyle dediğini rivayet eder: Ben, birinci Akabe'de hazır bulunanlar içindeydim. Biz, on iki kiş idik. Rasûlullah ile kadınların bey'atı gibi bey'at ettik. Bu, bize harbin farz kılınmasından önce idi. Şunun üzerine bey'at ettik ki, Allah'a hiç birşeyi ortak koşmayalım, hırsızlık etmeyelim, zina yapmayalım, çocuklarımızı öldürmeyelim, ellerimizle bir iftira dizip getirmeyelim., herhangi bir iyilik hususunda kendisine asi olmayalım.
Bey'at esnasında Rasûlullah, bize şöyle buyurdu: "Eğer sözünüzde durursanız, sizin için Cennet vardır. Eğer bu şartlardan birini gizlerseniz, sizin işiniz Allah'a kalır. Dilerse sizi azaplandırır, dilerse bağışlar."
îbn îshak dedi ki: İbn Şihab ez-Zührî, Aizûllah Ebu îdris el-Havlanî tariki ile yaptığı rivayette Ubade b. Samit'in şöyle dediğini nakletmiştir: Birinci Akabe gecesinde, Allah'a hiç birşeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarımızı öldürmemek, ellerimizle ayaklarımız arasında dizip uydurduğumuz bir iftirayı ortaya getirmemek, iyilik hususunda kendisine karşı gelmemek üzere Rasûlullah'a bey'at ettik. O da bize şöyle buyurdu:
"Eğer sözünüzde durursanız, sizin için Cennet vardır. Eğer bu şartlardan birini gizlerseniz ve dünyada iken bunun cezasına çarpürılır-sanız, bu sizin için keffaret olur. Ama bu suçunuz, kıyamet gününe kadar gizli kalırsa, işiniz Allah'a kalır. Dilerse sizi azaplandırır, dilerse bağışlar." .İbn İshak dedi ki: Medineliler ayrılıp gittiklerinde Rasûlullah (s.a.v.), onlarla birlikte Mus'ab b. Ümeyr b. Haşim b. Abdumenaf b. Abdüddar b. Kusay'yı gönderdi ve ona, onlara Kur'ân okumasını, İslâm'ı ve fikh bilgileri öğretmesini emretti.
Beyhakî, Asım b. Artır b. Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.); Mus'ab'ı, Medinelilerin kendilerine bir öğretici göndermeleri talebini içeren mektuplarını aldığı zaman Medine'ye göndermiştir. Önceki sayfalarda Musa b. Ukbe'nin anlattığı da bu şekilde idi. Yalnız onu ikinci kez göndermiş olması daha uygundur.
Nihayet Mus'ab, Medine'ye gidip Es'ad b. Zürare'ye konuk oldu. Mus'ab'a Medine'de okuyucu anlamına gelen muk'ri ad verilmişti. Asım b. Amr b. Katade'nin rivayetine göre Musab, Medinelilere imamlık eder, namaz kıldmrmış. Çünkü Evsliler ile Hazreçliler, birbirlerine imamlık etmekten, birbirlerinin arkasında namaz kılmaktan hoşlan-mazlarmış. Allah, hepsinden razı olsun.
İbn İshak, Abdurrahman b. Ka'b b. Malikin şöyle dediğini rivayet eder: Babam Ka'b b. Malik, gözünü kaybetmişti. Ben de ona öncülük ediyordum. Onunla cumaya çıktım. Ezanı işitti ve Ebu Umame Es'ad b. Zürare'ye dua etti. Uzun bir zaman ezan işittiğinde ona böyle dua ve istiğfar ediyordu. Ben de kendi kendime dedim ki:
"Nedir bu güçsüzlük! Niye sormuyorum ki? Cuma ezanını işittiği zaman neden Ebu Umame Es'ad b. Zürare'ye dua ediyor" Nihayet bir cuma günü onunla çıktım. Önceden her cuma çıktığım gibi, cuma ezanım işittiği zaman yine ona dua ve istiğfar etti. Bunun üzerine dedim ki:
- Babacığım, sana ne oluyor ki, her cuma ezanını duyduğunda Ebu Umame'ye dua ediyorsun?
- Ey oğulcuğum, Medine'nin Hezmü'n-Nebit dağının yanında Beni Beyaza semtinde bizleri cuma için ilk toplayan o oldu. O semte Bakiu'l-Hadimat denilir.
- O zaman kaç kişiydiniz?
- Kırk kişiydik.
Dare Kutnî'nin İbn Abbas'tan rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Medinelilere cuma namazım kıldırması için Mus'ab

b.Ümeyr'e bir mektup göndermiştir. Yalnız bu hadisin senedinde gariplik vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İbn îshak dedi ki: Ubeydullah b. Muğire b. Muaykip ile Abdullah b. Ebi Bekir b. Muhammed b. Amr b. Hazm bana şöyl anlattılar: Es'ad b. Zürare, Mus'ab b. Ümeyr ile Beni Abdi'l-Eşhel ve Beni Zafer kabilelerine yönelerek yola çıktılar. Sa'd b Muaz, Es'ad b. Zürare'nin teyzesi oğlu idi. Beni Zafer kabilesine ait bahçelerden birine girip Merak kuyusu denen bir kuyunu yanına vardılar. Bahçede oturdular. Müslüman olan bazı erkekler de gelip yanlarına oturdular. Sa'd b. Muaz ile Üseyd b. Hudayr, o zaman kendi kavimleri olan Abdü'l-Eşhel oğullarının liderleri idiler. Her ikisi de kendi kavimlerinin dini üzere yani müşriklikte idiler. Es'ad b. Zürare ile Mus'ab b. Ümeyr'in gelişlerini duyduklarında Sa'd b. Muaz, Üseyd'e şöyle dedi:
- Ben karışmam, zayıf olanlarımızı bozmak(ifsad etmek) için evlerimize gelmiş olan o iki kişiye git ve onları mene t, bize gelmesinler. Zira bildiğin gibi eğer Es'ad b. Zürare yakınım olmasaydı, senin yerine onu ben kovardım. O, teyzemin oğludur. Kendimde ona karşı gelmeye cesaret bulamıyorum.
Bunun üzerine Üseyd b. Hudayr, mızrağını alıp onlara gitti. Es'ad b. Zürare onu görünce, Mus'ab b. Ümeyr'e şöyle dedi:
- İşte bu, kavminin efendisidir, sana gelmiştir. Onun hakkında doğruyu yerine getir.
Mus'ab:
- Eğer otururşa onunla konuşurum, dedi. Üseyd, küfrederek önlerinde durdu ve şöyle dedi:
-Sizi, bize getiren sebeb nedir? Zayıflarımızın aklını çeliyorsunuz. Eğer sağ kalmaya ihtiyacınız var ise, bizden ayrılıp gidin.
Bu arada Mus'ab ona:
- Oturup da dinlemez misin? Eğer beğenirsen kabul edersin, beğenmezsen bırakırsın, dedi.
Üseyd, şöyle cevap verdi:
-Doğru konuştun.
Böyle dedikten sonra mızrağını yere dikti ve o ikisinin (Es'ad ile Mus'ab in) yanına oturdu. Mus'ab, ona İslâmiyet'i anlattı ve Kur'ân-ı Kerîm'den bazı bölümler okudu.
Anlatıldığına göre Es'ad ile Mus'ab, Üseyd hakkında şöyle demişler: Allah'a yemin ederiz ki, o konuşmadan önce yüzünür aydınlanmasından ve yumuşamasından ötürü yüzünde İslâmiyet'i gördük.
Sonra Üseyd, şöyle dedi:
- Bu söz ne güzel bir sözmüş! Bu dine girmek istediğiniz zaman nasıl yaparsınız?
- Gusül edersin, temizlenirsin ve elbiseni de temizlersin. Sonra hak şahadetiyle şahadet getirir. Sonra da namaz kılarsın.
Üseyd kalkıp gusletti. Elbiselerini temizledi. Hak şahadetini getirdi, kalkıp iki rekat namaz kıldı. Namazdan sonra Es'ad ile Mus'ab'a şöyle dedi:
- Arkamda bir adam var M, eğer o size tabi olursa, onun kavminden hiçbir kimse ondan ayrılmaz. Şimdi size onu göndereceğim. O, Sa'd b. Muaz'dır.
Böyle dedikten sonra mızrağını yerden alıp Sa'd ve kavmine doğru gitti. Kavmi, kendi toplantı yerlerinde oturuyordu. Sa'd b Muaz, dönüşü esnasında ona baktığı zaman şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki Üseyd, sizin yanınızdan ayrıldığı çehre ve yüzden başka bir yüzle size gelmiştir.
O meclise gelip durduğunda Sa'd, kendisine
- Ne yaptın? diye sordu. O da şöyle cevap verdi:
- O iki adamla konuştum. Allah'a yemin ederim ki, onlarda bir sakınca görmedim. Ben, onları kovdum. Onlar da istediğimizi yapacaklarını söylediler. Yalnız bana verilen habere göre Harise oğulları, sana hakaret için Es'ad b. Zürare'yi öldürmeye çıkmışlar. Ey Sa'd, onun teyzen oğlu olduğunu biliyorlar. Sonuçta sana verdikleri sözü bozup ihanet edecekler.
Bunun üzerine Sa'd, öfkelenip süratle yerinden kalktı. Harise oğullarının haberinden korktu ve sinirli bir şekilde süngüyü eline aldı. sonra Üseyd'e: "Allah'a yemin ederim ki senin birşey becereceğini zannetmiyorum." dedi. Sonra Mus'ab ile Es'ad'a gitmek üzere yola çıktı. Sa'd, onları emniyet ve güvenli bir vaziyette görünce Üseyd'in onu dinlemesini istediğini (onu Müslüman ettirmek istediğini) anladı. Küfrederek önlerinde durdu. Sonra Es'ad b. Zürare'ye şöyle dedi:
- Ey Ebu Umame! Vallahi eğer aramızda akrabalık bağı olmasaydı, bunu benden kurtaramazdın. İstemediğimiz şeyleri, evlerimize mi sokacaksınız.
Sa'd gelmeden önce Es'ad b. Zürare, Mus'ab b. Ümeyr'e şöyle demişti: Mus'ab, vallahi sana kavminin efendisi geldi. Eğer o sana tabi olursa, herkes sana tabi olacaktır.
Sa'd gelince Mus'ab, ona şöyle dedi:
-Oturup dinler misin? Dinleyip de hoşuna giderse kabul edersin, yok eğer hoşuna gitmezse söylemekten vazgeçersin. Hoşlanmadığın şeyi yapmadan, senin yanından çekip gideriz.
- Doğru söyledin.
Böyle dedikten sonra Sa'd, süngüsünü yere saplayıp oturdu. Mus'ab da ona İslâm'ı anlattı, Kur'ân okudu. Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre ona ez-Zuhruf sûresinin baş taraflarını okumuştu.
Es'ad ile Mus'ab, Sa'd hakkında şöyle demişlerdi: Allah'a yemin ederiz ki o, konuşmaya başlamadan önce yüzünün aydınlanıp yumuşamasından dolayı Müslüman olacağım anlamıştık.
Sonra Sa'd, şöyle sordu:
- Müslüman olup bu dine girdiğiniz zaman nasıl yaparsınız?

- Gusül abdesti alırsın, temizlenirsin, elbiseni de paklarsın. Hak şahadetini getirir, iki rekat namaz kılarsın.
Sa'd, kalkıp gusül abdesti aldı, elbiselerini temizledi, hak şahadetini getirip iki rekat namaz kıldı. Sonra süngüsünü aldı ve kavminin meclisine gitmek üzere yola koyuldu. Onunla birlikte Üseyd b. Hudayr da gitti. Kavmi onu dönerken gördüğünde şöyle dedi: «Allah'a yemin ederiz ki, Sa'd, yanımızdan gittiği yüzden başka bir yüzle size dönmektedir.» Yanlarına geldiğinde onlara şöyle dedi:
- Ey Abdü'l -Eşhel oğulları! Beni içinizde nasıl bilirsiniz?
- Sen bizim efendimizsin ve bizim en lütufkarımzsm. Fikir ve görüş bakımından bizden üstünsün. Temsilcilik yönünden de en uğurlu-muzsun, dediler. Bunun üzerine o: "Allah'a ve onun Rasûlüne iman etmezseniz kadın erkek hiçbirinizle konuşmayacağım." dedi.
Ravi dedi ki: Eşhel oğullarının arasında Müslüman olmadık kadın ve erkek kalmadı. Hepsi Müslüman oldular. Sa'd ile Mus'ab da Es'ad b. Zürare'nin evine döndüler. Onun evinde ikamette devam edip insanları İslâm'a davet ettiler. Ensâr'dan olan her evde Müslüman kadın ve erkekler vardı. Yalnız Beni Ümeyye b. Zeyd, Hatma, Vail ve Vakıf evlerinden kimse Müslüman olmadı. Bunlar, Evs b. Harise kabilesinden idiler. Çünkü aralarında Ebu Kays b. Eslet bulunuyordu ki, bunun adı Sayfî'dir, O onlar için bir şair ve önderdi, onlar da onu dinliyor ve ona itaat ediyorlardı. O ise, onları İslâm'dan geri durdurdu ve bu sapıklığında ısrar etti. Bu halini, Hendek savaşı sonrasına kadar sürdürdü.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m daveti, Araplar arasında yayılıp beldelere ulaştığında Medine'de de ondan sözedilmeye başlandı. Arap kabilelerin tamamı, Rasûlullah'm durumu hakkında bilgi sahibi olmuştu. Onun ismi ortaya çıkmadan önce de, çıktıktan sonra da onun hakkında birşeyler biliyorlardı. Bu kabilelerden ikisi de Evs ve Hazreç idi.. Çünkü bunlar, Peygamber (s.a.v.)le ilgili haberleri Yahudi âlimlerinden dinlemişlerdi. Hz. Peygamber 'in bahsi Medine'de yayılıp Kureyş-lilerin ona muhalefet ettikleri duyulunca, Ebu Kays b. Eslet (Beni Vakıfin kardeşi) bir şiir okumuştu.
Süheylî der ki: Bu zat, Ebu Kays Sırma b. Ebu Enes'tir. Ebu Enes'in adı da Kays b. Sırma b. Malik b. Adiy b. Amr b. Ganem b. Adiy b. Neccar'-dır. Bu zatın kendisi ve Hz. Ömer hakkında şu ayet nazil olmuştur:
«Oruç tuttuğunuz günlerin gecesi, kadınlarınıza yaklaşmanız size
helal kllmdl.» (el-Bakara, 187.)
İbn îshak dedi ki: Ebu Kays b. Eslet'in -ki bu Kureyş'i severdi ve onların eniştesi idi- nikahı altında Erneb binti Esed b. Abdüluzza b. Kusay vardı. Senelerce karısıyla birlikte Kureyş'in yanında kalmıştır. Bir kaside söyledi ki, o kasidesinde Kureyş'in saygı ve tazimini büyütüyor, Kureyş'i Harem'de savaşmaktan menediyor, birbirlerine düşmekten vazgeçmelerini tavsiye ediyordu. Üstünlüklerini ve akıllılıklarını anlatıyordu. Rasûlullah'tan ellerini çekmelerini, ona dokunmamalarını teklif ediyordu. Onlara, Allah'ın imtihan olarak başlarına getirdiği tuzak ve musibetleri, onlardan fil hadisesini bertaraf edişini hatırlatıyor ve şöyle diyordu:
"Ey süvari, eğer karşılaşırsan benden Lüey b, Gaîib'e bir mesaj ulaştır.
Bir kişinin elçisi ki o, aranızın açılması kendisine hayret veren mahzun ve bununla yorgunlaşan bir elçidir.
Benim katımda hüzün ve kederlerden ötürü yolculuğa çıkan kavmin inip istirahat edeceği yerler olmuştur.
Onlardan, istek ve ihtiyaçlarımı temin edemedim. Sizi, iki şekilde geceletirim. Her bir kabile için, oduncu ile odun arasında karışık bir ses vardır.
Sizi, sizin işlediğiniz şeylerden, azgınlıklarınızdan, akreplerin desiselerinden Allah'a sığındırırım. Ahlak izhar edip (ahlaklı imiş gibi davranıp) içte kin ve hased gizlemekten de sığındırırım.
Burguların, matkapların delmesi gibi, şaşmadan okların isabet etmesidir.
İlk etapta onlara Allah'ı hatırlat ve uzaktan gelip zayıflayan, emniyet için Harem'e giren geyiklerin hürmetini ihlal etmenizden de Allah'a sığındırırım.
Onlara Allah'ın hüküm vereceğini söyle.
Savaşı bırakın, yoksa geniş yerler elinizden gider.
Onları ne zaman gönderirseniz, tiksinilmiş olarak uzaklarda veya yakınlarda helak olmuş oldukları halde gönderirsiniz.
Akrabalardan ilişkiyi ve iyiliği kesersin, milletleri ve toplulukları helak edersin. Sırtın etini, sırtın yukarısından kesip ayırırsın.
Yemen'de yapılan rükak elbiselerini, onlardan sonra kısa zırhlar ve bir savaşçının demirden elbiseleriyle, demir zırhlarla değiştiriniz.
Misk ile kafuru da geriye kalmış geniş zırhlarla değiştirirsiniz.
O zırhların halkaları, çekirgelerin gözleri gibidir.
Sîzi savaştan sakındırırım, sakın bu savaş sizi öldürmesin.
Ve bir havuzdan da sizi sakındırırım ki, suyu ağır, hazmı güç ve içimi acıdır.
Kavimler için süslenip bezendi, sonra arkadaşının anası (yaşlı) olduğunu açıkladığında, işin sonunda onlar, onu görüyorlar.
Yakar, zayıfi bırakmaz.
Sizden, güçlü ve kuvvetli kimselere doğru sapmadan, doğru giden okların ölümleriyle kastediyor.
Dahis veya Hatîb savaşında olan şeyleri bümiyormusunuz ki, ibret alasınız.
Ziyaretçisi bol, konuğu umduğuna eremeyen ye ayılmayan efendi kimselere o oklar isabet etmişlerdir.

O oklar, aşı ve ekmeği çok pişen, durumu övülen keremli olan çok kimselere de isabet etmişlerdir.
Bir sudur ki, sapıklık kanalında akıtıldı sanki, Saba rüzgarıyla güney rüzgarları onunla dağıldılar.
Sizi, gerçekten bilen bir kişi, o günlerin olaylarından haberdar ediyor.
Bir bilgi ki tecrübelere dayanıyor.
O halde savaşı, savaşçıya bırakın. Ve hesabınızı hatırlayın.
Allah ise, hesaba çekenlerin en hayırlısıdır.
Bir kişinin dostu, bir din seçti, sizin üzerinize yıldızların Rabbinden başka bir kimse gözetleyici olamaz.
Bizim için Hanif olan bir dini canlandırın ki, siz bizim için ulaşılmak istenen bir hedefsiniz.
Yüksek yerlere doğru görüşle varılabilir.
Ve siz, bu insanlar için bir nur ve kendisine uyulan koruma mevki-indesiniz.
Akıllara uzak değildir.
Ve siz insanlar, hülasa edildiği zaman cevhersiniz.
Sizin için Mekke bathasmın, yani geniş vadisinin özü vardır.
Kerim ve güzel olan, soyları ayıklanmış, karışık olmayari bir takım nesebleri koruyorsunuz.
İhtiyaç sahibi, sizin evlerinizin yanında helak olmuş bir takım erkek topluluklarını görür ki, o topluluklar bir takım topluluklarla doğru yola taraf giderler.
Andolsun ki kavimler, sizin başkanlarınızın her halükarda başka ev sakinlerinin en hayırlısı olduğunu bilir.
Kervanların ortasında görüşçe en üstünü, yol bakmmdan en faziletlisi ve hakkı en iyi söyleyenidirler.
O halde kalkınız, Rabbinize dua ediniz ve iki Ahşeb denilen dağların arasında Beyt'in rükünlerine el sürerek uğur kazanın.
Sizin yanınızda o Beyt'ten imtihan, çekilen mihnet ve sıkıntı vardır.
Askeri kıtaları gönderen Ebu Yeksüm'ün sabahında, hamle ve saldırısı doğru şecaat sahibi vardır.
Onun askeri kıtası, ovada akşamlardı. Piyadeleri ise, dağların tepelerindeki yolların başlarında idi.
Size, Arş'm sahibinin yardımı geldiği zaman, melikin askerleri isabet eden toz ile çakıllar arasında onları geri çevirdi.
Böylece onlar, süratle kaçıp geri döndüler. Ve onlardan Ahabiş grubuna mensup hiçbiri ailesine dönmedi.
Onlar, artık topluluk halinde değildir, dağılmışlardır.
Eğer siz helak olursanız, biz de helak oluruz, artık kendilerinde yaşanılan mevsimlerde yok olur.
Bu, yalan söylemeyen bir kişinin sözüdür."
Ebu Kaysın şiirinde sözünü ettiği Dahis savaşı, meşhur bir savaş olup cahiliye devrinde vuku bulmuştur. Ebu Ubeyd Mamer b
Müsenna ve diğerlerinin anlattıklarına göre bu savaş, şu sebepten dolayı meydana gelmiştir: Kays b. Züheyr b. Cüzeyme b
Revana el-Gatafanî, Dahis adındaki atını Gatafanh Hüzeyfe b. Bedir b. Amr b. Cüeyye'nin Gabra adlı atıyla y araştırmıştı.
Dahis, Gabra'yı yenmişti. Hüzeyfe, onun yüzüne bir tokat vurulmasını emretmişti. Malik b. Züheyr, koşup Gabra'nın yüzünü
tokatlamış, bunun üzerine Hamel b. Bedir kalkıp Malik'i tokat-lamıştı. Bundan sonra Ebu Cüneydib el-Absî, Avf b. Hüzeyfe'ye
rastladığında onu vurup öldürmüştü. Bundan sonra Fezara oğullarından bir adam, Malik'i yakalayıp öldürmüş, böylece Beni
Abs kabilesi ile Fezare-liler arasında savaş kızışmıştı. Hüzeyfe b. Bedir ile kardeşi Hamel b. Bedir ve kendilerinden bi
cemaat, bu savaş sebebiyle öldürülmüşlerdi. Bu konuda da birçok şiir okunmuştu.
îbn Hişam dedi ki: Kays, Dahis ile Gabra'yı, Huzeyfe de Hattar ile Hunefa'yı yarıştırdı.
Ama birinci rivayet, daha doğrudur.
Ravi diyor ki: Hatib savaşının sebebi şudur: Hatib b. Haris b. Kays b. Heyşe b. Haris b. Ümeyye b. Muaviye b. Malik b. Av
b. Amr b. Avf b. Malik, b. Evs, Hazreçlilerin komşusu olan bir Yahudiyi öldürmüştü. Bunun üzerine kendisine îbn Fushum
denilen Zeyd b. Haris b. Kays b. Malik b. Ahmer b. Harise b. Salebe b. KaT? b. Malik b. Ka*b b. Hazreç b. Haris b. Hazre
Haris b. Hazreç oğullarından bir kaç kişiyle birlikte karşısına çıkıp Hatib b. Haris'i öldürmüşlerdi. Bu sebeple de Evslilerle
Haz-reçlüer arasında şiddetli çarpışmalara sahne olan bir savaş cereyan etmişti. Sonuçta Hazreçliler galip olmuşlardı. C
savaşta Esved b. Samit el-Evsî, Mücezzer b. Ziyad tarafından öl durulmuş tü.Mücez zer,' Beni Avf b. Hazreç'in müttefiki idi
Sonra aralarında anlatılması uzun sürecek bir savaş vuku bulmuştu.
Özetle demek istediğimiz şudur ki, ilim ve anlayış sahibi olmasına rağmen Ebu Kays b. Eslet, Mus'ab b. Ümeyr Medine'ye
gelip Medinelile-ri islâm'a davet ettiği ve Medinelilerden birçok kimselerin de islâm'a girdiği bir zamanda Mus'ab'dan
yararlanmamıştı. Halbuki o zaman, Medine evlerinin tamamında erkek ve kadın Müslümanlar vardı. Yalnız Beni Vakıf
kabilesinin evlerinde Müslüman yoktu. Ki bunlar da Ebu Kays'm kabilesi idi. Ebu Kays, onları islâm'a girmekten alıkoymuştu
Bu şiirin sahibi de odur:
"Ey insanların Rabbi! Eşyadan güç olan şeyler, nerede ise çok güçsüz kimse sebebi ile durulur, küçülür oldu.
Ey insanların Rabbi! Ama biz doğru yoldan saptığımız zaman , yolun iyi ve doğrusuna gitmemizi kolaylaştır.
Eğer Rabbimiz olmasaydı biz Yahudi olurduk ki, Yahudilik doğrulukta benzeri bulunan bir din değildir, benzeri yoktur.
Eğer Rabbimiz olmasaydı biz, Celil dağında rahiplerle birlikte
Hristiyan olurduk.
Ama yaratıldığımız zaman, bütün nesiller içinde Hanif dinine bağlı olarak yaratıldık.
Kurbanı göndeririz ki, onlar teslim olmuş olarak palanlarında omuzları açık olarak yürürler."

Şairin özet olarak anlatmak istediği mana şudur: Rasûlullah'ın bi-set haberini duyduğu zaman şaşkın bir hale gelmişti, ilim ve marifet sahibi olmakla birlikte, bu davete icabet edip etmemekte kararsız olmuştu, ilk aşamada onu Abdullah b. Übey b. Selül, islâm'dan menetmişti. İbn Ishâk'm anlattığına göre o ve kardeşi, Mekke fethine kadar Müslüman olmamışlardı. Zübeyr b Bekkar, Ebu Kays'm Müslüman oluşuna dair haberleri red etmiştir.. Vaki dî de bu doğrultuda görüş belirterek şöyle der: Rasûlullah'ın kendisini ilk davet edişi esnasında Ebu Kays, islâm'a girmeye niyetlenmişti. Ne var ki Abdullah b. Übey, onu ayıplamıştı. Bunun üzerine o, bir seneye kadar Müslüman olmamaya yemin etmiş, belirtilen seneye varmadan zilkade ayında ölmüştü.

İbnu'l- Esir, Üsdü'l- Gabe adlı eserinde, başkalarının da belirttiğine göre, Ebu Kays, ölüm döşeğine yattığı zaman Peygambe (s.a.v.), onu islâm'a davet etmişti. Onun da Lâ ilahe illallah dediği duyulmuştu.

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah, Ensâr'dan bir adamı ziyaret ederek ona şöyle dedi:

- Dayı; "Lâ ilahe illalah" de.
- Dayı mı yoksa amca mı?
- Hayır, Dayı.
- Lâ üâhe illallah, demem, benim için hayırlı mıdır? -Evet.

îkrime ile "diğerlerinin anlattıklarına göre Ebu Kays öldüğü zaman oğlu, onun karısı Kebişe binti Maan b. Asım ile evlenmek istedi. Rasûlullah1 a, bunun caiz olup olmayacağını sordu. Yüce Allah da şu ayeti inzal buyurdu:

«Geçmişte olanlar hariç, artık babalarınızın evlendiği kadınlarla evlenmeyin.» (en-Nisâ, 22.)

İbn İshak ile Said b. Yahya el-Ümevî, "Meğazi" adlı eserde dediler ki: cahiliyet devrinde iken Ebu Kays, rahiplere özgü kıldan dokunma elbise giyer, putlardan uzak durur, cünüplükten ötürü boy abdesti alır, hayızlı kadınlardan uzak durup, Hristiyanlığa yönelirdi.:Hıristiyanlığa girmek istemiş, sonra vazgeçmiş, mescid edindiği bir evine kapanmıştı. Hayızlı veya cünüp kimseleri yanına almazdı. Putlardan hoşlanın ayıp onlardan uzaklaştığı zaman: "Ben İbrahim'in Rabbine ibadet ediyorum." derdi. Rasûlullah gelince, İslâm'a girdi ve İslâmiyet'ini güzelce devam ettirdi. Yaşlı bir adamdı. Gerçeği söyler, cahiliye döneminde de Allah'a saygı gösterirdi. Bu konuda güzel şiirler okumuştu. Bir şiirinde şöyle demişti:

"Ebu Kays, aslan olarak şöyle der: Bakanız, gücü yeten kimse vasiyetimi yerine getirsin.
Size Allah'ı, iyiliği, takva ve namuslarınızı vasiyet ediyorum. Bilesiniz ki, Öncelikle Allah'a karşı iyi kul olmanızı tavsiye ediyorum.
Sizin kavminiz, efendiler oldular. Onlara sakın hased etmeyin ve eğer siz riyaset ehli iseniz, adaletli olunuz.
Eğer musibetlerden biri sizin kavminize inerse, kendinizi aşiretinizin önüne koyunuz.
Eğer ağır bir borç yükü ile karşılaşırsanız, onlara onu yumuşaklıkla ödeyin.
Eğer musibetlerde size birşey yüklerlerse, onu yüklenin.
Eğer siz yoksullar iseniz, iffetinizi koruyun. Eğer her hayrın fazh sizde ise, fazlınızı gösterin."

Ebu Kays, başka bir şiirinde de şöyle demişti:

"Allah'ı her sabah, güneş doğduğu sırada, onun ışığında ve her hilal doğduğu esnada teşbih ediniz.
O, bizdeki gizli ve aşikarı bilendir.
Rabbimizin dediği şey, yanlış değildir.
Onun için kuşlar gider gelir ve dağların emin yerlerinde yuvalarında barınırlar.
Onun için sahrada vahşi hayvanların, savrulmuş kum tepelerinde ve kumsalın gölgelerinde teşbih ettiğini görürsün.
Onun için Yahudiler tevbe edip döndüler ve her bir dine girdiler.
Onun için Hristiyanlar ibadet ederler. Her bayramda Rableri için kalkıp toplanırlar.
Onun için kendilerini her şeyden çeken rahibler ki, onları şiddet esiri sanırsın. Halbuki onların kalbi yumuşaktır.
Ey oğullarım, hısım akrabalardan kesilmeyiniz.
Onlarla ilişkilerinizi, iyilik ve ihsanınızı kesmeyin. Onlar size ulaşmasa da siz onlara uzanın. İyilik ve ihsanda bulunun.
Zayıf yetimler hakkında Allah'tan sakının, O'ndan korkun, olabilir ki helal olmayan birşeyi helal sayarsınız.
Biliniz ki, yetim için bilgili bir veli (vasi) olmalıdır ki, o daha sormadan onu doğru yola iletsin. Sonra yetimin malını yemeyiniz, çünkü yetimin mahnı bir veli(va-si) idaresine alır.
Ey oğullarım, sınırları kesmeyiniz, çünkü sınırı kesmek insanı bağlayıcıdır, her günah ve zulüm ilerlemeye engeldir.
Ey oğullarım, Allah'ın azap günlerinden emin olmayınız, ve onların geleceğinden ve musibet gecelerinin geçmesinden sakınınız.
Biliniz ki onların geçmesi, yeni olsun eski olsun, yaratılanların tüketilme si içindir.
İşinizi iyilik, takva ve kötü sözleri terketme ile helali almak üzerine
toplayınız."

İbn İshak dedi ki: Ebul-Kays Sırma, Cenâb-ı Allah'ın kendilerine ikram olarak İslâmiyet'i nasib edişini ve özellikle Rasûlullah'a konuk oluşunu şu şiirinde dile getirmiştir:

«Kureyş'in içinde on küsur sene kaldı, uygun bir dosta kavuşsam diye düşünüyordu.»

Bu şiirin tamamı, inşaallah ileride gelecektir. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. [5]

İkinci Akabe Bey'atı

İbn İshak, Mus'ab b. Ümeyr'in daha sonra Mekke'ye döndüğünü söyler. Ensâr'dan bazı Müslümanlar, kendi kavimleri olar müşriklerin hacılarıyla birlikte Mekke'ye geldiler. Cenâb-ı Allah, kendilerine ikramda bulunmak, peygamberine yardım etmek, ehl-i İslâm'a ve Müslümanlığa destek vermek, şirke ve müşriklere zillet vermek istediği bir zamanda bunlar, teşrik günlerinin ortalarında Akabe'de Rasûlul-lah'la buluşmak üzere sözleştiler.

Mabed b. Kal) b. Malik'in bana anlattığına göre Ensâr arasında en bilgili bir şahsiyet olan kardeşi Abdullah b. Kab'a Akabe'de hazır bulunup Rasûlullah'a bey'atta bulunan babası Ka'b şöyle demiş:

- Müşrik olan kavmimizin hacılanyla birlikte Medine'den yola çıktık. Namaz kıldık. Dinimizin hükümlerini anladık Beraberimizde Bera b. Marur'da vardı. O bizim efendimiz ve büyüğümüzdü. Yolculuğa yöne-lip Medine'den çıktığımızda Bera b. Marur, bize şöyle dedi:

- Ey Millet! Bende bir fikir ve görüş hasıl oldu. Bu görüşüme muvafakat edip etmiyeceğinizi bilemiyorum.

- Nedir, o görüşün?

- Ben, Ka'be'yi arkama alarak değil de Ka'be'ye yönelerek namaz kılmayı düşünüyorum.

- Vallahi Rasûlullah'm, Kudüs'ten başka bir. yere yönelerek namaz kıldığını duymadık. Biz, ona muhalif hareketlerde bulunmak istemiyoruz.

- Doğrusu ben, Ka'be'ye yönelerek namaz kılacağım.

- Ama biz böyle yapmayız.

Namaz, vakti geldiğinde biz, Kudüs'e yöneldik. O ise, Ka'be'ye yöneldi. Bu şekilde namazlarımızı kıldık. Nihayet Mekke'y vardık. Bu yaptığından ötürü onu kınadık ama o, Ka'be'den başka bir yere yönelmemekte ısrar etti. Mekke'ye geldiğimizde Bera, bana şöyle dedi:

-Yeğen, beni Rasûlullah'a götür ki, bu yolculuk esnasında yaptığımızın hükmünü ona sorayım. Çünkü bu hususta, kalbime şüphe düştü. Zira bu hususta, sizin bana muhalefet ettiğinizi gördüm.

Çıkıp Rasûlullah'm yerini sormaya başladık. Onu tanımıyorduk. Daha önce görmüşlüğümüz de yoktu. Mekkelilerden bir adama rastladik. Ona, Rasûlullah'ı sorduk. O da bize şöyle sordu:

- Siz, onu tanıyor musunuz?

- Hayır.

- Amcası Abbas b. Abdülmuttalib'i tanıyor musunuz?

- Evet. (Abbas'ı önceden tanırdık. Çünkü öteden beri ticaret maksadıyla hep bize gelirdi.)

- Siz, mescide girdiğinizde Abbas'm yanında oturan adam, Rasûlullah olacaktır.Mescide girdik. Baktık ki Abbas ile Rasûlullah, bir arada oturuyorlar. Onlara selam verip yanlarına oturduk. Rasûlullah, Abbas'a sordu:

- Ey Eba Fadl! Şu iki adamı tanıyor musun?

- Evet. Bu, kavminin efendisi Bera b. Marur, diğeri de Ka'b b. Malik'dir.

Allah'a andolsun ki Rasûlullah (s.a.v.)'m, «Şair mi?» sözünü ve onun da: "Evet." sözünü hiç unutmam. Bera b. Marur ona şöyle dedi:

- Ey Allah'ın peygamberi! Bu seferime çıktım. Allah, beni İslâm'a kavuşturdu. Ben, bu binayı yani Ka'be'yi arkama almamay uygun gördüm, ona doğru yönelip namaz kıldım. Arkadaşlarım ise, bu hususta bana muhalefet ettiler. Bundan dolayı içimde bir şüphe meydana geldi. Ya Rasûlallah, buna sen ne dersin?

- Sen, bir kıble üzereydin. Onda sebat etseydin ya!

Bunun üzerine Bera, Rasûlullah'm yöneldiği kıbleye yani Kudüs'e yönelmeye ve bizimle birlikte aynı istikamete doğru namaz kılmaya başladı. Ailesinin iddiasına göre o, ölünceye kadar Ka'be'ye yönelerek namaz kılmıştır. Ama gerçek böyle değildir. Bu durumu biz, onlardan daha iyi biliyoruz.

Ka'b b. Malik dedi ki: Sonra hacca gittik. Rasûlullah ile Akabe'de bayram günlerinde buluşmak üzere sözleştik. Rasûlullah'la sözleştiği-miz gece, hac işlerini bitirdik. Yanımızda Abdullah b. Amr b. Haram Ebu Cabir de vardı.O, bizim efendilerimizden biri idi. Onu yanımıza aldık. Durumumuzu, bizimle birlikte olan kavmimizin müşriklerinden gizliyorduk. Onunla konuştuk ve ona dedik ki:

- Ey Ebu Cabir! Sen, efendilerimizden birisin, eşranmızdansm.Biz seni içinde bulunduğun halden dolayı, yarın Cehennem'in odunu olmandan uzaklaştırmak istiyoruz.

Böyle dedikten sonra onu İslâm'a davet ettik. Rasûlullah'ın, Akabe'de bizimle buluşmak üzere sözleştiğini kendisine bildirdik. O da Müslüman oldu. Bizimle birlikte Akabe'de hazır bulundu. Temsilcimiz oldu.

İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de on yıl kaldı. Bu süre içinde Ukaz Mecenne ve diğer panayırlara katılan Arap kabilelerine baş vurarak:

- Allah'ın bana verdiği görevi yerine getirene kadar bana yer verip yardım edecek ve bu hizmetime karşılık Cennet'i kazanacak kimse yok mu? diyor ve fakat hiç kimse çıkıp:

- Biz, sana yer vereceğiz ve yardım edeceğiz, demiyordu.

Hatta bir kişi, Yemen'den veya Mudar oğullarının herhangi bir kabilesinden panayıra gelmek için evinden çıktığı zaman, kavmi kendisine:
- Sen, Mekke'ye gidiyorsun. Dikkatli ol. Kureyşlilerin adamı, seni kandırıp yoldan çıkarmasın, diyor ve Rasûiullah (s.a.v.) aralarından geçerken onu parmakla birbirlerine gösteriyorlardı.
Nihayet Cenâb-ı Allah, bizi, ona Medine'den gönderdi ve onu aramıza alarak iman ettik. O derecede M, aileden bir kişi çıkıp ona iman ediyor. Ondan Kur'ânayetlerini dinliyor ve evine döndüğü zaman bütün ev halkı o kişiye uyarak Müslüman oluyordu. Böylece Müslüman bulunmayan ve Müslümanlığı açıkça söylemeyen bir ev dahi kalmadı. Sonra toplanıp birbirimize danıştık ve:
- Allah'ın peygamberi ne zamana kadar Mekke dağlarında kalacak ve şuradan buradan kovulup duracak? dedik.
Bunun üzerine bizden yetmiş kişi yola çıktı. Nihayet Mekke'ye gelip Şi'bu'l- Akabe'de kendisiyle buluşmak üzere sözleştik Birer ikişer kişi gelip orada toplandıktan sonra kendisine:
- Ya Rasûlallah, ne üzerine sana bey'at edeceğiz? dedik.
- Bana her şartta uyacaksınız, darlıkta ve bollukta geçimimi sağlayacaksınız, iyiliği emir ve kötülükten nehyedeceksiniz. Hakkı söylemekte kimseden korkmayacaksınız. Kendinizle aile ferdlerinizi nasıl koruyorsanız, beni de öylece koruyacaksınız. Buna karşılık ben de size, Cennet'i vaad ediyorum, dedi.
Bunun üzerine benden başka yaşça en küçükleri olan Es'ad b. Zürare, elini tutup kalktı ve şöyle dedi:
- Ey Medineliler! Beni biraz dinleyin. Biliyorsunuz ki bu adama, Allah'ın peygamberi olduğuna inandığımız için, develerin karnını dövüp gelmiş bulunuyoruz. Onu yanımıza alıp götürsek, bütün Araplara düşmanlık ilan etmiş oluruz. Yarın bir çok adamlarımız, bu yolda kurban olacaklar ve kalanlar da kılıç darbelerine hedef olacaklar. Eğer siz buna dayanacaksamz onu alıp götürelim, yüce Allah da bizim sevabımızı verecektir. Eğer kendinizden korkup buna dayanamayacaksanız, şimdiden söyleyin de onu götürmeyelim. Zira peşin olarak söyleyip işe girişmemek, girişip de işi yarıda bırakmaktan iyidir.
Ona, arkadaşları şöyle dediler:
- Ey Es'ad, bırak bunları. Allah'a yemin ederiz ki biz, bu bey'atı ter-ketmeyeceğiz ve hiç kimse onu bizden alamayacaktır.Bunun üzerine kalkıp birer birer Rasûlullah'a bey'at ettik. O da bize şartları bir bir söyledi ve karşılığında bize Cennet'i vadetti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah.(s.a.v.), bizimle bey'atta bulunurken Abbas, onun elini tutmuştu. Bey'at sona erince Rasûiullah şöyle buyurdu: "Aldım ve verdim."
Bezzar, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûiullah (s.a.v.), Ensâr'm temsilcilerine (nakiplerine) şöyle dedi:
- Beni barındıracak ve beni koruyacaksınız değil mi?
- Evet. Ama" mun karşılığında bize ne var?
- Cennet var!
İbn İshak, Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini de rivayet eder: O gece, kavmimizle birlikte eşyalarımızın yanında uyuduk. Gecenin üçte biri geçtiğinde Rasûiullah ile sözleştiğimiz yere gittik. Bağırtlak kuşunun yuvasından çıkması gibi gizlice Akabe'deki boğazda toplandık. Yetmiş üç kişi idik. Bizimle birlikte iki de kadın vardı. Bunlar Nesîbe binti Ka'b, Ümmü Ammare ki bu, Beni Mazin b. Neccar'm kadınlarındandır. Esma binti Amr b. Adiy b. Nabi ki bu da, Beni Seleme'nin kadınlarındandır. Bu kadın Ümmü Meni'dir.
Boğazda toplandık. Rasûiullah'ı bekliyorduk. Beraberinde amcası Abbas b. Abdülmuttalib'le birlikte geldi. O, henüz kavminin dini üzere idi. Ancak yeğeninin işinde hazır bulunmayı ve onu güvence altına almayı arzu ediyordu. Oturduğu zaman ilk konuşan Abbas b. Abdülmut-talib oldu ve şöyle dedi:
- Ey Hazreç topluluğu! (O zaman Araplar, Ensâr'm hem Evs, hem de Hazreç kabilelerine birlikte Hazreçliler diye hitap ederlerdi.) Doğrusu bildiğiniz gibi, Muhammed bizdendir. Ve biz, onu kavmimizden koru-muşuzdur. O millet ve memleketi içinde izzet ve emniyet içindedir. Sizden başka kimseye katılmak istemiyor. Eğer siz, kendisine vaad ettiğiniz şeyleri yerine getireceğinize, onu muhaliflerine karşı koruyacağınıza güveniyorsanız, size ve yüklendiğiniz bu sorumluluğa diyeceğim yoktur. Ama onu, yanınıza götürdükten sonra yardımsız bırakacağınızı ve kendi haline terkedeceğinizi düşünüyorsanız, onu şimdiden bırakın. Çünkü o, kavminde ve beldesinde izzet ve kuvvet içindedir.
Biz de ona şu cevabı verdik:
- Söylediklerini duyduk. Sen anlat ey Allah'ın Rasûlü. Kendin için ve Rabbin için istediğin sözü bizden al.
Rasûiullah (s.a.v.), konuştu. Kur'ân okudu ve Allah'a davet etti. insanları, İslâm'a imrendirip teşvik etti. Sonra da şöyle buyurdu:
- Kadınlarınızı ve çocuklarınızı koruduğunuz şeylere karşı, beni de korumanız üzere sizinle bey'atleşiyorum.
Bera b. Marur, onun elini tuttu. Sonra şöyle dedi:
- Evet, seni hak peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, seni, kadınlarımızı koruduğumuz gibi koruyacağız. Ey Allah'ın Rasûlü bizimle bey'atleş. Çünkü Allah'a yemin ederim M, biz savaş erbabı kimseleriz. Bu kabiliyet, atalarımızdan bize miras olarak gelmiştir. Bera Rasûlullah'la konuşmakta iken Ebü'l-Heysem b. et-Teyhan araya girip şöyle konuştu:
- Ya Rasûlallah, bizimle bazı adamlar (yani Yahudiler) arasında ipler vardır. Biz, bu ipleri koparacağız. Böyle yaptığımız takdirde sonra Allah, seni güçlendirip iktidara getirirse, bizi bırakıp kavmine döner misin?

Rasûlullah (s.a.v.), bu soru karşısında gülümsedi. Sonra şöyle buyurdu:
- Hayır, aksine.. Kanınız kanımdır. Hareminiz haremimdir.Ben sizdenim, siz de bendensiniz. Sizin savaştıklarınızla savaşırım. Barıştıklarınızla da barışırım.Ka'b b. Malik dedi İd: Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:
"Aranızdan bana on iki temsilci çıkarın ki, kavimlerinin üzerine hakim olsunlar." Bunun üzerine orada hazır bulunan Hazreçliler dokuz, Evsliler de üç temsilci çıkardılar.
İbn İshak, bu temsilcilerin şunlar olduğunu söyler: Ebu Umame Es'adb. Zürare,Sa'db. Rebib. Amrb. EbiZüheyrb. Malikb İmrul-Kays b. Malik b. Salebe b. Kal) b. Hazreç b. Haris b. Hazreç, Abdullah b. Reva-ha b. Sa'lebe b. Îmru'1-Kays b. Mali b. Sa'lebe b. Ka'b b. Hazreç b. Haris b. Hazreç, Rafi b. Malik b. Aclan, Bera b. Marur b. Sahr b. Hansa b. Sinan b. Übeyd b Adiy b. Ganm b. Ka'b b. Seleme b. Sa'd b. Ali b. Esed b. Saride b. Yezid b. Cüşem b. Hazreç, Abdullah b. Amr b. Haram b Sa'lebe b. Haram b. Ka'b b. Ğanm b. Ka'b b. Seleme, Ubade b. Samit, Sa'd b. Ubade b. Düleym b. Harise b. Ebi Hüzeyme Sa'lebe b. Tarif b. Hazreç b. Saide b. Ka'b b. Hazreç ve Münzir b. Amr b. Hüneys b. Harise b. Levzan b. Abdi Vûd b. Zeyd b Sa'lebe b. Hazreç b. Saide b. Ka'b b. Hazreç.
Bunlar Hazreçlilerin dokuz temsilcisi idi.
Evslilerin üç temsilcisi de şunlardı: Üseyd b. Hudayr b. Simak b. Atik b. Rafi b. Îmru'1-Kays b. Zeyd b. Abdu'l-Eşhel b Cüşem b. Hazreç b. Amr b. Malik b. Evst Sa'd b. Hayseme b. Haris b. Malik b. Ka'b b. Nahhat b. Ka'b b. Harise b. Ganm b Selm b. İmrul-Kays b. Malik b. Evs ve Rufaa b. Abdülmünzir b. Züneyr(el-İstiab'da "Zübeyr" şeklindedir.) b. Zeyd b. Ümeyy b. Zeyd b. Malik b. Avf b. Amr b. Avf b. Malik b. Evs.
İbn Hişam dedi ki: İlim ehli kimseler, bunlar arasında Rufaa'nın yerine Ebu'l-Haysem b. et-Tayyihan'dan bahsederler. Yunus'un, İbn îshak'tan naklettiği rivayette de bu böyledir. Süheylî ile îbn Esir de bu görüşü benimsemişlerdir.
Sonra İbn Hişam, bu on iki temsilciyle ilgili olarak Ka'b b. Malik'in şu şiirini delil olarak ileri sürmüştür:
"Übeyy'e bildir ki, onun görüşü boşa çıktı, Akabe boğazı zamanı geldi.Allah, senin yaptıklarım kabul etmemiştir, senin yaptıkların gösteriş ve şöhret içindir.
Ebü Süfyan'a bildir, anladık ki Ahmed'de Allah'ın hidayetinden bir nur göründü.
İstediğin şeyde aşırı gitme, toplayabileceğin şeyleri topla.
Al ve bilki, sana olan sözlerimizi bozmak için kavim, bir bir peşine geldiklerinde istemediler.
Bera ve İbn Amr, ona razı olmadılar.
Esad'ta sana karşı, ona razı olmadı.
Rafi ve Sa'd ona razı olmadı.
Said ve Münzir, eğer bunu hile ile yapmayı isterse, elbette senin
burnunu keseceğim.
îbn Rebi'nin ahdini aldımsa, o ahdini bırakacak değildir, istemez de.
Ve yine îbn Revaha da ahdini geri vermez.
Ona göre ahdi bozmak, bir zehirdir.
Kavkali b. Samit, senin hile ile talep ettiğinde genişlik içinde, yüksek bir yerdedir.
Ebu Heysem de yine onun gibi vefakardır. Verdiği sözü yerine getirmek için, ikrar ve teslimiyet gösterir.
Eğer İbn Hudayr'dan bir tamah istersen, acaba azgınlığın şiddetli ahmaklığından çıkacak değil misin?
Sa'd ki, Amr b. Avf m kardeşidir. O kayırıcıdır ve kendini müdafaa eder.
Bir işi, hile ile istediğini engeller.
Onlar böyle yıldızlardır ki, gecenin karanlığında doğmuşlardır. Senin üzerine uğursuzlukla batmazlar."
İbn Hişam dedi ki: Bu şiirinde Ka'b, temsilciler arasında Ebü'l-Heysem b. et-Teyyihan'dan söz etti. Ama Rüfaa'yı anmadı.
Ben de derim ki: Sa'd b. Muaz'ı anlattı. Ama o, asla temsilcilerden değildir. O gece Akabe'de hazır bulunmamışlardır.
Yakup b. Süfyan, Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Akabe gecesinde Ensâr yetmiş kişi idi. On iki temsilcileri vardı.Bu temsilcilerin dokuzu Hazreç kabilesinden, üçü de Evs kabilesindendi. Ensâr'dan bir adamın bana anlattığına göre o gece Cebrail, Akabe'de hazır bulunanlar arasından kimi temsilci seçeceğini Rasûlullah'a bizzat işaret edip gösteriyormuş. O gece seçilen temsilcilerden biri de, Üseyd b. Hudayr'dı.
İbn İshak, Abdullah b. Ebu Bekir'den rivayette bulunarak Rasûlullah (s.a.v.)'m temsilcilere şöyle dediğini nakleder:
- Siz, kavminizin kefillerisiniz. Havarilerin, İsa b. Meryem için kefillik ettikleri gibi. Ben de kavmimin üzerine kefilim.
- Evet, dediler.
Asım b. Ömer b. Katade'nin bana anlattığına göre kavim Rasûlullahla bey'atleşmek için toplandıkları zaman Abbas b. Ubade b. Nadle el-Ensârî -Beni Salim b. Avf in kardeşi- şöyle demişti:
- Ey Hazreç topluluğu! Bu adamla niçin bey'atleştiğinizi biliyor musunuz?
- Onlar, evet dediler.
- Siz onunla, insanların kırmızısı ve siyahıyla savaşmak üzere bey'atleşiyorsunuz. Eğer mallarınıza bir felaketin gelmesiyle eksildik-leri ve eşrafınız helak oldukları zaman onu kendi başına yardımsız bırakmayı düşünüyorsanız, bunu şimdiden yapınız. Allah'a yemin ederim ki, eğer böyle birşey yaparsanız, bu dünya ve ahiretin zararıdır. Eğer onun davet ettiği şeyde malların eksilmesine ve eşrafın öldürülmesine rağmen ona vefakarlık edeceğinizi düşünüyorsanız, onu tutunuz. Vallahi bu, dünya ve

ahiretin hayrıdır.
Buna karşılık onlar:
- Biz onu, malların musibete maruz olmasına ve eşrafın öldürülmesine rağmen tutarız. Ya Rasûlallah! Eğer biz, bu sözümüze bağlı kalırsak buna karşı bizim için ne vardır? dediklerinde Rasûlullah:
- Cennet vardır, dedi. Öyleyse elini ver.
Rasûlullah da elini verdi. Onunla bey'atleştiler. Asım b. Ömer b. Katade'ye gelince, o şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki bunu, Abbas başka şey için söylemedi. Ancak Rasûlullah'a verilen andlaşmayı pekiştirmek için söyledi.
Abdullah b. Ebu Bekir'in görüşüne göre o, bey'atı bir başka geceye ertelemek maksadıyla böyle söylemiştir. Ayrıca o böyle demekle Abdullah b. Übey b. Selül'ün -Hazreçlilerin lideri- gelmesini ümid ediyordu ki, durum dahada kesinlik kazansın. Bu ihtimallerden hangisinin doğru' olduğunu elbetteki yüce Allah, daha iyi bilir.
İbn İshak dedi ki: Neccaroğullarının iddiasına göre Rasûlullah'm elini tutup bey'at yapan ilk şahıs, Ebu Umame Es'ad b Zürare'dir. Ab-dü'l- Eşhel oğullarına göre ise, Ebü'l-Heysem b. et-Teyyihan'dır. Mabed b. Ka'b'm rivayetine göre Ka'b b Malik şöyle demiştir: Bey'at için Rasûlullah'm elini tutan ilk kişi, Bera b. Marur'dur. Ondan sonra Rasûlullah, oradakilerin tamamı ile bey'atleşti.
"Üsdü'1-Gabe" adlı eserde İbn Esir şöyle der: Seleme oğullarının iddiasına göre o gece, Rasûlullahla bey'atleşen ilk şahıs Ka'b b. Malik'tir.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, Tebük gazvesinden geri kalışından bahsederken Ka'b b4. Malik'in şöyle dediği nakledilir: «İslâm üzere birbirimize söz verip bey'at yaptığımızda Akabe gecesinde Rasûlullahla beraber bulundum. Her ne kadar insanlar arasında Bedir'in şanı daha çok ise de, Akabe gecesine karşılık Bedir'de hazır bulunmayı daha fazla sevecek değilim.»
Beyhakî, Amir eş-Şa'bînin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), amcası Abbas'la birlikte Akabe'de ağacın altında bulunan yetmiş kişilik Ensâr topluluğuna doğru gitti. Yanlarına varıp şöyle dedi:
- Sözcünüz konuşsun ve konuşmayı uzatmasın. Çünkü müşriklerin casusları, sizleri arıyorlar. Eğer burada olduğunuzu anlarlarsa, sizi perişan ederler.
Ensâr'ın sözcüsü Ebu Umame şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Rabbin için ne dilersen dile. Sonra kendi şahsın için ne dilersen dile. Daha sonra bunu yaptığımız takdirde Allah'ın bize ve size vereceği sevabı anlat. Bunun üzerine Hz. Peygamber ;
- Rabbim için sizden istediğim şudur ki, ona ibadet edesiniz ve hiç birşeyi O'na ortak koşmayasmız. Kendi şahsım ve ashabım için de istediğim şudur ki, bizleri barındır asınız, bize yardım edesiniz ve kendinizi koruduğunuz gibi bizi de koruyasmız.
- Bunu yaparsak, bizim için ne vardır?
- Sizin için Cennet vardır.
- Öyleyse biz, bu istediklerini sana vereceğiz.
Beyhakî, Rufaa'nm şöyle dediğini rivayet eder: Bir yerden bir takım şarap tulumları gelmişti. Ubade b. Samit de gelip onlar delerek şöyle dedi:
"Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'a Cennet karşılığında, dinî emirlere itaat etmekte ihmalkar davranmamak, darlık ve bolluk hallerinin ikisinde de infak etmek, iyiliği emir ve kötülükten vazgeçirmek, yericilerin yermesi korkusundan ötürü hakkı söylemekten ayrılmamak ve Hz. Peygamber Medine'ye geldiği zaman kendimizi, kadın ve çocuklarımızı koruduğumuz gibi onu da korumak üzerine bey'at ettik. İşte bizim, bey'at ettiğimiz şeyler bunlardır."
Yunus, İbn îshak'tan Ubade b. Samit'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber Efendimiz'e, bize verilen emirleri yerine getirmek için -ister elimiz dar olsun ister bolluk içinde olalım, bize edilen emir ister hafif ister ağır gelsin- savaşmak, itaat etmek, başkalarını kendimizden önde tutmak, işin ehli dururken işe göz dikmemek ve -nerede olursak olalım- hiç kimseden korkmamak, hakkı söylemek üzere bey'at ettik."
İbn îshak, Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) ile bey'atleştiğimiz zaman Şeytan, Akabe'nin başından, şimdiye kadar işittiğim seslerden çok daha nüfuzlu bir sesle şöyle ünledi:
- Ey Cebacib (evler) halkı! Dinden çıkmış kimselerin de beraberinde bulunduğu bu çok yerilmiş kişiden haberiniz yok mudur? Sizinle savaşmak üzere toplanmışlardır.
Bunun üzerine Rasûlullah, şöyle dedi:
- Bu, Ezebbü'l-Akabe'dir, Ezyeb'in oğludur. (Bu, şemanın isimlerinden biridir.) Duyuyor musun ey Allah'ın düşmanı? Sırası gelince seninle de uğraşacağım.
Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), dönüp bize:
- Eşyalarınızın yanına gidiniz, diye talimat verdi. Bunun üzerine Abbas b. Ubade b. Nadle, ona dedi ki:
- Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki Ya Rasûlallah eğer dilersen yarın Mina halkının etrafını kılıçlarımızla doldururuz. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bununla emrolunmadık. Fakat yolculuk eşyalarınızın yanına dönünüz, dedi.
Biz de yataklarımıza döndük ve Öylece sabaha kadar uyuduk.
Sabahleyin bir grup Kureyş büyükleri yanımıza geldiler, yerlerimize girip şöyle dediler:

"Ey Hazreç topluluğu, duydukki siz, bu arkadaşımıza gelmişsiniz. Onu aramızdan çıkartmak istiyörmüşsünüz. Ve onunla bize karşı savaşmak üzere bey'atleşiyormuşsunuz. Valahi bir savaş çıkarsa, size kızdığımız kadar hiçbir kabileye kızmayız."
Bunun üzerine kavmimizin müşriklerinden orada bulunanlar, ortaya atılarak böyle birşeyin olmadığına ve bunu bilmediklerine dair Allah'a yemin ettiler. Aslında doğru söylemişlerdi. Çünkü bey'atten haberleri yoktu. Biz de birbirimize bakıyorduk. Sonra Kureyşliler kalk-ü.Aralarında Haris b. Hişam b. Muğire el-Mahzumî de vardı. Ayaklarında bir çift yeni ayakkabı vardı. Ben yanım dakileri de ortak edercesine bir söz söyledim:
"Ey Ebû Cabir! Sen, bizim için bir efendisin, Kureyşli gencin ayakkabıları gibi bir çift ayakkabı alamaz mısın?"
Haris, bu sözümü işitti ve ayaklarından ayakkabılarını çıkart-ü.Sonra onları bana verip şöyle dedi:
- Sen onları giymelisin. Ebu Cabir ise şöyle diyordu.
- Yapma, vallahi genci kızdırdın. Onun ayakkabılarını ona geri ver. Dedim ki:
- Vallahi onları geri vermeyeceğim. Vallahi bu iyi bir şanstır. Şansım doğru çıkarsa, onu ondan zorlada olsa alacağım.
İbn îshak, Abdullah b. Ebu Bekir'in kendisine şöyle dediğini nak-letmiştir: Onlar, Abdullah b. Übey b. Selül'e gittiler ve ona Kaş'ın söylediği sözün aynısını söylediler. O da onlara şöyle dedi:
"Allah'a yemin ederim ki, bu büyük bir iştir. Kavmim böyle bir nimeti, benden gizlemiyecek sanıyorum ve böyle bir işin olduğunu da bilmiyorum." Bu konuşmadan sonra onlar, yanından ayrılıp gittiler. Halk, Mina'dan Mekke'ye hareket etti. Kureyşliler, haberin aslını araştırıp ondan çok söz etmeye başladılar. Baktılar ki iş işten geçmiş, sonra bey'at edenleri aramaya çıktılar. Ezahir'de Sa'd b. Ubade ve Munzir b. Amr'e kavuştular. (Münzir, Beni Saide b. Ka'b b. Hazreç'in kardeşidir. Bunların ikisi de temsilci idiler.) Fakat Münzir'i yakalayamadılar. Sa'd'e gelince onu yakaladılar. Yükünün şeridiyle ellerini boynuna bağladılar. Onu geri çevirip döverek ve perçeminden çekerek Mekke'ye soktular. O gür.saçlı biri idi.
Sad-şöyle dedi: Vallahi ben, onların elinde idim. Bana Kureyş'ten bir topluluk göründü. İçlerinde güzel yüzlü, beyaz renkli, uzun boylu, tatlı bir adam vardı. İçimden dedim ki: Eğer bu cemaatın içinde hayırlı biri varsa oda bu adamdır. Fakat o yaklaştığı zaman elini kaldırdı ve bana şiddetli bir tokat attı. Ben de içimden şöyle dedim: Hayır, Allah'a yemin ederim ki, bundan sonra artık bunlarda hiçbir hayır yoktur. Vallahi ben onların elinde idim. Beni çekip sürüyorlardı. Orda olan bir adam bana acıdı ve: "Yazık sana, seninle Kureyşli bir adam arasında andlaşma ve ahid yok mudur?" diye sordu. "Evet, Cübeyr b. Müt'im b. Adiy b. Nev-fel b. Abdumenaf a ticaret kefaletim vardır. Memleketimde onlara zulmetmek isteyenlere karşı korurdum. Birde Haris b. Harp b, Ümeyye b. Abdu'ş-Şems b. Abdumenaf a da ticari himaye ahdim vardır." dedim.
O arkadaş dedi ki: "Yazıklar olsun sana. O iki adamın ismini söyle ve seninle onlar arasındaki andlaşmayı anlat."
Bunun üzerine durumu Kureyşlilere anlattım. O adam onlara gitti ve onları mescidde Ka'be'niri yanında buldu ve dediki "Hazreç'ten bir adam, vadide şimdi dövülüyor, sizi çağırıyor. Onunla sizin aranızda himaye ahdi bulunduğunu söylüyor.
Onlar: "O kimdir?" diye sordular. Adam da: "Sa'd b. Ubade'dir." dedi. Onlar: "Doğru, vallahi ö bize ticaret himayesi verir ve memleketinde zulüm olunmaktan bizi korurdu." dediler. Sonra gelip Sa'd'ı, onların ellerinden kurtardılar. O daoradan gitti.
Sa'd'a tokat vuran Süheyl b. Amr idi. Beni Amir b. Lüeyy'in kardeşi idi. îbn Hişam'm anlattığına göre Sad'a acıyan adam ise Ebu'l Bahteri b. Hişam idi.
Beyhakfnin rivayetine göre İsa b. Ebi İsa b. Cübeyr şöyle demiştir: Akabe gecesinde Kureyşliler, Ebu Kubeys dağında birinin şöyle dediğini duymuşlar:
"Eğer iki Sa'd Müslüman olurlarsa Muhammed, Mekke'de muhaliflerin muhalefetinden korkmaz hale gelir."
Kureyşliler, sabahladıklarında Ebu Süfyan şöyle sormuştu:
"Bu iki Sa'd kimdir? Yoksa Sa'd b. Bekir ile Sa'd b. Hüzey midir?"
Kureyşliler, ikinci gece bir başkasının Ebu Kubeys dağının üzerinden şöyle seslendiğini duymuşlardı:
"Ey Evs'in Sa'd'ı, sen yardımcı ol.
Ey Hazreçlilerin Sad'ı ki efendisin.
Hidayet davetçisine icabet edin.
Allah'tan, Firdevsi temenni edin, arif kişilerin temenni edişi gibi Hidayet isteyene Allah'ın vereceği mükafat, Firdevs Cennetleridir ki, oralarda refrefler vardır." Kureyşliler sabahladıklarında Ebu Süfyan şöyle dedi: "Allah'a yemin ederim ki, bu iki Sad'dan biri Sa'd b. Muaz, ciğeri de Sad b. Ubade'dir." [6]

Fasıl

îbn îshak dedi ki: Rasûlullah'la ikinci Akabe gecesinde bey'atleşen Ensâr, Medine'ye döndüklerinde orada Müslümanlıklarını açığa vurdular. Kavimleri içinde eski dinleri üzere ve şirkte bulunan ihtiyarlar vardı. Onlardan birisi, Amr b. Cemuh b. Zeyd b. Haram b. Ka'b b. Ğanm b. Ka'b b. Seleme idi. Onun oğlu Muaz b. Amr, Akabe'de hazır bulunmuştu ve Rasûlullah'a orada bey'at etmişti. Amr b. Cemuh, Beni Seleme kabilesinin efendilerinden ve eşrafındandı. Kendi evinde ağaçtan bir put yapmıştı Bu putuna Menat denilir di.Medine eşrafı gibi o da, putunu ilah edinmişti. Ona saygı gösteriyor, temiz tutuyordu. Beni Seleme kabilesinin gençleri Muaz b. Cebel ve oğlu Muaz b. Amr b. el-Cemuh ve onlardan Müslüman olup Akabe'de hazır bulunanlar geceleyin Amr'm putunun yanma giderek onu alıp Beni Seleme kabilesine ait, içinde insan pisliği bulunan bir çöplüğe baş aşağı

atarlar. Amr sabahleyin dedi ki:"Yazık size! Bu gece bizim ilahlarımıza kim tecavüz etti?"
Putunu aradığında onu yerinde bulamadı, araştırdı, sonunda onu bulunca yıkayıp temizledi. Güzel koku sürerek şöyle dedi:
"Vallahi eğer, bunu sana yapanı bilsem onu rezil ederim."
Akşamleyin Amr uyuduğu zaman yine yerinden alıp aynı işi yaptılar. Amr, sabahleyin uyandığında gidip putu, pisliğin içinde buldu. Yine yıkayıp temizledi ve güzel koku sürdü. Sonra geceleyin bir daha aynı işi yaptılar. Nihayet bir kaç sefer daha bu işi yaptıklarında, bir gün onu attıkları yerden çıkardı, yıkayıp temizledi. Güzel kokular sürdü. Sonra kılıcını getirip putun üzerine astı ve ona şöyle dedi:"Vallahi bu gördüğüm şeyi sana yapam tanımıyorum. Eğer sende bir hayır varsa, kendi kendini koru. İşte kılıç seninle beraberdir."
Akşam olup Amr uyuduğu zaman gençler, putun yanma giderek boynundan kılıcı aldılar. Sonra bir köpek leşi ile birlikte onu ipe bağlayıp bir araya getirdiler, Beni Seleme kuyularından, içinde insan pisliği bulunan bir kuyuya attılar. Sonra Amr b. Cemuh, sabahleyin geldi. Onu yerinde bulamadı. Aramaya başladı. Nihayet onu kuyuda ölü bir köpek leşiyle birlikte bağlanmış vaziyette baş aşağı bir halde buldu. Onu böyle görüp durumunu anladığı ye kavminden Müslüman olanlarla konuştuğunda Allah'ın rahmetiyle Müslüman oldu ve dinini güzelce yaşadı.
Mükemmel bir Müslüman oldu. Müslüman olup ilahi bilgileri edindiğinde o putunun durumunu anlatarak kendisini, içinde bulunduğu körlük ve sapıklıktan kurtaran yüce Allah'a şükredip şöyle dedi:
"Vallahi eğer sen bir ilah olsaydın, sen ve köpek bir kuyunun içinde
birlikte olmazdın,
Aşağılanmış bir tanrı olarak, senin atıldığın yerden tiksiniyorum.
Şimdi akılsızlığın, kötülüğün yüzünden seni derin derin düşündük.
Dinleri koyan, bağışlayıcı, bol rızıklar verici, lütuflar sahibi yüce Allah'a hamdolsun ki,
O bağından kurtuluş olmayan kabir karanlığına girmeden önce hidayete ermiş olan peygamber Ahmed vasıtasıyla beni kurtardı." [7]

İkinci Akabe Bey'atînde Hazır Bulunanların Adları

İbn İshak'a göre ikinci Akabe bey'atine yetmiş üç erkekle iki kadın katılmıştır. Evs kabilesinden bu bey'ate katılan onbir erkeğin adları şöyledir:
Üseyd b. Hudayr (Bu temsilcilerden biridir.), Ebü'l-Heysem b. et-Teyyihan (Bu aynı zamanda Bedir savaşma katılmıştır.) Seleme b. Sa-lame b. Vakaş (Bu da Bedir savaşına katılmıştır.), Zuhayr b. Rafi, Ebu Bürde b. Niyar, Nüheyr b. Heysem b Nabi b. Mecdaa b. Harise, Sa'd b. Hayseme (Bu da temsilcilerden biridir. Bedir savaşma da katılmıştır ve o savaşta şehi düşmüştür.), Rufaa b. Abdülmünzir b. Züneyr (Bu da temsilcilerden biridir ve Bedir savaşma katılmıştır.), Abdullah b. Cübeyr b. Numan b. Ümeyye b. Bürek (Bedir savaşma katılmıştır. Uhud savaşında şehid düşmüştür. O savaşta okçuların komutanlığını yap-. mıştır.), Maan b. Adiy b. Cedd b. Aclan b. Haris b. Dubay'a el-Belevî(Evs-liierin müttefiki olup Bedir ve daha sonraki savaşlara katılmış, Yema-me savaşında şehid düşmüştür.), Uveym b. Saide (Bedir'e ve daha sonraki savaşlara katılmıştır).
Hazreçlilerden ise, altmışiki erkek ikinci Akabe bey'atine katılmış olup adlan şöyledir:
Ebu Eyyüb Halid b. Zeyd (Bedire ve daha sonraki savaşlara katılmıştır. Muaviye zamanında Rum diyarında şehid düşmüştür.) Muaz b. Haris ve kardeşleri Avf ile Muavvez (Bunlar Afra oğulları olup Bedir savaşma katılmışlardır), Umare b. Hazm (Bedir savaşma ve daha sonraki savaşlara katılmış olup Yemame savaşında şehid düşmüştür.), Es'ad b. Zürare Ebu Umame (Akabe bey'atindeki temsilcilerden biri olup Bedir savaşından önce vefat etmiştir.), Sehl b. Atik (Bedir savaşma katılmıştır.), Evs b. Sabit b. Münzir (Bedir savaşma katılmıştır.) Ebu Talha Zeyd b. Sehl (Bedir savaşma katılmıştır.), Kays b. Ebi Sa'saa Amrb. Zeyd b. Avf b. Mebzul b. Amr b. Ğanm b. Mazin (Bedir savaşında su taşıyıcılarının emiri idi.), Amr b. Gaziyye, Sa'd b. Reb (Temsilcilerden biri olup Bedir Savaşına katılmış, Utıud savaşında şehid düşmüştür.), Harice b. Zeyd (Bedir savaşma katılmış ve Uhud savaşında şehid düşmüştür.) Abdullah b. Revaha (Temsilcilerden biri olup Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarına katılmıştır. Mu'te savaşında komutan iken şehid düşmüştür.), Beşir b. Sa'd (Bedir savaşma katılmıştır.), Abdullah b. Zeyd b. Sa'lebe b. Abdi Rebbih (Bu ezanla ilgili rüyayı gören sahabe olup Bedir savaşma katılmıştır.), Hallad b. Süyeyd (Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarına katılmıştır. Kurayza oğullarıyla yapılan savaşta şehid düşmüştür. Üzerine bir değirmen taşı atılarak ezilmiş ve vefat etmiştir. Denilir ki Rasûlullah (s.a.v.), onun hakkında şöyle buyurmuştur: «Onun için iki şehid savabı vardır.»), Ebu Mes'ud Ukbe b. Amr (Bedir savaşma katılmıştır. İbn îshak'm anlattığına göre Akabe bey'atinde hazır bulunanların en genci idi. Bedir savaşında hazır bulunmadı.), Ziyad b. Lebid (Bedir savaşma katılmıştır), Ferve b. Amr b Vedfe, Halid b. Kays b. Malik (Bedir savaşma katılmıştır.), Rafi b. Malik (Temsilcilerden biridir.), Zekvan b.Abdi Kays b Halde b. Muhalled b. Amir b. Zürayk (Bu adama hem Muhaciri, hem Ensâri denir. Çünkü bu zat, Mekke'de iken Rasûlullah'ı yanında ikamet etmiş, bu ikametini hicrete kadar devam ettirmişti. Aynı zamanda Bedir savaşma da katılmış ve Uhud savaşında şehid düşmüştü.), Abbad b. Kays b. Amir b. Halid b. Amir b. Zürayk (Bedir savaşma katılmıştır.),kardeşi Haris b. Kays b Amir (Bu da Bedir savaşma katılmıştır.), Bera b. Marur (Temsilcilerden biri olup, Beni Seleme kabilesinin iddiasına göre Hz

Peygamberle biat yapan ilk şahıstır. Rasûlullah'm Medine'ye gelişinden önce vefat etmiştir. Malının üçte birinin Hz. Peygamber'e verilmesini vasiyet etmişse de Hz.Peygamber bunu kabul etmeyip mirasçılarına vermiştir.), oğlu Bişr b Bera (Bu zat Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarına katılmış olup Hayber savaşında Rasûlullah'a yedirilen zehirli koyundan yediği için şehid düşmüştür. Allah, ondan razı olsun.), Sinan b. Sayfî b. Sahr (Bedir savaşma katılmıştır.), Tufayl b. Numan b. Hansa (Bedir savaşma katılmış olup Hendek savaşında şehid düşmüştür.), Makil b. Münzir b. Şerh (Bedir savaşına katılmıştır.) kardeşi Yezid b. Sinan el- Münzir (Bedir savaşma katılmıştır.), Mes'ud b. Zeyd b. Sübey, Dahhak b. Harise b. Zeyd b. Sa'leb (Bedir savaşma katılmıştır.), Yezid b. Hazzam b. Sübey, Cebbar b. Sahr b. Ümeyye b. Hansa b. Sinan b. Ubeyd (Bedi savaşma katılmıştır.),Tufeyl b. Malik b. Hansa (Bedir savaşma katılmıştır.), Ka'b b. Malik, Süleym b. Amir b. Hadide (Bedi savaşma katılmıştır.), Kutbe b. Amir b. Hadide (Bedir savaşma katılmıştır.), kardeşi Ebu'l-Münzir Yezid (Bu da Bedi savaşma katılmıştır.), Ebü'1-Yüsr Ka'b b. Amr (Bedir savaşma katılmıştır.), Sayfi b. Sevad b. Abbad, Sa'lebe b. Ganeme b. Adiy b. Nabi (Bedir savaşma katılmış olup Hendek savaşında şehid düşmüştür.), kardeşi Amr b. Ganeme b. Adiy, Abs b. Amir b. Adiy (Bedir savaşma katılmıştır.), Halid b. Amr b. Adiy b. Nabi, Abdullah b. Üneys (Kudaalıların müttefikidir.), Abdullah b. Amr b. Haram. (Temsilcilerden biridir ve Bedir savaşma katılmıştır. Uhud savaşında şehid düşmüştür.) oğlu Cabir b. Abdullah, Muaz b. Amr b. Cemuh (Bedir savaşma katılmıştır.), Sabit b. Cez' (Bedir savaşma katılmış olup Taifte şehid düşmüştür;), Umeyr b. Haris b. Sa'lebe (Bedir savaşma katılmıştır.), Hadic b. Selame (Beni Haram b. Ka'b in müttefikidir.) Muaz b. Cebel (Bedir savaşında hazır bulunmuş olup diğer savaşlara katılmıştır. Hz. Ömer'in halifeliği döneminde tmvas vebası salgınında vefat etmiştir.), Ubade b. Samit (Temsilcilerden biri olup Bedir'e ve sonraki savaşlara katılmıştır.), Abbas b. Ubade b. Nadle (Mekke'de ikamet etmiş olup hicrete kadar ikametini orada sürdürmüştür. Kendisine hem Muhaciri hem Ensârî denirdi. Uhud savaşında şehid düşmüştü.), Ebu Abdurrahman Yezid b. Sa'lebe b. Hazme b. Asrem (Bu zat, Beni Gusay ne'den, Beli'den olup onların müttefikidir.), Amr b. Haris b. Lebde, Ru-faa b. Amr b. Zeyd (Bedir savaşma katılmıştır.), Ukbe b. Vehb b. Kelde (Beni Salim b. Ganem'in müttefiki olup Bedir savaşına katılmış,'Mek-ke'ye gitmiş, hicrete kadar orada ikamet etmiş bir zattır. Kendisine hem Muhaciri hem Ensarî denirdi.), Sa'd b. Ubade b. Düleym (Temsilcilerden biridir.), Münzir b Amr (Temsilcilerden biri olup Bedir ve Uhud savaşlarına katılmış, Bir-i Maune faciasında kumandan olarak şehid düşmüştür. Kendisi için:"Ölüme boyun veren kimse" denilirdi).

Akabe bey'atine katılan iki kadına gelince bunlardan biri Ümmü Umare Nesibe binti Ka'b b. Amr b. Avf b. Mebzul b. Amr b Ğanm b. Mazin b. Neccar'dır. Mazinli ve Neccarîdir.

İbn İshak dedi ki: Bu kadın, Rasûlullah'la birlikte savaşa katıldı. Kendisiyle birlikte kızkardeşi ve kocası Zeyd b. Asım b. Ka'l ile oğulları Habib ve Abdullah ta savaşta hazır bulundular. Oğlu Habib, Müseyle-metü'l- Kezzab tarafından öldürülmüştü Müseyleme ona: "Muham-med'in Rasûlullah olduğuna şahadet eder misin?" diye sorduğunda o, evet cevabını vermişti. Bunun üzerine Müseyleme: "Benim Rasûlullah olduğuma şahadet eder misin?" diye sorduğunda o: "İşitmiyorum" diye cevap vermişti Bunun üzerine Müseyleme onu kesip öldürdü. O da ölünceye kadar tutumunu değiştirmedi. Müseyleme öldürüldüğünde Ümmü Umare Müslümanlarla birlikte Yemame'ye gidenler arasında bulunuyordu. Döndüğünde vücudunda on iki yara ve darbe bulunuyordu. Allah, ondan razı olsun.

İkinci Akabe bey'atine katılan kadınların ikincisi ise, Ümmü Menî' Esma binti Amr b. Adiy b. Nabi b. Amr b. Sevad b. Ğanm b. Ka'b b. Sele-me'dir.Allah, ondan da razı olsun. [8]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/214-227.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/227-228.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/228-229.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/229-230.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/231-243.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/244-254.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/254-255.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/255-257.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Mekke'den Medine'ye Hicret
Resûlullah (S.A.V.)'In Hicret Sebebi
Rasûlullah (S.A.V.)'In Ebu Bekîr Es-Sıddık'la Birlikte Mekke'den Medine'ye Hicreti
Peygamber (S.A.V.)'İn Medînerye Gîrîşi Ve Evi
Fasıl

Mekke'den Medine'ye Hicret

Zührî, Urve'den, o da Hz. Aişe'den, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Mekke'de iken Müslümanlara şöyle dediğini rivayet eder:
"Artık sizin hicret edeceğiniz yurd, iki kara taşlık arasında sürülmemiş hurmalık bir yer olarak bana gösterildi."
Rasûlullah (s.a.v.) böyle deyince, bazı kimseler Medine tarafına hicret etti. Habeşistan'a hicret etmiş olan Müslümanlar da Medine'ye döndüler.
Bunu, Buharı rivayet etmiştir.
Ebu Musa, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet eder:
"Rüyamda, Mekke'den hurmalık bir yere hicret ettiğimi gördüm. Orasının Yemame veya Hecer olduğunu vehmettim. Ama orası Medine -Yesrib-imiş."
Buharı bu hadisi, bir kaç yerde uzun uzadıya senediyle birlikte nak-letmiştir.
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Cerir'den rivayet etti ki; Peygamber (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu yüce Allah, bana şöyle vahyetti: Şu üç beldeden hangisine inersen orası senin hicret diyarın olacaktır: Medine, Bahreyn ve Kmnes-rin."
İlim ehli kimseler dediler ki: Sonra Rasûlullah'ın Medine'ye gitmesine karar verildi. O da oraya hicret etmelerini ashabına emretti. Bu hadis, cidden gariptir. Tirmizî de "Menakıb" adlı eserinde Cerir'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Doğrusu yüce Allah, bana şöyle vahyetti: Şu üç şehirden hangisine inersen orası senin hicret diyarın olacaktır: Medine, Bahreyn ve Kmnes-rin."
îbn îshak dedi ki: Cenâb-ı Allah, savaş için izin verdiğinde şu ayeti inzal buyurdu:
«Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir. Allah, onlara yardım etmeye elbette Kadir'dir. Onîar haksız yere ve "Rabbimiz Allah'tır." dediler diye yurtlarından çıkarılmışlardır." (el-Hacc, 39-40.)
Yüce Allah, Rasûlüne savaş için izin verdiği, Ensâr'dan olan bu kabilenin de İslâm'a ve ona tabi olanlara yardım etmek üzere Peygam-ber'e bey'at ettiği, Müslümanları bağrına bastıkları zaman , Muhacirlerden ve Mekke'deki Müslümanlardan olan ashabına, Medine'ye hicret etmelerini, Ensâr'dan olan kardeşlerine kavuşmalarını emredip şöyle buyurdu:
"Doğrusu yüce Allah, sizin için kardeşler kıldı ve içinde emin olacağınız bir yurt kıldı."
Bunun üzerine Müslümanlar, gruplar halinde peşpeşe Medine'ye gitmeye başladılar. Hz. Peygamber (s.a.v.) ise, Allah'tan hicret için izin bekleyerek Mekke'de kaldı. Rasûlullah'ın ashabından Kureyşli Muhacirlerden Medine'ye hicret edenlerin ilki Beni Mahzum kabilesinden Ebu Seleme b. Abdi'l Esed b. Hilal b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum'dur. Akabe ashabının bey'atinden bir sene önce Medine'ye hicret etti. Habeşistan ülkesinden Mekke'ye-* Rasûlullah'm yanına gelmişti. Kureyşli-ler ona eziyet verdiği ve Ensârî Müslümanların İslâm'a girme haberi ona ulaştığı zaman Medine'ye Muhacir olarak gitti.
İbn îshak, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Seleme, Medine'ye gitmeye niyetlendiğinde devesini benim için hazırladı. Sonra beni ona bindirdi. Oğlum Seleme b. Ebu Seleme'yi de Önüme bindirdi. Sonra benimle yola çıktı. Binmiş olduğum deveyi yediyordu. Beni Muğire b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum'un adamları onu gördüklerinde yanına gelip şöyle dediler: "Haydi sen kendin ne ise, diyelim kendini bizden kurtardın. Fakat şu arkadaşımıza ne dersin? Onu götürmene nasıl izin verelim?" Ümmü Seleme dedi ki: "Devenin yularını onun elinden çektiler ve beni ondan aldılar. Bu esnada Beni Abdi'1-Esed kabilesi öfkelendiler. Bunlar, Ebu Seleme'nin kavmi olup şöyle dediler:
- Hayır, vallahi biz oğlumuzu anasının yanında bırakmayız. Çünkü anasını adamımızdan aldınız.
Ümmü Seleme dedi ki:
- Böylece oğlum Seleme'yi aralarında birbirlerinden çekmeye çalış-talar. Nihayet onu bıraktılar. Beni Abdi'1-Esed kabilesi, onu alıp götürdü. Beni Muğire kabilesi de beni yanlarında alıkoydular. Kocam Ebu Seleme ise Medine'ye gitti.Böylece benimle kocamı ve oğlumu birbirimizden ayırdılar. Ben, her sabah çıkıp vadide oturuyor ve akşam oluncaya kadar ağlıyordum. Bu hal, bir yıl boyunca devam etti. Bir gün amcam oğullarından biri -ki Beni Muğire'dendir- bana rastladı. Başıma gelenleri gördü. Bana acıdı ve Muğire oğullarına şöyle dedi:
- Şu biçare ve miskin kadına acımaz mısınız, bu yaptığınızdan sıkılmaz mısınız? Onunla kocasını ve çocuğunu birbirlerinden ayırdınız.
Bunun üzerine onlar da dönüp bana şöyle dediler:
- Eğer dilersen kocana gidebilirsin..

Beni Abdi'1-Esed kabilesi de, bu esnada oğlumu bana geri verdi. Bunun üzerine devemi yola çıkardım. Oğlumu da yanıma alarak Medine'de bulunan kocamın yanma gitmeğe niyetlenerek yola çıktım. Beni kocama, götürmesini söyleyebileceğim hiçbir Allah'ın kuluna rastlaya-mıyordum. Nihayet Ten'im'de olduğum zaman Osman b. Talha b. Ebu Talha'ya rastladım. Bana şöyle sordu:
- Ey Ebu Ümeyye'nin kızı, nereye gidiyorsun?
- Medine'de ki kocamın yanını gitmek istiyorum. .
- Seninle beraber giden hiç kimse yok mu?
- Hayır, Allah'a yemin ederim, ancak Allah ve işte bu oğlum var.
- Seni yalnız bırakmak doğru olmaz, diyerek devemin yularım tuttu ve benimle birlikte süratle yola koyuldu. Vallahi şimdiye kadar Araplardan, ondan daha keremli bir kimse görmemiştim. Bir yere vardığımızda benim devemi çöktürür, sonra benden öteye gidip dururdu. Nihayet indiğim zaman devemi kenara alır, yükünü indirir, sonra onu ağaca bağlar, benden uzaklaşarak bir ağacın yanına gider, altına yatardı. Yola çıkma zamanı yaklaştığında devemin yanma gelip onu bana takdim eder, yola koyar, sonra benden kenara çekilip durur ve şöyle derdi: "Bin." Binip devemin üzerine kurulduğumda yularını tutar ve yederdi. Nihayet beni indirinceye kadar böyle yapardı. Beni, Medine'ye götürün-ceye kadar hep böyle davrandı. Küba mevkiinde Ben Amr b. Avf m köyüne bıraktığında şöyle dedi:
- Kocan, işte bu koydedir.(Gerçekten kocam Ebu Seleme, o köye inmişti.) Allah'ın bereketiyle onun yanma git.
Böyle dedikten sonra kendisi Mekke'ye dönüp gitti.
Ümmü Seleme devamla şöyle diyordu:
-Alllah'a yemin ederim ki İslâmiyet'te Ebu Seleme ailesinin başına gelenlerin, başka hiçbir ailenin başına geldiğini bilmiyorum. Osman b . Talha'dan daha mert bir arkadaşı da asla görmedim.
Sözü edilen Osman b. Talha b.Ebu Talha el-Abderî, Hüdeybiye andlaşmasmdan sonra Müslüman olup Halid b. Velid'le birlikte Medine'ye hicret etmiş, Uhud savaşında babası ve kardeşleri Haris, Kilab ve Müsan ile amcası Osman b. Ebu Talha öldürülmüşlerdi. Mekke'nin fethi gününde Rasûlullah (s.a.v.), ona ve amcası oğlu Şeybe'ye KaTbenin anahtarlarını vermişti. Bu vazifeyi cahiliyette olduğu gibi İslamiyet'te de onların uhdesinde bırakmıştı. Bu hususta yüce Allah'ın şu kavli nazil olmuştu:
«Hiç şüphesiz Allah size, emanetleri ehline teslim etmenizi emreder.» (en-Nisâ, 58.)
İbn îshak dedi ki: Ebu Seleme'den sonra Muhacirlerden Medine'ye gelenlerin ilki, Amir b. Rebia oldu. Bu zat, Adiy oğullar kabilesinin müttefiki idi. Beraberinde hanımı Leyla binti Ebi Hasme vardı. Sonra Abdullah b. Cahş b. Ri'ab b. Yamur b. Sabire b. Mürre b. Kebir b. Ğanm b. Dudan b. Esed b. Hüzeyme hicret etti. Bu zat, Beni Ümeyye b. Abdu'ş-Şems'i müttefikidir. Ailesi ve kardeşi Abd b. Cahş'ı yanma aldı. Karde.-şinin künyesi, Ebi Ahmed'tir; Ebu Ahmed'in adı, îbn îshak'ın da anlattığı gibi Abd'tır. Sümame olduğunu söyleyenler de olmuştur. Süheylî der ki: Birincisi, daha sahihtir. Ebu Ahmed, âmâ bir adamdı. Yanında bir kimse olmaksızın Mekke'nin alt ve üst taraflarım dolaşırdı. Şair bir kimse idi. Faria binti Ebu Süfyan b. Harp adındaki kadınla evliydi. Annesi Ümeyme binti Abdülmuttalib b. Haşim'dir.
Hicretten dolayı Beni Cahş'm evi kilitlenip'kapandı. Utbe b. Rebia ve Abbas b. Abdülmuttalib ile Ebu Cehil b. Hişam b Muğire oradan geçtiler. Mekke'nin yukarılarına doğru çıktılar. Utbe b. Rebia, o eve baktığında kapılarının ıssız, kimsesiz, boş, içerilerde hiçbir kimsenin bulunmadığını görünce şöyle dedi:
"Her bir ev M, her ne kadar sağlam olarak durması uzun bir zaman alsa da, günün birinde musibet ve acı ona ulaşır."
İbn Hişam dedi ki: Bu beyit, Ebu Duad el İyadî'ye aittir. Onun bir kasidesinden alınmıştır.
Süheylî dedi ki: Ebu Duad'm asıl adı, Hanzele b. Şarkî1 dir. Harise olduğunu söyleyenler de vardır.
Sonra Utbe b. Rebia, şöyle dedi:
- Beni Cahş'm evi, ıssız hale gelmiştir. İçinde kimseler kalmamıştır.
Ebu Cehil dedi ki:
- Senin ağlaman, o evin yalnız kalmasındandır. Böyle dedikten sonra Abbas'a da şöyle dedi:
- Bu senin yeğeninin işlerindendir. O, bizim toplumumuzu dağıttı. İşlerimizi alt üst etti. Münasebetlerimizi kopardı.
İbn İshak dedi ki: Ebu Seleme Amir b. Rebia ve Abdullah b. Cahş, Küba'da Mübeşşir b. Abdi'l-Münzir'e konuk oldular. Sonr Muhacirler peşpeşe cemaat halinde geldiler. Beni Ganm b. Düdan, Müslüman olmuştu. Medine'ye hicret için bütün erkek ve kadınları ile yola koyulmuş,kendilerinden kimse geri kalmamıştı. Bunların adlarını şöylece sıralayabiliriz:
Abdullah b. Cahş, kardeşi Ebu Ahmed, Ükkaşe b. Mihsan, Suca, Ukbe (Suca ile Ukbe, Vehb'in oğullarıdırlar.), Erbed b Cümeyre, Mun-kiz b. Nubate, Said b. Rukayş, Mahrez b. Nadle, Zeyd b. Rukayş, Kays b. Cabir Amr b. Mihsan, Malik b. Am Safvan b. Amr, Sakf b. Amr, Rebia b. Eksem, Zübeyr b. Ubeyde, Temmam b. Ubeyde, Sahbere b. Ubeyde, Muhammed b Abdullah b. Cahş.
Bunların kadınlarının adları da şöyle idi:
Zeyneb binti Cahş, Hamne binti Cahş, Ümmü Habib binti Cahş,Cüdame binti Cendel, Ümmü Kays binti Mihsan, Ümmü Habil binti Sümame, Amine binti Rukayş, Sahbere binti Temim.
Ebu Ahmed b. Cahş, Medine'ye hicretleri ile ilgili olarak şöyle bir şiir okumuştu.
"Ahmed'in anası, beni gıyabında korktuğum ve kaçındığım bir kimsenin zimmetini aldığımda gördü.

Dedi ki: Eğer mutlaka birşey yapacaksan bizde kal. Yesrib'den uzaklaş.
Ben de ona şu cevabı verdim: Aksine Yesrib, bugün bizim gidecek yönümüz dür.
Rahman diledikçe kul yol gider.
Yüzümün yönü, Allah ve Rasûlünedir.
Kim yüzünü Allah'a çevirirse hiçbir gün, hiçbir zaman eli boş çıkmaz.
Çok sıcak dostları bıraktık, göz yaşlarıyla ağlar ve ağıtlar yakan kadınları bıraktık.
Ey kadın, sen bizim beldelerimizden uzaklaşmamızı, intikam alma talebi olarak zannedersin. Halbuki biz, hayırlı şeyler istediğimizi biliyoruz.
Beni Ganm'ı, kanlarının akıtılmaması için onların korunmasına destek olan hidayet ve hakka davet ettim.
Allah'a hamdolsun İd, onları hakka ve kurtuluşa çağıran, çağırdığı zaman icabet edip hep bir araya toplandılar. Arkadaşlarınız doğru yolda bizden ayrıldılar. Bize karşı silah ile başkalarına yardımcı oldular. İki topluluk gibi ki:
Onlardan biri hak üzeredir, uygundur, doğruyu bilip, hidayete ermiştir.
Öbür topluluk ise, azaplanmıştır.
İşte bu berikiler azdılar ve yalan olmasını temenni ettiler. Onları İblis haktan ayırdı, uzaklaştırdı. Onlarda kayba uğradılar ve uğratıldılar.
Peygamber Muhammed'in sözüne döndük ve güzel bir şekilde hakkın dostları olduk.
Hısımlarımızla onlara yakın olmaya çalıştık. Halbuki ey kadın, sen yaklaşmayınca, yakın olmayınca hısımlıklarla yakınlık olmaz.
O halde bizden sonra hangi yeğen(kızkardeşin oğlu), size güven verir ve hışmından sonra hengi hısım sizi gözetir.
Ey kadın, onlar ayrıldıkları ve insanların işi darmadağın olduğu zaman, yakında hangimizin hakka daha yakın olduğunu bileceksin."
İbn İshak dedi ki: Daha sonra Hattab oğlu Ömer ile Ayyaş b. Ebi Rebia Mekke'den yola çıkıp Medine'ye vardılar. Bu hususta Hz. Ömer
şöyle der:
"Medine'ye hicret etmeyi kararlaştırdığımızda ben ve Ayyaş b. Ebi Rebia,ile Hişam b. As b. Vail es-Sehmî, Beni Gifar kabilesinin Mekke'ye on mil mesafedeki Udad mevkiinde Tenadip'de buluşmak üzere rande-vulaştık. Burası Şerif mevkiinin üst tarafmdadır. Rendavulaşırken birbirimize şöyle demiştik:
«Hangimiz oraya gelemezsek, yakalanmış demektir. Bu bakımdan diğer arkadaşları yollarına devam etsinler.»
Bundan sonra ben ve Ayyaş b. Ebi Rebia, Tenadip'de buluştuk. Hişam ise tutuklandı ve dininden- ayrılmaya zorlanıp saptırıldı. Fitneye düşürüldü. Medine'ye vardığımızda Beni Amr b. Avf m Kuba'daki evinin yanına indik. Ebu Cehil b. Hişam ve Haris b Hişam, Ayyaş b. Ebi Re-bia'nm peşine takıldılar. O, bunların amcalarının oğlu idi. Aynı zamanda onların ana bir kardeşleri idi. Nihayet o ikisi, Medine'ye yanımıza geldiler. Rasûlullah ise, henüz Mekke'de idi. Onlar, Ayyaş ile konuşup şöyle dediler:
"Annen, seni görmek için basma tarak vurmamaya, güneşe karşı gölgelenmemeye and içti. Gel, ona acı."
Ben de ona dedim ki:
- Ey Ayyaş! Allah'a yemin ederim ki, kavmin seni sadece dininden döndürmek istemektedir. Onlardan uzak dur. Vallahi eğer senin anana bir bit musallat olsa dahi, o saçını tarayıp ondan kurtulmaya çalışır. Eğer Mekke sıcaklığı onu rahatsız edecek olursa gölgeye çekilir.
Ayyaş da şöyle cevap verdi:
- Annemin yeminini yerine getireceğim. Benim orada mallarım
vardır. Onu alırım.
Ben de ona şöyle dedim:
- Allah'a yemin ederim ki, sen de biliyorsun ki Kureyş'in zenginlerinden biri de benim. Malımın yansı, senin olsun. Sakın, onlarla gitme.
Fakat Ayyaş beni dinlemedi. Onlarla birlikte gitmeye razı olunca ona şöyle dedim:
- Haydi dediğini yapıyorsun. Bari şu devemi al. Çünkü bu asil ve itaatkar bir devedir. Sırtına sarıl, eğer içine kavminden bir şüphe düşerse, bununla kaçıp kurtulursun.
O da deveme binip arkadaşlarıyla birlikte gitti. Nihayet yolun bir yerine vardıklarında Ebu Cehil, ona şöyle demiş:
- Yeğen! Devem beni taşıyamıyor, beni devenin üstüne almazmı-sın? O da:
- Evet, demiş.
Bunun üzerine o devesini çöktürmüş, onlar da çöktürmüşlerki, o devenin üzerine binip yer değiştirsinler. Yere indikleri zaman Ayyaş'a saldırıp, elini kolunu bağlamışlar, sonra Mekke'ye götürüp dininden
caydırmışlar.
Biz şöyle diyorduk: Allah, dininden dönenlerin teVbesini kabul buyurmaz.
Onlar da kendileri için aynı şeyi söylüyorlardı. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldi. Yüce Allah da şu ayetleri inzal buyurdu:
«Ey Muhammed! De ki: "Ey kendilerine kötülük edip aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden umudunuzu kesmeyin. Doğrusu

Allah günahların hepsini bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, merhametlidir." Rabbinize yönelin. Azap size gelmeden önce O'na teslim olun; sonra yardım görmezsiniz. Size ansızın, farkına varmadan azap gelmeden Önce Rabbinizden size indirilen en güzel söze, Kur'ân'a uyun.» (ez-Zümer, 53-55.)
Hz. Ömer dedi ki: Ben, bu ayeti bir kağıda yazıp Hişam b. As'a gönderdim.
Hişam da şöyle dedi: O yazı bana ulaştığında Zi-Tuva'da okumaya başladım. Zorlanıyordum. Bir türlü anlayamıyordum Nihayet: "Allahım, bunun manasım bana kavrat." dedim. Bu ayetin bizim hakkımızda, bizim söylediğimiz sözler hakkında ve bizler için başkaları tarafından söylenen şeyler hakkında nazil olduğuna dair Cenâb-ıAllah, kalbime bir ilham bıraktı. Deveme döndüm. Üzerine binip Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldim.
İbn Hişam'm anlattığına göre Hişam b/As ile Ayyaş b. Ebi Rebia'yı Medine'ye getiren kişi, Velid b. Muğire'dir. Onlar Mekke'den kaçırıp kendi devesine bindirerek Medine'ye getirmişti. O da onlarla birlikte yaya olarak yol almıştı. Yolda tökezleyince ayağının parmağı kanamış ve şöyle demişti:
"Sen sadece kanayan bir parmaksın, Başına gelenler ise, Allah yolunda olan şeylerdir." Buharı, Bera'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bize ilk olarak hic-. ret edip gelen Mus'ab b. Ümeyr ile İbn Ümmü Mektum olmuştur. Sonra Ammar ile Bilal geldiler.
Muhammed b. Beşşar, Ebu îshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Be-ra b. Azib'in şöyle dediğim işittim: Bize ilk olarak hicret edip gelen, Mus'ab b. Ümeyr ile İbn Ümmü Mektum olmuştur. Bunlar, insanlara Kur'ân öğretiyorlardı. Bunlardan sonra Bilal Sa'd ve Ammar b. Yasir hicret edip geldiler. Bunların ardı sıra yirmi kadar sahabe ile birlikte Hattab oğlu Ömer hicret edip geldi. Bunlardan sonra da Peygamber (s.a.v.) geldi. Medineliler, onun gelişine sevindikleri kadar başka hiçbirşeye sevinmemişlerdi. Öyleki Medineli cariyeler şöyle diyorlardı: Rasûlullah (s.a.v.) teşrif etti. O gelince ben, el-A'lâ sûresini okudum.
İbn İshak dedi ki: Hattab oğlu Ömer ve ailesi ile kavminden yanlarında bulunanlar Medine'ye geldiler. Beraberinde kardeşi Zeyd b. Hattab, Amr ile Abdullah b. Süraka b. Mutemer, Hüneys b. Hüzafe es-Sehmî (Hz. Ömer'in kızı Hafsa'nm kocası) amcası oğlu Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Vakid b. Abdullah et-Temimî (onların müttefiki), Havle b. Ebi Havle, Malik b. Ebi Havle (Beni îcil kabilesinden olup onların müttefikidir.), Bükeyr oğullarından İyaz, Halid, Akil, Amir ve bunların Ben Sa'd b. Leys kabilesinden olan müttefikleri de vardı. Bunlar, Küba'da Beni Amr b. Avf yurdunda Rufaa Abdu'l-Münzir b. Züneyr'e konuk
oldular.
İbn îshak dedi ki: Muhacirler peşpeşe geldiler. Allah, onlardan razı olsun. Talha b. Ubeydullah ile Süheyb b. Sinan, Sünh'te bulunan Belha-ris b. Hazreç'in kardeşi Ubeyd b. İsafa konuk oldular. Talha'nm, Es'ad b. Zürare'ye konuk olduğunu söyleyenler de vardır.
İbn Hişam'a göre E.bu Osman En-Nehdî şöyle demiştir: Bana ulaşan habere göre Süheyb, hicret etmeye niyetlendiğinde Kureyşli kafirler ona şöyle demişler:
- Bize fakir ve hakir olarak geldin. Yanımızda malın çoğaldı, yükseldin, sonra da malınla birlikte gitmek istiyorsun. Allah'a yemin ederiz ki, bu asla olmayacak birşeydir!
Süheyb de onlara şu cevabı vermiş:
- Malımı size verirsem, yolumdan çekilir misiniz?
- Evet...
- Öyle ise malımı size bıraktım.
Bu haber, Rasûlullah'a ulaştığında o şöyle demişti:
- Süheyb kazandı, Süheyb kazandı!
Beyhakî, Süheyb'ten naklederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
"Hicret yurdunuz iki kara taşlık arasmda, çorak bir yer olarak bana gösterildi. Orası ya Hecer ya da Yesrib olmalıdır."
Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte Medine'ye gitmek üzere yola çıktı. Ben de onlarla birlikte gitmek istediysem de bazı Kureyşli gençler, bana engel oldular. Ben de bütün gece hiç oturmadan ayakta durdum. Gençler birbirlerine şöyle dediler: "Bunun karnı ağrıyor." diyerek beni hasta sanıp yattılar. Halbuki hasta değildim. Gizlice oradan ayrılıp bir miktar yol aldım. Onlar da beni geri çevirmek için arkadan bana yetiştiler. Onlara:
- Benim bir kaç yüz dirhem ağırlığında bir külçem vardır. Onu, size versem benden vazgeçer misiniz? dedim. Onlar da; "Evet" dediler. Bunun üzerine onlarla birlikte geri döndüm. Ve onlara:
"Kapının alt pervazının altını kazm, benim külçem oradadır. Ayrıca falanca kadına gidin, onda da iki tane cübbem vardır. Onlar da sizin olsun." deyip yola çıktım. Hz. Peygamber, daha Küba'da iken kendisine yetiş tim.Beni görünce:
- Ya Eba Yahya, alış verişin karlı oldu, dedi.
- Ya Rasûlallah, benden önce kimse senin yanına gelmemiştir. Bunu sana söyleyen Cibril'den başkası değildir, dedim."
İbn İshak dedi ki: Hamza b. Abdülmuttalib, Zeyd b. Harise, Ğanevli ve Hz. Hamza'nın müttefikleri Ebu Mersid Kinaz b. Husayn ile oğlu Mersid, Rasûlullah'm azadhları Ense ile Ebu Kebşe, Küba'da Beni Amr b. Avf m kardeşi Kelsüm b. Hednı' konuk oldular. Bunların, Sa'd b. Heyseme'ye konuk olduğunu söyleyenler olduğu gibi, sadece Hz. Ham-za'nın Es'ad b. Zürare'ye konuk olduğunu söyleyenler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Ubeyde b. Haris ile kardeşleri Tüfeyl ve Husayn, Mistah b. Esase,. Süveybit b. Sa'd b. Hüreymile (Beni Abdü'd-Dar'ı

kardeşi), Tüleyb b. Ümeyr (Beni Abd b. Kusayy'ın kardeşi), Utbe b. Gazvan'm azadlısı Hab-bab, Küba'da Bilaclan'ın kardeş
Abdullah b. Seleme'ye konuk oldular.
Abdurrahman b. Avf ile Muhacirlerden bir kaç erkek, Sa'd b. er-Ra-bia'ya konuk oldular.
Zübeyr b. Avvam ile Ebu Sebre b. Ebu Ruhm, Beni' Cahcebi yurdunda Usbe mevkiindeki Münzir b. Muhammed b. Ukbe b
Uhayha b. Cü-lah'a misafir oldular.
Mus'ab b. Ümeyr, Sa'd b. Muaz'a konuk oldu. Ebu Hüzeyfe b. Utbe ile azadlısı Salim, Seleme'ye misafir oldular.
İbn İshak'a göre el-Ümevî, bunların Ubeyd b. İsafa konuk olduklarını söylemiştir ki, Hübeyb, Beni Harise'nin kardeşidir.
Utbe b. Gazvan, Abbad b. Bişr b. Vakaş'a konuk oldu. Bunun evi, Abdu'l-Eşhel oğulları yurdunda idi.
Osman b. Affan, Beni Neccar yurdunda Hassan b. Sabit'in kardeşi Evs b. Sabit b. Münzir'in misafiri oldu.
İbn İshak dedi ki: Muhacirlerden bekar olan bazı erkekler, Sa'd b. Hayseme'ye konuk oldular. Çünkü o zaman, o da bekar idi
Bunlardan hangisinin doğru olduğunu yüce Allah, elbetteki daha iyi bilir.
Yakup b. Süfyan, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: Mekke'den geldiğimizde Küba'da Usbe mevkiine indik. Hattab oğlu
Ömer, Ebu Ubeyde b. Cerrah ve Ebu Hüzeyfe'nin azadlısı Salim'le birlikte idik. Bize, Ebu Hüzeyfe'nin azadlısı Salim imamlı
yapıyordu. Çünkü Kur'ân'ı en iyi okuyanımız o idi. [1]

Resûlullah (S.A.V.)'In Hicret Sebebi

Yüce Allah buyurdu:
«De ki: "Rabbim! Beni dahil edeceğin yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et; çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar.
Katından beni destekleyecek bir kuvvet ver.» (ei-lsrâ, 80.)
Cenâb-ı Allah, peygamberine bu duayı okumasını ilham edip gösterdi ki, bu dua sayesinde onun için yakın bir genişlik ve erken
bir çıkış yolu yaratsın. Nihayet Medinetü'l-Nebeviyye'ye hicret etmesine yüce Allah izin verdi. O Medine ki, orada dostları ve
yardımcıları vardı. O Medine ki, onun için yurt ve yerleşim merkezi oldu. O Medine ki, halkı onun için yardımcılar oldular.
Ahmed b. Hanbel ile Osman b. Ebi Şeybe, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet ederler: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de idi
Hicret etmekle em-rolundu. Ve ona şu ayet nazil oldu:
«De ki "Rabbim! Beni dahil edeceğin yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et, çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar.
Katından beni destekleyecek bir kuvvet ver.» (cl-Isrâ, 80.)
Katade dedi ki: "Beni dahil edeceğin yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et." cümlesindeki yerden kasıt, Medine'dir.
"Çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar." cümlesindeki yerden kastedilen de Mekke'dir. «Katından beni
destekleyecek bir kuvvet ver." cümlesinde geçen destekleyici kuvvetten maksat, Allah'ın kitabı, farzları ve hududu (yasakları)
dur.
îbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), hicret eden ashabından sonra Mekke'de kaldı. Kendisine hicret için Allah'tan izin
verilmesini bekliyordu. Hz. Ali, Hz. Ebu Bekir es-Sıddık ve yakalanıp dinlerinden caydı-rüanlar hariç, Mekke'de hiçbi
sahabe kalmadı. Ebu Bekir de zaman zaman Rasûlullah'tan hicret için izin isteğinde bulunuyordu. Ancak Rasûlullah ona şöyle
diyordu: "Acele etme. Belki Allah senin için bir arkadaş kılar." Böylece Ebu Bekir, arkadaşının Rasûlullah olmasını ümid
ediyordu.
Kureyş, Rasûlullah'm taraftar bulduğunu ve memleketlerinden başka bir yerde ashabının çoğaldığını, Muhacirlerden olar
ashabının onlara katıldıklarını gördüklerinde, onların bir yurda yerleşmiş olduklarını ve bir kuvvet teşkil ettiklerini anladı.
Rasûlullah'ın, onlara katılmasından çekindiler. Zira biliyorlardı ki o, kendilerine karşı savaş için ashabını toplamıştır. Bunun
üzerine Darü'n-Nedve'de toplandılar. Burası, Kusay b..Kilab'm evi idi. Kureyşliler, bütün kararlarım hep orada alırlardı
Rasûlullah'm durumundan korktukları zaman, ona ne yapacaklarını tartıştılar.
îbn îshak dedi ki: Kendilerini yalancılıkla suçlayamıyacağımız bazı arkadaşlarımız Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini
rivayet etmişlerdir:
Bu işe karar verdikleri ve Darü'n-Nedve'ye Rasûlullah'm durumu hakkında tartışmak için toplanmayı kararlaştırdıkları günün
sabahında toplandılar. O güne, "zahmet günü" denilmişti. İblis, büyük bir ihtiyar adam kılığında onlara görünmüştü. Üzerinde
kalınca bir elbise vardı. Evin kapısı önünde durdu. Orada durduğunu gördüklerinde şöyle dediler:
- Kimdir bu ihtiyar adam? O da:
-Necid halkındanım, dedi. Muhammed hakkında toplanacağınızı işittiğimden sizi dinlemeye geldim. Sizden görüş ve
nasihatlerimi esirgemeyeceğimi ümit ediyorum.
Öyleyse gir bakalım, dediler.
O da içeri girdi. Orada Kureyş'in ileri gelenleri toplanmışlardı. Toplantıya Utbe, Şeybe, Ebu Süfyan, Tuayme b. Adiy, Cübey
b. Mut'im b. Adiy, Haris b. Amir b. Nevfel, Nadr b. Haris, Ebu'l-Bahteri b. Hişam, Zem'a b. Esved, Hakim b. Hizam, Eb
Cehil b. Hişam, Haccac'm oğulları Nebih ile Münebbih, Ümeyye b. Halef ile sayılamıyacak kadar çok miktarda Kureyşl
katılmıştı.
Birbirlerine şöyle dediler:

- Bu adamın (Muhammed (s.a.v.)) işi, gördüğünüz gibi gelişiyor. Biz, onun ve ona tabi olanların bize saldıracaklarından emin değiliz. Artık onun hakkında ortak bir görüş belirlememiz gerekiyor.
Böylece müşavere yaptılar. Sonra onlardan Ebu'l-Bahteri b. Hişam dedi ki:
- Onu demir parmaklıklar içine hapsedin. Üzerine kapıyı kilitleyin. Sonra ondan önceki benzerleri olan Züheyr ve Nabiğa gibi şairlerin başına gelenlerin, onun başına da gelmesini bekleyin.
Necidli Şeyh (İblis) dedi ki:
- Hayır, Allah'a yemin ederim ki, bu sizin için yararlı bir görüş değildir. Vallahi eğer dediğiniz gibi onu hapsederseniz, elbette_onun haberi ve tebliğleri kapının ötesine çıkar. Siz, ashabına karşı onun kapısını kapatırsanız, yakında size saldırırlar ve sizi yenecek kadar çoğalırlar. Onu, sizin elinizden kurtarırlar. Bu, iyi bir görüş değildir. Başka birşey düşünün ve müşaverenizi yapın.
Sonra onlardan biri şöyle dedi:
- Onu aramızdan çıkaralım ve memleketimizden uzaklaştıranın. Bizden ayrıldığı zaman nereye giderse gitsin ve nereye düşerse düşsün, karışmayız, yeter ki bizden uzak olsun. Böylece biz, ondan kurtulalım. Böylece işimiz düzelir. Ve münasebetlerimiz eski haline döner.
Bunun üzerine Necidli ihtiyar dedi ki:
- Hayır, Allah'a yemin ederim ki, bu da sizin için iyi bir görüş değildir. Onun güzel sözlerini ve tatlı konuşmasını görmüyor musunuz? Yaptığı şeylerle adamların gönüllerini kazanır.-Vali ahi eğer bunu yapsanız, Araplardan bir kabilenin yanına yerleşmesinden emin olamazsınız. Çünkü o bir kabileye giderse, sözleriyle onları etkiler. Nihayet onlar da ona uyarlar. Sonra onlarla birlikte size gelir ve memleketinizde sizi ezip geçerler. Böylece işinizi elinizden alır, sonra size dilediğini yapar. Onun hakkında bundan başka bir görüş belirleyin.Bunun üzerine Ebu Cehil fc. Hişam dedi ki:
- Vallahi, onun hakkında daha önce değinmediğiniz bir görüşüm
vardır.
- Ey Ebu'l Hakim, nedir o görüş?
- Görüşüm şu ki, her kabileden kuvvetli, kavmi arasında şerefli, nesebi yüksek genç birer adam alalım. Sonra onlardan her birine keskin birer kılıç verelim.Gitsinler ve o kılıçlarla bir tek adamın vuruşu gibi Muhammed'e vursunlar. Böylece biz de ondan kurtulalım. Zira onlar, onu öldürdüklerinde onun kanı, kabilelerin hepsinin üzerine dağılır. Abdumenaf oğulları, bütün kavimlerle savaşmaya güç yetiremezler. Diyet ödememize razı olurlar. Biz de onlara, Muhammed'in diyetini öderiz.
Bunun üzerine Necidli ihtiyar dedi ki:
- Söz, bu adamın sözüdür. Bu görüşten başka bir görüşü tasvib etmem!
Böylece topluluk bu görüş üzerinde ittifak edip dağıldı. Öte yandan Cebrail, Rasûlullah'a gelip;
- Bu gece yatağında yatma, dedi.
Gecenin ilk üçte biri geçtiğinde, Rasûlullah'm kapısında toplandılar. Ne zaman uyuyacağını kolluyorlardı ki üzerine atılsınlar, Rasûlullah, onların yerlerini aldıklarını görünce Hz. Ali'ye şöyle dedi:
- Benim yatağımda yat. Benim bu yeşil Hadramî cübbemle örtün ve içinde uyu. Sana hoşlanmadığın hiçbirşey isabet etmeyecektir.
Rasûlullah (s.a.v.), hep bu cübbenin içinde uyurdu. Rasûlullah'm kapısı önünde toplananlar arasında bulunan Ebu Cehil, kapının önünde dururken şöyle dedi:
- Muhammed'in iddiasına göre eğer sizler, onun dediklerim yapmak üzere kendisine tabi olursanız, Araplarla Acemlerin hükümdarları olursunuz. Ölümünüzden sonra yeniden dirilirsiniz. Sizin için Ürdün'ün bahçeleri gibi Cennetler kılınır. Eğer yapmazsanız, onun sizinle savaşma hakkı olurmuş. Ölümünüzden sonra yeniden diriltilecek-mişsiniz. Sonra da sizin için, sizi yakacak bir ateş olacakmış! O ateşte yanacakmışsmız!
Rasûlullah (s.a.v.) evinden dışarı çıktı. Bir avuç toprak aldı ve: "Evet, ben bunu söylüyorum. Ve sen de o ateşte yanacaklardan birisin!" dedi.
Cenâb-ı Allah, müşriklerin gözlerine perde çekti. Rasûlullah'ı göremez oldular.O da elindeki toprağı üzerlerine savurarak de şu ayeti okudu: .
«Yâsîn. Ey Muhammed! Kur'ân-ı Hakîm'e and olsun ki, sen doğru yol üzere gönderilmiş peygamberlerdensin. Bu, babalar uyanlmadığm-dan gani kalmış bir milleti uyarman için güçlü ve merhametli olan Allah'ın indirdiği Kur'ân'dır. Andolsun ki, hüküm çoğunun aleyhine gerçekleşmiştir. Bunun için artık inanmazlar. Boyunlarına, çenelerine kadar varan demir halkalar geçirmişizdir, bunun için başları yukarı kalkıktır. Önlerine ve arkalarına sed çekmişizdir. Gözlerini perdelediğimizden artık göremezler.» (Yâsîn, 1-9.)
Savurulan toprak, orada bulunanların tamamına isabet etmişti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), gitmek istediği tarafa yönelerek hareket etti. Bilahare daha kendileri ile birlikte bulunmayan bir adam yanlarına gelip şöyle dedi:
- Burada ne bekliyorsunuz?
- Muhammed'i bekliyoruz.
- Allah müstehakınızı versin! Vallahi Muhammed çıkıp gitti. Hepinizin başına da toprak savurdu. Gitmek istediği yere gitti. Başınızda neler olduğunu görmüyor musunuz?

Her biri elini başına götürdüğünde başında toprak olduğunu gördü. Sonra içeri bakmaya başladılar. Ali, Rasûlullah'ın cübbesine bürünmüş uyuyordu. "Allah'a yemin ederiz ki, işte Muhammed uyuyor, üzerinde de cübbesi var." diyorlardı. Sabaha kadar öylece yerlerinde kala kaldılar. Hz. Ali, yataktan çıkınca dediler ki: "Vallahi bize haber veren kişi doğru söylemiş!"
îbn tshak dedi ki: O gün ve onların yapmak için toplandıkları iş hakkında Cenâb-ı Allah'ın indirdiği ayetlerden biri de şu idi:
«İnkar edenler, seni bağlayıp bîr yere kapamak veya öldürmek, ya da sürmek için düzen kuruyorlardı. Onlar düzen kurarken, Allah da düzenlerini bozuyordu. Allah düzen yapanların en iyisidir.» (ei-Enfâi, 30.)
«Yoksa senin için şöyle mi derler: "Şairdir, zamanın onun aleyhine dönmesini gözlüyoruz."
De ki: "Gözleyin, doğrusu ben de sizinle beraber gözlemekteyim." (et-Tûr, 30-31.)
İşte o esnada yüce Allah, Peygamber (s.a.v.)'e hicret iznini verdi. [2]

Rasûlullah (S.A.V.)'In Ebu Bekîr Es-Sıddık'la Birlikte Mekke'den Medine'ye Hicreti

Hz. Ömer'in sîretinde de açıkladığımız gibi onun hilafeti döneminde ashabın ittifakı ile hicret, İslam tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmiştir.
Buharî, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), kırk yaşında risaletle görevlendirildi. Mekke'de on üç yıl süre ile kendisine vahiy geldi. Sonra hicret etmekle emrolundu. Medine'ye hicret etti. Orada on sene kaldı. Altmışüç üç yaşında iken vefat etti. Bisetinin on üçüncü senesinin rebiyüleevvel ayının pazartesi gününde hicret etmişti.
İmam Ahmedb. Hanbel'in rivayetine göre îbn Abbas şöyle demiştir:
"Peygamberimiz pazartesi günü doğdu, pazartesi günü Mekke'den hicret etti, pazartesi günü risaletle görevlendirildi, pazartesi günü Medine'ye girdi ve pazartesi günü vefat etti."
Muhammed b. İshak dedi ki: Ebu Bekir, Rasûlullah'tan hicret için izin istediğinde Rasûlullah ona şöyle demişti: "Acele etme Belki Allah senin için bir arkadaş kılar." Rasûlullah, bunu kendisine söylediği zaman of bununla sadece kendisini kasdettiğini umuyordu. Bunun üzerine iki binek devesi satın aldı, bu iş için hazırlık olarak yemlerini vererek evinde tuttu. Vakidî'nin ifadesine göre develeri 800 dirheme satın almıştı.
İbn İshak, mü'minlerin annesi Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Hz. Peygamber, bize ya sabah ya akşam gelir, gelmediği gün olmazdı. Ancak Cenâb-ı Allah'ın, kendisine Mekke'den hicret etmek için izin verdiği günde, bize gelmek itiyadında olmadığı bir saatte kavminin arasından çıkıp geldi. Babam onu görünce:
- Rasûlullah (s.a.v.), hiç^bu saatte gelmezdi. Muhakkak gelişinin önemli bir sebebi olmalı, dedi.
Hz. Peygamber içeri girince babam, oturduğu yerden inip yerini ona verdi. Babamın yanında ben ve kız kardeşim Esma'dan başka kimse yoktu. Peygamber (s.a.v.), babama:
- Bunları dışarı çıkar. Seninle gizli konuşacağım, dedi.
Babam:
- Ya Rasûlallah, ikiside benim kızîarundır. Anam babam sana feda olsun, acaba işin nedir? diye sordu.
Rasûlullah:
- Cenâb-ı Hak, bana Mekke'den çıkmak ve hicret etmek için izin verdi, dedi.
Babam:
- Ya Rasûlallah, arkadaşlık var mı? diye sordu. Peygamber (s.a.v.) de:
- Evet, arkadaşlık var, dedi.
O güne kadar her hangi bir kimsenin, sevincinden ağladığını görmemiştim. Babam sevincinden ağladı ve sonra:
- Ya Rasûlalîah, şu iki deveyi bu iş için hazırlamıştım, dedi. Sonra kendilerine kılavuzluk yapması için Abdullah b. Erkat'ı kiraladılar."
İbn Hişam der ki: Ona, Abdullah b. Uraykit denirdi. Beni Dil b. Bekr kabilesindendi. Annesi, Beni Sehm b. Amr kabilesinde olup müşrikti. Rasûlullah'la Ebu Bekir'e rehberlik edecekti. îki bineklerini ona teslim ettiler. Yolculuk gününe kadar develeri o besleyecekti.
îbn İshak dedi ki: Bana ulaşan habere göre Rasûlullah (s.a.v.)'m Mekke'den çıkışını Ebu Talib oğlu Ali ile Ebu Bekir es-Sıddık ve onun ailesinden başka kimse bilmiyordu. Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye insanların daha önce emanet olarak verdikleri mallan sahiplerine geri vermesi için kendisine halef olmasını emretmişti. Mekkelilerden bir kimse, muhafazasından korktuğu malını emanet olarak Rasûlullah'ın yanma bırakırdı. Çünkü onun doğruluk ve emanete riayetini biliyorlardı.
îbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'den çıkmaya karar verdiğinde Ebu Bekir b. Ebu Kuhafe'nin yanma geldi. Ebu Bekir'in evinin arkasındaki küçük bir kapıdan çıktılar.
Ebu Nuaym, İbrahim b. Sa'd kanalıyla Muhammed b. îshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Bana ulaşan habere göre Rasûlullah (s.a.v.), hicret için Mekke'den çıkıp Medine'ye yöneldiğinde şöyle dua etmiştir:
"Ben hiçbir şey değilken, beni yaratan Allah'a hamdolsun. Allahım, dünyanın zorluklarına karşı bana yardım et. Zamanın kötülüklerine, günlerin ve gecelerin musibetlerine karşı bana yardımcı ol. Allahım* yolculuğumda benimle beraber ol. Ailemi gözet. Bana rızık olarak verdiğin şeyleri bereketli kıl. Beni kendine muti kıl. iyi ahlak üzere beni dos-' doğru kıl. Beni, kendine

sevdir. İnsanların insanna bırakma beni. Ey güçsüzlerin Rabbi, sen benim Rabbimsin. Senin göklerle yeri aydınlatan yüce Zatına sığınırım. O zatın ki, karanlıklar kendisiyle aydınlanmış, öncekilerle sonrakilerin işi, onun sayesinde düzelmiştir. Beni gazabına maruz bırakma. Öfkeni üzerime indirme. Nimetinin zail olmasından, intikamının aniden üzerime gelmesinden, afiyetini üzerimden gidermenden ve bütün gazablarmdan sana sığınırım. Şikayetim sanadır. Yapabileceklerimin en hayırlısı, benim yammdadır. Güç ve kuvvet, ancak seninledir,"

İbn İshak dedi ki: Yolculuk sırasında Rasûlullah'la Ebu Bekir, Sevr mağarasına yöneldiler. Sevr, Mekke'nin alt tarafındaki bir dağın adıdır. O mağaraya gidip içeri girdiler. Ebu Bekir es-Sıddık, oğlu Abdullah'a; gündüz, insanların kendisi ile Rasûlullah hakkında söylediklerine kulak vermesini, akşamleyin günün haberlerini kendilerine getirmesini emretti.

Azatlısı Amir b. Füheyre'ye de gündüz koyunlarını otlatmasını, akşam olunca mağaraya getirmesini emretti.

Abdullah b. Ebu Bekir, gündüz Kureyşlilerin arasında bulunuyor, onların komplo kararlarına kulak veriyor. Rasûlullah'la Ebu Bekir hakkında söylediklerini dinliyor, akşam olunca haberleri getirip babasıyla Rasûlullah'a iletiyordu.

Amir b. Füheyre, Mekkeli çobanlarla birlikte Ebu Bekir'in koyunlarını otlatıyordu. Akşam olunca koyunları mağaraya doğru getiriyor. Sütünü sağıyor, daha sonra da birisini kesiyorlardı. Sabahyelin Abdullah b. Ebu Bekir, Rasûlullah'la babasının yanından ayrılıp Mekke'ye geliyor, peşisıra Amir b. Füheyre'de davar sürüsünü oradan geçirerek Abdullah'ın ayak izlerini yok ediyordu.

İbn Cerir, bazı kimselerden naklederek Rasûlullah (s.a.v.)'m Ebu Bekir'den önce sevr mağarasına gittiğini anlatır. Rasûlullah, Hz. Ali'ye kendilerinden sonra yola çıkıp kendilerine ulaşmasını emretmişti. Hz. Ali de yolda iken onlara ulaşmıştı.

Bu, cidden garip bir rivayet olup meşhur olan rivayetlere uymamaktadır. Meşhur rivayete göre Rasûlullah'la Ebu Bekir birlikte yola çıkmışlardır.

îbn îshak dedi ki: Esma binti Ebu Bekir, akşam olduğu zaman Rasûlullah'la Ebu Bekir'e iyi yemekler getiriyordu.

Esma şöyle demiştir: Rasûlullah ile Ebu Bekir Mekke'den çıktıklarında, Kureyşten bir topluluk bize geldi. Aralarında Ebu Cehil b. Hi-şam'da vardı. Ebu Bekir'in kapısının Önünde durdular. Ben de karşılarına çıktım. Dediler ki:

- Ey Ebu Bekir'in kızı, baban nerededir?

- Vallahi babamın nerede olduğunu bilmiyorum! dedim. Bunun üzerine Ebu Cehil elini kaldırdı. O, edepsiz ve murdar birisi idi. Yanağıma bir tokat indirdi. Tokatm şiddetinden kulağımdan küpem fırladı. Sonra evimizin önünden ayrılıp gittiler.

Rasûlullah, Mekke'den çıktığında Ebu Bekir de onunla birlikte yola çıkmıştı. Ebu Bekir, malının tamamını; 5000 veya 6000 dirhemi beraberinde alıp, götürmüştü. Yanımıza dedem Ebu Kuhafe geldi. Gözleri kör olmuştu. Şöyle dedi:

- Vallahi ben görüyorum ki, o malım kendisiyle birlikte götürüp sizi perişan etmiştir. Dedim ki:

- Hayır ey babacığım, Ebu bekir bize çok mal bıraktı.

Bunun üzerine bir takım taşlar aldım ve onları evdeki bir küvete koydum. Babam da malını oraya koyardı. Sonra onların üstüne bir bez koydum. Ebu Kuhafe'nin elini tutup şöyle dedim:

- Ey babacığım, elini bu malın üzerine koy. O da elini taşların üzerine koyup şöyle dedi:

- Eh, sizin için bunu bıralanca çok iyi etmiş oldu. Bunda size yetecek kadar vardır.

Hayır, vallahi, halbuki Ebu Bekir bize hiçbir şey bırakmamıştı. Sadece ihtiyarı bununla sakinleştirmek istemiştim.

İbn Hişam, ilim ehlinden bazılarının kanalıyla Hasan b. Ebi'l-Hasan el-Basrî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah'la Ebu Bekir, geceleyin mağaraya vardılar. Ebu Bekir, Rasûlullah'tan önce mağaraya girdi.içinde bir canavar ya da yılan olup olmadığını anlamak için eliyle mağarayı kontrol etti. O, Rasûlullah'ı koruyordu.

Ebu'l-Kasım el-Beğavî, îbn Ebi Müleyke'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v), Ebu Bekir'le birlikte Sevr mağarasına çıkarlarken Ebu Bekir gah Rasûlullah'm önüne, gah arkasına geçiyordu. Rasûlullah'm niçin böyle yaptığını sorması üzerine Ebu Bekir şu cevabı vermişti: "Arkana geçtiğimde Önden sana saldınlmasmdan korkuyorum. Önüne geçtiğimde de arkadan sana saldınlmasmdan korkuyorum."

Nihayet Sevr mağarasına vardılar. Ebu Bekir dedi ki:

"Ya Rasûlallah, olduğun yerde dur. Önce elimle içeriyi kontrol edeyim. Temizliyeyim. Eğer içeride bir canavar varsa, senden önce bana isabet etsin."

Nafî dedi ki: "Bana ulaşan habere göre o mağarada bir delik varmış. Ebu Bekir oradan bir canavar veya herhangi birşey çıkıpta Rasûîullah'a eziyet vermesin diye korkusundan ayağıyla bu deliği kapamıştı."

Beyhakî, Muhammed b. Sirîn'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Hz. Ömer'in halifeliği zamanında bazı kimseler, birşeyler söylemişlerdi. Bu sözleriyle sanM Hz. Ömer'i, Ebu Bekir'e üstün kılmak istemişlerdi Bu sözleri duyan Hz. Ömer şöyle demişti: "Allah'a yemin ede-Tİm_Jâ, Ebu Bekir'in o gecesi, Ömer'in bütün ailesinden daha hayırlıdır ve Ebu Bekir'in o günü de, Ömer'in ailesinden daha hayırlıdır!"

Rasûlullah (s.a.v.), mağaraya gittiği gece evden çıkarkan Ebu Bekir'de onunla beraberdi. Gah önünden, gah arkasından yürüyordu. Nihayet Allah'ın peygamberi, bunun farkına vararak sordu:

- Ey Eba Bekir, neden gah önümden, gah arkamdan gidiyorsun?

- Ya Rasûlallah, arkadan takip edildiğin ihtimalini düşünerek arkadan yürüyorum. Yolun kenarında oturup seni gözetledikleri ihtimalini düşünerek de önüne düşüyorum!

- Bir tehlike baş gösterirse, benim yerime senin başına gelmesini arzu ediyor musun?

- Evet, seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki senin yerine benim başıma gelmesini istiyorum!
Mağaranın ağzına vardıkları zaman Ebu Bekir, Hz. Peygamber'e
şöyle dedi:
-Ya Rasûlallah, sen dur, mağaraya girip içini temizleyeyim, sonra
sen gir.
İçeri girip temizledikten sonra da: "Buyur, gir." dedi.
Ömer daha sonra şöyle demiştir: "Hayatım kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Ebu Bekir'in o gecesi, Ömer'in bütü
ailesinden daha hayırlıdır!"
Beyhakî, bunu başka bir şekilde de Ömer'den rivayet etmiştir. Bu rivayette şöyle denmektedir:
Ebu Bekir, gah Rasûlullah'm önünden, gah arkasından yürüyor. Kah sağma geçiyor, gah soluna geçiyordu. Rasûlullah'm
ayakları yürümekten Ötürü ağrımaya başlayınca Ebu Bekir es-Sıddık, onu omuzuna aldı. Mağaraya girdiğinde de oradak
deliklerin tamamını kapadı. Sadece bir delik kaldı. Ona tıkayacak birşey bulamayınca da, o deliği topu-ğuyla kapadı. Delikteki
yılanlar, topuğunu parçalamaya başlayınca Ebu Bekir'in gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.),
ona şöyle dedi: "Üzülme. Şüphesiz Allah, bizimle beraberdir."
Bu ifadelerde gariplik ve münkerlik vardır.
Beyhakî, Cündüp b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Bekir, Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte mağarada iken eline bi
taş değdi. Bunun üzerine şöyle dedi:
"Sen ancak kanayan bir parmaksın,
Başına gelen ise, Allah yolunda olan birşeydir."
imam Ahmed b. Hanbel, îbn Abbas'm aşağıdaki ayet-i kerime hakkında şöyle dediğini rivayet eder:
«înkar edenler, seni bağlayıp bir yere kapamak veya Öldürmek, ya da sürmek için düzen kuruyorlardı. (el-Enfâl,30.)
Kureyşliler, geceleyin Mekke'de bir araya gelip fikir alış verişinde bulundular. Biri şöyle demişti: "Sabah olunca Muhammed'i
bağlayın."
Bir başkası; "Onu öldürün." Bir diğeri de: "Onu sürgün edin." demişti. Bütün bu konuşulanları Cenâb-ı Allah, Peygambe
(s.a.v.)'e bildirmişti. O gece Hz. Ali, Rasûlullah'm yatağına girip uyumuştu.
Rasûlullah da geceleyin evinden yolculuğa çıkmış, nihayet mağaraya ulaşmıştı. Müşrikler, Rasûlullah zannederek Hz. Ali'yi o
gece sabaha dek beklemişlerdi. Sabah olunca içeriye hücum ettiklerinde yatakta uyuyanın Hz. AH olduğunu görmüşlerdi. Allah,
onların düzen ve hilelerini boşa çıkarmıştı. Hz. Ali'ye:
- Arkadaşın nerede? diye sordular. Hz. Alide:
- Bilmiyorum, diye cevap verdi.
Bunun üzerine Rasûlullah in izini takibe başladılar. Dağa vardıklarında izi karıştırdılar. Nihayet dağa çıkıp mağaraya ulaştılar.
Mağaranın kapısında örümcek ağı gördüklerinde:
"Eğer buradan bir kimse içeri girmiş olsaydı, kapıda örümcek ağı olmazdı." dediler. Rasûlullah mağarada üç gece kaldı."
Bu, güzel bir senettir. Mağaranın kapısında örümcek ağının teşekkül etmesi, Allah'ın, Rasûlullah'ı himayesinin bir tezahürü idi.
Hafiz Ebu Bekir Ahmed b. Ali b. Said el-Kadî, Hasan-ı Basrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber, Ebu Bekir ile mağaraya girdiler. Kureyşliler, Peygamber (s.a.v.)'i ararlarken mağaranın kapısında örümcek ağını
görünce:
- Buraya kimse girmemiştir, dediler.
O sırada Hz. Peygamber ayakta durup namaz kılıyor, Ebu Bekir de etrafi gözlüyordu. Peygamber (s.a.v.)'e:
- Bunlar senin kavmindir, seni arıyorlar, Allah'a yemin ederim ki, ben kendim için üzülüp kaygılanmıyorum. Bütün üzüntü ve
kaygım senin içindir, dedi.
Allah'ın elçisi ona:
- Ey Ebu Bekir, korkma, Allah bizimle beraberdir, dedi."
Bu rivayette Hz. Peygamber'in mağarada namaz kıldığı şeklinde bir fazlalık vardır. Hz. Peygamber, bir işten üzüldüğünde
namaz kılardı,
Ebu Bekir Ahmed b. Ali el-Kadî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Bekir oğluna şöyle demişti:
"Ey oğulcuğum! İnsanlar arasında bir hadise meydana geldiğinde Rasûlullah'la birlikte gizlendiğim mağaraya gel, orada ol.
Rızkın, sabah akşam orada sana gelecektir."
Şair'in birisi, bunu şu mısralarında dile getirmiştir:
"Mağaradakileri, Davud'un dokuduğu zırh korumadı., Sadece örümceğin dokusu korudu."
Nakledildiğine göre iki güvercin de gelip mağaranın kapısına yuva kurmuşlardı. Sarsari, bu hadiseyi bir şiirinde şöyle ifade
eder:
"Örümcek, Örgüsüyle mağaranın kapısını örttü. Güvercin de mağara kapısına gelip yumurtladı."
Hafiz İbn Asakir, Ebu Mus'ab el-Mekkî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Zeyd b. Erkanı ile Muğire b. Şube ve Enes b. Malik'i
sohbetlerini duydum. Bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m mağarada bulunduğu gecede yüce Allah'ın bir ağaca emir vererek
Rasûlullah'ı perdelediğini anlatmışlardı. Ayrıca yine o gecede Cenâb-ı Allah bir örümcek göndermiş, Ebu Bekir ile Rasûlullah

ı, ağı ile perdelemişti. İki yaban güvercini de göndermiş, bu güvencinler kanat çırparak örümcek ağı ile ağaç arasına girmişlerdi. Ellerinde değnekleri, sopaları, yayları ve okları bulunan Ku-reyşli delikanlılar, mağaranın yanma gelmişlerdi. 200 zira mesafeye kadar mağaraya yaklaştıklarında kılavuzları Süraka b. Malik b. Cu'şum el-Müdlicî, onlara şöyle demişti:
- İşte bu taşa kadar izi getirdim. Ama bundan sonra o ayağını nereye atmıştır, bilemem, deyince gençler:
- Sen bu geceden şaşmadın.
Sabahladıklarında, «Mağaraya bakalım.» dediler. Bir kısmı mağaraya doğru geldi. Rasûlullah'a elli zira1 kadar yaklaştılar. Onlardan birisi, kapıda iki güvercin bulunduğunu görünce geri döndü. Ona:
- Niye mağaraya bakmadan geri döndün? diye sordular. Oda:
- Orada, mağara ağzında iki yaban güvercini gördüm. Mağara içinde kimsenin bulunmadığını anladım. Onun için geri döndüm, dedi.
Peygamber (s.a.v.), onların konuşmalarını duydu. Bu güvercinler vasıtasıyla Cenâb-ı Allah'ın onları kendilerinden uzaklaştırdığını anladı. O güvercinleri yüce Allah, mübarek kılıp Harem'e yolladı. Orada çoğaldılar. Mekke'deki güvercinlerin tamamı, o iki güvercinin soyundan gelmektedir.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Muhammed'e yardım etmezseniz, bilinki, inkar edenler onu Mekke'den çıkardıklarında mağarada bulunan ik kişiden biri olarak Allah ona yardım etmişti. Arkadaşı Ebi Bekir'e «Üzülme, Allah bizimledir» diyordu. Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş, inkar edenlerin sözünü alçaltmıştı. Ancak Allah'ın sözü yücedir. Allah güçlüdür, Hakimdir.» (ct-Tevhe, 40.)
Yüce Allah, Rasûlü ile cihaddan geri kalanları kınayarak diyor ki: Eğer siz ona yardım etmezseniz, şüphesiz Allah ona yardım edecek, onu teyid edip zafere kavuşturacaktır. Nitekim kavuşturdu da. İnkar edenler, onu Mekke'den çıkardıklarında ve o da Mekke'den kaçıp gittiğinde beraberinde dostu ve arkadaşı Ebu Bekir'den başka kimse yoktu.
Bu sebeple yüce Allah onun için; "Mağarada bulunan iki kişiden bin olarak....» buyurmaktadır. Yani onlar mağaraya sığınmışlar, orada peşleri sıra yapılan takibat yavaşlasın ve sona ersin, diye üç gün ikamet etmişlerdi. Zira müşrikler, daha önce belirtildiği gibi onları aramaya çıktıklarında her tarafa koşmuşlardı. İkisini ya da birini bulup getirene yüz deve mükafat vadetmişlerdi. İzlerini takibe çıkmışlar, nihayet izlerini karıştırmışlardı. Kureyşlilere izcilik yapan kişi Süraka b. Malik b. Cu'şum idi. Sevr dağına çıkmışlar, mağaranın kapısı Önüne gelmişlerdi. Ayakları, mağaranın kapısının hizasına gelmişti ama Rasûlullah'la Ebu Bekir'i görememişlerdi. Çünkü Allah, onları müşriklere karşı korumuştu. Nitekim Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'ten rivayet ederek Ebu Bekir'in Enes'e şöyle dediğini nakletmiş tir: «Peygamber (s.a.v.)'e mağarada iken şöyle demiştim: Eğer müşriklerden birisi, ayaklarının ucuna bakacak olursa bizi ayaklarının altında mutlaka görür. O zaman Rasûlullah da bana şu cevabı vermişti: - Ey Ebu Bekir! Üçüncüleri Allah olan iki kişiyi sen ne sanıyorsun?» Bazı siyercilerin anlattıklarına göre Ebu Bekir, Resulullah'a böyle dediğinde Rasûlullah ona şöyle cevap vermiştir:
"Eğer onlar şuradan gelirlerse, biz de buradan çıkıp gideriz." Rasûlullah böyle deyince Ebu Bekir mağaranın öbür tarafına bakmış ve oradan bir kapı açıldığını, kapının öbür yanında denizin bulunduğunu, denizde de kapı ağzına halatla bağlı bir gemi durduğunu görmüştü.
Allah'ın yüce kudreti bakımından bu kabul edilmeyecek birşey değildir. Ancak bu konuda kuvvetli ya da zayıf bir sened varid olmuş değildir. Biz de bu hususta herhangi birşeyi kendiliğimizden tesbit edecek durumda değiliz. Yalnız senedi sahih veya hasen olan şeyleri söyleriz. Doğrusunu Allah bilir.
Hafiz Ebu Bekir el- Bezzar, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Ebu Bekir, kendi oğluna şöyle demiştir:
"Ey oğulcuğum! Eğer insanlar arasında bir hadise vuku bulursa, Rasûlullah'la birlikte içinde gizlendiğimizi gördüğün mağaraya gel, içinde dur. Çünkü orada sabah-akşam rızkın sana gelecektir."
Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. İshak'm şöyle dediğini nakleder: Peygamberle birlikte mağaraya girişlerinden, mağaradan çıkıp yolculuğa başlamalarından, Süraka ile aralarında geçen şeylerden Ebu Bekir bize bahsetmişti. Bu hususta bir şiir de söylemişti:
«Peygamber dedi ki: Ben korkmuyorum. Beni teskin ediyordu. Biz mağaranın karanlığında iken dedi ki:
"Hiçbirşeyden korkma. Çünkü üçüncümüz Allah'tır. Bana destek olacağına teminat vermiştir.»
Ebu Nuaym, bu kasideyi Ziyad kanalıyla Muhammed b. İshak'tan rivayet edip uzun uzadıya zikretmiştir. Beraberinde başka bir kasidesinden de bahsetmiştir. Hakikati en iyi bilen yüce Allah'tır.
îbn Lehia, Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Ensârla bey'at yaptığı hac mevsiminden sonra zilhiccenin kalan kısmı ile muharrem ve safer aylarını Mekke'de geçirdi. Sonra Kureyş
müşrikleri, Rasûlullah'ı öldürmek üzere bir araya gelip suikast planı yaptılar. Onu öldürmeye veya hapsetmeye ya da sürgün etmeye karar verdiler. Bu kararlarını yüce Allah, peygamberine bildirdi. Bu hususta da şu ayeti inzal buyurdu:
«İnkar edenler, seni bağlayıp bir yere kapamak veya öldürmek, ya da sürmek için düzen kuruyorlardı.» (ei-Enfâl, 30.)
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.), yatağında yatmasını Hz. Ali'ye emretti. Kendisi de Ebu Bekir'le birlikte Mekke'den çıkıp gitti. Sabah olduğunda müşrikler her tarafa adamlar göndererek onları aramaya başladılar.
Musa b. Ukbe de "Meğazî" adlı eserinde böyle anlatır. Peygam-ber'in Ebu Bekir'le birlikte geceleyin Sevr mağarasına gittiklerini de

söyler.
Buharı, Hz. Peygamberin zevcesi, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Aklım ereli beri ebeveynim dine bağlı idiler. Üzerimizden bir gün geçmezdi ki Rasûlullah (s.a.v.), sabah akşam bize uğramasın. Müslümanlar, mihnete düştükleri zaman Ebu Bekir, Habeşistan'a hicret etti. Yolda iken Berki'l-Gimad mevkiine vardığında el-Kare kabilesinin efendisi İbnu'd-Dağine kendisine rastlamıştı. İbnu'd-Dağine, onu Mekke'ye geri getirip himayesine almıştı. Nihayet günün birinde Ebu Bekir, Allah'ın himayesine razı olup Îbnu'd-Dağine'nin himayesini reddetmişti. O zaman Peygamber (s.a.v.) Mekke'de idi. Müslümanlara şöyle dedi: "Hicret diyarınız iki taşlık arasında, hurmalık bir yer olarak bana gösterildi."
Bazı kimseler Medine'ye doğru hicrete başladılar. Daha önce Habeşistan tarafina hicret etmiş olan bir takım sahabeler de geri dönüp Medine'ye hicret ettiler. Ebu Bekir, Medine'ye hicret etmek için hazırlıklara başladı. Peygamber (s.a.v.), ona şöyle dedi:
- Yavaş ol. Ümid ederim ki,, hicret için bana da izin verilir. Ebu Bekir de şöyle dedi:
- Anam babam sana feda olsun. Sen bu iznin verileceğini ümid edi-yormusun?
- Evet.
Ebu Bekir, Hz. Peygamberle hicret arkadaşlığı yapmak için sabırla bekledi. Hicreti erteledi. Yanındaki iki deveyi de semur ağacının yap-raklarıyla besledi. Dört ay böylece bekledi. Bazılarının anlattığına göre altı ay beklemiş ve develeri beslemişti.»
İbn Şihab, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Bir gün öğleyin Ebu Bekir'in evinde oturmakta idik. Adamın birisi, Ebu Bekir'e:
- İşte Rasûlullah, daha Önce alışık olmadığı bir saatte başına bir sargı sarmış olarak geliyor! dedi. Ebu Bekir de:
- Anam babam ona feda olsun, Allah'a yemin ederim ki önemli bir iş olmadıkça bu saatte gelmek onun âdeti değildi, dedi.
Hz. Aişe, sözüne şöyle devam eder:
- Rasûlullah (s.a.v.), kapıya geldi. İçeri girmek için izin istedi. Kendisine buyur, denildi. Bunun üzerine içeri girdi. Ardı sıra onunla Ebu Bekir arasında şöyle bir konuşma geçti:
- Yanında kim varsa dışarı çıkar!
- Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah, onlar senin ailen sayılırlar. Yabancı yoktur.
- Ey Ebu Bekir! Mekke'den Medine'ye hicret etmeme izin verildi.
- Ya Rasûlallah, anam babam sana kurban olsun, arkadaşlık var mı?
- Evet. Sende beraberimde olacaksın.
- Babam sana kurban ya Rasûlallah, şu iki deveden birini beğen de al, deyince Rasûlullah:
- Ancak bedeliyle satın alabilirim, dedi. Hz. Aişe sözünü şöyle sürdürüyor:
Biz, Rasûlullah ile Ebu Bekir'in yol tedarikini yaptık. îkisi için bir dağarcık içine bir miktar azık düzenleyip koyduk. Ağzı bağlanacağı sıra Ebu Bekir'in kızı kardeşim Esma, kemerinin bir parçasını kesip onunla dağarcığın ağzını bağladı. Bu sebeple Esma'ya «Zatü'n-Nitakayn» iki kemerli, denildi. Sonra Rasûlullah ile Ebu Bekir, Sevr mağarasına gittiler. Orada üç gece kaldılar. Her gece yanlarında Ebu Bekir'in oğlu Abdullah da kalırdı. Abdullah maharetli, kavrayışlı, genç bir delikanlı idi. Seher vakti Rasûlullah ile Ebu Bekir'in yanından çıkıp Mekke'ye gelir, orada gecelemiş gibi Kureyşlilerle birlikte sabahlardı. Abdullah, Rasûlullah ile Ebu Bekir hakkında Kureyş müşriklerinin hilelerinden duyduğu şeyleri aklında tutar, karanlık bastırınca gelip Rasûlullah ile babasına anlatırdı. Ebu Bekir'in kölesi Amir b. Füheyre (o civarda) bol sütlü, sağmal koyun otlatır ve akşamdan bir müddet geçince Rasûlullah ile Ebu Bekir'e getirirdi. Onlar da sağıp taze süt içerek gecelerdi. O süt kendi sağmallarının sütü idi ve içine kızgın taş konularak ısıtılmış idi. Nihayet gecenin sonunda Amir b. Füheyre, mağaranın önüne gelir, sağmal koyuna seslenir, alıp otlatmaya götürürdü. Rasûlullah ile Ebu Bekir'in mağarada bulundukları üç gecenin hepsinde Amir, süt işini böylece halletmişti.
Rasûlullah ile Ebu Bekir Mekke'de iken, Abd İbn Adiy İbn Dil kabilesinden kılavuzlukta usta bir kişi olan Abdullah b. Urayki adındaki bir adamı kiralamışlardı. Bu adam, As b. Vail es-Sehmî oğulları hakkında müttefik olarak yemin edip elini kana batırmıştı. Hala Kureyş kafirlerinin dini üzerine idi. Fakat doğruluğuna, güvenirliğine itimad ederek Rasûlullah ile Ebu Bekir develerini ona teslim etmişler ve üç gece sonra develeriyle birlikte Sevr dağında buluşmak üzere sözleşmişlerdi. Bu kılavuz kişi, Rasûlullah ile Ebu Bekir'in develeriyle birlikte üçüncü gecenin sabahında Sevr mağarasına geldi. Rasûlullah ve Ebu Bekir ile beraber Amir b. Füheyre ve kılavuz Abdullah İbn Uraykit de yola çıktılar. Kılavuz, yolcular için sahil yolunu izleyerek Medine'ye doğru hareket ettiler.
Müdlic oğullarından Süraka İbn Cu'şunı der ki: "Rasûlullah'm hicret yolu Müdliç oğulları sınırından geçtiği sırada Kureyş müşriklerinin etrafa saldıkları adamları bize geldiler. Anlaşıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir'den her birini öldüren veya esir eden kimse için müşrikler ayrı ayrı ödüller koymuşlardı. O günlerde ben, kavmim olan Müdlic oğullarının toplantılarından birinde oturuyordum. O sırada Kureyş adamlarından birisi çıkageldi ve biz otururken o ayakta dikilip şöyle dedi:
- Ey Süraka! Ben, hemen önüm sıra sahile doğru yollanan bir kaç yolcu karaltısı gördüm. Öyle samyorum ki bunlar, Muhammed'le arkadaşlarıdır!
Derhal anladım ki, o adamın sözünü ettiği yolcular, Muhammed ile arkadaşlarıdır. Fakat meseleyi ondan gizli tutmak için ona

şöyle karşılık verdim:
- Gördüğün karaltılar, Muhammed'le arkadaşları değildir. Sen, falan ve falanca kişileri görmüş olmaksın! Şimdi onlar, bizim gözlerimizin önünden geçip gitmişlerdi.
Sonra harekete geçişimi meclistekiler anlamasınlar, diye bir müddet daha mecliste bekledim. Sonra kalkıp evime gittim ve cariyeme, atımı alıp çıkmasını, yüksek tepenin arkasında beni beklemesini emrettim. Ben de kargımı alarak evimin arka tarafından çıktım ve kargımın parıltısı dikkatleri çekmesin diye, alt taraûnı yerde sürüklemiş, üst tarafını da aşağıya doğru tutmuştum. Atıma bindim ve beni hedefime ulaştırması için hayvanı dört nala kaldırarak sürdüm. En sonunda Rasûlullah ile arkadaşlarına yetişip yaklaştım. Bu sırada atım sürçtü. Yere kapaklandı. Ben de yere düştüm. Fakat hemen toparlanıp kalktım ve elimi fal okları kabına uzattım. Fal oklarını çıkarıp -Muhammed'le arkadaşlarına zarar verirmiyim, yoksa vermezmiyim? diye- fal açtım. Fal sonucunda hoşlanmadığım (yani onlara zarar veremiyeceğim) şeklinde bir sonuç çıktı. Bunun üzerine ben, yine atıma bindim, falın ters çıkmasına rağmen atımı yine dört nala kaldırdım ve beni Rasûlullah ile arkadaşına yaklaştırmasına çalıştım ve yaklaştım da. Öyie ki, Rasûlullah (s.a.v.)'m okuyuşunu işittim. Rasûlullah, dönüp arkasına bile bakmıyordu. Ebu Bekir ise çok bakmıyordu. Rasûlullah'm okuyuşunu işittiğim sırada, atımın iki ön ayağı yere, kum içine battı. Hatta bu batış dizlerine kadar erişti. Ben de attan düştüm. Sonra ben, hayvanı kalkmaya zorladım. O da kalkmaya çalıştı. Fakat bir türlü ayaklarını kumdan çıkaramadı. Hayvan hayli zorlukla homurdanarak kalkıp durunca, hemen iki ayağının gömülen izinden göğe doğru ateş dumanı gibi bir duman yükselip dağıldı. Bunun üzerine ben fal oklanyla tekrar fal açtım. Yine hoşlanmadığım sonuç çıktı. Sonra ben, Muhammedle arkadaşına: "İmdad!" diye haykırdım. Bunun üzerine durdular. Ben de atıma binerek yanlarına vardım. RasûluUah ve arkadaşını taarruzumdan koruyan bunca harikalarla karşılaştığım o anda gönlümde kesin bir inanç meydana geldi. Rasûlullah'm durumu yakında kuvvetlenecek, peygamberlik davasıda güçlenecektir. Bu kesin inanç üzerine Rasûlul-lah'a şöyle dedim:
- Kavmin olan Kureyşliler, senin öldürülmen veya esir edilmen için ödüller koydular! Kureyşlilerin ona ve arkadaşına karşı ne kadar fenalık yapmak istediklerini birer birer anlattım. Kendilerine yol azığı ve levazımı vermeyi teklif ettim. Fakat benden birşey almadılar. Hiç birşeyde almak istemediler. Yalnız RasûluUah ile Ebu Bekir bana:
- Ey Süraka, bizim yolculuğumuzu gizle! dediler. Bunun üzerine ben, Rasûlullah'tan benim için bir emanname yazmasını istedim. Rasûlullah'da Amir b. Füheyre'ye emretti. Amir de deri parçasına yazıp verdi ve sonra RasûluUah yoluna devam edip gitti.
Muhammed b. İshak, Süraka'mn bu macerayı anlattığını rivayet eder. Ancak bu rivayete göre Süraka, takip işi için kendi evinden çıkmadan önce fal açtığım ve hoşlanmadığı bir sonuçla karşılaştığım ifade etmiştir. Atının dört kez tökezlediğini, her tökezlemeden sonra fal açtığını, hoşlanmadığı yani Rasûlullah'a zarar veremeyeceğini belirten bir sonuçla karşılaştığını, nihayet Rasûlullah'tan eman dilediğini, kendisi için bir emanname yazması için ondan dilekte bulunduğunu anlatmış ve şöyle demiştir: "Rasûlullah, benim için kemik , deri yahud bir bez parçası üzerine bir emanname yazdı. Aradan zaman geçti. Fetih esnasında Taif dönüşünde Cirane mevkiinde bu emannameyi kendisine gösterdiğimde bana şöyle dedi: "Bugün, söz üzerinde durma, iyilik yapma günüdür. Getir bakalım emannameni." Ben de.yanına yaklaştım ve Müslüman oldum."
Süraka, hicret yolundaki Rasûlullah'la arkadaşlarının yanından döndükten sonra yolda onları aramakta olan herkesi geri çeviriyor ve: "Bu taraflarda onları bulamazsınız." diyordu. Ama Rasûlullah'm Medine'ye ulaştığı haberi ortaya çıktıktan sonra Süraka, başından geçenleri, Rasûlullah'ta gördüğü fevkaladelikleri, atının tökezlemesini insanlara açıkça anlatmaya başladı. Kureyş reisleri, onun kendilerine zarar vermesinden ve birçok insanın da bu sebeple İslâm'a girmelerinden korktular. Çünkü Süraka, Müdliç oğullarının emîr ve reisi idi. Cehil, Müdliç oğullarına şu şiiri yazıp göndermişti:
"Ey Müdliç oğulları! Beyinsiziniz Süraka'mn, Muhammed'e yardım için insanları saptırmasından korkuyorum. Dikkat edin topluluğunuzu dağıtmasın. Güç ve hakimiyetten sonra sizi darmadağın etmesin."
Süraka b. Malik de, bu şiirine karşı Ebu Cehil'e şu cevabî şiiri gönderdi:
"Ey Ebu Cehil, Allah'a yemin ederim M, ayakları kuma gömüldüğü zaman atımın durumunu görseydin şaşardın.
.Muhammed'in rasûl ve burhan olduğunda şüphen kalmazdı. Ona karşı kim direnebilir?
Sen, kavmini ondan uzak tutmaya bak. Çünkü günün birinde onun işaretlerinin açığa çıkacağını sanıyorum.
O öyle bir duruma gelecek ki, ona yardım etmek isteyeceksin. Onlar ve bütün insanlar, ona tamamen teslim olacaklar."
el-Ümevî de bu şiiri "Meğazi" adlı eserinde İbn İshak'tan naklet-miştir. Ebu Nuaym de Ziyad yolu ile İbn îshak'tan rivaye etmiş ve Ebu Cehil'in şiirine, beliğ bir küfrü içeren beyitler eklemiştir.
Buhari, Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), hicret yolunda iken Şam'dan gelmekte olan ve Müslümanlara ait bir ticaret kervanıyla karşılaştı. Kervandaki adamlardan biri de Zübeyr idi. Zübeyr, Rasûlullah ile Ebu Bekir'e beyaz elbiseler giydirdi.
Medine'de Müslümanlar, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Mekke'den yola çıktığını işitmişlerdi. Onu karşılamak için her sabah kuşluk vakti Harre mevkiine çıkarak öğle sıcağı bastırmcaya kadar teşrifini beklerlerdi. Yine bir gün Müslümanlar, bekleyişleri uzadıktan sonra evlerine dönmüşlerdi. Evlerine girdikleri sırada Yahudilerden bir kişi, kendisine ait bir işini görmek üzere Yahudi kulelerinden bir kulenin üzerine çıkıp yüksekten uzaklara bakmakta iken Rasûlullah ile arkadaşlarını, beyazlar giyinmiş oldukları halde sıcaktan meydana gelen serap ve sis manzaralarını yararak geldiklerim gördü. Artık Yahudi, bu muhteşem kafilenin teşrifini gizlemeye muktedir olamıyarak en yüksek sesiyle:

"Ey Arap topluluğu! İşte beklediğiniz o devletli misafiriniz geliyor." diye haykırdı. Bu sesi işiten bütün Müslümanlar, silahlarına sarılarak evlerinden çıkıp Rasûlullah'ı karşılamaya koştular. Harre denilen kara taşlık yolunda Rasûlullah'a kavuştular. Tekbir sedalarıyla arz-ı tazim gören Rasûlullah, maiyeti ve karşılayıcıları ile birlikte Medine'nin sağ tarafına doğru yönelerek yol aldı. Nihayet maiyetiyle beraber Amr b. Avf ailesinin yurduna indi ve onların konuğu oldu. Oraya rebiyülevvel ayının pazartesi gününde ulaşmıştı.

Karşılayıcılara karşı kabul merasimini Ebu Bekir yapmış, onlarla görüşmüş, Rasûlullah ise sessizce bir tarafa oturmuştu Hattta Ensâr'dan Rasûlullah'ı daha evvel görmeyerek Küba'ya hoşgeldine gelenler, Ebu Bekir'i daha evvelce tanıdıklarından ötürü ilk önce ona selam veriyor, onu tebrik ediyorlardı. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'a güneş isabet edip de hemen Ebu Bekir varıp kendi abasıyla Rasûlullah'm üzerine gölgelik yapınca o zaman kendisini herkes tanıdı. Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. Avf oğullan arasında on küsur gece misafir kaldı. Bu müddet zarfında takva üzerine kurulan mescidini tesis etti ve içinde namaz kıldı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) devesine bindi. İnsanlarla birlikte yola çıkıp Medine'ye yöneldi. Nihayet Medine'ye varıldığında deve, Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'deki mescidinin yerine çöktü. Burasını Müslümanlar o sırada namazgah edinmişlerdi. Daha önce de Sa'd b. Zü-rare'nin kefaletinde bulunan Süheyl ve Sehl adlı iki yetim çocuğa ait olup hurma kurutacak harman yeri idi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın devesi, bu arsaya gelip çökünce Rasûlullah:

"înşaallah burası bizim menzilimiz ve makamımızdır." dedi. Daha sonra bu iki genci çağırıp burasını mescid yapmak üzere rayiç bedeliyle onlardan satın almak istedi. Bu gençler de:

"Ey Allah'ın, elçisi, burayı sana bağışlarız." dediler. Fakat Rasûlullah, çocuklardan bağış suretiyle almak istemedi. Sonunda muayyen bir bedel karşılığında satın aldı. Sonra Mescid-i Saadet'i oraya inşa etti. Mescidin inşası sırasında Rasûlullah (s.a.v.), ashabıyla bera-bar mescid duvarlarına kerpiç taşımaya başladı. Taşırken şu beyitleri okudu:

«Ey Rabbimiz! yüklenip taşıdığımız şu balçıktan dizilmiş ham kerpiç yükü, Hayber'in ürünlerinden daha hayırlı ve daha temizdir.

Şüphesiz ki hayır ve menfaat, ahiretin ecir ve sevabıdır. Allahım! Sen Ensâr'a ve Muhacirlere merhamet eyle.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Ebu Bekir, babam Azib'den on üç dirhem karşılığında bir at eğeri satın aldı ve babama:

- Bera'ya söyle, eğeri bizim evimize kadar götürsün, dedi. Babam ona:

- Sen ve Rasûlullah hicret ederken başınızdan geçenleri bana anlatmadıkça göndermem, dedi.

Bunun üzerine Ebu Bekir, hicret olayım anlatmaya başlayarak şöyle dedi:

- Biz geceleyin yola çıktık. O gün ile o geceyi hızlı bir yürüyüşle yolda geçirdik. Öğle vakti oldu. Güneş tepemize yükseldi. O zaman herhan-

gi bir yerde bir gölge bulamaz mıyız? diye göz gezdirdim. Gözüm bir kayalığa ilişti. İnip baktım. Kayalığın az bir gölgesi kalmıştı. Rasûlullah (s a.v.)'a gölgelik yeri temizledim ve kürkümü serip:

- Ya Rasûlallah, biraz uzan, dedim. O da uzandı, sonra bizi takip edenlerden herhangi birini görür müyüm, diye çıkıp etrafa baktım. O sırada bir koyun çobanı gördüm,, ona:

- Delikanlı, sen kimin yanında çalışıyorsun? diye sordum. Tanıdığım bir adamın adını vererek:

- Falanca'mn yanında çalışıyorum, dedi.

Ona:

- Süründe sütlü koyunlar var mıdır? diye sordum.

- Vardır, dedi.

- Bize biraz süt sağar mısın? dedim.

- Sağarım, dedi ve bir koyunun boynundan tutup getirdi.

Ona:

- Ellerini ve koyunun memesini tozdan temizleyip sil, dedim. Bende, ağzı mendille bağlı bir matara vardı. Çoban mataraya biraz

süt sağdıktan sonra onu bardağa boşalttım. Süt biraz soğuyunca o sırada uyanmış olan Hz. Peygamber'e götürüp verdim. Sütü alıp içtikten sonra kendisine:

- Artık gitmeyelim mi? diye sordum. Bunun üzerine tekrar yola çıktık.

Bizi arayanlar arkamızda bizi takip ediyorlardı. Fakat kimse bize yetişemedi. Ancak Süraka b. Malik, bir atın sırtında bize yetişmek üzere idi. Hz. Peygamber'e:

Ya Rasûlallah! Bu adam bizi yakalayacak, dedim.

Bana:

- Korkma, Allah bizimle beraberdir, dedi. Süraka da gittikçe bize yaklaşıyordu. Nihayet aramızdaki mesafe bir yada iki mızrak boyu kadar kalınca Rasûlullah (s.a.v.)1 a:

- Bu adam bizi yakaladı, dedim ve ağladım. Peygamber (s.a.v.):

- Niçin ağlıyorsun? dedi.

-Ya Rasûlallah! Allah'a yemin ederim ki kendim için değil, senin için ağlıyorum, dedim. Bunun üzerine:

- Allah'ım, bize yardım et ve bizi onun şerrinden koru, diye dua etti. Bu duayı yapar yapmaz, Süraka'nın atı -yer çamurmuş

gibi- karnına kadar yere gömüldü. Süraka, atının sırtından yere düştü. Oysa ki yer kupkuru idi. Hz. Peygamber'e:
- Biliyorum, bunu sen yaptın. Bari, Allah'a dua et de beni bu durumdan kurtarsın. Allah'a yemin ederim ki, ben senin izini kaybettirmeye çalışacağım ve arkamda olanlara:
- Geri dönün, Muhammed bu yoldan gitmemiştir, diyeceğim. Bu da benim okluğumdur. Ondan bir ok çek, falanca yerde benim deve ve koyunlarım vardır. Yolun oradan geçiyor. Oku çobanlarıma göster. Sana ne kadar koyun ve deve lazımsa al götür, dedi. Bunun üzerine
Hz. Peygamber:
- Senin malına ihtiyacım yok, dedi ve ona dua etti.
Süraka da kurtulup arkadaşlarının yanına geri döndü. Biz de Medine'ye varıncaya kadar yolumuza devam ettik. Medine'ye vardığımızda halk, Allah elçisini karşılamaya çıkmıştı. Damlar ve üzerleri, insanlarla dolu idi. Köleler ile çocuklar koşuşup tekbir getiriyor ve:
- Allah'ın peygamberi geldi. Muhammed (s.a.v.) geldi, diyorlar, Hz. Peygamber'i misafir etmek için birbirleriyle çekişiyorlardı.
Peygamber (s.a.v.) de, gönüllerini almak için o gece dedesi Abdülmutta-lib'in dayıları olan Neccar oğulları kabilesinde misafir oldu. Ancak ertesi gün, Allah'ın kendisine emrettiği yere indi.
Bera dedi ki: «Muhacirlerden bize ilk olarak Beni Abdüd-Dar'm kardeşi Mus'ab b. Ümeyr gelmişti. Ondan sonra Beni Fih kabilesinden âmâ (kör) İbn Ümmü Mektum gelmişti. Daha sonra yirmi kadar süvariyle birlikte Hattab oğlu Ömer gelmişti "Rasûlullah ne yaptı?" diye sorduğumuzda o: «Rasûlullah arkamızdadır.» diye cevap verdi. Ben, mufassal sûrelerden birini okuyup bitirdikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte geldi."
Ibn îshak dedi M: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte mağarada üç gece kaldı. Kureyşliler, onları bulup getirene yüz deve ödül vadet-tiler. Üç gece geçtikten ve insanlar da artık onları takipten vazgeçtikten sonra kılavuzluk için Ebu Bekir'in kiraladığı adam, kendi devesi ve Ebu Bekir'in iki devesiyle birlikte mağaraya geldi. Ebu Bekir'in kızı Esma da yemen sofrasın onlara getirmişti. Ancak sofranın ağzını bağlayacak bir ip getirmeyi unutmuştu. Yola çıktıklarında sofrayı bağlamak için ip bulamayınca Esma, kemerini kesip sofrayı onunla bağladı. Bu sebeple ona iki kemerli anlamına gelen "Zatü'n-Nitakayn" adı verildi.
İbn İshak dedi ki: Ebu Bekir, o iki deveyi Rasûlullah'ın yanma getirdiğinde en iyisini ona takdim etti ve sonra:
- Anam babam sana feda olsun, bin ya Rasûlallah, dedi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Bana ait olmayan bir deveye binmem, dedi. Ebu Bekir:
- Bu sana ait olsun ya Rasûlallah, anam babam sana feda olsun, deyince. Rasûlullah:
- Hayır, ama sen bunu kaça satın aldın? diye sordu. Ebu Bekir de:
-Şukadara satın aldım, dedi.
Rasûlullah da:
- Ben de deveyi şu kadar bedelle senden satın aldım, dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir:
- Deve senindir ya Rasûlallah, dedi.
Vakidî'nin rivayetine göre, o iki deveyi 800 dirheme satın almıştır.
İbn İshak dedi ki: İkisi deveye binip yola çıktılar. Ebu Bekir, yolda kendilerine hizmet etmesi için, azadlısı Amir b. Füheyre'yi de terkisine bindirdi.
Konuyla ilgili olarak Ebu Bekir'in kızı Esma şöyle demiştir:
"Rasûlullah ve Ebu Bekir yolculuğa çıktıktan bir süre sonra Kureyş'ten birkaç kişi bize geldi. Aralarında Ebu Cehil b Hişam'da bulunuyordu. Kapının önünde durdular:
- Ey Ebu Bekir'in kızı, baban nerededir?
- Vallahi, babamın nerede olduğunu bilmiyorum.
Bunun üzerine Ebu Cehil yanağıma bir tokat attı. Ondan dolayı küpem düştü.Sonra ayrılıp gittiler. Biz üç gece bekleyip kaldık Rasûlullah'ın nerede olduğunu bilmiyorduk. Nihayet Mekke'nin aşağı taraflarından cinnî bir adam bize geldi. Araplar gibi bir şiirin beyitlerini okuyordu. Halk onun peşine düştü. Sesini dinliyorlardı. Ama onu göre-miyorlardı. Nihayet Mekke'nin üst tarafında şöyle diyerek ortaya çıktı:
"İnsanların Rabbi, hayırlı mükafatıyla Ümmü Mabed'in iki çadırına yerleşen iki arkadaşı mükafatlandırdı.
Onlar yere indiler, sonra dinlendiler ve Muhammed'in arkadaşı olan kişi kurtuluşa erdi.
Ka'b oğullarının genç kadınının yeri ve mü'minler için bir dinlenme yeri, bir gözetleme yeri olarak mübarek olsun."
Onun sözünü dinlediğimiz zaman, Rasûlullah'm hangi tarafta olduğunu, Medine'ye doğru gittiğini anladık. Onlar dört kişi idiler. Rasûlullah, Ebu Bekir, azadlısı Amir b. Füheyre ve kılavuzları Abdullah b. Uraykit."
Meşhur kavle göre kılavuzun adı, Abdullah b. Uraykit ed-Dilî'dir. O zamanlar henüz müşrik bir kimse idi.
îbn îshak dedi M: Kılavuzları Abdullah b. Uraykit, onlarla yola çıkınca kendilerini Mekke'nin aşağılarından götürüp sonra sahil tarafına geçtiler. Bilahare Usfan mevkiinin aşağısında yoldan ayrıldılar. Daha sonra da onları Emeç'in altından götürdü. Nihayet Kudeyd'i geçtikten sonra yol ayrıldı. Sonra ordan gitmeye devam etti. Harrar'a kadar gittiler. Sonra Seniyyetü'l-Mürre'ye geldiler. Oradan LikfÎn'e ulaştıklarında kendisi, onları Likfin geyik yatağına götürdü. Sonra onları Nicac'm geyil

yatağında vadiye indirdi. Sonra onları Nicac yamacına götürdü. Sonra onları Zü'1-Uzveyn'den olan yamaçlardan vadiye indirdi. Sonra Zîkesir vadisine götürdü. Oradan da Cedecid yanını daha sonra Ecred yanı yoluyla Ti'hin geyik yatağının düşmanlarının vadisinden olan Zü-seleme götürdü. Sonra Ababidin yanma gittiler. Oradan Kahe'ye geçtiler. Kahe'den de Arc'a indiler. Yanlarındaki bir kısım yükleri, onları geciktirmişti. Bunun üzerine kendisine Evs b. Hücr denilen Eslemli bir adam, Medine'ye kadar Rasûlullah'ı İbn Rida' adındaki erkek devesine bindirdi. Onunla birlikte kendisine Mesud b. Hüneyde denilen bir hizmetçisini gönderdi. Sonra kılavuzları onları Arç'dan çıkartıp Rekû-be'nin sağ yanından Seniyetü'1-Aire götürdü. İbn Hişam'm ifadesine göre oraya Seniyetü'1-Gair de denir. Nihayet onları Rim vadisine indirdi. Sonra onları Küba'ya, Beni Amir b. Avf m yurduna ulaştırdı. O sırada rebiyüllevvel ayından on iki gece geçmişti. Bu bir pazartesi günü idi. Gündüz vakti hayli ilerlediği bir sırada güneşin tam tepeye gelmeye yaklaştığı bir anda idi.

Ebu Nuaym da Vakidî kanalıyla bu menzillere dair hemen hemen aynı ifadeleri kullanmıştır. Ancak bazı değişik menzil adları söylemiştir ki doğrusunu Allah bilir.

Ebu Nuaym, Malik b. Evs el-Eslemî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir hicret ettiklerinde Cuhfe'deki bir devemizin yanından geçmişlerdi. Rasûlullah:

- Bu deve kimindir? diye sormuş. Oradakiler de:
- Eslemli bir adamındır, demişlerdi. Bunun üzerine Ebu Bekir'e dönüp şöyle demişti:
- înşaallah salim oldun (kurtuldun). Daha sonra adama:
- Adın nedir senin? Oda:
- Mesud'dur, diye cevap verdi. Yine Ebu Bekir'e dönüp şöyle dedi: înşaallah Mesud oldun.

Ravi diyor ki: "Babam yanıma geldi. Onu Îbnü'r-Rida denen bir deveye bindirdi."

Ben derim ki: Daha önce belirtildiği gibi ibn Abbas'a ait olan bir rivayete göre Rasûlullah(s.a.v-), pazartesi günü Mekke'den çıkmış, pazartesi günü de Medine'ye girmiştir. Öyle anlaşılıyor ki, Mekke'den çıkışı ile Medine'ye girişi arasında onbeş günlük bir zaman geçmiştir. Çünkü Sevr mağarasında üç gün ikamet etmiş, sonra sahil yolundan Medine'ye gitmişti ki, bu da yolların en uzağı idi. Yolda iken Ümmü Mabed binti Ka'b b. Beni Ka'b b. Huza'a adındaki bir kadına uğramıştı. Kadın, Huza'a kabilesindendi. Adı Atike binti Halef b. Mabed b. Rebia b. As-rem'dir. İbn Hişam böyle der. el-Ümeviye gelince o der ki: Ümmü Ma-bed'in adı Atike binti Tebî'dir. Beni Munkız b. Rebia b. Asrem b. Sanbis b. Haram b. Hayse b. Ka'b b. Am kabilesinin müttefîklerindendir. Bu

kadının; Mabed, Nadre, Hüneyde adında üç oğlu vardır. Kocasının adı Ebu Mabed'tir. Asıl adı ise, Eksem b. Abdüluzza b Mabed b. Rebia b. Asrem b. Sanbis'tir. Birbirini teyid eden rivayetlere göre Ümmü Mabed'in meşhur bir .kıssası vardır.

Evet, Ümmü Mabed el-Hüzaiyye'nin meşhur kıssası şudur: Yunus, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.) Ümmü Mabed'in çadırına uğradı. Ümmü Mabed'in adı Atike binti Halef b. Mabed b. Rebia b. Asrem'dir. Ondan, kendilerine yiyecek vermesini istediler. O da:

- Allah'a yemin ederim ki yanımızda ne yemek, ne de verilecek birşey var. Sadece kısır koyunlarımız vardır, dedi.

Rasûlullah (s.a.v.)'da kısır koyunlarından birini getirmesini istedi. Kadın koyunu getirince Rasûlullah, memesine el sürüp Allah'a dua etti. Büyük kaba sağmaya başladı. Öyle ki kab dolup köpürmeye başladı. Sonra Rasûlullah:

- İç bakalım ey Ümmü Mabed, dedi. Ümmü Mabed'de:
- Sen iç. İçme hususunda sen, benden daha çok hak sahibisin, dedi. Ancak Rasûlullah bu emrini tekrarlayınca Ümmü Mabed sütü içti.

Sonra Rasûlullah, başka bir kısır koyun getirmesini istedi. O da getirdi. Aynı şekilde onu da dua edip sağdıktan sonra bu defa kendisi, o sütten içti. Daha sonra bir başka kısır koyun getirmesini istedi. Getirince onu da sağıp sütünü yol kılavuzuna içirdi. En sonunda başka bir kısır koyun daha getirmesini istedi. Ümmü Mabed, getirince onu da sağdı. Sütünü Amir b. Füheyre'ye içirdi. Daha sonra yollarına devam ettiler.

Kureyşliler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı aramakta iken Ümmü Mabedin yanına vardılar ve ona:

- Şu, şu evsafta Muhammed adında birini gördün mü? diye sordular ve Rasûlullah'm Özelliklerini ona bildirdiler. Ümmü Mabed de:
- Ne dediğinizi anlamıyorum. Sadece kısır koyunları sağan bir genç bize geldi, dedi.

Kureyşliler:

- Aradığımız adam işte odur, dediler.

Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, Cabir'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir hicret etmek üzere Mekke'den çıkıp Sevr mağarasına girdiler. Mağarada bir delik gördüler. Ebu Bekir, o deliği sabaha dek topuğuyla kapatıp durdu. Rasûlullah'a zarar verecek birşeyin oradan çıkmasından korktuğu için böyle yapmıştı. Mağarada üç gece kaldılar. Sonra oradan çıkıp yolculuğa devam ettiler. Yolculuk esnasında Ümmü Mabed'in çadırına vardılar. Ümmü Mabed, Rasûlullah'a haber salıp şöyle bir mesaj iletti: «Ben güzel yüzlü kimseler görmekteyim. Aslında kabilem, size ikramda bulunma hususunda benden daha kuvvetlidirler."

Onun yanında akşamladıklarında Ümmü Mabed, küçük oğlu ile onlara bir bıçak ve koyun gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) çocuğa: "Bıçağı geri götür. Bize büyük bir kap getir." dedi. Ümmü Mabed de şu haberi gönderdi: «Bizde süt ve kuzu yok.» Ancak Rasûlullah: "Bize kab getir." diye emrini tekrarladı. Ümmü Mabed de bir kap getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), koyunun sırtına

vurdu. Koyun geviş getirip süt vermeye başladı. Rasûlullah da sütü sağdı. Kabı doldurdu. Kendisi içti, Ebu Bekir'e de içirdi Sonra yine sağdı. Kabtaki sütü, bu defa Ümmü Mabed'e gönderdi."

Haûz el-Beyhakî, Ebu Bekir es-Sıddık'm şöyle dediğini rivayet eder:

"Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte Mekke'den çıktım. Arap kabilelerinden birine vardık. Rasûlullah (s.a.v.), uzaktaki bir eve bakıp oraya yöneldi. Evin yanma vardığımızda orada sadece bir kadın vardı. Kadın şöyle dedi:

- Ey Allah'ın kulu, ben yalnız bir kadınım, beraberimde kimse yoktur. Eğer konukluk istiyorsanız, kabilenin büyüğüne gidin.

Rasûlullah, ona cevap vermedi. Vakit akşamdı. Nihayet kadının oğlu, gütmekte olduğu bir kaç keçiyle birlikte geldi. Kadın, ona şöyle dedi:

- Ey oğulcuğum, şu keçiyi ve bıçağı alıp şu İM adama götür ve onlara de ki: "Annem, şu keçiyi kesip yemenizi ve bize de yedirmenizi söylüyor." Çocuk, yanına gelince Rasûlullah ona:

- Bıçağı götür, bana bir kab getir, dedi.

Çocuk da keçinin kısır olduğunu, sütünün bulunmadığını söyleyip gitti ve bir kab getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), keçinin memesine el sürdü. Sonra sağmaya başladı. Kabı doldurdu. Sonra çocuğa: "Al bunu, annene götür." dedi. Ümmü Mabed, kana kana o sütü içti. Rasûlullah, çocuğa:

- Bunu götür, başka bir keçi getir, dedi. Çocuk gidip başka bir keçi getirdi. Rasûlullah onu da sağdı, sütünü bana (Ebu Bekir'e) içirdi. Başka bir keçi getirdiler. Onu da sağdı. Bu defa sütünü kendisi içti. İki gece orada kaldık. Sonra yoİumuza devam ettik Ümmü Mabed, Rasûlullah'a mübarek diyordu. Zamanla koyunları çoğalmış, bir çoban bulmak için Medine'ye gelmişlerdi Önlerinden geçtiğimde oğlu, beni görüp tanıdı. Annesine şöyle dedi:

- Anne bu, mübarekle beraber olan adamdır. Annesi kalkıp yanıma geldi ve şöyle dedi.

- Ey Allah'ın kulu, seninle beraber olan o adam kimdi?

- Onun, kim olduğunu bilmiyor musun?

- Hayır.

- O, Allah'ın peygamberidir.

- Öyleyse beni ona götür.

Onu alıp Rasûlullah'a götürdüm. Rasûlullah da ona yemek yedirdi ve ikramda bulundu. Ona birşeyler de verdi."

İbn Abdan, rivayetinde şu ilavelerde bulunmuştur: "Ümmü Mabed, Ebu Bekir'e:

- Beni Rasûlullah'a götür, dedi. Ebu Bekir de onu Rasûlullah'a götürdü. O, Rasûlullah'a çökelek ve biraz da bedevilere ait eşyalar hediye etti. Rasûlullah, ona bir elbise giydirip çeşitli hediyeler verdi. Ümmü Mabed de Müslüman oldu."

Beyhakî, Ebu Mabed el-Hüzaî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), hicret ettiği gece Mekke'den Medine'ye doğru Ebu Bekir, Amir b. Füheyre ve kılavuzları Abdullah b. Uraykit el-Leysî ile birlikte yola çıktı. Ummü Mabed el-Hüzaiye'nin çadırına uğradılar. Ümmü Mabed, güçlü, kuvvetli bir kadın olup çadırın avlusunda oturuyor, sonra su ve yemek veriyordu. Ondan satılık et ya da süt istediler. Fakat yanında o anda birşey bulamadılar. Ümmü Mabed dedi ki:

- Eğer yanımızda birşey bulunsaydı, istemenize gerek kalmazdı. O sene halk, kıtlık ve kuraklık içindeydi. Rasûlullah, çadırın açığından bir koyuna baktı ve şöyle dedi:

- Ey Ümmü Mabed, nedir bu koyun?

- Zayıflığı,'onu sürüden geri koydu.

- Onda süt var mıdır?

- O süt veremiyecek kadar güçsüzdür.

- Onu sağmama izin verir misin?

- Eğer sütü varsa, sağ bakalım.

Rasûlullah (s.a.v.), koyunu istedi. Memesine el sürüp Allah'ın adım zikretti ve dua etti. Koyun da ona karşı ayaklarını açıp arayı genişletti. Geviş getirdi ve süt vermeye başladı. Kabın içi süt doldu. Sonra içmesi için sütü kadına verdi. Kadın kana kana içti, sonra arkadaşlarına verdi. Onlar da kana kana içtiler. En sonunda kendisi içti. Sonra onlar, kabla-nna süt doldurdular. Rasûlullah, ikinci kez sağdı. Yine kab doldu. Sonra sütü, kadının yanına bıraktı. Bunun üzerine kadın, islâm üzere Rasûlullah'la be/atleşti. Kafile onun yanından ayrılıp yollarına gitti. Çok geçmeden kadının kocası Ebu Mabed geldi. Zayıf bir takım koyunlarını güdüyordu. Ebu Mabed, sütü görünce şaştı ve şöyle dedi:

- Ey Ümmü Mabed, bu süt sana nereden geldi? Halbuki bu koyun zayıf ve güçsüzdür, evde de süt yoktu.

- Hayır, vallahi bize mübarek bir adam uğradı. Şu, şu vasıfta idi.

- Anlat, ey Ümmü Mabed. Allah'a yemin ederim ki, Kureyşlilerin aradıkları adamın o olacağını sanıyorum.

- Parlak yüzlü, güzel huylu, yakışıklı bir yüze sahip bir adam gördüm. Ne göbekli idi, ne de başı küçüktü. Düzenli ve ölçülü idi. İri gözlü, uzun kirpikli idi. Sesi kısık, gözleri şehla olup hilal kaşlı idi. Boynu uzun, sakalı sık idi. Sustuğunda vakarlı, konuştuğunda da heybetli ve yüce idi. Konuşması tatlı, açık seçik olup saçmalamazdı. Sözleri ipe dizilen boncuklar gibi idi. İnsanların en yakışıklısı ve en güzeli idi. Uzaktan öyle görünürdü. Yakından da hüsnü cemal sahibi olduğu müşahede edilirdi. Orta boylu idi. Uzaktan bakanlar onu çirkin görmezler, yakından bakan gözler de onu nahoş halde görmezlerdi. İki dal arasındaki bir dal gibiydi. Üç kişi arasında bulunduğunda, onların en parlak yüzlüsü idi. Endamı en güzel olandı. Etrafını çevreleyen arkadaşları vardı. Konuştuğunda sözünü dinlerlerdi. Emir verdiğinde emrini derhal yerine getirirlerdi. Etrafına

toplanır ve ona yardımcı olurlardı. Asık suratlı ve yalancı değildi, dedi.
Ümmü Mabed'in kocası da şöyle dedi:
- Vallahi bu, Kureyşlilerin aradıkları adamdır. Eğer ona rastlasaydım, onunla arkadaş olmak isterdim. Ona ulaşabilecek bir yol bulursam, ulaşmak için gayret sarfederim.
Ravi diyor ki: Mekke'de göklerle yer arasında bir ses duyuldu. Ama sesin sahibi görünmüyordu. Sesin sahibi şöyle diyordu:
"İnsanların Rabbi, hayırlı mükafatıyla, Ümmü Mabed'in iki çadırına yerleşen iki arkadaşı mükafatlandırdı.
Onlar yere indiler, sonra dinlendiler, Muhammed'in arkadaşı olan kimse kurtuluşa erdi, ey Kusay ailesi!
Allah, mükafatsız işleri ve efendiliği, sizden uzaklaştırmasın. " Bacınız Ümmü Mabed'e, koyununu ve süt kabını sorun.
Koyuna sorsanız, o bile size tanıklık eder.
Rasûlullah, ondan kısır bir koyun getirmesini istedi.
Koyunun memeleri, açıktan açığa ona köpüklü süt verdi.
Sonra yoluna koyulup gitti, koyunu orada sağıcısına bıraktı.
Koyun da her gidiş gelişinde ona süt veriyordu."
İnsanlar, Mekke'de sabahladılar. Ama Peygamberleri aralarından çıkıp gitmişti. Araştırmaya başladılar. Ümmü Mabed'in çadırına geldiler. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaştılar.
Hassan b. Sabit de o görünmez kişinin şiirine karşı şu cevabî şiiri söyledi:
"Peygamberleri aralarından çıkıp giden kavim kayba uğradı.
Geceleyin gidip sabahleyin yanlarına vardığı kavim de sevindi.
Akılsız bir kavmin yanından ayrılıp gitti.
Bir kavme yepyeni bir nurla konuk oldu.
Körlüklerinden Ötürü beyinsizlik yapan kavmin sapıkları ile hidayet kaynağından doğru yolu bulan doğru kimseler bir olur mu hiç?
İnsanların görmediklerim gören bir peygamber ki, hazır bulunduğu her yerde Allah'ın kitabını okur.
Günün birinde gayba dair bir söz söylese, bugün ya da yarın kuşluk vakti (gibi) sözü doğrulanacaktır.
Ona arkadaşlık etmek için gayret sarfeden Ebu Bekir'in mutluluğu kutlu olsun, Allah'ın mutluluk verdiği kimse mutlu olur.
Ka'b oğullarının genç kadınının yeri ve mü'minler için bir dinlenme yeri, bir gözetleme yeri olarak mübarek olsun."
Abdülmelik b. Vehb der ki: Bana ulaşan habere göre Ümmü Mabed'in kocası Ebu Mabed, Müslüman olmuş, hicret edip Peygamber (s.a.v.)'in yanma gitmiştir.
Hafiz Ebu Nuaym da, Abdülmelik b. Vehb el-Mezhicî kanalıyla böyle bir rivayette bulunarak hemen hemen aynı şeyleri söylemiş, rivayetinin sonuna da şunu eklemiştir. Abdütmelik dedi ki: Bana ulaşan habere göre Ümmü Mabed, hicret edip Müslüman olmuş, Rasûlullah 'in yanına gitmiştir.
Sonra yine Ebu Nuaym, ashabtan Hubeyş b. Halidın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Amir b Füheyre ve yol rehberleri Abdullah b. Uraykit el-Leysî ile birlikte hicret için Mekke'den çıktıktan sonra Ümmü Mabed'in çadırına uğramıştı. Ümmü Mabed, güçlü, Kuvvetli bir kadın olup evinin avlusunda durup halka su ve yemek verirdi.
Ebu Nuaym, Sulayt el-Bedrî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Amir b. Füheyre ve yol rehberleri İbn Uraykit İle birlikte hicret için Mekke'den çıktıktan sonra yolda Ümmü Mabed el-Huzaî'nin çadırına uğramıştı. Ümmü Mabed, onu tanımıyordu. Rasûlullah, ona şöyle demişti:
- Ey Ümmü Mabed, yanında süt var mıdır?
- Hayır, vallahi koyunlarımız kısırdır.
- Ya gördüğüm şu koyun nedir?
- Takatsizliğinden ötürü sürüden geri kalmıştır, dedikten sonra daha önce geçenleri aynen nakleder.
Beyhakî, bu kıssaların tamamının aynı kıssa olması ihtimalini ifade ettikten sonra Ümmü Mabed el-Huzaiye'nin kıssasına benzer başka bir kıssa anlatarak şöyle der: Ebu Abdullah el-Haüz, Kays b. Numan'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Peygamber (s.a.v.) ile Ebu Bekir gizlice Mekke'den çıktıklarında koyun gütmekte olan bir köleye uğradılar. Or dan süt istediler. Ama o şöyle dedi:
- Yanımda sağılacak koyun yok. Ancak şurada bir oğlak var. Kışın başında hamile kalmıştı. Bir düşük yapmıştı. Sütü de kalmamıştır.
- Rasûlullah:
- Onu buraya getir, dedi.
Köle, oğlağı oraya getirdi. Rasûlullah, onu bağladı. Sonra memesine el sürüp dua etti. Bunun üzerine memesine süt indi. Ebu Bekir, bir kalkan getirip sütü onun içine sağdı. Sağılan sütü içti. Yine sağdı. Bu defa çoban içti. Üçüncü kez yine sağdı. Bu defa Rasûlullah içti. Çoban dedi ki:
- Allah aşkına söyle, sen kimsin? Allah'a yemin ederim ki, senin gibisini asla görmedim. Rasûlullah:
- Beni'gördüğünü saklar mısın ki, sana kim olduğumu anlatayım? Köle:
- Evet, dedi.
- Ben, Allah Rasûlü Muhammed'im! Köle:

- Kureyşlilerin dinden çıktığını iddia ettikleri adam sen misin?
- Onlar böyle söylüyor, dedi.
- Şahadet ederim ki sen peygambersin. Ve yine şahadet ederim ki senin getirdiğin şey haktır. Çünkü senin yaptığını, ancak bir peygamber yapabilir. Ve ben, sana uydum, dedi.
- Sen bugün bunu yapamazsın. Ne zaman benim güçlenip ortaya çıktığımı duyarsan yanımıza gel." dedi."
Ebu Nuaym, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "Ben yetişkin bir gençtim. Mekke'de Ukbe b. Ebi Muayt'ı koyun sürüsünü güdüyordum. Müşriklerden kaçmış olan Rasûlullah ile Ebu Bekir, yanıma gelip şöyle dediler:
- Ey çocuk, bize içirecek sütün var mı?
- Ben emanetçi bir kimseyim. Başkasının sütünü size içiremem, dedim.
- Üzerine koç otlamamış (kısır) koyunun var mı?
- Evet, var.
Böyle dedikten sonra koyunu yanlarına getirdim. Ebu Bekir, koyunu tuttu. Rasûlullah da memesine el sürüp dua etti. Memesi süt doldu. Ebu Bekir, çukurumsu bir taş getirdi. Sütü oraya sağdı. Sonra Rasûlullah ile Ebu Bekir, o sütü içtiler. Bana da içirdiler. İçtikten sonra memeye: "Geri çekil." dedi. Meme de geri çekilip büzüldü.
Daha sonra Rasûlullah'm yanına geldim ve:
- Bana şu güzel sözden (Kur'ân'dan) biraz, öğret, dedim. Rasûlullah (s.a.v.):
- Sen, eğitilmiş ve Öğretilmiş bir çocuksun, dedi. Ben, onun mübarek ağzından yetmiş sûre dinleyip öğrendim ki, bu hususta hiç kimse benimle tartışamaz."
Bu rivayette geçen «müşriklerden kaçmışlardı.» cümlesinden kasıt, hicret vaktindeki kaçış değildir. Bu, hicretten önceki bazı hallerde vuku bulan kaçışlardan biri idi. Ibn Mesud, ilk zamanlarda Müslüman olup Habeşistan'a hicret edenlerdendir. Bilahare Mekke'ye dönmüştür. Bu kıssası, sahih hadis kitaplarında sabit olup aslı bulunan bir kıssadır. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abadilin azadlısı Faid'in şöyle dediğini rivayet eder: "İbrahim b. Abdurrahman b. Sa'd'le birlikte yola çıktık. Areç mevkiine vardığımızda İbn Sa'd ki, Rekube yolunu Rasûlullah'a gösteren kılavuzdur. İbrahim, İbn Sa'd'e sordu:
- Baban sana neler anlattı?
- Babam bana dedi ki; "Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir kendilerine gelmişler, Ebu Bekir'in bizim yanımızda süt emmekte olan bir kız çocuğu vardı. Rasûlullah, kısa yoldan Medine'ye ulaşmak istemişti. Babam Sa'd, ona şöyle demişti:
- Şurası Rekube'ye yakın Gamir köyüdür. Burada, Eşlem kabilesinden iki hırsız vardır. Kendilerine (hakir bir kişi anlamına gelen) "Me-hanan" denmektedir. İstersen onları kılavuz ediniriz.
Rasûlullah:
- Onları bize kılavuz edin, dedi. Babam Sa'd dedi ki:
- Yola çıktık. Gamir köyüne vardık. İki hırsızdan birinin, diğerine: "Bu, Yemanî'dir." dediğini işittik. Rasûlullah, onları çağırdı. Onlara İslâmiyet'i arzetti. Onlar da Müslüman oldular. Sonra adlarını sordu. Onlar, adlarının (hakir iki kişi anlamına gelen) "Mehanân" olduğunu söylediler. Bunun üzerine Rasûlullah, onlara (şerefli bir kişi anlamına gelen): "Siz Mükreman'sınız." dedi. Kendilerine Medine'ye gelmelerini emretti. Biz yola devam ettik. Küba'nın ilk evlerine ulaştık, orada onu Beni Amr b. Avf kabilesi karşıladı. Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Ümame Es'ad b. Zürare'yî sordu. Sa'd b. Haysem'e: "O benden önce vuruldu ya Rasûlallah, onu sana anlatayım mı?" dedi.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), yoluna devam etti. Hurmalığa geldi. Pınar başının insanlarla dolu olduğunu gördü. Ebu Bekir'e dönüp şöyle dedi:

"Ey Ebu Bekir, menzil burasıdır. Müdliç oğullarının havuzları gibi havuzlara indiğimi görüyorum." [3]

Peygamber (S.A.V.)'İn Medînerye Gîrîşi Ve Evi

Daha önce de belirtildiği gibi Buharî'nin, ez-Zührî vasıtasıyla Ur-ve'den yaptığı rivayete göre Peygamber (s.a.v.), öğle vakti Medine'ye girmişti.
Ben de derim ki: Belki de zeval vaktinden sonra girmiştir. Çünkü Buharî ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadise göre hicretle ilgili olarak Ebu Bekir şöyle demiştir:
"Geceleyin Medine'ye vardık. Hz. Peygamber'i konuk etme hususunda halk birbirleriyle çekişti. Hz. Peygamber, onlara şöyle dedi:
"Abdülmutttalib'in dayıları olan Neccar oğullarına konuk olacağım. Böylece onlara ikramda bulunacağım."
Öyle sanıyorum ki Hz. Peygamber, Küba'ya geldiği gün öğle sıcağında Medine yakınlarına varmış, orada hurmalığın ağaçlarından birinin altında dinlenmiş, sonra Müslümanlarla birlikte geceleyin gelip Küba'ya konaklamıştır. Yukarıda geçen zeval sonrası sözü ile gece kastedilmiştir. Muhtemelen o, Küba'dan hareket ettikten sonra akşamleyin Neccar oğulları yurduna ulaşmıştır. Nitekim bu husus, ileride de açıklanacaktır. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî'nin Urve'den yaptığı rivayete göre Hz. Peygamber, Küba'da Beni Amr b. Avf yurduna konuk olmuş, orada onlar arasında on küsur gece ikamet etmiş, ikameti esnasında da Küba mescidini tesis etmiştir. Daha sonra insanlarla birlikte yola

çıkıp Medine'ye gelmiş, hayvana, bugünkü Mescid-i Nebevi yerine çökmüştü. Orası, Sehl ve Süheyl adındaki iki öksüz çocuğa ait hurma kurutma ve harman etme yeri idi. Arsayı onlardan satın alıp mescid edindi. Arsa, Neccar oğulları kabilesinin bulunduğu yerde idi.

Muhammed b. İshak, Abdurrahman b. Üveym b. Saide'nin şöyle dediğini rivayet eder: Kabilemden olup Rasûlullah'n sahabeleri arasında yer alan bazı adamlar bana dediler ki: "Rasûlullah'ın Mekke'den çıkışını duyduğumuz ve gelişini bekleyip gözettiğimiz zaman, sabah namazını kılınca şehrimizin dışına Rasûlullah'ı gözetlemek üzere çıkıyorduk. Allah'a yemin ederim ki, güneş gölgeleri bastırıncaya kadar bekliyorduk. Bir gölge bulamadığımız zaman ise evlerimize gidiyorduk. Bu hararetli günlerde idi. Nihayet Rasûlullah'm geldiği gün, yine eskiden beklediğimiz gibi bekliyorduk. Gölge kalmadığı zaman evlerimize girdik. Rasûlullah ise, evlerimize girdiğimiz zamanda geldi. Onu ilk gören, Yahudilerden bir adamdı. Bizim, Rasûlullah'm gelmesini beklediğimizi görmüştü. Sesinin en yüksek tonu ile bağırdı:

- Ey Kayle oğulları! işte dedeniz geldi.

Bunun üzerine Rasûlullah'ı karşılamaya çıktık. O, bir hurma ağa-cmm gölgesinde idi. Yanında Ebu Bekir vardı. Yaşça akran idiler. Çoğumuz Rasûlullah'ı daha önce görmemiştik. İnsanlar, onun etrafim kuşattılar. Ebu Bekir'den ayırd edip tanıyamıyorlardı. Nihayet gölge Rasûlullah'ın üzerinden çekilince, Ebu Bekir kalkıp abasıyla onu gölgelendirdi. İşte o anda biz Rasûlullah'ı tanıdık."

İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

"Çocuklar arasında oynuyordum.

- Muhammed geldi, diyorlardı. Oynuyor, kimseyi goremiyordum.

Sonra yine:

- Muhammed geldi, diyorlardı. Yine koşuyor, kimseyi goremiyordum.

Nihayet kendisi ile arkadaşı Ebu Bekir geldiler. Biz, Medine'nin yıkık evleri içinde gizlendik. Sonra Medine'nin halkına geldiklerini haber vermek için birisini gönderdiler. 500 kişi civarında kalabalık bir halk kitlesi karşılamaya çıkıp büyük saygı ve sevgi gösterisi içinde onları alıp Medine'ye getirdiler. Hz. Peygamber ile arkadaşı, büyük kalabalık içinde Medine'ye girerlerken, bütün Medine halkı evlerden çıktılar. Öyleki onu görmek için yetişkin kızlar damlara çıkmış birbirlerine:

- Hangisidir, hangisidir? diye soruyorlardı.

O günkü manzara gibi ihtişamlı bir manzara görmedik."

Enes (r.a.) diyor ki:

"Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'ye geldiği günü de, vefat ettiği günü de gördüm. Bu iki gün gibi gün görmedim."

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde hicret hadisi ile ilgili olarak Ebu Bekir'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:

"insanlar, bizim Medine'ye gelişimiz esnasında yollara ve evlerin üzerlerine çıktılar. Çocuklarla köleler tekbir getirerek:

"Rasûlullah geldi, Muhammed geldi, Muhammed geldi, Rasûlullah geldi" diyorlardı.

Sabah olunca yola devam etti ve emrolunduğu yere gitti."

Beyhakî, îbn Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiği zaman kadınlarla çocuklar şu beyitleri okuyarak sevinçlerini izhar ediyorlardı:

"Dolunay Seniyyetu'1-Veda tarafından üzerimize doğdu.

Allah'a davet eden davetçi bulundukça, bize şükretmek gerekir."

Muhammed b. îshak dedi ki: Küba'ya Külsüm b. Hedm'in yanma konuk olduğu zaman Rasûlullah (s.a.v.), Beni Amr b. Avf m yanma vardı. O, Beni Ubeyd kabilesindendir. Sa'd b. Hayseme'ye konuk olduğunu söyleyenler de vardır. Külsüm b. Hedm'in yanma misafir olduğunu söyleyenler derler ki:

"Rasûlullah (s.a.v.), Külsüm b. Hedm'in evinden çıktığında halkla rahatça görüşebilmek için Sa'd b. Hayseme'nin evine gidip oturdu. Çünkü o, bekar bir kimse idi. Evinde kimseler yoktu. Orası, Rasûlullah'm Muhacirlerden olan ashabından bekarların evi haline gelmişti. Bundan dolayı Sa'd b. Hayseme'nin yanma misafir olduğu söylenir. Sa'd b. Hayseme'nin evine bekarlar evi denirdi.

Ebu Bekir es-Sıddık hazretleri de, Hubeyb b. İsafın yanma konuk oldu. Bu zat, Beni Haris b. Hazreç kabilesindendir. Sünh'd bulunuyordu. Ebu Bekir'in, Beni Haris b. Hazreç'in kardeşi Harice b. Zeyd b. Ebi Züheyr'e konuk olduğunu söyleyenler d vardır.

Ali b. Ebu Talip Mekke'de üç gün üç gece kaldı. Rasûlullah (s.a.v.)'m yerine, onun yanındaki emanetleri sahiplerine verdi. Bu işleri bitirdiği zaman yola çıkıp Rasûlullah'a kavuştu. Onunla birlikte Külsüm b. Hedm'in yanına konuk oldu. Hz. Ali'nin Kuba'daki ikameti sadece bir veya iki gece idi. O şöyle diyordu:

"Küba'da, kocası olmayan Müslüman bir kadın vardı. Gece ortasında adamın birinin, o kadının evine gelip kapışım çaldığım, kadının ona doğru çıktığını, o kişinin de yanında olan birşeyi kadına verdiğini, onun da bu şeyleri aldığım gördüm. Adamın durumundan şüphelenerek kadına dedim ki:

- Ey Allah'ın cariyesi! Her gece senin kapım çalan bu adam kimdir ki, sen ona çıkıyor ve o da sana birşeyler veriyor, onun ne olduğunu bilmiyorum. Halbuki sen Müslüman bir kadınsın. Kocan da yoktur.

Kadın dedi ki:

- Bu, Sehl b. Hüneyf tir. Benim kimsesiz bir kadın olduğumu öğrenmiş. Akşam olduğu zaman kavminin putlarının yanma gider, onları kırar, sonra onları bana getirir ve:
- İşte bunu odun edip yak, der.
Sehl b. Hüneyf, Hz. Ali'nin yanında Irak'ta vefat ettiği zaman o, onun bu durumunu ve yaptığı işleri insanlara anlatmıştı."
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Küba'da Beni Amr b. Avf yurdunda pazartesi, salı, çarşamba ve perşembe günleri kaldı ve mescidini tesis etti. Sonra Allah onu, cuma günü onların arasından çıkarttı. Beni Amr b. Avf kabilesinin ifadesine göre Rasûlullah, aralarında bundan daha uzun bir zaman kalmıştır.
Abdullah b. İdris, Muhammed b. İshak'm şöyle dediğim rivayeteder: Beni Amr b. Avf m ifadesine göre Rasûlullah, aralarında onsekiz gece kalmıştır.
Ben de derim ki: Büharî'nin, Urve'den yaptığı rivayete göre Rasûlullah, aralarında on küsur gece ikamet etmiştir.
Musa b. Ukbe, Mücma' b. Yezid b. Harise'nin şöyle dediğini nakleder: Rasûlullah (s.a.v.) Küba'da, bizim yanımızda yani Beni Amr b. Avf kabilesi arasında yirmi iki gece kalmıştır.
Vakidî dedi ki: Rasûlullah, onların arasında ondört gece kaldı.
İbn İshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Beni Salim b. Avf kabilesi içinde iken cuma günü oldu. Ranuna vadisinde ilk cuma namazını kıldı. Medine'de kıldığı ilk cuma namazı budur.
Sonra Utban b. Malik ve Abbas b. Ubade b. Nadle, Beni Salim b. Avf kabilesinden bir kaç kişiyle birlikte yanma gelip dediler ki:
-Ey Allah'ın Rasûlü, sayımızın çokluğundan, hazırlık bakımından güç ve himaye açısından dolayı yanımızda kal.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Devemin yolunu açın. Çünkü o, emrolunmuştur.
Onlar da devenin yolunu açtılar. Deve gitti. Nihayet Beni Beyaza'nm evinin hizasına gelince Ziyad b. Lebid ve Ferve b. Amr Beni Beyaza'dan bir takım kişilerle onu karşıladılar ve dediler ki:
- Ey Allah'ın Rasûlü! Bize gel, sayımız, hazırlığımız ve kuvvetimiz tamamdır.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Devemin yolunu açın. Çünkü o, emrolunmuştur.
Onlar da devenin yolunu açtılar. Deve gitti, nihayet Beni Saide'nin evine uğradığı zaman Sa'd b. Ubade ve Münzir b. Amr, Beni Saide'den bir takım kişilerle onun önüne çıkıp şöyle dediler:
- Ey Allah'ın Rasûlü! Bize gel, bizde sayı, bizde hazırlık, bizde güç vardır.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Devenin yolunu açın. Çünkü o, emrolunmuştur.
Onlar da onun yolunu açtılar ve deve gitti. Nihayet Beni Harise b. Hazreç'in evinin hizasına geldiğinde, Sa'd b. Rebi, Harice b. Zeyd b. Abdullah b. Revaha, Beni Haris b. Hazreç'ten bir kaç erkek ile ortaya çıkıp şöyle dediler:
- Ey Allah'ın Rasûlü! Bize gel. Sayımız, hazırlığımız, emniyet ve gücümüze gel.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Devemin yolunu açın. Çünkü o, emrolunmuştur.
Onlar da devenin yolunu açtılar. Deve gitti. Nihayet Beni Adiy b. Neccar'ın evinin önünden geçerken -ki onlar onun yakın dayılarıydılar. Abdülmuttalib'in annesi Selma binti Amr onlardandı- Salit b. Kays ve Ebu Salit b. Useyre b. Ebi Harice, Beni Adiy b. Neccar kabilesinden birkaç kişiyle birlikte karşısına çıkıp şöyle dediler:
- Ey Allah'ın Rasûlü! Dayılarına gel. Sayımıza, hazırlığımıza, koruyucu gücümüze gel.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Devenin yolunu açın. Çünkü o, emrolunmuştur.
Onlar da devenin yolunu açtılar ve deve gitti. Nihayet Beni Malik b. Neccar'in evinin önüne geldiğinde Rasûlullah'ın mescidinin kapısı önünde çöktü. O zaman orası Malik b. Neccar oğullarından olan iki öksüz çocuğa ait bir hurma kurutma yeri idi. Bu çocuklar, Muaz b. Afra'nın velayetinde idiler."
Ben derim ki: Buharî'nin, ez-Zührî kanalıyla Urve'den yaptığı rivayette de geçtiği gibi bu iki öksüz çocuk, Es'ad b. Zürare'nin velayetinde idiler. Doğrusunu Allah bilir.
Musa b. Ukbe'nin anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), yoldan geçmekte iken Abdullah b. Übey b. Selül un evinin kapısına geldi. O esnada Abdullah evde idi. Rasûlullah, kendisini eve davet etmesini bekledi. O zaman o, Hazreçlüerin lideri idi. Abdullah, ona şöyle dedi:
- Seni davet edenlere bak. Git, onlara misafir ol.
Rasûlullah (s.a.v.), onun böyle deyişini Ensâr'dan bir kaç kişiye anlatınca Sa'd b. Ubade, özür dileyerek şöyle karşılık verdi.:
- Ey Allah'ın Rasûlü, Rabbimiz seninle bize lütufta bulundu. Sen gelmeden Önce biz, Abdullah b. Übeyy'in başına taç geçirip kendimize onu hükümdar yapacaktık.
Musa b. Ukbe dedi ki: Rasûlullah'm Beni Amr b. Avf yurdundan hareket etmesinden önce Ensâr, onun devesinin çevresinde yürümeye başladı. Birbirleriyle çekişip duruyorlardı. Devenin yularını ellerine geçirmek isteyen herkes, Rasûlullah'a saygı ve tazimde bulunmak için onu konuk edinmek istiyordu. Ensâr'dan her bir şahsın evinin önünden geçerken, onu evlerine davet

ediyorlar. Rasûlullah ise şu cevabı veriyordu:
- Devemin yolunu açın. Çünkü o, emrolunmuştur. Allah'ın, beni konuk edeceği yere konuk olacağım.
Ebu Eyyûb el-Ensârî'nin evinin önüne geldiğinde deve kapıya çöktü. Rasûlullah da inip Ebu Eyyûb'ün evine girdi. Oraya yerleşti. Mescidini ve hane-i saadetini inşa edinceye kadar o evde kaldı.
îbn İshak dedi ki: Deve çöktüğü zaman Rasûlullah onun üzerinde idi. İnmedi ve devenin üzerinde kaldı. Deve, çok uzak olmayan bir yere yürüdü ve Rasûlullah, onun yularım bırakmıştı, onu durdurup, menet-miyordu. Sonra deve arka tarafına bir baktı ve ilk defa çöktüğü yere döndü. Oraya çöktü, yerinde kalıp hareket etmedi. Yorgunluktan kalkamaz oldu. Boynunun altını ve göğsünü yere koydu. Rasûlullah da üzerinden indi. Ebu Eyyûb Halid b. Zeyd, onun göç eşyasını yüklenip evine koydu Rasûlullah, onun yanında idi. O, hurma kurutma yerinin kime ait olduğunu sordu. Muaz b. Afra, ona dedi ki:
- Ey Allah'ın Rasûlü, orası Amr'ın iki oğlu Sehl ile Süheyl'e aittir. Onlar, benim velayetim deki iki öksüzdürler. Yakında arsa için onları razı ederini. Oraya mescid edinebilirsiniz.
Rasûlullah (s.a.v.), bir mescid yapılmasını emretti. Kendisi, Ebu Eyyûb'ün evine yerleşti. Nihayet mescidinin ve meskenlerinin inşa olunmasına kadar onun yanında kaldı. Rasûlullah (s.a.v.)'la Muhacir ve Ensâr Müslümanlar da o inşaatlarda çalıştılar. Bununla ilgili açıklama inşaallah yakında gelecektir.
Beyhakî, "Delail" adlı eserde, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldi. Yanımıza geldiğinde kadınıyla, erkeğiyle Ensâr gelip:
- Bize gel ya Rasûlallah, dediler. Rasûlullah:
- Devemin yolunu açın. Çünkü o, emrolunmuştur, dedi. Devesi, Ebu Eyyûb'ün kapısı önüne gelip çöktü. Neccar oğulları kabilesinin cariyeleri, def çalarak geldiler ve şu şarkıyı okudular:
"Biz, Neccar oğullarının cariyeleriyiz. Muhammed, ne güzel bir
komşudur!"
Bu şarkıyı okuyan cariyelerin yanana giden Rasûlullah (s.a.v.), onlara şöyle sordu:
- Beni seviyor musunuz?
- Evet, vallahi, ya Rasûlallah!
-Vallahi, ben de sizi seviyorum. Vallahi ben de sizi seviyorum. Vallahi ben de sizi seviyorum, dedi.
Beyhakî, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Neccar oğullarından bir kabileye uğradı. Bir de baktı ki cariyeler def çalıp şu şarkıyı okuyorlar:
"Biz, Neccar oğullarının cariyeleriyiz. Muhammed, ne güzel komşudur!"
Rasûlullah (s.a.v.), onlara dedi ki: "Allah biliyor ki, kalbim sizi seviyor." Sahih-i Buharı'de Enes'in şöyle dediği rivayet edilir: «Peygamber (s.a.v.), kadınlarla çocukların -zannedersem- düğünden geldiklerini görünce dikilip karşılarına-çıkmış ve onlara şöyle demişti: "Allah için siz, insanlar içinde en çok sevdiğim kimselersiniz." Bu sözü, üç kere tekrarlamıştı.
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malikin şöyle dediğini rivayet eder:
« Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'i terkisine alarak Medine'ye yönelmisti. Ebu Bekir, yaşlı bir kimse olup tanınmakta idi Rasûlullah ise, genç biri olduğundan tanınmıyordu. Adamın biri, Ebu Bekir'le karşılaştığında ona şöyle sormuştu:
- Ey Ebu Bekir, önündeki şu adam kimdir?
- Bu, bana yol gösteren bir adamdır.
Bilmeyenler, Ebu Bekir'in bu sözü ile Rasûlullah'm yol kılavuzu olduğunu söylemek istediğini sanıyorlardı. Oysa o, hayır yolunu gösteren bir rehber olduğunu söylemek istiyordu.
Yolda iken Ebu Bekir dönüp arkasına baktı. Bir süvarinin kendilerini yakalamak üzere olduğunu gördü ve:
- Ey Allah'ın peygamberi, şu süvari bizi yakalamak üzere, dedi. Rasûlullah arkasına dönüp baktı ve: "Allah'ım, at sürçsün." dedi.
Bunun üzerine at süvarisini yere attı ve kalkıp kişnemeye başladı. Sonra adam şöyle dedi:
- Ey Allah'ın elçisi, bana dilediğini emret. Rasûlullah, ona şöyle buyurdu:
- Yerinde dur ve kimsenin gelip bize ulaşmasına müsaade etme. Ravi diyor ki: O adam, sabahleyin Rasûlullah'a saldıran bir kimse
idi. Ama akşamleyin onun koruyucusu oldu.
Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'nin kara taşlık mevkiinde durdu. Ensâr'a haber gönderdi. Onlar da gelip kendilerine selam verdiler ve Ebu Bekir'le ona:
- Güven içinde ve itaat görerek bineklerinize binin, dediler. Rasûlullah ile Ebu Bekir de bineklerine binip yola çıktılar. Ensâr da çevrelerini silahlarla kuşatıp onları koruma altına aldılar. Medine'de Peygamber Efendimiz'in geliş haberi yayıldı, onu karşılamak üzere çıktılar ve: «Allah'ın peygamberi geldi.» dediler.
Rasûlullah yürümeye devam etti. Nihayet Ebu Eyyûb'ün evinin yanına geldi. Ev halkı ile konuşmakta iken Abdullah b. Selam onun sesini duydu. Abdullah, kendi ailesine ait bir hurmalıkta çalışmakta idi. İşini çabucak bitirmek için acele etti. Sonra gelip Rasûlullah'm yanına oturdu. Onun sözlerini dinleyip ailesine döndü.
Rasûlullah: "Yakınlarımızdan hangisinin evi, buraya daha yakındır?" diye sorunca Ebu Eyyûb, kendi evinin oraya yakın olduğunu söyleyerek evini ve kapısını gösterdi. Rasûlullah da ona:

- Git, bizim için bir istirahat yeri hazırla, dedi. Ebu Eyyüb gidip istirahat yeri hazırladı ve gelip:
- Ey Allah'ın Rasûlü, sizin için istirahat yeri hazırladım, Allah'ın bereketiyle kalkıp gelin ve istirahat edin, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.), istirahat yerine geldiğinde Abdullah b. Selam, yanma gelip şöyle dedi:
"Senin, Allah'ın hak peygamberi olduğuna şahadet ederim. Getirdiğin şeylerin gerçek olduğuna tanıklık ederim. Yahudiler bilirler ki, ben onların efendisi ve efendilerinin oğluyum. Onların en bilgilisi ve en bilgin şahsiyetlerinin oğluyum. İstersen onları çağır ve bunu kendilerine de sor,"
Yahudiler, Rasûlullah'm yanma geldiler. Rasûlullah, onlara şöyle dedi:
"Ey Yahudi topluluğu, yazıklar olsun size. Allah'tan korkun. Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, siz de benim Allah'ın gerçek rasûlü olduğumu bilmektesiniz. Ve yine benim getirdiğim şeylerin gerçek olduğunu da bilmektesiniz. Öyleyse Müslüman
olun!"
Yahudiler, onun böyle demesine karşılık olarak üç kez: "Gerçek olduğunu bilmiyoruz."dediler.
İbn İshak, Ebu Eyyüb'ün şöyle dediğini rivayet eder: «"Rasûlullah (s.a.v.), benim evime konuk olduğu zaman alt kata indi. Ben ve Ümmü Eyyüb (eşim) üst katta idik. O'na dedim ki:
- Ey Allah'ın peygamberi! Babam ve anam sana feda olsun. Senin üstünde bulunmaktan ve senin de benim altımda bulunmandan hoşlanmıyorum. Bu, benim ağrıma gidiyor. Lütfen, sen üst kata çık, bizde alt kata inelim.
Buyurdu ki:
- Ey Ebu Eyyüp, bize ve bizim etrafı mızdakilere en uygun olan, evin alt katında olmamızdır.
Rasûlullah (s.a.v.), evin alt katında kaldı. Biz de onun üst katında idik. İçi su dolu bir kovamız kırıldı. Bunun üzerine ben ve eşim ümmü Eyyüb, bizim olan bir kadifeyi alıp onunla suyu silmeye başladık. Ondan başka bir örtümüz de yoktu. Suyun, Rasûlullah'm üzerine damlamasından ve ona eziyet vermesinden korkmuştuk.
Akşamları onun için yemek yapıyor, ona gönderiyorduk. Fazlasını bize geri verdiği zaman ben ve eşim ümmü Eyyüp onun elinin değdiği yeri uğurlu sayıyorduk. Ondan bereket ümid ederek yiyorduk. Bir gece içinde soğan ve sarımsakta bulunan akşam yemeğini gönderdiğimizde Rasûlullah, onu geri verdi. Onda elinin bir izini göremedim. Ben, ona korkarak geldim ve dedim ki:
- Ey Allah'ın rasûlü, babam ve anam sana feda olsun. Akşam yemeğini yemeyip geri verdin. Yemekte senin el izini göremedim. Onu bize geri verdiğin zaman ben ve eşim Ümmü Eyyüp senin elinin izini uğurlu ve bereketli buluyorduk. Bu bekereti talep ediyorduk.
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Ben, yemekte o bitkinin kokusunu buldum. Ben, Allah'a dua eden, münacatta bulunan bir kişiyim. Ama siz onu yiyebilirsiniz.
Biz de o yemeği yedik. Fakat daha sonra artık o bitkiden yemeğe koymadık." Beyhakî, Ebu Eyyüb'ün şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), evimizin alt katına gelip yerleşti. Biz ise üst kattaydık. Bir süre sonra kendime geldim ve aileme dedim ki:
- Biz, Rasûlullah'm tepesi üzerinde dolaşıyoruz. Bu olacak şey değildir. Evin bir köşesine çekilip yatın.
Sonra ben, bunu Rasûlullah'a arzettim. Ama o:
- Alt katta kalmak bizim için daha münasiptir, dediyse de ben:
- Senin alt katta bulunduğun bir evin üst katma çıkmam, deyip direttim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), üst kata çıktı. Ben de alt kata indim.
Ebu Eyyüb, Rasûlullah'a yemek hazırlayıp götürür, Rasûlullah da yemeği yedikten sonra artan kısmı geri verirken, Ebu Eyyüb onun parmaklarının nereye değdiğini kendisine sorar, o da onun parmaklarının değdiği yerden yerdi. Bununla bereket talep ederdi. Yine bir gün yemek yaptı, içine sarımsak kattı. Getirip Rasûlullah'a verdi. Yemek kabmı geri alırken parmak izlerini sordu. Fakat Rasûlullah, yemekten yemediğini söyleyince korkarak:
- Yemek haram mıydı? diye sordu Rasûlullah:
- Hayır, ama ben ondan hoşlanmadım, dedi. Ebu Eyyüb de:
- Senin hoşlanmadığın yemekten ben de hoşlanmam, dedi. Rasûlullah (s.a.v.), kendisine melek geldiği için sarımsaklı yemekten yemek istememişti."
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan bir hadiste Enes b. Malikin şöyle dediği rivayet edilir: Rasûlullah (s.a.v.)'a yuvarlak bir tabak -bir rivayete göre tencere- içinde bakla ve sebze yemeği getirildi. Rasûlullah, ne yemeği olduğunu sorduğunda yemekteki sebzeler ve katkı maddeleri kendisine anlatıldı. Yemeği görünce yemek istemedi ve: "Sen ye. Çünkü ben, senin kendisiyle konuşmadığın kimse ile konuşmaktayım." dedi.
Vakidî, Rasûlullah (s.a.v.)'m Ebu Eyyüb'ün evine konuk olduğu esnada Es'ad b. Zürare'nin Rasûlullah'm devesinin yularını aldığım ve bu yuların onun yanında kaldığım rivayet eder.
Zeyd b. Sabit'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ebu Eyyüb'ün evine konuk olduğunda Rasûlullah'a sunulan ilk hediye, benim ona getirdiğim bir çanak yemekti. Çanakta, süt ve yağa doğranmış ekmek vardı. Ona:
- Bu çanağı annem gönderdi, dedim. O da:

- Allah sana bereket versin, dedi. Ashabını çağırdı. Hep birlikte yediler. Sonra Sa'd b. Ubade'nin tirid ve et çanağı geldi. Her gece Hz. Ali'nin kapısında üç, dört kişi bulunur, bunlar ona yemek getirirlerdi. Bu işi, nöbetleşe yaparlardı. Rasûlullah, Ebu Eyyüb'ün evinde yedi ay
kaldı. Ebu Eyyüb'ün evinde iken azadlısı Zeyd b. Harise ile Ebu Rafı'e 500 dirhem verip iki deveye bindirerek kızları Fatıma ile Ümmü Gül-süm'ü, eşi Şevde binti Zem'a'yı ve Üsame b. Zeydî getirmek üzere gönderdi. O sıralarda Rasûlullah'm kızı Rukiye, kocası Osman'la beraber hicret etmişti. Zeynep de kocası Ebu'l-As b. Rebi'in yanında Mekke'de idi. Zeyd b. Harise'nin zevcesi Ümmü Eymen beraberlerinde gelmişti. Ebu Bekir'in oğlu Abdullah, aralarında mü'minlerin annesi Hz. Aişe olmak üzere Ebu Bekir'in aile efradım da yanma alarak onlarla birlikte Medine'ye gelmişti. Rasûlullah, o zamana kadar Hz. Aişe ile gerdeğe girmemişti.

Beyhakî, Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldi. Devesi, Cafer b. Muhammed b. Ali'nin evi ile Hasan b. Zeyd'in evi arasında bir yere çöktü. İnsanlar, yanına gelip onu evlerine davet ettiler. Ama devesi tekrar kalkıp harekete geçti. Kendisi de orada bulunanlara:

"Onun yolundan çekilin. Çünkü o, emrolunmuştur." dedi. Sonra oradan kalkıp Mescid-i Nebevinin minberinin bulunduğu yere geldi. Oraya çöktü. Rasûlullah orada devesinden indi. Orada bir gölgelik vardı. İnsanlar, orayı gölgelik yapmışlar, orada toplanıyor ve serinliyorlardı. Rasûlullah, gölgeliğe yönelip geldi, oturdu. Ebu Eyyüb yanma gelip:

- Ey Allah'ın Rasûlü, buraya en yakın ev, benim evimdir. Eşyalarını evime taşıyalım, olmaz mı? diye sordu. Rasûlullah da, "evet" cevabını verince eşyasını alıp Ebu Eyyüb'ün evine götürdüler.' Kendisi de oraya gitti. Sonra adamın biri yanına gelip sordu:

- Ey Allah'ın Rasûlü, nereye konacaksın?

- Kişinin yükü nerede ise, kendisi de orada olur.

Rasûlullah (s.a.v.), mescid yapılıncaya kadar o gölgelikte on iki gece kaldı. Bu, Ebu Eyyüb Haîid b. Zeyd için büyük bir menkıbedir. Çünkü Allah'ın rasûlü, onun evine konuk olmuştu.

Yezid b. Ebi Habib, Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Eyyüb Basra'ya geldiğinde İbn Abbas, orada Hz. Ali'nin tayin ettiği vali olarak görev yapıyordu. İbn Abbas, evinden çıkıp Ebu Eyyüb'ü karşıladı. Onu alıp tıpkı Rasûlullah'ı konuk edişi gibi, kendi evinde konuk etti. Evinin içindeki her şeyin mülkiyetini ona verdi. Ebu Eyyüb oradan ayrılmak isteyince İbn Abbas, ona 20.000 altın ve kırk köle verdi.

Ebu Eyyüb'den sonra evi, azadlısı Eflah'a intikal etti. Muğire b. Ab-durahman b: Haris hHişam da 1000 dinar vererek ev Eflab'tan satın aldı. Evin harap olan kısımlarım onarıp Medineli fakir bir aileye hibe etti.

Rasûlullah'm, Neccar oğullarının yurduna misafir olması ve Allah'ın ikamet yeri olarak kendisine orayı seçmesi de büyük bir menkıbedir. O zaman Medine'de dokuz kadar mahalle vardı. Her mahailede müstakil meskenler, hurmalıklar, tarlalar ve insanlar vardı. Birbirine bitişik o köy ve mahalleler arasında Cenâb-ı Allah, Malik b. Neccar oğullan mahallesini, Rasûlü için ikamet mahalli olarak seçmişti.

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Şube, Enes b. Malikin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a,v.), şöyle buyurdu:

"Ensâr evlerinin en hayırlısı, Neccar oğullan yurdudur. Sonra Haris b. Hazreç oğulları yurdudur. Sonra Saide oğullar yurdudur. Ensâr'm bütün evlerinde hayır vardır."

Sa'd b. Ubade dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.)'m herkesi bize üstün kıldığım gördüm. Denildi ki: O, sizleri bir çoklarına üstün kılmıştır."

Bu, Buharî'nin lafzıdır.

Buharı, Ebu Hünıeyd'in rivayet ettiği bir hadise şunu ilave eder: Ebu Üseyd, Sa'd b. Ubade'ye şöyle dedi: "Görmedin mi ki Peygamber (s.a.v.), bütün Ensâr'm hayırlı olduğunu söyledi ve bizi en sona bıraktı?"

Bunun üzerine Sa'd, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ensâr'm evlerinin hayırlı olduğunu söyledin Bizi en sona bıraktın. Bu ne demektir?"

Peygamber (s.a.v.), cevaben şöyle buyurdu:

"Sizin hayırlılardan olmanız size yetmez mi?"

Medine halkından olan bütün Müslümanlara -ki bunlar Ensâr'dır-dünya ve ahirette, şeref ve üstünlük verilmiştir. Yüce Allah buyurdu ki:

«İyilik yansında önceliği kazanan Muhacirler ve Ensâr ile onlara güzelce uyanlardan Allah hoşnud olmuştur. Onlar da Allah'tan hoşnud-durlar. Allah onlara, içinde temelli ve ebedi kalacaklan, içlerinden ırmaklar akan Cennetler hazırlamıştır- İşte büyük kurtuluş budur.» (et- Tcvbe,100.)

«Daha Önceden Medine'yi yurd edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler; kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onlan kendilerinden önce tutarlar. Nefsinin tamahkarlığından korunabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir.» (ei-Haşr, 9.)

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"Eğer hicret olmasaydı, ben Ensâr'dan biri olurdum. Bütün insanlar bir vadi ve mahalleye doğru gitseler bile ben, Ensâr'm vadi ve mahallesine doğru giderdim. Doğrusu Ensâr iç çamaşır, diğer insanlarsa üst kaftan durumundadırlar."

Başka bir münasebetle Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurmuştur:

"Ensâr, benim dostum ve sırdaşım dır."
Rasûlullah (s.a.v.), başka bir vesile ile Ensâr'dan bahsederken şöyle der:
"Onlarla banş içinde olanlarla barışık olurum. Onlarla savaşanlarla da savaşırım."
Buharı, Bera b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:
"Ensâr'ı ancak mü'min olan sever, Ensâr'a ancak münafik olan buğ-zeder. Onlan seveni Allah sever. Onlara buğzedene de Allah buğzeder."
Buharî, Enes b. Malik'in.'şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
"İmanın alameti, Ensâr'ı sevmektir. Münafıklığın alameti ise, Ensâr'a buğzetmektir."
.Ensâr'm faziletine dair ayet ve hadisler gerçekten çoktur.
Ensâr şairlerinden Ebu Kays Sırma b. Enes'in, Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'ye gelişi ve Medineli Müslümanları^, ona v ashabına yardım edişi, iyilikte bulunuşu hakkında söylediği şiir ne güzel bir şiirdir.
İbn îshak der ki: Ebu Kays Sırma b. Enes, Allah'ın kendilerine İslâmiyet'i nasib ederek ikramda bulunuşu ve Rasûlünü öze olarak kendilerine gönderişini anlatırken şöyle bir şiir okur:
"Kureyş'in içinde on küsur sene kaldı. Uygun bir dosta kavuşsam, diye düşünüyordu. Kendini hac mevsimlerine gelenlere arzediyor, kendisini barındıracak ve davet edecek hiç kimseyi görmüyordu.
Bize geldiği zaman, Allah onun dinini üstün laldı ve Medine'de, razı olarak mesrur, sevinçli hale geldi.
Bir dost buldu, onunla arkadaşlık kurdu, onun için Allah'tan açıkça bir yardım oldu.
Bize, Nuh'un kavmine dediğini ve Musa'mn, kendisine nida edene icabet ettiği zaman söylediği şeyleri anlatıyor.
İnsanlardan hiç kimseden korkmaz hale geldi, ne yakından, ne de uzaktan.
Helal malımızdan mallanmızı ve nefislerimizi, savaş esnasında ve yardımlaşma vaktinde ona verdik.
Biliyoruz ki, Allah'tan başka bir ilah yoktur ve biliyoruz ki Allah, hidayetçilerin en üstünüdür.
İnsanlara saldırıp, düşmanlık eden kimselere hep birlikte saldınr, düşman oluruz.
Her ne kadar önceden öz dostumuz olmuş olsa da.
Derim ki, seni her bir mescidte çağırdığım zaman mübarekleşi-yorsun, senin ismini çağıranlar çoğahyorlar.
Derim ki, korkulu bir yerden geçtiğim zaman şefkat ve merhametten sonra bize şefkat ve merhamet eyle ve düşmanlan üzerimize galip kılma.
Adımlanan geniş bas, çünkü ölümün sebebleri çoktur ve sen nefsini ebedileştiremezsin.
Allah'a yemin ederim ki kişi, Allah onun için bir koruyucu kılmadığı zaman nasıl korunacağını bilmez.
Rabbine susamış hurma ağacı, suya kanmış ve yerinde kalmış olduğu zaman gam yemez." [4]

Fasıl

Medine, Peygamber (s.a.v.)'in hicreti sebebiyle şereflendi. Orası Allah'ın dostları ve salih kulları için bir sığınak, Müslümanlar için müstahkem bir kale, âlemler için bir hidayet yurdu haline geldi. Medine'nin faziletine dair birçok hadisler vardır. Bunları, yeri geldiğinde in-şaallah nakledeceğiz.
Buharı ve Müslim'in sahihlerindeki Ebu Hüreyre'nin rivayetine göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Yılanın kendi deliğine sığındığı gibi, iman da Medine'ye sığınır."
Yine Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'nin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Bütün kasabaları yiyen (içine alan) bir kasabaya gitmekle emro-lundum. Derler ki, orası Yesrib yani Medine'dir. Orası, körüğün demirdeki pislikleri giderdiği gibi insanları arındırır."
Beyhakî, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Allahım, beni şehirler arasında en çok sevdiğim şehirden çıkardın. Öyleyse beni şehirler arasında en çok sevdiğim şehre yerleştir." Böyle demesi üzerine Cenâb-ı Allah, Rasûlullah'ı Medine'ye yerleştirdi.
Bu, garip bir hadistir. Cumhur-u ulemâdan nakledilen meşhur görüşe göre Mekke, Medine'den daha üstündür. Ancak Medine'de peygamberin cesedini barındıran yer müstesnadır. Cumhur-u ulemâ, buna dair birçok deliller ileri sürmüşlerdir ki, onlara burada zikretmek uzun sürer. O delilleri "el-Menasik Mine'l-Ahkam" adlı kitabımızda anlatmı-şızdır. Bu konuda en meşhur delil, İmam Ahmed b. Hanbel'in, Abdullah b. Adiy b. Hamra'dan rivayet ettiği şu hadistir: Abdullah b. Adiy, Hazve-re'de Mekke çarşısında duran Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini işit-miştir:
"Vallahi sen (ey Mekke), Allah'ın yerlerinin en hayırlısısın. Ve Allah'ın yerleri arasında en çok sevdiğim sensin. Eğer ben senden çıkanl-masaydım, kendiliğimden çıkıp gitmezdim."
imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder; Rasûlulîah (s.a.v.), Hazvere mevkiinde durup şöyle dedi:
"Bildim ki (ey Mekke) sen, Allah'ın yerlerinin en hayırlısısın. Ve Allah'ın en çok sevdiği yersin. Eğer halkın, beni senden çıkarıp sürgün etmeseydi, ben kendiliğimden çıkıp gitmezdim." [5]

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/258-266.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/266-270.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/271-295.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/296-308.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/308.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hicretin İlk Senesindeki Hadiseler
Fasıl
Abdullah B. Selamın Müslüman Oluşu
Fasıl
Rasûlullah'ın O Gün İrad Ettiği Hutbe
Hz. Peygamber'in Ebu Eyyüb'un Evinde İkameti Esnasında Mescid-İ Nebevinin İnşası
Bu Şerefli Mescidin Faziletine Dair Birkaç Söz
Fasıl
Muhacirlerin Medine Sıtmasına Yakalanmaları
Hz. Peygamber'in Muhacirlerle Ensâr Arasında Dostluk Ve Kardeşlik Tesis Etmesi Ve Medine'deki Yahudilerle Saldırmazlık Antlaşması Yapması
Hz. Peygamber'in Muhacirlerle Ensar'ı Kardeş Yapması
Ebu Ümame Es'ad B. Zürare'nin Vefatı
Abdullah B. Zübeyr'in Hicri Birinci Senenin Şevval Ayında Doğumu
Bu Senede Rasûlullah (S.A.V.)'In Aişe İle Gerdeğe Girmesi
Fasıl
Ezan
Hz. Hamza'nın Serîyyesi
Ubeyde B. Harîs B. Abdülmuttalîb'in Seriyyesî
Fasıl
Fasıl
Hicri İkinci Senede Meydana Gelen Hadiseler
Kîtabu'l-Megazî
Fasıl
Fasıl
Ebva Gazvesi
Fasıl
Buvat Gazvesi

Hicretin İlk Senesindeki Hadiseler

Ashab, Hz. Ömer'in halifeliği zamanında hicretin onaltı, onyedi veya onsekizinci senesinde, hicreti, İslâm tarihinin başlangıcı sayma hususunda görüş birliği etmişlerdir. Bu olayın başlangıcı şöyle olmuştu: Mü'minlerin emiri Hz. Ömer'e, bir adamın başkası aleyhindeki hücceti (çek) arzedilmişti. Hüccette, vadenin şaban ayında dolduğu yazılı idi. Hz. Ömer:
- Hangi şaban? İçinde bulunduğumuz senenin şabanı mı, geçen senenin şabanı mi, yoksa gelecek senenin şabanı mı? diye sormuştu.
Daha sonra sahabeleri toplayarak bir tarih koyma hususunda görüşlerine başvurdu. Bu tarih sayesinde borç ödemelerinin vadesi ve diğer hususlar bilinecekti. Adamın biri:
- Farsların (İranlılar) tarih koyusu gibi bir tarih koyun, dedi. Hz. Ömer, bundan hoşlanmadı. Çünkü Farslar, peşpeşe gelen hükümdarlarının saltanatlarına göre tarih koyuyorlardı. Bir sözcü de:
- Rumların tarih koyusu gibi bir tarih koyun, dedi. Rumlar, Makedonyalı İskender b. Felebisin hükümdarlığı vaktinden başlayan bir zamana göre tarih koyuyorlardı. Hz. Ömer, bunu da beğenmedi. Diğerleri ise: "Rasûlullah'm doğum tarihinden başlayan bir tarih koyun." dediler. Başka biri, onun risaletle görevlendiriliş vaktinin tarih başlangıcı yapılmasını; bir diğeri, hicretin tarih başlangıcı olarak belirlenmesini; bir başka grup da, vefatının tarih başlangıcı olarak kabul edilmesini ileri sürdü. Hz. Ömer, herkesçe duyulduğu ve meşhur olduğu için hicretin tarih başı olarak belirlenmesi görüşüne meyletti. Ashab, onun bu fikri üzerinde ittifak etti. Sahih-i Buharî'de hicri tarihin başlangıcından bahsedilirken Sehl b. Sa'd'm şöyle dediği rivayet edilir:
«Peygamber'in risaletle görevlendirilmesi vaktinden başlatmadıkları gibi, vefatı tarihinden de başlatmadılar. Medine'ye gelişi vaktinden itibaren tarihi başlattılar.»
Vakidî dedi ki: İbn Ebu Zinad, babasımn şöyle dediğini bize nakletti: "Hz. Ömer, İslâm tarihinin ne zamandan itibaren başlatılması hususunda sahabelerle görüş alış verişinde bulundu. Onlar da hicretin, İslâm tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmesi hususunda görüş birliği ettiler."
Ebu Davud et-Teyalisî, Muhammed b. Sirîn'in şöyle dediğini rivayet eder: Adamın birisi, Hz. Ömer'e gidip şöyle dedi:
- Tarih koyun.
- Tarih koymakta ne demek?
- Acemlerin yaptığı bir şeydir. Falan senenin falan ayında... diye yazarlar,
- Güzel birşey.
- Öyleyse siz de tarih koyun, dedi.
Sahabeler, tarihin hangi seneden itibaren başlatılması konusunda değişik görüşler ortaya koydular. Bir kısmı: "Hz. Peygamberin risaletle görevlendirildiği vakitten itibaren başlatalım." dediler. Bir kısmı da: "Vefat tarihinden başlata-lim," dediler. Hicret vaktinden itibaren başlatma hususunda görüş birliğine vardılar. Daha sonra; "Hangi aydan başlatalım?" diye sordular. Kimi: "Ramazandan itibaren başlatalım." dedi. Kimi: "Muharremden itibaren başlatalım." dedi. Çünkü muharrem ayında insanlar hac ibadetim tamamlayıp geri dönerler. O, haram bir aydır. Bunun üzerine sahabeler, muharrem ayından itibaren hicri tarihi başlatma hususunda ittifak ettiler.

İbn Cerir, şu ayetle ilgili olarak İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Fecre andolsun. Zilhicce ayının ilk on gecesine andolsun.» Bu ayette geçen fecr kelimesi ile muharrem ayı kastedilmiştir. Çünkü senenin fecri, muharrem ayıdır.
Ubeyd b. Umeyr'in şöyle dediği rivayet edilir: «Muharrem, Allah'ın ayıdır. O, sene başıdır. O ayda, Ka'be'ye Örtü geçirilir. C ay ile insanlar tarih koyarlar. O ayda para basılır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Dinar'ın şöyle dediğini rivayet eder: Kitaplara tarih koyan ilk kişi, Yemenli Ya'la b. Ümeyye'dir. Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel ayında Medine'ye geldi. İnsanlar o ayı, sene başı olarak belirlediler.
Muhammed b. îshak, Zührî'den rivayet eder ki, Muhammed b. Salih ile Şa*bı şöyle demişlerdir: "İsmail oğulları, İbrahim'i ateşe atılışım tarih başı olarak belirlediler. Sonra İbrahim ile İsmail'in, Ka'be'yi inşa edişlerini, tarih başı olarak tesbit ettiler. Sonra Ka'b b. Lüeyy'in ölümünü tarih başı olarak belirlediler. Sonra fil hadisesini tarih başı olarak kabul ettiler. Sonra Hattab oğlu Ömer, hicreti tarih başı olarak belirledi. Onun, tarih başlangıcı olarak hicreti belirlemesi, hicri on yedi veya onsekizinci senede olmuştur." Biz, bu konuyu" Hz. Ömer'in Sîreti" adlı eserde sened ve yollarıyla detaylı olarak anlatmışızdır. Hamd, Allah'adır.
Kısaca demek istediğimiz şudur ki ashab, hicreti, İslâm tarihinin başlangıcı olarak belirlemiştir. Bu tarihin yılbaşısı da, meşhur kavle göre muharrem ayıdır. Cumhur-u ulemâ, bu görüştedir. Süheylî ve diğerlerinin, İmam Malik'ten naklettiklerine göre o şöyle demiştir: "îslâmî sene başı, rebiyülevvel ayıdır. Çünkü o ayda Rasûlullah, Medine'ye hicret etmiştir."
Süheylî, başka bir yerde de şu ayeti, bu görüşü teyid eden bir delil olarak ileri sürmüştür:
«İlk gününden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescid....» (et-Tevbc, 108.) Yani Peygamber (s.a.v.)'in, Medine'ye geldiği ilk günden itibaren... Bu, sahabelerinde hicri senenin başlangıcı olarak ittifak ettikleri gibi İslâmî tarihin ilk başlangıç günüdür.
Şüphesiz ki, İmam Malik'in bu sözleri doğrudur. Ancak teamül, bunun hilafmadır. Çünkü Arap aylarının ilki muharrem ayıdır. Bu sebeble sahabeler, hicreti İslâm tarihinin başlangıç senesi olarak, muharrem ayını da hicri sene başı olarak kabul etmişlerdir, ki, sistem ve düzen bozulmasın. Nitekim bu böyle bilinmektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Allah'ın yardımına sığınarak deriz ki: Hicri sene, Rasûlullah Mekke'de mukim iken başlamıştır. O esnada Ensâr'la ikinc Akabe bey'atmı yapmıştı. Yani eyyam-ı teşrikin ortalarında zilhicce ayının on ikinci gecesinde bu bey'at gerçekleşmişti. Bu da hicret senesinden önce vuku bulmuştu. Sonra Ensâr, Medine'ye döndü. Rasûlullah (s.a.v.)'da, Medine'ye hicret etmeleri içir sahabelerine izin verdi. Bunun üzerine sahabelerden akın akın Medine'ye hicret edenler oldu. Öyleki, Mekke'den çıkabilecek durumda olan hiçbir Müslüman orada kalmadı. Sadece Rasûlullah (s.a.v.) kalmıştı. Ebu Bekir de,. Rasûlullah'la yo arkadaşlığı etmek maksadıyla kendim Mekke'de tutmuştu. Daha önceki sayfalarda anlattığımız gibi ikisi birlikte yola çıktılar. Peygamber'in yanındaki emanetleri sahiplerine geri vermesi için Ebu Talib oğlu Ali, Peygam-ber'den sonra Mekke'de birkaç gün daha kaldı. Daha sonra Mekke'den ayrılıp Medine'ye gitti. Yol üzerinde bulunan Küba'da Rasûlullah'a pazartesi günü öğleye yakın ulaştı. O esnada ortalık iyice ısınmıştı.
Vakidî ve diğerleri dediler ki: Bu olayın vuku bulduğu esnada rebiyülevvel ayından iki gece geçmişti. îbn İshak'm anlattığına göre henüz Peygamber, miraca çıkmamıştı. Onun tercih ettiği görüşe göre bu olayın vukuu esnasında rebiyülevvel ayından oniki gece geçmişti. Meşhur olan görüş budur ki, cumhur-u ulema da buna kaildirler. Bisetten sonra Peygamber, kavillerin en doğrusuna göre Mekke'de onüç sene süre ile ikamet etmiştir. Bu, Hammad b. Seleme'nin, İbn Abbas'tan yaptığı rivayettir. Bu rivayete göre İbn Abbas şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), kırk yaşında risaletle görevlendirildi. Ondan sona Mekke'de onüç sene müddetle ikamet etti."
İbn Cerir'in, İbn Abbas'tan naklettiğine göre o şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de onüç sene müddetle ikamet etti."
Önceki sayfalarda da geçtiği gibi İbn Abbas, Sırma b. Ebi Enes b. Kays'm beyitlerini yazmıştır:
"Kureyş'in içinde on küsur sene kaldı. Uygun bir dosta kavuşsam diye düşünüyordu."
Vakidî, İkrime'den rivayet etti ki;İbn Abbas, Sırmanın şu kavlini delil olarak ileri sürmüştür:
"Kureyş içinde on küsur sene kaldı. Uygun bir dosta kavuşsam, diye düşünüyordu." İbn Cerir, bunu böyle rivayet etmiştir. Vakidî, Peygamberin bisetten sonra Mekke'de onbeş yıl süreyle ikamet ettiğini söylemiştir. Bu, cidden garip bir kavildir. Bundan daha garibi, İbn Cerir'in söylediğidir:.
Ravh b.Ubade, Katade'nin şöyle dediğini ifade eder: Mekke'de sekiz, Medine'de de on yıl müddetle Rasûlullah'a Kur'ân nazi olmuştur.
Hasan, Mekke'de on, Medine'de de on yıl müddetle Rasûlullah'a Kur'ân'm nazil olduğunu söylemiştir. Hasan-ı Basrî'nin kabu ettiği başka bir kavle göre de Peygamber, bisetten sonra Mekke'de on yıl süreyle ikamet etmiştir. Bu kavle Enes b. Malik, Aişe, Said b. Müseyyeb ve Amr b. Dinar'da kail olmuştur. Bu, Ahmed b. Hanbel'in naklettiğine göre İbn Abbas'a ait bi sözdür. Şöyle ki: Peygamber, kırküç yaşında iken risaletle görevlendirildi. Ondan sonra Mekke'de on yıl müddetle ikamet etti.
Önceki sayfalarda da naklettiğimiz gibi Şa'bî şöyle demiştir:
"İsrafil, üç yıl müddetle Rasûlullah'a gelir, ona vahiy getirirdi." Bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), İsrafil'in sesini işitir ama şahsını gör-mezmiş. Bundan sonra Cebrail, ona gelmiş. Vakidî, hocalarından birinin, Şa'bî'nin bu kavlini reddettiğini nakletmiştir. İbn Cerir, bu kavli ileri sürerek, Peygamberin bisetten sonra Mekke'de on yıl ikamet ettiğini söyleyenlerle, on üç

yıl ikamet ettiğini söyleyenlerin kavlini birleştirmeye ve bir uzlaşma sağlamaya çalışmıştır. Doğrusunu Allah bilir. [1]

Fasıl

Peygamber (s.a.v.)'in kafilesi, Medine'ye geldiğinde ilk olarak Beni Amr b. Avf yurduna konuk oldu. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi orası Küba köyü idi. Orada ikamet etti. Rivayetlerin bazısına göre yir-miiki, bazısına göre onsekiz, bazısına göre de on küsur gece orada ikamet etmiştir. Musa b. Ukbe'nin ifadesine göre ise, sadece üç gece ikamet etmiştir. İbn İshak'ın meşhur kavline göre Hz.Peygamber, Küba'da pazartesi gününden cuma gününe kadar kalmıştır. Bu süre içinde Küba mescidini tesis (bina) etmiştir. Süheylî'nin iddiasına göre Hz. Peygamber, Küba'ya gelişinin ilk gününde bu mescidi yapmış ve şu ayeti de bu mescide dair bir ayet kabul etmiştir:
«İlk gününden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescid...»
Bu, şerefli ve faziletli bir mescidtir. Hakkında şu ayet nazil olmuştur:
«İlk gününden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan
mescidte bulunman daha uygundur. Orada, arınmak isteyen insanlar vardır. Allah, arınmak isteyenleri sever.» (et-Tcvbc, ıos.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Uveym b. Saide'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Küba mescidine gelip şöyle demiştir:
"Mescidinizin kıssasından bahsederken temizlik hususunda Cenâb-ı Allah, sizi güzelce övmüştür. Yapmakta olduğunuz bu temizlik
nedir?"
Orada bulunanlar dediler ki:
"Vallahi ya Rasûlallah, birşey bilmiyoruz. Sadece bizim bazı Yahudi komşularımız oldu. Onlar, büyük abdest bozduklarında mak'adlarım yıkarlardı. Biz de onlar gibi yıkadık."
Ebu Davud, Tirmizî ve İbn Mace, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet ederler: Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: «Bu ayet Küba halkı ha-kmda nazil olmuştur. "Orada, arınmak isteyen insanlar vardır. Allah, arınmak.isteyenleri sever." Çünkü Kübalılar, su ile istinca yaparlardı. Bunun üzerine bu ayet, onlar hakkında nazil oldu.»
Yunus b. Haris, bu hadisin zayıf olduğunu söyler. Doğrusunu Allah bilir.
Peygamber (s.a.v.), daha sonraları Küba mescidini ziyaret eder, orada namaz kılardı. Her cumartesi günü bazen yaya, bazen süvari olarak Küba mescidine gelirdi. Bir hadis-i şerifinde bu mescidle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"Küba mescidinde kılman bir namaz, umre gibidir." Bir hadiste anlatıldığına göre Küba mescidinin kıblesini, Cebrail gelip Peygamber'e işaret edip göstermiştir. Küba mescidi, Medine'de İslâm tarihinde inşa edilen ilk mescidtir. Hatta bu dinde bütün insanlar için inşa edilen ilk mescid, Küba mescidi olmuştur. İnsanlar için umumi mescid ifadesini kullanmakla Ebu Bekir es-Sıddık'm Mekke'de iken kendi evinin kapısı yanında inşa ettiği, orada namaz kılıp, ibadet yaptığı mescidi kapsam dışına çıkarmış olduk..Çünkü o mescid, bütün insanlar için değil, sadece Ebu Bekir'in kendi şahsı içindi. Doğrusunu Allah bilir.
Peygamber (s.a.v.)'le ilgili müjdeler bölümünde Selman-ı Farisî'nin İslâm'a girişinden bahsetmiştik. O bölümde anlattığımız Selman-ı Farisî, Rasûlullah in Medine'ye gelişini duyduğunda yanma birşeyler alıp Küba'da bulunan Rasûlullah'a götürmüş ve «Bu, sadakadır.» demişti. Rasûlullah da elini, o sadakaya uzatmamış ve yememişti. Sadece ashabına, o şeyi yemelerini emretmişti.İkinci kez Selman, yanma birşeyler alarak Rasûlullah'a getirmiş ve: «Bu, hediyedir.» demişti. Bunun üzerine Rasûlullah, o hediyeden yemiş, yemeleri için ashabına da emir vermişti. [2]

Abdullah B. Selamın Müslüman Oluşu

İmam Ahmedb. Hanbel, Abdullah b. Selamın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde insanlar süratle ona doğru gittiler. Ben de gidenler arasında idim. Yüzünü gördüğümde, o yüzün yalancı bir kimsenin yüzü olmadığını anladım. Ondan duyduğum ilk söz şu oldu:
"Selamı yaygmlaştırm. Yemek yedirin. İnsanlar uyumakta iken geceleyin namaz lalın ve selametle Cennet'e girin."
Bu hadisten anlaşıldığına göre Abdullah b. Selam, Peygamber'i ilk defa Küba'ya gelip, Beni Amr b. Avf yurduna konuk olduğu esnada görmüştür.
Abdülaziz b. Süheyl'in, Enes'ten yaptığı rivayette de geçtiği gibi Abdullah b. Selam, Hz. Peygamber'le ilk olarak Küba'da Neccar oğulları yurduna yerleştiğinde Ebu Eyyüb'ün evinde bir araya gelmiştir. Belki de ilk olarak onu Küba'da görmüş, sonra da Neccar oğulları yurduna gelerek onunla görüşmüştür. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî'nin, Abdülaziz tariki ile Enes'ten yaptığı rivayete göre Hz. Peygamber, Medine'ye geldiğinde Abdullah b. Selam ona uğramış ve şöyle demişti: "Senin hak olduğuna şahadet ederim. Yahudiler, beni kendi efendileri, efendilerinin oğlu, en bilginleri ve en bilginlerinin oğlu olarak bilmişlerdir. Onları çağır da, beni onlara sor. Müslüman olduğumu öğrenmelerinden önce, beni onlara sor. Çünkü onlar, benim Müslüman olduğumu öğrenirlerse bende bulunmayan şeyleri bana is-nad ederler."
Peygamber (s.a.v.), Yahudilere haber gönderip yanına çağırttı. Onlar yanma gelince kendilerine dedi ki:
"Ey Yahudi topluluğu, yazıklar olsun size. Allah'tan sakının, kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'a yemin ederim ki siz,

benim Allah'ın gerçek Peygamberi olduğumu ve size getirdiğim şeyin hak olduğunu bilmektesiniz. Şu halde Müslüman olun."
Yahudiler: "Bunun, böyle olduğunu bilmiyoruz." dediler.
Onlar, bunu peygamber Efendimiz'e üç kez söylediler. Hz. Peygamber de, bunu onlara üç kez söyledi. Sonra şöyle sordu:
- Abdullah b. Selam, içinizde nasıl bir adamdır?
- O bizim efendimizdir. Efendimizin oğludur. Bizim, en bilgili olanı-mızdır. En bilgili olanımızın oğludur.
- Eğer Müslüman olursa, ne dersiniz?
- Allah için bu olamaz. O, Müslüman olmaz.
- Ey İbn Selam, şunlarm yanma gel!
Hz. Peygamberin bu çağrısı üzerine Abdullah b. Selam, Yahudi topluluğunun karşısına çıkıp şöyle dedi:
"Ey Yahudi topluluğu, Allah'tan korkun. Kendisinden başka tanrı bulunmayan Allah'a yemin ederim İd siz, bunun Allah'ın Rasûlü olduğunu ve getirdiği şeyin hak olduğunu elbette bilmektesiniz!."
Yahudiler, onun bu sözlerine karşı: "Yalan söyledin." dediler. Bunun üzerine Rasûlullah da onları yanından kovdu."
Başka bir rivayet de şöyle denmektedir:
Abdullah b. Selam, Yahudi topluluğunun karşısına çıkınca hak şahadeti getirdi. Onlar da onun hakkında şöyle dediler:
"Abdullah, bizim en kötü adamımızdır. En kötü adamımızın oğludur." Böyle diyerek onu ayıpladılar ve hakkında kötü sözler söylediler. Abdullah da şöyle dedi:
"Ya Rasûîallah, İşte korktuğum şey, onların böyle iftira etmeleri idi."
Beyhakî, Eıies'in şöyle dediğini rivayet eder: Abdullah b. Selam, kendi arazisinde iken Peygamber (s.a.v.)'in gelişini duydu. Hz. Peygam-ber'in yanma gelip şöyle dedi:
"Sana üç şey soracağım, bunları peygamberden başkası bilemez. Kıyametin ilk alameti nedir? Cennetliklerin yiyeceği ilk yemek nedir? Doğan çocuğun, erkek veya kız olması neye bağlıdır?"
Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
- Bunları, az önce Cebrail bana haber verdi.
- Cebrail mi?! -Evet.
- Melekler arasında Yahudilerin düşmanı olan Cebrail. Hz. Peygamber:
«De ki: Cebrail'e düşman olan kimse, Allah'a düşmandır. Çünkü o, Kur'ân'ı, Allah'ın izniyle kendinden öncekini tasdik ederek, yol gösterici ve inananlara müjdeci olarak senin kalbine indirmiştir.» ayetini okuduktan sonra şöyle cevap verdi:
- Kıyametin ilk alameti, doğudan insanlara çıkacak olan bir ateştir ki, onları batıya sevkeder.
Cennetliklerin yiyeceği ilk yemek, balığın ciğeridir (havyardır).
Çocuğun erkek veya kız olmasına gelince, erkeğin döl suyu, kadı-nınkinden önce gelirse doğacak çocuk erkek olur. Ama kadının döl suyu, erkeğinkinden Önce gelirse, doğacak çocuk kız olur."
Bunun üzerine Abdullah b. Selam şöyle dedi:
- Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah Rasûlü olduğuna şahadet ederim. Ya Rasûlallah! Yahudiler iftiracı bir kavimdirler. Onlar beni kendilerine sormanda'n önce Müslüman olduğumu öğrenirlerse bana iftira ederler.
Yahudiler geldiler. Rasûlullah, onlara sordu:
- Abdullah, aranızda nasıl bir adamdır?
- En hayırlmızdır. En hayırlımızın oğludur. Efendimizdir. Efendimizin oğludur.
- Eğer o Müslüman olursa, ne dersiniz?
- Allah, onu bundan korusun. Abdullah karşılarına çıkıp şöyle dedi:
- Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim ve yine şahadet ederim ki, Muhammed Allah'ın elçisidir.
Onun böyle şahadet getirmesi üzerine Yahudiler dediler ki:
- O, bizim en kötümüzdür. En kötümüzün oğludur.
Böyle diyerek onu ayıpladılar ve hakkında kötü sözler söylediler. Abdullah da dedi ki: "Ya Rasûlallah, işte korktuğum şey bu idi." Muhammed b. İshak, Abdullah b. Selam ailesinden bir adamın şöyle dediğini Yahya b. Abdullah'tan rivayet etti: "Büyük bir âlim olan Abdullah b. Selam, Müslüman olduğu zaman şöyle demişti: Rasûlullah (s.a.v.)'m adını duyup isim, evsaf ve şemailini Öğrendiğim zaman onun gelmesini bekliyorduk. Ben Küba'da sesimi çıkarmaksızm bu meseleyi gizli tutuyordum. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldi. Küba'da Beni Amr b. Avf yurduna misafir olduğunda kendime ait hurmalıktaki bir ağacın üzerinde çalışmakta iken adamın biri gelerek Rasûlullah'm teşrif haberini verdi. O esnada halam Halide binti Haris ağacın altında oturmakta idi. Rasûlullah'm geliş haberini işittiğimde tekbir getirdim. Halam tekbirimi işittiğinde: "İmran oğlu Musa peygamberin geliş haberini duysaydm bundan daha fazla sevinmezdin." dedi. Ben de ona şöyle cevap verdim:
- Ey halacığım, Allah'a yemin ederim ki bu gelen zat, Imran oğlu Musa peygamberin kardeşidir. Ve onun dini üzerindedir. Bu, onun getirdiği dini getirmiştir. Bunun üzerine halam:
- Ey yeğenim, kıyametle birlikte peygamber olarak geleceğim haber aldığımız zat bu gelen kişi midir? diye sordu.
- Evet.
- Madem öyle, bu beklenen peygamberdir.

Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma gidip Müslüman oldum. Sonra aileme dönüp onların da Müslüman olmalarını emrettim Onlar da Müslüman oldular. Ben, İslâm'a girişimi Yahudilerden gizleyip Rasû-lullah'a şöyle dedim:
"Ya Rasûlallah, Yahudiler iftiracı bir kavimdirler. Beni, evlerinden birine koyup onlardan gizlemeni, sonra beni onlara sormanı ve onlarında kendi aralarında benim nasıl bir insan olduğumu -İslâm'a girişimi öğrenmelerinden önce- sana bildirmelerini istiyorum. Çünkü onlar benim İslâm'a girdiğimi öğrenirlerse bana iftira eder ve bana kusurlar is-nad ederler."
Nihayet ben Müslümanlığımı açıkladım. Ailemin de İslâm'a girdiğini söyledim. Halam Halide binti Haris te Müslüman oldu."
Yunus b. Bükeyr, Safiye binti Huyey'in şöyle dediğini rivayet eder: Kardeşlerimle amcam oğullarının beni sevdikleri kadar başka bir kimseyi sevdikleri vaki değildir. Babam ve amcama rastlayıp da çocuklarına saldırdığım zaman mutlaka beni tutup yanlarına alırlardı. Rasûlullah (s.a.v.), Küba'ya, Benî Amr b. Avf in yurduna geldiğinde babamla amcam Ebu Yasir b. Ahta, sabahın alaca karanlığında yanma gittiler. Allah'a yemin ederimki, ancak gün^batarken yorgun ve bitkin olarak döndüler. Sallanarak yürüyorlardı. Adeta dökülüyorlardı. Daha önceleri yaptığım gibi, yine kendilerine doğru koşup gittim. Allah'a yemin ederim ki ne babam, ne de amcam bana bakmadılar. Amcam Ebu Ya-sir'in, babama şöyle dediğini duydum:
- Bu, omudur?
- Evet, vallahi odur.
- Sen, onu şekil ve evsafıyla tanıyor musun?
- Evet, vallahi tanıyorum.
- Ona karşı duyguların nasıldır?
- Vallahi hayatta olduğum müddetçe ona düşman kalacağım!
Musa b. Ukbe, Zührîden rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde Ebu Yasir b. Ahtap ona gitmiş, konuşmalarını dinlemiş, o da kendisine bazı şeyler söyledikten sonra kavmine dönüp şöyle demiş:
- Ey kavmim, bana itaat edin. Şüphesiz Allah, beklemekte olduğunuz adamı size getirdi. Siz, bu adama uyun. Sakın muhalefet etmeyin!
Bunun üzerine Ebu Yasir'in kardeşi Huyey b. Ahtap — O zaman o, Yahudilerin lideri idi. Bu iki kardeş Nadir oğullarmdandırlar— Rasûlullah'ın yanma gidip oturdu. Konuşmalarını dinledi. Sonra kavmine döndü. Kavmi tarafından itaat edilen bu adam, kavmine şöyle dedi:
- Öyle bir adamın yanından geliyorum ki, vallahi ben, ona ebediy-yen düşman olacağım!
Bunun üzerine kardeşi Ebu Yasir, ona şöyle dedi:
- Ey anamın oğlu! Bu hususta bana itaat et. Başka hususlarda bana isyan edebilirsin. Eğer bu hususta bana itaat edersen, helak olmazsın. Bunun üzerine o:
- Hayır, vallahi bu hususta sana asla itaat etmeyeceğim, dedi.
Şeytan, ona galip geldi. Kavmi onun bu görüşüne uydu.
Ben derim ki: Ebu Yasir'in akibetinin nasıl olduğunu bilemiyorum Ama Safiyye nin babası Huyey b. Ahtap, Hz. Peygamber'e azılı bir düşman oldu. Bu düşmanlığını, Kurayza oğulları savaşında Rasûlullah in önüne bir küme gibi yığılıp öldürülüşüne kadar devam ettirdi. Allah ona lanet etsin. Bununla ilgili açıklama inşaallah ileride de gelecektir. [3]

Fasıl

Rasûlullah (s.a.v.), Kasva adlı devesine binerek Küba'dan yola çıktı. Günlerden cuma idi. Zeval vaktinde Beni Salim b. Avf yurduna vardı. Orada Müslümanlara cuma namazını kıldırdı. Namaz kıldırdığı yere, Ramına vadisi deniyordu. Medine'de Müslümanlara kıldırdığı ilk cuma namazı bu idi. Belki de İslâm tarihinde kıldırmış olduğu ilk cuma namazı bu idi. Çünkü - Allah bilir ya- Mekke'de iken, o ve ashabı hutbeli ve va-azlı bir cuma namazı kılmak için bir araya gelme imkanını bulamamışlardı. Çünkü müşrikler, onlara şiddetle muhalefet ediyor ve ona eziyette bulunuyorlardı. [4]

Rasûlullah'ın O Gün İrad Ettiği Hutbe

îbn Cerir, Abdurrahman el-Cumhi oğlu Said'den rivayet eder ki, Peygamber (s.a.v.), Medine'de Beni Salim b. Amr b. Avf yurdunda kıldırdığı ilk cuma namazında şu hutbeyi irad etmiştir:
"Hamd, Allah'a mahsustur. O'na hamd eder, O'ndan yardım diler, O'ndan mağfiret talep eder, O'ndan hidayet dilerim. O'na iman ederim. O'nu inkar etmem. O'nu inkar edene düşmanlık ederim. Allah'tan başka tanrı bulunmadığına, bir olduğuna, ortaksız olduğuna, Muhâmmed'in de O'nun kulu ve elçisi olduğuna; Muhammedi hidayet, hak din, nur ve fetret döneminde Öğütle gönderdiğine tanıklık ederim. O ki, Muhammedi ilmin az olduğu, insanlığın sapıklıkta bulunduğu, kıyametin yakın olduğu, vadenin yaklaştığı bir zamanda elçi olarak göndermiştir. Allah'a ve Rasûlüne itaat eden, doğruyu bulmuştur. Onlara isyan eden sapmış, ifrata gitmiş, (haktan) uzak bir sapıklığa düşmüştür.
Size, Allah'a karşı gelmekten sakınmanızı tavsiye ederim. Müslü-mamn Müslümana yapacağa en hayırlı tavsiye, onu ahire te teşvik etmesi, Allah'a karşı gelmekten sakınmayı ona emretmesidir. Allah'ın sîzi kendi nefsinden korkuttuğu şekilde, siz O'ndan

korkup sakının. Bundan daha faziletli bir öğüt, bundan daha üstün bir nasihat yoktur. Doğrusu bu, Allah'tan korkup sakınarak amel eden kimseler için bir sakınma aracı ve takvadır. Arzu ettiğiniz ahiret işleri için de gerçek bir dost ve yardımcıdır.Kendisiyle Allah arasındaki gizli ve aşikar işleri düzelten ve bununla sadece Allah rızasını amaçlayan kimseye gelince, bu yaptığı iş, onun dünyası için bir nasihat, ölüm sonrası için de bir azık olur. Çünkü o zaman insan, dünyada yaptığı güzel amellere muhtaç olur. Dünyada salih amel işlememiş kimselere gelince, onlar ahirette kendileri ile kötü amelleri arasına uzak bir mesafe konulmasını isterler. Allah, sizi kendi nefsinden sakındırıyor. Allah, kullarına karşı şefkatlidir. Allah ki, sözü doğrudur. O, vadini yerine getirir. Bu hususta asla hilaf yoktur. Çünkü O, şöyle buyuruyor: «Benim katımda söz değişmez; Ber kullara asla zulmetmem.» (cl-Kaf, 29.)
Dünyada ve ahirette, gizli ve aşikar her hususta ve her zamanda Allah'tan korkun. Çünkü o buyuruyor ki: «Kim Allah'ır buyruğuna karşı . gelmekten sakınırsa O, onun kötülüklerini örter, ecrini büyültür. » (et- Talâk, 5.)
«Kim Allah'ın buyruğuna karşı gelmekten sakınırsa, şüphesiz büyük bir kurtuluşa ermiş olur.»
Allah'a karşı gelmekten sakınmak, insanı Allah'ın gazabına, azabına ve öfkesine karşı korur. Allah'a karşı gelmekten sakınmak, insanın yüzünü ağartır, Rabbi hoşnud kılar, kişinin derecesini de yüksel Ur.
Payınızı alın. Allah'ın hukuku hususunda ifrata gitmeyin. Allah, size kitabını öğretmiş, yolunu göstermiştir ki, sadıklarla yalancıları bilsin. Allah, size nasıl ihsanda bulunduysa, siz de ihsanda bulunun ve iyilik yapın. Onun, düşmanlarına karşı düşmanlık edin. Allah yolunda hakkıyla cihad edin. O, sizleri seçti. Ve sizleri, Müslümanlar olarak adlandırdı ki helak olanlar bir beyyineye dayalı olarak helak olsun, yaşayanlar da bir beyyineye (delile) dayalı olarak yaşasınlar. Güç ve kuvvet, Allah indir. Allah'ı, çokça zikredin. Ölüm sonrası için çalışın. Kendisiyle Allah'ın arasım düzelten kimsenin, insanlarla kendisi arasındaki ilişkiler kendiliğinden düzelir. Çünkü Allah, insanlara hükmeder. İnsanlar, ona hükmedemezler. O, insanlara maliktir. İnsanlar, O'na malik olamazlar. Allah, herşeyden daha büyüktür. Güç ve kuvvet, yücelik ve ululuk Allah'a aittir."
Beyhakî, Hz. Peygamberin Medine'ye geldiğinde irad ettiği ilk hutbeden bahsederken, Ebu Seleme b. Abdurrahman b. Avfır şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de ilk olarak şu hutbeyi irad etti: Cemaat huzurunda ayağa kalkıp Allah'a layıkıyla hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle buyurdu:
«Ey insanlar, kendiniz için birşeyler hazırlayın. Allah'a yemin ederim ki, ayılacaksınız. Sonra sürünüzü çobansız olarak bırakacaksınız. Sonra Rabbiniz tercümansız ve perdesiz diyecek ki:
"Rasûlüm, size tebliğ etmedi mi? Size mal vermedim mi, ihsanda bulunmadım mı? Kendinize ne hazırladınız?"
Fakat insan sağına ve soluna bakar, birşey göremez. Sonra önüne bakar, Cehennem'den başka birşey göremez. Madem böyle olacak, kendisini ateşten korumaya gücü olan, bir hurmanın yansıyla da olsa bunu yapsın. Bunu bulamayan kimse, güzel bir söz söyleyerek bunu yapsın. Çünkü onun sebebiyle iyilikler, on mislinden 700 misline kadar mükafatlandırılır. Selam ve Allah'ın rahmetiyle bereketi, Rasûlullah'm üzerine olsun.»
Rasûlullah (s.a.v.), bir başka defasında da şu hutbeyi irad etmişti: «Hamd, Allah'a mahsustur. O'na, hamdederim. Ve O'ndan yardım dilerim. Nefislerimizin şerlerinden ve amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah, kime doğru yolu gösterirse, onu sapıklıkta bırakacak kimse yoktur. Kimi de sapıklıkta bırakırsa, onu doğru yola iletecek yoktur. Şahadet ederim ki, Allah'tan başka ibadete layık hiçbir ilah yoktur. Yalnız O vardır. O'nun ortağı yoktur. Sözlerin en güzeli, yüce Allah'ın kitabıdır. Allah'ın, kalbinde o kelamı güzel gösterdiği ve küfürden sonra İslâm'a getirdiği ve o kelamı, insanların sözlerine tercih eden kişi kurtulmuştur. O, sözün en güzeli ve en beliğidir. Allah'ın sevdiğini seviniz. Allah'ı, bütün kalbinizle seviniz. Allah'ın kelamından ve zikrinden bıkmayınız. Kalbleriniz, O'na karşı katı kalmasın. Çünkü Allah, yaratıklarından ve insanlardan seçer. Allah, seçtiği amelleri, seçtiği kulları, sözün iyisini ve insanlara kıldığı her haram ile helali zikretmiş ,ismi-ni belirlemiştir. O halde Allah'a ibadet edin. O'na, hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ve O'ndan hakkıyla sakınıp takvalı olun. Ağızlarınızla söylediğiniz şeylerin iyisi ile Allah'a doğru söz söyleyin. Ve ilahi bir ruhla birbirinizi sevin. Allah, ahdinin bozulmasına gazaplamr. Allah'ın selamı, rahmet ve bereketleri üzerinize olsun.» [5]

Hz. Peygamber'in Ebu Eyyüb'un Evinde İkameti Esnasında Mescid-İ Nebevinin İnşası

Hz. Peygamber'in, bu evde ne kadar kaldığı görüş ayrılıklarına sebep olmuştur. Vakidî, bunun yedi ay olduğunu söyler. Diğerleri ise, yedi aydan daha az bir zaman olduğunu söylerler. Doğrusunu Allah bilir. Buharî, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye vardığında Medine'nin üst taraflarına konakladı. Oraya Beni Amr b. Avf yurdu deniyordu. Bu kabile arasında ondört gece kaldı. Sonra Neccar oğullarının ileri gelenlerine haber gönderdi. Bunlar kılıçlarını kuşanmış olarak Rasûlullah'ı karşılamaya geldiler. Ben, Rasûlullah'a bakıyordum. Bineği üzerinde idi. Ebu Bekir de arkasında idi. Neccar oğulları ise, çevresini kuşatmışlardı. Nihayet Ebu Eyyüb'ün evinin avlusuna geldi. Vakit geldiğinde namazını kılıyordu. Koyunların kaldıkları yerde namaz kılıyordu. Sonra mescid yapılmasını emretti. Neccar oğullarının ileri gelenlerine haber gönderdi. Yanına geldiklerinde onlara şöyle dedi:
- Şu bahçenizi bana satın.
- Hayır vallahi o bahçenin bedelini istemiyoruz. Yüce Allah'a bağışlıyoruz.
Ravi diyor ki: Size söyleyeceklerim şu şeyler, o bahçe içinde bulunuyordu: Bahçede müşriklerin mezarları, bataklık ve hurma

ağaçları vardı. Rasûlullah, müşriklerin mezarlarının açılarak içindeki kemiklerin başka yere. nakledilmesini, bataklığın kurutulup düzeltilmesini, hurma ağaçlarının da kesilip çıkarılmasını emretti. Sahabeler, hurma ağaçlarını mescidin kıble duvarına dizdiler. İki yanma da taşlar koydular. O kaya parçalarım taşırken recez bahrinden şiirler okuyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.) da onlarla birlikte şöyle diyordu:
«Allah'ım, ahiret hayrından başka hayır yoktur. Ensâr ile Muhacirlere yardım et.»
Sahih-i Buharî'de Urve'nin şöyle dediği rivayet edilir: Mescid-i Nebevi'nin yeri, hurma kurutma arsası olup Es'ad b. Zürare'nin vesaye-tindeki Sehl ve Süheyl adındaki iki öksüz çocuğun mülkiyetinde idi.
Rasûlullah (s.a.v.), bu arsayı satın almak için Sehl ve Süheyl ile pazarlık etti. Onlar, şu cevabı verdiler:
- Biz bu arsayı satmayız. Ey Allah'ın Rasûlü, ancak sana hibe ederiz.
Rasûlullah, hibe olarak arsayı almayı kabul etmedi. Bedeli ile satın alarak orayı mescid arsası yaptı ve mescidi de oraya kurdurdu. Mescid inşaatı esnasında Rasûlullah ashabı ile birlike toprak taşıyor ve şöyle diyordu:
"Bu yük, Hayber yükü gibi değildir. Ey Rabbimiz, bu daha iyi ve daha temizdir."
«Allahım ecir, ahire t ecridir.
Ensâr ile Muhacirlere merhamet et.»
Musa b, Ukbe'nin anlattığına göre Es'ad b. Zürare, o öksüz çocuklara Beyada mmtıkasındaki bir hurmalığını bedel olarak verdi ve arsalarını mescid için bağışladı.
Bir rivayete göre ise Rasûlullah (s.a.v.), mescid arsasını o iki öksüz çocuktan satın almıştır.
Ben derim ki: Muhammed b. İshak'm anlattığına göre o hurma kurutma yeri, Muaz b. Afra'mn vesayetindeki Amr oğullan olan Sehl ve Süheyl adındaki iki öksüz çocuğa aitti. Doğrusunu Allah bilir. Beyhakî, Hasan in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), mescidi inşa ederken ashabı da kendisine yardımcı oldu. O, onlarla birlikte kerpiç taşıyordu. Öyleki göğsü tozlanıyordu. Sahabelerine: "Musa'nın binasının tavanı gibi bir tavan yapın." demişti. Ben de Hasan'a: "Musa'nın tavan nasıldı?" diye sormuştum. Hasan: "Ellerini kaldırdığında tavana değiyordu." diye cevap vermişti."
Hammad b. Seleme, Ubade'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ensâr, kendi aralannda bir miktar mal toplayıp, Rasûluüah'a getirip şöyle dediler: "Ya Rasûlallah, şu mescidi inşa edip süsle. Ne zamana kadar hurma ağacının sapları ile Örülmüş şu yerde namaz kılacağız.?"
Rasûlullah buyurdu İd: "Kardeşim Musa'nın yaptığından dönecek değilim. Onunki gibi bir tavan yeter."
Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder; "Rasûlullah (s.a.v.)'ın mescidinin direkleri üzerinde hurma dallan vardı. Direklerin üzeri hurma dallarıyla örtülmüştü. Tavan, hurma lifleriyle örülmüştü. Sonra bu mescid, Ebu Bekir'in halifeliği döneminde harap oldu. Tekrar hurma lifleri ve dallanyla onu inşa ettiler. Hz. Osman'ın zamanında da bu mescid harap olunca orayı kireçle bina ettiler. Ve o mescid, şu ana kadar yerinde sabittir."
Bu, garip bir rivayettir.
Yine Ebu Davud, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: "Mescid-i Nebevi, Rasûlullah (s.a.v.) zamanında kireçle inşa edilmişti. Tavanının üzerinde hurma dalları vardı. Sütunları da hurma kütüklerinden ibaretti. Ebu Bekir, o mescidin binasına birşey ilave etmedi. Hz. Ömer ilaveler yaptı. Rasûlullah zamanındaki gibi kerpiç ve hurma dallanyla inşa etti. Yalnız sütunlarını ağaçtan yaptı. Hz. Osman, bu binayı değiştirerek bir çok ilaveler yaptı. Duvarlarım nakışlı taşlar ve kireçle inşa edip süsledi. Sütunlarını da nakışlı taşlardan yaptırdı. Tavanını saç ağacıyla ördü."
Ben derim İd: Hz. Osman b. AfFan, Peygamber Efendimiz'in şu kavlini tevil ederek Mescid-i Nebevi'ye ilaveler yaptı:
"Bağırtlak kuşunun yuvası kadar da olsa, her kim Allah için bir mescid inşa ederse, Allah da Cennet'te onun için bir ev inşa eder."
Orada bulunan ashab, Hz. Osman'ın bu girişimine muvafakat etti ve daha sonra mescidin bu yapısını değiştirmediler. Alimlerin tercihe şayan olan görüşüne göre bu girişim, mescide yapılan ilavelerin de mescidin hükmüne tabi olacağına delalet etmektedir. Yani yapılan ilave kısımlarda kılman namaz, diğer mescidlerde kılman namazdan daha fazla sevaba vesile olacaktır. Rasûlullah'ın mescidine başka yerlerden gelip ziyarette bulnmamn sevap olduğu nasıl kesin ise, o ilave kısımlara gelmek ve oraları ziyaret etmek de aynı hükme tabidir.
Dımaşk (Şam) camiinin banisi Velid b. Abdülmelik'in döneminde de Mescid-i Nebevi'ye bazı ilaveler yapılmıştır. Velid'in Medine'deki valisi Ömer b. Abdülaziz, Velid'in emri üzerine Mescid-i Nebevi'deki ilaveleri yapmış ve Peygamber hücresini de mescidin içine almıştır. Daha sonra bir çok ilaveler daha yapılmıştır. Kıble cihetine ilaveler yapılmış, ravza ile minber iç kısımlara alınmıştır ki, bugün de bu durum aynı şekilde görülebilir.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), mescid ve meskenlerini inşa edinceye kadar Ebu Eyyüb'ün evine konuk oldu. O inşaatta Müslümanlan çalışmaya teşvik etmek için Rasûlullah'ın kendisi de çalıştı. Muhacirler ile Ensâr gayret sarfettiler. Çalışıp çabaladılar, yoruldular. Müslümanlardan bir sözcü şöyle dedi:
"Andolsun ki, peygamber çalıştığı halde eğer biz otururşak, Bizden olan ancak sapık bir çalışmadır."
Müslümanlar recez bahrinden, şiir söyleyerek mescidi inşa ederlerken şöyle diyorlardı:
"Ahiret yaşamından başka bir yaşam yoktur. Allah'ım, Ensâr ve Muhacirlere sen merhamet et."
Rasûlullah'ın kendisi de şöyle diyordu:
"Ahiret hayatından başka hayat yoktur, Allah'ım, Muhacirlerle Ensâr'a rahmet et."

Ammar b. Yasir, Rasûlullah m yanma geldi. Sırtına taş yüklemişlerdi. «Ya Rasûlallah, beni öldürdüler. Yüklenmedikleri şeyleri bana yüklediler.» dedi.
. Rasûlullah'ın hanımı Ümmü Seleme dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m Ammar'm saçlarını eliyle temizlediğini gördüm. O kıvırcık saçlı biri idi. Sonra Rasûlullah şöyle buyurdu:
'Yazık ey Sümeyye oğlu! Bunlar seni öldürecek değiller. Seni ancak azgınlar ve asiler öldüreceklerdir."
Yine Ümmü Seleme'nin şöyle dediği rivayet edilir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Ammar'ı, asi ve azgın bir grup öldürecektir."
Başka bir rivayete göre de Ümmü Seleme, Rasûlullah (s.a.v.)'m, taş taşımakta olan Ammar'a şöyle dediğini nakletmiş tir: "Yazık sana ey îbn Sümeyye! Seni asi ve azgın bir grup öldürecektir."
Abdürrezzak, Ümmü Seleme'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, mescidi inşa ederlerker sahabelerin her biri birer kerpiç taşıyordu. Ammar ise biri kendi yerine, diğeri de Rasûlullah'ın yerine olmak üzere ikişer kerçip taşıyordu. Rasûlullah (s.a.v.), Ammar'm sırtına elini sürüp şöyle dedi:
"Ey Sümeyye'nin oğlu! Herkesin bir, senin ise iki sevabın vardır. Senin en son azığın, bir içimlik süt olacaktır. Seni azgın, asi bir topluluk öldürecektir."
Beyhakî, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Mescid inşaatında bizler, kerpiçleri birer birer taşıyorduk Ammar ise, ikişer ikişer taşıyordu. Rasûlullah onu gördü. Üzerindeki toprağı silkeleyip şöyle dedi:
'Yazık Ammar'a! Onu, asi ve azgın bir topluluk öldürecektir. O, onları Cennet'e davet edecek, onlarsa onu Cehennem'e davet edeceklerdir."
Ammar ise, şöyle diyordu: "Fitnelerden Allah'a sığınırım."
Beyhakî, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Benden daha hayırlı olan birinin bana verdiği habere göre Rasûlullah (s.a.v.), hendeği kazarken Ammar'm başını okşayıp ona şöyle dedi:
"îbn Sümeyye'ye yazık! Onu, asi ve azgın bir topluluk öldürecektir."
Ebu Davud et-Tayalisî, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), hendeği kazarken insanlar kerpiçleri birer birer taşıyorlardı. Ammar, bir hastalıktan henüz yeni kalkmış, nekahet döneminde olduğu halde kerpiçleri ikişer ikişer taşıyordu. Bazı arkadaşlarımın bana anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ammar'm başındaki tozları silkeleyip şöyle demişti: 'Yazık sana ey İbn Sümeyye! Seni, asi ve azgın bir topluluk öldürecektir."
Hendek kazımmda kerpiç taşımanın bir anlamı yoktur. Öyle anlaşılıyor ki, ravi bunu birbirine karıştırmıştır. Belki de bu hadise, Mescid-i Nebevi'nin inşası esnasında cereyan etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Bu hadis, peygamberliği ispatlayıcı delillerdendir. Çünkü Hz. Peygamber, .Ammar'm, asi ve azgın bir topluluk tarafından öldürüleceğini önceden haber vermiştir. Gerçekten Şamlılar, Sıffîn savaşında onu öldürmüşlerdir. O esnada Ammar, Hz. Ali ile beraberdi. Hz. Ali, halifelik hususunda Muaviye'den daha çok hak sahibi idi. Ancak Muaviye'nin arkadaşlarım, asi ve azgın olarak adlandırmak, onların kafirliklerini gerekli kılmaz. Yalnız Şia'nın bazı sapık fırkaları ile diğerleri, böyle bir sonuca varmak için çaba sarfetmektedirler. Muaviye'nin arkadaşları her ne kadar asi idiyselerde hakikatte savaş hükmünü vermede müctehid idiler. Her müctehid, isabetli karar vermeyebilir. Yalnız isabetli karar veren müctehid için iki sevab, hatalı karar veren müctehid için ise bir sevap vardır.
"Seni, asi ve azgın bir topluluk öldürecektir." mealindeki hadise; "Böylelerine kıyamet gününde Allah şefaatimi ulaştırmasın." mealinde bir ilaveyi yapan kimse, Rasûlullah (s.a.v.)'a iftirada bulunmuş olur. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.), böyle birşey söylememiştir. Ve söylediği de, kabul edilir bir kanaldan nakledilmiş değildir. Doğrusunu Allah bilir.
"Ammar, onları Cennet'e davet edecek, onlarsa onu Cehennem'e davet edeceklerdir." sözüne gelince, Ammar ve arkadaşları, Şamlıları birleşmeye ve dostluğa davet etmişler; Şamlılar ise halifeliği Hz. Ali'ye nisbetle daha az hakk eden birine vermeyi istiyorlardı. Müslümanların bölünüp ayrı ve müstakil imamların yönetiminde kalmalarını arzulu-yorlardı ki, bu da düşüncelerin ayrılmasına ve ümmetin parçalanmasına sebebiyet verecekti. Bu, onların mezheplerinin bir gereği ve tuttukları yolun bir sonucu idi. Her ne kadar onlar böyle birşeyi amaçlamamış-larsa da netice bu olacaktı. Doğrusunu Allah bilir.
Aslında bizim burada anlatmak istediğimiz, Mescid-i Nebevi'nin inşasının hikayesidir. Onu inşa edene salat-ü selamların en üstünü olsun.
"Delail" adlı eserde Hafız el-Beyhakî, Peygamber'in azadlısı Sefi-ne'nin şöyle dediğim rivayet eder:
Ebu Bekir, bir taş getirip yerine koydu. Sonra Ömer, bir taş getirip yerine koydu. Sonra Osman, bir taş getirip yerine koydu Rasûlullah şöyle buyurdu: "işte bunlar, benden sonra yöneticilerdir."
Yine Sefme şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.), mescidi inşa ederken bir taş koydu. Sonra şöyle buyurdu: "Ebu Bekir de bir taş getirip benim koyduğum taşın yanma koysun. Sonra Ömer, Ebu Bekir'in taşının yanına bir taş koysun. Sonra Osman, Ömer'in taşının yanma bir taş koysun." Bunlar bu şekilde taşlarını koyduktan sonra Rasûlullah (s.a.v.): "İşte
bunlar, benden sonraki halifelerdir." dedi.
Bu ifadelerle, bu hadis gerçekten galiptir. Bilinen hadis, İmam Ah-med b. Hanbel'in rivayet ettiği hadistir ki buna göre Sefine şöyle demiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu duydum:
"Halifelik otuz yıldır. Ondan sonra hükümdarlık olacaktır."
Ebu Bekir'in halifeliği iki, Ömer'inki on, Osman'mki oniki, Ali'nin-ki altı yıl oldu.
Ebu Davud ile Tirmizî ve Neseî'nin rivayetine göre Rasûlullah şöyle buyurmuştur:

"Halifelik, benden sonra otuz yıldır. Ondan sonra ısına bir hükümdarlık olacaktır."
Ben derim ki: İlk inşa edildiği zaman Rasûlullah'm mescidinde, üzerine çıkılıpda insanlara hutbe okunacak bir minber yoktu. C zaman Rasûlullah (s.a.v.), kıble duvarının yanında, namaz kılmakta olduğu yerdeki bir hurma dalma dayanarak hutbe irad ederlerdi. Yeri gelince açıklanacağı gibi Rasûlullah (s.a.v.)'a bir minber yapılıp ta o, hutbe okumak için minbere yöneldiğinde hurma dalının önünden geçerken hurma dalı böğürdü ve doğurması yakın dişi deve gibi inlemeye başladı. Çünkü artık Rasûlullah (s.a.v.)'m kendi yanında hutbe irad etmeyeceğini ve sesini duyamayacağını anlamıştı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), hurma dalının yanına döndü. Onu kucakladı. Artık o çocuk gibi sakinleşip sustu.
Bu hadisi rivayet ettikten sonra Hasan-ı Basrî, ne güzel bir söz söylemiştir:
"Ey Müslümanlar! Ona olan aşkından ve iştiyakından ötürü bir ağaç parçası, Rasûlullah için inliyor. Ona kavuşmayı ümid eden kimselerin, ona daha çok arzu ve iştiyak duymaları gerekmez mi?" [6]

Bu Şerefli Mescidin Faziletine Dair Birkaç Söz

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğim rivayet eder: Hudre oğullarından bir adamla Amr b. Av oğullarından bir adam, takva üzerine inşa edilen mescidin, hangi mescid olduğu hususunda ihtilaf ettiler. Hudre oğullarından olan adam şöyle dedi: "Bu mescid, Rasûlullah in mescididir."
Amr b. Avf oğullarından olan adam ise: "Hayır, bu Küba mescididir." dedi. İkisi, Rasûlullah'm yanma gelip takva üzerine inşa edilen mescidin hangisi olduğunu sordular. Rasûlullah: "O, benim şu mesci-dimdir." dedi. Ve Küba mescidi hakkında da: "Onda çok hayır vardır." dedi.
Müslim'in sahihinde belirtildiğine göre Ebu Seleme b. Abdurrah-man'm, Abdurrahman b. Ebi Said'e şöyle sorduğu rivaye edilir:
- Takva üzerine inşa edilen mescid hakkında babandan nasıl birşey duydun?
- Babam dedi ki: Ben, Rasûlulîah (s.a.v.)'a giderek takva üzerine inşa edilen mescidi ona sordum. O da bir avuç çakıl alıp yere vurdu. Sonra: "O sizin şu mescidinizdir." dedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Sehl b. Sa'd'm şöyle dediğini rivayet eder:
« Rasûlullah (s.a.v.) zamanında iki kişi, takva üzerine inşa edilen mescidin hangi mescid olduğu hususunda ihtilaf ettiler. Biri dedi ki: O mescid, Rasûluîlah'ın mescididir.
Diğeri ise, Küba mescidi olduğunu söyledi. İkisi birlikte Rasûlullaha gelip sordular. Rasûlullah da şu cevabı verdi:
"O, benim şu mescidimdir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ubey İbn Ka'b'dan rivayet etti M Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Takva üzerine tesis edilen mescid, benim şu mescidimdir." Çeşitli yollardan gelen ve katiyete yakın ifadeleri içeren bu rivayetlerden anlaşıldığına göre takva üzerine tesis edilen mescid, Rasûlullah (s.a.v.)'m mescididir. Hz. Ömer ile oğlu Abdullah, Zeyd b. Sabit ve Said b. Müseyyeb, bu görüşü kabul etmişlerdir. İbn Cerir de bu görüşü benimsemiştir. Diğerler dediler ki:
Ayet-i kerimenin -Önceden açıklandığı gibi- Küba mescidi hakkında nazil oluşu ile yukarıda zikredilen şu hadisler arasında aykırılık yoktur. Çünkü Mescid-i Nebevi, ayette sözü edilen sıfata daha layıktır. Çünkü Mescid-i Nebevi, dışarıdan göç (yük) bağlanarak ziyaret için kendisine gelinen üç mescidden biridir. Nitekim Buhari ve Müslim'in sahihlerinde de Ebu Hüreyre'nir hadisinde sabit olduğu gibi Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ancak üç mescide ziyaret için göç bağlanıp gelinir: Benim şu mescidim ile Mescid-i Haram ve Mescid-i Aksa."
Sahih-i Müslim'de Ebu Said'ten rivayet olunduğuna göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ancak üç mescide ziyaret için göç bağlanıp gelinir..."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Benim şu mescidimde kılman bir namaz, -Mescid-i Haram dışında- diğer mescidlerde kılman bin namazdan daha hayırlıdır."
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Evimle minberimin arası Cennet bahçelerinden bir bahçedir. Ve benim minberim, havuzumun üzerindedir."
Gerçekten, Mescid-i Nebevinin faziletlerine dair hadisler çoktur. O hadisleri, "el-Ahkamu'1-Kebir" adlı kitabın Menasil kısmında inşaallah nakledeceğiz. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. Hikmet sahibi yüce Allah'ın güç ve kuvvetinden başka güç ve kuvvetimiz yoktur.
İmam Malik ile arkadaşlarına göre Medine'deki Mescid-i Nebevi Mescid-i Haram'dan daha faziletlidir. Çünkü Mescid-Haram'ı inşa eden, İbrahim peygamberdir. Medine'deki Mescid-i Nebevi'yi ise Muhammed (s.a.v.) inşa etmiştir. Bilindiği gibi Muhammed (s.a.v.), İbrahim peygamberden daha üstündür. Cumhur-u ulema ise bunun aksi görüşe kail olarak Mescid-i Haram'm, Medine'deki Mescid-i Nebe-vi'den daha faziletli olduğu görüşündedir. Çünkü Mescid-i haram, Cenâb-ı Allah'ın göklerle yeri yarattığı günde haram kılmış olduğu bir beldede bulunmaktadır. Ki o beldeyi, İbrahim Halil (a.s.) ile son peygamber Muhammed (s.a.v.)'e haram kılmışlardır. Başka beldelerde bulunmayan vasıflar, o belde de bir araya gelmiştir. Bu konu başka bir yerde inşaallah teferruatlı olarak açıklanacaktır. Yardım dileğimiz Allah'adır. [7]

Fasıl

Rasûlullah ve aile efradı için mesken olsun diye, Mescid-i Nebe-vi'nin çevresinde bazı hücreler inşa edildi. Bu hücrelerir binası alçak, avluları dar idi. Hasan b. Ebu'l Hasan el-Basrî -Ümmü Seleme'nin azad-hsı olan annesi Hayre'nin yanında bi çocuk iken- şöyle demiştir: "Peygamber (s.a.v.)'in hücrelerinden en yükseğinin tavanına bile elimi uzatıp değdirebiliyordum."
Ben derim ki: Hasan-ı Basrî, iri cüsseli, uzun boylu bir adam idi. Allah ona rahmet etsin. Böyle olduğu için elini, hücrelerir tavanına uzatıp değdirebilmiştir.
"Ravz" adlı eserde Süheylî şöyle demişti: Hz. Peygamber'in hücreleri, hurma dallarından yapılmış olup üzerine çamur sıvanmıştı. Bir kısmı da beyaz taşlardan inşa edilmişti. Bununla beraber tamamının tavanları hurma dallarıyla kapatılmıştı.
Hasan-ı Basrî'nin yukarıdaki sözüne ek olarak şöyle dediği de nakledilmiştir: Hz. Peygamber 'in hücreleri, Arar ağacından birbirine bağlı parçalardan inşa edilmişti
Buharî'nin tarihinde anlatıldığına göre Hz. Peygamber'in hücrelerinin kapılarına tırnakla vurularak çalınırdı. Bu da gösteriyor ki hücrelerinin kapılarında kapıyı çalmak için halkalar yoktu. Rasûlullah'm zevcelerinin vefatından sonra hücreleri, Mescid-i Nebeviye katılmıştır.
Vakidî, İbn Cerir ve diğerleri dediler ki:Abdullah b. Urayltit ed-Dilî Mekke'ye dönerken, Rasûlullah (s.a.v.) ve Ebu Bekir Mekke'deki ailelerini getirmeleri için Peygamberin azadhları Zeyd b. Harise ile Ebu Rafii de beraberine kattılar. Kudeyd'ten (Kadid?) deve satın almaları için onlarla birlikte 500 dirhem ve iki deve gönderdiler. Bunlar, Mekke'ye gittiler. Rasûlullah (s.a.v.)'m kızları Patıma ve Ümmü Gülsüm ile Hz. Peygamberin eşleri Şevde ile Aişe'yi, Aişe'nin annesi Ümmü Ruman' getirdiler. Yolculuk esnasında Hz. Aişe ile Annesi Ümmü Ruman'm develeri ürküp kaçmaya başladı. Ümmü Ruman:
"Vah kızım, vah gelinciğim!" diye feryad etmeye başladı.
Hz. Aişe dedi ki: Görünmezlerden bir sesin: "Devenin yularını bırak." dediğini işittim. Ben de devenin yularını salıverdim. C da Allah'ın izni ile durdu. Yüce Allah, bizleri kazadan korudu.
Kafile yola çıktı. İlerlemeye başladı. Sunh denen yere vardılar. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), -ileride de açıklanacağı gibi- sekiz ay sonra şevval ayında Hz. Aişe ile gerdeğe girdi.
Bu kafile ile birlikte Ebu Bekir'in kızı Esma da gelmişti. Esma, Zü-beyr b. Avvam'm zevcesi idi. Zübeyr'in oğlu Abdullah'a hamile idi. Doğumu yakındı. Bununla ilgili açıklama, hicretin bu senesinin son kısmında yeri geldiğinde verilecektir. [8]

Muhacirlerin Medine Sıtmasına Yakalanmaları

Hz. Peygamber, Allah'ın güç ve kuvveti sayesinde bu hastalıktan kurtulmuştu. Rabbine dua etmiş ve bu hastalığı Medine'den uzaklaştır-
Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde Ebu Bekir ile Bilal sıtmaya yakalanmışlardı. Yanlarına gidip şöyle dedim:
- Babacığım, kendini nasıl hissediyorsun?
- Ey Bilal, ya sen kendini nasıl hissediyorsun? Ebu Bekir'i sıtma nöbeti tuttuğunda şöyle derdi:
"Her kişi ki aile efradı arasında sabahlamıştır.
Ölüm ise, onun ayakkabısının bağından ona daha yakındır."
Bilal, sıtma nöbetinden kurtulduğunda sesini yükselterek şöyle derdi:
"Keşke bilseydim ki acaba bir gece bir vadide etrafımda İzhir (İzher?) ve Hemmam otları bulunduğu halde geceler miyim? Acaba bir gün Mecinne sularına gelir miyim? Acaba sana, Şa'me ve Tafil görünür mü?" [9]
Hz. Aişe dedi ki: Gelip durumu Rasûlullah'a anlattım, o da şöyle dedi:
«Allah'ım, Mekke'yi sevdiğimiz kadar ya da daha fazla bir sevgi ile Medine'yi bize sevdir. Burayı bizim için hastalıksız kıl. Sa' ve müddünü (ölçeklerini) bizim için bereketli kıl. Sıtmasını da Cuhfe'ye gönder.»
Buharî'nin rivayetine göre Bilal, mezkur şiiri okuduktan sonra şöyle demiştir:
«Allahım! Utbe b. Rebia'ya, Şeybe b. Rebia'ya ve Ümeyye b. Halefe lanet et. Onlar nasıl bizi vebalı yere sürgün ettilerse, se de onlara lanet et."
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Allahım, Mekke'yi sevdiğimiz kadar veya daha fazlasıyla Medine'yi bize sevdir. Medine'nin sa' ve müddünü (ölçeklerini) bizim için bereketli kıl. Burayı bizler için sağlıklı bir yer haline getir. Sıtmasını da Cuhfe'ye naklet."
Hz. Aişe diyor İd: "Medine'ye geldik. Orası Allah'ın en vebalı yeri idi. Buthan'da rengi ve tadı bozuk bir su akıyordu."
Muhammed b. İshak'tan rivayette bulunan Ziyad, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini nakleder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde orası, Allah topraklarının en vebalı sıtma yeri idi. Ashabına orada bela ve hastalık isabet etti. Allah da bu hastalığı, peygamberinden uzaklaştırdı. Ebu Bekir, Amir. b. Füheyre ve Bilal -İd bu ildsi Ebu Bekir'in azadlılan idiler- bir tek odada idiler. Ve onlar da sıtmaya yakalanmışlardı. Yanlarına ziyaret için gittim. Bu hadise,

örtünmemize dair emrin nazil olmasından önce idi. Onlarda, Allah'tan başka kimsenin bilmediği hastalık eleminin şiddeti vardı. Ebu Bekir'e yanaşıp sordum:
— Kendini nasıl buluyorsun babacığım? Ebu Bekir cevaben, şöyle dedi:
"Her kişi ki, kendi ailesi arasında sabahlamıştır.
Ölüm ise, onun ayakkabısının bağından ona daha yakındır."
Ben de: "Vallahi babam ne dediğini bilmiyor." dedim. Amir b. Fü-heyre'ye yanaşıp ona da sordum:
- Ey Amir, kendini nasıl buluyorsun? Amir, şu cevabı verdi:
"Şüphesiz ölümü, onu tadmadan önce buldum. Korkak kişinin ölümü başı ucundadır.
Her kişi, kendi gücüyle gayret sarfedicidir. Tıpkı derisini boynuzuyla koruyan öküz gibi."
Vallahi Amir de ne dediğini bilmiyor, dedim. Bilal, sıtma nöbetine yakalandığı zaman evin avlusunda uzanır, sonra sesini yükselterek şöyle derdi:
"Keşke bilseydim ki, acaba bir gece Fahd'da1 etrafimda İzhir ve Nemmam otları bulunduğu halde geceler miyim? Acaba bir gün Mecinne sularına gelir miyim? Acaba Şa'me ve Tafil dağları bana görünür mü?"
Hz. Aişe diyor ki: Bunların söylediklerini Rasûlullah'a anlatarak: "Bunlar saçmalıyorlar ve sıtmanın şiddetinden ötürü ne söyle diklerini bilmiyorlar." dedim. Bunun üzerine Rasûlullah, şöyle dua buyurdu:
"Allahım, Mekke'yi bize sevdirdiğin kadar ya da daha fazlasıyla Medine'yi bize sevdir. Medine'nin müd' ve sa'ını (ölçeklerini) bizler için bereketli kıl. Medine'nin vebasını, Mahyaa'ya (Cuhfe'ye) naklet."
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde Ebu Bekir ile azadlüarı Amir b. Füheyre ve Bilal hastalandılar. Onları ziyare etmek için Rasûlullah'tan izin istedim. O da bana izin verdi. Ebu Bekir'e uğrayıp:
"Kendini nasıl buluyorsun?" diye sordum.
O da şöyle cevap verdi:
"Her bir kişi ki, aile efradı içinde sabahlamış tır.
Ölüm ise, onun ayakkabısının bağından kendisine daha yakındır."
Amir'e de, kendisini nasıl hissettiğini sordum. Bana şu cevabı verdi:
"Şüphesiz ki ölümü, onu tatmadan önce buldum.
Korkak kişinin ölümü başı ucundadır."
Bilal'e.kendisini nasıl hissettiğini sorduğumda bana şu cevabı verdi:
"Keşke bilseydim ki acaba bir gece Fahd'da[10] etrafimda İzhir ve Nemmam otlan bulunduğu halde(geceler miyim?"
Bunları ziyaret ettikten sonra Rasûlullah'm yanına geldim. Durumlarını ve söylediklerini ona anlattım. O da semaya bakıp şöyle dedi:
"Allahım! Mekke'yi bize sevdirdiğin kadar, ya da daha fazlasıyla Medine'yi bize sevdir. Allahım, Medine'nin sa' ve müddünde (ölçeğinde) bizler için bereket ihsan et. Medine'nin vebasını da Mehyaa'ya (Cuhfe'ye) naklet."
Beyhakî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde orası Allah'ın en vebalı yeri idi. Medine'nin Buthan vadisinde rengi ve tadı bozuk bir su akıyordu.
Hişam dedi İd: Medine vebası, cahiliye döneminde de bilinen bir veba idi. Bir kimse vebalı bir vadiye yaklaştığında ona merkep gibi anırması tavsiye edilirdi. Eğer böyle yaparsa, o vadinin vebası ona zarar vermezdi. Şairin biri, Medine'ye yaklaştığında şu şiiri okumuştu:
"Ömrüme yemin olsun ki ben, alçak kimsenin korkusundan ötürü merkep gibi anırırsam, şüphesiz ki ben korkak ve sabırsız kimseyim."
Buharı, Salim'in babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
"Saçı başı dağınık, siyahı bir kadının, Medine'den çıkıp gittiğini ve Mehyaa'da (Cühfe'de) durduğunu (rüyamda) gördüm. Bu rüyayı, Medine vebasının Mehyaa'ya nakledilişi şeklinde yorumladım."
Hişam dedi ki: "Cühfe'de doğan bir çocuk, buluğa ermeden sıtma sebebiyle düşüp ölürdü."
Beyhakî bunu, "Delailü'n-Nübüvve" adlı eserde nakletmiştir.
Yunus, İbn îshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde orası vebalı idi. Medine'de ashabına bela ve hastalık bulaştı. Onlar bitkin düştüler. Ama Cenâb-ı Allah, hastalığı peygamberinden uzaklaştırdı.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde belirtildiğine göre İbn Abbas şöyle demiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, umretu'1-kaza senesinde Mekke'ye geldiler. Müşrikler: "Size, Yesrib (Medine) sıtmasının zayıf düşürdüğü bir heyet geliyor." dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da ashabına remel yaparak (Safa ve Merve arasındaki) iki sütun arasında yürümelerim emretti. Bütün şartlarda remel yapmak isterlerdi. Ancak hastalıkları ağırlaşır, diye bunu yapmadılar.
Ben derim ki: Umretu'1-kaza, hicretin yedinci senesinin zilkade ayında yapılmıştır. Şu halde ya Peygamberin, vebanın Medine'den başka yere nakline dair yaptığı dua gecikmiştir. Ya da o esnada veba kalkmıştır da azıcık izleri kalmıştır. Yahud sahabelerde vebanın izleri o süreye kadar kalmıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Ziyad, Abdullah b. Amr b. As'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı, Medine'ye geldiklerinde Medine sıtmasına yakalandılar. Ağır şekilde hastalandılar. Allah, bu hastalığı Peygamberinden uzaklaştırdı. Sahabelere gelince onlar,

ancak oturarak namaz kılabiliyorlardı. Bu halde namaz kıldıkları esnada Rasûlullah yanlarına gelip kendilerine şöyle dedi:
"Bilesiniz ki oturarak namaz kılan kimsenin sevabı, ayakta namaz kılanın sevabının yarısı kadardır." Bunun üzerine Müslümanlar, daha fazla sevap elde etmek maksadıyla hastalıklarına rağmen ayağa kalkarak namaz kılmaya gayret sarfettiler. [11]

Hz. Peygamber'in Muhacirlerle Ensâr Arasında Dostluk Ve Kardeşlik Tesis Etmesi Ve Medine'deki Yahudilerle Saldırmazlık Antlaşması Yapması

Medine'de Kaynuka oğulları, Nadir oğulları ve Kurayza oğulları gibi Yahudi kabileleri, vardı. Taberî'ye göre bu Yahudi kabileleri, Ensâr'dan çok önceleri Buhtü'n-Nasr'm Kudüs'ü tahrip ettiği zamanlarda Hicaz'a gelip yerleşmişlerdi. Sonra Seylu'l-Arını olduğunda Sebe'deki halk sağa sola gruplar halinde dağıldıklarında Evsliler ve Hazreçliler, Medine'ye gelip Yahudilerin yamna yerleştiler. Onlarla ittifaklar akdedip onlara benzemeye çalıştılar. Çünkü peygamberlerden nakledile gelen ilim hususunda, Yahudilerin kendilerinden üstün olduklarını görmüşlerdi. Lakin Cenâb-ı Allah, müşrik olanları hidayete ve İslâm'a kavuşturarak lütfuna mazhar kıldı. Yahudileri çekememez-likleri, azgınlıkları ve halika tabi olma karşısında büyüklük taslamaları sebebiyle yardımından ve rahmetinden uzaklaştırdı.
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Enes b. Malik'in evinde Muhacirlerle Ensâr arasında ittifak akdetti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.), benim evimde Kureyşlilerle Ensâr arasındla ittifak akdetti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Şuayb'm dedesinin şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), Muhacirlerle Ensârarasmda, birbirlerinin diyetlerini ödemede yardımcı olmak, esirlerinin fidyesini örfe uygun olacak ölçüde ödemek ve Müslümanların arasını ıslah etmek şartı üzerine ittifak akdi yapmıştı.
Sahih-i Müslim'de Cabir'in şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah (s.a.v-), her batın üzerine diyet ödeme yükümlülüğü yazmıştır.
Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Muhacirlerle Ensârarasında birleştirici bir akid olmak üzere bir belge düzenledi. Bu belgede, Yahudilerle saldırmazlık akdi yaptığını, onları dinleri ve malları üzerine bıraktığım ve onlara karşı bazı şartlar ileri sürdüğünü, onlara bazı haklar tanıdığını beyan ederek şöyle dedi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu peygamber Muhammed (s.a.v.)'den, Kureyş ve Medineli mü'min ve Müslümanlarla, onlara tabi olup onlara katılanlar ve onlarla birlikte cihad edenler arasında bir antlaşmadır. Onlar, insanlardan ayrı olarak bir tek ümmettirler. Ku-reyş'ten olan Muhacirler, İslâm'dan önceki halleri üzere, aralarında diyetlerini verirler. Esirlerinin fidyelerini mü'minler arasında iyilik ve adaletle paylaşıp öderler. Avf oğulları da eski halleri üzere ilk diyetlerini, aralarında paylaşarak öderler. Her taife, esirlerinin fidyelerini mü'minler arasında iyilik ve adaletle paylaşıp öderler..."
Peygamber böyle dedikten sonra Ensâr'dan her batnı ve her aileyi zikretti. Saide oğulları, Cüşem oğlulan, Neccar oğulları Amr b. Avf oğulları, Nebit oğulları gibi aileleri saydı. Sonra şöyle dedi:
"Mü'minler, aralannda borcu ağır olan, çoluk çocuğu fazla olan bir kimseyi, gerek fidye hakkında, gerek diyet hakkında insansız ve yar- . dımsız bırakamazlar. Hiçbir mü'min, diğer bir mü'minin kölesiyle, o müminin kendisi olmaksızın ittifak akdi yapamaz. Muttaki mü'minler, azgınlık yapan veya büyük bir zulüm, yahud günah veya düşmanlık ya da mü'minler arasında fesad meydana getirmek isteyen kimseye karşıdırlar. Onun hakkından gelirler. Bütün müminlerin elleri, onun üzerine bir tek yumruk gibidir. O fesadçı kişi, onlardan birinin çocuğu olsa dahi yine böyle yaparlar. Hiç bir mü'min bir mümini, kafire karşılık olarak öldürmez ve mü'mine karşı kafire yardım etmez. Allah'ın himayesi, herkes için eşittir. Onlara karşı, onların en zayıfım himaye eder. Mü'minler, insanlar içinde birbirlerinin dostları ve sahipleridirler.
Yahudilerden bize tabi olanlar için, bizden onlara yardım ve sahip çıkma vardır. Zulme uğramayacaklar ve baskı altına alınmayacaklardır. Mü'minlerin barış antlaşması birdir. Bir mü'min, öteki mü'min yerine Allah yolundaki bir savaşta barış anlaşmasını, ancak mü'minler arasında eşitlik ve adalet üzere yapar. Bizimle birlikte savaşan her kadın, birbirlerine yardımcı olurlar. Mü'minler, birbirlerini Allah yolunda canlarına erişen musibetlere karşı korurlar. Takvalı mü'minler, en güzel gidişat ve en doğru yol üzeredirler. Hiçbir müşrik Kureyşli'nin, ne malını ne de canını himaye edemez. Bir mü'mine karşı, onun önünde duramaz. Bir mü'mini, öldürülmesini gerektiren bir suçu olmaksızın bey-yine ile sabit olan bir öldürme ile Öldürürse, o, o sebeble kısasa tabi tutulur. Ancak maktulün velisi razı olursa müstesna. Mü'minlerin hepsi, ona karşı olurlar. Onlar için ancak, ona karşı koymak helal olur. Bu sa-hifedeki hususları ikrar edip kabul eden, Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir mü'min için, dinden olmayan birşeyi icad eden bid'atçi kimseye yardım etmemesi ve onu barındırması helal olmaz. Kim ona yardım eder ve onu barındırırsa, Allah'ın lanet ve gazabı kıyamet gününde onun üzerine olur. Ne tevbesi, ne de sadakası kabul olunur. Bir konuda ayrılığa düştüğünüz zaman, Allah ve Rasûlüne müracaat edin. Mü'minler savaştıkları sürece, Yahudiler onların savaş, masraflarına katkıda bulunurlar.
Beni Avf Yahudileri, mü'minlerle beraber bir topluluktur. Yahudilere, kendi dinlerine bağlı kalma hakkı vardır. Müslümanlara da, kendi dinlerine bağlı kalma hakkı vardır. Gerek köleleri olsun, gerek kendileri olsun bu hüküm böyledir. Ancak zulmeden ve kötülük yapan müstesnadır. Çünkü o, ancak kendisini ve ailesini mahveder.

Neccar oğulları, Haris oğulları, Saide oğulları, Cüşem oğulları, Evs oğulları, Salebe oğulları, Cefne oğullan, Şütaybe oğullar ve Yahudileri için, Avf oğulları Yahudilerine tanınan hakların ve yüklenen yükümlülüklerin aynısı vardır. Yahudi kabilelerinin batınları da, o kabilelerin kendileri gibidir. Muhammed (s.a.v.)'in izni olmadan, hiç kimse onlardan ayrılamaz. Yaralama kısasını yapmaktan imtina edemez. Kim yaralama veya öldürme suretiyle yahut herhangi bir surette bir hakkı çiğnerse, kendisi ve ailesi ile bu hak ödettirilir. Ancak zulmeden müstes-na'dır. Allah böyle ister.
Yahudilerin nafakaları, kendilerine aittir. Müslümanların nafakaları da kendilerine aittir. Bu düsturu kabul edenlere karşı savaşanlarla savaşmak için aralarında yardımlaşacaklar, birbirlerinden yararlanacaklar ve iyilik edeceMerdir. Birbirlerine zarar vermeyeceklerdir. Hiç kimse, müttefikine kötülük yapmayacaktır. Mazluma yardım edilecektir. Yesrib'in içi, bu belge ehli için haremdir.
Komşu zarar vermedikçe ve kötülük yapmadıkça, ev sahibi gibidir. Hiçbir ev halkı, sahibinin izni olmaksızın himaye edilmez.
Bu sahifeyi kabul eden taraflar arasında bir ihtilaf veya hadise meydana gelirde fesadından korkulursa, Allah ve Rasûlünün hakemliğine başvurulsun. Allah, bu sahifedeki hayırlı ve iyi şeyleri kabul eder. Kureyş himaye edilmez. Onlara yardım edenler de himaye olunmaz. Bu sahifeyi kabul edenler, Medine'nin etrafına ansızın saldırılıp kuşatılması durumunda, saldırganlara karşı aralarında yardımlaş acaklar dır. Barış yapacakları ve kabul edip yüklenecekleri bir barışa çağrıldıkları zaman bu barış akdini yapar ve kabul edip yüklenirler. Onlar barışa çağrıldıkları zaman, müminlere karşı hakları olur. Ancak dine karşı savaşanlar, bundan müstesnadırlar. Herkesin eski borçları, aynen devam eder. Bu sahife, zalim veya günahkarların ceza görmesine engel olmaz. Medine'den çıkan, Medine'de oturan kimse güvenliktedir. Ancak zulmeden veya günah işleyen müstesnadır. İyilik edip takvalı olan kimseyi, Allah korur."
İbn İshak, bu muahedeyi bu şekilde nakletmiştir. Ebu Ubeyd Kasım b. Sellam,"Garip" adlı kitabında bundan uzun uzadıya söz etmiştir. [12]

Hz. Peygamber'in Muhacirlerle Ensar'ı Kardeş Yapması

Yüce Allah buyurdu ki:
«Daha önceden Medine'yi yurd edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler; onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmezler; kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar. Nefsinin tamahkarlığından korunabilmiş kimseler, işte onlar saadete erenlerdir.» (el-Haşr, 9.)
«Kendileriyle yeminleştiğiniz kimselere hisselerini veriniz. Doğrusu Allah her şeye şahiddir.» (cn-Nisâ, 33.)
Buharı, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: ayetiyle mirasçılar kastedilmiştir. «Kendileriyle yeminleştiğiniz kimseler» sözüyle şu mana kastedilmiştir: Muhacirler, Medine'ye geldiklerinde Muhacir akrabalarına değil de Ensâr'dan olan kimseye mirasçı oluyorlardı. Çünkü Peygamber (s.a.v.), Muhacirlerle Ensâr arasmda kardeşlik tesis etmişti. ayeti nazil olunca bu hüküm neshedildi. Böyle dedikten sonra İbn Abbas: "Kendileriyle yeminleştiğiniz kimselere hisselerini veriniz.» mealindeki ayeti okudu ve: "Onların yardım, nasihat ve yiyecek yardımından hisselerini verin. Ama mirasçı olma durumu kalktı. Böyleleri için vasiyet edilir." dedi.
İmam Ahmed b. Hanbel dedi M: Süfyan'ajAsım'm, Enes'ten rivayet ederek şöyle dediğini duydum: Peygamber (s.a.v.), bizim mekanımızda Ensârile Muhacirler arasında karşılıklı anlaşma ve ittifak yaptırdı." şeklinde bir söz söylendi.
Süfyan der ki: Sanki o, aralarında kardeşlik tesis etti, diyordu.
Muhammed b. îshak dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), ashabından olan Muhacirlerle Ensâr arasında kardeşlik tesis etti."
Aynı zat, sözüne devamla şöyle dedi: Bize ulaşan bir habere göre -ki söylemediği bir sözü kendisine isnad etmekten Allah'a sığınırız- Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Allah rızası için ikişer ikişer kardeş olun." Böyle dedikten sonra Hz. Peygamber, Ebu Talib oğlu Ali'nin elinden tutarak: "İşte bu, benim kardeşimdir." demiştir.
Rasûlullah (s.a.v.), peygamberlerin efendisi, takva sahibi kimselerin önderi, âlemlerin eşsiz ve benzersiz Rabbinin elçisi idi. Ebu Talib oğlu Ali ile o, iki kardeş idiler. Allah ve Rasûlünün aslanı, Rasûlullah'ın amcası Abdülmuttalib oğlu Hamza ile Rasûlullah'ın azadlısı Harise oğlu Zeyd de iki kardeş idiler. Rasûlullah, Uhud savaşında Hamza'ya göz kulak olmasını Zeyd'e vasiyet etmişti. Ebu Talib oğlu Cafer-i Tayyar --harpte iki kolu kesilip şehid olduğu için Rasûlullah tarafından kendisine iki kanatlı anlamına gelen bu unvan verilmiştir- ile Muaz b. Cebel de iki kardeş idiler.
İbn Hişam der ki: O günde (Uhud savaşında) Cafer, Habeş diyarında, uzaklarda idi.
İbn İshak der ki: Ebu Bekir ile Harice b. Zeyd el-Hazrecî iki kardeş idiler. Hattab oğlu Ömer ile Malik oğlu Utban iki kardeş idiler. Ebu Ubeyde ve Sa'd b. Muaz; Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. er-Rebî, Zübeyr b. Avvam ve Seleme b. Selame b. Vakş de iki kardeş idiler. Zübeyr b. Av-vam'ın, Abdullah b. Mes'ud ile kardeş olduğunu söyleyenler de vardır. Osman b. Affan ile Evs b. Münzir en-Neccarî, Talha b. Ubeydullah ile Ka'b b. Malik, Said b. Zeyd ile Übey b. Ka'b, Mus'ab b. Ümeyr ile Eb Eyyüb, Ebu Hüzeyfe b. Utbe ile Abbad b. Bişr, Ammar ile Abdüleşhel'in müttefiki Hüzeyfe b. Yeman el-Absî iki kardeş idiler. Ammar'm, Sabit b. Kays b. Şemmas ile kardeş olduğunu söyleyenler de olmuştur.
Ebu Zer Berir b. Cünade ile hızlı koşan Münzir b. Amr, Hatib b. Ebi Beltaa ile Uveynı b. Saide, Sehnan ile Ebu Derda, Bila ile Abdullah b. Revaha iki kardeş idiler.

Rasûlullah (s.a.v.)'ın, aralarında kardeşlik tesis edildiğini bildirdiği bazı sahabelerin adları üzerinde tartışılabilir. Şöyle ki;
Peygamber'in kendini Hz. Ali ile kardeş ilan ettiğine ilişkin haberi, bazı âlimler kabul etmemekte ve sahih olmadığını söylemektedirler.
Bu görüşlerine dayanak olarak da mezkur kardeşliğin, bazı sahabeleri birbirlerine kenetleme ve gönüllerini birbirine ısındırma amacıyla tesis edilmiş olduğunu göstermektedirler. Bunlara göre Peygam-ber'in kendini herhangi bir sahabe ile, Hamza ile Zeyd b. Harise örneğinde olduğu gibi bir Muhaciri başka bir Muhacirle kardeş kılmasının anlamı yoktu.
Yalnız şu hususu göz önünde bulundurmak gerekir ki, Peygamber Efendimiz, Hz. Ali'nin idare ve menfaatini başkasına havale etmeyi uygun görmediği için, Ali üe kardeş olduğunu ilan etmiş olabilir. Çünkü Hz. Peygamberin, geçimlerini temin ettiği kimselerden biri de Hz. Ali'dir. Henüz küçük yaşta ve babası Ebu Talib de hayatta iken, Peygamber onun nafakasını üstlenmişti. Daha önce bundan bahsederken
Mücahid ve diğerlerinin bu görüşte olduklarını söylemiştik. Aym şekilde Hz. Hamza da, azadlüarı Zeyd'in çıkarlarını korumayı üstlenmiş ve bu sebeple onunla kardeş olmuş olabilir. Doğrusunu Allah daha iyi bilir. Abdülmelik b. Hişam'm da işaret ettiği gibi Cafer-i Tayyar ile Muaz b. Cebel'in kardeşlikleri konusu üzerinde ihtilaf vardır. İleride de açıklanacağı gibi EbuTalib oğlu Cafer-i Tayyar, hicri yedinci sene başlarında, Hayber fethi esnasında Medine'ye gelmiştir. Böyle olunca Peygamberin Medine'ye gelişinin ilk günlerinde Cafer ile Muaz'ı kardeş kılmış olması nasıl mümkün olur? Yalnız ileriki bir zamanda Medine'ye geldiği takdirde, Cafer'le kardeş kılınması için Hz. Peygamber, Muaz'ı yedekte tutmuş olabilir.
Muhammed b. îshak'm; "Ebu Ubeyde ile Sa'd b. Muaz da iki kardeş idiler." sözü, İmam Ahmed b. Hanbel'in şu rivayetine ters düşmektedir:
Enes b. Malik'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Ubeyde b. Cerrah ile Ebu Talha'yı kardeş yaptı.
Müslim de, Abdüssamed b. Ab dül varis'ten şöyle bir rivayette bulunmuştur ki bu, Ebu Ubeyde iîe Sa'd b. Muaz'm kardeş kılındıklarına dair İbn İshak in anlattıklarına nisbetle daha doğrudur. Allah, doğru olanı daha iyi bilir.
Sahih-i Buharî'de Hz. Peygamberin ashabını birbiriyle nasıl kardeş kılmış olduğu bölümünde Abdurrahman b. Avf der ki:
"Peygamber (s.a.v.), Medine'ye geldiğimizde benimle Sa'd b. Rebii kardeş yaptı."
Ebu Cuhayfe dedi ki: "Peygamber (s.a.v.), Selman-ı Farisî ile Ebu Derda'yı kardeş yaptı."
Muhammed b. Yusuf, Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: Abdurrahman b. Avf, Medine'ye geldi. Peygamber (s.a.v.), onunla Ensâr'dan Sa'd b. Rebii kardeş yaptı. Sa'd, kendi malını ve zevcelerinin yansım, Abdurrahman'a vermeyi teklif etti Abdurrahman: "Malını ve aileni Allah sana mübarek etsin, yalnız sen, bana çarşının yolunu göster." dedi. Çarşıya gidip alış veriş yaptı. Kazanç olarak biraz yağ ve çökelek elde etti. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra Hz. Peygamber, onunla karşılaştı. Üzerinden safran kokusu geliyordu. Ona: "Bu nedir ey Abdurrahman?" diye sordu. Abdurrahman: "Ya Rasûlallah, Ensâr'dan bir kadınla evlendim» cevabını verdi. Peygamber: "Ona ne kadar mehir verdin?" diye sorunca o da: "Bir hurma çekirdeği kadar altın verdim." dedi. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Bir koyun keserek de olsa, düğün yemeği ver."
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet eder: Abdurrahman b. Avf, Medine'ye geldi. Rasûlullah (s.a.v.), onunla Sa'd b. Rebi el-Ensârî'yi kardeş yaptı. Sa'd, Abdurrahman'a şöyle bir teklifte bulundu: "Medine halkının en zenginiyim Malımın yarısını al, senin olsun. Nikahlı iki karım var... Bak, hangisini beğeniyorsan onu senin için boşayayım da onunla evlen."
Bu teklife Abdurrahman şu cevabı verdi:
"Allah, malım ve aileni sana mübarek kılsın. Yalnız siz, bana çarşının yolunu gösterin."
Çarşının yolunu kendisine gösterdiler: Gitti, alışveriş yaptı, kazandı, biraz yağ ve çökelek getirdi. Aradan Allah'ın dilediği kadar bir süre daha geçtikden sonra, Safran kokusu sürünmüş olarak geldi, Rasûlullah (s.a.v.), "Bu da ne?" diye sorunca, Abdurrahman: "Bir kadınla evlendim ya Rasûlallah" dedi. "Ona ne kadar mehir verdin?" diye sorunca, "Bir çekirdek ağırlığınca altın verdim." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.): "Bir koyun keserek de olsa düğün yemeği yap." emrini verdi.
Abdurrahman, bir defasında şöyle demişti:
"Nihayet kendimi öyle bir halde gördüm ki, yerden bir taş kaldır-sam, altında mutlaka altın ve gümüş bulacağımı umardım."
îmam Ahmed b. Hanbel, Enes'ten rivayet etti ki, Muhacirler şöyle demişlerdi:
"Ya Rasûlallah! Aralarına geldiğimiz bu Medine halkı kadar iyi bir kavim görmedik. Gelirleri az olduğu zaman bizimle paylaşırlar. Çok olduğu zaman ise, bize hissemizden kat kat fazla verirler. Vallahi bütün ecir ve sevabı, kendilerinin götürmesinden korkuyoruz."
Hz. Peygamber, onlara şöyle cevap verdi:
"Hayır, siz onları övdüğünüz ve onlara dua ettiğiniz müddetçe size de ecir verilir."
Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki; Ensâr, Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Hurmalıkları bizimle (Muhacir) kardeşlerimiz arasında taksim et.
Rasûlullah:
- Hayır, diye cevab verdi.
Bu kez Ensâr, Muhacirlere yönelerek:
- Masrafları karşılarsanız, sizi ürüne ortak yaparsak olur mu? diye sordular.
Muhacirler: .

- Bu teklifinizi duyduk ve teklifinize uyduk, dediler.
- Abdurrahman b. Zeyd b. Eşlem, Rasûlullah (s.a.v.)'m Ensâr'a şöyle dediğini rivayet eder:
- (Muhacir) kardeşleriniz mal ve evladlannı bırakıp size gelmişlerdir.
- Malımızı onlarla paylaşacağız.
- Başka birşey yapsanız olmaz mı?
- Başka şey nedir?
- Onlar, çalışmayı bilmeyen kimselerdir. Onların yerine siz çalışın da ürünü onlarla paylaşın.
- Evet, olur.

Ensâr'm faziletine ve güzel karakterlerine dair hadislerle eserleri, «Daha önceden Medine'yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler...» (cl-Haşr, 9.) ayetinden bahsederken nakletmişizdir. [13]

Ebu Ümame Es'ad B. Zürare'nin Vefatı

Es'ad b. Zürare'nin şeceresi (soy kütüğü) şöyledir: Es'ad b. Zürare b. Ades b. Ubeyd b. Salebe b. Ğanm b. Malik b. Neccar. Bu zat, Akabe gecesinde Neccar oğullarının temsilcisi idi. Yani ikinci Akabe bey'atındaki oniki temsilciden biri idi. Akabelerin her üçüne de katılmıştır. İkinci Akabe gecesinde bir görüşe göre Rasûlullah ile ilk bey*atleşen kişidir. O zaman, genç bir şahıstı. Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Medine'de Hezmu'n-Nebit mıntıkasının Nakiü'l-Hadamat kısmında ilk cuma namazını kıldıran kişidir.

Muhammed b. îshak dedi ki: O aylarda mescid inşa edilmekte iken Ebu Umame Es'ad b. Zürare boğaz ağrısına ve hıçkırığa yakalanarak vefat etti.

İbn Cerir de, tarihinde Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: Vücuduna diken batan Es'ad b. Zürare'yi, Rasûlullah (s.a.v.) dağlamıştı.

İbn îshak, Yahya b.Abdullah b.Abdurrahman b.Es'ad b. Zürare'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Ebu Umame, Yahudilerle Arap münafikları için ne kötü bir ölüdür. Onlar diyorlar ki: Eğer Muhammed peygamber olsaydı arkadaşı ölmezdi. Halbuki Allah'tan gelen birşeye karşı ne kendimi, ne de arkadaşımı koruyabilirim."

Bundan da anlaşılıyor ki Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra vefat eden ilk Müslüman, Es'ad b. Zürare'dir.

ibn Esir, "Üsdu 1-Gabe" adlı eserinde, Es'ad b. Zürare'nin hicretten yedi ay sonra şevval ayında vefat ettiğini ifade etmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. îshak, Asım b. Amr b. Katade nin şöyle dediğini rivayet eder: Neccar Oğullan, Ebu Umame Es'ad b. Zürare'den sonra kendileri için bir temsilci belirlemesini Rasûlullah'a arzettiler. O da şöyle cevap verdi:

"Siz benim dayılarımsımz. Aranızda ben varım. Ve sizin temsilciniz de benim." Hz. Peygamber böyle diyerek onlardan birini, diğerlerinden ayırd etmemek istemişti. Neccar oğulları, Rasûlullah'ın kendi temsilcileri olduğunu ileri sürerek kavimlerine karşı üstünlük iddiasında bulunuyorlardı.

îbn Esir dedi ki: Bu da, Ebu Nuaym ile îbn Mendeh'in; "Es'ad b.Zürare, Saide oğullarının temsilcisi idi." mealindeki sözlerini çürüt mektedir. Çünkü o, Neccar oğullarının temsilcisi idi.

îbn Esir'in bu sözü doğrudur. Ebu Cafer b. Cerir, tarihinde şöyle der: Peygamber (s.a.v.)'in Medine'ye gelişinden sonra Müslümanlardan ilk vefat eden kişi, Peygamber Efendimiz'in ev sahibi Külsüm b Hedm'dir. Peygamberin Medine'ye gelişinden sonra çok geçmeden vefat etmiştir. Ondan sonra Es'ad b. Zürare vefat etmiştir. Es'ad, Hz. Pev-gamber'in Medine'ye gelişi senesinde mescid inşası tamamlanmadan boğaz ağrısına ve hıçkırığa yakalanarak vefat etmiştir.

Ben derim ki: Külsüm b. Hedm b. İmru'1-Kays b. Haris b. Zeyd b. Ubeyd b. Zeyd b. Malik b. Avf b. Amr b. Avf b. Malik b. Evs el-Ensârî el-Evsî, Beni Amr b. Avf oğulları kabilesinden olup yaşlı bir kimse idi. Hz. Peygamber'in Medine'ye gelişinden önce Müslüman olmuştu. Peygamber Efendimiz gelip Küba'ya yerleştiğinde Külsüm b. Hedm'in evine konuk olmuştu. Geceler orada kalırdı. Gündüz Sa'd b. Rebiin evinde ashabı ile sohbet ederdi. Neccar oğulları yurduna taşımncaya kadar böyle yapmıştı.

İbn Esir dedi ki: Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'ye gelişinden sonra ilk vefat eden Müslüman, Külsüm b Hedm'dir. Ondan sonra Es'ad b. Zürare vefat etmiştir. Taberî, bunu bu şekilde nakleder. [14]

Abdullah B. Zübeyr'in Hicri Birinci Senenin Şevval Ayında Doğumu

Hz. Peygamber'in, Medine'ye hicretinden sonra Muhacirlerin doğan ilk çocuğu, Abdullah b. Zübeyr'dir. Nitekim hicretten sonra Ensâr'dan doğan ilk çocuk da Numan b. Beşir'dir. Bazılarının ifadesine göre Abdullah b. Zübeyr, hicretin yirminci ayında doğmuştur. Ebu'l-Es-ved böyle demiştir. Vakidî de Muhammed b. Yahya b. Sehl b. Ebi Has-me'den böyle bir rivayette bulunmaktadır.

Söylendiğine göre Numan, Abdullah b. Zübeyr'den altı ay kadar Önce, yani hicretin ondördüncü ayında doğmuştur. Bununla beraber doğru olan, bizim daha önce söylediğimizdir.

Buharî'nin, Hişam b. Urve'den rivayet ettiğine göre Esma, Abdullah b. Zübeyr'e hamile iken şöyle demiştir: Mekke'den cilttim Medine'ye geldim. O esnada doğum yaklaşmıştı. Küba'ya indim. Abdullah'ı Küba'da doğurdum. Sonra onu alıp Rasûlullah'a getirdim. Onu kucağına aldı. Sonra biraz hurma getirilmesini emretti. Hurma getirdiler. Hurmayı ağzma alıp çiğnedi. Sonra Abdullah'ın ağzına tükürdü. Böylece onun karnına giren ilk şey, Rasûlullah'm tükürüğü oldu. Sonra ağzına hurma sürdü. Ona dua etti. Mübarek olmasını diledi. Abdullah, hicretten sonra doğan ilk çocuk oldu.
Kuteybe, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: İslâm döneminde Medine'de doğan ilk çocuk, Abdullah b. Zübeyr oldu. Onu alıp Rasûlullah'a getirdiler. Rasûlullah, biraz hurma alıp çiğnedi. Sonra onu Abdullah'ın ağzına koydu. Böylece Abdullah'ın karnına giren ilk şey, Rasûlullah'm tükürüğü oldu.
Bu rivayet, Vakidî ve diğerlerine karşı bir hüccet (delil) dir. Çünkü onun anlattığına göre Peygamber (s.a.v.) Mekke'ye dönerken, Abdullah b. Uraykit'le birlikte Zeyd b. Harise ile Ebu Rafii de göndermişti. Bunları kendi ailesiyle Ebu Bekir'in ailesini getirmekle görevlendirmişti. Bunlar, Peygamber (s.a.v.)'in hicretinin ardı sıra o aileleri getirmişlerdi. O esnada Esma, doğurması yakın olan bir hamile idi. Doğururken sevinen Müslümanlar, yüksek seslerle tekbir getirdiler. Çünkü Müslümanların aldıkları haberlere göre Yahudiler, hicretten sonra Müslümanların çocuklarının olmaması için güya onlara büyü yapmışlardı. Yahudilerin bu iddiasının asılsız olduğunu Cenâb-ı Allah isbatla-mıştı. [15]

Bu Senede Rasûlullah (S.A.V.)'In Aişe İle Gerdeğe Girmesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), şevval ayında benimle evlendi. Şevval aynıda da benimle gerdeğe girdi. Rasûlullah 'm yanında hangi zevcesi benden daha şanslıdır?"
Hz. Aişe, kendi kabilesinden olan kadınların şevval ayında evlenmelerini isterdi.
Buna göre Rasûlullah (s.a.v.), hicretin yedinci veya sekizinci ayında Hz. Aişe ile gerdeğe girmiş oluyor. İbn Cerir, hem yedinci ayda, hem de sekizinci ayda gerdeğe girdiğine dair iki kavil nakletmiştir. Önceki sayfalarda Hz. Peygamber, Medine'ye gelmeden önce Şevde ile evlenişi, geldikten sonra da Aişe ile gerdeğe girişi ve gerdeğe girişinde gündüzieyin Sünh mevkiinde gerçekleştiği hakkında açıklamalarda bulunmuştuk. Bu da insanların bugün itiyad haline getirdikleri teamüle muhaliftir. Hz. Peygamber'in, şevval ayında gerdeğe girişi de güya eşlerin birbirinden ayrılmalarına sebep olacağı endişesiyle iki bayram arasında gerdeğe girmeyi mekruh sayan bazı kimselerin vehimlerini boşa çıkarmaktadır. Bunun aslı yoktur. Çünkü Hz. Aişe, bu vehme kapılanlara reddiye olsun diye şöyle demiştir:
"Rasûlullah, şevval ayında benimle evlendi. Şevval aymda da benimle gerdeğe girdi. Onun kadınlarından hangisi, benim kadar şanslıdır?"
Bu da gösteriyor ki Hz. Aişe, Rasûlullah'm bizzat kendisinden, zevçeleri arasında en çok kendisini sevdiğini duymuş ve anlamıştır. Açık delillere dayanarak biz de diyoruz ki, bu şekilde anlaması doğrudur. Şu hadis, bunu isbatlamak için yeterlidir.
Buharı, Anır b. As'tan şu rivayeti yapmaktadır:
- Ya Rasûlallah, insanlar arasında en çok sevdiğin kimdir?
- Aişe'dir.
- Ya erkeklerden en çok kimi seversin?
- Aişe'nin babasını... [16]

Fasıl

îbn Cerir dedi ki: Bu sene, yani hicretin birinci senesinde -söylendiğine göre- ikamet halindeki namaz artırıldı. Üzerine iki rekat eklendi. Daha önce hem ikamet namazı, hem de yolculuk namazı iki rekat idi. ikamet namazına (yolculuk dışında normal zamanlardaki namaza) iki rekatın eklenmesi, Peygamber (s.a.v.)'in Medine'ye gelişinden sonra rebiyülahır ayının on ikinci gecesinden sonra olmuştur.
Vakidî, Hicaz ehli arasında bu hususta ihtilaf bulunmadığını ifade etmiştir.
Ben derim ki: Daha önce belirtildiği üzere Buharî'nin rivayet ettiği bir hadiste, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini nakletmiştik:
"İlk farz kılındığında namaz, iki rekat olarak farz kılınmıştı. Yolculuk halindeki namaz, yine iki rekat olarak kaldı. Ama ikamet halindeki namaz artırıldı."
Beyhakî, Hasan-ı Basrî'nin şöyle dediğim rivayet eder: ikamet halindeki namaz, ilk farz kılınırken dört rekat olarak farz kılınmıştı. Doğrusunu Allah bilir.
Nisa sûresinde şu ayet-i kerimeden bahsederken bu konuda fikrimizi beyan etmiştik:
«Yolculuk ettiğinizde, kafirlerin size bir fenalık yapmasından korkarsanız, namazı kısaltmanızda size bir sorumluluk yoktur.» (101.) [17]

Ezan

Peygamber (s.a.v.)'in Medine'ye gelişinden sonra ezan meşru kılındı.
îbn Ishak dedi ki:. Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye yerleşip huzur bulduğu zaman Muhacir kardeşleri onun yanına gelip toplandılar. Sonra Ensâr da gelip toplandı. İslâm'ın işi sağlamlaşmış, namaz yerleşmiş, zekat ve oruç farz kılınmış, hadler vazedilmiş, helal ve haram yasalaşmış, islâmiyet nallan arasına yerlemişti. Medine'de iman eden bir Ensâr topluluğu oluşmuştu. Rasûlullah oraya geldiği zaman insanlar, namaz vakitleri için davetsiz olarak toplanıyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), oraya geldiği zaman bir boru edinmek istedi. Tıpkı Yahudilerin kendi namazlarına çağırırken kullandıkları boru gibi. Sonra borudan hoşlanmadı. Sonra çan çalınmasını emretti ki, Müslümanlar namaza onunla çağrılsınlar.
Aralarında bunu düşünürlerken Abdullah b. Zeyd b. Salebe b. Abdi Rebbih -ki bu zat, Belharis b. Hazreç'in kardeşidir- namaza çağrı ile ilgili şeyi rüyasında gördü. Rasûlullah'a geldi ve şöyle dedi:
- Ey Allah'ın elçisi! Bu gece biri benim yanımda dolaştı, bana uğradığında, üzerinde iki yeşil elbise vardı. Elinde bir çan taşıyordu. Ona dedim ki:
- Ey Allah'ın kulu! Bu çanı satar mısın?
- Ne yapacaksın, dedi. Dedim ki:
- Onunla namaza çağırmak istiyorum.
- Sana bundan, daha hayırlı birşeyi göstereyim mi, dedi?
- Nedir o hayırlı şey? dedim.
- Bunun üzerine dedi ki:
- Şöyle dersin: Allahu Ekber Allahu Ekber. Allahu Ekber Allahu Ekber. Eşhedü enlâ ilahe illallah. Eşhedü enlâ ilahe illallah Eşhedü en-ne Muhammeden Rasûlullah. Eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah. Hayye alessalah. Hayye alessalah. Hayye ale felah. Hayye alel felah. Allahu Ekber. Allahu Ekber. Lâ ilahe illallah.
Abdullah b. Zeyd, bunu Rasûlullah (s.a.v.)'a anlattığında kendileri şöyle buyurdu:
«Muhakkak bu gerçek bir rüyadır inşaallah, o halde Bilal'in yanına git ve bunu ona öğret. O, bununla namaz vakitlerini bildirsin. Çünkü onun senden daha tesirli ve uzaklara ulaşan sesi vardır.»dedi. Bilal ezan okuduğu zaman Ömer b. Hattab bunu evinde iken işitti. Cübbesini giyerek Rasûlullaltın yanma gelip şöyle dedi:
"Ey Allah'ın peygamberi! Seni hak rasûl olarak gönderene yemin ederim ki, Abdullah'ın gördüğü rüyanın aynısını ben de gördüm."
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) «Hamd Allah'a mahsustur.» dedi.
Ebu Davud'taki bir rivayete göre Abdullah b. Zeyd'in rüyada gördüğü kişi, ona ikameti de öğretmiş, ezanı öğrettikten sonra ona şöyle demiş: Sonra namaza durduğunda şöyle dersin: Allahu Ekber Allahu Ek-ber. Allahu Ekber Allahu Ekber. Eşhedü enlâ ilahe illallah. Eşhedü enlâ ilahe illallah. Eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah. Eşhedü enne Muhammeden Rasûlullah. Hayye alessalah. Hayye alessalah. Hayye alel felah. Hayye alel felah. Kad'kametis salah. Kad'kametissalah. Allahu Ekber. Allahu Ekber. Lâ ilahe illallah.
Ebu Ubeyd, Abdullah b. Zeyd el-Ensârî'nin bu konuda şöyle bir şiir okuduğunu söylemiştir:
"Celal ve ikram sahibi Allah'a hamdolsun. Ezan nimetini bahşettiğinden ötürü büyük övgüler O'na olsun.
Çünkü Allah katından bana ezanı, bir müjdeci getirdi. O müjdeci benim katımda çok mükerremdir.
Üç gece peşpeşe bana geldi. Her geldiğinde beni daha çok ağırlardı."
Ben derim ki: Bu garib bir şiirdir. Bundan anlaşıldığına göre güya Abdullah, rüyadaki adamı üç gece peşpeşe görmüş, sonra gelip rüyasını Rasûlullah'a anlatmıştır. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Mace'nin Salim'in babasından naklettiğine göre namaza çağrı konusu kendilerini düşündürdüğünde Rasûlullah (s.a.v.), bu işi insanlarla müşavere etti. Ona, borazan çalınmasını teklif ettiler. Yahudiler, borazan kullandıkları için Rasûlullah bu teklin hoş görmedi. Sonra ona çan çalınmasını teklif ettiler. Hristiyanlar çan çaldıklarından bu teklifi de hoş görmedi. O gece Ensâr'dan Abdullah b. Zeyd adındaki bir adama ve Ömer b. Hattab'a rüyada ezan anlatıldı. Ensârî geceleyin Rasûlullah'a gelip rüyasını nakletti. Rasûlullah da Bilal'e emir verdi. Bilal de rüyada anlatıldığı şekilde ezan okudu.
Zührî der ki: Sabah ezanında Bilal, ezana: «Namaz uykudan daha hayırlıdır» sözlerini iki kez ekledi. Rasûlullah, bu ilaveyi onayladı. Hz. Ömer dedi ki:
"Ya Rasûlallah, Abdullah'ın gördüğü rüyanın aynısını ben de gördüm. Ne var ki o benden önce sana anlattı."
Bu bahsin tafsilatı, "Ahkam-ı Kebir" adlı kitabın ezan babında inşaallah verilecektir. Güvencimiz ve dayanağımız yüce Allah'dır.
Süheylî'nin, Ali b. Ebi Talib'ten naklettiği hadise gelince o burada îsrâ hadisini anlatarak şöyle demiştir: "Perde arkasından bir melek çıkıp şu ezanı okudu. Her bir kelimeyi telaffuz ederken yüce Allah, onu tasdik ediyordu. Sonra melek, Muhammed (s.a.v.)'in elinden tutup onu öne geçirdi. O da -aralarında Adem ve Nuh da olmak üzere- gök halkına imamlık etti..."
Süheylî'nin iddia ettiği gibi bu sahih bir hadis değil, aksine münker bir hadistir. Cameliye fırkasının kendisine nisbet edildiği Ziyad b. Mün-zir Ebu'l-Carud'tan başka bunu rivayet eden yoktur ki, o da rivayet hususunda töhmet altında bulunan kimselerdendir. Şayet Rasûlullah (s.a.v.), böyle birşeyi îsrâ gecesinde duymuş olsaydı, hicretten sonra hemen namaza çağrı esnasında bu ifadelerin söylenmesini emrederdi. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Hişam, Ubeyd b. Ümeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.) ile ashabı, çan ile namaza çağrı yapılması hususunda meşveret ediyorlardı. Bir ara Hattab oğlu Ömer, çan için iki ağaç satın almak istedi. O sırada Hattab oğlu Ömer, uykusunda "Bu işi çanla yapmayın. Namaz için ezan okuyun."diye rüyasında gördü.
Bunun üzerine Ömer, Peygamber (s.a.v.)'e rüyasını anlatmak için gitti. Halbuki Hz. Peygambere bu konuda az önce vahiy gelmişti. Ömer, Bilal'in ezan okumasını istiyordu. Bunu Rasûlullah'a söylediğinde o bu-yurduki: «Vahiy senden önce geldi.»
Bazılarının açıkça ifade ettikleri gibi bu rivayet, Abdullah b. Zeyd b. Abdi Rebihî'nin gördüğü rüyayı tasdik edecek şekilde vahiy geldiğini ispatlamaktadır. Doğrusunu yüce Allah bilir.
İbn İslıak, Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Neccar oğullarından bir kadın şöyle dedi:
«Benim evim, mescidin etrafindaki evlerin en yükseği idi. Bilal, her sabah evimin üzerine oturuyor ve fecrin ufukta uzandığını gördüğü zaman şöyle diyordu:
"Allahım, ben sana hamdeder, Kureyş'in senin dinine karşı koymasına karşı senden yardım dilerim." Allah'a yemin ederimki, bir tek gece dahi, onun bu duayı terkettiğini görmedim.» [18]

Hz. Hamza'nın Serîyyesi

îbn Cerir dedi ki: Vakidî'nin ifadesine göre Rasûlullah (s.a.v.), ramazan ayında, yani hicretinin yedinci ay başında Abdülmuttalib oğlu Hamza için beyaz bir bayrak hazırladı. Onu, otuz Muhacirin başına komutan yaptı. Bunlar, Kureyş kervanlarına taarruz edeceklerdi. Göreve giden Hz. Hamza, 300 kişilik Ebu Cehil liderliğinde bulunan Kureyşli bir kervana rastladı. Aralarına Mecdî b. Amr girdi ve^savaş olmadı. Bu seriyyede Hz. Hamza'mn bayrağım, Ebu Mersed el-Ganev taşıyordu. [19]

Ubeyde B. Harîs B. Abdülmuttalîb'in Seriyyesî

İbn Ceıir dedi ki: Yine Vakidî'nin ifadesine göre Peygamber (s.a.v.), hicretin sekizinci ay başında (şevval ayında) Ubeyde b. Haris için de beyaz bir bayrak hazırladı. Kendisinin, adamlarıyla birlikte Batnı Rabiğ'a gitmesini emretti.
Ubeyde'nin bayrağı Mistah b. Üsase'de idi. Seniyetü'l-Mürre'ye vardılar. Orası Cühfe taraflarında bir yerdir. Bu seriyyede altmış Muhacir vardı. Aralarında Ensâr'dan kimse yoktu. Ahya suyu yanında Muhacirlerle müşrikler karşılaştılar. Kılıç çekmeksizin ok atıştılar.
Vakidî der ki: Müşrikler 200 kişi idiler. Başlarında Ebu Süfyan Sahr b. Harp vardı. Başlarında Mikrez b. Hafs'm bulunduğunu söyleyenler de olmuştur. [20]

Fasıl

Vakidî dedi ki: Hicretin birinci senesinin zilkade ayında Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd b. Ebi Vakkas için de beyaz bir bayrak hazırladı. Bayrağı Mikdad b. Esved taşıyordu. Harar'a gitmelerini emretti. Sa'd'ın oğlu Amir şöyle demiştir: Babam bana ded ki: Yirmi kişiyle birlikte piyade olarak yola çıktık. Gündüzleri gizleniyor, geceleri gidiyorduk. Beşinci günün sabahında Harar mevkiine vardık. Rasûlullah (s.a.v.), Harar mevkiini geçmememizi bana emretmişti. Ama müşrik kervanı benden bir gün önce oradan geçmişti.
Vakidî dedi ki: Müşrik kervanında altmış kişi vardı. Sa'd'm beraberindekilerin tamamı, Muhacirlerdendi.
Ebu Cafer b. Cerir dedi ki: İbn İshak nezdindeki rivayete göre bu üç seriyyenin tamamı, hicretin ikinci senesinde olmuştur.
Ben derim ki: İbn İshak'm sözleri -düşünen kimseler için- Ebu Cafer'in sözlerine göre sarih değildir. Nitekim bunu hicretin ikinci senesinin baş kısmındaki "Meğazi" kitabında bu konudan sonra gelecek olan bölümde açıklayacağız. Belki de o bu seriyyelerin, hicrî birinci senede teşkil edildiklerini söylemek istemiştir. İlgili kısma geldiğimizde inşa-allah bu konuyu tafsilatıyla izah edeceğiz. Vakidî de güzel olan bazı fazlalıklar vardır. O, bu konunun önde gelen liderlerindendir. Şahsiyet olarak doğru sözlüdür. Çok rivayetleri vardır. Nitekim onun adalet ve cerhinden «et-Tekmil fi Ma'rifeti's-Sikati ve'd-Duafai ve'1-Mecahil» adlı kitabımızda uzun uzadıya bahsetmişizdir. Övgü ve minnet Allah'adır. [21]

Fasıl

Hicretin birinci senesinde doğan çocuklardan birisi de Abdullah b. Zübeyr'dir. Hicretten sonra Medine'de Müslümanların doğan ilk çocuğu odur. Nitekim Buharı, onun annesi Esma ile teyzesi ümmü'l-mü'minin Hz. Aişe'nin de böyle dediklerini rivayet etmiştir. Bu iki kadın, Ebu Bekir es-Sıddık hazretlerinin kızlarıdır.

Bazıları demişler ki: Numan b. Beşir, Abdullah b. Zübeyr'den altı ay önce doğmuştur. Şu halde Abdullah İbn Zübeyr, hicretten sonra Muhacirlerin doğan ilk çocuğudur. Bazılarının anlattıklarına göre Abdullah b. Zübeyr ile Numan b. Beşir, hicretin ikinci senesinde doğmuşlardır. Kuvvetli olan, birinci görüştür. Nitekim bununla ilgili açıklamayı önceki sayfalarda vermiş bulunmaktayız. Övgü ve minnet Allah'adır. Hicri ikinci senenin sonlarında ikinci kavle de işaret edeceğiz.
İbn Cerir dedi ki: Anlatıldığına göre Muhtar b. Ebi Ubeyd ile Ziyad b. Sümeyye, hicri birinci senede doğmuşlardır. Doğrusunu Allah bilir.
Hicri birinci senede vefat eden sahabelerden birisi, Külsüm b. Hedm el-Evsî'dir. Rasûlullah (s.a.v.) Küba'da bu zatın evine yerleşmiş, misafiri olmuştur. Buradan Neccar oğulları yurduna intikal etmiştir.
Külsüm b. Hedm'den sonra Ebu Umame Es'ad b. Zürare vefat etmiştir. O da Neccar oğullarının temsilcisi idi. Rasûlullah mescidi inşa ederken o vefat etmişti. Allah her ikisinden razı olsun, onları da hoşnud kılsın.
İbn Cerir dedi ki: Hicri birinci senede Ebu Uhayha Taif te, Velid b. Muğire ile As b. Vail es-Sehmî de Mekke'de ölmüşlerdir.
Ben derim ki: Bunlar müşrik olarak ölmüşlerdir. Yüce Allah'a teslim olmamış ve İslâm'a girmemişlerdir. [22]

Hicri İkinci Senede Meydana Gelen Hadiseler

Bu senede birçok gazalar yapılmış, seriyyeler teşkil edilmiştir. Bunların en büyüğü ve önemli olanı, hicri ikinci senenin ramazan ayında vuku bulan büyük Bedir gazvesidir. Bu gazvede Cenâb-ı Allah, hak ile batılı, hidayet ile sapıklığı birbirinden ayırmıştır. Bu bölümde gazvelerden ve seriyyelerden bahsedeceğiz. Allah'ın yardımına sığınarak söze başlayacağız. [23]

Kîtabu'l-Megazî

İmam Muhammed b. îshak b. Yesar, "es-Sîre" adlı kitabında Yahudi âlimlerinden ve onların Müslümanlara, İslâmiyet'e karşı düşmanlık yapmalarından, onlar hakkında nazil olan ayetlerden bahsetmiş ve uzun uzadıya tafsilat vermiştir. Yahudi âlimleri şunlardı: Hüyey b. Ahtap ile kardeşleri Ebu Yasir ve Cüdeyy, Sellam b. Mişkem, Kinane b. Rebi b. Ebu'l-Hukayk, Sellam b. Ebi'l-Hukayk (Bü Ebu Rafi el-A'ver'dir. Hicazlılarm taciridir. îleride de açıklanacağı gibi sahabeler bunu Hay-ber'de öldürmüşlerdir.), Rebi b. Rebi Ebi'l-Hukayk, Amr b. Cahhaş Ka'b b. Eşref (Bu Tay kabilesinden, Nebhan oğullarından dır Annesi ise Nadir oğulları Yahudilerindendir. Sahabeler bunu -ileride açıklanacağı gibi- Ebu Rafi'den önce öldürmüşlerdir.), Ka'b'in müttefikleri Haccac b. Amr ile Kerdem b. Kays. Allah bunlara lanet etsin. Bu saydıklarımız, Nadir oğullar Yahudilerinden diler.
Sa'lebe b. Fityevn oğullarından olan Yahudi âlimlerine gelince bunların adları da şöyle sıralanabilir:
Abdullah b. Suriya (Bundan sonra Hicaz mıntıkasında kendisinden daha âlim ve Tevrat'ı çok daha iyi bilen bir Yahudi görülmemiştir. Ben derim ki: Bunun Müslüman olduğunu söyleyenler de vardır.), îbn Saluba Muhayrik (Bu, ileride de açıklanacağı gibi Uhud savaşında Müslüman olmuştur. Kavminin bilgin şahsiyetidir.).
Kaynuka oğullan Yahudilerinin âlimlei'ine gelince bunların isimleri şöyledir:
Zeyd b. el-Lasit, Sa'd h. Hanif, Mahmud b. Seyhan, Uzayz b. Ebi Aziz, Abdullah b. Dayf, Süveyd b. Haris, Rufaa b. Kay Finhas, Eşya, Numan b. Eda, Bahri b. Amr, Şas b. Adiy, Şas b. Kays, Zeyd b. Haris, Nu-man b. Amr, Sükeyn b. Ebi Sükeyr Adiy b. Zeyd, Numan b. Ebi Evfa, Ebu Enes, Mahmud b. Dahya, Malik b. Sayf, Ka'b. b. Raşit, Azir, Rafî b. Ebi Rafi, Halid Ezar, Ezar b. Ebi Ezar, Rafi b. Harise, Rafi b. Hüreym ile Rafi b. Harice, Malik b. Avf, Rufaa b. Zeyd b. Tabut ve Abdullah b. Selam.
Bu zatın (Abdullah b. Selam) islâm'a girişi, daha Önceki sayfalarda
anlatılmıştı.
îbn îshak dedi ki: Abdullah b. Selam, Yahudilerin derin âlimi ve bilgin şahsiyeti idi. Adı Husayn idi. Müslüman olunca Rasûlullah (s.a.v.) ona Abdullah adını verdi.
îbn îshak dedi ki: Kurayza oğulları Yahudilerine gelince bunların bilginleri şunlardır:
Zübeyr b. Bata b. Vehb, Azal b. Samoyel, Ka'b b. Esed (Bu, onların Hendek savaşında iken bozdukları akidlerini yapmış kişidir.), Samoyel b. Zeyd b. Ka'b, Vehb b. Zeyd, Nafi b. Ebi Nafi, Adiy b. Zeyd, Haris b. Avf, Kerdem b. Zeyd, Üsame b. Habib, Rafi b. Rümeyle, Cebel b. Ebi Küşeyr ve Vehb b. Yahuza.
îbn İshak dedi ki: Zürayk oğulları Yahudilerinin bilgim ise Lebid b. A'sem idi. Rasûlullah'a büyü yapan bu şahıstı.
Harise oğulları Yahudilerinin bilgim, Kinane b. Suriya idi.
Amr b. Avf oğullan Yahudilerinin bilgim, Kerdem b. Amr idi.
Neccar oğullan Yahudilerinin bilgini ise, Silsile b. Berham idi.
İbn îshak dedi ki: Bu kişiler, Yahudilerin bilginleri ve Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabına karşı şer üretip düşmanlık yapan kimseler idiler. Rasûlullah'ı zor durumda bırakmak, inatçılık yapmak, kafirliklerini daha da ileri götürmek için ona birçok soru soran kimseler bunlardı. Bunlardır İd, İslâmiyet'i söndürmek için İslâm'a ve Müslümanlara düşman kesilmişlerdi. Sadece Abdullah b. Selam ile Muhayrik bunlardan müstesnadırlar.

Daha sonra îbn îshak, Abdullah b. Selam ile halası Halide'nin İslâm'a girişlerini de anlatır. Nitekim biz, bu hadiseyi daha önce nakletmiştik. Yine îbn İshak, Muhayrik'in Uhud gününde İslâm'a girişini ve kendi kavmine cumartesi günü şöyle dediğini de nakleder:
- Ey Yahudi topluluğu! Allah'a yemin ederim ki siz, Muhammed'e yardım etmenin sizin üzerinize bir yükümlülük olduğunu elbetteld bilmektesiniz!
- îyi ama bugün cumartesi günüdür.
- Sizin için cumartesi yoktur!
Böyle dedikten sonra silahını alıp kavminden geride kalanlara şöyle demişti:
- Eğer bugün öldürülürsem, malım Muhammed (s.a.v.)'in olsun. O, Allah'ın kendisine bildirdiği gibi malımı sarfetsin.
Zengin bir kişi olan Muhayrik, Rasûlullah'm yanına vardı. Safları arasına katıldı. Şehid düşünceye kadar savaştı.
Rasûlullah (s.a.v.), onun hakkında şöyle demiştir:
«Muhayrik, Yahudilerin en hayırhsıdır." [24]

Fasıl

îbn İshak, Yahudilerden olan bu zıt şahıslara Evs ve Hazreç münafıklarından meyleden kimselerin adlarını da sıralamıştır. Evs kabilesinden belirttiği isimler şunlardır:
Züveyy b. Haris, Cülas b. Süveyd es-Samid el-Ensarî ki onun hakkında şu ayet nazil olmuştur:
«Andolsun ki, Müslüman olduktan sonra inkar edip küfür sözünü söylemişler iken, söylemedik diye Allah'a yemin ettiler.» (et-Tevbe, 74.)
Cülas, Tebük gazvesine katılmayıp geride kaldığı esnada: "Eğer şu adam (Muhammed) doğru sözlü ise biz eşeklerden daha kötüyüzdür!" demiş ve yukarıdaki ayet-i kerime bu münasebetle nazil olmuştu.
Üvey oğlu Ümeyr b. Sa'd, Cülas'm bu sözü, Rasûlullah (s.a.v.) hakkında söylediğini iddia etmişti. Ancak Cülas bunu inkar etmiş ve böyle demediğine dair yemin etmişti. Bu sebeple yukarıdaki ayet onun hakkında nazil olmuştur. Anlatıldığına göre o, bundan sonra tevbe etmiş ve tevbesini güzelce tutmuş, öyleki İslâmiyet'ini muhafaza ederek hayırlı bir kimse olarak bilinip tanınmıştı.
Evs kabilesindeki adamları sayan îbn İshale, sıralamaya devam ederken, Cülas b. Süveydin kardeşi Haris b. Süveyd'in Mücezzer b. Zi-yad el-Belevî ile Kays b. Zeyd'i öldürdüğünden de bahseder. Kays, Du-bay'a oğulları kabile sin dendir Bunları Uhud gününde öldürmüştü. Müslümanlarla birlikte Uhud savaşma giden Haris, münafık bir kimse idi. Bu iki şahs görünce üzerlerine saldırarak öldürmüş, sonra da kaçıp Kureyşlilerin saflarına katılmıştı.
İbn Hişam dedi ki: Mücezzer'in babası, cahiliye devrindeki savaşlardan birinde Haris'in babası Süveyd b. Samit'i öldürmüştü Böylece Haris, Uhud savaşında babasının öcünü almış oldu.
İbn İshak'm ifadesine göre Süveyd b. Samit'i öldüren kişi, Muaz b. Afra1 dır. Muaz, Süveyd'i Buas savaşından önce ok il öldürmüştür.
ibn Hişam, Haris'in, Kays b. Zeyd'i öldürmüş olmasını kabul etmeyerek şöyle der: "Çünkü İbn İshak, Uhud'ta öldürüle kimseler arasında Kays b. Zeyd'ten bahsetmemektedir."
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) -yakaladığı takdirde- Haris'i öldürmesi için Hattab oğlu Ömer'e emir verdi. Bunu üzerine Haris, tevbe etmek ve kavmine dönmek istediğine dair bir mektubu kardeşi Cülas'a gönderdi. İbn Abbas'tan bana ulaşan bir habere göre Cenâb-ı Allah, onun hakkında şu ayeti inzal buyurdu:
«İnandıktan, peygamberin hak olduğuna şahadet ettikten, kendilerine belgeler geldikten sonra inkar eden bir milleti Allah nasıl doğru yola eriştirir? Allah zalimleri doğru yola eriştirmez.» (Âl-ilmrân, 86.)
îbn İshak, Evs kabilesindeki münafıkların adlarını sıralarken, şöyle der: Bicad b. Osman b. Amir, Nebtel b. Haris. Bu sonuncu şahıs hakkında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Şeytana bakmak isteyen, şuna baksın.»
Nebtel, iri cüsseli, sarkık dudaklı, dağınık saçlı, kızarık gözlü ve mor yanaklı idi. Rasûlullah'tan dinlediği sözleri götürüp münafıklara ulaştırırdı. Bu şahıs, Rasûlullah hakkında şöyle diyordu: «Muhammed sadece bir kulaktır. Birisi ona birşey söylediğinde hemen tasdik eder.» Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, onun hakkında şu ayeti inzal buyurdu:
«İki yüzlülerin içinde «O her şeye kulak kesiliyor» diyerek peygamberi incitenler vardır.» (et-Tevbe, e1.)
îbn îshak, Evsli münafıkların adlarını sıralamaya devam ederek
şöyle der:
Ebu Habibe b. Ez'ar (Bu , mescid-i Dırar'ı inşa edenlerdendi.), Sa'le-be b. Hatip, Muattip b. Kuşeyr... Bu iki kişi, Allah'a sö vererek: «Eğ;er Allah bize lütfundan verirse, muhakkak ki biz sadaka veririz.» demişlerdi. Ama Allah kendilerine lütfedip mal verince bu sözlerini yerine getirmemişlerdi. Bunun üzerine haklarında kmayıcı bir ayet nazil olmuştu. Muattip, Uhud gününde şöyle demişti: «Bu işte fikrimiz alınsaydı, biz burada öldürülmezdik.» Böyle demesi üzerine ayet-i kerime nazil oldu. O, Hendek savaşında da şöyle demişti: "Muhammed, Kisra ile Kayserin hazinelerini yiyeceğimizi bize va'd ediyor. Oysa

bizlerden herhangi biri, def-i hacete gitmek için dışarıya çıkarken bile güvenlikte değildir!" Böyle demesi üzerine şu ayet-i kerime nazil olmuştu:
«İki yüzlüler ve kalblerinde hastalık olanlar: «Allah ve peygamberi bize sadece kuru vaadlerle bulundular.» diyorlardı.» (el-Ahzâb, 12.)
İbn İshak, Evsli münafıklar arasında Haris b. Hatib'in adını da vermektedir.
İbn Hişam dedi ki: Muattip b. Kuşeyr, Sa'lebe b. Hatip ve Haris b. Hatip,Ümeyye b. Zeyd oğulları kabilesinden olup Bedi savaşma katılmışlardır. Münafıklardan değildirler. Kendilerine güvendiğim ilim ehli kimseler, bunu bana böyle anlatmışlardı. Salebe b. Hatip ile Haris b. Hatib'in adlarını îbn İshak, Bedir savaşına katılanların adlarını verirken Ümeyye b. Zeyd oğullar kabilesinin adamları arasında saymıştır.
îbn İshak dedi ki: Evsli münafıkların arasında şunlar da vardı: Ab-bad b. Hüneyf (Selh b. Hüneyfin kardeşi), Bahzeç (Dıra mescidini inşa edenlerden biridir.), Amr b. Hizam, Abdullah b. Nebtel, Cariye b. Amir b. Attaf, Cariye'nin oğulları Yezid ile Mucma. Bunlar Dırar mescidini inşa edenlerdendir. Mucma, genç bir delikanlı olup Kur'ân'm çoğunu hıf-zetmişti. Onlara Dıra mescidinde imamlık yapardı. Tebük gazvesin-. den sonra Dırar mescidi yıkıldığında Hz. Ömer'in hilafeti zamanında Kübalılar Mucma'm kendilerine imam olarak tayin edilmesini Hz. Ömer'den istemişler. Ancak Hz. Ömer, onlara şu cevabı vermişti:
- Hayır! Vallahi olmaz. O, Dırar mescidinde münafıkların imamı değil miydi?
Bunun üzerine Mucma yemin ederek münafıklarla ilgisi bulunmadığını ve onların durumunu bilmediğini söylemiştir. Bildirildiğine Hz. Ömer, imamlık yapmasına daha sonra müsaade etmiştir.
İbn İshak, Evsli münafıkların adlarım açıklamaya devam ediyor:
Vedia b. Sabit (Bu da Dırar mescidini inşa edenlerden olup şöyle demiştir: "Biz sadece lafa dalıp eğleniyoruz." Böyle demesi üzerine hakkında ayet nazil olmuştu.), Hizan b. Halid (Bu da kendi evinin arsasının bir kısmını Dırar mescidine tahsis etmiştir).
İbn Hişam, Evs kabilesinden Nebit oğulları ailesinin münafıklarından bahsederek İbn İshak'm sözüne şu ilavede bulunur Zeyd'in oğulları Beşir ile Rafi de münafıklardandı.
İbn İshak, Evs kabilesinin münafıklarını sıralamaya devam ederek şöyle der:
Mirba' b. Kayzî. Bu, âmâ bir kimse idi. Uhud'a giderken bahçesinin içinden geçen Rasûlullah'a: "Eğer bir peygamber iseı bahçemden geçmene müsaade etmem ve bunu sana helal etmem." diyen adam budur. Eline bir avuç toprak almış, sonra Rasûlullah'a şöyle demişti: "Vallahi, bu toprağın senden başkasına isabet etmeyeceğini bilseydim, bunu mutlaka sana karşı savururdum (atardım)." Böyle demesi üzerine orada bulunan Müslümanlar kendisini öldürmek istemişlerdi. Ancak Rasûlullah, onlara engel olarak şöyle demişti: «Bırakın bunu. Bu, hem kalbi hem de basireti kör olan bir kimsedir.» Ama yine de Sa'd b. Zeyd el-Eşhelî, yayı ile vurarak kafasını yarmıştı.
îbn İshak, Evsli münafıkların adlarını sıralamaya devam ediyor: Mirba'nın kardeşi Evs b. Kayzî, Bu şahıs Hendek savaşında:«Evlerimiz açıktır.» demiş, bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurmuştu:
«Oysa evleri açık değildi. Sadece kaçmak istiyorlardı.» (ei-Ahzâb, 13.)
İbn îshak, Hatip b. Ümeyye b. Rafiin de Evsli münafıklardan olduğunu söylemiştir. Hatip, cahiliyet devrinde yaşlanmış, ir cüsseli, ihtiyar bir kimse idi. Yezid b. Hatip adında bir oğlu vardı. Müslümanların seçkinlerinden olan bu oğlu, Uhud savaşında yaralanmıştı. Öyleki yaraları, onu hareket edemez hale getirmişti. Asım b. Amr b. Katade'nin bana anlattığına göre ölürken orada bulunan Müslüman erkeklerle kadınlar başına toplanmışlar ve ona:
- Ey İbn Hatip, sana Cennet'i müjdeleriz! demişlerdi.
Bu sırada münafıklığım açığa vuran babası şöyle demeğe başladı:
- Evet, bitkiden bir Cennet! Valllahi siz bu zavallıyı aldattınız!
İbn îshak, Büşeyr b. Übeyrik Ebu Tu'ma'nm da Evsli münafıklardan olduğunu söylemiştir. Büşeyr, zırh hırsızlığı yapan bir kimse idi. Cenâb-ı Allah, onun hakkında şu ayeti inzal buyurmuştu:
«Kendilerine hainlik edenlerden yana uğraşmaya kalkma.» (en-Nisâ, 107.)
îbn İshak, Kuzman'ı da Evsli münafıklardan sayar. Kuzman, Zufur oğullarının müttefikidir. Uhud savaşında yedi kişiyi öldürmüştür. Yaralarının ağn ve ızdırabma tahammül edemez olunca kendini öldürüp intihar etmiş ve «Vallahi, sırf kavmimden utandığım ve onları korumak istediğim için savaştım.» demiş, sonra Ölmüştü. Allah ona lanet etsin.
İbn İshak: Abdü'l-Eşhel oğulları kabilesinde kadın veya erkek bir münafıkm bulunduğunun bilinmediğini söylemektedir. Sadece Dah-hak b. Sabit, münafık ve Yahudileri sevmekle itham edilirdi.
Bütün bunlar, Evs kabilesindendi.
İbn İshak, Hazreç kabilesinin münafıklarının adlarını da şöyle sıralar:
Rafi b. Vedia, Zeyd b. Amr, Amr b. Kays, Kays b. Amr b. Sehl, Ced b. Kays (Bu, savaşa gidileceği zaman Rasûlullah'a: Bana izin ver, beni fitneye düşürme, demişti.), Abdullah b. Übey b. Selül (Bu, münafıkların ve Hazreçlilerle Evs İn kabile başkanı idi. Cahiliye döneminde bunu başlarına hükümdar yapmaya karar vermişlerdi. Ama Allah, onları İslâm'a eriştirince bundan vazgeçtiler. Mel'un Abdullah b. Übey, arzusuna kavuşamadığından bu durum onu çok öfkelendirdi. O ki, Hendek savaşında şöyle demişti: «Eğer bu savaştan Medine'ye dönersek, and olsun ki, şerefli kimseler alçakları oradan çıkaracaktır!» O ve Vedia hakkında birçok ayet nazil olmuştur. Vedia, Avf oğulları kabilesindendir.), Malik b. Ebi Kavkal, Süveyd, Dais. Bunlar

da Abdullah b. Übey b. Selül grubundandırlar. İçten içe Nadir oğulları Yahudilerine meyledince, bunlar hakkında şu ayet nazil olmuştu: «And olsun ki, onlar çıkarılmış olsalar, onlarla beraber çıkmazlar.» (ci-Haşr, 12.) [25]

Fasıl

îbn İshak, daha sonra Yahudi bilginlerinden takiyye yolu (içi başka dışı başka) ile Müslüman olanları (görünenleri) saymış ve bunların kalben kafir olduklarını bildirmiştir. Bunları da münafıklar sınıfına katarak en şerlilerinin adlarım şöyle sıralamıştır:
Sa'd b. Hüneyf, Zeyd b. Lüsayt. Bu adam, Rasûlullahin devesi kaybolduğu zaman şöyle demişti:
- Muhammed, kendisine gökten haber geldiğini iddia ediyor ama devesinin nerede olduğunu bilemiyor!
Rasûlullah da şöyle demişti:
- Vallahi, Allah'ın bana öğrettiğinden başka birşey bilemem. Ama Cenâb-ı Allah, devemin nerede olduğunu bana bildirdi. îşte devem şu anda filan yerdedir. Yuları bir ağaca takıldığı için orada durmaktadır.
Bunun üzerine Müslümanlardan bir kaç kişi gidip deveyi Hz. Pey-gamber'in bildirdiği yerde bulmuşlardı.
îbn İshak, takiyye yolu ile islâm'a giren Yahudi bilginlerinin adlarını sıralamaya devam eder:
Numan b. Evfa, Osman b. Evfa, Rafi b. Hüreymile. Bu, Rasûlul-lah'm:
«Münafıkların büyüklerinden bir büyük bugün öldü!» dediği kimsedir.
îbn İshak, Rufaa b. Zeyd b. Tabut'ım takiyye yolu ile İslâm'a giren Yahudi bilginlerinden olduğunu söyler. Onun öldüğü gün Rasûlullah Tebük'ten dönmekte idi. Şiddetli bir rüzgar estiğini gördü ve şöyle dedi:
«Bu rüzgar, kafirlerin büyüklerinden bir büyüğün ölümü yüzünden esmektedir.» Müslümanlar, Medine'ye geldiklerinde Rufaa'nın, rüzgarın şiddetlice estiği günde öldüğünü öğrendiler.
İbn İshak; Silsile b. Bürham ile Kinane b. Suriya'nın da takiyye yolu ile İslâm'a giren Yahudi bilginlerinden olduğunu söyler.
Yukarıda adları verilen bu Yahudi münafıkları, İslâm'a takiyye yolu ile girmişlerdi.
İbn İshak dedi ki: Bu münafıklar, mescide gelirler, Müslümanların konuşmalarına kulak verir, onlarla alay eder, dinleri ile istihza ederlerdi.
Bir gün mescidde bunlardan bir grup toplanıp bir araya geldiler. Rasûlullah (s.a.v.)'da bunların kendi aralarında fısıldaştıklarmı gördü. Âdeta birbirlerine yapışmış vaziyette idiler. Bunun üzerine Rasûlullah, onların mescidden çıkarılmalarını emretti. Mescidden çıkartılanlar şunlardır: Ebu Eyyüb (Ki bu Halid b. Zeyd'dir.), Amr b. Kays'a yöneldi. (K buda Beni Ganm b. Malik b. Neccar kabilesindendir. Cahiliyet devrinde bu kabilenin ilahlarının sahibi idi), ayağından tutup sürükleyerek mescidden çıkardı. O çıkarılırken şöyle diyordu:
- Ey Eba Eyyüb! Beni, Sa'lebe oğullarının hurma kurutma yerinden mi çıkarıp kovuyorsun?!
Ebu Eyyüb, bu sefer de Neccar oğullarından Rafi b. Vediaya döndü. Boynundan ridasıyla tuttu. Sonra onu şiddetli bir şekilde sürükledi, yüzüne bir tokat indirdi. Sonra da onu mescidden çıkardı. Çıkarırken, Ebu. Eyyüb ona şöyle diyordu:
- Ey murdar münafik, sana yazıklar olsunl Ey münafik, Rasûlullah'm mescidinden çık ve geldiğin yere geri dön!
Ammare b. Hazm, Zeyd b. Amr'e doğru kalkıp yürüdü. Bu, sakalı uzun bir adamdı. Onu sakalından tutup şiddetli bir şekilde çekti ve mescidden çıkardı. Sonra Ammare ellerini birleştirip onun göğsüne şiddetli bir yumruk indirince yere düştü. O da:
- Ey Ammare! Beni hırpaladın, diyordu. Ammare de ona şöyle dedi:
- Ey Münafik! Allah seni rahmetinden uzak etsin. Allah'ın senin için hazırlamış olduğu azap bundan daha şiddetlidir. Bundan böyle Rasûlullah'm mescidine yaklaşma!
Ebu Muhammed Mes'ud b. Evs b. Zeyd b. Asrem b. Zeyd b. Salebe b. Ganm b. Malik b. Neccar (Bedir savaşma katılmıştır. kalkıp Kays b. Amr b. Sehl'e yöneldi. Amr, genç bir adamdı. Münafıklar arasında ondan başka bir genç yoktu. Ebu Muhammed, onu mescidden kafası üzere sürüyerek çıkardı.
Beni Hudre kabilesinden bir adam da, Haris b. Amr adındaki perçemli bir münafika yöneldi. Perçeminden yakalayıp şiddetli bir şekilde sürüyerek mescidden çıkarda. Çıkardığı münafik ona şöyle diyordu:
- Ey Eba Haris, doğrusu çok kaba davrandm! Ebu Haris te ona şöyle dedi:
- Sen buna layıksın ey Allah'ın düşmanı! Çünkü senin hakkında ayet nazil olmuştur. Artık Rasûlullah'm mescidine yaklaşma. Çünkü sen murdar bir adamsın.
Beni Amr b. Avf kabilesinden bir adam da, onun Züvey b. Haris admtlaki kardeşine yöneldi. Onu da şiddetli bir şekilde sürüyerek mescidden dışarı çıkarıp attı ve ona çok öfkelendi. Sonra da:
- Şeytan ve hükmü sana galip oldu, dedi.
İbn îshak, bundan sonra bu münafıklar hakkında nazil olan el-Ba-kara ve et-Tevbe sûrelerindeki ayetleri nakletti. Bunların tefsirinden güzelce bahsetti. Allah kendisine rahmet etsin. [26]

Ebva Gazvesi

Buna Veddan gazvesi de denir. Seriyyelerin ilkini teşkil eder. Me-ğazide de anlatılacağı gibi bu, Hamza b. Abdülmuttalib veya

Ubeyde b. el-Haris 'in başkanlığındaki bir seriyyedir.
Buhari, "Kitabü'l-Meğazi"sinde İbn îshak'm şöyle dediğini nakleder: Rasûlullah (s.a.v.)'m gerçekleştirdiği ilk gazve, Ebva gazvesidir. Bundan sonra Buvat ve Uşeyre gazveleri gerçekleştirilmiştir.
Buharı, Zeyd b. Erkam'ın kendisine yöneltilen: "Rasûlullah (s.a.v.) kaç gazve yaptı?" sorusuna şu cevabı verdiğini rivayet eder: "Ondokuz gazve gerçekleştirdi. Bunların yedisine katıldı. İlki Usayre veya Uşeyre'dir.
Sahih-i Bulıarî'de belirtildiğine göre Büreyde, Allah elçisinin onaltı gazve yaptığını söylemiştir. Keza Müslim'de de Büreyde'nin Rasûlullah ile onaltı gazveye katıldığı anlatılır. Yine Büreyde, Rasûlullah in ondo-kuz gazve gerçekleştirdiğini ve bunlardan sekiz tanesinde fiilen savaştığım söyler.
Hüseyin b. Vakıd, Büreyde'nin oğlundan naklen babasının şöyle dediğini anlatır: Rasûlullah, onyedi gazve gerçekleştirdi. Bunların sekizinde fiilen savaştı. Bedir, Uhud, Hendek, Müreysî, Kudeyd, Hayber, Mekke'nin fethi ve Hüneyn gibi gazvelerde fiilen savaştı. Yirmidört tane de seriyye gönderdi.
Yakub b. Süfyan, Muhammed b. Osman ed-Dımaşkî et-Tennuhî kanah ile Hz. Peygamberin onsekiz gazve yaptığını, bunların sekizinde fiilen savaştığını söyler. Bunların ilki ise Bedir'dir. Daha sonra Uhud, Hendek, Kurayze, Bir-i Maune[27], Beni Mustalık, Hayber,Mekke'nin fethi, Hüneyn ve Taif gazveleridir.
Bir-i Maune gazvesinin, Kurayza gazvesinden sonra yapıldığına dair geçen ifade, ihtilaf götüren bir ifadedir. Sahih kavle göre Bir-i Maune, Uhud gazvesinden sonra gerçekleşmiştir. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir.
Yakub, Seleme b. Şebib vasıtasıyla Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah, onsekiz gazve gerçekleştirdi Başka bir defa; "Rasûlullah, yirmidört gazve gerçekleştirdi." diye söylediği bu söz bir vehimmiydi, yoksa söylediklerinin bir kısmını mı duymuştum, bilemiyorum.
Taberanî, Zührî'nin şöyle dediğini nakleder: "Rasûlullah, yirmidört gazve gerçekleştirdi."
Abdurrahman b. Hümeyd, "Müsned" adlı eserinde Cabir'in şöyle dediğim rivayet etmiştir; «Rasûlullah (s.a.v.), yirmibir gazve gerçekleştirmiştir.»
Hakim, Hişam tariki ile Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir; «Rasûlullah (s.a.v.)'m gazve ve seriyyeleri toplam olarak kırküç idi.»
Sonra Halâm demişti ki: «Belki de Katade, bu sayı ile gazveleri değilde sadece seriyyeleri kasdetmiştir. Çünkü "İklil" adlı eserde sırasıyla anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.)'ın seriyyeleri yüzden fazladır.»
Hakim dedi ki: Buharî'nin, Ebu Abdullah Muhammed b. Nasr'm kitabında şu ibareyi okumuş olduğunu bana bildirdiler: « Savaşlardan ayrı olarak Rasûlullah m seriyye ve heyetleri yetmiş küsur kadardır.»
Hakim'in bu anlattığı gerçekten gariptir. Katade'nin sözlerini de kendi düşüncesini te'3dd etmek için ileri sürmüş olması da ihtilâf mahallidir.
Ahmed b. Hanbel, Ezher b. Kasım er-Rasıbî kanalı ile Katade'nin
şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah'm gazve ve seriyyeleri nin tamamı kırküçtür. Bunların yirmidördü seriyye, ondokuzu da gazve idi. Kendisi bunların sekizinde bizzat hazır bulunmuştu. Bunlar: Bedir, Uhud, Hendek, Müreysi, Hayber, Mekke'nin fethi Hüneyn ve Taif idi. Musa b. Ukbe, Zührî kanah ile Rasûlullah'm savaşlarını şöyle anlatır:
Bedir Gazvesi: Bu gazve, hicretin ikinci senesi ramazan ayında yapıldı.
Uhud Gazvesi: Hicri üçüncü sene şevval ayında yapıldı.
Hendek Savaşı: Buna, Ahzap ve Beni Kurayza savaşı da denir. Hicri dördüncü sene şevval ayında yapıldı.
Mustalik oğullarıyla Lahyan oğullarına karşı verdiği savaş: Bu savaşlar, hicri beşinci sene şaban ayında yapılmıştır.
Hayber Savaşı: Bu savaş, hicri altıncı senede yapıldı.
Mekke Fethi: Bu fetih, hicri sekizinci sene ramazan ayında yapıldı.
Hüneyn Gazvesi: Hicri sekizinci sene şevval aymda yapılan bu savaşta, Taifliler kuşatma altına alındı. Sonra Ebu Bekir, hicri dokuzuncu senede haccetti. Hicri onuncu senede de Rasûlullah (s.a.v.), veda haccını yaptı. Ayrıca içinde savaş vuku bulmayan on iki gazve de yaptı. Bu gazvelerin ilki de Ebva gazvesi idi.
Hanbel b. Hilal, îshak b. A'la vasıtasıyla Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Savaş hakkında nazil olan ilk ayet şudur:
«Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir.» (ci-Hacc, 39.) Bu ayetten sonra, Rasûlullah'ın katıldığı ilk savaş, Bedir savaşı idi. Bu savaş, hicri ikinci senenin onyedi ramazanında (cuma günü) başlamıştı.
Rasûlullah (s.a.v.), Bedir savaşından sonra hicretin üçüncü senesinde Nadir oğullarıyla savaştı. Daha sonra şevval ayında Uhud savaşına katıldı. Hicretin dördüncü senesi şevval ayında Hendek gazvesine katıldı. Hicretin beşinci senesi şaban aymda Beni Lahyan kabilesiyle savaştı. Hicretin sekizinci senesi şaban ayında Mekke'yi fethetti. Aynı senenin ramazan ayında Hüneyn gazvesine katıldı.
Rasûlullah (s.a.v.), bizzat kendisinin savaşmadığı onbir gazve gerçekleştirdi. Gerçekleştirdiği gazvelerin ilki Ebva, sonra Uşeyre, Gata-fan, Beni Süleym, Hudeybiye, Safra ve son olarak da Tebük gazvesidir. Ravi, bundan sonra onun göndermiş olduğu seriyyelerden bahseder.
Hafiz İbn Asakir'in tarihinden yaptığım iktibas budur ki, bu cidden gariptir. Doğrusu, ileride bizim düzenli ve sistemli bir

şekilde anlatatacaklarımızdır.
Megâzi konusunda eser yazmak, itina isteyen, hazırlıklı olmayı gerektiren ve dikkatli olmayı icap ettiren bir iştir. Nitekim Muhammed b. Ömer el-Vakidî, Ali b. Hüseyin'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Kur'ân sûresini öğrendiğimiz gibi, Peygamber (s.a.v.)'in gazvelerine dair malumatı da öğrenirdik.»
Vakidî dedi ki: Muhammed b. Abdullah'ın şöyle dediğini duydum: Amcam Zührî diyordu ki; Megâzi ilminde, dünya ve ahiretin bilgisi vardır.
"el-Meğazi" adlı eserde Muhammed b. İshak, Önceki sayfalarda adlarını verdiğimiz Yahudi ve münafıklardan küfrün başları olan kimseleri (Allah onların tamamına lanet etsin ve hepsini esfel-i safüinde bir araya getirsin) sıraladıktan sonra şöyle demiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra savaşa hazırlandı ve Allah'ın kendisine emrettiği gibi düşmanla cihad etmek üzere teşebbüse geçti. Kendisini takip eden müşriklerle savaşmak için hazırlığa başladı. .
Rasûlullah (s.a.v.), öğle sıcağı şiddetlendiğinde rebiyülevvel ayının on ikinci gününde Medine'ye geldi. O sıralarda kendisi elliüç yaşında idi. Yani Allah'ın kendisine risalet görevini vermesinden onüç sene sonra Medine'ye gelmişti. Rebiyülevvel ayının kalan kısmını, rebiyülahir, cemaziyelevvel, cemaziyelahir, receb, şaban, ramazan, şevval, zilkade, zilhicce ve muharrem aylarını Medine'de geçirdi. Medine'ye gelişinin on ikinci ayında, safer ayında gaza için Medine dışına çıktı. îbn Hişam'a . göre Medine'de vali olarak Sa'd b. Ubade'yi bıraktı.
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) Veddan'a vardı. Orası Ebva gazvesinin yapıldığı yerdir. îbn Cerir'in anlattığına göre orada yaptığı gazveye, Veddan gazvesi de denir. Rasûlullah (s.a.v.), Kureyşlilerle Beni Damre b. Bekir b. Abdumenaf b. Kinane ile savaşmak niyetiyle oraya gelmişti. Böylece Beni Damre, Peygamber (s.a.v.) ile orada barış yaptı. Onlardan barış antlaşmasını akdeden kişi, Beni Damre kabilesinin reisi olan Mahşi b. Amr ed-Damrî idi. Bu barış akdi yapıldıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.), herhangi bir tuzak ve komployla karşılaşmadan Medine'ye döndü. Safer ayının kalan kısmı ile rebiyülevvel ayının ilk günlerinde Medine'de kaldı.
İbn Hişam, bunun Rasûlullah (s.a.v.)'m yaptığı ilk gazve olduğunu söyler. .
Vakidî dedi ki: Bu gazvede Rasûlullah (s.a.v.)'m sancağı beyaz renkli olup amcası Hamza'nın elinde idi.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'deki bu ikameti esnasında Ubeyde b. Haris b. Muttalib b. Abdumenaf b. Kusay'yı, Muhacirlerden altmış ya da seksen süvarinin başında, aralarında Ensâr'dan hiçbir kimse bulunmadığı halde gönderdi. Nihayet Hicaz'daki bir suya vardı. Burası Seniyyetü'l-Mürre'nin alt tarafında idi. Burada Ku-reyş'ten büyük bir toplulukla karşılaştı. Aralarında bir savaş olmadı. Yalnız Sa'd b. Ebi Vakkas, o gün bir ok attı. İslâm tarihinde Allah yolunda atılan ilk ok bu idi'.
Sonra halk, kavimden ayrılıp uzaklaştı. Müslümanları himaye etmeye başladılar. Mikdad b. Amr el-Behranî, Müslümanlara doğru kaçtı. Bu, Beni Zühre'nin müttefiki idi. Utbe b. Gazvan b. Cabîr el-Mazinî de kaçtı. Bu ikisi, Müslüman idiler. Ama kafirlere kavuşmak için oradan çıkıp gittiler.
İbn İshak dedi ki: O gün müşriklerin başında İkrime b. Ebu Cehil vardı.
İbn Hişam in, Ebu Amr el-Medenî'den rivayet ettiğine göre o gün müşriklerin başında Mikrez b. Hafs vardı.
Ben derim M: Vakidî, bu konuda iki görüş ileri sürmüştür: Bu görüşlerden birine göre müşriklerin başında o gün Mikrez vardı. İkinci görüşe göre Ebu Süfyan Sahr b. Harb vardı. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak, daha sonra bu seriyye ile ilgili olarak Ebu Bekir Es-Sıd-dık'a nisbet edilen şu kasideyi nakleder:
"Selman'm hayalinden mi yumuşak kumlarla dolu büyük derelerde ve aşiret içinde meydana gelen bir işten dolayı mı kan akıttın?
Lühey'den bir firkayı görsün ki, onu küfürden, ne bir hatırlatma, ne de bir gönderilmiş peygamberin uyarısı alıkoymaz.
Bir elçidir ki size gelmiştir. Doğru sözlüdür, siz ise ona karşı yalanlamada bulundunuz. Ve dediler ki: Bizim içimizde sen kalamazsın.
Onları hakka davet ettiğimiz zaman yüz çevirdiler ve susuzluktan ağızları kuruyan hapsedilmiş köpeklerin yerlerinden fırlaması gibi fırladılar."
îbn îshak, bu kasideye karşı Abdullah b. ez-Zibara'nm şöyle dediğini de nakleder:
"Kum yığınlanyla ot bitirmeyen yurdun resminden mi, yaşı dinmeyen bir gözle ağlarsın?
Günlerin ve zamanın hepsinin acayipliğindendir ki, onun için geçmişlerden ve şimdi meydana gelen şeylerden tuhaflıklar vardır.
Çokluk ve şiddet sahibi bir ordu için bize geldi. Onu Ubeyde yönetiyordu. Savaşta İbn Haris diye çağrılıyordu.
Varis için, intikal eden kıymetli miraslar alarak Mekke'de duran putları terketmemiz için."
Bu kasideyi tamamiyle burada nakletmemizi engelleyen husus şudur: İmam Abdülmelik b. Hişam, Arap dilinde bilgin ve otorite bir kimse idi. Onun anlattığına göre ilim erbabının çoğu, bu iki kasidenin uygunluğunu kabul etmemişlerdir.
İbn İshak dedi ki: Sa'd b. Ebi Vakkas, mezkur okunu atarken şöyle demişti:
"Oklarımın ucuyla arkadaşlarımı koruduğumun haberi, Rasûlullah (s.a.v.)'a ulaşmadı mı?
Orada onların evvellerini, her sert ve yumuşak topraklı yerde bir kovmakla defederim.
Ya Rasûlallah! Benden önce hiç kimse, düşmana ok atmış sayılmaz.

Bu da şundan dolayıdır ki, senin dinin doğruluk dinidir ve hakür ki sen onunla ve adaletle geldin.
Müminler onunla kurtuluşa ererler. Kafirlerse kendilerine süre tanındıkça ceza görürler.
Yavaş ol bakalım, sen mahvolmuşsun, beni de diri diri mahvolmaya ve helake hazırlama. Yazıklar olsun sana ey İbn Cehl!"
îbn Hişam dedi ki: İlim ehlinin çoğu, bu şiirin Sa'd b. Ebi Vakkas'a ait olduğunu kabul etmezler.
îbn îshak dedi ki: Bana gelen haberlere göre Rasûlullah (s.a.v.)'m İslâm tarihinde Müslümanlardan birine verdiği ilk sancak, Ubeyde'ye vermiş olduğu sancaktır.
Zührî ile Musa b. Ukbe ve Vakidî bu görüşü kabul etmezler. Onlara göre Hamza'nın seriyyesi, Ubeyde b. Haris'in seriyyesinden önce göreve çıkmıştır. Doğrusunu Allah bilir. Sa'd b. Ebi Vakkas'm hadisinde de geleceği gibi ilk seriyye kumandanı Abdullah b. Cahş el-Esedî'dir.
îbn İshak dedi ki: Bazı âlimlerin iddiasına göre Rasûlullah (s.a.v.), Abdullah b. Cahş el-Esedî'yi, Ebva gazvesinden döndüğünde Medine'ye henüz varmadan önce seriyye kumandanı olarak seriyyesiyle göndermiştir. Musa b. Ukbe, Zührî'den böyle bir rivayette bulunmuştur. [28]

Fasıl

İbn îshak dedi ki: Bu ikametinde Rasûlullah (s.a.v.), Hamza b. Ab-dülmuttalib b. Haşimî, İs nahiyesinde Sif el-Bahr'e doğru otuz kişilik bir süvari birliği ile gönderdi. Aralarında Ensâr'dan hiç kimse yoktu Hz. Hamza, Ebu Cehil b. Hişam ile bu sahilde karşılaştı. O, Mekkeli 300 süvarinin komutanı idi. Aralarına Mecdî b. Amr el-Cühenî girdi. Bu iki fırkanın arasında barış akdini yapan o idi. Böylelikle millet birbirinden ayrılıp uzaklaştı ve aralarında bir çarpışma olmadı.
İbn îshak'm naklettiğine göre adamın biri şöyle diyor: Hamza'mn bayrağı, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Müslümanlardan biri için hazırladığı ilk bayrak idi. Çünkü onun ve Ubeyde'nin gönderilmesi, aynı anda olmuştu. Dolayısıyle bu konuda bayrağın hangisine verildiği şüphe konusu oldu.
Ben derim İd: Musa b. Ukbe'nin, Zührî'den naklettiğine göre Hz. Hamza'mn seriyyesi, Ubeyde b. Haris'in seriyyesinden önce yola çıkarılmıştı. Zührî'nin kesin ifadesine göre Hz. Hamza'mn seriyyesi, Ebva gazvesinden önce yola çıkarılmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), Ebva gazvesinden döndüğünde Ubeyde b. Haris'i, altmış kişilik bir Muhacir seriyyesinin başında yola çıkarmıştır.
Daha önce de ifade edildiği üzere Vakidî şöyle demişti: Hz. Ham-za'nm seriyyesi, hicri birinci senenin ramazan ayında yola çıkarıldı. Ondan sonra şevval ayında Ubeyde'nin seriyyesi yola çıkarıldı. Doğrusunu Allah bilir.
îbn îshak'm, Hz. Hamza'dan nakletmiş olduğu bir şiir, onun bayrağının İslâm tarihinde hazırlanarak kendisine verilen ilk bayrak olduğuna delalet etmektedir. Ancak İbn îshak der ki: Eğer Hamza, bu şiiri söylemişse, inşaallah doğru söylemiştir ve ancak hak olarak söylemiş-, tir. O halde bunun hangisinin doğru olduğunu ilim erbabından dinlediğimize göre Ubeyde b. Haris, kendisi için bayrak akdedilenlerin ilkidir ye rivayete göre Hz. Hamza'mn söylediği kaside de şudur:
"Haberiniz olsun ki ey millet, ağır başlı görünmeye özenmekten, cahillikten ve adamların görüşlerindeki eksiklikten, diyetten ve zulüm irtikap eden kimselerden Ötürü, onlar için olan mer'aya gönderilen develeri ve halkın mahrem şeylerini çiğnemeyiz.
Güya biz onlara saldırdık. Oysa ki bizim dinimizde onlar için iffetli olmak, adalet ve îslâm ile emretmekten başka bir saldırı yoktur.
Onlarsa, bunu kabul etmiyorlar ve onlardan bazıları bunu saçma görüyorlar.
Yerlerinden ayrılmadılar. Nihayet onlara saldırı için çağrıda bulundum. Fazlın rahatını istediğim halde yerleştiler.
Rasûlullah (s.a.v.)'m emri ile üzerinde sancağın dalgalandığı ilk kimse olarak,
Öyle ki sancak benden önce kimsede görülmemişti.
Bu sancak ki; onun katından keramet sahibi aziz ilahtan yardım vardır. Onun fiili, fiillerin en faziletüsidir.
Akşam toplandıkları halde yürüdüler. Hepimizin tencereleri karşı taraftakilerin kızmazından kaynıyor.
Birbirimizi gördüğümüz zaman onlar, bineklerini çöktürdüler ve onları bağladılar.
Biz de bir ok atımı mesafedeki yakın bir yerde bineklerimizi bağladık.
Onlara dedik ki: Allah'ın ipi, bizim yardımcımızdır. Sizin içinse bir ip yoktur, ancak sapıklık vardır.
Bunun üzerine Ebu Cehil, öfkelenerek yerinden kalktı ve kayba uğradı. Allah, Ebu Cehü'in hilesini boşa çıkardı.
Biz sadece otuz süvariyiz. Onlarsa 200 kişiydiler. Ey Lüey! Azgınlarınıza uymayınız ve kolay olan yola, İslâm'a dönünüz.
Çünkü üzerinize azabın dökülmesinden dolayı pişmanlık, kayıp ve hüzünle vaveyla etmenizden korkarım."
Mel'un Ebu Cehil b. Hişam, bu kasideye şu cevabı verdi;
"Gazabın ve cehaletin sebebleri için, muhalefet ve batıl ile şerre tahrik ediciler için ve hasep ve neseblerle büyük efendiliklere sahip olan dedelerimizi üzerinde bulunduğumuz şeyleri terk edenler için hayret ettim."
İbn Hişam dedi ki: İlim erbabının çoğu, bu kasidelerin Hz. Haraza ile mel'un Ebu Cehil'e aidiyetini kabul etmemektedirler [29]

Buvat Gazvesi

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Kureyş'i hedef alarak hicri ikinci sene rebiyülevvel ayında gazaya gitti.
İbn Hişam dedi ki: Bu gazveye giderken Rasûlullah (s.a.v.), Medine'de yerine Sa'd b. Muaz'ı vekil tayin etti. Rasûlullal (s.a.v.), 200 süvari ile yola çıktı. Bayrağı, Sa'd b. Ebi Vakkas'da idi. Kureyş kervanını ele geçirmek amacını güdüyordu. O kervanda Ümeyye b. Halef ile 100 adam ve 2500 deve vardı.
İbn İshak dedi ki: Nihayet Radva bucağındaki Buvat mevkiine vardılar. Sonra Medine'ye hiçbir hile ile karşılaşmadan döndüler. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülahır ayının kalan kısmı ile cemaziye-levvel ayının bir kısmını Medine'de geçirdi. [30]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/309-312.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/312-313.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/314-318.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/318.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/318-320.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/321-326.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/326-328.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/328-329.
[9] Şa'me ve Tafil, Mekke'deki iki dağ adıdır.
[10] Fah.dr Mekke'nin dış tarafında bir yerdir.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/330-333.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/333-336.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/337-341.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/341-342.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/342-343.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/343-344.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/344.
[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/344-347.
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/347-348.
[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/348.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/348-349.
[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/349.
[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/350.
[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/350-352.
[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/352-355.
[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/355-357.
[27] Bir-i Maune gazve değildir. Rasûlullah'm, Ebu'1-Bera komutasında Necid'e gönderdiği heyete yapılan bir baskındır (Kazıcı).
[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/357-362.
[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/362-364.
[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/364.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Uşeyre Gazvesi
İlk Bedir Gazvesi
Abdullah B. Cahş Seriyyesi
Kıblenin Ka'be'ye Çevrilmesi
Ramazan Orucunun Farz-Kılınması
Büyük Bedir Gazvesi
Ebu'l-Bahteri B. Hişam'ın Öldürülmesi

Uşeyre Gazvesi

Rasûlullah (s.a.v.), Uşeyr, Useyre veya Uşeyra denen bu gazve ile Kureyşlilere saldırmak üzere sefere çıktı.
İbn Hişam dedi ki: Rasûlullah, bu gazve için Medine'den ayrılırken yerine Medine valisi olarak Ebu Seleme b. Abdi'l-Esed' tayin etti.
Vakidî dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m bayrağı, Abdülmuttalib oğlu Hamza'da idi. Rasûlullah (s.a.v.), Şam'a giden Kureyş kervanlarına saldırmak için yola çıkmıştı.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Beni Dinar dağ yolu üzerinde yürüdü. Sonra Hayar kayasının üzerinden geçti ve İbı Ezher'in kumlu vadisindeki bir ağacın altına indi ki, ona Zatü's-Sak denir. Ve orada namaz kıldı. Rasûlullah (s.a.v.)'m mescidi orada idi. O ağacın yanında kendisi içinyapılan yemekten yedi. Beraberindekiler de onunla beraber yediler. Orada çömlek taşlarının yeri malumdur. Orada kendisine Müşey-reb denen bir sudan içirildi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) yola koyuldu ve Halayık mevMni sol tarafla bıraktı. Bir dağ yolundan gitti. O yola Şube-i Abdullah denilir. Ve Yelyele indi. Sonra Ferşemelel yoluna koyuldu. Yolda Yemam'm küçük taşlarına (çakıllarına) rastladı. Böylece yolunu doğrultmuş oldu. Nihayet Yenbu vadisinden geçerek Uşeyre'ye indi. Orada cemaziyelevvel ayının kalan kısmı ile cemaziyelahir aylarının birkaç gecesinde ikamet etti. Müdliç oğulları ve müttefikleri olan Denire oğullarıyla saldırmazlık antlaşması yaptıktan sonra herhangi bir tuzakla karşılaşmadan Medine'ye döndü.
Buharı, Abdullah kanalıyla Ebu İshak'm şöyle dediğini rivayet eder: «Ben, Zeyd b. Erkam'm yanında idim. Ona şöyle soruldu:
- Rasûlullah (s.a.v.) kaç gaza yaptı?
- Ondokuz gaza yaptı. Ben de Zeyd'e sordum:
- Ya sen, Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte kaç gazaya katıldın?
- Onyedi gazaya katıldım.
- Bunların ilki hangisi idi?
- Uşeyr ya da Useyr idi.
Ben, bunu Katade'ye anlattığımda o, ilk gazanın Uşeyr gazası olduğunu söyledi.»
Bu hadis, gazvelerin ilkinin Uşeyre ya da Useyre olduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Kimine göre bu gazvenin adı Uşeyr veya Useyrdir. Her ne ise Zeyd b. Erkam'm, Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte katıldığı ilk gazvenin, Uşeyre gazvesi olduğu bu hadis ile anlatılmaktadır. Bu demek değildir ki, Zeyd b. Erkam'm hazır bulunduğu bu gazveden önce bir gazve yapılmış değildir. Böylece Muhammed b. îshakın ifadesi . ile bu hadis arasında birlik ve uyum sağlanmış olmaktadır. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. İshak dedi ki: O gazvede Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye bazı şeyler söylemişti. Yezid b. Muhammed b. Haysem, Muhammed b. Ka'b el-Kurazî tarikiyle Ammar b. Yasir'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Uşeyre gazvesinde ben ve Ebu Talib oğlu Ali iki arkadaştık. Rasûlullah (s.a.v.) geldiğinde orada bir ay müddetle ikamet etti. O süre zarfında Müdliç oğulları ile barış yaptı. Onların müttefikleri olan Denire oğullarıyla da saldırmazlık antlaşması yaptı Ebu Talib oğlu Ali bana dedi ki:
- Ey Eba Yakzan! Var mısın, şu pmar başında çalışan Müdliç oğullan grubunun yanma gidelim de nasıl çalıştıklarını görelim?
Yanlarına giderek bir saat kadar onları seyrettik. Sonra uyku bastirdi. Yumuşak topraklardaki küçük hurma ağaçlarının altına gidip uyumaya başladık. Uykuya dalmıştık. Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah (s.a.v.)'m ayağıyla bizi dürterek uyandırdığım gördük. Üzerinde uyuduğumuz o yumuşak toprak üzerimize bulaşmıştı. Kalkıp oturduk. Rasûlullah (s.a.v.), o gün Hz.Ali'ye - üzerine toprak bulaştığı için- Ey Eba Turab (Ey toprak babası), diye hitab etti. Biz de neler yaptığımızı kendisine anlattık. Bize dedi ki:
- İnsanların en bahtsız iki kişisini size haber vereyim mi?
- Evet, haber ver ya Rasûlallah!
- Salih'in devesini kesen Semud'un Uhaymiridir. Diğeri de ey Ali, senin şuranı vuracak olan adamdır. (Böyle derken Rasûlullah (s.a.v.) elini Hz. Ali'nin basma koyup şöyle dedi): Tald şuralarına kan değip ısla-nıncaya kadar. (Böyle derken de elini Hz. Ali'nin sakalı üzerine koydu.)" Bu hadis, bu yönü ile gariptir. Çünkü Rasûlullah'm Ali'ye bu ismi verişi değişik bir kanal ile anlatılır.
Rasûlullah (s.a.v.)'m, Hz.Ali'ye toprak babası anlamına gelen "Ebu Turab" künyesini takmasının -Buharî'nin sahihinde anlattığı gibi- bir başka sebebi de şudur: Hz. Ali, Hz. Fatıma'ya kızarak evden çıkmış, mescide gelip uyumuştu. Rasûlullah (s.a.v.) da Ali'nin evine gitmiş ve Fatıma'dan, Ali'nin nerede olduğunu sormuştu. Fatıma da kızıp mescide gittiğini söylemişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), mescide gelip Ali'yi uykudan uyandırmış ve üzerindeki toprağı silip temizleyerek: «Kalk ey Eba

Turab, kalk ey Eba Turab!» demişti. [1]

İlk Bedir Gazvesi

İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Uşeyre gazvesinden döndüğünde Medine'de fazla durmadı. On geceden az bir zaman kaldı. Kürz b. Cabir el-Fihri, Medine'de otlatılmaya bn-akılan deve ve davarlar üzerine saldırdı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onu yakalamak için yola çıktı ve Bedir tarafındaki Safvan vadisine vardı. Bu, ilk Bedir gazvesi-dir. Rasûlullah (s.a.v.), Kürz'ü daha önceden kaçıp gittiğinden yakalayamadı.
Vakidî der ki: Bu gazvede Rasûlullah (s.a.v.)'m bayrağı, Ebu Talib oğlu Ali'de idi.
İbn Hişam ile Vakidî dediler ki: Rasûlullah (s.a.v.), bu gazveye giderken Medine'ye Zeyd b. Harise'yi vali tayin etti.
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), bu gazveden döndüğünde Medine'de cemaziyelahir, receb ve şaban aylarım geçirdi. Bundan önce sekiz Muhacirin başında seriyye kumandanı olarak da Sa'd'ı yola çıkarmıştı. Yola çıkan Sa'd ve adamları, Hicaz toprağında Harrar mıntıkasına ulaşmışlardı.
îbn Hişam dedi ki: İlim erbabından bazılarının anlattıklarına göre Sa'd, Hz. Hamza'nın seriyyesinden sonra yola çıkmış herhangi bir komplo ile karşılaşmadan geri dönmüştü.
îbn îshak, bu seriyyeleri kısaca anlatır. Vakidî'nin bu üç seriyye hakkındaki açıklamaları daha önce geçmişti. Bu üç seriyyeden maksat, ramazan ayında yola çıkan Hz. Hamza seriyyesi, şevval ayında yola çıkan Ubeyde seriyyesi ve zilkade ayında yola çıkan Sa'd seriyyesidir ki, bunların üçü de hicri birinci senede olmuştu.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdu'l-Muteal b. Abdil-Vahhab kanalıyla Sa'db. Ebi Vakkas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde Cüheyneliler yanma gelip: «Aramıza kondun. Bize teminat ver ki, kavmimizle birlikte sana gelelim.» dediler. Rasûlullah (s.a.v.), onlara teminat verdi. Onlar da gelip Müslüman oldular.
Sa'd b. Vakkas sözüne devamla şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.), receb ayında bizi yola çıkardı. 100 kişiden az idik. Cüheyne kabilesinin yanında Kinane oğullarından bir kabileye baskın yapmamızı bize emretti. Onlara baskın yaptık. Sayıları çoktu. Cüheynelüere sığındık. Bizi korudular ve: "Haram ayda niçin savaşıyorsunuz?" diye sordular. Biz de birbirimize: "Ne diyorsunuz, fikriniz nedir?" diye sorduk.. Biri; "Allah'ın peygamberine gidip durumu ona bildirelim." dedi. Topluluk ise; "Hayır burda kalacağız." dediler. Ben de yanımdaki adamlarla beraber Kureyş kervanım karşılayıp yolunu keseceğimizi söyledim. O vakit ganimet hükümlerine gory bir kimse, birşeyi düşmandan ele geçirirse o şey kendisinin ganimeti olurdu. Kureyş kervanına doğru gittik. Ama arkadaşlarımız, Hz. Peygamberin yanma giderek durumu ona anlattılar. Hz. Peygamber de öfkelenip yüzü kızararak şöyle demişti:
"Benim yanımdan hep birlikte toplu olarak gittiniz ama bölünüp parçalanarak geri geldiniz! Sizden Öncekileri helak eden şey, bölünüp parçalanmadır. Size, hayırlınız olmayan ama açlığa ve susuzluğa karşı sizden daha dayanıklı ve sabırlı olan bir adamı göndereceğim." Böyle dedikten sonra üzerimize komutan olarak Abdullah b. Cahş el-Esedî'yi gönderdi. O, İslam tarihindeki ilk komutandır.»
"Delail" adlı eserde Beyhakî, Yahya b. Ebi Zaide kanalıyla Müca-led'den buna benzer bir rivayette bulunmuş ve şu ilaveyi yapmıştır:
- Niçin haram ayda savaşıyorsunuz?
- Bizi haram beldeden (Mekke'den) çıkaran kimselere karşı haram ayda savaşıyoruz!.
Bu hadisten anlaşıldığına göre seriyyelerin ilki, Abdullah b. Cahş el-Esedî'nin komutasındaki seriyyedir. İlk bayrağın, Ubeyde b. Haris b. Muttalib'e verildiğini söyleyen İbn İshak'm ve ilk bayrağın Abdülmut-talib oğlu Hamza'ya verildiğini söyleyen Vakidî'nin rivayetine, bu rivayet aykırı düşmektedir. Bunlardan hangisinin doğru olduğunu yüce Allah daha iyi bilir. [2]

Abdullah B. Cahş Seriyyesi

Bu, büyük Bedir gazvesine sebebiyet veren bir seriyyedir. Büyük Bedir gazvesi ki, o günde İslâm ordusu ile müşrik ordusu karşı karşıya gelmiş ve hak ile batıl birbirinden ayrılmıştı. Allah, her şeye güç yetiren-dir.
ibn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ilk Bedir gazvesinden dönünce receb ayında Abdullah b. Cahş b. Riab el-Esedî'yi sekiz Muhacirin başında seriyye komutanı olarak göreve gönderdi. Bunların arasında Ensâr'dan bir kimse bulunmayıp adları şöyle idi: Ebu Huzeyfe b. Utbe, Ukkaşe b. Mihsan b. Hursan (Bu, Beni Esed b. Hüzeyme'nin müttefikidir.) Utbe b. Gazvan (Bu, Beni Nevfel'in müttefikidir.), Sa'd b. Ebi Vakkas. ez-Zührî, Amir b. Rabia el-Vailî (Bu, Beni Adiyy'in müttefikidir.), Vakdd b. Abdullah b. Abdumenaf b. Arin b. Salebe b. Yer-bü et-Temimî (Buda Beni Adiyy'in müttefikidir.), Halid b. Bükeyr (Bu, Beni Sa'd b. Leys kabilesinden olup Beni Adiyy'in müttefikidir), Sehl b. Beyda el-Fihrî. Bunlar yedi kişidirler. Sekizincileri ise seriyye komutanları olan Abdullah b. Cahş'tır. Allah ondan razı olsun.
Yunus, İbn îshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), bir mektup yazıp Abdullah'a verdi. İki günlük yol gitmeden bu mektubu açıp bakmamasını emretti. İki günlük yol gittikten sonra açıp bakmasını ve mektupta emredilen hususlara riayet ederek yola devam etmesini ve arkadaşlarından her hangi birini de yola devama zorlam amasını buyurdu.

İki günlük yol gittikten sonra Abdullah, Rasûlullah (s.a.v.)'m mektubunu açtı, okudu, mektupta şunlarm yazılı olduğunu gördü:
«Mektubuma baktığın zaman yoluna devam et. Meleke ile Taif arasındaki bir hurmalığa varıncaya kadar yürü. Orada Kureyşlileri gözetle. Bizim için habeıierini öğren.»
Abdullah, mektuba baktığında, "İşittik ve itaat ettik" dedi. Mektupta yazılı olan emirleri arkadaşlarına anlattı ve şöyle dedi: « Rasûlullah (s.a.v.), sizden herhangi birinizi yola devama zorlamamı yasaklamıştır. Bizden her kim şehadeti ister ve arzularsa yola devam etsin. Şehadeti istemeyen ise geri dönsün. Bana gelince; ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m emrini yerine getirmek üzere yola devam edeceğim.» Böylece o yürüdü ve onunla birlikte arkadaşları da yürüdüler. Onlardan hiç kimse geri kalmadı. Hicaz üzerine yürüdü. Nihayet Maden'e vardı. Füruun üstünde bulunan o mıntıkaya Behran deniliyordu. O esnada Sa'db. Ebi Vakkas ile Utbe b. Gazvan develerini kaybettiler ki, ona nöbetleşe biniyorlardı. Bunlar, onu aramak üzere dolaşırlarken seriyyeden geri kaldılar. Abdullah b. Cahş ile diğer arkadaşları yola devam ettiler ve nihayet Nahle'ye indiler. Oradan Kureyş'e ait bir ticaret kervanı geçti. Kervanda Amr b. Hadremî de vardı. İbn Hişam'm anlattığına göre Hadremî'nin adı Abdullah b. îbat'tır ki o, Sakif kabilesinden biridir. Osman b. Abdullah b. Muğire el-Mahzumî ile kardeşi Nevfel ve Hişam b. Muğire'nin azadlısı Hakem b. Keysan da kervanda idiler. Kervandakiler, onları görünce çok korktular. Yakınlarına kadar gelmişlerdi. Bunun peşinden Ukkaşe b. Mihsan göründü ve o başını tıraş etmişti. Onu gördüklerinde rahatlayıp emin oldular ve dediler ki:
- Bunlar umrecilerdir, bunlardan size bir zarar gelmez. Sahabeler, kervan hakkında müşavere ettiler. Vakit, recep ayının
son günü idi. Dediler ki:
- Vallahi, eğer bunları bu gece bırakırsanız Harem'e girerler ve onunla kendilerini sizden korumuş olurlar. Eğer onları öldürürseniz elbette haram ayda onları öldürmüş olursunuz!
Ashab, böyle bir tereddüt geçirdi ve onların üzerine saldırmaktan çekindi. Sonra kendilerini onlara karşı yüreklendirdiler. Öldürebilecekleri kimseyi öldürmeye ve onlarla birlikte olan mallan almaya karar verdiler. Böylece Vakid b. Abdullah et-Temimî, Amr b. Hadremî'ye bir ok atarak öldürdü. Osman b. Abdullah ile Hakem b. Keysan'ı da esir aldı. Nevfel b. Abdullah kafileyi kurtardı ve Müslümanlar onları yakala-yamadılar. Abdullah b. Cahş ve arkadaşları ise, kafileyi ve iki esiri ele geçirdiler. Medine'deki Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldiler.
Abdullah b. Cahş'm ailesinden bir adam onun, arkadaşlarına şöyle demiş olduğunu rivayet etmişti. "Rasûlullah (s.a.v.) için bu ganimetlerin beşte birini ayırmamız gerekiyor." Böyle dedikten sonra beşte birini Rasûlullah için ayırdı. Kalan kısmı arkadaşlarına paylaştırdı. Böyle yapması, humusdan (ganimetlerinin beşte biri Allah'a ve Rasûlüne ait olduğunu bildiren ayetin nazil olmasından) önce idi. İbn îshak'm anlattığına göre humus ayeti nazil olduğunda tıpkı Abdullah'ın taksimatı gibi bir taksimatı öngördü. Seriyye, Rasûlullah (s.a.v.)'in yanma döndüğünde Rasûlullah (s.a.v.) onlara şöyle dedi:
«Haram ayda savaşmanızı size emretmedim.» Böyle diyerek kervanı ve iki esiri durdurdu. Bunlardan birşey almaya yanaşmadı. Rasûlullah (s.a.v.), böyle dediğinde seriyyedekiler yaptıklarına pişman olup helak olduklarını zannettiler. Yaptıkları şeyler yüzünden Müslüman din kardeşleri onları ayıpladılar. Kureyşliler de şöyle dedi: Muhammed ve ashabı, haı-am ayı helal gördü. O ayda kan döktüler. Malları aldılar, adamları esir ettiler.
Müslümanlardan Mekke'de bulunup da Kureyşlilere cevap veren kimseler ise, bunlar şaban ayında olmuştur, diyorlardı.
Yahudiler, bununla Rasûlullah (s.a.v.)'a karşı tefaül ederek şöyle dediler: Amr b. Hadramî'yi, Vakid b. Abdullah öldürdü. Amr, harbi yaşattı. Hadremî de harpte hazır bulundu. Vakid b. Abdullah ise harb ateşini tutuşturdu. Böylece Allah, bunu onların lehlerine değil de aleyhlerine kıldı.
insanlar bu hususta çok ileri gittiklerinde yüce Allah, Rasûlüne şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey Muhammed! Sana, hürmet edilen ayı, o aydaki savaşı sorarlar. De ki: «O ayda savaşmak büyük suçtur. Allah yolundan alıkoymak, O'nu inkar etmek, Mescid-i Haram'a engel olmak ve halkını oradan çıkarmak, Allah katında daha büyük suçtur. Fitne çıkarmak ise öldürmekten daha büyüktür.» Güçleri yeterse, dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşa devam ederler.» (ei-Bakara, 217.)
Yani eğer siz hürmet edilen ayda öldürdünüz ise, onlar da küfretmekle Allah yolundan çevirdiler. Siz, oranın sakinleri ve sahipleri olduğunuz halde oradan çıkarılmanız, Allah katında onlardan öldürdüğünüz kimsenin öldürülmesinden günahça daha büyüktür. «Fitne çıkarmak ise öldürmekten daha büyüktür.» Yani onlar Müslümanı dininden saptırıyorlardı. Ctyle ki, onu imanından sonra küfre geri döndürüyorlardı. Bu ise, Allah katında adam öldürmekten daha büyük bir günahtır. «Güçleri yeterse, dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşa devam
ederler...»
İbn İshak dedi ki: Kur'ân-ı Kerim'in bu emri nazil olduğunda ve Genâb-ı Allah, Müslümanların içinde bulundukları sıkıntıyı kaldırıp onları genişliğe kavuşturduğunda Rasûlullah (s.a.v.), deveyi ve iki esiri alıkoydu. Kureyşliler, ona Osman b. Abdullah ve Hakem b. Keysan'm fidyesi hakkında haber gönderdiler. Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:
«İki arkadaşımız yani Sa'd b. Ebi Vakkas ile Utbe b. Gazvan yanımıza gelmedikçe, o iki esiri fidye karşılığında size vermeyiz. Çünkü biz arkadaşlarımıza bir kötülük yapılmasından korkuyoruz. Eğer arkadaşlarımızı öldürürseniz, biz de sizin arkadaşlarınızı öldürürüz!»
Bunun üzerine Sa'd ve Utbe geldiler. Rasûlullah (s.a.v.) da onlardan, o iki esirin fidyesini kabul etti. Hakem b. Keysan'a gelince, o Müslüman oldu ve İslamiyet'i güzelce yaşadı. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında Bi'r-i Maune gününde şehid oluncaya kadar kaldı.

Osman b. Abdullah ise, Mekke'ye ulaştı ve orada kafir olarak öldü.
İbn İshak dedi ki: Kur'ân nazil olup da Abdullah b. Cahş ve onun arkadaşları, içinde bulundukları belirsizlik durumu açıklanınca sevab ve mükafaat umarak şöyle dediler:
"Ey Allah'ın Rasûlü! Acaba içinde bizim için mücahidlerin sevabının verileceği bir gazve olmasını isteyebilirmiyiz?" Böyle demeleri üzerine yüce Allah kendileri hakkında şu ayeti nazil buyurdu:
«İnananlar, hicret edenler ve Allah yolunda cihad edenler Allah'ın rahmetini umarlar. Allah bağışlar ve merhamet eder.» (ei-Bakara, 218.)
Böylece yüce Allah, bundan ötürü onlara büyük bir ümit verdi.
Şuayb, Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Hadremî, Müslümanlarla müşrikler arasında vuku bulan çarpışmada Öldürülen ilk kişidir."
Abdülmelik b. Hişam'm dediğine göre Hadremî, Müslümanların öldürdüğü ilk şahıstır ve bu çarpışmada Müslümanların elde ettikleri ganimet, ilk ganimet idi. Yakalanan Osman ve Hakem b. Keysan adındaki esirler de Müslümanların ele geçirdikleri ilk iki esirdir.
Ben derim ki: Önceki sayfalarda da geçtiği gibi İmam Ahmed b. Hanbel, Sa'd b. Ebi Vakkas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir İslâm tarihindeki ilk emîr, Abdullah b. Cahş'tır. Tefsirimizde de buna dair isbatla-yıcı deliller naklettik. Bu nakillerde de İbn İshak'a dayandık. Nitekim Hafiz Ebu Muhammed b. Ebi Hatim, babası vasıtasıyla Cündüp b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivaye etmiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.), bir kafile yola çıkardı. Başlarında Ebu Ubeyde b. Cerrah yahud Ubeyde b. Haris'i koydu. Yola çıkacağı zaman bu zat, Rasûlullah (s.a.v.)'a olan aşkından ve onun yanından ayrılmak istemeyişinden dolayı ağlamaya başladı ve yerinde oturdu. Onun yerine Rasûluliah (s.a.v.), Abdullah b. Cahş'ı seriyye komutanı olarak yola çıkardı ve ona bir mektup yazıp verdi, falan mevkiye varmadan açıp okumamasını emretti ve şöyle dedi:
«Mektubu açtığın zaman salan arkadaşlarından herhangi birini seninle birlikte yola devam etmesi için zorlama.»
Yolda iken Abdullah b. Cahş, mektubu açıp okuduğunda, «İnna lil-lahi ve inna ileyhi raciun» ayetini okuyup: "Emri işittik ve itaat ettik. Allah ve Resulünün buyruğuna uyduk." dedi. Mektupta yazılanları arkadaşlarına okuyup durumu bildirdi. Seriyyedekilerden iki kişi geri döndü. Kalanları, onunla birlikte yola devam ettiler. îbn Hadremî ile karşılaştıklarında onu öldürdüler. Öldürdükleri günün receb ayından mı yoksa cemaziyelahir ayından mı olduğunu bilemediler. Bunun üzerine müşrikler, Müslümanlara: «Haram ayda adam öldürdünüz!» dediler. Yüce Allah da şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey Muhammedi Sana, hürmet edilen ayı, o aydaki savaşı sorarlar. De ki: «O ayda savaşmak büyük suçtur.» (el-Bakara, 217.)
İsmail b. Abdurrahman es-Süddî el-Kebir, tefsirinde sahabelerden bir topluluğun yukarıdaki ayetle ilgili olarak şöyle dediklerini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.), bir seriyye yola çıkardı. Seriyye yedi kişiden müteşekkil olup, başlarında Abdullah b. Cahş komutan olarak bulunmaktaydı. Seriyyedeki adamların adları şöyleydi: Ammar b. Yasir, Ebu Hüzeyfe b. Utbe, Sa'd b. Ebi Vakkas, Utbe b. Gazvan, Sehl b. Beyda, Amir b. Füheyre ve Vakid b. Abdullah el-Yerbuî. Bu zat, Hz. Ömer'in müttefiki idi.
Rasûlullah (s.a.v.), bunları yola çıkarırken bir mektup yazıp seriyye komutanı Abdullah'a verdi ve Batm Melele varmadıkça, bu mektubu açıp okumamasını buyurdu. Yola çıkan seriyye, Batm Melele ulaşınca Abdullah mektubu açtı ve gördü ki içinde şunlar yazılıdır: «Batm Nah-le'ye varıncaya kadar yola devam et.» Abdullah arkadaşlarına şöyle dedi:
" Ölmek isteyen kimse, yola devam etsin ve vasiyetini yapsın. Çünkü ben vasiyetimi yapacak, Rasûlullah (s.a.v.)'m emrini uygulayacak ve yola devam edeceğim."
Yola devam ettiler. Sa'd ve Utbe, bineklerini kaybettikleri ve onu aramakla meşgul oldukları için kafileden biraz geri kaldılar. Abdullah b. Cahş ve arkadaşları yola devam ederek Batm Nahle'ye vardılar. Orada Hakem b. Keysan, Muğire b. Osman ve Abdullah b. Muğire ile karşılaştılar.
Ravi, bu arada seriyyedeki sahabelerden Vakid'in, Amr b. Hadremî'yi öldürüşünü ve ganimet ele geçirip iki esir tutarak Medine'ye geri dönüşlerini ve Müslümanların ele geçirdikleri ilk ganimetlerinin de bu olduğunu anlatır. Bu hadise üzerine müşrikler şöyle demişlerdi:
"Muhammed , kendisinin Allah'ın buyruğuna uyup itaat ettiğini iddia ediyor. Oysa ki haram ayların hürmetini hiçe sayan ilk kişi odur. Çünkü receb ayında bizim adamımızı öldürdü!"
Müslümanlar ise: "Biz onu cemaziyelahir ayında öldürdük." dediler.
Süddî dedi ki: Müslümanların Amr'ı öldürmeleri, receb ayının ilk
gecesi içinde olmuştu. Oysa onlar, o geceyi cemaziyelahir ayının son gecesi sanmışlardı.
Ben derim ki: Belki bu hadise'nin vuku bulduğu zamanda cemazi-. yelahir ayı yirmidokuz çekmişti. Bu sebeple Müslümanlar, receb ayının birinci gecesini, cemaziyelahir ayının otuzuncu gecesi sanmışlardı. Halbuki hilal o gecede görülmüştü. Doğrusunu Allah bilir.
Avfî de İbn Âbbas'm şöyle dediğim rivayet eder: Amr, cemaziyelahir ayının son gecesi zannı ile Öldürülmüştü. Oysa o gece, receb ayının ilk gecesi idi. Ama Müslümanlar bunun farkında değillerdi.
îbn İshak'm rivayetinde de geçtiği gibi bu hadise, receb ayının son gecesinde vuku bulmuştu. Müslümanlar, bu ganimetleri ele geçirmek için mevcud fırsatı değerlendirmedikleri takdirde müşriklerin hareme girecekleri ve artık onlara ilişmenin imkansız

olacağını bildikleri için haram ay olduğunu bile bile üzerlerine saldırdılar.
Zührî de Urve'nin böyle dediğini rivayet etmiştir ki, bu rivayeti Beyhakî nakletmiştir. Bunlardan hangisinin doğru olduğunu ancak yüce Allah bilir.
Zührî, Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder: Bize ulaşan habere göre Rasûlullah (s.a.v.), İbn Hadremî'nin diyetini ödemiş ve Önceden olduğu gibi yine haram ayın hürmete layık olduğunu bildirmiştir. Sonunda yüce Allah, Hadremî'yi haram ayda öldürenlerin affedildiğine dair Beraat ayetini inzal buyurmuştur.
Bu rivayeti, Beyhakî nakletmiştir.
îbn îshak dedi ki: Ebu Bekir es-Sıddık, Abdullah b. Cahş'm gazve-siyle ilgili olarak müşriklerin, güya Müslümanların haram ayın hürmetini ihlal ettiklerine dair söyledikleri sözlere bir cevap mahiyetinde şu şiiri söylemiştir. îbn Hişam ise, şiirin Abdullah b. Cahş'a ait olduğunu
söylemiştir:
«Haram ayda adam öldürmeyi büyük günah sayıyorsunuz. Oysa doğru yolu arayan kimse doğruyu bulduğunda sizin, Muhammed'in söylediği sözlerden insanları geri çevirmeniz, Allah'ı inkar etmeniz, bundan daha büyük günahtır. Yaptıklarınızı Allah görüyor.
Allah'ın beytinde secde eden bir kimse görülmesin, diye ehlini Mes-cid-i Haram'dan çıkarıp sürmeniz haram ayda adam öldürmekten daha büyük bir günahtır.
Her ne kadar adam Öldürme sebebiyle bizi ayıpladımzsa da İslâmiyet sebebiyle azgın ve hasetci kişi sarsıldı.
Vakid, harbi ateşlediği zaman Nahle'de süngülerimizi îbn Hadremî'den akan kanlarla suladık.
Abdullah'ın oğlu Osman aramızdadır. Boynuna takılan deriden bir kayış, kendisini ölüme doğru sürüklemektedir!» [3]

Kıblenin Ka'be'ye Çevrilmesi

Bu hadise, Bedir vakasından önce hicretin ikinci senesinde vuku bulmuştur. Bazılan dediler ki: Bu hadise, hicretin ikinci senesinin receb ayında vuku bulmuştur. Katade ile Zeyd b. Eşlem böyle demişlerdir. Muhammed b. İshak da böyle bir rivayette bulunmuştur. Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'tan da buna delalet eden rivayetleri nakletmiştir ki, bu rivayetler kuvvetli rivayetlerdir. İleride de belirtileceği gibi Bera' b. Azib'in hadisi, buna dair bir delildir. Doğrusunu Allah bilir. Kıblenin Ka'be'ye çevrilmesinin, hicri ikinci senenin şaban ayında vuku bulduğunu söyleyenler de vardır.
İbn İshale, Abdullah b. Çalışın gazvesinden sonra kıblenin Kabe'ye çevrildiğini söylemiştir. Rasûlullah (s.a.v.)'m Medine'ye gelişinin onse-kizinci ayının başında (şaban ayında) kıblenin Kabe'ye çevrildiğini söyleyenler de olmuştur. İbn Cerir, Süddî vasıtasıyla bu kavli nakletmiş ve İbn Abbas, İbn Mesud ile bir kaç sahabeye isnad etmiştir. Cumhur-u ulema ise, kıblenin hicretin onsekdzinci ayı. başında, şaban ayının ortasında Ka'be'ye çevrilmiş olduğunu söylemişlerdir. Muhammed b. Sa'd ise, Vakidî'nin şöyle dediğini nakletmiştir: «Kıble, şaban ayının ortasında salı günü Ka'be'ye çevrilmiştir.»
Ancak bu kesin belirlemede ,ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Tefsirimiz de şu aşağıdaki ayetle ilgili açıklamayı yaparken bu konuda uzun uzadıya izahatta bulunduk:
«Yüzünü göğe çevirip durduğunu görüyoruz. Hoşnud olacağın Kıb-le'ye seni, ey Muhammed, elbette çevireceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram semtine çevir; bulunduğunuz yerde yüzlerinizi o yöne çevirin. Doğrusu kitap verilenler, bunun Rablerinden bir gerçek olduğunu bilirler. Allah, onların yaptıklarından gafil değildir.» (ei-Bakara, 144.)
Bu ayetin öncesinde ve sonrasındaki ayetlerde de Yahudi ve münafiklardan olan beyinsizlerin, aşağılık cahillerin buna dair ileri sürdükleri itirazlara da değinmişizdir. Çünkü İslâm tarihinde vuku bulan ilk nesih budur. Şunu da belirtelim ki yüce Allah, Kur'ânî ifadelerde bundan önce inzal buyurduğu bir ayet-i kerimede neshin caiz olacağını belirtmiştir:
«Herhangi bir ayetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya unuttu-rursak, onun yerine daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz. Allah'ın herşeye kadir olduğunu bilmez misin?» (el-Bakara, ıoe.)
Buharı, Ebu Nuaym kanalı ile Bera'ın şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), onaltı ya da onyedi ay boyunca Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kıldı. Ama kıblesinin Ka'be'ye çevrilmesini istiyordu. Ka'be'ye yönelerek kıldığı ilk namaz, ikindi namazı idi. Bir toplulukla birlikte namaz kıldılar. O esnada yanında bulunanlardan bir adam çıkıp bir nıescidde rükû halinde bulunan bir cemaate uğrayıp şöyle dedi: «Allah'ı şahid tutarım ki, Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Mekke'ye yönelerek namaz kıldım. Siz de onlar gibi Ka'be'ye yönelerek namaz kılın.»
Kıblenin Ka'be'ye döndürülmesinden önce bazı sahabeler ölmüş ya da öldürülmüşlerdi. Onlar hakkındaki hükmün ne olacağı bilinmiyordu. Bunun üzerine Cenab-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu.
«Allah ibadetlerinizi boşa çıkaracak değildir. Doğrusu Allah insanlara şefkat gösterir, merhamet eder.» (el-Bakara, 143.)
Müslim, bu hadisi başka bir yönden rivayet etmiştir:
İbn Ebi Hatim, İbn Ebi Zur*a kanalı ile Bera'ın şöyle dediğini rivayet etti:
« Rasûlullah (s.a.v.), onaltı ya da onyedi ay boyunca Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kıldı. Ka'be'ye döndürülme sini arzu ediyordu. Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Yüzünü göğe çevirip durduğunu görüyoruz. Hoşnud olacağın kıbleye seni, ey Muhammed, elbette çevireceğiz. Artık yüzünü

Mescid-i Haram semtine çevir» (el-Bakara, 144.)
Ravi diyor ki: Bu ayetin nüzulü üzerine Rasûlullah (s.a.v.) Ka'be'ye yöneldi.
İnsanlardan bazı beyinsizler -ki onlar Yahudilerdir- şöyle demişlerdi: Onları üzerinde bulundukları kıbleden döndüren sebeb nedir?
Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«De ki: "Doğu ve batı Allah'ındır. O, dilediğini doğru yola eriştirir.» (el-Bakara, 142.)
Özetle demek istediğimiz şu ki; İmam Ahmed b. Hanbel'in, îbn Ab-bas (r.a.)'dan da rivayet ettiği gibi Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de iken Ka'be yanında durduğu halde Kudüs'e yönelerek namaz kılardı. Medine'ye hicret ettiği zaman hem Ka'be'ye hen de Kudüs'e yönelerek namaz kılma imkanım bulamadı. Medine'ye ilk gelişinde Ka'be'yi arkasına alıp Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kıldı. Bu hal, onaltı ya da onyedi ay müddetle devam etti. Yani hicretin ikinci senesi receb ayına kadar bu halini sürdürdü. Doğrusunu Allah bilir. Peygamber (s.a.v.), kıblesinin Ka'be'ye çevrilmesini arzuluyordu. Çünkü Ka'be, İbrahim peygamberin kıblesi idi. Bu arzusunun gerçekleşmesi için yüce Allah'a çokça yalvarıp yakarıyor ve niyazda bulunuyordu. Ellerini semaya kaldırıp gözlerini göğe dikerek bu dileğini Rabbine arz ediyordu. Nihayet yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Yüzünü göğe çevirip durduğunu görüyoruz. Hoşnud olacağın kıbleye seni, ey Muhammed, elbette çevireceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram Semtine çevir» (cl-Bakara, 144.)
Kıblenin Ka'be'ye çevrilmesine dair emir nazil olunca Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanlara bir hutbe irad etti ve bu hükmü onlara iletti. Vakit öğle vakti idi. Nitekim Neseî de Ebu Said b. el-Mualla'dan böyle bir rivayette bulunmuştur. Bazı insanlar, kıblenin Ka'be'ye çevrilmesine dair emrin iki namaz arasında nazil olduğunu söylemişlerdir. Mücahid ile diğerleri böyle demişlerdir. Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Be-ra'dan rivayet olunan hadis de bunu teyid etmektedir. .Şöyle ki: «Peygamber (s.a.v.)'in, Medine'de Ka'be'ye yönelerek kıldığı ilk namaz, ikindi namazı idi.» Tuhaftır ki, bu hadisenin ikinci günü sabah namazında bile haber Kübalılara ulaşmamıştı. Nitekim Buharı ve Müslim'in sahihlerinde İbn Ömer'in şöyle dediği n aide dilmektedir:
"İnsanlar, Küba'da sabah namazını kılmakta iken kendilerine birisi gelip şöyle dedi: "Rasûlullah (s.a.v.)'a bu gece Kur'ân nazil oldu ve kıblesinin Ka'be'ye yönelik olmasına dair emir geldi. Siz de Ka'be'ye yönelerek namaz kılın."
Sabah namazını kılmakta olan Kübalılar, Kudüs'e yönelmişlerdi. Bu haberi alınca Ka'be'ye döndüler."
Sahih-i Müslim'de Enes b. Malik1 ten nakledilen böyle bir rivayet daha vardır.
Söylemek istediğimiz bir başka husus da şudur: Kıblenin Ka'be'ye çevrilmesine dair ayet nazil olup da Kudüs'e yönelerek namaz kılma hükmü neshedildiğinde; bazı beyinsizler, bilgisiz ve geri zekalılar, İslâm'a dil uzatarak: "Müslümanları eski kıblelerinden çeviren sebep nedir?» demişlerdi.
Oysa kitap ehlinden olan kafirler, bu hükmün Allah'tan geldiğini bilmekte idiler. Çünkü onlar, kitaplarında Hz.Peygamber'in evsafını, Medine'ye hicret edeceğini ve Ka'be'ye yönelmekle emronulacağını haber veren ayetleri görmekte idiler. Nitekim yüce Allah da bunu şu ayetle teyid etmiştir:
«Doğrusu kitap verilenler, bunun Rablerinden bir gerçek olduğunu
bilirler.» (el-Bakara, 144.)
Cenâb-ı Allah, bununla birlikte onların sorularını cevaplandırarak şu ayeti inzal buyurdu:
«İnsanların beyinsizleri, "Yöneldikleri kıbleden onları çeviren nedir?" diyecekler. De ki; "Doğu ve batı Allah'ındır. O, dilediğini doğru yola eriştirir.» (el-Bakara, 142.) Yani mülkün sahibi ve mutasarrıfı O'dur. O, öyle bir hükroedicidir İd, hükmünü engelleyebilecek herhangi bir kimse yoktur. O, yaratıkları üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunur. Vaz' etmek istediği hükmü koyar. O, dilediğini dosdoğru yola ileten ve dilediğini de sırât-ı müstakimden saptırandır. Bütün bu yaptıklarında hikmet vardır İd, bu hikmete razı olmak ve teslimiyet göstermek gerekir. Bu ayetten sonra yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Böylece sizi insanlara şahid ve Örnek olmanız için tam ortada bulunan (hayırlı) bir ümmet kıldık» (ci-Eakara, 143.}
Yani namaz kılarken sizleri en faziletli yöne, peygamberlerin atası İbrahim (a.s.)'in kıblesine yönelttiğimiz, ondan sonra Musa'nın ve kendisinden önceki diğer peygamberlerin yönelerek namaz kıldıkları Ka'be'ye çevirdiğimiz gibi, aynı şekilde siz ümmetlerin en hayırlısı, âlemin hülasası, taifelerin en şereflisi, esinlerle yenilerin en kıymetlisi kıldık ki; kıyamet gününde bütün insanlara karşı şahid olasınız. Çünkü onlar, kıyamet gününde sizin fazilet ve üstünlüğünüz hususunda ittifak edeceklerdir.
Buharî'nin sahihinde Ebu Said'den merfu olarak nakledilen bir hadiste, Nuh peygamberin kıyamet gününde bu ümmet lehinde şahadette bulunacağı söylenmiştir. Zamanı çok önce olmasına rağmen Nuh peygamber, bu ümmet hakkında lehte şahadette bulunacağına göre, ondan sonraki peygamberler haydi haydi lehte şahadette bulunacaklardır. Bulunmaları da gerekir.
Yüce Allah, bu hadisenin vukuundan şüphe eden kimselerden intikam alacağı ve bu hadiseyi tasdik edenlere de nimetini bahşedeceği hususunda hikmetini beyan ederek şöyle buyurmuştur:
«Senin yöneldiğin yönü, peygambere uyanları, cayacaklardan ayırd etmek için kıble yaptık.» (el-Bakara, 143.)
İbn Abbas dedi ki: «Senin yöneldiğin yönü, kimin peygambere uyduğunu, kimin de ondan caydığını görmek için kıble yaptık.»
Doğrusu bu, büyük birşeydir. Yani kıblenin değiştirilmesi, çok ağır, önemli ve büyük bir hadisedir. Ancak Allah'ın, kendilerini hidayete ilettiği kimseler, bu hadisenin Allah katından geldiğine inanır ve tasdik ederler. Bu hususta asla şüphe etmezler.

Aksine buna razı olur, inanır ve gereğince amel ederler. Çünkü onlar, yüce Hakim'in kullarıdırlar. O Hakim ki, uludur, kudret sahibidir. Yumuşak huyludur. Her şeyden haberdardır. Lütufkar ve bilgi sahibidir.
«Allah ibadetlerinizi boşa çıkaracak değildir» Yani daha önce Kudüs'e yönelerek kıldığınız namazları geçersiz sayacak değildir. «Allah insanlara şefkat gösterir, merhamet eder.»
Bu konuda birçok hadis ve eserler vardır. Onları burada nakletmek fazla yer işgal edecektir. Ancak onları tefsirimizde uzun uzadıya naklettik. "Ahkamü'l-Kebir" adlı eserimizde bu konuda daha geniş açıklamalar yapacağız.
îmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. Asım vasıtasıyla Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder. Rasûlullah (s.a.v.), kitab ehli hakkında şöyle buyurdu:
«Allah'ın bize gösterdiği ve kendilerini ondan uzaklaştırdığı cuma günü ile Allah'ın bize gösterdiği ve kendilerini ondan uzaklaştırdığı kıble ve imam arkasında amin deyişimiz hususunda onlar bizi kıskandıkları kadar başka birşeyde kıskanmadılar.» [4]

Ramazan Orucunun Farz-Kılınması

Ramazan orucu, hicretin ikinci senesinde Bedir vakasından önce farz kılınmıştır.
îbn Cerir, hicretin ikinci senesinde ramazan orucunun farz kılındığını söyler. Ramazan orucunun hicrî ikinci senenin şaban ayında farz kılındığım söyleyenler de vardır. Anlatıldığına göre, «Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde Yahudilerin aşure günü oruç tuttuklarını gördü. Kendilerine niçin o günde oruç tuttuklarını sorduğunda şu cevabı verdiler:
- Bu, yüce Allah'ın Musa'yı kurtardığı gündür. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Musa hususunda biz sizden daha çok hak sahibiyiz.
Böyle diyerek kendisi de aşure günü oruç tuttu ve Müslümanlara da o gün oruç tutmalarını emretti.»
Bu hadis, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olup İbn Ab-bas'tan rivayet edilmiştir.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Ey inananlar! Oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakmasunz diye, size de sayılı günlerde farz kılındı. İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutar. Oruca dayanamayanlar, bir düşkünü doyuracak kadar fidye verir, kim gönülden iyilik yaparsa o iyilik kendisine-dir. Oruç tutmanız -eğer bilirseniz- sizin için daha hayırlıdır. Ramazan ayı, ki onda Kur'ân, insanlara yol göstererek -yol gösterici ve doğruyu yanlıştan ayırıcı belgeler olarak- indirildi. Sizden bu ayı idrak eden, onda oruç tutsun. Hasta veya yolculukta olan, tutamadığı günlerin, sayısınca diğer günlerde tutsun.» (el-Bakara, 183-185.)
Tefsirimizde konuyla ilgili hadis ve eserlerle, istifade edilecek ahkâmı yeterince naklederek bu hususta geniş açıklamalarda bulunduk. Hamd Allah'a mahsustur.
İmam Alımed b. Hatibe!, Ebu'n-Nadr vasıtasıyla Muaz b. Cebel'in şöyle dediğini rivayet eder: «Namazın farziyeti üç kademede oldu. Orucun farziyeti de üç aşama geçirdi.» Böyle dedikten sonra Muaz, namazın farziyetinin aşamalarını anlattı. Sonra şöyle dedi: «Orucun farziyetinin aşamalarına gelince; Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye geldi. Her aydan üç gün oruç tuttu. Ve bir de aşure günü oruç tuttu. Sonra Cenab-ı Allah, ona orucu farz kıldı ve şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey inananlar! Oruç, sizden öncekilere farz- kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten salanasmız diye, sayılı günlerde size de farz kılındı. İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutar. Oruca dayanamayanlar, bir düşkünü doyuracak kadar fidye verir.» (el-Bakara, 183-184.)
Bu ayetin nüzulünden sonra Müslümanlardan dileyenler oruç tutuyor, dileyenler de düşkün bir kimseye yemek yediriyor ve bunu orucun bedeli olarak yeterli görüyordu. Sonra Cenab-ı Allah, başka bir ayet inzal buyurdu:
«Ramazan ayı, ki onda Kur'ân, insanlara yol göstererek -yol gösterici ve doğruyu yanlıştan ayırıcı belgeler olarak- indirildi. Sizden bu ayı idrak eden, onda oruç tutsun.» (ei-Bakara,i85.)
Artık mukim ve sıhhatli olan kimsenin oruç tutması gerekli bir hüküm haline geldi. Ancak hasta ve yolcu kimseler için ruhsat tanındı. Oruç tutamayacak kadar yaşlı kimselerinse, oruca bedel olarak düşkün kimselere yemek yedirmeleri de bir hüküm farziyeti ile ilgili iki aşama idi.
Ravi dedi ki: Bu iki aşama zarfında Müslümanlar, iftardan sonra uyuyuncaya kadar yemek yiyor, içiyor ve hammlanyla cinsel ilişkide bulunuyorlardı. Uykuya daldıktan sonra artık yemekten,, içmekten ve hammlanyla cinsel ilişkide bulunmaktan uzak duruyorlardı. Sonra Ensâr'dan Sırma adlı bir adam, gündüzleyin oruçlu iken akşama kadar çalışıyordu. Akşam olunca evine gelip yatsı namazım kıldı. Sonra yemeden içmeden uykuya daldı. Sabah olunca uyandığında yine oruca devam etti. Rasûlullah (s.a.v.), onun aşırı derecede zayıflayıp bitkin düştüğünü gördü ve:
- Bana ne oluyor ki, senin aşırı derecede bitkin düştüğünü'görüyorum? diye sordu. Sırma da başından geçenleri ona anlattı.
Hz. Ömer, geceleyin bir müddet uyuduktan sonra hanımıyla cinsel ilişkide bulunmuş, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelerek yaptığı bu işi ona haber vermişti. Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurmuştu:
«Oruç tuttuğunuz günlerin gecesi kadınlarınıza yaklaşmanız size helal kılındı. Onlar sizin örtünüz, siz de onların örtülerisiniz. Allah, nefsinize güyenemeyeceğinizi biliyordu. Bu sebeple tevbenizi kabul edip,sizi affetti. Artık onlara yaklaşabilirsiniz.

Allah'ın sizin için takdir ettiğini dileyin. Tan yerinde, beyaz iplik siyah iplikten ayırd edilinceye kadar yeyin, için. Sonra orucu geceye kadar tamamlayın.» (el-Bakara, 187.)
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Aişe'nin şöyle dediği rivayet
olunur:
«Aşure günü oruç tutulurdu. Ama ramazan orucuyla ilgili farziyet ayeti nazil olunca, artık dileyen kimse aşure günü oruç tutar, dileyen tutmazdı.»
Buharî, İbn Ömer ve İbn Mesud'dan bunun gibi bir rivayette bulunmuştur. Bu konuyu tefsirimizde ve "Ahkamü'l-Kebir" adl kitabımızda genişçe açıkladık. Allah'ın yardımına sığınırız.
İbn Cerir dedi ki: O sene insanlar fitre vermekle de emrolundular Denilir ki: RasûluUah (s.a.v.), ramazan bayramından bi veya iki gün önce insanlara hutbe irad etti ve fitre vermelerini emretti.
Rasûlullah (s.a.v.), o sene bayram namazını insanlarla birlikte kılmak üzere namazgaha gitti, ibadetini orada eda etti. Bu, kıldığı ilk bayram namazı idi. Önünde mızrakla gidiyorlardı. Bu mızrağı Necaşi, Zü-beyre hediye etmişti. Bayramlarda RasûluUah (s.a.v.)'m önü sıra mızrakla gidilirdi.
Ben derim ki: Müteahhirinden bazı kimselerin anlattıklarına göre o sene malın zekatı farz kılındı. Nitekim bununla ilgili açıklamalar, Bedir vakasını anlatışımızdan sonra inşaallah verilecektir. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. Güç ve kuvvet, ancak ulu ve yüce Allah sayesindedir. [5]

Büyük Bedir Gazvesi

Bu gazvede, hak ile batıl birbirinden ayrılmış, müşriklerle Müslümanlar karşı karşıya gelmişlerdi. Bununla ilgili olarak yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
«Andolsun ki, siz düşkün bir durumda iken, Bedir'de Allah size yardım etmişti; Allah'tan sakının ki şükredebilesiniz» (Ai-iîmrân, 123.)
«Nitekim, Rabbin seni hak uğrunda evinden savaş için çıkarmıştı. Oysa Müslümanların bir takımı bundan hoşlanmamıştı. Sank göz göre göre ölüme sürükleniyorlarmış gibi, gerçek ortaya çıktıktan sonra bile seninle tartışıyorlardı. Allah bu iki taifeden birini size vadetmişti; siz, kuvvetsiz olanın size düşmesini istiyordunuz. Oysa, suçluların hoşuna gitmese de, hakkı ortaya çıkarmak ve batılı, tepmek için, Allah sözleriyle hakkı ortaya koymak ve inkarcıların kökünü kesmek istiyordu.» {el-Enfâl, 5-8.)
İbn İshak, Abdullah b. Cahş'm seriyyesini anlattıktan sonra şöyle der: Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Süfyan b. Harbin Kureyş'in mallarını ve ticaret eşyasını taşıyan büyük bir kervanla Şam'dan döndüğünü işitti. Kafilede Kureyş'ten otuz ya da kırk kişi bulunmakta idi. Aralarında Mahreme b. Nevfel ve Amr b. As da vardı.
Musa b. Ukbe, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Bu hadise, İbn Hadremî'nin öldürülmesinden iki ay sonra vuku bulmuştur Kervanda Kureyş'in bütün mallarım taşımakta olan 1000 deve vardı. Kervanda sadece Hüveytip b. Abdu'1-Uzza yoktu. Bu sebeple o, Bedir savaşma katılmayıp geride kalmıştır.
îbn İshak, Muhammed b. Müslim b. Şihab vasıtasıyla İbn Abbaş'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Süfyan'm Şam'dan döndüğünü duyduğu zaman Müslümanları çağırıp onlara şöyle dedi:
- İşte Kureyş'in kervanı! Onda Kureyşlilerin malları vardır. Öyleyse ona doğru gidiniz. Belki de Allah sizi onunla ganimetlendirir.
Bunu duyan halk çağrıya icabet etti ve bazılarına hafif, bazılarına ise ağır geldi. Şundan ki; Onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m bir savaşla karşılaşacağını zannetmediler. Ebu Süfyan, Hicaz'a yaklaştığında haberlere kulak verdi ve kafilesinden korktuğu için her rastladığı adama sordu.
Nihayet bir kafileden şu haberi aldı: «Muhammed, ashabını senin ve başında bulunduğun kervanın için savaşmaya gönderdi.»
O da, bu haber yüzünden korktu ve Damdam b. Amr el-Gıfarî'yi kiralayarak Mekke'ye gönderdi. Kureyş'e gidip mallarına sahip çıkmalarını, Muhanımed'in ashabıyla birlikte o kafileye görünmüş olduğunu onlara haber vermesini emretti. Damdam b. Amr da süratle Mekke'ye gitti.
İbn İshak dedi ki: Kendisini yalancılıkla suçlayamayacağım bir kimse, İlerime ve İbn Abbas tarikiyle Yezid b. Runan ile İbn Abbas'm, Urve b. Zübeyr'den şu nakilde bulunduklarını söyledi:
Atike binti Abdülmuttalib, Damdam'm Mekke'ye gelmesinden üç gece önce rüya görmüş, gördüğü rüyadan korkmuş, bunun üzerine kar-,deşi Abbas b. Abdülmuttalib'e haber göndererek şöyle demiş:
- Ey kardeşim! Allah'a yemin ederim ki bu gece beni korkutan bir rüya gördüm. Bu rüyadan, senin kavminin üzerine bir kötülük ve musibetin gelmesinden korktum. Anlatacağım bu şeyi benden duyduğunu gizle.
- Ne gördün?
- Kendi devesi üzerine binmiş olarak giden bir süvari gördüm ki, gitti Ebtah'ta durdu. Sonra en yüksek sesiyle bağırdı: "İşte ey gaddarlar! Üç gün içinde öleceğiniz yerlere gidin!" İnsanların orada toplandıklarını gördüm. Sonra o kişi mescide girdi. İnsanlar da onun peşinden oraya girdiler. Bir ara onlar, onun etrafında iken devesi Ka'be'nin üzerine kalktı. Sonra o kimse

önceki defa bağırdığı gibi şöyle bağırdı:
"Ey gaddarlar! Üç gün içinde öleceğiniz yerlere gidin!" Sonra onun devesi onunla birlikte Ebu Kubeys dağının zirvesine yükseldi. Yine öyle bağırdı. Sonra bir kaya parçası alıp aşağıya yuvarladı. Ve kaya parçası, dağın eteğine vardığında dağıldı. Dağılan parçalardan her biri, Mekke'deki evlerin içine girdi. Mekke'deki evlerin odalarından her birine o kaya parçası muhakkak girmişti.
"Vallahi işte bu, gerçek bir rüyadır. Sen bunu gizle ve hiç kimseye anlatma."
Daha sonra Abbas dışarı çıktı. Velid b. Utbe b. Rabia'ya rastladı. Onun dostu idi. Rüyayı ona anlattı ve kendisinden duyduğunu kimseye söylememesini, gizlemesini istedi. Velid ise, rüyayı babası Utbe'ye anlattı. Böylece haber Mekke'de yayıldı. Öyle ki, Kureyşliler bu rüyayı toplantı yerlerinde anlatmaya başladılar.
Abbas dedi ki: Ertesi sabah Ka'be'yi tavaf etmek için Mescid-i Ha-ram'a gittim. Ebu Cehil b. Hişam'da Atike'nin rüyasını anlatmakta olan Kureyşlüerin meclisinde oturmuş idi. Ebu Cehil, beni görünce şöyle dedi.
- Ey Ebu Fazl! Tavafım bitirdiğin zaman yanımıza gel.
Tavafı tamamlayınca yanlarına gittim. Onlarla beraber oturdum.
Ebu Cehil, bana şöyle dedi.
- Ey Beni Abdülmuttalib, sizin içinizde bu kadın peygamber ne zaman meydana çıktı?
- O nedir?
- Atike'nin gördüğü rüya işte! -Ne görmüş?
- Ey Beni Abdülmuttalib, siz erkeklerinizin peygamberlik iddiasında bulunmalarıyla kanaat etmemiş miydiniz ki, kadınlarınız da peygamberlik iddia ediyor? Atike şöyle bir rüya gördüğünü iddia etmiş ki; rüyasında gördüğü kişi kendisine şöyle demiş: «Üç gün içinde ölüm yerlerinize gidin!» O halde sizi bu üç gün bekleriz. Eğer onun dediği gibi bir şey görülmezse bu sizin aleyhinize olur, sizin aleyhinize bir yazı yazarız ki, siz Araplar arasında en yalancı bir ailesinizdir.
Abbas dedi ki: Ben onunla ilgilenmedim ve böyle birşey olduğunu inkar ettim. Sonra birbirimizden ayrıldık. Akşam olunca Abdülmuttalib oğullarından olan bütün kadınlar yanıma gelip şöyle dediler:
"Şu yoldan çıkmış, pis Ebu Cehil'in erkeklerinize dil uzatmasına, sonra da kadınlarınıza dil uzatmasına ses çıkarmadın. Söylediklerine razı oldun ve dediklerini inkar ettin. Ve hiç de gayrete gelmedin!"
Onlara dedim ki:
"Vallahi ben bunu yaptım. Fakat ben onunla fazla ilgilenmedim. Allah'a yemin ederim ki, onun karşısına çıkacağım. Eğer yeniden böyle yaparsa, elbette ben sizin yerinize onun hakkından gelirim!"
Atike'nin rüya görüşünün üçüncü gününde sabahleyin dışarı çıktım. Hiddetli ve öfkeli bir halde idim. Sanki ele geçirmek istediğim bir fırsatı kaçırmış gibi idim. Mescide girdim ve onu gördüm. Allah'a yemin ederim ki ben, ona doğru yürüyordum ki ona dokunayım da dediği bazı şeyleri tekrarlasın. Ben de kavga edeyim istiyordum. O, hafif, hiddetli bir yüze, lisana ve bakışa sahip bir adam idi. Mescidin kapısına doğru çıktığı zaman hızlı yürüyordu. İçimden: «Ona ne oldu. Allah lanet etsin. Bu benden mi kaçıyor?» dedim.
Bir de baktım ki o, benim duymadığım birşeyi duymuş: Damdam b. Amr el-Gıfarî'nin sesini duymuştu. O ise, vadinin içinde devesinin üzerinde durarak bağırıyor. Devesinin burnunu kesmiş, semerini ters çevirmişti. Gömleğini de yarmış vaziyette şöyle diyordu:
"Ey Kureyş topluluğu! Buğday ve güzel koku yüklü develer! Buğday ve güzel koku yüklü develer! Mallarınız Ebu Süfyan'la beraberdi. Ama Muhammed ve arkadaşları, ona saldırdılar. Artık imdada yetişebileceğinizi sanmıyorum. İmdat.....İmdat....."
Dedi ki: Böylece ortaya çıkan durum, beni ondan, onu da benden alıkoydu. Böylece millet süratle hazırlanmaya başlayarak şöyle dediler: "Muhammed ve onun arkadaşları, İbn Hadremî'nin kafilesi gibi.olacağını mı zannediyorlar? Hayır, hayır, vallahi elbette bunun başka birşey olduğunu bileceklerdir!"
Damdam b. Amr bu halde geldiğinde Kureyşliler, Atike'nin gördüğü rüyadan korktular. Başları eğik ve zillet içinde yola koyuldular. Kureyşliler, ya bizzat kendileri gidiyor ya da yerlerine bir adam tutup gönderiyorlardı. Nihayet Kureyşin hepsi gazveye çıkıp gittiler. Sadece Ebu Leheb b. Abdülmuttalib, yerine Asi b. Hişam b. Muğire'yi gönderdi. Ebu Leheb'in, Asi'de 4000 dirhem alacağı vardı. Ne var ki, Asi iflas etmişti. Ebu Leheb de bu alacağına karşılık olarak onu kendi yerine savaşa göndermişti.
îbn îshak, îbn Ebi Necih'in şöyle dediğini rivayet eder: Ümeyye b. Halef, oturmaya karar vermişti. İri cüsseli, ağır gövdeli bir ihtiyar idi. Ukbe b. Ebi Muayt ona geldi. O, mescidde kavminin arasında oturmakta idi. Elinde taşıdığı bir buhurdanlık vardı İçinde ateş ile buhur vardı. O buhurdanlığı Ümeyye b. Halefin önüne koydu. Sonra şöyle dedi:
- Ey Ebu Ali, buhur yap. Çünkü sen kadınlardan birisin.
- Allah seni çirkin kılsın, getirdiğin şeyleri de çirkin kılsın. Böyle dedikten sonra kendisi de hazırlık yapıp diğer insanlarla birlikte savaşmaya gitti.
İbn İshak'm bu kıssayla ilgili olarak söyledikleri bunlardan ibarettir.
Buharı, bunu başka bir tarikle rivayet etmiştir: Ahmed b. Osman, Sa'd b. Muaz'dan rivayet etti ki; «Sa'd, Ümeyye b. Halefin dostu imiş. Ümeyye, Medine'ye geldiğinde Sa'd b. Muaz'a konuk olurmuş. Sa'd da, Mekke'ye geldiğinde Ümeyye'ye konuk olurmuş.

Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde Sa'd b. Mu&z umre niyetiyle Mekke'ye gitmiş ve Ümeyye'ye konuk olmuştu Ümeyye'ye şöyle demişti:
"Ka'be'yi tavaf edebilmem için bana tenha bir zaman ayarla." Ümeyye de onu öğleye yakın bir zamanda çıkarıp Ka'be'ye götürmüştü. Ebu Cehil, onlarla karşılaştığında şöyle demişti:
- Ey Eba Safvan, şu yanındaki kimdir? Ümeyye:
- Bu Sa'd'dır, demişti.
Ebu Cehil, Sa'd'e dönüp şöyle demişti.
- Görüyorum ki, Mekke'de güven içinde Ka'be'yi tavaf ediyorsun. Oysa siz dinden çıkanları barındırdınız. Onlara yardımc olacağınızı söylediniz. Allah'a yemin ederim ki sen, Ebu SafVan ile beraber olmasaydın ailene salimen dönemezdin!
Sa'd, sesini yükselterek: "Eğer sen beni Ka'be'yi tavaftan ahkoyar-san, ben seni bundan daha ağır gelecek birşeyden alıkoyanın. Medine yolunu sana yasaklarım!"
Ümeyye, Sa'd'a şöyle dedi:
- Ey Sa'd! Ebu Hakem'e karşı sesini yükseltme. Çünkü o, bu vadide yaşayan insanların efendisidir.
Sa'd dedi ki:
- Ey Ümeyye, bizi bırak. Allah'a yemin ederim ki Rasûlullah (s.a.v.)'m, senin Müslümanlar tarafından öldürüleceğini söylediğini işittim.
- Mekke'de mi?
- Bunun üzerine Ümeyye, şiddetli bir korkuya kapıldı. Eve döndüğünde zevcesine şöyle dedi:
- Ey Ümmü Safvan, Sa'd'm bana dediğini duydun mu?
- Sana ne dedi?
- Bana, Müslümanlar tarafından öldürüleceğimi, Muhammed'in kendilerine bunu haber verdiğini söyledi. Ben de: "Mekke'de mi öldürüleceğim?" diye sordum O, bunu bilemeyeceğini söyledi.
Ümeyye dedi ki: Vallahi ben de Mekke'den çıkmam.
Bedir günü geldiğinde Ebu Cehil, insanları savaşa çağırdı ve: "Kervanınıza ulaşıp kurtarın!" dedi. Ama Ümeyye, Mekke'den çıkmak istemedi. Ebu Cehil, onun yanma gelip şöyle dedi:
"Ey Eba Safvan! Sen bu vadide yaşayanların efendisisin. Eğer insanlar senin sefere çıkmadığını görürlerse onlar da seninle birlikte kalır ve sefere çıkmazlar."
Ebu Cehil, ısrarla onun savaşa gitmesini istedi. Nihayet Ümeyye şöyle dedi:
"Madem beni mağlup ettin. Öyleyse en güzel ve asil deveyi satın alacağım." Böyle dedikten sonra eve gidip zevcesine şöyle dedi:
- Ey Ümmü Safvan, yol hazırlığımı yap.
- Ey Eba Safvan, Medineli kardeşininin (Sa'd'm) dedilderini unutmuşsun?
- Hayır, Mekke'den çok uzaklara gitmeyeceğim. Şu yakınlara kadar gideceğim.
Ümeyye, Mekke'den çıktıktan sonra konakladığı her yerde devesini bağlıyordu. Bu tedbirini devam ettirdi. Nihayet Allah, onu Bedir'de öldürttü.»
İsrail'in rivayetine göre Ümeyye ile karısı arasında geçen karşılıklı konuşmada, karısı ona şöyle demiş. «Allah'a yemin ederim İd, Muham-med asla yalan söylemez.»
İbn İshak dedi ki: Kureyşliler, hazırlıklarını tamamlayıp yürümeye başladıkları zaman kendileriyle Beni Bekir b. Abdi Mena b. Kinane arasında geçen savaşları anlatmaya başladılar ve şöyle dediler: Arkadan bize saldırmalarından korkuyoruz.
Kureyşliler ile Beni Bekir arasında vuku bulan savaş, Hafs b. Ah-yef in oğlu yüzünden olmuştu. Hafs b. Ahyef, Beni Amir b Lüey kabile-sindendir. Oğlunu, Beni Bekir kabilesinden bir adam, Amir b. Yezid b. Amir b. Mülevvih'in teşviki üzerine öldürmüştü. Sonra Hafs b. Ahyef in öldürülen oğlunun intikamım, diğer oğlu Mikrez almıştı. Mikrez, Amir'i öldürüp kılıcını karnına saplamış, daha sonra da geceleyin onu getirmiş ve Ka'be'nin örtüsüne asmıştı. Arada vuku bulan bu öldürmeler yüzünden korkmuşlardı...
îbn İshak, Yezid b. Ruman vasıtasıyla Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Kureyşliler yola çıkmaya karar verdikleri zaman kendileriyle Beni Bekir kabilesi arasında geçen savaşı hatırladılar. Bu hatırlamaları savaşa gidip gitmemek hususunda onlarda bir tereddüt meydana getirdi. Bunun üzerine İblis, Süraka b. Malik b. Cüşum el-Müdlic suretine bürünerek onlara göründü. O da, Beni Kinane kabilesi eşrafındandı. Kureyşlüere şöyle dedi:
«Kinanelilerin arkanızdan gelip de hoşlanmayacağınız birşeyi yapmayacaklarına dair size teminat veriyorum. Ve sizi böyle birşeye karşı koruyacağım.»
Bunun üzerine Kureyşliler, hızla yola çıktılar.
Ben derim ki: Cenab-ı Allah'ın şu ayetinin manası işte budur:
«Yurtlarından böbürlenerek, insanlara gösteriş yaparak çıkan ve Allah yolundan menedenler gibi olmayın. Allah onların işlediklerini her yönüyle bilendir.
Şeytan onlara işlediklerini güzel gösterdi ve «Bugün insanlardan sizi yenecek kimse yoktur, doğrusu ben de size yardımcıyım»

dedi. İki ordu karşılaşınca da, geri dönüp, «Benim sizinle ilgim yok; doğrusu sizin görmediğinizi görüyorum. Ve şüphesiz Allah'tan korkuyorum. Allah'ın azabı şiddetlidir.» dedi. (ci-Enfâi, 47-48.)
İblis, Kureyşlileri aldattı. Allah ona lanet etsin.. Öyle ki, Kureyşliler onunla birlikte adım adım, konak konak ilerlediler. îblis'in askerleri ve bayrakları da kendisiyle beraberdi. Nihayet Kureyşlileri, ölecekleri yere kadar götürüp teslim etti. İşin ciddiyetini ve meleklerin yardım için inmekte olduklarım görünce, Cebrail'i de karşısında açık bir şekilde görünce gerisin geri kaçıp şöyle dedi:
«Benim sizinle ilgim yok, doğrusu sizin görmediğinizi görüyorum. Ve şüphesiz Allah'tan korkuyorum. Allah'ın azabı şiddetlidir.» (ei-Enfâl,48.)
Yukarıdaki ayet, aşağıda naktttiğimiz ayet gibidir: «İki yüzlülerin durumu insana: «İnkar et!» deyip, insan da inkar edince: «Doğrusu ben senden uzağım; âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.» diyen şeytanın durumu gibidir.» (cl-Haşr, 16.)
Bir başka ayet-i kerimede yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«De ki: «Hak geldi, batıl ortadan kalktı. Zaten batıl ortadan kalkmaya mahkumdur.» (ci-îsra,8i.)
Lanetli İblis, meleklerin Müslümanlara yardım için Bedir gününde indiklerini görünce gerisin geri dönüp kaçtı. O gün kaçanların ilki, o oldu. Halbuki daha önce müşrikleri yüreklendirip gayrete getirmiş, onları koruyacağını söylemişti. Onları kışkırtmış, onlara vaadlerde bulunmuş, kuruntulara kaptırmıştı. Ama şeytan, onlara aldatmadan başka birşey vadetmiyordu.
Yunus, İbn îshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kureyşliler, zorluk ve zillet içinde 950 savaşçı olarak, beraberlerinde de 200 at bulundurarak yola çıktılar. Def çalıp şarkı söyleyen, Müslümanları hicveden şarkıcı kadınları da yanlarına aldılar.
İbn İshak, bu arada Kureyşlilere her gün kimin yemek yapacağını da anlatmıştır.
el-Ümevî der ki: Kureyşlilere Mekke'den çıktıkları ilk gün davar kesen kişi Ebu Cehil oldu. Kureyş ordusu için on hayvan kesti. Sonra Usfan mevkiinde Ümeyye b. Halef, ordu için dokuz hayvan kesti. Kadid mevkiine geldiklerinde Süheyl b. Amr da on hayvan kesti. Kadid mevkiinden aşağılara deniz kıyısına doğru meyledip yola devam ettiler. Kıyıda bir gün ikamet ettiler. O esnada Şeybe b. Rebia, müşrik ordusu için dokuz hayvan kesti. Cühfe'ye geldiklerinde Utbe b. Rebia, onlara on hayvan kesti. Ebva'ya geldiklerinde Nebih ile Münebbih (ki bunlar Hac-cac'm oğulları idiler), müşrik ordusu için on hayvan kesti. Abbas b. Abdülmuttalib de müşrik ordusu için on hayvan kesti. Bedir suyuna, vardıklarında Ebu'l-Bahterî de onlar için on hayvan kesti. Sonra azıklarını da yediler.
el-Ümevî, babası kanalı ile Ebu Bekir el-Hüzelî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Müşriklerin yanında altmış at ve 600 zırh vardı. Rasûlullah (s.a.v.)"m ordusunda ise iki at ve altmış zırh vardı.
Müşriklerin Mekke'den çıkıp Bedir'e doğru giderken durumları bundan ibaretti.
İbn îshak, Rasûlullah'm durumu hakkında ise şöyle der:
Rasûlullah (s.a.v.), ashabıyla birlikte ramazan ayından birkaç gece geçtikten sonra yola çıktı. Yerine Medine'de imam olarak îbn Ümmü Mektum'u görevlendirdi. Revha'ya geldiğinde Ebu Lübabe'yi Medine valisi olarak görevlendirip Medine'ye gönderdi. Sancağı Mus'ab b. Ümeyr'e verdi. Bu sancağın rengi beyazdı. Rasûlullah (s.a.v.)'ın önünde iki siyah bayrak vardı. Bunlardan birisi, Ebu Talib oğlu Ali'nin elindeydi ki, bu bayrağa Ukab denirdi. Diğeri ise, Ensâr'dan bir adamın elindeydi.
İbn Hişam'ın ifadesine göre Ensâr'ın bayrağı, Sa'd b. Muaz'm elinde idi. el-Ümevî ise, Habbab b. Münzir'in elinde olduğunu söyler.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ordunun son kısmının başına Kays b. Ebi Sa'sa'a'yı getirdi. Bu, Beni Mazin b. Neccar'ın kardeşidir, el-Ümevî dedi ki: İslâm ordusunda iki at vardı. Birinin üzerinde Mus'ab b. Ümeyr, diğerinin üzerinde Zübeyr b. Avvam vardı. Rasûlullah (s.a.v.) ordunun sağ cenahına Sa'd b. Hayseme'yi, sol cenahına da Mikdad b. Es-ved'i komutan tayin etti.
İmam Ahmed b. Hanbel'in rivayetine göre Hz. Ali şöyle demiştir: «Bedir savaşında aramızda Mikdad'tan başka bir süvari yoktu.»
Beyhakî, başka bir kanaldan Hz. Ali'nin, İbn Abbas'a şöyle dediğini rivayet eder: «Bedir savaşında yanımızda sadece iki at vardı. Bunlardan biri Zübeyr'in, diğeri de Mikdad b. Esved'in idi.»
el-Ümevî, babası kanalı ile Et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: « Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Bedir savaşında iki süvari vardı. Bunlardan biri Zübeyr b. Avvam 'di ki, ordunun sağ cenahında bulunuyordu. Diğeri de Mikdad b. Esved idi ki, ordunun sol cenahında bulunuyordu.»
İbn İshale dedi ki: Müslümanlarla birlikte yetmiş deve vardı. Bunlara nöbetleşe biniyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.) ile Ali ve Mersed b. Ebi Mersed, bir deveye nöbetleşe biniyorlardı. Hamza, Zeyd b. Harise, Ebu Kebşe ve Enes (ki bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m iki azadlısıdırlar), bir deveye nöbetleşe biniyorlardı.
İmam Ahmed b. .Hanbel, Affan kanalı ile Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir gününde, bizden her üç kişiye bir deve düşüyordu. Ebu Lü-babe ile Ali, Rasûlullah (s.a.v.)'m arkadaşları idiler, yürüme nöbeti Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiğinde arkadaşları ona: "Senin yerine biz yürüyelim" dediler. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Siz benden daha güçlü değilsiniz. Ve ben de en azından sizin kadar sevaba muhtacım.»
Ben derim ki: Belki de bu hadise, Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ebu Lüba-be'yi Revha'da Medine valisi olarak tayin edip Medine'ye geri döndürmesinden önce olmuştur. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m binek arkadaşları, Ali ile Mersed olmuşlardır. Mersed, Ebu Lübabe'nin yerine geçmişti. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Muhammed b. Cafer kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir gününde Rasûlullah (s.a.v.), develerin boyunlanndaki çanların koparılarak çıkarılmasını emretti.»
Buharî, Yahya b. Bükeyr kanalı ile Ka'b b. Malik'in şöyle dediğim rivayet eder:
« Rasûlulîah (s.a.v.)'m katıldığı gazvelerin hiç birinden -Tebük gazvesi müstesna- geri kalmadım. Yalnız Bedir gazvesinden geri kalmıştım. Fakat bu gazveden geri kalan kimselerden herhangi birini Cenab-ı Allah kınamadı. Rasûlullah (s.a.v.), Kureyş kervanını ele geçirmek maksadıyla Medine'den yola çıktı. Nihayet Cenab-ı Allah beklenmedik bir anda ve yerde iki tarafı karşı karşıya getirmişti.»
îbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den Mekke'ye doğru olan Medine'nin dağ içindeki yolu üzerinde, sonra Akik üzerinde, sonra Zü'l-Hüleyfe üzerinde, sonra Ulat-ı Ceyş yolu üzerinde yürüdü. Sonra Türban'a vardı. Sonra Melel, sonra Gamsü'l-Hamam, sonra Yemame kayacıkları, sonra Seyyale, sonra Feceü'r-Revha, sonra Sünüke yoluna vardı ki, orası normal bir yoldu. Nihayet Irkı'z-Zabye'ye vardığında bedevilerden bir adamla karşılaştı. Ona, bedevilerin durumunu sordular, ama bir haber alamadılar. Bunun üzerine ashab ona dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'a selam ver. O da dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.) aranızda mıdır?
- Evet, dediler.
Böylece o da Rasûlullah (s.a.v.)'a selam verdi. Sonra şöyle dedi: Eğer sen Rasûlullah (s.a.v.) isen, bana şu dişi devenin karnındakini söyle.
Seleme b. Selame b. Vakş, ona dedi ki:
- Rasûlullah (s.a.v.)'a sorma. Bana gel, ben sana cevabını vereyim. Sen deveye bindin ve devenin karnında senin çocuğun vardır!" Bunu duyan Rasûlullah (s.a.v.), Seleme'ye şöyle dedi:
«Sus. Adama karşı fahiş sözler söyledin!» Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), Seleme'den yüz çevirdi.
Rasûlullah (s.a.v.), Sec'sec mevkiine indi. Burası Revha kuyusu-dur. Sonra buradan ayrılıp yola devam etti. Munsaraf ta bulunduğu zaman Mekke'nin yolunu sol tarafa bırakarak sağ taraftan Naziye üzerin-de yürüdü. Bedir'e doğru gidiyordu. Böylece oradan bir bucağa yürüdü ve vadiyi enlemesine kat'etti. O vadiye Ruhkan deniliyordu. Naziye ile Madik safra arasında bulunuyordu. Sonra Madik üzerinden yürüdü. Safra'ya yakın bir yere vardığında Besbes b. el-Cühanî'yi -ki bu za Beni Saide'nin müttefiki idi- bir de Adiy b. Ebi Zeğba el-Cühenî'yi -ki bu da Beni Neccar'ın müttefiki idi- kendisi için keşifle yapıp Ebu Süfyan b. Harb ve başkasından haberler toplamaları için Bedir'e gönderdi.
Musa b. Ukbe dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Medine'den çıkmadan önce bu ikisini casus olarak göndermişti. Dönüp de kendisine kervanının haberini verdiklerinde Rasûlulîah (s.a.v.), insanları savaşa çağırmıştı.
Eğer Musa b. Ukbe ile îbn îshak'm söyledikleri sağlam bir rivayet ise, demek İd Rasûlullah (s.a.v.), bu iki kişiyi iki defa göndermiştir. Doğrusunu Allah bilir.
îbn îshak, sözüne devamla dedi ki: Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.) yola çıktı, biraz ilerledi. İki dağ arasında bulunan Safra köyüne doğru döndüğü zaman bu dağların adlarım sordu. Birinin Müslih, diğerinin Muhri olduğunu söylediler. Müslih s ahlandıncı, Muhri ise pisleyici anlamına gelir. Buralarda yaşayan halkı sordu. Birinde yaşayan halka Ateşoğullan, diğerinde yaşayana da Çakmakoğulları dendiğini söylediler. Bunlar Gufar kabilesinin iki kolu idiler. Rasûlullah (s.a.v.), ikisi arasından geçmekten hoşlanmadı ve dağların adlarıyla halkların adlarını tefaül yaptı. Bu iki dağı ve Safra köyünü soluna alarak yola devam etti. Vadiyi enlemesine kat'ettikten sonra konakladı.
Kureyşlilerden Rasûlullah (s.a.v.)'a haber geldi ki, onlar kervanlarım korumak için yola çıkmışlardır. Bunun üzerine o da ashabıyla istişare yaptı. Onlara Kureyş'ten haberler verdi. Ebu Bekir es-Sıddık kalkıp güzel bir konuşma yaptı. Sonra Ömer b Hattab kalkıp güzel bir konuşma yaptı. Sonra Mikdad b. Amr kalktı ve şöyle dedi:
- Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'ın sana gösterdiği gibi yoluna devam et. Biz seninle beraberiz. Vallahi, İsrailoğullanmn Musa'ya «Sen ve Rab-bin gidin savaşın. Doğrusu biz burada oturacağız!» dedikleri gibi demiyoruz. Ancak; «Sen ve Rabbin gidin savaşın. Doğrusu biz de sizinle birlikte savaşacağız. Seni hak olarak gönderen Allah'a yemin olsun ki, bizi Berki'l-Gimad'a götürsen bile (Yemen'de bir yer adı.) oraya varıncaya kadar seninle birlikte ve seninle omuz omuza savaşırız!»
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ona: "Hayırlı olsun" diyerek onun için hayır duada bulundu.
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Ensâr'ı kastederek: «Ey insanlar, bana fikrinizi söyleyip yol gösterin.» dedi. Çünkü Ensâr'ın sayıları bir hayli çoktu. Onlar, Akabe'de peygamberle bey'atleş tiki eri zaman şöyle demişlerdi:
"Ya Rasûlullah (s.a.v.)! Memleketimize kavuşuncaya kadar sen sorumluluğumuz altında değilsin. Bize kavuştuğun zaman artık sen bizim zimmet ve himayemiz desin. Çocuklarımızı ve kadınlarımızı koruduğumuz şeylere karşı seni de koruruz."
Bundan dolayı Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'ın Medine dışındaki düşmanlara saldırmayacakları endişesiyle korkuyordu. Çünkü onlar, sadece Medine'de kendisini koruyacaklarına söz vermişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.), bunu söyediği zaman Sa'd b. Muaz, ona şöyle dedi:
- Allah'a yemin ederim ki sanki sen bizi kastediyorsun ya Rasûlal-lah!
- Evet.
- Biz sana iman ettik. Seni tasdik ettik. Senin getirdiğin şeyin gerçek olduğuna şahadette bulunduk. Bunun için sana itaat etmek ve emirlerini dinlemek üzere sana söz veriyoruz. Şu halde istediğin şeye devam et ya Rasûlallah. Biz seninle beraberiz. Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, eğer bize şu denizi göstersen ve ona dalsan, elbette seninle beraber

biz de o denize dalarız ve hiç birimiz senden geri kalmayız. Bizim düşmanlarımızı yarın bizimle karşılaştırmandan hoşnutsuzluk duymayız. Biz savaşta sabırlı kimseleriz. Cephede karşılaşma anında sadakatliyiz. Umarız İd Allah, bizimle seni sevindirir. Gözünü aydın kılar. Öyleyse Allah'ın bereketi üzerine yola devam et."
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) sevindi, sonra şöyle dedi.
«Yürüyün. Size müjdeler olsun. Çünkü yüce Allah, iki şıktan birini bana va'detmiştir. Allah'a yemin ederim ki, şu anda sanki ben müşrik kavmin ölüm yerlerine bakıyorum."
Merhum îbn îshak'm rivayeti budur. Onun buna dair birçok vecih-ten sahicileri vardır. Nitekim Buhari, sahihinde Ebu Nuaym kanalı ile İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:
"Mikdad b. Esved'in öyle bir durumuna şahid oldum ki, onun yerinde olmayı çok isterdim. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldi. O esnada Rasûlullah müşriklere beddua ediyordu. Mikdad dedi ki:
- Musa kavminin Musa'ya: "Sen ve Rabbin gidin savaşın. Doğrusu biz burada oturacağız." dedikleri gibi demiyoruz. Aksine biz senin sağında, solunda, önünde, arkanda savaşacağız.
Peygamber (s.a.v.)'in bu sözler üzerine yüzünün aydınlandığını ve
sevindiğini gördüm."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ubeyde kanalı ile Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasûlullah (s.a.v.), Bedir savaşına çıkıp çıkmamak hususunda ashabına danıştı. Ebu Bekir (r.a.) görüşünü söyledi. Fakat Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'in görüşü ile yetinmeyip bir daha sordu. Bu sefer Ömer (r.a.) görüşünü söyledi. Hz. Peygamber (s.a.v.), Ömer'in görüşü ile de yetinmeyip bir daha sordu. Bunun üzerine Ensâr'dan kimisi:
- Ey Ensâr topluluğu, Allah'ın peygamberi sizi kastediyor, dediler. Bunun üzerine Ensâr'dan bazıları kalkıp:
-Ya Rasûlallah! Hoş, biz de sana İsrailoğullarımn Musa (a.s.)'ya: "Sen ve Rabbin gidin, savaşın. Biz burada oturacağız." dedikleri gibi demiyoruz. Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederiz ki, develeri Berki'l-Gimad'a kadar sürseri senin arkandan geleceğiz, dediler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, yine Enes (r.a.)'den rivayette bulunarak
şöyle dedi:
«Peygamber (s.a.v.), Ebu Süfyan'm büyük bir kervanla geldiğini haber alınca ashabına danıştı. Ebu Bekir (r.a.) görüşünü söyledi. Onu dinlemedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubade (r.a.):
-Ya Rasûlallah! Sen bizi kastediyorsun. Hayatım kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, şu bineklerimizi denizlere daldırmamızı emretsen, onları daldıracağız. Ve eğer Berki'l-Gimad'a kadar onları sürmemizi emretsen yaparız, dedi.
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v,), halka yola çıkmalarını emretti.
Ravi diyor ki:
Yola çıktılar. Nihayet Bedir'e varıp konakladılar. Yanlarına su taşıyıcı bir deve kervanı geldi ki, aralarında Haccac oğullarının siyahı bir kölesi vardı. Onu yakaladılar. Ebu Süfyan ile arkadaşlarım ona sordular. O da dedi ki:
- Ebu Süfyan hakkında bilgim yoktu. Ama Ebu Cehil b. Hişam, Ut-be b. Rebia ve Ümeyye b. Halef buradadırlar.
Böyle deyince onu dövdüler. Dövünce de şöyle dedi:
- Evet, size haber vereceğim. Burada Ebu Süfyan bulunmaktadır. Onu bıraktıklarında tekrar sordular. O şöyle dedi:
- Ebu Süfyan hakkında bilgim yok. Ama Ebu Cehil, Şeybe, Utbe ve Ümeyye buradadırlar.
Böyle deyince onu yine dövdüler. Rasûlullah (s.a.v.) ise, namaz kılmaktaydı. Bu hali görünce namazı bırakıp şöyle dedi:
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki, bu köle doğru konuştuğu zaman siz onu dövüyorsunuz. Ama size yalan söylediği zaman da bırakıyorsunuz.
Ravi diyor ki: Rasûlullah (s.a.v.), orada Müslümanlara şöyle dedi: "Burası falan müşrikin düşüp öleceği yerdir." Böyle derken elini şuraya ve şuraya koyuyordu. Düşüp öleceklerini belirttiği yerlerde, o müşrikler düşüp ölmüşlerdir. Bir karış dahi öteye geçmemişlerdi. Mutlaka belirtilen yere düşüp ölmüşlerdi.
İbn Ebi Hatim, tefsirinde Ebu Eyyüb el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Biz, Medine'de iken Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:
«Ebu Süfyan'm kervanının gelmekte olduğu bana haber verildi. Şu kervana karşı gitmeye var mısınız? Belki Allah, kervandaki malları bize ganimet olarak verir»
Biz de evet, diye cevap verdik. Birlikte yola çıktık. Bir ya da iki gün yol gittikten sonra bize şöyle dedi:
- Şu kavim hakkında ne düşünüyorsunuz? Sizin Medine'den çıktığınızı mutlaka haber almışlardır.
- Allah'a yemin ederiz ki, hayır, bizim o kavimle savaşacak gücümüz yoktur. Biz sadece kervanı ele geçirmek istemiştik.
- O kavimle savaşma hususunda ne düşünüyorsunuz?
- Hayır, Allah'a yemin ederiz ki, biz, o kavimle savaşacak güçte değiliz. Sadece kervanı ele geçirmek istemiştik.
Mikdad b. Amr kalkıp şöyle dedi:
- Öyleyse ya Rasûlullah, Musa kavminin Musa'ya; «Git, sen ve Rab-bin savaşın. Biz burada oturacağız.» dedikleri gibi demeyeceğiz.
Ravi Ebu Eyyüb diyor ki: Biz Ensâr topluluğu da Mikdad gibi söz söylemeyi temenni etmiştik. Onun söylediği sözleri, büyük

bir servete sahip olmaya tercih etmiştik. Bunun üzerine yüce Allah, Rasûlüne şu
ayeti inzal buyurdu:
«Nitekim, Rabbin seni hak uğrunda evinden savaş için çıkartmıştı. Oysa Müslümanların bir takımı bundan hoşlanmamıştı.» (ei-Enfâi, 5.)
İbn Mirdeveyh, Muhammed b. Amr b. Alkame b. Vakkas el-Leysî'nin babasından şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Bedir'e gitmek üzere yola çıktı. Revha denilen yere vardığı zaman ashaba:
- Ne diyorsunuz, nasıl yapalım? diye sordu.
Ebu Bekir (r.a.):
-Ya Resûlallah, falanca yerde olduklarım haber aldık, dedi.
Peygamber (s.a.v.) tekrar:
- Ne diyorsunuz, ne yapalım? diye-sordu.
Bu defa Ömer (r.a.) de Ebu Bekir'in söylediklerini söyledi. Rasûlullah (s.a.v.), yine aynı soruyu sordu. Bu defa Sa'd hMuaz (ra.) şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah ! Sen bizi kastediyorsun. Seni peygamberlikle şereflendiren ve sana kitap indiren Allah'a yemin ederim ki ben, bu yoldan ne gittim, ne de bu yol hakkında herhangi bir bilgim var. Eğer Ye-men'deki Berki'l-Gimad'a kadar da gitsen, biz seninle beraber geleceğiz ve Musa peygambere: "Sen ve Rabbin gidin, savaşın. Biz burada oturacağız." diyenler gibi demeyeceğiz. Sana: "Sen ve Rabbin gidin savaşın. Biz de seninle beraberiz." diyeceğiz. Galiba sen Medine'den çıkarken bi maksat için çıktın da burada Cenab-ı Allah, sana başka birşey emretti. Nereye gitmek istiyorsan git. Kimi bırakmak, kimi ezmek, kiminle düşmanlık yapmak, kiminle dostluk kurmak istiyorsan yap. Malımızdan da istediğin kadar alabilirsin."
İşte Sa'd'm, bu sözü üzerine şu ayet-i kerime nazil oldu:
«Nitekim, Rabbin seni hak uğrunda evinden savaş için çıkarmıştı. Oysa Müslümanların bir takımı bundan hoşlanmamıştı.» (ei-Enfai, 5.)
el-Ümevî, "Meğazi" adlı eserinde Sa'd'm: «Malımızdan dilediğin kadar alabilirsin.» sözünden sonra: «İstediğin kadar bize ver, istediğin kadar da bizden al. Bize vermenden çok bizden almanı istiyoruz. Sen bize ne emredersen, senin emrine uyarız. Allah'a yemin ederim ki, Yemen'in San'a şehrindeki Berkil-Gimad' köşküne kadar da gitsen seninle beraberiz.» dediğini de kaydetmektedir.
İbn İshale dedi M: Rasûlullah (s.a.v.), Zafiran'dan yola çıkıp sarp yokuşlardan yürüdü. Oralara Esafir denilir. Sonra Dabbe denilen bir beldeye indi. Hennan'ı sağ tarafına aldı. Orası dağlar gibi büyük kum tepeleri idi. Sonra Bedir yalanlarına indi. C ve ashabından birisi bineklerine bindi. İbn Hişam'm ifadesine göre ashabından olan o kişi, Ebu Bekir es-Sıddıkidi. Nihayet bedevi bir ihtiyarın yanına geldiler. Rasûlullah (s.a.v.) ona, Kureyş, Muhammed ve ashabının durumu hakkında oralarda ne gibi haberler dolaştığını ihtiyara sordu. İhtiyar dedi ki:
- Kam olduğunuzu bana haber vermeden size birşey söylemem. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):
- Sen bize haber verdiğin zaman, biz de sana haber veririz, dedi. İhtiyar adam:
- Ona karşı bu olur mu ?
- Evet, olur.
- Bana şöyle bir haber ulaştı. Muhammed ile ashabı, şu ve şu günde yola çıktılar. Eğer bana haber veren adam doğru söylemişse, onlar bugün şöyle ve şöyle yerdedirler. (Böyle demekle Rasûlullah (s.a.v.)'m bulunduğu yeri kastediyordu.) Bana şöyle bir haber de ulaştı ki; Kureyşli-ler şöyle ve şöyle bir günde yola çıktılar. Eğer bana haber veren adam doğru söylemiş ise, onlar bugün şöyle ve şöyle bir yerdedirler. (Böyle demekle de Kureyşlilerin bulunduğu yeri kastediyordu.)
İhtiyar adam sözlerini tamamladığında:
- Siz kimlerdensiniz? diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) cevab verdi:
- Biz sudanız.
Böyle dedikten sonra ihtiyar adamın yanından ayrıldı. İhtiyar diyordu ki:
- Sudanız demek de neyin nesi oluyor? Yoksa Irak suyundan mı? îbn Hişam'm ifadesine göre o ihtiyar adam, Süfyan ed-Damrî'dir. Rasûlullah (s.a.v.), ihtiyarın yanından ayrıldıktan sonra ashabının
yanına döndü. Akşam olunca Ali b. Ebi Talib, Zübeyr b. Avvam ve Sa'd b. Ebi Vakkas ı ashabından bir toplulukla birlikte Bedir suyunun yanına gönderdi. Bunlar, bölge ile müşrikler hakkında bilgi ve haberler elde edeceklerdi. Bu keşif kolu, su taşıyıcı bir kafileye rastladı. Kafile arasında Beni Haccac'm kölesi Eşlem ile Beni As b. Said'in kölesi Ebu Yesar da vardı Keşifçiler, bu ikisini yakalayıp getirdiler ve bunlara sordular. Rasûlullah (s.a.v.) ise, o esnada namaz kılmakta idi. Kıyam halinde îdi. Bu köleler sorulan şöyle cevaplandırıyorlardı:
- Biz Kureyşlilerin sucularıyız. Kendilerine su temin etmemiz için bizi buraya gönderdiler. Sahabeler, onların bu cevablarını beğenmediler. Onların, Ebu Süfyan'm adamları olduklarını sandılar. Bunun için onları dövdüler. Onları linç edecekleri zaman dediler ki:
- Biz Ebu Süfyan'm adamlarıyız.
Bunun üzerine onları bıraktılar. Rasûlullah (s.a.v.) da rükû etti. İki secdesini yaptı. Sonra selam verip şöyle dedi:

- Size doğru söyle diklerinde onları dövdünüz. Size yalan söylediklerinde onları bıraktınız. Onlar doğru söylediler. Vallahi onlar, Kureyş ordusunun adamlarıdır. Bana Kureyş hakkında bilgi verin. Bunun üzerine onlar dediler ki:
Vallahi, şu gördüğün kum tepesinin arkasındaki vadinin öteki yakasındadırlar. Sonra geri getirildiler. Rasûlullah (s.a.v.) da onlara şöyle
sordu.
- Ordunuz ne kadardır?
- Çoktur.
- Sayıları ne kadar?
- Bilmiyoruz.
- Her gün kaç deve boğazlıyorlar?
- Bir gün dokuz, bir gün on tane.
- Demek 900 ile 1000 arasındadırlar. Onların içlerinde Kureyş'in eşrafından kimler vardır?
- Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Ebu'l-Behteri b. Hişam, Hakim b. Hizam, Nevfel b. Hüveylid, Haris b. Amr b. Nevfe Tuayme b. Esved, Ebu Cehil b. Hişam, Ümeyye b. Halef, Nebih b. Haccac, Münebbih b. Haccac, Süheyl b. Amr, Amr b. Abc Vüdd.
Adamların böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.), ashabına dönüp şöyle dedi:
- İşte Mekke, ciğerparelerini Önünüze atmıştır.
İbn İshak dedi ki: Besbes b. Amr ile Adiy b. Ebi Zağba yürüdüler. Bedir'e indiler. Develerini suya yakın bir tepede çöktürdüler. Sonra yanlarındaki eski bir su tulumunu aldılar. İçine su dol duruyorlar di. Mecdi b. Amr el-Cühenî de su başında idi, Adiy ile Besbes, suya gelen topluluğun kadınlarından iki kadını dinliyorlardı. Onlar, suyun başında birbirleriyle borç konusunu görüşüyorlardı. Borçlu olan kadın, arkadaşına şöyle diyordu:
"Ancak yarın ya da yarından sonra kervan gelir, ben de onlara çalışırım, sonra senin alacağını öderim."
Mecdi de o kadına: "Doğru söyledin." dedi ve aralarını buldu. Adiy ile Besbes de bunu dinlediler ve develerine binip gittiler. Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip duyduklarını anlattılar.
Ebu Süfyan b. Harp döndü. Nihayet kaçıp kurtulmak için kafilenin yanına geldi, suya vardı. Mecdi b. Amr'a sordu:
- Herhangi bir kimse gördün mü?
- Tanımadığım hiçbir kimseyi görmedim. Sadece iki süvari gördüm M, şu tepeye bineklerini çöktürdüler. Sonra eskimiş su tulumlarıyla su
alıp gittiler.
Ebu Süfyan, onların develerini çöktürdükleri yere geldi. Develerinin dışkılarım yerden alıp eliyle ufaladı ve dağıttı. Bir de baktı ki; dışkılar içinde hurma çekirdeği var. Dedi ki:
- Vallahi, bu Medine'nin yemleridir. Böylece arkadaşlarına doğru hızla ilerledi. Kafilenin yönünü yoldan çevirdi. Sahil yolunu tuttu. Be-dir'i sol tarafta bıraktı. Sür'atle yoluna devam etti.
Kureyşliler geldiler. Cühfe'ye indilerinde Cüheym b. Salt b. Mahreme b. Muttalib b. Abdumenaf bir rüya gördü. Ve şöyle dedi;
- Ben tıpkı uyuyan bir kimsenin gördüğü gibisini gördüm. Uyku ile uyanıklık arasındaydım. Bir adam gördüm. Atın üzerinde idi. Gelip yanıma durdu. Onunla birlikte bir devesi de vardı. Sonra şöyle dedi:
- Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Ebül-Hakem b. Hişam, Ümeyye b. Halef falan falan öldürüldü.
Bedir gününde Kureyş'in eşrafından öldürülen bir takım adamları saydı. Sonra adamın, kendi devesinin göğsüne vurarak ordunun içine gönderdiğim gördüm. Ordunun çadırlarından bütün çadırlara onun kanından bulaştı.
Bu haber Ebu Cehil'e ulaşınca dedi ki:
«Bu da yine Muttalib oğullarından başka bir peygamber! Eğer yarın düşmanlarımızla karşılaşırsak, kimin öldürüleceğini görürler!»
İbn İshak dedi ki: Ebu Süfyan, kafilesini koruyup kurtarmış olduğunu gördüğü zaman Kureyş'e şöyle bir mektup gönderdi:
"Şüphesiz İd siz sadece kafilenizi, adamlarınızı ve mallarınızı korumak için sefere çıktınız. Allah onları kurtarmıştır. Artık dönün."
Bunun üzerine Ebu Cehil b. Hişam dedi ki:
- Allah'a yemin ederim İd Bedir'e ulaşıncaya kadar dönmeyiz. (Bedir, Arapların panayır yerlerinden biri idi. Onlar için orada her sene panayır düzenlenirdi.) Biz, orada üç gün süre ile ikamet ederiz. Develerimizi boğazlar, yemeğimizi yer, şarabımızı içeriz ve oyuncu kadınlar oynayıp bize şarkı söylerler. Araplar da bu yaptıklarımızı işitir ve bizim gittiğimiz yeri, toplantımızı duyar, bizi dinlerler. Böylece bundan sonra sonsuza dek bizden korkarlar. O halde yola devam ediniz!
Zühre oğullarının müttefiki Ahnes b. Şerik b. Amr b. Vehb es-Sakafî, Zühre oğulları Cühfe'de bulunurken onlara şöyle dedi:
"Ey zühre oğulları! Allah, mallarınızı ve arkadaşınız Mahreme b. Nevfel'i kurtarmıştır. Siz, sadece onu ve malını korumak için yola çıkmıştınız. Korkaklığı bana bırakanda artık geri dönün. Çünkü bir menfaat olmaksızın sefere çıkmanıza gerek yoktur. Şu adamın (Ebu Cehil'in) söylediklerine aldırmayın."
Bunun üzerine Zühre oğullan geri döndüler ve Zühreli hiçbir kişi orada hazır bulunmadı. Ahnes'e itaat ettiler. Ahnes, onlar

arasında sözü dinlenir bir kimse idi. Beni Adiy b. Ka'b'tan başka Kureyş kabilesinin her kolundan mutlaka orada kalanlar oldu.
Zühre oğullan ise, Ahnes b. Şerik ile birlikte tamamen geri döndüler ve bu kabileden hiçbir kimse Bedir'de hazır bulunmadı.
Nihayet ordu yürüdü. Talib b. Ebi Talib ile Kureyş'ten birisinin arasmda karşılıklı konuşmalar oldu. Talib, Kureyş kavminin içinde idi , kendisine dediler ki:
- Vallahi ey Haşim oğullan! Andolsun biliyoruz ki, her ne kadar siz bizimle birlikte gelmişseniz de gönlünüz Muhammed'le beraberdir!
Bunun üzerine Talib, dönenlerle birlikte Mekke'ye döndü ve bu hususta şöyle bir şiir söyledi:
"Onlar, işte bu at sürülerinden bir sürü içinde müttefik, muharip olan eğer topluluk arasındaki Talib'le savaşırlarsa, artık onlar mağlup edilip yağmalansınlar ve kendilerine saldırılsın."
îbn İshak dedi ki: Kureyşliler yürüdüler. Vadinin Medine'ye en uzak olan kenarına indiler. Burası, kum tepelerinin ve vadi karnının ar-dmdadır. Bu vadinin adı Yelyel idi. Bedir ile Kureyş'in bulunduğu kum tepelerinin arasındadır. Su kuyuları, Bedir'de Yelyel vadisinden Medine'ye en yakın olan kenarda idiler.
Ben derim ki: Bu hususta yüce Allah şöyle buyurdu:
«Siz vadiye en yakın ve onlarda en uzak yamaçta idiler. Kervanın süvarileri sizden daha aşağıdaydı, (yani sahil tarafindaydı.).. Savaş için buluşmak üzere sözleşmeye kalksaydınız, vaktini tayinde anlaşmazlığa düşerdiniz. Fakat Allah -mahvolan, apaçık belgeden ötürü mahvolsun; yaşayanda apaçık belgeden ötürü yaşasın diye- olacak işi yaptı.» (el-Enfâi, 42.)
Allah bir yağmur gönderdi. Vadi yumuşaktı. Ayaklar içine batıyordu. Rasûlullah (s.a.v.) ile ashabı, kendileri için yeri ıslatan ve yürümelerini engellemeyen bir suya kavuştular. Kureyş'in de başına gökten bir yağmur indi ki, bu yağmur onların yürümelerini engelledi. Ben derim ki: Bu hususta yüce Allah şöyle buyurdu: «Sizi arıtmak, sizden şeytan vesvesesini gidermek, kalblerinizi pekiştirmek ve sebatınızı artırmak için gökten size su indirmişti.» (el-Enfsi, 11.)
Kavinin anlattığına göre bu yağmur, Müslümanları zahiren ve batmen temizledi. Ayaklanın yere sağlam bastırdı. Yüreklerine cesaret verdi, şeytanın nefislerine verdiği korku, ürküntü ve vesveseleri giderdi. Yardımsız kalacaklarına dair vehimleri yok etti ki, bu da hem batınını, hem zahirini sağlamlaştınlıp sebata kavuşturulması idi. Cenab-ı Allah, semadan üzerlerine yardım indirdi. Bunu şu ayetle açıkladı:
«Rabbin meleklere, «Ben sizinleyim, inananları destekleyin» diye vahyetti. «Ben inkar edenlerin kalblerine korku salacağım, artık onların boyunlarını vurun, parmaklarını doğrayın» dedi. (ki elleriyle silah tutamasınlar.) Bu, onların Allah'a ve peygamberine karşı koymalann-dandır. Kim Allah'a ve peygamberine karşı koyarsa; bilsin ki, Allah'ın cezası şiddetlidir. İşte bunu tadın, inkar edenlere Cehennem azabı da vardır.» (cl-Enfal, 12-14.)
îbıı Cerir, Harun b. İshak kanalı ile Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bedir savaşının yapılacağı sabahın gecesinde üzerimize hafif bir yağmur yağdı. Ağaçların ve kalkanların altına koşup yağmurdan sakınmaya çalıştık. Rasûlullah (s.a.v.)'da o geceyi namaz kılarak geçirdi. Mü'minleri savaşa teşvik etti."
İmam Alımed b. Hanbel, Abdurrahman b. Mehdî kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bedir gününde Mikdad'tan başka aramızda bir süvari yoktu. Rasûlullah'taıı başka herkes uyamakta idi. O bir ağacın altında sabaha dek namaz kılıp ağladı."
Mücahid dedi ki: «O gece üzerlerine bir yağmur yağdı. Yağmur ile tozlar yok oldu. Yer biraz sertleşti. Gönülleri sükun buldu. Ayaklarına da sebat geldi.»
Ben derim ki: Bedir gecesi, hicri ikinci sene ramazan ayının onye-dinci gecesi idi ki, o gece, bir cuma.gecesi idi. Rasûlullah (s.a.v.), geceyi bir ağaç dibinde namaz kılarak geçirdi. Secdesinde çokça: "Ya hayy, ya kayyum" diyordu. Bu zikri fazlaca tekrarlıyordu.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ashabını suya koşturdu. Yola çıkıp Bedir'e en yakın bir su başına geldiği zaman oraya inip konakladı.
Seleme oğullan kabilesinden bazı kimseler bana dediler ki: Hab-bab b. Münzir b. Cemuh, Hz. Peygamber'e şöyle sordu:
- Ey Allah'ın Rasûlü! Burayı nasıl gördün? Allah mı seni buraya yerleştirdi ki, buradan ne bir adım ileriye geçebilelim, ne de bir adım geri durabilelim? Yoksa sen kendi görüşün ve savaş taktiğin gereği olarak mı buraya yerleştin?
- Hayır bu bir görüş, bir harp ve taktik gereğidir.
- Ey Allah'ın Rasûlü! Burası karargah kurulacak bir yer değildir. Orduyu buradan al ve Kureyş'e en yakın bir su başına gidip oraya karargah kuralım. Sonra o suyun ötesindeki kuyuların sularım bozalım. Sonra orada bir havuz yapıp içini su ile dolduralım ki Kureyşlilerle savaştığımızda biz içelim, onlar içemesinler.
Bunun üzerine Allah elçisi:
- Gerçekten iyi bir yol gösterdin.
el-Ümevî, babası kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bir ara Rasûlullah (s.a.v.) halkı topluyordu. Cebrail de sağ tarafında duruyordu. Meleklerden biri gelip şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Allah sana selam söylüyor. Rasûlullah (s.a.v.):
- O Selamdır. Selam O'ndandır. Selam O'nadır, dedi. Melek dedi ki:
- Yüce Allah sana diyor ki: Yapılması en uygun olan, Habbab b. Münzir'in sana teklif ettiği şeydir.
Rasûlullah (s.a.v.) sordu:

- Ey Cebrail, şunu tanıyor musun?
- Göktekilerin hepsini tanımıyorum, ama bu doğru söylüyor, bu şeytan değildir!
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ve beraberindekiler kalkıp Ku-reyş ordusuna en yakın suyun yanına gittiler. Rasûlullah, öbür kuyuların kapatılmasını emretti. Yanma karargah kurduğu kuyunun üzerine bir havuz yaptırdı. İçini su ile doldurdu. Sonra kaplarını içine attılar.
Bazılarının anlattıklarına göre Habbab b. Münzir, mezkûr teklifini Rasûlullah (s.a.v.)'a arz ettiğinde gökten bir melek geldi. O esnada Cebrail de Hz. Peygamberin yanında bulunuyordu. Melek dedi ki:
- Ya Muhammedi Rabbin sana selam söylüyor ve diyor ki: Uyulması gereken görüş, Habbab'm görüşüdür.
Rasûlullah (s.a.v.), Cebrail'e baktı. Cebrail şu cevabı verdi:
- Bütün melekleri tanımam, ama bu melektir, şeytan değildir.
el-Ümevî'nin anlattığına göre Müslümanlar, gece yarısı müşriklere yakın kuyunun yanma gelip ordugah kurdular. Kuyuya inip su çektiler. Havuzları doldurdular. Öyleki havuzlar dolup taştı. Kuyuda, müşrikler için su kalmadı.
İbn İshale, Abdullah b. Ebi Bekr kanalı ile Sa'd b. Muaz'ın, Hz. Peygamber'e şöyle dediğini rivayet etmiştir:
- Ey Allah'ın Peygamberi! Senin için altında duracağın bir gölgelik yapalım ve senin yanında bineklerini de hazır tutalım. Sonra düşmanlarımızla karşı karşıya gelelim. Eğer Allah bizi güçlü kılar ve bizi düşmanlarımıza galip ederse bu, zaten bizim istediğimiz birşeydir. Ama öbür türlüsü olursa, sen bineklerin üzerinde oturur ve bizim ardımızdaki kavmimizden olan kimselere gidip kavuşursun. Senden birçok kavimler geride kalmıştır. Ey Allah'ın Peygamberi! Onlar bizden daha fazla seni seviyorlar. Şayet senin bir savaşla karşılaşacağını zannetselerdi, senden geri kalmazlardı. Allah, seni onlar vasıtasıyla korur. Seninle istişarede bulunurlar ve seninle birlikte cihad ederler.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd'a övgüde bulundu ve hayır dua etti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) için bir gölgelik yaptırıldı.
îbn İshak dedi ki: Kureyşliler, sabahleyin yola çıkıp geldiler. Rasûlullah, onların kum tepelerinden aşağı vadiye doğru indiklerini görünce şöyle dedi:
- Allahım, işte Kureyş tekebbür ve kendini beğenmişlik ile gelmiştir. Sana düşmanlık etmekte ve senin rasûlünü yalanlamaktadırlar. Bana söz verdiğin yardımına sığınırız ey Allahım. Sabahleyin onları mahvet!
Rasûlullah (s.a.v.), kavminin içinde kırmızı erkek devesi üzerinde .duran Utbe b. Rebia'yı görünce şöyle dedi: Eğer onlardan birinde bir hayır varsa, o bayır, kırmızı erkek devenin sahibinde olur. Eğer ona itaat ederlerse doğru yolu bulurlar.
Ravi dİ3'or İd: Hufaf b. Ejona b. Ralıada ya da babası Eyma b. Raha-da el-Gifarî kesilmiş bir kaç deveyi oğluna verere Kureyşlilere hediye olarak gönderdi ve şöyle dedi: Size silah ve adamlarla takviye göndermemizi isterseniz bunu yapar ve size yardımcı oluruz.
Kureyşliler de, ona oğlu ile birlikte şu haberi gönderdiler:
«Teşekkür ederiz. Sen görevini yaptın. An dolsun İd eğer biz, insanlarla savaşacak olursak bilesin ki bizde zaaf ve güçsüzlük yoktur. Ama biz -Muhammed'in iddia ettiği gibi- Allah ile savaşacaksak hiçbir kimse Allah ile savaşmaya güç yetiremez!»
Ravi, sözüne devamla şöyle diyor: İnsanlar ordugaha geldikleıi zaman Kureyş'ten bir topluluk geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'ın havuzuna vardı. Aralarında Hakim b. Hizam da vardı. Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki:
- Onlara ilişmeyiniz. Onlan kendi hallerine bırakınız.
O gün müşriklerden havuzun suyunu içen herkes öldürüldü. Sadece Hakim b. Hizam öldürülmekten kurtuldu. Sonra o Müslüman oldu ve İslâmiyet'i güzelce yaşadı. Kuvvetli bir yemin ettiği zaman: «Hayır ,Be-dir gününde beni kurtarana and olsun ki... » derdi.
Ben derim ki: Bedir savaşında Müslümanlar 313 kişi idiler. Nitekim Bedir savaşını anlattıktan sonra buna dair detaylı açıklamalarda bulunacak ve savaşa katılan sahabelerin adlannı alfabetik sıraya göre inşaallah nakledeceğiz.
Buhari'nin sahihinde Bera'nm şöyle dediği rivayet edilir: «Biz kendi aramızda konuşurken Bedir savaşma katılan sahabelerin 310 küsur olduklarını söylüyorduk İd, bunlar Talut'la birlikte ırmağı geçen askerlerinin sayısı kadar idiler. Onunla birlikte nehri ancak mü'min kimseler geçebilmi şler di.»
Yine Buharı, Bera'nm şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir savaşında ben ve İbn Ömer, küçük görünmüştük. Bedir savaşma katılan Muhacirlerin sayısı altmış küsur idi. Ensârîler ise, 240 küsur kişi idiler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Nasr b. Riab kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Bedir savaşma 313 kişi katılmıştı. Muhacirlerin sayısı yetmiş altı idi. Bu savaş, ramazan ayının onyedisinde yapılmıştı. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Allah onları uykunda sana az gösteriyordu, Çok göstermiş olsaydı, yılacak ve bu hususta çekişmeye başlayacaktınız. Fakat Allah sizi kurtardı.» (el-Enfâl, 43.)
Rasûlullah, savaşın yapılacağı günün gecesinde bir rüya görmüştü. Denildiğine göre o, gölgelikte uyumuş ve kendilerine izin vermedikçe savaşmamaları için insanlara emir vermişti. Müşrik ordusu, İslâm karargahına yaklaştığında Ebu Bekir es-Sıddık Rasûlullah'ı şu sözlerle uyarmaya başlamıştı:
"Ya Rasûlallah! Bize yaklaştılar. Uyan artık." Rasûlullah uyumakta iken Cenâb-ı Allah, müşrik ordusunun sayısını ona az

göstermişti." Bunu, el-Ümevî rivayet etmiştir ki, bu cidden gariptir.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Karşılaştığınızda, olacak işi oldurmak için, onları gözlerinize az gösteriyor ve sizi de onların gözünde azaltıyordu.» (ci-Enfâi, 44.)
İki ordu karşılaştığında Cenâb-ı Allah, her birini diğerinin gözüne az gösterdi ki, birbirlerine karşı cesaretli olsunlar. Bunda da Cenâb-ı Allah'ın sonsuz bir hikmeti vardı. Bu husus, Al-i Imrân süresindeki şu ayete ters düşmemektedir:
«Karşı karşıya gelen iki topluluğun durumlarında sizin için ibret vardır. Biri Allah yolunda savaşanlardır. Diğeri inkarcılardır ki, bunlar karşı tarafı, gözleriyle kendilerinin iki misli görüyorlardı. Allah dilediğini yardımıyla destekler.» (Âl-i îmrân, 13.)
Bu hususta nakledilen ild kavlin en doğru olanına göre yukarıdaki ayetin manası şöyledir: Kafir grup, mü'min grubu kendi sayılarının iki misli kadar görüyordu. Kılıçların çekilmesi ve savaşın kızışması esnasında mü'minleri kendilerinin iki misli sayıda görmüşlerdi. Allah kalplerine korku bırakmışta. Bu sebeple kafirler önceleri mü'minleri az miktarda görmüşlerdi. Sonra Allah, onlara kendi nusreti ile yardımcı oldu. Onları kafirlerin gözlerine iki misli gösterdi. Bunun üzerine gevşediler. Zaaf gösterip mağlup oldular. Bu yüzden yüce Allah buyurmuş ki:
«Allah dilediğini yardımıyla destelder. Bunda görebilenler için ibret vardır.» (Âl-ı Imrân, 13.)
İsrail, Ebu Ubeyd ile Abdullah'ın şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Bedir gününde onlar gözlerimize az gösterilmişlerdi Öyleki ben yanımda duran bir adama:
- Şu karşıdakiler yetmiş kişi kadar var mı? diye sordum. O da bana:
- Onları 100 ldşi kadar görüyorum, demişti.
İbn İshak, babası kanalı ile Ensâr'dan bazı yaşlıların şöyle dediklerini rivayet eder: Kureyşliler, Bedir'e yerleştiklerinde Ümeyr b. Vehb el-Cümehî'yi gönderdiler ve ona şöyle dediler:
- Bizim için Muhammed'in ashabım tahmin et. Zanmnı ortaya koyarak takdir et. Miktarlarını bize bildir.
O da atıyla çabukça askerin etrafını dolaştı. Sonra onlara dönüp şöyle dedi.
- Aşağı yukarı 300 kişidirler. Ama bizim için hazırlanmış gizli kuvvetler veya yardım olup olmadığını görmem için bana süre tanıyın.
Böylece vadiye yürüyüp uzaklaştı. Birşey görmedi. Sonra Kureyşli-lere dönüp şöyle dedi:
- Birşey bulamadım. Fakat ey Kureyş topluluğu! Develer ölüleri yükler. Medine develeri kesin ölümü taşıyorlar. Medinelilei öyle adam-larki, kılıçlarından başka onlarla beraber ne bir koruyucu kuvvet, nede bir sığınak vardır. Allah'a yemin ederim ki, sizden bir adam öldürmeden onlardan bir adamın öldürüleceğine manasım gelmiyor. Bu sebeple de onlar, kendi ölüleri sayısınca sizden adam Öldürdükten sonra artık hayatta ne hayır kalır, varın düşünün!
Hakim b. Hizam, bu sözleri duyduğunda insanların arasında dolaştı. Utbe b. Rebia'ya gelip şöyle dedi:
- Ey Eba Velid, sen Kureyş'in büyüğü, efendisi ve liderisin. İtaat olunan, sözü dinlenen bir adamsın. İstermisin ki, sonsuza dek onların arasında hayır ile anılasm?
Utbe sordu:
- Ey Hakim, nedir o?
- Milleti çevir ve müttefikin olan Amr b. Hadremî'nin işini yüklen.
- Hadi yaptım. Sen bu işi, bana bırak. O, benim müttefikimdir. Onun diyeti ve malından giden şeyler bana aittir. O değil de İbn Hanze-le'ye (Ebu Cehil'e) git. Çünkü insanların işini, ondan başka karıştırıp fesadlık yapacak başka birinden korkmuyorum.
Sonra Utbe, kalkıp insanlara hitaben şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Vallahi siz Muhammed ve ashabıyla karşılaşmakla birşey yapamayacaksınız. Allah'a yemin ederim ki siz, eğer ona vurursanız, adam, bakmak istemediği bir adamın yüzüne bakmaya mecbur kalacak. Çünkü adam, ya amcasının oğlunu veya dayısının oğlunu yahud aşiretinden bir adamı öldürecektir. O halde geri dönün ve Muhammed'i diğer Araplarla başbaşa bırakın. Onlar, eğer ona vururlarsa sizin'istediğiniz zaten budur. Eğer bundan başkası olursa, o sizi bulur ve murad ettiğiniz şey konusunda ondan size bir zarar gelmez.
Hakim dedi ki: Ben de yürüyüp Ebu Cehil'in yanma vardım. Onu, dağarcığından kendisine ait olan bir zırhı çıkarırken buldum Zırhını onanyordu. Ona şöyle dedim:
"Ey Eba Hakem! Utbe beni şu ve şu seb'eble sana gönderdi." Ebu Cehil, kibirlenerek şöyle dedi: Muhammed'le ashabın görünce, vallahi korkusundan Utbe'nin ödü koptu. Hayır, vallahi bizimle Muhammed'in arasında Allah hükmünü verinceye kadar geri dönmeyiz!
Utbe, böyle söyleyecek bir adam değildir. Ancak o, Muhammed ile arkadaşlarının deve yeyicileri olduklarını görünce, oğlunun da onlar arasında bulunduğunu anlayınca böyle dedi ki, sizi onlara karşı korkutsun.
Sonra Âmir b. Hadremî'ye haber gönderip şöyle dedi:
- Bu senin müttefikindir. Milleti geri döndürmek istiyor. Halbuki sen onların senden aldığı intikamı gözünle görmüştün. O halde kalk, Kureyş'in sana olan ahidlerini ve kardeşinin öldürülmesini yüksek sesle duyur.
Bunun üzerine Amir b. Hadremî kalktı. Kendini gösterdi ve şöyle bağırdı:
- Alı Amr, vah Amr!
Bunun üzerine savaş kızıştı, insanlar sertleştiler. Savaşma niyetlerini kesinleştirdiler. Utbe'nin propagandasını yaptığı görüş,

ters tepki doğurdu.
Utbe'ye, Ebu Cehl'in: «Vallahi, onun ödü koptu.» şeklindeki haberi ulaştığında şöyle dedi:
- Yakında altına pislemeyi görür. Bakalım, benim mi ödüm kopmuş, yoksa onun mu?
Utbe, başına geçirmek için bir miğfer aradı. Başı büyük olduğundan dolayı askerler arasında başına uygun bir miğfer bulamadı. Hal böyle olunca başına, kendisine ait olan bir kumaş parçasını sarık olarak sardı.
Müsevver b. Abdülmelik el-Yerbuî kanalıyla İbn Cerir, Said b. Mü-seyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Bir ara biz, Mervan b. Hakem'in yanında idik. Mabeyincisi yanına gelip:
- Hakim b. Hizam yanınıza gelmek için izin istiyor? diye sordu. Mervan da:
- İçeri girmesine izin verin, dedi. Hakim içeri girince Mervan ona:
- Merhaba ey Eba Halid, yaklaş bakalım, dedi ve meclisin baş tarafından inip onun yanma geldi. Aralarında sadece bir yastık vardı. Onu karşılayıp şöyle dedi:
- Bize Bedir hadisini anlat. Hakim söze şöyle başladı:
«Yola çıktık. Cühfe'ye geldiğimizde Kureyş kabilelerinden biri ta-mamiyle geri döndü. O dönen kabilenin müşriklerinden hiçbiri Bedir'de hazır bulunmadı. Sonra yola devam ettik. Ayet-i kerimede Allah'ın sözünü ettiği Bedir yakasına geldik. Utbe b. Rebia'ya gidip şöyle dedim:
- Ey Eba Velid! Hayatta kaldığın sürece bu günün şerefine sahip olmak ister raisin?
- Tabii ki isterim. Ama ne yapmam gerekiyor?
- Siz Muhammed'den, İbn Hadremî'nin kanından başka birşey istemeyeceksiniz. O senin müttefikindir. Onun diyetini yüklen insanlar geri dönsünler.
- Hadi yaptım. Sen bu işi bana bırak. Ama İbn Hanzele'ye (Ebu Cehil'e) git ve ona şöyle de:
- Bugün yanındaki adamlarla amcan oğlunun yanından geri dönmeye var mısın?
Ebu Cehü'in yanma vardım. O önünde ve arkasında yığılı bulunan bir kalabalık içinde idi. Hadremî de yanı başında duruyor ve şöyle diyordu:
"Abdu'ş-Şems oğullan ile aramızdaki akdi feshettim. Bugün benini akdim, Mahzumoğullanyladır."
Ona dedim ki:
- Utbe b. Rebia, sana şöyle diyor: "Bugün yamndakilerle birlikte geri dönmeye var mısın?"
Ebu Cehil, bana şu cevabı verdi;
- Senden başka bir elçi bulamadı mı?
- Hayır. Ben ondan başkasının elçisi olacak adam değilim! Hakim diyor ki: Süratle Utbe'ye gittim ki, haberi kaçırmayayım.
Yanma vardığımda Utbe, Eyma b. Rahada el-Ğifarî'ye yaslanmıştı. Müşriklere on deve hediye etmişti. Ebu Cehil'in yüzünde şimşekler çakmış ve Utbe'ye: "Ödün koptu öyle mi?" diye sormuştu. Utbe de; "Kimin ödünün kopacağım göreceksin." demişti Ebu Cehil, kılıcım çekerek atının sırtına vurdu. Eyma b. Rahada da: "Bu ne kötü fal!" dedi ve o esnada savaş başladı.
Rasûlüllah (s.a.v.), ashabım sıraya koydu ve güzel bir şekilde onları saf halinde dizip yerleştirdi.»
Tirmizî, Abdurrahman b. Avf m şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bedir savaşında Rasûlüllah (s.a.v.), bizi geceleyin sıraya koydu."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Eyyüb'ün şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bedir savaşında Rasûlüllah (s.a.v.), bizi sıraya koydu. Bizden bazıları safin ilerisine çıkmışlardı. Rasûlüllah onlara bakıp: «Benimle beraber, benimle beraber." dedi."
İbn İshak, Habban b. Vasi b. Habban'm, kavminin yaşlılarından bazılarının kendisine şöyle dediklerini rivayet ettiğim söyler:
Rasûlüllah (s.a.v.), Bedir gününde ashabının saflarını düzeltti. Elinde bir ok vardı. Safları o okla düzeltiyordu. Sevad b Gaziye'ye rastladı. Bu zat, Beni Adiyy b. Neccar kabilesinin müttefiki idi. Sevad, safin ilerisine çıkmıştı. Rasûlüllah, onun karnını ok ile itip şöyle dedi:
- Ey Sevad, hizaya gel.
- Ya Rasûlallah, canımı acıttın. Halbuki Allah, seni hak ve adaletle göndermiştir. Sana kısas uygulamama imkan ver.
Rasûlüllah (s.a.v.) karnını açıp:
- İşte kısası uygula, dedi. Bunun üzerine Sevad'ta Rasûlullah'ı kucaklayıp karnını öpmeye başladı.
Rasûlüllah, ona sordu:
- Ey Sevad, neden böyle yaptın?
- Ya Rasûlaîlah, görüyorsun ki savaş olacak. Benim seninle olan son demimde ciltlerimizin birbirine temas etmesini arzuladım.
Bunun üzerine Rasûlüllah, ona hayır duada bulundu ve hayır tavsiye etti.
îbn İshak, İbn Afra'mn şöyle dediğini rivayet eder:
- Ya Rasûlallah! Kulun hangi ameli Rabbi güldürür?
- Düşmana süngüsüz ve miğfersiz saldırması...
Bunun üzerine İbn Afra, üzerindeki zırhı çıkarıp attı. Kılıcını alıp savaşmaya başladı. Nihayet öldürüldü. Allah ondan razı olsun.

İbn İshak dediki: Daha sonra Rasûlüllah (s.a.v.) saflara döndü. Gölgeliğe girdi. Ebu Bekir de onunla birlikte gölgeliğe girdi Orada yanlarında başka bir kimse yoktu.
îbn İshak ve diğerleri dediler ki: "Sa'd b. Muaz (r.a.), kılıcım kuşanmış olarak Ensâr'dan birkaç adamla birlikte gölgeliğir kapısında durmuş, Rasûlullah'm düşmanlar ve müşrikler tarafından saldırıya uğramasından korktukları için nöbet tutuyorlardı. Yan taraftada iyi develer bekletiliyordu. Eğer ihtiyaç duyulursa, Rasûlüllah onlara binip Medine'ye dönecekti. Nitekim Sa'd b Muaz, ona böyle bir teklifte bulunmuştu."
"Müsned" adlı eserinde Bezzar, Muhammed b. Ukayl'm şöyle dediğini rivayet eder: «Hz. Ali, bize hitapta bulunarak;
- Ey insanlar! İnsanların en cesuru kimdir? diye sordu.
- Sensin, ey mü'minlerin emiri! dendi.
- Evet, her kim benimle çarpıştıysa ben onu yendim. Bununla beraber ben değilim. İnsanların en cesuru Ebu Bekir'dir. Biz savaşta Rasûlüllah için bir gölgelik yapmıştık. Onun yanında kim nöbet tutacak ki, müşriklerden herhangi biri ona saldırmasın? diye sorduğumuzda, Allah'a yemin ederim ki bizden hiç kimse bu nöbete yanaşmadı. Sadece Ebu Bekir kılıcım çekip Rasûlullah'm yanı başında nöbet tutmaya başladı ki, her kim Rasûlullah'a saldırırsa, onu vurup yere yıkıyordu. İşte insanların en cesuru odur.
Rasûlüllah (s.a.v.)'ı, Kureyşlilerin yakalayıp meydan okuduklarını, yakasından tutup çekiştirdiklerini ve ona şöyle dediklerini gördüm: "Sen misin bütün ilahları atıp bir tek ilaha tapmamızı isteyen?" Allah'a yemin ederim İd Ebu Bekir'den başka hiç birimiz ona yardıma yanaşamadık. Ebu Bekir ki, onu, aralarına alıp tartaklayanlardan birini vuruyor, birini itij'or, birini de çekiştiriyor ve şöyle diyordu:
- Yazıklar olsun size! Rabbim Allah'tır, dediği için mi bir adamı öldüreceksiniz?!
Böyle dedikten sonra Hz. Ali, üzeiindeki abasını kaldırıp ağladı. Öyleki gözlerinden akan yaştan sakalı ıslandı. Sonra şöyle dedi:
- Allah aşkına söyleyin, Firavun hanedanından olan ve Musa'ya yardıma gelen mü'min kişi mi daha hayırlı, yoksa Ebu Bekir mi daha hayırlıdır?
Onun bu.sorusu karşısında orada bulunanlar sustular. Cevabı yine Hz. Ali verdi:
- Allah'a yemin ederim ki, Ebu Bekir'in bir saati, Firavun hanedanından olan o mü'min kişinin yeryüzü doluşunca yapacağı iyiliklerden daha hayırlıdır. Çünkü o imanını gizleyen bir adamdı. Bu ise imanını açığa vuran bir kimsedir.»
Bu, Hz. Ebu Bekir es-Sıddık'a ait bir özelliktir. Çünkü o, gölgelikte Rasûlullah'la beraberdi. Mağarada da onunla beraberdi Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Rasûlullah (s.a.v.), Bedir savaşında çokça dua ediyor, tazarru ve niyazda bulunuyordu. Duasında şöyle diyordu:
«Allah'ım, eğer şu bir avuç topluluğu mahvedersen, artık yeryüzünde sana ibadet edilmeyecektir!»
Rasûlullah (s.a.v.), Aziz ve Celil olan Rabbinden meded dileyerek şöyle diyordu:
«Allahım, bana verdiğin sözleri yerine getir. Allahım, yardımını istiyoruz.»
Ellerini dua esnasında semaya kaldırmış, öyleki, omuzundaki abası yere düşmüştü. Hz. Ebu Bekir de arkasından abasını kaldırıp tekrar omuzuna bırakıyor ve fazlaca yalvarıp yakarışından ötürü ona şefkat göstererek şöyle diyordu:
"Ya Rasûlallah, Rabbine yaptığın yalvarmalardan bazı şeyleri iste. Çünkü Allah, senin için vaad ettiklerini yerine getirecektir."
Süheylî, Kasım b. Sabit'ten böyle rivayette bulunmuştur ki, Ebu Bekir es-Sıddık, Hz. Peygamber'e sadece şunu söylemiştir "Yalvarma esnasında Rabbinden bazı şeyleri iste.» Ebu Bekir, Peygamber Efendimiz'e şefkatinden ötürü böyle demişti. Çünkü o, Peygamberin dua, tazarru ve niyaz esnasında yorulup bitkin düştüğünü görmüştü. Öyleki, omuzundaki abası yere düşmüştü. Bunun üzerine Ebu Bekir ona: «Bunların bazısını iste ya Rasûlallah» demişti. Yani kendini bu kadar yorma, Allah sana yardım edeceğine söz vermiştir.
Ebu Bekir (r.a.), Peygamber'e karşı aşırı derecede şefkatli ve yufka yürekli bir kimse idi.
Süheylî, Şeyhi Ebu Bekir b. Arabi'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), korku makamında idi. Ebu Bekir es-Sıddîk ise, umut makamında idi. Savaş vaktinde korku makamında bulunmak daha mükemmeldir. Çünkü Allah, dilediğini yapma kudretine sahiptir. Hz. Peygamber, mü'minlerin öldürülmesi halinde artık Allah'a yeryüzünde ibadet edilmeyeceğinden korkmuştu. Onun korkusu ibadet içindi.
Ben derim M: Bazı sûfilerin; "Bu makam, Hira mağarasında bulunma günündeki makamın karşılığıdır." diye söyledikleri söze gelince; bu, sahibine iade olunacak bir sözdür. Çünkü bu sözü. söyleyen kimse, sözlerindeki noksanlığı düşünmemiş ve üzerine vazife olmayan şeyleri söylemiştir. Doğrusunu Allah bilir.
İki grup karşılaştı.İki fırka karşı karşıya geldi. İki hasım, Rahman olan Allah'ın huzurunda bir araya geldi. Peygamberlerin efendisi, Rabbinden meded diledi. Sahabeler de duaları işiten, belaları kaldıran, göklerle yerin Rabbine çeşitli dualarla seslerini yükselttiler. Müşriklerden öldürülen ilk kişi, Esved b. Abdi'1-Esed el-Mahzumî oldu.
İbn îshak dedi ki: «Esved, yaramaz ve kötü huylu bir adamdı. Şöyle demişti: "Allah'a söz veriyorum ki, Müslümanların havuzlarından su içeceğim. Bunu yapamazsam o havuzu yıkacak ya da bu uğurda öleceğim." Havuza doğru geldiği esnada karşısına Hamza b. Abdülmuttalib çıktı. Karşılaştıkları zaman Hamza, ona bir darbe indirerek ayağını baldırının yansıyla birlikte kopardı. O ise, havuzun önünde idi. Sırtı üzerine düştü. Ayağı, arkadaşlarına doğru kan akıtıyordu. Sonra elleri ve

dizleri üzerine havuza doğru süründü. Kendini suya bıraktı. Yeminini yerine getirmek istiyordu. Hamza da peşi sıra gitti. Ona bir darbe daha indirdi. Onu havuzun içinde Öldürdü.
el-Ümevî der ki: «O esnada Utbe b. Rebia, gayrete geldi. Yiğitliğini göstermek istedi. Kardeşi Şeybe b. Rebia ile oğlu Velid b. Utbe saftan ayrılıp Müslümanları mübarezeye çağırdı. Bunun üzerine Ensâr'dan üç genç yiğit ona karşı çıktılar. Bunlar, Haris'in oğulları Avf ile Muaz (analarının adı ise Afra idi) ve Abdullah b. Revaha idi. Kureyşliler, bunlara sordular:
- Siz kimlersiniz?
- Ensâr'dan bir topluluğuz.
- Sizinle ahp veremeyeceğimiz birşey yok. (Başka bir rivayete göre ise Kureyşliler bunlara: Siz tam bize denk olan şerefli kimselersiniz, ancak siz gidin de amcazadelerimizi bize karşı çıkarın, demişlerdi.)
Sonra Kureyşlilerden biri, yüksek sesle çağırdı:
- Ey Muhammedi Bize kavmimizden emsallerimizi'karşımıza çıkar.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:
- Kalk ey Ubeyde b. Haris, kalk ey Hamza, kalk ey Ali! el-Ümevî'nin rivayetine göre Ensâr'dan o üç kişilik grup, Kureyşlilere karşı çıktıklarında Rasûlullah bunu uygun görmemişti. Çünkü o, düşmanlarıyla yapılacak olan ilk karşılaşmada kendi aşiretinden olanların düşmanlara karşı düelloya çıkmalarını arzulamıştı. Bu yüzden Ensâr'ı geri döndürdü ve Kureyş'ten üç kişinin ortaya çıkmalarını emir buyurdu.
İbn İshak dedi ki: «Kureyş'ten üç kişilik grup, yerlerinden çıkıp müşriklere yaklaştıklarında, müşrik Kureyşliler dediler ki:
- Siz kimsiniz? Ubeyde dedi ki:
- Ubeyde'yim! Hamza dedi ki:
- Ben Hamza'yım! Ali de dedi ki:
- Ben Ali'yim!
Bunun üzerine onlar dediler ki:
- Evet, şerefli emsallersiniz.»
Böylece Ubeyde -İd bu kavmin en yaşlısı idi-, Utbe b. Rebia ile karşılaştı. Hamza, Şeybe b. Rebia ile karşılaştı. Ali de Velid b. Utbe ile karşılaştı. Hamza, Şeybe'yi kısa zamanda öldürdü. Ali'ye gelince o, Velid'i öldürmeyi ihmal etmedi. Ubeyde ile Utbe ise aralarında vuruştular. İkisi-de birbirlerini yerlerinden kımıldayamayacak hale getirmişlerdi. Hamza ile Ali, kılıçlarıyla Utbe ye hücum ettiler. Ölümünü hızlandırdılar. Arkadaşlarını yüklenip Müslümanların ordugahına ulaştırdılar. Allah onlardan razı olsun.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Zerrİ, yemin ederek şu aşağıdaki ayet-i kerimenin, Hz. Hamza ile düello yaptığı müşrik Şeybe ve Utbe ile düello yapan Müslüman hakkında nazil olduğunu söylemiştir. Tabi bunlar, Bedir savaşında müşriklerle düello yapmışlardı. Ayet-i kerime şudur:
«İşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf...» (ol-Hacc, 19.)
Buharî, Hz. Ali b. Ebi Talib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Husumet konusunda Aziz ve Celil olan Rahman'm huzurunda kıyamet gününde ilk oturacak olan benim.»
Kays dedi ki: «Şu ayet, onlar hakkında nazil olmuştur:
«îşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf...» Bu ayet, Bedir savaşmda düello yapan Ali, Hamza, Ubeyde, Şeybe b Rebia, Utbe b. Rebia ve Velid b. Utbe hakkında nazil olmuştur.»
Tefsirimizde bu konuda yeterli açıklamalarda bulunduk. Hamd ve minnet Allah'adır.
el-Ümevî, Muaviye b. Amr kanalı ile Abdullah el-Behiyy'in şöyle dediğini rivayet eder:
Utbe, Şeybe ve Velid, mübareze için ortaya çıktılar. Karşılarına Hamza, Ubeyde ve Ali geldi. Müşrikler bu üç cengavere:
- Konuşun ki sizi tanıyalım, dediler. Hamza:
- Ben Allah'ın arslanıyım, Rasûlullah'm arslanıyım, Abdülmutta-lib oğlu Hamza'yım, dedi.
Karşısındaki adam:
- Şerefli bir emsal, dedi. Ali:
- Ben Allah'ın kuluyum, Rasûlullah'm kardeşiyim, dedi. Ubeyde:
- Ben o kimseyim ki, müttefikler arasmdayım.
Mübareze edenlerden her biri rakibine karşı çıktı. Savaştılar. Allah müşrikleri öldürdü. Bu konuda Hind, şu şiiri söyledi:
"Ey gözlerim, akan yaşlarım cömertçe sal. Hindef mıntıkasının en hayırlısına ağla.
O ki, sabahleyin aşireti onun için çağrıştı. Aşireti Haşimoğull arıyla Muttalib oğullarıdır.
Ona kılıçlarının keskin ağızları ile acı tattırırlar. Yere düşmesinden sonra peşpeşe ona vururlar."
Bunun üzerine Hind, Hamza'nm ciğerini yemeye yemin etti.
Ben derim İd: Düelloda ağır j'aralanan Ubeyde b. Haris b. Muttalib b. Abdumenafı Rasûlullah'm yanma getirip yatırdılar. Rasûlullah ayağım uzattı ve Ubeyde'nin yanağını, mübarek ayağının üzerine koy-du.Ubeyde dedi ki:
- Ya Rasûlallah! Eğer Ebu Talib beni görseydi, söylemiş olduğu şu sözü, benim söylemeye daha çok hak sahibi olduğumu anlardı:

"Onun uğruna yere düşüp ölmedikçe, çocuklarımızdan ve zevcelerimizden ayrı düşmedikçe (Muhammed'i) size teslim etmeyiz ey müşrikler."
Böyle dedikten sonra vefat etti. Allah ondan razı olsun. Rasûlullah (s.a.v.)'da ona: «Senin şehid olduğuna tanıklık ederim.» dedi. Bunu, merhum Şafii rivayet etmiştir.
Savaşta ilk şehid düşen Müslüman, Hz. Ömer'in azadlısı Mihca' idi. Atılan bir oktan isabet alarak şehid düşmüştü.
İbn İshak dedi ki: İlk şehid düşen Mihca' oldu. Ondan sonra Harise b, Süraka şehid düştü İd, o da Beni Adiy b. Necca kabilesindendir. Havuzdan su içmekte iken müşrikler tarafından atılan bir ok boğazına isabet edince vefat etti.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes'in şöyle dediği rivayet edilir: Harise b. Süraka, Bedir savaşmda şehid düştü. Gözcülük görevi yapıyordu. Garb ağacından yapılma bir mızrak, ona isabet edip öldürdü. Anası gelip şöyle dedi: Ya Rasûlaîlah, Harise'nin durumunu bana bildir. Eğer Cennet'te ise sabredeyim. Yoksa ne yapacağımı Allah bana göstersin. Yani ağıt mı dökeyim, yoksa ne yapayım? (O zaman ağıt henüz yasaklanmış değildi.) Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle cevap verdi:
"Yazıklar olsun sana. Delirdin mi? Doğrusu sekiz Cennet vardır Ve senin oğlun en yüksek Cennet olan Firdevs-i Âla'ya kavuşmuştur "
İbn İshak dedi ki: Daha sonra insanlar toplandı. Birbirlerine yaklaştılar. Rasûlullah (s.a.v.), ashabına kendisi emir vermeden savaşa girişmemelerini buyurarak şöyle dedi: «Eğer müşrikler sizi kuşatma altına alırlarsa, oklarla onları kendinizden uzaklaştırın.»
Buharî'nin sahihinde Ebu Üseyd'den rivayet olunur ki;Rasûlullah (s.a.v.), Bedir savaşında Müslümanlara şu buyruğu vermişti: «Müşrikler üzerinize hücum ederlerse onları mızrakla vurun. Oklarınızı yerinde bırakın.»
Beyhakî, el-Hakim kanalı ile Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir savaşında Rasûlullah (s.a.v.), Muhacirlerin parolası olarak: «Ya Beni Abdirrahman» sözünü; Hazreçlilerin parolası olarak: «Ya Beni Abdillah» sözünü, Evslilerin parolası olarak da: «Ya Beni Ubeydullah» sözünü belirlemişti. Kendi atma da Allah'ın atı anlamına gelen "Haylul-lah" ismini vermişti.»
İbn Hişam'm ifadesine göre ashabın Bedir savaşındaki parolası; «Ehad, Ehad» sözleri idi.
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) gölgelikte idi. Yanında Ebu Bekir (r.a.) vardı. Rasûlullah, Aziz ve Celil olan yüce Rabbinden imdad diliyordu. Nitekim Allah da bundan bahisle şöyle buyurmuştur:
«Rabbinizin yardımına sığınıyordunuz. O, «Ben size, birbiri peşinden 1000 melekle yardım ederim» diye cevap vermişti. Allah bunu ancak bir müjde olması ve kalblerinizin yatışması için yapmıştı. Yardım ancak Allah katmdandır. Doğrusu Allah güçlüdür, hakimdir.» (el-Enfâl, 9-10.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nuh Kurad vasıtasıyla Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir savaşı olduğunda Rasûlullah (s.a.v.) ashabına baktı. Onlar 300 küsur kişi idiler. Müşriklere baktı ki onlarda 1000 kişiden daha fazla ich"!er. Bunun üzerine kıbleye yöneldi. Üzerinde rida ve izan vardı. Sonra şöyle dedi:
«Allahım! Bana vaad ettiğini gerçekleştir. Allahım, eğer şu İslâm ehlinden olan bir avuç topluluk helak olursa, artık yeryüzünde ebediyen sana ibadet edilmez!» Rabbine dua etmeye devam etti. Nihayet omuzun-daki ridası yere düştü. Ebu Bekir gelip ridasını yerden aldı. Tekrar omu-zuna yerleştirdi. Sonra şöyle dedi:
"Ya Rasûlallah, bu kadarı sana yeter. Rabbinden dilekte bulunurken bazı şeyleri iste. O, sana vaad ettiğini gerçekleştirecektir."
Bunun üzerine yüce Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Rabbinizin yardımına sığınıyordunuz. O, «Ben size, birbiri peşinden 1000 melekle yardım ederim.» diye cevap vermişti.» (el-Enfâl, 9.)
Birden fazla ravi, îbn Abbas, Süddî ve İbn Cerir'den bu rivayette bulunmuşlardır ki, yukarıdaki ayet, Peygamber (s.a.v.)'in Bedir günündeki duası üzerine nazil olmuştur. el-Ümevî ile diğerlerinin anlattıklarına göre Bedir savaşında Müslümanlar, Aziz ve Celil olan Allah'a sığınıp yardım dilerken yüksek sesle dua ve niyazda bulunmuşlardır.
Ali b. Ebi Talha el-Valibî, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Yüce Allah, peygamberine ve mü'minlere 1000 melekle yardım etti. Cebrail 500 melekle bir tarafta, Mikail'de 500 melekle diğer tarafta bulunuyorlardı." Meşhur olan rivayet budur.
Ama İbn Cerir, el-Müsenna kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Cebrail, 1000 melekle inip Peygamber (s.a.v.)'in sağ tarafında durdu. Orada Ebu Bekir'de vardı. Mikail de 1000 melekle inip Peygamber (s.a.v.)'in sol yanında durdu. Ben de o tarafta bulunuyordum.»
"Delail" adlı eserde Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet ederek şu ilavede bulunmuştur: "İsrafil de 1000 melekle yardıma geldi. "Bu rivayette Hz. Ali'nin anlattığına göre kendisi o gün bir mızrak darbesi yemiş, öyleki koltuğunun altı kana bulanmıştı. Ve 3000 melek yardım için semadan yere inmişlerdi."
Bu, garip bir rivayettir. Senedinde zayıflık vardır.
Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bedir gününde biraz savaştıktan sonra sür'atle gelip Rasülullah'm yanma vardım. Ne yaptığını görmek istedim. Yanına vardığımda onun secde halinde şöyle dediğini işittim: «Ya Hayy, ya Kay-yum, ya Hayy ya Kayyum!» Bundan fazlasını söylemiyordu. Cepheye dönüp savaşmaya başladım. Sonra yine geldiğimde Rasûlullah'ın secde halinde ve aynı şeyleri söylediğini gördüm. Tekrar cepheye gidip savaştım. Sonra yine geldim. Secde halinde yine aynı şeyleri söylüyordu. Nihayet

Allah, onun vasıtasıyla fethi müyesser kıldı."
A'meş, Ebu îshak kanalı ile Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bedir savaşında Muhammed (s.a.v.) gibi şiddetli bir dua yapan başka bir kimse görmedim. O şöyle diyordu:
"Allahım, verdiğin sözü ve vaadi sana hatırlatırım. Ve bunu senden isterim. Allahım, eğer şu bir avuç topluluk ölürse artık sana ibadet edilmeyecektir!" Böyle dedikten sonra yüzünü bize çevirdi. Sanki ayın yüzü yarılmıştı. O gece, müşriklerin düşüp ölecekleri yerleri görür gibi oluyordum.»
İbn Mesudun bu hadisinden şöyle bir mana anlaşılıyor: Peygamber (s.a.v.), müşriklerin düşüp ölecekleri yeri savaşın yapıldığı günde haber vermiştir M, bu münasiptir. Ama Enes ile Ömer'den rivayet edilen diğer iki hadis, Hz. Peygamber'in bu haberi bir gün önce verdiğine delalet etmektedir. Bu ilci hadisi birleştirmek mümkündür. Buna göre Hz. Peygamber, müşriklerin ölüp düşecekleri yeri savaştan bir gün, ya da daha çok önce haber vermiş olabilir. Aynca savaştan bir saat öncede haber vermiş olabilir. Doğrusunu Allah bilir.
Buharı, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Pej'gamber (s.a.v.), Bedir gününde kendisine mahsus kubbesi içinde şöyle dua etmiştir:
«Allahım, ahdini ve vadini yerine getirmeni istiyorum. Allahım, eğer istersen bu günden sonra artık ebediyyen sana ibadet edilmeyecektir.»
Ebu Bekir, böyle dua eden Peygamber'in elinden tutup şöyle dedi:
'Ya Rasûlallah! Rabbine bu kadar ısrarda bulunduğun yeter." Nihayet o, zırhının içinden süratle çıkarak şöyle dedi:
«Toplulukları dağıtılacak, yüz geri edeceklerdir. Kıyamet, onların azap ile vade dil dikleri gündür. O ne korkunç, ne acı bir gündür!» (cî-Ka-mer, 45-46.)
Bu ayet, Mekkidir. Ama tasdiki Bedir gününde gelmiştir. Nitekim İbn Ebi Hatim de böyle bir rivayette bulunarak şöyle demiştir: Babam, İlerime'niıı şöyle dediğini bize anlattı:
«Toplulukları dağıtılacak, yüz geri edeceklerdir.» ayet-i kerimesi nazil olduğunda Hz. Ömer dedi ki:
- Hangi topluluk hezimete uğrayacak ve hangi topluluk galip olacak?
Yine Hz. Ömer diyor İd: Bedir günü geldiğinde Rasûlüllah (s.a.v.)'m zırh içinde şöyle diyerek yerinden fırladığım gördüm:
«Toplulukları dağıtılacak, yüz geri edeceklerdir. Kıyamet, onların azap ile vade dil dikleri gündür. O ne korkunç, ne acı bir gündür!»
İşte o gün, bu ayetin te'vilini (manasını) öğrendim.»
Buharî, İbn Cüreyc kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben, oyun oynamakta olan bir kız çocuğu iken şu aye Mekke'de Muhammed (s.a.v.)'e nazil oldu:
«Toplulukları dağıtılacak, yüz geri edeceklerdir. Kıyamet, onların azap ile vade dil dikleri gündür. O ne korkunç ne acı bir gündür!»
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Rabbinin yardım vaadini yerine getirmesini isteyerek şöyle diyordu: «Allahım, eğer bugün şu bir avuç topluluğu helak edersen, artık sana ibadet edilmez.»
Ebu Bekir de ona şöyle diyordu:
«Ey Allah'ın peygamberi, yaptığın dualarda Rabbinden bazı şeyleri iste. Çünkü Allah, sana vaad ettiği şeyleri yerine getirecektir.»
Peygamber (s.a.v.) gölgelikte iken biraz uyudu. Sonra uyandığında şöyle dedi:
«Müjdeler olsun sana ey Ebu Bekir, sana Allah'ın yardımı geldi. İşte Cebrail, tozlu dizleri ve dirsekleri ile yedmekte olduğu bir atın yularından tutmuş.»
Sonra Rasûlüllah (s.a.v.), ashabının yanma gitti, onları teşvik edip şöyle dedi:
«Muhammed'in nefsi elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bugün her hangi bir adam sabredip sevabını bekleyerek gidip de geri dönemezse, Allah onu Cennetine sokacaktır.»
Bunun üzerine Ümeyr b. el-Hümam (Beni Seleme'nin kardeşidir.), elinde, yemekte olduğu bir takım hurmalar olduğu halde:«Bakm, bakın benimle Cennet'e girmenin arasında ancak müşriklerin beni öldürmesi vardır.» dedi. Sonra elindeki hurmaları atıp kılıcını aldı ve müşriklerle savaştı. Nihayet öldürülüp şehid oldu. Allah ona rahmet etsin.
İmam Ahmed b. Hanbel, Haşim b. Süleyman kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:
« Rasûlullah (s.a.v.), Kureyş kervanının nerede olduğunu öğrenmek için Besbes'i gözcü olarak gönderdi. Besbes, döndüğü zaman Pey-gamber'in yanında benden başka kimse yoktu. Yalnız hanımlarından kimse varmıydı, bilemiyorum. Besbes, gördüklerini anlattıktan sonra Peygamber (s.a.v.) dışarıya çıkıp:
- Bir yere gitmek istiyoruz. Kimin hazır bir devesi varsa, bizimle beraber binip gelsin, dedi.
Bir kaç kişi:
- Develerimiz, Medine'nin yukarısmdadıiiar, bizi bekleyin, gidip getirelim, dedilerse de Hz. Peygamber onlara:
- Hayır,bekleyemeyiz. Develeri hazır olanlar binip gelsin, dedi. Ashabı ile birlikte yola çıkıp müşrikleri geçtiler. Onlardan önce Bedir'e varıp yerlerim aldılar.
Daha sonra müşrikler geldi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Benden habersiz kimse birşey yapmasın, dedi. Müşrikler yaklaştıkları zaman:
- Haydi, genişliği göklerin ve yerin genişliği kadar olan bir Cennet'i kazanmaya kalkın, dedi.

Ümeyr b. Hümam:
- Ya Rasûlallah, genişliği, göklerin ve yerin genişliği kadar olan bir Cennet'i mi? dedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Evet, Öyle bir Cennet'i, dedi. Ümeyr:
- Ne güzel, ne güzel, dedi. Rasûlullah (s.a.v.):
- Niçin güzel, ne güzel diyorsun? diye sordu. Ümeyr:
- Ya Rasûlallah, Beni sevindiren, o Cennet'i kazanacağımı ümid etmemden başka birşey değildir, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Sen, o Cennet'i kazananlardansın, buyurdu.
Ümeyr, okluğundan bir kaç hurma çıkarıp yemeğe başlamıştı. Fakat hurmaları daha bitirmeden:
- Ben, bu hurmaları yeyinceye kadar beklersem uzun bir zaman geçmiş olur, dedi ve hemen hurmaları atıp savaşa başladı. Şehid düşünceye kadar savaştı. Allah ona rahmet etsin.»
İbn Cerir'in anlattığına göre Ümeyr, savaşırken şöyle diyordu:
«Ahiret için yaptığımız ameller ile takvadan başka bir azığımız olmaksızın Allah'a doğru koşalım.
Bir de Allah için cihada dayanalım. Diğer bütün azıklar tükenmeye mahkumdur. Sadece takva, iyilik ve doğru yol azığı tükenmez.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Haccac kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Medine'ye geldiğimizde oranın meyveleri bize dokundu. Havasından rahatsız olup hastalandık. Rasûlullah (s.a.v.), Bedir'der zor kalktı. Müşriklerin üzerimize gelmekte olduklarını haber aldığımızda Rasûlullah (s.a.v.), Bedir'e yöneldi. Bedir'de bir kuyu vardı. Müşriklerden önce oraya vardık. Biri Kureyşlilerden, diğeri de Ukbe b. Ebi Mu-ayt'ın azadlısı olmak üzere orada iki adama rastladık. Kureyşli kaçıp kurtuldu. Ukbe b. Ebi Muayt'm azadhsmı yakaladık, ona sorduk:
- Müşrik topluluğu ne kadardır?
- Vallahi sayıları çoktur, güçleri fazladır.
Böyle deyince ashab onu dövdü. Nihayet onu, Rasûlullah'm huzuruna getirdiler. Rasûlullah ona sordu:
- Müşrik ordusunun sayısı ne kadar?
- Vallahi onların sayısı çoktur, güçleri fazladır.
Sayılarını tam olarak bildirmesi için Rasûlullah onu sıkıştırdı ama o, kesin cevap vermeye yanaşmadı. Sonra Rasûlullah tekrar ona sordu:
- Günde kaç deve kesiyorlar?
- Her gün on deve kesiyorlar. Bunun üzerine Rasûlullah;
- Müşrik ordusunun sayısı 1000 kişidir. Her 100 kişiye bir deve kesilir, dedi.
Sonra geceleyin üzerimize hafif bir yağmur yağdı. Yağmurdan korunmak için ağaçların ve kalkanların altına koşup sığındık. Rasûlullah, o geceyi Rabbine dua ederek geçirdi. Dua esnasında şöyle diyordu:
«Allahım, eğer şu topluluk helak olursa, artık sana ibadet edilmez!»
Fecir doğunca: "Ey Allah'ın kulları! Haydi namaza!.." diye çağrı yapıldı. İnsanlar, ağaçların ve kalkanların altından çıkıp geldiler. Rasûlullah, bize namaz kıldırdı ve savaşa teşvik edip şöyle buyurdu:
«Kureyş topluluğu, şu dağın kızıl yamacının eteğindedir.»
Müşrikler yaklaşıp da saflarımız karşı karışya geldiğinde kızıl renkli bir deveye binmiş bir adamlarını gördük. Aralarında dolaşıyordu. Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey Ali! Hainza'ya seslen, dedi. Hamza, müşriklere en yakın noktada bulunuyordu. Rasûlullah ona sordu:
- Kızıl renkli deve üzerindeki adam kimdir?
- Utbe b. Rebia'dır. Müşrikleri savaştan menediyor ve onlara şöyle diyor:
- Savaştan vazgeçme işinin sorumluluğunu bana yükleyin ve; "Utbe b. Rebia korktu," deyin. Siz de biliyorsunuz ki ben sizin en korkak adamınız değilim.
Ebu Cehil, bu sözleri işitince şöyle dedi:
- Bunları sen mi söylüyorsun? Allah'a yemin ederim ki bu sözleri senden başkası söyleseydi, onu dişlerimle paralardım. Yüreğin karnına korku doldurmuş.
- Beni mi kınıyorsun ey altına pisleyen ve ödü kopan adam? Bugün hangimizin korkak olduğunu göreceksin?
Bundan sonra Utbe ile kardeşi Şeybe ve oğlu Velid gayrete gelip ortaya çıktılar. Müslümanlardan mübareze için karşılarına adam çıkarmalarını istediler. Bunlara karşı Ensâr'dan üç delikanlı çıktı. Utbe:
- Biz, bu gençleri istemiyoruz. Ancak amcazadelerimiz olan Abdülmuttalib oğullarıyla çarpışmak istiyoruz, dedi.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
- Kalk ey Hamza! Kalk ey Ali! Kalk ey Ubeyde b. Haris b. Muttalib! Mübareze sonucunda yüce Allah, Utbe ile Şeybe b. Rebi ve Ut-
be'nin oğlu Velid'i öldürdü. Müslümanlardan da Ubeyde yaralandı. Bu savaş neticesinde müşriklerden yetmiş kişi öldürüldü.

Yetmiş kişi de esir alındı.
Ensâr'dan bir adam, Abdülmuttalib oğlu Abbas'ı esir alıp getirmişti. Abbas şöyle demişti:
- Ya Rasûlaüah, bu adam beni esir almadı. Beni alaca bir at üzerinde insanların en güzel yüzlüsü olan, başının iki yanındaki saçları açılmış olan bir adam esir aldı ki, onu topluluğunuz arasında göremiyorum.
Ensâr'dan olan adam ise:
- Onu ben esir aldım ya Rasûlallah, dedi.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'dan olan adama şöyle dedi:
- Sus, Allah, sana takviye olarak şerefli bir melek göndermiş (onun yardımıyla Abbası esir almışsın.)
Hz. Ali diyor ki: O savaşta Abdülmuttalib oğullarından Abbas'ı, Ukeyl'i, Nevfel b. Haris'i esir aldık.»
Rasûlullah (s.a.v.), gölgelikten çıkıp insanların arasına geldiğinde onları savaşa teşvik etti. O esnada da insanlar saf bağlamışlar, sabırlı vaziyette bekliyorlar. Allah'ı da çokça zikrediyorlardı. Nitekim yüce Allah, onlara emrederek şöyle demişti:
«Ey inananlar! Bir toplulukla karşılaşırsanız dayanın; başarıya erişebilmeniz için Allah'ı çokça anın.» (d-Enrai, 45.)
el-Ümevî, Muaviye b. Amr kanalı ile Evzaî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Deniliyordu ki: Bir kavim ayakta durma hususunda çok az sebat edebilir. O esnada yapabilen kişi oturur veya gözünü yumar ve Allah'ı zikrederse ümid ederim ki o kişi, riyadan kurtulur.
Utbe b. Rebia, Bedir gününde arkadaşlarına şöyle demişti: « Rasûlullah'm ashabının bekçiler gibi, diz üstü çökmüş vaziyette olduklarını görmüyor musun? Tıpkı yılanlar gibi dillerini çıkarıyorlar!»
"Meğazi" adlı eserinde el-Ümevî şöyle der: Peygamber (s.a.v.), Müslümanları savaşa teşvik etmiş ve müşriklerin mallarından her kim ne ele geçirirse o malı ganimet olarak elde edebileceğini bildirmiş, sonra şöyle demişti:
«Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, bu gün herhangi bir adam sabredip sevabını bekleyerek gidip geri dö-nemezse Allah, onu Cennet'ine koyacaktır.»
Böyle dedikten sonra Peygamber (s.a.v.), mübarek bedeniyle bizzat savaşa girişmiş ve şiddetlice çarpışmıştı. Aynı şekilde Ebu Bekir es-Sıddık da savaşmıştı. Ayrıca onlar gölgelikte de dua ve niyazda bulunarak cihad etmişlerdi. Sonra gölgelikten çıkıp insanları savaşa teşvik etmişler. Bedenen de çarpışmışlardı. Böyle yapmakla onlar, iki şerefli makamı bir araya getirmişlerdi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Vekf kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir gününde düşmana en yakın noktada bulunan Rasûlullah (s.a.v.)'a sığındığımızı gördüm. O gün o, insanların en şiddetli savaşanı idi.»
Neseî, Harise'den rivayet etti ki; Hz. Ali şöyle demiştir: "Savaş kızıştığında düşmanla karşılaştığımızda Rasûlullah (s.a.v.)'m arkasına gizlendik. Ona sığındık."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Nuaym vasıtasıyla Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Bedir gününde Ali'ye ve Ebu Bekir'e şöyle denildi: Birinizin beraberinde Cebrail, diğerinizin beraberinde de Mikail vardı İsrafil, büyük bir melek olup savaşta hazır bulunur ama savaşmazdı." Bu, önceki sayfalarda geçen hadise benzemektedir: "Ebu Bekir, ordunun sağ cenahında bulunuyordu. Bedir gününde melekler yere indiklerinde Cebrail, 500 melekle birlikte Ebu Bekir'in bulunduğu sağ cenaha yerleşti. Diğer cenaha ise 500 melekle birlikte Mikail inmişti. Bunlar ordunun sol cenahına yerleşmişlerdi. Bu cenahta da Ebu Talib oğlu Ali vardı."
Ebu Ya'lâ'mn, Muhammed b. Cübeyr b. Müt'im kanalı ile rivayet ettiği bir hadiste Hz. Ali şöyle demiştir:
"Bedir gününde kuyuda yüzüyordum. Şiddetli bir rüzgar esti, yine Öyle bir rüzgar daha esti. Üçüncü kezde şiddetli bir rüzgar estikten sonra 1000 melekle birlikte Mikail yeryüzüne indi. Gelip Rasûlullah (s.a.v.)'m sağ yanında durdu. Orada Ebu Bekir de vardı. İsrafil de 1000 melekle birlikte inip Rasûlullah'ın sol yanma geldi ve orada durdu. Orada ben de vardım. Cibril de 1000 melekle indi. Gelip şöyle dedi: O gün koltuk altıma varıncaya kadar su üzerinde durdum, batmadım."
"İkd" adlı eserin sahibi ile diğerlerinin anlattıklarına göre Arapların söyledikleri beyitlerin en güzeli ve övgüye en layık olanı, Hassan b. Sabit'in şu beyitidir:
"Bedir kuyusunda Cebrail, bayrağımız altında Muhammed'le birlikte onların geçişlerine engel oluyordu."
Buharı, İshak b. İbrahim kanalı ile Bedir savaşma katılanlardan Rafi ez-Zürkî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Cebrail, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip:
- Bedir savaşma katılan adamlarınızı ne gözle görürsünüz? diye
sordu.
Rasûlullah (s.a.v.):
- Onları Müslümanların en faziletlisi olarak görürüz, dedi. Cebrail de:
- Bedir'de hazır bulunan melekleri de meleklerin en faziletlileri
olarak görürüz, dedi.»
Yüce Allah buyurdu ki:
«Rabbin Meleklere, «Ben sizinleyim, inananları destekleyin.» diye vahyetti. «Ben inkar edenlerin kalplerine korku salacağım Artık onların boyunlarını vurun, parmaklarını doğrayın.» dedi. (ei-Enfâi,i2.)

Sahih-i Müslim'de İkrime b. Ammar yoluyla gelen bir rivayette İbn Abbas şöyle demiştir:
«Bir ara Müslümanlardan bir adam, bir müşrikin peşi sıra koştu. Onu kovaladı. Üst taraflardan bir kırbaç şakırtısı duydu ve bir süvarinin de: "İlerle ey Hayzum." dediğini işitti. Önündeki müşrike baktığında onun sırt üstü yere düşmüş olduğunu gördü. Baktı ki burnu ezilmiş, yüzü de kırbaç darbesiyle yarılmış. Ensâr'dan olan bu zat, gelip gördüklerini Rasûlullah'a nakletti. Rasûlullah da ona şöyle dedi:
- Doğru söylüyorsun. Bu, üçüncü semadan gelen bir imdaddır.
O gün yetmiş müşrik öldürülmüş, yetmiş müşrik de esir alınmıştı.» İbn İshak, Abdullah, b. Ebi Bekr b. Hazm kanalı ile İbn Abbas'tan rivayet etti ki; "Beni Gifar kabilesinden bir adam şöyle demiştir: Ben ve amcamoğlu müşrik iken, Bedir savaşında hazır bulunduk. Bir dağın te-"pesinde savaşı seyrediyorduk. Sonucun kimin aleyhine olacağım bekliyorduk. Bir bulut geldi. Dağa yaklaştığında içinden at kişnemeleri duyduk ve bir sesinde şöyle dediğini işittik: "ilerle ey Hayzum." Yanımdaki amcam oğlunun ödü koptu. Oracıkta düşüp öldü. Ben de korkudan ölmek üzere idim. Sonra silkinip kendime geldim."
İbn îshak, Abdullah b. Ebi Bekr kanalı ile Bedir savaşma katılan Ebu Üseyd Malik b. Rebia'mn -gözleri kör olduktan sonra şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Eğer bugün Bedir'de bulunsaydım ve gözlerimde görür olsaydı, meleklerin Bedir savaşında içinden çıkıp geldikleri yeri size gösteririm. Ayrıca meleklerin çıktığı yer hususunda da asla şüphem olmazdı."
Bedir savaşında melekler inip savaş alanına geldiklerinde İblis, onları görmüş, Cenâb-ı Allah'ta meleklere şöyle vahyetmişti: «Ben gizinle-yim, inananları destekleyin."
Evet, melekler ashaba, tanıdıkları adamların kılığına bürünerek geliyor ve onlara şöyle diyorlardı:
"Müjdeler olsun size! Müşrik ordusunun gücü çok azdır. Onlar birşey değildirler. Allah sizinle beraberdir. Siz onlara saldırın!"
Vakidî, îbn Ebi Habibe kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Melekler, sahabelere tanıdıkları adamların kılığına bürünerek-yaklaşıyor ve şöyle diyorlardı: «Ben, müşrik ordusuna yaklaştım. Onların şöyle dediklerim işittim: "Eğer Müslümanlar bize saldırırlarsa, biz sebat edemeyiz." Gerçekten de müşrik ordusunun gücü yoktur...»
Cenâb-ı Allah'ın şu kavli de bunu göstermektedir:
«Rabbin Meleklere, «Ben sizinleyim, inananları destekleyin.» diye vahyetti.» (ei-Enfâi, 12.)
İblis, melekleri görünce gerisin geri kaçmaya başladı ve Süraka'nın kılığına bürünerek müşriklere şöyle dedi: «Doğrusu ben sizden uzağım. Şüphesiz ben sizin görmediklerinizi görüyorum!»
Ebu Cehil, gelip arkadaşlarını savaşa teşvik etti ve-şöyle dedi:
"Süraka'nm sizden ayrılması sizi korkutmasın. Çünkü o, Muham-med'e ve arkadaşlarına söz vermiştir. Lat ve Uzza'ya yemin ederim ki, Muhammed'i ve arkadaşlarım dağlara sürmedikçe buradan ayrılıp geri dönmeyeceğiz. Sakın onları öldürmeyin. Yakalayıp getirin."
Beyhakî, Ebu Üseyd'in -gözleri kör olduktan sonra- şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Ey kardeşim oğlu, Allah'a yemin ederim ki, ben ve sen şu anda Be-dir'de bulunsaydık, sonrada Allah gözlerimi tekrar bana verseydi, Bedir savaşında meleklerin çıktıkları yeri sana gösterir ve onların nereden çıktığı hususunda da asla şüphe etmezdim."
Buharı, İbrahim b. Musa tarikiyle İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Bedir gününde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur;
«İşte bu Cebrail'dir. Atının başını tutmuş, üzerinde de savaş malzemesi vardır.»
Vakidî, İbn Ebi Habibe kanalı ile Hakim b. Hizam'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Savaş başlayacağı esnada Rasûlullah (s.a.v.), ellerini göğe kaldırıp Allah'tan yardım diledi ve Allah'ın kendisine vaad ettiği şeyleri gerçekleştirmesini istedi. O, şöyle dedi:
«Allahım! Eğer müşrikler şu bir avuç topluluğa galip olurlarsa, müşriklik ortaya çıkar, güçlenir ve artık senin dinin ayakta duramaz.»
O esnada Ebu Bekir de Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle diyordu:
«Yemin ederim ki Allah, sana yardım edecek ve yüzünü ağartacaktır.» Bunun üzerine yüce Allah, düşmanın yaklaşması anında peşpeşe gelen 1000 meleği yardıma gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) da Ebu Bekir'e şöyle dedi:
«Ey Ebu Bekir, müjdeler olsun sana! İşte Cebrail, karşımızda duruyor. Başına sarı bir sarık sarmış, atının yularını tutmuş, gök ile yer arasını doldurmuş. Yeryüzüne indiğinde bir saatlik bir zaman kadar benden ayrılıp kayboldu. Sonra tekrar karşıma çıktı. Dizleri ve ayaklan üzerinde de toz vardı. Şöyle diyordu: Dua ettiğin ve yardımını istediğin zaman Allah'ın sana yardımı geldi!»
Beyhakî, Ebu Ümame b. Sehl'den rivayet etti ki, onun babası şöyle demiştir:
"Ey Oğul! Bedir gününde öyle bir duruma geldik ki, bizden biri bir müşrikin başına işaret ettiği zaman kılıç ona ulaşmadan başı cesedinden kopup yere düşüyordu!"
îbn İshak, babası vasıtasıyla Ebu Vakid el-Leysî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Müşriklerden birini öldürmek için takip ettim. Ama kılıcım ona ulaşmadan başı gövdesinden kopup yere düştü. Onu, benden başkasının öldürdüğünü anladım."
Yunus b. Bükeyr, İsa b. Abdullah et-Teymî kanalı ile Rebi b. Enes'in şöyle dediğini rivayet eder:

"İnsanlar, kendi öldürdükleriyle meleklerin öldürdüklerini birbirlerinden ayırd edebiliyorlardı. Çünkü meleklerin öldürdükleri adamların boyunları ve parmakları üzerinde ateş dağı gibi izler vardı. Sanki ateşle dağlanıp yakılmışlardı."
îbn îshak, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bedir gününde meleklerin işareti beyaz sarıklardı. Bu sarıklarının uçlarını sırtlarına sarkıtmışlardı. Yalnız Cebrail'in sarığı sarı idi."
Yine îbn Abbas demiş ki:
«Bedir savaşı dışında melekler, herhangi bir savaşta muharebe etmemişlerdir. Bedir savaşı dışındaki diğer savaşlarda melekler sayı ve teçhizat olarak gelip hazır bulunurlar, ama kimseyi vurmazlardı.»
Vakidî, Abdullah b. Musa b. Ebi Ümeyye kanalı ile Süheyl b. Amr'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bedir gününde beyaz şimali adamlar gördüm ki, alaca atlar üze-rindeydiler. Gök ile yer arasını doldurmuşlardı. Hepside işaretli idi. Müşrikleri öldürüyor ve esir alıyorlardı."
Ebu Üseyd, gözleri kör olduktan sonra diyordu ki:
"Eğer şu anda gözlerim açık olsaydı, Bedirde sizinle beraber bulun-saydım, Bedir savaşında meleklerin çıktıkları yeri size gösteririm. Onların çıktıkları yer hususunda asla şüphem yoktur."
Harice b. İbrahim, babasından rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), Cebrail'e şöyle bir soru sormuş:
- Bedir gününde "îlerle ey Hayzum" diyen melek kimdi?
- Ey Muhammed, gökteküerin hepsini tanıyamam.
Ben derim ki: Bu, mürsel bir rivayettir. Hayzum kelimesinin, Cebrail'in atının adı olduğunu iddia edenlerin sözlerini reddetmektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Vakidî, İshak b. Yahya vasıtasıyla Hamza b. Süheyb'ten babasının şöyle dediğini rivayet etti:
«Bedir gününde kesilen nice eller, darbelenen karınlar ve kanama-yan yaralar gördüm.» Meleklerin vurdukları darbeler, ateş yanığı gibi bir iz bırakıyor, kan çıkmıyordu.
Muhammed b. Yahya, Ebu Ukayl kanalı ile Ebu Bürde b. Niyar'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bedir gününde üç kişinin başını getirip Rasûlullah'ın Önüne bırakarak şöyle dedim:
«Şu iki kişinin başını ben vurup kopardım. Üçüncüsüne gelince ben, bunu uzun boylu bir adamın vurup kopardığım gördüm!"
Rasûlullah (s.a.v.): «Bunu, falan melek öldürmüştür.» dedi.
Vakidî, Muhammed b. İbrahim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Saib b. Ebi Hubeyş, Hz. Ömer zamanında şöyle demişti "Vallahi, insanlardan herhangi biri beni esir almadı!" Kendisine: "Peki, ya seni esir alan kimdi?" diye sorduklarında şu cevabı vermişti:
"Kureyşliler, hezimete uğradıklarında ben de onlarla birlikte hezimete uğramış, yenik düşmüştüm. Beyaz bir at üzerindeki uzun saçlı bir adam, beni yakalayıp bir direğe bağladı. Abdurrahman b. Avf gelip beni direğe bağlı bulunca askerler arasında: "Bunu kim esir aldı?" diye yüksek sesle bağırdı. Nihayet beni Rasûlullah'm yanına götürdü. Rasûlullah, bana: "Seni kim esir aldı?" diye sorunca ben, gördüklerimi ona anlatmak istemediğim için: "Tanımıyorum." dedim. Rasûlullah (s.a.v.):
- Seni meleklerden biri esir almıştır, dedi. Sonra İbn Avf a dönerek:
- Ey İbn Avf, esirini al götür, dedi.»
Vakidî, Abid b. Yahya kanalı ile Hakim b. Hizam'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir gününde kendimizi öyle bir halde gördük ki, gökten bir çizgili elbise yere düştü. Bütün ufku kapladı. Birde baktım ki, o esnada vadiler dolu dolu akıyor! Kalbime öyle bir his geldi ki gökten düşen bu elbise, Muhamnıed'i takviye edip güçlendirmek için gelmiştir. Ve müşrikler mutlaka hezimete uğrayacaktır. Melekler gelecektir.»
îshak b. Raheveyh, Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Müşriklerin hezimete uğramalarından önce insanlar savaşmakta iken gökten siyah ve çizgili elbise gibi birşey indi. Siyah karıncayı andırıyordu. Bunun meleklerden geldiğine ve bu sebeple müşrik kavmin hezimete uğrayacağına dair şüphem kalmadı."
Melekler yardım için yeryüzüne indikleri sırada Rasûlullah da azıcık uykuya dalıp uyandıktan sonra onları görmüştü. Sonra bu hadiseyi Ebu Bekir'e müjdeleyerek şöyle demişti:
«Ey Ebu Bekir, sana müjdeler olsun! İşte bu Cebrail'dir. Atını sürüyor, dizleri ve ayakları üzerinde toz vardır.»
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra zırhını giyinip gölgelikten çıktı. Müslümanları savaşa teşvik etti. Onları Cennetle müjdeledi. Meleklerin indiğini söyleyerek onları yüreklendirdi. Bu esnada insanlar henüz saflarında idiler. Düşmanlarına saldırmamışlardı. Üzerlerine sükûn ve dinginlik inmişti. Azıcık uykuya dalmışlardı. Ki bu da sebat, iman ve sükûnetin bir delili idi. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Allah kendi katından bir güven işareti olarak sizi hafif bir uykuya daldırmıştı.» (ei-Enfâl, ıı.)
Nitekim bundan sonra Uhud gününde de Müslümanlar böyle hafif bir uykuya daldırılmışlardı. Bu yüzden İbn Mes'ud şöyle demiştir: Savaş saflarında hafif bir uykuya dalmak iman alametindendir. Namazda ise, böylece uykuya dalmak münafıklık alametindendir.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Ey İnkarcılar! Zafer istiyorsanız, işte zafer geldi size; (aleyhinize çıktı.) Peygamber'e karşı gelmekten vazgeçerseniz sizin

iyiliğinize olur, yok, tekrar dönerseniz biz de döneriz; topluluğunuz çokda olsa size hiçbir fayda vermez, Allah inananlarla beraberdir.» (ei-Enfâi, 19.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun kanalı ile iki safın karşı karşıya geldiği esnada Ebu Cehil'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Allahım, Muhammed akrabalık bağlarımızı kopardı. Bilmediğimiz şeyleri bize getirdi. Yarın onu helak et.» Böyle demekle o, helaki istedi.
el-Ümevî, yukarıdaki ayetle ilgili olarak Mütrif in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Cehil dedi ki: «Allahım, iki grubun en aziz olanına iki kabilenin en kıymetli olanına, iki firkanın en çok olanına yardım et >> Bunun üzerine şu ayet-i kerime nazil olmuştu:
«Ey inkarcılar! Zafer istiyorsanız, işte zafer geldi size, (aleyhinize çıktı.)» (el-Enfâl, 19.)
Ali b. Ebi Talha: «Allah, bu iki taifeden birini size vadetmişti.» <ei-Enfâl, 7.) ayet-i kelimesiyle ilgili olarak İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Mekke kervanı, Şam'a doğru yola çıktı. Bu haber, Medinelilere ulaştı. Rasûlullah ile birlikte kervanı vurmak için yola çıktılar. Mekke-lüer bundan haberdar olduklarında kervana ve onunla giden adamlara baskın yapmasınlar, diye yola çıktılar. Rasûlullah ve adamları yetişmeden önce kervan geçip gitmişti. Allah, iki taifeden birini Rasûlul-lah'a vereceğini vadetmişti.
Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberindeki Müslümanlar, Mekkelüeri mağlup etmek için yola devam ettiler. Mekkelilerin güçlü olduklarını düşünen Medineli Müslümanlar, onlarla karşılaşmak istememişlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) ile beraberindeki Müslümanlar, Bedir'e gelip konakladılar. Onlarla Bedir suyu arasında yuvarlak bir kum tepesi vardı. Müslümanlara şiddetli bir zaaf isabet etmişti. Şeytan, kalblerine vesvese ve öfke bırakmıştı. Şeytanın, onların kalbine bıraktığı vesvese şu idi: "Siz aranızda Rasûlullah bulunduğunu ve Allah'ın dostları olduğunuzu iddia ediyorsunuz. Oysa müşrikler sizden önce suyu ele geçirdiler. Siz ise şu halde bulunuyorsunuz!"
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, üzerlerine kuvvetli bir yağmur yağdırdı. Müslümanlar yağmur suyunu içip temizlendiler. Allah, şeytanın vesvesesini onlardan giderdi. Ordugah kurdukları kumluk arazi biraz sertleşti. Artık Müslümanlar, o arazi üzerinde yürüyebilir hale geldiler. Binekleri de rahatça yürümeye başladı. Artık müşriklere doğru yürümeye başladılar. Cenâb-ı Allah, peygamberini ve beraberindeki mü'minleri 1000 melek ile takviye etti. Ordunun bir tarafında 500 melekle birlikte Cebrail, diğer tarafında da 500 melekle birlikte Mikail bulunuyordu. Öte yandan İblis te beraberindeki şeytan askerleri ve zürri-yetiyle birlikte gelmişti. Onlar, Müdliç oğullarının adamları kılığına bürünmüşlerdi. Şeytanın kendisi de Süraka b. Malik b. Cü'şum suretine bürünerek müşriklere şöyle demişti: "Bugün insanlardan sizi yenecek yoktur ve ben sizi koruyacağım."
İnsanlar, saflara koyulup dizildiklerinde Ebu Cehil şöyle demişti: "Allahım, hangimiz hakka daha yakın isek ona yardım et."
Rasûlullah (s.a.v.) da ellerini kaldırarak şöyle demişti: , «Ya Rab, eğer şu bir avuç topluluk helak olursa artık yeryüzünde sana ebediyyen ibadet edilmez!»
Cebrail, gelip Rasûlullah'a: «Bir avuç toprak al.» dedi. Rasûlullah bir avuç toprak alıp müşriklerin yüzlerine savurdu. Bu toprak bütün müşriklerin gözlerine ,burunlarına ve ile ağızlarına isabet etti. Hepsi geri dönüp kaçtılar.
Cebrail, İblis'e doğru gitti. Onun ellerinin bir müşrikin elinde olduğunu gördü. İblis, elini o müşrikin elinden çekti, sonra adamlarıyla birlikte dönüp kaçtı. Müşrik adam ona şöyle dedi:
"Ey Süraka! Sen bize yardımcı olacağını söylememişmiydin?"
İblis dedi ki:
«Doğrusu ben sizin görmediğinizi görüyorum. Ve Şüphesiz Allah'tan korkuyorum.» (cl-Enfâi, 48.) İblis, melekleri gördüğünde böyle deyip kaçmıştı.»
Bu rivayeti, "Delail" adlı eserde Beyhakî nakletmiştir.
Taberanî, Mas'ada b. Sa'd el-Attar kanalı ile Rufaa b. Rafli'n şöyle dediğini rivayet eder:
"İblis, meleklerin Bedir günüde müşriklere neler yaptıklarını görünce, kendisine bir zarar gelmesinden korkup kaçtı. Haris b. Hişam -onun Süraka b. Malik olduğunu zannederek- yakasına sarıldı. İblis, Haris'in göğsüne bir yumruk vurup kaçtı. Ellerin kaldırıp şöyle dedi: "Allahım, bana bakmanı diliyorum. Beni koru." Kendisinin de öldürülmesinden korktuğu için böyle demişti. Ebu Cehil, dönüp insanlara şöyle
demişti:
- Ey Ahali! Süraka b. Malik'in aramızdan ayrılması sizi korkutmasın. O Muhammed'e söz vermiştir. Şeybe ile Utbe ve Velid'in öldürülme-leri de sizi korkutmasın. Onlar acele ettiler. Lat ve Uzza'ya yemin olsun ki, biz Muhammed ve adamlarım şu dağlara sürmedikçe, buradan geri dönmeyeceğiz. Sizden herhangi birinin Müslümanlardan birini öldürmüş olduğunu sakın görmiyeyim. Ama onları yakalayıp getirmenizi istiyorum ki, onların yaptıkları işin kötülüğünü kendilerine anlatalım. Sizden ayrılmalarının, Lat ve Uzza'dan yüz çevirmelerinin ne kadar kötü bir davranış olduğunu kendilerine bildirelim.
Daha sonra Ebu Cehil, şöyle bir şiir söyledi:
"Aksi savaş benden intikam almaz. İki senelik azı dişlerim çıkmış, yaşım yenidir. Anam, beni böyle bir gün için doğurmuştur!"
Vakidî, Musa b. Yakub kanalı ile Ebu Hatme'nin şöyle dediğini rivayet eder: Mervan b. Hakem'in, Bedir savaşını Hakim b. Hizam'dan sorduğunu işittim. Ama Hakim b. Hizam, o savaşı anlatmak istemiyordu. Mervan ısrar edince Hakim şöyle dedi:
"Düşmanla karşı karşıya gelip vuruştuk. Semadan tıpkı bir çakılın leğen içine düşerken çıkardığı ses gibi bir sesin geldiğini

işittim. Peygamber (s.a.v.)'de yerden bir avuç toprak alıp üzerimize savurdu. Biz de bunun üzerine yenilgiye uğradık."
Vakidî, İshak b. Muhammed b. Abdurrahman kanah ile Nevfel b. Muaviye ed-Dilî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Bedir gününde yenilgiye uğradık. Bir çakıl tanesinin, tasın içine düşerken çıkardığı sesi andıran bir ses işittik. Bu bizim kalbimize ve gerideki kısımlarımıza tesir etti. Bizi şiddetli bir korku kapladı."
el-Ümevî, Abdullah b. Sa'lebe b. Sükayr'm şöyle dediğini rivayet eder: İki taraf karşı karşıya geldiğinde Ebu Cehil şöyle dedi:
"Allahım! Akrabalık bağlarını hangimiz daha fazla koparmışsak ve bilmediğimiz şeyleri kim bize getirmiş ise, sen onu yarın helak et." Böyle demekle helaki isteyen, bizzat kendisi olmuştu. Onlar bu halde iken Cenâb-ı Allah, Müslümanları düşmanlarıyla karşılaşmak için yüreklendirmiş, düşmanların sayısını onların gözlerine az göstermişti ki, onlar düşmanlarına karşı savaşmaya cesaretli olsunlar. Rasûlullah (s.a.v.), gölgeliğinde hafif bir uykuya dalmış, sonra uyanıp şöyle demişti:
«Ey Ebu Bekir! Sana müjdeler olsun. İşte Cebrail gelmiş, başına bir sarık sarmış, atının yularını tutmuş güdüyor. Dizleri ve ayakları üzerinde toz var. Allah, va'd ettiği yardımım sana göndermiştir.»
Rasûlullah (s.a.v.), aldığı emir üzerine yerden avucuyla bir miktar çakıl taşı aldı. Sonra müşriklere yönelerek: «Yüzler çirkin olsun.» dedi ve avucundaki taşları üzerlerine savurdu. Arkadaşlarına da: «Saldırın.» dedi. Sonuç, müşrikler için hezimet oldu. Müşriklerin ileri gelenlerinden bir kısmını Cenâb-ı Allah öldürdü. Bir kısmını da esir olarak Müslümanlara verdi.
Ziyad, İbn İshak'm şöyle dediğini rivayet eder: « Rasûlullah (s.a.v.), bir avuç çakıl taşını yerden alıp Kureyşlilerin üzerine firlatarak: «Yüzler çirkin olsun.» dedi. O taşları müşriklerin üzerine savurdu. Ashabına da: «Haydi saldırın.» dedi. Sonuç müşriklerin hezimete uğraması şeklinde zuhur etti. Cenâb-ı Allah, Kureyş ileri gelenlerinden bir kısmını öldürdü. Eşraûndan bir kısmını da esir olarak Müslümanlara verdi.»
Süddî el-Kebir dedi ki: Bedir gününde Rasûlullah (s.a.v.), Ali'ye: «Bana yerden bir miktar çakıl taşı ver.» dedi. Eline aldığı çakıl taşları-nm üzerinde biraz toprak vardı. O taşlan müşriklerin yüzüne savurdu. Müşriklerin gözlerine o topraklı taşlar isabet etti. Sonrada Müslümanlar, onları öldürmeye ve bir kısmım da esir almaya başladılar. Bununla ilgili olarak Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Onları siz öldürmediniz. Fakat Allah öldürdü. Attığın zaman da sen atmamıştın. Fakat Allah atmıştı.» (eî-Enfâi, 17.)
Urve, İkrime, Mücahid, Muhammed b. Ka'b, Muhammed b. Kays, Katade, İbn Zeyd ve diğerleri, yukarıdaki ayet-i kerimeni Bedir gününde nazil olduğunu söylemişlerdir.
Peygamber (s.a.v.), Hüneyn gazvesinde de böyle yapmıştı. Nitekim bu hususu, yeri geldiğinde inşaallah açıklayacağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
İbn İshak'm anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), ashabını savaşa teşvik ettiğinde müşriklere bir miktar çakıl taşı savurmuş ve nihayet Allah da onları hezimete uğratmıştı. Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'le birlikte gölgeliğe doğru çıkmış, Sa'd b. Muaz ile beraberindeki Ensâr, gölgeliğin kapısında yalın kılıç nöbet tutmakta idiler. Müşriklerin dönüp Rasûlullah (s.a.v.)'a saldırmalarından korktukları için bu nöbeti tutuyorlardı.
İbn İshak dedi ki: «Müslümanlar, müşrikleri esir almaya başladıklarında Rasûlullah (s.a.v.), Sa'd b. Muaz'm yüzünde bir hoşnutsuzluk sezdi. Müslümanların, müşrikleri esir almalarını tasvip etmediğini anf ladı ve ona şöyle dedi:
- Ey Sa'd! Öyle sanıyorum ki Müslümanların yaptıklarını beğenmiyorsun. Öyle değil mi?
- Evet vallahi, Ey Allah'ın Rasûlü! Bu, Cenâb-i Allah'ın müşriklere vurduğu bir darbedir. Onların bellerinin kırılıp öldürülmeleri, bence esir alınıp hayatta bırakılmalarından daha iyidir!»
İbn îshak, Abbas b. Abdullah tarikiyle Abdullah b. Abbas'tan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in, Bedir gününde ashabına şöyle dediğini nakleder:
«Haşim oğulları ve diğerlerinden bazı adamların istemeyerek savaşa katıldıklarını biliyorum. Onları öldürmemize gerek yok. Sizden birisi, Haşim oğullarından herhangi birine rastlarsa onu öldürmesin. Ebu'l-Bahteri b. Hişam b. Haris b. Esed'e rastlayan kişi onu öldürmesin. Rasûlullah'm amcası Abbas b. Abdülmuttalib'e rastlayan onu öldürmesin. Çünkü o, istemeyerek savaşa gelmiştir.»
Ebu Hüzeyfe b. Utbe b. Rebia ise, Rasûlullah'm bu sözleri üzerine
şöyle demişti:
- Babalarımızı, oğullarımızı ve kardeşlerimizi öldüreceğiz de Ab-bas'ı hayatta bırakacağız öyle mi?! Vallahi eğer ona rastlarsam kılıcımla onun derisini yüzerim!
Bu sözleri duyan Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ömer'e şöyle demişti:
- Ey Eba Hafs! Rasûlullah'm amcasının yüzüne kılıçla vurulur mu hiç?
Hz. Ömer diyor ki:
- Allah'a yemin ederim ki, ilk olarak o gün Rasûlullah (s.a.v.), bana Ebu Hafs künyesi ile hitap etmişti.
Rasûlullah'ın bu sitemkar sorusu üzerine Hz. Ömer, şu cevabı vermişti:
- Ya Rasûlallah, bırakta onun boynunu vurayım. Allah'a yemin ederim ki o münafik oldu! Ebu Hüzeyfe dedi ki:
- O gün söylemiş olduğum o sözden emin değilim. Ve hâlâ ondan korkmaktayım. Ancak şehid olursam, belki o sözümden ötürü kazandığım günahtan kurtulurum ve şehidîiğim o günahıma keffaret olur.
Ebu Hüzeyfe, Yenıame savaşında şehid. düşmüştü. Allah ondan razı olsun. [6]

Ebu'l-Bahteri B. Hişam'ın Öldürülmesi

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Müslümanları, Ebu'l-Bahte-ri'yi öldürmekten men etmişti. Çünkü O, Mekke'de ike Rasûlullah (s.a.v.)'a müşrikler arasında ilişmeyen hatta onu en çok koruyan kimselerden biri idi. Rasûluüah'a eziyet etmez ve hoşlanmadığı bir işi yapmazdı. Hatta boykot belgesinin yırtılması için teşebbüste bulunanlardan biri de o olmuştu. Mücezzir b. Ziyad el-Belevî (Ensâr'm müttefiki), Ebu'l-Bahteri'ye rastlamış ve ona şöyle demişti;
- Rasûlullah (s.a.v.), bizi seni öldürmekten menetti. Ebu'l-Bahteri'nin yanında Mekke'den kendisiyle birlikte gelen Cünade b. Meliha adında bir arkadaşı vardı. Bu arkadaşı, Beni Leys ka-bilesindendi. Ebu'l-Bahteri, Mücezzir'e şöyle demişti:
- Arkadaşımı da öldürmeyeceksin değil mi? Mücezzir:
- Hayır vallahi! Senin arkadaşını hayatta bırakacak değiliz. Çünkü Rasûlullah, sadece seni öldürmememizi bize emretti demişti.
Ebu'l-Bahteri:
- Allah'a yemin ederim ki hayır! Öyleyse ben de arkadaşımla birlikte öleceğim. Çünkü Kureyşli kadınların, Mekke'de benim aleyhimde konuşarak hayatta kalmak amacıyla arkadaşımı bıraktığımı söylemelerini işitmek istemiyorum, dedi.
"İbn Hürre (Ebu'l-Bahteri) arkadaşını bırıkmayacaktır. Ölünceye ya da serbest bırakıldığını görünceye kadar mücadele edecektir!"
Böyle dedikten sonra Ebu'l-Bahteri ile Mücezzir çarpıştılar. Nihayet Mücezzir b. Ziyad onu öldürdü. Ve bu hususta şu şiir söyledi:
"Ya soyumu bilmedin, ya da unuttun. Nisbetimi sabit kıl ki, ben Belî kabile sindenim. Zi-Yezen süngüsüyle süngüleyenler ve kavmin liderini, helak olmasına kadar vuranlardanım.
Bahterî'nin çocuklarını müjdele^ ya da onun gibisiyle oğullarını benden müjdele.
Ben, o kimseyim ki, aslım Beli kabile sindendir, denilir. Süngü ile iki kat oluncaya kadar dürterim. Ve savaşta direnen kini' şeyi, meşrefî keskin kılıçla öldür.
Sütü zor gelen devenin yavrusuna Özlem duyduğu gibi ölüme özlem duyarım.
Öyleyse Mücezzir'in hayret verici birşey yaptığını göremezsin."
Daha sonra Mücezzir, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip şöyle dedi: "Seni hak peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, Ebu'l-Bahteri'yi esir alıp sana getirmek için çok çaba harcadım. Ama o, benimle savaşmak istedi. Ben de mecbur kalıp onu öldürdüm." [7]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/364-366.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/367-368.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/368-374.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/375-379.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/380-382.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/383-428.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/428-429.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Ümeyye B. Halefin Öldürülmesi
Ebu Cehil Mel'ununun Öldürülmesi
Rasûlullah (S.A.V.)'In, Katade'nin Gözünü İyileştirmesi
Buna Benzer Başka Bîr Kıssa
Bedir Gününde Küfür Liderlerinin Cesetlerinin Kuyuya Atılması
Fasıl
Fasıl
Fasıl
Hz. Peygamberin Bedir'den Medine'ye Dönüşü
Nadr B. Haris İle Ukbe B. Ebî Muayttn Öldürülmeleri
Necaşi (R.A.)'Nin Bedir Zaferine Sevinmesi
Müşriklerin Bedîr'de Uğradıkları Musibet Haberinin Mekke'ye Ulaşması
Kureyş'in, Esirlerinin Fidyesi İçin Rasûlullah'a Heyet Göndermesi
Fasıl
Fasıl

Ümeyye B. Halefin Öldürülmesi

îbn îshak, Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr tarikiyle Abdur-rahman b. Avf m şöyle dediğini rivayet eder: Ümeyye b. Halef, Mekke'de benim dostum idi. Adım, Abdi Amr idi. Müslüman olduğum zaman Ab-durrahman adını aldım. Biz Mekke'de idik. Mekke'de iken bana rastlar ve şöyle derdi:
- Ey Abdi Amr, babanın seni adlandırdığı gibi addan yüz mü çevirdin?
Bende evet, derdim. O bana şöyle derdi:
- Ben Rahmanı tanımıyorum. Aramıza birşey koy ki seni o şeyle çağırayım. Sana gelince ilk adınla baıia cevap vermiyorsun. Bana gelince, seni bilmediğim birşeyle çağıramam!
Beni «Ey Abdi Amr» diye çağırdığı zaman ona cevap vermezdim. Ona dedim ki:
- Ey Ebu Ali, dilediğini yap. Dedi ki:
- Sen Abdü'l-îlah'sm.
Ben de evet, dedim. Ona rastladığımda, Ey Abdü'1-İlah dediği zaman, ona cevap verir, kendisiyle konuşurdum. Nihayet Bedir günü kendisine rastladım. Oğlu Ali b. Ümeyye ile duruyordu. Elinden tutmuştu. Yanımda bir takım zırhlar vardı ki onları savaşta ele geçirmiştim. Onları taşıyordum. Beni gördüğü zaman şöyle dedi:
-Ey Abdi Amr!
Ben ona cevap vermedim. Bu defa şöyle, hitap etti:
-EyAbdü'1-İlah!
-Evet...
- Senin bende birşeyin yok mudur? Ben yanındaki zırhlardan daha hayırlı değil miyim?
- Evet, vallahi böyledir, dedim. Elimdeki zırhları attım. Onun ve oğlunun elinden tuttum. Bu esnada o şöyle diyordu:
- Şimdiye kadar bugünkü gibi hiç görmedim. Acaba sizin süte ihtiyacınız yok mudur? (îbn Hişam'm ifadesine göre o, böyle demekle: «Beni esir alan kimseye sütü bol develeri fidye olarak veririm.» demek istemişti.) Sonra onlarla birlikte yürümek üzere çıktım.
İbn İshak, Abdurrahman b. Avf m şöyle dediğini rivayet eder: «Kendisiyle oğlu arasına girip ellerinden tutmuş olduğum halde Ümeyye b. Halef, bana şöyle dedi:
-Ey Abdü'1-İlah! Göğsünde deve kuşu yeleğiyle alametlenmiş şu adamınız kimdir?
- Bu, Hamza b. Abdülmuttalib'tir.
— Başımıza bu işleri getiren odur. "Abdurrahman b. Avf dedi ki:
- Vallahi ben, onların önlerine düşmüş getiriyordum ki, Bilal, onu benimle birlikte gördü. Ona Mekke'de İslâmiyet'i terketmesi için işkence eden ve öfkelendiği zaman onu Mekke'nin güneşten kızmış kumluğuna yatıran, sonra büyük bir kaya parçasının getirilmesini ve göğsü üzerine konulmasını emreden, sonrada; «Ya böyle kalırsın ya Mu-hammed'in dininden ayrılırsın,» diyen idi. Onun işkencelerine karşı «Allah birdir.» diyen Bilal onu gördüğü zaman dedi ki:
- İşte küfrün başı Ümeyye b. Halefi Eğer o kurtulursa ben ölürüm! Dedim ki:
- Ey Bilal, benim esirimi mi kastediyorsun?
- Eğer o kurtulursa ben ölürüm (Daha sonra olanca sesiyle bağırdı:) Ey Ensârullah! Küfrün başı Ümeyye b. Halef işte burada Eğer o kurtulursa ben ölürüm!
Böyle demesi üzerine ashab etrafımızı kuşattı. Bizi çember içine aldılar. Ben de onu himaye edip savunuyordum. Birden bir adam, kılıcını kınından çıkardı. Ümeyye'nin ve oğlunun ayağına vurdu. Oğlu yere düştü. Ümeyye de daha önce benzerini işitmediğim bir çığlık attı. Dedim ki:
- Sen kendini kurtar, sana kurtuluş yoktur. Vallahi ben senin için birşey yapamam.
Bunun üzerine onları kılıçlarıyla öldürdüler. Allah, Bilal'e rahmet etsin. Zırhlarım gitti. Esirimi de ziyan etti.»
Buharı de sahihinde buna yakın ifadeler kullanarak böyle bir rivayette bulunmuş ve vekalet babında şöyle demiştir: Abdülaziz,

Abdurrahman b. Avf m şöyle dediğini rivayet eder: Mekke'de bana meyilli yakınlarımı koruması ve benim de Medine'de ona meyilli yakınlarını korumam üzerine Ümeyye b. Halefle bir sözleşme yaptım. İmza yerine adımı Abdurrahman diye yazacak olduğumda o:
- Ben Rahmanı tanımam. Cahiliye dönemindeki adınla yaz, dedi. Ben de Abdi Amr diye adımı yazdım. Bedir günü olduğunda insanlar uykuya daldıklarında onu korumak için dağa çıktım. Ama Bilal, onu gördü. Çıkıp Ensâr'ın meclisi yanına gelip durdu. Ve: "Eğer Ümeyye b. Halef kurtulursa ben ölürüm!" dedi. Onunla birlikte bizi takip etmek üzere bir grup Ensâr yola çıktı. Bize kavuşacaklarım görünce korktum, oğlunu kendilerini oyalasın diye geride bıraktım. Ama gelip onu öldürdüler. Sonra gelip bize ulaştılar. Ümeyye, ağır hareket eden bir adamdı. Ensâr bize ulaştığında Ümeyye'ye: Çök, dedim. O da çöktü. Korumak için üzerine kapandım. Ama altımda iken aradan lolıçlannı dürterek onu öldürdüler. Öyleki Ensâr'dan birinin kılıcı ayağıma değdi."
Abdurrahman b. Avf, ayağındaki kılıç izini bize gösterdi. [1]

Ebu Cehil Mel'ununun Öldürülmesi

îbn Hişam dedi İn: Bedir savaşında Ebu Cehil, Recez bahrinden şu şiiri söyleyerek çarpışıyordu:
"Avan savaşı benden intikam almaz. İki senelik azı dişlerim çıkmış, yaşım yenidir. Anam beni bugün için doğurmuştur."
îbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), düşmanın işini bitirince, Ebu Cehil'in ölüler arasında aranmasını emretti.
Ebu Cehil'in karşısına çıkan ilk kişi, Muaz b. Amr b. Cemuh (Beni Seleme'nin kardeşi) idi. O zat şöyle demiştir:
"Ebu Cehilin ağaçlıklarda olduğunu duydum. Ona kimsenin ulaşa-mıyacağını söylüyorlardı. Ben, bunu işittiğim zaman onu Öldürmeyi kafama koydum. O tarafa yönelip gittim. Fırsat bulduğumda üzerine hamle yaptım. Ona öyle bir darbe indirdim ki ayağını baldırının yarısıyla birlikte uçurdum. Baldırı uçarken tıpkı öğütülmek üzere değirmen taşının altına atılan hurma çekirdeğine benziyordu. Oğlu İkrime de onıuzu-ma bir darbe indirdi. Kolumu kesti. Öyleki kolumla vücudum arasında sadece bir deri parçası kalmıştı. Bu durumda savaşmak bana çok eziyet verdi. Gün boyunca kolumu sürükleyerek savaştım. Eziyete dayanamaz hale geldiğimde ayağımı kolumun üzerine bastım. Böylece kolumu koparıp attım."
İbn îshak'ın ifadesine göre Muaz b. Amr, Bedir savaşından sonra da yaşamış, Hz. Osman'ın hilafeti zamanında vefat etmiştir.
Muavviz b. Afra, yaralı olan Ebu Cehil'e rastladı. Ona vurdu, yerinden kalkamaz hale getirdi. Onu, can çekişirken bırakıp gitti Müavviz, savaş sırasında öldürülen şehidler arasındaydı.
Abdullah b. Mesud'da Ebu Cehil'e rastladı. Bütün bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m ölüler arasında Ebu Cehil'in aranıp bulunmasını emrettiği zamanda olmuştu.
Bana gelen habere göre Rasûlullah (s.a.v.), ashabına şöyle emretmişti:
«Eğer o, ölülerin arasında sizden gizli kalıpta onu bulamazsanız, dizindeki bir yara izine bakınız. Çünkü bir gün ben ve o, Abdullah b. Cud'an'm yemek sofrasında iken kalabalıktan sıkıştık. Biz iki küçük çocuk idik. Ben ondan biraz yaşlı idim. Onu ittim. Oda dizleri üzerine düştü ve o iki dizinden birinde bir tırtıklama meydana geldi ki, o tırtıklanmanın izi, dizinde hala durmaktadır.»
Abdullah b. Mesud dedi ki:
"Ben, onu en son anında buldum. Son nefesini veriyordu. Kendisini tanıdım. Ayağımla boynuna bastım. O, bir defasında beni Mekke'de elleriyle yakalamış, bana eziyet etmiş ve beni yumruklamıştı. Sonra ona dedim ki:
- Ey Allah düşmanı! Allah seni rezil ve hakir etmedi mi?
- Beni ne ile rezil ve hakir etti? Kavminin Öldürdüğü adamdan daha üstün kim var? Bunu bırak. Bana haber ver, bugün devran kimindir?
- Allah ve rasûlünündür! İbn îshak dedi ki:
Manzum oğullarından bir takım kimselerin iddiasına göre îbn Mesud şöyle diyordu: «Ebu Cehil: "Ey koyunların çobancığı Çetin, erişilmesi güç yukarılara çıkmışsın!" dedi. Sonra onun başını kopardım. Onu Rasûlullah'a getirip dedim ki: «Ey Allah'ın Rasûlü! İşte Allah'ın düşmanı Ebu Cehil'in başı!.."
Rasûlullah (s.a.v.):
- Kendisinden başka bir ilah bulunmayan Allah hakkı için bu Ebu Cehil'in başı mıdır? diye sordu. Rasûlullah, yemin ederken böyle derdi. Ben de:
- Evet, kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, bu Ebu Cehil'in başıdır! dedim. Sonra başım Rasûlullah'ın önüne bıraktım. O da Allah'a hamd etti.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Yusuf b. Yakup b. Macişşun kanalıyla gelen bir rivayete göre Abdurrahman b. Avf şöyle demiştir:
"Bedir gününde safta duruyordum. Sağıma ve soluma baktığımda Ensâr'dan iki delikanlı arasında bulunduğumu gördüm, onlardan en zayıf olam arasında bulunmayı temenni ettim. Onlardan biri beni dürterek:
- Amca, sen Ebu Cehil'i tanıyormusun? diye sordu. Ben de:
- Evet, tanıyorum. Senin onunla işin ne? diye sorunca, şu cevabı verdi:
- Duyduğuma göre o, Rasûlullah (s.a.v.)'a küfretmiş! Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, eğer onu görürsem

ikimizden eceli daha çabuk gelecek olanımız ölünceye kadar kendisinden ayrılmayacağım!
Delikanlının bu sözü hoşuma gitti. Diğeride beni dürtüp bana aynı şeyleri sordu. Çok geçmeden Ebu Cehil'in insanlar arasında dolaşmakta olduğunu gördüm. Delikanlılara:
- Görüyor musunuz? İşte biraz önce sorduğunuz adamınız budur! dedim. Onlar da kılıçlarını çekerek hemen saldırdılar. Vurup yere yıktılar ve öldürdüler. Sonra Peygamber'in yanma gidip onu öldürdüklerini bildirdiler. Hz. Peygamber:
- Onu hanginiz öldürdünüz? diye sordu. İkisi de:
- Ben öldürdüm, diye cevap verdi. Hz. Peygamber:
- Kılıçlarınızın üzerindeki kanları şildiniz mi? diye sordu Onlar da:
- Hayır, diye cevap verdiler. Peygamber (s.a.v.), ikisinin kılıcına baktı ve:
- Her ikiniz onu öldürmüşsünüz, dedi. Ebu Cehil'in üzerindeki eşyaları ganimet olarak Muaz b. Amr b. Cemuh'a vermeye hükmetti. Diğer genç ise Muaz b. Afra idi."
-Buharî, Yakub b. İbrahim kanalı ile Abdurrahman'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir günü safta duruyordum. Etrafıma baktığımda sağımda ve solumda genç yaşlarda iki delikanlı gördüm. Durumlarından şüphelendim. Çünkü ikisinden biri diğerinden gizlice bana: «Amca, bana Ebu Ce-hil'i göster." dedi. Ben de:
- Yeğenim, onunla işin ne? diye sordum. Dedi ki:
- Onu gördüğüm takdirde ya onu öldürmek ya da bu uğurda ölmek için Allah'a söz verdim.
Diğeri de, bundan gizli olarak bana aynı şeyleri söyledi. Bu ikisinin arasında bulunmaktansa, yerlerinde bulunmak arzusunu duydum. Ebu Cehil'i onlara gösterdiğimde iki doğan gibi koştular, yakalayıp onu öldürdüler. Bu delikanlılar, Afra'nın oğullarıydılar.»
Yine Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes b. Malik'in şöyle dediği rivayet edilir:
Rasûlullah (s.a.v.): «Ebu Cehil'in ne yapmakta olduğuna kim gidip bakar?» diye sordu. îbn Mesud: «Ben gidip bakarım ya Rasûlallah.» diyerek bakmaya gitti. Ebu Cehil'i, Afra'nm iki oğlunun öldürmüş olduğunu ve vücudunun tamamen soğuduğunu gördü. Sakalından tutup:
- Sen Ebu Cehil'sin değil mi? diye sordu. Ebu Cehil'de:
- Öldürdüğünüz bu adamdan daha üstün bir kimse var mıdır? (Yada: kavminin öldürdüğü bu adamdan daha üstün biri var mıdır?) diye sordu.»
Buharî'nin, İsmail b. Kays'tan yaptığı rivayete göre İbn Mesud, Ebu Cehü'e gidip:
- Allah seni rezil ve hakir etti mi? diye sorrnuş, o da şu cevabı vermişti:
- Öldürdüğünüz adamdan daha üstün biri var mıdır?
A'meş, Ebu İshak kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:
«Ebu Cehil'in yanına gittim. Yere düşmüştü. Başında bir miğfer, yanında da güzel bir kılıç vardı. Benim yanımda ise adi bir kılıç vardı. Kılıcımla başına vurmaya başladım. Mekke'de iken başıma vurduğu bir darbeyi hatırladım. Öyle bir darbe vurmuştu ki eli güçsüzleşmişti. Kılıcını aldım. Başını kaldırıp bana şöyle dedi:
"Bugün devran kimindir? Bizim mi yoksa sizin mi? Sen ey Abdullah, Mekke'de bizim çobancığımız değil miydin?!" Böyle demesi üzerine onu öldürdüm. Sonra Hz. Peygamber'in yanına gidip: "Ebu Cehil'i öldürdüm." dedim. Peygamber:
- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah hakkı için, onu gerçekten öldürdün mü? diye sordu ve üç kez bana bu şekilde yemin verdi. Sonra kalkıp benimle birlikte müşrik ölülerinin yanma geldi. Onlara beddua etti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Vekf kanalı ile Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir gününde Ebu Cehil'in yanma vardım. Ayağından darbe yemişti. Kılıcıyla kendini koruyor, insanları yanından uzaklaştırmaya çalışıyordu.
Ben:
- Allah'a hamd olsun ki o seni rezil ve hakir etti ey Allah düşmanı! dedim. O da:
- O, kendi kavminin öldürdüğü bir adamdır! dedi. Ben de pek iyi olmayan kılıcımla ona vurmaya başladım. Eline bir darbe indirdim. Küıcı düştü. Düşen kılıcım alıp onunla kendisini vurup öldürdüm. Sonra âdeta yerde sürünürcesine Hz. Peygamber'e geldim ve durumu anlattım. O da:
- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah için doğru söyle, onu öldürdün mü? diye sordu. Ve bu şekilde bana üç kez yemin verdirdi. Ben de:
- Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah'a yemin ederim ki, onu öldürdüm! dedim. Rasûlullah kalkıp benimle birlikte Ebu Cehil'in yanma geldi ve:
"Seni rezil ve hakir eden Allah'a hamd olsun ey Allah düşmanı! Bu, bu ümmetin Firavunu olmuştu!" dedi.
Başka bir rivayete göre İbn Mesud: "Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Cehil'in kılıcını bana ganimet olarak verdi." demiştir.
Ebu îshak el-Fezari, Sevrî kanalı ile İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: «Bedir gününde Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gidip: «Ben Ebu Cehil'i öldürdüm.» dedim. Rasûlullah: «Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah için doğru söyle, Öldürdün mü?» diye sordu. Ben de: «Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah hakkı için onu öldürdüm.» dedim. Bu sözümü, iki ya da üç kez tekrarladım. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
«Allahu Ekber. Vadini gerçekleştiren, kuluna yardım eden ve yalnız başına firkaları hezimete uğratan Allah'a hamdolsun.»

Böyle dedikten sonra bana: «Haydi gidelimde, onu bana göster.» dedi. Ben de onunla birlikte gidip Ebu Cehil'in cesedini ona gösterdim. O da: «O, bu ümmetin Firavun'udur!» dedi.
Vakidî dedi ki: « Rasûlullah (s.a.v.), Afra'nm iki oğlunun ölüp düştükleri yere gelip durdu ve şöyle dedi:
"Allah, Afra'nm iki oğluna rahmet etsin. Onlar, bu ümmetin Fira-vun'unu ve küfür liderlerinin başını Öldürmede ortaktırlar."
Denildi ki: Ya Rasûlallah! Onu bunlarla birlikte öldüren kimdi?
Buyurdu ki: "Melekler ile İbn Mesud, onu öldürme işine ortak oldu."
Beyhakî, el-Hakim tarikiyle Ebu İshak'm şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir gününde Ebu Cehil'in öldürüldüğüne dair haberi getiren müjdeci Rasûlullah'a geldiğinde kendileri, müjdeciye: «Kendisinden başka ilah bulunmayan Allah hakkı için doğru söyle, sen onu Ölmüş halde gördün mü?» diyerek üç kez yemin ettirdi. Müjdeci de yemin etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) secdeye kapandı.»
Beyhakî, Ebû Nuaym kanalı ile Abdullah b. Ebu Evfa'mn şöyle dediğini rivayet eder:
« Rasûlullah (s.a.v.), fetihle müjdelendiğinde ve Ebu Cehil'in başı kendisine getirildiğinde iki rekat namaz kıldı.»
İbn Mace, Ebu Bişr Bekr b. Halef kanalı ile Abdullah b. Ebi Evfa'mn şöyle dediğini rivayet eder:
«Ebu Cehil'in başının vurulduğu müjdesi kendisine getirildiği günde Rasûlullah (s.a.v.), iki rekat namaz kıldı.»
îbn Ebi'd-Dünya, babası kanalı ile Şa'bi'nin şöyle dediğini rivayet eder: Adamın biri Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:
«Ben, Bedir'e uğradım. Orada yerden çıkan bir adam gördüm. Öte yandan bir başka adamda elindeki tokmakla vurarak onu yere batırı-yordu. Sonra tekrar çıkıyor, tokmaktı adam da yine aynı şekilde vurup onu yere batırıyor ve bunu defalarca tekrarlıyordu.» Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«O, Ebu Cehil b. Hişam'dır. Kıyamet gününe kadar azap görecektir.»
"Meğazi" adlı eserinde el-Ümevî, babası kanalı ile Amir'in şöyle dediğini rivayet eder:
Adamın birisi Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gelip şöyle dedi: «Bedir'de bir adamm oturmakta olduğunu, bir başka adamın da elindeki demir bir direkle onun başına vurarak onu yere batırıp kaybettiğini gördüm.»
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«O, Ebu Cehil'dir. Başına bir melek görevlendirilmiştir. Yerden her çıktıkça ona böyle yapacaktır. Kıyamet gününe kadar o yere batacaktır!»
Buhari, Ubeyd b. İsmail kanalı ile Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder:
«Bedir gününde Ubeyde b. Said b. As'a rastladım. O zırha bürünmüştü. Sadece gözleri görülüyordu. Ona Ebu Zati'l-Keri künyesi ile hitap edilirdi. «Ben, Ebu Zati'l-Kirş'im» dedi. Ben de mızrağımla ona saldırdım. Mızrağı gözlerine sapladım ve öldürdüm.»
Hişam dedi ki: Bana gelen habere göre Zübeyr şöyle demiştir: «Ayağımı onun gövdesi üzerine koydum. Sonra bir gerindim ve mızrağı gözlerinden zorlukla çekip çıkardım. Mızrağın iki ucu eğilmişti.»
Urve dedi ki: « Rasûlullah (s.a.v.) Zübeyr'den o mızrağı istedi. Zübeyr de ona verdi. Rasûlullah vefat edince Zübeyr mızrağı aldı. Sonra Ebu Bekir istedi. Ona verdi. Ebu Bekir vefat edince Hattab oğlu Ömer, Zübeyr'den mızrağı istedi. Zübeyr de ona verdi. Ömer vefat edince Zübeyr mızrağı aldı. Sonra Osman ondan istedi. Osman'a verdi. Osman Öldürüldüğünde mızrak Hz. Ali ailesinin eline geçti. Zübeyr'in oğlu Abdullah, mızrağı onlardan istedi. Ve öldürülünceye kadar mızrak onun yanmda'kaldı.»
İbn Hişam dedi ki: Hattab oğlu Ömer, Said b. As'in yanına gidip ona şöyle dedi: "Sende bana karşı birşeyler görüyorum. Öyle sanıyorum ki, babanı öldürdüğümü sanıyorsun. Eğer onu öldürmüş olsaydım, senden özür dilemezdim. Ama ben dayım As b. Hişam b. Muğire'yi öldürdüm. Babana gelince ben ona uğradım. O, öküzün boynuzuyla yeri eşelemesi gibi yeri eşeliyordu. Ona dokunmadan yanından geçip gittim. Ama amcası oğlu Ali ona yönelerek öldürdü."
îbn İshak dedi ki: Abdu'ş-Şeuis oğulları kabilesinin müttefiki olan Ukkaşe b. Mihsan b. Hirsan el-Esedî, Bedir gününde kılıcıyla savaştı. Öyleki; kılıcı, elinde kırıldı. O da Rasûlullah (s.a.v.)'a geldi. Rasûlullah, ona ağaçtan bir dal verip şöyle dedi: «Ey Ukkaşe! İşte bununla savaş!»
Ukkaşe, o dalı Rasûlullah't an aldığı zaman salladı ve o dal, onun elinde uzunca, ağzı sağlam, beyaz ve demirden bir kılıç haline geldi. Onunla savaştı. Nihayet Allah, Müslümanlara fetih müyesser kıhncaya kadar savaşım sürdürdü. Avn adı verilen kılıç onun yanında kaldı. Ukkaşe, o kılıçla savaşlarda Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında hazır bulundu. Nihayet Ebu Bekir zamamnda irtidad hadisesinde öldürüldü. O zaman o kılıç, onun yanında idi. Onu, Tulayha b. Hüveylid el-Esedî öldür-dü.Tulayha, bu hususta bir kaside söyledi:
"Akşamleyin İbn Akremî ve Ükkaşe el-Ganmî'yi dönüp dolaşma yerinde mukim olarak bırakıp ayrıldım."İleride de açıklanacağı gibi bu hadiseden sonra Tulayha, Müslüman olmuştur.
İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.): «Ümmetimden 70.000 kişi hesapsız ve azapsız olarak Cennet'e girecektir.» dediği zaman Ukkaşe: «Allah'a dua et de beni onlardan biri kılsın.» demiş, Rasûlullah da: «Alla-hım, Ukkaşe'yi onlardan biri kıl.» diye dua etmişti.
İbn İshak'm rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
- Araplar arasında bizim hayırlı bir süvarimiz vardır.
- O kimdir ya Rasûlallah?

- Ukkaşe b. Mihsan'dır.
Bunun üzerine Dırar b. Ezver dedi ki: -Ya Rasûlallah, o bizden bir adamdır.
- Sizden biri değildir. Fakat antlaşmadan dolayı o bizdendir.
Beyhakî, el-Hakim kanalı ile Ukkaşe b. Mihsan'm şöyle dediğini rivayet eder: «Bedir gününde kılıcım elimde kırıldı Rasûlullah, bana bir dal verdi. Bir de baktım ki o dal elimde beyaz, uzunca bir kılıç haline gelmiş! O kılıçla savaştım. Nihaye Cenâb-ı Allah, müşrikleri yenilgiye uğrattı.» Bu kılıç, vefatına kadar Ukkaşe'nin yanında kaldı.
Vakidî, Üsame b. Zeyd kanalı ile Abdü'l-Eşhel oğulları kabilesinden bir kaç adamın şöyle dediklerini rivayet eder: "Seleme b. Haris'üı kı-lıa Bedir gününde kırıldı. Silahsız kaldı. Rasûlullah ona İbn Tab hurma ağaçlarından bir dal vererek: "İşte bununla vur." dedi. Seleme, bir de baktıki o dal, bir kılıca dönüşmüş. Bu kılıç Cisri Ebu Ubeyde günündeki çarpışmada öldürülünceye kadar Seleme'nin yanında kaldı." [2]

Rasûlullah (S.A.V.)'In, Katade'nin Gözünü İyileştirmesi

Beyhakî, "Delail" adlı eserinde Katade b. Numan'm şöyle dediğini rivayet eder: «Bedir gününde gözüm yanağımın üzerine aktı. Ashab, o gözümü koparıp atmak istedi. Bunu, Rasûlullah'a sordular. O, hayır dedi. Beni yanma çağırdı. Avucunu göz bebeğimin üzerine koydu. Böylece iyileştirdi. Ama hangi gözüm olduğunu bilemiyorum.»
Mü'minlerin emiri Ömer b. Abdülaziz, bize dedi M: Bu haberi, Asım b. Amr b. Katade bana anlatmış, ayrıca ona şu şiiri de söylemiştir:
"Ben o adamın oğluyum ki, gözü yanağının üzerine aktı ve o gözü Muhammed Mustafa'nın avuç içi ile -her ne kadar soğumuş idiysede- yerine yerleşti."
Merhum Ömer b. Abdülaziz, bunu bize anlatırken Ümeyye b. Ebi's-Salt'm, Seyf b. Zi-Yezen hakmda söylemiş olduğu bir şiir konuyla irtibatlandırarak yerinde söyledi:
"Bunlar yüce ahlaklardır. Su ile karışan süt kapları değildir ki, o sütler daha sonra idrara dönüşsünler." [3]

Buna Benzer Başka Bîr Kıssa

Beyhakî, Ebu Abdullah el-Hafiz kanalı ile Rafi b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Bedir günü olduğunda insanlar, Ubey b. Halefin üzerine toplandılar. Ben de zırhının bir parçasına baktım ki koltuk altındaki kısmı parçalanmış. Kılıcımla orasından kendisine darbemi vurdum. Bedir gününde bana bir ok isabet etti. Gözüm çıktı. Rasûlullah (s.a.v.), gözüme tükürüp benim için dua etti. Artık o darbeden bir eziyet duymadım. "Bu olay bu açıdan gariptir.
İbn Hişam dedi ki: Ebu Bekir es-Sıddık, oğlu Abdurrahman'ı yanına çağırdı. Abdurrahman, o zaman müşriklerle beraberdi Ona dedi ki:
- Ey Habis! Malım nerede? Abdurrahman da dedi ki:
"Çok koşan at ve beyaz saçlı dalalettekileri öldüren keskin kılıçtan başka birşey kalmadı." Yani sadece savaş teçhizata ile atlar kaldıM, o atlar üzerinde sapıklıktaki ihtiyarlar savaşırlar.
Abdurrahman küfür halinde iken böyle diyordu. el-Ümevî'nin,
"Meğazi" adlı eserinde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gününde Ebu Bekir es-Sıddık ile birlikte müşriklerin Ölüleri arasında dolaşırken şöyle demiş: «Başlan yararız.» Ebu Bekir es-Sıddık'ta şöyle demiş:
"Bize karşı güçlü olan adamların başlarını yararız. Onlar çok zalim ve çok asi idiler!" [4]

Bedir Gününde Küfür Liderlerinin Cesetlerinin Kuyuya Atılması

îbn İshak, Yezid b. Ruman kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.), ölülerin kuyuya atılmalarım emretti. İçine atıldılar. Ancak Ümeyye b. Halef kuyuya sığmadı. Çünkü o, zırhı içinde şişmiş ve zırhını doldurmuştu. Onu kuyuya atmak için uğraştılarsa da vücudu dağılmaya başladığından yerinde bıraktılar, üzerini toprak taş gibi şeylerle kapattılar. Diğerlerini kuyuya attıkları zaman Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
- Ey kuyu halkı! Siz, Rabbinizin vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördünüz mü? Ben, Rabbimin bana vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördüm!
Ashab, ona dedi ki:
- Ey Allah'ın Rasûlü! Ölmüş bir kavimle mi konuşuyorsun?
- Onlar, Rablerinin kendilerine vadettiği şeyi öğrendiler. Hz. Aişe dedi ki:
İnsanlar, Rasûlullah'm: "Onlara dediğim şeyi muhakkak işittiler." şeklinde dediğini söylerler.Oysaki Rasûlullah sadece "Onlar muhakkak öğrendiler." dedi.
İbn İshak, Humayd et-Tavü kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder:

Rasûlullah (s.a.v.)'ın ashabı, geceleyin kendisini dinlediler. O şöyle diyordu:
- Ey kuyu halkı! Ey Utbe b. Rebia, ey Şeybe b. Rebia, ey Ümeyye b. Halef ve Ey Ebu Cehil b. Hişam! -Böylece onlarda kuyuda olan kimseleri saydı- Rabbinizin vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördünüz mü? Ben, Rabbimin bana vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördüm.
Bunun üzerine Müslümanlar dediler ki:
- Ey Allah'ın RasûlüîÖlen bir kavme mi sesleniyorsun?
- Siz, benim söylediklerimi onlardan daha iyi işitecek değilsiniz. Ne varki onlar, bana cevap verme gücünü bulamazlar.»
İbn İshak dedi ki: Bazı ilim erbabı kimselerin bana anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir:
"Ey kuyu halkı! Peygamber'ine en kötü davranan peygamber aşireti sizsiniz. Beni yalanladınız. Oysaki insanlar beni doğruladılar. Beni aranızdan çıkaıip sürdünüz. Oysaki insanlar beni aralarında barındırdılar ve siz benimle savaştınız, insanlar ise bana yardım ettiler. Rabbinizin size vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördünüz mü? Ben, Rabbimin bana vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördüm."
Ben derim ki: Bu, Hz. Aişe'nin te'vil ettiği hadislerden biridir. Nitekim onun tevil ettiği hadisler, bir cüzde bir araya getirilmiştir. Hz. Aişe, bu hadislerin bazı ayetlerle çeliştiklerine inanmaktaydı. Mesela, bu hadis, şu ayetle çelişir görünmektedir:
"Ey Muhammed! Sen, kabirlerde olanlara işittiremezsin." (ei-Fâtır, 22.) Aslında yukarıdaki hadis, bu ayetle çelişmemektedir. Doğrusu, ashabın cumhurunun ve onlardan sonra gelen ulemanın kavlidir. Hz. Aişe'nin görüşü bu hususta doğru değildir. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Buhari, Hz. Ubeyd b. İsmail kanalı ile Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder: İbn Ömer'in, ölünün mezarında aile efradının ağlaması yüzünden azap göreceğine dair bir hadisi, Hz. Peygamber'den merfu olarak rivayet ettiği kendisine anlatıldığında Hz. Aişe şöyle demişti: Rasûlullah (s.a.v.), sadece şöyle dedi: «Ölü, kendi hata ve günahı yüzünden azap görür ve onun aile efradı da şu anda onun üzerine ağlar.» Bu da Rasûlullah (s.a.v.)'m şu sözüne benzer: Rasûlullah (s.a.v.), içinde Bedir'de öldürülmüş olan müşriklerin cesedi bulunan kuyunun başında durdu ve onlara bazı şeyler söyledi. Sonra: «Doğrusu bunlar, benim söylediklerimi işitmekte ve söylediğim şeyin hak olduğunu bilmektedirler.» dedi. Ben de kendisine şu ayetleri okudum:
«Ey Muhammed! Tabiidir ki sen ölülere kat'iyyen işittiremezsin.»
(cr-RÛm, 52,)
«Ey Muhammed! Sen, kabirlerde olanlara işittiremezsin.» (ci-Fâtır, 22.) Benim bu ayetleri okumam üzerine Rasûlullah dedi ki: «Onların ateşteki yerlerini hazırladıkları zaman öyledir.» Defnedildikten sonra ölünün dışarıda söylenen sözleri işitebileceğine dair birden fazla sarih hadis varid olmuştur. Nitekim bunu "Ahkamü'l-Kebir" adlı kitabımızın cenazeler bölümünde anlatacağız. Buhari, Osman kanalı ile İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: «Peygamber (s.a.v.), Bedir kuyusunun başında durup şöyle dedi:
«Rabbinizin size vaad ettiği şeyin gerçek olduğunu gördünüz mü?» Daha sonra sözlerine devamla şöyle dedi:
«Onlar, şu anda benîm kendilerine söylediklerimi işitiyorlar.» Bu sözler, Hz. Aişe'ye anlatıldığında kendisi şöyle dedi: Peygamber (s.a.v.): «Kendilerine söylediğim sözün gerçek olduğunu onlar şimdi biliyorlar.» dediğinde ben kendisine:
Ey Muhammedi Tabiidir ki sen ölülere kat'iyyen işittiremezsin.» er-Rûm, 52.) ayetini okudum.»
Buhari, Abdullah b. Muhammed kanalı ile Ebu Talha'dan rivayet etti ki, Bedir gününde Rasûlullah (s.a.v.), öldürülen Kureyş büyüklerinden yirmi dört kişinin, içi taşlarla örülü pis bir kuyuya atılmalarını emretti. Müşriklere galip olduğunda, üç gece orada ikamet etti. Üçüncü gün yüklerin bağlanmasını ve yola çıkarılmasını emretti. Sonra kendisi yürümeye başladı. Ashabı da kendisini izledi ve: «Herhalde bir ihtiyacını görmek için yürüyor.» dediler. Nihayet Hz. Peygamber, kuyunun ağzına gelip durdu ve baba adlarıyla birlikte adlarını sıralayarak onlara seslendi: «Ey fulan b. fulan. Ey fulan b. fulan! Allah'a ve Rasûlüne itaat etmek hoşunuza gider miydi? Doğrusu biz, Rabbimizin bize vaad ettiğinin gerçek olduğunu gördük. Siz de Rabbinizin size vaad ettiği şeyin gerçek olduğunu gördünüz mü?!»
Hz. Ömer dedi ki:
- Ya Rasûlallah! Ruhsuz cesetlerle ne diye konuşuyorsun? ı
- Muhammed'in nefsi elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, söylediğim sözleri siz onlardan daha iyi işitiyor değilsiniz!»
Katade dedi ki: «Cenâb-ı Allah, o müşrikleri diriltti ve Rasûlü'nün sözlerini onlara işittirdi. Onları kınamak, alçaltmak onlardan öç almak, onları pişman edip hasret çektirmek için böyle yaptı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus b. Muhammed kanalı ile Enes'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Bedir'de öldürülen müşrikleri üç gün yerde bıraktı. Nihayet kokuştular. Sonra yanlarına gidip durdu ve şöyle dedi:
- Ey Ümeyye b. Halef, Ey Ebu Cehil b. Hisara, Ey Utbe b. Rebia, Ey Şeybe b. Rebia! Rabbinizin size vadettiği şeyin gerçek olduğunu gördünüz mü? Doğrusu ben, Rabbimin bana va'dettiği şeyin gerçek olduğunu gördüm.
Enes diyor ki: Rasûlullah'ın sesini duyan Ömer gelip dedi ki:
- Ya Rasûlallah! Ölümlerinden üç gün sonra mı bunlara sesleniyorsun? Bunlar senin sesini duyarlar mı? Oysa Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: «Ey Muhammed! Tabii ki sen ölülere işittiremezsin.» Bunun üzerine Hz. Peygamber:
- Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, söylediklerimi siz bunlardan daha iyi işitiyor değilsiniz. Ne var ki

bunlar, cevap verme gücünü bulamamaktadırlar.»
îbn îshak, Hassan b. Sabitin bu konuda aşağıdaki şiiri okuduğunu söyler.
"Zeyneb'in kumdan tepelerdeki diyarını bildim. Tıpkı yeni bir kağıttaki yazı satırı gibi idi.
Rüzgar birbirini izler ve bahar yağmurundan her bir kara bulut akıcı ve dökücüdür.
Onun resmi akşama doğru eskidi ve sevgili sakininden sonra akşama doğru çorak bir arazi oldu. O halde sen, her gün hatırlamayı terket ve Özgün kalbin hararetini geri çevir.
Yalancının haber vermesinden başka, doğrulukla kendisinde ayıp bulunmayan kimseyi söyle.
Melikler melikinin Bedir'de bizim için müşriklerde olan nasibe dair yaptığı şeyi anlat.
Sabahleyin sanki onların toplanması Hira dağı gibidir ki, onun etrafı güneş batmaya meylettiği zaman göründü.
Bizden bir topluluk ile onlarla karşılaştık.
Tıpkı orman arslanlan gibi gençler ve ihtiyarlar olarak,
Muhammed'e gelince, düşmanlara karşı savaşların ateşinde ve sıcağında ona yardımda bulundular.
Ellerinde keskin kılıçlarla ve kınlarını dolduran, parıldayan bütün kılıçlarla,
Efendiler olan Beni Evs'le Beni Neccar, kuvvetle dine yardım ettiler.
Biz de Ebu Cehil'i ve Utbe'yi yıkılmış olarak bırakıp gittik, yeryüzüne terk ettik.
Şeybe'yi bir soylu kimseye nisbet olundukları zaman, hasep sahibi erkekler arasında bıraktık.
Onları cemaatler halinde kuyuya attığımızda Rasûlullah, onlara şöyle sesleniyordu:
Benim sözümün gerçek olduğunu görmediniz mi? Allah'ın emri kalbleri almaz mı?
Onlar ise konuşmadılar ve eğer konuşsalardı şöyle derlerdi: Doğru söyledin ve sen doğruyu bulan bir fikir sahibisin!"
îbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), müşrik ölülerinin kuyuya atılmasını emrettiği zaman Utbe b. Rebia'nm cesedi alınıp kuyuya doğru sürüklendi. O esnada Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Hüzeyfe b. Utbe'nin yüzüne baktı. Onun üzgün olduğunu ve renginin değiştiğini farketti: «Ey Hüzeyfe, babandan ötürü üzgün olduğunu sanıyorum. Öyle mi?» diye sordu. Hüzeyfe de şöyle dedi:
"Hayır, vallahi ya Rasûlallah, babam ve öldürülüşü hakkında şüphe etmedim. Yalnız babamın görüş sahibi, yumuşak huylu ve faziletli bir kimse olduğunu biliyordum. Bu güzel hasletleri sebebiyle İslâm'a girip hidayet bulacağını umuyordum. Ama başına gelen bu felaketleri gördükten ve bunca ümidimden sonra küfür halinde öldüğünü gördükten sonra üzüldüm."
Rasûlullah (s.a.v.), böyle demesi üzerine Hüzeyfe'ye hayır duada bulundu. Ve ona iyi şeyler söyledi.
Buharı, el-Humeydî kanalı ile İbn Abbas'ın: «Allah'ın verdiği nimeti nankörlükle karşılayanlar...» (İbrahim, 28.) ayet-i kerimesiyle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet eder: «Vallahi bu ayette sözü edilenler, Kureyş kafirleridir.»
Amr dedi ki: "Yukarıdaki ayette sözü edilen nankörler, Kureyş kafirleridir. Allah'ın nimeti ise Muhammed'dir." «Ve milletlerini helak olacakları yere götürenler.» ayetinde sözü edilen helak yerinden kasıt da Bedir savaşındaki ateştir, dedi."
İbn İshak dedi ki: Hassan b.Sabit konuyla ilgili olarak şu şiiri söyler:
"Benim kavmim o kimselerdir ki yer halkı inkar ederken onlar Peygamberlerini konuk edip onu tasdik ettiler.
Onlar ancak kavimlerin haslandırlarki, salihlerin öncüleridirler. Ensâr'la beraber yardımcılardır.
Aslı kerim, seçilmiş olan zat onlara geldiğinde Allah'ın taksimiyle müjdelenmiş olarak,
Hoş geldiniz, safa geldiniz , merhaba, güven ve bolluk içinde olasınız.
Ne güzel peygamber ve ne güzel taksim eden, ne güzel komşudur.
Onu bir eve konuk ettiler ki, orada kötülüklerden korkulmaz.
Onlara komşu olan eve, ev denilir.
Orada ona Muhacir olarak geldiklerinde malları taksim ediniz.
İnkarcının nasibi ise ateştir.
Biz ve onlar, Bedir'e onların helaki için yürüdük, şayet kesin bir bilgi ile bilselerdi yürümezlerdi.
Hile ile onların başını aldatarak iş açtı. Sonra onları yardımsız bıraktı. Çünkü o habis, dostu olduğu kimseleri çok aldatıcıdır.
Dedi ki: Ben sizin komşunuzum. Sizi himaye ederim. Onları, kendisinde aşağılık ve hakirlik ile utanç bulunan geliş yerlerinin kötüsüne getirdi.
Sonra karşılaştık. Ve onlar, liderlerinden yüz çevirdiler. Onlardan yükseklere gidenler olduğu gibi, derin yerlere, aşağılara dağılanlar da oldu."
İmam Ahmed b. Hanbel, Yahya b. Ebi Bekr kanalı ile İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), ölülerle işini tamamladıktan sonra kendisine denildi ki :"Sen kervana bak, ondan başka birşey yoktur." Abbas, bağlar içinde bağlı iken Rasûlullah'a seslendi: "Bu sana layık değildir." Rasûlullah sordu:
- Niçin?
- Çünkü Allah, sana iki taifeden birini vadetti ve sana vadettiğini de yerine getirdi.
Bedir'de kafirlerden yetmiş kişi öldürülmüştü. Bu savaşta 1000 melek de hazır bulunmuştu. Cenâb-ı Allah'ın ezeldeki takdirine göre geride kalan müşriklerin bir çoğu Müslüman olacaklardı. Şayet Cenâb-ı Allah dileseydi, bir melek ile onları baştan sona helak ederdi. İnsanlar, sadece tamamen hayırsız olanları öldürmüşlerdi. Melekler arasında Cebrail de vardı ki, Cenâb-ı Allah, ona emir vermiş, o da bu emir üzerine Lut kavminin yaşadığı şehirleri yerinden söküp altüst etmişti. Yedi şehri batırmıştı ki, onlarda çeşitli ümmetler, hayvanlar, arazi ve tarlalar

vardı.
Allah'tan başkasının bilmediği şeyler de vardı. Onları yerden kaldırıp semanın ucuna kadar kanadıyla yükseltmiş, sonra ters çevirip yere bırakmış, üzerlerine taşlar bırakmıştı. Nitekim bunları, Lut kavminin kıssasında anlatmıştık.
Cenâb-ı Allah, mü'minlere, kafirlerle cihad etmelerini emretmiş ve bunun hikmetini açıklayarak şöyle buyurmuştu:
«Savaşta inkar edenlerle karşılaştığınızda boyunlarını vurun. Sonunda onlara üstün geldiğinizde onları esir alın. Savaş sona erince onları ya karlışıksız, ya da fidye ile serbest bırakın. Allah isteseydi, onlardan başka türlü de öç alabilirdi. Bunun böyle olması, kiminizi kiminizle denemek içindir.» (Muhammcd, 4.)«Onlarla savaşın ki Allah, sizin elinizle onları azaplandırsın. Rezil etsin ve sizi üstün getirsin de mü'minle-rin gönüllerini ferahlandırsın, kalblerindeki öfkeyi gidersin. Allah dilediğinin tevbesini kabul eder.» (et-Tevbe, i4-ıe.)
Ebu Cehil, Ensâr'dan bir gencin eliyle öldürülmüştü. Sonra Abdullah b. Mesud, yanı başına gelip durmuş, sakalım tutmuş göğsüne çıkmıştı. Ebu Cehil, ona şöyle demişti: "Ey koyun çobancığı! Zorlu bir yere çıktın!" Bundan sonra Abdullah, başın kesip Rasûlullah'ın huzuruna getirip bırakmıştı. Böylece Cenâb-ı Allah, mü'minlerin kalblerindeki öfkeyi yatıştırmış ti. Ebu Cehil'in bu şekilde öldürülmesi, onun yıldırım çarpması yahud evinin tavanının çökmesi, ya da normal ölümle ölmesinden daha çok mü'minlerin hoşuna gitmişti. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak'm anlattığına göre Müslüman olup Mekke'de kalmış ve Kureyş tarafından savaşa mecbur edilerek Bedir'e gelmiş bir grup, Bedir'de öldürüldüler. Bunlar zulme uğradıkları ve İslâmiyet'ten dönmeye zorlandıkları için imanlarını gizlemişlerdi. Haris b. Zem'a b. Esved, Ebu Kays b. Fakih (Ebu Kays b. Velid b. Muğire), Ali b. Ümeyye b. Halef ve As b: Münebbih b. Haccac bunlardandı. Cenâb-ı Allah, bunlar hakkında şu ayeti inzal buyurdu:
«Kendilerine yazık edenlerin canlarını aldıkları zaman onlara: «Ne yaptınız bakalım?» deyince «Biz yeryüzünde zavallı kimselerdik.» diyecekler, melekler de: «Allah'ın arzı geniş değil iniydi? Hicret etseydiniz ya!» cevabım verecekler. Onların varacakları yer Cehennem'dir. Orası ne kötü dönülecek yerdir!» (cn-Nisâ, 97.)
Bedir'de Mekkelilerden yetmiş kişi esir alınmıştı. Nitekim ileride bunu açıklayacağız. Esirler arasında Rasûlullah (s.a.v.)'in amcası Ab-bas, amcası oğlu Akil b. Ebi Talib ve Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib gibi akrabaları da vardı. Şafii, Buharı ve diğerleri bunu delil olarak ileri sürerek akrabalık bağı bulunan herkesin azad edilmesinin gerekli olmadığını söylemişler ve İbn Semure'nin bu konudaki hadisine muarız olmuşlardır. Doğrusunu Allah bilir. Esirler arasında Ebul-As b. Rebi b. Abdu'ş-Şems b. Ümeyye de vardı ki, bu, Rasûlullah in kızı Zeyneb'in kocası idi. [5]

Fasıl

Ashab, esirlerin Öldürülmeleri veya fidye karşılığında serbest bırakılmaları konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdi. Nitekim İmam Ah-med b. Hanbel, Ali b. Asım kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gününde esirler konusunda sahabelerle müşavere yapıp şöyle dedi: «Doğrusu Allah, onları sizin elinize bıraktı.»
Hz. Ömer kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Boyunlarını vurayım mı?
Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Ömer'in bu görüşüne iltifat etmedi. Sonra tekrar insanlara aym şeyi sordu. Ebu Bekir es-Sıddık kalkıp şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Onları affetmeni ve fidyelerini kabul etmeni uygun görüyoruz.
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzündeki keder kayboldu, esirleri affetti. Fidye vermelerini kabul etti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azap erişirdi.» (ei-Enfai, 68.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Ömer b. Hattab'ın şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gününde ashabına baktı. Onlar, 300 küsur kişi idiler. Müşriklere baktı. Onlar da 1000'den fazla idiler. Müşriklerden yetmiş kişi öldürüldü. Yetmiş kişi de esir alındı.
Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir, Ali ve Ömer'e danıştı. Ebu Bekir şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Bunlar amca oğullarıdırlar. Aşiretin ve kardeşlerindirler. Bence bunlardan fidye alman daha doğru olur. Bunlardan aldığımız fidyeler, kafirlere karşı bizim için bir kuvvet olur. Umulur ki Allah, bunlara hidayeti nasib eder, onlar da bize destek olurlar. Rasûlullah (s.a.v.):
- Ey Hattab'm oğlu, sen ne düşünüyorsun? diye sordu. Hz. Ömer diyor ki: Ben de şöyle dedim:
-Vallahi ben, Ebu Bekir gibi düşünmüyorum, falanı (akrabalarımdan birini) bana ver ki boynunu vurayım. Akil'i de Ali'ye ver ki, Ali onun boynunu vursun. Hamza'ya da falan kardeşini ver ki, Hamza onun boynunu vursun, Taki Allah bizim kalblerimizde müşriklere karşı bir yumuşama kalmadığını bilsin. Bunlar, Kureyşlilerin varlıklıları, liderleri ve komutanlarıdırlar.
Rasûlullah (s.a.v.), benim dediğime değil, Ebu Bekir'in dediğine uydu ve esirlerden fidye aldı. Ertesi gün Rasûlullah (s.a.v.)'in yanına gittim. Baktım ki Ebu Bekir'le birlikte ağlamaktadır. 'Ya Rasûlallah, bana, seni ve arkadaşım ağlatan şeyin ne olduğunu söyle. Ağlamayı gerektiren bir sebeb varsa ben de ağlarım, eğer ağlamayı gerektiren bir sebeb yoksa, sizin ağlamanızdan'ötürü ben de ağlamaya çalışırım." dedim.

Rasûlullah buyurdu ki:
- Arkadaşlarının, bana esirlerden fidye almayı tekliflerinden ve benim o teklifleri kabul etmemden ötürü ağlıyorum. Azabınızın şu ağaçtan daha yakın olduğu bana gösterildi. (Böyle derken yakındaki bir ağacı gösterdi.)
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu: «Yeryüzünde savaşırken, düşmanı yere sermeden esir almak hiçbir peygambere yaraşmaz. Geçici dünya malını istiyorsunuz. Oysa Allah ahireti kazanmanızı ister. Allah güçlüdür. Haldm'dir. Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azap erişirdi.» (ei-Enfiaı, 67-68.)
Bundan sonra Müslümanlara gaminetler helal kılındı.» imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Bedir günü olduğunda Rasûlullah (s.a.v.):
- Şu esirler hakkında ne diyorsunuz? diye sordu. Ebu Bekir şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bunlar senin kavmin ve ailendirler. Bunları hayatta bırak ve haklarında vereceğin hükmü geciktir. Umulur ki Allah, tevbelerini kabul buyurur.
Ömer ise şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, bunlar seni memleketinden çıkardılar. Seni yalanladılar. Onları bana yaklaştırda boyunlarını vurayım!
Abdullah b. Revaha da şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, odunu bol bir vadiye bak. Bunları oraya sok, sonra bunları ateşte yak!
Rasûlullah (s.a.v.), yanlarından ayrılıp evine gitti. Bazıları:
- Ebu Beldr'in sözünü tutacaktır, dedi. Bir kısmı:
- Ömer'in sözünü tutacaktır, dedi. Bazıları da:
- Abdullah b. Revaha'mn sözünü tutacaktır, dedi. Rasûlullah (s.a.v.), tekrar yanlarına gelip şöyle dedi:
- Doğrusu Allah, bazı kimselerin kalblerini yumuşatacaktır. Öyle-ki yumuşaktan daha yumuşak olacaktır. Bazılarının da kalblerini katı-laştıracaktır. Öyleki taşlardan daha katı olacaktır. Ey Ebu Bekir, senin durumun İbrahim'in durumu gibidir ki o şöyle demişti: «Bana uyan bendendir. Bana karşı gelen kimseyi sana biralarım. Sen bağışlarsın, merhamet edersin.» (îbrâhîm, 36.)
Ey Ebu Bekir, senin durumun, İsa'nın durumu gibidir ki, o şöyle demişti: «Onlara azap edersen, doğrusu onlar senin kullarındır onları bağışlarsan, güçlü olan, Hakim olan şüphesiz ancak sensin.» (ei-Mâide,ıi8.)
Ey Ömer, senin durumun, Nuh'un durumu gibidir ki, o, şöyle demişti:
«Rabbim! Yeryüzünde hiçbir inkarcı bırakma.» (Nüh, 26.)
Ey Ömer, şüphesiz senin durumun, Musa'nın durumu gibidir ki; o, şöyle demişti:
«Rabbimiz! Mallarım yok et, kalblerini sık; çünkü onlar can yakıcı azabı görmedikçe inanmazlar.» (Yûnus, 88,)
Siz, muhtaç ve fakir kimselersiniz. Esirlerden fidyesiz, ya da boynu vurulmamış, hiç kimse kalmasın!
Abdullah dedi ki:
- Ya Rasûlallah! Sadece Süheyl b. Beyda kalsın. Çünkü onun İslâmiyet'i andığını işittim.
Rasûlullah, onun bu sözleri üzerine sükut etti.
Abdullah diyor ki: O günkü gibi hiçbir zaman gökten üzerime taş düşeceğinden korkmuş değildim. Nihayet Rasûlullah: «Sadece Süheyl b. Beyda hariç.» dedi. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeleri inzal buyurdu:
«Yeryüzünde savaşırken, düşmanı yere sermeden esir almak hiçbir peygambere yaraşmaz. Geçki dünya malını istiyorsunuz. Oysa Allah ahireti kazanmanızı ister. Allah güçlüdür, Hakimdir.
Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hüküm olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azap erişirdi.» (ei-Enfâi, 67-68.)
İbn Mirdeveyh, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder:
Bedir gününde ele geçirilen esirler arasında Abbas'da vardı. Onu Ensâr'dan bir adam esir almıştı. Ensâr, onu öldürmeye karar vermişlerdi. Bu haber, Peygamber (s.a.v.)'e ulaştığında o şöyle buyurdu: «Bu gece
amcam Abbas yüzünden uyuyamadım, Ensâr, onu öldüreceklerini ifade etmişlerdir.»
Hz. Ömer:
- Onlara gideyim mi? diye sordu. Peygamber (s.a.v.):
- Evet, dedi.
Ömer, Ensâr'm yanma gidip onlara şöyle dedi:
- Abbas'ı bırakın. Onlar:
- Hayır, vallahi onu bırakmayız!
- Eğer Rasûlullah'm bu işte rızası varsada mı?
- Eğer onun rızası varsa Abbas'ı al götür, dediler. Ömer, Abbas'ı alıp götürdü. Yolda iken ona şöyle dedi:
- Ey Abbas, Müslüman ol. Allah'a yemin ederim ki senin Müslüman olman, Hattab'm Müslüman olmasından benim için daha hoştur. Çünkü ben Rasûlullah'm, senin Müslüman olmam arzuladığım gördüğüm için bu görüşteyim.
Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir'e danıştı. Ebu Bekir şöyle dedi:
- Bunlar senin aşiretindirler. Bunları salıver. Ömer'e danıştı. O da:
- Bunları Öldür, dedi.
Rasûlullah (s.a.v.), esirleri fidye karşılığında serbest bıraktı. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:

«Yeryüzünde savaşırken, düşmanı yere sermeden esir almak hiçbir peygambere yaraşmaz.» (oi-Enfai, 67.)
Tirmizî, Neseî ve İbn Mace, Süfyan es-Sevrî kanalı ile Ali'nin şöyle dediğini rivayet ederler: Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi:
- Ashabım esirler konusunda serbest bırak. Dilerlerse fidye alsınlar, dilerlerse onları öldürsünler. Yalnız, gelecek seneye onlardan bir bu kadarını öldürmeleri şartı ile.
Ashab dedi ki:
- Ya fidye alırız veya bizden adam öldürülür. Bu, garip bir hadistir
İbn İshak, îbn Ebi Necih kanalı ile îbn Abbas'm; «Daha önceden Allah'ın verilmiş bir hükmü olmasaydı, aldıklarınızdan ötürü size büyük bir azap erişirdi.» ayet-i kerimesi hakkında şöyle dediğim rivayet eder:
- Cenâb-ı Allah, yukarıdaki ayette şunu kastediyor: «Eğer bana asi olanı azaplandıracak olmasaydım, aldığınız fidye yüzünden size büyük bir azap dokunurdu.»
A'meş dedi ki: Cenâb-ı Allah'ın ezelde verdiği hükme göre Bedir savaşma katılan Müslümanlardan hiçbiri azaplandırılmayacaktır.
Mücahid ile Sevrî: «Daha önceden Allah'tan verilmiş bir hülüm olmasaydı...» ayet-i kelimesindeki hükmün, mağfiretle ilgili hüküm olduğunu söylemişlerdir.
Valibî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: «Ümmü'l-Kitab'ta önceden verilen hükme göre ganimetler ve esirlerden alman fidyeler sizler için helaldir. Bu sebepledir ki müteakip ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmuştur:
«Elde ettiğiniz ganimetleri temiz ve helal olarak yeyin.» (ei-Enfti, 69.) Bu kavil, tercine şayandır. Zira Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Cabir b. Abdullah'tan rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Benden önceki peygamberlerden hiç birine verilmeyen l>eş şey bana verildi. Düşmanların korkutulmasıyla yardım olundum. Yeryüzü benim için mescid ve pak kılındı. Ganimetler, bana helal kılındı. Oysa benden önce hiç kimseye helal kılınmamıştı. Bana şefaat verildi. Önceki peygamberler, sadece kendi kavimlerine gönderilirlerdi. Halbuki ben bütün insanlara gönderildim.»
A'meş, Ebu Salih kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bizden başka kara başlılara ganimetler helal kılınmadı.»
Bu sebepledir ki, yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Elde ettiğiniz ganimetleri temiz ve helal olarak yeyin.» (ei-Enfâi, 69.) Cenâb-ı Allah, ganimetleri yemeye ve esirlerden fidye almaya izin verdi.
Ebu Davud, Abdurrahman b. Mübarek el-Absî kanalı ile İbn Ab-bas'tan rivayet etti ki, « Rasûlullah (s.a.v.), cahiliye ehlinin fidyesini Bedir gününde 400 dirhem olarak belirlemişti. Bu, esirlerden birinin vereceği en az fidye idi. En çok fidye verenlerinin ki ise, 4000 dirhem idi.»
Cenâb-ı Allah, esirlerden alman fidyenin -iman etmeleri halinde-dünya ve ahirette yerinin doldurulacağını vaad edip şöyle buyurdu:
«Ey Peygamber! Elinizde bulunan esirlere, «Allah kalblerinizde bir iyilik bulursa, size sizden almandan daha hayırlısını verir, sizi bağışlar.» de.» (ei-Enfâi, 70.)
Valibî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Yukarıdaki ayet-i kerime, Abbas hakkında nazil oldu. O da kendi şahsı için fidye olarak kırk okye altın verdi. Ve şöyle dedi: «Allah, bana kırk köle verdi.» Yani bunların her biri onun için ticaret yaparlardı. Abbas yine şöyle dedi: «Allah'ın vaad ettiği mağfireti ümid ediyorum.»
İbn îshak, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: «Bedir gününde Rasûlullah (s.a.v.), akşamladığında esirler zincirlere bağlanmış halde idiler. Rasûlullah, gecenin ilk kısmım uykusuz geçirdi. Ashabı ona:
- Ya Rasûlallah, neyin var, niçin uyumuyorsun? diye sordu. O da şöyle buyurdu:
- Amcam Abbas'm, zincir bağları içinde inleyişini işittim. Böyle demesi üzerine Abbas'ı serbest bıraktılar. Kendisi de sustu ve uyudu.
İbn İshak dedi ki: Abbas, varlıklı bir adamdı. Kendi şahsı için yüz okye altın fidye verdi.
Ben derim ki: Bu 100 okyelik altın fidye, Abbas'm kendisi ile yeğenleri Akil ile Nevfel ve müttefiki Utbe b. Amr içindi. Utbe Haris b. Fihr oğullan kabile sindendi. Abbas, Müslüman olduğunu iddia ettiği zaman bu kadar fidyeyi vermesini Rasûlullah ona emretmiş ve şöyle demişti:
- Dış görünüşün bizim aleyhimizedir. Ama Allah, senin Müslüman olup olmadığım daha iyi bilir ve amelinin karşılığını verir.
Abbas, yanında malı bulunmadığını iddia etmiş, Rasûlullah, ona şöyle demişti:
- Sen ve Ümmü Fadl'm birlikte yere gömdüğünüz mal nerede? Sen ona demiştin ki: «Eğer bu yolculuğumda öldürülürsem bu mal, oğullarım Fadl, Abdullah ve Kusem'in olsun.»
Abbas şöyle demişti:
- Allah'a yemin ederim ki, senin Allah'ın Rasûlü olduğunu bildim. Çünkü bu işi, ben ve Ümmü Fadl'dan başka kimse bilmiyordu.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Enes b. Malikin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ensâr'dan bazı adamlar, Rasûlullah (s.a.v.)'dan Mn isteyip şöyle dediler:

- Bize izin ver, kız kardeşimiz oğlu Abbas'm fidyesini kendisine bırakalım.
Rasûlullah buyurdu ki:
- Hayır vallahi, onun bir dirhemini bile bırakmayın!»
Buharî, İbrahim b. Tahman vasıtasıyla Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.)'e Bahreyn'den bir mal getirildi. «Bu malı mescide saçın» dedi. Bu, Rasûlullah'a getirilen en fazla mal idi. O esnada Abbas yanma gelip: "Ya Rasûlallah, bana ver. Çünkü ben kendim ve Akil için fidye verdim." dedi. Rasûlullah da: «Al» dedi. Elbisesinin eteğine birazcık koydu. Sonra onu azımsadı. Buna rağmen taşıyamadı. Rasûlullah'a: "Birine emir ver de bunu bana yüklesin." dedi Rasûlullah, "Hayır" deyince: "Öyleyse sen bana yükle" dedi. Rasûlullah yine, "Hayır" deyince kendisi omuzuna almaya çalıştı Bir miktar yere dökül-dü.Sonra çekip gitti. Gözden kayboluncaya kadar dönüp dönüp arkasından yerdeki dirhemlere bakıyordu. Acaip bir hırsı vardı. Bu yüzden böyle yapıyordu. Yerdeki dirhemler durduğu halde Rasûlullah yerinden kalkıp o dirhemleri almadı.»
Beyhaki, el-HaMm kanalı ile İsmail b. Abdurrahman es-Süddı nin şöyle dediğim rivayet eder: Abbas'm kardeşi oğulları Aki b. Ebi Talib ile Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib'ten her birinin fidyesi 400 dinar idi. Sonra Cenâb-ı Allah, diğerlerini tehdic buyurarak şöyle dedi:
«Esirler sana hıyanet etmek isterlerse, bilsinler ki esasen daha önce de Allah'a hıyanet etmişlerdi. Allah bundan ötürü onları yenmen için sana imkan verdi. Allah bilendir, Hakimdir.» (el-Enfâl, 71.) [6]

Fasıl

Meşhur kavle göre Bedir savaşında müşriklerden yetmiş kişi esir alınmış, yetmiş kişi de öldürülmüştü. Nitekim bu husus, birden fazla hadiste beyan edilmiştir. Bu hadisler önceki sayfalarda geçtiği gibi, in-şaallah ileriki sayfalarda da gelecektir.
Bera b. Azib'in Sahih-i Buharı1 de nakledilen hadisinde de belirtildiği gibi Bedir savaşında müşriklerden yetmiş kişi öldürülmüş, yetmiş kişi de esir alınmıştı.
Musa b. Ukbe dedi ki: "Bedir savaşında Kureyşli Müslümanlardan altı kişi, Ensâr Müslümanlarından da sekiz kişi şehid olmuştu. Müşriklerden ise, kırk dokuz kişi öldürülmüş, otuz dokuz kişi esir alınmıştı." Beyhakî de Musa b. Ukbe'den bu şekilde rivayette bulunmuştur.
Beyhakî, el-Hakim Muhammed b. İshak'm şöyle dediğini rivayet eder: "Bedir savaşında Müslümanlardan onbir kişi şehid oldu. Bunların dördü Kureyş'ten, yedisi de Ensâr'dan idi. Müşriklerden ise yirmi küsur kişi öldürülmüştü."
Başka bir yerde de Muhammed b. İshak şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m beraberinde kırk esir vardı. Bir bu kadarı da müşriklerden öldürülmüştü."
Beyhakî, Ebu Salih tariki ile Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Müslümanlardan şehid düşen ilk şahıs, Mihca idi. Bu zat Hz. Ömer'in azadlısı idi. Ayrıca ilk şehid düşenlerden biri de, Ensâr'dan bir adamdı. O gün müşriklerden yetmişten fazla kişi öldürülmüş, bir o kadarıda esir alınmıştı."
Beyhakî'nin rivayetine göre Bera b. Azib şöyle demiştir: "Uhud savaşında Rasûlullah (s.a.v.), okçuların başına Abdullah b. Cübeyrİ komutan olarak atadı. Onlar, bizden yetmiş kişiyi öldürdüler. Peygamber (s.a.v.) ile ashabı Bedir gününde müşriklerden 140 kişiyi ele geçirdiler. Bunların yetmişi ölü, yetmişi de esir idi."
Ben derim ki: Doğrusu, müşriklerin tamamı 900 ile 1000 arasında idi. Katade, onların 950 kişi olduklarım açıkça beyan etmiştir. Belkide, o bu görüşünü bizim anlattıklarımızdan almıştır. Doğrusunu Allah bilir.
Hz. Ömer'in, daha önceki sayfalarda geçen hadisine göre müşriklerin sayısı 1000'den fazla idi. Sahih olan, ilk görüştür. Zira Peygamber (s.a.v.), onlar hakkında şöyle buyurmuştur: «O kavim, 900 ile 1000 arasındadır.»
Sahabelere gelince, o gün onlar 310 küsur idiler. Nitekim ileride bu husus, kesin olarak açıklanacaktır. Ayrıca bunların isimleri de verilecektir.
Hakem'in, Maksem tarikiyle İbn Abbas'tan naklettiğine göre Bedir savaşı, ramazan ayının on yedinci gününde (cuma günü) yapılmıştır. Urve b. Zübeyr, Katade, İsmail, Süddî el-Kebir ve Ebu Cafer el-Bakır da böyle demişlerdir.
Beyhakî, kadir gecesi hakkında Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: "O geceyi, ramazanın son on gününür birinde araştırın. Çünkü onun sabahında Bedir savaşı yapılmıştı,"
Beyhakî, Kuteybe kanalı ile Zeyd b. Erkam'dan kadir gecesinin ne zaman olduğu sorulduğunda, şu cevabı verdiğini rivaye eder: «Kadir gecesi, ramazanın on dokuzuncu gecesidir. Bunda şüphe yoktur. O günde hak ile bâtıl birbirinden ayrılmış ve iki topluluk (Müslümanlarla müşrikler) karşı karşıya gelmişlerdir.»
Beyhakî dedi ki: Meğazi âlimlerinden nakledilen meşhur görüşe göre Bedir savaşı, ramazan ayından onyedi gece geçtikten sonra yapılmıştır.
Beyhakî, Ebu'l-Hüseyn b. Buşran tariki ile Amr b. Osman'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Musa b. Talha'nın şöyle dediğin işittim: Ebu Ey-yüb el-Ensârî'ye Bedir savaşının ne zaman yapıldığı sorulduğunda şöyle cevap verdi: Ya ramazandan onyedi gün geçtikten veya onüç gün geçtikten sonra yapılmıştır. Yahud ramazanın kalan son on gününden birinde ya da kalan onyedi gününden birinde yapılmıştır."

Bu, gerçekten garip bir rivayettir.
Kubaş b. Eşyem el-Leysî'nin tercüme-i halinden bahsederken, Ha-fiz îbn Asakir şöyle demiştir: Kubaş, müşriklerle birlikte Bedir savaşma katılmıştı. Rasûlullah'ın ashabının sayıca az olmasına rağmen müşriklerin hezimete uğrayışlarını anlatıp şöyle demiştir: Kendi kendime şöyle dedim: "Bunun gibi birşeyle karşılaşmadım. Bundan herkes kaçtı. Sadece kadınlar kaçmadı Allah'a yemin ederim ki, Kureyş kadınları müvata cinsi yaylarıyla bu savaşa gelselerdi bile Muhammed ve ashabını geri püskürtürlerdi." Hendek savaşından sonra da şöyle dedim: "Medine'ye gideyim de Muhammed'in söylediklerine bir bakayım." O esnada kalbime îslâm'a girme düşüncesi yerleşmişti. Medine'ye gittim. Muhammed (s.a.v.)'in nerede olduğunu sordum. «İşte o, ashabıyla birlikte mescidin gölgesinde duruyor.» dediler. Yanma gittim. Ashabının arasında onu tanıyamadım. Selam verdim. Bana: «Ey Kubaş b. Eşyem! Bedir gününde: «Bu iş gibisini görmedim. Bundan herkes kaçtı, sadece kadınla kaçmadı.» diyen sen misin? dedi. Ben de şöyle dedim:
"Şahadet ederim ki sen Allah'ın Rasûlü'sün. Çünkü ben bunu hiç kimseye anlatmamıştım. Sadece kendi içimden söylemiştim Eğer sen Peygamber olmasaydm, bundan haberin olmazdı. Gel de İslâm'a girmek üzere sana bey'at edeyim.» Böyle dedikten sonra Müslüman oldum."[7]

Fasıl

Bedir günü ashab, müşriklerden alman ganimetin kimlere verilip kimlere verilmeyeceği hususunda ihtilaf etti. O gün müşrikler kaçarlarken Müslümanlar üç sınıf idiler:
Bir smıf, Rasûlullah'ın etrafim çevrelemişti. Müşriklerin dönüpte ona bir kötülük yapmalarından korktukları için etrafında nöbet tutmuşlardı.
Bir sınıf, müşriklerin peşi sıra koşmuşlar, bir kısmını öldürmüş, bir kısmını da esir almışlardı.
Üçüncü sınıf ise, çeşitli yerlerden ganimet toplamışlardı.
Bunlardan her bir sımf, diğerlerine nisbetle daha önemli işler yap^-tıklarım söyleyerek ganimet üzerinde daha fazla hakka sahip olduğunu iddia etmişti.
İbn İshak, Abdurrahman b. Haris kanalı ile Ebu Ümame el-Bahilî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ganimetlerin hükmünü Ubade b. Samit'e sorduğumda bana şöyle dedi: İhtilafa düştüğümüz ve ahlaksızlık yaptığımız esnada biz Bedir savaşçıları hakkında ayet nazil oldu. Bu ganimetleri Allah, elimizden alıp Rasülüne bıraktı. O da bu ganimetleri Müslümanlar arasında eşit şekilde dağıttı. Yani ganimeti toplayan sınıfa, düşmanı takip eden sınıfa ve bayrağın altında durup Rasûlullah'ı bekleyen sınıfa eşitçe taksim etti. Birini, diğerine üstün kılmadı. Ama bu, ganimetin beşte birinin Allah'a ve Rasülüne ayrılıp gerekli yerlere sarfina engel değildir. Nitekim bazı âlimler, böyle bir vehme kapılmışlardır İd, bunlardan biri, Ebu Ubeyde ve arkadaşlarıdır. Doğrusunu Allah bilir. Hatta Rasûlullah (s.a.v.), kılıcı zülfikarı, Bedir ganimetlerinden elde etmişti.
İbn Cerir dedi M: Rasûlullah (s.a.v.), bu savaşta Ebu Cehü'in bir devesini de ganimet olarak kendine ayırmıştı ki o devenin burnunda gümüş bir halka vardı. Bu da ganimetlerin beşte birinin çıkarılıp ayrılmasından önce alınmış bir ganimetti.
İmam Ahmed b. Hanbel, Muaviye b. Amr tariki ile Ubade b. Sa-mit'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yola çıktık. Onunla birlikte Bedir'de hazır bulundum. İnsanlar karşı karşıya geldiler. Allah, düşmanı hezimete uğrattı. Bir grup Müslüman, düşmanı takip etti. Onları hezimete uğratıp öldürdü. Bir grup Müslüman, ganimetlerin üzerine kapandı Toplamaya başladı. Diğer bir grup Müslüman da Rasûlullah (s.a.v.)'m etrafim çevreledi ki, düşmanlar ona saldırıda bulunmasınlar. Vakit gece olup insanlar yanyana geldiklerinde ganimet toplamış olanlar: "Bunları biz topladık. Kimsenin bunlarda payı yoktur." dediler. Düşmanı takibe gitmiş olanlar da: "Hiç kimsenin bizim kadar ganimet üzerinde hakkı yoktur. Çünkü düşmanı bu malların üzerinden biz sürüp kovaladık ve yenilgiye uğrattık." dediler, Rasûlullah (s.a.v)'in etrafim çevreleyip nöbet tutanlar ise: "Düşmanın, Rasûlullah'a saldırmasından korktuk. Bu sebeple onu korumakla meşgul olduk." dediler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, şu ayeti inzal buyurdu:
«Ey Muhammedi Sana ganimetlere dair soru sorarlar, dedi: «Ganimetler, Allah'ın ve Peygamberindir. İnanıyorsanız Allah'tan sakının, aranızdaki münasebetleri düzeltin, Allah'a ve Peygamberine itaat
edin.»(ei-Enfâi,ı.)
Rasûlullah (s.a.v.), Bedir'de elde edilen ganimetleri Müslümanlar arasında taksim etti. Rasûlullah (s.a.v.), düşman toprağına hücum ettiğinde ele geçen ganimetlerin dörtte birini alırdı. Dönerek geldiğinde üçte birini alırdı. Asıl maksad olarak ganimet elde etmekten hoşlanmazdı.
Ebu Davud, Neseî, İbn Hibban ve Hakim, Davud b. Ebu Hind vasıtasıyla İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet ederler: Bedir savaşı olduğunda Rasûlullah (s.a.v.): «Şöyle ve şöyle yapana şöyle ve şöyle vardır.» dedi. Bunun üzerine genç adamlar, ganimet ele geçirmek için koştular. Yaşlılar ise, bayrakların altında kaldılar. Ganimetler ele geçince gelip paylarını talep ettiler. Yaşlılar şöyle dediler:
- Kendinizi bizden daha fazla hak sahibi görmeyin. Çünkü biz arkadan size destek olduk. Eğer arkanızı açık bıraksaydık, bize dönerdiniz?
Böyle diyerek birbirleriyle çekiştiler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah şu ayeti inzal bulurdu:

«Ey Muhammedi Sana, ganimetlere dair soru sorarlar, de ki: «Ganimetler Allah'ın ve Peygamberindir. İnanıyorsanız Allah'tan sakının, aranızdaki münasebetleri düzeltin, Allah'a ve peygamberine itaat edin.»(ei-Enfâi,ı.)
Yani ganimetlere dair hükmü, Allah ve Rasûlü verir. Onlar, kulların dünya ve ahiretine uygun olacak şekilde ganimetlerle ilgili hükümlerini verirler. Bu sebepledir ki yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
«De ki: «Ganimetler Allah'ın ve Peygamberindir. İnamyorsanız Allah'tan sakının, aranızdaki münasebetleri düzeltin. Allah'a ve peygamberine itaat edin.»
Sonra ravi, Bedir kıssasından ve nihayetinden bahsederek şu ayeti zikreder:
«Eğer Allah'a ve -hakkı batıldan ayıran o günde, iki topluluğun karşılaştığı günde- kulumuz Muhammed'e indirdiğimize inanıyorsanız, bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetlerin beşte biri Allah'ın, Peygamberin ve yakınlarının, yetimlerin, düşkünlerin ve yolcularındır.» (ei-Enfâl, 41.)
Açıkça anlaşıldığına göre bu ayet, Allah'ın, ganimetlerle ilgili hükmü, kendine ve Rasûlüne tahsis ettiğini ifade etmektedir. Cenâb-ı Allah, bu hükmü açıklamış ve kendi iradesine uygun hüküm vermiştir.
Bu, Ebu Zeyd'in kavlidir.
Ebu Ubeyd Kasım b. Selîam'm ifadesine göre Rasûlullah (s.a.v.), Bedir ganimetlerini -beşte birini kendine ayırmaksızın- insanlar arasında eşitçe paylaştırmış far. Bundan sonra, önceki hükmü neshedici beşte bir (humus) hükmü nazil olmuştur.
el-Valibî, İbn Abbas'tan bu şekilde rivayette bulunmuştur. Mücahid, İkrime ve Süddî de bu görüştedirler. Ancak bunda ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir. Çünkü beşte birin ganimetlerden ayrılmasından bahseden Önceki ayetlerle sonraki ayetlerin tamamı, Bedir gazvesinden bahseder. Bu da gösteriyor ki, bütün bu ayetler, birbirinden ayrı olmaksızın aynı zamanda nazil olmuşlardır. Hal böyle olunca, bunlardan birinin diğerini neshetmesi düşünülemez.
Sonra Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de Hz. Ali'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: «Hz. Hamza'mn (sarhoş iken) hörgüçlerini kestiği gibi devemden birini. Bedir gününde ganimetlerin beşte birlik payından almıştım.»
Bu ifadeler, Ebu Ubeyd'in, "Bedir ganimetlerinin beşte biri ayrılmamıştı." şeklindeki ifadesini açıkça reddetmektedir. Doğrusunu Allah bilir. Şu halde Bedir ganimetlerinin de beşte biri ayrılmıştı. Nitekim Buhari, Ibn Cerir ve diğerleri de böyle demişlerdir. Tercihe şayan olan sahih görüş te budur.
Doğrusunu Allah bilir. [8]

Hz. Peygamberin Bedir'den Medine'ye Dönüşü

Daha önce anlatıldığı gibi Bedir savaşı, hicri ikinci senenin ramazan ayının onyedinci gününde (cuma günü) yapılmıştır.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde açıkça belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), müşrikleri mağlup ettiğinde Bedir arazisinde üç gün ikâmet etti. Pazartesi günü devesine binip kuyuya atılan müşrik ölülerine seslendi. Sonra yanında bir çok esir ve ganimetler olduğu halde yola çıktı. Fetih ve ilahi nusret zaferini Medinelilere bildirmeleri için iki müjdeciyi önden gönderdi. Bunlar Cenâb-ı Allah'ın, müşriklere ve inkarcılara karşı Müslümanlara yardım edip zafer ihsan ettiğini müjdelemekle görevlendirilmişlerdi. Müjdecilerden biri Abdullah b. Revaha idi ki, Medine'nin üst taraflarına müjdeyi ulaştıracaktı. Diğeri ise Zeyd b. Harise idi ki, müjdeyi Medine'nin aşağı taraflarına ulaştıracaktı.
Üsame b. Zeyd dedi ki: Rasûluîlah'm kızı Rukiyye'nm defin işini tamarnladıktan sonra bize haber geldi. Rukiyye'nin kocası Osman b. Affan'dı. Eşinin yanında alıkonmuştu. Rasûluîlah'm emri üzerine ona hastabakıcıhk yapıyordu. Rasûlullah, Bedir'de onun için pay ve ücret tayin etti,
Üsame dedi ki: "Babanı Zeyd b. Harise geldiğinde yamna vardım. O musallada duruyordu. İnsanlar etrafını çevrelemişlerdi. Şöyle diyordu: «Utbe b. Rebia, Ebu Cehil b. Hişam, Zem'a b. Esved, Ebu'l-Bahteri el~As b. Hişam, Ümeyye b. Hale Haccac'm oğulları Nebih ile Münebbih öldürüldüler."
Dedim ki:
- Babacığım, bu söylediklerin gerçek mi?
- Evet, vallahi ey oğlum, gerçektir.
Beyhakî, Hammad b. Seleme vasıtasıyla Üsame b. Zeyd'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Peygamber (s.a.v.), Osman ile Üsame b. Zeyd'i, kızının yanında bıraktı. Zeyd b. Harise, Rasûluîlah'm devesine binmiş olarak müjdeyi getirdi. Sesi duyduğumda dışarı çıktım. Baktım ki Zeyd müjde getirmiş. Allah'a yemin ederim ki, esirleri görünceye kadar onu tasdik etmedim. Rasûlullah, Osman'ın payını belirlemişti."
Vakidî dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Bedir'den dönüşünde Esil mıntıkasında ikindi namazını kıldı. Bir rek'at kıldığında tebessüm buyurdu. Niçin tebessüm buyurduğu sorulduğunda şöyle dedi:
- Mikail göründü. Kanadında toz vardı. Bana tebessüm ederek: "Müşrikleri takip etmekteyim." dedi.
Bedir'deki müşriklerle savaşma işini tamamladığında Cebrail, bir at üzerinde Rasûluîlah'm yanma geldi. At dişi idi. Perçemi düğümlenmişti. Yelesinin iki tarafı tuzlanmıştı. Rasûlullah'a şöyle dedi:
- Ya Muhammed, Rabbim beni sana gönderdi. Ve sen razı oluncaya kadar yanından ayrılmamamı bana emretti. Razı oldun mu?
- Evet.

Vakidî dedi ki: "Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise ile Abdullah İbn Revaha'yı Esil'den gönderdi. Onlar kuşluk vakti güneş yükseldiğinde pazar günü geldiler. Abdullah b. Revaha, Akik mıntıkasında;, Zeyd b. Harise'den ayrıldı. Ve bineği üzerinde iken şöyle seslendi:
- Ey Ensâr topluluğu! Size müjdeler olsun. Rasûlullah selamettedir. Müşrikleri öldürdü. Bir kısmım esir aldı. Rebia'mı oğullarıyla Haccac'ın oğulları, Ebu Cehil, Zem'a b. Esved, Ümeyye b. Halef öldürüldü. Süheyl b. Amr esir alındı!"
Asım b. Adiy dedi ki: «Abdullah b. Revaha'ya doğru gittim. Onu biraz uzaklaştırıp kendisine şöyle dedim:
- Ey İbn Revaha, doğru mu söylüyorsun?
- Evet, vallahi... Yarın Rasûlullah esirleri getirecektir. Esirler birbirlerine bağlı halde geleceklerdir.
Böyle- dedikten sonra Medine'nin üst taraflarında dolaşmaya ve Ensâr'ın evlerine birer birer uğrayıp onları müjdelemeye başladı. Çocuklar da onunla birlikte şiirler okuyup şöyle diyorlardı: "Kafir Ebu Cehil öldürüldü!"
Nihayet Beni Ümeyye'nin evine vardılar. Zeyd b. Harise ise, Rasûlullah'm dişi devesi Kasva üzerinde dolaşarak Medineliler müjdeliyordu. Namazgaha geldiğinde bineği üzerinde şöyle seslendi:
- Rebia'nm oğulları Utbe ile Şeybe, Haccac'm oğulları, Ümeyye b. Halef, Ebu Cehil, Ebu'l-Bahteri, Zem'a b. Esve öldürüldüler, iri dişli Süheyl b. Amr ile birçok müşrik esir alındılar!
Bazı kimseler, Zeyd'in sözlerim doğrulamıyor ve: «Zeyd b. Harise hezimetten başka birşey getirmedi. Kendisi de yenik düştü.» diyorlar ve Müslümanları öfkelendirip korkutuyorlardı.
Biz, Bakf mezarlığında Rasûlullah'm kızı Rukiyye'yi defnedip mezarını örttüğümüz zaman Zeyd gelip bu duyuruyu yaptı Münafiklardan biri, Üsame'ye:
- Adamınız (Muhammed) ve beraberindekiler öldürüldüler, dedi. Bir başkası da Ebu Lübabe'ye:
- Arkadaşlarınız dağıldılar. Artık bir araya gelmezler. Muham-med'in ashabı da kendisi de Öldürüldü. İşte Zeyd'in getirdiği bu deve onundur. Bunu tanıyoruz. Zeyd de korkudan ne dediğim bilmiyor. Hezimetten başka birşey getirmemiş, dedi.
Ebu Lübabe ise ona:
- Allah, senin sözlerini yalan çıkaracaktır! dedi. Yahudiler:
- Zeyd, hezimete uğramış olarak geldi, dediler. Üsame dedi ki: Babamın yanma geldim. Onunla başbaşa konuştum. Ona şöyle dedim:
- Söylediklerin doğru mudur?
- Evet, valllahi ey oğlum, söylediğim şeyler gerçektir.
Ben kendimi güçlü buldum. Ve o münafikm yanma gidip şöyle dedim:
- Sen, Rasûlullah'm ve Müslümanların aleyhinde kötü sözlere daldın. Rasûlullah geldiğinde seni ona götürecek ve boynunu vuracağız. Bunun üzerine o:
- Ben, insanları, bu sözleri söylediklerini duydum. Kendim söylemedim.
Esirler getirildiler. Başlarında da Rasûlullah'm azadlısı Şakran vardı. Şakran, Bedir'de Müslümanlarla birlikte savaşmıştı Esirler kırk dokuz kişi idiler."
Vakidî dedi ki: Aslında üzerinde ittifak edilen görüşe göre esirler yetmiş kişi idiler. Bunda şüphe yoktur.
Rasûlullah (s.a.v.), Revha'da halkın liderleriyle karşılaştı. Allah'ın
kendisine nasib ettiği fetihten ötürü onu tebrik ettiler. Üseyid b. Hu-dayr şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah! Seni zafere kavuşturan ve gözlerini aydın kılan Allah'a hamd olsun. Allah'a yemin ederim ki ya Rasûlullah, ben düşmanla karşılaşacağını zannedip de Bedir savaşma katılmamazlık etmiş değilim. Yalnız kervanla karşılacağım zannettiğim için gelmedim. Eğer düşmanla karşılacağım bilseydim asla bu savaştan geri durmazdım.
Rasûlullah; «Doğru söyledin.» dedi.
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), esirlerle birlikte Medine'ye yöneldi. Esirler arasında Ukbe b. Ebi Muayt ile Nadr b Haris de vardı. Rasûlullah, ganimetlerin üzerine bekçi olarak Abdullah b. Ka'b b. Amr b. Avf b. Mebzul b. Amr b. Ganm b. Mazin b. Neccar'ı görevlendirmişti.
îbn Hişam'm ifadesine göre Adiy b. Ebu'z-Zeğba adındaki bir Müslüman, recez bahrinden şu şiiri okudu:
"Ey Besbes, onlar için onların göğüslerini yukarı kaldır ki, Zu't-Talh'da onlar için dinlenecekleri yer yoktur.
Gumeyr sahasında da alıkonacak yer yoktur.
Çünkü kavmin binek hayvanları ahkonmazlar.
O halde onları yol üzerinde götürmek daha akıllıcadır.
Allah yardım etmiştir. Burnunun ucu sivri ve ortası çökük kimse ise kaçmıştır."
Rasûlullah (s.a.v.), daha sonra Medine'ye doğru yürüdü. Nihayet Safra boğazından çıktığında boğaz île Naziye arasındaki kum tepesinin üzerine indi. Oraya Seyer denilir. Oradaki bir otlağa oturdu ve burada Allah'ın müşriklerden Müslümanlara kazandırdığı ganimeti eşit şekilde taksim etti. Rasûlullah, daha sonra yola çıktı ve Revha'ya vardığında Müslümanlar, Allah'ın ona müyesser kıldığı fetih sebebiyle kendisi ve beraberindeki Müslümanları kutlayarak karşıladılar. Seleme b. Sela-me b. Vakş, Asım b. Amr ile Yezid b. Ruman'ın da bana anlattıkları gibi-dedi ki:
- Niçin bizi kutluyorsunuz? Allah'a yemin ederim ki biz, ancak bağlanmış bir takım develer gibi başlarının saçları dökülmüş acizlerle karşılaştık ve onları boğazladık.

Bunun üzerine Rasûlullah, tebessüm buyurup şöyle dedi:
- Ey kardeşimin oğlu! Onlar eşraf ve reislerdir. [9]

Nadr B. Haris İle Ukbe B. Ebî Muayttn Öldürülmeleri

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Safra'ya geldiğinde Nadr b.Haris öldürüldü. Onu Ebu Talib oğlu Ali öldürdü Mekkelüerden ilim erbabı biri bana böyle haber verdi.
Rasülullah, daha sonra yoluna devam etti. Irk-ı Zabye'ye geldiğinde Ukbe b. Kbi Muayt öldürüldü. Rasülullah, onu öldürülmesini emrettiğinde Ukbe şöyle dedi:
- Ey Muhammedi Çocuklara kim bakacak?
- Ateş!
Onu, Asım b. Sabit b. Ebu'l-Akleh öldürdü. Bu zat, Beni Amr b. Avfin kardeşidir. Nitekim Ebu Ubeyde b. Muhammed b Ammar b. Ya-sir de bana böyle anlatmıştır. Musa b. Ukbe, "Meğazi" adlı eserinde böyle demiş ve Rasülullah (s.a.v)'m ondan başka herhangi bir esiri öldürt-mediğini ifade etmiştir. Asım b. Sabit öldürmek için üzerine vardığında Ukbe şöyle demişti:
- Ey Kureyş topluluğu! Şu kadar adam arasında ben niye öldürülüyorum?
- Allah ve Rasûlüne düşmanlığından ötürü öldürülüyorsun!
Hammad b. Seleme, Ata b. Saib kanah ile Şabi'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Peygamber (s.a.v.), Ukbe'nin öldürülmesin emrettiğinde o: 'Ya Muhammed! Kureyş arasında sadece beni mi öldürüyorsun?" diye sordu. Peygamber (s.a.v.) de şöyle cevap verdi:
- Evet.. Bunun bana ne yaptığım biliyor musunuz? Ben, Makam-ı İbrahim'in arka tarafında secde halinde iken yanıma geldi Ayağını boynuma bastı. Ayağını boynuma öyle bastırdı ki, kaldırmadı. Nihayet gözlerimin yuvalarından fırlayacaklarım zannettim. Bir başka defa koyun işkembesi getirip secde halinde iken basmam üzerine bıraktı. Fatıma gelip onu başımdan aldı ve başımı yıkadı.
İbn Hişam dedi ki: Ukbe'yi Ebu Talib oğlu Ali öldürdü. Zührî ve diğer ilim erbabı böyle anlatırlar.
Ben derim ki: Bu iki adam (Nadr b. Haris ile Ukbe b. Ebi Muayt), Allah'ın en şerli, en kafir, en inatçı, en taşkın, en hasetçi, en hicivkar kullarıydılar. Bunlar, gerek Müslümanlara gerekse İslâm'a karşı çok hicivde bulunurlardı. Allah ikisine de lanet etsin. Nitekim lanet etti de.
İbn Hişam dedi ki: Nadr b. Harisin bacısı Kuteyle binti Haris, kardeşinin ölümü üzerine şu şiiri söyledi:
"Ey süvari! Esil, beşinci seferin sabahında başarı için bir yerdir.. Orada bir ölüye bildir ki selamet olsun.Orada iki nitelikli, hızlı giden develer eksik olmaz.
Benden akmayla çoğalan, başka bir zaman boğaz tıkayan, yere dökülmüş kanlı göz yaşı akar.
Eğer kendisine seslenirsem, acaba Nadr beni işitir mi?
Konuşamayan bir ölü nasıl işitir?
Ey Muhammed! Kavmi içinde asil, şereflilerin hayırlısı ve şerefli olan bir adamı, şayet lütfunla salıverseydin sana zarar vermezdi. Çok kere genç kişi, aşırı bir öfke içinde olduğu halde lütfeder, öldürmez, bırakır.
Ya da fîdye kabul etmez miydin ki, vereceği fidyenin en kıymetlisiy-le infak edip verseydi.
Eğer azad olunacak bir azad etme varsa Nadr, yakınlık yönünden ailedekilere en yakın ve onların haldi olanıdır.
Kardeşlerinin kılıçları onu ele aldılar. Allah için, orada kesilen çok akrabalık bağları vardır.
Eli kolu bağlı olarak yorgun haldedir. Bağlı bir esir olarak ağır bir yürüyüşle ölüme çekilir bir halde sokuldu."
İbn Hişam dedi ki: Anlatıldığına göre bu şiir, Rasülullah (s.a.v.)'a ulaştığında şöyle demiştir: "Eğer bu, onun öldürülmesinden önce elime geçseydi, elbette onu korurdum!"
İbn İshak dedi ki: O mevkide Rasülullah (s.a.v.), Ferve b. Amr el-Beyadî'nin azadhsı Ebu Hind ile karşılaştı. Ebu Hind ,onu hacamatçısı idi. Yanında ild keşk dolu bir tuluk vardı. Bunu, Rasûlullah'a hediye olarak takdim etti. Rasülullah, onun hediyesini kabul etti ve Ensâr'a ona iyi davranmalarını tavsiye etti.
Sonra Rasülullah, yola çıkıp esirlerden bir gün önce Medine'ye vardı.
İbn İshak dedi ki: Beni Abdü'd-Dar'm kardeşi Vehb oğlu Nebih, bana dedi ki: Rasülullah (s.a.v.), esirlerle birlikte geldiğinde onları ashabına dağıttı ve onlara iyi davranmalarını tavsiye etti.
Ebu Aziz b. Umeyr b. Haşim, Mus'ab b. Ümeyr'in Öz kardeşi olup esirler arasında idi. Ebu Aziz şöyle demişti:
«Kardeşim Mus'ab b. Ümeyr yanıma geldiğinde Ensâr'dan bir adam beni esir almıştı. Adama şöyle dedi:
- İyi tut. Elinden kaçırma. Çünkü bunun annesinde çok eşya vardır. Umulur ki, bunu kurtarmak için sana fidye verir.
Beni, Bedir'den getirdikleri zaman Ensâr'dan bir topluluk içindeydim. Sabah ve akşam yemeklerini getirdikleri zaman ekmeği özellikle bana verirler, kendileri hurma yerlerdi. Çünkü Rasülullah, bizim için onlara tavsiyede bulunmuştu. Onlardan bir adamın eline bir ekmek kırığı düşmezdi ki onu bana vermesin. Ben de utanıyor, onlardan birine o ekmeği veriyordum. O da bunu ihtiyacı olan kimseye veriyordu.»
İbn Hişam dedi ki: Ebu Aziz, Bedir'de Nadr b. Haris'ten sonra müşriklerin sancaktarı idi. Kardeşi Mus'ab b. Ümeyr, Eb

Yusr'e (ki bu onu esir alan kimse idi) birşey söylediği zaman Ebu Aziz ona şöyle dedi:
- Senin ev sahibin bu mudur?
Mus'ab'da ona, şöyle dedi:
- Benim kardeşim odur, sen değilsin.
Bunun üzerine annesi, Kureyş esirleri için verilen fidyenin en fazla ne kadar olacağını sordu. Ona:
- En fazla fidye 4000 dirhemdir, denildi.
Bunun üzerine 4000 dirhemi, gönderdi ve böylece oğlunun fidyesini ödemiş oldu.
Ben derim ki: Yukarıda adı geçen Ebu Aziz'in asıl adı Zürare idi. îbn Esîr,"Üsdü'l-Gabe" adlı eserinde böyle demiştir. Halife b. Hayyat, ashabın adlarını sayarken onu zikretmiştir. Ebu Aziz, Mus'ab b. Ümeyr'in baba bir kardeşiydi. Bunların başka bir kardeşleri de vardı. O da, baba tarafından kardeşleri idi. Adı Ebü'r-Rum b. Ümeyr idi. Uhud gününde kafir olarak öldürüldüğünü söyleyen kimse yanılmıştır. Uhud gününde kafir olarak öldürülen, Ebu Azze idi. Nitekim bu, yeri geldiğinde de açıklanacaktır. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak, Abdullah b. Ebu Bekr kanalı ile-Yahya b. Abdullah b. Ab-durrahman b. Sa'd b. Zürare nin şöyle dediğini rivaye eder: «Esirler getirildikleri zaman Rasûlullah'm hanımı Şevde binti Zem'a, Afra ailesinin yanında, Afra'nın iki oğlu Avf ve Muavviz'nin konaklarında bulunuyordu. Bu, hanımların üzerine örtünme emri nazil olmasından önce idi. Şevde şöyle diyordu:
- Vallahi ben, onların yanında idim. Bize bir takım adamlar getirildi. Denildi ki:
- işte bunlar esirlerdir, getirilmişler,
Ben de odama dönüp baktım. Rasûlullah oradaydı. Bir de baktım ki, Ebu Yezid Süheyl b. Amr odanın bir köşesinde elleri bir ip ile boynuna bağlanmış. Vallahi Ebu Yezid'i böyle görünce kendimi tutamayıp şöyle dedim;
- Ey Ebu Yezid! Kendiliğinizden teslim oldunuz. Şerefle ölseydiniz daha iyi olmaz mıydı?
Vallahi odada beni, ancak Rasûlullah'm şu sözü uyandırdı:
- Ey Şevde! İnsanları Allah'a ve Rasûlüne karşı mı kışkırtıyorsun?
- Ya Rasûlallah, seni hak peygamber olarak gönderene yemin ederim ki; Ebu Yezid'i, elleri boynuna bağlanmış halde gördüğümde kendimi tutamadım. Bu yüzden deminki sözleri söyledim.» [10]

Necaşi (R.A.)'Nin Bedir Zaferine Sevinmesi

Hafiz el-Beyhakî, Ebu'l-Kasım Abdurrahman kanalı ile Abdurrah-man'dan rivayet etti ki: «San'alı bir adam şöyle demiştir Günün birinde Necaşi, Cafer b. Ebi Talib ile arkadaşlarına haber gönderip yanına çağırttı. Onlar makamına girdiklerinde onun bir odada eski elbiseler içinde toprak üzerinde oturmuş olduğunu gördüler. Cafer dedi ki:
- Onu bu halde görünce kendisinden korktuk, yüzümüzdeki vaziyeti görünce şöyle dedi:
- Size hoşunuza gidecek bir müjde veriyorum. Sizin diyarınızdan bir casusum geldi. Allah'ın, peygamberine yardım ettiğini, düşmanlarını mahvettiğini, falan falan adamların esir alındığını, falan falan adamların da öldürüldüğünü bana haber verdi. Ben de orayı seyreder gibi oldum. Casusum dedi ki: "Beni Damre oğullarından olan efendimin develerini gütmekte idim."
Cafer ona dedi ki:
- Neyin var ey hükümdar? Toprak üzerinde oturmuşsun. Altında bir sergi yok. Üzerinde de şu eski elbiseler var?
- Allah'ın İsa'ya indirdiği ayetlerde gördüğümüze göre insanlar, bir nimete kavuştuklarında tevazu gösterip bu nimeti söylemek mecburiyetindedirler. Bu, Allah'ın onlar üzerindeki bir hakkıdır. Madem ki Allah, peygamberine yardım etmiş, bu nimetlere bizleri kavuşturmuştur. O halde ben de tevazu göstererek bu nimeti ifade etmek mecburiyetindeyim.» [11]

Müşriklerin Bedîr'de Uğradıkları Musibet Haberinin Mekke'ye Ulaşması

İbn îshak dedi ki: Kureyş'in başına gelen musibeti, Mekke'ye ilk haber veren, Haysuman b. Abdullah el-Hüzaî oldu Mekke'dekiler dediler ki:
- Senin ardında neler oldu?
- Utbe b. Rebia, Şeybe b. Rebia, Ebu'l-Hakem b. Hişam, Ümeyye b. Halef, Zem'a b. Esved. fİaccın oğulları Nübeyh il Münebbih ve Ebu'l-Bahteri b. Hişam öldürüldüler!
Kureyş'in eşrafını saymaya başlayınca SafVan b. Ümeyye -ki o, o esnada Hicir'de oturmaktaydı- şöyle dedi:
- Vallahi eğer bunun aklı varsa, benim durumumu kendisine sorun.
Onlar da Haysuman'a sordular:
- SafVan b. Ümeyye ne yapmaktadır?
- İşte o, burada Hicir'de oturmaktadır. Vallahi onun babasını ve kardeşini, öldürüldükleri sırada gördüm!
Musa b. Ukbe dedi ki:
Haber, Mekkelilere ulaştığında ve araştırıp haberin doğruluğunu anladıklarında kadınlar saçlarını kestiler. Birçok at ve deve boğazlandı.

Süheylî, Kasım b. Sabit'in, "Delail" adlı kitabında şöyle dediğini rivayet eder: Bedir vakası olduğunda Mekkeliler görünmeyen bir cinin şöyle seslendiğini duydular:
"Hanifler (Müslümanlar), Bedir'in başına öyle bir iş getirdiler ki, o işten ötürü Kisra ile Kayser'in saraylarının duvarlar çökecektir.
Bu iş, Lüey kabilesinden bazı adanılan helale etti. Hasretlerinden ve pişmanlıklarından ötürü bellerini vuran hurdaları ortaya çıkardı.
Muhammed'e düşman olarak akşamlayan kimseye yazıklar olsun. Doğru yoldan sapıp şaşkınlığa düşmüştür!"
İbn İshak, Hüseyn b. Abodullah kanalı ile Rasûlullah'm azadhaı Ebu Rafii'n şöyle dediğim rivayet eder:
"Abbas b. Abdülmuttalib'in kölesi idim. Ailece Müslüman olduk. Abbas Müslüman oldu. Ümmü Fadl'da Müslüman oldu. Ben de Müslüman oldum. Abbas, kavminden korkar ve onlara muhalefet etmekten hoşlanmazdı. Müslümanlığını gizlerdi. Çok mal sahibi idi. Malı, kavminin elinde kalmıştı. Ebu Leheb, Bedir savaşına katılmamış, yerine As b. Hişam b. Muğire'y göndermişti. Çünkü Kureyşliler, savaşa katılmadıklarında yerlerine adam tutup gönderirlerdi. Bedir savaşma katılan Kureyşli müşrilderin başına gelenleri Ebu Leheb haber aldığı zaman Allah, onu zelil ve hakir etti. Biz de içimizde kuvvet ve izzet bulduk. Ben, zayıf bir adamdım. Ok yapıyordum. Onları, Zemzem kuyusu yanındaki çadırımda yontuyordum. Bir ara orada oturmuş, oklarımı yontuyordum. Yanımda da Ümmü Fadl oturuyordu. Gelen haber, bizi sevindirmişti. O esnada uğursuz Ebu Leheb çıkageldi ve çadırın kenarında oturdu. Sırtı sırtıma bakıyordu. Bir ara oturmakta iken millet şöyle dedi:
- İşte Ebu Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib geldi. Ebu Leheb de ona şöyle sordu:
- Ey kardeşimin oğlu, anlat hele. Milletin durumu nasıl oldu?
- Vallahi biz, bir kavim ile karşılaştık. Onlara sırtlarımızı verdik ki bizimle nasıl dilerlerse öyle savaş etsinler. Ve bizi diledikleri gibi esir etsinler. Allah'a yemin ederim ki bununla beraber Kureyşlileri kınamadım. Gök ile yer arasında alaca atlar üzerinde beyaz adamlarla karşılaştık. Vallahi hiç birşey bırakmaz ve hiç birşey onlara karşı koyamaz.
Ebu Rafi. dedi ki:
- Bunun üzerine çadırımın kenarım elimle kaldırdım. Sonra dedim ki:
- İşte vallahi onlar meleklerdir!
Bunun üzerine Ebu Leheb, elini kaldırdı ve yüzüme sert bir tokat indirdi. Ben de karşılık vermek üzere ona yöneldim. O beni kucakladı ve yere vurdu, Sonra üzerime çöktü ki beni vursun. Ben zayıf bir adamdım. Bununla beraber Ümmü Fadl, çadırın direklerinden bir direğe doğru koştu. Onu aldı, onunla Ebu Leheb'e bir darbe vurdu. Başında ağır bir yarık meydana getirdi ve dedi ki:
- Efendisi burada olmayan bir köleyi zayıf mı buldun? Böylece o, geçisin geri alçalmış olarak kalkıp gitti. Vallahi o, ancak yedi gece yaşadı ki, Allah ona Adese -denilen öldürücü bir yara verdi. Onu mahvetti, yara onu öldürdü."
Yunus, İbn îshak'tan ayrı olarak yukarıdaki rivayete şunları ekledi:
"Oğulları onu, ölümünden üç gün sonrasına kadar defnetmediler. Nihayet kokuştu. Kureyşliler vebadan kaçınır gibi Adese yarasından kaçınırlardı. Öyle ki Kureyşlilerden bir adam şöyle demişti:
- Yazıklar olsun size, utanmıyor musunuz, babanız Ölmüş, evinde kokuşmuş olduğu halde onu defnetmiyorsunuz?
- Bu yaranın bize de sıçramasından korkuyoruz?
- Haydin bakalım, bu işte size yardımcı olacağım!
Vallahi cenazesine yaklaşmaksızm, uzaktan su dökerek Ebu Le-heb'i yıkadılar. Sonra onu Mekke'nin yukarı taraflarına götürüp bir duvara dayadılar. Üzerim taşlarla örttüler."
Yunus, Yahya b. Abbad b.Abdullah b. Zübeyr'den, o da babasından rivayet etti M, mü'minlerin annesi Hz. Aişe, Ebu Leheb'in cesedinin bulunduğu yerden geçerken elbisesine bürünür ve oradan geçinceye kadar yüzünü açmazdı.
İbn îshak, Yahya b. Abbad'm şöyle dediğini rivayet eder:
Kureyşliler, ölüleri üzerine ağladılar, sonra dediler ki:
"Ağlamayınız. Çünkü Muhammed ve ashabı bunu duyarlarsa size gülerler. Esirleriniz için de ona adam göndermeyin. Böylece Muhammed ve- ashabı, fidye istemekte şiddet göstermesinler."
Ben derim ki: Allah, böylece Kureyşli müşriklerin hayatta kalanlarını tam bir şekilde azaplandırmış oldu. Çünkü ölüleri üzerine ağlaya-maz hale gelmişlerdi. Oysa ölüler üzerine ağlamak, kederli kimsenin gönlünü ferahlatır ve serinletir.
İbn İshak dedi ki: Esved b. Muttalib'in oğullarından üçü öldürülmüştü: Zem'a, Akil ve Haris. O, oğullarının üzerine ağlamak istiyordu. Bu durumda iken bir ara geceleyin ağıtçı bir kadının sesini işitti. Gözleri görmez olduğu için kölesine dedi ki: «Bak bakalım, ölüler üzerine ağlamaya müsaade edildi mi? Kureyşliler ölüleri için mi ağlıyorlar? Böyle ise belki ben de Ebu Hakime'nin (yani oğlum Zem'a'nm) ölümüne ağlarım. Çünkü içim yanıyor!»
Köle geri döndüğünde şöyle dedi:
- Ağlayan bir kadındır. Yitirmiş olduğu devesi için ağlıyor!
Bu olay esnasında Esved, şöyle demişti:
"Bir devesini yitirdiği için mi ağlar ve onu uyanıklık mı uykudan men'eder.
Genç deveye ağlama, fakat Bedir'e ağla ki, şanslar ona kavuşmadılar.
Bedir'e ki, Beni Husays, Manzum ve Ebû'1-Velid'in kavminin liderleri üzerine ağla.

Ey kadın, eğer ağlarsan Akil'in üzerine ağla ve arslanlar arslanı Haris'e ağla.
Onlara ağla ve hepsine de melul, mahzun olma. Ebu Hakime'nin ise bir eşi ve benzeri yoktur.
Haberin olsun ki, onlardan sonra bir takım adamlar liderliğe erdiler ki, eğer Bedir günü olmasaydı onlar bu liderlik ve efendiliğe eremezlerdi." [12]

Kureyş'in, Esirlerinin Fidyesi İçin Rasûlullah'a Heyet Göndermesi

İbn İshak dedi ki: Esirler arasında Ebu Veda'e b. Dubayre es-Sehmî de vardı. Resûlullah (s.a.v.), onun hakkında şöyle buyurdu:
- Onun Mekke'de zeki, akıllı, tacir, mal sahibi bir oğlu var. Sanki o, size babasının fidye ile kurtulmasını talep için gelmiştir.
Kureyşliler: "Esirlerinizin fidyesi için acele etmeyin ki, Muham-med ve ashabı size karşı esirlerin fidyesinin alınmasında şiddet goster-mesinler." dedikleri zaman Muttalib b. Ebi Veda'e -ki bu Rasûlullah'm kasdettiği kimsedir- dedi ki:
- Doğru söylediniz. Acele etmeyiniz.
Böyle diyen Muttalib, geceleyin gizlice gitti. Medine'ye gelip babası için 4000 dirhem fidye verdi. Böylece babasını alıp götürdü.
Ben derim ki: Bu, fidye karşılığında serbest bırakılan ilk esirdi. Sonra Kureyşliler, esirlerinin fidyesini gönderdiler. Mikrez b. Hafs b. Ahyef, Süheyl b. Amr'ın fidyesini getirdi. Süheyl'i, Malik b. Duhşum esir almıştı. Malik, Beni Salik b. Avfın kardeşidir. Bu hususta şöyle demiştir:
"Süheylî esir aldım, onu hiçbir esire değiştirmem,
Hindef bilir ki, hakiki genç yiğit, onların Süheyl'idir.
Zulme uğradığı zaman kılıçla vurdum, nihayet o iki kat kesildi.
Dudağı yarık kimseye karşı nefsimi zorladım."
îbn İshak, Muhammed b. Amr b. Ata kanalı ile Ömer b. Hattab'm Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dediğini rivayet eder:
- Ya Rasûlallah! Beni bırakta Süheyl b. Amr'ın ön dişlerini sökeyim. Böylece dili dışarı çıksın. Artık hiçbir yerde çıkıp senin aleyhine konuşamasın!
- Ben, onun uzuvlarına (organlarına) böyle zarar vermem. Eğer böyle yaparsam peygamber dahi olsam, Allah da bunu bana yapar!
Ben derim ki: Bu, mürsel, hatta mu'dal bir hadistir.
İbn İshak dedi ki: Bana gelen habere göre Rasûlullah (s.a.v.), bu konuda Ömer'e şöyle demiştir:
«Belki o, kötülemeyeceğin bir makama gelir.»
Ben derim ki: Süheyl'in Mekke'de erdiği bu makam, Rasûlullah vefat ettiği, Araplardan bazıları irtidad ettikleri ve Medine ile diğer yerlerde münafıklık zuhur ettiğinde o Mekke'de kalkıp insanlara hitapta bulunmuş ve onların Hanif dinde sebat etmelerine vesile olmuştu. Nitekim bunu, yeri geldiğinde açıklayacağız.
İbn İshak dedi ki: "Mikrez, Süheyl'i esir olarak ellerinde bulunduran ashabla mukavele yapıp rızalarını elde ettiğinde onlar:
- Haydi bakalım, hakkımızı ver, dediler. Mikrez:
- Onun yerine beni alıkoyun, onu bırakın ki, gidip fidyesini göndersin, dedi.
Onlar da Süheyl'i bıraktılar, yerine Mikrez'i yanlarında alıkoydular."
Mikrez, alıkonduğu zaman bir şiir söyledi. Ancak îbn Hişam, onun böyle bir şiir söylediğim kabul etmemiştir. Doğrusunu Allah.bilir.
îbn İshak, Abdullah b. Ebi Bekr'in şöyle dediğini rivayet eder: Esirler arasında Amr b. Ebu Süfyan Sahr b. Harp da vardı. Anası, Ukbe b. Ebu Muaytm kızı idi. îbn Hişam'm ifadesine göre anası, Ebu Muayt'ın kız kardeşi idi. Onu esir alan kişi, Eb Talib oğlu Ali idi.
îbn îshak, Abdullah b. Ebi Bekr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir. Ebu Süfyan'a:
- Oğlun Amr'ın fidyesini öde,denildi. O da dedi ki:
- Kanım gittiği gibi malımda mı gitsin? Hanzele'yi öldürdüler. Amr'ın da fidyesini mi vereyim! Onu, onların ellerinde bırakın. İstedikleri zamana kadar yanlarında tutsunlar.
Amr, bu halde Medine'de Rasûlullah'm yanında mahpus iken Sa'd b. Numan b. Ekkal, umre yapmak üzere yola çıktı. Bu, Beni Amr b. Avfin kardeşidir. Ayrıca Beni Muaviye'den de biridir. Yanında eşi de bulunuyordu. Baki'de kendisine ait bir koyun sürüsü olan Müslüman bir ihtiyar adamdı. Oradan umre için yola çıktı. Kendisine yapılan şeyden korkmuyordu. Mekke'de hapsolunacağım zannetmedi.Ancak umre yapmak üzere gelmişti. Çünkü Kureyşlilerle antlaşma yapmışlardı. Antlaşmaya göre Kureyşliler, hac ya da umre için Mekke'ye gelecek olan herhangi bir kimseye iyilikten başka birşey yapmayacaklardı. Fakat Ebu Süfyan b. Harp Mekke'de ona saldırdı. Onu, oğlu Amr'm karşılığında hapsetti. Sonra Ebu Süfyan şöyle dedi:
"Ey İbn Ekkal'm kavmi! Onun çağrısına cevap verin. Genç efendiyi yardımsız bırakmaya sözleşmiştiniz.
Eğer bağlanmış esirlerin bağını çözmezlerse demek ki, Beni Amr kabilesi aslı bozuk kimselerdir."
Hassan b. Sabit te ona şu cevabı verdi:

"Eğer Sa'd, Mekke önünde serbest bırakılmış olsa, elbette sizin içinizde esir olunmazdan önce maktulleri çoğaltırdı.
Keskin kılıç ya da Neb'a ağacının yaylanyla -ki onların kirişi uzatıldığı zaman ses çıkarır- oku atarlar."
Beni Amr b. Avf, RasûluUah'a gitti. Durumu anlattılar. Amr b. Ebu Süfyan'ı kendilerine vermesini istediler. Karşılığında da onların arkadaşını serbest bırakacaklarım birdirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Amr'ı serbest bırakıp Ebu Süfyan'a gönderdi. Dolayısıyla Sa'd'm serbest bırakılma yolu açıldı.
îbn îshak dedi ki: Esirler arasında Ebu'l-As b. Rebi b. Abdu'1-Uzza b. Abdu'ş-Şems b. Ümeyye de vardı. Bu, Rasûlulla (s.a.v.)'m damadı olup kızı Zeynep ile evli idi.
îbn Hişam dedi ki: Onu, Hiraş b. Simme esir aldı. Bu Hiraş, Beni Haram kabilesindendi.
îbn İshak dedi ki: Ebu'l-As, Mekke'nin malca, emanete riayetçe ve ticaretçe sayılı şahsiyetlerindendi. Hale Binti Hüveylid'den doğma idi. Hatice, Rasûlullah'tan, onu kendi kızı Zeynep'le evlendirmesini istemişti. Rasûlullah, Hatice'ye muhalefet etmezdi. Bu evlendirme işi, vahyin nüzulünden önce idi.
Rasûlullah (s.a.v.), kızı Rukiyye veya Ümmü Külsûmu Ebu Le-heb'in oğlu Utbe ile evlendirmişti. Vahiy geldiğinde Ebu Leheb «Muhammedi kendi nefsi ile meşgul edin." dedi ve oğlu Utbe'ye emir vererek Rasûlullah'm kızını boşattı. Utbe, daha gerdeğe girmemişken Rasûlul-lah'm kızını boşadı. Osman b. Affan (r.a.), Rasûlullah'm boşanan bu kızı ile evlendi. Bunun üzerine Ebu'1-As'a gidip ona şöyle dediler:
- Hanımından ayni. Biz seni Kureyş'ten dilediğin herhangi bir kadınla evlendiririz.
- Hayır, vallahi ben hanımımdan ayrılmam ve hanımım yerine Ku-reyşten bir hanımımın olmasını da istemem!
Bana gelen habere göre Rasûlullah (s.a.v.), damatlığı bakımından Ebu'1-As'ı överdi.
Ben derim ki: Rasûlullah'm, Ebul-As'ın damatlığını övmesi, sahih hadisle sabittir. Nitekim bu konu ileride de gelecektir.
îbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'de iken helal ve haram hükümlerini belirlememişti. Kendi işi üzerine mağlup olmuştu, islâmiyet, Rasûlullah'm kızı Zeynep'le Ebu'1-As'ı birbirinden ayırmıştı. Ama Rasûlullah, bunları birbirinden ayıracak güce sahip değildi.
Ben derim M: Cenâb-ı Allah, hicretin altıncı senesi olan Hudeybiye
muahedesi senesinde Müslüman kadınları, müşrik kocalarına haram kılmıştır. Bununla ilgili açıklama da ileride gelecektir.
îbn îshak, Yahya b. Abbad kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Mekkeliler, esirlerinin fidyelerini gönderdiklerinde Rasûlullah'm kızı Zeynep de kocası Ebu'l-As'm kurtuluşu için fidye olarak bir gerdanlık göndermişti. Bu gerdanlığı Ebu'l-As ile gerdeğe girdiğinde annesi Hatice (r.a.) kendisine hediye etmişti. Rasûlullah, bu gerdanlığı görünce yüreği aşırı derecede duygulandı ve şöyle dedi:
- Eğer uygun görürseniz Zeyneb'in esirini serbest bırakın ve kendisine ait bu gerdanlığı da iade edin.
Ashab da: "Olur ya Rasûlallah." diyerek Ebul-As'ı serbest bırakarak gerdanlığı iade ettiler.
İbn İshak dedi ki: Fidye vermeksizin serbest bırakılma kendilerine lütfolunan esirler arasında Beni Abdu'ş-Şems b. Abdumenaf tan Ebu'l-Âs b. Rebi b. Abdi'1-Uzza b. Abdu'ş-Şems vardı. Rasûlullah (s.a.v.), kızı Zeyneb'in fidye göndermesinden sonra onu bağışladı. Beni Mahzum b. Yakaza'dan da Muttalib b. Hantab b. Haris b. Ubeyd b. Ömer b. Mahzum vardı. Beni Haris b. Hazreç'in adamı idi. Ve onların ellerine bırakıldı. Nihayet onu serbest bıraktılar. O da gidip kavmine kavuştu.
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Ebu'1-As'ı serbest bırakırken, Zeyneb'i serbest bırakmasını, yani Medine'ye hicretine müsaade etmesini şart koştu. Ebu'l-As da bu şartı kabul etti ve yerine getirdi. Nitekim bununla ilgili açıklama ileride gelecektir. Önceki sayfalarda da Abbas b. Abdülmuttalib'in kendi şahsı, Akil ve Nevfel adındaki yeğenleri için 100 okiye altını fidye olarak verdiğini anlatmıştık.
îbn Hişam dedi ki: Ebul-As'ı esir alan kişi, Ebu Eyyüb Halid b. Zeyd idi.
îbn İshak dedi ki: Sayfî b. Ebi Rifaa b. Abid b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum, sahiplerinin eline bırakıldı. Onun fidyesini ödeme hususunda hiç kimse gelmeyince fidyesini onlara göndersin, diye ondan söz alındı ve serbest bırakıldı. Ama o sözünde durmadı. Bunun üzerine Hassan b. Sabit, bu hususta şöyle bir şiir söyledi:
"Sayfi borcu ödeyecek değildir. Tilkinin kafası bazı yerlerde çalışmaz."
îbn îshak dedi ki: Ebu Azze Amr b. Abdullah b. Osman b. Üheyb b. Hüzafe b. Cumah, kızları çok olan muhtaç bir kimse idi. Rasûlullah ile konuşup şöyle dedi:
'Ya Rasûlallah, bilirsin ki malım yok, ben muhtaç ve çoluk çocuk sahibi bir kimseyim. Beni bağışla." Rasûlullah (s.a.v.) de ona lütfetti, fidyesini almadı ve RasûluUah'a karşı başka kimseye yardımcı olmamak şartıyla onu serbest bıraktı. Ebu Azze, bu hususta Rasûlullah'ı övdü, üstünlüğünü kavmi içinde anarak şöyle dedi:
"Benden Muhammed Rasûhıllah'a kim bildirecek ki, sen haksin, Melik'de Hamid'dir.
Sen, hak ve hidayete davet eden bir kişisin. Senin için büyük Allah'tan şahid vardır.
Sen, bizim içimizde bir mertebeye gelensin ki, mertebenin dereceleri vardır.
Sen kiminle savaşırsan elbette o yeniktir, bahtsızdır, mutsuzdur. Ve kiminle de barışırsan, o elbette mutludur, bahtiyardır.
Fakat Bedir ve onun ehli bana hatırlatıldığında, bendeki hasret ve ümitsizlik geri dönüyor."
Ben derim ki: Sözü edilen bu Ebu Azze, Rasûlullah'a verdiği sözü tutmadı. Müşrikler onun aklıyla oynadılar. O da onlara geri döndü. Uhud savaşında yine esir alındı. Yine Rasûlullah'tan, kendisine lütfetmesini talep etti. Ama Rasûlullah şöyle dedi: «Yanaklarını şilesin ve: "Muhammed'i iki kez aldattım!" diyesin diye seni bırakacak değilim!»

Bundan sonra Rasûlullah, emir vererek onu öldürttü. Nitekim bu konu, Uhud gazvesi anlatılırken ele alınacaktır. Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Azze hakkında şöyle demiştir:
«Mümin, aynı delikten iki defa ısınîmaz.» Bu, ancak Rasûlullah'tan duyulabilecek bir darb-ı meseldir.
İbn İshak, Muhammed b. Cafer b. Zübeyr kanalı ile Urve b. Zü-beyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Umeyr b. Vehb el-Cümehî Safvan b. Ümeyye ile birlikte Bedir'e katılan Kureyşlilerin başına gelenlerden sonra Hicir'de birazcık oturdu. Umeyr b. Vehb Kureyş şeytanlarından ve Rasûlullah ile ashabına eziyet verenlerdendi. O, Mekke'de iken ondan meşakkat ve zahmetler gördüler. Oğlu Vehb b. Umeyr, Bedir'de esir almanlar arasındaydı.
İbn Hişam dedi ki: Beni Zürayk kabilesinden Rifaa b. Rafi, onu esir
etti.
İbn İshak, Muhammed b. Cafer kanalı ile Urve'nin, Bedir kuyusuna atılan ve musibete maruz kalan müşrikleri anlatmasından sonra Safvan'm şöyle dediğim rivayet eder:
- Vallahi onlardan sonra yaşamakta hayır yoktur. Umeyr de şöyle dedi:
- Vallahi doğru söyledin. Vallahi eğer üzerimde borç ve benden sonra zayi olmasından endişe ettiğim çoluk çocuğum olmasaydı, elbette atıma biner, Muhammed'e gider ve onu öldürürdüm. Bedir'dekilerden önce oğlum, onların ellerinde esirdir.
Safvan da fırsatı ganimet bilip şöyle dedi:
- Borcunu ben öderim. Bu bana ait olsun. Çoluk çocuğun da benimkilerle birlikte kaldıkları sürece onlara ihsanda bulunurum. Elimize geçen nimeti onlarla paylaşırız. Onlar zorluk içinde ilçen ben rahat etmem.
Bunun üzerine Umeyr, ona şöyle dedi: -Durumumuzu gizle.
- Olur, gizlerim.
Sonra Umeyr, kılıcını getirmelerini, keskinletilmesini ve zehir sürülmesini emretti. Bunlar yapıldıktan sonra yola çıktı ve Medine'ye geldi. Bir ara Ömer b. Hattab, Müslümanlardan bir cemaatle beraber, Bedir gününden söz ediyorlardı. Ve Allah'ın kendilerine ücram ettiği şeyleri düşmanlarından onlara gösterdiğini konuşuyorlardı. O esnada Ömer, Umeyr b. Vehb'in, mescidin kapısı önünde, kılıcım kuşanmış vaziyette bineğini çöktürdüğünü gördü ve şöyle dedi:
- Bu, Allah'ın düşmanı Umeyr b. Vehbtir. Allah'a yemin ederim ki, o ancak kötülük için gelmiştir. O değilimdir ki aramızı bozdu ve Bedir günü de Kureyş için sayımızı takdir ve tahmin etti.
Daha sonra Ömer, Rasûlullah'ın yanma gidip şöyle dedi:
- Ey Allah'ın peygamberi! Bu, Allah düşmanı Umeyr b. Vehb kılıcını kuşanmış olarak gelmiştir. Rasûlullah:
- Onu yanıma gönder, dedi.
Bunun üzerine Ömer, dönüp geldi ve boynundaki kılıcının kayışını tutup göğsüne bağladı. Ensâr'dan yanında bulunan adamlara şöyle dedi:
- Rasûlullah'ın yanma girin. Yamnda oturun ve onu bu müşrikten koruyun. Çünkü bu, emin ve güvenilir bir kişi değildir.
Böyle dedikten sonra onu Rasûlullah'ın yanma getirdi. Rasûlullah (s.a.v.), Ömer'in onun kılıcının kayışından tutup boynuna bağladığını gördüğü zaman dedi ki:
- Ey Ömer, onu serbest bırak, Ey Umeyr yaklaş. O da yaklaştı ve şöyle dedi:
- Bol nimetli iyi sabahlar! (Cahiliyet devri adamları, kendi aralarında böyle diyerek selamlaşırlardı.).
Rasûlullah (s.a.v.), şöyle karşılık verdi:
- Ey Umeyr! Allah bize senin selamlaşmandan daha hayırlı bir selamlaşmayı ikram etmiştir. Bu da cennetliklerin selamlaşması olan «selam»dır.
O da dedi ki:
- Allah'a yemin ederim ki Ey Muhammed, ben bu selamlaşmayı yeni işitiyorum.
- Ey Umeyr, seni buraya getiren sebeb nedir?
- Elinizde bulunan şu esir için geldim. Onu bağışlayın.
- O halde senin boynundaki kılıcın işi ne?
- Allah, kılıçların belasını versin. Onlar bize ne sağladı ki?
- Bana doğruyu söyle, niçin geldin?
- Başka birşey için gelmedim. Sadece bu iş için geldim.
- Hayır, aksine sen ve Safvan b. Ümeyye, Hicir'de oturdunuz. Ku-reyşlilerden kuyuya atılanları andınız. Sonra sen dedin ki: «Eğer üzerimde borç olmasa ve çoluk çocuğum olmasa, elbette çıkıp gider, Muhammed'i öldürürdüm!» Böylece Safvan, senin borcunu ve çoluk çocuğunun bakımını, beni öldürmen karşılığında üstlendi. Allah ise, yapmayı tasarladığın bu işine engel oldu.
Umeyr dedi ki:
- Şahadet ederim ki şüphesiz sen, Allah'ın Rasûlüsün. Ey Allah Rasûlü! Biz göğün haberinden bize getirmiş olduğu şeylerde ve senin üzerine inen vahiyde seni yalanlamıştık. Bu işte ben ve SarVan'dan başka kimse yoktu. Allah'a yemin ederim ki bu haberi, ancak Allah sana bildirmiştir. Beni İslâm'a kavuşturan, beni işte bu yere sevkeden Allah'a hamdolsun.
Böyle dedikten sonra hak şahadeti getirdi. Rasûlullah da şöyle buyurdu:
- Kardeşinize dinini öğretin ve ona Kur'ân'ı öğretin. Esirini de salıverin.
Ashab, bu emri yerine getirdi.

Sonra Umeyr şöyle dedi:
"Ya Rasûlallah, ben Allah'ın nurunu söndürmeye gayret eden ve Allah'ın dini üzere olan kimselere şiddetli eziyet veren birisi idim. Ben diliyorum ki, bana izin veresin de Mekke'ye gideyim ve onları Allah ile Rasûlüne ve İslâm'a davet edeyim. Umulur ki Allah, onları hidayete kavuşturur. Yoksa daha önce senin ashabına dinleri hususunda eziyet verdiğim gibi, dinleri hususunda onlara eziyet veririm."
Rasûlullah da ona izin verdi. O Mekke'ye vardı.
Umeyr b. Vehb, Mekke'den çıkıp Medine'ye gitmekte iken Safvan şöyle demişti:
"Şimdi bir kaç gün içinde gelecek olan vak'a ile müjdeleniniz. O, size Bedir vak'asını unutturacaktır."
SarVan, kafilelerden Umeyr'i sorardı. Nihayet bir süvari geldi. Onun, İslâm'a girdiğini haber verdi. Bunun üzerine SafVan onunla asla konuşmamaya ve ona asla menfaat sağlamamaya yemin etti.
İbn İshak dedi ki:
Umeyr, Mekke'ye geldiğinde İslâm'a davet ederek orada ikamet etti ye kendisine muhalefet eden kimselere şiddetli eziyetler verdi. Onun vasıtasıyla çok kimseler Müslüman oldu.
Ibn İshak dedi ki: Umeyr b. Vehb veya Haris b. Hişam, Bedir gününde îblis'in gerisin geri dönüp kaçtığını görmüş ve şöyle dediğini işitmiştir: «Benim sizinle ilgim yok; doğrusu, sizin görmediğinizi görüyorum.» (el-Enfâl, 48.)
O gün İblis, Müdliçlilerin emiri Süraka b. Malik b. Cu'şum suretinde görünmüştü. [13]

Fasıl

İmam Muhammed b, İshak, daha sonra Bedir kıssası hakkında Kur'ân-ı Kerîm'den nazil olan kısımlardan söz etti ki, bu kısım el-Enfâl sûresinin başından sonuna kadar olan kısımdır. İbn îshak, bu konuda güzel ve faideli şeyler söylemiştir. Tefsirimizde bu konuda detaylı açıklamalarda bulunduk. Daha fazla bilgi almak isteyenler, tefsirimize müracaat etsinler. Övgü ve minnet Allah'adır. [14]

Fasıl

îbn îshak, daha sonra Bedir savaşma katılan Müslümanların adlarını sıralamaya başlamış olup ilk önce Muhacirlerin, sonra Evs ve Haz-reç kabilesi ile Ensâr'm adlarını zikrederek nihayette şöyle demiştir: Bedir savaşma katılan Muhacir ve Ensâr ile payı ve hissesi belirlenenler, toplam olarak 314 kişidirler. Muhacirlerden seksen üç kişi, Evsliler-den altmış bir kişi, Hazreçlüerden ise 170 kişi bu savaşa katılmışlardır.
Buharı, "Sahih" adlı hadis kitabında Bedir savaşma katılan sahabelerin adlarını alfabetik sıraya göre iki mertebe halinde sıralamıştır. Başta Rasûlullah'm, sonra Ebu Bekir'in, sonra Osman ve Ali'nin adlarını zikretmiştir.
İşte Bedir savaşma katılan Müslümanların adları, alfabetik sıraya göre iki mertebe halinde sıralanmıştır. Hafız Ziyaeddin Muhammed b. Abdü'l-Vahid el-Makdisî'nin "Ahkamü'l-Kedir" adlı kitabında ve diğer kitaplarda böyle bir sıralama takip edilmiştir. Başta mücahidlerin reisi, medarı iftiharı, Adem oğullarının efendisi Muhammed Rasûlullah (s.a.v.)'ın ismi zikredilmiştir. Ondan sonra diğer sahabelerin adlan sıralanmıştır. [15]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/429-431.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/432-438.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/439.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/439-440.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/440-446.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/446-452.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/452-454.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/454-456.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/456-459.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/459-462.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/462-463.
[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/463-466.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/466-473.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/473.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/473.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Alfabetik Sıraya Göre Bedir Mücahîdlerînin Adları
Elif
Ba
Ta
Sa
Cim
Ha
Hı
Zal
Ra
Ze
Sin
Şın
Sad
Dad
Tı
Zı
Ayn
Ğayn
Fa
Kaf
Kaf
Mim
Nun
He
Vav
Ya
Bedir Savaşına Katılan Sahabelerin Künyeleri
Fasıl
Bedir Gazvesine Katılan Müslümanların Fazileti
Rasûlullah'ın Kızı Zeyneb'in Muhacir Olarak Mekke'den Medine'ye Gelişi
Müşrik Kadınlardan Müslüman Olanların Nikah Ve İddetlerî
Büyük Bedir Gazvesi İçin Söylenen Şiirler
Fasıl
Beni Süleym Gazvesi
Sevik Gazvesi
Hz. Ali İle Hz. Fatıma'nın Gerdeğe Girmeleri
Hicretin İkinci Senesinde Meydana Gelen Bazı Hadiseler

Alfabetik Sıraya Göre Bedir Mücahîdlerînin Adları

Elif

Ubey b. Ka'b en-Neccarî Seyyidü'l-Kurra, Erkam b. Ebi'l-Erkam, Ebu'l-Erkam Abdumenaf b. Esed b. Abdullah b. Amr b
Mahzum el-Mahzumî, Es'ad b. Yezid b. Fakih b. Yezid b. Halde b. Amir b. Aclan, Es-ved b. Zeyd b. Salebe b. Ubeyd b. Ganm.
Musa b. Ukbe de böyle demiştir. el-Ümevî ise şöyle demiştir: Sevad b. Rizam b. Sa'lebe b. Ubeyd b. Adiy (Bunda şüphe
vardır.), Seleme b. Fadl, İbn İshak'tan şöyle bir rivayette bulunmuştur: Sevad b. Zürayk b. Sa'lebe.
İbn Aiz ise, bunun adının Sevad b. Zeyd olduğunu söylemiştir. Esir b. Amr el-Ensârî Ebu Salit (Esir b. Amr b. Ümeyye b
Revzan b. Salik b. Sabit el-Hazrecî diyenler de vardır. Ama Musa b. Ukbe bunun adını zik-retmemiştir.), Enes b. Katade b
Rebia b. Halid b. Haris el-Evst Musa b. Ukbe'de bunu böyle adlandırmıştır. el-Ümevî ise, "Siret" adlı eserinde bunun adını
Enis olduğunu söylemiştir.
Ben derim ki: Enes b. Malik, Peygamber (s.a.v.)'in hizmetkarı idi. Zira Ömer b. Şebbe en-Nümeyrî, Sümame b. Enesin şöyl
dediğini rivayet etmiştir. Enes b. Malik'e:
- Sen Bedir savaşma katıldın mı? diye soruldu. O da şöyle cevap verdi.
- Anası ölesice, ben Bedir'den nasıl uzak kalırım! Muhammed b. Sa'd, Enes b. Malik'in azadlısmdan rivayette bulundu ki
Enes'e şöyle soruldu:
- Sen Bedir savaşma katıldın mı?
- Anası ölesice, ben Bedir savaşından nasıl uzak kalırım? Muhammed b. Abdullah el-Ensârî dedi ki: "Enes b. Malik,
Rasûlullah'la birlikte Bedir savaşına gitti. O zaman Enes, Rasûlullah'a hizmet eden bir çocuk idi."
Şeyhimiz Hafız Ebu'l-Haccac el-Mizzî, "Tehzib" adlı eserinde dedi ki: "Ensârî de böyle dedi. Ama meğazi ashabından
herhangi biri bunu anlatmış değildir."
Enes b. Muaz b. Enes b. Kays b. Ubeyd b. Zeyd b. Muaviye b. Amir b.Malik b. Neccar, Enese el-Habeşî (Rasûlullah'ı
azadlısı), Evs b. Nabit b. Münzir en-Neccarî, Evs b. Havli b. Abdullah b. Haris b. Ubeyd b. Malik b. Salim b. Ganm b. Avf b
Hazreç el-Hazrecî.

Musa b. Ukbe dedi ki: Evs b. Abdullah b. Haris b. Havlî, Evs b. Sa-mit el-Hazrecî (Ubade b. Samit'in kardeşidir.), İyaz b
Bükeyr b. Abdi Yaleyl b. Naşib b. Gayre b. Sa'd b. Leys b. Bekr (Beni Adiy b. Kaybın müttefikidir.). [1]

Ba

Büceyr b. Ebi Büceyr (Neccar oğullarının müttefikidir.), Behhas b. Salebe b. Hazme b. Asrem b. Amr b. Ammare el-Belev
(Ensâr'ın müttefikidir.), Besbes b. Amr b. Salebe b. Harşe b. Zeyd b. Amr b. Said b. Züb-yan b. Rüşdan b. Kays b. Cüheyne el-
Cühenî (Saide oğullarının müttefikidir. Bu, Adiy b. Ebi'z-Zeğba ile birlikte casuslar görevini yapan kişidir. Nitekim bu, önceki
sayfalarda da anlatılmıştır.), Bişr b. Bera b. Marur el-Hazrecî (Bu kişi, Hayber de zehirli koyundan yediği için ölmüştü.)
Beşir b. Sa'd b. Salebe el-Hazrecî (Numan b. Beşir'in babasıdır. Denildiğine göre bu, Ebu Bekir es-Sıddık'a bey'at eden bi
şahıstır.), Beşir b. Abdi'l-Münzir Ebu Lübabe el-Evsî (Rasûlullah, bunu Revha'dan vali olarak Medine'ye gönderdi. Savaş
katılmadığı halde ganimet payım ayırıp verdi.). [2]

Ta

Temim b. Year b. Kays b. Adiy b. Ümeyye b. Cidare b. Avf b. Haris b. Hazreç, Temim (Hiraş b. Samme'nin azadlısıdır.),
Temim (Beni Ganm b. Es-Selm'in azadlısıdır. İbn Hişam'm ifadesine göre bu, Sa'd b. Hayse-me'nin azadlısıdır.). [3]

Sa

Sabit b. Akrem b. Salebe b. Adiy b. Aclan, Sabit b. Salebe (Bu Sale-be'ye şöyle denilir: El-Ceza' b. Zeyd b. Haris b. Haram b
Ganm b. Ka'b b. Seleme.), Sabit b. Halid b. Numan b. Hansa b. Üseyre b. Abd b. Avf b. Ğanm b. Malik b. Neccar en-Neccarî
Sabit b. Hansa b. Amr b. Malik b. Adiy b. Amir b. Ğanm b. Adi^ b. Neccar en-Neccarî, Sabit b. Amr b. Zeyd b. Adiy b. Sella
b. Malik b. Ğanm b. Adiy b. Neccar en-Neccarî, Sabit b. Hezzal el-Hazrecî, Salebe b. Hatip b. Amr b. Ubeyd b. Ümeyye b
Zeyd b. Malik b. Evs, Salebe b. Amr b. Ubeyd b. Malik en-Neccarî, Salebe b. Amr b. Mihsan el-Hazrecî, Salebe b. Anme b
Adiy b. Nabi es-Sülemî, Sakif b.
Amr (Bu, Beni jEiüleym ailesinden Hacer oğullarından dır. Aym zamanda Beni Kesir b. Ğanm b. Dudan b. Esed'in d
müttefikidir.). [4]

Cim

Cabir b. Halid b. Mesud b. Abdi'l-Eşhel b. Harise b. Dinar b. Neccar en-Neccarî, Cabir b. Abdullah b. Riab b. Numan b
Sinan b. Ubeyd b. Adiy b. Ğanm b. Ka'b b. Seleme es-Sülemî (Bu, Akabe bey'atma katılanlardandır.).
Ben derim ki: Cabir b. Abdullah b. Amr b. Haram es-Sülemî'ye gelince, Buharı bunlar hakkında şöyle bir rivayette
bulunmuştur: Said b. Mansur, Ebu Süfyan'dan rivayet etti ki; Cabir şöyle demiştir: «Bedir gününde arkadaşlarım için su
çekiyordum.»
Muhammed b. Sa'd dedi ki: Ben bunu Vakidî'ye anlattığım zaman o, bu hadisin Irak ehlinin uydurması olduğunu ve Cabir'in
Bedir savaşma katılmasının asılsız olduğunu söylemiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ravh b. Ubade kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'la
birlikte ondokuz gazveye katıldım. Sadece Bedir ve Uhud gazvelerine katılmadım. Babam beni engellemişti. Uhud gününde
babam öldürüldükten sonra artık hiçbir gazvede Rasûlullah'm yanından ayrılmadım."
Bedir savaşma katılan sahabelerden adları (Cim) harfiyle başlayanların isim sıralaması şöyle devam ediyor:
Cebbar b. Sahr es-Sülemî, Cebr b. Atik el-Ensârî, Cübeyr b. îyas el-Hazrecî. [5]

Ha

Haris b. Enes b. Rafı el-Hazrecî, Haris b. Evs_b. Muaz (Bu, Sa'd b. Muaz el-Evsî'nin kardeşidir.), Haris b. Hatip b. Amr b
Ubeyd b. Ümeyye b. Zeyd b. Malik b. Evs (Rasûlullah, bunu yolda iken Medine'ye vali olarak göndermiş ve savaşa katılmadığı
halde ganimet payını ayırıp vermişti.), Haris b. Hazme b. Adiy b. Ebi Ğanm b. Salim b. Avf b. Amr b. Avf b. Hazreç (Zeurab
Abdi'l-Eşhel oğullarının müttefikidir.), Haris b. Samme el-Hazrecî (Rasûlullah bunu geri çevirmişti. Çünkü yolda iken
dayanıksızlığı ortaya çıkmıştı. Ama Rasûlullah ona ganimet payını vermişti.), Haris b. Urfuce el-Evsî, Haris b. Kays b. Halde
Ebu Halid el-Hazrecî, Haris b. Numan b. Ümeyye el-Ensârî, Harise b. Süraka en-Neccarî (Buna garb ağacından yapılma bir ok

isabet etmişti. Gözcülük görevini yaparken vurulmuştu. Firdevs Cennet'ine yükselmişti.), Harise b. Numan b. Rafi el-Ensârî Hatip b. Ebi Beltaa el-Lahmî (Beni Esed b. Abdü'1-Uzza b. Kusay'ın müttefikidir.), Hatip b. Amr b. Ubeyd b. Ümeyye el-Eşcaî (Beni Dühman kabilesindendir. İbn Hişam, İbn İshak ve başkasından bu şekilde nakilde bulunmuştur. Vakidî ise şöyle demiştir: Hatip b. Amr b. Abdu'ş-Şems b. Abdi Vüdd İbn A'iz'de, "Meğazi" adlı eserinde böyle demiştir. İbn Ebi Hatim ise şöyle demiştir: Hatip b. Amr b. Abdu'ş-Şems. Ben bunu babamdan böyle duydum. Ve o dedi M: Bu, bilinmeyen bir kişidir.), Hubab b. Münzir el-Hazrecî (Bedir savaşında Haz-reçlilerin sancağım bu zatın taşıdığı söylenir.), Habib b. Esved (Beni Hi-ram'ın azadlısı olup, Seleme oğullanndandır. Esved'in yerine Musa b. Ukbe, Habib b. Sa'd'm ismini zikretmiştir. İbn Ebi Hatim ise Habib b. Esved yerine, Habib b. Eslem'in ismini zikretmiştir. Bu kişi, Ali Cüşem b. Hazrec'in azadlısı olup Ensâr'dandır ve Bedir savaşma katılmıştır.), Hureys b. Zeyd b. Salebe b. Abdi Rebbi el-Ensârî (Ezan rüyasını gören Abdullah b. Zeyd'in kardeşidir.), Husayn b. Haris b. Muttalib b. Abdu-menaf, Hamza b. Abdülmuttalib b. Haşim (Rasûlullah (s.a.v.)'in amca-sıdar.). [6]

Hı

Halid b. Bükeyr (îyas'm kardeşidir.), Halid b. Zeyd Ebu Eyyüb en-Neccarî, Halid b. Kays b. Malik b. Aclan el-Ensârî, Haric b. Hümeyr (Hazreç'ten Beni Hansa'mn müttefikidir. Adının Harise b. Hümeyr olduğunu söyleyenler de vardır. İbn A'iz ise adının Harice olduğunu söy-lemişdir. Doğrusunu Allah bilir.), Harice b. Zeyd el-Hazrecî (Ebu Bekir es-Sıddık'm damadıdır.) Habbab b. Eret (Zühre oğullarının müttefiki olup ilk Muhacirlerdendir. Aslında Teym oğullanndandır. Huzaalılar-dan olduğu da söylenir.), Habbab (Utbe b. Gazvan'ın azadlısı olup ilk Muhacirlerdendir.), Hiraş b. Simme es-Sülemî, Hübeyb b. İsaf b. İnebe el-Hazrecî, Hureym b. Fatik, Halife b. Adiy el-Hazrecî, Huleyd b. Kays b. Numan b. Sinan b. Ubeyd el-Ensârî es-Sülemî, Huneys b. Huzafe b. Kays b. Adiy b. Sa'd b. Sehm b. Amr b. Husays b. Ka*b b. Lüey es-Sehmî (Bedir savaşında öldürüldü. Zevcesi Hafsa binti Ömer b. Hattab dul kaldı.), Havvat b. Cübeyr el-Ensârî (Bizzat savaşa katılmadığı halde kendisine ganimet payı verildi.), Havli b. Ebi Havli el-îclî (İlk Muhacirlerden olup Beni Adiyy'in müttefikidir.), Hallad b. Rafi, Hallad b. Süveyd, Hal-lad b. Amr b. Cemuh. Bunlar Hazreçlilerdir. [7]

Zal

Zekvan b. Abdi Kays el-Hazrecî, Zu'ş-Şimaleyn b, Abd b. Amr b. Nadle (Ğibşan b. Süleym b. Melkan b. Efsa b. Harise b. Amr b. Amir. Hu-zaalılardan olup Zühre oğullarının müttefikidir. Bedir savaşında şehid düşmüştür. îbn Hişam dedi M: Adı Umeyr'dir. Ancak ona Zu'ş-Şimaleyn denilmiştir. Çünkü o, yoksul bir kimse idi.). [8]

Ra

Rafi b. Haris el-Evsî, Rafi b. Uncede (İbn Hişam dedi ki: Ünce de, bunun anasının adıdır.), Rafî b. Mualla b. Levzan el-Hazrecî (Bedir savaşında Şehid düşmüştür.), Reb'a b. Rafi b. Haris b. Zeyd b. Harise b. Ced b. Aclan b. Dubay'a (Musa b. Ukbe, bunun adının şöyle olduğunu söylemiştir: Reb'a b. Ebi Rafî.), Rebi b: İyaz el-Hazrecî, Rebia b. Eksem b. Sahbere b. Amr b. Lükeyz b. Amir b. Ganin, Dudan b. Esed b. Hüzeyme (Beni Ab-du'ş-Şems, Beni Abdumenaf m müttefiki ve il Muhacirlerdendir.), Ra-hile b. Salebe b. Halid b. Salebe b. Amr b. Beyada el-Hazrecî, Rifaa b. Rafi ez-Zürkî (Halla b. Rafi'i kardeşidir.), Rifaa b. Abdi Münzir b. Züneyr el-Evsî (Ebu Lübabe'nin kardeşidir.), Rufaa b. Amr b. Zeyd el-Hazrecî. [9]

Ze

Zübeyr b. Avvam b. Hüveylid b. Esed b. Abdu'1-Uzza b. Kusay (Rasülullah (s.a.v.)'ın halası oğlu olup yakın dostlarındandır.), Ziyad b. Amr (Musa b. Ukbe, bunun adımn şöyle olduğunu söylemiştir: Ziyad b. Ahres b. Amr el-Cühenî Vakidî ise bunun adının, Ziyad b. KaTb b. Amr b. Adiy b. Amr b. Ez-Zibara b. Rüşdan b. Kays b. Cüheyne olduğunu söyler.) Ziyad b. Lebid ez-Zürkî, Ziyad b. Müzeyyin b. Kays el-Hazrecî, Zeyd b. Eşlem b. Sa'lebe b. Adiy b. Aclan b. Dubay'a, Zeyd b. Harise b. Şurahbil (Rasûlullah (s.a.v.)'m azadlısıdır.), Zeyd b. Hattab b. Nüfeyl (Ömer b. Hattab'm kardeşidir.), Zeyd b. Seh b. Esved b. Haram en-Neccarî Ebu Talha. Allah hepsinden razı olsun. [10]

Sin

Salim b. Ümeyr el-Evsî, Salim b. Ganm b. Avf el-Hazrecî, Salim b. Makil (Ebu Hüzeyfe'nin azadlısıdır.), Saib b. Osman b

Maz'un el-Cumhî (Babasıyla birlikte savaşa katılmıştır.), Sebf b. Kays b. Ayşetü'l-Hazrecîj Sebre b. Fatik, Süraka b. Amr en
Neccarî, Süraka b. Ka'b en-Neccarî, Sa'd b. Havle (Beni Amr b. Lüey'yin azadlısı olup ilk Muhacirlerdendir.), Sa'd b
Hayseme el-Evsî (Bedir savaşında şehit düşmüştür.), Sa'd b. Rebi el-Hazrecî (Uhud savaşında şehid düşmüştür.), Sa'd b. Zeyd
b. Malik el-Evsî (Vakidî, bunun adının Sa'd b. Zeyd b. Fakih el-Hazrecî olduğunu söyler.), Sa'd b. Süheyl b. Abdi'l-Eşhel en
Neccarî, Sa'd b. Ubeyd el-Ensârî, Sa'd b. Osman b. Halde el-Hazrecî Ebu Ubade (İbn A'iz, bunun künyesinin Ebu Ubeyd
olduğunu söyler.), Sa'd b. Muaz el-Evsî (Evslilerin sancağı bunun elinde idi.), Sa'd b.Ubade b. Düleym el-
Hazrecî. (Aralarında Urve, Buharı, İbn Ebi Hatim ve Taberanî'nin de bulunduğu birçok kişi, Bedir savaşına katılanlar arasında
bu zatın adını zikretmişlerdir. Sahih-i Müslim'de de buna delalet eden ibareler vardır. Rasûlullah (s.a.v.), Kureyş kervanını
karşılama hususunda sahabelerle istişare yaparken Sa'd b. Ubade şöyle demişti:
- Ya Rasûlallah! Sen bu sözünle sanki bizi kastediyorsun!
Doğru kavle göre Rasûlullah'a böyle diyen sahabe Sa'd b. Muaz'dır. Meşhur kavle göre Rasûlullah (s.a.v.), Es'ad b. Ubade'y
yolda iken Medine'ye geri göndermiştir. Bazıları onu, Medine'ye vali tayin ettiği için geri göndermiş olduğunu söylerken,
bazıları onu, yılan soktuğu için Medine'ye geri göndermiş olduğunu söylemişlerdir. Bu sebeple Es'ad, Bedir savaşma katılma
imkanım bulamamıştır. Süheylî, îbn Kuteybe'den böyle bir nakilde bulunmuştur. Doğrusunu Allah bilir.) Sa'd b. Ebi Vak-kas
Malik b. Üheyb ez-Zuhrî (Sa'd, aşere-i mübeşşereden biridir.), Sa'd b. Malik Ebu Sehl. (Vakidî dedi ki: Bu zat, sefere çıkmal
için hazırlandı ama sefere çıkmadan önce hastalanıp öldü.), Said b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl el-Adevî (Hazreti Ömer'in amcas
oğludur. Denildi ki: Bu zat, Be-dir'den dönüşte Şam'dan gelmiş, Rasûlullah da onun için ganimet payı ayırıp vermiştir.),
Süfyan b. Bişr b. Amr el-Hazrecî, Seleme b. Eşlem b. Hüreyş el-Evsî, Seleme b. Sabit b. Vakş b. Zağbe, Seleme b. Selame b
Vakş b. Zağbe, Süleym b. Haris en-Neccarî, Süleym b. Amr es-Sülemî, Sülevm b. Kays b. Fehd el-Hazrecî, Süleym b. Milha
(Haram b. Milhan en-Neccarî'nin kardeşidir.), Simak b. Evs b. Harşe Ebu Dücane (Bunun adının, Simak b. Harşe olduğun
söyleyenler de olmuştur.), Simak b. Sa'd b. Salebe el-Hazrecî (Bedir b. Sa'd'm kardeşidir.),Sehl b. Hüneyf el-Evsî, Sehl b
Atik en-Neccarî, Sehl b. Kays es-Sülemî, Süheyl b. Rafî en Neccarî (Mescidi Nebevî'nin arsasının maliki olan iki kardeşte
biridir.), Süheyl b. Vehb el-Fihrî (Beda adında bir kadının oğludur.), Sinan b. Ebi Sinan b. Mihsan b. Harsan (Muhacirlerden
biri olup Beni Abdu'ş-Şems b. Abdumenaf in müttefikidir.), Sinan b. Sayfi es-Sülemî, Sevad b. Zürayk b. Zeyd el-Ensârî (el
Ümevî'nin söylediğine göre bunun adı, Sevad b. Rizam'dır.), Sevad b. Gaziyye b. Üheyb el-Belevî, Süveybit b. Sa'd b
Harmele el-Abderî, Süveyd b. Mahşi Ebu Mahşi et-Taî (Beni Abdu'ş-Şems'in müttefikidir. Denildiğine göre adı, Ezyed b
Hümeyr'dir.). [11]

Şın

Şüca' b. Vehb b. Rebia el-Esedî, Esed b. Hüzeyme (Beni Abdu'ş-Şems'in müttefiki olup ilk Muhacirlerdendir.), Şemmas b
Osman el-Mahzumî (İbn Hişam'ın ifadesine göre bunun adı, Osman b. Osman'dır. Yakışıklı ve güzel bir kimse olup kilise
hizmetçisine benzediği için cahi-liyette kendisine kilise hizmetçisi anlamına gelen Şemmas adı verilmiş-
tir.), Rasûlullah'm azadlısı Şakran. Vakidî dedi ki: Bunun için ganimet payı ayrılmamıştı. Bu, esirler üzerine bekçi tayin
edilmişti. Birer esir eline geçiren herkes, buna bir miktar mâl vermişti. Böylece bunun payı diğerlerinin payından daha fazla
olmuştu. [12]

Sad

Süheyb b. Sinan er-Rumî (İlk Muhacirlerdendir.), Safvan b. Vehb b. Rebia el-Fihrî (Süheyl b. Beyda'nm kardeşidir. Bedi
savaşında şehid düşmüştür.), Sahr b. Ümeyye b. Hansa es-Sülemî. [13]

Dad

Dahhak b. Harise b. Zeyd es-Sülemî; Dahhak b. Abdi Amr en-Neccarî, Damre b. Amr el-Cühenî (Musa b. Ukbe dedi ki: Bunu
adı, Damre b. Ka'b b. Amr'dır. Ensâr'm müttefikidir. Ziyad b. Amr'm kardeşidir.). [14]

Tı

Talha b. Ubeydullah et-Teymî (Aşere-i mübeşşereden biri olup Bedir dönüşlerinde Şam'dan gelmiştir. Rasûlullah, onun için
de ganimet payı ayırıp kendisine vermiştir.), Tufeyl b. Haris b. Muttaîib b. Abdume-naf (Muhacirlerden olup Husayn ile
Ubeyde'nin kardeşidir.), Tufeyl b. Malik b. Hansa es-Sülemî, Tufeyl b. Numan b. Hansa es-Sülemî (Bu, az önce adı geçe

Tufeyl b. Malik'in amcası oğludur.), Tuleyb b. Umeyr b. Vehb b. Ebi Kebir b. Abd b. Kusay. [15]

Zı

Züheyr b. Rafi el-Evsî. Buharı, bunun adını Bedir mücahidleri arasında zikreder. [16]

Ayn

Asım b. Sabit b. Ebi'l-Aklah el-Ensârî (Reci vakasında Asım b. Adiy b. Ced b. Aclan Öldürüldüğü sırada bal arıları bun korumuştu. Rasûlullah, Revha'dan bunu Medine'ye geri göndermiş ve ganimet payını ayırıp vermişti.), Asım b. Kays b. Sabi el-Hazrecî, Akil b. Bükeyr (İyaz, Halid ve Amir'in kardeşidir.), Amir b. Ümeyye b. Zeyd b. Hashas en-Neccarî, Amir b. Hari el-Fihrî (Seleme, İbn İshak ile İbn Aiz'den nakilde bulunarak bu zatın ismini bu şekilde zikretmiştir. Musa b. Ukbe ile Ziyad İbn İshak'tan nakilde bulunarak bu zatın ismini; Amr b. Haris şeklinde nakletmişlerdir.), Amir b. Rebia b. Malik el-Anz (Muhacirlerden olup Beni Adiy'nin müttefikidir.), Amir b. Seleme b. Amir b. Abdil-lah el-Belevî el-Kudaî (Beni Salim b Malik b. Salim b. Ğanm'm müttefikidir. İbn Hişam'ın anlattığına göre adı Amr b. Seleme'dir.), Amir b.Ab-dillah b. Cerrah, b Hilal b. Üheyb b. Dabbe b. Haris b. Fihr Ebu Ubeyde b. Cerrah (Aşere-i mübeşşereden biri olup ilk Muhacirlerdendir.), Ami b. Füheyre (Ebu Bekir'in azadlısıdır.), Amir b. Mahled en-Neccarî, Aiz b. Maid b. Kays el-Hazrecî, Abbad b. Bişr b. Vakş el Evsî, Abbad b. Kays b. Amir el-Hazrecî, Abbad b. Kays b. Ayşetü'l-Hazrecî (Sübey'in kardeşidir.), Abbad b. Haşhaş el- Kudaî, Ubade b. Samit el-Hazrecî, Ubade b. Kays b. Ka'b b. Kays, Abdullah b. Ümeyye b. Urfuta, Abdullah b. Salebe b Hazme, (Bahhas'm kardeşidir.), Abdullah b. Cahş b. Riab el-Esedî, Abdullah b. Cübeyr b. Numan el-Evsî, Abdullah b. Ced b Kays es-Sülemî, Abdullah b. Hak b. Evs es-Saidî (Musa b. Ukbe ile Vakidî ve îbn Aiz'in anlattıklarına göre bu zatın adı Abdı Rabbih b. Hak'tır. İbn -Hişam'm ifadesine göre ise adı Abdu Rabbih b. Hak'dır.).
Abdullah b. Himyer (Beni Haram in müttefiki olup Harice b. Him-yer'in kardeşidir. Eş'ca kabilesindendir.), Abdullah b. Rab b. Kays el-Hazrecî, Abdullah b. Revaha el-Hazrecî, Abdullah b. Zeyd b. Abdi Reb-bih b. Salebe el-Hazrecî, (Ezan rüyasır gören zat budur.), Abdullah b. Süraka el-Adevî (Musa b. Ukbe, Vakidî ve İbn Aiz, bu zatın adını Bedir mücahidleri arasında zikretmemişlerdir. Yalnız İbn îshak ile diğer bazı siyerciler bunun adını zikretmişlerdir.), Abdullah b. Seleme b. Malik el- Aclan (Ensâr'm müttefikidir.), Abdullah b. Sehl b. Rafi (Beni Zaura'nın-kardeşidir.),Abdullah b. Süheyl b, Amr (Bu zat, babas ve müşriklerle birlikte Müslümanlara karşı savaşa gelmişti. Sonra müşriklerin safları arasından kaçıp Müslümanların saflarına katılmış ve onlarla birlikte Bedir savaşında cihad etmişti.), Abdullah b. Tarık b. Malik el-Kudaî (Evs'in müttefikidir.), Abdullah b. Amir (Beli kabilesindendir.), Abdullah b. Abdullah b. Übey b. Selül el-Hazrecî (Babası, münafıkların reisi idi.) Abdullah b. Abdi'1-Esed b. Hilal b. Abdillah b. Amr b. Mahzum Ebu Seleme (Ümmü Seleme'nin kocasıdır. Bedir savaşında şehid düşmüştür.), Abdullah b. Abdumenaf b. Numan es-Sülemî, Abdullah b. Abes, Abdullah b. Osman b. Amir b. Amr b. Ka'b b. Teym b. Mürre b. Ka'b Ebu Bekir es-Sıddık,Abdullah b. Urfuta b. Adiy el-Hazrecî, Abdullah b. Amr b. Harar es-Sülemî Ebu Cabir, Abdullah b. Umeyr b. Adiy el-Hazrecî, Abdullah b. Kays b. Halid en-Neccarî, Abdullah b\ Kays b. Sah b. Haram es-Sülemî, Abdullah b. Ka'b b. Amr b. Avf b. Mebzul b. Amr b. Ganm b. Mazin b. Neccar (Bedir gününde Rasûlullah (s.a.v.), Adiy b. Ebi'z-Zeğba ile birlikte bu zatı ganimetler üzerine bekçi olarak görevlendirmişti.), Abdullah b. Mahreme b. Abdi'1-Uzza (İlk Muhacirlerdendir.), Abdullah b. Mesud el-Hüzelî (İlk Muhacirlerden olup Beni Zühre'ni müttefikidir.), Abdullah b. Maz'un el-Cümahî (İlk Muhacirlerdendir.), Abdullah b. Numan b. Beldeme es-Sülemî, Abdullah b Üneyse b. Nu-man es-Sülemî, Abdurrahman b. Cebr b, Amr Ebu Übeys el-Hazrecî, Ab-durrahman b. Abdullah b. Nuame Eb Akil el-Kudai el-Belevî,Abdurrahman b. Avf b. Abdi'l-Haris b. Zühre b. Kilab ez-Zührî (Aşere-i mübeş-şereden biridir.), Abs b. Amir b. Adiy es-Sülemî, Ubeyd b. et-Teyyihan (Ebü'l-Heysem b. Teyyihan'ın kardeşidir. Bunun adının Abid değil de Atik olduğunu söyleyenler de vardır.), Ubeyd b. Salebe (Beni Ganm b. Malik kabilesindendir.), Ubeyd b. Zeyd b. Amir b. Amir b Aclan b. Amir, Ubeyd b. Ebi Ubeyd, Ubeyde b. Haris b. Muttalib b. Abdumenaf (Husayn ile Tufeyl'in kardeşidir. Bedi gününde müşriklerle mübareze yapmak için ortaya çıkan kimselerden biri olup eli kesilmiş, savaştan sonrada vefat etmiştir.), Utban b. Malik b. Amr el-Hazrecî, Utbe b. Rebia b. Halid b. Muaviye el-Behranî (Beni Ümeyye b. Levzan'ı müttefikidir.),Utbe b. Abdillah b. Sahr es-Sülemî, Utbe b. Gazvan b. Cabir (İlk Muhacirlerdendir.), Osman b. AfTan b. Ebi'l As b. Ümeyye b. Abdu'ş-Şems b. Abdumenaf el-Ümevî (Mü'minlerin emiri olup dört halifeden ve aşere-i mübeşşe-reden biridir. Eşi ve Rasûlullah'ın kızı Rukiyye'nin hasta bakıcılığını yaptığı için Bedir savaşma katılamadı. Bu sebeple Rasûlullah onun ganimet payını ayırıp kendisine verdi.), Osman b. Maz'un el-Cümahi Ebu's-Saib (Abdulah ve Kudame'nin kardeşi olup ilk Muhacirlerdendir.), Adiy b. Ebi'z-Zağba el-Cüheynî (Rasûlullah (s.a.v.), bunu ve Bes-bes b. Anır'ı önleri sıra casus olarak göndermişti.), İsmet b. Huseyn b. Vebre b. Halid b. Aclan, Usayme (Beni Haris b. Sıvarın müttefiki olup Eşca kabilesindendir Beni Esed b. Hüzeyme kabilesinden olduğu da söylenir.), Atiyye b. Nüveyre b. Amir b. Atiyye el-Hazrecî, Ukbe b. Amir b Nabi es-Sülemî, Ukbe b. Osman b. Halde el-Hazrecî (Sa'd b. Osman'ın kardeşidir.), Ukbe b. Amr Ebu Mesud el-Bedrî (Sahil i Buharî'de anlatıldığına göre bu zat, Bedir savaşında şehid olmuştur. Ancak meğazi kitaplarını yazanların çoğuna göre bu ihtilaflıdır. Bu sebeple Bedir1 de şehid düştüğünü söylememişlerdir.), Ukbe b. Vehb b. Rebia el-Esedî (Hu-zeyme kabilesinir

Esed kulundandır. Beni Abdu'ş-Şems'in müttefikidir. Şüca b. Vehb'in kardeşidir. İlk Muhacirlerdendir.), Ukbe b. Vehb b. Kelde (Beni Gatafan'ın müttefikidir.), Ukkaşe b. Mihsan el-Ganmî (İlk Muhacirlerden olup kendisine hesap sorulmayacak kimselerdendir.), Ali b. Ebu Talib el-Haşimî (Mü'minlerin emiri olup dört halifeden ve Bedirde müşriklerle mübareze yapan üç kişiden biridir.), Ammar b. Yasir el-Ansî el-Mezhicî (İlk Muhacirlerdendir.), Umara b. Hazm b. Zeyd en-Neccarî, Ömer b.Hattab (Mü'minlerin emîri ve dört halifeden biri, kendilerine uyulan iki şeyhten biridir.), Ömer b. Amr b. İyaz (Yemenli olup Beni Levzan b. Amr b. Salim'in müttefikidir. Rebi ile Varaka'nın kardeşi olduğu da söylenir.), Amr b Salebe b. Vehb b. Adiy b. Malik b. Adiy b. Amir Ebu Hakim, Amr b. Haris b. Züheyr b. Ebi Şedad Rebia b. Hilal b. Üheyb b. Dabşe b. Haris b. Fihr el-Fihrî, Amr b. Süraka el-Adevî (Muhacirlerdendir.), Amr b. Ebi Şerh el-Fihrî (Muhacirlerdendir. Vakidî ile İbn Aiz, bu zatın adının Amr değil de Ma'mer olduğunu söylemişlerdir.), Amr b. Talk b. Zeyd b. Ümeyye b. Sinan b. Ka'b b. Ğanm (Beni Haram kabilesindendir.), Amr b. Cemuh b. Haram el-Ensârî, Amr b. Kays b. Zeyd b. Sevad b. Malik b. Ganm (Vakidî ile Ümevî, bunun adını Bedir mücahidleri arasında zikretmişlerdir.), Amr b. Kays b. Malik b. Adiy b. Hansa b. Amr b. Malik b. Adiy b. Amir Ebu Harice (Musa b. Ukbe, bu zatın adını Bedir mücahidleri arasında zikretmemiştir.), Amr b. Amir b. Haris el-Fihrî (Bedir mücahidleri arasında bunun adını Musa b. Ukbe zikretmiştir.), Amr b. Mabed b. Ez'ar el-Evsî, Amr b. Muaz el-Evsî (Sa'd b. Muaz'm kardeşidir.), Umeyr b. Haris b. Salebe (Bunun adının Amr b. Haris b. Leb'de b. Salebe es-Sülemî olduğu da söylenir.), Umeyr b. Haram b. Cemuh es-Sülemî (İbn Aiz ile Vakidî, bunun adını Bedir mücahidleri arasında zikretmişlerdir.), Umeyr b. Humam b. Cemuh (Az önce adı geçen Umeyr b. Haram'm amcası oğludur. Bedir savaşında şehid olmuştur.), Umeyr b. Amir b. Malik b. Hansa b. Mebzul b. Amr b. Ganm b. Mazin Ebu Davud el-Mazinî, Umeyr b. Avf (Süheyl b. Amr'm azadlısıdır. el-Ümevî ile diğerleri, bunun adının Amr b. Avf olduğunu söylemişlerdir. Ebu Ubeyde'nin Bahreyn'e gönderilişini anlatan ve Buharî ile Müslim'de yer alan hadiste de böyle ifade edilmiştir.), Umeyr b. Malik b. Üheyb ez-Zühri (Sa'd b. Ebi Vakkas'm kardeşi olup Bedir savaşında şehid olmuştur-.), Antere (Beni Süleym'in azadlısıdır. Onlardan biri olduğu da söylenir. Doğrusunu Allah bilir.), Avf b. Haris b. Rifaa b. Haris en-Neccarî (Afra binti Ubeyd b. Salebe en-Neccarîye'nin oğlu olup Bedir savaşında şehid olmuştur.), Uveym b. Saide el-Ensârî (Beni Ümeyye b. Zeyd kabilesinderdir.) İyaz b. Ğanem el-Fihrî (İlk Muhacirlerdendir, Allah hepsinden razı olsun.). [17]

Ğayn

Gannam b. Evs el-Hazrecî. Vakidî bunun adını Bedir mücahidleri arasında zikretmiştir. Ancak Bedir savaşma katıldığı hususunda ittifak yoktur. [18]

Fa

Fakih b. Bişr b. Fakih el-Hazrecî, Ferve b. Amr b. Vedefe el-Hazrecî. [19]

Kaf

Katade b. Numan el-Evsî, Kudame b. Maz'un el-Cümahî (Muhacirlerden olup Osman ve Abdullah'ın kardeşidir.), Kutbe b. Amir b. Hadide es-Sülemî, Kays b. es-Seken en-Neccarî, Kays b. Ebi Sa'sa'a Amr b. Zeyd el-Mazinî (Bedir gününde su taşıyıcılarının başında amir idi.), Kays b. Muhsan b. Halid el-Hazrecî, Kays b. Muhalled b. Sa'lebe en-Neccarî. [20]

Kaf

Ka'b b. Himan (Bunun adının Ka'b b. Cemnıar ya da Cemmaz olduğunu söyleyenler de olmuştur. İbn Hişam'ın ifadesine göre adı Ka'b b. Gübşan'dır. Ka'b b. Malik b. Salebe b. Cemmaz olduğuda söylenir, el-Ümevfnin ifadesine göre adı, Ka'b b. Saleb b. Hibale b. Ğanm el-Ğassanî'dir. Beni Hazreç b. Saide'nin müttefiklerindendir.), Ka'b. b. Zeyd b. Kays en-Neccarî, Ka'b b. Amr Ebu'1-Yüsr es-Sülemî, Kelefe b. Sa'lebe (Bekkaîlerden biri olup Musa b. Ukbe tarafından adı zikredilmiştir.), Kennaz b. Husayn b. Yerbu Ebu Mersed el-Ganevî (İlk Muhacirlerdendir,). [21]

Mim

Malik b. Duhşum (İbn Duhşun el-Hazrecî olduğunu söyleyenler de olmuştur.), Malik b. Ebi Havla el-Cu'fî (Beni Adi kabilesinin müttefikidir.), Malik b. Rebia Ebu Useyd es-Saidî, Malik b. Kudame el-Evsî, Malik b. Amr (Sakf b. Amr'ı kardeşidir. îkiside Muhacirlerden olup Beni Temim b. Dudan b. Esed kabilesinin müttefiklerindendir.), Malik b. Kudame el-

Evsî, Malik b. Mesud el-Hazrecî, Malik b. Sabit b. Nümeyle el-Müzenî (Beni Amr b. Avf m müttefikidir.), Mübeşşir b
Abdi'l-Münzir b. Zember el-Evsî (Ebu Lübabe ile Rüfaa'nm kardeşidir. Bedir savaşında şehid olmuştur.), Mücezzer b. Ziya
el-Belevî (Muhacirlerdendir.), Muhriz b. Amr en-Neccarî, Muhriz b. Nadle el-Esedî (Beni Abdu'ş-Şenıs'in müttefiki olu
Muhacirlerdendir.), Muhammed b. Mesleme (Beni Abdü'l-Eşhel kabilesinin müttefikidir.),Müdliç -Midlaç diyenlerde vardır
b. Amr (Sakf b.Amr'm kardeşi olup Muhacirlerdendir.), Mersed b. Ebi Mersed el-Ğanevî, Mistah b. Üsase b. Abbad b
Abdülmuttalib b. Abdumenaf (İlk Muhacirlerdendir. Adının Avf olduğunu söyleyenlerde olmuştur.), Mesud b. Evs el-Ensârî
en-Neccarî, Mesud b. Halde el-Hazrecî, Mesud b. Rebia el-Karî (Beni Zühre kabilesinin müttefiki olup Muhacirlerdendir.)
Mesud b. Sa'd -İbn Abdi Sa'd olduğunu söyleyenler de vardır - b. Amir b. Adiy b. Cüşem b. Mecdaa b. Harise b. Haris, Mesu
b. Sa'd b. Kays el-Hazrecî, Mus'ab b. Ümeyr el-Abderî (Muhacirlerdendir. Bedir savaşında İslâm ordusunun bayraktarı idi.)
Muaz b. Cebel el-Hazrecî, Muaz b. Haris en-Neccarî (Bu, İbn Afra'mn oğlu olup Avf ile Muavviz'in kardeşidir.), Muaz b. Am
b. Cemuh el-Hazrecî, Muaz b. Ma-iz el-Hazrecî (Aiz'in kardeşidir.), Mabed b. Abbad b. Kuşeyr b. Kizemm b. Salim b. Ğanı
(Mabed b. Ubade b. Kays olduğuda söylenir. Vakidî'nin ifadesine göre Kuşeyr adının yerinde Kaş'ar adı yer almalıdır. İbn Hi-
şam der ki: Kaş'ar Ebu Hamişe künyesi ile künyelenmiştir.), Mabed b Kays b. Sahr es-Sülemî (Abdullah b. Kays'r
kardeşidir.), Muattib b. Ubeyd b. İyaz el-Belcvî el-Kudaî, Muattib b. Avf el-Huzaî (Beni Mahzum kabilesinin müttefiki olu
Muhacirlerdendir.), Muattib b. Kuşeyr el-Evsî, Ma'kil b. Münzir es-Sülemî, Ma'mer b. Haris el-Cümahî (Muhacirlerdendir.)
Maan b. Adiy el-Evsî, Muavviz b. Haris el-Cümahî (Afra'mn oğlu olup Muaz b. Avfm kardeşidir.), Muavviz b. Amr b. Cemul
es-Sülemî (Belkide bu, Muaz b. Amr'm kardeşidir.),Mikdad b. Amr el-Behranî (Bu, Mikdad b. Esved olup ill
Muhacirlerdendir ve güzel söz söyleyen'bir kimsedir. Bedir savaşında süvarilerden biri idi.), Müleyl b. Vebre el-Hazrecî,
Münzir b. Amr b. Hüneys es-Saidî, Münzir b. Kudame b. Arfece el-Hazrecî, Münzir b. Muhammed b. Ukbe el-Ensârî (Ber
Cah-cebi kabilesindendir.), Hz. Ömer'in azadhsı olan Yemen asıllı Mihca' (Bu, Bedir savaşında Müslümanlardan şehid düşer
ilk şahıstır.). [22]

Nun

Nadr b. Haris b. Abdi Rezah b. Zufur b. Ka'b, Numan b. Abdi Amr en-Neccarî (Dahhak'm kardeşidir.), Numan b. Amr b. Rufa
en-Neccarî, Numan b. Asr b. Haris (Beni Evs kabilesinin müttefikidir.), Numan b. Malik b. Salebe el-Hazrecî (Buna Kavka
da denir.), Numan b. Yesar (Beni Ubeyd'in azadlısıdır. Bunun adının, Numan b. Sinan olduğu da söylenir.), Nevfel b.
Ubeydullah b. Nadle el-Hazrecî. [23]

He

Hani' b. Niyar Ebu Bürde el-Belevî (Bera b. Azib'in dayısıdır.), Hilal b. Ümeyye el-Vakifî (Buharî ve Müslim'in sahihlerind
bu zatın adı, Ka'b b. Malik'in kıssası anlatılırken Bedir mücahidi erinin adları arasında geçmiştir. Ancak meğazi sahiplerinden
herhangi biri, bunun adını anmamıştır.), Hilal b. Mualla el-Hazrecî (Rafi b. Mualla'nm kardeşidir.). [24]

Vav

Vakid b. Abdullah et-Temimî (Muhacirlerden biri olup Beni Adiy
kabilesinin müttefikidir.), Vedia b. Amr b. Cenad el-Cühenî (Vakidî ile İbn Aiz, bunun adını Bedir mücahidleri arasında
zikretmişlerdir.), Varaka b. İyas b. Amr el-Hazrecî (Rebi b. İyas'm kardeşidir.), Vehb b. Sa'd b. Ebi Şerh (Musa b. Ukbe, İbı
A'iz ve Vakidî, bu zatın Beni Amir b. Lüey kabilesinden olduğunu söylemişlerdir. İbn îshak ise, bunlardan bahsetmemiştir.).
[25]

Ya

Yezid b. Ahnes b. Cenab b. Habib b. Cerre es-Sülemî (Süheylî dedi ki: Bu ve babası ile oğlu Bedir savaşma katıldılar
Sahabelerden buna denk bir kimse olduğu bilinmez.), Yezid b. Haris b. Kays el-Hazrecî (Buna İbn Fushum denir. Fushum
anasının adıdır. Bedir savaşında şehid olmuştur.),Yezid b. Amir b. Hadide Ebu Münzir es-Sülemî, Yezid b. Münzir b. Şerh
es-Sülemî (Malik b. Münzir'in kardeşidir.) [26]

Bedir Savaşına Katılan Sahabelerin Künyeleri

Ebu Üseyd Malik b. Rebia, Ebül AVer b. Haris b. Zalim en-Neccarî (İbn Hişam dedi ki: Bunun künyesi şöyledir: Ebü'l-A've

el-Haris b. Zalim. Vakidî, dedi M: Bunun künyesi şöyledir: Ebü'l-A'ver Ka*b b. Haris b. Cündep b. Zalim), Ebu Bekir es Sıddık, Abdullah b. Osman, Ebu Habbe b. Amr b. Sabit (Beni Sa'lebe b. Amr b. Avf el-Ensâri kabilesindendir.), Ebu Hüzeyf b. Utbe b. Rebia (Muhacirlerden olup adının Mihşem olduğu söylenir.), Ebü'l-Hamra (Haris b. Rüfaa b. Afra'mn azadhsıdır.) Ebu Hüzeyme b. Evs b. Asrem en-Neccarî, Ebu Sabre (Ebu Ruhm b. Abdü'l-Uzza'mn azadlısı olup Muhacirlerdendir.), Eb Sinan b. Mihsan b. Hur-san (Ukkaşe'nin kardeşidir. Oğlu Sinan'la birlikte Bedir savaşına katılmıştı*. Muhacirlerdendir.) Ebu's-Siyah b. Numan (Adının Ümeyr b. Sabit b. Numan b. Ümeyye b. Îmru'1-Kays b. Sa'lebe olduğu söylenir. Yoldan ger dönmüş ve Hayber gününde öldürülmüştür. Kendisine isabet eden bir taştan yaralandığı için geri dönmüştür. Ama ganimet payı verilmiştir.), Ebu Arfece (Beni Cahcebi kabilesinin müttefiklerinden-dir.), Rasûlullah'm azadlısı Ebu Kebşe, Ebu Lübabe Beşir b. Abdi'l-Münzir, Ebu Mersed el-Ganevi Kennaz b. Hüseyn, Ebu Mesud el-Bedri Ukbe b. Amr, Ebu Müleyl b. Ez'ar l Zeyd el-Evsî. [27]

Fasıl

Bedir gazvesine katılan Müslümanların toplam sayısı 314 kişidir. Başlarında Rasûlullah (s.a.v.) bulunuyordu. Nitekim Buharı Amr b. Halid kanalı ile Bera' b. Azib'in şöyle dediğini rivayet eder: Muhammed (s.a.v.)'in Bedir gazvesine katılan ashabının bana anlattıklarına göre onların sayısı, Talut'la birlikte nehri geçen kimselerin sayısı kadar imiş, yani 310 küsur kişi imişler.
Bera' dedi ki: Hayır vallahi, onunla birlikte nehri ancak mü'min kimseler geçmişti.
İbn Cerir dedi ki: Selefin umumunun ifadesine göre Bedir savaşma katılan Müslümanların sayısı 310 kişidir.
Yine Buharî'nin rivayetine göre Bera' şöyle demiştir:
"Ben ve îbn Ömer, Bedir gazvesi yapılacağı zaman yaşımız küçük görüldü. Bedir gününde Muhacirler altmış küsur, Ensâr ise 340 küsur kişi idiler."
İbn Cerir, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Bedir gününde Muhacirler yetmiş kişi idiler. Ensâr ise 236 kişi idiler. Peygamber (s.a.v.)'in sancağı Ebu Talib oğlu Ali'de idi. Ensâr'm sancağı ise Sa'd b. Ubade'de idi." Bu da gösteriyor ki, Bedir gazvesine katılan Müslümanların toplam sayıs 306'dır.
İbn Cerir'in ifadesine göre Bedir gazvesine katılan Müslümanların toplam sayısının 307 kişi olduğu söylenmiştir.
Ben derim ki: Rasûlullah da sayıldığı takdirde 307 kişi, sayılmadığı takdirde 306 kişi olurlar. Doğrusunu Allah bilir. Önceki sayfalarda da geçtiği gibi İbn îshak'tan rivayet olunduğuna göre Muhacirler seksen üç kişi; Evsliler altmış bir kişi, Hazreçliler ise 170 kişi idiler. Ancak bu sayı, Buharî'nin verdiği ve İbn Abbas'm söylediği sayıya uymamaktadır. Doğrusunu Allah bilir.
Sahih hadiste Enes'ten rivayet olunduğuna göre ona:
- Bedir gazvesine katıldın mı? diye sorulmuş, O da:
- Ben o gazveye nasıl katılmam? diye cevap vermişti.
Ebu Davud'un Sünen'inde, Said b. Mansur kanalı ile Cabir b. Abdullah b. Amr b. Haram in şöyle dediği rivayet olunur: «Bedi gününde arkadaşlarıma su çekiyor idim.»
Buharî ile Ziya, Bedir mücahidleri arasında Enes ile Cabir'in adlarını zikr etmemişi erdir. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: İbn îshak'm anlattığına göre Bedir ganimetinden pay alan ama mazereti yüzünden gazveye katılmayan kimselerin sayısı sekiz veya dokuzdur. Adlan şöyledir: Osman b. Affan. Bu zat, Rasûlul-lah'ın kızı Rukiyye'ye hasta bakıcılığı yaptığı için savaşa katılamamış, ancak ganimet payı verilmiştir.
Said b. Zeyd b. Atnr b. Nüfeyl. Bu zat, Şam'da idi. Ganimet payı verildi.
Talha b. Ubeydullah. Bu zat, Şam'da idi. Ganimet payı verildi.
Ebu Lübabe Beşir b. Abdu'l-Münzir. Rasûlullah (s.a.v.) Revha'da iken, kervanın Mekke'den çıkış haberini aldığı esnada onu vali olarak Medine'ye göndermiş ve ganimet payını vermiştir.
Haris b. Hatib b. Ubeyd b. Ümeyye. Rasûlullah, bunu da yoldan geri çevirmiş ve ganimet payını vermiştir.
Haris b. Simme. Revha'da kırılmış, Medine'ye geri dönmüş, ganimet payı kendisine verilmiştir. Vakidî'nin ifadesine göre kendisine ayrıca ücret de ödenmiştir.
Havvat b. Cübeyr. Bedir gazvesine katılmamış, ücreti verilmiştir.
Ebu's-Siyah b. Sabit. Rasûlullah'la birlikte yola çıkmış, ayağına taş isabet etmiş, yaralanmış, bu yüzden Medine'ye ger dönmüştür. Pay ve ücreti ödenmiştir.
Vakidî dedi ki: Sa'd Ebu Malik de sefere çıkmak için hazırlığını yaptı. Ama yola çıkmadan vefat etti. Revha'da iken öldüğü de söylenir. Pay ve ücreti ayrılarak varislerine verilmiştir.
Bedir gazvesinde Müslümanlardan ondört kişi şehid düşmüştür. Bunların altısı Muhacirlerdendir ve isimleri de şöyledir:
Ubeyde b. Haris b. Muttalib. Ayağı kesildi. Safra mıntıkasında vefat etti. Allah ona rahmet etsin.
Ümeyr b. Ebi Vakkas. Bu zat, Sa'd b. Ebi Vakkas ez-Zührî'nin kardeşidir. As b. Said tarafından öldürülmüştür. Onaltı yaşında iken şehid olmuştur. Denildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), yaşının küçüklüğü yüzünden Bedir savaşma katılmaması ve geri dönmesini emretmiştir. Ağlaması üzerine Rasûlullah, cihada gelmesine izin vermiş, ancak o cephede şehid düşmüştür. Allah

ondan razı olsun.
Muhacirlerin müttefiki Zu'ş-Şimaleyn b. Abdi Amr el-Huzaî, Saf-van b. Beyda, Akil b. Bükeyr el-Leysî (Beni Adiy kabilesini müttefikidir.), Ömer b. Hattab'm azadlısı Mihca (Bedir'de Müslümanlardan öldürülen ilk şahıstır.)
Bedir'de Ensâr'dan sekiz kişi şehid düşmüştü. Adları şöyledir.
Harise b. Süraka. Habban b. Arke (Buna bir ok atmış, ok onun boğazına isabet etmiş ve düşüp şehid olmuştur.), Muavviz ve Avf (Bunlar Af-ra'nın oğullarıdır.), Yezid b. Haris (Buna İbn Fushum denir.), Umeyr b. Hammam, Rafi b. Muallab. Levzan b Sa'd b. Hayseme, Mübeşşir b. Ab-di'1-Münzir, Allah tamamından razı olsun.
Bedir gazvesinde Müslümanların yanında yetmiş deve vardı.
ibn İshak dedi ki: Müslümanların yanında iki at vardı.Birinin üzerinde Mikdad b. Esved vardı. Atının adı Ba'zece idi. Sebha olduğu da söylenir. Diğer atın üzerinde ise Zübeyr b. Avvam vardı. Atının adı
Ya'sub idi.
Müslümanların bir bayrağı vardı. Bayraktarlığı Mus'ab b. Umeyr yapıyordu. İki de sancak vardı. Biri Muhacirlerin olup Hz Ali tarafin-dan taşınıyordu. Diğeri ise Ensâr'm olup Sa'd b. Ubade tarafından taşınıyordu.
Muhacirlerin meşveret lideri Ebu Bekir es-Sıddık idi. Ensâr'm meşveret lideri de Sa'd b. Muaz idi.
Müşrik topluluğuna gelince, onlar hakkında söylenecek en güzel söz şudur: Onlar 900 ile 1000 kişi arasında idiler. Urve ile Katade, onların 930 kişi olduklarını söylemişlerdir. Vakidî de onların 930 kişi olduklarını söylemiştir. Ancak sayıyı bu şekilde tahdit edebilmek için delile ihtiyaç vardır. Bazı hadislerde geçtiği gibi onlar 1000'den fazla imişler. Muhtemeldir ki hadislerde, onlara tabi olan kimseler de kendilerinden sayılmıştır. Doğrusunu Allah bilir. Buharî'nin sahihinde de geçen bir hadiste Bera'nm ifadesine göre müşriklerden yetmiş kişi öldürülmüş, yetmiş kişi de esir alınmıştır. Bu, cumhurun kavlidir. Bu sebepledir ki Ka'b b. Malik, bir kasidesinde şöyle demiştir:
"Tuz ve şab sürülmüş deve yatağına, onlardan yetmiş kişi gelip durdu. Utbe ile Esved'de onlardandır."
Vakidî, bu sayı üzerinde icma bulunduğunu nakîetmiştir. Ancak onun bu sözü üzerinde ihtilaf vardır. Çünkü Musa b. Ukbe ile Urve b. Zübeyr, buna muhalif şeyler söylemişlerdir ki onlar da bu konuların otoriteleridirler. Bunların katılmadığı bir konuda ittifak bulunduğunu söylemeye imkan yoktur. Her ne kadar bunların sözleri sahih hadis kadar değilse de bu böyledir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn îshak ile diğerleri, Bedir'de öldürülen müşriklerle esir edilen müşriklerin adlarını sıralamışlardır. Hafız Ziya da, "Ahkam' adlı eserinde bunu güzelce açıklamıştır.
Bu kıssa ile ilgili açıklamalar meyanmda da belirtildiği gibi müşriklerden ilk öldürülen kişi, Esved b. Abdü'1-Esed el-Mahzumî'dir. Onlardan ilk firar eden kişi, Halid b. Alem el-Huzaî veya Ukaylî'dir. Bu, Beni Mahzum kabilesinin müttefikidir Bu kişi esir alınmıştır. Bir şiirinde şöyle demiştir:
"Yaralarımızdan kan aktığı halde gerilerde kalmadık, Ama kan ayaklarımızın üzerine damlar oldu."
Onun bu sözleri doğru değildir.
Müşriklerden ilk esir alınanlar ise, Ukbe b. Ebi Muayt ile Nadr b. Haris'tir. Rasülullah'ın önündeki esirler arasından alınarak öldürüldüler. Bunlardan hangisinin' daha önce öldürüldüğü hususunda ihtilaf vardır.
Ayrıca Rasûlullah (s.a.v.)'m esirlerden bir grubu fîdyesiz olarak serbest bıraktığı da yukarıdaki kıssa meyanında zikredilmiştir.Karşılıksız serbest bırakılan eserlerden bazılarının adları şöyledir:
Ebu'l-Asb.er-Rebi el-Ümevî, Muttalib b. Hunteb b. Haris el-Mahzumî, Sayfî b. Ebi Rifaa, Ebü'1-Azze (şairdir),. Vehb b Ümeyr b. Vehb el-Cemahl
Rasûlullah, öbür esirleri fidye karşılığında serbest bıraktı. Hatta amcası Abbas'tan da fidye almıştı. Diğer esirlere nisbetle ondan aldığı fidyenin miktarı daha çoktur. Amcası olduğundan iltimas yapmamak için ondan daha fazla fidye almıştı. Onu esir alan Ensâr, fidyesiz olarak serbest bırakılmasını istedikleri halde Rasûlullah, fiyde almadan onu serbest bırakmayı kabul etmemiş ve: «Fidyesinin bir dirheminden bile vazgeçmeyin.» demişti.
Esirlerden alman fidye miktarları farklıydı. En az fidye 400 dirhemdi. Bazılarından ise, kırk okye altın alınmıştı. Musa b Ukbe'nin ifa-
desine göre Hz. Abbas'tan kırk okye altın fidye alınmıştı. Kimisi de fidyesinin miktarı karşılığında çalışmak üzere kiralanmış ve böylece serbest bırakılmıştı. Nitekim İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Bedir gününde ele geçirilen bazı esirlerin verecek fidyeleri yoktu. Rasûlullah (s.a.v.), bunların fidyeleri karşılığında Ensâr'm çocuklarına yazı Öğretmelerini emretti. Günün birinde bir jçocuk ağlayarak annesine geldi. Annesi:
- Neyin var? diye sordu. Çocuk:
- Öğretmenim beni dövdü, dedi. Annesi:
- Habis adam! Demek Bedir gününün intikamını almak istiyor. Vallahi artık onun yanma gitmeyeceksin, dedi." [28]

Bedir Gazvesine Katılan Müslümanların Fazileti

Buharı, bu babla ilgili olarak şöyle demiştir: Abdullah b. Muham-med, Muaviye b. Amr kanalı ile Hümeyd'in şöyle dediğini

rivayet eder: Enes'in şöyle dediğini işittim:
"Bedir gününde Harise vuruldu. Annesi, Rasûlullah'm yanına gelip şöyle dedi:
- Ey Allah'ın Rasûlü, Harise'nin benim nazarımda ne kadar kıymetli olduğunu bilirsin. Eğer Cennet'te ise sabreder, mükafatını Allah'tan beklerim. Eğer başka bir yerde ise söyle ne yapayım? Bunun üzerine Resûlullah:
- Yazıklar olsun sana, delirdin mi sen? Sadece bir Cennet mi var? Birçok cennetler vardır ve o, Firdevs Cennet indedir." dedi.
Sabit ile Katade'nin Enes'ten yaptıkları ri-vayette de Harise'nin, Bedir gününde gözcülük yaptığı ifade edilmiş ve Rasûlullah'm, annesine hitaben şöyle dediği nakledilmiştir:
«Senin oğlun Firdevs-i A'la'yı ele geçirdi.»
Bu ifadelerde, Bedir gazvesine katılan kimselerin faziletli kimseler olduğuna dair büyük bir işaret vardır.
Savaş meydanında ve kavganın kızgınlığı içinde bulunmayan, aksine uzakta bulunup gözcülük yapan, havuzdan su içerken aldığı bir ok darbesi ile şehid olan bir kimse, en yüksek Cennetlere nail olduğuna ve Cennetlerin ortasına yerleştiğine göre, sayı ve teçhizat bakımından kendilerinin üç misli olan düşmanla boğaz boğaza çarpışan kimselerin durumunun ne olacağını var sen tahmin et! O Cennetler ki içinden ırmaklar fışkırır, yüce Allah, o cennetleri Rasûlünün ümmetine vadet-miştir. Bu ümmet, birşey dileyeceği zaman Rabbinden bu cennetleri dilemekle emrolunmuştur.
Sonra Buharı ile Müslim, Ebu Talib oğlu Ali (r.a.)'den şöyle bir rivayette bulunmuşlardır: Hatib b. Ebi Beltaa, fetih senesinde Mekkelilere bir mektup göndermiş, bunun üzerine Hz. Ömer, Allah ve Rasûlü ile mü'minlere hıyanette bulunmuş olduğunu gerekçe göstererek Hatib'in boynunu vurmak için Rasûlullah'tan izin istemişti. Rasûlullah ise, onun bu isteğine karşı şu cevabı vermiştir:
«O, Bedir savaşına katılmıştır. Ne bilirsin, muhtemeldir ki, Cenâb-ı
Allah, Bedir ehlinin gizliliklerine vakıf olmuş ve: "Dilediğinizi yapın. Doğrusu ben sizi bağışlamışını." demiştir.» .
Buharî'nin bu rivayette kullandığı kelimeler şöyledir:
"O, Bedir ehlinden değil midir? Belki de Cenab-ı Allah, Bedir ehlinin gizliliklerine vakıf olmuş ve onlara şöyle demiştir «Dilediğinizi yapın. Ben size Cennet'i vacip kıldım -yada- muhakkak sizi bağışladım» demiştir.»
Rasûlullah'm bu ifadeleri üzerine Hz.Ömer'in gözleri yaşarmış ve: "Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler." demiştir.
Müslim, Cabir'den rivayet etti M; Hatib'in bir kölesi, Rasûlullah'a gelip Hatib'i şikayet ederek şöyle dedi:
"- Ya Rasûlallah, Hatib mutlaka ateşe girecektir.
-Yalan söyledin. O ateşe girmez. Çünkü o, Bedir ve Hudeybiye'de hazır bulunmuştur."
İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman b. Davud kanalı ile Cabir'den rivayet etti ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bedir ya da Hudeybiye'de hazır bulunan bir adam, ateşe asla girmeyecektir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu yüce Allah, Bedir ehline muttali olmuş ve onlara şöyle demiştir: «Dilediğinizi yapınız. Şüphesiz ben sizi bağışlamışım dır.»
"Müsned" adlı eserinde Bezzar, Muhammed b. Merzuk kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bedir'e katılan kimsenin, inşaallah ateşe girmeyeceğini ümid ederim.»
Meleklerin Bedir savaşında hazır bulunduklarıyla ilgili babta Buharı, Bedir savaşma katılmış olan Rufaa b. Rafi ez-Zurkî'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Cebrail, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle bir soru yöneltti:
- Bedir ehlini aranızda nasıl sayarsınız?
- Müslümanların en faziletlilerinden sayarız. Cebrail de şöyle dedi:
- Bedir savaşında hazır bulunan melekler de böyledirler. [29]

Rasûlullah'ın Kızı Zeyneb'in Muhacir Olarak Mekke'den Medine'ye Gelişi

Zeynep, kocasının, babası Hz. Peygamberle anlaştığı şartın gereği olarak Bedir va'kasmdan bir ay sonra Medine'ye hicret edip gelmişti.
İbn İshak dedi ki: Ebu'l-As, önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi serbest bırakılıp Mekke'ye dönünce, Rasûlullah (s.a.v.), Zeyd b. Harise île Ensâr'dan bir adamı gönderdi ve onlara: «Yecec vadisinde bekleyin. Zeynep orada size uğrayacak, onu bana getirirsiniz.» dedi. Onlar da bulunacakları o yere gittiler. Bu hadise, Bedir'den bir ay veya bir aya yakın bir zaman sonra vuku bulmuştur. Ebu'l-As, Mekke'ye geldiği zaman Zey-ıieb'e babasına gitmesini söyledi. Zeyneb de hazırlanıp gitti.
îbn îshak, Abdullah b. Ebi Bekr kanalı ile Zeyneb'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Ben Mekke'ye, babama gitmek için hazırlanırken Hind binti Utbe bana rastladı ve şöyle dedi:
- Ey Muhanımed'in kızı, babanın yanma gitmek istediğini bilmiyor muyum? Ben de:
- Benim böyle bir niyetim yok, dedim. Bunun üzerine o:
- Ey amcamın kızı, çekinme, eğer yolculuğunda seninle beraber bulunması gereken eşyaya ya da babana götüreceğin bir mala ihtiyacın varsa, o benim yanımda mevcudtur. Sana veririm. Sakın benden çekinme. Çünkü erkekler arasında olan birşey

kadınların arasına girmez, dedi.
Zeyneb dedi M: Vallahi bunu mutlaka yapmak için söylediğini anladım. Fakat ondan korktuğum için böyle bir niyetim bulunduğunu inkar ettim.
İbn îshak dedi ki: Zeyneb hazırlıklarını tamamladığında kaynı Ki-nane b. Rebi, ona bir deve getirdi. Zeyneb bindi. Kinane yayım ve okluğunu aldı. Sonra kendisine ait mahfiline binerek Zeyneb ile gündüzün onu yederek yola çıktı. Kureyş'ten bir takım adamlar bunu duydular. Onu yakalamak için yola çıktılar. Zi-Tuva mevkiinde ona ulaştılar. Ona ilk ulaşan, Hebbar b. Esved b. Muttalib b. Esed b. Abdil-Uzza el-Fihrî oldu. Hebbar, Zeyneb mahfilinde iken onu mızrak ile korkuttu. İddia ettiklerine göre Zeynep hamile idi. Korktuğu için çocuğunu düşürdü.
Kayın biraderi Kinane, yere çömelip yayına oku yerleştirerek şöyle dedi: Vallahi bana yaklaşan herkese bir ok yerleştiririm.
Bunun üzerine onlar:
- Ey Kinane, okunu bizden başka tarafa çevir. Seninle konuşacağız. O da ok atmayı bıraktı. Ebu Süfyan geldi. Yanında durup şöyle dedi:
- Sen isabetli bir iş yapmadın. Bir kadım milletin gözü önünde açıkça bir şekilde çıkarıp yola koydun. Oysaki sen, çektiğimiz sıkıntı ve zorlukları, Muhammed'in başımıza getirdiği şeyleri biliyorsun. Bu şekilde milletin gözü önünde, açıkça aramızdan onun kızını çıkarıp götürdüğün zaman millet zannedecek ki, bu, önceki musibetimizden doğarak bize isabet eden bir zelillik ve alçaklıktan dolayıdır. Bunu bizim bir zaaf ve güçsüzlüğümüz olarak değerlendirecekler. Yemin ederim ki Zeyneb'i, babasından alıkoymaya ihtiyacımız yoktur. Bu hususta intikam almak gibi bir niyetimiz yoktu. Ama Zeyneb'le birlikte geri dön.
Dedikodular kesilince, millet bizim Zeyneb'i geri çevirdiğimizi haber alınca, artık sen onu gizlice çıkarıp götür ve babasına kavuştur.
Ravi dedi ki: Kaynı Kinane, Zeyneb'i bilahare Rasûlullah'a götürüp teslim etti.
îbn İshak der ki: Zeyneb'i geri getirenler Mekke'ye döndüklerinde Hind, onları kınayarak şöyle dedi:
"Kabalık, şiddet ve cefa bakımından barış halinde eşekler gibidirler.
Savaşta ise hayızlı kadınları andırırlar."
Bir rivayete göre Hind, bu sözleri, adamlarının bir kısmı öldükten sonra Bedir'den dönen Kureyşlilere hitaben söylemiştir.
îbn îshak dedi M: Zeyneb, Mekke'de sesler kesilinceye, dedikodular dininceye kadar birkaç gece ikamet etti. Sonra Kinane onu geceleyin çıkarıp yola koydu. Nihayet onu Zeyd b. Harise ile arkadaşına teslim etti. Onlar da geceleyin onu götürüp Rasûlullah (s.a.v.)'a teslim ettiler.
"Delail" adlı eserde Beyhakî, Ömer b. Abdullah b. Urve b. Zübeyr kanalı ile Urve'den rivayet etti M; «Hz. Aişe, Zeyneb'i Mekke'den Medine'ye geliş kıssasını ve yolda iken Zeyneb'i yakalayıp Mekke'ye geri çevirişlerini, onunla karnındaki çocuğu düşürüşünü, Zeyneb'i getirmesi için Rasûlullah'm Zeyd b. Harise'yi Mekke'ye gönderişini anlatmıştır. Zeyd'i Mekke'ye gönderirken Rasûlullah, ona bir yüzük vermişti ki, Zeyneb, onunla birlikte Medine'ye gelsin. Zeyd, bir yolunu bulup o yüzüğü Mekkeli bir çobana verdi. Çoban da yüzüğü Zeyneb'e teslim etti. Zeyneb, yüzüğü görünce tanıdı ve:
- Bunu sana kim verdi? diye sordu. Çoban:
- Mekke dışında bulunan bir adam verdi, dedi.
Zeynep geceleyin Mekke'den çıktı, gelip Zeyd'in yanına vardı. Zeyd'le birlikte bineğe binip Medine'ye gitti."
Rasûhıllah (s.a.v.), onun hakkında şöyle demişti:
- O, benim en faziletli kızmadır. O benim uğruma musibete maruz kaldı.»
Bu hadis, Ali b. Hüseyin b. Zeynelabidin'e ulaştığında o, Urve'nin yanma gelip şöyle sordu:
- Senin naklettiğini duyduğum bir hadis var. Nedir o?
- Vallahi doğu ile batı arasındaki şeyler benim olmaktansa, Fatıma'nın layık olduğu bir hakkı eksiltmek istemem. Bundan sonra artık bu hadisi kimseye zikretmeyeceğim.
İbn îshak dedi ki: Abdullah b. Revaba veya Ebu Hayseme (Beni Salim b. Avf m kardeşi) bu hususta şöyle bir şiir söyler: İbn Hişam ise, bu şiirin Ebu Hayseme'ye ait olduğunu söylemiştir:
"İnsanların kadrini takdir edemedikleri kimse bana geldi, Zey-neb'den ötürü ki onların içinde isyan ve günahlar vardır.
Onun savaş meydanına çıkarılmasında, onun hakkında Muham-med zelil ve hakir olması, bizim aramızda savaşın şiddeti varken.
Ebu Süfyan, Damdam ile ittifak kurup bizimle savaştığından dolayı burnu yere sürüldü ve pişman oldu.
Oğlu Amr ile Mevla yeminini, esirlere özgü zincirlere vurup bağladık. Yemin ettim ki bizden askerler ayrılmasınlar, kalabalıklar arasında nişanlarıyla tanınan ordu kumandanları,
Kureyş'i küfre doğru sürdük, hatta onları burunlarının üstünde dağlama aletiyle nişanlamakla, onları zelil ve kahrolunmuş kimseler kılarız.
Biz onları Necd'in ve Nahle'nin kenarlarına indiririz.
Eğer atlarla ve yaya olarak Tihame'ye aşağı inerlerse, onları Tiha-me'ye indiririz. Bu, zaman boyunca böyle sürüp gider. Taki yolumuz sapmasın. Onları Ad ve Cürhüm'ün peşine takarız.
Bir kavim ki Muhammed'e itaat etmedi. Her zaman onlar pişmanlıkta olurlar.
Ebu Süfyan'a rastlarsan ona de ki: Eğer sen secdeye ihlasla gelmez ve Müslüman olmazsan,

Hayatta acele olarak zelil ve hakirlikle müjdelen. Cehennem'de ise zifttен bir gömlekle müjdelen."
îbn îshak dedi ki: Şiirde sözü edilen Ebu Süfyan'ın Mevla yemini, Amr b.Hadremî'dir.
ibn Hişam ise, Ukbe b. Adil Haris b. Hadremî olduğunu söylemiştir. Amir b. Hadremî'ye gelince, o, Bedir gününde öldürülmüştür.
îbn îshak, ,Yezid Ebi Habib kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediği-
ni rivayet eder: Hz. Peygamber, benim de aralarında bulunduğum bir seriyyeyi göreve gönderdi ve şöyle dedi:
«Eğer Hebbar b. Esved'i ve onunla birlikte Zeyneb'in üzerine gelen diğer adamları ele geçirirseniz, onları ateşte yakın!»
Ertesi gün sabahleyin Rasûlullah bize haber gönderdi ve şöyle dedi: «Ben size o iki adamı yakalarsanız yakın, diye emretmiştim. Sonra Allah'tan başka hiçbir kimseye ateşle azap etmek yakışmaz, diye düşündüm. Eğer onları yakalarsanız öldürünüz.»
Buharı, Kuteybe, Leys ve Bükeyr kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah (s.a.v.), bizi bîr seriyyeye gönderdi ve şöyle dedi:
- Eğer falan ve falanı görürseniz, onları ateşte yakın! Sonra yola çıkmak istediğimiz zaman bize şöyle dedi:
- Falan ve falanı ateşte yakmanızı size emretmiştim. Ama düşündüm ki yüce Allah'tan başkasının, ateşle azab etmesi doğru değildir. Eğer o kişileri görürseniz onları öldürünüz.»
îbn îshak dedi ki: Ebu'l-As Mekke'de ikamet etti. Zeyneb ise, Medine'de babasının yanında ikamet etti. Fetihten önce Ebu'l-A Kureyş'e ait bir ticaret kervanıyla sefere çıktı. Şam dönüşünde Rasûlullah (s.a.v.)'m seriyyesi ona rastladı. Yanındaki malları aldılar. O ise kaçıp onlardan kurtuldu. Kendisi de geceleyin gelip zevcesi Zeyneb'e sığındı. Zeyneb onu yanma alıp koruduı
Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazına çıkarken tekbir aldı. Müslümanlar da tekbir getirdiler. Zeynep, kadınların sofasından şöyle bağırdı:
- Ey insanlar! Ben, Ebu'l-As b. Rebi'i himayem altına aldım. Rasûlullah (s.a.v.), namazını tamamlayıp selam verdiğinde halka dönüp şöyle dedi:
-Ey insanlar, siz de benim duyduğumu duydunuz mu? -Evet...
- Muhammed'in nefsi elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, işte bunu duymadan önce hiçbir şeyden haberim yoktu. Ve şunu bilesiniz ki Müslümanların en aşağı derecede bulunanları bile başkalarım himayeleri altına alabilirler.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), oradan ayrılıp gitti. Kızı Zeyneb'in yanına vardı. Ona şöyle dedi:
- Ey kızcağızım, onun yerini güzel yap. Ama yanma sakın bırakma. Çünkü, sen ona helal değilsin!
Sonra Rasûlullah, Ebu'l-As'm malını ele geçiren seriyyeye haber gönderdi. Ele geçirdikleri malları, ona iade etmeye onları teşvik etti. Onlar da hiç birşey kaytfetmeksizin malını olduğu gibi kendisine iade ettiler. Ebu'l-As, malım alıp Mekke'ye döndü. Herkese hakkını verdi. Sonra şöyle dedi:
- Ey Kureyş topluluğu! Kimsenin benden almadığı bir malı kaldı mı?
- Hayır, Allah sana hayırlı mükafaatlar versin. Biz seni vefalı ve ke-remli bulduk. Bunun üzerine o:
- Ben de şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur. Muham-med de O'nun kulu ve elçisidir. Vallahi ben, Medine'de Müslüman olurdum, ancak malınızı yemek istediğimi zannetmenizden korktuğum için orada Müslüman olmadım. İşte Allah size mallarınızı verdi. Ben zimmetten kurtuldum ve Müslüman oldum!
Sonra Mekke'den çıkıp Rasûlullah (s.a.v.)'m yamna Medine'ye geldi.
Ibn İshak, Davud b. Husayn kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), ilk nikah üzerine Zeyneb'i Ebu'1-As'a verdi ve yeni birşey eklemedi."
Bu hadisi İmam Ahmed, Ebu Davud, Tirmizî ve İbn Mace, Muham-med b. İshak'm hadisinden rivayet etmişlerdir. Tirmizî, bu hadisin senedinde bir sakınca bulunmadığını ifade etmiştir. Süheylî ise, bu hadisin herhangi bir fakih tarafından söylenmediğini ifade etmiştir.
Bu hadisin birbaşka varyantında da şöyle denmektedir: Rasûlullah altı seneden sonra Zeyneb'i Ebu'1-As'a geri verdi.
İbn Cerir tarafından rivayet edilen başka bir varyantta da iki seneden sonra ilk nikah üzerine Rasûlullah'm, Zeyneb'i Ebu'1-As'a verdiği söylenmiştir. Başka bir rivayette de: "Yeni bir nikah yapmadı." denmektedir.
Bu hadis, bir çok âlime göre müşkildir. Çünkü bu âlimlere göre esas kural şudur: Bir kadın Müslüman olur da kocası küfürde kalırsa, eğer ikisi henüz gerdeğe girmişler ise iddetin bitimine kadar ayrılmaları ertelenir. Eğer iddet bekleme süresi içinde kocası da Müslüman olursa, nikahları devam eder. Ama koca Müslüman olmazda kadının iddeti tamamlanırsa, nikahları bozulmuş olur.
Resûlullah, peygamberlik görevini aldığı zaman Zeyneb Müslüman olmuştu. Bedir harbinden bir ay sonra da hicret etmişti. Müslüman kadınlar, hicretin altıncı senesi olan Hudeybiye senesinde müşrik erkeklere haram kılınmışlardı. Ebu'l-As ise, Mekke'nin fethinden önce hicretin sekizinci senesinde Müslüman olmuştur.
Resûlullah, Zeyneb'i onun hicretinin altıncı senesinde Ebu'1-As'a iade etti, diyenlerin sözü doğrudur. İki sene sonra yani Müslüman kadınların müşrik erkeklere haram kılınmalarından iki sene sonra Rasûlullah, Zeyneb'i Ebu'1-As'a iade etti. Rasûlullah, Zeyneb'i Ebu'l-As a iade etti, diyenlerin sözleri de doğrudur. Her takdire göre zahir olan hüküm şudur ki; Bu müddet zarfında Zeyneb'in iddetinin sona ennesinin en azı, haramlık emrinin nüzulünden iki sene sonradır veya buna yakın bir zamandır. Şu halde Rasûlullah, Zeyneb'i nasıl olmuşta ilk nikah üzerine Ebu'1-As'a iade etmiştir?

Bazıları demişler ki: Zeyneb'in iddetinin tamamlanmamış olması muhtemeldir. Bu da ihtimal dahilinde olan bir kıssadır. Diğerleri buna Ahmed, Tirmizi, ve İbn Mace'nin rivayet ettikleri ilk hadisi ileri sürerek itiraz etmişlerdir. Bunların ileri sürdükleri hadiste anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Zeyneb'i yeni bir nikah ve yeni bir mehir ile Ebu'l-As b. Rebia'ya geri vermiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: Bu hadis, zayıf ve boştur. Haccac, bunu Amr b. Şuayb'tan işitmemiş tir. Ancak Muhammed b Ubeydullah el-Arzemî'den işitmiştir. Arzemî'nin hadisi ise hiç birşeye eşit değildir. Rivayet olunan en sahih hadis şudur ki; Peygamber (s.a.v.), Zeyneb ile Ebu'l-As arasındaki eski nikahı geçerli saymıştır. Dare Kutni de böyle demiştir. Şöyleki: Bu hadis sabit değildir. Doğrusu İbn Abbas'm hadisidir ki, Rasûlullah (s.a.v.), Zeyneb'i ilk nikah ile Ebul-As'a geri vermiştir.
Tirmizî dedi ki: Bu hadisin senedi söz götürür. İlim ehline göre uyulan hüküm şudur: Kadın kocasından önce Müslüman olurda kocası sonra Müslüman olursa, iddet süresi içinde bulunulduğu müddetçe kocası onu almak hususunda başka erkeklerden daha fazla hak sahibidir. Malik, Evzaî, Şafii, Ahmed ve îshak'm kavli budur. Diğerleri demişlerki: Zahir olan, Zeyneb'in iddetinin sona ermiş olmasıdır. Rasûlullah'm onu yeni bir nikahla Ebu'1-As'a verdiğini söyleyenlerin rivayetleri zayıftır.
Halbuki Zeyneb'in meselesinde şöyle bir delil ortaya çıkıyor: Kadın Müslüman olurda iddeti tamamlanıncaya kadar kocasının Müslümanlığı gecikirse, nikahı sırf bu sebebten neshe uğramaz. Aksine kadın muhayyer kalır. Dilerse başka bir erkekle evlenir, dilerse kocasının İslâm'a girişini bekler. Bu durumda kadın başka bir erkekle evlenmediği müddetçe kafir kocasının karısı olmakta devam eder.
Bu kavilde biraz kuvvetlilik vardır. Fıkıh bakımından da payı vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Buharî'nin, "Müşrik kadınlardan Müslüman olanların nikah ve id-detleri" başlığıyla zikrettiği izahlar, bu delile dayanak teşkil etmektedir. [30]

Müşrik Kadınlardan Müslüman Olanların Nikah Ve Îddetlerî

İbrahim b. Musa, Hişam kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Müşrikler, Rasûlullah ile mü'minlere göre iki mertebede idiler. Müşriklerin bir kısmı ehli harp olup Rasûlullah ve mü'minlerle savaşırlar, Rasûlullah ve mü'minler de onlarla savaşırlardı. Müşriklerin bir kısmı ise zımmî olup Rasûlullah ve mü'minlerle savaşmadıkları gibi Rasûlullah ve mü'minler de onlarla savaşmazlardı. Ehl-i harpten müşrik bir kadın, hicret edip Müslümanların arasına katıldığı zaman hayız görüp temizlenmedikçe kendisiyle evlenmeye talip olunmazdı. Temizlendikten sonra onunla evlenmek helal olurdu. Başka bir erkekle nikahlanmadan önce ilk kocası geldiği takdirde kocasına geri verilirdi. Müşriklerden ehl-i harp olan bir köle ya da cariye İslâm diyarına hicret edip geldiği takdirde hür olurlar ve Muhacirlerle aynı haklara sahip olurlardı."
"Ehl-i harpten bir kadın hicret edip Müslümanlar arasına geldiğinde hayız görüp temizlenmedikçe, kendisiyle evlenmeye talip olunamazdı." sözünden anlaşıldığına göre böyle bir kadın, bir hayız görmekle rahmini temizlerdi. Bu ise üç temizlenmek demek değildir. Bir kavim, bu görüşe kail olmuşlardır. "Başka bir erkekle nikahlanmadan önce kocası geldiği takdirde bu kadın, kocasına geri verilirdi." sözünden de anlaşıldığına göre böyle bir kadın istibra müddetini tamamladıktan, iddeti sona erdikten sonra başka bir erkekle nikahlanmadıkça, ilk kocası geldiği takdirde ilk kocasına iade edilir. Nitekim bu hüküm, Peygamber Efendi-miz'in kızı Zeyneb hadisesinde de açıkça cari olmuştur. Ayrıca bazı âlimler de bu görüşe kail olmuşlardır. Doğrusunu Allah bilir. [31]

Büyük Bedir Gazvesi Îçin Söylenen Şiirler

İbn îshak'm anlattığına göre Hamza b. Abdülmuttalib, bu hususta şöyle bir şiir söylemiştir: Ancak îbn Hişam, böyle bir şiirin Hz. Ham-za'ya ait oluşunu kabul etmemiştir. Şiir şudur:
"Zamanın acaib işlerinden olan bir işi ve helak olmak için durumu açıklayan bir takım sebebler olduğunu görüp bilmedin mi?
Bu, ancak isyanı ve küfrü birbirine tavsiye eden bir kavmin, onları helak etmesinden, onların da bu yüzden helak olmalarından ötürüdür.
Bir akşam üzeri hep birlikte Bedir'e doğru yürüdüler ve Bedir'in örülmemiş su kuyusuna rehin oldular.
Biz kafileyi istiyorduk. Onu arıyorduk. Ondan başkasını istemiyorduk. Onlar bize doğru yürüdüler ve kadere göre birbirimizle karşılaştık.
Karşılaştığımız zaman bizim için esmer, dümdüz süngülerle vurmaktan başka dönüş ve ayrılış olmadı.
Yine renklerle bezenmiş, yüzünün cevheri ve rengi açık seçik, bağları kesen demiri keskin bir kılıç ile vurmaktan başka çare kalmadı.
Biz mahvolmuş Utbeyi ve Şeybe'yi, ölülerin arasında geniş su kuyusuna düşmüş olarak kendi haline terk ettik.
Amr da orada kalan koruyucularının içinde kaldı ve ağlayıp dövü-nenlerin göğüsleri, Amr'ın üzerine yarılıp açıldı.
Lüey b. Ğalib'ten olan kadınların göğüsleri, Fihr'den olup yükseklere yücelen kerim kadınların göğüsleri yarılıp açıldı.
Onlar sapıklıkları uğruna öldürülen Ve görünürde muzafferiyeti bulunmayan sancak açan bir kavimdirler.
Bir sapıklık ve dalalet sancağı ki, İblis onun ehlini çekti ve onlara ihanet etti.

Çünkü murdarın yolu ihanete doğru gider.
İşi açık seçik bir vaziyette gördüğü zaman onlara dedi ki:
Sizden uzak oldum, artık bugün benim sabrım kalmadı.
Çünkü ben sizin göremediklerinizi görüyorum.
Ben, Allah'ın azabından korkuyorum.
Allah, kahretmeye ve galib gelmeye maliktir.
Böylece onları helake sürükledi, onlar da helake düştüler,
O ise kavmin haberi olmadığı şeyden haberdar idi.
Su kuyusunun sabahında onlar 1000 kişi idiler.
Bizim topluluğumuz ise, tıpkı beyaz erkek develer gibi 300 idi.
Bizim aramızda Allah'ın askerleri vardı.
Allah, bize onlarla bir makamda imdat ettiği zaman, orada açıkça
anılmıştı.
Cebrail, o askerleri bizim sancağımızın altında onların ölülerinin içinde yüzdüğü savaş mevziinde takviye etti."
Ebu Talib oğlu Ali de büyük Bedir gazvesi hakkında şu şiiri söylemiştir: Ancak İbn Hişam, bu şiirin ona ait oluşunu kabul etmemiştir:
"Görmezmisin ki Allah, Rasûlünü iktidar sahibi, hatta fazl ve lütuf sahibi Aziz'in nimetlendirmesiyle nimetlendirdi.
Sununla ki, kafirleri zillet yurduna indirdi, onlar da esaret ve öldürülme gibi zillet ve hakaretle karşılaştılar.
Rasûlullah, güçlü, muzafferiyete ermiş olduğu halde akşamladı.
Rasûlullah, adalet ile gönderilmişti.
O da Allah tarafından indirilmiş, ayetleri akıl sahibi için beyan edici olan Furkan'ia, hakkı batıldan ayırdeden bir kitapla geldi.
Bir takım kavimler, ona mandalar ve onu tereddütsüz kabullendiler.
Böylece onlar, Allah'a hamdolsun ki, dağınıklıkları gitmiş bir toplum haline geldiler.
Bir takım kavimler ise, inkar ettiler ve onların kalbleri haktan uzaklaştı.
Böylece Arş'ın sahibi, onlara fesad üstüne fesad artırdı.
Bedir gününde güçlü olan, onlara karşı Rasûlüne kudret ve imkan verdi.
Onların ellerinde hafif bir takım kılıçlar vardı ki, onlarla vurdular ve onları cilalayıp yenilediler.
Meydana gelen çok hamiyetli kimseleri ve onlardan yiğitlik sahibi gençleri dahi yıkılmış olarak terkettiler.
Ağlayıp dövünenlerin gözleri, onların üzerlerine geceliyorlar, zayıf yağmurlar ve bol yağmurlar gibi çokça yağıyorlardı.
Şu dövünüp ağlayan kadınları kastediyorum ki, onlar azgın Utbe ile oğlunun ölüm haberini veriyorlar ve Şeybe'nin de, Ebu Cehl'in de ölüm haberini veriyorlar.
Ayağı kesilen Esved b. Abdi'I-Esed haber veriyor ki: îbn Cüd'an, onların içinde siyah hırkayı giyinmiş, kayboluşu açık seçik olarak hüzünden içi yanmıştır.
Savaşlarda, kıtlık ve yoklukta onlardan şecaatti bir topluluk, Bedir kuyusunda kaldılar.
Onlardan azgın kişi, çağırdığı kimseyi çağırdı.
O da onun çağrısına icabet etti.
Azgınlık içinde birleşmesi için ilişkisi zayıf bir çok sebebler vardır.
Cehennem yurdunun yanında, çekişmeden, tartışmadan ve ayıla-madan, aşağılıkların aşağılığı içinde kurtuluşa eremediler."
İbn îshak, bu şiirin zıddını Haris'ten nakletmiştir ki, biz bu şiiri bilerek buraya almadık. Ka'b b. Malik dedi ki:
"Allah'ın işine şaştım, Allah murad ettiği şeyi yapmaya kadirdir.
Allah'a galib olan hiçbir kimse yoktur.
Bedir gününde azmış, şaşkınlıkta kalan bir insan topluluğu ile karşılaşmamızı Allah takdir etti.
Toplantılar ve onlara dostluk eden insanlardan yardım dilediler ve derken onların topluluğu çoğaldı.
Hepsi birlikte bize doğru yürüdüler. Bizden başkasına yürümek istemediler.
Ka'b ve Amir de onlarla birlikteydiler.
Bizim aramızda Rasûlullah vardı.
Evs ise, onun etrafında, onun için bir sığınaktır.
Onlardan güçlü olanlar, yardımcılar vardır.
Beni Neccar'm hepsi, onun sancağı altında beyaz, yumuşak zırhların içinde yürütülürler. Toz da kopmaktadır.
Onlarla karşılaştığımızda her mücahid, karşısına çıkanlar için şe-caatli bir nefistir ve sabırlıdır.
Şahadet ettik ki Allah'tan başka hiçbir rab yoktur.
Rasûlullah da hak ile ortaya çıkmıştır.
Onlar çevik, beyaz kınından çıkarılmış kılıçlardır.
Sanki teşhircinin sana gösterdiği ölçülerdir.
Onların topluluklarını o kılıçlarla mahvettik, onlarla dağıldılar.
Günahkar, yoldan çıkmış, yaramaz olanlar böylece mahvoldular.

Ebu Cehil yıkılmış olarak yüzüstü bırakıldı.
Utbe'yi de düşmüş olarak bıraktılar.
Onlar, kafirlerden başka birşey değildirler.
Onlar, Cehennem'in yerleştiği yerde ateşin yakıtı oldular.
Bütün kafirler Cehennem'e doğru düşmeye meyillidirler.
Cehennem, onların üzerlerine alevlendi.
Halbuki o Cehennem'in ısısı, demir parçalarım ve taşları yakacak kadar kızgındır.
Rasûlullah onlara: «Bize dönünüz.» dediğinde onlar yüz çevirip:
"Sen sadece bir büyücüsün." demişlerdi.
Allah, onları helak etmek istediği için böyle olmuştu. Allah'ın takdir buyurduğu bir işe mani olacak kimse yoktur.'
Bedir günü hakkında Kal) şöyle demiştir:
"Uzak diyardaki Gassan'a haber geldi mi? İşten haberdar olan kişi, onu çok bilen kişidir.
Biliniz ki Maadd, bize düşmanlıktan dolayı oklarım atınca, onun cahilleri ve aklı başmdakileri hep birlikte yaptılar.
Çünkü bir Allah'a ibadet ettik, O'ndan başkasını ummadık. Çünkü Cennet'in kefili bize gelmiştir.
O bir peygamberdir ki, kavmi içinde soydan gelme izzeti vardır. Ve asılları doğruluktur.
Böylece onlar yürüdüler, biz de yürüdük ve nihayet karşılaştığımızda sanki biz arslanlar gibiydik.
Bir karşılaşma ile ki, onun yaralısının kurtuluşu umulmaz.
Onlara vurduk ve bizim hamle yerimizde Lüey kabilesinin büyüğünün boynu havaya uçtu.
Böylece onlar geri döndüler. Biz ise, onları keskin kılıçlarla ayaklarımızın altında çiğnedik.
Bize karşı ister onların müttefikleri gelmiş olsun, ister kendileri, fark etmez."
Bir başka şiirinde yine Ka'b b. Malik şöyle demiştir:
"Ey Lüey oğulları! Babanızın ömrüne yemin olsun ki, yanımızda Ölmeye ve kibirlenip büyüklenmeye karşı,
Atlılarınız Bedir'de savunmaya geçtikleri zaman, karşılaşma esnasında orada sabır göstermediler.
Oraya Allah'ın nuruyla geldik ki; o nur, karanlığı ve perdeleri bizden açtı.
Rasûlullah, Allah'ın emri ile bizi ileri sürdü. Hükmedip sağlamlaştırdı.
Sizin süvarileriniz Bedir'de muzaffer olamadı ve size de tamamen geri gelemediler.
Ey Ebu Süfyan! Acele etme ve atların iyilerim gözetle ki, Keda'dan çıkarlar.
Allah'ın yardımıyla ki, Ruhu'l-Kudüs oradadır.
Mikail de oradadır.
Ey kavmin eşrafı ve efendileri!"
Hassan b. Sabit de şöyle bir şiir söyledi. İbn Hişam'm ifadesine göre bu şiirin Abdullah b. Haris es-Sehmî'ye ait olduğu söylenmiştir:
"Zırhların halkalarını çıplak bedenlerine geçiren kimseleri, tabiatı sert, kılıçlı ve korkusuzca önlerinde gider.
Bununla, Allah'ın Rasûlünü kastediyorum ki, onu yaratıklar üzerine takva ve cömertlik ile Rabb'i üstün kıldı.
Korumanız gereken kimseleri koruduğunuzu iddia ettiniz. Bedir suyunun başına gelinmeyeceğini iddia ettiniz.
Sonra geldik, fakat sizin sözlerinizi duymadık ve hatta az sayılmayacak şekilde kana kana o sudan içtik.
Allah'ın, kesilmeyen,sağlamlaştırılmış, uzatılmış iplerinden bir ipe sarılmış olduğumuz halde...
Bizde Rasûl ve hak vardır. Ölünceye kadar ona uyarız. Onun için, önlenmeyen bir yardım ve bir muzafferiyet vardır.
O vefakardır, yoluna devam eder.
Bedir'in, kendisiyle ışıklandırıldığı bir şuledir. Bütün şereflileri aydınlatır."
Bir başka şiirinde yine Hassan b. sabit şöyle demiştir:
"Keşke bir bilsem, Mekke halkına zor zamanda kafirleri mahvettiğimiz haberi gelmedi mi?
Meydanlarda dolaşmamız esnasında kavmin-liderlerini ve seçkin kişilerini öldürdük.
Böylece onlar, ancak sırtları kırılmış olarak döndüler.
Ebu Cehil'i öldürdük. Ondan Önce de Utbe'yi öldürdük.
Şeybe de boğazlanmak için, kendisini boğazlayacaklann eline düşüyor.
Süveyd'i öldürdük. Onun ardından da Utbe'yi öldürdük.
Yine Tumeyî de tozların saçılıp yükseldiği bir esnada öldürdük.
Çok keremli, cömert kimseleri öldürdük ki, onların kavimleri içinde asaleti sayılır.
Hatıraları meşhur, şerefli kişilerdir onlar.
Onları, kurtlara ve yırtıcı hayvanlara bıraktık.
Onlarda sırasıyla gelip bunları yerler.
Hayatına yemin olsun ki Melik'in süvarileri ve onların tabileri, Bedr'in yanında karşılaştığımız zaman onu himaye edip kurtaramadılar."
Ubeyde b. Haris b. Abdülmuttalib, Bedir gününde mübareze esnasında Utbe b. Rebia ile çarpışırken ayağının kesilmesi ile ilgili olarak şöyle demiştir: O esnada Ali, Velid ile; Şeybe de Hamza ile mübareze yapmıştı. Yalnız bu şiirin, Ubeyde b.

Haris'e ait olduğunu İbn Hişam kabul etmemiştir:
"Yakında bizden Mekke halkına bir vak'anın haberi ulaşır M, oradan uzak olan kimse, o vak'a hakkında uyanır.
Yüz çevirdiği zaman Utbe'ye ve ondan sonra Şeybe'ye ve orada razı olan Utbe'nin iki oğluna varacaktır.
Eğer benim ayağımı keserseniz, ben Müslümamm.
O ayağımla Allah'a yakın bir geçim temenni ederim.
Sağlam ve en güzel şekilde yapılmış suretler gibi hurilerle beraber ve yücelere has Cennet-i A'la ile beraber.
O ayakla bir geçim ve sade bir yaşam satın aldım.
Ve yakınları kaybedinceye kadar onun için çalıştım.
Rahman, lütfü ve fazlıyla, İslâm elbisesini bana ikram etti.
O elbise, çirkinlikleri örttü.
Onlarla savaşmaktan hoşlanmaz olmadım.
Çağıran kişi, sabahleyin büyükleri çağırdı.
Peygamber'den ikimizi, üçümüzü istedikleri zaman, vermemezlik etmedi ve biz çağıran kimsenin yanında bulunduk.
Süngümüzle arsîan yerinden firlar gibi firlayarak onlarla karşılaştık.
Rahmanın yolunda asi olan kimse ile savaşırız.
Üçümüzün bulunduğu yerden ayaklarımız ayrılmayıp sabit oldu.
Ta ölüleri ziyaret etmemize kadar."
Hassan b. Sabit, Bedir gününde firar ettiği ve kavmini bırakıp onlar uğruna savaşmadığı için Haris b. Hişam ı yererek şöyle demiştir:
"Uykuda, gönlümü güzel, yumuşak bir cariye hasta etti.
O cariye, yanında yatan kimseye soğuk bir su içirir.
Bir misk gibi M, o cariye onu bir bulut suyu veya şarab ile karıştırır.
Kesilen bir hayvanın kam gibi devamlı içilen bir şaraptır sanki.
Terkisi yükselmiş ve birbiri üzerine yığılmış dalgın bir cariye, süratle yemin eden değildir.
Perti ile sırtı arasında kurulmuş etten kemikler sanki bir fazlalık-mış gibi kaybolmuş.
O cariye oturduğu zaman sanki üzerinde güzel koku dövülen bir mermer taşıydı.
Yatağına gelmeye tembellik ediyor.
Yumuşak, güzel bir yaratılış ve güzel endam içinde,
Gündüze varınca onu anmayı bir an bile bırakmam.
Geceye gelince, benim karışık rüyalarım onunla beni teşvik ediyor. Yemin ettim ki, o cariyeyi unutayım ve onu anmayayım.
Taa kabir çukurunda kemiklerim kayboluncaya dek.
Ey beni kınayan cariye, sefahet içinde beni kınıyorsun.
Aşkımdan ötürü beni kınayanlara isyan etmişimdir.
Uykudan ve savaşların birbirine yakın meydana gelişinden sonra, tan yeri ağarmadan önceki seherde, erkenden benim yanıma geldin.
Dedin ki; kişi, Ömrü boyunca hüzünlenir.
Bu, deve bölüklerinin dönüp birbirine kavuşması sebebiyle, sayılmasının mümkün olmaması demektir.
Ey cariye, eğer bana haber verdiğin şey yalan ise ,Haris b. Hişam'm kurtulduğu yerde kurtulursun.
Dostlarını, yani kavim ve kabilesinden öldürülen ve esir edilen kimseleri, onların kendileri olmaksızın savaşmak üzere terketti ve hızlı atın baş ve yularıyla kurtuldu.
Uzun, süratli iyi atları, otsuz-susuz bir yerde bırakır.
Sağlam bir ipe bağlı kovanın kuyuya dalışı gibi,
Ellerinin ve ayaklarının arasım onunla doldurdu ve onunla süratle gitti.
Ve onun dostları, kötü bir yerde kaldılar.
Babasının oğulları ve aşireti ise, bir savaş yerindedir.
Allah, onun yüzünden İslâm ehline yardım etti.
Bir yakacakla yakılan savaş ateşini yakarak onları öğüttü.
Allah emrini yerine getirir.
Eğer ilah olmasaydı ve o atlar koşmasaydı, elbette o atlar onu yırtıa hayvanlara yem olarak bırakır ve tırnaklarının uçlarıyla ona basıp çiğnerlerdi.
Yolu tutulmuş esir ile kılıçlan kıran doğan kuşu arasında ve yüksekten düşmeden, yere düşmüş insan arasında.
Kılıçların parlaklığını gördüğü zaman, açıkça bir utanç ve alçalma ile birşey yapmayı istediğinde yapan, her efendiyi sevk eder.
Beyaz iki elle intisap ettiği zaman, kasırların nesebi, onu efendi ve öncünün Önünde küçük düşürmez.
Kılıçlar, bir demirle karşılaştığı zaman, her bulutun gölgesi altındaki yıldırım gibi sağır edici olur."
İbn Hişam'm ifadesine göre, bu şiire karşı Haris b. Hişam (Ebu Cehl'in kardeşi) şöyle bir şiir söyler:

"Kavim daha iyi bilir H atımı, kaymağı yükselmiş kanla himaye etmelerine kadar onların savaşını terketmedim.
Eğer ben bir kimse ile savaşırsam öldürüleceğimi, halime düşmanımın acımayacağını bilirim.
Dostlar onların arasında iken onlara ifsad edici bir günün azabını onlardan giderdim."
Hassan bir başka şiirinde şöyle demiştir:
"Ey Haris, savaş esnasında ve soyların sayılıp döküldüğü zaman az-medici olmadığın halde azmetmiş oldun.
Necip, koşması süratli, böğürleri uzun bir ata biniyordun.
Kavmin uğruna savaşmayı terk ettin. Kurtuluşu umuyordun. Halbuki kurtuluş gitmekte değildir.
Süngü ile ölüp, teçhizatını kaybeden anan oğluna acısın ya!
Melik, onun için acele etti ve onun kalabalığını zillet ve hakarete düşüren bir utanç ile mahvetti."
Hassan b. Sabit, bir başka şiirinde de Bedir gazvesi hakkında şöyle demiştir:
"Muhakkak Bedir gününde Kureyşliler, esir olunup şiddetli öldürülmenin sabahında anladılar ki, biz, süngülerin üst uçları birbirleriyle çatıştığı zaman Ebu'l-Velid gününde harbin kızıştırıcılarıyız.
İki kat zırhın içinde oldukları halde bize doğru yürüdükleri zaman Rebia'nın iki oğlunu öldürdük. Neccar oğullarının, arslanlar gibi saldırdıkları ve savaş meydanında dolaştıkları günde Hakim firar etti.
işte o esnada Fihr'in toplulukları geri döndü ve Hüveyris, onları uzaktan yardımsız, yüzü koyun bıraktı.
Zillete ve şah damarının altına geçen süratli bir ölüm ile karşılaştınız.
Kavminin tamamı hep birlikte yüz çevirdiler. Eski tarz üzere meyi etmediler."
Hind Binti Üsase b. İbad b. Muttalib, Ubeyde b. Haris b. Muttalib için şu mersiyeyi dile getirmişti:
"Mekke ve Medine arasındaki Safra, şeref ve efendiliğini, asil hilmi ve kamil aklı için almıştır.
Ubeyde ye, gurbetin konuklan ve yüzü yokluktan değişmiş bir kimseye aşık olan dul kadınlardan dolayı ağla. O tıpkı sabit köklü ağaç gibidir.
Ona, göğün ufukları kıtlıktan kızardığı zaman, her kıtlık zamanı ağla.
Yine ona şiddetli ve süratli yürüyen rüzgarların olduğu ve uzun zaman kaynayıp kaymağım atan çömleğin altının yakıldığı bir sırada yetimler için ağladı.
Ateşlerin ışığı sönmüş hale geldiğinde, kalın odunla onları yakıyor-
Gece yürüyen ve konuğa takdim edileni bulmaya çalışan ve yolunu bulmak için köpekler gibi havlayan ve kuşluk vakti, onun yanında yumuşaklık üzere olan için ağla."
el-Ümevî, "Megazi" adlı eserinde Abdülmuttalib kızı Atike'nin, gördüğü rüya hakkında Bedir'i anarak şöyle dediğini rivayet eder:
"Rüyam gerçek olmadı mı, tevili size gelmedi mi ki hezimete uğrayan kavim kaçtı.
Baş gözü ile yakinen gören kimse, size geldi. Kesici kılıçlar iftira etmezler.
Siz dediniz, ben size karşı yalan söylemiyorum.
Beni ancak doğru söylediğim halde, yalancı kişi yalanlar.
Yolunu kaybeden akıllı kişi,ölüm korkusundan ötürü kaçıp geldi.
Keskin kılıçlar başlarınızın üzerinde durdu.
Gençlik ve bahadırlığı taşıyan mızraklar üzerinizde yükseldi.
Saldırgan arslanlann kılıç sallaması esnasında kılıçların ucu, yangındaki alevler gibi parıldadı.
Savaş ortasında garbi okları firlatıldığında, karşılaşma gününde Muhammed'e babam kurban olsun.
Güney rüzgarlarının bulutlardan yere su döktürdüğü gibi, kılıçlarla canlarınızdan kan döktürdüler.
Kılıçlan, nice hükümdarları öldürüp bedenlerini soğuttu, peşpeşe sarstı ve sonra sertleşti.
Bedir kuyusuna gömülen leşlerin durumu nedir, onlar gibi bir o kadarı daha vardır kardeşinin oğlu yanında. Emsalleri olan kimseler ona esir oldular.
O esirler kadınlaştılar mı yoksa Allah katından onlara helak mı geldi? Helak, onların başına toplandı.
Karşılaşma esnasında amcası oğulları Muhammed'i nasıl gördüler. Savaşta tecrübeler konuşur.
Darbelerle sizi köreltmedi mi? O darbeler ki, karşısında korkaklar şaşkına dönerler.
Gündüzleri, mücahidler yıldızlar gibi meydana çıktılar.
Yemin ettim ki, eğer onlar cepheden dönerlerse onları denizlere atarız. O denizler ki, onlarda yelkenliler yüzüp giderler.
Tıpkı güneş ışığı gibi kılıçların uçları parıldar. O kılıçların parıltısı karşısında kaşlarla kirpikler birbirine karışır."
el-Ümevî'nin rivayetine göre Atike, bir başka şiirinde de şöyle demiştir:
«Bedir'de Muhammed'e ve kavgaya girişenlere karşı hakkıyla sabretseydiniz ya!
Keskin kılıçların önünden kaçıp dönemediniz.Onlar, mü'minlerin ellerinde sanki yangın aleti gibi olup kesici idiler.
Miğferlerine karşı da dayanamadınız. Azıcık kalabildiniz. Mü'min-lerin ellerinde şiarlar vardı.
Kaçıp geldiniz, oysa savaşçı bahadırlar, silahın tesirinden geri dönüp kaçmazlar.
Muhanımed, kendisinden Önceki peygamberlerin getirdiklerini size getirdi.
Kardeşim oğlu doğru sözlüdür. İyi bir kimsedir. Şair değildir. Peygamberiniz'e karşı yaptığınız kusurlar yetti artık. Ona, Amr ve Amir kabileleri yardım ederler."

Talib b. Ebi Talib, Rasûlullah (s.a.v.)'ı methedip kendi kavminden olan Kureyşli maktullerin kuyuya atılmaları üzerine mersiye olarak şu şiiri söylemiştir. Şiiri söylerken henüz müşrik idi:
"Biliniz ki gözümün yaşı akarak tükendi. Kab'a ağlıyoruz, gözüm Kab'ı göremiyor.
Biliniz ki Ka'b, savaşlarda yardımsız kaldı ve bu felek, onları helak etti. Onlar günah kazandılar
Amir de dünya musibetlerine ağlıyor, keşke bilseydim ki onların yakınlığını görecek miyim?
O ikisi, benim kardeşlerimdir. Gayri meşru ve elbette nesebsiz sayılmazlar. Elbette onların komşusu gasbedilmez.
Ey Abdu'ş-Şems ve Nevfel, kardeşlerimiz size feda olsun. Aramıza artık savaşı sokmayın.
Dostluk, sevgi ve ülfetten sonra onlann arasında bir takım olaylar çıkartan kimseler olmayın.
Hepiniz zamanın açtığı yaralardan şikayet ediyorsunuz.
Dahis savaşında Ebu Yeksüm'ün karargahında olanları bilmiyor musunuz?
Onlar boğazı doldurmuşken... Eğer Allah'ın savması olmasaydı, elbette milletinizi kurtaramazdınız.
Kureyş'in içinde toprağa ayak basanların seçkinini himaye etmemizden başka bir suç işlemedik.
Musibetlerde, güvenilir bir kardeştir, kerem sahibidir. Âlicenaptır, ne cimri, ne de bozuktur.
İyi işler yapmak isteyenler, onun etrafında dolaşsınlar. Onun kapı-smm etrafını kuşatsınlar.
Deniz gibi ne azalma, ne de eksilme olur.
Allah'a yemin ederim ki, Hazreçlilere iyi bir darbe vurmadığınız sürece üzgünlüğüm devam' edecek, yatağımda da rahat uyuyamıyacagım. [32]

Fasıl

İbn îshak, müşriklerin Bedir gazvesinde vurulan ölüleri üzerine son derece sanatkarane mersiyeler dile getirdiklerini nakletmiştir. Bilahare Müslüman olan Dirar b. Hattab b. Mirdas (Beni Muharib b. Fihr)'m şiiri buna örnek olarak gösterilebilir.
Süheylî de "Ravz" aldı eserinde bilahare Müslüman olanların şiirlerinden bahseder:
"Evs'in övünüp böbürlenmesine şaştım. Halbuki ölüm başlarına gelecektir.
Beni Neccar'm övünüp böbürlenmesine de şaşarım ki, şayet bir topluluk Bedir'de musibete uğradılarsa, onların hepsi orada sabırlı idiler.
Şayet bizim adamlarımızdan olan ölüler, terk olundularsa onlardan sonra biz bırakılacağız.
Yüksek vasıflı, kısa tüylü, süratli, uzun atlar bizi, ey Beni Evs, sizin ortanıza süratle götürüyor ve böylece intikamcılar intikamlarını alıyorlar.
Beni Neccar'm içine de götürüyorlar.
Yakında o üstün vasıflı atlarla yük taşıyıcıları oldukları halde onlara süngüler ve zırhlarla hamle yapıp saldırırız.
Onları, etraflarında kuşlar bölük bölük toplanmış oldukları ve onlar için batıl temennilerden başka bir yardımcı olmadığı halde yıkılmış olarak terk ederiz.
Yesrib halkından bir takım kadınlar onlara ağlıyorlardı ki, o kadınlar için orada uykusuz geçen bir gece vardır.
Çünkü bizim kılıçlarımız o kadınlarla, onların savaşanlarından bir kan akar olduğu halde devam eder.
Eğer Bedir gününde galib olduysanız, çaba ve gayretiniz ancak Ah-med ile oldu, bu açıktır.
Yine hayırlı bir topluluk ile oldu ki, onlar onun dostlarıdırlar ki, onu şiddet zamanı ölüm de gelmiş olduğu halde korurlar.
Ebu Bekir ve Hamza onların arasındadır. Ali ise senin hatırında olan kimselerin arasında çağrılır. Ebu Hafs'da çağrılır. Osman'da onlardandır.
Sa'd'de harpte hazır bulunduğu zaman onlardandır.
İşte onlar, Beni Evs ve Beni Neccar övündükleri zaman onların diyarında doğan kimseler değillerdir.
Nesebler sayıldığı zaman onların babalan Lüey b. Galip'ten Ka*b Amir'dir.
Harbin kuşluk zamanında her bir harp yerinde atları dürtenler, güzel ve temiz olan çoğunlukta bulunanlar onlardır."
Ka'b b. Malik, önceki sayfalarda bahsini yaptığımız şu kasidesi ile onlara cevap vermiştir:
"Allah'ın işine şaştım. Allah, murad ettiği şeyi yapmaya muktedirdir. Allah'a galip olacak hiçbir kimse yoktur."
Buharî'nin anlattığına göre Hz. Ebu Bekir es-Sıddık, karısını boşa-dığında boşamış olduğu kadınla Şeddad b. Esved b. Şuub evlenmiştir. Bu da Cenâb-ı Allah'ın, müşrik kadınları Müslüman erkeklere haram kıldığı zamanda olmuştu. Hz. Ebu Bekir'in boşadığı kadının adı Ümmü * Bekir idi. Evet, Ümmü Bekir'le evlenen Ebu Bekir b. Esved b. Şuub (Şedr dad b. Esved) bi mersiyesinde şöyle demiştir:
"Bekr'in anası Selamet ile selam verir, acaba benim kavmimden sonra benim için selam var mıdır?
Bedir'in kuyusuna atılan ve kızların üzerlerine ağladığı âlicenâb kimseler ne haldedirler?
Bedir kuyusuna atılan ölülerin atıldıkları o su kuyularında devenin sırt etleriyle gülümseyen çanaktan yiyenlerden kimler vardır?
Deve sürülerinden ve onların mer'aya bırakılanlarından, Bedir kuyusunda nelerin vardır?

Bedir kuyusunda senin için ne kadar menfaat ve büyük bahşişler vardır?
Kadehler kardeşi Ali'nin babası, iyi olan adamın arkadaşlarından kim vardır?
Eğer sen, Ebu Akil'i görseydin ve tepeleri andıracak kadar çok sayıdaki davar sahiplerini buseydin, onlara karşı vecde gelirdin. Tıpkı yavrusunu arayan yeni doğurmuş dişi devenin vecdi gibi.
Muhammed, bize haber verir ki kabirde yaşayacağız.
Şada kuşlanyla ham kuşları nasıl karşılaşırlar!"
Ümeyye b. Ebu's-Salt, Bedir gazvesinde Kureyşlilerden öldürülen kimseler için şu mersiyeyi dile getirmiştir:
"Kerim oğlu kerim oğullarına, övülmüşlere ağlamaz mısın? Girift ağaçların üst kısımlarındaki güvercinlerin, eğilmiş dallardaki ağlaması gibi...
Tevazudan başını eğen hüzünlü kadınlar, akşamla beraber yürürler.
Onların emsali, yüksek sesle ağlayan kadınlardır.
Onlara ağlayan kimse, hüzün üzerine ağlar ve her öveni doğrulukla haber verir.
Bedir'de ne vardır. . Efendilerin reislerinden meydana gelmiş kum tepeleri.
Sellerin ittiği yerler, Avaşih tarafındaki kum tepeleri.
Kendilerine beyaz saçların karıştığı kimseler, efendi kişiler, çok akınlar yapan demir gibi canlı kimseler.
Benim gördüğüm şeyleri görmez misin? Her kılıcı kesmiş tir. Mekke'nin karnı değişmiştir. O vadiler boş kalmıştır.
Her bir kumandandan, temiz sevgi sahibi bir kumandana.
Meliklerinin kapılarından suya dalan kurtçuklar ve sahrayı kate-den fatihler gibi sık sık içeri girerler.
Geniş boğazlılardan, şişman ve uzunlardan, efendilerden, işlerinde ve güçlerinde başarılı olanlardan.
Her iyi şeyi konuşup yapanlardan ve emredenlerden, Ekmeğin üstünde köknar gibi bir iç yağını yedirenlerden.
Tıpkı havuzlar gibi büyük çanaklardan, büyük çanağa nakledici ler.
İyiliği isteyenler için derin olmaksızın geniştir.
Misafir için sonra yine bir misafir ve uzun, geniş kilimler için.
Yüklü develerden yüzlercesini yüzlercesine katıp hibe edenler.
Belaih'den dönen bir çok develeri yerlerine sevketmek için.
Kerim kimselerin üstünde kerim kimseler için, ağır basan tartıların ağırlığınca meziyetler vardır.
Ellerde meyleden büyük terazilerle batmanların ağırlıklarını ölçmek gibi,
Onlar, açılıp saçılmış, avret mahallerini korurlarken bir topluluk onları yardımsız bıraktı.
Geniş Hint kılıçlarıyla ordunun önünde yürüyenler.
Onların su isteme ve çağırmak arasında çeşitli durumlardaki sesleri bana meşakkat verdi.
Ali oğullarının yaptıkları iş, Allah için çok iyidir.
Onların ister bekarları olsun, ister evlileri olsun, eğer her uluyanı dilediğine tıkayacak bir şekilde evlere yakın ve uzak mesafelere giden ve dik başlı atlarla dağınık ve uzatılmış akınlar yapmazlarsa,
Genç atlardan başlarım kaldıran atlara kadar, suratları asık ve köpeklere benzeyen arslanlara kadar,
Musafaha yapanın, musafaha yapana doğru yürümesi gibi, savaşta güçlü bir kimse, güçlü bir kimseyle karşılaşır.
Zırhlılar ile süngülüler arasında olan biner kişilik iftiharlı bir karşılaşma ile."
İbn Hişam dedi ki: İçinde Rasûlullah'm ashabına dil uzattığı için bu şairin kasidesinin son iki beytini çıkarıp attık.
Ben derim ki: İşte bu, terk edilmiş, makûs talihli ve menkûs adamın işidir ki, cehaletinin çokluğu, akimin kıtlığı onu, müşrikleri övmeye, mü'minleri de yermeye sevk etmiştir. Mekke'de iken Ebu Cehil b. Hişam ile emsali olan alçak kafirlerden ve aşağılık cahillerden ürküp uzaklaşmış ama Allah'ın kulu, Rasûlü, sevgilisi, dostu, beşeriyetin medarı iftiharı, yüzü aydan daha aydınlık olan, mükemmel ilmin, kapsamlı aklın sahibi olan Muhammed (s.a.v.)'den; onu derhal tasdike koşan, hayırlı işlere ve kıymetli fiillere acelece giden, yüzlerce, binlerce, malını göklerle yerin Rabbine taat uğruna harcayan dostu Ebu Bekir es-Sıddık'tan ürküp kaçmamıştır. Aynı şekilde küfür ve cehalet diyarını bırakıp ilim ve İslâm diyarına hicret eden parlak yüzlü, kıymetli diğer sahabelerden de ürküp kaçmamıştır.Gecelerle gündüzler birbirlerini izledikleri, karanlıkla aydınlık birbirlerine karıştıkları sürece Allah, onlardan razı olsun.
Konuyu daha fazla dağıtmamak ve okuyucuyu bıktırmamak maksadıyla îbn İshak'm nakletmiş olduğu şiirlerin çoğunu burada nakletmedik. Ancak yeterli miktarda şiirleri naklettik. Hamd ve minnet Allah'adır.
el-Umevî, "Meğazi" adlı eserinde babası kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), cahiliye dönemi şiirinden vazgeçmiş ve onları affetmiştir,".
Süleyman, Zühri'nin şöyle dediğini rivayet eder: «"Rasûlullah, cahiliye dönemi şiirlerini affetmiş, sadece iki kasideyi affetmemiştir. Bunlardan biri, Ümeyye'nin kasidesidir ki, bu kasidesinde o, Bedirfe katılanları anmışlar. Diğeri de A'şa'nın kasidesidir ki, onda Ahvas'tan söz etmiştir."
Bu, garip bir hadistir. Ravisi Süleyman b. Erkam ise, metruk bir kimsedir. Doğrusunu Allah bilir. [33]

Beni Süleym Gazvesi

Bu gazve, hicretin ikinci senesinde yapılmıştır.
îbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Bedir gazvesini ramazan ayının veya şevval ayının sonunda tamamladı. Medine'ye geldiğinde orada sadece yedi gece kaldı. Sonra ordu ile Beni Süleym oğullan üzerine gitti.
İbn Hişam dedi kî: Bu sefere çıkarken Medine'de yerine Subah b. Urfuta el-Gifarî'yi, ya da âmâ olan îbn Ümmü Mektum'u vali olarak bıraktı.
ibn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), onların sularından bir suya vardı. O suya Kudr denilir. Orada üç gece kaldı. Sonra Medine'ye geri döndü. Herhangi bir tuzakla karşılaşmadı. Şevval ayının geri kalan bir kısmı ile zilkade ayını Medine'de geçirdi. İşte bu ikameti esnasında Ku-reyşlilerden alman esirlerin büyük kısmını fidye karşılığında serbest bıraktı. [34]

Sevik Gazvesi

Bu gazve, hicretin ikinci senesinin zilhicce ayında yapılmıştır ki, buna Karkaratü'1-Kedr gazvesi denir.
Süheylî dedi ki: "Karkara", düz araziye denir. Kedr ise, renginde bulanıklık bulunan bir kuşun adıdır.
îbn İshak dedi ki: Muhammed b. Cafer b. Zübeyr ile Yezid b. Ruman ve kendilerini yalancılıkla itham edemiyeceğim bazı kimseler, Ensâr'm en bilgilisi olan Abdullah b. Ka'b b. Malik'in şöyle dediğini bana naklettiler: Ebu Süfyan, Mekke'ye döndüğü ve hezimete uğrayan Kureyş kavmi de Bedir'den döndüğü zaman, cünüplükten ötürü başına su deydirme-meye yemin etti. Muhammed'le savaşmcaya kadar yıkanmamaya and içti.
Bunun üzerine 200 Kureyşli süvari ile birlikte -yeminini yerine getirmek için- yola çıktı ve yüksek yerlerden yola devam etti. Medine'den bir berid yada buna yakın bir mesafe ötede Seyb denilen bir dağa doğru kazılmış bir çukurun başına gelip durdu.Orada mola verdi. Sonra geceleyin yola çıktı ve gece karanlığı içinde Beni Nadir'e geldi. Hüyey b. Ah-tab'a uğradı Kapısını çaldı. O ise, kapısını açmaya yanaşmadı ve korktu. Bunun üzerine oradan ayrılarak Sellam b. Mişkem'e doğru gitti Bu Sellam, o zaman Beni Nadir'in lideri ve ihtiyaç anında kullanılmak üzere topladıkları mallarının bakıcısı idi. Ondan izin istedi. O da izin verdi. Ona yedirip içirdikten sonra halkın haberlerine dair gizledikleri sırları ona bildirdi. Sonra gecenin sonlarına doğru çıkıp arkadaşlarına gitti. Kureyş'ten bir takım adamları Medine'ye gönderdi. Onlar da oraya yakın bir yere geldiler. Ve bir hurmalıktaki bazı hurma ağaçlarım yaktılar. Orada Ensâr'dan bir adamı ve onun bir müttefikini kendilerine mahsus ekili bir tarlada bulunca Öldürdüler. Sonra dönüp oradan ayrıldılar. Medine halkı durumlarını etrafa bildirdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), onları aramaya çıktı. Medine'de -İbn Hişam'ui ifadesine göre- yerine vali olarak Ebu Lü^abe Beşir b. Abdi'l-Münzir'i bıraktı.
'İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), Karkaratü'1-Kedre ulaştı. Sonra geri döndü. Ebu Süfyan ve adamları kaçıp kurtulmuşlardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabı orada birçok azık buldular. Müşrikler yüklerini hafifletip kaçabilmek için oraya bırakmışlardı. Bıraktıkları azığın çoğunluğunu kavrulmuş un oluşturuyordu. Bu sebeple o gazveye, kavrulmuş un gazvesi manasına gelen Gazvetü'1-Sevik adı verildi.
Müslümanlar:
- Ya Rasûlallah, bunun bizim için bir gazve olmasını arzulamıyor musun? diye sordular. O da:
- Evet, diye cevap verdi.
İbn îshak dedi ki: Ebu Süfyan, bu iş için Sellam b. Mişkem adındaki Yahudiyi övüp şöyle demişti:
"Ben Medine'den bir kimseyi müttefiklik için seçtim ve pişmanda olmadım. Kınanacak bir duruma da düşmedim.
Sellam b. Mişkem bana, hemen bir konuk sofrası olarak Kümeyt ve Mudame denilen şarabı kana kana içirdi.
Ordu geri döndüğünde tabii ona sıkıntı verecek değilim ya!
Dedim ki: İzzet ve ganimetle sana müjde olsun!
Düşün, çünkü kavim halistir ve onlar Lüeyy'in süzülmüşleridirler.
Cürhüm'ün karışıkları değillerdir.
Gecenin bir yansında binekli kişi, ihtiyaç ve yokluk izhar etmeksizin koşarak geldi." [35]

Hz. Ali İle Hz. Fatıma'nın Gerdeğe Girmeleri

Bedir vak'asmdan sonra hicri ikinci senede Hz. Ali ile Hz. Fatıma evlenip gerdeğe girdiler. Buharî ile Müslim bu konuda, Hz Ali'nin şöyle dediğini rivayet ederler: "Bedir ganimetinde payım olarak bana bir deve verilmişti. Peygamber (s.a.v.), yine o gün humus payından bana bir deve daha vermişti. Peygamber (s.a.v.)'in kızı Fatıma ile gerdeğe girmek istediğimde Kaynuka' oğullarından kuyumcu bir adamla sözleşmiştim. Benimle birlikte yolculuğa çıkacak ve birlikte izhir otu getirecektik. O otu kuyumculara satmayı düşünmüştüm. Böylece düğün yemeğinin masrafını karşılayacaktım. Bir ara ben develerimi, Ensâr'dan bir adamın evinin yanma ıhtırıp çöktürmüştüm. Develer için semer, çuval ve ip temin etmeye çalışıyordum. Bunları bulup getirdiğimde bir de ne göreyim! Develerimin hörgüçleri kesilmiş, böğürleri yarılmış, ciğerlerinden birer parça alınmış! Bu Manzarayı görünce gözlerimi tutamadım. Ağlamaya başladım. Ve: "Bunu kim yaptı?" diye sordum. Abdülmuttalib oğlu Ham-

za'nnı yaptığını söylediler. O, o esnada bitişikteki bir evde Ensâr'dan biri ile içki alemindeydi. Yanında arkadaşları ve şarkıcı bir kadın vardı. Şarkıcı kadın, bir şarkısında şöyle demişti:
"Ey Hamza, Uzaktaki develere yönel!"
Bunun üzerine Hamza, kılıcını alıp develerin yanma koşmuş, hör-güçlerini kesmiş, böğürlerini yarmış, ciğerlerini almıştı.
Koşup Peygamber (s.a.v.)'in yanma gittim. Yanında Zeyd b. Harise vardı. Peygamber (s.a.v.) ne ile karşılaştığımı anladı ve:
- Neyin var? diye sordu. Ben de dedim ki:
- Ya Rasûlallah, bugünkü gibi bir durumla karşılaşmadım! Hamza, develerime saldırmış, hörgüçlerini kesmiş, böğürlerini yarmış ve o şu anda bir evde içki alemindedir!
Peygamber (s.a.v.), abasını getirmelerini istedi. Getirdiler, abasını giydi. Sonra yürümeye başladı. Ben ve Zeyd b. Harise de arkasından onu izledik. Kendileri, Hamza'nm içinde bulunduğu eve vardı. İçeri girme iznini istedi. Giriş izni verildi. Girdikten sonra Hamza'yı -bu yaptığından ötürü- kınamaya başladı. Ama Hamza sarhoş olmuştu. Gözleri kızarmıştı. Peygamber (s.a.v.)'e baktı. Sonra gözlerini onun başına doğru kaldırdı. Sonra dizlerine baktı, sonra yine başına baktı. Yüzünü seyretti.
Ve şöyle dedi:
"Siz benim babamın kölelerisiniz!"
Peygamber (s.a.v.), onun sarhoş olduğunu anladı. Sonra geri döndü. Biz de onunla birlikte çıkıp gittik."
Bu rivayet, Bedir ganimetlerinin beşe bölündüğünü ve beşte birlik payın Rasûlullah'a verildiğini isbatlayan bir delildir. Ebu Ubeyd Kasım b. Sellam'm, "Kitabu'l-Emval" adlı eserinde iddia ettiği gibi humusla ilgili hüküm, Bedir ganimetlerinin taksiminden sonra nazil olmuş değildir. Bu hususta aralarında Buharî ve İbn Cerir'in de bulunduğu bir cemaat, Ebu Ubeyd'e muhalefet etmişlerdir. Onun yanlış görüşe sahip olduğunu tefsirimizde beyan ettik. Doğrusunu Allah bilir.
Hamza ve arkadaşlarının böyle bir olaya karışmaları, içkinin haram kılınmasından önce olmuştu. Nitekim ileride de açıklanacağı gibi Hamza, Uhud savaşında şehid olmuştur ki, bu da içkinin haram kılınmasından öncedir. Doğrusunu Allah bilir.
Bu hadis, bizim için şöyle bir delil teşkil etmektedir ki; sarhoşun ifadeleri hükümsüzdür. Boşanmalarda, ikrarda ve benzeri hususlarda geçerliliği yoktur. Nitekim bazı âlimler de bu görüştedirler. Bu husus, "Kitabü'l-Ahkam"da yerleşmiş bir hükümdür.
İmam Ahmed b. Hanbel, Süfyan kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
«Rasûlullah (s.a.v.)'dan kızı Fatıma'yı eş olarak bana vermesini istediğimde kendi kendime: «Benim bir şeyim yok ki isteyebileyim." dedim. Ama sonra onun lütuf, iyilik ve akrabalık bağını hatırladım. Gidip Fatıma'yı ondan istedim. O da bana:
- Bir şeyin var mıdır? diye sordu. Ben de:
- Hayır, dedim. Rasûlullah:
- Hutamhlarm yaptığı ve falanca günde sana vermiş olduğum o zırh nerede? diye sordu.
Ben de:
- O zırh yammdadır, dedim. Rasûlullah:
- Onu bana ver, dedi. Ben de zırhı ona verdim.»
Ebu Davud, İshak b. İsmail et-Talikanî kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: «Ali, Fatıma ile evlenirken Rasûlullah (s.a.v.), ona: «Fatıma'ya birşey ver.» dedi. Ali: «Yanımda bir şey yokki,» deyince, Rasûlullah:
- Hutamhlarm yaptığı zırhın nerede? diye sordu.»
Ebu Davud, Kesir b. Ubeyd el-Hımsî kanalı ile Muhammed b. Abdurrahman b. Sevban'dan rivayet etti ki, ashabtan bir adam şöyle demiştir: Ali, Râsûlullah'ın kızı Fatıma ile evlendiğinde gerdeğe girmek istedi, ama Rasûlullah, onu, Fatıma'ya birşey verinceye dek gerdeğe girmekten menetti. O da: "Ya Rasûlallah, birşeyim yokki." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah: "Zırhını ona ver." dedi. Ali'de zırhını Fatıma'ya verdi. Sonra onunla gerdeğe girdi.
"Delail" adlı eserde Beyhakî, Ebu Abdillah el-Hafiz kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder: Fatıma'yı Rasûlullah (s.a.v.)'dan isteyeceğim zaman, azatlı bir cariyem bana şöyle demişti:
- Biliyor musun, Fatıma'yı Rasûlullah'tan istemişler?
- Bilmiyorum.
- Evet, istenmiştir. Peki sen gidip Rasûlullahtan istesene. İstersen o Fatıma'yı sana verir.
- Evlenmek için verebileceğim birşeyim yok ki!
- Eğer sen Rasûlullah'a gidersen, o Fatıma1 yla seni evlendirir. Hz. Ali diyor ki: Azadlım beni o kadar ümitlendirdi ki, nihayet Rasûlullah'm yanma vardım. Huzurunda oturduğumda Allah'a yemin ederim ki, onun azamet ve heybetinden ötürü konuşamadım. O dedi ki:
- Niçin geldin? Bir ihtiyacın mı var?
Ben sustum, birşey demedim. O buyurduki:
- Belki de Fatıma'yi istemek için gelmişsindir, değil mi? -Evet.
- Onu sana helal kılmak için verebilecek birşeyin var mı?
- Hayır vallahi, ey Allah'ın Rasûlü.
- Sana silah olarak verdiğim zırhı ne yaptın?
Ali'nin nefsi elinde bulunan Allah'a yemin ederim M, o zırh, Hutamhlarm yaptığı bir zırhtı ki, kıymeti ancak dört dirhem kadardı. Rasûlullah'a dedim ki:

- Zırh yammdadır.
- Öyleyse Fatıma'yı sana eş olarak verdim. Zırhı ona gönder ve o zırh karşılığında onu kendine helal edin.» Evet o zırh Râsûlullah'ın kızı Fatıma'nm mehri oldu.
îbn îshak dedi ki: «Fatıma, Ali'ye, Hasan, Hüseyin, Muhsin, Ümmü Külsüm ve Zeynep adında çocuklar doğurdu. Ancak Muhsin, küçük yaşta öldü.»
Sonra Beyhakî, Ata b. Saib kanalı ile Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Rasûlullah (s.a.v.), Fatıma'ya, kadife bir yaygı, bir kırba ve içinde izhir otu bulunan deri bir yastığı çeyiz olarak verdi."
Ebu Abdullah b. Mendeh'in "Ritabü'1-M arife "sinden nakilde bulunan Beyhakî demiş ki, Hz. Ali, hicretten bir sene sonra Fatıma'yla nikahlandı, bir sene sonrada gerdeğe girdi.
Ben derim ki: Bu ifadeye göre Hz. Ali'nin Fatıma'yla gerdeğe girişi hicri üçüncü sene başlarında olmuştur. Hz. Ali'nin develerinin Hz' Hamza tarafından kesilmesinden bahseden hadisteki ifadelerden anlaşıldığına göre bu hadise, Bedir vak'asmdan kısa bir süre sonra vuku bulmuştur. Daha önce anlattığımız gibi bu hadise, hicri ikinci sene sonlarında meydana gelmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [36]

Hicretin İkinci Senesinde Meydana Gelen Bazı Hadiseler

Daha önce de anlattığımız gibi Rasûlullah (s.a.v.), bu süre içinde mü'minlerin annesi Hz. Aişe ile evlenmiştir. Yine daha önce belirttiğimiz gibi bu süre zarfında bazı meşhur gazveler yapılmıştır. Mü'minler-den ve müşriklerden bazı meşhur şahıslarda, bu süre içinde ölmüşlerdir. Bu süre içinde Ölen Müslümanlar Bedir şehidleri idi ki, bunlar on-dört kişi idiler. Muhacir ve Ensâr'dan ondört kişi, Bedir savaşında şehid olmuştu ki, adlarım önceki sayfalarda naklettik. Yine Bedir savaşında müşriklerden yetmiş kişi öldürülmüştü. Bedir vak'asından kısa bir süre sonra Ebu Leheb Abdu'1-Uzza b. Abdülmuttalib'de ölmüştü. Allah ona lanet etsin.
Zeyd b. Harise ile Abdullah b. Revaha, Medinelilere Cenâb-ı Allah'ın müşriklerin başına indirdiği hezimeti ve mü'minlere müyesser kıldığı fethi müjdelediklerinde gördüler ki, Rasûlullah'm kızı Rukiyye vefat etmiştir. Artık onu defnedip üzerini toprakla örttüler. Kocası Osman b. Afîan, onun hasta bakıcılığını yapmak için Rasûlullah'm emri ile yanında kalmıştı. Bu sebeple Bedir ganimetindeki payı kendisine verilmişti. Sevabı da kıyamet gününde Allah katında olacaktır. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), diğer kızı Ümmü Külsüm'ü Osman'a eş olarak verdi. Bu yüzden Osman b. Aifan'a iki nur sahibi anlamına gelen "Zinnureyn" denilmiştir. Ve yine denilmişki: Bir peygamberin iki kızına peşpeşe ondan başka sahip olan bir kimse olmamıştır. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud kılsın.
Hicretin ikinci senesinde kıble, Kudüs'ten Kaleye çevrilmiş ve ikamet halindeki namaz rekatlarının sayısı artırılmıştır. Oruç.farz kılınmış, nisaba sahip olan kimselerin zekat vermeleri emrolunmuştur. Yine bu süre zarfında sadaka-i fitır meşru kılınmıştır.
Bu dönemde Medineli müşriklerle Kaynuka oğulları, Nadir oğulları, Kurayza oğulları ve Harise oğullarından oluşan Yahudiler Müslümanlara boyun eğmişlerdir. Müşriklerle Yahudilerin bir çoğu kalben münafik oldukları halde Müslüman olduklarını izhar etmişlerdir. Bunlardan kimi esli dinlerinde kalmış, kimi de tümden çözüntüye uğrayarak ortada müteredditd halde kalmışlardır. Ne kafirlere dönmüşler, ne Müslümanlara gelmişlerdi. Nitekim Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerim'de onları böyle vasıflandırmışlar.
İbn Cerir dedi ki: Bu dönemde Rasûlullah (s.a.v.i Kureyşlilerle Ensâr'm kendi aralarında diyet ödeme hususunda yardımlaşmalarını hükme bağladı.
Denildiğine göre Hz. Ali'nin oğlu Hasan da bu dönemde doğmuştur. Vakidî demiş ki: Hicretin ikinci senesinin zilhicce ayında Hz. Ali ile Fatuna gerdeğe girmişlerdir. Eğer bu rivayet sahih ise, birinci kavil asılsızdır. [37]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/474-475.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/475.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/475.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/475-476.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/476
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/476-477.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/477.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/477-478..
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/448.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/478.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/478-479.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/479-480.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/480.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/480.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/480.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/480.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/480-483.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/483.

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/483.

[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/484.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/484.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/484-485.

[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/485.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/485.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/485-486.

[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/486.

[27] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/487.

[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/487-491.

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/492-493.

[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/494-499.

[31] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/499-500.

[32] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/501-511.

[33] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/511-514.

[34] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/514-515.

[35] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/515-516.

[36] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/517-520.

[37] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 3/521-522.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

EL BİDAYE VE'N NİHAYE

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN HAYATI

(ES-SİYRETU'N-NEBEVİYYE)

BÜYÜK İSLAM TARİHİ

İBN KESÎR

Çelik YAYINEVİ

Musa (As.)'Dan Sonra Gelen Beni İsrail Peygamberleri
Hazkîlin Kıssası
Elyesa Peygamberin Kıssası
Fasıl
Samoyel Peygamberin Kıssası
Davud Peygamberin Kıssası
Davud Peygamberin Ömrü Ve Vefat Şekli
Davud Oğlu Süleyman Peygamberin Kıssası
Hz. Süleyman'ın Vefatı Ve Hükümdarlığı
Davud Ve Süleyman Peygamberden Sonra Gelmiş Olan Beni İsrail Peygamberleri
İsrailoğullarının Peygamberlerinden Bîr Diğeri: Yakub Oğlu Lavi Torunlarından Ermiya B. Halkiya'(A.S.)
Beyt-Î Makdis'în Harap Oluşu

Musa (As.)'Dan Sonra Gelen Beni İsrail Peygamberleri

îbn Cerir et-Taberî, tarihinde şöyle der: Ümmetimiz ile diğer ümmetlerden önce gelip geçmiş ümmetler hakkında bilgi sahibi olanlar arasında ittifak edilen görüşe göre İsrailoğullarının peygamberi Yu-şa'dan sonra Kalib b. Yuhanna gelmiştir. Bu da Musa peygamberin ashabından biri olup bacısı Meryem'in kocasıdır. Bu, Allah'tan korkan iki kimseden biridir. Bu iki kişi, Yuşa ile Kalib'dir. Bunlar, cihaddan yüz çevirdikleri zaman İsrailoğullanna şöyle demişlerdir:
«Onların (zorba kavmin) üzerine kapıdan girin. Eğer kapıdan girerseniz, muhakkak ki siz galip gelirsiniz. Haydi eğer inanıyorsanız Allah'a dayanın!,» ((ei-Mâide,23.)
îbn Cerir et-Taberî dedi ki: Yuşa1 dan sonra İsrailoğullarının idaresini, Hazkil b. Bozi üstlendi. O, Cenâb-ı Allah'a dua ederek, ölüm korkusu ile yurtlarından çıkmış olan binlerce kişinin diriltilme sine vesile oldu. [1]

Hazkîlin Kıssası

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Şu, binlerce kişi iken ölüm korkusuyla yurtlarından çıkanları görmedin mi? Allah onlara, "ölün" dedi de sonra kendilerini diriltti. Şüphesiz Allah, insanlara karşı ikram sahibidir. Ama insanların çoğu şükretmezler.» (el-Bakara, 243.)
Muhammed b. İshak, Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yuşa'dan sonra Cenâb-ı Allah, Kalib b. Yuhanna'nın canını aldığında o, İsrailoğullarının başına Bozioğlu Hazkil'i halef tayin etti. Kavmi için dua ederek diriltilmelerine vesile oldu. Kur'ân-ı Kerim'de onun kavmi ile ilgili olarak şöyle buyurulmaktadır:
"Şu, binlerce kişi iken Ölüm korkusuyla yurtlarından çıkanları görmedin mi?"
İbn İshak'm anlattığına göre îsrailoğullan, veba korkusu ile yurtlarından çıkıp kaçmışlar ve başka bir yere yerleşmişlerdi. Cenâb-ı Allah onlara ölün, dedi. Onlar da topluca öldüler. Cesetlerine canavarlarsaldırmasın, diye etraflarına duvar çekildi. Uzun müddet orada kaldılar. Nihayet Hazkil (a.s.) onlara uğradı. Yanlarında durup düşünmeye başladı. Ona: "Gözün önünde Cenâb-ı Allah'ın onları diriltmesini ister misin?" diye sorulunca, evet dedi. Bunun üzerine orada yatmakta olan ölülerin kemiklerine et giydirilmesi ve damarlarıyla kaslarının birbiriyle irtibatlandırılması için dua etmesi emrolundu. Dua edip oradaki ölülere Cenâb-ı Allah'ın emri üzerine seslenince, ölülerin hepsi dirilip ayağa kalktılar ve hep bir ağızdan tekbir getirdiler.[2]
"Şu binlerce kişi iken ölüm korkusuyla yurtlarından çıkanları görmedin mi? Allah onlara, "Ölün" dedi de sonra kendilerini diriltti".
Bu ayet-i kerime ile ilgili olarak Esbat, İbn Mes'ud ile sahabelerden bir kısmının şöyle dediklerini rivayet etmiştir. Vasıt'dan önce Daver-dan denen bir kasabada taun hastalığı baş göstermişti. Orada bulunan insanlar korkularından kaçıp giderek uzak bir yere yerleşmişlerdi. Kasabada kalanlar ölmüşler, kaçanlar kurtulmuşlardı. Taun hastalığı kalktıktan sonra kaçaklar sağ salim olarak geri gelip vatanlarına yerleşmişlerdi. Kasabada kalıp ölümden kurtulmuş olan bazı kimseler şöyle demişlerdi: Kasabadan kaçıp, hastalığın ortadan kalkmasından sonra geri gelen bu arkadaşlarımız bizden daha akıllıdırlar. Eğer Ölenleriniz ile birlikte hepimiz bunlar gibi kaçıp gitmiş olsaydık hiç birimize ziyan gelmezdi. Ölmüş olanlar da şimdi hayatta kalacaklardı. Eğer ikinci kez taun hastalığı baş gösterirse biz de bunlarla birlikte kasabadan çıkıp gideriz.
Ertesi sene yine aynı kasabada taun hastalığı baş gösterdi. Bu defa hepsi kasabayı terkedip kaçtılar. Sayıları 30.000 küsur civarındaydı. Efyah vadisine gidip yerleştiler. Birisi vadinin alt tarafından, diğeri üst tarafından olmak üzere iki melek kendilerine: "Ölün!" diye seslendiler. Bunun üzerine hepsi ölüp geride sadece cesetleri kaldı. Sonra kemikleri de birbirinden ayrıldı. Nihayet uzun bir müddet sonra Hazkil peygamber, onların kemiklerinin yanma varıp durdu. Durumlarını düşünmeye, dudaklarını kıvırmaya, parmaklarım ovalamaya başladı. Cenâb-ı Allah, kendisine şöyle vahyetti: "Onları nasıl dirilteceğimi görmek ister misin?". Evet, dedi. Allah'ın onları nasıl dirilteceğini hayretle bekleyip düşünüyordu. Kendisine: "Bu kemiklere

seslen." denildi, o da şöyle seslendi: "Ey kemikler! Cenâb-ı Allah, bir araya gelmenizi emrediyor". Böyle dedikten sonra kemikler âdeta uçarcasına yanyana gelip birer beden haline geldiler. Sonra Cenâb-ı Allah ona yine "seslen" diye vahyetti. O da şöyle seslendi; "Ey kemikler! Cenâb-ı Allah üzerinize et geçirilmesini emrediyor". Böyle deyince kemiklere et geçirilmeye, etleri kanlanmaya başladı. Ölürken üzerlerinde bulunan elbiseleri de vücutlarına geçti. Sonra yine kendisine bir sadâ geldi: "Bu ölü cesetlere seslen". O da cesetlere şöyle seslendi: "Ey cesetler! Cenâb-ı Allah sizin canlanıp ayağa kalkmanızı emrediyor". Böyle demesi üzerine o ölü cesetler canlanıp ayağa kalktılar.
Esbat dedi ki: O İsrailoğullan, diriltil dikleri zaman şöyle dua ettiler:
"Ey Allah'ım, sen noksanlıklardan münezzehsin. Sana hamdederiz. Senden başka tanrı yoktur". Böyle dedikten sonra ölü olarak diriltildik-leri halde canlı vaziyette kavimlerine döndüler. Yüzlerinde ölümün yumuşaklığı hâlâ vardı. Giydikleri elbise âdeta resme dönüyordu. Yaşadılar, sonra kendileri için takdir edilmiş olan ecel geldiğinde yeniden vefat ettiler. îbn Abbas'a göre bunlar, 4000 kişi kadardılar. îbn Abbas'dan gelen başka bir rivayete göre ise 8000 kişi idiler. Ebu Salih'e göre 9000 kişi idiler. îbn Abbas'dan gelen üçüncü bir rivayete göre ise 40.000 kişi idiler.[3] Said b. Abdülaziz'e göre bunlar, Ezriat ahalisinden imişler.
İbn Cüreyc, Ata'nm şöyle dediğini rivayet eder: Bu olay, sakınmanın kadere faydası olmayacağına açık bir misal teşkil etmiştir.
Cumhur-u ulemaya göre bu olayın vukuu kesindir.
Zührî, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Hattab oğlu Ömer (r.a.), Şam'a doğru yola çıktı. Serğ denilen yere vardığında ordu kumandam Ebu Ubeyde b. Cerrah ile arkadaşları onu karşıladılar. Şam'da veba salgınının baş gösterdiğini kendisine ilettiler. Bunun üzerine o da muhacirlerle Ensâr'a danıştı. Çeşitli görüşler ileri sürdüler. Derken Abdurrahman b. Avf -daha önceleri bazı ihtiyacını görmek için gözden kaybolmuştu- geliverdi ve şöyle dedi: "Bu hususta benim bilgim vardır. Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim: «Bulunduğu nuz yerde veba salgını görülürse oradan kaçıp çıkmayın. Bir yerde veba salgını olduğunu duyarsanız, oraya da girmeyin.»

Abdurrahman b. Avf m böyle demesi üzerine Hz. Ömer, Allah'a hamdedip geri döndü.[4]
İmam Ahmed b. Hanbel, dedi ki: Abdurrahman b. Avf, Şam'da iken Hz. Ömer'e haber göndererek Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in konuyla ilgili olarak şöyle buyurduğunu haber verdi:
«Bu hastalık ile sizden önceki ümmetler azaplandırıldı. Bunun bir yerde baş gösterdiğini duyarsanız oraya girmeyin. Eğer bulunduğunuz bir yerde bu hastalık baş gösterirse, o zamanda hastalıktan kaçarak o yerden çıkıp gitmeyin". Bu haber üzerine Hz. Ömer, Şam'a gitmeyip yolda iken geri döndü.
Muhammed b. îshak dedi ki: Hazkil peygamberin İsrailoğullan arasında ne kadar müddetle kaldığına dair bir rivayet elimize geçmiş değildir. Bir müddet aralarında kaldıktan sonra Cenâb-ı Allah, onun ruhunu teslim aldı. Ahirete irtihal etti. Vefatından sonra İsrailoğullan, Cenâb-ı Allah'ın kendilerinden almış olduğu sözü unuttular. Aralarında büyük hadiseler meydana geldi. Putlara tapmaya başladılar. Tapmakta oldukları putlardan biri de Bal adındaki bir put idi. Nihayet Cenâb-ı Allah, onlara Yasin oğlu İlyas peygamberi gönderdi. İlyas'm babası Yasin, Ayzer oğlu Fenhas'm oğludur. Ayzer'de İmran oğlu Harun peygamberin oğludur.
Hızır peygamberin kıssasından sonra İlyas peygamberin kıssasını anlattık. Çünkü bunlar, ekseriyetle birarada zikredilen iki peygamberdirler. Ayrıca bu kıssa, Sâffât sûresinde Musa peygamberin kıssasından sonra anlatılmıştır. Bu nedenle İlyas (a.s.)'m kıssasını buraya aldık. Doğrusunu Allah bilir. Muhammed b. îshak'm, Vehb b. Müneb-bih'den naklettiğine göre İlyas'm vefatından sonra İsrailoğullarma, onun vasisi olan Elyesa b. Ahtop (â.s.)'a peygamberlik verilmiştir.[5]

Elyesa Peygamberin Kıssası

Cenâb-ı Allah, Elyesa'ı da En'âm sûresinde bazı peygamberlerle birlikte zikretmiştir. Şöyle ki:
«İsmail, Elyesa, Yunus ve Lût'a da (yol gösterdik), hepsini âlemlere
Üstün klldlk»(el-En'âm, 86.)
«İsmail'i, Elyasa'ı, Zülkifli de an. Hepsi de iyilerdendir.» <Sâ'd,48.)
İbn İshak'm, Hasen'den rivayet ettiğine göre İlyas'dan sonra İsrailoğullarma Elyesa peygamberlik etmiştir. Cenâb-ı Allah'ın dilediği bir süre kadar aralarında kalıp İlyas'm yolunu ve şeriatını tutarak onları Allah'a kulluk etmeğe davet etmiştir. Nihayet eceli gelince o da ahirete göçmüştür. Ardı sıra büyük olaylar, günahlar ve hatalar işlemişlerdir. İsrailoğullannm aralarında zorbalar çoğalıp peygamberleri öldürmeye başlamışlardır. İnatçı azgın ve taşkın bir hükümdarları vardı. Denildiğine göre o hükümdara, tevbe edip inatçılığından ve zorbalığından geri caydığı taktirde Cennet'e gireceğini Zülkifl tekeffül etmişti. Tekeffül ettiğinden dolayı da Zülkifl adını almıştı.
Muhammed b. îshak'm anlattığına göre Elyesa'nın adı Ahtop'dur.
Hafız Ebu'l-Kasım b. Asakir, tarihinin (y) harfi maddesinde Elye-sa'dan bahsederken onun Esbat b. Adiy b. Şotlim b. Efraim b. Yusuf b. Ya'kub b. îshak b. İbrahim el-Halil olduğunu söylemiştir. Denildiğine göre Elyesa, İlyas peygamberin amcası oğludur.

Baalbek, hükümdarının korkusundan ötürü onunla birlikte Kasyon dağında gizlenirmiş. Sonra her ikisi beraberce önün yanma giderek Allah'a kulluğa davet etmişler. İlyas'm vefatından sonra onun yerine Elyesa geçerek kavmine peygamberlik etmiştir.
Eyyüb peygamberin kıssasını Zülkiflden önce anlattık. Çünkü bir rivayete göre Zülkifl, Eyyüb peygamberin oğludur Doğrusunu Allah bilir. [6]

Fasıl

İbn Cerir et-Taberî ile diğerleri dediler ki: Elyesa'dan sonra İsrailoğullannm durumları berbat olup karıştı. Büyük günahlar işlediler. Peygamberlerin bir kısmım öldürdüler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, peygamberlere bedel olarak üzerlerine zorba hükümdarları musallat etti. O hükümdarlar kendilerine zulmedip kanlarım akıttılar. Ayrıca Cenâb-ı Allah, diğer milletleri de onlara düşman kılıp üzerlerine musallat kıldı. Düşman milletlerden biri ile savaştıklarında Misak tabutu onlarla beraber oluyordu. Bu vesile ile Cenâb-ı Allah'ın bereket ve imdadı kendilerine yetişip muzaffer oluyorlardı. Musa ve Harun ailesinin bıraktıkları kalıntılarla ferahlık, o tabutun içinde bulunuyordu.
Gazzeliler ve Maskalan ahalisi ile yaptıkları bazı savaşlarda mağlup oldular. Mülkleri ellerinden alındı. İsrailoğullarmın o zamanki hükümdarı, bunu öğrenince, boynu incelip rengi sarardı ve kahrından öldü. İsrailoğullan da başsız kaldılar. Nihayet Cenâb-ı Allah, kendilerine Samoyel adında bir peygamber gönderdi. Samoyel'den düşmanla savaşırken başlannda bulunması için bir hükümdar tayin etmesini istediler. Neticede Kur'ân-ı Kerim'de anlatılan olaylarla karşılaştılar.
İbn Cerir et-Taberî der İd: Yuşa b. Nun'un vefatından sonra Samo-yel'in peygamber olarak gönderilişine kadar aradan 460 sene geçti.[7]

Samoyel Peygamberin Kıssası

Samoyel, Alkame oğlu Bali'nin oğludur. Alkame, Yehvabin oğlu Yerham'in oğludur. Yehvabin, Sof oğlu Teho'nun oğludur. Sof, Mahis oğlu Alkame'nin oğludur. Mahis, Azriya oğlu Amosa'nm oğludur. Samo-yel'e, Eşmayel diyenler de vardır. Mukatil'in dediğine göre Samoyel, Harun'un mirasçılarmdandır. Mücahid'e göre Samoyel'in adı Eşmoyel olup Helfaka'nm oğludur Samoyel'in nesebinde daha ileriki babalarının adları zikredilmemiş tir. Doğrusunu Allah bilir.
Süddı, İbn Abbas ile İbn Mes'ud ve sahabelerden bir grupla birlikte Salebî ve diğerlerinin şöyle dediklerini nakleder: Gazze ve Askalan mıntıkasında Amalika kabilesi, israiloğullanm mağlup edip, onlardan çok kimseleri öldürmüşlerdi. Çok sayıda çocuklarım esir almıştı. Lavi kabilesinde artık peygamberlikte sona ermişti. Onlardan hayatta kalan, sadece hamile bir kadın olmuştu. O kadın, kendisine bir erkek evlat na-sib etmesini Cenâb-ı Allah'dan dilemişti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah da ona bir erkek çocuk nasib etti. Çocuğa, Eşmoyel adını vermişti. Eş-moyel adının İbranice'deki manası, İsmail'dir. Yani bu kelime, "Allah benim duamı işitti" anlamım taşımaktadır.[8]
Samoyel gelişip yetişkinlik çağına varınca anası, onu bir mescide götürüp orada Allah'a ibadet etmekte olan salih bir adama teslim etti ki onun iyiliklerinden ve ibadetlerinden nasibini alıp bir şeyler öğrensin. Samoyel, o salih adamın yanında kaldı. Delikanlılık çağına vardığında bir gece uyumakta iken mescidin bir köşesinden bir ses duyup uyandı ve korktu. Sandı ki o salih ihtiyar kendisini çağırıyor. İhtiyara: "Sen mi beni çağırdın?" diye sorunca ihtiyar, onu korkutmamak için: "Evet, ben çağırdım. Sen, uyumana bak." dedi. Bunun üzerine Samoyel de uyumaya başladı. Fakat aradan kısa bir süre geçtikten sonra aynı sesi ikinci kez duydu. Sonra üçüncü kez duydu. Bir de baktı ki Cebrail yanma gelip şöyle diyor: "Ey Samoyel! Doğrusu Rabbin seni kavmine peygamber olarak gönderdi". Bundan sonra Samoyel, Kur'ân-ı Kerim'de anlatıldığı gibi kavmim Hakka davet etmeye başladı.
Cenâb-ı Allah, kutsal kitabında şöyle buyurmaktadır:
"Musa'dan sonra îsrailoğullarımn ileri gelenlerim görmedin mi?Peygamberlerine: "Bize bir hükümdar gönder (onun önderliğinde) Allah yolunda savaşalım." demişlerdi."
"Ya size savaş yazılınca savaşmazsanız?" dedi. Dediler: "Bizler neden Allah yolunda savaşmayalım ki; oysa biz yurtlarımızdan ve oğullarımız arasından çıkarılıp sürüldük?" Fakat kendilerine savaş yazılınca içlerinden pek azı hariç, yüz çevirdiler. Allah zalimleri bilir. Peygamberleri onlara dedi ki: "Allah, Talut'u size hükümdar gönderdi." Dediler ki: "O bizim üzerimize nasıl hükümdar olabilir? Biz hükümdarlığa ondan daha layıkız. Ona geniş mal da verilmemiştir".Dedi: "Allah onu sizin üzerinize (hükümdar) seçti. O'nun bilgisini ve gücünü arttırdı". Allah mülkünü dilediğine verir. Allah(m lütfü) geniştir. (O, herşeyi) bilendir.
Ve peygamberleri onlara dedi ki: "O'nun hükümdarlığının alameti, tabutun size gelmesidir. Onun için de, Rabbinizden bir ferahlık ve Musa ailesinin, Harun ailesinin geriye bıraktıklarından bir kalıntı vardır. Onu melekler taşımaktadır. Eğer inanıyorsanız bunda sizin için (Ta-lut'un hükümdarlığına) kesin bir alamet vardır".
Tefsircilerin çoğu dediler ki: Bu kıssada anlatılan kavmin peygamberi Samoyel idi. Başkaları ise Şemun olduğunu söylemişlerdir. Diğer bazıları ise Samoyel ile Şemun'un aynı kişi olduğunu ifade etmişlerdir. Bir başka grup ise bu kavmin

peygamberinin Yuşa' olduğunu ileri sürmüştür. Bu, imam Ebu Cafer b. Cerir'in, Tarih'inde anlattıklarına çok uzaktır. Çünkü İmam Ebu Cafer, Tarih'inde şöyle der: Yuşa'nm vefatı ile Samoyel'in peygamber olarak gönderilişi arasında 460 senelik bir zaman geçmiştir. Doğrusunu Allah bilir.[9]

Hülasa, bu kavim, savaşlardan yenik düşüp bitkin hale geldikleri ve düşmanları tarafından ezildiklerinde o zamanki Allah'ın peygamberinden, kendileri için bir hükümdar tayin etmesini talep ettiler iri, o hükümdarın emri altında düşmanlarıyla savaşsınlar. Peygamber, onlara şöyle demişti:

«"Ya size savaş yazılınca savaşmazsanız?" dedi. Dediler: "Bizler neden Allah yolunda savaşmayalım ki?" (Yani Allah yolunda bizi savaşmaktan engelliyecek ne vardır?). Oysa biz yurtlarımızdan ve oğullarımız arasından çıkarılıp sürüldük.» (ei-Bakara, 246.)

Yani bizler savaştan yenik çıkıp sevdiklerimizden ayrı düştük. Öyle ise düşmanlarımızın elinde esir kalıp horlanmakta olan oğullarımız ve çocuklarımız için savaşmamız gerekir.

Onların böyle demeleri üzerine Cenâb-ı Allah şöyle buyurdu:

"Fakat kendilerine savaş yazılınca (farz kılınınca), içlerinden pek azı hariç, yüz çevirdiler. Allah zalimleri bilir".

Bu kıssanın son kısmında da anlatıldığı gibi o hükümdarla birlikte onların pek azı hariç, nehri geçmediler. Geri dönüp düşmanla yüz yüze gelmekten kaçındılar.

«Peygamberleri onlara dedi ki: "Allah, Talut'u size hükümdar gönderdi.» (el-Bakara, 247.)

Sa'lebî dedi ki: Bu ayette geçen Talut, Kayş b. Efil'in oğludur. Efil, Sara b. Tihort'un oğludur. Tihort, Enis oğlu Efih'in oğludur Enis, Ya-kub oğlu Bünyamin'in oğludur. Yakub, İbrahim oğlu îshak'ın oğludur.

îkrime ile Süddî dediler ki: Talut, şakacı idi. Vehb b. Münebbih dedi ki: Talut, deri sepicisi idi.

Başkaları ise, onun başka bir sanatla uğraştığını ifade etmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.[10]

Dediler ki: "O bizim üzerimize nasıl hükümdar olabilir? Biz hükümdarlığa ondan daha layıkız, ona geniş mal da verilmemiştir".

Denildi ki: Cenâb-ı Allah, peygamber Samoyel'e şöyle vahyetti: Israiloğullanndan hangisinin boyu, şu değnek boyu kadar olur da içinde Kudüs yağı bulunan şu boynuza gelirse o, onların hükümdarı olacaktır. Bunun üzerine İsrailoğulları değneği ellerine alıp kendi boylarını ölçmeye başladılar. Talut'dan başka hiçbiri, değneğin boyu kadar uzun değildi. Talut, peygamber Samoyelın yanma gelince içinde Kudüs yağı bulunan boynuzu elde etti. Samoyel'de ona Kudüs yağını sürdü ve onu hükümdarlığa tayin etti. îsrailoğullarına da şöyle dedi: "Allah onu sizin-üzerinize (hükümdar) seçti. (Savaş hususunda veya diğer her işte) onun bilgisini ve gücünü (ya da boy ve güzelliğini) arttırdı".

Ayet-i kerime'den anlaşıldığına göre Talut, îsrailoğullarınm en yakışıklısı ve en bilgilisi idi.

«...Allah, mülkünü dilediğine verir". Hüküm vermek O'na aittir. Yaratmak ve emir vermek O'nun elindedir. Allah(m lütfü) geniştir. (O, her şeyi) bilendir.

Ve peygamberleri onlara dedi ki: "Onun hükümdarlığının alameti, Tabut'un size gelmesidir. Onun içinde, Rabbinizden bir ferahlık ve Musa ailesinin, Harun ailesinin geriye bıraktıklarından bir kalıntı vardır. Onu melekler taşımaktadır. Eğer inanıyorsanız bunda sizin için (Ta-lut'un hükümdarlığına) kesin bir alamet vardır.»(el-Bakara, 247-248.)

Bu da, Talut'un iyi bir insan ve veli bir kimse olması nedeniyle onlara getirdiği uğur ve bereketin bir eseridir. Bu vesile ile Cenâb-ı Allah onlara, daha önce ellerinden almış olduğu tabutu geri verdi; düşmanlarım ezdi. Bu tabut nedeniyle düşmanlarına karşı muzaffer oldular."Onda Rabbinizden bir ferahlık vardır". Denildiğine göre ayet-i kerimede geçen tabut kelimesinden kasıt, altından yapılma bir tastır. Onun içinde peygamberlerin göğüsleri ve kalpleri yıkanırmış. Denildiğine göre o tabut sebebi ile kendilerine gelen ferahlık, rüzgar esintisi şeklinde imiş. Yine denildiğine göre o tabut, bir kedi timsali şeklinde yapılmıştı. Savaş anında ses çıkardığında İsrail oğulları muzaffer olacaklarına inanırlarmış. "O tabutta Musa ailesinin, Harun ailesinin geriye bıraktıklarından bir kalıntı vardır".

Tabutun içinde, Tevrat levhalarının parçaları ile Tih sahrasında İsrailoğullarına inen kudret helvasından biraz kalmış idi. "O'nu melekler taşıyorlardı". Yani o tabutu, ey îsrailoğulları, melekler taşıyıp size getirecekler ve siz de onu ayan beyan bir surette göreceksiniz ki, Allah'ın size karşı bir hücceti olsun ve benim size söylediklerimin doğruluklarına dair apaçık bir burhan olsun. Talut'un veli ve salih bir insan olduğunu ispatlayan bir delil olsun. "Eğer inanıyorsanız bunda sizin için (Talut'un hükümdarlığına) kesin bir alamet vardır'.

Denilir ki Amalika kabilesi, bu tabut sayesinde düşmanlarına galip olduklarında ki tabutun içinde ferahlık ve Musa ailesi ile Harun ailesinden kalıntılar vardı. Bir başka rivayete göre tabutun içinde Tevrat da vardı. Tabut tamamen ellerine geçince onu kendi mıntıkalanndaki bir putun altına koydular. Sabah olunca tabutun putun başında durmakta olduğunu gördüler. Onu yine putun altına koydular. Ertesi gün sabahladıklarında tabutun yine putun üstünde olduğunu gördüler. Bu iş böyle devam edince, bunun Allah tarafından yapılan bir iş olduğunu anladılar ve onu mıntıkalarından çıkarıp beldelerine bağlı bir köye yerleştirdiler. Boyun kısımlarında bir hastalık peyda oldu. Bu hastahktan uzun süre kurtulamayınca tabutu bir arabaya yerleştirip iki ineğe bağlayarak mıntıkaları dışına sürdüler. Denildiğine göre melekler, bu arabayı sürerek İsrailoğullan topluluğunun Önüne getirdiler. Peygamberlerinin de haber verdiği gibi, îsrailoğulları bu manzarayı seyrediyorlardı. Tabii yine de meleklerin bu tabutu ne şekilde getirdiklerini en iyi Allah bilir. Ama kuvvetli görüşe göre ayet-i kerimeden de anlaşıldığı

gibi tabutu, melekler bizzat taşıyorlarmış. Her ne kadar birinci şeklin daha kuvvetli olduğunu tefsircilerin bir çoğu anlatmakta iseler de doğrusunu Allah bilir.[11]

«Talut, askerler (iy)le ayrılınca dedi ki: "Allah, sizi bir ırmakla deneyecektir. Kim ondan içerse benden değildir. Ondan (kana kana) tatma-yıp sadece eliyle bir avuç alan bendendir.» (el-Bakara, 249.)

Ibn Abbas ile tefsircilerin çoğu dediler ki bu nehir, Ürdün nehridir. Buna Şeria nehri de denir. Askerleri ile Talut, bu nehrin yanına vardığında bir imtihan dolayısıyla Cenâb-ı Allah'ın peygamberi Samoyel'e verdiği emre dayanarak Talut'da askerlerine şöyle buyruk verdi: Kim bu nehirden içerse benimle beraber olmasın. Bu gazada benden uzak-laşsm. Bundan ancak (kana kana) tatmayıp sadece avucu ile bir defa alan benimle arkadaşlık edebilir.

Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "İçlerinden pek azı hariç, hepsi ondan içtiler".

Süddî dedi ki: Talut'un askerleri 80.000 idi. Ondan 76.000 kadarı içtiler. Geriye 4000 asker kaldı.[12] Buharı, sahihinde şöyle bir hadis nakleder: Bera b. Azib şöyle dedi: Muhammedin sahabeleri olan bizler kendi aramızda konuşuyorduk. Şöyle ki: Bedir savaşma katılan sahabelerin sayısı ile nehri, Talut'la beraber geçen savaşçıların sayısı arasında bir mukayese yapılacak olursa ikisinin de eşit olduğu görülür. Talut'la birlikte nehri geçen askerler, 310 küsur kadardı. Süddî'nin ifade ettiğine göre Talut'un askerleri, 80.000 kadarmış. Aslında bu sayı üzerinde ihtilaf vardır. Çünkü Kudüs toprağına, 80.000 asker sığmaz. Doğrusunu Allah bilir.

Cenâb-ı Allah buyurdu:

«Nihayet Talut ve kendisiyle beraber inanalar, ırmağı geçince: "Bu gün Calut'a ve askerlerine karşı bizim gücümüz yok." dediler.» Kendilerini azımsadılar ve zayıf gördüler. Düşmanlarının çokluğu karşısında şaşıp onlara mukavemet edemeyeceklerini sandılar.

"Allah'a kavuşacaklarına kanaat getirenler ise şöyle dediler: "Nice az bir topluluk var ki, Allah'ın izniyle çok topluluğa galip gelmiştir. Allah, sabredenlerle beraberdir». Yani iman ve yakîn sahibi olan bahadırlarla yiğitler, sabredip mukavemet ruhuna sahip olanlar, düşmanla karşılaşıp mücadele vermeye ve vuruşmaya onları teşvik ettiler.

«(Talut'un askerleri) Calut ve askerlerine karşı çıktıklarında şöyle dediler: "Rabbimiz, üzerimize sabır dök! Ayaklarımızı sağlam tut ve o kafir millete karşı bize yardım et!"» (d-Bakara, 250.)

Cenâb-ı Allah'tan üzerlerine sabır dökmesini, kalplerine itminan vermesini, ayaklarını kaydırmamasını, savaş alanında kendilerine metanet vermesini, gazanın kızıştığı ve savaş alevlerinin tutuştuğu esnada yüreklerini pekiştirmesini dilediler. Batınî ve zahirî dayanıklılık istediler. Düşmanlarına ve kafirlere karşı, münkirlerle zorbalara karşı muzafferiyet istediler. Allah'ın ayetlerim ve nimetlerini inkar eden kimselere karşı galibiyet istediler. Yüce kudretin sahibi, her şeyi görüp işiten, her şeyden haberdar olup bütün işleri yerli yerince yapan Rable-ri, dileklerine cevap verdi ve isteklerini yerine getirdi. Onlar da Allah'ın güç ve kuvveti ile onun izin ve yardımı ile düşmanlarım hezimete uğrattılar. Düşmanlarının sayı ve teçhizatı çok olmakla birlikte yine de Allah'ın verdiği kuvvet sayesinde onları mağlub ettiler. Nitekim Cenâb-ı Allah buna bir nazire olarak mü'minlere hitaben şöyle buyurmuştur.

«Nitekim Allah size Bedir'de de yardım etmişti. Siz o zaman zayıf idiniz. O halde Allah'tan korkun ki şükredesiniz.» (Âl-Imr;in,i23.)

«Davud, Calut'u öldürdü. Allah ona (Davud'a) hükümdarlık ve hikmet verdi. Ve ona dilediğini öğretti.» (ei-Bakaı-a, 25i.)

Bu ayet-i kerime de Davud (a.s.)'un kahramanlığına delâlet vardır. Yine bu ayet-i kerimede anlatıldığına göre o, düşman ordusunu ezip hezimete uğratmıştır. Düşman askerlerini kırıp geçmiştir. Düşman ordusunun başındaki komutanı öldürmekten daha büyük bir muzafferiyet düşünülemez. Bu sebeble Davud ve askerleri bol miktarda malları ganimet olarak ele geçirmiş; yiğit düşman savaşçılarını esir almışlardı. İman kelimesi, putlar üzerinde yücelmişti. Allah'ın dostları, düşmanlarına galip gelmişti. Gerçek din, bâtıla üstün olmuştu. Bâtılın peşinde koşanlara galip olunmuştu.

Süddî şöyle der: Davud peygamber, babasının çocuklarının arasında en küçük olanı idi. Onüç kardeş idiler. îsrailoğullarınm hükümdarı Talut'un, halkı, Calut'u ve askerlerini öldürmeye, onlarla savaşmaya teşvik ettiğini duydu. Talut şöyle diyordu. Kim Calut'u öldürürse, kızımı ona verir ve onu tahtıma ortak ederim.

Davud peygamber, iyi sapan atmasını bilirdi. İsrailoğullan arasında dolaşmakta iken bir taşın kendisine şöyle seslendiğini işitti: "Ey Davud beni al. Çünkü sen Calut'u benimle öldüreceksin!" Taşın böyle seslendiğini duyan Davud, hemen koşup taşı aldı. Ardından ikinci bir taşta kendisine aynı şekilde seslendi, onu da aldı. Daha sonra üçüncü bir taşın da kendisine aynı şekilde seslendiğini işitince onu da alıp sapanına yerleştirdi. İki ordu karşı karşıya geldiğinde düello yapmak için Calut ortaya çıktı. Kendisiyle vuruşacak bir kimse istedi. Ona karşı Davud çıktı. Davud'a şöyle dedi:

"Geri dön, seni Öldürmek istemiyorum! .

Davud: "Ama ben seni öldürmek istiyorum." dedi. Ve üç taşı alıp sapına yerleştirdi.Sonra sapanını çevirerekiçindeki üç taşı paça haline getirdi. Taşları fırlatarak Calut'a isabet ettirdi.Kafasınıyarıp öldürdü. Böylece Calut'un askerleri paniğe kapılarak gerisin geri kaçtılar. Talut da Davud'a verdiği sözü yerine getirdi. Kızını ona verip tahtına ortak etti. Davud'a büyük payeler verdi. İsrailoğullan arasında onun hükmünü geçerli kıldı. İsrailoğullan da Davud'u sevdiler. Talut'dan
fazla ona meylettiler.

Denildiğine göre Talut, bir müddet sonra Davud'u kıskanmaya başlamış ve onu öldürmek istemişti. Öldürmek için bir tuzak

kurmuştu, ama amacına ulaşamamıştı. Âlimler, Davud'u öldürmekten onu mene-diyorlardı. Bunun üzerine Talut, kızarak âlimlere musallat oldu. Az bir kısmı dışında hepsini öldürdü. Bilahare pişman olarak tevbe etti ve kötülüklerine son verdi. Nedametinden dolayı çokça ağlamaya başladı. Mezarlıklara gidip oralarda ağlardı. Öyle ki göz yaşları ile toprağı ısla-tırdı. Günün birinde mezarlıktan kendisine şöyle bir ses geldi: Ey Talüt! Biz hayatta idik, sen bizi öldürdün. Öldükten sonra bile bize eziyet verir
oldun!
Bu ses üzerine Talut daha fazla ağlamaya başladı. Korkusu fazlalaştı. Sonra durumunu kendisine izah edecek bir âlim aradı. Tevbesinin kabul edilip edilemeyeceğini sordu. Kendisine: "Sen hayatta bir âlim bıraktın mı ki şimdi durumuna bir çare bulması için âlim arıyorsun?" denildi. Nihayet bir kadının yanma gitmesini kendisine salık verdiler. Kadının yanma gitti. Kadın onu alıp Yuşa peygamberin mezarının yanı başına getirdi. Kadın, Allah'a dua etti. Yuşa peygamber mezarından kalktı. Ve: "Kıyamet mi koptu?" diye sorunca kadın şöyle cevap verdi: Hayır, ama Talut, sana tevbesinin kabul edilip edilemeyeceğini soruyor.
Yuşa şöyle cevap verdi: Evet, tevbesi kabul edilir; ama bu hükümdarlıktan vazgeçmesi, gidip şehit oluncaya kadar Allah yolunda savaşması gerekir.[13]
Bunun üzerine Talut, hükümdarlığı Davud peygambere bıraktı, onüç evladıyla birlikte o mıntıkadan gitti. Şehit oluncaya kadar Allah yolunda savaştılar. "Allah ona mülk ve hikmeti verdi. Dilediğini ona öğretti" ayet-i kerimesinden kastedilen mana da budur.
Muhammed b. îshak der ki: Mezarında diriltilen ve tevbesinin kabul edileceğini Talut'a haber veren peygamber, Ahtab oğlu Elyesa'dır. Ibn Cerir de böyle bir rivayette bulunmuştur.
Sa'lebî der ki: O kadın, Taîut'u, Samoyel peygamberin mezarının yanı başına getirdi. Samoyel, yaptığı kötülüklerden dolayı Talut'u kına-dı.
Bu rivayet daha münasiptir. Talut'un, Samoyel peygamberi rüyasında görmüş olması daha mantıklıdır. Mezarından dirilip kalkması, mantıklı değildir. Bu, bir peygamberin gösterebileceği bir mucizedir. Oysa Talut'un müracaat ettiği kadın, peygamber değildi. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Cerir der ki: Tevrat ehli, Talut'un hükümdarlığı ile çocuklarıyla birlikte Allah yolunda öldürülmeleri arasında geçen zamanın kırk yıl olduğunu söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir. [14]

Davud Peygamberin Kıssası

Davud, Uveyd oğlu İsa'nın oğludur. Uveyd, Salamon oğlu Abir'in oğludur. Salamon, Uveynadip b. Nahşo'nun oğludur. Uveynadip, Hasron b. Faresoğlu İrem'in oğludur. Fares, Yahuza b. Yakub'un oğludur. Ya-huza, İshak b. Yakub'un oğludur. îshak ise, İbrahim Halil peygamberin oğludur. İbrahim, Allah'ın dostu, kulu, peygamberi ve Kudüs'teki hali-fesidir.
Bazı ilim ehli ile Vehb b. Münebbih'den nakilde bulunan Muhanv med b. İshak şöyle demiştir: Davud (a.s.) kısa boylu, mavi gözlü, az saçlı, temiz kalpli bir kimse idi.[15]
Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Davud peygamber, Calut'u, İbn Asakir'in anlattığına göre Merecüssafr yakınında, Ümmü Hakim sarayının yanında öldürmüştür. Bunun üzerine îsrailoğulları kendisini sevmişler ve Talut'tan ziyade ona meyletmişlerdir. Bunun üzerine Ta-lut da onu kıskanıp Öldürmek istemiş ve neticede amacına ulaşamadığından dolayı da ülkesini terkederek hükümdarlığı Davud'a bırakmıştır. Cenâb-ı Allah, Davud'a hem hükümdarlık, hem de peygamberlik vermişti. Hem dünya hem de ahiretin hayrını vermişti. Halbuki daha önce hükümdarlık bir kolda, peygamberlik başka bir kolda idi. Davud Aleyhisselam'da her ikisi birleşti. Nitekim bununla ilgili olarak Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«Davud, Calut'u öldürdü. Allah ona (Davud'a) hükümdarlık ve hikmet verdi. Ve ona dilediğini Öğretti. Eğer Allah, insanların bir kısmıyla diğer bir kısmım savmasaydı, dünya bozulurdu. Fakat Allah, bütün âlemlere karşı lütuf sahibidir.» (el-Bakara, 251)
Eğer hükümdarlar, insanlar üzerinde hükmetmeselerdi, güçlü insanlar zayıf insanları yenerlerdi. Bu nedenle bazı eserlerde şöyle denmiştir: "Sultan, yeryüzünde Allah'ın gölgesidir". Mü'minlerin emiri Osman b. Affan hazretleri de şöyle buyurmuştur: "Cenâb-ı Allah, Kur'ân ile menetmediği şeyi sultan vasıtası ile meneder".
İbn Cerir der ki: Calut, düello için Talut'u çağırdığında ona şöyle dedi. Ben sana karşı, sen de bana karşı çık. Fakat Talut, yardım için askerlerine seslenince onun çağrısına Davud cevap verdi. Gelip Calut'u öldürdü.[16]
Velıb b. Münebbih dedi ki: Calut'un Davud tarafından öldürülmesi üzerine insanlar, Talut'a göstermedikleri sevgiyi Davud'a gösterdiler. Talut'u hüküm darlıktan atıp yerine Davud'u geçirdiler. Rivayete göre bu iş, Samoyel'in emri üzerine yapılmıştır. Hatta bazıları, bu olaydan önce onun bu emri verdiğini söylemişlerdir.
İbn Cerir der ki: Cunıhur-u ulemanın ittifakına göre Davud'un Ca-lut'u öldürmesinden sonra yönetim değişikliği olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
îbn Asakir, Said b. Abdülaziz'den şöyle rivayet etti: Davud, Ümmü Hakim'in sarayı yanında Calut'u öldürmüştür. Oradaki

nehir, ayet-i kerimede sözü edilen nehirdir. Doğrusunu Allah bilir.
Cenâb-ı Allah, şöyle buyurdu:
«Andolsun, Davud'a tarafımızdan bir üstünlük verdik: "Ey dağlar, (onun yaptığı teşbihi) onunla beraber yankılayın ve ey kuşlar (sizde O'nun teşbihine katılın)!"(dedik). Ve ona demiri yumuşattık: "Geniş zırhlar yap, dokumasını ölçülü yap ve (hepiniz) iyi işler yapın. Çünkü ben, yaptıklarınızı görmekteyim" diye (vahyettik).» (Sebe',10-11.)
Bir başka ayet-i kerimede ise Cenâb-ı Allah şöyle buyurmaktadır:
«Davud'a dağları ve kuşları boyun eğdirdik. Onunla beraber teşbih ediyorlardı, Biz (bunları)yaparız. Ona, sizi, savaşır şiddetinden korumak için zırh yapmayı Öğretmiştik. Ama siz şükrediyor musunuz ki?»(el-Enbiyâ, 79-80.)
Cenâb-ı Allah, zırh örme işinde Davud'a yardım etti ki düşmanla savaşırken kendini demirden örülme zırhlarla korusun. Ayrıca Cenâb-ı Allah, zırhları ne şekilde öreceğini de ona öğretti. Ve şöyle buyurdu: "Dokumayı ölçülü yap". Yani çiviyi çok ince yapma ki kırılmasın; çok kaba yapma ki dağıtmasın".
Hasan Basrî ile Katade ve A'meş dediler ki: Cenâb-ı Allah, demiri, Davud'un elinde yumuşattı. Öyleki ateşe ve çekice ihtiyaç duymaksızın demiri elinde eğip büküyordu.
Katade'nin anlattığına göre halkalardan ilk olarak zırh yapan, Davud peygamber olmuştur. Ondan önceleri demirden tabakalar halinde zırhlar yapılırdı. İbn Şevzeb'in dediğine göre Davud peygamber, her gün bir zırh yapıp 6000 dirheme satardı. Sahih hadiste sabit olduğuna göre kişinin yediği en helal ve en temiz şey, kendi kazancıdır. Allah'ın peygamberi Davud (a.s.) da kendi eliyle kazandığım yerdi.
Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Güçlü kulumuz Davud'u an. Çünkü o, (Allah'a) çok dönerdi. Biz dağları ona ram etmiştik. Akşam sabah onunla teşbih ederler (onun yaptığı teşbihle çınlarlar)dı. (Her taraftan) toplanıp gelen kuşları da (ona ram etmiştik). Hepsi onun nağmesine katılır (beraber teşbih ederlerdi. Onun mülkünü güçlendirmiştik. Kendisine hikmet ve açık, güzel konuşma (kabiliyeti) vermiştik.» (sad, 17-20.)
İbn Abbas ile Mücahid dediler ki: Ayet-i kerimede geçen "eyd" kelimesi, taatte kuvvetli olmak, yani ibadet ve salih amelde güçlü olmak manasını ifade eder.
Katade der ki: Davud'a ibadet hususunda kuvvet verilmişti. İslâm'ı anlamada güç verilmişti. Bize anlatıldığına göre geceleyin namaz kılar, dua eder, gündüzleri de oruç tutardı. Öyleki zamanının yarısını oruçlu geçirirdi.[17]
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde nakledilen bir hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:
«Allah'ın en çok sevdiği namaz, Davud'un namazıdır. Allah'ın en çok sevdiği oruç, Davud'un orucudur. O gecenin yarısında yatar, üçte birinde ibadet ederdi. Altıda birinde uyurdu. Bir gün oruç tutar, bir gün oruç tutmazdı. Düşmanla karşılaştığında da kaçmazdı» [18]
Cenâb-ı Allah, Davud peygamberle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
«Biz dağlan ona ram etmiştik. Akşam sabah onunla teşbih ederlerdi. (Her taraftan) toplanıp gelen kuşları da (ona ram etmiştik) . Hepsi onun nağmesine katılırdı.» (sad, 18-19.)
Bir başka ayet-i kerimede de Cenâb-ı Allah, dağlara şöyle emir veriyor:
«Ey dağlar, (Davud'un yaptığı teşbihi) onunla beraber yankılayın.»(Sebe, 10.)
Yani ey dağlar, Davud'la birlikte teşbih edin. îbn Abbas ile Mücahid ve diğer bazı müfessirler bu ayet-i kerimeyi tefsir ederken ayetin şu manaya geldiğini söylemişlerdir.
"Biz dağları ona ram etmiştik. Akşam sabah onunla teşbih ederler (onun yaptığı teşbihle çınlarlar) di". Çünkü Cenâb-ı Allah, Davud peygambere kuvvetli bir ses vermişti. Bu ses kadar başkasına kuvvetli bir ses vermiş değildi. Zebur'u terennüm ederken havada uçmakta olan kuşlar dururlardı. Onun terennümüne eşlik eder, onun teşbihlerine katılırlardı. Aynı şekilde dağlarda da onun teşbihleri ile yankılanıp çınlarlardı. Sabah akşam bu hal böylece devam ederdi. Allah'ın salâtü selamı onun üzerine olsun.[19]
Evzaî, Abdullah b. Âmir'in kendisine şöyle dediğim rivayet etmiştir. Başkasına bir benzeri verilmemiş olan güzel bir ses, Davud peygambere verilmişti. Öyle ki kuşlarla canavarlar, Zebur okurken onun etrafında halkalanıp bekleşirlerdi. Açlıktan ve susuzluktan ölünceye dek o vaziyette günlerce beklerlerdi.
Vehb b. Münebbih dedi İd: Davud'un sesini duyan herkes, raksa gelir, ayakları yerden kesilirdi. Zebur'u öylesine güzel bir sesle okurdu ki duymakta olduğumuz ezanların bile onu andırdığını söyleyemeyiz. Zebur'u okurken cinlerle insanlar, kuşlarla hayvanlar sesine gelip etrafında halkalanırlardı. Öylece bekleşirlerdi. Açlıktan ölünceye kadar yanından ayrılmazlardı.
Ebu'l-Abbas el-Medenî, Malik'in şöyle dediğini rivayet eder: Davud (a.s.), Zebur'u okumaya başladığında bekarlar aşktan vecde gelip helak olurlardı.Bu garip bir rivayettir.
Abdürrezzak, İbn Cüreyc'den rivayet ederek şöyle der: Çalgı eşliğinde okumanın hükmünü Ata'ya sorduğumda, "Bunun ne sakıncası var?" diye cevap verdi. Ubeyd b. Ömer'in şöyle dediğini işittim: Davud (a.s.), çalgı aletini eline alıp çalmaya başlar ve beraberinde de okurdu. Böyle yapmakla da ağlamak ve ağlatmak isterdi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) Ebu Musa el-Eş'arî'yi okurken görmüşti

ve şöyle demişti: «Ebu Musa'ya Davud ailesinin kavallarından biri verilmiştir.»[20]
Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), şöyle buyurdu:
«Ebu Musa'ya Davud'un kavallarından biri verilmiştir.»[21]
Ebu Osman en-Nehdî'nin şöyle dediğini rivayet ederiz: "Ud ve kaval seslerini işitmişimdir. Fakat Ebu Musa el-Eş'ari'nin sesinden daha güzel bir ses işitmiş değilim".
Davud peygamber, sesinin yumuşak ve inceliğiyle birlikte kitabı olan Zebur'u çok seri bir şekilde okurdu. Nitekim İmam Ahmed b. Han-bel'in Ebu Hüreyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:
«Okumak, Davud'a hafifleştirildi. Hayvanının eğerlenmesini emrederdi. Hayvanı eğerleninceye kadar kendisi Kur'ân'ı okumuş olurdu. Ve elinin kazancından başka birşey de yemezdi.»[22]
Bu hadis-i şerifte geçen Kur'ân kelimesinden kasıt, Allah tarafından Davud peygambere vahyedilerek indirilen Zebur'dur. Davud peygamber, aynı zamanda bir hükümdar olup tebaaları varda. Zebur'u hayvanının eğerlenmesi tamamlanmadan önce okuyup tamamlardı. Bu çok seri bir işti. Seri bir şekilde okumasına rağmen ayetlerin manaları üzerinde düşünür ve bir terennüm ile okurdu. Okurken huşuyu da ihmal etmezdi. Allah'ın salatü selamı onun üzerine olsun. Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Ve Davud'a Zebur'u verdik.» (en-Nisâ,ı 63.)
Zebur, bilinen meşhur bir kitaptır. İbn Kesir Tefsirimizde Ahmed b. Hanbel'den naklettiğimiz bir hadiste anlatıldığına göre bu kitap, rama-zan-ı şerif ayında nazil olmuştur. İçinde bilinen bazı öğüt ve hikmetler vardır. Yüce Allah buyuruyor ki:
«Onun mülkünü güçlendirmiştik. Kendisine hikmet ve açık, güzel konuşma (kabiliyeti) vermiştik.» csad, 20,)
Yani Davud'a büyük bir mülk ve hakimiyet ile geçerli bir hüküm vermiştik.
İbn Cerir ile İbn Ebi Hatîm, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: İki adam davalaşmak üzere Davud peygamber gittiler. Aralarındaki dava konusu bir sığırdı. Adamlardan birisi, diğerinin kendisinden bir sığır gasbetmiş olduğunu iddia etti. Davalı, bu iddiayı reddetti. Davud, aralarında hüküm verme işini geceye erteledi. Gece olunca Cenâb-ı Allah kendisine davacıyı öldürmesini vahyetti. Sabah olunca davacıya Davud şöyle dedi: "Doğrusu, Cenâb-ı Allah seni öldürmemi bana vahyetti. Mutlaka seni öldüreceğim. Bu davan hususunda bana söyleyeceğin birşey var mıdır?".
Davacı şöye dedi: "Ey Allah'ın peygamberi, andolsun ki ben bu davamda haklıyım, yalnız daha önce ben bu davalının babasını öldürmüştüm".
Davacının böyle demesi üzerine Davud peygamber emir vererek davacıyı öldürttü. Bunun üzerine Davud peygamberin îsrailoğulları arasında şanı cidden büyüdü. İtibarı arttı. Herkes ona büyük bir saygı ve tazim göstermeye başladı. İbn Abbas, «O'nun mülkünü güçlendirmiştik. Kendisine hikmet (peygamberlik) ve açık, güzel konuşma (kabiliyeti) vermiştik.» ayet-i kerimesinden kastedilen mananın bu olduğunu söylemiştir.
Şureyh, Şa'bi, Katade, Ebu Abdurrahman es-Sülemî ile diğerleri demişler ki: Ayet-i kerimede geçen açık ve güzel konuşma kabiliyetinden kasıt, davaları iyice ve adilce sonuçlandırıp şahitlere ve yeminlere itibar etmektir. Bununla da şu kuralı kas de tmişl erdir: "Davacının belge getirmesi, inkar edenin de yemin etmesi gerekir".
Mücahid ile Süddî dediler ki: Ayet-i kerimede geçen güzel ve açık konuşma kabiliyetinden kasıt, yargıyı adilce yapıp anlamaktır. Ayrıca Mücahid, bunun, güzel ve açık seçik konuşarak doğru hüküm vermek olduğunu da ifade etmiştir. İbn Cerir de bu sözü benimsemiştir.[23]
Vehb b. Münebbih dedi ki: îsrailoğulları arasında kötülük ve yalancı şahitlik çoğalınca davaları halletmesi için Davud peygambere bir zincir verildi. Bu zincirin bir ucu gökte, diğer ucu da Kudüs'te Mescid-i Ak-sa'mn yanı başındaki kayalıkta idi. Altından yapılmıştı. İki kişi davalaştüdannda haldi olan bu zincire ulaşabilir, diğeri ise ulaşamazdı. Bu hal epey zaman böylece devam etti. Nihayet adamın birisi, bir başkasının yanma emanet olarak inci. bırakmıştı. Fakat bir süre sonra emanetçi, yanına bırakılan inciyi inkar etti. Bir baston alıp içini oyarak incileri içine yerleştirdi. Davalaşmak üzere kayalığın yanındaki zincire geldiklerinde davacı, yani inci sahibi, haldi olduğunu ispatlamak için elini zincire uzattı ve zinciri yakaladı. Davalıya (emanetçiye), "Sen de elini zincire uzat." denildiği zaman incileri içinde saklamış olduğu bastonu davacıya vererek elini zincire doğru uzattı, uzatırken de şöyle dedi: "Allah'ım, sen de biliyorsun ki ben incileri sahibine vermişim." Böyle deyince elini zincire uzattı ve zinciri yakalayıverdi. Daha sonra bastonu inci sahibinden geri aldı. İsrailoğullan bu durumda büyük bir zorlukla karşılaştılar ve davayı nasıl halledeceklerini bilemediler. Bunun üzerine o zincir derhal aralarından çekiliverdi.
«Sana davacıların haberi geldi mi? Hani odasının duvarına tırmanmışlardı. Davud'un yanma girmişlerdi de (Davud) onlardan korkmuştu. "Korkma, dediler. Biz iki davacıyız. Birimiz, ötekinin hakkına saldırdı. Şimdi sen aramızda hak ile hükmet. Zulmetme, bizi yolun ortasına (adalete) götür. Bu kardeşimin doksandokuz koyunu var. Benimse bir tek koyunum var. Böyle iken: " Onu da bana ver." dedi. Ve konuşma da bana ağır bastı (onunla baş edemedim)". (Davud) dedi ki: "Andolsun (o), senin koyununu kendi koyunlarına katmayı istemekle sana zulmetmiştir. Zaten (mallarım birbirine) karıştıran (ortak)lann çoğu, birbirine zulmederler. Yalnız inanıp iyi işler yapanlar bunun dışındadır ki, onlarda ne kadar azdır!". Davud, (bu hükümle) kendisim denediğimizi (kendisine bir bela vereceğimizi) sandı da Rabbinden mağfiret diledi. Eğilerek secdeye kapandı ve tevbe edip (bize) döndü. Biz de ondan bunu affettik. Yanımızda onun bir yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.» (Sâd, 21-25.)
Selef ve haleften bir çok tefsirciler, bu ayetle ilgili olarak bir çok kıssa ve haberler nakletmişlerdir ki bunların çoğunluğu

israiliyattır. Bir kısmı da kesin şekilde yalanlanmıştır. Kıssayı sadece Kur'ân-ı Kerim'den nakletmekle yetinerek diğer israiliyat haberlerini aktarmayı uygun görmedik. Allah dilediğini dosdoğru yola iletir,

Sâd süresindeki secdenin, aslî tilavet secdelerinden mi, yoksa şükür secdesinden mi olduğu hususunda imamlar ihtilaf etmişlerdir. Ve bu hususta iki görüş ileri sürülmüştür.

Buharî, avamın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Sâd süresindeki secdeyle ilgili olarak Mücahid'e fikrini sordum, bana şöyle dedi: İbn Ab-bas'a neden bu ayeti okurken secde ettin? diye sordum. Bana: «Onun soyundan Davud ve Süleyman'a (yo gÖstermiştik).»(cî-En'âm, 84). «İşte onlar Allah'ın hidayet ettiği kimselerdir. Onların yoluna uy.» (ei-En'âm, öo.) ayet-i kerimelerini okumadın mı? Davud da, peygamberinizin kendisine uymakla emrolunduğu kimselerdendir. Bu ayet-i kerimeyi okurken Davud peygamber secde etmiştir. Buna uyarak Rasûlullah da secde etmiştir." diye karşılık verdi.»[24]

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm, Sâd süresindeki secde ile ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Bu, aslî secde ayetlerinden değildir. Ancak bu ayetin okunması esnasında Rasûlullah'm secde ettiğini görmüşümdür.»

Bir başka rivayette de îbn Abbas şöyle der: Peygamber (s.a.v.), Sâd süresindeki secde ayeti esnasında secde yapmış ve şöyle demiştir: «Davud tevbe için bu ayet yanında secde etmiştir. Biz ise, şükür için secde ediyoruz.»[25]

Ebu Davud, Ebu Said cl-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) minberde iken Sâd sûresini okumuş secde ayetine geldiğinde inerek secde etmiştir. Beraberindekiler de kendisiyle birlikte secde etmiştir. Başka bir gün jâne aynı sûreyi okurken yine secde ayetine geldiğinde orada bulunan insanlar secde etmeğe hazırlanmış ve ayağa kalkmışlardı. Peygamber Efendimiz onların secdeye hazırlandıklarım görünce şöyle demişti: "Bu, bir peygamberin tevbesidir. Ancak sizin secde etmeye hazırlandığınızı gördüm". Böyle dedikten sonra minberden inip secde etmiştir.»[26]:İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'nin rüyasında Sâd sûresini yazmakta olduğunu gördüğünü rivayet eder. Rüyasında bu sûreyi yazarken secde ayetine geldiğinde elinde-ld kalemin, hokkanın ve yanındaki herşeyin derhal secdeye kapandıklarım görmüş. Ebu Said, bu rüyasını Peygamber Efendimiz'e anlatmış, bundan sonra da Sâd süresindeki secde ayetini her okuyuşunda secde edermiş".

Tirmizî ile îbn Mace, İbn Abbas'm şöyle dediğim rivayet etmişlerdir. «Adamın biri Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in yanma gelerek şöyle demiş: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben rüyada kendimi bir ağacın arkasında namaz kılarken gördüm. Secde ayetini okuduğumda benimle birlikte ağaç da secdeye kapandı. Ağacın secde halinde iken şöyle dediğini işittim: Allah'ım bu secde vesilesi ile kendi katmda benim için sevap yaz. Ve bunu benim için bir azık kıl. Bu sebeble de günahlarımı düşür. Kulun Davud'dan kabul ettiğin gibi benden de bu secdemi kabul buyur".

İbn Abbas der ki: Bu adam Peygamber Efendimiz'e böyle dedikter sonra Peygamber (s.a.v.) Efendimiz kalkarak Sâd süresindeki secde ayetini okudu, sonra da secdeye kapandı. Ve o adamın naklettiği gib secdeye kapanmış olan ağacm secde halindeki sözlerini aynen tekrarladığını işittim»[27]

Bazı tefsircilerin anlattığına göre Davud peygamber, kırk gün müddetle secdede kalmıştır. Mücahid ile Hasen ve diğerleri de böyle demişlerdir. Bu konuda merfu bir hadisde varid olmuştur. Ancak bu hadis, Yezid er-Rekaşî'nin rivayetlerindendir ki o da rivayeti metruk olan zayıf bir ravidir.

Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Biz de ondan bunu affettik. Yanımızda onun bir yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.» (Sâd, 25.)

Yani kıyamet gününde o, bizim yakınımızda olacak ve yüksek derecelere ulaşacaktır. Nitekim bir hadis-i şerifde de şöyle buyurulmuştur:

«Adaletli kimseler, Rahman'm sağ tarafında, nurdan minberler üzerinde bulunacaklardır. Bu gibi kimselerin her iki eli de sağ el gibidir. Bunlar, kendi aile bireyleri ile idareleri altında bulunan kimselere adaletle hükmederler».

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:

«Kıyamet gününde Allah'ın en çok sevdiği ve makam bakımından kendisine en yakın olan insan, adaletli hükümdardır. Yine kıyamet gününde Allah'ın en çok buğzettiği ve şiddetle azapl andırdığı kimse de, zalim hükümdar olacaktır.»[28]

İbn Ebi Hatim, «Yanımızda onun bir yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.» ayet-i kerimesiyle ilgili olarak Malik b. Dinar'ın şöyle dediğim rivayet etmiştir: Davud (a.s.), kıyamet gününde Arş'm direği yanında dikilip duracaktır. Cenâb-ı Allah kendisine şöyle buyuracaktır: "Ey Davud! Dünyada beni övdüğün gibi şu güzel ve ince sesinle, bugün de beni öv". Davud şöyle diyecek: "Nasıl yapabilirim ki? Sesimi elimden almışsın". Cenâb-ı Allah buyuracak ki: "Sesini bu gün sana geri veriyorum". Bunun üzerine Davud (a.s.), yüksek sesle Cenâb-ı Allah'ı Övecek ve bu sesinin tesiri ile Cennet ehli, nimetlerini istifrağ edeceklerdir.

«Ey Davud, biz seni yeryüzünde (senden öncekilerin yerine) hükümdar yaptık. İnsanlar arasında adaletle hükmet, keyf (in)e uyma, sonra bu, seni Allah'ın yolundan saptırır. Allah'ın yolundan sapanlara, hesap gününü unuttuklarından dolayı onlara çetin azap vardır.» (Sâd, 26.)

Bu, Allah'ın Davud peygambere yaptığı bir hitaptır, ama bununla idareciler ve hakimler kasdedilmektedir. Bu ayet-i kerime ile Cenâb-ı Allah, onlara adaletli olup hakka tâbi olmalarını emretmektedir. Başka şeylere, heva, heves ve görüşlerine uymamalarını tavsiye etmektedir. Haktan ve adaletten ayrılıp başka şeylerle hükmedenleri tehdit etmektedir. Zamanında Davud peygamber, adalet timsali idi. İnsanlar için muazzam bir örnek teşkil etmekteydi. Çokça ibadet ederek Allah'a türlü vesilelerle

yaklaşmaya çalışırdı. Gece ve gündüz bütün vakitlerini çoluk çocuğuyla birlikte ibadetle geçirirdi. Nitekim Cenâb-ı Allah, şöyle buyuruyor: «Ey Davud ailesi, şükredin! Kullarımdan şükreden azdır.»(Sebc',13.)
Ebu Bekir b. Ebi'd-Dünya, Ebu'l-Celed'in şöyle dediğini rivayet eder: Davud peygamberin meselesini okudum. O şöyle demişti: 'Ta Rab-bi, sana nasıl şükredebilirim ki? Sana şükretmeye ancak nimetlerinle ulaşabilirim". Böyle demesi üzerine Cenâb-ı Allah, kendisine şöyle vah-yetmişti: "Ey Davud, bilmezmisin ki sende olan herşey, benim sana vermiş olduğum nimetlerdir?". Bu uyarı üzerine Davud şöyle demişti: "Evet, öyledir ya Rabb". Cenâb-ı Allah da kendisine şu karşılığı vermişti: "İşte böyle yapmanla senden razı ve hoşnut olurum".
Beyhakî, İbn Şihab'm şöyle dediğim rivayet eder: "Zatının üstünlüğüne, heybet ve azametinin yüceliğine layık bir şekilde Allah'a hamdol-sun". Davud'un böyle demesi üzerine Cenâb-ı Allah, ona şöyle vahyet-mişti: "Ey Davud! Doğrusu sen, hafaza meleklerini yordun".
"Zühd" adlı kitapda Abdullah b. Mübarek, Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Davud ailesinin hikmetlerinden bazıları şunlardır: Akıllı kimsenin dört saatten gafil kalmaması gerekir: Bir saatte, Rabbine münacaatta bulunmalıdır. Bir saatte, nefsini sorguya çekmelidir. Bir saatte, ayıplarını kendisine bildirecek ve nefsini doğrulayacak kardeşleriyle buluşmalıdır. Bir saatte de, nefsi ile lezzetlerini helal dairesinde başbaşa bırakmalıdır. Çünkü bu saatte nefsini dinçleş-tirerek, kalbini zindeleştirerek diğer saatlerdeki görevlerini yapmak için kuvvet bulur.
Akıllı kimsenin, zamanım bilmesi, dilini muhafaza etmesi ve kendi durumuna yönelip ilgilenmesi gerekir.
Akıllı kimse, sadece üç şeyi amaç edinmelidir:
1- Ahireti için azık elde etmeye bakmalıdır.
2- Dünya maişetini temin etmeye bakmalıdır.
3- Haram olmayan lezzetleri tatmalıdır.
Harız İbn Asakir, Davud peygamberin özelliklerini anlatırken birçok güzel huylarından bahsetmiş, bu arada şu sözünü de nakletmiş tir: 'Yetim için şefkatli bir baba gibi ol. Şunu iyi bil ki, ne ekersen onu biçersin,. Kötülük ekersen diken biçersin."
Halk içinde ahmakça konuşan hatip, cenazeyi görürken şarkı söyleyen şarkıcı gibidir. Zenginlikten sonra yoksul düşmek, ne kadar çirkin-se, doğru yola kavuştuktan sonra sapıklığa düşmek bundan daha çirkindir. Halk içinde senin aleyhinde söylenmesini istemediğin şeylere dikkat et. Yalnız başına kaldığın zaman da bu işleri yapma. Yapamayacağın şeyi kardeşine vadetme. Çünkü böyle yapman, onu sana düşman eder.
Muhammed b. Sad, Afren'in kölesi Ömer'den rivayet ederek Yahudilerin, Rasûlullah (s.a.v.)'ın kadınlarla evlendiğini gördüklerinde şöyle dediklerini rivayet eder: Yemekten doymayan şu adama bakın hele! Allah'a andolsun ki bunun maksadı, sadece kadınlardır.
Hanımlarının çokluğunu çekemediler, bu sebeble onu ayıpladılar ve şöyle dediler: Eğer peygamber olsaydı, kadınlara rağbet etmezdi. Bu hususta en çok ileri gidenlerden biri Huyey b. Ahtab'dı. Cenâb-ı Allah, onları yalanladı ve peygamberine lütufda bulunup bol bol in'âmda bulunduğunu onlara haber verip şöyle buyurdu:
«Yoksa Allah'ın lütfundan insanlara (yani Rasûlullah'a) verdiği için onları kıskanıyorlar mı? Oysa biz İbrahim ailesine de kitap ve hikmet vermiş ve onlara büyük bir mülk bağışlamıştık.» (en-Nisa, 54,)
Yani Allah'ın, Davud oğlu Süleyman'a verdiklerini kıskanıyorlar mı? Onun, 1000 zevcesi vardı. 700'ü mehirli, 300 u de cariye idi. Davud peygamberin de 100 zevcesi vardı. Bunlardan biri de Uriya'nın hanımı idi. Uriya'nın hanımından Süleyman doğmuştur. Malum fitneden sonra Davud peygamber, Uriya'nın hanımı ile evlenmiştir.
Bu sayılan nimetler, Muhammed (s.a.v.)'e verilen nimetlerden el-betteki daha çoktur.
Kelbî de buna benzer bir rivayette bulunmuş olup bu rivayetinde Davud peygamberin 100 zevcesi olduğunu, Süleyman'ın da 300'ü cariye olmak üzere 1000 zevcesi olduğunu söylemiştir.
Hafız, Tarihinde Sadkatü'd-Dımışkî'nin hayat hikayesini anlatırken şöyle bir rivayette bulunur: Adamın birisi, İbn Abbas'a oruç hakkında bir soru sorar: İbn Abbas ona şöyle der: "Sana, yanımda gizli kalmış bir hadis nakledeceğim, dilersen sana Davud'un orucunu anlatayım. O, gündüzleri oruç tutar, geceleri ibadet ederdi. Bahadırdı. Düşmanla karşılaştığında cepheden kaçmazdı. Gün aşırı oruç tutardı".
Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Oruçların en faziletlisi, Davud'un orucudur».
Zebur'u yetmiş türlü sesle okurdu. Geceleyin öyle namaz kılardı ki bir rek'atmda hem kendi nefsini ağlatır, hem de onun bu ağlayışını görüp duyan herşey ağlardı. Hasta ve kederli kimseler, onun sesi ile iyileşirlerdi.
Dilersen sana onun oğlu Süleyman'ın orucunu da anlatayım. Süleyman; ayın evvelinden üçgün, ortasından üçgün, sonundan da üçgün oruç tutardı. Ayın başını oruçla açar, ayı oruçla ortalar, ayı oruçla niha-y etlendirir di.
Dilersen sana iffetli ve bakire Meryem oğlu İsa'nın orucunu da anlatayım. O, bütün zamanını oruçla geçirir, arpa ekmeği yer, laldan örülme giysiler giyerdi. Bulduğunu yer, bulamadığını da araştırmazdı. Ne ölecek çocuğu, ne de yıkılacak evi vardı. Nerede akşam olursa ayaklarını yanyana getirip ayağa kalkar ve sabah oluncaya kadar namaz kılardı. İyi bir nişancı idi. Vurmak istediği bir av, onun elinden kurtulamazdı, îsrailoğullamııı meclislerine uğrar, ihtiyaçlarına giderirdi.
Dilersen sana onun anası îmran kızı Meryem'in orucunu da anlatayım. O, birgün oruç tutar, iki gün tutmazdı.
Dilersen Arabî ve ümmî peygamber olan Muhammed (s.a.v.)'in orucunu da sana anlatayım. O, her aydan üç gün oruç tutar ve:

«Bu bütün zamanı oruçlu geçirmek gibidir.» derdi. [29]

Davud Peygamberin Ömrü Ve Vefat Şekli

Adem peygamberin yaratılışına dair hadisleri naklederken demiştik ki, Adem'in zürriyeti, belinden çıkarıldığı zaman aralarında peygamberleri gördü. Peygamberler arasında parlak şimali bir adam gördü ve: "Ey Rabbim! Bu kimdir?" diye sordu. Cenâb-ı Allah da, "Bu, senin oğlun Davud'tur." diye cevap verdi.
Adem dedi ki: 'Ya Rab, bunun Ömrü ne kadar olacaktır?".
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Altmış yıl olacaktır?".
Adem dedi ki: "Ya Rab, bunun ömrünü artır".
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Hayır, olmaz. Ancak senin ömründen alıp onunkine katarım".
Adem peygamberin ömrü 1000 sene idi. Cenâb-ı Allah, onun ömründen kırk yılı alıp Davud'unkine ekledi. Bu hesaba göre Adem'in ömrü nihayete erdiğinde Ölüm meleği, ruhunu teslim almak için yanma geldi. Adem: "Daha benim kırk yılım var." dedi. Ve kendi ömründen kırk yılı Davud'a bağışlamış olduğunu unuttu. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Adem'm ömrünü yine 1000 seneye, Davud'unkini de 100 seneye tamamladı.
Bunu, İbn Abbas'dan Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir.[30]
İbn Cerir dedi ki: Ehl-i Kitabın iddiasına göre Davud peygamberin ömrü, yetmiş yedi senedir. Ben derim İd bu, onlara gere çevrilen bir yanlışlıktır. Onlar, Davud'un hükümdarlık süresinin de kırkyıl olduğunu söylemişlerdir. Bu, kabul edilebilir. Çünkü bizim nezdimizde buna aykırı düşecek bir nakil mevcut değildir. Aynca bunu doğrulayacak bir dayanağımız da yoktur.
Davud peygamberin-vefatına gelince bununla ilgili olarak "Müsned' adlı eserinde İmam Ahmed şöyle demiştir: Kubeyse, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah(s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Davud peygamberde aşırı derecede bir namus gayreti ve kıskançlık vardı. Evden çıkarken bütün kapıları kilitler, dönünceye kadar ailesinin yanına kimseler giremezdi. Yine günün birinde evden çıkıp kapıları kilitledi. O esnada hanımı çıkıp evin odalarını kontrol etti. Bir de baktı ki evin tam orta yerinde bir adam duruyor. Evdekilere hitaben şöyle dedi: "Kapılar kilitli olduğu halde bu adam evin içine'nereden geldi. Vallahi Davud'u utandıracağız. Bilahare Davud eve gelince adamın hâlâ evin ortasında durmakta olduğunu gördü. Ona, "Sen kimsin?" diye sordu. Adam şu karşılığı verdi: "Ben, hükümdarlardan korkmayan ve engellerden etkilenmeyen kimseyim". Davud ona şöyle dedi: "Öyle ise vallahi sen, ölüm meleğisin. Allah'ın emri başımız üzerinedir". Daha bir süre bekledikten sonra ölüm meleği onun ruhunu teslim aldı. Cenazesi yıkanıp kefenlendikten ve teçhiz işlemleri tamamlandıktan sonra güneş doğdu. Oğlu Süleyman, kuşlara: "Davud'un cesedini gölgelendirin." diye buyruk verdi. Akşama kadar kuşlar, onu gölgelendirdiler. Bunun üzerine Süleyman, kuşlara: "Kanatlarınızı artık toplayın." diye emir verdi.»
Ebu Hüreyre der ki: Bu hadisi anlatırken Rasûlullah (s.a.v.), kuşların Davud'un cesedi üzerinde nasıl kanat açıp yumduklarını göstermek için ellerini birbirine vurdu. Sonra ellerini yumdu. O gün, üzerinde uzun kanatlı doğanlar gölge yapmışlardı.
Süddî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Davud (a.s.), ansızın öldü. Ölümü, cumartesi günü olmuştu. Kuşlar, onun cesedini gölgelendirmişlerdi".
İshak b, Bişr, Hasen'in şöyle dediğini rivayet eder: "Davud (a.s.), 100 yaşında iken bir çarşamba günü ansızın ölmüştür".
Ebu's-Seken el-Hicrî ise şöyle demiştir: "İbrahim Halil, ansızın vefat etmiştir. Davud, ansızın vefat etmiştir. Oğlu Süleyman da ansızın vefat etmiştir. Allah'ın salat-ü selâmı hepsinin üzerine olsun."[31]
Bazılarından rivayet edildiğine göre ölüm meleği, mihraptan inmekte iken Davud'a gelmişti. Davud ona şöyle demişti: "Bırak beni, ya mihraptan ineyim ya da mihraba tekrar çıkayım". Ölüm meleği ona şöyle demişti: "Ey Allah'ın peygamberi! Seneler, aylar, eserler ve rızıklar tükendi. Artık ecelin geldi". Bunun üzerine Davud peygamber, mihrabın merdivenleri üzerinde iken secdeye kapandı. Ölüm meleği de secde halinde onun ruhunu teslim aldı.
İshak b. Bişr, Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini rivayet eder: İnsanlar, Davud peygamberin cenazesinde hazır bulundular, bir yaz gününde güneşin altında oturup bekleştiler. O gün Davud'un cenazesine 40.000 rahip katılmıştı. Ayrıca diğer insanlar da hazır bulunmuşlardı. Rahiplerin üzerlerinde bornozları vardı. İsrailoğulları, Musa ve Harun'dan başka hiç kimseye Davud kadar yanmamıştı. Onun ölümü nedeniyle şiddetli bir teessüre kapılmışlardı. Cenaze merasimine katılanlar güneşin hararetinden çok eziyet görmüşlerdi. Davud'un oğlu Süleyman peygambere, sıcağa karşı kendilerine bir siper yapmasını rica et-SSayman da çıkıp kuşlara seslendi. Kuşlar onun emnne icabet ederek gelip insanları gölgelendirdiler. Semanın her tarafmda saf tutaS bulut grbi bir sürü meydana getirerek insanları guneşm sıcaksı korudular. Öyleki, her taraftan rüzgar esintileri durdurul-^^ Bunun üzerine insanlar sıkıntıdan ölecek hale geldiler. Süleyman peygambere , kendilerine biraz rüzgar estirmesi için rica ettiler.Süleyman da kuşlara emir vererek rüzgarın geleceği tarafı açmalarını ve sadece güneş ışığının gelmekte olduğu tarafı kapatmalarını söyledi. Kuşlarda emri yerine getirdiler ve insanlar esintli bir gölge altında kaldılar Böylece orada bulunan halk ilk olarak Süleyman'ın saltanatını görmüş oldular.
Hafız Ebu Yala, Ebu Derda'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)ın Sb-ıSŞahabı arasından kab.edip aldı. Onlar da fitneye düşmediler ve din değiştirmediler. Mesih'in (Isa nın) ashabı da 200 sene müddetle onun yolundan yürüyerek şeriatını tatbik

ettiler». Bu garip bir hadistir. Doğrusunu Allah bilir. [32]

Davud Oğlu Süleyman Peygamberin Kıssası

Hafiz İbn Asakir dedi ki: Süleyman peygamber, İşa oğlu Davud'un oğludur. İşa, Abir oğlu Uveyd'in oğludur. Abir, Nahşan oğlu Salamon'un oğludur. Nahşon, İrem oğlu Aminâ Adab'm oğludur. İrem, Faris oğlu Hasron'un oğludur. Paris, Yakub oğlu Yahoza'mn oğludur. Ya'kub, İbrahim oğlu İshak'm oğludur. Yani peygamber oğlu peygamberdir.[33]
Bazı eserlerde anlatıldığına göre o, Şam'a girmiştir. İbn Makule der ki, Davud'un dedelerinden biri de Faris'tir.
İbn Makule, îbn Asakir'in anlattığına yakın bir nesebi, Davud'a nis-bet etmiştir.
Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Süleyman, Davud'a mirasçı oldu (Davud'un peygamberliği, ilmi ve mülkü Süleyman'a kaldı). Dedi ki: "Ey insanlar, bize kuşların dili öğretildi. Ve bize her şeyden (bolca bir pay) verildi. İşte bu, açık bir lütuftur.» (en-Neml, 16.) Yani Süleyman, peygamberlik ve hükümdarlık bakımından Davud'a mirasçı oldu. Buradaki mirasçıhktan kasıt, mal mirasçılığı değildir. Çünkü Davud'un, Süleyman'dan başka oğulları da vardı. Onun malı, sadece Süleyman'a miras olarak kalacak değildi. Ayrıca sahih hadisde sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Biz miras bırakmayız, terekemiz sadakadır».
Bir başka hadis-i şerifte de Peygamber (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:
"Biz peygamberler topluluğu, miras bırakmayız.»[34]
Doğru konuşan ve sözü tasdik edilen Efendimiz, peygamberlerin mallarının miras olarak bırakılmayacağını haber vermiştir. Bilakis onların bıraktıkları mallar, kendilerinden sonra yoksullara ve ihtiyaç sahiplerine sadaka olarak verilir. Malları, sadece akrabalarına tahsis edilmez. Çünkü onlara göre dünya, pek basit ve değersizdir. Nitekim onları insanlara üstün kılıp seçerek peygamber olarak gönderen ve fazi-letlendiren Allah katında da dünya, pek basit ve değersizdir.
Süleyman peygamber halka şöyle demişti: "Ey insanlar, bize kuşların dili öğretildi ve bize her şeyden (bolca bir pay) verildi".
Yani Süleyman peygamber kuşların dillerini bilirdi. Onların ne demek istediklerini insanlara açılılardı. Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, Ebu Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Süleyman peygamber, yoldan geçerken erkek bir serçenin, dişi bir serçenin etrafında dolanmakta olduğunu gördü.. Yanında bulunanlara: "Bu erkek serçenin ne dediğini biliyor musunuz?" diye sorunca etrafindakiler de: "Ne diyor ey Allah'ın peygamberi?" diye karşılık verdiler. Süleyman peygamber şöyle dedi: "Erkek serçe, dişi serçeyi istiyor ve ona diyor ki: Benimle evlenirsen seni, Şam'ın dilediğin evine yerleştiririm!". Çünkü Şam'ın evleri güzel taşlarla inşa edilmiştir. Oralara herkes giremez. Ancak bir dişi ile evlenmek isteyen, her erkek, mutlaka yalan söyler.
Aynı şekilde Süleyman peygamber, diğer hayvanların ve yaratıkların dillerini de bilirdi. «Bize her şeyden (bolca bir pay) verildi.» ayet-i kerimesi de buna delâlet etmektedir. Yani bir hükümdarın ihtiyaç duyduğu teçhizat, âlet, asker, ordu, insi ve cinni topluluklar, kuşlar, canavarlar, gezip dolaşmakta olan şeytanlar, ilimler ve anlayışlar ile konuşan ve konuşmayan yaratıkların kalplerindeki duygularla düşünceler hakkında bilgi bize verildi. "Bu, apaçık bir lütuftur". Yani göklerle yeri yaratan Allah taraûndan bize bahşedilen bir lütuftur. Nitekim Cenâb-ı
Allah buyurdu ki:
«Süleyman'ın cinlerden, insanlardan ve kuşlardan orduları toplandı. Hepsi bir arada düzenli olarak sevkediliyordu. Karınca vadisine geldikleri zaman bir karınca: "Ey karıncalar, dedi. Yuvalarınıza girin ki Süleyman ve orduları farkında olmayarak sizi ezmesinler". (Süleyman) onun sözüne gülümseyerek dedi ki: "Rabbim; bana, anama ve babama lütfettiğin nimete şükretmemi, senin beğeneceğin faydalı bir iş yapmamı gönlüme ilham et. Ve rahmetinle beni iyi kullarının arasına sok."» (en-Neml, 17-19.)
Yüce Allah, kulu ve peygamberi Davud oğlu Süleyman'ın bir gün erkanı ile birlikte bütün insanlar, cinler ve kuşlarla birlikte bineğine binip yola çıktığını haber veriyor. Maiyyetindeki insanlar, cinler ve kuşlar beraberinde seyrediyorlardı. Kuşlar kanatlarıyla onu sıcaktan koruyorlardı. İnsanlarla cinlerden ve kuşlardan müteşekkil ordu birliklerinin başlarında kumandanları vardı. Ordu, nizam ve intizam içinde yürüyordu. Kimse kimseyi geçmiyordu. Herkes yerini muhafaza ediyor ve hiç kimse geride kalmıyordu. Karınca vadisine geldikleri zaman bir karınca: "Ey karıncalar, dedi. Yuvalarınıza girin ki Süleyman ve orduları farkında olmayarak sizi ezmesinler".
Ayet-i kerimede sözü edilen karınca, diğer karıncaları Süleyman ve askerlerinin, farkında olmayarak kendilerini ezmelerine karşı tedbir almak üzere uyardı. Vehb b. Münebbih'in anlattığına göre Süleyman peygamber, Taif vadisinde büyük bir tahtırevanın üzerinde oturmakta iken bu karınca onun yanın lan geçmiş, adı da Ceres'miş. Topal olan bu karınca, Şeysban oğullan kabilesine mensup olup bir kurt kadarmış. Bütün bunlar üzerinde ihtilaf vardır. Aksine bu ayet-i kerimeden de anlaşıldığı gibi o, süvari vaziyette iken karınca da omuzu üzerinde imiş. Bazılarının iddia ettikleri gibi bu tahtırevan üzerinde değilmiş. Eğer öyle olsa idi karıncaya ondan taraf bir eziyet gelmezdi. Karınca da ayaklar altında ezilme tehlikesiyle karşı karşıya kalmazdı. Çünkü tahtırevanda, ihtiyaç duydukları askerler, atlar, develer, yükler, çadırlar, davarlar ve bütün bunların üzerinde kuşlar vardı. Nitekim Allah, izin verirse bunu ileride de açıklayacağız.
Özetle, Süleyman peygamber, ayet-i kerimede sözü edilen karıncanın, kendi topluluğuna doğru görüşü ve iyi akıbeti telkin

edişini anlamış olduğundan dolayı sevinç ve ferah içinde tebessüm etmişti. Onun konuşmasını, Cenâb-ı Allah'ın sadece kendisine bildirmiş olmasından dolayı kıvanç duymuştu. Yoksa durum, bazı cahillerin iddia ettikleri gibi değildir. Güya hayvanlar, Süleyman peygamberden önce konuşurlar ve insanlara hitapta bulunurlarmış! Nihayet Süleyman peygamber, onlardan söz alarak ağızlarını kapatmış ve artık ondan sonra insanlarla konuşmaz olmuşlar.

a Böyle bir şeyi ancak bilgisiz kimseler iddia edebilirler. Eğer gerçek böyle olsaydı karıncanın konuşmasını anlaması nedeniyle Süleyman peygamberin, diğer insanlara karşı bir üstünlüğü söz konusu olmazdı. Çünkü daha önceden de bütün insanlar, hayvanların dillerini bu iddiaya göre bilirlermiş. Hayvanların kendisinden başka insanlarla konuşmayacaklarına dair ahidlerini almış olmasından Süleyman peygamberin elde edilebileceği bir fayda yoktur. Bu sebebledir İd Süleyman peygamber, Rabbine şöyle yalvarmıştı: "Rabbim, bana ve anama, babama lütfettiğin nimete şükretmemi, senin beğeneceğin faydalı bir iş yapmamı gönlüme ilham eyle. Ve rahmetinle beni iyi kullarının arasına sok".

Süleyman peygamber Cenâb-ı Allah'tan, kendisine bahşetmiş olduğu nimetlere ve diğer insanlardan ayrı olarak kendisine lütfettiği meziyetlere karşı şükretmeyi ve salih amel işlemeyi, ayrıca vefat ettikten sonra da salih kullarla birlikte kendisini hasretmesini Cenâb-ı Al1 lah'dan diledi. Allah da bu dileğini yerine getirdi.

Ayet-i kerime'de geçen Süleyman peygamberin ana ve babasından kasıt, babası Davud ile anasıdır. Anası, Allah'a ibadet eden saliha kadınlardan biri idi. Nitekim Senid b. Davud, Cabir'den rivayet ederek Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Davud'un oğlu Süleyman'ın anası şöyle demişti: "Ey oğulcuğum! Geceleyin fazla uyuma. Çünkü geceleyin fazla uyumak, kulu kıyamet gününde fakir bırakır."»[35] Abdurrezzak, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Davud oğlu Süleyman peygamber, arkadaşlarıyla birlikte yağmur duası için çöle çıktılar. Yolda bir karınca gördüler. Karınca ayaklarından birini kaldırarak Cenâb-ı Allah'a yağmur yağdırması için dua ediyordu. Süleyman, arkadaşlarına: "Geri dönelim; yağmur yağdınlacaktır. Çünkü bu karınca Cenâb-ı Allah'a yağmur yağdırması için dua ediyordu. Ve dileği de kabul edildi." dedi.

îbn Asakir'in rivayetine göre Ebu Hüreyre, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işitmiş:

«Peygamberlerden biri, insanlarla birlikte yağmur duası için dışarı çıkmışlardı. Yolda iken bir karıncanın, ayaklarından birini semaya kaldırmış olduğunu gördüler. Peygamber (etrafında bulunanlara) şöyle dedi: "Geri dönün, şu karıncanın yüzü suyu hürmetine dileğimiz kabul edildi."»[36]

Süddî dedi ki: Süleyman peygamber zamanında insanlara kıtlık geldi. Süleyman peygamber halka, yağmur duasına çıkmaları için emir verdi. Duaya çıktılar. Yolda iken bir karıncanın iki ayak üstüne dikilip ellerini açarak şöyle dua ettiğini gördüler: "Allah'ım, ben senin yaratıklarından biriyim. Biz senin lütfuna muhtacız".

Karıncanın bu duası üzerine Cenâb-ı Allah, üzerlerine sağanak halinde yağmur yağdırdı. Cenâb-ı Allah buyurdu ki:

«(Süleyman) kuşları, teftiş etti. (İçlerinde Hüdhüdu bulamadı) dedi ki: "Neden Hüdhüd'ü göremiyorum, yoksa kayıplardan mı oldu? Ona çetin bir azap edeceğim. Ya da onu keseceğim. Yahut da bana (mazeretini belirten) açık bir delil getirecek". Çok geçmeden (Hüdhüd) geldi: "Ben, dedi. Senin görmediğin birşey gördüm ve sana gerçek bir haber getirdim. Ben, onlara hükümdarlık eden bir kadın buldum. Kendisine (kralların muhtaç olduğu) her şey verilmiş ve büyük bir tahtı var. Onun ve kavminin, Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiklerini gördüm. Şeytan, onlara yaptıklarını süslemiş de onları doğru yoldan çevirmiş. Bu yüzden yola gelmiyorlar. Göklerde ve yerde gizleneni açığa çıkaran ve gizlediklerini ve açığa vurduklarını bilen Allah'a secde etmeleri gerekmez miy-.di? Allah ki ondan başka tanrı yoktur. Büyük Arşın sahibidir". (Süleyman): "Bakalım, dedi. Doğru mu söyledin yoksa yalancılardan mısın? Bu mektubumu götür onlara at, sonra onlardan biraz çekil de bak, neye başvuruyorlar (ne yapacaklar)?"

(Hüdhüd mektubu götürüp attıktan sonra Saba melikesi Belkıs) müşavirlerine dedi M: "Ey ileri gelenler, bana çok önemli bir mektup bırakıldı. O, Süleyman'dan (geliyor) ve Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla (başlamakta)dır. "Bana karşı büyüklük taslamayın ve bana teslim olarak gelin (diye yazıyor)". "Ey ileri gelenler, dedi. Bu işimde bana bir fikir verin (bilirsiniz ki) ben siz olmadıkça hiçbir şeyi (kendi başıma) kesip atmam". Dediler ki: "Biz kuvvetliyiz, yaman savaşçılarız, ama emir senindir. Bak (düşün), neyi emredersen (onu yapalım)". Dedi ki: "Hükümdarlar bir ülkeye girdiler mi, orayı bozarlar, halkının şereflilerini zelil (ve perişan) ederler. (Evet) böyle yaparlar".

"Ben (şimdi) onlara bir hediye göndereyim de bakayım elçiler ne ile dönecekler".

(Elçi hediyelerle) Süleyman'a gelince (Süleyman) dedi ki: Siz bana mal ile yardım mı etmek istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Hediyenizle siz sevinirsiniz (Ben değil) (Ey elçi), onlara dön (söyle): Onlara, kendilerinin asla karşı koyamayacakları ordularla gelirim ve onları hor ve hakir bir durumda (oradan sürer) çıkarırım."» (en-Neml, 20-37.)

Cenâb-ı Allah, Süleyman peygamberle Hüdhüd arasında geçenleri, yukarıdaki ayet-i kerimelerde anlatıyor: Kuşlar, bütün sınıfları ve türleriyle Hz. Süleyman'ın emrine ram olmuşlardı. Kendilerinden istediği her işi yerine getirirlerdi. Sırayla onun yanında nöbet tutarlardı. Tıpkı askerlerin, kumandanlarına ve hükümdarlarına yaptığı gibi davranırlardı. İbn Abbas ile diğerlerinin anlattıklarına göre sefer halinde Süleyman ve ordusu suya ihtiyaç duyduklarında Hüdhüd'ün vazifesi, onlar için su arayıp bulmaktı. Cenâb-ı Allah'ın kendisine verdiği bir kuvvet sayesinde o, yer altındaki suları dahi görüp keşfedebilir di. Hüdhüdun gösterdiği yeri kazıp su çıkarırlar ve ihtiyaçları için kullanırlardı. Günün birinde Süleyman peygamber orduyu teftiş ederken Hüdhüd'ü görev yerinde bulamadı ve: "Dedi ki, Hüdhüd'ü neden göremiyorum? Yoksa kayıplardan mı oldu?" Yani ne

oldu? O burada değil midir? Yoksa gözümden mi kayboldu? Ben mi onu göremiyorum? "Ona çetin bir azap edeceğim. Yahut da onu keseceğim. Ya da bana (mazeretini belirten) açık bir delil getirecek". Yani onu bu vartadan kurtaracak kuvvetli bir belge ve hüccet getirirse,, onu affederim.[37]

Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Çok geçmeden Hüdhüd geldi: "Ben" dedi, senin görmediğin birşey gördüm ve Saba'dan sana gerçek bir haber getirdim. Ben onlara hükümdarlık eden bir kadın buldum. Kendisine (kralların muhtaç olduğu) her şey verilmiş ve büyük bir tahtı var".»

Hüdhüd, Yemen beldelerinden Saba mıntıkasının hükümdarını, Süleyman peygambere anlatıyor. Bu hükümdarın elindeki büyük memleketi, çok sayıdaki tebayı bildiriyor. O zaman Saba'da hüküm ve yönetim bir kadmm (Belkıs'm) eline geçmişti. Belkıs, Saba hükümdarının kızı idi. Hükümdar ölünce yerine kızından başkasını tayin etmemişti. Halk da Belkıs'ı başlarına hükümdar olarak geçirmişti.

Sa'lebî ile diğerlerinin anlattıklarına göre.Saba halkı, hükümdarlarının Ölümünden sonra yerine bir adamı hükümdar tayin ettiler. Fakat bu hükümdar zamanında düzen bozuldu. Belkıs haber salarak bu yeni hükümdarla evlenmek istediğini bildirdi. Hükümdar da Belkıs'la evlendi. Gerdeğe girdiklerinde Belkıs ona bir içki içirdi. Sarhoş olduktan sonra adamın başım kesip kopardı. Kellesini kapıya dikti. Bunun üzerine halk, Belkıs'a yönelerek onu başlarına hükümdar olarak geçirdiler. Belkıs, Seyrah'm kızıdır. Seyrah'm diğer adı Hedhad'dır. Belkıs'm babası büyük hükümdarlardandı. Yemenlilerle evlenmek istemezdi. Rivayete göre o, adı Reyhane bint es-Sekem adındaki cinnî bir kadınla evlenmiştir. Belkıs, işte bu kadından doğmuştur.

Sa'lebî, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

«Belkıs'm anne ve babasından biri cinlerdendi».

Bu hadis, garip olup senedinde zayıflık vardır.

Sa'lebî, Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında Belkıs'dan söz edilince şöyle buyurdu:

«Yönetimlerinin başına bir kadım geçiren bir kavim iflah olmaz».

Buharî'nin Sahih'inde Ebu Bekre'den rivayet edilen bir hadis-i şerife göre Rasûlullah'a, İranlıların yönetime Kisra'nm kızın geçirdiklerine dair haber ulaştığında o şöyle buyurmuştur:

«İşlerinin başına bir kadını geçiren bir kavim iflah olmaz.»[38]

«Kendisine (kralların muhtaç olduğu) her şey verilmiş ve onun büyük bir tahtı var». Yani onun kraliyet tahtı çeşitli mücevher, inci, altın ve zinetlerle süslenmiştir.

Hüdhüd, Süleyman peygambere böyle dedikten sonra Saba halkının kafirliklerini, Allah'ı inkar edişlerini, güneşe taptıklarını, şeytanın peşine takıldıklarını, şeytan tarafından Allah'a kulluğu bırakıp başka yollara saptırıldıklarını anlatmıştı. Göklerde ve yerde gizli olanı açığa çıkaran, insanların gizlediklerini ve açığa çıkardıklarını bilen zahirî ve batmîyi, aynı zamanda maddî ve manevîyi bilen, ortaksız ve tek Allah'ı bırakıp başka şeylere taptıklarını da anlattı. «Allah ki ondan başka tanrı yoktur. Büyük Arşın Rabbidir.» Yani mahlukat içinde kendisinden daha büyük birşey bulunmayan yüce Arş'm sahibidir. Onları Allah ve Rasûlune itaate daveti içeren; Cenâb-ı Allah'ın hakimiyet ve saltanatı altına dönüp iman etmeye çağırmayı ihtiva eden mektubunu gönderdi. Onlara: «Bana karşı üstünlük taslamayın.» Yani benim taatime karşı büyüklük taslamayın, dedi. Emirlerime uyun, diye buyruk verdi. «Teslim olmuşlar olarak bana gelin.» Yani emrimi duyup itaat ederek ve karşı koymadan bana gelin.

Mektubu kuş götürüp Belkıs'a bıraktı. Mektuplaşma âdetini insanlar işte buradan almışlardır. Ama toprak nerede, Süreyya yıldızı nerede. Bu mektup, emri işitip itaat eden ve içindekileri anlayan bir kimseye gönderilmişti. Tefsircilerin bir çoğunun anlattıklarına göre Hüdhüd, mektubu alıp Belkıs'm sarayına götürerek içeriye bıraktı. Belkıs kendine mahsus odasında yalnız başına oturmakta idi. Mektubu bıraktıktan sonra Hüdhüd, cevabını beklemek üzere bir kenara çekilip durdu. Bel-kıs da emirlerini, vezirlerini ve devlet büyüklerini meşverete çağırdı. «Ey ileri gelenler, bana çok önemli bir mektup bırakıldı.» dedi. Sonra mektubun kimden geldiğini de onlara bildirdi: «O, Süleyman'dan (geliyor)ve Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla (başlamakta)dır. "Bana karşı büyüklük taslamayın ve bana teslim olarak gelin (diye yazıyor)".»

Bundan sonra Bellas, başlarına gelen felâket ve musibet konusunda görüşlerine müracaat etti. Onlara hitapta bulundu. Onlar da bu hitabını dinliyorlardı. «Ey ileri gelenler, dedi. Bu işimde bana bir fikir verin (bilirsiniz ki) ben, siz olmadıkça hiç bir şeyi (kendi başıma) kesip atmam.». Yani siz varken ve görüşlerinizi belirtmeden ben bir hususta kesin karar vermem.

«Biz kuvvetliyiz, yaman savaşçılarız, ama emir senindir. Bak (düşün), neyi emredersen (onu yapalım) dediler». Ona itaat edip emrine kulak vereceklerini, ayrıca gerekirse savaşmaya da muktedir olduklarını bildirdiler. Fakat bu konuda en uygun olan kararı verme yetkisini de kendisine verdiler.

Belkıs'm görüşü, onlarınkinden daha sağlam ve daha kuvvetli idi. Mektubu gönderen Süleyman'ın asla karşı konulamayacak, emrine muhalefet edilemeyecek, oyuna getirilemeyecek ve mağlup edilemeyecek bir hükümdar olduğunu bilmişti.

«Dedi ki: "Hükümdarlar bir ülkeye girdiler mi, orayı bozarlar. Halkının şereflilerini zelil (perişan) ederler. (Evet) böyle yaparlar".»

Belkıs, doğru görüşünü dile getiriyordu: Eğer bu hükümdar, bu memlekete gelip galip olursa yine yetki sizin aranızdan sadece bana kalacaktır. Yine kuvvetli hakimiyet, şiddet ve satvet benim üzerimde kalacaktır. «Ben, (şimdi) onlara bir hediye göndereyim de bakayım elçiler ne ile dönecekler».

Belkıs, kendiliğinden bir jest yapmak istedi; memleketi ve halkı adına hediyeler ve armağanlar göndermek istedi. Fakat bilmiyordu ki, Süleyman peygamber onların hediyelerini kabul etmeyecektir. Onların mecburî ya da gönüllü olarak verdikleri hediyelerine iltifat etmeyecektir. Çünkü onlar kafirdirler. Süleyman'la ordusu, onları mağlup etmeye muktedirdir. Bu nedenledir ki; «(Elçi, hediyelerle) Süleyman'a gelince (Süleyman) dedi ki: "Siz bana mal ile yardım mı etmek istiyorsunuz? Allah'ın bana verdiği, size verdi erinden daha iyidir. Hediyenizle siz sevinirsiniz (ben değil)".»

Oysa bu hediye paketleri içinde çok kıymetli eşyalar vardı. Tefsirci-ler böyle derler.Sonra Süleyman peygamber, Belkıs tarafından kendisine gönderilen elçilik heyetine, etrafındaki insanların huzurunda şöyle dedi: «"(Ey elçi), onlara dön (söyle); onlara, kendilerinin asla karşı koyamayacakları ordularla gelirim ve onları hor ve hakir bir durumda oradan (sürer) çıkarırını."» Beni minnet altında tutmak isteyen kadın tarafından getirmiş olduğun hediyeleıinle birlikte geri dön. Çünkü benim yanımda Allah'ın verdiği bolca nimetler ve armağanlarla erkanım ve adamlarım vardır ki bunlar, o kadının yanında bulunanlardan daha çok ve daha hayırlıdırlar. Siz ki bunlarla sevinip iftihar etmektesiniz. Kendi ebnayı cinsinize karşı övünmektesiniz. «"Kendilerinin asla karşı koyamayacakları ordularla onlara gelirim."» Yani onların üzerine, karşı koyup kendilerini savunamayacaklan ve savaş anlayacakları bir ordu gönderirim. Onları horlanmış ve ezilmiş kimseler olarak memleketlerinden, mıntıkalarından kovacağım. Ar, utanç, horlanmışlık damgası altında
kalacaklardır.

Süleyman peygamberin bu haberi kendilerine ulaşınca çaresiz emri dinleyip itaat ettiler ve icabetine koştular. Belkıs'm maiyeti topluca emre itaat edip boyun bükerek Süleyman peygamberin yanına geldiler. Onların gelmekte olduklarını duyan «Süleyman peygamber, kendi emrine ram olmuş cinlere şöyle buyruk verdi: "Ey ileri gelenler, dedi. Onların bana teslim olarak gelmelerinden önce hanginiz onun tahtım bana getirebilir?". Cinlerden bir ifrit (kötü bir cin): "Sen, makamından kalkmadan önce ben onu sana getiririm, dedi. Bunu yapmaya gücüm yeter ve ben güvenilir (bir kimsey)im". Yanında kitaptan bir ilim bulunan kimse de (veziri Asaf İbn Barhiya yahut Hızır): "Sen, gözünü (açıp) yummadan ben onu sana getirebilirim." dedi (Süleyman), tahtı yanma yerleşmiş görünce dedi: "Bu, Rabbimin lütfundandır. (Lütfuna) şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim, diye beni sınamak istiyor. Şükreden, kendisi için şükretmiş olur; nankörlük eden de (bilsin ki) Rabbim müstağnidir. (O'nun şükrüne muhtaç değildir), çok kerem sahibidir". (Ve) dedi ki: "Onun tahtım tanınmaz hale getirin, bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanıyamıyacak mı?". Melike gelince (ona): "Senin tahtında böyle mi?" dendi. "Tıpkı o, dedi, zaten bize daha önce bilgi verilmişti ve biz Müslüman olmuştuk". Onu, Allah'tan başka taptığı, (bu zamana dek tevhid dinine girmekten) alıkoymuştu. Çünkü kendisi, inkar eden bir kavimden idi. Ona: "Köşke gir!" dendi. Köşkü (n zeminini)gö-rünce su sandı ve bacaklarını sıvadı. "O, sırçadan yapılmış cilalı şeffaf (bir zemin)dir" dedi. (Melike): "Rabbim, ben nefsime zulmetmişim. (Artık) Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbi Allah'a teslim oldum." dedi.» (en-Neml, 38-44.)

Süleyman peygamber, etrafindaki cinlerden kendisine Belkıs'in tahtını getirmelerini istedi. Belkıs, memlekette hükmederken o tahtın üzerinde otururdu. Belkıs yola çıkıp yanma gelmekte olduğundan dolayı kendisi gelmeden tahtının getirilmesini istemişti. «Cinlerden bir ifrit (kötü bir cin): "Sen, makamından kalkmadan önce ben onu sana getiririm, dedi".» Yani sen, hüküm meclisinden kalkmadan önce ben o tahtı sana getiririm. Rivaj^ete göre Süleyman peygamber, sabahlan divan kurup İsrailoğullarının aralarında meydana gelen davaları ve Önemli işleri hallederdi. Dava meclisi, öğleye yakın nihayete ererdi. Bu tahtı kendisine getirmeyi taahhüt eden cin şöyle demişti: «"Bunu yapmaya gücüm yeter ve beı. güvenilir (bir kimsey)im".» Yani bu tahtı sana getirmeğe muktedirim. O tahtta bulunan ve sence çok kıymetli olan mücevherleri de muhafaza etme hususunda güvenilir bir kimseyim.

«Yanında kitaptan bir ilim bulunan kimsede...» meşhur rivayete göre bu kimse, Süleyman peygamberin teyzesi oğlu Asaf b. Barhiya'dır, Bir rivayete göre ise bu, cinlerin inanmışlarından biri idi. Denildiğine göre bu, ism-i a'zâmı ezberlemişti. Bir başka rivayete göre ise bu kişi, İsrailoğullarmm bilginlerinden biri idi. Bunun, Süleyman'ın kendisi olduğunu söyleyenler de vardı ki, bu cidden garip bir rivayettir. Süheylî ise, bunun zayıf olduğunu söylemiştir. Bir diğer rivayete göre ise bu kişi, Cebrail'dir. Her kim olursa olsun, bu kişi: "Sen gözünü (açıp) yummadan ben onu sana getirebilirim." dedi. Yani sen gözünün görebildiği en uzak mıntıkaya bir adam gönderip de o adam sana geri gelmeden önce ben o tahtı sana getirebilirim.

Bazıları ise, ayet-i kerimenin şu manaya geldiğini söylemişlerdir: İnsanlar içinde bakıpta en uzakta gördüğün kimse sana gelip kavuşmadan önce ben o tahtı sana getirebilirim.

Ya da bir tarafa bakarken gözünü yummadan önce ben o tahtı sana getirebilirim. Bu, ayet-i kerimenin ruhuna en yakın olan manadır.

«(Süleyman) tahtı yanma yerleşmiş görünce...» Belkıs'm tahtının bu kısa süre zarfında Yemen'den Kudüs'e bir göz açıp yumma müddeti zarfında yanma gelip yerleşmiş olduğunu görünce dedi ki: «"Bu, Rabbi-min lütfundandır, (lütfuna) şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim, diye beni sınamak istiyor. Şükreden, kendisi için (kendi yararına) şükretmiş olur. Nankörlük eden de (bilsin ki) Rabbim müstağnidir. (Yani şükredenlerin şükrüne muhtaç değildir ve kafirlerin küfründen de mutazarrır olmaz)"».

Sonra Süleyman peygamber, yanma getirilen tahtın zinetlerinin değiştirilmesini ve tahtın bambaşka bir hale getirilmesini emretti ki Bellas'm akıl ve idrakini denesin. Bu nedenle dedi ki: «"Bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tamyamayacak mı?". Melike gelince (ona): "Senin tahtında böyle mi?" dendi. "Tıpkı o, dedi".»

Bu sözler, Melike Bellas'm üstün zekalı ve yüksek idrakli olduğunu göstermektedir. Çünkü o burada bulunan tahtın Yemen'de

ardı sıra bırakmış olduğu tahtının aynısı olacağını mümkün görmemişti. Fakat tahtını çok kısa bir müddet zarfında Yemen'den alıp Kudüs'e getirmeye muktedir olan ve bu garip san'atı yapabilecek bir zatın varlığım bilme-mişti. Yüce Allah, Süleyman peygamber ile kavmi hakkında haber vererek şöyle buyuruyor: «"Bize daha önce bilgi verilmişti. Ve biz Müslüman olmuştuk". "Onu, Allah'tan başka taptığı şeyler, (bu zamana dek tevhid dinine girmekten) alıkoymuştu. Çünkü o, inkar eden bir kavimden idi.» Herhangi bir delile bağlı kalmadan ve bir hüccetin peşine takılmadan atalarıyla dedelerinin bilinçsizce secde etmekte oldukları güneşe tapmaları, onu bu zamana dek tevhid dinine girmekten menetmişti.

Süleyman peygamber, billurdan bir köşk yapılmasını emretmişti. Yapılan köşkün giriş kısmına su döktürmüş, suyun üzerini de camla kapatmıştı. Üzeri camla kapatılan bu giriş kısmının altındaki suya balık-' larla diğer su hayvanlarını bırakmıştı. Süleyman peygamber, kendi tahtında oturmuş vaziyette iken Belkıs ve beraberindekilerinm, bu suyun üzerinden geçerek köşke girmelerini emretmişti: «Köşkü(n zeminini) görünce su sandı ve bacaklarını sıvadı. "O sırçadan yapılmış cilalı şeffaf (bir zemin)dir." dedi. (Melike Belkıs): "Rabbim, ben nefsime zulmetmiştim. Artık Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbi Allah'a teslim oldum."» dedi.

Rivayete göre cinler, Belkıs'm, Süleyman nazarmdaki görünümünü çirkinleştirmek istemişlerdi. Kıllı bacaklarını açtığında Süleyman'ın ondan nefret edeceğini düşünmüşlerdi. Onunla Süleyman'ın evlenmesinden korkmuşlardı. Çünkü anası cinlerden olduğu için Süleyman, kendilerine musallat olmuş ve emri altında kendilerini çalıştırmakta idi. Bazılarının anlattıklarına göre Belkıs'm tırnakları, hayvan tırnakları gibi idi. Fakat bu, zayıf bir rivayettir. Doğrusunu Allah bilir.

Ancak Süleyman, Belkıs'la evlenmek istediğinde onun bacakların-daki kılları nasıl gidereceğini düşündü. Bunu cinlere sordu. Cinler de ona ustura kullanmasını teklif ettiler. Fakat Belkıs, ustura kullanmaya yanaşmadı. Bunun üzerine cinler kendisine hamam otu yaptılar ve otu hamama bıraktılar. O da hamama girdi. Böylece hamama ilk giren o oldu. Hamam otunu görünce elini attığında eli yanıp of dedi. Onu kullanıp faydalan amadan önce acı çekmeye ve inlemeye başladı.[39]

Sa'lebî ve diğerlerinin anlattıklarına göre Süleyman peygamber, Belkıs'la evlendikten sonra onu Yemende tahtında bıraktı. Hakimiyetini ona tekrar verdi. Her ay onu bir kez ziyaret eder, yanında üç gün kalırdı. Sonra yine ülkesine dönerdi. Cinlere emir vererek Yemen'de onun için Gimdan, Salhin ve Beytun adlı üç köşk yaptırdı. Doğrusunu Allah bilir. îbn İshak'm bazı ilim erbabı ile Vehb b. Münebbih'den naklettiğine göre Süleyman peygamber, Belkıs'la evlenmemiştir. Aksine onu, He-medan meliki ile evlendirmiş ve Yemen'de tahtında bırakmıştır. Yukarıda bahsettiğimiz üç köşkü ona yaptırmıştır. Birinci rivayet daha meşhur ve kuvvetlidir. Doğrusunu Allah bilir.

Konuyla ilgili olarak Cenâb-ı Allah, Sâd sûresinde şöyle buyurmaktadır:

«Biz Davud'a Süleyman'ı armağan ettik. (Süleyman) ne güzel kuldu! O, (Allah'a) çok dönerdi. (Teşbih ederdi) Akşam üstü kendisine Safin (üç ayağı üzerinde durup bir ayağını tırnağının üstüne diken) süratli koşan (safkan Arap) atları gösterilmişti. "Ben, dedi. Mal sevgisini, Rab-bimi anmaktan (ötürü) tercih ettim". Nihayet (güneş) perdenin arkasına gizlendi (battı). "Onları bana getirin" (dedi). Bacaklarını ve boyunlarım (kılıçla) okşamaya başladı. Andolsun biz Süleyman'ı imtihan ettik: Tahtının üstüne bir ceset bıraktık, sonra (bize) yöneldi: "Rabbim, dedi. Beni affet, bana benden sonra hiç kimseye nasib olmayan bir mülk ver. Çünkü, Sensin o çok lütfeden, sen!". Biz, rüzgarı ona boyun eğdirdik. Onun buyruğuyla, onun istediği yere yumuşak (yumuşak) akıp gidiyordu. Ve şeytanları, her bir bina ustasını ve dalgıcı ve (kötülük yapmamaları için) zincirlerle birbirine bağlanmış başka (şeytan)lan (yani cinleri veya isyancı kabileleri ona boyun eğdirdik).

"Bu, bizim insanımızdır. Artık dilediğine ver veya verme, hesapsızdır." (dedik). Onun, bizim yanımızda bir yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır" (Sâd, 30-40.)

Cenâb-ı Allah, Davud'a, Süleyman'ı armağan ettiğini anlatıyor. Sonra da onu överek şöyle diyor: «Ne güzel kuldu! O, (Allah'a) çok döner (teşbih eder)di». Yani o, Allah'a döner, ona itaat ederdi. Sonra da Cenâb-1 Allah onun, üç ayağı üzerinde durup bir ayağını tırnağının üstüne diken, süratli koşan safkan Arap atlarına neler yaptıklarım anlattı ve buyurdu ki: «(Süleyman) ben, dedi. Mal sevgisini, Rabbimi anmaktan (ötürü) tercih ettim". Nihayet güneş, perdenin arkasına gizlendi (battı)».

Bir rivayete göre de perdenin arkasına gizlenen şey, atlardır.

Süleyman dedi ki: «Onları (atları) bana getirin. Bacaklarını ve boyunlarını (kılıçla) okşamaya başladı». Bir rivayete göre ise bacaklarının ve boyunlarının terlerini sildi ve onları önüne katıp sürdü.

Fakat selef ulemasının çoğunluğunun görüşüne göre Süleyman peygamber, onların bacaklarını ve boyunlarım kılıçla vurmuştur. Çünkü onlarla meşgul olduğundan dolayı ikindi namazının vakti çıkıp güneş batmıştır. Bu, Ebu Talib oğlu Ali (r.a.) ile diğer bazı kimseler tarafından rivayet edilmiştir. Kesin olan şu ki o, herhangi bir mazeret olmaksızın namazı kasden terketmiş değildir. Ancak bazı sebeplerden dolayı namazı ertelemesi onların şeriatlarına göre caizdir, denilebilir.

Cihad sebebi ile atlan kontrol etmek maksadıyla namazı tehir etmiştir, denilebilir.[40]

Âlimlerden bir grup, Peygamber Efendimiz'in Hendek savaşında ikindi namazını tehir ettiğini ve bunun da o zaman meşru olduğunu ileri sürmüşlerdir. Ancak bu, bilahare salatü'1-havf (korku namazı) ile nesh edilmiştir. Şafii ve diğerleri böyle demişlerdir. Mekhul ile Evzaî demişler ki: Hayır, bu gibi mazeretler nedeniyle namazı erteleme hükmü bu güne kadar da yürürlüktedir. Yani şiddetli bir savaş nedeni ile namazı
ertelemek caizdir.

Diğerleri demişler ki: Peygamber (s.a.v.)'in Hendek savaşında ikindi namazını ertelemesi, unutma dolayısıyla olmuştur. Şu

halde Süleyman peygamberin namazı ertelemesi de böyle olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.ayet-i kerim esin deki zamirin atlara raci olduğunu, yani perdelenip gizlenen (batan) şeyin, güneş değil de atlar olduğunu söyleyenlere gelince bunlar derler ki: ayet-i kerimesi şu manaya gelir:
«"Onları bana getirin." (dedi). Bacaklarını ve boyunlarını okşamağa başladı». Yani atların boyunlarmdaki ve bacaltlarındaki terleri sildi. İbn Cerir et-Taberî, bu görüşü benimsemiştir. Vâlibi'de böyle bir manayı, İbn Abbas'dan rivayet etmiştir. Çünkü Süleyman peygamber, herhangi bir suçları olmayan hayvanları öldürerek azaplandıracak bir kimse değildir.[41]
Ancak bu görüş üzerinde ihtilaf edilebilir. Çünkü atların bazı sebeb-lerle öldürülmeleri, onların dinlerinde caiz olmuş olabilir. Bazı âlimlerimizin de ileri sürdükleri bir fikre göre Müslümanların, davar ve diğer hayvanların kafirlerin eline geçmesinden korkmaları halinde kafirlere azık olmaması maksadıyla öldürmeleri caizdir. Nitekim Mute savaşında Ebu Talib oğlu Cafer hazretlerinin kendi atını kesmesi de buna yorulabilir.
Ayet-i kerimede sözü edilen Süleyman'a ait atlar çok sayıda imişler. Bir rivayete göre 10.000 kadar imişler. Bir başka rivayete göre ise 20.000 kadarmışlar. Hatta 10.000 tanesi de kanatlı imiş.[42]
Ebu Davud, "Sünen" adlı eserinde, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.), Tebük gazvesinden ya da Hayber gazvesinden döndüğünde benim penceremde bir perde vardı. Rüzgar esince perde aralandı ve bana ait bazı oyuncaklar göründü. Rasûlullah dedi ki: "Ey Aişe, bu nedir?" Dedim ki: "Kızlanmdır." Rasûlullah, bu oyuncaklar arasında yamanmış kanatları bulunan bir at gördü. "Bu oyuncaklar arasında gördüğüm de nedir?" diye sordu. "Attır" dedim. "Şu üzerindeki nedir?" diye sordu. "İki kanattır." dedim. "İki kanadı olan at ha?" diye sordu. Ben de dedim ki: "Süleyman'ın kanatlı atları olduğunu ser hiç işitmedin mi?". Bu sözlerim üzerine Rasûlullah (s.a.v.) azı dişleri görü-nünceye kadar güldü.»[43]
Bazı âlimler dediler ki Süleyman peygamber, Allah için o atları ter-kedince Cenâb-ı Allah ona, o atlardan daha hayırlı bir şey verdi ki o da rüzgardı. Rüzgar, bir sabah bir ay müddetle; bir akşam da bir ay müddetle esip giderdi. Nitekim ileride de bundan bahsedilecektir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Beytullah'a çok seferleri olan Ebu Katade ile Ebu'd-Dehman'm şöyle dediklerini rivayet eder: Çöld bir adama uğradık. Bedevi olan o adam bize dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.) elimden tutarak, Aziz ve Celil olan Allah'ın kendisine öğrettiklerinden bir kısmını bana öğretti ve buyurdu İd: «Doğrusunu istersen Aziz ve Celil Allah'tan sakınmak maksadıyla birşeyi terk edersen, Cenâb-ı Allah mutlaka ondan daha hayırlı olan birşeyi sana verir.»[44]
«Andolsun, biz Süleyman'ı imtihan ettik: Tahtının üstüne bir ceset bıraktık, sonra (bize) yöneldi.» (Sâd, 34.)
İbn Cerir ile İbn Ebi Hatîm ve diğer tefsirciler, bu ayetle ilgili olarak selef ulemasından birçok nakillerde bulunmuşlardır. Çoğunluğu ya da tamamı israiliyyattan alınma olan bu nakillerin ekserisinde şiddetli bir münkerlik vardır. Yani bunlar, kabul edilemez şeylerle doludurlar. İbn Kesir Tefsirimizde, bu konuda okuyucuların dikkatlerini çekmiştik. Burada ise sadece bunu nakletmekle yetindik. Bu konuda anlatılanların hülasası şudur ki: Süleyman peygamber, tahtından kırk gün uzaklaşmış sonra da tahtına dönmüştür. Mescid-i Aksa'yı inşa etmekle em-rolunduğunda onu sağlam bir şekilde inşa ettirdi. Daha önce de söylediğimiz gibi onun yaptığı, sadece o mescidi yenilemek ve onarmaktan ibaretti. Orayı ilk olarak mescid yapan, İsrail (Yakub) peygamberdir. Nitekim bunu, Ebu Zerr'in şu sözünü naklederken de anlatmıştık. Ebu Zerr der ki: «Dedim ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Yeryüzünde inşa edilen ilk mescid hangisidir?". Buyurdu ki: "Mescid-i Haram'dır". Sonra hangisidir Ya Rasûlallah? diye sordum. Buyurdu ki: "Beyt-i Makdis mescididir". Bu iki mescidin yapılışı arasında kaç senelik bir zaman geçmiştir? diye sordum. Buyurdu ki: "Kırk sene..."»
Bilindiği gibi Mescid-i Haram 'ı inşa eden İbrahim peygamberle Da-vud oğlu Süleyman peygamber arasında bırakınız kırk seneyi, 1000 seneden daha fazla bir zaman vardır. Süleyman peygamber, Kudüs'teki Mescid-i Aksa'nm inşasını tamamladıktan sonra Cenâb-ı Allah'tan, kendisinden sonra hiç kimseye verilmeyecek bir mülk ve hükümdarlık dileğinde bulunmuştu. Bununla ilgili olarak İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Ass'm oğlu Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Süleyman, Beyt-i Makdis'i inşa ettiğinde Rabbinden üç şey diledi. Rabbi ona ikisini verdi. Üçüncüsünün bize verileceğin ümit ederiz: Rabbinin hükmüne uygun bir hüküm kendisine vermesini dilemişti. Rabbi bunu ona verdi. Rabbinden, kendisinden sonra hiç kimseye verilmeyecek bir mülk (ve hükümdarlık) dilemişti. Rabbi bunu da ona verdi. Rabbinden her kim kendi evinden Mescid-i Aksa'da namaz kılmak maksadıyla çıkarsa günahlarından da, anasından doğduğu günkü gibi sıyrılmasını nasib etmesini dilemişti. İşte Cenâb-ı Allah'ın bunu bize vermiş olacağını ümit ederiz».
Cenâb-ı Allah'ın hükmüne muvank hükme gelince bununla ilgili olarak yüce Allah, Süleyman'ı ve babası Davud'u överek şöyle buyurmuştur:
«Davud ile Süleyman'a da (an); hani onlar toplumun davarının yayıldığı, bir ekin .hakkında hükmediyorlardı. Biz de onların hükümlerine şahit idik. Bunu (bu hükmü) Süleyman'a bellettik. Onların hepsine de hükümdarlık ve bilgi verdik.» ((el-Enbiyâ 78-79.)
Kadı Şüreyh ile diğer bazı selef ulemasının anlattıklarına göre ayet-i kerimede geçen kavmin bir bağı varmış. Bir başka kavmin davarları gelip o bağda geceleyin yayılmışlar ve ağaçların tamamını yemişlerdi. Her iki kavimde Davud peygamberin yanına gelerek d av al aş mı şiardı. Davud peygamber, bağ sahibine bağının kıymetinin verilmesi yolunda hüküm vermişti.

Dava sahipleri daha sonra Süleyman peygamberin yanına gittiklerinde onlara: "Allah'ın peygamberi Davud size nasıl bir hüküm verdi?" diye sordu. Onlar da, şöyle şöyle hüküm verdi, dediler. Bunun üzerine Süleyman şöyle dedi: "Ama ben olsaydım oyunların bağ sahibine teslim edilmesi yolunda hüküm verirdim. Bağ sahibi koyunları yanında tutup onların ürünlerini ve yapağılarım alıp bağının eksilen değerini telafi ederdi. Bilahare davarları sahiplerine teslim ederdi". Bu haber, Davud peygambere ulaşınca o da bu yolda hüküm verdi.

Buna yakın bir mesele olarak da Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'den rivayet edilen bir hadis-i şerif de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Zamanın birinde iki kadın vardı. Bunların ikisinin de çocukları yanlarında idi. Bir ara kurdun biri saldırarak ikisinden birinin çocuğunu alıp götürdü. Alıp götürdükten sonra ikisi ortada kalan çocuk üzerinde anlaşmazlığa düştüler. Büyük kadın dedi ki: Kurt senin çocuğunu ahp götürdü. Küçük kadın dedi ki: Hayır, kurt sşnin çocuğunu alıp götürdü.

Her ikisi de Davud peygamberin yanma giderek muhakeme oldular. Neticede Davud peygamber, ortadaki çocuğu büyük kadına verdi. Fakat bilahare her ikisi de Süleyman peygamberin yanına gittiler, o, kendilerine şöyle dedi: "Bana bir bıçak getirin ki çocuğu ikiye böleyim herbirinize yarısını vereyim". Süleyman'ın böyle demesi üzerine küçük kadın şöyle dedi: "Allah sana rahmet etsin. Bu çocuk, o kadınındır." Aslında çocuk kendisinin olduğu için analık şefkatinden dolayı küçük kadın böyle demişti. Böyle deyince de Süleyman peygamber çocuğu küçük kadına verdi.»[45]

Bu hükümlerin ikisi de onların şeriatlarına göre uygun olabilir. Fakat Süleyman'ın verdiği hüküm, tercihe daha şayandır. Bu sebeble Cenâb-ı Allah kendisine verdiği ilham sebebi ile Süleyman'ı Övmüş, ardı sıra da babası Davud'u methederek şöyle buyurmuştur:

«Onların hepsine de hükümdarlık ve bilgi verdik. Davud'a dağları ve kuşları boyun eğdirdik.Onunla beraber teşbih ediyorlardı. Biz (bunları) yaparız. Ona, sizi, savaşın şiddetinden korumak için zırh yapmayı öğretmiştik. Ama siz şükrediyor musunuz ki?" ({cl-Enbiyâ, 79-80.)

Bundan sonra da Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuş: «Süleyman'a da fırtınayı (boyun eğdirmiş tik)». Yani fırtına gibi esen şiddetli rüzgarları ve kasırgaları Süleyman'ın emrine ram etmiştik. «Onun emri ile içinde bereketler yarattığımız yere akıp giderdi. Biz herşeyi (yapmasını) biliriz. Şeytanlardan, onun için denize dala(rak inciler çıkara)n ve bundan başka işler gören kimseleri de (onun emrine verdik). Biz onları onun için koruyor. (Onun emri altında tutuyor)duk.» ((ci-Enhiyâ, sı-82.)

«Biz, rüzgarı ona boyun eğdirdik. Onun buyruğuyla, onun istediği yere yumuşak (yumuşak) akıp gidiyordu. Ve şeytanları: her bina ustasını ve dalgıcı ve (kötülük yapmamaları için) zincirlerle birbirine bağlanmış başka (şeytan)lan (yani cinleri veya isyancı kabileleri ona boyun eğdirdik.) "Bu, bizim insanımızdır. Artık dilediğine ver veya verme, hesapsızdır" (dedik). Onun bizim yanımızda bir yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.» <sad, 36-40.)

Süleyman peygamber, Cenâb-ı Allah'ın rızasını talep ederek atlan terkedince, atların yerine Cenâb-ı Allah ona daha seri ve daha hızlı olan rüzgarı verdi, Rüzgar, atlara nisbetle daha güçlü ve daha muazzamdı. Ayrıca rüzgarın, atlar gibi ona yüklediği masraflar ve külfetler de yoktu. «Onun buyruğuyla onun istediği yere yumuşak (yumuşak)akıp gidiyordu». Yani rüzgarlar, onun dilediği beldelere akıp gidiyordu. Süleyman'ın tahtadan yapılma bir tahtırevanı vardı. Çok büyük ve genişti. İstediği bütün köşkleri, çadırları, atlan, develeri, yükleri, insi ve cinni adamları o tahtırevana yükleyebiliyordu. Ayrıca diğer hayvanlarla kuşları da oraya alabiliyordu. Bir sefere gitmek ya da gezintiye çıkmak veya herhangi bir düşman veya hükümdarla başka bir beldede savaş-

mak üzere ülkesinden aynldığında yukarıda saydığımız şeyleri tahtırevanına yükler; sonra da rüzgara buyruk verir; rüzgar, o tahtırevanın altına girerek yerden havaya doğru yükseltirdi. Semaya doğru iyice yükseldikten sonra yumuşak rüzgarlara emir verir, tahtırevanı yavaş yavaş mesafe katederdi. Daha seri gitmek istediği zaman fırtınaya emir verir, fırtına onları daha hızlı götürürdü. ÖyleH sabahleyin Kudüs'den hareket ettiğinde akşama doğru bir aylık mesafe olan İstahr denen yere varırdı. Orada günün sonuna kadar bekler, sonra Kudüs'e aynı gün içerisinde geri dönebilirdi. Nitekim bununla ilgili olarak Cenâb-ı Allah şöyle buyurmaktadır:

"Süleyman'a da, sabah gidişi bir aydık mesafe), akşam dönüşü bir ay (lık mesafe) olan rüzgarı boyun eğdirdik ve onun için erimiş balan da kaynağından sel gibi akıttık. Rabbinin izni ile cinlerden bir kısmı, onun Önünde çalışırdı. Onlardan kim buyruğumuzdan sapsa, ona alevli azabı tattınrckk. Ona dilediği gibi kaleler, heykeller, havuzlar kadar (geniş) leğenler, sabit kazanlar yaparlardı. "Ey Davud ailesi, şükredin!". Kulla-nmdan şükreden azdır.» (es-Sebe1,12-13.)

Hasan Basrî dedi ki: Süleyman peygamber sabahleyin Şam'dan hareket eder, öğleye doğru İstahr denilen yere konaklar, orada öğle yemeğini yerdi. Akşama doğru oradan dönerek Kabil'de gecelerdi. Şam ile Is-tahr arası, bir aylık mesafedir. Yine istahr ile Kabil arası da bir aylık mesafedir.

Ben derim ki: Medeniyetlerden, şehir ve kentlerden bahseden kimselerin anlattıklanna göre istahr kentini, Süleyman peygamber için cinler inşa etmişlerdir. Orada eskiden Türklerin memleketi vardı. Aynı şekilde diğer bazı beldeleri de örneğin Tedmür'ü, Kudüs'ü, Bab-ı Ciron ile Bab-ı Beridî de cinler Süleyman peygamber için inşa etmişlerdir. Bu son iki kent, bazı rivayetlere göre Şam'dadır.

Katade'nin anlattığına göre erimiş bakır kaynağı, Yemen'de idi. Bu kaynağı Cenâb-ı Allah, Süleyman peygamber için yerden fışkırttı. Süddî'nin anlattığına göre Süleyman peygamber oradan üçgün süreyle bütün binalanna yetecek kadar erimiş bakır aldı. «Rabbinin izniyle cinlerden bir kısmı, onun önünde çalışırdı. Onlardan kim buyruğumuzdan sapsa ona alevli azabı tattmrdık».

Yani Cenâb-ı Allah, cinleri, işçiler olarak Süleyman'ın emrine verdi. Gevşemeden onun emrinde çalışırlardı. Buyruğunur dışına çıkmazlardı. Emrine karşı gelenleri azaplandmp cezalandırırdı. Onun için güzel mekanlar, kaleler ve duvarlarda resimlerle heykeller yaparlardı. Resim ve heykel, onların dinlerinde ve şeriatlannda caizdi. Onun için, geniş havuzlan andıran büyük büyük leğenler ve kazanlar yaparlardı. Yaptık-lan kazanlar, yerde tesbit edilmiş ve yerinden oynamayan büyük kazanlardı.Bütün bu sayılan şeyler, insan ve hayvanlara yapılan iyiliklerle ihsan edilen yiyecekler cümlesinden sayıldıklarından ötürü Cenâb-ı Allah, şöyle buyurmaktadır: «Ey Davud ailesi, şükredin!. Kullarımdan şükreden azdır.»

Bir başka ayet-i kerimede de Cenâb-ı Allah şöyle buyurmaktadır: «Ve şeytanları da. Her bina ustası ve dalgıcı ve (kötülük yapmamaları için) zincirlerle birbirine bağlanmış başka (şeytan)lan (yani cinleri veya isyancı kabileleri), ona boyun eğdirdik.» Yani bu cinlerin bir kısmı, inşaat yapmak üzere Süleyman'ın emrine verilmişti. Bazı cinlere de içindeki cevherlerle incileri çıkarmaları için suya dalmayı emrediyordu.

«Ve (kötülük yapmamaları için) zincirlerle birbirine bağlanmış başka (şeytan)ları (yani cinleri veya isyancı kabileleri), ona boyun eğdirdik.» Yani bunlar Süleyman'a isyan etmişler, dolayısıyla ikişer ikişer zincirlerle bukağılara vurulmuşlardı. Bütün bu emrine verilmiş şeyler, kendisinden sonra kimseye verilmeyecek olan ve kendisinden önce de hiç kimseye verilmemiş olan tam bir hakimiyet ve saltanatın gereklerinden di.

Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendi-miz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Dün namazım kesmek için cinlerden bir ifrit bana tükürdü. Cenâb-ı Allah onu yakalamayı bana nasib etti. Onu yakaladım. Mescidin direklerinden birine bağlamak istedim ki, hepiniz ona bakasınız. Fakat sonunda kardeşim Süleyman'ın şu duasını hatırladım: «Rabbim beni affet, bana, benden sonra hiç kimseye nasib olmayan bir mülk (hükümdarlık) ver.» Bunun üzerine onu hakir vaziyette kovdum.»[46]

Müslim, Ebu Derda'nm şöyle dediğini rivayet eder: «Rasûlullah (s.a.v.) namaza durdu, onun şöyle dediğini işittik: «Sender Allah'a sığınırım. Allah'ın laneti ile seni lanetlerim.» Bu cümleyi üç kez tekrarladı, sonra da birşeyi tutar gibi elini uzattı. Namazı tamamladıktan sonra dedik ki: "Ey Allah'ın Rasûlü, daha önce senden duymadığımız birşeyi namazda söylediğini işittik. Ve elini uzattığını da gördük." Bize şöyle dedi: "Allah'ın düşmanı İblis, ateşten bir kor getirmişti ki yüzüme atsın. Ber de ona şöyle dedim: Senden Allah'a sığınırım. Bunu üç kez söyledim. Sonra şöyle dedim: Seni Allah'ın tam laneti ile lanetlerim. Üç kez söylediğim halde geri kaçmadı. Onu yakalamak istedim. Vallahi kardeşimiz Süleyman'ın duası olmasaydı İblis burada bağlanmış olacaktı ki Medine halkının çocukları onunla oynayacaklardı.»[47]

İmam Ahmed b. Hanbel, Süleyman'ın mabeyncisi Ebu Ubeyd'in şöyle dediğini rivayet eder: Ata b. Yezid el-leysî'nin namaza durduğunu gördüm. Önünden geçmek istedim, ama beni geri çevirdi. Sonra da şöyle dedi: Ebu Said el Hudrî'nin bana anlattığına göre «Resûlullah (s.a.v.) sabah namazına durmuştu. Ben de ona tâbi olmuştum. Namazda kıraatte bulunuyordu. Ama kıraatini şaşırdı. Namazı tamamladıktan sonra şöyle dedi: "Beni gördünüz mü, İblis önüme düştü. Ben onu boğacaktım. Öylek salyasının soğukluğunu şu iki parmağımın (baş parmakla işaret parmağını göstererek) arasında hissettim. Kardeşim Süleyman'ın duası olmasaydı İblis, mescidin direklerinden birine bağlanmış olacaktı ki Medine'nin çocukları onunla oynayacaklardı (Namaz kılmakta olduğunuz zaman) sizinle kıble arasına bir kimsenin girmesini önleyebiliyor-samz önleyin."»[48]

Seleften bazılarının anlattıklarına göre Süleyman peygamberin 1000 zevcesi varmış, bunların 700'ü hür, 300'ü de cariye imiş. Bazı rivayetlere göre ise 300'ü hür, 700'ü cariye imiş. Bu kadınlardan hepsinden de şehevî bakımdan yararlanma gücüne sahipmiş.

Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber Efendimiz buyurdular ki:

«Davud oğlu Süleyman dedi ki: «Ben bu gece yetmiş zevcemle ilişkide bulunacağım ve her birisi Allah yolunda cihad edecek olan bir mücahide hamile kalacaktır." Arkadaşı ona, inşaallah, dedi. Ama o, demedi. Bunun üzerine zevcelerinden hiçbiri, hamile kalmadı (sadece birisi, yarı kısmı kopmuş olan bir düşük yaptı. Peygamber Efendimiz buyurdular ki: «Eğer (inşaallah) deseydi, çocuklarının hepsi Allah yolunda cihad edeceklerdi.»[49]

Ebu Ya'lâ, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Davud oğlu Süleyman dedi ki: Bu gece ben 100 karımla ilişkide bulunacağım. Onlardan her biri, bir erkek çocuk doğuracaktır. O çocuklar Allah yolunda kılıçla cihad edeceklerdir." Fakat böyle derken inşaallah demedi ve o gece 100 karısıyla ilişkide bulundu, onlardan hiçbiri çocuk doğurmadı, ancak içlerinden birisi, yarım bir insan doğurdu.»

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Eğer inşaallah deseydi, karılarından her biri, Allah yolunda kılıçla savaşacak bir erkek çocuk doğururdu.»[50]

İshak b. Bişr, Ebu Hm-eyre'nin şöyle dediğini rivayet etti: Davud oğlu Süleyman'ın 400 zevcesi ve 600 cariyesi vardı. Bir gü şöyle dedi: «Bu gece 1000 karımla ilişkide bulunacağım ve her birisi, Allah yolunda cihad edecek olan bir savaşçıya hamile kalacaktır.» Böyle derken inşaallah demedi. Ve geceleyin bütün hammlanyla cinsel temas kurdu, onlardan hiçbiri hamile kalmadı. Ancak içlerinden sadece biri, yarım bir insan doğurdu.

Peygamber (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurdular: «Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki Süleyman, eğer inşallah

deseydi, dediği şekilde savaşçı çocukları doğar ve hepsi de Aziz ve Celil olan Allah yolunda cihad ederlerdi.»
Süleyman peygamberin devleti geniş, askeri çok ve çeşitli, hakimiyeti de muazzamdı. Kendisinden ne önce ne de sonra hiç kimseye böyle birşey verilmiş değildi. Nitekim buyurmuş ki: «Ve bize her şeyden (bolca bir pay) verildi.» "Rabbim", dedi, beni affet, bana, benden sonra hiç kimseye nasib olmayan bir mülk (hükümdarlık) ver. Çünkü sensin o çok lütfeden, sen!» Evet doğru ve tasdik edilen Kur'ân'm ifadesiyle de belirtildiğine göre bu hükümdarlığı ve gereklerini, Cenâb-ı Allah Süleyman peygambere vermiştir. Cenâb-ı Allah, ona verdiği eksiksiz nimetlerle bahşettiği muazzam ihsanları anlatırken şöyle buyurmuştur: «Bu,bi-zim insanımızdır. Artık dilediğine ver veya verme, hesapsızdır.» Yani bu mal ve servet üzerinde dilediğin gibi tasarrufta bulunabilirsin. Her ne yaparsan yap, Cenâb-ı Allah onu sana caiz kılmıştır. Bu hususta seni sorguya çekmeyecektir.
Bu, nebi ve hükümdar olan kimsenin özelliğidir. Ama kul ve rasûl olan kimsenin özelliği bundan farklıdır. Kul ve rasûl olan, ancak bu hususta Allah'ın kendisine izin vermesi üzerine başkalarına mal verebilir. Allah'ın salat ve selamı üzerine olsun. Peygamber Efendimiz de bu iki makam hususunda seçme hakkına sahip kılınmıştı. O, kul ve rasûl olmayı tercih etmişti. Bazı rivayetlerde nakledildiğine göre o hangi makamı tercih edeceği hususunda Cebrail ile istişarede bulunmuştu. Cebrail, ona mütevazi olmasını tavsiye etmişti. O da kul ve rasûl olmayı tercih etmişti. Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun. Ondan sonra hilafet ve hükümdarlığı Cenâb-ı Allah, kıyamete dek onun ümmetine vermiştir. Kıyamet kopuncaya dek onun ümmetinden bir grup mutlaka başta bulunacaktır. Övgü ve minnet Allah'adır.
Cenâb-ı Allah, peygamberi Süleyman (a.s.)'a bahşettiği dünya malını ve servetini anlatırken ahirette onun için hazırlamış olduğu bol sevap ve güzel mükafat ile ilahi büyük ikramları da kendisine hatırlatmış ve bu hususta dikkatini çekmişti. Evet kıyamet gününde Cenâb-ı Allah ona büyük ikramlarda bulunup kendisine yakın bir makamda bulunacaktır. Bununla ilgili olarak yüce Rabbimiz, Süleyman peygamber hakkında şöyle buyuruyor: «Onun, bizim yanımızda bir yakınlığı ve güzel bir geleceği vardır.» [51]

Hz. Süleyman'ın Vefatı Ve Hükümdarlığı

Allah Teâlâ buyurdu ki:
«(Süleyman'ın) Ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. (Kurdun yemesiyle değnek çürüyüp de ona dayalı duran Süleyman) yıkılınca (onun Öldüğü anlaşıldı ve) anlaşıldı ki eğer cinler gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azab içinde kalmazlardı.» (SeW, 14.)
îbn Cerir ile İbn Ebi Hatîm, İbn Abbas'dan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söylemişlerdir Allah'ın peygamberi Süleyman, namaz kılarken önünde bir ağacın bittiğini gördü. Ona, senin adın nedir? diye sordu. Ağaç da kendisine bir şeyler söyleyerek cevap verdi. Süleyman, sen ne içinsin? diye sordu. Ağaç, eğer sadece dikilmek için ekilmişse onu bildirirdi. Eğer bir ilaç olmak için ekil-misse onu da bildirirdi. Günün birinde yine namaz kılarken önünde bir ağaç gördü. Ağaca, senin adın nedir? diye sordu. Ağaç da benim adım Harub'dur, diye cevap verdi. Süleyman, sen ne içinsin? diye sordu. Ağaç, bu beyti yıkmak içinim dedi. Süleyman şöyle dedi: Allahım, cinlerin gaybı bilmediklerini insanlar Öğrensinler, diye benim Ölümümü cinlerden gizle. Sonra Süleyman peygamber, o ağacı bir değnek haline getirdi, bir yıl müddetle ona dayandı. Cinler de onun emrinde çalışmaktaydılar. O esnada değneğe dayalı vaziyette iken Süleyman peygamber vefat etti. Öte yandan bir kurtçuk ta gelip değneği kemirmeye başladı. Nihayet değnek aşınınca Süleyman peygamberin cesedi yere düştü. İnsanlar da bildiler ki; eğer cinler gaybı bilselerdi, Süleyman'ın ölümünü anlayacak ve bu can yakıcı azap içinde bir yıl müddetle beklemiyeceklerdi. Süleyman'ın Ölümü üzerine cinler, değneğin ucunu kemiren kurtçuğa teşekkür ettiler ve ona daha önceleri de su getirirlerdi.» [52]
Süddî, İbn Abbas ile bir grup sahabeden naklederek şöyle der: Süleyman peygamber, bir iki sene,bir iki ay, ya da bundan daha az veya daha çok müddetle Beyt-i Makdis'de itikafa çekilirdi. Yiyeceği ve içeceği, yanına götürülürdü. Vefat edeceği zaman son olarak oraya girdi. Orada ibadetle meşgul iken her gün mutlaka sabahleyin bir ağaç biterdi. Süleyman peygamber, ağacın yanma giderek ona adını sorar, ağaç da adının ne olduğunu ona bildirirdi. Eğer sırf ekilmek için ekilmişse, onu bildirirdi. Ya da ilaç maksadıyla ekilmişse, onu da açıklardı. Ben, şu maksatla ekildim, derdi. Nihayet günün birinde bir ağaç bitmişti ki ona, Harub adı verilmişti. Süleyman peygamber ona, senin adın nedir, diye sorunca ağaç, benim adım Harub'dur, dedi. Süleyman peygamber, sen ne için bittin? diye sorunca ağaç, "Şu mescidi yıkmak için bittim." dedi. Süleyman da şöyle dedi: Ben hayatta iken Cenâb-ı Allah bu mescidi yıkmayacaktır. Benim ölümüm ve bu mescidin harap olması senin yüzünden olacaktır.
Böyle diyerek ağacı söküp kendine ait bir bahçeye dikti. Sonra mihraba girerek değneğine dayalı vaziyette namaz kıldı ve vefat etti. Vefat ettiğini şeytan bilmedi. Bu vaziyette iken cinler onun için çalışıyorlar ve durmadan mesailerini sürdürüyorlardı. Süleyman'ın çıkıp kendilerini cezalandıracağından korktukları için işlerini devam ettiriyorlardı. Şeytanlar ve cinler, mihrabın etrafında toplanıyorlardı. Süleyman'ın ibadet etmekte olduğu mabedin önünde ve arkasında ışık pencereleri vardı. Oradan çıkmak isteyen şeytan şöyle diyordu: Eğer burdan girip diğer pencereden çıkarsam dövülmez miyim?
Böyle diyerek diğer taraftaki pencereden çıkmak üzere bu taraftaki pencereden içeri girdi. İçeri giren şeytan, karşı taraftaki pencerenin önüne gitmekte iken mihrapta bulunan Süleyman'a bakamadı. Baktığı takdirde yanacağını biliyordu. Ama

Süleyman'ın sesini de işitmedi. Geri döndü, yine Sülayman'm sesini işitmedi. Tekrar geri döndüğünde mescidin içine düştü, kendisi de yanmadı. Süleyman'a baktığında, cesedinin ölü olarak yere düşmüş olduğunu gördü. Dışarı çıkıp insanlara, Süleyman'ın öldüğünü haber verdi. Onlar da kapıyı açıp içeri girdiler ve Süleyman'ın cesedini dışarı çıkardılar. Dayalı olduğu değneğin kurtçuk tarafından kemirilmiş olduğunu gördüler. Süleyman'ın ne zaman vefat ettiğini bilemediler. Değneğini yere koyup kurtçuğu, ucuna getirdiler. Kurtçuk bir gün bir gece süreyle onu kemirdi. Sonra da değneğin aslından ne kadar kemirildiğini, o bir gün ve bir gecelik kemirilme miktarına kıyaslayarak Süleyman'ın bir yıl Önceden vefat ettiğini hesapladılar. Süleyman'ın ölümünden sonra bir yıl müddetle onun için çalışmışlardı. Böyle olunca da insanlar iyice anladılar ki, cinler yalan söylüyorlar. Eğer gaybı bilselerdi, Süleyman'ın ölümünü de bilirler ve bir yıl müddetle onun işinde çalışmazlardı. Zahmet çekip yorulmazlardı. Şu ayeti kerime bunu açıklıkla ortaya koymaktadır.

«Onun (Süleymanm) Öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. (Kurdun yemesiyle değnek çürüyüp de ona dayalı duran Süleyman) yıkılınca (onun öldüğü anlaşıldı ve) anlaşıldı ki eğer cinler gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azap içinde kalmazlardı.» (Sebe1,14.)

Süddî der ki: Böylece cinlerin durumu insanlar tarafından anlaşıldı ki onlar yalan söylüyorlar. Ayrıca şeytanlar da Süleyman'ın değneğini kemiren kurtçuğa şöyle demişlerdi: Eğer sen yiyecek yiyorsan, sana yiyeceklerin en güzelini ve en lezzetlisini getiririz. Eğer içecek içiyorsan, sana içeceklerin en nefisini getiririz. Fakat sana su ve çamur taşırız.

Ravi der ki: «Şeytanlar kurtçuğa her nerede olursa olsun su ve çamuru taşıyorlardı. Görmezmisiniz ki ağacın içindeki çamuru şeytanlar ona teşekkür için taşımaktadırlar.» Bu, ne doğrulanan, ne de yalanlanan israiliyattandır.

Ebu Davud, "Kitabü'l Kader"de şöyle bir rivayette bulunur: Davudoğlu Süleyman peygamber, ölüm meleğine şöyle dedi Ruhumu teslim alacağın zaman bana önceden bildir de bileyim.

Ölüm meleği dedi İd: Ben senin canım ne zaman alacağımı bilemem. Sen ne kadar biliyorsan ben de o kadarını biliyorum Ancak bazan bana bir mektup verilir. O mektubun içinde kimin canım alacaksam adları
yazılıdır.

Asbağ b. Ferec ile Abdullah b. Vehb, Abdurrahman b. Zeyd b. Es-lem'in şöyle dediğini rivayet ederler: Süleyman peygamber, ölüm meleğine şöyle dedi: Canımı almakla emrolunduğun zaman bana haber ver. Günün birinde ölüm meleği Süleyman'a gelerek şöyle dedi: Ey Süleyman, senin canını almakla emrohmdum. Kısa bir anın kaldı.

Bunun üzerine Süleyman peygamber, şeytanlarla cinleri çağırdı. Kendisi için billurdan bir köşk yapmalarını emretti. Onlar da kapısı olmayan, billurdan bir köşk inşa ettiler. Süleyman kalkıp namaza durdu ve değneğine dayandı. Fakat buna rağmen ölüm meleği kapısı olmayan o billur köşkün içine girerek, değneğine dayalı vaziyette duran Süleyman'ın ruhunu teslim aldı. Süleyman ölüm meleğinden kaçmak için o köşkü inşa ettirmiş değildi.

Cinler onun sağ olduğunu zannederek huzurunda çalışmaktaydılar. Cenâb-ı Allah'ın gönderdiği bir kurtçuk değneğinin ucunu kemirmeye başladı. Değneğin içi boşalınca, Süleyman yere düştü. Cinler bunu görünce dağılıp gittiler. Onların gayptan haberleri olmadığını, şu ayet-i kerime ifade etmektedir: «Onun öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. (Kurdun yemesiyle değnek çürüyüp de ona dayalı duran Süleyman) yıkılınca (onun öldüğü anlaşıldı ve) anlaşıldı ki eğer cinler gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azap içinde kalmazlardı.» (Sbbe',14.) Asbağ dedi ki: Başkalarından aldığım habere, göre Süleyman peygamber, değneğine dayalı olarak ölü vaziyette bir yıl süreyle bekledi. Kurtçuk, onun değneğinin içini kemirmekte idi. Nihayet yere düştü.

Selef ulemasıyla diğerlerinden de buna benzer sözler nakledilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Ishak b. Bişr, Zührî ile diğerlerinden naklederek şöyle der: Süleyman (a.s.), elli iki sene yaşadı. Hükümdarlığı kırk sene sürdü. İbn Ab-bas'dan nakledildiğine göre onun hükümdarlığı yirmi sene sürmüştür. Doğrusunu Allah bilir. İbn Cerir'in dediğine göre Süleyman b. Davud'un ömrü, elli küsur sene olmuştur.[53]

Süleyman peygamber, hükümdarlığının dördüncü senesinde Mes-cid-i Aksa'nın inşasına başlamıştır. Bundan sonra da onyedi sene süreyle hüküm sürmüştür. Kendisinin vefatından sonra îsrailoğullarının hakimiyetleri sarsılmış ve memleketleri dağılmıştır. [54]

Davud Ve Süleyman Peygamberden Sonra Gelmiş Olan Beni İsrail Peygamberleri

Bunlardan birisi, Şa'ya b. Emsiya'dır. Muhammed b. îshak'ın anlattığına göre Şa'ya, Zekeriyya ile Yahya peygamberden öncedir. Ona, kendisinden sonra İsa ve Muhammed adında iki peygamberin geleceği müj-delenmiştir. Onun zamanında İsrailoğullanna, Kudüs taraflarında Hazkıya adındaki bir hükümdar hükmedermiş. Bu hükümdar, Şa'ya'ya itaat eder, emri dışına çıkmaz, yasaklarına riayet edermiş. O zaman İsrailoğullanna büyük felaketler gelmiş. Nihayet Hazkıya adındaki hükümdar hastalanmış, ayağında büyük bir çıban baş göstermişti. O zaman Senharib adındaki Babil hükümdarı, Beyt-i Makdis'e hücum etmişti, îbn İshak'm anlattığına göre Senharib'in emri altında 1000 sancak vardı.

Senharib'in saldırısı karşısında insanlar şiddetli bir paniğe kapıldılar. Hazkıya adındaki hükümdar, Şa'ya'ya müracaat ederek; "Senharib'in durumu hakkında Allah sana ne vahyetti?" diye sordu. Şa'ya'da şöyle cevap verdi. "Onlar hakkında bana henüz bir vahiy gelmedi."

Sonra Şa'ya'ya vahiy gelerek şöyle buyruk verildi: "Hükümdar Hazkıya, vasiyetini yapsın ve hükümdarlığa dilediği birini hale tayin etsin. Çünkü onun eceli yaklaşmıştır!"
Hazkıya, bu vahyi haber aldığında kıbleye yönelerek namaza durdu. Teşbih ve duada bulundu. Aziz ve Celil Allah'a tazarruda bulunarak halis bir kalble tevekkül ve sabırla ağlayarak şöyle dedi: "Ey rablerin rabbi ve ilahların ilahı olan Allah'ım. Ey Rahman ve Rahîm olan Rab-bim. Ey kendisine uyku ve dalgınlık gelmeyen Allah'ım, İsrailoğullanna yaptığın iyilikler ve güze yargılannla beni hatırla. Mutlaka bütün bunlar senden olmuştur. Benim nefsimi, sen benden daha iyi bilirsin. Gizlimi de açığımı da bilirsin."
Cenâb-ı Allah, onun bu duasına icabet edip kendisine merhamette bulundu ve Şa'ya'ya şöyle vahyetti: "Ona müjde ver ki; Cenâb-ı Allah, ağlamasından dolayı merhamete gelmiş ve ecelini de onbeş sene süreyle te'hir etmiştir. Onu, düşmanı olan Senharib'den kurtarmıştır." Şa'ya peygamber bu müjdeyi ona verince, Hazkıya'daki acılar gitti. Hüzünden kurtuldu ve secdeye kapanarak şöyle dedi: "Allah'ım, sensin mülkü' dilediğine veren. Yine sensin dilediğinden alan. Dilediğini aziz kılar, dilediğini zelil edersin. Sen görüneni de görünmeyeni de bilirsin. Evvel sensin, âhir sensin. Zahir sensin, bâtın sensin. Darda kalmışların duasına icabet eden ve onlara merhamette bulunan yine sensin."
Başını kaldırdığında Cenâb-ı Allah, Şa'ya'ya şöyle vahyetti: Hazkı-ya'ya de ki; İncir suyunu alıp yarasının üzerine koysun Böyle yaparsa yarası iyileşir.
Hazkıya, bu emri yerine getirdi. Yarası iyileşti ve şifa buldu.
Cenâb-ı Allah, Senharib'in askerlerine ölüm gönderdi. Hepsi helak oldular. Sadece Senharib ile beş arkadaşı sağ kaldılar. Bunlardan biri de Buhtunasr (Nabokodo Nasser) idi. Israiloğullarının hükümdarı, adam göndererek onlan yakalatıp zincire vurdurdu. Hepsini rezil-rüs-vay etmek maksadıyla ülkede zincirler ve bukağılar içinde dolaştırdı. Onlan tahkir etti. Bu işkenceleri yetmiş gün devam etti. Bunlardan herbirine günlük olarak iki arpa ekmeği veriyor, sonra da onları zindana bırakıyordu. Cenâb-ı Allah, Şa'ya'ya vahiy göndererek îsrailoğulla-nnın hükümdanna şu emri vermesini buyurdu: Onlar ülkelerine göndersin ki kavimlerim, başlarına gelen musibet karşısında uyanp korkutsunlar.
Bunlar serbest bırakılıp memleketlerine geri döndüklerinde Senharib, kavmini toplayarak başlarına gelen musibeti onlara haber verdi. Büyücülerle kahinler, ona şöyle dediler: Biz sana onlann rableri ile peygamberleri hakkında bilgi vermiştik, ama sen bize itaat etmedin. Onlar öyle bir ümmettirler kî, rablerinin sayesinde hiç kimse onlarla başedemez.
Senharib, kendilerine Allah'ın daha önce bildirdiği eziyetleri yaptı.
Sonra da yedi yıl daha yaşayarak öldü.
îbn İshak der ki: İsrailoğullannın hüküm dan Hazkıya vefat edince işleri karıştı, kötülükleri çoğaldı. Cenâb-ı Allah, Şa'ya'ya vahiy gönderdi.
O da bu vahiy üzerine kalkıp kendilerine nasihatta bulundu. Layıkı veçhiyle Allah hakkında kendilerine bilgi verip onlan, Allah'ın azap ve ikabına karşı uyardı. Muhalefet edip yalanladıklan takdirde Allah tarafından azaplandırılacaklannı onlara bildirdi. Va'z-u nasihatim tamamladıktan sonra îsrailoğulları, onu öldürmek maksadıyla üzerine saldırdılar. Onlardan kaçarak bir ağacın arkasına saklandı. Ağaç yarılıp içine girdi. Fakat Şeytan kavuşarak elbisesinin ucunu tutuverdi. Sonra da onu çekerek halka gösterdi. Bunu gören îsrailoğulları, bir testere getirerek tepe noktasından başlayıp ağacı biçmeye başladılar. Tabii ki bu arada ağacın içinde bulunan Şa'ya peygamberi de biçtiler. «Doğrusu, hepimiz Allah'a aidiz ve ona geri döneceğiz.»1 (1) îslamî kaynaklarda bu olayın mesnedi yoktur. Bu, israiliyattandır. [55]

İsrailoğullarının Peygamberlerinden Bîr Diğeri: Yakub Oğlu Lavi Torunlarından Ermiya B. Halkiya'(A.S.)

Rivayete göre bu Hızır'dır. Bunu İbn Abbas'dan Dahhak rivayet etmiştir İd, garip ve sahih olmayan bir rivayettir.
İbn Asakir der ki: Bazı eserlerde nakledildiğine göre Ermiya b. Hal-kiya, Zekeriyya oğlu Yahya'nın fokurdamakta olan kanının üzerinde durdu. Bu olay, Şam'da cereyan ediyordu. Kana şöyle seslendi: "Ey kan, insanları fitneye düşürdün. Artık dur." Onun bu emri üzerine kan durup yerin dibine çekildi ve artık göze görünmez oldu.
Ebu Bekir Ebiddünya, Abdullah b. Abdurrahman'm şöyle dediğini rivayet eder: Erviya şöyle demişti: "Ey Rabbim, kullarının hangisi sana daha çok sevimlidir?" Allah buyurdu ki: «Beni en çok zikredenler, «Benim zikrimle meşgul olanlar ve yaratıkları akıllarına getirmeyenlerdir. Onlara fanilerin vesveseleri gelmez. Baki kalmayı kendi içlerinde kurmazlar. Kendilerine dünya yaşantısı sunulduğu zaman onu terkeder-ler. Dünya maişeti kendilerinden kaybolduğu zaman sevinirler. İşte ben, onlara sevgi ve muhabbetimi vermişimdir. Onlara gayelerinin üstündeki şeyleri bahşetmişimdir.» [56]

Beyt-Î Makdis'în Harap Oluşu

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Biz Musa'ya kitap verdik ve onu İsrailoğullarma "Benden başka. bir vekil tutmayın!" diye bir kılavuz yaptık. Ey Nuh ile beraber (gemide) taşıdıklarımızın çocukları! Doğrusu o (Nuh), çok şükreden bir kuldu. (Siz de atanız gibi olun). Kitab'da İsrailoğullarma şu hükmü verdik: «Siz o ülkede iki kere fesad çıkaracaksınız ve büyük bir yükselişle yükseleceksiniz (çok

kabarıp kibredeceksiniz). Birincisinin zamanı gelince üzerinize güçlü, kuvvetli kullarımızı gönderdik. Evlerin aralarına girip (sizi) araştırdılar. Bu, yapılması gereken bir vaad idi. Sonra tekrar size, onları yenme imkanı verdik ve sizi mallarla, oğullarla destekledik ve savaşçılarınızı çoğalttık. İyilik ederseniz, kendinize iyilik etmiş olursunuz. Kötülük ederseniz, o da kendi aleyhinizedir. Sonuncu (baş kaldırma) m (zı) n (cezalandırılma) zamanı gelince (yine öyle kullar göndeririz) ki, yüzlerinizi kötü duruma soksunlar (üzüntüden suratlarınızın asılmasına sebeb olsunlar) ve ilk kez girdikleri gibi yine mescide (Kudüs'e) girsinler ve ele geçirdiklerini mahvetsinler. (Bundan sonra) belki Rabbiniz size acır, ama siz (bozgunculuk yapmaya) dönerseniz, biz de (sizi cezalandırmağa) döneriz. Cehennemi, kafirler için kuşatıcı (bir zindan) yapmışızdır!» (ci-Isra, 2-8.)

Vehb b. Münebbih dedi ki: Cenâb-ı Allah, İsrailoğullarımn peygamberlerinden Ermiya peygambere, halkı arasında masiyetler görülmeye başladığında şöyle vahyetti: Git, halkının arasında duruver ve onlara haber ver ki; onların kalbleri vardır ama hakikatleri anlamazlar; onların gözleri vardır ama hakikatleri görmezler; onların kulakları vardır ama hakikatleri işitmezler. Ben onların ata ve dedelerinin iyiliklerim hatırladığım için onlara şefkat ettim ve onları azaplandırmak istemedim. Onlara sor bakalım, bana yaptıkları taatin sonucunu nasıl buldular? Bana isyan edenlerden herhangi bir kimse, bana yaptığı itaatsizlikten dolayı mutlu olmuş mudur? Bana itaat edenlerden de her hangi biri, bana yaptığı taatten dolayı mutsuz olmuş mudur? Hayvanlar bile barındıkları yerleri hatırlar ve oraya doğru giderler. Bu millet te, ata ve dedelerine ikramda bulunduğum hususları unuttular. Üstünlük ve şerefi, başka yerlerde aradılar. Bilginlerine gelince, bunlar hakkımı inkar ettiler. Kurralarına gelince, bunlarda benden başkasına taptılar. Abidleri ise bildiklerinden yararlanmadılar. Yani ilimleriyle amel etmediler. Yöneticilerine gelince, onlar da bana ve peygamberlerime karşı inkarcı oldular. Kalblerinde hile ve desise sakladılar. Dillerini de yalana alıştırdılar. İzzet ve celalime andolsun ki, onların üzerlerine öyle bir nesil göndereceğim ki, onların dillerini anlamıyacak, simalarını tanımayacak, ağlaşmaları nedeniyle de merhamete gelmiyeceklerdir. Bulut yığınları kadar çok askeri bulunan ve geniş yolları doldururcasma alayları bulunan, zorba ve katı bir hükümdarı üzerlerine s aldırtacağım. Onun bayraklarının dalgalanışı, kartalların uçuşunu andıracaktır. Süvarileri, kartallar gibi saldıracaktır. Şen ve mamur yerleri harap ve metruk hale getireceklerdir. Kentleri ve kasabaları, ıssız bırakacaklardır. Yazıklar olsun Kudüs'e ve sakinlerine ki, onları ölüm için zelil kılacağım. Esirliği onlara musallat edeceğim. Düğün ve eğlencelerin şen ve şakrak seslerinden sonra, orada feryad-ü figan sesleri yükselecektir. Atların kişnemesinden sonra kurtların uluması duyulacaktır. Sarayların balkonlarından sonra canavarların meskenleri görülecektir. Kandillerin aydınlığından sonra toz ve dumanların sıcaldığı görülecektir. Onurdan sonra aşağılanma görülecektir. Nimetten sonra kölelik görülecektir. Kadınları, güzel kokulardan sonra toprağa bulanacaktır. Halılar üzerinde yürürken, kupkuru yerler üzerinde yaya yürür olacaklardır. Cesetleri yerde gübre haline gelecek, kemikleri de güneşin altında yanıp tutuşacaktır. Onlara türlü azaplar tattıracağım. Sonra göğe emir vereceğim; gök demirden bir tabaka haline, yer de bakırdan bir tabaka haline gelecektir. Yağmur yağsa bile yerden birşey bitmeyecektir. Bu arada yerden azıcık birşeyler bitse bile, bu da benim dilsiz ve ağızsız olan hayvanlara rahmetim dolayısıyla olacaktır. Sonra bunu da ekim zamanında hapsedecek, biçim zamanında salıvereceğim. Eğer bu arada bir şey ekseler de ona çeşitli afetleri musallat edeceğim. Aradan bir şeyler kurtulacak olursa da o bereketsiz olacaktır. Bana dua etseler de dualarına icabet etmeyeceğim. Benden birşey isteseler de onlara vermeyeceğim. Ağlasalar da onlara acımayacağım. Yalvarsalar da onlara bakmayacağım."

İbn Asakir, yukarıdaki lafizları rivayet etmiştir.

îshak b. Bişr, Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini rivayet eder: "İsrailoğullan arasında büyük hadiseler baş gösterdiği, masiyetlerle iştigal ettikleri, peygamberleri öldürdükleri zaman Cenâb-ı Allah, Ermi-ya peygamberi onlara göndermişti. Bu arada Buhtunasr da onlara saldırmayı planlıyordu. Cenâb-ı Allah, onun kalbine bu tamaı bırakmıştı. İçinden, onlara saldırmayı kuruyordu. Cenâb-ı Allah, Buhtunasr vasıtasıyla onlardan intikam almak dilediğinde Ermiya peygambere şöyle vahyetti: Ben İsrailoğullarını helak edecek ve onlardan öc alacağım. Sen, Beyt-i Makdis'in yanındaki kayalığın üzerine gidip dur. Emrim ve vahyim sana gelecektir.

Bunun üzerine Ermiya peygamber, üzerindeki giysileri paralıya-rak, başının üzerine küller saçarak secdeye kapandı ve şöyle dedi. "Ya Rab! Keşke anam beni doğurmasaydı. Çünkü sen beni, İsrailoğullarının son peygamberi kıldın. Beyt-i Makdis'in yıkılmasıyla İsrailoğullarının helaki benim yüzümden olmuştur!"

Cenâb-ı Allah ona, "Başını kaldır" diye emretti. Başını secdeden kaldırıp ağlamaya başladı. Sonra şöyle dedi: "Ya Rab İsrailoğullarının üzerine kimi musallat kılacaksın?" Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Ateşe tapanları onlara musallat kılacağım. Onlar, benim azabımdan korkmuyorlar. Sevabımı da beklemiyorlar. Ey Ermiya, kalk da vahyimi dinle. İsrailoğullarının ve senin haberim sana bildireceğim: Seni bunların başına peygamber göndermezden önce seçkin bir kul yapmıştım. Ananın rahminde sana şekil ve suret vermezden önce seni kutsamıştım. Seni ananın karnından çıkarmadan önce temizlemiştim. Buluğa ermezden önce sana peygamberlik vermiştim. Güçlülük çağına varmazdan önce seni seçmiş ve büyük bir işe aday kılmıştım. Kalk da şu hükümdarla birlikte ol. Ona doğru yolu gösterip irşatta bulun."

Bu ilahî ferman üzerine Ermiya peygamber, gidip o hükümdara doğru yolu tavsiye etti: Olaylar büyüyünceye kadar ona Allah'tan vahiy geliyordu. Nihayet İsrailoğullan, Cenâb-ı Allah'ın kendilerini Senharib ile askerlerinden kurtarmış olduğunu unuttular. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Ermiya peygambere şöyle vahyetti: Kalk da sana verdiğim emirleri îsrailoğullarma anlat. Üzerlerindeki nimetimi kendilerine hatırlat. Başlanndan geçen hadiseleri onlara bildir.

Ermiya dedi ki: Ey Rabbim, eğer sen bana güç vermezsen, onlara karşı ben zayıfim. Eğer sen bana kuvvet vermezsen İsrailoğullanna karşı ben acizim. Eğer sen beni doğru yola iletmezsen, ben hata yapa-nm, Eğer sen bana yardım etmezsen, ben

yalnız kalınm. Eğer sen bana izzet vermezsen, ben zelil olurum.
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Bilmez misin ki bütün işler benim irademden kaynaklanmaktadır. Yaratma ve emrin tamamı, bana aittir, kalpler ve dillerin tamamı, benim kudret elimdedir. Kalplerle dilleri dilediğim şekilde döndürürüm. Onlar da bana itaat ederler. Ben öyle bir Allah'ım ki, benim mislim yoktur. Göklerle yer ve bunlann içinde bulunan her şey, benim «Ol» emrim ile vücuda gelmişlerdir. Tevhid ve kudretin tamamı, bana aittir. Yanımda bulunan şeyleri benden başkalan bilemez. Ben o Rabbim ki, denizlerle konuşurum, onlar da benim sözlerimi anlarlar. Verdiğim emirleri yerine getirirler. Ben onlar için bir şuur çizmişimdir ki, o sının asla geçmezler. Denizlerin dağlar büyüklüğünce dalgalan gelir. Benim çizdiğim sınıra vardığında, bana itaat etmesi için onu zelil kılarım. O da benim emrime boyun eğerek itaat eder ve benden korkar. Doğrusu, ben seninle beraber olduğum müddetçe sana hiçbir zarar gelmez. Kendilerine risaletimi tebliğ edesin diye halkımın büyük bir kesimine seni peygamber olarak gönderdim. Bu nedenle de senin peşinde yürüyen ve sana tâbi olan kimselerin sevap ve mükafatını kendin için hakedeceksin ama bununla birlikte onlann sevap ve mükafatlanndan da hiçbir eksilme olmayacaktır. Kavmine git, aralarında dur ve onlara şöyle de: Allah, atalannızm iyilik ve salahım hatırladı. Bu nedenle sizi hayatta bıraktı. Ey peygamber çocuklannm topluluğu! Atalannız bana yaptıklan taatm sonucunu nasıl buldular? Ve siz bana yaptığınız isyankarlığınızın neticesini nasıl buldunuz? Bana isyan edip de isyanı nedeniyle mutlu olmuş bir kimseyi buldular mı? Bana itaat edip de itaati nedeniyle mutsuz olan bir kimse gördüler mi? Hayvanlar bile kendileri için uygun olan bannaklannı hatırladıklannda oraya yönelirler. Fakat bu kavim helak olmanın meralannda gezip dolaştılar. Atalanna ikramda bulunduğum vesileleri unuttular. Şeref ve üstünlüğü, asli yerlerinden başka taraflarda aradılar. Bilginleri ile rahipleri, benim kullanmı köle edindiler. Onlan, kendi işlerinde çalıştırdılar. Benim kitabımın hükümlerinden başka hükümleri, onlara tatbik ettiler. Neticede benim emrimden, onlan bilgisiz ve habersiz kıldılar. Benim zikrimi ve sünnetimi, onlara unutturdular. Onlan, benden uzaklaştırdılar, Kullanm da sadece bana yaraşan ibadeti onlara yaparak alçaldılar. Bana karşı gelme pahasına da olsa onlara itaat ettiler.
Hükümdarlanyla emirlerine gelince onlar, benim nimetlerimden dolayı sunardılar. Benim azabıma karşı kendilerini güvenlik içinde hissettiler. Dünya, kendilerini aldattı. Neticede kitabımı bir tarafa atıp bana verdikleri sözü unuttular. Kitabımdaki hükümleri değiştirdiler.
Elçilerime karşı iftirada bulundular. Mertebemin yüksekliğine ve azametimin yüceliğine yemin olsun ki, mülkümde ve hükmümde bana bir ortak bulunması asla layık değildir. Bana karşı gelme pahasına da olsa bir kulun emrine itaat edilmesi yaraşır mı? Benim de, benden başka tanrılar olsunlar diye bazı kulları yaratmam bana yaraşır mı? Bana yapılması gereken taat hususunda insanın başkasına kulak vermesi caiz olur mu?
Kurra ve fıkıhçılanna gelince onlar, diledikleri konuları inceleyip araştırır ve okurlar. Hükümdarların peşine takılır, onların dinimde icad ettikleri bidatlerine tâbi olurlar. Bana karşı gelme pahasına da olsa onlara itaat ederler. Bana verdikleri sözü bozarak onlara vermiş oldukları vaadleri yerine getirirler. Onlar, bildikleri konularda bile cahildirler. Kitabımdan bildikleri şeylerden yararlanmazlar.
Peygamberlerin evladına gelince onlar fitneye düşüp kahra uğramışlardır. Küfre dalanlarla birlikte dalmaktadırlar. Atalarına yaptığım yardımın benzerini de benden beklemektedirler. Atalarına yapmış olduğum ikramları arzulamaktadırlar. Sözlerinde doğru olmadıkları ve bu hususlarda tefekkür sahibi olmadıkları halde, bu yardım ve ikramlar konusunda kendilerinden daha layık bir kimsenin bulunmadığını zannederler. Aldananlarm yoldan çıkmaları anında atalarının nasıl sabrettiklerini ve benim dinim hususunda nasıl çaba sarfettiklerimi düşünmüyorlar. Atalarının, canlarını ve kanlarını nasıl feda ettiklerini, benim emrimi yüceltmek hususunda nasıl sabredip ahidlerine vefa ettiklerini ve dinimin nasıl yüceldiğini düşünmüyorlar. Belki benden utanıp hakka dönerler diye ben, bu cahil kavmin azabını erteledim. Onları hemen azaplandırmadım. Ömürlerini uzattım. Belki düşünüp doğru yola dönerler diye onları mazur gördüm. Bütün bu sebelerden dolayıdır ki gök, üzerlerine yağmur yağdırdı; yer, kendilerine bitki bitirdi ve kendilerine afiyet verdi. Onları düşmanlarına muzaffer kıldı, ama onlar yine de sapıklık ve taşkınlıklarım arttırdılar. Benden daha da uzaklaştılar. Bu halleri, bu zamana dek devam edegelmiştir. Bunlar beni alaya mı alıyorlar? Yoksa bana karşı mı geliyorlar? Ya da bana hile yapıp bana karşı cüretli mi davranıyorlar? İzzetime yemin olsun, onların üzerlerine öyle bir fitne salacağım ki halim kimseler bile, o fitne karşısında şaşkına döneceklerdir. Görüş sahipleri bile, onun karşısında sapacaklardır. Hikmet sahibi kimseler bile, ne yapacaklarını bilemez olacaklardır. Sonra üzerlerine zorba ve katı bir hükümdar musallat kılacağım. O hükümdarı heybetli kılıp kalbindeki şefkat ve rahmeti söküp alacağım. Andolsun ki o hükümdarın peşinde karanlık geceler gibi büyük ordu kitleleri sürüklenecektir. O kitleler içinde bulut parçaları ve toz bulutları kadar çok sayıda asker bulunacaktır. Bayraklarının dalgalanışı, kartalların uçuşunu andıracaktır. Süvarilerinin saldırısı, kartalların hücumunu hatırlatacaktır. Şen ve mamur yerleri, harabeye döndüreceklerdir. Köyleri ve kasabaları, ıssız birakacaklardır. Yeryüzünde fesadı yayıp üzerindeki varlıkları helak edeceklerdir. Kalpleri katı olduğundan dolayı hiçbir şeye aldırmayacak, hiçbir kimseyi görmeyecek, kimseye merhamet etmeyecek, yalvarışları duymayacaklardır. Sokaklarda dolaşarak aslanların kükreyişi gibi yüksek seslerle naralar atacaklardır. Onların heybetinden, insanlar ürperecektir. Seslerini işitenlerin uykuları kaçacaktır. Anlaşılmaz bir dille konuşacaklardır. Yüzleri, daha önce görülmemiş yüzlerdir. Onları, kimse tanıyamıya-caktır. izzetime andolsun ki onların evlerine kitaplarım sokulmaz olacaktır. Meclislerinde kitaplarım okunmaz olacaktır. Mescidlerini harabeye döndüreceğim. Oralara kimseler uğramaz olacaktır. Oraya uğrayanlar da benden başkaları için zinetlenecek, yani başkalarına ibadet edeceklerdir. Dini alet ederek dünyalarım kazanmak için ibadet eder görüneceklerdir. Orada dinden başka şeyleri öğreneceklerdir. Amel etmeyecekleri ilimlerle iştigal edeceklerdir. Onların

hüküm darlarının izzetini zillete, güvenliğini korkuya, zenginliğini yoksulluğa, nimetini açlığa, afiyetlerini türlü belaya çevireceğim. İbrişim esvablarını kıldan abalara, güzel kokularını leşlerin kokusuna, taçlı elbiselerini zincir ve bukağılara çevireceğim. Geniş ve müstahkem kalelerini, harabeye döndüreceğim. Sağlam burçlarını ve şatolarım, canavarların meskenine çevireceğim. Atlarının kişnemesinin yerini, kurtların uluması alacaktır. Kandillerin aydınlığının yerini, yangın dumanları dolduracaktır. Şenlik ve kalabalığın yerini, yalnızlık ve ıssızlık alacaktır. Kadınların ellerindeki bileziklerin yerini, kelepçeler alacaktır. İnci ve yakut gerdanlıklarının yerine, demir zincirler takılacaktır. Güzel koku ve yağlarının yerini, toz ve duman alacaktır. Halıların üzerinde yürürlerken bilahare çarşılarda ve nehirlerde bu imkanı da bulamayacaklardır. Örtülerin yerini, çıplaklık alacaktır. Sefer ve gezintilerinin yerini, zehir dolduracaktır. Sonra onlara türlü azaplar çektireceğim. Gökte uçsalar bile bu azaplar onlara ulaşacaktır. Ben ancak bana ikramda bulunana ikram ederim. Emrime karşı geleni de hakir ve zelil kılarım. Sonra göğe emir verir ve onu üzerlerine demirden bir tabaka haline getiririm. Yere de emir verir, onu kendilerine bakırdan bir zemin haline getiririm. Ne gök yağmur yağdırır, ne de yer bitki bitirir. Bu arada yağmur yağsa bile ona türlü afetler musallat lalarım. Azıcık bir elan bitse bile ondaki bereketi alırım. Bana dua etseler de dualarına icabet etmem. Benden dilekte bulunsalar da dileklerini yerine getirmem. Ağlasalar bile onlara merhamet etmem. Bana yalvarıp yakarsalar bile onlardan yüz çeviririm. Eğer onlar; «Allah'ım, sen daha önce bizlere ve babalarımıza rahmette bulunup ikram etmiştin. Bizleri kendin için seçkin bir millet kılmıştın. Peygamberliğini, kitabını ve mescidlerini bize vermiştin. Sonra bizi, bu ülkelere yerleştirip hakim laldın. Bizleri ve atalarımızı küçüklüğümüzde nimetinle büyüttün, bizi muhafaza ettin. Hem bizi, hem onları, büyüdüğümüz zaman merhametinle korudun. Sen, nimet verenlerin en vefa-lıksm. Her ne kadar biz değişsek de sen vefakarsın. Biz her ne kadar eski halimizi devam ettirmezsek dahi sen devam ettirirsin. Yine de sen lütuf, nimet ve ihsanını üzerimizden kaldırma!» deseler dahi ben onlara şöyle cevap veririm: «Ben başlangıçta kullanma rahmet ve nimetimi veririm. Eğer bana yönelirlerse, ben nimet ve rahmetimi tamamlarım. Eğer onlar daha fazlasını isteseler, ben daha fazlasını veririm. Şükrederlerse, nimet ve rahmetimi daha da arttırırım. Ama onlar değişirlerse, ben de değişirim. Onlar değişikliğe uğradıkları zaman ben onlara gazap ederim. Gazap ettiğim zaman da onları azaplandırırım. Benim gazabımı geri çevirecek hiçbir güç yoktur."

Kab'm rivayetine göre Ermiya peygamber şöyle demiştir: «Allahım, senin rızan ile bu hale geldim. Senin huzurunda öğrendim Ben zayıf ve zelil bir kul olup senin huzurunda konuşmaya ehil değilim. Ancak senin rahmetine sığınarak konuşurum. Sen beni bu güne kadar hayatta bıraktın. Bu azabından ve tehdidinden benim kadar hiç kimsenin korkmaması gerekir. Çünkü sen, günahkarların yurdunda beni ikamet ettirdin ve bana ihsanda bulundun. Onlar da benim etrafimda yaşarlarken sana isyan ettiler; ben onlara karşı koymadım. Eğer benî azaplandı-rırsan bu, benim günahım sebebiyledir. Eğer bana merhamet edersen bu da benim senin merhametliliğini zannettiğim dol ayısıy ladır."

Sonra Ermiya peygamber sözlerini şöyle sürdürdü: "Ey Rabbim, sen noksanlıklardan münezzehsin, sana hamdederim. Sen kutlu ve yücesin. Peygamberlerinin meskeni ve vahyinin iniş yeri olan bu kasaba ve çevresini helak edecek misin? Ey Rabbim, sen noksanlıklardan münezzeh ve yücesin. Seni hamdederim. Sen kutlu ve yücesin. Senin zikrinin yücelmekte olduğu bu mescid ile etrafındaki evlerle diğer mescidleri harap mı edeceksin? Ey Rabbim, sen noksanlıklardan münezzeh ve yücesin. Sana hamdederim. Sen mübareksin. Bu ümmeti öldürüp azaba uğratmayacak kadar büyüksün. Onlar, dostun olan İbrahim'in neslin-dendirler. Musa'nın ümmetidirler. Musa da senin seçkin kulundu. Yine senin kendine dost edindiğin Davud'un kavmidirler. Ey Rabbim, eğer sen bunları azaba uğratırsan, bunlardan sonraki nesiller senin azabından emin olamazlar. Dostun İbrahim'in çocukları ile seçkin kulun Musa'nın ümmeti ve halifen Davud'un kavmi olan bu kimseleri helak edersen, artık hiç kimse senin satvetinden emin olamaz. Sen bunların üzerine ateşperestleri mi musallat kılacaksın?"

Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Ey Ermiya! Sana karşı gelen kimseler, benim azabımı beklesinler. Ben bu kavme, bana taatte bulunmalarından dolayı ikram etmiştim. Eğer bana isyan ederlerse, onları asilerin yurduna indiririm. Meğer ki rahmetim onları kurtarsın."

Ermiya dedi ki: "Ey Rabbim, sen İbrahim'i dost edindin ve onun sebebi ile bizleri muhafaza ettin. Musa'yı da kendine seçkin bir kul olarak yaklaştırdın. Bizi muhafaza etmeni, düşmanlarımızı bize musallat etmemeni ve bizi azaplandırmamanı diliyoruz."

Cenâb-ı Allah, Ermiya'ya şöyle vahyetti: "Ey Ermiya! Sen daha ananın karnında iken seni kutsadım. Ve bu güne kadar erteledim. Eğer kavmin yetimlerle dulları ve düşkünlerle yolda kalmışları korumuş olsalardı ben onlara destek olurdum. Onlar benim yanımda nimet cennetlerinde ağırlanacaklardı. O Cennet ki, ağaçları meyve vericidir; suyu temizdir ve asla kurumaz; meyveleri de yok olmaz. Fakat ben, İsrailoğullanm sana şikayet ediyorum: Ben onlara, şefkatli bir çoban gibi idim. Onları bütün kıtlıklardan ve sıkıntılardan korumuştum. Onlara bolluk vermiştim. Öyleki birbirlerine boynuz vuran koçlar gibi geliştiler. Vay onların haline, vay onların haline! Ben, ancak bana ikram edene ikramda bulunurum. Emirlerimi önemsemiyeni de hakir ve zelil kılarım. Bunlardan önce bazı kavimler vardı ki benim emrime karşı gelmeyi, basit bir iş zannederlerdi.

Bu kavimde bana karşı gelmeyi kolay zannettiler. Mescidlerde, sokaklarda, dağ başlarında, ağaç gölgelerinde dahi alenen bana karşı geldiler. Öyle ki gök onlardan rahatsız oldu; yer onlardan bizar oldu, dağlar onlardan nefret etti. Kuşlarla diğer hayvanlar, onlardan kaçarak yeryüzünün kenarlarına ve köşelerine çekildiler. Bütün bunlara rağmen onlar, bu masiyetlerine son vermediler. Kitaptan bildikleri ile amel etmediler."

Ermiya, onlara Rabbinin mesajını tebliğ ettiğinde, onlar azap ve tehdidi duydukları halde, yine de isyanlarını devam ettirip Ermiya'yı yalanladılar ve itham ettiler. Dediler ki: «Sen, yalan söylüyorsun, Allah'a karşı büyük bir iftirada bulunuyorsun.

Allah'ın yeryüzünü tatil edeceğini, mescidlerini kapatacağını, kitaplarını, ibadet ve tevhidini ortadan kaldıracağını iddia ediyorsun, öyle mi?! Eğer bu dediklerin doğru ise yeryüzünde ona ibadet edecek bir abid kalmadıktan sonra kim O'na ibadet edecektir? Yeryüzünde mescid ve kitap kalmadıktan sonra O'na nasıl ve nerede ibadet edilecektir?! Doğrusu, sen Allah'a karşı büyük bir iftirada bulundun ve sen cinnet getirdin."
Böyle diyerek Ermiya peygamberi yakalayıp zincire vurdular ve zindana attılar. İşte bu esnada Cenâb-ı Allah, İsrailoğullarına Buhtun-nasr'ı gönderdi. O da ordusuyla birlikte onlara karşı bir sefer tertip ederek mıntıkalarına girdi. Onları kuşatma altına aldı. Ve Cenâb-ı Allah'ın buyurduğu gibi «Evlerin aralarına girip (sizi) araştırdılar.» Gözetim altına alındılar ve düşman tarafından yakalandılar. Kuşatma uzun süre devam edince îsrailoğullan, Buhtunnasr'm hükmüne boyun eğdiler, şehrin kapılarını açıp sokakları boşalttılar: «Evlerin aralarına girip (sizi) araştırdılar.» (el-Isrâ, 5.)
Buhtunnasr, onlara zorbaların ve cahillerin hükmünü tatbik etti. Üçte birlerini öldürdü, üçte birlerini esir aldı. Kötürümlerle ihtiyarlan ve acuzeleri serbest bıraktı. Sonra onları atlarının ayakları altında ezip çiğnedi. Beyt-i Makdis'i yıktı. Çocukları sürdü. Kadınları da çıplak vaziyette sokaklarda durdurdu. Savaşçıları öldürüp kalelerini yıktı. Mes-cidleri harab etti; Tevrat'ı yaktı. Kendisine mektup yazdığı Danyal'ı sordu. Onu ölmüş vaziyette buldular. Aile efradı, mektubu çıkardılar. Aralarında küçük Danyal da vardı. Onun yanı sıra Mişail, Azrail ve Miha-ü'de vardı. Bu mektubu, onlar için de geçerli kıldı. Danyal b Hazkil, büyük Danyal'a halef oldu. Buhtunnasr, ordusuyla birlikte Beyt-i Mak-dis'e girdi. Şam'ın tamamını istila etti îsrailoğullarmı yok edinceye dek öldürdü. Oradaki işini tamamladıktan sonra geıi dönerken oradan elde etmiş olduğu malları da alıp götürdü. Esirleri önüne kattı. Onların bil-ginleriyle hükümdarlarının çocuklarını esir aldı. Bunların sayısı 90.000 civarında idi. Çevredeki pislikleri ve süprüntüleri, Beyt-i Mak-dı sin içine attı. Orada domuzları kesti. Davud ailesinden 7000 erkek çocuğu, Yakub oğlu Yusuf ile kardeşi Bünyamin'in soyundan 10.000 çocuğu, Yakub oğlu İsa'nın torunlarından 8000 erkek çocuğu,Yakub peygamberin oğullan Zibalon ile Naftali'nin torunlarından 10.000 erkek çocuğu, Yakub peygamberin oğlu Dan'm torunlarından 10.000 erkek çocuğu, Yakub peygamberin oğlu Yestahir'in torunlarından 8000 erkek çocuğu,Yakub peygamberin oğullarından Zigo'nun torunlarından 2000 erkek çocuğu, Robil ile Lavi'nin torunlarından 4000 erkek çocuğu, diğer İsrailoğullarmdan da 12.000 erkek çocuğu esir alarak önüne kattı ve Babil toprağına geldi.
İshak b. Bişr'in anlattığına göre Vehb b. Münebbih şöyle demiştir: "Buhtunnasr, îsrailoğullanna yaptığı işkenceleri yaptıktan sonra kendisine şöyle denildi: Şu İsrailoğullarmm bir adamları vardı. Bu başlarına gelen felaket hususunda onları daha önceden uyarıyordu. Seni ve senin haberini onlara anlatıyordu. Onların savaşçılarını öldüreceğini, çoluk çocuklarım esir alacağını, mescidlerini yıkacağım, kiliselerim yakacağını daha önceden kendilerine haber veriyordu. Fakat îsrailoğullan onu yalanlayıp itham ettiler. Döverek zincirlere vurdular ve zindana attılar. Kendisine anlatılan bu haber üzerine Buhtunnasr, emir. vererek Emiya peygamberi-zindandan çıkarttı ve ona şöyle dedi: "Şu İsrailoğullarımn başlarına gelen bu felaket hususunda daha önceleri uyarmış raiydin?" Ermiya, evet deyince Buhtunnasr: Sen bunu nereden bildin? diye sordu. Enniya'da şöyle cevap verdi: "Allah, beni, îsrailoğullanna peygamber olarak gönderdi, ama onlar beni yalanladılar!"
Buhtunnasr dedi ki: "Sem yalanlayıp dövdüler ve zindana attılar ha?" Ermiya, evet deyince Buhtunnasr, şöyle dedi: "Bunlar ne kötü bir kavimmiş! Peygamberlerini yalanlamışlar, Rablerinin risaletini yalanlamışlar! İstemlisin benimle birlikte olasın da sana ikramda bulunayım ve sana iyi davranayım? Dilersen seni ülkemde bırakırım ve seni güvenlik içinde tutarım."
Ermiya peygamber ona şöyle dedi: "Ben her zaman Allah'ın bana sağladığı güvenlik içindeyim. Var olduğum günden bu ana dek, biran olsun bile onun güvenliğinin dışında kalmış değilim. Eğer İsrailoğullan onun taatinin dışına çıkmış olmasalardı, senden ve başkalarından asla korkmazlardı, sen de onlara galip olamazdın."
Buhtunnasr bu sözleri işitince, Ermiya'yı kendi haline bıraktı. Ermiya da kendi mekanı olan İlya (Kudüs) şehrinde kaldı.
Hişam b. Muhammed b. Saib el-Kelbî dedi ki: Buhtunnasr, Ahvaz yöresini ve Rum beldelerini, Fars hükümdarı Lehrasip adına istila etti. Hansa adı verilen Belh şehrim kurdu. Türklerle savaşarak onları dar yerlere sıkıştırdı. İsrailoğullarıyla savaşmak üzere Şam'a gönderildi. Şam'a vardığında Şamlılar kendisiyle sulh anlaşması yaptılar. Denildiğine göre Buhtunnasr'ı savaşa gönderen, Fars -hükümdarı Lehrasip oğlu Beştasip'tir. Çünkü o zamanlar İsrailoğullan, ağır ağır Farslara taraf gelmekte ve hücuma yönelmekteydiler.[57]
İbn Cerir'in, Said b. Müseyyeb'den rivayet ettiğine göre Buhtunnasr, Şam'a geldiğinde orada bir küllükten kan fışkırmakta olduğunu gördü. Bu kan da neyin nesi? diye sorunca ona şöyle dediler: Bilemiyoruz, daha Önce atalarımızın zamanında da bu vardı. Bu kanın üzerine ne kadar kül dökersek, yine fışkırmaya devam ediyor!
Bunun üzerine Buhtunnasr, 70.000 Müslüman öldürdü ve böylece o kan sakinleşti. Artık fışkırmaz oldu.
Hafiz İbn Asakir, bu kanın, Zekeriyya oğlu Yahya peygamberin kanı olduğunu bildiren ifadeler kullanmıştır. Fakat bu doğru olamaz. Çünkü Zekeriyya oğlu Yahya peygamber, Buhtunnasr'dan uzun bir müddet sonra dünyaya gelmiştir. Kuvvetli görüşe göre bu, bir peygamberin kanıdır. Ya da salih kimselerden birine aittir. Ya da Allah'ın bildiği bir zata aittir.
Hişam b. Kelbî der İd: Buhtunnasr, Beyt-i Makdis'e geldi. Oranın hükümdarı kendisiyle banş anlaşması yaptı. O, Davud ailesindendi. Buhtunnasr, ondan bazı rehineler alarak geri döndü. Taberîye'ye vardığında İsrailoğullarımn, kendi hükümdarlanndan öc aldıklarını; Buhtunnasr ile banş anlaşması yaptığından dolayı onu öldürdüklerini haber aldı. Bunun üzerine kendisi de yanında bulunan rehinelerin boynunu vurdu ve îsrailoğullanna geri dönerek Kudüs şehrini zorla zaptetti. Savaşçılarım öldürerek çoluk çocuklarını esir aldı.
Rivayete göre Kudüs'teki zindanda Ermiya peygamberi buldu. Onu çıkarıp durumunu sordu. O da başından geçenleri kendisine

anlattı, îsailoğullanm, başlarına gelecek bu istila hususunda daha önceden uyarmış olduğunu, onların da kendisim yalanlayıp zindana attıklarını bildirdi. Buhtunnasr şöyle dedi.: Bu ne kötü bir kavimmiş! Allah'ın rasû-lüne isyan etmişler!

Böyle diyerek Ermiya peygamberi serbest bıraktı, ona iyi davrandı. Bunun üzerine İsrailoğullarımn geride kalan bazı zayıf insanları, Ermiya peygamberin etrafında toplanarak şöyle dediler: Biz kötülük yaptık. Biz haksızlık ettik. Aziz ve Celil olan Allah'a, yaptıklarımızdan ötürü tevbe ediyoruz. Tevbemizi kabul buyurması için Allah'a dua et.

Ermiya peygamber de Cenâb-ı Allah'a dua etti. Allah ona şöyle vah-yetti: Ben onların tevbesini kabul edecek değilim. Eğer tevbelerinde dürüst iseler, seninle birlikte bu beldede ikamet etsinler.

Ermiya peygamber, Cenâb-ı Allah'ın emrini onlara bildirince şöyle dediler: Harap olmuş bu beldede nasıl ikamet ederiz? Allah bu beldenin ahalisine gazap etmiştir!

Böyle diyerek Ermiya peygamberle birlikte Kudüs'de ikamet etmeye yanaşmadılar.

İbn Kelbî der ki: İşte o zamandan beridir ki İsrailoğulları çeşitli ülkelere dağılmışlardır. Bir kısmı Hicaz'a, Taife, Yesrib'e yerleşmiş. Bir kısmı da Vadi'l-Kura'ya yerleşmişlerdir. Az bir kısmı da Mısır'a gitmişlerdir. Buhtunnasr, İsrailoğullannı kendisine vermesi için Mısır hükümdarına mektup yazdı ama o, İsrailoğullannı ona vermeye yanaşmadı. Bunun üzerine Buhtunnasr, ordusuyla birlikte Mısır'a giderek hü-kümdanyla savaştı. Onu ezip mağlub etti. Çoluk çocuklarını esir aldı. Sonra mağrip ülkelerine yöneldi. Mağrip ülkelerinin en uç noktasına vardı. Oradan, Mısır'dan, Kudüs'den Filistin'den ve Ürdün'den çok sayıda esirle birlikte geri döndü. Esirler arasında Danyal da vardı. Dan-yal'dan kasdımız, büyük Danyal değil, Hazkil oğlu küçük Danyal'dır. Vehb b. Münebbih böyle der. Doğrusunu Allah bilir. [58]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/9.

[2] Tefsir-i Taberî, II, 365.

[3] Tefsir-i Taberî, 11,365.

[4] Tirmizî, Kitabü'l-Cenâiz, Hadis No: 1065; Buharî, Kitabü't-Tıb, 76.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/9-12.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/12-13.

[7] Tarih-i Taberî, 1,328.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/13.

[8] Tarih-i Taberî, I, 329-330.

[9] Tarih-i Taberî, II, 373.

[10] Tarih-i Taberî, II, 379.

[11] Tefsir-i Taberî, II, 383.

[12] Tefsir-i Taberî, II, 392.

[13] Tefsir-i Taberî, II, 397.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/13-20.

[15] Tarih-İTaberî, 1,36.

[16] Tarih-iTaberî,1,337.

[17] Tefsir-i Taberî, XXIII, 86.

[18] Buharî,II,41; Müslim, III, 165.

[19] Tefsir-i Taberî, XXIII, 87.

[20] Buharî, Fezailü'l-Kur'ân, 31; Müslim, Musafırun, 235-236.

[21] Müsned, Alımed b. Hanbel, II, 369.

[22] Müsned, Ahmed b. Hanbel, VI, 37,167.

[23] TefsJr-İTaberî,III,88.

[24] Buharı, VI, 222, Kitabu't-Tefsir.

[25] Tirmizî, Kitabu s-Salat, Hadis No: 577.

[26] Ebu Davud, Kitabü's-Salat, Hadis No: 1410.

[27] Tirmizî, Kitabu d-Daavat, Hadis No: 3424.

[28] Tirmizî, Kitabul-Ahkam, Hadis No: 1329.

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/21-31.

[30] Tarih-iTaberî,!, 343.

[31] Müsned, Ahraed b. Hanbel, I, 419.

[32] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/31-33.

[33] Tehzib, îbn Asakir, V, 190.

[34] Buharî, IV, 49, Babü Farzfl-Humus.

[35] Tehzib, îbn Asakir, VI, 271.

[36] Tehzib, îbn Asakir, VI, 271.

[37] Tarih-iTaberî,I, 347.

[38] Buharı, Kitabü'l-Fiten, VIII, 9.

[39] Tefsir-i Taberî, XX, 107.

[40] Tefsir-i Taberî, XXIII, 99.

[41] Tefsir-i Taberî, XXIII, 100.

[42] Tehzib, ibn Asakir, VI, 259.

[43] Ebu Davud, Sünen, Kitabü'1-Edeb, Hadis-No: 4932.

[44] Müsned, Ahmed b. Hanbel, V, 78.

[45] Buharî, Enbiyâ, 40; Müslim, Akdiye, 20.

[46] Buharı, Salat, 75; Enbiya, 40.

[47] Müslim, El-Mesacid, 1,152.

[48] Müsned, Ahmed b. Hanbel, II, 298.

[49] Buharı, Bab-ü Halkî Adem'e, IV, 126.

[50] Tehzib, îbn Asalar, VI, 7.

[51] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/34-52.

[52] Tarih-iTaberî, I.356.

[53] Tarih-i Taberi, I, 357.

[54] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/53-55.

[55] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/56-57.

[56] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/58.

[57] Tehzib, İbn Asakir, II, 385-392.

[58] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/58-68.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Danyal Peygamberden Haberler
Beyt-Î Makdis'in Yeniden İmar Edilmesi Ve İsraîloğullarının Toplanıp Bir Araya Gelmesi
Üzeyîr'în Kıssası
Fasıl
Zekeriyya Ve Yahya (A.S.) Kıssaları
Yahya (A.S.)'Nın Öldürülme Sebebi
Meryem Oğlu İsa'nın Kıssası
İffetli Ve Bakire Meryem'in Oğlu, Allah'ın Kulu Ve Elçisi İsa'nın Doğumu
Cenâb-I Allah'ın Çocuk Edinmekten Münezzeh Oluşu

Danyal Peygamberden Haberler

İbn Ebi'd-Dünya dedi ki: Buhtunnasr, iki aslanı ava alıştırdı. Sonra onları bir kuyuya bıraktı. Peşleri sıra Danyal'ı da üzerlerine bıraktı ama onlar DanyaTa saldırmadılar. Danyal, Allah'ın dilediği bir zaman kadar kuyuda kaldı. Sonra insanoğullarm diledikleri bir takım yiyeceklerle içecekleri arzuladı. Cenâb-ı Allah, Şam'daki Ermiya peygambere vahiy göndererek Danyal için yiyecek ve içecek hazırlamasını emretti. Ermiya şöyle dedi: "Ey Rabbim! Biz Arz-ı Mukaddes'teyiz Danyal ise Irak'a bağlı Babil toprağmdadır. Ben, ona nasıl yiyecek ve içecek götürebilirim?" Cenâb-ı Allah ona şöyle vahyetti: "Sana emrettiklerimizi hazırla. Seni ve hazırladığın, şeyleri, Arz-ı Mukaddes'e götürecek birini sana göndereceğiz!" Bunun üzerine Ermiya peygamber, yiyecek ve içecek hazırladı. Cenâb-ı Allah onu ve hazırladıklarım, Arz-ı Mukaddes'e götürecek birini gönderdi. Nihayet gidip, Danyal'm içinde yaşamakta olduğu kuyunun başında durdular. Danyal, "Bu kimdir?" diye sorunca Ermiya: "Ben Ermiya'yım." dedi. Seni gönderen kimdir? diye sorunca o da: "Rabbim beni sana gönderdi." diye karşılık verdi. Danyal: "Rabbim beni hatırladı mı?" diye sorunca Ermiya, evet dedi. Danyal da şöyle karşılık verdi: "Kendisini zikredeni unutmayan Allah'a övgüler olsun. Kendisinden dilekte bulunanın dileğine icabet eden Allah'a hamd olsun. Kendisine güvenen kimseyi başkalarına bırakmayan Allah'a övgüler olsun. İyiliğe iyilikle karşılık veren Allah'a hamd olsun. Sabra, kurtuluşla mukabelede bulunan Allah'a övgüler olsun. Dara düştükten sonra sıkıntımızı gideren Allah'a hamd olsun. Amellerimiz hakkındaki zamlımız kö-tüleştiğinde bizi koruyan Allah'a övgüler olsun. Gücümüz ve kuvvetimiz kalmadığında umudumuz olan Allah'a hamd olsun."

Yunus b. Bükeyr, Ebü'l-Aliye'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Tüs-ter şehrini fethettiğimizde Hürmüzan'm şahsi malları arasında bir kanepe gördük. Kanepenin üzerinde ölü bir ceset bulduk. Cesedin baş kısmının yanında bir mushaf vardı. Mushafı alıp Hz. Ömer'e getirdik. O da Kab'ı çağırarak bu mushafı Arapça'ya tercüme ettirdi. Araplar arasında o tercümeyi ilk okuyan ben oldum. Tıpkı Kur'ân okur gibi onu okudum."

Ebü'l Aliye'den rivayette bulunan Ebi Halid b. Dinar der ki: Ebü'l Aliye'ye dedim ki, o tercümede ne vardı? Dedi ki: Sizin gidişatınız, işleriniz ve sözleriniz ile ileride vuku bulacak şeyler anlatılıyordu.

Yine sordum: Siz o ölü adamı ne yaptınız? Cevaben dedi ki: Gündüz-leyin onüç ayrı mezar kazdık; gece olunca onu defnettik ve bütün mezarları kapatıp aynı seviyeye getirdik ki, insanlar onun hangi mezarda olduğunu bilemesinler ve onu mezarından tekrar çıkarmasınlar.

Ona dedim ki: İnsanlar onun cesedinden ne umuyorlardı?

Dedi ki: Kuraklık olduğu zaman, yağmur yağması için insanlar onu kanepesinin üzerinde dışarıya çıkararak yağmur duasında bulunuyorlar ve böylece yağmur yağıyordu.

Dedim ki: Siz o Ölü adamın kim olduğunu biliyor musunuz?

Dedi ki: Danyal adındaki bir adamdır.

Dedim ki: Sizce o kaç seneden beridir vefat etmiş? Dedi ki: 300 sene önce vefat etmiştir.

Dedim ki: Onun vücudunda bir değişiklik olmuş muydu?

Dedi ki: Hayır, sadece başındaki tüyler değişikliğe uğramıştı. Yalnız peygamberlerin etlerini yer çürütmez. Canavarlar da onun cesetlerini yemezler."

Bu, Ebü'l Âliye'ye ulaşan sahih bir senettir. Fakat onun asr-ı saadetten 300 sene önce vefat ettiği bildirildiğine göre o, peygamber değil de salih bir insandır. Zira Meryem oğlu İsa peygamberle Rasûlullah . (s.a.v.) arasında herhangi bir peygamber geçmiş değildir. Bu, Buharî'de ki bir hadisin nassı ile sabittir. Hz. Peygamberle (s.a.v.) ile İsa (a.s.) arasında 400 senelik bir zaman vardır ki, bu arada hiçbir peygamber geçmiş değildir. Buna fetret dönemi denmektedir. Bazılarına göre bu dönem 600 sene, diğer bazılarına göre de 620 sene olmuştur. Fakat bir rivayete göre de yukarıdaki zatın vefatı, asr-ı saadetten 800 sene önce olmuştur ki, bu da Danyal'm vefat tarihine yakın düşmektedir. Her ne ise, bu zat, bir peygamber de olabilir, salih bir insan da olabilir. Fakat zanm-mıza yakın olan husus şudur ki, yukarıdaki rivayette kendisinden söz edilen zat, Danyal peygamberdir. Zira Danyal'ı, Fars hükümdarlarından birisi yakalayarak yanında zindanda tutmuştur. Bu hususta daha önce de söz edilmişti. Yine Eb'ül Âliye'ye ulaşan sahih bir senede göre o zatın burnunun uzunluğu bir karışmış. Yine sağlam bir senetle nakledildiğine göre Enes b. Malik, onun burnunun bir zira uzunluğunda olduğunu söylemiştir. Böyle olunca da bu zatın, o tarihlerden çok daha önceki zamanlarda yaşamış bir peygamber olması muhtemeldir. Doğrusunu Allah bilir.

Ebu Bekir b. Ebi'd-Dünya, "Ahkamül Kubur" adlı eserde Ebul Eş as el-Ahmerî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlulla

(s.a.v.) buyurdu ki:
«Doğrusu Danyal, Aziz ve Celil olan Rabbine dua etti ki, Muham-med ümmeti kendisini defnetsin.»
Ebu Musa el-Eş'arî, Tüster şehrini fethettiğinde Danyal'ı bir tabutta buldu^ Tabutun içinde iken onun damarları atıyordu Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:
"Kim Danyal'ı bulursa, onu Cennetle müjdeleyin."
Danyal'ı bulup gösteren, Harkos adındaki bir zattı. Ebu Musa, Hz. Ömer'e mektup yazarak durumu bildirdi. Hz. Ömer de cevabî mektubunda şöyle diyordu: "Danyal'ı defnet, Harkos'u da bana gönder. Çünkü Peygamber (s.a.v.), onu Cennetle müjdelemiştir."
Sonra îbn Ebi'd-Dünya şöyle demiştir: Ebu Musa, Danyalla birlikte bir mushaf ve içinde yağ, dirhemler ye yüzük bulunan bi çömlek görmüştü. Ebu Musa, bu durumu, Hz. Ömer'e mektupla bildirmişti. Hz. Ömer de cevabî mektubunda ona şöyle diyordu «Mushafi bize gönder. Yağı da gönder. Yanındaki Müslümanlara da emret; onunla şifa talep etsinler. Dirhemleri onlara taksim et. Yüzüğü de sana ganimet olarak verdik.»
büyük; islâm tarihi
İbn Ebi'd-Dünya'nm rivayetine göre Ebu Musa el-Eşarî, Danyal'm cesedini bulduğunda, etrafındakiler bu cesedin Danya olduğunu söylediler. Bunun üzei"ine o da Danyal'm cesedine sarılıp kucakladı ve öpmeye başladı. Bunu mektup ile Hz. Ömer'e bildirdi. Mektubunda Danyal'm cesedinin yanında 10.000 dirheme yakın bir mal bulunduğunu da ifade etti. Borç olarak kendisine para lazım olan kimse gelip bu parayı alırdı. İade ederse ne ala; etmediği takdirde hastalanırdı. Ayrıca cesedinin yanında bir sandık ta mevcut olduğunu mektubunda Hz. Ömer'e bildirdi. Hz. Ömer, cevabî mektubunda Ebu Musa'ya şöyle emir verdi: "Dan-yal'ın cesedini su ve sedir otuyla yıkayın, onu kefenleyip defnedin. Mezarı kimselerce bilinmesin. Malını da beytül-mal'a devredin. Sandığı da bana gönderin. Yüzüğünü de size ganimet olarak verdim."
Ebu Musa'dan rivayet edildiğine göre kendisi dört esire emir vermiş, esirler bir nehri tutarak önüne set çekmişler, sonra nehrin tam ortasında bir mezar kazmışlar. Danyal'ı oraya gömdükten sonra nehrin önündeki şeddi kaldırarak mezarı sular altında bırakmışlar. Sonra da Ebu Musa'nın yanma dönmüşler. Ebu Musa da esrilerin boyunlarını vurmuş. Böylece kendisinden başka Danyal'm mezarının yerini bilen
bir kimse kalmamış.
İbn Ebi'd-Dünya, Ebi Zenap'dan, o da babasından naklen şöyle bir rivayette bulunmuştur: Ebu Musa el-Eşarî'nin oğlu Eb Berde'nin oğlunun elinde bir yüzük gördüm. Yüzüğün kaşında iki arslan vardı. Ars-lanlarm ortasında bir adam sureti vardı. Arslanlar o adamın suretini
yalıyorlardı.
Ebu Berde dedi ki: Bu, bu belde ahalisince Danyal olduğu zannedilen şu adamın yüzüğüdür. Ebu Musa, bu adamı defnettiği gün bu yüzüğü almıştır. Ebu Musa bu beldenin âlimlerine, bu yüzüğün nakısı hakkında sormuş; onlar da şöyle demişler: Danyal'm, hakimiyeti altında yaşadığı hükümdara müneccimler ve bilginler gelerek şöyle demişlerdi: Şöyle şöyle bir çocuk doğacaktır. Senin mülkünü ve saltanatını bozup yok edecektir! Hükümdar dedi ki: Vallahi bu gece de öldürmediğim bir
tek çocuk kalmayacaktır!
Yalnız bu beldenin müneccimleriyle bilginleri, Danyal'ı alarak bir arslan inine bırakmışlardı. O gece arslanla dişisi, Danyal'a ilişmeden yanlarında konuk etmişlerdi. Hatta onu yalamışlardı. Anası geldiğinde arslanlarm ikisinin de onu yalamakta olduklarını görmüştü. Böylece Cenâb-ı Allah, Danyal'ı o hükümdarın şerrinden korumuştu ve o yaşayarak belli makamlara ulaşmıştı. İşte Danyal, kendi suretiyle, kendisini yalamakta olan iki arslamn suretini yüzüğünün kasma nakşettir-mişti ki Cenâb-ı Allah'ın, o gecede kendisine bahşettiği nimeti unutmasın. [1]

Beyt-Î Makdis'in Yeniden İmar Edilmesi Ve İsraîloğullarının Toplanıp Bir Araya Gelmesi

Cenâb-ı Allah, herşeyi apaçık bildiren kitabında şöyle buyurmaktadır; «Yahut şu kimse gibisini (görmedin mi) ki, duvarları, çatıları üstüne yığılmış (alt üst olmuş) ıssız bir kasabaya uğramıştı: "Allah, bunu böyle Öldükten sonra nasıl diriltecek?" demişti. Allah da kendisini yüz sene Öldürüp sonra diriltti. "Ne kadar kaldın?" dedi. "Birgün, ya da bir günün birazı kadar kaldım." dedi (Allah), "Hayır, dedi, yüz yıl kaldın. 'Yiyecek ve içeceğine bak, bozulmamış. Eşeğine bak, seni insanlar için (kudretimize) bir işaret kılalım diye (bunları böyle yaptık). Kemiklere bak, nasıl onları birbiri üstüne koyuyor, sonra onlara et giydiriyoruz!" Bu işler ona açıkça belli olunca: "Biliyorum, Allah herşeye kadirdir." dedi.» (ei-Bakara, 259.)
Hişam b. Kelbî der ki: Sonra Cenâb-ı Allah, Ermiya peygambere şöyle vahyetti: «Ben, Beyt-i Makdis'i onaracağım, gidip oraya yerleş.»
Bunun üzerine Ermiya çıkıp Beyt-i Makdis'e (Mescid-i Aksa'ya) gitti. Orası, harap vaziyetteydi. Kendi kendine şöyle dedi "Sübhanallah! Rabbim, bana bu beldeye yerleşmemi emretti ve burayı onaracağını bana bildirdi. Bunu ne zaman onaracaktır? Öldükten sonra bu beldeyi ne zaman canlandıracaktır?!" [2]
Sonra başını koyup uyudu. Yanında eşeği ve bir sepet yiyeceği vardı. Uykusunda yetmiş sene kaldı. Sonra Buhtunnasr adındaki hükümdar helak oldu. Onun fevkindeki Lehrasip adındaki hükümdar da helak oldu. Onun hakimiyeti 120 sene devam etmişti. Ondan sonra oğlu Beş-tasib'de hüküm sürmüştü. Onun hakimiyeti zamanında Buhtunnasr vefat etmişti. Aldığı habere göre Şan

beldeleri harabeye dönüşmüş, Filistin toprağında canavarlar çoğalmış ve orada bir tek insan dahi kalmamıştı. Babü'de yaşamakta olan İsraillilere seslenerek; dileyen kimsenin Şam'a dönebileceğini bildirmişti. Davud ailesinden bir adamı da onların başına hükümdar olarak bırakmıştı. Ona, Kudüs'ü ve oradaki Mescid-i Aksa'yı imar etmesini emretmişti. Böylece îsrailoğullan Kudüs'e dönerek orayı imar ettiler. İmarından sonra Cenâb-ı Allah, Ermiya peygamberin gözlerini açtı. Şehrin nasıl yeniden kurulduğunu ve onarıldığını görüp temaşa eyledi. Bu vaziyette iken de otuzyıl daha uykuda kaldı. Nihayet yüzseneyi tamamlamış oldu. Sonra Cenâb-ı Allah, onu tekrar diriltti. O sadece kısa bir süre uyuduğunu zannediyordu. Ve uyumadan önce şehrin harap vaziyette olduğunu hatırlıyordu. Uyandığında şehrin insanlarla dolup taştığını ve ma'mur vaziyette olduğunu gördü ve: "Bilirim ki, Allah herşeye kadirdir." dedi.
îsrailoğullan, Kudüs'te bir süre yaşadılar. Cenâb-ı Allah, onları eski hallerine kavuşturdu. Tavâif-i Mülûk zamanında Rumların baskınlarına lîğrayıncaya kadar bu halde kaldılar. Sonra Hıristiyanların saldırısı neticesinde mağlup olunca ne bir toplulukları, ne de hükümdarları kaldı.
İbn Cerir'in anlattığına göre Lehrasip adlı adil bir hükümdar vardı. Memleketini iyi yönetiyordu. İnsanlarla beldeler hükümdarlarla kumandanlar ona itaat etmişlerdi. Şehirleri, nehirleri ve kaleleri imar etme hususunda sağlam bir görüşe sahipti. Yüz küsur sene yönetimde kaldıktan sonra memleketi idare etmekten aciz oldu. Bu nedenle de tahttan, oğlu Beştasip adına feragat etti. Onun zamanında Mecusilik dini ortaya çıkmıştı. Şöyle ki: Zerdüşt adındaki bir adam, Ermiya peygamberle arkadaşlık etmişti. Fakat Ermiya'yı kızdırmıştı. Bunun üzerine Ermiya ona beddua etmiş, o da alacalık hastalığına müptela olmuştu. Gidip Azerbaycan toprağına yerleşerek Beştasib'e arkadaşlık etti. Kendi kafasından uydurduğu Mecusiliği ona empoze etmeye çalıştı. Beştasip de bu dini kabul etti. Tebaasını bu dine girmeye zorladı. Bu dine girmek istemeyen halkının çoğunu öldürdü. Beştasip'den sonra Beli-men b. Beştasip tahta oturdu. O, Farslarm meşhur hükümdarlarından ve adı sanı dillere destan olan kahramanlanndandır. Buhtunnasr, bu üç hükümdar zamanında naiblik yapmıştır. Uzun süre yaşamıştır. Allah onu kahretsin. Hülasa, İbn Cerir'in anlattığına göre o beldeye uğrayan zat, Ermiya peygamberdir. Doğrusunu Allah bilir.[3]

Üzeyîr'în Kıssası

Hafiz Ebu'l Kasım îbn Asakir der ki: Üzeyir, Cerve'nin oğludur. So-rik b. Adya'nın oğlu olduğu da söylenir. Adya, Direzna b. Eyyub'un oğludur. Direzna, Arî b. Taki'nin oğludur. Taki, Esbo b. Fenhas'm oğludur. Fenhas, Azır b. Harun'un oğludur. Harun da İmran'm oğludur.
Uzeyir'in, Seniha'nın oğlu olduğu da söylenir. Bazı eserlerde nakledildiğine göre mezarı Şam'dadır. Ebu'l Kasım el-Beğavî, İbn Abbas'dan naklettiğine göre o şöyle demiştir: "Uzeyir'in satılıp satılmadığını bilmiyorum. Onun peygamber olup olmadığını da bilmiyorum."
îshak b. Bişr'in, îbn Abbas'dan rivayet ettiğine göre; Üzeyir, Buh-tunnasr'ın henüz bir çocuk iken esir aldığı kimselerdendir. Yaşı kırka vardığında Cenâb-ı Allah ona hikmet vermiştir. Tevrat'ı onun kadar bilip hifzeden bir kimse yoktur. Adı peygamberlerin adıyla birlikte anılırdı. Nihayet kader hususunda Rabbine sual tevcih ettiği zaman Cenâb-ı Allah, onun adını peygamberlerin listesinden silmiştir.
Bu zayıf ve münker, aynı zamanda münkati bir rivayettir. Doğrusunu Allah bilir.
İshak b. Bişr'in, Rivayetine göre Abdullah b. Selam şöyle demiştir: Üzeyir, Cenâb-ı Allah'ın kendisini 100 sene öldürüp sonra yeniden dirilttiği kuldur.
İshak b. Bişr, şöyle bir rivayette bulunmuştur: Üzeyir, hikmet sahibi, salih bir kuldu, Âdeti üzere günün birinde yine çöle çıktı. Dönüşünde bir harabeye uğradı. Tam öğle vakti idi. Sıcaklık ona epeyi tesir etmişti. Eşeğinin üzerinde iken harabeye girdi. Eşeğinden indi. Beraberindeki sepetlerden birinde incir, diğerinde de üzüm vardı. Harabenin gölgesine oturdu. Yanındaki bir çanağı çıkararak üzümü içine sıkmaya başladı. Sonra kuru ekmek çıkararak üzüm suyunun içine doğradı ki yumuşatıp yesin. Sonra sırt üstü uzanarak ayaklarını duvara dayadı. Ve evin tavanına bakarak içindekilerini gördü. O evler, sütunları üzerinde hâlâ durmaktaydılar. Halbuki orada daha önce yaşamış olan sahipleri ölüp gitmişlerdi. Kemiklerinin çürümüş olduğunu da gördü. Ve şöyle dedi. "Allah, bunu, böylece öldükten sonra nasıl diriltecek?" Bunları Cenâb-ı Allah'ın, ölümlerinden sonra dirilteceği hususunda şüphesi yoktu, ama bunu tuhaf bulduğu için böyle demişti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, ölüm meleğini göndererek ruhunu teslim aldı ve o vaziyette yüz sene ölü olarak bıraktı. Bu yüz sene zarfında İsrailoğulları çeşitli hadiseler yaşamışlardı. Cenâb-ı Allah, bu arada Üzeyir'e bir melek gönderdi. Melek onun kalbini yarattı ki kalbi bazı şeyleri düşünebilsin, iki gözünü de yarattı ki gözüyle etrafa bakabilsin. Ve Cenâb-ı Allah'ın ölüleri nasıl dirilttiğini düşünsün. Bundan sonra Cenâb-ı Allah, onun gözleri önünde vücudunun parçalarını yeniden birarayâ getirdi. Kemiğine et, kıl ve cilt geçirdi. Sonra da vücuduna ruh üfledi. Bütün bunlar onun gözü önünde cereyan ediyordu. Ve bunların nasıl yapıldığını düşünüyordu. Nihayet tastamam bir insan haline gelerek oturdu. Melek ona: Ne kadar bekledin? diye sordu O da: Bir gün ya da bir günün bir kısmı kadar bekledim, diye cevap verdi. Çünkü o öğle vaktinde ölmüş, henüz güneş batmadan akşama yakın bir zamanda diriltilmiş ti. Onun için böyle demişti. Me-lekse ona şöyle karşılık vermişti: Hayır, bilakis sen 100 sene müddetle uykuda kaldın. Bak yiyeceğine ve içeceğine. Yani kuru ekmeğinle üzüm suyuna bak, henüz oldukları gibi çanakta duruyorlar. Hiç bir değişikliğe uğramamışlar. İncir ve üzümleri de taptaze olup hiç bozulmamışlardı. Fakat o, meleğin kendisine söylediklerini

kabullenemiyordu. Melek ona: Söylediklerimi kabul edemiyorsun değil mi? Öyleyse eşeğine bak! dedi. O da eşeğine baktı ki hayvanın kemikleri çürümüş ve ilikleri kurumuştu. Melek, eşeğin iliklerine seslendi; onlar da, her taraftan toplanarak gelip meleğin emrine icabet ettiler. Melek onları birleştirdi. Üzeyir de meleğin yaptıklarını seyrediyordu. Melek, eşeğin kemiklerine damar ve sinirlerini yerleştirdi, sonra da etini giydirdi. Etin üzerine deri ve ktlları geçirdi. Sonra da içine ruh üfledi, böylece eşek, başını kaldırarak ayağa kalktı. Kulaklarım da anırarak semaya dikti. Kıyametin koptuğunu zannetmişti. Ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor: «Eşeğine bak, seni insanlar için (kudretimize bir işaret kılalım diye (bunları böyle yaptık). Kemiklerine bak, nasıl onları birbiri üstüne koyuyor, sonra onlara et giydiriyoruz!» Yani eşeğinin kemiklerine bak da o kemiklerin nasıl bir araya geldiklerini gör. Etsiz bir eşek iskeleti geldiğini seyret. Sonra o kemiklere nasıl et giydirdiğimizi de dikkatle temaşa et. «Bu işler ona açıkça belli olunca: "Biliyorum, Allah herşeye kadirdir." dedi.» Yani Cenâb-ı Allah'ın ölüleri diriltmeye ve diğer harika işleri yapmaya muktedir olduğunu bilirim, dedi. Sonra merkebine binerek eski mahallesine geldi. İnsanlar onu tanımadılar. O da gördüğü insanları tanımadı. Evini de tamyamıyordu. Bir tahmine dayanarak yoluna devam etti ve evine geldi. Orada kötürüm ve kör bir acuze ile karşılaştı. Acuzenin yaşı 120'yi geçmişti. O acuze, daha önceleri, kendi hizmetçileri idi. Henüz yirmi yaşındaki genç bir kız iken, Üzeyir yanlarından ayrılıp gitmişti. Fakat Üzeyir'in şekil ve şemali onun aklında idi. Yaşlanınca artık bunamıştı. Üzeyir ona şöyle demişti: "Ey kadın, bu Üzeyir'in evi midir?" Kadın şöyle cevap verdi: "Evet, burası Üzeyir'in evidir." Böyle deyince ağlayarak sözünü şöyle sürdürdü: "Şu kadar zamandan beridir Üzeyir'den bahseden bir adam görmedim. İnsanlar onu unutmuşlardır!"

Üzeyir şöyle dedi. "İşte Üzeyir benim! Cenâb-ı Allah beni 100 seneden beri öldürmüştü. Sonra yeniden diriltti!" Acuze şöyle dedi: "Sühha-nallah! Üzeyir'i 100 seneden beridir kaybetmişiz. Ondan bahseden birini görmedik. Onun hakkında birşeyler duymadık!" Üzeyir şöyle dedi. "İşte Üzeyir benim!"

Acuze şu karşılığı verdi: "Üzeyir, duası kabul edilen bir adamdı. Hastalar ve belaya uğrayan kimseler için dua ederdi, onlar da şifa ve afiyet bulurlardı. Sen de seni görebilmem için Allah'a dua et de gözlerimi bana geri versin. Eğer gerçekten Üzeyir iser seni tanırım."

Üzeyir, Rabbine dua edip kadının gözlerine elini sürdü. Gözleri eski haline döndü. Elini tutarak: "Allah'ın izni ile kalk bakalım." dedi. Cenâb-ı Allah, kadının ayaklarını da iyileştirdi. Sağlam vaziyette ayağa kalktı. Sanki bir bağdan kurtulmuş gibi idi. Üzeyir'e baktı ve: "Senin Üzeyir olduğuna şahitlik ederim." dedi.

Kalkıp İsrailoğullarının mahallesine gitti. Onlar birarayâ gelip toplantı düzenlemişlerdi. Toplantıda Üzeyir'in 128 yaşındaki yaşlı bir oğlu ile yine yaşlı torunları vardı. Kadın onlara seslenerek: "İşte Üzeyir size geldi!" dedi. Kadını yalanladılar. O da şöyle dedi: "Ben hizmetçiniz olan falan kadınım. Üzeyir, Rabbine dua etti. Rabbi de gözlerimi bana tekrar iade etti. Ayaklarımı iyileştirdi. İfadesine göre Cenâb-ı Allah, Üzeyir'i 100 sene müddetle öldürmüş, sonra yeniden diriltmiş." Böyle deyince toplantıdaki insanlar kalkıp Üzeyir'e doğru gittiler, ona baktılar, oğlu kendisine dedi ki: "Benim babamın iki omuzu arasında siyah bir ben vardı." Böyle diyerek omuzlarını açtı baktı ki Üzeyir'in ta kendisi!

İsrailoğulları dediler ki: "Bize anlatıldığına göre içimizde Üzeyir' den başka Tevrat'ı ezberlemiş bir kimse yoktur. Buhtunnasr'da Tevrat'ı yakmıştır. Adamlarımızın hafızasında kalan az bir kısmı dışında Tevrat'tan elimizde birşey kalmamıştır. Sen, Tevrat'ı bize yeniden yaz."

Üzeyir'in babası Seruha, Tevrat'ı Buhtunnasr'm zamanında, Üzeyir'den başkasının tanımadığı bir yere gömmüştü. Onları Tevrat'ın gömülü olduğu yere götürdü. Yeri kazıp Tevrat'ı çıkardı. Sayfaları kokuşmuş ve çürümüştü.

Üzeyir, bir ağacın gölgesi altına oturdu. İsrailoğulları da etrafında halkalanıp oturdular. Tevrat'ı onlar için, yeniden yazmaya başladı. Gökten iki kor inip Üzeyir'in karnına girdi. O da Tevrat'ı hatırladı. Ve yeniden yazdı. Bu nedenle Yahudiler dediler ki: "Üzeyir, Allah'ın oğludur." Çünkü gökten iki kor inerek karnına girmiş, o da Tevrat'ı, İsrailoğulları için yeniden yazmış, onların idaresini üstlenmişti. Sevad mıntıkasında, Hazkil manastırında Tevrat'ı yazdı. Sayrabad adı verilen o kasabada vefat etti.[4]

İbn Abbas (r.a.) dedi ki: "Seni (Ey Üzeyir) insanlar için (kudretimize) bir işaret kılalım diye..." ayet-i kerimesi tahakkuk etti. Bu işaret, İsrailoğulları içindi. Şöyle ki: Kendisi genç bir insan olduğu halde, kendisinden daha yaşlı olan oğullarıyla oturup sohbet ederdi. Kırk yaşındaydı. Cenâb-ı Allah onu, öldüğü gündeki vaziyetinde yeniden diriltmiş ti.

İbn Abbas der ki: Bu olay, Buhtunnasr'dan sonra vuku bulmuştur.

Ebu Hatim el-Sicistanî, İbn Abbas'm sözleri ile aynı anlamı ifade eden şu şiiri okumuştur:

"Siyah saçlı biri, ama kendisinden önce, oğlunun saçları ağardı. Kendisi daha yaşlı olduğu halde ondan önce, torunun saçları da ağardı.

Oğlu değneğe dayanarak ağır ağır yürüyor.

Kendisinin sakalı siyah, saçları da kır görünüyor.

Oğlunun gücü ve takati kalmamış,

Tıpkı çocuk gibi yürüyüp tökezliyor,

Oğlu halk arasında 110 yaşında olup dolaşıyor.

Babasının Ömrü ise, kırk yılı aşmıyor.

Torunun yaşı ise, doksan civarındadır.

Eğer anlayışlı isen bu, makul bir şeydir.

Şayet anlamıyorsan, cahil olduğun için mazur sayılırsın." [5]

Fasıl

Meşhur kavle göre Üzeyir, İsrailoğullarınm peygamberlerinden biridir. O, Davud ve Süleymanla Zekeriyya ve Yahya arasında gelmiştir. Zamanında kendisinden başka îsrailoğullan arasında Tevrat'ı ezbere bilen kimse kalmamıştı. Tevrat'ı o, îsrailoğullanna yeniden yazdı. Nitekim Vehb b. Münebbih de şöyle der: Cenâb-ı Allah, bir meleğe emir verdi. Melek de nurdan bilgilerle inerek bu bilgileri Üzeyir'in kalbine attı. O da, Tevrat'ı harfi harfine yeniden yazdı ve tamamladı.
İbn Asakir'in, îbn Abbas'dan rivayet ettiğine göre o, Abdullah b. Selama «Yahudiler, Üzeyir, Allah'ın oğludur, dediler» (et-Tevbe, 30.) ayet-i kerimesini kasdederek Yahudilerin niçin böyle söylediklerini sormuş, îbn Selam da ona, Üzeyir'in Tevrat'ı ezberine dayanarak yeniden îsrailoğullan için yazmış olduğunu ve îsrailoğullannm da: "Musa, Tevrat'ı ancak bir kitap halinde bize getirebildi. Üzeyir ise, ortada herhangi bir kitap olmaksızın Tevrat'ı bize getirdi." dedikleri için Üzeyir'i, Allah'ın oğlu olarak kabul etmiş olduklarını söylemiştir. Onlardan bazıları, Üzeyir'in, Allah'ın oğlu olduğunu söylemişlerdir. Bu nedenle âlimlerin bir çoğu, Tevrat'ın, Üzeyir zamanında inkitaa uğradığını ifade etmişlerdir. Bu söz üzerinde gerçekten durmak gerekir. Çünkü Üzeyir, Ata b. Ebi Rebah ile Hasan Basrî'nin dedikleri gibi peygamber değildir. İshak b. Bişr'in, Ata b. Ebi Rebah'dan rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: Fetret döneminde dokuz önemli olay meydana gelmiştir: Buhtunnasr, San'a Bahçesi, Saba Bahçesi, Hendek ahalisi, Hasuro olayı, Ashab-ı Kehf olayı, Fil vak'ası, Antakya şehri ve Tübbahlarm durumu.
İshak b. Bişr, Hasan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Üzeyir ile Buhtunnasr hadiseleri fetret döneminde vukua gelmiştir."
Ayrıca sahih hadiste sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:

«İnsanlar arasında Meryem'in oğluna en yakın olanı benim. Çünkü benimle onun arasında peygamber geçmemiştir.» [6]

Vehb b. Münebbih dedi ki: Üzeyir, Süleyman ile İsa peygamber arasında yaşamıştır.
îbn AsaMr'in, Enes b. Malik ile Ata b. Saib'den yaptığı rivayete göre Üzeyir, îmran oğlu Musa peygamber zamanında yaşamıştır. Musa'dan izin istemiş, ama o Üzeyir'e izin vermemiştir. Yani kader hakkında soru sorduğu zaman Musa ondan yüz çevirmiş ve o da şöyle demişti: Yüz defa ölmek, bir saatlik zilletten daha kolaydır. Üzeyir'in bu sözüne benzer manada bazı şairler şöyle demişlerdir:
"Hür kimse, kılıçlara karşı sabredebilir. Ama zulme karşı sabredemez. Misafiri ağırlamaktan aciz olduğunda, Ölümü elbetteki tercih ederler.
İbn Asakir'in, İbn Abbas'dan rivayet ettiğine göre Üzeyir, kader hakkında soru sorduğu için adı, peygamberler listesinden silinmiştir.
Zannedersem bu, israiliyattan alınma bir hikayedir.
Abdürrezzak ile Kuteybe b. Said, Nevf el-Bekalî'den rivayet ederek dediler İd: Üzeyir, Rabbine dua ederken şöyle demişti "Ey Rabbim! Bazı yaratıklar yaratıyorsun, dilediğini saptırıyor, dilediğini de hidayete er-diriyorsun!"
Kendisine, "Bu gibi sözleri söylemekten vazgeç." denildi. Fakat o, bu sözünü yine tekrarladı. Kendisine denildi ki: "Ya bu sözleri söylemekten vazgeçersin ya da senin adını peygamberler listesinden silerim. Ben, yaptığım işlerden sorumlu tutulmam, onlar sorguya çekilirler."
Bu da, onu bu sözleri yeniden söylemesi halinde isminin peygamberler listesinden silineceğine dair tehdidin gerçekleştiğini göstermektedir.
Tirmizî dışındaki Kütüb-ü Sitte sahipleri, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu söylemişlerdir:
«Peygamberlerden bir peygamber bir ağacın altına oturdu. Onu bir karınca ısırdı. Karıncanın Öldürülerek yere gömülmesini emretti. Yerin altından tekrar çıkınca bu defa ateşle yakılmasını emretti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah ona şöyle vahyetti: "Bir karıncayı mı.cezalandırıyorsun?!"»
Mücahid'den gelen bir rivayete göre bu peygamber, Üzeyir'dir. İbn Abbas ile Hasan Basrî'den gelen bir rivayete göre de bu peygamber Üzeyir'dir. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Zekeriyya Ve Yahya (A.S.) Kıssaları

Cenâb-ı Allah, kutsal kitabında buyurmuş ki: "Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla Kâf, Hâ, Yâ, Aym, Sâd. Bu, Rabbinin, kulu Zekeriyya'ya rahmetini anıştır. O, Rabbine gizli bir seslenişle yalvarmıştı: "Rabbim, demişti, ben bende kemik gevşedi; baş, ihtiyarlık aleviyle tutuştu. Rabbim, sana dua ile hiçbir zaman bahtsız olmadım. (Her dua ettikçe kabul buyurdun, beni istediğimden mahrum etmedin). Doğrusu, ben arkamdan yerime geçecek yakınlar (imin iyi hareket etmeyeceklerinden korktum; karım da kısır. (Ne olur) katından bana yerime geçecek bir veli lütfet. Ki (o), bana ve Yakub oğullarına mirasçı olsun. Rabbim, onu beğendiğin bir
insan yap."

(Allah buyurdu): "Ey Zekeriyya, biz sana bir oğul müjdeleriz. Adı Yahya'dır. Daha önce ona hiç kimseyi adaş yapmadık (ondan önce kimseye bu adı vermedik.)" (Zekeriyya): "Rabbim, dedi, benim nasıl oğlum olur? Karım da kısırdır. Ben ise ihtiyarlığın son sınırına vardım." "(Evet öyledir, dedi, fakat Rabbin: "O bana kolaydır, daha önce sen de hiçbir şey değilken seni de yaratmıştım." dedi. "Rabbim, dedi, bana (çocuğumun olacağına dair) bir işaret ver." "Senin işaretin, sapa sağlam olduğun halde tam üç gece (ve gündüz) insanlarla konuşmamalıdır." dedi (Zekeriyya), mabedden kavminin karşısına çıkıp onlara: "Sabah akşam (Rabbi-nizi) teşbih edin!" diye işaret etti.
"Ey Yahya, kitabı kuvvetle tut (onun emirlerine göre hareket et ve onunla hükmet)" (dedik) ve ona çocuk iken hikmet verdik. Katımızdan bir rahmet (bir acıma duygusu) ve temizlik de (verdik; o günahlardan) korunan oldu. Ana babasına iyilik ediciydi, baş kaldıran bir zor-ba değildi. Doğduğu gün, öleceği gün ve diri olarak kaldırılacağı gün ona selam
Olsun!» (Meryem, 1-15.)
Cenâb-ı Allah şöyle buyurdu:
«Zekeriyya'yı da o (nun bakımı) na memur etti. Zekeriyya, onun yanına, mabede her girdiğinde yanında bir rızık bulurdu. "Ey Meryem, bu sana nereden?" derdi. (O da) "Bu, Allah tarafından" derdi. "Zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir."
Orada Zekeriyya, Rabbine dua etmişti: "Rabbim, demişti, bana katından temiz bir nesil ver. Sen duayı işitensin!"
Zekeriyya, mabedde durmuş, namaz lalarken melekler ona: "Allah sana, Allah'tan bir kelimeyi doğrulayıcı, efendi, nefsine hakim ve iyilerden bir peygamber olacak Yahya'yı müjdeler." diye imlediler. Dedi ki: "Rabbim, bana ihtiyarlık gelip çatmış, kanm da kısırken benim nasıl oğlum olur?" (Allah), "Öyle (ama) Allah, dilediğini yapar." dedi.
"Rabbim, o halde bana (oğlum olacağına dair) bir alamet ver!" dedi. (Allah) buyurdu ki: "Senin alametin, üç gün insanlarla işaretten başka türlü konuşmamandır; Kabbini çok an, akşam sabah (onu) teşbih et!" (Âl-ilmrân, 37-41.)
Enbiyâ sûresinde Cenâb-ı Allah şöyle buyurdu:
«Zekeriyya'ya da (lütfettik). Rabbine: "Rabbim, beni tek bırakma, (bana bir çocuk ver, ama vermesen de gam yemem. Çünkü) sen, varislerin en iyisisin (her şeyim sana kalacaktır)." diye dua etmişti. Onun duasını da kabul ettik. Ona Yahya'yı armağan ettik. Eşini de kendisi için ıslah ettik. (Çocuk doğurmaya elverişli bir hale getirdik). Gerçekten onlar, hayır işlere koşarlar. Umarak ve korkarak bize dua ederlerdi. Ve bize derin saygı gösterirlerdi.» (el-Enbiyâ, 89-90.)
Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Zekeriyya, Yahya, İsa ve İlyas'a da (yol göstermiştik). Hepsi iyilerden İdİ(ler)» (el-Enâm, 85.)
Hafiz Ebu'l-Kasım İbn Asakir, gerçekleri dile getirdiği meşhur tarihinde der ki: Zekeriyya, Berhiya'mn oğludur. Dan oğlu olduğunu söyleyenler de vardır. Ledün b. Müslim'in oğlu olduğunu bildiren rivayetler de vardır. Bu rivayete göre Zekeriyya'nm babası Ledün'dür. Ledün, Sa-duk oğlu Müslim'in oğludur.
Saduk, Davud oğlu Haşban'ın oğludur. Davud, Müslim oğlu Süleyman'ın oğludur. Müslim, Berhiya oğlu Sadika'nın oğludur. Berhiya, Na-hor oğlu Bel'ata'nın oğludur. Nahor, Behafiş oğlu Şelom'un oğludur. Be-hafiş, Rahiam oğlu İnamin'in oğludur. Rahiam, Davud oğlu Süleyman'ın oğludur. Zekeriyya'nın kendisi de, İsrailoğullarının peygamberlerinden Yahya (a.s.)'nın babasıdır.[8]
Zekeriyya, oğlu Yahya'yı ararken Şam'ın kazalarından Besne'ye kadar gitmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Onun nesebi hakkında başka isimler ortaya sürenler de olmuştur.
Cenâb-ı Allah, Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'e, Zekeriyya peygamberin durumunu ve haberlerini insanlara anlatmasını emir buyurdu. Zekeriyya yaşlı olup hanımı, emsallerine göre acuze ve kısır bir halde iken Cenâb-ı Allah, ona Yahya adındaki çocuğu bağışlamıştı. Her ikisi de yaşlı oldukları halde Cenâb-ı Allah bu çocuğu onlara armağan etmişti ki insanlar, Allah'ın lütuf ve rahmetinden ümitlerini kesmesinler. «Bu, Rabbinin, kulu Zekeriyya'ya rahmetini anışür. O, Rabbine gizli bir seslenişle yalvarmıştı.» Bu ayet-i kerimeyi tefsir ederken Katade şöyle demiştir: Cenâb-ı Allah, saf kalbi bilir ve gizli sesi işitir.
Seleften bazıları dediler İd: Zekeriyya, geceleyin kalkarak Rabbine gizli bir sesle seslendi. Bu sesini yanındakiler duymadılar. O şöyle diyordu: "Ey Rabbim, ey Rabbim, ey Rabbim..."
Allah buyurdu ki: «Söyle bakalım ey Zekeriyya, dileğin ne ise yerine getirelim, söyle, söyle. "Rabbim, demişti, ben, bende kemik gevşedi. Baş ihtiyarlık aleviyle tutuştu."» Yani saçımdaki beyaz kıllar, siyah kıllara
Gormezmisin ki benim saçlarım,
Karanlığın eteği altından, sabahın kakülünü andırıyor.
Siyah saçlarımda beyazlıklar parlamaya başladı.
Zifiri karanlıkta ateşin alevlenmesini andırdı.
Dal topraktan filizlenip yemyeşil olduktan sonra,
Kuruyup çöp haline döndü.
Yani zahiren ve batmen gevşeyip zayıfladığını anlatıyor. Zekeriyya peygamber de böyle demişti: «Ben, bende kemik gevşedi. Baş, ihtiyarlık aleviyle tutuştu.»
«Rabbim, sana dua ile hiç bir zaman bahtsız olmadım.» Yani senden ne istedimse onu bana verdin. Bütün dualarıma icabet ettin.
Onu bu şekilde dilekte bulunmaya iten sebeb şu idi: Kendisi İmran kızı Meryem'in bakım ve himayesini üstlenmişti. Bu nedenle Meryem'in bulunduğu haneye her girdiğinde onun yanında zamansız meyveler görürdü. Mevsimi geçmiş taze meyveler görürdü

ki, bu da evliyanın kerametlerindendir. Bunu gördüğünde bilmişti ki, zamansız meyveleri vermeye muktedir olan zat, her ne kadar yaşı ilerlemişse de kendisine bir çocuk bahşetmeye muktedirdir.
«Orada Zekeriyya, Rabbine dua etmişti. "Rabbim, demişti, bana katından temiz bir nesil ver. Sen duayı işitensin!"» (Âl-iîmrân 38.)
«Doğrusu, ben, arkamdan yerime geçecek yakınlar (ımm iyi hareket etmeyeceklerinden korktum. Karım da kısırdır." Yani yakınlarımın benden sonra İsrailoğullan üzerine, Allah'ın şeriatına uygun olmayan hükümleri icra edeceklerinden korktum.
Böyle dedikten sonra Zekeriyya, kendi sulbünden iyi, temiz, takvalı ve Allah'ın razı olacağı bir çocuğunun olmasını dilemişti. Bu nedenle demişti ki: "Kendi katından (yani kendi güç ve kudretinle) bana (nübüvvet ve hükümdarlıkta) halef olacak bir veli lütfet ki, (o), bana ve Yakub oğul-ları'na mirasçı olsun. Rabbim, onu beğendiğin bir insan yap.» Yani Ya-kub'un zürriyetinden olan ecdadı ve geçmişleri nasıl peygamber oldularsa, onu da şeref ve üstünlükte onlar gibi kıl. Ona da nübüvvet ve vahiy ver.
Zekeriyya'mn burada kasdettiği mirasçılık, şiilerin iddia ettikleri gibi mal mirasçılığı değildir. Bilalds nübüvvet ve hikmet mirasçılığıdır. Şiilerin mal mirasçılığı iddialarına İbn Cerir de muvafakat etmiştir. Oysa aşağıda sayacağımız sebeblerden dolayı bu ayet-i kerimede kasde-dilen mirasçılık, nübüvvet ve hikmetteki mir aşçılıktır. Şöyle ki:
1- Süleyman, Davud'a mirasçı oldu.» (cn-Ncmi, 16.) ayet-i kerimesinden bahsederken de Süleyman'ın peygamberlik ve hükümdarlıkta Davud'a mirasçı olduğunu söylemiştik. Ayrıca sıhhatinde ittifak edilen bir ha-dis-i şerifte de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Biz miras bırakmayız, geride bıraktığımız sadakadır.» Bu da, Rasûlullah'm geride bıraktığı malının, miras olmayacağı hususunda kesin bir nasdır. Bu sebeble Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.), sağlığında iken Rasûlullah (s.a.v.)'a mahsus olan malların, vefatından sonra kendi yakınlarına sarfedilme-sini menetmiştir. Eğer bu nas mevcut olmasaydı, Rasûlullah (s.a.v.)'m geride bıraktığı malları, yakınlarına sarfederdi. Yakınları da; kızı Fatıma ile dokuz zevcesi ve amcası Abbas hazretleriydi. Hz. Ebu Bekir, Rasûlullah'a ait malları, vefatından sonra yakınlarına sarfetmeyi yasaklarken bu hadise dayanmıştır. Bu hadisi Rasûlullah'dan rivayet edişine, Hattap oğlu Ömer ile Affan oğlu Osman ve Ebu Talib oğlu Ali hazretleri, ayrıca Abdulmuttalib oğlu Abbas ile Avf oğlu Abdürrahman, Talha, Zübeyr, Ebu Hüreyre ve diğer sahabeler muvafakat etmişlerdir.
2- Tirmizî, yukarıdaki hadisi diğer peygamberleri de kapsayacak umumi bir lafizla rivayet etmiştir:
"Biz peygamberler topluluğu, miras bırakmayız."
3- Peygamberler nezdinde Dünya, o kadar değersizdir ki dünya malım biriktirmezler ve ona iltifat etmezler. Dünya malı kendilerini pek ilgilendirmediği için, bu mallarını kendilerinden sonra korusunlar diye çocuk sahibi olmayı da istemezler. Zahitlikte onların mertebelerine yaklaşamayan kimseler, her ne kadar dünya malına iltifat etmeseler de malları olduğu zaman kendilerinden sonra mallarına mirasçı olsunlar, diye çocuk sahibi olmak isterler.
4 - Zekeriyya (a.s.) marangozdu. Kendi elinin emeği ile kazandığını yerdi. Nitekim Davud peygamber de kendi eliyle kazandığım yerdi. Çoğunlukla peygamberler, kendilerinden sonra mirasçıları için bir zahire olsun diye daha fazla mal biriktirmek kasdıyla fazla çalışıp kendilerim yormazlardı. Bu husus, iyi düşünen idrak sahiplerince apaçık görülen bir gerçektir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a-v)'ınşöyle buyurduğunu söylemiştir: "Zekeriyya marangozdu."[9]
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Ey Zekeriyya, biz sana bir oğul müjdeleriz. Adı Yahya'dır. Daha önce ona hiç kimseyi adaş yapmadık (ondan önce kimseye bu adı vermedik)." (Meryem, 7.)
Bu ayet-i kerimeyi, şu aşağıda nakledeceğimiz ayet-i kerime açıklığa kavuşturmaktadır:
«Zekeriyya, nıabedde durmuş namaz kılarken melekler ona: "Allah sana, Allah'tan bir kelimeyi doğrulayıcı, efendi, nefsine hakim ve iyilerden bir peygamber olarak Yahya'yı müjdeler." diye ünledüer.» (Âl-i imrân, 39.)
Kendisine çocuk verileceğine dair müjde geldiğinde ve bu müjde tahakkuk ettiğinde bu işi acaip görerek nasıl olacağım öğrenmek istedi. Kendisi, bu ihtiyarlık çağında iken nasıl çocuk sahibi olabileceğini anlamak istedi: «Rabbim, dedi, benim nasıl oğlum olur? Karım da kısırdır. Ben ise ihtiyarlığın son sınırına vardım.» (Meryem, a.) Yani pir-i fani olan bir kimsenin çocuğu nasıl olur?
Rivayete göre o zaman Zekeriyya, yetmişyedi yaşındaymış. Doğrusunu Allah bilir ya bundan daha da yaşlı imiş. "Karım da kısırdır." Yani benim karım, çocuk doğuramıyacak bir çağdadır. Doğrusunu Allah bilir.
Nitekim İbrahim peygamber de, kendisine çocuğu olacağına dair müjde verildiğinde şöyle demişti: «Bana ihtiyarlık dokunmuşken mi beni müjdelediniz? Ne (tuhaf birşey) ile müjdeliyorsunuz beni?» (ei-Hkr, 54.)
Sâre'de şöyle demişti: «Vay, ben bir koca karı, kocam da bir pir iken doğuracak mıyım? Bu cidden şaşılacak birşey!" (Melekler) dediler ki: "Allah'ın işine mi şaşıyorsun? Allah'ın rahmet ve bereketleri sizin üzerinizde ey ev halkı! O, Övülmeye layıktır, iyiliği boldur."» (Hûd, 72-73.)
Zekeriyya (a.s.)'ya da aynı şekilde cevap verildi. «Rabbinin emrini kendisine vahyeden melek ona dedi ki: "(Evet) öyledir. Fakat Rabbin: "O bana kolaydır, daha önce sen de hiçbir şey değilken seni de yaratmıştım." dedi.» (Meryem, 9.)
Yani sen yaşlı iken senden çocuk doğmayacak, öyle mi?!
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Onun duasını da kabul ettik. Ona Yahya'yı armağan ettik. Eşini de kendisi için ıslah ettik (çocuk

doğurmaya elverişli bir hale getirdik). Gerçekten onlar hayır işlere koşarlar. Umarak ve korkarak bize dua ederlerdi ve bize derin saygı gösterirlerdi." (el- Enbiyâ, 90.)
Ayet-i kerimede Zekeriyya'nm zevcesinin ıslah edilmesinden kasıt şudur; Zevcesi daha Önce hayız görmüyordu. Bu müjededen sonra hayız görmeye başladı. Bir rivayete göre de onun dilinde bozukluk vardı. Cenâb-ı Allah, bu bozukluğu giderdi.
Zekeriyya: "Rabbim, bana bir işaret ver." dedi. Yani hanımının, bana müjdelenen çocuğa benden ne zaman hamile olacağına dair bana bir işaret ver. (Allah): «Senin işaretin, sapasağlam olduğun halde tam üç gece (ve gündüz) insanlarla konuşmamalıdır.» dedi. Yani hanımının, sana müjdelenen çocuğa hamile olduğuna dair işaret, şu olacaktır: Mizacın sağlam, bünyen mutedil ve yaratılışın sapasağlam olduğu halde tam üçgün ve üç gece insanlarla koııuşamıyacaksm. Sadece işaretleşeceksin. Bu halde iken kalben çokça zikret, sabah akşam zikri kalbinde hazır tut.
Zekeriyya, bu müjdeyi aldıktan sonra mabedinden çıkarak sevinçle insanların arasına katıldı. Onlara: "Sabah akşam (Rabbinizi) teşbih edin!" diye işaret etti. Mücahid, İkrime, Vehb, Süddî ve Katade'nin anlattıklarına göre hiçbir hastalığı olmadığı halde Zekeriyya'nın dili tutuldu.
İbn Yezid der İd: Kitabı okur, tesbihatta bulunurdu, ancak kimseyle konuşamazdı.
«"Ey Yahya, kitabı kuvvetle tut (onun emirlerine göre hareket et ve onunla hükmet)." (dedik) ve ona çocuk iken hikmet verdik.» (Meryem, 12.) ayet-i kerimesine gelince; Cenâb-ı Allah, bu ayet-i kerimede, babasına verilen ilahi müjdeye uygun olarak çocuğun doğduğunu ve ona Allah tarafından kitap, hikmet verildiğini haber veriyor. Henüz çocukluk çağında iken ona hikmet verilmişti. Abdullah b. Mübarek'in nakline göre Muammer şöyle demiştir: Çocuklar, Zekeriyya oğlu Yahya'ya: "Hadi gidelim de oyun oynayalım." demişlerdi. Yahya: "Biz oyun oynamak için yaratılmadık!" diye cevap vermişti. "Ve çocuk iken ona hikmet verdik." ayet-i kerimesi ile kasdedilen mana, işte budur.
«(Ona) katımızdan bir rahmet (verdik).» Bu rahmet sebebi ile ona Yahya adındaki çocuğu bahşettik. İkrime'nin ifadesine göre yukarıdaki ayet-i kerime ile kasdedilen mana şudur: "(Ona) katımızdan bir muhabbet (verdik)." İnsanların Yahya'ya şefkatli olmaları, Özellikle ana ve babasına merhametkar davranmaları ve iyilik etmeleri için bunun, ona bir sıfat olması da muhtemeldir. Onun ahlakı temizdi. Noksanlıklardan ve rezilliklerden uzaktı, takvalıydı. Allah'a taatte bulunup emirlerine uyardı. Yasaklarına yanaşmazdı. Ebeveynine de iyi davranır, emirleri dışına çıkmazdı. Yasakladıkları şeylere yaklaşmazdı. Onlara kötü davranmaz; sözlü ve fiilî olarak onları asla incitmezdi.
«Ana babasına iyilik ediciydi, baş kaldıran bir zorba değildi. Doğduğu gün, öleceği gün ve diri olarak kaldırılacağı gün ona selam olsun!»(Meryem, 14-15.)
Ayet-i kerimede sayılan bu üç vakit, insan için çok zorlu olan vakitlerdir. Çünkü bu vakitlerde insan, bir âlemden başka bir âleme intikal etmekte, alışık olup ülfet peyda etmiş olduğu şeylerden ayrılmakta ve başka bir ortama geçmektedir. İntikal ettiği âlemde nelerle karşılaşacağını bilememektedir. Bu nedenle insanoğlu, anasının yumuşak rahminden çıkarken bağırıp çağırmakta, feryad-ü figan etmektedir. Sıkıntılarım ve kederlerini göğüslemek için bu Dünyaya gelmektedir. Evet, doğarken böyle bir halle karşılaşmaktadır.
Aynı şekilde bu dünyadan göçerken, âlem-i berzaha ve ebedî yurda intikal etmektedir. Köşklerle evlerden ayrılıp mezar sakinlerinin arasına ve ölülerin meydanına geçmektedir. Orada da kıyametteki diriliş günü haber verecek olan Sur'a üfleyiş zamanını bekleyecektir. O zamanda ölülerin kimi sevinç içinde dirilecek, kimi de mahzun olarak dirilecektir. Kimi zinde ve sevinçli halde, kimi de kırgın ve meksur bir vaziyette dirilecektir. Bir grup Cennet'e, diğer grupta Cehennem'e yollanacaktır.! Bakınız, şairin biri ne güzel söylemiş.
"Sen ağlar vaziyetteyken, anan seni doğurdu. Etrafındaki insanlar da sevinç içinde gülüyordu. Öleceğin günde insanlar ağlaşırlarken sen, Gülen ve sevinen bir kimse olmaya gayret et."
Bu üç durum, insan için çok zorlu olduğuna göre, Cenâb-ı Allah bu durumların her üçünde de Yahya'ya selamet vermiş, onu esenliğe kavuşturmuş ve şöyle buyurmuştur: «Doğduğu gün, öleceği gün ve diri olarak kaldırılacağı gün ona selam olsun!»
Said b. Ebi Arûbe, Katade'den naklen Hasanın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Yahya ile İsa karşılaştılar. İsa ona dedi ki: Benim için mağfiret talebinde bulun. Çünkü sen, benden daha iyi ve hayırlısın. Yahya ona şöyle karşılık verdi: Sen, benim için mağfiret talebinde bulun. Çünkü sen benden daha hayırlı ve daha iyisin.
İsa, ona şöyle cevap verdi: Hayır, sen benden daha hayırlı ve daha iyisin. Çünkü ben, kendi nefsime selam verdim. Fakat sana, Allah selam vermiştir." Allah her ikisine de üstünlük ve fazilet vermiştir. «Allah sana,... efendi, nefsine hakim ve iyilerden bir peygamber olacak Yahya'yı müjdeler.» (ÂMİmrân, 39.)
Bu ayet-i kerimede geçen nefsine hakim sözünden kasdedilen mana, kadınlara yanaşmayan kimse demektir. Bazıları bunun başka anlama geldiğini söylemişlerdir. Bu, tıpkı şu ayet-i kerimeye benzemektedir:
«Rabbim, bana katından temiz bir nesil ver. Sen duayı işitensin!» (Al-i îmrân, 38.)
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi:
«Adem oğullarından günah işlememiş ya da günaha kasdetmemiş hiç kimse yoktur. (Ancak) Zekeriyya oğlu Yahya böyle değildir. Hiç kimsenin, 'Ben, Meta oğlu Yunus'dan daha iyiyim' demesi yaraşmaz.»
İbn Vehb, İbn Şihab'm şöyle dediğini rivayet eder: «Günlerden bir gün Rasûlullah (s.a.v.) ashabının yanına çıktı. Onlar, peygamberlerin faziletlerinden bahsediyorlardı. Aralarından biri: "Musa, Kelîmul-lah'tır (Allah ile konuşmuştur)." dedi. Bir başkası ise: "İsa, Allah'ın ruhu ve kelimesidir." Bir üçüncüsü ise: "İbrahim, Allah'ın halili (dös-tu)dır." dedi. Onlar böyle

derlerken Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu: "Şehit oğlu şehit nerede? O ki, günah korkusundan dolayı kıldan elbiseler giyer ve ağaç (yaprakları) j^erdi." İbn Vehb'in dediğine göre Rasûlullah (s.a.v.) bu sözü ile Zekeriyya oğlu Yahya'yı kasdetmiştir.
Yahya b. Said el-Ensarî, İbn As'daıı rivayet etti: İbn As, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu işitmiş:
"Kıyamet gününde Zekeriyya oğlu Yahya dışında ademoğulîarm-dan her biri, kendisine ait bir günahıyla beraber gelir."
İbn Asakir'in livayetine göre Abdullah b. Ömer, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu söylemiştir: "Zekeriyya oğlu Yahya dışındaki herkes, Cenâb-ı Allah'ın huzuruna mutlaka bir günahı ile çıkar!" Böyle dedikten sonra «Efendi ve nefsine hakim...» mealindeki ayet-i kerimeyi okudu, sonra da yerden birşey kaldırarak: «Onun beraberinde ancak şu kadar şey vardı.» dedi ve bir kurban kesti.
Ebu Davud et-Tayalisî ve diğerlerinin kanalıyla Ebu Said'den yapılan bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Hasan ile Hüseyin, teyze oğulları Yahya ve İsa (a.s.) dışında, cennetliklerin gençlerinin efendileridirler.»[10]
Ebu Nuaym Hafız el-İsfahanî, Ahmed b. Ebi'l-Havarî'den rivayet etti ki Ebu Süleyman'ın şöyle dediğini işitmiş: Meryem oğl İsa ile Zekeriyya oğlu Yahya yürümek üzere dışarıya çıktılar. Yürürlerken Yahya: bir kadına çarptı. İsa ona dedi ki. "Ey Teyze oğlu! Bu gün öyle bir günah işledin ki artık ebediyyen affedilmeyeceğini zannederim." Yahya: "İşlediğim günah nedir, ey Teyze oğlu?" diye sorunca İsa: "Bir kadına çarptın." dedi.
Yahya: "Vallahi ben bunun farkında bile değilim." deyince İsa şöyle dedi: "Sübhânallah! Bedenin benimle beraber, ama ruhun nerede?" Yahya şöyle cevap verdi: "Ruhum Arş'a bağlıdır. Şayet kalbim Cebrail ile dahi rahat bulsa, ben bir göz açıp kapayacak süre zariinda bile Allalı'ı tanımamış ve bilmemiş olduğumu zannederim."
Bu rivayette bir gariplik vardır ve de israiliyattandır.
İsrail, Hayseme'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Meryem oğlu İsa ile Zekeriyya oğlu Yahya teyze çocuklarıydılar. İsa, yün elbiseler giyerdi. Yahya, kıldan dokunmuş elbiseler giyerdi. Hiç birinin ne dinarı, ne dirhemi, ne kölesi, ne cariyesi, ne de sığınacakları bir barınakları vardı. Nerde akşam orda sabah yaşayıp giderlerdi. Birbirlerinden ayrılmak istediklerinde Yalıya, "Bana tavsiyede bulun." deyince İsa, ona şöyle dedi: "Asla öfkelenme." Yahya, ben bunu beceremem deyince, İsa şu tavsiyede bulundu: "Mal biriktirme ve saklama." Yahya: "Bunu belki
yapabilirim." dedi.
Zekeriyya (a.s.)'mn normal ölümle mi, yoksa öldürülerek mi öldüğü hususunda Vehb h. Münebbih'ten iki değişik rivayet gelmiştir. Abdul-münim b. İdris'in, Vehb b. Münebbih'ten rivayet ettiğine göre o şöyle demiştir: "Zekeriya (a.s.), kavminden kaçarak bir ağacın içine girmişti. Kavmi gelerek testereyi ağacın üzerine koyup biçmeye başlamışlardı. Testere, Zekeriyya'nm kaburgalarına dayandığında inlemeye başlamıştı. Cenâb-ı Allah ona şöyle vahyetmişti: Eğer inlemeni durdurmas-san, yeryüzünü ve üzerindeki bütün varlıkları ters çevirip alt üst ederim! Bu vahiy üzerine Zekeriyya'mn inlemeleri durmuş ve kendisi de
ikiye bölünmüştü."
İshak b. Bişr'in rivayetine göre Vehb b. Münebbih şöyle demiştir: ' "Ağaç içinde testere ile ikiye bölünen, Şa'ya'dır. Zekeriyya ise, normal Ölümle ölmüştür. Doğrusunu Allah bilir."
İmam Ahmed b. Hanbel, Haris el-Eş'arîden rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Şüphesiz ki Cenâb-ı Allah, Zekeriyya oğlu Yahya'ya kendisinin amel etmesi ve îsrailoğullarına da onlarla amel etmelerini emretmesi için beş kelimeyi vahyetti. Fakat o, bunu yapmakta gecikince İsa (a.s.) ona şöyle dedi. "Senin, kendileriyle amel etmen ve kendileriyle amel etmeleri için de İsrailoğullanna emir vermekle emrolunduğun beş kelime var. Bunları ya tebliğ et, ya da ben îsrailoğullarına tebliğ edeceğim!"
Yahya dedi ki: "Kardeşim! Eğer sen benden daha önce tebligatta bulunursan azaplandınlmaktan ya da yere batırılmaktan korkarım."»
Ravi'nin dediğine göre Yahya peygamber, İsrailoğuUannı Mescid-i Aksa'da topladı. Mescid, İsrail oğullarıyla tıklım tıklım doldu. Kendisi minbere çıkarak Allah'a hamd-ü senada bulunduktan sonra şöyle dedi: "Onur ve üstünlük sahibi olan yüce Allah, bana beş kelimeyi vahyetti ki, onlarla amel edeyim ve sizin de onlarla amel etmeniz için size emir vereyim. (Bu kelimeleri açıklayıp te'vil ederek sözünü şöyle sürdürdü:) Allah'a kulluk edesiniz ve hiçbir şeyi ona ortak koşruayasmız. Allah'tan başkasına kulluk edip başka şeyleri ona ortak koşanın durumu şuna benzer: Bir kimse, kendi öz malından altın ya da gümüş para vererek bir köle satın alır; bu köle, çalışıp elde ettiği kazancı efendisinden başkasına verirse, Allah'tan başkasına ibadet eden ve ona başka varlıkları ortak koşan kimse gibi olur. Hangi birinizin kölesinin böyle olması hoşunuza gider? Cenâb-ı Allah sizi yarattı ve size nzık verdi. Siz de ona kulluk edin ve hiç bir şeyi ona ortak koşmayın! Size namaz kılmanızı da emrediyorum. Çünkü Cenâb-ı Allah, başka tarafa yönelip iltifat etmeyen
kulunun yüzüne karşı yüzünü diker ve ona bakar. Siz de namaz kılarken başka tarafa yönelmeyin ve bakmayın.
Size oruç tutmanızı da emrediyorum. Cenâb-ı Allah, oruç tutan kimseyi, yanında miskten bir torbacığı bulunan kimseye benzetmiştir. Oruç tutan herkesin kuşağı altında bu miskten torbacığm içindeki koku hissedilir. Oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha güzeldir.
Size, sadaka vermenizi de emrediyorum. Sadaka veren kimse, düşman tarafından tutsak edilen, eli ensesine bağlanan ve boynu vurulmak üzere ortaya getirilen kimseye benzer. Bu kimse düşmanlarına şöyle der: Beni salıvermeniz için size fidye versem ne dersiniz?

Böyle dedikten sonra az ya da çok bir miktarda fidye vererek kendini tutsaklıktan kurtarır.
Size, onur ve üstünlük sahibi olan Allah'ı çokça anmanızı da emrediyorum. Allah'ı çokça anan kimse, düşman tarafından süratle takip edilip kovalanan ve sağlam bir kaleye sığınan kimseye benzer. Kul da, onur ve üstünlük sahibi Allah'ı anmakta iken şeytana karşı müstahkem bir kaleye sığınmış olur.
Ravi'nin dediğine göre Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz, etrafında bulunan sahabelere şöyle demiş: Ben de, Allah'ın bana emrettiği beş şeyi sîze emrediyorum: Cemaate sarılın, emri işitin ve emre itaat edin. Hicret edin, Allah yolunda cihad edin. Her kim bir karış kadar cemaat dışına çıkarsa, cemaate dönünceye kadar İslâm'ın bağı, onun boynundan çıkmış olur. Her kim cahiliyet davasında bulunursa, Cehennem topra-ğındandır.
"(Böyle birisi) namaz kılsa da, oruç tutsa da mı böyle olur ya Rasûlallah?" denildi. Buyurdu ki: «Oruç tutsa da, namaz kılsa da, kendisinin Müslüman olduğunu iddia etse de (böyle olur). Müslümanları, Cenâb-ı Allah'ın Müslüman ve mü'min kullarını adlandırdığı adlarıyla çağırın.»[11]
Hafiz Ibn Asakir, Rebi' b. Enes'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah in ashabından bazıları, Zekeriyya oğlu Yahya'ya Allah ta-rafından gönderilen beş emir hakkında îsrailoğullarmm âlimlerinden duyduklarını bize anlattılar."
Anlatıldığına göre Yahya (a.s.)> insanlardan uzaklaşıp uzlete çekilirdi. Çöllerde yatar, ağaçların yapraklarını yer, nehir sularım içer, ba-zan da çekirge yiyerek beslenir ve: "Senden daha fazla nimete mazhar olan biri var mıdır ey Yahya?!" derdi.
İbn Asakir'in rivayetine göre onu aramak için çıkan ana ve babası onu, Ürdün denizinin yanında bulmuşlardı. Onunla karşılaştıklarında içinde bulunduğu ibadet ve Allah korkusu nedeniyle onları şiddetle ağlatmıştı.
İbn Vehb'in, Mücahid'den rivayet ettiğine göre Yahya b. Zekeriy-ya'mn yiyeceği ottan ibaretti. Allah'ın haşyet ve korkusu ile ağlayıp dururdu. Öyleki gözünün üzerinde zifften bir tabaka bulunsaydı dahi göz yaşlan o tabakayı delerdi.
Muhammed b. Yahya ez- Zuhelî, İbn Şihab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Günün birinde, insanlara birşeyler anlatmakta olan Ebu İdris el-Holanî'nin yanma oturdum. Şöyle diyordu: İnsanlar içinde yiyeceği en güzel ve en teiniz olanı size bildireyin mi? (Etrafındaki kimselerin kendisine bakmakta olduklarını görünce şöyle dedi:) Zekeriyya oğlu Yahya, insanlar içinde yiyeceği en güzel ve en temiz olanı idi. Çünkü o, yabanî hayvanlarla birlikte çölde yemek yer ve insanlarla bir arada yaşamaktan hoşlanmazdı.
İbn Mübarek, Vüheyb b. Verd'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Zekeriyya, oğlu Yahya'yı kaybetti. Üçgün bulamadı. Onu aramak için çöle çıktı. Çölde aranıp dururken Yahya'nın bir mezar kazdığını ve içine oturup kendi başına ağlamakta olduğunu gördü. Ona dedi ki: "Ey oğulcuğum! Üç günden beridir seni arıyorum, sense kazdığın bir mezara oturmuş ağlamaktasın, bu ne haldir?"
Yahya, şöyle karşılık verdi: "Babacığım! Sen bana demezmiydin ki Cennetle Cehennem arasında bir geçit vardır ki o geçidi ancak ağlayanların gözyaşıyla geçmek mümkündür?" Böyle deyince babası ona: "Ağla, ey oğulcuğum ağla." dedi ve her ikisi beraberce ağlamaya başladılar.
Rivayete göre İbn Asakir şöyle demiştir: "Cennetlikler, Cennet'teki nimetlerin lezzetinden dolayı uyumak istemezler. Aynı şekilde sıddık-lar da kalplerindeki ilahî muhabbet nimetinden dolayı uyumazlar, Bu iki nimet ile cennetliklerle sıddıklar arasındaki mesafe ne kadardır?!" Anlatıldığına göre Yahya peygamber çok ağlarmış, öyle ki gözyaşları, onun yanakları üzerinde iz bırakmış. [12]

Yahya (A.S.)'Nın Öldürülme Sebebi

Yahya (a.s.)'nm öldürülmesinin bir çok sebebleri olduğu anlatılır. Ama bunlar arasında meşhur olanı şudur: Zamanın Şam hükümdarlarından birisi, kendi mahremi olan kadınlardan ya da evlenmesi helal olmayan kadınlardan biri ile evlenmek istiyormuş. Fakat Yahya (a.s.), onu bu evlilikten menetmiş. Bu nedenle de hükümdarın evlenmek istediği kadın, Yahya (a.s.)'ya karşı kalbinde kin beslemeye başlamış. Bir zaman sonra hükümdarla evlenecek olduğunda hükümdardan, Yahya'nın kanını kendisine armağan olarak sunma şartını ileri sürmüş. Hükümdar da bu şartı kabul etmiş. Yahya'yı Öldürecek birini ona göndermiş, o da öldürerek başını, kanıyla birlikte bir leğene koyarak kadının yanına götürmüş. Rivayete göre kadın derhal o anda ölmüş.
Denilir ki, zamanın hükümdarının karısı Yahya'ya aşık olmuş. Ona haber salmış, fakat Yahya ona yanaşmamıştı. Kadın ondan ümidini kesince onun kanını kendisine armağan olarak vermesi için, hükümdara müracaatta bulunmuştu. İlk anda hükümdar, onun bu dileğini kabul etmemişti. Fakat bilahare karısının bu isteğini yerine getirdi. Yahya'yı Öldürecek birini gönderdi. O da Yahya'yı öldürerek kanlı başını, bir leğen içinde hükümdarın karısına getirdi.
Bu manada bir hadis-i şerif de varid olmuştur. Yakub el-Kûfî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) miraca götürüldüğü gece, gökte Zekeriyya (a.s.)'yı görmüş. O'na selam vererek şöyle demiş: "Ey Yahya'nın babası, de bakalım; nasıl öldürüldün ve İsrailoğullaıı, seni niçin öldürdüler?" Dedi ki:'Ey Muhammed! Sana diyeyim ki, Yahya, zamanının en hayırlı insanı, en güzel ve en miranı yüzlüsü idi. Cenâb-ı Allah'ın da buyurduğu gibi: «Efendi ve nefsine hakim idi.» Kadınlara ihtiyaç hissetmezdi. İsrailoğullarının hükümdarının karısı ona aşık oldu. O kadın fena bir kadındı. Yahya'ya haber saldı. Fakat Cenâb-ı Allah, Yahya'yı korudu. Onun bu çirkin isteğine yanaşmadı. Bunun üzerine İsrailoğullan, Yahya'yı öldürmek için

toplandılar. Onların her sene toplanıp kutladıkları bir bayramları vardı. Fakat o hükümdarın bir âdeti vardı ki, verdiği sözü mutlaka yerine getirir ve asla yalan söylemezdi. Hükümdar, bayram yerine gitti. Hanımı da kalkıp onu uğurladı. Karısının bu uğurlayışını tuhaf buldu. Çünkü daha önce onu hiç uğurlamazdı. Uğurlarken karısına şöyle dedi: "Dile benden ne dilersen. Dilediğini mutlaka yapacağım." Karısı da: "Zekeriyya oğlu Yahya'nın kanım istiyorum!" dedi. Hükümdar, benden başka birşey dile , dedi. Kadın, dileğim budur, deyip ısrar etti. Israr edince de hükümdar: "Yahya'nın kanı senin olsun." dedi. Kadın da muhafızlarını Yahya'ya gönderdi. Yalıya, mabedinde namaz kılıyordu. Ben de yanı başında namaz kılmaktaydım. Muhafızlar onu boğazlayıp kanlı başını bir leğene koyarak hükümdarın karısına götürdüler.

Rasûlullah (s.a.v.), Zekeriyya (a.s.)'ya: "Ne kadar sabredebildin?" diye sorunca Zekeriyya, şöyle cevap vermişti: "Namazımı asla bozmadım."

Muhafızlar, Yahya'nın kanlı başını hükümdarın karısına götürüp önüne bıraktılar. Akşam olunca Cenâb-ı Allah; hükümdarı, aile efradını ve bütün maiyyetini yere batırdı. Sabah olunca İsrailoğullaıı şöyle dediler. Zekeriyya'mn hatırı için ilahi gazab geldi. Gelin biz de hükümdarımız için öfkelenerek Zekeriyya'yı öldürelim.

Böyle diyerek beni öldürmek maksadıyla aramaya çıktılar. Adamın birisi gelip beni uyardı. Ben de korkarak onlardan kaçtım. Şeytan da

onların önlerine düşüp onlarla birlikte beni aramaya başlamıştı. Benim yerimi onlara gösteriyordu. Bu durumu görünce korktum. Onlara karşı kendimi savunanııyacağımı anladım. Bir ağaç karşıma çıkarak: "Bana gel, bana gel!" deyip yarıldı. Ben de içine girdim. Şeytan gelerek eteğimin ucunu tuttu. Bu esnada ağaç da yumularak beni içine aldı. Ancak eteğimin ucu ağacın dışında kaldı. İsrailoğullan geldiler, şeytan onlara dedi ki: "Görüyor musunuz, Zekeriyya şu ağacın içine girdi. İşte eteğinin ucu da dışarıda kaldı. Büyü yaparak ağacın içine girdi."

İsrailoğullan: Öyle ise, şu ağacı yakalım, dediler. Şeytan: "Hayır, ağacı testereyle ikiye biçin." dedi. Bunun üzerine onlar da ağacı testereyle ikiye biçtiler.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Zekeriyya'ya: "(Testerenin) tesirini ya da acısını duydun mu?" diye sordu. O da şu cevabı verdi: "Hayır, sadece Cenâb-ı Allah'ın, ruhumu içine koyduğu o ağacı buldum."

Bu, gerçekte garip bir ifadedir. Tuhaf bir hadistir. Merfuluğunda münkeıiik vardır. Her halükarda bu münker bir hadistir. îsrâ ve miraçla ilgili hadislerde sadece Zekeriyya'dan bahsedilmektedir. İsrâ olayından bahseden sahih hadis lafızlarında sadece şu ifadelere rastlanmaktadır: "Teyze oğulları olan Yalıya ve İsa'ya uğradım. Onlar, teyze çocuklarıdırlar." Cumhur-u ulemanın sözleri de hadisin zahiri gibidir. Çünkü Yahya'nın anası, İmran kızı Eşya1 dır. O da Meryem'in bacısıdır. Meryem'de İmran'ın kızıdır. Bir rivayete göre de Yahya'nın anası, yani Zekeriyya'mn karısı olan Eşya', İmran'm hanımı Hanna'nın kızıdır. O da Meryem'in anasıdır. Böyle olunca Yahya, Meryem'in teyzesi oğlu olmaktadır. Doğrusunu Allah bilir.

Zekeriyya oğlu Yahya (a.s.)'nm öldürüldüğü yerin Mescid-i Aksa mı, yoksa başka bir yer mi olduğu hususunda ihtilaf edilmiş ve bu hususta iki rivayet varid olmuştur: Sevrî'nin rivayetine göre Atiyye oğlu Şemne şöyle demiştir: "Mescid-i Aksa'nın yanındaki kayalığın üzerinde yetmiş peygamber öldürülmüştür. Bunlardan biri de Zekeriyya oğlu Yahya'dır."

Ebu Ubeyde Kasım b. Selam, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğim rivayet etmiştir: Buhtün-Nasr, Şam'a geldi. Orada Yahya b. Zekeriyya'mn fokurdamakta olan kam ile karşılaştı. Bu durumu sorunca kendisine meseleyi anlattılar. O da 70.000 kişiyi öldürünce Yahya'nın kanı durdu ve sakinleşti.

Buhtü'n-Nasr'm olayı, Mesih'den sonra vuku bulmuştur. Nitekim Ata ile Hasan Basrî'de böyle derler. Doğrusunu Allah bilir.

Hafiz îbn Asakir, Zeyd b. Vakid'in şöyle dediğim rivayet etmiştir: "Zekeriyya oğlu Yahya'nın başını gördüm. Şam'daki mescidi inşa etmek istediklerinde onun başı, kıble tarafında mihraba yalan olan doğu köşesinde bulunmuştu. Derisi ve saçları hiç değişmemişti." Başka bir riva-

yette de şu cümle eklenmiştir: "Sanki henüz yeni öldürülmüş gibiydi." Şam mescidinin inşasından bahsedilirken onun, Sekasike direği denilen meşhur direğin altına konulduğu söylenir. Doğrusunu Allah bilir.

"El-Müstaksa fi Fezaili'1-Aksa" adlı eserde Hafiz İbn Asakir, Muavi-ye'nin azadlısı Kasam'm şöyle dediğini rivayet eder: Şam hükümdarı Hedad b. Hedar idi. Oğlunu, Sayda kraliçesi Eril ile evlendirdi. Bu kraliçe, onun kardeşi kızı idi. Şam'dak hükümdar çarşısı, onun emla-kindendi. O eski bir kuyumcuydu. Kocası onu, üç talakla boşamaya yemin etmişti. Boşadıktan sonra ona tekrar geri dönmek istedi. Bunun fetvasını Zekeriyya oğlu Yahya'dan istedi. Yahya da: "Senden başka bir kocayla evlenip bosanmadıkça o kadm sana helal olmaz." diye fetva verdi. Bunun üzerine kadın, Yahya'ya kin beslemeye başladı. Hükümdardan, anasının işaret etmesiyle Yahya'nın başını istedi. İlk etapta hükümdar bu isteği kabul etmedi, sonra kabul etti. Yahya'yı öldürecek olan celladı ona gönderdi. Yahya, Cibron mescidinde namaz kılmakta idi. Cellat o vaziyette iken onun başını vurarak hükümdarın huzuruna getirdi. Tepsi içindeki baş ona: "Karın başka bir kocayla evlenip ondan boşanmadıkça sana helal olmaz!" diyordu. Kadın tepsiyi alarak başımn üzerine koydu ve anasının yanına getirdi. Baş ona da aynı şeyleri söyledi. Bunun üzerine kadının ayakları yere gömüldü. Sonra böğürlerine kadar yere gömüldü. Anası feryad etmeye, cariyeler de bağrışmaya ve kendi yüzlerini tokatlamaya başladılar. Sonra omuzlarına kadar yere gömüldü. Bu vaziyette anası, cellada emir vererek kızının boynunun vurulmasını emretti ki, ileride başı ile avunup dursun. Cellat, kızın başını vurdu. Yer de onun geri kalan gövdesini yuttu. Hepsi zillete düşüp yok oldular. Yahya'nın kam, Buhtün-Nasr'm gelişine kadar yerde kaynamaya devam etti. Buhtün-Nasr da onun için 75.000 kişiyi öldürdü.

Said b. Abdülaziz der ki: O, bütün peygamberlerin kanı idi. Ermiya peygamber gelip orada durıuıcaya kadar o kan, kaynamaya

devam etti. Ermiya ona şöyle dedi. "Ey kan, îsrailoğullarmı yok ettin. Artık Allah'ın izni ile dur."
Ermiya'nm böyle demesi üzerine kan durdu. Savaş sona erdi. Şamlılardan da kaçabilenler, Kudüs'e gittiler. Hükümdar peşlerine düştü, çok sayıda insanı öldürüp bir kısmını da esir aldı ve daha sonra geri döndü. [13]

Meryem Oğlu İsa'nın Kıssası

Cenâb-ı Allah, Âl-i îmrâıı sûresi 83. ayette, lanetli HrisUyanlara reddiyede bulunmaktadır. Onlar, Cenâb-ı Allah'ın oğlu olduğuna dair iddiada bulunmaktadırlar. Oysa ki yüce Allah, onların söylediklerinden münezzeh ve yücedir.
Necranlı Hristiyani ardan bir heyet, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelerek sahip oldukları bâtıl bir inanç olan teslis akidesini ona anlattılar. Kendi inançlarına göre Allah'ın, üçün üçüncüsü olduğunu iddia ettiler. Mezheplerinin farklı görüşleriyle birlikte teslis inancını oluşturan üç unsur şunlardır: 1- Zat-ı Mukaddes, 2- İsa, 3- Meryem.
Cenâb-ı Allah, Âl-i İmrân sûresinin baş kısmında indirmiş olduğu ayetlerde İsa'nın, Allah'ın kullarından bir kul olduğunu açıklamıştır. Diğer yaratıklara şekil ve suret verdiği gibi ona da ana rahminde şekil ve suret vermiştir. Onu, Adem'i babasız ve anasız yarattığı gibi babasız yaratmıştır. Ona, "ol" demiş, o da oluvermiştir. Cenâb-ı Allah, anası Meryem'in onu nasıl doğurduğunu ve ona nasıl hamile kaldığını da beyan buyurmuştur. Ayrıca bütün bu hususları Meryem sûresinde de izah etmiştir. Nitekim Cenâb-ı Allah yardım ve tevfikini ihsan ederse, ileride o sûrede de bundan bahsedeceğiz. Doğru sözlülerin en doğrusu olan yüce Rabbimiz buyuruyor ki:
"Allah Adem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini seçip âlemlere üstün kıldı. (Bunlar) birbirinden türeyen bir nesildir Allah işiten, bilendir. İmran'm karısı demişti ki: "Rabbim, karnımda olanı tam hür olarak sana adadım. Benden kabul buyur. Şüphesiz sen işitensin, bilensin." Onu doğurunca - Allah onun ne doğurduğunu bilirken - yine şöyle dedi: "Rabbim, onu kız doğurdum, erkek, kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. O'nu ve soyunu kovulmuş şeytanın şerrinden sana ısmarlıyorum." Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu, onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi. Ve Zekeriyya'yı da o (nun bakımı) na memur etti. Zekeriyya, onun yanma, mabede her girdiğinde yanında bir rızık bulurdu. "Ey Meryem, bu sana nereden?" derdi, (o da) "Bu, Allah tarafından." derdi. "Zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir." (Âl-i tmrân, 33-37.)
Yüce Allah, Adem peygamberi seçtiğim ve onun soyundan olup kendisinin şeriatına tâbi olan, taatinden ayrılmayan kimseleri de mümtaz
kıldığım bildiriyor. Sonra da özellikle İbrahim ailesinden bahsediyor. İsmail oğullarını da onların arasına katıyor. Sonra bu temiz ve necip ailenin fazilet ve üstünlüğünü bildiriyor. Bunlar İmran ailesidir. İm-ran'dan kasıt, Meryem'in babasıdır.
Muhammed b. İshak dedi ki: İmran, Emon oğlu Başim'in oğludur. Emon, Hazkıya oğlu Mişan'm oğludur. Hazkıya, Mosin oğlu îhrik'in oğludur. Mosin, Emsiya oğlu Azaziya'mn oğludur. Emsiya, Ahriho oğlu Yaviş'in oğludur. Ahriho, Yehfaşat oğlu Yazemin oğludur. Yehfaşat, İyanı oğlu İsa'nın oğludur. İyam, Davud oğlu Rahio'nm oğludur.
Ebul-Kasım İbn Asakir dedi ki: Meryem, Masan oğlu İmran'm kızıdır. Masan, Eyod oğlu Azir'in oğludur. Elyod, Sadok oğlu Ahnez'in oğludur. Sadok, İlyakim oğlu îyazoz'un oğludur. İlyakim, Zeryabil oğlu İbod'un oğludur. Zeryabil, Yuhanna oğlu Şaltal'm oğludur. Yuhanna, Emon oğlu Berşan'm oğludur. Emon, Hazkıya oğlu İsa'nın oğludur. Hazkıya, Mosan oğlu Ahaz'm oğludur. Mosan, Yoranı oğlu Azriya'mn oğludur. Yoram, İşa oğlu Yoşafat'm oğludur. İşa, Rahiam oğlu îban'm oğludur. Rahiam, Davud oğlu Süleyman'ın oğludur. Allah'ın salat-ü selamı üzerlerine olsun.
Bu silsilede, Muhammed b. İshak'm anlattığından, farklı isimler vardır.[14]
Meryem'in, Davud peygamberin sülalesinden olduğu hususunda ihtilaf yoktur. Babası İmran'dır. İmran, kendi zamanında îsrailoğulla-rımn ehl-i salah kimselerindendir. Meryem'in anası Fakot kızı Han-na'dır. Fakot, Kabil'in kızıdır. Hanna, ibadet ehli kadınlardandı. O zamanın peygamberi olan Zekeriyya (a.s.), Meryem'in bacısı Eşya'm koca-sıydı. Cumhur-u ulema bu görüştedirler. Bir rivayete göre Zekeriyya, Meryem'in teyzesi Eşya'mn kocasıdır. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. îshak ile diğerlerinin anlattıklarına göre Meryem'in anası hamile kalmazmış. Günün birinde bir kuşun, yavrusuna ağzından yiyecek verdiğini görmüş, bunu görünce bir çocuk sahibi olma arzusuna kapılmış. Eğer hamile kalırsa çocuğunu Mescid-i Aksa'ya ibadet için yerleştireceğini ve oraya vakfedeceğini adamıştı. Anlatıldığına göre bu adağından sonra aradan zaman geçmeksizin hayız kanaması görmüştü. Temizlenince de kocası kendisiyle cinsel ilişkide bulunmuş ve Meryem'e hamile kalmıştı.
"Onu doğurunca - Allah onun ne doğurduğunu bilirken - yine şöyle dedi: "Rabbim, onu kız doğurdum. Erkek, kız gibi değildir."»
Yani Mescid-i Aksa'ya hizmet hususunda kadınlar, erkekler kadar becerikli olmazlar. O zamandaki insanlar erkek evlatlarını, Mescid-i. Aksa'ya hizmetçi olarak adarlardı.[15]
"Ve ben ona Meryem adını verdim." Bu ayet-i kerime gösteriyor ki, o zamandaki insanlar, çocuklarına doğdukları günde isim verirlermiş. Buhari ve Müslim'in sahihlerinde de sabit olduğu gibi Enes hazretleri, kardeşini Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma götürmüş, Rasûlullah da onun damağına tatlı birşey sürerek Abdullah adım vermiş.
Hasen'in Semüre'den merfu olarak rivayet ettiği bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır:

«Her çocuk (doğumunun) yedinci gününde kendisi için kesilecek olan akika (kurbanı) karşılığında rehinedir. Sonra kendisine isim verilir ve başı tıraş edilir.»[16]
«(Allah'ım), onu ve soyunu kovulmuş şeytanın şerrinden sana ısmarlıyorum.» mealindeki ayet-i kerimeye gelince, bu ayet-i kerimedeki duası kabul olunmuştur. Nitekim onun adağı da kabul edilmişti.-İmam Ahmedb. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Doğan her çocuğa, doğduğu esnada şeytan dokunur. Bu nedenle de çocuk bağırarak ağlar. Ancak Meryem ile anasına şeytan dokunmuş değildir." Sonra Ebu Hüreyre der ki: "Eğer dilerseniz çocuk doğduğu esnada onun üzerine şu ayeti okuyun.[17]
Ahmedb. Hanbel, Aclan'dan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Ademoğullarından her yeni doğana şeytan, parmağıyla dokunur. Ancak İmran kızı Meryem ile oğlu İsa'ya şeytan dokunmuş değildir.»
Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek peygamber (s.a.Vi) Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Anasının doğurduğu her insanın iki böğürüne şeytan yumrukla vurur, ancak Meryem ile oğlu bu darbenin dışında kalmışlardır. Görmez misiniz ki çocuk, ana rahminden düştüğünde nasıl bağırarak ağlar?» Orada bulunan sahabeler evet, öyledir ya Rasûlallah, dediler. Buyurdu ki: «İşte şeytan, onun iki böğrüne yumruk vurduğu zaman böyle ağlar.»
Kays, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (ş.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Doğan her çocuğu şeytan, bir ya da iki defa sıkar, ancak Meryem oğlu İsa ile Meryem bunun dışında kalmışlardır.» Rasûlullah böyle dedikten sonra şu ayet-i kerimeyi okudu.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:[18]
«Doğduğu esnada bütün Adem oğullarına şeytan bir darbe vurur. Ancak Meryem oğlu İsa bunun dışında kalmıştır. Şeytan ona vurmaya gittiğinde örtüye vurmuştu.»
«Rabbi onu güzel bir şekilde kabul buyurdu. Onu güzel bir bitki gibi yetiştirdi ve Zekeriyya'yı da o (nun balamı) na memur etti.» (Âl-i İmrân, 37.)
Çoğu tefsircilere göre anası, onu doğurduğunda bez sarmış sonra da götürüp mescide bırakmıştı. Orada kalmakta olan abid kimselere teslim etmişti. Meryem, onların imamlarının ve namaz sahiplerinin kızıydı. Onun üzerinde çekiştiler. Kuvvetli görüşe göre anası, onu emzirip bir süre besledikten sonra onlara teslim etmişti. Onlara teslim ettikten sonra da onun bakımını hangisinin üstleneceği hususunda kendi aralarında anlaşmazlığa düşmüşlerdi. O zamanın peygamberi Zekeriyya (a.s.) idi. Zekeriyya, Meryem'i yanına almak ve bakımını üstlenmek istedi. Çünkü kendi baldızının, ya da başka bir rivayete göre hanımının teyzesinin kızıydı. Arkadaşları bu hususta kendisiyle anlaşmazlığa düştüler. Aralarında kura çekmek istediler. Kader, Zekeriyya'dan yana oldu. Kur'a da kazanan o oldu. Çünkü teyze, ana yerindedir.
Zekeriyya, kur1 ada arkadaşlarım yendiği için "Ve o (nun bakımı) na Zekeriyya'yı memur etti."
Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
"(Ey Muhammed), bunlar sana vahyettiğimiz, görünmez âlemin haberlerin dendir. Meryem'e hangisi kefil olacak diye kalemlerini atarlarken sen onların yanında değildin; çekiştikleri zaman da sen yanlarında değildin." (Âi-i tmrân, 44.)
Rivayetçiler derler İd: Mescidde bulunan abidler kendi aralarında kur'a için bilinen kalemlerini attılar. Sonra alıp bir yere bıraktılar. Buluğa ermemiş bir çocuğa, gidip o kalemlerden birini almasını söylediler, çocuk gidip kalemlere elini attığında, Zekeriyya'nın kalemim alıp çıkardı. Böylece kur'ayı Zekeriyya kazanmış oldu. Arkadaşları, ikinci kez kur'a çekmek istediler ve kalemlerini bir nehire atarak hangisinin kalemi, nehrin akıntısının tersine doğru giderse, kur'ayı onun kazanacağını söylediler. Ve böyle de yaptılar. Neticede Zekeriyya'nın kalemi, nehrin akıntısının tersine gitti. Diğerlerinin kalemleri nehrin akıntısı doğrultusunda gitti.
Arkadaşları kendisinden üçüncü kez kur'a çekmeye katılmasını istediler. Bu durumda hangisinin kalemi, nehrin akıntısı doğrultusunda giderse kur'ayı onun kazanacağını söylediler. Böyle yaptılar, yine kur'ayı kazanan, Zekeriyya oldu. Böylece Meryem'in bakımım o üstlendi. Çünkü şer'an da kaderen de birçok bakımlardan onun bakımım üstlenmeye o daha layıktı.[19]
Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Zekeriyya, onun yanına, mabede her girdiğinde yanında bir rızık bulurdu. "Ey Meryem, bu sana nereden?" derdi. (O da). "Bu Allah tarafından." derdi. "Zira Allah, dilediğine hesapsız rızık verir."» (Âl-i îmrân, 37.)
Tefsirciler dediler ki: Zekeriyya, Meryem için mescidde yüksek bir yer yaptı. Meryem'den başkası oraya girmiyordu. O, kendine mahsus yerinde Allah'a ibadet eder ve üzerine düşen mescid hizmetlerini ifa ederdi. Nöbeti geldiğinde bu işleri yapardı. Boş kaldığında da geceli gündüzlü Allah'a ibadet ederdi. O kadar çok ibadet ederdi ki, neticede İsrail oğulları arasında onun ibadeti, darb-ı mesel haline geldi. Kendisinde görülen üstün haller ve şerefli vasıflar nedeniyle şöhret buldu. Öyleki, Allah'ın peygamberi Zekeriyya, onun ibadet yerine girdiğinde, her defasında onun yanında mevsimsiz rızıklar ve görülmemiş meyveler görürdü. Yazın meyvesini kışın, kışın meyvesini de yazın görürdü. Bunu: "Bu, sana nereden?" diyerek sorardı. Meryem de: "Bu, Allah ka-tındandır." diyerek cevap verirdi. Yani bu, Allah'ın bana bahşettiği bir, rızıktır, derdi. "Doğrusu Allah, dilediğine hesapsız rızık verir."
İşte bu esnada ve bu makamda Zekeriyya peygamber, kendi sulbünden bir oğlan çocuk doğmasını, her ne kadar yaşı ilerlemişse de bu nimete nail olmasını Rabbinden diledi ve şöyle dedi:

«Rabbim, bana katından temiz bir nesil ver. Sen duayı işitensin» dedi. (Âl-i Imrân, 38.)
Bazıları, onun şöyle dua ettiğini söylerler: «Ey Meryem'e zamansız meyveleri rızık olarak veren Allah'ım! Her ne kadar yaşın ilerlediği için zamanı değilse de bana bir evlat bahşet.»[20]
"Melekler, demişti ki: "Ey Meryem, Allah seni seçti, temizledi ve seni dünyaların kadınlarına üstün kıldı. Ey Meryem Rabbine divan dur, secde et ve (onun huzurunda eğilenlerle beraber eğil!"
"(Ey Muhammed), bunlar sana vahyettiğimiz görünmez âlemin ha-berlerindendir. Meryem'e hangisi kefil olacak diye kalemlerini atarlarken sen onların yanında değildin. Çekiştikleri zaman da sen yanlarında değildin. Melekler demişti ki: "Ey Meryem, Allah seni, kendisinden bir kelime ile müjdeliyor: Adı Meryem oğlu İsa Mesih'tir; dünyada da ahi-rette de yüzde (şerefli) ve (Allah'a) yakın olanlardandır. Beşikte ve yetişkinlikte insanlarla konuşacak ve iyilerden olacaktır." Dedi ki: "Rabbim, bana bir insan dokunmamışken benim nasıl çocuğum olur?" Allah, böylece dilediğini yaratır, dedi, bir şey (in olmasın) istedi mi ona "ol" der, o da oluverir. Ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncü'i öğretecek. Onu İsrailoğullarma (şöyle diyen) bir elçi yapacak: "Ben size Rabbiniz-den bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde bir şey yapar, ona üflerim, Allah'ın izniyle kuş hemen oluverir. Körü ve alacalıyı iyileştiririm. Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim; evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer inanıcı iseniz elbette bunda sizin için bir ibret vardır. (Ben), benden Önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak, size haram kılman bazı şeyleri helal yapayım diye gönderildim. Size Rabbinizden bir mucize getirdim. Allah'tan korkun, bana itaat edin. Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir, ona kulluk edin, doğru yol budur." (âi-i Wân, 42-51.)
Yüce Allah, meleklerin Meryem'e müjde vererek şöyle dediklerini anlatıyor: Allah, seni, zamanındaki diğer bütün kadınlara üstün kılıp seçmiştir. Sana bir insan dokunmadan senden çocuk doğurtmak için seni seçmiştir. Bu çocuğun da şerefli bir peygamber olacaktır. «Beşikte iken insanlarla konuşacaktır.» Yani küçüklüğünde insanları, ortaksız olan tek Allah'a kulluk etmeye davet edecektir. Yaşlandığında da bu davetini devam ettirecektir.
Bu ifadeler daha doğmadan önce İsa peygamberin yaşayıp ihtiyarlık dönemine ulaşacağını ve o dönemde de insanları Allah'a kulluğa davet edeceğini göstermektedir.
Meryem, Allah'a çokça ibadet etmeye, gönülden ona kulluk etmeye, secde ve rükûa ara vermemeye, bu üstünlüğün ehli olmaya ve bu nimetlere şükretmeye memur edilmişti. Rivayete göre o, o kadar çok namaz kılarmış ki, ayaklarının tabanları yanlırmış. Allah ondan hoşnut olsun ve ona rahmet etsin. Ana ve babasına da merhamet etsin.
Melekler ona: «Ey Meryem, Allah seni seçti.» dediler. Yani seni seçkin bir kul yaptı. Ve seni düşük ahlaklardan arındırarak güzel vasıflar verdi. Seni âlemlerin kadınlarından üstün kıldı. Yani zamanında bulunan dünyadaki kadınların tümünden efdal kıldı. Nitekim bu manada Cenâb-ı Allah, Musa peygambere şöyle hitap etmiştir: «... Elçiliklerimle ve konuşmamla seni insanların başına seçtim.» (el-A'râf, 144.) Aynı şekilde İsrailoğulları hakkında da Cenâb-ı Allah şöyle bir ifade kullanmıştır: «Andolsun biz, onları, bilerek âlemlere üstün kıldık.» (ed-Duhân, 32.)
Bilindiği gibi İbrahim peygamber, Musa peygamberden daha üstündür. Muhammed (s.a.v.) ise, her ikisinden-daha üstündür. Aynı şekilde Muhammed ümmeti de, Önceki ümmetlerin tümünden daha üstün ve faziletlidir. Sayıca onlardan çok olup ilmen de onlardan fazladır. Amelen de îsrailoğullarmdan ve diğerlerinden daha fazladır.
"Ve seni dünyaların kadınlarına üstün kıldı." Bu ayet-i kerimede umum manasının kasdedildiği mahfuzdur. Buna göre Meryem (a.s.) kendisinden önceki ve sonraki bütün dünya kadınlarının hepsinden daha üstündür. Çünkü bazılarına göre o, peygamberdir.
İshak'm anası Sâre ile Musa'nın anası da peygamberdir, diyenler olmuştur. Böyle diyenler meleklerin, bu kadınlara hitap ederken kullandıkları ifadeleri ve ayet-i kerimede Musa'nın anasına vahyedildiğine dair sarfedilen ifadeyi delil olarak ileri sürmüşlerdir. Nitekim İbn Hazm ile diğerleri bu görüştedirler. Şu halde Meryem'in, İshak'm anası Sâre'den daha üstün olmasına engel olacak herhangi bir husus mevcut değildir. Çünkü "Ve seni dünyadaki kadınlara üstün kıldı." ayet-i kerimesindeki ifadeler umumidirler. Ayrıca bu ifadelere ters düşecek başka ayetler de mevcut değildir. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu'l-Hasen el-Eş'arî ile ehl-i sünnet vel-cemaatten olan diğer bazılarının naklettiklerine göre cumhur-u ulema, peygamberliğin sadece erkeklere mahsus olduğu görüşündedirler. Kadınlardan herhangi birisi, peygamber olmuş değildir. Meryem'in en yüksek makamı, ancak şu ayet-i kerimede ifade buyurulmuştur:
"Meryem oğlu Mesih, bir elçiden başka birşey değildir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Annesi de dosdoğrudur." (el-Mâide, 75.) Bu ayet-i kerimeye göre Meryem'in, kendisinden önceki ve sonraki meşhur sıddi-ka (dosdoğru) kadınlardan üstün olması için herhangi bir engel mevcut değildir. Doğrusunu Allah bilir. Meryem; Müzahim kızı Asiye, Huveylid kızı Hatice, Muhammed (s.a.v.) kızı Fatıma ile bir arada zikredilmiştir. Allah onlardan razı olsun ve onları da razı kılsın.
Hişam b. Urve, Ebu Talib oğlu Ali'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«(Âlemdeki) kadınların en hayırlısı, İmran kızı Meryem'dir. (Alemdeki) kadınların en hayırlısı, Huveylid kızı Hatice'dir.»[21]
Ahmed b. Hanbel, Enes'den rivayet ederek Rasûlullah. (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Dünyadaki kadınlardan dördü sana yeter: İmran kızı Meryem, Firavun'un zevcesi Asiye, Huveylid kızı Hatice, Muhammed kızı Fatıma.»[22]
Ebu Bekir b. Zenceveyh, Enes'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Dünyadaki kadınların

en hayırlısı dörttür: İmran kızı Meryem, Firavun'un zevcesi Asiye, Huveylid kızı Hatice, Rasûlullah Muhammed'in kız Fatıma.»[23]

İmam Ahmed b, Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:

«Kadınların en hayırlısı develere bindiler (yani en hayırlı kadınlar Arap kadınlarıdır.) Kureyş kadınlarının en iyisi de, küçüklüğünde çocuğuna şefkat gösteren ve kocasının hukukuna riayet edendir.» Ebu Hu-reyre dedi ki, Meryem, deveye asla binmiş değildir.

Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: "Kadınların hayırlıları deveye bindiler ki, onlar da Kureyş'in kadınlarıdırlar. Kadınların en hayırlısı, küçüklüğünde çocuğuna şefkat gösterendir. Elindeki malı azaldığında kocasına karşı merhametli olandır."

Ebu Hüreyre dedi ki: «İmran'ın kızının (Meryem'in) deveye binmemiş olduğunu Rasûlullah elbetteki biliyordu.»[24]

Ebu Ya'lâ el-Musilî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasûlullah (s.a.v.) yere dört çizgi çizdi ve: "Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. Orada bulananlar, Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle cevap verdi. "Cennetliklerin kadınlarının en üstünü, Huveylid kızı Hatice, Muhammed kızı Fatıma, İmran kız Meryem ve Müzahim kızı Asiye ki o da Firavun'un zevcesidir."»[25]

Ebu'l-Kasım el-Beğavî, Ebu Seleme'den rivayet etti ki, Hz. Aişe, Hz. Fatıma'ya şöyle sormuştu: "(Vefatı esnasında Rasûlullah'm üzerine atıldığında ağlamış sonra gülmüştün, bunun sebebi neydi?"

Hz. Fatıma dedi ki: "(Babam Rasûlullah) bu acısından vefat edeceğini bana söyleyince ağladım. Sonra tekrar üzerine atılıp yumuldum. Bana dedi ki: "Aile efradım arasında bana ilk kavuşacak olan sensin ve sen cennetliklerin kadınlarının hanım efendi sis in. Ancak İmran kızı Meryem de onların hanıniefendisidir." Böyle deyince gülmeye başladım."

Bu hadisi, Ahmed b. Hanbel de rivayet etmiştir. Bu hadis gösteriyor ki Meryem ile Fatıma, mezkur dört kadın içinde en faziletli olanlardır. Sonra müstakil olarak Meryem'in istisna edilmesi, onun Fatıma'dan daha üstün olduğu ihtimalim ortaya koymaktadır. Fakat fazilette her ikisinin de eşit olma ihtimali vardır.

Ebu'l-Kasım İbn Asakir, İbn Abbas'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:

«Cennetliklerin kadınlarının hanımefendileri, İmran kızı Meryem, sonra Fatıma, sonra Hatice, sonra da Firavun'un zevcesi Asiye'dir.»[26] İbn Mirdeveyh'in rivayet ettiği bir hadis-i şerifte ise Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmaktadır:

«Erkeklerin çoğu, tam ve eksiksiz olmuştur. Kadmlarmsa ancak üçü mükemmel olabilmiştir: İmran kızı Meryem, Firavun'un zevcesi Asiye ve Huveylid kızı Hatice. Aişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü, tiridin diğer yemeklere olan üstünlüğü gibidir.»[27]

Ebu Davud dışındaki diğer Kütüb-ü Sitte sahiplerinin, Ebu Musa el-Eş'arî'den rivayet ettikleri bir hadis-i şerifde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Erkeklerden çoğu, tam ve eksiksiz olmuştur. Kadınlardansa ancak Firavun'un zevcesi Asiye ile İmran'ın kızı Meryem mükemmel olabilmişlerdir. Aişe'nin diğer kadınlara olan üstünlüğü, tiridin diğer yemeklere olan üstünlüğü gibidir.»[28]

Rivayetinde Buharı ile Müslim'in ittifak ettikleri gibi bu, sahih bir hadistir. Bu hadisteki ifadeler, âlemdeki kadınlar arasında üstünlüğü sadece Meryem ile Asiye'ye tahsis etmektedirler. Ancak bununla kasde-dilen mana, kendi zamanlarındaki kadınlara nisbetle olan üstünlük ve efdaliyetleridir. Çünkü bu kadınlardan her biri, küçüklüğünde birer peygamberi besleyip büyütmüşlerdir. Asiye, Allah ile konuşma şerefine ermiş olan Musa'yı besleyip büyütmüştür. Meryem de kendi çocuğunu yani Allah'ın kulu ve elçisi olan İsa'yı besleyip büyütmüştür. Bu demek değildir ki, ümmeti Muhammed içinde Hatice ve Fatıma gibi kadınlar kamil değildirler. Zira Hatice, peygamberlik görevini almasından on-beş sene önce ve peygamberlik görevini almasından yirmi sene sonra, hatta daha fazla bir müddetle Rasûlullah'a hizmet etmiştir. Onun, samimi bir yardımcısı olmuştur. Canıyla ve malıyla ona destek olmuştur. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın.

Rasûlullah'ın kızı Fatıma'ya gelince bu, diğer kardeşlerine nisbetle daha üstün ve faziletli kılınmıştır. Çünkü o, Rasûlullah'ın vefatını görmek gibi bir musibete maruz kalmıştır. Oysa diğer kardeşleri, Rasûlullah'ın sağlığındayken vefat etmişlerdir.

Aişe'ye gelince o, Rasûlullah'ın en çok sevdiği zevcesi idi. Ondan başka bakire bir kadınla evlenmiş değildi. Ne bu ümmetde ne de diğer ümmetlerde onun kadar bilgili ve anlayışlı bir kadın tanınmış değildir. Ifk hadisesinde iftiracılar, onun aleyhinde iddialarda bulunduklarında Cenâb-ı Allah, onun için gayrete gelip gazaplanmıştı. Onun suçsuzluğunu, yedi kat gök üzerinden ilan ederek insanlara duyurmuştu. Rasûlullah'ın vefatından sonra yaklaşık olarak elli sene kadar daha yaşamıştı. Ondan insanlara Kur'ân-ı Kerim'i ve sünnet-i seniyyeyi tebliğ ediyordu. Müslümanlara fetva veriyor, anlaşmazlığa düşenlerin aralarım buluyordu. Müminlerin analarının en şereflisi idi. Hatta gelmiş geçmiş bazı âlimlerin görüşlerine göre o, Peygamber (s.a.v.)'in kızlarının ve oğullarının anası olan Huveylid kızı Hatice'den daha üstündü. Fakat burada üstünlüğü her ikisine eşit olarak vermek, herhalde daha güzel olur.

Hz. Aişe'nin üstünlük ve efdaliyetini ispatlayan, şu hadis-i şeriftir: «Aişe'nin diğer kadınlara olan üstünlüğü, tiridin diğer

yemeklere olan üstünlüğü gibidir.» Bu hadisteki ifadeler, mezkur kadınlara nisbetle umumiyet ifade edebildiği gibi, mezkur olmayan diğer kadınlara nisbetle de umumilik ifade edebilir. Doğrusunu Allah bilir.[29]
Bizim burada anlatmak istediğimiz, İmran kızı Meryem (a.s.)'dir.
Zira Cenâb-ı Allah onu, zamanındaki kadınlara üstün kılıp pisliklerden ve günahlardan arındırmış ti. Önce de söylediğimiz gibi onun üstünlüğü, bütün zamanlardaki kadınlara nisbetle de olabilir. Bir hadis-i şerifte anlatıldığına göre o, Cennet'te Hz. Peygamber'in zevcelerinden biri olacaktır. Onun yanı sıra Müzahim kızı Asiye de Peygamber Efendimizin zevceleri arasına katılacaktır. İbn Kesir tefsirinde bazı selef ulemasından naklettiğimize göre Tahrîm sûresinin beşinci ayet-i kerimesinde geçen «Dullar ve bakireler» mevzuu üzerinde görüş beyanında bulunan Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: «Duldan kasıt Asiye'dir. Baki-re'den kasıt da İmran kızı Meryem'dir.» Biz bu hususu, Tahrîm sûresinin tefsirini yaparken son kısımlarda açıklamıştık. Doğrusunu Allah bilir.
Taberanî, Sa'd b. Cenade'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Şüphesiz Cenâb-ı Allah, Cennet'te beni İmran kızı Meryem, Fira-vun'un zevcesi (Âsiye) ve Musa'nın kız kardeşi il evlendirdi.»[30]
Bu hadisi, Ebu Cafer el-Akili Abdunnur rivayet etmiştir. Bu rivayette Abdunnur'un şöyle bir ilavesi vardır: «Dedim ki, ya Rasûlallah, bu kadınlar sana mübarek olsunlar.»
Zübeyr b. Bikar, Ebu Davud'dan rivayet ederek şöyle dedi: «Rasûlullah (s.a.v.) ölüm hastalığında olan Hatice'nin yanma gitti ve Ona şöyle dedi: "Ey Hatice! Benim için sıkıntı çektiğini görüyorum, Oysa sıkıntıları, Cenâb-ı Allah bazan çok hayırlı durumlara çevirir. Bilmez misin ki Cenâb-ı Allah Cennet'te seninle birlikte beni, İmran kızı Meryem, Musa'nın kız kardeş Gülsüm ve Firavun'un zevcesi Asiye ile de ev-lendirmiştir?!" Hatice dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Gerçekten Allah sen bunlarla evlendirdi mi?" Evet, diye buyurdu. Hatice de: "Çoluk çocuğun bol olsun." dedi.»
İbn Asakir, İbn Abbas'tan rivayet ederek dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), ölüm hastalığında bulunan Hatice'nin yanma gitti ve1 ona şöyle dedi: "Ey Hatice! (Cennet'te) kumalarınla karşılaştığında onlara benden selam söyle." Hatice dedi ki: "Ya Rasûlallah, benden önce evlenmiş miydin?" Rasûlullah şöyle cevap verdi: "Hayır, yalnız Cenâb-ı Allah beni îmran kızı Meryem, Müzahim kızı Asiye ve Musa'nın kız kardeşi Gülsüm ile evlendirmiştir."»
İbn Asakir, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etti: «Cebrail, Rasû-lullah'a vahiy getirerek yanında oturdu. Rasûlullah ile sohbet etmeye başladı, o esnada Hatice de yanlarına uğradı. Cebrail, "Ya Muhammed bu kimdir?" diye sorunca Rasûlullah :"Bu, ümmetimin sıddıkası (doğru sözlüsü) dür" dedi. Cebrail dedi ki: "Onur ve üstünlük sahibi Rabbimden ona bir mektup getirmişim. Rabbim ona selam söylüyor ve Cennet'te onun için; alevlerden uzak, içinde yorgunluk ve gürültü olmayan, kamıştan yapılma bir köşk hazırlandığını müjdeliyor." Bunun üzerine Hatice dedi ki: "Allah selamdır. Esenlik ondandır. Allah'ın selamı, ikinizin üzerine olsun. Allah'ın rahmet ve berakatı da Rasûlullah'm üzerine olsun. Şu kamıştan yapılma ev neyin nesidir?" Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "İçi oyulmuş inciden yapılmadır. îmran kızı Meryem'in evi ile Müzahim kızı Âsiye'nin evi arasındadır. Kıyamet gününde onlar da benim zevcelerimden olacaklardır."»
Hz. Hatice'ye Allah'tan selam gönderildiği ve Cennet'te; içinde gürültü ve yorgunluk olmayan bir evin, onun için hazırlanmış olduğuna dair müjdenin gönderilmesi, sahih hadisde mevcuttur. Ancak bu eklemelerle buraya dizilmiş olan ifadelerde gerçekten bir gariplik vardır. Bütün bu gibi hadislerin senetlerinde ihtilaf vardır.
îbn Asakir'in rivayetine göre Muaviye, Mescid-i Aksa'nın yanındaki kayalık hususunda Kabü'l Ahbar'a sormuş, o da şöyle cevap vermiş: "O kaya, bir hurma ağacının üzerinde olacaktır. Hurma ağacı da, Cennet'teki ırmaklardan birinde olacaktır. Hurma ağacının altında İmran kızı Meryem'le Müzahim kızı Asiye duracaklardır. Bunlar, kıyamet ko-puncaya kadar cennetlikler için gerdanlık dizeceklerdir,"
Ben derim ki: Kâbü'l-Ahbar'm bu sözleri, israiliyattan alınmadır. Bu gibi sözler, onların bazı zındıklarının, ya da cahillerinin uydurmalarıdır. Doğrusunu Allah bilir. [31]

İffetli Ve Bakire Meryem'in Oğlu, Allah'ın Kulu Ve Elçisi İsa'nın Doğumu

Cenâb-ı Allah buyurdu İd:
"Kitap'ta Meryem'i de an. Bir zaman'o ailesinden ayrılıp doğu tarafında bir yere çekilmişti. Onlarla kendi arasına bir perde çekmişti. Biz de ruhumuzu (Cebrail'i) ona gönderdik. (O), ona düzgün bir insan şeklinde göründü. (Meryem) dedi ki: "Ben senden, çok esirgeyici (Allah'a) sığınırım. Eğer (Allah'tan) korkuyorsan (bana dokunma)." (Ruh, yani Cebrail): "Ben", dedi "sadece Rabbimin elçisiyim: Sana tertemiz bir erkek çocuğu hediye edeyim diye (geldim)." "Benim nasıl oğlum olur, dedi, bana bir insan dokunmadı ve ben bir kahpe de' değilim." (Ruh): "Öyledir." dedi, Rabbin: "O bana kolaydır. Onu insanlara, (kudretimizi gösteren) bir işaret ve bizden bir rahmet kılmak için (J)unu yapacağız), dedi" ve iş olup bitti.
(Meryem), ona gebe kaldı. Onunla uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onu, bir hurma dalı (nm altı) na getirdi: "Keşke" dedi "Bundan önce ölseydim, unutulup gitseydim!"
Altından (İsa veya Cebrail) ona şöyle seslendi: "Üzülme, Rabbin, altın (daki çocuğ)u, büyük bir lider yaptı." Hurma dalın

sana doğru silkele, üzerine, olmuş taze hurma dökülsün." Ye, iç, gözün aydın olsun! Eğer insanlardan birini görürsen: "Ben Rahman için (susma) oruç(u) adadım, bu gün hiçbir insanla konuşmayacağım, de." (Meryem) onu taşıyarak kavmine getirdi: "Ey Meryem, dediler, sen tuhaf bir iş yaptın. Ey Harun'un kız kardeşi, baban kötü bir adam değildi. Annen de fahişe değildi (sen ne yaptın böyle?)" (Meryem, konuşmaları için) onu gösterdi. Dediler ki: "Beşikteki çocukla nasıl konuşuruz?"
(Çocuk): "Ben Allah'ın kuluyum, dedi, (O) bana kitap verdi. Beni peygamber yaptı. Beni bulunduğum her yerde insanlara yararlı kıldı. Sağ olduğum sürece bana namaz kılmayı, zekat vermeyi emretti. (Beni), anneme iyilik eder (kıldı), beni baş kaldıran bir zorba yapmadı. Doğduğum günde, öleceğim günde ve diri olarak kaldırılacağım günde (Allah'tan) bana esenlik verilmiştir."
İşte Meryem oğlu Isa. Şüphe edip ayrılığa düştükleri şey "gerçek söz" olarak budur.
Çocuk edinmek, Allah'a yakışmaz. O, böyle şeylerden münezzehtir. Bir işi yapmak istedimi ona sadece "ol" der, (o da) olur.
"Şüphesiz, Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Ona-kulluk edin. İşte doğru yol budur."
Kendi aralarından hizipler (çeşitli görüşteki insan toplulukları, muhtelif partiler, bölükler), ayrılığa düştüler (kimi: İsa Allah'ın oğludur, kimi Allah ile beraber bir tanrıdır, kimi Allah'ı meydana getiren üç esastan biridir diyerek ihtilaf ettiler). Artık büyük bir günü görmekten ötürü kafirlerin vay haline!» (Meryem, 16-37.)
Cenâb-ı Allah, bu kıssayı Zekeriyya peygamberin kıssasından sonra anlatmıştır. Zekeriyya'nın kıssası, bu kıssa için bir nevi mukaddime ve giriş niteliğini taşımaktadır. Nitekim Âl-i İmrân sûresinde de bundan bahsetmiştir. İkisini aynı cümlelerle bir araya getirmiştir. Enbiyâ sûresinde de buna değinerek şöyle buyurmuştur:
«Zekeriyya'ya da (lütfettik). Rabbine: "Rabbim, beni tek bırakma (bana bir çocuk ver , ama vermesen de gam yemem, çünkü) sen, varislerin en iyisisin (her şeyim sana kalacaktır)." diye dua etmişti. Onun duasını da kabul ettik. Ona Yahya'yı armağan ettik. Eşini de kendisi için ıslah ettik. (Çocuk doğurmaya elverişli bir hale getirdik). Gerçekten onlar hayır işlere koşarlar. Umarak ve korkarak bize dua ederlerdi. Ve bize derin saygı gösterirlerdi; O ırzını korumuş olana, (Meryem'e) de (lütfettik), ona kendi ruhumuzdan üfledik (de ona erkek dokunmadan bir çocuk verdik). Onu ve oğlunu âlemlere (gücümüzü gösteren) bir işaret yaptık.» (el-Enbiyâ, 89-91.)
Önce de anlattığımız gibi Meryem'i, anası, Mescid-i Aksa'ya hizmet için adamıştı. Onun bakımım,bacısının ya da teyzesinin kocası ve o zamanın peygamberi Zekeriyya (a.s.) üstlenmişti. Onun için, mescid dahilinde, kendisinden başkasının girmeyeceği özel bir ibadet yeri yaptırmıştı. Meryem, buluğa erince ibadetini daha da arttırdı. O zaman ibadet hususunda kendisinin emsali bir kadın mevcut değildi. Kendisinde öyle haller görülmüştü ki Zekeriyya peygamber dahi ona imrenmişti. Kendisine şereflı, temiz, kıymetli, zeki ve mucizelerle te'yid edilmiş bir evlat bahşedileceğini ve Allah tarafından üstün kılındığını melekler müjdelemişlerdi. Babasız bir çocuğun doğmasını hayretle karşılamıştı. Çünkü kendisinin kocası yoktu. Kendisiyle evlenecek bir kimse de o zamanda mevcut değildi. Melekler, Allah'ın her şeyi yapmaya muktedir olduğunu ona bildirdiler. Cenâb-ı Allah'ın bir şeyin olmasını dilemesi halinde ona "ol" dediğim ve bu emir üzerine de o şeyin hemen oluverdiğini söylediler. Meleklerin böyle demesi üzerine o Cenâb-ı Allah'a teslim oldu. O'nun emri karşısında boyun eğip itaat etti. Bunda, kendisi için bü-' yük bir imtihanın mevcut olduğunu anladı. Çünkü babasız bir çocuk doğuracağı zaman, insanların kendisi hakkında ileri geri sözler sarfede-ceklerini önceden biliyordu. Ama insanlar, işin iç yüzünü bilmiyorlardı. Onlar, sadece işin zahirine bakarak karar veriyorlardı. İşin asıl mahiyeti üzerinde akıl yorup düşünmüyorlardı.
Meryem, ancak hayız kanaması gördüğü zaman,ya da su getirmek veya gıda maddelerim elde etmek gibi zaruri ihtiyaçları için mescid dışına çıkardı. Yine günlerden bir gün bazı ihtiyaçlarım görmek için mescid dışına çıkıp, doğu tarafında yalnız başına dolaşmaktayken Cenâb-ı Allah ona Rûhü'l Emîn'i yani Cebrail aleyhisselamı gönderdi. Cebrail, ona tastamam bir insan şeklinde göründü. Meryem onu görünce şöyle de-di:«Ben, senden, çok esirgeyici (Allah'a) sığınırım. Eğer (Allah'tan) korkuyorsan (bana dokunma).» Bu ayet-i kerîmede geçen (Takîyy) kelimesi, Allah'tan korkan ve onun yasaklarına riayet eden kimse manasına gelmektedir. Bu da; o zamanda İsrailoğullan arasında fasıklık ve kötü-lüğüyle meşhur Takîyy isminde bir adam bulunduğunu söyleyenlerin iddialarını çürütmektedir. Bu, delilsiz ve aynı zamanda çok zayıf bir sözdür.
Cebrail ona: «Ben, sadece, senin Rabbinin elçisiyim.» dedi. Yani ben bir insan değilim. Cenâb-ı Allah, "Sana tertemiz bir erkek çocuğu hediye edeyim, diye beni gönderdi."
«(Meryem) benim nasıl oğlum olur? Bana bir insan dokunmadı ve ben bir kahpe de değilim.» dedi. Yani ben evli bir kadın değilim ve fuhuş yapan kadınlardan da değilim.
Cebrail: "Öyledir." dedi. "Rabbin: "O bana kolaydır." dedi. Onun bekar bir kadın olarak çocuk doğurmayı hayretle karşılaması nedeniyle melek onu teselli edici cevap verdi. Bu işin Allah'a göre çok kolay olduğunu ve Cenâb-ı Allah'ın, dilediği her şeyi yapmaya muktedir olduğunu bildirdi. «Onu insanlara (kudretimizi gösteren) bir işaret yapmak için...» Yani onun yaratılışını, babasız olarak dünyaya getirilişini, insanlara karşı kudretimizi gösteren bir alamet kılacağız. Cenâb-ı Allah, Adem peygamberi anasız ve babasız olarak dünyaya getirdi. Havva'yı da bir erkekten, yani Adem'den dişisiz olarak meydana getirdi. İsa'yı da kocasız olarak bir kadından meydana getirdi. Diğer mahlukatı ise erkek ve dişi çiftlerden yaratıp meydana getirdi.
«Ve bizden bir rahmet kılmak için...» Yani İsa vasıtasıyla biz kullarımıza rahmet edeceğiz. Çünkü İsa, onları küçüklüğünde ve büyüklüğünde, çocukluğunda ve ihtiyarlığında Allah'a kulluğa davet edecektir. Ortağı olmayan tek Allah'a kulluk etmeye onları çağıracaktır. Allah'a eş, ortak, emsal ve çocuk ile eş isnad etmekten uzak durmaları için onlara uyarıda bulunacaktır.
«Ve iş olup bitti.» Bu sözün, Cebrail'in sözü olması ihtimal dahilindedir. Yani İsa'mn babasız olarak dünyaya getirilmesi işi

kesin karara bağlanarak tamamlandı.
Muhammed b. îshak, bu anlamda ifadeler kullanmıştır. İbn Cerir de bu görüşü benimsemiştir. Fakat ondan başkası böyle bir şey nakletmiş değildir. Doğrusunu Allah bilir.
«Ve bu iş olup bitti.» sözü, Cebrail'in Meryem'e ruh üflemesinin üstü kapalı bir ifadesi de olabilir.
Nitekim Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«(Yine Allah, inananlara) îmran'm kızı Meryem'i de (misal verdi). O ki ırzını korudu, biz de on(un rahmin)e ruhumuzdan üfledik.» {et-oTaiırîm, 12.)
Selef ulemasından bazılarının anlattıklarına göre Cebrail, Meryem'in gömleğinin yakasından içeriye doğru üflemiştir. Bu üflemesi de onun tenasül organına sirayet edip akabinde hamile kalmıştır. Tıpkı kadının kendi kocasıyla cinsel ilişkide bulunmasının ardı sıra hamile kalması gibi hamile kalmıştır. Bazılarının dediklerine göre Cebrail, onun ağzına üflemiştir. Ya da onunla konuşmakta olan ruh (Cebrail) ağzından içeri girmiştir. Ancak bu söz, Kur'ân-ı Kerîm'de bu kıssanın anlatılması esnasında kullanılan ifadelere aykırı düşmektedir. Zira Kurân-ı Kerîm'de anlatıldığına göre Cebrail, Meryem ile konuşmak üzere yanına gönderilmiş ve onun vücuduna ruhu üflemiştir. Onun cinsel organıyla karşılaşmış değildir. Bilakis onun yakasından içeriye doğru üflemiştir ve bu üflemesi de onun cinsel organına sirayet ederek hamile kalmasına yol açmıştır. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: «Ona ruhumuzdan üfledik.» Bu ayet-i kerimenin delâlet ettiği gibi Cebrail'in üflemesi onun ağzına değil de vücuduna olmuştur. Nitekim Süddî de bazı sahabelerden böyle nakilde bulunmuştur.
«(Meryem,) ona (İsa'ya) gebe kaldı. Onunla uzak bir yere çekildi.»
Meryem, İsa'ya hamile kalınca çok sıkıntı çekmeye başladı. Onu doğurduğunda, insanların birçoklarının kendisi aleyhinde ileri geri konuşacaklarını anlamıştı. Aralarında Vehb b. Münebbih'in de bulunduğu seleften bazılarının anlattıklarına göre, Meryem'de hamilelik eseri görüldüğünde bunu ilk anlayan, İsrailoğuUarmın abidlerinden Yusuf b. Yakub en-Neccar adındaki bir adam olmuştur. Bu kişi, Meryem'in dayısı oğluydu. Meryem'in dindar, nezih ve abide bir kadın olduğunu bildiği için ondaki bu hamileliği fazlasıyla tuhaf bulmuştu. Kocası olmadığı halde yine de hamile kaldığını görmesi, onu çok şaşırtmıştı.
Günün birinde Meryem'le konuşurken bu konuyu ona açmıştı. Ve: "Ey Meryem, tohumsuz ekin olur mu?" diye sormuştu. Meryem de şöyle cevap vermişti: "Evet, olur. İlk ekini kim yarattı?" Adam sonra şöyle bir soru sormuştu: "Erkeksiz çocuk doğar mı?" Meryem şöyle cevap vermişti: "Evet doğar. Çünkü Cenâb-ı Allah, Adem'i erkeksiz ve dişisiz yaratmıştır." En sonunda adam, "Sen bana başından geçenleri anlat, ey Meryem!" demişti. Meryem de şu karşılığı vermişti: «Allah kendisinden bir kelime ile (beni müjdeledi). Adı Meryem oğlu İsa Mesihtir. Dünyada da ahirette de yüzde (şerefli) ve (Allah'a) yakın olanlardandır. Beşikte ve yetişkinlikte insanlarla konuşacak ve iyilerden olacaktır.» (Âl-i îmrân, 45-46.)
Bir rivayete göre Meryem'le bu konuşmayı yapan Zekeriyya peygamber olmuştur. Meryem de ona yukarıdaki cevapları vermiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Süddî'nin sahabelerden naklettiğine göre günün birinde Meryem, bacısının yanına gitmiş; bacısı ona şöyle demiş: "Duydun mu, ben hamileyim?" Meryem de ona şöyle demiş: "Ben de hamileyim, bunu duymuş muydun?" Böyle deyince bacısıyla kucaklaşmış ve Yahya'nın anası olan bacısı, kendisine şöyle demiş: "Karmmdaki yavrunun, senin karnındaki yavruna secde etmekte olduğunu görüyorum!" İşte, "Allah'dan bir kelimeyi doğrulayıcı," ayet-i kerimesinin manası budur. Burada sözü edilen secde, saygı ve ihtiram secdesidir. Selamlaşma anında yapılan temenna eğilişi gibidir. Nitekim bu, bizden önceki milletlerin şeriatlarında caizdi. Ayrıca Cenâb-ı Allah da meleklere, Adem'e bu manada secde etmelerini emretmişti.
Ebu'l-Kasım, Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bana ulaşan habere göre Meryem oğlu İsa ile Zekeriyya oğlu Yahya teyze çocuklarıy-mışlar. ikisi de aynı zamanda ana rahmine düşmüşler. Yahya'nın anası, Meryem'e şöyle demiş: "Karmmdaki yavrunun, senin karnındaki yavruna secde etmekte olduğunu görüyorum."
Malik der ki: Bence bu İsa (a.s.)'m daha üstün olduğunun bir işaretidir. Çünkü Cenâb-ı Allah ona öyle bir kuvvet vermişti ki ölüleri diriltiyor, körleri ve alacalıları da iyileştiriyordu.
Bunu, İbn Ebî Hatim rivayet etmiştir.Mücahid'in şöyle dediği rivayet edilir: Meryem dedi ki: "İnsanlardan uzak ve yalnız başıma kaldığımda, karnımdaki çocuğum benimle konuşurdu. Halk arasına katıldığımda o, kai'nımda teşbih ederdi."
Kuvvetli rivayetlere göre Meryem, onu karnında normal hamile kadınlar gibi dokuz ay müddetle taşımıştır. Zamanı gelince de doğurmuştur. Şayet bunun aksine bir duıoım vukubuhnuş olsaydı, bu mutlaka anlatılırdı.
İbn Abbas ile îkrime'den rivayet edildiğine göre Meryem, İsa'yı karnında sekiz ay müddetle taşımıştır. îbn Abbas'dan gelen diğer bir rivayete göre ise Meryem, ona hamile kalır kalmaz hemen doğurmuştur. Bazıları ise onu karnında dokuz saat müddetle taşıdığını söylemişlerdir. Bu iddialarına da şu ayet-i kerimeyi delil göstermişlerdir: "(Meryem), ona gebe kaldı. Onunla uzak bir yere çekildi. Doğum sancısı onu bir hurma dalı(nm altı)na getirdi."
Doğrusu şu İd herşey, kendine özgü durumlara göre aşama kaydeder. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
«Sonra nutfeyi alaka (embriyo) ya çevirdik. Alaka (embriyo)yı, bir çiğnemlik ete çevirdik. Bir çiğnemlik eti, kemiklere çevirdik. Kemiklere et giydirdik; sonra onu bambaşka bir yaratık yaptık. Yaratanların en güzeli Allah, ne yücedir!» (d-Müminûn, u.) Bilindiği gibi insanın, bu ayet-i kerimede bahsedilen yaratılış aşamaları arasında kırkar günlük süre vardır. Nitekim bu husus, sıhhatinde ittifak edilen sahih bir hadisle de böylece bildirilmektedir.
Muhanımed b. İshak dedi ki: İsrailoğulları arasında Meryem'in hamile kaldığı yayıldı. Zekeriyya ailesinin başına gelen, hiç bir ailenin başına gelmiş değildi! Bazı zındıklar Meryem'in, mescidde ibadet etmekte olan Yusuf la ilişkisi olduğuna dair

ithamlarda bulundular. Bunun üzerine Meryem, onlardan ayrılıp uzak bir mekana çekildi. «Doğum sancısı onu, bir hurma dalı(nın altı)na getirdi.» Meryem'in uzaklaşıp altına geldiği hurma ağacı, Beytü'1-lahm denilen yerdir. Ondan sonraki zamanlarda bazı Rum hükümdai'lan orada muazzam binalar inşa ettirmişlerdir. Hurma ağacının altına gelen Meryem: "Keşke, bundan önce Ölseydim, unutulup gitseydim!" dedi.

Bu sözlerde, insanın fitne ve imtihan zamanında kendi ölümünü istemesinin caiz olduğuna delil vardır. Çünkü Meryem, insanların kendisini itham altında tuttuklarını ve sözlerini doğrulamadıklarını, hatta İsa'yı doğurup onlara götürdüğünde, söylediği sözleri yalanladıklarını biliyordu. Onun bu çocuğu babasız doğurabileceğine ihtimal vermiyorlardı. Çünkü onlar, onu Mescid-i Aksa'ya kapanan abide bir kadın olarak tanımışlardı. Peygamber ailesinden olup dindar bir kadındı.

Kendisini itham altında bulundurduklarından dolayı kederlenmiş ve bu o]ayla karşılaşmadan önce ölmesini temenni etmişti. "Keşke hiç yaratılmasaydım da unutulup gitseydim" demişti.

Bu ayet-i kerimeyi şeklinde okuyanlar da vardır. Birinci okuyuşa göre ayetin manası: Ağacın altındaki ona seslendi." şeklinde olur. İkinci okuyuşa göre ise: "Ağacın altından ona seslendi." şeklinde olur. Seslenenin kim olduğuna gelince, bazılarına göre bu, Cebrail'dir. Avfî ile îbn Abbas bu görüştedirler. Bunlara göre İsa, ancak kavminin huzurunda konuşmuştur. Said b. Cübej'r ile Amr b. Meymun, Dahhak, Süddî ve Katade böyle demişlerdir. Mücahid, Hasen, İbn Zeyd, Said b. Cübeyr ise; Ağacı altından Meryem'e seslenenin İsa olduğunu söylemişlerdir. İbn Cerir de bu görüşü benimsemiştir.

«Üzülme, Rabbin altındaki çocuğu bir lider yaptı.» Bazılarına göre ise bu ayet-i kerîmede geçen ı t-) kelimesi, nehir manasınadır. Cum-hur-u ulema da bu görüşe kail olmuşlardır. Bu hususta Taberanî'nin rivayet ettiği bir hadis varsa da zayıftır. İbn Cerir bunu benimsemiştir. Hasen, Rebi' b. Enes, îbn Eşlem ve diğerlerinin görüşlerine göre ise bu lider, Meryem'in oğludur. Sahih olan, birinci görüştür. Çünkü Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor: «Hurma dalını sana doğru silkele, üzerine, olmuş taze hurma dökülsün.» Bu ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah yiyecek ve içecekten bahsetmiş; bu nedenle şöyle buyruk vermiştir: «Ye, iç, gözün aydın olsun!»

Denildi İd: Meryem'in altında bulunduğu hurma ağacı kurumuştu. Bazılarına göre ise meyveli bir hurma ağacı idi. Doğrusunu Allah bilir. Fakat ihtimaldir ki Meryem'in altında bulunduğu ağaç, bir hurma ağacıydı, ama o esnada üzerinde meyvesi yoktu. Çünkü İsa'nın doğumu, kış mevsimine rastlamıştı. O zamanda ağaçların meyve vereceği bir zaman değildi. Bu da, Cenâb-ı Allah'ın nimetini bildirme kabilinden söylemiş olduğu şu sözünden anlaşılmaktadır: «Üzerine olmuş taze hurma dökülsün.»

Bir hadis-i şeriflerinde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:

«Halanız olan hurma ağacının kıymetini bilin. Çünkü o (ağaç), Adem (a.s.)'in yaratıldığı çamurdan yaratılmıştır. Ondan başka, diğerlerini aşılayan bir ağaç yoktur.»

Başka bir hadiste de şöyle buyurulmaktadır:

«Doğuran kadınlarınıza taze hurma yedirin. Taze hurma yoksa kurutulmuşunu yedirin. Çünkü Allah katında, İmran kızı Meryem'in altında oturduğu (hurma) ağaç(ı) kadar kıymetli bir ağaç yoktur.»[32]

Bu hadisin münker olduğu söylenmektedir.

Ağacın altından Meı-yem'e şöyle seslenilmiştir:

«Ye, iç, gözün aydın olsun! Eğer insanlardan birini görürsen: "Ben Rahman için (susma) oruç(u) adadım. Bu gün hiçbir insanla konuşmayacağım, de.» Yani insanlardan birini görürsen ona lisan-ı hal ya da işaret ile de ki: «Ben Rahman için susma orucu adadım.» Zira Meryem'in mensup olduğu dinin kurallarına göre oruç tutan kişinin hem yeme ve içmeyi, îsm de konuşmayı terketmesi gerekiyordu. «Bu gün kimseyle konuşmayacağım.» sözü de buna delâlet etmektedir. Bizim dinimize göre ise oruçlu kimsenin gündüzleyin susup konuşmaması mekruhtur.

«(Meryem) onu taşıyarak kavmine getirdi. "Ey Meryem, dediler, sen tuhaf bir iş yaptın. Ey Harun'un kız kardeşi, baban kötü bir adam değildi. Annen de fahişe değildi (sen ne yaptın böyle)?"» (Meryem, 27-28.)

Ehl-i Kitap kaynaklarından nakiller yapan selef ulemasından bir çoğunun anlattıklarına göre kavmi, Meryem'i bulamayınca aramaya başladılar. Onun mahallesine gittiler. Onunla karşılaştıklarında kucağında bir çocuk bulunduğunu gördüler. Ve ona: «Ey Meryem, doğrusu sen çok kötü birşey yaptın.» dediler. Ona böyle demiş olmalannda ihtilaf vardır. Çünkü bu, başı ile sonu çelişen bir sözdür. Kur'ân ayetlerinin ifadesine göre Meryem, onu kendisi taşıyarak kavmine getirmiştir. Yoksa kavmi gidip de onu çocuğuyla kendi mahallinde bulmuş değildirler. İbn Abbas'm dediğine göre bu olay, Meryem'in lohusalıktan temizlenmesinden sonra, yani doğumundan kırk gün sonra olmuştur. Onu çocuğuyla gördüklerinde: «Ey Meryem, doğrusu sen çok kötü bir iş yaptın!» dediler. Sonra: Ey Harun'un kız kardeşi! Baban kötü bir adam değildi... dediler.

Rivayete göre Meryem'i kendi zamanlarındaki bir abid adama benzetmişlerdi. Adı Harun olan bu adam ibadette Meryem'in fevkinde idi. Said b. Cübeyr böyle demiştir. Ayet-i kerîmedeki Harun ile, Musa peygamberin kardeşi Harun'un kastedilmiş olduğunu söyleyenler de vardır. İbadet hususunda Meryem'i ona benzetmişlerdi. Meryem'in, neseb-ce de, Musa ile Harun'un kız kardeşi olduğunu söyleyen Muhammed b. KaT^ el-Kurazî hata etmiştir. Çünkü Meryem ile Musa ve Harun arasında çok uzun asırlar vardır ki, bu herkesçe bilinen bir husustur. Azıcık bilgisi olan kimseler bunu bilirler. Tevrat'ta ismi geçen Musa ile Harun'un kız kardeşleri Meryem, Cenâb-ı Allah'ın Musa ile kavmini kurtarıp Firavun ile adamlarını denizde boğduğu gün de çalarak şenlik yapmıştır. Bu ifadeler, belki Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'yi yanıltmıştır. Tevrat'ta sözü edilen Musa ile Harun'un kız kardeşleri Meryem'in, İsa'nın anası Meryem olduğunu zannetmiştir ki bu da son derece yanlıştır. Sahih hadise aykırıdır. Kur'ân nassı da bunu çürütmektedir. Nitekim biz bu hususu, İbn Kesîr tefsirinde uzun uzadıya anlatmışızdır. Övgü ve

minnet Allah'adır.
Sahih hadiste anlatıldığına göre Meryem'in, Harun adındaki bir erkek kardeşi varmış. Fakat İsa'yı doğurma kıssasında ve Meryem'in anası tarafından Mescid-i Aksa'ya vakfedilme kıssasında Meryem'in erkek kardeşi olmadığını bildiren ifadeler mevcuttur. Doğrusunu Allah bilir. İmam Ahmed b. Hanbel, Muğîre b. Şu'be'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) beni Necran'a gönderdi. Oradaki halk bana: Meryem hakkında, "Ey Harun'un kız kardeşi!" diyen ayet-i kerimeyi okuyorsunuz. Bu hususta senin görüşün nedir? Halbuki Musa ile İsa arasında şu kadar uzun zaman geçmiştir!
Ben onların bu soruları karşısında cevap veremediğim için gidip Rasûlullah'a durumu anlattım. Bana şöyle dedi: «Necranlılara desey-din ki onlar, kendilerinden önceki peygamberlerin ve salihlerin adlarıyla adlandırılmaktadırlar.»
Müslim, Neseî ve Tirmizî'nin de böyle bir rivayetleri vardır. Tirmizî, bunun sahih ve garip bir hadis olduğunu söylemiştir.
Katade ve diğerlerinin anlattıklarına göre onlar, Harun adını çok kullanmaktaymışlar. Öyleki onların bazı cenazelerinde hazır bulunan birçok insanlar arasında, Harun adını alanların 40.000 civarında olduğu söylenir. Doğrusunu Allah bilir.
Kavmi, Meryem'e: "Ey Harun'un kız kardeşi!..." dediler. Hadisin de delâlet ettiği gibi Meryem'in Harun adında, dindarlık salah ve iyiliğiyle şöhret bulmuş aynı nesebten bir kardeşi vardı. Bu nedenle kavmi, Meryem'e şöyle dediler: "Baban kötü bir adam değildi. Anan da fahişe değildi." Yani bu karakter ve seciyeye sahip olan bu aileden biri sayılamazsın! Ne kardeşin, ne anan, ne de baban böylesine kötü değillerdi?
Böyle diyerek Meryem'i, büyük bir ahlaksızlık ve fuhuşla itham ettiler. İbn Cerir'in Tarih'inde anlattığına göre onlar, Meryem'in Zekeriy-ya ile ilişkisi olduğunu iddia ettiler ve Zekeriyya'yı Öldürmek istediler. Zekeriyya da onlardan kaçıp gitti Peşine düştüler. Kaçmakta iken bir ağaç yarılarak Zekeriyya onun içine girdi. Ağaç da kapanıverdi. Fakat dışarıda kalan eteğinin ucunu iblis yakalayıyerdi. Böylece onun, o ağacın içine girmiş olduğunu kavmine gösterdi. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi kavmi, testere getirerek, Zekeriyya'mn içinde bulunduğu ağacı baştan aşağıya yardılar. Bazı münafiklarsa, Meryem'in, dayısı oğlu Yusuf b. Yakub en-Neccar ile ilişkisi olduğunu iddia ettiler.[33]
Durum zorlaşmca, çare kalmayınca, söyleyecek söz bulunmayınca; onur ve üstünlük sahibi Cenâb-ı Allah'a tevekkül etmek, yegane çare oldu, O'na dayanıp bel bağlamaktan başka çıkar yol kalmadı. «Bunun üzerine (Meryem) ona (İsa'ya) işaret etti.» Yani kavmine: «İsa ile konuşun, cevabınızı o verecektir. İstediğiniz hususları o anlatacak ve açıklayacaktır» dedi. Böyle deyince, onlardan zorba ve bahtsız olan kimseler: «Beşikteki bir çocuk ile nasıl konuşuruz?» dediler. Yani cevap vermesi için bizi, aklı ermeyen küçücük bir çocuğa nasıl havale edersin? Halbuki o, beşiğinde süt emmekte olup, kaymakla köpüğü birbirinden ayırdedemiyecek derecede küçüktür. Böyle yapmakla sen bizi alaya almakta, bizi tahkir etmekte ve bizi küçümsemektesin. Çünkü sen, bize cevap vermiyor; bilakis bizi şu beşikteki küçücük çocuğa havale ediyorsun? İşte tam bu esnada İsa, onlara şu karşılığı verdi:
«Ben Allah'ın kuluyum, dedi, (O) bana kitap verdi. Beni peygamber yaptı. Beni bulunduğum her yerde insanlara yararlı kıldı Sağ olduğum sürece bana namaz kılmayı, zekat vermeyi emretti .(Beni), anneme iyilik eder (kıldı), beni baş kaldıran bir zorba yapmadı. Doğduğum günde, öleceğim günde ve diri olarak kaldırılacağım günde (Allah'tan) bana esenlik verilmiştir.» (Meryem, 30-33.)
Meryem oğlu İsa'nın ağzından çıkan ilk sözler, işte bunlardı. Söze başlarken: «Ben Allah'ın kuluyum.» demişti. Rabbine kul olduğunu itiraf etmiş idi. Rabbinin Allah olduğunu söyleyerek, onun yüce zatını, zalimlerin umumij'etle kendisinin Allah'ın oğlu olduğunu söylemelerinden tenzih etmişti. Bilakis kendisinin Allah'ın kulu, elçisi ve cariyesinin oğlu olduğunu ifade etmiş, sonra da anasını, cahillerin kendisine isnad ettiği kötülük ve fuhuştan ibra etmişti. Kendisi sebebi ile anasına isnad ettikleri fahişelikle anasının uzaktan yakından ilgisi olmadığını söylemişti. «(Rabbim) bana kita"p verdi ve beni peygamber kıldı.» Cenâb-ı Allah, peygamberliği, kendilerinin zannettikleri kimselere vermez. Allah onlara lanet etsin ve onları rezil rüsvay kılsın. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Küfürlerinden ve Meryem'e büyük bir iftira atmalarından.» (en-Nisâ).O zamandaki Yahudilerden bir grup şöyle demişlerdi: «Meryem, hayız zamanında yaptığı bir zinadan ötürü İsa'ya gebe kaldı.» Allah onlara lanet etsin. Rabbi Meryem'i bu iftiradan ibra etti ve onun doğru sözlü bir kadın olduğunu bildirdi. Oğlunu da kitap sahibi bir peygamber kıldı. Öyle bir peygamber ki, Ulul-azm denilen beş büyük peygamberden biri oldu. Bu sebeble de dedi ki: «Beni bulunduğum her yerde insanlara yararlı kıldı.» Zira İsa peygamber, insanlar! ortaksız ve tek olan Allah'a kulluğa davet ediyor; Rabbini noksanlıklardan ve ayıplardan tenzih ediyordu. O'nun, eş ve çocuk sahibi olmadığını ilan ediyordu. O'nun yüce ve mukaddes bir zat olduğunu açıklıyordu. Bulunduğu her yerde bunu haykırıyordu. «Sağ olduğum müddetçe bana namaz kılmayı, zekat vermeyi emretti.» Yüce, güçlü ve övgüye layık olan zatın hakkını verme hususunda kulun görevi, namaz kılmak ve muhtaç olan kullara zekat vererek iyilikte bulunmaktır. Namaz kılmak, nefisleri kötü huylardan arındırmayı, büyük servetleri de muhtaçlara bağışlar yaparak temizlemeyi kapsamaktadır. Misafir ağırlamayı, zevcelere nafakalarını vermeyi, köle ve cariyelerle akrabaya masraflarını vermeyi içermektedir. Aynı zamanda diğer taat ve kurbet çeşitlerini de ihtiva etmektedir.
Sonra İsa şöyle diyerek sözlerini sürdürdü: «(Beni), anneme iyilik eder (kıldı), beni başkaldıran bir zorba yapmadı.»
Babası olmadığı, sadece anası olduğu için analık ve babalık hakları yalnızca Meryem'de toplanmıştır Bu sebeble Cenâb-ı Allah, îsa'yı anasına iyilik eden bir kul eyledi. Yaratıkları yaratan, kötülüklerden arındıran ve her nefse de hidayet yolunu veren Allah, noksanlıklardan münezzehtir.
«Beni baş kaldıran bir zorba da yapmadı.» Yani ben kaba ve katı bir insan değilim. Allah'ın emir ve taatine aykırı ne bir söz,

ne de bir davranış benden çıkmaz.
«Doğduğum günde, öleceğim günde ve diri olarak kaldırılacağım
günde (Allah'tan) bana esenlik verilmiştir.»
Doğum, ölüm ve yeniden dirilme günlerine dair gerekli açıklamalar, Zekeriyya oğlu Yahya (a.s.)'nm kıssasında verilmişti.
Cenâb-ı Allah, İsa'nın kıssasını açık seçik bir şekilde izah edip beyan buyurduktan sonra şöyle demiştir:
«İşte Meryem oğlu İsa. Şüphe edip ayrılığa düştükleri şey, "gerçek söz" olarak budur. Çocuk edinmek, Allah'a yakışmaz O (böyle şeylerden) yücedir. Bir işi yapmak istedi mi ona sadece «ol» der, (o da) olur.»
(Meiyem, 34-35.)
Nitekim Cenâb-ı Allah, İsa'nın kıssasını ve başından geçenleri Al-i İmrân sûresinde anlattıktan sonra şöyle buyurmaktadır:
«İşte bu sana okuduğumuz (olaylar), ayetlerden ve hikmetli zikir (Kur'an) dandır. Allah yanında İsa'nın durumu, Adem'in durumu gibidir: Onu topraktan yarattı, sonra ona «ol» dedi, artık olur.. (Bu), Rabbin-den gelen gerçektir. Öyle ise kuşkulananlardan olma. Kim sana gelen ilimden sonra seninle tartışmaya kalkarsa, de ki: «Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım, sonra gönülden lanetle dua edelim de, yalancıların üstüne Allah'ın lanetini dileyelim!»
«işte (İsa hakkındaki) gerçek kıssa (öykü) budur. Allah'tan başka tanrı yoktur. Allah, elbette Azız (mutlak galip) ve hikmet sahibidir. Eğer dönerlerse, muhakkak ki Allah, bozguncuları bilir.» (Âl-i imrân, 62-63.) Necran heyeti, altmış süvari olarak Peygamber Efendimiz'in yanma geldiler. Bu altmış kişinin idaresini ondört kişi üstlenmişti. Ancak her hususta karar sahibi üç kişi idi ki, bunlar onların eşrafı ve efendileri idi. Bunlar: Akib, Seyyid ve Alkarna oğlu Ebu Harise idi. Mesih (İsa) peygamberin durumu üzerinde tartışıyorlardı. Bununla ilgili açıklamaları Cenâb-ı Allah Âl-i İmrân sûresinin baş taraflarında inzal buyurmuştur. Isa peygamberin durumunu, yaratılışının evveliyatını ve kendisinden önce de anasının yaratılışını beyan buyurmuştur. Necranlı hey'etin kendi davetine icabet etmemeleri halinde Rasûlüne, onlarla lanetleşmeşini emretmişti. Necranlıl.ar onun iki gözünü ve iki kulaklarını görünce tartışmaktan vazgeçmiş, lanetleşmeye yanaşmamışlardı. Barış ve sulhe meyletmişlerdi. Sözcüleri olan Akib Abdul Mesih şöyle demişti: Ey Hristiyanlar topluluğu! Muhammed'in kitap sahibi bir peygamber olduğunu elbetteki bilmiş siniz dir. Peygamberiniz îsa hakkında size ayrıntılı bilgi getirmiştir ve yine şunu kesinlikle bilmektesiniz ki hiçbir peygamber, bir kavimle lanetleşsin de sonra o kavmin büyükleri hayatta kalsın, küçükleri de yetişip büyüsün; bu mümkün değildir. Peygamberle lanetleşen bir kavmin kökü kazılır. Eğer onunla lanetleşmekten vazgeçer ve tartışmaya girmezseniz, dininizde kalabilir ve bu yaşantınızı sürdürebilirsiniz. Gelin, bu adamla (Rasûlullah ile) musalaha yapın ve memleketinize geri dönün...
Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'e gelerek ondan, kendilerine cizye tarhetmesini ve kendileriyle birlikte güvenilir bir insanı göndermesini talep ettiler, Rasûlullah da Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı onlarla gönderdi. Biz bu hususu ayrıntılı olarak Âl-i İmrâı sûresinin tefsirinde açıklamışızdır.
Cenâb~ı Allah, İsa peygamberin durumunu açıkladığında Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'e şöyle buyurmuştu: «İşte Meryem oğlu İsa. Şüphe edip ayrılığa düştükleri şey, "gerçek söz" olarak budur.» Yani İsa, Allah'ın kulu olan bir kadından doğma bir kuldur. «Çocuk edinmek Allah'a yakışmaz o, (böyle şeylerden) yücedir. Bir işi yapmak istedimi ona sadeee «ol» der, (o da) olur.» Yani hiç birşey onu aciz bırakamaz ve hiçbir şey ona ağır gelmez. Bilakis o, dilediği işi yapmaya muktedir bir zattır. "Onun işi, bir şeyi(n olmasını) istedi mi ona, sadece «ol» demektir, hemen oluverir." CYâsm, 82.)
«Şüphesiz, Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. O'na kulluk edin. İşte doğru yol budur.» (Metyem, 36.)
Evet, İsa beşikte iken onlarla yaptığı konuşmasını, bu cümlelerle sona erdirdi. Cenâb-ı Allah'ın hem kendisinin Rabbi, hem de onların Rabbi hem de tanrılarının Rabbi olduğunu onlara bildirdi ve bunun dosdoğru yol olduğunu açıkladı.
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Kendi aralarından hizipler (çeşitli görüşteki insan toplulukları) ayrılığa düştüler. Artık büyük bir günü görmekten ötürü vay kafirlerin haline!» (Meryem, 37.)
Yani o zamanın insanları ile onlardan sonra gelen nesiller, bu hususta kendi aralarında görüş ayrılığına düştüler. Yahudilerden bazıları, Hz. İsa'nın (haşa) veled-i zina olduğunu söylediler. Küfür ve inatlarım sürdürdüler. Kafirlikte onlara mukabelede bulunan diğer bir grup da İsa'nın, Allah olduğunu söylediler. Bir başka grup ise Allah'ın oğlu olduğunu söylediler. Mü'minlerse onun Allah'ın kulu, elçisi ve cariyesinin oğlu olduğunu söylediler. Onun Meryem'e Allah tarafından bırakılan bir kelime ve Allah'tan bir ruh olduğunu ifade ettiler. Felaketten kurtulan, sevaba eren, Allah tarafından destek ve yardım gören Fır-ka-i Naciye bunlardır. Bu hususlarda bu Fırka-i Naciye'ye aykırı sözler sarfedenlerse; kafirlerin, fasıkların, cahillerin ta kendileridirler. Yüce, hikmetli ve bilgili olan Zat, onları şu ifadelerle tehdit etmiştir: «Büyük bir günü görmekten kafirlerin vay haline!»
Buhari, Ubade b. Samit'ten rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efen-diniiz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Allah'tan başka tanrı olmadığına, onun bir ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in de onun kulu ve elçisi olduğuna; İsa'nın da Allah'ın kulu, elçisi ve Meryem'e bıraktığı bir kelimesi, Allah'tan bir ruh olduğuna, Cennet'in hak, ateşin hak olduğuna tanıklık eden kimseyi Cenâb-ı Allah, - işlediği amel ne olursa olsun - Cennet'e koyar.»[34]
Velidin, Cünade'den yaptığı rivayette ise yukarıdaki hadise şu ilave yapılmıştır: «Cennet'in sekiz kapısından hangisinden dilerse oradan Cennet'e koyar.»[35]

Cenâb-I Allah'ın Çocuk Edinmekten Münezzeh Oluşu

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«"Rahman çocuk edindi." dediler. Andolsun ki, "Siz pek kötü bir cürette bulundunuz (yalan ve kötü bir söz söylediniz)! Neredeyse o (sözün dehşeti) nden gökler çatlayacak, yer yarılacak ve dağlar yıkılıp dağılacaktır! Rahman için çocuk iddia ettiklerinden ötürü. Rahman'm çocuk edinmesi yakışmaz. Göklerde ve yerde bulunan herkes Rahman'a kul olarak gelecektir. Onların hepsini kuşatmış ve onları saymıştır. (O'nun bilgisi dışına asla çıkamazlar.) Onların hepsi, kıyamet günü O'na tek basma gelecektir.» (Meryem, 88-95.)
Cenâb-ı Allah kendisinin yüce olduğunu, çocuğa ihtiyacı olmadığını, her şeyin kendisinin mülkü olduğunu, kendisinin onları yaratmış olduğunu, her şeyin kendisine muhtaç olduğunu, huzurunda boyun büküp teslim olduğunu, göklerin ve yerin sakinlerinin kendisinin kulları olduğunu, kendisinin onların Rabbleri olduğunu, kendisinden başka tanrı bulunmadığım ve kendisinden başka Rab mevcut olmadığını beyan buyurduktan sonra şöyle dedi:
«(Tuttular) cinleri Allah'a ortak yaptılar. Halbuki onları O yaratmıştır. Bilmeden O'na oğullar ve kızlar icat ettiler. Haşa O, onların ileri sürdüğü niteliklerden münezzehtir, (O) gökleri ve yeri yoktan var edendir. O'nun nasıl çocuğu olabilir ki? Kendisinin bir eşi yoktur, her şeyi O yaratmıştır ve O herşeyi bilendir. Rabbiniz Allah, işte budur. O'ndan başka tanrı yoktur. (O), herşeyin yaratıcısıdır. O'na kulluk edin. O her-şeye vekildir. Gözler O'nu görmez. O gözleri görür; O latif (gözle görülmez veya lütuf sahibi), herşeyi haber alandır.» (ci-En'âm, 100-103.)
Cenâb-ı Allah, kendisinin herşeyin yaratıcısı olduğunu beyan buyuruyor. O'nun çocuğu nasıl olur?! Oysa çocuk, ancak bir biri ile mütenasip iki şey, yani iki eş arasından doğar. Cenâb-ı Allah'ınsa eşi, benzeri ve dengi yoktur. Çocuğu da olmaz. Nitekim yüce Zat şöyle buyurmuştur: «De ki: O Allah birdir. Allah Samed'dir (her şey varlığını ve bekasını O'na boçludur. Her şey O'na muhtaçtır. O, hiçbir şeye muhtaç değildir.) Kendisi doğurmamıştır ve (başkası tarafından) doğurulmamıştır. Hiçbir şey O'nun dengi olmamıştır.» (el-Ihtâs süresi, 1-4).
Cenâb-ı Allah, kendisinin eşsiz, zat ve sıfatı ile fiilleri bakımından benzersiz ve tek olduğunu açıklıyor. Kendisinin ilmen, hikmeten ve rah-meten eksiksiz olduğunu, yani Samed olduğunu beyan ediyor. Bütün sıfatlarının noksansız olduğunu açıklıyor. «Doğurmamıştır» Yani çocuğu olmamıştır. «Ve (başkası tarafından) doğurulmamıştır.» Yani kendisinden önceki bir varlıktan doğmuş değildir. «Ve hiçbir şey, O'nun dengi olmamıştır.» Ne O'na yakın, ne O'na eşit, ne de Ondan üstün hiç bir nazîri yoktur. Böyle olunca da O'nun çocuğunun olması da mümkün değildir. Zira çocuk, ancak birbirine denk ya da birbirine yakın iki şey arasından doğar. Cenâb-ı Allah'ın ise bu duruma düşmesi mümkün değildir. O yüce ve münezzehtir. Mübarek ve kutsal zatı şöyle buyurmuştur:
«Ey Kitap ehli, dininizde taşkınlık etmeyin ve Allah hakkında gerçek olmayan sözleri söylemeyin! Meryem oğlu İsa Mesih sadece Allah'ın elçisi, O'nun Meryem'e attığı kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve elçilerine inanın, (Allah) "Üçtür" demeyin. Kendi yararınıza olarak buna son verin. Çünkü Allah, yalnız bir tek tanrıdır. Haşa O, çocuk sahibi olmaktan yücedir. (Münezzehtir). Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur. Vekil olarak Allah yeter.
Ne Mesih, Allah'a kul olmaktan çekinir, ne de (Allah'a) yaklaştırılmış melekler. Kim O'na kulluktan çekinir ve büyüklük taslarsa bilsin ki O, onların hepsini kendi huzuruna toplayacaktır. İnanıp iyi işler yapanların mükafatlarını eksiksiz ödeyecek ve lûtfundan onlara daha fazlasını da verecektir. (Kulluktan) çekinip büyüklük taslayanlara da acı bir şekilde azap edecek ve onlar kendilerine Allah'tan başka ne bir dost, ne de bir yardımcı bulamayacaklardır.» (en-Nisâ, 171-173.)
Cenâb-ı Allah, Ehl-i Kitap ile benzerlerini dinde aşırılığa saplanmaktan menediyor. Haddi aşmaktan onları engelliyor. Hristiyanlar -Allah kendilerine lanet etsin - aşırılığa kaçarak İsa hakkında haddi aştılar. Oysa İsa'nın, Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna, Allah'ın iffetli cariyesi Meryem'in oğlu olduğuna inanmaları gerekirdi. Meryem ki kendi ırzını korumuştu. Allah, melek Cebrail'i ona gönderdi, Cebrail de
Allah'ın emrinden bir ruhu ona üfleyince Meryem, oğlu İsa'ya hamile kaldı. Melekten ona ulaşan şey, şeref ve üstünlük bakımından Allah'a ait olan bir ruhtu. O da Allah'ın yaratıklarından bir yaratıktı. Nasıl ki bir evi şereflendirmek için 'Allah'ın evi' veya bir deveye üstün vasıf kazandırmak için 'Allah'ın devesi' veya bir kula yücelik niteliğim kazandırmak için 'Allah'ın kulu1 diyorsak, aynı şekilde o ruha da üstünlük ve şeref kazandırmak için 'Allah'ın ruhu' denilmiştir. İsa'ya da Allah'ın ruhu manasında Rûhullah denilmiştir. Çünkü o, babasız bir çocuk olarak dünyaya gelmiştir. Allah'ın bir kelimesi olup o kelime sebebiyle dünyaya gelmiştir. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
«Allah yanında İsa'nın durumu, Adem'in durumu gibidir: Onu topraktan yarattı, sonra ona "ol" dedi, artık olur.» (Âl-i imrân, 59.) Bir başka ayet-i kerimede ise şöyle buyurulmuştur: «"Allah, çocuk edindi." dediler. Haşa, O, yücedir. Göklerde ve yerde olanların hepsi O'nundur. Hepsi O'na boyun eğmiştir. (O), göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Birşeyi yaratmak istedimi, ona sadece «ol» der, o da hemen oluverir.» (ci-lîakara,ıi6-n7.)
Bir diğer ayet-i kerimede ise şöyle buyurulmuştur: «Yahudiler: "Uzeyr, Allah'ın oğludur" dediler. Hristiyanlar da: "Mesih Allah'ın oğludur" dediler. Bu, onların ağızlarıyla geveledikleri sözleridir. (Sözlerini), önceden inkar etmiş (olan müşriklerin sözlerine benzetiyorlar. Allah onları kahretsin. Nasıl da (haktan bâtıla) çevriliyorlar?!» (el-Tevbe, 30.)
Yüce Allah, Yahudilerle Hrisuyanlardan - Allah'ın laneti üzerlerine olsun - her bir grubun, Allah'a karşı haddi aşıp asılsız

sözler söylediklerini ve Allah'ın çocuğu olduğunu söylediklerini haber veriyor. Cenâb-ı Allah onların iddia ettikleri asılsız şeylerden yüce ve münezzehtir.

Yüce Allah, onların ortaya attıkları uydurma söz ve iddialarının dayanaksız olduğunu, kendilerinden Önceki sapıkların sözlerine benzer şeylerden başka bir şey olmadığım haber veriyor.

Felsefeciler - Allah'ın laneti üzerlerine olsun- aldı evvelin Vacibü'l-vücud'dan sadır olduğunu iddia ettiler. Ve onlar Vacibü'l-Vücud'u "Birinci Mebde" ya da "İlletlerin İlleti" diye ifade etmişlerdir. Onlara göre aklı evvelden ikinci akıl, nefis ve felek meydana gelmiştir. İkinci akıldan da aynı şeyler meydana gelmiştir. Bu böyle devam edip akıllar ona; nefisler dokuza, felekler de dokuza varmıştır. Bunlar, onların anlatmış oldukları fasit itibarlar ve hiçbir değer ifade etmeyen tercihlerdir. Başka bir yerde onların cahilliklerini ve akıllarının kıtlığım uzun uzadıya
anlatacağız.

Aynı şekilde bazı Arap müşrikleri de cahilliklerinden ötürü meleklerin, Allah'ın kızları olduklarını ve Allah'ın da cinlerin şereflileriyle evlenerek, kendisinden meleklerin doğmuş olduğunu iddia ettiler. Cenâb-ı Allah, onların kendisine koştukları ortaklardan ve nisbet ettikleri şeylerden yüce ve münezzehtir. Nitekim o yüce Zat buyurmuş ki:

«Rahman'm kulları olan melekleri dişi saydılar. Onların yaratılışlarına mı şahit oldular ki (böyle hüküm veriyorlar?) Şahitlikleri yazılacak ve (bundan) sorulacaklardır.» (ez-Zuhruf, 19.)

Başka bir yerdeyse Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: «(Ya Muhammed), şimdi sor onlara: Rabbine kızlar, onlara da oğlanlar mı? Yoksa biz melekleri, onların gözleri önünde dişi mi yarattık (ki meleklerin dişi olduğunu söylüyorlar)? İyi bilin, onlar iftiraları yüzünden diyorlar ki: "Allah doğurdu." Onlar, elbette yalancıdırlar. (Allah), kızları seçip oğlanlara tercih mi etmiş? Size ne oldu, nasıl hüküm veriyorsunuz? Hiç mi düşünmüyorsunuz? Yoksa sizin, (meleklerin, Allah'ın kızları oldukları hakkında) açık bir deliliniz mi var? Eğer doğru iseniz kitabınızı getirin, onunla (Allah ile) cinler arasında bir neseb (soy birliği) uydurdular. Halbuki cinler de onların (yakalanıp) getirileceklerini bilmiştir. Haşa! Allah, onların taktıkları sıfatlardan (münezzehtir), yücedir. Fakat Allah'ın temiz kulları hariç (onlar azaba sokulmayacaklardır).» (es-Sâffât, 149-160.)

Diğer bazı ayetlerde de Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: «"Rahman çocuk edindi." dediler. O, (böyle şeylerden) yücedir. Hayır, onlar (melekler), ikram edilmiş kullardır. Ondan önce söz söylemezler ve onlar, O'nun emriyle hareket ederler. (Allah), onların önlerinde ve arkalarında ne varsa (ne yapmış, ne etmişlerse) bilir. (Allah'ın razı olduğundan başkasına şefaat edemezler ve onlar, O'nun korkusundan titrerler. Onlardan her kim: "Ben, ondan başka bir tanrıyım!" derse onu, Cehennemle cezalandırırız. Biz zalimleri böyle cezalandırırız.» (ei-Enbiyâ, 26-29.) Cenâb-ı Allah, Mekke'de nazil olan Kehf sûresinin baş kısmında şöyle buyurmaktadır: «O Allah'a hamdolsun ki, kuluna kitabı indirdi ve ona hiçbir eğrilik koymadı, (onu) dosdoğru olarak (indirdi) ki katından (gelecek) şiddetli azaba karşı (insanları) uyarsın ve iyi işler yapan mü'minlere kendileri için güzel mükafat bulunduğunu (Cennet'e gideceklerini) müjdelesin. (Onlar) orada sürekli kalacaklardır. Ve: "Allah çocuk edindi." diyenleri de uyarsın. Bu hususta ne kendilerinin ne de atalarının hiçbir bilgisi yoktur. Ağızlarından ne büyük söz çıkıyor! Onlar, yalandan başka birşey söylemiyorlar.» (ei-Kehf, 1-5.)

Başka bir yerde de Cenâb-ı Allah şu açıklamalarda bulunuyor: «"Allah, çocuk edindi." dediler. Haşa, Allah bundan uzaktır, o zengindir, (hiç birşeye muhtaç değildir). Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Onundur. Bu hususta hiç bir deliliniz yok. Allah hakkında bilmediğiniz şeyi mi söylüyorsunuz? De ki: "Allah hakkında yalan uyduranlar, iflah olmazlar!" Dünyada biraz geçinir, sonra bize dönerler. Sonra da biz, inkarlarından dolayı onlara şiddetli azabı tattırırız.» (Yûnus, 68-70.)

Bu Mekkî ayet-i kerimeler, küfür firkalarına, felsefecilere, Arap müşriklerine, Yahudilere ve Hristiyanlara reddiyeyi kapsamaktadır. Bunlar bilgisizce iddialarda bulunarak Cenâb-ı Allah'ın çocuk sahibi olduğunu söylediler. Allah, bu gibi şeylerden münezzehtir. Haddi aşan zalimlerin söylediklerinden de çok üstün ve yücedir.

Bu gibi iddiaları ortaya atanların en meşhurları, Hristiyanlar oldukları için Kur'ân-ı Kerim'de çokça zikredildiler ki, görüşleri ve iddiaları reddedilsin; çelişkide oldukları, bilgilerinin az olduğu ve cahilliklerinin de çok olduğu da açıklanmış olsun. Küfürlerine dair sözleri çok çeşitli olmuştur. Çünkü bâtılın dallan çoktur. İhtilaf ve çelişkinin kollan
fazladır.

Hakka ve gerçeğe gelince bunda asla ihtilaf ve çelişki olmaz. Yüce Allah buyurmuş ki: «Eğer (Kur'ân) Allah'tan başkası tarafından (indirilmiş) olsaydı, onda birbirini tutmaz çok şeyler bulurlardı.» (en-Nisâ, 82.)

Bu ayet-i kerime, hakkın bir olduğuna ve hakta asla ihtilaf bulunmadığına, bilakis ittifak bulunduğuna; bâtılmsa muhtelif ve istikrarsız olduğuna delâlet etmektedir. Hristiyanlann sapıklannda n ve cahillerinden bir grup, İsa'nın Allah olduğunu iddia etmişlerdir. Bir başka grup ise onun Allah'ın oğlu olduğunu iddia etmişlerdir. Allah, bu gibi şeylerden yüce ve münezzehtir. Diğer bir grupsa Allah'ın üçün üçüncüsü olduğunu söylemişlerdir. Allah, bu gibi iddialardan üstün ve beridir.

Cenâb-ı Allah, bu iddiaların asılsız olduklannı şu ayet-i kerimelerde açıklıyor: «"Allah, Meryem oğlu Mesih'tir." diyenler küfre gitmişlerdir. De ki: "Öyle ise Allah, Meryem oğlu Mesih'i, annesini ve yeryüzünde olanlann hepsini yoketmek istese, Allah'a karşı kimin elinde birşey var?" Göklerde, yerde ve ikisinin arasında bulunan herşey Onundur. O, dilediğini yaratır, Allah, herşeyi yapabilendir.» (el-Mâide, n.)

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, onlann kafirliklerini ve cahilliklerini haber veriyor. Kendisinin herşeyi yapmaya muktedir olan yaratıcı olduğunu, her şeyin Rabbi, hakimi ve ilahı olduğunu beyan buyuruyor. Sûrenin sonlannda ise şöyle buyuruyor:

«Andolsun, "Allah, ancak Meryem oğlu Mesihtir." diyenler elbette kafir olmuşlardır. Halbuki Mesih demişti ki: "Ey İsrailoğullan, benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin. Zira kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak ki, Allah ona Cennet'i haram etmiştir ve onun varacağı yer ateştir; zalimlerin yardımcılan yoktur!"
"Allah, üçün üçüncüsüdür." diyenler elbette kafir olmuşlardır. Oysa yalnız bir Tann vardır, başka tann yoktur. Bu dediklerinden vazgeçmezlerse elbette onlardan inkar edenlere acı bir azap dokunacaktır. Hâlâ Allah'a tevbe edip O'ndan af dilemiyorlar mı? Allah bağışlayan, esirgeyendir. Meryem oğlu Mesih, bir elçiden başka birşey değildir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Annesi de dosdoğrudur. İkisi de (öteki insanlar gibi) yemek yerlerdi. (Yaşamak için yemeğe muhtaç olan nasıl tanrı olabilir?) Bak, onlara nasıl ayetleri açıklıyoruz, sonra bak nasıl (haktan) çevriliyorlar?!" (ci-Mâide,72-76.)
Yüce Allah, onların seran ve kaderen kafirliklerine hükmetti. Bu küfrün onlardan kaynaklandığını haber verdi. Oysa kendilerine gönderilen elçi, Meryem oğlu İsa idi. Cenâb-ı Allah onun, küçük yaşta beslenip büyütülen, ana rahminde şekillendirilen, insanları ortaksız ve tek olan Allah'a kulluğa davet eden bir kul olduğunu açıkladı. Bu elçi, onları davet ettiği hususlara muhalefet etmeleri halinde, Cehennem ateşiyle tehdit etti. Onların ahiret yurdunda kurtuluşa eremeyip hakir ve zelil olacaklarını, rezil rüsvay bir hale düşeceklerini bildirdi. Bu sebeble Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Doğrusu kim Allah'a ortak koşarsa, Allah ona Cennet'i haram etmiştir ve onun varacağı yer ateştir; zalimlerin yardımcıları yoktur!"
Sonra da şöyle buyurmuştur: «"Allah, üçün üçüncüsüdür." diyenler, elbette kafir olmuşlardır. Oysa yalnız bir Tanrı vardır. Başka tanrı yoktur."
îbn Cerir ile diğerleri dediler ki: Bununla kasdedilen husus, Hıristiyanların üçlü teslis akidesidir. Bu akidenin unsurlarından biri baba, ikincisi oğul, üçüncüsü de babadan oğula fışkıran kelimedir. Ancak Hristiyanların meliki, Yakubî ve Nasturî mezhepleri bu hususta ihtilaf etmişlerdir. Allah'ın laneti üzerlerine olsun. Bu ihtilaflarının keyfiyetini ileride açıklayacağız. Onların, kral Kostantin zamanındaki konsüllerinden de bahsedeceğiz. Konsülleri, Hz. İsa'dan 300 sene sonra, Hz. Mu hammed'in peygamberlik görevini alnıasmdanda 300 sene önce toplanmıştı. Bu sebebledir ki Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: «Oysa yalnız bir Tanrı vardır. Başka tanrı yoktur.» Yani Allah'tan başka tanrı yoktur. O birdir, ortağı yoktur. Eşi, benzeri, çocuğu ve dengi yoktur.
Sonra Cenâb-ı Allah onları, bu gerçeğe muhalefet etmeleri ve hakkı kabul etmemeleri halinde tehdit ederek şöyle buyurmuştur. «Bu dediklerinden vazgeçmezlerse elbette onlardan inkar edenlere acı bir azap dokunacaktır.»
Sonra Cenâb-ı Allah, kendi rahmet ve lütfü ile onları tevbe edip mağfiret dileğin de. bulunmaya davet etmiştir. Cehennem ateşini gerektiren bu büyük günahtan vazgeçmeye onları çağırmış ve şöyle buyurmuştur: «Hâlâ Allah'a tevbe edip ondan af dilemiyorlar mı? Allah bağışlayan, esirgeyendir.»
Bundan sonra Cenâb-ı Allah, Hz. İsa'nın ve annesinin durumunu açıklıyor; İsa'nın kul ve elçi olduğunu, annesinin de dosdoğru bir kadın olduğunu beyan buyuruyor. Yani günahkar ve kötü bir kadın olmadığını söylüyor. Zira Yahudiler, ona kötülük isnad ediyorlardı. Allah'ın laneti, onların üzerlerine olsun. Bu ayet-i kerimede, bazı âlimlerimizin iddialarının aksine, Meryem'in peygamber olmadığına bir delil vardır. «İkisi de (İsa ile anası, Öteki insanlar gibi) yemek yerlerdi.» Bu ifadelerle, yedikleri yemeğin onların makatlarından pislik olarak bilahare çıktığı, üstü kapalı ifadelerle dile getirilmektedir. Nitekim diğer insanlar da yedikleri yemeMeri bilahare pislik halinde makatlarından dışarı atarlar. Bu durumda olan kimse nasıl tanrı olabilir? Onların bu iddialarından V1 cahilliklerinden Cenâb-ı Allah, çok yüce ve münezzehtir.
Süd ile diğerleri dediler İd: «"AUah üçün üçüncüsüdür." diyenler, elbetteki kafir olmuşlardır.» ayet-i kerimesi ile kastedilen mana şudur: Hristiyanlar, İsa ile annesi Meryem'in, Allah'la birlikte tanrılar olduklarım iddia ediyorlardı. Nitekim Cenâb-ı Allah, onların yani Hristiyan- . lann kafirliklerini Mâide sûresinin sonunda şu ifadelerle beyan buyurmaktadır:
«Ve yi Allah demişti ki: "Ey Meryem oğlu İsa, sen mi insanlara: "Beni ve annemi, Allah'tan başka iki tanrı edinin" dedin?» "Haşa", dedi, "Sen yücesin, benim için gerçek olmayan birşeyi söylemek bana yakışmaz. Eğer demiş olsam, sen bunu bilirsin. Sen benim nefsimde olanı bilirsin. Ben senin nefsinde olanı bilmem. Çünkü gayıpları bilen yalnız sensin, sen! Ben onlara Benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin, diye senin bana emretmiş olduğundan başka birşey söylemedim. Ben, onların içinde olduğum sürece onları kolladım, fakat sen beni vefat ettirince onları gözetleyen (yalnız) sen oldun. Sen herşeyi görensin! Eğer onlara azap edersen, onlar senin kullarındır (dilediğini yaparsın); eğer onları bağışlarsan, şüphesiz sen daima üstünsün, hikmet sahibisin!"» (el-Mâide, 116-118.)
Cenâb-ı Allah, kıyamet gününde İsa'ya ikram edici bir tarzda ve iftira ederek İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu ya da Allah yahut Allah'ın ortağı olduğunu iddia edip İsa'ya tapanları kınayıcı bir tarzda soracaktır. Sorarken de Cenâb-ı Allah İsa'nın böyle birşey yapmadığım bildiği halde, sırf bu iftiralarda bulunup İsa'ya tapan kimseleri kınamayı kasdet-tiği için İsa'ya şöyle diyecektir: «Ey Meryem oğlu İsa, sen mi insanlara: "Beni ve annemi, Allah'tan başka iki tanrı edinin" dedin?!»
İsa: "Haşa, sen yücesin." dedi. Yani ey Rabbim sen, ortağın olmayacak kadar yüce ve üstünsün: "Benim için gerçek olmayan birşeyi söylemek bana yakışmaz." Yani buna senden başkasının hakkı yoktur. Eğer demiş olsam, sen bunu bilirsin. Sen benim nefsimde olanı bilirsin. Ben senin nefsinde olanı bilmem. Çünkü gayıpları bilen yalnız sensin, sen."» Bu, hitap ve cevap ta, muazzam bir edep örneğini sergileyen sözlerdir: «Ben onlara, senin bana emretmiş olduğundan başka birşey söylemedim.» Ey Rabbim beni onlara peygamber olarak gönderip, onlara okunmakta olan kitabı bana indirdiğin zaman, bana emrettiklerinden başka şeyleri onlara söylemedim. Sadece onlara şunları söyledim: «Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin.» Yani beni ve sizi yaratan, bana ve size rızık veren Allah'a kulluk edin. «Aralarında bulunduğum sürece onları kolladım. Fakat beni vefat

ettirince (onlar beni öldürüp çarmıha germek istediklerinde sen bana merhamet edip beni onlardan kurtararak kendi yanına yücelttiğinde benim benzerim olan birini onlara gösterdin. Onlar da intikamlarım ondan aldılar. İşte böyle olduğu esnada) onları gözetleyen (yalnız) sen oldun. Sen herşeyi görensin!»
Sonra İsa (a.s.) işi, Aziz ve Celil olan Rabbine havale edip Hristiyan-lardan beri ve uzak olduğunu gösterircesine şöyle dedi "Eğer onları azaplandırırsan, şüphesiz onlar senin kullarındırlar." Yani onlar, bu azaba müstahaktırlar. "Eğer onları bağışlarsan, şüphesiz sen daima üstünsün, hikmet sahibisin." Böyle derken İsa peygamber, sen esirgeyen ve bağışlayansın, dememişti.
İbn Kesir tefsirinde, İmam Ahmed b. Hanbel'in Ebu Zer'den yaptığı bir rivayeti nakletmiştik. O rivayete göre Rasûlulla (s.a.v.), yukarıdaki ayet-i kerimeyi okuyarak bir gece sabaha kadar namaz kılmıştı. Ayet-i kerimenin manası şudur: «Eğer onlara azap edersen, onlar senin kullarındır (dilediğini yaparsın); eğer onları bağışlarsan, şüphesiz sen daima üstünsün, hikmet sahibisin!» Rasûlullah (s.a.v.) bu ayet-i kerimeyi okuyarak sabaha dek namaz kılmış, sonra da şöyle buyurmuştu: «Onur ve üstünlük sahibi olan Rabbimden, ümmetim için şefaat diledim. O da bana şefaati verdi. Allah'a ortak koşmayan kimselere inşaal-lah bu şefaat ulaşacaktır.» Böyle dedikten sonra şu ayet-i kerimeyi okudu: «Biz, göğü, yeri ve bunlar arasında bulunanları, oyuncu (işi, eğlence) olarak yaratmadık. Eğer bir eğlence edinmek isteseydik, kendi katımızdan (şanımıza yaraşır bir eğlence) edinirdik. Yapacak olsaydık, böyle yapardık. Hayır, biz hakkı bâtılın üstüne atarız da o, onun beynini parçalar, derhal (bâtılın) cam çıkar. Allah'a yakıştırdığınız niteliklerden ötürü de vay siz (in haliniz)e! Göklerde ve yerde kim varsa hepsi O'nun-dur. O'nun yanında bulunanlar, O'na kulluk etmekten büyüklenmez ve yorulmazlar. Gece gündüz teşbih ederler, hiç ara vermezler.» (el-Enbiyâ, 16-20.)
«Eğer Allah çocuk edinmek isteseydi, yarattıklarından dilediğini seçerdi. O (bundan münezzehtir) yücedir. O tek ve kahredici Allah'tır. Gökleri ve yeri hak ile yarattı. Geceyi gündüzün üzerine doluyor, gündüzü de gecenin üzerine doluyor. Güneş'i ve Ay'ı, buyruğu altına aldı. Her biri, belli bir süreye kadar akıp gitmektedir. İyi bil M O, Azız ve çok bağışlayandır.» (ez-Zumer, 4-5.)
«De ki: "Eğer Rahman'ın çocuğu olsaydı (O'na) tapanların ilki ben olurdum (çünkü çocuğa saygı, babasına saygı demektir. Fakat böyle bir şey olamaz). Göklerin ve yerin Rabbi, Arşın Rabbi, onların nitelendirmelerinden yücedir, münezzehtir."» (ez-Zuhmf, 81-82.)
«"Çocuk edinmeyen, mülk de ortağı olmayan, acizlikten ötürü bir yardımcısı da bulunmayan Allah'a hamdolsun!" de ve O'nu gereği gibi tekbir et (O'na yaraşır şekilde saygı göster).» (el-Isrâ, m.)
«De ki: O Allah birdir. Allah Samed'tir (her şey, varlığını ve bekasını O'na boçludur. Her şey O'na muhtaçtır) Kendisi doğurmanuştur ve (başkası tarafından) doğurulmamıştır. Hiç birşey O'nun dengi olmamıştır.»
lâs,l-4.)
Sahih hadisde sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Allah Teâlâ diyor ki: «Ademoğlu bana sövdü. Fakat buna hakkı yoktur. O, benim çocuğum olduğunu iddia ediyor. Oysaki ben, bir ve Samed'im (her şey bana muhtaç olduğu halde ben hiç birşeye muhtaç değilim). Doğurmamışım, doğurulmamışım ve hiçbir dengim de olmamış tir.»
Yine sahih bir hadisde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Duyduğu eziyetlerden Ötürü Allah'tan daha sabırlı hiç kimse yoktur, (insanlar) O'na çocuk isnad ediyorlar. Halbuki O, kendilerine rızık veriyor ve onları afiyette bulunduruyor.»
Yine sahih bir hadisde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Doğrusu Cenâb-ı Allah, zalime mühlet veriyor. Nihayet onu yakaladığında da asla bırakmayacaktır!» Böyle buyurduktan sonra şu ayet-i kerimeyi okudu: Halkı zalim olan memleketleri helak ettiği zaman Rabbinin yakalayışı ve helaki böyledir. Çünkü onun yakalaması çok acı ve çok çetindir.» (Hûd, 102.)
«Nice ülke var ki zulmederken ona biraz mühlet vermişiz. Sonra onu yakalamışızdır, (sonunda) dönüş ancak banadır.» (el-Hacc, 48.)
«Onları biraz geçindirir, sonra kaba bir azaba süreriz.» (Lokman, 24.)
«De ki: "Allah hakkında yalan uyduranlar, iflah olmazlar!" Dünyada biraz geçinir, sonra bize dönerler. Sonra da biz, inkarlarından dolayı onlara şiddetli azabı tattırırız.» (Yûnus, 69-70.)
"Hele sen o kafirlere mühlet ver, biraz bırak onları (bildiklerine gitsinler,)" (et-Tânk, 17.) [36]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/68-71.
[2] Tefsir-iTaberî,II,21.
[3] Tefsir-i Taberî, II, 22-23.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/72-73.
[4] Tefsir-i Taberî, III, 24-27.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/73-76.
[6] Müslim, Kitabü'l-Fedai, 224.
[7] Buharı, Babü'1-Halk, 16; Müslim, Selam, 149.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/77-78.

[8] Tehzib, İbn Asakir, V, 381.

[9] Müslim, Kitabü'l-Fedail, II, 227.

[10] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 3822.

[11] Müsned, Ahmed b. Hanbel, V, 344; Tirmizî, Kitabü'1-Edeb, 88.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/79-89.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/89-92.

[14] Tefsir-i Taberî, 111,157.

[15] Tefsir-i Taberî, III, 157.

[16] Tirmizî, Adahi, 31; îbn Mace, Zebaih, 1.

[17] Tefsir-i Taberî, III, 160.

[18] Tefsir-i Taberî, III, 161.

[19] Tefsir-i Taberî, III, 162.

[20] Tefsir-i Taberî, III, 163.

[21] Buharî, Babü Fedaili'l-Ashab, IV, 214.

[22] Tirmizî, Hadis No: 3878.

[23] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 4088.

[24] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 4090.

[25] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 1317.

[26] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 4759.

[27] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 6420.

[28] Buharı, Enbiyâ, 231.

[29] Müslim, Fezailu s-Sahabe, II, 246.

[30] Suyutî, Camiü1 s-Sağir, Hadis No: 1744.

[31] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/93-103.

[32] Suyutî, Camiüs-Sağir, Hadis No: 1432.

[33] Tehzib, ibn Asakir, V, 384.

[34] Buharı", Eab-ü Halk-ı Ademe, rV,129; Müslim, Kitabü'l-Iraan, I, 25.

[35] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/103-115.

[36] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/115-123.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

[Meryem Oğlu İsa'nın Büyümesi Ve Kendisine Vahyin Gönderilmesi](#)
[Dört Büyük Kitap Ne Zaman Ve Ne Şekilde Nazil Olmuştur?](#)
[Sofra Hadisesi](#)
[Fasıl](#)
[İsa Peygamberin Semaya Yükseltilmesi](#)
[İsa Peygamber, Göğe Nasıl Yükseltildi?](#)
[İsa Peygamberin Şemaili Ve Faziletleri](#)
[Fasıl](#)
[Beytü'l-Lahm İle Kamame Kilisesi'nin Yapılışı](#)
[Geçmişle İlgili Haberler](#)
[Zülkarneyn'in Haberi](#)
[Zülkarneynin Hayat Pınarını Araması](#)

Meryem Oğlu İsa'nın Büyümesi Ve Kendisine Vahyin Gönderilmesi

Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi İsa peygamber, Mescid-i Ak-sa'ya yakın Beytü'1-Lahm denilen yerde doğmuştur. Vehb b. Münebbih ise, onun Mısır'da doğduğu görüşündedir. Anası Meryem ile Yusuf b. Yakub en-Neccar, Mısır'dan sefer etmişlerdir. Meryem, semersiz bir merkebin üzerinde sefere çıkmıştır.
Bu, sahih olmayan bir rivayettir. Önceki sayfalarda geçen hadislerde İsa peygamberin, Beytü'1-Lahm denilen yerde doğduğuna delâlet edilmektedir. Bu rivayete aykırı sözler, asılsızdır.
Vehb b. Münebbih'in anlattığına göre İsa peygamberin doğduğu günde putlar yüzüstü yere yıkılmışlardır. Bu olay, bütün dünyada görülmüştür. Hatta şeytanlar, putların her tarafta yüzüstü yıkılmalarının sebebini bilemedikleri için hayrete düşmüşlerdir. Nihayet büyük şeytan, onlara bunun sebebini açıklamış; İsa'nın doğduğunu haber vermişti. Onlar da araştırarak İsa peygamberi anasının kucağında bulmuşlardı. Melekler, onu çevrelemişlerdi. Yine o gecede gökte büyük bir yıldız görülmüştü. Fars hükümdarı, o yıldızı görünce korkuya kapılmış ve kahinleri toplayarak bu durumu sorunca kahinler de şöyle demişlerdi: "Bu durumun görülmesi, yeryüzünde büyük bir insanın doğduğuna işarettir!" Bunun üzerine hükümdar, elçilerini hediyelerle İsa'ya gönderdi. Beraberlerinde altın, kürek ve kalın halat vardı. Şam'a geldiklerinde oranın hükümdarı, geliş sebeblerini sordu, onlar da geliş sebeble-rini anlattılar. Gökteki o büyük yıldızın göründüğü vakti sordu ve o zaman İsa'nın, Kudüs'de doğduğunu anladı. İsa peygamber, beşikte konuşmuş olduğu için durumunu herkes duymuş ve böylece meşhur olmuştu. Şam hükümdarı, İsa peygamberi öldürmek için bu elçilerin yanma kendi adamlarını da kattı. Bu elçiler heyeti, hediyelerle Meryem'in yanma varıp ellerindeki hediyeleri takdim edip yanından ayrıldılar. Ayrıldıklarında Meryem'e, başkaları dediler ki: "Şam hükümdarının adamları, senin çocuğunu öldürmek için gelmişler!" Bunun üzerine Meryem, çocuğunu alarak Mısır'a gitti. Orada İsa (a.s.), yaşı onikiye varıncaya kadar kaldı. Küçüklük demlerinde İsa'da bir çok mucize ve kerametler görüldü. Anlatıldığına göre Meryem ile oğlu İsa'nın, yanma varıp misafir oldukları valinin evinden birşey çalınmıştı. Oysaki valinin evine ancak yoksullar, zayıflar ve muhtaçlar gelip barmırlardı. Çalman malım, kimin aldığını bilemiyordu. Bu durum Meryem'in ağırına gitti. İnsanlarla ev sahibi olan vali de hırsızı bulmakta güçlük çektiler. Aciz kaldıklarında bu işi İsa peygamber halletmişti. Şöyle ki: Orada bulunan ama bir adamla kötürüm bir adama işaret etmişti. Amaya: "Şu kötürümü omuzuna al da kaldır bakalım!" demişti. Ama: "Ben bunu yapamam!" deyince İsa ona şöyle demişti: "Yapabilirsin.. Evin şu yüksekteki penceresinden malı çalmak için nasıl omuzuna alıp kaldırdıysan, şimdi de kaldır bakalım!" İsa böyle deyince ama ile kötürüm onun söylediklerini doğruladılar ve çaldıkları malı getirdiler. Bunun üzerine İsa peygamber, küçük bir çocuk olduğu halde insanların gözünde büyüdü ve itibarı arttı.
İsa peygamberin bir başka mucizesi de şu olmuştu: Yanında barındıkları vali, çocuklarını sünnet ettirdiği için halka ziyafet çekmişti. Halk toplanıp yemeklerini yedikten sonra vali onlara şarap içirmek istedi. O zamanın âdetine göre ziyafet sahibinin, yemekten sonra şarap ikram etmesi gerekiyordu. Fakat vali, şarap küplerinin başına gidince, içlerinin bomboş olduğunu gördü. Bundan son derece rahatsız olup utandı. İsa (a.s.), onun sıkıntılı durumunu görünce şarap küplerinin yanı basma gitti; elini küplerin ağzına sürdü; hangi küpün ağzına elini sürüyorsa o küp, şarapların en iyisi ile dolup taşıyordu. İnsanlar bu durum karşısında son derece hayrete düştüler. İsa (a.s.), onların gözlerinde büyüdü, ona ve anasına büyük servetler bağışladılar, ama onlar bu servetleri ve hediyeleri kabul etmediler. Kudüs'e doğru yola çıktılar. Doğrusunu Allah bilir.
İshak b. Bişr, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Meryem oğlu İsa, henüz bir bebek iken, Allah'ın, dilini açmış olduğu ilk çocuktur. Cenâb-ı Allah'a öyle övgüler dizmişti İd, kulaklar onun gibisini duymuş değildi. Övgü ve methiyesinde ne güneşi, ne ayı, ne dağı, ne ırmağı, ne pınarı bırakmamış, hepsinden bahsetmiş ve şöyle demişti: "Allah'ım! Yüce olduğun halde insanlara yakınsın. Yakın olduğun halde çok yücesin. Yaratmış olduğun her şeyin fevkindesin. Havada yedi kat gökleri «ol» buyruğunla düzgün bir şekilde yarattın, onlar bir duman halindeyken düzgün biçimli gök tabakaları haline geldiler. Senin emrine itaat edip geldiler. O gök tabakalarında seni teşbih eden melekler vardır. Seni kutsamak için teşbihte bulunurlar. O göklerde, karanlıkları bastıran nurunu yarattın. Gündüzleyin güneş ışığıyla kainatı aydınlattın. Gök tabakalarında seni hamd ile teşbih eden yıldırımları halk ettin. Senin izzetinle karanlıklar aydınlığa dönüşür. O karanlıklar içinde, yolunu kaybetmiş kimseler için kandil gibi yıldızlar yarattın. Yaratmış olduğun semalarla sen mübarek oldun. Sular üzerine serdiğin yer ile yüce oldun ki, o yeri büyük dalgaların üzerine yükselttin. Sen onu emrin altına alıp boyun büktürdün. O güçlüdür ama senin emrine

itaat etmiştir. Denizin dalgaları sana karşı boyun eğip teslim oldu. Denizlerden sonra yeryüzünden nehirler fışkırdı. Nehirlerden sonra ırmaklar meydana geldi. Bunlardan sonra da yerin derinliklerinden gelen su kaynaklan nşkırdı. Daha sonra nehirler, ağaçlar ve türlü ürünler meydana geldi. Bunların akabinde yer üzerinde sağlam kazıklar gibi dağlar meydana geldi ki bunlar, yeri sular üzerinde sabit kılarlar. Bütün bu yüce dağlar, senin buyruğuna itaat ettiler.

Allah'ım, sen mübarek ve kutlusun! Senin evsafına kim ulaşabilir; Senin niteliklerine kim erişebilir! Bulutları yayar, boyunları esaretten kurtarır, hakkı sahibine verirsin. Sen, hükmedenlerin en iyisisin. Senden başka tanrı yoktur. Noksanlıklardan uzak ve münezzehsin. Suç ve günahlarımızdan ötürü senden bağışlanma dilememizi emrettin, Senden başka tanrı yoktur. Sen noksanlıklardan münezzeh ve yücesin. Gökleri insanlardan gizledin. Senden başka tanrı yoktur. Sen noksanlıklardan uzak ve münezzehsin. Ancak akıllı kulların senden korkarlar.

Kendi uydurduğunuz bir tanrı olmadığına tanıklık ederiz. Sen öyle bir Rabsin ki zikrinin sonu gelmeyecektir. Senin ortakların yoktur ki seni bırakıp da onları çağıralım. Bizi yaratırken sana kimse yardım etmiş değildir ki senin varlığından şüpheye düşelim. Senin bir ve tek olduğuna, hiç birşeye muhtaç olmadığın halde herşeyin sana muhtaç olduğuna, doğurmadığına ve doğmadığına, hiç birşeyin de senin dengin olmadığına tanıklık ederiz."

İshak b. Bişr, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: İsa peygamber beşikte konuştuktan sonra, artık konuşmadı. Buluğa erinceye kadar kimselerle konuştuğu görülmedi. Buluğa erdikten sonra Cenâb-ı Allah onun dilini açtı. Ardı sıra da ona hikmet ve beyan verdi. Yahudiler, O'nun ve anasının hakkında çokça konuştular. Onun (haşa) veled-i zina olduğunu söylediler ve onu bu ad ile çağırmaya başladılar. «Küfürlerinden ve Meryem'e büyük bir iftira atmalarından (dolayı başlarına belalar getirdik).» (en-Nisâ, ıge.)

İsa peygamber, yedi yaşına vardığında anası onu mektebe gönderdi. Hocası ona birşey öğretmek için derse başladığında, mutlaka İsa ondan önce dersi anlatmaya başlardı. Günün birinde hocası ona (Ebu Cad) kelimesini öğretti. İsa: "Ebu Cad nedir?" diye sorunca hocası bilemem dedi. İsa: "Bilemediğin şeyi bana nasıl öğreteceksin?" dedi. Bunun üzerine îsa (a.s.) ona, yerinden kalk dedi. Hocası yerinden kalktı, İsa da onun yerine oturdu. İsa (a.s.), ona: Şimdi sor bakalım, deyince hocası: "Ebu Cad nedir?" diye sordu. İsa ona şu cevabı verdi: "Ebu Cad kelimesindeki (Elif) Allah'ın nimetlerine işarettir. (Be) harfi de Allah'ın üstünlüğüne işarettir. (Cim) harfi, Allah'ın güzellik ve cemaline işarettir! Hocası, İsa'nın bu izahatı karşısında hayrete kapıldı. Böylece Ebu Cad kelimesini ilk tefsir edip açıklayan, îsa peygamber oldu.

Anlatıldığına göre Osman (r.a.), bunu Rasûlullah (s.a.v.)'a sormuş, o da bunu açıklarken Ebu Cad kelimesindeki her harf üzerinde uzun uzadıya konuşmuştu.

Bu, bir uydurma hadis olup üzerinde durulmaya değmez!

İbn Adî, bunun asılsız bir hadis olduğunu ve mesned kabul edilemeyeceğini söylemiştir.

İbn Luhay'a, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: İsa b. Meryem, henüz çocuk iken başka çocuklarla oynar ve onlardan birine şöyle dermiş: "Annenin senin için gizlediğini sana söyliyeyim mi?" Çocuk da evet, deyince îsa: "Annen, senin için şunu ve şunu gizledi." dermiş. Bunun üzerine çocuk, annesine gidip: "Benim için gizi edikle diklerini bana yedir." dermiş. Annesi: "Senin için neyi gizledim ki?" diye sorunca çocuk, "Şunu ve şunu gizlemişsin." diye cevap verirmiş. Annesi: "Bunu sana kim söyledi?" diye sorunca çocuk: "Meryem'in oğlu îsa bana söyledi." dermiş.Büyükler biraraya gelerek: "Vallahi şu çocukları Meryem'in oğlu ile birarada bırakırsanız, Meryem'in oğlu bunların ahlakını bozacaktır." demişler ve çocukları bir odaya hapsederek kapışım üzerlerine kilitlemişler. İsa (a.s.), onları aramaya çıkmış, bulamamış ve nihayet gürültülerinin bir evden geldiğini duymuş, bu gürültüyü yapanların kimler olduklarını sorunca: "Bunlar maymunlarla domuzlardır." demişler. îsa (a.s.) da: "Allah'ım böyle olsunlar." demiş ve o odaya hapsedilen çocuklar, maymunlarla domuzlara dönüşmüşler! Bunu, İbn Asakir rivayet etmiştir.

îshak b. Bişr, îbn Abbas'ın şöyle dediğim rivayet etmiştir: îsa (a.s.)

çocukluğunda acaip haller görür ve Cenâb-ı Allah'tan kendisine ilhamlar gelirdi. Bu durumu, İsrailoğulları arasında yayıldı. Nihayet îsa (a.s.) gelişip büyümeye başladı. İsrailoğulları onu öldürmek istediler. Anası, onun için korkar oldu. Allah, anasına vahiy göndererek oradan ayrılıp Mısır diyarına gitmesini emretti ve Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Meryem oğlunu ve annesini (de kudretimize) bir işaret kıldık ve onları oturmaya uygun, çeşmeli bir tepeye yerleştirdik.» (el-Mü'minûn, 50.)

Selef ülemasıyla tefsirciler, bu ayet-i kerimede geçen ve oturmaya elverişli, çeşmeli bir yer olarak nitelendirilen tepe hakkında farklı görüşler beyan etmişlerdir. Gerçekten de tepenin bu nitelikleri gayet aca-iptir. Bir tepe ki; yer seviyesinden yüksekte olacak, oturmaya elverişli olup çeşmeli olacak ve çeşmesinden çıkan sular da yeryüzünde akıp gidecek! Denildiğine göre burası, İsa (a.s.) peygamberin Kudüs yakınındaki doğum yeridir. Orada bir hurma ağacı varmış, bu sebeble Cenâb-ı Allah buyuruyor ki: «Altından (îsa veya Cebrail) ona şöyle seslendi: "Üzülme, Rabbin altında büyük bir ırmak yaptı."» (Meryem 24.)

îbn Abbas'a göre ayet-i kerimedeki ırmaktan kasıt, Şam'ın ırmaklarıdır. Belki de o, İsa'nın (a.s.) doğum yerini Şam nehirlerine teşbih etmek istemiştir. Ehl-i Kitaptan ve onlardan nakil yapan bazılarının iddia ettiklerine göre bununla Mısır kastedilmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Orasının Remle olduğunu söyleyenler de vardır.[1]

îshak b. Bişr, Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: îsa peygamber onüç yaşma vardığında ona, Mısır'dan Kudüs'e dönmesini emretmiştir. Anasının dayısı oğlu Yusuf, yanlarına gelerek anasıyla Isa (a.s.)'yı, bir eşeğe bindirerek Kudüs'e getirmiştir. Cenâb-ı Allah, kendisine İncil'i indirip Tevrat'ı öğretinceye kadar Kudüs'te ikamet etmiştir. Orada Cenâb-ı

Allah kendisine ölüleri diriltme, hastaları iyileştirme, insanların evlerinde sakladıkları şeyleri bildirme gibi mucizeleri ihsan etmiştir. Onun gelişini halk kendi aralarında anlatmaya başladılar. Onun gösterdiği acaip hallerden ürktüler. Onun yaptıklarını tuhaf bulup hayretle karşıladılar. O, onları Allah'a kulluğa davet etti. îsa peygamberin yaptığı işlerle söylediği şeyler ve durumu halk arasında yayıldı. [2]

Dört Büyük Kitap Ne Zaman Ve Ne Şekilde Nazil Olmuştur?

Ebu Zer'a ed-Dımışkî, Muaviye b. Salih'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Tevrat, Musa'ya Ramazan in ilk altı gecesinde nazi olmuştur. Zebur, Davud'a, ramazanın ilk oniki gecesinde nazil olmuştur. Zebur, Tevrat'ın nüzulünden 482 sene sonra nazil olmuştur. İncil, Meryem oğlu İsa (a.s.)'ya ramazanın ilk onsekiz gecesinde nazil olmuştur. İncil'in nüzulü, Zebur'un nüzulünden 1050 sene sonra olmuştur. Furkan, Mu-hammed (s.a.v.)'e, ramazanın ilk yirmidört gecesinde nazil olmuştur." [3]
«Ramazan ayı ki onda Kur'ân indirilmiştir.» (el-Bakara,i85.) ayet-i kerimesini îbn Kesîr Tefsirinde açıklarken bu konuda varid olan hadisleri nakletmiştik. Bu hadisler meyanmda, İncil'in Meryem oğlu İsa'ya, ramazanın ilk onsekiz gecesinde nazil olduğunu da belirtmiştik.
İbn Cerir, tarihinde, İncil'in, otuz yaşındayken İsa'ya nazil olduğunu anlatmıştır. İsa otuzüç yaşındayken de göğe yükseltilmiştir. Nitekim Allah izin verirse ileride bunu açıklayacağız.
İshak b. Bişr, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cenâb-ı Allah, Meryem oğlu İsa'ya vahyetti ki: "Ey İsa! Emrim ciddiye al, asla ihmal etme. Buyruğuma kulak ver ve itaat et. Ey iffetli bakire ve temiz kadının oğlu! Sen babasız dünyaya geldin ve seni âlemlere (kudretim için) bir işaret olarak yarattım. Sadece bana kulluk et ve yalnızca bana tevekkül et. Kitabı kuvvetle tut (onun hükümlerini tatbik et). Süryanilere açıkla. Karşında bulunan kimselere, benim hak ve diri olduğumu, asla zeval bulmayacak bir zat olduğumu tebliğ et. Deve sahibi, sarıklı, zırhlı, ayakkabılı, eli değnekli, güzel gözlü, parlak alınlı, yanakları açık, saçı kıvırcık, sakalı sık, kaşları birbirine yakın, şahin burunlu, süt dişlerinin arası azıcık açık, alt dudağıyla çenesi arasındaki tüyleri belirgin, boynu gümüşten bir ibrik gibi, köprücük kemikleri arasında altın gibi, yelesinden göbeğine doğru bir çizgi gibi akan kılları bulunan, karnında ve göğsünde bu kıllardan başka kıl bulunmayan, avuçları ve ayakları sert olan, döndüğünde her tarafı dönen, yürürken de sanki bir kayalıktan sökülmüşçe sine ve bir tepeden doğru akarcasına yürüyen, teri yüzünde inci taneleri gibi olan, kendisinden misk kokusu gibi kokular saçılan, kendisinden önce ve sonra emsali görülmemiş güzel endamlı teiniz ve güzel kokulu, çok kadınla evlendiği halde nesli az olan ümmî ve Arap peygamberi tasdik edip doğrulaym. Onun nesli mübarek bir kadından türeyecektir. O kadının (Hz. Hatice'nin) Cennet'te kamıştan yapılma, içinde gürültü ve yorgunluk olmayan bir köşkü olacaktır. Ey İsa, nasıl ki Zekeriyya senin ananın bakımını üzerine alıp tekeffül ettiyse, sen de ahir zamanda peygamberi tekeffül et. Onu korumaya bak. Onun, o kadından doğma iki çocuğu şehid olacaktır. Benim yanımda başka bir beşere nasib olmamış bir makamı vardır. Onun kelamı Kur'ân'dır, dini İslâm'dır ve selam ona gelmiştir. Onun zamanına kavuşup sözünü işitenlere ne mutlu!"
İsa dedi ki: "Ya Rabb! Tuba nedir?" Allah Teâlâ buyurdu ki: "Tuba, Cenıet'te bir ağaçtır ki ben onu kendi ellerimle dikmişim, o bütün cennetlikler içindir. Onun kökü Rıdvan'dan, suyu tesnim'den, serinliği de kafur serinliğin dendir. Tadı, zencefil tadı gibidir. Kokusu, misk kokusu gibidir. Ondan bir kez içen artık ebediyyen susamaz!" İsa dedi ki: "Ya Rab, bana o sudan içir."
Allah buyurdu ki: "Muhammed (s.a.v.) ondan içmedikçe başka bir peygamberin ondan içmesi haramdır. Onun ümmeti bu sudan içmedikçe başka ümmetlerin bu sudan içmeleri haramdır. Ey İsa! Seni kendi katıma yükseltip, alacağını."
İsa (a.s.) dedi ki: 'Ya Rab! Beni niçin kendi katına yükseltip alacaksın?"
Allah Teâlâ buyurdu ki: "Seni kendi katıma yükseltip alacağım. Sonra da ahir zamanda yeryüzüne indireceğim ki bu peygamberin (Mu-hammed'in) ümmetindeki acaiplikleri göresin ve lanetli Deccal'ı öldürmek için onlara yardım edesin. Seni bir namaz vaktinde indireceğim, sonra onlara namaz kıldırmayacaksın. Çünkü onlar rahmete uğramıştır. Peygamberleri Muhammed'den sonra onların peygamberleri olmayacaktır."
Hişam b. Ammar, Abdurrahman b. Zeyd'den, o da babasından rivayet ederek dedi ki: İsa şöyle dedi: "Ya Rab! Beni, rahmete uğramış bu ümmet hakkında bilgi sahihi kıl."
Allah Teâlâ buyurdu ki: "Muhammed ümmeti, âlimler ve hikmet sahibi kimselerdir. Peygamberler gibidirler. Benim nimetlerimin azma razı olurlar. Ben de onların az amellerine razı olurum.sözü karşılığında onları Cennet'e koyanın. Ey İsa, onlar Cennet halkının çoğunluğunu teşkil edeceklerdir. Çünkü hiç bir kavmin dili, onlar kadar sözünü söyleyerek itaat etmiş değildir. Ve yine hiçbir kavmin boynu, secde ederek onların boynu kadar eğilmiş değildir!"
Ibıı Asakir, Abdullah b. Avsece'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Cenâb-ı Allah, Meryem oğlu İsa'ya şöyle vahyetti: "Kendi meselelerini düşündüğün kadar en azından beni de düşün. Ahiretin için beni kendine azık yap. Nafile ibadetlerle bana yaklaş ki,seni seveyim. Benden başkasını dost edinme, yoksa seni yalnız ve yardımsız bırakırım. Belaya karşı sabırlı ol. Kazaya karşı rıza göster. Beni memnun etmeye çalış. Beni memnun edip itaat edersen, sana karşı zoi'luk çıkarmam. Bana yakın ol, devamlı surette dilin ile zikrimi ihya et. Sevgim senin kalbinde olsun. Gaflet ve uyku saatlerinde uyanık ol. Güzel zekan ile hükmet. Bana karşı korku ve ümit içinde ol. Benim haşyetim ile kalbini öldür. Beni memnun etmek için geceleri gözet. Susuz kalınacak olan kıyamet gününde susuz kalmak istemiyorsan, gündüzlerini

karalt. Hayır işlerini yapmakta olanca gücünü sarfet ve başkalarıyla yarışa gir. Her nereye yönelirsen, hayrı ve iyiliği tanı. Yaratıklarıma Öğütlerimi ulaştır. Kullarım arasında adaletimle hükmet, unutkanlık hastalığına, gözlerin perdelenmesine benzer kalbî vesvese hastalıkları için ben sana şifa indirdim. Ölmüş kimseler gibi düşkünlük gösterme. Halbuki sen soluk almakta olan bir canlısın.

Ey Meryem oğlu İsa! Bana iman eden her yaratık mutlaka benden korkmuş ve bana karşı boyun eğip gönülden ibadet etmiştir. Bana karşı gönülden ibadet edip korkulu olan kimse, mutlaka sevap ve mükafatını ümid etmiştir. Benim kanunlarım değişmediği takdirde ki değişmeyecektir - bu gibi kimselerin, benim azabımdan emin olacaklarına sen şahit ol.

Ey bakire ve iffetli Meryem oğlu İsa! Sağ olduğun müddetçe nefsin için ağla, tıpkı aile efradıyla vedalaşıp dünyayı ve lezzetleri ehline terk eden ve rağbeti, Rabbinin yanında bulunan şeylere yönelen kimseler gibi kendi haline ağla. Hayatta iken yumuşak sözlü ol ve selamı da herkese yay. İyi kimselerin gözleri kapanıp uyuduklarında sen uyanık ol. Ahi-rete dair gelecek olan şeylere karşı tedbirli ol. Şiddetli bela ve musibetlerle zelzelelere karşı tetikte ol ki, mal ve çoluk çocuğun fayda veremiye-ceği biran gelmeden önce tedbirini almış olasın. Gözüne hüzün ve melal sürmesini çek. Serseriler gülerken sen ağla. Ağlarken de sabırlı ol ve mükafatını Rabbinden bekle. Sabreden kimselere vadettiğim şeyler sana ulaştığında sana ne mutlu! Dünyada iken Allah'ın insanları kıyamet gününde dirilteceği günün sevabını bekle. Seninle savaşan dünyanın tadı nedir ki, ondan lezzet alasın. Ancak sana yetecek kadarını dünyadan alıp tat. Dünyanın nimetlerine pek aldırış etme. Onun kaba ve katı olan şeyleriyle yetin. Gideceğin sonucu mutlaka görmüşsündür. Hesaplı çalış. Çünkü yaptıklarının hesabını vereceksin. Salih kullarım için hazırladığım şeyi gözlerin farketmiş olsaydı; kalbin erir ve canın çıkıp giderdi."

Ebu Davud, "Kitabül-Kader" de İbn Tavus'tan, o da babasından rivayet ederek dedi ki:

Meryem oğlu İsa İblisle karşılaştı. Isa (a.s.) ona şöyle dedi: Bümez-nıisin ki kaderinde ne yazılıysa ancak o senin başına gelir?" İblis dedi ki: "Öyleyse şu dağın tepesine çık, oradan aşağıya yuvarlan bakalım, yaşayacak mısın, yoksa yaşamıyacak mısm?"

İsa (a.s) dedi ki: "Bilmez mısın ki Cenab-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Kulum beni denemesin. Ben dilediğimi yaparım!"

Zührî demiş ki: "Kul Rabbini deneyemez. Ancak Allah, kulunu dener.

Ebu Davud, Tavud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Şeytan, Meryem oğlu İsa'ya gelerek şöyle dedi: "Sen doğru sözlü bir adam olduğunu iddia ediyorsun, öyle değil mi? Öyle ise bir uçurumun başına gel de kendini aşağıya at bakalım!" İsa (a.s.) dedi ki: "Yazıklar olsun sana, Allah şöyle buyurmamış mıdır: «Ey ademoğlu! Benden ölümünü isteme. Çünkü ben dilediğimi yaparım."

Ebu Tevbe er-Rabi' b. Nafi', Halid b. Yezidin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Şeytan, İsa peygamberle beraber iki ya da on sene ibadet etmiştir. Bir gün bir dağın uçurum kısmının kenarına gelerek İsa (a.s.)'ya şöyle demiştir: "Ne dersin, kendimi aşağıya atayım mı, Allah'ın benim kaderime yazdığı şeyden başka birşey başıma gelir mi?"

İsa (a.s.) ona şu karşılığı vermiş: "Ben Rabbimi imtihan edecek bir kimse değilim. Ama dilerse, o beni imtihan eder." Böyle dedikten sonra arkadaşının şeytan olduğunu anlamış ve ondan ayrılmış..

Ebu Bekir b. Ebiddünya, Ebu Osman'dan rivayet ederek dedi ki: «İsa (a.s.) bir dağ başında namaz kılıyordu. İblis, Ona gelerek şöyle dedi: "Sen misin, herşeyin kaza ve kader ile olduğunu söyleyen?" İsa (a.s.), evet, deyince İblis şöyle dedi: "Öyle ise kendini şu dağdan aşağı at da bu, benim kaderimmiş de." İblis'in böyle demesine İsa peygamber şu karşılığı verdi: "Ey melun! Allah kullarım imtihan eder, ama kullar Aziz ve Celîl olan Allah'ı imtihan edemezler!"

Yine Ebu Bekir b. Ebiddünya, Süfyan b. Uyeyne'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Meryemoğlu İsa (a.s.) İblisle karşılaştı. İblis ona dedi ki: "Ey Meryem oğlu İsa! Senin rabblığın.o dereceye varmıştır ki beşikte bir çocuk iken konuştun. Halbuki daha önce senden başka beşikte konuşan bir çocuk görülmüş değildir.!"

İsa (a.s.) dedi ki: "Hayır, rabblık ancak Allah'a mahsustur. O Allah'tır ki beni beşikteki bir çocuk iken konuşturdu. Sonra yine O, beni Öldürüp ahirette çürütecektir."

iblis dedi ki: "Senin rabblığın o dereceye varmıştır ki, ölüleri diriltiyorsun."

İsa (a.s.) dedi ki: "Hayır, rabblık ancak diriltip Öldüren Allah'a mahsustur. Benim dirilttiğimi o öldürür, sonra yeniden diriltir."

İblis dedi İd: "Allah'a andolsun ki sen gökte ve yerde tanrısın." Böyle dejdnce Cebrail kanadıyla çarparak onu güneşe firlattı. Sonra yine kanadıyla çarparak onu kaynak sularla fokurdamakta olan bir pınara firlattı. Üçüncü kez kanadıyla çarparak onu okyanusa firlattı ve yerin dibine batırdı. Öyle İd Cehennem'deki kokuşmuş çamurların tadını aldı. Sonra yeniden yeryüzüne çıkarak: "Ey Meryem oğlu! Senden gördüklerimi şimdiye kadar hiç kimseden görmedim!" dedi.

Hafiz Ebu Bekir el-Hatîp, Ebu Seleme Süveydin şöyle dediğini rivayet etmiştir: İsa (a.s.), Mescid-i Aksa'da namaz kıldı, sonra oradan ayrılıp gitti. Sonra bazı geçit yerlerinden geçerken İblisle karşılaştı. İblis yolunu kesti ve ona şöyle demeye başladı: "Sen kul olmaya layık değilsin" Bu sözünü defalarca tekrarladı, ama İsa ondan kurtulmak için can atıyordu. Fakat bir türlü kurtulmanın yolunu bulamıyor, İblis de ona habire şöyle diyordu: "Ey İsa, kul olmak sana yakışmıyor!"

Ondan kurtulmak için Hz. İsa, Rabbinden imdat istedi. Cebrail ile Mikail onun imdadına koştular. İblis, onları görünce Hz.İsa'dan vazgeçti ve geri durdu. Tekrar dar geçide geldiklerinde Cebrail ile Mikail, İsa (a.s.)'yı aralarına alıp korudular. Cebrail, kanadıyla İblis'e vurarak onu vadinin ortalarına doğru firlattı. Oradan çıkıp tekrar İsa (a.s.)'nm yanına geldi. İblis biliyordu ki, Cebrail ile Mikail kendisine başka bir ceza vermekle emrolunmuş değildirler. Bunun için de İsa'ya şöyle dedi "Ey

İsa, kul olmanın sana yakışmadığını söylemiştim. Çünkü senin öfkelenmen, kulun öfkelenmesine benzemiyor. Öfkelendiğin zaman sende öyle haller gördüm ki, bu haller kul haline benzemiyordu. Sana uygun bir duruma seni çağırıyorum. Gel dediğimi yap. Şeytanlara emir vereyim de sana itaat etsinler. İnsanlar, şeytanların sana itaat ettiklerini görünce sana ibadet ederler ve sana kul olurlar. Ben sana demiyorum ki tek ilah ol da beraberinde başka ilahlar olmasın. Yalnız Allah gökte ilah olsun. Sen de yerde ilah ol."

Hz. İsa, İblis'in böyle dediğini işitince yine Rabbinden imdat istedi ve feryad-u figan etmeye başladı. Bu defa da imdadına İsrafil geldi. Semadan inip yanlarına vardı. Cebrail ile Mikail ona baktılar, İblis de artık İsa (a.s.)'dan geri durdu. Yanlarına vardığında İsrafil, kanadıyla îb-lis'e vurarak onu güneşe firlattı. Sonra yine kanadıyla vurarak yere düşürdü. Hz. İsa da yerinde duruyordu. Hz. İsa'ya: "Bu gün senin yüzünden çok yoruldum." dedi. İblis'i güneşe kadar firlatmış ve güneşe çarpmıştı. Sonra onu kaynar sularla fokurdamakta olan bir pınara atmıştı. İblis orada yedi melekle karşılaşmıştı. Melekler onu kaynar suların içine hatırdılar. Çıktıkça yine hatırdılar. Birkaç defa çıkıp batırdıktan sonra melekler, artık bu pmarm içinden çıkamaz, dediler."

İsmail el-Attar, Ebu Huzeyfe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: İb-lis'in şeytanları, etraûnda toplandılar ve: "Ey efendimiz, sen çok yoruldun." dediler. İblis dedi ki: "İsa (a.s.), masum ve günahsız bir kuldur. Onu yoldan çıkaramıyorum. Ama onun sebebiyle bir çok insanları haktan saptıracağım. Kalblerine muhtelif hevesler ve arzular saçacağım. Onları gruplara ve firkalara ayıracağım. Onunla anasını, Allah'ı bırakarak iki tanrı edinecekler!"

Bunun üzerine Cenâb-ı Allah da İsa'yı destekleyecek ayetler indirdi. Onu, İblis'den korudu. İndirdiği Kur'ân, onun, İsa'ya vermiş olduğu nimetleri anlatıyordu. Şöyle İd:

«Ey Meryem oğlu îsa, sana ve annene olan nimetimi hatırla. Hani seni Rûhu'l-Kudüs (Cebrail) ile desteklemiştim. Beşikte ve yetişkin iken insanlarla konuşuyordun. Sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğrettim. Benim iznimle çamurdan kuş şeklinde birşey yapıyor, içine üf-lüyordun. Benim iznimle kuş oluyordu.» (ci-Mâidc.ıio.)

Düşkünleri ve miskinleri sana arkadaş ve yardımcı kıldım. Sen de onları, arkadaş ve yardımcılar olarak benimsedin. Onlar da seni, doğru yola ileten ve Cennet'e götüren bir rehber olarak benimsediler. Bu iki büyük ahlakı böylece bilesin ki bunlarla karşıma çıkan kimse, benim en çok sevdiğim kimsedir ve en temiz olan ahlakla karşıma çıkmıştır.

îsrailoğulları sana: "Oruç tuttuk ama orucumuz kabul edilmedi, namaz kıldık ama namazımız kabul edilmedi, sadaka verdik ama sadakalarımız kabul edilmedi, develerin iniltisini andıran bir ağlayışla ağladık ama ağlayaşımıza merhametle mukabele edilmedi!" diyecekler. Sen de onlara de ki: "Peki ama niçin? Beni bundan menedecek ne vardır? Benim elimdekiler azaldı. Ya da göklerle yerin hazineleri benim elimde değildir ki dilediğime dilediğim kadarını sarfedeyim. Yoksa bana cimrilik mi bulaştı? Ben, isteyenden daha cömert değilim. Verenden de daha zengin değilim. Yoksa benim rahmetim mi daraldı? Ancak benim rahmetimin fazileti ve bolluğu ile merhamet edenler birbirlerine acırlar! . Ey îsa b. Meryem! Eğer bu millet kalplerinde meydana gelen hikmete aldanıp yoldan çıkmasalardı, bununla, dünyayı ahirete tercih etme-selerdi, nereden gelmiş olduklarını bileceklerdi. Böyle olunca da en büyük düşmanlarının kendi nefisleri olduğunu kesinlikle bileceklerdi. Ben onların oruçlarını nasıl kabul ederim İd, onlar oruca karşı haram yiyeceklerle kendilerini besliyorlar? Ben onların namazlarını nasıl kabul ederim ki, onların kalpleri bana karşı savaş ilan edenlere ve haramlarımı helal sayanlara meylediyor? Ben onların sadakalarını nasıl kabul ederim ki, onlar bu sadakaları dolayısıyla insanlara gazap ediyorlar ve onu helal olmayan yerlerden kazanıyorlar? Ey İsa! bu sebebden dolayı ben bu milleti cezalandıracağım. Bunların ellerinden, peygamberlerin kanları damladığı halde bunlara nasıl merhamet ederim? Bilakis bunlara daha çok gazap edeı-im!

Ey İsa! Göklerle yeri yarattığım gün şuna hükmetttim ki: Bana kulluk edip sözlerimi size tebliğ edenleri size komşu, arkadaş ve şeref ortaklan yapacağım. Göklerle yeri yarattığım gün şuna hükmettim ki: Seni ve anam, Allah'ı bırakıp da iki tanrı olarak kabul edenleri Cehen-nem'in en alt tabakasına atacağım!

Göklerle yeri yarattığım gün şuna hükmettim ki: Ben bu dini, kulum Muhammed'in eliyle kemale erdireceğim. Nebiler ve mürseller zincirinin sonunu onunla getireceğim. O Mekke'de doğacak. Güzel bir yere hicret edecek. Onun halefleri, Şam'da hüküm süreceklerdir. O kaba ve . katı bir insan değildir. Sokaklarda hafiflik etmeyecektir. Fuhşiyat ile zi-n etlenme ye çektir. Çirkin sözler sarfetmeyecektir. Her güzel işe onu sevkedeceğim. Her güzel ahlakı ona bahşedeceğim. Kalbini takvalı kılacağım. Aklına hikmet vereceğim, tabiatını vefalı, gidişatını adaletli, şeriatını hak, dinini İslâm kılacağım. Adım Ahmed yapacağım. Sapıklıktan sonra insanları onun sebebi ile hidayete erdireceğim. Onun vasıtasıyla cehaleti kaldırıp ilmi vereceğim. Yoksulluktan sonra onun vesilesiyle zenginlik vereceğim. Onu, seviyesinden daha da yükseklere çıkaracağım. Onun ile sağır kulakları, kilitli kalpleri açacağım. Dağınık ve muhtelif heva ve hevesleri, onun sayesinde biraraya getireceğim. Onun ümmetini, insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmet kılacağım. Onun ümmeti iyiliği emredip kötülükten sakındıracaklardır. İhlash olacaklardır. Kendilerinden önceki peygamberlerin getirdikleri ahkamı tatbik edeceklerdir. Teşbih, takdis ve tehlîli onlara ilham edeceğim. Onlar da mescidlerinde, meclislerinde, evlerinde, gezip dolaştıkları ve uğradıkları yerlerde teşbih, takdis ve tehlilde bulunacaldardır. Ayaktayken, otururken, rükû ve secde halinde iken, benim için namaz kılıp dua edeceklerdir. Benim yolumda saf tutup cihad edeceklerdir. Kanlarım, benim yolumda sunacaklardır, indileri (Kurbânları) göğüslerinde olacaktır. Kurbanları, karınlarında olacaktır. Geceleyin abid, gündüzleyin aslan olacaklardır. Bu, dilediğim kuluma vereceğim bir lütfumdur. Ben büyük lütuf sahibiyimdir.»

Allah izin verirse Mâide ve Saf sürelerinde bu ifadeleri teyid edici açıklamalarda bulunacağız.

Ebu Hüzeyfe, Kabü'l-Ahbar, Vehb b. Münebbih, îbn Abbas ve Sel-man Farisî'den rivayet ederek dedi ki: Meryem oğlu İsa peygamberlik vazifesi ile görevlendirildiğinde İsrailoğulları'na apaçık belgeler getirdi. İsrailoğulları'mn münafik ve kafirleri ise onu taaccüble karşılayıp alaya aldılar ve şöyle dediler: "Ey İsa, falan adam dün ne yemek yedi ve evinde ne sakladı?" Onların böyle sorması üzerine İsa da gereken cevabı onlara veriyordu. Bunun üzerine mü'minler, imanlarım daha da arttırdılar. Kafirlerle münafiklarsa, şüphe ve inkarlarını daha da fazlalaştırdılar.

Buna rağmen İsa'nın barınacağı bir evi yoktu. Yeryüzünde dolaşıyordu. Belirli bir yeri yoktu. Kendisine verilen ilk mucize, ölüleri diriltmek oldu. Günün birinde mezarlıktan geçerken kadının birinin bir mezar başında ağlamakta olduğunu gördü ve: "Neyin var ey kadın?" diye sorduğunda kadın şöyle dedi: "Bir kızım vardı, öldü. Ondan başka da çocuğum yok. Ben de, ya kendim onun ölümü tattığı gibi ölümü tadıncaya, ya da gözlerimin önünde Allah onu dirütinceye kadar buradan ayrılmamak için yemin ettim."

İsa: "Eğer kızın dirilirse ona bir defa bakıp geri dönecek misin?" diye sorunca, kadın, evet dedi. İsa peygamber de gelip iki rekat namaz kıldı ve mezarın yanı başında durarak şöyle seslendi: "Ey falan, Rahman olan Allah'ın izniyle kalk ve mezardan dışarı çık!" Böyle deyince mezar harekete geldi. Sonra ikinci kez aynı şekilde seslenince mezar açıldı. Üçüncü kez seslenince ölü kız dirilerek ayağa kalktı. Başındaki toprakları temizliyordu. İsa ona: "Niçin mezardan çıkmakta geciktin?" diye sorunca kız şöyle dedi: "Birinci defa ünlediğinde Allah bana bir melek gönderdi, o da vücudumun parçalarını bir araya getirdi. İkinci kez ünlediğinde ruhum bana geri geldi. Üçüncü kez ünlediğinde kıyametin koptuğunu ve İsrafil'in Sûr'a üflediğini zannederek korktum. Bu nedenle de saçlarım, kaşlarım ve kirpiklerim ağardı." Kızcağız böyle dedikten sonra anasına yönelip şöyle dedi: "Anacığım! Bana iki defa ölüm acısını tattırmana sebep nedir? Anacığım, sabret, mükafatım Allah'tan bekle. Benim dünyada yaşamaya ihtiyacım yoktur. Ey Allah'ın ruhu ve kelimesi olan İsa! Beni tekrar ahirete geri göndermesi ve ölüm acısını bana kolaylaştırması için Rabbine dua et,"

Bunun üzerine İsa da Rabbine dua etti ve ölüm meleği gelerek kızın ruhunu yeniden teslim aldı. Kızın mezarı da tekrar eski haline gelip kapandı. Bu haber Yahudilere ulaşınca İsa (a.s.)'ya karşı öfkeleri daha da fazlalaştı.

Nuh kıssasının ardı sıra da anlattığımız gibi îsrâiloğulları İsa'dan, Nuh peygamberin oğlu Şam'ı kendilerine yeniden diriltmesini istemişlerdi. O da onur ve üstünlük sahibi olan Allah'a dua ederek namaz kılmıştı. Sonra da Nuh oğlu Şam'ı onlar için yeniden diriltmiş, o da Nuh'un gemisi hakkında kendilerine bilgi vermiş, sonra tekrar ölerek toprak haline gelmişti.

Süddî, naklettiği bir haberde îbn Abbas1 dan rivayette bulunarak şöyle der: İsrailoğullarnm hükümdarlarından biri ölmüştü. Kendi tahtının üzerine bırakılmıştı. İsa peygamber gelerek onur ve üstünlük sahibi olan Rabbine dua etmiş; bu duası üzerine Allah da o hükümdarı di-riltmişti. İnsanlar hükümdarın dirildiğini görünce korkunç bir durum ve tuhaf bir manzarayla karşılaşmış oldular.

Doğru sözlülerin en doğrusu olan yüce Allah şöyle buyuruyor: «Allah demişti ki: "Ey Meryem oğlu İsa, sana ve annene olan nimetimi hatırla, hani seni Rûhu'l-Kudüs (Cebrail) ile desteklemiştim; beşikte ve yetişkin iken insanlarla konuşuyordun; sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i. Öğrettim. Benim iznimle çamurdan kuş şeklinde birşey yapıyor, içine üflüyordun, benim iznimle kuş oluyordu; anadan doğma körü ve alacalıyı benim iznimle iyileştiriyordun; benim iznimle ölüleri (hayata) çıkarıyordun ve İsrail oğullarını senden savmıştım; hani sen onlara açık deliller getirdiğin zaman, içlerinden inkar edenler: "Bu açık bir büyüden başka birşey değil!" demişti. Havarilere: "Bana ve elçime inanın!" diye ilham etmiştim (kalplerine bu düşünceyi atmıştım); "İnandık, bizim Müslümanlar olduğumuza şahit ol!" demişlerdi.» (el-Mâide,110-111.)

Yüce Allah, Hz. İsa'ya olan nimetim, ihsanını, babasız olarak dünyaya getirdiğini, kocasız bir kadından onu doğurttuğunu hatırlatıyor. Allah onu, insanlar için kendi kudretinin eksiksizliğine bir işaret ve delil olsun diye bu şekilde yaratmıştı. Bütün bunlardan sonra da onu peygamberlikle şereflendir misti. Yine Allah, onun anasına da nimet bahsetmişti. Anasını, bu büyük nimet ile seçip diğer kadınlara üstün kılmıştı. Cahillerin isnat ettikleri iffetsizlikten onu ibra etmek için kuvvetli deliller ortaya koymuştu. Bu sebeble Cenâb-ı Allah buyurmuştu ki: Ey İsa, seni Rûh'ul-Kudüs (Cebrail) ile desteklemiştim. Rûhu'l-Kudüs peygamberliğini inkar eden kafirlere karşı onu müdafaa etmişti: «Beşikte iken ve yetişkinlik çağında iken insanlarla konuşuyordun.» Yani insanları, hem küçüklük demleıinde hem de yetişkinlik demlerinde Allah'a kulluk etmeye davet ediyordun. «Sana kitabı ve hikmeti öğrettim.» Yani yazıyı ve ilmî anlayışı sana öğrettim. «Tevrat'ı ve İncili'de sana Öğrettim. Hani sen benim iznim ile çamurdan kuş şekilleri yapıyordun. Sonra da içine üflüyordun, o da benim iznimle kuş oluyordu.» Cenâb-ı Allah, insanların bu hususlaki vehimlerini ortadan kaldırmak için-bütün bunların kendi izni ve emri ile olduğunu söyleyerek durumu te'kid ediyor. «Alacalıyı da iyileştiriyordun.» Bazı selef uleması dediler ki: "Ek-meh" kelimesi, anadan doğma kör olup tedavisine hiçbir hekimin çare bulamadığı kimse anlamındadır. «Alacalıyı da iyileştiriyordun. Alacalık hastalığına mübtela olup tedavisi hemen hemen imkansız olan kimseleri de Allah'ın izniyle şifaya kavuşturuyordun.» «Ölüleri de çıkarıyordun.» Yani benim iznim ile ölüleri dirilterek mezarlarından çıkarıyordun.

Bu mucizeleri defalarca izhar ettiğine dair yeteri kadar deliller sunmuş ve gerekli açıklamaları yapmıştık.

«İsrailoğullannı senden savmıştım; hani sen onlara açık deliller getirdiğin zaman, içlerinden inkar edenler: «Bu açık bir büyüden başka bir şey değil!» demişti.

İsa peygamberi çarmıha germek istedikleri zaman Cenâb-ı Allah, onu, o mütecavizlerden ve eziyetlerinden korumak için yükselterek kendi yanına almıştı. Ayet-i kerimede işte bu olaya değinilmektedir.

Havarilere: «Bana ve elçime inanın!» diye vahyetmiştim; «İnandık, bizim Müslümanlar olduğumuza şahit ol!» demişlerdi.

Denildiğine göre bu ayet-i kerimedeki vahiy kelimesinden kasıt, ilhamdır. Yani Cenâb-ı Allah, onları böyle demeye irşat etmiş ve bu hususta gönüllerine ilham bırakmıştı. Kur'ân-ı Kerim'in diğer bazı ayetlerinde de vahiy kelimesi bu anlamda kullanılmıştır. Örneğin: «Rabbin bal ansına vahyetti (ilhamda bulundu.)» (cn-NaM, 68.) «Musa'nın annesine variyettik (ilhamda bulunarak bildirdik) ki: "O (çocuğu)nu emzir,başma birşey gelmesinden korkuyorsan (bir sandık içinde) onu denize (Nil'e) bırak."» (ei-Kasas, 7.)

Bir başka rivayete göre yukarıdaki ayet-i kerimede geçen vahiy kelimesinden kasıt, Havarilere, İsa (a.s.) vasıtasıyla yapılar vahiydir. Onların, hakkı kabul etmeleri için kalplerine tevfik-i ilahi verilmesidir. Bu sebeble Havariler şu sözleriyle cevap vermişlerdi: «İnandık, bizim Müslümanlar olduğumuza şahit ol.»

Bu da Cenâb-ı Allah'ın kulu ve elçisi Meryem oğlu İsa'ya bahşetmiş olduğu nimetler cümlesin dendir. Ona, Havalileri, arkadaş ve yardımcılar olarak ihsan etmişti. Onlar da kendisine yardım ediyor ve onunla birlikte insanları, bir ve ortaksız olan Allah'a kulluğa davet ediyorlardı.. Nitekim Cenâb-ı Allah, kulu Muhammed (s.a.v.)'e de şöyle hitapta bulunmuştur:

«O (Allah)ki, yardımıyla seni ve mü'minleri destekledi. Ve onların kalplerinin arasını uzlaştırdı. Sen yeryüzünde bulunan her şeyi verseydin, yine onların kalplerinin arasım uzlaştıramazdm. Fakat Allah, onların arasım uzlaştırdı. Çünkü O, daima üstündür, hikmet sahibidir.»(el-Enfâl, 62-63.)

Bir başka ayet-i kerimede de şöyle buyurulmaktadır: «Ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğretecek. Onu îsrailoğul-larma (şöyle diyen) bir elçi yapacak: "Ben size Rabbinizden bir mucize getirdim. Ben çamurdan kuş şeklinde birşey yapar, ona üflerim, A1-. lah'ın izniyle hemen kuş oluverir. Körü ve alacalıyı iyileştiririm. Allah'ın izniyle ölüleri diriltirim. Evlerinizde ne yeyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer inanıcı iseniz elbette bunda sizin için bir ibret vardır: (Ben), benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak size haram kılınan bazı şeyleri helal yapayım diye gönderildim. Size Rabbinizden bir mucize getirdim, Allah'tan korkun, bana itaat edin! Allah benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Ona kulluk edin, doğru yol budur.» (diyecektir.) İsa (a.s.) onlardan inkarı sezince: "Allah'a gitmek için kimler bana yardımcı olacak?" dedi. Havariler: "Biz, Allah (yolun)un yardımcılarıyız; Allah'a inandık, şahit ol, biz Müslümanlarız." dediler. "Rabbimiz, senin indirdiğine inandık, peygambere uyduk; bizi şahitlerle beraber yaz!" Tuzak kurdular, Allah da onların tuzaklarına karşılık verdi; Çünkü Allah, (istese), herkesten daha iyi tuzak kurar. (Ai-i îmrân, 48-54.)

Her peygamberin mucizesi, kendi zamanındaki insanlara uygun nitelikte idi. Anlatıldığına göre Musa (a.s.)'nm mucizesi de kendi zamanındaki insanlara uygun nitelikteki mucizelerdi. Zamanındaki insanların gözünde sihirbazlar revaçtaydı. Musa peygamber, gözleri kamaştıran ve boyunları eğip teslim olur vaziyete getiren mucizelerle gönderilmişti. Zamanındaki sihirbazlar, sihrin bütün sanatlarını bilen uzman kimselerdi. Onun gösterdiği harikaları görünce bu halleri, ancak Cenâb-ı Allah'ın desteklediği kimsenin gösterebileceğim anladılar. Cenâb-ı Allah'ın onun vasıtasıyla izhar etmiş olduğu peygamberliğini tasdik edici harikalar olduğunu idrak ettiler. Bunun üzerine duraksamadan derhal teslim olup Allah'ın dinine girdiler.

Aynı şekilde Meryem oğlu İsa da tabiat ilimlerine vakıf, hekim kimselerin zamanında peygamber olarak gönderilmişti. O, tabiatçıların ve hekimlerin izhar edemiyecekleri ve künhüne vakıf olamayacakları mu-cizelerle gönderilmişti. O diyordu ki: "Ben hekim bir kimseyim. Anadan doğma körü, tekrar dünya aydınlığına kavuştururum. Alacalı, cüzzam-h ve müzmin hastalıklara müptela kimseleri de şifaya kavuştururum!" Normal bir insanın, mezardaki Ölüyü diriltip ayağa kaldırması mümkün müdür? İşte İsa peygamber, mezarlardaM ölüleri diriltip ayağa kaldırıyordu. Herkes biliyordu ki, İsa'nın gösterdiği bu harikalar, onun peygamberliğini doğrulayıcı mucizelerdir. Bu harikalar onu peygamber olarak gönderen Allah'ın kudretinin sonsuzluğuna birer işarettir.

. Allah'ın salat-ü selamı hem kendisinin, hem de kendisinden önceki peygamberlerin üzerine olsun. Muhammed (s.a.v.) de, fesahat ve belagat sahibi ediplerin zamanında peygamber olarak gönderilmişti. Cenâb-ı Allah; ne önünden, ne arkasından, içine bâtılın asla giremiyece-ği hikmet sahibi, övgüye layık bir Rabb tarafından kendisine indirilen-Kur'ân ile onu destekledi. Kur'ân'ın lafzı mucizdir. Hz, Peygamber, Kur'ân ile insanlara ve cinlere, Kur'ân'ın bir mislini ya da onun sûrelerine benzer on sûreyi, yahut bir tek sûreyi getirmeleri için meydan okudu. Meydan okurken de ne o zaman, ne de istikbalde bu işin üstesinden gele-miyeceklerini onlara kesin ifadelerle bildirdi. Bunu yapamazlarsa - ki yapamayacaklardı - yakıtı insanlarla taşlar olan Cehennem ateşinden sakınmalarım tavsiye etti. Kur'ân-ı Kerim'in bu mucizliği, onun onur ve üstünlük sahibi yaratıcının kelamı olmasından dolayı idi. Cenâb-ı Allah'a; ne zatında, ne sıfatında, ne de fiillerinde benzeyebüecek hiç bir şey yoktur!

Hülasa, İsa peygamber, îsrailoğullarma hüccetleri ve burhanları gösterdiği halde onlar kafirliklerinde, sapıklıklarında, inat ve taşkmlıklarında devam ettiler. Ancak aralarında salih kimselerden oluşan bir grup, onun davetine icabet ettiler. Ona arkadaş ve yardımcılar oldular. Peşine düşüp yoluna tâbi oldular. Onunla arkadaş olup yardımcıları oldular. Öğütlerine kulak verdiler. Bu arada İsrailoğullan, İsa peygamberi öldürmeye kasdettüer. Onu, zamanın bazı hükümdarlarına jurnal-ladılar, onu öldürüp çarmıha germek istediler. Fakat Cenâb-ı Allah, onu onlardan kurtardı. Aralarından alıp kendi katma yükseltti. Arkadaşlarından birini ona benzetti. Böylece İsrailoğullan, İsa'nın benzeri olan arkadaşını yakalayıp öldürdüler ve çarmıha gerdiler. Onu, İsa (a.s.) zannederek öldürmüşlerdi, ama yanılmışlardı. Hakka karşı büyüklük taslamışlardı. Hristiy ani arın bir çoğu da onların bu iddialarına inanmışlardı. Her iki gurup da bu hususta yanılgıya düşmüşlerdi.

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:

«Tuzak kurdular. Allah da onların tuzaklarına karşılık verdi. Çünkü Allah, (istese), herkesten daha iyi tuzak kurar.» (âi-i Imrân,

54.)
Başka bir ayet-i kerimede ise Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«Meryem oğlu İsa'da: "Ey İsrailoğuUan, ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici olarak (geldim)." demişti. Fakat (İsa'nın müjdelediği elçi) onlara apaçık delillerle gelince: "Bu, apaçık bir
büyüdür." dediler.
İslâm'a davet olunduğu halde Allah üzerine yalan uydurandan daha zalim kim olabilir? Allah, zalimler topluluğunu doğru yola iletmez. Ağızlarıyla Allah'ın nurunu söndürmek istiyorlar. Halbuki kafirler hoş görmese de Allah, nurunu tamamlayacaktır.» (cs-SafT, 6-8.)
Diğer bir ayet-i kerimede ise Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«Ey inananlar, Allah'ın yardımcıları olun. Nitekim Meryem oğlu İsa da Havarilere: "Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarını kimdir?" demişti. Havariler: "Allah (yolun)un yardımcıları biziz." dediler, îsrailoğullarından bir zümre inandı, bir zümre inkar etti. Biz de inananları düşmanlarına karşı destekledik, onlar üstün geldiler.» (es-Saff,u.)
İsa (a.s.), îsrailoğullarma gönderilen peygamberlerin sonuncusudur. Günün birinde kalkip onlara hitabede bulunarak, kendisinden sonra gelecek olan Hatemü'l Enbiya'yı müjdeledi. Adını verdi, evsafim anlattı ki, onu tanısınlar ve gördüklerinde ona tâbi olsunlar. Bunları onlara anlattı ki, ileride Hz. Muhammed (s.a.v.) ile karşılaştıklarında ona iman etmemek için bahane bulmasınlar. Nitekim bu, Allah'ın onlara bir ihsanı idi. Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Onlar ki yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî peygambere uyarlar. O (Peygamber) ki, kendilerine iyiliği emreder, kendilerini kötülükten meneder; onlara güzel şeyleri helal, çirkin şeyleri haram kılar, üzerlerindeki ağırlıkları, sartlarındaki zincirleri kaldırıp atar. Ona inanan, destekleyerek ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla beraber indirilen nura uyanlar, işte kurtuluşa erenler onlardır.» (ci-aw, 157.)
Muhammed b. îshak, Halid b. Ma'dan'dan naklederek Rasûlul-lah'm ashabının şöyle dediklerini rivayet etmiştir: «Ey Allah'ın Rasûlü, bize kendinden bahset.»
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Ben, atam İbrahim'in duası ve İsa'nın müjdesiyim. Anam bana hamile kaldığında kendisinden bir nur çıktığını ve bu nurun, Şam mıntıkasnıdaki Busra kentinin köşklerini kendisine aydınlatıp gösterdiğini görür gibi olmuştu."
İrbaz b. Sariye ile Ebu Ümame, Peygamber Efendimiz'den buna benzer başka bir rivayette bulunmuşlardır. Bu rivayette şu ifadelere rastlanmaktadır: «Ben, atam İbrahim'in duası ve İsa'nın müjdesiyim.» Peygamber Efendimizin, Hz. İbrahim'in duası olması, şundan ileri gelmektedir: İbrahim peygamber, Ka'be'yi inşa ederken şöyle duada bulunmuştu: «Rabbimiz, onlara kendilerinden bir rasûl gönder.» (ei-Bakara, 129.)
îsrailoğullannda nübüvvet son bulduğunda İsa peygamber kalkıp onlara bir hitabede bulunmuş ve îsrailoğullarında peygamberliğin nihayete erdiğini, bundan sonra gelecek son peygamberin Arab ve ümmi olacağını, adının da Ahmed olacağını bildirmiş. Bu peygamberin adı Muhammed b. Abdullah b. Abdulmuttalip b. Haşimdir. Bu, İbrahim peygamberin oğlu İsmail'in sülalesindendir. Allah'ın salat-ü selamı üzerlerine olsun.
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Onlara apaçık belgelerle geldiğinde, bu apaçık bir büyüdür, dediler.» (es-Saff, 6.)
Bu ayet-i kerimede geldiğinden bahsedilen kimsenin, Hz. İsa olması ihtimal dahilinde olduğu gibi Hz. Muhammed olması da ihtimal dahilindedir.
Sonra Cenâb-ı Allah, mü'min kullarını İslâm'a destek olmaya; Mü s ' lümanlara ve peygamberlerine yardımcı olmaya, dini ayakta tutup İslâm davetini yayma hususunda yardımcı olmaya teşvik etmiştir. Şöyle ki:
«Ey inananlar, Allah'ın yardımcıları olun. Nitekim Meryem oğlu İsa da Havarilere: «Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimdir? demişti. Havariler: «Allah (yolun)un yardımcıları biziz.» dediler.
Hz. İsa'nın bu çağrısı, Nasıra demlen kasabada olmuştu. Onun için o kasabada bulunanlara Nasara adı verildi. Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «İsrailoğullarından bir zümre inandı, bir zümre inkar etti.»
Yani İsa peygamber, İsrailoğullarım ve diğerlerini Allah'a kulluğa davet ettiğinde onlardan bir kısmı iman etiler. Bir kısmı da inkar ettiler. Antakya halkı baştan sona ona iman edenlerdendi. Bunu bir çok siyercilerle tarihçi ve tefsirciler bildirmektedirler. İsa peygamber, Antakyalılara üç elçi göndermişti. Bunlardan biri Şemon Esfafa idi. An-takyalılar iman edip çağrıya icabet ettiler. Bunlar, Yâsîn sûresinde sözü edilen kasaba halkı değildirler. İsrailoğullarınm kalan kısmı ise inkar ettiler. Bunlar Yahudi topluluğu idi. Cenâb-ı Allah, iman edenleri, ileri-ki safhalarda kafirlere karşı destekledi. Böylece mü'minler, kafirlere karşı güçlü ve ezici bir kuvvet teşkil ettiler. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Allah demişti ki: «Ey İsa, ben seni öldüreceğim, bana yükselteceğim, seni inkar edenlerden temizleyeceğim ve sana uyanları ta kıyamet gününe kadar inkar edenlerin üstünde tutacağım.» (Âi-i İmrân, 55.)
Hz. İsa'ya yalan olan herkes, ondan uzak olanlara üstün ve galip oldu. Müslümanlar, Hz. İsa hakkında gerçek sözü söyledikleri için Hristi-yanlara üstün ve galip oldular. Müslümanlar, Hz. İsa'nın, Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu söylediler. Oysaki Hristiyanlar, Hz. İsa hakkında pek ileri giderek onu, Allah'ın kendisine verdiği makamların üstüne çıkardılar.
Hülasa Hristiyanlar da Yahudilere nisbetle - Allah'ın laneti üzerlerine olsun -İsa'ya daha yakın oldukları için fetret zamanlarında Yahudilere üstün ye galip olmuşlardı. Bu halleri İslamiyet'in doğuşuna kadar devam etmişti.[4]

Sofra Hadisesi

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Havariler demişlerdi ki: "Ey Meryem oğlu İsa, Rabbin bize gökten bir soten, indaebilir mi? (İsa): "İnanıyorsanız Allah'tan korkun!" dedi, "İstiyoruz ki ondan yiyelim, kalplerimiz iyice yatışsın, senin bize doğru söylediğini bilelim ve bunu bizzat görenlerden olalım." dediler. Meryem oğlu İsa da: "Allah'ım, Rabbimiz, bizim üzerimize gökten bir sofra indir ki bizim için, önce ve sonra gelenlerimiz için (o gün) bir bayram olsun ve (o olay), senden bir mucize olsun. Bizi rızıklandır, sen rızık verenlerin en hayırlısısın!" dedi. Allah buyurdu ki: "Ben onu sizin üzerinize indireceğim, ama ondan sonra sizden kim inkar ederse, ben ona dünyalarda hiç kimseye yapmayacağım azabı yaparım!" (ei-Mâide, 112-115.)
îbn Kesir tefsirinde, sofranın gökten indirilişine dair İbn Abbas, Selman-ı Farisî, Ammar b. Yasir ile diğer seleften nakledilen rivayetleri açıklamışızdır. Bunların özeti şöyledir:
İsa (a.s.), otuz gün oruç tutmaları için Havarilere emir verdi. Onlar da bu orucu tamamladıklarında İsa (a.s.)'dan, yemek yesinler ve böylece oruçlarının Allah tarafından kabul edildiği hususunda gönülleri rahatlasın diye gökten bir sofra indirilmesini istediler. Cenâb-ı Allah bu isteklerini kabul etti. Bu da oruçlarını açtıkları bayram gününde oldu. Sofradaki nimetler baştan sona hepsine kafi geldi. Zenginlerini de,yok~ sullarını da doyurdu. İsa (a.s.), bu hususta onlara öğüt verdi. Sofranın şükrünü eda etmiyeceklerinden ve şartlarım hakkıyla yerine getiremeyeceklerinden korktu. Sofra indirilmesi isteğinden vazgeçmelerini teklif etti, ama onlar İsa'dan, sofranın indirilmesi hususunda Rabbinden dilekte bulunması için ısrarla talepte bulundular. Bu isteklerinden vazgeçmediklerini gören İsa peygamber, namazgahında ayağa kalkıp kıldan dokunmuş elbisesini giydi. Ayaklarını yanyana getirerek doğru bir şekilde Rabbinin huzurunda divan durup başım eğdi. Gözlerinden yaşlar akıtarak isteğinin yerine getirilmesi için Rabbine tazarru edip yalvardı. Cenâb-ı Allah da Havarilerin gözleri önünde gökten sofrayı indirdi. Bu sofra iki bulutun arasından çıkıp yeryüzüne doğru yavaş yavaş inmekteydi. Yeryüzüne yaklaştıkça İsa (a.s.), Aziz ve Celil olan Rabbinden, bu gelen şeyin bela değil de rahmet olması için dilekte bulunuyordu Gelen şeyin bereket ve esenlik olmasını niyaz ediyordu. Sofra indikçe indi, nihayet gelip İsa (a.s.)'nm önünde durdu, üzerine bir mendil örtülmüştü. İsa mendili açarken: "Rızık verenlerin en iyisi olan Allah'ın adıyla," diyordu. Sofrada yedi balık ile yedi ekmek gördü. Başka bir rivayete göre ise sirke vardı. Üçüncü bir rivayete göre ise nar ve diğer meyveler vardı. Sofradan gerçekten muazzam bir koku geliyordu. Allah, ona "ol" demiş, o da oluvermişti.
Sonra İsa (a.s.), Havarilerine sofradaki yemekleri yemelerini emretti. Onlar da: "Sen yemedikçe biz yemeyiz." dediler. İsa "Sofrayı ilk önce isteyen sizler olmuştunuz!" dedi ama onlar, yine de sofradan ilk önce kendileri yememekte ısrar ettiler. Bunun üzerine İsa peygamber yoksullara, muhtaçlara, hastalara, kötürüm kimselere emir verdi; onlar da sofradan yemeye başladılar. Sayıları 1300 kişi kadardı. Sofradan yemek yiyip de kendisinde bir afet veya müzmin bir hastalık ya da herhangi bir kusur bulunan kimse şifa bulup iyileşiyordu. İnsanlar sofradan yemedikleri için pişman oldular. Çünkü yiyenlerin durumlarının düzeldiğini görmüşlerdi. Sonra denildiğine göre sofra, her gün bir defa yeryüzüne iner ve insanlar ondan yerlermiş. Sona kalan kimseler bile sanki sofradaki yiyeceklerin henüz yeni tabaklara doldurulmuş olduğunu görürlerdi. Bir rivayete göre o sofradan 7000 kişi kadar yemişti.
Sofra her gün yeryüzüne iniyor, insanlar ondan yedikten, sonra tek-. rar göğe kaldırılıyordu. Nitekim insanlar, Salih peygamberin devesinin de sütünü her gün içiyorlardı. Daha sonra Cenâb-ı Allah İsa peygambere, sofrayı, sadece yoksullara veya muhtaçlara tahsis etmesini emretmişti. Zenginleri, ondan yemekten menetmesini buyurmuştu. Bu husus, insanların çoğuna ağır geldi. Münafıklar bu hususta dedikodu yapmaya başladılar. Bunun üzerine sofra tamamiyle ortadan kaldırıldı. Bu hususta ileri geri konuşanlar domuzlara dönüştüler.
îbn Ebi Hatim, Ammar b. Yasir'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Sofra gökten indirildi, içinde ekmek ve et vardı, (o) zamanın insanlarına) hıyanet etmemeleri (sofradaki yiyecekleri) saklayıp ertesi güne bırakmamaları için emir verildi, ama onlar hıyanet edip (sofradaki yiyecekleri) ayırıp ertesi güne bıraktılar. Bu nedenle de maymunlara ve domuzlara dönüştüler.»[5]
Eğer bu hadis, merfu olarak sahih ise bu kıssa için kesin bir hüküm ifade eder. Çünkü âlimler, sofra hususunda ihtilaf ederek; bu sofra nazil olmuş mudur, olmamış mıdır? diye çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Cumhur-u ulemaya göre, bu rivayetlerin de delâlet ettiği gibi mezkur sofra gökten inmiştir. Nitekim bu, Kur'ân-ı Kerim'in ifadelerinden de anlaşılmaktadır. Özellikle bir ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuş: «Ben onu sizin üzerinize indireceğim.» (oi-Mâidc, ıı5.) İbn Cerir de bu doğrultuda ifadeler kullanmıştır ki doğrusunu Allah bilir.
İbn Cerir, sahih bir senetle rivayette bulunarak Mücahid ile Hasan Basrî'nin şöyle dediklerini söylemiştir: Sofra, gökten indirilmiş değildir. «Ama ondan sonra sizden kim inkar ederse ben, ona dünyada hiç kimseye yapmayacağım azabı yaparım!" mealindeki ilahi buyruk geldikten sonra Havariler, sofranın indirilmesi isteğinden vazgeçmişlerdir. Bu sebeple denilir ki Hristiyanlar, sofra kıssasını bilmezler ve bu kıssa onların kitaplarında nakledilmiş değildir. Doğrusunu Allah bilir,
Biz bu hususta İbn Kesir tefsirinde geniş izahatlarda bulunmuşuz-' dur. Dileyen oraya müracaat edebilir. Övgü ve minnet Allah'adır. [6]

Fasıl

Ebu Bekir b. Ebi'ddünya, Abdullah el-Müzenî'nin oğlu Bekir'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Havariler, peygamberleri İsa'y kaybetmişlerdi. Onlara: "İsa, denize doğru yönelmişti." denildi. Bunun üzerine onlar da İsa'yı aramak için etrafa dağıldılar. Nihayet denize vardılar. Hz. İsa'nın deniz üzerinde yürümekte olduğunu gördüler. Dalgalar bazen onu yükseltiyor, bazen de aşağılara doğru indiriyorlardı. Üzerindeki giysinin yansım üst tarafına, yarısını da alt tarafına sarmıştı. Nihayet Havariler onun yanına geldiklerinde aralarından biri, - zannedersem o, diğer arkadaşlarından daha faziletli biri idi - dedi ki: «Ey Allah'ın peygamberi, sana gelebilir miyim?» İsa, evet dedi. Bunun üzerine Havari, ayaklarından birini suyun içine doğru uzattı, sonra diğerini de ileriye doğru atmak isteyince oh dedi. "Ey Allah'ın Peygamberi, boğuluyorum." diye imdat istedi. İsa (a.s.), ona şu cevabı verdi: "Elini bana göster ey imanı kısa! Eğer insanoğlunun bir arpa kadar yakine inancı olsaydı su üzerinde rahatlıkla yürüyebilirdi!"

Kavinin söylediğine göre Meryem oğlu İsa peygambere şöyle denilmiş: "Ey İsa, sen neyle su üzerinde yürürsün?" O da: "İman ve yakin ile su üzerinde yürürüm." diye cevap vermiş.

Havariler dediler ki: "Biz de senin gibi iman ettik, senin gibi yakın ettik." İsa, "Öyle ise siz de yürüyün!" deyince onlar adımlarını suya attılar. Fakat dalga gelip onları boğacak duruma getirdi. İsa onlara: "Neyiniz var?" diye sorunca onlar. "Dalgalardan korktuk." dediler. İsa: "Oysa dalgaların Rabbinden korkmanız gerekmez mi?" diye sordu ve onları sudan çıkarıp kurtardı. Sonra eliyle yere vurup elini yumdu sonra açtı. Ellerinden birinde altın, diğerinde ise çakıl taneleri vardı. Etrafında bulunanlara: "Sizin gönlünüze göre altın mı, yoksa çakıl taneleri mi daha tatlıdır?" diye sordu. Onlar da "bize göre altın daha tatlıdır." deyince, İsa peygamber: "Bence her ikisi de aynıdır!" diye cevap verdi.

Zekeriyya oğlu Yahya peygamberin, bazı selef ulemasından nakletmiş olduğumuz kıssasında anlatıldığına göre İsa peygamber, kıldan dokunmuş giysiler giyer ve ağaç yapraklarından yermiş. Barınacağı bir evi, ünsiyet bulacağı ailesi ve malı da yokmuş. Yarınki gün için birşey biriktirmezmiş. Bazı kimselerin anlattıklarına göre o, anasının büküp Ördüğü ipleri satarak geçinirmiş. Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun.

İbn Asakir, Şa'bî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "İsa (a.s.)'nm
yanında kıyametten bahsedildiğinde bağırır ve feryad edermiş. Sonra da şöyle dermiş: "Meryem'in oğlunun yanında kıyametten bahsedilsin de o sussun, bu olacak şey midir?"

Abdülmelik b. Said b. Ebcer'den rivayet edildiğine göre İsa peygamber, öğüt ve nasihatler işittiğinde, sevdiğini kaybeden kimseler gibi feryadü figan edermiş.

Abdürrezzak'm, Cafer b. Balkan'dan rivayet ettiğine göre İsa peygamber şöyle dermiş: "Allah'ım, hoşlanmadığım şey üzerimden savacak gücüm kalmadı. Umduğum şeyi elde edecek gücüm de kalmadı. Emir ye yetki benden başkasının elinde oldu. Ben amelime karşı bir rehine oldum. Benden daha fakir kimse yoktur, Allah'ım, düşmanlarımı bana karşı sevindirme. Dostlarımı da benim yüzümden-üzme. Musibetimi dinimde kılma,bana merhamet etmeyecek kimseyi bana musallat
kılma!"

Fudayl b.îyaz, Yunus b. Abid'den rivayet ederek İsa peygamberin şöyle dediğini söylemiştir: "Bir kimse, dünyayı yiyenin kim olduğuna aldırış etmez hale gelmedikçe, imanın hakikatini elde edemez."

Fudayl, İsa peygamberin şöyle dediğim nakletmiştir: "Halk üzerinde tefekkür ettim. Yaratmayan kimsenin, yanımda yaratandan daha imrenilir durumda olduğunu gördüm."

îshak b. Bişr, Hasen'den rivayet ederek şöyle demiştir: "İsa, kıyamet gününde zahidlerin reisi olacaktır. Günahlarından korkarak dağlara kaçan kimseler, kıyamet gününde İsa ile beraber haşrolunacaktır."

Günün birinde İsa, yastık niyetiyle başmı bir taşın üzerine koyarak uzanıp uyumuştu. Uykunun tadını almıştı. O esnada İblis yanma uğrayarak şöyle demişti: Ey İsa! Hani sen demiyor muydun ki ben dünya malını istemem?! İşte şu yastık niyetine kullandığın taş da dünya malıdır!

İblis'in böyle demesi üzerine İsa yerden kalkarak yastık niyetine kullandığı taşı İblis'e fırlattı ve : "Al sana şunu, dünya ile beraber senin olsun!" dedi.

Mutemer b. Süleyman dedi ki: Günün birinde İsa peygamber, üzerinde yünden cübbesi ve kısa şalvarıyla yalın ayak vaziyette arkadaşlarıyla birlikte dışarı çıktı. Üzeri tozlu, açlıktan rengi sararmış, susuzluktan da dudakları kurumuş halde idi. Ey İsrailoğulları selam size, dedi.

Ben o kimseyim ki dünyayı yerine bıraktım. Bunu Allah'ın izniyle başardım. Ama bununla Övünmüyor ve gururlanmıyorum. Benim evimin nerede olduğunu biliyor musunuz? Orada bulunanlar: "Senin evin nerededir ey Allah'ın ruhu?" diye sorunca o da şu cevabı verdi: "Benim evim, mescidlerdir. Gezip dolaştığım yerler, suların üstüdür. Katığım, açlıktır. Geceleyin kandilim, Ay'dır. Kışın dahi gün doğuncaya kadar namaz kılarım. Reyhanım, yerlerin bitirdiği sebzelerdir. Giysim, yündür. Şiarını, onur ve üstünlük sahibi olan Allah'tan korkmaktır. Meclis arkadaşlarım, kötürümler, hastalar ve miskinlerdir. Sabah uykudan uyandığımda bir şeyim yoktur. Akşam uykuya vardığımda da bir şeyim yoktur. Ben müsterihim. Hiç mal peşinde koşmam ve tasam yoktur. Benden daha zengin ve kazançlı kim vardır?!"

Bunu İbn Asakir rivayet etmiştir.

Hani' b. Mütevekkil, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
"Cenâb-ı Allah İsa'ya şöyle vahyetti: Ey İsa, tanınmamak ve dolayısıyla eziyete uğramamak için falan yerden falan yere göç et
Onur ve üstünlüğüme andolsun ki sana 1000 huriyi eş olarak vereceğim. Ve 400 sene müddetle senin düğününü yaptıracağım»
Bu garip bir hadistir. îsrailiyattan da olabilir. Doğrusunu Allah bilir.
Abdullah b. Mübarek, Halef b. Havşeb'ten rivayet ederek şöyle dedi: İsa (a.s.) Havarilere şöyle dedi: "Hükümdarlar siz hikmeti bıraktıkları gibi siz de onlara dünyayı bırakın."
Katade'den şöyle rivayet etmiştir. İsa (a.s.) şöyle dedi: "Benden isteyin, çünkü ben yumuşak kalpliyim. Kendi nefsime göre de küçük bir kimseyim."
İsmail b. İyaş, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: İsa (a.s.), Havarilere şöyle dedi: "Arpa ekmeği yiyin ve temiz su için. Dünyadan da salim ve emin olarak çıkıp gidin. Size söylediğim sözler hakkı için bilin ki dünyanın tatlılığı, ahiretin acılığıdır. Ve dünyanın acılığı da ahiretin tatlılığıdır. Allah'ın kulları nimetlerle şımarmazlar. Size söylediklerimin hakkı için sizin en şerliniz, heva ve hevesini ilmine tercih eden âliminizdir. Çünkü insanların hepsi onun gibi olurlar."
Ebu Mus'ab, Malik'den rivayet ederek İsa peygamberin şöyle dediğini işitmişTİR: "Ey İsrailoğulları, temiz ve saf su için Çöllerde yetişen bakliyatı yiyin. Arpa ekmeği yiyin. Buğday ekmeğinden uzak durun. Çünkü siz onun şükrünü eda edemezsiniz."
İbn Vehb, Yahya b. Said'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hz. İsa şöyle diyormuş: "Dünyayı bir geçit gibi kullanın. Ama onu, imar etmeyin, Dünya sevgisi, bütün günahların başıdır. Harama bakmak, kalbe şehvet tohumlarını eker."
Vehb b. Verd, buna benzer bir nakilde bulunarak şu ilaveyi de yapmıştır: "Nice şehvet vardır ki sahiplerine uzun uzadıya hüzün ve tasa bırakmıştır."
İsa peygamber bir defasında da şöyle demiştir: "Ey zayıf olan ademoğlu, her nerede bulunursan Allah'tan kork ve ona karşı gelmekten salan. Dünyada bir misafir gibi ol. Mescidleri kendine ev edin. Gözüne ağlamayı, bedenine sabrı ve kalbine de tefekkürü alıştır. Yarının rızkını düşünme, bu günahtır.".
Yine İsa peygamberin şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Sizden biri nasıl ki deniz dalgası üzerine ev inşa edemezse aynı şekilde dünyayı da kendisi için kalınacak bir yer olarak kabul etmesin." Bu mealde, Sabık el-Berberî şöyle demiştir. "Sizin için kılıçların ucunda evler vardır. Temeli kerpiç olan ev, su üzerine inşa edilir mi?!" Süfyan es-Sevri'nin rivayetine göre Meryem oğlu İsa (a.s.) şöyle demiştir: "Bir kapta su ile ateş birarada duramadığı gibi, mü'minin kalbinde de dünya sevgisiyle ahiret sevgisi bir arada bulunamaz!"
İbrahim el-Harbî, Ebu Abdullah es-Safi'den rivayet ederek İsa peygamberin şöyle dediğini söylemiştir: "Dünyayı isteyen kimse, deniz suyunu içen kimse gibidir. Deniz suyunu içtikçe susuzluğu daha da artar. O kadar çok içer ki nihayet ölür, gider."
İsa (a.s.)'nm şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Şeytan, dünya ile beraberdir. Mal ile beraber de insanı zorlar. Bunu insanın hevesiyle birlikte süsler ve şehvetlerin yanında da gizlenir."
A'meş, Hayseme'den rivayet ederek dedi ki: İsa peygamber, arkadaşları için yemek sofrası kurar ve yanlarında durarak şöyle derdi: İşte misafirleriniz için böyle yapın.
Kadının birisi, İsa peygambere şöyle demiş: Seni taşıyan kucağa ve seni emziren memeye ne mutlu!
Isa da şu karşılığı vermiş: Allah'ın kitabını okuyup ona tâbi olana ne mutlu.
Günahlarını hatırladığı için ağlayan kimseye ve dilini tutup evine kapanan kimseye ne mutlu.
Uyurken içinden günah işleme planını kurmayan ve uyanırken de günahsız olarak uyanan kimseye ne mutlu!
Malik b. Dinar'ın şöyle dediği rivayet edilir: İsa (a.s.) ile arkadaşları, bir leşin yanından geçiyorladı. Arkadaşları, "Bu ne kadar da pis kokuyor!" dediler. İsa, onları gıybetten menetmek için: "Şu leşin dişleri ne kadar da beyaz ve parlak!" dedi.
Ebu Bekir b. Ebiddünya, Zekeriyya b. Adî'deri rivayet ederek Meryem oğlu İsa'nın şöyle dediğim söylemiştir: "Ey Havariler topluluğu! Dünya ehlinin, dünyayı selamette tutmakla birlikte azıcık bir din ile razı oluşları gibi, siz de dininizi selamette tutarak azıcık bir dünyalıkla razı olup kanaat edin."
Zekeriyya'mn nakline göre bu hususta şairin birisi şöyle demiştir:
"Bazı adamlar görüyorum ki azıcık bir dinle yetinmişlerdir.
Onların geçimde az şe}'le razı olmadıklarını görüyorum.
Sen dini elde ederek hükümdarların dünyasına iltifat etme.
Nitekim hükümdarlar da dünyayı elde ettikleri için dine iltifat etmemişlerdir."
Ebu Mus'ab, Malik'ten rivayet ederek Meryem oğlu İsa (a.s.)'mn şöyle dediğini söylemiştir: "Allah'ın zikri olmadan konuşmayı uzatmayın. Alîsi takdirde kalbiniz katılaşır. Katı kalp de siz farkında olmadan Allah'tan uzaklaşır. Kendiniz Rabmışsımz gibi kulların günahlarına bakmayın. Bilakis kendiniz kul olarak onların günahlarına bakıp ibret alın. İnsanlar hastalıklı ve afiyetli kimseler olmak üzere iki guruba ayrılırlar. Hastalıklı ve belalı olanlara acıyın. Afiyette olduğumuz zaman da Allah'a hamd edin."
Sevrî dedi ki: İbrahim et-Temimî'den naklederek babamın şöyle dediğini işittim: İsa, ashabına şöyle demişti: "Size gerçeği söylüyorum: Firdevs Cenneti'ni isteyen kimseye arpa ekmeği yemek ve mezbelede köpeklerle birlikte uyumak dahi çoktur."
Malik b. Dinar, İsa (a.s.)'mn şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Küllü arpa ekmeğini yemek ve mezbelede köpeklerle birlikte

uyumak, Firdevs Cenneti'ni elde etmek için yeterli değildir."
Abdullah b. Mübarek, Salim b. Ebi Ca'd'dan rivayet ederek İsa peygamberin şöyle dediğini söylemiştir: "Karnınızı doyurmal için değil, Allah için çalışın, şu kuşa bakın; sabah akşam gidip geliyor, ne ekip ne biçiyor, ama rızkını Allah veriyor. Eğer, 'Bizim karnımız kuşların karnından daha büyüktür.' derseniz, şu yabanî sığırlarla eşeklere bakın. Bunlar sabah gidip akşam geliyor, ne ekiyor ne de biçiyorlar, ama nzıklarım Allah veriyor."
Safvan b. Amr, Yezid b. Meysere'den rivayet ederek Havarilerin İsa peygambere şöyle dediklerini söylemiştir: "Ey Allah'ın Meşini! Allah'ın mescidine bak ne güzel!"
İsa dedi ki: "Amin, amin.. Size şu gerçeği ifade edeyim ki Cenâb-ı Allah, bu mescidden bir tek taşı dahi yerinde bırakmıyacak ve içine girip çıkanların günahları nedeniyle yıkıp yok edecektir. Beğendiğiniz şu altın gümüş ve taşları, Allah hiçbir şey yapmayacaktır. Allah'ın hoşuna giden şey, salih kalplerdir. Yeryüzü, salih kalplerle imar bulup şenlene-cektir. Ama bu kalpler fesada giderse, yeryüzü harap olacaktır." Hafiz Ebu'l-Kasım İbn Asakir, îbn Abbas'dan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendimizin şöyle buyurduğunu söylemiştir: "İsa (a.s.), harap bir şehre uğradı. Oradaki binaların kalıntıları çok hoşuna gitmişti ve
şöyle demişti: Ey Rabbim, bana cevap vermesi için şu şehre emir ver. Cenâb-ı Allah, o şehre şöyle vahyetti: "Ey harap şehir, İsa'nın sorularına cevap ver." Şehir: "Sevgili İsa, benden istediğin nedir?" diye sorunca İsa şöyle sordu: "Ağaçların ne oldu nehirlerin ne oldu, köşklerin ne oldu,
sakinlerin nereye gitti?"
Şehir cevap verdi: "Sevgili İsa.. Rabbinin gerçek vaadi geldi. Ağaçlarım kurudu, nehirlerimin suları çekildi. Köşklerin harabeye döndü. Sakinlerim de öldü." İsa: "Hani onların malları nerede?" diye sorunca şehir, şu cevabı verdi: "Mallarını helal, haram demeden topladılar ve şimdi hepsi de benim karnımdadır. Göklerin ve yerin mirası, Allah'a aittir. Yani bunlardaki mevcut olan şeylerin hepsi Allah'a kalacaktır."
Bunun üzerine İsa (a.s.) inleyerek şöyle dedi. "Üç kişiye hayret ediyorum:
1- Dünyayı talep eden kimse.. Ama ölüm onu arıyor.
2- Köşkleri yaptıran kimse.. Ama onun son durağı mezardır.
3- Kahkahayla gülen kimse.. Ama önünde ateş vardır!
Ey Ademoğlu! Ne çok malla doyarsın, ne de az malla yetinirsin. Sana Övgüde bulunmayacak kimse için x^al topluyorsun mazeretini kabul etmeyecek bir efendiye takdim ediyorsun. Sen, ancak karnının ve şehvetinin kulusun. Mezara girdiğin zaman ancak karnın doyacaktır. Ey ademoğlu görüyor musun, topladığın mal, başkasının terazisine girecektir."
Bu cidden garip bir hadistir. İçinde güzel öğütler bulunduğu için buraya yazdık.
Süfyan es-Sevrî, İbrahim et-Teymî'den rivayet ederek İsa (a.s.)'nın şöyle dediğini söylemiştir: "Ey Havariler topluluğu Hazinelerinizi göğe yerleştirin zira kişinin kalbi, hazinesini yerleştirdiği yerdedir."
Sevr b. Zeyd, Abdülaziz b. Zibyan'dan rivayet ederek şöyle dedi: Meryem oğlu İsa (a.s.) dedi ki: "Öğrenen, öğreten ve öğrendiğiyle amel eden kimse, göklerin melekûtunda (yüce âlemlerde) büyük ve ulu bir
kimse olarak çağrılır."
Ebu Küreyb dedi ki: İsa (a.s.)'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Seninle birlikte vadiyi geçmeyen ve toplumda sender bahsettirmeyen ilimde hayır yoktur."
ibn Asakir, garip bir senetle merfu olarak İbn Abbas'dan şöyle bir rivayette bulunmuştur: İsa peygamber, İsrailoğulları arasında kalkıp şöyle bir hitapta bulunmuştu: "Ey Havariler topluluğu! Hikmetleri, ehli olmayan kimselere anlatmayın, aksi takdirde hikmete zulmetmiş olursunuz. Ehli olan kimselerden de hikmeti saklamayın. Aksi takdirde o kimselere zulmetmiş olursunuz. Üç şey çok önemlidir:
1- Doğruluğu anlaşılan hükme tâbi olun.
2- Fasitliği anlaşılan şeyden de uzak durun.
3- Hükmü üzerinde ihtilaf edilen şeyi de onur ve üstünlük sahibi Allah'a havale edin."
Abdürrezzak, İkrime'den rivayet ederek İsa peygamberin şöyle dediğini söylemiştir: "İnciyi, domuzun boynuna takmayın Çünkü o inciden yararlanamaz. Hikmeti de istemeyene vermeyin. Çünkü hikmet inciden daha hayırlıdır. Hikmeti istemiyen kimse ise domuzdan daha kötüdür!"
Vehb ile diğerleri, İsa peygamberin kendi arkadaşlarına şöyle dediğini nakletmişlerdir: "Siz yeryüzünün tuzusunuz. Siz bozulduğunuz takdirde tedaviniz imkansız olur. Sizde iki huy vardır ki bunlar da cehaletten sayılır:
1- Şaşılacak bir durum olmadan gülmeniz.
2- Kuşluk vakti uyumanız."
Yine Vehb u. Münebbih'den rivayet edildiğine göre İsa peygambere, "İnsanların en çok fitneci olanı kimdir?" diye soruldu. Buyurdu ki: "Âlimin günah işlemesi.. Zira âlim günah işlediği zaman, onun günahına al-danarak dünyadaki insanların birçoğu günah işlerler.
Ey kötü âlimler! Dünyayı başınızın üzerine aldınız, ahireti de ayaklar altında çiğnediniz. Sözünüz şifadır ama ameliniz derttir. Siz yaramaz meyva veren bir ağaca benzersiniz. Sizi dışardan seyredenler beğenirler, ama meyvenizi yiyenler Ölürler.
Ey kötü âlimler! Cennet'in kapıları üzerinde oturdunuz; ne içeriye girersiniz, ne de miskinleri. Oraya girmeleri için çağırırsınız.

Allah katında insanların en şerlisi, ilmini alet ederek dünyayı talep eden âlimdir."
Mekhûl dedi ki: Yahya ile İsa peygamber karşılaştılar. İsa peygamber gülerek onunla tokalaştı. Yahya ona dedi ki: "Teyze oğlu, neyin var? Görüyorum ki gülüyorsun. Sanki ahiretin hususunda emin olmuşsun?"
İsa da ona şöyle dedi: "Neyin var? Görüyorum ki yüzün asıktır. Sanki ahiretin hususunda umutsuzluğa kapılmışsın."
Cenâb-ı Allah her ikisine de vahyederek şöyle buyurdu: "İçinizden bana en sevimli olanınız, arkadaşına karşı güler yüz göstereninizdir."
Vehb b. Münebbih dedi ki: İsa (a.s.) ile arkadaşları bir mezarın yanı başına gelip durdular. Arkadaşlarından biri mezarın içine girip baktı.
Diğerleri de mezardan ve darlığından söz ediyorlardı. İsa peygamber onlara şöyle dedi: "Siz bundan önce mezardan daha dar bir yer olan analarınızın rahimlerindeydiniz. Ama Cenâb-ı Allah'ın hoşuna giden sevgili bir kulu öldüğünde, mezara genişlemesi için emir verir, mezar da genişler."
Ebu Ömer ed-Darîr şöyle dedi: "Bana gelen bir habere göre İsa peygamberin yanında ölümden söz edildiğinde onun cildinden kan damlarmış!"
Bu konuda nakledilen birçok rivayetler vardır. Hafiz b. Asakir bunlardan bir kısmım nakle tmiştir. Biz de bunlarla yetindik. İnsanı doğruya ulaştıran Allah'tır. [7]

İsa Peygamberin Semaya Yükseltilmesi

Yüce Allah buyurdu ki:
«Tuzak kurdular. Allah da onların tuzaklarına karşılık verdi. Çünkü Allah (istese), herkesten daha iyi tuzak kurar. Allah demişti ki: "Ey İ-sa, ben seni öldüreceğim, bana yükselteceğim, seni inkar edenlerden temizleyeceğim ve sana uyanları ta kıyamet gününe kadar inkar edenlerin üstünde tutacağım. Sonra dönüşünüz bana olacaktır. Ayrılığa düştüğünüz şeyler hakkında aranızda ben hükmedeceğim,"» (Âl-i İmrân, 54-55.) «Sözlerini bozmalarından, Allah'ın ayetlerini inkar etmelerinden, haksız yere peygamberleri öldürmelerinden "Kalplerimiz kılıflı" demelerinden ötürü (başlarına belalar getirdik). Hayır (kalpleri kılıflı değil), fakat inkarlarından ötürü Allah o kalplerin üzerini mühürlemiştir. Artık pek azı hariç, onlar inanmazlar: Küfürlerinden ve Meryem'e büyük bir iftira atmalarından; "Biz Allah'ın elçisi, Meryemoğlu İsa Mesihi öldürdük!" demelerinden ötürü... Oysa onu öldürmediler ve asmadılar; fakat (İsa) onlara benzer gösterildi. Onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, ondan yana tam bir kuşku içindedirler. O hususta bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar. Onu yakînen öldürmediler (onu öldürdüklerini kesinlikle bilemediler).
Hayır, Allah onu (İsa'yı) kendisine yükseltti. Allah daima üstündür, hikmet sahibidir. Andolsun) kitap ehlinden hiç kimse yoktur ki, ölümünden önce ona inanacak olmasın. Kıyamet günü de o, (İsa) onların aleyhine şahit olacaktır.» (en-Nisâ, 155-159.)
Cenâb-ı Allah, İsa'yı - sahih ve kesin kavle göre - uyku ile öldürdükten sonra göğe yükselttiğini ve Yahudilerden olup onu zamanının bazı kafir hükümdarlarına jurnalleyen ve kendisine eziyet vermek isteyen kimselerden kurtardığım, yukarıdaki ayet-i kerimelerde bildiriyor.
Hasan Basrî ile Muhammed b. îshak dediler ki: İsa'yı öldürmek isteyen hükümdarın adı Davud b. Nora idi. İsa'nın öldürülerek çarmıha gerilmesini emretmişti. Onu Beyt-i Makdis'deki bir odaya hapsettiler. Bu olay, cumayı cumartesine bağlayan gece vuku bulmuştu. Öldürülme zamanı yaklaştığında Cenâb-ı Allah, yanında hazır bulunan arkadaşlarından birini, ona benzer hale soktu. İsa'yı da o odanın bacasından göğe yükseltti. Oradakiler de bu manzarayı seyrediyorlardı. Zaptiyeler odaya girdiklerinde, İsa'nın benzeri olan genci, o zannederek yakalayıp götürdüler. Öldürüp çarmıha gerdiler. Tahkir etmek için başının üzerine dikenler koydular. Hz. İsa'nın durumunu görmeyen Hristiyanların çoğunluğu, Yahudilerin, İsa'nın öldürülüp çarmıha gerildiğine dair i'd-dilarım kabul ettiler; bu sebeple de gerçeklerden uzaklaşıp delâlete düştüler.
Andoîsun kitap ehlinden hiç kimse yoktur ki, ölümünden önce (yani kıyamet kopmasından önce ahir zamanda yeryüzüne inişinden sonra) ona inanacak olmasın." Ahir zamanda Isa peygamber yeryüzüne inip domuzu öldürecek, haçı kıracak, gayr-i müslimlerin üzerine cizye vergisini tarhedecek, İslâmiyet'ten başka hiçbir dini kabul etmeyecektir. Nitekim bu ayet-i kerimenin İbn Kesir Tefsirinde açıklamasını yaparken nakletmiş olduğumuz hadislerle de bu hususu açıklığa kavuşturmuştuk. Ayrıca "el-Fiten ve'1-Melahim" adlı kitapta da Mesih Deccal haberlerini verdiğimiz bölümde bu konuda uzun uzadıya açıklamalarda bulunmuştuk. Orada Mesih Mehdi (a.s.)'nin, yüce Allah tarafından, yalancı ve sapıklığa davet edici Mesih Deccal'ı öldürmek için yeryüzüne indirileceğini de söylemiştik. [8]

İsa Peygamber, Göğe Nasıl Yükseltildi?

İbn Ebi Hatim, ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir; "Cenâb-ı Allah, isa'yı göğe yükseltmek istediği zaman, Isa arkadaşlarının yanına gitmişti. Odada, arkadaşları olan Havarilerden oniki kişi vardı. Evdeki bir çeşmeden yıkanmış, başından sular damlarken yanlarına gitmiş ve şöyle demişti: Sizden bazıları, bana iman ettikten sonra on iki kez beni inkar edecektir.

Hanginiz benim benzerim olacaksınız ki, benim yerime öldürülsün, sonra da benimle aynı dereceye yükselsin?"
Aralarından en genç olan birisi kalktı. İsa ona: "Otur." dedi. Sonra bu teklifini tekrarlayınca aynı genç yine ayağa kalkarak: "Senin benzerin olmak isterim." dedi. İsa da: "Öyle ise sen benim benzerim olacaksın." dedi ve Allah tarafından İsa'ya benzetildi. İsa da o evin bacasından göğe yükseltildi.
Yahudilerin zaptiyesi gelerek İsa'nın benzeri kılman genci yakalayıp götürdü, öldürüp çarmıha gerdi. Bundan sonra kendisine iman edişinin ardı sıra bazı kimseler İsa'yı oniki kez inkar ettiler, sonra da üç gruba ayrıldılar. Bu gruplardan biri: «Allah dilediği müddetçe aramızda kaldı, sonra göğe yükseldi.» dedi ki bunlar Yakûbîlerdir.
Diğer bir grup: «Allah'ın oğlu dilediği müddetçe aramızda kaldı, sonra Allah onu kendi yanına yükseltti.» dediler ki, bunlar da Nasturî-lerdir.
Üçüncü grup ise şöyle dedi: «Allah'ın kulu ve elçisi, dilediği müddetçe aramızda kaldı, sonra Allah onu yanına yükseltti.» Böyle diyenler de Müslümanlardı. İki kafir grup, Müslümanlara üstün gelip onları öldürdüler. Muhammed .(s.a.v.)'i, Allah, peygamber olarak gönderinceye kadar İslamiyet, kafirlerin baskısı altında kaldı.
îbn Abbas: "Biz de inananları, düşmanlarına karşı destekledik, onlar üstün geldiler." (es-Saff, 14.) ayet-i kerimesi ile bunun kasdedüdiğini söylemiştik.
Bu husus, selef ulemasının birçoğu tarafından böylece nakledilmiştir. Bu konuda uzun uzadıya açıklamalarda bulunan biri de Muhammed b. îshak b. Yesar'dır ki şöyle demiştir: Risaleti tebliğ etsin, davetini tamamlasın ve Allah'ın dinine giren insanlar çoğalsınlar diye İsa peygamber, ömrünü uzatması için onur ve üstünlük sahibi olan Allah'a dua ediyordu. Rivayete göre yanında oniki Havarisi vardı. Bunların adları şöyledir: Batros, Yakub b. Zebda, Yakub'un kardeşi Yahnes, Endravus, Filibos, Abroselma, Matta, Tomas, Halkrya oğlu Yakub, Tedavüs, Feta-tiya, Yadis Keryayota. (Yahudilere, isa'nın yerini gösteren de budur.) Aralarında Serkis adında birisi de vardı ki Hristiyanlar, onun adını gizlemişlerdir. İsa'ya benzediği için onun yerine Öldürülüp çarmıha gerilen bu zattır. Bazı Hristiyanlarm iddiasına göre isa'nın benzeri olduğu için Öldürülüp çarmıha gerilen kişi, Keryayota oğlu YodasJtır. Doğrusunu Allah bilir.
Dahhakb. Abbas'm şöyle dediğim rivayet etmiştir: Isa peygamber, yerine halef olarak Şemon'u bırakmıştır. Yahudiler, onun benzeri olan Yodas'ı öldürmüşlerdir.
Ahmed b. Mervan, Ferra'nın, «Tuzak kurdular, Allah onların tuzaklarına karşılık verdi. Allah tuzak kuranların en iyisidir.» ayet-i kerime-siyle ilgili olarak açıklamalarda bulunurken, şöyle demiştir: «İsa (a.s.), bir zaman teyzesinin gözü önünden kaybolup gitti sonra yanına geldi. Yahudilerden Re'sül Calot, Allah tarafından İsa (a.s.)'mn benzeri bir şekle büründürüldü. Bunlar Isa (a.s.)'mn kapısına gelip yığıldılar, kapıyı kırdılar; Re'sül Calot, Isa (a.s.)'yı yakalayıp getirmek için içeriye girdi Allah, İsa (a.s.)'yı ona göstermedi. Sonra arkadaşlarının yanma çıkarak: Isa (a.s.)'yı görmedim, dedi. Elinde kınından çekilmiş bir kılmç vardı. Arkadaşları - İsa (a.s.)'nın benzeri kılındığı için, ona - İsa sensin diyerek onu yakalayıp Öldürdüler ve çarmıha gerdiler. Şanı yüce Allah buyurdu ki: «Oysa onu öldürmediler ve asmadılar fakat (İsa) onlara benzer
gösterildi.»
ibn Cerir, Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Beraberindeki onyedi Havari ile İsa peygamber bir eve gelip girdi. Yahudiler evi kuşatma altına aldılar. Eve girdiklerinde Havarilerin hepsi İsa (a.s.) suretine girerek onun gibi göründüler. Yahudiler onlara: "Bize büyü yaptınız. Ya İsa (a.s.)'yı bize gösterirsiniz ya da hepinizi öldürürüz!" dediler. İsa (a.s.), arkadaşlarına: "Cennet karşılığında bu gün hanginiz kendi nefsini satar (feda eder)?" diye sorunca Havarilerden biri: "Ben satarım." deyip Yahudilerin Önüne çıktı ve ben İsa (a.s.)'yım, dedi. Allah, onu, İsa (a.s.)'nm şekline büründürmüştü. Onu, yakalayıp öldürdüler ve çarmıha gerdiler. İşte bu nedenle o insan, kendilerine İsa (a.s.)'nm benzeri kılındı ve onlar da İsa (a.s.)'yı öldürmüş olduklarını zannettiler. Hristiyaıılar da aynı şekilde İsa (a.s.)'nm öldürülmüş olduğunu zannettiler. Halbuki Cenâb-ı Allah, o gün içinde İsa (a.s.)'yı göğe yükseltmişti.»[9]
îbn Cerir, Vehb b. Münebbih'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cenâb-ı Allah, Meryem oğlu İsa (a.s.)'ya, artık dünyadan çıkıp gideceğini bildirdiğinde Ölüm ona zor gelmişti. Havarileri çağırarak onlara bir ziyafet verip şöyle dedi: Bu gece yanımda bulunun. Çünkü size ihtiyacım vardır.
Gece olunca Havariler yanma geldiler, kalkıp onlara çeşitli hizmet ve ikramlarda bulundu. Yemekten sonra ellerini yıkayıp kendi eliyle onlara abdest aldırdı. Havluyla ellerini silip kuruladı. Havariler bundan sıkılıp utandılar. İsa (a.s.): "Bu gece benim yaptıklarıma karşı çıkan kimse, benden değildir. Ben de ondan değilim." dedi. Böyle deyince artık onun bütün yaptıklarına tasvip nazarıyla baktılar. Nihayet bütün hiz-met ve ikramlara tamamladıktan sonra şöyle bir açıklamada bulundu: "Bu gece ziyafette size yaptığım hizmetler ve ellerinizi yıkayışım, benden size bir örnek olsun. Beni, en hayırlınız olarak görmektesiniz. Şu halde birbirinize yaptığınız ikramlar ağırınıza gitmesin. Birbiriniz için kendinizi feda edin. Nitekim ben de kendi nefsimi size feda etmişimdir. Size olan ihtiyacım, benim için Allah'a dua edip ecelimi ertelemesini is-temenizdir."
Havarileri kendilerini duaya verince daha da fazla dua etmek istediklerinde uyku bastırdı, artık dua edemez hale geldiler. İsa onları uyarmaya ve uykularını dağıtmaya çalışıyor ve: "Sübhanallah! Bana yardımcı olmak için bir gece dahi sabredemiyor ve dayanamıyorsunuz, öyle mi?" diyordu. Onlar da şu karşılığı veriyorlardı: "Vallahi bize ne olduğunu anlayamadık, halbuki önceki gecelerde çok uykusuz kalır ve sohbet ederdik. Ama bu gece uykusuz kalmaya dayanamıyoruz. Bizimle dua arasına bir engel girmiştir." Böyle demeleri üzerine İsa (a.s.) şu karşılığı vermişti: "Evet.. Çoban gidecek, koyun sürüsü dağılacaktır." Böyle diyerek ölümünün yaklaştığını onlara haber veriyordu. Daha sonra da sözünü şöyle sürdürdü: "Doğrusu horoz üç defa

ötmeden önce sizden biri, beni inkar edecektir. Ve yine biriniz az bir para karşılığında beni satacaktır. Bu sebeple elde ettiği parayı da yiyecektir." Böyle dedikten sonra arkadaşları evden çıkıp dağıldılar. Yahudiler de İsa peygamberi arıyorlardı. Havarilerden biri olan Şemon'u yakaladılar ve: "İşte bu da İsa'nın arkadaşlanndandır!" dediler ama o İsa'nın arkadaşı olduğunu inkar ederek: "Ben onun arkadaşı değilim!" dedi. Böylece onu bıraktılar. Bu defa diğer bir grup Şemonu yakaladı. Yine İsa (a.s.)'nın arkadaşı olmadığını söyledi. Sonra da bir horozun ötmekte olduğunu işitti, ağlayıp üzüldü.
Havarilerden biri, Yahudilere gidip şöyle dedi: "İsa (a.s.)'mn yerini size gösterirsem bana ne verirsiniz?" Onlar da kendisine otuz dirhem verdiler. Dirhemleri alıp onları peşine taktı ve İsa (a.s.)'nın bulunduğu yere götürdü. Ama bundan önce kendisi İsa (a.s.)'nın suretine büründü. Yahudiler, onun İsa olduğunu zannederek yakaladılar; elini, ayağım bağlayarak götürdüler. Kendisine şöyle dediler: "Sen misin ölüleri diriltip şeytanları kovan ve delileri şifaya kavuşturan? Hadi bakalım, kendini şu iplerden kurtarsana?!" Böyle deyip yüzüne tükürüyor, üzerine diken atıyorlardı. Nihayet onu darağacmm yanma getirdiler. Cenâb-ı Allah o esnada İsa (a.s.)'yı göğe yükseltip aldı ve İsa (a.s.)'nm benzeri olan Havariyi astılar. Astıkları Havari dai*ağacmda yedi gün müddetle kaldı. Sonra anası ile anasının tedavi ederek delilikten kurtarıp şifaya kavuşturduğu kadın, darağacmm yanma gelerek ağlamaya başladılar. İsa peygamber yanlarına gelerek: "Niçin ağlıyorsunuz?" diye sorunca, onlar da senin için ağlıyoruz, diye karşılık verdiler. İsa (a.s.) onları teskin ederek şöyle dedi: "Allah beni yanma yükseltti ve bana iyilikten başka bir şey isabet etmedi. Şu darağacmdaki adam benim şeklime bürün-dülerek onlara benzer kılındı. Siz Havarilere deyin ki, falan yere gelip benimle buluşsunlar." Kadınlar gidip Havarilere bu haberi ulaştırdılar. Havariler de belirtilen yere onbir kişi olarak gittiler. İsa (a.s.)'mn yerini Yahudilere gösteren ve onu satan Havari, ortalarda yoktu. İsa (a.s.), onu arkadaşlarına sordu. Onlar da: Yaptığı ihanetten dolayı pişman oldu. Kendini boğarak öldürdü, dediler.
İsa: "Eğer tevbe etseydi Allah tevbesini kabul buyururdu." dedi. Sonra kendileriyle beraber gezip dolaşan Yahya adındaki genci onlara sordu ve dedi ki: "O sizinle beraberdir. Artık buradan gidin. Her insan kendi kavminin dili ile konuşmalıdır. Onları uyarıp desteklemelidir."[10]
Bu tuhaf ve garip bir isnattır. Ama - Allah'ın laneti üzerlerine olsun - Hristiyanların anlattıkları şu hikayeden daha sahihtir. Güya Meryem bir ağacın yanında oturup ağlamakta iken İsa peygamber onun yanına gelmiş, vücudundaki çivi yerlerini ona göstermiş, cesedi her ne kadar asılıp çarmıha gerilmişse de ruhunun Allah katma yükseltildiğini ona haber vermiş!
Bu, yalan, iftira, uydurma, tahrif, tebdil ve asılsız sözlerdir. Hiçbir mesnede dayanmadan İncil'e yapılan hilaf-ı hakikat eklemelerdir. Delilin icaplarına uymamaktadır.
Hafiz b. Asakir, Yahya b. Habib kanalıyla yaptığı bir rivayette şöyle demektedir: Darağacmdaki adam yedi gün müddetle asılı kaldıktan sonra Meryem, hükümdarın evine giderek darağacmdaki ölünün indirilmesini istedi. Asılanın kendi oğlu olduğunu zannediyordu.Hükümdar, onun bu isteğini kabul edip cesedi darağacmdan indirtti ve oraya defnettirdi. Meryem, Yahya'nın anasına: "Mesih'in mezarını ziyaret etmek için benimle gelmez misin?" diye sordu. İkisi beraberce mezarın başına gittiler. Mezara yaklaştıklarında Meryem, Yahya'nın anasına: "Örtünmez misin?" diye sorunca Yahya'nın anası: "Kime karşı örtüneceğim?" diyerek karşılık verdi. Meryem de: "Şu mezarın yanı başında duran adama karşı örtün." dedi. Yahya'nın anası ise: "Ben herhangi bir kimse görmüyorum." dedi. Meryem, kabrin yanı başında duran şahsın Cebrail olacağını düşündü. Onunla görüşeli aradan epey zaman geçmişti. Yahya'nın anası yerinde durdu. Meryem mezara yaklaştı. Yaklaştığında Cebrail ona şöyle demişti: "Ey Meryem, nereye gidiyorsun?"
Meryem de, "Mesih'in mezarını ziyaret edeceğim. Selam verip onunla konuşacağım." diye karşılık verdi. Cebrail ona şu cevabı verdi: "Ey Meryem, bu Mesih değildir. Allah, Mesih'i kafirlerden temizleyerek kendi katına yükseltti. Burada yatan, ona benzer kılman ve yerine öldürülüp asılan gençtir. Bunun işareti de şudur: Bu gencin ailesi kendisini kaybetmişlerdir. Nerede olduğunu bilememektedirler. Dolasıyla üzerine ağlamaktadırlar. Eğer inanmıyorsan falan gün falan ormanlığa gel, orada Mesih'le karşılaşırsın!"
Meryem, kız kardeşinin yanına dönüp gitti. Cebrail de tekrar göğe çıktı. Meryem, kız kardeşine Cebrail'den ve kendisine söylediği sözlerden, gideceği ormanlıktan bahsetti. Cebrail'le kararlaştırmış oldukları günde ormanlığa gitti ve İsa (a.s.)'yı orada buldu. Onu görünce koşarak yanma vardı ve kucaklayıp başını öptü. Daha önce yaptığı gibi İsa da ona dua ederek şöyle dedi: "Anacığım şu kavim beni öldürmedi. Ancak Allah, beni kendi yanma alıp götürdü. Bu gün seninle buluşmama izin verdi. Yakında sen de öleceksin. Buna sabret ve Allah'ı çokça zikret." Böyle dedikten sonra İsa tekrar göğe çıktı ve anası Meryem, ölünceye kadar artık İsa (a.s.) ile bir daha buluşmadı.
Bana ulaşan habere göre Meryem, İsa'nın göğe yükseltilmesinden sonra beş sene daha yaşamış ve elliüç yaşmdayken vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnut kılsın.
Hasan Basrî dedi ki: İsa peygamber, otuzdört yaşındayken göğe yükseltildi.
Hadisde şöyle haber verilmektedir:
«Cennetlikler, Cennet'e tüysüz ve parlak delikanlılar suretinde gireceklerdir. Gözleri sürmeli olup hepsi otuzüçer yaşında olacaklardır.»
Bir başka hadisde de cennetliklerin Cennet'e girerken İsa (a.s.)'nın göğe yükseltildiği gündeki suretinde ve Yusuf un güzelliğinde olacakları haber verilmektedir. Hammad b. Seleme, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini söylemiştir: İsa, otuzüç yaşındayken göğe yükseltildi.
Hakim'in, "Müstedrek" adlı eserinde Fatıma bintü Hüseyn'den yaptığı rivayete göre Hz. Aişe şöyle demiştir: «Fatıma'nm bana

anlattığına göre Rasûlullah kendisine şöyle demiştir: Peygamberlerden her biri, kendisinden önceki peygamberin yarı ömrü kadar yaşamıştır. İsa da 120 sene yaşadı. Ben de altmış yaşındayken vefat edeceğim.»
Bu garip bir hadistir.
Hafiz İbn Asakir demiş ki: Doğrusujsa peygamber bu kadar yaşamış değildir. Ancak bununla, onun kendi ümmeti içinde kalış müddetim kasdetmiştir.
Süfyan b. Uyeyne, Yahya b. Ca'de'den rivayet ederek Fatıma (r.a.)'mn şöyle dediğini söylemiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bana dedi ki:
«Doğrusu Meryem oğlu İsa (a.s.), İsrailoğulları arasında kırk yıl kaldı.»
Emirü'l-Mü'minîn Ali (r.a.)'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: İsa(a.s.) ramazanın yirmi ikinci gecesinde göğe yükseltildi.Hz. Ali de vuruluşundan beş gün sonra, Ramazan'm yirmi ikinci gecesinde vefat etmiştir.
Dahhak, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:İsa peygamber göğe yükseltileceği zaman bir bulut gelip yanma yaklaştı. Bulutun üzerine oturdu. Öte yandan anası Meryem gelerek onunla vedalaşıp ağladı. Sonra anasının gözleri önünde İsa (a.s.) göğe yükseltildi. Sarığı Şe-mon'un üzerine düştü. Anası, eliyle veda işaretleri yaparak gözden kay-boluncaya kadar onunla işaretleşti. Onu çok iviyordu. Çünkü Meryem, hem analık hem de babalık şefkatini oğluna göstermekteydi. Zira Isa (a.s.)'nın babası yoktu. Ne seferde, ne hazarda onu yalnız bırakmaz ve ondan ayrılmazdı. Nitekim şairin biri şöyle demiş: "Bir saatlik ayrılığı, ölüm gibi görüyorum.
Buluşması haşre dek uzanan ayrılığa nasıl tahammül ederim?!" İshak b. Bişr, Mücahid b. Cübeyr'den rivayet ederek dedi ki: Yahudiler, İsa (a.s.)'nın benzeri kılman adamı, İsa (a.s.) zannederek öldürdüler ve çarmıha gerdiler. Onlar, öldürdükleri adamı, İsa (a.s.) zannediyorlardı. Hristiyanların çoğu da cahilliklerinden dolayı onların bu zan-larına uydular. Katiller, İsa (a.s.)'mn arkadaşlarına da musallat oldular. Kimini öldürdüler, kimini dövdüler, kimini hapsettiler. Nihayet durumları zamanın Rumlara bağlı Şam valisine iletildi. Ona denildi ki: Yahudiler, kendilerine Allah'ın elçisi olduğunu söyleyen bir adamın arkadaşlarına musallat olmuşlar. O adam, ölüleri diriltip anadan doğma körlerle alacalılarım iyileştirip şifaya kavuşturuyor ve mucizeler gösteriyordu. Ona hücum edip öldürdüler; arkadaşlarım da çeşitli eziyetlere uğratıp tahkir ettiler. Onları hapse attılar.
Hükümdar, onlara haber salarak huzuruna getirtti. Aralarında Ze-keriyya oğlu Yahya, Şemon ve bir grup daha vardı. Hükümdar, onlara İsa (a.s.)'mn haberini sordu, onlar da gerekli açıklamalarda bulundular. Dinlerini kabul edip onlara biat etti; ülkülerim yüceltti. Böylece hak, Yahudilere galip geldi. Hristiyanlamı sözü geçerli oldu. Daha sonra hükümdar, Isa (a.s.)'nm çarmıha gerilmiş olduğu ağacı getirtti. O ağaca tazimde bulundu. Bu nedenle Hristiyanlar haça saygı göstermeye başladılar. Böylece Hristiyanlık dini, Rumlar arasına girdi. Bu anlatılanlarda bazı yönlerden yanlışlıklar vardır. Şöyle ki:
1- Zekeriyya oğlu Yahya peygamber, çarmıha gerilen şahsın İsa (a.s.) olduğunu kabul etmez. Hz. Yahya masumdur. Hak olarak vuku bulan gerçeklerden başka birşeyi kabul etmez.
2- Rumlar o zaman değil de, o zamandan 300 sene sonra yani Kral Kostantin'in devrinde Hıristiyanlığa girdiler. Kral Kostantin, Kostan-oğlu olup kendisine nisbet edilen Kostantin şehrinin kurucusudur.
3- Yahudiler, İsa (a.s.)'ya benzeyen adamı öldürüp çarmıha gerdikten sonra o çarmıhı bir çöplüğe attılar orada süprüntüler, pislikler ve leşler vardı. O çarmıh, Kral Kostantin'in zamanına kadar o pisliklerin altında kaldı. Nihayet kralın anası Heylane el-Harraniye el-Fendeka-niye, çarmıhın oradan çıkarılmasına vesile oldu. Çarmıhın üzerine gerilen şahsın İsa olduğuna inanıyordu. Onun isteği üzerine yetkililer gidip çarmıhı o mezbeleden çıkardılar. Anlatıldığına göre hastalıklı bir kimse o çarmıha dokununca şifa buluyormuş. Bunun olup olmadığım Allah bilir. Bu doğru da olabilir. Çünkü İsa (a.s.)'nm yerine kendini feda ederek çarmıha gerilen insan, gerçekten salih bir insanmış. Bu olay, o günkü Hristiyanlar için büyük bir bela ve imtihan olmuştu. İsa (a.s.)'nın, üzerine gerilmiş olduğu haç şeklindeki tahta, çöplükten çıkarıldıktan sonra Hristiyanlar ona saygı gösterdiler. Onu, altın ve incilerle kaplayıp süs-lediler. İşte bu nedenle Hristiyanlar haç edinip onu teberrük vesilesi kıldılar. Haçın çıkarıldığı çöplüğün temizlenmesi için Kral Kostantin'in anası emir verdi. O çöplük temizlendi ve yerine çeşitli zinetlerle süslenmiş muazzam bir kilise inşa edildi. İşte o kilise, bu gün Kudüs'de Kama-me kilisesi diye bilinen meşhur kilisedir. Çöplük yanında inşa edildiği için bu adı almıştır. Bazıları bu kiliseye Kıyame kilisesi de demektedirler. İnançlarına göre İsa peygamberin cesedi orada ayağa kalkıp dikilmiştir.
Bilahare Kral Kostantin'in anası Heylane, şehrin çöp ve pisliklerinin, Yahudilerin kıblesi olan kayalığın üzerine dökülmesini emretmiştir. Bu hal, Hz. Ömer'in Kudüs'ü fethetmesine kadar devam etmiştir. Kudüs'e girdiğinde Ömer (r.a.), o kayalığın üzerindeki süprüntüleri kendi abasıyla silip orayı pisliklerden ve necasetten armdırmıştır. Mescidi kayalığın gerisine değil de, miraç gecesinde Peygamber Efendimi-z'in namaz kılmış olduğu ön tarafına inşa etmiştir ki, orası da Mescid-i Aks a1 dır. [11]

İsa Peygamberin Şemaili Ve Faziletleri

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Meryem oğlu Mesih, bir elçiden başka birşey değildir. Ondan önce de elçiler gelip geçmiştir. Annesi de dosdoğrudur.» (ol-Mâide, 75.)

İsa peygambere, yeryüzünde çok seyahat ettiği ve dinini zamanın fitnelerinden kurtardığı için Mesih adı verilmiştir. Ayrıca Yahudiler, kendisini şiddetle yalanlayıp ona ve anasına türlü iftiralar attıkları için de Mesih adını aldığı, gelen rivayetler arasındadır. Düz taban olduğu için1 Mesih adım aldığını söyleyenler de olmuştur.

Cenâb-ı Allah, buyurdu ki: «Sonra bunların peşinden ardarda peygamberlerimizi gönderdik. Arkalarından Meryem oğlu İsa'yı da gönderdik. O'na İncil'i verdik.» (d-Hadîd, 27.)

Cenâb-ı Allah bir diğer ayet-i kerimede de şöyle buyuruyor:

-Meryem oğlu İsa'ya da açık deliller verdik ve onu Rûhu'l-Kudüs (Cebrail) ile destekledik.» (ci-Bakara, 87.)

Bu konuda varid olan ayet-i kerimeler gerçekten çoktur.

Önceki sayfalarda da naklettiğimiz gibi Buharî ile Müslim'in sahihlerinde şöyle bir hadis-i şerif yer almaktadır: "Doğan her çocuğa şeytan, böğründen bir darbe vurur. Doğmakta olan çocuk bu nedenle bağırarak ağlar, Ancak Meryem ile oğlu, şeytanın bu darbesinden mahfuz kalmışlardır. Şeytan ona vurmaya giderken perdeye vurmuştu."

Ubade (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:

«Allah'dan başka tanrı bulunmadığına, O'nun bir ve ortaksız olduğuna, Muhammed'in de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna, İsa'nın da Allah'ın kulu, elçisi ve Meryem'e bıraktığı bir kelimesi, aynı zamanda kendisinden bir ruh olduğuna, Cennet'in hak ve ateşin de hak olduğuna şe-hadet eden kimseyi - ameli ne olursa olsun - Allah, Cennet'e koyar.»[12]

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir başka hadis-i şerifte de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Kişi, cariyesini terbiye edip terbiyesini güzelle ş tir irse; cariyesini eğitip eğitimini güzelleştirirse; sonra onu azad edip onunla evlenirse, kendisi için iki sevap vardır. Kişi, Meryem oğlu İsa'ya iman eder, sonra da bana iman ederse, kendisi için iki sevap vardır. Kişi, Rabbine karşı gelmekten sakınır ve efendilerine itaat ederse, kendisi için iki sevap vardır.»[13]

Buharî, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle dediğini söylemiştir:

"Miraca çıkarıldığım gece Musa ile karşılaştım. Zannedersem uzun ile kısa arası bir boyu vardı. Saçları dümdüzdü. Şenue kabilesinin adamlarından biri gibi idi (Yani ayıpsız ve kusursuz bir yapısı vardı). İsa ile de karşılaştım. O, orta boylu ve sarışındı. Hamamdan çıkmış gibi kızarıktı. İbrahim'i de gördüm. Evladından ona en çok benzeyen benim."

Bu hadis, İbrahim ile Musa peygamberlerin kıssalarında da nakledilmişti.

Muhammed b. Kesir, îbn Ömer'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

«İsa (a.s.)'yı, Musa'yı ve İbrahim'i gördüm. İsa kızarık renkli, kıvırcık saçlı ve geniş göğüslü idi. Musa (a.s.) da orta boylu bir adamdı. Hind-lilere benzeyen düzgün suretli bir kimse idi.»[14]

İbrahim b. Münzir, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.) bir gün insanların arasında iken Mesih Dec-_qp1 hakkında açıklamalarda bulunarak şöyle dedi:

«Şüphesiz Allah kör değildir. Ama bilesiniz ki Mesih Deccal'm sağ gözü kördür. Gözü sanki dışarıda kalmış bir üzüm tanesi gibidir. Ka*be'nin yanında uyumakta iken gece rüyada güzel suretli bir insan gördüm. Adamın saçları omuz aralarına kadar uzanmış idi ve dümdüzdü. Başından su damlıyordu. Ellerini iki adamın omuzlarına koymuş vaziyette Ka'be'yi tavaf ediyordu. Bu kimdir? diye sordum. "Meryem, oğlu Mesih'tir." dediler. Sonra arkasında kıvırcık saçlı, saçları birbirine girmiş bir adam gördüm. Sağ gözü kördü. Gördüğüm insanlar arasında İbn Katan'a en çok benzeyen oydu. Ellerini iki adamın omuzlarına koymuş vaziyette Ka'be'yi tavaf ediyordu. "Bu kimdir?" diye sordum. Dediler ki: "Mesih Deccal'dır."»[15]

Zührî dedi ki: Yukarıdaki hadis-i şerifte geçen İbn Katan, Huzaa kabilesine mensup bir adam olup cahiliyet devrinde helak olmuştur.

Peygamber Efendimiz, her iki Mesih'in de evsafını vermiştir. Yani hem hidayet Mesih'inin hem de delâlet Mesih'inin niteliklerini belirlemiştir ki, hidayet Mesih'i indiğinde mü'minler onu tanısın ve ona iman etsinler, diğeri de indiğinde mü'minler onu tanısın ve ondan sakınsınlar.

Buharî, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendi-miz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

«Meryem oğlu İsa bir adamın hırsızlık yapmakta olduğunu gördü. Ona: "Çaldın mı?" diye sordu. O da: "Hayır,kendisinden başka tanrı olmayan (Allah'a) andolsun ki çalmadım." diye cevap verdi. Bunun üzerine İsa (a.s.) şöyle dedi: "Allah'a iman ettim ve gözlerimi yalanladım.»[16] Bu hadis-i şerif, İsa peygamberin temiz bir karekter ve seciye sahibi olduğunu göstermektedir. Çünkü o, hırsızın yemin edişini, kendi kanaatine tercih etmişti. O hiç kimsenin yalan yere Allah'ın azameti üzerine yemin etmeyeceğine inanmıştı. Kendi gördüklerini nazarı itibara almamış, yemini esas kabul etmişti. Hırsızın mazeretini kabul etmiş, kendi nefsine dönerek şöyle demişti: «Allah'a iman ettim ve gözlerimi, senin yeminin için yalanladım.»

Buharı, İbn Abbas'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: «"Çıplak, yalın ayak ve sünnetsiz olarak haş-rolunacaksınız." Böyle dedikten sonra şu ayet-i kerimeyi okudu: «İlk yaratmaya nasıl başladıksa onu, yine öyle çevirir (yok eder)iz. Üzerimize söz; biz bunu mutlaka yapacağız.» (el-Enbiyâ, 104.) Halk içinde ilk olarak İbrahim giydirilecektir.Sonra ashabımdan, sağcı ve solculardan bir grup insan sorguya çekilecek, ben de onların ashabım olduklarını söyleyeceğim. Bana denilecek ki: Sen aralarından ayrıldıktan sonra bunlar gerisin geri küfre döndüler! Bunun.üzerine ben salih kul Meryem oğlu İsa (a.s.)'nm dediği gibi diyeceğim: «Ben onların içinde olduğum sürece onları kolladım. Fakat sen beni vefa

ettirince onları gözetleyen (yalnız) sen oldun. Sen her şeyi görensin! Eğer onlara azap edersen, onlar senin kullarındır. (Dilediğini yaparsın;) Eğer onları bağışlarsan, şüphesiz sen daima üstünsün, hikmet sahibisin."»[17] (el-Mâide,H7-H8.)
Buharî, îbn Abbas'ın, şöyle dediğini rivayet eder: Minber üzerinde Ömer'in şöyle dediğini işittim: Ben Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu duydum: Hristiy ani arın, Meryem oğlu İsa (a.s.)'yı aşırı derecede övdükleri gibi, siz de beni övmeyin. Ben sadece bir kulum. Şu halde (benim için) Allah'ın kulu ve elçisi deyin.[18]
Buharî, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Beşikte sadece üç kişi konuşmuştur»
İsa (a.s.) zamanında, îsrailoğullarında kendisine Cüreyc denilen bir adam vardı. Namaz kılıyordu. Anası yanana gelip onu çağırdı. O: "Ben anama cevap mı vereyim yoksa namazıma devam mı edeyim?" diye kendi kendine sordu. (Ve neticede anasına cevap vermedi, namazını kılmaya devam etti). Anası da (kızdığı için) şöyle dedi: "Allah'ım, ona fahişelerin yüzünü göstermedikçe onu öldürme." Günün birinde Cüreyc manastırında ibadet halinde iken karşısına bir kadın gelip durdu.
Onunla konuştu ama o, kadına iltifat etmedi. Kadın gidip bir çobanla buluştu. Kendini çobana verdi. Çobanla yaptığı cinsel temas sonucunda bir çocuk doğurdu. Kendisine: "Bu çocuk kimden?" diye soranlara: "Cü-reyc'den." diye cevap verdi. Bunun üzerine halk galeyana gelerek manastıra geldiler ve Cüreyc'in manastırım yıktılar. Onu dışarı çıkarıp türlü küfürlerle sövüp tahkir ettiler. Bunun üzerine Cüreyc de kalkıp abdest aldı, namaz kıldı, dua etti. Sonra çocuğun yanına giderek: "Ey çocuk söyle bakalım, baban kimdir?" diye sordu. Çocuk da: "Babam, falan çobandır!" diye karşılık verdi. Bunun üzerine ahali, Cüreyc'e: "Manastırını altından yaptıralım" dediler. Cüreyc kabul etmedi, sadece kerpiçten yapmalarını kabul etti.
İsrailoğuUarı arasında yaşamakta olan bir kadın, kendi çocuğunu emzirmekte idi. Gösterişli bir süvari, kadının yanından geçti, kadın: "Allah'ım, benim oğlumu da bu süvari gibi yap." diye temennide bulundu. Bunun üzerine çocuğu, emmekte olduğu memeyi bırakarak süvariye taraf baktı ve : "Allah'ım, beni bunun gibi yapma." dedi. Sonra tekrar anasının memesini ağzına alıp emmeye başladı.
Ebu Hüreyre dedi ki: Ben Rasûlullah (s.a.v.)'m kendi parmağını emmekte olduğunu görür gibi oluyordum.
Sonra o kadın, bir cariyeye uğradı ve : "Allah'ım, çocuğumu bunun gibi yapma." dedi. Çocuk tekrar anasının memesini bırakarak: "Allah'ım, beni bu cariye gibi yap." dedi. Anası ise: "Niçin böyle diyorsun?!" diye sorunca, çocuk şu cevabı verdi: "O süvari zorbalardan bir zorbaydı. Bu cariyeye gelince halk, bunun hakkında: "Hırsızlık ve zina yaptı." diyor. Oysa böyle birşey yapmış değildir."
Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
«İnsanlar içinde Meryem'in oğluna en yakın olan benim. Peygamberler, kumaların çocuklarıdırlar. Benimle Meryem'in oğlu arasında peygamber gelmiş değildir.»[19]
Ahmed b, Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «İnsanlar içinde İsa (a.s.)'ya en yakın olan benim. Peygamberler kardeştirler ve kuma çocuklardırlar. Benimle İsa (a.s.) arasında bir peygamber gelmiş değildir.»
Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Peygamberler, kumalardan doğan kardeşlerdir. Dinleri birdir. Anaları farklıdır. İnsanlar içinde Meryem oğlu İsa'ya en yakın olan benim. Çünkü benimle onun arasında bir peygamber gelmiş değildir. O yeryüzüne inecektir. Onu gördüğünüzde onu tanıyın (ve kabul edin), o orta boylu bir adam olup, rengi kırmızıyla beyaz arasıdır. Saçları dümdüzdür. Üzerine ıslaklık isabet etmemiş olsa dahi yine de başından sular damlar (yani tertemizdir) Elinde değneği vardır. Haçı kıracak, domuzu öldürecek ve cizye tarhedecektir. Milletleri yok edecektir. Öyleki zamanında İslâm'dan başka birşey kalmayacaktır. Cenâb-ı Allah onun zamanında, yalancı Mesih Deccal'ı helak edecektir. Yeryüzüne güvenlik gelecektir. Öyleki arslanla deve, sığırla kaplan, koyunla kurt bir arada yayılacaktır. Küçücük çocuklar, yılanlarla oynayacaktır. Kimse kimseye zarar vermeyecektir. İsa (a.s.) bu halde Cenâb-ı Allah'ın dilediği bir müddetle yeryüzünde kalacak, sonra vefat edecektir. Müslümanlar namazını kılıp defnedeceklerdir.»
Ahmed b. Hanbel'in, Ebu Hüreyre'den yaptığı bir rivayette de aynı ifadeler kullanılmış ve şöyle bir ekleme yapılmıştır: «İsa peygamber halk arasında kırk yıl kalacak, sonra vefat edecek ve Müslümanlar namazını kılacaklardır.»
Hişam b. Urve, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: "(İsa) yeryüzünde kırk yı bekleyecektir."
İsa peygamberin ahirzamanda yeryüzüne ineceğini, "Melahim" adlı eserde açıkladık. Nitekim bu konuyu Nisa sûresinin şu ayet-i kerimesini İbn Kesir Tefsiri'nde açıklarken de uzun uzadıya izah etmiştik: «An-dolsun, kitap ehlinden hiç kimse yoktur ki, Ölümünden önce ona inanacak olmasın. Kıyamet günü de o (İsa), onların aleyhine şahit olacaktır.» (en-Nisâ, 159.)
Bir başka ayet-i kerimede de şöyle buyuruluyor: «O, kıyametin kopacağını gösterir bir ilimdir.» (ez-Zuhmf, el) Ayrıca İbn Kesir Tefsîri'nde, "Melahim" adlı eserde de açıkladığımız gibi İsa (a.s.), Şam'daki minarenin üzerine inecektir. O esnada sabah namazı kılınmak üzere olacaktır. Müslümanların imamı ona: "Ey Allah'ın Ruhu, beri gel de bize namaz kıldır." diyecektir. O da şu cevabı verecektir: "Hayır, ben kıldıramam. Sizler birbirinize emir kılınmışsınız. Bu da Allah'ın bu ümmete bir ikramıdır."

Bir diğer rivayete göre ise İsa peygamber, Müslümanların imamına şöyle diyecektir: "Namaz kıldırmak sana aittir. Ben senin arkanda namaz kılacağım." Böyle dedikten, sonra İsa peygamberle Müslümanlar, Mesih Deccal'ı aramaya koyulacak ve Lüd kapısının yanında onu yakalayacaklardır. İsa peygamber mübarek eliyle onu öldürecektir.
Önce de anlattığımız gibi o, Şam'daki Emevi camisinin beyaz taştan yapılma minaresini inşa ederken çok kuvvetli ümit sahibi bir kimseydi. Yakılıp yıkıldığı zaman o minareyi Hristiyanların mallarıyla inşa etmiş, çevresini imar etmişti. İşte İsa peygamber oraya inecek, domuzu öldürecek, haçı kıracak ve. insanlardan sadece Müslüman olmalarını isteyecek, diğer dinleri kabul etmeyecektir. Ravha yolundan çıkıp gelecek, hac ya da umre ibadetini veya her iki ibadeti eda edecek, insanlar arasında kırk sene müddetle kalacak, sonra vefat edecektir. Rivayete göre Peygamber Efendimiz'in hücresine, ya da arkadaşları Ebu Bekir'le Ömer'in bulundukları yere defnedilecektir.
İbn Asakir'in, Aişe (r.a.)'den nıerfu olarak kendi kitabında İsa peygamberin hayat hikayesini anlatırken son kısımda şöyle demiştir: Isa peygamber, Rasûlullah (s.a.v.) ile Ebu Bekir ve Ömer'in medfun oldukları peygamber hücresine defnedilecektir."
Ancak bu hadisin senedi sahih değildir.
Ebu İsa et-Tirmizî, Muhammed b. Yusuf b. Abdullah b. Selam'dan rivayet ederek dedi ki: Tevrat'da şöyle yazılıdır: Muhammed (s.a.v.) ile İsa (a.s.) bir araya defnedilecektir.
Ebu Mevdud dedi ki; Rasûlullah (s.a.v.)'m kabr-i şerifinin yanında bir mezar yeri daha vardır.
Buharî, bu hadisin sahih olmadığını ve böyle bir hadise uyamıyaca-ğını söylemiştir.
Buharî, Selman'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: İsa peygamberle Muhanr.:: sd (s.a.v.) arasında 600 senelik bir fetret devri geçmiştir. Ka-tade'ye göre fetret devri 560 senedir. 540 sene olduğunu söyleyenler de vardır. Dahhak'a göre 430 küsur senedir. Meşhur kavle göre 600 senedir. 620 kameri sene olduğunu söyleyenler de olmuştur ki bu, 600 şemsî seneye tekabül eder. Doğrusunu Allah bilir,
"Sahih" adlı eserinde İbn Hibban, Ebu Derda'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Cenâb-ı Allah, Davud'u vefat ettirip ashabı arasından aldı. Da-vud'dan sonra ashabı ne fitneye düştü, ne de dinlerini değiştirdiler. Mesih'in ashabı da (kendisinden) 200 sene sonra dahi yolunda ve hidayetinde kaldılar.»
Her ne kadar İbn Hibban sahih olduğunu söylemişse de bu gerçekten garip bir hadistir.
îbn Cerir'in, Muhammed b. îshak'tan naklettiğine göre İsa peygamber, göğe yükseltilmeden önce Havarilerine; insanları bir ve ortaksız olan Allah'a kulluk etmeye çağırmalarım vasiyyet etmişti. Onlardan her birini bir ülkeye, Şam'a, doğu ve batı beldelerine tayin etmişti. Anlatıldığına göre Havarilerinden her biri, İsa peygamber tarafından tayin edildiği ülkenin insanlarının dili ile konuşmaya başlamıştır.
Nakledildiğine göre İncil'i, İsa peygamberden Luka, Matta, Markos ve Yuhanna adındaki dört zat aktarmıştır. Bu kişilerin aktardığı dört İncil arasında çok farklılıklar, fazlalıklar ya da noksanlıklar vardır. Bu dört zattan Matta ile Yuhanna vefatından sonra İsa peygambere tâbi olmuşlardır. Markos ile Luka ise, İsa peygamberin ashabındandırlar.
"Er-Reddu âla'n-Nasara'ı" adlı kitabında şeyh Şihabüddin el-Karafî; İsa peygamberin çarmıha gerildiğini kabul eden ve Yahudilerin bu konudaki iddialarına teslim olan Hristiyanlarm görüşlerini reddetmek için şöyle bir şiir inşat etmiştir. Çünkü Hristiyanlar, İsa peygamberin Allah'ın oğlu olduğunu iddia etmişlerdir. Halbuki Cenâb-ı Allah onların bu iddialarından münezzeh ve yücedir:
"Hayret ediyorum, Hristiyanlar arasında İsa peygambere, Allah'ın oğlu olduğunu söylediler. Onu, Yahudilere teslim ettiler ve sonra da, Onu astıktan sonra çarmıha gerdiler, dediler, Eğer dedikleri sahih ve doğru ise, Hani nerede onun babası? Oğlunu düşmanlara rehin bıraktığında, Asmalarına razı mı oldu, yoksa kızdı mı? Eğer eziyetlerine razı olduysa, Haklıdırlar. Çünkü Allah'ın emrine uydular. Eğer eziyetlerine kızmış ise, . Allah'ı bırakın da onu asanlara tapın. Çünkü onlar Allah'ı mağlup ettiler!"
Mesih İsa peygambere Şam ahalisinden Dayna adındaki bir adam iman etmiş ve onu tasdik etmişti. O, Yahudi Pols'un korkusundan dolayı Şam'ın doğu kapısına yakın "Haçlı Kilise" civarındaki bir mağarada gizleniyordu. Dayna korkuyordu çünkü Pols, zalim ve gaddar bir kimse olup İsa peygambere ve onun dinine karşı kızgınlığı vardı. İsa'ya iman ettiği zaman kardeşi oğlunun başını ustura ile tıraş ettirip şehirde dolaştırarak teşhir etmişti. Sonra da onu taşlayarak öldürmüştü. Allah, onun kardeşi oğluna rahmet etsin.
İsa peygamberin Şam'a gelmekte olduğunu duyunca Pols, katırlarını hazırlayıp İsa'yı Öldürmek üzere yola çıktı. Kevkeba denen yerde onunla karşılaştı. İsa ve arkadaşlarının üzerine hücum edeceği esnada bir melek gelip kanadıyla yüzüne vurdu ve gözünü kör etti. Bu halle karşılaşınca İsa'yı tasdik etmek ve ona iman getirmek istedi. İsa (a.s.)'nın huzuruna çıkıp, yaptıklarından ötürü özür diledi ve ona iman etti. İsa da imanım kabul etti. Gözünün eski haline gelmesi ve yeniden dünyayı görmesi için İsa peygamberden gözüne el sürmesini diledi. İsa da ona şöyle dedi: Senin memleketin olan Şam'a git, doğu tarafındaki uzun bir sokağın ucunda yaşayan Dayna adındaki zatın yanına var, o sana dua edecektir.
Tekrar Şam'a dönüp Dayna'nın yanına gitti. Dayna ona dua etti, gözü eski haline geldi. Pols'un, İsa peygambere olan imanı daha da sağ-lamlaştı. İsa'nın, Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna inandı. Onun için bir
kilise yaptırdı. Bu, Şam'daki meşhur Pols Kilisesi'dir. Sahabeler tarafından Şam'ın fethedilişi zamanına kadar bu İçilişe mamur vaziyette idi. [20]

Fasıl

Göğe yükseltilmesinden sonra İsa peygamberin ashabı arasında İbn Abbas ile diğer selef imamlarının da söyledikleri gibi ihtilaflar zuhur etmiştir. Nitekim biz bu ihtilaflardan şu ayet-i kerimenin tefsirini yaparken bahsetmiştik:
«Biz de inananları, düşmanlarına karşı destekledik, onlar üstün geldiler.» (cs-Safr, 14.)
İbn Abbas ile diğerlerinin nakillerine göre göğe yükseltilmesinden sonra İsa'nın ashabı şu görüşleri ileri sürerek ihtilafa düştüler: Onlardan bazısı: "Aramızda Al lalı'in kulu ve elçisi vardı, fakat göğe yükseltildi." dediler. Bazısı da onun Allah olduğunu söylediler. Diğer bazıları da Allah'ın oğlu olduğunu söylediler. Oysaki birinci görüş, gerçek olan görüştü. Son iki görüş ise, büyük bir küfürden başka bir şey değildi. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş İd: «Kendi aralarından hizipler (çeşitli görüşteki insan toplulukları), ayrılığa düştüler. Artık büyük bir günü görmekten ötürü vay kafirlerin haline!» (Meryem, 37.)
Bunlar, İndilerinde, dört rivayete göre fazlalık, noksanlık, tahrif ve tebdile uğramış vaziyette nakledilmesi hususunda da görüş ayrılığına düşmüşlerdi.
İsa peygamberin göğe yükseltilmesinden 300 sene sonra büyük bir olay meydana geldi. Dört patrikle papazların, rahiplerin, keşişlerin tamamı zapta gelmeyecek çeşitli iddialar ortaya atarak ihtilafa düştüler. Kostaıitiniyye şehrinin kurucusu Kral Kostantin'in hakemliğine müracaat ettiler. Kralm kurduğu konsül, neticede bu görüşleri bir araya getirerek tek görüş üzerinde ittifak etti. Bu konsüle katılanlara ve bunlara uyanlara Melikiye adı verildi. Bunlara uymayanlar din dışı ilan edildiler. İsa peygamberin, Allah'ın kullarından biri ve elçilerinden bir elçi olduğuna inanan Abdullah b. Eryos'a tâbi olan fırka, hak üzerinde kaldı. Çöllerde ve badİyelerde yaşayarak kiliseler, manastırlar inşa ettiler. Az bir geçimle kanaat ettiler. Kralların şanına yaraşır büyük ve muazzam kiliseleri inşa eden gruplarla bir arada yaşamadılar. Yunanlıların kurdukları binalara yöneldiler. Bunların mihraplarını doğuya çevirdiler. Daha önce bu mihraplar kuzeye bakıyordu. [21]

Beytü'l-Lahm İle Kamame Kilisesi'nin Yapılışı

Kral Kostantin, İsa peygamberin doğduğu yerde Beytü'l-Lahm'i inşa etti. Anası Ümmü Heylane'de Kamame Kilisesini inşa etti. Kamame Kilisesi, Yahudilerin, İsa diye öldürüp astıkları kişinin mezarının yanmda inşa edilmiştir.
Hristiyan ve Yahudilerin bütün mezhepleri küfre gittiler. Kanun ve hükümler va'z ettiler. Bu kanun ve hükümlerin bir kısmı, Ahd-i Atîk dediğimiz Tevrat'a muhalifti. Tevrat'ın nassı ile haram kılman bazı şeyleri helal saydılar. Örneğin, domuzu helal saydılar. Doğuya yönelip ibadet ettiler. Halbuki İsa peygamber, Mescid-i Aksa'nın yanındaki kayalıktan başka bir yere yönelerek ibadet etmiş değildi. Musa'dan sonra gelen bütün peygamberler de o kayalığa yönelerek ibadet etmişlerdi. Hatemü'l-Enbiya Muhammed (s.a.v.) dahi Medine'ye hicret edişinden onaltı ya da on yedi ay süre ile o kayalığa yönelerek namaz kılıp ibadet etmiştir. Sonra, İbrahim Halil peygamberin inşa ettiği Ka'be'ye yönelerek namaz kılmaya başladı.
Hristiyanlar, kiliseleri resimlerle doldurmaya başladılar. Halbuki daha önce kiliseler resimli değildi. Emanet diye adlandırdıkları, çocuklarıyla kadınlarının ve erkeklerinin muhafaza ettiği bir akideyi icad ettiler. Halbuki bu küfrün ve hıyanetin en büyüğü idi. İkinci konsülün tabileri olan Nasturilerle Melikiler; üçüncü konsülün tabileri olan Yakubiler bu akideye inanırlar, ama izahatı hususunda farklı görüşler beyan ederler. İfade bozuklukları ve küfür çokluğu, sahibini alevli ateşe sürükleyen helak zehri taşımasına rağmen bu akideyi sizlere nakledeceğim. Şunu da bilmek gerekir İd, küfür akidesini başkasına anlatan kişi kafir olmaz. Onların akideleri, şu ifadelerle Özetlenebilir:
«Onun bir ve tek olduğuna, her şeyi kudret kabzasında tuttuğuna, göklerle yeri, görünen ve görünmeyen her şeyi yarattığına iman ederiz. Çağlar öncesinde babadan doğan Allah'ın tek oğlu Yesu' Mesihe tek Rab olarak iman ederiz. O nurdan bir nur, hak tanrıdan gelen bir hak tanrıdır. Doğmuştur, ama yaratılmamıştır. Babaya cevher bakımından eşittir. Cevher, her şeyi var eden ve ayakta tutan şeydir. Beşeriyyeti kurtarmak için gökten inmiştir. Rûhu'l- Kudüs 'ten ve iffetli, bakire Meryem'den meydana gelip cesedi oluşmuştur. Malatis en-Naptî zamanında Öldürülüp çarmıha gerilmiş, acı ve elem duymuştur. Mezara defnedildikten üç gün sonra ayağa kalkmıştır. Göğe yükselerek babanın sağ yanında oturmuştur. Ölülerle dirilerin tedbirini yürütmek için yine cesedi ile gelecektir. Onun mülküne zeval yoktur. Rûhu'l-Kudüs ki, dirilten Rabdir. Baba ile birlikte babadan fişkırıp doğmuştur. Oğluna secde edilir. Peygamberler arasında şereflidir.Onun için kutsal ve toplayıcı tek kilise vardır. Günahların bağışlanması için tek bir vaftiz yeri oldugunu itiraf ederim. O, kıyamete kadar ve ölülerin dirileceği zamana kadar hayatta olacaktır. Zaman boyunca hayatını sürdürecektir Amin » imam Ebü'1-Fida İsmail b. Kesir'in "Kısasu 1-Enbiya" adlı kitabı burada nihayete ermiştir. Bize bahşettiği nimetlerden dolayı Allah'a hamd olsun. [22]

Geçmişle İlgili Haberler

Bu bölümde, israiloğullanyla diğer milletlerin fetret zamanına kadar olan haberlerinden bahsedilecektir. Bununla beraber cahiliye dönemi Arapları arasında meydana gelen harplerden bahsedilmeyecektir. Bu konuyu bu bölümden sonra inşaallah ele alacağız. Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:
«Ey Muhammed! Geçmiş olayları sana böyle anlatırız. Katımızdan sana da bir kitap verdik.» (Tâ-Hâ, 99.)

«Ey Muhammed! Biz bu Kur'ân'ı vahyederek, sana en güzel kıssaları anlatıyoruz.. Oysa daha önce sen bunlardan habersizdin.»(Yûsuf, 3.) [23]

Zülkarneyn'in Haberi

Yüce Allah buyurdu ki:
«Ey Muhammed! Sana Zülkarneyn'i sorarlar. «Onu size anlatacağım.» de.
Doğrusu biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve her şeyin yolunu ona Öğretmiştik. O da bir yol tuttu. Sonunda Güneş'in battığı yere ulaşınca onu, kara balçıklı bir suda batıyor gördü. Orada bir millete rastladı. «Ey Zülkarneyn! Onlara azab da edebilirsin, iyi muamele de de bulunabilirsin.» dedik.
«Haksızlık yapana azab edeceğiz, sonra Rabbine döndürülür, onu görülmemiş bir azaba uğratır; ama inanıp yararlı iş işleyene, mükâfat olarak güzel şeyler vardır, ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz.» dedi.
Sonra yine bir yol tuttu. Sonunda güneşin doğduğu yere ulaşınca, güneşi, kendilerine elbise, bina gibi şeylerle örtmediğimiz bir millet üzerine doğuyor buldu. İşte bunun gibi, onun yaptıklarının tamamını baştan başa biliyorduk. Sonra yine bir yol tuttu. Sonunda, iki dağın arasına varınca, orada nerdeyse hiç laf anlamayan bir millete rastladı.
Dediler ki: Ey Zülkarneyn! Doğrusu Ye'cûc ve Me'cûc bu ülkede bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların arasına bir sed yapman için sana bir vergi verelim mi?
«Rabbimin bana verdikleri sizinkinden daha iyidir. Bana gücünüzle yardım edin de sizinle onların arasına sağlam bir sed yapayım. Bana demir kütleleri getirin.» dedi. Demirler akkor haline gelince, «Bana erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim.» dedi. Artık Ye'cûc ve Me'cûc, onu ne aşabildiler ve ne de delip geçebildiler.
Zülkarneyn: «İşte bu, Rabbimin bir rahmetidir. Rabbimin tayin ettiği zaman gelince onu yerle bir eder. Rabbimin verdiği söz gerçektir.»
dedi. (el-Kchf, 83-98.)
Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerim'de sözü edilen Zülkarneyn1 den bahsediyor ve onun adaletli olduğunu ifade buyurarak övüyor. Onun doğulara ve batılara ulaşıp bir çok ülkelere sahip olduğunu, ülkelerde yaşayan halkı mağlub edip hükmü altına aldığını, onlara karşı tam bir adaletle hükmettiğini, muzaffer ve adaletli bir otorite uyguladığını beyan ediyor. Doğrusu şu ki o, adil hükümdarlardan birisidir. Peygamber veya rasûl olduğunu söyleyenler de vardır. Meleklerden biri olduğunu söyleyenler de vardır. Meleklerden biri olduğunu söyleyenlerin sözü çok gariptir. Güya mü'minlerin emiri Hattab oğlu Ömer, bir adamın bir başkasına, "Ey Zülkarneyn!" diye seslendiğini duyunca ona şöyle demiş: «Peygamberlerin adlarıyla adlandığınız yetmedi de meleklerin adlarıyla mı adlanıyorsunuz? » Bunu, Süheylî nakletmiştir.
Vekî, israil ve Cabir kanalı ile Abdullah b. Ömer'in: «Zülkarneyn peygamberdi.» dediğini rivayet etmiştir.
Hafiz İbn Asakir, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bilemiyorum, Tûbba (Yemen hükümdarı) lanetli miydi değil miydi? Bilemiyorum, hadler, kendilerine tatbik edilen kimselerin günahları için keffaret midir değil midir? Bilemiyorum, Zülkarneyn peygamber miydi, değil miydi?»
Bu da garip ve tuhaf bir rivayettir.
İshak b. Bişr, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Zülkarneyn salih bir hükümdardı. Allah, onun amelinden razı oldu ve onu kitabında Övdü. O, ilahi nusret ve yardıma mazhar olmuştu. Hızır da onun veziri idi."
Anlatıldığına göre Hızır (a.s.) onun ordusunun öncü kuvvetlerinin başındaydı. Hızır (a.s.), hükümdarlara vezirlerin yaptıkları gibi Zülkarneyn'e müşavirlik yapıyordu.
Ezrakı ve diğerlerinin anlattıklarına göre Zülkarneyn, İbrahim Halil peygamber vasıtasıyla Hanif dinine girmiş, İbrahim Halil ve İsmail peygamberlerle birlikte Ka'be-i Mükerreme'yi tavaf etmiştir.
Ubeyd b. Umeyr, oğlu Abdullah ve diğerlerinden rivayet olunduğuna göre Zülkarneyn, yaya olarak hacca gitmiş, İbrahim peygamber, hacca gelmekte olduğunu duyunca onu karşılamış, onun için dua etmiş ve ikramda bulunmuştu. Yüce Allah, bulutları Zülkarneyn'in emrine vermiş, o da bulutları dilediği yere sevkedermiş. Doğrusunu Allah bilir.
Zülkarneyn'e bu adın verilmesinin sebebi hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bir rivayete göre onun başında, boynuza benzer iki çıkıntı bulunduğundan (iki boynuzlu anlamına gelen) Zülkarneyn adı verilmiştir. Vehb b. Mühebbih: "Zülkarneyn'in başında tunçtan iki boynuz vardı." demiştir ki, bu zayıf bir görüştür. Ehl-i Ki-tâp'tan bazıları demişler ki: «Farshlarla Bizanslıların hükümdarı olduğu için ona Zülkarneyn adi verildi»
Başka bir rivayette belirtildiğine göre Zülkarneyn, güneşin doğuda ve batıdaki boynuzlarına ulaştığı için bu adı almıştır. O, doğu ile batı arasındaki her yere hakim olmuştur. Bu sebeple Zülkarneyn adım almıştır. Bu, Zührî'nin görüşüdür. Hasan Basrí dedi ki :"Zülkarneyn'in iki saç örgüsü vardı. Bunları boynuna dolardı. Bu sebeple ona
Zülkarneyn adı verildi."
İshak b. Bişr, Ömer b. Şuayb'den rivayet etti ki, dedesi şöyle demiştir: Zülkarneyn, zorba bir hükümdarı Allah'a imana davet etti. Hükümdar, onun boynuzlarından birini kırıp parçaladı. Zülkarneyn, yine onu imana davet etti. Hükümdar, ikinci boynuzunu

da kırıp parçaladı. Bu yüzden Zülkarneyn'e (iki boynuzlu anlamına gelen) Zülkarneyn adı verildi,
Sevrî, Ebu Tüfeyl'den rivayet etti ki, kendisine Zülkarneyn hakkında soru sorulan Hz. Ali şöyle demiştir: «Zülkarneyn insanları Allah yolunda Öğütlendiren bir kuldu. Kavmini, Allah'a imana davet etti. Onun boynuzuna vurdular. O da öldü. Allah, onu yine diriltti. Kavmini yine Allah'a imana davet etti. Bu defa diğer boynuzuna vurdular. Bu sebeple ona (iki boynuzlu anlamına gelen) Zülkarneyn adını verdiler.» Ebu Tüfeyl'den gelen başka bir rivayette anlatıldığına göre Hz. Ali, Zülkarneyn hakkında şöyle demiştir: "O ne peyamber, ne rasûl, ne de . melekti. O sadece salih bir kuldu."
Zülkarneyn'in asıl adı hususunda ihtilaf edilmiştir. Zübeyr b. Bekkâr, İbn Abbas'm şöyle dediğim rivayet etmiştir^ "Zülkarneyn'in asıl adı Abdullah b. Dalıhâk b. Maad'dı." Başkaları ise onun adının şöyle olduğunu söylemişlerdir: Mus'ab b Abdullah b. Kannan b. Mansur b. AbdiHah b. Ezd b. Âvn b. Nebt b. Malik b. Zeyd b. Kehlan b. Sebe b. Kahtan.Bir hadis anlatıldığına göre Zülkarneyn, Himyerlilerdendir. Anası Rumîdir. Akıllı bir kimse olduğu için kendisine feylesofun oğlu denilmiştir.
Himyerlüerden biri, Zülkarneyn'in kendi atalarından biri olmasından dolayı övünerek bu hususta şöyle bir şiir söylemiştir:
"Zülkarneyn benim atamdı, Müslümandı.
Diğer hükümdarların kendisine itaat edip etrafında toplandıkları bir hükümdardı.
Hükmü,.doğulara ve batılara ulaştı. Hikmet sahibi bir mürşitten yönetimin sebeplerini elde etmek için dolaşıyordu.
Batma esnasında güneşin balçıklı bir suya ve siyah bir çamura batmakta olduğunu gördü.Ondan sonra Belkıs vardır ki, o benim halamdı.Hüdhüd ona gidinceye kadar onların kraliçesiydi."
Süheylî, Zülkarneyn'in asıl adının, Merzuban b. Merzübe olduğunu söylemiştir. îbn Hişam der ki: Zülkarneyn'in asıl adı, Sa'b b. Zi Müraid idi. O, Yemen tübbalannın (hükümdarlarının) ilki idi. Seb' kuyusu hususunda İbrahim'in lehine hüküm veren odur. Denildi ki: Zülkarneyn'in asıl adı, Feridun b. Esfiyan'dır. O, Dahhak'ı Öldürmüştü.
Kuss b. Saide, hitabesinde şöyle demişti:
"Ey İyad b. Sa'b Zülkarneyn topluluğu! Bilesiniz ki Sa'b Zülkarneyn, doğularla batıların hükümdarıdır. Cinlerle insanlar hükmü altına almıştır. 2000 sene yaşamıştır. Sonra Ömrü onun için bir göz açıp kapama süresi kadar az gelmiştir.İbn Hişam, A'şâ'ya şöyle demiştir:
"Sa'b Zülkarneyn, Cenv mıntıkasında koku saçan bir mezarda uzun süre kaldı. Orada mukim oldu."
Dare Kutni ile İbn Makula'dan rivayet olunduğuna göre Zülkarneyn'in asıl adı Hünnüs'dür. Herevis b. Kayton b. Rumi b. Lant b. Keşluhîn b. Yunan b. Yafes b. Nuh olduğu da söylenir. Doğrusunu Allah bilir.
îshak b. Bişr, Said b. Beşir kanalı ile Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: İskender, Zülkarneyn'in kendisidir. Babası Kayserlerin ilkidir. O, Nuh peygamberin oğlu Şam'ın evladmdandır.
İkinci Zülkarneyn'e gelince onun adı şöyledir: İskender b. Filips b. Musaryem b. Hürmüs b. Mayton b. Rumi b. Lanti b. Yunan b. Yafes b. Yöne b. şerhon b.Rome b. Şerat b. Tofil b. Romi b. Asfer b. Yakz b. İs b. İshak b. İbrahim el-Halil el-Makedoni el-Yonani el-Mısri. Bu zat, iskenderiye şehrinin kurucusudur. Rumlar, onun zamanım esas alarak tarih koymuşlardır. Bu zat, ilk İskender'den çok uzun zaman sonra doğmuştur. Yani milattan önce 300, yılda doğmuştur. Filozof Artatalis (Aristotales?) onun veziridir. Bu İskender, Dara b. Dara'yı öldürmüş, Fars hükümdarlarım hakimiyeti altına almış ve diyarlarına sahip olmuştur. Bu hususa dikkat çektik. Çünkü insanların çoğu, bu ikisinin aynı adam olduğunu zannetmektedirler. Ve Kur'ân'da kendisinden bahsedilen İskender'in, kendisine Artatalis'in vezirlik yaptığı İskender olduğunu söylemektedirler. Bu sebeple büyük bir hataya ve fesada düşmektedirler. Oysa ilk İskender, inanmış ve salih bir kul olup adaletli
büyük İslâm tarihi bir hükümdardı. Veziri de Hızır (a.s.)'dı. O, peygamberdi. Nitekim bunu daha Önceleri de ifade etmiştik.
İkinci İskender'e gelince o müşrikti. Veziri de bir filozoftu. İkisinin zamanı arasında 2000 seneden fazla bir süre vardır. İkisi arasında hiç bir benzerlik ve seviye birliği yoktur. Ancak işlerin iç yüzünü bilmeyen bazı geri zekalılar bunların ikisinin aynı şahıs olduğunu söylerler. Kur'ân'da: «Ey Muhammed! Sana Zülkarneyn'i sorarlar.» denilmesinin sebebi şudur: Kureyşliler, Rasûlullah (s.a.v.)'m bilgisini ölçmek ve onu imtihan etmek için Yahudilerden bir şey sordular. Yahudiler de Kureyşlilere şu aklı verdiler: Ona yeryüzünü baştan sona dolaşan adamın kim olduğunu ve memleketlerinden çıkan ama nerede oldukları ve ne yaptıklara bilinmeyen gençlerin kimler olduklarım sorun.
Bunun üzerine Cenab-ı Allah, Ashab-ı Kehfin ve Zülkarneyn'in kıssasını bildiren ayetleri inzal buyurdu. Bu sebeple rasûlüne şu buyruğu verdi:
«Onu size anlatacağım.» de. Yani onun haberini ve durumunu size açıklayıcı ve tatmin edici, aynı zamanda faydalı olacak şekilde anlatacağım. Bununla ilgili olarak da yüce Allah şöyle buyurdu:
«Doğrusu biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve her şeyin yolunu ona öğretmiştik.» Yani Zülkarneyn'in ülkelerdeki hakimiyet sınırlarını genişlettik. Çabalamakta olduğu büyük amaçlara ve önemli işlere ulaşabilmesi, istediğini elde edebilmesi lyln kendisine yardımcı olacak hakimiyet aletlerini ve vasıtalarım verdik.
Kuteybe, Ebu Avane tariki ile Habib b. Hammad'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben, Ebu Talib oğlu Ali'nin yanındaydım. Adamın birisi ona Zülkarneyn'i, onun doğulara ve batılara nasıl ulaştığını sordu. Hz. Ali de ona şu cevabı verdi: "Bulutlar, onun emrine verildi. Sebepler, onuh için uzatıldı. Aydınlık, onun için yayıldı. İstersen sana daha fazlasını da söyliyeyim."
Soruyu soran adam sustu, Hz. Ali de sustu.
Ebu îshak es-Sebîi, Arar b. Abdullah el-Vâdî kanalı ile Muaviye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Yeryüzüne dört kişi

hakim oldu. Bunların adları şöyledir: Davud Peygamberin oğlu Süleyman (a.s.), Zülkarneyn, Hulvanh (Hilvan?) bir adam v başka birisi. Ona, «Hızır da yeryüzüne sahip olanlardan mıdır? diye sorulduğunda "Hayır" diye cevap verdi.
Zübeyr b. Bekkar, İbrahim b. Münzir kanalı ile Süfyan-ı Sevrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Bana ulaşan habere göre yeryüzünün tamamına dört kişi sahip olmuştur: Bunların ikisi mü'min, ikisi de kafirdi. Mü'mir olanlar Süleyman Peygamber ile Zülkarneyn'di. Kafir olanlarsa Nemrud ile Buhtü'n-Nasr'dı."
İshak b. Bişr, Hasan-ı Basrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
« Zülkarneyn, Nemrut'tan sonra hüküm sürmüş bir hükümdardır. O Müslüman ve salih bir adamdı. Doğuya ve batıya gitti Allah onun ecelini uzattı, ona yardım etti. Nihayet o da beldeleri hükmü altına aldı. Mallara sahip oldu. Şehirleri feth etti adamlar öldürdü. Beldelerde ve kalelerde dolaştı. Yoluna devam etti, nihayet doğuya ve batıya gitti. Cenâb-ı Allah'ın şu ayeti de bunu ifade ediyor:
«Ey Muhammedi Sana Zülkarneyn'i sorarlar. «Onu size anlatacağım.» de. Doğrusu biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve her şeyir yolunu ona Öğretmiştik.» Yani menzillerin sebeplerini taleb etmesi hususunda ona bilgi vermiştik.
İshak ve Mukatil dediler ki: Zülkarneyn şehirleri fethediyor, hazineleri topluyordu. Dinine ve kendisine uyan kimselere birşey yaptığı yoktu. Ama uymayanları Öldürüyordu. «Ve her şeyin yolunu ona öğretmiştik.» Ona ilim vermiştik. Yeryüzünün işaretlerim, duraklarını, menzillerini, izlerini ve eserini ona Öğretip, göstermiştik. Abdurrahman b. Zeyd b. Eşlem, yukardaki ayet-i kerimenin, «Ona lisanları öğretmiştik.» anlamına geldiğini söylemiştir. Zülkarneyn hangi milletle savaşırsa, onlara mutlaka kendi lisanlanyla hitab ederdi. Sahih olan rivayete göre o, kendi'hakimiyet amaçlarına ulaşabilme hususunda lazım olacak bütün imkanlara sahip olmuştu. O her beldede ve ülkede diğer ülkelerin ve beldelerin ahalisine yetecek, kendisine de yardım edecek miktarda yiyecek ve azıklarla emtiayı alıyordu.
Ehl-i Kitap'tan bazılarının anlattıklarına göre Zülkarneyn, 1600 sene müddetle yeryüzünü dolaşmış ve yeryüzü halkını bir ve ortaksız olan Allah'a imana davet etmiştir. Bütün bu süreler üzerinde ihtilaf vardır, doğrusunu Allah bilir.
«Ve herşeyin yolunu ona öğretmiştik.» ayet-i kelimesiyle ilgili olarak Beyhakî ve İbn Asakir çok uzun bir hadis rivayet etmişlerdir ki bu gerçekten münkerdir. Bu hadisin senedinde Muhammed b. Yunus el-Kedimî'nin adı geçmektedir ki o, töhmetli bir ravidir. Bu yüzden sözü edilen hadisi burada yazmadık. Çünkü o, bizim nazarımızda sahih değildir.
«O da bir yol tuttu. Sonunda güneşin battığı yere ulaşınca...» ayetiy-le ilgili olarak deriz ki: Zülkarneyn öyle bir yere vardı ki, artık herhangi bir kimsenin orayı aşması mümkün değildi. Oraya varınca Atlas Okyanusunun kıyısında durdu. Orada Halida adaları vardı ki, boylamların başlangıcıdır. Astronomi âlimlerinin bu hususta İM kavli vardır. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi o, bu denizin kıyısında durdu. Kendi müşahedesine göre o güneşin batarken, «Kara balçıklı bir suda battığını gördü.» yani kendi görüşüne göre Güneş'in denize battığını gördü. Çünkü kıyıda duran bir kimse, battığı esnada Güneş'in denize veya
kıyısına battığım, doğarken de güneşin denizden doğduğunu ve batarken yine denize battığını görür. Bu yüzden ayette «Batıyor gördü.» dedi. Aksi takdirde, «Bir de baktı ki güneş, kara balçıklı bir suda batıyor.» derdi Ama böyle bir ifade kullanılmamıştır.
İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun kanalı ile Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Battığı esnada Rasûlullah (s.a.v.), güneşe baktı ve şöyle buyurdu: «Allah'ın kızgın ateşine battı. Eğer Allah'ın emri ile bu güneş engellenmeseydi, yeryüzündeki herşeyi yakardı.»
Bu hadiste gariplik vardır. Rivayet zincirinde mübhem, belirsiz bir adam vardır. Böyle birisinin merfu bir hadis rivayet etmesinde şüphe vardır. Bazı kıssacıların iddialarına göre Zülkarneyn, güneşin battığı yerden ötelere gitmiş ve ordularıyla uzun mesafeli karanlıklar içinde gitmiştir. Böyle diyenler, gerçekten sonra hataya saplanmışlar, akıl ve nakle muhalif şeyler söylemişlerdir. [24]

Zülkarneynin Hayat Pınarını Araması

İbn Asakir'in anlattığına göre Zülkarneyn'in, Renakil adlı bir melek arkadaşı varmış. Zülkarneyn ona yeryüzünde hayat pınarı diye bir pınarın bulunup bulunmadığını sormuş, b da, şöyle ve şöyle bir yerde hayat pınarı denen bir pınarın bulunduğunu ona anlatmış. Bunun üzerine Zülkarneyn orayı aramaya çıkmış. Hızır (a.s.) da onun önü sıra yürüyorken, karanlık bir yerdeki vadide o pınarı bulmuş, onun suyundan içmiş, ancak Zülkarneyn orayı bulamamış.
Yine İbn Asakir'in anlattığına göre Zülkarneyn oradaki bir köşkte meleklerden biriyle görüşmüş, melek ona bir taş vermiş. Zülkarneyn, ordusunun yanına döndüğü zaman âlimler o taşı kendisinden istemişler, taşı bir terazinin kefesine koymuşlar, karşı kefeye de onun gibi 1000 taş koymuşlar, ancak böylelikle dengeyi sağlamışlar. Sonra Hızır (a.s.), o taşı Zülkarneyn1 den isteyerek terazinin kefesine koymuş, karşı kefeye de aym irilikte bir taş koymuş, üzerine de bir avuç toprak koyunca topraklı taş, meleğin vermiş olduğu taştan ağır gelmiş ve Hızn* (a.s.) şöyle demiş: «İşte ademoğlu da böyledir. Bir avuç toprak onu Örtmedikçe karnı doymaz.» Böyle dediği için âlimler, ona saygı ve ikramda bulunarak secde etmişlerdi. Doğrusunu Allah bilir.
Sonra İbn Asakir der ki; Cenâb-ı Allah, Zülkarneynİ o mıntıkadaki ahali için hakem tayin etmiş ve şöyle buyurmuştur:
«Ey Zülkarneyn! Onlara azab da edebilirsin, iyi muamelede de bulunabilirsin.» dedik.

«Haksızlık yapana azab edeceğiz, sonra Rabbine döndürülür, onu görülmemiş bir azaba uğratır.» (ei-Kehf, 86-87.) Yani hem dünya azabına hem de ahiret azabına uğrar. Önce dünya azabına uğrayacağı, ayet-i kerimede ifade edilmiştir. Çünkü dünya azabı, kafiri küfürden ve kötülükten daha çok men edicidir.
«Ama inanıp yararlı iş işleyene, mükâfat olarak güzel şeyler vardır. Ona buyruğumuzdan kolay olanı söyleriz.»
Burada Cenâb-ı Allah, en önemli olan ahiret sevabını önce söylemiştir. İhsan dediğimiz güzel şeyleri de ahiret sevabına atfetmiştir. İhsandan kasıt; adalet, ilim ve imandır.
Sonra Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Sonra yine bir yol tuttu.» Zülkarneyn, batıdan doğuya dönüş için yeniden yola koyuldu. Anlatıldığına göre o, batıdan doğuya dönüşünde on iki senelik bir yol yürümüştür.
«Sonunda Güneş'in doğduğu yere ulaşınca, güneşi, kendilerine elbise, bina gibi şeylerle örtmediğimiz bir millet üzerine doğuyor buldu.» Yani o milletin evleri ve sığmaklan^yoktu ki, onunla güneşin hararetine karşı kendilerini koruyabilsinler. Alimlerden çoğu dediler ki: O millet, güneşin hararetinin şiddetlenmesi esnasında yer altında mezarı andıran bodrumlara sığınırlardı. Yüce Allah buyurdu ki: «îşte bunun gibi, onun yaptıklarının hepsini baştan başa biliyorduk.» Zülkarneyn'in yeryüzünün batılarından doğularına dönüşü esnasında neler yaptıklarını biliyor, onu koruyor, muhafaza ediyorduk.
Ubeyd b. Umeyr, oğlu Abdullah ve diğer selef ulemasından rivayet olunduğuna göre Zülkarneyn yaya olarak hacca gitmiştir. İbrahim Halil (a.s.), onun gelişini duyunca karşılamaya çıkmış, karşılaştıkları zaman Zülkarneyn'e dua etmiş ve ona bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Anlatıldığına göre binmesi için bir at getirildiği zaman Zülkarneyn: "İbrahim Halil'in bulunduğu bir beldede bineğe binmem." demiş, Cenâb-ı Allah da bir bulutu onun emrine vermişti. İbrahim (a.s.) de ona bu müjdeyi vermişti. O nereye gitmek isterse bulut onu götürüyordu. Yine yüce Allah buyurdu ki:
«Sonra yine bir yol tuttu. Sonunda iki dağın arasına varınca, orada nerdeyse hiç laf anlamayan bir millete rastladı.» Yani bilgisi az bir milletle karşılaştı. Anlatıldığına göre ojnillet, Ye'cûc ile Me'cûc'un amcazadeleri olan Türklerdir. Zülkarneyn'e dediler ki: Bu iki millet bize tecavüz ediyorlar. Beldelerimizi harab edip ifsad ediyorlar. Yollarımızı kesiyorlar!» Böyle deyip Zülkarneyn'e -kendileriyle Ye'cûc ve Me'cûc ile Türkler arasına bir sed yapması için- bol miktarda haraç getirdiler. Böylece bu sed, kendileriyle karşı taraftaki mütecaviz milletlerin arasına bir engel olarak girsin. Zülkarneyn de Allah'ın kendisine vermiş olduğu bol miktardaki malla yetinerek halkın getirmiş olduğu haracı almayarak: "Rab-bimin bana verdikleri, sizinkinden daha iyidir." dedi. Sonra da onlardan kendileri ile o mütecaviz milletler arasına bir sed yapması için adamlar ve aletler toplayıp getirmelerini istedi. İki dağ arasına konulacak olan bu sed, iki tarafın arasına bir engel olacaktı. Bunun, gerisinde derin ve engin denizler ile zirvesine bakıl amıyacak kadar yüce dağlar vardı. Nihayet Zülkarneyn bu şeddi inşa etti. İnşaat malzemesi olarak demir ve eritilmiş bakır kullandı. Kurşun kullandığı da söylenir, ama doğru olan ilk görüştür. Kerpiç yerine demir, çamur yerine de eritilmiş bakır kullandı. Bu sebeple yüce Allah buyurdu ki:
«Artık Ye'cûc ve Me'cûc onu ne (merdiven ve diğer şeylerle) aşabildiler ve ne de (kazma ve delici şeyler kullanarak) delip geçebildiler.»
«Zülkarneyn: "İşte bu, Rabbimin bir rahmetidir." dedi. Yani Cenâb-ı Allah, kendisinin varlığı sebebiyle komşu milletlerin, onlara zulüm ve haksızlık etmelerini engellemişti ki bu da Allah'ın kullarına bir rahmetidir. «Rabbimin tayin ettiği zaman gelince» Yani Ye'cûc ile Me'cûc'un ahir zamanda yeryüzüne çıkmalarını Allah'ın takdir buyurmuş olduğu vakit gelince, «Onu yerle bir eder.» Yani o şeddi yerle bir eder ve bunun böyle olması da mecburidir. Bunun için yüce Allah buyurmuş ki: «Rabbimin verdiği söz gerçektir.»
Nitekim Cenâb-ı Allah başka bir ayet-i kerimede de şöyle buyurmuştur:
«Ye'cûc ve Me'cûc'un şeddi yıkıldığı zaman her dere ve tepeden boşanırlar. Gerçek vaad yaklaştığında inkar edenlerin gözleri belirive-rir.»
«Biz o gün (yani şeddin açılışı gününde) onları bırakırız, dalgalar halinde birbirlerine girerler. Sûra üflenince hepsini bir araya toplarız.»
Ye'cûc'la Me'cûc'un çıkışma dair rivayet edilen hadisleri tefsirimizde naklettik. İnşaallah bu kitabımızın Fiten ve Melahim bölümünde de nakledeceğiz.
Ebu Davud et-Tayalisî, Sevrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bize ulaşan habere göre ilk defa musafaha yapan kişi Zülkarneyn'dir.
Rivayet olunduğuna göre Kâbü'l-Ahbar, Muaviye'ye şöyle demiştir: "Zülkarneyn, ölüm döşeğinde iken annesine şu vasiyeti yaptı: «Ben öldükten sonra bir yemek yap, şehirdeki bütün kadınları davet et, yemeği önlerine koy. Benim için ağlayanlar dışındaki herkesin o yemekten yemesine izin ver. Ancak ağlamış olanlar yemesinler."
Annesi bu yemeği yapıp davet ettiği şehirli kadınlara sofrayı kurduktan ve onlara buyur dedikten sonra hiç birinin elini yemeğe uzatmadığını gördü ve: "Fe sübhânallaıı hepiniz mi Zülkarneyn'e ağladınız?" diye sormuş, onlar da: "Evet, vallahi aramızda Zülkarneyn için ağlamayan yoktur." demişler ve bu da Zülkarneyn'in annesi için bir teselli olmuştu.
Zülkarneyn vefat ettiği zaman 3000 yaşındaymış. Bu, gariptir.
İbn Asalar dedi ki: Bana ulaşan başka bir rivayete göre Zülkarneyn otuz altı sene yaşamıştır. Otuz iki sene yaşadığına dair zayıf bir rivayet de vardır. O, Davud peygamberden 740 sene sonra dünyaya gelmiştir. Adem peygamberden de 5181 sene sonra dünyaya gelmiştir. Hükümdarlığı, on altı sene sürmüştür.

Bu anlatılanlar, birinci İskender'e değil de ikinci İskender'e uymaktadır. Zira bu ikisini, birbirinden ayırd etmek gerekir. İkisinin de aynı şahsiyet olduğunu söyleyenlerden biri de İmam Abdülmelik b. Hişam'dır. Siret ravisi İmam Abdülmelik b Hişam'm bu görüşünü, Hanz Ebu'l-Kasım es-Süheylî şiddetle red ve inkar etmiş ve bu ikisinin
avrı ayrı şahsiyetler olduğunu ifade etmiştir. Eski devir hükümdarlarından bazıları da muhtemelen birincisine benzemek ıçm iskender adını almışlardır. Doğrusunu Allah bilir. [25]

---

[1] Tefsir-i Taberî, XVIII, 20-22.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/123-127.
[3] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 2734.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/128-141.
[5] Tefsir-iTaberî,VII, 88.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/142-144.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/144-151.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/151-152.
[9] Tefsir-i Teberi, VI, 10.
[10] Tefsir-i Taberî, VI, 10-11.
[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/152-158.
[12] Buharî, Tefsîr-i Sûre-i Âl-i Imrân, V, 155.
[13] Buharî, Cihad, 145; ilim, 31; Itk, 16.
[14] Buharî, Babü Halk-ı Ademe, IV, 131, Hadis No: 235.
[15] Buharı, Enbiyaâ,34-48.
[16] Buharî, IV, 132; Müslim, VII, 97.
[17] Buharî, IV, 132.
[18] Buharî, Enbiyâ, 241.
[19] Buharı, II, 276.
[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/159-166.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/166.
[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/167-168.
[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/169.
[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/169-175.
[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/176-179.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Ye'cûc Ve Me'cûc
Ashab-I Kehf
Biri Mü'min, Diğeri Kafir Olan İki Adamın Kıssası
Bahçe Sahiplerinin Kıssası
Cumartesi Günlerinde Aşırı Giden Eylelîlerîn Kıssası
Lokmanın Kıssası
Hendek Ehlinin Kıssası
İsrail Oğullarının Haberlerini Rivayet Etmeye İzin Verilmesi
İsraîl Oğulları Âbidlerinden Cüreyc'in Kıssası
Bersîsâ'nın Kıssası

Ye'cûc Ve Me'cûc

Bunlar Adem peygamberin zürriye tindendirler. Bu hususta ihtilaf yoktur. Buna delil olarak da Buharı ve Müslim'ir sahihlerinde Ebu Said'den rivayet edilen şu hadisi gösterebiliriz: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Cenâb-ı Allah, kıyamet gününde diyecek ki: «Ey Adem, kalk ve ateşin hasrı gibi zürriyetini hasret.» Adem de diyecek ki: «Ya Rab, ateş hasrı nedir?» Cenâb-ı Allah şöyle buyuracak: «Her 1000'den 999'u ateşe, biri Cennet'e gidecektir.» İşte o zamar küçük çocuklar ihtiyarlayacak, her hamile de karnındaki yavruyu düşürecek ve insanlan sarhoş halde göreceksin. Aslında onlar sarhoş değildirler, ama Allah'ın azabı şiddetlidir.»
Yanında bulunan sahabeler dediler ki:
- Ya Rasûlallah, hangimiz o 1000'de biriz?
- Size müjdeler olsun, sizden bir kişi, Ye'cûc ve Me'cûc'dan 1000 İrişi (Cehennem'e gidecektir).»
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Size müjdeler olsun. Doğrusu sizde iki ümmet vardır ki, hiçbir şeyde yokturlar. Ancak onların çoklukları ve kalabalıkları vardır.» Bu da onların çokluklarını ve insanlardan kat kat fazla olduklarını gösteriyor. Keza onlar, Nuh Peygamberin soyundan diri ar. Zira yüce Allah, yeryüzü halkına beddua etmesi esnasında Nuh peygamberin çağrısına icabet etmişti. Nuh peygamber şöyle beddua etmişti:
«Rabbim! Yeryüzünde hiçbir inkarcı bırakma.» (Nah, 26.)
Cenâb-ı Allah da buyurdu ki:
«Ama biz, Nuh'u ve gemide bulunanları kurtardık.» (cl-Ankebût.ıs.)
«Ancak onun soyunu sürekli kıldık.» (es-Sflrcat, 77.)
Müsned ve Sünende rivayet edilen bir hadiste anlatıldığına göre Nuh peygamberin Sam, Hanı ve Yafes adında üç oğlu varmış. Sam, Arapların atasıdır. Ham, Sudanlıların atasıdır. Yafes de Türklerin atasıdır. Ye'cûc ve Me'cûc ise, Türklerden bir taifedir. Bunlar Moğollar olup çok güçlü ve bozguncudurlar. Denildiğine göre Türklere Türk denmesinin sebebi şudur: Zülkarneyn meşhur şeddi inşa ettiği zaman Ye'cûc ve Me'cûc, şeddin gerisine sığındılar. Ancak bir kısımları, şeddin bu tarafında kaldılar. Bu kalan kısım, Ye'cûc ve Me'cûc1 un öte yana geçenleri gibi bozguncu değildiler. Bu yüzden bunlar, şeddin bu tarafında bırakıldılar. Kendilerine ilişilmedi ve (terk edilmiş anlamına gelen) Türk adı verildi.
Ye'cûc ve Me'cûc'un, Adem peygamberin ihtilam olduğu esnada spermasının yere damlayıp toprakla karışmasından yaratılmış olduklarım ve onların Havva'dan doğmadıklarını iddia eden kavle gelince, bu kavil, Şeyh Ebu Zekeriyya Nevevî'nin "Müslin şerhi"nde naklettiği bir kavildir. Bunu, başkaları zayıf bir kavil olarak nitelemişlerdir. Çünkü buna dair herhangi bir delil mevcut değildir. Aksine bu, bugünkü insanların tümünün Nuh peygamberin zürriyetinden olduklarına dair naklettiğimiz ve Kur'ân nassı ile teyid edilen görüşümüze muhaliftir. Aynı şekilde Ye'cûc ile Me'cûc'un muhtelif şekillerde ve birbirine zıt boylarda olduklarına, onlardan kiminin uzun hurma ağacı kadar uzun boylu olduğuna, kiminin de son derece kısa olduğuna, kiminin bir kulağı döşek edip yere sererek üzerine uzandığına, diğer kulağını da vücudunun üzerine örttüğüne dair rivayetler de asılsızdır. Bütün bunlar, görmeden söylenen asılsız ve delilsiz sözlerdir. Sahih kavle göre bunlar, Adem oğullarındandır. İnsan şekline ve evsafına sahiptirler. Hz. Peygamber (s.a.v.), bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu Cenâb-ı Allah, Adem peygamberi altmış zira boyunda yarattı. Sonra yaratıklar (vücut yapısı itibariyle) şu ana kadar eksilmeye devam etmişlerdir.»
İşte bu hadis, bu konu ve diğer konularda kesin bir ölçü teşkil etmektedir.
Ye'cûc ile Me'cûc'dan bir kimsenin kendi zürriyetinden 1000 kişiyi görmedikçe ölmeyeceğine dair söylenen söz, eğer sahih bir hadise dayanmakta ise, bizim de kabul edeceğimiz birşeydir. Ama sahih bir hadise dayanmamaktaysa yine de red etmeyiz. Çünkü bu, akıl ve nakle aykırı değildir. Olabilecek birşeydir. Doğrusunu Allah bilir. Hatta eğer sahih ise, bu konuda sarih bir hadis de vardır:
Taberanî, Abdullah b. Muhammed b.Abbas el-Isbahanî kanalı ile Abdullah b. Amr'dan rivayet etti ki Peygamber (s.a.v.) şöyle
buyurmuştur:
«Ye'cûc ile Me'cûc, Adem oğullarındandır. Eğer yeryüzüne serbestçe bırakılacak olsalardı, insanların yaşantılarını bozar, onları fesada sürüklerlerdi. Onlardan bir adam, kendi zürriyetinden 1000, hatta daha fazla kişiyi geride bırakmadıkça

ölmeyecektir. Onların gerisinde üç ümmet vardır: Ta'vil, Ta'ris ve Mensik.»
Bu, cidden garip bir hadistir. Senedi zayıftır ve şiddetli derecede münkerdir.
İbn Cerir'in, "Tarih" adlı eserinde rivayet ettiği hadiste anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), İsrâ gecesinde Ye'cûc ile Me'cûc kavimlerinin yanma gitmiş, onları Allah'a imana davet etmiş, onlarsa ona icabet edip uymaya yanaşmamışlardır. Peygamber (s.a.v.), oradaki Ta'ris, Ta'vil ve Mensik ümmetlerini Allah'a imana davet etmiş, onlar onun bu davetine icabet etmişlerdir.
Sözü edilen bu hadis, Ebu Nuaym Amr b. Subh tarafından uydurulmuş mevzu bir hadistir. Ebu Nuaym, hadis uydurma suçunu işlediğini itiraf eden yalancılardan biridir. Doğrusunu Allah bilir.
Eğer üzerinde ittifak edilen ve onların kıyamet gününde Cehennem ateşine atılarak mü'minler için feda olacaklarına, oysa kendilerine peygamber gönderilmemiş olduğuna dair ileri sürülen hadis, nasıl bir delil teşkil ediyor? Oysa Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: «Biz, peygamber göndermedikçe kimseye azab etmeyiz.» (ci-Isrâ, ıs.) denilecek olursa buna cevaben deriz ki: Bunlara karşı delil ileri sürülmedikçe ve mazeretlerini geçersiz sayacak hususlar ortaya konulmadıkça, bunlara azab edilmeyecektir. Nitekim yüce Allah: «Biz, peygamber göndermedikçe azab etmeyiz.» buyurmuştur. Eğer bunlar, Peygamber (s.a.v.)'in bf setinden önceki zamanda yaşamışlarsa kendilerine kendilerinden peygamberler gelmiştir. Ve böyle olunca da kendi aleyhlerine olan deliller ortaya konulmuş demektir. Eğer Cenâb-ı Allah, kendilerine peygamber göndermemiş ise, bunlar fetret ehli hükmündedirler.Kendilerine davetin ulaşmadığı kimseler statüsündedirler. Bir sahabe topluluğundan çeşitli yollarla rivayet edilen hadis de buna delalet etmektedir. Sözü edilen hadiste Rasûlullah (s.a,v.) şöyle buyurmuştur:
«Bu durumda olan kimse, kıyametin meydanlarında imtihan edilir. Eğer davetçiye icabet ederse Cennet'e girer. Aksi takdirde Cehen-nem'e girer.»
«Biz, peygamber göndermedikçe kimseye azab etmeyiz.» ayetinin tefsirini yaparken imamların bu hadisle ilgili görüşlerini nakletmiştik. Şeyh Ebu'l-Hasen el-Eş'arî bunu ehl-i sünnet ve'1-cemaattan bir icma olarak nakletmiştir. Bunların imtihan edilmeleri, kurtuluşlarını icap ettirmediği gibi cehennemlik olduklarına dair gelen haberlere de ters düşmez. Zira Cenâb-ı Allah, peygamberini dilediği gaybi hususlara muttali kılar. Ve onu, bu gibi kimselerin şakilerden oldukları ve karakterlerinin de hakkı kabule aykırı olduğu hususundan haberdar kılmıştır. Bunlar, kıyamet günündeki davetçiye icabet etmezler. Bundan da anlaşılıyor ki onlar, dünyada -şayet kendilerine tebligat yapılmış olsaydı- hakkı şiddetli bir şekilde yalanlayacaklardı. Çünkü kıyamet gününün meydanlarında, dünyada iken hakkı yalanlamış olan kimse-
lerden bazıları, hakka boyun eğecekler. Görülen korkunç manzaralar karşısında kıyamet gününde iman etmek, elbette ki dünyadaki imana nisbetle vukuu bir nevi zorunlu olan imandır. Doğrusunu Allah bilir. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Suçluları Rablerinin huzurunda, başları öne eğilmiş olarak: «Rab-bimiz! Gördük, dinledik, artık bizi dünyaya geri çevir de iyi iş işleyelim; doğrusu kesin olarak inandık» derlerken bir görsen!» {cs-Secde, 12.) «Bize geldikleri gün neler görüp neler işitecekler!» (Meryem, 38.) Peygamber (s.a.v:)'in İsrâ gecesinde Ye'cûc ile Me'cûc'u imana davet ettiğine ve onların bu çağrıya icabet etmediklerine dair nakledilen hadis; münker, hatta uydurma bir hadistir. Amr b. Sabh tarafından uydurulmuştur.
Şedde gelince, önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Zülkarneyn onu demirden ve erimiş bakırdan yaptı. Onunla yüksek, uzun ve ıssız dağları birleştirip dümdüz hale getirdi. Yeryüzünde ondan daha muazzam ve dünyevi hususlarda yaratıklara ondan daha faydalı başka bir bina ve yapı bilinmemektedir. Buharî'nin ifadesine göre adamın biri Peygamber (s.a.v.)'e:
- Ben şeddi gördüm, demiş. Peygamber (s.a.v.):
- Onu nasıl gördün? diye sorunca adam;
- Süslenmiş bir aba gibi gördüm, demiş. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.):
- Ben de onu böyle gördüm, demişti.
İbn Cerir, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Adamın biri dedi ki:
- Ya Rasûlallah, Ye'cûc ile Me'cûc'un şeddini-gördüm. Peygamber (s.a.v.):
- Bana onun özelliklerini anlat, deyince adam şöyle cevap vermişti:
- O süslenmiş bir aba gibiydi. Üzerinde bir siyah, bir de kızıl çizgi vardı.Peygamber (s.a.v.):
-Ben de onu bu şekilde gördüm, dedi.
Anlatıldığına göre halife Vasık, bir adamını şeddin bulunduğu yere göndermişti. Yoldaki hükümdarlara mektup göndermiş ve adamını şehir şehir oraya ulaştırmalarını tavsiye etmişti ki, bu adamı, gidip sed hakkında keşifler yapsın ve Zülkarneyn'in onu ne şekilde inşa ettiğini görsün ki, dönüşünde kendisine bazı bilgiler versin.
Vasık'm adamı gitti. Şeddin keşfini yaptı, dönüşünde şeddin özelliklerini anlattı. Orada büyük bir kapı bulunduğunu, kapının üzerinde asma kilitlerin takılı olduğunu ve gerçekten şahika, muhkem, sağlam bir yapı olduğunu, inşaattan artan demir kerpiçlerle aletlerin oradaki bir burcun içinde bulunduğunu, o eşyaların bugüne dek orada
muhafaza edildiğim, sınırdaki ülkelerin hükümdarlarına ait muhafızların orada nöbet tuttuklarını, şeddin yeryüzünün kuzey doğusunda bulunduğunu ve o beldelerin gerçekten geniş olduğunu, oradaki ahalinin ekinlerden, tahıllardan yiyerek kara ve deniz avcılığı yaparak geçindiklerini, sayılarım ancak yaratanın bildiği kadar çok olduğunu anlattı.
Yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuş: «Artık Ye'cûc ve Me'cûc, onu ne aşabildiler ve ne de delip geçebildiler.» (cl-Kchf, 97.)
Buharı, müzminlerin annesi Zeyneb binti Cahş'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) uykudan uyandı. Yüzü

kızarmıştı, şöyle diyordu: «Lâ ilahe illallah, Vukuu yaklaşan bir serden, büyük bir fitneden dolayı Arapların vay haline! Bugün Ye'cûc ve Me'cûc şeddinden şunun gibi bir delik açıldı. (Peygamber (s.a.v.) böyle derken baş parmağıyla onu takip eden şehadet parmağım halkaladı) Bunun üzerine ben dedim ki:
-Ya Rasûllallah! Aramızda bu kadar salih kimseler varken biz helak olurmuyuz?
Rasûlullah (s.a.v.) da:
- Evet, kötülükler çoğaldığı zaman (helak olursunuz) diye cevap verdi.
Şimdi bu ayetle bu hadisi nasıl telif edip uzlaştıracağız? diye sorulacak olursa cevaben deriz ki: Eğer bunun şer ve fitne kapılarının açıldığına bir işaret olduğu, bunun sırf bir istiare ve darb-ı mesel olduğu söylenecek olursa, ortada herhangi bir problem yok demektir. Ama bunu hissedilen veya beklenilen bir durumun ihbarı olarak söyleyecek olursanız - nitekim akla ilk gelen de budur- yine bir problem yoktur. Zira: «Artık Ye'cûc ve Me'cûc onu ne aşabildiler ve ne de delip geçebildiler.» ayetinde sözü edilen aşma ve delip geçme imkansızlığı, o zaman için söz konusu idi. Çünkü burada aşma ve delip geçme fiilleri, geçmiş zaman kipinde kullanılmıştır. İleride bunu aşmanın ve delip geçmenin imkansız olacağından söz edilmemiştir. Allah'ın izniyle onu aşmak ve delip geçmek, ileride mümkün olabilir. Allah'ın bunda bir takdiri vardır. Yavaş yavaş onları yani Ye'cûc ile Me'cûc'u bu şedde musallat kılar ve zamanı gelince de mukadder olan iş meydana gelir. Yani şeddi aşabilirler, delip geçebilirler. Nitekim yüce Allah bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:
«Ye'cûc ve Me'cûc'un şeddi yıkıldığı zaman, her dere ve tepeden boşanırlar.» (ei-Enbiyâ, 96.}
Ama burada nakledeceğimiz başka bir hadis bundan daha müşkildir. O hadisi, imam Ahmed b. Hanbel kendi "Müsned"inde Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu nakletmiştir: «Doğrusu, Ye'cûc ile Me'cûc, her gün şeddi kazarlar. Öyle
ki şeddin gerisinden güneşin ışığım görecek kadar yaklaşırlar. (Şeddin duvarını inceltirler) başlarındaki amirleri de:
- Haydi, dönün bakalım yarın kalan kısmı kazarsınız, der onlar da yerlerine dönerler. Ertesi gün geldiklerinde şeddi eskisinden daha sağlam halde görürler. Nihayet vadeleri tamam olur. Cenâb-ı Allah, onları insanların üzerine göndermek ister. Şeddi kazmaya başlarlar. Derken güneş ışınlarını şeddin Öbür tarafından görecek gibi olurlar. Başlarındaki amirleri:
- Haydi, geri dönün, inşaallah yarın yine kazarsınız, der. (daha Önce inşaallah demediği halde bu defa inşaallah der.) Ertesi gün şeddin yanına geldiklerinde onu bırakmış oldukları gibi görürler, kazmaya devam ederler ve öbür tarafa insanların yanına çıkarlar, insanlar, kalelerine sığınırlar. Göğe ok atarlar, okları yere döndüğünde üzerinde kan gibi birşey görürler. Ve: «Yeryüzü ahalisini mağlub ettik, gök ahalisine de üstün olduk.» derler. Cenâb-ı Allah, onların enselerine kurtçuklar musallat eder; bu kurtçuklar onları öldürür. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, yeryüzündeki hayvanlar, onların etlerini ve kanlarını yiyerek şişmanlarlar ve oldukça şükrederler.»
Onların bu faaliyetleri, Kâbü'l-Ahbar'dan da rivayet olunduğu gibi 'insanların yanma çıkmalarına yakın bir vakitte ahir zamanda olacaktır. [1]

Ashab-I Kehf

Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de buyurdu ki:
«Ey Muhammed! Yoksa sen, mağara ve Rakım ehlini şaşılacak ayetlerimizden mi zannettin?»
Bir kaç genç mağaraya sığınmış: «Rabbimiz! Katından bize rahmet ver ve işimizde doğruyu göster, bizi başarılı kıl.» demişlerdi. Mağaranın içinde onları yıllarca uyuttuk, sonra, iki taraftan hangisinin bekledikleri müddeti iyi hesaplamış olduğunu belirtmek için onları uyandırdık.
Ey Muhammed! Onların olayını sana Biz gerçek olarak anlatıyoruz: Onlar Rablerine inanmış bir kaç gençti. Onların hidayetlerini artırmış ve kalplerini pekiştirmiştik. Durup, şöyle demişlerdi: «Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'nu bırakıp başka bir tanrıya yalvarmayız. Yoksa and olsun ki, batıl söz söylemiş oluruz. Şu bizim milletimiz, Allah'ı bırakıp O'ndan başka tanrılar edindiler. Onların gerçek olduğuna dair ap açık delil getirmeleri gerekmez mi? Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kimdir?» Onlara: «Siz onlardan ve Allah'tan başka taptıklarından ayrıldınız, bunun için mağaraya girin ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve size işinizde kolaylık göstersin.» denildi.
Baksaydm, güneşin mağaralarının sağ tarafından doğup meylettiğim, sol tarafından onlara dokunmadan battığını, onların da mağaranın genişçe bir yerinde bulunduğunu görürdün. Bu, Allah'ın mucizelerindendir. Allah'ın doğru yola eriştirdiği kimse hak yoldadır. Kimi de saptırırsa artık ona, doğru yola götürecek bir rehber bulamazsın.
Mağara ehli uykuda iken sen onları uyanık sanırdın, biz onları sağa ve sola döndürürdük. Köpekleri, dirseklerini eşiğe uzatmıştı, onları görsen, için korkuyla dolar, geri dönüp kaçardın.
Birbirlerine sorsunlar diye onları uyandırdık. İçlerinden biri:
«Ne kadar kaldınız?» dedi.
«Bir gün veya biraz daha fazla müddet kaldık.» dediler. «Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Paranızla birinizi şehre gönderin, en iyi yiyeceklere baksın ve size getirsin. Orada nazik davransın, sakın sizi kimseye duyurmasın.» dediler.

«Zira onların sizden haberi olacak olursa, ya taşlayarak öldürürler
veya dinlerine döndürürler. Bu takdirdede asla kurtulamazsınız.»
Böylece, Allah'ın sözünün gerçek olduğunu ve kıyametin kopmasından şüphe edilemiyeceğini bilmeleri için, insanların onları bulmalarını sağladık. Nitekim halk, bunların hakkında çekişip duruyor: «Onların mağaralarının çevresine bir bina kurun.» diyorlardı. Oysa Rableri onları çok iyi bilir. Tartışmayı kazananlar: «Onların mağaralarının çevresinde mutlaka bir mescid kuracağız.» dediler.
«Karanlığa taş atar gibi, «Mağara ehli üçtür, dördüncüleri köpekleridir.» derler. Yahut, «Beştir, altıncıları köpekleridir.» derler. Yahut, «Yedidir, sekizincileri köpekleridir.» derler.
De ki: Onların sayısını en iyi bilen Rabbimdir. Önlan, pek az kimseden başkası bilmez.»
Bunun için ey Muhammed! Onlar hakkında, bu kısaca anlatılanın dışında, kimseyle tartışma ve onlar hakkında kimseden birşey sorma. Herhangi bir şey için, Allah'ın dilemesi dışında: «Ben, yarın onu yapacağım.» deme. Unuttuğun zaman Rabbini an ve şöyle de: «Umulur ki Rabbim, beni doğruya daha yalan olana eriştirir.»
Onlar mağaralarında 309 yıl kaldılar, derler. De ki: «Onların ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir. Göklerin ve yerin gaybı O'na aittir. O, ne mükemmel görendir! O ne mükemmel işitendir! İnsanların O'ndan başka dostu yoktur. O, hiç kimseyi hükümranlığına ortak kılmaz.»
Ey Muhammed! Rabbinin kitabından sana vahyolunanı oku. O'nun sözlerini değiştirecek yoktur. O'ndan başka sığınılacak bir kimse bulamazsın.» (ci-Kchf, 9-27.)
Ashab-ı Kehf kıssasının nüzul sebebi ile Zülkarneyn haberine dair ayetlerin nüzul sebebi Muhammed b. İshak ve diğer siyer âlimleri tarafından "es-Sîre" adlı eserde anlatılmıştır. Bu eserde anlatıldığına göre Kureyşliler, Rasûlullah (s.a.v.)'ı imtihan edip köşeye sıkıştırmak amacıyle Yahudilere adamlarını göndermişler; onlardan zor cevaplı bazı sorular almışlardı. Yahudiler, yanlarına varan Kureyşlilere demişlerdi ki: Geçmiş zamanda giden ve ne yaptıkları bilinmeyen bir kavmi Muhammed'e sorun. Yeryüzünde dolaşan adam (Zülkarneyn'i) ile Ruh'un mahiyetini de sorun.
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'e Ruh, Zülkarneyn ve Ashab-ı Kehf le ilgili ayetleri inzal buyurdu:
«Ey Muhammed! Sana Ruh'un ne olduğunu soruyorlar...»
«Ey Muhammed! Sana Zülkarneyn'i sorarlar...»
«Yoksa sen, ey Muhammed! Mağara ve Rakım ehlini şaşılacak ayetlerimizden mi zannettin?»
Yani bu meseleler, seni vakıf kıldığımız haberlere, göz alıcı mucizelere ve garip acaipliklere nisbetle çok hayret verici şeyler değildirler.
Ayet-i kerimede sözü edilen Kehf, dağdaki mağara demektir.
Şuayb el-Cübaî: «Ashab-ı Kehfin mağaralarının adı "Hayzem" idi.» demiştir.
Ayet-i kerimede geçen Rakım kelimesine gelince, İbn Abbas: «Bunun ne anlama geldiğini bilemiyorum.» demiştir. Bu kelimenin, kitabe anlamına geldiğini ve bu kitabede Ashab-ı Kehfin adlarının yazılı olduğunu, maceralarının da kendilerinden sonra bu kitabeye kayd edildiğini söyleyenler de vardır. İbn Cerir ile diğerleri, bu görüşü benimsemişlerdir. Bazıları ise Rakîm kelimesinin, mağaralarının bulunduğu dağın adı olduğunu söylemişlerdir. İbn Abbas ile Şuayb el Cübaî: "Mağaralarının bulunduğu dağın adı, Benaclus dağıdır." demişlerdir. Bazıları ise Benaclus'uıı, mağaraların yanındaki vadinin adı olduğunu söylemişlerdir. Benaclus un, oradaki bir köy adı olduğunu söyleyenler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Şuayb el-Cübaî'nin ifadesine göre Ashab-ı Kehfin köpeklerinin adı, Himran'dır. Yahudilerin, onların haberleriyle ilgilenmeleri Ashab-ı Kehfin yaşadığı zamanın çok eski bir zaman olduğunu isbatlamak-tadır. Müfessirlerden bazıları bunların, Mesih'ten sonra yaşadıklarını ve Hristiyan olduklarını söylemektedirler. Ayetin zahirinden de anlaşılacağı gibi bunların kavimleri müşrik olup putlara taparlarmış. Bir çok tefsirci ve tarihçinin anlattığına göre Ashab-ı Kehf, Dakyanus adındaki hükümdarın zamanında yaşamış olup devlet kademesinde bulunan ekâbir çocuklarıdır. Bunların, hükümdar çocukları olduğu da söylenmiştir. Bunlar, bir bayram gününde halkı ile toplanmış iken milletlerinin putlara saygı gösterip secde ettiklerini basiret gözüyle görüp müşahede ettikleri zaman Cenâb-ı Allah kalplerindeki gaflet perdesini kaldırmış, onlara doğru yolu göstermiş, onlar da kavimlerinin sağlam bir din üzerinde olmadıklarını anlamışlardı. Bu sebeple milletlerinin mensüb oldukları dini bırakarak bir ve ortaksız olan Allah'a kulluk etmeye yöneldiler. Anlatıldığına göre bunlardan her birisi, Cenâb-ı Allah'ın tevhid inancına kalpleri mazhar olduğu zaman topluluğun içinden sıyrılıp bir yerde bir araya gelmişlerdi. Nitekim Buharî'nin sahihinde de nakledilen bir hadis-i şerifinde Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Ruhlar, çeşitli nevilerden bir araya getirilmiş yığınlardır. Evsaf ve ahlakta birbirleriyle uyum içinde olanlar anlaşırlar. Uyum içinde olma-yanlarsa ihtilaf ederler.»
Halkının arasından sıyrılıp çıkan Ashab-ı Kehf den her birisi, diğerinin durumunu ve halini sordu. O da içinde bulunduğu durumu ve hali anlattı. Böylece hep birlikte kavimlerinden ayrılıp uzaklaşmaya, dinlerini kurtarmak için firar etmeye karar verdiler. Fitne ve serlerin zuhuru esnasında yapılması meşru olan davranış da budur. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Ey Muhammedi Sana onların olayını gerçek olarak anlatıyoruz. Onlar, Rablerine inanmış bir kaç gençti. Onların hidayetlerin arttırmış ve kalplerini pekiştirmiştik. Durup şöyle demişlerdi: «Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. O'nu bırakıp başka bir tanrıya yalvarmayız. Yoksa and olsun ki saçma sapan söz söylemiş oluruz. Şu bizim milletimiz, Allah'ı bırakıp O'ndan başka tanrılar edindiler. Onların gerçek olduğuna apaçık delil getirmeleri gerekmez mi?» Yani sahip oldukları ve üzerinde

bulundukları durumun hakikat olduğunu ispatlayan apaçık bir delil getirmeleri icab etmez mi? «Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kimdir?» Onlara: «Siz onlardan ve Allah'tan başka taptıklarından ayrıldınız.»
Yani siz kavminizin sapık dininden ayrıldınız ve onların Allah'tan başka taptıkları tanrılardan uzak durdunuz. Çünkü onlar, Allah'la beraber başka tanrıları da Allah'a ortak koşuyorlardı. Nitekim İbrahim
Halil (a.s.) demiş ki:
«Beni yaratan hariç, sizin taptığınız şeylerden uzağım. Beni doğru yola eriştirecek olan, şüphesiz O'dur.» («-Zuhnıf, 27.)
İşte şu gençler birbirlerine şöyle dediler: Madem ki kavminizin dininden ayrıldınız, o halde bedenen de onlardan uzak durun ki kötülüklerinin size dokunmasından emin olasınız. «Bunun için mağaraya girin ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve size işinizde kolaylık göstersin.» Yani Rabbiniz size perdelesin ve O'nun himayesi altına girin. Durumunuz da hayırla neticelensin. Nitekim bir hadiste şöyle buyuruimuş: «Allah'ım, bütün işlerde sonumuzu güzel eyle. Bizi dünyanın perişanlığından ve ahiretin azabından koru.»
Ashab-ı Kehfin içinde bulundukları mağara, Kur'ân'da şöyle tasvir ediliyor: Mağaranın kapısı kuzeye, dibi (arkası, derinliği) de kıbleye yönelikti. Bu durumdaki bir mekan, mekanların en faydahsıdır. Yani mekanın kendisi kıble, kapısı da kuzey cihetinde olursa, çok faydalı olur. Nitekim ayet-i kerimede de buyuruluyor ki: «Baksaydın, güneşin, mağaralarının sağ tarafından doğup meylettiğini, sol taraûndan onlara dokunmadan battığını görürdün. » Yaz mevsiminde ve sıcak günlerde güneş doğarken mağaranın batı yanından içeriye vuruyordu. Azar azar güneş ışınları içeriye meylediyor, sağ taraftan içeri aydınlanıyordu. Böylelikle güneş yükseliyor, semanın ortasına geliyordu. Sonra yine batı tarafına yönelerek ışığı içerden kısılıyor, gurub vaktinde doğu tarafından içeriye azar azar güneş ışınları giriyordu. Böyle bir konumda olan bir mağaraya giin^ş elbetteki böyle girerdi. Bazı zamanlarda güneşin mağaraya bu şekilde girmesinin hikmeti, hayasının bozulmaması içindi. «Onlarında mağaranın genişçe bir yerinde bulunduğunu görürdün. Bu, Allah'ın mucizelerindendir.» Yani onların yemeksizin, içmeksizin, bedenen bir gıda almaksızın uzun bir müddet boyunca bu şekilde mağarada kalmaları, Allah'ın yüce kudretinin apaçık delil ve bürh anların dan dır. «Allah'ın doğru yola eriştirdiği kimse hak yoldadır. Kimi de saptırırca artık onu, doğru yola götürecek bir rehber bulamazsın. Mağara ehli uykuda iken sen, onları uyanık sanırdın.» Onları uyanık sanırdın, çünkü bazıları demişler ki, gözleri açıktı. Gözlerinin açık olması, uzun süre uykuda kalmaları yüzünden bozulmaması içindi. «Biz onları sağa ve sola döndürürdük.» Bir kavle göre onlar, senede bir sağdan sola veya soldan sağa döndürülürlerdi. Belki de daha fazla miktarda ve sayıda sağa ve sola döndürülmüşlerdir. Doğrusunu Allah bilir. «Köpekleri, dirseklerim eşiğe uzatmıştı.» Şuayb el-Cübaî, köpeklerinin adının Himran olduğunu söylemiştir. Demek istediğimiz şudur ki, beraberlerindeki köpekleri, kavimlerinden ayrılmaları esnasında yanlarında durmuş, ama sadece kapıda bekçilik yapmış, dirseklerini'eşiğe uzatmış, mağaranın içine girmemişti. Bu da onun edebindendir. Ve onlara yapılan ikramlar cümlesindendir. Zira melekler, içinde köpekler bulunan bir eve girmezler. Bu yüzden köpek, içeriye girmemiş, kapıda beklemişti. Bir kavme veya bir kişiye bağlılık, insana, hatta köpeğe tesir eder. Köpek, onların mağarada bulundukları sürece onlarla beraber durmuştu. Çünkü bir kavimle beraber olan, on-' larla beraber mutlu olur. Bir köpek hakkında durum bu iken, hayır ehli kimselere tâbi olan bir insanın durumunu sen düşün! Böyle biri elbette-ki ikrama layık olur. Kıssacı ve tefsirdi erden çoğu, bu köpekle ilgili uzun uzadıya haberler nakletmişlerdir ki, bu haberlerin çoğu, israiliyattan alınma ve yalandır. Hiçbir fayda içermemektedir. Tıpkı köpeğin adı ve rengi hakkında yaptıkları ihtilaf gibi... O da yararsızdır ve yalandır.
Ashab-ı Kehf in içinde bulundukları mağaranın nerede olduğu hususunda âlimler ihtilaf etmişlerdir. Çokları, bu mağaranın Eyle diyarında olduğunu söylemişlerdir. Ninova diyarında olduğunu söyleyenler olduğu gibi Belka diyarında olduğunu söyleyenler de vardır. Rum beldelerinde olduğuna dair bir rivayet de vardır ki, bu doğruya daha yakındır. Doğrusunu Allah bilir. Yüce Allah, onların haberlerinin en faydalı olanlarım bizle bildirmiş, durumlarından bizim için Önemli olanları nakletmiş ve tasvir etmiştir. Öyle ki bu konudaki Kur'ân ayetlerini dinleyen bir kimse, onları ve durumlarım görür gibi olmaktadır. Bu hususta haber veren yüce Allah, onları, mağaralarının durumunu ve keyfiyetlerini müşahede etmiştir. Onların sağdan sola, soldan sağa döndürüldüklerini, köpeklerinin de eşikte dirseklerini uzatmış olduğunu görmüş ve müşahede etmiştir. Bu hususta yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur:
«Onları görsen, için korkuyla dolar, geri dönüp kaçardın.» Bu da haber almanın gözle görmek gibi olmadığını ispatlamaktadır. Nitekim hadis-i şerifte de böyle denilmiştir. Çünkü haber verilen şey, meydana gelmiş demektir. Oysa bu ayette sözü edilen geri dönüp kaçma ve kork-, ma hususu meydana gelmiş değildir.
Cenâb-ı Allah, onları 309 sene uyuduktan sonra uyandırmış olduğunu, uyanınca da birbirlerine şöyle dediklerini anlatıyor: «İçlerinden biri: Ne kadar kaldınız?» dedi. «Birgün veya daha az bir müddet kaldık.» dediler. «Ne kadar kaldığınızı Rabbiniz daha iyi bilir. Paranızla birinizi şehre gönderin (yani beraberinizde bulunan şu paraları birine vererek Defsus şehrine gönderin), en iyi yiyeceklere baksın ve size getirsin.» Yani yiyeceğiniz taamları size getirsin. Bu da onların zahitlik ve verâlarmın bir göstergesidir. «Orada nazik davransın (şenire girerken nezaketli olsun), sakın sizi kimseye duyurmasın.» dediler. «Zira onların sizden haberi olacak olursa, ya taşlayarak öldürürler ve ya dinlerine döndürürler. Bu takdirde asla kurtulamazsınız.» Çünkü Allah sizi o dinden kurtarmıştır.
Ashab-ı Kehf, bir gün veya bir günden biraz fazla bir müddet uyuduklarını zannettikleri için böyle konuşmuşlardı. Oysa devletleri, çeşitli aşamalar geçirmiş, beldeleri ve orada yaşayan insanlar değişmişler, çağlarında yaşamış olan insanlar geçip gitmişlerdi. Başka nesiller gelmişlerdi. Bu sebepledir ki onlardan biri - rivayete göre Tizosis- tanınmamak için kılık

değiştirerek şehre girdiğinde orayı tanımamış, halkı başka bir halk olarak görmüştü. Şehirdeki ahali, onun şekil, evsaf ve parasını garipsemişlerdi. Anlatıldığına göre onu, durumundan korktukları ve casus zannettikleri yahut zarar verici bir saldırıda bulunacağı endişesiyle yakalayıp yöneticilerine götürmüşlerdi. Rivayete göre Tizosis, halkın elinden kaçmıştı. Başka bir rivayette anlatıldığına göre Tizosis, kendi durumunu ve arkadaşlarının durumunu, başlarına gelen hadiseyi onlara anlatmış, arkadaşlarını ve bulundukları yeri onlara göstermek için bazılarını da yanına katarak mağaraya dönmüştü. Mağaraya yaklaştıklarında Tizosis, arkadaşlarının yanma girmiş ve başlarından geçen durumun iç yüzünü, ne kadar süreyle uyumuş olduklarını arkadaşlarına bildirmiş, onlar da bunun Allah tarafından takdir edilen bir iş olduğunu anlamışlardı. Denildiğine göre onlar yeniden uykuya dalmışlar, başka bir rivayete göre ise ölmüşlerdi.

Şehir halkına gelince denilir ki onlar, Ashab-ı Kehfin uyumakta oldukları mağarayı bulamadılar. Cenâb-ı Allah, burayı onlara göstermedi. Başka bir rivayete göre ise onlar, korktukları veya Ashab-ı Kehf ten çekindikleri için mağaraya girememişlerdir. Şehir halkı, Ashab-ı Kehf hususunda ihtilafa düştüler. Kimi: «Onların mağaralarının çevresine bir bina kurun.» diyorlardı ki, mağarada bulunanlar dışarıya çıkmasmlar ve kendilerine eziyet verecek şeyler yapmasınlar.

Tartışmayı kazananlar: «Onların mağaralarının çevresinde mutlaka bir mescid kuracağız.» dediler. Yani bu salih kimselere bitişik yerde bir mübarek mabed yapalım, dediler. Bu adet, bizden önceki ümmetlerde yaygındı. Bizim şeriatımıza gelince bu hususta Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de sabit olduğu gibi Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Allah, Yahudilerle Hristiyanlara lanet etsin. Onlar, peygamberlerinin mezarlarını mescid edindiler.» Yani Peygamber (s.a.v.), bizleri onların yaptıkları işlerden sakındırmıştır.

Yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyuruyor: «Böylece, Allah'ın sözünün gerçek olduğunu ve kıyametin kopmasından şüphe edilemiyeceğini bilmeleri için insanların onları bulmalarını sağladık.»

Tefsircilerden birçoğu dedi ki: Cenâb-ı Allah, insanları onların durumlarından ve yerlerinden haberdar etti. Bu sayede insanlar ahire-tin, kıyametin şüphesiz ve gerçek olduğunu bilsinler. Ashab-ı Kehfin,, 300 seneden fazla bir müddet uyudukları halde bedenlerinde bir değişiklik olmaksızın yeniden uyanıp ayağa kalktıklarını bildikten sonra bunları hayatta bırakan Allah'ın, ölüpte kurtlar tarafından yenilen bedenlere ruh verebileceğim insanlar anlasınlar. Bedenleri ve kemikleri ufalanıp çürüdükten sonra dahi Allah ölüleri diriltir. Mü'minlerin bunda şüphesi yoktur.

«Allah birşeyi dilediği zaman, O'nun buyruğu sadece, o şeye «01» demektir, hemen olur.» (Yâsîn, 82.) «Böylece, Allah'ın sözünün gerçek olduğunu ve kıyametin kopmasından şüphe edilemiyeceğini bilmeleri için....» ayet-i kerimesinde geçen bilmeleri fiili ile insanların bilmeleri ya da Ashab-ı Kehfin bilmeleri kastedilmiş olabilir. Veya hem Ashab-ı Kehfin hem de diğer insanların birlikte bilmeleri kasdedilmiş olabilir. Doğrusunu Allah bilir. Bundan sonra yüce Allah buyuruyor ki: «Karanlığa taş atar gibi, «Mağara ehli üçtür, dördüncüleri köpekleridir.» derler. Yahut, «Beştir, altıncıları köpekleridir.» derler. Yahut, «Yedidir, sekizincileri köpekleridir.» derler.»

Cenâb-ı Allah, Ashab-ı Kehfin sayıları hususunda insanların çeşitli görüşler ileri sürdüklerini beyan ediyor. Ve bu hususta üç kavil naklediyor ki bu kavillerin üçüncüsü, ilk ikisini zayıf kılıyor. Üçüncüde karar kılıyor. Bu da Ashab-ı Kehfin sayılarının yedi olduğunu, köpeklerinin de sekizinci olduğunu ispatlıyor. Eğer bundan başka bir kavil ileri sürülecek olsaydı, Cenâb-ı Allah onu da naklederdi. Eğer üçüncü kavil sahih olmasaydı Cenâb-ı Allah buna işaret ederdi. Bu gibi konularda çekişmek uygunsuzdur. Bu yüzden Cenâb-ı Allah bu konularda edepli olmayı, Peygamber (s.a.v.)'e tavsiye etmiştir. İnsanlar bu gibi durumlarda ihtilafa düştükleri zaman "Allah bilir" demeyi Peygamberine tavsiye etmiştir. Bu sebeple Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:

«De ki: «Onların sayısını en iyi bilen Rabbimdir. Onları pek az kimseden başkası bilmez. Bunun için, ey Muhammed! Onlar hakkında, bu kısaca anlatılanın dışında, kimseyle tartışma.»

Yani bu konuda yumaşak ol. Bu gibi durumlarda mücadele yollarına girişme. Ashab-ı Kehfin durumu hakkında herhangi bir kimseye birşey sorma. Bu sebepledir ki yüce Allah, kıssanın başında Ashab-ı . Kehfin sayısını kapalı bırakmış ve: «Onlar, Rablerine inanmış bir kaç gençti.» demiştir. Eğer onların sayısını belirlemede bir fayda olsaydı, görüleni ve görülmeyeni bilen Allah, elbetteki sayılarını bildirirdi. Yüce Allah buyuruyor ki:

«Herhangi birşey için, Allah'ın dilemesi dışında: «Ben yarın onu yapacağım.» deme. Unuttuğun zaman Rabbini an ve şöyle de: «Umulur ki, Rabbim beni doğruya daha yakın olana eriştirir.»

Bu, Cenâb-ı Allah'ın peygamberine gösterdiği ve öğrettiği büyük bir edeptir. Mahlukatmı da bu edebe bağlı kalmaya teşvik etmiştir. Ayette tavsiye edilen edep kuralı şudur: İnsanlardan birisi, gelecekte yapacağı birşeyi söylerken inşaallah demelidir ki, bu onun azmini sağlamlaştirsin. Çünkü kul, yarın ne olacağını bilemez. Yapmaya niyetlendiği işin Allah tarafından takdir edilip edilmemiş olduğundan da haberi yoktur. "İnşaallah" demek, yapılacak işi şarta bağlamak değil, aslında azmin sağlamlığını gösterir. Bu sebeple İbn Abbas: «İnşaallah. yapacağım, sözü, bir seneye kadar geçerlidir.» demiştir. Bu sebeple Süleyman peygamberin kıssasında da geçtiği gibi o şöyle demiştir: «Bu gece yetmiş karıma uğrayacak, onlarla cinsel temasta bulunacağım ve her biri de Allah yolunda savaşacak olan birer erkek çocuk doğuracaktır.» Kendisine, "inşaallah de", denildiği zaman o, inşaallah dememiş ve karılarına uğrayıp hepsiyle cinsel ilişki kurduğu halde hiç biri çocuk doğurmamış, sadece biri yarı insan şeklinde bir yavru doğurmuştu. Bununla ilgili olarak Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Nefsim kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim ki eğer o (Süleyman peygamber) inşaallah demiş olsaydı, sözü yerine gelir ve istediği şeye kavuşurdu.»

«Unuttuğun zaman Rabbim an.» Çünkü unutmak bazan şeytandan olur. Allah'ı anmaksa şeytanı kalpten kovup uzaklaştırır. Bu durumda insan unuttuğu şeyi hatırlar.
«Ve şöyle de: «Umulur ki, Rabbim beni doğruya daha yakın olana eriştirir.» Bir iş zorlaşıp bir hal içinden çıkılmaz olunca ve bir hususta insanların sözleri çeşitli olunca, sen Allah'a yönel ki, o işini kolaylaştırsm ve seni muvaffak kılsın.
«Onlar, mağaralarında 309 yıl kaldılar.» Ashab-ı Kehfin mağarada uzun süre kalmış olmalarını söylemekte büyük yarar olduğu için Canâb-ı Allah söylemiştir. 300 seneye dokuz sene eklenmesi meselesine gelince bu, kameri (ay takvimi hesabı ile) seneleri, şemsi (Güneş takvimi) senelerle eşitlemek içindir. Çünkü 300 şemsi seneye karşı kameri senelerin sayısının 309 olması gerekir. Çünkü her yüz şemsi seneye, yüz kameri seneyi eşitlemek için üç seneyi, kameri senelere eklemek gerekiyor.
«De ki: «Onların ne kadar kaldıklarını en iyi Allah bilir.» Sana bu hususta soru sorulacak olur da bu hususta senin yanında bir nakil yoksa, sen bunun cevabını Aziz ve Celil olan Allah'a havale et. «Göklerin ve yerin gaybı, O'na aittir.» Yani Allah, gaybı bilendir. Yaratıklarından O'nun dilediğinden başkası, gayıptan haberdar olamaz. «O ne mükemmel görendir! O ne mükemmel işitendir!» Cenâb-ı Allah, yaratıkları için her şeyi yerli yerince koyar ve yerleştirir. «İnsanların O'ndan başka dostu yoktur. O, hiç kimseyi hükümranlığına ortak kılmaz.» Yani Rabbin, yegane hükümdardır. Yalnız başına tasarrufta bulunur. O'nun ortağı yoktur. [2]

Biri Mü'min, Diğeri Kafir Olan İki Adamın Kıssası

Yüce Allah, Kehf sûresinde Ashab-ı Kehf in kıssasını anlattıktan sonra şöyle buyuruyor:
«Onlara iki adamı örnek olarak göster: Birine iki üzüm bağı verip, etrafını hurmalıklarla çevirmiş ve aralarında ekinler bitirmiştik. Her iki bahçe de ürünlerini vermişlerdi. Hiç birşeyi de eksik bırakmamışlardı. İkisinin arasında bir de ırmak akıtmıştık. Onun gelirleri de vardı. Bu yüzden arkadaşıyla konuşurken: «Ben malca senden zengin, nüfusça da senden daha itibarlıyım.» dedi.
Kendisine böylece yazık ederek bahçesine girerken: «Bu bahçenin batacağım hiç zannetmem. Kıyametin kopacağını da sanmıyorum. Eğer Rabbime döndürülür sem, and olsun ki orada bundan daha iyisini bulurum.» dedi.
Kendisiyle konuştuğu arkadaşı ona: «Seni topraktan, sonra nutfe-clen yaratanı,sonunda daseni insan kılığına koyanı mı inkar ediyorsun? İşte O, berıi m Rabbim olan Allah'tır. Rabbime kimseyi ortak koşmam, -her ne kadar beni kendinden mâl ve nüfus bakımından daha az buluyorsan da- bahçene girdiğin zaman, «Maşaallah! Kuvvet ancak Allah'a mahsustur!» demen gerekmez mi? Rabbim senin bahçenden daha iyisini bana verebilir. Ve seninkinin üzerine gökten bir felaket gönderir de bahçen yerle bir olabilir. Yahut suyu çekilir, bir daha da bulamazsın.» dedi.
Nitekim, ürünleri yok edildi, bağın altüst olmuş çardakları karşısında sarfettiği emeğe içi yanarak ellerini oğuşturup, «Keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım.» diyordu.
Ona Allah'tan başka yardım edebilecek adamları da yoktu. Kendi kendini de kurtaramadı.
İşte burada kudret ve hakimiyet, varlığı gerçek olan Allah'ındır. Mükafatlandırma bakımından hayırlı olan da, sonuçlandırma yönünde hayırlı olan da O'dur.» (ei-Kehf, 32-44.)
Bazıları bunun verilmiş bir misal olduğunu ve böyle bir hadisenin mutlaka vuku bulmuş olmasının gerekli olmadığını söylemişlerdir. Ancak cumhur-u ulema, bunun vuku bulmuş bir hadise olduğunu söylemişlerdir. «Onlara bir misal göster.» Yani Kureyş kafirlerine, onların zayıf ve falar kimselerle bir araya gelmeyişleri ve zayıflarla fakirleri horlamaları, onlara karşı övünmeleriyle ilgili bir misal ver. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«İnsanlara, halkına elçiler gelen kasabaları anlat (bu hususta onlara böyle bir misal ver).» (Yâsîn, 13.)
Musa peygamberin kıssasından önce bu iki adamın kıssasından bahsettik. Meşhur rivayete göre yukarıdaki ayet-i kerimelerde sözü edilen iki adam birbirleriyle arkadaş idiler. Biri mü'min, diğeri kafirdi. Anlatıldığına göre bunlardan her birinin malı vardı. Mü'min olan kişi malını, Allah'ın taat ve rızası yolunda harcadı. Bununla da Allah'ın hoşnutluğunu elde etmek istedi. Kafire gelince o malı ile iki bahçe satın aldı. Bu iki bahçeden ayet-i kerimede söz edilmekte ve tasvirleri yapılmaktadır. Bu bahçelerde üzümler ve hurmalar vardı. Üzümlerle hurmaların etrafında diğer ekinler ve sağa sola akmakta olan nehirler vardı. Bu suların bir kısmı ile sulama, bir kısmı ile de zevkü sefa verecek işler yapıyordu. Bu bahçelerde meyveler bol miktarda yetişti. Nehirlerin suları sağa sola aktı. Ekinler ve meyveler göze hoş görünecek derecede bolca yetişti. Bunların sahibi olan kafir, fakir olan mü'min arkadaşına karşı övünerek şöyle dedi: «Ben malca senden zengin, nüfusça da senden daha itibarlıyım! Benim bahçelerim, seninkinden daha büyüktür. Böyle demekle o, kendisinin, mü'min arkadaşından daha hayırlı olduğunu ifade etmek istemişti. Yani sahip olduğun malı in-fak etmekle ne elde ettin? Oysa senin de benim gibi yapman gerekir İd, benim gibi zengin olabilmen mümkün olsun.
Böyle demekle arkadaşına karşı övündü. «Kendisine böylece yazık ederek bahçesine girdi.» Yani Allah'ın razı olmayacağı bir yolla bahçesine girdi ve: «Bu bahçenin batacağını hiç zannetmem.» dedi. Arazilerinin genişliğini, sularının bolluğunu, ağaçlarmdaki yeşilliğin güzelliğini gördüğü için, «Bu ağaçlardan biri yok olsa bile yerine daha güzel bir ağaç gelir.» dedi. Ekinleri her tarafı sarmıştı. Çünkü bahçesinde bol su vardı. Sonra: «Kıyametin kopacağını da sanmıyorum,» dedi. Geçic dünya hayatının parlaklığına güvendi. Daimi ve kalıcı olan ahiretin varlığını yalanladı. Sonra da: «Eğer Rabbime

döndürülürse(m, and olsun ki, orada bundan daha iyisini bulurum.» dedi. Yani eğer ileride bir ahiret hayatı olsa ben orada bundan daha iyisini bulurum, dedi. Çünkü o, dünyasına aldanmıştı. Allah'ın bu malları sırf kendisini sevdiğinden ve kendisinin Allah katında şanslı bir kimse olduğundan ötürü bahşetmiş olduğuna inanmıştı. Nitekim kendisi ile Habbab b. Eret'in kıssasından Kur'ân-ı Kerim'de bahsedilirken As b. Vail'in şöyle dediği, Cenâb-ı Allah tarafından bize bildirilmektedir: «Ey Muhammedi Ayetlerimizi inkar eden ve: «Bana elbette mal ve çocuk verilecektir.» diyeni gördün mü? O, görülmeyeni mi biliyor, yoksa Rahman katından bir söz mü almıştır?» (Meryem, 77-78.)

Yüce Allah kendisine nimet verdiği insanın durumunu haber vererek şöyle buyuruyor:

«Bu benim hakkımdır, kıyametin kopacağım sanmıyorum. Rabbime döndürülürsem, onun katında and olsun ki, benim için daha güzel şeyler vardır.» der. înkar edenlere, işlediklerini and olsun ki bildireceğiz. Onlara and olsun ki çetin bir azab tattıracağız!» (Fussüet, 50.) «Karun: «Bu servet ancak, bende mevcut bir ilimden ötürü bana verilmiştir.» demişti. Yani benim bu mala müstahak olduğumu bildiği için Allah bunu bana vermiştir, dedi. Yüce Allah buyurdu ki:

«Allah'ın, önceleri, ondan daha güçlü ve topladığı şey daha fazla olan nice nesilleri yok ettiğini bilmez mi? Suçluların suçları kendilerinden sorulmaz.» (ci-Kasas, 78.) Musa peygamberin kıssasından bahsederken Karun'dan da bahsetmiştik. Yüce Allah buyurdu ki:

«Ey insanlar! Sizi bana yaklaştıracak olan ne mallarınız ve ne de çocuklarmızdır, yalnız, inanıp yararlı iş işleyen kimselerin, işte onların yaptıklarına karşılık mükafatları kat kattır. îşte onlar, yüksek derecelerde, güven içindedirler.» (Sebo1,37.)

«Kendilerine mal ve oğullar vermekle, iyiliklerde onlar için acele ettiğimizi mi zannederler? Hayır; farkında değiller.» (d-Mü'minûn, 55-56.)

O cahil kişi, dünyada kendisine verilen nimetlere aldanarak ahire-ti inkar etti. Şayet ahiret hayatı varsa orada kendisine bu mallardan daha iyisinin verileceğim iddia etti ve bunu arkadaşına da duyurdu. «Kendisiyle konuşan (tartışan) arkadaşı ona: «Seni topraktan, sonra nutfe-den yaratanı, sonunda da seni insan kılığına koyanı mı inkar ediyorsun?» dedi. Yani Allah'ın seni topraktan, sonra nutfeden yarattığını, sonra seni çeşitli aşamalardan geçirerek şekillendirdiğim ve böylece duyan, işiten, gören, bilen, eliyle tutup yakalayan, kavrayıp anlayan, tamam bir adanı haline getirdiğini bildiğin halde ahireti inkar mı ediyorsun? Ahireti nasıl inkar edersin? Oysa Allah, her şeyi yeniden yaratmaya muktedirdir. «İşte O, benim Rabbim olan Allah'tır.» Ama ben, senin sözünden başkasını söylüyorum ve senin inancının aksi olan şeye inanıyorum. «O, benim Rabbim olan Allah'tır. Rabbime kimseyi ortak koşmam.» O'ndan başkasına ibadet etmem. O'nun, çürüyüp yok olmalarından sonra bedenleri yeniden dirilteceğine, ölüleri yeniden hayata döndüreceğine, çürümüş kemikleri bir araya getireceğine inanırım. Yaratmasında ve hükümranlığında Allah'ın ortağa olmadığını, O'ndan başka tanrı bulunmadığını bilirim. Böyle dedikten, sonra arkadaşına, bahçesine gireceği esnada nasıl davranması gerektiğini anlattı ve gerekli tavsiyeleri yaparak şöyle dedi: «Bahçene girdiğin zaman, - her ne kadar beni kendinden mal ve nüfus bakımından daha az biliyorsan da- «Maşaallah! Kuvvet ancak Allah'a mahsustur!» demen gerekmez mi?»

Bu sebepledir ki malından, ailesinden veya içinde bulunduğu durumdan hoşlanan herkesin böyle demesi müstahab olmuştur. Bu konuda şahinliğinde şüphe bulunan merfu bir hadis de nakledilmiştir: Ebu Ya'lâ el-Musilî, Cerrah b. Muhalled kanalı ile Enes'ten rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Allah bir kula aile, mal veya çocuk gibi bir nimet bahşederse o kul; "Maşaallah, kuvvet ancak Allah'a mahsustur." demelidir.»

Mü'min arkadaş, kafirin malının ancak ölümüne kadar elinde bulunacağını gördüğü için ona şöyle demişti: «Bahçene girdiğin zaman, -her ne kadar beni kendinden mal ve nüfus bakımından daha az buluyorsan da-: «Maşaallah! Kuvvet ancak Allah'a mahsustur!» demen gerekmez mi? Rabbim, senin bahçenden daha iyisini bana verebilir (Yani onu ahirette bana ihsan edebilir.) ve seninkinin üzerine gökten bir felaket gönderir (aşırı derecede yağmurlar neticesinde ekinlerinin ve ağaçlarının kökünü söker). Böylece bahçen yerle bir olabilir. (Ekinsiz kaygan toprak haline gelebilir). Yahut suyu çekilir. Bir daha da bulamazsın.» dedi. Nitekim ürünleri yok edildi (Bahçesi.harap öldü). Bağın alt üst olmuş çardakları karşısında, sarf ettiği emeğe içi yanarak ellerini oğuşturup «Keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım.» diyordu. Bahçesi tamamen harab olup bir daha geri gelmesinin imkansız olduğunu görünce ümidini yitirdi. Söylemiş olduğu önceki sözlerden ötürü yüce Allah'ı inkar etmiş olduğunu düşünerek pişman oldu. Cenâb-3 Allah bu hususta şöyle buyurdu:

«Ona, Allah'tan başka yardım edebilecek adamları da yoktu. Kendi kendini de kurtaramadı.» Yani yaptığı kusurlarını telafi edecek, kendisine yardım edecek bir kimse bulunmadı. Kendi gücüyle de kendini o felaketten kurtaramadı. «İşte burada kudret ve hakimiyet, varlığı gerçek olan Allah'ındır.» «O gün, gerçek hükümranlık Rahmân'ındır. İnkarcılar için yaman bir gündür.» (ei-Furkân, 26.) Böyle bir durumda ve her durumda reddedilmez, engellenemez ve mağlub edilemez olan hüküm, sadece varlığı gerçek olan Allah'ın hükmüdür. «Mükafatlandırma bakımından hayırlı olan da, sonuçlandırma yönünden hayırlı olan da O'dur.» Yani Allah'ın muamelesi sevap bakımından kişi için hayırlıdır. O'nun muamelesi ve sonuçlandırması dünya ve ahirette kişi için hayırlıdır.

Bu kıssa, kişinin dünya hayatına meyletmemesi, aldanmaması ve bel bağlamaması, aksine her halükarda Allah'a taat ve tevekkülü ana hedef edinmesi gerektiği temasını işlemektedir. Bu kıssada kendi elinde bulunan mallardan çok, Allah katında bulunan şeylere güvenmek gerektiği anlatılmaktadır. Yine bu kıssada anlatıldığına göre bir kimse, Allah'a taat ve O'nun yolunda infakta bulunmak uğruna birşey sarfe-derse o şeyden mahrum olur. Hatta elinden tamamen alınır. Bu da onun hedeflediği amacının zıddı bir muameledir. Ki ahirette karşılığını bol bol görsün. Yine bu ayetlerde anlatılmak istenen

hususlardan biri de şudur ki, kişi, müşfik kardeşinin öğüdünü kabul etmek mecburiyetindedir. Öğütçü kardeşine muhalefet etmesi vebaldir. Ve kendisi için bir helaktir. Yine bu ayetlerde anlatıldığına göre kaderin vuku zamanı geldiği ve Allah'ın emri infaz edildiği zaman duyulan pişmanlık, kişiye fayda vermez. Allah'tan yardım diliyor ve O'na dayanıyoruz. [3]

Bahçe Sahiplerinin Kıssası

Yüce Allah buyurdu ki:
«Biz bunları, vaktiyle bahçe sahiplerini denediğimiz gibi denedik. Sahipleri daha sabah olmadan, bahçeyi devşireceklerine -bir istisna payı bırakmaksızın- yemin etmişlerdi. Ama onlar daha uykuda iken Rabbinin katından gönderilen bir salgın o bahçeyi salıvermişti de bahçe kapkara kesilmişti. Sabah erken birbirlerine: «Ürünlerinizi devşirecek-seniz erken çıkın.» diye seslendiler. «Bugün orada, hiçbir düşkün yanımıza sokulmasın.» diye gizli gizli konuşarak yürüyorlardı. Yoksullara yardam etmeye güçleri yeterken böyle konuşarak erkenden gittiler. Bahçeyi gördüklerinde: «Her halde yolumuzu şaşırmış olacağız; belki de biz yoksun bırakıldık.» dediler. Ortancaları: «Ben, size Allah'ı anmanız gerekmez mi? dememiş miydim?» dedi.
«Rabbimizi tenzih ederiz; Doğrusu biz yazık etmiştik.» dediler. Birbirlerini yermeye başladılar. Sonra şöyle dediler: «Yazıklar olsun bize; doğrusu azgınlık edenlerdik. Belki Rabbimiz bize bundan daha iyisini verir, doğrusu artık, Rabbimizden dilemekteyiz.»
işte azab böyledir, ama ahiret azabı daha büyüktür, keşke bilseler!» (ei-Kaiem, 17-33.) Bu, Cenâb-ı Allah'ın kendilerine ulu ve kıymetli peygamberi göndererek in'amda bulunduğu, ama kendilerinin o peygamberi yalanlama ve muhalefetle karşılamalarına dair Kureyş kafirlerine vermiş olduğu bir örnektir. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Allah'ın verdiği nimeti nankörlükle karşılayanları ve milletlerini helak olacakları yere, yaslanacakları Cehennem'e götürenleri görmüyor musun? Ne kötü bir duraktır!» (ibrahim, 28-29.)
İbn Abbas dedi ki: Ayette kendilerine nimet verildiği söylenen kimseler, Kureyş kafirleridir. Cenâb-ı Allah onlara çeşitli ekin ve meyvelerle dolu, hasadı yaklaşan bir bahçenin sahiplerini misal olarak anlatarak şöyle buyurdu: «Sahipleri daha sabah olmadan, bahçeyi devşireceklerine -bir istisna payı bırakmaksızın- yemin etmişlerdi.» Yani sabah vakti bir yoksul ve muhtacın kendilerini görmeyeceği ve böylece ona bir şey vermeyecekleri bir esnada bahçeyi devşireceklerine yemin ettiler ve yeminlerinde istisna payı da bırakmadılar. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah onları, bahçeyi devşirmekten aciz bıraktı. Bahçelerine bir yangın musallat etti. Yangın neticesinde bahçede yararlanılacak hiç bir şey kalmadı. Bu sebeple Yüce Allah buyurdu ki: «Ama onlar daha uykuda iken Rabbının katından gönderilen bir salgın, o bahçeyi sanvermişti de bahçe kapkara kesilmişti.» Bahçe, simsiyah zifiri karanlık bir gece gibi olmuştu. Gecede nasıl ışık yoksa bahçede de ürün kalmamıştı. Bu da onların amaçlarının tersi bir muameleye maruz kalmalarıydı. «Sabah erken birbirlerine: «Ürünlerinizi devşirecekseniz erken çıkın.» diye seslendiler. Sabah erken uykudan uyanınca birbirlerine seslenerek: Güneş yükselmeden, dilenciler çoğalmadan çabuk bahçenize gidin de devşirin, dediler.. «Bu gün orada, hiçbir düşkün kimse yanımıza sokulmasın.» diye gizli gizli konuşarak yürüyorlardı.» Kendi aralarında gizlice konuşarak ve istişare yaparak bu hususta karar verdiler.«Yoksullara yardım etmeye güçleri yeterken böyle konuşarak erkenden gittiler.» Yoksullara yardım etme gücüne sahip oldukları halde onlara herhangi birşey vermeme gibi bozuk niyeti içlerinde saklayarak yola koyuldular.
İkrime ile ŞaTti dediler ki: Onlar yoksullara karşı öfkeli bir şekilde harekete geçtiler.
Süddî, ayet-i kerimede geçen "Hard" kelimesinin, ekinlerinin adı olduğunu söyleyerek uzak bir ihtimali ortaya sürmüştür. «Bahçeyi gördüklerinde» bahçeye varıp ta o güzelim, göz alıcı manzaralı, parlak bahçenin kötü niyetleri sebebiyle bu tanınmaz hale gelişini müşahede ettiklerinde «Herhalde yolumuzu şaşırmış olacağız, belki de biz yoksun bırakıldık.» dediler. Başka bir yola koyulduk, bahçeye ulaşamadık. Hayır hayır aksine biz kötü niyetimiz sebebiyle cezalandırıldık. Bahçemizin ürünlerinin bereketinden yoksun bırakıldık, dediler. «Ortancaları (İbn Abbas ile Mücahid ve diğer müfessirlere göre ise en adil ve en hayırlıları): «Ben size Allah'ı anmanız gerekmez mi? dememiş miydim?» Yani yemin ederken istisna payı bırakmanız gerekirdi. Kötü söz seyleyeceğinize hayırlı ve iyi söz söylemeliydiniz. «Rabbimizi tenzih ederiz, doğrusu biz yazık etmiştik.» dediler. Birbirlerini yermeye başladılar. Sonra şöyle dediler: «Yazıklar olsun bize, doğrusu azgınlık edenlerdik.» Pişmanlığın fayda vermeyeceği bir zamanda pişman oldular. Azabı gördükten sonra günahlarım itiraf ettiler ki, bu da bir yarar sağlamadı.
Denilir ki, bu bahçe sahipleri bir kaç kardeşti. Bahçe, babalarından kendilerine miras kalmıştı. Babaları kendi egemenliği altında iken bahçenin ürünlerinden çok miktarda sadaka verirdi. Ama bahçe oğullarının eline geçince babalarının yönetimini hoş görmediler. Fakirlere birşey vermeksizin bahçenin bütün ürününü kendilerine ayırmak istediler. Bu sebeple Cenâb-ı Allah, onları şiddetle azablandırdı. İşte bu sebepten dolayıdır ki Cenâb-ı Allah, hasad gününde bahçe ve tarlaların ürününden sadaka (zekât=öşür) vermeyi emretmiştir:
«Ürün verdiği zaman ürününden yeyin. Devşirildiği ve biçildiği gün de hakkını verin.» (ei-En'âm.ui.)
Ayet-i Kerimede sözü edilen bahçe sahiplerinin, Yemen'in Darvan kasabasından oldukları söylenmiştir. Habeşistanlı oldukları da nakledilen rivayetler arasındadır. Doğrusunu Allah bilir.
«İşte azab böyledir.» Yani emrimize muhalefet eden ve yaratıkl arımız dan muhtaç olan kimselere eğilmeyen, onlara şefkat göstermeyen kimselere böyle azab ederiz. «Ama ahiret azabı daha büyüktür.» Ahiretin azabı, dünya azabından daha büyük ve

daha katmerlidir. Keşke bilseler!»
Bu sûrede zikredilen bahçe sahiplerinin kıssası, şu ayet-i kerimede anlatılan misale ne kadar da benziyor:
«Allah size güven ve huzur içinde olan bir kasabayı misal verir. Her taraftan oraya bolca rızık geliyordu. Ama Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Bu yüzden Allah onlara yaptıklarına karşılık açlık ve korku belasını tattırdı. And olsun ki, aralarından kendilerine bir peygamber gelmişti. Onu yalana saydılar. Haksızlık ederlerken azaba uğradılar.» (en-Nahl, 112-113.)
Denildi ki: Bu, Mekkeliler için verilmiş bir misaldir. Başka bir rivayette anlatıldığına göre bu ayette sözü edilenler, Mekkelilerin kendileridir. Cenâb-ı Allah, onları kendilerine misal olarak anlattı. Bu anlatım, yukarıda anlatılana ters düşmemektedir. Doğrusunu Allah bilir. [4]

Cumartesi Günlerinde Aşırı Giden Eylelîlerîn Kıssası

Yüce Allah buyurdu ki:
«Ey Muhammedi Onlara, deniz kıyısındaki kasabanın durumunu sor. Cumartesi yasaklarına tecavüz ediyorlardı. Cumartesileri balıklar sürüyle geliyor, başka günler gelmiyordu. Biz onları, yoldan çıkmaları sebebiyle böylece deniyorduk. Aralarından bir topluluk: «Allah'ın yok edeceği veya şiddetli azaba uğratacağı bir millete niçin öğüt veriyorsunuz?» dediler. Öğüt verenler: «Rabbinize, hiç değilse bir Özür beyan edebilmemiz içindir, belki Allah'a karşı gelmekten sakınırlar.» dediler.
Kendilerine yapılan öğütleri unutunca, biz fenalıktan men edenleri kurtardık ve zalimleri, Allah'a karşı gelmelerinden Ötürü şiddetli azaba uğrattık. Kendilerine edilen yasakları aşınca, onlara: «Aşağılık birer maymun olun.» dedik.» (el-AVaf, 163-166.)
«İçinizden cumartesi günü azgınlık edenleri elbette biliyorsunuz. Onlara, «Aşağılık birer maymun olunuz.» dedik. Bunu çağdaşlarına ve sonradan geleceklere bir ceza örneği ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlara öğüt olsun diye yaptık.» {cl-Bakara, 65-66.)
«Yahut cumartesi ehlini lanetlediğimiz gibi lanetlemeden önce, elinizdeki kitabı tasdik ederek indirdiğimiz Kur'ân'a inanın; Allah'ın emri daima yapılagelmiştir.» (en-Niaâ, 47.)
İbn Abbas, Mücahid, İklime, Katade, Süddî ve diğerleri, ayet-i kerimede geçen cumartesi ehlinin Eyleliler oldukların söylemişlerdir. İbn Abbas, bu sözüne ek olarak da Eyle'nin Medyen ile Tur dağı arasında bir yer olduğunu söylemiştir. Anlatıldığına göre Eyleliler, cumartesi günü avlanmayı yasaklayan Tevrat'a bağlı kimselerdiler. Cumartesi günü bir iş yapmadıkları ve avlanmadıkları için balıklar, o günde korkusuzca onların bulundukları şehrin kıyısına geliyorlardı. Cumartesi günü avlanmaları haram olduğu gibi sanat, ticaret ve diğer kazanç getirici işlerle de uğraşmaları haramdı. İşte cumartesi günleri balıklar güven ve huzur içinde Eyle şehrinin kıyılarına sürüler halinde geliyorlardı. Hiçbir kimse, o balıklara hücum etmiyor, rahatsız etmiyor ve ürkütmüyordu. Cumartesi günleri dışında ise balıklar o kıyılara gelmiyorlar di. Çünkü cumartesi günü dışında Eyleliler avlanabiliyorlardı. Yüce Allah buyurdu ki: İşte cumartesi gününde çok miktarda balıkları onların şehirlerinin kıyısına göndererek önceden işledikleri günahlar yüzünden onları imtihan ediyorduk. Onlar, balıkların sürü halinde kıyılarına geldiklerini görünce cumartesi gününde de suya olta ve ağ atarak, çukurlar kazarak balıkları avlamaya yöneldiler. Bu tuzakları cuma gününden suya bırakıyorlar ve cumartesi günü gelen balıklar tuzaklara yakalanıp artık kur tul amıyorl ardı. Artık cumartesi günü geçtikten sonra Eyleliler, tuzaklara yakalanmış balıkları çıkarıp alıyorlardı. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, onlara gazab etti ve onları lanetledi. Çünkü onlar, Allah'ın emrinin dışına çıkmış, muhalefet etmiş, çeşitli hilelerle onun yasaklarını çiğnemişlerdi. Onların bu davranışı görünürde bir hile, hakikatte de bir muhalefet idi. Onlar böyle yapınca onların bu yasak tanımazlığından uzak duran ve haram işlemeyen diğer Eyleliler iki gruba ayrıldılar. Bir grub, Allah'ın o zamandaki şeriatına muhalefet eden ve hilekarlık yapanları protesto ettiler. Diğer grub ise haramları hiçe sayanları bu muhalefetlerinden men etmediler. Hatta onları protesto edenleri kınayıp şöyle dediler: «Allah'ın yok edeceği veya şiddetli azaba uğratacağı bir millete niçin öğüt veriyorsunuz?» Yani bunlar azaba müstahak oldukları ve azaptan kurtulmaları imkansız olduğu için artık bunları kötülükten ve haram irtikab etmekten men etmenizin ne faydası vardır? dediler. Haram işleyenleri protesto edenler-
se onlara şu cevabı verdiler: «Rabbinize, hiç değilse bir Özür beyan edebilmemiz içindir.» Yani iyiliği emretme ve kötülükten men etme hususunda bize verilen emirle ilgili olarak görevimizi yaptığımızı Rabbinize bildirip artık sorumluluğumuzun gereğini yaptık diyebilmemiz ve O'nun azabından korktuğumuz için, onları protesto ettiğimizi söyleyebilmemiz için onları bu kötülükten men ettik. «Belki Allah'a karşı gelmekten sakınırlar.» Belki bunlar, işledikleri kötülükten vazgeçerler de Cenâb=ı Allah, bunları azabından korur ve - kötülükten vazgeçip emri dinledikleri zaman- günahlarını affeder.
Yüce Allah buyurdu ki: «Kendilerine yapılan öğütleri unutunca» kendilerini bu çirkin ve ayıp işten vazgeçirmeye çalışanlara iltifat etmedikleri zaman «Biz fenalıktan men edenleri kurtardık.» Bunlar da iyiliği emredip kötülükten men eden kimselerdi. «Ve zalimleri (günah irtikab edenleri), Allah'a karşı gelmelerinden ötürü şiddetli azaba uğrattık.» Elem verici şiddetli bir azaba çarptırdık. «Kendilerine edilen yasakları aşınca, onlara: «Aşağılık birer maymun olun.» dedik.»
Özetle diyeceğimiz şudur ki, Cenâb-ı Allah, zalimleri mahvettiğini ve onların haram işleyişlerini protesto eden inanmışları

kurtardığını haber veriyor. Onlara karşı ses çıkarmayanlardansa bahsetmiyor. Onlara karşı ses çıkarmayanlarla ilgili olarak âlimler ihtilaf etmişlerdir. Kimisi, ses çıkarmayanların da kurtulduklarını söylerken kimisi de onların da haram işleyenler gibi helak olduklarını söylemişlerdir ki, doğru olan görüş birincisidir. Yani onlar da kurtulmuşlardır. Muhakkik âlimler, bu görüştedirler. Tefsircilerin Önderi İbn Abbas da bu görüşe meyletmiştir. Hatta İbn Abbas, bu konuda azadhsı İkrime ile tartışmış ve neticede bu görüşe meyletmiş, çünkü bu hususta azadlısı îkrime onu mağlub etmişti. Bu sebeple de İkrime'ye ikram olsun diye kıymetli bir elbise giydirmişti.
Ben derim ki: Kötülük işleyen ve haram irtikab edenlere ses çıkarmayan grub, kurtuluşa erenlerle birlikte anılmamışlar dır. Çünkü onlar, haram işleyenlerden her ne kadar kalben hoşnutsuz olmuşlarsa da görevlerini tam olarak ifa etmemişlerdir. Zira onların da günah işleyen ve haram irtikab edenleri, mertebelerin ortancası olan sözlü protesto ile günahtan men etmeye çalışmaları gerekirdi. Mertebelerin en üstünü ise günah işleyenleri kuvvet kullanarak günahtan men etmektir. Ortancası ise dil ile menetmektir. Üçüncü mertebe ise kalben buğz etmektir. Günah işleyenlere karşı ses çıkarmayanların da kurtuluşa erenlerle birlikte kurtul duldan, Kur'ân'da söylenmemiştir. Ancak kurtuldukları muhakkaktır. Çünkü bunlar, günah işlememişler, aksine günahı kalben protesto etmişlerdir.
Abdürrezzak, îbn Cüreyc kanalı ile Katade ile Atâ el-Horasanî'nin şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Cumartesi günlerinde haramın sınırlarını aşıp günah irtikab edenleri, şehir halkı günahtan men edip protesto ettiklerinde günahkarlar onların nasihatlerine kulak vermediler. Bunun üzerine nasihat verenler, onlardan ayrıldılar. Ayrı yerlerde yattılar. Kapılarım üzerlerine kilitlediler. Çünkü onların helak olacaklarını bekliyorlardı. Bir gün sabahladıklarında günahkarların kapılarının açılmamış olduğunu, hâlâ kilitli bulunduğunu gördüler. Oysa güneş epey yükselmiş, kuşluk vaktine gelinmiş, hava iyiden iyiye ısınmıştı. Şehir halkının geride kalanları bir adama dediler ki, bir merdivene çık da bunların evlerinin damından içeriye bak.
Adam merdivene tırmanıp dama çıktığında onların maymuna dönüşmüş olduklarını, kuyrukları bulunduğunu, ulumakta ve birbirlerinin üzerine sıçramakta olduklarını gördü. Kapılarını açtılar, maymunlar dışarı çıktılar. Yakınlarını tamdılar, ama yakınları onlan tanımıyorlardı. Maymunlar yakınlarına sığındılar. Onları kötülükten men etmiş olanlar: «Sizi işlediğiniz günahlardan men etmedik mi?» dediklerinde maymunlar, evet anlamına gelecek şekilde başlarıyla işaret ettiler.
Abdullah b. Abbas daha sonra ağladı ve şöyle dedi: "Biz bir çok kötülükleri görüyor, ama protesto etmiyor ve bu konuda hiç birşey de söylemiyoruz." Avfî, İbn Abbas'ın bu konuda şöyle dediğini rivayet etmiştir: "O kasabanın gençleri maymunlara, ihtiyarları da domuzlara dönüştüler." İbn Ebi Hatim, Mücahid kanalı ile İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Maymuna dönüşen Eyleliler, çok uzun süre yaşamadılar. Ancak bir hayvanın iki sağımı arasında geçen süre kadar kısa bir müddet yaşadılar, sonra helak oldular. Onların nesilleri ve zürriyetleri de olmadı."
Dahhak, îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hayvana dönüşen hiçbir kimse, üç günden fazla yaşamadı. Bunlar yemediler, içmediler, zürriyetleri de olmadı."
Bu konudaki bilgileri, el-Bakara ve el-A'râf sûrelerinin tefsirlerini yaparken detaylı olarak naklettik. Hamd ve minne Allah'adır.
İbn Ebi Hatim ve İbn Cerir, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Eylelilerin kalpleri mesh edildi. Yoksa onlar hakikatte domuzlara ve maymunlara dönüşmediler. Bu, Cenâb-ı Allah'ın vermiş olduğu bir misaldir. «Sırtına kitap yüklenmiş merkebin durumu gibi.» İşte bu da bir misaldir. Bu cidden garip bir rivayet olup Kur'ân'm zahirine ve selef ile halef ulemasından bir çoklarının kesin ifadelerine aykırıdır. Doğrusunu Allah bilir.[5]

Lokmanın Kıssası

Yüce Allah buyurdu ki:
«And olsun ki, Lokman1 a, Allah'a şükretmesi için hikmet verdik. Şükreden kimse ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden ise, bilsin ki, Allah her şeyden müstağnidir. Övülmeye layık olandır. Lokman, oğluna öğüt vererek: «Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma, doğrusu eş koşmak büyük zulümdür.» demişti. Biz insana, ana ve babasına karşı iyi davranmasını tavsiye etmişizdir. Annesi onu, güçsüzlükten güçsüzlüğe uğrayarak karnında taşımıştı. Çocuğun sütten kesilmesi iki yıl içinde olur. Bana ve ana babana şükret diye tavsiyede bulunmuşuzdur. Dönüş banadır. Ey insan oğlu! Ana baba, seni, körü körüne bana ortak koşman için zorlarlarsa, onlara itaat etme. Dünya işlerinde onlarla güzel geçin. Bana yönelen kimsenin yoluna uy. Sonunda dönüşünüz banadır. O zaman yaptıklarınızı size bildiririm. Lokman: «Ey oğulcuğum! İşlediğin şey, bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde yahut yerin derinliklerinde de bulunsa, Allah onu getirip meydana kor. Doğrusu Allah Latiftir, haberdardır. Ey oğulcuğum! Namazı kıl, uygun olanı buyurup fenalığı önle, başına gelene sabret, doğrusu bunlar, azmedilmeğe değer işlerdir. İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Şüphesiz ki Allah, kendini beğenip övünen kimseyi sevmez. Yürüyüşünde tabii ol, sesini kıs. Seslerin en çirkini şüphesiz merkeplerin sesidir.» (Lokman, 12-19.)
Lokman'ın şeceresi şöyledir: Lokman b. Anka b. Sedun. Lokman b. Saran olduğu da söylenir. Süheylî, İbn Cerir ve Kuteybe'den naklederek böyle demiştir. Süheylî'nin ifadesine göre Lokman, Eylelilerin Nobe kesimindendir.
Ben derim ki: Lokman, ibadetine bağlı, fasih konuşan, büyük hikmet sahibi salih bir adamdı. Bir rivayete göre o, Davud

peygamber zamanında kadı imiş. Doğrusunu Allah bilir.
Süfyan-ı Sevrî, Eş'as kanalı ile îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Lokman, Habeşli marangoz bir köle idi".
Katade, Abdullah b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Cabir b. Abdullah'a sordum:
- Lokman hakkında en son bilginiz nedir?
- O, kısa boylu, tıknaz bir adam olup Nobeli idi.
Yahya b. Said el-Ensarî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Lokman, Sudanlı olup iri dudaklı bir kimse idi Allah ona hikmet vermişti. Ama peygamberlik vermemişti."
Evzaî, Abdurrahman b. Harmele'nin kendisine şöyle dediğini nakletmiştir: Siyahi bir adam, Said b. Müseyyeb'e gelerek siyahlığım ona sordu, o da şöyle cevap verdi: "Siyah olduğun için üzülme. Çünkü insanların en hayırlısı üç kişi var ki bunlardan biri Sudanlı Bilal'di. Diğeri Ömer'in azadlısı Mehca idi. Üçüncüsü de Lokman Hekim'di ki o da siyahi idi. Nobel olup iri dudaklı idi."
A'meş, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Lokman, iri dudaklı, yarık ayaklı siyahi bir köle idi."
Ömer b. Kays dedi ki: "Lokman, iri dudaklı, geniş tabanlı siyahi bir köle idi. Bir mecliste oturup sohbet ederken adamın biri gelip ona şöyle sordu:
- Sen falan yerde benimle birlikte koyun çobanlığı yapan falan adam değil misin? .
- Evet.
- Gördüğüm şu mertebeye seni ulaştıran şey nedir?
- Doğru söz ve beni ilgilendirmeyen şeyler karşısında susmaktır." dedi.
İbn Ebi Hatim, Ebu Zur'a kanalı ile Abdurrahman b. Ebi Yezid b. Cabir'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Cenâb-ı Allah, hikmetinden ötürü Lokman Hekim'in mertebesini yüceltti. Onu daha önce tanıyan bir adam gelip kendisine şöyle bir soru sordu:
- Dün benim koyunlarımı otlatan falan köle değil misin?
- Evet.
- Gördüğüm şu mertebeye seni ulaştıran şey nedir?
- Allah'ın takdiri, emanetin sahibine verilmesi, doğru konuşma ve beni ilgilendirmeyen şeylerle ilgilenmemedir."
İbn Vehb, Abdullah b. Ayyaş kanalı ile Afre'nin azadlısı Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Adamın birisi, Lokman Hekim'e gidip şöyle sordu:
- Sen, Beni Nehhas'm kölesi Lokman değil misin?
- Evet.
- Sen koyun otlatan siyahi çoban değil misin?
- Siyahlığım zaten görünen birşeydir. Bu duruma gelişimi ne diye hayretle karşılıyorsun?
- İnsanlar senin ikametgahında oturuyorlar. Kapında yığılıyorlar. Sözlerini kabul ile karşılıyorlar. Bunun sebebi nedir?
- Ey kardeşimin oğlu! Sen de benim söylediklerimi yaparsan benim mertebeme ulaşırsın.
- Nedir o söyleyeceğin şey?
- Gözümü kapadım, dilimi tuttum, az yiyecekle yetindim, tenasül organımı haramdam korudum. Sözümü yerine getirdim. Ahde vefa gösterdim. Misafirime ikramda bulundum. Komşumu muhafaza ettim. Beni ilgilendirmeyen şeylere karışmadım. İşte bu saydığım şeyler, beni görmüş olduğun bu mertebeye ulaştırdı."
İbn Ebi Hatim'in rivayetine göre Ebu Derda, günün birinde Lokman Hekim'den bahsederken şöyle demiştir: "Lokman Hekim' mal, aile, soy ve insanlardan ayına özellikler verilmemişti. Ancak o iri yarı, cesaretli, uzun uzadıya düşünen, susan, derin görüşlü bir kimse idi. Gündüzleri asla uyumazdı. Onun bir yere tükürdüğünü, boğazım temizlemek için öksürür gibi yaptığım, küçük ve büyük abdest yaptığım, güsl ettiğini, boş şeylerle uğraştığını ve güldüğünü hiç kimse görmedi. Hikmetli sözler dışında başka birşey söylemezdi. Söylediği sözü tekrar dinlemek için insanlar, onu yeniden konuştururlardı. Evlendi, çocuğu oldu, çocukları öldü ama üzerlerine ağlamadı, sultanların, hakimlerin yanma gider, düşünür, tefekkür eder, ibret alırdı. İşte bu yüzden o yüksek mertebeye ulaştı."
Bazılarının anlattıklarına göre Lokman'a peygamberlik teklif edilmiş, ancak o peygamberlik yükünü taşıyamayacağından korktuğu için hikmeti tercih etmiştir. Çünkü hikmet, peygamberlikten daha kolaydır. Ancak bu hususta ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir. İleride de anlatacağımız gibi ona peygamberlik teklif edildiği, ancak onun bunu kabul etmeyip hikmeti seçtiği hususu, Katade'den rivayet edilmiştir. İbn Ebi Hatim ile İbn Cerir, îkrime'den rivayet ettiler ki, Lokman peygamberdi. Ancak bu zayıf bir rivayettir. Cumhur-u ulemadan nakledilen meşhur görüşe göre Lokman, Allah'ın veli kullarından hakim bir kimsedir. Peygamber değildir. Cenâb-ı Allah, Kur'ân'da ondan bahsetmiş, onu övmüş ve oğluna verdiği öğütleri nakletmiştir. Oğlu, yaratıklar arasında onun en çok sevdiği ve en çok şefkat gösterdiği kimse idi. Bu sebeple ilk öğütlerini oğluna yapıp şöyle demişti: «Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma, doğrusu, eş koşmak büyük zulümdür.» Oğlunu, Allah'a eş koşmaktan menedip sakmdırmıştı.
Buharı, Kuteybe kanalı ile Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İnanıp imanlarına haksızlık karıştırmayanlar.....» ayet-i kerimesi nazil olduğu zaman bu ayet, Rasûlullah (s.a.v.)'in ashabının çok ağrına gitti ve onlar:

- Hangimiz imanına haksızlık katmamaktadır? dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Durum sizin dediğiniz gibi değildir, siz Lokman'm, oğluna şöyle dediğini işitmediniz mi? «Ey oğulcuğum! Allah'a eş koşma, doğrusu eş koşmak büyük zulümdür (haksızlıktır).»

Cenâb-ı Allah, daha sonra insanın anne ve babasına iyi davranmasını tavsiye edip evlat üzerindeki haklarını açıklıyor ve bu haklara mutlaka rivayet edilmesi gerektiğini buyuruyor. Evladın, müşrik olsalar bile ana ve babaya ihsanda bulunmasını, sadece dinlerine girme hususunda onlara itaat edilmemesini beyan ediyor, bundan sonra Lokman'm oğluna verdiği öğütleri haber veriyor: «Ey oğulcuğum! İşlediğin şey, bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa, bir kayanın içinde veya göklerde, yahut yerin derinliklerinde bulunsa da, Allah onu getirip meydana kor. Doğrusu Allah Latiftir, haberdardır.» Cenâb-ı Allah, kişiyi insanlara zulmetmekten, bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa onlara haksızlık etmekten men ediyor. Ve yapılacak haksızlığı hesap yerinde ele alacağını, mizana koyacağını beyan ediyor: «Doğrusu Allah zerre ağırlığınca dahi zulmetmez.»

«Kıyamet günü doğru teraziler kurarız, hiçbir kimse hiçbir haksızlığa uğratılmaz. Hardal tanesi kadar olsa bile yapılanı ortaya koyarız, hesap gören olarak biz yeteriz.» (oi-Enbiyâ, 47.)

Cenâb-ı Allah, hardal tanesi kadar küçük olsa bile yapılan haksızlığın mutlaka kendisi tarafından bilineceğini haber veriyor. Yapılan küçük bir haksızlık, kapısı, penceresi olmayan sağır bir kayanın içinde olsa bile ve bu kaya parçası da yerin veya geniş olan göklerin karanlıkları içinde gizli olsa dahi yerini Cenâb-ı Allah mutlaka bilir. «Doğrusu Allah Latiftir, haberdardır.» İlmi dakiktir, zerreler dahi O'na gizli kalmaz. Görenlerin gözlerine görünen veya görünmeyen hiç birşey O'na göre gizli değildir.

«Düşen yaprağı, yerin karanlıklarında olan taneyi, yaşı kuruyu -ki apaçık kitaptadır- ancak O bilir.» (el-En'âm,59.)

«Gökte ve yerde görünmeyen her şey şüphesiz kitab-ı mübindedir.»(en-Neml, 75.)

«Görülmeyeni bilen Rabbime andolsun ki, o saat size muhakkak gelecektir. Göklerde ve yerde zerre kadar olanlar bile O'nun ilminin dışında değildir. Bundan daha küçüğü ve daha büyüğü de şüphesiz apaçık kitaptadır.»(Sebe1, 3.)

İmam Ahmed b. Hanbel, Hasan b. Musa kanalı ile Ebu Said el Hudri'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Sizden birisi, kapısı ve penceresi bulunamayan sağır bir kaya içinde amel yapsa bile, her ne olursa olsun onun ameli insanlara görünür ve ortaya çıkar.»

Lokman, daha sonra öğütlerine devam ederek oğluna şöyle demişti: «Ey oğulcuğum! Namazı kıl.» Yani hakkıyla ve tariflerine, vakitlerine, rükû, secde ve itidaline, huşuuna, ahkâmına riayet ederek namazı eda et. Namazda yasaklanan davranışlardan da uzak dur. «Uygun olanı bulup fenalığı Önle.» Gücün ve takatin nisbetinde iyiliği emredip, kötülükten sakındır. Eğer yapabilirsen elinle, yapamazsan dilinle, bunu da yapamazsan kalbinle iyiliğe taraftar olup, kötülükten men edici ol.

Lokman, oğluna sabrı da öğütleyerek şöyle dedi: «Başına gelene sabret.» Çünkü iyiliği emredip kötülükten sakındırmak durumunda olan kişiye bazı saldırılar ve tecavüzler olabilir. Ama iyi son (hayırlı aki-bet), bu gibi kimseler içindir. Bu sebeple Lokman, oğluna bu durumda sabırlı olmasını tavsiye etmiştir. Sabrın sonunun, genişlik ve selamet olduğu bilinmektedir. «Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir.» Bunlar yapılması zorunlu ve kaçınılmaz olan şeylerdir. «İnsanları küçümseyip yüz çevirme.» İnsanlara karşı mütekebbir olma. Sen onlarla konuşurken, onlar seninle konuşurlarken büyüklük taslayarak, onları horlayarak yüz çevirme.

Lügat bilginleri dediler ki: Bu ayet-i kerimenin aslanda geçen "su'r" kelimesi, develerin boyunlarına isabet eden bir hastalığın adıdır. Bu hastalığa yakalanan develer, başlarını sağa veya sola çevirirler. İşte insanlarla konuşurken veya insanlar kendisiyle konuşurlarken mütekebbirane bir surette yüzünü onlardan çeviren kimse, boynu hastalanıp yüzünü sağa veya sola çeviren deveye benzetilmiştir. Ebu Talib de su'r kelimesini kullandığı bir şiirinde şöyle demiştir:

"Biz öteden beri haksızlığı onaylamayız, biz yüzleri bir tarafa eğip çevirdikleri zaman doğrulturuz."

Aynı kelimeyi şiirinde kullanan Amre b. Huyey et-Tağlibî de şöyle demiştir:

"Zorba kimse, yüzünü çevirdiği zaman biz onun yüzünü doğrulturuz ve yüzü doğrulur."

Lokman, oğluna öğüt vermeye devam ederek şöyle demişti:

«Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi şüphesiz ki sevmez.» Lokman, oğlunu kibir ve azametle insanlara karşı üstünlük taslayarak gururlu bir şekilde yürümekten men etmişti. Nitekim yüce Allah da bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:

«Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen, ne yeri delebilir ne de boyca dağlara ulaşabilirsin.» (el-Isrâ, 37.)

Bu hızlı yürüyüşünle beldeleri katedemezsin, kuvvetli basarak bu yürüyüşünle yerleri delemezsin, büyüklenip gurur taslamakla uzunluk bakımından dağlara ulaşamazsın. Kendi nefsine baskı yap. Sen, miktarının dışına çıkamazsın, kapasiteni aşamazsın.

Hadiste belirtildiğine göre adamın birisi, gururlu bir şekilde salınarak aba ve izanyla yürümekte iken Cenâb-ı Allah, onu aniden yere batırır. O adam, kıyamet gününe kadar da yerin dibine batmaya devam edecektir. Başka bir hadiste de şöyle Duyurulmuştur:

«Eteğini yerde sürümekten sakın. Çünkü bu, Allah'ın sevmediği mütekebbirİlktendir.» Nitekim Cenâb-ı Allah da yukarıdaki ayet-i kerimede şöyle buyurmuştu: «Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi şüphesiz ki sevmez.» Cenâb-ı Allah insanı salınarak yürümekten men ettiğine göre ona, mutedil bir şekilde yürümesini emretmiştir. Çünkü insan, yürümek zorundadır. Allah, insanı kötülük yapmaktan men etmiş, hayırlı olmak ve hayır işlemekle emr etmiştir. Bu yüzden «Yürüyüşünde mutedil ol.» emrini vermiştir. Yani ne çok ağır ol, ne de koşarcasına yürü. Bu ikisi arasında mutedil bir yürüyüşle yürü. Nitekim yüce

Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:
«Rahman'ın kulları, yeryüzünde mütevazi yürürler. Bilgisizler kendilerine takıldıkları zaman onlara güzel ve yumuşak söz söylerler.»(el-Furkân, 63.)
Lokman, bundan sonra oğluna Öğüt vermeye devam ederek şöyle demişti: «Sesini kıs.» Yani konuşurken sesini yükseltme. Çünkü seslerin en yükseği ve çirkini eşek sesidir. Buharı ve Müslim'in sahihlerinde bulunan bir hadiste, geceleyin eşek sesi ve anırması duyulduğunda Eûzu Billah demek emredilmektedir. Çünkü o esnada anıran eşek, şeytanı görmüştür. Bu yüzden gereksiz yere sesi yükseltmekten, özellikle esneme anında ses yükseltmekten insan menedilmiştir. Esneyen kimsenin sesini kısması ve ağzını kapatması müstehaptır. Hadiste de sabit olduğu gibi Rasûlullah (s.a.v.) böyle yapmıştır. Bunun için bizim de böyle davranmamız müstehab kılınmıştır.
Ezan okurken, dua yaparken, savaş esnasında düşmana karşı sesi yükseltmenin meşru olduğu bilinmektedir. Kur'ân okurken, hikmetli şeyler söylerken, faydalı tavsiyelerde bulunurken, serden menedici ve hayır içerici öğütler verirken sesi yükseltmek meşrudur.
îmam Ahmed b. Hanbel, Ali b. İshak kanalı ile îbıı.Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bize haber verdi ki, Lokman Hekim şöyle demiştir: «Allah'a birşey emanet bırakılınca O, onu muhafaza eder.» İbn Ebi Hatim, Ebu Said el Eşced kanalı ile Kasım b. Muhay-mere'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Lokman, oğluna şöyle dedi: «Ey oğulcağızım! Doğrusu hikmet, miskinleri hükümdarların meclisinde oturttu.»
Avn b. Abdullah'tan rivayet olunduğuna göre Lokman oğluna şöyle demiştir: «Ey oğulcağızım! Bir kavmin meclisine vardığın zaman onları İslâm'ın okuyla kanat. Yani onlara selam ver. Sonra meclislerinin bir tarafında otur. Onların konuşmaya başladıklarını görmedikçe sen konuşma. Eğer Allah'ın zikrine dalarlarsa, sen de okunu onlarla beraber parlat. Eğer başka şeye dalarlarsa, okunu onlardan başka tarafa yönelt.»
Hafs b. Ömer'den rivayet olunduğuna göre Lokman, yanına bir torba hardal koymuş ve oğluna öğüt vermeye başlamış. Her bir öğütte, torbadan bir hardal tanesi çıkarırmış. Öğüt vermeye devam etmiş, nihayet hardal tükenmiş, sonra da oğluna şöyle demiş: «Ey oğulcuğum! sana öyle öğütler verdim ki eğer bunlar bir daha verilmiş olsaydı, dağ çatlardı.» Böyle deyince Lokmanın oğlu çatladı.
Ebu'l Kasım et-Taberanî, Yahya b. Abdulbaki el-Misisî kanalı ile İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Siyahileri tutun, çünkü onlardan üç kişi cennetliktir: Lokman Hekim, Necaşi ve müezzin olan Bilal.»
Bu garip ve münker bir hadistir.
İmam Ahmed b. Hanbel, "Zühd" kitabında Lokman Hekim'in hayatından bahsetmiş ve bahsederken de önemli ve çok faydalı şeylerden söz edip şöyle demiştir:
«Doğrusu biz, Lokman'a hikmet vermişizdir.» ayet-i kerimesiyle ilgili olarak Vekî bize, Mücahid'in şöyle dediğini anlattı: «Bu ayette geçen hikmet kelimesiyle, anlayış ve isabetli karar verme kasdedilmiştir. Buradaki hikmet kelimesi, peygamberlik anlamına gelmemektedir.»
Rivayete göre İbn Abbas, Lokman'm Habeşî bir köle olduğunu söylemiştir.
Said b. Müseyyeb'in ifadesine göre Lokman, terzi imiş. Malik b. Dinar'dan rivayet olunduğuna göre Lokman, oğluna şöyle bir öğüt vermiş: «Ey oğulcağızım! Allah'ın taatım ticaret edin. Bu durumda ticaret eşyan olmaksızın kâr elde edersin.»
Muhammad b. Vasi'den rivayet olunduğuna göre Lokman, oğluna şöyle demiştir: "Ey oğulcağızım! Allah'a karşı gelmekten sakın ve takvalı ol. Kalbin günahkar olduğu halde insanlar takvalı olduğunu zannederek sana ikramda bulunsunlar diye Allah'tan korkar olduğunu insanlara gösterip riyakarlık yapma."
Yezid b. Harun'dan rivayet olunduğunla göre Halid er-Ribî şöyle demiştir: Lokman, Habeşi bir köle olup marangozluk yapardı Efendisi ona:
- Bana bir koyun kes, dedi. O da koyun kesti. Efendisi Ona:
- Koyunun en lezzetli ve en hoş iki parça etini bana getir, dedi. Lokman da ona koyunun dilini ve kalbini getirdi. Efendisi:
- Şu dilden ve kalpten daha lezzetli ve daha hoş bir et parçası yok muydu? diye sorunca Lokman:
- Hayır, diye cevap verdi. Efendisi sustu, bir süre ses çıkarmadı Sonra:
- Bana bir koyun daha kes, dedi. Lokman, ona bir koyun daha kesti. Efendisi ona:
- Bu koyunun en pis iki parça etini at, dedi. Lokman da koyunun dilini ve kalbini attı. Efendisi ona şöyle dedi:
- Sana koyunun en lezzetli ve en hoş iki parça etini bana getirmeni söylemiştim. Sen de bana onun dilini ve kalbim getirmiştin. Sonra başka bir koyun kesmeni ve 6 koyunun en pis ve hoş olmayan iki parça etini atmanı söylemiştim, sen de onun dilini ve kalbini attın. Bu ne demek oluyor?
Lokman, ona şu cevabı verdi:
- Düzgün oldukları zaman dilden ve kalpten daha hoş birşey yoktur. Kötü oldukları zaman da dilden ve kalpten daha pis birşey yoktur.»
Ebu Osman'dan rivayet olunduğuna göre Lokman, oğluna şöyle öğüt vermiş: "Cahilin dostluğuna rağbet etme. Çünkü o, senin kendisi tarafından yapılan işlere razı olacağım zanneder. Hikmet sahibi kimsenin gazabını küçümseme. Çünkü o, seni mahrum bırakır."

Abdullah b. Zeyd'den rivayet olunduğuna göre Lokman, şöyle demiştir: "Dikkat edin. Allah'ın kudret eli, hikmet sahibi kimselerin ağızları üzerindedir. Onlardan birisi, sadece Allah'ın kendisine müyesser kıldığı şeyleri söyler. Başka şeyleri söylemez."
İbn Cüreyc dedi ki: "Ben, geceleri başımı kaldırıp gözlerimi açardım. Ömer bana dedi ki:
- Sen, Lokmanın, «Gündüz başı kaldırıp gözü açmak, zillet ve ma-zarrettir. Geceleyin ise bu mucizedir." dediğini bilmiyor musun? Onun için geceleyin başını kaldırıp da gözünü açma!
Ben de ona dedim ki:
- Lokman in üzerinde herhangi bir borç yoktu."
Süfyan'dan rivayet olunduğuna göre Lokman, oğluna şöyle demiş: "Ey oğulcuğum! Ben, susmaktan dolayı asla pişman olmadım Konuşmak gümüş ise, susmak altındır."
Katade'den rivayet olunduğuna göre Lokman, oğluna şöyle demiştir: "Ey oğulcuğum! Serden uzak dur ki, o da senden uzak dursun. Çünkü şer, kötü kimseler için yaratılmıştır."
Ebu Muaviye'den rivayet olunduğuna göre Hişam'm babası Urve şöyle demiştir: "Hikmette şöyle yazılıdır: «Ey oğulcuğum Arzu ve isteklerden uzak dur. Çünkü bütün arzu ve istekler, akrabayı akrabadan uzaklaştırır. Yakım, uzak tutar. Neşe ve sevinç yok olduğu gibi hikmet de yok olur. Ey oğulcuğum! Çokça öfkelenmekten uzak dur. Çünkü şiddetli derecede öfkelenmek, hikmet sahibi kimsenin kalbini helak eder."
imam Ahmed b. Hanbel,Abdurrahman b. Mehdi kanalı ile Ubeyd b. Umeyr'den rivayet etti ki, Lokman, oğluna öğüt verirken şöyle demiştir: "Ey oğulcağızım! Meclisleri itina ile seç. Bir mecliste Aziz ve Celil olan Allah'ın anıldığını görürsen, sen de o^ meclis tekilerle beraber otur. Çünkü sen, âlim isen ilmin sana fayda verir. Eğer bilgisiz biri isen onlar sana öğretirler. Ve Allah onlara rahmeti ile tecelli edecek olursa O'nun
rahmetinden sen de nasibini alırsın. Ey oğulcağızım! İçinde Allah'ın anılmadığı bir mecliste oturma. Çünkü eğer sen âlimsen, bu durumda sana fayda vermez. Eğer bilgisiz biri isen onlar bilgisizliğini daha da fazlalaştırırlar. Bundan sonra Allah onlara eğer gazab ederse, sen de o gazabtan hissedar olursun. Ey oğulcağızım! Mü'minlerin kanlarım akıtan güçlü kimseye imrenme. Çünkü Allah katında, onu öldürecek olan ölümsüz bir katil vardır."
Ebu Muaviye, Hişam'm babası Urve'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hikmette şöyle yazılıdır: "Konuştuğun kelime, tatlı ve hoş olsun. Yüzün güleç olsun ki insanlar seni, kendilerine birşey verenden daha çok sevsinler.
Merhametli olmak, hikmetin başıdır.
Başkalarına merhamet ettiğiniz gibi size de merhamet edilir.
Ne ekerseniz, onu biçersiniz.
Dostunu ve babanın dostunu sev."
Abdürrezzak, Ma'mer ve Eyyüb vasıtasiyle Ebu Kalabe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
"Lokman'a şöyle bir soru soruldu:
- İnsanların hangisi (laha sabırlıdır?
- Arkasından minnet edilmeyen ve başa kakılmayan sabır, daha
kıymetlidir.
- İnsanların hangisi daha âlimdir?
- İnsanların bilgisinden istifade ederek kendi bilgisini artırandır.
- İnsanların hangisi daha hayırlıdır?
- Zengin kimse, daha hayırlıdır.
- Malı ve serveti çok olan kişiyi mi kastediyorsun, zenginlik bu mudur?
- Hayır. Asıl zengin kişi odur ki, kendisinden bir hayır taleb ederken hayrı onun yanında bulursun ve sana verir. Aksi takdirde o kendi nefsini, insanlardan müstağni kılmış bir kimse demektir."
Süfyan b. Uyeyne'den rivayet olunduğuna göre Lokman Hekim'e sordular:
- İnsanların hangisi daha kötüdür? O da:
- İnsanların kendisini kötü görmelerine aldırış etmeyendir, diye cevap verir.
Ebu's-Samed, Malik b. Dinar'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hikmette şunun yazılı olduğunu gördüm:
- Cenâb-ı Allah, insanların heveslerine göre konuşan kimselerin kemiklerini dağıtır.
Yine hikmette şunun yazılı olduğunu gördüm:
- Bilmediğini bilmen ve bildikten sonra onunla amel etmemende senin için bir hayır yoktur. Çünkü bu durumdaki bir kimse, odun
toplayıp demet haline getiren, sonra onu omuzlamaya çalışan ama kaldıramayan, bundan sonra da o demete bir demet daha ekleyen kimseye benzer."
Abdullah b. Ahmed, Hakem b. Ebu Züheyr vasıtasiyle-Ebu Said'den rivayet etti ki, Lokman, oğluna şöyle demiştir: "Ey oğulcuğum! Senin yemeğini ancak takvalı kimseler yesin. İşinde de âlimlere danış, onlarla istişare yap."
İbn Ebi Hatim, Ebu'l-Abbas b. Velid kanalı ile Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Cenâb-ı Allah, Lokman'ı peygamberlik ve hikmet sahibi olmak arasında seçim yapma hakkına sahip kıldı. O da peygamberliği değil de hikmet sahibi

olmayı seçti. Cebrail, uykudayken ona geldi. Ona hikmeti akıttı. Uyanınca da hikmetli sözler söylemeye başladı."
Sa'd, Katade'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir. Lokman'a şöyle bir soru soruldu:
- Rabbin seni seçim yapma hakkına sahip kıldığı halde niçin peygamberliği değil de hikmet sahibi olmayı seçtin?
Lokman da şu cevabı verdi:
- Eğer peygamberlik bana direkt olarak gönderilmiş olsaydı, ondan kurtulmayı Allah'tan dilerdim. Ve onun yükümlülüklerini yerine getireceğimi de ümid ediyordum. Ama Rabbim beni seçim yapma hakkına sahip kılınca ben peygamberlik yükünü kaldıramamaktan korktum. Onun için hikmeti tercih etmek daha hoşuma gitti.
Cenâb-ı Allah, bir ayet-i kerimede: «Doğrusu biz Lokman'a hikmet vermişizdir.» buyuruyor. Bu ayet-i kerimede geçen hikmet kelimesiyle anlayış, fıkıh ve İslâmiyet kastedilmiştir. Lokman, peygamber değildi. Ona vahiy gelmemişti. Mücahid, Said b Müseyyeb ve îbn Abbas gibi seleften bir çokları, bu görüşte olup kati ifadeler kullanmışlardır. Doğrusunu Allah bilir. [6]

Hendek Ehlinin Kıssası

Yüce Allah buyurdu ki:
«İçinde burçları bulunan göğe and olsun, söz verilen kıyamet gününe and olsun, kıyamet günü şahidlik edene ve edilene and olsun ki, insanlar öldükten sonra diriltilecektir.
Hazırladıkları hendekleri, tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup, inanmış kimselere dinlerinden dönmeleri için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın!
Bu inkarcıların, inananlara kızmaları, onların sadece, göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinin bulunan ve övülmeye layık ve güçlü olan Allah'a inanmış olmalarındandır. Allah, her şeye şahiddir. Ama inanmış erkek ve kadınlara işkence ederek onları dinlerinden çevirmeğe uğraşanlar, eğer tevbe etmezlerse, onlara Cehennem azabı vardır. Yakıcı azab da onlaradır.» (ei-Burûc, 1-10.) Tefsirimizde bu sûrenin açıklamasını detaylı olarak verdik. Hamd Allah'adır.
Muhammedb. İshak'm ifadesine göre işkenceye uğrayan inanmış kimselerin başına gelen bu felaket, Hz. İsa'nın peygamber olarak gönderilmesinden gönderilmesinden sonradır. Ancak başka tarihçi ve siyerciler, Muhammed b. İshak'm bu görüşüne muhalefet ederek hadisenin İsa peygamberin bi'setinden önce olduğunu ileri sürmüşlerdir.
Bir kaç siyer âliminin anlattığına göre mü'minlere yapılan işkence, dünyada bir kaç kez tekrarlanmıştır. Mü'minlere bu işkenceleri zorba ve inkarcı kimseler yapmışlardır. Ancak Kur'ân'da sözü edilen bu kimseler hakkında merfu bir hadis ile îbn. îshak tarafından nakledilen bir haber vardır ki, bu hadis ile bu haber birbirleriyle çelişmektedir. Bu konuda geniş bilgi sahibi olmanız için biz bu hadis ile bu haberi burada naklediyoruz:
İmam Ahmed b. Hanbel, Hammad b. Seleme vasıtasıyla Süheyb'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Sizden önceki kavimlerde bir hükümdar vardı. Bunun bir büyücüsü bulunuyordu. Büyücü yaşlanınca hükümdara: "Ben yaşlandım, ecelim yaklaştı, bana bir çocuk ver de ona büyü öğreteyim." dedi. Hükümdar da ona, büyü öğretmesi için bir çocuk verdi. Hükümdarla büyücü arasında bir rahip vardı. Çocuk rahibe uğradı..
Onun konuşmasını ve davranışlarım beğendi. Rahibin yanından ayrılıp büyücünün yanma vardığında büyücü onu dövüp: "Niçin geciktin?" dedi. Sonra ailesinin yanma geç dönünce ailesi de: "Niçin geciktin." diyerek onu dövdü. Çocuk bu halini gidip rahibe şikayet etti. Rahip ona şu tavsiyede bulundu: "Büyücü seni dövmek istediği zaman, "Ailem beni alıkoydu." dersin. Ailen seni dövmek istediği zaman, "Büyücü beni alıkoydu, dersin."
Günlerden bir gün o çocuk yolda gitmekte iken büyük bir ejderin yolu tuttuğunu ve insanların geçmelerine mani olduğunu gördü. Kendi kendine: "Bu gün, Cenâb-ı Allah'ın büyücüyü mü yoksa rahibi mi daha çok sevdiğini öğreneceğim." dedi. Bir taş aldı ve: "Allah'ım! Eğer rahibin yolunu, büyücününkinden daha güzel bulup beğeniyorsan şu ejderi öldür ki insanlar geçip yollarına gidebilsinler." dedi. Ve taşı atıp ejderi öldürdü. Yoluna devam edip gitti. Rahibe uğradığında durumu ona anlattı. Rahip de ona: "Ey oğulcağızım! Sen benden daha üstünsün, ama imtihan edileceksin. Eğer imtihan edilir, eziyete uğrarsan, sakın beni ele verme." dedi. Çocuk, anadan doğma körleri, alacalı olanları ve diğer hastalıklara maruz kalmış kimseleri tedavi etmeye, iyileştirmeye başladı. Allah, bu gibi hastalara onun eliyle şifa ihsan etti. Öte yandan hükümdarın meclisinde bulunanlardan birisi, gözlerini kaybedip kör olmuştu. Gencin ününü işitti. Ona uğradı. Çok miktarda hediye takdim etti ve: "Beni iyileştir, gözlerim görsün. O zaman bu hediyelerin tamamı senin olsun." dedi. Genç de: "Ben kimseye şifa veriyor değilim; şifayı ancak Aziz ve Celil olan Allah ihsan ediyor. Eğer O'na iman edip dua edersen, Allah sana şifa ihsan eder." dedi. O da iman edip Allah'a dua etti. Allah da ona şifa verdi. Gözleri yeniden görmeye başladı. Sonra hükümdarın yanma dönüp mecliste eski haliyle oturdu. Hükümdar ona sordu:
- Ey falan, gözlerini kim açtı?
- Rabbim açtı.
- Ben mi?
- Hayır, benim ve senin Rabbin olan Allah açtı.
- Senin benden başka Rabbin var mı?
- Evet. Benim ve senin Rabbin Allah'tır.

Hükümdar, ona eziyet etmeye başladı. Nihayet o da genci ele verdi. Hükümdar, ona gidip şöyle dedi:
- Ey oğulcağızım! O kadar büyük bir büyücü olmuşsun ki, anadan doğma körleri ve alacalan, diğer hastalıklara mübtela olanları şifaya kavuş turuy örmüşsün!
- Ben kimseye şifa veriyor değilim. Şifayı ancak Aziz ve Celil olan Allah veriyor.
- Ben mi?
- Hayır.
- Senin, benden başka Rabbin var mı?
- Benim ve senin Rabbin olan Allah var.
Hükümdar, onu da işkenceye tabi tuttu. Nihayet o da rahibi ele verdi. Hükümdar, rahibe gitti. Ona:
- Dininden dön, dedi. Dönmeyince başının üzerine testere koyup vücudunu baştan ayağa biçmeye başladı. Nihayet vücudu ikiye bölünüp yere düştü. Hükümdar, daha sonra gözleri açılmış olan o âmâya:
- Dininden dön, dedi. Dönmeyince onun da başının üzerine testere koyup baştan ayağa biçmeye başladı. Nihayet vücudu ikiye yarılıp yere
düştü. Gence de:
- Dininden dön, dedi. Genç dininden dönmedi. Onu bir kaç adamıyla birlikte falanca dağa gönderdi. Adamlarına da şu talimatı verdi:
- Dağın tepesine vardığınızda eğer bu genç, dininden dönerse,
bırakırsınız. Aksi takdirde onu dağdan aşağı yuvarlayın! Genci götürdüler. Dağın tepesine çıktıklarında genç: "Allahım, dilediğin şekilde beni bunlardan kurtar." diye dua etti.
Dağ sarsılmaya başladı. Hükümdarın adamları da dağdan aşağı
yuvarlandılar, O genç, elini kolunu sallayarak döndü. Hükümdarın
yanma vardı. Hükümdar:
- Arkadaşlarına ne oldu? diye sorunca genç:
- Allah, beni onlardan kurtardı, dedi. Bunun üzerine hükümdar onu bir kaç adamıyla bir gemiye bindirip gönderdi. Adamlarına da şu
talimatı verdi:
- Denizin ortasına vardığınızda eğer genç, dininden dönerse, ona ilişmeyin, aksi takdirde onu denize atıp boğun!
Gemiye binip gittiler. Denizin ortasına vardıklarında genç: "Allah'ım, dilediğin şekilde beni bunlardan kurtar." diye dua etti. Hükümdarın adamlarının tamamı boğuldu. Genç de dönüp hükümdarın yanına geldi. Hükümdar ona:
- Arkadaşlarına ne oldu? diye sorunca genç:
- Allah, beni onlardan kurtardı, dedi. Sonra da hükümdara şöyle dedi:
- Sana yapmanı söylediğim şeyi yapmadıkça beni öldüremezsin! Eğer sana yapmanı dediğim şeyi yaparsan beni öldürebilirsin. Aksi takdirde beni öldürmeye gücün yetmez!
- Yapmamı söyleyeceğin şey nedir?
- İnsanları bir meydanda toplarsın. Sonra beni bir ağacın dalma asarsın. Ve okluğumdan bir ok alıp:
"Gencin Rabbi olan Allah'ın adıyla" der ve oku bana fırlatırsın, dedi. Hükümdar öyle yaptı, ok gidip gencin boğazına saplandı, genç de eli-
ni okun değdiği yerin üzerine koyup canını verdi. Orada bulunanlar da: "Gencin Rabbine iman ettik. Gencin Rabbine iman ettik." dediler. Bunun üzerine maiyetindeki adamlar, hükümdara:
"Gördün mü? Korktuğun şey başına geldi. İnsanların hepsi iman ettiler." dediler. Hükümdar da bütün giriş çıkışların kapatılmasını emretti. Hendekler kazıldı. Hendeklerde büyük miktarda ateşler yakıldı. Ve: "Kim, dininden dönerse ona ilişmeyin, eğer dininden dönmeyen olursa onları ateşe atın." diye talimat verdi. İnsanlar da kaçışıyorlar ve hendeklere düşüp yanıyorlardı. Bir kadın, emzirmekte olduğu çocuğuyla oraya geldi. Hendeğe atılmak istemedi, geriye doğru çekildi, kucağındaki çocuğuysa ona şöyle dedi: "Anacığım, sabret, doğrusu sen hak yoldasın."
Muhammed b. İshak, bu kıssayı başka bir şekilde naklederek Mu-hammed b. Kâ'b'm ve Necranlı birisinin kendisine şöyle dediğini ifade etmiştir: "Necranlılar, müşrik olup putlara taparlardı. Necran'a yakın ve bağlı olan büyük bir köyde Necranlıların çocuklarına büyü öğreten bir büyücü vardı. Feymun, oraya varınca Necran ile büyücünün bulunduğu köy arasındaki bir yerde çadır kurdu. Necranlılar, çocuklarım büyü öğrenmeleri için büyücüye gönderiyorlardı. Tamir de oğlu Abdullah'ı Necranlıların çocuklarıyla birlikte büyücüye gönderiyordu. Bu çocuklar, çadırdaki adamın yanına vardıklarında Tamir'in oğlu Abdullah, onun ibadetini ve namazını görünce hoşuna gitti. Yanında oturmaya, onu dinlemeye başladı. Nihayet Müslüman oldu. Allah'ı birledi. Allah'a ibadet etti. O adamdan, İslâm ahkâmını sormaya başladı. İslâmî hükümleri öğrenince adamdan ism-i azamı sordu. O da ism-i azamı ona öğretti. Çocuk, öğrendiği şeyleri başkalarına söylemedi. Adam, Tamirin oğluna şöyle dedi: "Ey kardeşimin oğlu, sen ism-i azamı taşıyamazsın, gereğini yerine getirmeye gücün yetmez."
Tamir, oğlu Abdullah'ın sadece diğer çocuklar gibi büyücünün yanına gidip geldiğini zannediyordu. Abdullah, hocasının kendisine ism-i azamı öğretmek istemediğini ve güçsüzlüğünden korktuğunu görünce gidip bir kaç ok aldı. Her bir okun üzerine Allah'ın bir ismini yazdı. Bu işi tamamladıktan sonra bir ateş yaktı. Sonra bu okları birer birer o ateşe attı. Üzerinde ism-i

azamın olduğu oku ateşe atınca ok, ateşe düşmedi, dışarı sıçradı ve yanmadı. Abdullah da o oku alıp hocasının yanına götürdü ve ism-i azamı öğrenmiş olduğunu ona söyledi. O da:
- Neymiş bildiğin ism-i azam? diye sorunca, Abdullah:
- Şu isimdir, diye cevap verdi. Hocası:
- Sen, bu ismi nasıl öğrendin? diye sorunca, Abdullah yaptığı işi anlattı. Hocası:
- Ey kardeşimin oğlu! Sen gerçekten de ism-i azamı buldun ama bunu kimseye söyleme, fakat bunu yapacağını da sanmıyorum, dedi.
Abdullah b. Tamir, Necran'a girdiğinde karşılaştığı hasta kimselere şöyle diyordu:
- Ey Allah'ın kulu! Sen, Allah'ı birleyip dinime girermisin ki senin için dua edeyim de Allah sana şifa verip seni bu hastalıktan kurtarsın. Onlar iman edince, Abdullah da onlar için dua ediyor ve onlar şifaya kavuşuyorlardı. Böylece Abdullah'ın şanı yüceldi. Şöhreti, Necran hükümdarının kulağına ulaştı. Hükümdar onu çağırdı. Ve şöyle dedi:
- Sen, halkımı dinden ettin. İnançlarım bozdun. Benim ve atalarımın dinine muhalefet ettin. Bu sebeple seni cezalandıracağım.
- Sen bunu yapamazsın. Buna gücün yetmez!
Hükümdar, onu yüksek bir dağa götürdü. Onu baş aşağı yuvarladı, yere düştü, ama hiçbir yeri incinmedi. Sonra, içine düşen herkesin mutlaka boğulduğu Necran denizine götürüp attı. Ama Abdullah, denizden sapasağlam çıktı. Abdullah, onu yenince şöyle dedi:
- Vallahi sen Allah'ı birlemedikçe ve benim inandığım şeye inanmadıkça beni öldürmeye güç yetiremezsin. Eğer benim gibi iman edersen, o zaman bana gücün yeter ve beni öldürebilirsin.
Bunun üzerine hükümdar, Allah'ı birledi. Ve Abdullah b. Tamir gibi şahadet getirdi. Sonra elindeki bir değnekle Abdullah'ı vurdu. Kafasında pek büyük olmayan bir yara açtı. Bu yüzden Abdullah öldü. Hükümdar da oracıkta öldü. Necranlılar, Abdullah b. Tamir'in dinine girdiler. Onun dini, Meryem oğlu İsa'nın getirdiği İncil'in ve ahkâmının, tatbik edildiği Hristiyanlık dini idi. Sonra Necranlılara da kendi dindaşlarının başına gelen musibetler geldi. Hristiyanlık dini, Necran'a işte böyle girmiştir.»
Zu-Nüvas, askerleriyle birlikte Necran'a girdi. Necranlıları Yahudiliğe sokmaya çalıştı. Aksi takdirde onları öldüreceğini bildirdi. Onlar da ölmeyi tercih ettiler. Yahudilik dinine girmediler. Bunun üzerine Zu-Nüvas'rn askerleri, hendekler kazıp ateşler yaktılar. Halkı kılıçtan geçirip işkenceye tabi tuttular. Zu-Nüvas, Necranlılar dan 20.000 kadar adam öldürdü. Zu-Nüvas ve askerleri hakkında Cenâb-ı Allah, Rasûlüne şu ayetleri inzal buyurdu:
«Hazırladıkları hendekleri, tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup, inanmış kimselere dinlerinden dönmeleri için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın!» (ci-Burûc, 4-7.)
Bu da gösteriyor ki burada anlatılan kıssa, Müslim'in sahihinde anlatılan kıssadan farklı ve ayrı bir kıssadır. Bazılarının ifadelerine göre hendekte Müslüman yakma hadisesi, dünyanın bir çok yerinde cereyan etmiştir. Nitekim İbn Ebi Hatim de böyle demiştir. Abdurrahman b. Cübeyr'den rivayet olunduğuna göre Yemen'de hendek kazılıp içi ateşle doldurularak inanmış kimselerin yakılması hadisesi, Tübba' zamanında cereyan etmiştir. Kostantiniye'de de kral Kostantin zamanında cereyan etmiştir. Hristiyanlar kıblelerini, Mesih'in dininden ve tevhidden başka tarafa yöneltince Kostantin'in adamları, fırınları yakarak Hristiyanları ateşe attılar. Buhtü'n-Nasr zamanında Irak'ın Babil beldesinde yapılan putlara insanların secde etmeleri emredilmiş, onlarda bunu yapmışlar, ancak Danyal ile arkadaşları Az-riya ve Mişayil secdeye yanaşmamışlardı. Onlar için fırın yakılmış ve ateşe atılmışlardı. Ancak Cenâb-ı Allah, o ateşi onlar için serin ve selamet kılmış, onları ateşten kurtarmış, Allah'a karşı gelip taşkınlık yapan dokuz aşireti ateşe atmış, ateş onları yeyip yok etmişti.
«Hazırladıklan hendekleri, tutuşturulmuş ateşle doldurarak onun çevresinde oturup, inanmış kimselere dinlerinden dönmeleri için yaptıkları işkenceleri seyredenlerin canı çıksın.» ayet-i kerimesini tefsir eden Esbat, Süddî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hendekler üçtür. Biri Şam'da, biri Irak'ta, biri de Yemen'dedir."
Ben, hendek sahipleri ve hendekten bahseden ayet-i kerimelerin tefsirlerini el-Burûc sûresini tefsir ederken detaylı olarak anlattım. Hamd ve minnet Allah'adır. [7]

İsrail Oğullarının Haberlerini Rivayet Etmeye İzin Verilmesi

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdussamed kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Benden hadis nakledin ama bana yalan sözleri isnad etmeyin. Her kim kasıtlı olarak bana yalan söz isnad ederse, ateşteki yerini hazırlasın. İsrail oğullarından haber nakledin. Bunda bir sakınca yoktur.»
Yine İmam Ahmed b. Hanbel, Affan kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Kur'ân'dan başka hiçbir şeyi benden naklederek yazmayın. Her kim, Kur'ân'dan başka bir şeyi naklederek yazmışsa, silip yok etsin. İsrail oğullarından haberler nakledin, bunun bir sakıncası yoktur. Benden hadis nakledin ama yalan sözü bana isnad etmeyin. Kim kasıtlı olarak yalan sözü bana isnad ederse, ateşteki yerini hazırlasın.»
Ebu Bekir el-Bezzar, Muhammed b. Müsenna kanalı ile Abdullah b, Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Allah'ın peygamberi, gece boyunca (sabaha kadar) bize İsrail oğullarından bahsetti. O gece de sadece namaz kılmak için

yerimizden kalkmıştık.»
Hafiz Ebu Ya'lâ, Ebu Hayseme kanalı ile Cabir'den rivayet etti ki, Rasûluûlah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: İsrail oğullarındar haberler nakledin. Çünkü onlarda tuhaflıklar vardı. İsrail oğullarından bir topluluk evlerinden çüap mezarlıkdaki bir kabrin başına gelerek: «Burada iki rek'at namaz kılıp Aziz ve Celil olan Allah'a dua etsek de mezardaki ölülerden biri çıksa, kendisine ölüm hakkında sorular sorsak, o da bize anlatsa....» dediler. Öyle yaptılar. O esnada mezardan bir adam başını çıkardı. Akımda secde izi vardı. Onlara şöyle dedi: «Ey sizler! Benden ne istiyorsunuz? Ben yüz seneden beri ölmüşüm ve şu ana kadar ölümün sıcaklığı vücudumda dinmemiştir. Aziz ve Celil olan Allah'a dua edin de beni eski halime döndürsün.»
Bu, garip bir hadistir,
İsrail oğullarının haberlerini rivayet etmenin caizliği kesinleşmiş ise de bu, onların sahih olan haberlerini rivayet etmenin caizliği şeklinde anlaşılmalı dur. Peygamber Efendimiz'den nakledilen prensiplere aykırılığı bilinen israiliyat haberlerine gelince bunu nakletmek mümkün değildir. Ancak israiliyat haberlerinden, şahinliğine inanılanların rivayeti caizdir. Nitekim Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Ehl-i Kitap, Tevrat'ı İbranice okur ve Müslümanlar için onu Arapça tefsir ederlerdi. Rasûlullah (s.a.v.)'da şöyle buyurmuştur: «Ehl-i Kitabı, ne doğrulayın ne de yalanlayın. Biz Allah'a iman ettik. Bize indirilene, size indirilene iman ettik. Bizim ilahımız ve sizin ilahınız birdir. Ve biz, ona teslim olmuş kimseleriz.» İmam Ahmed b. Hanbel, Zührî kanalı ile Ebu Nemle el-Ensari'den rivayet etti ki, babası, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturuyorken bir Yahudi gelip Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru sormuş:
- Ya Muhammed, şu cenaze konuşur mu?
- Allah bilir.
- Ben, bu cenazenin konuştuğuna şehâdet ederim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), oradakilere şöyle dedi:
«Ehl-i Kitap, size birşey söylerse onları ne doğrulayın ne de yalanlayın. Biz Allah'a, kitaplarına ve peygamberlerine iman ettik, deyin. Eğer söyledikleri gerçekse, onları yalanlamayın. Eğer bâtılsa, onları doğrulamayın.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Şureyh b. Numan kanalı ile Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hattab oğlu Ömer, Ehl-i kitaptan birinin elinden aldığı bir Tevrat nüshasını, Peygamber (s.a.v.)'e getirdi. Ona okudu. Peygamber (s.a.v.) öfkelenip şöyle dedi: «Bundan hayret mi ediyorlar ey Hattab'm oğlu! Nefsim kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim ki ben, bu dini size saf (ve hurafelerden arınmış) olarak bembeyaz bir şekilde getirdim. Ehl-i Kitaptan birşey sormayın. Size gerçeği söylerler, siz onu yalanlarsınız. Veya size bâtılı söylerler, siz onu doğrularsınız. Nefsim kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim İd eğer Musa hayatta olsaydı, o da mutlaka bana uyardı.»
Bu hadisler, Ehl-i Kitabın ellerinde bulunan semavi kitapları değiştirip tahrif ettiklerini, tevil ettiklerini ve hükümlerinin yerlerim değiştirdiklerini ispatlamaktadır. Özellikle onlar hakkında tam bir bilgiye sahip olmadıkları, kendi dillerindeki Arapçalaştırılmış kitapları bize izhar ederken de bunlar hakkında tam bilgiye sahip değildirler. Nasıl olurda böyle kitapları başka dillere çevirirler! Bu yüzden onların Arapçalaştırdıkları eserlerde büyük hatalar ve çok yanılgılar vardır. Bununla beraber onların kötü amaçları ve bozuk fikirleri de vardır. Bu da ellerindeki mevcut kitaplarda karışıklık olduğunu isbathyor. Bu eserleri , çirkince değiştirip tebdil ve tağyir ediyorlar. Bu hususta, Alah'ın yardımına müracaat ediyoruz. O ne güzel dost ve ne güzel yardımcıdır. Bize gösterdikleri ve bir çok hükmünü gizledikleri Tevrat'a gelince bunda da tahrifler, değiştirmeler, yanlış ifadeler vardır. Bu kitaba bakıp üzerinde düşünen kimse bunu açıkça görür. Hal böyle olunca onlar nasıl olur da temeli bozuk ve ifadesi yanlış, mana ve lafızları değiştirilmiş kitabı, ilahi bir kitap olarak ortaya koyarlar? İşte onlardan en güzel dille nakilde bulunan Kabü'l-Ahbar, Hz. Ömer zamanında Müslüman olmuş olup Ehl-i Kitaptan çok nakiller yapmıştır. Hz Ömer (r.a.), onun hak yolda olduğunu tasdik ettiği ve kalbini İslâm'a ısındırmak istediği için naklettiği bazı şeyleri hoş görmüştür. İnsanların çoğu da ondan bol miktarda nakiller yapmışlardır. Bu nakillerin bir kısmı, gerçekten dayanaksız ve bâtıldır. Ama elimizde mevcut gerçek ölçülere uyduğu için bir kısmı da sahihtir. Buharı ile Ebu'l-Ye-man, Hamid b. Abdurrahman'm şöyle dediğini rivayet ederler: "İşittim ki Muaviye, Medine'de Kureyşli bir cemaatten nakilde bulunuyor. Muaviye, Kabü'l-Ahbar'dan da bahsederek şöyle dedi: «Eğer Kabü'l-Ahbar, Ehl-i Kitaptan nakilde bulunan rivayetçilerin en doğru sözlülerinden ise -ki böyledir- bununla birlikte biz kasıtlı olmaksızın onun bazan yanlış haberler naklettiğini biliyoruz.»
Buharı, îbn Abbas'm şöyle dediğini nakletmiştir: «Allah'ın Rasûlü'ne indirdiği ve sizin okumakta olduğunuz hiçbir şeyle karıştırılmamış olan kitabı elinizde bulunduğu halde siz nasıl olur da Ehl-i Kitaptan haberler sorarsınız? Oysa Rasûlullah (s.a.v.), Ehl-i Kitabın, Allah'ın kitabını değiştirmiş olduklarını ve onu elleriyle yazmış olduklarını size haber vermiştir. Onlar, karşılığında az bir bedel elde edebilmek için elleriyle yazmış oldukları kitabı, "Allah kitabı" diye size takdim etmişlerdir. Size gelen ilim, onlardan birşey sormanıza engel teşkil etmiyor mu? Oysa size indirilen kitabı, onlardan herhangi birinin sizden sorup istediğini görmedik. Peki, ne diye siz onlardan sorup istiyorsunuz?»
İbn Cerir, Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ehl-i Kitaba birşey sormayın. Onlar, size doğru yolu göstermezler. Onların kendileri sapıklığa düşmüşlerdir. Onlardan birşey sorduğunuzda size ya doğruyu söylerler ama siz onu yalanlarsınız, ya da bâtılı söylerler siz onu doğrularsınız.»
En doğru olanı Allah bilir. [8]

İsraîl Oğulları Âbidlerinden Cüreyc'in Kıssası

İmam Ahmed b. Hanbel, Vehb b. Cerir vasıtasiyle Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Sadece üç kişi beşikte konuşmuştur. Bunlardan birisi, Meryem oğlu İsa'dır. İsrail oğullarından âbid bir adam vardı. Adı Cüreyc'di. Bu adam bir manastır inşa etti. Manastırında ibadet etmeye başladı. İsrail oğulları, onun ibadetinden söz etmeye başladılar. Onlardan fahişe bir kadın:
- isterseniz ben bu âbidi yoldan çıkarırını, dedi. Onlar da:
- Biz de böyle yapmam istiyoruz, dediler. Fahişe kadın manastıra gidip Cüreyc'e musallat oldu.
Cüreyc, ona iltifat etmedi. Fahişe kadın gidip bir çobanla yattı. Çoban, koyunlarını Cûreyc'in manastırının duvarları dibinde otlatıyordu. Fahişe kadın, çobandan hamile kaldı. İsrail oğulları:
- Karnındaki şu çocuğun babası kimdir? diye sordular. Fahişe kadın:
- Cüreyc'dir, dedi. Manastıra gittiler. Cüreyc'i dışarı çıkararak kendisine sövdüler, dövdüler ve manastırını yıktılar. Onlara:
- Niçin böyle yapıyorsunuz? diye sorunca onlar:
- Sen, şu fahişeyle zina yaptın. İşte o da bir çocuk doğurdu, dediler.
- Nerede o çocuk? diye sorunca:
- İşte çocuk şurada, dediler. Cüreyc kalkıp namaz kıldı. Dua etti. Sonra gidip parmağı ile çocuğa dokundu ve:
- Allah aşkına söyle ey çocuk, senin baban kimdir? diye sordu. Çocuk da:
- Ben çobanın oğluyum, dedi. Bunun üzerine İsrail oğulları, Cûreyc'in üzerine kapanıp öpmeye başladılar ve:
- Manastırını altından inşa ederiz, dediler. Cüreyc:
- Altından yapmanıza gerek yok. Onu tekrar eskisi gibi inşa edin, dedi.
Bir kadın çocuğunu emzirmekte iken yanından yakışıklı bir süvari geçti. Kadın: "Allah'ım, benim oğlumu da şu süvari gibi yakışıklı kıl." dedi. Memesini emmekte olan çocuğu, memeyi bıraktı ve süvariye dönüp: "Allah'ım, beni bunun gibi yapma." dedi. Sonra yeniden anasının memesini emmeye başladı. (Ebu Hüreyre diyor ki: Bunu anlatırken Rasûlullah (s.a.v.)'a bakıyordum. O, çocuğun nasıl davranmış olduğunu bize hikaye ediyordu. Bizzat kendi mübarek parmağını da ağzına koyup emiyordu. Böylece çocuğun nasıl hareket etmiş olduğunu bize anlatmak istedi.) Çocuğunu emzirmekte olan kadın sonra yoluna devam etti. Dövülmekte olan bir cariye gördü ve: "Allah'ım, benim çocuğumu, bu kadımn haline sokma." dedi. Çocuk, emmekte olduğu memeyi bırakıp cariyeye baktı ve: "Allah'ım, beni bunun gibi yap." dedi. Ana ile çocuğu karşılıklı konuştular. Ana dedi ki: «Arkamda yakışıklı bir süvari gördüm ve: "Allah'ım, benim oğlumu da bu süvari gibi yap." dedim. Sen, "Allah'ım, beni bu süvari gibi yapma, dedin. Şu dövühnekte olan cariyenin yanına geldiğimizde: "Allah'ım, benim oğlumu şu cariyenin durumuna sokma." dedim. Sen, "Allah'ım, beni bu cariye gibi yap." dedin!.
Çocuk dedi ki: "Anacığım, o gördüğün yakışıklı süvari, zorbalardan biri idi Şu cariyeninse zina ettiğini söylüyorlar. Aslında bu, zina etmiş değildir. Hırsızlık yaptığını söylüyorlar. Aslında bu hırsızlık yapmış değildir. Bu diyor ki: Allah bana yeter."
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: İsrail oğullarında Cüreyc adında bir adam vardı. Kenıji manastırında ibadet ederdi. Bir gün anası (namaz esnasında) ona geldi:
- Ey Cüreyc, ey oğulcuğum! Çık da seninle konuşayım. Ben senin ananım. Çık da seninle konuşayım, dedi. Cüreyc:
- Ey Rabbim! Namazımı mı kılayım, yoksa anamla mı konuşayım? dedi. Ve namazım kılmaya devam etti. Sonra anası başka bir gün geldi, defalarca ona seslendi ve:
- Ey Cüreyc, ey oğulcuğum, çık da seninle konuşayım, dedi. Namaz kılmakta olan Cüreyc;
- Ey Rabbim! Namazımı mı kılayım, yoksa anamla mı konuşayım? dedi ve namazını kılmaya devam etti. Anası da: "Allah'ım Cüreyc'e fahişeleri göstermedikçe onu öldürme." dedi. Manastırının yanında ailesinin koyunlarını gütmekte olan bir çoban vardı. Manastırın gölgeliğine geldi. Derken fahişe bir kadın onun yanma geldi. Zina yaptılar, kadın hamile kaldı. Yakalandı. İsrail oğulları, zina yapan adamlarını öldürürlerdi. Kadına sordular!
- Karnındaki çocuğun babası kimdir? Kadın:
- Şu manastırdaki Cüreyc'dir, dedi. Kazma ve küreklerini alıp manastıra geldiler:
- Ey Cüreyc, ey iki yüzlü ve riyakâr kimse! İn de seninle hesaplaşalım, dediler. Cüreyc, aşağı inmedi. Namazına devam etti Manastırını yıkmaya başladıklarını ve bunu devam' ettirdiklerini görünce aşağı indi. Onun ve hamile kadının boynuna ip geçirdiler. Arkalarından sürükleyip halka teşhir ettiler. Cüreyc de parmağını kadının karnı üzerine koyup:
- Ey çocuk, senin baban kimdir? diye sordu. Kadının karnındaki çocuk da:
- Falan koyun çobanıdır, dedi. Bunun üzerine İsrail oğulları Cüreyc'i öpmeye başladılar.
- İstersen manastırını altın ve gümüşten yaparız, dediler. Cüreyc de:
- Hayır, eski haline döndürün, dedi. Bunun siyakında garabet vardır.
Beşikte konuşan bu üç kişiden diğer birisi, Meryem oğlu İsa'dır. Onunla ilgili açıklamalar, önceki kısımlarda verilmiştir. Diğeri de Cüreyc'in oğlu olduğu söylenen ama aslında zinakâr kadınla ilişki kuran çobanın oğludur. Bu çocuğun adı, Buharî'nin sahihinde de açıkça ifade edildiği gibi Yabus'dur. Üçüncüsü ise, kucağında emzirmekte olduğu kadının çocuğudur ki kadın, kucağındaki çocuğunun yakışıklı süvari gibi olmasını dilemişti ama çocuğun kendisi, suçsuz olduğu halde zina ile itham edilen ve, "Allah bana yeter, o ne güzel vekildir." diyen cariye gibi olmayı dilemişti.
Buharı, Ebu'l-Yeman kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Bir ara kadının birisi kucağında çocuğunu emzirmekte iken yanından bir süvari geçti. Ve: "Allah'ım, oğlum şu süvari gibi olmadıkça canını alma." diye dua etti. Çocuğu ise: "Allah'ım, beni bu süvari gibi yapma." deyip yeniden anasının memesini emmeye başladı. Sonra o kadın yoluna devam etti ve sürüklenip kendisiyle oynanmakta olan bir cariye görünce, "Allah'ım, oğlumu bunun gibi yapma." dedi. Oğlu da: "Allah'ım, beni bunun gibi yap." dedi. O süvari kafirdi. O cariye ise zina yapmakla itham ediliyordu. Ama o: "Allah bana yeter." diyordu. Hırsızlık yaptığını iddia ediyorlardı, ama o: "Allah bana yeter." diyordu. [9]

Bersîsâ'nın Kıssası

Bu, Cüreyc kıssasının tam zıddıdır. Çünkü Cüreyc masumdu. Bersisâ ise yoldan çıktı. Fitneye düştü.
«İki yüzlülerin durumu insana: «İnkar et!» deyip, insan da inkar edince: «Doğrusu ben senden uzağım. Alemlerin Rabbi olar Allah'tan korkarım.» diyen şeytanın durumu gibidir.» (el-Haşr, 16.)
İbn Cerir, Yahya b. İbrahim el-Mesû'dî kanalı ile îbn Mes'ud'un yu-kardaki ayetle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir: Koyun otlatmakta olan bir kadın vardı. Bu kadının dört kardeşi de bulunmaktaydı. Kadın geceleyin bir rahibin manastırına gidip barmırdı. Bir gece rahib, o kadınla zina yaptı. Kadın hamile kaldj. Şeytan gelip rahibe: "Kadını öldür, sonra göm. Çünkü sen, sözü doğrulanan ve dinlenen bir adamsın." dedi. Rahip, kadını Öldürdü. Sonra gömdü. Öte yandan şeytan, kadının kardeşlerinin rüyasına girip onlara şöyle dedi: "Manastırdaki rahip, kızkardeşinizle zina yaptı. Onu gebe bırakınca öldürdü ve falan yere gömdü."
Sabah olunca kardeşlerinden birisi: "Vallahi dün gece bir rüya gördüm, ama bilemiyorum, size anlatayım mı, yoksa anlatmıyayım mı?" dedi. Kardeşleri de: "Hayır, hayır anlat." dediler. O da anlattı. Diğeri: "Vallahi ben de aynı rüyayı gördüm." dedi. Üçüncüsü de: "Vallahi ben de bu rüyayı gördüm." dedi. Ve hep birlikte: "Vallahi bu işin içinde bir iş var-." dediler. Koşup rahibin manastırına gittiler. Onu manastırdan aşağı indirdiler. O esnada şeytan kendilerinden önce rahibe ulaşıp: "Ben seni bu belaya sürükledim ve bundan kurtaracak kişi de ancak benim. Bunun için de bana secde et ki, seni içine düşürdüğüm bu beladan kurtarayım." dedi. Rahip, ona secde etti. Kadının kardeşleri gelince, şeytan, rahipten uzaklaştı. Rahibi yakaladılar ve öldürdüler.
Mü'minlerin emiri Ebu Talib oğlu Ali'den rivayet olunduğuna göre rahibin birisi, altmış sene müddetle ibadet etmiş , şeytan onu taciz etmiş. Bu nedenle bir kadına musallat olmuş ve kadını delirtmiş. Deli-ren kadının erkek kardeşleri varmış. Şeytan, kadının kardeşlerine: "Falan rahibe gidin ancak o sizin bacınızı tedavi eder." demiş. Kardeşleri de kadını alıp rahibe götürmüşler. Rahip onu yanma ahp tedavi etmeye başlamış. Kadın onun yanında bulunduğu süre içinde gi,inlerden bir gün rahip, kadına bakmış. Hoşuna gitmiş, kadınla cinsel ilişkide bulunmuş sonra hamile kalan kadını öldürmüş. Öte yandan şeytan, öldürülen bu kadının kardeşlerinin yanına gidip durumu haber vermiş. Ayrıca rahibe de gidip: "Ben senin arkadaşınım, seni yoldan çıkarmak istemiştim Ama yapamadım. Fakat bu kadını senin yanma gönderten benim ve basma bu işin gelmesine sebep olan da benim. Bana itaat et ki seni, içine düşürdüğüm bu beladan kurtarayım. Bunun için bana secde et.'"dedi Rahib, ona secde edince şeytan: "Ben senden uzağım, doğrusu ben' âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım." dedi. İşte Cenâb-ı Allah'ın kavli de bunu gösteriyor:
«İki yüzlülerin durumu insana: «İnkar et!» deyip, insan da inkar edince: «Doğrusu ben senden uzağım. Âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.» diyen şeytanın durumu gibidir.» (el-HaŞr, 16.) [10]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/180-185.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/186-194.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/195-199.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/199-201.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/201-204.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/205-214.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/215-220.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/221-223.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/223-226.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/227-228.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Mağaraya Giren Üç Arkadaşın Kıssası
Kör, Alaca Ve Kelin Hikayesi
Arkadaşından Bin Dinar Borç Alıp Ödeyen Kimseyle İlgili Hadîs
Doğruluk Ve Emanet Hususunda Buna Benzer Başka Bir Kıssa
Başka Bir Kıssa
Başka Bir Hadîs
Tevbe Eden İki Hükümdarın Kıssası
Fasıl
Ehl-İ Kitabın Kendi Dînlerini Tahrif Edip Değiştirmeleri
Cünüp Kimsenin Tevrat'a El Süremeyeceği
Önceki Peygamberlerin Haberleri
Araplarla İlgili Bilgiler
Sebe' Kıssası (Olayı)
Fasıl
Rebia B. Nasr B. Ebi Harise B. Amir'in Olayı
Rebîa İle Kahin Şıkk Ve Satîh'in Kıssası
Yemen Hükümdarı (Tübba) Ebu Kerîb Tübban Esad'ınmedînelilerle Arasında Geçenler Ve Onun Ka'be'ye Örtü Geçirişi
Lahnia Zi Şenatir'in Yemen'e Hakim Olması

Mağaraya Giren Üç Arkadaşın Kıssası

Üç kişi bir mağaraya sığınmışlardı. Ancak mağaranın kapısı büyük bir kaya parçası ile kapanmış ve dışarı çıkmalarına engel olmuştu. Bunlar da salih ve iyi amellerini anlatarak Cenâb-ı Allah'tan kapının açılması dileğinde bulunmuşlar, bunun üzerine kapı açılmıştı.
İmam Buharı, İsmail b. Halil kanalı ile İbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden önceki ümmetlerden üç kişi bir ara yola koyulup yürümekte idiler. Yağmura yakalandılar. Bir mağaraya sığındılar. İçeri girdikten sonra mağaranın kapısına bir kaya gelip kapıyı kapattı. Birbirlerine şöyle dediler; «Vallahi sizi buradan ancak doğruluk kurtarır. Sizden her biriniz, doğru davrandığı bir işini anlatarak dua etsin.» Onlardan biri şöyle dedi: «Allah'ım, sen de biliyorsun ki, benîm bir işçim vardı. Bir ölçek pirinç karşılığında benim için çalıştı. Ücretini almadan çekip gitti. Ben de o bir ölçeklik pirinci ektim. Elde edilen mahsul ile bir inek aldım. Bilahare o işçi yanıma gelip ücretini istedi. Ben de ona: «İşte şu ineği al ve götür.» dedim. O bana: «Ben bir ölçek pirinç karşılığında senin yanında çalışmıştım.» deyince ben ona dedim ki: «Şu ineği al ve götür. Çünkü şu ineği, o bir ölçeklik pirinçle satın aldım.» Adam, ineği alıp götürdü. Ey Rabbim, biliyorsun ki ben bu işi, senden korktuğum için böyle yapmıştım. Bizi bu sıkıntıdan kurtar.» Adamın böyle dua etmesi üzerine mağaranın kapısındaki kaya parçası biraz aralandı. Diğeri de şöyle dua etti:
«Allah'ım, biliyorsun ki, benim yaşlı anne ve babam vardı. Her gece onlara koyunlarımın sütünü getirip içirirdim. Bir gece geciktim. Geç vakitlerde eve geldim. Onlar uyumuşlardı. Çoluk çocuğum ise, açlıktan bağrışıp çağrışıyorlardı. Anne ve babama içirmeden, onlara süt içirmezdim. Takat onları uykudan uyandırmaktan da hoşlanmadım. Onları kendi hallerine bırakmaktan da hoşlanmadım. Şafak doğuncaya kadar onları bekledim. Eğer bu işi sırf senin korkundan dolayı yaptığımı biliyorsan, bizi bu sıkıntıdan kurtar.»
Kapıdaki kaya parçası biraz daha aralandı. Göğü görebildiler. Diğeri de şöyle dua etti:
«Allah'ım, biliyorsun ki, benim bir amcam kızı vardı. İnsanlar arasında en çok sevdiğim oydu. Onunla olmak istedim, ama o -kendisine yüz dinar vermedikçe- benimle olmak istemedi. O parayı bulmaya çalıştım. Nihayet elde ettim. Yamna gittim. Parayı kendisine verdim. O da benimle olmaya razı oldu. Bacaklarının arasına oturduğumda: «Allah'tan kork, hakkını vermedikçe (nikah kıymadıkça) mührü bozma.» dedi. Ben de yerimden kalktım ve yüz dinarı ona bıraktım. Eğer bu işi sırf senin korkundan ötürü yapmış isem, bizi bu sıkıntıdan kurtar.» Cenâb-ı Allah, onları, o dar yerden kurtardı, dışarı çıktılar.» [1]

Kör, Alaca Ve Kelin Hikayesi

Buharı ve Müslim, Ebu Hüreyre'den rivayet ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «İsrail oğullarında biri alaca, biri kör, biri de kel, üç kişi vardı. Cenâb-ı Allah, bunları imtihan etmek istedi. Kendilerine bir melek gönderdi. Melek, Önce alacalının yanına gitti. Ona sordu:
- En çok neyi arzulayıp istersin?
- Güzel bir renk, güzel bir cilt (deri) isterim. İnsanlar beni horladılar. Melek, elini onun vücuduna sürdü. Üzerindeki alacalık gitti. Ona, güzel bir renk ve güzel bir cild verildi. Melek, sonra ona şöyle sordu:
- En çok hangi malı istersin?
- Deve (veya sığır) isterim.
Ona, on aylık gebe bir deve verildi. Melek ona:
- Bu mahn sana bereketli olsun, dedi. Sonra kelin yanına gitti. Ona şöyle sordu:
- En çok neyi istersin?

- Güzel bir saç isterim ki, kelliğim gitsin. Çünkü insanlar beni horluyorlar.
Melek, elini onun başına sürdü, kelliği gitti. Ona güzel bir saç verildi. Sonra da melek, ona şöyle soı-du:
- En çok hangi malı istersin?
- İnek isterim.
Melek, ona gebe bir inek verdi ve:
- Bu malın sana bereketli olsun, dedi. Sonra körün yanma gitti. Ona da şöyle sordu:
- En çok neyi istersin?
- Allah gözlerimi bana geri versin, onu isterim ki, insanları görebileyim.
Melek, elini onun gözlerine sürdü. Cenâb-ı Allah da gözlerini ona geri verdi. Melek, ona sonra şunu sordu:
- Hangi malı daha çok seversin?
- Koyunu severim. Melek, ona bir koyun verdi.
Bu üç kişinin hayvanları doğurdular. Birinin bir vadi dolusu devesi, diğerinin bir vadi dolusu ineği, üçüncüsünün de bir vadi dolusu koyunu oldu.
Yine bir müddet sonra melek, alaca olan şahsa gider ve onun eski şekline bürünerek: «Ben fakir bir kişiyim, beni memleketime götürecek param kalmadı. Muradıma, önce Allah'ın, sonra senin yardımınla erebileceğini. Sana güzel bir ten ve güzel bir renk veren Allah rızası için senden bir deve istiyorum ki, bununla memleketime kavuşayım.» der. Fakat alacalı: «İyi ama hak sahibi çoktur.» diyerek meleğin isteğini reddeder. Bu sefer melek ona: «Ben, seni tanır gibiyim. Sen, halkın iğrendiği alacalı değil miydin? Fakir iken Allah'ın zengin ettiği kimse, sen değil iniydin?» deyince Alacalı: «Atadan ataya intikal ederek bu mal bana miras kaldı.» cevabım verir. Melek: «Eğer sözünde yalana isen, Allah seni eski haline çevirsin.» şeklinde beddua ederek alacalının yanından ayrılır.
Bundan sonra Melek, kelin yanına gelir. Ve aynı şekilde red cevabı alarak ondan da uzaklaşır. Önceden gözü kör olan kimse ise meleğe şöyle cevap verir:
«Gerçekten ben kördüm. Allah, bana gözlerimi geri verdi. Fakir iken beni zengin etti. Onun için işte malım, dilediğini al, dilediğini bana bırak. Allah için bugün benden alacağın şeyden dolayı sana güçlük çıkaracak değilim.»
Bu cevap üzerine melek ona şöyle der: «Malını muhafaza et. Allah, sizi imtihan etti de senden razı oldu. Diğer iki arkadaşın ise O'nun gazabına uğradılar.» [2]

Arkadaşından Bin Dinar Borç Alıp Ödeyen Kimseyle İlgili Hadîs

İmam Ahmed b. Hanbel, Yunus b. Muhammed kanalı ile Ebu ' Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «İsrail oğullarından bir adam-, başka bir İsrailliden kendisine 1000 dinar borç vermesini istedi. Para sahibi de: «Bana şahidler getir de onları, sana borç para verdiğime şahid tutayım.» dedi. Borç isteyen kişi: «Şahid olarak Allah yeter.» deyince para sahibi: «Bana kefil getir.» dedi. Borç isteyen adam da: «Kefil olarak Allah yeter.» dedi. Para sahibi de: «Sen doğru söyledin.» deyip ona belirli bir vadeye kadar 1000 dinarı borç olarak verdi. Parayı alan adam, deniz yoluyla seyahate çıktı. İşini bitirdi, sonra vade tamam olunca para sahibine gidip borcunu Ödemek için bir binek aradı, ama bulamadı. O da bir ağaç parçasını alıp içini oydu, İçine de 1000 dinarı ve alacaklıya hitaben yazdığı bir mektubu yerleştirdi. Ağaçtaki deliği kapattı, götürüp denize attı. Ve şöyle dua etti: «Allah'ım, biliyorsun ki ben falan adamdan 1000 dinar borç aldım, o benden kefil isteyince kefil olarak Allah yeter, dedim. O da buna razı oldu. Sonra benden şahid istedi, ben de şahid olarak Allah yeter, dedim. O, buna da razı oldu. Şimdi ben, bana vermiş olduğu 1000 dinarı götürüp kendisine vermek için bir binek bulmaya çabaladım ama bulamadım. Ben bu parayı sana emanet ediyorum.» Böyle dedikten sonra paranın ve mektubun içine yerleştirilmiş olduğu tahta parçasını denize attı. Sonra dönüp bir binek aramaya çalıştı. Öte yandan alacaklı olan adam, belki malını kendisine getirecek bir binekli kişiye rastlar ümidiyle yola çıktı. Beklemeye koyuldu. Beklerken bir de ne görsün: Su üzerinde bir tahta parçası kendisine doğru geliyor. Onu evde yaksınlar diye ailesine götürmek için aldı. Kırınca içinde 1000 dinarı ve bir de kendisine hitaben yazılmış olan mektubu gördü. Daha sonra borçlu adam gelerek 1000 dinar daha teslim etmek istedi ve şöyle dedi: «Allah'a yemin ederim ki senin yanına gelmek için bir binek aradım ancak şimdi bulabildim.»
Alacaklı kişi: «Sen bana birşey gönderdin mi?» diye sorunca borçlu adam: «Şimdiye kadar binek bulamadığımı, şimdi bulabildiğimi sana söylemiyor muyum?» diye karşılık verdi. Alacaklı adam da şöyle dedi: « Allah, tahta parçası içine koyup yerleştirdiğin ve gönderdiğin 1000 dinarı bana ulaştırdı. Ve borcunu ödedi. Şimdi şu 1000 dinarını al ve doğruca yoluna git.» [3]

Doğruluk Ve Emanet Hususunda Buna Benzer Başka Bir Kıssa

Buharı, İshak b. Nasr kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Adamın biri, bir başkasından bir tarla satın aldı. Tarlayı satın alan adam, tarlada altın dolu bir çömlek buldu. Tarlayı kendisine satmış olan adama: «Altınlarını al. Çünkü ben, senden sadece tarlayı satın aldım. Altınları satın almadım.» dedi.

Tarlayı satmış olan adam da: «Ben sana tarlayı ve içindeki şeyleri birlikte sattım.» deyince ikisi bir adama gidip hakemlik yapmasını istediler. Hakemlik yapan adam: «Sizin çocuklarınız var mı?» diye sordu. Onlardan biri: «Benim bir oğlum var.» dedi. Diğeri de: «Benim de bir kızım var.» dedi. Hakem; «Bu oğlan ile kızı birbirleriyle evlendirin ve bu altım da onlara sarfedip sadaka olarak verin.» dedi. Rivayete göre bu kıssa, Zülkarneyn'in zamanında cereyan etmiştir. Yani İsrail oğullarından asırlar önce cereyan etmiştir ki doğrusunu Allah bilir.
İshak b. Bişr, "el-Mübtede" adlı kitabında Hasen'in şöyle dediğim rivayet etmiştir:
Zülkarneyn, memleketini teftiş eder, valilerini bizzat denetlerdi. Onlardan birinin hainlik yaptığına vakıf olunca, mutlaka onu kınardı. Bizzat kendisi tesbit etmedikçe, ihbarlara aldırış etmezdi. Bir ara teb-dil-i kıyafet yapıp gezerken bir şehre uğradı. Kadılardan birinin yanma gidip oturdu. Günlerce orada kaldı ama hiç kimsenin dava için oraya müracaat ettiğini görmedi. Bu hal uzun sürünce Zülkarneyn, oradan ayrılmak istedi. Kapıdan çıkacağı esnada iki kişinin dava için kadıya geldiklerini gördü. Bunlardan biri: «Ey Kadı! Ben şu adamdan bir ev satın aldım. Evi onardım. Onarırken evde bir gömü (hazine) buldum. Gelip almasını istedim, ama bir türlü almaya gelmiyor.» dedi. Kadı, evi satmış olan adama: «Sen ne diyorsun?» diye sorunca adamı şu cevabı verdi: «O gömüyü, o eve ben gömmedim ve orada mevcut olduğundan da haberim yok. Gömü benim değildir. Bu sebeple onu teslim almam.» Bunun üzerine davacı: «Ey kadı! Öyleyse birine emir ver de gelip bu gömüyü evimden alsın. Sonra sen, onu dilediğin yere saf et.» dedi. Kadı da: «Sen şerli birşeyden kaçıyorsun, ama beni onun içine atıyorsun. Sen, bana insaflı davranmıyorsun. Ve bu işin, hükümdarlığının yargı alanına girdiğini de sanmıyorum. Var mısınız bana teklif ettiğinizden daha insaflı bir karar vereyim size?» diye sorunca, davacılar: «Evet.» dediler. Bunun üzerine kadı, davacıya: «Senin oğlun var mı?» diye sordu. Davacı da: «Evet.» diye cevap verdi. Diğerine de: «Senin kızın var mı?» diye sordu, o da: «Evet.» deyince kadı: «Gidin bakalım oğlunuzla kızınızı birbirleriyle evlendirin ve bu malı, çeyiz olarak onlara verin. Artanı da onlara verin ki müreffeh bir şeldlde yaşasınlar. Hayrını da şerrini de doyasıya yorum.» dedi. Kadı da, Zülkarneyn'i tanımadığı halde şöyle dedi: «Bundan başka türlü karar veren var mıdır ki?» Zülkarneyn: «Evet» deyince kadı şu karşılığı verdi: «O zaman, zalimane karar veren kadıların memleketlerine yağmur yağmaz!» Zülkarneyn, kadının bu tutumunu beğendi ve şöyle dedi: «İşte göklerle yer, ancak bu şekilde yerlerinde dururlar.» [4]

Başka Bir Kıssa

Buharı, Muhammed b. Beşşar kanalı ile Ebu Said el-Hudrî'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «İsrail oğullarında doksan dokuz kişiyi öldürmüş bir adam vardı. Bu adam evinden çıkıp bir rahibe gitti. Ona: «Benim için tevbe var mı? diye sorunca rahib: «Hayır.» dedi. Bunun üzerine o adam, rahibi de öldürdü. Sonra yine kendisine yol gösterecek birini aramaya başladı. Adamın biri ona: «Falan kasabaya git.» dedi. Yola koyuldu. Yolda iken ölüm onu yakaladı. Rahmet ve azab melekleri onu almak hususunda birbirleriyle tartıştılar. Cenâb-ı Allah da o katil ölünün ayrılmış olduğu kasabanın yolunun uzamasını ve gitmekte olduğu kasabanın yolunun kısalmasını vahyetti. Sonra da meleklere: «Bu iki kasabanın arasındaki mesafeyi ölçün.» diye emretti. Ölçtüler ve gideceği kasabanın yolunun, ayrılmış olduğu kasabanın yolundan bir karış daha yakın olduğunu gördüler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, o adamı bağışladı.» [5]

Başka Bir Hadîs

Buharî, Ali b. Abdullah kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), sabah namazını kıldı, sonra halka dönüp şöyle dedi: «Bir ara adamın biri, bir sığın önüne katmış, götürüyordu. Sonra ona bindi ve ona vurmaya başlayınca sığır: «Biz bu iş için yaratılmadık. Biz tarla sürmek için yaratıldık.» dedi. İnsanlar: «Sübhanallah, bir sığır konuşuyor ha!» deyince, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle karşılık verdi: «Ben buna inanıyorum. Ebu Bekir ile Ömer de burada bulunmadıkları halde buna inanırlar.. Sonra bir ara adamın biri, koyun sürüsünü otlatmakta iken kurdun biri sürüye saldırdı ve bir koyunu yakalayıp götürdü. Adam peşine düştü. Koyunu kurdun ağzından kurtarır gibi oldu. Kurt ona şöyle dedi: «Sen bunu ağzımdan kurtardın. Ama benden başka çobanın bulunmadığı canavar gününde kim bunu benden kurtaracak!» İnsanlar dediler ki: «Sübhanallah, bir kurt konuşuyor ha!» Rasûlullah (s.a.v.) onlara cevaben şöyle buyurdu:
«Ben buna inanıyorum. Ebu Bekir ile Ömer de burada olmadıkları halde buna inanırlar.»
Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu, sizden önce geçen ümmetlerde muhaddisler vardı. Benim bu ümmetimde de onlardan kimseler vardır. Şüphesiz o, Ömer b. Hattab'tır.»
Buharı, Abdullah b. Mesleme tariki ile Humeyd b. Abdurrahman'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Muaviye b. Ebi Süfyan'n hac ettiği senede minber üzerinde bir tutam saçı elinde tutup şöyle dediğini işittim: "Ey Medine halkı! Âlimleriniz nerede? Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m böyle yapmaktan (yani takma saç takmaktan) menettiğini işittim. İsrail oğullarının kadınları, takma saç taktıklarından ötürü helak oldular."
Buharî, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Muaviye b. Ebi Süfyan, son gelişinde Medine'de bize hutbe irad

etti. Hutbe esnasında bir tutam saç gösterip şöyle dedi: "Ben, Yahudilerden başkasının böyle yaptıklarını (takma saç taktıklarını) görmedim. Çünkü Peygamber (s.a.v.), takma saç takmayı yalancılık sayardı."
Buharî, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bir ara, köpeğin biri, bir kuyunun etrafında dolaşıyordu. Susuzluktan ölmek üzereydi. Onu, İsrail oğullarının fahişelerinden biri gördü. Ayağındaki ayakkab^a çıkarıp onunla su çekti ve köpeğe içirdi. Bu yüzden günahı bağışlandı.»
Buharî, Abdullah b. Ömer'den rivayet etti ki, Rasûîullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Kadının biri, bir kediyi yakalayıp hapsetti ve ölünceye kadar hapiste tuttu. Bu sebeble Cehennem'e girdi. Ne ona yedirdi, ne de içirdi. Çünkü hapsetmişti onu. Yemek yemesi için de onu hiçbir yere bırakmamıştı.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Osman b. Ömer kanalı ile Ebu Said'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «İsrail oğullarında kısa boylu bir kadın vardı. Tahtadan iki ayak yaptırdı. Bunları ayağına geçirerek kısa boylu iki kadın arasında yürümeye başladı. Altından bir yüzük yaptırdı. Kaşının altına, kokuların en güzelini ve miski yerleştirdi. Bir meclise uğradığında yüzüğünü oynatır, böylece kokusunu yayardı.»
Buharî, Adem kanalı ile İbn Mes'ud'dan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«İnsanların ilk nübüvvet kelamından ulaştıkları sözlerden biri sudur: «Utanmadığın takdirde dilediğin şeyi yap.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Geçmiş ümmetlerde bir erkekle karısı vardı. Bunlar hiçbir şeye sahip değillerdi. Adam seferinden dönüp geldiğinde aç olarak karısının yanma vardı. Çok acıkmıştı. Karısına:
- Yanında birşey var mı? diye sordu: Karısı da:
. - Evet, müjdeler olsun sana. Allah'ın rızkı geldi, diye cevap verdi. Adam karısını sık boğaz ederek:
- Yazıklar olsun sana! Yanında yiyecek birşey varsa ben onu istiyorum, deyince karısı:
- Evet, sana mübarek olsun. Allah'ın rahmetini ümid ediyoruz, dedi. Adam bir süre daha bekledi, işin uzadığını görünce yine karısına:
- Yazıklar olsun sana. Yanında yiyecek bir şey varsa istiyorum, getir bana, çünkü yoruldum, bitkin düştüm ve acıktım, dedi. Karısı da:
- Evet, var. İşte şimdi tandır neredeyse yemeği pişirecek, acele etme, dedi. Adam bir müddet daha bekledi, işin uzadığım görünce karısına tekrar soracağı'esnada karısı: "Kalkıp ta şu tandırıma bak-sam." dedi. Kalktı, tandıra gitti. İçinde bir koyun gövdesi gördü. Değirmeni de çalışmaktaydı. Gidip değirmeni temizledi. İçindeki unu çıkardı. Sonra tandırdaki koyun gövdesini de çıkardı. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, eğer değirmenin içindeki unu çıkarmakla yetinseydi ve değirmenin içini tamamen temizlemeseydi, o değirmen kıyamet gününe kadar çalışıp un öğütecekti.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Amir kanalı ile Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Adamın biri, karısının yanma vardı. Çoluk çocuğunun muhtaç olduklarını görünce çöle çıktı. Karısı, başlarına gelen yoksulluğu görünce kalkıp değirmeninin yanına vardı. Onu kurdu. Sonra tandıra gidip ateş yaktı ve: "Allah'ım, bize nzık ver." diye dua etti. Bir de baktı M değirmenin teknesi unla dolmuş. Tandıra gidip baktı, onun da dolu olduğunu gördü. Sonra kocası eve döndü. Karısına: "Size birşey geldi mi?" diye sordu. Karısı da: "Evet, Rabbimizden bize birşeyler geldi." dedi. Kocasını alıp değirmenin yanma götürdü. Sonra da kalkıp Peygamber (s.a.v.)'in yanma vardı. Durumu ona anlattı. Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurdu: "Ama karın değirmeni kaldırmasaydı o, kıyamet gününe kadar size un öğütecekti.»
Ebu Hüreyre diyor ki: Ben Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu işittim: «Allah'a yemin ederim ki sizden biri, bir demet odun alıp çarşıya götürse, onu satsa ve iffetli olup dilencilik yapmazsa, odun taşıyıp satması, bir adama gidip dilencilik yapmasından kendisi için daha hayırlıdır.» [6]

Tevbe Eden İki Hükümdarın Kıssası

İmam Ahmed b. Hanbel, Yezid b. Harun kanalı ile Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğim rivayet etmiştir:
"Sizden önceki ümmetlerden bir adam, hükümdarlık tahtında iken tefekküre daldı. Ve hükümdarlığının kendisini Rabbine ibadet etmekten alıkoyduğunu anladı. Bir gece sarayından gizlice çıktı. Yola koyuldu. Başka bir hükümdarın memleketine girdi. Deniz kıyısına vardı. Orada kerpiç ve tuğla yapmaya başladı. Kazancının bir kısmını yiyiyor-du. Artanı da sadaka olarak dağıtıyordu. Böyle bir müddet yaşadı. Çalıştığı memleketin hükümdarı, onun durumundan haberdar edildi. Hükümdar, ona haber gönderdi. Yanma çağırttı. Ama o gitmeye yanaşmadı. Böyle olunca hükümdar, bizzat kalkıp onun yanma geldi. Adam, hükümdarın gelmekte olduğunu görünce kaçtı. Hükümdar, onu kovaladı. Yakalayamadı. Ona:- "Ey Allah'ın kulu! Benden sana zarar gelmeyecektir." diye seslendi. O da durdu. Hükümdar yanma vardı. Ona sordu:
- Allah sana rahmet etsin, sen kimsin?
- Ben falan memleketin hükümdarı falan oğlu falanım, düşündüm ki hükümdarlığım, beni Allah'a ibadet etmekten alıkoyuyor. Bu yüzden hükümdarlığı bırakıp şuraya geldim ki, Rabbime ibadet edeyim.
- Benden kaçmana gerek yok.
Böyle dedikten sonra ikinci memleketin hükümdarı da bineğinden indi. Bineğini salıverdi ve tahtını bırakmış olan kendi

memleketindeki hükümdarın peşine takıldı. İkisi birlikte onur ve üstünlük sahibi yüce Allah'a ibadete başladılar. Allah'tan, ikisini de birlikte öldürmesi için dua ettiler ve ikisi birlikte öldü."
Abdullah b. Mes'ud dedi ki: «Eğer ben, Mısır Remliye'sinde bulunsaydım, size o iki hükümdarın mezarlarını Rasûlullal (s.a.v.)'m bize tavsif ettiği şekilde gösterirdim.»
Buharı, Ebu'l-Velid kanalı ile Ebu Said'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden öncekilerden bir adam vardı. Cenâb-ı Allah, ona bolca mal vermişti. Vefat edeceği zaman oğullarına şöyle sordu:
- Ben, sizin için nasıl bir baba oldum?
- Hayırlı bir baba oldun.
- Ben asla hayır işlemedim. Öldüğüm zaman beni yakın, sonra fırtınalı bir günde külümü savurun! Oğulları onun dediğini yaptılar. Öldüğü günde onu yakıp fırtınalı bir günde de külünü-savurdular. Ama Aziz ve Ceiil olan Allah, onun vücudunu toplayıp bir araya getirdi ve ona
sordu:
- Böyle yapmaya seni sevk eden sebep neydi?
- Senden korktuğum için böyle yaptım.
Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, onu rahmeti ile karşıladı.»
Buharı, Abdulaziz b. Abdullah kanalı ile Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bir adam vardı. İnsanlara borç para verirdi. Kölesine de şu talimatı verirdi: "Sıkıntı içinde bulunan bir borçluya gittiğir zaman yakasını bırak, böylece Allah'ın da yakamızı bırakacağını umarız." O adam, Cenâb-ı Allah'ın huzuruna vardığında Hak Teâlâ da onun yakasını bıraktı (Onu azaplandırmaktan vazgeçti).»
Buharî, Abdulaziz b. Abdullah'kanah ile Sa'd b. Ebi Vakkas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Üsame b. Zeyd'e sordum:
- Taun hakkında Rasûlullah (s.a.v.)'dan ne duydun?
- Rasûlullah (s.a.v.), bu hususta şöyle buyurmuştu: «Taun azaptır. İsrail oğullarından bir cemaat üzerine ve sizden önceki ümmetlerden biri üzerine gönderilmişti. Siz bir yerde taunun baş gösterdiğini duyarsanız, oraya gitmeyin. Sizin bulunduğunuz bir yerde taun baş gösterirse, kaçmak için oradan çıkmayın.»
Müslim, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'a taun hakkında sordum. O da bana dedi ki: «Taun, Allah'ın, dilediği kullarına gönderdiği bir azaptır. Allah, onu mü'minler için rahmet kılmıştır. Tauna yakalanıp da beldesinde sabredip sevabını Allah'tan bekleyerek kalan bir kimse - Allah'ın kendisine yazdığı kaderden başka birşeyin kendisine isabet etmeyeceğini bilirse- o mutlaka, şehid sevabına nail olur.»
Buharî, Kuteybe kanalı ile Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hırsızlık yapan Mahzumiyeli bir kadının durumu Kureyşlileri iyiden iyiye tasalandırmıştı. Onlar: «Rasûlullah'ın sevgilisi Üsame b. Zeyd'den başka biri bu hususta Rasûlullah'la konuşma cesaretini gösteremez.» dediler. Gidip Üsame'den rica ettiler. Üsame de gidip Rasûlullah'a duruimu arz etti. Rasûlullah (s.a.v.) da: «Sen, Allah'ın hadlerinden bir had için mi şefaat ediyorsun?» dedi. Sonra kalkıp cemaate hutbe irad etti ve hutbesinde şöyle dedi: «Sizden öncekileri helake götüren sebep şu idi: Onların şerefli bir adamı hırsızlık yaptığı zaman, ona dokunmazlardı. Güçsüz biri hırsızlık yaptığı zaman, ona haddi tatbik ederlerdi. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fatıma dahi hırsızlık yaparsa, mutlaka onun da elini keserim.»
Buharî, «Adem kanalı ile Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bir adamın Kur'ân okuduğunu işittim. Ama Rasûlullah (s.a.v.)'m onun okuduğundan başka bir şekilde okuduğunu da işitmiştim. Adamı tutup Rasûlullah'a götürdüm ve Kur'ân'ı kendisinin okuduğundan başka bir şekilde okuduğunu haber verdim. Rasûlul-lahın yüzünde hoşnutsuzluk eseri gördüm. Bize şöyle dedi: İkiniz de iyi yapmışsınız. İhtilaf etmeyin, çünkü sizden öncekiler ihtilaf ettiler, bu yüzden mahvoldular.»
Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu, Yahudilerle Hristiyanlar (saçlarını) boyamazlar. Siz onlara muhalefet edin.»
Ebu Davud'un süneninde de şöyle bir hadis vardır:
«Ayakkabılarınızla birlikte namaz kılın. Yahudilere muhalefet edin.»
Buharı, Ali b. Abdullah kanalı ile îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hz. Ömer'in şöyle dediğini işittim:
«Allah falanı kahretsin. O, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle dediğini bilmiyor mu?: «Allah, Yahudilere lanet etsin. Onlara iç yağı haram kılınmıştı. Ama onlar, onu güzel ve hoş bulup sattılar.»
Buharı, İmran b. Meysere kanalı ile Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Cemaat, ateşten ve çandan bahsettiler Yahudi ve Hristiyanlardan söz ettiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Bilal'e, ezandaki kelimeleri ikilemesini, ikametteki kelimeleri ise birlemesini emretti.» Bundan maksat da bütün şiarlarında Ehl-i Kitaba muhalefet etmektir. Çünkü Rasûlullah (s.av.) Medine'ye geldiğinde Müslümanlar, herhangi bir çağrı yapılmaksızın namazın vaktini bekleyip gözetiyorlardı. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), birisine Müslümanlara namaz vaktini "Essalatü Camia" diyerek duyurmayı emretti. Bundan sonra Müslümanlar, insanların bileceği birşeyle kendilerinin namaza çağrılmasını istediler. Kimi, "Çan çalalım." dedi. Kimi, "Ateş yakalım." dedi. Bu işaretler, kitap ehline benzediğinden Rasûlullah (s.a.v.) tarafından hoş karşılanmadı. Abdullah b. Zeyd b. Abdi Rabbih el-Ensarî, rüyasında ezam gördü ve gidip Rasûlullah (s.a.v.)'a anlatınca o da Bilal'e ezan okuma emrini verdi. C da okudu.»

Buharı, Bişr b. Muhammed kanalı ile Ubeydullah b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hz. Aişe ile îbn Abbas dediler ki: «Rasûlullah (s.a.v.) hastalandığı zaman yüzüne siyah ve kare şeklinde bir örtüyü örterdi. Sıkıldığı zaman o örtüyü yüzünden attı. Ve şöyle buyurdu: «Allah'ın laneti Yahudilerle Hristiyanların üzerine olsun! Onlar, peygamberlerinin mezarlarını
mescid edindiler.»
Rasûlullah (s.a.v.) böyle demekle Müslümanları, Yahudilerle Hristiyanlar gibi davranmaktan menedip sakındırıyordu.»
Buharı, Said b. Ebu Meryem kanalı ile Ebu Said'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Siz, sizden öncekilerin âdetlerine karış karış, kulaç kulaç uyacaksınız. Onlar kertenkele deliğine girseler bile onları takip edeceksiniz.»
Dedik ki:
- Ya Rasûlallah! Yahudi ve Hristiyanlara tabi olacağımızı mı kasd
ediyorsun?
- Ya kimi kasd ediyorum?» dedi.
Burada bazı gayrı meşru söz ve fiilleri anlatmaktaki maksadımız şudur ki, bunları söylediğimiz veya yaptığımız takdirde bizden önceki ümmetler olan Ehl-i Kitaba benzemiş olacağız. Oysa Allah ve Rasûlü, bizi onlara söz ve davranış bakımından benzemekten menetmişlerdir. Hatta mü'minin kasdı, hayır olsa bile bu sözleri söylediği veya bu işleri yaptığı takdirde zahiren onların fiilini yapmış olduğundan onlara benzemiş olacaktır. Nitekim Peygamber (s.a.v.), güneşin doğuşu ve batışı esnasında bizi namaz kılmaktan menetmiştir ki, o vakitlerde güneşe secde eden müşriklere benzemiş olmayalım. Her ne kadar mü'min kişi, bu vakitlerde namaz kılarken müşriklere benzeme hususu aklından ve kalbinden geçmese bile yine de onlara benzemiş olacaktır. Yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyuruyor:
«Ey inananlar! Peygambere, «Bizi de dinle.» demeyin. «Bizi gözet.» deyin ve dinleyin. İnkâr edenlere elem verici azab vardır.» (ei-Bakara, 104.) Kâfirler, kendisiyle konuşurlarken Peygamber (s.a.v.)'e gözünle bize bak, sözlerimize kulak ver, derlerdi. Mü'minler, Peygamber (s.a.v.)'e -her ne kadar kâfirlere benzeme hususu kalplerinden geçmese bile- böyle demekten menedilmişlerdir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
Kıyametten önce kılıçla gönderildim ki, bir ve ortaksız olan Allah'a ibadet edilsin. Rızkım, mızrağımın gölgesi altına konulmuştur. Emrime muhalefet eden kimse içinse, alçaklık ve küçüklük mukadder kılınmıştır. Her kim bir millete benzerse, o onlardandır.»
Müslüman kişinin ne bayramlarda, ne törenlerde, ne de ibadetlerde gayr-ı müslimlere benzemeye hakkı yoktur. Zira yüce Allah, bu ümmeti, son peygamberle sere ilendirmiş tir ki, o peygambere mükemmel, yüce ve sağlam bir din verilmiştir. Kendisine Tevrat indirilen imran oğlu Musa, kendisine İncil indirilen Meryem oğlu Isa hayatta olsalardı ve şeriatlarına kimse tabi olmasaydı, hatta diğer bütün peygamberler de hayatta olsalardı, bu temiz, saf, şerefli, kutsal ve ulu şeriata uymaktan başka çareleri kalmayacaktı. Yüce Allah, bizi Muhammed (s.a.v.)'e tabi olma lütfuna mazhar kıldığına göre nasıl olur da daha önceleri sapmış, çoklarını saptırmış ve doğru yolun dışına çıkmış, dinlerini değiştirip tahrif etmiş ve orijinalitesini tamamen yitirecek hale getirmiş bir kavme benzeriz? Bu bize yakışır mı? Bu dinlerin tamamı, daha sonra nesh edilmişlerdir. Nesh edilen şeye tutunmaksa haramdır. Böyle birşeyin, ne azı ne de çoğu Allah tarafından kabul edilir. Böyle bir dine bağlanmakla, Allah tarafından gönderilmemiş birşeye bağlanmak arasında hiç fark yoktur. Allah, dilediği kulunu dosdoğru yola iletir.
Buharı, Kuteybe kanalı ile İbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden önceki ümmetlere nisbetle sizin eceliniz, ikindi namazı ile güneşin batışı arasındaki müddet kadardır. Sizin durumunuzla Yahudi ve Hristiyanlarm durumu şuna benzer. Bir kimse: «Kim öğleye kadar bir kırat (ölçek) karşılığında çalışır?» der. Bunun üzerine Yahudilerden birkaç kişi, bir kırat karşılığında öğleye kadar çalışırlar, sonra o adam: «Kim öğleden ikindi namazına kadar bir kırat karşılığında benim için çalışır?» der. Bunun üzerine Hristiyanlar da öğleden ikindi namazına kadar bir kırat karşılığında çalışırlar. Sonra o adamın: «Kim benim için ikindi namazından güneşin batışı müddetine kadar iki ölçek karşılığında çalışır?» demesi gibidir. İşte dikkat edin, siz, ikindi namazından güneşin batışına kadar iki kırat karşılığında çalışan kimseler gibisiniz. Dikkat edin, sizin için iki ücret vardır. Yahudilerle Hris-' tiyanlar, bu duruma öfkelenip: "Biz daha çok çalıştık ve daha az ücret aldık." dediler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Size hakkınızı eksik mi verdim?» Onlar da: «Hayır.» dediler. Cenâb-ı Allah da: «İşte bu, benim lütfumdur, dilediğime veririm.» dedi.»
Bu hadiste, Muhammed ümmetinin yaşayacağı müddetin, geçmiş ümmetlere nisbetle daha kısa olacağına delil vardır. Çünkü hadiste: «Sizin eceliniz, Önceki ümmetlere nisbetle ikindi namazı ile güneşin batışı arasındaki müddet kadardır.» denilmektedir. Bizden önce ne kadar zaman geçtiğini ancak Allah bilir. Nitekim kıyametin kopmasına kadar ne kadar süre geçeceğini de ancak Allah bilir. Ama bu süre, önceki süreye nisbetle daha kısadır. Kıyamete ne kadar zaman kaldığını belirlemek Allah'a kalmış bir şeydir. Nitekim yüce Allah buyuruyor ki: «Onun vaktini, O'ndan başka belirtecek yoktur.» (d-A'râf, 187.)
«Ey Muhammed! Senden kıyametin ne zaman gelip çatacağını sorarlar. Nerde senden onu anlatması? Onun bilgisi Rabbine aittir.» (en-Nâziât, 42-44.) Halk tabakası nezdinde meşhur olan bir hadiste de anlatıldığı gibi bazı kimseler, Peygamber (s.a.v.)'in yer altında vücudunun azalarının bir araya getirilmeyeceğini söylemekte diler ki bunun hadis kitaplarında aslı yoktur.

Yine başka bir hadiste anlatıldığına göre dünya hayatının süresi, ahiret cumalarından bir cuma kadardır. Bunun da şahinliğinde ihtilaf vardır. Önceki hadiste işçilere yapılan benzetmeden kasıt, Müslümanlarla Yahudi ve Hristiyanlarm ecir ve mükafatlarının farklı olduğunu belirtmektir. Bu, amelin çokluğuna ve azlığına değil de Allah nezdinde geçerli olan başka şeylere bağlanmaktadır. Nice az amel vardır ki, çok amelin mükafatından daha çok mükafata layıktır. İşte kadir gecesinde yapılan salih bir amel, Allah katında kadir gecesinin içinde bulunmadığı 1000 ayda yapılan ibadetten daha faziletlidir. İşte Muhammed (s.a.v.)'in ashabı, bazı zamanlar- -da Allah yolunda infakta bulundular ama onlardan başkaları, Uhud dağı büyüklüğünde altını Allah yolunda infak etmiş olsalardı bile, sahabelerden birinin verdiği bir hurma veya hurma yarısının sevabına erişemezdi. İşte Rasûlullah (s.a.v.)'ı Cenâb-ı Allah, ömrünün kırkıncı senesinde risaletle görevlendirdi ve altmış üç yaşında iken vefat ettirdi. Yirmi üç senelik peygamberlik süresi zarfında faydalı ilimler yaydı, sa-. lih ameller işledi. Böylece kendisinden önceki peygamberlerden, hatta kavmi arasında 950 sene müddetle insanları bir ve ortaksız olan Allah'a ibadete davet eden Nuh peygamberden de üstün oldu. Nuh peygamber ki insanları, bir ve ortaksız olan Allah'a kulluk etmeye çağırıyor, gece gündüz, sabah akşam, Allah'ın taatiyle amel ediyordu. Allah'ın salat-ü selamı, Peygamber (s.a.v.)'in ve diğer bütün peygamberlerin üzerine olsun. Bu ümmet de Peygamber'inin efendiliği, şeref, ve azameti sebebiyle diğer ümmetlerden daha üstün ve şerefli oldu. Sevabı da kat kat arttı. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Ey inananlar! Allah'tan sakının. Peygamberine inanın ki, Allah size rahmetini iki kat versin; size ışığında yürüyeceğiniz bir ışık varetsin; sizi bağışlasın; Allah bağışlayandır, acıyandır.
Kitab ehli bilsinler ki, Allah'ın lütfundan hiçbir şey elde edemezler; lütuf Allah'ın elindedir, onu dilediğine verir; Allah büyük lütuf sahibidir.» (el-Hadîd, 28-29.) [7]

Fasıl

Gerçekten, Kitap ve Sünnette İsrail oğullarıyla ilgili haberler çoktur. Bunların tamamını burada nakletmeye kalkarsak kitabımız uzar. Ama biz, İmam Ebu Abdillah el-Buharî'nin bu kitapta naklettiklerini aktardık. Bunlarda, ikna edici, yeterli miktarda haberler vardır. Bu bir hatırlatma ve bir örnektir. Doğrusunu Allah bilir. Tefsir ve tarih âlimlerinden birçoğu tarafından rivayet edilen israiliyat haberlerine gelince, bunlar gerçekten çoktur. Bunların bir kısmı realiteye uygun olduğundan doğrudur. Çoğu da kıssacılar tarafından nakledilmiş olup yalan ve uydurmadır. Kıssacıların zındıkları ve sapıkları bunları uydurmuşlardır. Bu manada israiliyat haberleri üç kısma ayrılır:
1- Allah'ın, kitabında naklettiği hususlara uygun olan sahih haberler veya Rasûlullah (s.a.v.) tarafından haber verilen sahih haberler.
2- Allah'ın kitabına ve Rasûlü'nün sünnetine muhalif olduğu için asılsızlığı bilinen israiliyat haberleri.
3- Doğruya da yalana da muhtemel olan israiliyat haberleri. İşte bu haberlere karşı çekinceli ve dikkatli davranmakla emrolunmuşuz. "Bunları, ne doğrular ne de yalanlarız. Nitekim sahih hadiste bununla ilgili olarak şöyle buyurulmuştur:
«EhH Kitap, size bir haber naklederse onları ne doğrulayın ne de yalanlayın ve: «Bize indirilene ve size indirilene iman ettik.» deyin.» Önceki paragraflarda geçen bu hadisle beraber israiliyat haberlerinin bu türünü rivayet etmek caizdir. Şöyle ki: «İsrail oğullarından haberler nakledin, bunun bir sakıncası yoktur.» [8]

Ehl-İ Kitabın Kendi Dînlerini Tahrif Edip Değiştirmeleri

Yahudilerle ilgili olarak diyeceğimiz şudur ki, Cenâb-ı Allah, onlara İmran oğlu Musa vasıtasıyla Tevrat'ı gönderdi. Cenâb-ı Allah, bununla ilgili olarak da şöyle buyurdu:
«Sonra, iyilik işleyenlere nimeti tamamlamak, her şeyi uzun uzadıya açıklamak, doğruyu göstermek ve rahmet olmak üzere Musa'ya kitabı verdik.» (ei-En'âm, 154.)
«De ki: «Musa'nın insanlara nur ve yol gösterici olarak getirdiği, kitabı kim indirdi? -ki siz onu kâğıtlara yazıp bir kısmını gösterip çoğunu gizlersiniz-» (ei-En'âm, 91.)
«And olsun ki, Musa ve Harun'a eğriyi doğrudan ayıran kitabı sakınanlar için ışık ve öğüt olarak verdik.» (d-Enbiyâ, 48.)
«Her ikisine de, apaçık anlaşılan bir kitap vermiştik. Her ikisini de doğru yola eriştirmiştik.» (cs-sarrât, 117-118.)
«Doğrusu biz yol gösterici ve nurlandırıcı olarak Tevrat'ı indirdik. Kendisini Allah'a teslim etmiş peygamberler, Yahudi olanlara onunla ve Rabbe kul olanlar, bilginler de Allah'ın kitabında elde mahfuz kalanla hükmederlerdi. Tevrat'a şahiddiler. O halde insanlardan korkmayın, benden korkun, ayetlerimi hiçbir değerle değiştirmeyin. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar kafirlerdir.» (ei-Mâidc, 44.)
Yahudiler, bir süre Tevrat'a sarılıp onunla hükmettiler. Sonra onu tahrif etmeye, değiştirmeye, tevil etmeye ve içinde bulunmayan hükümleri ortaya koymaya başladılar. Nitekim bununla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Onlardan bir takımı, kitapta olmadığı halde kitaptan zannedesi-niz diye dillerini eğip bükerler. O, Allah katından olmadığı halde: «Allah katmdandır.» derler, bile bile Allah'a karşı yalan söylerler.» (Âi-i îmrân, 78.)
Cenâb-ı Allah, Yahudilerin Tevrat'ı kendi kafalarına göre tefsir ve tevil ettiklerini haber veriyor. Âlimler arasında bu hususta

ihtilaf yoktur. Onlar, Tevrat ayetlerinin manalarını, maksadının dışına çıkararak kendi heveslerine göre yorumluyorlardı. Nitekim recm hükmünü değnekle vurma şeklinde değiştirmişlerdi. Buna ek olarak zinakârm yüzünü boyamayı da tatbik etmişlerdi. Oysa Tevrat'ta recm kelimesi, varlığını yine de sürdürüyordu. Ayrıca onlardan şerefli bir kimse hırsızlık yaptığı zaman ona dokunmuyor, güçsüz biri hırsızlık yaptığı zamansa ona haddi tatbik ediyorlardı. Oysa onlar, had tatbik etme ve el kesme cezasını, hem şerefli hem de güçsüz kimseye tatbik etmekle emr olunmuşlardı. Tevrat ayetlerinin kelimelerini değiştirmeye gelince bazıları, ayetlerin tamamının değiştirildiğini, bazıları da değiştirilmediğini söylemişler ve şu ayetleri delil olarak ileri sürmüşlerdir: «Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat yanlarında iken, ne yüzle seni hakem tayin ediyorlar?» cd-Mâidc, 43.) «Rahmetim her şeyi kaplamıştır. Bunu, Allah'a karşı gelmekten sakınanlara, zekât verenlere, ayetlerimize inanıp, yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, okuyup yazması olmayan peygamber Muhammed'e uyanlara yazacağız. O peygamber, onlara, uygun olanı emreder ve fenalıktan men eder, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılar.» (ei-A'râf, 107.)

«Ey Muhammedi De ki: «Doğru sözlü iseniz, Tevrat'ı getirip okuyun.» (Al-i İmrân, 93.)

Tevrat'ın bütün ayetlerinin değiştirilmediğini söyleyen âlimler, delil olarak recm kıssasını da ileri sürmüşlerdir. Şöyle ki! Buharı ve Müslim'in sahihlerinde, İbn Ömer'den rivayet olunduğuna göre Yahudiler, aralarından zina eden bir erkekle bir kadının durumunu karara bağlaması için, hakemliğine müracaat ettiklerinde Rasûlullah (s.a.v.), onlara:

- Recm hakkında Tevrat'ta nasıl bir hüküm buluyorsunuz? diye sormuş, onlar da:

- Zinakârları rezil rüsvay ederiz ve sopalarız, diye karşılık vermişlerdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Tevrat'ı getirmelerini emretmişti. Tevrat'ı getirip okumaya başladılar. Recm ayetini gizlediler. Okuyan Abdullah b. Suriya, parmağım recm ayetinin üzerine koyup gizledi. Bu ayetin öncesi ile sonrasını okudu. Rasûlullah (s.a.v.), ona: «Parmağını kaldır, ey kör!» dedi. O da parmağını kaldırınca orada recm ayetinin bulunduğu görüldü, Rasûlullah (s.a.v.) da zina yapmış olan o Yahudi erkek ve kadının recm edilmelerini emretti ve şöyle dedi: «Allah'ım, ben, öldürdükleri zaman senin emrini ilk diriltenim.»

Ebu Davud'dan gelen rivayete göre Yahudiler, Tevrat'ı getirdikleri zaman Peygamber (s.a.v.), altındaki yastığı çıkarıp Tevrat'ın altına koymuş ve: «Sana ve seni indirene iman ettim.» demiştir. Bazılarının anlattıklarına göre Peygamber (s.a.v.), Tevrat'ı getirdikleri zaman onun için ayağa kalkmıştı. Ancak ben, bunun senedini görmedim, doğrusunu Allah bilir.

Bütün bu anlattıklarımız, Tevrat'ın, Buhtü'n-Nasr zamanında tevatüren naklinin kesildiğini ve Üzeyir'den başka hıfz eden birinin kalmadığını söyleyen birçok kelamcının ve diğerlerinin söylediklerine karşı bir müşküllük ortaya çıkarmaktadır. Şayet Üzeyir, peygamber ise o masum bir kimsedir. Tevrat'ın, masum bir kimseye kadar tevatüren gelmesi bizim için yeterlidir. Eğer Tevrat'ın, Üzeyir'e mütevatiren ulaşmamış olduğu söylenirse, biz de deriz ki, Üzeyir'den sonra gelen Ze-keriyya, Yahya ve İsa gibi peygamberlerin tamamı Tevrat'a sarılmışlar, onun hükmü ile amel etmişlerdir. Eğer Tevrat, sahih bir kitap ve kendi-sivle amel edilen ilahî hükümler manzumesi olmasaydı, masum olan bu peygamberler ona dayanmazlardı. Sonra Cenâb-ı Allah, Hâtemü'1-En-biya Muhammed (s.a.v.) ve diğer peygamberlere indirdiği ayetlerinde, kötü maksatlarından dolayı Yahudileri kınamıştır. Çünkü Yahudiler, Rasûlullah (s.a.v.)'m getirmiş olduğu dine karşı tavır takındıkları halde şahinliğine inandıkları Tevrat hükmünden yüz çevirip mutlaka yerine getirmekle emrolundukları ahkamı çiğneyip Rasûlullah (s.a.v.)'m (bir zina meselesinde) hakemliğine müracat etmişlerdi. Güya uydurup ortaya koydukları sopalama, yüzü boyama gibi şeylerle Allah'ın hükmüne uyacaklardı. Yahudiler, Rasûlullah (s.a.v.)'m hakemliğine müracaat ettikleri esnada kendi aralarında şöyle konuşmuşlardı: "Eğer Muhammed, zinakârın sopalanmasını ve yüzünün boyanmasını söylerse, bu hükmünü kabul edin. Böylece kıyamet gününde Allah katında bir Peygamberin size bu şekilde hüküm verdiğini söyleyerek kendinizi savunursunuz. Ama bu şekilde değilde recm hükmünü verirse, sakın ola ki onun bu hükmünü kabul etmeyesiniz." Cenâb-ı Allah da'bu kötü amaçlarından ötürü Yahudileri kınadı. Çünkü Yahudiler, hak dine değil de heveslerine uyma ve kötü amaç peşinde olduklarından, Rasûlullah (s.a.v.)'ın hakemliğine başvurmuşlardı. Bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:

«Allah'ın hükmünün bulunduğu Tevrat yanlarında iken, ne yüzle seni hakem tayin ediyorlar da sonra bundan yüz çeviriyorlar? İşte onlar, inanmış değillerdir.

Doğrusu, biz yol gösterici ve nurlandırıcı olarak Tevrat'ı indirdik. Kendisini Allah'a teslim etmiş peygamberler, Yahudi olanlara onunla ve Rabbe kul olanlar, bilginlerde Allah'ın kitabından elde mahfuz kalanla hükmederlerdi.» (ci-Mftido, 43-44.)

İşte bu sebeple Rasûlullah (s.a.v.), zina etmiş olan Yahudi erkek ve kadının recm edilmesine hükmetti ve şöyle dedi: «Allah'ım, öldürdükleri zaman senin emrini ilk dirilten benim». Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.), Yahudilere, kendilerini bu tahrifata sürükleyen ve yanlış hükümler verdiren sebebi sordu. Allah'ın kendi ellerinde bulunan emrini, niçin uygulamadıklarım da sordu. Onlar da şöyle cevap verdiler: "Şerefli adamlarımız arasında zina çoğaldı. Onlara had tatbik etme imkanını bulamadık. Biz, zina yapan güçsüz kimselerimizi recm ederdik. Neticede dedik ki: Gelin bu işin ortasını bulalım.Böylece varacağımız kararı, hem eşrafa hem de güçsüzlere uygulayabilelim. Neticede zinakârları sopalayıp yüzlerini boyama hükmünde karar kıldık." Bu da onların Tevrat'ı tahrif edip değiştirmelerinin ve onu bâtıl şekilde tevil etmelerinin bir Örneğidir. Onlar, bu tahrifat ve tevilleri - kitaplarında recm kelimesi mahfuz kaldığı halde- bu kelimenin manasım değiştirerek yapmışlardı. Nitekim önceki sayfalarda geçen ve doğruluğunda ittifak edilen hadis de buna delalet etmektedir. Bu yüzden bazı kimseler, "Yahudiler, Tevrat'taki kelimeler mahfuz kaldığı halde sadece bu kelimelerin manalarını değiştirmişlerdir." demişler ve bunu da bir delil olarak ileri sürmüşlerdir. Çünkü onlar, kitaplarındaki bütün hükümleri tatbik etmiş olsalardı bu, onları hakka uymaya ve Rasûlullah (s.a.v.)'a tabi olmaya yöneltirdi. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:

«Rahmetim herşeyi kaplamıştır. Bunu Allah'a karşı gelmekten sakınanlara, zekat verenlere, ayetlerimize inanıp yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, okuyup yazması olmayan peygamber Mu-hammed'e uyanlara yazacağız. O peygamber, onlara, uygun olam emreder ve fenalıktan meneder. Temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılar. Onların ağır yüklerini indirir, zor tekliflerini hafifletir.» (cî-AVâf,
157.)
«Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden kendilerine indirilen Kur'ân'ı gereğince uygulasalardı, her yönden nimete ermiş olurlardı, içlerinde orta yolu tutan bir zümre vardı. Çoğunun işledikleri ise kötü
İdi.» (el-Mâide, 66.)
«Ey Kitab Ehli! Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirileni gereğince uygulamadıkça bir temeliniz olmaz.» (el-Mâide, 68.)
İşte Tevrat'taki değişikliklerin kelimelerde değil de manalandırmada olduğunu söyleyen âlimlerin görüşü budur.
Buharî, bunu sahihinin sonunda îbn Abbas'tan nakletmiş ve kendisi de üzerinde durup benimsemiş ve reddetmemiştir. Allâme Fahreddin er-Razî de tefsirinde bunu kelâmcıların çoklarından nakletmiştir. [9]

Cünüp Kimsenin Tevrat'a El Süremeyeceği

Hanefi fıkıhçılarına göre cünüp olan kimse, gusletme dikçe, Tevrat'a el süremez. El sürmesi, caiz olmaz. Hanati de fetvalarında, Şafii'nin arkadaşlarından bazılarının bu görüşte olduklarını nakletmiştir ki, bu, gerçekten tuhaf ve gariptir. Diğer bazı alimler, Tevrat'a el sürmenin cünüp kimse için caiz olacağı veya olmayacağı görüşleri arasında orta bir yol tutmuşlardır. Bu orta yolu tutanlardan biri de şeyhimiz Allâme Ebu'l-Abbas b. Teymiyye'dir. Tevrat'ın baştan sona tamamının değiştirilmiş olduğuna ve değiştirilmedik bir harfinin dahi kalmadığına dair görüş ileri sürenlere gelince, bunların görüşleri de doğruluktan tamamen uzaktır. Aynı şekilde Tevrat'ın hiçbir kelimesinin değiştirilmemiş olduğunu söyleyenlerin görüşleri de doğruluktan uzaktır. Doğru olan şudur ki, Tevrat'ın bazı kısımları değiştirilmiş ve bazı lafızlarına eklemeler yapılmış,bazı lafızları da çıkarılıp atılmıştır. Yahudiler, ayrıca Tevrat ayetlerinin manalarına da müdahale etmişlerdir. Tevrat'ı okuyup üzerinde düşünen kimseler, bu gerçeğe vakıf olacaklardır. Bunu başka bir bölümde detaylı olarak anlatacağız. Doğrusunu Allah bilir.
Mesela, Yahudiler, Hz. İbrahim'in hangi oğlunun boğazlanmak üzere yere yatırıldığı hususunda da Tevrat'ta değişiklikler yapmışlardır. Tevrat'ın bir nüshasında Cenâb-ı Allah'ın, Hz. İbrahim'e hitaben: «Biricik oğlunu boğazla.» dediği yazılı iken başka bir nüshada: «İlk oğlun İshak'ı boğazla.» dediği yazılıdır. İshak kelimesinin, Tevrat'a, Yahudiler tarafından eklendiği, kuşku götürmez bir gerçektir. Çünkü Hz. İbrahim'in İlk oğlu İsmail'dir. İsmail, îshak'tan on dört sene önce doğmuştur. Şu halde İshak nasıl olur da İbrahim peygamberin ilk oğlu olur? Yahudiler, Arapları çekemediklerinden onların atası olan İsmail'in bu şerefe nail olmasını istememişler, Arapların İsmail peygamber vasıtasıyla bu üstünlüğe ve fazilete sahip olmalarım kıskanmışlar, bu yüzden Allah'ın kitabında tahrifat yapıp İshak kelimesini eklemişlerdir. Böyle yapmakla Allah'a ve peygamberine karşı da iftirada bulunmuşlardır. Selef ve halef ulemasından çoğu da bu iftiraya aldanarak boğazlanmak üzere yere yatırılmış olan şahsın İshak olduğu hususunda Yahudilere muvafakat etmiş, onlarla aynı görüşü paylaşmışlardır. Oysa gerçek olan husus şudur ki, önceki sayfalarda da belirttiğimiz gibi boğazlanmak üzere yere yatırılmış olan şahıs, İsmail (a.s.)'dir. Doğrusunu Allah bilir. Sanıira Tevrat'ındaki on kelimede de tahrifat yapılarak namaz esnasında Tur dağına yönelme emri eklenmiştir. Oysa gerçek böyle değildir. Böyle bir emir, Yahudi ve Hristiyanların yanında bulunan diğer nüshalarda görülmemektedir.
Davud peygamberden gelen Zebur'da da bir çok ihtilaflı sözler ve eklemeler vardır. Oysa bu ihtilaflı sözlerle eklemeler, Zebur'un aslında mevcut değildir. Doğrusunu Allah bilir.
Ben derim ki: Yahudilerin ellerinde bulunan Arapçalaştırılmış Tevrat nüshalarında da bir çok değişiklik ve tahrifatın yapıldığına, kıssaların ve kelimelerin değiştirildiğine, bazı yerlere ekleme yapılıp bazı yerlerden eksiltme yapıldığına akıllı olan herkes şüphe etmeksizin inanır. Bu Tevrat nüshalarında açık yalanlar ve fahiş hatalar vardır. Ellerinde bulunan ve kendi dilleriyle yazılmış olan Tevrat nüshalarına gelince, biz bunda yanlışlık veya tahrifat olduğunun farkında değiliz. Ama öyle sanıyoruz ki onlar, yalancı ve hain kimselerdirler. Allah'a, peygamberine ve kitaplarına iftira eden kimselerdirler. Bu işi çokça yaparlar.
Hristiyanlara gelince, bunların ellerinde bulunan Matta, Luka, Yuhanna ve Markos yoluyla gelen dört İncil'de de Tevrat'a nisbetle daha çok fazlalıklar, eksiklikler ve ihtilaflar vardır. Hristiyanlar, Tevrat ve İncil'in bir çok ahkâmına muhalefet etmişlerdir. Kendi kafalarından hükümler uydurmuşlardır. Nitekim dört İncil nüshasının hiçbirinde mevcut olmadığı halde doğuya yönelerek ıamaz kılma hükmünü koymuşlardır. Kiliselerini resimlerle donatmaları, sünnet olmayı terk etmeleri, oruçlarını bahar mevsimine nakletmeleri, orucu elli güne çıkarmaları, domuz eti yemeleri, ibadet etmek isteyen kimselerin evlenmekten vaz geçmeleri, rahiplik ihdas etmeleri, 318 piskoposun koymuş olduğu kanunlara uymaları, bu iftira ve tahriflere örnek olarak gösterilebilir. Bu piskoposlar, İstanbul şehrinin kurucusu Kostantin b. Kostan zamanında, yani milattan 300 sene sonra yukarıda sözünü ettiğimiz kanunları koymuşlardır. Kostan, Kostantin'in annesi Heyla-ne ile bir av gezisi esnasında Harran şehirlerinden birinde evlenmişti. Heylane (Helene?), Hristiyan bir kadın olup eski devir rahiplerinin yolunda idi Doğurduğu oğlu Kostantin yetişti, felsefe öğrenimi gördü, felsefî ilimlerde derinleşti ve annesinin bağlı olduğu Hristiyanhk

dinine eğilimi arttı, Hristiyan dindarlarını tazim ederek saygı gösterdi. Felsefeye kuvvetli bir inançla bağlıydı. Babası vefat edip kendisi yalnız başına tahta oturunca, halkına adaletle hükmetti. Halk onu sevdi, gönüllerine hakim oldu. Cezireyle birlikte Şam mıntıkasının mülküne sahip olup şanı yüceldi, namı yükseldi. Böylece o, kayserlerin ilki oldu.

Onun zamanında Hristiyanlar arasında ihtilaf baş gösterdi. İskenderiye, patriği Aksandros ile Abdullah b. Aryos adındaki dir âlimi arasında anlaşmazlık çıktı. Aksandros, Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu iddia etti. Abdullah b. Aryos ise Hz. İsa'nın Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu savundu. Hristiyanlarm bir kısmı, Abdullah b. Aryos'a tabi oldu. Çoğunluk olup aslında sapıklığa düşmüş ve hakikati kaybetmiş olan Hristiyanlarsa, patriğin sözüne uydular. Abdullah b. Aryos da bu yüzden kiliseye sokulmadı. Arkadaşlarının kiliselere gir- ' meşine engel olundu. Abdullah b. Aryos da Kral Kostantin'e gidip Aksandros ve arkadaşlarım şikâyet etti. Kral da Abdullah'a görüşünü sordu. Abdullah, Hz. İsa hakkındaki görüşlerini ona arzederek Hz İsa'nın, Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu söyledi. Buna,ilişkin delillerim ortaya koydu. Kral Kostantin de onun bu delillerini kabul edip görüşünü benimsedi. Yanında bulunan adamları da: "Böyle yapıyorsun ama Abdullah'ın hasmına haber gönderip yanma çağırtman, onun görüşlerini de öğrenmen ve sözlerini dinlemen gerekir." dediler. Kral da onu çağırttı. Ayrıca ülkenin her tarafındaki piskoposları ve Hristiyanhk dinini bilen âlimleri, Kudüs, Antakya, Rumiye ve İskenderiye patriklerini toplantıya çağırdı. Bunlar gelip toplantı yaptılar. Toplantıları bir yıl iki ay sürdü. Toplantıya katılanların sayısı 2000'i aşmıştı. Bu, Hristiyanlarm meşhur üç konsülünün ilkini teşkil ediyordu. Onlar, bu konsülde gerçekten çok zıt görüşler ileri sürdüler. Çeşitli gruplara ayrıldılar. Hiç bir grup, diğerinin görüşüne itibar etmiyordu. Bir tarafta elli kişilik bir grub, diğer tarafla seksen kişilik bir grub, başka bir tarafta on kişilik bir grub, beri yanda kırk kişilik bir grub, öbür yanda 100 kişilik bir grub, diğer yanda 200 kişilik bir grub, Abdullah b. Aryos'un görüşünü benimseyen bir grub, başka bir görüşü benimseyen bir grub, başka bir görüşü benimseyen diğer grub şeklinde parçalandılar. İşleri zorlaşıp ihtilafları yaygın hale gelince Kral Kostantin, onlara ne yapacağına karar veremedi, şaşırıp kaldı. Kendisi, ataları Yunanlıların dini olan Sabilikten (yıldızperestlikten) başka dinlere karşı sıcak bakmadığı halde bu konsülde en büyük grubu teşkil edenlerin görüşlerine yöneldi. Bu grubta 318 piskopos vardı ki bunlar, Aksand-ros'un görüşü etrafında toplanmışlar ve söylediklerini benimsemişlerdi. Kral Kostantin de: "Bunlara destek vermem gerekir. Çünkü bunların grubu Diğerlerinkinden daha kalabalıktır." dedi. Ve onlarla özel bir toplantı yaptı. Kılıcını ve mührünü onlara bırakıp: "Sizi, diğer toplulukların en büyüğü ve kalabalığı gördüm. Ve görüşlerinize katıldım. Size yardımcı olacağım. Görüşlerinizin hakim olmasına katkıda bulunacağım." dedi. Onlar da kendisine secde ettiler. Kral Kostantin de onlardan, ahkâmla ilgili bir kitap hazırlamalarını, parlak yıldızların doğuş yeri olduğu için namazın doğuya yönelinerek kılınmasını hüküm haline getirmelerini, kiliselerinde heykel bulundurmalarını istedi. Onlar da kiliselerini heykelle değil de resimle donatmak hususunda onunla anlaştılar. Aralarında anlaşma sağlandıktan sonra Kral onlara yardım etmeye, görüşlerini ilan etmeye, onlara muhalif olanları sürgün etmeye, muhaliflerin görüşlerini zayıflatıp çürütmeye başladı. Bu grupta olanların hakimiyeti, kral sayesinde sağlandı. Muhaliflerini ezdiler. Onlara karşı üstünlük elde ettiler.

Kral, kendi mezhepleri olan Melekî mezhebine göre ibadet edilecek kiliseler yapılmasını emretti.

Kral Kostantin zamanında Şam'da ve diğer şehirlerle kasabalarda 12.000'den fazla kilise inşa edildi. Kral, Hz. İsa'nın doğduğu yerde Beyt-i Lahm'ın yapılması için gerekli talimatı verdi. Kendisi de bizzat bu hususla ilgilendi. Anası Heylane de Beyt-i Makdis alanında yani Hristiyan ve Yahudilerin cahillikleri ve kıt bilgileri nedeniyle Hz. İsa'nın çarmıha gerildiğini iddia ettikleri yerde bir kilise inşa etti. Bilindiği gibi orada çarmıha gerilmiş olan kişi, Hz. İsa değil, onun benzeri olan bir şahıstı. Kral Kostantin, görüşlerini benimsediği grubun düşmanlarım öldürttü. Onlar için hendekler kazıp içinde ateşler yaktı ve onları bu ateşlere atıp işkenceye tabi tuttu ve yaktı. Nitekim biz bunu el-Burûc sûresinin tefsirini yaparken anlattık.

Kral, Hristiyanlık dinini yüceltti. Hristiyanlık, Kral Kostantin'in desteğiyle gerçekten kuvvet bulup güçlendi. Ancak kurtuluşu imkansız, ıslahı mümkün olmayan bozulduk ve fesatlar da meydana getirdi. Büyüklerinin her birine atfen düzenlenen bayramlar çoğaldı. Kiliseleri de âbid kimselerin adlarına inşa edildi. Böylece çok sayıda kilise inşa edilmiş oldu. Kafirlikleri de şiddetlendi. Başlarına gelen musibet, kat kat arttı. Sapıklıkları sürekli oldu. Veballeri büyüdü. Allah, onların kalplerine hidayet vermedi. Durumlarını düzeltmedi. Aksine onların kalplerini haktan uzaklaştırdı. Doğruluktan saptırdı. Bundan sonra onlar, Nasturilik ve Yakubilik meselesi üzerinde durdular. Bu grublar-dan her biri, diğerini tekfir ediyor ve ebediyyen Cehennem'de kalacağını kabul ediyordu. Bunlar aynı kilisede ve mabette bir araya gelmezlerdi. Hepsi de teslis inancına inanıyorlardı. Ama Hulul ve Lahut âlemi ile Na-sut âlemi arasında birlik bulunup bulunmadığı hususunda ihtilaf ediyorlardı. Anlaşmazlıkları şiddetlendi. Bu sebeple küfre gittiler. Hepsi de bâtıl yola saplandılar. Ancak Abdullah b. Aryos ve arkadaşları, Hz. İsa'nın, Allah'ın kulu ve elçisi, aynı zamanda Allah'ın cariyesi (mahluku, yaratığı) olan Meryem'in oğlu olduğunu söylüyorlardı. Kurtuluşa eren bu grub, Hz. İsa'nın, Allah tarafından Meryem'e bırakılan bir kelime ve ruh olduğu fikrini ileri sürdüler. Nitekim Müslümanlar da aynı görüşe sahiptirler. Abdullah b. Aryos ve arkadaşları, bu görüş üzerinde karar kılınca diğer üç grub kendilerine musallat oldular. Onları, memleketlerinden sürüp sayılarını azalttılar. Bugün Aryosilerden bilinen bir kimse olduğunu zannetmiyorum. Doğrusunu Allah bilir. [10]

Önceki Peygamberlerin Haberleri

Yüce Allah buyurdu ki:
«İşte bu peygamberlerden bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Onlardan Allah'ın kendilerine hitab ettiği, derecelerle yükselttikleri vardır. Meryem oğlu İsa'ya belgeler verdik. Onu, Ruhü'l Kudüs'le destekledik.» (el-Bakara, 253.)
«Nuh'a, ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyüb'e, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahyettiğimiz gibi ey Muhammed, şüphesiz sana da vahyettik. Davud'a da Zebur verdik Peygamberlerden sonra, insanların Allah'a karşı bir hüccetleri olmaması için, gönderilen müjdeci ve uyarıcı peygamberlerden bir kısmını daha Önce sana anlatmış, bir kısmını da anlatmamıştık. Allah, Musa'ya hitab etmişti. Allah güçlüdür, Hakimdir.» (en-Nisâ, 163-165.)
"Sahih" adlı eserinde İbn Hibban ve tefsirinde de İbn Merdeveyh, Ebu Zer'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir:
«Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, kaç peygamber vardır? Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
-124.000 peygamber vardır.
- Ya Rasûlallah, bunların kaçı Rasûl'dür?
- 303'ü Rasûl'dür ki bu da büyük bir sayıdır.
- Ya Rasûlallah, bunların ilki hangisidir?
- Adem'dir.
- Ya Rasûlallah, o nebi ve mürsel miydi?
- Evet. Allah, onu eliyle yarattı. Ve ona kendi ruhundan üfledi. Sonra onu ilk ve tas tamam insan olarak meydana getirdi. Ey Ebu Zer! Bunların dördü Süryanidir. Süryani olanlar şunlardır: Âdem, Şit, Nuh ve Hanuh (ki bu da îdris'tir). Hanuh, kalemle yazan ilk kişidir. Bu peygamberlerin dördü de Araplardandır ki onların adları şöyledir: Hud, Salih, Şuayb ve ey Ebu Zer dördüncüsü de senin peygamberindir. İsrail oğullarının ilk peygamberi Musa, sonuncusu da İsa'dır.
Peygamberlerin ilki Âdem, sonuncuları da senin peygamberindir.» Ebu'l Ferec bl Cevzî, bu hadisi mevzu hadisler arasında nakletmistir.
Enes b. Malik'ten rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Benden önce geçen peygamber kardeşlerimden 8000 peygamber vardır. Bunlardan sonra İsa gelmiş, sonra da ben geldim.» Bu hadisin rivayet zincirinde adı geçenlerden Yezid er-Rekkaşî, zayıf ravilerdendir.
Enes b. Malik'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Ben 8000 peygamberden sonra peygamber olarak gönderildim. Bu 8000 peygamberin 4000'i, İsrail oğullarmdandır.» Bu hadisin rivayet senedinde sakıncalı ravilerin adlan geçmemektedir. Ancak ben,rivayet senedinde adı geçen Ahmed b. Tarık'ın durumunu bilmemekteyim. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, Ebu'l-Vedak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Said bana sordu:
— Hariciler, Deccal'm çıkacağını kabul ediyorlar mı? Ben:
- Hayır, dedim. Bunun üzerine Ebu Said, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu bana söyledi:
«Ben, 1000 ya da daha çok peygamberin sonuncusuyum. Allah, kendisine uyulan bir peygamberi gönderince mutlaka o peygamber, ümmetini Deccal'den sakındırdı. O peygamberlere açıklanmayan hususlar, bana açıklandı. Deccal'm bir gözü kördür. Ve şüphesiz sizin Rab-binizin gözü, kör değildir. Deccal'm sağ gözü kördür. Gözü yuvasından fırlamıştır. O, kireçle sıvalı bir duvar üzerindeki balgam gibidir. Sol gözü de parlak bir yıldız gibidir. Her dilden konuşur. Onun beraberinde yeşil cennet şekilde vardır ki, o şekilde su akar. Beraberinde ateş şekli (sureti) de vardır ki o ateş simsiyah olup duman çıkarır.»
Bu, garib bir hadistir.
Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, Cabir'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu ben, 1000 ya da daha çok peygamberin sonuncusuyum. O peygamberlerden her biri, mutlaka kendi kavmini Deccal'dan sakındırmış ve onları bu hususta uyarmıştır. O peygamberlerden hiç birine açıklanmamış hususlar, bana açıklanmıştır. Doğrusu, Deccal'm bir gözü kördür. Ve sizin Rabbiniz kör değildir.»
Bu hadisin senedi güzeldir. Bu hadiste, kavimlerini Deccal'a karşı uyaran peygamberlerin sayısı zikredilmiştir. Önceld hadiste ise bütün peygamberlerin kavimlerini Deccal'a karşı uyardıkları ifade edilmektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Buharı, Muhammed b. Beşşar kanalı ile Ebu Hazim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Hüreyre ile beş sene bir arada oturdum.Onun, Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu naklettiğini işittim: «İsrail oğullarını, peygamberler yönetirlerdi Bir peygamber vefat edince, onun yerine başka bir peygamber gelirdi. Benden sonra peygamber gelmeyecek ama halifeler gelecektir. Ve sayılaı da çok olacaktır.» Ya Rasûlallah, bize bu hususta ne emredersin? diye sorduklarında Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«İlk halifeye yaptığınız bey'atm şartlarına uyun. Halifelere haklarını verin. Çünkü Cenâb-ı Allah da onlardan, halklarına nasıl muamele ettiklerini soracaktır.»
Buharı, Amr b. Hafs kanalı ile Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bir ara Rasûlullah (s.a.v.)'ı dinleyip ona bakıyordum. O da şöyle anlatıyordu: Peygamberlerden birini, kavmi dövdü. Vücudunu kanattı. O da yüzündeki kanı silip şöyle dedi: «Allah'ım, kavmimi bağışla. Çünkü onlar bilmiyorlar.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdurrezzak kanalı ile Zeyd b. Eşlem tariki ile bir adamın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Said

el-Hudri, sağ elini Peygamber (s.a.v.)'in vücudunun üzerine koydu. Ve: «O kadar şiddetli ateşin var ki vallahi ya Rasûlallah, elimi senin vücudunun üzerine koymaya güç yetiremiyorum.». Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) de Ebu Said'e şöyle demişti:
«Doğrusu, biz peygamberler topluluğuna sevap kat kat verildiği gibi bela da kat kat verilir. Peygamberlerden biri, bitle imtihan edildi ve bit onu Öldürdü. Peygamberlerden biri de fakirlikle imtihan edildi, nihayet o abasını alıp kesti. Peygamberler rahatlık ve refahla sevindikleri gibi başlarına gelen bela ile de sevinirler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Mus'ab'm babası Sa'd'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Dedim ki:
- Ya Rasûlallah, insanların belaya en çok uğrayanları kimlerdir? Peygamber (s.a.v.) şöyle cevap verdi:
- Peygamberler, sonra salih kimseler, sonra derece derece dindar kimseler şiddetli belaya uğrarlar. İnsanlar dindarlıkları derecesine göre belaya uğrarlar. Eğer dinlerinde sağlam iseler, belaları artar. Eğer dinlerinde zayıf iseler, belaları hafifler. Kişi, yer üzerinde günahsız halde yürüyecek duruma gelinceye kadar belaya uğratılır.» Başka bir hadiste de Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Biz peygamberler topluluğu, aynı babanın evlatlarıyız. Dinimiz birdir, ama annelerimiz ayrıdır.» Yani peygamberlerin şeriatları, teferruatta birbirinden farklı iseler de, bu şeriatların bazısı diğerlerini nesh etmişlerse de, neticede hepsi, Allah'ın Muhammed (s.a.v.)'e gönderdiği şeriatta birleşmektedirler. Allah'ın gönderdiği her peygamberin dini, İslâm'dır. Burada İslâm'dan kasdımız, tevhid inancıdır. Buna göre hepsi bir ve ortaksız olan Allah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardır. Nitekim Yüce Allah buyurmuş ki:
«Ey Muhammed! Senden Önce gönderdiğimiz her peygambere: «Benden başka tanrı yoktur, bana kulluk edin.» diye vahyetmişizdir.» (el-Enbiyâ, 25.)
«Ey Muhammed! Senden önce gönderdiğimiz peygamberlere sor, biz Rahman olan Allah'tan başka, kulluk edilecek tanrılar meşru kılmış
miyiZ?» (cz-Zuhruf, 45.)
«And olsun ki, her ümmete: «Allah'a kulluk edin, azdıncılardan kaçının.» diye peygamberler göndermişizdir. Allah, içlerinden kimini doğru yola eriştirdi, kimi de sapıklığı hak etti.» (en-Nahi, 36.)
Evlâdu'1-Ulât (îlât?) tabiri, babaları aynı ama anneleri ayrı olanlar için kullanılır. Peygamber Efendimiz'in önceki paragraflarda nakledilen hadisinde geçen baba kelimesi ile din yani Tevhid inancı kasdedilmiştir. Ana kelimesi ile de muhtelif ahkâm içeren şeriatlar kasd edilmiştir. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Her biriniz için bir yol ve bir yöntem kıldık.» (el-Mâide, 48.)
«Herkesin yöneldiği bir yon vardır.» (el-Bakara, 148.)
Çeşitli vakitlerde gönderilmiş olsalar da şeriatların tamamı, bir ve ortaksız olan Allah'a ibadet etmeyi emrederler ki bu da Cenâb-ı Allah'ın bütün peygamberler için meşru kıldığı İslâm dinidir. Allah, kıyamet gününe kadar bu dinden başkasını kabul etmeyecektir. Nitekim O şöyle buyurmuştur:
«Kim İslâmiyet'ten başka bir dine yönelirse, onunki kabul edilmeyecektir. O, ahirette de kaybedenlerdendir.» (âi-i İmrân, 85.)
«Kendini bilmezden başkası İbrahim'in dininden yüz çevirmez. And olsun ki, dünyada onu seçtik, şüphesiz o, ahirette de iyilerdendir.
Rabbi ona: «Teslim ol.» buyurduğunda, «Alemlerin Rabbine teslim oldum.» demişti.
İbrahim, bunu oğullarına vasiyet etti. Yakub da: «Oğullarım! Allah, dini size seçti, siz de ancak O'na teslim olmuş olarak can verin.» dedi. (el-Bakara, 130-132.)
«Doğrusu biz yol gösterici ve nurlandıncı olarak Tevrat'ı indirdik. Kendisini Allah'a teslim etmiş peygamberler, Yahudi olanlara onunla ve Rabbe kul olanlarla bilginler de Allah'ın kitabında elde mahfuz kalanla hükmederlerdi.» (el-Mâide, 44.)
İslâm dini, bir ve ortaksız olan Allah'a ibadet etmek, O'na sağlam bir ihlâs ile bağlanmak, O'ndan başkasından vaz geçmek ve meşru şekilde iyilikte bulunmak demektir. Bu sebeble Cenâb-ı Allah, kendisine verdiği şeriatla birlikte peygamber olarak göndermesinden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m dininden başka bir dini kabul etmemektedir. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki: .
«Ya Muhammed! De ki: «Ey insanlar! Doğrusu ben, göklerin ve yerin hükümranı, O'ndan başka tanrı bulunmayan, dirilten ve Öldüren Allah'ın, hepiniz için gönderdiği peygamberiyim.» (ei-A'râf, ısa.)
«Bu Kur'ân bana, sizi ve ulaştığı kimseleri uyarmam için vahyolun-
du.» (el-En'âm, 1.9.)
«Hangi topluluk onu inkar ederse yeri ateştir.» (Hûd, 17.)
Rasûlullah (s.a.v.) da bir hadis-i şeriflerinde: «Ben kızıl tenlilere ve siyah tenlilere peygamber olarak gönderildim.» demiştir. Bu hadiste geçen kızıl tenlilerle siyah tenlilerden, Araplarla Acemlerin kasdedil-diği; başka bir rivayete göre ise insanlarla cinlerin kasdedildiği söylenmiştir. Başka bir hadiste de Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, eğer Musa aranızda bulunsaydı, sonra siz ona uysaydınız ve beni bıraksaydımz mutlaka sapıklığa düşerdiniz.» Bu hususta bir çok hadis nakledilmiştir.
Başka bir hadiste de Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Biz peygamberler topluluğuna mirasçı olunmaz. Bizim terekemiz (bıraktıklarımız), sadakadır.» Bu da peygamberlere mahsus özelliklerdendir. Onların mallarına mirasçı olunmaz. Çünkü dünya ve dünya malı, onların nazarında önemsizdi. Geriye bırakılacak bir mal değildi. Ayrıca onlar, çoluk ve çocukları hususunda

Aziz ve Celil olan Allah'a tevekkül edip dayanırlardı. Bu inançları, kendilerinden sonraki mirasçıları için mal bırakma ihtiyacını hissettirmiyordu. Ve onları, diğer insanlara tercih etmelerine gerek bırakmıyordu. Aksine onların bütün terekeleri, muhtaç ve yoksul insanlarla dostları için bir sadaka idi.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Muaviye kanalı ile Abdü Rabbi'l-Ka'be'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Abdullah b. Amr'n yanına vardım. Ka'be'nin gölgesinde oturmaktaydı. Şöyle dediğini işittim: Bir ara bir seferde Rasûlullah (s.a.v.)'la beraberdik. Bir menzile varıp konakladık. Kimimiz çadırını kuruyordu. Kimimiz bineğini otlatıyordu. Kimimiz de atış müsabakası yapıyordu. O esnada namaz için toplanmaya çağrıldık. Bu çağrı üzerine toplandık. Rasûlullah (s.a.v.) da kalkıp bize hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle buyurdu:
«Benden önceki her peygamber, mutlaka kendi ümmetine, haklarında hayırlı, bildiği şeyleri göstermiş, haklarında kötü bildiği şeylerden de onları sakındırmış tır. Bu ümmetin de afiyeti evveline verilmiştir. Sonunda şiddetli belaya ve hoşlanmadığınız işlere maruz kalacaktır. Fitneler gelecektir. Ümmetin bir kısmı, bir kısmının kanım akıtacaktır. Fitneler gelecektir. Ve mü'min: «İşte benim helakim budur.» diyecektir. Sonra bu fitneler yok olacaktır. Ardından başka fitneler gelecek ve mü'min: «İşte benim helak sebebim budur.» diyecektir. Sonra bu fitneler de yok olup gidecektir. Sizden her kim Cehennem ateşinden uzak kalmak ve Cennet'e girmekten hoşlanırsa, Allah'a ve ahiret gününe iman etmiş olarak ölümü kendisine kavuşsun. Ve kendisine yapılmasını istediği şeyi insanlara yapsın. Bir kimse, bir imama be'yat edip onunla el sıkışır, gönlünü ona verirse, elinden geldiğince ona itaat etsin. Başka bir imam gelip ilk imamla çekişirse, siz sonradan gelenin boynunu vurun.»
Abdü Rabbi'l-Ka'be diyor ki: Abdullah b. Amr bu sözü söylerken ben, insanlar arasına sokulup ileriye çıktım ve ona:
- Allah aşkına söyle, sen bu sözü bizzat Rasûlullah (s.a.v.)'ın kendisinden mi işittin? diye sordum. O da eliyle kulağını gösterip: «Bu sözü, Rasûlullah'tan şu kulaklarımla duydum. Ve kalbim de bu sözleri hıfzetti.» dedi. Ben de ona:
- İşte amcan oğlu Muaviye, bize mallarımızı aramızda bâtıl sebeplerle yememizi ve kendimizi öldürmemizi emrediyor! Oysa Cenâb-ı Allah: «Ey inananlar, mallarınızı aranızda bâtıl ve haksız sebeplerle yemeyin.» diye emrediyor, dedim. Bunun üzerine Abdullah b. Amr ellerini birleştirip alnına koydu. Sonra biraz başını eğip düşünmeye başladı. Biraz sonra başını kaldırıp şöyle dedi: "Allah'a taat hususunda ona itaat et. Allah'a masiyet hususunda ona isyan et." [11]

Araplarla İlgili Bilgiler

Bütün Arapların soylarının, Hz. İbrahim'in oğlu İsmail peygambere dayandığı belirtilir. Ona ve babasına selam ve ikram olsun. Doğrusu şu ki "Arab-ı Aribe" denen Araplar, İsmail peygamberden önce de var idiler Âd, Semud, Tasın, Cedis, Ümeym Cürhüm, Amalika ve kendilerini ancak Allah'ın bildiği diğer ümmetler de "Arab-ı Ari-be"dendir, Bunlar, Hz. İbrahim'den önce var oldukları gibi onun zamanında da var idiler.
"Arab-ı Müstarebe"ye gelince onlar, Hicaz Araplarıydılar. Hz. İbrahim'in oğlu İsmail peygamberin soyundandırlar.
Yemen Arapları ise, Himyer adını alırlar. Meşhur görüşe göre bunlar, Kahtan'm soyundandırlar. İbn Makûla'nın dediğine göre Kahtan'm asıl adı Mihzem'dir. Anlatıldığına göre bunlar; Kahtan, Kahit, Makhat ve Faliğ adında kardeş imişler.
Kahtan, Hud'un oğludur. Hud'un kendisi olduğu da söylenir. Hud'un, onun kardeşi olduğunu söyleyenler olduğu gibi, onun Hud zürriyetinden geldiğini söyleyenler de olmuştur. İbn İshak ve diğerlerinin anlattıklarına göre Kahtan'm, İsmail (a.s.) sülalesinden olduğunu söyleyenler de olmuştu. Bazıları, Kahtan'm, Teymün oğlu Hemeysa'nın oğlu olduğunu söylemişlerdir: Teymün ise, Nebt oğlu Kayser'in oğludur. Nebt de Hz. İsmail'in oğludur. Kahtan'm nesebinin, İsmail peygambere ulaştığı hususunda başka şeyler söyleyenler de olmuştur. Doğrusu, en
iyi bilen Allah'dır.
Buharı, sahihinde bu konuyu (Bab-ü nisbeti'l Yemen ila İsmail Aleyhisselam) adlı babda ele almış ve şöyle bir rivayette bulunmuştur:
Müsedded, Seleme'nin şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah. (s.a.v.), Eşlem oğullarından, ok atış talimi yapan bir grubun yanına vararak: "Ey İsmail oğulları, atın, ben falan oğullarıyla beraberim." dedi. Böyle deyince diğer gruptakiler ellerini çekip ok atmadılar. Rasûlullah (s.a.v.) onlara: "Neyiniz var? (Niye atmıyorsunuz?)" diye sorunca şu cevabı verdiler: "Sen, falan oğullarıyla beraber olduktan sonra biz nasıl atarız?" Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), "Atın.. Ben, hepinizle beraberim." dedi. [12]
Buharî'nin başka lafızlarında da şöyle denmektedir: "Ey İsmail oğulları, atınız. Babanız atıcı idi. Atınız. Ben İbn Edra ile beraberim." Bunun üzerine o kavim elini çekti. Bu esnada O: "Atınız, hepinizle beraberim." dedi.
Buharı dedi ki: Eşlem b. Efsa b. Harise b. Amir, Huzaa'dandır. Hu-zaa ise, ileride de açıklanacağı gibi Allah'ın Arim selini Sebe' ülkesine gönderdiği zaman oradan ayrılıp etrafa dağılan kabilelerden biridir.
Evsliler ile Hazreçliler de onlardandır. Hz. Peygamber, onlara hitaben, "Ey İsmail oğulları atın!" demişti. Bu da onların, Hz İsmail sülalesinden olduklarım ispatlıyor. Diğer bazıları ise, Hz. Peygam-ber'in bu sözünün, "bütün Arap kavmini kasdettiği" şeklinde yorumlamışlardır. Bu, kelimenin zahirinden uzak ve delilsiz bir yorumdur.
Ama cumhur-u ulemaya (bilginlerin çoğuna) göre Kahtanî Araplar, Yemen Araplarmdandır. Diğerleri, Hz. İsmail soyundan değildirler. Yine cumhur-u ulemaya göre Araplar, Kahtanî ve Adnanî olmak üzere iki kısma ayrılırlar. Kahtanîler, Sebe' ve

Hadramut kolları olmak üzere iki kola ayrılırlar. Adnanîler de Rebîa ve Mudar olmak üzere iki kola ayrılırlar. Rebîa ile Mudar, Nizar b. Maadd b. Adnan'ın oğullarıdır.
Arapların beşinci koluna gelince bunlar, Kudaalılardır. Neseb âlimleri, bunlar hakkında farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. İbn Abdi'l-Berr tarafından ileri sürülen ve çoğu âlimlerce teyid edilen görüşe göre bunlar, Adnanîlerdir.İbn Abbas, İbn Ömer ve Cübeyr b. Mut'im'den bu doğrultuda rivayetler varid olmuştur. Zübeyr b. Bekkar ile amcası Mu-sab ez-Zebirî ve İbn Hişam da bu görüşü benimsemişlerdir. Her ne kadar bir hadiste "Kudaa b, Maad..." şeklinde bir ifade geçmekteyse de o hadisin sahih olmadığı, İbn Abdi'1-Berr ile başkaları tarafından ortaya konmuştur.
Kudaalıların hem cahiliye döneminde, hem de İslamiyet'in ilk döneminde kendilerinin Adnan soyundan geldiklerini iddia ettikleri söylenir. Yezid b. Muaviye'nin oğlu Halid zamanında ise -ki Kudaahlar onun dayıları olurlar- Kahtan'm soyundan geldiklerini iddia etmişlerdir. A'şa b.Sa'lebe, bir kasidesinde bu konudan şöyle bahseder:
«Kudaahlara, Allah ehlinin halefleri olmasalardı, kucaklanmayacaklarını yazılı olarak bildir. Kudaa, "Biz Yemen sahiplerindeniz." dedi. Allah bilir ki onlar, doğruyu ve gerçeği söylemediler. Analarıyla ilgili olmayan bir adama intisab ettiler. Öyle olmadığını biliyorlar, ama bu korkunç bir şeydir.»
Ebu Amr es-Süheylî de, Kudaalıların Yemen'e intisab etmelerini ayıplayan bedîî Arap şiirlerini nakletmiştir. İşin aslını en iyi bilen, Allah'tır.
îbn İshak, Kelbî ve bir grup soybilimcilerine göre Kudaahlar, Kahtan'm soyundandırlar. İbn İshak dedi ki: Kudaa'nın babası Malik, Manın babası Himyer, Himyer'in babası Sebe', Sebe'nin babası Yeş-cüb, Yeşcüb'ün babası Ya'rüb, Ya'rüb'ün babası ise Kahtan'dır. Kudaalı bir şair ve iki hadis rivayet etmiş bir sahabe olan Amr b. Mürre, bir şiirinde şöyle demiştir:
"Ey davetçi! Bizi davet edip müjdele, Kudaalı ol, sakın Nizarlı olma. Biz parlak yüzlü ve soylu ihtiyarın, Kudaa b. Malik b Himyer'in oğullarıyız. Soyumuz tanınmayan bir soy değildir, bellidir, Minber altındaki taşa yazılıp nakışlanmıştır."
Bazı soybilimciler dediler ki: Kudaa'mn babası Malik, Malik'in babası Amr, Amr'in babası Mürre, Mürre'nin babası Zeyd Zeyd'in babası ise Himyer'dir.
İbn Lühay'a, Ukbe b. Amir'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ya Rasûlallah, biz Maadd'm neslinden değil miyiz?" diye sordum "Hayır" diye cevap verince, 'Ya kimin neslindeniz?" diye sordum. "Siz, Kudaa b. Malik b. Himyer neslindensiniz." dedi.
Ebu Ömer b. Abdülberr dedi ki: Cüheyne'nin Zeyd'in oğlu, Zeyd'in Esved'in oğlu, Esved'in Eşlemin oğlu, Eşlem'in îmran'ı oğlu, İmran'm Hafin oğlu, Hafin Kudaa'mn oğlu olduğu hususunda soybilimciler görüş ayrılığına düşmediler. Kudaa, aynı zamanda Ukbe b. Amir el-Cü-henî'nin kabilesinin adıdır. Şu halde Kudaa, Yemen'de bir kabile olup Himyer b. Sebe' neslinden gelmektedir.
Bazıları bu iki görüş arasında şöyle bir uyum sağlamışlardır: Zü-beyr b. Bekkar ile diğerlerinin anlattıklarına göre Kudaa Cürhümlü bir kadının adıdır. Malik b. Himyer'le evlenmiştir. Malik'e bir erkek çocuk doğurmuş, o çocuğa da Kudaa adını vermişlerdir. Malik'in vefatından sonra bu kadın, oğlu Kudaa küçük yaştayken kalkıp Maadd b. Adnan ile evlenmiştir. Bazılarına göre anası Kudaa'ya hamile iken, Maadd b. Adnan ile evlenmiştir. Bilahare çocuk doğunca onun soyunu, anasının kocasına nisbet etmişlerdir. Âdete göre öyle yapılması gerekiyordu.[13] Doğrusunu Allah bilir.
Meşhur soybilimci Muhammed b. Sellam el-Basrî, Arapların Adnanî, Kahtanî ve Kudaa olmak üzere üç kola ayrıldıkların söyler. Kendisine, "Adnanîler mi yoksa Kahtanîler mi daha çoktur?" diye sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "Bu, Kudaalılarm isteğine kalmış bir şeydir. Kahtanilere intisab ederlerse Kahtanîler, Adnanüere intisab ederlerse Adnanîler daha çok olur."
Bu söz, Kudaalüann kendi soyları hususunda ağız değiştirdiklerini göstermektedir. Şayet İbn Luhay'anm daha önce belirtilen rivayeti doğru ise bu, Kudaahlarm Kahtanîlerin soyundan geldiğine delâlet etmektedir. Doğrusunu Allah bilir. Zira yüce Allah buyuruyor ki:
"Ey İnsanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki birbirinizi kolayca tanıyasmız. Şüphesiz, Allah katında en değerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakı-nanızdır." (ei-Hucurât, 13.)
Soybilimçiler, insan soyunun bağlılık ve teşekkülü bakımından aşağıdaki sırayı takip ettiğini söylerler: Millet, boy , kabile, batın, kol, küme, aşiret. Aşiret, insanın kendisine bağlı olduğu en küçük gruptur.
Önce Kahtamleri, sonra da Adnanî dediğimiz Hicaz Araplarını ve cahiliyet devrinde meydana gelen hadiseleri, Rasûlullah (s.a.v.)'ın dönemiyle (sîröt) bağlantı kuracak şekilde inşaallah açıklamaya çalışacağız. Güvencimiz Allah'adır.
Buharî, sahihinin (Babü zikri Kahtan) adlı bölümünde şöyle bir rivayette bulunur: Abdülaziz b. Abdullah, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu söyler:
"Kahtan'dan bir adam çıkıp ta elindeki değneğiyle insanları önüne katmadıkça kıyamet kopmaz."[14] Aynı şekilde Müslim de benzer bir rivayeti nakletmektedir.
Süheylî dedi ki: "Kahtan, ilk olarak kendisine, "lanet yuvası mı?" denen ve yine ilk olarak kendisine, "Hayırlı sabahlar" denen kimsedir.
imam Ahmed b. Hanbel, Zîfecer'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:
"Bu emirlik işi, önceleri Himyerlilerin elindeydi. Allah onlardan alıp Kureyşlilere verdi. Ama yine onlara dönecektir."
Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah der ki: Bu hadis, babamın kita-bmdaydı. Bunu babama okuduğumda o, hadisin son

cümlesini heceleyerek, "Ve yi-ne on-la-ra dö-ne-cek-tir." şeklinde okudu. [15]

Sebe' Kıssası (Olayı)

Yüce Allah buyurdu ki:
"Sebelilerin yurdlannda Allah'ın kudretine bir ayet vardır: Sağlı sollu iki bahçe vardı. Onlara: "Rabbımzın rızkından yeyin ve O'na şükredin, işte hoş bir şehir ve bağışlayan bir Rab" denmişti. Ama onlar yüz çevirdiler, böylece Biz de üzerlerine Arim selini gönderdik. Ve onların iki bahçesini buruk yemişli, ılgınhk ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik.
İşte böylece, küfretmiş olmalarından ötürü onları cezalandırdık. Biz küfredenlerden başkasını cezalandırır mıyız?
Onlarla, mübarek kıldığınız kasabalar arasında, görünebilen kasabalar var ettik. Ve orada gezilecek belirli yerler yaptık. Oralarda geceleri ve gündüzleri emniyet içerisinde gezin.
Fakat onlar dediler ki: "Rabbımız, yolculuklarımızın arasım uzaklaştır." Ve kendi öz nefislerine zulmettiler. Bizde onları efsaneler kılı-verdik, darmadağınık ettik. Doğrusu bunlarda, pek sabreden ve çok şükr eden herkes için dersler vardır." (Sebe\ 15-19.)
Aralarında Muhammed b. İshak'm da bulunduğu neseb âlimleri dediler ki: Sebe'nin adı, Abdüşşems'dir. Abdüşşems, Yeşcüb'ün oğludur. Yeşcüb, Ya'rüb'ün oğludur. Ya'rüb de Kahtan'm oğludur. Dediler ki: Kendisi şarap satın alan ilk Arap olduğu için Abdüşşems'e, Sebe' adı verilmiştir, insanlara kendi malından bazı şeyler verdiği için ona, mal anlamına gelen Raiş denirdi. Süheylî'nin ifadesine göre ilk defa taç giyen de odur. Onun müslüman (Hanif dinine mensup) bir kimse olduğunu söyleyenler de olmuştur. Rasûlullah (s.a.v.)'ın bir peygamber olarak geleceğini bir şiirinde şöyle müjdelemiştir:
"Bizden sonra büyük bir mülke hakim olacaktır.
Harama izin vermeyen bir peygamber.
Ondan sonra kendilerinden bazı hükümdarlar, o mülke hakim olacaklardır. Kimseyi yermeksizin kullara hükmedeceklerdir.
Onlardan sonra bizden bazı hükümdarlar, o mülke hakim olacaklardır.
Hükümdarlık, bizde paylaşma ile olacaktır.
Kahtan'dan sonra bir peygamber hakim olacaktır.
Takvalı ve mütevazi... İnsanların da en hayırlısı.
Adı Ahmed olacak. Keski ben, onun peygamber oluşundan sonra bir yıl daha yaşayaydım.
Bütün silahım ve mühimmatımla ona destek olur, yardımımla onu güçlendirirdim.
Ne zaman ortaya çıkarsa onun yardımcıları olun. Onunla karşılaşan, selamımı ona iletsin." [16]
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Adamın biri Hz. Peygamber'e Sebe'nin bir erkek mi, yoksa bir kadın mı, yahut bir yer mi olduğunu sordu.- Peygamber Efendimiz ona cevaben şöyle buyurdu:
"Hayır, Sebe' bir erkek adıdır. On çocuğu vardı. Altısı Yemen'de, dördü de Şam'da yaşamıştı. Yemen'de yaşayanlar; Mezhic, Kinde, Ezd, Eş'arîler, Enmar ve Himyer (idi ki bunların hepsi de Arab)dir. Şam'da-kilerse Lahm, Cüzam, Amile ve Gassan'dır." [17]
Yukarıdaki soruyu Peygamber Efendimiz'e soran adamın Ferve b. Mesîk el-Gatifî olduğunu tefsirimizde (İbn Kesir) açıkladık Mezkur hadisin rivayet yolları ve lafizları hakkında detaylı açıklamaları, adı geçen tefsirde naklettik. Allah'a hamdolsun.
Asıl söylemek istediğimiz şudur ki, Sebe' adı, yukarıda nakledilen hadiste adı geçen kabilelerin tamamını kapsamına almaktadır..Bu kabileler arasında, Yemen'de hüküm sürmüş olan Tübbalılar da vardır. Bunların hükümdarlarının taçları vardı. Saltanat tahtında oturdukları sırada taç giyerlerdi. Farslarm hükümdarları olan Kisralar da böyle yapardı. Araplar, Şahr ve Hadramut'la birlikte Yemen'e hükmeden hükümdarlara Tübban; Şam ve el-Cezire'ye hükmedenlere Kayser; harslara hükmeden hükümdarlara Kisra; Mısır'a hükmeden hükümdarlara Firavun; Habeşistan'a hükmeden hükümdarlara Necaşî; Hindistan'a hükmeden hükümdarlara Batîeymus adını verirlerdi.
Yemen'deki Himyer hükümdarlarından biri de Belkı's'tır. Bunların imrenilecek bir halde bol rızıkları, çok meyveleri ve bereketli ekinleri vardı. Bununla beraber doğru yolda ve hidayet üzere bulunuyorlardı. Allah'ın nimetlerine karşı nankörlük edip küfre saptıkları zaman Allah, onların kavimlerini helak yurduna kondurdu.
Muhammed b. İshak'm, Vehb b. Münebbihten naklettiğine göre Cenâb-ı Allah, onlara on üç peygamber göndermiştir. Süddî'nin görüşüne göre onlara 12.000 peygamber gönderilmiştir! Doğruyu, Allah daha iyi bilir.
Demek istediğimiz şudur ki, onlar, doğru yoldan çıkıp sapıklığa girdiler. Allah'ı bırakıp güneşe secde ettiler. Bu sapıklıkları, Belkıs'tan önce başladığı gibi onun zamanında da devam etmişti. Arim seline maruz kalıncaya dek bu sapıklıklarını sürdürmüşlerdi. Nitekim bu hususta yüce Allah şöyle buyurmuştur:
"Ama onlar yüz çevirdiler, böylece Biz de üzerlerine Arim selini gönderdik. Ve onlann iki bahçesini, buruk yemişli, ılgınlık ve içinde birazda sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik. İşte böylece küfretmelerinden ötürü onları cezalandırdık. Biz,

nankörden başkasına ceza mı veririz?" (Sebe', 16-17.)
Selef ve halef ulemasından bir çok tefsirci ile diğerlerinin anlattıklarına göre iki dağ arasından akıp gelen suları toplayan Me'rib barajı vardı. Çok eski zamanlarda oraların insanları, iki dağ arasında çok sağlam bir sed (baraj) yapmışlardı. Böylece sular toplanarak o iki dağın tepelerine varacak kadar yükselmişti. Baraj çevresine bahçeler* bostanlar, hoşa giden meyve ağaçlan dikmiş, bir çok ekin ekmişlerdi. Bu barajın inşaatını Sebe' b. Ya'rüb başlatmış ve yetmiş vadinin suyunu oraya bağlamıştı. Barajın otuz çıkış ağzı vardı. Bu ağızlarından sular akardı. Baraj inşaatı tamamlanmadan Sebe' b. Ya'rüb ölmüştü. Kendisinden sonra inşaatı Kral Himyer tamamladı. Barajın her kenarı bir fersah uzunluğundaydı.[18]
Sebe' halkı imrenilecek bir haldeydi. Bolluk ve refah içinde, güzel günler geçiliyorlardı. Öyleki Katade ve diğerlerinin anlattıklarına göre basma zenbil koyup yürüyen bir kadın, ağaçlardan düşen olgun meyvelerin çokluğundan dolayı kısa sürede zenbilinin dolduğunu görürmüş. Havası hoş ve çevresi güzel olduğundan, oralarda pire ve insana eziyet veren haşereler bulunmazmış. Nitekim yüce Allah buyurmuştur ki:
"Sebe'lilerin yurdlarmda Allah'ın kudretine bir ayet vardır: Sağlı sollu iki bahçe vardı. Onlara: "Rabbmızm rızkından yeyin ve O'na şükredin.İşte hoş bir şehir ve bağışlayan bir Rab, denmişti" (Sebe\ 15.)
"Ve Rabbımz size şöyle bildirmişti: "Andolsun, şükrederseniz elbette size nimetini arttırırım ve eğer nankörlük ederseniz azabım pek çetindir." (tbrâhîm, 7.)
Sebe' halkı, Allah'tan başkasına taptı. O'nun verdiği nimetinden dolayı da sunardılar. Kasabaları birbirine yakındı, aralarında güzel bahçeler vardı, yolları güvenliydi. Bütün bunlardan sonra, yolculuklarının arasının uzaklaştırılmasını, zorluk ve yorgunlukla yolculuk etmeyi istediler. Sahib oldukları hayrın, şerle değiştirilmesini taleb ettiler. Aynı şekilde İsrail oğulları da ellerindeki bıldırcınların ve kudret helvasının sebze, salatalık, sarımsak, mercimek ve soğanla değiştirilmesini istemişlerdi. Sebe' halkı, bu büyük nimetten ve yaygın güzellikten yoksun bırakıldı. Yurdları harab edildi, darmadağın hale geldi. Kulların yüzüne savruldu. Bu konuda Allah şöyle buyurmuştur: "Ama onlar yüz çevirdiler. Böylece Biz de üzerlerine Arim selini gönderdik."
Bazıları derler ki: Allah, baraj gövdesinin altına fareleri musallat etti. Halk bunu farkedince oraya kedileri gözcü olarak dikti. Ama bu, onlara yarar sağlamadı. Çünkü kader ısınmış, tedbir fayda vermemişti. Hayır, artık sığınacak yer kalmamıştı. Fareler, baraj gövdesinin altma oyunca duvar yıkıldı. Su, alçak yerlere akıp gitti. Irmaklar ve dere yatakları kapandı. Ağaçlar meyve vermez oldu. Ekinler ve ağaçlar mahvoldu. O güzelim ağaçlarla meyvelerin yerini, kalitesiz ürünler ve değersiz ağaçlar aldı. Nitekim Allah: "Ve onların iki bahçesini, buruk yemişli, ılgınlık ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki bahçeye çevirdik." buyurmuştur.
İbn Abbas, Mücahid ve diğer bazı tefsirciler dediler ki: Ayet-i kerimede peçen (Hamt) kelimesi, misvak ağacı ve meyvesinin adıdır. (Esl) kelimesi de ılgın ağacımn adıdır. Ilgın ağacı değil de ona benzer meyvesiz bir ağacın adı olduğunu söyleyenler de vardır.
«İçinde biraz da sedir ağacı bulanan iki bahçeye çevirdik.» Bu ağaçtan elde edilen meyve, Arabistan kirazıydı. Meyvesi az olmakla birlikte dikeni çoktu. Buna uyan bir Arab atasözünde şöyle denmiştir: "Cılız devenin eti, sarp kayalıklı bir dağın tepesinde.. Yol vermez ki tepeye çı-kılabilsin.. Semiz değilki etin iyisi kötüsünden ayıklanabilsin." Bunun için Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:
"İşte böylece inkarlarından ötürü onları cezalandırdık. Biz nankörden başkasına ceza mı veririz?" (Scbc1,17.)
Yani bizi inkar edip peygamberlerimizi yalanlayan, emirlerimize muhalefet eden, yasaklarımızı çiğneyen kimseleri bu şekilde şiddetli azaba çarptırırız!
"Biz de onları efsaneler kıhverdik, darmadağın ettik." (Sobe', 19.)
Sebe' halkının malları mahvolup ülkeleri harab olunca, oradan göçüp başka yerlere taşınmak mecburiyetinde kaldılar. Sebe' halkı, alçak ve yüksek beldelere (gerek ova gerekse dağlık bölgeler) dağıldılar. Bazı grupları Hicaz'a yerleşti. Huzaahlar bunlardandır. Bunlar, Mekke'nin üst tarafına yerleştiler. Bunların durumunu, ileriki sayfalarda anlatacağız. Hicaz diyarına yerleşen Sebelilerin bir kısmı da Medine-i Münevvere'ye yerleşmişti. Oraya ilk yerleşenler onlardır. Sonra onların yanına üç Yahudi kabilesi gelip konaklamıştı. Bu üç kabile; Kaynuka' oğulları, Kurayza oğulları ve Nadir oğullarıydı. Bu Yahudi kabileleri, Evs ve Hazreç kabileleriyle anlaşarak yanlarında ikamet ettiler. Bunların durumu tafsilatlı bir şekilde ileride anlatılacaktır.
Sebelilerden bir grup da Şam'a yerleşmişti. Bunlar daha sonra Hıristiyanlaşmışlardı. Bunlar; Gassan, Amile, Behra, Lanır Cüzam, Tenuh, Tağlib ve diğerleriydi.
Muhammed b. İshak, Meymun b. Kaysın Sebe' halkıyla ilgili olarak şöyle bir şiir söylediğini nakleder:
"Örnek alana bunda bir ibret vardır.
Me'rib, sel suları altında kalmıştır.
Himyer, onlar için mermer bina yapmıştır.
Dalgalanan azgın sular gelince yok olmuştur. .
Daha Önceleri suları bol ve ölçülü iken,
Ekin ve üzümleri suya kanmış idi.
Suları kesilince bir çocuğa dahi onlar,

Su içiremeyen dağınık zümreler oldular."
Muhammed b. İshak'm siyer kitabında anlattığına göre Arim selinden Önce Yemen'den ilk çıkan kişi, Anır b. Amir el-Lahmî'dir. Lahm'ın babası Adiyy, Adiyyin babası Haris, Haris'in babası Mürre, Mürre'nin babası Üded, Üded'in babası Zeyd Zeyd'in babası Hemeysa', Hemey-sa'nın babası Amr, Amr in babası Arîb, Arîb'in babası Yeşcüb, Yeşcüb'ün babası Zeyd, Zeyd'in babası Kehlan, Kehlan'm babası ise Sebe'dir.
Lahm'ın babasının Adiyy, Adiyy'in babasının Amr, Ararın babasının ise Sebe' olduğunu söyleyenler de olmuştur. İbn Hişam bu görüşü nakletmiş tir.
İbn İshak dedi ki: Ebu Zeyd el-Ensârî'nin bana anlattığına göre Amr b. Âmir el-Lahmî'nin Yemen'den çıkıp gitmesinin sebeb şuymuş: Amr, Me'rib baraj duvarının dibinde farelerin yeri eşelemekte olduklarını görmüş. Halbuki Me'ribliler o baraj sayesinde suyu tutuyor ve topraklarını bu su ile sulayabiliyorlarmış. Amr, farelerin duvar dibini eşelediklerini görünce barajın artık sağlam kalamayacağım anlamış, , Yemen'den göçmeye karar vermiş. Aile efradının yanına varmış. En küçük oğluna, "Öfkelenmiş görünüp seni tokatladığımda sen de beni tokatlayacaksın!" diye emir vermiş. Öfkelenip oğlunu tokatlayınca oğlu da emre uyarak babasını tokatlamış; bunun üzerine Amr: "En küçük çocuğumun beni tokatladığı bir memlekette kalamam!" demiş. Oradan ayrılmak için mallarını satışa sunmuş. Yemen eşrafi, "Amr'm öfkesinden yararlanın. Onun mallarını ucuza satın alın." deyip mallarını ucuz bir fiyatla almışlar. Amr da çocuk ve torunlarıyla Yemen'den ayrılmış. Ezdiler de: "Amr'dan sonra biz burada kalamayız." diyerek mallarım satıp Amr'la beraber yola koyulmuşlar. Belde ve şehirleri aşarak Akk diyarına ulaşmış ve orada konaklamışlar. Akklılar da onlarla şiddetli bir savaşa tutuşmuşlardı. Abbas b. Mirdas, bu hadiseden şöyle sözeder: "Adnan oğlu Akklılar Gassanlılarla oynamak istediler. Nihayet çeşitli ülkelere kovuldular."
Amr b. Amir el-Lahmî ile aile efradı ve beraberindeki Ezdliler, Akk diyarından çeşitli yerlere dağıldılar. Cefne b. Amr b. Amir ailesi, Şam'a yerleşti. Evs ve Hazreç kabileleri, Yesrib'e (Medine) yerleşti. Huzaalı-lar, Mekke'ye bir konaklık mesafedeki Merru'z-Zahran'a yerleştiler. Se-rat Ezdileri Serat'a, Uman Ezdileri Uman'a yerleştiler. Sonra Cenâb-ı Allah Me'rib barajının üzerine sel salarak yıktı.
Süddî de buna benzer ifadelerle bu olayı anlatır. Bir rivayetinde Muhammed b. İshak, Amr b. Amir el-Lahmî'nin kahin olduğunu söylemiştir. Başkaları ise, onun hanımı Tarife bint el-Hayr el-Himyeriy-ye'nin kahin olduğunu söylemişlerdir. Tarife, ülkelerinin yıkılıp harab olacağını önceden haber vermişti. Onlar, ülkenin yıkılıp harab olacağını, baraj duvarının dibindeki fareleri gördüklerinde anlamışlardı. Fareleri gördükten sonra göç hazırlıklarına başlamış ve yola koyulmuşlardı.
Doğrusunu Allah bilir. [19]

Fasıl

Arim seline maruz kalan Sebe'lilerin tamamı Yemen'den çıkmadı. Aksine çoğu orada kaldı. Barajları olan Me'rib'liler ise, çeşitli ülkelere dağıldılar. Bu görüş, İbn Abbas'ın şu rivayetine de uygundur: Sebe'li bütün kabileler, Yemen'den çıkıp gitmediler. Sadece dört kabile, Arim selini uğursuz sayarak Yemen'den göçüp gittiler. Mezhic, Kinde, Enmar ve Eş'arî kabileleri orada ikamete devam ettiler. Enmar kabilesi; Ebu Has'em, Becile ve Himyer olmak üzere üç kola ayrılır. Bunların tümü göç etmeyip yurtlarında kaldılar. Bunları, hakimiyet ellerinde olduğu sürece yetmiş yıl müddetle Yemen melikleri ile Tübba'ları idareye devam ettiler. Nihayet Ebrehe ve Eryat adlı iki emîrinin komutasında gönderdiği ordu vasıtasıyla Habeş hükümdarı, hakimiyeti, Yemen melik ve Tübba'lannu elinden aldı. Sonra Seyf b. Zî Yezen el-Himyerî adındaki hükümdar, Yemen idaresini ele geçirdi. Allah izin verirse bu konuyu ileride açıklamaya çalışacağız. Güvencimiz Allah'adır. Bu olaylar, Hz. Peygamberin doğumuna yakın bir zamanda cereyan etmiştir.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), Yemen halkına davetçi olarak Hz. Ali, Ha-lid b. Velid, Ebu Musa el-Eş'arî ve Muaz b. Cebel' gönderdi. Bunlar halkı İslâm'a davet ediyor, onlara delil ve hüccetleri açıklıyorlardı. Daha sonra Esved el-Ansı ayaklanarak idareyi ele geçirdi; Rasûlullah'm valilerini Yemen'den sürdü. Hz. Ebu Bekir'in zamanında Esved Öldürülünce Yemen'e İslâmî idare ve sistem tekrar yerleşti. [20]

Rebia B. Nasr B. Ebi Harise B. Amir'in Olayı

Daha önce de belirtildiği gibi Arar b. Amir, Lahm kabilesindendir. İbn İshak da onun, adı geçen kabileye mensub olduğunu söyler.
Süheylî ile Yemenli s oy bilimciler, Nasr b. Rebia'dan bahsederlerken onun babasının adının, Nasr b. Haris b. Nemmare b. Lahm olduğunu söylemişlerdir. Zübeyr b. Bekkar ise, Rebia'nın babasının, Nasr b. Malik b. Şavez b. Melik b. Acem b. Amr b. Nemmare b. Lahm olduğunu söylemiştir. Lahm, Cüzam'ın kardeşidir. Lahm kelimesi, tokatlamak anlamına gelir. Kardeşinin yanağına tokat attığından dolayı bu adı almıştır. Kardeşi Cüzam da kendisini tokatlayan kardeşinin elini ısırdığı için, ısırıp koparan anlamına gelen Cüzam adını 'almıştır. Rebia, Himye-ri'nin Tübbalarmdan yani hükümdarlarından biridir. [21]

Rebîa İle Kahin Şıkk Ve Satîh'in Kıssası

Bu iki kahin, Hz. Muhammed'in peygamber olarak gönderileceğini önceden haber vermişlerdir. Satıh'm adı, Rebi b. Rebia b Mesud b. Mazin b. Zib b. Adiyy b. Mazin Gassan'dır.
Şıkk ise, Sa'b'm oğludur. Sa'b'm babası, Yeşker b. Rühm'dır. Rühm, Efrek b. Kays'm oğludur. Kaysın babası Abkar ise, Enmar b. Nizar'm oğludur. Bazılarıysa Enmar'ın şeceresinin şöyle bir sıra takib ettiğini söylerler: Enmar b. İraş b. Lihyan b. Amr b Gavs b. Nabit b. Malik b. 2eyd b. Kehlan b. Sebe'.
Anlatıldığına göre Kahin Satih'in normal insan gibi vücut organları yokmuş.. Âdeta bir et torbası gibiymiş, Yüzü göğsündeymiş.. Öfkelendiğinde şişer ve otururmuş, Şıkk ise yarım insanmış. Halid b. Abdullah el-Kasrî'nin, onun soyundan geldiği söylenir. Süheylî'nin anlattığına göre bu ikisi aynı günde, yani Tarife bint'ün-Hayr el-Himyerî'nin öldüğü günde doğmuşlardır. Tarife, ikisinin de ağzına tükürerek kahinliği onlara miras bırakmış. Önce de söylediğimiz gibi Tarife, Amr b. Amir el-Lahmi'nin karışıdır. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. İshak dedi ki: Tübba' unvanıyla Yemen'de hüküm süren bir kaç hükümdardan biri de Rebia b. Nasr'dır. Rebia, korkunç bir rüya görerek ürkmüştü. Memleketinin tüm kahinlerini, büyücülerini, aiflerini[22] ve müneccimlerini yanına çağırtıp toplamış, onlara şöyle demişti: "Korkunç bir rüya gördüm ve çok ürktüm. Nasıl bir rüya gördüğümü, siz bana söyleyin ve yorumunu yapın." Yorumcular, "Gördüğün rüyayı bize anlat ki, onu yorumlayabilelim." dediler. Rebia: "Size anlatırsam onu yorumlayamayacağmızdan korkarım." deyince, yorumculardan biri şu teklifte bulundu: "Hükümdarımız kendisi anlatmadan rüyasının yorumlanmasını istiyorsa, Şıkk ile Satih'e haber gönderip çağırsın. Onlardan daha bilgilisi yoktur. Onlar, rüyanı sana anlatıp yorumlayabilirler. "
Bu teklifi b'eğenen Rebia, o kahinlerin ikisini de makamına çağırttı. Önce Satih geldi. Hükümdar, ona: "Beni ürküten korkunç bir rüya gördüm. Gördüğüm rüyayı ben sana anlatmadan bilir ve söylersen, yorumunu da yapabilirsin." dedi. Satıh, "Olur, yaparım." dedi ve rüyayı anlatmaya başladı: "Ey hükümdarım! Sen rüyanda, karanlıklar içinden bir ateş parçasının çıkıp alçaktaki bir yere (Tihame) düştüğünü ve başı olan (canlı) her şeyi yediğini gördün." dedi.
Hükümdar Rebia: "Ey Satih, rüyayı hiç hata yapmadan olduğu gibi anlattın. Peki nasıl yorumlayacaksın?" diye sordu. Satil şöyle yorumladı: "Karataşlı vadinin iki yakası arasındaki yılana andolsun ki, Habeşîiler, sizin topraklara konacak ve Ebyen ve Cüreş[23] arasındaki mıntıkalara hakim olacaklardır."
Hükümdar: "Bu, bizi acı ve kedere boğacak bir musibettir.. Benim zamanımda mı, yoksa benden sonra mı bu olay meydana gelecek?" diye sordu. Satih: "Hayır, babana andolsun ki, senin hükümdarlığının ardından altmış veya yetmiş yıl geçtikten sonra meydana gelecektir." dedi.
Hükümdar: "Onların hükümranlığı devam mı edecek, yoksa bir süre sonra yıkılacak mı?" diye sorunca Satih, "Hayır., bir kısmı öldürülecek, bir kısmı da kaçıp kurtulacak ve Yemen'den çıkacaktır."diye cevap verdi. Hükümdar, "Habeşlilerin öldürülüp sürülmelerinden sonra Yemene kim hakim olacaktır?" diye sordu. Satih: "Habeşlüerden sonra Ye-men'e İrem zî Yezen hakim olacaktır. Aden'den çıkacak olan İrem, Habeşlüerden hiçbirini, Yemen'de bırakmayacaktır." dedi. Hükümdar: "İrem'in hakimiyeti devam mı edecek, yoksa yıkılacak mıdır?" diye sorunca, Satih: "Yıkılacak." dedi. "Kim yıkacak?" diye sordu. Satih: "Zeki bir peygamber yıkacaktır. Yücelerden kendisine vahiy gelecektir." diye cevap verdi. Hükümdar: "O peygamber kimdendir? diye sorunca Satih şöyle cevapladı: "Galib b. Fihr b. Malik b. Nadr soyundan gelecek olan bir adamdır. Sonuna kadar onun kavmi hükümran olacaktır." Hükümdar: "Bu dünyadan başka bir dünya var mı?" diye sordu. Satih: "Evet, vardır. Orada insanların evveli ile sonu biraraya gelip toplanacaktır. İyilik yapmış olanlar mutlu, kötülük yapmış olanlar mutsuz olacaktır." dedi. Hükümdar: "Bu söylediklerin gerçek mi?" diye sorunca, Satih şu cevabı verdi: "Aydınlığına ve karanlığına, gecenin sökülüşüne ve günün ışımasına and olsun ki, sana verdiğim haberler gerçektir!.,"
Daha sonra hükümdarın yanma Şıkk geldi. Satih'e söylediklerini ona da söyledi. Ancak ikisinin aynı şeyleri mi yoksa farklı şeyleri mi söylediklerini öğrenmek için, Satih'in söylediklerini Şıkk'a anlatmadı. Şıkk, hükümdarın rüyada şunları gördüğünü söyledi: "Evet, karanlıktan bir ateş çıktığını, ateşin yüksekle alçak arası bir yere düştüğünü ve herkesi yediğim gördün."
Hükümdar ona dedi ki:
- Doğru söyledin. Ey Şıkk, hiç hata yapmadın. Peki bu rüyayı nasıl yorumlarsın?
- Karataşlı vadinin iki yakası arasındaki insanlara andolsun ki, Sudanlılar sizin toprağa girecek, her çocuğun eline vurup galib olacak, Eb-yen şehrinden Necran şehrine kadar olan kısma hakim olacaklardır.
- Babana andolsun ki ey Şıkk, bu hadise, bize çok zor ve acı verecek bir felakettir. Benim zamanımda mı, yoksa benden sonra mı meydana gelecektir?
- Sonra şanlı ve ulu bir kimse, sizi onlardan kurtaracak ve onları ezip geçecektir.
- O şanlı ve ulu kişi kimdir?
- Alçak olmayan ve idarede kusuru bulunmayan bir gençtir. Zî Yezen ailesinden çıkacaktır.
- İktidarı devam mı edecek, yoksa kesintiye mi uğrayacaktır?
- Allah katından gönderilen bir elçi, onun iktidarına son verecektir. O rasûl, hak ve adalet getirecektir. Din ve fazilet ehlindendir. Onun kavmi kıyamete kadar hükümran olacaktır.

- Kıyamet nedir?
- O gün yöneticiler cezalandırılacak.. Gökten bir çağrı yapılacak.. O çağrıyı canlılar da ölüler de işitecek.. O günde insanlar hesap yerinde toplanacak.. Allah'a karşı gelmekten sakınmış olanlar, hayır ve kurtuluşa ereceklerdir.
- Söylediklerin gerçek mi?
- Göklerle yerin ve ikisi arasındaki alçak, yüksek her şeyin Rabbine andolsun ki, sana söylediklerim gerçektir ve içinde asla şüphe yoktur.
İbn îshak dedi ki: Şıkk ve Satihın söyledikleri sözler, hükümdar Re-bia'yı etkiledi. Çoluk çocuğunu -gerekli ihtiyaçlarını temin ederek-Irak'a gönderdi. Fars hükümdarlarından Sabur b. Harzad'a mektup yazdı. Hükümdar Sabur, onları Hire'ye yerleştirdi.
Numan b. Münzir, Hükümdar Rebia b. Nasr'ın soyundan gelen ve Hire'de Kisra adına hüküm süren bir vali idi. Araplar heyetler halinde ziyaretine gelerek onu överlerdi. Hire'nin fethinden sonra Numan b. Münzir'in kılıcı kendisine armağan olarak getirilen Emiru'l-Mü'minin Ömer b. Hattab, "Bu kılıç kimin?" diye sorunca Cübeyr b. Mut'im: "Ka-nes b. Maad b. Adnan'ı soyundan arta kalan bir adamın.." diye cevap vermişti. Doğrusunu Allah bilir. [24]

Yemen Hükümdarı (Tübba) Ebu Kerîb Tübban Esad'ınmedînelilerle Arasında Geçenler Ve Onun Ka'be'ye Örtü Geçirişi

İbn îshak'm anlattığına göre Rebia b. Nasr'ın ölümünden sonra Yemen idaresi tamamen Hassan b. Tübban Esad Ebi Kerib'in eline geçti. Yemen tübbalannın (hükümdarlarının) sonuncusu olan Tübban Es'ad, Külkey Kerib b. Zeyd'in oğludur. Zeyd ise, Yemen tübbalannın ilki olup Kahtanilerdendir. Amr Zil-Ez'ar'm oğludur.
Ebu Kerib Tübban Es'ad, Medine'ye gelerek iki Yahudi âlimini Yemen'e sevk eden ve Ka'be'yi onarıp üzerine örtü geçiren hükümdardır. Rebia b. Nasr'dan önce hüküm sürmüştü. Doğu ülkelerine yaptığı seferden dönerken Medine'ye uğramıştı. Sefere giderken de Medine içinden geçmişti ama halk tedirgin olmamıştı. Oğlunu oraya bırakmıştı. Fakat bir suikasd neticesinde oğlunu öldürmüşlerdi. Sefer dönüşü Medine'ye uğradığında oraya tahrib etmeye, ahalisinin kökünü kazımaya, hurmalıklarını kesmeye kararlıydı. Amr b. Talla, Neccar oğullarının kardeşi ve Beni Amr b. Mebzul'un evladından idi. Mebzul'un adı da Amir b. Malik b. Neccar idi. Neccar'm adı ise, Teymullah b. Salebe b. Amr b. Hazrec b. Harise b. Salebe b. Amr b. Amir idi.
İbn Hişam dedi ki: Amr b. Talla, Amr b. Muaviye b. Amr b. Amir b. Malik b. Neccar'dır. Talla, anasının adıdır. Anası, Amir b. Zurayk el-Hazreciye'nin kızıdır.
İbn îshak'm anlattığına göre Beni Adiyy b. Neccar kabilesinden Ah-mer adında bir adam, Tübban'm adamlarından birini kendine ait bahçedeki hurma ağaçlarından birini keserken görmüş, elindeki orakla adamı Öldürüp "Hurma, ancak onu aşılayana aittir." demiş ve bu olay, Tübban'm Medinelilere karşı öfkesini daha da artırmıştı. Ensâriler, gündüzlerin Tübban ile savaşmayı, geceleyin onu misafir gibi ağırlamaya söyleyip kararlaştırmışlar ve bu kararlan hoşlarına gittiği için de "Vallahi bizim milletimiz âlicenaptır." demişlerdi.
İbn îshak'ın Ensâr'dan naklettiğine göre Tübban'm öfkesi, Yahudilere karşı imiş. Fakat Ensâr, onun Yahudilere zarar vermesine engel olmuş.
Süheylî der ki: Tübban, Yahudilere karşı kendi amcazadeleri ile
Ensâr'a yardım için Medine'ye gelmişti. Çünkü Yahudiler, bazı şartlara uymayı taahhüd ederek Medine'ye gelip Ensâr in yanında ikamet etmeye başlamışlar, ama daha sonra o şartları unutarak Ensâr'a tecavüze kalkmışlardı. Tübban, Yahudilerin o şartlara uymalarım sağlamak için Medine'ye gelmişti. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak der ki: Tübban, onlarla savaşmaktayken bir ara Yahudi Kurayza oğulları kabilesinden iki bilgin, -Medine'yi ve halkını mahvedeceği haberini duydukları için- yanma geldiler ve ona şöyle dediler:
"Ey hükümdar! Sakın böyle yapma. 'Mutlaka Medine'yi ve halkını kırıp geçireceğim.' diyorsan, bu amacına ulaşamazsın. Kısa zamanda bir azaba çarptırılmandan korkarız!"
Hükümdar, "Neden?.." diye sorunca şu cevabı verdiler: "Medine, ahir zamanda şu haremden (Mekke'den) çıkacak olan Kureyşli bir peygamberin hicret edeceği yerdir. Buraya yerleşecek ve burada yaşayacaktır." Onların bu cevabı üzerine Tübban, Medine'ye saldırısını durdurdu. Onlardan duyduğu sözlerden hoşlandı ve Medine'den ayrılıp gitti. O iki âlimin dinine Yahudiliğe girdi.
İbn İshak dedi ki: Tübban ve kavmi putperest idiler. Yemen'e dönerken Mekke'ye yöneldi. Usfan ile Emeç arasına vardığında Hüzeylîler-den birkaç kişi gelip kendisine şöyle dediler: "Ey hükümdar! Senden önceki hükümdarların farkına varmadıkları zenginlik kaynağı, içinde ze-berced, inci, yakut, altın ve gümüşün dolup taştığı bir evi sana gösterelim mi?" Hükümdar "Evet," deyince, ona o evi şöyle tanıttılar: "Mekke'deki bir beyt (ev) dir ki ora halkı o evin yanında namaz kılıp ibadet ederler."
Hüzeylîler, Tübban'ı Ka'be'ye yöneltmekle onu helak etmek istemişlerdi. Çünkü Beyt'i ele geçirmek isteyen ve orada taşkınlık yapan kimselerin helak, olduklarını daha önce öğrenmişlerdi.
Tübban, Mekke'ye yönelince, adamları kendisine: "O iki Medineli Yahudi âlime haber gönder; bu seferin durumunu ve akıbetini onlara sor." dediler. Haber saldı, o iki âlim, Tübban'a şu öğütleri verdiler: "Hü-zeylîlerden olup seninle görüşmüş ve Ka'be'ye saldırmanı teklif etmiş olan o heyet, senin ve askerlerinin mahvolmasını istiyorlar. Çünkü Kabe'den, başka Allah'ın

yeryüzünde kendisi için seçtiği başka bir ev bilmiyoruz. Eğer onların tekliflerine uyarsan hem sen, hem beraberindekiler toptan helak olursunuz!.."
Tübban: "Ka'be'ye varınca ne yapmamı tavsiye edersiniz?" diye sordu. Dediler ki: "Mekkeliler orada nasıl davranıyorlarsa sen de öyle hareket et. Ka'be'yi tavaf et,tazim et, ona karşı saygılı davran, onun yanında saçım tıraş et, oradan çıkıncaya kadar boynun bükük kalsın." Bu tavsiyeleri dinleyen Tübban, onlara: "Peki, bu söylediklerinizi yapmanıza mani olan nedir?" diye sorunca şu cevabı verdiler: "Allah'a andolsun ki orası, atamız İbrahim'in evidir. Tıpkı sana anlattığımız gibi yüce ve kutsal bir mekandır. Ancak Mekkelüer, onunla bizim aramıza girdiler. Etrafına dizdikleri putları ve orada akıttıkları kanlar ile, oraya yaklaşmamıza engel oldular. Onlar murdardırlar ve Allah'a ortak koşan kimselerdir." Hükümdar Tübban, Yahudi âlimlei-inin öğütlerini kabul etti, sözlerinin doğruluğunu anladı.. Mekke'ye saldırmasını teklif eden Hüzeylî-leri çağırtarak ellerini ve ayaklarını kestirdi. Sonra yoluna devam edip Mekke'ye vardı; Ka'be'yi tavaf etti, orada kurbanını kesip tıraş oldu. Mekke'de altı gün kaldı. Anlatıldığına göre o süre zarfında kurbanlar kestirip Mekkelilere yedirmiş, bal içirmiş ve rüyasında Ka'be'ye hurma ağacının yaprak ve lifinden örülmüş bir örtüyü geçirmekte olduğunu görmüş.. Uykudan uyanınca, Ka'be'ye Yemen dokuması çizgili kumaştan yapılma bir örtü geçirmişti.
Anlatıldığına göre Ka'be'ye ilk örtü geçiren adam, Hükümdar Tübban'dır. Kendisine bağlı Cürhümlü valilerine Ka'be'ye iy bakmalarım, orayı temiz tutmalarını; oraya kan, leş ve âdet görmekte olan kadınları yaklaştırmam al annı emretmiş ve Ka'be ye anahtarlı bir kapı yaptırmıştı. Bu cümleden olarak Sübey'a bintül Ehabb, oğlu Halid b. Abdumenaf a şöyle demiştir:
"Ey oğul! Mekke'de büyük küçük, Sakın kimseye haksızlık etme. Oranın yasaklarına riayet et. Hiçbir hilekar seni aldatmasın Ey oğul! Mekke'de zulmeden kişi, Büyük serlere maruz kalır. Ey oğul, onun yüzüne vurulur, Yanaklarım çılgın alevler yalar. Ey Oğul! Ben, bunu tecrübe ettim. Orada zulmedenin mahvolduğunu gördüm. Orayı korumakta olan Allah'tır. Onun arsasında saraylar yapılmaz. Oradaki kuşları bile Allah korur. Kalanlar, helakten emin olurlar. Tübban orayı yıkmaya geldi. Ama Ka'be'ye kumaş örtü geçirdi. Rabbim, onun hükümranlığını yumuşattı. O da adaklarını yerine getirdi. Yanında bin devesi ile Tübban, Ka'be avlusunda yalınayak dolaşırdı. Mekkelilere yedirmeye başladı.

Deve yavrularının ve meharî[25] develerinin etlerini,
Onlara süzülmüş bal ile,
Arpa suyunu içiriyor idi.
Fil ordusunu helak etti.
Üzerlerine kaya parçaları atıldı.
Oysa ülkenin yakınma da uzağına da.

Acemlere de Hazîrlere de[26] hakim idi.
Sana söylendiğinde sözü dinle,
Ve işlerin sonu nasıl olurmuş, anla!"
İbn İshak dedi ki: Daha sonra Tübban, beraberindeki askerleri ve o iki Yahudi bilginiyle birlikte Yemen'e gitmek üzere yola çıktı. Yemen'e vardığında, girmiş olduğu dine kendi kavmini de davet etti. Ama onlar, Yemen'deki ateşin hakemliğine başvurmadan ve sonucu görmeden dinine girmeyeceklerini söylediler.
Ebu Malik b. Sa'lebe, bir defasında bana şöyle demişti: İbrahim b. Muhammedb. Ubeydullah'm şöyle dediğini işittim: Tübban Yemen'e yaklaştığında Himyerliler karşı çıkıp Yemen'e girmesine engel oldular. "Sen bizim dinimizden ayrıldın. Artık biz orada bulunduğumuz sürece Yemen'e giremezsin!" dediler. Hükümdar Tübban onları kendi dinine davet etti ve: "Benim dinim, sizinkinden daha iyidir." dediyse de onlar: "Ateşin hakemliğine başvururuz. Çıkacak sonuca göre karar veririz." dediler. Tübban da "Öyle olsun." dedi.
Yemenlilerin anlattıklarına göre ülkelerinde insanların ihtilaflarını çözen ve hakemliğine başvurulan bir ateş varmış. O ateş, haksızı yakalar, haklıya zarar vermezmiş.
Nihayet Yemenliler, putlanyla ve dinlerinde ibadet vesilesi saydıkları şeylerle birlikte; Tübban'm beraberindeki iki Yahudi bilgini de kitaplarını boyunlarına asmış vaziyette ateşe doğru gittiler. Ateşin çıktığı yere varıp orada oturdular. Ateş yerden çıkıp kendilerine doğru ilerleyince geriye ve sağa sola doğru kaçışmaya başladılar. Orada duran seyirciler, kaçmamalarını söylediler ve ateşe yaklaşmalarını teşvik ettiler. Sabretmelerini tavsiye ettiler. Sabredip ateşin yanında beklemeye başladılar. Ateş yerden çıkıp putları, ibadet aracı yaptıkları şeyleri ve onlara bağlanan Himyerli adamları yakıp küle çevirdi. Tübban'm maiyetindeki iki Yahudi bilgini ise, boyunlarına astıkları kitaplarıyla birlikte ateşin içinden sapasağlam çıktılar. Sadece alınları biraz terlemiş-ti. Bunun üzerine Himyerliler, o iki din bilgininin dinleri olan Yahudiliğe girmeye karar verdiler. Böylece Yahudilik, o günden itibaren Yemen'e yerleşmiş oldu.İbn İshak dedi ki: Adamın birinin bana anlattığına göre o iki Yahudi bilgini ile beraberlerinde şehir dışına çıkmış olan Himyerliler, geri püskürtmek için ateşe doğru yürümüşler ve: "Bu ateşi, kim geri püskürtürse o hakka daha yakındır." demişlerdi. Bunun üzerine Himyerliler, put-larryla birlikte geri püskürtmek için ateşe doğru ilerlemeye başlamışlardı. Ateşde onları yakıp küle dördürmek için kendilerine yaklaşınca gerilemeye ve sağa sola kaçmaya başladılar. Geri püskürtemediler. Bundan sonra o iki Yahudi bilgini, Tevrat okuya okuya ateşe doğru ilerlediler. Ateş gerilemeye başladı. Nihayet onu, çıktığı yere koymayı başardılar. O anda Himyerliler, o iki bilginin dini olan Yahudiliğe girmeye karar verdiler.

Naklettiğimiz bu iki rivayetten hangisinin doğru olduğunu Allah bilir. İbn îshak dedi ki: Putperestlik döneminde Yemenlilerin mabed olarak kullandıkları, son derece saygı gösterdikleri, yanıbaşmda kurbanlarım kestikleri ve içinde görünmeyen birinin kendileriyle konuştuğu bir evleri vardı ki o eve, Riam adını vermişlerdi. O iki Yahudi bilgin, bu evden Tüban'a bahsederken, şeytanın oraya gizlendiğini, insanları saptırıp fitneye düşürmek için kendilerine ses verdiğini anlattılar. Bu işin iç yüzünü açığa çıkarmak için kendisinden izin istediler, Tübban da, "Dilediğinizi yapabilirsiniz." diyerek izin verdi. Onlar da o mabedin gizli bölmelerinin birinden bir köpek çıkardılar ve kestiler. Sonra da mabedi yıktılar. Anlatıldığına göre o mabedin, üzerinde kan lekeleri bulunan kalıntıları bugün hâlâ mevcuttur[27].

Tefsirimiz (îbn Kesir Tefsiri) de naklettiğimiz gibi bir hadis-i şerifte Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Tübban'a sövmeyin. Çünkü o, Müslüman olmuştur." Ebu Hürey-re'nin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur.

"Es'ad el-Himyerî'ye sövmeyin. Çünkü Ka'be'ye ilk örtü giydiren odur."

Süheylî der ki: İki Yahudi bilgini, Tübban'a, Rasûlullah (s.a.v.) hakkında bilgi verince o, şu şiiri terennüm etmişti:

"Ahmed'in, canlıları yaratan Allah tarafından gönderilen bir elçi olduğuna şahadet ederim.

Onun zamanına kadar yaşayacak olsam, Onun yardımcısı (veziri) ve amcazadesi olurum. Düşmanlarına karşı kılıçla cihad ederim. Gönlündeki bütün sıkıntıları gideririm."

Bu şiir, babadan oğula, Ensâr'a intikal etmiş olup muhafaza edilmiştir. Ebu Eyyüb el-Ensârî (r.a.)'nin yanında da bu şiir vardı.

Süheylî der ki: İbn Ebi'd-Dünya'mn "Kitab'ül-Kubur" adlı eserde anlattığına göre San'a'da açılan bir mezarda iki kadın cesed görülmüş, cesedlerin yanıbaşmda gümüş bir levha bulunmuş. Bu levha üzerinde altınla yazılmış şöyle bir yazıya rastlanmış:

"Bu, Tübbanmn kızları Lemis ile Hübba'mn mezarıdır. Allah'tan başka ilah olmadığına, O'nun bir ve tek olduğuna, ortağı bulanmadığma şahadet ederek öldüler. Kendilerinden önce de salih kimseler, bu hal
üzere öldüler."

Daha sonra hükümdarlık, Hasan b. Tübban Es'ad'm eline geçti. Hasan, Cu şehrinin giriş kapısında asılan Yemametü'z-Zerka'nm kardeşidir. Yemame'nin asıldığı günden sonra Cu şehrine, Yemame adı verilmiştir.

İbn îshak'm anlattığına göre Yemame'nin oğlu Hasan b. Ebi Kerib Tübban Es'ad hükümdar olunca, Yemenlileri peşine takarak Arap ve Acem diyarını istila etmek için sefere çıktı. Irak topraklarına girince Himyerlilerle Yemen kabileleri onunla birlikte yol yürümekten hoşlanmaz oldular. Kendi memleketlerine ve ailelerine dönmek istediler. Hükamdarın, Amr adı verilen kardeşiyle konuştular! O da orduyla birlikte bu sefere çıkmıştı. Ona: "Kardeşin hükümdar Hasan'ı Öldür, seni başımıza hükümdar yapalım. Bereberce memleketimize dönelim.» dediler. Amr, bu teklifi beğendi. Bu işi yapmayı kararlaştırdılar. Ancak Za Ruayn el-Himyerî, bunu uygun görmedi. Amr'i, böyle bir girişimde bulunmaktan menetti ve bir kağıdın üzerine şu kıtayı yazdı.

"Ey uykuyu verip, uykusuzluğu satın alan. Gözü tok ve rahat yatan kişi mutludur. Himyerliler, vefasızlık ve hainlik edince, Allah katında Za-Ruayn kendini savunur."

Yazdığı bu kıtayı, Anır'a verdi. Amr, kardeşi Hasan'ı öldürüp Yemen'e dönünce uykusuzluğa müptela oldu. Uyuyamaz hale geldi. Derdinin çaresini müneccimlere, hekimlere, kahin ve arraflara sordu. Ona denildi ki: "Kardeşini veya bir yakınını haksız yere öldüren kimse, uyku uyuyamaz, uykusuzluğa müptela olur." Bunun üzerine Amr, kardeşi Hasan'ı öldürmesini kendisine teklif edenleri birer birer Öldürmeye başladı. Sıra Za Ruayn'a geldiğinde o, "Senin yanında benim berat belgem vardır." dedi. Amr, "Ne belgesi?" diye sorunca Za Ruayn: "Sana vermiş olduğum yazı var ya..." diye cevap vermişti. Amr, yazıyı çıkarıp bakınca, içindeki kıtayı görmüş, Za Ruayn'm kendisine nasihat verdiğini anlamış ve onu serbest bırakmıştı. Yakalandığı illetten kurtulamayıp ölmüş, bunun üzerine Himyerlilerin devleti yıkılıp darmadağın olmuştu.[28]

Lahnia Zi Şenatir'in Yemen'e Hakim Olması

Lahnia, yirmiyedi yıl müddetle Yemen'de hüküm sürmüştür. Bu konuda İbn İshak şöyle der: Hükümdar hanedanından olmayan Himyerli bir adam, ayaklanarak hükümdarlık makamını ele geçirdi. Lahnia Ye-nuf zi Şenatir adındaki bu adam, Yemenlilerin önde gelen şahsiyetlerini öldürdü. Hükümdar ailesinden olan kimselerin hane halkıyla oynardı. Allah'ın buyruklarını hiçe sayan cinsî sapık bir kimseydi. Hükümdar ailesinden olan oğlanları yakalatıp getirtir. Bu iş için özel olarak yaptırdığı çardağında onların ırzına geçerdi ki daha sonra bu gençler bir fırsatını bulunca hükümdar olamasmlar. Oğlanlarla cinsel ilişkide bulunduktan sonra odanın perceresi önüne gelir ve orada kendisini beklemekte olan muhafiz askerlerine, işi bitirdiğini bildirmek için ağzını misvaklardı. Böylece askerler, onun işi bitirdiğini anlarlardı.

Nihayet Lahnia, ırzına geçmek için eski hüküm darlardan Hasan'm kardeşi Zür'a Zi Nüvas b. Tübban Es'ad'a haber salıp makamına çağırttı. Kardeşi öldürüldüğünde Zür'a, küçücük bir çocuktu. Ama sonra gelişip güzelleşmiş, yakışıklı ve akıllı bir genç olmuştu. Lahnia'mn adamı kendisini çağırmaya geldiğinde, çağrılış nedenini anladı. Çok ince bir bıçak alıp ayakkabısının içine gizledi ve onun yanma geldi. İkisi başbaşa kalınca Lahnia, onun üzerine atıldı. O da onun üzerine sıçrayarak bıçağıyla boynunu kesip öldürdü. Sonra başını koparark, daha önceleri askerlere baktığı pencereye yerleştirdi. Misvakını da ağzına taktı. Daha sonra çardaktan çıkıp halkın arasına katıldı. Alay ederek O'na: "Ey Zür'a! Yaş mıydı, kuru muydu?" diye sordular. O da: "Penceredeki yanık kelleye sorun!" karşılığını verdi. Pencereye baktılar. Lahnia'mn kesik başını görünce, Zür'a'nın

peşine düşüp yakaladılar ve: "Senden başkası bize hükümdar olamaz artık. Çünkü sen, bizi o pis heriften kurtardın." dediler. Onu, başlarına hükümdar ettiler. Himyerlilerle Yemen kabileleri onun etrafında birleşip kenetlendiler. O, Himyerlilerin son hükümdarı oldu. Yusuf adını aldı. Yusuf adım alan Zür'a Zi Nüvas, bir süre kendi ülkesinde hüküm sürdü. O sıralarda Necran'da Hz. İsa'nın dinine ve İn-cü'e bağlı, dürüst ve faziletli bazı kimseler vardı. Başlarında Abdullah b. Samir adında bi lider bulunuyordu.

İbn İshak'm anlattığına göre Necranhlar, Feymiyon adli bir adam vesilesiyle Hristiyanlığa girmişlerdir. Feymiyon, Şan yöresinden gelen ibadet ehli, sözü dinlenir, davetine icabet edilir bir Hristiyandı. Salih adlı biri, ona arkadaş olmuştu. Pazar günleri ibadet ederlerdi. Feymiyon, cuma gününün kalan kısmında bina işinde çalışırdı. Hasta, kötü-rüm ve illetli kimseler için dua eder, şifaya kavuşmalarına vesile olurdu. Bilahare bedeviler, onu ve arkadaşını esir alıp Necranlılara sattılar.

Feymiyon'u satın alan adam, onun geceleyin kalkıp içinde namaz kıldığı evin nurla dolup taştığım görür ve bu işe hayret ederdi. Necranhlar, uzun bir hurma ağacına tapar, kadınlarının zînetlerini ve süslerini ona asar ve yanında ibadet ederlerdi. Feymiyon, efendisine şöyle bir teklifte bulundu: "Tuttuğunuz bu yolun batıl ve yanlış olduğunu biliyor musunuz? Ne dersin? Allah'a dua etsem de şu ağacı yok etse iyi olmaz mı?" Efendisi, bu teklin uygun gördü. Dua zamanı gelince Necranhlar, Feymiyon'u seyretmek için toplandılar. O da namazgahında ayağa kalkıp dua etmeye başlayınca Allah, bir kasırga göndererek ağacı kökünden söküp yere yıktı. Bunun üzerine Necranhlar, Feymiyon'a uyarak Hi"istiyanlığa girdiler. O da onları, İncil şeriatına uymaya şevketti. Nihayet bazı hadiseler meydana geldi. Bütün Necranlılar, bu hadiselerden zarar gördüler.

İşte o günden itibaren Hıristiyanlık, bir Arap ülkesi olan Necran'a girdi.

Bundan sonra İbn İshak, Feymiyon vasıtasıyla Abdullah b. Samir'in, Hristiyanlığa giriş hikayesini, Zür'a Zi Nüvas'm onu v arkadaşlarını derin hendeklerde nasıl öldürdüğünü anlatır.

îbn Hişam'ın anlattığına göre Zür'a Zi Nüvas, uzun ve derin hendekler kazdırarak içinde büyük ateşler yaktırmış ve Abdullah b Samir ile inanmış arkadaşlarını hendeklere atarak ateşte yakmış, diğerlerini de öldürmüştür. Öldürdüğü kimselerin sayısı 20.000 kadardı. İbn Kesir Tefsirinin Burûc sûresi kısmında bu olay, tafsilatlı bir şekilde anlatılmıştır. [29]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/229-230.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/231-232.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/233.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/234-235.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/235.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/235-237.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/238-243.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/243-244.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/245-248.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/249-252.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/253-258.

[12] Buharı, Cihad, 78.

[13] Cevani, "Usulül-Ahsab" adlı eserinde şöyle der: Malik b. Mürre'nin yatağına giren Kudaa, bir çocuk doğurdu. Ona da Kudaa adı verildi. Araplar, bu çocuğun soyunu Malik'e bağladılar. Âdet de böyledir. Bazıları ise doğan çocuğun adının Ömer olduğunu, ancak kavminden uzaklaştığı için uzaklaşan kimse anlamına gelen Kudaa adıyla adlandırılmış olduğunu söylerler.

[14] Buharî, Fi ten, 23.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/259-262.

[16] îbn Dıhye, et-Tenvîr fi Mevlidil-Beşîri'n-Nezîr.

[17] Ahmed b. Hanbel. Müsned. Hadis No: 2900.

[18] Fersah; uzunluğu 5762 m olan bir uzunluk ölçü birimidir. (Çeviren)

[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/262-268.

[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/268.

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/268.

[22] Aif: Kuşların uçuşuna bakarak, olacak şeyleri önceden haber verebilen bir çeşit kahin.

[23] Ebyen ile Cüreş, Yemen'in iki vilayetidir.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/268-271.

[25] Meharı: Hızlı koşan bir çeşit deve.

[26] Hazîr: Arap olmayan bir milletin adı. Hazar da denir.

[27] Bu sözler, îbn îshakin yaşadığı dönem için doğrudur.

[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/272-277.

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/278-279.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hükümdarlığın Yemen'de Himyerlllerden Habeşlilerîn Eline Geçmesi
Ebrehe'nîn Eryat'la Anlaşamaması, Onunla Savaşması Ve Öldürüp Yerine Geçmesi
Ebrehe'nin Ka'be'yi Yıkmak İçin Fillerle Mekke'ye Saldırması
Yemen'deki Hakimiyetin Habeşlîlerden Alınıp Seyf B. Zî Yezen'in Eline Geçmesi
Yemen'deki Faksların Akibeti
Hadr Valisi Satıron
Tavâif-İ Mülûk Haberleri
Hicaz Arapları Olan İsmail Oğulları Ve Bisete Kadar Geçen Zamanda Cereyan Eden Cahiliye Dönemi Olayları
Huzaalıların Kıssası, Amr B. Luhayy'ın Haberi Ve Arap Diyarındaki Putperestler
Arapların Cahiliyeti
Hicaz Araplarının Ve Peygamber Efendimizin Dedesi Adnan
Hicaz'daki Arap Kabileleri Neseblerinîn Adnan'a Ulaşması
Kureyşlilerin Soyu Ve Üstünlükleri
Kureyş Kelimesi

Hükümdarlığın Yemen'de Himyerlllerden Habeşlilerîn Eline Geçmesi

Hükümdarlığın, Yemen'den ve Himyerlilerin elinden çıkacağını meşhur kahinlerden Şıkk ile Satih daha önceden bildirmişlerdi. Zür'a Zi Nüvas'm saldırısı neticesinde sadece bir kişi kurtulmuştu. O da Devs Zu Saleban adlı biri olup at üzerinde kum çöllerine saparak hayatım kurtarmış ve Bizans imparatoruna giderek Zür'a Zi Nüvas'a ve ordusuna karşı kendisine yardım etme sini istemişti. Hristiyan Necranlıların başlarına gelen felaketi ona anlatmıştı. Çünkü imparator da Hristiyandı. İmparator, Devs Zu Saleban adındaki bu adama: "Memleketiniz bize çok uzaktır. Size yardam edemem. Ancak sana yardım etmesi için Habeş kralına yazacağım. O da Hristiyandır. Hem ülkene de yakındır." dedi. Devs'e yardım etmesini ve Zür'a Zi Nüvas'tan intikamını almasını ifade eden bir emirname yazdı.
İmparatorun emirnamesini (mektubunu) alan Devs, Habeş kralının yanma gitti. Kral Necaşî, onun yanma 70.000 kişilik bir ordu kattı.
Ordunun komutanlığına Eryat adlı birini tayin etti. Eryat'ın beraberinde Ebrehe de vardı. Eryat, askerleri gemilere bindirerek Yemen'e doğru hareket etti. Beraberinde Devs de olduğu halde Yemen kıyılarına yanaştı. Eryat karaya çıkınca, Zür'a Zi Nüvas, Himyerliler ve kendi itaatine aldığı Yemen kabileleriyle savaştı. Adamları hezimete uğrayınca Zür'a Zi Nüvas, atım denize doğru çevirdi, kırbaçladı. Sonra da sulara gömüldü. Eryat ta Yemen'e girerek oraya hakim oldu. [1]

Ebrehe'nîn Eryat'la Anlaşamaması, Onunla Savaşması Ve Öldürüp Yerine Geçmesi

İbn îshak'm anlattığına göre Eryat, Yemen'de birkaç sene hüküm sürdükten sonra Ebrehe ile anlaşmazlığa düştü. Habeşlilerin bir kısmı ondan yana, bir kısmı da Ebrehe'den yana oldular. İki taraf savaşmak üzere karşı karşıya geldiler. Birbirlerine yaklaştıklarında Ebrehe, Er-yat'a haber göndererek, "Habeşlileri birbirine kırdırma. İstersen ikimiz birbirimizle teke tek vuruşalım. Hangimiz hayatta kalırsak, o yalnız başına orduya komutan olur." dedi. Eryat ta, verdiği cevapta: "Doğru karar verdin." dedi.
Hristiyan dinine bağlı dindar ve tıknaz bir insan olan Ebrehe meydana çıktı. Boylu boslu, yakışıklı bir adam olan Eryat ta elde mızrak ona karşı çıktı. Ebrehe'nin arkasında, gerisini kollayan, Atvede adlı bir genç vardı. Eryat, mızrağını Ebrehe'nin tam tepesine yönelterek attı, ama mızrak, Ebrehe'nin alnına isabet ederek kaşını, gözünü, burnunu dudağını yardı. Bu yüzden Ebrehe'ye yarık dudaklı manasına gelen Ebrehetül-Eşrem denmiştir. Ebrehe'nin gerisinde duran Atvede de Eryat'ın üstüne atılarak onu öldürdü. Askerleri, Ebrehe'nin ordusuna katıldılar. Yemen'de Habeşliler, ona karşı cephe oluşturdular. Bunun üzerine o da Eryat'ın diyetini (kan bedelini) ödedi.
Eryat ile Ebrehe'yi Yemen'e görevli olarak göndermiş olan Habeş Kralı Necaşî, olanları duyunca Ebrehe'ye çok öfkelendi ve "Buyruğum olmaksızın emîrime saldırıp onu öldürdü." dedi; sonra da Ebrehe'nin ülkesini ayakları altında çiğneyeceğine ve onun perçemini keseceğine yemin etti.
Kralın öfkelendiğini ve yemin ettiğini duyan Ebrehe, saçını tıraş ederek bir miktar Yemen toprağını da bir kesenin içine koyarak Kral Necaşi'ye gönderdi, sonra da ona şu mealde bir mektup yazdı: "Ey hükümdar! Eryat, senin bir kulundu. Ben de senin bir kulunum. Senin emrinde ihtilaf ettik. Ama hepimiz sana itaatten ayrılmadık. Şu kadar var ki, Habeşlileri idare etmekte ben daha güçlüyüm, siyaseti ondan daha iyi bilirim. Hükümdarımın yemin ettiğini duyunca saçımın tümünü traş ettim. Hakimiyetim deki yerlerin toprağından bir avuç alıp bir keseye doldurup gönderdim ki hükümdarım, yeminini yerme getirmek için o Lnraklan ayağının altına alıp çiğnesin..."
Bu mektup kendisine ulaştığında Kral Necaşı, Ebrehe den memnun oldu- ikinci bir emre kadar Yemen'i idareye devam etmesini söyledi. Ebrehe de Yemen'de kalıp orayı idare etmeye devam etti. [2]

Ebrehe'nin Ka'be'yi Yıkmak İçin Fillerle Mekke'ye Saldırması

Bu hadiseden bahseden sure-i celilede yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
"Rabbinin fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? O, bunların düzenlerini boşa çıkarmadı mı? O, bunların üzerine sürülerle kuşlar gönderdi ki, onların üzerine pişkin tuğladan taşlar atıyorlardı. Nihayet onları, yenik ekin yaprağı gibi yapıverdi." (el-Fîl, 1-5.)
İlk defa filleri ehlileştiren şahsın, hükümdar Dahhak'ı öldüren Feridun b. Esfîyan olduğu söylenir. Taberî de böyle demiştir. At üzerine eğer koyan ilk şahıs ta odur. Ama atı evcilleştirip sırtına binen ilk şahıs, Dünya hükümdarlarının üçüncüsü Fitahmoris'dir. Ata ilk binen şahsın Hz. İsmail olduğunu söyleyenler de vardır. Muhtemelen Hz. İsmail, Arapların ilk ata binenidir. Doğrusunu Allah bilir.
İri cüsseli olmakla birlikte filin, kediden korktuğu söylenir. Hatta Hindlilerle savaşan bir ordunun komutanı, Hind askerlerinin ilk saflarında bulunan filleri korkutmak için Havmetu'l-V^ğy denen yere kediler götürmüş, kedileri gören filler, ürküp gerisin geriye kaçmaya başlamışlar.
İbn İshak'm anlattığına göre Ebrehe, San'a'da Kulleys adlı emsalsiz bir kilise yaptırmış ve Necaşî'ye bu konuda yazdığı bir mektupta şöyle demiştir: "Senin için bir kilise yaptırdım. Senden önce hiçbir hükümdar için böylesine ihtişamlı bir mabed inşa edilmiş değildir. Arapların Ka'be sine giden hacıları buraya .yöneltinceye kadar bu işin peşini bırakmayacağım..."
Süheylî'nin anlattığına göre Ebrehe, daha sonra daha sonra pislik yuvalı haline getirilen bu kiliseyi inşa ettirirken Yemenlileri, canları çı-kasıya çalıştırmıştır. Gün doğuncaya kadar çalışmayı geciktirenlerin mutlaka ellerini keserdi., Belkıs'ın sarayından oraya taş ve mermerlerle büyük ve değerli eşyaları taşıtırdı. Kiliseye altın ve gümüş haçlar, fildi-şinden ve abanozdan kürsüler yaptırdı. Kilise, yükseklik ve genişliğiyle gerçekten göz alıcıydı.
Ebrehe'nin ölümünden sonra Habeşliler dağıldılar. O kargaşa döneminde birşeyler yağmalamak için kiliseye saldıranları mutlaka cin çarpıyordu. Çünkü kilise, iki put olan Kuayb ile karısı adına yapılmıştı. O putlardan her biri, altmış zira boyundaydı. Yemenliler, kiliseyi kendi haline bıraktılar. Abbasi halifelerinin ilki olan Seffah zamanına kadar olduğu gibi kaldı. Seffah, akıllı ve bilgili bir gurup insanı oraya gönderdi. Taşlarım birer birer sökerek kiliseyi yıktılar. Böylece onu harab olmaya terkettiler. İzleri günümüzde dahi görülebilmektedir.
İbn İshak der ki: Araplar, Ebrehe'nin Necaşi'ye gönderdiği mektubun içeriğinden haberdar olunca, Kinane kabilesinden bir adam gelip Kulleys kilisesinin içine girdi. Kimse görmeden oraya pisledi. Sonra çıkıp memleketine gitti. Ebrehe bu işi duyunca, "Bunu kim yaptı?" diye sordu. "Arapların Mekke'de ziyaret ettikleri Ka'be halkından biri yaptı! Senin Arap hacılar bu kiliseye yönelteceğine ilişkin söylediğin sözleri duyup öfkelenmiş ve bu kilisenin, Ka'be gibi yüksek bir mabed olamıya-, cağını bildirmek için, gelip içine pislemiş." dediler.
Bu cevabı alan Ebrehe, son derece öfkelenmiş ve yıkmak üzere Ka'be üzerine gideceğine yemin etmişti. Habeşlilerin sefere hazırlanmaları emrini verdi. Bunun üzerine onlar da hazırlandılar. Sonra askerlerinin önüne fil katarak yola çıktı. Araplar, Ebrehe'nin yola, çıktığını ve Mekke üzerine gelmekte olduğunu duyunca işin ciddiyetini kavradılar. Allah'ın kutsal evi Ka'be'yi yıkmak niyetiyle Mekke'ye gelmekte olduğunu duyduklarında, ona karşı harb etmeleri gerektiğini ve bunun kendi hakları olduğunu anladılar.
Yemen eşraf ve meliklerinden biri olan Zu Nefer adındaki kişi, kendi kavmini ve çağrısına uyan diğer Arapları, Ebrehe'ye karşı savaşmaya ve Ka'be'ye yapacağı saldırıyı geri püskürtmeye davet etti. Zu Nefer, çağrısına icabet eden kimselerle birlikte Ebrehe'nin karşısına çıktı; onunla savaştı, ama yenildi. Yakalanıp esir edildi. Ebrehe, onu öldüreceği zaman: "Ey hükümdar! Beni öldürme, yanında kalmam belki de senin için daha hayırlı olur." dedi. Bunun üzerine Ebrehe, onu Öldürmekten vazgeçti. Hapsederek kendi yanında tuttu. Ebrehe, yumuşak huylu bir adamdı.
Bundan sonra Ebrehe, hedefine ulaşmak için yola devam etti. Has'am diyarına vardığında, karşısına oranın iki kabilesi olan Şehran ve Nahis kabileleri ile diğer Arap kabilelerini arkasına alan Nüfeyl b. Habip çıktı. Yapılan savaş sonucunda Ebrehe, onu da yendi. Nüfeyl esir düştü. Huzura getirilip de Ebrehe onu öldürmek istediğinde, Nüfeyl şöyle dedi: "Ey hükümdar, beni öldürme. Arap topraklarında sana kılavuz-, luk ederim. Şehran ve Nahis kabileleriyle birlikte senin emrindeyim." Bunun üzerine Ebrehe, onu serbest bıraktı. O da Ebrehe'yle birlikte yola çıkıp kılavuzluk etmeye başladı.
Ebrehe, Taife vardığında Mesud b. Muattep adındaki şahıs, Sakif kabilesine mensup bazı adamlarla birlikte onu karşıladı. Kendisi ve heyetteki arkadaşları ona şöyle dediler: "Ey hükümdar! Biz sadece senin kullarınız. Emrini dinleyip sana itaat ederiz. Bizde sana muhalif kimse yoktur. Yıkmak istediğin ev, bizdeki değildir.[3] Senin yıkmak istediğin ev, Mekke'dedir. Seni oraya götürecek kılavuzları yanma katacağız." Böyle demeleri üzerine Ebrehe, onlardan vazgeçip yoluna devam etti.
İbn İshak'm anlattığına göre Taiflilerin, Ka"be gibi saygı gösterip tazimde bulundukları Lat adlı bir evleri vardı. Ebrehe'ye Mekke yolu hakkında kılavuzluk etmesi için Taifliler, Ebu Rigal adında birini onun yanma kattılar. O da, bu adamın kılavuzluğunda Mekke yolunu tuttu. Muğammis. denilen yere vardıklarında Ebu Rigal öldü. Araplar, onun mezarını taşladılar. Semud kıssası anlatılırken Ebu Rigal'in, Semud kabilesine mensub oluşundan, üzerlerine gökten azab taşları yağarken onun Harem'e sığınışından, Harem'den çıktığından taşlardan birinin, kendisine isabeti neticesinde öldüğünden bahsedilir. Onun hakkında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğu rivayet edilir: "Ebu Rigal'in, Semud kabilesine mensub oluşunun alameti onunla birlikte mezarına iki altın dalın gömülmüş olmasıdır." Ebu Rigal'in mezarını açanlar, içinde iki altın dal bulmuşlardı.

O, Sakîflilerin atasıdır.
Birbirine zıt gibi görünen bu iki şeyi, yani İbn İshak'm anlatımıyla Hz. Peygamber'in hadisini uzlaştırmak, bence mümkündür Şöyleki: -Ebrehe'ye kılavuzluk ettiği ve mezarı taşlandığı bildirilen Ebu Rigal, hadiste adı geçen Ebu Rigal'e isim bakımındar benzemektedir. Hadiste sözü edilen Ebu Rigal, Ebrehe'nin kılavuzu Ebu Rigal'in ilk dedesidir. İnsanlar, birincinin mezarını taşladıkları gibi onunkini de taşlamışlar-dır. Doğrusunu Allah bilir.
Cerir, bir şiirinde şöyle der:
"Ebu Rigal'in mezarını taşladığınız gibi, öldüğünde Ferezdak'm da mezarını taşlayın."
Kuvvetli rivayete göre mezarı taşlanan, ikinci Ebu Rigal'dir.
îbn İshak'm anlattığına göre Muğammis'te konakladıktan sonra Ebrehe, Esved b. Maksud adındaki habeşli birini, kend atlarından birine bindirerek Mekke'ye göndermiş.
Esved, Mekke'ye varınca Kureyş'in ve diğer kabilelerin oradaki mallarını toplayıp önüne katmış ve Haşim oğlu Abdülmuttalib'e ait 200 deveyi de ele geçirmişti. Abdülmuttalib, o zaman Kureyş kabilesinin büyüğü ve lideriydi. Kureyş, Kinane ve Hüzeyl kabileleri ile Harem'de bulunan diğer kimseler, bu yüzden, Ebrehe'yle savaşmaya kasdettiler. Ama daha sonra bu işin üstesinden gelemeyeceklerini anlayınca, savaşmaktan vazgeçtiler.
Öte yandan Ebrehe, beldenin liderinin ve en yüksek şahsiyetinin (1) TBizdeki ev5 sözüyle Lat putunun durduğu ev kasdetmişlerdi.kim olduğunu sorup Öğrenmesi için Hunate el-Hümyerî'yi Mekke'ye gönderdi. Gönderirken de ona şu direktif verdi: Onlara git ve şunları söyle: "Hükümdar Ebrehe diyor ki: Ben sizinle savaşmak için değil, sadece Ka'be'yi yıkmak için geldim. Bu arzumuzu gerçekleştirmemize, bizimle savaşarak engel olmazsanız, kanınızı akıtmaya ihtiyacımız yoktur. Beldenin reisi eğer benimle savaşmak istemiyorsa yanıma gelsin."
Hunate, Mekke'ye varır varmaz, Kureyşlilerin liderini ve en şerefli şahsiyetini sordu. Aradığı şahsın Haşim oğlu Abdülmuttalib olduğunu söylediler. O da Abdülmuttalib'in yanına giderek Ebrehe'nin emirlerini kendisine iletti. Abdülmuttalib de şu cevabı verdi: "Vallahi, biz onunla savaşmak istemiyoruz. Zaten buna gücümüz de yetmez. Burası, Allah'ın saygı duyulan evidir. Dostu İbrahim (a.s.)'m evidir. Eğer Ebrehe'ye karşı koruyacak olursa, burası kendisinin Harem'idir. Yok eğer Ebrehe'nin dilediğini yapmasına müsaade ederse, bizim onu geri çevirecek ve Ka'be'yi ona karşı savunacak gücümüz yoktur."
Hunate dedi ki: "Hükümdar, seni alıp yanına götürmemi bana emretti. Gel de seni ona götüreyim." Abdülmuttalib, oğullarından bir kısmım da yanma katarak Hunate ile birlikte yola çıktı. Ordugaha geldiklerinde, Zu Nefer'in nerede olduğunu sordu. Zu Nefer, Abdülmuttalib'in dostuydu. Onu buldu. Tutuklu olduğu yere varıp onunla görüştü. "Ey Zu Nefer! Başımıza gelen şu beladan bizi kurtaramaz mısın?" diye sordu. Zu Nefer de şu karşılığı verdi: "Hükümdarın elinde esir olarak bulunan, sabah veya akşam öldürülmeyi bekleyen bir kimse, sizi nasıl bu beladan kurtarabilir? Sizin için birşey yapabilecek durumda değilim. Ancak fili güden Üneys adlı bir arkadaşım var. Seni, ona göndereceğim. Senin için ona tavsiyede bulunacağım. Senin haklanın büyük olduğunu ona anlatacağım. Seni, hükümdarla görüştürmek için gerekli izni almasını ondan isteyeceğim. Sen de söylemek istediklerini hükümdara söylersin. Yapabilirse, hükümdarın katında senin iyiliğin için aracılık edecektir."
Abdülmuttalib te; "Bu kadarı benim için yeterli." dedi. Zu Nefer, onu Üneys'e gönderdi ve şu mektubu da yazdı: "Abdülmuttalib, Kureyşlilerin lideri ve Mekke pınarının (Zemzem suyunun) sahibidir. Ovada insanlara yemek, dağbaşlarmda da hayvanlara yem verir. Hükümdar, onun 200 devesine el koymuş. Onu hükümdarla görüştürmek için gerekli izni al. Elden geldiğince ona hükümdar katında yararlı olmaya bak..."
Üneys de: "Ben bunları yaparım." dedi ve Ebrehe ile bu hususta görüştü ve şöyle dedi: "Kureyşlilerin lideri kapıda duruyor. Yanına gelmek için izin istiyor. O, Mekke pınarının sahibidir. Ovalarda insanlara yemek, dağbaşlarmda hayvanlara yem verir. İzin verin de gelip sizinle konuşsun ve derdini anlatsın." Üneys'in bu sözleri üzerine Ebrehe, yanma gelmesi için Abdülmuttalib'e izin verdi.
Abdülmuttalib, insanların en yakışıklısı, en güzeli ve en ulusu idi.
Ebrehe, huzuruna geldiğinde ona ikramda bulundu, saygı gösterdi. Kendisi koltukta iken Abdülmuttalib'in yerde oturmasına gönlü razı olmadı. Ama kendi koltuğunun bir ucuna oturtacak olursa, Habeşlilerin onu koltukta, yanı başında oturmuş vaziyette görmelerini de istemedi. Kendisi koltuktan inip yerdeki yaygı üzerine oturdu. Abdülmuttalib'i de yanı başına oturttu. Sonra tercümanına: "Sor bakalım.. Bizden istediği nedir?" dedi. Tercüman, ne istediğini sorunca Abdülmuttalib şöyle dedi: "Sizden istediğim, el koyduğunuz 200 devemi bana geri vermenizdir." Bu cevap karşısında Ebrehe, Abdülmuttalib'e şöyle demesini tercümanına emretti: "Ona de ki: 'Seni ilk gördüğümde çok beğenmiştim. Ama böyle konuştuğunu görünce gözümdeki değerin azaldı. Senin ve atalarının dinî sembolü olan Ka'be'yi yıkmaya geldiğim halde, bu iş için benimle konuşmuyorsun da, el koyduğum 200 devenin iadesi için konuşuyorsun!.." Abdülmuttalib: "Develerin sahibi benim. Ka'be'nin de bir sahibi vardır ve sahibi onu koruyacaktır." dedi. Ebrehe, "Sahibi onu bana karşı koruyamaz." deyince; Abdülmuttalib, "Yık da görelim." diye meydan okudu. Ama Ebrehe, yine de develerini ona geri verdi.
İbn İshak der ki: "Ebrehe'nin yanma Abdülmuttalible birlikte Bekr oğulları kabilesinin reisi Ya'mür b. Nüfase b. Kinane ve Hüzeyl kabilesinin reisi Huveylid b. Vaile'ninde girdikleri söylenir. Ka'be'yi yıkmayıp geri dönmesi için kendisine Mekke'nin mallarının üçte birini vermeyi teklif etmişlerdi; ama o, bu teklifi kabul etmemişti.
Böyle birşeyin olup olmadığım Allah bilir.
Ebrehe'nin yanından ayrılan Abdülmuttalib, Kureyşlilerin yanına döndü. Aralarında geçen konuşmayı onlara anlattı. Mekke'den

çıkıp dağbaşlanna sığınmalarını emretti. Sonra gidip Ka'be kapısının halkasını tuttu. Bir kaç Kureyşli de onunla birlikte kalkıp Ebrehe'ye beddua etmeye ve Allah'tan yardım dilemeye başladılar. Ka'be kapısının halkasına tutunmuş olan Abdülmuttalib şöyle diyordu:
"Allahım! Kul, kendi ev halkını korur. Sen de Ka'be halkını koru. Yarın onların haç ve kuvvetleri, Senin kuvvetlerini yenmesinler. Kıblemize saldırmalarına mani olmazsan, Bu, daha önce senin yapmadığın bir iştir."
İbn İshak'ın anlattığına göre Abdülmuttalib, daha sonra Ka'be kapısının halkasını bırakıp Kureyşli arkadaşlarıyla birlikte gidip dağbaşlanna sığınmış ve Ebrehe'nin neler yapacağım beklemeye başlamıştı.
Sabah olunca Ebrehe, Mekke'ye girmeye hazırlandı. Filini harekete hazır hale getirdi, askerlerim de harp düzenine soktu Filmin adı Mah-mud idi. Fili, Mekke'ye yönelttiklerinde Nüfeyl b. Habib, filin yanıbaşı-na gelerek kulağım tuttu ve şöyle dedi "Ey Mahmud, çök ve geldiğin yere geri dön. Çünkü sen, Allah'ın saygılı kıldığı ve hürmete şayan beldesinde bulunmaktasın." Böyle dedikten sonra filin kulağım bıraktı ve hayvancağız da yere çöktü.
Süheylî der ki: Fil, yere düştü. Çünkü filler, diz üstü çökemezler. Ama bazı fillerin, deve gibi düz üstü çöktüklerini söyleyenler de olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
Söyleyeceği sözleri, filin kulağına söyledikten sonra Nüfeyl b. Habib, koşarak gidip bir dağın tepesine çıktı. Çökmüş olan fili yerinden kalkması için ne kadar uğraştılarsa, çabaları boşa gitti. "Yerinden kalksın." diye başına nacakla vurdular, kalkmadı. Tenini kanatmcaya kadar vurdular, yine kalkmadı. Yemen'e doğru çevirdiklerinde koşmaya başladı. Şam'a doğru çevirdiklerinde koşmaya başladı. Doğu tarafına çevirdiklerinde yine koşmaya başladı. Ama Mekke'ye doğru çevirdiklerinde çöküp kalıyordu.
Cenâb-ı Allah, onların üzerlerine deniz tarafından kırlangıç ve sığırcık gibi kuşlar gönderdi. Kuşlardan her biri, üç taş taşıyordu. Biri gagasının ucunda, biri sağ ayağında, diğeri de sol ayağındaydı. Nohut veya mercimek iriliğindeki bu taşlar, isabet ettikleri herkesi öldürüyordu. Ama bu taşlar, Ebrehe'nin askerlerinin tümüne isabet etmedi. İsabet almayanlar da geldikleri yoldan geri dönmek için kaçmaya başladılar. Yemen yolunda kendilerine kılavuzluk etmesi için Nüfeyl b. Habib'i aramaya başladılar. O esnada Nüfeyl de şu şiiri terennüm ediyordu:
"Ey Rüdeyna! Bizden sıkılmadın ya! Sabahlarken seninle gözümüz aydınlandı. Rüdeyna'yı görürsen görmezden gel Muhassap'ta onu görürsen görmezden gel. Beni utandırıp ta yaptıklarımı översen. Derim ki: Aramızda kaçan fırsatlara üzülme. Bir kuş görünce Allah'a hamd ettim. Üzerime taş atmasından korktum. Bütün millet Nüfeyl'i soruyor, Sanki Habeşlilerin üzerinde hakları var."
İbn îshak der ki: Ölen Ebrehe'nin askerleri, yolları ve her taran doldurdu. Ebrehe'nin kendisi de yaralanmıştı. Onu da beraberlerinde alıp götürdüler. Vücudu lime lime olup parçalar halinde dökülüyor, parmak uçları yere düşüyordu. Parça düşen yerlerinden kan ve irin akıyordu. Onu, San'a'ya ulaştırdıklarında kuş yavrusu gibi olmuş, kalbi göğsünden ayrılır gibi olmuştu.
İbn îshak, Yakub b. Utbe'nin kendisine şöyle dediğini anlatır: Çiçek ve kızamık hastalıkları, Arabistan'da ilk olarak fil senesinde görüldü. Üzerlik otu, Ebu Cehil karpuzu ve sütleğen gibi bazı acı bitkiler de ilk olarak o sene Arabistan'da görüldü.
İbn İshak dedi ki: Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'i peygamber olarak gönderince; Kureyşlilere bahşettiği nimetlerden biri de kendisi oldu. Onun yüzü suyu hürmetine Habeşlüeri ve komutanları Ebrehe'yi Mekke'den geri püskürtmüş ve devletlerini devam ettirmişti. Bu nimeti Cenâb-ı Allah, şu sûre-i celilede anlatmaktadır:
"Rabbinin, fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? O, bunların dü-• zenini boşa çıkarmadı mı? O, bunların üzerine sürülerle kuş gönderdi ki, onların üzerine pişkin tuğladan taşlar atıyorlardı. Nihayet onları, yenik ekin yaprağı gibi yapıverdi." (el-Ffl, 1-5.)
İbn İshak ile İbn Hişam, bu sûre hakkında epey bilgi verirler ki biz bunu tefsirimizde uzun uzadıya anlattık. İbn Hişam, Ebabi kelimesinin çoğul olduğunu, Arapların bunun tekilim kullanmadıklarını anlatır.
İbn Abbas demiş ki: Ebabil kuşlarının hortumları ve köpeklerinki gibi pençeleri vardı. İkrime'nin dediği gibi Ebabil kuşlarının, yırtıcı hayvanları andıran başları varmış. Yeşil renkli olup denizden çıkıp gelmişler. Ubeyd b. Umeyr ise, siyah renkli olduklarım, denizden çıkıp geldiklerini, gagalarında ve pençelerinde taşlar bulunduğunu söylemiştir.
îbn Abbas'm dediğine göre Ebabil kuşları, mağrib ankası şeklindey-miş. (Anka kuşu, adı olup ta kendisi bulunmayan ve masallarda kendisinden bahsedilen, uzak diyarlarda yaşadığı sanılan bir kuştur.)
Yunus b. Bükeyr'e göre attıkları taşların bir kısmı insan başı büyüklüğünde, bir kısmı da deve başı büyüklüğündeymiş. Attıkları taşların küçük olduğunu söyleyenler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Ebi Hatim, Ubeyd b. Umeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Cenâb-ı Allah, fil sahiplerini (Ebrehe ordusu) helak etmek isteyince, denizden çıkardığı kırlangıç misali kuşları üzerlerine musallat kıldı. Bu kuşlardan her biri, üçer taş taşıyordu. Taşlardan biri gagalarında, ikisi de pençelerindeydi. Gelip Ebrehe ordusunun üzerinde havada saf tuttular. Gagalarında ve pençelerinde bulunan taşları askerlerin üzerine bıraktılar. Bu taşlar, isabet ettikleri adamların başlarından girip altlarından çıkıyordu. Bedenlerinin bir yerine değince mutlaka öbür yanından çıkıyordu. Allah, şiddetli bir kasırga gönderdi, taşlar daha da hızlandılar ve hepsini helak ettiler.
Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi bu konu hakkında îbn İshak şöyle demiştir: Ebrehe ordusundaki askerlerin tümü, bu taşlardan isabet almış değildi. Hatta bir kısmı Yemen'e dönmüş, başlarına gelen

azabı, milletlerine haber vermişlerdi. Ebrehe'nin de döndüğünü, ama vücudundan lime lime parçalar döküldüğünü de halka duyurmuşlardı. Ebrehe, Yemen'e vardığında kalbi göğsünden ayrılmış ve Ölmüştü. Allah ona lanet etsin,
İbn îshak, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Fili sevkeden (yeden, yürüten) ile seyisinin, kötürüm olduklarını ve Mekke'de dilendiklerini gördüm." Seyisin adı Üneys'ti. Ama sevkedenin adı bilinmemektedir. Doğrusunu Allah bilir. Nakkaş, tefsirinde der ki: Ebrehe ordusundaki askerlerin cesedlerini sel sürükleyip denize attı.
Süheylî der ki: Fil vakası, Zülkarneyn tarihine göre 886 senesinin muharrem ayı başlarında meydana gelmiştir.
Meşliur görüşe göre Peygamber (s.a.v.), fil senesinde dünyaya gelmiştir. Bir rivayete göre bu hadise, Hz. Peygamber'in doğumundan birkaç sene önce vuku bulmuştur. Allah izin verirse, bu konuyu ileride ele alacağız. Güvencimiz ve dayanağımız O'dur.
İbn îshak, Cenâb-ı Allah'ın, Ka"be-i Muazzama'yı koruduğu bu büyük olayla ilgili olarak Arapların söyledikleri şiirleri de nakleder. Bu olayda Cenâb-ı Allah, Ka'be'yi şereflendirip şanını yüceltmek, temizlemek ve Hz. Muhammed'e peygamberlik vererek oraya ikramda bulunmak istemişti: Dosdoğru dini, Hz. Peygamber vasıtasıyla göndermekle de Kate-i Müşerrefe'nin kadrini yüceltmek dilemişti ki o dinin rüknü, hatta ayakta tutan direği namazdır. Yüce Allah, KaT^e-i Muazzama'yı, o dinin kıblesi olarak belirleyecekti. Cenâb-ı Allah, sadece Kureyşlilere yardım olsun diye Ebrehe ordusunu bozguna uğratmış değildi. Çünkü Yemenlilerden oluşan Ebrehe ordusu Hristiyan, Kureyşliler ise putperest idiler. Böyle olunca da Yemenliler, Kureyşlilere göre Allah'a daha yakın sayılırlardı. Şu halde O, Ka'be-i Muazzama'yı korumak ve Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğine zemin hazırlamak için Ebrehe ordusunu bozguna uğratmıştı. Nitekim bir şiirinde Abdullah b. ez-Zeba'rî es-Sehmî şöyle demiştir:
"Yenilip Mekke'den geri döndüler. Öteden beri Harem'e tecavüz edilemez. Oraya saygısızlık edilen bir geceyi, Şi'ra yıldızı hiç yaratmış değil[4] Şerefli bir kul oraya saldırmaz, bil. Yemen ordusunun komutanına sor. Orada acaba neler görmüş? Bilgiçleri, sonra cahillere bildirir bunu. 60.000 kişi Yemen'e.dönemedi. Yaralıları da döndükten sonra yaşamadı.
Orada Ad kavmi vardı, daha önceleri. Cürhüm kabilesi orada yaşardı. Kulları üstündeki Allah, onu korur."
Ebu Kays b. Eslet el-Ensârî el-Medenî de bir şiirinde şöyle der:
"Fil vakasıda Allah'ın bir mucizesiydi,
Fili her ileri sürdüklerinde o kımıldamıyor idi.
Eğri uçlu sopalarla karnına vuruyorlardı.
Burnunu, yardılar, burnu yarıldı.
Büyük bıçaklarla onu ileri sürdüler.
Ka'be'ye yönelttiklerinde durdu, kafası yarıldı.
Geri döndü, Yemen'e doğru koştu.
Orada bulunanlar, zulümle geri döndü.
Allah, onlara üstten taş yağdırdı.
Zayıf ve bitkin düşüp birbirlerine sarıldılar.
Âlimleri, onlara hep sabır telkin ediyordu.
Koyunlar gibi bağrışıp melemeye başladılar."
Ebu Salt Rebia b. Ebi Rebia, Vehb b. Alac es-Sakafî de bir şiirinde fil hadisesinden şöyle bahseder (İbn Hişam, bu şiirin Ümeyye b. Ebi Salt'a ait olduğuna dair bir rivayetin bulunduğunu söyler):
"Rabbimizin mucizeleri parlaktır. Onlardan, ancak kafirler şüphe eder. Geceyi ve gündüzü o yaratmıştır. Hepsinin hesabı açık ve bellidir. Sonra rahmet sahibi Rab, gündüzü parlatır. Yayılan ışıklarıyla onu aydınlatır. Fili, Muğammis mevkiinde alıyordu. Sürüyordu, ayakları tutulur gibi oldu. Sanki dağdan bir kaya parçası koptu da, Gelip filîn kulağındaki halkaya takıldı. Etrafında Kinde emirleri, bir de, Şahin gibi savaşan bahadırlar vardı. Onu yerinde bırakarak dağılıp kaçtılar. Filin ayakları kırılmış gibi idi. Hanif dini dışındaki bütün dinler. Kıyamette, Allah nezdinde yok gibidir."
Yine Ebu Kays b. Eslet, bir şiirinde fil vakasından şöyle bahseder:
"Kalkın, Rabbinize dua edin, yüz sürün Ka'be'nin,
Kaim sütunlar arasındaki taşlarına,
Ka'be'nin sizcede doğrulanan imtihanı vardır.
Katalar sevkeden Ebrehe'nin, sonraki günde,
Kıtaları ovada gidiyordu. Piyadeleri ise,
Dağ yollarında taşlanmaktaydı.
Arş'm sahibinin yardımı size gelince,
Ebrehe askerlerine taş ve toprak yağdı.
Panik içinde aceleyle dönüp kaçtılar.
Az sayıdaki askerden başka sılaya dönen olmadı."
Ubeydullah b. Kays er-Rukayyat, Ka'be'nin yüceliğinden ve saldırmak isteyenlere karşı korunacağından bahseden bir şiirinde şöyle demiştir:
"Fil ile gelen ve orayı yıkmak üzere olan,

Yarık dudaklı Ebrehe, bozguna uğradı.
Askerleriyle birlikte geri döndü.
Cendel mevkiinde kuş sürülerinin,
Saldırısına uğrayıp taşlandı!..
Ka'be'ye saldıranlar, işte böyle olur.
Yenik düşüp ordusuyla geri döner."
İbn İshak ve diğerlerinin anlattıklarına göre Ebrehe'nin ölümünden sonra oğlu Yeksum, Yemen'deki Habeşlilerin başına geçti. Ondan sonra da kardeşi Mesruk b. Ebrehe geçti ki bu, onların sonuncu hükümdarlarıdır. İleriki sayfalarda da açıklayacağımız gibi Mesruk'un hükümdarlığına, Seyf b. Zi Yezen el-Himyerî son vermiştir. Seyf, Kisra Enuşirvan'm (Nuşirevan) ordusunun başında Yemen'e girmiş ve hükümdarlığı, Mesruk'un elinden almıştır.
Fil vakası, Zülkarneyn tarihine göre 886 senesinin muharrem ayında meydana gelmiştir. Zülkarneyn, Makedonyalı Felebis oğlu İskender'dir ki, Rumların kendisi için tarih koydukları şahsiyetlerin ikincisidir.
Ebrehe ve kendisinden sonra tahta geçen iki oğlu ölüpte Habeşlilerin Yemen'deki hakimiyetleri sona erince, Kulleys adh kilise terk edilir oldu. Bu kiliseyi Ebrehe, cahil ve az akıllı oluşundan dolayı inşa etmiş; insanların hac için Ka'be'yi değil de burayı ziyaret etmelerim istemişti. Ebrehe ailesinin, Yemen'deki hakimiyeti son bulunca Kulleys kilisesi terk edildi, harabeye döndü.
Ebrehe, bu kiliseyi iki put üzerinde inşa etmişti. Bu putlardan biri Kuayb, diğeri de karısıydı. Tahtadan yapılmış olup altmışar zira boyundaydılar. Cinlerle bağlantıları vardı. Bu sebepledir ki Kulleys kilisesindeki eşyalardan birini çalan veya kilisenin yapısına zarar veren kimseleri cinler çarpıyordu. Bu durum, Abbasile-rin ilk halifesi Seffah zamanına kadar devam etti.
Kulleys kilisesinin durumu, Ebrehe'nin, Belkıs sarayından oraya getirtmiş olduğu mermerler ve içindeki diğer eşyalar, Sefîah'a anlatıldı. O da, bu kiliseyi yıkıp yerle bir etmeleri için oraya bazı adamlar gönderdi. İçindeki eşya ile birlikte hazinelerin tamamını aldı. Süheylî, bunu böyle anlatmıştır. Doğrusunu Allah bilir. [5]

Yemen'deki Hakimiyetin Habeşlîlerden Alınıp Seyf B. Zî Yezen'in Eline Geçmesi

Yemende hakimiyetin Habeşlilerin elinden alınıp Seyf b. Zi Ye-zen'in eline geçeceğini çok önceleri Şıkk ve Satih adında iki kahin, Rebia b. Nasr el-Lahmf ye haber vermişlerdi. Rahmetli Muhammed b. Ishak dedi ki: Habeş Hükümdarı Ebrehe ölünc yerine oğlu Yeksum geçti. Eb-rehe, onun adı ile künyelenmiş olduğundan Ebu Yeksum (Yeksum'un babası) diye çağrılırdı.
Yeksum öldükten sonra yerine kardeşi Mesruk geçti. Yemenlilerin eziyet ve sıkıntıları uzaymca, Himyerli Seyf b. ZiYe-zen ortaya çıktı. Ebu Mürre künyesiyle çağrılan Seyf in şeceresi şöyledir: Seyf b. Zi Yezen b. Zi Asbah b. Malik b. Zeyd b. Sehl b Amr b. Kays b. Muaviye b. Cüşem b. Abdüşşems b. Vail b. Gavs b. Kutn b. Arîb b. Züheyr b. Eymen b. Mehaysa b. Arence (ki o da Himyer b. Sebe'dir).
Nihayet Seyf b. Zi Yezen, Bizans imparatoruna giderek içinde bulundukları mihnetli halleri şikayet etti. Kendilerini bu sıkıntıdan kurtarmasını, kendi himayesi altına almaşım, dilediği Bizanslıyı vali olarak kendilerine göndermesini istedi. Ama imparator, onun bu şikayetine aldırış etmedi ve isteklerini yerine getirmedi.
Bunun üzerine Seyf b. Zi Yezen oradan ayrılıp, kisranın Hire'deki valisi Numan b. Münzir'in yanına geldi. Numan b. Münzir o zamanlar, Hire ve oraya bağlı Irak topraklarının valisi idi. Kisra'ya tâbi idi. Seyf, Habeşlilerin sıkıntılı hallerini anlatınca Numan: "Ben, her sene kisrayı ziyarete giderim. Yanımda dur. Ziyaret zamanı gelince beraberimde seni de ona götüreyim." dedi
Seyf, Numan'm tavsiyesine uyup yanında kaldı. Zamanı gelince de onunla birlikte kisranın ziyaretine gitti. Numan, onu huzura aldırdı. Kisra, tacının bulunduğu meclis eyvanında oturmaktaydı. Anlatıldığına göre tacı, büyük bir ölçek iriliğinde olup altm, gümüş, inci, yakut ve zebercedle süslenmiş. Hükümdarlık tahtının, ortalarında durduğu iki sütunu birbirine bağlayan yüksekçe kemerin ortasında asılı duran altın bir sepetin içinde dururmuş. Bu taç o kadar ağırmış ki, hükümdar onu başında taşıyamazmış. İki sütun ortasında asılı duran bu taç, hükümdarın başı üzerine indirilmediği zaman bir örtü ile kapatılırrmş. Gelip tahta oturduğunda, perdesi açılan taç, yavaşça indirilerek hükümdarın başına geçirilirmiş. O tacı ilk görenler, heybeti önünde çöküp kalırmış... Seyf b. Zi Yezen, kisranın makamına yol veren yüksekçe kapıdan girerken başını öne doğru eğmiş, kisra da: "Şu ahmağa ne oluyor? Yüksekçe kapıdan girdiği halde yine de başını eğiyor." demişti. Kasra'nm bu sözü Seyf e aktarılınca şöyle dedi: "Kederli ve sıkıntılı olduğum için böyle yaptım. Çünkü kederli ve sıkıntılı adama, geniş olan yerler dahi dar görünür! Ey hükümdar! Yabancılar ülkemizi istila etti." Hükümdar sordu:
- Hangi yabancılar? Habeşliler mi yoksa Sindliler mi?
- Hayır, Habeşliler istila etti. Senden yardım istemeye geldim. Yardım edersen, ülkemizin hakimi sen olursun.
- İyi ama senin ülken bize uzak, hem de verimi azdır. Fars ordusu-nu, Arap diyarında tehlikeye sürükleyecek değilim. Senin topraklarına ihtiyacım yok. Var işine git.
Böyle dedikten sonra da Seyf b. Zi Yezen'e sağlam 10.000 dirhem bağışta bulundu, ona güzel elbiseler giydirdi.
Bağışı alan Seyf, saraydan dışarı çıkınca paraları eliyle havaya savurdu, halk ta savrulan paraları toplamaya başladı. Bunu duyan kisra, "Bu adamda iş var." dedi, sonra haber gönderip saraya çağırdı. Saraya gelen Seyf e, "Bana kastın mı var?

Bağışımı niye havaya savurup halka dağıttın?" diye sorunca Seyf şöyle cevap verdi: "Senin bağışını ne yapayım? Bırakıp geldiğim ülkemin dağları, hep altın ve gümüştür. Onun için senin bağışına rağbet etmedim!" Bu cevap üzerine kisra, vezirlerini toplayarak: "Bu adam ve getirdiği haber ile teklifi hakkında ne dersiniz?" diye sordu. Vezirlerden bîri, şöyle bir teklifte bulundu: "Ey hükümdar! Senin zindanlarında ölüm cezasına çarptırılmış mahkûmların var. Onları, Seyf ile birlikte Yemen'e göndersen iyi olmaz mı? Eğer ölürlerse bu, zaten senin istediğin birşeydir. Yok, eğer zafer kazanırlarsa, bir memlekete daha sahib olmuş olursun!"

Bu teklifi uygun gören kisra, zindandaki 800 mahkumu Seyf b. Zi Yezen'le birlikte Yemen üzerine gönderdi. Başlarına da Vehriz adlı bir mahkûmu geçirdi. Vehriz yaşlı, faziletli ve erdemli bir adamdı.

Mahkûmlar, sekiz gemi ile yola çıktılar. Yolda iki gemi battı. Altı gemi Aden kıyısına vardı. Seyf, Yemen'de sözünü geçirebildiği adamlarını toplayıp Vehriz'in emrine verdi. Ona: "İkimiz birlikte ölünceye veya ikimiz birlikte zafere kavuşuncaya kadar seninle beraberim." dedi. Vehriz de: "Doğru söyledin." karşılığını verdi.

Bunların karşısına, Yemen hükümdarı Mesruk b. Ebrehe çıktı. Askerlerini etrafına topladı. Vehriz, ona karşı kendi oğlunu savaşmak üzere gönderdi. Onların nasıl savaştıklarım denemek istiyordu. Oğlu Öldürülünce; Vehriz'in, onlara karşı öfkesi arttı. İki ordunun safları kar-

şı karşıya gelince Vehriz, "Bunların hükümdarlarını bana gösterin." dedi: "Fil üzerinde oturmakta olan taçlı ve iki kaşı arasında kırmızı bir yakut bulunan adamı görüyor musun?" dediler. O da, "Görüyorum." dedi. "İşte hükümdar odur." dediler. "Onu bana bırakın." dedi. Uzun bir süre beklediler. Sonra: "Hükümdar niye böyle yaptı?" diye sordu. "Filden inip ata bindi." dediler. "Onu kendi haline bırakın." dedi. Uzun süre onu kendi haline bıraktılar. Sonra: "Hükümdar niye böyle yaptı?" diye sordu. "Attan inip katıra bindi." dediler. Vehriz şöyle karşılık verdi: "Eşşeğin yavrusu" Hem kendisi alçaldı, hem de hükümdarlığını alçalttı. Ben artık onu vuracağım. Onun arkadaşlarının yerlerinde durup kımıldamadıklarını görürseniz, ben size bildirmeden yerinizden ayrılmayın ve sakın harekete geçmeyin. Demek ki o zaman ben, adama okumu isabet ettirememişim. Ama adamlarının onun çevresinde dolanmakta olduklarını görürseniz, bilin ki ben okumu ona isabet ettirmişim. Artık siz de onlara karşı hücuma geçersiniz".

Böyle dedikten sonra Vehriz yayını gerdi -çok sert olduğundan o yayı kendisinden başkasının geremediği anlatılır- ve yanındaki iki adama yayı sıkıca bağlamalarını emretti. Sonra oku yaya yerleştirip fırlattı. Ok, hükümdar Mesruk'un iki kaşı arasındaki yakutu delip kafasının ardından çıktı ve bindiği hayvana saplandı. Bunun üzerine Habeşliler, hükümdarları Mesruk'un etrafında dolanmaya başladılar. Vehriz'in komutasmdakiler, onlara saldırdılar. Yenilgiye uğrayıp öldürüldüler ve sağa sola kaçışmaya başladılar.

Vehriz, San'a'ya girmek üzere yola çıktı. Şehrin kapısına vardığında, "Bayrağımı eğipte içeriye girecek değilim, yıkın şu kapıyı!" dedi. Kapıyı yıktılar. O da bayrağım dik tutmuş vaziyette şehre girdi. Seyf b. Zi Yezen el-Himyerî bir şiirinde şöyle der:

"İnsanlar, iki hükümdarın uzlaştığını sanır. Onların uzlaştıklarını kim duymuştur? Aksine iş daha da şiddetlenmiştir. Deve gibi biri olan Mesruk'u öldürdük. Tepelere kan içirip kandırdık. Doğrusu o deve, halkın devesiydi. Gel gör ki Vehriz, çoluk çocuğu ve malları. Ele geçirinceye dek içki içmemeye and içmiş."

Hicaz'dan ve diğer yerlerden Araplar, Seyf i tebrik etmeye gelmiş, hakimiyeti tekrar ele geçirdiğinden dolayı onu övmeye başlamışlardı. Tebrike gelen heyetlerden biri de, Kureyş heyeti idi. Bu heyette Hz. Peygamberin dedesi Abdülmuttalib de bulunmaktaydı. Seyf b. Zi Yezen, ona, Hz. Peygamber'i müjdelemiş ve bu konuda bildiklerini aktarmıştı.Bununla ilgili detaylı açıklama, Hz. Peygamberle ilgili müjdeler bahsinde verilecektir.

İbn îshak'm anlattığına göre Ebü's-Salt b. Rebia es-Sekafî, bir şiirinde şöyle der (Yalnız îbn Hişam, bu şirin Ümeyye b. Ebi's Salt'a ait olduğunu ifade etmiştir.):

"Zi Yezen oğlu gibileri intikam alsınlar.
Deniz yoluyla düşman üzerine yönelip,
İntikam için çeşitli tuzaklar kurdu.
Önce Kayser'e başvurdu. Yanma varınca,
Ne yazık ki, aradığını onda bulamadı.
On sene sonra kisraya yöneldi,
Kasranm hediyelerini havaya savurdu.
Kendi canını umursamaz oldu.
Nihayet asilzadelere uğrayıp yardım istedi.
Ey Zi Yezen oğlu Seyf, hayatıma ben,
Yemin ederim ki çok hızlı birisisin sen.
Allah, sonlarını hayr eylesin, o asiller,
Seyf e yardım edecek bir grup seçtiler.
O gruptakilerin, insanlar arasında,
Hiç mi hiç emsalleri yok idi.
Reisler, bahadırlar, miğferli süvarilerdi.

Vahalarda yavru yetiştiren aslanlardı.
Deve üstündeki mahmilleri andırır gibi,
Eğri yaylardan, seri oklar fırlatıyorlardı.
O kara köpekler üzerine aslanlar salındı.
Aslanların Önünden kaçanlar, yenik düştü.
Sana ikametgah olan Gumdan sarayında,
Tacını giy, şarabım da afiyetle iç.
Şarabını afiyetle iç, onlar darmadağın oldular.
Bu gün kaftanının ucunu salıp rahatla,
Suyla karıştırıp idrara dönüşen sütün kabı gibi,
Değildir bu sözler, aslında faziletlerdir, bunlar."
Anlatıldığına göre Gumdan, Yemen'deki bir saray olup Kahtan oğlu Yarub tarafından inşa edilmiştir. Yarub'dan sonra Vaile b. Himyer b. Sebe' oralara hakim olmuştu. O saray, yirmi katlı imiş. Doğrusunu Allah bilir.
îbn îshak'm rivayetine göre Temim oğulları kabilesinden Adiyy b. Zeyd el-Hirî, bir şiirinde şöyle demiştir:
"San'a'dan sonra oraya bağışı bol olan,
Hükümdarlar, imar etmez oldular.
Oysaki daha önce orayı bulutlara,
Varacak yükseklikte inşa etmişlerdi.
Mabedinden misk kokusu saçılırdı.
Etraû dağlarla çevrili idi.
Yüksek kısımları, semaya ulaşmaktaydı.
Geceleyin orada çalman neylere gelip, .
Eşlik ederdi, erkek baykuş sesleri.
Bazı sebeplerden dolayı oraya sevkedildi.
Asilzadelerin ordusu, hepsi de süvari idi.
Katırlara binip çöllere gittiler, onları,
Ölüm önüne kattı, eşek yavruları yanlarında koştu.
Nihayet hükümdarlar, kale tarafından
Demir gibi kıtaların geldiğini gördü.
O gün onlara şöyle sesleniliyordu:
Ey Berberiler, ey Ebrehe (Yeksum) ailesi,
Kaçanın kurtulabileceğini sanmayın.
O gün, adı unutulamayacak bir gün oldu.
Kıymeti sabit bir nimet, yok olup gitti.
Cemaatlerin yerini yalnız başına yürüyen aldı.
Günler haindir, çok acaiplikleri içerir.
Tübban oğullarından sonra gelen hükümdar,
Şerefli ve memnuniyet verici idi."
İbn Hişam der ki: Bir zamanlar Kahin Satih'in, "Kendisinden sonra İrem Zi Yezen gelecektir. Zi Yezen, Aden'den çıkacak ve Yemen'de Ha-beşlilerderi hiçbirini sağ bırakmayacaktır." sözüyle kasdettiği hükümdar, işte budur.
İbn îshak der ki: Vehriz ve beraberindeki Farslar, Yemen'de ikamet ettiler. Orada kalan Farslann nesli, bugün Yemen'de halen mevcuttur.
Eryat'ın Yemen'e girmesiyle, Farslıların Mesruk b. Ebrehe'yi öldürmelerine ve Yemen'deki Habeşlileri, sürgün etmelerine kadar geçen süre, yetmiş iki senedir. Eryat'dan sonra hükümdarlığa Ebrehe geçmiş; Ebrehe'den sonra oğlu Yeksum, Yeksum'dan sonra da diğer oğlu Mesruk hükümdar olmuştu. [6]

Yemen'deki Faksların Akibeti

îbn Hişam dedi ki: Bir süre sonra Vehriz ölünce, kisra yerine oğlu Merzüban'ı Yemen'e vali olarak atadı. Merzüban'm ölümünden sonra kisra, onun yerine oğlu Teynücan'ı atadı. O da ölünce, yerine onun oğlunu atandı. Daha sonra kisra, onu görevden alıp yerine Bazan'ı getirdi, îşte bu Bazan döneminde Hz, Peygamber risaletle görevlendirildi.
Zührî'nin rivayetine göre kisra, Yemen valisi Bazan'a gönderdiği mektubunda şöyle demişti: "Bana gelen haberlere göre Mekke'den bir adam çıkmış, peygamber olduğunu iddia ediyormuş. Ona git de tevbe etmesini iste. Eğer tevbe ederse ne âlâ. Yok eğer etmezse, kellesini bana gönder!" Bazan da, kisramn bu mektubunu Hz. Peygamber'e göndermiş, o da Bazan'a şu cevabî mektubu göndermişti: "Kisra'nm falan ayın falan gününde Öldürüleceğim Allah bana vadetti."

Bu mektubu alıp okuyan Bazan, sonucu beklemeye başlamış ve; "Bu adam, eğer peygamberse, söyledikleri gerçekleşecektir." demişti. Hz. Peygamber'in belirttiği günde kisra Öldürülmüştü. İbn Hişam'm ifadesine göre onu, oğlu Şireveyh öldürmüştür.
Bazılarından duyduğum habere göre oğulları, birleşerek onu öldürmüşlerdir. Sözünü ettiğimiz bu Acem kisrasmın adı, Perviz b. Hürmü-zan b. Enuşirvan b. Kubaz'dır. Rumları yenen de budur. Rumları yendiği savaştan Kur'ân-ı Kerim'de şöyle bahsedilir:
"Elif, lâm, mîm. Rumlar yenildiler. Yakın bir yerde. Ama onlar, bu yenilgilerinden sonra galib geleceklerdir." (er-Rûm, 1-3.)
Kisra'nm bu galibiyetiyle ilgili açıklama ileride verilecektir. Süheylî'nin ifadesine göre kisra, hicri dokuzuncu senenin on cema-ziyelevvelinde çarşamba gecesi öldürülmüştür. Doğrusunu Allah bilir. Kisra, Rasûlullah (s.a.v.)'m İslâm'a davet için kendisine gönderdiği mektubu öfkelenip yırtmış ve Yemen'deki valisine, önceki sayfada sözü edilen emirnameyi göndermişti.
Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Bazan'm elçisine: "Rabbim, bu gece senin efendini öldürdü!" demiş ve dediği gibi de o gece öldürülmüştü. Daha önceleri adil iken zalimliğe başladığından dolayı oğulları, onu hal ettikten sonra öldürmüş, yerine de oğlu Şireveyh'i geçirmişlerdi. Tahta oturan Şireveyh, babasını öldürdükten sonra altı ay veya daha az bir süre yaşayabilmiş-tir. Bu olaydan bahseden Halid b, Hıkk eş-Şeybanî şöyle der:
"Oğulları, ellerindeki kılıçlarla kisrayı, Etleri diler gibi dilip kıydılar. Kisranın ölüm adlı yavrusu, o gün doğdu. Her yavrunun, bir doğum vakti vardır."
Zührî dedi ki: "Kisranın ölüm haberini alan Bazan, hem kendisinin hem beraberindeki Farslann Müslüman olduklarım, bir elçi vasıtasıyla Hz. Peygamber'e bildirdi. Gelen elçiler, Hz. Peygambere: "Biz kime mensubuz, Ya Rasûlallah?" diye sordular. O da "Bizden ve bizim ailemizden sayılırsınız." diye cevap verdi. Bu sebepledir ki başka bir münasebetle Hz. Peygamber, Selman-ı Farisî için: "Selman bizdendir, bizim ailemizdendir." demiştir.
Bu anlatılanlardan açıkça anlaşıldığına göre bu hadise, Hz. Peygamberin Medine'ye hicretinden sonra vuku bulmuştur. Bu sebeple de insanlara dini öğretsinler ve onları yüce Allah'a inanmaya davet etsinler, diye Yemene emir ve davetçiler göndermişti. Önce Halid b. Velid ile Ebu Talib oğlu Ali'yi, bunlardan sonra da Ebu Musa el-Eş'arî ile Muaz b. Cebel' göndermişti. Bunların daveti netecisinde Yemen halkı, İslâm'a girmiş ve İslâm'a tâbi olmuşlardı.
Bazan'm ölümünden sonra oğlu Şehr, Yemen'e vali oldu. Peygamberlik iddiasında bulunan Esved el-Ansî, onu öldürmüş sonra da karısını almıştı. İleride de açıklayacağımız gibi Esved, Hz. Peygamberin Yemen'deki naiblerini sürmüştü. Esved'in öldürülmesinden sonra Ye-men'de hakimiyet, yeniden Müslümanların eline geçmişti.
İbn Hişam der ki: "Zeki bir peygamberdir. Yüce Zat katından kendisine vahiy gelir." sözü ile Satih'in kasdettiği de budur.
Habeşlilerin,"Yemen'deki hakimiyeti, Allah katından gönderilecek, hak ve adaleti getirecek, dindar ve faziletli kimseler arasında hak ve adaleti uygulayacak olan bir peygamber tarafından sona erdirilecektir. Onu (Ümmeti) milleti, kıyamete kadar hükümran olacaktır." sözüyle Kahin Şıkkın kasdettiği de budur.
İbn İshak dedi ki: Anlatıldığına göre Yemen'de bir taş üzerinde Zebur'dan şu ibareler yazılıymış: "Zemar (Harem)ın mülkü kime aittir? Seçkin Himyerlilere aittir. Zemar'm mülkiyeti kime aittir? Şerli Habeş-lilere aittir. Zemar'm mülkü kime aittir? Hür Farshlara aittir. Zemar'm mülkü kime aittir? Tüccar Kureyşlilere aittir."
Mesudî'nin anlattığına göre bazı şairler, bu anlamda şiirler söylemişlerdir. Şöyle ki:
"Harem yapılıp sıvanınca kendisine soruldu:
Sen kime aitsin? Seçkin Himyere aidim, dedi.
Sonra kendisine yine soruldu:
Kime aitsin? Murdarhlarm en kötüsü Habeşlilere aidim, dedi.
Sonra kendisine yine soruldu:
Kime aitsin? Hür Farslılar a aidim, dedi.
Sonra kendisine yine soruldu:
Kime aitsin? Tüccar Kureyşlilere aidim, dedi."
Muhammed b. îshak'm sözünü ettiği bu kitabe, Yemen'de rüzgarın toprağı savurması neticesinde meydana çıkan Hud (a.s.) mezarı yanında bulunmuştur. Bu kitabenin bulunması, Amr zi'1-Ez'ar'm kardeşi Malik b. zi'1-Menar zamanında, yani Belkıs'm döneminden az bir zaman önce olmuştur. Kitabedeki yazıların Hud peygamberin mezarı üzerinde de yazılı oluduğu söylenir ki, bu kitabedeki yazı,Hz. Hud'uri sözlerin-
dendir.

Evet, Süheylî'nin bu konuda söyledikleri bunlardır. Doğrusunu Allah bilir. [7]

Hadr Valisi Satıron[8]

Bazı soybilinıcilermin dediklerine göre Seyf b. Zi Yezen'in, Yemen'i geri almak için yardım istemek üzere yanma gittiği Hire valisi Numan b. Münzir, Hadr valisi Satıron'un sülalesindendir. Numan b. Münzir'le ilgisi bulunduğu için burada Satıron'dan bahsediyoruz. Daha önce İbn İshak'dan yaptığımız nakillere göre Numan b. Münzir, Rebia b. Nasr'm soyundandır. Cübeyr b. Mut'im'den rivayet olunduğuna göre Kanas b. Maad b. Adnan'ın soyundandır.

Numan'm soyu hakkında ileri sürülen bu üç görüşü, Hadr valisinden bahsederken İbn Hişam nakletmiştir.
Hadr, Fırat kıyısında büyük bir kale olup vali Satıron tarafından inşa edilmiştir. Yüksek ve geniş bir kale olup, içinde büyük bir şehirdeki kadar evler vardır. Son derece sağlam,heybetli ve güzel bir yapısı vardır. Çevredeki şehir ve kasabalardan ürünler, hep oraya gelir.
Satıron'un asıl adı, Dayzen b. Muâviye b. Ubeyd b. Ecrem b. Selih b. Hülvan b. Haf b. Kudaa'dır. Kelbî de, onun soy kütüğün böyle yazar. Diğerleri ise, onun, Caramika kabilesine mensub olduğunu ve şehir devletlerinden (site) birinin reisi olduğunu söylerler. Başkalarıyla savaşıl-dığında, şehir devletleri reislerinden olan diğer beylerin önüne geçerdi. Kalesi, Fırat ile Dicle arasındaydı. İbn Hişam'm ifadesine göre Kisra Sa-bur Zü'1-Ektaf, Hadr Valisi Satıron ile savaşmıştır. îbn Hişaml dar başkalarının ifadesine göre ise, Satıron'la savaşan hükümdar, Sasanîlerin ilk hükümdarı Sabur b. Erdeşir b. Babek'tir. Bu zat şehir devletleri beylerini itaat altına almış ve hakimiyeti kisralara iade etmiştir. Sabur Zü'1-Ektaf b. Hürmüz ise, Sabur b Erdeşir'den çok sonraları yaşamıştır. Doğrusunu Allah bilir. Süheylî'nin anlattıkları budur.
İbn Hişam'ın ifadesine göre Sabur b. Erdeşir, Hadr valisi Satıron'u iki yıl süreyle; diğerlerinin ifadesine göre ise, dört yı süreyle kuşatma altında tutmuştur. Bu da şöyle olmuştur: Irak seferinde iken Sabur, vali Satıron'un hüküm sürdüğü Hadı şehrinin kapılarına gelip dayanmış. Satıron'un Nadire adındaki kızı onu görmüş. Üzerinde ipek elbiseler, başında da; Zeberced, inci ve yakutla süslenmiş çok güzel altın bir tac varmış. Sabur, çok yakışıklıymış. Nadire, Sabur'a şöyle bir plar teklif etmiş: "Hadr şehrinin kapısmı sana açarsam, benimle evlenir misin?" O da "evet" diyerek bu planı kabul etmiş. Plan, şöyle uygulanmış: Akşam olunca Satıron, sarhoş oluncaya kadar içki içmiş. Çünkü o, her gece mutlaka içip sarhoş olduktan sonra, uyumak üzere yatağa girermiş. Kızı Nadire, Hadr şehrinin giriş-kapılarının anahtarım, uykuya dalan babasının yastığı altından çıkarıp bir kölesiyle kale çıkışma göndermiş ve köle de kapıyı açmış.
Başka bir rivayete göre Nadire, şehre giren bir nehrin kaleye giriş yeri olan bir boşluğu göstermiş; Sabur ve askerleri de o açık yerden şehre girmişler.
Diğer bir rivayete göre ise Nadire, Hadr şehrindeki bir tılsımı, onlara anlatmış ve onu uyguladıkları takdirde şehre girebileceklerini söylemiş. Buna göre yeşilimsi bir güvercin yakalanıp ayaklarına mavi gözlü, bakire bir kızın adet kanından sürülmen", sonra da salıverilmeli imiş, salıverilen bu güvercin, şayet Hadr kalesinin surları üzerine konarsa, tılsım düşer ve kalenin kapıları da açıhrmış. Böyle yapmışlar ve kalenin kapıları da açılmış.
Sabur, şehre girip Vali Satıron'u öldürmüş, şehri yağmalayıp tahrib etmiş ve Satıron'un kızıyla evlenip beraberinde götürmüş.
Nadire, geceleyin bir ara yatakta uyuyamayıp debelenmeye başlamış. Kocası Sabur, hizmetçilere, mum getirmeleri için seslenmiş. Getirilen mumun ışığında yatağın içini araştırmaya başlamış, nihayet bir fesleğen yaprağı bulmuş ve: "Uykunu kaçıran bu muydu?" diye sorunca o da "evet" demiş. Sabur sormuş:
- Baban sana ne yapardı, nasıl davranırdı?
- Bana atlas yatak serer, ipek elbise giydirir, beyin yedirir ve içki içirirdi.
- Sana yaptığı bu kadar iyiliğin karşılığı olarak mı babana böyle yaptın? Ona bu tuzağı kurduğuna göre benim için de kısa zamanda böyle bir tuzak kurarsın!..
Kocası böyle dedikten sonra onu saçlarından bir atın kuyruğuna bağladı. Daha sonra atı koşturmaya başladı ve böylece onu öldürdü. A'şa b. Kays b. Salebe bununla ilgili bir şiirinde şöyle demiştir:
"Görmedin mi ki, Hadr halkı refah içindeydi? Ama bilmeli ki, refah hali devamlı olmaz. İki yıl süreyle orada kösler çaldırdı da, Nihayet yerleşti oraya orduların serdarı, Şol vakit ki, Rabbine yalvarıp yakardı. Allah'a yöneldi, intikam almadı. Rabbi onun gücünü artırmadı mı? Ona, komşuluk yapabilen biri olmadı.
Mîlletine şöyle bir çağrıda bulundu: İşinizin başına geçin, artık iş kesinleşti. Kılıç sallayarak şerefle ölün! Seçkinlerin, ölümü yeğlediklerini gördüm."
Satıron'un kızı Nadire'nin babasına ihanetini anlatan Adiyy b. Zeyd de bir şiirinde şöyle der:
"Hadr şehrinin üzerine geldi ya! Yukarılardan korkunç bir bela, Valinin kızı, ölüm haberini söylemedi. Babasına, çünkü murakıbı yoktu. Akşamleyin babasına bir kase saf içkiyi, İçirdi. İçki vehimdir, içen susamaya başlar. O kız, halkını geceleyin teslim etti. Düşman komutanının kendisini isteyeceğini sandı. Gün doğarken gelinin payına düşmüştü.Kaküllerinden sızıp akar kanlar, Hadr şehri yıkılıp yakıldıydı. Duvarlardaki askılar bile yağmalandı."
Yine Adiyy b. Zeyd, bir başka şiirinde şöyle der:
"Ey zamana sövüp ayıplayan kişi!
Sanki sen, suçsuz ve iyi halli misin?
Hayır, tam tersi, sen cahilsin ve aldanmışsın!
Ölümden kurtulup ebedî kalanı gördün mü hiç?
İnsanın kendi koruyucusunu kahrettiği olur muymuş?
Nerede, şahlar şahı Kisra Enuşirvan?
Nerede, ondan önce krallık yapan Sabur?
Bizans imparatorluğu yapanlar nereye gitti?
Esfer oğullarından adı anılan var mı hiç?
Hadr şehrini kuran hükümdar nerede?

Orada, Dicle ile Habur ırmakları akardı.
Mermerle inşa etti, kireçle sıvadıydı.
Kuşların sığınabileceği pencereleri vardı.
Ölüm kuşkusu, onu ürkütmemiş ti.
Mülk ondan ayrıldı, kapısı açık bırakıldı.
'Havernek'in Sahibi'ni an, şerefli biriydi o.
Bir gün tefekküre dalıp hidayeti buldu.
Mal ve mülkünün çokluğu, onu sevirdirmişti.
Denizler genişliğince, ırmaklar uzunluğunca malı vardı.
Kalbi, kötülükten döndü ve dedi ki: Hiç bir canlı ölüme imrenmiyor. Sonra kurumuş yaprağa dönüyor. Saba ve Sam rüzgarı, alıp götürüyor."
Şiirde adı geçen 'Havernek'in Sahibi', eski zaman hükümdarlarından biridir. Aşın gidip taşkınlık yapınca, günah işleyip keyfine göre hareket edince, Rabbi tarafından gözetildiğim unutup önceki hükümdarların ve milletlerin durumlannı, nasıl mahvolduklannı, onlardan hiçbirinin kurtulamadığını, ibret alması için kendisine anlattılar. Eline geçen hükümdarlık tahtının mutlaka kendisinden sonrakilere intikal edeceğim söyleyip öğüt verdiler.
O, verilen bu öğütlerden etkilendi, ibret aldı, kendine çeki düzen verdi, düşünmeye başladı, gece gündüz tefekkür etti, mezannın darala-cağmdan korktu, tevbe edip Allah'a yöneldi, her şeyden el çekti, hükümdarlıktan feragat etti, yoksul elbisesi giydi, çöllere düştü, tenhalarda haz duydu, diğer insanlardan farklı olarak şehvete uymaktan ve Rabbi-ne asi olmaktan uzak durdu.
'Havernek'in Sahibi' ile ilgili kıssa, "Tevvabüı" adlı kitapta Şeyh îmam Muvaffak b. Kudame el-Makdisî (r.a.) tarafından uzun uzadıya anlatılmıştır. Hafiz Ebu'l-Kasım es-Süheylî de bu kıssayı, "Ravzü'l-Ünf' adlı eserde sağlam bir senetle nakletmiştir [9]

Tavâif-İ Mülûk Haberleri

Hadr şehrinin valisi, Satıron idi. Daha önce de belirtildiği gibi o, Tavâif-i Mülûk beylerinin başında gelmekteydi. Yunanlı İskender b. Fi-lip el-Makedonî (Makedonyalı) zamanında yaşamıştır. Satıron, kendi memleketini idare etmekteyken Dârâ b Dârâ, Fars hükümdarını mağ-lub etmiş, ülkesini harabeye döndürmüş, halkının mallannı yağmalamış, ekin ve ürünlerine el koymuş, hülasa, Farslan darmadağın etmişti. Bir daha toparlanmalarına ve işlerini düzene koymalarına fırsat vermemeye karar vermişti.
Gerek Arap, gerekse Arap olmayan her beldedeki halkın başına bir emîr tayin etti. Her emîr kendi hakimiyeti altındaki yerleri koruma-ya,topraklanm işletmeye devam etti. Ölen emirlerin yerlerine oğullan veya kavimleri içindeki adamlardan biri geçiyordu. Bu durum, beş yüz yıla yakın bir zaman böylece devam etti.
Nihayet Fars hükümdarlığı tahtına Erdeşir b. Babek b. Sasan b. Behmen b. İsfendiyar b. Yeştasib b. Lehrasib geçti. Erdeşir devleti eski haline getirdi. Hakimiyeti, tamamen eline geçirdi. Tavâif-i Mülûk beylerinin hakimiyetine son verdi. Eski ve yeni hiçbir beyi ortada bırakmadı. Yalnız Tavâif-i Mülûk beylerinden Satıron'un Hadr şehri direndi, orayı ele geçiremedi. Satıron, o beylerin en büyüğü, en güçlüsü, en ulusu olup reisleri ve önde gelenleri idi. Erdeşir öldükten sonra oğlu Sabur, Sa-tıron'a karşı taarruza geçti, Hadr kalesini kuşattı, nihayet ele geçirdi. Nitekim bunu daha önce de anlatmıştık. Doğrusunu yüce Allah bilir. [10]

Hicaz Arapları Olan İsmail Oğulları Ve Bisete Kadar Geçen Zamanda Cereyan Eden Cahiliye Dönemi Olayları

İsmail (a.s.)'in peygamberlerden biri olduğunu, babasının İbrahim (a.s.) olduğunu ve annesi Hacer'i götürüp Mekke vadisine bıraktığım daha önce anlatmıştık. Faran dağlan arasında bulunan Mekke vadisi, ıssız ve bomboştu. İsmail, henüz süt emme döneminde bulunan bir bebekti. İbrahim (a.s.), onlan bıraktıktan sonra Mekke'den ayrıldı. Allah'ın buyruğu böyleydi. Hacer'in yanında, içinde birazcık hurma bulunan bir çıkın ile içinde su bulunan bir kırba vardı. Hurma ve su tükenince Cenâb-ı Allah, aakana yiyecek, hastalanana da şifa olan Zemzem suyunu onlar için yerden fışkırttı. Merhum Buharî'nin naklettiği ve İbn Abbas'ın rivayet ettiği uzun bir hadiste bu mesele detaylı olarak anlatılır.
Daha sonra eski Arap kavimlerinden biri olan Arab-ı Aribe'den bir grup olan Cürhümlüler, gelip Mekke vadisine, Hacer'in yanına konakladılar. Yanma konaklayabilin eleri için Hacer, Zemzem suyu üzerinde bir hak iddia etmemeleri şartı ile onlara müsaade etti. Bu şartı kabullenerek yanma konakladılar. O da, Zemzem suyunu içmelerine ve ondan yararlanmalarına izin verdi. Daha sonra onlara alışıp dost oldu.
İbrahim (a.s.), sık sık onları kontrol ederdi. Anlatıldığına göre Kudüs'ten Mekke'ye gidiş dönüşünde Burak denen bir hayvana binermiş. Oğlu gelişip gençleşince ve babasıyla birlikte yürümeye başlayınca, kurban olayı cereyan etti. Kurbanlık olan da - sahih rivayetlere göre- İsmail (a.s.)'di.

Kurban edilme imtihanından kurtulan İsmail; büyüyünce, Cürhümlü bir kadınla evlendi. Daha sonra bu kadından ayrılıp Mudad b. Amr el-Cürhümî'nin kızıyla evlendi. Bu evlilikten Nabit, Kayzer, Ez-bül, Mişa, Misma1, Maşi, Dimma, Ezr (Azer?), Yatur Nebş, Teyma ve Kayzüma adlarında oniki oğlu ve Nesme adlı bir kızı doğdu. Evlatlarının adlarım, Ehl-i Kitap kaynaklarına dayanarak Muhammed b. İshak böyle bildirmiştir. İsmail (a.s.), kızı Nesme'yi kardeşi İshak oğlu İs (Ay-su?) ile evlendirmiştir. Bu evlilikten de Rûm ve Faris adlı çocuklar doğmuştur. İki kavilden birisine göre Eşban da bu evlilikten doğmuştur. Farklı kabilelerden olsalar da bütün Hicaz Arapları, İsmail peygamberin Nabit ve Kayzer adlı oğullarının soyundan gelmektedirler. Hz. İsmail'den sonra Mekke'de reislik yapan, işleri idare eden, KaT^e ve Zemzem idaresini yürüten zat, oğlu Nabit olmuştur k o da Cürhümlülerin yeğenidir. Cürhümlüler bunu bahane ederek Mekke ve çevresine hakim olmaya başladılar. Uzun süren İsmail oğullan iktidarına son vererek kendileri idareyi ele aldılar. İsmail oğlu Nabit'ten sonra Ka'be'nin idaresini ele geçiren ilk kişi, Mudad b. Amr b. Cürhüm'dür. Cürhüm, Kahtan'm oğludur. Yaktin b. Ayber'in oğlu olduğunu söyleyenler de vardır. Cürhümlüler, Mekke'nin yukarı kısmında Kuaykian mevkiine yerleşmişti. Katurahlarm beyi Sameyda ise, kendi aşiretiyle birlikte Mekke'nin aşağı kısmına yerleşmişti. Bunlardan her biri, Mekke'den geçenlerden onda birlik bir geçiş vergisi alırlardı. Sonraları ikisi anlaşamayıp savaştılar, Sameyda öldürüldü ve yönetimi Cürhümlülerin lideri Mudad ele geçirdi. Mekke'nin ve Ka'be'nin tek hakimi oldu. Kalabalık, şerefli Mekke ve çevresinde yayılmış olmalarına rağmen İsmail oğulları yönetim hususunda onunla çekişmediler. Çünkü Mudad, onların dayılarıydı. Ayrıca Ka'be'nin saygınlığım da düşündüklerinden dolayı ihtilaf çıkarmak istememişlerdi.

Mudad'dan sonra idare, oğlu Haris'e, ondan sonra da Haris'in oğlu Amr'a geçti. Daha sonra Cürhümlüler, azıp taşkınlık ettiler, Mekke'de bir çok kötülüğün yayılmasına sebep olup fesad çıkardılar. Mescid-i Ha-ram'da sapıklıkta bulundular. Hatta denilir ki; Cürhümlülerden İsaf b. Bağiyy adındaki bir adam ile Naile bint Vail adındaki bir kadın, Ka'be'de bir araya gelerek fuhuş yapmışlar da Cenâb-ı Allah onları dondurup taşa çevirmiş; ibret olsunlar diye insanlar, o iki taşı Ka'be'nin yakınma dikmişler. Ama aradan çok uzun bir zaman geçtikten sonra Hu-zaalılar döneminde o taşlar putlaştırılmış, Allah'a ibadet terkedilerek onlara tapılmıştır. Yeri geldiğinde İsaf ve Naile adındaki bu iki puttan yeterince söz edeceğiz.

Cürhümlüler, Mekke-i Mükerreme'de işi azıtınca, Haremin yakınına yerleşmiş olan Huzaalılar, onlara karşı çıkıp hizaya getirdiler. Hu-zaalılar -önce de anlattığımız gibi- Arim seli yüzünden Yemen'den ayrılıp Mekke'ye göçmen olarak gelmişti. Huzaalıların, İsmail oğullarından olduklarını söyleyenler de vardır. Doğrusunu Allah bilir. Özetlersek, deriz M: Huzaalılar, Cürhümlülere karşı savaşmak için bir araya gelip toplandılar. Onlarla savaşacaklarını ilan ettiler ve savaştılar. İsmail oğulları bu iki gruptan da ayrı durdular. Bekr b. AbdU Menat ve Gubşan oğullarından olan Huzaalılar, bu savaşta Cürhümlüleri yenip Ka'be'nin yanından uzaklaştırdılar. Cürhümlülerin lideri Amr b. Haris b. Mudad, Kabe'deki iki altın geyiği, Hacer-i Esved'i mücevherlerle süslü kılıçları ve diğer eşyaları alıp Zemzem kuyusuna attı ve üzerini örtüp görünmez hale getirdi. Sonra da aşiretiyle birlikte Yemene döndü. Bu hadiseyle ilgili olarak Amr b. Haris b. Mudad, bir şiirinde şöyle der:

"Kaile'nin gözlerinden yaşlar boşamyordu.
Gözlerinin yaşıyla taşlar parlıyordu.
Hacun dağıyla Safa tepesi arasında görünmüyordu.
Kimseler, Mekke'de sesler hiç duyulmuyordu.
Ona dedim ki benim kalbim, kuş gibi,
İki kanadının arasında çırpmıyor.
Evet, bizler, Ka'be'nin sahipleriydik.
Tökezleten tepeler, bastıran geceler, yok etti bizi.
Nabit'ten sonra Ka'be'nin yöneticileri bizdik.
Bu Ka'be'yi tavaf ediyorduk, hayrı da zahirdi.
Nabit'ten sonra biz onurlu bir şekilde,
Beyt'e sahip olduk, çoklukla övünmedik.
Sahib olduk, onurlandık, mülkümüz muazzamdı.
Bizden başka hiç kimse artık övünemezdi.
Bildiğim en iyi insana kızımızı vermedik mi?[11]
Onun oğulları bizdendir, onun hısımlarıyız.
Dünya, bu halden sonra aleyhimize dönerse,
Gör, o zaman dünya ne hale gelecektir!
Kral, zor kullanarak bizi ordan çıkardı.
İnsanlar için kader böyle cereyan eder.
Bekar kadın uyuşa bile, ben uyuyamıyorum.
Tahtın eziyetinden dolayı Süheyl ile Âmir uzaklaşmasın.[12]
Ka'be'den başka sevmediğim yerlere yöneltildim.
Himyer ve Yuhaber gibi kabilelere gittim.
İmrenecek durumdayken, efsane olduk.

Geçen seneler bizi, böyle yıprattı işte.
İçinde güvenlik ve dinî şiarlar bulunan bir belde için,
Ağlamakta olan gözden yaşlar akıyordu.
Güvercinlerine dahi dokunulmayan bir Ka'be için,
Ağlıyordu gözler, serçeler de vardı orada.
Orada, diğer hayvanlara da dokunulmazdı.
Ama oradan çıkınca, asla rahat bırakılmazdı."
İbn İshak der ki: Amr b. Haris, Mekke'de kalan Bekr oğullarıyla Gubşanlılardan bahseden şiirinde de şöyle demişti:
"Ey insanlar! Yürüyün bakalım.
Nasıl olsa bir gün yürüyemez hale geleceksiniz.
Bineği tekmeleyin, yularım salı verin.
Ölmeden önce yıkın yıkabileceğinizi.
Biz de sizin gibiydik, zaman değiştirdi bizi.
Sonunda siz de bizim gibi olacaksınız."
İbn Hişam dedi ki: Bu konuda sahih rivayetlerle bize gelen şiir budur. Şiir bilgisi olan bazı kimselerin bana anlattıklarına göre bu beyitler, Araplar hakkında söylenen ilk şiirdir. Yemen'de bir taş üzerine yazılı olarak bulunmuştur, ama şairin adı, o taş üzerinde yazılı değildir.
Süheylî, bu beyitlerin benzeri beyitler nakletmiş, naklederken de bunlarla birlikte tuhaf bir hikaye anlatmış ve garip mısralar okumuş, sonra da şöyle demiştir: «Fedailü Mekke» adlı kitabında Ebul-Velid el-Ezrakî, Amr b. Haris b. Mudad'a ait olduğu söylenen bu beyitlere ilavede bulunmuştur:
"Devran aleyhimize döndü, sonra mahvetti bizi. Taşkınlık yaptık diye, başkaları yendi adamlarımızı. Sizden öncekilerin yaptıklarım araştırın. Araştırdıktan sonra yol açığa çıkar rahatça. Sizden önce bir zamanlar, insanların hükümdarlarıydık. Allah'ın saygın beldesinde ikamet etmekteydik." [13]

Huzaalıların Kıssası, Amr B. Luhayy'ın Haberi Ve Arap Diyarındaki Putperestler

İbn İshak'm anlattığına göre daha sonraları Huzaalıların bir kolu olan Gubşanhlâr, Ka'be'nin yönetimini Bekr b. Abdu Menafi elinden aldılar. Onlar adına Amr b. Haris el-Gubşanî, Ka'be yönetimini üstlendi.
O sıralarda Kureyşliler, kendi kavimleri olan Kinaneliler arasında dağınık halde olup kimi yerleşik, kimi göçebe idi.
Huzaalılar, Amr b. Amir oğullarının Yemen'den çıkıp Şam'a doğru yönelmeleri ve gelip Mekke yakınındaki Merrü'z-Zahran mevkiine yerleşmeleri esnasında onlardan ayrıldılar. Bu yüzden Arapçada "ayrılıp kopanlar" manasına gelen "Huzaalılar" adını aldılar.
Hazreçlilerden Avn b. Eyyüb el-Ensarî bu konuda şöyle der: "Merrü'z-Zahran'a konduğumuzda Huzaalılar, Göçebe grupları halinde bizden ayrıldılar. Tihame'deki her vadiyi korudular onlar. Sivri mızraklar ve keskin kılıçlarla."
Evsli Ebu Mutahhar İsmail b. Rafi el-Ensarî de şöyle der:
"Mekke vadisine indiğimizde Huzaalılar, Şölen ve kahramanlık yurdunu övdüler. Oba halinde konakladılar, çöl ve kıyıda, Bulunan her kabileyi dağıttılar. Mekke vadisindeki Cürhümlüleri kovdular. Güçlü Huzaalıların onuruna layık oldular."
Huzaalılar, Beyt'in (Ka'be) yönetimini ele geçirdiler. Bu yönetim, atadan oğula miras olarak geçti. Daima ailenin en büyük oğlu bu görevi devralırdı. Huzaalıların emiri, Huleyl b. Hubşiyye b. Selul b. Ka'b b. Amr b. Rebia el-Huzaî'ye gelinceye kada böyle devam etti. Kusayy b. Kilab, onun kızı Hubba ile evlenmiş, bu evlilikten Abdü'd-Dar, Abdu Menaf, Abdül-Uzza ve Abda adında dört oğlu doğmuştu. Ka'be'nin yönetimi, böylece Kusayy'a geçmiş oluyordu. Nitekim yeri gelince, bu konuyu Allah'ın izniyle detaylı olarak anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
Huzaahlar, 300 yıl -bir rivayete göre 500 yıl- müddetle Kabe'nin yönetimini ellerinde tuttular. Ama uğursuz bir dönemde oranın idaresini sürdürdüler. Çünkü ilk olarak onların zamanında, Arabistan'da puta tapılmaya başlandı. İlk defa onları puta tapmaya çağıran adam, lanetli reisleri Amr b. Luhayy olmuştu. Gerçekten Amr, çok zengindi. Anlatıldığına göre o, yirmi devenin gözünü oyup çıkarmıştır. Bu da, onun 20.000 deve sahibi olduğunu gösterir.
Aralarında Ezrakî'nin de bulunduğu bazı tarihçilerin anlattıklarına göre bir kimsenin bin devesi varsa, nazardan korunmak için Arap adetine göre bir devenin gözünü oyup çıkarması gerekirmiş.
Süheylî'nin anlattığına göre her sene hac mevsiminde Amr b. Luhayy, 10.000 deve kestirir, 10.000 yoksula da elbise giydirirmiş. Araplara yemek verir; yağ, bal ve undan yapılan Hays tatlısı yedirirmiş. Bunu âdeta uyulması zorunlu bir kanun haline getirmiş. Çünkü Araplar arasında son derece şerefli, itibarlı ve ağırlıklı bir insanmış.
tbn Hişam dedi ki: İlim ehlinden bazılarının bana anlattıklarına göre Amr b. Luhayy, bazı işlerini görmek üzere Mekke'den Şam'a gitmiş, dönüşünde Belka diyarına uğramış, o zamanlar orada İmlak'm ya da îmlîk b. Laviz b. Sam b. Nuh'un oğulları olan Amalika kabilesi otururmuş. Onların puta tapmakta olduklarını görünce: "Tapmakta olduğunuzu gördüğüm şu taşlar ve putlar da neyin nesi?" diye sormuş, onlar da: "Bu putlara tapıyoruz. Yağmur istediğimizde yağdırıyor, zafer istediğimizde de

veriyor." şeklinde cevap vermişlerdi. "Bana da bir put verseniz, alıp Arap diyarına götürsem, oradaki insanlar da ona tapsalar olmaz mı?" deyince, ona Hübel denilen bir put verdiler. O da Mekke'ye getirerek bir kaidenin üzerine yerleştirdi. İnsanlara, ona tapmalarını ve saygı göstermelerini emretti. İbn İshak der ki: Anlatıldığına göre taşa tapma olayı, ilk olarak İsmail oğullarında görülmüştür. Mekke'nin kendilerine dar gelmesinden sonra oradan ayrılıp göçenler, Harem-i Şerife olan saygılarından dolayı oradan bir taş alıp beraberlerinde götürürlerdi. Konakladıkları yerde o taşı ortaya koyup Ka'be gibi tavaf ederlerdi. Aradan bir süre daha geçtikten sonra, hoşlarına giden ve güzel buldukları her taşa tapmaya başladılar. Araya zaman girdi ve eski durumlarını unuttular.

Buharî'nin sahihinde Ebu Reca el-Utaridî'nin şöyle dediği rivayet edilir: "Cahiliye devrinde tapacak taş bulamadığımızda bir avuç toprak toplayıp ortaya koyar, sonra bir koyun getirip üzerine sütünü sağar, sonra da o sütlü toprağı tavaf ederdik."

İbn İshak dedi ki: İbrahim ve İsmail peygamberlerin dinini bırakıp, önceki ümmetler gibi sapıklığa düşerek putlara tapmaya başladılar.

Ama yine de aralarında Hz. İbrahim'in dininden kalma bazı hükümlere sarılanlar vardı. Nitekim Ka'be'ye saygı gösterip oray tavaf ediyor, hac ve umre vecibelerini yerine getiriyor, Arafat'ta ve Müzdelife'de vakfe yapıyor, kurban kesiyor, hac ve umre için tekbir ve tehlüler getiriyorlardı. Bununla beraber bu ibadetlere asılsız bazı şeyleri de ekliyorlardı. Kina-nelilerle Kureyşliler, telbiye getirirlerken şöyle derlerdi:

"Buyur Allahım, buyur! Buyur, senin ortağın yoktur. Sadece bir ortağın vardır ki sen, ona sahipsin ama o sana sahip değildir."

Telbiye getirerek Allah'ı birliyorlar, sonra O'na putlarını ortak ediyorlardı, mülkiyetini de ona ait İnliyorlardı. Cenâb-ı Allah, onların müşrik olduklarını elçisi Muhammed (s.a.v.)'e şöyle bildiriyordu:

"Onların çoğu, Allah'a ortak koşmadan inanmazlar." (Yûsuf, ıoe.) Yani hakkımı bilmek için beni birlemezler, yarattıkl arım dan birini bana ortak koşarlar.

Süheylî ile diğerlerinin anlattıklarına göre ilk olarak bu şekilde telbiye getiren Amr b. Luhayy olmuştur. İblis, ihtiyar bir adam suretinde ona görünmüş, ona bu şekilde telbiye getirmesini telkin etmiş, o da İb-lis'in ağzından duyduğu sözleri tekrarlamaya başlamış, sonra Araplar da Amr'a uyup bu şekilde telbiye getirir olmuşlar. Sahih hadiste anlatıldığına göre Hz. Peygamber, onların bu şekilde telbiye getirdiklerini işittiğinde «Yeter, yeter!..» dermiş. Buharî'nin, Ebu Hüreyre'den rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Saibe'yi[14] ilk salan ve puta ilk tapan, Ebu Huzaa Amr b. Amir'dir. Cehennem'de onu bağırsaklarını çekip sürürken gördüm.»[15]

Bu hadisten açıkça anlaşıldığına göre Amr b. Luhayy, bütün bir Huzaa kabilesinin dedesidir. Nitekim İbn İshak ile diğerlerinin anlattıklarına göre bazı soybilimcileri de böyle demişlerdir. Diğer nakilleri bir tarafa bıraksak dahi sadece şu hadis, bu konuda zahir bir delil, hatta nass gibi olur. Ama diğer yönlerden buna muhalif bazı hadisler de nakledilmiştir.

Buharı, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Bâhî-re, müşriklerin sütünü putlara adadıkları hayvanlardır ki hiç kimse onların sütünü sağamazdı. Şaibe de, tanrıları için adadıkları hayvanlardı ki, hiç kimse onların sırtına yük vuramazdı."

Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir; Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: «Amr b. Amir el-Huzaî'nin Cehennem'de bağırsaklarını çekip sürüdüğünü gördüm. Şaibe hayvanları ilk salan odur."

Buharı ile birlikte Müslim de Salih b. Keysarı tariki ile benzer rivayeti yapar.

Bu hadiste geçen "el-Huzaî" kelimesinden anlaşıldığına göre Amr b. Luhayy, Huzaa kabilesinin dedesi değil, sadece bir mensubudur. Ancak daha önceki hadiste geçen Ebu Huzaa (Huzaalıların babası) sözü, ravi-nin bir tahrifi olmalıdır. Aslında ravi, (Huzaalıların kardeşi) anlamına gelen "Ahu Huzaa" kelimesini, (Huzaalıların babası) anlamına gelen "Ebu Huzaa" kelimesiyle değiştirmiştir. Veya "Ebu Huzaa" sözü, Amr'm künyesidir. Yoksa onun, Hazaahlann babası anlamım ifade etmemektedir. Doğrusunu Allah bilir.

Muhammed b. îshak, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'ın Eksem b. Cevn el-Huzaî'ye şöyle dediğini duydum:

"Ey Eksem! Amr b. Luhayy b. Kam'a b. Hmduf u, Cehennem'de bağırsaklarını çekip sürüyorken gördüm. Senin kadar ona benzeyen birini görmediğim gibi onun kadar sana benzeyen birini de görmedim.»

Eksem: "Ya Rasûlallah, onunla aramızdaki benzerliğin bana zarar vermesinden korkarım.» deyince Hz. Peygamber şu cevabı verdi: "Hayır! Sen mü'minsin, o ise kafirdir. İsmail (a.s.)'in dinini ilk defa değiştiren odur. Tapınılmak için putlar dikmiş, putlara hayvanlar adamış, bu adakların sütünü sağmanın, sırtlarına yük vurmanın haram olduğunu söylemiş, Vasile'yi[16] kutsal saymıştır,"

Buharî, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

"Cehennem'in birbirini parçaladığını gördüm. Amr'ı da kendi bağırsaklarını çekip sürürken gördüm. Şaibe (hayvanını) ilk defa salan odur."

Hülasa, demek istediğimiz şu ki: Lanetli Amr b. Luhayy, dinde bid'atlar çıkarmış, bu bid'atlar sebebiyle Hz. ibrahim'in dinini değiştirip tahrif etmiş, Araplar da onun bid'atlarına uymuşlar; böylece apaçık, çirkin ve kötü olan bir sapıklığa düşmüşlerdir.

Cenâb-ı Allah, onların bu hallerini Kur'ân'm bir çok yerinde reddedip yermiştir:
"Diliniz yalan yere vasıflandıra geldiği için her şeye, "Şu helal, bu haramdır." demeyin. Sonra Allah'a karşı yalan uydurmuş olursunuz."(en-Nahl, 116.)
"Allah; ne Bahire'den, ne Saibe'den, ne Vasile'den ne de Ham'dan hiç birini meşru kılmamıştır. Fakat küfredenler, Allah'a karşı yalan uydururlar. Onların çoğunun ise akılları ermez." (ei-Mâide, 103.)
"Kendilerine verdiğimiz rızıktan, bilmediklerine hisse ayırırlar. Allah'a andolsun ki, uydurup durduğunuz şeylerden muhakkak sorguya çekileceksiniz." (en-Nahl, 56.)
"Onlar, Allah için, O'nun yarattığı ekin ve davarlardan bir pay ayırdılar ve kendi zanlarma göre; bu Allah'ındır, bu da şirk koştuğumuz or-taklarımızmdır, dediler. Ortaklarına ait olanlar Allah'a ulaşmazdı da, Allah'a ait olanlar ortaklarına giderdi. Ne kötüdür, hüküm edegeldikle-ri şeyler. Ve böylece onların ortakları; ortak koşanlardan bir çoğunu helake sürüklemek, dinlerini karma karışık etmek için; çocuklarını öldürmelerini hoş göstermiştir. Şayet Allah dilemiş olsaydı; bunu yapamazlardı. Artık sen, onları uydurdukları o yalanları ile baş başa bırak.
Onlar kendi zanlarınca; bu davarlar, bu ekinler haramdır. Onları dilediğimizden başkası yiyemez. Bir takım hayvanların sırtları haramdır, dediler. Bir kısım hayvanların üzerine de O'na karşı iftira ederek, Allah'ın admı anmazlar. Allah, yapmakta oldukları iftiraları yüzünden onları cezalandırmaktır.
Bir. de dediler ki: Şu davarların karınlarında bulunanlar, yalnız erkeklerimiz içindir, kadınlarımıza haram kılınmıştır. Ölü doğacak olurlarsa, hepsi ona ortaktırlar. Allah, onların bu vasıflandırmalarının cezasını verecektir. Muhakkak ki O; Hakîm'dir, Alîm'dir.
Bilgisizlikleri yüzünden, çocuklarını beyinsizce öldürenler ve Al-lah'm kendilerine verdiği rızkı, Allah'a iftira ederek haram sayanlar; gerçekten hüsrana uğramışlardır. Onlar, şüphesiz sapı tıraşlardır. Zaten hidayete erenlerden olmamışlardı." (el-En'âm, 136-140.) [17]

Arapların Cahiliyeti [18]

Buharî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Arapların cehaleti hakkında bilgi sahibi olmak istiyorsan, el-En'âm sûresinin 130. ayetinden sonraki ayetlerini oku: "Bilgisizlikleri yüzünden, beyinsizce çocuklarını öldürenler ve Allah'ın, kendilerine verdiği rızkı, Allah'a iftira ederek haram sayanlar, gerçekten hüsrana uğramışlardır. Onlar, şüphesiz sapıtmışlardır. Zaten hidayete erenlerden olmamışlardı." (ei-En'âm, 140.)
Bu ayetin tefsirini, onların uydurdukları bâtıl ve fasid hükümleri anlatmıştık. Büyükleri mel'un Amr b. Luhayy, bu hükümlerin hayvanların yararına ve rahmetin gereği olduğunu sanmıştı. Aslında o, bu iddiasında yalancı ve iftiracı idi. Bu sapıklık ve cehalete rağmen o bilgisiz ve cahil kimseler, bu uyduruk hükümlere uymuşlardı. Onur ve üstünlük sahibi yüce Allah'ın yanısıra, putlara tapmak gibi bundan daha dehşetli ve daha çirkin başka bir Jrid'ate de uymuşlardı.
Allah'ın, Hz. İbrahim vasıtasıyla gönderdiği dosdoğru, gerçek ve sağlam olan dinini değiştirmişlerdi. Bu din, sadece Allah'a ibadet etmeyi öngörüyor, O'na ortak koşmayı haram kılıyordu.
İlim ve burhana, sahih ya da zayıf herhangi bir delile dayanmaksızın gerek din gerekse haccm prensiplerini değiştirmişler, bu konuda kendilerinden önceki müşrik ümmetlere uymuşlardı. Âdeta Nuh kavmine benzemişlerdi. Allah'a, ilk defa ortak koşan ve ilk olarak puta tapan kavim Nuh kavmidir. Nuh'un kıssasında da anlatıldığı gibi Allah, onları putperestlikten vaz geçirmek için kendilerine Hz. Nuh'u göndermişti. Böylece Hz. Nuh, ilk defa puta tapmayı yasaklamak için gönderilmişti.
"Ve dediler ki: "Sakın, tannlanmzı bırakmayın, Vedd, Suva', Yeğus, Yeûk ve Nesr'den asla vazgeçmeyin." Böylece bir çoğunu saptırdılar. Zalimlere sapıklıktan başka birşeyi arttırma." (NtJh, 23-24.)
İbn Abbas dedi ki: Ayet-i kerimede ismi geçenler, Nuh kavmi arasındaki salih kimselermiş. Vefatlarından sonra halk, mezarlannm yanına gelip ibadet etmeye başlamıştı. Aradan uzun zaman geçince de onlara ibadet edilir olmuştu. Onlara nasıl ibadet edildiğini önceki sayfalarda açıklamış olduğumuz için burada yeniden ele almaya gerek görmüyoruz.
îbn İshak ve diğerleri dediler ki: Araplann, İsmail peygamberin dinini değiştirmelerinden sonra çeşitli kabileler, bu putlan kendilerine tann edindiler:
Vedd, Beni Kelb b. Vebre b. Tağlib b. Hulvan b. İmran b. Elhaf b. Ku-daa'nın tannsı oldu.
Suva', Hüzeyl b. İlyas b. Müdrike b. Mudar'm tanrısı oldu. Bu put, Ruhat denen yere dikilmişti.
Yeğus, Tayy kabilesinin En'am oğullan kolunun ve Mezhac kabilesinden olan Cüreşlilerin tannsı olup Cüreş şehrine dikilmişti.
Yeûk, Yemen'in Hemdan beldesine dikilmiş olup Hemdanlılann bir kabilesi olan Heyvan oğullan tarafından tann olarak kabul edilmişti.
Nesr, Zül Kula' kabilesi tarafından tann edinilmiş olup Himyer diyarına dikilmişti.
İbn İshak'm anlattığına göre Holanhlann (Havlan?) diyannda Am-mi Enes (Amyanis?) adlı bir put varmış. Kendi inançlannın gereği olarak ekinlerinden ve davarlarından, hem o puta hem de Allah'a hisse ayı-nrlarmış. Allah'ın payı Animi Enes'inkine kanşırsa, onu öylece bırakır-larmış. Ammi Enes'in payı Allah'ınkine karışırsa, onu çıkanp tekrar Ammi Enes'in payına katarlarmış. Bunlar hakkında Cenâb-ı Allah, şu ayet-i kerimeyi inzal buyurmuş:

"Onlar; Allah için, O'nun yarattığı ekin ve davarlardan bir pay ayırdılar." (el-En'âm, 136,)
İbn İshak dedi ki: Beni Milkan b. Kinane b. Huzeyme b. Müdrike'nin Sa'd adlı bir putu vardı. Bu put, çöldeki bir kaya parças olup uzunca ve
yüksekçe idi. Kabilenin adamlarından biri, bereket bulmak amacıyla devesini o puta vakfetmeye gelmişti. Deve, yayılmaktaydı. Putun üzerinde kanlann akmakta olduğunu gören deve, başım alıp kaçmaya başlamış, deve sahibi de öfkelenerek putu taşlamış ve: "Allah, seni mübarek etmesin, devemin kaçmasına sebeb oldun!" demiş, sonra da devesini aramaya başlamış, bulunca da şöyle demiş:
"işimizi yoluna koysun, diye Sa'd'e geldik, Daha da bozdu işimizi, biz ondan değiliz. Sa'd de ne ki, çöldeki bir kaya parçasıdır o, Asla, iyiye ve doğruya çağırmaz insanı o."
İbn İshak'm anlattığına göre Devs kabilesinde de Amr b. Humama ed-Devsî'nin bir putu varmış. Kureyşlilerin de Ka'be yanındaki kuyunun yambaşmda Hübel adında bir putlan varmış. Daha Önce de belirtildiği gibi, bunu lanetli Amr b. Luhayy oraya dikmişti.
İbn İshak'ın ifadesine göre Mekkeliler, Zemzem kuyusunun yanına İsaf ve Naile adında iki put dikmiş olup kurbanlarını onların önünde ke-serlermiş. Rivayetlere göre İsaf ile Naile, Ka'be'de zina yapmışlar. Cenâb-ı Allah da onlan orada taş haline getirmiş.
Abdullah b. Ebi Bekr, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiş: "İsaf ile Naile'nin Cürhümlü bir kadın ile erkek olduklarını Ka'be'de zina ettiklerini, Cenâb-ı Allah'ın da bu yüzden onları taşa çevirmiş olduğunu hep duymuşuzdur." Doğrusunu Allah bilir.
Onların orada zina yapmalanna, Cenâb-ı Allah'ın fırsat vermediğini, o kötü fiili işlemelerinden önce taşa çevrilmiş olduklannı ve taşlarının da hemen o zaman Safa ile Merve tepeleri yanına dikildiği söylenir.
Huzaahlann başına, Amr b. Luhayy geçince, bu iki putu oradan al-dınp Zemzem kuyusunun yanma getirtmiş ve insanlar da onlar tavaf etmeye başlamış. Bununla ilgili olarak Ebu Talib şöyle demiştir:"Esarilerin develerini ıhdırdıklan yerde, İsaf ile Naile'den sellerin taştığı yerde..." Vakidi der ki: Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'nin fethi günü Naile putunun kırılmasını emrettiği zaman, onun içinden saçı başı kanşık, saç-lan yan yanya ağarmış ve yüzünü tırmalamakta olan bir kadın anlayıp oflayarak çıktı.
Süheylî der ki: Eca ile Sülma, Hicaz diyanndaki iki dağın adıdır. Eca, aslında Eca b. Abdülhayy adındaki bir adamın adı olup Sülma binti Hamm adındaki bir kadınla zina yapmış, kendisiyle o kadın, bu iki dağın yanında asılmışlar ve isimleri de bu iki dağa verilmiştir. Eca ile Sülma dağlan arasında, Tayy kabilesinin tannsı olan Kals adlı bir put varmış.
İbn İshak dedi ki: Her aile, tapmak için kendi evine bir put yerleştirmisti. Aileden biri, yolculuğa çıkmak üzere hayvanına bineceği zaman yüzünü puta sürerdi. Yola çıkarken yaptığı son iş, bu olurdu. Yolculuk dönüşünde de çoluk çocuğuyla görüşmeden putun yanma gelir ve ona yüz sürerdi. Cenâb-ı Allah, Muhammed (s.a.v.)'i peygamberlikle görevlendirince Kureyşliler dediler ki:
"Tanrıları bir tek tanrı mı kıldı? Doğrusu bu, şaşırtıcı birşey." (Sâd, 5.)
İbn İshak der ki: Ka'be'yle birlikte tazim ettikleri ve saygı duydukları bazı tağutlar edinmişlerdi. Bunların, tıpkı Kal^e gibi kapıcı ve hizmetçileri vardı. Ka'be'ye kurban takdim edildiği gibi bunlara da takdim edilirdi. Ka'be'yi tavaf ettikleri gibi bunları da tavaf ederlerdi. Bununla beraber Ka'be'ye gösterdikleri saygı daha fazlaydı. Çünkü orası, Hz.İb-rahim'in inşa ettiğ ve mescid edindiği bir yerdi.
Kureyşlilerle Kinanelilerin, Nahle mevkiinde Uzza adında bir putları vardı. Bunun bakıcılığını ve kapıcılığını, Süleym kabilesinden olan Şeyban oğulları yapmaktaydı. Bunlar, Haşim oğullarının müttefikleriydiler. İleride de açıklanacağı gibi Mekke'nin fethi gününde Halid b. Velid, bu putu yıkıp tahrib etmişti.
Taif teki Sakif kabilesinin putu, Lat idi. Bakıcılığım ve kapıcılığım, Sakif kabilesinden Muattib oğulları yapmaktaydı Taiflilerin Medine'ye gelip Müslüman olmalarından sonra Ebu Süfyan ile Mugire b. Şube, Lafı yıkıp tahrib etmişlerdi.
Menat putuna, Evs ve Hazreçliler ile aynı dinden olan diğer Medine-liler taparlardı. Bu put, deniz kıyısında bulunan Kudeyd şehrinin Mü-şellel nahiyesinde bulunmaktaydı. Bunu da Ebu Süfyan -bir rivayete göre de Hz. Ali- yıkmıştır.
Zülhalse putuna Devs, Has'am, Becile kabileleriyle Tebale şehrindeki Araplar taparlardı. Zülhalse putunun bulunduğu binaya Kabetü'l Yemaniye, Mekke'deki Beyt-i Muazzama'ya da Ka'betü'ş-Şamiye denirdi. Zülhalse putunu, Cerir b. Abdullah el-Becelî yıkmıştır
Kals putuna, Tayy kabilesiyle Eca ve Sülma dağlarının eteklerinde yaşayanlar taparlardı. Daha önce de belirtildiği gibi Eca ile Sülma, bilinen iki meşhur dağdır.
Riam, Yemenlilerle Himyerlilerin kutsal bildikleri bir evdi. Himyer hükümdarlarından biri olan Tübba'dan bahsederken bu evden söz etmiştik. O hükümdarın maiyetindeki iki Yahudi bilgini Riam denen kutsal (!) evi yıkmış, yıkıntıları arasından çıkan siyah bir köpeği de öldürmüşlerdi.
Ruda', Beni Rebia b. Ka'b b. Sa'd b. Zeydi Menat b. Temim'in kutsal bildikleri bir evdi. Asıl adı Ka'b b. Rebia b. Ka'b olan müstevgir, bu kutsal evle ilgili bir şiirinde şöyle der:
"Ruda denen eve Öyle bir saldırdım ki, Onu, simsiyah ve kupkuru kıldım. Bu zorlukta Abdullah yardım etti, Abdullah gibi mahreme başvurulur."
Anlatıldığına göre bu şiirin sahibi Müstevgir, Mudarhların en uzun ömürlüsü olup 330 sene yaşamıştır. Bir başka şiirinde

şöyle demiştir:
"Hayatın uzunluğundan ve yaşamaktan bıktım, Yüzlerce sene ile sayılacak bir ömür sürdüm. Yüz yıl yaşadım, bunu iki yüz yıl daha izledi, Buna ayların son sayısı olan on iki yılda eklendi. Geride yaşamaktan ne kaldı ki, Geçen bir gün ve onu izleyen bir gece."
İbn Hişam, bu beyitlerin Züheyr b. Cenab b. Hübel'e ait olduğuna dair rivayetler bulunduğunu söyler. Süheylî dedi ki: 200-300 seneden fazla yaşayanlardan biri, işte bu Züheyr'dir. Diğerleri de; Ubeyd b. Şer-ye, Zeğfelb. Hanzale en-Nesgabe, Rebi b. Dab' el-Fezarî, Zü'1-İsba' el-Advanî ile Nasr b. Dehman b. Eşca' b. Reys b. Gatafan'dır. Nasr b. Deh-man, o kadar uzun bir ömü sürmüş M, saçları ağardıktan sonra tekrar kararmış, beli eğilip büküldükten sonra tekrar doğrulup düzelmiş.
İbn îshak dedi ki: Zü'1-Kaabat denen kutsal ev, Vail oğullarından Bekriler, Tağübliler ve Sendat'taki İyadîlerin mabedi idi. A?şa b. Kays b. Sa'lebe, bu kutsal ev hakkında şöyle der:
"Ömrüm ne kadar uzasa da bilirim ki, Zi'1-A'vad'm gittiği yola ben de gideceğim. Muharrak ailesinden sonra kalmadı ümidim Onlar ve İyadîler, bırakıp gittiler evlerini. Enkare'ye indiler, akıp geliyordu onlara, Yüce dağların altından Fırat suları. Havernak diyarı, Sedir, Barik kasırları, Sendat'taki Zü'1-Kaabat mabedi. Şimdi onların yerlerinde yeller esiyor. Sanki kıyame yerine gitmişler. Nimetlerin ve avutucu nesnelerin, Birgün çürüyüp yok olacağını görüyorum."
Süheylî dedi ki: Havernak, kendi oğlu Sabur'u yanında bulundurmak için büyük Numan tarafından yaptırılmış bir saraydır. Sinimmar adında bir mimar, bu sarayı yirmi senede inşa etmişti. O zamana kadar ondan gözahcı, daha muazzam bir saray görülmemişti. Büyük Numan, başkalarına da böylesine şahane bir saray yapacağı endişesiyle mimar Sinimmar'ı, sarayın en yüksek yerinden aşağıya fırlatarak öldürmüştü. Bununla ilgili olarak şair şöyle demiştir:
"Bana karşılık verdi, suçsuz Sinimmar'a,
Verdiği cezadan daha kötüsünü, Allah ona versin.
Sinimmar'ın yirmi yıl inşaatta çalışması suç muydu?
Kiremit ve kurşunla ona bina kuruyordu.
Bina inşaatının tamamlandığı günde,
Sarayın yüce bir dağ gibi parladığı demde,
Sinimmar'ı tepe üstü attı aşağılara,
Allah'ın hayatına andolsun İd bu, çok çirkin bir iştir."
Süheylî dedi ki: Cahiz, bu şiiri "Kitabü'l Hayvan" adlı eserde naklet-miştir. Sinimmar, aynı zamanda ayın isimlerinden biridir. Demek istediğim şu ki; İslamiyet geldikten sonra bu kutsal evlerle saraylar yıkıldı., Bunları yıkmak üzere Hz. Peygamber (s.a.v.), çeşitli seriyyeler görevlendirdi. O yörelerde bilinen putları da kırmak üzere muhtelif ekiplere görev verdi. Hepsi yıkıldı, hepsi kırıldı.. Ka'be'ye karşı emsal olarak ileri sürülen hiçbir kutsal ev ve mabed kalmadı. Ortağı olmayan bir, tek Allah'a ibadet edilir oldu. Yeri gelince bu konuları inşaallah detaylı olarak açıklayacağız. Dayanağımız Allah'tır. [19]

Hicaz Araplarının Ve Peygamber Efendimizin Dedesi Adnan

Adnan'ın, İbrahim peygamberin oğlu İsmail (a.sj'in soyundan geldiğinde bir ihtilaf ve görüş farklılığı yoktur. Bununla beraber onunla Hz. İsmail arasında kaç baba geçmiş olduğu hususunda ihtilaf edilmiş ve bununla ilgili bir çok görüş ileri sürülmüştür. En fazla revaçta olan ve ağırlık kazanan görüşe göre, aralarında kırk baba geçmiştir. Bu görüş, Ehl-i Kitap nezdinde de mevcuttur. İleride de anlatacağımız gibi bu görüşü, Ermiya b. Halkiya'nm katibi Rahya'mn bir yazısından almışlardır.
Adnan ile Hz. İsmail arasında geçen babaların sayısının otuz olduğunu söyleyenler olduğu gibi, yirmi, onbeş, on, dokuz, yedi veya dört olduğunu söyleyenler de vardır. Musa b. Yakub, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle bir silsileden bahsettiğini rivayet etmiştir:
"Maadd b. Adnan b. Üded b. Zend b. el-Yera b. A'rak es-Sera (yani
İsmail.)"
Ümmü Seleme dedi ki: "Bu silsilede geçen Zend'in diğer adı Hemey-sa' el-Yera'mn diğer adı Nabit, A'rak es-Sera'nm diğer adı İsmail'dir. Çünkü o, İbrahim (a.s.)'in oğludur. Ateş, toprağı yakamadığı gibi İbrahim'i de yakamamıştı. Toprağın, Arapça'daki adlarından birinin Sera olduğu göz önünde bulundurulursa, A'rak es-Sera kelimesi ile İsmail ve İbrahim peygamber arasındaki bağlantı anlaşılabilir.
Dare Kutnî dedi ki: Adnan ile İsmail arasındaki silsilede Zend adına rastlamamıştık. Ancak bu hadiste, bu isme rastladık. Zend b. el-Cun, şair olan Ebu Dülame'dir.
Hafiz Ebu'l-Kasını es-Süheylî ve diğer imamlar dediler ki: Adnan ile İsmail (a.s.) arasında geçen zaman; dört, on veya yirmi babanın yaşayabileceği ömür süresinden çok daha fazladır. Çünkü Maadd b. Adnan, Buhtü'n-Nassr (Nabokodo Nasser) zamanında on iki yaşlarındaymış. Ebu Cafer et-Taberî ile diğerlerinin anlattıklarına göre o zamanda Cenâb-ı Allah, Ermiya b. Halîriya'ya şöyle vahyetmiş: "Buhtü'n-Nassr'a git, de ki: "Ben, onu Araplara musallat kıldım!" Ayrıca Cenâb-ı Allah, Ermiya'ya; bela ve musibetlere maruz kalmasın, diye Maadd b. Adnan'ı da Burak denen binite bindirip kendi beraberinde götürmesini emrederek şöyle dedi: "Çünkü ben onun soyundan, son peygamberi çıkararak âlemlere göndereceğim!" Ermiya, bu

emri yerine getirdi. Maadd'ı Burak'a bindirerek beraberinde Şam'a götürdü. Maadd, orada Kudüs'ün yıkılmasından sonra orada kalan İsrail oğullarıyla birlikte yaşadı. Kendi ülkesine dönmeden, orada Cürhünîlerin Debb oğulları kolundan-Cevşen kızı Maane ile evlendi. Huzursuzluğun sona ermesinden, fitnenin yatışmasından ve Arap yarımadasının istikrar bulmasından sonra memleketine döndü. Ermiya'nın katibi Rahya, onun soy kütüğünü kendi deflerine yazmıştı ki bu defler, Enniya'nın hazinesinde kalsın ve böylece de Maadd'm soy kütüğü muhafaza edilmiş olsun. Doğrusunu Allah bilir. Bu sebepledir ki İmam Malik (r.a.), Hz. Peygamber'in şeceresinin (soy kütüğünün) Adnan'dan sonraya çıkarılmasını mekruh saymıştır. Süheylî dedi ki: Bu neseblerin, daha yukarılara doğru çıkarılabileceği görüşünde olanların mezhebine uyarak, bu neseblerin zincirini daha yukarıya doğru çıkardık. Nitekim İbn İshak, Buharı, Zübeyr b. Bek-kar, Taberî ve diğerleri bu görüştedirler. Merhum İmam Malik'e gelince o, nesebini Adem (a.s.)'e kadar çıkaran kimselerin böyle yapmalarım mekruh saymış ve böyle yapanlara: "Nesebinin falan zata kadar ulaştığını nereden biliyorsun?" demişti. Kendisine: "Adnan'ın soy silsilesi, İsmail peygamber'e kadar da ulaşmaz mı?" diye sorulduğunda, bunu da mekruh saymış; "Adnan'ın soy silsilesini Hz. İsmail'e kadar ulaştıran adama, bunun böyle olduğunu kim haber vermiş?" demişti. Mesela, "İbrahim b. fülan b. fülan..." diyerek peygamberlerin neseblerinin yukarılara doğru çıkarılmasını da mekruh saymıştır. Muaytî, kitabında bunu böyle anlatır.

İmam Malik'in bu görüşü, Urve b. Zübeyr1 den rivayet edilen şu söze benzemektedir: "Adnan ile İsmail arasında kimlerin geçtiğini bilen bir kimseye rastlamadık."

îbn Abbas da: "Adnan ile İsmail arasında otuz baba geçmiştir, ama bunların adları bilinmemektedir." demiştir. Hz. Peygamberin dedelerinin adlarını sıralayan kimseler, Adnan'a kadar uzatıp daha ileriye gidecek olduklarında İbn Abbas'ın, "Soy bilimcileri yalan söylemişlerdir!" dediği, bu sözünü de iki veya üç kez tekrarladığı rivayet edilir. Doğru rivayetlere göre İbn Mesud da böyle demiştir. Hz. Ömer'de: "Peygamber Efendimizin şeceresini'ancak Adnan'a kadar ulaştırabiliriz." demiştir. Ebu Ömer b. Abd'il-Berr, "El-Enbah fi Marifeti Kabaili'r-Rüvat" adlı kitabında Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ne Adnan'dan, ne de Kahtari'dan ötesinin adlarım bilen bir kimseye rastlamadık. Bunlar sadece tahminlerini ileri sürüyorlar."

Ebu Esved dedi ki: Şiir ve neseb konusunda Kureyşlilerin en bilginlerinden biri olan Ebu Bekr Süleyman b. Hayseme'nin şöyle dediğini işittim: "Ne bir şairin şiirinde, ne de bir âlimin ilminde, Maadd b. Adnan'dan sonrakilerin adlarım bilen bir kimse görmedik."

Ebu Ömer (İbn Abdi'1-Berr) dedi ki: Aralarında Abdullah b. Mesud, Amr b. Meymun el-Ezdî ve Muhammed b. Ka'b el Kurzî'nin de bulunduğu bir grup selef uleması, "Onlardan sonra gelenleri Allah'tan başkası bilmez." (İbrahim, 9.) ayet-i kerimesi okunduğunda, "Soy bilimcileri yalan söylemişlerdir." demişlerdi.

Merhum Ebu Ömer demiş ki: "Bize göre bu ayetin manası, yukarıda isimleri geçen kimselerin anladıkları şekilde değildir. Aslında ayetten kastedilen mana şudur: "Hz. Adem'in soyundan gelen insanların tamamının adlarını sayıp sıralamak, ancak onları yaratan Allah'ın bilebileceği birşeydir. Arapların nesebine gelince, tarihçilerle soy bilimcileri bunu akıllarında tutup muhafaza etmişler, Arap toplumlarını ve ana kabilelerini kafalarına yerleştirmişlerdir. Yalnız bu konudaki bazı detaylar da ihtilaf etmişlerdir. Bu konuda bilgi sahibi olan kimseler, Adnan'ın nesebi üzerinde ittifak ederek şöyle demişlerdir: "Adnan b. Üded b. Mukavvim b. Nahor b. Teyreh b. Ya'rüb b. Yeşcüb b. Nabit b. İsmail b, İbrahim Halil (a.s.)" Muhammed b. İshak b Yesar. Sîret adlı kitabında bu zinciri böyle kaydetmiştir.

İbn Hişam dedi ki: "Adnan b. Üdd b. Üded" şeklinde söyleyenler de olmuştur." Sonra Ebu Ömer, Adnan'ın nesebini İsmail'e ondan da Adem'e kadar uzatır.

Diğer Arap kabilelerinin neseblerinin Adnan'a ulaştığına dair şecere ve kayıtlar, gerçekten çokları tarafından bilinmekte olup bugüne dek muhafaza edilmiştir. Bu hususta görüş ayrılığına düşen iki kişi bile yoktur.

Hz. Peygamber'in nesebinin Adnan'a dayandığı, sabah aydınlığından daha açık ve daha net olarak bilinmektedir. Bu hususta kafi nass teşkil eden merfu bir hadis vardır. Arap kabilelerinden, bu kabilelenin neseblerinden ve bunların Hz. Peygamber'e ait şerefli şeceredeki yerlerinden bahsederken bu hadis-i şerifi inşaallah nakledeceğiz. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. Güç ve kuvvetimizi, üstünlük ve hikmet sahibi Allah'tan alırız.

Kendisine nisbet edilen meşhur kasidesinde İmam Ebu'l-Abbas Abdullah b. Muhammed en-Naşî, Hz. Peygamberin şeceresini bakın ne güzel sıralayıp tanzim etmiş:

"Rasülullah'ı övdüm, onu övmekle ben, Yüce Allah'tan nasibimi artırmasını diledim. Övenden, çok yüksek olan birini övdüm,
Kendisine yakın-uzak hiç kimseye benzemez evsafı. Doğularda nuru yükselen bir peygamber, Batılarda yaşayanlara sesi ulaşan rehber.
Kendisi gelmeden, haberleri geldi bize.
Onunla ilgili haberler yayıldı her tarafa.
Kahinler ismini söylediler, o gelmeden önce.
Yalancı ve zancılar, reddedilip kovuldular..
Onun için putlar bile dile geldiler.
Yalancıların sözlerinden uzak olduklarını söylediler.
Ehl-i küfre açıkça söylediler şunu:
Lüeyy b. Galib'den bir peygamber geldi size.
Cinler, gökten haber çalmaya kasdettiler, ama,

Yıldız korları onları uzaklaştırdı oralardan.
Apaçık hakikat yolunu göremediğimiz için,
Daha önce gitmediğimiz hakikata iletti bizi.
Zorlu gücün sahibi, ödüllendirici, cezalandırıcı.
O zattan mucizeler getirdi İd, kendisi peygamberdir.
Bütün ağaçların tepesini parlatırken,
Ayın ikiye bölünmesi, onun mucizesidir.
İnsanların kırbalarında su tükenmişken,
Parmaklarının arasından sular akmadı mı?
Kalabalık orduyu, o sularla kandırdı,
Susuz kalan boğazlardan, sular indi aşağı,
Daha önce bir içimlik su vermeyen kuyu,
Okunu değdirince, suları taşmaya başladı.
Daha önce sağanın avucuna bir damla vermeyen,
Memeye elini sürünce, süt akmaya başladı.
Kendisine düşmanlık yapanın tuzağını,
Hayvanın paçası açıkça söyleyip bildirdi.
Olacak bir işi, önceden haber verirdi,
Daha işin başındayken sonucu söylerdi,
Yakın zamanda şaşkınlık verici vahyin,
Ona gelmesi, gösterdiği mucizelerdendir.
Fikirler, onu idrakten aciz kaldı, hiçbir beliğe,
Uymadı, hitab edenlerin kalbinden geçmedi.
Her ilim ve hikmeti ihtiva ettiydi o.
İhtiyacı devamlı olanın hedefini aştı.
Onunla ilgili haber bize rivayetçinin rivayetinden,
Yazanın sayfasından, katibin tasvirinden gelmedi.
Bazan sorana verilen cevaptan, konuşanın,
Öğüdünden, gösterilen burhandan geldi.
Konulan hükümlerden, söylenen hadislerden,
İstenen nasslardan, verilen misallerden,
Saptanan kanıtlardan, inkarcılara yapılan,
Tariflerden, yalancılara verilen cevaptan geldi.
Teşkil edilen toplantılarda ve kalabalık yerlerde,
Tuhaf ve garip problemlerin çıktığı anda,
Dilediğin sağlam ve çeşitli manalar,
İstediğin anda gelir sana ondan.
O manalar birbirlerini teyid ederler.
Manalarım bir murakıp gibi düşünürler.
Mahlukat, onun gibisini getirmekten aciz kaldı.
Bu, tecrübelerle bilinen bir şeydir.
Babaların en şereflisi Abdullah'a oğul oldu.
Yüksek bir soydan gelerek ondan zuhur etti.
Onun dedelerinden biri de, Şeybetü Zil-Hanıd'dir.
Şereflilere karşı Kureyşliler, onunla övünürdü.
Onun yüzü suyu hürmetine yağmur duasına çıkılırdı.
Zorlu, anlarda görüşünden istifade edilirdi.
Haşim ki, parlak çalışması ve ilahî nimet,
Sayesinde övünç sarayını inşa etti.
Abdu Menaf ki, öğretti kendi kavmine,
Arzulara boyun eğmemeyi, kuruntudan uzaklaşmayı, .
Kusayy ki, Hz, Peygamber'in şerefli atalarındandır.
Suyun başındaydı, ekenlerin eli yanaşmadı ona.
Olumsuz ellerle dağıldıktan sonra kabileleri,
Allah, onun vasıtasıyla bir araya getirdi.
Kilab, çok yüksek bir şeref kulesine çıktı.

Yakm-uzak hiç kimse, o zirveye çıkamadı.
Hiç bir beyinsizin beyinsizliği ve günahkarın günahı,
Mürre'nin azminin keskinliğini törpülemedi.
Ka'b'm topuğuna bile eremedi şeref talipleri,
Çok az bir gayretle yüksek mertebelere erdi.
Lüeyy, düşmanları eğdi, onlar da eğildi.
Zorba ve kalkık burunlular ona itaat etti.
Güçlülerle savaştı, zayıflara tenezzül etmedi.
Kendine denk zorbalara karşı savundu güçsüzleri.
Fihr'in, Kureyşliler arasında ağırlığı vardı.
İşler karışıp zorlaşmca, ona sığındırdı.
Malik de onların en hayırlı sahibi oldu.
En iyi dost ve arkadaş olmakta devam etti.
Nadr, çok güçlüydü, ona bakan göz kamaşırdı.
Parlak yıldızların ışığıyla, onunkisi birleşmişti.
Ömrüme and olsun ki, ondan önce Kinaneliler,
İyi şeyler yapmış, hiç bir zorbaya teslim olmamışlardı.
Ondan önce de Huzeyme Övgüsünü miras bırakmıştı.
Bu miras, övgüye layık akrabalarına kalmıştı.
Müdrike o kadar âlicenâb ve iffetli idi ki, Kötülüklerden uzak durmuştu, derecesine ulaşan yoktu. İlyas'a gelince, savaş kıtalarını hazırlamadan, Düşmanları, onun karşısında umutsuzluğa düşerdi. Bütün övünçler, Mudar'da biraraya gelmiştir. Bir günde ki, atlı bir ordu ile savaşmıştı o. -Nizar, aşiretinin reisliğinde yüksek makama erdi. Öyleki, rakiplerin gözü, onun makamım göremedi. Maadd'a gelince o, güvenilir bir silah idi. Savaşçı düşmanın tuzağından korkan dostu için, Adnan'ın fazileti sayılacak olursa eğer, O, dost ve arkadaşlarını da fazilette kendisiyle birleştirirdi. Üdd'e gelince ondan çok faziletler fışkırdı. O faziletleri, yaşlı efendilerden devr almıştır. Üded de yumuşak huyluluk 'haya' ile süslenmişti. Kaşlarının açısı, hilmine büyüklük katmıştı. Hemeysa', hep yükseklere tırmanıyordu. Uzak emellerle arzulan takip ediyordu. Nabit, şeref ağacının bir meyvesi oldu. Yüce dağların zirvesi, ona sığmak oldu. Kayzer ise, Hatem gibi cömert biri oldu. Lokman gibi hikmetli, Hacib gibi himmetli oldu. Bunlar, gerçek sözlü ismail'in soyudur. Bunlardan sonra, kimsenin övünmeye hakkı yoktur. Yeryüzünde piyade-süvari herkesin kendilerine boyun eğdiği, Kimselerin en şereflisi, Allah dostu İbrahim'dir. Tareh'in âlicenâblığı, hâlâ devam etmektedir. Övgüye layık çeşitli huylarını açıklamaktadır. Nahor ki, garipler için kurban kesip yedirirdi. Onun iyiliklerini, değme hesapçılar sayamaz. Orman aslanları gibi savaşa girişir idi. Keskin kılıçla, adamları biçer idi.
Argonab, savaşlarda güçlü bir bahadırdı. Cimri ve zorba kimselere karşı acımasızdı. Faliğ de fazilette kavminden geri değildi. Mertebece, Abir de onlardan aşağı değildi. Kendilerini ayıplayanlara karşı koruyacak huylarla, Yüceldiler Salih, Erfahşiz ve Sam. Arş'ın sahibinin yanında Nuh, hep faziletli oldu. Allah, onu iyi ve hoş kimselerden sayıyordu. Babası Lemk, takvası pek parlak biriydi. Darbe vuran sinsi nefsine karşı cüretliydi.
Lemk'den önce Müteveşlih, hep korur idi.
Garip kimseleri sert tedbirlerle himaye ederdi.
Mertebesi vardı, Peygamber îdris'in Allah katında,
Hiçbir rağbet edicinin, ulaşamazdı himmeti ona.
Yared', efendi ve âlicenâblara göre bir denizdi.
Rüsvaylıktan kaçardı, hedefleri yüceydi.
Mehlayil, faziletleri anlayan biriydi.
Edepliydi, ayıp ve fuhuştan uzak idi.
Daha Önce Kaynan, milletinin şerefine sahip olmuştu.
Fazilet yarışında, seri deveden daha çok koşmuştu.
Enuş, kendi nefsini şerefe ulaştırdı.
Alçak arzulardan kendini uzaklaştırdı,
Şit, hep faziletlerle kendini süslemişti.
Yerici, ayıplayın pisliklerden uzak ve şerefliydi.
Bunların hepsi, Adem'in nurundan kıvılcım almışlardı.
Onun dallarından menkıbe meyvelerini koparmışlardı.
Rasûlullahin soyu, soyların en yücesiydi.
Asil ve temiz kimselerin sulbünden gelmekteydi.
Babaları, asalette analarına denkti.
Anaları, utanılacak şeylerden uzaktı.

Her doğan günde Allah'ın selamı ona olsun.
Her batan günde o, bizlere ışık saçtı."
"Tehzib" adlı eserde Şeyhimiz Haûz Ebü'l-Haccac el-Mezzî ve Şeyh Ebu Ömer b. Abdi'l-Berr, bu kasideyi, İbn Şerşi lakabıyla bilinen Ebü'l-Abbas Abdullah b. Muhammed en-Naşî'nin şiirinden bu şekilde nakletmişlerdir. Ebü'l-Abbas, Enbar asıllı olup Bağdad'a gelmiş, oradan da Mısır'a göçmüş, orada vefat tarihi olan H. 293 yılma kadar ikamet etmiştir. Mu'tezile mezhebine mensup bir kelamadır. "Makalat" adh kitabında Ebü'l-Hasen el-Eş'arî, Mu'tezile mezhebini anlatırken ondan da bahsetmiştir. Şiirde bir deha idi. Şiirde o kadar muktedirdi ki, şairlerin şiirlerine aynı cümleleri içeren zıt manalı şiirlerle karşılık verirdi. Onların ifade edemedikleri emsalsiz nitelikte estetik manaları ve edebi lafızları, beliğ cümleleri dile getirirdi. Öyleki bazıları, onu heves düşkünlüğü ile nitelemişlerdi. Hatib-i Bağdadî'nin anlattığına göre 4000'e yakın beyitten oluşan tek kafiyeli bir kasidesi varmış. Nacim de bu kasideden bahsetmiş ve vefatı için tarih düşürmüştür.
Bu kasidesi, onun faziletli, fesahatli, belagatli, bilgili, anlayışlı bir kimse olduğunu; hafızasının sağlam, lafızlarının güzel, bilgisinin şümullü olduğunu; Allah elçisinin şerefli nesebini bir şiir kalıbı içinde dizmeye muktedir olduğunu; kelimeler denizindeki nefis cevherler niteliğinde olan bu manalara dalabilen hünerli bir dalgıç olduğunu ispatlamıştır. Allah, ona rahmet etsin, onu mükafatlandırsın, gidişini ve dönüşünü güzel kılsın. [20]

Hicaz'daki Arap Kabileleri Neseblerinîn Adnan'a Ulaşması

Adnan'ın, Maadd ile Akk adında iki oğlu vardı. Süheylî'ye göre Adnan'ın, Haris ve Müzhep adlı iki oğlu daha varmış Söylendiğine göre oğulları arasında Dahhak adında biri daha varmış. Dahhak'm, Adnan'ın oğlu değil de Maadd'm oğlu olduğunu söyleyenler de vardır. Ta-berî'nin anlattığına göre Aden şehrine adı verilen Aden ile Ebye'nin de Adnan'ın oğulları oldukları söylenir.
Akk, Eşarîlerin beldesi Yemen'e yerleşip onlardan bir kadınla evlendi. Onlarla aynı dili konuştu. Bazı Yemenlilerin iddiasına göre Akk, onlardan biridir. Şeceresinden bahsederken de Akk b. Adnan b. Abdullah b. Azd b. Yeğus derler. Aide b. Adnan b. ez-Zeyb b. Abdullah b. Esed olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bu şecerede yer alan Zeyb'in yerine, Reys'i koyanlar da vardır. Doğru olan, bizim de anlattığımız gibi Eşarîlerin, Adnanî olduklarıdır. Abbas b. Mirdas demiş ki:
"Adnan oğlu Akkhlar, Gassanlılarla oynamak istediler.
Nihayet çeşitli ülkelere kovuldular."
Maadd'm; Nizar, Kudaa, Kanas ve İyad adlarında dört oğlu vardı. İlk oğlu Kudaa idi. Onun adıyla künyelenmiş olduğundan dolayı kendisine Ebu Kudaa denirdi. Kudaa ile ilgili görüş ayrılıklarından daha önce bahsetmiştik. Bununla beraber İbn İshak ve diğerlerine göre doğru olan budur. Tabii ki doğru olanı Allah daha iyi bilir.
Kanas'm soyundan gelenlerin hepsi tükenmiş, nesli inkıraz bulmuş, geride sadece kisranm Hire'deki valisi Numan b. Münzir kalmıştır. Seleften bir grub ulemanın sözüne göre; Numan, Kanas'm so-yundandı. Önce de ifade ettiğimiz gibi Numan'ın Himyerüerden olduğunu söyleyenler de olmuştur. Doğrusunu Allah bilir
Nizar'ın; Rebia, Mudar ve Enmar adlı üç çocuğu olmuştu. İbn Hişam'm dediğine göre Nizar'ın İyad adında bir oğlu da varmış Nitekim şair demiş ki:
"Güzel yüzlü gençler gördüm, İyad b. Nizar b. Maadd soyundan."
îyad ile Mudar, öz kardeş idiler. Anneleri de Şevde bin ti Akk b. Adnan idi. Rebia ile Enmar'm anneleri ise Şukayka binti Akk b. Adnan idi. Cum'a binti Akk b. Adnan olduğunu söyleyenler de vardır.
îbn İshak dedi ki: JEnmar, Has'amlılarla Becilelilerin atasıdır. Beri-
le, Cerir b. Abdullah el-Becelî'nin kabilesidir. Bu, Yemen kabilelerin-dendir. îbn Hişam'a göre Yemenliler, Enmar'm şeceresini şöyle naklederler: Enmar b. İraş b. Lihyan b. Amr b. Gavs b. Nebt b. Malik b. Zeyd b.
Kehlan b. Sebe'.
Sebe'den bahsederken nakletmiş olduğumuz hadis de bunu teyid etmektedir. Doğrusunu Allah bilir. Anlatıldığına göre söylediği şiirlerle, develeri ahenge sokup ölçülü bir şekilde yürüten ilk adam Mudar'dır. Sesi çok güzelmiş. Bir gün devesinin üzerinde gitmekteyken yere düşmüş, eli incinmiş, «Alı elim, ah elim...» diye inlemeye başlamış, devesi de onun bu şiirimsi inleyişine ayak uydurup ölçülü bir şekilde yürümeye
başlamış.
İbn İshak'm ifadesine göre Mudar b. Nizar'm, ilyas ve Aylan adlarında iki oğlu olmuş; İlyas'ın da Müdrike, Tabihe ve Kam'a adlarında üç oğlu doğmuştur. Bunların anaları da Hindaf binti îmran b, el-Haf b. Kudaa1 dır. Müdrike'nin asıl adı Amir, Tabihe'nin de asıl adı Amr imiş. Bir gün avladıkları bir hayvanı pişirirlerken develeri kaçmış; Amir, devenin peşine düşmüş, nihayet kavuşup yakalamış. Diğeri de oturup av hayvanını pişirmeye devam etmiş. Babalarının yanma vardıklarında durumu ona anlatmışlar. Bunun üzerine babaları, Amir'e: "Sen Müdrike (kavuşup yakalayan)sm.", Amr'e de: "Sen Tabihe (pişiren)sin." demiş. Kam'a'ya gelince, Mudarhların soyundan bahseden bilginlerin iddiasına göre Huzaa, Amr b, Luhayy b. Kam'a b. îlyas'n oğullarmdandır. Kanaatimce Huzaa, onların atası değil, sadece onlardan bir ferddir. Önce de söylediğim gibi onlar, Himyerîlerdendirler. Doğrusunu Allah bilir.

İbn İshak dedi ki: Müdrike ile Kudaalı zevcesinin (eşinin), Huzeyme ile Hüzeyl adlı iki çocukları doğmuştur. Huzeyme'nin de Kinane, Esed, Esede ve Hun adh çocukları olmuştur. Kinane'nin de Nadr, Malik, Abdu Menat ve Milkan adlı çocuklar doğmuştur. Ebu Cafer et-Taberî, Kina-ne'nin mezkur çocuklarının adlarına şu isimleri de eklemiştir: Amir, Haris, Nadir, Ğanem, Sa'd, Avf, Cerula, Ceral ve Gazvan. [21]

Kureyşlilerin Soyu Ve Üstünlükleri

Kureyşliler, Nadr b. Kinane soyundandırlar. îbn îshak'ın ifadesine göre Nadr'm annesi, Berre binti Mürr b. Üdd b. Tabihe (b îlyas b. Mu-dar)dır. Kinane'nin diğer çocukları, öteki karısından doğmuşlardır. Ancak İbn îshak'm bu görüşüne İbn Hişam muhalefet ederek Berre binti Mürr'ün, Nadr, Malik ve Milkan'm annesi olduğunu; Abdu Menafin annesinin de Hale bint Süveyd b. Gıtrif olduğunu söylemiştir. Gıtrif de Ezd-i Şenue kabilesindendir.
İbn Hişam'a göre Kureyş, Nadr'm kendisidir. Onun soyundan olanlar Kureyşlidir, soyundan olmayanlar Kureyşli değildir.
Kureyş'in, Fihr b. Malik olduğunu söyleyenler de vardır. Bunlara göre Fihr'in soyundan olanlar Kureyşlidir.
Bu iki kavli, Şeyh Ebu Ömer b. Abdi'1-Berr, Zübeyr b. Bekkar, Mus'ab ve bir çok soy bilgini nakletmiş tir.
Ebu Ubeyd ile İbn Abdi'1-Berr dediler ki: Neseb âlimlerinin çoğuna göre Kureyş, Nadr b. Kinane'dir. Onun soyundan olanla Kureyşlidir; soyundan olmayanlar Kureyşli değildir. Eş'as b. Kays'ın bu konuda rivayet ettiği bir hadis de vardır. Bence, Hişam b. Muhammed b. Saib el-Kelbî ile Ebu Ubeyde Mamer b. Müsenna, bu hadisi bir nass olarak kabul etmişlerdir. Ayn zamanda bu, Şafiî (r.a.)'nin kuvvetli saydığı bir delildir. Sonra Ebu Ömer, Kureyş'in, Fihr b. Malik olduğu görüşünü benimsemiştir. Çünkü onun ileri sürdüğü delile göre bu gün "Kureyşliyim" diyen herkesin sonu, mutlaka Fihr b. Malik'e dayanmaktadır. Bu delili ileri sürdükten sonra Ebu Ömer, bu kavli Zübeyr b. Bekkar ile Mus'ab ez-Zübeyrî ve Ali b. Keysan'ı da benimsemiş olduklarını ve bu konuda onların kaynak sayıldıklarım söylemiştir.
Zübeyr b. Bekkar demiş ki: Kureyş kabilesi ile diğer kabilelerin ne-sebleri hakkında bilgi sahibi olan âlimler, Kureyşlilerin Fihr b. Malik'in soyundan gelmiş oldukları hususunda görüş birliğine varmışlardır. Kendileriyle görüşebildiğim Kureyşli neseb âlimlerinin tamamı, Fihr b. Malikin soyundan gelenlerin, Kureyşli oldukları hususunda müttefiktirler. Fihr'in soyundan gelmeyenler, Kureyşli değildirler. Zübeyr b. Bekkar bu görüşü teyid edip savunmuş, kendisi ve benzeri neseb âlimlerinin, Kureyş şeceresini ve geleneklerini iyi bilip koruduklarını ifade etmiştir.
Buharı, Küleyb b. Vail'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), himayesinde bulunan üvey kızı Zeynep binti Ebu Seleme'ye nakletmiş olduğu bir hadisten bahsederken sordum: "Rasûlullah (s.a.v.) Mudar soyundan mıdır? Bunu bana açıklar mısın?" Zeynep şu cevabı verdi: ırYa kimin soyundan olacak? Tabii ki Nadr b. Kinane'nin oğullarından Mudar'ın soyundandır."[22].
Taberanî, Ceşiş el-Kindî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir. "Kin-de'den bir topluluk, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelerek ona: "Sen bizdensin" demişler ve onun kendi soylarından olduğunu iddia etmişlerdi de Rasûlullah (s.a.v.) şu cevabı vermişti:
"Hayır, biz, Nadr b. Kinane oğullarıyız. Anamıza iftira etmez, babamızı da inkar etmeyiz."[23]. İbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilir: "Kinde'den, Ceşiş adında biri, Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelerek, "Ya Rasûlallah, Abdu Menafin bizden olduğuna inanıyoruz." demiş, Peygamber (s.a.v.) ondan yüz çevirmiş, Ceşiş aynı şeyi tekrar söyleyince, peygamber (s.a.v.) yine ondan yüz çevirmiş, yine aynı şeyleri söyleyince, peygamber (s.a.v.) ona şu cevabı vermiş: "Biz, Nadr b. Kinane oğullarıyız. Anamıza iftira etmez, babamızı da inkar etmeyiz."
Orada bulunan Eş'as adlı bir sahabe, Ceşiş'e: "Rasûlullah'm ilk yüz çevirişi esnasında sussaydm ya!.." diye ikazda bulunmuştu Cenâb-ı Allah da onların bu iddiasını, Hz. Peygamberin ifadesiyle geçersiz kılmıştı. Bu hadisenin cereyanına dair olar görüşün zayıf olduğu da belirtilmektedir.
Ahmed b. Hanbel, Eş'as b. Kays'ın şöyle dediğini rivayet eder: Kinde heyeti olarak Rasûlullah (s.a.v.)'a geldik. «Ya Rasûlallah, senin bizim soydan olduğuna inanıyoruz." dedim. Bu sözümü, Rasûlullah (s.a.v.)
şöyle cevaplandırdı:
"Biz, Nadr b. Kinane oğullarıyız. Anamıza iftira etmez, babamızı da inkar etmeyiz." Eş'as b. Kays demiş ki: "Kureyşli olup da Nadr b. Kinane soyundan geldiğini inkar ettiğini duyduğum kimseyi, mutlaka kırbaçlarım!" Nadr b. Kinane'nin annesinin Kureyşlilerin de annesi olduğunu söyleyen şair Cerir b. Atiyye et-Temimî, Hişam b. Abdü'l-Melik b. Mer-van'ı öven bir şiirinde şöyle der:
"Kureyş'i doğuran ana, hiç leke sürmedi, Ne Neccarlıların ne de Akimlilerin soyuna. Karm, sizin babanızdan daha asil değildir, Temimlilerden de daha şerefli dayı yoktur."
İbn Hişam dedi ki: Şiirde sözü edilen Kureyş anası, aynı zamanda Nadr b. Kinane'nin anası, Temim'in bacısı Berre binti Mürr'dür. [24]

Kureyş Kelimesi

Kureyş kelimesi, "takarruş" mastarından türemiştir. Takarruş, dağıldıktan sonra toplanmak manasına gelir. Dağılmış olan Kureyş kabilesi, Kusayy b. Kilab zamanında toplanmıştır. İleride de açıklanacağı gibi dağılmış olan Kureyşlileri Kusayy b Kilab, Harem'de toplamıştır. Şair Hüzafe b. Ganim el-Adevî, bir şiirinde buna şöyle değinir:
"Babanız Kusayy'a, toparlayıcı denirdi. Fihr'in soyundan gelen kabileleri, Allah onun vasıtasıyla toparlayıp bir araya getirdi."
Bazılarının naklettiklerine göre Kusayy'a, "Kureyş" denirmiş. Bu kelime, şair Ebu Halde el-Yeşkürî'nin şu şiirinde de görüldüğü gibi toplanıp yığılma anlamına gelmektedir:
"Ömrümüzün başında da sonunda da yığdılar,
Günahları üzerimize kardeşler."
îbn Hişam'm naklettiğine göre bazıları Kureyş kabilesine, ticaret yapıp kazanç sağlama anlamına gelen "takarruş" kökünden türeyen Kureyş adını vermişlerdir.
Cevheri, 'karş', kelimesinin, kazanıp yığmak anlamına geldiğim söylemiştir. el-Ferra'ya göre de Kureyş kabilesine, işte bu anlamı ifade eden Kureyş adı verilmiştir. Bu kabilenin atası, Nadr b. Kinane'dir. Nadr'ın soyundan gelen herkes, Kureyşlidir. Nadr'm babası Kinane'nin, diğer oğullarının soyundan gelenlere Kureyşli denmez, demiştir.
Kars ve takriş kelimelerinin, teftiş anlamına geldiğini söyleyenler de vardır. Hişam b. Kelbî dedi ki: Nadr b. Kinane'ye Kureyş' denirdi. Çünkü o, insanların eksiklerini ve ihtiyaçlarını teftiş edip araştırır ve bunları kendi malıyla giderip kapatırdı. Oğulları da, Mekke'ye gelen hacıların ihtiyaçlarını araştırıp memleketlerine ulaştıracak malî yardımlarla desteklerlerdi. Muhtaçların eksikliklerini araştırır ve onlara teftiş ettikleri, giderdikleri ve dağılan Kureyş kabilesini toparladıkları için onlara 'Kureyş' adı verildi.
Takarruş kelimesinin teftiş anlamına geldiğini açıklayan Haris b. Hilizze, bir şiirinde şöyle der:
"Ey konuşup bizi Amr'ın yanında teftiş eden kişi! Acaba Amr, hayatta ebedi mi kalacaktır?"
Bu şiir, Zübeyr b. Bekkar tarafından nakledilmiştir. Kureyş kelimesinin, denizde yaşayan 'Kurs' adındaki bir hayvanın ism-i tasgiri olduğu .da gelen rivayetler arasındadır. Şairin biri demiş ki:
"Kureyş denen hayvan ki, denizde yaşar İnsanlar, onu Kureyş kabilesine isim yapar."
Beyhakî'nin rivayetine göre Muaviye, "Kureyş kabilesine niçin bu adın verildiğini îbn Abbas'a sormuş, o da şu cevabı vermiş: "Denizde yaşayan hayvanların en büyüklerindendir. Zayıf, semiz demeden karşılaştığı her canlıyı yiyen Kureyş adlı bir hayvan vardır." Muaviye de: "Senin bu sözünü teyid edecek bir şiiri, bana okuyabilir misin?" deyince; İbn Abbas, Cemhî'nin şu şiirini okumuş:
"Kureyş denen hayvan, denizde yaşar,
İnsanlar onu, Kureyş kabilesine isim yapar.
Zayıf-semiz demeden her canlıyı yutar.
Kuşlara yemeleri için tüy bile bırakmaz.
Şehirlerde yaşayan Kureyş kabilesi de aynı yolu tutar.
Ahir zamanda, onlara bir peygamber uğrar.
Onlardan çoklarını öldürüp yaralar"
Zayıf bir rivayete göre Kureyş kabilesi, bu ismi, Kureyş b. Haris b. Yahlud b. Nadr b. Kinane'nin adından almıştır. Kureyş b Haris, Nadr oğullarının delili, rehberi ve erzak sommlusuydu. Halkın yiyeceğini temin ederdi. Azık ve yiyecekleri, kervanlarla başka yerlerden getirirdi. Kervanları meşhur olduğu için Arapların dilinde dolaşırdı. Halk, onun kervanını görünce, "Kureyş'in kervanı geldi!.." derdi. Oğlu Bedir b. Kureyş, şanlı "Bedir Savaşı"nm, yanında yapıldığı Bedir kuyusunu kazan şahıstır. Doğrusunu Allah bilir. Kureyşli bir kimseden bahsederken Ku-reyşî denebileceği gibi, Kureşî de denebilir. Cevheri, bunun kıyasa uygun olduğunu söylemiştir. Şair demiş ki:
"Her Kureyşlinin üzerinde bir heybet vardır, Fazl-ü kerem isteyenin çağrısına hemen koşuverir."
Yine Cevheri demiş ki: "Kureyş kelimesini, kabile anlamında kullanırsan munsarıf; ama boy anlamında kullanırsan gayr-ı munsarıf okursun." Gayr-ı munsarıf olarak okunduğuna örnek olarak şu mısrayı gösterebiliriz:
"Sıkıntı ve problemler, Kureyş'e yetti ve onu yüceltti." Görüldüğü gibi bu şiirde Kureyş kelimesi, boy anlamında kullanıldığı için munsarıf olarak okunmuştur.
Sahih-i Müslim'de rivayet edilen bir hadiste Vasile b. Eska, Hz. Pey-gamber'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
"Allah, İsmail oğulları arasından Kinane'yi seçti. Kinaneliler arasından Kureyş'i seçti. Kureyşlilerden Haşim'i seçti. Haşim oğulları arasından da beni seçti."
Ebu Ömer İbn Abdi'l-Berr demiş ki: "Anlatıldığına göre Muttalib oğulları, Rasûlullah (s.a.v.)'m aşireti; Haşimoğulları oymağı; Abdu-Menaf oğulları, batnı; Kureyşliler, kabilesi; Mudarhlar da milleti idiler. Allah'ın salat-ü selamı, kıyamete dek Rasûlullah'm üzerine olsun."
İbn İshak dedi ki: "Nadr b. Kinane'nin, Malik ve Yahlud adında iki oğlu vardı. İbn Hişam'm dediğine göre Salt adlı bir oğlu da varmış. Bu oğullarının anası da, Sa'd b. Ez-Zarib el-Advanî'nin kızıdır. Huzaahlar-dan Küseyyir b. Abdurrahman, bir şiirinde şöyle demiş:
"Babam Salt ile Nadir oğullarından olan kardeşlerim,

Seçkin ve parlak simalar değil iniydiler?
Zorluk elbisesindeki dokuma telleri,
Bizi ve ince belli Hadramutluları sıkmıştır.
Eğer Nadir oğullarından değilseniz bırakın,
Erak ağacı, yemyeşil kalsın düzlüklerde."
İbn Hişam'm ifadesine göre Melih b. Amr oğulları, Salt b. Nadr'm soyundan gelirler.İbn İshak der ki: Nadr oğlu Malikin, Fih adlı bir oğlu doğmuştu. Fihr'in annesi, Cendele binti Haris b. Mudad el-Asgar idi. Fihr'in ve eşi Leyla binti Sa'd b. Hüzeyl b Müdrike'nin de Galib, Muha-rib, Haris ve Esed adlı çocukları doğmuş. İbn Hişam der ki: Cendele binti Fihr, bunların baba bi kız kardeşleri idi.
İbn İshak der ki: Galib b. Fihr ile eşi Selma binti Amr el-Huzaî'nin Lüeyy ve Teynıe adlı oğulları doğmuştu.
İbn Hişam'a göre Galib ile eşi Selma binti Kal) b. Amr el-Huzaî'nin Kays adında bir oğulları doğmuştur.. Selma, aynı zamanda Galibin Lüeyy ve Teyme adlı oğullarının da anasıdır. İbn îshak'a göre Lüeyy b. Galibin; KaT>, Amir, Same ve Avf adlı dört oğlu varmış. İbn Hişam'a göre Haris adında bir oğlunun daha olduğuna dair rivayetler vardır.
İbn İshak'm anlattığına göre Lüeyy'in oğlu Same, kardeşi Amir'le anlaşamamış, Amir onu tehdid etmiş, o da memleketinden ayrılıp Um-man'a göçmüş, gurbet hayatını sürdürdüğü Umman'da ölmüştür.Ölümü de şöyle olmuş: Devesini otlatmaktayken bir yılan, devenin dudağına asılıp ısırmış, deve yere düşünce bu defa yılan, Same'yi ısırıp öldürmüş. Ölürken de; parmağıyla toprak üzerine, şu şiiri yazdığı rivayet edilir:
"Ey göz, Lüeyy oğlu Same için ağla! Yılan, bir asla gibi asıldı canıma. Lüeyy oğlu Same gibisini görmedim, Deve uğruna ölen bir kimse olarak taşıdıklarında. Kardeşlerim Amr ile Ka'b'a haber salın, Onları özlemiş olduğumu söyleyin. Her ne kadar Umman'da evim varsa da, Galibin oğluyum, muhtaç değildim, oradan çıkmaya. Ey Lüeyy'in oğlu, ölümden kaçmak uğruna Döktüğün bardaklar, dökülmüş değil. Ölümü geri savmak için attın el Lüeyy in oğlu. Atabildiğince at, ama geri çeviremezsin ölümü! Sessiz ve sabırlı kadını, gayret ve mücadeleden sonra, Allah'a sığınmış olarak bıraktın, yalnız başına."
İbn Hişam'a ulaşan bir rivayete göre Same'nin soyundan olduğunu söyleyen bir adam, Rasûlullah (s.a.v.)in yanma gelmiş, "Ben Same b. Lüeyy'in soyundanım." demiş; Rasûlullah (s.a.v.) da: "Şair mi?" diye sorunca sahabelerden biri şöyle sormuş: "Ya Resûlallah, belki de onun şu beytini kasdetmişsinizdir:
"Ölümü geri savman için attın ey Lüeyy'in oğlu, Atabildiğince at, ama geıi çeviremezsin ölümü!"
O sahabenin bu sorusuna Rasûlullah (s.a.v.), "Evet" diye cevap verdi.
Süheylî'nin anlattığına göre Same'nin nesli devam etmemiştir,
ölürken çocuk ve torunu yokmuş. Zübeyr ise; Galib, Nebit ve Haris adlı oğulları olduğunu söylemiştir.
Same'nin, Irak'ta Hz. Ali'yi sevmeyen bir zürriyeti bulunduğu, Ali b. Ca'din da onlardan biri olduğu rivayet edilir. Ali b. Ca'd kendisine Ali adını verdiği için babasına küfredermiş.
Buhara şeyhi Muhammed b. Ar'ara da, Same b. Lüeyy soyundandır.
İbn îshakin anlattığına göre Avf b. Lüeyy, Kureyşli bir kervanla birlikte yola çıkmış, Gatafan diyarına varıldığında, arkadaşları bineklerini hızlandırıp onu geride bırakmış, gidip Saiebe b. Sa'd'e haber ulaştırmışlar; Avfm, Beni Zübyan kabilesindeki neseb kardeşi olan Sa'lebe, hemen gelip onu yoldan alıkoymuş, yanında ikamet ettirmiş, onu orada, evlendirip kendisiyle olan bağım kuvvetlendirmiş ve kardeşliğini de pekiştirmiş. Soyu, Zübyan oğulları arasında yayılmış. Kervandaki arkadaşları, Avfı geride bırakıp gittiklerinde yanma gelen Salebe, ona şöyle demişti:
"Ey Lüeyy in oğlu! Deveni artık benim yanımda ıhdır. Milletin seni bırakıp gitti. Gidecek yerin kalmamıştır."
İbn îshak, Hz. Ömer'in şöyle dediğim rivayet eder: "Eğer bir Arap kabilesine yeniden mensub olma imkanım olsaydı, Ben Mürre b. Avf kabilesine mensub olduğumu ilan ederdim. Çünkü onlar arasında, iyi kimseler bulunduğunu ve Avf b. Lüeyy adındaki şahsın ulu bir kişi olduğunu biliriz."
İbn îshak der M: Yalancılıkla itham edemiyeceğim bir kimsenin bana anlattığına göre Hz. Ömer, Mürre oğulları kabilesinden bir kaç kişiye: "Eğer nesebinize dönmek isterseniz, dönün." demiştir.
Lüeyy oğullan, Gatafan kabilesinin eşraf, bey ve kumandan takımını teşkil eden kimselerdi. Gatafanlılarla Kayshlar arasında şöhret sahibiydiler. Nesebleri üzerinde durmuş, soylarım yitirmemişlerdi. Nesepleri kendilerine hatırlatıldığında, "Biz soyumuzu red ve inkar etmeyiz. En çok sevdiğimiz soy, bizim soyumuzdur."der, sonra da Lüeyy'in soyundan geldiklerim anlatan şiirler okurlarmış.
Aralarında 'Besi' denen ve uyulagelen bir gelenek varmış. Bu gelenek uyarınca senenin sekiz ayını haram sayar, bu aylarda kimseye ilişmedikleri gibi başkaları da kendilerine ilişmezdi. Bu gelenekleri bütün Araplarca bilinirdi.
Ben[25] de derim ki: Rebia oğulları kabilesiyle Mudarlılar, senenin dört ayını haram sayarlardı. Bunlar da zi'1-kade, zi'1-hicce ve muharrem aylarıdır. Ancak dördüncü ayın hangisi olduğu hususunda Rebia oğulları kabilesiyle Mudarlılar ihtilaf etmişlerdir ki o da, receb ayıdır. Mudarlılar,.recebin cemaziyelahir ile şaban ayları arasında olduğunu; Rebia oğullarıysa şaban ile şevval ayları arasında olduğu söylemişlerdir.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Bekre'nin rivayetine göre Peygamber (s.a.v.), Veda Haccı Hutbesi'nde şöyle buyurmuştur:
"Zaman, Allah'ın göklerle yeri yarattığı gündeki haliyle dönmektedir. Sene, oniki aydır. Bu ayların dördü haramdır. Haram

ayların üçü, ard ardadır. Bunlar; zi'1-kade, zi'1-hicce ve muharrem aylandır. Mudar-lılarm recebi ise, cemaziyelahir ile şaban aylan arasındadır."
Bu hadis, Rebialılann değil de Mudarlılann söylediklerinin doğruluğuna, yani receb ayının cemaziyelahir ile şaban aylar arasında bulunduğuna dair kesin bir nassdır. Onur ve üstünlük sahibi yüce Allah, bu konuda şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu aylann sayısı; gökleri ve yeri yarattığı günden beri Allah'ın kitabında on iki aydır. Bunlardan dördü, haram olanlardır." (et-Tevbe, 36.)
Bu ayet-i kerime, haram aylann sayısının sekiz olduğunu söyleyen Beni Avf b. Müeyy kabilesinin görüşlerim reddetmektedir. Bu kabile, Allah'ın hükmüne ilave yapmış, ilahî hükümden olmayan şeyleri, ilahî hükmün kapsamına sokmuştur. Hadiste geçen; 'Haram aylann üçü, ard ardadır.' sözü, muharremin haramhğmı safer ayına erteleyen, nesie (erteleme) ehli kimselerin uygulamalanm reddetmektedir. Yine hadiste geçen 'Mudarlılann recebi...' sözü de Rebialılann görüşlerini reddetmektedir.
İbn İshak'm ifadesine göre Ka'b b. Lüeyy'in; Mürre, Adiyy ve Hüseysa adında üç oğlu olmuştur. Mürre'nin de Kilab, Teyme ve Yakaza adlı üç oğlu doğmuştur. Bu çocuklarından her birinin anası ayndır.
Kilab ile zevcesi Fatıma binti Sa'd b. Seyel'in Kusayy ve Züheyr adlı iki oğullan doğmuştur. Fatıma'nın babası Sa'd b. Seyel Yemen'de yaşayan ve Beni Diyl b. Bekr b. Abdu Menat b. Kinane'nin müttefiki olan Cu'sumetü'1-Esd kabüesindek duvarcılardandır. Şairin biri, onun hakkında şöyle demiştir:
"Bunca insan içinde biz, Sa'd b. Seyel gibisini görmedik. İyi çalışan bir süvaridir o, Mızrağım değdirdiğini düşürür. Öyle bir süvaridir ki o, Şahin ve keklik gibidir, at üstünde."
Süheylî der ki: Seyel'in asıl adı, Hayr b. Cemale'dir. Kendisi için, kı-hçlann altın ve gümüşle kaplandığı ilk şahıs odur.
İbn İshak der ki: Sa'd b. Seyel'e duvarcı denmesinin sebebi şudur: Amir b. Amr b. Hüzeyme b. Cu'sume, Haris b. Mudad el Cürhümî'nin kızıyla evlendi. O zamanlar Cürhümiler, Ka'be'nin idaresini uhdelerinde bulundurmaktaydılar. Amir de Ka'be'ye bir duvar yaptığı için duvarcı adını aldı. Oğullanna da 'duvarcılar' adı verildi. [26]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/279-280.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/280-281.
[3] 'Bizdeki ev' sözüyle Lat putunun durduğu evi kastedmişlerdir.
[4] Şi'râ yıldızı: Huzaa kabilesinin taptığı bir yıldızdır.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/282-292.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/292-296.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/296-299.
[8] Hadr veya Hetre: Musul'un güneybatısında, Sersar vadisi üzerinde kurulu eski bir Irak şehri. M.Ö. III. yüzyılda mamur olup defalarca Bizans istilasına uğramıştır. Sa-sanî krallarından I. Sabur tarafından M.Ö. 226 yılında zaptedilmiştir. (Çeviren)
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/299-302.
[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/301.
[11] "En iyi insan" sözüyle, Hz. îsraail kastedilmiştir.
[12] Süheyl ile Amir, birer yıldızdır. Bunların uzaklaşmaması, gecenin uzaması demektir. Şair, uyku tutmadığından dolayı, uyuyabilmek için gecenin uzamasını diliyor. (Çeviren)
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/301-307.
[14] Şaibe: Bir kimsenin basma herhangi bir dert gelirse, o dertten kurtulmak için putlar namına bir hayvanı adar. Maksadına kavuşunca da onu salıverir, ondan, yararlanmayı kendine haram kılardı. İşte bu gibi adak hayvanlarına cahiliye devrinde Şaibe denirdi. (Çeviren).
[15] Geniş bilgi için bk. Buharî, Tefsir (V), 13. (Z.Kazıcı)
[16] Cahiliyye devrinde koyun dişi doğurursa kendilerinin, erkek doğurursa putlarının olurdu. Eğer ikisini birden doğurursa "Dişi, erkeğe kavuştu." derler, bu dişiden dolayı erkeğini kurban etmezlerdi. Vasile dedikleri hayvanlar işte budur. (Çeviren)
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/307-311.
[18] Sahih-i Buhari'de böyle bir bab vardır. (Babü Kıssati Zemzem ve Cehlil-Arab)
[19] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/311-316.
[20] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/317-324.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/324-325.
[22] Buharî, 11,132.
[23] en-Nihaye, II, 303.
[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/325-327.
[25] Ibn Kesir.
[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/327-333.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.

Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Kusayy B. Kilab'ın Ka'be'nin İdaresini Huzaalılardan Alıp Kureyşlilere Geri Vermesi
Fasıl
Câhiliye Döneminde Vuku Bulan Bazı Olaylar
Câhilîye Döneminde Şöhret Bulmuş Bazı Kimseler Halid B. Sinan El-Absî
Cahîlîye Döneminin Meşhur Cömertlerinden Hatem Taî
Abdullah B. Cüd'an
Meşhur Şaîr Îmru'l-Kays
Cahîliye Dönemi Şairlerinden Ümeyye B. Ebî's-Saltes-Sakafi
Rahip Bahîra
Kuss B. Saide El-İyadî

Kusayy B. Kilab'ın Ka'be'nin İdaresini Huzaalılardan Alıp Kureyşlilere Geri Vermesi

Kusayy'm babası Kilab ölünce, Uzre kabilesinden Rebia b. Haram, onun anasıyla evlendi. Üvey babası, onu ve anasını kend memleketine götürdü. Daha sonra Kusayy, genç yaşta Mekke'ye geldi. Huzaa kabilesinin reisi Huleyl b. Hubşiye'nin kızı Hübba ile evlendi. Huzaalılann dediklerine göre, kendi kızıyla evlenen Kusayy'm çocuklannın çokluğunu gören reis Huleyl, Ka'be'nir idaresini Kusayy'a vermiş ve: "Bu işe, sen benden daha layıksın." demiş. İbn îshak der ki: Bunu, sadece Huzaah-lardan duyduk Başkalarının anlattıklarına göre Kusayy, Ka'be'nin idaresini ele geçirmek için ana tararından olan kardeşlerinden -ki reisleri de Rizah b. Rebia idi- Kinane ve Kudaa oğullan ile, Mekke çevresindeki Kureyşlilerden ve diğerlerinden yardım istemiş yardımına gelenlerin desteğiyle güçlenip Huzaahlan Ka'be'den uzaklaştırmış ve yönetimi ele almıştır.

Hacılara izin verme yetkisi, Sufelilerin elinde idi. Bunlar, Beni Gavs b. Mürr b. Üdd b. Tabihe b. îlyas b. Mudar kabilesinder idiler. Onlar, şeytan taşlamaçlıkça başkalan taşlamaz, Mina'dan dönmedikçe başka-lan dönmezdi. Hakimiyetleri yıkılıncaya kadar bu yetki, onlarda kaldı. Onlardan sonra bu yetki, aradaki nesep yakınlığı sebebiyle Beni Sa'd b. Zeyd b. Menat b Temim'e geçti. Bunlardan ilk olarak bu yetkiyi kullanan Safvan b. Haris b. Şicne b. Utarid b. Avf b. Ka'b b. Sa'd b. Zeyd-Menat b. Temim olmuştur. Bu yetki, onun ailesinin elinde kaldı. En sonunda Kerib b. Safvan'ın elindeyken İslâmiyet gelip oraya hakim oldu.

Müzdelife'de hacılara hareket iznini verme yetkisi, Advanlılann elindeydi. İslâmiyet gelince bu yetki, onların bu işle görevli son şahsiyeti olan Ebu Seyyare Amile b. A'zel'in elindeydi. Bu zatın adının As; A'zel'in adının da Halid olduğunu söyleyenler olmuştur. Tek gözlü bir katmn üzerinde durur, insanlara Müzdelife'den hareket izni verirdi. Bu görevi kırk yıl müddetle sürdürdü. Diyeti, 100 deve olarak belirleyen ilk kişi odur. Şu sözü ilk olarak söyleyen de odur: "Gayrete gelelim, diye musibet göründü!" Bu sözü, Süheylî nakletmiş tir. Araplar arasıda bir hadise vuku bulunca, Amir b. Zarib el-Advanî'nin hakemliğine başvurulur, onun verdiği hükme razı olunur ve uyulurdu. Bir defasında hünsa (erkek ve dişi organı olan kişi) adamın miras hakkı konusunda fikrini sormuşlardı. Bu konuda nasıl hüküm vereceğini düşünerek uykusunu kaçırmış, geceleyin uyuyamaz olmuştu. Davarlarını gütmekte olan cariyesi Süneyle, onun bu halini görünce, "Babası ölesice, neyin var, niye uyuyamıyorsun bu gece?" diye sormuş, o da kafasını yoran meseleyi cariyeye anlatmış, cariye de bu konuda sana bir çare bulabilirim, demiş ve teklifini şöyle açıklamış: "Hükmünü, hünsanm idrarının çıkış yerine göre ver." Cariyenin bu sözü karşısında Amir: "Vallahi, beni sıkıntıdan kurtardın." demiş ve hükmünü, onun teklifi doğrultusunda vermiş.

Süheylî dedi ki: Bu, emare ve alametlerle istidlalde bulunma türünden verilen bir hükümdür. Bunun şeriatta da yeri vardır. Zira yüce Allah buyurmuş ki:

"Onlar, sahte bir kan ile Yusuf un gömleğini getirdiler." (Yûsuf, ıs.) Yusuf un gömleğinde kurt dişlerinin izi olmadığı halde kardeşleri, onun gömleğine sahte bir kan sürmüşler ve kurt taraûndan parçalanıp öldürüldüğünü söylemişlerdi.

Bir başka ayette de, Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Eğer gömleği önden yırtılmışsa, o (kadın) doğru söylemiştir. Bu (Yusuf) ise yalancılardandır. Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, o (kadın) yalan söylemiştir. Bu (Yusuf) ise, doğru söyleyendir." (Yûsuf, 26-27.) Bir hadiste de şöyle buyrulmuştur:

"(Doğum yapıncaya kadar) onu (kendisine zina isnadında bulunduğunuz hamile kadını) bekletin (hemen recmetmeyin.) Eğer kıvırcık saçlı, benzi kül renkli, güzel bir çocuk doğurursa o çocuk, kadınla zina ettiğini iddia ettiğiniz erkeğe aittir."

İbn İshak dediki: Haram aylardaki haramlığı başka aylara erteleme işi, Fukaym b. Adiyy b. Amir b. Salebe b. Haris b. Malik b Kinane b. Hüzeyme b. Müdrike b. İlyas b. Mudar'daydı.

İbn îshak dedi ki: Araplara ilk erteleme (nesi) yapan, Kalemmes'tir. Kalemmes'in asıl adı Huzeyfe olup Abd b. Fukaym b Adiyy'in oğludur. Ondan sonra oğlu Abbad.; Abbad'dan sonra Kala' b. Abbad; Kala'dan sonra Ümeyye b. Kala', Ümeyye'den sonra Avf b. Ümeyye, en sonunda da Ebu Sümame Cünade b. Avf b. Kala' b. Abbad b. Hüzeyfe bu işi yapmıştır ki, Kalemmes adıyla bilinen kişi budur. Ebu Sümame, bu işi yapmaktayken İslâmiyet hükümran oldu.

Araplar, hac ibadetlerini eda ettikten sonra onun etrafında toplanırlar, o da onlara hitab eder, haram ayların haramlığını duyurur, bu aylarda kimsenin kimseye sataşmaması gerektiğini bildirirdi.

Bu aylardan birini helal kılmak istediğinde muharrem ayını helal kılar, onun yerine safer ayım haram olarak ilan ederdi M, Allah'ın belirlediği haram ayların sayısını tuttursunlar. Böyle yaparken de şöyle derdi: "Allah'ım! Ben, iki saferden birincisini helal kıldım, diğerinin haramlak hükmünü önümüzdeki yıla erteledim.» Onun bu ertelemesine, Araplar da uyarlardı. Cezl et-Tian diye bilinen Umeyr b. Kays, bir şiirinde şu konuya şöyle değinmiştir.

"Maadd bilir ki, benim kavmimin güzel hasletleri vardır.
Onlar, insanların en şereflileridirler.
Okçulukta var mıdır bizi geçebilen? Kimlere,
Gem çiğnetmedik ki biz, Maadd'a karşı,
Helal ayları haram kılıp da hükmünü ertelemedik mi?"
Kusayy, kavminin lideri ve emrine uyulan büyüğüydü. Arap yarımadasının çeşitli yerlerine dağılmış olan Kureyşlileri toplayıp bir araya getirdi. Kendisine itaat eden Arap kabilelerinin de yardımıyla Huzaalılara karşı savaş açtı, onları Ka'be'der uzaklaştırdı, Ka'be'nin idaresini ele aldı. Bu uğurda kendisi ve taraftarlarıyla Huzaalılar arasında çok çetin çarpışmalar oldu. Neticede Ya'mür b. Avf... b. Kinane'nin hakemliğine başvurdular. O da, Huzaalılardan çok, Kusayy'ın bu göreve layık olduğuna; Kusayy'ın, Huzaalılarla Bekr oğullarından öldürdüğü adamların kanlarının karşılıksız kalmasına, Huzaalılarla Bekr oğullarının öldürdükleri Kureyşli, Kinaneli ve Kudaalı adamların diyetlerinin ödenmesine, Mekke'nin ve Ka'be'nin yönetiminin Kusayy'a verilmesine karar verdi.
Yamür b. Avf... b. Kinane, "Ölen Huzaalılarla Bekr oğullarının kan bedellerini ayaklarımın altına alıp eziyorum." dediği için, ezen ve kıran anlamına gelen Şeddah adını almıştır.
İbn îshak dedi ki: Kusayy, Ka'be'nin ve Mekke'nin idaresini ele aldı. Dağınık yerlerdeki kavmini toplayıp Mekke'ye getirdi Mekkelilerle kendi kavminin başına geçti. Halk, onu hükümdar olarak tamdı. Ancak, Arap kabilelerinin öteden beri ellerinde bulunan bazı yetkilere karışmadı. O yetkileri, yine sahiplerinde bıraktı. Bu düzeni değiştirmemeyi prensip edindi. Safvan, Advan, Neşe', Mürre b. Avf kabilelerini, kendi işlerinin başında bıraktı. Nihayet İslâmiyet geldi. Bunların tamamını değiştirdi.
KaT) oğullarından hükümdarlığa ilk geçen kişi, Kusayy'dır. Kavmi, onun hükümdarlığım tanıdı, kendisine itaat ettiler. Hicabet, Şikayet, Rifade, Nedve ve Liva görevlerini kendi üzerine aldı. Mekke'deki şerefli görevlerin tamamını eline geçirdi. Mekke'yi kendi kavmi arasında dört mıntıkaya ayırdı. Kureyşli olan herkesi, Mekke'deki evlerine yerleştirdi. Hak yerini buldu. Onun dönüşünden sonra adaletten kaçan protesto edildi. Kureyşliler, eski mekanlarına yerleştiler. Huzaalılardandan öc alındı. Kureyşliler, eski şerefli evleri Ka'be'yi Huzaalılardan teslim aldılar. Bununla beraber, Huzaalılann oraya diktikleri putlar da onlara devredilmişti. Onların, putlar önünde kurban kesme, putların önünde yalvarıp yakarma, onlardan yardım ve rczık dileme gibi uyduruk adetleri de Kureyşlilere intikal etmişti.
Kusayy, Kureyş kabilelerinin bir kısmını, Mekke vadisinin iç kesimlerine, bir kısmını da dış bölgelerine yerleştirmişti. İç kesimlerde oturanlara Kureyşu'l-Bitah, dış kesimlerde oturanlara ise Kureyşu'z-Zevahir denirdi.
Kusayy; Hicabet, Sedene ve Liva gibi reislikleri uhdesinde toplamıştı. Haksızlıkları ortadan kaldn'mak ve davaları halletmek için bir divan kurmuş, bu divana Darü'n-Nedve adım vermişti. Bir problemle karşılaşıldığında, kabile reisleri gelip Darü'n-Nedve'de toplanır, birbirleriyle müşaverede bulunur ve probleme çözüm bulurlardı. Savaş ilanı, evlenme akidleri, buluğa eren kızların kendilerine mahsus gömleği giymeleri, hep Darü'n-Nedve1 de karara bağlanırdı. Bu divanın kapısı, Mes-cid-i Haram'a açılıyordu. Burası, Abdüddar oğullarından sonra Hakim b. Hüzzam'ın eline geçmiş, o da Muaviye zamanında 100.000 dirheme başkalarına satmıştı. Bu yüzden Muaviye, onu kınamış ve; "Milletinin şerefini 100.000 dirheme sattın." demişti. O da: "Şeref bu gün takva iledir. Allah'a andolsun ki cahiliye devrinde ben orayı bir tulum şaraba satın almıştım. Şimdi ise 100.000 dirheme sattım. Şahid olun ki bu param da Allah yolunda sadakadır. Şimdi deyin bakalım, aldanan hangimiz?" demişti.
Dare Kutni bunu, «Esmaü Ricali'l-Muvatta'» isimli eserde anlatmıştır.
Hacılara su verme işini, Hakim b. Hüzzam yürütüyordu. Hacılar hep onun havuzlarından su içerlerdi. Daha önceler Cürhümlüler tarafından kapatılan Zemzem kuyusu, o zamanlar daha bulunup da açılmış değildi. Aradan çok uzun zaman geçtiği için Zemzem kuyusu unutulmuştu. Yeri bilinmiyordu.
el-Vakidî dedi ki: Arafat'tan inen hacıların Müzdelife'ye gidip yolunu rahatlıkla bulmaları için, Müzdelife'de ilk olarak ateş yakan Kusayy olmuştur.
Rifade, hac mevsiminin başından sonuna kadar hacılara yemek verme işidir.
îbn İshak dedi ki: Hacılara yemek verme görevim Kureyşlilere yükleyen, Kusayy'dır. Bu zat onlara şöyle demiş: "Ey Kureys topluluğu! Sizler Allah'ın komşuları, Mekkeli ve Harem halkısınız. Hacılar da Allah'ın misafirleri, Beyt'inin ziyaretçileridir Onlar, ziyafete ve ikrama layıktırlar. Hac mevsiminde buradan ayrılıncaya kadar, onlara yiyecek ve içecek hazırlayın."
Kureyşliler de onun bu tavsiyesine uyarak her sene mallarının bir kısmını bu iş için ona vergi olarak verirler, o da Mina günlerinde insanlara yemek hazırlatırdı. Cahiliye devrinde bu görev, İslam'ın gelişine kadar sürdürülmüş ve nihayet bu güne kadar devam edegelmiştir. Mina günlerinden itibaren hac mevsiminin bitimine kadar sultanın insanlara dağıttığı yemek, Rifade görevinin bir gereğidir.
Ancak bu görev, îbn İshak'tan sonra yapılmaz olmuştur. Daha sonraları masrafları ve ücretleri beytül-malden karşılanmak şartıyla taşımaları için bir grup insanın görevlendirilmesi emredilmiştir ki bunun burada sayılamayacak miktarda faydaları vardır ve bu, gerçekten çok güzel bir uygulamadır. Ancak şunu da söylememiz gerekir ki bu masraflar, mutlaka beytül-malden ve en helal fonundan karşılanmalıdır. Ayrıca bu hizmeti zımmî azınlıklara yaptırmak daha uygun olur. Çünkü onlar, hac görevini ifa eden kimseler değildirler. Bu hizmet Müslümanlara yaptırılacak olursa, hac görevlerim ifa edememe durumları söz konusu olur. Oysa bir hadis-i şerifte şöyle Duyurulmuştur:
"Bir kimse, hac yapma gücüne sahip olduğu halde yapmazsa, ister Yahudi olarak, ister Hristiyan olarak ölsün, önemli değildir.

Çünkü nasıl olsa o, Müslüman olarak ölmeyecektir."
Kureyşlilerin sözcüsü, Kusayy'ı övüp kavmi arasındaki şerefini anlatırken şöyle demiştir:
"Ömrüme and olsun ki Kusayy, toplayıcı adını aldı. Fihr'in soyundan gelen kabileleri, Allah onun vasıtasıyla topladı. Onlar, Mekke vadisini şeref ve efendilikle doldurdular ve Bekr oğullarının azgınlarını bizden uzaklaştırdılar."
İbn İshak dedi ki: Kusayy'ın Huzaahlarla yaptığı savaş sona erince baba tarafından üç kardeşi; Hünn, Mahmud ve Cülhüme beraberlerindeki adamlarıyla birlikte memleketlerine döndüler. Kusayy'a verdiği cevapta Rizah şöyle demişti:
"Kusayy dan bir elçi geldiğinde, Elçi 'dosta icabet edin.' demişti bize. Atlar sürüp onun çağrısına koştuk. Hayattan bıkmış tembelleri bir yana attık. Sabaha dek geceleyin yollarda yürüdük. Yok edilmemek için, gündüzleyin gizlendik.. Kuş sürüleri gibi hızlıdır o atlar, Kusayy'ın elçisine bizi götürürler, Gizlice Eşmezeyn'den[1] adam topladık. Her kabileden bir grup insan aldık. Bir gece koşusu için toplanan atlar, Binlerce sayıyı geride bıraktılar. Ascer mıntıkasına uğradıklarında onlar, Develerin çöktüğü yerin yanından yol buldular. Verikan'dan Rükn şelirine uğradılar. Arc şehrinde bir kabilenin yanma vardılar. Haly şehrine gittiler ama tadını alamadılar.[2] Merr'de uzun bir gece kaldılar. Yeni yetmeleri ve bebekleri alçaltırız ki, Atların kişnenıeleriyle kulakları dolmasın. Mekke'ye varınca mubah kıldık bizler, Grup grup adam öldürmeyi. Onları keskin kılıçların ağzına veririz, Her taraftan biz insanların aklını alırız. Güçlülerin zayıfları sevkedişi gibi biz, Onları atlarımızın önüne katar, götürürüz. Huzaalılarla Bekr oğullarını yurtlarında. Öldürdük, bu, nesilden nesile geçti böylece. Onları, hükümdarın yurdundan sürgün ettik. Ki artık ovalık yerlere konaklamasınlar. Esirlerini bağlayıp zincirlere vurduk. Onlardan eza gören kabileleri rahatlattık."
İbn İshak dedi ki; Rizah, kendi memleketine döndükten sonra Allah, onun ve Hünn'ün zürriyetini çoğalttı. Bu günkü Uzre kabilesi, onların soyundan gelmektedir.
İbn İshak'ın anlattığına göre Kusayy b. Kilab, bu konuda şöyle demiştir:
"Ben, suçsuz ve günahsız Lüeyy oğullan kabilesindenim, Mekke'de evim vardı, orada yetiştirildim. Maaddlılar bilirlerin ben Mekke'nin Bathasını, Hem de Merve'sini iştiyakla sevmekteyim. Kayzer ile Nabit oğulları yanında yer almazlarsa, Ben de Galib'in yanında yer almayacağım. Rizah, yardımcımdır, onunla yücelirim. Yaşadıkça ben, zulümden korkmayacağım."
el-Umevî'nin, Muhammed b. Hafs'dan rivayet ettiğine göre Rizah, Kusayy'm Huzaalıları kovmasından sonra Mekke'ye gelmiştir. Doğrusunu Allah bilir. [3]

Fasıl

Kusayy yaşlanınca uhdesinde bulunan Kureyş reisliği ile birlikte Rifade, Sikaye, Hicabe, Liva ve Nedve gibi şerefli görevleri büyük oğlu Abdu'd-Dar'a devretti. Diğer oğullarına değil de sadece Abdu'd-Dar'a vermişti. Çünkü onlar, yani Abdu Menaf Abdu'ş-Şems ile Abd, babalarının sağlığında bile büyük güç ve şeref sahibi olmuşlardı. Babaları Kusayy, kardeşleri Abdu'd-Dar'ı da şeref ve hükümranlıkta onların seviyesine çıkarmak istemiş, bu belirtilen görevleri ona vermişti. Kardeşleri de bu hususta onunla anlaşmazlığa düşmemişlerdi. Ancak bunlar, hayata gözlerini yumduktan sonra oğulları anlaşmazlığa düştüler ve; "Kusayy, Abdu'd-Dar'ı diğer kardeşlerinin seviyesine ulaştırmak için bu görevleri ona vermiştir. Babalarımızın hakkettikleri görevlerde biz de hak sahibiyiz." dediler. Abdu'd-Dar'm oğulları ise: «Kusayy, bu görevi bize vermiştir. Şu halde bu görevleri yürütmeye biz, sizden daha layığız.» dediler. Aralarındaki anlaşmazlık büyüdü. Kureyş oymakları iki fırkaya ayrıldı. Bir grup Abdu'd-Dar oğullarıyla biatleşip anlaştı. Diğer fırka ise Abdu Menaf oğullarıyla biatleşip anlaştı. Andlaşma yaparken de içinde esans (güzel koku) bulunan büyükçe bir kaba ellerini hatırdılar, sonra da kalkıp esanslı ellerini Ka'be'nin köşelerine sürdüler. Yaptıkları and-laşmaya da 'Esanslılarm andlaşması' dendi.
Kureyş kabilesinden Esed oğullan, Zühre oğulları, Teym oğulları, Haris b. Fihr oğulları,Abdu Menaf oğullarının yanında yer aldılar.
Mahzum oğulları, Sehm oğulları, Cümah oğulları, Adiyy oğulları ise Abdu'd-Dar oğullarının yanında yer aldılar.
Amir b. Lüeyy oğulları, Muharib b. Fihr oğulları tarafsız kaldılar. Hiç bir grubun yanında yer almadılar.
Birbirleriyle anlaşmazlığa düşen bu iki grup daha sonra şu şartlar üzerinde anlaştılar:
Rifade ve Sikaye görevleri, Abdu Menaf oğullarına verilecekti. Hica-bet, Liva ve Nedve görevleri, eskiden olduğu gibi yine Abdu'd-Dar oğul-, larında kalacaktı. Bu şartlar yerine getirildi ve kurulan yeni düzen devam etti.
el-Umevî, Ebu Ubeyde'nirt şöyle dediğini rivayet etmiştir: Huzaalı-lardan bazılarının anlattıklarına göre Kusayy, Huleyl'in kızı Hübba ile evlenmişti. Hüleyl yaşlanıp görev yapamayacak hale gelince, Ka'be'nin idaresini kızı Hübba'ya verdi. Hübba'ya niyabeten bu görevi, Ebu Ğübşan Süleym... b. Amir yürütmeye başladı. Bir süre sonra Kusayy, bir tulum şarab ve bir deve karşılığında bu görevi ondan devraldı. Bu alışverişi duyanlar, "Ebu Ğübşan aldandı." dediler. Bunu gören Huzaalılar, Kusayy'ı sıkıştırmaya başladılar. O da kardeşinden yardım istedi. Kardeşi de beraberindeki adamlarıyla onun yardımına geldi ve olanlar oldu.
Bir müddet sonra Kusayy, uhdesinde bulunan Sidanet, Hicabet, Liva, Nedve, Rifade, ve Sikaye görevlerim oğlu Abdu'd-Dar'a verdi. İcaze (hacılara Müzdelife'den hareket iznini verme) yetkisini Advan oğullarının, Nesi' (haram ayın haramhğım erteleme)

yetkisini Fukaym oğullarının, Nefr (hacılara Mina'dan Mekke'ye dönme iznini verme) yetkisini Sufelilerin elinde bıraktı Onların bu yetkilerini ellerinden almadı.
İbn îshak'm anlattığına göre Kusayy'm, dört oğlu iki de kızı varmış. Oğulları;Abdu Menaf, Abdu'd-Dar, Abdu'1-Uzza ve Abd idi. Kızları da Tahmür ile Berre idi. Kusayy in bu çocuklarının anneleri, Hübba binti Huleyl b. Hubşiye b. Selûl b. Ka'b b Arar el-Huzaî idi. Hübba'nın babası Huleyl, Ka'be'nin idaresini yürüten Huzaalılann sonuncusudur. Kusayy b. Kilab, onu elinden idareyi almıştı.
İbn Hişam'm ifadesine göre Kusayy oğlu Abdu Menaf ile eşi Atike binti Mürre b. Hilal kızmn Haşim, Abdu'ş-Şems ve Muttali adlı üç oğullan olnıuştur.Abdu Menafin Nevfel adlı oğlu ise, diğer eşi Vakide binti Amr el-Mazeniye'den doğmuştur.
Abdu Menafin Kbu Amr, Tümadir, Kılabe, Hayye, Rayte, Ümmül Ahsem ve Ümmü Süfyan adlı çocukları da doğmuştur.
Abdu Menaf oğlu Haşim'in kızlı, erkekli dokuz çocuğu vardı ve adları şöyleydi: Abdülmuttalib, Esed, Ebu Sayrı, Nadle, Şifa Halide, Daife, Rukiye, Hayye. Abdülmuttalib ile Rukiye'nin annesi, Medine'deki Nec-car oğulları ailesinden Amr b. Zeyd b Lebid'in kızı Selma idi.
İbn Hişam, Abdu Menaf oğlu Haşim'in diğer çocuklarının da annelerinin adını söyleyerek açıklamasına şöyle devam etmiştir.
Abdülmuttalib'in on erkek, altı da kız çocuğu vardı. Erkekler şunlardı: Abbas, Hamza, Abdullah, Ebu Talib (Ebu Talibin asıl adı îmran değil, Abdu Menaf tır.) Zübeyr, Haris (Bu, babasının büyük oğludur. Babası Abdülmuttalip, Ebu Haris künyesiyle küny elenmiş ti.), Cahl (Buna Hacl diyenler de vardır. Çok hayır işlediği için kendisine Gaydak lakabı takılmıştı.), Mukavvim Dırar, Ebu Leheb (Asıl adı Abdu'l-Uzza'dır.) Sa-fiyye, Ümmü Hakim el-Beyda, Atike, Ümeyye, Erva ve Berre.
İbn Hişam, Abdülmuttalib'in oğullarından Abdullah, Ebu Talib ve Zübeyr ile Safiyye dışındaki kızlarının annelerinin Fatıma binti Amr b. Aiz b. İmran... b. Adnan olduğunu söylemiştir.
Abdullah'ın da bir oğlu oldu. Bu, insanoğlunun efendisi ve Allah Rasûlü Muhammed (s.a.v.) idi. Muhammed (s.a.v.)'in annesi, Amine idi. Amine'nin şeceresi şöyledir: Amine binti Vehb b. Abdu Menaf b. Zühre b. Kilab b. Mürre b. Ka'b b. Lüeyy'dir. Hz Muhammed (s.a.v.) hem ana tarafından, hem de baba tarafından insanların en soylusu, en asili ve en şereflisidir. Şerefi, kıyamet gününe kadar devam edecektir.
Evzaî, Vasile b. Eska'nm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu İd:
"Allah, İsmail oğullarından Kinanelileri seçip ustun kıldı. Kınanelı-lerden Kureyşlüeri seçip üstün kıldı. Kureyşlüerden de Haşimoğullan-m, Haşimoğullanndan da beni seçip üstün kıldı". Bu hadisi, Müslim rivayet etmiştir.
İleride Hz. Peygamber'in doğumundan, konuyla ilgili haber ve eserlerden bahsedeceğiz. Onun şerefli nesebini anlatırken diğer faydalı şeylerden söz edeceğiz inşaallah. Her hususta güvencimiz ve dayanağımız yüce Allah'tır.[4]

Câhiliye Döneminde Vuku Bulan Bazı Olaylar

Daha önce belirtildiği gibi Cürhümlülerin, Ka'be'nin yönetimini yeğenleri olan İsmail oğullarından alışlarından, Huzaalıları Cürhumlu-lere saldırarak Ka'be'nin yönetimini ellerinden almalanndan, sonra bu görevin Kusayy ile oğullarının ellerine geçmesinden, Hz. Peygamber'in -bisetine (gönderilişine) kadar bu görevin onlarda kalmasından ve onun da bu görevleri onların ellerinde bırakmasından bahsetmiştik. [5]

Câhilîye Döneminde Şöhret Bulmuş Bazı Kimseler Halid B. Sinan El-Absî

Bu zat, fetret döneminde yaşamıştır. Bazıları, onun peygamber olduğunu söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Taberanî, İbn Abbas'm şöyle' dediğini rivayet etmiştir: "Halid b. Sinan'ın kızı, Hz. Peygamberin yanma geldi. Hz. Peygamber ona (oturması için) elbisesini yaydı ve şöyle dedi:
"Bu, bir peygamber kızıdır. Ne var ki kavmi, onun kıymetini bilemedi."
Ebu Bekr el-Bezzar da İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında Halid b. Sinan'dan bahsedildiğinde o, şöyle buyurdu:
"O bir peygamberdi. Ne var ki kavmi, onun kıymetini bilemedi." Hanz Ebu Ya'lâ el-Musulî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Halid b. Sinan adında Abesli bir adam vardı, Birgün milletine: "Sizin için ben, kara taşlıklı vadinin ateşini söndürürüm." demişti. Milletinden biri de ona:"Ey Halid! Vallahi bu güne dek hep doğruyu söyledin. Senin, ateşini söndüreceğini söylediğin kara taşlıklı vadi ile işin nedir?" diye sordu. Halid, aralarında Umare b. Ziyad'm da bulunduğu kavminden birkaç kişi ile birlikte şehirden çıktı. Kara taşlıklı vadiye gelindiğinde, bir dağ yarığından ateş çıkmakta olduğu görüldü. Arkadaşlarını oturtarak önlerine bir çizgi çizdi ve onu aşmamalarını tenbihleyerek: "Ben gidiyorum. Eğer gecikirsem sakın ola ki, beni kendi adımla çağırmayası-nız!" dedi. Ateşin alevleri peşpeşe, ardı arkası kesilmeksizin yalabukla-nıyor, doru atın şahlanışı gibi göğe doğru çıkıyordu. Halid, ateşin üzerine doğru gitti, değneğiyle ateşe vurmaya başladı ve şöyle dedi: "Göründü, göründü, göründü her hidayet. Çobanın oğlu maksadı anladı. Elbisem elimdeyken ben buradan çıkmam."
Böyle diyerek o ateşle birlikte dağın yarığının içine girdi. İçeride uzun süre kaldığım, geciktiğini gören arkadaşları telaşlanmaya başladılar. Umare b. Zeyd, onlara; "Vallahi eğer arkadaşınız sağ kalsaydı, şimdiye dek oradan çıkmıştı. Onu

adıyla çağırın bakalım." dedi. Onlar, her ne kadar, "Kendi adıyla onu çağırmamızı menetmişti." dedilerse de onu adıyla çağırdılar; o da kesik başını elinde tutarak dağın yarığından dışarı çıktı ve şöyle dedi: "Beni, adımla çağırmamanız gerektiğini size söylememiş miydim? Vallahi beni, siz öldürdünüz. Beni gömün artık. Aralarında kuyruğu kesilmiş bir merkebin bulunduğu bir kaç merkep önünüzden geçerse, mezarımı açın. O zaman benim diri olduğumu görürsünüz."
Onu mezara gömdüler. Bir süre sonra, aralarında kesik kuyruklu bir merkebin bulunduğu bir kaç merkep önlerinden geçti. Adamlar, "Mezarını açmamızı istemişti, gelin mezarını açalam." dedilerse de Umare, onlara engel olarak: "Mezarını açmayın. Hayır, Allah'a yemin ederim ki Mudarlılara, kendi ölülerimizin mezarlarım açtığımız dedikodusunu yaptırmam." dedi.
Halid, daha önce onlara, kendi karısının boynunda iki levha bulunduğunu, bir problemle karşılaşacak olurlarsa çözümünü o levhalarda bulabileceklerini, ancak âdet halini görmekte olan bir kadının o levhaları dokunmaması gerektiğini söylemişti. Bir meselenin çözümünü bulmak amacıyla levhaları çıkarıp kendilerine göstermesi için Halid'in karısına gittiler. O da âdet halindeydi. Levhalara dokununca, onlardaki bilgiler silinip gitti[6].
Ebu Yunus, Semmak b. Harb'in şöyle dediğini rivayet etti. Rasûlullah (s.a.v.)'a Halid b. Sinan hakkında sorulduğunda şöyle dedi: "O bir peygamberdi. Ama kavmi, onun değerini takdir edemedi." Yine Ebu Yunus, Semmak b. Harb'in şöyle dediğini rivayet etmiş: Halid b. Sinan'ın oğlu Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldi. Peygamber (s.a.v.), ona: "Merhaba ey kardeşimin oğlu" dedi.
İbn Abbas'a dayanan bu "mevkuf rivayette, Halid b. Sinan'ın peygamberliğinden söz edilmemektedir. Peygamber olduğundan bahseden "mürsel" rivayetler ise burada delil olarak kabul edilemezler. Gerçeğe en yakın olan şu ki o, kendine has halleri ve kerametleri olan salih bir insanmış. Fetret döneminde yaşamıştır. Sahih-i Buharî'de yer alan bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
"İnsanlar içinde Meryem oğlu İsa'ya en yakın olan benim. Çünkü onunla benim aramda peygamber yoktur."
Eğer Hz. Peygamber'den önce İsa'dan sonra fetret adı verilen dönemde yaşamış ise, Halid b. Sinan'ın peygamber olması mümkün olamaz. Zira yüce Allah buyurmuş ki:
"Ya Muhammed! O (Kur'ân), senden önce peygamber gönderilmemiş olan bir milleti uyarman için sana Rabbinden gelen bir gerçektir."(es-Secde, 3.)
Bir çok âlim de demiş ki: Cenâb-ı Allah, İsmail peygamberden sonra Araplardan sadece Hatemü'l-enbiya Muhammed (s.a.v.)'i peygamber olarak göndermiştir. Certâb-ı Allah'ın yeryüzü halkı için şer'an kıble kıldığı Ka'be-i Muazzama'nın banisi İbrahim Haîilullah, ona dua etmiş ve her peygamber, onun son peygamber olarak geleceğini kendi ümmetine müjdelemiştir. Onun geleceğini en son müjdeleyen de Meryem oğlu İsa (a.s.) olmuştur.
Yukarıda anlatılan deliller gözönüne alınırsa, Süheylî ve diğerlerinin anlatmış oldukları şu konu kabul edilemez. Araplardan Şuayb b. Zi " Mehzem b. Şuayb b. Safvan adlı biri, peygamberlikle görevlendirilmiş, onun büyük dedesi Safvan da Medyen şehrinin valisiymiş.
Araplara ayrıca Hanzale b. Safvan da peygamber olarak gönderilmiş, Araplar bu iki peygamberi yalanlamışlar, bu yüzden Cenâb-ı Allah onlara Buhtü'n-Nasr adlı hükümdarı musallat kılmış. Bu hükümdar, onların bir kısmını öldürmüş, bir kısmını esir almış; İsrail oğullarına yaptığını Araplara da yapmış. Anlattığımız bu hadiseler, Maadd b. Adnan zamanında vuku bulmuştur.
Hakikat şu İd, yukarıda adı geçen ve peygamber oldukları bildirilen şahıslar, insanları hayra davet eden iyi kimselermiş. Doğrusunu Allah bilir. Zaten Amr b. Luhayy b. Kam'a b. Hindaf tan, Cürhümlülerden sonra Huzaalıları anlatırken bahsetmiştik [7]

Cahîlîye Döneminin Meşhur Cömertlerinden Hatem Taî

Hatem'in şeceresi şöyledir: Hatem b. Abdullah b. Sa'd b. Haşrec b. İmru'1-Kays b. Adiyy b. Ahzem b. Ebi Ahzem (Ebi Ahzemin asıl adı He-rume'dir) b. Rebia b. Ceruel b. Sa'l b. Amr b. Gav b. Tay' Ebu Seffane et-Ta'taî. Ashabtan Adiyy b. Hatem'in babası olup cahiliye devrinde kendisinden övgü ile bahsedilen cömert bir kimseydi. Oğlu Adiyy de İslam döneminde cömertliğiyle şöhret bulan ve övülen bir kişiydi.
Hatem'in cömertliğiyle ilgili hayret verici menkıbeleri, şaşırtıcı işleri ve aklı baştan alıcı haberleri vardır ki onları burada anlatmaya yerimiz müsait değildir. Ama o, bütün bunları ahirette mükafat kazanmak ve Allah'ın hoşnutluğuna ermek için değil, sadece isim yapmak ve şöhret sahibi olmak için yapmıştı.
Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar, "Müsned'ında İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hz. Peygamber'in yanında Hatem'den söz edilince o şöyle buyurdu:
"O, bir amaca ermek istedi ve erdi de."
İmam Ahmed b. Hanbel, Adiyy b. Hatem'in şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'a dedim ki: "Babam, dost ve akrabalarım ziyaret eder, onlarla ilgilenir, şunu ve şunu yapardı. Bu yaptıklarından kendisine bir sevap var mıdır?" Rasûlullah (s.a.v.) cevaben buyurdu ki:
"Doğrusu senin baban birşey istemişti ve onu daelde etti." Yani şöhret sahibi olmak istemişti, o da oldu.

Sahih bir hadiste anlatıldığına göre üç kişi, Cehennem'in çılgın alevli ateşinde yakılacaktır. Bunlardan biri, kendisine "cömert denilsin" diye malım sarfedendir. O, bunun karşılığını dünyada bulacaktır. Bunlardan ikincisi gösteriş için cihad eden mücahid, üçüncüsü de isim yapmak için ilimle uğraşan bilgindir.

Bir başka sahih hadiste anlatıldığına göre bazıları, Rasûlullah (s.a.v.)'dan Abdullah b. Cüd'an.. b. Mürre'yle ilgili olarak; "O misafir ağırlar, köle azad eder, sadaka verir. Bu yaptığı iyiliklerin kendisine faydası var mıdır?" diye sormuşlardı. Rasûlullah (s.a.v.), onlara şu cevabı vermişti:

"O zaman içinde bir gün olsun, 'Ey Rabbim! Kıyamet gününde benim günahlarımı bağışla.' dememiştir."

Evet, Abdullah b. Cüd'an da kurak senelerde ve kıtlık zamanlarında muhtaçlara yiyecek veren meşhur cömertlerden biridir.

Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Hayret ediyorum. İnsanların çoğu gerçekten çok az hayır işliyor. Şaşarım o adama ki, Müslüman kardeşi bir ihtiyaç nedeniyle ona gelir, ama o kendini hayır yapmaya ehil görmez. Eğer sevap ummasa ve azaptan korkmasa bile, güzel ahlaka koşsun. Çünkü güzel ahlak, insanı kurtuluş ve başarı yoluna götürür." Yanında oturmakta olanlardan biri kalkıp Hz. Ali'ye şöyle dedi: "Anam babam sana feda olsun ey mü'minlerin emiri! Sen bunu Rasûlullah (s.a.v.)'dan mi duydun?" Hz. Ali, adamın bu sorusunu şöyle cevapladı: "Evet, hem de daha iyisini duydum. Tayy kabilesinden esir alman kimseler Medine'ye getirildiklerinde, teninin rengi kırmızı ile siyah arası bir tonda, cildi pürüzsüz, boynu uzun, bacakları tombul, burnunun ucu kalkık, alımlı, başı dik, endamı düzgün, baldırları toparlak, topuk kemiklerinin çevresi etle dolu, beli ince, etsiz ve kılıç gibi düz bir cariye gördüm. Görür görmez ona vuruldum. 'Bunu, ganimet payı olarak bana vermesini Rasûlullah'tan isteyeceğim.' dedim. Cariye konuşunca, edebî bir üslûpla konuştuğu için kendisine daha çok hayran olmaya başladım. O, Rasûlullah'a şöyle dedi: "Ya Muhammedi Beni serbest bırakmaya ve Arap kabilelerinin başıma gelene sevinmelerine fırsat vermemeye ne dersin? Çünkü ben, kavmimin beyinin kızıyım. Babam, ırz ve namusu korur, esiri salıverir, açı doyurur, çıplağı giydirir, misafiri ağırlar, yemek verir, herkese selam verirdi. Kendisinden dilekte bulunanları boş çevirmezdi. Ben, Hatem Taî'nin kızıyım." Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle cevap verdi: "Ey Cariye! Bu anlattıkların, gerçek mü'min kimselerin nitelikleridir. Eğer baban mü'nıin olmuş olsaydı, ona mutlaka rahmet okurduk." Böyle dedikten sonra da görevlilere, cariyeyi serbest bırakmaları için emir verdi: "Onu salıverin. Çünkü babası, güzel ahlakı severdi. Allah da güzel ahlakı sever."

Orada hazır bulunan Ebu Berde b. Niyar, kalkıp şöyle dedi: "Ya Rasûlallah! Allah, güzel ahlakı sever." Rasûlullah (s.a.v.) da onun bu sözüne şu karşılığı verdi:

"Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki kişi, ancak güzel ahlak sayesinde Cennete girer."

Ebu Bekr b. Ebi'd-Dünya, Hatem'in zevcesi Nevvar'm, Hatem hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Hatem'in yaptığı her iş, hayret verici idi. Bir yıl kuraklığa ve kıtlığa maruz kalmıştık. Her şeyimiz yok olmuştu. Gök, yağmur yağdırmıyor; topraklar, susuzluktan çatlayıp yarılıyor; anneler, çocuklarım emziremiyor, develer karnı içe göçüp sırt kemikleri açığa çıkıyor, bir damla süt veremiyor, malların içi boşalıyordu. Çok soğuk bir geceydi. Vakit, gece yarısıydı. Çocuklarımız Abdullah ile Adiyy ve SefEane, açlıktan ağlaşıyorlardı. Onları susturmak için yedirecek birşey bulamadık. Kocam Hatem, kalkıp oğlanlardan birini kucağına aldı. Avutmaya başladı. Ben de kızımız Seffane'yi kucağıma alıp avutmaya başladım. Onları susturup uyutuncaya kadar gecenin üçte veya dörtte biri geçmişti. Sonra diğer oğlumuzu kucağımıza alıp avutmaya başladık. Nihayet o da susup uyumaya başladı. Şam dokuması, püsküllü bir kadifemizi yere serdik. Uyumuş olan çocukları, kadifenin üzerine yatırdık. Ben ve Hatem, aynı odada uyumaya başladık. Çocuklar da aramızdalardı. Sonra o, beni avutmaya başladı. Uyumamı istedi. Ne istediğini anladım. Uyuyormuşunı gibi yaptım. "Uyudun mu?" diye bana seslendi. Ben cevap vermeyip sustum. "Demek ki uyumuş." dedi. Halbuki ben uyumuş değildim.

Gece kararıp yıldızlar çoğaldığında, sesler kesilip ayak tıkırtıları duyulmaz olunca bir de baktım ki odamın kapısındaki perde aralandı. Kocam, "Kim o?" diyerek dışarı çıktı. "Belki de seher vakti geldi veya çok yaklaştı." dedim. Perdenin ucu yine kaldırılınca-, kocam yine: "Kim o?"diye sordu. Kapıda duran, cevap verdi: "Komşu falanca kadın.. Ey Adiyy'in babası! Senden başka, bana yardımı dokunacak birini bulamadım. Açlıktan kurtlar gibi ulumakta olan çocuklarımın yanından geliyorum." Kocam, "Çocuklarını hemen bana getir." dedi. Yatağımdan fırlayıp ona şöyle çıkıştım: "Ne yapıyorsun sen? Çocukların açlıktan bağrışıyorlardı. Onları avutacak bir yiyecek bulamadın. Bu kadını ve çocuklarını, hangi yiyecekle avutacaksın?" Bana: "Sus. Allah'ın izniyle seni de doyuracağıma yemin ediyorum." dedi.

Sonra komşu kadın, çocuklarının ikisini kucağına, dördünü de ikişer yanma alarak, yavrularıyla dolaşan bir geyik gibi evimize geldi. Kocam Hatem, mızrağıyla kendi atının yelesine vurdu, onu kesti. Sonra çakmağı çakıp ateş yaktı. Bıçağı getirip atın derisini yüzdü. Sonra bıçağı kadına verip: "Al, ne kadar lazımsa kesip götür, çocuklarını da eve gönder." dedi. O da çocuklarım eve gönderdi. Sonra şöyle dedi: "Sizi gidi yaramazlar sizi! Deveden başka bir hayvanın etini yemez misiniz siz?"

Daha sonra oba halkını dolaşıp ziyafeti haber verdi. Onlar da koşup evine geldiler. Yemeğe başladılar. Öte yandan Hatem, evin bir köşesinde elbisesine bürünerek yan gelmiş, bizim sofrada yeyişimizi seyrediyordu. Yemeğe bizden daha çok ihtiyacı olduğu halde o etten bir parça dahi yemedi. Sabah olduğunda, atın sadece kemikleri ve toynuklan kalmıştı!..»

Dare Kutnî, Hatem'in kansmm Hatem'e şöyle dediğini rivayet eder:

"Ey Seffane'nin babası? Ben ve sen, bizden başka kimsenin bulunmadığı bir sofrada başbaşa yemek yemek istiyorum." Hatem bunu kabul etti ve gereğini yapmasını karısına emretti. Bunun üzerine kadın çadırlarını söküp, obadan bir fersah uzaklıktaki bir yere kurdu. Hatem, yemek yapılmasını söyledi. Karısı hazırladı. Perdelerini indirip, sofrada oturan Hatem tam yemeğe

hazırlanmak üzereyken perdeyi aralayıp başını çadırdan dışarı çıkardı. Sonra da şöyle dedi:
"Tenceremi perde arkasında kaynatma. Yoksa, içinde pişirdiğin haram olur bana. Tencereyi şu yüksek yerde kaynatsana, Yemeği bol olsun, kimseyi aç bırakma."
Böyle dedikten sonra perdeyi kaldırdı. Yemeği sofraya getirdi. Halkı sofraya davet etti. Beraberce yeyip içtiler. Karısı, "Bana verdiğin başbaşa yemek yeme sözünü yerine getirmedin." dedi. Hatem, ona şu cevabı verdi: "Ne yapayım? Gönlüm, bana itaat etmiyor. Gönlüm övülmeyi çok istiyor. Cömertlik, benim kaderime yazılmış." Böyle dedikten sonra sözünü şöyle sürdürmüştü:
"Cimriliği yendim, ona üstün geldim. Benimsedikçe cömertliği, kendi haline bıraktım. Komşu kadın, benden şikayetçi olmasın. Ancak kocası yok iken onu ziyaret etmiyorum. İyiliğim ona ulaşacak, kocası ona dönecek. Perdeleri de üzerine sarkıtılmayacak."
Bir diğer şiirinde Hatem şöyle der:
"Gece uyuyacağım zaman şarabı ben, Doyasıya içerim ama yine de kanmam. Geceleyin komşu gelini,karanlık bastırınca, Avlamak istedim ama gizlenemedim.Komşu gelini rüsvay edip kocasına hıyanet mi edeceğim, Allah'a andolsun ki hayatta olduğum sürece, Ben, bu işi asla yapmayacağım."
Bir başka şiirinde Hatem şöyle demektedir:
"Kapısında varsın perde bulunmasın, Benim komşularıma kimse zarar veremez. Komşu kadın tuvalete çıkacak olduğunda, Perdeleri indirinceye dek, gözlerimi yumarım."
Hatem, bir başka şiirinde de şöyle der:
"Amcam oğluna sövmek, huyum değildir benim. Bana umut bağlayanı, geride bırakan değilim. Suçum olmadığı halde beni kıskananın sözünü işittim. Ona, beni geç de kurtar bu ezadan beni, dedim. Onu ayıpladılar, beni ayıpladıklarını görmedim. Riyakar kimse, beni güleryüzle karşılar. Aradan perde kalktığında benim izimden gelir. Onun kusurunu yakaladım, korumak için. Din ve asaletimi, ondan el çektim."
Hatem'e ait başka bir şiir şöyledir:
"Üşüyen perişan kişiye sor, ey Malik'in anası.
Mezbaha ile ocak arasında bana geldiğinde;
Ona güleryüz göstereyim mi, o benim ilk konuğumdur.
Cimrilik etmeyip, cömert davranayım mı ona?"
Bir başka şiirinde şöyle der Hatem:
"Midene ve tenasül uzvuna istediklerini verirsen eğer,
Her ikisi kötülüğün zirvesine ulaşırlar."
Kadı Ebu'l-Ferec el-Muafa, Ebu Ubeyde'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"İyi kullandığın az mal, devamlı kalır. Kötü kullanılan çok mal, devamlı kalmaz. Malı muhafaza etmek, onu yok etmekten, Ve ülkede azıksız kalıp ölmekten daha iyidir."
Mütelemmis'e ait bu şiir, Hatem'e okunduğunda o şöyle tepki göstermişti: "Mütelemmis'e ne olmuş ki böyle söylemiş. Dili kopasıca, insanları cimriliğe teşvik etmiş. Öyle diyeceğine böyle deseydi ya:"
"Cömertlik, malı vadesinden önce tüketmez.
Kısmak ta, cimrinin malını artırmaz.
Kısarak mal sahibi olacağını ümid etme.
Çünkü her yarının rızkı yeniden gelecektir.
Görmez misin ki, mal, gelip gidicidir.
Onu sana veren, senden uzak değildir."
Kadı Ebu'l-Ferec dedi ki: Hatem, "Onu sana veren, senden uzak değildir." derken, ne güzel bir söz söylemiştir.Eğer Müslüman olsaydı, ahi-rette iyi bir makama sahib olacağı umulurdu. Nitekim Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm-de şöyle buyurmuş:
"Allah'ın lütfundan isteyin." (en-Nîsâ? 32.)
"Kullarım, sana Beni sorar (lar) sa; şüphesiz ki Ben, çok yakınım. Bana dua edince Ben, O dua edenin duasına icabet ederim." (ei-Bakara,i86.)
Vaddah b. Mabed et-Taî'den yapılan rivayete göre Hatem Taî, (Hire valisi) Numan b. Münzir'in ziyaretine gitti. Numan, ona iltifat edip yakınlık gösterdi, çeşitli ikramlarda bulundu. Memleketine dönerken de, vilayetinin taze ve güzel yiyeceklerine ek olarak iki deve yükü altın ve gümüş verdi. Hatem, yola çıkıp memleketine geldi. Obasına yaklaştığında, Tayy kabilesinin göçebeleri onu karşıhyarak: "Ey Hatem! Sen, hükümdarın yanından geliyorsun. Biz ise yoksul aşiretimizin yanından yoksullukla geliyoruz!" dediler. Hatem, onlara: "Gelin bakalım, yanımda ne varsa alıp paylaşın!" dedi. Onlar da Numan'ın ona verdiği hediyeleri paylaştılar. O esnada cariyesi Tarife ortaya atılıp: "Allah'tan kork, birazını da kendine alıkoy; bunlar ne bir dirhem, ne de bir dinar, ne bir koyun ne de bir deve bırakmayacak, hepsini alıp götürecekler!" dedi. Cariyesinin bu endişesini yersiz bulan Hatem şöyle dedi:
"Tarife, 'dirhemlerimiz kalmaz' diyor. Bizde ne ahmaklık ne de gafillik var. Elde ye avuçtaki bitse de Allah bize verir.. Başkasına da, rızkı veren biz değiliz. Bizim hırkamız, dirheme alışık değildir. Dirhem bizim cebe girer, sonra hemen çıkar. Bir gün dirhemlerimiz şayet yığılacak olursa. Hayır yollarına hemen sarfedilirler."

Ebu Bekr b. îyaş dedi ki: Bir gün Hatem'e: "Araplar arasında senden daha cömert biri var mı?" diye sorulduğunda, "Arapların hepsi, benden daha cömerttir." diye cevap verdi, sonra da sözünü şöyle sürdürdü: "Bir gece, öksüz bir Arap delikanlısına misafir oldum. Yüz tane koyunu vardı. Hemen koyunlardan birini kesip pişirdi, sofraya koydu ve bana, buyur dedi. Koyunun beynini bana takdim edince ben, "Beyin ne hoşmuş!" dedim. Bu sözüm üzerine gidip diğer koyunlardan kesmeye ve beyinlerini çıkarıp bana getirmeye başladı. "Artık yeter." dedim. Sabah olduğunda, bütün koyunlarının kesilmiş olduğunu, geriye onlardan hiç birşey kalmadığım gördüm."
Hatem'e: "Peki sen, o adama ne yaptın!" diye sorulunca şöyle dedi: "Ona karşı her ne yaparsam yapayım şükrünün altından kalkamazdım. Ama yine de ona develerimin seçkinlerinden yüz tanesini verdim."
"Mekarimü'l-Ahlak" adlı kitapta Muhammed b. Cafer el-Haraitî şöyle der: Abbas b. Fazl el-Rebiî, Tayy kabilesinin yaşlılarının şöyle dediklerini rivayet etmiştir: Hatem Taî'nin annesi Antere'nin, çok cömertliğinden dolayı elinde hiç birşey kalmadı. Eline geçen her şeyi başkalarına verirdi. Kardeşleri, böyle yapmamasını söylerlerse de o, onlara aldırış etmezdi. Varlıklı bir kadındı. Bu huyundan vazgeçeceği umuduyla onu bir yıl süreyle bir eve kapattılar. Bu süre zarfında yemeklerini hazırlayıp kendisine götürdüler. Bir yıl sonra çıkardıklarında artık o huyundan vazgeçmiş olduğunu sandılar ve malından kendisine bir sürü deve vererek: «Bunlarla geçimini temin et." dediler. Bir gün Hevazinli bir kadın, yanma geldi. Daha önce ona hizmet etmiş olan bu kadın, ondan biraz yardım istedi. Antere de o deve sürüsünü kadına vererek şöyle dedi: "Şu deve sürüsünü al da götür. Allah'a andolsun ki açlıktan çok çektim. Bu yüzden,de hiçbir dilenciyi boş çevirmeyeceğime Allah'a yemin etmişim." Böyle dedikten sonra şöyle bir şiir terennüm etmeye başladı:
"Ömrüme yemin olsun ki eski zamanda beni,
Açlık ısırdı, kimseyi aç bırakmamaya yemin ettim.
Beni kınayanlara 'Biraz ölçülü olun' deyin.
Eğer siz cömertlik yapamıyorsanız, parmağınızı ısınn.
Kız kardeşinizi cömertlikten menetmektense,
Kendinizi ve onu cömertlikten alıkoyanı kmasaydınız ya!
Cömertliği bugün siz bir tabiat olarak görüyorsunuz.
Ey annemin çocukları! Kişi, tabiatını bırakabilir mi?"
Heysem b. Adiyy dedi ki: Hatem'in cömertlik uğruna kendi nefsini feda ettiğini gördüm. O, bana: "Ey oğul! Kendimi üç huya alıştırdım." diyerek onları şöyle sıraladı.
- Allah'a andolsun ki, komşu kadınları baştan çıkarmadım.
- Bana verilen emaneti, sahibine mutlaka teslim ettim.
- Hiç kimse de benden kötülük görmüş değildir.
Ebu Bekr el-Haraitî, Ebu Hüreyre'nin azatlısı Muharrerin şöyle dediğini rivayet eder: Abdü'1-Kays kabilesinden bir grup yolcu, Hatem Taî'nin mezarının yanma gelip mola verdiler. Aralarında Ebu'I-Hayberî diye biri vardı. Kalkıp, Hatem'in mezarına ayağıyla vurmaya başlayarak: "Ey Eba Ca'd! Kalk ta bizi ağırla!" dedi. Arkadaşlarından biri: "Çü-rüyüp toprak olmuş bir cesede mi sesleniyorsun?" deyip şaşkınlığım ifade etti. Karanlık bastırınca uyumaya başladılar. Mezarı tekmeleyerek Hatem'e, kendilerini ağırlamaları için seslenen adam, bir ara uykudan bağırıp çağırarak, korkmuş vaziyette uyanıp şöyle dedi: Arkadaşlar, bineklerinize sahip olun. Çünkü rüyada Hatem'in bana gelip şu şiirini okuduğunu gördüm. Aklımda kaldığına göre şiir şöyleydi:
"Ey Eba Hayberî! Sen öyle birisin ki, Akrabaların zalim ve sövüşkendir. Arkadaşlarınla birlikte gelip istedin ki, Seni sahibi ölü bir çukur yanında ağırlayalım. Çevrende, Tayy kabilesi ve davarları varken, Geceleyin beni günaha mı sokmak istedin? Biz misafirlerimizi doyururuz. Binekler gelir, onları dahi seçip keseriz."
Bir de ne görsünler. Gündüz Hatem'in mezarını tekmeleyenin devesi, üç ayak üzerine geliyor. Kalkıp onu kestiler; etini pişirip yediler. "Allah'a andolsun ki Hatem, diri iken de ölü iken de bize ziyafet verdi." dediler. Sabahleyin yola koyulduklarında, devesini kesip yedikleri arkadaşlarını yedeklerine aldılar ve hareket ettiler. Az sonra gördüler ki bir adam bir deveye binmiş, ikinci bir deveyi de yedeğine alarak kendilerine doğru geliyor. Yanlarına geldiğinde: "Ebu'l Hayberî hanginiz?" diye sordu. Ebu'I-Hayberî de: "Benim!" diye cevap verince o adam şöyle dedi: "Bu gece rüyada Hatem bana gelerek, sana ve arkadaşlarına senin deveni kestirerek ziyafet vermek ve seni de yaya bırakmayıp bir deveye bindirt-mek istediğini söyledi. İşte, yedeğimdeki şu deveyi al." Ebu'l-Hayberi de o adamın getirdiği yedekteki deveyi aldı. [8]

Abdullah B. Cüd'an

Şeceresi şöyledir: Abdullah b. Cüd'an b. Amr b. Ka'b b. Sa'd b. Teym b. Mürre. Abdullah b. Cüd'an, Teym kabilesinin reisi ve Hz. Ebu Bekr'in babasının amcazadesidir. Cahiliye döneminde isim yapmış, herkese ikramda bulunmuş meşhur cömertlerden biridir. Kıtlık zamanlarında insanlara yiyecek dağıtırmış. Önceleri çok yoksul ve miskin, bir o kadar da kötü ve şirretmiş. Çok ta suç işlermiş. O kadar ki kavmi, aşireti, ailesi ve babası bile onun bu haline kızarlarmış.
Günlerden bir gün işsiz, güçsüz ve şaşkın vaziyette Mekke sokaklarında dolaşırken, dağın bir tarafında bir mağara görmüş.

Oradan kendisine bir zarar gelebileceğini düşünmüş. Oraya girip ölmek ve içinde bulunduğu serserice hayattan kurtulmak için mağaraya yönelmiş. Mağaranın yanına varınca, oradan bir ejderha çıkıp Abdullah'ın üzerine atılmış; Abdullah sağa sola geriye kaçmak istemişse de bunu becerememiş. Ejderha, yakınma gelince onun gövdesinin altından, gözlerinin de yakuttan olduğunu görmüş. Onu kırıp almış. Sonra da mağaraya girmiş, orada Cürhümlü emirlerin mezarlarını, bu cümleden olarak uzun zamandan beri kayıp olan ve nereye gittiği bilinmeyen Cürhüm Emiri Haris b. Mudad'm mezarını bulmuş. Mezarların baş kısmında vefat tarihlerinin ve ne kadar süreyle emirlik yaptıklarının yazılı olduğu altından levhalar varmış. Ayrıca oralarda çok miktarda altın, gümüş, inci ve diğer mücevherler de varmış. Kendini yetecek kadarını alıp mağaradan çıkmış ve onun yerini ve kapısını iyice belleyip hafızasına nakşetmiştir. Daha sonra kavmine giderek, kendisini sevip memnun olacakları miktarda onlara mücevher, altın, gümüş ve inci vermiş. Halka yemek ziyafeti çekmiş, Elindeki altınlar azaldıkça o mağaraya gider, yeterince altın alıp dönermiş...

Bu kıssayı anlatanlardan biri de Abdülmelik b. Hişam'dır. "et-Tican li Marifeti Mülûki'z-Zaman" adlı kitapta bu kıssayı anlatmaktadır.

Ahmed b. Ammar da "Reyyü'l- Atiş ve Unsu'l-Vahiş" adlı kitapta bu kıssayı anlatmaktadır.

Anlatıldığına göre Abdullah b. Cüd'an'm o kadar yüksek ve büyük bir yemek kabı varmış ki, süvari olan bir kişi, atından inmeden elini uzatıp o kaptan yemek yiyebiliyormuş. Buna karşılık küçük bir çocuk içine düşünce boğulurmuş!.. İbn Kutebye ile diğerlerinin anlattıklarına gire Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Abdullah b. Cüd'an'm kabı o kadar büyük ve yüksekti ki, öğle vakti onun duldasında (gölgesinde) gölgelenirdim!"

Ebu Cehilın öldürülmesi esnasında Rasûlullah (s.a.v.) ashabına şu buyruğu vermişti: "Ölüler arasında onun cesedini arayın. Dizindeki bir yara ile onu tanıyabilirsiniz. (Bir zamanlar) Abdullah b. Cüd'an'm yemek kabı üzerinde onunla kavga etmiş, onu itmiştim. O da düşmüş, dizi parçalanmıştı. O yaranın izi, hala dizi üzerindedir." Ashab, ölüler arasında Ebu Cehü'in cesedini bulduklarında bakmışlar ve o yara izini dizinde görmüşlerdi.

Anlatıldığına göre o, halka hurma ve kavrulmuş un (sevik) yedirir, süt içirirmiş. Bu yemek çeşidini vermeye, Ümeyye b. Ebi's-Salt'ın şu sözünü duyuncaya kadar devam etmiş:

"Cömertleri ve cömertliklerini gördüm, Deyyan oğulları, cömertlerin en üstünüdür. Onlar, Cüd'an oğulları gibi bizi avutmazlar. Onu balla karıştırarak bize yedirirler."

Ümeyye'nin bu sözünü işitince, Şam'dan yağ, bal ve buğday getirmeleri için 2000 deve yola çıkardı. Bu malzemeler getirildikten sonra her gece Ka'be'nin damına tellal çıkartıp; "İbn Cüd'an'm büyük sofrasına gelin!.." diye ilan ettirmeye başladı.

Bu ilanlardan haberdar olan Ümeyye bu defa şöyle dedi: "Onun, Mekke'de hızlı bir tellalı var. Diğer tellalı da Ka'be damında ünler. Unla karıştırılmış bulamaca çağırır. Büyük sofraya ve tahta kaşığa çağırır."

Bütün bu cömertliğini ve mertliğini bir tarafa bırakalım da Sahih-i Müslim'deki şu hadise bakalım: Hz. Aişe demiş ki: lrYa Rasûlallah! îbn Cüd'an yemek yedirirdi, misafir ağırlardı. Bu iyiliği, kıyamet gününde kendisine fayda verir mi?" Rasûlullah buyurdu ki: "Hayır.. O hiç bir gün 'Rabbim, kıyamet gününde benim günahımı bağışla.' dememiştir." [9]

Meşhur Şaîr Îmru'l-Kays

Hücr el-Kinciî'nin oğludur. Ka'be'ye asılan yedi meşhur şiirden birinin sahibidir. Onun şiiri, Ka'be'ye asılan diğer şiirlerden daha şöhretli ve Övgüye daha layıktır. Şiiri şu mısra ile başlar:

"Dur da yarı ve yurdu anıp ağlayalım."

imam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«İmrü'1-Kays, Cehennem'e giden şairlerin bayraktarıdır."[10]

Hafiz îbn Asakir, Îmrul-Kays'm şeceresini şöyle verir: Umrüül-Kays b. Hücr b. Haris b. Amr b. Hücr Âirilü'İ-Mürar b. Amr b. Muaviye b. Haris b. Ya'rüb b. Sevr b. Merta' b, Muaviye b. Kinde. Kinde'nin, Ebu Ye-zid veya Ebu Vehb yahut Ebu Haris el-Kindî künyesiyle çağrıldığı söylenir. Şam'a bağlı kazalardan (veya banliyölerden) birinde yaşanmıştır, Îmru'1-Kays, yaşadığı yerlerin bazısını şiirinde anlatır:

"Dur da sevgiliyi ve yurdu anıp ağlayalım. Sıktü'l-Liva'da, Dahul ile Havmel arasında dur. TudİIha ile Makra'yı... oranın izi silinmemiş.[11] Kuzeyden ve güneyden gelen rüzgarlar orayı yıkamamış."

Yukarıdaki şiirde geçen Sıktü'1-liva, Dahul, Havmel ve Makra kelimeleri, Huran bölgesinde bilinen bazı yerlerin adıdır. Muhammed b. Saib el-Kelbî'nin rivayetine göre Ferve b. Said b. Afif b. Madî Kerib, dedesinin şöyle dediğim nakleder: Bir ara bize, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında oturmaktayken Yemen'den bir heyet geldi. "Ya Rasûlallah! Allah bizi, İmrul-Kays'm şiirindeki iki beyitle ihya etti," dediler. Resûlullah, "Bu, nasıl oldu?" diye sorunca şu cevabı verdiler:

"Sana gelmek üzere yola çıktık. Bir süre yol aldıktan sonra yolu şaşırdık. Bulunduğumuz yerde üç gün susuz bekledik. Suyumuz yoktu. Muz ve sakız ağaçlarının gölgeleri altına varıp, hiç değilse bir ağaç gölgesi altında ölelim, diye beklemeye başladık. Dermanımız kesilmiş idi. Derken orada deveye binmiş bir adam belirdi. Sanki yerden bitmişti. Bazı arkadaşlarımız onu

gördüklerinde şu şiiri okuyordu:
"Hedefinin su kaynağı1 olduğunu görünce, Avcıların okundan korktu, eklemleri titredi. Gölgelikli ve üzerinde yosunlar olan, Daric pınarına yönelip gittiydi." (Çünkü Daric pınarında okçular yoktu.)
Deve üzerindeki adam, yorgunluğumuzu ve bitkinliğimizi görünce, "Bu şiir kimindir?" diye sordu. Biz de: "İmru'1-Kays indir.' dedik. "Vallahi o, yalan söylemiş değildir. İşte Daric pınarı! Yakınınızda duruyor. Gösterdiği tarafa baktığımızda, su ile aramızda elli zira kadar bir mesafe bulunduğunu gördük. Diz üstü o suya doğru sürünmeye başladık. Suyun yanma vardığımızda tıpkı Îmru'l-Kays'ın dediği gibi pınar suyunun üzerinde yosunların, ağaçların gölgesinde gölgelenmekte olduklarını gördük."
Adamların bu cevabı üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"O (Îmru'1-Kays) dünyada anılan, ama ahirette unutulan bir adamdır. Dünyada şerefli, ahirette alçak biridir. Elinde şairlerir bayrağı vardır. Onları ateşe götürür."[12]
Kelbî der M: Babası, Esed oğulları kabilesindeki bazı kimseler tarar fmdan öldürülünce İmru'1-Kays, bayrağı eline alıp üzerlerine yürüdü. Tübale demlen yere vardı. Orada Zu'1-Haîase adlı bir put vardı. îmru'l-Kays da onun Önünde fal oklar çekti. Şansına, Esed oğullarıyla savaşmasını yasaklayan ok çıktı. Çekimi, ikinci ve üçüncü kez tekrarladı. Hep aynı ok çıktı Oku kırıp Zu'1-Halase'nin suratına çarptı ve:" Eğer öldürülen senin baban olsaydı, beni savaşmaktan menetmezdin!" dedi Sonra da Esed oğullarına hücum etti, kıyasıya savaştı, çoklarını Öldürdü.
Ibn Kelbî dedi ki: İslamiyet gelinceye kadar artık Zul-Halase putunun önünde fal oku çekilmedi.
Bazılarının anlattıklarına göre Îmru'1-Kays, Bizans hükümdarı Kayser'e övgüler dizerek bazı savaşlarda ondan yardın dilemiş, ama imparatordan umduğunu bulamayınca yüzüne karşı ona hicivde bulunmuş, öfkelenen imparator da ona zehir içirtip ölümüne yol açmıştı. Can çekişmekteyken Asib dağının yanında bulunan bir kadının mezarının yanma yarmış, orada şu şiiri yazmıştı:
"Ey komşu, mezar yakındır, Asib durdukça ben de buradayım. Ey komşu, ikimiz burada garibiz. Garipler, birbirlerine akrabadır."
Anlatıldığına göre yedi askı (Muallakat-ı seb'a) şiirleri, Ka'be'nin duvarlarına asılıymış. Araplardan biri bir şiir yazınca, onu Kureyşlilere sunarmış. Kureyşliler, onu beğenirse sahibini taltif etmek ve mükafatlandırmak için Ka'be'nin duvanna asarlarmış. Böylece yedi askı şiiri meydana gelmiş.
Önce de söylediğimiz gibi bu şiirlerin ilki, Îmru'1-Kays b. Hücr el-Kindî'ye aitmiş. İlk mısraları şunlardır:
"Dur da sevgiliyi ve yurdu anıp ağlayalım, Sıktü'l-Liva'da, Dahul ile Havmel arasında dur."
Şiirlerin ikincisi Nabiğa ez-Zübyanî'ye aittir. Onun asıl adı Ziyad b. Muaviye'dir. Şeceresi şöyledir:
Ziyad b. Amr b. Muaviye b. Dabab b. Cabir b. Yerbu b. Gayz b. Mürre b. Avf b. Sa'd b. Zübyan b. Bağîd. Şiirinin ilk mısralar şöyledir:
"Ey Meyye*nin yüksek tepedeki evi!
Üstünden uzun zamanlar geçti, yine de sağlamsın."
Şiirlerin üçüncüsü Züheyr b. Ebi Sülma Rebia b. Riyah el-Müzenf ye aittir. Baş kısmı şöyledir:
"Evfa'nın annesinden kızgınlık mı? Hayır, Havmanetü'd-Derrac ile Mütesellim hakkında konuşma."
Şiirlerin dördüncüsü, Tarafe b. Abd b. Süfyan b. Sa'd b. Malik b. Du-bey'a b. Kays b. Salebe b. ÜKa'be b. Sa*b b. AH b. Bek b. Vail'e aittir. Baş kısmı şöyledir:
"Havle'nin Sehmed'de yüksek ve taşlıklı yerleri var. Elin üstündeki dövme kalıntısı gibi parıldar."
Şiirlerin beşincisi, Antere b. Şeddad b. Muaviye b. Kurad b. Mah-zum b. Rebia b. Malik b. Galib b. Kutay'a b. Abs el Abesî'ye aittir. Baş kısmı şöyledir:
"Şairler, eski düşmanlıkları bıraktılar mı? Kuruntulardan sonra yurdu tanıdılar mı?"
Şiirlerin altıncısı, Alkame b. Abde b. Numan b. Kays'a aittir. Te-mimlidir. Şiirinin baş kısmı şöyledir:
"Coşkulu bir gönül, seni parlak ve güzel eyledi, Saçların ağardığı zamandan gençlik uzaklaştı."
Şiirlerin yedincisine gelince, Esmaî ile diğerlerinin dediklerine göre, bu Ka'be'ye asılan yedi askı şiirlerinden değildir. Bu şiir, Lebîd b. Rebia b. Malik b. Cafer b. Kilab b. Rebia b. Amir b. Sa'saa b. Muaviye b. Bekr b. Hevazin b. Mansur b. Ikrim b. Hasfe b. Kays b. Aylan b. Mu-dar'a aittir. Baş kısmı şöyledir:
"Konup kalması yurdu harab etti, kuyu çıktığının, Bağlandığı direğe kadar yıkıldı herşey, Mina'da, îkamet etmesi ebedî helake neden oldu."
Ebu Ubeyde, Esmaî, Müberred ve diğerlerinin anlattıklarına göre sahibi bilinmeyen ve Ka'be'ye asılmış olan bir başka şiir de vardı ve baş kısmı şöyleydi:
"Nimeti isteyeni geri çevirmek olur mu? Söylediği şeyde onun sorumluluğu olur mu?"
Fazlaca uzun olan bu şiirde çok güzel manalı sözler vardır. [13]

Cahîliye Dönemi Şairlerinden Ümeyye B. Ebî's-Saltes-Sakafî

Bu şair, cahiliye döneminde yaşamış olup îslamî döneme de ulaşmıştır. Hafiz İbn Asakir, onun şeceresinin aşağıda belirtilen

şekilde olduğunu söyler: Ümeyye b. Ebi's-Salt Abdullah b. Ebi Rebia b. Avf İbn Ukde b. Azze b. Avf b. Sakif b. Münebbih b
Bekr b. Hevazin Ebu Osman. Hevazin'in künyesinin Ebu Osman değil de Ebü'l-Hakem es-Sakafi olduğunu söyleyenler d
vardır.
Ümeyye, cahiliye devri şairlerindendir.îslâm'dan önce Şam'a gelip
yerleşmiştir. Müstakim (doğru) bir insan olduğunu, önceleri iman üzere olup sonra saptığını söylerler. Cenâb-ı Allah'ın şu
ayette kasdetmiş olduğu insan da odur:
"Kendisine ayetlerimizi verdiğimiz halde, onlardan sıyrılan ve şeytanın arkasına taktığa, sonunda da azgınlardan olan o
kimsenin haberini anlat." (ci-A'râf,i75.)
Zübeyr b. Bekkar dedi ki: Şair Ümeyye'nin anası, Rukiye binti Ab-dü'ş-Şems b. Abdu Menaf tır. Ümeyye'nin babası, Rebia b
Vehb b. Alac b. Ebi Seleme b. Sakif tir. Rebia'nm künyesi, Ebu's-Salt'dır. Derler ki, Ümeyye'nin babası, Taif teki meşhu
şairlerdendir. Ümeyye ise onlardan dahaüstünbir şairdi.
Abdürrezzak'm, Sevrî'den rivayetine göre Abdullah b. Amr şöyle demiştir: "Kendisine ayetlerimizi verdiğimiz halde, onlardar
sıyrılan ve şeytanın arkasına taktığı, sonunda da azgınlardan olan o kimsenin haberini anlat." mealindeki ayette kendisinden
sözedîlen adam, Ümeyye
b. Ebi's-Salt'dır,
Ebu Bekr b. Mirdeveyh, Nafî b. Asım b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Abdullah b. Amr'm oturduğu bir meclist
bulunuyor- , dum.Orada bulunanlardan biri, el-A'râf süresindeki şu ayeti okudu: "Kendisine ayetlerimizi verdiğimiz halde,
onlardan sıyrılan...Kimsenin haberini anlat." Abdullah b. Amr, "Bu ayette kimden söz edildiğini biliyor musunuz?" diye sordu.
Biri, bunun Sayfî b. Rahib olduğunu; bir başkası, israiloğullarından Bel'am adındaki adam olduğunu söyledi.Abdullah b. Amr
"Hayır, bu dedikleriniz değildir." deyince, "O halde kim?" diye soruldu. Dedi ki: "Ayette kendisinden söz edilen adam,
Ümeyye b.
Ebi's-Salt'dır."
Taberanî, Ebu Süfyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ben ve Ümeyye b. Ebi's-Salt Es-Sakafî, ticaret için Şam'a gitmek üzere
yola çıkmıştık. Her mola verdiğimiz yerde Ümeyye ,yanında bulunan yazılı nüshaları eline alıp bize okurdu. Yolculuğumuz
sırasında Hristiyan bir köye vardık. Köylüler gelip Ümeyye'ye ikramda bulundular, ona hediyeler verdiler. O da onlarla
birlikte evlerine gitti.
Öğle vakti geri dönüp geldi, eski elbiselerim çıkarıp siyah elbiseler giydi ve bana: "Var mısın ey Ebu Süfyan! Kitap bilgisi
alanında otorite olan bir Hristiyan âlimine gidelim de ona bazı sorular sor."dedi. Ben dedim ki: "Benim ona ihtiyacım yok.
Allah'a andolsun ki, hoşuma giden birşey söylese de ona güvenip inanmam. Hoşuma gitmeyen birşey söylese onun benden
çekeceği var." Ümeyye, yanlarına gittiğinde Hristiyan-lardan bilgin bir kişi, onun görüşlerine muhalefet etti. Sonra o,'yanıma
gelip: "Neden bu bilgin kişinin yanına gitmiyorsun?" dedi. Ben de, onun dininden değilim, dedim. "Ondan acaip ve tuhaf şeyler
duyacaksın, söylediklerini beğeneceksin. Sen Sakif kabilesinden misin?" diye sorunca,
"Hayır, ben Kureyş kabilesindenim." dedim. "O halde niye bu bilgin adamın yanına gitmiyorsun? Vallahi, o sizi hem seviyor,
hem de size iyi dav-ranılmasmı tavsiye ediyor." dedi. Sonra yanımızdan ayrılıp gitti. Ümeyye, onların yanında bir süre kaldı.
İnsanların bir süre uyumalarından sonra geceleyin yanımıza geldi. Elbiselerini çıkararak kendini yatağa attı, ama vallahi ne
uyuyabildi, ne de kalkabildi. Kederli ve üzgün olarak sabahladı. Akşam şarabı, sabah şarabının üzerine dökülmüştü sanki! Ne
o bizimle, ne de biz onunla konuşuyorduk. Sonra, "Yola çıkalım mı?" diye sordu. Ben de "Bineğin var mı?" diye sordum.
"Evet, var." dedi.
Beraberce yola çıktık, iki gece yol gittik. Üçüncü gece bana: "Niye konuşmuyorsun ya Eba Süfyan?" dedi. Ben de şöyle dedim:
- Söyleyecek neyim var? Allah'a yemin ederim ki, hiçbir zaman seni, arkadaşının yanından döndüğün gündeki gibi bir halden
görmemiştim!
- O üzgünlük, içinde bulunduğun bir halden dolayı değil de ileride karşılaşacağım durumlardan endişe edişimden dolayı idi.
- İleride neyle karşılaşacaksın?
- Vallahi Ölecek, sonda da dirileceğim!
- Sen kuruntulara inanır mısın?
- Nedenmiş o?
- Çünkü sen, öldükten sonra dizilmeyecek ve hesaba çekilmeyeceksin.
- (Güldü) hayır, senin dediğin gibi değil ya Eba Süfyan. Elbette ölüm sonrası dirilecek ve hesaba çekileceğiz. Kimimiz
Cennet'e, kimimiz de Cehennem'e girecek.
- Senin Cennet'e ya da Cehennem'e gideceğini arkadaşın sana bildirmedi mi?
- Arkadaşımın bu konuda bilgisi yok. Bunu, ne kendisi ne de ben bilirim. Ebu Süfyan, konuşmasına devam ederek şöyle
demişti: Böylece iki gece yol gittik. Hoşuna gidecek şeyleri söylüyordum. Ben de onun söylediklerine gülüyordum. Nihaye
Şam şehrinin ağaçlık ve sulak yerlerine vardık. Mallarımızı sattık. Orada iki ay ikamet ettik.
Dönüş yolculuğumuz sırasında bir Hristiyan köyüne vardık. Köylüler onu görünce yanma geldiler. Ona hediyeler sundular. O
da onlarla birlikte kiliselerine gitti. Ancak öğleden sonra yanıma döndü. Elbiselerini değiştirip yine oraya gitti. Geceleyin
insanlar uykuya daldıktan sonra yanıma döndü.Elbiselerini çıkarıp kendini yakağa attı.Allah'a andolsun ki ne uyuyabildi, ne de

kalkabildi. Kederli ve üzgün olarak sabahladı. O bizimle, biz de onunla konuşmuyorduk. Sonra, Tola çıkalım mı?' dedi. Olur, dedim ve yola koyulduk. Kederli ve üzgün olarak geceler boyu yol aldık. Sonra bana dedi ki: "Ey Ebu Süfyan! Var mısm, biraz ilerleyip te arkadaşlarımızı geride bırakalım?" Ben de: "Sen de buna var mısın?" diye sorunca evet, dedi. Yürüdük, derken arkadaşlarımızı bir saatlik mesafe kadar geride bıraktık. Sonra bana, "Haydi bakalım ey Ebu Süfyan!" diye seslendi. Ben de "İstediğin nedir?" diye sordum. Bana dedi ki:

- Bana Utbe b. Rebia'yı anlat. Başkalarına haksızlık etmekten ve haramları işlemekten sakınır mı o?
- Sakınır vallahi.
- Dost ve akrabalarını ziyaret eder, bunu başkalarına da tavsiye eder mi?
- Eder vallahi.
- Ana ve baba tarafı asil mi, soyu yüksek mi?
- Evet.
- Kureyşliler arasında ondan daha şerefli biri var mı?
- Hayır vallahi. Ondan daha şerefli bir Kureyşlinin mevcud olduğunu bilmiyorum.
- Muhtaç mıdır o?
- Hayır, aksine çok malı vardır.
- Kaç yaşındadır?
- Yüzü aşkındır.
- Şeref, mal ve yaşlılık, onu hafifletti mi?
- Niçin hafifletsin? Hayır, vallahi onu daha da yüceltti. .
- O, böyledir işte. Yatıp uyuyalım mı artık?
- Benim de uyumaya ihtiyacım vardı zaten.

Geride kalan arkadaşlarımız gelinceye kadar uzandık. Onlar gelince tekrar yola çıktık. Nihayet konak yerine vardık. Orada geceledik. Sabah olunca yeniden yürüyüş başladı. Akşam olup karanlıklar bastırınca Ümeyye yine bana seslendi.

-Ya Eba Süfyan!
- Ne istiyorsun?
- Var mısın, yine dünkü gibi yapalım?
- Sen de buna var mısın?
- Evet, varım.

Ben böyle dedikten sonra iki bahtı devesine binip kafileden ayrıldık. Arkadaşlarımızdan epeyi uzaklaşınca bana seslendi:

- Haydi, ey Ebu Süfyan! Utbe b. Rebia hakkında daha neler biliyorsan anlat.
- Olur.
- O, haksızlıktan ve haram yemekten sakınır mı?
- Evet, sakınır vallahi.
- Dost ve akrabalarını ziyaret eder, bunu başkalarına da tavsiye eder mi?
- Evet, yapar vallahi. Servet sahibi midir?
-Evet.
- Kureyşliler arasında ondan daha üstün biri var mı?
- Hayır.. Ondan daha üstün bir Kureyşli bulunduğunu bilmiyorum.
- Kaç yaşındadır?
- Yüzü aşkındır.
- Yaş, şeref ve servet, onu hafifletti mi?
- Hayır vallahi, hiç de hafifletmedi. Bu, senin kendi düşüncendir.
- Hayır. Şimdi sen, benim onun hakkında söyleyeceklerime kulak ver ve iyi düşün. Ben bunları neden söylüyorum, biliyor musun? Ben, o Hristiyan bilgininin yanma varıp kendisinden bazı şeyler sordum. Sonra ona: "Şu gelişi beklenen peygamber hakkında bana bir şeyler söyle." dedim. Dedi ki:
- O Arapl ardandır.
- Araplardan olacağını biliyorum da, acaba hangi Araplardan?
- Arapların ziyaret ettikleri KaTDe halkındandır.
- Bizde, Arapların ziyaret ettikleri bir Ka'be vardır.
- O, sizin kardeşlerinizdendir, Kureyşlilerdendir.

Böyle deyince başıma, daha önce hiç karşılaşmadığım bir hal geldi. Dünya ve ahiretin kazanç ve bahtiyarlığı elimden uçup gitti.Çünkü daha önce o peygamberin, ben olacağımı umuyordum. Böyle demesi üzerine ona dedim ki:

- Bana, o peygamberin sıfatlarım anlat.
- İhtiyarlık dönemine girdiğinde bile o, genç ve zindedir. Her şeyden önce o, haksızlıktan ve haramlardan sakınır. Fakirdir.

Ana ve baba tarafı soyludur. Dost ve akrabalarım ziyaret eder, bunu başkalarına da tavsiye eder. Aşireti içinde yüksek soyludur. Askerlerinin çoğu melektir.
- Bunun alameti nedir? Meryem oğlu Isa yok olduğunda Şam'da seksen sarsıntı meydana geldi. O sarsıntıların hepsinde musibe vardı. Geriye umumi bir sarsıntı kaldı ki, onda da musibetler vardır.
Ebu Süfyan dedi ki: "Vallahi bunun aslı yoktur. Allah, ancak şerefli ve yaşlı kimseleri peygamber kılar."
Ümeyye dedi ki: "Yemin ettiğin Allah'a andolsun ki bu böyledir, Ey Ebu Süfyan. O Hristiyan bilgininin bana söyledikleri gerçektir. Var mısın uyumaya?"
Evet, benim de uyumaya ihtiyacım var, dedim. Yatıp uyuduk. Sonra geridekiler geldiler. Yola revan olduk. Mekke'ye iki konaklık ya da iki gecelik mesafe kalmışken arkadan bir süvari bize yetişti. Geride neler olup bittiğini kendisine sorduğumuzda dedi ki: "Sizden sonra Şam'da deprem oldu. Halk, büyük felaketlere uğradı ve helak oldu!"
Adamın böyle demesi üzerine Ümeyye, bana dönüp: "Ey Ebu Süfyan, Hristiyan bilgininin söylemiş olduğu sözler için şimdi ne diyorsun?" diye sordu. Ben de: "Allah'a andolsun ki onun söylediklerinin gerçek olduğunu sanıyorum." dedim.
Nihayet Mekke'ye vardık. Mallarımı satıp işimi tamamladım. Sonra ticaret için Yemen'e gittim. Orada beş ay kaldım. Sonra Mekke'ye döndüm. Evimde oturmaktayken insanlar yanıma geliyor, selam veriyor ve ticaret için bana vermiş oldukları mallarım soruyorlardı. Abdullah oğlu Muhammed (s.a.v.) de yanıma geldi. Karım Hind de yanımda, çocuklarıyla oynuyordu. Selam verip ;'Hoş gelmişsin.' dedi. Nerelere ve nasıl gittiğimi, nerelerde ve ne kadar kaldığımı sordu. Ama ticaret için bana verdiği mallarını sormadı. Sonra da kalkıp gitti. Hind'e dedim ki:
- Vallahi Muhammed'e şaşıyorum. Yanımıza ticaret için mal bırakmış olan Kureyşlilerden evimize gelen herkes, mallarının durumunu sordu. Ama Muhammed, malım hiç sormadı.
- Sen, onun ne yaptığını bilmiyor musun?
- (Korkarak) Ne yapmış ki?
- O, Allah elçisi (peygamber) olduğunu iddia ediyor!..
Hind'in bu sözleri, beni şoke etti. Hristiyan bilgininin söylediklerini hatırladım. Titremeye başladım. O kadar ki karım Hind bana; 'Neyin var senin?' dedi. Kendime gelip toparlandım ve: 'Bunun aslı yoktur. Olmaz böyle şey. Muhammed, böyle bir iddia da bulunmayacak kadar akıllıdır/ dedim. Hind ise şöyle cevapladı bu sözümü: "Hayır, vallahi o böyle diyor. İnsanlar onun dinine giriyor. Sahabeleri de var!.." "İşte bu olamaz." dedim ve evden çıkıp Ka'be'ye gittim. Ka'be'yi tavaf etmekteyken malların şu kadar kazandı ve şu meblağa ulaştı. Onları almak üzere birini evimize gönder. Kendi akrabalarımdan aldığım işletme bedelini de senden almayacağım." dedim. Bu teklifimi kabul etmedi ve; "Öyleyse ben de sizdeki mallarımı almam."dedi. Çaresiz kaldım ve; "Peki, akrabalarımdan aldığım kadar senden de işletme bedeli alacağım. Birini gönder de evimizdeki malım teslim alsın" dedim. Bunun üzerine birini evimize gönderip mallarını aldırttı. Ben de başkalarından aldığım kadar ondan da işletme bedeli aldım. Fazla beklemeden Yemen'e gittim. Sonra Taife varıp Ümeyye b. Ebi's-Salt'a konuk oldum.
Bana dedi ki:
- Ey Eba Süfyan!
- Ne istiyorsun?
- Hristiyan bilgininin sözlerini hatırlıyor musun?
- Hatırlıyorum. Dediği de oldu.
- Kim peygamber oldu?
- Abdullah oğlu Muhammed!
- Abdülmuttalib'in oğlu mu?
- Evet, onun oğlu.
Ayrıca Hind'in bana söylediklerini de ona anlattım. Ter dökmeye başladı ve "Allah biliyor." dedi. Sonra sözünü şöyle sürdürdü: "Vallahi ya Eba Süfyan! Belki de odur. Gelmesi beklenen peygamberdeki sıfatlar onda var. Eğer ben hayattayken o bir peygamber olarak ortaya çıkarsa, ona yardım etmemek için Allah'tan özür dileyeceğim!"
Ebu Süfyan, sözüne devamla diyor ki: Oradan Yemen'e geçtim. Çok geçmeden Muhammed'in peygamberliğini ilan ettiğini duydum. Yine Taife dönüp Ümeyye b. Ebi's-Salt'a uğradım. Ona künyesiyle hitab ederek şöyle dedim:
- Ey Ebu Osman! Hristiyan bilgininin sana anlattığı şeyler ortaya-çıkıp gerçekleşti.
- Ömrüme yemin olsun ki öyle..
- Senin bu peygambere karşı tavrın nasıl olacak ya Eba Osman?
- Vallahi Sakifli olmayan bir peygambere asla iman etmem ben!
Ebu Süfyan, sözünü sürdürerek şöyle diyor: Mekke'ye yöneldim. Zaten çok uzakta da değildim. Mekke'ye varınca Muhammed'in ashabının dövülüp hakarete uğradığını gördüm. İnsanların kalbine giren rekabet duygusu, benim de kalbime girdiği için, "Hani nerede Muhammed'in melek ordusu?!" demeye başladım.
Taberanî, Ebu Süfyan'ın şöyle dediğini rivayet eder: Ümeyye b. Ebi's-Salt, Gazze ya da Kudüs'teydi. Onunla birlikte Mekke'ye bir kafileyle dönerken, yolda bana dedi ki: "Ey Ebu Süfyan! Var mısın arkadaşları biraz geçip ileriye gidelim de seninle biraz sohbet edelim?" Ben de olur, dedim. Ve kafileyi geride bırakarak söyleşmeye başladık. Dedi ki:

- Ey Ebu Süfyan! Bana Utbe b. Rebia'yı anlat.
- Hem ana, hem baba taran soyludur.
- Haram'dan ve haksızlıktan sakınır mı? -Evet...
- Yaşlı ve şerefli biri midir?
- Evet, öyledir.
- Yaşlılık ve şeref, onu hafifletmiştir.
- Yalan söylüyorsun. O, yaşlandıkça şereflenmiştir.
- Ey Ebu Süfyan! Bu Öyle bir söz ki, bana söylenenleri anladığım günden bu yana, böyle bir söz işitmiş değilim. Acele etme de sana haber verelim.
- Haydi, anlat bakalım.
- Şu kara taşlı Mekke vadisi halkı içinden birinin peygamberlikle görevlendirileceğini, kitaplarımda okumuştum. O peygamberin ben olacağımı sanıyordum. Sanmaktan öte inanıyordum.İlim ehli kimselerle bu konuyu tartıştığımızda, o peygamberin AbduMenaf oğullarından biri olacağı anlaşıldı. Abdu Menaf oğullarına baktığımda, bu işe Utbe b. Rebia'dan daha uygun biri bulunmayacağım gördüm. Onun yaşlı olduğunu ve 40 yaşını geçtiği halde kendisine henüz vahiy gelmediğini bana söylediğin için, onun beklenen peygamber olmadığını anladım.

Ebu Süfyan der ki: Zaman akıp gitti. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'a vahiy geldi. Günün birinde bir ticaret kervanıyla Yemen'e doğru yola koyuldum. Ümeyye'ye uğrayarak alaycı bir tavırla ona şöyle dedim:
- Ey Ümeyye! Evsafım anlattığın peygamber ortaya çıktı!
- O gerçek peygamberdir, ona uyun.
- İyi ama sen niye ona uymuyorsun?
- Sakif kabilesinin kadınlarından utandığım için ona uymuyorum. Çünkü onlara, beklenen peygamberin ben olacağımı söylemiştim. Şimdi de benim, Abdu Menaf oğullarından bir gence uyduğumu görürlerse utanırım! Ey Ebu Süfyan! Anladığın kadarıyla ona muhalefet etmiş gibi görünüyorsun. Ama zaman gelecek, bir oğlak bağlanır gibi bağlanacak ve onun huzuruna götürüleceksin. O da senin hakkında dilediği gibi hüküm verecek!

Abdürrezzak, Kelbî'nin şöyle dediğini rivayet etti: "Ümeyye (b. Ebi's-Salt) bir ara uzanmış yatıyordu.Yamnda bulunan iki kızından birisi ürkerek babasma yüksek sesle bağırdı. Babası, "Neyin var?" diye sorunca kızı şöyle dedi: Rüyada iki kartal gördüm. Evimizin tavanını söktüler. Biri inip senin karnını yardı. Diğeri de damın üstünde durup arkadaşına sesleniyordu:
- Anladı mı? -Evet...
- Islah oldu mu?
- Hayır..

Bunun üzerine Ümeyye, kızlarına şöyle dedi: "Bu, babanıza ulaştırılması istenen bir hayır ve iyilikti, ama olmadı." Bu hadisenin değişik bir anlatımı daha vardır.

İshak b. Bişr, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet eder: Ümeyye b. Ebi's-Salt'm kızkardeşi Faria, Mekke fethinden sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldi. Akıllı, basiretli ve güzel bir kadındı. Rasûlullah (s.a.v.), onu beğenirdi. Bir gün ona şöyle sordu:
- Ey Faria! Kardeşin Ümeyye'nin şiirlerinden ezberinde olan var mıdır?
- Evet... Bundan daha önemlisi, gördüğüm şöyle bir olay var. Onu sana anlatayım: Kardeşim Ümeyye bir sefere gitmişti. Dönünce ilk olarak bana uğradı. Kanepemin üzerine uzandı. Ben de elimdeki bir deriyi traş etmekle meşguldüm. Bir ara iki beyaz kuş veya beyaz kuş gibi iki yaratık evimin küçücük aydınlatma penceresine doğru geldi. Biri, pencerenin içine düşer gibi oldu. Diğeri de onu takib edip pencereye girdi, ilki, gelip Ümeyye'nin üzerine kondu. Göğsü ile kasığı arasını yardı. Pençesini göğsünün içine daldırıp kalbini çıkardı, koklamaya başladı. Diğer kuş, ona seslendi:
- Anladı mı? -Evet...
- Islah oldu mu?
- Hayır...

Böyle dedikten sonra kalbi tekrar yerine koydu. Yardığı yer, bir anda kapanıverdi. Sonra da o kuşlar, uçup gittiler.

Bu hadiseyi gördükten sonra Ümeyye'ye yaklaştım. Uyandırmak için onu elimle sarstım. Uyanınca kendisine, "Bir şey hissediyor musun?" diye sordum. O da: "Hayır.. Sadece vücudumda bir halsizlik hissediyorum." dedi. Ben, gördüğüm manzara karşısında irkilmiştim. Bana: "Neyin var? Seni irkümiş görüyorum." dedi. Ben de olup bitenleri ona anlattım. Bana şu cevabı verdi: "Bana, bir hayır ve iyilik ulaştırılmak istendi ama sonra o, başka tarafa gönderildi." Böyle dedikten sonra şu şiiri okumaya başladı:

"Gamlarım, geceleyin yola koyuldular,
Gözlerimi yumdum ama boşaldı yaşlar.
Sahib olduğum yakinî bilgi gibi,
Konuşkan bir okuyucusu olan beratım yok.
Çepeçevre kor ateşle sarılıp yanan biri miyim?
Yoksa kadife koltuklu ve iyi kimselere,

Vaad edilen Cennet'e mi gireceğim ben?
Cennetle Cehennem, iyi ve kötü amel bir olmaz.
Bunlara giden yollar da aynı değildir.
Bunlar iki gruptur, bir grup Cennet'e gider.
Oradaki yeşillik ve bahçelerle sarmaş dolaş olur.
Diğer grup, Cehennem'e gider, orası ne kötü yerdir!
Bu kalpler sözleşdi, bîr hayra yönelince,
Engeller çıktı karşısına, dünya onları,
Cennet istemekten menedip bahtsız kıldı.
Allah kahretsin, o dünya hırsım
Kul, nefsini çağırıp kınadı, zira o,
Allah tarafından gözetlendiğini biliyordu.
Nefs, ne diye bu hayata rağbet ediyor?
Ne kadar yaşasa da ölüm, onu yakahyacaktır.
Genç yaşta ölmese bile, ihtiyarlıkta mutlaka Ölecektir.
Ecel şarabının kasesini insan, elbet yuduml ayacaktır!"
Bu şiiri okuduktan sonra Ümeyye, ailesinin yanına döndü. Çok geçmeden baktım ki insanlar, baygın haldeki Ümeyye nin yanma gidiyorlar. Bana haber ulaşınca gittim, baktım ki o, yere yatırılmış, üzeri de örtülü. Yanına vardığımda bir çığlık atıp gözlerim açtı,evinin tavanına baktı, sesini yükselterek şöyle dedi: "Emrinize amadeyim. Buyurun. İşte huzurunuzdayım. Ne malım var ki beni kurtarsın. Ne aşiretim var ki beni korusun." Sonra tekrar bayıldı. Yine bir çığlık atınca, ben; "Adam öldü artık." dedim. Gözlerini açıp evinin tavanına dikti; sesini yükselterek şöyle dedi:
"Emrinize amadeyim. Buyurun, işte huzurunuzdayım. Elimde bir beratım yok ki kendimi savunayım. Aşiretim yok ki onlara dayanıp güçleneyim."
Sonra tekrar bayıldı. Bir çığlık atıp gözlerini açtı, evinin tavanına bakıp şöyle dedi: "Emrinize amadeyim. Buyurun, işte huzurunuzdayım. Nimetlerle beslendim ama hep günah işledim. Allahım! Eğer bağışlaya-caksan bütün günahlarımı bağışla. Hangi kul ki sana tapar, elemi yoktur onun."
Böyle dedikten sonra tekrar bayıldı. Yine bir çığlık atarak şöyle dedi:
"Hayat ne kadar uzasa da mutlaka, . Bir zaman gelir ki yok olup gider. Keşke hakikatler bana göründüğü an, Bir dağ başında davar otlatsaydım ben."
Bu şiiri de okuduktan sonra kardeşim Ümeyye vefat etti. Rasûlullah (s.a.v.) bana dedi ki:
"Ey Faria! Senin kardeşinin durumu, Allah'ın kendisine ayetlerini verdiği, sonra da kendisinden geri aldığı kimsenin durumu gibidir."
Hafız Ibn Asakir, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etti: Ümeyye b. Ebi's-Salt, şöyle bir beyit okumuştu:
"Bilesiniz ki bizden bir peygamber var, Evvelimizi ve ahirimizi bize haber veriyor."
Daha sonra da Bahreyn'e gitmiş, o orada iken Rasûlullah (s.a.v.)'a peygamberlik gelmişti .Ümeyye, Bahreyn'de sekiz yıl kaldıktan sonra Taife geldi, oradaki halka: "Abdullah oğlu Muhammed ne diyor?" diye sordu. Onlar da dediler ki: "Peygamber olduğunu iddia ediyor." Bunun üzerine Ümeyye: "O beni tamamlayacaktır." deyip Mekke'ye gitti, Rasûlullah (s.a.v.)'m huzuruna çıktı ve aralarında şöyle bir konuşma
geçti:
- Ey Abdülmuttab'in oğlu (torunu), sen ne diyorsun?
- Allah'ın elçisi olduğumu ve O'ndan başka îlah bulunmadığını söylüyorum.
- Seninle biraz konuşmak istiyorum. Yarın için bana bir vakit ayır (bir randevu ver).
- Olur, yarın görüşelim.
- Yalnız olarak mı yoksa birkaç arkadaşımla birlikte mi gelmemi istersin? Sen de yalnız olarak mı, yoksa birkaç arkadaşınla birlikte mi gelmek istersin?
- Nasıl istersen, öyle olsun.
- O halde ben birkaç arkadaşımla birlikte sana gelirim. Senin yanında da arkadaşların bulunsun.
Ertesi gün Ümeyye, Kureyşli birkaç kişiyle birlikte, Rasûlullah (s.a.v.) da birkaç sahabeyle birlikte gelip Ka'be'nin gölgesine oturdular. Önce Ümeyye söze başladı, seçili bir hitaptan sonra şiir okudu. Şiiri tamamlayınca da: "Bana cevap ver, Ey Abdülmuttalib'in torunu!" dedi. Rasûlullah (s.a.v.):
"Bismillâhirrahmânirrahîm. Yasın ve'1-Kur'âni'l-Hakîm" deyip söze başladı. Sözlerini tamamlayınca da Ümeyye yerinden fırladı.Ayakla-rını sürüyerek gitmeye başladı. Kureyşliler peşine katılıp, "Şu işe ne diyorsun ey Ümeyye?" diye sordular. O da: "Muhammed'in hak yolda olduğuna tanıklık ederim." dedi. Kureyşlilerin, "Sen ona uyuyor musun?" diye sormaları üzerine, "O'nun durumuna bakıp düşündükten sonra kararımı vereceğim." diye cevap verdi.
Bir süre sonra Şam'a gitti. Rasûlullah (s.a.v.) da Medine'ye geldi. Bedir savaşma katılan müşriklerin bir kısmı öldürülünce Ümeyye Şam'dan geldi, Bedir savaşının yapıldığı yere indi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına gitmek üzere harekete geçti

Adamın biri ona sordu:
- Ey Ümeyye! Nereye gidiyorsun?
- Muhammed'e gidiyorum.
- Onunla işin ne?
- Ona imân edecek ve bu işin anahtarlarını ona vereceğim.
- Bu kuyuya kimler gömüldü, biliyor musun? -Hayır...
- Orada dayının oğulları Utbe ile Şeybe b. Rebia ve anneleri Rebia binti Abdü'ş-Şems gömüldü!
Bu sözü duyan Ümeyye, devesinin kuyruğunu ve kulaklarını keserek gelip Bedir kuyusunun yani başında durdu, sonra da şu mısralarla başlayan kasideyi okudu:
"Bedir'de neler vardı. Ölmüş beylerle Reislerden oluşan tepeler vardı!»
Sonra Mekke'ye, oradan da Taife döndü ve islamiyet'i terketti."
Zührî, Ümeyye'nin iki kuşla karşılaşması ve ölmesi hadisesini anlatırken, onun ölüm anında söylediği şu şiirini okumuş:
"Hayat ne kadar uzasa da mutlaka,
Bir zaman gelir ki yok olup gider.
Keşke hakikatler bana göründüğü an,
Bir dağ başında davar otlatsaydım ben.
Ölümü her zaman göz önünde bulundur,
Zamanın musibetinden de kaçın.
îyi bil ki zamanın da musibeti vardır.
Arslanlar yabani sığırlara, çöldeki kızıl gözlü yavrulara,
Dağlardaki kartallara, geyiklere, deve kuşu yavrularına,
Ölüm, mutlaka tırnağını geçirip yakalar."
"Et-Ta'rîf vel-î'lam" adlı kitabında Süheylî, ilk defa "Ay Allahım, senin adınla" sözünü kullananın Ümeyye b. Ebi's-Salt olduğunu söylemiş ve bununla ilgili olarak ta garip bir kıssa anlatmıştır.
Şöyle ki: Ümeyye, Kureyş kabilesinden bir toplulukla birlikte sefere çıkmıştı. Aralarında Ümeyye'nin oğlu ve Ebu Süfyan'ın babası Harb'da varmış. Bunlar yolda karşılarına çıkan bir yılanı öldürmüşler. Akşam olunca cinlerden bir kadın, yanlarına gelerek onları, yılanı öldürdüklerinden dolayı azarlamış, elindeki kırbaçla yere vurarak oradaki bütün develeri ürkütmüş, develerin her biri bir tarafa kaçmış. Kalkıp develeri aramaya başlamışlar ve neden sonra onları toparlayabilmişler. Bir araya gelip toplandıklarında tekrar cinlerden olan o kadın, yanlarına gelerek elindeki kırbaçla yere vurmuş, develeri ürkütmüş, develerin her biri bir tarafa kaçmış. Kalkıp develeri aramaya başlamışlar ve bu işten rahatsız olmuşlar. Ümeyye'ye: "Bundan kurtuluşun bir çaresi var mı?" diye sormuşlar, o da "Bakalım hele, belki buluruz." demiş. Sonra başlarına gelen belaya karşı kurtuluş çaresini soracakları birini bulma umuduyla, bulundukları bölgede dolaşmaya başlamışlar. Nihayet uzaklarda bir ateşin parlamakta olduğunu görmüş ve oraya yönelmişler. Oraya vardıklarında bir çadırın kapısı önünde, son derece çirkin görünümlü, cılız bir ihtiyarın ateş yakmakta olduğunu görmüşler. İhtiyar, cinler-denmiş. Selam vermişler. Durumlarını sormuş, onlar da anlatmışlar. O da Ümeyye'ye şöyle bir tavsiyede bulunmuş: "Cinlerden olan o.kadın tekrar geldiğinde "Allahım, senin adınla..." deyin, o kaçıp gider."
Bunlar toplanıp bir araya geldiklerinde kadın üçüncü kez tekrar gelir. Ümeyye, onun yüzüne karşı: "Allahım, senin adınla..." deyince, kadın kaçıp gider. Ama daha sonra cinler, yılanın öcünü almak için Ümeyye'nin oğlu Harb'e saldırıp öldürdüler.Arkadaşları d,a onu o evsiz, kom-şusuz ve ıssız- yere gömdüler. Cinler bunun için şöyle dediler:
"Harb'in mezarı, ıssız bir yerdedir, Mezarının yakınında mezar yoktur."
Anlatıldığına göre Ümeyye, bazı zamanlarda hayvanların söylediklerini anlarmış. Bir yolculuk esnasında bir kuşun yanına varır, ötüşlerini dinledikten sonra arkadaşlarına: "Bu kuş, şunu söylüyor." dermiş. Arkadaşları da: "Bunun doğru söylediğini nereden bileceğiz?" derlermiş. Yolculuk esnasında bir koyun sürüsüne rastlamışlar. Bir koyunun kuzusuyla birlikte sürünün gerisinde kaldığını görmüşler. Koyun, kuzusunu sürüye katılmaya zorlarcasma meliyormuş. Ümeyye, yanındaki arkadaşlarına: "Bunun yavrusuna ne dediğim biliyor musunuz?" diye sormuş. Onlar da: "Hayır, bilmiyoruz." deyince, şöyle demiş: "Kuzusuna diyor ki: "Çabuk sürüye katü da, geçen sene kardeşini yediği gibi bu senede seni kurt yemesin!" Ümeyye'nin böyle demesi üzerine arkadaşları, koşarak çobanın yanma varıp sormuşlar: "Geçen sene burada kurt, bu koyunun kuzusunu yedi mi?" Onların bu sorusuna Çoban da, "Evet..." diye cevap vermiş ve onun sözlerini doğrulamıştı.
Yine bir defasında Ümeye yolda giderken, bir kadının bindiği devenin, başını yukarıya "kadına" doğru kaldırarak böğürmekte olduğunu görmüş, arkadaşlarına: "Bu deve, kadına diyor ki: "Sen benim sırtıma bindin, ama üzerimdeki mahfenin altında iğne var, sırtıma batıyor!" demiş, kadını indirip mahfeyi çıkardıklarında bir iğnenin saplı olduğunu görmüşler!..
İbnu's-Sekît'in anlattığına göre bir gün Ümeyye b. Ebi's-Salt, elinde bardakla içki içerken bir karga ötmüş. Ümeyye de ona iki kez: "Toprak senin ağzına!.." demiş. Arkadaşları ona: "Karga sana ne dedi?" diye sorunca o da: "Karga diyor ki: Elindeki şu bardakta bulunan içkiyi içtikten hemen sonra Öleceksin!" demiş. Karga sonra yeniden ötmüş. Ümeyye demiş ki: "Karga şöyle diyor: Bu sözlerimin doğruluğunun işareti şu olacak: Ben, şu çöplüğün üzerine konup bir şeyler yiyeceğim. Bir kemik parçası boğazıma takılacak ve o yüzden öleceğim." Böyle dedikten sonra karga o çöplüğe kondu. Bir şeyler yerken boğazına bir kemik

takıldı ve Öldü.
Ümeyye: "Karganın, kendi hakkında söyledikleri doğru çıktı. Bakalım, benim hakkımda söyledikleri doğru çıkacak mı, çıkmayacak mı?" dedikten sonra içkisini bitirdi ve düşüp öldü...
îbn Mehdi'nin sahih senedle, Ebu Hüreyre'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.).§öyle buyurmuştur: "Şairlerin söyledikleri sözlerin en doğrusu, Lebid'in şu sözüdür:
"Bilesiniz ki Allah'tan başka her şey boş ve asılsızdır.
Ümeyye b. Ebi's-Salt, Müslüman olmaya yaklaşmıştı."
İmam Ahmed b. Hanbel, Amr b. Şerid'den rivayet ederek onun şöyle dediğini söyler: Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında bulunuyordum. Bana: "Ümeyye b. Ebi's-Salt'ın şiirlerinden bildiğin var mı?" diye sordu. Ben de: "Evet" deyince, "Öyleyse bana biraz oku." dedi.,Ona bir beyit okudum. Okuduğum her beyitten sonra "Ee" diyordu. Böylece ona Ümeyye'nin şiirlerinden yüz beyit okumuş oldum. Sonra o susunca, ben de kestim.
Yahya b. Muhammed b. Said, Sakiflilerin yeğeni Şerıd el-Hem-danî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Veda haccma, Rasûluilah (s.a.v.) ile beraber gittik. Yolda giderken bir gün baktım ki bir deve gelip arkamda durdu. Dönüp baktığımda, devenin üzerinde Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördüm. Bana:
- Ey Şerid! dedi.
- Efendim.
- Seni deveme bindireyim mi?
- Olur, dedim.
Gerçi yorgun değildim ama teberrüken Rasûlullah'm yanma binmek istedim. Devesini çöktürdü, beni devesine bindirdi. Bana: "Ümeyye b. Ebi's-Salt'm şiirlerinden ezberinde olanlar var mıdır?" diye sordu. Ben: 'Evet..' deyince "O halde oku bakalım." dedi. Ben de okudum.
Ravi diyor ki: Zannedersem Şerid, yüz beyit okuduğunu söyledi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi: "Ümeyye b. Ebi's-Salt'ın ilmi Allah katmdadır."
İbn Said, bu hadisin garib olduğunu söylemiş ve sözüne devamla şöyle demiş: Rasûlullah (s.a.v.)'m Ümeyye hakkında söylemiş olduğu: «Şiiri iman etti. Ama kalbi inkar etti." hadisine gelince, ben bunu bilmiyorum. Doğruyu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbeljbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Ümeyye'nin şu şiirim doğrulamıştı:
"Sağ ayağının altında erkek ve sığırlar, Sol ayağının altında kartallar var. Aslan da kapana tutulmuş haldedir. Her gece sonu güneş kızıl görünür. Rengi, gül gibi olur. Kırbaçlanmadan, işkence görmeden, Rahatça üzerimize doğmak istemez."
Ümeyye'nin bu şiirini dinleyen Rasûlullah (s.a.v.) "Doğru söylemiş" dedi.[14]
Ebu Bekr el-Hüzelî,İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Allah'ı bırakıpta bana tapan bir milletin üzerine doğmam." diyen güneşi, 70.000 melek uyarıp kendisine "Doğ hadi doğ" demedikçe doğmaz. Doğmaya yüz tutunca da, onu doğdurmamak için bir şeytan gelir, ama güneş, iki boynuzu arasından doğarak onu yakar. Gurup vakti batmaya yüz tutunca da Allah'a yönelip secde ederken bir şeytan gelip, secdesine engel olmak ister. Güneş, onun iki boynuzu arasında batar ve onu yakar.
Ümeyye b. Ebi's-Salt'm Arşı taşıyan melekler hakkında söylediği şiirinin bir bölümü şöyledir;
"Rabb'ın Arş'mm ayaklarını tutup taşıyanlar var. Yaratılmışların Rabb'i olmasaydı, aciz kalıp bönleşirlerdi. Arş, ayaklan üstünde duruyor, altında eziliyorlar. Aşırı korkudan dolayı mafsalları titriyor."
Rivayete göre Esmaî, Ümeyye'nin şöyle bir şiirini nakletmiştir:
"Allah'ı yüceltip tazim edin, O, tazime layıktır. Semadadır Rabbimiz, yüee Arş üzerindedir. İnsanlar alttadır, gökte taht kurmuştur. Arş'ımn boyu uzundur, gözlerin açısı dışındadır. Onun altında melekleri uzun boylu görülür."
Ümeyye b. Ebi's-Salt'm, Abdullah b. Cüd'an et-Teymî'yi öven bir şiiri de şöyledir:
"İhtiyacımı söyliyeyim mi, yoksa yeter mi bana?
Senin hayan, doğrusu, haya senin ahlakındır.
Sen hakkı, hukuku bilirsin, soylu ve edebilsin.
Yüce ve cömertsin, çok güzel huylusun.
Ne sabah, ne akşam, güzel huyunu değiştiremez.
Kışın köpekler soğuktan taşlaştığında bile,
Kerem ve cömertlikte rüzgarla yarışırsın.
Senin toprağın cömertlik toprağıdır.
Orayı Teym oğulları kurdu, seması da vardır.
O kadar utangaçsın ki biri seni övse bile,
Sana saldırmış gibi rahatsız olursun."
Abdullah b. Cüd'an, tanınmış cömertlerden ve kerem sahiplerinden biri olup bir çok kimse tarafından övülmüştü. Çok yüksek ve büyük bir yemek tabağı vardı. İçini yemekle doldurdu. Öyleki, deve üzerinde bulunan bir süvari bile elini uzatıp o tabaktaki yemekten yiyebiliyordu. Unu, bal ve yağla yoğurup pişirir ve o tabaklarda halka ikram ederdi. Köle azat eder, felaket ve musibete uğrayanlara yardım ederdi. Bu cömertliğinin kendisine fayda verip vermeyeceğim soranlara Hz. Aişe şu cevabı vermiş: "O, hiçbir gün 'Ey Rabbim! Kıyamet gününde benim günahımı bağışla.'demedi."

Ümeyye b. Ebi's-Salt'm güzel şiirlerinden biri de şudur:
"Kumaların buhur ağacı isteyişi gibi,
İsterken ayaklarını yere vurmazlar.
Aksine yüzleri aydmlanıverir.
İsterken yüzleri, en güzel renklere bürünür.
Yoksullar, yüklerinin ortasında durur.
At seyisleri ve köle efendileri gibi onları kovarlar.
Bir felaket karşısında yardıma çağırırsan,
O kadar çok atla gelirler ki güneş ışığını perdelerler."
Böylece Ümeyyeb. Ebi's-Salt'm tercüme-i hah (biyografisi) burada sona erdi. [15]

Rahip Bahîra

Bahira, on iki yaşında iken amcası Ebu Talib ile birlikte Mekke'den Şam'a ticaret kafilesiyle giden Hz. Muhammed (s.a.v.) de peygamberlik alametlerini keşfetmiş olan bir rahiptir. Bir bulutun sürekli olarak onu (Muhammed'i) gölgelediğini görmüş, bir ziyafet tertipleyerek onları davet etmişti.
İbn Asakir'in anlattığına göre Bahira, Busra'ya altı millik mesafede bulunan Kefr kasabasında yaşarmış. Deyr-i Bahîra denen yer de orasıdır.
Başka bir rivayete göre Bahira, Belka'da, Zira denen yerin arkasında "Menfaa" denen bir köyde yaşarmış. Doğrusunu Allah bilir. [16]

Kuss B. Saide El-İyadî

'Hevatifü'1-Cann' adlı eserinde Hafiz Ebu Bekr Muhammed b. Cafer b. Sehl el-Haraitî, Ubade b. Samit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: îyad heyeti Rasûlullah (s.a.v.)'a geldiğinde kendilerine sordu:
- Ey iyad topluluğu! Kuss b. Saide ne yapıyor?
- O öldü ya Rasûlallah.
- Bir gün onu, Ukaz panayırında kızıl renkli bir deve üzerinde gördüm. Parlak ve güzel sözler söylüyordu. Ama o sözleri hatırlayamıyorum şimdi.
- (Topluluğun arka saflarında bulunan bir bedevi kalkarak konuştu:) Onun o gün söylediği sözleri ben hatırlıyorum ya Rasûlallah.
Adamın böyle demesi üzerine Rasûlullah (s.a.v.) sevindi. O adam dedi ki: Ya Rasûlallah, Kuss o gün şöyle bir konuşma yapmıştı: "Ey insanlar! Gelin, dinleyin. Biliniz ki gidenler gitmiştir. Gelecek olanlar da mutlaka gelecektir. Gece, karanlıktır.Gökte burçlar vardır. Deniz, fırtınalı ve gürültülüdür. Yıldızlar, ışık saçar. Dağlar, yere kuvvet verir. Nehirler akıp gider. Gökte haber, yerde de ibret vardır. Bakıyorum ki insanlar gidiyorlar, ama geri dönmüyorlar. Orada ikamete razı oldular da mı ikamet ettiler, yoksa kendi hallerine bırakıldılar da uykuya mı daldılar? Kuss, içinde şüphe bulunmayan bir yeminle Allah'a yemin ediyor ki, Allah'ın bir dini vardır. Ve onu, sizin bu dininizden daha çok beğenir.
"İlk giden nesillerde bizim için ibretler var.
Ölüme giden yolları gördüm, ama,
Ölümden dönüş yolunu görmedim asla.
Halkımın irili ufaklı hep ölüme gittiğim gördüm,
Ölüme giden, geçip gider, sana gelmez.
Öte tarafta kalan da sana asla dönmez.
Ben, şunu kesin olarak anladım ki, .
Halkımın gittiği yere, ben de gideceğim."
Taberanî, bu olayı, "el-Mucemü'1-Kebir" adlı eserinde başka bir şekilde rivayet ederek İbn Abbas'ın şöyle dediğini anlatır: "Abdülkâys heyeti, Hz. Peygamberin yanma geldi. Hz. Peygamber, onlara: "Hanginiz Kuss b. Saide el-İyadî'yi tanır?" diye sordu. Onlar da, "Hepimiz onu tanırız ya Rasûlallah." dediler. "O ne yapıyor?" diye sorunca, "Kızıl renkli bir deve üzerinde Ukaz panayırında gördüm onu. İnsanlara hitapta bulunarak şöyle diyordu: "Ey insanlar! Toplanın, kulak verin ve dinleyin. Yaşayan ölür. Ölen gider. Her gelecek olan da gelir. Gökte haber, yerde de ibretler var. Yeryüzü bir döşek gibi serilmiş, gökyüzü de bir tavan gibi yükseltilmiştir. Yıldızlar, titreşip parlar. Denizlerin suyu tükenmez. Kuss, doğru olarak yemin eder ki, eğer işte rıza varsa, sonu kızgınlık olacaktır. Şüphesiz Allah'ın bir dini vardır ki o din, sizin bu dininize nisbetle O'nun daha çok hoşuna gider. Görüyorum ki, insanlar gidiyorlar, ama geri dönmüyorlar. Orada ikamete razı oldular da yerleştiler mi, yoksa kendi hallerine bırakıldılar da uykuya mı daldılar?"
Kuss'un bu hitabesini naklettikten sonra Hz. Peygamber: "Aranızda Kuss'un şiirlerini bize aktaracak kimse var mı?" diye

sorduğunda, orada bulunanlardan biri, onun şu şiirini okumaya başladı.
"İlk giden nesillerde bizim için ibretler var, Ölüme giden yolları gördüm, ama asla, Ölümden dönüş yolunu görmedim.
Halkımın irili ufaklı hep ölüme gittiğini gördüm. Ölüme giden geçip gider, sana gelmez.
Öte tarafta kalan da sana asla dönmez. Şunu ben kesin olarak anladım ki, Halkımın gittiği yere ben de gideceğim."
Muhammed b. îshak, Hasan-ı Basrî'nin oğlu Hasanın şöyle dediğini rivayet eder: Carud b. Mualla b. Haneş b. Mualla el-Abdî Hristiyandı. Kitapları güzel tefsir edip yorumlamayı biliyordu. İranlıların yaşantı ve sözleri hakkında bilgi sahibi idi. Tıp ve felsefe alanında derin bilgisi olan, edep ve dehası açıkça görülen, güzelliği eksiksiz, mal ve servet sahibi bir kimse idi. Yaşlı, görgülü, iyi konuşan, beyan, hüccet ve burhan sahibi Abdülkâys heyetiyle birlikte Hz. Peygamberin yanma gelmişti. Huzuru saadete vardığında önünde durup eliyle ona işarette bulunmuş ve şu şiiri okumaya başlamıştı:
"Ey hidayet peygamberi, sana gelen adamlar,
Sahralarla serapları katedip geldiler.
Sana gelmek için düzlükleri aşk ile katettîler.
Senin yolunda sayılamayacak güçlükler çektiler,
Bakmaya kıyamadığın yağız atları,
Develerimiz süratlendir dikçe süratlendirdi.
Ağzı gemli, serkeş ve yıldız gibi parıldayan,
Parlak atlar, kat ettiler bu mesafeyi.
Kalplere korku salan bu büyük ve korkunç,
Günün şiddetini defetmek isterler.
Bunlar insan topluluklarını artırırlar.
Sapıklıkta devam edenlerden koparlar.
Allah'tan gelen ve elde edilmesi istenen,
Bir nur, burhan ve nimete yönelirler.
Ey Amine'nin oğlu! Allah, hayrı sana tahsis etti.
Hayır yağmurları sağanak halinde üzerine yağar.
Ey Allah'ın hücceti, geride kalan şaşkınlar gibi olma,
O hayırdaki payını fazlasıyla al."
Bu şiiri okuduktan sonra Hz. Peygamber, onu yanma alıp oturttu. Ona: "Ey Carud! Sen ve kavmin, belirlenen zaman kaçırdınız." dedi. Carud ise şöyle karşılık verdi: "Anam babam sana feda olsun. Senden geri kalan, payını kaçırmış olur ki bu da çok büyük bir zarar ve şiddetli bir cezadır. Ben, seni görüp işitip te senden başkasına uyan kimselerden değilim. Şu anda bildiğin gibi, ben bir dine mensubum. O dini bırakıp senin dinine girmek için sana geldim. Benim bu davranışım, zararımı, suç ve günahımı silip, Rabbimi benden razı kılmaz mı?" Hz. Peygamber, ona: "İşte ben, sana bunu garanti ederim. Şimdi ser samimi olarak Allah'ın birliğine iman et. Hristiyanlıktan da vazgeç." dedi. Carud: "Anam babam sana feda olsun, elini uzat. Ben, Allah'tan başka ilah bulunmadığına, bir ve ortaksız olduğuna şahadet ediyorum. Senin de O'nun kulu ve elçisi Muhammed olduğuna şahadet ediyorum." dedi. Kendisi ile birlikte beraberindeki kavmi de Müslüman oldu. Müslüman olmalarından dolayı Hz. Peygamber sevindi.Onları memnun edip sevindirecek kadar ikramlarda bulundu. Sonra da onlara yönelerek şöyle sordu: "Aranızda Kuss b. Saide el-İyadî'yi tanıyan var mı?" diye sordu. Carud şöyle cevap verdi: "Anam babam sana feda olsun. Onu, hepimiz tanırız. Bunlar arasında onun durumunu ve haberini en iyi bilen benim. Ya Resûlallah, Kuss, Arap boylarından biridir. Varlığını 600 sene sürdürmüştür. Sonra bir kısmı çöllerde, bir kısmı dağlarda olmak üzere ondan beş batın türemiştir. Mesih gibi gökleri teşbihle çmlatırdı. Hiçbir yerde durmaz, hiçbir evde karar kılmaz, hiçbir komşu da -belli bir süre ikamet etmediği için- ondan yararlanamazdı. Kıldan dokunmuş elbise giyer ve kilim üzerine otururdu. İbadetten, zahidlikten kopmazdı. Seyahatlerinde deve kuşu yumurtası içer, yırtıcı hayvanlarla arkadaşlık eder, karanlıklara gizlenir, görüp ibret alır, düşünüp tecrübe ederdi. Bu özelliklerinden dolayı ata sözlerine konu oldu. Musibetlerden kurtulmak için insanlar, onun yüzü hürmetine Allah'tan dilekte bulunurlardı. Havarilerin başı Simon'un mertebesine ulaştı. Kendini dindarlık ve tevhide veren ilk Arap odur. Allah'ın varlığını gönülden ikrar edip ibadetim" ifa etmiş, ölüm sonrası diriliş ve hesaba yakinen inanmış, insanları, aki-betlerini ve ahiretlerini berbad etmekten sakındırmış, vakit kaybetmeden salih amel işlemelerini tavsiye etmiş, ölümün mutlaka geleceğini hatırlatmış, ilâhî yazgıya (kadere) tasada ve kıvançta teslim olmuş, mezarları ziyaret edip ahiret hayatım hatırlamış, şiirler inşat etmiş, kader üzerinde düşünmüş, semadan ve mahlukatm üremesinden haber vermiş, yıldızları anlatıp suyu keşfetmiş, denizlerin evsannı anlatıp eserleri bilmiş, süvari olarak hitapta bulunmuş, sürekli va'z etmiş, öfke ve gazaptan sakındırmış, mektuplar gönderip korkulu her şeyi anlatmış, hitabelerinde sert ifadeler kullanmış, yazılarını açıklayıcı bir üslûpla yazmış, zamanın musibetlerinden korkutmuş, yükten ve ağırlıktan sakındırmış, işin önemini bildirmiş, küfürden uzaklaştınnış, hanif dinine meyledip başkalarını da o dine girmeye teşvik etmiş, insanları lâhutî aleme ve dindarlığa davet etmişti. Günün birinde Ukaz panayırında şöyle bir konuşma yapmıştı:
"Doğu, batı., öksüzlük, topluluk.. Savaş, barış., yaş, kuru.. Tatlı, tuzlu.. Güneşler, aylar, rüzgarlar, yağmurlar.. Gece, gündüz.. Dişiler, erkekler.. Karalar, denizler.. Taneler, bitkiler.. Babalar, analar.. Topluluklar, dağınıklıklar.. Peşpeşe gelen alametler.. Nur (Işık), karanlık.. Varlık, yokluk.. Rab ve putlar.. Halk saptı.. Üreyip doğan.. Diri gömülüp yok olan.. Terbiye, biçilip

gitmiş.. Zengin ve yoksul.. İyi ve kötü.. Gafiller helak olsun.. İşçi, işini iyi yapsın.. Emel sahibi, emel peşine düşmesin.. Hayır Allah birdir. Doğmamış ve doğurulmamıştır. İlk yaratan da, son yaratan da, öldüren de, sonra dirilten de odur. Erkeği ve dişiyi yaratan O'dur. Dünya ve ahiretin Rabbi O'dur.

Şimdi ey İyad halkı! Nerede Ad ve Semud kavmi? Nerede babalar ve dedeler? Nerede hastalar ve yaşlılar? Hepsini varacakları bir son vardı. Kuss, kulların Rabbine, yeri bir döşek gibi döşeyen'e yemin eder ki, sûra üflendiği, halkın çağrıştığı, yerin aydınlandığı, öğütçünün öğüt verdiği, rahmetten ümit kesenin kenara itildiği, hakkı düşünenin gerçeği gördüğü günde hepinizin birer birer haşr olunacağına yemin eder. Meşhur gerçekten, parlak nurdan, en büyük hedeften sapan kimseye; kudret sahibi Allah'ın hüküm verdiği, uyarıcı Muhammed (s.a.v.)'in hazar bulunduğu, yardımcının bulunmadığı, adalet terazisinin kurulduğu, kusurların ortaya döküldüğü, bir grup insanın Cennete, bir grubun da çılgın alevli ateşe gittiği günde yazıklar olsun!,."

Kuss b. Saide, bir şiirinde de şöyle demiştir:

"Aşırı tutkusuyla gönül andı onu.
Arasında gündüz olan geceleri yad etti.
Bulutlardan boşalan sağanak yağmur,
Damlaları arasında ateş vardı.
Ateş ışığı gözleri kamaştırıyordu.
Şimşek parıltısı, gözler önünde uçuyordu.
Sağlam köşklerde hayırlar vardı.
Diğerleri ise, ıssız ve bomboştu.
Yeri durduran, yüce dağlardır.
Denizlerin suları ise engindir.
Yıldızlar, gece karanlığında parlar,
Bunların döndüğünü her gün görürüz.
Sonra güneşi, gecenin ayı kışkırtır.
Hepsi birbirini hızla takib eder.
Büyük, küçük karışık olan her şey,
Gün gelir toprağa girer, mezar olur.
Şaşmayan kalblerin tahminleri bile,
Bir çok şeyi kavrayamaz, aciz kalır.
Doğruyu görüp ibret alan kimseler için,
Benim bu söylediklerim, Allah'a giden yolu gösterir."

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Her ne kadar başka şeyleri unutsam da Kussun, Ukaz panayırında kızıl bir deve üzerinde insanlara hitapta bulunurken söylediği şu sözleri unutmam: "Toplanın, dinleyin. Dinleyince de anlayın. Anlayınca da faydalanın. Söyleyin. Söyleyince de doğru söyleyin. Yaşayan ölür. Ölen gider. Her gelecek olan gelir. Yağmur, bitki, diriler ve ölüler. Gece karanlıktır, göklerde burçlar vardır. Yıldızlar ışık saçar, Denizler dolup taşar. Işık ve karanlıklar, gece ve gündüzler, iyilik ve kötülükler. Gökte haber, yerde de ibret var. Kalb gözü açık olanlar, bundan hayret ederler. Yer, döşek'gibi serilmiş. Gök de tavan gibi yükselmiştir. Yıldızlar batar ama denizler batmaz. Ölümler yakındır. Zaman hıyanet eder, neşter ucu gibi keskin, adalet terazisi gibi hassastır. Kuss, içine asla yemin ve günah katmaksızın yemin eder ki, eğer bu işte bir hoşnutluk varsa, ileride kızgınlık olacaktır!..

Ey insanlar! Allah'ın öyle bir dini var ki, onun nazarında o din, şu anda içinde bulunduğunuz dinden çok daha makbul ve sevimlidir. Ve o dinin zamanı da gelmiştir. Neler oluyor? Görüyorum ki bazı insanlar gidiyor, ama geri dönmüyorlar. Orada kalmaktan razı oldular da onun için mi oraya yerleştiler? Yoksa orada kendi hallerine bırakıldılar da uyudular mı?"

Böyle dedikten sonra Hz. Peygamber, ashabından bazısına dönüp: "Kuss'un şiirlerini bize okuyacak var mı?" diye sordu. Orada bulunan Hz.Ebu Bekir, şöyle dedi: "Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah.. Ukaz panayırı kurulduğu gün, onun şöyle dediğini duydum:

"İlk giden nesillerde, bizim için ibretler var. Ölüme giden yolları gördüm,ama, Ölümden dönüş yolunu görmedim asla. Halkımın irili ufaklı hep ölüme gittiğini gördüm. Ölüme giden geçip gider, sana gelmez. Öte tarafta kalan da sana asla dönmez. Şunu ben kesin olarak anladım ki, Halkımın gittiği yere, ben de gideceğim."

Abdülkays heyetinde bulunan iri başlı, uzun boylu, omuzlarının arası geniş bir adam kalkıp şöyle dedi: "Anam babam sana feda olsun ya Rasûlallah. Ben de Kuss'ta tuhaf ve hayret verici bir hal gördüm." Rasûlullah (s.a.v.): "Ne gördün ey Abdülkaysli kardeş?" diye sordu. Adam şöyle cevap verdi: Gençliğimde bir yolculuğa çıkmıştım. Kafilem-deki develerden dördü kaçıp gitti. Taşlıklı, dikenli, otlu, gelincikli erak ağacı bulunan, deve kuşlarının dolaştığı bir çöle dalıp gittiler. Peşlerine düştüm. Nihayet bir tepeye vardım. Tepenin yamacında taze erak mey-veleriyle dopdolu, dalları yere uzanmış bir ağaç gördüm. Ağacın altında bir de baktım ki Kuss b. Saide duruyor. Elinde bir kırbaç var. Yanma yaklaştım, "Hayırlı sabahlar" dedim. O da: "Sabahın hayır olsun" diye karşılık verdi. Kuss'un yanındaki pınara bir çok yırtıcı hayvan su içmeye geliyordu.Hayvanlar sıraya uymayıp biri, diğerinden önce içmeye

kalkışacak oldu mu, Kuss, elindeki kırbaçla hemen ona vuruyor ve sıraya uymasını sağlıyordu. Vururken de: "Azıcık sabret bakalım, arkadaşın suyunu içinceye dek bekle." diyordu. Ben, bu manzaradan çok ürk-tüm. Bana, "Korkma" dedi. Bir de ne göreyim: Orada iki mezar ve aralarında da bir mescid. "Bu iki mezar da ne?" diye sordum. Bu mezarda yatanlar kardeştiler. Her ikisi de burada yüce Allah'a ibadet ederdi. Ben de ölüp aralarına katılıncaya dek, mezarları arasında, burada Allah'a ibadet edeceğim, diye cevap verdi. Kendisine: "Kendi kavminin yanma varıp hayırlı işlerinde onlarla beraber olsan, kötü işlerinde de onlara muhalefet etsen, böylece onları sakındırsan iyi olmaz mı?" diye teklifte bulundum. Bana şu cevabı verdi: "Anası ölesice.. Bilmez misin ki Hz.İsma-il'in soyu, babalarının dinini bırakıp başka ve ters olan şeylere uymuş, Allah'a koştukları ortakları yüceltip ululamışiardır?" Böyle dedikten sonra o iki mezara dönüp şu şiiri okumaya başladı:

"Dostlarım uyanın, uyuduğunuz çok oldu artık.
Emek ve gayretiniz kiranızı karşılamıyor mu yoksa?
Çoktandır uyuduğunuz için midir ki sizi çağırana,
Cevap vermiyorsunuz, sizi çağıran ve seslenen,
Sizin tarlanızı sulayan kimse gibidir.
Bilmez misiniz ki Necran'dan yalnız ben geldim.
Benim, sizden başka da dostum yoktur.
Mezarınız başında duruyorum ve ben,
Buradan asla ayrılacak da değilim,
Geceler döndükçe, ya da sesinizi alıncaya dek...
Hayat boyu yüreğini dağladığınız için mi,
Size tutkun olan kişi, hep üzerinize ağlar.
Şayet bir kimse bir başkasına feda olsaydı,
Kendimi harcayıp size feda ederdim canımı!
Ölüm ve siz, ikiniz, sanki benim ruhum için.
En yakın hedefsiniz, mezarınıza gelmek istiyor."

Bu şiiri dinledikten sonra Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "Allah, Kuss'a rahmet eylesin. Ama kıyamet gününde o, tek bir ümme olarak diriltil(ip haşredil)ecektir."

Beyhakî ile İbn Asakir de bu hadisi başka bir senedle Abdullah b. Abbas'tan rivayet ederler. Buna göre Carud b. Abdullah, Medine'ce Hz. Peygamber'in yanına gelerek yukarıdaki rivayette geçen sözlerin aynısını veya nazmına, nesrine bir çok ilaveler yaparak uzun uzadıya anlatır. Anlattığı şeyler arasında, devesini kaybedip peşine düşen ve arayan adamın şu sözleri de vardı: Bir vadide geceledim. Orada ölebilirdim, güvensizlik içindeydim. Kılıcımdan başka dayanıp güveneceğim bir şey yoktu. Yıldızları gözetliyor ve karanlığa göz ucuyla bakıyordum. Gece sona erip tan yeri ağarmaya başlayınca, görünmez yerden bir ses geldi. Sesin sahibi şöyle diyordu:

"Ey sıcak geceye sığınıp yatan, Allah, Harem'de bir peygamber gönderdi. Haşimî'dir, vefalıdır, cömerttir. Karanlıkları ve müphemlikleri açıcıdır."

Sağa sola baktım, fakat hiç kimseyi göremedim ve hiçbir yerden ses gelmiyordu. Bu defa da ben, o sesin sahibine cevaben şöyle dedim:

"Ey gece karanlığında seslenen, Hoşgeldin, safa geldin. Çünkü bana ilham verdin, Hoş ve güzel söyledin, açıkla, Allah seni hidayete erdirsin. Davet ettiğin şey, ganimet gibidir. Kıymetlidir, elde edilmesi istenir."

Ben, bu şiirimi tamamladıktan sonra yine o sesi duymaya başladım, şöyle diyordu: "Nur çıktı. Yalan batıl oldu. Allah, taçlı, miğferli, keman kaşlı, ela gözlü Muhammedi, asil ve sert bir millete peygamber olarak gönderdi. Onun kızıl renkli devesi vardır. Allah'tan başka ilah bulunmadığına şahadet eder. Ovalık ve dağlık yerlerde yaşayan, siyah, beyaz herkese, peygamberdir o." Böyle dedikten sonra şu şiiri okumaya başladı:

"Mahrukatı boş yere yaratmayan Allah'a hamdolsun. İsa'dan sonra bizi bir gün dahi başıboş bırakmadı. Râsûllerin en hayırlısı Ahmed'i bize gönderdi. Kafileler hacca gittiği sürece Allah ona rahmet etsin."

Bu rivayette, Kuss b. Saide'nin şu şiiri de yer almaktadır:

"Ey Ölümü ve mezardaki ölümü haber veren! Üzerlerindeki elbise kalıntılarında delikler var. Onları kendi hallerine bırak, bir gün onlara seslenilir. Uykudan uyandıklarında akılları başlarına gelir. Ölüm sonrasında, eskisi gibi yeniden yaratılırlar. Kimi çıplak, kimi giyiniktir onların, Kiminin elbisesi yeni, kimininki de eskidir."

Bu hadisin başka bir varyantına göre İbn Abbas, bu olayı anlatıp mezkur şiiri okumuş ve: "Onun mezarının yanında, şu şiirin yazılı olduğunu görmüşler:

"Ey Ölümü ve mezardaki ölüleri haber veren!
Üzerlerindeki elbise kalıntılarında delikler var.
Onları kendi hallerine bırak, bir gün onlara seslenilir.
Baygın kimse gibi uykudan uyandırılırlar.
O ölülerin kimi çıplak, kimi giyiniktir.
Kiminin elbisesi yeni, kimininki eski ve soluktur."

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Beni hak ile gönderen (Allah)1 a yemin ederim ki Kuss, ölüm sonrası dirilişe iman etmiştir."
Beyhakî, Enes b. Malikin şöyle dediğini rivayet eder: İyad heyeti, Hz. Peygamberin yanına geldi. Rasûlullah, onlara: «Kuss b
Saide ne yapıyor?" diye sordu. Onlar da 'Vefat etti!' dediler. Hz. Peygamber: "Onun bir konuşmasını dinlemiştim, ama şimdi c
sözleri hatırlayamıyorum." dedi. Orada bulunanların bazısı: "Biz hatırlıyoruz ey Allah'ın elçisi!" deyince, Hz. Peygamber
"Hadi öyleyse söyleyin bakalım." dedi. Heyetin sözcüsü konuşmaya başladı: Kuss, bir gün Ukaz panayırında şöyle bir hitabede
bulunmuştu:
"Ey insanlar! Kulak verin,dinleyin ve düşünün. Her yaşayan ölür. Her Ölen gider. Her gelecek olan da gelir. Gece, karanlıktır.
Gökte burçlar vardır. Yıldızlar, parlar. Denizler, dolup taşar. Dağlar, yerleri çiviler. Nehirler, akar. Şüphesiz gökte haber,
yerde de ibretler vardır. Görüyorum ki insanlar ölüp gidiyor, bir daha geri gelmiyorlar. Orada ikamete razı olup temelli
yerleştiler mi, yoksa kendi hallerine bırakıldılar da uydular mı? Kuss, içinde hiç günah bulunmayan bir yeminle Allah'a yemin
eder ki, Allah'ın bir dini vardır. Ve o dini, sizin bu dininize göre kendisine daha çok sevimli ve makbuldür." Böyle dedikten
sonra Kuss, şu şiiri okumaya başladı:
"İlk giden nesillerde, bizim için ibretler var. Ölüme giden yolları gördüm, ama, Ölümden dönüş yolunu görmedim asla,
Halkımın irili ufaklı hep ölüme gittiğini gördüm. Ölüme giden geçip gider, sana gelmez. Öte tarafta kalan da sana asla dönmez.
Şunu ben, kesin olarak anladım ki Halkımın gittiği yere, ben de gideceğim." [17]

---

[1] Eşmezeyn: Medine ile Hayber arasında bulunan iki dağ veya iki kabile adı.
[2] Haly: Yemen'rîe deniz kıyısında bulunan bir şehir. Süheylî, onun bir bitki olduğunu söyler.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/333-338.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/339-341.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/341.
[6] Bu, doğrulanamayacak büyük bir masaldan ibarettir.
[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/342-344.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/344-351.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/351-353.
[10] Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Hadis no: 7127.
[11] Tudiha ve Makra, birer yer ismidir.
[12] Uyunul Ahbar, 1,143, el-Eğanî, VII, 123.
[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/353-356.
[14] Ahmed b. Hanbeî, Müsned, Hadis no. 2314.
[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/356-371.
[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/371.
[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/371-379.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Zeyd B. Amr B. Nüfeyl (R.A.)
Fetret Devrinde Meydana Gelen Bazı Olaylar
Ka'be'nin Yapılışı
Ka'b B. Lüeyy
Zemzem Kuyusunun Yeniden Açılması
Abdülmuttalib İn, Oğullarından Birini Kurban Etmeyi Adaması
Abdülmuttalîb'in, Oğlu Abdullah'ı, Vehb Ez-Zührî'nin Kızı Amine İle Evlendirmesi
Hz. Peygamber'în Sîreti
Rasûlullah '(S.A.V.)'In Doğumu
Hz. Peygamber Nasıl Doğdu?
Hz. Peygamberin Doğduğu Gece Meydana Gelen Olaylar

Zeyd B. Amr B. Nüfeyl (R.A.)

Şeceresi şöyledir: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl b. Abdü'1-Uzza b. Rebah (Ri-yah?) b. Abdullah b. Kurz b. Rezah İbn Adiyy b. Ka' b. Lüeyy el-Kureyşî el-Adevî.

Hz. Ömer'in babası Hattab, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in amcası aynı zamanda ana bir kardeşiydi. Bu şöyle olmuştu. Zeyd'i babası Amr b. Nüfeyl, babası Nüfeyl'in ölümünden sonra üvey annesiyle evlenmişti. O zamana göre böyle bir evlilik normaldi. Bu kadın, Zeyd'in dedesi Nüfeyl ile evliyken Hattab'ı doğurmuştu. Bu rivayet, Zübeyr İbn Bekkar ile Muhammed b. İshak' aittir.

Zeyd b. Amr, putlara ibadet etmeyi bırakmış ve putperestlikten ayrılmıştı. Besmelesiz kesilen hayvanların etini yemezdi.

Yunus b. Bükeyr, Hz. Ebu Bekir'in kızı Esmanın şöyle dediğini rivayet eder: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in -sırtını Ka'be'nin duvarına yaslanmış vaziyette- şöyle dediğini işittim: "Ey Kureyş topluluğu! Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin ederim ki, aranızda benden başka İbrahim'in dininde bulunan hiç kimse yoktur.

Allahım, en çok kimi sevdiğini bilseydim, onu vesile ederek sana ibadet ederdim. Ama böyle birini tanımıyorum." dedikten sonra bineği üzerinde secde ediyordu.

Ebu Usame de Hişam'dan böyle bir rivayette bulunmuş ve rivayetine şunları eklemiştir: Ka'be'ye doğru namaz kılar ve şöyle derdi, "Benim Rabb'im, İbrahim'in Rabbi'dir. Benim dinim, İbrahim'in dinidir."

Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, diri diri toprağa gömülecek olan kızların gömülmelerine engel olup hayatta kalmalarına çabalardı. Bir kimse, kendi kızım toprağa diri diri gömüp öldürmek istediğinde ona şöyle derdi: "Bunu öldürme. Bana ver, ben kendisine bakarım, büyüdüğünde istersen geri alırsın, istersen bırakırsın."

Yunus b. Bükeyr, Muhammed b. îshak'tan şöyle bir rivayette bulunur: Şu bir kaç kişi Kureyşlilerden kaçıp gitmişlerdi: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdi'l-Uzza,Osman b. Huveyris b. Esed b. Abdi'1-Uzza, Abdullah b. Cahş b. Ria b. Ya'mür b. Sabre b. Mürre b. Kebîr b. Ğunm b. Dudan b. Esed b. Huzeyme, annesi Ümeyye binti Abdulmuttalib, kızkardeş Zennep binti Cahş -ki Rasûlullah, azatlısı Zeyd'in boşamasından sonra kendisiyle evlenmişti.- ...İşte bunlar, bayramlarda önünde kurban kesilen ve Kureyş'e ait olan bir putun yanında toplanan Kureyşli bir topluluğun yanına vardılar. Bunlar, cemaatten ayrılıp bir kenara çekilerek birbirlerine şöyle dediler: "Birbirinize muvafakat edin. Keşke birbirinize uysanız." Sözcüleri ortaya çıkıp onlara şöyle dedi: "Vallahi, kavminizin doğru yolda olmadığını biliyorsunuz, ibrahim'in dininden sapmış, ona muhalefet etmişlerdir. Fayda ve zarar veremeyen bir puta tapılmaz. Kendiniz için hakkı arayın."

Bunun üzerine yola koyulup yeryüzünde dolaşmaya ve Hz. İbrahim'in dini olan Hanîf dinini aramaya başladılar. Bunlardan Varaka b. Nevfel, Hristiyanhğı seçti, o dinin sağlam bir mensubu oldu. Hristiyan-lardan, o dinle ilgili kitapları istedi. Ehl-i Kitaptan çok ilimler elde etti. Bunlardan Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'den daha müstakim ve daha sebatlı biri yoktu. Putlarla ilgisin kesti. Hristiyanlıktan, Yahudilikten ve diğer dinlerden uzaklaştı. Sadece Hz. İbrahim'in dini olan Hanîf dinine bağlandı. Allah'ın birliğine inandı. Diğer tanrılardan kopup sıyrıldı. Kendi kavminden insanların kestiği hayvanları yemiyordu. Onların içinde bulunduğu yaşantıdan uzaklaşarak kendilerini protesto ediyordu. Hattab, ona çok eziyet etmişti. Mekke'nin yukarı taraflarına götürüp Ku-reyş'in ayak takımı ve beyinsizlerine teslim ederek: «Sakın, bunun Mekke'ye girmesine müsaade etmeyin!» demişti. Zeyd, ancak onlardan gizli olarak Mekke'ye giriyor, farkedilince de dışarı çıkarılıyordu. Dinlerini bozmasından veya kendilerinden birinin ona uymasından korkulduğu için, ona çok eziyet ediyorlardı.

Musa b. Ukbe.dedi ki: Takdir ettiğim bir adam, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'den bahsederken onun, Kureyşlilerin kurban kesişlerini beğenmediğini ve onlara şöyle dediğini anlatıyordu:

"Koyunu, Allah yarattı.. Gökten onun için su indirdi.. Yerden onun için ot bitirdi... Böyleyken onu keserken, ne diye üzerine Allah'tan başkasının adını anıyorsunuz?" İşin önemine dikkat çekmek ve bu yaptıklarından ötürü onları protesto etmek için böyle konuşmuştu.

Yunus b. Bükeyr, îbn îshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Hz. İbrahim'm dini olan Hanîf dinini aramak maksadıyla yeryüzünde dolaşmaya niyetlenmiş ti. Karısı Safiye binti Hadremî, onun yola çıkmaya hazırlandığım her gördükçe, koşup durumu Hattab b. Nüfeyl'e haber veriyordu. Nihayet bir gün Zeyd, ilk kitap ehli birisinden olan İbrahim'in dinini arayıp sorarak Musul ve Cezire'ye geldi. Sonra Şam'a vardı. Orada dolaşırken Belka mıntıkasmdaki bir kilisede Hristiyanhkla ilgil bilgilerin kaynağı durumunda olan bir rahibin yanına gitti. Ona, Hz. İbrahim'in dini olan Hanif dinini sordu. Rahip ona dedi ki "Öyle bir dini soruyorsun ki, bu gün seni ona ulaştıracak bir kimseyi bulamazsın. Onu bilenler çürümüş, onu tanıyanlar yok olup gitmiştir. Yalnız sana şunu derim ki, bir peygamber ortaya çıkmak üzeredir." Zeyd, Yahudiliğe ve Hristiyanlığa bakmış,

ama onları beğenmemişti. Rahibin sözlerini tamamlamasından hemen sonra Mekke'ye doğru alelacele yola koyuldu. Lahm mıntıkasına vardığında üzerine saldırıp onu Öldürdüler .Varaka, onun ölümü üzerine şu mersiyeyi söylemişti:
"Ey İbn Amr, doğruyu buldun, güzel yaptın. Benzersiz Rabb'e inandığından ve dahi, Tağutlarm putlarını terkettiğinden dolayı,

Kızgın ateşli tandırdan[1] uzak durdun. İnsan, yerin altında yetmiş derede de olsa, Rabb'inin rahmeti kendisine ulaşabilir."
Muhammed b. osman b. Ebi Şeybe'nin, İbn Ömer'den rivayet ettiğine göre, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, cahiliye döneminde d dindar bir Mmsey-miş. Allah'a bağlanmanın yollarını ararmış. Hatta bir defasında sefere çıktığında bir Yahudiye uğrayıp ona: "Beni de kendinle birlikte dinine sokmanı arzu ediyorum." demiş. Yahudi, ona şöyle demiş: "Allah'ın gazabından hisseni alıncaya kadar seni dinime sokmam!" Zeyd ise: "Ben zaten Allah'ın gazabından kaçıyorum." demiş ve tekrar yola koyularak bir Hristiyana uğramış, ona da: "Beni de kendinle birlikte dinine sokmanı arzu ediyorum." demiş. Hristiyan ise, ona şöyle demiş: "Sapıklıktan payım alıncaya kadar seni dinime sokmam." Zeyd ise: "Ben zaten sapıklıktan kaçıyorum." demiş. Hristiyan: "Sana öyle bir din göstereceğim ki, ona tabi olursan doğru yolu bulursun." deyince, Zeyd: "O hangi dindir?" diye sormuş. O da: "İbrahim'in dini..." diye cevap vermiş. Bu defa Zeyd şöyle şahadet getirmiş: "Allahım, şahid ol. Ben, İbrahim'in dinindeyim. C din üzerine yaşayacak ve o din üzerine öleceğim."
Zeyd b. Amr'ın bu durumu Hz. Peygambere anlatıldığında şöyle buyurmuş: "Kıyamet gününde o, tek bir ümmet olacaktır."
Muhammed b. Sa'd, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yahudilik ve Hristiyanlığı inceledim. İkisinder de aradığımı bulamadım. Bir zamanlar Şam ve yöresinde bulunuyordum. Orada bulunan bir manastıra uğrayıp rahiple görüştüm. Ona gurbette olduğumu, kavmimden uzaklaştığımı, putperestlikten, Yahudilik ve Hristiyanhktan hoşlanmadığımı anlattım. Bana şu cevabı verdi: "Ey Mekkelilerin kardeşi! Öyle sanıyorum ki, sen İbrahim'in dinini arıyorsun. Aslmda sen, bu güne kadar hiç kimsenin bağlanmadığı bir dini istiyorsun. O da baban İbrahim'in dinidir. O Hanif idi. Yahudi ya da Hristiyan değildi. Memleketindeki Ka'be'ye yönelerek namaz kılıp secde ederdi. Memleketine dön. Allah, memleketinde, kavminder birini peygamber olarak gönderecektir. O, İbrahim'in dinini getirecektir. O, Allah katında yaratıkların en hayırlısıdır."
Yunus, İbn îshak'm şöyle dediğini rivayet eder: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ailesinden bazdan bana şunu anlattılar: Zeyd, Ka'be'ye girdiğinde ayakta durarak şöyle demişti: "Seninbuyruğuna amadeyim Allah'ım. Sana ibadet eder, sana kul olurum. Sen, gerçek Rabsm. İbrahim'in sığındığına sığındım. Hani o şöyle demişti: Burnumu senin huzurunda yere sürüyorum. Beni ne kadar zora sürsen de katlanırım. Kibir değil, iyilik isterim. Çok sıcak zamanda yürüyen kişi, rahat rahat konuşan kimse gibi değildir."
Ebu Davud et-Tayalisî'nin anlattığına göre Zeyd b. Amr ile Varaka b. Nevfel, din aramak maksadıyla yola koyularak Musul'daki bir rahibe uğramışlar. Rahip, Zeyd b. Amr'a sormuş:
- Ey deve sahibi, nereden geliyorsun?
- İbrahim oğullarının (Mekkelilerin) yanından...
- Aradığın nedir?
- Din arıyorum.
- Geri dön. Çünkü aradığın din, yakında senin toprağında ortaya çıkacaktır!.. Varaka, Hristiyanhğa girdi. Ama ben, gerçek bir Hristiyan olmaya azmettim. Ne var ki o bana uymadı. Geri döndü. Dönerken de şöyle diyordu: "Senin buyruğuna amadeyim Allah'ım. Sana ibadet eder, sana kul olurum. Sen, gerçek Rab'sm. Kibir değil, iyilik isterim. Çok sıcak zamanda yürüyen, raha rahat konuşan gibi değildir. İbrahim'in inandığına inandım. Hani o şöyle diyordu: Burnumu senin huzurunda yere sürüyorum. Beni, ne kadar zora sürsen de katlanırım." Sonra yere kapanıp secde ediyordu.
Zeyd'in on oğlundan biri olan Said, Hz. Peygamber'in yanına gelerek: "Ya Rasûlallah! Babam, sana anlatıldığı ve senin de bildiğin gibidir. O'nun için mağfiret dile." demiş, Hz. Peygamber de şu cevabı vermişti:
"Evet, kıyamet gününde o, bir tek ümmet olarak haşrolunacaktır."
Zeyd b. Amr, Hz. Peygamber'in -peygamberliğinden önce- yanma gelmişti. O esnada Zeyd b. Harise de Allah elçisinin yanında bulunmaktaydı. İkisi, önlerindeki sofradan yemekteydiler. Ona da buyur ettilerse de Zeyd b. Amr şöyle cevap verdi:

"Ey kardeşim oğlu! Ben, putlar adına kesilen hayvanların etinden yemem"[2].
Muhammed b. Sa'd, Hacr b. îhab'm şöyle dediğini rivayet eder: Şam'dan dönüşünden sonra Zeyd b. Amr'i, Büvane putunu yanında iken gördüm. Güneşi araştırıyordu. Zeval vakti olunca, Ka'be'ye yönelip iki secdeli bir rekat namaz kıldı. Sonra şöyle dedi: "Bu, İbrahim ile İsmail'in kıblesidir. Taşa ibadet edip namaz kılmam. Putlar adına kesilen hayvanların etlerini yemem. Fal oklarıyla kısmet aramam. Ölünceye kadar ancak bu Beyt'e yönelerek namaz kılarım." Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, hac eder arefede vakfe yapar, telbiye getirir ve şöyle derdi:
"Buyur Allahım buyur. Senin ortağın ve dongin yoktur." Böyle dedikten sonra yaya olarak Arafat dağından inip Müzdelife'ye gider. Giderken şöyle derdi:
Buyur Allah'ım buyur. Sana kul, sana köle olur ve sana ibadet ederim."
Vakidî, Amir b. Rebia'nın şöyle dediğini rivayet eder: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in şöyle dediğini işittim: "İsmail neslinden, Abdülmuttalib evladından bir peygamberin gelmesini bekliyorum. Ama onun zamanına ulaşabileceğimi sanmıyorum. Ona inanıyor, onu tasdik ediyor ve onun peygamber olduğuna tanıklık ediyorum. Eğer ömrün vefa eder de onu görürsen, benden ona selam söyle. Onun özelliklerini sana anlatacağını ki, onu görünce tanımakta güçlük çekmeyesin." Ben de, "Öyleyse anlat".dedim. Anlatmaya başladı ve dedi ki: "O öyle bir adamdır M, boyu ne uzun, ne de kısadır. Saçı ne çoktur, ne de azdır.

Gözünde hep kızarıklık vardır. İki omuzu arasında peygamberlik mührü bulunur. Adı Ahmed'dir. Şehirde doğacak ve yine bu şehirde peygamber olacaktır. Sonra kavmi, getirdiği dinden hoşlanmayıp onu buradan çıkaracaktır. Nihayet o da Medine'ye hicret edecek ve dini orada zuhur edecektir. Sakın ona karşı aldatılmayasm. Çünkü ben, İbrahim'in dinini aramak amacıyla birçok beldeleri dolaştım.Kendilerine bu konuda soru sorduğum Yahudi, Hristiyan, Mecusi herkes, bana: "Aradığın bu din, ileride gelecektir." dediler. Bu dinin peygamberiyle ilgili olarak sana anlattığım vasıfları, ayniyle bana anlatarak: "Ondan başka gelecek bir peygamber yoktur." dediler.

Amir b. Rebia dedi ki: "Ben Müslüman olunca, Zeyd b. Amr'm sözlerini ve selamını Rasûlullah'a naklettim. Rasûlullah, onu selamını aldı, ona şefkat etti ve: "Onu Cennet'te eteklerini sürüyerek dolaşırken gördüm." dedi. Sahih-i Buharî'de Abdullah b Ömer'den rivayet edildiğine göre kendisine risalet gelmeden önce Hz. Peygamber, Mekke'nin batı yakasındaki Beldah vadisinin aşağı taraflarında Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ile karşılaşmış. O esnada Hz. Peygamber'e yemek getirilmiş, Zeyd'e de buyur denilmiş, ama o, bu yemeği yemeyip şöyle demiş: "Putlarınız adına kestiğiniz hayvanların etlerini yemem. Üzerine Allah adı anılmadan kesilen hayvanların etlerini yemem!"

Zeyd b. Amr, Kureyşlilerin putlar adına hayvan kesmelerini kınayarak şöyle derdi: "Koyunu yaratan Allah'tır. Onun için gökten su indirip, yerden ot bitiren de Allah'tır. Sonra kalkıp bu nimetleri inkar ediyor, hayvanları Allah'tan başkası adına kesip günaha giriyorsunuz!»

Musa b. Ukbe, îbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiş: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl» dini sorup araştırmak için Şam'a gitmiş. Bi Yahudi bilginine uğrayıp ona Yahudilik dinini sorarak şöyle demiş: 'Ben sizin dininize girmeye karar verdim ve1 girmeye de hazırım." Bilgin: "Allah'ın gazabından payını almadıkça dinimize giremezsin!" deyince Zeyd şu karşılığı vermiş: "Zaten ben de Allah'ın gazabından kaçıyorum. O'nun gazabını yüklenmem, buna gücüm de yetmez. Bana, başka bir yol gösteremez misin?" deyince bilgin: "Bilemiyorum. Sen, ancak Hanif dinine girebilirsin." der. Bunun üzerine Zeyd: "Haniflik nedir?" diye sormuş, o da şu cevabı vermiş: "Haniflik, İbrahim peygamberin dinidir. İbrahim, ne Yahudi, ne de Hristiyandı. Sadece Allah'a ibadet ederdi."

Zeyd, Yahudi bilginin yanından ayrılıp yola devam etti. Hristiyan-lardan bir âlimle karşılaştı. Ona da aynı şeyleri anlattı. Bilgin: "Allah'ın lanetinden payını almadıkça dinimize giremezsin!" deyince Zeyd şöyle dedi: "Zaten ben, Allah'ın lanetinden kaçıyorum. O'nun lanet ve gazabından asla birşey yükîenemem. Buna gücüm de yetmez. Sen, bana başka bir alternatif gösterebilir misin?" Alim: "Bilemiyorum. Sen, ancak Hanîf olabilirsin." deyince, Zeyd: "Haniflik nedir?" diye sordu. Âlim, şu cevabı verdi: "Haniflik, İbrahim'in dinidir. O, ne Yahudi, ne de Hristiyandı. Sadece Allah'a ibadet ederdi." Zeyd, bilginlerin İbrahim peygamber hakkındaki görüş ve düşüncelerini alınca dışarı çıkıp ellerini göğe kaldırdı ve: "Allahım, sen şahid ol ki ben, İbrahim'in dininde-
yim."

"Hişam b. Urve, Hz. Ebu Bekir'in kızı Esma'mn şöyle dediğini rivayet etmiş: "Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in sırtım Ka'be duvarın dayayarak şöyle dediğini gördüm: "Ey Kureyş topluluğu! Allah'a andolsun ki, aranızda benden başka İbrahim'in dininde kimse yoktur."

Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, kızların diri diri toprağa gömülmelerine engel olurdu. Bir kimsenin, kendi kızını diri diri toprağa gömmek üzere olduğunu gördüğünde ona: "Kızını öldürme. Onun geçimini ben temin ederim." der ve kız çocuğunu onun elinden alırdı. Çocuk gelişip büyüyünce babasına: "İstersen kızını alabilirsin. Yoksa ben, onun geçimini sağlarım." derdi[3].

Abdurrahman b. Ebi'z-Zinad, Hz.Ebu Bekir'in kızı Esma'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Zeyd b. Amr'ı, sırtını Ka'be'y yaslayarak şöyle derken gördüm: "Ey Kureyş topluluğu! Zinadan sakının. Çünkü o, yoksulluğun meydana gelmesine sebeb olur." îbn Asakir, Rasûlullah (s.a.v.)'ın, Zeyd b. Amr hakkında şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Kıyamet gününde o, tek başına bir ümmet olarak diriltilecek (ve hasredilecek) tir."

Muhammed b. Osman b. Ebi Şeybe, Cabir (r.a.)'in.şöyle dediğini rivayet eder: "Cahüiye döneminde sırtım Ka'be'ye dayayaral "ilahım, İbrahim'in ilahıdır. Dinim, İbrahim'in dinidir." diyen ve secde eden Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in durumu kendisine sorulduğunda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Benimle Meryem oğlu İsa arasında o, tek başına bir ümmet olarak haşrolunacaktır."

Vakidî, Said b. Müseyyeb'in, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl hakkında şöyle dediğini rivayet eder: "Vahyin Rasûlullah (s.a.v.)'a gelmeye başlamasından beş sene önce Rureyşliler Ka'be'yi yemden inşa ederlerken Zeyd vefat etti. O, kendisinin Hz.İbrahim'in dinine bağlı olduğunu söylüyordu. Oğlu Said, Müslüman olup Rasûlullah (s.a.v.)'a tabi olmuştu. Said ve Hz. Ömer, birlikte Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelerek Zeyd'in durumunu ondan sormuşlardı.O da şöyle buyurmuştu: "Allah, onu bağışlasın ve ona rahmet etsin. O, İbrahim'in dini üzere ölmüştür."

Vakidî der ki: O günden sonra Müslümanlar, onu hep rahmetle anmış ve kendisi için istiğfarda bulunmuşlardır. Sonra Said b. Müseyyeb de şöyle demiştir: Allah onu bağışlasın ve ona rahmet etsin.

Muhammed b. Sa'd'm, Vakidî'den naklen anlattığına göre Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Mekke'de vefat etmiş ve Hira dağının eteklerinde bir yere defnedilmiştir. Daha önce anlatıldığına göre, Zeyd b. Amr, Şam'a bağlı Belka mıntıkasında, Meyfaa denen yerde Lalım oğullarının saldırısı neticesinde ölmüştür. Doğrusunu Allah bilir.

Bağendî, Hz. Aişe'den Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu nakleder:

"Cennet'e girdim. Orada Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'e ait uzun dallı, İM büyük ağaç gördüm."

Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, kendi şiirlerinin birinde şöyle demiş:
"Dünya durdukça övgü ve sitayişlerimi, Beğenilen sözlerimi, kendisinden daha üst, Bir İlah ve daha yüksek bir hükümdar, Ve kendisine denk bir Rab bulunmayan, Allah'a hediye ve ithaf ediyorum."
Bu şiirin, Ümeyye b. Ebi's-Salt'a ait olduğunu söyleyenler de olmuştur. Doğrusunu Allah bilir. Muhammed b. İshak, Zübeyr b Bekkar ve diğerlerinin rivayetlerine göre Zeyd b. Amr, tevhide dair bir şiirinde de şöyle demiştir:
"Ağır kayalar yüklenen yerin teslim olduğu Allah'a, Yöneldim, o yer ki, dümdüz oldu, düzelince de onu, Tespit etmek için üzerine dağlar yerleştirdi. Tatlı ve berrak suları taşıyan bulutların yöneldiği, Allah'a yöneldim, o bulutlar ki, her nereye sevk, Edilirlerse, emre itaat ederler, gönderildikleri, Beldelere sağanak sağanak yağmur yağdırırlar. Rüzgarların kendisine yöneldiği Allah'a yöneldim. O rüzgarlar ki, halden hale dönüp giderler."
Muhammed b. İshak, Hişam b. Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder: Babam rivayet etti ki, Zeyd b. Amr, bir şiirinde şöyle demiştir:
"îşler taksim edilirken bin Rabbe mi yoksa bir Rabbe mi tapacağım? Lat ile Uzza'yı tamamen bıraktım. Dayanıklı ve sabırlı kimse,işte böyle yapar. Ne Uzza'ya, ne de iki kızma tapmam. Amr oğullarının putlarını da ziyaret etmem. Daha Önce uzun zaman tanrımız olan Ganem'e de tapmam. Çünkü o zaman aklım az idi. Hayret ettim. Gecelerde ve gündüzlerde hayret edilecek haller vardır. Basiret sahibi kimseler bunu görür ve bilirler ki, Cenâb-ı Allah, günahkar bir çok kimseyi yok etmiştir. Kavmin iyiliği sebebiyle diğerlerine ilişmemiştir. Onlardan küçük çocuklar çoğalır. Bir ara adam tökezleyip kayar ve bir gün döner. Parlak ve yeşil dalın gelişip büyümesi gibi. Ama ben, bağışlayıcı Rabbimin günahımı bağışlaması için, Rabbim olan Rahman'a ibadet ediyorum. Habbinize karşı takvalı olun. Takvayı muhafaza edin, Muhafaza ettiğiniz sürece helak olmazsınız. İyi kimselerin diyarlarımı- Cennet olduğunu görürsün. Kafirler için çılgın alevli kızgın bir ateş vardır. Dünyada rüsvay olacak, Ölünce de kalpleri sıkıştıran zorluklarla karşılaşacaktır."
Hişam b. Urve, Hz.Ebu Bekir'in kızı Esma'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, bir şiirinde şöyle demişti:
"Cinni ve cinleri bıraktım. Dayanıklı ve sabırlı kimse, işte böyle yapar. Ne Uzza'ya taparım. Ne de iki kızma. Tasem oğullarının da putunun etrafında dolaşmam. Ganem'e de tapmam. Daha önce uzun zaman o bizim tanrımızdı. Ama o zaman aklımız az idi. İşler taksim edildiği zaman bin Rabbe mi, yoksa bir Rabbe mi tapacağım? Bilmez misin ki Allah, günahkar adamları yok etmiş ve diğerlerine de kavmin iyiliği sebebiyle ilişmemiştir. Onlardan küçük çocuklar çoğalır. Bir ara adam tökezleyip düşer, birgün de dönüp gelir. Parlak ve yeşil dalın gelişip büyümesi gibi."
Hz. Ebu Bekir'in kızı Esma, Varaka b. Nevfel'in şöyle dediğini rivayet eder:
"Ey îbn Amr, doğruyu buldun, iyi ettin,
Kızgın ateşli tandırdan uzaklaştm.
Çünkü sen, benzersiz Rabbe taptın,
Dağların cinlerini de olduğu gibi bıraktın.
Korkulu bir yere indiğimde derim ki:
Bana acı, acı, çünkü, cinlerin umudu sensin.
Tanrım ve umudum sensin! ey Rabbimiz.
Kişi, yetmiş dere yerin altında olsa bile,
Rabbinin rahmeti yine ulaşır.
Dualara icabet edene taparım, hiç işitmeyene tapmam.
Her mabette namaz kılarken ben derim ki:
Mübareksin, senin adını anıp dua edenleri çoğalttım."
Daha önce de belirtildiği gibi Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Varaka b. Nev-fel, Osman b. Huveyris ve Ubeydullah b. Cahş birlikte Şam'a gitmişlerdi. Zeyd hariç> diğerleri Hristiyanhğa girmişler. Zeyd, hiç bir dine gir-meyip fitrat üzere kalmakta devam etmiş. Bir ve ortaksız olan Allah'a ibadet etmiş, önce de anlattığımız gibi Hz. İbrahim dinine elden geldiğince uymaya çalışmıştı.
Varaka b. Nevfel'e gelince, onunla ilgili bilgileri, bi'set konusunun baş kısmında nakledeceğiz. Osman b. Huveyris, kayserin yanında ölünceye dek Şam'da ikamet etmişti. Ümevfnin onunla ilgili olarak anlattığı tuhaf bir haber vardır. Özet olarak şöyledir: Osman b. Huveyris, kayserin yanma geldiğinde kendi kavminden gördüğü eziyetleri anlatıp şikayette bulundu.
Bunun üzerine kayser, Şam Araplannın meliki İbn Cefne'ye mektup yazarak, Kureyşlilerle savaşmak üzere Osman'ı takviye için bir ordu göndermesini emretti.
Araplar, Mekke'nin önemli ve azametli bir yer olduğunu, Cenâb-ı Allah'ın fil sahiplerine neler yaptığını bildiklerinden dolayı, bu işten vazgeçmesi için İbn Cefne'ye mektup yazdılar. Bunun üzerine îbn Cef-ne, boyalı ve zehirli bir gömleği Osman'a giydirip öldürdü. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl de Osman için bir mersiye söyledi. Vefatı, bi'setten otuz yıl kadar öncedir. Doğruyu, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah daha iyi bilir. [4]

Fetret Devrinde Meydana Gelen Bazı Olaylar

Ka'be'nin Yapılışı

Ka'be'yi ilk defa yapanın, edenin Hz. Adem olduğu söylenir. Bu konuda Abdullah b. Ömer'den gelen merfu bir hadis vardır. Ancak bu hadisin senedinde İbn Luhay'a'nın adı geçmektedir ki o da zayıf ravilerden-dir. Kuvvetli görüşe göre Ka'be'yi ilk yapan, İbrahim peygamberdir. Nitekim bu görüş, Önceki sayfalarda da nakledilmişti. Hz. İbrahim'den sonra yıkılmış, Amalika kabilesi yeniden yapmış, sonra yine yıkılmış, bu sefer Cürhümlüler inşa etmiş, sonra yine yıkılmış, Kureyşliler yeniden yapmışlar. Nitekim Simak b. Harb, Halid b. Arara'dan, o da Hz. Ali'den böyle rivayet etmiştir.
Kureyşlilerin Ka'be'yi yeniden yapmalarıyla ilgili bilgileri, daha sonraki sayfalarda vereceğiz. Onlar bi'setten beş veya zayıf bir kavle göre onbeş- sene önce Ka'be'yi yeniden yapmışlardır. Yeri geldiğinde bütün bunlar anlatılacaktır. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. [5]

Ka'b B. Lüeyy

Ebu Nuaym'm, Ebu Seleme'den rivayet ettiğine göre Ka*b b. Lüeyy, Kureyşlilerin, Arube diye adlandırdıkları cuma gününde halkını toplayıp şöyle hitapta bulunurmuş:
"Dinleyin ve öğrenin. Anlayın ve bilin. Gece karanlıktır, gündüz aydınlıktır. Yer döşek, gök tavandır. Dağlar kazıklar, yıldızlar işaretlerdir. Öncekiler, sonrakiler gibidir. Erkek, dişi, eş ve hareketli herşey, eninde sonunda çürüyecektir. Yakınlarınızla ziyaretlesin, hısımlarınızla aranızdaki bağları muhafaza edin, mallarınızı nemalandırm. Ölen bir kimsenin geri döndüğünü gördünüz mü hiç? Asıl yaşanacak yurt, bu dünyadan sonrakidir. Gerçek, sizin söylediğiniz ve zannettiğiniz gibi değildir. Harem'inizi süsleyip gereken saygıyı gösterin. Ona tutunun. Onunla ilgili olarak size büyük bir haber gelecektir. Oradan çok kıymetli ve üstün bir peygamber çıkacaktır. "Sözlerine devamla şöyle demiştir:
Gece ve gündüz, her gün bir olay meydana gelir. Bunların gecesi de gündüzü de birdir. Her gelişlerinde yeni bir olay meydana getirirler, Biz farkında olmadan bol nimet perdelerini, Üzerimize salar, Peygamber Muhammed gelir. Haberler getirir, o haberleri veren doğru sözlüdür.
Allah'a andolsun ki görüp işitseydim, elim ayağım yetseydi, deve gibi hızla koşup ona giderdim. Aygır gibi süratle fırlayıp ona ulaşırdım.
Aşireti, hakkı bıraktığı zaman keşke ben onun davetinin özüne şahit olsaydım.
KaT b. Lüeyy'in vefatından 560 sene sonra Hz. Muhammed (s.a.v.)'e peygamberlik gelmiştir. [6]

Zemzem Kuyusunun Yeniden Açılması

Cürhümlüler, Zemzem kuyusunu kapattıklarından yeri bilinemez hale gelmişti. Bu durum, Haşim oğlu Abdülmuttalib zamanına kadar devam etmişti. O zat, Zemzem, kuyusunun yerini bulmuş ve yemden açmıştı.
Muhammed b. İshak dedi ki: Abdülmuttalib, bir ara Kabe'nin bitişiğindeki Hatim denen kısımda uyumaktayken, rüyasında bir adam kendisine görünmüş ve Zemzem kuyusunu yeniden açmasını emretmişti. Yezid b. Ebi Habib el-Mısrî'nin, Abdullah b. Züreyr el-Gafikı den rivayet ederek bana anlattığına göre Abdülmuttalib'in Zemzem kuyusunu yeniden açmaya başlaması şöyle olmuştur: Ali b. Ebi Talib (Hz. Ali), Ab-dülmuttalib'in Zemzem kuyusunu yeniden açmakla emrolunduğu durumdan bahs ederken şöyle demiştir:
Abdülmuttalib dedi ki: Ben, Hatim'de uyumaktaydım. Biri, bana gelip, "Tibe'yi kaz." dedi. Kendisine, "Tibe nedir?" diye sormam üzerine benden uzaklaşıp gitti. Ertesi gün yine aynı yere gidip uyuduğum zaman, aynı adam yine bana gelip, "Berre'yi kaz." dedi. Kendisine, "Berre nedir?" diye sormam üzerine benden uzaklaşıp gitti. Ertesi gün yine aynı yere gidip uyudum, yine o adam bana gelerek, "Mazmune' yi kaz." dedi. Kendisine "Mazmune nedir?" diye sormam üzerine benden uzaklaşıp gitti. Ertesi gün yine aym yere gidip uyuduğumda yine bana gelip, "Zem-zem'i kaz." dedi. Kendisine, "Zemzem nedir?" diye sorman üzerine bana dedi ki: "O kuyunun suyu asla-azalmaz ve kuramaz. Bütün hacıların içmesine yeter. Kanla dışkı arasında, kara karga çukurunun yanında ve Karınca köyündedir."
Zemzem kuyusunun yeri ve özelliği, Abdü1muttalib'e açıklanıp ta o, bu açıklamanın doğruluğunu anlayınca, ertesi gün oğlu Harisle birlikte
-o zaman Haris'ten başka oğlu yokmuş- kazmayı eline alıp tarif edilen yeri kazmaya başladı. Kuyunun iç duvarlarını görünce tekbir getirmeye başladı. Kureyşliler, onun amacına ulaştığını anlayınca yanına varıp şöyle dediler: "Ey Abdülmuttalib! Bu, bizim atamız İsmail'in kuyusu-dur. Bunda bizim hakkımız vardır. Kendine bizi de ortak yap." Abdülmuttalib, bu isteklerim kabul etmeyip şöyle dedi: "Bunu yapamam. Bu, size değil de özel olarak bana verildi." Kureyşliler, "Yansını bize ver. Seni bırakacak değiliz. Yoksa seninle mücadele ederiz." deyince, Abdülmuttalib: "Sizinle benim aramı bulması için, dilediğiniz bir kimseyi hakem tayin edin." dedi. Onlar, Sa'd b. Hüzeym kabilesinin kahini olan bir kadının hakemlik yapmasını istediler. Abdülmuttalib, onların bu teklifini kabul etti. Şam yakınlarındaki yüksek yerlerden birinde bulunan kahin kadının yanına gitmek

üzere Abdülmuttalib ve Ümeyye oğullarından bir kaç kişi yola koyuldular. Kureyş'e bağlı kabilelerden de birer kişi kafileye katıldı. Yolları, çölden geçiyordu. Yoldayken Abdülmuttalib ve beraberindekilerin suyu tükendi. Susadılar. O kadar ki, öleceklerine kesin gözle bakıyorlardı. Kureyşli kafileden su istediler. Ama onlar, su vermeye yanaşmayarak: "Çöldeyiz. Suyumuzu size verirsek, biz de sizin gibi susuz kalmaktan korkuyoruz." dediler. Bunun üzerine Abdülmuttalib, onlara şöyle bir teklifte bulundu: "Herkes şu anda kalan son gücünü kullanarak kendine bir çukur kazsın. Her bir kişi ölünce diğer biri, onu çukura gömüp üzerini toprakla örtsün. Böyle olunca sonunda, cenazesi açıkta kalan bir tek kişi kalır. Ve onun cenazesi gömülmeyip zayi olur. Bir toplumun tamamının cenazesinin zayi olmasmdansa, bir kişinin cenazesinin zayi olması daha kolaydır." Kafiledekiler, "güzel bir teklif' diyerek işe koyuldular, her biri, kalkıp kendine bir çukur kazdı. Sonra da oturup susuzluktan ölümün kendilerine gelmesini beklemeye başladılar. Daha sonra Abdülmuttalib, arkadaşlarına şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, kendimizi elimizle Ölüme bırakmamız, dolaşıp çare aramaksızın beklememiz acizliktir. Umulur ki Allah, bazı beldelerde bize su nasib edecektir. Haydin bakalım, yola koyulun!.." Yola koyuldular. Abdülmuttalib, bineğini harekete geçir-. di. Adımını atar atmaz, ayağının altından tatlı bir su pınarı fışkırmaya başladı. Bunu gören Abdülmuttalib ve arkadaşları tekbir getirdiler. Sonra inip o sudan içti. Arkadaşları da içti. Su kaplarını doldurdular. Bütün bunlar olup biterken kendilerini seyretmekte olan Kureyşlileri de: "Suya gelin! Allah bize su verdi!" diyerek davet etti. Onlar-da gelip kana kana içtiler, kaplarını doldurdular. Sonra da şöyle dediler: "Allah'a andolsun ki, sen haklı çıktın. Zemzem kuyusu üzerine seninle artık dava görmeyecek ve hak taleb etmeyeceğiz. Bu çölde sana bu suyu veren Allah, Zemzem suyunu da vermiştir. Artık doğruca yoluna giderek Zemzem suyuyla sen ilgilen."

Bunun üzerine Abdülmuttalib ve beraberindeki kafile, kahin kadına ulaşmadan geri döndü. Kureyşliler, Zemzem kuyusuna karışmadılar ve Abdülmuttalib'i rahat bıraktılar.

îbn İshak der ki: Abdülmuttalib'ten bahseden bir adamın şöyle dediğini işittim: Zemzem kuyusunu yeniden kazmakla emrolunduğu zaman Abdülmuttalib'e şöyle denmiş:

"Sonra bulanık olmayan kandına suyu iste, Allah'ın beytinin ziyaretçilerine içirirsin. Yaşadığın sürece ondan korkun olmasın."

Bu buyruğu aldıktan sonra Abdûîmuttalib, Kureşlüere gitti. Onlara: "Bilesiniz ki ben, Zemzem kuyusunu yeniden kazmakla emrolun-dum." dedi. Onlar da: "Zemzem'in nerede olduğu sana açıklandı mı?" diye sordular. O da "Hayır" deyince, kendisine dediler ki: "Bu rüyayı görürken nerede uyuyor idiysen yine oraya gidip uyu. Eğer gördüğün şeyler gerçekten Allah'tansa O, sana hakikati açıklayacaktır. Eğer şeytan-dansa bir daha sana görünmeyecektir."

Kureyşlilerin bu sözü üzerine Abdülmuttalib, oraya geri dönüp uyudu. Rüyada biri, gelip ona şöyle dedi: "Zemzem kuyusunu kaz. Kazarsan pişman olmayacaksın. Çünkü o, senin büyük babanın mirasıdır. Suyu, asla eksilmez ve kurumaz. Dağılmamış büyük deve kuşu sürülerini andıran hacılar topluluğuna yeter. Orada bir adakça, adakta bulunursa o, bir miras ve sağlam bir akid olur. Bazı bildiklerin gibi değildir. O, kan ve dışkı arasından çıkar."

îbn Ishak dedi ki: Rivayete göre rüya halinde Abdülmuttalib'e böyle dendiğinde o, "Zemzem nerededir?" diye sormuş ve kendisine şöyle cevap verilmiş: "O kuyu, Karınca köyünde, karganın gagaladığı yerdedir." Bu anlatılanlardan hangisinin doğru olduğunu Allah bilir.

Ertesi gün, oğlu Haris ile birlikte -O zaman Haris'ten başka oğlu yoktu- Abdülmuttalib işe koyuldu. (Ümevî'nin anlattığına göre kölesi Esrem de beraberlerindeymiş.) Karınca köyünü, yani karıncaların toplandıkları yuvayı buldu. Bir karganın orada, isaf ve Naile putları ara-. sında bir yeri gagalamakta olduğunu gördü. Kureyşlüer, o putların önünde kurbanlarını keserlerdi. Abdülmuttalib, kazmayı getirdi ve emrolunduğu üzere kuyuyu kazmak için ayağa kalktı. Ama Kureyşlüer, gelip karşısına diküerek: "Allah'a andolsun ki, önlerinde kurbanlarımızı kesmekte olduğumuz putlarımızın arasındaki yeri kazmana müsaade etmeyiz." dedüer. Abdülmuttalib, oğlu Haris'e şöyle dedi: "Kuyuyu ka-zıncaya kadar beni koru. Allah'a andolsun ki, emrolunduğum işi yapmaya devam edeceğim!" Kureyşlüer, onun bu işten vazgeçmeyeceğini anlayınca, yakasından el çektiler ve kuyuyu kazmasına engel olmadılar-

Biraz kazınca, kuyunun iç duvarları göründü. Tekbir getirmeye başladı ve gördüğü rüyanın gerçek olduğunu anladı. Kazma işini sürdürünce, Cürhümlülerin daha önce oraya gömmüş oldukları iki altın geyik heyke-liyle bir miktar zırh ve kılıç buldu. Kureyşlüer ona: "Ey Abdülmuttalib! Bu bulduklarında bizim de hak ve ortaklığımız vardır." dedilerse de o, bunu kabul etmedi: "Hayır. Ama gelin aramızda insaflı bir çözüm yolu olarak fal ve şans okları çekelim". "Bunu nasıl yapacağız?" diye sorduklarında o şöyle bir açıklamada bulundu. "Ka'be için iki ok, kendim için iki ok, sizin için de iki ok ortaya koyacağım. Kimin okuna ne çıkarsa, o şey onun olur. Okuna birşey çıkmayana da verilecek birşey yoktur." Bu açıklaması üzerine Kureyşlüer "İnsaflı söyledin." dedüer. Abdülmuttalib, Ka'be için sarı, kendisi için siyah, Kureyşlüer için de beyaz iki ok belirledi. Sonra bu okları, Hübel putunun yanında fal okları çekmekle görevli olan adama verdiler. Hübel, onların en büyük putu idi. Bu sebepledir ki Uhud savaşında Ebu Süfyan şöyle demişti: "Yücel ey Hübel!" Oklar falcıya verildi. Abdülmuttalib kalkıp şöyle dua etti:

"Allahım! Sen övülen hükümdarsın.
İlk yaratan, öldürdükten sonra diriltensin.
Sağlam direkleri ayakta tutansın,
Eski, yeni, hepsi senden gelmiştir.
İstersen, hüye ve demirin yerini,

İlham edip bana bildirirsin.
Bu gün, dilediğin gibi açıkla.
Çünkü ben sözümü yerine getirmeyi adadım,
Rabbim! Onu bana nasib et. Geri dönmem ben."
Fal oklarım çeken adam çekmeye başladı. Ka'be'ye ait iki sarı oka, altın geyikler çıktı. Abdülmuttalib'e ait iki siyah oka kılıçlarla zırhlar çıktı. Kureyşlilerin beyaz oklarına ise, birşey çıkmadı.
Abdülmuttalib, küiçları eritip Ka'be'ye kapı yaptı. Altın geyikleri de eritip o altınla Ka'be kapısını kapladı. Anlatıldığına göre Ka'be, ilk olarak o altınlarla süslenmiştir.
Daha sonra Abdülmuttalib, Zemzem suyunu hacılara dağıtma görevini üstlendi. İbn îshak ve diğerlerinin anlattıklarına göre, Zemzem kuyusunun ortaya çıkmasından önce Mekke'de Abdülmuttalib zamanında bir çok kuyu varmış. Bu kuyuların sayısını, adlarını, Mekke'de nerede bulunduklarını ve kimler tararından kazıldıklarını anlatan îbn İshak, sözlerini şöyle tamamlar: Zemzem'in suyu diğer kuyularmkine üstün geldi. Çünkü o, Mescid-i Haram'da bulunuyordu. Ayrıca diğer sulardan daha faziletli idi. O, İbrahim oğlu İsmail'in kuyusudur. O kuyu vesilesiyle Abdu Menaf oğulları, Kureyşlüere ve diğer Araplara karş övünmüşlerdir.
Sahih-i Müslim'de, Ebu Zerr'in Müslüman oluşundan söz edilirken, Rasûlullah (s.a.v.)'m Zemzem hakkında şöyle buyurduğu nakledilir:
"Zemzem, beslenme yemeği ve hastalık şifasıdar."
Ahmedb. Hanbel, Cabir'den, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini rivayet eder:
"Zemzem suyu, hangi niyetle içilirse onun için olur."
İbn Mace ile Hakim de böyle bir rivayette bulunarak Ibn Abbas'm bir adama şöyle dediğim nakletmişlerdir:
"Zemzem suyunu içeceğin zaman Ka'be'ye yönel, besmele çek, içerken üç defa nefes al ve kana kana iç. İçtikten sonra da Allah'a hamd et. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Bizimle münafikları birbirinden ayıran alamet şudur: Onlar, Zemzem içerken kaburgalarının aralarını doldurmaz (yani kana kana içmezler)."
Abdülmuttalib'in Zemzem hakkında şöyle dediği nakledilir: Anlatıldığına göre Abdülmuttalib şöyle demiştir: "Allahım, Zemzem suyunu yıkananlar için helal kılmıyorum. Ama içenler için helal ve mubah olsun." Bazı fıkıhçılar, bunu Abdülmuttalib oğlu Abbas'm söylediğim ifade etmişlerse de gerçekte bu söz, Abdülmuttalib'in kendisine aittir. Çünkü Önce de söylediğimiz gibi Zemzem kuyusunu, kapatıldıktan sonra yeniden kazan odur. Doğrusunu Allah bilir.
"Megazî" adlı eserinde el-Ümevî, Said b. Müseyyeb'den rivayet etti ki, Zemzem kuyusunu yemden kazarken Abdülmuttalib şöyle demiştir: "Ben, Zemzem'i yıkananlara değil de içenlere helal ve mubah kılıyorum." Çünkü o, Zemzem suyunu iki havuza aktarmış, birini içenlere, diğerini de abdest alanlara tahsis etmiştir. İşte o esnada: "Ben, Zemzem'i, yıkananlara helal kılmıyorum." demiştir ki Mescid-i Haramı gusül yeri haline gelmekten kurtarmış olsun. Doğrusunu Allah bilir.
Şikayet, (hacılara su temin ve dağıtma) işini hayatı boyunca Abdülmuttalib yürütmüş tür. Vefatın dan sonra bu iş, bir süre oğlu Ebu Talib tarafından yerine getirilmişti. Ancak o, bu işi yapmayı bazı yıllar zaruret gereği bırakmıştır. Bir ara kardeşi Abbas'tan, ertesi hac mevsimine kadar ödemek üzere 10.000 dirhem borç almış, bu paraları o sene şikayet işine sarfetmiş. Ödeme zamanı gelince ödeyememiş, kardeşi Ab-bas'a şöyle demiş: "Gelecek seneye kadar bana 14.000 dirhem daha borç ver. Seneye, sana olan bütün borcumu ödeyeceğim." Abbas da, "Olur ama, ödemezsen şikayet işini bana bırakman şartıyla..." demiş, Ebu Talib bu şartı kabul etmiş. Ertesi sene Abbas'a borcunu ödeyemeyince şikayet görevini ona bırakmış. Ondan sonra bu görev, Abbas'a geçmiş. Abbas'tan sonra, Abdullah b. Abbas'a, ondan sonra Abdullah'ın oğlu Ali'ye, ondan sonra Ali'nin oğlu Davud'a, ondan sonra Ali'nin oğlu Süleyman'a geçmiş. Daha sonra bu görevi Mansur devralmış, ama kendisi adına bu işi yürütmekle kölesi Ebu Rezin'i görevlendirmiş. Ümevî bunu böyle anlatır. [7]

Abdülmuttalib İn, Oğullarından Birini Kurban Etmeyi Adaması

İbn İshak dedi ki: Anlatıldığına göre Abdülmuttalib, Zemzem kuyusunu açarken Kureyşlilerden gördüğü eziyetten dolayı şöyle bir adakta bulunmuştu: *'Eğer on oğlum olur da bunlar, buluğa erip beni koruyabilecek güce erişirlerse, onlardan birini Ka'be önünde Allah için kesip kurban edeceğim."
Haris, Zübeyr, Hacel, Dirar, Mukavvim, Ebu Leheb, Abbas, Hamza, Ebu Talib ve Abdullah adlarında on oğlu oldu. Bunların kendisini koruyabilecek güce eriştiklerim anlayınca yanma topladı. Sonra bu adağını, onlara anlattı. Onları, Allah'a yerilen sözü yerine getirmeye davet etti. Onlar da babalarının bu isteğine uyarak. "Bunu nasıl yapalım dersin?" diye sordular. Abdülmuttalib: "Her biriniz bir ok alıp üzerine adını yazsın. Yazdıktan sonra da bana getirsin." dedi.Öyle yaptılar. Okları babalarına verdiler. Abdülmuttalib, onları Ka'be'nin içindeki Hübel putunun yanma götürdü. Ka'be'ye hediye edilen eşya, o kuyuda toplanırdı. Hübel'in yanında yedi ok vardı. Arapların diyet, neseb veya benzeri konularda bir problemleri olduğu zaman gelip o okları çeker, okun üzerinde daha Önceden yazılı olan yasaklayıcı veya emredici ifadeye göre hareket ederlerdi.
Nihayet Abdülmuttalib, Hübel putunun yamna gelip ok çekince, en çok sevdiği küçük oğlu Abdullah'ın adının yazılı olduğu ok

çıktı. Abdülmuttalib, oğlu Abdullah'ın elini tutup bıçağı eline aldı. Sonra onu kesmek üzere İsaf ve Naile putlarının bulunduğu tarafa götürdü. Öte yandan kendi meclislerinde oturmakta olan Kureyşliler oraya gelerek, "Ey Abdülmuttalib, ne yapmak istiyorsun?" diye sordular. O da, "Keseceğim!" deyince Kureyşliler ve Abdullah'ın kardeşleri: "Vallahi onu, asla kesmeyeceksin! Yoksa bu işte kusurun sabit olur. Eğer oğlunu kesersen, bundan sonra herkes kendi oğlunu kesmeyi âdet haline getirir. Bu halde insanlar nasıl kalabilirler?"
Yunus b. Bükeyr'in, İbn İshak'tan rivayet ettiğine göre kesilmek üzere yere yatırılmış olan Abdullah'ı, babasının ayağının altından çekip kurtaran Abbas olmuştur. Denilir ki, o esnada Abdülmuttalib, Abbas'm yüzüne vurarak yaralamış ve o yaranın izi, ölümüne kadar Abbas'm yüzünden silinmemişti.
Sonra Kureyşliler, Abdülmuttalib'e, Hicaz'da bulunan ve cincilik yapan falcı bir kadına gitmesini ve bu problemin çözümünü ona bırakmasını söyleyip demişler ki: "Ona sorduktan sonra eğer oğlunu kesmen gerektiğini söylerse kesersin. Başka bir çare gösterirse o yola girersin. "Bunun üzerine Abdülmuttalib ve beraberindekiler yola koyulup Medine'ye gelirler. Secah adındaki falcı kadını bulurlar. Yunus b. Bükeyr'in anlattığına göre kadın Hayber'deymiş. Bineklerine binip oraya varmışlar. Abdülmuttalib, kendisiyle oğlunun hikayesini ona anlatmış. Falcı kadın: "Bugün gidin, Cinim geldiğinde kendisine sorar ve gerekeni sonra size söylerim." demiş. Onlar da yanından ayrılıp çıkmışlar. Çıkarken de Abdülmuttalib, Allah'a yalvarıjp niyazda bulunmuş. Ertesi gün yanına gittiklerinde fala kadın, onlara: "Bana haber geldi. Sizde bir adamın diyeti (kan bedeli) ne kadardır?" diye sormuş, onlar da, o zamana göre on deve olduğunu söylemişler. Bunun üzerine falcı kadın, onlara demiş ki: "Memleketinize dönün. Sonra kurban edilecek adamınızla on deveyi bir araya getirin. Develerle onun üzerine ok çekin. Ok eğer kurbanlık adama çıkarsa, Rabbinizi razı edinceye kadar develerin sayısını arttıran. Eğer develere çıkarsa, kurbanlık adamın yerine develeri kesin. Böylece Rabbiniz razı olur ve adamınız da kurtulur."
Çıkıp Mekke'ye geldiler. Falcı kadının söylediklerini uygulamak için bir araya geldiklerinde Abdülmuttalib kalkıp Allah'a dua etmeye başladı. Sonra Abdullah ile on deveyi biraraya getirip ok çekmeye başladılar. Çekilen ok, Abdullah'ın aleyhine idi. On deve daha ekleyerek yine ok çektiler. Yine Abdullah'ın aleyhine çıktı. Onar onar ekleyip ok çekmeye devam ettiler. Oklar, hep Abdullah'ın aleyhine çıkıyordu. Nihayet deve sayısı yüz olunca ok, develere çıktı. O anda Hübel putunun yanında dua etmekte olan Abdülmuttalib'e Kureyşliler: "Tamam, bu iş bitti artık. Rabbin razı oldu ey Abdülmuttalib!" dediler. Rivayete göre o: "Hayır, üç defa daha ok çekeceğiz." demiş. Üç defa daha çekmişler, her üç defasında da oklar develere çıkmış. Bunun üzerine develerin hepsi kurban edilmiş. Onlardan yemek isteyenlerin hiçbiri engellenmemiş. Ibn Hi-şam'ın dediğine göre yırtıcı hayvanların yemelerine dahi engel olunma* mış.
Başka bir rivayete göre develerin sayısı 100'ü bulunca ok, yine Abdullah'ın aleyhine çıkmış. 100 tane daha ekleyip 200 etmişler, tekrar çektiklerinde ok, yine Abdullah'ın aleyhine çıkmış. 100 tane daha ekleyip 300 etmişler. Bu defa çektiklerinde ok, develere çıkmış ve bunun üzerine Abdülmuttalib te develeri kesmiş.
Anlatılan bu iki rivayetten ilki doğrudur. Doğrusunu Allah daha iyi bilir.
îbn Cerir'in rivayetine göre, oğlunu Ka"be'de kesip kurban etmeyi adayan bir kadın, İbn Abbas'a gelerek duruma bir çare bulmasını istemiş, îbn Abbas'ta ona, oğluna karşılık 100 deve kesip kurban etmesini teklif etmiş ve Abdülmuttalib'in kıssasını anlatmış. Bu defa o kadın, Abdullah b. Ömer'e gidip durumu anlatıp bir çare bulmasını istemiş,
Abdullah b. Ömer bir fetva verememiş, çekimser kalmış. Nihayet bu mesele o zaman Medine valisi olan Mervan b. Hakem'e anlatılmış, O: "îbn Abbas das Abdullah b. Ömer de isabetli fetva vermemişler." diyerek kadına, elinden geldiğince hayır yapmasını, oğlunu kesmemesini, deve de kesmemesini emretmiş. Halk, Mervan'm bu kararını benimsemiş. Doğrusunu Allah bilir. [8]

Abdülmuttalîb'in, Oğlu Abdullah'ı, Vehb Ez-Zührî'nin Kızı Amine İle Evlendirmesi

îbn îshak dedi ki: Anlatıldığına göre daha sonra Abdülmuttalib, oğlu Abdullah'ın elinden tutarak oradan ayrıldı. Önce Esed b. Abdiluzza b. Kusayy oğulları olan Beni Esed kabilesinden, Ümmü Kattal künyesiyle bilinen bir kadının yanma uğradı Kabe'nin yanında duran bu kadın, Varaka b. Nevfel'in kız kardeşiydi. Abdullah'ın yüzüne bakarak: "Abdullah, nereye gidiyorsun?" diye sordu. O da: "Babamla gidiyorum." deyince kadın: "Senin kurtulman için yüz deve kurban edildi. Eğer şu anda benimle yatıp birleşirsen, ben de sana yüz deve veririm!" dediyse de Abdullah: "Ben, babamla beraberim. Ona karşı gelemem ve ondan ayrılamam!" deyip kadının isteğini reddetti.
Abdülmuttalib, daha sonra Abdullah'ı Vehb b. Abdu Menaf b. Zühre b. Fihr'in yanına götürdü. Vehb, o zaman Beni Zühre kabilesinin yaşça ve şerefçe büyüğü idi. Abdülmuttalib, oğlunu, onun kızı Amine ile evlendirdi. Amine, o zaman kavmindeki kadınların en üstünü idi.
Anlatıldığına göre Abdullah, kendi mekanını ona mülk olarak verdiğinde Amine ile gerdeğe girdi. O gece Amine, Rasûlullah (s.a.v.)'a hamile kaldı. Bundan sonra Abdullah, Amine'nin yanından çıkıp dün kendini ona sunan kadının yanma gitti. Ona: "Sana ne oldu böyle? Dün benimle olmak isterken o isteği bu gün sende göremiyorum?" diye sordu. Kadın: "Dün gördüğün nuru bu gün sende göremiyorum. Artık sana ihtiyacım yok!" [9] dedi.
Bu kadın, Hristiyanlığı seçip dini kitapları araştıran kardeşi Vara-ka'dan, bu ümmetten bir peygamber çıkacağını duymuş ve o

peygamberin de kendisinden doğmasını arzulamıştı. Yüce Allah, o peygamberi en şerefli unsurdan, en yüksek kökten ve en güzel kaynaktan çıkardı. Nitekim bir ayet-i kerimede şöyle Duyurulmaktadır:
"Allah peygamberliğini nereye koyacağını daha iyi bilir." (d-En'âm,i24.) Hz. Peygamber'in doğumunu, ileride detaylı olarak anlatacağız. Beyhakî'nin, Muhammed b. îshak'tan rivayetine göre Ümmü Kat-tal, elden kaçırdığı nrsata yanarak şöyle bir şiir terennüm etmiştir:
"Her nerede olurlarsa, Zühre ailesine dikkat et, Çocuğa hamile olan Amine'den de gözünü ayırma. Gerdeğe girince hidaye rehberi ve nur, Doğup onun önüne geçti... Bütün halk, O hidayet rehberinin gelişim beklemektedir, kılavuz, Olarak O, bütür insanlığa hakim olacaktır, Allah, Onu saf bir nurdan yarattı, onun nuru, üzerimizdeki, Karanlıkları giderdi, bu, Rabbimizin sanatıdır. Onu seçip üstün kıldı, bir gün yürüse de, dursa da, Küfürlerinden sonra Mekkelilere doğru yolu gösterir. Bundan sonra da size orucu farz kılar"[10]
Ebu Bekr Muhammed b. Cafer b. Sehl el-Haraitî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Abdühnuttalib, evlendirmek gayesiyle oğlu Abdullah'ı alıp yola koyuldu. Tebale halkından kahin bir kadına uğradı. Bu kadın, Yahudiliğe geçmiş olup kitaplarını okumuştu. Adı, Fatıma binti Mürr el-Has'emiye idi. Abdullah'ın yüzündeki nübüvvet nurunu görünce ona: "Ey delikanlı! Sana 100 deve verirsem benimle hemen şu anda yatıp beraber olur musun?" dedi. Abdullah, bu isteğini kabul etmeyip şöyle dedi: "Harama girmektense ölürüm daha iyi. Helala gelince onu görmüyorum ki inceliyeyim. İstediğin işi nasıl yapabilirim?"
Bundan sonra Abdullah, babasıyla birlikte yola devam etti. Babası onu, Zühre oğullarından Abdu Menaf oğlu Vehb'in kızı Amine ile evlendirdi.
Amine rnin yanında üç gün kaldı. Sonra, o kahin kadınla birlikte olmak istedi. Yanına gitti. Kadın: "Benden sonra neler yaptın? diye sordu. Abdullah da evlendiğini söyledi, Kahin kadın "Vallahi, ben fahişe değilim. Ancak senin yüzünde bir nur görmüş ve o nurun bana geçmesini ar-zulamıştım. Fakat Allah, buna razı olmadı. Onu dilediği yere bıraktı." dedikten sonra şöyle bir şiir okudu:
"Parlayan bir şimşek gördüm, kara bulutları aydınlattı. Dolunay gibi çevresini ışıklandırdı, övüncün bana gelmesi, İçin onu arzuladım, çakmağı çakan herkes, ateş çıkaramaz. Allah için Zühre oğullarının kızı, senin elbiselerini, Soydu, ama senin bundan haberin olmadı."
Kahin Fatıma, bundan sonra da şöyle bir şiir okudu:
"Ey Haşim oğulları! Amine, kardeşiniz Abdullah'ın gücünü aldı.
Gerdekte onunla mücadele etti, tıpkı sönmekte olan kandil gibi,
Yağa bulanmış bir fitili geride bıraktı.
Her genç, her doğurduğunu akıllılıkla meydana getirmez, Her,
Kaybettiğini de ağır davranma nedeniyle kaybetmez.
Bir şeyi elde etmek istediğinde güzellikle iste, bununla,
Uğraşan iki güç, bu iş için sana yeter, ya sıkılmış bir el,
Ya da parmakları açık bir el, bu iş için sana yeter.
Amine, Abdullah'tan hamile kaldı, rahmine düşen,
Dünyada benzeri görülmeyen bir övünç vesilesi idi."
Ebu Nuaym el-Hafiz, "Delailü'n-Nübüvve" adlı kitabında, İbn Ab-bas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Abdülmuttalib, kışın bir kervanla Ye-men'e gelerek'bir Yahudi bilginine uğradı ve ona şunları anlattı:
"Ehl-i Kitap'tan bir adam bana dedi ki: "Ey Abdülmuttalib! Senin vücudunun bir kısmına bakmama izin verir misin?" Ben de "Bakacağın kısım, eğer mahrem yerlerden değilse, bakabilirsin." dedim. Bunun üzerine adam, burun deliklerimden birini açarak içine baktı. Sonra da diğerine baktı ve şöyle dedi: "Tanıklık ederim ki, senin bir elinde hükümdarlık, diğer elinde peygamberlik vardır. Oysa biz, bu ikisinin Zühre oğullarında olduğunu biliyorduk. Bu nasıl olur?"
Ben dedim ki:
- Bilmem.
- Evli misin?
- Hayır. Şimdilik bekarım.
- Bu sefer dönüşünde, Zühre oğullarından bir kadınla evlen.
Abdülmuttalib, Yemen seferinden dönünce, Zühre oğullarından Abdu Menaf oğlu Vehb'in kızı Hale ile evlendi. Bu evlilikten Hamza ve Sa-fiyye doğdu.
Daha sonra Abdülmuttalib oğlu Abdullah, Vehb'in kızı Amine ile evlendi. Bu evlilikten de Rasûlullah (s.a.v.) doğdu.
Abdullah, Amine ile evlendiğinde Kureyşliler: "Abdullah, babası Abdülmuttalib'i yendi ve ona üstün geldi." demişlerdi. [11]

Hz. Peygamber'în Sîreti

Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Allah, peygamberliğini nereye bırakacağını daha iyi bilir." (ei-En'âm, 124.)

Bizans İmparatoru Heraklius, Hz. Peygamberin Özelliklerini sorarken, "Onun soyu, aranızda nasıl bir soy olarak bilinir?" diy sormuş, Ebu Süfyan da, "O, aramızda çok yüksek ve soylu biridir." diye cevap vermişti. Bunun üzerine Heraklius şöyle demişti: "Peygamberler, işte böyledirler. Kavimleri içinde yüksek soydan gelirler. Asil kökten ve kalabalık aileden gelirler." Allah'ın salat ve selamı onların üzerine olsun.

Hz. Peygamber, dünya ve ahirette Adem oğullarının efendisi ve övüncüdür. Kasım'ın ve İbrahim'in babasıdır. Adı, Muhammed'dir, Ahmed'dir. Küfrü silip götürmüştür. Kendisinden sonra hiçbir peygamber gelmemiştir, gelmeyecektir. Ahir zaman peygamberidir. Kıyamet, ondan sonra kopacak ve insanlar, onun peşi sıra haşr olunacaktır. O, izinde gidilen bir liderdir. Tevbe, rahmet ve kahramanlık peygamberidir. O, son peygamberdir. Fatih, Taha, Yasin ve Abdullah gibi adları vardır. Beyhakî, bazı âlimlerin bu nebevi isimlere ilaveler yaptıklarını söyleyerek şöyle der: Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Peygamber'! rasûl, nebi, ümmi, şahid, müjdeci, uyarıcı, Allah'a davet edici, aydınlık saçan kandil, şefkatli, merhametli ve hatırlatıcı gibi adlarla adlandırmıştır. Onu, rahmet, nimet ve hidayet rehberi kılmıştır.

Sîret kısmını tamamladıktan sonra açacağımız bir bölümde Hz. Peygamberin isimleriyle ilgili hadisleri nakledeceğiz. Bu konuda bir çok hadis rivayet edilmiştir. Bunları derleme konusunda iki büyük hadis hafızı Ebu Bekir el-Beyhakî ile Ebu'l-Kasım b. Asakir önemli çalışmalar yapmışlardır. İnsanlar bu konuda müstakil eserler yazmışlardır. Hatta bazıları, Hz. Peygamber için 1000 isim derlemeyi hedef edinmiştir. Tirmizî'nin süneni üzerine Arizatü'l-Ahvezî adlı şerhin yazarı, büyük fıkıhçı Ebu Bekir b. Arabî el-Malikî, Hz. Peygamberin altmış dört ismini saymıştır.

Doğrusunu Allah bilir.

Hz. Peygamber, Abdullah'ın oğludur. Abdullah, babası Abdülmut-talib'in en küçük oğludur. İsmail peygamberden sonra boğazlanması adanan ikinci kurbandır.Ama onu kurtarmak için yerine, 100 deve kurban edilmiştir. Daha önce bu konudan bahsetmiştik.

Zührî dedi ki: Abdullah, Kureyşlilerin en yakışıklısıydı. Haris, Zü-beyr, Hamza, Dırar, Ebu Talib (asıl adı Abdumenaf), Ebu Leheb (asıl adı Abdü'1-Uzza) ve Mukavvim'in kardeşidir. Mukavvim'in asıl adı ise, Abdül-Ka'be'dir.

Bazıları Abdullah'ın kardeşleri araşma, asıl adı Muğire olan Hacl ile çok cömert bir insan olan Gaydak'ı da katmışlardır. Gaydak'ın asıl adı ise, Nevfel'dir. Hacl olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bütün bunlar, Hz. Peygamberin amcalarıdır.

Halaları ise altıdır: Erva, Berre, Ümeyme, Safîye, Atike ve Ümmü Hakim. Bu sonuncusunun asıl adı Beyza'dır. İnşaalla ileride bunlardan ayrı ayrı bahsedeceğiz. Bunların tamamı, Abdülmuttalib'in çocuklarıdır. Abdülmuttalib'in asıl adı Şeybe'dir. Başında beyazlık olduğundan dolayı kendisine bu ad verilmiştir. Cömertliğinden dolayı kendisine Şeybetü'1-hamd da denilmiştir.

Kendisine Abdülmuttalib adının verilmesinin sebebi ise şudur:

Abdülmuttalib'in babası Haşim, ticaret için Şam'a giderken Medine'ye uğradığında, orada kavminin reisi olan Amr b. Zeyd b Lebîd b. Hi-ram b. Hidaş b. Hiiidaf b. Adiy b. Neccar el-Hazreci en-Neccarî'ye konuk oldu. Kızını beğendi. Onunl evlenmeye talib oldu. Babasından istedi. Babası da kızını, kendi yanında ikamet etmesi şartıyla onunla evlendir-' di. Bazılarına göre ise, Medine'de doğum yapması şartıyla kızını onunla evlendirdi.

Haşim, Şam'dan dönünce Medine'de gerdeğe girdi ve eşini alıp Mekke'ye götürdü. Eşi Selma hamile iken, tekrar ticari bi seyahate çıktığında onu Medine'ye bıraktı. Kendisi Şam'a gitti. Gazze'de öldü. Selma doğurduğu oğluna, Şeybe adını verdi Şeybe, Beni Neccar kabilesinden olan dayılarının yanında yedi yıl süreyle ikamet etti.

Sonra amcası Muttalib b. Abdumenaf Medine'ye geldi. Annesinin haberi olmadan gizlice Şeybe'yi alıp Mekke'ye götürdü Mekkeliler, onu binek üstünde görünce: "Şu beraberindeki de kim?" diye sordular. O, "Kölemdir." dedi. Onlar da gelip, "Hayırlı olsun" dediler. Bunun üzerine Şeybe'ye, Muttalib'in kölesi anlamında, "Abdülmuttalib" demeye başladılar. Böylece bu, onun meşhur ismi haline geldi.

Kureyşliler arasında yükseldi, şeref ve itibar sahibi oldu. Reislik makamına yükseldi. Kureyşlilerin düzenini sağladı. Muttalib'ten sonra hacılara yemek ve su temini görevini üstlendi. Cürhümlüler tarafından kapatılıp o zamandan beri kapalı duran Zemzem kuyusunu yeniden açtı. Kuyuda' bulunan iki altın geyiği ve iki altın kılıcı eritip, onlarla KaTbe'nin kapısını kapladı. Ka'be kapışım altınla kaplan ilk insan odur.

İbn Hişam'a göre Haşim b. Abdumenaf m dört oğlu, beş de kızı varda. Bunların Abdülmuttalib, Ahu Esed, Nadle, Ebu Sayfi Hayye, Halide, Rukiye, Şifa ve Zaife olduğunu söyler, Bunların tamamı, Haşim'in çocuklarıydı. Haşim'in asıl adı Amr'dır Kıtlık senelerinde ete ekmek doğrayıp tirid yaptığı ve halkına yedirdiği için doğrayıcı anlamına gelen Haşim adıyla adlandırılmıştır. Nitekim bir kasidesinde Matrud b. Ka'b el-Huzaî şöyle demektedir (Bu kasidelerin, Abdullah'ın babası Za· ba'rî'ye ait olduğunu söyleyenler de vardır.):

"Amr ki, kendi halkı için tiride ekmek doğrardı. Mekkeliler, o zaman aç ve zaif idi. Kış ve yaz mevsimlerinde ona kervanlar gelirdi. Bu iki mevsim kervanını, adet haline koyan o idi."

Evet Kureyşliler için, yaz ve kış kervanları düzenlemeyi âdet haline getiren ilk şahsiyet, Haşim'dir. Babasının en büyük oğluydu. Taberî'nin anlattığına göre Haşim, kardeşi Abdü'ş-Şems'le ikizdir. Doğum esnasında önce Haşim dünyaya gelmiş, doğarken ayakları Abdü'ş-Şems'in başına bitişikmiş. Doğuna tamamlandığında ayaklan, Abdü'ş-Şems'in başından kopmuş. Kopunca da ikisi arasında kan akmış. Bunun üzerine orada bulunanlar: "Bu sebeple de bunların evlatları arasında savaşlar olacaktır!" demişlerdi. Nitekim hicri 133 senesinde Abbas oğullarıyla Ümeyye oğulları arasında savaş vuku bulmuştu. Haşim

ile Abdü'ş-Şems'in, üçüncü öz kardeşleri Muttalib'tir. Muttalib, babasının en küçük oğluydu. Anneleri, Mürre b. Hilal kızı Atike idi.
Dördüncü kardeşleri, sadece baba tarafından olan Nevfel idi. Bunun anası, Amr el-Maziniye'nin lazı Vakide idi. Bunlar, babalarının ölümünden sonra kavimlerine liderlik yaptılar. Reislik makamını ele geçirdiler. Kendilerine 'Eman Olanlar' denilirdi. Çünkü kavimleri olan Ku-reyşlilerin ticaret amacıyla başka memleketlere gidebilmeleri için, o memleketlerin hükümdarlarından eman ve müsaade almışlardı. Bu cümleden olarak Haşim, Şam, Rum ve Gassan hükümdarlarından; Abdü'ş-Şems, Habeş hükümdarı büyük necaşî'en; Nevfel kisralardan; Muttalib ise Himyer hükümdarlarından eman ve müsaade almıştı. Şairin biri, haklarında şöyle demiştir:
"Ey devesinin semerini çeviren adam, Abdumenaf ailesine konukolsan olmaz mı?"
Babasının vefatından sonra hacılara yemek ve su temin etme görevi, Haşim'in uhdesine geçti. Akrabalarının nesebi, ona ve kardeşi Muttalib'e bağlanır. Onlar, hem cahiliye döneminde hem de İslâmiyet döneminde birliktiler. Asla ayrılmadılar. Mekke'nin Şi'b mahallesine beraberce girdiler. Ancak Abdü'ş-Şems ile Nevfel onlardan ayrıldılar.
Bu sebepledir ki, bir kasidesinde Ebu Talib şöyle demiştir:
"Allah, bizden uzak olarak Abdü'ş-Şems ile Nevfel'i, Fena bir şekilde ve hemen cezalandırsın!"
Bu kardeşler kadar, her biri ayrı yerde vefat eden bir başka kardeşler grubu görülmüş değildir. Çünkü Haşim Şam diyanndaki Gazze şehrinde, Abdüş-Şems Mekke'de; Nevfel Irak toprağındaki Selman şehrinde, Muttalib ise Yemen yolundaki Redmaı şehrinde vefat etmiştir. Güzelliğinden dolayı Muttalib'e «Ay» denirdi.
Haşim, Abdü'ş-Şems, Nevfel ve Muttalib dört meşhur kardeştir. Meşhur olmayan beşinci bir kardeşleri daha vardır ki künyesi Ebu Amr, adı da Abd idi. Adının aslı, Abdül-Kusayy idi. İnsanlar dediler ki: Abd b. Kusayy geçip gitti. Halefi de yoktur. Zübeyr b. Bekkar ile diğerleri böyle dediler.
Bu dört kardeşin altı kız kardeşi vardır ki, adları şöyledir: Tümadir, Hayye, Rayte, Kalabe, Ümmü'l-Ahsem, Ümmü Süfyan.
Bunlar, hep Abdumenaf m çocuklarıdırlar. Menaf, bir put adıdır. Abdumenaf m asıl adı, Muğîre'dir. Bu zat, babası hayattayken reislik makamına yükseldi. Şerefi, onu büyük makamlara ulaştırdı. Bu babasının en büyük oğlu olan Abdüddar'm kardeşiydi. Daha önce de belirtildiği gibi makamları ona vasiyet etmişti.
Abdu'1-Uzza, Abd, Berre ve Tahmür. Bu kardeşlerin anneleri, Hübba bint Hüleyl b. Hubşiyye b. Selûl b. Ka'b b. Amr el Huzaî'dir. Hub-ba'nın babası, Huzaa Meliklerinin sonuncusudur. Ka'be'nin idaresiyle ilgilenenler, onlardandır. ""
Bunların hepsi, Kusayy'ın evladıdır. Kusayy'm asıl adı Zeyd'dir. Kendisine Kusayy denmesinin sebebi şudur: Babasının ölümünden sonra annesi, Rabia b. Hiram b. Uzre ile evlenmişti. Rabia, yeni evlendiği bu karısını küçük oğluyla birlikte alıp kendi memleketine götürmüştü. İşte bu sebeple Zeyd'e, Kusayy adı verildi. Büyüdüğünde Mekke'ye döndü. Dağınık Kureyşlileri, çeşitli beldelerden toplayıp biraraya getirdi, işlerini düzene koydu, Huzaalılara Ka'be'den el çektirdi, onları Mekke'den uzaklaştırdı, böylece hak yerini buldu. Kureyşlilerin tartışılmaz başkanı oldu. Hacılara yemek ve su temin etme işini yürüttü. Bu âdeti çıkaran ilk kişi oldu. Ka'be'nin perdedarlığım, hizmet ve sancaktar lığını yürüttü. Darü'n-Nedve'nin başında bulundu. Bununla ilgili olarak şair şöyle demiş:
"Hayatıma andolsun ki Kusayy, Toparlayıcı' olarak çağrılırdı. Onun vasıtasıyla Allah, Fihr kabilelerini toplayıp bir araya getirdi."
Kusayy, Zühre'nin kardeşidir. Babalarının adı, Kilab'dır. Kilab, Teym ve Yakza Ebu Mahzum'un kardeşidir. Bu üçü de, Mürre'nin oğullarıdır. Mürre ise, Adiyy ve Husays'm kardeşidir.
Bunların tamamı, Kalb'm oğullarıdır. KaT^, her cuma günü halkına hitapta bulunarak Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamber olarak gönderileceğini müjdeleyendir. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu konuda şiirler okurdu. Ka'b'm, Amir, Same, Huzeyme, Sa'd, Haris ve Avf adında altı kardeşi vardı. Bu yedisi, Lüeyy'in oğullarıydılar. Lüeyy, Teymü'l-Edrem'in kardeşiydi. Bu ikisi, Galib'in oğullarıydılar. Galib, Haris ile Muharib'in kardeşidir. Bu üçü de, Fihr'in oğullarıdır. Fihr Haris'in kardeşidir. Bu ikisi de Malik'in oğullarıdır. Malik, Salt ile Yah-lud'un kardeşidir. Daha önce de açıklandığı gibi bunlar, doğru görüşe göre Kureyşlilerin düzenlerini elinde tutan Nadr'm oğullarıdırlar. Nadr'm, Malik, Melkan, Abdumenaf adında kardeşleri vardı. Hepsi de Kinane ilin oğullarıdır. Kinane ise, Esed, Esde ve Hevn'in kardeşidir. Bunların tamamı Hüzeyme'nin oğullarıdır ki o da Hüzeyl'in kardeşidir. Kinane ile Hüzeyl, Müdrike'nîn oğullandır. Müdrike'nin asıl adı, Amr olup Tabiha ile Kama'mn kardeşidir. Tabiha'nm asıl adı, Amir'dir. Bunların üçü de, îlyas'm oğullarıdır. îlyas, Aylanın kardeşidir. Kays kabilesi, Aylan'm çocuklarıdır. îlyas ile Aylan, Rabia'mn kardeşi Mudar'm oğullarıdır. Bunlara, "ismail oğullarından iki salih" denir. Bunların kardeşleri, Enmar ile İyad, Yemen'e yerleşmişlerdir. Bu dört kardeş, Ni-zar'ın oğullandır. Nizar ise, Kudaa'nm Hicazı ve Adnanî olduğunu söyleyenlere göre Kudaa'nın kardeşidir. Bununla ilgili açıklama daha Önce verilmiştir. Bunlann ikisi de Maadd b. Adnan'ın oğullandır.
Anlattığımız bu soy kütüğü üzerinde âlimler ihtilaf etmemişlerdir. Hicaz'daki bütün Arap kabileleri, bu soya dayanır. Bu sebepledir ki, İbn Abbas ile diğerleri, "Ey Muhammed! De ki: 'Ben sizden risaletimin tebliği için akrabalıkta sevgiden başka bir ücret istemem." (eş-Şûrâ, 23.) ayet-i kerimesi hakkında şöyle demişlerdir:
"Kureyş kabilesinin hiç bir batnı yok kt Rasûlullah (s.a.v.)'m onlarla soy bağlantısı olmasın."
îbn Abbas (r.a.), doğru söylemiştir. Onun söylediklerine ben de şunu ekliyorum: Abnanî Arap kabilelerinin tümü, Rasûlullah'a baba tarafin-dan bağlanır. Aynca çoğu, ana tarafından da ona bağlanır. Nitekim Rasûlullah'm ana ve neneieriyle baba ve

dedelerinin ana ve babaları hakkında Muhammed b. îshak ile*diğerleri geniş açıklamalarda bulunmuşlardır. Yer müsait olmadığı için burada o açıklamaları aktarmaya gerek görmüyoruz. Merhum îbn îshak ile Hafiz îbn Asakir böyle demişlerdir.
Adnan'ın hal tercümesinden ve hakkında söylenenlerden bahsetmiştik. Hz. İsmail ile kendisi arasında kaç baba geçmiş olduğu hususunda ihtilaf edilmiş olsa bile, Hz. İsmail'in soyundan geldiğinin kesin olduğunu bildirmiştik. Daha Önceki sayfalarda, bu konuda ileri sürülen kavilleri aktarmıştık. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır. Buraya kadar anlatılan soy kütüğünün Adnan ile Adem (a.s.) arasında kalan kısmını da anlatmıştık. Ebu'l-Abbas en-Naşî'nin bu konuyu içeren kasidesini de nakletmiştik.
Bütün bu anlattıklarımız Hicaz Araplanyla ilgili haberlerdi. Hamd, Allah'a mahsustur.
Merhum Ebu Cafer b. Cerir (et-Taberi), tarihinin baş kısmında bu konuda geniş, yararlı ve güzel açıklamalarda bulunur.
Hz. Peygamberin minber üzerinde hutbe irad ederken kendisinin, Adnan'ın soyundan geldiğini söylediğine dair bir hadis nakledilmiştir. Ama bu hadisin, sahih olup olmadığını Allah bilir. Nitekim Hafiz Ebu Bekr el-Beyhakî, Ebu Bekir b Abdurrahman b. Haris b. Hişam'm şöyle dediğini rivayet eder: Kindeli bazı adamlann, Hz. Peygamberle kendileri arasında neseb (soy) bağı bulunduğunu söylediklerine ilişkin bir haber Rasûlullah'a ulaştı. Bunun üzerine kendileri şöyle buyurdular: "Bunu, ancak Abbas ile Ebu Süfyan b. Harb söylemişler ve buna inanmışlardır. Biz babalanmızı inkar etmiyoruz. Biz Nadr b Kinane oğullanyız."
Bir defasında hutbe irad ederken Hz. Peygamber şöyle buyurmuştu: "Ben, Muhammed b. Abdullah b. Abdullmuttalib b. Haşin b. Abdümenaf b. Kusayy b. Kilab b. Mürre b. Ka*b b. Lüeyy b. Galib b. Fihr b. Malik b. Nadr b. Kinane b. Huzeyme b Müdrike b. İlyas b. Mudar b. Nizar'ım! İnsanlar iki gruba aynlmışsa, -Allah beni o iki grubun en iyisine mensup kılmıştır Annem ve babam, beni dünyaya getirdiler. Cahili-yet fücurundan hiçbir şey bana bulaşmadı. Ben, nikah (h bir evlilik)ten doğdum. Flörtten (nikahsız birleşme, zina) doğmadım. Taa Adem'den anne ve babama vanncaya kadar, hem kişiliğim hem de babam itibariyle ben sizin en hayırlınızın!."
Bu, garib bir hadistir. Sadece Kaddamî tarafından rivayet edilmiş olup zayıftır.
"Ben nikah (h bir evlilik)ten doğdum. Flörten doğmadım." hadisi de bu babtandır.
"Andolsun ki, size içinizden bir peygamber gelmiştir." (et-Tevbe, 128.)
Bu ayet-i kerimeyle ilgili olarak Ebu Cafer el-Bakır şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'a cahiliyet doğumlarından hiçbir şey bulaşmamıştır." Beyhakî'nin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Allah, beni nikahtan çıkardı. Flörtten (nikahsız birleşme, zina) çıkarmadı."
îbn Adiyy de bu hadisi mevsul olarak rivayet ederek şöyle demiştir: Muhammed b. Ebu Amr el-Adenî el Mekkî, Hz Peygamber'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Ben nikah (h bir evlilik) ten doğdum. Flört neticesinde doğmuş değilim. Bu, Adem'den beri anne ve babamın beni doğurduğu zamana kadar böyle olmuştur. Cahiliye devri flörtünden hiçbir şey bana bulaşmamıştır.»
Hüşeym, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Ben, cahiliyet ehli nikahından değil, ancak İslâm nikahı gibi bir nikaha dayalı bir evlilikten doğdum.» Bu da garib hadislerdendir.
. Benzer bir hadis, Hz. Aişe'den de rivayet edilmiştir: "Ve secdekarlar içinde dolaşmanı..." (eş-Şuarâ, 219.) ayet-i kerimesiyle ilgili olarak İbn Ab-bas (r.a.) şöyle demiştir: "Hz. Muhammed'in nuru, aralarında peygamberlerinde bulunduğu kuşaktan kuşağa geçti. Nihayet kendisi, bir peygamber olarak doğdu."
Muhammed b. Sa'd'm rivayetine göre Hişam b. Muhammed el-Kelbî, babasımn şöyle dediğim nakletmiştir: "Hz. Peygamberin anasından başlayarak 500. nenesine kadar ana tarafının isimlerini yazdım. O kadınlar arasında facire ve cahiliye devri pisliklerine bulaşmış birinin adına rastlamadım."
. Ebu Hüreyre tarafından rivayet edilen ve Sahih-i Buharî'de de yer alan bir hadiste, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
"Adem oğullarının en hayırlı kuşakları arasından geçip geldim. Nihayet içinde bulunduğum kuşakta (size, gönderildim)."
Vasile b. Eska tarafından rivayet edilen ve Sahih-i Müslim'de de yer alan bir hadiste, Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
"Cenâb-ı Allah, İbrahim'in oğulları arasından İsmail'i seçti. İsmail oğulları arasından da Beni Kinane (kabilesi)ni seçti. Beni Kinane arasından da Kureyşlileri seçti. Kureyşliler arasından Haşim oğullarını, Haşim oğulları abasından da beni seçti."
Ahmed b. Hanbel, Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet eder; "Halkın bazı sözleri, Hz. Peygamber'e ulaştı. Bunun üzerine minbere çıkıp "Ben kimim?" diye sordu. Onlar da, "Sen Allah'ın rasûlüsün." dediler. Buyurdu ki: "Ben, Abdülmuttalib oğlu Abdullah'ın oğlu Muhammed'im. Allah halkı yarattı. Beni, yaratıklarının en iyileri arasına kattı. Onları iki kısma ayırdı.. Beni en hayırlı kısma koydu. Kabileleri yarattı.. Beni en hayırlı kabileye mensup kıldı. Onları evler (aileler) olarak böldü.. Beni en hayırlı evden (aileden) kıldı. Kişilik ve ailece ben, sizin en hayırlmızım."
Yakub b. Süfyan, Abbas b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet eder: "Dedim ki, Ya Rasûlallah, Kureyşliler birbirlerini güleryüzle karşılıyorlar. Ama bizimle karşılaştıklarında, birbirlerine baktıkları yüzden başka bir yüzle bize bakıyorlar."
Benim böyle demem üzerine Rasûlullah (s.a.v.) çok öfkelendi, sonra da şöyle dedi:
"Muhammed'in nefsi elinde bulunan (Allah)'a yemin ederim ki, bir
adam, sizi Allah ve Resulü için sevmedikçe onun kalbine iman girmez.!"
Dedim ki: 'Ya Rasûlallah! Kureyşliler oturup kendi asaletlerinden bahsettiler de seni, çöplükteki bir hurma ağacına benzettiler." Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu:
"Cenâb-ı Allah, insanları yarattığı zaman beni, onların en hayırlıları arasına kattı. Sonra onları, kabilelere böldü. Beni, onların

en hayırlı kabilesine kattı. Sonra aileleri meydana getirdiğinde beni onların en hayırlı ailesinden kıldı. Ben, kişilik ve aile bakımından sizin en hayırlını-
zım."
Yakub b. Süfyan, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:"Cenâb-ı Allah, halkı iki kısma ayırdı. Beni, onların en hayırlısından kıldu Ashab-ı yemin ile ashab-ı şimal ayetinden kastedilen mana da budur. Ben, ashab-ı yemindenim. Ve ben, ashab-ı yeminin de en hayırlısıyım. Sonra o iki kısmı, üçer gruba ayırdı.. Ben, o hayırlı kısmın üç grubu içerisinde en hayırlısmdanım. Ashab-ı meymene, sa-bikun es-sabikûn ayetinden kast edilen mana da budur. Ben, iyilikte Öne geçenlerdenim ve onların da en hayırlısıyım. Sonra Cenâb-ı Allah, o üçer grubu kabilelere ayırdı. Beni, en hayırlı kabileler kıldı. "Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki birbirinizi kolayca tanıyasmız. Şüphesiz, Allah katında en değerliniz, O'na karşı gelmekten en çok sakına-nızdır. Allah Alimdir, Habir'dir. (ei-Hucurât, 13.) ayet-i kerimesinden kastedilen mana da budur. Övünmek olmasın ama ben, Allah katında Adem oğullarının en değerlisi ve en takvalısıyım! Sonra yüce Allah, kabileleri ailelere ayırdı.. Beni en hayırlı aileden kıldı. "Ey Peygamber ailesi! Şüphesiz Allah sizden kusuru giderip sizi tertemiz yapmak ister." (ei-Ahzab, 33.) ayet-i kerimesinden kastedilen mana da budur. Ben ve aile halkım, günahlardan arındırılmışızdır."
Bu hadiste gariblik ve münkerlik vardır.
Beyhakî, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Hz. Peygam-ber'in çevresinde oturmaktaydık. Ona bir kadın geldi Oradakiler; 'Bu, Rasûlullah'ın kızıdır.' dediler. Ebu Süfyan'ın: "Haşim oğulları arasında Muhammed, çirkef ortasındaki reyhan gibidir." sözünü duyan bir kadın, koşarak sözü Rasûlullah'a ulaştırdı. O da -öfkeli olduğu yüzünden anlaşılıyordu- şöyle buyurdu: "Cenâb-ı Allah, gökleri yedi kat olarak yarattı. Bu yedi katın en yükseğini seçti. Yaratıklarından dilediğini oraya yerleştirdi. Sonra mahlukatı yarattı. Mahlukattan da Adem oğullarını seçti. Adem oğullarından Arapları, Araplardan Mudarlıları, Mudarlı-lardan Kureyşlileri, Kureyşlilerden Haşim oğullarını, Haşim oğullarından da beni seçti. Ben, seçkinlerin seçkiniyim. Her kim Arapları severse, beni sevmiştir. Her kim onlara kızarsa, bana kızmıştır!"
Bu hadis de gariptir.
Sahih bir hadiste belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Övünmek olmasın ama, kıyamet gününde ben, Adem oğullarının efendisiyim."
Hakim ve Beyhakî, Hz. Aişe'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylediler:
"Cebrail bana dedi ki: Yeryüzünü batısından doğusuna kadar dolaştım. Muhammed'den daha üstün bir adam bulamadım. Yine yeryüzünü batısından doğusuna kadar dolaştım.. Haşim oğullarından daha üstün bir aile bulamadım."
Hafiz Beyhakî dedi ki: Bu hadislerin ravileri arasında her ne kadar kendisine güvenilmeyecek kimseler varsa da, manaları birbirini doğrulamakta ve hepsinin manası da Vasile b. Eska'nın hadisine dayanmaktadır.
Ebu Talib'in, Hz. Peygamberi överek şöyle dediğini söylerim:
"Kureyşliler, bir gün övünmek için toplanırlarsa, onların sırdaşı ve samimi adamı Abdumenaftır. Abdumenaf ailesinde eşraf varsa, Haşim oğullarında da öteden beri eşraf vardır. Günün birinde Haşimîler övünürlerse, Muhammed Mustafa onların sırdaşı ve değerli şahsiyetidir. Kuvvetlisiyle zayıfiyla Kureyşliler bize saldırdı, ama bize galib olamadılar. Düşleri de boşa çıktı. Eğik boyunlara düşmanları vurduğunda biz, haksızlığa dayanamayız. O boyunları doğrulturuz. Öteden beri biz böy-leyizdir. Her zorlu günde öylelerini koruruz. Onlara taş atanlara karşılık veririz. Kuru dallar bizimle yeşerdi, bizim verdiğimiz destekle dallara su yürüdü, kökler gelişti."
Ebü's-Seken Zekeriyya b. Yahya et-Taî kendisine nisbet edilen meşhur cüzünde şöyle demiştir: Ömer b. Ebi Zuhr b. Husayn Hureyra b. Evs'in şöyle dediğini bana anlattı:
Hicret edip Medine'ye gittim. Tebük dönüşünde Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma vardım, Müslüman oldum. O esnada Abbas b. Abdülmuttaüb'in, rrYa Rasûlallah seni övmek istiyorum." dediğini işittim. O da şöyle buyurdu: "Söyle, Allah senin ağzına mühürlemesin." Bunun üzerine Abbas, şu şiiri okumaya başladı:
"Daha önce gölgelerde ve üstü yapraklarla örtülü istirahat mahallinde (Cennetrte) idin. Sonra Dünya'ya indin. Sen henüz bir beşer, kan pıhtısı veya bir et parçası değilken atan Nuh'un sulbünden gemiye bindin. Gemidekileri boğulma tutmuştu. Sen, dededen babaya intikal edip geldin. Kuşaktan kuşağa geçip geldin, Nihayet Hindef-i Alya'daki[12] yüksek evinde dünyaya geldin. O evin altında seni övenler vardır. Sen doğunca yeryüzü aydınlandı, ufuklar senin nurunla ışıklandı. Bu aydınlık ve nur ile hidayet yolunda bizler yanmaktayız."
Bu şiirin, Hassan b. Sabit'e ait olduğuna ilişkin bir rivayet de vardır.Hafiz İbn Asakir, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivaye etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.)'a sorarak dedim ki: "Anam babam sana feda olsun Ya Rasûlallah, Cennet'te sen ve Adem nerelerde bulunacaksınız?" Bu sorum üzerine önce -azı dişleri görünecek kadar- gülümsedi, sonra da şöyle buyurdu: "Ben, Adem'in sulbündeydim. Atam Nuh'un sulbündeyken gemiye bindirilmiş oldum. Atam İbrahim'in sulbündeyken onunla birlikte ateşe atılmış oldum. Anne ve babam asla gayr-ı meşru ilişki kurmamışlardır. Cenâb-ı Allah, beni hep asil sulblerden temiz ve iffetli rahimlere intikal ettirmiştir. İnsanlar, iki grup olarak ele alınacak olursa ben, mutlaka o grupların en hayırlısmdamm.Cenâb-ı Allah, benden peygamberlik sözü ve İslâmiyet taahhüdü aldı. Tevrat ve İncil'de benden söz etti. Benim sıfatlarımı, her peygambere anlattı. Yeryüzü benim nurumla, bulutlar da benim yüzümle aydınlanır. Rabbim, bana kitabını Öğretti.

Semalarında şerefimi arttırdı. Kendi isimlerinden birini bana verdi. Arş'm sahibi Mahmud (övülmüş) dur. Ben de Muhammed ve Ah-med'im. Bana, Kevser havuzunu vereceğini ve ilk şefaat eden ile şefaati ilk Önce kabul edilecek olanın ben olacağımı va'detti. Sonra ümmetim için beni, en hayırlı çağda peygamber olarak gönderdi. Allah'a çok hamd eden, iyiliği emredip kötülükten sakmdıranlar var ya, işte benim ümmetim onlardır."
ibn Abbas, Hassan b. Sabit'in Hz. Peygamber hakkında şöyle bir şiir söylediğini ifade eder:
"Daha önceleri gölgelerde ve üstü yapraklarla örtülü istirahat mahallinde (Cennet'te) idin. Sen, henüz beşer, kan pıhtısı veya bir et parçası değilken (dünyaya gelmemişken) dahi atalarının sulbündeyken Nuh'la beraber gemiye bindin. Başkaları ve Nuh ailesi, boğulma ile karşılaştı. Kuşaktan kuşağa ve ataların sulbünden anaların rahmine intikal ederek geldin dünyaya."
Onun şiiri üzerine Rasûlullah (s.a.v.); "Allah, Hassan'a rahmet etsin." buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ali de; "Ka'be'nin Rabbine andolsun ki Hassanın Cennet'e girmesi kesinlik kazandı." dedi. Hafiz İbn Asakir, bu hadisin cidden garib olduğunu söylemiştir. Ben de cidden münker bir hadis olduğunu söylüyorum.
"eş-Şifa" adlı kitabında Kadı İyaz şöyle der: "Kur'ân-ı Kerîm'den önceki kitaplarda geçen ve peygambere müjdelenen 'Ahmed' adına gelince Cenâb-ı Allah, kendi hikmetinin bir gereği olarak Rasûlullah'tan başkasının o ismi almasını ve ondan önce bir kimsenin 'Ahmed' adıyla çağırıl-masmı menetmiştir ki, kalbi zayıf kimselerin içine şüphe düşmesin ve Allah Rasûlünü başkalarıyla karıştırmasınlar.
Muhammed kelimesi de böyledir. "Muhammed adında bir peygamber gelecek..." haberi yayıhncaya ve Rasûlullah'm doğumundan kısa süre öncesine kadar ne Araplardan ne da başkalarından hiçbir kimse bu ismi almamıştı. Ancak mezkur haberin yayılmasından sonra ve Rasûlullah'm doğumuna yakın bir zamanda, gelmesi beklenen peygamberin kendi oğulları olması umuduyla Araplardan bazı kimseler, oğullarına Muhammed adını vermişlerdi. Ve Allah, peygamberliğini nereye (kime) bırakacağım daha iyi bilir.
Rasûlullah (s.a.v.)'dan önce Muhammed adım alanlar şunlardır:
1- Muhammed b. Uheyha b. Cülah el-Evsî.
2- Muhammed b. Mesleme el-Ensarî
3- Muhammed b. Berra el-Berkî
4- Muhammed b. Süfyan b. Mücaşî
5- Muhammed b. Humran el-Cu'fî
6- Muhammed b. Huzaî es-Sülemt
Bu altı kişiden başka Muhammed adını alan başkası yoktur.
ilk olarak Muhammed adını alan şahsın, Muhammed b. Süfyan b. Mücaşî olduğu söylenmektedir. Yemenlüerse, Esd kabilesinden Muhammed b. Yuhmud olduğunu söylemişlerdir.
Sonra Cenâb-ı Allah, bu adı alanların, peygamberlik iddiasında bulunmalarım veya bunlardan birinin peygamber olduğunun başkaları tarafından ileri sürülmesini menetmiştir. Hz. Peygamber'in nübüvvetini tartışılmaz derecede isbatlayan iki vasfi görülünceye kadar da, Muhammed adlı diğer şahıslarda peygamberlik intibaı verecek bir durumun zuhur etmesini engellemiştir."[13]

Rasûlullah '(S.A.V.)'In Doğumu

Allah'ın salat-ü selamı üzerine olsun Hz. Peygamber, pazartesi günü doğmuştur. Sahih-i Müslim'de yer alan Ebu Katade'nin rivayetine göre bir Arab: "Ya Rasûlallah, pazartesi günü tutulan oruç hakkında ne buyurursunuz?" diye sormuş, o da "O gün, benim doğduğum ve vahyin bana indirildiği gündür." diye cevab vermiş.
Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: " Rasûlullah (s.a.v.), pazartesi günü doğmuş, pazartesi günü peygamber olmuş, pazartesi günü Mekke'den hicrete başlamış, pazartesi günü Medine'ye vararak hicretini tamamlamış, pazartesi günü vefat etmiş, Ha-cer-i Esved'i de pazartesi günü kaldırıp yerine koymuştur."
İbn Lehia'nın rivayetine göre yukarıdaki hadîse §u ifade de ilave edilmiştir: "el-Mâide süresindeki 'Bugün dininizi size tamamladım.' ayet-i kerimesi, pazartesi günü nazil olmuştur."
Musa b. Davud'dan gelen bir rivayette yukarıdaki hadise şu ifade de eklenmiştir: "Bedir hadisesi, pazartesi günü vuku bulmuştur," Yezid b. Habip de böyle diyenlerdendir ki, bu gerçekten münker bir rivayettir. Zira îbn Asakir demiş ki: "Bedir savaşı ve 'Bugün dininizi size tamamladım." ayetinin nüzulü, cuma gününde olmuştur." İbn Asakir'in bu sözü doğrudur. Rasûlullah'ın pazartesi günü doğmuş olduğu hususunda ihtilaf yoktur. Rebiyülevvel ayının onyedisinde, cuma günü doğduğunu söyleyenler hata etmişlerdir. Onların bu sözü, doğru olmaktan çok uzaktır. Cumhur-u ulemaya göre Rasûlullah (s.a.v.)'m doğumu, rebiyülevvel ayında olmuştur. Kimine göre ikinci gece doğmuştur, "el-İstiab" adlı eserinde İbn Abdi'1-Berr, böyle demiştir. Vakidî de Ebu Ma-şer Nüceyh b. Abdurrahman el-Medenî'den böyle bir rivayette bulunmuştur. Kimine göre rebiyülevvel ayının sekizinde doğmuştur. Hu-meydî, İbn Hazm'dan böyle bir nakilde bulunmuştur. Cübeyr b. Mut'im'den de bu doğrultuda bir rivayet varid olmuştur. İbn Abdi'l-Berr, tarihçilerin bu görüşü doğruladıklarını, büyük Hatiz Muhammed b. Musa el-Havarizmî'nin de buna kesin gözle baktığını nakletmiştir. "et-Tenvir fi Mevlidi'l-Beşiri'n-Nezîr" adlı kitabında Hafiz

Ebü'l-Hitap b. Dihye de bu görüşü benimsemiştir. İbn Dihye'nin kitabında naklettiği bir görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.) rebiyülevvel ayının onunda doğmuş-
tur. İbn İshak'm esas alıp temel kabul ettiği görüşe göre, Rebiülevvel ayının onikisinde doğmuştur. İbn Ebi Şeybe'de "Musannef' adlı eserinde naklettiği bir rivayette Cabir ile ibn Abbas'm şöyle dediklerini söylemiştir:
"Rasûlullah (s.a.v.) fil senesinde, Rebiyülevvel ayının onikisinde, pazartesi günü doğmuştur. Pazartesi günü peygamber olmuş, pazartesi günü miraca çıkmış, pazartesi günü hicret etmiş ve pazartesi günü vefat etmiştir." Cumhur-u ulema nazarında meşhur olan görüş budur. Doğruyu, en iyi bilen Allah'tır.
İbn Dihye'nin bazı Şiîlerden naklettiğine göre kimileri, Rasûlullah (s.a.v.)'ın, rebiyülevvel ayının onyedisinde doğduğunu söylemişlerdir. Kimine göre de rebiyülevvel ayının bitimine sekiz gün kala doğmuştur. Bu görüşü îbn Dihye, İbn Hazm'der nakletmiştir. Humeydî'nin de kendisinden naklettiği gibi, İbn Hazm'den gelen birinci görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.), rebiyülevvel ayının sekizinde doğmuştur. Doğru olan görüş de budur. İbn Hazm'den gelen ikinci görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.), ramazan ayında doğmuştur. Bunu, Zübeyr b. Bekkar'dan İbn Abdi'1-Berr nakletmiştir. Bu garip bir görüştür. Bunun dayanağı da şudur: " Rasûlullah (s.a.v.)'a ilk vahyin ramazan ayında geldiği hususunda ihtilaf yoktur. Bu da kırk yaşma adım attığı zamanda olmuştu. Şu halde doğumu da ramazan ayında olmuştur." Bu, tartışılacak bir görüştür. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Hayseme b. Süleyman el-Hafiz, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: " Rasûlullah (s.a_.v.), rebiyülevvel ayında pazartesi günü doğdu, rebiyülevvel ayının ilk pazartesi günü kendisine peygamberlik geldi. Rebiyülevvel ayında pazartesi günü kendisine Bakara sûresi nazil oldu." Bu da gerçekten garip bir rivayettir. Bunu İbn Asakir rivayet etmiştir.
Zübeyr b. Bekkar dedi ki: Annesi, Şfb-i Ebi Talib'te Cemretü'1-Vus-ta yanında ve teşrik günlerinde Rasûlullah'a hamile kaldı Haccac b. Yusuf un kardeşi Muhammed b. Yusuf un bilinen evinde, ramazanın onikinci gecesinde de onu doğurdu.
îbn Asakir dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m annesi, muharrem ayında ve aşure gününde hamile kaldı. Fil vakasının yirmiüçüncü senesinin ramazan ayının onikisi olan pazartesi günü doğurdu. Anlatıldığına göre Harun Reşid'in annesi Hayzeran, hacca gittiğinde Rasûlullah (s.a.v.)'m doğduğu evin mescide dönüştürülmesini emretmiş. Bugün orası böyle bilinmektedir. '
Süheylî, Rasûlullah (s.a.v.)'m yirmi nisanda doğduğunu söylemiştir ki bu, çok mutedil bir zaman ve mevsimdir. Zic sahiplerinin anlattıklarına göre Rasûlullah (s.a.v.), Zulkarneyn takvimine göre 882 yılında doğmuştur. Anlatıldığına göre o esnada Tali yıldızıyla oğlak burcu arasında yirmi derecelik bir açı varmış. Jüpiter ile Merkür, akrep burcuna üç derecelik bir açıda bir arada bulunuyorlarmış ki bu, semanın ortasında bulunan bir derecedir. Oğlak burcuna da muvafiktır. Bu, ayın ilk gecede doğduğu esnada vuku bulmuş bir durumdur.
Bütün bunları, îbn Dihye nakletmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn îshak, Hz. Peygamber'in fil senesinde doğduğunu söyler. Cumhur-u ulemadan nakledilen meşhur görüş budur.
İbrahim b. Münzir el-Hizamî dedi ki: "Âlimlerimizden herhangi birinin üzerinde şüphelenmediği görüşe göre Hz. Peygamber fil senesinde doğmuştur. Fil vakasından sonra geçen sürenin kırkıncı yılının başında da peygamberlikle görevlendirilmiştir.
Beyhakî, İbn Abbas'm; "Rasûlullah, fil senesinde doğdu." dediğini rivayet etmiştir.
Muhammed b. îshak, Kays b. Mahreme'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Ben ve Rasûlullah (s.a.v.), fil senesinde doğduk Onunla yaşıtız."
Hz. Osman, Ya'mür b. Leys'in kardeşi Kubaş b. Eşyem'e: "Sen mi büyüksün, yoksa Rasûlullah mı?" diye sormuş. O da şöyle cevap vermiş:" Rasûlullah (s.a.v.), benden büyüktür. Ancak doğumda ben ondan önceyim. (Öyleki doğumumuzdan altı ay önce Mekke'ye gelen filin bıraktığı) pisliği, yeşil renkli ve değişik bir halde gördüm."[14].
İbn îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), ukaz yılında yirmi yaşındaydı. Ficar savaşı da fil vakasından yirmi yıl sonra oldu. Ka*be binasının onarılması da ukaz yılından onbeş yıl sonra oldu. Bundan beş yıl sonra da Muhammed (s.a.v.)'e peygamberlik verildi.
Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im dedi ki: Ukaz hadisesi, fil vakasından onbeş yıl sonra oldu. Ondan on yıl sonra KaT)e binası yeniden inşa edildi. Aradan onbeş yıl geçtikten sonra da Muhammed (s.a.v.)'e peygamberlik verildi.
Beyhakî, Ebül-Hüveyris'in şöyle dediğini rivayet eder: Abdülmelik b. Mervan'm, Kubaş b. Eşyem el-Kinanî el-Leys'e şöyle sorduğunu işittim: "Ey Kubaş, sen mi büyüksün, yoksa Rasûlullah mı?" Kubaş dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), benden daha büyüktür, ama ben ondan daha yaşlıyım. O, fil pisliği yanında dururdu. Pislik, değişik bir duruma girmişti. Ben bunu hatırlıyorum. Rasûîullah (s.a.v.), kırk yaşma girer girmez peygamber oldu."
Yakub b. Süfyan, Süveyd b. Gafle'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Ben, Rasûlullah'm yaşıtıyım. O, fil senesinde doğdu."
Beyhakî dedi ki: Süveyd b. Gafle'nin şöyle dediği de rivayet olunmuştur: "Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'dan iki yaş küçüğüm."
Yakub b. Süfyan, Muhammed b. Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet eder: Resûlullah (s.a.v.), fil senesinde doğdu. Onbeş yıl sonra Ukaz savaşı oldu. Fil hadisesinin yirmibeşinci yılının başında Ka'be yeniden inşa edildi. Kırkıncı yılının başında da ResûluUah'a peygamberlik geldi.
Demek istediğimiz şu ki; Cumhur-u ulemanın kavline göre Rasûlullah (s.a.v.), fil olayının vuku bulduğu senede doğmuştur. Kimine göre o olaydan bir ay sonra, kimine göre kırk gün sonra, kimine göre de elli gün sonra doğmuştur.
Ebu Cafer el-Bakır; "Fil, muharrem ayının ortasında Mekke'ye geldi. Rasûlullah (s.a.v.)'da ondan ellibeş gece sonra doğdu." demiştir.

Başkaları dediler ki: "Fil hadisesi, Rasûlullah (s.a.v.)'m doğumundan on yıl önce vuku bulmuştur." Bu görüşü bize nakleden, îbn Ebza'chr. Bu hadisenin, Rasûlullah'm doğumundan yirmiüç yıl önce cereyan ettiğini söyleyenler de vardır. Bu rivayeti - önce de söylediğimiz gibi- Şuayb b. Şuayb babasından, o da dedesinden nakletmiştir.
Hz. Peygamberin, fil vakasından otuz yıl sonra doğduğunu söyleyenler de olmuştur. Musa b. Ukbe, Zührî'den böyle bir nakilde bulunmuş ve bu görüşü de benimsemiştir. Allah'ın rahmeti, onun üzerine olsun.
îbn Asakir'in rivayetine göre Ebu Zekeriya el-Aclahî: "Hz. Peygamber, fil vakasından kırk sene sonra doğmuştur." demiştir ki bu rivayet cidden gariptir. Bundan daha da garip olan, Halife b. Hayyat'm rivayetine göre îbn Abbas'm söylediği şu sözdür: "Rasûlullah (s.a.v.).), fil vakasından onbeş sene önce doğmuştur."
Bu da garip, münker ve zayıf bir rivayettir. Halife b. Hayyat demiş ki: Üzerinde icma edilen görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.), fil vakasının cereyan ettiği senede doğmuştur. [15]

Hz. Peygamber Nasıl Doğdu?

Daha Önce de anlatıldığı gibi Abdülmuttalib, oğlu Abdullah'ın kurtuluş fidyesi olarak yüz deveyi keserek adağını yerine getirmişti. Böylece yüce Allah, Abdullah'ı selamete erdirmişti. Zira yüce Rabbimiz, onun sulbünden Adem oğullarının efendisi, ümmî, son peygamberin gelmesini ezelde takdir buyurmuştu. Nihayet Abdullah, kurban gibi boğazlanmaktan kurtulmuş, babası da onu Kureyş'in en şerefli aşiretinden olan Vehb b. Abdumenaf b. Zühre ez-Zühriye'nin kızı Amine ile evlendirmiş, o da Rasûlullah (s.a.v.)'a hamile kalmıştı.
Varaka b. Nevfel'in kızkardeşi olup Ümmü Kattal künyesiyle tanınan Rakika binti Nevfel, Amine ile gerdeğe girmesinden önce Abdullah'ın alnında bir nur görmüş, bu nurun kendisine geçmesini arzulamış-tı. Çünkü kardeşi Varaka'dan Muhammed (s.a.v.)'in, peygamber olarak geleceğine ve zamanının yaklaştığına dair müjdeler duymuştu. Bu yüzden kendini, Abdullah'a vermek istedi. Bazıları, onunla evlenmek istedi, demişlerdir ki, kuvvetli ve doğru olan görüş te budur.
Ama yine de doğruyu en iyi bilen, Allah'tır.
Ümmü Kattal, her ne kadar kendini ona vermek istediyse de Abdullah, onun bu istediğini kabule yanaşmadı. Gerdek neticesinde o parlak nur, Amine'ye geçti. Abdullah, tekrar Ümmü Kattal'm yanma döndü. Ama bu defa da Ümmü Kattal: "Benim sana ihtiyacım yok." diyerek onun istediğini reddetti. Elden kaçan firsata yanıp pişman oldu ve daha önce nakletmiş olduğumuz o fasih ve beliğ şiirini okudu.
Abdullah'ın o gayr-ı meşru ilişkiden korunması, kendi şerefi için değil, Rasûlullah'm şerefi içindi. Zira yüce Rabbimizin de buyurduğu gibi: "Allah, peygamberliği vereceği kimseyi daha iyi bilir." (el-En'âm, 124.)
Sağlam senetlerle rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Ben flörtten (gayr-i meşru birleşme) değil, nikah (h bir evlilik) ten doğdum."
Demek istediğim şu ki: Anası kendisine hamile iken Rasûlullah (s.a.v.)'m babası Abdullah vefat etmiştir. Meşhur görüş budur.
Muhammed b. Sa'd, Eyyüb b. Abdurrahman b. Ebi Sa'saa'mn şöyle dediğini rivayet eder: Abdülmuttalib oğlu Abdullah Küreyşlilerin ticaret kervanlarından biriyle Şam ve Gazze'ye gitti. Ticaret işi tamamlandıktan sonra döndüler. Dönüşte Medine'ye uğradılar.O esnada Abdulah hastaydı. "Medine'de, Adiyy b. Neccar oğulları olan dayılarımın yanında kalacağım." dedi. Orada bir ay süreyle hasta yattı. Arkadaşları, yola devam edip Mekke'ye döndüler. Abdülmuttalib, oğlu Abdullah'ı onlara sordu. Onlar da: "Onu dayıları Adiyy b. Neccar oğullarının yanında hasta olarak bıraktık." dediler. Bunun üzerine Abdülmuttalib, büyük oğlu Haris'i Medine'ye gönderdi. Medine'ye varan Haris, Abdullah'ın vefat ettiğini ve Nabiğa'mn evine defnedildiğini gördü. Mekke'ye dönüp durumu babasına haber verdi. Ölüm haberini duyduklarında babası Abdülmuttalib ile bacı ve kardeşleri, Abdullah için çok acı çekip üzüldüler. O esnada Rasûlullah (s.a.v.), ana rahmindeydi. Abdullah, yirmibeş yaşında vefat etmişti. Vakidî; "Abdullah'ın vefatı ve yaşı hususunda bize göre en sağlam kavil budur." demiştir. Yine Vakidî, Zührî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Abdülmuttalib, yiyecek için kendilerine hurma getirme göreviyle Abdullah'ı Medine'ye göndermişti, o da orada vefat etmişti.
Muhammed b. Sa'd'm bir rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), yirmi-sekiz aylık iken babası Abdullah vefat etmiştir. Yedi aylık iken babasının vefat ettiğini söyleyenler de olmuştur. Ana rahmindeyken babasının vefat etmiş olduğu görüşü, Muhammed b. Sa'd'm ifadesine göre daha sağlamdır.
Zübeyr b. Bekkar, îbn Harbuz'un şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah, iki aylık iken babası Abdullah Medine'de vefat etti. Dört yaşındayken annesi vefat etti. Sekiz yaşındayken de dedesi vefat etti. Vefat ederken de onu amcası Ebu Talib'in vesayetine bıraktı."
Vakidî ile katibi Muhammed b. Sa'd, Peygamber Efendimiz'in ana karnında bir cenin iken, babasının vefat ettiği görüşünü tercih etmişlerdir ki bu da yetimliğin en son derecesi ve en yüksek mertebesidir.
Bir hadiste şöyle bir ifade geçmişti:
"Annemin, bana hamile iken gördüğü rüyaya göre sanki ondan bir nur çıkarak (çevreyi) aydınlatmış ve Şam saraylarını kendisine göstermişti.»
Muhammed b. îshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.)'m annesi Vehb kızı Amine demiş ki; Ben, Rasûlullah'a hamile olduğumda bana

şöyle dendi: "Sen, bu ümmetin efendisine hamile kaldın. Onu doğurduğunda şöyle söyle: "Onu her hasedçinin, her iyi geçiner kusurlunun ve liderlik iddiasında bulunan her kölenin şerrinden, bir ve tek olan (Allah'a) emanet ediyorum. O'na sığınıyorum. O beni korur. Çocuğum, şerefli ve övgüye layık olan Allah'ın himaye sindedir. Gelişip büyüyünceye ve ortaya çıkıncaya kadar Allah'ın koruması altındadır." Rahmindeki çocuğun, bu ümmetin efendisi olduğu şundan anlaşılıyor: O'nun doğumuyla birlikte bir nûr çıkacak. O nur, Şam diyanndaki Busra saraylarını bütünüyle aydınlatacaktır. Doğduğunda ona, Muhammed adını koy. Çünkü onun adı, Tevrat'ta Ahmed olarak belirlenmiştir. Gök ve yer ehli onu överler, incil'de de onun adı, Ahmed olarak belirlenmiştir. Gök ve yer ehli, onu överler. Kur'ân'da onun adı, Muhammed olarak belirlenmiştir. Bundan da anlaşılıyor ki Amine hatun, Rasûlullah (s.a.v.)'a hamile kaldığında kendisinden bir nur çıktığını ve o nurun, Çevreyi aydınlatarak Şam saraylarını kendisine gösterdiğini görmüştür. Rasûlullah'ı doğurduktan sonra da bu rüyanın tevilini aynen görmüştür. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Muhammed b. Sa'd, îbn Abbas'tan rivayet etti ki; Vehb kızı Amine şöyle demiştir: "Rasûlullah'a hamile kaldığım günden itibaren hamilelikle ilgili bir sıkıntı çekmedim. Onu doğurduğum zaman, beraberinde bir de nur çıktı. O nur, ona doğuyla batı arasını baştan başa aydınlatıp gösterdi. Sonra ellerine dayanarak yere düştü. Yerden bir avuç toprak aldı ve başını semaya kaldırdı."

Bazıları, doğarken Rasûlullah (s.a.v.)'m diz üstü yere çömeldiğini, beraberinde bir nur çıkıp o nurun Şam saraylarım ve caddelerini aydınlattığım, öyleki, Busra'daM develerin boyunlarının dahi o aydınlıkta göründüğünü, Rasûlullah'm da başını o esnada semaya diktiğini söylemişlerdir.

Beyhakî, Osman b. Ebil-As'm şöyle dediğini rivayet eder: Annem, Vehb kızı Amine'nin Rasûlullah'ı doğurduğu gece orada hazır bulunduğunu bana anlatarak şöyle dedi: "Rasûlullah'm doğduğu evde her neye bakarsam nur oluyordu. Yıldızlara baktığımızda bize o kadar yaklaşıyorlardı ki, neredeyse üzerimize düşecek sanıyordum!..-

Kadı lyaz, Amine hatuna ebelik yapan ve Abdurrahman b. Avfin annesi olan Şifa hanımın şöyle dediğini rivayet eder: Şifa hanım dedi ki: 11 Rasûlullah (s.a.v.), doğup elime geldiğinde ağladı. O esnada görünmezlerden bir ses geldi. Sesin sahibi ona: "Allah sana rahmet etsin." diyordu. Rasûlullah doğarken, beraberinde bir de nur çıktı. O nurun verdiği aydınlıkla, Bizans saraylarını gördüm."

Muhammed b. İshak dedi ki: Amine, Rasûlullah'ı doğurunca, cariyesini Abdülmuttalib'e haber vermek üzere gönderdi. Amine hamileyken Rasûlullah'ın babası ölmüştü. Rasûlullah, yirmisekiz aylık iken babasının vefat ettiğini söyleyenler de vardır. Bunlardan hangisinin doğru olduğunu Allah bilir. Rasûlullah babasız kaldığı için, cariye Abdülmuttalib'e: "Bir oğlun oldu. Gel de ona bak!" dedi.

Abdülmuttalib yanlarına geldiğinde Amine, hamile kaldığı anda gördüklerini, hamileyken Muhammed (s.a.v.) hakkında kendisine söylenenleri, doğan çocuğa konulacak isim hakkında kendisine verilen direktifi anlattı.

Abdülmuttalib, çocuğu alıp Ka'be'deki Hübel putunun yanma götürdü. Kalkıp şu şiiri okuyarak Allah'a şükredip duada bulundu:

"Teri hoş kokan şu çocuğu bana veren Allah'a hamd olsun. Henüz beşikteyken diğer çocuklara üstün olan şu çocuğu, köşe taşları bulunan Ka'be'ye emanet ediyorum. Tam bir delikanlı oluncaya dek Kabe'nin himayesinde kalsın. Onu, dengesiz bir hasetçinin, gözleri görmeyen, basiretsiz kötü niyetlilerin şerrinden Ka'be'ye emanet ediyorum. Sözü tutulur bir insan haline gelinceye kadar, Kabe'nin himayesinde kalsın. Ey (şanlı) çocuk! Sen, Kur'ân'da ve övgüsü sabit kitaplarda Ahmed kelimesiyle adlandırılmışsın. Bu adın diller üzerinde de yazılıdır."

Beyhakî, Hz. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.), sünnetli ve göbeği kesilmiş olarak doğdu. Dedesi Abdülmuttalib buna hayret etti. Rasûlullah'm itibarı, onun nazarında büyük oldu. "Şu oğlum büyük adam olacak." dedi ve öyle de oldu." Bu hadisin doğruluğu üzerinde tartışılabilir.

İbn Asakir, Enes'ten Rasûlullah'm şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Allah katında değerli olduğumdan ötürü ben, sünnetli olarak doğdum ye hiç kimse haya yerimi görmedi."

İbn Ömer (r.a.) de; "Rasûlullah (s.a.v.), sünnetli olarak doğdu." demiştir.

İbn Asakir, Ebu Bekre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Cebrail (göğsünü yarıp Zemzem suyuyla) kalbim temizlediği esnada Rasûlullah'ı sünnet etmiştir." Bu, cidden garip bir rivayettir.

Bir rivayete göre dedesi Abdülmuttalib, Hz. Peygamber'i sünnet etmiş, sünnet yemeği vererek bütün Kureyşlüeri o yemekte bir araya getirmiştir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Beyhakî, Ebu Hakem et-Tanuhî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ku-reyş kabilesinde doğan bir çocuğu Kureyşli kadınlara teslim ederler, kadınlar da onun üzerine bir çömleği ters çevirip kapatırlar; çocuk, sabaha kadar o çömleğin altında kalırdı. Rasûlullah (s.a.v.) doğduğunda dedesi Abdülmuttalib, onu Kureyşli kadınlara teslim etti. Bilinen şekilde onun da üzerine bir çömlek koydular. Sabahleyin gelip baktıklarında çömleğin ikiye bölünmüş, Rasûlullah (s.a.v.)'m da gözlerini açıp semaya dikmiş olduğunu gördüler. Onu, alıp Abdülmuttalib'e getirdiklerinde: "Bunun gibi bir bebek görmedik. Yanma vardığımızda çömleğin yarılmış, kendisinin de gözlerini açıp semaya dikmiş olduğunu gördük!" dediler. Bunun üzerine Abdülmuttalib; "Onu muhafaza edin. Onun büyük bir adam olacağım veya bir iyiliğe mazhar olacağını ümid ediyorum." dedi.

Doğumunun yedinci gününde de onun için bir kurban keserek Ku-reyşlileri yemeğe çağırdı. Yemeği yedikten sonra; "Ey

Abdülmuttalib! Şerefine bize ziyafet verdiğin şu oğluna (torununa) ne ad koydun bakalım?" diye sordular. O da; "Muhammed koydum." dedi. "Kendi aile efradından birinin adını niye ona vermedin?" diye sormaları üzerine Abdülmuttalib şu cevabı verdi: "Gökte Allah'ın, yerde de bütün yaratıkların onu Övmesi için ona bu adi verdim."
Lügat (dil) âlimleri dediler ki: İyi vasıfları kendinde toplayan adama Muhammed denir. Nitekim şairin biri demiş ki:
"Ey laneti kabullenmeyen adam! Devemi şerefli, asil, âlicenap ve Muhammed (Övülen) için, (yani senin için) hazırlanarak sana geldim."
Bazı âlimler dediler ki: Rasûlullah (s.a.v.)'a Muhammed adını koymalarım, Cenâb-ı Allah onlara ilham etti. Çünkü onda Övgüye layık iyi nitelikler vardı. İsim ve fiil, isim ve müsemma, hem maddeten hem manen bir araya gelsin, diye ona Muhammed adım koydular. Nitekim amcası Ebu Talib bir şiirinde şöyle demiştir:
(Bu şiirin Hassan'a ait olduğuna ilişkin bir rivayet de vardır): "Alldı, ona kendi isim kökünden bir isim verdi ki onu yüceltsin. Arş'in sahibi Allah'ın bir adı da Mahmud (övülmüş) dur. Onun adıâse, Muhammed'dir."
Allah dilerse, Rasûlullah (s.a.v.)'m isimlerini, zahiri niteliklerini (dış görünüşünü), temiz ahlakını, peygamberlik delillerini,mertebesinin üstünlüğünü ve faziletlerim, kitabın sonunda anlatacağız.
Beyhakî, Hz. Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Dedim ki: *Ya Rasûlallah! Senin peygamberliğini isbatlayan bir emare İslâm'a girmeme sebep oldu. Sen daha beşikteyken aya parmağınla işaret ederek anlaşılmaz şeyler söylüyordun. Ay, kendisine gösterdiğin tarafa meylediyordu."
Bunun üzerine Rasûlullah, bana dedi ki: "Ben ay ile konuşuyordum. O da benimle konuşuyor ve ağlamamam için beni avutuyordu. Arş'ın altında secde ederken onun sesini işitiyordum." [16]

Hz. Peygamberin Doğduğu Gece Meydana Gelen Olaylar

"Hevatifü'1-Cann" babında da anlattığımız gibi Hz. Peygamber'in doğum gecesinde putlar, yerlerinden sarsılıp yüz üstü yere düşmüşlerdi. Habeş (kralı) Necaşi, bazı olağanüstü durumlar müşahede etmiş, Hz. Peygamber'in doğumuyla birlikte bir nur zuhur ederek Şam saraylarını onlara göstermiş, Hz. Peygamber'in kendisi de başım semaya dikerek diz üstü yere çökmüş gibi bir vaziyette doğmuş, üzerine kapatılan çömlek ikiye bölünmüş, doğduğu evde bir nur görülmüş, göklerdeki yıldızlar o eve yaklaşmış ve benzeri diğer bazı harika olaylar görülmüştü.
Süheylî'nin Bakiyy b. Mahled el-Hafız'm tefsirinden naklettiğine göre iblis; lanetlenip Cennet'ten kovulduğunda, yeryüzüne indirildiğinde, Rasûlullah (s.a.v.)'m doğumu anında ve Fatiha sûresi nazil olduğunda olmak üzere dört kez inleyip feryad etmiştir.
Muhammed b. İshak, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Yahudi'nin biri, Mekke'ye yerleşip orada ticaret yapmaya başlamıştı. Hz. Peygamberin doğduğu gece Kureyş meclisinde, "Ey Kureyşliler! Bu gece doğan bir çocuğunuz oldu mu?"diye sormuş, onlar da, "Vallahi bilmiyoruz.1' deyince, Yahudi şu karşılığı vermiş: "Allahü Ekber. Eğer böyle bir şey olmadıysa mesele yok. Bana bakın,söyleyeceklerimi kafanıza iyice yerleştirin. Bu gece doğan çocuk, bu son ümmetin peygamberi olacaktır. İki omuzu arasında, at yelesi gibi peşpeşe tüyleri olan bir alamet vardır. İki gece süt emmeyecektir. Çünkü cinlerden bir ifrit, parmağını onun ağzına koyup süt emmesini engelleyecektir."
Yahudi'nin bu sözleri karşısında hayrete düşen Kureyşliler, toplantı yerinden dağılıp evlerine gittiklerinde herkes, söylenenleri ailesine anlattı. Dediler ki; Abdülmuttalib oğlu Abdullah'ın bir oğlu dünyaya geldi, adım da Muhammed koydular. Sonra birbirleriyle karşılaşan Kureyşliler; "Yahudi'nin söylediklerini duydunuz mu? Sözünü ettiği çocuğun doğumunu haber aldınız mı?" diye birbirlerine sorular yönelttiler. Koşup Yahudi'nin yanma vardılar, Hz. Peygamber'in doğum haberini verdiler. O da; "Gelin, beraberce bebeğin yanma gidelim de onu görelim." dedi. Onunla birlikte Amine'nin odasına girip kendisine; "Oğlunu bize göster bakalım." dediler. Bebeği getirip onlara teslim etti.Sırtım açtılar, omuzları arasındaki alameti gördüler. Yahudi, bayılıp düştü. Ayılmca, ona: "Yazıklar olsun sana, neyin var?" diye sordular. O da şöyle dedi: "Vallahi peygamberlik, İsrail oğullarının elinden çıktı artık. Buna sevindiniz değil mi ey Kureyşliler? Allah'a andolsun ki, o size öyle bir zor verecek ve öyle bir güce erişecek ki, haberi, doğudan ve batıdan çıkacaktır."[17].
Muhammed b. İshak, Hassan b. Sabit'in şöyle dediğim rivayet eder: "Ben, yedi veya sekiz yaşlarında yetişkin bir çocuktum Görüp duyduklarımı anlayabilecek durumdaydım. Bir sabah Yahudi'nin biri, Medine'de yüksek bir sesle, "Ey Yahudi topluluğu!" diye bağırmaya başladı. Halk etrafına toplandı. (Söylenenleri ben de dinliyordum). Ona; "Neyin var?" diye sordular. O da dedi ki: "Bu gece doğan Ahmed'in, yıldızı doğdu."
"Delailü'n-Nübüvve" adlı kitabında Hanz Ebu Nuaym, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etti: Babam Malik b. Sinan diyordu ki; "Savaşa son verdiğimiz bir barış dönemindeyken bir gün, kendileriyle sohbet etmek için Abdüleşhel oğullarının yanma gittim. Yahudi Yuşa'nm şöyle dediğini duydum: "Ahmed adında, Harem'den çıkacak bir peygamberin ortaya çıkma zamanı geldi. "Halife b. Salebe el-Eşhelî, alay edercesine, "Onun özellikleri nelerdir?" diye sorunca Yuşa' dedi ki: "Öyle bir insandır ki; boyu ne uzun, ne de kısadır. Gözlerinde kızarıklık vardır. İnce kadifeden bir çeşit örtüye bürünür, merkebe biner, kılıcı omuzunun üzerindedir ve buraya da (Medine'ye) hicret edecektir."
Malik b. Sinan, sözüne devamla diyor ki:

Bu sohbetten sonra ben, kendi kabilem olan Hudra oğullarının yanına döndüm. O gün ben, Yahudi Yuşa'nm söylediklerine şaşmıştım. Bir de baktım ki bizim kabileden biri şöyle diyor: "Bunu sadece Yuşa mı söylüyor, sanıyorsun? Medineli bütün Yahudiler böyle diyorlar!"
Hudra oğullarının yanından ayrılıp Kurayza oğulları kabilesine gittim. Orada bir gruba rastladım. Hz. Peygamber'den bahis açıldı. Orada bulunan Zübeyr b. Bata şöyle dedi: "Sadece bir peygamber ortaya çıkacağı zaman doğan kızıl yıldız doğdu Sadece Ahmed adındaki peygamberin gelişi bekleniyor. Buraya da (Medine'ye) hicret edecektir."
Ebu Said dedi ki: "Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde, Zübeyr'in söylediklerini babam ona anlattı. Hz. Peygamber dedi ki "Zübeyr Müslüman olsaydı, onun akrabaları olan Yahudi reisleri de Müslüman olurlardı. Onlar, hep ona tabi idiler."
Ebu Nuaym, Zeyd b. Sabit'in şöyle dediğini rivayet etti: "Beni Ku-rayza ve Beni Nadir Yahudi kabilelerinin bilginleri, Hz Peygamberin evsafından bahsederlerdi. Kızıl yıldız doğduğunu, Rasûlullah'ın peygamber olduğunu, ondan sonra artık peygamber gelmeyeceğini, adının Ahmed olduğunu, Medine'ye hicret edeceğini söylediler. Hz. Peygamber, Medine'ye gelince kıskanıp peygamberliğini inkar ettiler."
Ebu Nuaym ile Muhammed b. Hibban, Zeyd b. Anar b. Nüfeyl'in şöyle dediğini rivayet eder: Yahudi bilginlerinden biri, bana dedi ki: "Senin beldende bir peygamber ortaya çıktı veya çakacak. Çünkü onun yıldızı doğdu. Geri dön de onu tasdik et ve ona uy." [18]

---

[1] Cehennem.

[2] Burada şöyle bir itiraz ileri sürülebilir: Cahiliye döneminde Hz. Peygamber'in bu faziletli davranışı göstermesi öncelikle gerekirken nasıl oluyor da, putlar adına kesilen hayvanların etlerini yememeye Cenâb-ı Allah Zeyd'i muvaffak kılıyor? Süheylî, bu itiraza iki şekilde cevap vermiş. Şöyleki:
a- Yukarıdaki rivayette Hz. Peygamber'in yemekten yediğine dair bir kayıt yoktur. Ancak, yemeğin sofraya getirilmesi esnasında Zeyd'in, "Üzerine Allah adı anılmayan yemekten yemem." dediği ifade edilmektedir.
b- Zeyd bunu, daha önceki şer'î bir hükme dayanarak değil de kendi görüşüne dayanarak yapmıştır. Daha önce mevcud olan îbrahim dinine göre ancak, leş yemek haram kılınmıştı. Yoksa Allah'tan başkası adına kesilen hayvanların etlerini yemek, haram değildi. Bu, islâm tarafından haram kılınmıştır.
Bazı usûl âlimleri derler ki: Hakkında yasaklayıcı serî bir hüküm gelmedikçe eşyada aslolan, mübahlıktır. (Bkz. er-Ravzü'1-Enf, 1,147.)

[3] Buharî, Menakıbul-Ensâr, 24.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/380-388.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/389.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/389-390.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/390-395.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/395-397.

[9] Bu rivayetten açıkça anlaşıldığına göre o kadın, Abdullahla fuhuş yapmak istemiş, ama Abdullah ona yanaşmamış. Ertesi gün güya Abdullah istediği halde kadın yanaşmamış. Gerekçe olarak da dün Abdullah'ta gördüğü nuru, bu gün göremeyişini ileri sürmüş. Bunda, Abdullah'a bir suçlama vardır. Fuhşun da güya yüzde görülen nura rağbetten ötürü yapılmak istendiğine dair bir felsefe yapılmaktadır! Oysa peygamberlik nuru, erkeklik organının bir ifrazatı olmadığı gibi, yüzde görülen bir parlaklık da olamaz. Bu rivayetin, uydurma olduğu açıkça görülmektedir. Bu, övgü şeklinde yapılan bir yermedir. Şunu da belirtelim ki o kadın, daha sonra gelerek Abdullah'la evlenme talebinde bulunmuştur. (M. Abdülvahid)

[10] Bu şiirin de asılsız olduğu açıkça görülmektedir. İfade bozukluğu ve konu basitliği vardır, islâm'ın diğer prensipleri dururken, özel olarak oruçtan bahşediliş sebebini anlayamıyorum. (M. Abdülvahid)

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/397-399.

[12] Mekke'de bir semtin adı.

[13] Kadı îyaz, eş-Şifa, s. 190. (Osmanlı baskısı.)
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/400-410.

[14] Tirmizî, Menakıb 2.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/411-414.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/414-419.

[17] Rasûlullah (s.a.v.), azap peygamberi değil, rahmet peygamberi idi. "Ey Muhammed! Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik." (el-Enbiyâ,107.) Bu nedenle bu gibi metinleri dikkat ve ihtiyatla karşılamak, doğruyu kavramak gerekir. Buna benzer bir şiir de önceki sayfalarda geçmişti: "Ahir zamanda onların bir peygamberi gelecek. Çok adam öldürecek, çok kimseleri vuracak!"

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/420-422.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Kisra Sarayının Sarsılması
Hz. Peygamberin Süt Anneleri Ve Dadıları
Hz. Peygamberin Süt Anneye Verilmesi
Fasıl
Fasıl
Hz. Peygamberin, Amcası Ebu Talib İle Birlikte Şam'a Gitmesi Ve Rahip Bahira İle Karşılaşması
Rahip Bahira Kıssası
Hz. Peygamberin Yetiştirilmesi, Allah'ın Onu Koruyup, Yetim İken Barındırması, Yoksul İken Zengin Kılması
Hz. Peygamberin Ficar Harbine Katılması
Hz. Peygamberin, Hilfu'l-Fudul Cemiyetine Girmesi
Hz. Peygamberin Hz. Hatice İle Evlenmesi
Fasıl
Kureyşlilerin, Ka'be'yi Yeniden Yapmaları

Kisra Sarayının Sarsılması

Hz. Peygamberin doğduğu gece İran'da saray balkonlarının yıkılıp yere düşmesi, Mecusilerin ateşinin sönmesi, Mubezan'ın rüya görmesi ve diğer benzeri işaretler meydana gelmiştir.
Ebubekir Muhammed b. Cafer b. Sehl el-Haraitî, "Hevatifül-Cann" adlı kitabında -155 yaşındaki- Hani el-Mahzumfnin şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.)'m doğduğu gece, kisranm sarayı sarsılmış ve sarayın ondört balkonu yere düşmüş, İran'daki Mecusilerin 1000 yıldan beri ara vermeden yanan ateşi sönmüş, Buhayra gölü kurumuştu. Kisra Mubezan'da,rüyasmda damızlık develerin soylu atları önlerine kattıklarını, Dicle'yi geçip ülkelerine yayıldıklarını görmüştü. Sabah uyandığında bu rüyadan ürkmüş, ancak yiğitliğine yediremediğinden dolayı sabretmiş ve korkmuyormuş gibi görünmüştü. Daha sonra bunu, vezirlerinden gizleyemeyeceğini anlayınca onları toplantıya çağırdı; taam giyip tahta oturdu. Vezirler toplandıklarında onlara, "Sizi niçin toplantıya çağırdığımı biliyor musunuz?" diye sordu. Onlar da, "Hayır, ancak hükümdarımız bize açıklarsa öğreniriz." dediler. Toplantı devam etmekteyken, kendisine Mecusi ateşinin söndüğünü bildiren bir mektup geldi. Bu, onun üzüntüsünü daha da artırdı.
Mubezan: "Allah, memleketin ahvalini düzeltsin." dedikten sonra rüyasını ve rüyada gördüğü develeri anlattı. "Bu ne olabilir ey topluluk?" diye sordu. Onlar da şu cevabı verdiler: "Arap diyarında bir olay meydana gelecektir. Olayın kahramanı, onların en bilgilüerindendir." Bu konuşmalardan sonra kisra, valilerinden Numan b. Münzir'e bir mektup yazdı. Mektubunda, "Bana soracağım sorulara cevap verecek bilgili bir adam gönder..." dedi. Numan b. Münzir de ona Abdülmesih b. Amr b. Hayyan b. Bukayle el-Gassanf yi gönderdi. Adam, huzuruna var-" dığında kisra ona; "Senden sormak istediklerim hakkında bilgin var mı?" diye sordu. Adam dedi ki: "Bana haber verirsin. Ya da hükümdarım, sormak istediğini sorar. Eğer bilirsem, cevabını veririm. Bilemezsem, bilen birini size haber veririm." Nihayet sorular soruldu. Cevap vermekten aciz kalınca dedi ki: "Bu konuları dayım Satih bilir. Şimdilerde o, Şam'ın yüksek mahallelerinde ikamet etmektedir."
Bunun üzerine kisra, Abdülmesih'e; "Ona git. Sana sorduklarımı ona sor. Alacağın cevapları bana getir!" dedi. Abdülmesih, yola çıkıp Sa-tih'in yanına vardı. Ölmek üzere olan Satih'e selam verdi, konuşmaya başladı, ama Satih cevap vermiyordu Bunun üzerine şöyle bir şiir okudu:
'Yemenin civannıerd adamı sağır mı oldu, yoksa duyuyor da cevap mı vermiyor? Yoksa öldü mü, yoksa halka gelen ölüm, onu kapıp götürdü mü? Ey problemleri çözen kişi, senin hanedanından olan kabile şeyhi sana geldi. O, bu problemleri çözemedi, aciz kaldı. Annem de Zi'b b. Hacen kabilesindendir. Mavi gözlü, keskin dişli ve söylenenleri dinlemek için kulak kabartan, beyaz tenli, geniş abalı, iri bedenli bir kimseyim ben. Acem hükümdarının elçisiyim. Gözlerimi, uyku bürüdü. İri cüsseli rahvan deve, beni uzak yerlerden getirdi. Yıldırımlardan ve zamanın kuşkulu hallerinden ürkmeden, mesafeler katedip geldim sana. Tepeleri aştım, nihayet göğsü ve sırtının altı çıplak bir adama geldim. Sanki Seken dağının iki yanı sarsıldı da harekete geçen rüzgar, çevredeki yığılı topraklarla o çıplağın açık yerlerini örttü."
Satih, Abdülmesih'in şiirini dinledikten sonra başını kaldırıp konuşmaya başladı: "Abdülmesih, rahvan deveye binip Satih'in yanma geldi. Satih ise, ölmek üzeredir. Abdülmesih'i; kisranm sarayı sarsıldığı, Mecusilerin ateşi söndüğü, Mubezan1 da rüya gördüğü için, Sasan oğullarının hükümdarı göndermiştir. Mubezan, rüyasında damızlık develerin, rahvan atları önlerine kattıklarım ve Dicle'yi aşarak öte ülkelere yayıldıklarını görmüştü.
Ey Abdülmesih! Okuma çoğaldığında, büyük bastonun sahibi ortaya çıktığında, Semave vadisi taştığında, Sava gölü kuruduğunda, Mecusi ateşi söndüğünde Şam, artık Satih için Şam olmayacaktır. Şam'a, kisranm sarayındaki balkonlar sayısınca kral ve kraliçeler hakim olacaktır. Gelecek olan her şey, mutlaka gelecektir." Böyle dedikten sonra Satih yerinden ayrıldı. Abdülmesih de kalkıp bineğine bindi. Binerken şu şiiri okuyordu:
"Haydi, paçaları sıva bakalım. Sen, azimli ve girişkensin. Hiçbir ayırma ve değiştirme, seni korkutmasın. Sasanîlerin memleketi elden giderse, bu onları korkutur. Halbuki zamanın devir ve dönemleri var. Onlar bir yere geldiklerinde, saldırılarından aslanlar, bile korkar. Sarh'm kardeşi Behram ve kardeşleri ile Hürmüzan ve Sabur, onlardandır. İnsanlar, baba bir kardeşler gibidirler. Birinin gücünün azaldığını bildiler mi, artık o hakir olur ve terk edilir. Niceleri var ki, onların çok kulaklı arkadaşları vardır.Onları, zurnalar eğlendirirken ortaya çıkarlar. Bımlarsa ana bir kardeşlerdir. Bir mal ve akar (gelir getiren) gördüklerinde böyle yaparlar. Diğerleri gayb tarafından korunup yardım görürler. İyilikle kötülük, aynı ölçüde ve

birbirlerine bitişiktir. İyiliğin peşinden gidilir, kötülüktense kaçınılır."
Abdülmesih, ldsranın yanma döndüğünde, Satih'in söylediklerini ona anlattı. Kisra da, "Bizden ondört kral, hüküm sürünceye kadar neler olur neler.. O zamana kadar Allah büyüktür." dedi. Kisra hanedanından on hükümdar, dört yıl içinde gelip geçti. Kalan dört hükümdarsa, Hz. Osman'ın halifeliği zamanında tahtta oturdular. Beyhakî'nin de bu doğrultuda bir rivayeti vardır.
Sasanî saltanatı, Yezdicürd (Yezdücerd?) b. Şehriyar b. Pervaz b. Hürmüz b. Nuşirevan zamanında yıkıldı. Bu, onların son hükümdarı oldu. Bunun zamanında saray yarılıp çatladı. Ataları ve selefleri 3164 sei ne hüküm sürmüşlerdi. İlk hükümdarları Ciyomert b. Ümeym b. Laviz b. Sam b. Nuh idi.
îbn Asakir'in ifadesine göre Satih'in asıl adı, Rebi b. Rebia b. Mesud b. Mazin b. Zi'b b. Adiyy'b. Mazin b. Ezd'dir. Babasının Rebia değil de Mesud olduğunu söyleyenler de vardır. Anası, Red'a binti Sa'd b. Haris el-Hacurî'dir. Nesebi hakkında başka şeyler söyleyenler de vardır. Satih, Cabiye'de yaşardı.
Ebu Hatim es-Sicistanfnin bu konuda şöyle dediği rivayet edilir: Aralarında Ebu Ubeyde ve diğerlerinin de bulunduğu bazı âlimlerin şöyle dediklerini işittim: Satih, Lokman b. Ad'dan sonra yaşamıştır. Se-belileri bastıran Arim selinden sonra doğup Hükümdar Zi Nüvas'm zamanına kadar yaşamıştır. Bu da yaklaşık üç asırlık bir zamandır. Bahreyn'de ikamet ederdi. Abdülkays kabilesi, Satih'in kendilerinden olduğunu söylerler. Fakat Ezdiler bunu kabul etmeyip kendilerinden olduğunu iddia ederler. Muhaddislerin çoğu der ki: Satih, Ezd kabilesinden-dir. Ancak onun, Ezd kabilesinden olduğunu, oğlundan başka söyleyen biri bulunduğunu bilmiyoruz.
îbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilir: "Satih'in insana benzer tara-fi yoktu. Tahta kütük üzerine konulan et gibiydi. Başı, gözleri ve avuçları dışında, vücudunda ne kemik ne de sinir vardı.. Ayaklarından boynuna kadar tıpkı elbise gibi durulurdu. Dilinden başka hareket eden bir organı yoktu." Başkalarının anlattıklarına göre Satih, öfkelendiğinde şişinerek otururmuş.
Yine İbn Abbas'ın anlattığına göre Satih, Mekke'ye gelmiş, onu Mekke reislerinden oluşan bir grup karşılamış. Aralarında Kusayy'm oğullan Abdü'ş-Şems ile Abdumenaf da bulunuyormuş. Ona, bazı şeyler sormuşlar; o da, onlara doğru cevaplar vermiş. Ahir zamanda neler olacağını sormuşlar; demiş ki; "Cevabınızı benden ve Allah'ın bana verdiği ilhamdan alın. Şimdi siz ey Arap topluluğu, ihtiyarlık dönemindesiniz.
Sizin ve Acemlerin görüşü aynidir. Sizde, bilgi ve anlayış yoktur .Ardınızdan anlayışlı birileri gelecektir. Onlar, her çeşit bilgiye talib olacaklar, putları kıracaklar, Çin şeddine kadar uzanacaklar, Acemleri Öldürecekler, ganimet isteyeceklerdir.
Adı, sânı ebediyete kadar sürecek, amacına ulaşacak olan hidayet kılavuzu peygamber, bu belde (Mekke)den çıkacaktır. İnsanları, doğru yola iletecek, Yeğus putunu ve yalancılığı reddedecek, Allah'tan başka şeylere tapmaktan uzak duracak, yalnız bir olan Rabbe ibadet edecek, sonra Allah onu vefat ettirip Makam-ı Mahmud'a[1] götürecek, yerden alacak, göktekiler onu müşahede edeceklerdir. Ondan sonra yönetime Sıddık geçecek[2] tir. O, hüküm verirken doğru hüküm verecektir. Hakkı sahibine verirken tam verirdi. Ne fazla, ne de eksik. Sonra o peygambe-rin Hanif dininde, yönetime tecrübeli dâhi geçecektir[3]. İctihadlar yaparak dini muhkemleştirecektir." Satih böyle konuştuktan sonra Hz. Osman'ı ve onun şehid edileceğini anlatmış; Ondan sonra Emeviler ve Abbasiler devrinde vuku bulacak savaşları, meydana gelecek kavga ve fitneleri haber vermiştir.
Bu anlattıklarımızı İbn Asakir, senediyle birlikte İbn Abbas'tan
nakletmiştir.
Daha önce de anlatıldığı gibi Yemen hükümdarı Rebia b. Nasr, bir rüya görmüştü. O, bu rüyasını söylemeden, rüyada neler gördüğünü Satih kendisine anlatmış, bu arada da, Yemen'de baş gösterecek fitneleri ve devletlerde meydana gelecek değişiklikleri, nihayet hükümdarlığın Seyf b. Zi Yezen'in eline geçeceğini bildirmişti.
"Hükümdar Rebia b. Nasr, Satih'e sormuş:
- Seyf b. Zi Yezen'in hükümdarlığı devam mı edecek, yoksa sona mı erecek?
- Sona erecek.
- Kim, sona erdirecek?
- Allah tarafından kendisine vahiy gelen zeki bir peygamber sona erdirecektir.
- O peygamber, kimlerdendir?
- Galib b. Fihr b. Malik b. Nadr oğullarındandır. Hakimiyet, zamanın sonuna dek onun kavminin elinde kalacaktır.
- Zamanın sonu var mı ki?
- Evet... O vakitte ilk insanlarla son insanlar bir araya gelecek; iyilik yapmış olanlar mutlu, kötülük yapmış olanlar da mutsuz olacaktır.
- Bana anlattıkların gerçek midir?
- Evet... Tan yerine, karanlık geceye ve dolunaya and olsun ki, sana . söylediklerim gerçektir."
Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi meşhur kahinlerden Şıkk'ta bir başka ifadeyle bu anlamda sözler söylemiştir.
Satih'in bu konuda şöyle bir şiiri de vardır:
"Gizlilikte de açıklıkta da Allah'tan korkun. Emanetin doğruluğunu, hiyanetle karıştırmayın. Bitişik komşunuz (Hz. Muhammed) için kale ve kalkan olun. Zamanın musibetleri onu kuşattığında ona destek olun ve onu koruyun."

Bunu İbn Asakir rivayet etmiştir. Sonra Muafa b. Zekeriya el-Cerirî de bunu rivayet ederek şöyle demiştir: Satih'le ilgil birçok haber vardır. Bu haberleri, birçok ilim adamı derlemiştir. Meşhur görüşe göre bu, bir kahindir. Onun özellikleri ile peygamber olabileceğini, Rasûlullah'ın ifade ettiğini söyleyenler de vardır. Buna dair bir rivayet mevcuttur. Ancak bu rivayetin senedinin sağlam olup olmadığını Allah bilir. Güya Hz. Peygamber'e Satih hakkında soru sorulduğunda o şöyle buyurmuş:

"O bir peygamberdir. Kavmi onu zayi etti (değerini bilemedi)."

Bence bu hadisin, bilinen İslâmî kitapların hiç birinde yeri olmadığı gibi aslı da yoktur. Bunun senedini kesinlikle görmüş değilim. Halid b. Sinan'dan bahsedilirken onun hakkında da buna benzer şeyler rivayet edilmiştir ki o rivayetler de sahih değildir.

Bu rivayetler, Satih'in güzel bir bilgiye sahip olduğunu ispatlıyor. Bilgisinde, iman ve tasdik kokusu vardır. Ama el-Cerirî'nin de dediği gibi o, İslâm dönemine kavuşmamıştı. Daha önce anlatıldığı gibi o, yeğenine şöyle demişti: "Ey Abdülmesih! Okuma çoğaldığında, büyük bastonun sahibi ortaya çıktığında, Semave vadisi taştığında, Sava gölü kuruduğunda, Mecusilerin ateşi söndüğünde Şam, artık Satih'in Şam'ı olmayacaktır. Onlardan on dört kral ve kraliçe hükümran olacaktır. Gelecek olan herşey mutlaka gelir." Böyle dedikten sonra Satih ölmüştü. Bütün bunlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m doğumundan bir ay veya daha kısa bir zaman sonra cereyan etmişti. Satih, Şam'ın Irak sınırında vefat etmişti. Durumu ne idi, sonu ne oldu? Allah bilir. İbn Tarrar el-Cerirî, onun 700 yıl yaşadığını söylemiştir.Başkaları ise 500 yıl yaşadığını söylemişlerdir. 300 yıl yaşadığını söyleyenler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Asaldr'in rivayetine göre hükümdarın biri, babasının kim olduğu hususunda ihtilaf vuku bulan bir çocuğun soy durumunu Satih'e sormuş. O da bir topluluk huzurunda uzun, net, açık ve edebî bir konuşma yaparak çocuğun babasının kim olduğunu anlatmış. Hükümdar: "Ey Satih! Söylermisin bütün bunları nereden biliyorsun sen?" diye sormuş, Satih'te şöyle demiş: "Bu bilgi benim değildir. Ne kesin konuşabilirim, ne de herhangi bir tahminde bulunabilirim. Ancak ben bu bilgiyi, Tur-i Sina'da vahiy işiten bir kardeşimden aldım."

Hükümdar; "Yoksa o kardeşin, senden ayrılmayan ve hep beraberinde bulunan bir cin midir?" diye sorunca Satih: "Ben nereye gidersem o da benimle beraber gider. Hep benimle beraberdir. Ben sadece onun söylediklerini söylüyorum." demiş.

Daha Önce anlatıldığı gibi Satih ve bir başka kahin Şıkk b. Mus'ab,. aynı günde, (pazar gününde) doğmuşlardı. Doğdukları gün, ikisini de o zamanın kahinlerinden Tarife binti Hüseyn el-Hamidiye'nin yanına götürmüşler, o da her ikisinin ağzma tükürmüş, böylece kahinlik, o kadın-dan bunlara geçmiş. O kadın aynı gün ölmüş. Anlatıldığına göre Şıkk, yarım insan şeklindeymiş. Halid b. Abdullah el-Kasrî'nin, onun sülalesinden olduğu söylenir. Şıkk, Satih'ten bir asır önce ölmüştür.

Satih'in yeğeni Abdülmesih b. Kays b. Hayyan b. "Bukayle el-Gassanî en-Nasranî ise, uzun süre yaşayanlardan olmuştur.

İbn Asakir, tarih'inde onun biyografisini anlatmış, Hire şehri için Halid b. Velid ile barış antlaşması yapanın, o olduğunu bildirmiştir. Onun hakkında uzun bir hikaye anlattıktan sonra Halid b. Velid'in, onun elinden, anında öldürücü bir zehir alıp yediğini, zehiri alırken; "Adı anıldığında hiçbir şeyin zarar veremeyeceği göklerin ve yerin Rabbi Allah'ın adıyla..." dediğim, böyle dedikten sonra zehiri yediğini, hastalandığını, sonra eliyle kendi göğsüne vurduğunu, biraz terledikten sonra ayıldığını söylemiştir.

Ebu Nuaym'm rivayetine göre Merrü'z-Zahran'da İss adında bir rahip varmış. As b. Vail'in himayesindeymiş. Allah ona çok ilim vermiş. Bilgisi, merhameti ve güzel huyu sayesinde Mekkelilere büyük faydalar sağlamış. Devamlı olarak manastırında bulunurmuş. Senede bir gün Mekkelilerin karşısına çıkar ve şöyle dermiş: "Ey Mekkeliler! İçinizde yakın zamanda bir çocuk doğacak. Araplar ona tabi olacak, o da Acemlere hakim olacaktır. Şimdilerde artık o gelmek üzeredir. Onun zamanına ulaşıp ta ona tabi olan kimse, istediğini elde etmiş olur. Onun zamanına ulaşıp ta ona muhalefet eden kimse, hedefi şaşırmış ve istediğini elde edememiş olur. Allah'a yemin olsun ki sırf ona kavuşmak için, şarap ve mayalı ekmek diyarını bırakıp açlık ve sefalet diyarına geldim."

Mekke'de bir çocuk doğunca mutlaka gider, onu sorar, sonra da yukarıdaki sözlerini tekrarlardı. Ona: "Bize, doğmasını beklediğin çocuğun özelliklerim anlat hele." dediklerinde, "Hayır..." cevabını verirdi. Hz. Peygamber'e kavminden zarar geleceğini bildiği için, ona en ufak bir zarar dokunmasın, diye evsafı hakkında bildiklerini kendine saklardı. Rasûlullah (s.a.v.)'m doğduğu sabah Abdülmuttalib oğlu Abdullah, evden çıkıp rahip îss'in manastırı yanma geldi. Orada durup: "Ey İss!.." diye seslendi. İss: "Kim bu seslenen?" diye sorunca da; "Ben, Abdullah..." dedi. Bunun üzerine rahip İss, eğilip Abdullah'a baktı ve ona şöyle dedi: "Pazartesi günü doğan çocuğun, pazartesi günü peygamber olacağını ve pazartesi günü vefat edeceğini size söylediğim yavrunun babası sen ol." Abdullah, "Bu sabah bir oğlum oldu" dedi. "Adım ne koydun?" diye sorunca, "Muhammed koydum." dedi. Bunun üzerine rahip îss, şunları söyledi: "Ey Ka'be ehli kimseler; vallahi doğması beklenen çocuğun sizin aileden olmasını arzuluyordum. Onda üç özellik vardır: 1- Onun yıldızı, dün doğdu. 2- O, bu gün doğdu. 3- Onun adı, Muhammed'dir. Şimdi ona git. Özelliklerini sana anlatmış olduğum çocuk, senin bu gün doğan oğlundur!"

Abdullah, sordu: "Sözünü ettiğin çocuğun, benim oğlum olduğunu nereden biliyorsun? Belki bu gün ondan başka bir çocuk daha doğmuştur." Abdullah'ın bu sorusu üzerine rahip İss, şunları söyledi: "Sözünü ettiğim çocuğun adı, seninkinin adına uyuyor. Cenab-ı Allah'ın, âlimlere verdiği ilim, hüccettir. Bunun kanıtı da şudur: Şu anda bebeğiniz sancılanmaktadır. Rahatsızlığı üç gün sürecektir. Üç gün de aç kalacak, sonra iyileşecektir. Sen dilini tut, kimseye onun hakkında birşey söyleme. Çünkü ona duyulan kıskançlık kadar, hiç kimse kıskanılma-yacaktır. Onun kadar da hiç kimseye saldırılmayacaktır. Onun daveti ortaya

çıkıncaya kadar yaşarsan, kavminden o kadar zulüm görürsün ki, o zulme ancak sabır ve zilletle katlanabilirsin. Başka türlü katlanmana imkan yoktur. Öyleyse dilini tut, onun hakkında bir açıklama yapma."
Abdullah, "Ömrü ne kadar olacak?" diye sorunca rahip İss dedi ki: "Ömrü uzunda olsa, kısa da olsa yetmiş yaşına varmayacak altmış bir veya altmış üç yaşında vefat edecektir. Onun ümmetinin yaş ortalaması da o civardadır."
Ebu Nuaym'den gelen garib bir rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), muharremin onunda ana rahmine düşmüş, fil vakasından sonraki yirmiüçüncü senenin ramazan ayının onikisinde pazartesi günü doğmuştur. [4]

Hz. Peygamberin Süt Anneleri Ve Dadıları

Asıl adı Bereke olan Ümmü Eymen, Hz. Peygamber'e dadılık yapıyordu. Ona, babasından miras kalmıştı. Hz. Peygambe büyüyünce onu azad edip azatlı kölesi Zeyd b. Harise ile evlendirmiş, bu evlilikten de Üsame b. Zeyd doğmuştu.
Halime es-Sa'diye'den Önce, amcası Ebu Leheb'in cariyesi Süveybe de, annesiyle birlikte Hz. Peygamber! emzirmişti.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir rivayete göre Ebu Süfyan'm kızı Ümmü Habibe, Hz. Peygamber'e şöyle demiş 'Ta Rasûlallah! Kızkardeşim Azze ile evlensene." Hz. Peygamber de demiş ki:
- Sen bunu ister misin?
- Evet. Hem bu iş için sana ısrar ediyorum. Hayırlı bir işte, kız kardeşimin bana ortak olmasını çok isterim.
- O bana helal olmaz.
- Biz senin, Ebu Seleme'nin kızı ile evlenmek istediğini duyuyor ve kendi aramızda konuşuyoruz.
- Ümmü Seleme'nin kızı mı? -Evet...
- O, benim üvey kızım olmasaydı bile yine bana helal olmazdı. Çünkü o, benim süt kardeşimin kızıdır. Süveybe, hem beni, hem de Ebu Sele-me'yi emzirmiştir. Kızlarınızı ve kızkardeşlerinizi bana teklif etmeyin!» [5]
Buharı'nin rivayetinde şu ilave de vardır: Urve dedi ki: Süveybe, Ebu Leheb'in cariyesiydi. Onu azat etti. O, Rasûlulla (s.a.v.)'ı emzir-di.Ebu Leheb öldükten sonra, aile halkından biri onu rüyasında çok kötü bir halde görmüş, ona, "Nelerle karşılaştın?" diye sorunca Ebu Leheb şu cevabı vermiş: "Aranızdan ayrıldıktan sonra hiç iyilik görmedim. (Baş parmağıyla işaret parmağı arasındaki bir deliği göstererek) yalnız, Süveybe'yi azat ettiğim için şu delikten bana su içirildi."
Süheylî ve diğerlerinin anlattıklarına göre onu rüyada gören, kardeşi Abbas'mış. Bu rüya, Bedir harbi sonrası ve Ebu Leheb'in ölümünden bir yıl sonra görülmüş. Yine bu rüyada Ebu Leheb, kardeşi Abbas'a, "Doğrusu pazartesi günleri azabım hafifletiliyor." demişti. Bunun da şu sebebe dayandığını söylemişlerdir: "Süveybe, Ebu Leheb'e gidip kardeşi oğlu Muhammed b. Abdullah'ın doğduğu müjdesini verdiğinde Ebu Le-heb, onu hemen azat etmişti. Buna karşılık, Cehennem'deki azabı pazartesi günleri hafifletilmişti." [6]

Hz. Peygamberin Süt Anneye Verilmesi

Halime'nin evinde başlayan bereket ve peygamberlik alametleri ise şunlardır:
Halime, Ebu Züeyb es-Sa'diyye'nin kızıdır. Muhammed b. îshak dedi ki: Hz. Peygamber, Ebu Züeyb kızı Halime'den süt emdi
Ebu Züeyb'in asıl adı Abdullah olup soy kütüğünde baba ve dedelerinin adları şöyle sıralanır: Abdullah b. Haris b. Şicne b Cabir b. Rizam b. Naşire b. Füsayye b. Nasr b. Sa'd b. Bekr b. Hevazin b. Mansur b. İkrime b. Haşefe b. Kays b. Aylan b Mudar.
Hz. Peygamber'in süt babası (yani Halime'nin eşi) Haris'tir. Ha-ris'in soy kütüğünde, baba ve dedelerinin adlan şöyle sıralanmaktadır: Haris b. Abdüluzza b. Rüfaa b. Melan b. Naşire b. Sa'd b. Bekr b. Hevazin.
Hz. Peygamber'in süt kardeşleri de şunlardır:
Abdullah b. Haris, Üneyse binti Haris, Hidame binti Haris ki bunun diğer adı Şeyma'dır. Anlatıldığına göre Hz. Peygamber Halime'nin ya-nmdayken, annesiyle birlikte Şeyma'da onun bakımını yaparmış.
İbn İshak, Halime binti Haris'in şöyle dediğini rivayet eder: Emzirmek gayesiyle kurak bir senede, çocuk aramak için birkaç kadınla birlikte Mekke'ye gittim. Yanımda bir de çocuğum vardı. Yeşilimsi renkte ve çok ağır yürüyen bir katırımız vardı. Ona binmiştim. Yol arkadaşlarımız da bu yüzden bizi beklemek zorunda kalıyor ve gecikiyorlardı. Yaşlı bir keçimiz vardı. Ama Allah'a andolsun ki bir damla bile süt vermiyordu. Geceleyin çocuğumuz açlıktan ağlayıp durur, bizi uyutmazdı. Ne benim mememde ne de keçinin memesinde bir damla süt bulunurdu M, çocuğa içirelim de uyusun. Ama yine de yağmurların yağacağını ve bolluğa kavuşup genişliğe çıkacağımızı umuyorduk. İşte bu umutla o alız katırımıza binip arkadaşlarımla birlikte yola çıktık. Bineğim ağır yürüdüğü için yol arkaaşlarım beni beklemek mecburiyetinde kalıyor ve zahmet çekiyorlardı.
Nihayet Mekke'ye ulaştık. Allah'a yemin ederim ki; Rasûlullah (s.a.v.) hangi emziriciye sunulduysa, öksüz olduğu söylendiğinde hepsi onu reddetti. Emzirmek için hiçbirimiz onu kabullenmedik. Ve: "Onu emzirsek annesi bize ne verebilir ki? Biz sadece babası olan çocuktan bir fayda umabiliriz. Annesi bize birşey veremez ki." dedik. Allah'a andolsun ki, benimle gelen arkadaşlarımın tamamı, emzirmek için birer çocuk buldu. Sadece ben bulamamıştım. Rasûlullah (s.a.v.)'dan başka çocuk

bulamamış, onu da almamıştık. Geri dönmek üzereydik. Kocam Haris b. Abdüluzza'ya dedim ki: "Bir çocuk bulmadan arkadaşlarımla geri dönmek hoşuma gitmiyor. Gidip o öksüz çocuğu alacağım."
Kocam, "Böyle yapmak zorunda değilsin ama dediğin gibi olsun. Belki Cenâb-ı Allah, onda bizim için bereket yaratır." dedi, ben de gidip Rasûlullah'ı aldım. Vallahi ondan başka emzirecek bir çocuk bulamadığım için onu almak mecburiyetinde kaldım. Onu alır almaz arkadaşlarımın yanına getirip yola çıktık. O emmeye başlayınca, memelerim ona bol bol süt vermeye başladı. Kana kana içti. (Süt) kardeşi de kana kana içti ve doydular. Eve varınca kocam, o cılız keçimizin yanma gitti. Bir de ne görsün: Keçinin memeleri sütle dolmuş. Sağdı, içti, içtik. Nihayet hepimiz doyduk. O gece, tok ve rahat uyuduk. Sabah olunca kocan bana dedi ki: "Ey Halime! Allah'a yemin ederim ki, sen mübarek bir insan almışsın. Onu aldığımız günün gecesinde evimize dolan hayır ve bereketi görmedin mi? Ve Allah (c.c), bize bahşettiği bu hayrı daha da arttıracaktır."
Rasûlullah (s.a.v.)'ı, Mekke'den alıp memleketimize dönmek üzere yola çıkmıştık. Allah'a andolsun ki o cılız bineğimiz, diğerlerini geride bıraktı. Bir hızlanmıştı ki, değmeyin gitsin. Öyle ki yol arkadaşlarım; "Vay be Halime! Bu, bizimle beraber gelirken bindiğin o cılız hayvan değil mi?" diye sormuşlar, Ben de; "Evet, vallahi ta kendisi!" demiştim. Bunun üzerine onlar da, "Vallahi, bunda bir iş var!" demişlerdi.
Nihayet yurdumuza, Sa'd oğulları kabilesinin yaşadığı yere gelmiştik. O zamana kadar dünyanın en kurak ve en kıtlık yeri olarak orasını biliyordum. Ama artık koyunlar sabahleyin otlamaya çıkıyor. Akşamleyin tok olarak dönüyordu. Biz de dilediğimiz kadar onlardan süt sağıyorduk. Çevremizdekilerin davarlarıysa, bir damla bile süt veremiyor-lardı. Akşamleyin eve aç olarak dönüyorlardı. Öyleki sahipleri, çobanlarına öfkelenerek; 'Yazıklar olsun size! Halimelerin davarları nerede otlanıyorsa siz de davarlarınızı orada otlatın." diyorlardı. Bunun üzerine çobanları, davarlarını bizimkilerin otladıkları yerlerde otlatıyorlardı ama akşamleyin davarları eve yine aç olarak dönüyorlardı. Bir damla süt veremiyorlardı.
Bizimkilerse eve tok olarak dönüyorlar, biz de onlardan dilediğimiz kadar süt elde ediyorduk. Cenâb-ı Allah, bize bereket yüzü göstermeye devam ediyordu.
Böylece iki yıl geçti. Rasûlullah (s.a.v.), diğer çocuklardan çok farklı biçimde gelişti. Allah'a andolsun ki, iki yıla varmadan güçlü bir çocuk haline geldi. Onu, annesine götürdük ama onda gördüğümüz uğur ve bereket dolayısıyla teslim etmek istemiyorduk. Annesi onu görünce, dedim ki: "İzin ver de çocuğu bu sene de yanımızda tutalım. Çünkü Mekke'deki salgına yakalanmasından korkuyoruz." Israrlarım sonucunda annesi, bu isteğimi kabul etti. Bizimle beraber gönderdi. Aradan iki, üç ay geçmişti. Bir ara Rasûlullah ile süt oğlum, evimizin arka kısmında kuzularımızı otlatmaktayken kardeşi koşarak yanıma gelip şöyle dedi: "Şu Kureyşli kardeşime beyaz elbiseli iki adam geldi. Onu yere yatırıp karnım yardılar!" Kocamla birlikte koşup yanma vardık. Ayağa kalkmış ve rengi sararmıştı. Kocanı onu kucaklayarak; "Neyin var yavrum?" diye sordu. "Beyaz elbiseli iki adam yanıma gelip beni yere yatırdılar. Karnımı yarıp içinden birşey çıkardılar. Onu attılar. Sonra karnımı yine kapatıp, eski haline getirdiler." dedi. Onu alıp eve getirdik. Kocam dedi ki: "Halime! Çocuğumuzu cinlerin çarpmış olmasından korkuyorum. Korktuğumuz şey kendisinden görülmeden önce onu sahiplerine versek mi acaba, ne dersin?"
Kocamın bu teklifi üzerine Rasûlullah'ı alıp Mekke'ye götürdük. Annesinin ondan başka endişe duyacağı birşeyi yoktu. Çocuğunu kendisine takdim ettik. "Ey emzirici! Çocuğu neden geri getirdiniz. Hani ona tutkundunuz?" diye sorunca, dedik ki: "Hayır, andolsun ki Allah'ın sayesinde ona karşı görevimizi yerine getirdik. Yalnız telef olmasından ve başına bazı haller gelmesinden korkuyoruz. Onun için ailesine teslim edelim, diye düşündük." "Sizde bir hal var. Durumunuzu, olduğu gibi bana anlatın." deyip gerçeği anlatmamız için ısrar edince, Rasûlullah'ın başından geçen olayı ona anlattık. Dedi ki: "Şeytanın ona zarar vermesinden mi endişe ediyorsunuz? Hayır, Allah'a yemin ederim ki şeytan, ona zarar vermek için firsat bulamayacaktır. Vallahi, oğlum büyük bir adam olacaktır. Onun haberini size anlatayım mı?" Evet anlat, dememiz üzerine: "Rasûlullah'a hamile oldum. Karnımda onun kadar hafif ve zahmet vermez bir yavru düşünemezdim. Hamileliğim esnasında şöyle bir rüya gördüm: Sanki benden bir nur çıkmıştı. O nur, Şam saraylarını aydınlatıp bana göstermişti. Doğurduğumda da diğer çocuklardan farklı bir şekilde, ellerini yere dayamış, başını semaya dikmiş vaziyette yere düştü. Artık onu bırakın." dedi.
Bu hadis başka yollarla da rivayet edilmiştir. Bu, siyer ve meğazi âlimleri arasında dolaşan meşhur hadislerdendir.
Vakidî jbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Halime, Hz. Pey-gamber'i aramaya çıkmış, onu, kuzuların yanında süt kızkardeşiyle beraber bulmuştu. "Bu sıcakta burada işiniz ne? diye sorunca o şöyle demişti: "Anneciğim! Kardeşim, sıcakla karşılaşmadı ki. Bir bulutun onu gölgelendirdiğini gördüm. O durunca bulut da duruyor, o yürüyünce bulut da yürüyordu. Böylece buraya kadar geldi!»
İbn İshak'm rivayetine göre bir gün sahabeler, Rasûlullah (s.a.v.)'a "Bize, kendinden söz et." dediler. O da buyurdu ki: "Ben, atam İbrahim'in duası ve İsa (a.s.)'nm müjdesiyim. Bana hamileyken annem, kendisinden bir nur çıktığını ve o nurun Şam saraylarım aydınlatıp kendisine gösterdiğini gördü. Sa'd b. Bekr oğulları kabilesinde süt emdim. Ora- . da kuzularımızı otlatmaktayken beyaz elbiseli iki adam yanıma geldi. Beraberlerinde içi kar dolu altın bir leğen vardı. Beni yere yatırıp karnımı yardılar. Sonra kalbimi çıkarıp yardılar. Ondan siyah bir kan pıhtısı çıkarıp attılar. Sonra kalbimi ve karnımı, o kar ile yıkadılar. Tertemiz hale geldikten sonra kalbimi yerine koyup karnımı eski haline döndür- ' düler. Bu işi tamamladıklarında biri, diğerine dedi ki: "Onu, ümmetinden on kişi ile tart." Tarttı, o on kişiye denk geldim. Sonra: "Onu, ümmetinden yüz kişi ile tart." dedi. Tarttı, o yüz kişiye de denk geldim. Sonra, "Onu, ümmetinden 1000 kişi ile tart." dedi. Tarttı, o 1000 kişiye de denk geldim. Sonunda, "Bırak onu. Eğer onu, ümmetinin tümüyle de tartsan, onlara denk gelir." dedi."
Bu rivayetin senedi, güzel ve kuvvetlidir.

Adamın biri, Hz. Peygamber'e: "Senin ilk zamanlarındaki durumun * nasıldı, ya Rasûlallah? diye sormuş. O da bu soruyu şöyle cevaplamış: "Benim dadım, Sa'd b. Bekr oğulları kabilesindendi. Onun oğluyla birlikte kuzularımızı otlatmaya götürmüştük Ama yanımıza azık almamıştık. Ona; "Kardeş, git de annemizden bize azık alıp getir." demiştim. Kardeşim gitmiş, ben de kuzuların yanında kalmıştım. Kartal gibi iki beyaz kuş bana doğru geldi. Biri, diğerine, "Bu, o mu?" diye sordu. Diğeri de "Evet, odur." deyince üzerime doğru uçup geldiler. Beni, sırt üstü yere yatırıp karnımı yardılar. Sonra kalbimi çıkarıp yardılar. İçinden siyah renkte iki parça kan pıhtısı çıkardılar. Biri, diğerine; "Bana kar suyu getir." dedi. Getirip onunla vücudumun içini yıkadılar. Sonra biri, diğerine, "Dik" dedi. Karnımı dikti. Kalbimin üzerine de peygamberlik mührünü vurdu. Biri, diğerine: "Onu bir kefeye, ümmetinden 1000 kişiyi de öbür kefeye koy." dedi. Üzerimde 1000 kişiyi görünce, üstüme düşmelerinden korktum. Biri, diğerine tekrar: "Eğer ümmetiyle denk olup aynı seviyede kalsaydı, onlara meylederdi." dedi. Sonra da yanımdan ayrılarak uçup gittiler. Ben, çok korkmuştum. Karşılaştığım durumu koşup süt anneme anlattım. Çarpılmış olmamdan korktu. "Seni, Allah'a havale ediyorum." dedi. Devesini hazırladı. Beni deveye bindirdi. Kendisi de terkime bindi. Yola çıktık. Nihayet annem (Amine)nin yanına vardık.(Halime): "Ben, emaneti teslim ettim, zimmetten kurtuldum." diyerek başıma gelenleri anneme anlattı. Annem, hiç telaşlanmadı. Dedi ki: "Benden bir nur çıktığını, o nurun Şam saraylarını aydınlatarak bana gösterdiğini gördüm." dedi.

Bu hadisi, Bakiyye b. Velid'den, İmam Ahmed b: Hanbel rivayet etmiştir.

İbn Asakir, Urve b. Zübeyr'in, Ebu Zerr el-Gıfarî'den bahsederken şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ebu Zerr demiş ki: "Ya Rasûlallah! Peygamber olduğunu öğrendiğinde bu işi nasıl anladın ve buna nasıl inandın?" Rasûlullah. (s.a.v.) şöyle cevap vermiş: "Ey Eba Zeri*! Ben, Mekke vadilerinden birindeyken iki melek bana geldi. Biri yere indi, diğeri de gök ile yer arasında durdu. Biri, diğerine sordu: "Bu, o mu?" Diğeri, "Evet, bu, o" diye cevap verdi. "Onu, bir adamla tart." dedi. Tarttı ben o adamdan ağır geldim..." Rasûlullah, bu hadisenin devamı olan göğüs , ameliyatını ve iki omuzu arasına peygamberlik mührünün vurulmasını da anlatmış, sonunda da şöyle buyurmuştur: "O iki melek, yanımdan ayrılıp gidinceye kadar yaptıklarım gözlerimle görür gibiydim."

Sahih-i Müslim'de, Enes b. Malik'den gelen bir rivayette şöyle denmektedir: Rasûlullah (s.a.v.), çocuklarla oyun oynamaktayken Cebrail gelip onu yere yatırarak göğsünü yarmış,kalbini çıkarıp içinden siyah bir kan pıhtısı çıkararak: "İşte bu, şeytanın payıdır." demiş; sonra kalbini altın bir leğen içinde Zemzem suyuyla yıkayıp,tekrar yerine koyarak göğsünü dikip eski haline döndürmüş. Onu bu halde gören oyun arkadaşları, koşarak süt annesinin yanına gitmiş ve: "Muhammed öldürüldü!" demişlerdi. Yanına döndüklerinde, Rasûlullah in yüzünün sapsarı olduğunu görmüşlerdi. Enes (r.a.): "Ben Rasûlullah'm göğsündeki dikiş izini görmüştüm." demiştir.

İbn Asakir, Enes (r.a.)'in şöyle dediğim rivayet etmiştir; "Namaz, Medine'de farz kılındı. Rasûlullah (s.a.v.)'a iki melek geldi. Onu alıp Zemzem kuyusunun yanına götürdüler. Karnını yarıp iç organlarını çıkardılar. Altın bir leğene koyup içinde Zemzem suyu ile yıkadılar. Sonra karnına ilim ve hikmet doldurdular.

İbn Vehb yoluyla gelen bir rivayette de Enes şöyle demiştir: " Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma üç gece peşpeşe gelenler oldu. Biri; "Onların efendilerini ve en hayırlılarını alın." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah . (s.a.v.)'ı alıp Zemzem kuyusunun yanma götürdüler. Karnım yardılar. Sonra altın bir kap getirildi. İçi, o kapta yıkandıktan sonra da karnına iman ve hikmet dolduruldu.»

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan İsrâ hadisinde de Hz. Peygamber (s.a.v.), miraç gecesinde göğsünün yarılarak içinin Zemzem suyuyla yıkandığını söylemiştir. Böyle bir olayın, biri Rasûlullah'm çocukluğunda, biri de miraç gecesinde olmak üzere iki kez meydana gelmiş olması, çelişkili birşey değildir. Evet, bir defasında süt annesinin yarımdayken göğsü yarılmıştı. Bir defasında da yüce Rabbi'nin huzurunda bulunmak, onunla sohbet etmek üzere yüce âlemlere çıkmak üzere miraç gecesinde göğsü yarılmıştı.

îbn îshak, Rasûlullah (s.a.v.)'m kendi ashabına şöyle dediğini nakleder:

"Ben, Arapçayı en iyi bileninizin!. Ben, Kureyşliyim ve Sa'd b. Bekroğulları (kabüesi)nde süt emdim."

İbn İshak'm anlattığına göre Halime, onu sütten kestikten sonra Rasûlullah (s.a.v.)'ı annesine götürürken yolda bir Hristiyan kervanı onlara rastlamış; onu yakalayıp "Şu çocuğu hükümdarımıza götürelim; bunda çok iş var!" demişlerdi. Rasûlullah, büyük bir gayret sarfederek onlardan kaçıp kurtulabilmişti.

Anlatıldığına göre Halime, başına bir musibet gelmesinden korktuğu için Rasûlullah'ı annesine teslim etmek üzere geri götürürken Mekke yakınlarında kaybetmiş, aramış ama onu bir türlü bulamamıştı. Dedesi Abdülmuttalib'in yanma gitmiş, durumu anlatmıştı. Abdülmuttalible birkaç kişi onu aramaya çıkmışlardı. Varaka b. Nevfel ile Kureyşli bir başka adam, onu bulup dedesine getirmişlerdi. Dedesi, onu alıp omuzu-na koyarak Kabe'yi beraberce tavaf etmiş, musibetlere karşı onu koruması için Cenâb-ı Allah'a duaetmiş, sonra da annesi Amine'3e teslim etmişti.

el-Ümevî, Said b. Müseyyeb yoluyla yaptığı bir rivayette Rasûlullah (s.a.v.)'m doğumunu, Halime'den süt emişini anlatmıştır. Ancak bu anlatımda Muhammed b. İshak'ın anlatım sırasına riayet etmemiştir. Yine el-Ümevî'nin anlattığına göre Abdülmuttalib, oğlu Abdullah'a kendisine bir süt annesi bulması için Rasûlullah (s.a.v.)'ı alıp Arap kabilelerini dolaşmasını emretmiş. Abdullah ta dolaşmış, nihayet Hali-me'yi, oğluna süt emzirmek üzere kiralamış. Rasûlullah (s.a.v.), Hali-me'nin yanında altı yıl kalmış. Halime, onu her yıl dedesinin, ziyaretine götürürmüş. Göğsü yaradığında onu annesine teslim etmiş. İki yıl da. annesinin yanında kalıp sekiz yaşma vardığında annesi vefat etmiş. Bunun üzerine dedesi Abdülmuttalib, onun bakımım

üstlenmiş, on yaşma kadar onun yanında kalmış, o da vefat edince Rasûlullah (s.a.v.), öz amcaları Zübeyr ile Ebu Talib tarafından koruma altına alınmış. On küsur yaşındayken, amcası Zübeyr onu beraberinde Yemen yolculuğuna çıkarmış. Bu yolculukta, Rasûlullah'ta bazı olağanüstü haller görmüşler. Nitekim geçmekte oldukları bir vadide bir erkek deve yollarım kesmiş, Rasûlullah'ı görünce de yere çöküp o iri gövdesini yerlere sürmüş. Rasûlullah (s.a.v.) da ona binmiş.
Yine Yemen yolculuğunda Rasûlullah (s.a.v.), beraberindeki kafileyle birlikte Arim seline dalmış, Cenâb-ı Allah ta, onlar geçinceye kadar o seli kurutmuş, böylece yollarına devam etmişler. Kendisi ondört yaşındayken amcası Zübeyr vefat etmiş, bu defa amcası Ebu Talib, onun bakımını yalnızca üstlenmiş.
Sonuç olarak diyebiliriz ki; henüz küçük yaştayken Rasûlullah (s.a.v.)'m uğur ve bereketi, Halime es-Sa'diye ve ailesi üzerine yağmış. Mekke fethinden bir ay sonra vuku bulan Hevazin savaşında esir aldığı Hevazinlüeri de lütuf yağmuruna tutmuştu. Kendi yanlarında süt emip.Artık büyüdüğünü hatırlatmaları üzerine şefkat duyguları kabarmış, onları serbest bırakmakla bir daha ihsanda bulunmuştu. Yeri geldiğinde bu konuda tafsilatlı bilgi vereceğiz.
Muhammed b. İshak, Hevazin savaşıyla ilgili olarak dedi ki: Amr b, Şuayb, dedesinin şöyle dediğini, babasından nakler rivayet eder: "Hü-neyn savaşında Rasûlullah (s.a^v.) ile birlikteydik. Mallarım ganimet, adamlarım da esir olarak ele geçirdikten sonra dönüşte Hevazin heyeti, Müslümanlığa girmiş olarak Cirane mıntıkasında Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelip kendisiyle görüştü. Görüşme esnasında dediler ki: "Ya Rasûlallah! Bizler senin ailen ve aşiretiniz. Sence de bilinmektedir ki, bizler belaya uğradık. Bize lütufta bulun İd, Allah da sana lütufta bulunsun." Daha sonra konuşmacıları Züheyr b. Surad, kalkıp şunları söyledi: 'Ya Rasûlallah! Ağıllardaki esirler arasında teyzelerin ve seni besleyip büyütmüş olan bakıcıların vardır. Bizler eğer Ebu Şemr (Haris el-Gas-sanî) veya Numan b. Münzir'i emzirmiş, sonra da senden gördüğümüz bu musibet onlardan görmüş olsaydık, yine de onların iyilik ve şefkatlerini umardık. Oysaki sen, kendisine dadılık yapılmış olanların en hayır-ksısm."
Konuşmacı, böyle dedikten sonra şu şiiri okumaya başladı. 'Ya Rasûlallah! Bize lütuf ve ihsanda bulun. Sen, kendisinden hayır umulan bir insansın. Kader engeliyle karşılaşan, bu dönemde düzeni bozulan bir kavme lütfet. Bu zaman, bizi üzgün, kalbi gamlı ve kederli kimseler haline getirdi ki medet diliyoruz senden. Denendiğinde herkesten üstün gelen ey âlicenâb insan, eğer senin ihsanına mazhar olamazsak, devamlı olarak hüzünlü ve kederli kalırız.
Memelerinden inci damlaları gibi süt emdiğin kadınlara lütfet. Gelip gittiğinde seni süsleyen ve seni emziren kadınlara lütfet. Bizi mahvetme, öldürüp de yok etme. Hayatta bırak bizi. Biz çiçek yığını gibi bir milletiz. Başkaları nankörlük etseler de biz iyiliğe şükranla karşılık veririz. Bu günden sonra biz, iyiliğini unutmayız." Bu kıssa, Ubeydullah b. Remahis el-Kelbî er-Remelî kanalıyla rivayet edilmiştir.
Ziyad b. Tarık el-Cüşemî, kavminin reisi Ebu Surad ^üheyr b. Cer-vel'in şöyle dediğini rivayet eder:" Rasûlullah (s.a.v.) Hüneyn savaşında bizi esir almıştı. Kadın ve erkek esirlerin ayırımını yaparken bir ara fırlayıp önüne gittim ve oturup çocukluk dönemini Hevazin kabilesi arasında geçirip orada büyüyüşünü ve Hevazinli kadınlardan süt emişini kendisine hatırlatan şu şiirimi okudum:
"Ya Rasûlallah! Bize rahat bir hayat bahşedip lütufta bulun. Sen, iyiliği umulan ve ihsanını beklediğimiz bir kimsesin. Kaderce geri bırakılan, bu zamanda düzeni altüst olan bir kavme lütfet. Savaş, bizi öyle bir duruma soktu ki, eğer yağdırdığın ihsanlara mazhar olamazsak, kalplerimiz gamlı ve kederli kalır. Hüzünlü halde medet dileyenler olunız. Ey denendiğinde yumuşak huyluluğu ağır basan âlicenâb insan! Memelerinden inci taneleri gibi süt emdiğin kadınlara lütfet. Küçücük bir bebek iken seni emziren ve gelip gittiğinde seni süsleyen kadınlara lütfet. Bizi, mahvetme. Öldürüp de yok etme. Bizi, hayatta bırak. Biz çiçek yığını gibi bir milletiz. Başkaları nankörlük etse bile, biz nimete şükranla mukabele ederiz. Bu günden sonra senin iyiliğini unutmayız. Sütlerini emdiğin annelerine af gömleğini giydir. Senin affedici olduğun, herkesçe bilinmektedir. Bu halin öldürmektense, onlara af gömleğini giydirmeni umuyoruz. Çünkü sen, affeder ve yardım elini uzatırsın. Bizi bağışla. Allah da seni kıyamet gününde korktuğun azaptan affetsin. Çünkü sana zafer gelmiştir."
Ebu Surad'm bu şiirini tamamlamasından sonra Rasûlullah (s.a.v.): "Bana ve Abdülmuttalib oğullarına ait esirler, Allah rızası ve sizin hatıranız için serbesttirler." dedi. Bunun üzerine Ensâr da: "Bize ait esirler de Allah ve Rasûlunün rızası içir serbesttir." dediler.
İleride de açıklanacağı gibi başta kadın ve çocuk olmak üzere Rasûlullah (s.a.v.), onlardan 6000 esiri serbest bıraktı. Bir çok davar ve hizmetçiyi de ihsan olarak verdi. Öyleki Ebü'l-Hüseyin b. Faris; «Rasûlullah (s.a.v.), onlardan 500.000 dirhem değerinde esir salıverdi.» demiştir. Bütün bunlar, onun dünyadaki acil (peşin, dünyadaki) bere-ketlerindendir. Acaba kendisinin yolundan yürüyenlere ahirette bahşedeceği bereketler ne kadar olacaktır? [7]

Fasıl

Hz. Peygamber'in, süt annesi Halime'nin yanından ayrılıp annesi Amine'nin yanma dönmesinden sonraki dönemi anlatan İbr İshak şöyle der: Rasûlullah (s.a.v.), annesi Vehb kızı Amine ile dedesi Abdülmutta-lib'in yanında ve Cenâb-ı Allah'ın himayesinde kaldı.Yüce Rabbi, onu yüksek makamlara erişecek şekilde, güzelce terbiye edip geliştirdi. Altı yaşma vardığında annesi Vehb kızı Amine vefat etti. Abdullah b. Bekr... b, Hazm'in bana anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), altı yaşındayken

annesi Amme, Mekke ile Medine arasında bulunan Ebva köyünde vefat etmiş. Annesi onu, dayıları olan Adiyy b. Neccar oğullarının ziyaretine götürmüş. Medine'deki bu ziyaretini tamamladıktan sonra Mekke'ye dönüş yolunda, Evba'da vefat etmiş.
Vakidî'nin anlattığına göre annesi Amine, (cariyesi) Ümmü Ey-men'i de yanma alarak Hz. Peygamber'i altı yaşındayken, dayılarının ziyareti için Medine'ye götürmüş.
Yol arkadaşları Ümmü Eymen diyor ki: Bir gün Medine Yahudile-rinden iki adam yanıma gelip: "Muhammed'i getir de görelim." dediler. Getirdim, ellerine alıp baktılar. Biri, diğerine dedi ki: "Bu, bu ümmetin peygamberidir. Burası (Medine) da onun hicret edeceği yer olacaktır. Bu sebeple de çok miktarda adam öldürülecek ve fazla sayıda esir alınacaktır!" Annesi, bu sözleri duyunca korktu. Mekke'ye dönmek üzere yola çıktı. Ebva köyünde vefat etti.
Ahmed b. Hanbel, babasından nakilde bulunan Ebu Büreyde'nin şöyle dediğini rivayet eder: Babam bana dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte bir yolculuğa çıktık. Veddan denen yere geldiğimizde: "Az bekleyin. Ben gelinceye kadar yerinizden ayrılmayın." dedi ve aceleyle gitti. Az sonra yanımıza döndüğünde pek keyifli görünmüyordu. Buyurdu ki: "Muhammed'in annesinin mezarına gittim. Ona şefaatte bulunmak için Rabbimden izin diledim, ama beni menettî. Ben, sizi mezarları ziyaretten menetmiştim. Artık ziyaret edebilirsiniz. Üç günden sonra kurban etlerini yemekten sizi menetmiştim. Artık uygun gördüğünüz kadarını yeyip kalan kısmını saklayabilirsiniz. Şu kaplardan içmenizi yasaklamıştım. Artık gerekince içebilirsiniz."
Beyhakî'nin rivayetine göre Süleyman b. Büreyde, babasının şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.), bir mezar kalıntısının yanına gelip oturdu. Çevresindeki insanlar da ona bakıp oturdular. Konuşan bir hatip gibi başım sallamaya, sonra da ağlamaya başladı. Hz. Ömer, karşısına dikilip: "Seni ağlatan nedir, ya Rasûlallah?" diye sordu. O da buyurdu ki: "Bu, Vehb kızı Amine'nin mezarıdır. Burayı ziyaret etmek için Rabbimden izin istedim. Bana, bu izni verdi. Annem için istiğfarda bulunma iznini diledim. Rabbim, bana bu izni vermedi. Şimdi de annemin şefkati bana ulaştı. Onun için ağladım."
Rasûlullah (s.a.v.), o kadar ağlamıştı ki, daha önce ve daha sonra o kadar ağladığı görülmemişti.
Beyhakî, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), mezarları dolaşmaya çıkmış, biz de kendisiyle beraber çıkmıştık. Oturmamızı buyurdu, biz de oturduk. Sonra mezarları dolaştı, nihayet bir mezarın yanma gidip durdu. Onunla uzun uzadıya ve alçak bir sesle konuştu. Sonra yüksek sesle ağladığını gördük. O ağlayınca biz de ağladık. Sonra yüzünü bizden tarafa çevirdi. Hattab oğlu Ömer, karşısına dikilip: "Seni ağlatan nedir, ya Rasûlallah? Doğrusu biz de korktuk ve ağladık." dedi. Rasûlullah (s.a.v.), yanımıza gelip oturdu ve: "Ağlamam sizi korkuttu mu?" diye sordu. "Evet..." dememiz üzerine şöyle buyurdu: "Yanma varıp konuştuğum mezar, Vehb kızı Amine'nin mezarıydı. Orayı ziyaret etmek için Rabbimden izin diledim... Bana bu izni verdi. Onun için istiğfarda bulunmak üzere Rabbimden izin diledim, ama bana bu izni vermedi ve şu ayet-i kerime'yi inzal buyurdu:
"Cehennemlik oldukları anlaşıldıktan sonra, akraba bile olsalar, puta tapanlar için mağfiret dilemek, peygambere ve mü'minlere yaraşmaz.İbrahim'in, babası için mağfiret dilemesi, sadece ona verdiği bir sözden Ötürü İdi." (et-Tevbe, 113-114.)
Mezarını ziyaret edince, çocuğun anasına duyduğu şefkat duygusu beni etkiledi. Beni ağlatan işte budur."
Müslim, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Peygamber (s.a.v.), annesinin mezarını ziyaret etti. Ağladı, çevresindekileri de ağlattı. Sonra şöyle dedi:
"Annemin mezarını ziyaret etmek için Rabbimden izin istedim, bana bu izni verdi. Onun için istiğfarda bulunma iznini istedim, ama bana bu izni vermedi. Artık mezarları ziyaret edebilirsiniz. Çünkü bu, size ölümü hatırlatır."
Müslim., Enes'ten rivayet etti ki; Adamın biri gelip: "Ya Rasûlallah! Babam nerede?" diye sordu. O da; "Baban ateştedir!" dedi. Adam dönüp gidecek olunca onu çağırıp; "Doğrusu senin baban da benim babam da ateştedir!» dedi.
Beyhakî, Amir b. Sa'd'm babasının şöyle dediğini rivayet eder: bir Arap, Hz. Peygamber'e gelerek şöyle sordu: "Babam, dost ve akrabalarını ziyaret eder, onlarla iyi geçinir, şöyle ve böyle (iyilikler) yapardı. O nerededir?" Rasûlullah (s.a.v.), "Ateştedir." deyince adam, bu sözden alındı ve, 1fYa Rasûlallah! Senin baban nerededir?" diye sordu. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Her nerede bir kafirin mezarına uğrarsan, onu ateşle müjdele!" dedi. O Arap bundan sonra Müslüman oldu ve dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), beni yorucu bir işle görevlendirdi. Her bir kafirin mezarına uğradıkça onu mutlaka ateş ile müjdeliyorum."
Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Bir ara Rasûlullah (s,a.v.) ile beraber yürüyorduk. Bir kadın göründü. Onu tanıdığını sanmıyordu. Yolun ortasına gelince durdu. Kadın da gelip ona ulaştı. Bir de baktı ki o kızı Fatıma imiş. "Evden çıkmana sebep ne ey Fatıma?" diye sorunca o da; "Şu eve başsağlığına geldim. Ölüleri vardı, acıdım onlara." dedi. Rasûlullah (s.a.v.); "Belki de onlarla birlikte mezarlığa kadar da gittin?" diye sorunca Fatıma şöyle dedi: "Onlarla birlikte mezarlığa kadar gitmiş olmaktan Allah'a sığınırım. Çünkü senin bu konuda neler söylediğini biliyorum." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Eğer onlarla birlikte mezarlığa gitmiş olsaydın, babanın dedesi (Abdülmuttalib), Cennet'i görünceye, kadar sen Cennet'i göremezdin!"
Özetle demek istediğim şu ki; Abdülmuttalib, cahiliye dini üzere öl- ' müştür. Ama Şiîler, o ve oğlu Ebu Talib hakkında böyle düşünmemektedirler. Bununla ilgili açıklama, Ebu Talib'in vefatı bölümünde gelecektir.
Beyhakî, "Delailü'n-Nübüvve" adlı kitabında bu hadisleri rivayet ettikten sonra der ki: Ölünceye kadar putlara taptıkları ve Meryem oğlu İsa'nın dinine de tâbi olmadıkları halde nasıl olur da Hz. Peygamber'in anne, baba ve dedesi, ahirette bu vasıfta olmazlar! Ama kafirlikleri, Hz. Peygamberin nesebi için kusur değildir. Çünkü kafirlerin nikahlan sahihtir. Görmez misin ki onlar eşleriyle beraber Müslüman olmaktadırlar? Eğer aralarında akdettikleri nikah, İslam fıkhına (hukukuna) uygunsa,

Müslümanlığa girdiklerinde eşlerinin onlardan ayrılmaları ve nikah akdini yenilemeleri gerekmez. Muvaffakiyyet Allah'tandır...
Rasûlullah (s.a.v.)'m, dedesiyle anne ve babasının Cehennemlik olduklarını haber vermiş olması; çeşitli yollardan rivayet edilen ve fetret devri insanlarıyla çocuk, deli ve sağırların kıyamet gününde mahşer meydanında hesaba tabi tutulacaklarını bildiren hadise ters düşmemektedir. "Biz peygamber göndermedikçe kimseye azab etmeyiz." ayetini[8] tefsir ederken bu hadisin sened ve metnini uzun uzadıya nakletmiştik. Onlardan kimi, peygamberlerin davetine icabet etmiştir, kimi de icabet etmemiştir. Bunlar, icabet etmeyenler zümresinden olabilirler ki, bu durumda da herhangi bir çelişki söz konusu olmaz. Hamd ve minnet Allah'adır.
Süheylî'nin, Hz. Aişe'den rivayet ettiği hadise gelince, bunda, Rasûlullah (s.a.v.)'m anne ve babasını diriltmesini Rabbinden dilediği, Rabbinin onları dirilttiği, onların da ona iman ettikleri anlatılmaktaysa da bu gerçekten münker olan bir hadistir. Böyle bir şeyin vukuu, her ne kadar Allah'ın kudreti açısından mümkünse de, buna ters düşen sahih hadisler vardır. Doğruyu en iyi bilen, yüce Allah'tır. [9]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.), annesi Vehb kızı Amine'nin vefatından sonra dedesi Haşim oğlu Abdülnıuttalib'in yanında kaldı. Abdülmuttalib için Ka'be'nin gölgesinde yatak serilir, o gelinceye kadar oğulları o yatağın etrafında otururlardı. Babalarına olan saygılarından dolayı hiçbiri o yatağın üstüne oturmazdı. Rasûlullah (s.a.v.), gelişmiş bir çocuk idi. Gelir, dedesinin yatağının üzerine otururdu. Oraya oturmasını engellemek için amcaları onu tutup geri çekerlerdi ama dedesi Abdülmuttalib, oğullarının bu hareketini görünce; "Oğluma ilişmeyin. Allah'a and olsun ki o büyük bir adam olacaktır." der, sonra da onu kendi yanma, yatağının üzerine oturtur, eliyle sırtını okşardı. Rasûlullah'm yaptığı hareketleri görmekten sevinç duyardı.
VaMdî, İbn Cübeyr tarikiyle şu rivayeti nakleder: Rasûlullah (sa.v.), annesi Vehb kızı Amine ile beraberdi. Amine'nin vefatından sonra dedesi Abdülmuttalib onu yanına aldı. Bağrına bastı. Çocuklarına göstermediği şefkati ona gösterdi. Hep yakınında tutardı. Rasûlullah, yalnız kaldığında, uyuduğunda onun yanında olurdu. Onun yatağının üzerinde otururdu. Bu durumunu gördüğünde Abdülmuttalib şöyle derdi: "Oğluma dokunmayın. O, bir hükümdarlık kuruyor." Müdlic oğullarından bir grup adam, Abdülmuttalib'e şu uyarıda bulunmuştu: "Şu çocuğu muhafaza et. Çünkü bunun kadar üstün ve ileri bir kimse görmüş değiliz."
Abdülmuttalib de, yanında duran Ebu Talib'e; "Şunların dediklerini duy." diye uyarıda bulunmuş, Ebu Talib de onu muhafaza altında tutmuştu:
Yine bir defasında Abdülmuttalib, Hz. Peygamber'in bakıcılığım (dadılığı) yapan Ummü Eymen'e şu öğüdü vermişti: "Ey Bekere! Oğlumdan gözlerini ayırma. Doğrusu onu sidreye yakın çocuklarla (meleklerle) beraber gördüm. Ritab ehli kimseler, oğlumun bu ümmetin peygamberi olacağına inanmaktadırlar."
Abdülmuttalib, onsuz yemek yemez ve: "Oğlumu da yanıma getirin." derdi.
Bunun üzerine Rasûlullah'ı onun yanma getirirlerdi. Vefat edeceği zaman, Rasûlullah'a. bakması için Ebu Talib'e vasiyette bulundu. Onu koruyup gerekli ihtimamı göstermesini tenbihledi. Bu vasiyeti yaptıktan sonra vefat etti ve Hacun mezarlığına gömüldü.
İbn îshak der ki: Rasûlullah (s.a.v.) sekiz yaşma girdiğinde, dedesi Haşim oğlu Abdülmuttalib öldü. Ölmeden önce kızlarını yanma topladı. Kendisi için ağıt dökmelerini tenbihledi. Kızları şunlardı: Erva, Ümey-me, Berre, Safiye, Atike ve Ümmü Hakim el-Beyza idi. İbn îshak, Abdül-muttalib'in kızlarının, babalan üzerine ağıt yakarken söyledikleri şiirleri nakleder ve babalannm ölmeden Önce bu şiirleri dinlediğini söyler. "Bu şiirler, çok beliğ bir mersiye idi" diyerek bu konuda detaylı açıklamalarda bulunur.
İbn Hişam ise, şiir bilgisine sahip kimselerin bu şiirlerden haberleri
olmadığını söylemiştir.
İbn İshak dedi ki: Haşim oğlu Abdülmuttalib vefat edince hacılara su temin etme (sikaye) görevini küçük oğlu Abbas üstlendi. Zemzem kuyusunun idaresini de üzerine aldı. İslâmiyet dönemine kadar bu görevleri o yürüttü. Mekke fethinden sonra da bu görevleri o yürüttü. Rasûlullah, Mekke fethinden sonra da bu görevleri onun uhdesinde bıraktı.
Abdülmuttalib'in vefatından sonra Rasûlullah (s.a.v.), dedesinin vasiyeti gereğince amcası Ebu Talib'in yanında kaldı. Çünkü Ebu Talib, Rasûlullah(s.a/v.)'m.babası Abdullah'ın öz kardeşiydi. Anneleri Fatıma binti Amr b. Aiz b. İiîıran b. Mahzum idi.
Ebu Talib, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yanma alıp idaresini üstlenmişti.
Vakidî'nin de rivayetine göre Abdülmuttalib vefat edince Ebu Talib, Rasûlullah (s.a.v.)'ı yanma almış, hep beraberinde bulundurmuştur. Ebu Talib, malsız mülksüz bir kimseymiş, Rasûlullah (s.a.v.)'ı kendi çocuklarından daha fazla sever, yatarken mutlaka onu da yatağına yatırır, bir yere giderken onu da beraberinde götürürmüş. Ona gösterdiği kadar başka hiçbir kimseye şefkat ve itina göstermemiştir.
Ebu Talib ailesinin ferdleri, onsuz (Hz. Peygamber) bir arada veya ayrı ayrı yemek yediklei"inde doymazlarmış. Ebu Talib,

çoluk çocuğunu sofraya oturttuğunda, Rasûlullah (s.a.v.) sofraya gelmedikçe, yemeğe ellerini uzattırmazmış. O gelip kendileriyle birlikte sofraya oturduğunda yemekleri artıp bereketlenirmiş. Onlarla beraber olmadığında da doymazlarmış. Ebu Talib; "O mübarek ve uğurlu bir kimsedir." dermiş. Ebu Talib'in çocukları, sabahleyin gözleri çapaklı, yüzleri tozlu olarak uyanırlarken; Rasûlullah (a.a.v.) gözleri sürmeli, yüzü temiz olarak uyanırdı.
Hasan b. Arfe, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Talib'in çocukları, sabahleyin gözleri çapaklı olarak uyanırlardı. Rasûlullah (s.a.v.) ise temiz ve parlak bir yüzle uyanırdı.
Ebu Talib, sabahları çocuklarının önüne yemek tabaklarını kor, onlar da tabaklardaki yemekleri hemen bitirirlermiş. Ama Rasûlullah (s.a.v.), elini tabaklara uzatmaz, onlarla birlikte yemekleri yağmala-mazmış. Onun bu durumunu gören amcası, yemeğim ayrı bir sofra kurdurarak yedirirmiş.
İbn İshak'm nakline göre Yahya b. Abbad b. Abdullah b. Zübeyr, babasının şöyle dediğini rivayet etmiş: Lihbli bir adam vardı. İnsanların tipine bakarak gelecekleri hakkında bilgi verirdi. Bu adam, Mekke'ye geldiğinde Kureyşliler, gelecekleri hakkında bilgi vermesi için çocuklarını yanma getirdiler. Ebu Talib de Rasûlullah (s.a.v.)'i ona getirdi. Adam, Rasûlullah'a baktı, ama arada başka birşeye baktı. İşini tamamladıktan sonra da; "Şu çocuğu bana verin." dedi. Ebu Talib, onun Rasûlullah'ı ele geçirmeye kararlı olduğunu görünce Rasûlullah'ı sakladı. Adam: 'Yazıklar olsun size! Az Önce gördüğüm o çocuğu bana verin. Allah'a yemin ederim ki, o büyük bir adam olacaktır." dedi. Ebu Talib de Rasûlullah'ı oradan alıp götürdü. [10]

Hz. Peygamberin, Amcası Ebu Talib İle Birlikte Şam'a Gitmesi Ve Rahip Bahira Île Karşılaşması

İbn İshak, yukarda naklettiğimiz sözlerine devamla şöyle demektedir: Daha sonra Ebu Talib, ticaret maksadıyla bir kervanla birlikte Şam'a gitti. Ancak anlatıldığına göre o, bu sefere çıkmadan yol hazırlığını yaparken Rasûlullah (s.a.v.), ona çok tutkunluk göstermiş. Ebu Talib de dayanamayarak; "Vallahi, onu da beraberimde Şam'a götüreceğim. Ne ben ondan ayrılabilirim, ne de o benden ayrılabilir!" demiş.
Kafile, seyahatin ilk durağı olan Busra şehrine vardı. Orada, kendi manastırında yaşamakta olan Bahira adında bir rahip vardı Hristiyanhk hakkında bilgisi vardı. Rahip olarak görevlendirildiğinden beri manastırdan ayrılmamıştı.
Kureyş kervanı, daha önceki yıllarda oradan kaç defa geçmişse de bu rahip onların karşısına çıkmamış, onlarla konuşmamıştı. Ama Re-sulûllah'ı beraberlerine aldıkları o yılda rahip Bahira, manastırı yakınında konakladıklarında kervanı karşılamış, onlara büyük bir ziyafet hazırlamıştı. Anlatıldığına göre Bahira, manastırındayken harikulade bir manzarayla karşılaşmış. Kureyş kervanı içinde, Rasûlullah (s.a.v.)'m da gelmekte olduğunu, onu, bir bulutun gölgelendirdiğini, daha sonra bu kervanın manastır yakınındaki bir ağacın gölgesi altında mola verdiğini görmüş. Rasûlullah'ı gölgelendiren buluta bakmış. Ağacın dallarının da Rasûlullah'm üzerine eğilerek onu gölgelendirdiklerini görmüş. Bahira, bu manzarayı görünce manastırından inerek adamlarına, yemek hazırlamalarını emretmiş, sonra da adam göndererek Kureyşli yolcuları yemeğe davet etmiş. Gelen misafirlere de şöyle demiş: "Ey Kureyş topluluğu! Sizin için ziyafet tertipledim. Büyük, küçük, hür ve köle, hepinizin bu yemeğe gelmenizi isterdim." Kureyşli davetliler-den biri de kalkıp şöyle demişti:"Ey Bahira! Bu gün sende bir hal var. Daha önceleri çok defalar buraya geldiğimiz halde bize yemek yapmazdın. Bu gün sende bambaşka bir hal var. Nedir bu hal?"
Bahira da şu cevabı vermişti: "Doğru söylüyorsun. Dediğin gibi daha önceleri size yemek vermezdim. Ama siz misafirsiniz. Size yemek yapıp ikramda bulunmak ve hazırlattığım yemekten hepinizin yemesini istedim."
Nihayet hepsi sofra basma toplandılar. Rasûlullah, küçük olduğu için onu, ağaç altındaki mola yerinde kervanın eşyalarını koruyup gözetmekle görevlendirmişlerdi. Bu yüzden o, yemeğe gelmemişti. Bahira, mola yerine geldikleri esnada kervanda gördüğü o harikulade hali sofra başındayken göremeyince: "Ey Kureyş topluluğu! Aranızda sofraya gelmeyen kimse kalmasın." dedi. Dediler ki: "Ey Bahira! Hepimiz sofrana geldik. Sadece en küçüğümüz olan bir çocuk, mallarımızı beklemekte olduğundan gelemedi." Bahira bu durumu kabullenmedi. "Böyle yapmayın. Onu da çağırın. O da sizinle beraber bu yemekten yesin." deyince Kureyşlilerden biri; "Lat ve Uzzaya andolsun ki, Muhammed b. Abdullah b. Abdülmuttalib'in beraberimizde bu sofrada bulunmaması, bizim için bir ayıptır." dedi, sonra gidip RasûlulÎah'ı kucakladı, getirip misafirlerin arasına oturttu. Bahira, onu görünce dikkatle süzdü, bedeninin bazı yerlerine baktı; ondaki bazı özellikleri daha öne görmüştü.
Misafirler, yemek yedikten sonra dağıldılar. Bahira, kalkıp Rasûlul-lah'a: «Ey çocuk, Lat ve Uzza hakkı için, sana soracaklarıma cevap ver," dedi. Yol arkadaşlarının Lat ve Uzza üzerine yemin ettiklerini gördüğü için o da, bu iki put üzerine yemin ederek Rasûlullah'a soru sormuştu. Anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), ona: "Lat ve Uzza adına yemin ederek bana birşey sorma. Allah'a yemin ederim ki onlardan nefret ettiğim kadar başka-hiç birşeye nefret etmem." deyince Bahira; "Allah adına yemin olsun ki, sana soracaklarıma mutlaka cevap vereceksin." dedi. Bunun üzerine Rasûlullah da: "İstediğini sorabilirsin." dedi. O da Rasûlullah'a; durumu,uykusu, şekli, şemaili ve bazı işleri hakkında so^ rular sordu. Rasûlullah da ona, sorularının cevabını verdi. Anlattıkları, Bahira'nın, onun evsafı hakkında öğrenmek istediklerine uyuyordu. Sonra Rasûlullah'ın sırtına baktı.. Onun evsafiyla ilgili bildiği şeylere uygun olarak iki omuzu arasında peygamberlik mührünü gördü. Tetkiklerini tamamladıktan sonra amcası Ebu Talib'e yönelerek: "Bu çocuk senin neyin olur?" diye sordu. Ebu Talib "Oğlumdur." dedi. Bahira; "Olamaz. Bu, senin oğlun değildir. Bunun babası hayatta olmamalı." deyince Ebu Talib, "Kardeşimin oğludur." dedi. Bahira, "Babasına ne oldu?" diye sorunca Ebu Talib; "Annesi buna hamile iken babası vefat etti." dedi. Bahira da; "İşte şimd

doğru söyledin. Kardeşin oğlunu hemen memleketine götür. Yahudilerin ona bir kötülük yapmalarından sakın. Allah'a andolsun ki, onu görüp te benim onda bulduğum vasıflardan haberdar olurlarsa, ona bir kötülük yaparlar. Doğrusu, senin kardeşin oğlu, büyük bir adam olacaktır. Hemen onu al ve memleketine çabucak götür." dedi. Bunun üzerine Ebu Talib, Şam'daki ticaret işim tamamlar tamamlamaz, acele yola çıkarak Rasûlullah'ı Mekke'ye götürdü.

îbn İshak der ki: Rivayet olunduğuna göre Ehl-i Kitaptan Züreyr, Temmanı ve Deriş adında üç kişi de bu Şam seferi esnasında Bahira'nın, Rasûlullah'ta gördüğü şeyleri görmüş, onu kendilerine vermesini istemişler, ama Bahira onların bu isteğini reddederek Allah ve Rasûlullah ile ilgili olarak kitaplarında yazılı şeyleri hatırlatmış. Her ne kadar Rasûlullah'ı ele geçirmek istemişlerse de bu amaçlarına ulaşamamışlar. Nihayet Bahira'nın kendilerine söylediğini anlamış ve onu doğrulamışlar; bunun üz-erine Rasûlullah'ı ele geçirmekten vazgeçip yollarına gitmişlerdi.

Yunus b. Bükeyr'in, İbn İshak'tan rivayet ettiğine göre bu konuda Ebu Talib üç kaside söylemiştir.

Ebu Bekr el-Haraitî, Ebu Musa'nın şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Talib, yanma Rasûlullah (s.a.v.)'ı da alarak Kureyş'in yaşlılarıyla birlikte Şam'a doğru yolculuğa çıktı.Rahip Bahira'nın manastırına yaklaştıklarında, bineklerinden inip mola verdiler. Yüklerini de indirdiler. Rahip de onları karşılamaya çıkmıştı. Halbuki daha önce bir çok defa oraya uğradıkları halde rahip Bahira, onları karşılamaz ve dönüp bak-mazmış bile. Yü indirdikleri sırada rahip Bahira gelip aralarına girmiş, Rasûlullah(s.a.v.)'m elini tutarak;"Bu, âlemlerin efendisidir!" demişti. Beyhakî'nin rivayetine göre; "Bu, âlemlerin Rabbinin elçisidir. Allah, bunu âlemlere rahmet olarak göndermiştir." demiş. Kureyşli yaşlılar da; "Sen bunu nereden anladın?" diye sormuşlar. O da şu cevabı vermiş: "Siz boğazın (geçidin) üst tarafından göründüğünüzde secdeye kapanmayan bir tek ağaç ve taş kalmadı. Bunlar da ancak bir peygambere secde ederler. Ben, onu kürek kemiğinin altındaki peygamberlik mühründen tanıyorum."

Böyle dedikten sonra dönüp manastıra gitmiş, kervandaki adamlar için yemek hazırlatmış. Yemeği onlara götürdüğünde, Rasûlullah (s.a.v.), develeri otlatmak üzere kafileden uzaklaşmıştı. "Onu da getirin" diyerek kervandaki adamlardan, Rasûlullah'ı getirmelerini rica etti. Çağırdılar, geldi. Gelirken de onu, bir bulutun gölgelendirdiğini gördü. Cemaate yaklaşar Rasûlullah'ı göstererek: "Bakın hele! Onu bir bulut gölgelendiriyor." dedi. Rasûlullah kafileye yaklaşınca onlar, ondan önce ağacın gölgesinin altına kaçıp gölgeliği işgal ettiler. Ama Rasûlullah, oraya varınca ağacın gölgesi onun tarafına döndü. Bahira; "Bakın hele! Gölge onun tarafına döndü." dedi. Ayakta durmuş, onlara yemin verdirerek şu öğütleri veriyordu: "Sakın ola ki bunu Bizans topraklarına götürmeyesiniz. Zira Bizanslılar, bunu görürlerse, belirti ve özelliklerinden onu tanıyıp öldürürler!" Bu öğütleri verdikten sonra dönüp gitmek üzereyken yedi kişilik bir Bizans heyetinin geldiğini gördü. Onları karşılayarak; "Hayrola, buralara geliş sebebiniz ne?" diye sordu. Onlar da "Geliş sebebimiz şudur: Bu peygamberin bu ayda çıktığım haber aldık. Aramaları için bütün yollara adamlar gönderdik. Bu peygamberin senin tarafa geldiğini duyduk. Onun için buraya geldik." dediler.

Bahira: "Arkada bıraktıklarınız arasında sizden daha hayırlı bir kimse var mı?" diye sorunca onlar; "Hayır. Bu peygamberin senin tarafa gelmiş olduğunu duyduk." dediler. Bunun üzerine Bahira şöyle dedi: "Bakın, size bir şey sorayım. Allah birşey yapmak isteyince, insanlardan herhangi biri onun iradesine engel olabilir mi?" "Hayır..." cevabını vermeleri üzerine onlara şöyle dedi: "Öyleyse bu peygambere biat edin ve beraberinde bulunun." Bundan sonra Bahira, kervandaki adamlara dönerek, "Allah aşkına söyleyin. Bu çocuğun velisi kimdir?" diye sorması üzerine, "Ebu Talib'tir." dediler. Bunun üzerine Bahira: "Allah aşkı-na"diye ricada bulunarak Ebu Talib'ten, çocuğu alıp Mekke'ye dönmesini sağladı. Ebu Bekir de refakatçi olarak yanına Bilal'i katmıştı.Bahira, yol azığı olarak onlara çörek ve zeytinyağı vermişti." Bu hadisi, Ebü'l-Abbas el-Fadl b. Sehl el A'rec'den Tirmizî rivayet etmiştir. Ebü'l-Abbas da Kırad Ebu Nuh'tan rivayet etmiştir. Kırad, Bağdat'ta ikamet etmiş olup Buharî'nin kendilerinden nakilde bulunduğu sika ravüerdendir. Ama buna rağmen bu hadisinde gariplik vardır.

Ben de derim ki: Bu, sahabelerin mürsel olarak rivayet ettikleri hadislerdendir. İçinde gariplikler vardır. Çünkü Ebu Musa el-Eş'arî, hicretin yedinci senesi olan Hayber fethi senesinde Müslüman olup Medine'ye gelmiştir.' Onun, Mekke'den Habeşistan'a hicret eden Muhacirlerden olduğuna dair İbn İshak'ın söylediklerine itibar edilemez. Her ne açıdan bakılırsa bakılsın bu hadis mürseldir. Rahip Bahira olayı, Rasûlüllah (s.a.v.) oniki yaşındayken vuku bulmuştur. Belki de Ebu Musa, bu meseleyi Rasûlullah'tan dinlemiştir ki o zaman bu iş, çok daha sağlam olur. Veya sahabelerin büyüklerinden dinlemiştir. Veya bu olay, herkes tarafından bilinen, halk arasında yaygın ve meşhur bir mesele olduğu için Ebu Musa, bunu halkın ağzından dinlemiştir. Hz. Peygam-ber'i bir bulutun gölgelendirdiği, bundan daha sahih bir hadiste anlatılmış değildir.

Yukarıda naklettiğimiz hadiste, rahip Bahira'mn yanından ayrılıp Rasûlullah'ı Mekke'ye geri götüren Ebu Talib'e, Ebubekirin refakatçi olarak Bilal'i verdiği söylenmişti. Halbuki o esnada Rasûlüllah oniki yaşında, Ebubekir dokuz veya on yaşında, Bilal ise daha küçük yaşlardaydı. O zaman Ebu Bekir neredeydi? Sonra Bilal neredeydi? Bu iki nokta da gariptir. "Ancak Rasûlüllah, büyük yaştayken böyle bir yolculuk yapmıştı veya böyle bir yolculuk daha sonra yapılmıştı. Yahut o zaman Rasûlullah'm yaşının oniki olduğu kesin değildir." denirse, o takdirde böyle birşey mümkün olabilir.

Bazılarından nakilde bulunan Süheylî, Rasûlullah'm o esnada dokuz yaşında olduğunu söylemiştir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Vakidî dedi ki: Rasûlüllah (s.a.v.), oniki yaşma basınca amcası Ebu Talib, ticaret için Şam'a giden bir kervanla birlikte onu da götürdü. Kervan, varıp rahip Bahira'ya konuk oldu. Bahira, gizlice Ebu Talib'le konuştu. Ona bir şeyler söyledi. Rasûlullah'ı korumasını ve yanma alıp Mekke'ye hemen geri götürmesini istedi. Ebu Talib'in yanında Rasûlüllah (s.a.v.) gelişip büyüdü.

Cenâb-ı Allah, onu yüceleştirmek dilediğinden kendisini cahiliye işlerinden ve ayıplarından korudu.
Nihayet o, kavminin mürüvvetçe en faziletlisi, ahlakça en güzeli, muaşeret kurallarına uymada en üstünü, komşulukta en iyisi, akıllılık ve güvenilirlikte en ulusu, konuşmada en doğru sözlüsü, fuhuş ve kötülükten en uzağı olan bir insan haline geldi. Herhangi bir kimseyle tartıştığı ve işi inada bindirdiği görülmemişti. Öyleki milleti kendisine, "Güvenilir kişi" anlamına geler "el-Emin" unvanını vermişti. Çünkü Cenâb-ı Allah, onda iyi ve güzel huyları bir araya getirip toplamıştı.
Ebu Talib, ölünceye kadar onu koruyup muhafaza altına almış, destek ve yardımını hep vermişti. Muhammed b. Sa'd'm rivayetine göre Rasûlullah'm babası Abdullah ölünce Ebu Talib, onu şefkat kanatlarının altına almıştı. Hiçbir yolculuğa onsuz gitmezdi. Şam'a yöneldiğinde bir menzile varıp konaklamış, oradayken yanma bir rahip gelerek şöyle demiş: "Aranızda salih bir adam var." Sonra Rasûlullah'ı göstererek; "Şu çocuğun babası nerede?" diye sorunca Ebu Talib; "İşte onun velisi benim!" demiş. Rahip de Ebu Talib'e şu öğüdü vermiş: "Şu çocuğu muhafaza et. Şunu Şam'a götürme, doğrusu, Yahudiler çok kıskançtırlar. Ona bir kötülük yapmalarından korkuyorum." Ebu Talib; "Bunu sen söylemiyorsun. Ama Allah söylüyor." dedi. Rahip, onun bu deyişini kabul etmedi. "Allahım! Muhammed'i sana emanet ediyorum" dedi. Sonra da öldü. [11]

Rahip Bahira Kıssası

Zührî'nin siyerinden nakilde bulunan Süheylî, Bahira'mn Yahudi bilginlerinden biri olduğunu söyler. Kıssanın devam ve siyakından da anlaşılacağı üzere Bahira, Hristiyan bir rahipti. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Mes'udî, Bahira'nm Abdülkays kabilesinden olup asıl adının, Cer-cis olduğunu söyler.
İbn Kuteybe'nin "Maarif, adlı kitabında anlatıldığına göre İslâmiyet'in gelişine çok az bir zaman kala, cahiliye devrinde görünmezlerden şöyle bir ses duyulmuş: "Bilesiniz ki yeryüzü halkının en hayırlıları üç kişidir: Biri Bahira, diğeri Riab b Bera eş-Şeniyy, üçüncüsü ise henüz dünyaya gelmemiştir. Fakat gelişi beklenmektedir." Evet, gelişi beklenen o üçüncü şahıs, Rasûlüllah (s.a.v.)'dir."
İbn Kuteybe dedi ki: "Riab b. Bera eş-Şeniyy'in ve ondan sonra oğlunun mezarlarına sürekli olarak hafif taneli yağmu yağmıştır ve yağmaya devam edecektir." [12]

Hz. Peygamberin Yetiştirilmesi, Allah'ın Onu Koruyup, Yetim İken Barındırması, Yoksul İken Zengin Kılması

Muhammed b. îshak der ki: Rasûlüllah, Cenâb-ı Allah'ın koruması altında gelişip büyüdü. Rabbi, onu cahiliye döneminin pisliklerinden uzak tuttu. Çünkü onu, yüceltmek ve peygamber kılmak istiyordu. Nihayet Ras.ûlullah (s.a.v.), kavminin mürüvvetçe en faziletlisi, ahlakça en güzeli, asaletçe en üstünü, komşuluk bakımından en iyisi, akıllılıkta en ulusu, yumuşak huylulukta en büyüğü, konuşmada en doğru sözlüsü, güvenilirlikte en muazzamı, insanları lekeleyen kötü ahlak ile fuhuştan en uzak ve en iffetlisi haline geldi. Öyleki kavmi içinde onun adı,"güvenilir insan" anlamına gelen "el-Emin" olmuştu. Çünkü Cenâb-ı Allah, onda iyi şeyleri bir araya getirip toplamıştı.
Bana nakledildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), küçüklüğünde ve cahi-liye döneminde Cenâb-ı Allah'ın kendisini nasıl koruyup muhafaza ettiğini anlatırken şöyle demiştir: "Bir defasında kendimi Kureyşli çocuklar arasında bulmuştum. Bazı çocukların oyuncak olarak kullandıkları taşları taşıyorduk. Hepimiz eteklerimizi omuzumuzun üzerine koyarak taş taşıyorduk. Ansızın görmediğin biri, bana acı verici bir yumruk attı. Sonra da bana: "Eteğini bağla!" dedi. Ben de, eteğimi üzerime geçirip bağladım. Sonra da arkadaşlarım arasında sadece ben eteğimi giyinmiş olarak omuzum üzerinde taş taşımaya başladım."
Bu kıssa her ne kadar aynısı değilse de, Ka'be'nin yapılışı esnasında Hz. Peygamberle amcası Abbas'm taş taşımaları esnasında vuku bulan ve Sahih-i Buharı'de anlatılan kıssaya benzemektedir. O kıssanın aynısı değilse de onun bir nevi mukaddimesi durumundadır. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Abdürrezzak dedi ki: İbn Cüreyc, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etti: Ka'be binası yapıldığında Rasûlullah (s.a.v.), taş taşımaya girişti. Abbas ona: "Eteğini, omuzunun üzerine koyarak taşları taşı ki omuzun incinmesin." dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da amcasının dediğini yaptı. Ama yere kapaklandı ve gözlerini semaya dikti. Sonra kalkarak, "Eteğim!.." dedi. Eteğini üzerine geçirip bağladılar. Bu hadis, muttefe-kun aleyhtir.
Beyhakî, İbn Abbas'tan rivayet ederek Hz. Abbas'm şöyle dediğini söylemiştir: "Kureyşliler, Ka'be binasını yaparlarken ben de Ka'be'ye taş taşıyordum. Kureyşliler, erkekleri ikili ekiplere ayırmışlardı. Erkekler taş, kadınlarsa harç taşıyorlardı. Kardeşim oğluyla ben de omuzlarımıza koyduğumuz eteklerimiz üzerindeki taşları taşıyorduk. İnsanlar arasına katılırken eteğimizi örtünüyorduk. Bir ara ben yürüyordum. Muhammed de önümdeydi. Aniden yüz üstü yere düşüp kapaklandı. Omuzumdaki taşı bıraktım. Koşarak yanına vardım. Semaya bakıyordu. "Neyin var?" dedim. Kalktı. Eteğini alıp giyindi ve "Çıplak olarak yürümekten men olundum." dedi. Kendisine deli demelerinden korktuğum için onu insanlardan gizliyordum."
Beyhakî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder:
Rasûlullah(s.a.v.)'ın şöyle dediğini işittim: "Cahiliye dönemi ehlinin, meylettikleri kadın ve benzeri şeylere hiç meylim olmadı. Yalnız iki gece müstesna. Ancak o gecelerde de Cenâb-ı Allah, beni o günaha girmekten korudu. Mekke halkının

davarlarım Mekkeli bazı gençlerle birlikte otlatmaktayken bir gece arkadaşıma; "Mekke'ye gidip delikanlılar gibi gece eğlencesine katılmam için yerime benim davarlara bakıver." dedim. O da "olur" dedi. Bunun üzerine Mekke'ye vardım. Mekke'nin uçtaki ilk evine geldiğimde davul ve zurna sesleri duydum. ırBu ne?" diye sordum. Falan kadınla falan erkek evleniyor, dediler. İçeri girip oturdum. Seyretmeye başladım. Cenâb-ı Allah, bana bir uyku verdi. Uyudum. And olsun ki sabahleyin üzerime vuran gün ışığıyla uyandım. Arkadaşımın yanına döndüm. Bana: "Ne yaptın?" diye sordu. Ben de "Hiç birşey yapmadım." dedim ve gördüklerimi kendisine anlattım.
Başka bir gece yine arkadaşıma; "Davarlarıma biraz bak, gidip eğleneyim." dedim. Kabul etti. Ben de Mekke'ye gittim. Şehire vardığımda, yine o geceki gibi davul, zurna sesleri duydum. Sordum. Falan erkek, falan kadınla evleniyor, dediler. İçeri girip şenliğe baktım. Cenâb-ı Allah bana bir uyku verdi. And olsun ki, sabahleyin üzerime vuran gün ışığıyla uyandım. Arkadaşımın yanına döndüm. "Ne yaptın?" diye sordu. Ben de "Hiç birşey..." dedim ve durumu kendisine anlattım. Allah'a andolsun ki ondan sonra, yüce Allah beni peygamberliğe yücel-tinceye kadar o gibi şeylere ne döndüm, ne de yöneldim."
Bu, garip bir hadistir. Hz. Ali hakkında böyle bir olay vuku bulmuş olabilir. Sonraki, "Yüce Allah beni peygamberliğiyle yüceltinceye kadar." sözleri ise, fazladan söylenmiş sözlerdir.
Beyhakî, Zeyd b. Harise'nin şöyle dediğini rivayet eder: "İsaf ve Naile adında tunçtan yapılma iki put vardı. Müşrikler Ka'be'yi tavaf ettiklerinde ellerini onlara sürerlerdi. Bir defasında Rasûlullah (s.a.v.) Ka'be'yi tavaf etti. Onunla birlikte ben de tavaf ettim. Putun yatımdan geçerken elimi onlara sürdüm. Bana: "elini onlara sürme!" dedi. Yine tavafa devam ettik. Kendi kendime; "Elimi puta süreceğim. Hele bakalım ne olacak?" dedim ve elimi sürdüm. Bana:"Sen men olunmadın mı?" dedi.
Beyhakî der ki: Başkaları, Muhammed b. Amr kanalıyla yaptıkları rivayette, yukarıdaki habere şunu da eklemişlerdir: "Onu yüceltene ve ona kitabı indirene andolsun ki, Cenâb-ı Allah'ın onu mükerrem kıldığı şeyle yüceltip kendisine kitabı indirmesine kadar o, putlara asla el sürmemiştir."
Daha önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Lat ve Uzza adına yemin verdirerek kendisine soru sorduğunda Bahira'ya öfkelenen Rasûlullah (s.a.v.), ona şöyle demiştir: "Onlar adına yemin verdirerek bana birşey sorma. Allah'a andolsun ki, onlardan nefret ettiğim kadar hiç birşeye nefret etmiyorum."Beyhakî'nin, Cabir b. Abdullah'tan rivayet ettiği hadise gelince... Cabir demiş ki: "Rasûlullah (s.a.v.), müşriklerin meclislerine katılırdı. Bir defasında arkasında İM melekten birinin diğerine şöyle dediğini duydu: "Haydi gidelim de Rasûlullah'm arkasında duralım." Diğeri ise şöyle demişti: "Arkasında nasıl duralım ki, o, putlara el sürme ahdi üzerinedir!" Bu konuşmayı duyduktan sonra artık müşriklerin meclislerine katılmadı."
Beyhakî, bazılarının, yukarıdaki hadisin şu manaya geldiğini söylediklerini nakleder: Rasûlullah (s.a.v.), putlara el sürenlerin yanında hazır bulunmuştur ki, bu da ona vahyin inmesinden önce vuku bulan bir hadisedir. Doğruyu en iyi bilen, elbetteki Allah'tır. Zeyd b. Harise'nin hadisinde de geçtiği gibi, Cenâb-ı Allah'ın kendisini risaletle yüceltmesine kadar Rasûlullah (s.a.v.), müşriklerin meclislerinden uzak durmuştur.
Hadiste sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), arefe gecesinde Müzdelife'de vakfe yapmaz, hatta Arafat'ta da insanlarla birlikte vakfe yapmazmış. Nitekim Yunus b. Bükeyr, Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Rasûlullah (s.a.v.)'ı, kendi kavminin dini üzere gördüm. Kendi devesine binmiş, kavmi arasmda Arafat'ta durmuş, vakfe yapıyordu. Onlarla birlikte Arafat'tan inmeyi bekliyordu. Bunu da yüce Allah'ın tevfîki ile yapıyordu."
Beyhakî dedi ki: "Kendi kavminin dini üzere" sözüyle Hz. İbrahim ve İsmail'den intikal eden dinin kalıntısı kastedilmiştir. Rasûlullah, hiç bir zaman Allah'a ortak koşmamıştır. Allah'ın salat-ü selamı daima üzerine olsun.
Ben de derim ki: Beyhakî'nin bu sözünden anlaşıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), kendisine vahiy gelmeden Önce de Arafat'ta vakfe yaparmış. Tabii ki bu da, Cenâb-ı Allah'ın ona muvaffakiyet vermesi neticesinde olan birşeydir.

Ahmed b. Hanbel, Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet eder: Ürene Vadisinde[13] devemi kaybetmiştim. Onu aramaya çıkmıştım. Bir de baktım ki Rasûlullah (s.a.v.) karşımda duruyor. Ben de: "Bu hums'terıdır.[14] Burada işi ne bunun?" dedim. [15]

Hz. Peygamberin Ficar Harbine Katılması

İbn İshak dedi ki: Rasûlullah, on yaşındayken Ficar savaşı patlak verdi. Kinane ve Kays-ı Aylan kabileleri savaşırlarken haramları ve yasakları hiçe saydıkları için bu savaşa, "günah" anlamına gelen Ficar savaşı denmiştir.
Bu savaşta, Kureyşlilerle Kinanelilerin komutam Harb b. Ümeyye b. Abdü's-Şems idi. Savaşın başladığı gün ilk zamanla Kays kabilesi, Kinane kabilesi karşısında üstünlük sağladı. Öğle vakti Kinane kabilesi, Kays kabilesi karşısında üstünlük sağladı.
îbn Hişam dedi ki: Hz. Peygamber ondört veya onbeş yaşma geldiğinde Kureyşliler ve müttefikleri Kinaneliler ile Kays-Aylan kabileleri arasında Ficar savaşı patlak verdi.
Bu savaş aşağıdaki sebepten başlamıştır: Urvetü'r-Rehhal, kendi topraklarında ticaret yapması için Numan b. Münzir'e izin vermişti. Berrad b. Kays, onun bu iznine karşı çıkarak; "Kinanelilere nisbet olsun, diye mi Numan'a izin veriyorsun?" dedi. O da; "Evet.. Bütün âleme nisbet olsun, diye ona izin verdim." diyerek kesin kararını açıkladı.

Urve dışarı çıktı. Berrad da onu dalgın bir halde yakalamak için nr-sat kollayarak peşine düştü. Aliye'deki Teymen Zî Tellal mevkiinde Urve, dalgın bir haldeyken Berrad onun üzerine atıldı. Haram ayda onu öldürdü. Bu sebeple bu savaşa Ficar savaş dendi. Berrad bununla ilgili olarak bir şiirinde şöyle der:
"Bir bela ki, benden önce insanları hep düşündürürdü. Onun üzerine vücudumun bir parçası olan Bekr oğullarım saldım. Onların eliyle Kilab oğullarının evlerini yıktım. Kölelere de süt içirdim. Zî Tellal denen yerde elimi, kaldırıp ona vurdum. C da tıpkı bir dal gibi yere düşüp
uzandı."
Lebid b. Rebia b. Malik b. Ca'fer b. Kilab da bu konuda şöyle der:
"Eğer rastlarsan Kilab oğulları ve Amir'e, tebliğ edip duyur ki Talib-linin köleleri vardır.Eğer rastlarsan Nümeyr oğullarına ve öldürülen Beni Hilalin dayılarına tebliğ edip duyur ki, gelmekte olan Rahhal, Teymen Zi Tellal mevkiine yerleşti (onu Öldürdüğüm için) orada kaldı."
İbn Hişam dedi ki: Adamın birisi Kureyşlilere gelerek haram ayda, Ukaz mevkiinde Berrad'ın, Urve'yi öldürdüğünü söyledi Kureyşliler, savaş hazırlığı yaparak yola çıktılar. Hevazinlilerin onlardan haberleri yoktu. Sonra durumdan haberdar olunca, Kureyşlileri takibe çıktılar. Harem'e girmeden onlara ulaştılar. O gün akşama kadar savaştılar. Kureyşliler Harem'e girdiler. Hevazinliler de çarpışmayı durdurarak onlara dokunmadılar.. O günden sonra günlerce savaştılar. Cephelerden birinde ağırlığı Kureyş kabilesi teşkil ediyordu. Kmanelilerse reis durumundaydılar. Diğer cephedeyse ağırlığı Kays kabileleri teşkil ediyordu.
Rasûlullah (s.a.v.), bazı günler savaş alanına geliyordu. Amcaları onu getiriyorlardı. O: "Amcalarıma ok toplayıp götürüyordum." demiştir. Düşmanların attıkları okları yerden toplayıp amcalarına götürürmüş...
İbn Hişam der ki: Ficar savaşı, benim bu anlattığımdan çok daha uzundur. Rasûlullah'm siretinin anlatımını keser endişesiyle bu savaşı bütün detayları ile anlatmak istemedim.
Süheylî der ki: Ficar, (fa) harfinin kesresiyle, kital vezninde okunan bir kelimedir.Arapların Ficar savaşları dörttür. Bunları, Mesudî anlatmıştır. Sonuncusu, şu anlattığımız ve Berrad'ın Urve'yi öldürmesi yüzünden başlayan savaştır. Bu savaş, dört gün sürmüştür. Şamta ve abla günleri. Bu iki günlük safha, Ukaz mevkiinde cereyan etmiştir. Savaşın en önemli günü şürb günüdür ki, o gün, Rasûlullah (s.a.v.) da cephede hazır bulunmuştur. O gün kaçmasınlar, diye Kureyşlilerle Kinanelile-rin reisi Harb b. Ümeyye ile kardeşi Süfyan zincire vurulmuşlardı. O gün Kayslılar hezimete uğramışlar, ancak onlar sebat etmişlerdi. Ficar savaşının dördüncü günü ise, harîre günüdür. O gün savaş, Nahle mevkiinde cereyan etmiştir. Sonra ateşkes yapıp ertesi sene, Ukaz mevkiinde karşılaşmak üzere sözleştiler. Ertesi sene orada karşılaştıklarında Utbe b. Rebia, devesine binerek: "Ey Mudar topluluğu! Ne diye savaşıyorsunuz?" diyerek yüksek sesle hitapta bulundu. Hevazinliler de: "Bizi neye çağırıyorsun?" diye sormaları üzerine: "Barışa çağırıyorum." dedi. Onlar da: "Bu nasıl olacak? diye sordular. Dedi ki: "Ölülerinizin diyetini verelim. Diyetleri ödeyinceye kadar size rehineler bırakalım. Biz de kendi ölülerimizin diyetlerini istemekten vazgeçiyoruz." "Bunu, bize kim garanti eder?" diye sordular, O da; "Ben" deyince, "Sen kimsin?" diye sordular. "Ben Utbe b. Rebia'yım." dedi. Bunun üzerine barış anlaşması yapıldı. Aralarında Hakim b. Hüzzamın da bulunduğu kırk adamlarını Hevazinlilere rehin olarak gönderdiler. Amir b. Sa'saa oğulları (Hevazinliler), rehineleri de alınca, diyet istemekten vazgeçip onlan da salıverdiler. Böylece Ficar savaşı sona ermiş oldu. [16]

Hz. Peygamberin, Hilfu'l-Fudul Cemiyetine Girmesi

Beyhakî, Cübeyr b. Mut'im'den rivayet eder ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Amcalarımla birlikte, iyi ve temiz insanların kurdukları ittifaka (Hilfu'l-Fudul'a) girdim. Bana kızıl tüylü koyunlar verilse bile, o ittifakı bozmak istemezdim."
Yine Beyhakî, Ebu Hüreyre'den rivayet eder ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Mutayyeb (iyi ve temiz kimse)lerinki dışında Ku-reyşlilerin hiçbir ittifakına girmedim. Bana kızıl tüylü koyunlar verilse bile, o ittifakı bozmak istemezdim." Hadiste geçen mutayyebler sözüyle Haşim, Ümeyye, Zühre ve Mahzum oğullan kastedilmiştir. Bazı siyer âlimleri 'mütayyeblerin ittifakı' sözüyle, Hilfu'l-Fudul'un kastedildiğini söylemişlerdir. Çünkü Hz. Peygamber, mutayyebler ittifakı yapıldığı zaman, henüz dünyaya teşrif etmemişti. Ben de, bunun kuşkusuz böyle olduğu görüşündeyim. Şöyleki: Kusayy'm ölümünden sonra Kureyş-liler, bir ittifak kurmuşlardı. Sebebi de şuydu: Kusayy'm kendi oğlu Abdu'd-Dar'a devrettiği sikaye, rifade, liva,nedve, hicabe gibi görevleri[17], başkaları ele geçirmek istedi. Bu sebeple de Abdumenaf oğullan arasında çekişme çıktı. Her gruba, Kureyş kabilelerinden yandaşlar çıktı.
Herkes, kendi yandaşına destek vereceğine yemin etti. Abdumenaf m adamları ve arkadaşlan, içinde koku bulunan büyük bir kap getirerek ellerini o kokuya batmp yeminleştiler. Kokulu ellerini Ka'be'nin duvarlarına sürünce de kendilerine (Kokulular) anlamına gelen Mutayyebler dendi. Bu yemin ve ittifaktan kasıt, Hilfu'l-Fudul cemiyetidir ki, Abdullah b. Cüd'an'm evinde kurulmuştur. Humeydî'nin rivayetine göre Rasûlullah (s.a.v.), bu cemiyetle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"Abdullah b. Cüd'an'm evinde yapılan bir ittifakta hazır bulundum. İslâmiyet döneminde de böyle bir ittifaka girmeye çağnhrsam, icabet ederim. Onlar, faziletleri sahiplerine iade etmek, zalimin mazluma haksizlik etmesini önlemek için çalışmak üzere yeminleşmişlerdi."

Anlatıldığına göre Hilfu'l-Fudul cemiyeti, bisetten yirmi sene önce zilkade ayında, yani Ficar savaşından dört ay sonra Abdullah b. Cud'an'm evinde kurulmuştur. Ficar savaşı da, o senenin şaban ayında yapılmıştır.

Hilfu'l-Fudul, Araplar arasında kurulan en kıymetli ve en onurlu bir ittifaktır. Bu ittifakı kurmak isteyen ve bu konuda konuşup halkı böyle bir ittifaka katılmaya çağıran ilk şahıs, Abdülmuttalib oğlu Zü-beyr olmuştur. Sebep şuydu: Zebid şehrinden bir adam, Mekke'ye mal getirmiş. As b. Vail, adamın malını satın almış ama hakkını vermemiş. Adam, ona karşı kendisine yardım etmeleri için Abdu'd-Dar, Mahzum. Cümah, Selim ve Adiyy b. Ka'b kabilelerine başvurmuş. Ama bunlardan hiçbiri, As b Vail'e karşı ona yardıma yanaşmamış, üstelik yanlarından kovmuşlardı. Adamcağız işin kötüleştiğini anlayınca, sabahleyin gün doğarken Ebu Kubeys dağının tepesine çıkarak, Ka'be'nin çevresindeki meclislerinde oturmakta olan Kureyşlilere yüksek sesle şöyle bağırır:

"Ey Fihr ailesi! Yurdundan ve aşiretinden uzakta kalan, Mekke'de malı elinden alınan mazlum bir adama yardım edin, üzerinde yolların tozu duruyor. îhrama girmiş, umre yapmak istemiş, ama umresini tamamlamamış. Ey Hatim'le hacer-i esved arasında duran adamlar! Bilesiniz M Mescid-i Haram, onur ve mürüvveti tam olan kimselerindir. Hainlik ve günahkarlık elbisesini giyenlerin değildir."

Zebidli adamın bu hitabı üzerine Abdülmuttalib oğlu Zübeyr, ayağa kalktı ve:"Bu adamı, kendi haline bırakamayız." dedi. Haşim, Zühre ve Teym b. Mürre, Abdulah b. Cüd'an'm evinde toplandılar. Abdullah, onlara yemek verdi. Haram aylardan zilkade ayında sözleşip Hilfu'l-Fudul cemiyetini kurdular. Yemin ederek dediler ki: "Deniz, bir yün parçasını ıslattığı, Sebir ve Hira dağları yerlerinde durduğu müddetçe zalime karşı mazlumun yanında yer alıp tek bir el gibi hareket edecek ve hakkını alıp kendisine vereceğiz. Yaşantımızda da birbirimize destek verip teselli edeceğiz."

Kureyşliler, bu ittifaka, "Hilfu'l-Fudul" adını vererek, ittifakı yapanlar için; "Bunlar faziletli bir işe girdiler." dediler. Sonra da As b. Va-il'e gittiler. Zebidli adamın malını, onun elinden alıp sahibine verdiler. Abdülmuttalib oğlu Zübeyr bu iş için şöyle demişti:

"Hepimiz aynı diyarın sakinleri isek te onlara karşı bir pakt kurmaya yemin ettim. Kurduğumuz bu pakta da Hilfu'l-Fudul adını verdik. Bu pakt sayesinde yabancı ve garip kimseler, yerlilere karşı korunacaktır. Ka'be'nin çevresindeki halk ta bizim zulme karşı olduğumuzu ve her türlü kötülüğe engel olacağımızı bilsinler."

Zübeyr, bir başka şiirinde de şöyle demiştir:

"Faziletli kimseler, Mekke içinde tek bir zalim barındırmamak üzere akidleşip yeminleştiler. Bu iş üzerinde sözleşip kesin güvence verdiler. Buna göre yerli de, yabancı da, haksızlığa karşı korunacaktır."

Kasım b. Sabit'in "Garibü'l-Hadis", adlı eserde anlattığına göre Has'amh bir adam, hac veya umre için Mekke'ye gelmişti Beraberinde Katul adında dünya güzeli ve parlak yüzlü bir kızı vardı. Nebih b. Hac-cac adındaki biri, bu kızı kaçırıp babasından gizlemişti. Has'amh kızın babası; "Bu adama karşı bana kim yardım eder?" deyince, ona; "Hilfu'l-Fudul cemiyetine başvur." dediler. Adam, Ka'be'nin yanma gidip: "Ey Hilfu'l-Fudul mensupları!" diye seslenince, dört bir yandan yalın kılıç adamlar yanma gelerek; "İşte yardım sana geldi. Ne derdin varsa söyle." dediler. O da; "Nebih, bana haksızlık etti. Kızımı zorla alıp götürdü," deyince, onu da yanlarına katarak Nebih'in evine gittiler. Kapıya gelen Nebih'e: "Yazıklar olsun sana. Bizim kim olduğumuzu, nasıl bir cemiyet kurduğumuzu ve ne üzerine sözleştiğimizi biliyorsun. Hadi, çıkar bu adamın kızını." dediler. Nebih; "Olur, ama hiç değilse, bu gece kızdan yararlanayım." deyince onlar; "Hayır, Allah'a andolsun ki onun bir damla sütünden bile yararlanmana müsaade etmeyiz." diyerek kestirip attılar. O da çaresiz kalınca gizlediği kızı onlara teslim etti. Teslim ederken

de şu şiiri okudu:

"Arkadaşım gitti. Katul kızı kutlayamadım. Onlarla da güzel bir şekilde vedalaşamadım. Çünkü Hilfu'l-Fudul'un adamları, bu işe engel olmaya kararlıydılar, gördüğüm kadarıyla. Aslında onlardan korkuyorum. Kafile, geceleyin develere binip yola çıktı. Artık buralarda kalacağımı sanmayın. Çünkü hakarete uğradım ben."

Hilfu'l-Fudul cemiyeti, Cürhümlülerin de mazlumu zalime karşı korumak için kurdukları cemiyete çok benziyordu. Cürhümlülerin eşrafından üç kişi, o cemiyeti kurmuştu. O üç kişiden her birinin adı Fadl idi: 1- Fadl b. Fudale. 2- Fadl b Vedae. 3- Fadl b. Haris.

Bu, İbn Kuteybe'nin görüşüdür. Süheylî'nin naklettiğine göre o üç kişinin adları şöyledir: 1- Fadl b. Şüraa. 2- Fadl b. Bidae. 3 Fadl b. Kudaa.

Muhammed b. îshak b. Yesar dedi ki: Rureyş'ten bazı kabileler, Hilfu'l-Fudul kurma çağrısında bulundular. Bunun için, en yaşlı ve en şerefli adamları olan Abdullah b. Cüd'an'm evinde toplandılar. Onun yanında Haşim oğulları, Abdülmuttalib oğulları, Esed b. Abdüluzza oğulları, Zühre b. Kilab ve Teym b. Mürre yemin ettiler. Mekke'de yerli veya yabana bir kimse haksızlığa uğradığı takdirde onun yanında yer almak ve hakkını zalimden alıp kendisine geri verinceye kadar çabalamak üzere sözleşip ittifak ettiler. Kureyşliler, bu ittifaka "Hilful-Fudul"

adını verdiler.

Muhammed b. îshak, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: "Abdullah b. Cüd'an'm evinde yapılan bir ittifakta hazır bulundum.

Bana kızıl tüylü koyunlar verilse bile o ittifakı bozmak istemezdim. İslâmiyet döneminde de böyle bir ittifaka davet vaki olursa, mutlaka icabet ederim."

İbn îshak, Muhammed b. İbrahim b. Haris et-Teymî'nin şöyle dediğini rivayet etti: Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin ile Medine Emîr Velid b. Utbe arasında, Zi'1-Merve vadisindeki bir mal üzerinde anlaşmazlık çıkmıştı. Velid b. Utbe'yi, amcası Muaviye b. Ebu Süfyan Medine'ye emîr tayin etmişti. Velid b. Utbe, emirlik makamına güvenerek Hz. Hüseyin'e baskı yapıyor gibiydi. Hz Hüseyin, ona dedi ki: "Allah'a andolsun ki, ya haklarımı verirsin, ya da kılıcımı elime alıp Rasûlullah(s.a.v.)'ın mescidine gider, orada Hilful-Fudul mensuplarını yardıma çağırırım!"
Hz. Hüseyin'in bu sözlerini Velid'e söylediği esnada orada hazır bulunan Abdullah b. Zübeyr, şöyle demişti: "Allah'a andolsun ki, Hüseyin, Hilful-Fudul mensuplarını yardıma çağırması halinde ben de kılıcımı elime alırım. Hakkını alıncaya veya hepimiz ölünceye kadar onun yanında olurum!"
Bu haber Misver b. Mahreme b. Nevfel ez-Zührf ye ulaştığında, o da aynı şeyleri söylemişti. Abdurrahman b. Osman b Ubeydullah et Teymî, bu olaydan haberdar olunca, o da aynı şeyleri söylemişti.
Velid b. Utbe, yukarıda adı geçen kişilerin böyle konuştuklarını duyduğu zaman Hz. Hüseyin'in hakkım vererek gönlünü hoşnud etmişti. [18]

Hz. Peygamberin Hz. Hatice İle Evlenmesi

İbn İshak; "Hüveylid kızı Hatice, şerefli, varlıklı bir kadın olup ticaretle uğraşırdı. Malının ticaretini yapmaları için, kar ve zararda ortaklık usulüyle adam tutup çalıştırırdı." demektedir. Rasûlullah(s.a.v.)'ın doğru sözlü, güzel ahlaklı ve son derece güvenilir bir insan olduğunu duyunca, kendisine haber gönderdi. Ticaret yapmak üzere kölesi Meysere ile birlikte malını Şam'a götürmesini teklif ile diğer ticaretçüere verdiğinden daha fazla ücret vereceğini de bildirdi. Rasûlullah (s.a.v.), bu teklifi kabul etti. Hatice'nin malını alıp kölesi Meysere'yle birlikte Şam'a vardı. Bir manastır yakınındaki bir ağacın gölgesi altında mola verdi. Manastırın rahibi onları görünce, Meysere'ye yaklaşıp; "Ağacın altında oturan şu adam Mm?" diye sordu. Meysere de "Kureyşlidir, Harem halkındandır." deyince rahip, "Bu ağacın altına şimdiye kadar peygamberlerden başkası oturmamıştır." dedi.
Sonra Rasûlullah (s.a.v.), getirdiği malları satıp parasıyla da, almak istediği şeyleri satın aldı. Bundan sonra Meysere'yle birlikte Mekke'ye dönmek üzere yola çıktı.
Öğle vakti hava iyice ısındığında Meysere, iki meleğin, devesi üzerinde gitmekte olan Rasûlullah'ı gölgelendirip güneşten koruduklarını
görmüştü.
Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'ye gelip mallarını Hatice'ye teslim etti. Hatice de o malları sattı. Önceki seferlerin bir misli veya bir misline yakın miktarda fazla kar elde etti. Meysere de, rahibin söylediklerini ve Rasûlullah'ı gölgelendiren melekleri gördüğünü Hatice'ye anlattı. Hatice, akıllı, şerefli ve düşünceli bir kadındı. Ayrıca Cenâh-ı Allah da onu yüceltmek istemişti. Meysere'nin bu haberleri kendisine anlatması üzerine rivayete göre Rasûlulîah'a şu mesajı göndermişti: "Ey amcaoğlu! Akrabalığın, kavmin içindeki asaletin, güzel ahlakın, güvenilirliğin ve doğruluğun için sana rağbetim vardır." Daha sonra da onunla evlenmek istediğini Rasûruliah'a açmıştı. Hatice, Kureyşlilerin en asil, en şerefli ve en varlıklı kadınıydı. Kavminin bütün erkekleri, bu yüzden -şayet ya-pabilseler- onunla evlenmek istiyor ve buna can atıyorlardı.
Hatice'nin mesajını alan Rasûlullah (s.a.v.), durumu amcalarına açtı. Bunun üzerine amcası Hamza, onu yanına alıp Hüveylid b. Esed'in yanına götürdü. Hatice'yi, Rasûlullah'a istedi. Böylece evlenmiş oldular. .
İbn Hişam'm anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Hz. Hatice'ye me-hir olarak yirmi deve vermiştir. Böylece evliliğe ilk adımını, Hatice'yle atmış, o vefat edinceye kadar da başka bir kadınla evlenmemişti.
İbn îshak der ki: Rasûlullah(s.a.v.)rm İbrahim'den başka bütün çocukları Hz.Hatice'den doğmuştur. Çocukları şunlardı:
1- Kasım. Rasûlullah (s.a.v.), Ebu'l-Kasım künyesini onun adından almıştır.
2- Tayyib .
3- Tahir
4- Zeynep
5- Rukiyye
6- Ümmü Gülsüm
7- Fatıma
İbn Hişam'm anlattığına göre Rasûlullah'ın oğullarının yaş sırasına göre adları şöyledir:
1- Kasım, 2- Tayyib, 3- Tahir.
Kızlarının da yaş sırasına göre olan adları şöyledir:
1- Rukiyye, 2- Zeynep, 3- Ümmü Gülsüm, 4- Fatıma.
Beyhakî, Mus'ab b. Abdullah ez-Zübeyrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah(s.a.v.)'ın, çocuklarının yaş sırasına göre adları şöyledir: 1- Kasım, 2- Zeynep, 3- Abdullah, 4- Ümmü Gülsüm, 5- Fatıma, 6- Rukiyye.
İlk olarak oğlu Kasım, sonra da Abdullah ölmüştür. Hatice de vefat ederken altmışbeş yaşındaydı. Elli yaşında olduğunu söyleyenler de vardır.

Diğer siyerciler dediler ki: Kasım, bineğe ve deveye binecek yaşa varmış, babası peygamber olduktan sonra ölmüştür. Annesinden süt emmekteyken öldüğünü söyleyenler de vardır. Öldüğünde Rasûlullah (s.a.v.); "Onun için Cennet'te bir emzirici vardır. Onu emzirme işini tamamlayacaktır." demişti. Meşhur görüşe göre Rasûlullah (s.a.v.), bu sözü, İbrahim hakkında söylemiştir.
Yunus b. Bükeyrjbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Hatice, Rasûlullah'a; iki erkek, dört de kız çocuk doğurdu: Kasım, Abdullah, Fatıma, Ümmü Gülsüm, Zeynep ve Rukiyye.
Zübeyr b. Bekkar dedi M: Abdullah'ın bir adı Tayyip.diğer adı da Tahir idi. Babasının, peygamber oluşundan sonra doğduğu için ona bu ad verilmiştir. Diğerleriyse, bisetten önce ölmüşlerdir.
Rasûlullah'ın kızlarına gelince onlar, biset dönemine ulaşmış, İslâm'a girmiş ve babaları (s.a.v.) ile birlikte hicret etmişlerdir.
İbn Hişam dedi ki: İbrahim, İskenderiye Sahibi Mukavkis'in, Kûret-ü Enda şehrinden alıp Rasûlullah (s.a.v.)'a hediye ettiğ Mariyetü'l-Kıbtiye'den doğmuştur.
Allah izin verirse ayrı bir bölümde, Hz. Peygamber'in zevcelerinden de bahsedeceğiz. Güvencimiz Allah'adır.
İbn Hişam, Rasûlullah'ın, Hz. Hatice'yle evlendiği sırada yirmibeş yaşında olduğunu söyler. Aralarında Ebu Amr el-Medenî'nin de bulunduğu birçok ilim adamı, bunu bana böyle anlattılar.
Yakub b. Süfyan dedi ki: Bir çok kimsenin bana anlattığına göre Hz. Peygamber yirmibeş yaşındayken, Amr b. Esed, Hatice'y onunla evlen-dirmiştir. O esnada Kureyşliler de Ka'be'yi yapıyorlardı.
Yine aynı şekilde Beyhakî'nin, Hakim'den naklettiğine göre birbirleriyle evlendiklerinde Hz. Peygamber yirmibeş yaşında, Hz Hatice ise otuzbeş yaşında bazılarına göre de yirmibeş yaşındaydı.
Beyhakî, eserinin, "Hatice ile evlenmeden önce Rasûlullah'ın uğraştığı işler" bölümünde şöyle bir rivayette bulunur:
Ebu Abdillah el-Hafiz, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Allah'ın, peygamber olarak gönderdiği her insan, mutlaka koyun çobanıdır." Sahabeleri; "Sen de mi ya Rasûlallah?" diye sorunca buyurmuş ki:
"Ben de Mekkelilerin davarını birkaç kırat (tahıl) karşılığında otlatıyordum."
Beyhakî'nin, Cabir'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Bir deve karşılığında Hatice'ye kendimi iki kez kiraya verdim (işinde ücretle çalıştım)."
Beyhakî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Babası sarhoşken, kızı Hatice'yi Rasûlullah'la evlendirdi."
Beyhakî, Abdullah b. Haris'in şöyle dediğini rivayet eder: Ammar b. Yasir, Rasûlullah'la Hatice'nin evlenmesi hakkında insanların çok konuştuklarını duyunca şöyle derdi: Rasûlullah'ın Hatice'yle evlenmesini, başkalarından çok ben bilirim. Çünkü ben, Rasûlullah'ın yaşıtı, dostu ve arkadaşıydım. Günün birinde onunla birlikte yürüyüşe çıktık. Haru-re mevkiine geldiğimizde, Hatice'nin bacısının yanından geçtik. O, kendine ait bir deve derisi üzerinde oturmaktaydı. Bana seslendi. Ben de dönüp yanına gittim. Rasûlullah (s.a.v.) da durup beni bekledi. Hatice'nin kızkardeşi bana: "Senin arkadaşın, Hatice'yle evlenmek istemez mi?" diye sordu. Ben de dönüp Rasûlullah(s.a.v.)'m yanına vardım. Durumu kendisine anlattım. O da: "Hayatıma yemin olsun ki isterim." dedi. Rasûlullah(s.a.v.)'m bu sözünü, Hatice'nin kızkardeşine ulaştırdım. "Yarın sabah bize gelin." dedi. Ertesi sabah evlerine gittiğimizde bir inek kesmişler, Hatice'nin babasına bir kaftan giydirmişler, sakalım sariya boyamışlardı. Ben, durumu Hatice'nin kardeşine anlattım. O da babasına anlattı, ama babası, o anda sarhoştu. Ona Rasûlullah'm şahsiyeti ve sosyal mevkii anlatıldı. Onun kızına Talibli olduğu söylendi. O da bunun üzerine kızı Hatice'yi Rasûlullah'a verdi. Bu evliliği yaptılar. Yemeği yedik. Hatice'nin babası uyudu. Sonra bağırarak uyanıp; "Bu ne kaftan, bu ne sakal boyası, bu ne yemek?" diye yüksek sesle söylendi. Ammar b. Yasirle konuşmuş olan kızı da; "Bu, kızının nişanlısı Muham-med b. Abdullah'ın sana giydirdiği kaftandır. Kesilen bu inek ise, onun sana hediyesidir. Kızını, ona eş olarak vermen üzerine ineği kestik." dedi. Hatice'nin babası, kızı Hatice'yi eş olarak Muhammed'e vermeyi kabul etmeyip bağırarak evden çıktı. Hatim'e[19] geldi. Haşim oğulları, Rasûlullah'ı da yanlarına alarak Hatice'nin babasının yanma geldiler. Kendisiyle konuştular. Onlara: "Adamınız nerede?" diye sorması üzerine, Rasûlullah çıkıp onun yanma geldi. Rasûlullah'a bakınca şöyle dedi: "Eğer Hatice'yi sana eş olarak verdiysem vermişimdir. Vermediysem de şimdi veriyorum!"
Zührî, "Siyer" adlı eserinde der ki: "Hz. Hatice'nin babası sarhoşken kızını, Rasûlullah'la evlendirdi."
Müemmelî der ki: Üzerinde ittifak edilen görüşe göre Hatice'yi Rasûlullah'la evlendiren kişi, amcası Amr b. Esed'dir Süheylî'nin de tercih ettiği görüş budur.
Bunu, Abbas ile Aişe'den nakletmiştir. Hz. Aişe demişki: Hatice'nin babası Hüveylid, Ficar savaşından, önce ölmüştür. Hacer-i Esvedi, Ka'be'den alıp Yemen'e götürmek isteyen Tübban[20] ile mücadele eden odur. Bu iş için Hüveylid, yanına Kureyş'ten bir cemaati de alarak ayaklanmıştı. Öte yandan Tübban da uykuda korkulu bir rüya görmüştü. Bunun üzerine bu niyetinden vazgeçmiş ve hacer-i esvedi yerinde bırakmıştı. "Sire" adlı eserinin son kısmında İbn İshak der ki: Hz. Hatice'yi Rasûlullah (s.a.v.) ile evlendiren, kardeşi Amr b. Hüveylid1 dir. Doğrusunu Allah bilir. [21]

Fasıl

İbn İshak dedi ki: Hüveylid kızı Hatice, kölesi Meysere'nin, rahibin söyledikleri ve iki meleğin Rasûlullah'ı gölgelendirmes gibi bizzat gördüğü şeylerle ilgili olarak kendisine anlattıklarını, Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdüluzza b. Kusayy'a nakletti. Varaka, Hz. Hatice'nin amcası oğlu olup Hristiyandı. Kitapları araştırmış, insanla ilgili ilimleri öğrenmişti. Hatice'nir kendisine bu şeyleri anlatması üzerine Varaka şöyle demişti: "Ey.Hatice! Eğer bu söylediklerin gerçekse, Muhammed bu ümmetin peygamberi olacaktır. Bu ümmete yakın zamanda bir peygamber geleceğini zaten biliyordum." Varaka, bu işin geciktiğini görerek; "Bu hal, ne zamana kadar böyle sürüp gidecek?" diyor ve şöyle bir şiir söylüyordu:
"İnad ettim. Ben hatıralara dalmıştım. Kederden ötürü inad ettim. O keder, uzun uzadıya ağlattı beni. Hatice'nin evsaf üzerine vermesinden sonra ey Hatice, bekleyişim uzun sürdü. Mekke'nin iki yamacı arasında, senin sözlerin üzerine umuda kapılarak, bu dar geçitten çıkıp yeri bulacağımı umdum. Çünkü bana, rahiplerden birinin söylediklerini aktarmıştın. O sözlerin, eğri olmasını istemem. Rahip demiş ki: Muhammed, bir gün başa geçecek. Kendisine karşı duranları mağlup edecek. Beldelerde nur zuhur edecek. Bütün halk, o nur sayesinde doğrulacak. Kendisiyle savaşanlar, kayba uğrayacak. Onunla banş içinde yaşa- yanlarsa, başarı ve zaferi bulacak. Bütün bunlar olurken keşke ben de hazır bulunsam. Ve Kureyşlilerin hoşlanmadığı İslâm'a, - bütün Mekke-lüer karşı çıkıp gürültü, patırtı etseler de- insanların ilk gireni ben olsam. Onların hoşlanmadıkları İslâm'ın, - kendileri alçalıp kafirlikte kalmaları halinde- Arş'm sahibi Allah'ın katma yükseleceğini umarım. Kureyşlilerin sefalet diye adlandırdıkları şeyi (İslâmiyeti) seçip burçlara yükselen kimsenin durumu kafirlik midir? Hayır, değildir. Onlar yaşarken ben de yaşarsambir şeyler olacaktır ki; kafirler, o şeyler karşısında gürültü koparacaklardır. Ama ölen her genç ve yiğit kişi, kaderindeki sıkıntı ve kayıpları görecektir."
İbn İshak'a göre Yunus b. Bükeyr'den yapılan rivayette Varaka b. Nevfel, başka bir şiirinde de şöyle demiştir:
"Sabah erkenden mi, yoksa akşamleyin mi gideceksin? Gönlünde gizlediğin hüzün ateş çakıyor. Çünkü ayrılmam istemediğim bir kavimden ayrılıyorsun. İki gün sonra onlardan uzaklaşacak gibisin. Doğru haberciler, Muhammed'den haber veriyor. Nasihatçılar, kaybolduğunda onu anlatıyor, İki yolu bulunan düzlükte, taşlık olan çukurda, Mekke'nin en hayırlı adamı, kervanla birlikte Busra pazarına yönelip sana geldi. Develeri yüklü ve ağır yürüyüşlüydü. Bilgisine dayanarak her hayrı bize anlatıyordu. Hakkın anahtarlı kapıları vardır. Haberci diyordu ki; Abdullah oğlu Ahmed, peygamber olarak gönderiliyor, Batha ki o; Hud ile Salih, Musa ile İbrahim gibi kulların, elçi olarak gönderildikleri gibi, doğru sözlü bir elçi olarak gönderiliyor. Öyleki onun kıymeti görülecek ve şanı, açık-seçik bir şekilde yayılacaktır. Lüeyy ve Galib kabilelerinin şerefli ihtiyarları ve gençleri, ona tabi olacaktır. İnsanlar, onun peygamberlik dönemine ulaşıncaya kadar yaşarsam, ben ona sevgi gösterir, onunla ferahlanırım. Yoksa ey Hatice, bilesin ki ben, senin şu diyarından daha geniş ve büyük bir diyara seyehat ederim!" ,
el-Ümevî, yukarıdaki şiire şu mısraları da ekler:
"Binaları kuranın dinine tabi olanlar. Bilin ki; bu dinin sahibi, insanlardan daha faziletli ve üstündür. Mekke'de sabit binalar kurmuştur. Karanlıkta, o binalarda kandiller parıldar. O binalar, bilinen ve bilinmeyen bütün kabilelerin toplanma yeridir. Oraya asil, yüksek, seçkin ve mızrak gibi boylu, ama yorgun olan develer hızla koşup giderler. Bileklerine, yırtık elbise parçaları takılıdır."
Ebu'l-Kasım es-Süheylî'nin, "Ravz" adlı eserinde naklettiği, şu aşağıdaki şiirler de Varaka'ya aittir:
"Bazı kavimlere Öğüt verdim. Onlara dedim ki: Ben uyarıcıyım. Hiç kimse, sizi aldatmasın. Siz, yaratandan başka bir ilaha tapmayın. Eğer başka ilaha tapmaya sizi davet ederlerse; "Aramızda düşmanlık var." deyin. Arşın sahibi her zaman yüce ve münezzehtir. Bizden önce Cudî dağı da, Buz dağı da O'nu teşbih etmiştir. Gök kubbenin altındaki her şey, O'nun buyruğundadır. Mülk ve hükümranlığında hiç kimse, O'nun-la övünme yarışına giremez. Gördüğüm şeylerden hiçbiri, tazeliğini koruyamaz. Yalnız Allah kalır. Mal ve evlat yok olup gider. Hürmüz'ün hazineleri kendisine yarar sağlamadı. O'nu, ebedi kılmadı. Ad kavmi de edebi yaşamaya çabaiadıysa da başaramadı. Süleyman da ölümsüzlüğe eremedi. Oysaki rüzgarlar, onun buyruğuyla eserlerdi. Aralarında ifritler de olmak üzere cinler ve insanlar onun buyruğundaydılar. Onurlu ve güçlü oldukları için her taraftan heyetlerin gelip ziyaret ettiği hükümdarlar nerede? Burada uğranılması gereken bir havuz vardır. Bunda yalan yoktur. O hükümdarlara gidildiği gibi, her gün buraya da gelinmesi gerekir."
Emiru'l-Mü'minin Hattab oğlu Ömer (r.a.)'de bazan bu şiirleri bir takım meselelerde delil olarak ileri sürüp okurdu. Doğrusunu Allah bilir. [22]

Kureyşlilerin, Ka'be'yi Yeniden Yapmaları

Hz. Muhammed'in peygamber oluşundan beş yıl önce Kureyşliler, Ka'be'yi yeniden yapmışlardır. Beyhakî'nin anlattığına göre Ka'be, Hz. Peygamberin Hz. Hatice ile evlenmesinden önce yeniden yapılmıştır. Meşhur görüşe göre Kureyşliler, Hz Peygamber'le Hz. Hatice'nin evlenmelerinden on yıl sonra Ka'be'yi yeniden yapmışlardır.
Beyhakî, -ilgili bölümde de naklettiğimiz gibi- Ka'be'nin İbrahim peygamber zamanında yapıldığını anlatmış, bu konuda Sahih-i Bu-harî'de İbn Abbas'tan rivayet edilen hadisi nakletmiş, ayrıca Ka'be'nin Adem peygamber zamanında yapılmış olduğuna dair ileri sürülen israiliyata da değinmiştir. Tabii ki bu doğru değildir. Çünkü Kur'ân ayetlerinin zahiri manası, Ka'be'yi ilk yapanın İbrahim peygamber olmasını gerektiriyor. Ka'be'nin arsası, inşaattan önceki çağlarda ve va-
kitlerde de şerefli ve itina gösterilen bir yerdi. Bununla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur:

"Doğrusu insanlar için ilk kurulan ev, Mekke'de ki mübarek ve âlemlere hidayet sebebi olan Ka'be'dir. Orada apaçık deliller vardır, İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse, güvenlik içinde olur. Oraya yol bulabilen insana, Allah için Ka'be'yi haccetmesi gereklidir." (Âl-i îmrân, 96-97.)
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Zerr'in şöyle dediği rivayet edilir: "Ya Rasûlallah! İlk kurulan mescid hangisidir?" diye sordum. "Mescid-i Aksa'dır." dedi. "İkisinin kuruluşu arasında ne kadar zaman vardır?" diye sordum. "Kırk senedir." dedi. Bu konudan daha önce söz etmiştik. Mescid-i Aksa'yı, İsrail (Yakup peygamber)'in kurduğunu da söylemiştik.
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir hadis-i şerifte şöyle buyurulm aktadır:
"Gökleri ve yeri yarattığı günde Cenâb-ı Allah, bu beldeyi (Mekke'yi) haram kılmıştır. Burası, kıyamet gününe kadar Allah'ın hürme-tiyle haramdır."
Beyhakî, Abdullah b. Amr'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ka'be yeryüzünün meydana gelişinden 2000 sene Önce vardı."
«Yer uzatılıp düzeltildiğinde...»[23]. Dedi ki: "Yer, Ka'be'nin altından uzatılıp düzeltildi."
Ben, bunun cidden garip bir rivayet olduğu görüşündeyim. Belki de bunları, Yermük savaşında ganimet olarak ele geçirdiği iki deve üzerindeki yükler arasında bulup çıkarttığı is railiyyattan nakletmektedir. O israiliyat arasında münker ve garip şeyler vardır.
Beyhakî, Abdullah b. Amr b. As'tan rivayet etti ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Cenâb-ı Allah, Cebrail'i, Adem ile Havva'ya göndererek kendisi için bir ev (Ka'be) yapmalarım buyurdu. Bu evin planı Cebrail tarajin-dan çizilmişti. Bunun üzerine Adem (temel) kazmaya;'Havva da (taş) ta-' sımaya başladı. Nihayet temellerin altından su, Adem'e seslenerek; "Bu kadarı yeter ey Adem!" dedi. Ka'be'yi yapıp tamamladıklarında Cenâb-ı Allah, onu tavaf etmesini Adem'e vahyetti ve ona: "Ey Adem! Sen, insanların ilkisin. Bu da ilk yapılan evdir." dedi. Sonra nesiller gelip geçti. Zaman geldi, Nuh orayı ziyaret etti. Sonra aradan yine nesiller geçti. Bir zaman geldi ki, İbrahim, oranın temellerini yükseltti."
Beyhakî dedi ki: İbn Luhay'a bunu, böyle merfu olarak rivayet etti. Ben de bunun zayıf olduğu görüşündeyim. Bu hadisin Abdullah b. Amr tarafından mevkuf olarak rivayet edilmiş olması, daha kuvvetli ve daha sabittir. Doğrusunu Allah bilir.
Rebî dedi ki: Şafiî, Muhammed b. Ka'b el-Kurazî -veya başka birinin şöyle dediğini rivayet etti: "Adem, hacca gelmişti. Melekler onu karşılayarak: 'İbadetin makbul olsun ey Adem! Ama biz, senden 2000 yıl önce haccetmişiz.' dediler."
Yunus b. Bükeyr, Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğini rivayet etti: "Hud ve Salih dışında Ka'be'yi ziyaret etmeyen hiçbir peygamber yoktur."
Ben de derim ki: Biz, onların Ka'be'yi ziyaret ettiklerini söylemişiz-dir. Maksat, Ka'be'nin binası mevcud olmasa da onun yerini ziyaret etmektir ki onlar da o yeri ziyaret etmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Sonra Beyhakî; İbn Abbas'm, İbrahim peygamberin kıssasıyla ilgili hadisini uzun uzadıya nakletmiştir ki, bu hadis, Buharî'nin sahihinde mevcuttur.
Yine Beyhakî, Semak b. Harb'm, Halid b. Ar'are'den rivayetine dayanarak şöyle demektedir:
Bir kimse, Hz. Ali'ye: "Doğrusu insanlar için kurulan ilk ev, Mekke'de ki mübarek ve âlemlere hidayet sebebi olan Ka'be'dir." (Al-i Imrân, 96.) ayetinde sözü edilen ev (Ka'be), yeryüzünde yapılan ilk ev midir?" diye sormuş, o da şu cevabı vermiş: "Hayır, Ka'be, insanlar için içine bereket ve hidayet konulan ilk evdir. Orada, Makam-ı İbrahim vardır. Oraya giren, güvenlik içinde olur. İstersen, onun nasıl yapıldığını sana anlatayım: Cenâb-ı Allah, İbrahim peygamber'e: "Benim için yeryüzünde bir ev yap." diye vahyetti. İbrahim zorlanıp sıkıntıya düştü. Cenâb-ı Allah ta ona sekineti gönderdi. Sekinet, şiddetli esen Hacuc rüzgarıdır. Başı ve sonu vardı. Yılan gibi halkalanıp Ka'be'nin yerinde esti. İbrahim de Ka'be binasını yapmaya başladı. Nihayet Hatim kısmına geldi. Oğluna; "Bana taş bulup getir." dedi. O da taş bulup getirdi. Geldiğinde, Ka'be duvarına hacer-esvedin konulmuş olduğunu gördü. Babasına; "Bu taş nereden sana geldi?" diye sordu. İbrahim Peygamber de; "Senin binana dayanmayan biri getirdi. Cebrail, gökten getirdi. Sen de bu sözü yay." dedi.
Uzun bir zaman sonra Ka'be yıkıldı. Amalika kabilesi, onu yeniden inşa etti.Çok zaman sonra tekrar yıkıldı. Bu defa Cürhün kabilesi onu yemden yaptı. Bir müddet sonra yine yıkıldığında Kureyşliler onu yeniden inşa ettiler. Rasûlullah (s.a.v.), o zaman genç bir adamdı. Hacer-i Esved'i yerine koymak istediklerinde anlaşmazlığa düştüler. Nihayet; "Şu karşıdaki yoldan ilk çıkıp gelecek olan adamı aramızda hakem yapalım." dediler. O yoldan ilk olarak çıkıp gelen kişi, Rasûlullah (s.a.v.) oldu. Hacer-i Esvedi yünden bir yaygı içine koymalarını, sonra da her kabileden bir temsilcinin, o yaygının bir ucundan tutarak kaldırmalarını söyledi. Bu teklin herkesçe uygun görüldü."
Ebu Davut et-Tayalisî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet etti: "Cür-hümlülerin onarmasından sonra yeniden yıkılan Ka'be'yi Kureyşliler tekrar yaptılar. Hacer-i Esvedi yerine koymak istediklerinde, onu kimin yerine koyacağı hususunda anlaşmazlığa düştüler. Karşıdaki kapıdan içeriye ilk girecek olan adamın, o taşı yerine koyması hususunda anlaşmaya vardılar. Tam o sırada Rasûlullah (s.a.v.), Beni Şeybe kapısından içeri girdi. Bir sergi getirilmesini istedi, getirdiler. O da hacer-i esvedi kendi eliyle alıp serginin ortasına koydu. Her kabileden bir temsilcinin o serginin birer ucundan tutmalarını söyledi. Onlar da böyle yaparak sergiyi tutup kaldırdılar. Rasûlullah (s.a.v.) da sergideki hacer-i esvedi kendi eliyle alıp duvardaki yerine koydu."
Yakub b. Süfyan, îbn Şihab'm şöyle dediğini rivayet eder: "Rasûlullah (s.a.v.), bulûğ çağına erdiğinde kadının biri Ka'be'yi tütsü-lemişti. Tütsülerken ateşten bir kıvılcım sıçrayarak Ka'be'nin örtüsünü yakmıştı. Ka'be de hasar gördükleri için onu tamamen yıkmış ve yeniden inşa etmişlerdi. Sıra, hacer-i esvedi yerine koymaya geldiğinde, onu hangi kabilenin duvara yerleştireceği hususunda anlaşmazlığa düşmüşlerdi. 'Yanımıza gelecek ilk adamı, hakem yapalım." dediler. Belinde kaplan

derisinden bir kemer bulunan ve genç bir adam olan Rasûlullah (s.a.v.) yanlarına geldi. Onu hakem yaptılar. Hacer-i Esvedin bir sergi içine konulmasını emretti. Sonra her kabilenin liderini çağırıp, serginin bir kenarından tutturdu. Kendisi de duvara çıktı. Sergiyi yanma kadar kaldırdılar. O da mübarek taşı, eliyle alıp yerine koydu."
Kendisinden daha yaşlı kimseler varken, onların rızası olmadan öne geçmezdi. Kendisine vahiy gelmeden önce onu, güvenilir kişi anlamına gelen "el-Emin" lakabıyla çağırırlardı. Kurban keserken, dua etmesi için mutlaka onu davet ederlerdi. Bu, Zührî'nin siyerinden alman güzel bir rivayettir. Ancak bu rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), o zaman yeni buluğ çağına ermiş. Halbuki meşhur rivayetlere göre o esnada otuzbeş yaşındaydı. Rahmetli Muhammed b. İshak b. Ye-sar, bunun kesinlikle böyle olduğunu ifade etmiştir.
Musa b. Ukbe dedi ki: Ka'be'nin yeniden yapılışı, bisetten beş yıl önce olmuştur. Mücahid, Urve, Muhammed b. Cübeyr b Mut'im ve diğerleri de böyle demişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Musa b. Ukbe dedi M: Ficar savaşıyla Ka'be'nin yeniden yapılışı arasında onbeş sene geçmiştir.
Ben de derim ki: Ficar savaşı ile Hilfu'l-Fudul cemiyetinin kurulması, aynı senede olmuştur. Çünkü o senede Rasûlullah (s.a.v.), yirmi yaşındaydı. Bu da îbn İshak'ın söylediğini teyid ediyor. Doğrusunu Allah bilir.
Musa b. Ukbe dedi ki: Kureyşlileri, Ka'be'yi yeniden yapmaya sev-keden etken, üst tarafta örüp kapattıkları kapının üzerinden gelen ve kapıyı yıkan sel sularıydı. Bu suların Ka'be'ye girmesinden korkmuşlardı.
Müleyh adında bir adam, Ka'be'nin kokusunu çalmıştı. Bü yüzden Kureyşiiler, Ka'be'nin binasını sağlam yapmak ve kapısını da biraz yüksek tutmak istemişlerdi ki oraya kimse girenlesin.
Bu iş için para ve işçi hazırladılar. Ertesi gün yıkmak üzere oraya vardıklarında, bu işi yapmalarına Allah mani olur diye korkuyorlardı. Ka'be'nin damına çıkıp yıkmaya başlayan ilk adam, Velid b. Muğîre olmuştu. Velid'in yıkmaya başladığım görünce diğer Kureyşiiler peşpeşe gelip Ka'be'yi yıkmaya başladılar ve nihayet bina, yerle bir oldu. Bu, hoşlarına gitmişti.
Yeniden inşa etmek istediklerinde, işçilerini oraya getirdiler. İşçilerden hiçbiri bir ayak yeri kadar bile öne geçemedi. Çünkü Ka'be'yi bir yılanın çevrelemiş olduğunu ve halkalandığı için başının kuyruğunun yanına vardığını söylediler. Fazlasıyla ürktüler. Yaptıkları iş yüzünden helake sürüklenmekten korktular. Zira Ka'be, onları insanlara karşı koruyan bir güç ve sığmaktı. Onların şerefiydi.
Ka'be, önlerine yıkıldı. Onu yeniden inşa hususunda ihtilafa düştüklerinde; Muğire b. Abdullah b. Amr b. Mahzum kalkıp onlara öğüt verdi; ihtilafa düşmemelerini, inşaat hususunda birbirlerini kıskanmamalarını, bu işi dörde bölmelerini ve inşaat masraflarına haram mal katmamalarım tavsiye etti.
Anlatıldığına göre onlar, bu esaslar çerçevesinde inşaata karar verdiklerinde, Ka'be'yi çevrelemiş olan o yılan semaya çekilip gözlere görünmez olmuş. O zaman bu işin, yüce Allah tarafından olduğunu anlamışlardı. O yılanı bir kuşun alıp götürerek, Ciyad taraflarına bıraktığını söyleyenler de vardır.
Muhammed b. İshak b. Yesar dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) otuzbeş yaşına girdiğinde Kureyşiiler, Ka'be'yi yemden inşa etmek için toplandılar. Ancak tamamen yıkıp yeniden yapmak değil de damım örtmek istemişlerdi. Çünkü baştan sona yıkmaktan korkuyorlardı. O zamana kadar Ka'be duvarları harçsız olarak taşlann üst üste konulması şeklinde örülmüştü. Bir adam boyundan biraz daha yüksekti. Kureyşiiler, duvarları yükseltip damım Örtmek istemişlerdi. Çünkü bir kaç kişilik bir grup, Ka'be içindeki bir kuyuya saklanmış olan hazineyi çalmışlardı. Bu hazine, yapılan aramalar sonucunda, Beni Müleyh b. Amr b Huzaa kabilesinden Düveyh admda bir kölenin yamnda bulunmuştu. Kureyşiiler de onun elini kesmişti. Kureyşiiler, hırsızın çaldıktan sonra bu hazineyi Düveyk'in yanma koyduğunu ileri sürmüşlerdir.
Bizans tüccarlarından birine ait bir gemi, Cidde kıyısına vurup parçalanmıştı. Kureyşiiler de geminin tahtalarım alarak, Ka'be'nin damını örtmede kullanmak için hazır hale getirmişlerdi.
el-Ümevî dedi ki: O gemi Bizans imparatorunundu. Tahta, demir ve mermer gibi inşaat malzemeleri taşıyordu. İmparator, onu Bakom er-Rumî ile birlikte, İranlıların yaktıkları Habeşlilere ait kiliseye göndermişti. Gemi, Cidde limanında demirleyeceğ yere vardığında Cenâb-ı Allah, üzerine bir fırtına göndermiş ve o da parçalanmıştı.
İbn İshak dedi M: Mekke'de marangozluk yapan Kıptî bir adam vardı. Geminin kırılan tahtalarının bir kısmını onarmaya hazırlanmış, ge-, mideki arkadaşlarının canlarını kurtarmak istemişti.
Ka'be'ye getirilen hediyelerin içine atıldığı kuyudan bir yılan, her gün Ka'be'nin duvarı üzerine çıkıp güneşlenirdi. Kureyşlilerin korktukları şeylerden biri de buydu. Kendisine yaklaşan biri oldu mu, başını kaldırıp ağzını açar ve ağzından değil de derisinden bir ses çıkarırdı. Ondan çok korkuyorlardı. Her zamanki gibi yine bir gün Ka'be'nin duvarına çıktığında, Allah onun üzerine bir kuş göndermiş; kuş, onu kapıp götürmüştü. Kureyşiiler de şöyle demişlerdi: Umarız ki Allah, bizim yaptığımızdan hoşnud olmuştur. Yanımızda hazır işçilerimiz ve tahtalarımız var. Allah, yılana karşı bize yetti, bizi ondan korudu.
Süheylî, Rezin'in şöyle dediğini rivayet eder: Cürhümlüler zamanında hırsızın biri, içindeki hazineyi çalmak maksadıyla Ka'be'ye girdi. O, Ka'be'nin içindeki kuyuya inmişken kuyu çöktü; Cürhümlüler de gelip onu çıkardılar ve çaldığı hazineyi elinden aldılar.
Daha sonra o kuyuya, başı oğlak başı büyüklüğünde bir yılan yerleşti. Yılanın karnı beyaz, sırtı siyahtı. O kuyuda beşyüz yıl süreyle kaldı.
Bu konuda Muhammed b. îshak'm anlattıkları, bundan ibarettir. Yine o dedi ki: Kureyşiiler, yeniden yapmak üzere Ka'be'yi

yıkmaya karar verdiklerinde Ebu Vehb b. Amr b. Aiz b. Abd b.İmran b. Mahzum[24] kalkıp Ka'be'nin üzerinden bir taş aldı ama o taş, elinden firlayıp tekrar eski yerine kondu. O da şöyle dedi: "Ey Kureyş topluluğu! Ka'be inşaatına sadece helal kazancınızı katın. Bu inşaata fahişenin kazancı, faizcinin karı ve insanların herhangi birinden haksız yere alman bir mal sarfedilmesin"
İnsanlar bu sözün, Velid b. Muğire b. Abdillah b. Ömer b. Mahzum'a ait olduğunu söylemişlerdir. Sonra İbn İshak, bu sözü söyleyenin Ebu Vehb b. Amr olduğu görüşünü tercih etmiştir ki, Ebu Vehb de şerefli ve övgüye layık bir insan olup Hz. Peygamber'in babasının dayısıydı.
İbn İshak dedi ki: Sonra Kureyşiiler, Ka'be'nin yeniden yapımı hususunda iş bölümü yaptılar. Kapı bölümünü Abdu Menaf oğullarıyla Zühre oğulları; Hacer-i Esved ile Rükn-ü Yemanî arasını Mahzum oğullarıyla Kureyşlilere iltihak eden bazı kabileler; dam kısmını Cümah oğullarıyla Sehm oğulları; Hicr bölümünü Abdu'd-Dar b. Kusayyoğulla-rıyla Esed b. Abdüluzza oğulları; Hatim tümseğini ise Adiyy b. KaTs oğulları üstlendiler.
Buna rağmen insanlar, Ka'be'yi yeniden yapmak üzere yıkmaktan korktular. Ancak Velid b. Muğîre: "Onu yıkmaya ilk önce ben başlayacağım." dedi ve kazmayı eline alıp Ka'be'nin damına çıktı. "Allahım! Ka'be'ye ürküntü verecek değiliz. Biz hayırdan başka birşey istemiyoruz." diyerek Hacer-i Esved ile Rükn-ü Yemani tarafındaki duvarı yıkmaya başladı. O duvara yıktıktan sonra işi bırakıp o gece bekledi. Diğerleri dediler ki: "Bakalım, eğer Velid'in başına bir bela gelirse, Ka'be'yi yıkmaz ve eski haline döndürürüz. Ama başına bir bela gelmezse, demek ki, yaptığımız bu işten Allah razı olmuştur."
Sabah olunca, başına herhangi bir bela gelmemiş olarak Velid, kalkıp tekrar işinin başına döndü. Yıkmaya başladı, diğerleri de onunla birlikte yıktılar. Bu arada İbrahim peygamberin kurduğu temele kadar indiler. Orada, dişler gibi birbirine kenetlenmiş yeşil temel taşlarıyla karşılaştılar.
İbn İshak, bazı hadis ravilerinin kendisine şöyle dediklerini söyledi: Ka'be'yi yıkan Kureyşlilerden biri, temel taşlarını sökmek için, iki taşın .arasına demir bir kazma geçirmiş, zorlayınca taş yerinden kımıldamış-tı. Ama bununla beraber Mekke şehri kökten sarsılmıştı. Bu olayla karşılaşınca da temeli sökmekten vazgeçmişlerdi.
Musa b. Ukbe, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Ku-reyş kabilesi yaşlıları derlerdi ki; Kureyşliler, Hz İbrahim ile Hz. İsmail'in koydukları temel taşlarını sökmek için karar verdiklerinde, onlardan biri, ilk temeldeki taşlardan birine uzanıp kaldırdı. Ama o taşın ilk temele ait olduğunu bilmiyordu. Taşı kaldırınca, altından bir şimşek çaktı. Neredeyse adamın gözünü kör edecekti. Taş tekrar onun elinden firlayarak eski yerine gidip kondu. Hem taşı kaldıran, hem de oradaki diğer işçiler korktular. Kendiliğinden yerine gidip konan taş, o şimşek parıltısını gizledi. İşçiler de evlerine döndüler ve: "Ne bu taşı, ne de hizasındaki diğer taşları oynatın!" dediler.
İbn ishak dedi ki: Kureyşliler, Ka'be'nin temelinde Süryaniee bir yazı buldular. Okuyamadıkları için ne olduğunu bilemediler. Nihayet bir Yahudi, o yazıyı kendilerine okudu. Yazı şöyleydi: "Ben, Mekke'nin sahibi Allah'ım. Orayı, göklerle yeri yarattığım günde yarattım. Güneşi ve ayı şekillendirdim. Mekke'yi yedi melekle çevreleyip korumaya aldım. Yanındaki iki dağ durdukça, Mekke'de yerinde duracaktır. Halkı için oranın suyunda ve sütünde bereket vardır."
İbn İshak dedi ki: Kureyşliler, Makam-ı İbrahim'de, üzerinde şu ibarenin yazılı olduğu bir kitabe bulmuşlardı: "Mekke Allah'ın saygın olan evidir. Rızkı, üç yoldan gelir. Onun saygınlığını yerlilerin ilkleri ihlal etmez." Şayet söylediği doğru ise Leys b. Ebi Süleym'e göre Kureyşliler, bisetten kırk sene önce Ka'be'ye bir taş bulmuşlar. Taşın üzerinde şunlar yazılıymış: "Hayır eken, gıpta biçer. Şer eken, pişmanlık biçer. Kötülük yapacaksınız da iyilikle mi karşılık göreceksiniz? Eğer dikenden üzüm devşirilirse, bu olur! Ama böyle birşey mümkün değildir."
Said b. Yahya el-Ümevî, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu söyler:
"Makam-ı İbrahim'de üç sahife bulundu. Birinci sahifede şunlar yazılıydı: "Doğrusu ben, Mekke'nin sahibi Allahım! Güneş ile ayı yarattığım günde onu yarattım. Onu, yedi temiz melek ile çevreleyip korumaya aldım. Yerlileri için, et ve sütü bereketli kıldım."
İkinci sahifede şunlar yazılıydı: "Doğrusu ben, Mekke'nin sahibi Allahım! Rahmi (dostluk ve akrabalık bağlarını) yarattım. Ona kendi adımdan türettiğim bir kelimeyi ad olarak verdim. O bağları bağlayanı, ben de (rahmetime) bağlarım. O bağları koparanı, ben de (rahmetimden) koparırım." .
Üçüncü sahifedeyse şunlar yazılıydı: "Doğrusu ben, Mekke'nin sahibi Allah'ım! Hayır ve şerri yaratıp takdir ettim. Elinden hayırlı işler çıkana ne mutlu! Elinden şerli işler çıkana ne yazık!"
İbn îshak dedi ki: Sonra Kureyş kabileleri, Ka'be'yi inşa etmek için taş topladılar. Her kabile,belli miktarda taş topladı. Bundan sonra inşaata başladılar. Nihayet sıra, hacer-i esvedi yerine koymaya geldi. Her kabile; "Bu taşı yerine biz koyacağız!" diyerek anlaşmazlığa düştüler. Tartışıp yeminleştiler. Savaşa hazırlandılar. Öyleki, Abdu'd-Dar oğulları, kan dolu bir leğen getirdiler. Sonra Beni Adiyy b. Ka'b b. Lüeyy oğullarıyla beraber ölüm üzerine sözleştiler. Ellerini, leğendeki kana batırarak yeminlerini pekiştirdiler. Bu yüzden onlara, "Kan yalayıcıları" dendi. Kureyşliler, bu hal üzere dört veya beş gece beklediler. Sonra Mescdd-i Haram'da bir araya gelip müşavere yaptılar ve nihayet adilane bir hüküm vererek anlaştılar.
Rivayet ehli bazı kimselerin ifadelerine göre, o sene Kureyşlilerin en yaşlısı olan Ebu Ümeyye b. Muğîre b. Abdullah b. Ömer b. Mahzum, toplantı esnasında kalkıp şöyle dedi. "Ey Kureyş topluluğu! Mescid-i Ha-ram'ın kapısından içeriye ilk girecek adamı, anlaşamadığınız bu hususta aranızda hakem yapın. O hakemlik yapıp hükmünü versin."
Kureyşliler, onun dediğini yaptılar, içeriye ilk giren, Rasûlullah (s.a.v.) oldu. Onu görünce de: "İşte bu emin ve güvenilir olan

Muham-med'dir. Bunun hakemliğine razı olduk." dediler. Rasûlullah, yanlarına vardığında durumu kendisine anlattılar. O da: "Bana bir yaygı getirin." dedi. Getirdiler. Hacer-i Esvedi eliyle alıp yaygının içine koydu. Sonra da; "Her kabileden bir temsilci, yaygının bir ucundan tutsun. Sonra da hepiniz onu birlikte kaldırın." dedi. Öyle yaptılar. Yaygı içindeki hacer-i esvedi, duvara konulacağı yere getirdiler. Rasûlullah, taşı eliyle alıp duvardaki yerine koydu. Sonra da o taşın üzerine duvar inşaatı devam etti.

Kureyşliler, Rasûlullah'ı, "el-Emin" adıyla adlandırmışlardı. Ahmed b. Hanbel, Saib b. Abdullah'tan rivayet etti ki; Cahiliye döneminde Ka'be inşaatında çalışanlardan biri, Saib'e şunları anlatmış: Yonttuğum bir taşım vardı. Allah'ı bırakıp ona tapıyordum. Yiyemediğim yoğurdu getirip o taptığım taşın üzerine dökerdim. Köpekte gelip üzerindeki yoğurdu yalar, sonra bir ayağını kaldırıp üzerine idrarını yapardı.

Evet, Ka'be'nin inşaatını devam ettirdik. Sıra, hacer-i esvedin yerine konmasına geldi. Ama onu kimse bulamamıştı. Bir de ne görelim! Hacer-i Esveçl, inşaat taşları arasında!.. Ona bakan kişinin yüzü, ayna gibi içinde görülüyor. Kureyşten bir kabile; "Onu, yerine biz koyarız." dedi. Diğerleri de; "Hayır, biz koyarız!" dediler. Neticede; "Aramızı bulacak bir hakem bulalım. Şu yoldan ilk çıkıp gelecek olan adam, bize hakemlik yapsın." dediler. İlk olarak o yoldan Rasûlullah'm çıkıp geldiğini görünce de; "İşte size, el-Emin geldi!" dediler. Durumu kendisine anlattılar. O da hacer-i esvedi bir yaygının içine koydu. Sonra Kureyş kabilelerinin temsilcilerini çağırdı. Yaygının ucundan tutup kaldırdılar. RasûluUah da taşı kaldırıp duvardaki yerine koydu.

İbn îshak dedi ki: Hz. Peygamber zamanında Ka'be, onsekiz zira idi. Kabatî kumaşıyla Örtülürdü. Daha sonra aba kumaşıyla örtülmeye başlandı, îlk olarak Haccac b. Yusuf, onu ipekle örtmüştü.

Ben derim ki: Masrafla baş edemediklerinden dolayı Kureyşliler, Şam yönünde, altı veya yedi zira uzunluğundaki Hatim kısmını inşaat dışında tuttular. Yani Ka'be'yi, ibrahim peygamberin koyduğu temel üzerine inşa edemediler. Ka'be için, doğu tarafında bir kapı açtılar. Her isteyen oraya giremesin, onlar dilediklerini içeri bıraksın, dilemediklerini bırakmasınlar diye, kapıyı biraz yüksek yaptılar.

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde Hz. Aişe'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) kendisine şöyle demiş:

"Görmedin mi ki kavmin,masraflarla baş edemedi (de Ka'be'yi eski temeli üzerine inşa edemedi.) Eğer küfürden yeni kopmuş olmasalardı, Ka'be'yi yıkar, onun için doğu ve batı taraflarında birer kapı açar, Ha-tim'i de içine katardım."

Bu sebepledir ki îbn Zübeyr, iktidarı ele geçirince Ka'be'yi, Resûlullah(s.a.v.)'ın işaretine uygun şekilde yaptı. Son derece güzel ve parlak olan yeni bina, Hz. İbrahim'in koyduğu temel üzerinde yükselmişti. Biri doğuda, diğeri batıda olmak üzere yere bitişik iki kapısı vardı. İnsanlar, birinden girip diğerinden çıkıyorlardı.

Haccac-ı Zalim, îbn Zübeyr'i öldürünce, îbn Zübeyr'in güya kendi kafasına göre Ka'be ye vermiş olduğu yeni biçimi, bir mektupla zamanın halifesi Abdülmelik b. Mervan'a bildirdi. Halife de, Ka'be'yi eski haline döndürmesini oha emretti. Şam yönündeki duvarına yöneldiler. Taşlarını çıkarıp duvarı çakılla sıvadılar. Taşlan Ka'be'nin zeminine döşedi-ler. Böyle olunca her iki kapısı da yükseldi. Batı tarafmdakini örerek kapattılar. Doğu tarafindaki ise, eski durumunda kaldı. Mehdi ya da oğlu Mansur, halifeliği döneminde İmam Malik'e danışarak Ka'be'yi, İbn Zübeyr projesine göre yıkıp yemden yapmak istediğini bildirdi. Merhum İmam Malik: "Hükümdarların, Ka'be'yi oyuncak haline getirmelerini hoş karşılamam!" diyerek halifenin bu telifini reddetti. Halife de Ka'be'yi eski halinde bıraktı. Şimdi de o halini korumaktadır.

Mescid-i Haram etrafindaki evleri yıktırıp Ka'be'nin çevresini genişleten ilk kişi de Hz. Ömer'dir. O çevredeki evleri istimlak ederek yık-tırmıştı. Halifeliği döneminde Hz. Osman da bu istimlakleri devam ettirerek Ka'be'nin çevresini daha da genişletmişti.

îbn Zübeyr iktidara geçince, Mescid-i Haramın binalarını sağlamlaştırmış, duvarlarını elden geçirip güzelleştirmiş ve kapılarını çoğaltmıştı. Ama Ka'be'nin çevresini daha fazla genişletmemiş ti.

Abdülmelik b. Mervan hilafete geçince, Ka'be'nin duvarlarım daha da yükseltti. İpek örtülerle örtülmesini emretti. Bu işi de onun emri üzerine Haccac b. Yusuf üstlendi.

Ka'be'nin inşasıyla ilgili kıssayı ve bu konuda varid olan hadisleri, "İbrahim ile İsmail, Beyt'in duvarlarını yükselttiklerinde..."ayeti[25] tefsir ederken, tefsirimizde daha geniş anlattık. İsteyen oraya müracaat edebilir. Övgü ve minnet, Allah'adır.

İbn İshak dedi ki: Kureyşliler, istedikleri şekilde Ka'be'nin inşaatını tamamladıklarında Zübeyr b. Abdülmuttalib, inşaatta çalışanları kor-kutan yılanla ilgili olarak şöyle bir şiir söylemiştir:

"Kartal, yılana doğru saldırıya geçtiğinde yılan titriyordu, buna şaştım. Derisinden haşırtı sesi geliyor, bazan da atağa kalkıyordu. Ka'be inşaatına başladığımızda, işi şiddetlendirip bizi ürküttü. Biz de korkuya kapıldık. Yılanı kovmaktan korktuğumuzdan, başı ve göğsü dik bir kartal onun üzerine indi. Yakalayıp götürdü. Ka'be'de çalışmamıza engel kalmadı. Temel ve toprağı bulunan binayı topluca inşa etmeye başladık. Ertesi gün duvarlar yükseldi. Çalışırken, avret yerlerimiz açıktı. Melik b. Lüeyy, bu bina ile onurlandı. Onların aslı kaybolacak değildir. Başta Kilab olmak üzere orada Adiyy ve Mürre oğulları toplandı. Melik, bununla bize şeref hazırladı. Allah katında sevap ve mükafat ümid edilir."

Cenâb-ı Allah'ın, peygamberini cahiliyenin pisliklerinden koruduğunu anlattığımız bölümde de söylendiği gibi, Allah elçisi ile amcası, Ka'be inşaatı için taş taşıyorlardı. Hz. Peygamber, taşlar kendisini incitmesin diye peş temalını omuz üzerine koyduğunda, haya yerlerini açık bırakmaktan men olunmuştu da tekrar peştemahyla örtünmüştü.[26]

[1] Makam-ı Mahmud: Cennet'te Hz. Peygamber'e verilecek şefaat-ı uzrna makamıdır. (Çeviren)

[2] Sıddîk kelimesiyle, Hz. Ebubekir kastedilmiştir.

[3] Bununla da Hz. Ömer kastedilmiştir.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/422-428.

[5] Bu konuda daha geniş bilgi için bk. Buhafî, Nikah, 20; Müslim, Reda, 4; Ziya Kazıcı, Hz. Muhammed'in Eşleri ve Aile Hayata, İstanbul 1991, s. 307-308.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/429-230.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/430-437.

[8] el-îsrâ, 15.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/437-440.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/440-442.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/442-447.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/447.

[13] Ürene, Arafat hizasındaki bir vadidir.

[14] Hums, Kureyşlilere hac şiarlarına ekledikleri bid'atler cümlesinden olarak kendilerine verilen bir isimdir.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/447-450.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/450-452.

[17] Sikaye, hacılara su temin etme görevi.
Rifade, hacılara yemek temin etme görevi.
Liva, sancaktarlık görevi.
Nedve, Kureyş'in bir nevi parlamentosu sayılan DarÜ'n-Nedve'nin idaresi.
Hicabe, Ka'be'nin perdedarlığı.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/453-456.

[19] Kabe'nin bitişiğinde bir duvarla ayrılmış boşluk. Burası da Kabe'den sayılır. (Çev.)

[20] Tübban: Yemen hükümdarlarından birinin adı. (Çeviren)

[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/457-460.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/460-462.

[23] el-Inşikâk, 3.

[24] îbn Hişam, yukarıdaki şahsın yerine Aiz b. îraran b. Mahzum'dan sözetmektedir.

[25] el-Bakara, 127.

[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/462-471.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hums Faslı
Hz. Peygamberin Risaletle Görevlendirilmesi Ve Buna Dair Müjdeleri
Fasıl
Bu Konuda Nakledilen Garip Haberler
Amr B. Mürre El-Cühenî'nîn Kıssası
Seyf B. Zi Yezen El-Hîmyerî'nîn Kıssası Ve Peygamberimizi Müjdelemesi

Hums Faslı

Ibn îshak, Kureyş tarafından ortaya atılan ve adına Hums denilen bir deyim (ıstılah) den de bahseder. Hums, dini konularda tavizsizlik ve sertlik anlamına gelir. Evet, onlar böyle bir kelimeyi ortaya attılar. Çünkü Harem'e aşırı saygı ve tazimde bulunuyorlardı. Öyle ki bu sebeple, arefe gecesinde Harem dışına çıkmama hususunda kendilerini zorunlu saydılar. "Biz Harem'in çocukları ve Beytullah'm sakinleriyiz." diyorlardı. Bizzat kendilerinin uydurdukları batıl bid'atler düzeninin dışına çıkmış olmamak için, Hz. İbrahim'in hacla ilgili prensiplerinden biri olduğunu bildikleri halde Arafat'ta vakfe yapmazlardı. İhramlıykeri çökelek ve yağı evlerinde bulundurmaz, iç yağını etten sıyırmazlardı. Kıl çadırların altına girip de gölgelenmezlerdi. Ancak deri çadır olursa, altına girip gölgelenirlerdi. Hac veya umre için Mekke'ye gelenleri, ihramda oldukları sürece Kureyşlilerin yemeğinden başka bir yemek yemekten; Kureyşlilerin verdikleri elbiselerden başka bir elbise giymiş olarak Ka'be'yi tavaf etmekten men'e derlerdi. Hacı ya da umrecilerden biri, Hums elbisesi bulamazsa, kadın da olsa Ka'be'yi çıplak olarak tavaf ederdi. Hums kelimesi, Kureyş, Kinanî ve Huzaalüar için kullanılan bir tabirdir. Bunlardan elbise temin edemeyen bir kadın, Ka'be'yi çıplak olarak tavaf ederken elini tenasül organının üzerine koyarak şöyle derdi:
"Bu gün birazı veya tamamı görünür,
Görünen kısmını ben helal etmiyorum."
Hums elbisesi temin ettiği halde âlicenaplık edip tenezzül etmeyerek kendi elbisesiyle tavaf eden bir kimse, tavafını tamamladıktan sonra o elbisesini bırakmak mecburiyetinde kalırdı. Ondan artık ne kendisi, ne de başkaları yararlanabilirdi. Kimse, ona el süremezdi. Araplar, bu elbiselere, "Lüka" derlerdi. Nitekim şairin biri demiş ki:
"Ona saldırışım, üzüntü olarak yeter. Tavaf edenler arasında o, sanki ihramlının elbisesi gibidir."
İbn İshak dedi ki: Cenâb-ı Allah'ın, Hz. Muhammedi peygamber olarak göndermesine ve onların batıl âdetlerini reddetmek için de kendisine Kur'ân'ı indirinceye kadar Araplar bu âdetlerini sürdürdüler. Şu ayet, onların bid'atlerini reddediyordu:
"Sonra, insanların toplu olarak akın ettiği yerden, (Ey Arap topluluğu; Arafat'tan) siz de akın edin. Allah'tan mağfiret dileyin. Allah bağışlar ve merhamet eder." (ei-Bakara, 199.)
Daha önce de belirttiğimiz gibi Hz. Peygamber, kendisine vahiy gelmeden önce de Allah'ın tevfiki ile Arafat'a gidip vakfe yaparmış.
Arapların mutlaka Hums elbisesi giyme ve hums yiyeceği yeme mecburiyeti koyma âdetlerini bâtıl sayıp reddeden Cenâb-ı Allah, peygamberine şu ayetleri inzal buyurmuştur:
"Ey Adem oğulları! Her mescide güzel elbiselerinizi giyinerek gidin. Yeyin, için fakat israf etmeyin. Çünkü O (Allah), müsrifleri sevmez.
Ey Muhammedi De ki: "Allah'ın kulları için yarattığı ziynet ve temiz rızıkları haram kılan kimdir?" (el-Araf, 31-32.)
Ziyad el-Bekkaî, İbn îshakin şöyle dediğini rivayet eder: "Kureyş-liler, bu Hums bid'atini fil vakasından önce mi uydurdular yoksa sonra mı? Bunu bilemiyorum." [1]

Hz. Peygamberin Risaletle Görevlendirilmesi Ve Buna Dair Müjdeleri

Merhum Muhammedb. İshak'a göre biset zamanı yaklaştığında Yahudi hahamları, Hristiyan rahipleri ve Arap kahinleri, Hz. Peygamberin gönderileceğinden söz ediyorlardı. Hahamlar ile rahipler, Hz. Peygamberin ve zamanının niteliklerine dair kendi kitaplarında buldukları bilgilere ve önceki peygamberlerin onun hakkında söyledikleri sözlere dayanarak onun bisetinden bahsettiklerini açıklıyorlardı. Cenâb-ı Allah, bu konuda şöyle buyuruyor:
"Onlar ki, Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları, okuyup yazması olmayan (ümmî) peygamber (Muhammed)e uyarlar. O peygamber onlara, uygun olanı emreder ve fenalıktan meneder. Temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılar. Onların ağır yüklerini indirir, zor tekliflerini hafifletir. Bu peygamber'e inanan, hürmet eden, yardım eden, onunla gönderilen nura uyanlaryok mu? İşte onlar, saadete erenlerdir." (el-Arâf, 157.)
"Meryem oğlu İsa: "Ey İsrail oğulları! Doğrusu ben, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayan, benden sonra gelecek ve adı Ahmed olacak bir peygamberi müjdeleyen, Allah'ın size gönderilmiş bir peygamberi-
yim."dedi. (es-Saff, 6.)
"Muhammed, Allah'ın elçisidir. Onunla birlikte olanlar, inkarcılara (kafirlere) karşı sert, birbirlerine ise merhametlidirler. Onları rükûa varırken, secde ederken, Allah'tan lütuf ve hoşnutluk dilerken görürsün. Onlar, yüzlerindeki secde izi ile tanınırlar. İşte bu, onların Tevrat'ta anlatılan özellikleridir. İncil'de de şöyle anlatılmışlardır: Onlar, önce ince bir filiz çıkaran, sonra kuvvetlenen, daha sonra kalınlaşıp sapları üzerinde dimdik duran bir ekin gibidirler ki, çiftçiler bundan memnun olur. Allah, böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle inkarcıları Öfkelendirir. Allah, inanıp yararlı işler işleyenlere, bağışlama ve

büyük ecir vaad etmiştir." (ei-Fetih, 29.)
"Allah, peygamberlerden ahid almıştı; "Andolsun ki size, kitap ve hikmet verdim. Sizde olanı tasdik edecek bir peygamber gelecek, ona mutlaka inanacaksınız ve ona mutlaka yardım edeceksiniz. İkrar edip bu ahdi kab'ül ettiniz mi?" demişti de onlar: "Evet, ikrar ettik." demişlerdi. Bunun üzerine "Şahid olun, ben de sizinle beraber şahidlerdeninı."
demişti. "(Âl-i Imrân, 81.)
Sahih-i Buharî'de îbn Abbas'ıri şöyle dediği rivayet edilir: "Cenâb-ı Allah, gönderdiği her peygamberden mutlaka şu sözü almıştır: Eğer kendisi hayattayken Muhammed'e peygamberlik verilirse, ona mutlaka yardım edecek ve ona tabi olacaktır.
Cenâb-ı Allah, kendilerinden bu sözü aldığı peygamberlerine, ümmetlerinden şöyle bir söz almalarını emretmiştir: "Eğer onlar hayattayken Muhammed'e peygamberlik verilirse, ona mutlaka yardım edecek ve ona tabi olacaklardır."
Bütün bu ifadelerden anlaşıldığına göre onlar, Rasûlullah (s.a.v.)'m geleceğini müjdelemişler ve ona uymakla emrolunmuşlardır.
Hz. İbrahim, Mekke'liler için dua ederken şöyle demişti:
"Ey Rabbimiz! İçlerinden onlara senin ayetlerini okuyan, kitabı ve hikmeti öğreten, onları her kötülükten temizleyen bir peygamber gönder. Doğrusu güçlü ve Hakim olan ancak sensin." (el-Bakara, 129.)
Ahmed b. Hanbel, Ebu Ümame'nin şöyle dediğini rivayet eder; Dedim ki; "Ya Rasûlallah! Senin işinin evveli ne idi?" Buyurdu ki:
"Atam İbrahim'in duası, İsa'nın da müjdesiyim. Annem, kendisinden bir nur çıktığım ve o nurun, Şam^araylarını kendisine aydınlattığını görmüştü."
Yani Hz. Peygamber'e durumunun evveli, başlangıcı, insanlar arasında adının, sanının yayılıp meşhur oluşu sorulmuş, o da buna cevaben; Arapların atası İbrahim peygamberin duasını, sonra da İsrail oğullarına gönderilen peygamberlerin sonuncusu Hz. İsa'nın müjdesini anlatmış. Bu ikisi arasında geçen peygamberlerin de, Rasûlullah (s.a.v.)'m geleceğini müjdelediğini göstermektedir.
Yüce âlemlerde ise Hz. Peygamberin şan ve şöhreti, Hz. Adem'den önce yayılmıştı. Nitekim Ahmed b. Hanbel'in, İrbad b Sariye'den rivayetine göre Hz. Peygamber, bir hadisinde şöyle buyurmuştur:
"Adem'in kendi çamuru içinde yerde (cansız) yattığı esnada da ben, Allah katında son peygamberdim. Bu işin başlangıcını size bildireyim: Atam ibrahim'in duası, İsa'nın beni müjdelemesi, benim annemin ye aynı zamanda mü'minlerin annesinin gördüğü rüyadır."
Bunu, Muaviye b. Salih'ten rivayet eden Leys demiş ki: "Hz. Pey-gamber'in annesi, onu doğururken bir nur görmüş. O nur da Şam saraylarını aydınlatarak kendisine göstermişti."
Ahmed b. Hanbel, Meyseretü'1-Fecr'in şöyle dediğini rivayet eder: "Yâ Rasûlallah, ne zaman peygamber oldun?" diye sordum Buyurdu ki: "Adem, beden ile ruh arasındayken..."
"Delailü'n-Nübüvve" adlı Mtapda Ömer b. Ahmed b. Şahin, Ebu Hü-reyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlulla (s.a.v.)'a; "Peygamberlik sana ne zaman vacib oldu?" diye soruldu. Buyurdu ki: "Adem'in yara-tılışıyla ona ruh üflenmesi arasında..." Bu hadisin başka bir tarikinde şöyle bir ifade görülmektedir. "Adem, çamuru içinde yerde (cansız) yatmaktayken peygamberlik bana vacib oldu."
Beğavî'nin, Ebu Hüreyre'den rivayetine göre; "Peygamberlerden söz almıştık. (Ey Muhammed!) senden ve Nuh'tan... da sağlam bir söz almışızdır." (ei-Ahzâb, 7.) ayeti hakkında Hz. Peygamber şu açıklamayı yapmıştır:
"Yaratılışta peygamberlerin ilki, gönderilişte ise sonuncuları oldum."
Ebu Müzahim'in bir rivayetinde İbn Abbas'm şöyle dediği nakledilir: 'Ya Rasûlallah! Sen ne zaman peygamber oldun?" diye soruldu. Buyurdu ki: "Adem, ruh ile beden arasındayken..."
Arap kahinlerine göre: Cinlerin şeytanları, semadan haber çalarak bu kahinlere getiriyorlardı. Çünkü o zamanlarda şeytanların yıldızlarla taşlanarak semalardan kovulma durumu yoktu. Haber çalmalarına engel olunmuyordu. Bu vesileyle de bazı kahinler, Hz. Peygamberle ilgili bazı haberleri elde edebiliyorlardı. Ama Arapların, bu haberlerle ilgilendikleri yoktu. Nihayet Cenâb-ı Allah, Hz. Muhammedi peygamber olarak gönderdi ve haberi anlatılan şey gerçekleşti, onu öğrenip tanıdılar.
Hz. Peygamber'in zamanı yaklaşıp biset vakti geldiğinde şeytanlar, haberleri dinlemekten engellendiler. Daha önce haber hırsızlığı yapmak için semada oturdukları yerlerde oturmaktan menolundular. Yıldızlarla taşlandılar. Şeytanlar, bunun yüce Allah'ın emriyle meydana " gelen birşeyden ötürü böyle olduğunu anladılar. Bu hususta yüce Allah, peygamberine şu ayetleri indirdi:
"Ey Muhammed! De ki: Cinlerden bir topluluğun, Kur'ân'ı dinlediği bana vahyolundu, onlar şöyle dediler: "Doğrusu biz, doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur'ân dinledik de ona inandık. Biz, Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız..." <el-Cinn,ı-2.)
"Ey Muhammed! Kur'ân'ı dinleyecek cinlerden Bir takımını sana yöneltmiştik. Onlar, Kur'an'ı dinlemeye hazır olunca birbirlerine: "Susun" dediler. Kur'an'm okunması bitince, her biri birer uyarıcı olarak milletlerine dönüp şöyle dediler: "Ey Milletimiz! Doğrusu biz, Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekileri doğrulayan, gerçeği ve doğru yolu gösteren bir kitap dinledik." (cl-Ahksf, 29-30.)
Bütün bu ayetlerin tefsirini, tefsirimizde (îbn Kesir Tefsiri) detaylı olarak verdik.

Muhammed b. İshak'm anlattığına göre eski Araplar, Sakif kabilesinin üzerinden bir yıldız kaydığında paniğe kapılarak kendilerinden biri ve aynı zamanda da Araplann en bilgili ve dâhi adamı olan Beni Haclardan Amr b. Ümeyye'nin yanına gitmiş ve ona şunu sormuşlardı: "Ey Amr! Gökte cereyan eden şu yıldız kaymaları ne demek oluyor?" Amr, onlara şöyle karşılık verdi: "Evet.. Bakın bakalım. Eğer bu yıldızlar, karada ve denizde kendilerine bakılarak yön tesbiti yapılan ve kendilerine bakılarak insanların geçimlerinde faydalarına olan yaz ve kış mevsimleri Öğrenilebilen yıldızlardansa, Allah'a andolsun ki bu, dünyanın dürülüp sonunun gelmesi ve halkın helak olması demektir. Ama başka yıldızlarsa ve sözünü ettiğim diğer yıldızlar, eski halleriyle yerlerinde sabit iseler, bu, Cenâb-ı Allah'ın toplum için istediği birşeyden ötürüdür. Ama bu şey acaba nedir?"
İbn îshak dedi ki: İlim sahibi bazı kimselerin bana anlattıklarına göre, Sehra oğulları kabilesinden Gaytala adında bir kadın cahiliye devrinde kahin idi. Gecenin birinde kocası yanma geldiğinde, onun altına yatıp: "Bedir, Bedir nedir? Kesip boğazlama günüdür." dedi. Kureyşli-ler, bu sözü duyduklarında:"O, ne demek istiyor?" dediler.
Kocası, bir başka gece yine Gaytala'mn yanına geldiğinde yine Gay-tala'mn altına yattı. Ve: "Vadi.. Vadi nedir? O günde aşık kemikleri böğürlere değer." dedi. Kureyşliler, bu sözü duyduklarında: "O ne demek istiyor? Bu söylediği, mutlaka olacak bir iştir. Bekleyin de onun ne olduğunu görün bakalım." dediler. Vadiler içinde Bedir ve Uhud savaşları oluncaya dek bu sözlerin ne anlama geldiğini bilemediler. Ama bu savaşlar olduğunda, Gaytala'ya o haberleri getirenin, kocası olduğunu anladılar.
İbn İshak dedi ki: Yemen'deki Cenb kabilesinin cahiliye devrinde bir kahini vardı. Hz. Peygamber'in durumu ve Araplar arasında yayılan şöhreti kendisine anlatıldığında Cenb kabilesi, o kahine gidip: "Bizim' için şu adamın durumuna bir bak hele." dediler. Kahinin oturmakta olduğu dağın eteğinde bir araya gelip toplandılar. Gün doğarken kahin, dağdan inip yanlarına geldi. Ayakta, kendi yayına dayanarak durdu. Başını kaldırıp uzun süre semaya baktı. Sonra sıçrayıp hoplamaya başladı ve şöyle dedi: "Ey İnsanlar! Doğrusu Allah, Muhammed'e ikramda bulunarak onu seçkin kılmış, kalbini ve diğer iç kısımlarını temizlemiştir. O, aranızda az bir süre kalacaktır!"
Böyle dedikten sonra, geldiği yere dönüp koşarak gitti. [2]

Fasıl

îbn İshak'a göre Asım b. Amr b. Katade, kendi kavminden bazı adamların şöyle dediklerini rivayet eder: İslâm'a girmemize tesir eden sebeplerden biri de, Allah'ın, bize bahşettiği rahmet ve hidayetin yanısı-
ra, bazı Yahudilerden duyduğumuz şu sözdür: Biz, müşrik ve putperest idik. Ehl-i Kitaptan da bazı kimseler vardı ki, bizde bulunmayan bilgi, onlarda vardı. Aramızda sürekli savaş vardı. Hoşlarına gitmeyen bazı durumları başlarına getirdiğimizde bize derlerdi ki: "Şimdilerde risa-letle görevlendirilecek olan bir peygamber, artık ortaya çıkmak üzeredir. Onunla el ele verip sizi Ad ve İrem halkı gibi öldüreceğiz." Bu sözü onlardan çok duyardık. Cenâb-ı Allah, Rasûlullah (s.a.v.)'ı risaletle gönderip de bizi, Allah'a davet ettiğinde ona icabet ettik. Ehl-i Kitabın ona dayanarak bize yaptıkları tehditleri anladık. Böylece onlardan önce biz, Rasûlullah'a icabet ettik. Bu sebeple biz ona inandık, onlar ise inkar ettiler. Bunun üzerine bizimle onlar hakkında şu ayet nazil oldu:
"Vaktaki Allah katından onlara, kendilerinde olanı tasdik eden ki-tab geldi -ki onlar bundan önceleri, inkar edenlere karşı kendilerine yardım gelmesini beklerlerdi.- Bildikleri gelince, onu inkar ettiler. Allah'ın laneti inkar edenlerin üzerine olsun." (el-Bakara, 89.)
Verka, Ali el-Ezdî'den naklederek Yahudilerin şöyle dediklerini söyler: "Allahım, şu peygamberi bize gönder M, bizimle insanlar arasında hükmünü versin."Onlar böyle diyerek Hz. Peygamber vasıtasıyla Allah'tan yardım diliyorlardı.
Beyhakî, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: "Hayber Yahudileri, Gatafanhlarla savaşıyorlardı. Her karşılaşmada, Hayber Yahudileri yeniliyordu. Yahudiler, aşağıda belirtilen dua ile Allah'a sığınıp şöyle diyorlardı: "Allahım! Ahir zamanda çıkacağını bize vaad ettiğin, okur-yazarlığı olmayan (ümmî), peygamber Muhammed hakkı için bizi Gatafanlılara üstün kılmanı ve onlara karşı bize yardım etmeni senden diliyoruz."
Bu dua ile cepheye geldiklerinde Gatafanlıları yeniyorlardı. Ama Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamber olarak ortaya çıktığında, onu inkar ettiler. Yüce Allah da şu ayeti indirdi: "Ki onlar bundan önceleri inkar edenlere karşı kendilerine yardım gelmesini beklerlerdi.' (el-Bakara, 89.)
İbn İshak, Bedir savaşma katılanlardan biri olan Seleme b. Selam b. Vakş'm şöyle dediğini rivayet eder: Eşhel oğullarından Yahudi bir komşumuz vardı. Bir gün evinden çıkıp bize doğru gelerek Abdüleşhel oğullarının kapısında durdu. O gün, onların arasında yaşça en küçük olan bendim. Üzerimde ki kürke sarınarak evimin avlusunda uzanıp yatmıştım. O Yahudi, kıyametten, yeniden dirilişten, hesaptan, mizandan, Cennet'ten ve Cehennem'den bahsetti. Bunları, ölüm sonrası dirilişin gerçekleşeceğine inanmayan müşrik ve putperest bir topluluğa anlatıyordu. Dinleyiciler ona dediler ki:
- Yazıklar olsun sana! Ölümlerinden sonra insanların, Cennet ve Cehennem'e sebep olan amellerinin karşılığım görecekleri bir yurdda diriltilip gönderileceklerine, böyle birşeyin gerçekleşeceğine inanıyor musun?
- Evet.. Adına yemin edilene andolsun ki, bütün bunlar gerçekleşecektir. Kişi, o ateşten çıkıp dünyada kurulacak en büyük tandii'a atılıp içinde yakılmak ister.

- Yazıklar olsun sana! Senin buna dair delilin var mı?
- Evet, vardır. (Eliyle Mekke ve Yemen tarafına işaret ederek) şu beldelerden çıkacak bir peygamber, buna delildir.
- O peygamberi, ne zaman görürüz?
- (Bana baktı. Ben, yaşça onların en küçüğüydüm.) Bu çocuk, eğer ömrünü tam olarak yaşarsa, o peygambere ulaşır.
Allah'a and olsun ki, aradan bir gün ve bir gece geçmeden Allah, Hz. Peygamberi aramıza gönderdi. Biz ona inandık, ama c
Yahudi, asilik ve kıskançlığından ötürü onu inkâr etti! Ona: 'Yazıklar olsun sana! Bu konuda bize birşeyler söyledin ama sen
ona inanmadın!" dediysekte o: "Öyle ama bu, o sıfat ve özelliklere sahip olan peygamber değildir." dedi.
"Delail" adlı eserde Ebu Nuaym, Muhammed b. Seleme'nin şöyle dediğini rivayet eder: Abdüleşhel oğulları arasında sadece
Yuşa' adında bir Yahudi vardı. Ben, daha izar içinde bir çocuk iken onun şöyle dediğini işittim: "Şu beytten çıkacak bir
peygamberin zuhur etme vakti geldi!" Böyle dedikten sonra da eliyle Beytullah'a işaret ederek sözünü şu cümleyle tamamladı:
"Onun zamanına ulaşan, onu tasdik etsin." Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) ortaya çıktı.. Biz Müslüman olduk. O Yahudi de
aramızda yaşamakta olduğu halde asilik ve çekemezliğinden dolayı Müslüman olmadı. Yahudi Yuşa'mn, Hz. Peygamber'in
zuhuru, evsaf ve nitelikleri hakkında verdiği açıklamaları kapsayan ve Ebu Said'in babası tarafından nakledilen haberi daha
önce nakletmiştik. Keza Zübeyr b. Bata'nm Hz. Peygamber'in doğumunu bildiren yıldızın görüldüğüne dair verdiği haberi de
nakletmiştik.
İbn İshak, Kurayza oğullarından yaşlı bir adamın, Asım b. Amr b. Katade'ye şöyle dediğini rivayet eder:
- Beni Hedl kabilesinden olup cahiliye döneminde Kurayza oğullarıyla âdeta kardeş gibi birlik olan, sonra da İslâmiye
döneminde efendileri olan Salebe b. Sa'ye, Üseyd b. Sa'ye ve Esed b. Ubeyd'in niçin Müslüman olduklarını biliyor musun
deyince;
- Hayır, dedim.
- Şam diyarında yaşayan İbn Heyyiban adında bir Yahudi, İslâmiyet'ten iki yıl önce bize geldi. Aramızda yaşamaya başladı.
Vallahi, beş vakit namazı, ondan daha mükemmel kılan bir kimse görmedik. Yanımızda ikamet etti. Yağmur yağmaz olduğunda
ona: "Ey Heyyiban! Bizim için yağmur duasına çık." dediğimizde o şöyle derdi:
- Çıkmadan önce sadaka vermezseniz vallahi duaya çıkmam.
- Ne kadar sadaka verelim?
- Bir ölçek hurma veya iki ölçek arpa...
Bu miktarda sadaka verirdik. Sonra da o, bizi şehrin dışına çıkarır, yağmur yağsın, diye bizler için dua ederdi. Allah'a and
olsun ki o, oturduğu yerden daha ayrılmadan bulutlar gelir, üzerimize yağmur yağdırırlardı! Bu, ne bir, ne iki, ne de üç kez
böyle oldu. Bu, birçok defa tekrar
etti.
Yanımızdayken hastalanıp ölüm döşeğine yattı. Öleceğini anlayınca da bize şöyle dedi:
- Ey Yahudi topluluğu! Üzüm bağları ve bahçeleri olan bir beldeden çıkıp bu açlık ve perişanlık yurduna niçin geldiğimi
biliyor musunuz?
Biz:
- Sen daha iyi bilirsin, dedik. Bunun üzerine o:
- Vakti yaklaşan bir peygamberin çıkış zamamnı beklemek için bu beldeye geldim. Hicret edip buraya gelecektir. Ortaya
çıkacağım ve kendisine tabi olacağımı umuyordum. Gelmesine az bir zaman kaldı. Ey Yahudiler! Ona tabi olmakla,
başkalarından geri kalmayın. O, kendisine muhalefet edenlerin kanını akıtmak ve çocuklarını esir almak yetkisiyle gelecektir.
Ama bu yetkisi, sizin ona tabi ülmanıza engel olmasın.
Muhammed (s.a.v.), risaletle görevlendirilip de Beni Kurayza yurdunu kuşatma altına alınca, yetişmiş birer genç olan Salebe b.
Sa'ye, Üseyd b. Sa'ye ve Esed b. Ubeyd dediler ki: "Ey Kurayza oğulları! Bu, İbn Heyyiban'm size sözünü ettiğ
peygamberdir." Ama Kurayza oğulları, dostlarının uyarısını dikkate almayıp; "Bu, o peygamber değildir." dediler. O üç genç
ise; "Vallahi bu, odur. Anlatılan vasıflar kendisinde vardır." diyerek kaleden inip Müslüman oldular, canlarını, mallarını ve
ailelerini korudular.
îbn îshak dedi M: Yahudi âlimlerinden bu konuda bize ulaşan haber
budur.
Yemen hükümdar (Tübbablarından Ebu Kerib Tübban Es'ad'm, Medine'ye gelip orayı kuşatmasından bahsederken ilci Yahudi
âliminin, karşısına çıkarak ona şöyle dediklerini anlatmıştık: "Sen, Medine'yi alamazsın. Çünkü ahir zamanda çıkacak olan bir
peygamber, buraya hicret edecektir." Böylece onu Medine'yi almaktan vazgeçirmişlerdi.
"Delail" adlı eserde Ebu Nuaym, Abdullah b. Selamın şöyle dediğini rivayet eder: Cenâb-ı Allah, Zeyd b. Sa'ye'nin hidayet
ermesini dilediğinde, Zeyd şöyle demişti: "Kendisine baktığımda ikisi dışında peygamberlik alametlerinin tamamını
Muhammed (s.a.v.)'in yüzünde gördüm. Göremediğim o iki alametten biri, yumuşak huyluluğun cehaletini geride bırakmış
olması, diğeri de kendisine karşı gösterilen şiddetli cehaletin de onun yumuşak huyluluğunu daha fazla artırmasıydı.
Yumuşak huyluluğun ne kadar, cehaletinin ne kadar olduğunu anlayabilmek için, bir yolunu bulup yanma sokulmak istedim
(Sözün burasında Abdullah b. Selam; Zeyd'in, Hz. Peygamberle meyve üzerine selem muamelesi yaptığını anlatarak
konuşmasını şöyle sürdürüyor:) Ödeme zamanı gelince - s ahab eleriyle beraber bir cenazedeyken -Rasû-lullah'm yanına gelip

gömleğiyle abasının yakasını birlikte tutarak ters bir yüzle kendisine bakıp şöyle dedim: "Ya Muhammedi Hakkımı ödemi-yecek misin? Allah'a and olsun ki, siz Abdülmuttalib oğullarının borçlarını ödemede ağır davrandıklarını bilmiyordum!"
Ben böyle deyince, Ömer b. Hattab bana (hışımla baktı) gözleri, adeta bir küre gibi (yerlerinden fırlayarak) yüzü üzerinde dolaşıyordu. Bana şöyle dedi: "Ey Allah'ın düşmanı! Şu işittiğim sözleri, Rasûlullah'a sen söylüyor ve gördüğüm şu kötü hareketleri de ona sen yapıyorsun, öyle mi! Onu hak ile gönderen Allah'a andolsun ki, eğer onun beni kınamasından korkmasaydım, mutlaka senin boynunu kılıçla vururdum!"
Öte yandan Rasûlullah (s.a.v.) da sükûnet, vakar ve gülümseyişle Ömer'e bakıyordu. Sonra şöyle buyurdu: "Ey Ömer! Ben de bu (adam) da, başka başka bir tavırla karşılanmalıydık. Borcumu güzelce ödememi bana tavsiye etmeliydin. Buna da, alacağını güzelce istemesini tavsiye etmeliydin. Onu al götür, hakkını ver ve yirmi ölçek hurma da fazla ver." Zeyd b. Sa'ye, bu olay üzerine Müslüman oldu. Diğer savaşlarda hep Rasûlullah'la beraber oldu. Tebük savaşının yapıldığı yılda da vefat etti. Allah rahmet etsin."
Sonra İbn İshak, Selman-ı Farisî (r.a.)'nin Müslüman oluşunu anlatarak şöyle der: Asım b. Amr b. Katade el-Ensarî, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Selman-ı Farisî'nin bizzat kendisi bana dedi ki: "Ben, İsfahan'a bağlı Gey köyünde yaşayan bir İranlı idim. Babam, köyün yöneticisiydi. En çok sevdiği insan, bendim. Bana olan sevgisi devam ediyordu.Bir gün beni, âdeta kız evladı gibi eve kapattı. Mecusilikte epeyi gayret gösterdim. Öyleki Mecusilik ateşinin başına oturup onu hiç sönmesin diye, devamlı surette tutuşturuyordum.
Babamın, büyük bir köyü vardı. Bir gün bazı bina işleriyle meşgul iken bana: "Oğlum! Bugün bazı bina işleriyle meşgul olduğum için köye gidemedim. Sen git de biraz oralara bak." dedi, yapılmasını istediği bazı şeyleri yapmamı bana emretti. Sonra sözlerini şöyle tamamladı: "Sakın benden uzaklaşıp kaybolma. Çünkü sen, benim için köyden de önemlisin. Eğer kaybolursan, hiçbir iş yapamaz olurum." Ben de onun beni gönderdiği köyün yoluna koyuldum. Yolda bir Hristiyan kilisesine uğradım. İçeride namaz kılıp dua etmekte olanların seslerini duydum. Babam, beni evde âdeta hapsedilmiş gibi tuttuğundan, insanların neler yaptıklarım bilmiyordum. Seslerini duyunca içeri girip ne yaptıklarım görmek istedim. Namaz kılmakta olduklarını görünce, namazları hoşuma gitti. Durumlarına imrendim. Ve: "Allah'a and olsun ki bunların yolu, bizim dinimizden daha hayırlıdır." dedim. Gün batmcaya kadar yanlarından ayrılmadım. Babamın köyüne de gitmedim. Sonra onlara; "Bu dinin aslı nerededir?" diye sordum. "Şam'dadır." dediler. İşini gücünü bırakıp beni aratmakta olan babamın yanma döndüm. Yanma vardığımda; "Oğulcağızım! Nerelerdeydin? Oysa ben sana tenbihatta bulunmamış mıydım?" dedi. Ben de dedim ki:
- Babacığım! Ben, kiliselerinde namaz kılmakta olan bir takım insanlara uğradım. İbadetlerini görünce de dinlerinden hoşlandım. Vallahi gün batımına kadar da yanlarından ayrılmadım.
- Oğulcağızım! O dinde hayır yoktur. Senin ve babalarının dini, ondan daha hayırlıdır.
- Hayır, vallahi o din, bizimkinden daha hayırlıdır, dedim.
Ben, ona böyle dedikten sonra babam bana haksızlık etti, ayağıma bukağı vurdu. Sonra da beni eve hapsetti. Kiliselerine varmış olduğum Hristiyanlara şöyle bir haber gönderdim. "Şam'dan size bir kervan gelirse, bana haber verin.» Nihayet o Hristiyanlarm yanına Şam'dan bir kervan geldi. Onlar da yanıma gelerek bana bildirdiler.
Kendilerine: "Bu kervan işini tamamlayıp ülkesine geri dönmek üzere olduğunda bana haber verin." dedim. Kervan, ülkesine geri dönmek üzere olduğunda bana haber verdiler. Ben de ayağımdaki bukağıyı çıkarıp attım. Aralarına katılıp yola koyuldum. Nihayet Şam'a geldim. Oraya vardığımda; "Burada Hristiyanlarm en bilgin şahsiyeti kimdir?" diye sordum. Kilisedeki piskoposun en büyük Hristiyan bilgini olduğunu söylediler.
Yanına varıp: "Ben, bu dine girmek ve kilisende sana hizmet etmek, senden ilim tahsil etmek ve seninle birlikte namaz kılmak istiyorum." dedim. "Olur." dedi. Dinine girip onunla beraber kilisede kalmaya başladım. Çok kötü bir adamdı.. Sadaka vermeleri için halka tavsiye ve teşviklerde bulunurdu. Halktan topladığı sadakaları yoksullara vermeyip yanında alıkoyar, kendi şahsı için saklardı. Öyleki yedi küp altın ve gümüş biriktirmişti. Bu yaptıklarını görünce ona çok kızmıştım.
Gün gelip Öldü. Hristiyanlar onu defnetmek için toplandılar. Onlara dedim ki: "Bu, kötü bir adamdı.. Sadaka vermenizi size emreder ve sizleri buna teşvik ederdi. Getirdiğiniz sadakaları kendi şahsı için saklayıp, düşkünlere birşey vermezdi."
"Böyle yaptığını nereden biliyorsun?" diye sordular. Ben de; "Stoklarım size göstereyim mi?" dedim. "Göster." dediler. Stokların yerini onlara gösterdim. Altın ve gümüşle dolu yedi küpü çıkardılar. Altın ve gümüş dolu küpleri görünce de: "Onu asla mezara defnetmeyiz." dediler. Onu asıp taşlamaya başladılar.
Sonra da başka bir adam bulup, onun makamına geçirdiler. Beş vakit namaz kılıp ondan daha faziletli, daha zahid, onun kadar dünyadan daha çok el çekmiş, ahirete yönelmiş, gece-gündüz onun kadar zahmet çekip yorulmuş başka bir kimse görmedim. Daha Önce hiç kimseye karşı duymadığım bir sevgi ile onu sevdim. Bir müddet yanında kaldım. Sonra hastalanıp can çekişmeye başladı. Ona şöyle dedim: "Bu kadar zamandır ki seninle beraber oldum. Daha önce hiç kimseye göstermediğim bir sevgiyle seni sevdim. İşte enır-i hak vaki oldu. Ölmek üzeresin. Kime gitmemi tavsiye eder ve bana ne emredersin?"
Bana dedi ki: Oğulcağızım! Allah'a andolsun ki, benden başka, benim bu yolumda bulunan herhangi bir kimse tanımıyorum. İnsanlar helak oldular. Dinlerinin bir çok hükümlerini değiştirip birçok hükümlerine de uymaz oldular. Yalnız Musul'daki falan kişiyi tanıyorum. O, benim bağlı olduğum dindedir. Var, ona git."
Vefat edip defnedilmesinden sonra kalkıp Musul'daki arkadaşının yanma gittim. Ona:-"Ey falan! Falan kişi, vefat edeceği esnada bana, senin yanma gelmemi tavsiye etti. Senin de kendisinin meşrebinde olduğunu söyledi. Bana: "Onun yanında dur,

diye emir verdi." dedim. Ve yanında ikamete başladım. Onu, arkadaşının meşrebine bağlı, çok hayırlı bir kimse olarak gördüm. Çok geçmeden o da vefat etti. Can çekişmekteyken kendisine şöyle dedim: "Ey falan! Falan kişi, gelip senin yanında kalmamı bana emir ve tavsiye etmişti. Görüyorum ki emr-i hak vaki olmak üzeredir. Ölmek üzeresin. Kimin yanma gitmemi tavsiye eder ve ne yapmamı emir buyurursun?" Dedi ki: "Oğulcağızım! Allah'a andolsun ki, bizim yolumuzda bir kimse bulunduğunu bilmiyorum. Yalnız Nusaybin'de falan adam vardır. Onun yanma git."

Vefat edip defnedilmesinden sonra kalkıp Nusaybin'deki arkadaşının yanma gittim. Durumumu, önceki iki arkadaşımın bana verdikleri emirleri, yaptıkları tavsiyeleri ona anlattım. "Yanımda kal." dedi. Ben de yanında ikamet etmeye başladım. Onun, arkadaşlarının yolunda olduğunu gördüm. Yanında kaldığım bu şahıs, çok iyi bir insandı. Allah'a andolsun ki, çok geçmeden bu da vefat etti. Can çekişirken kendisine şöyle dedim. "Ey falan! Falanca kişi bana, falanın yanma gitmemi tavsiye etmişti. O falan da, bir başkasının yanma gitmemi tavsiye etmişti. Şimdi sen, bana kime gitmemi tavsiye eder ve ne yapmamı emir buyurursun?

Dedi ki: "Oğulcağızım! Allah'a andolsun ki; bizim yolumuzda bizden başka bir kimse kaldığını bilmiyorum M, yanma gitmeni sana emredebileyim. Yalnız Rum diyarında, Amuriye beldesinde, bizim meşrebte bir adam vardır. İstersen ona git. O, bizim yolumuzdadır."

Vefat edip defnedilmesinden sonra kalkıp Amuriye'deki arkadaşının yanma gittim. Durumu ona anlattım. "Yanımda kal." dedi. Ben de arkadaşlarının doğru yolunda ve meşrebinde olan o çok hayırlı adamın yanında ikamete başladım. Çok çalıştım, mallarım ve davarlarım oldu. Sonra emr-i hak vaki oldu. Arkadaşım can çekişmeye başlayınca kendisine şöyle dedim:

"Falanca şahıs, falana gitmemi tavsiye etti. O falan da bir başkasına gitmemi tavsiye etti. O da diğer birinin yanma gitmemi tavsiye etti. O da senin yanma gelmemi tavsiye etti. Şimdi sen, kime gitmemi tavsiye eder ve ne yapmamı emir buyurursun?"

Dedi ki: "Oğulcağızım! Allah'a andolsun ki; Dinimize bağlı herhangi bir kimse tanımıyorum ki, ona gitmeni sana emredebileyim. Ancak İbrahim peygamberin dinine bağlı olup Arap diyarından zuhur edecek bir peygamberin ortaya çıkma zamanı yaklaştı. İki taşlık arasındaki hur-malıklı bir şehire (Medine'ye) de hicret edecektir. O peygamber de kendişinde, saklı kalmayacak apaçık peygamberlik alametleri vardır. Hediye kabul eder, ama sadaka almaz. İki omuzu arasında peygamberlik mührü vardır. Eğer o şehirlere gidebilirsen git."

Böyle dedikten sonra vefat etti ve defnedildi. Allah'ın dilediği bir süre kadar Amuriye'de bekledim. Bir müddet sonra Beni Kelb kabilesinden bir tüccar kafilesi bana uğradı. Onlara: "Şu mallarımı ve davarlarımı size vereyim. Buna karşılık siz de beni Arap diyarına götürün." dedim. Olur, dediler. Bunun üzerine mallarımı ve davarlarımı kendilerine verdim. Beni yanlarına alıp götürdüler. Vadi'l-Kura'ya vardıklarında bana haksızlık edip, köle olarak bir Yahudi'ye sattılar. O adamın yanında kaldım. Hurmalıkları görünce, arkadaşımın sözünü ettiği o şehrin burası olacağını umdum, ama bunu kesin olarak bilemedim.

Ben, onun yanında ikamet etmekteyken bir ara, Medine şehrinin Beni Kurayza mahallesinden amcası oğlu yanına geldi Sahibim, beni amcası oğluna sattı. O da beni alıp Medine'ye götürdü. Allah'a andolsun ki; Medine'yi görür görmez, sahibinin tasvirine göre onu hemen tanıdım ve orada da ikamete başladım.

Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), peygamber olarak ortaya çıktı. Bir müddet Mekke'de ikamet etti. Köle olduğumdan ve efendimin işlerini yapmakla meşgul olduğumdan dolayı Rasûlullah hakkında söylenen sözleri pek duyamıyordum. Sonra o, hicret edip Medine'ye geldi.

Allah'a yemin ederim ki günlerden bir gün, efendimin hurmalığında bir ağaç üzerinde çalışırken, efendim de benim alt tarafimda oturmaktayken bir amcası oğlu, yanına gelip durdu. Ve: "Ey falan! Allah, Kayle oğullarını (Ensâr'ı) öldürsün! Allah'a andolsun ki onlar, Küba'da, Mekke'den gelen bir adamın etrafında toplanmış durumdadırlar. Onun peygamber olduğunu iddia ediyorlar!"

Adamın bu sözlerini duyunca bir sarsıntıya yakalandım. Öyleki, efendimin üzerine düşeceğimi sandım. Hurma ağacından indim. Efendimin amcası oğluna: "Ne diyorsun, ne diyorsun?" diye sordum. Efendim öfkelenerek bana sert bir yumruk attı, sonra da:

"Bu işten sana ne? İşinin başına dön!" dedi. Ben de: "Birşey yok..

Sadece bu adamın söylediklerinin pekiştirilmesini istedim." dedim. Yanımda, daha önceden yığdığım birşeyler vardı. Akşam olunca o şeyleri alıp Küba'ya Rasûlullah'm yanına gittim. Huzuruna vardığımda ona: "Duyduğuma göre sen, salih bir adammışsm. Yamnda muhtaç ve garip arkadaşların var. Yanımdaki bu yiyecek de sadakadır. Başkalarından çok siz, bunu alma hakkına sahipsiniz." dedim ve elimdeki yiyeceği kendisine takdim ettim. Rasûlullah (s.a.v.), sahabelerine: "Yeyiniz." dedi. Ama kendisi elini uzatmadı. Kendi kendime: "İşte, bu peygamberliğinin bir alameti." dedim. Sonra yanından ayrılıp gittim Birşeyler daha topladım. O da artık Medine'ye geldi. Tekrar yanma varıp: "Ben, senin sadaka yemediğini gördüm. Ama bu defa hediye getirdim. Rasûlullah (s.a.v.), takdim ettiğim yiyeceği yedi. Ashabına buyur etti, onlar da yediler. Kendi kendime: "Bu da peygamberliğinin ikinci alameti oldu." dedim. Sonra Bakiü'l-Garkad'da ashabından birinin cenaze merasimin-deyken yanına varıp selam verdim. Sahabeleri arasında oturmaktaydı, üzerinde iki örtü vardı. Selam verdikten sonra arka taranna geçtim. Sırtına bakayım da, arkadaşımın anlattığı peygamberlik mührünü görebilir miyim, göremez miyim? diye düşünüyordum. Rasûlullah (s.a.v.), arka taranna geçtiğimi görünce, kendisi hakkında bana anlatılmış olan birşeyi tesbit etmek istediğimi anladı.. Sırtındaki abasım çıkardı. Ben de peygamberlik mührüne bakıp tamdım. O da bana; "Ön tarafa gel." dedi Önüne geçtim ve -Ey İbn Abbas, tıpkı sana anlattığım gibi- durumu kendisine anlattım. Bu anlattıklarımı sahabelerinin duymuş

olmaları, Rasûlullah'm hoşuna gitti."
Selman, köle olduğu için efendisinin işinde çalışmak zorunda olduğundan Rasûlullah in yamnda Bedir ve Uhud savaşlarına katılamadı. Selman, daha sonra başından geçenleri şöyle anlatır: "Rasûlullah (s.a.v.) bana; "Efendinle mükateblik akdi yap." dedi. Ben de özgürlüğümü vermesi karşılığında efendimle kırk okiye altın vermek ve 300 hurma fidanı dikmek üzerine anlaştım. Akid yaptık. Rasûlullah (s.a.v.) da, sahabelerine: "Kardeşinize yardım edin." dedi. Onlar da kimi otuz, kimi yirmi, kimi onbeş, kimi on, kimi de bulabildiği kadar hurma fidanı vererek bana yardım ettti. Nihayet yanımda 300 hurma fidanı yığıldı. Rasûlullah (s.a.v.) da bana; "Ey Selman! Git de şu fidanlar için çukur kaz. İşini tamamladığında yanıma gel ki fidanları yerlerine diken ben olayım." dedi.
Çukurları kazdım. Kazı işinde arkadaşlarım bana yardıma oldular. İş tamamlanınca, Rasûlullah'm yanma gelip durumu kendisine bildirdim. Benimle birlikte fidanlığa geldi. Fidanları kendisine veriyorduk. O da onları eliyle dikiyordu. Sonunda işimizi tamamladık. Allah'a yemin ederim ki, o fidanlardan bir tanesi bile bozulmadı. Hepsi tuttu. Hurmalığı efendime teslim ettim. Ama vermem gereken altınları daha verememistim. Bir gün Rasûlullah (s.a.v.)'a tavuk yumurtası iriliğinde bir altın hediye edilir, o da: "Mükateblik sözleşmesi yapan Farisî ne yaptı?" diye sorar. Bunun üzerine ben huzura çağrıldım... Yanma vardığımda buyurdu ki: "Şunu al da borcunu öde!"
"Bu, benim borcumu karşılar mı ya Rasûlallah?" dedim. Buyurdu ki:"Sen şunu al hele.. Allah, bununla senin borcunu kapatacaktır." Ben de onu alıp tarttım.. Selman'm nefsi elinde bulunan Allah'a andolsun ki, tam tamına kırk okiye ağırlığmdaydı. Böylece efendimin alacağım ödedim.
Selman, artık özgürlüğüne kavuşmuştu. Ondan sonra yapılan Hendek savaşma Rasûlullah'la birlikte hür olarak katıldım. Artık her gazve de,Rasûlullah'ın yanında yer alıp savaştım.
İbn îshak, Selman'm şöyle dediğini de rivayet eder: "Bu altın topağı, benim borcumu nasıl karşılar ya Rasûlallah?" deyince Rasûlullah (s.a.v.), o topağı alıp diline sürdü, sonra da; "Bunu al ve efendinin alacağını öde." dedi. Ben de alıp kırk okiyelik altın borcumu ödedim."
Muhammed b. îshak, Ömer b. Abdülaziz b. Mervan'm şöyle dediğini rivayet eder: Selman'dan bahsedilirken onun, Rasûlullah'a şöyle bir hadiseyi anlattığı da nakledilmektedir:
Arauriye'deki arkadaşım bana; "Şam'ın falan mıntıkasına git. Orada iki meşelik var. Her sene bir adam, bu meşeliklerden birinden çıkıp ötekine geçip gider, sonra da görünmez olur. Çıkışında hastalar onun etrafını kuşatırlar. Kime dua ederse o şifa bulur. Aramakta olduğun dini ona sor. O, sana gereken bilgiyi verir." dedi.
Ben de yola çıkıp, arkadaşımın belirttiği yere gittim. İnsanların, hastalarını getirip topluca beklediklerini gördüm. Onlar o gece, o ermiş kişinin meşeliklerden birinden çıkıp diğerine gitmesini bekliyorlardı. Nihayet meşeliklerden birinden çıktı. İnsanlar, hastalanyla birlikte çevresini sardılar. Her kime dua ettiyse, o şifa buldu. Bana yol vermediler. Ona ulaşamadım. Ancak girmek istediği meşeliğe girerken omuzu-nu tutabildim; "Bu da Mm?" deyip bana döndü. Ben de: "Allah sana rahme etsin. İbrahim peygamberin dini olan Haniflik hakkında bana haber ver." dedim. Bana: "Bu gün insanların sormadıkları birşeyi soruyorsun. Harem halkından olup bu dini getirecek bir peygamberin ortaya çıkma zamanı geldi. Ona git; o, seni bu dine götürür." dedi ve sonra da meşeliğe girip kayboldu.
Bunları kendisine anlattıktan sonra Rasûlullah (s.a.v.), bana şöyle dedi: "Ey Selman! Bana anlattıkların doğruysa, iyi bil ki sen Meryem oğlu İsa ile karşılaşmışsın."
Bu söz, gerçekten gariptir. Çünkü Hz. İsa ile Hz. Muhammed arasında geçen fetret dönemi, en azından 400 senedir. 600 şemsî sene olduğunu söyleyenler de vardır. Anlatıldığına göre Selman-ı Farisî, 350 sene yaşamıştı. Abbas b. Yezid el-Bahranî'nin ifadesine göre kendisinin, üstadlan, Selman'm 250 sene yaşadığı hususunda ittifak etmişlerdir. 250 seneden 350 seneye kadar yaşadığı hususundaysa ihtilaf etmişlerdir. Doğrusunu Allah bilir. Zahir rivayete göre ise Selman, "Meryem oğlu İsa'nın vasisi ile karşılaştım." demiştir ki, bunun doğru olması mümkündür.
Taberî'nin ifadesine göre İsa, göğe kaldırıldıktan sonra tekrar yeryüzüne inmiş, benzeri olan şahsın asıldığı sehpanın dibinde annesiyle başka bir kadının ağlamakta olduklarını görmüş, onlara öldürülmedi ğini bildirmiş, bundan sonra havarilerini irşad için çevreye göndermiştir.
Gökten bir defa inmesi mümkün olduğuna göre, bir kaç defa inmesi de mümkün olur. Sonra haç kırılıp, domuz öldürüldüğünde açıkça inecek ve Cüzam oğulları kabilesinden bir kadınla evlenecektir. Vefat ettiğinde ise, Rasûlullah (s.a.v.)'m ravzasındaki hücreye defnedilecektir.
Beyhakî, "Delailü'n-Nübüvve" adlı kitapta, Yezid b. Sevha'nm şöyle dediğini rivayet eder: "Selman'm, İslâm'a girişinin başlangıcı hakkında uzun bir kıssa anlattığını duydum. O, bu kıssasında kendisinin Ramhürmüz vilayetinden olduğunu, kendisinden daha büyük ve zengin bir kardeşi bulunduğunu, kendisinin de babasının geçimini temin etmekte olduğu fakir bir kimse olduğunu ifade etmiştir. Yaşadığı vilayetin valisinin oğlu, kendisinin arkadaşıymış. İkisi birlikte devamlı olarak bir hocanın yanma giderlermiş. Arkadaşı, Hristiyan âbidlerinin ibadet ettikleri bir mağaraya arasıra uğrarmış. Bir gün Selman, arkadaşından kendisini de o Hristiy ani arın bulunduğu mağaraya götürmesini istemiş, arkadaşı ise: "Sen genç bir çocuksun. Onların sırrını ifşa etmenden ve bu nedenle babamın onları Öldürmesinden korkuyorum." demiş: Selman ise, onlar hakkında onun ve kendilerinin hoşlanmayacağı birşeyi yapmayacağını, sırlarını da ifşa etmeyeceğini söylemiş. Böyle bir taahhüdde bulunmuş.

Bunun üzerine arkadaşı, Selman'ı alıp, o Hristiyanlann bulunduğu mağaraya götürmüş. Onların altı veya yedi kişi olduklarını görmüş. Çöküp ibadet ettiklerinden ötürü de sanki cesetleri ruhsuz hale gelmişti. Onlar, gündüz oruç tutar, geceleyin ibadetle meşgul olur, ağaç yaprağı veya buldukları şeyleri yerlermiş.
Selman, onların önceki peygamberlere iman ettiklerini, İsa'nın ise Allah'ın kulu, elçisi ve Meryem'in oğlu olduğuna, Allah tarafından mucizelerle desteklendiğine inandıklarını anlatmış. Arkadaşı ile birlikte Hıristiyanların yarana gittiğinde onlar, Selman'a şöyle demişler: "Ey çocuk, doğrusu senin bir Rabbin vardır. Ahiret hayatına gideceksin. İleride senin karşına, Cennet ve Cehennem çıkacaktır. Şu ateşe tapan millet ise, küfür ve sapıklık ehlidirler. Allah, onların yaptıklarından razı değildir. Onlar, Allah'ın dininden değildirler."
Selman, arkadaşıyla birlikte sık sık bu Hristiyanlann yanma gitmeye başlamış, sonunda onlardan ayrılmaz olmuş. Nihayet o beldenin valisi (Selman'm arkadaşının babası), onları kendi topraklarından sürgün etmiş, kendi oğlunu da yanında hapsetmiş. Selman, Hristiyan dinini, kendisinden yaşça büyük olan kardeşine anlatmış, kardeşi ise: "Ben geçimimi sağlamak için çalışmakla meşgulüm." diyerek Selman'm bu teklifine kulak vermemiş.
Selman, o Hristiy anlarla birlikte göç etmiş, nihayet Musul kilisesine gitmişler. Selam verip kilisedekilerin yanlarına varmışlar. Arkadaşları onu, kilisedekilerin yanına bırakmak istemişlerse de Selman, onların arkadaşlığından ayrılmak istememiş. Bu sebeple hep birlikte yine yola koyulmuş ve dağlar arasındaki bir vadiye gelmişler, o mıntıkanın rahipleri akın ederek yanlarına gelip selam vermiş ve etraflarım sarmışlardı. Rahipler, o Hristiyan grubun uzun zamandan beri neden kayıp olduklarım kendilerine sormuşlar. Benim kim olduğumu onlardan öğrenmek istediklerinde arkadaşlarım beni Överek iyi bir kimse olduğunu söylemişlerdi.
Aralarında muhterem bir şahsiyet olan birisi, yanlarına gelerek kendilerine hitapta bulundu, Allah'a hanıd-ü senadan sonra peygamberleri ve mucizeleri anlatmaya başladı. Bu arada Meryem oğlu İsa'dan da söz etti. Onun, Allah'ın kulu ve elçisi olduğunu anlattı. Hayır işlemelerini arkadaşlarına tavsiye edip, onları kötülükten sakındırdı. Arkadaşları oradan ayrılmak istediklerinde Selman, o adama tâbi olup yanmdan ayrılmaz oldu. O adam, gündüzleri oruç tutar, bu orucunu pazardan pazara kadar devam ettirir, geceleri ise ibadet ederdi. Topluluğun yanına gelir, onlara vazu nasihatte bulunur, iyilikleri emreder, kötülüklerden de sakmdırırdı. Bu durum, uzun bir müddet böyle devam etti. Sonra Beyt-i Makdis'i ziyaret etmek istedi. Selman da ona arkadaş
oldu."
Sözün burasında Selman, anlatımını şöyle sürdürüyor: 'Yolda iken arkadaşım bana iltifat eder, bana bakıp vazu nasihatte bulunur, çeşitli öğütler verir, bir Rabbin olduğunu anlatır, ileriki hayatta Cennet'in, Cehennemin, hesabın olacağını söylerdi. Bana bazı şeyleri öğretir, o topluluğa pazar günü anlattığı şeyleri, bana da anlatırdı. Bana söylediği şeylerden biri de şu idi: "Ey Selman! Doğrusu Cenâb-ı Allah, Ahmed adında bir peygamber gönderecektir. O, Tihame taraflarından çıkacaktır. Hediye kabul eder ama sadaka almaz. İki omuzu arasında peygamberlik mührü vardır. Onun ortaya çıkma zamanı yaklaşmıştır. Ben, yaşlı bir kimseyim. Onun zamanına ulaşacağımı sanmıyorum. Eğer sen onun zamanına ulaşırsan, onu tasdik et ve ona tabi ol."
Ben, kendisine: "O peygamber, senin dinini terk etmemi, senin yolundan ayrılmamı bana emretse de mi kendisini tasdik edeyim. Ve ona tâbi olayım?" diye sorduğumda, bana: "Sana bunları emretse de kendisini tasdik et ve ona tâbi ol. Çünkü hak, onun getirdiğindedir. Onun söylediklerinden Rahman olan Allah da razıdır." diye cevap verdi."
Selman daha sonra, arkadaşıyla birlikte Beyt-i Makdis'e gidişlerini ve orada arkadaşının bazı yerlerde namaz kıldığını anlatarak sözünü şöyle sürdürür: "Arkadaşım uyudu. Uyurken de bana, gölgenin falan noktaya ulaştığı anda kendisini uyandırmamı tenbihledi. Fakat biraz daha istirahat etsin, diye onun dediği vakitte kendisini uyandırmadım. Uyandığında Allah'ı zikretti ve tenbihine uymadığım için beni kınadı. Bilahare birlikte Beyt-i Makdis'ten çıktığımızda kötürüm bir adam, ona şöyle dedi: "Ey Allah'ın kulu, buraya geldiğinde senden dilekte bulunmuştum ama sen bana birşey vermedin. İşte şimdi senden yine aynı dilekte bulunuyorum." Arkadaşım ona baktı. Herhangi bir kimseyi göremedi. Elinden tutup: "Allah'ın adıyla kalk." dedi. O kötürüm kişi, kendisinde hiç bir hastalık ve sakatlık kalmaksızın ayağa kalktı. Sanki bir bağdan kurtulmuş gibi oldu. O şifa bulan kötürüm, bana dedi ki: "Ey Allah'ın kulu! Eşyamı omuzuma yükle de aileme gideyim ve onlara müjdeyi vereyim." Ben, onunla meşgul olurken arkadaşım yoluna devam edip gitti. îşimi tamamladıktan sonra peşine düştümse de ona ulaşamadım. Nereye gittiğini de öğrenemedim. Hem kime sorduysam bana; "O, senden biraz ileridedir." dediler. Nihayet, Araplardan Beni Kelb kabilesinden bir kervanla karşılaştım. Arkadaşımı onlara sordum. Kervandan biri, devesini ıhdırarak çöktürdü. Beni arkasına alıp yola revan oldu. Nihayet onların şehrine ulaştık. Beni köle olarak sattılar. Ensâr'dan bir kadın, beni satın alıp bahçesine yerleştirdi. Bir müddet sonra Rasûlullah (s.a.v.) da Medine'ye geldi. Ben de arkadaşımın onun hakkında söylediklerini araştırmak için bir defa sadaka malını kendisine götürdüm. Sonra hediye götürdüm. Sırtındaki peygamberlik mührünü görmek istedim. Görünce o anda iman ettim. Başımdan geçenleri de kendisine bir bir anlattım."
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Bekir es-Sıddık'a emir vererek Selman'ı, o hanımdan satın aldırdı ve hürriyetine kavuşturdu.
Selman, sözüne devamla şöyle diyor: "Bir gün Hristiyanlarm dinini Peygamber Efendimiz'e sorduğumda o, bana: "Onlarda hayır yoktur." dedi. Bunun üzerine o Hristiyan arkadaşlarımla ve beraberinde Beyt-i Makdis'e gitmiş olduğum salih dostumla ilgili olarak kalbime büyük bir şüphe düştü. Nihayet Cenâb-ı Allah, Rasûlüne şu ayetleri indirdi:
"Andolsun ki, insanlardan, iman edenlere en şiddetli düşman olarak Yahudileri ve Allah'a şirk koşanları bulacaksın. İman

edenlere sevgide en yakım da, "Biz Hristiyanlanz." diyenleri bulacaksın. Bunun sebebi, pnların içinde keşişler ve rahipler bulunmasından ve onların
gerçekten büyüklük taslamamalarındandır." (el-Mâide, 82.)
Rasûlullah (s.a.v.), bu ayetin nüzulünden sonra beni çağırdı. Ben de korkarak yanma gittim. Önünde oturdum. O da: "Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla... Bunun sebebi, onların içinde keşişler ve rahipler bulunmasından ve onların gerçekten büyüklük taslamamalarındandır." ayetini okuduktan sonra bana şöyle dedi: "Ey Selman! Kendileriyle beraber bulunduğun kimselerle, arkadaşlık yaparak Beyt-i Makdis'e gittiğin kimse, Hristiyan değil, bilakis Müslüman idiler." Ben de dedim ki: "Ya Rasûlallah! Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, arkadaşım sana tâbi olmamı bana emretmişti. Ben de ona: "Eğer o peygamber senin dinini ve yolunu bırakmamı bana emretse de kendisine tâbi olayım mı?" diye sormuştum. O da: "Evet, bunu sana emrederse sen bizi bırak, zira hak ve Allah'ın rızası, o peygamberin sana emredeceği şeylerdedir" demişti."
Bu ifadelerde pek çok tuhaflıklar ve Muhammed b. îshak'm anlattıklarına aykırı bazı hususlar vardır. Muhammed b. İshak'ın rivayet yolu, buna nisbetle daha kuvvetli bir senede sahiptir. Aynı zamanda Buharı'nin sahihinde anlatılan hususlara daha yakındır. Buharî'nin sahihinde, Ebu Osman en-Nehdî'den rivayet olunduğuna göre Selman-ı Farisî şöyle demiştir: "Ben, on efendinin elinde dolaştım. Yani on kadar öğretmen ve terbiyecinin elinden geçtim." Doğrusunu Allah bilir.
Süheylî dedi ki! Selman'ı Farisi, otuz kadar efendinin ve öğretmenin elinden geçmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Selman'm İslâm'a girişinin başlangıcı hakkında Ebu Nuaym, "Delail" adlı eserde tafsilatlı açıklamalarda bulunmuş, bu konuda birçok sened ve lafız nakletmiş tir. Bir naklinde der ki; Selman'la mükateblik anlaşmasını yapan hanım efendisinin adı Halbese'dir. Doğrusunu Allah bilir. [3]

Bu Konuda Nakledilen Garip Haberler

Ebu Nuaym, "Delail" adlı eserde, Sair b. Sevade el-Amirî'nin şöyle dediğim rivayet eder: "Ben, mahallenin kadınlarından birine aşıktım. Onun için zor ve kolay bütün yollara giderdim (Her türlü zorluğa katlanırdım). Ümid ettiğim bir kazancın peşine gider, şehirleri dolaşır, mutlaka o kazana sağlayıp getirirdim. Şam'dan ekin ve eşya yükü ile döndüm. Arapların mevsimine ve kalabalığına ulaşmak istiyordum. Karanlık bir gecede Mekke'ye ulaştım. Sabahleyin şehirde şunları gördüm: Aynı seviyedeki sıradağlar gibi kurulu Taif çadırları var. Develer kesilmiş, bir kısmı öne sürülmüş, o kesilen develerin pişirilen etlerini yemek için toplananlar şöyle diyorlar: "Haydi acele edin, haydi acele edin." Yüksekçe bir yerde bir adamın şöyle seslendiğini duydum: "Ey Allah'ın misafirleri, haydi yemeğe gelin!" Yolda bulunan genç bir kız da şöyle diyordu: "Ey Allah'ın misafirleri! Yemeğini yiyen yatsıya gitsin."
Bu durum, beni korkutmuştu. O topluluk liderinin yanma gitmek üzere yola çıktım. Tanıdığım bir adam bana, onun ileride olduğunu söyledi. Yanma vardığımda baktım ki yaşlı bir adam; yanaklarında sanki beyaz renkli, kırmızı başlı kurtçuklar var. Şira yıldızının da alnında parlar gibi olduğunu gördüm. Başına siyah bir sarık sarmıştı. Sarığın katları arasından saçının bir yumağı dışarı sarkmıştı. Saçları sanki susam bitkisinin dalını andırıyordu."
Bazı rivayetlerde ise şöyle denmektedir:
"Onun altında, susam bitkisi ile örülmüş bir kürsü vardı. O kürsünün altında da kadife sergi vardı. Elinde bir dal vardı. Dalı böğrüne dayamıştı. Etrafında çeneleri göğüslerine değecek şekilde başlarını öne eğmiş ihtiyar heyeti vardı. Onlardan hiçbiri konuşmuyor, ağızlarından bir tek kelime dahi çıkmıyordu. Şam haberlerinden bana anlatıldığına göre o ümmi peygamberin yıldızının doğması zamanı gelmişti. O ihtiyarı görünce beklediğim peygamberin o olduğunu zannettim ve ona; "Esselâmü aleyke ya Rasûlallah." dedim. O da bana; 'Yavaş ol, yavaş ol, ben değilim ama vakti yaklaştı. Keşke o beklediğin peygamber ben olsaydım." dedi. Ben de; "Bu ihtiyar kimdir?" diye sorduğumda bana; "Bu, Ebu Nadle'dir. Haşim b. Abdümenaf dır.' dediler. Ben de şöyle diyerek dönüp gittim: Allah'a andolsun ki bu şeref, Şam'daki Gassan ve Arap emirlerine aittir. Onlara, Cefne (büyük yemek kablannın sahipleri) denir." Gelen misafirlere yemek verme görevine Arapça'da rifade denir. Bu görevi, Haşim üstlenmişti.
Ebu Nuaym, Ebu Talib'in, Abdülmuttalib'ten bahsederken şöyle dediğini rivayet eder: Abdülmuttalib dedi ki: Bir ara Hicir'de uyumakta iken beni ürküten bir rüya gördüm. Büyük bir korkuya kapıldım. Kureyş'ten kahin bir kadının yanma gittim. Omuzumda ibrişim bir aba vardı. Saçlarım, omuzlarıma kadar uzamıştı. Kahin kadın, bana bakınca yüzümdeki değişikliği farketti. O gün ben, kavmimin efendisi idim. Kahin kadın, bana dedi ki: "Efendimize ne olmuş, değişik bir yüzle önümüze gelmiş? Hoşuna gitmeyen bir musibetle mi karşılaşmış?" Ben de ona, evet, dedim.
Sağ elini öpmeden hiç kimse, o kahin kadınla konuşamazdı. Elini öptükten sonra bir elini, kadının başı üzerine koyarak derdini anlatırdı. Ben, öyle birşey yapmadım. Çünkü kavmimin büyüğü idim. Önüne oturup şöyle dedim: "Bu gece Hicir'de uyuyordum. Rüyamda başı göklere ulaşan, dalları da doğu ve batı ufuklarına kadar uzanan bir ağacın yerden bittiğini gördüm. Ondan öyle bir ışık çıktı ki, şimdiye kadar onun gibi parlak bir ışık görmüş değilim. Güneş ışığından yetmiş kat daha parlaktı. Araplarla Acemlerin ona secde ettiklerini, ışığının gittikçe fazlalastiğini, boyunun yükseldiğini, gördüm. Işığı bir an sönüyor, bir an parlıyordu. Kureyşten bir aşiretin de o ağacın dallarına asıldıklarını, diğer bir aşiretin ise onu dibinden kesmeye çalıştığım gördüm. Ağaca yaklaştıklarında da onları bir genç geri itiyordu. Onun kadar güzel yüzlü, onun kadar güzel kokulu

bir kimse görmüş değilim. Onların bellerim kırıyor, gözlerini çıkarıyordu. Ağaçtan birşeyler koparabilmek için elimi uzattığımda o genç beni geri itti. Ben de; "Peki, bu pay kimindir?" diye sorduğumda bana şöyle dedi: "Bu pay, senden önce bu ağaca tutunanlarındır." Bunun üzerine ben de paniğe kapılmış ve korkmuş olarak uykudan
uyandım."
Bunları anlattığımda kahin kadının yüzünün değiştiğini gördüm. Sonra dedi ki: "Eğer rüyan gerçekleşirse, senin neslinden bir adam gelecek. O, batı ve doğuya hakim olacak, bütün insanlar ona boyun eğip dinine girecekler."
Abdülmuttalib, Ebu Talib'e, belki de doğacak olan o kişi sensin, demişti. Ebu Talib, gerek Hz. Peygamber'in doğumundan sonra, gerekse risaletle görevlendirilmesinden sonra^Abdülmuttalib'in bu sözlerini anlatır, sonra da şöyle derdi: "Allah bilir ya, Abdülmuttalib'in rüyasında gördüğü ağaç, emin olan Ebü'l-Kasım'dır. Yani Muhammed (s.a.v.)'dir." Kendisine: "Sen ona iman etmiyecek misin?" diye sorulduğunda, şöyle cevap verirdi: "Ona iman ettiğim takdirde başkalarının bana küfretmelerinden ve bu yüzden utanmaktan çekmiyorum!"
Ebu Nuaym, İbn-i Abbas'tan rivayet etti İd, Abbas (r.a.) şöyle demiştir: "Bir ticaret kafîlesiyle birlikte Yemen'e doğru yola çıktık. Kafilede Süfyan b. Harp de vardı. Yemen'e geldik. Bir gün yemek yapıyordum, Ebu Süfyan ile diğerleri geride duruyorlardı. Bir gün de Ebu Süfyan yemek yapıyordu. Ben de diğerleri ile birlikte geride duruyordum, yemek yaptığım bir günde Ebu Süfyan, bana: "Ey Ebu Fadl, benim evime yemeğini getirip benimle beraber yiyebilir misin?" dedi: Ben de evet deyip diğer arkadaşlarla birlikte evine gittim. Yemeği oraya getirttik. Yemeği yedikten sonra arkadaşlar kalktılar. Ebu Süfyan, beni yamnda alıkoydu. Arkadaşlar gittikten sonra bana dedi ki: "Ya Eba Fadl! Biliyor musun, kardeşin oğlu, Allah'ın Rasûlü olduğunu iddia ediyor." Ben de, hangi kardeşimin oğlu? diye sorunca, Ebu Süfyan şöyle dedi: "Benden mi saklıyorsun? Hangi kardeşinin oğlunun bu iddiada bulunması gerekir? Bunu, sadece biri yapabilir!" Ben de, hangisi bu iddiada bulunuyor? diye tekrar sorunca, o, "Abdullah oğlu Muhammed." dedi. Ben de, "O böyle mi yapıyor?" diye sordum. Ebu Süfyan; "Evet, o böyle yapıyor." dedi. Böyle dedikten sonra oğlu Hanzele'den kendisine gelen bir mektubu çıkardı. Mektub'ta şunlar yazılıydı: "Sana bildireyim ki Muhammed, Mekke'de ortaya çıkıp, ben peygamberim! Sizi Aziz olan Allah'a davet ediyorum, demektedir." Ben de Ebu Süfyan'a: "Ey Hanzele'nin babası, ben Muhammed'i doğru bir insan olarak görüyorum." dedim. O da bana şu karşılığı verdi: "Yavaş ol, ey Eba Fadl! Allah'a andolsun ki Muham-med'in böyle konuşmasından hoşlanmıyorum. Ey Abdülmuttalib oğulları, korkarım ki onun bu sözleri beni size düşman eder. Bana karşı haksızlık olur. Allah'a yemin ederim ki, Kureyşliler, sizin şu şu kötülükleriniz bulunduğunu iddia etmektedirler. Bunlardan her birinin bir gayesi vardır. Allah için söyle ya Eba Fadl, sen, bunu duydun mu?" Ben de: "Evet, duydum." deyince o; "Allah'a andolsun ki, işte bu sizin için bir uğursuzluktur." dedi. Ben de dedim ki: "Belki de bu bizim uğrumuzdur."
Aradan bir kaç gece geçtikten sonra Abdullah b. Huzafe iman etmiş bir kişi olarak Mekke'den haber getirdi. Rasûlullah'ın peygamberlikle görevlendirildiğini duyurdu. Bu haber, Yemen meclislerine yayıldı. Ebu Süfyan, Yemen meclislerinden birinde oturmakta ve Yahudi bilginle-riyle sohbet etmekteydi. Yahudi'nin biri ona; "Bu ne haberdir? Duyduğuma göre bu adamın amcası birşeyler söylemiş, bunun aslı nedir?" diye sordu.
Ebu Süfyan dedi ki: "Doğru söylemişler, ben onun amcasıyım."
Yahudi dedi ki: "Yani onun babasının kardeşimisin? Ebu Süfyan, evet, deyince Yahudi, öyleyse bana ondan söz et, dedi. Ebu Süfyan, şu cevabı verdi : Bunu, bana sorma. Bu işten asla söz edilmesini istemiyorum. Onu ayıplamak ve başkalarının kendisinden daha hayırlı olduklarını ifade etmekten hoşlanmıyorum.
Yahudi, Ebu Süfyan'ın, Muhammed hakkında konuşmak istemediğini ve onu ayıplamaktan hoşlanmadığını görünce dedi ki: "Ondan, Yahudilere bir zarar gelmeyecektir. Bu hususta Musa'nın Tevrat'ına da herhangi bir zarar gelecek değildir."
Abbas (r.a.), sözüne devamla şöyle der: Yahudi bilgini, beni davet etti. Ben de ertesi günü kalkıp meclislerine gittim. Orada Ebu Süfyan b. Harp ile Yahudi âlimi vardı. Alime dedim ki: "Duyduğuma göre amcam oğluna; Allah'ın elçisi olduğunu iddia eden bir adamımız hakkında sorular sormuşsun. Amcam oğlu da o adamın amcası olduğunu sana söylemiş. Ancak amcam oğlu, o adamın amcası değildir. Amcası oğludur. O adamın amcası benim. Babasının kardeşiyim." Yahudi âlimi; "Babasının kardeşi mi dedin?" diye sordu. Ben de; "Evet, babasının kardeşiyim." dedim. Bunun üzerine Yahudi âlimi, Ebu Süfyan'a dönerek: "Doğru mu söyledi?" diye sorunca Ebu Süfyan: "Evet doğru söyledi." dedi. Ben de dedim ki: "Bana sor, eğer yalan söylersem Ebu Süfyan doğruyu söylesin."
Yahudi âlimi, bana dönüp şöyle dedi: "Allah aşkına söyle, kardeşin oğlunda çocukluk işaretleri veya beyinsizlik var mıdır?"
"Hayır, Abdülmuttalib'in tanrısına yemin olsun ki, onda böyle birşey yoktur. O ne yalan söylemiş, ne de hainlik etmiştir. Kureyşliler nezdinde onun adı, el-Emin'dir." dedim.
Yahudi, "Kardeşin oğlu, hiç yazı yazmış mıdır?" diye sorunca ben yazı yazmış olmasının onun için daha hayırlı olacağını zannederek yazar bir kimse olduğunu söylemek istedim. Ama sonra Ebu Süfyan'ın orada bulunduğunu ve yalan söylerken sözümü reddedeceğini düşündüm ve: "Hayır, yazı yazmaz." dedim. Bunun üzerine Yahudi âlimi yerinden fir-ladı, abası omuzundan sıyrılıp yere düştü ve: "Yahudiler öldü, Yahudiler öldürüldü!" dedi.
Konaklarımıza döndüğümüzde Ebu Süfyan, bana: "Ya Eba Fadl! Doğrusu Yahudiler, senin kardeşin oğlundan korkuyorlar," dedi. Ben de şu cevabı verdim: "Olanları sen de gördün ey Ebu Süfyan, var mısın ona iman etmeye? Eğer peygamberliği gerçekse, başkalarından önce ona sen iman etmiş olursun. Eğer peygamberliği asılsızsa, seninle birlikte ona iman etmiş olan emsallerin de vardır. Bundan Ötürü kınanmazsm." Ebu Süfyan: "Mekke'deki Keda tepesinde atları görünceye dek ona ima·

netmeyeceğim." dedi. Ben de: "Sen ne diyorsun?" diye sorunca o: "Bir kelimedir, ağzımdan çıktı. Ancak şunu kesinlikle biliyorum ki Cenâb-ı Allah, Keda tepesine kadar atların gelmesine müsaade etmeyecektir!" diye karşılık verdi.
Rasûlullah (s.a.v.), Mekke'yi fethettiğinde atların Keda tepesinden göründüklerini müşahede edince Ebu Süfyan'a: "C söylediğin kelimeyi hatırlıyor musun?" diye sordum. O da: "Evet, vallahi o kelimeyi hatırlıyorum! Beni, İslâm'a girmeye muvaffak kılan Allah'a hamd olsun." dedi. Bu çok güzel, kıymetli, nurlu, doğru bir ifadedir. Her ne kadar senedinde, haklarında tartışılacak adamlar varsa da bu çok güzel bir anlatımdır.
Daha önceleri Ebu Süfyan ile Ümeyye b. Efei's-Salt arasında geçen ve buna benzer bir hadiseden bahsetmiştik. O da garip haberler ve güzel anlatımlarla dolu nurlu bir rivayet idi. İleriki sayfalarda da Ebu Süfyan ile Bizans İmparatoru Heraklius arasında geçen ve Rasûlullah'ın sıfatlarıyla hallerini konu edinen bir konuşmadan bahsedeceğiz. Heraklius, Ebu Süfyan'ın cevaplarına dayanarak Hz. Peygamberin doğru sözlü olduğuna, Allah'ın gönderdiği bir rasûl oluşuna dair deliller elde etmişti. Sonra da Ebu Süfyan'a şöyle demişti: "Onun bir peygamber olarak ortaya çıkacağını biliyordum. Ama aranızdan çıkacağını sanmamıştım. Eğer ona ulaşabileceğimi bilsem, mutlaka yanma varmak için zahmetlere katlanırım. Onun yanında olsaydım, ayaklarına su döküp yıkardım. Eğer söylediklerin gerçek ise o, benim şu iki ayağımın bastığı yerlere de hakim olacaktır!"
Allah'a hamdolsun ki, Hz. Peygamber 'in ümmeti, Heraklius'un iki ayağının bastığı yerlere de hakim olmuştur. [4]

Amr B. Mürre El-Cühenî'nîn Kıssası

Taberani, Yasir b. Süyevd'in Anır b. Mürre el-Cühenî'den bahsederken, onun şöyle dediğini rivayet eder: Cahiliye döneminde kavmimden bir kaç kişiyle birlikte hacca gittik. Ben, Mekke'de uyumakta iken rüyada Ka'be'den parlak bir nurun çıktığım, o nurun Medine'ye ve Cüheyne dağına ulaştığını gördüm. O nurun içinde bir ses duydum. Sesin sahibi şöyle diyordu: "Karanlık açıldı, ışık parladı, son peygamber gönderildi."
Daha sonra tekrar bir ışık ortaya çıktı. Hire köşklerine ve kisramn saraylarına baktım. O ışığın içinden bir ses geliyordu. Sesin sahibi şöyle diyordu: "İslâm zuhur etti. Putlar kırıldı. Akrabalık bağları birleştirildi!"
Korkarak uykudan uyandım ve arkadaşlarıma: "Vallahi, Kureyş'in şu kabilesinin başına birşeyler gelecektir." diyerek rüyada gördüklerimi anlattım. Memleketimize döndüğümüzde bana haber geldi ki, Ah-med adında bir kişi, peygamberlikle görevlendirilmiş. Bu haberi alınca Resûlullah'm yanına geldim. Durumu ve rüyada gördüklerimi kendisine anlattım. Bana dedi M: "Ey Amr b. Mürre! Ben, Allah'ın bütün kullarına gönderilen bir peygamberim. Onları İslâm'a davet ediyorum. Kan akıtmamalarını, akrabalık bağlarını birleştirmelerini, Allah'a ibadet etmelerini, putları reddetmelerini, beyti haccetmelerini, on iki aydan biri olan ramazan ayım oruçla geçirmelerini kendilerine emrediyorum. Bu emrime icabet edene Cennet vardır. Bu emrime karşı gelene de ateş vardır. Ey Amr, iman et ki, Allah seni Cehennem korkularından emin eylesin."
Ben de kendisine dedim ki: "Allah'tan başka ilah bulunmadığına, senin de Allah'ın Rasûlü olduğuna şahadet ederim. Getirdiğin helal ve harama iman ettim. Bu, birçok kavmin hoşuna gitmese de-ben iman ettim." Sonra kendisine bazı beyitler okudum.
Bizim bir putumuz vardı. Babam, onun hizmetkarlığını yapardı. Varıp o putu kırdım. Sonra Peygamber (s.a.v.)'in yanma döndüm. Dönerken de şöyle bir şiir okudum:
"Şahadet ederim ki Allah haktır,
Ve ben de taştan yapılan tanrıları, terkedenlerin ilkiyim.
Paçalarımı sıvayıp hicret ettim.
Sarp yolları ve çölleri katedip sana geldim.
İnsanların içinde hem babası, hem kendisi, en hayırlı olan Rasûl,
Ey gök yollarının üzerindeki hükümdar!
Sana arkadaşlık etmeye geldim."
Bu şiirimi dinledikten sonra Peygamber (s.a.vr) bana: "Merhaba ey Amr b. Mürre!» dedi. Ben de: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben kavmime gönder. Belki senin vasıtanla Allah bize lütfettiği gibi, benim vasıtamla da onlara lütfedör." dedim. Bunun üzerine Hz. Peygamber, beni kavmime gönderdi. Gönderirken de şu öğütleri verdi: "Merhametli ve doğru sözlü ol. Katı, mütekebbir ve kıskanç olma."
Ravi diyor ki: Amr b. Mürre kavmine gitti. Onları, Rasûlullah'ın davet ettiği şeye davet etti. Bir adam dışında, kavminin tamamı Müslüman oldu. Onları yanma alıp heyet halinde Rasûlullah'm yanına getirdi. Rasûlullah onlara, "hoş geldiniz" deyip Müslümanlıklarından ötürü kutladı ve onlara şöyle bir mektup yazarak verdi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Bu, Allah tarafından Rasûlullah'm dili üzerine size verilen doğru sözlü ve gerçeği konuşan bir emannamedir. Amr b. Mürre el-Cüheynî ile Cüheyne b. Zeyd kabüesine-dir.
Bilesiniz ki yerin altı, ovalan ve yüksek yerleri ile sırtları sizedir. Ekinlerini eker, sularını içersiniz. Buna karşı beşte bir verip, beş vakit namazı kılarsınız. Sığır ve deve sürüleriniz olduğunda, iki koyun verirsiniz. Ayrı ayrı bulunduklarında birer koyun verirsiniz. Kendisi için azık depo edenin, zekat vermesine gerek yoktur. Alımlı, doru renkli atlar içinde zekat yoktur." Bu emanname üzerine, Hz. Peygamberin yanında bulunan Müslümanlar da şahid olmuşlardı.
Yüce Allah buyurdu ki:

«Hani biz, peygamberlerden söz almıştık. Senden de, Nuh'tan da, İbrahim'den de, Musa'dan da, Meryem oğlu İsa'dan da sağlar bir misak
almıştık.» (el-Ahzâb, 7.)
Seleften birçokları derler ki: Cenâb-ı Allah, ademoğullarından bezm-i elestte söz aldığı zaman, peygamberlerden de özel bir söz almıştır. Birincisi Nuh, sonuncusu da peygamberimiz olan "Ûlu'1-azm" beş peygamberle de bu sözü pekiştirmişti. Ki onlar büyük şeriat sahibi peygamberlerdir.
Ebu Nuaym, "Delailü'n-Nübüvve" adlı kitap da Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.)'e "Peygamberlik sana ne zaman vacip oldu?" diye sorulduğunda şu cevabı verdi:
"Adem'in yaratılışı ile bedenine ruh üflenmesi arasında peygamberlik bana vacip oldu."
Yine Ebu Nuaym, Sünabihî'nin şöyle dediğim rivayet eder: "Ömer (r.a.): "Ya Rasûlallah, ne zaman peygamber oldun?" diye sorduğunda, şu cevabı verdi:
"Adem, çamurdan bir gövde olarak yerde uzanmış iken..." İbn-i Abbas'ın şöyle dediği rivayet edilir: Denildi ki; 'Ya Rasûlallah! Ne zaman peygamber oldun?" Peygamber Efendimiz, bu soruya şöyle cevap verdi:
"Adem, ruh ile ceset arasında iken..."
Adem'in kıssasıyla ilgili olarak naklettiğimiz hadiste de anlatıldığı gibi Cenâb-ı Allah, Adem'in zürriyetini sulbünden çıkardığında peygamberlere has olarak gözleri arasında bir nur yaratmıştı. Bilindiği gibi bu nur, onların Allah katındaki makam ve rütbeleri ile orantılı idi. Durum böyle olunca Hz. Muhammed'in nuru, diğer peygamberlerinkinden daha muazzam idi. Bu da onun şerefinin yüce, kadrinin âh olduğunu gösteren ve bu bakımdan dikkatleri çeken büyük bir tenbih ve uyandır. Ahmed b. Hanbel 'in rivayet ettiği hadis de bu manaya delâlet etmektedir. Onun rivayetine göre İrbad b. Sariye, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir:
"Doğrusu Adem, çamur olarak yerde yatmaktayken ben, Allah katında peygamberlerin sonuncusu (olarak yaratılmış) idim. Bu davetin evvelini size haber vereceğim: Benim (rasûl olarak gönderilmem) için atam İbrahim dua etmiş, geleceğimi İsa (a.s.) müjdelemişti. Anam da bununla ilgili bir rüya görmüştü. Aynı şekilde mü'minlerin anneleri de böyle bir rüya görmüşlerdir."
Bu hadisi, Leys've İbn-i Vehb, Abdurrahman b. Mehdî'den rivayet etmişlerdir. Abdullah b. Salih de Muaviye b. Salih'ten bunu rivayet ederek şöyle bir ilavede bulunmuştur.
"Hz. Peygamber (s.a.v.)'in annesi, onu doğururken bir nur görmüştü. O nur, ona Şam saraylarını aydınlatarak göstermişti."
Ahmed b. Hanbel, Meyseretü'l-Fecr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ya Rasûlallah, sen ne zaman peygamber oldun?" diye sorduğunda bana şu cevabı verdi:
"Adem, ruh ile ceset arasında iken..."
Bu hadisin senedi de güzeldir.
Ebu Nuaym, "Delailü'n-Nübüvve" adlı kitabında der ki:
"Hani peygamberlerden misaklarını almıştık." ayetiyle ilgili olarak Ebu Hüreyre Hazretleri, Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in şöyle buyurduğunu rivayet eder:
"Ben, yaratılışta peygamberlerin ilki, bisette de sonuncuları oldum."
Bu hadis, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in mele-i âlâda anıldığını ve oradaki yaratıklar tarafından da son peygamber olarak tanındığını bildirmektedir. O zamanlar Adem'e henüz ruh üflenmemişti. Göklerle yerlerin yaratılmasından önce Cenâb-ı Allah, onun son peygamber olacağını takdir etmişti. Bizim burada yaptığımız şey, onun mele-i âla da bilinmiş ve anılmış olmasıdır. Doğrusunu Allah bilir.
Ebu Nuaym, üzerinde Buharı ve Müslim'in ittifak ettikleri şöyle bir hadisi, Ebu Hüreyre'den rivayet eder:
"Biz, son ümmetiz. Ama kıyamet gününde öne geçeceğiz. Diğer yaratıklardan önce bizim hesabımız görülecektir. Ancak onlara, bizden önce kitap verilmiştir. Bize, onlardan sonra verilmiştir."
Ebu Nuaym, bu hadisin sonuna şu ifadeyi de ekler: "Hz. Peygamber (s.a.v.), bisette diğer peygamberlerden sonra gelmiştir. Peygamberlik silsilesi, onunla sona ermiştir. Ama kıyamet gününde o öne geçecektir. Çünkü nübüvvet ve ahid hususunda ilk yazılan odur." Bu ilaveyi yaptıktan sonra Ebu Nuaym şöyle demektedir: "Bu hadiste Hz. Peygamber için fazilet ve üstünlük vardır. Çünkü Cenâb-ı Allah, Adem'in yaratılışını tamamlamadan önce, ona peygamberliği vacip kılmıştır. Bu vaciplik sebebiyle Cenâb-ı Allah'ın, ezeli ilim ve yargısında meleklere, Peygamber Efendimiz'i ahir zamanda risaletle görevlendireceğini bildirmiş olması muhtemeldir." Bu sözler,bizim anlattıklarımıza da uygun düşmektedir. Hamd, Allah'a mahsustur.
"Müstedrek" adlı eserinde Hakim, Hattab oğlu Ömer'in şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Adem, günah işlediği zaman: "Ey Rabbim, senden Muhammed hakkı için beni bağışlamanı diliyorum." dedi. Allah buyurdu ki: "Ey Adem! Henüz kendisini yaratmış olmadığım halde Muhammed'i nasıl tanıyıp bildin!" Adem dedi ki: "Ey Rabbim! Ben elinle yarattığında ve ruhundan bana üflediğinde başımı kaldırıp baktım ve Arşın sütunları üzerinde "Lâ ilahe illallah, Muhammedün Rasûlullah" yazılı olduğunu gördüm. Ve öğrendim ki yaratıkların içinde sadece en çok sevdiğin kişinin adını kendi adına eklersin." "Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Doğru söyledin ey Adem! Şüphesiz ki yaratıklar içinde en çok sevdiğim odur. Onun yüzü suyu hürmetine benden dilekte bulunduğun için ben de seni bağışladım., Muhammed olmasaydı, zaten seni de yaratmazdım."

Beyhakî dedi ki: Bu hadisi, yalnız Abdurrahman b. Zeyd b. Eşlem rivayet etmiştir. Bu zayıf bir rivayettir. Doğrusunu Allah bilir.

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:

"Hani Allah, peygamberlerden söz almış; "Andolsun ki, size kitabı, hikmeti verdim. Yanında olanı doğrulayıcı bir peygamber geldiğinde mutlaka ona inanacak ve yardım edeceksiniz. İkrar edip de ahdi kabul ettiniz mi?" demişti. Onlar da ikrar ettik, demişlerdi. Allah: "Şahid olun, ben de sizinle beraber şahidlerdenim." demişti.

Artık Mm, bunlardan sonra dönerse işte onlar, fasıklann ta kendilelidîr." (Âl-iîmrSn, 81-82.)

Hz. Ali ile Abdullah b. Abbas Hazretleri: «Allah, gönderdiği her peygamberden; "Eğer Muhamnıed, peygamber olarak gönderilir ve kendileri de hayatta olurlarsa ona iman edip yardıma olacaklarına dair kendilerinden söz almıştır." dediler.»

Cenâb-ı Allah, gönderdiği her peygambere şu emri vermişti: "Mu-hammed, peygamber olarak gönderilir de kendileri hayatta olurlarsa mutlaka ona iman edip yardımcı olacaklarına dair ümmetinden söz ve teminat al."

Bütün bunlar, diğer dinlerde ve peygamberlerinin dillerinde Rasûlullah'm şerefinin ve kadrinin yüceliğine dikkatleri çekmektedir. Onun, ahir zamanda peygamber olarak gönderileceği, bütün peygamberlerin sonuncusu ve kıymetlileri olduğuna dair bir delildir. Aynı zamanda onlar tarafından da bildirilen bir gerçektir. Onun durumunu açıklayıp haberini keşfeden, sırrını açığa vuran, şerefini yücelten, doğum yerini ve beldesini yücelten Hz. İbrahim'dir. O, Ka'be'nin inşaatını tamamladıktan sonra bu manada Rabbine dua ederek şöyle demişti:

"Ey Rabbimiz! Onların arasında, kendilerine senin ayetlerini okuyacak, kitabı, hikmeti öğretecek ve onları tezkiye edecek bir peygamber gönder. Şüphesiz Aziz, Halcim olan sensin." {cl-Bakara, 129.)

Hz. Peygamber'in durumunu halk arasında açıkça beyan eden, İbrahim peygamber olmuştur. O, Allah'ın peygamberlerinin en şereflisi-dir. Muhammed (s.a.v.)'den sonra en kıymetli ve en yüce peygamberdir. Allah'ın salat-ü selâmı, bu ikisinin ve diğer peygamberlerin üzerine olsun. Bu sebepledir ki İmam Ahmed b. Hanbel, Lokman b. Amirin şöyle dediğini rivayet eder: Ebu Ümame'nin şöyle dediğini işittim: Dedim ki: "Ey Allah'ın Peygamberi! Senin durumunun başlangıcı nedir?" Buyurdu ki:

"Atam İbrahim'in duasıjsa'nm da müjdesiyim. Annem, kendisinden bir nur çıktığını ve o nurun da kendisine Şam saraylarını aydınlatarak gösterdiğini görmüştü."

Bu hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Ancak Kütüb-ü Sitte sahiplerinden herhangi biri bunu nakletmemiştir.

Ebu Bekir b. Ebi Asım, "Mevlid" kitabında şöyle bir rivayette bulunmaktadır: Araplardan birisi dedi ki: "Ya Rasûlallah Senin peygamberliğinin başlangıcı nedir?"

Peygamber (s.a.v.), şöyle cevap verdi:

"Diğer peygamberlerden aldığı gibi Cenâb-ı Allah, benden de söz aldı. Anam da rüyasında ayaklan arasından bir kandil çıktığını ve o kandilin de kendisine Şam saraylarını aydınlatarak gösterdiğini görmüştü."

Muhammed b. îshak b. Yesar, Halid b. Madan'dan rivayet ederek sahabelerin Hz. Peygamber'e şöyle dediklerini nakleder: Dediler ki; "Ya Rasûlallah! Bize kendinden bahset."

O da buyurdu ki: "Ben atam, İbrahim'in duası, İsa'nın da müjdesiyim. Bana hamile kaldığında anam, kendisinden bir nur çıktığını ve o nurun, kendisine Şam diyanndaki Busra şehrini aydınlatarak gösterdiğini görmüştü.» Bu rivayetin senedi sağlamdır.

Bu rivayette, (mıntıkamız olan) Busra topraklarında yaşayan kimseler için müjde vardır. Bundan da anlaşılıyor ki, nübüvvet nuru, ilk olarak bu diyara ulaşmıştır. Allah'a hamd ve minnetimiz vardır. Bu sebepledir ki, Şam topraklarında fethedilen ilk şehir, Busra olmuştur. Hz. Ebu Bekir'in halifeliği döneminde, barış yoluyla ele geçirilmiştir. Rasûlullah, amcası Ebu Talib'le birlikte on iki yaşında iken buraya gelmişti. O esnada -önceki sayfalarda da açıkladığımız gibi- rahip Bahira ile karşılaşmıştır. İkinci seferinde de Hatice'nin kölesi Meysere'yle birlikte Hatice'nin mallarını satmak için gelmişti. Orada Peygamber Efendimiz'in devesinin çöktüğü yer vardır. Deve oraya çökmüş ve iz bırakmıştı. Ve o izin üzerine de bir mescid inşa edilmişti. O mescid, bugün bilinen meşhur mescidlerdendir. O şehir ki, Hz. Peyamber'in verdiği habere uygun olarak 654 senesinde Hicaz topraklarında meydana gelen bir ateşin ışığı ile içindeki develerin boyunları ışıklanıp aydınlanmıştır. Nitekim Rasûlullah (s.a.v.), bunu şu hadisinde bildirmişti:

"Hicaz toprağından bir ateş çıkacaktır ki, bu ateşle Busra'daki develerin boyunları aydınlanıp görülecektir."

Yüce Allah buyurdu ki:

"Onlar ki yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları okuma, yazma bilmeyen (ümmî). nebi olan rasûle tabi olurlar. O, kendilerine marufu (iyilikleri) emreder, münkerden nehyeder. Onlara temiz şeyleri helal kılıp, murdar şeyleri de haram eder. Onların ağır yüklerini ve üzerlerindeki bağları, zincirleri indirir. İşte ona iman edenler, onu tazim edenler, ona yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nura tabi olanlar, işte onlar, felaha erenlerin kendileridir." (el-AVâf, 157.)

Ahmed b. Hanbel, Ebu Sahr el-Ukaylî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Bedevilerden biri bana dedi ki: Rasûlullah'ın sağlığında Medine'ye bir deve yükü eşya getirdim. Satış işlemimi tamamladıktan sonra dedim ki, şu adamın yanma gide ondanrek ondan birşeyler dinliyeyim. Bir de baktım ki, o (Rasûlullah), Ebu Bekir ile Ömer'in arasında birlikte yürüyorlar. Peşlerine düştüm Bir Yahudi'nin yanına vardılar. Yahudi, Tevrat'ı açmış okuyordu. Çünkü yakışıklı, güzel endamlı oğlu can çekişiyordu. Bunun için Tevrat'ı okuyarak kendine teselli arıyordu. Rasûlullah (s.a.v.) ona dedi ki: "Tevrat'ı indiren Allah aşkına söyle. Benim niteliklerimi ve peygamber olarak çıkacağımı onda görüyor musun?" Yahudi, hayır dercesine başım salladı. Oğlu ise şöyle

dedi: "Evet..
Tevrat'ı indirene yemin olsun ki, senin niteliğini ve peygamber olarak ortaya çıkacağını kitabımızda görmekteyiz. Ve ben şahadet ederim ki, Allah'tan başka ilah yoktur, sen de Allah'ın Rasûlüsün." O gencin böyle demesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.); "Şu Yahudi'yi, Müslüman kardeşinizin yanından kaldırıp uzaklaştırın." dedi. Sonra vefat eden o gencin kefenleme işini üstlendi, namazını da kıldı."
Bu rivayetin senedi sağlamdır. Buharî'nin sahihinde Enes b. Ma-lik'in ifadeleri ile de doğrulanmaktadır.
Ebu'l-Kasım el-Beğavî, Saltan b. Asım'dan rivayet etti ki; Saltan, dayısının şöyle dediğini nakletmişti: Ben, Peygamber (s.a.v.)'in yanında oturmakta idim. Gözü, bir adama takıldı. Bir de baktı ki, bir Yahudi, üzerinde gömlek, pantolon ve ayağında da iki ayakkabı var. Peygamber (s.a.v.), onunla konuşmaya başladı. Hz. Peygamber: "Benim, Allah'ın Rasûlü olduğuma şahadet ediyor musun?" diye sorunca o, hayır, diye cevap verdi. Hz. Peygamber (s.a.v.): "Sen, Tevrat'ı okuyor musun?" diye sorunca o, evet, diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.): "Sen, İncil'i okuyor musun?" diye sorunca o, evet, diye cevap verdi. Peygamber (s.a.v.): "Ya Kur'ân'ı?" diye sorunca o, hayır, ama sen istersen okurum, diye cevap verdi.
Hz. Peygamber (s.a.v.): "Tevrat ve İncil'i nasıl okuyorsun, orada beni peygamber olarak görmüyor musun?" diye sorunca o, şu cevabı verdi: "Senin evsafını ve peygamber olarak ortaya çıkacağını kitaplarımızda gördük. Sen, peygamber olarak ortaya çıktığında bizden biri olacağını ümit ettik. Ama seni görünce anladık ki, o adam sen değilsin."
Peygamber (s.a.v.): "Niçin ey Yahudi?" diye sorunca o, şu cevabı verdi: "Biz kitaplarımızda şunu gördük: O Peygamber'in ümmetinden 70.000 kişi hesapsız olarak Cennet'e girecektir. Ama senin yanında ve seninle birlikte olan çok küçük bir topluluk görüyoruz."
Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: "Benim ümmetim 70.000.000'dan daha fazladır."
Bu hadis, bu bakımdan gariptir. Kütüb-ü Sitte sahipleri, bunu kitaplarında nakle tmemişlerdir.
Muhammed b. İshak, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), Yahudilerin yanına gelerek: "En bilgin olanınızı karşıma çıkarın." dedi. Onlar da: "En bilgin olanımız Abdullah b. Sûri-ya'dır.» deyip onu getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.), onunla başbaşa kaldı. Ona şöyle dedi: "Dinin hatırı, Allah'ın sana bahşettiği nimetlerin hatırı, onun sana yedirdiği kudret helvasıyla bıldırcın hatırı, üzerinize sürdüğü gölge hatırı için söyle bakalım: Benîm Allah Rasûlü olduğumu bilmiyor musun?" Abdullah şu cevabı verdi: "Allah için evet... Kavmim de benim bildiklerimi biliyor, senin özellik ve evsafın Tevrat'ta açıklanmıştır. Şu kadar var ki, onlar seni çekemiyorlar." Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) "Bana iman etmeni engelleyen nedir?" diye sordu. O, şu cevabı verdi: "Kavmimin aksine hareket etmekten hoşlanmam. Belki onlar sana tâbi olup Müslüman olurlar, ben de o zaman Müslüman olurum."
Seleme b. Fadl, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Hayber Yahudilerine şu mealde bir mektup yazdı:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Musa'nın ve kardeşinin arkadaşı, Musa'nın getirdiği dinin tasdikçisi, Rasûlullah Muhammed'den... Bilesiniz ki, ey Yahudi topluluğu ve Tevrat ehli kimseler, Allah size demiştir ve siz de kitabınızda şunları yazılı görmektesiniz: "Muhammed, Allah'ın Rasûlüdür. Onunla birlikte olanlar da, kafirlere karşı zorlu, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükû edenler, secde edenler olarak görürsün. Allah'tan lütuf ve rıza isterler. Onlar, yüzlerindeki secde izinden tanınırlar, işte onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'de de şöyle vasıflandırılmışlardır: Onlar, filizini yarıp çı-, karmış, gittikçe onu kuvvetlendirerek kalınlaşmış, gövdesi üzerine dikilmiş bir ekine benzerler ki; bu, ekicilerin hoşuna gider. Allah, böylece onları çoğaltıp kuvvetlendirmekle, kafirleri öfkelendirir. Allah, iman edip salih amel işleyenlere hem mağfiret, hem de büyük bir mükafat vadetmiştir. (ei-Fetih, 29.)
Şimdi size Tevrat'ı indiren, geçmişte atalarınıza ve onların torunlarına kudret helvası ile bıldırcın yediren, atalarınız için denizde kupkuru yollar açarak milletinizi Firavun ve yaptığı işlerden kurtaran Allah aşkına söyleyin; Allah'ın size indirdiği kitapta, Muhammed'e iman etmenizi emreden bir husus varsa bunu bana mutlaka bildirin. Şayet kitabınızda böyle birşey görmüyorsanız, sizi zorlayacak değilim. Doğruluk, sapıklıktan ayrılmıştır. Ben, sizi Allah'a ve peygamberine davet ediyorum."
Muhammed b. îshak b. ,Yesar, "Mübtede" adlı kitabta Kabü'l-Ahbar'm şöyle dediğini rivayet etmiştir. (Başkaları ise bunu Vehb b. Münebbih'den rivayet etmişlerdir): Buhtü'n-Nasr, Kudüs'ü tahrip edip yedi sene süreyle İsrail oğullarını esareti altına alıp zulmettikten sonra bir gece uykuda kendisini korkutan korkunç bir rüya görmüştü. Kahin, yorumcu ve tahmincilerini toplayarak onlara bu rüyanın yorumunu sordu. Onlar da: "Hükümdarımız rüyayı anlatsın ki tabirini yapabilelim." dediler. Bunun üzerine Buhtü'n-Nasr şöyle dedi: "Ben rüyayı unuttum. Evet, üç güne kadar bunun yorumunu bana bildirmezseniz baştan sona hepinizi öldürürüm!"
Onun bu şekildeki tehdidi üzerine korkmuş ve paniğe kapılmış olarak dağılıp gittiler. Ancak hükümdarın rüya gördüğünü, zindandaki Danyal (a.s.) duymuştu. Zindancıya: "Hükümdara git ve de ki: Zindanda bir adam var. Senin rüyanı tevil edecek bilgiye sahiptir." dedi. Zindancı, hükümdarın yanma gitti ve rüyasını tevil edecek bir adamın zindanda
bulunduğunu bildirdi. Hükümdar da tevilcinin getirilmesini emretti. Danyal (a.s.), hükümdarın huzuruna girdiğinde temenna secdesinde bulunmadı. Hükümdar: "Bana secde etmenden seni meneden nedir?" dîye sorunca Danyal (a.s.):"Allah, bana bir ilim verdi ve başkasına secde etmememi emretti." deyince hükümdar şöyle karşılık verdi: "Ben, Rab-lerine verdikleri sözü yerine getiren kimseleri severim. Şimdi sen, gördüğüm rüyayı bana anlat."
Danyal (a.s.), şöyle konuştu: "Sen, rüyada büyük bir put gördün. Ayakları yerde, başı semada idi. Üst tarafı altından, ortası

gümüşten, altı tunçtan, bacakları demirden, ayakları kiremitten idi. Sen, onu seyretmekte iken güzelliği ve yapısının sağlamlığı hoşuna gitmişti. Allah, gökten bir taş bırakarak, o putun tepesinin tam ortasına düşürdü. Put paramparça oldu. Altın, gümüş, tunç, bakır ve kiremit birbirine karıştı. Cinlerle insanların tamamının bir araya gelip o putun altınını, gümüşünü, tuncunu, demir ve kiremitini birbirinden ayıracaklarını düşünür oldun. Gökten düşen taşa baktığında, onun gittikçe büyüyüp etrafa yayıldığını, nihayet bütün yeryüzünü doldurduğunu gördün. Çevrene baktığında o taştan ve semadan başka birşeyi göremez oldun..."
Buhtü'n-Nasr, ona: "Doğru söyledin. Uykuda gördüğüm rüya bu idi. Şimdi sen, bunun tevilini söyle bakalım." deyince Danya (a.s.) şöyle konuştu:
"Rüyada gördüğün put, zamanın evvelinde,ortasında ve sonundaki muhtelif ümmetlerdir. Gökten üzerine bırakılan taş ise, Allah'ın ahir zamanda üzerine hakim kılacağı bir dindir. Cenâb-ı Allah, Araplardan okur yazar olmayan (ümmî) bir peygamber gönderecek, o peygamber vasıtasıyla diğer ümmetleri ve dinleri yok edecektir. Tıpkı o taşın, putu ve bölümlerini ezip parçaladığı gibi, o din de diğer dinlerin ve ümmetlerin üzerine hükümran olacaktır. O din sayesinde Cenâb-ı Allah, hakkı ortaya koyacak, onunla batılı giderecek, sapıklıktaki insanlara hidayet verecek, okur yazar olmayan kimseleri bilgili kılacak, zayıfları güçlendirecek, alçalmışları yüceltecek, horlanmış kimselere de yardım edecektir." Bu kıssanın kalan kısmını, Danyal peygamber vesilesiyle Buhtü'n-Nasr'm İsrail oğullarını serbest bırakmasından bahsederken anlatacağız.
Vakidî, Muğire b. Şubenin Mukavkis'e giden heyet ile aralarında meydana gelen konuşma ve Mukavkis'in ona, Rasûlullah (s.a.v.)'m evsafi hakkında bazı sorular yönelttiğini rivayet eder. Ki bu sorular, He-rakliyus'un, Ebu Süfyan Sahr b. Harb'e sorduğu sorulara yakın sorular idi. Yine Vakidî'nin anlattığına göre İskenderiye hükümdarı Mukavkis, kiliselerdeki Hristiyan piskoposlarından da Hz. Peygamber (s.a.v.)'in evsafını sormuş, onlar da onunla ilgili vasıfları kendisine anlatmışlardı. Bu, Ebu Nuaym'm, "Delailü'n-Nübüvve" adlı eserde anlattığı uzunca bir kıssadır.
Sahih hadiste belirtildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.), Yahudi medreselerine uğrayarak onlara şöyle demiştir:
"Ey Yahudi topluluğu! Müslüman olun. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a andolsun ki siz, benim sıfat ve özelliklerimi kitaplarınızda görmektesiniz."
Ahmed b. Hanbel, Ata b. Yesar'm şöyle dediğini rivayet eder: Abdullah b. Amr b. As'a rastladığımda:" Rasûlullah (s.a.v.Tın Tevrat'taki vasıflarını bana söyle." dedim. O da dedi ki: "Evet, vallahi o, Kur'ân'daki bazı sıfatlarıyla Tevrat'ta da şöyle nitelenmektedir: Ey peygamber! Doğrusu biz seni şahid, müjdeleyici, uyana ve ümmi kimseler içinde koruyucu olarak gönderdik. Sen benim kulum ve ekimsin. Seni, Mütevekkil adıyla adlandırdım. Kaba ve katı olmayıp, sokaklarda bağırıp çağıran bir kimse değilsin.
O, kötülüğe kötülükle karşılık veren bir kimse değildir. Aksine o, affedip bağışlayandır. Cenâb-ı Allah, onun vasıtasıyla eğri bir milleti doğ-rultuncaya kadar canını almayacaktır. O eğri millet, "Lâ ilahe illallah" deyinceye kadar o hayatta kalacaktır. Onun vasıtasıyla kör gözler ve sağır kulaklarla kilitli kalpler açılacaktır."
Bu hadisi, Buharı rivayet etmiştir.
Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî, İbn Selam'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Biz, Rasûlullah (s.a.v.)'in sıfatlarım Tevrat'ta görmüştük. Şöyle deniyordu: "Doğrusu biz seni şahid, müjdeleyici, uyarıcı ve ümmiler içinde koruyucu olarak gönderdik. Sen benim kulum ve elçimsin. O peygamber, Mütevekkil adı ile adlandırılmıştır. Kaba ve katı değildir. Sokaklarda bağırıp çağıran biri de değildir. Kötülüğü kötülükle defetmez. Aksine o, bağışlayıp müsamaha gösterir. Allah'tan başka ilah bulunmadığına şahadet ederek onun vasıtasıyla eğri bir millet doğruluncaya kadar, Cenâb-ı Allah onun canını almayacaktır. Onun vasıtasıyla kör gözler, sağır kulaklar ve kilitli kalpler açılacaktır."
Abdullah b. Amr'dan da bu konuda birçok rivayetler varid olmuştur. Bununla birlikte Yermük savaşında EhM Kitabın iki deve yükü kitapları arasında da bu sıfatlardan bahseden birçok kısımlar görülmüştür. Şunu bilmek gerekirki, selef-i salihinden bir çoğu Ehl-i Kitabın kitabları derken bununla Tevrat'ı kasdetmişlerdir. Ehl~i Kitaba göre Tevrat kelimesi, Cenâb-ı Allah'ın Musa'ya indirdiği vahyi daha kapsamlı bir şekilde ifade etmektedir. Bu kelime, daha genel bir anlam ifade eder. Buna dair hadiste birçok deliller vardır.
Yunus; Muhammed b. İshak'm, Ümmü Derda'dan şöyle bir rivayette bulunduğunu söylemiştir: Ümmü Derda, Kabü'l-Ahbar'a şöyle bir soru yöneltmiş: "Siz, Rasûlullah'ın Tevrat'taki sıfatlarını nasıl buluyorsunuz?" Kabü'l-Ahbar da ona şu cevabı vermiş: Tevrat'ta onun vasıflarını şöyle görmekteyiz: "Muhammed, Allah'ın Rasûlüdür, Adı Mütevekkildir. Kaba ve katı değildir. Sokaklarda bağırıp çağırmaz. Ona anahtarlar verilmiştir. Onun vasıtasıyla Cenâb-ı Allah; görmeyen gözlere gördürür, işitmeyen kulaklara işittirir, konuşamayan dilleri konuşturur. Nihayet bu, onların Allah'tan başka ilah olmadığına, bir ve ortaksız olduğuna şahadet etmelerine kadar devam eder. Onun vasıtasıyla Cenâb-ı Allah, mazluma yardım eder ve zalime karşı korur."
Beyhakî, Ebu Hüreyre'nin: "Çağrıda bulunduğumuz zaman ya Muhammed, sen Tur'un yanında değildin." ayetiyle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir: O zaman şöyle bir nidada bulunulmuştu: "Ey Muhammed Ümmeti! Siz bana dua etmeden önce ben size icabet ettim. Siz benden istemeden önce, ben size verdim."
Vehb b. Münebbih, Cenâb-ı Allah'ın, Zebur'da Davud'a şöyle vah-yet-tiğini ifade etmiştir: "Ey Davud! Senden sonra adı Ahmed ve Muhammed olan bir peygamber gelecektir. Doğru sözlüdür. Efendidir. Ona asla kızmayacağım. O da beni asla kızdırmayacaktır. O bana asi olmadan önce ben, onun geçmiş ve gelecek günahlarım bağışladım. Onun ümmeti, rahmetime mazhar olmuştur. Peygamberlere verdiğim nafileleri, onlara da verdim. Peygambere farz kıldığım farizaları, onlara da farz

kıldım. Nihayet onlar, kıyamet gününde peygamberin nuru gibi bir nura sahip olarak bana geleceklerdir... Ey Davud! Ben, Muhammed'i ve ümmetini bütün ümmetlere üstün kıldım."
Hz. Peygamber'in evsafının, Ehl-i Kitabın kitaplarında mevcud olduğunu bilmek, zarûrat-ı diniyeden sayılan ilimlerdendir. Kutsal kitabımız olan Ku/ân-ı Kerîm de buna birçok ayetler de delâlet etmektedir ki, yeri geldiğinde bu ayetlerden söz etmiştik. Allah'a hamd olsun. O ayetlerden bazıları şunlardır:
"Kendilerine daha önce kitap verdiklerimiz de buna inanırlar. Onlara okunduğu zaman derler ki: Ona inandık, doğrusu o Rabbimizden gelen gerçektir. Şüphesiz biz, ondan önce de Müslümanlar olmuştuk." (ei-
Kasas, 52-53.)
"Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu öz oğullarım tanıdıkları gibi tanırlar. Öyle iken içlerinden bir grup, bildikleri halde yine de hakkı gizlerler." (el-Bakara, 146.)
"Muhakkak ki bundan önce kendilerine bilgi verilenlere, bu Kur'ân okunduğu zaman, yüzleri üstü secdeye kapanırlar. Ve derler ki: Rabbi-mizi tenzih ederiz. Rabbimizin vaadi, şüphesiz yerine gelmiş olacaktır."
(el-Isrâ, 107-108.)
Yani Muhammed'in varlığına ve peygamber olarak gönderileceğine dair Rabbimizin bize verdiği söz, mutlaka yerine gelecektir. Dilediği işi yapmaya kadir olan ve hiçbirşey tarafından aciz bırakılamayan Allah, yücedir, noksanlıklardan münezzehtir.Keşiş ve rahiplerden haber verirken de yüce Allah, şöyle buyurmuştur:
"Peygambere indirileni işittiklerinde, hakkı tanıdıklarından dolayı gözleri yaşla dolup taşar da derler ki: Rabbimiz, biz iman ettik, bizi de şahidlerle beraber yaz." (el-Mâide, 83.)
Necaşî, Selman-ı Farisî, Abdullah b. Selam ve diğerlerinin kıssalarından bahsederken bu konuya değinmiştik. Nitekim ileride bu manada birçok delil ve şahid gelecektir. Hamd ve minnet Allah'adır.
Peygamberlerin kıssalarından ve Rasûlullah (s.a.v.)'ın peygamber olarak gönderilişini anlatmalarından, onun evsafını »beldesini, doğum yerini, hicret edeceği yeri, annesinin evsafını bildirmelerinden, Musa, Yuşa, Ermiya, Danyal ve diğer peygamberler bölümünde söz etmiştik.
Cenâb-ı Allah, İsrail oğullarının son peygamberi Meryem oğlu İsa'dan haber verirken onun, İsrailoğüllan arasında ayağa kalkıp kendilerine hitabede bulunurken şöyle dediğini de nakletmektedir.
"Ey İsrail oğulları! Muhakkak ki ben, size Allah'ın peygamberiyim. Benden Önceki Tevrat'ı doğrulayan ve benden sonra gelecek, adı Ahmed olacak bir peygamberi de müjdeleyenim." (es-Saff, 6.)
İncil'de, Faraklit adında bir peygamberin geleceği müjdelenmekte-dir ki o da Muhammed (s.a.v.)'dir.
Beyhakî, Hz. Aişe'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"İncil'de yazılı ki, kaba ve katı değildir. Sokaklarda bağırıp çağırmaz, kötülüğe kötülükle karşılık vermez, aksine affedip bağışlar."
Yakup b. Süfyan, Mukatil b. Hayyan'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Cenâb-ı Allah, Meryem oğlu İsa'ya şöyle vahyetti: Benim işimde gayret gösterip ciddi ol. Emrimi dinle ve itaat et, ey temiz, bakire ve iffetli kadının oğlu. Ben, seni babasız yarattım ve âlemlere kudretimin bir göstergesi (nişanesi) kıldım. Sadece bana ibadet et. Şuran ehline, Sür-yanice açıkla. Karşında bulunanlara da benim hak, zatı ile kaim, ezeli ve ebedi olduğumu tebliğ et. Deve, zırh, sarık (ki o da taçtır.), iki ayakkabı, değnek sahibi, Arap, ümmî, kıvırcık saçlı, açık alınlı, kaşları bitişik, bir peygamberi tasdik etsinler. Gözleri iri, kirpikleri uzun, gözlerinin siyahı tam siyah, burnu kalkık, yanakları açık, sakalı da sıktır. Yüzündeki teri, inci gibidir. Ondan misk kokusu gelir. Boynunda gümüş bir ibriği andırır. Omuzları arasından sanki altın akar. Göğsünden göbeğine kadar tüy vardır. Tıpkı şerit gibi akar, karnı üstünde ondan başka tüy yoktur. El parmakları ile ayak parmakları kalındır. İnsanlarla birlikte yürüdüğünde onlardan uzun görünür, yürürken sanki bir kayalıktan ve tepeden sökülüp iner gibidir. Nesli azdır. Sanki o, sulbünden erkekler istemiştir." Beyhakî de "Delailü'n-Nübüvve," adlı eserde Yakup b. Süfyan kanalıyla böyle bir rivayette bulunmuştur.Beyhakî, Osman b. Hakem b. Rafi b. Sinan'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Babamın ve bazı amcalarımın anlattıklarına göre cahiliye devrinden kendilerine miras olarak gelen bazı yazı demetleri yanlarında varmış. Nihayet Cenâb-ı Allah, İslâm dinini göndermiş, bu yazı demetleri hâlâ yanlarında imiş. Rasûlullah (s.a.v.), Medine'ye geldiğinde bu demetlerinden ona söz etmişler ve yanına da getirmişler. Açıp baktıklarında o demetlerde şöyle bir yazı varmış:
"Allah'ın adıyla, Allah'ın sözü gerçektir. Zalimlerin sözü hüsrandadır. Bu ifade bir ümmete mahsustur İd, o ümmet, ahir zamanda gelecektir. Onlar bedenlerini yıkar, örtünürler. Sırtlarına da peştemal bağlarlar. Düşmanlarına karşı denizlere dalarlar, onlarda namaz ibadeti vardır. Eğer o ibadet, Nuh kavminde bulunsaydı, tufan yüzünden helak olmazlardı. Eğer o namaz, Ad kavminde olsaydı, onlar kasırga ile helak olmazlardı. Eğer o namaz, Semud kavminde bulunsaydı, onlar çığlıkla helak edilmezlerdi. Allah'ın adıyla. Onun sözü gerçektir. Zalimlerin sözü hüsrandadır."
Sonra ravi, başka bir kıssadan söz ederek şöyle diyor: Rasûlullah (s.a.v.), kendisine okuduğum bu kıssadan ötürü hayrette kaldı.
el-A'râf süresindeki «Onlar ki; yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı bulacakları; okuma, yazma bilmeyen ve nebi olan rasûle tabi olurlar." 157'ci ayetinden söz ederken, Hişam b. As el-Ümevî'nin kıssasından da bahsetmiştik. Hz. Ebu Bekir, onu bir seriyeyle birlikte Allah'a imana davet etmesi için Herakliyus'a göndermişti. Hişam'ın anlattığına göre Herakliyus, kendilerine Adem peygamberden Hz. Muhammed'e kadar cümle peygamberlerin resimlerini içeren bir bohça çıkarmış,

resimleri tıpkı evsaflarına uygunmuş, Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in resmini çıkarıp kendilerine gösterdiğinde Herakliyus, ikram ve tazim için ayağa kalkmış, sonra oturmuş ve resme bakmaya başlamış, inceden inceye de düşünmüş. Hişam kendisine, bu resimleri nereden getirdiğini sorunca, Herakliyus şû cevabı vermiş: "Adem, kendi zürriyetinden gelecek cümle peygamberleri kendisine göstermesini Rabbinden dilemişti. Bu resimler, Adem peygamberin güneşin battığı yerdeki hazinesinde idi. Zülkarneyn, bunu oradan çıkarıp Danyal'a verdi. Allah'a andolsun ki ben, bu hükümdarlığı bırakmak ve en kötü adamınızın kölesi olmak, ölünceye kadar da onun köleliğinde kalmak isterim."
Böyle dedikten sonra güzel mükafatlar vererek bizi uğurladı. Hz. Ebu Bekir'in yanına geldiğimizde gördüklerimizi ve onun bize yaptığı ikramları anlattık. Söylediği sözleri de naklettik. Bundan sonra Hz. Ebu Bekir, ağlamaya başladı ve şöyle dedi: "Miskin adam, yazık. Eğer Allah ona bir hayır vermek dileseydi verirdi. Rasûlullah (s.a.v.), Hristiyanlar-la Yahudilerin, kendisinin evsafını kitaplarında bulduklarını bize haber verdi."
el-Ümevî, Amr b. Ümeyye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Necaşî'nin yanından Medine'ye geldim. Yanımda onun bana hediye ettiği bazı köleler vardı. Köleler, bana şöyle demişlerdi: "Rasûlullah'ı görürsek sen, bize söylemeden biz onu tanıyabiliriz." Ebu Bekir yanımızdan geçerken, peygamber bu mudur? diye sorduğumda hayır, bu değildir, dediler. Ömer yanımızdan geçerken, bu o mudur? diye sorduğumda hayır, bu da değildir, dediler. İçeriye girdiğimizde Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz yanımızdan geçerken köleler bana seslendiler: "Ey Amr! İşte Rasûlullah budur." dediler. Gerçekten onun Rasûlullah olduğunu hiç kimse kendilerine söylememişti. Ancak kitaplarında onun vasıflarına dair okudukları şeylere dayanarak onu tanımışlardı.
Sebe'in kendi kavmini uyarması ve Rasûlullah (s.a.v.)'m peygamber olarak geleceğini kendilerine müjdelemesine dair bir şiir, daha önceki sayfalarda geçmişti. Onu burada tekrarlamaya gerek yoktur. İki Yahudi âlimin Medine'yi kuşatan yemen hükümdarı Tubban'a, Medine'den vazgeçmesini, çünkü oraya ahir zamanda bir peygamberin hicret ederek geleceğini söylediklerini, onun da bu yüzden Medine'den vazgeçtiğini ve Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'e selamı içeren bir şiir nazmetti-ğini de önceki sayfalarda anlatmıştık. [5]

Seyf B. Zi Yezen El-Hîmyerî'nîn Kıssası Ve Peygamberimizi Müjdelemesi

Hafiz Ebu Bekir Muhanımed b. Cafer b. Sehl el-Haraitî, "Hevatifu'l-Cann" adlı eserinde, Abdullah b. Abbas'ın şöyle dediğini nakleder: Seyf b. Zi Yezen, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in doğumundan iki yıl sonra Habeşli-lere galib geldiğinde, Arap heyetleri ve şairleri onu tebrik etmeye geldiler. Onu övüp methiyeler dizdiler. Başından geçen imtihanı güzelce başardığını anlattılar. Ona gelen heyetlerden biri de.Kureyş heyeti idi ki, bu heyette Haşim oğlu Abdülmuttalib, Abdu'ş-Şems oğlu Ümeyye, Cüd'an oğlu Abdullah, Esed oğlu Hüveylid de vardı. San'a'da Re's-i Gumdan denen yerdeki sarayında idi. Bu sarayan bahseden Ümeyye b. Ebi's-Salt şöyle der:
"iç, sana afiyet olsun. Başında yüksek tac vardır. Re's-i Gumdan sa-raymdasm. Orayı ikametgah edinmişsin."
Teşrifatçı, Seyf in makamına girerek Kureyş heyetinin geldiğini bildirdi. Onların mertebelerinin yüceliğini anlattı. Seyf de bunun üzerine onlara içeri girme izni verdi. İçeri girdiler. Abdülmuttalib, ona yaklaştı ve konuşma izni istedi. Seyf ona şöyle dedi: "Eğer hükümdarların önünde konuşan bir kimse isen, burada da konuşmana izin verdik."
Abdülmuttalib, söze şöyle başladı: "Ey hükümdar! Allah seni yüksek, muhafazalı, varılması güç bir makama yerleştirdi. Seni aslı güzel, kökü yüce, menşei sabit, dalları yüksek bir ağaçtan bitirdi. Çok kıymetli bir noktada, çok güzel bir kaynakta yetiştirdi. Ey Arapların hükümdarı! Sen, lanete müstehak olacak işleri yapmadın. Sen, Arabistan için bir baharsın ki buraları verimli kıldın. Arapların itaat edeceği bir reissin. Sırtlarını dayayacakları bir sütunsun. Kulların sığınacakları bir merkezsin. Senin ataların çok hayırlı kimselerdi. Sen de bizim için, onların bıraktıkları hayırlı bir evlatsın. Onların evladları, zayıf ve aciz olmaz. Senin geçmişlerin de helak olmazlar. Ey hükümdar! Biz, Allah'ın Harem'inin halkıyız. Beytinin hizmetkarlarıyız. Biz sana getiren sebeb, omuzlarımızı çökerten ağır sıkıntıyı lütfedip gidermendir. Biz birşey dilenmeye değil, tebrik etmeye gelen bir heyetiz." Seyf b. Zi Yezen sordu: — Ey konuşmacı, sen kimsin?
- Ben, Haşim oğlu Abdülmuttalib'im.
- Kızkardeşimizin oğlu musun? -Evet.
- Öyleyse yaklaş.
Abdülmuttalib, ona yaklaştı. O da Abdülmuttalib'e ve beraberindeki heyete yönelip şöyle dedi: "Şahıslarınız, develeriniz ve yüklerinizle birlikte rahat ve geniş bir yere geliniz. Develerinizin çökeceği yer, sizin ikamet edeceğiniz mahal, rahat ve kolay bir mahaldir. Hepinize merhabalar. Bağışı bol bir hükümdara geldiniz. O, size bol ikramlarda bulunacaktır. Hükümdar söylediklerinizi işitti, yakınlığınızı bildi, vesilenizi kabul etti. Siz, gece gündüz buradasınız. Burada ikamet ettiğiniz müddetçe ikram göreceksiniz. Ayrılıp giderken de hediyeler alacaksınız."
Sonra Kureyş heyeti misafirhaneye ve ikram evine gitti. Orada bir ay kaldı. Hükümdarın yanma gitmediler. İkinci kez, ona ulaşamadılar. O da ayrılmalarına izin vermemişti. Sonra bir ara onları hatırlayınca Abdülmuttalib'e haber gönderip yanına getirtti. Meclisine yaklaştırdı. Onunla başbaşa görüştü. Sonra şöyle dedi: "Ey Abdülmuttalib! Sana bir sır vereceğim. Bunu sadece ben biliyorum. Senden başkasına da açıklayacak değilim. Ama seni, bu sırrın madeni ve kaynağı gördüm. Onun için

sana açıklayacağım. Ama bunu kimseye söyleme. Allah izin verinceye kadar bu sırrı ifşa etme. Allah, şüphesiz ki emrini yerine getirecektir. Kendimiz için sakladığımız gizli ilimler hazinesinde bir kitapta gördüm. Gördüğüm şeyde hayatın şerefi ve vefatın fazileti vardı. Bu haber bütün insanlar için, özellikle de senin ve aşiretin için Önemlidir."
Abdülmuttalib dedi ki: "Ey hükümdar! Ancak senin gibi biri iyilik edip sır verir. O sır nedir? Bütün ova halkı grup grup, zümre zümre sana kurban olsun. O sırrı söyle."
Seyf b. Zi Yezen dedi ki: "Tihame'de bir çocuk doğacaktır. Onun üzerinde bir alamet (işaret) vardır. Onun iki omuzu arasında bir mühür vardır. Riyaset ve imamet onundur. Onun sayesinde siz lider olacak ve bu liderliğinizi kıyamete dek sürdüreceksiniz."
Abdülmuttalib dedi ki: "Ey hükümdar! Sen lanete müstehak bir iş yapmadın. Ben de heyetimle birlikte çok hayırlı bir mercie geldim. Hükümdarımızın heybet ve celali olmasaydı, bana daha çok müjde vermesini ve daha çok sevinmeyi isterdim."
Seyf b. Zi Yezen dedi ki: "O insanın doğma vakti geldi veya doğmuştur. Adı Muhammed'dir. Babası ve anası, Ölecektir. Dedesi ve amcası, onu kefaletlerine alacaktır. Allah onu açıkça ortaya koyacak, bizden de ona yardımcılar kılacaktır. Dostları, onun vasıtasıyla izzet bulacaktır. Düşmanları, onun sebebiyle alçalacaktır. Bazı kimseler, onun vasıtasıyla enli kılıçlarla vurulacak, yerin şereflileri, onun adamları vasıtasıyla öldürülecektir. Putlar kırılacak, Mecusilerin ateşleri sönecek, Rahman'a ibadet edilecek, şeytan da koyulacaktır. Onun sözleri doğrudur. Hükmü adildir.İyiliği emredecek, kendisi de iyilik yapacaktır. Kötülüğü yasaklayacak, kötülüğü kendisi de iptal edecektir."
Abdülmuttalib dedi ki:"Ey hükümdar! Şanın yüce olsun. Aşığın (topuğun) yükselsin, mülkün devam etsin. Ömrün uzun olsun Bizim aslımız, işte budur. Hükümdarımız, bana biraz daha izahatta ve açıklamalarda bulunur mu acaba?"
Seyf b. Zi Yezen dedi ki: "Perdeli Kabe'ye ve putlar üzerindeki işaretlere yemin olsun ki, ey Abdülmuttalib -Bu söylediklerimde yalan yoktur- mutlaka sen, onun dedesisin!"
Seyf b. Zi Yezen'in bu sözleri üzerine Abdülmuttalip secdeye kapandı. Seyf, ona şöyle dedi: "Başım secdeden kaldır. Gönlün ferahlasın. İşin yücelsin. Bu söylediklerimden birşey hissettin mi?"
Abdülmuttalib dedi ki: "Ey hükümdar! Benim bir oğlum vardı. Ben, onu çok beğeniyordum. Ona karşı çok yufka yürekliydim Onu, kavminin asil kadınlarından biri olan Vehb kızı Amine ile evlendirdim. Amine bir çocuk doğurdu. Ona Muhammed adını verdim. Muhammed'in babası ve anası öldü. Onu, ben ve amcası kefaletimiz altına aldık."
Seyf b. Zi Yezen dedi ki: "Sana ne dediysem öyledir. Sen çocuğunu muhafaza et ve onu Yahudilere karşı koru. Çünkü Yahudiler, onun düşmanlarıdır. Ama Allah, onlara fırsat vermeyecektir. Sana verdiğim bu sırrı, heyetindeki adamlara açıklama. Onların ona karşı rekabette bulunmayacaklarından emin değilim. Bu reislik, sizin elinize geçtiği takdirde onların size karşı yarışa gireceklerinden ve Muhammed'in başına bir iş getirip ona tuzaklar kurmalarından korkarım. Onlar veya onların çocukları, ona karşı tuzaklar kuracaklardır. Onun bi'setinden önce ölümün beni yakalayacağını bilmeseydim, atlılarım ve piyadelerimle birlikte yola koyulup onun memleketi olan Yesrib'e gelirdim. Konuşan kitapta ve ezeli ilimde görmüşüm ki, Yesrib onun kuvvetleneceği, iktidar bulacağı bir yerdir. Oranın sakinleri kendisine yardımcı olacaklardır. Kendisi de oradaki bir mezara defnedilecektir. Başına felaketler gelmesinden, üzerine musibetler yağmasından korkmasaydını, yaşı küçük olmakla birlikte onun durumunu herkese ilan ederdim. Ve Arapların süngülerini, onun peşine muhafız olarak takardım. Ama sen ve beraberindeki kimselerin, ona karşı görevinizi ihmal edeceğinizi bildiğimden dolayı bu sırrı başkalarına ifşa etmiyorum."
Sözünü tamamladıktan sonra onları yolcu ederken, heyetteki adamlardan her birine on köle, on cariye, yüz deve, iki aba, beş batman altın, beş batman gümüş ve birer dağarcık dolusu amber verilmesini emretti. Abdülmuttr'ib'e de arkadaşlarının on misli hediye verilmesini buyurdu ve ona: "Gelecek sene yine yanıma gel." dedi. Ertesi seneye varmadan Seyf b. Zi Yezen öldü.
Abdülmuttalib, o zaman birçok defa şu sözü söylemişti: "Ey Kureyş topluluğu! Hükümdarın bana bol mükafat vermesini kıskanmayın. Bu mükafatlar herne kadar çok ise de tükenmeye mahkumdur. Ancak benim için baki kalacak olan ve benden sonraki neslim için devam edecek olan övünç ve şerefi gıpta ile karşılayın."
Ona; "Bu şeref ve Övünç sana ne zaman verilecek? denildiğinde o: "Uzun bir zaman sonra olsa bile bu yine bilinecektir." demişti. Bununla ilgili olarak bir şiirinde Ümeyye b. Abdu'ş-Şems şöyle demiştir:
"Öğüt kazandık. Bu kazandıklarımızı bineklere, erkek ve dişi develerin sırtlarına yükledik.
Mer'aları, develerin hoşlandığı otlarla doludur. San'a'ya kadar uzak yollardan itibaren böyledir.
İbn Zi Yezen bize liderlik etti. Ana yolları gösterdi.
Bulutlarından şimşekleri gözetti. O şimşekler ki ışıkları boldur.
San'a'ya vardığımızda hükümdarın evine ve soylu makama inilir."
Ebu Bekir el-Haraitî'nin rivayetine göre Halife adındaki şahıs, Muhammed b. Osman b. Rebia b. Savae b. Has'em b. Sa'd' şöyle bir soru sormuş: "Baban, sana Muhammed adını nasıl verdi?" O da: "Ben de senin bana sorduğun bu soruyu babama sordum. Bana şöyle cevap verdi: Amcam oğulları kabilesinden Süfyan b. Mücaşa b. Darem, Üsame b. Malik b. Cündüp b Akid, Yezid b. Rebia b. Kinane b. Harbus b. Mazen ile birlikte dört kişilik bir heyet olarak Gassan Meliki îbn Cefne'nin yanına gitmek üzere yola çıktık. Şam'a yaklaştığımızda ağaçlı ve otlak bir yere konaklayıp kendi aramızda konuşmaya başladık. Konuşmamızı rahibin biri işitti, yanımıza gelip şöyle dedi: "Bu dil, bu beldenin diline benzemiyor." Biz de Mudar kabilesinden olduğumuzu söyledik. Bunun üzerine hangi Mudar? diye sordu. Biz de Hindaf tan, diye cevap verdik. Bunun üzerine rahip şöyle dedi: "Ama yakın zamanda son peygamber ortaya çıkacaktır. Acele edip ona gidin. Ondaki payınızı alıp doğru yolu bulun," O

peygamberin adını sorduğumuzda, "Muhammed" dedi.
Gassan hükümdarı İbn Cefne'nin yanından döndüğümüzde her birimizin bir oğlu dünyaya geldi. Oğullarımıza Muhammed adın verdik."
Yani onlardan her biri, o müjdelenen şerefli peygamberin kendi oğulları olmasını arzulamışlardı.
Ebu Bekir el-Haraitî, Cabir b. Ceddan b. Cemi' b. Osman b. Simak b. Hüsayn b. Samuel b. Adiya'mn şöyle dediğini rivaye eder: Evs b. Harise b. Salebe b. Amr b. Amir vefat edeceği zaman Gassanlı kavmi onun etrafina toplanıp kendisine şöyle dediler: Gördüğün gibi sana emri hak vaki olmak üzeredir. Gençliğinde evlenmeni sana söylediysek de evlenmeye yanaşmadın. İşte kardeşin Hazreç'in beş oğlu var. Seninse Malik'ten başka oğlun yok.
Kavminin bu konuşması üzerine, Evs şöyle cevap verdi: "Malik gibi bir evladı bırakan kimse, helak olmuş sayılmaz. Çünkü taşlardan ateş çıkaran; Malik'e nesil ve bol zürriyet vermeye de kadirdir. Herkes ölüme mahkumdur."
Böyle dedikten sonra oğlu Malik'e dönerek şöyle dedi. "Oğulcuğum, ölsen dahi alçalma. Cezalandıracak olsan dahi ayıplayıp kırma. Celadet göster ama tartışma. Mezar, yoksulluktan daha iyidir. Malı az olan alçalır, saldıran kaçar, haremini ve ırzını korumak, şerefli kimsenin şerefidir. Gün ikidir. Biri senin lehine, diğeri de aleyhinedir. Devran sana gülerse şımarma. Günün kötü gelirse de sabırlı ol. Her ikisi de gelip geçicidir. Taçlı hükümdar da, alçak ahmak da kahcı değildir. Gününü selametle geçir, Rabbin sana.ömürler versin." Böyle dedikten sonra şu şiiri söyledi:
"Muharrikin döndüğü günde esirleri gördüm.
Hicir'de Allah'ın sayhası ömrüme ulaştı.
Mülk sahibi insanlar da, sokaktakiler de,
Sonunda ölüme ve mezara mahkumdurlar.
Semud ve Cürhüm kabilelerim helak eden Allah,
Belki de zamanın sonuna kadar benim neslimi devam ettirir.
Onları, Amr b. Amir aşiretinden kaçırırsın.
Ama davetçinin yanında intikam talebini ileri süren casuslar var.
Eğer günler, benim gayretimi çürütmeseler,
İhtiyarlıkta benim başımı ağartmasa idi,
Bilesiniz ki bizim Rabbimiz vardır.
Arş'ının üzerinde yücelmiştir.
Gelecek olan hayır ve şerri bilir.
Kavmimin haberi olmadı mı ki, Allah'ın daveti vardır.
Saadet ve iyilik sahibi kimseler, o davete icabet eder.
Galib'in kavminden bir peygamber gönderildiğinde,
Mekke'de, Mekke ile Hicir arasında.
Orada onun zaferini isteyin, ülkenize yardım etsin.
Amir oğullarına destek olsun, saadet, onun yardımmdadır."
Böyle dedikten sonra Evs b. Harise b.Sa'lebe b. Amr b. Amir vefat etti. [6]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/472-473.
[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/473-476.
[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/476-489.
[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/489-493.
[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/494-507.
[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/508-512.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hevatifü'l-Cann[1]

Hz. Peygamber (s.a.v.)'in geleceğini müjdelerken, Yemen hükümdarı Rebia b. Nasr'a Şıkk ve Satihin söyledikleri şu söz, daha önceki sayfalarda da geçmişti: "O, zeki bir peygamberdir. Yüce zat kâtından ona vahiy gelir." Peygamber Efendimiz'in doğumundan bahsederken de Sa-tih'in Abdülmesihe şöyle dediğini yine nakledeceğiz: "Okuma çoğaldığında, Sava gölü kuruduğunda ve değnek sahibi geldiğinde..." Satih, bu sözlerle Hz. Peygamberi kasdetmişti.
Buharı, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ömer'in birşey hakkında;"Doğrusu ben, onun böyle olduğunu zannediyorum." dediğim duyduğumda mutlaka o şey, onun zannettiği gibi çıkardı."
Bir ara Hattab oğlu Ömer, bir yerde oturmakta iken yanından yakışıklı bir adam geçti. Onu görünce şöyle dedi: "Zannını beni yanılttı." veya şöyle demişti: "Bu, adam cahiliyetteki dini üzerindedir." Veyahut şöyle demişti: "Bu onların kahinleri idi. Bunu yanıma çağırın hele." Adamı çağırdılar. Geldi, Hz. Ömer, ona bu söylediklerini tekrarladı. O da şöyle dedi: "Bugüne kadar bir Müslümanm böyle karşılandığını görmemişim." Bunun üzerine Hz. Ömer kendisine şöyle dedi: "Allah aşkına sorduklarımın cevabım ver." Adam da cevap verdi: "Ben, cahiliyette onların kahinleri idim." Hz. Ömer bu defa şöyle sordu: "Cinlerin sana getirdiği haberler arasında en çok hoşuna giden hangisiydi?" Adam şu cevabı verdi: "Bir gün pazarda iken, cinim bana geldi ama kendisinde bir korku müşahede ettim. Bana dedi ki: "Cinleri ve onların şeytani aşmalarını, ümit kesmelerini, tepe üstü düştükten sonra develere ve semerlerine tutunduklarını (yani Muhammed (s.a.v.)'in zuhur edişini) görmedin mi?" Hz. Ömer dedi M: "Doğru söylemiş. Çünkü bir ara ben, onların tanrılarının yanında uyumakta iken, adamın biri bir buzağı getirip boğazladı. Orada bir ünleyici bağırdı, o zamana kadar o şiddette bir bağırma duymuş değildim. Bağırıp çağıran, şöyle dİ37ordu: "Ey düşmanlığı açıt olan! Bu iş başarıldı. Dili açık bir adam, Allah'tan başka ilah yok diyor.» Bu sesi duyduktan sonra oradakiler yerlerinden firladılar. Ben de: "Bu işin arkasındaki şeyi anlamadıkça buradan ayrılmayacağım.» dedim. Sonra yine.o meçhul sesi duydum: "Ey düşmanlığı açık olan! Bu iş başarıldı. Dili açık bir adam, Allah'tan başka ilah yoktur, diyor." Üzerimizden çok geçmeden denildi 3d işte bu, peygamberdir."[2]
Hz. Ömer'in kendisiyle konuştuğu bu adam, Sevad b. Karib el-Ezdî'dir. Serat'tan Belka dağlarından Sedüsi isminde bir sahabe olduğunu söyleyenler de vardır. O, bir heyetle birlikte Peygamber'Efendimizin yanma gelmişti. Ebu Hatmi ile İbn Mende'nin anlattıklarına göre Said b. Cübeyr ile Ebu Cafer Muhammed b. Ali, ondan rivayette bulunmuşlardır. Buharî, onun sahabe olduğunu söylemiş ve Ahmed İbn Revh el-Berzaî ile Darekutni ve diğerleri de onun adını, sahabelerin adları arasında anmışlardır. Hafiz Abdülgani b. Said el-Mısrî'ye göre bu zatm adı Sevad b. Karib'dir. Osman el-Vakkasî'nin, Muhammed b Kab el-Kurzî'den naklettiğine göre bu zat Yemen eşrafından imiş. Ebu Nuaym de "Dclailü'n-Nübüvve" adlı eserinde bundan söz etmektedir.
Muhammed b. İshak, Hz. Osman'ın kölesi Abdullah'tan rivayet etti ki; Hz. Ömer, bir ara halk arasında Mescid-i Nebevi'de oturmakta iken bir Arap onun yanma geldi. Tiz, Ömer, ona balonca şöyle dedi: "Bu adam, hâlâ müşrildiktedir. Müşriklikten ayrılmış değildir." veya: "Bu adam cahiliye döneminde kahin idi." dedi.
Adam, Hz. Ömer'e selam verip oturdu. Hz. Ömer: "Müslüman oldun mu?" diye sorunca, Adam: "Evet, ya emir'ül-mü'minin." diye cevap verdi.
Hz. Ömer: "Sen cahiliyette kahin miydin?" diye sordu. Adam, şu cevabı verdi: "Sübhanallah ya emir'ül-mü'minin! Halifeliğe geçtiğinden beri reayandan hiç birine söylemediğin bir sözü bana söyledin. Ve beni bu zan ile karşıladın!"
Hz. Ömer dedi ki: "Allahım, bağışla bizi, cahiliyet devrinde biz bundan daha kötü bir durumda idik. Putlara tapar, onları kucaklardık. Nihayet Allah, peygamber ve İslâmiyet ile ikramda bulunup bizleri yüceltti." Adam da; "Evet, ya Emirü'l-mü'minin. Ben, cahiliye döneminde ka- -hin idim." dedi. Hz Ömer; "Öyleyse sana bağlı olan cinin nasıl haberler getirdiğini söyle." dedi. Bunun.üzerine adanı: "İslâmiyet'ten bir ay veya daha az bir zaman önce cinim yanıma geldi ve şöyle dedi: "Cinleri ve şey-tanlaşmalarını, dinlerinden ümit kestiklerini, develere ve semerlerine tutunduklarını (yani Muhammed (s.a.v.)'in zuhurunu) görmedin mi?" dedi.
İbn İshak, bu sözlerin şiir olmayıp seci olduklarını söyler.
O esnada Hz. Ömer, yanındakilere şöyle diyordu: "Vallahi ben, cahiliye devri putlarının yanında bir kaç Kureyşli ile birlikte oturmaktaydım. Araplardan biri, o put için bir buzağı kesip kurban etti.Biz de o kurban etinden bize biraz vermesini bekliyorduk. O esnada, o buzağının içinden bir ses duydum. O zamana kadar o şiddette bir ses duymuş değildim. Bu hadise de İslâm'dan bir ay veya daha az bir süre önce olmuştu. Ses şöyle diyordu: "Ey zehirli böcek! Bu iş başarıldı. Bir adam şöyle diyor: Lâ ilahe illallah" İbn Hişanı dedi ki, o ses şöyle diyordu: "Adam, fasih bir lisanla şöyle ünlüyor: Lâ ilahe illallah diyor." Yine İbn Hişanı dedi ki: Şiirden anlayan bazı kimseler bana şu kıtaları okudular:
"Cinlere ve şeytanlaşmalanna şaştım,
Develerini yükleyip Muhammed'e tabi olmalarına hayret ettim.
Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneldiler.
Cinlerin mü'minleri, murdarları gibi değildir."

Hafız Ebu Ya'lâ el-Mavsilî, Muhammed b. Ka'b el-Kurezî'den rivayet etti ki: Bir ara Hz. Ömer, bir yerde oturmakta iken adamın biri yanından geçti. Kendisine: 'Ya emir'ül-mü'minin! Şu adamı tanıyormu-sun?" diye sorduklarında o; "Bu kimdir?" diye sordu. Dediler ki: "Bu, Sevad b. Karib'dir. Haberci cini, Rasûlüllah'ın zuhur ettiğini ona bildirmişti."
Hz. Ömer, onu yanma getirtti. Ona: "Sen Sevad b. Karib misin?" diye sorunca o da, evet, dedi. Hz. Ömer: "Sen hala kahinliğini sürdürüyor musun?" de}dnce adam öfkelenip şu cevabı verdi: "Müslüman olduğum günden beri hiç kimse, bana bu soruyu yöneltmemişti ey emir'ül-mü'minin!"
Hz. Ömer dedi ki: "Ey Allah'ım, sen ne münezzeh ve ne yücesin! Arkadaş, müşriklikteki günahımız, senin kahinlik günahından daha büyük idi. Hz. Peygamberin zuhuruna dair haberci cinin sana getirdiği haberleri bana anlat." Adam dedi ki: "Ey mü'minlerin emiri. Ben bir gece uyku ile uyanıklık arasında iken, haberci cinim bana geldi. Ayağıyla bana vurdu ve: "Ey Sevad b. Karib, kalk. Sözlerimi dinle. Eğer aklın varsa anla. Bilesin ki, Lüey b. Galip soyundan bir peygamber gönderildi. İnsanları Allah'a imana ve O'na ibadet etmeye davet ediyor." dedi. Sonra da şu şiiri okudu:
"Cinlere ve taleblerine şaştım,
Develerini yükleyip Muhammed'e tabi olmalarına hayret ettim.
Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneliyorlar. Cinlerin doğruları, yalancıları gibi değildir. Haşimîlerin temiz olanına yönel. Onların öndekileri, arkadakileri gibi değildir."
Ona: "Bırak biraz uyuyayım. Akşama kadar çok yoruldum." dedim. İkinci gece yine gelip ayağıyla beni iterek şöyle dedi: "Kalk ey Sevad h. Karib! Sözlerime kulak ver. Eğer aklın varsa anlamaya çalış. Bilesin ki, Lüey b. Galip soyundan bir peygamber gönderildi. O, Allah'a imana ve O'na ibadete davet ediyor." Böyle dedikten sonra şu şiiri okudu:
"Cinlere ve haber vermelerine şaştım,
Develerini yükleyip Muhanımed'e tabi olmalarına hayret ettim.
Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneliyorlar.
Cinlerin mü'minleri, kafirleri gibi değildir.
Haşimîlerin saf ve temiz olanına yönel.
O, Mekke'nin tepeleriyle taşları arasındadır."
Ona: "Bırak uyuyayım. Çünkü akşama kadar çok yoruldum." dedim. Üçüncü gece yine gelip ayağıyla bana vurdu ve : "Ey Sevad b. Karib! Kalk ve sözlerime kulak ver. Eğer akim varsa sözlerimi anlamaya çalış. Bilesin ki Lüey b. Galip soyundan bir peygamber gönderildi. O, insanları Allah'a imana ve O'na ibadet etmeye davet ediyor." dedikten sonra şu şiiri okudu:
"Cinlere ve haber vermelerine şaştım,
Develerini yükleyip Muhammed'e tabi olmalarına hayret ettim.
Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneldiler,
Cinlerin hayırlıları, murdarları gibi değildir.
Haşimîlerin saf ve temiz olanına yönel,
Gözlerinle onun başına bak."
Kalktım ve dedim ki: "Allah, benim kalbimi imtihan etti." Daha sonra da deveme binip Mekke'ye geldim. Baktım ki Rasûlullah, ashabı arasında oturuyor. Yaklaşıp dedim ki: "Ya Rasûlallah, sözlerimi dinle." O da: "Yaklaş ve konuş." dedi. Ben de şu şiiri okumaya başladım:
"Geceleyin sükuna erip uykuya daldığımda dostum bana geldi.
O, imtihan edildiğim hususlarda yalancı değildi.
Üç gece üstüste geldi ve dedi ki:
Lüey b. Galip soyundan sana bir peygamber geldi.
Ben de paçaları sıvayıp süratle deveme bindim.
Devem beni çöllerden aşırıp getirdi.
Allah'tan başka birşey olmadığına şahadet ederim.
Senin de bütün gaibler üzerine güvenilir olduğuna tanıklık ederim,
Ey şerefli ve temiz kimselerin oğlu!
Sen, Allah'a yaklaştıran vesilelerin en yakınısın.
Getirdiğin hükümler, saç örgülerini ağartacak kadar ağır da olsa.
Ey beşerin en hayırlısı, getirdiklerini bize söyleyip emret.
Şefaatin olmayacağı günde bana şefaatçi ol.
Sevad b. Karib'i azaptan kurtar."
Bu sözlerim üzerine Rasûlullah (s.a.v..) ile ashabı çok sevindiler. Öyle ki; sevinçleri yüzlerinden okunuyordu. Hz. Ömer yerinden firlayıp yanıma geldi. Bana sarılıp şöyle dedi: "Bu sözleri senden duymayı çok arzuluyordum. Haberci cinin bugün de sana geldi mi?"diye sordu. Ben de şöyle cevap verdim: "Kur'ân okuduğum günden beri bana gelmedi. Cine . karşı Allah'ın kitabı ne güzel bir bedeldir." Sonra Hz. Ömer şöyle dedi: "Birgün Kureyş'in bir mahallesinde idik. O mahalle halkına Alu-Zerih denirdi. Bunlar, bir buzağı kesip kurban etmişlerdi. Kasap, onu yüzmek ve etlerini ayırmakla meşguldü. O esnada buzağının karnından bir ses duyduk. Ama birşey görmedik. Sesin sahibi şöyle diyordu: "Ey Alu-Zerih! Bu iş başarıldı. Açık

dilli bir ünleyici şöyle sesleniyor: Allah'tan başka ilah olmadığına şahadet ederim."
Hanz Ebu Bekir Muhammed b. Cafer b. Sehl el-Haraitî, Hevatifül-canla ilgili olarak derlediği kitabında Ebu Cafer Muhamme b. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder: Sevad b. Karib es-Sedûsî, Hattab oğlu Ömer'in yanına gitmiş, Ömer ona şöyle demişti "Allah aşkına ey Sevad b. Karib! Söyle bakalım. Bugün de kahinliğinden birşeyler hissedebilmekte misin?" Sevad şu cevab vermişti: "Sübhanallah ey mü'minlerin emiri! Bugün meclisinde oturanlardan herhangi birine bana yönelttiğin bu soruyu yöneltmedin." Hz.Ömer : "Sübhanallah ey Sevad! Müşriklik-teki günahlarımız, senin kehanet günahından daha büyük idi Allah'a andolsun ki ey Sevad, senin çok hoşuma giden bir sözünü duymuştum." dedi.
Sevad dedi ki: "Vallahi ey mü'minlerin emiri, o söz çok hayret verici
bir sözdü."
Hz. Ömer: "Öyleyse onu bana tekrarla." dedi.
Sevad dedi ki: Ben cahiliye döneminde kahin idim. Bir gece uyumakta iken haberci cinim, yanıma gelip ayağıyla beni iterek: "Ey Sevad, sana söyleyeceklerime kulak ver." dedi. Ben de; söyle, deyince söze şöyle başladı:
"Cinlere ve onların ses verişlerine şaştım.
Develerini yükleyip Muhammed'e tabi olmalarına hayret ettim.
Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneldiler.1
Cinlerin mü'minleri, murdarları gibi değildir.
Haşinin1 erin saf ve temiz olanlarına yönel.
Gözlerinle onun başına bak."
Uykuya daldım ve sözlerini önemsemedim. İkinci gece cin yine bana gelip ayağıyla iterek şöyle dedi: "Ey Sevad b. Karib Sana söyleyeceklerime kulak ver." Ben de; söyle deyince söze şöyle başladı:
"Cinlere ve taleplerine şaştım.
Develerini yükleyip Muhammed'e tabi olmalarına hayret ettim.
Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneliyor.
Cinlerin doğruları, yalancıları gibi değildir.
Haşimîlerin saf ve temiz olanlarına yönel.
Öndekileri, arkadakileri gibi değildir."
Bu defa cinin söyledikleri beni biraz daha etkiledi. Fakat tekrar uyudum. Üçüncü gece yine gelip ayağıyla bana vurdu. Sonra şöyle dedi: "Ey Sevad b. Karib! Anlıyor musun yoksa anlamıyor musun?" Ben de; neyi? diye sordum. Bunun üzerine bana ded ki: Mekke'de bir peygamber ortaya çıktı. İnsanları, Rabbine ibadete davet ediyor. Sen, onun yanına git. Benim söyleyeceklerime kulak ver." Ben de, söyle dedim. Sö",e şöyle başladı:
"Cinlere ve taleplerine şaştım.
Develerini yükleyip Muhammed'e tabi olmalarına hayret ettim.
Hidayet talebiyle Mekke'ye yöneliyor.
Cinlerin doğruları, yalancıları gibi değildir.
Haşimîlerin saf ve temiz olanlarına yönel.
O, Mekke'nin taşlarıyla tepeleri arasındadır."
Anladım ki bu defa Cenâb-ı Allah, benim için hayır ve iyilik murad etmiş. Ben de kalkıp bir abamı ikiye böldüm. Onu giydim Yola çıkarak Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldim.İslâmiyet'i bana anlattı. Ben de Müslüman oldum ve durumumu kendisine anlattım. Buyurdu ki: "Müslümanlar, biraraya geldiklerinde bu haberleri onlara da anlat." Müslümanlar toplandıklarında ayağa kalkıp şöyle dedim:
"Haberci cinim üç gece peşpeşe, ortalığı sessizlik kaplayıp herkes uyuduktan sonra yanıma geldi. İmtihan edildiğim şeyde ben yalan söylemiyorum. O bana dedi ki: "Lüey b. Galip soyundan bir peygamber sana geldi!" Ben de genç ve süratli deveme binip çölleri aşarak buraya geldim.
Biliyorum ki Allah'tan başka bir Rab yoktur. Sen de her gaib olanın üzerine güvenilir bir kimsesin. Ey soylu ve temiz kimselerin oğlu! Sen, insanları Allah'a en çok yaklaştıran bir vasıtasın. Ey en hayırlı peygamber! Bize getirdiğin şeyler, saç örgülerini ağartacak cinsten de ağır olsa, onları bize söyleyip emret."
Müslümanlar, bu konuşmam üzerine çok sevinmişlerdi. . Hz.Ömer, bana: "Bugünde o eski kehanetinden birşeyler hissedebilmekte misin?" diye sorunca ben: "Allah'ın, bana Kur'ân'ı öğretmesinden sonra kahinliği hissetmiyorum." dedim.
Muhammed b. Saib el-Kelbî, Ömer b. Hafs'm şöyle dediğini rivayet eder: Hz. Ömer, yanma gelen Sevad b. Karib'e şöyle bi soru sormuştu: "Ey Sevad b. Karib! Kahinliğinden birşeyler kaldı mı?" Sevad bu soruya öfkelenerek şöyle cevap verdi: "Ey mü'minlerin emiri! Araplardan herhangi birini bu şekilde karşıladığını zannetmiyorum."
Hz. Ömer, Sevad'm yüzündeki öfkeyi görünce şöyle dedi: "Bak Sevad! Şu günümüzden önceld yolumuz olan müşriklik kahinlikten daha büyük bir günahtı. Ey Sevad! Bana senden duymayı arzuladığım şeyleri
söyle.
Sevad söze şöyle başladı: "Evet... Bir ara geceleyin Serat'ta deveme binerek yola çıkmıştım. Birara uykuya dalmıştım Cinlerden haberci bir dostum yanıma gelerek ayağıyla beni itip şöyle dedi: 'Ey Sevad b. Karib, Kalk! Tihame'de bi

peygamber zuhur etti. İnsanlan hakka ve dosdoğru
yola davet ediyor."
Sevad, serüvenini önceld sayfalardaki gibi tam olarak baştan sona anlattı. Ve şiirinin sonuna şu beyti ilave etti:
"Senden başka bir yakının fayda vermeyeceği günde, Bana şefaatçi ol ve Sevad'ı azaptan kurtar."
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Kavmine git ve bu şiiri onlara da
oku."
Hafiz İbn Asakir, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: "Sevad b. Karib el-Ezdî bana haber verdi ki: "Bir ara Sera dağlarından birinde uyumakta idim. Bir şahıs, gelerek ayağıyla bana vurdu..." Böyle dedikten sonra Sevad, serüvenim baştar sona anlattı.
Yine Hafiz İbn Asakir, Sevad b. Karib'in şöyle dediğini rivayet eder: "Ben, Hindistan'a gitmiştim. Bir gece haberci cinin yanıma geldi..." Böylece söze başlayarak serüvenini baştan sona anlattı. Serüveninin sonunda okuduğu şiirini tamamladığında da, Rasûlullah (s.a.v.) azı dişleri görününceye kadar gülmüş ve: "Sevad kurtuluşa erdi." demişti.
"Delailü'n-Nübüvve" adlı eserde Ebu Nuaym, Abdullah el-Um-manî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Bizde, Mazin b. Aduş adında bir adam vardı. Mazin-, Semaya köyündeki bir putun hizmetkarlığım yapıyordu. Semaya, Umman'a bağlı bir köydü Samit oğulları, Hütame oğulları ve Mühreliler, oradaki puta ibadet ederler di.Mühreli ler, Mazin'in dayılarıydılar. Mazin'ir annesi, Zeynep binti Abdullah b. Rebia b. Hü-veystir ki, o da Nemran oğulları kabile sindendir.
Mazin şöyle demişti: "Bir gün putumuzun yanında bir kurban kesmiştik. Kurbanın karnından bir ses duydum. Sesin sahibi şöyle diyordu: "Ey Mazin, kulak ver, sevineceksin. Hayır açığa çıktı. Şer gizlendi. Mu-dar oğullarından bir peygamber zuhur etti. O en büyük Allah'ın dinine bağlıdır. Taştan yontulma putları bırak ki, Cehennem'in sıcaklığından kurtulasın!" Bu sesi duyunca, çok korktum. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra bir kurban daha kestik. Bu defa puttan şöyle bir ses geldi: "Bana bak bana! Aslında bildiğin şeyleri benden dinle. Bu, gönderilen bir peygamberdir. Hak ile gelmiştir. Ona, vahiy inmiştir. Ona iman et ki doğru yola giresin. Yanmakta olan alevli Cehennem ateşinden kurtulasın. O ateş ki, yakıtı büyük taş parçalarıdır." Kendi kendime, "Bu çok hayret verici birşey" dedim. Aslında bu, benim için murad edilen hayır ve iyiliktir. Bize, Hicaz'dan bir adam geldi. "Gerilerde ne haber var?" diye sordum. Dedi ki: Ahmed adında bir adam ortaya çıktı. Yanına gelen herkese: "Allah'ın davetçisine icabet edin." diyor. Bunun üzerine yanımıza gelen Hicazlı adama: Bu duymadığım bir haber, dedim. Putumuzun üzerine atılıp onu paramparça ettim. Deveme binip Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanma geldim. Allah, kalbimi İslâm'a açmıştı. Ben de Müslüman oldum ve şöyle dedim:
"Yacur putunu kırıp paramparça ettim. Bir Rabbimiz vardı. Onu tavaf ederdik. Saptıkça sapardık, ama Haşimî ile sapıklıktan kurtulup hidayete erdik. Yacur'un dini umurumda değildi. Ey Süvari, Samit oğullarıyla kardeşleri Hutame'ye ve dostlarına benden şu haberi götür: Bana Rabbimin Yacur olduğunu söyleyenlere kızgınım!"
Dedim ki: Ya Rasûlallah, ben eğlenceye düşkünüm. Kadınlara ve içkiye de tutkunum. Kurak seneler bizi mahvetti. Mallarımızı götürdü. Çoluk çocuğumuzu bitkin düşürdü. Benim oğlum yoktur. Allah'a dua et te bendeki bu kötülükleri gidersin. Bana haya nasip etsin ve bir oğul bahşetsin."
Peygamber (s.a.v.) şöyle dua etti: "Allahım, ona eğlence yerine Kur'ân okumayı, haram yerine helali, günah ve zina yerine iffeti ver. Ona haya nasip et ve bir oğul bahşet."
Cenâb-ı Allah, kendimde hissettiğim kötülükleri benden giderdi. Umman, verimli hale gelip bol bitkiler verdi. Dört hür kadınla evlendim. Kur'an'm yansım ezberledim. Allah, bana Hayyan isminde bir evlad bağışladı."
Mazin, böyle dedikten sonra da, şu şiiri okudu:
"Ya Rasûlallah! Bineğim koşup sana geldi. Çölleri aştı. Umman'dan Arc'a kadar geldi ki, ey çakıllara basanların en hayırlısı; bana şefaat edesin de Rabbin beni bağışlasın. Ve kurtuluşa ermiş olarak kavmime döneyim. O kavmim ki, Allah rızası için dinlerinden ayrıldım. Onların görüşü benim görüşüm değildir. Onlar, benim gibi kimseler değildirler. Ben, içkiye ve zinaya düşkün bir kimse idim. Gençliğimde böyle idim. Nihayet ihtiyarlayıp bitkin düştüm. Rabbim, içki yerine Allah korkusunu ve haşyetini verdi. Zina yerine, iffeti verip haya yerlerimi korudu. Artık yegane düşüncem cihad oldu. Niyetim, orucum ve haccım da Allah içindir."
Kavmime döndüğümde bana küfrettiler, kınayıp azarladılar. Bir şairlerine emredip bana hicviyeler dizdirdiler. Ben de; "Eğer ona karşılık verirsem, aslında kendimi yermiş olurum." dedim ve yanlarından ayrıldım. Fakat daha sonra onlardan kalabalık bir heyet yanıma geldi. Daha önceleri ben onların idarecisiydim. İşlerini yürütürdüm. Bana dediler ki: "Ey Amca oğlu! Sana kötü davrandık. Bundan memnun değiliz. Eğer bu kötülüğümüzü görmezden gelirsen, tekrar yurduna dön ve işlerimizi de eskisi gibi idare et. Dinin sana kalsın." Ben de onlarla birlikte yurduma döndüm ve şöyle dedim:
"Size karşı öfkeli olmak, tadımı çok acı birşeydir.
Bize karşı öfkeli olmanız ise ey kavmim, size göre süt gibidir.
Sizin ayıplarınız açıklansa ve yayılsa bile, bunu âlem anlamaz.
Ama bizim ayıplarımız söylendiğinde, bunu hepiniz anlarsınız.
Şairimiz, size karşı kötü birşey söyleyemez.
Ama sizin şairiniz, bize küfretmede dili açık bir kimsedir.
Bilesinizki, size karşı kalblerimizde kin yoktur.

Ama sizin kalblerinizde, kin ve düşmanlık vardır."
Mazin dedi ki: Bundan sonra Cenâb-ı Allah, onların tamamını İslâm hidayetiyle nurlandırdı.
Hafiz Ebu Nuaym, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.)'in risaletle görevlendirildiği haberinir Medine'de ilk yayılışı şöyle oldu: Medine'de cinlerden habercisi olan bir kadın vardı. Günün birinde cin, beyaz bir kuş şeklinc bürünerek kadının evinin duvarına kondu Kadın ona: "Niçin yanımıza geliniyorsun? Gelde sohbet edelim. Karşılıklı haberleşelim." dedi. Cin, kadına şu cevabı verdi: "Mekke'de bir peygamber ortaya çıktı. Zinayı haram kıldı. Bize de göklerder haber alma yolu kapandı."
Vakidî, Ali b. Hüseyn'in şöyle dediğini rivayet eder: Peygamber (s.a.v.)'in risaletle görevlendirildiğine dair ilk haberin Medine'ye gelişi şöyle oldu: Fatıma adındaki bir kadının haberci bir cini vardı.Günün birinde o haberci cin gelip Fatıma'nm evinin duvarı üzerine kondu. Fatı-nıa: "İçeri gelmez misin?" diye sorunca, o, şöyle cevap verdi: "Hayır, zinayı haram kılan peygamber ortaya çıktı."
Tahinilerden bazıları, bu mı mürsel olarak rivayet etmişlerdir. O haberci cinin adının da Ibn Levzan olduğunu söylemişlerdir.İbn Levzan, bir süre kaybolup Fatıma'ya görünmez olmuştu. Bilahare geldiğinde Fatıma onu kınamış ve niçir geciktiğini sormuştu. O da: "Ben Rasûle gittim. Onun zinayı haram kıldığım işittim. Sana selam olsun." diye karşılık vermişti.
Vakidî, Osman b. Afîan'm şöyle dediğini rivayet eder: "Bir kervanla birlikte Şam'a gitmiştik. Gidişimiz, Rasûlullah (s.a.v.)'m bisetinden önce idi. Şam girişine vardığımızda orada kahin bir kadın vardı. Karşımıza çıktı ve şöyle dedi: "Arkadaşım gelip kapımda durdu. İçeri girmez misin?" dediğimde bana şu cevabı verdi: "Buna yol ve imkan yok. Ahmed çıktı ve karşı durulmaz birşey getirdi. Sonra dönüp Mekke'ye geldim. Rasûlullah (s.a.v.)'m Mekke'de zuhur edip insanları yüce Allah'a imana davet ettiğini gördüm."
Vakidî, Muhammed b. Abdullah ez-Zührî'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Daha önce vahiy, cinler tarafından duyulurdu. İslâmiyet geldikten sonra onlar, vahyi dinlemekten menolundular. Beni Esed kabilesinden Saire adında bir kadın vardı. Onun cinlerden bir habercisi vardı. Artık vahyin cinler tarafından duyulamaz olduğunu görünce Saire'nin yanma dönüp göğsünün içine girdi.Göğsünde sıkıntılar meydana getirdi. Saire'nin de aklı başından gitti. Göğsünün içindeki cin şöyle konuşuyordu: "Şiddetli durum ortaya kondu. Göklerden haber almak men olundu. Karşı durulamayacak şey geldi. Ahmed, zinayı haram kıldı."
Hafiz Ebu Bekir el-Haraitî, Mirdas b. Kays es-Sedüsî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)'m meclisinde bulundum. Yanında kahinlikten ve Peygamber (s.a.v.)'in zuhuru esnasında kahinliğin değişikliğe uğramasından bahsedildi.Dedim ki: "Ya Rasûlallah! Bu hususta bizde bazı bilgiler var. Sana şunu haber vereyim ki, bizde bir cariye vardı. Adı, Hülasa idi. İyi bir kimse olarak bilinirdi. Bir defasında yanımıza gelip şöyle konuştu: "Ey Devs topluluğu! Başıma çok tuhaf birşey geldi. Siz, hayırdan başka birşey bilir misiniz?" "Anlatacakların nedir?" diye sorduk. Dedi ki: "Ben, koyunların arasında idim. Bir karanlık perdesi üzerimi kapladı. Kendimde, benimle cinsel ilişkide bulunuluyormuş gibi bir durum hissettim. Hamile kalmaktan korkmuştum. İradem dışı hamile kalıp ta doğum vakti yaklaştığında köpek gibiild kulağı sarkık bir çocuk doğurdum. O, aramızda bir süre yaşadı. Hatta çocuklarla oyun oynama çağma geldi. Onlarla oynamaya başladı. Bir defasında yerinden firlayıp peştemalını attı ve olanca sesiyle bağırıp şöyle demeye başladı: "Eyvah, eyvah! Ağlayıp ünleme zamanıdır. Eyvah ganimetler, eyvah anlayış. Allah'a andolsuı ki ateş ve atlar, geçidin gerisindedir. Orada asil ve güzel gençler vardır."
Âtlarımıza binip hazırlığımızı yaptık ve: "Yazıklar olsun sana. Neler gördün?" diye sorduk.
Dedi ki: Bana, âdet görmekte olan bir cariye getirebilir misiniz?
Böyle birini kim bize getirebilir? diye sorduğumuzda yaşlı bir adamımız dedi ki: Allah'a andolsun ki o cariye yanımdadır. Anası da iffetli bir kadındı. Onu çabucak buraya getir, dedik. O da gidip cariyeyi getirdi. Dağa çıktı. Cariyeye şöyle dedi: Elbiseni çıkar ve şunlarm yüzüne at.
Oradaki topluluğa da; peşine düşün, dedi. Bizden de Ahmed b. Habis adındaki bir adama şöyle dedi: Ey Habis oğlu Ahmet Sen birinci atlıyı yakala. Ahmed hücuma geçip ilk atlıyı yakalayıp vurdu ve yere yatırdı.Karşımızdakiler hezimete uğradılar, biz de onların mallarını ganimet olarak aldık. Üzerlerine bir ev yapıp Zu'1-Hülase adını verdik. O adam bize hep daha önce dediklerini söyleyip dururdu.
Nihayet, Ya Rasûlallah, sen zuhur ettiğinde o, günün birinde bize şöyle dedi: "Ey Devs topluluğu! Haris b. Ka'b oğulları hücuma geçtiler." Biz de atlarımıza bindik. O bize şöyle dedi: "Atlarınızı hızlandırın. O kavmi mezara gömün. Sabahleyin onları sürün. Akşamleyin de içkinizi için."
Onun dediği kavim ile karşılaşıp savaştık.Bizi hezimete uğratıp mağlub ettiler. Yanına döndüğümüz de: "Senin durumun nedir? Bize yaptıkların nedir?" diyerek kendisine öfkelendik, yüzüne baktığımızda gözleri kızarmıştı ve bize çok öfkelenmişti. Yerinden kalktı. Biz de atlarımıza binip bu hatasını bağışladık. Bir sü~e geçtikten sonra tekrar bizi çağırıp: "Size onur bahşedecek, gücünüzü arttıracak, sizi hazinelere sahip kılacak bir savaşa var mısınız?" dedi. Biz de böyle bir savaşa çok muhtaç olduğumuzu söyleyince; öyleyse atlarınıza binin, dedi. Biz de bindik ve ne diyorsun? diye sorduk. Dedi ki: Haris b. Mesleme oğulları! • Sonra durun, dedi. Biz de durduk. Sonra, onlarda sizin için kan yoktur. Siz, Mudarlılara saldırın. Onlar, a ve davar sahipleridirler. Mallan vardır. Sonra şöyle dedi: Hayır, Büreyd b. Samme aşiretine saldırın. Onların sayıları azdır. Taahhütlerini de yerine getirirler. Sonra şöyle dedi: Hayır, Ka'b b. Rebia'ya saldırmanız gerekir. Onu, Amir b. Sa' saa'nm

köyüne yerleştirin, böylece başlarına bela gelsin. Onlarla karşılaşıp savaştık. Bizi yendiler, perişan olduk. Dönüp kendisine: "Yazıklar olsun sana, bize yaptığın nedir?" dediğimizde şu cevabı verdi: "Bilemiyorum... Daha önce benimle doğru konuşan, bu defa bana yalan söylemeye başladı. Beni üç gün süreyle evimde hapsedin. Sonra yanıma gelin." Öyle yaptık. Sonra üçüncü günün sonunda yanma geldik. Kapısını açtığımızda içerisi, adeta ateş odası gibi idi. Dedi İd: "Ey Devs topluluğu! Gökle bekçilerle muhafaza edildi. Peygamberlerin en hayırlısı zuhur etti." O nerededir? diye sorduğumuzda şu cevabı verdi: "O, Mekke'dedir. Bense ölüyüm. Beni dağ başına gömün. Ben alevlenip tutaşacağım. Eğer beni rahat bırakırsanız, sizin için bir utanç olurum. Yanıp tutuştuğumu ve alevlendiğimi görürseniz bana üç taş atın. Sonra her taşı atarken: "Alla-hım, senin adınla." deyin. O zaman ben sakinleşir ve sönerim."
Öldü ve yanıp tutuştu. Biz de yaptığı tavsiyeleri yerine getirdik. Üç taş attık. Her taşı atarken de: "Allahım, senin adınla." dedik.Ateşi söndü. Hacılar bize gelinceye kadar yerimizde durduk. Ya Rasûlallah, işte o hacılar senin zuhur ettiğini bize bildirdiler."
Gerçekten bu, garip bir rivayettir.
Vakidî, Süfyan el-Hüzelî'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Bir kervanla Şam yoluna çıktık. Zerka ile Mu'an arasında iken geceleyin mola verdik. Bir de baktık ki, göklerle yer arasındaki bir süvari şöyle sesleniyor: "Ey uykudakiler! Uyanın. Bu uyuma zamanı değildir. Ahmet ortaya çıktı. Cinler sağa sola tardedilip kovuldu."
Güçlü ve kuvvetli kimseler olmamıza rağmen duyduğumuz bu çağrıdan korkmuştuk. Ailelerimize döndük. Baktık ki onlar, Mekke'de Ab-dülmuttalib oğullarından zuhur eden Ahmed adındaki bir peygamberle Kureyşliler arasında meydana gelen anlaşmazlıktan söz ediyorlar."
Bunu, Ebu Nuaym rivayet etmiştir.
el-Haraitî, Urve'nin şöyle dediğini rivayet eder: Aralarında Varaka b. Nevfel b. Esed b. Abdül-Uzza b. Kusay, Zeyd b. Amr b Nüfeyl, Abdullah b. Cahş b. Riab ve Osman b. Hüveyris'in de bulunduğu bir Kureyş topluluğu, putlarından birinin yanında toplanmış idiler. O toplantı gününü, her sene bayram olarak kutluyorlar di. Yanında toplandıkları putlarına tazimde bulunuyor, ona kurbanlar kesiyor; sonra da yeyip içip, içkileri yudumluyor ve putlarına ibadet ediyorlardı. Geceleyin putun yanına vardıklarında yüz üstü yere düşmüş olduğunu gördüler. Bu işi beğenmediler. Putu tekrar doğrultup eski haline getirdiler. Çok geçmeden şiddetli bir sarsıntı ile put yine yüzüstü yere düştü. Yine alıp eski haline getirdiler. Ama ikinci kez bir sarsıntı meydana gelerek yine yüz üstü yere düşmüştü. Bu durumu görünce üzülüp kederlendiler ve bunu büyük bir musibet saydılar.
Osman b. Hüveyris dedi ki: "Buna ne olmuş ki durmadan yere düşüyor? Mutlaka yeni bir durum meydana gelmiştir."
Bu olay, Rasûlullah (s.a.v.)'m doğduğu gecede meydana gelmişti. Osman şöyle diyordu:
"Ey bayram putu, insanlar etrafında saf bağlamışlar,
O insanlar uzaktan ve yakından gelen büyüklerdir.
Mağlup olarak yüzüstü düştün, bu ne haldir, bize söyle.
Bir beyinsiz mi sana eziyet verdi, yoksa bize kızdığın için mi düşüyorsun.?
Eğer bir günah işleyerek sana gelmişsek,
Biz suçumuzu ikrar eder ve günahtan vazgeçeriz.
Eğer mağlub olmuş ve küçük düştüğün bir yere yuvarlandıysan.
Şu halde sen putlar arasında Rab ve efendi olamazsın!"
Yere düşen putu tekrar kaldırıp eski haline getirdiler. Yerine koyduklarında putun içinden bir ses şöyle diyordu:
"Nuru ile yerin doğu ve batısındaki bütün yolları aydınlatan,.
Yeni doğmuş biri için, bu put yere düştü.
Ki bütün putlar, sarsılıp onun için yere düştüler.
Bütün hükümdarların yürekleri, onun korkusuyla sarsıldı.
Bütün İranlıların ateşleri sönüp karanlıklaştı.
İran şahı da büyük bir sıkıntı içinde geceyi geçirdi.
Kahinlerin cinleri, gayıbtan haber alamaz oldu.
Onların habercileri, ne doğrune yalan, hiçbir haber getiremez oldu.
Ey Kusay aşireti! Sapıklığınızdan dönün.
İslâm'a ve geniş menzile gelin."
Bunu duyunca bir kenara çekilip fısıldaştılar. Birbirlerine şöyle dediler: "Doğru söyleyin ve birbirinizin sırrım gizleyin."
Bu anlaşmaya, evet, dediler. Varaka b. Nevfel kendilerine şöyle dedi: "Vallahi bilirsiniz ki kavminiz, bir din üzerinde değildir. Onlar doğru yoldan şaşıp İbrahim'in dinini bırakmışlardır. Duymayan, görmeyen fayda ve zarar veremeyen taşlar ne ki, onları tavaf ediyorsunuz? Ey millet, kendiniz için bir din arayın."
Bunun üzerine onlar, yeryüzüne yayılıp İbrahim peygamberin Ha-nif dinini sormaya başladılar. Varaka b. Nevfel ise, Hristiyanhğı seçip kitaplarını okudu. O din hakkında bilgi sahibi oldu.
Osman b. Hüveyris, Bizans imparatoruna gidip Hristiyanlığa girdi. Onun nezdinde makam sahibi oldu.
Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ise, çıkmak istedi ama alıkonup hapsedildi. Bundan sonra bir yolunu bulup yeryüzünde dolaştı, nihayet Cezire mıntıkasında Rakka şehrine ulaştı. Orada âlim bir rahiple karşılaştı. Aradığı şeyi ona anlatınca rahip dedi ki: "Sen öyle

bir din arıyorsun ki, seni ona götürecek bir kimseyi bulamazsın. Ama senin beldende Hanif dinine bağlı bir peygamberin ortaya çıkma zamanı gelmiştir!"
Rahip ona böyle deyince Zeyd b. Ajur b. Nüfeyl, Mekke'ye yönelerek yola çıktı. Yolda iken Lahmiler, ona saldırıp öldürdüler.
Abdullah b. Cahş ise, Hz. Peygamberin bisetine kadar Mekke'de ikamet etti. Sonra Habeşistan'a çıkıp gitti. Orada İslâm'da ayrılıp Hristiyan oldu. Hristiyan bir kimse olaı-ak ölünceye dek orada kaldı.
el-Haraitî, Abbas b. Mirdas'tan rivayet etti İd, o, gündüz bir ağacını aşılamakta iken üzerinde beyaz elbiseli bir süvari bulunar beyaz renkli bir deve kuşu kendisine görünmüş ve şöyle demiş: "Ey Abbas b. Mirdas! Görmedin mi ki sema, bekçilerle muhafaza altına alınıp cinlerin haber çalmalarına mani olundu. Savaş ta başlamak üzeredir. Atlar da yüklerini indirdiler. İyilik ve takva sahibi zat, pazartesiyi salıya bağlayan gece dünyaya geldi. O, asil devenin sahibidir."
Abbas b. Mirdas dedi ki: Bu sözü duyduktan sonra korku içinde geri döndüm. Görüp işittiklerim, beni korkutmuştu. Niha}re putumuzun yanına geldim. Dımar adını verdiğimiz bu putumuza ibadet ederdik. Kendisiyle konuşurduk. Çevresini temizledim. Kendisini öptüm. İçinden bir ses duydum. Sesin sahibi şöyle diyordu:
"Süleym kabilelerinin tamamına deki,
Dımar Öldü, Harem ehli kurtuluşa erip galib oldu.
Peygamber Muhammed'e salattan önce.
Kendisine ibadet edilen Dımar putu hepten yok oldu.
Muhanımed ki, Kureyşlidir, Meryem oğlundan sonra,
Peygamberlik ve hidayet kendisine kaldı, o, doğru yolu gösterir."
Abbas b. Mirdas dedi İd: Oradan da korku içinde ayrıldım. Nihayet kavmime gidip başımdan geçenleri onlara bir bir anlattım Kavmim olan Harise oğullarından 300 kişilik bir heyetle yola çıkıp Medine'ye Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma geldik. Mescide girdiğimizde Rasûlullah (s.a.v.) beni görüp: "Ey Abbas! İslâm'a girişin nasıl oldu?" diye sorduğunda ben, başımdan geçenleri kendisine anlattım. O, buna sevindi. Ben ve kavmim, Müslüman olduk.
Hafiz Ebu Nuaym, Abbas b. Mirdas'm şöyle dediğim rivayet eder: "Benim, İslâm'a girişimin başlangıcı şöyle idi: Baban Mirdas vefat etmek üzere iken, Dımar adındaki putumuzun bakımını bana vasiyet eb-ti. Ben de onu alıp bir eve koydum. Her gün yanına gidip hizmetini ifa ederdim. Hz. Peygamber risaletle ortaya çıktığında, gece yarısı bir ses duydum. Duyduğum ses, beni korkuttu. İmdat dileyerek Damar'a koştum. Baktım ki ses, onun içinden geliyor ve şöyle diyor:
"Süleym kabilelerinin tamamına söyle:
Enis Öldü, Harem halkı yaşadı.
Muhammed'e kitap gelmeden önce,
Kendisine ibadet edilen Dımar putu hepten helak oldu.
Muhammed ki, Kureyşlidir, Meryem oğlundan sonra,
Peygamberlik ve hidayet kendisine kalmıştı, o, doğru yola iletir."
Abbas b. Mirdas dedi ki: Ben, bu olayı insanlardan gizledim. İnsanlar Ahzap'tan döndüklerinde bir ara ben develerimi, Akik taraflarında Zat-Irk denen yerde otlatmakta iken uzanıp uykuya dalmışım. Bir ses duyduğumda etrafima baktım. Bir de ne göreyim: Bir adam, bir deve kuşu üzerinde şöyle diyordu: Salı gecesi ortaya çıkan nur, Benî Anka'nın kardeşlerinin diyarında olup yaık kulaklı devenin sahibidir." O adamın sol tarafında bir ses duydum, sesin sahibi görülmüyor ama şöyle diyordu: "Cinlere ve şeytanlaşmalarına müjde verki binek, yükünü indirdi.Gökler de bekçileri ile korundu."
Abbas b. Mirdas dedi ki: Ürkerek yerimden fırladım ve Muham-med'in peygamber olarak gönderildiğini anladım. Atıma binerek yanına vardım, ona bey'at ettim. Sonra Dımar putunun yanına dönüp onu ateşle yaktım. Tekrar Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma döndüm. Ona şu şiiri okudum:
"Ömrüne yemin olsun İd, ben cahil iken,
Damar'ı, âlemlerin Rabbine ortak koşardım.
Rasûlullah'ı ve çevresindeki Evslileri terkederdim.
Onlar ki, onun yardımcılarıdırlar, onlar,
Zor işlere girişmek için,
Yerin dağlarıyla ovalarını terkeden kimselerdir.
Kulu olduğum Allah'a iman ettim.
Helak olmayı isteyerek gününü geçirip,
Akşamlayan kimselere muhalefet ettim.
Yüzümü bey'at maksadıyla Mekke'ye yönelttim.
Şereflilerin peygamberi olan mübareke bey'at edeceğim.
Bize, İsa'dan sonra hakkı konuşan bir peygamber geldi.
O, hakkı açıkça söyler.
Kur'ân hususunda güvenilirdir, ilk şefaat edendir.
Meleklere cevap verecek ilk peygamberdir.
Çürüyüp kopan İslâm kulplarını, o onaracaktır.

Sağlamlaştırıp, menasiki eski haline döndürecektir.
Ey halkın en hayırlısı, sana yöneldim.
İki dağ arasmdasm, şeref sahibisin.
Develeri üzeıine bindiklerinde de Kureyşülerin en temizisin.
Asırlar boyunca sen, mübarek bir kimse olarak anılacaksın.
Ka'b ve Malik kabileleri intisap ettiklerinde,
Kadınlarla birbirlerine giriştiklerinde seni saf ve temiz görürüz."
el-Haraitî, Muhammed b. Mesleme ailesinden Abdullah b. Mah-mud'un şöyle dediğini rivayet eder: Has'am kabilesinden baz kişilerin şöyle dediğini duydum: İslâm'a girişimizin sebebi şu oldu: Biz, puta tapan kimselerdik. Günün birinde putumuzur yanında iken bir kaç kişi putun yanına geldi. Aralarında bir anlaşmazlık vardı. Onlar, puttan bu ihtilafı çözmesini istiyorlardı. O esnada bir ses onlara şöyle hitap etti:
"Ey gencinden ihtiyarına kadar cüsseli adamlar!
Siz çok akılsız kimselersiniz, puttan hakemlik istiyorsunuz.
Hepiniz uykuda ve şaşkın haldesiniz,
Önümdekini görmüyor musunuz?
Karanlıklarda çevreyi aydınlatan parlak bir nurdur.
Tihame taraflarından çıkmakta ve yalabuklanmaktadır.
O, âlemlerin efendisi peygamberdir.
Küfürden sonra İslâm'ı getirmiştir.
Rahman, ona ikramda bulunmuştur.
İmamdır, Rasûldür, doğru sözlüdür.
Hükümlerini adaletle verendir.
Namaz ve orucu, iyiliği,
Akrabalık bağlarını muhafaza etmeyi emreder.
İnsanları kötülüklerden de nehyeder.
Pisliği, putları ve haramı meneder.
Haşimîlerdendir, hörgüçlerin üzerindedir.
Harem beldesinden peygamberliğini ilan etmiştir."
Bu sesi duyunca, hemen putun yanından ayrılıp yola çıktık. Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelip Müslüman olduk.
el-Haraitî, Temim oğulları kabilesinden Rafi b. Umeyr'in -ki o insanlar arasında hidayet sahibi, cesaretli, geceleyin yola çıkmaktan korkmayan, zorluklara karşı da göğüs geren bir kimse idi. Hidayet sahibi, cesaretli biri olduğu için ona Arapların kara kurdu, adını vermişleidi— şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Ben geceleyin yüksek bir tepe üzerinde yürümekteydim. Uyku bastırdı, devemden inip onu ıhdır-dım. Başımı devenin dizi üzerine koyarak uykuya daldım. Uyumadan önce şu sığınma duasını okudum: Bu vadideki cinlerin büyüğüne sığınırım. Eziyet görmekten veya saldırıya uğramaktan ona sığınıyorum, dedim.
Rüyamda, elinde mızrak bulunan genç bir adamın devemi gözetlemekte olduğunu ve mızrağını devemin boynuna saplamak istediğini gördüm. Korku ile uyandım, sağıma soluma baktım, birşey göremedim. Kendi kendime bunun bir rüya olduğunu söyledim. Sonra tekrar uzanıp uykuya daldım. Yine aynı rüyayı gördüm. Tekrar uyandım. Devemin çevresinde dolaştım, birşey göremedim. Ama devemin sarsıldığını gördüm. Tekrar uzanıp uykuya daldım. Yine aynı rüyayı gördüm. Uyandığımda devem iyice sarsıntı geçirmekte idi. Dönüp baktığımda, rüyada gördüğüm, adamın kendisi orada idi. Elinde mızrak vardı. Yaşlıca bir adam da onu geri itmeye, devemden uzaklaştırmaya çalışıyor ve şöyle diyordu:
"Ey Malik b. Mühelhil b. Disar!
Yavaş ol, abam ve peştemalım sana feda olsun.
Bu insanın devesine sataşma,
Onun yerine benim sığırlardan dilediğini seç,
Hiç ummadığım şeyleri yapıyorsun.
Akrabalığımı ve namus birliğini göz önünde bulundur.
Sen, zehirli mızrakla deveyi vurmak istiyorsun.
Yaptığın bu hareket başarılı olmasın ey Ebe'l-Gaffar.
Eğer utanm as aydım, bütün Cireliler helak olsaydı bile,
Keşfettiğim haberlerimi bilirdin."
Genç adam da, ona şu cevabı verdi:
"Ey Ebe'l-Ayzar, ayıplamaksızm sen,
Bizim adımızı alçaltıp yükseltmek mi istiyorsun?
Geçmişte onların arasında bir efendi yoktu..
Onların seçkinleri, seçkinlerin oğullarıdır.
Var yoluna git ey Müakbir!

Eman veren, ancak Mühelhil b. Disar'dır."
Onlar böyle birbirleriyle mücadele ederlerken üç yaban sığırı geldi. İhtiyar adam, gence dedi ki: "Ey yeğen! şunlardan birini, şu devenin yerine al, götür. Senin olsun."
Genç adam, o sığırlardan birini alarak gitti. İhtiyar adam, bana dönüp şöyle dedi: "Her hangi bir vadiye indiğin ve oranın durumundan korktuğun zaman şöyle de: "Şu vadinin korkularından, Muhammed'in Rabbi olan Allah'a sığınının." Cinlerden herhangi birine sığınma. Artık onların hükmü kalmadı."
Ben de ihtiyara: "Şu Muhammed de kim?" diye sordum. Dedi ki: "Arap bir peygamberdir. Doğulu veya batılı değildir Pazartesi günü peygamber olmuştur."
Onun meskeni nerededir? diye sordum. Hurmahkh Medine'dir, dedi. Sabah ortalık aydınlandığında deveme bindim. Süratle yola koyuldum. Nihayet Medine'ye ulaştım. Rasûlullah (s.a.v.) beni görünce ben daha kendisine birşey anlatmadan o başımdan geçenleri bana anlattı. Beni, İslâm'a davet etti. Ben de Müslüman oldum"[3].
Said b. Cübeyr dedi ki: Biz, şu ayetin o adam hakkında nazil olduğu görüşündeyiz:
"Doğrusu insanlardan bazı kimseler, cinlerden bir takım kimselere sığınırlardı da onların azgınlıklarını artırırlardı." (el-Cinn, 6.)
el-Haraitî, Hz. Ali'nin şöyle dediğini rivayet eder: Bir vadide canavarlardan korktuğun zaman şöyle de: Aslanın şerrinden, Danyal'a ve Cübbe sığınırım.
el-Belevî, İbn Abbas'm cinlerle savaşan Hz. Ali'nin kıssasını anlattığım rivayet etmektedir. Bu rivayete göre Hz. Ali, Cühfe'de Zatü'1-Alem kuyusunda cinlerle çarpışmıştır. Rasûlullah (s.a.v.), kendileri için su getirmesini emrettiğinde Hz. Ali kuyunun yanma gitmiş, ama cinler oradan su almasına engel olmuş, kovasının ipini kesmişlerdi. Hz. Ali de kuyuya inerek onlarla çarpışmıştı. Bu çok uzun bir kıssa ve uydurma bir hikaye olup gerçekle bir ilgisi yoktur. Doğrusunu Allah bilir.
el-Haraitî, Şabi'den rivayet ederek bir adamın ona şöyle dediğini nakleder: Hattab oğlu Ömer hazretlei'inin yanında oturmakta idim. Orada Hz. peygamberin sahabelerinden bir grup ta vardı. Kur'ân'm faziletlerinden söz ediyorlardı. Onlardan biri; Nah sûresinin son kısmının çok faziletli olduğunu söylerken, bir diğeri de Yâsîn sûresinin çok faziletli olduğunu söylemekteydi. Hz. Ali ise şöyle demişti: "Ayete'l-Kürsi'nin faziletinden niye bahsetmiyorsunuz? O yetmiş kelimedir ki, her kelimesinde bereket vardır."
O meclisde Amr b. Ma'di Kerib de vardı. Konuşulanlara cevap vermiyordu, ama sonunda dedi ki: "Besmele'nin faziletinden niye bahsetmiyorsunuz?" Hz. Ömer ona: "Ey Eba Sevr, anlat bize." dedi. Adam, sözüne şöyle devam etti: Cahiliye döneminde bir ara çok acıkmıştım. Atıma binerek çöl yoluna düştüm. Deve kuşu yumurtasından başka birşey bulamadım. Yolda gitmekte iken bîr çadırda yaşlı bir Araba rastladım. Yanında bir cariye vardı. Doğan bir güneşi andınyordu.Yanlarmda birkaç koyunları da vardı. Ona: "Ey anası ağlayası! Esir olarak kendini bana teslim et!" dedim. Başını kaldırıp bana baktı ve şöyle dedi: "Ey delikanlı! Eğer misafir olarak ağırlanmak istiyorsan atından in gel. Eğer yardım istiyorsan sana yardım edelim." Ben de ona: "Kendim esir olarak bana teslim et." deyince şu cevabı verdi:
"Sana ikramı arzettik. Ama sen uğursuz kimseler gibi cahillikten vazgeçmedin. Yalan ve iftira getirdin. Kızımı ve haremimi istiyorsan bilesin ki bu, boynunun kesilmesine sebep olur."
Böyle dedi ve Besmele çekerek üzerime atıldı. Ben de âdeta kendiliğimden onun altına düştüm. Üzerime çöktü: "Seni öldüreyim mi yoksa salıvereyim mi?" dedi. Ben de, beni salıver dedim. Beni salıverdi. Sonra tekrar onunla boğuşmak istedim. Ona: "Ey anası ağlayası! Esir olarak kendini bana teslim et." dedim. Şu cevabı verdi:
"Allah ve Rahman adıyla kurtulduk. Rahim adıyla da seni mağlup ettik. İffetli kimseye, güç ve kuvvetin faydası yok. Biz, bugün savaş için ortaya çıktık."
Böyle dedikten sonra üzerime atıldı. Ben de kendimi onun altına düşmüş gördüm.Üzerime çöktü: "Seni öldüreyim mi yoksa bırakayım mı?" diye sordu. Ben de, beni bırak, dedim. Beni salıverdi.Ben de kaçıp biraz uzaklaştım, ama çok uzağa gitmedim. Sonra kendi kendime şöyle dedim: "Ey Amr! Şu ihtiyar seni yenecek mi? Allah'a andolsun ki, bu durumda yaşamaktansa ölmek, senin için daha hayırlıdır." Tekrar ihtiyarın yanma dönüp kendisine şöyle dedim: "Ey anası ağlayası! Kendini esir olarak bana teslim et." Böyle demem üzerine, Besmele çekerek üzerime atıldı. Ben de kendimi onun altmda buldum.Üzerime çöktü. Bana "Seni öldüreyim mi yoksa bırakayım mı?" diye sordu. Ben de; hayır, beni salıver, dedim. "Heyhat, artık vakit geçti. Ey cariye, bana bir bıçak getir." dedi.Cariye ona bir bıçak getirdi. Bıçakla perçemimi kesti. Araplar, bir adamı mağlup edip de perçemini kestiklerinde onu köle edinmiş olurlar. Ben de bu durumda onun kölesi olup yanında bir süre hizmetçilik yaptım. Sonra bana şöyle dedi: "Ey Amr, benimle birlikte çöle gelmeni istiyorum. Benim senden korkum yoktur. Çünkü ben, Besmeleye güveniyorum."
Onunla birlikte yola çıktık. Sık ağaçlı, korkulu ve tehlikeli bir vadiye geldik. Olanca sesiyle bağırarak Besmele çekti Yuvalarmdaki kuşlar, hep uçup gittiler. Tekrar aynı şiddetli bir sesle Besmele çekti. Bu defa inlerindeki canavarların tamamı kaçışıp gitti. Üçüncü kez yüksek sesle Besmele çektiğinde karşımızda uzun hurma ağacını andıran bir Habeşi'yi bulduk. Efendim bana dedi ki: "Ey Amr! Bununla birbirimize yakm olduğumuz zaman şöyle de: Efendim, Rahman ve Rahim olan Allahın adıyla onu yendi."
İkisi karşı karşıya geldiklerinde ben: "Efendim, Lat ve Uzza sayesinde onu yendi." dedim. Bunun üzerine efendim olan ihtiyar adam, o Habeşi'ye birşey yapamadı. Dönüp yanıma geldi ve bana: "Benim sözüme muhalefet ettiğini biliyorsun değil mi?"

dedi. Ben de: "Evet, sözümden dönecek değilim." dedim. O da: "Habeşi ile karşı karşıya geldiğimizde: Efendim, Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla onu yendi, de." dedi. Ben de, evet, dedim. Karşı karşıya geldiklerini gördüğümde: "Efendim Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla onu yendi." deJim. Efendim olan ihtiyar adam, Habeşliyi yere yıkıp üzerine çöktü Kılıcıyla karnını yardı. Karnından siyah kandil şeklinde birşey çıkardı. Sonra oana: "Ey Amr! bu, onun hile ve desisesidir. Sen, o cariyenin kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu. Ben de, hayır, diye cevap verdim. Dedi ki: "O güzel kadın, Selil el-Cürhümî'nin kızıdır. Ki o da cinlerin seçkinlerindendir. Bunlar, onun aşireti ve amcazadeleridir. Her sene onlardan bir adam benimle çarpışır. Besmele sayesinde Allah, beni ona galib kılar. Şu Ha-beşli adama yaptıklarımı da gördün. Şimdi ben acıktım. Bir şeyler getir de yiyeyim."

Ben de avlanmak için çöle gittiğimde deve kuşu yumurtasından başka birşey bulamadım. Bir yumurta getirdim. Baktım ki adam uyumakta. Başının altında odunsu birşey vardı. Başının aldıntaki o şeyi çektiğimde baktım ki, yedi karış uzunluğunda, bir karış enliğinde bir kılıç,. Kılıçla bacaklarına bir darbe vurdum. Her iki bacağını ayaklarıyla birlikte kopardım. Arkası üstü doğrulup oturdu. Ve şöyle dedi: "Allah seni kahretsin ey gaddar! Sen ne kadar hainmişsin!" Hz. Ömer: "Sonra ne yaptın?" diye sordu Dedim ki: "Kılıcımla onu paramparça etmek için vurdum. O, çok kederlendi. Sonra da şu şiiri okudu:

"Hainlikle Müslüman kardeşini vurdun, tepede, Arapların, Acemlerin atalarında böyle birşey görmedim. Yaptığın iyilikten tiksiniyorsun, Usta ve efendiye yaptığın ne kötü. Şaşıyorum, onu nasıl vurdun sen?

Pişman olmadığın ve suç işlediğin zaman sana nasıl mukabelede bulundu?

O güzel ahlaklıdır, defalarca seni affetti.

Sen de onun, can alıcı noktasına vurdun.

Cahiliye döneminde şirk ve haç ehline yapmadıklarını,

İslâm döneminde yaptığın için seni hesaba çekseydim,

Adaletimden helak edici darbeyi yerdin.

Cezam ile sen mahvolup yok olurdun."

Hz. Ömer: "Sonra cariyenin durumu ne oldu? diye sorunca ben şöyle cevap verdim: "İhtiyar efendimi öldürdükten sonra cariyenin yanma gittim. Beni görünce; ihtiyar ne yaptı? diye sordu Ben de: "Habeşli onu öldürdü." dedim. "Sen, yalan söylüyorsun. Onu hainlik yaparak sen Öldürdün!" dedi. Sonra şu şiiri okudu:

"Ey göz! Hamleci süvari için cömertlik yap.

Bol yaşlar dök.

Ağlamaktan usanma, çünkü zaman sana hiyanet etti.

Hakikat sahibi/vefakar, sabırlı, takvalı.

Ağırbaşlı, yumuşak huylu, düzgün yaratılışlı.

Kimseyi iftihar gününde alıp götürdü.

Yazıklar olsun ki sen hayattasın ey Amr! Ömürler, seni kedei'lere teslim etsin. Hayatıma andolsun ki ona hıyanet etmeseydin. Keskin kılıcı andıran bir arslan olurdun!"

Cariyenin bu sözleri, beni kızdırdı. Onu öldürmek için kılıcımı çekip çadıra girdim. Çadırda herhangi bir kimse göremedim. Hayvanımı sula-dım ve aileme döndüm."

Bu da daha öncekiler gibi inanılması mümkün olmayan bir hikaye hatta bir masaldır.

Öyle anlaşılıyor ki o ihtiyar adam, cinlerdendi. Müslüman olup Kur'ân öğrenmiş bir kimse idi. Öğrendikleri arasında Besmele de vardı. Besmele vasıtasıyla kötülüklerden kendini korumaya çalışıyordu. Bes-mele'ye sığınıyordu.

el-Haraitî, Esma binti Ebu Bekir'in şöyle dediğini rivayet eder: Ona göre Zeyd b. Amr b. Nüfeyl ile Varaka b. Nevfel şöyle demişlerdi: Ebre-he'nin Mekke'den dönmesinden sonra, Necaşi'ye gitmişler. Necaşi'nin yanma vardıklarında onlara şöyle demişti: "Ey Kureyşliler! Aranızda babasının boğazlamak istediği, ama sonunda onun üzerine kur'a çekerek boğazlanmaktan kurtardığı, onun yerine bedel olarak bir çok develer kestiği çocuğun ne yaptığını biliyor musunuz?" Onlar, şu cevabı vermişler: O çocuk büyüyünce Amine binti Vehb adındaki bir kadınla evlendi. Amine'yi hamile halde bırakıp gitti. Necaşi: "Amine'nin doğurup doğurmadığını biliyor musunuz?" diye sorunca, Varaka b. Nevfel şu cevabı vermiş: "Ey hükümdar! Bir gece putlarımızdan birinin yanında uyumakta idim. Biz, o putumuzu tavaf eder, ona ibadet ederdik. Uyku esnasmda onun içinden bir ses duydum. Sesin, görünmeyen sahibi şöyle diyordu: "Peygamber doğdu. Hükümdarlar alçaldı. Sapıklık uzaklaştı, müşriklik yüz çevirip gitti. Bundan sonra o put, yüz üstü yere düştü."

Zeyd b.Amr b. Nüfeyl: "Ey hükümdar, buna benzer bir haber de bende var." deyince hükümdar Necaşi, sen de anlat, dedi. Zeyd, anlatmaya başladı: "Arkadaşımın anlattığı gibi bir gece ben de Amine'nin hamileliğinden bahseden ailemin yanından ayrılıp evden dışarı çıktım. Nihayet Ebu Kubeys dağına vardım. Orada, beni kuşkulandıran bir mes'eleden ötürü yalnız başıma tenhada kalmak istiyordum. Gökten iki yeşil kanatlı bir adamın indiğini, Ebu Kubeys dağı üzerinde durduğunu, sonra Mekke'ye yukarıdan baktığım ve şöyle dediğini gördüm: "Şeytan alçaldı. Putlar geçersiz oldu. Emir doğdu." Sonra yanındaki bir yaygıyı açtı, onu doğu ve batı doğrultusunda serdi. Bunun, semanın altım tamamen kaplayacak şekilde yayıldığını gördüm. Ondan çıkan nur, gözlerimi kamaştırıyordu. Gördüğüm manzara beni korkutmuştu. Gaibden gelen o adam, kanatlarını çırptı, nihayet Ka'be'nin üzerine düştü.

Ondan bir nur çıktı. Onunla Tihame'yi aydınlattı ve: "Nur aydınlandı, baharına kavuştu." dedi. Eliyle de Ka'be'deki putlara

işaret etti, Putlar yüzüstü düştüler." dedi.
Necaşi dedi ki: Sizin bu benim başıma gelenden daha önemli değildir. Kubbeli bir yerde yalnız başıma uyumakta idim. Rüyamda bir boyun ve baş çıkıp şöyle demeye başladı: "Fil ashabına azap indi. Ebabil kuşları, onları balçıktan taşlarla vurdu. Suçlu ve mütecaviz Ebrehe helak oldu. Okuma yazması olmayan Mekkeli, Haremli peygamber doğdu. Ona icabet eden mutlu oldu. Ona icabet etmeyen de bahtsız oldu."
Böyle dedikten sonra tekrar yere girip kayboldu. Ben, seslenmek istedim ama konuşamaz oldum. Ayağa kalkmak istedim, ama kalkamadım. Elimle kubbenin duvarlarına vurdum. Böylece ailem beni duydu, yanıma geldiler. Onlara, topluluğu yanımdan uzaklaştırın, dedim. Uzaklaştırdılar. Sonra dilim ve ayaklarım açıldı."
Hz. Peygamberin mevlidinden bahsederken inşallah kisranm sarayındaki ondört balkonun (şerefe, kule) yıkılış rüyasını görmesinden, Mecûsi ateşinin sönmesinden, Mubezan'm gördüğü rüyadan, kahin Sa-tih'in de bu rüyayı Ebü'l-Mesih'in huzurunda yorumlamasından bahsedeceğiz.
Hafiz Ebu Kasım b. Asakir, "Tarih" adlı eserinde Haris b. Hani b. Mudlic'in hal tercümesinden bahsederken Zeml b. Amr el-Uzerî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Uzre oğulları kabilesinin, Simam adında bir putları vardı. O puta, son derece saygı gösterirlerdi. O put, Beni Hind b. Hiram b. Dabbe b. Abd bin Kebir b. Uzre muhitinde idi. Tarık adında bir hizmetçisi vardı. Kurbanlarını, o putun yanında keserlerdi. Rasûlullah (s.a.v.) zuhur ettiğinde o putun içinden bir ses duyduk. Şöyle diyordu: Ey Beni Hind b. Hiram! Hak ortaya çıktı, Simam helak oldu. İslâmiyet de şirki defetti. Duyduğumuz bu ses karşısında korkuyu paniğe kapıldık. Birkaç gün geçtikten sonra şöyle bir ses duyduk. Putun içinden gelen bu ses şöyle diyordu: Ey Tarık! Ey Tarık! Doğru sözlü peygamber gönderildi. Konuşan bir vahiy ile geldi. Tihame topraklarında hakkı açıklayan biri ortaya çıktı. Ona yardım edenlere selamet, yardım etmeyenlere de nedamet vardır. Artık kıyamete dek sizden ayrılıyor ve ve dalaşıyorum.
Ravi Zeml b. Amr der ki: Bu sözü söyledikten sonra put, yüz üstü yere düştü. Bir deve satın aldım. Kavmimden bir kaç kişiyle birlikte develerimize binip yola çıktık. Peygamber (s.a.v.)'in huzuruna vardık. Ona şöyle bir şiir okudum:
"Ey Allah'ın Rasûlü, devemi sana doğru koşturdum. Onu sert yerlere, bataklık kumlara bastırdım. İnsanların en hayırlısına kuvvetle yardım etmek için seninle aramızda münasebet kurmak için,
Allah'tan başka hiç birşeyin olmadığına şahadet ederim.
Ayaklarım ayakkabımın üzerinde ağırlık meydana getirdiği müddetçe,
Ben, Allah'ın dinine bağlı kalacağım."
Bu şiiri okuduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.v.)'e bey'at edip Müslüman oldum. Puttan duyduğumuz sözleri de ona anlattım. O sözlerin cin sözlerinden olduğunu bize söyledi. Sonra sözünü şöyle sürdürdü: "Ey Arap topluluğu! Ben Allah'ın size, bütün insanlığa gönderdiği elçisiyim. İnsanlığı sadece Allah'a ibadet etmeye, benim de onun kulu ve elçisi olduğumu tasdik etmeye, Beyt'i haccetmeye, senenin onikL ayından birini -ki o da ramazandır- oruçlu geçirmeye davet ediyorum. Bana icabet edene, ağırlanma yeri olarak Cennet vardır. Bana asi olana da, dönülecek yer olan Cehennem ateşi vardır."
Zeml der ki: Müslüman olduk. Rasûlullah bize bir sancak ve şu mealde bir mektup verdi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Rasûlullah Muham-med'ten, Zeml b. Amr'a ve özellikle onunla beraber Müslüman olanlara. Ben, onu kavmine lider olarak gönderdim. Kim Müslüman olursa, Allah ve Rasûlünün tarafmdadır. Kim ki İslâm'a yanaşmazsa ona iki aylık süre ile eman vardır. Buna Ebu Talib oğlu Ali ile Muhammed b. Mesleme el-Ensâri şahid olmuştur."
İbn Asakir, bu rivayetin garip ve tuhaf olduğunu söylemiştir."Meğazi" adlı eserinde Said b. Yahya b. Said el-Ümevi, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Cinlerden olup görünmeyen bir şahıs, Ebu Kubeys dağının üzerinden şöyle seslenmişti:
"Ey Fihr ailesi, Allah görünüşünüzü çirkin kılsın, Akıl ve anlayışınız ne kadar da kıttır. Hamiyetli ve şerefli atalarının dinini ayıpladığında, Ayıplayan kimseye karşı sabırlı olursunuz. Busra cinleri, diğer cinlerle size karşı anlaşma yaptı. Hurmalıkların ve tepelerin adamlarıyla da size karşı ittifak kurdular.
Atların omuz omuza vererek geldikleri günü yalanda göreceksiniz.
Bu kavmi, Harem'de belirli belirsiz yerlerde öldüreceklerdir.
Sizden onurlu, nefsi hür, şerefli bir kimse yok mu?
Ebeveyni ve amcaları şerefli bir kimse yok mu?
Ki ibret olacak bir darbe vursun.
Ki gam ve kederlerle sıkıntıları gidersin!"
îbn Abbas dedi ki: Bu şiir, Mekke halkı arasında dilden dile dolaştı. Rasûlullah (s.a.v.)'da buyurdu M: "Bu, şeytandır. Putların içine girerek
insanlarla konuşuyor. Ona Mis'ar denir. Allah, onu rüsyay edecektir!" Üç gün geçtikten sonra dağda kendisi görülmeyen bir şahıs şöyle diyordu:
"Biz üç günde Mis'ar'ı öldürdük, Çünkü cinleri saptırdı, çirkin âdetler çıkardı. Temiz Peygamberimiz'e küfrettiğinden dolayı, Onu keskin kılıcımla vurdum."
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Bu da, cinlerden olup Semec adındaki bir ifrittir. Bana iman etti. Ben de ona Abdullah adını verdim. Üç günden beri o, Mis'ar adındaki cini takip etmekte olduğunu bana haber verdi." Hz. Ali de: "Allah, bu Semec'in hayrını ve mükafatını versin ya Rasûlallah." dedi.
"Delailü'n-Nübüvve" adlı eserde Ebu Nuaym, Sa'd b. Ubade'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), hicretten

Önce bir iş için beni Hadramut'a gönderdi. Yolda gitmekte iken gecenin bir vaktinde görünmezlerden bir ses duydum. Sesin sahibi şöyle diyordu:
"Ey Eba Amr! Uykusuzluk beni nöbete aldı,
Uyku gitti, uyumak imkansızlaştı.
Çünkü geçip gitmiş ve helak olmuş bir topluluğu andım.
Bütün mahrukatın köşkleri yok olacaktır.
Havuzdan su içenler gibi ölüme gelip gittiler.
Öyle bir havuz ki, ona gelen herkes içecektir.
Geçip yollarına gittiler, ben de arkada kaldım.
Yalnızım, hiç kimse derdime çare olmadı.
Başıboş kaldım, çaremi bulamadım.
Yeni doğan bir bebek bile derdine çare bulurken,
Ben çaresiz kaldım.
insanlar arasında kaldığım müddetçe mahpus gibiyim. ,
Semud kavmi de helak olduğu yerde geceledi.
Ad ve çeşitli milletlerden kuşaklarda...
Tamamı aynıdır, İremliler de yerden biçilir gibi yok oldular."
Görünmeyen bir başka cin ona seslendi ve aralarında şöyle bir konuşma geçti;
- Ey yakışıldı delikanlı! Sendeki gurur ve kibir gitti. Gurur ve kibir artık Zühre yıldızı ile Yesrib arasındadır.
- Ey cılız ve rengi solmuş adam, o kimdir?
- O selam ve esenlik peygamberidir. Sözlerin en hayırlısı olan Kur'ân ile bütün mahlukata gönderilmiştir. Haram beldeden çıkmış, hurmalıklı ve tepeli yerlere risale ti ulaştıracaktır.
- Bu gönderilen peygamber, indirilen kitap ve okur yazarlığı olmayan şerefli kişi kimdir?
- Lüey b. Galip b. Fihr b. Malik b. Nadir b. Kinane soyundan bir adamdır.
- Heyhat! Ben yaşlıyım, artık fırsatı kaçırdım. Onun zamanına ulaşamam. Kendim ile Nadr b. Kinane'nin aynı hedefe attığımız gördüm. Soğuk süt içiyorduk. Soğuk bir gecenin sabahında Devha'dan onu çıkardı. Güneşle beraber doğdu. Güneşle beraber battı. İşittiği şeyler rivayet olunur. Gördüğü şeyler sabit olur. Eğer bu peygamber, onun neslinden ise kılıçlar çekilecek, korku yok olacak, zina ortadan kalkacak, faiz görünmez olacaktır.
- Neler olacağını bana bildir.
- Sıkıntı, hastalık, açlık, kıtlık gidecek. Sadece Huzaalılarda biraz kalacak. Sıkıntı, perişanlık ve imrenilecek karakterler yok olacak, sadece Hazreçliler ile Evsliler de biraz kalacak. Gurur, kibir, koğuculuk, hi-yanet gidecek, sadece Hevazin oğullarında biraz kalacak. Günah ameller, pişman edici fiiller gidecek, sadece Has'amhlarda biraz kalacak.
- Neler olacağını bana bildir.
- İyilik mağlub olduğunda, hür kadın yutulduğunda hicret diyarından çık. Selam yasaklandığında, akrabalık bağları koparıldığında, Haram beldeden çık.
- Neler olacağını bana bildir.
- İşiten kulağın, gören gözün varsa, insanı korkutacak şeyleri sana bildirdim ey İbn Gavt. Sakince uyku uyuyamadım. Sabah da bana gelmedi.
Sonra tıpkı hamile kadın gibi bir çığlık attı. Fecir gitti. Neler olduğuna bakmak için gittim. Bir de baktım M, orada ölü bir kertenkele ile bir yılan var.
Rasûlullah (s.a.v.)'ın. Medine'ye hicret ettiğim ancak bu konuşmadan öğrendim.
Muhammed b. Cafer, Sa'd b. Ubade'nin şöyle dediğini rivayet eder: Akabe gecesinde Rasûlullah (s.a.v.)'a bey'at ettiğimizde ben, bazı ihtiyaçlar için Hadramut'a gittim. İhtiyaçlarımı karşıladıktan sonra dönmek üzere çıktığım yolculuk esnasında bir süre uyudum. Geceleyin duyduğum bir çığlık üzerine korku ve dehşet ile uyandım. Çığlığın sesi şöyle diyordu:
"Ey Eba Amr! Uykusuzluk nöbeti beni devraldı. Uyku gitti, uyumak imkansızlaştı."
Ebu Nuaym, Halid b. Said'in babasından şöyle bir rivayette bulunduğunu nakleder: Teinim ed-Darî'nin şöyle dediğim işittim: "Peygamber (s.a.v.), risaletle görevlendirildiği esnada Şam'da idim. Bazı ihtiyaçlarımı karşılamak için sefere çıktım. Yolda giderken gece olmuştu. Bir vadide idim. Uyuyacağım zaman şöyle dedim: "Bu gece, bu vadinin büyüğünün himayesindeyim."
Uyumak üzere iken görünmezlerden bir ses geldi.Sesin sahibini göremiyordum. O şöyle diyordu: "Sen, Allah'a sığın. Çünkü cinler, hiçbir kimseyi Allah'a karşı himaye edemezler." Ben de ona: "Allah aşkına sen ne söylüyorsun?" diye sorunca o şöyle dedi: "Üm-milerin peygamberi ve Allah'ın elçisi zuhur etti. Hacun denen Mekke semtinde, onun arkasında namaz kıldık. Biz Müslüman olduk ve ona uyduk. Cinlerin tuzakları hükümsüz kaldı. Onlara ateş korları atıldı. Sen, âlemlerin Rabbinin elçisi Muhammed'e git ve Müslüman ol."
Sabah olunca Eyyüp kilisesine gittim. Görüştüğüm rahibe, başımdan geçenleri anlattım. Rahip, bana şöyle dedi: "Sana doğru söylemişler. O, Mekke'de zuhur edecek, Medine'ye hicret edecektir. Peygamberlerin en hayırlısıdır. Ona ilk iman eden sen ol."
Yol hazırlığına başladım. Yola çıktım. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma vardım. Müslüman oldum."

Hatim b. İsmail, Abdullah b. Saide el-Hüzelî'nin, babasının şöyle dediğini rivayet ettiğim nakletmektedir: Biz, Suva adındak putumuzun yanma uyuz hastalığına yakalanmış 200 koyunumuzu getirmiştik. Koyunları, bereketine nail olmaları ve iyileşmeleri için yanma yaklaştırmıştık. Putun içinden bir ses duyduk. Sesin sahibi şöyle diyordu: "Cinlerin tuzakları, hükümsüz kaldı. Bize ateş korları atıldı. Çünkü Ah-med adında bir peygamber geliyor."
Ona, "Allah'a yemin ederim ki sen yalan söylüyorsun, saptın." dedim. Koyunlarımı oradan alıp eve götürdüm. Evde bir adam gördüm. O adam bana, Peygamber (s.a.v.)'in zuhur ettiğini haber verdi."
Ebu Nuaym, Raşid b. Abdi Rabbihî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Suva adındaki put, Mualla da idi. Hüzeylilerle Zafer b. Süleym oğullarından bir grup ona tapardı. Süleym oğulları, Suva'ya takdim edilecek bir hediyeyi, Raşid b. Abdi Rabbihî'ye vererek gönderdiler.
Raşid dedi ki: Suva putuna ulaşmadan önce şafak vakti, bir başka putun yanma vardım. Puttan şöyle bir ses çıktığını duydum: "Hayret, hem de ne kadar hayret! Abdülmuttalib oğullarından bir peygamber çıkmış ki; zinayı, faizi, putlar için kurban kesmeyi haram kılıyor. Gökler, bekçilerle muhafaza edildi. Bize ateş korları atıldı. Hayret, hem de ne kadar hayret!"
Sonra bir başka puttan şöyle bir ses çıktığını duydum: "Daha Önce kendisine ibadet edilen Dımar putu terkedildi. Peygamber Ahmed ortaya çıktı. O, namazı, zekatı, orucu, iyiliği, akrabalık bağlarının korunmasını emrediyor."
Sonra bir başka puttan da şöyle bir ses çıktığını duydum: "Meryem oğlu İsa'dan sonra peygamberlik ve hidayete Kureyşliler-den, doğru yolda bir adam varis oldu. O, peygamberdir. Geçmişteki haberleri veriyor. Bugün ve yarın olacak şeyleri de gerçek olarak bildiriyor."
Şafakla birlikte Suva putunun yanma vardım. İki tilki, onun çevresini yalıyor, ona hediye edilen yiyecekleri yiyor, sonra da dönüp üzerine idrarlarını yapıyorlardı. Bu manzarayı görünce şöyle dedim: "Nasıl olur da bir rabbin üzerine tilkiler idrar yapar! Üzerine tilkilerin idrar yaptığı alçalmıştır!"
Bu durum, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in Mekke'den çıkıp Medine'ye hicret ettiği ve insanların onun şanım duydukları zamanda olmuştu." Bir süre sonra Raşid b. Abdi Rabbihî, köpeğiyle birlikte yola çıkarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelmişti. O zaman Raşid'in adı zalim, köpeğinin adı Raşid idi. Peygamber (s.a.v.) ona: "Senin adın nedir?" diye sorunca; Benim adım Zalim'dir, demişti, "Ya köpeğinin adı nedir?" diye sorunca, adı Raşiddir, demişti. Bunun üzerine Rasûlullah: "Öyleyse senin adın Raşid, köpeğinin adı Zalim olsun." demiş ve tebessüm buyurmuştu.
Raşid, Peygamber (s.a.v.)'e bey'at ederek yanında ikamet etmişti. Sonra Rasûlullah (s.a.v.)'dan Mualla semtindeki düz bir arazinin kendisine verilmesini istemişti. İstediği arazinin uzunluğu üç taş atımlığı kadar, genişliği de bir at koşumu kadardı. Hz. Peygamber, bu araziyi ona verdi. Ayrıca içi su dolu bir kırbada verdi. Kırbanın içine tükürerek şöyle dedi: "Sen, bu suyu sana verilen arazinin üst tarafında boşalt. İhtiyacından fazla olan kısmı, insanlardan esirgeme." Raşid, Hz. Peygamberin tavsiyesini yerine getirdi. Suyu, arazinin üst tarafında boşaltınca akar bir su haline geldi ve o su, bugüne kadar akmaya devam etti. Arsaya hurma ağaçları dikti. Herkes hurmalığa gidip ihtiyacını karşılar, suyundan da içerdi. İnsanlar o suya, "peygamber suyu" dediler. Orada yaşayanlar, gidip o suyla yıkanırlardı. Raşid'in mesafe tayin etmek için attığı taş, binit taşı denen yere kadar vardı. Ertesi günde gidip Suva' putunu kırdı.» Ebu Nuaym, Amr b. Mürre el~Cühenî'nin şöyle dediğini rivayet eder:
"Cahiliye döneminde kavmimden bir cemaatle birlikte hac yolculuğuna çıktık. Mekke'ye vardık. Mekke'de bir gece uyumakta iken Ka'be'den bir nur çıktığını ve o nurun Medine dağlarıyla Yenbu'nun üst tarafındaki Eş'ari Cüheyne dağlarını aydınlattığını gördüm. Nurun içinden bir ses duydum. Sesin sahibi şöyle diyordu: "Karanlıklar açıldı. Işık parladı. Son peygamber gönderildi."
Sonra başka bir ışık zuhur etti. Hire köşklerini ve kisra sarayını aydınlatıp gösterdi. O ışığın ve nurun içinden bir ses duyuldu. Sesin sahibi şöyle diyordu: "İslâmiyet zuhur etti. Putlar kırıldı. Akrabalık bağları birleştirildi."
Ben de korku içinde uyanıp arkadaşlarıma: "Vallahi, Kureyş'in bu kabilesinin başına bir hadise gelecek." dedim ve gördüklerimi onlara anlattım. Memleketimize vardığımızda, adamın biri yanımıza gelerek: "Ahmed adında biri, peygamber olarak ortaya çıktı." dedi. Ben de, Hz. Peygamber'in yanına giderek gördüklerimi kendisine anlattım. Buyurdu ki: "Ey Amr b Mürre! Ben, bütün kullara peygamber olarak gönderilmişim. Onları, İslâm'a davet ediyorum. Kan akıtmamalarını, akrabalık bağlarım kuvvetlendirmelerini, Allah'a ibadet etmelerini, putları terk etmelerini, Beyt'i haccetmelerini, oniki aydan biri olan ramazan ayını oruçlu geçirmelerini emrediyorum. Bu emrime icabet edene Cennet vardır. İsyan edene de ateş vardır. Ey Amr b. Mürre, iman et ki Allah da seni Cehennem ateşinden emin kılsın."
Ben de şöyle dedim: "Bir çok kavmin hoşuna gitmese de Allah'tan başka ilah olmadığına, senin de Allah'ın elçisi ve Rasûlü olduğuna tanıklık ederim. Getirmiş olduğun helal, haram her şeye iman ettim." Daha sonra ona bazı beyitler okudum. Bizim bir putumuz vardı. Babam ona hizmet ederdi. Varıp o putu kırdım. Sonra Peygamber'in yanına dönüp geldim ve şöyle dedim:
"Şahadet ederim ki Allah haktır ve ben,
Taştan yapılma tanrıları, ilk terk edenim.
Hicret için paçaları sıvadım.
Düz ve tepeli yolları aşıp sana geldim.
Ki insanlar arasında hem kendisi hem babası en hayırlı olana,
Gök yolları üzerinde taht kuran hükümdarın elçisine,
Arkadaşlık edeyim."

Hz. Peygamber (s.a.v.) bana: "Merhaba sana ey Amr b. Mürre!" dedi. Ben de: "Ya Rasûlallah, anam babam sana feda olsun Beni kavmime gönder. Belki Cenâb-ı Allah, seninle bize lütufta bulunduğu gibi, benimle de onlara lütufta bulunur ve hidayeti nasib eder." dedim. Bunun üzerine Allah elçisi, beni kavmime gönderdi. Gönderirken de şu öğütleri verdi:
"Doğru sözlü ol. Kaba, mütekebbir ve kıskanç olma." Kavmime gittim. Onlara şöyle dedim: "Ey Rifaa ve Cüheyne oğulları Doğrusu ben, Rasûlullah'ın size gönderdiği elçisiyim. Sizi, Cennet'e davet ediyor ve ateşten sakındırıyorum. Kan akıtmamanızı akrabalık bağlarını kuvvetlendirmenizi, Allah'a ibadet etmenizi, putları bırakmanızı, Beyt'i haccetmenizi, senenin oniki ayından biri olan ramazan ayını oruçlu geçirmenizi size tavsiye ediyorum. Bu tavsiyeme uyana Cennet vardır. Karşı gelene de ateş vardır. Ey Cüheyne topluluğu! Doğrusu -ki kendisine hamdolsun- Allah, sizi kullarının seçkinleri kıldı. Cahiliye döneminde başkalarına hoş gösterdiği zinakarlığı, size hoş göstermedi. O zaman insanlar, iki kız kardeşi, aynı kişinin nikahında bir arada tutuyorlardı. Kişi, babasının karısına, koca oluyordu. Haram aylarda savaşıyordu. Siz, Allah katından gönderilen ve Lüey b Galip soyundan olan peygambere icabet edin ki, dünya şerefine ve ahi-ret ikramına kavuşasımz. Koşun, koşun, acele edin ki Allah katında fazilet sahibi olasınız."
Amr b. Mürre'nin bu çağrısına (davetine), bir adam dışında bütün kavmi icabet etti. İcabet etmeyen adam kalkıp şöyle dedi: "Ey Amr b. Mürre! Allah senin hayatım acılaştırsm. Şu Tihame'den çıkan KureyşİI adamın bizi davet ettiği şeye icabet ederek atalarımızın dinine muhalefet etmemizi, bu sebeple topluluğumuzu dağıtıp tanrılarımızı terketmemizi mi bize emrediyorsun? Hayır, bu çağrıya kalbimizi açmaz ve değer vermeyiz." Böyle dedikten sonra şu şiiri okudu:
"Mürre oğlu bir söz söyledi ki, O söz, iyilik isteyenlerinkine benzemiyor. Aradan zaman geçse de o söz ve fiillerin,
Günün birinde rüzgarlarca geçmiş büyüklere ulaştırılacağını sanıyorum.
Bu sözlere kulak verenler, asla kurtuluşa eremezler."
Amr b. Mürre dedi ki: "İçimizden hangimiz yalancı ise, Cenâb-ı Allah onun hayatını acılı kılsın, dilini lal (konuşamaz) etsin gözünü de kör etsin."
Amr b. Mürre dedi ki: "Allah'a andolsun ki, ölmeden önce onun dili koptu. Yediği yemeğin tadını alamıyor, gözleri göremiyor ve konuşamı-yordu."
Amr b. Mürre ile Müslüman olan kavmi, birlikte Peygamber (s.a.v.)'in yanma geldiler. Hz. Peygamber, onlara hoş geldiniz, diyerek ikramda bulundu. Şu mealde bir mektup yazarak kendilerine verdi:
"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.
Bu, Allah'ın peygamberinin dili ile yazılmış doğru ve gerçeği açıklayan bir mektuptur. Amr b. Mürre el-Cühenî ile birlikte Cüheyne b. Zeyd kabilesine derim ki: Yerin vadileriyle ovalan, tepeleri ve sırtları size aittir. Oraların bitkileri ve nebatları ile yararlanıp hayvanlarınızı otlatır, suyunu da içersiniz. Buna karşılık beşte bir verir, beş vakit namazınızı kılarsınız. Develerle sığırlar bir arada bulunduğunda iki koyun, ayrı ayrı bulunduklannda da birer koyun verirsiniz. Kendi yiyeceği için azık biriktirenin zekat vermesi gerekmez. Doru, alımlı atlar için de
zekat yoktur." Bu mektubu Kays b. Şemmas yazmış olup yanında da şa-hid olarak bazı Müslümanlar hazır bulunmuşlardı. Bu mektup yazıldığında Amr b. Mürre şu şiiri okumuştu:
"Görmedin mi ki Allah dinini izhar etti,
Amir'e Kur'ân'm burhanım açıkladı.
O, Rahman'dan bir kitaptır, biz ve geçmişlerimiz için.
Bir nurdur, köydeki, kentteki herkes için,
Yeryüzünde yürüyen her canlının hayrınadır.
Körler birbirine karıştığında da, mahlukatın en faziletlisidir.
Düşman batınları, geyik ve hatıralarda parçalandığında,
Biz Rasûlullah'a itaat ettik.
Biz, çevresinde şerefin yükseldiği bir kabileyiz.
Savaşta büyüklerin başı alındığında,
Biz Harb oğulları, uzun ellerimizle,
Bahadırların elindeki kesici kılıçlarla onların başlarını alırız.
Ensâr'm, uzun mızrak ve kesici kılıçlarla,
Emirlerinin çevresini kuşatıp koruduklarını görürsün.
Savaş, her büyüğün çevresinde döndüğünde,
Savaş tekerleği, kükremiş aslanların çevresinde döndüğünde,
Çiçekler arasındaki dolunay gibi rengi ve yüzü parlar."
Ebu Osman Said b. Yahya el-Ümevî, "Meğazi" adlı eserinde Cühey-neli bir ihtiyarın şöyle dediğini nakleder: "Bir adamımız ağır şekilde hastalandı. Ölmek üzereydi. Öyleki mezarını kazdık, teçhiz ve tekfin hazırlığına başladık. Bayıldı, sonra gözlerini açıp ayıldı ve: "Mezarımı kazdınız mı?" diye sordu. Çevresindekiler de evet, deyince o, amcası oğlu Fusalin ne yapmakta olduğunu sordu. Az önce oraya gelip kendisinin' durumunu sorduğunu ve kendisinin de iyi olduğunu söylediler. Hasta adam dedi ki: Neredeyse o, benim mezarıma girecektir. Çünkü ben, baygın iken yamma birisi gelip şöyle dedi: "Ağla ey Hübel, görmezmisin ki mezarın kazılmış, annen de ağlamak üzere. Yani sen ölmek üzeresin? Seni bu mezardan kurtarsak, mezarını

kaya parçalarıyla doldursak, sonra da amcan oğlu Fusali buraya gömsek, Rabbine şükredip namaz kılar ve müşriklerin, sapıkların dinini bırakır mısın?" Ben de evet, dedim. Bana: "Kalk artık iyileştin, şifa buldun." dedi.
O hasta adam iyileşti. Amcası oğlu Fusal öldü. Onun hazır mezarına defnedildi.
Cüheynî dedi ki: O hasta adamımızın iyileştiğini, daha sonra namaza başladığını, putlara küfrettiğini, onlara hakaret ettiğini gözlerimle gördüm."
el-Ümevî, Abdullah'ın şöyle dediğini de rivayet eder: Bir ara Hattab oğlu Ömer, cinlerden bahseden kimselerin oturduğu bir mecliste bulunuyordu. Harim b. Fatik el-Esedî: "Ey Ömer! islâm'a girişimin nasıl olduğunu şana anlatayım mı?" diye sorunca Hz.Ömer, anlat, dedi. Harim anlatmaya başlayıp şöyle dedi: Günün birinde develerimi otlatmaya çıkmıştım. İnişli çıkışlı yollardan gidiyordum. Nihayet Ebreku 1-Azzaf denen yere vardım[4]. Bineğimi çöktürdüm. Ve: "Şu beldenin büyüğüne sığındım. Şu vadinin reisine sığındım." dedim. Bir de baktım ki görünmezlerden bir ses bana şöyle diyor:
'Yazıklar olsun sana. Celal, şeref, üstünlük ve fazilet sahibi olan Allah'a sığın. Sonra Enfâl sûresinden bazı ayetler oku ve Allah'ı birle. Başka şeye aldırış etme."
Bu ses karşısında korkup paniğe kapıldım. Sonra kendi kendime biraz düşündüm ve şöyle dedim:
"Ey görünmeyen ve konuşan adam! Sen ne diyorsun? Sendeki irşad mıdır, yoksa saptırma mıdır? Allah, seni hidayete erdirsin. Çare nedir? Onu söyle."
Görünmez adam şöyle dedi:
"İşte bu, hayırlar sahibi Rasûlullah'tır. Medine'dedir. İnsanları kurtuluşa davet ediyor. İyiliği ve namazı emrediyor. İnsanları kötülüklerden menediyor."Ben de o peygambere hemen gidip iman etmeye yemin ettim. Ayağımı bineğimin üzengisine koyup şöyle dedim:
"Bana doğru yolu göster, bana doğru yolu göster, hidayet eyle, Yaşadığın müddetçe aç kalma, çıplak olma. Ebediyyen efendimiz ol.
Bize getirdiğin hayrı esirgeme. Yaşadığın müddetçe cinleri bundan mahrum kılma."
Ben yolculuğa çıkmak üzere iken, o görünmez kişi şöyle dedi:
"Allah seninle olsun, yolculuğunu başa çıkarsın. Sevabın büyük, bedenin afiyette olsun. Ona iman et, hakkını ve sevabını Rabbim versin, Ona güç ve destek ver ki, Allah da sana destek versin."
O görünmez adama: "Allah sana afiyet versin, sen kim isen bana söyle ki yanma vardığımda seni Rasûlullah'a anlatayım." dedim. O da: "Ben Melik b. Melikim. Hz. PeygamberinNasibeyn cinleri üzerindeki yetkilisiyim. Develerinden korkma. Ben onları Allah'ın izniyle ailene teslim ederim." dedi. Ben de yolculuğa çıktım. Nihayet bir cuma günü Medine'ye vardım. İnsanlar, mescide gidiyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), minberdeydi. Dolunay gibi parlıyor, insanlara hitapta bulunuyor, hutbe okuyordu. Mescidin kapısında bir yerlere oturayım, namaz kılıncaya kadar bekliyeyini, sonra Rasûlullah'm yanma girip Müslüman olayım ve İslâmiyet'imi ona anlatayım, dedim. Kapı ağzına çöktüğümde, Ebu Zerr yanıma gelip: "Merhaba hoşgeldin. Müslüman oluşuna dair haber bize ulaştı. İçeri girip namaz kıl." dedi. Ben de öyle yaptım. Sonra Rasûhıllah (s.a.v.)'m yanma girdim. Müslüman olduğumu, o bana haber verdi. Ben de, Elhamdülillah dedim. O buyurdu ki: "O arkadaşın sana verdiği sözü yerine getirdi. O, sözünü yerine getirmeye ehil bir kimsedir. Develerini, ailene teslim etti."
Taberanî, Harim b. Fatik'in hayat hikayesini "Mucemul-Kebir" adlı eserinde anlatırken, Harim'in, Hz. Ömer'e şöyle dediğini rivayet eder: "Ey Müminlerin emiri! İslâm'a girişimin başlangıcını sana anlatayım mı?" Hz.Ömer de evet, anlat, deyince o başından geçenleri anlatmış, yalnız Harim'in şöyle dediğini Taberanî nakletmiştir: "Ebu Bekir es-Sıddık ısrar etti ve mutlaka mescide girmemi söyledi. Benim Müslüman olduğumdan haberleri olduğunu bildirdi ise de ben; güzelce temizlenmesini bilemem, sen bana öğret, dedim. Gerekli temizliği yaptıktan sonra mescide girdim. Rasûlullah (s.a.v.)'m dolunay gibi parıl parıl parladı-ğını gördüm. O şöyle diyordu:
"Bir Müslüman abdest alıp, abdestini güzelce tamamlar, sonra ölçülerine riayet edip, şuurlu bir şekilde namazını kılarsa, mutlaka Cen-net'e girer."
Ben, bunları anlattıktan sonra Hz. Ömer bana:' "Bu anlattıklarını isbatlayacak bir delil getir, yoksa seni cezalandırırız." dedi. Kureyşlile-rin yaşlısı Osman b. Affan hazretleri benim lehimde şahidlik yaptı. Hz.Ömer de onun şahidliğini kabul etti.
Ebu Nuaym, Abdullah b. Deylemî'nin şöyle dediğini rivayet eder: Adamın biri, İbn Abbas'a gelerek şöyle dedi: "Duyduğumuza göre sen, Satih'ten söz ediyor ve Cenâb-ı Allah'ın onu, hiçbir insana benzemeyecek bir şekilde yarattığını söylüyormuşsun Öyle mi?" Abdullah ibn Ab-bas ta, evet, diye cevab verince o adam konuşmasını şöyle sürdürmüş:
"Evet, Cenâb-ı Allah Gassanh Satıh'i, kasap kütüğü üzerindeki bir et parçası şeklinde yaratmıştır. Onda, ne kemik ne de sinir vardı. Sadece kafatası ile elleri vardı. Bir bezin dürülüşü gibi ayaklarından omuzlarına kadar katlanıp durulurdu. Onda, dilinden başka hareket eden bir organ yoktu. Mekke'ye gelmek istediğinde bir kütük üzerine konularak getirildi. Dört Kureyşli, onun yanma geldi. Bu dört kişi; Abdumenaf b. Kuseyy'm oğulları Abdu'ş-Şems, Haşim, Fihr oğlu Ahves ve Ukayl b.Ebi Vakkas idiler. Kendi neseblerinden başka bir nesebe intisap ederek, "Bizler, Cumahİı kimseler olup sana geldik, senin buraya gelişini haber aldık. Bu sebeple yanma gelmek, seni ziyaret etmek, bizim için görev oldu." dediler.
Ukayl, ona bir Hind kılıcı ile Rüdeyne süngüsü hediye etti. Bunları Beyt-i Haram'm kapısı üzerine koydu ki Satih'in onları görüp göremediğini anlasınlar. Satih: "Ey Ukayl, elini bana uzat." dedi. Ukayl elini ona uzatınca Satih: "Ey Ukayl! Gizlilikleri bilene, günahları bağışlayana, ahdini yerine getirene, inşa edilmiş olan şu Kabe'ye yemin olsun ki, sen bana Hind kılıcı ile

Rüdeyne süngüsü getirip hediye ettin. Öyle değil mi?" deyince onlar: "Doğru söyledin ey Satih." dediler.
Satih dedi ki: "Alemlerim sevinç iledir. Ebem kuşağına ve diğer sevinçlere yemin olsun. Tokatlanıp yüz üstü düşene, hurma ağacına, yaş ve kuru hurmasına yemin olsun ki, karga nereye uğrasa, orada bereket vardır. Bilesiniz ki, sizler Cumahİı değilsiniz. Soyunuz Kureyş'tendir." Onlar dediler ki: "Ey Satih, doğru söyledin. Biz, Beyt-i Haram ahalisi-yiz. Alimliğini duyar duymaz ziyaret için yanma geldik. Bu zamanımızda ve bu zamandan sonra neler olacağını bize bildir. Belki bu hususta, senin bilgin vardır."
Satih dedi ki: "İşte şimdi doğru söylediniz. Benden ve Allah'ın bana verdiği ilhamdan haber ahn. Ey Arap topluluğu, siz ihtiyarlama dönemindesiniz. Acemlerle aynı görüştensiniz. Sizde ilim ve anlayış yoktur ama sizden sonra anlayışlı kimseler doğacak, onlar çeşitli ilimleri talep edecekler, putları kıracaklar, yaya ulaşacaklar, Acemleri öldürecekler ve ganimetleri talep edeceklerdir."
"Ey Satih, bunları nereden biliyorsun?" diye sordular. Dedi ki: "Rükünleri olan Beyt'e, güvenlik yeri olan Ka'be'ye ve sakinleri bulunan Harem'e andolsun İd, sizden sonra bazı gençler ortaya çıkacak, onlar putları kıracaklar, şeytana ibadeti reddedecekler, Rahmanı birleyecekler, Allah'ın dinini yayacaklar, binaları şereflendirecekler, gençlerden bilgi soracaklar."
"Ey Satih, bunlar kimin neslindendirler?" diye sordular.
Satih dedi ki: "Şereflilerin en şereflisine, eşrafa bilgi verene, kum çöllerim harekete geçirene, zayıflara kat kat verene andolsun ki, Abdu'ş-Şems ile Abdumenaf oğullarından binlercesi çıkacak, aralarında ihtilaf doğacak."
Dediler ki: Eyvah bu ne kötü şey Satih. Haklarında bize bilgi verdiğin kimseler hangi beldeden çıkacaklar?
Dedi M: "Baki ve ebedi olana, emrini yerine getirip sonsuza dek varolana andolsun ki, bu beldeden, doğru yolu gösteren bir genç çıkacaktır. Yeğus putunu ve düzenbazlığı reddedecektir. Allah'tan başkasına ibadetten uzak duracaktır. Sadece bir tek Rabbe kulluk edecektir. Sonra Allah, onu övülmüş olarak bu dünyadan alacaktır. Yeryüzünde aranacak, kıymeti semada takdir edilecektir. Kendisinden sonra halifeliğe Sıddık geçecektir. O hüküm verirken, doğru verecektir. Hakları verirken de ifrat ve tefritten sakınacaktır. Ondan sonra da halifeliğe sapıklıktan uzak, şirkten arınmış, tecrübeli, celadetli ve zarif bir kimse geçecektir. O, kaba sözleri terk edecektir. Misafiri ağırlayacak, İslâmiyet'i sağlam temeller üzerine oturtacaktır.
Ondan sonra yerine tecrübeli bir kimse geçecektir ki, onun davet ettiği şeylere, insanlaıı davet edecektir. Ama başına anarşistler toplanıp, intikam hırsı ve öfke ile onu öldüreceklerdir. O, yaşlı halde iken hile ile öldürülecektir. O sebeble de hatip bazı kimseler, ayaklanacaklar, daha sonra onun yerine yardımcı geçecektir. O yardımcı, görevi sürdürecektir. Doğru görüşlerle çirkin görüşler birbirine karışacak, yeryüzünde askerler zuhur edecektir. Onun yerine daha sonra oğlu geçecek, askerleri toplayacak ve övgüsü azalacak, mal alıp yalnız başına yiyecektir. Kendisinden sonra gelenlerle serveti bollaştıracaklardır. Ondan sonra bir kaç hükümdar idareye geçecektir. Şüphesiz ki onlarda kan akıtılacaktır. Onlardan sonra fakir bir kimse başa geçip onları bir bez gibi dürecektir. Ondan sonra biri, başa geçecek, hakkı yerine getirecek, şehirlerde kanunu uygulayacaktır. Yerleri görülmemiş bir şekilde fethedecektir. Ondan sonra kısa boylu biri, idareyi ele alacak, sırtında da alamet vardır. Kazasız belasız ölecektir. Ondan sonra bakir biri, az bir müddetle idareyi elinde tutacaktır. Memleketin düzeni bozulacaktır. Onun yerine geçen kardeşi de aynı düzeni devam ettirecektir. Malları ve minberleri elinde tutmaya özen gösterecektir. Ondan sonra dünyalık ve çeşitli nimetlere sahip olan cesaretli biri, idareyi ele geçirecektir. Erkanı ve akrabalarıyla istişare yapacaktır. Ama ona karşı ayaklanıp onu hilafetten hal edecekler, mülkünü elinden alıp öldüreceklerdir.
Ondan sonra yerine yedincisi, idareyi ele geçirecektir. Ama hükümdarlığı zayi edecek, herşeyi kendi haline bırakacaktır. Memleketindeki oğulları toplu olarak bir arada bulunup çirkin kimseler olacaklardır. İşte o esnada memlekette her çıplak kişi, idareyi ele geçirmeye tamah gösterecektir. Yardıma ve himmete muhtaç olanlar, onun işini ele geçireceklerdir. Şam da Kahtanlılarla, Nizarlılar karşı karşıya geldiklerinde onları barıştıracaktır. O gün, Yemen ikiye bölünecek, bir kısmı meşveret ehli olacak, bir kısmı da terk edilecektir. O zaman yere çöken buluttan, eli ayağı bağlı esirden başka birşey göremiyeceksin. Bağlı esirler, atlarla kılıçlar arasında bulunacaktır. O esnada evler yıkılacak, dullar soyulacak, rahim-lerdeki çocuklar düşecek, zelzele görülecek, halifeliğe Vail talip olacaktır. Nizarlılar kızacak, kölelerle şerli kimseler yaklaşacak, seçkin ve iyi kimseler uzaklaşacak, fiyatlar aşırı derecede yükselecek, onlai'dan her canlı kimse öldürülecek, sonra da hendeklere atılacaktır. Orası ağaçlı, otlu bir yer olup, nehirler akar. Onları, günün ilk saatlerinde mağlubiyete uğratırlar. Seçkin kimseler ortaya çıkar, galip gelir, uyku ve yerleşme onlara fayda vermez. Nihayet bir şehire girerler. Orada kaza ve kader onları yakalar. Okçular gelir, piyadeler telef olur. Savaşçıları öldürmek, hamiyet sahiplerini esir almak, aşırı gidenleri helak etmek için okçular gelirler. Orada suların en yükseğine ulaşılır. Sonra din bozulur, işler alt üst olur. Zebur, inkar edilir. Köprüler atılır. Ancak denizlerin adalarında bulunan kimseler, bu beladan kurtulur. Dostlar yok olur. Bedeviler ortaya çıkar. Zorlu zamanda günah, şüphe ve fisk ehli kimseleri, onlardan kınayacak kimse yoktur. Eğer o kavmin utanması olma-' saydı, ölümünde faydası olsaydı, bu böyle olmazdı."
Ey Satih, sonra ne olacak? diye sordular.
Dediki: "Sonra Yemen halkından hilekar bir adan ortaya çıkacak, Allah, onun başına fitneleri gönderecek."
Bu, garip bir rivayettir. Garipliğinden ve içerdiği fitne ve savaş menkıbelerinden ötürü bunu buraya dercettik.
Önceki sayfalarda kahin Satih ile Yemen hükümdarı Rebia b. Nasr arasında geçen konuşmayı ve Hz. Peygamberin geleceğini ona müjdele-yişini anlatmıştık. Aynı şekilde Sasani hükümdarının, Peygamber Efendimiz'in doğduğu gecede -ki o getirdiği

şeriat ve diğer dinleri yürürlükten kaldırmıştı- sarayının sarsılması, Mecusi ateşinin sönmesi ve Mubezan'ın rüya görmesi üzerine kız kardeşinin oğlu Abdu'l-Mesih'i, Satih'e göndermesi ve ikisi arasında geçen konuşmaları da daha önce nakletmiştik. [5]

---

[1] Allah kendilerine rahmet etsin. Öncekiler, halk arasında kabul ve revaç bulan gaybi şeylere pek önem verirlerdi. Ama o gaybi şeyler, bu kadar önemli de değillerdi. Bunların bilimsel açıdan bir açıklama ve ağırlıkları da yoktu. Çünkü bu gibi gaybi şeylerde, uydurmalara ve tahayyüllere geniş bir alan bırakılmaktaydı. Bundan daha da önemlisi şu ki, İslamiyet, kendi gerçekliğini ispatlamak için hayatın realitelerine ve tarihin şahadetine dayanır. Kendi sağlamlığını ve peygamberinin doğruluğunu isbatlamak için, cinlerin gaybî haberlerine (!) veya kahinlerin görüşlerine ihtiyaç duymaz. Özellikle İslâmiyet, kehaneti iptal edip ortadan kaldırmıştır. Şu halde nasıl olur da kendi gerçekliğini İsbatlamak için kahinlerin sözlerini veya putlardan duyulan (!) sözleri delil olarak ileri sürer?

[2] Buharî, Menakibül-Ensâr, 35.

[3] Bu olayın doğruluğuna dair herhangi birşey yoktur. Gerçekte bu, Arapların cinlerle ilgili uydurdukları masallardan başka bîrşey değildir.

[4] Ebrekü'l-Azzaf: Basra-Medine arasındaki yolda bulunan ve Esed oğullanna ait olan bir sudur.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 2/513-547.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

EL BİDAYE VE'N NİHAYE

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.)'İN HAYATI

(ES-SİYRETU'N-NEBEVİYYE)

BÜYÜK İSLAM TARİHİ

İBN KESÎR

Çelik YAYINEVİ

VEN-NİHÂYE
- **Sunuş**
- **İbn Kesir Ve Tarihî**
- **İbn Kesır'in Hayatı**
- **İbn Kesîr'in Eserleri**
- **Müellifin Önsözü**
- **Fasıl**
- **Fasıl**
- **Levh-Î Mahfuz**
- **Göklerle Yerin Ve Bu İkisî Arasındaki Şeylerin Yaratılışlarına Daîr Ayet Ve Hadîsler**
- **Yedi Kat Yerin Yaratılması Île İlgili Ayet Ve Hadisler**
- **Denizler Ve Nehirler**
- **Fasıl**

VEN-NİHÂYE

Sunuş

Kuruluşumuzdan bugüne kadar okuyucularımıza temel ve kaynak eserler sunduk.
Bunlar arasında 6 ciltlik (4000 safya) Mecmau't-Tefâsir, 23 ciltlik (23000 sayfa) Kütüb-ü Sitte ve Şerhleri, 8 ciltlik (4300 sayfa) Mu'cemu'l-Müfehres lil Hadis, 10 ciltlik (6500 sayfa) el-Mebsut gibi İslâm ilimlerinin temeli olan tefsir, hadis, fıkıh ilmine dair eserlerin Arapça metinleri; 5 ciltlik (3785 sayfa) Şakaik-i Nu'maniye ve Zeyilleri, Kâmus-i Türkî (1590 sayfa) Lügat-x Naci (976 sayfa), Redhause Sözlüğü (2239 sayfa) gibi eserlerin Osmanlıca asıllarının tıpkı basımlarım; Prof.Dr Abdur-rahman Cezîrî başkanlığında seçkin Mısır ulemasından oluşan bir komisyonun hazırladığı 8 ciltlik (3720 sayfa) "Dört Mezhebe Göre İslâm Fıkhı", Asr-ı Saadet'ten günümüze kadar yaşamış bütün müfessirlerin görüşlerini ihtiva eden ve dilimizde yazılmış tefsirlerin en büyüğü olan 16 ciltlik (10000 sayfa) "Hadislerle Kur'ân-ı Kerîm Tefsiri İbn Kesîr" ile klasik ve çağdaş düşünürlerimizin 40'm üzerinde gerek telif gerekse tercüme Türkçe eseri de bulunmaktadır.
Şimdi de siz değerli okuyucularımıza büyük İslâm âlimi müfessir, muhaddis ve müverrih (tarihçi) unvanları ile tanınan İbn Kesîr'in "el-Bidâye ve'n-Nihâye" isimli tarihini, "Büyük İslâm Tarihi" adıyla sunmanın mutluluğunu yaşıyoruz.
Tarihçi İbn Kesîr, "Büyük İslâm Tarihi" adıyla sunduğumuz bu eserinde, olayları tarih sırasına göre (kronolojik olarak) işlemekte, sırası ile kainatın yaratılışından başlayarak Hz. Muhammed'e kadar bilinen bütün peygamberlerin hayat hikayeleri, Asr-ı Saadet ve Hulefa-i Raşidin dönemleri ile Emeviler, Abbasiler, Endülüs Emevileri, Fatimîler, Eyyûbîler, Memlûkler ve Selçuklular gibi İslâm devletlerinin siyasi, kültürel ve ekonomik hayatlarını akıcı bir üslûpla bize aktarmaktadır.
Tarih ilmine yeni bir metod getirerek olayları anlatırken okuyucunun tarihi hadiseleri doğru değerlendirmesini temin etmek için doğru-jugundan emin olmadığı rivayetleri de kitabına almakla birlikte onların bir kısmının garip, israiliyyat ve kabul edilemez rivayetler olduklarını belirtmektedir. Böylece okuyucunun tarihi olayları yanlış değerlendirip yanlış ders çıkarmasına ve yanlış yorumlara gitmesine mani olmaktadır.
İbn Kesîr'in "el-Bidâye ve'n-Nihâye" isimli eseri, bu vasıflarından dolayı tarih sahasında çok önemli bir eser olup günümüzden yaklaşık 700 yıl önce kaleme alınmasına rağmen bu gün hâlâ en önemli tarih kaynağı sayılmakta, İslâm dünyasında en çok okunan tarih eseri olma özelliğini hâlâ muhafaza etmektedir. Biz böyle bir eserin Türkçesini okuyucumuza sunmakla çok büyük bir hizmeti ifâ ettiğimiz inancını taşımaktayız.
14 normal, 1 şahıs ve yer isimleri indexsi cildinden oluşan, toplam 15 ciltlik bu kıymetli eserin dizgisi, tertibi, baskısı ve cildinin hazırlanması sırasında hiçbir masraftan çekinmedik. Türkiye'de yapılabileceğin en iyisini yapmaya çalıştık.
Burada eseri Türkçeye kazandıran sayın-Mehmet KESKİN-beye, kıymetli vakitlerini esirgemeyerek eseri redakte eden M.Ü İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ziya KAZICI beye, tashih ve tertip sırasında bize yardıma olan Mehmet IRMAK beye, eserin tercüme ve yayım esnasında her türlü fedakarlığı göstenen Çağrı Yayınları çalışanlarına teşekkürü bir borç bilir, bunun gibi yeni kaynak eserleri insanlığın hizmetine sunmayı bize nasip etmesini Cenâb-ı Allah'tan niyaz ederiz.

Şaban KURT[1]

İbn Kesir Ve Tarihî

İslâm dünyasının yetiştirdiği büyük âlimlerden biri olan îmadu'd-Din Ebu'1-Fida İsmail b. Ömer b. Kesîr, döneminin muhaddis, müfessir ve tarihçisi olarak bilinir.
Konusu, sadece geçmiş olayların bir kümesi olmayan tarihin gerçek konusu insandır. Gayesi de bu insanı Allah'ın rızası doğrultusunda yetiştirmektir. Bu sebepledir ki tarihin ilk belirtilerini bizzat Kur'ân-ı Kerîm'de görüyoruz. Zira Kur'ân, insan hayatının sadece manevî yönünü değil, bütün sosyal hayatının temel çizgilerini taşır ki bunlar tarihle çok yakından ilgilidir. Bu bakımdan Kur'ân'da, tarihin başlangıcı olan yaradılışın düşünülmesi emre dilmektedir. Onun bir ibret kaynağı olduğu, bunu görmek için de gezip dolaşmak (seyahat) gerektiği açıklanmaktadır. (eî-Ankebût, 20; er-Rûm, 42) Gerçekten bugünü anlamak ve geleceğe hazırlanabilmek için tarihin verilerini değerlendirip ondan ibret almak gerekir. Şayet tarih toplum için ibret vesilesi olmuyorsa kuru bir bilgiden ibaret kalır.
Bilindiği gibi Hz. Peygamberin gerek hayatı, gerek şahsiyeti ve gerekse onun zamanındaki İslâm toplumunun hareket ve davranışları, Müslümanlar için her yönü ile iyi bir örnektir. Bunun içindir ki o dönemin safha safha ve güzel bir şekilde Öğrenilmesi gerekir. İşte burada, hicri sekizinci asırda (701-774) Şam bölgesinde doğan ve yine orada vefat eden İbn Kesîr karşımıza çıkmaktadır. Tefsirinde de geniş ölçüde tarihî bilgilere yer veren müellifimiz, tarihin insan hayatındaki önemini bildiğinden bu sahadaki engin selâhiyetini "el-Bidâye ve'n-Nihâye" adlı eseri ile isbat etmiştir. Böylece o, sağlam kaynaklardan istifade ile gerek Hz. Peygamber, gerekse daha sonraki dönemleri birer ibret levhası olarak gözlerimizin önüne

sermektedir.
Her Müslümanm örnek alması ve hayatını ona göre yönlendirmesi icap eden o Muhammedi hayatın bütün safhalarını, aynı zamanda büyük bir muhaddis olan İbn Kesîr'in, elinizde bulunan bu eserinden öğrenmek mümkündür.
Rivayet metoduna bağlı olmakla birlikte dirayet ve tenkid hususunu da ihmal etmeyen İbn Kesîr, kronolojik bir eser meydana getirmekle islâm tarihinin her yılını kendi zaman ve şartları içinde değerlendirip okuyucuya takdim etmiştir. Böylece o, bu engin tarihin geçirmiş olduğu tekâmül ve gelişme çağlarını gözler önüne sermiştir.
İslâm kültür dünyasında Zehebî, Îbnu'1-Verd, Safedî ve İbn Şakır gibi tarihçilerin bulunduğu bir dönemde yetişen İbn Kesîr rivayetçi özelliğini korumakla birlikte zaman zaman "Bu, garip bir hadistir", "Bu, zayıf bir rivayettir", "Bu, tamamer uydurmadır" gibi ifadelerle görüşünü ortaya koyduğu gibi bazen de "Ben derim ki" şeklindeki ifadelerle tamamen kendi mütalaasını beyan eder. Böylece o, bazı rivayetleri terikid süzgecinden geçirir.
Tarihini, tefsirinden sonra yazdığı için zaman zaman, "Bu konuda tefsirimizde şöyle söyledik" demek suretiyle tefsirine atıflarda bulunur. Keza o, Kur'ân ve sünnetten aldığı ilhamla bazı tavsiye ve Öğütlerde de bulunur. Böylece o, tarihin fazilet ve reziletlerini teşhir ederek, gelecek nesillerin ahlâkını düzeltmeye hizmet etmesi gerektiğine kail olanlara da iştirak etmiş görünmektedir.
İslâm dünyasında ve özellikle ülkemizde tefsiri ile tanınan İbn Kesîr'in tarih kaynakları, metodu ve tarihçiliği üzerinde şimdiye kadar ciddî bir araştırmanın henüz yapılmadığı anlaşılmaktadır.[2]
İslâm dünyasının en ünlü ve ülkemizde çok ilgi gören İbn Kesîrin tefsirinden sonra şimdi de ünlü "el-Bidâye ve'n-Nihâye" isimli eseri "Büyük İslâm Tarihi" çevirisi adıyla değerli okuyuculara sunulmaktadır. Ülkemizde tarihçi yanı pek iyi tanınmayan bu büyük âlimin, bu değerli eserinin bilim ve kültür tarihimize büyük katkılar sağlayacağı muhakkaktır.

Prof.Dr.Ziya Kazıcı[3]

Îbn Kesır'in Hayatı

Ebu'1-Fida İsmail İmadu'd-Din îbn Ömer îbn Kesîr İbn Davud îbn Kesîr el-Dımaşkî el-Kureyşî, Şam yakınlarındaki Busrâ'y bağlı Micdel veya Mecdel köyünde Hicrî 701 (Milâdî 1301) yılı civarında dünyaya geldi. el-Bidâye ve'n-Nihâye isimli eserinde belirttiğine göre, babası hicrî 703 senesinde vefat ettiği zaman kendisi üç veya dört yaşlarında imiş. Babasını çok az hatırlayan müellifimiz, ailesi ile birlikte yedi yaşlarında köyden kalkıp Şam'a yerleşmiş, İsmail İbn Kesîr'in yetişmesinde ağabeyi Abdülvehhab'm etkisi büyük olmuş. İlk dinî bilgileri aile yuvasında almış olan îbn Kesîr, daha sonra Burhâneddin el-Fezârî, Kemaleddin İbn Kâdî Şihne, Kasım îbn Asakir, İshak İbn Amidî, Muhammed İbn Zinâd, İbn er-Rabî ve îbn Teymiyy gibi devrinin ünlü bilginlerinden nlah, tefsir, hadis öğrenmişti. Genç yaşta eserler telif etmeye başlayan îbn Kesîr, "Tekzîb el-Kemal" adlı eserin müellifi el-Mizzî'nin derslerine devam etmiş ve onun kızıyla evlenerek bu büyük bilgine damad olmuştur. Bilahare Karâfî, Debbûsî, Uranı ve Hutenî gibi bilginlerden icazet almıştır. Uzun yıllar Şam'ın ünlü medreselerinde dersle vermiş daha sonra Hecibiye Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir. Subkî'nin vefatından sonra da meşhur Eşrefîyye Dâr'ül-Hadîsi hocalığına geçmiştir. Yetiştirdiği sayısız öğrenciler arasında; İbn Hacer gibi büyük hadis bilginleri, Şihâbüddin îbn Hiccî, Hafiz Ebu'l-Mehâsin el-Hüseynî gibi o devrin meşhur âlimleri de bulunmaktadır.[4]
Ömrünün sonlarına doğru gözlerini kaybetmiş olan İbn Kesîr, Hicrî 774 (Miladî 1373) senesi şaban ayının 26. perşembe günü 74 yaşında iken Şam'da vefat etmiştir.[5]

Îbn Kesîr'in Eserleri

ibn Kesîr, yalnızca bir tarihçi değil,aynı zamanda büyük bir fıkıh ve hadîs bilginidir. Bu bakımdan îslâm düşüncesinin tarih, fıkıh, hadîs ve tabakât konularında çok değerli ve orjinal eserler telif etmiştir. Başlıca eserleri şunlardır:
1- el-Bidâye ve'n-Nihâye fi't-Tarih: Genel tarih niteliğinde olan bu eser, kâinatın yaratılışından başlayarak müellifin hayatının son günlerine kadar geçen olayları anlatır.
2- el-Bâis'ül-Hasîs Şerh İhtisar Ulûm'il-Hadis: Bu eser, İbn Salâhın Ulûm'ül-Hadîs isimli eserinin özetidir.
3- et-Tekmîl fi'Ma'rifeti's-Sikât ve'd-Duafâ ve'1-Mecâhîl: Hadisteki güvenilir, zayıf ve bilinmeyen ravîleıie ilgili önemli bir eserdir.
4- el-Hedyü ve's-Sünen fi. Ahadisi'l-Mesânîd ve's-Sünen: Câmiü'l-Mesânîd diye de bilinen bu eser, Ahmed İbn Hanbel'in Müsned'i, Bezzâr, Ebu Ya'lâ ve İbn Ebu Şeybe'nin eserleriyle Kütüb-i Sitte'yi birleştirerek bölümlere göre tanzim eder.
5- Ehâdîsu't-Tevhîd ve'r-Redd Alâ'ş-Şirk: Tevhîd ve şirk konusundaki hadisleri inceler.
6- el-İctihâd fi Talebi Fadaîlil-Cihâd: Cihadla ilgili konuları araştırır.
7- Tabakâtu'ş-Şâfiîye: Şafiî fakihlerin hayatından bahseder.
8- Edillet'üt-Tenbîh fi Fıkhi'ş-Şâfîîyye: Şafiî fıkhına dair konuları ele alır.

9- Menâkıbu İmâm eş-Şâfiî: İmam Şafiî'nin menakibinden bahseder.
10- el-Ahkâm alâ Ebvâbi't-Tenbih: Fıkhın ahkâmından bahseden bu eserini tamamlayamamıştır. Sadece hacc bahsine kadar olan kısmı incelemiştir. Tefsîrinde bu eserine pek çok atıflar yapmaktadır.
11- Müsnedu'ş-Şeyhayn: Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in Müsnedle-rini ele alır.
12- Muhtasar Îbnu'l-Hâcibın: İbn Hâcib'in bir eserinin muhtasarıdır.
13- Şerhu'l-Buhârî: Tamamlanamamış olan bu eser, İmam Bu-harî'nin Sahîh'inin şerhidir.
14- Fedâilu'l-Kur'ân: Kur'ân'ın faziletlerine dair olan bu eser, tefsirinin sonunda yer almakta olup, Kur'ân'm faziletlerini anlatmaktadır.
15- Tefsîr'ül-Kur'ân-Azim: Rivayet tefsirlerinin en muteberlerinden birisidir. İbn Kesîr, gerçek anlamda bir rivayet tefsiri olan bu eserine, zaman zaman dirayet tefsirlerinden alıntılar yapmış ve bazen kendi görüşlerini de eklemiştir.

Bu eserlerin pek çoğu basılmıştır. Ancak henüz tab edilmemiş risaleleri de bulunmaktadır. [6]

Müellifin Önsözü

Evvel ve âhir, bâtın ve zahir, her şeyi bilen, kendisinden önce hiçbir şeyin bulunmadığı ilk, kendisinden sonra hiç bir şeyin olmayacağı son, kendisinden üst hiçbir şeyin bulunmayacağı zahir, kendisinden geride hiçbir şeyin bulunmayacağı bâtın, devamlı surette kemâl sıfatlarıyla muttasıf olarak mevcudiyeti süren ezeli ve kadîm; aralıksız, inkitasız, zevalsiz bir surette sonsuza dek baki ve sermedi olarak varlığı devam edecek; siyah karıncanın zifiri karanlık gecede sessiz kaya üzerindeki yürüyüşünü bilmekte, kumların sayısını bilmekte, yüce, ulu ve her şeyi yaratıp bir ölçü ile takdir edici, gökleri sütunsuz olarak yükseltmiş, semaları çiçek gibi parlak yıldızlarla süslemiş, semalarda yıldızları kandil kılmış, Ay'ı parlak ışıklar saçıcı yapmış, bunların üstünde de göğü kubbe gibi yuvarlak, geniş ve yüksek bir şekilde yaratmış, sütunları yüce Arş-ı A'la'yı yaratmış olan Allah'a hamdolsun.
O Arş-ı A'la ki, kıymetli melekler onu taşırlar. Kerrübiyûn melekleri onu kuşatırlar. Allah'ın salat-ü selâmı onların üstüne olsun. O meleklerin, takdis ve tazim sesleri yükselir. Aynı şekilde göklerin her tarafı, meleklerle dopdoludur. Onlardan her gün 70.000 melek, dördüncü kattaki Beytü'l-Ma'mur'a gelip orayı ziyaret ederler. Gittikten sonra oraya dönmek için tekrar sıra kendilerine gelmez. Onların, en son olarak içinde bulundukları hâl, tehlil, tahmid, tekbir, salat ve teslimdir.
Cenâb-ı Allah, yeryüzünü mahlukat için suların dalgaları üzerine koymuştur. Gökleri yaratmadan önce yeryüzüne, sabit dağlar yerleştirmiştir. Orayı bereketli kılmış, arayanlar için yeryüzünde gıdaların normal olarak dört gün (dört mevsim) içinde yetiştirilmesi kânununu koymuştur. Oraya, her çiftten iki şeyi yerleştirmiştir. Bunu da akıllılar için bir delil kılmıştır. Yazlarında ve loşlarında kulların ihtiyaç duydukları ner şeyi, her hayvanı yeryüzünde onlara ihsan etmiştir.
insanoğlu, kendisinden söz edilmeyen, hiçbir şey değilken onu yaratmaya çamurdan başlamış, sonra onun neslinin devamını sağlam bir yerde (rahimde), değersiz bir su ile (döl suyu ile) devam ettirmiş, onu gören ve işiten bir varlık haline getirmiştir. O varlığı, eğitim ve öğretimle şer ellendirmiş tir. İnsanlığın babası Adem (a.s.)'i kendi mübarek eliyle yaratmış, onun bedenine şekil vermiş, bedenine kendi ruhundan üfle-miş, melekleri ona secde ettirmiş, eşi ve insanlığın annesi Havva'yı onun vücudundan yaratmış, ona eş kılmış, ikisini Cennet'te barındırmış, üzerlerine nimetlerini yağdırmış, sonra kendi bilgeliğinin ezeldeki bir gereği olarak yaratıp yei-yüzüne yaymış, onları kendi yüce kudreti ile hükümdarlar, halk tabakası, zengin, yoksul, köle, efendi, cariye, hanım şeklinde çeşitli kısımlara ayırmış ve yeryüzünün enine boyuna her tarafma yerleştirmiş, onları birbirinin ardısıra gelen halefler yapmış; bunu kıyamet gününe, hesap zamanına ve ilim-bilgelik sahibi olan yüce zatının huzuruna çıkanncaya kadar da devam ettirecektir- Kullarına çeşitli memleketleri, ihtiyaca göre irili ufaklı şehir ve kasabalara bölen nehirleri emre amade kılmış, onlar için kuyular ve pınarlar fışkırtmış, bulutlar vasıtasıyla üzerlerine yağmurlar yağdırmış, böylece onlara çeşitli ekin ve ürünleri bitirmiştir. Lisan-ı hal ve sözleri ile diledikleri her şeyi onlara bahsetmiştir: «Allah'ın nimetini sayacak olsanız bitiremezsiniz. Doğrusu insan pek zalim ve çok nankördür.» (ibrahîm, 34.)
Allah, kerem sahibi, ulu, yüce ve yumuşak huylu olup noksanlıklardan münezzehtir. Kendilerini yaratıp rızıklandırdıktan, yollarını kolaylaştırdıktan ve onlara lisan bahşettikten sonra kullarına ihsan ettiği nimetlerinin en büyüğü, peygamberlerini göndermiş ve kitaplarını indirmiş olmasıdır. Bu kitaplar, onlara ilahî helal ve haramları, haber ve hükümleri açıklarlar. Dünya ve ahiretle ilgili her türlü detayı, kıyamete kadar onlara beyan ederler.
Mutlu kimse, haberleri tasdik ve teslimiyetle, emirlere boyun eğmekle, yasakları da Rabbini tazim etmekle kabul eden ve ebedi nimeti elde eden kimsedir. Zakkum ve kaynamış su yedirilip içirilen, elem verici azaba maruz bırakılan Cehennem de, yal ani ayıcıların makamında bulunmaktan uzak duran kimsedir.
Yüce zatına, kadim saltanatına ve mübarek zatına yaraşırcasma Allah'a, göklerle yeri dolduran mübarek, hoş ve çok hamd-ü senalarda bulunurum. Bu hamd-ü senalar, sonsuza dek, kıyamet gününe kadar devam edecektir. Her anda ve her saatte bu hamdimi devam ettireceğim, Kendisinden başka ilah bulunmayan, ortağı olmayan, çocuğu ve atası bulunmayan, eşsiz, benzersiz, vezirsiz, müşavirsiz, zevcesiz, denksiz olan Allah'ın varlığına ve birliğine şahadet ederim.
Muhammed'in de O'nun kulu, elçisi, sevgilisi ve dostu olduğuna şahadet ederim. Muhammed, Arab-ı Aribe'nin hülasasından seçilmiş olup peygamberlerin son halkasını teşkil etmektedir. İnsanın, kana kana su içebileceği büyük Kevser havuzunun ve

kıyamet gününde en büyük şefaat makamının sahibidir. Allah 'm Makam-ı Mahmud'a göndereceği livau'1-hamd sancağının taşıyıcısı dır. Muhammed (s.a.v.), İbrahim (a s.) de dahil olmak üzere bütün peygamberler ve mürsellerin imreneceği bir makama sahip olacaktır. Ona, salat-ü selâmların en yükseği, en şereflisi, en temizi, en yücesi olsun. Allah, onun parlak yüzlü, âlicenâb, lider ve kutub şahsiyetler olan, peygamberlerden sonra âlemin hülasası olan ashabının tamamından razı olsun. Bu ilahi rıza da; karanlığın ışığa karıştığı (gece ile gündüzün devam ettiği), ezanlar okunduğu ve gündüz aydınlığının gecenin zifiri karanlığını sildiği sürece devam etsin.

İmdi bu kitapta, Allah'ın yardımı ve başarısı ile mahlukatm yaratılışının başlangıcından; Arş'm, Kürsü'nün, semâvatm, yerlerin, bunlar içinde mevcud olan şeylerin, bunların arasındaki meleklerle cin ve şeytanların yaratılışından, Adem peygamberin yaratılış keyfiyetinden, peygamberlerin kıssalarından, peygamberliğin Efendimiz Muhammed (s.a.v.)'e ulaşmasına kadar ki İsrailoğullan zamanında ve cahiliye gün-leıinde cereyan eden hadiselerden bahsedeceğim. Hz. Peygamberin si-retini de, susamış gönüllere su serpecek ve hasta gönüllerdeki marazı giderecek şekilde anlatmaya çalışacağım.

Bundan sonra da zamanımıza kadar devam eden hadiselerden, fitnelerden, savaşlardan, kıyamet alametlerinden, ölüm sonrası dirilişten, mezarlardan çıkıştan, kıyametin korkunç hallerinden, kıyamet gününün evsafından, o günde meydana gelecek korkunç hadiselerden, Ce-hennem'in evsafından, Cennetlerin niteliklerinden, oralardaki güzel şeylerden ve diğer hususlardan bahsedeceğim.

Bu konularla ilgili kitab, sünnet, eser ve âlimler nezdinde menkul bulunan haberlerden nakiller yapacağım. O âlimler ki, peygamberlerin mirasçılarıdırlar. Muhammed Mustafa (s.a.v.)'nın nübüvvet kandilinden nur ve ışık almışlardır. Nübüvvet kandilini getiren Muhammed Mustafa'ya salat-ü selâmların en faziletlisi olsun.

Biz, israîliyat haberlerinden, ancak Allah'ın kitabına ve Rasûlü'nün sünnetine muhalif olmayıp, şeriat sahibi tarafından nakline izin verilenleri nakledeceğiz ki, bunlar da ne yalanlanan ne de doğrulanan israiliyat haberleridir. Bunlar da bizce muhtasar olan hususlar, ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır. Ya da belirsiz hususlar, belirginlik kazanacaktır. Gerçi bunları belirlemede de fazla bir fayda yoktur, ancak biz ihtiyaç duyduğumuzdan veya delil saydığımızdan değil de kokuyu süslemek bakımından bu haberlere başvuracağız. Aslında dayanılacak yer, Allah'ın kitabı ile Rasûlullah'm sünnetidir. Sünnetten de nakli sahih veya hasen olanları nakledeceğiz. Zayıf olanlara da dikkat Çekeceğiz. Yardımına başvurulacak ve kendisine dayanılacak olan yegâne zat, yüce Allah'tır. Güç ve kuvvet sahibi ancak yüce Allah'tır. O yücedir, güçlüdür, hikmet sahibidir, uludur.

Yüce Allah, kitabında şöyle buyurmuştur:

«Ey Muhammedi Geçmiş olayları sana böyle anlatırız. Katımızdan sana da bir kitab gönderdik.» (Ta-hâ, 99.) Cenâb-ı Allah,peygamberine geçmişteki mahrukatın haberlerini, mazide kalan ümmetlerin durumlan-m,dostlarma ne yaptığını, düşmanlarının başına da neler getirdiğini anlatmıştır. Rasûlullah (s.a.v.) da bütün bunları, kendi ümmetine sadra şifa-verecek şekilde açıklamıştır. Her bölümde, Rasûlullah (s.a.v.)'dan o bölümle ilgili olarak gelen hadisleri, konuyla ilgili ayetleri zikrettikten sonra nakledeceğiz. Ancak bunlardan da ihtiyaç duyduklarımızı nakledecek, öğrenilmesine lüzum olmayan şeyleri terkedeceğiz. İşi, kısa tutacak ve bizce muvafik olan şeylerdeki gerçeği vuzuha kavuşturacağız. İnkar ile karşılanan ve bize muhalif olan şeyleri de beyan edeceğiz.

Şimdi Buharî'nin sahih adlı eserinde Amr b. As'tan yaptığı, şu rivayete gelelim: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:

«Bir ayet de olsa onu benden nakledin. îsrailoğullarmdan da haberler nakledin. Bunda bir sakınca yoktur. Benden hadis nakledin ancak bana yalan isnad etmeyin. Her kim kasıtlı olarak bana yalan isnad ederse, ateşteki yerini hazırlasın.»

Bu hadiste naklinde salanca görülmeyen israiliyat haberleri; doğrulanmasına ya da yalanlanmasına bizim nezdimizde herhangi bir sebep bulunmayan israiliyat haberleridir ki, ibret almak maksadıyla bunların rivayeti caizdir. Kitabımızda kullandığımız israiliyat haberleri de bu türdendir. Şeriatımızın doğruluğuna şahitlik ettiği israiliyat haberlerine gelince, bizdeki deliller ve haberler, bunları kullanmamıza ihtiyaç bırakmamaktadır. Şeriatımızın, bâtıllığma şahidlik ettiği israiliyat haberlerine gelince bunlar, zaten reddedilmiştir. Hikaye edilmeleri caiz değildir. Ancak inkar ve iptal maksadıyla nakledilebilirler. Hamdü senaya layık ve noksanlıklardan münezzeh bulunan yüce Allah, bizi Muhammed (s.a.v.) sayesinde diğer şeriatlere muhtaç olmaktan ve Kur'ân-ı Kerim sayesinde de diğer kitaplara muhtaç olmaktan kurtardığına göre İsrailoğullarımn yalan, yanlış, uyduruk, muharref, değiştirilmiş ve tağyir edilmiş haberlerine göz atacak ve bunları kullanacak değiliz. Kaldı ki israiliyat haberlerinin tamamı, neshedihniş ve değiştirilmiştir. Kendisine ihtiyaç duyulan haberleri Peygamberimiz bize açıklamış, şerh etmiş, izah etmiştir. Bunu bilen bilmiş, bilmeyen bilme-miştir. Nitekim Ebu Talip oğlu Ali de şöyle.demiştir:

"Allah'ın kitabı... onda sizden öncekilerin haberi, sizden sonrakilerin de haberi, aranızdaki ihtilafların kesin çözümü vardır. O bir hükümdür. Şaka götürür yam yoktur. Allah, bir zorbadan korkarak onu terke-den kimseyi helak eder. O'ndan başka şeyde hidayeti arayan kimseyi de Allah sapıklığa sürükler."

Ebu Zer (r.a.) de şöyle demiştir: "Rasûlullah (s.a.v.) vefat ettiğinde,
uçan kuş hakkında dahi bize bilgi vermiştir."

"Kitabu Bed'il-Halk" adlı bölümde Buharı, Tarık b. Şihab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Hattab oğlu Ömer'in şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.) bir ara yanımızda iken kalktı ve bize yaratılışın başlangıcından bahsetti. Her şeyi anlattı. Öyle ki cennetlikler yerlerine, cehennemlikler de yerlerine girdiler. Ezberleyen ezberledi, unutan da unuttu.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Zeyd el-Ensârî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Rasûlullah (s.a.v.) bize sabah namazını kıldırdı, sonra minbere çıktı, bize hutbe irad etti, konuşmasını öğle vaktine kadar

devam ettirdi. Minberden indi, öğle namazını kıldırdı. Sonra yine minbere çıktı, ikindiye kadar konuşmasını sürdürdü. Minberden indi. İkindi namazını kıldırdı, sonra yine minbere çıktı, Güneş batmcaya kadar konuşmasını sürdürdü. Olmuş ve olacak şeyleri bize anlattı, bize Öğretti ve hafizamıza yerleştirdi.» [7]

Fasıl

Yüce Allah, kutsal kitabında şöyle buyurmuştur: «Allah, her şeyin yaratanıdır. O her şeye vekildir.» (ez-Zümer, 62.) Kendisinden başka her şey, Allah'ın yaratığıdır. O, onların Rabbi-dir, onların işlerini yürütendir. O şeyler de, daha önce yok iken sonradan yaratıldılar. Ortada yokken meydana geldiler. Göklerden toprağa kadar bütün yaratıkların üzerinde örtü gibi duran Arş in, onun altında bulunan canlı cansız herşeyrn yaratıcısı Allah'tır. O şeyler de O'nun yaratıkları, mülkü ve kullarıdırlar. O'nun güç, satvet, tasarruf ve iradesinin altındadırlar.
«Gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a hükmeden yere gireni ve ondan çıkanı, gökten ineni ve oraya yükseleni bilen O'dur. Nerede olursanız olun O, sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür.» (el-Hadîd, 4.)
Zaten hiç bir Müslümanm da bu hususta şüphesi bulunmadığı gibi bütün âlimler, Cenâb-ı Allah'ın göklerle yeri ve ikisi arasında bulunan şeyleri altı günde yaratmış olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Nitekim Kur'ân-ı Kerîm'de buna açıkça delâlet etmektedir. Ancak âlimler, Kur'ân-ı Kerîm'in bu ayetinde sözü edilen günlerin, yaşadığımız günler gibi mi yoksa bizim saydığımız zamana göre her biri 1000 senelik bir zaman mı olduğu hususunda ihtilaf etmişlerdir. Tefsirimizde de açıkladığımız gibi bu hususta, iki görüş ileri sürmüşlerdir. "Yine âlimler, göklerle yerin yaratılmasından önce yaratılmış olan başka bir şeyin olup olmadığı hususunda ihtilafa düşmüşlerdir. Kelamcılardan bir grup, göklerden ve yerlerden önce hiç bir şeyin mevcut olmadığını ve göklerle yerin salt yokluktan yaratıldıklarını iddia etmişlerdir. Diğerleri ise, göklerle yerin yaratılmasından önce başka yaratıkların mevcut olduğunu ifade ederek görüşlerini teyit etmek için şu ayet-i kerimeyi ileri sürmüşlerdir:
«Arşı su üzerinde iken, hanginin daha güzel iş işleyeceğini ortaya koymak için gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur.» (Hûd, 7.)
İleriki sayfalarda da nakledileceği gibi Ümran b. Husayn'm rivayet ettiği bir hadiste şöyle denilmektedir:
«Allah vardır. O ndan önce hiç bir şey yoktu. Arş'ı da su üzerinde idi. Zikirde her şeyi yazdı, sonra da gökleri ve yeri yarattı.»
İmam Ahmed b. Hanbei, Veki b. Huds'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: Amcam Ebu Rezin Lakit b. Amir el-Ukaylî Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle bir soru sordu:
Ya Rasûlallah, göklerle yer yaratılmadan önce Rabbimiz neredeydi?
Rasûlullah buyurdu ki:
- Altında hava, üstünde hava bulunan bir bulutta idi. Sonra Arş'mı su üzerinde yarattı.
Alimler, Cenâb-ı Allah'ın önce neyi yarattığı hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları önce kalemi, sonra diğer eşyayı yarattığını söylemişlerdir. İbn Cerir ile İbn Cevzî ve diğerleri bu görüşü benimsemişlerdir. İbn Cerir'e göre kalemi yarattıktan sonra ince bulut tabakalarını yaratmıştır. Bu görüşte olanlar, İmam Ahmed b. Hanbel ile Ebu Davud ve Tirmizî'nin Ubade b. Samit'ten naklettikleri şu hadisi delil olarak ileri sürmüşlerdir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Allah'ın yarattığı ilk şey kalemdir. Sonra kaleme dedi İd: «Yaz», işte o anda, kıyamet gününe kadar olacak şeyler kalemle yazıldı.» Hafiz Ebu Ala el-Hemedânî'nin naklettiğine göre cumhur-u ulema şu görüştedir: «Arş'ı A'la, kalemden önce yaratılmıştır. İbn Cerir'in Dahhak tariki ile İbn Abbas'tan naklettiği rivayet budur. Nitekim Sahih adlı eserinde Müslim'in rivayet ettiği hadis de bu görüşü teyid etmektedir. Müslim, Abdullah b. Amr b. As'tan rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Allah, göklerle yeri yaratmadan 50.000 sene önce yaratıkların kaderini yazdı. Arş'ı da su üzerinde idi.» Bu hadis de kaderin yazılmasının, Arş'm yaratılmasından sonra olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kaderleri yazan kalemin yaratılmasından önce de Arş'in yaratılmış olduğu sabit olmaktadır ki cumhur-u ulema da bu görüştedir. Öyleyse hadisteki "kalemin ilk yaratık olduğu" şeklindeki ifadeyi, "kalemin bu âlemdeki ilk yaratık olduğu" tarzında anlamak gerekir. Buharî'niıı İmran b. Husayn'dan naklettiği şu rivayet de bu görüşü teyid etmektedir: Yemenliler, Rasûlullah (s.a.v.)'a dediler ki:
Sana, dinimizi öğrenmek ve şu yaratılışın evvelini sormak için geldik.
Rasûlullah (s.a.v.) da onlara şöyle cevap verdi:
«Allah vardı, ondan önce hiç birşey yoktu.»
Başka bir rivayete göre ise, "O'nunla beraber birşey yoktu." denilmiştir. "O'ndan başka bir şey yoktu", şeklinde de bir rivayet vardır. Hz. Peygamber, yukarıdaki hadisin devamında da şöyle demiştir: «O zaman Allah'ın Arş'ı su üzerinde idi. Zikirde de her şeyi yazdı. Sonra gökleri ve yeri yarattı.»
Yemenliler, göklerle yerin yaratılışının başlangıcını Rasûlullah (s.a.v.)'a sordular, bu yüzden ona: «Bu işin evvelini sana sormaya geldik.» dediler. Rasûlullah da sadece sorularını cevapladı, Arşın yaratılışım onlara anlatmadı. İbn Cerir'in ifadesine göre ise başkaları şöyle demişlerdir:
«Aksine Cenâb-ı Allah, Arş'tan önce suyu yarattı.»
Süddî, Rasûlullah in ashabından bazılarının şöyle dediklerini rivayet etmiştir:

"Allah'ın Arş'ı su üzerinde idi. Suyu yaratmadan önce başka bir şeyi yaratmış değildir."
İbn Cerir, Muhammed b. îshak'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Aziz ve Celil olan Allah'ın ilk yarattığı şey, aydınlık ve karanlıktır, sonra bunları birbirinden ayırdı. Karanlığı, zifiri karanlık bir gece haline getirdi, aydınlığı da gözle görülen ışıklı bir gündüz haline getirdi."
İbn Cerir, bazılarının şöyle dediklerini nakletmiştir: «Rabbimizin kalemden sonra yarattığı şey Kürsü'dür. Kürsüyü yarattıktan sonra da Arşı yaratmıştır. Ondan sonra hava ve karanlığı, daha sonra da suyu yaratmış, Arşını da su üzerine koymuştur.»
Doğruyu, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah daha iyi bilir. [8]

Fasıl

Arş ve Kürsü'nün yaratılmasına dair nakillerdir.
Yüce Allah buyurdu ki: «Arş sahibi, varlıkların en yücesi olan Allah.» (el-Gâfir.15.)
«Gerçek hükümdar olan Allah yücedir. O'ndan başka tanrı yoktur. O, yüce Arşın Rabbidir.» (ei-Mü'minûn, ııe.)
«O'ndan başka tanrı yoktur O, ulu Arş'm sahibidir.» (el-Mu'minûn, 86.)
«Yüce Arşın sahibi, çok seven, bağışlayan O'dur.» (el-Bürûc, 14-15.)
«Rahman, Arş'a hükmetmektedir.» (Tâ-hâ, 5.)
«Sonra Arş'a hükmetti.» (er-Râ'd, 2.)
«Arş'ı yüklenen ve çevresinde bulunanlar, Rablerini överek teşbih ederler, O'na inanırlar. Mü'minler için; «Rabbimiz! İlmin ve rahmetin her şeyi içine almıştır. Tevbe edip senin yoluna uyanları bağışla, onları Cehennem'in azabından koru.» diye bağışlanma dilerler.» (el-Gâfîr, 7.) «O gün Rabbinin Arşını onlardan başka sekiz tanesi yüklenir.» (el-Hâkka, 17.)
«Melekleri, Arşın etrafını çevirmiş oldukları halde, Rablerini hamd ile överken görürsün. Artık insanların aralarında adaletle hükm olunmuştur: «Övgü, âlemlerin Rabbi olan Allah içindir.» denir.» (ez-Zumer, 75.)
Sıkıntıdan kurtulup genişliğe kavuşmak için sahih hadiste şöyle bir dua varid olmuştur:
«Kendisinden başka ilâh bulunmayan ulu ve hilim sahibi Allah'tır, kendisinden başka ilâh bulunmayan Arş in Rabbi olan Allah'tır. Kendisinden başka ilâh bulunmayan göklerle yerin sahibi Allah'tır. O, ulu Arş in Rabbidir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Abbas b. Abdülmuttalib'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Bathâ'da Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber oturmaktaydık. Üzerimizden bir bulut geçti. Rasûlullah (s.a.v.) bize dedi ki:
- Şunun ne olduğunu biliyor musunuz?
- Buluttur.
- Beyaz buluttur.
- Beyaz buluttur.
- Evet buluttur.
Biz sustuk. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle bir soru sordu:
- Gök ile yer arasındaki mesafenin ne kadar olduğunu biliyor musunuz?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler.
- İkisi arasındaki mesafe 500 senelik yoldur. Her sema tabakası arasındaki mesafe de 500 senelik yoldur. Her sema tabakasının kendi içindeki mesafesi de 500 senelik yoldur. Yedinci kat göğün üzerinde bir deniz vardır. Bu denizin altı ile üstü arasındaki mesafe, gök ile yer arasındaki mesafe kadardır. Onun da üstünde sekiz keçi vardır ki bunların sırtları ile tırnakları arasındaki mesafe, gök ile yer arasındaki mesafe kadardır. Onların da sırtlarının üzerinde Arş-ı A'la vardır. Arş'm üstü ile altı arasındaki mesafe, gök ile yer arasındaki mesafe kadardır. Allah ta onun üzerindedir. Ademoğullarmm işledikleri amellerden hiç biri, O'na gizli kalmaz.»
Ahmed b. Hanbel, Cübeyr b. Mut'im'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Bedevinin biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip şöyle dedi:
- Ya Rasûlallah, canlar bitkin düştü, çoluk çocuk aç kaldı, mallar tükendi, davarlar helak oldu. Allah'tan bize yağmur yağdırmasını dile. Allah'a karşı senin şefaatim diliyoruz ve sana karşı da Allah'tan şefaat diliyoruz.
- Yazıklar olsun sana. Sen ne söylediğini biliyor musun? Rasûlullah (s.a.v.) böyle dedikten sonra teşbih getirmeye başladı.
Bir süre teşbih getirmeye devam etti. Ashabının yüzünden, bu duruma rahatsız olduklarını anladı. Sonra o adama şöyle dedi:
- Yazıklar olsun sana, yaratıklarından herhangi birine karşı Allah'ın şefaati istenilmez. Allah'ın şanı, bundan yücedir. Yazıklar olsun sana, sen Allah'ın Arş'mm semalar üstünde şu şekilde olduğunu biliyor musun?» Böyle derken Rasûlullah (s.a.v.) parmaklarım kubbe şeklinde bir araya getirdi ve binenin deve üzerindeki ağırlığından Ötürü onun ıhlamasını andıran bir ses çıkardı.
İbn Bezzar, hadisinde şöyle demiştir: «Doğrusu Allah, Arş inin üzerindedir. Arşı da semaların üstündedir.»
"Müsned" adlı eserinde Bezzar, "Muhtarat" adlı eserinde de Hanz Ziya el-Makdisî, Hz. Ömer'in şöyle dediğini rivaye etmişlerdir:
Kadının biri, Rasûlullah (s.a.v.)'a gelip: «Beni Cennet'e koyması için Allah'a dua et.» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da Rabbini tazim edip yücelterek şöyle dedi: «O'nun Kürsü'sü, göklerle yeri kuşatmıştır ve yeni semerin, yükü altında gıcırdaması gibi

Kürsü'sünden gıcırdama sesleri gelmektedir.»
Sahih-i Buharı'de sabit olduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Allah'tan Cenneti dilediğinizde Firdevs Cennetini dileyin, çünkü -Firdevs, Cennet'in en yüksek ve orta kısmıdır, onu üzerinde de Rah-man'm Arşı vardır.»
Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre Firdevs Cenneti'nde bulunan kimseler, Arşın ağırlık altında kalan bir binek gibi ses çıkardığını, yani teşbih ve tazimini işitirler, bu da onların Arş'a yakın olmaları sebebiyledir.
Sahih bir rivayette anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Sa'd b. Muaz'm vefatı yüzünden Rahmanın Arşı titremiştir.»
«Arş'm Sıfatı» adlı kitabında Hafız b. Muhammed b. Osman b. Ebi Şeybe, seleften birinin şöyle dediğini rivayet etmiştir «Arş, kızıl yakuttan yaratılmıştır. İki kutbu arasındaki mesafe, 50.000 senelik yoldur.»
«Melekler ve Cebrail miktarı 50.000 yıl olan o derecelere bir günde yükselirler.» (ei-Meâric, 4.)
Bu ayetten bahsederken Arş-ı A'la'nın, yedinci kat yere olan uzaklığının 50.000 senelik yol olduğunu, genişliğinin de 50.000 senelik yolol-duğunu söylemiştik.
Kelamcılardan bazıları, Arşın yuvarlak bir yörünge halinde olup ner taraftan âlemi kuşattığını söylemişler ve bu sebeple ona dokuzuncu ielek, atlas ve esir feleği adını vermişlerdir ki bu uygun değildir. Çünkü
(Bu Bölüm Eksiktir)
Kürsü'nün genişliği kadar bir yer tutmazlardı. Bunların Kürsü'ye nis-betle genişlikleri, ancak bir çöle atılan bir halka büyüklüğündedir.»
İbn Cerir, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
«Yedi kat göğün Kürsü içindeki büyüklüğü, bir kalkanın içine atılan yedi dirhem kadardır.»
Ebu Zer, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştin «Arş'a nisbetle Kürsü'nün büyüklüğü, çöle atılan bir demir halka gibidir.»
Ebu İdris el-Holanî'den rivayet olunduğuna göre Ebu Zer el-Gıfarî, Rasûlullah (s.a.v.)'a Kürsü'nün durumunu sormuş Rasûlullah (s.a.v.) da ona şu cevabı vermiştir:
«Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin ederim ki, Kürsü'ye nisbetle yedi kat gökle yedi kat yerin büyüklüğü, ancak çöle atılan bir halka kadardır. Doğrusu, Kürsü'ye nisbetle Arş'ın üstünlüğü, o çölün içine atılan halkaya olan üstünlüğü kadardır.»
"Tarih" adlı eserinde İbn Cerir, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: İbn Abbas'a, «Allah'ın Arş'ı su üzerinde idi.» ayet-i kerimesinden bahsedilerek suyun ne üzerinde olduğu sorulmuş, îbn Abbas ta şu cevabı vermiştir: «Su, rüzgarın üzerinde idi, göklerle yerleri ve bunların içinde bulunan her şeyi denizler kuşatmıştı. Bütün bunları da heykel kuşatmıştı. Heykeli de anlatıldığına göre Kürsü kuşatmıştı.»
Vehb, heykel kelimesini-şöyle açıklamıştır: "Heykel, göklerin kenarındaki bir şeydir ki, yerleri ve denizleri çadır ipi gibi kuşatmıştır."
Astronomi ilmi ile ilgilenen bazılarınm iddiasına göre Kürsü, sekizinci felektir ki, ona sabit yıldızların feleki adını verirler. Bunların bu iddiası, pek dikkate alınacak bir şey değildir. Çünkü Kürsü'nün, yedi kat gökten daha büyük olduğu sabittir. Önceki sayfalarda geçen hadislerde de anlatıldığına göre Kürsü'nün göklerle yere nisbetle büyüklüğü, bir çölün içine atılan bir demir halkasına nisbetle olan büyüklüğü kadardır. Bu da bir felekin başka bir feleke nisbet edilmesi değildir. Eğer bu iddiayı öne sürenlerin sözleri, «Biz bunu itiraf ediyoruz ama bununla beraber yine de Kürsü'ye felek adını veriyoruz.» ise, biz de ona cevaben şöyle deriz:
«Kürsü, lügata göre felekten ibaret bir şey değildir. Aksine o, bir çok selef ulemasının da ifade ettiği gibi Arş'ın önündeki bir merdiven gibidir. Böyle bir şey de felek olamaz. Sabit yıldızların, bu felek içinde murassa bir şekilde bulunduğuna dair iddiaları da delilsiz bir iddiadır. Kaldı ki onlar, bu iddialarını ileri sürerlerken de kendi aralarında ihtilafa düşmüşlerdir. Bu husus, onların kitaplarında da görülmektedir. Doğrusunu Allah bilir. [9]

Levh-Î Mahfuz

Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, îbn Abbas'tan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu, Cenâb-ı Allah Levh-i Mahfûz'u beyaz inciden yarattı. Levh-i Mahfuzun sayfaları kırmızı yakuttandır, kalemi nurdur yazısı nurdur, onda her bir gün, 360 lahzadır. O, yaratır, rızık verir, öldürür, diriltir, yüceltir, alçaltır, dilediğini yapar.»
İshak b. Bişr, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir.
«Levh-i Mahfûz'un baş kısmında şu yazı vardır: Allah'tan başka ilâh yoktur. O birdir, dini İslâm'dır. Muhammed onun kulu ve elçisidir. Allah'a iman edip, vaadini doğrulayan, peygamberlerine tabi olan kimseyi Allah, Cennet'ine koyar.»
«Levh-i Mahfuz, beyaz inciden bir levhadır. Uzunluğu göklerle yer arasındaki uzunluk kadardır. Genişliği de doğu ile batı arasındaki genişlik kadardır. Sayfaları inci ve yakuttandır. Kapakları kırmızı yakuttandır. Kalemi nurdur. Yazısı Arş'a bağlıdır. Aslı da bir meleğin kuca-ğındadır.»
Enes b. Malik ve seleften bazıları dediler ki: «Levh-i Mahfuz, İsrafil'in cephesindedir.»

Mukatile göre ise Levh~i Mahfuz, Arş'ın sağındadır. [10]

Göklerle Yerin Ve Bu İkisî Arasındaki Şeylerin Yaratılışlarına Daîr Ayet Ve Hadîsler

Yüce Allah buyurdu ki:
«Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur. Öyle iken, inkar edenler Rablerine başkalarını eşit
tutuyorlar.» (el-En'âm, 1.)
«Gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur.» (Hûd, 7.) Tefsirciler, bu altı günün mikdarı hususunda ihtilaf ederek iki görüş ileri sürmüşlerdir. Cumhur-u ulemaya göre ayette sözü edilen günler, bizim dünyadaki günlerimiz miktarmcadır. İbn Abbas, Mücahid, Dahhak ve Ka'bü'l-Ahbar'a göre ise ayette sözü edilen günlerden her biri, bizim saymakta olduğumuz senelerden 1000 sene kadardır. Celimi-ye'ye reddiye olarak yazdığı kitabında İmam Ahmed b. Hanbel bu görüşü benimsemiştir. İbn Cerir ile müteahhirin ulemadan bir kısmı da bu görüştedirler. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Cerir'in, Dahhak'tan ve diğerlerinden yaptığı rivayete göre ayette sözü edilen altı günün adları şöyledir:
«Ebced, hevvez, hutti, kelemen, sa'fes ve kareşet.» İbn Cerir, ayette sözü edilen günlerin ilki hakkında üç kavil ileri sürmüştür. Rivayete göre Muhammed b. İshak, bu günlerin ilkinin hangisi olduğu hususunda şöyle bir nakilde bulunmuştur: «Tevrat ehli derler ki: Cenâb-ı Allah, yaratmaya pazar gününden itibaren başlamıştır. İncil ehli ise derler ki; Cenâb-ı Allah, yaratmaya pazartesi gününden itibaren başlamıştır. Biz Müslümanlara gelince bizler, Rasülullah (s.a.v.)'dan bize ulaşan habere dayanarak deriz ki; Cenâb-ı Allah, yaratmaya cumartesi gününden itibaren başlamıştır.»
İbn İshak'm, Müslümanlardan naklettiği bu kavle, Şafii ûkıhçıla-rından ve diğerlerinden bazıları meyi etmişlerdir. İleride de nakledeceğimiz bir hadiste Ebu Hüreyre'nin ifadesine göre Cenâb-ı Allah, toprağı cumartesi günü yaratmıştır.
Yaratmaya pazar gününden itibaren başlandığına dair ileri sürülen kavli İbn Cerir; Süddî, Ebu Malik, Ebu Salih, İbn Abbas Mürre, İbn Mesud, sahabelerden bir topluluk ve Abdullah b. Selaml dan rivayet etmistir ve kendisi de bu kavli tercih etmiştir. Bu, aynı zamanda Tevrat'ın da nassıdır. Fıkıhçılardan bir grup da bu kavle meyletmiştir. Bu kavil, pazar günü için münasip bir kavildir. Bu sebeple Cenâb-ı Allah, yaratmayı altı günde tamamlamış ve cuma gününde yaratma işi sona ermiştir ki Müslümanlar da bunu kendileri için haftanın bayramı olarak kabul etmişlerdir. Cuma gününde Cenâb-ı Allah, bizden önceki kitab ehlini kendinden uzaklaştırıp sapıklıkta bırakmıştır, inşaallah bunu ileride açıklayacağız. Yüce Allah buyurdu İd;
«Yerde olanların hepsini, sizin için yaratan O'dur. Sonra, göğe doğru yönelerek yedi gök olarak onları düzenlemiştir. O, her şeyi bilir.» {el-Bakara, 29.)
«Ey Muhammed! «Siz yeri iki günde yaratanı mı inkar ediyor ve O'na eşler koşuyorsunuz? O, âlemlerin Rabbidir.» de.
Yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi. Onu bereketli kıldı; arayanlar için yeryüzünde gıdalarını normal olarak dört gün (dört mevsim) içinde yetiştirmesi kanununu koydu. Sonra, duman halinde bulunan göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne «İstiyerek veya istemiyerek buyruğuma gelin.» dedi. İkisi de: «İstiyerek geldik.» dediler.
Allah, bunun üzerine, iki gün içinde yedi gök var etti ve her göğün işini kendisine bildirdi. Yakın göğü ışıklarla donattık ve bozulmaktan koruduk. İşte bu, bilen, güçlü olan Allah'ın kanunudur.» (Pussiiet, 9-12.)
Bu da, yerin gökten önce yaratıldığını ispatlıyor. Çünkü yer, göğe nispetle binanın temeli gibidir. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Sizin için yeri durak, göğü bina eden, size şekil verip de şeklinizi güzel yapan, sizi temiz şeylerle rızıklandıran Allah'tır. İşte Rabbiniz olan Allah budur. Âlemlerin Rabbi olan Allah ne yücedir!» (el-Mu'min, 64.)
«Biz yeryüzünü bir beşik, dağlan da onun için birer direk kılmadık mı?»
«Sizi çift çift yarattık. Uykunuzu dinlenme vakti kıldık. Geceyi bir Örtü yaptık. Gündüzü, geçimi sağlama vakti kıldık. Üstünüze yedi kat sağlam gök bina ettik. Parlak ışığı veren Güneş'i var ettik.» (en-Nebe', 6-13.)
«inkar edenler, gökler ve yer yapışıkken onları ayırdığımızı ve bütün canlıları sudan meydana getirdiğimizi bilmezler mi? İnanmıyorlar
mi?» (el-Enbiyâ, 30.)
Göklerle yeri birbirinden ayırdık. Nihayet rüzgarlar esti, yağmurlar yağdı. Pınarlarla nehirler aktı ve canlılar kalkıp yürüdü.
«Göğü karışıklıktan korunmuş bir tavan kıldık. Oysa onlar, bundaki delillerden yüz çeviriyorlar.» (d-Enbiyâ,32.)
Göklerde yaratılan sabit yıldızlar, gezegenler, parlak yıldızlar, aydınlık saçıcı cisimler ve göklerle yerin yaratıcısının bilgeliğini ispatlayan delillerden yüz çeviriyorlar. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Göklerde ve yerde nice belgeler vardır ki, yanlarından yüzlerini çevirerek geçerler. Onların çoğu, ortak koşmadan Allah'a inanmazlar.»(Yûsuf, 105-106.)
Şimdi de şu ayet-i kerimeye bakalım:
«Ey inkarcılar! Sizi yaratmak mı daha zordur, yoksa göğü yaratmak mı? Ki onu, Allah bina edip yükseltmiş ve ona şekil vermiştir. Gecesini karanlık yapmış, gündüzünü aydınlatmıştır, ardından yeri düzenlemiştir. Suyunu ondan çıkarmış ve otlak yer meydana getirmiştir. Dağları yerleştirmiştir. Bunları, sizin ve hayvanlarınızın geçinmesi için yapmıştır.» (en-Nâziât, 27-

33.)
Bazı kimseler, bu ayet-i kerimeye dayanarak göklerin yerlerden Önce yaratıldığını iddia ederek önceki iki ayetin sarih ifadesine muhalefet etmiş ve bu ayet-i kerimenin manasını anlayamamışlardır. Zira bu ayet-i kerimeden anlaşıldığına göre yerin yayılıp ondaki suların ve meraların fiilen ortaya çıkarılması, göğün yaratılmasından sonradır. Bu, bu ayet-i kerimenin zımnında bil kuvve mukadder olan bir manadır. Nitekim Yüce Allah buyurdu ki:
«...Onu bereketli kıldı; arayanlar için yeryüzünde gıdalarını normal olarak dört gün (dört mevsim) içinde yetiştirmesi kanununu koydu.»(Fussilet, 9-10.)
Yani ekinlerin yerlerini, pınarların ve nehirlerin mekanlarını hazırladı. Süfli ve ulvi âlemin suretinin yaratılışını tamamladıktan sonra yeri de yaydı. Ondan, içinde gizli bulunan hazineleri ortaya çıkardı. Böylece pınarlar fışkırdı, nehirler aktı, ekinler ve meyveler bitti. Bu sebepledir ki ayet-i kerimede geçen fiili, yerden su nşkırtmak, mera bitirmek ve dağları yere sabit kazıklar olarak çakmak şeklinde tefsir edilmiştir. Bununla ilgili olarak yüce Allah buyurdu ki:
«Ardından yeri düzenlemiştir. Suyunu ondan çıkarmış ve otlak yer meydana getirmiştir.»
«Dağları yerleştirmiştir.» Yani dağları bulundukları yerlerde sabit kılıp yerleştirmiş ve kazık gibi yeryüzüne çakmıştır.
«Göğü, gücümüzle biz kurduk ve biz şüphesiz genişleticiyiz. Yeryüzünü biz yayıp döşedik. Ne güzel döşeyiciyiz! İbret alasınız diye her şeyi çift çift yaratmışız dır.» (ez-Zâriyât, 47-49.)
Ayet-i kerimede geçen "genişleticiyiz" sözü ile göklerin genişletil-dikleri kastedilmektedir. Zira yükselen her şey genişler. Bir alt tabakanın üstünde bulunan bir gök tabakası, altmdakine nisbetle daha geniş olur. Bu sebepledir ki Kürsü, göklerden daha yüksek ve dolayısı ile hepsinden daha geniştir. Arş ta bu saydıklarımızın tamamından daha uludur. Yeryüzünü biz yayıp döşedik. Onu sarsılmayan sakin bir kara parçası haline getirdik, sizi sarsmaz. Bu sebeple Cenâb-ı Allah: «Biz ne güzel döşeyiciyiz!» demiştir. Bu ayet-i kerimede yerlerden, göklerden sonra bahsedilmiştir. Bu demek değildir ki yerler, göklerden sonra yaratılmıştır. .Buradaki sıralama, lügata bağlı bir haber verme sıralamasıdır. Doğrusunu Allah bilir.
Buharı, İmran b. Husayn'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Peygamber (s.a.v.)'in yanma gittim,devemi kapıya bağladım. Yanma Beni Temim kabilesinden bir kaç kişi geldi. Peygamber (s.a.v.) onlara: «Ey Temim oğulları, müjdeyi kabul edin.» dedi. Onlar da: «Yeter artık bize müjde verdiğin. Sen bize mal ver.» dediler. Bu sözlerini iki kez tekrarladılar. Sonra Rasülullah (s.a.v.)'m yanma Yemenlilerden bazı kimseler geldi. Peygamber (s.a.v.) onlara: «Ey Yemenliler! Müjdeyi kabul edin. Temim oğulları kabul etmediyse de siz kabul edin.» dedi. Onlar da şöyle dediler: «Kabul ettik ya Rasûlallah! Sana şu yaratma işinin evveliyatını sormaya geldik.» Peygamber (s.a.v.) onlara konuyu şöyle anlatmaya başladı: .
«Allah vardı. O'ndan başka hiçbir şey yoktu. O'nun Arş'ı su üzerinde idi. Zikirde her şeyi yazdı. Gökleri ve yeri yarattı...» O esnada biri, «Ey Husayn oğlu, deven kaybolup gitti.»dedi. Ben de koşup dışarı çıktım. Baktım ki devem gitmiş, ardı sıra serap görünüyor. Keşke deveyi bırak-saydım da yerimden kalkmış olmasaydım.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasülullah (s.a.v.) elimi tutup bana şöyle dedi:
«Allah, cumartesi günü toprağı yarattı. Pazar günü dağları yarattı, pazartesi günü ağaçları yarattı, sah günü mekruhu yarattı, çarşamba günü nuru yarattı, perşembe günü canlıları yeryüzüne yaydı, cuma günü ikindiden sonra Adem'i yarattı. Adem, cuma gününün son saatinde ikindi ile gece arasında yaratılan son yaratık oldu.»
Bu hadisin metninde şiddetli bir gariplik vardır. Mesela, bu hadiste göklerin yaratılmasından bahsedilmemektedir. Yerlerin ve yerlerdeki mevcudatın yedi günde yaratıldığı söylenmektedir. Bu da Kur'ân'm ifadesine ters düşmektedir. Çünkü Kur'ân'da anlatıldığına göre yer, dört günde yaratılmış, sonra iki günde gökler dumandan yaratılmıştır. Dumandan maksat ta suyun buharıdır. O buhar, büyük su kütlesinin dalgalanması neticesinde büyük İlâhi kudretin eseri olarak yerden yükselmişti.
«Yerde olanların hepsini sizin için yaratan O'dur. Sonra göğe doğru yönelerek yedi gök olarak onları düzenlemiştir.»
Yukarıdaki ayet-i kerime ile ilgili olarak büyük Süddî İsmail b. Ab-dirrahman, İbn Mesud ile başka bir kaç sahabeden rivayet ettiki, Rasülullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Allah'ın Arş'ı su üzerinde idi. Suyu yaratmadan önce başka birşeyi yaratmış değildi. Yaratıkları yaratmak istediği zaman sudan bir duman çıkardı. Bu duman su üzerinde yükseldi ve bu dumana sema adını verdi.Bundan sonra o suyu kurutup tek bir yer kütlesi haline getirdi. Sonra bu kütleyi yardı ve iki günde (pazartesi ve salı gününde) yedi kat yeri yarattı. Yeri balık üzerinde yarattı ki o balığın adı "Nün" dur. Yüce Allah o balıktan şöyle söz eder:
«Nün, kalem ve onunla yazılanlara and olsun.» Balık sudadır. Su ise, kaygan ve düz bir taş üzerindedir. O taş ta meleğin sırtı üstündedir. Melek, bir kaya üzerindedir. Kaya ise' rüzgarın üzerindedir. Bu kaya, Lokmanın sözünü ettiği kayadır. Gökte ve yerde değildir. Balık hareket etti, sarsıldı, yer de sarsıldı. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, dağları yerin üzerine yerleştirdi ve yer sakinleşti. Cenâb-ı Allah, sah günü dağları ve içindeki faydaları yarattı. Çarşamba günü ağaçları, suyu, şehirleri, mamur ve harap yerleri yarattı, göğü yer kütlesinden ayırdı. Daha önce yere bitişikti. Gökleri perşembe ve cuma günlerinde yedi kat olarak düzenledi. Cuma gününe cuma günü denmesinin sebebi, o günde göklerle yerin cem edilmesidir. Ve yine Cenâb-ı Allah, her semaya kendi görevini ilham etti. Her semadaki yaratıkları, melekleri, denizleri, sayısız dağları ve kendisinden başka kimsenin bilmediği yaratıkları yarattı. Sonra semayı yıldızlarla süsledi. Yıldızları, bir süs yaptı ve şeytanlardan yıldızlar vasıtası ile gökleri korudu. Dilediği şeyleri yarattıktan ve yaratma işini tamamladıktan sonra Arş'a yöneldi.»

Süddî'nin anlattığı bu şeylerin senetlerinde gariplikler vardır ve bunların çoğu da israiliyattan alınmadır. Ka'bü'l-Ahbar, Hz. Ömer'in zamanında Müslüman olduğunda gelip Hz. Ömer'in huzurunda ehl-i kitabın ilminden bahseder, onlara bildikleri bazı şeyleri anlatır. Hz. Ömer de onun gönlünü İslâm'a ısındırmak amacı ile dinlerdi. Anlattığı şeylerin şeriata uyanlarını beğeni ile dinlerdi. Bu sebepledir ki insanların çoğu, Ka'bü'l-Ahbar'm naklettiği şeyleri nakletmeye cevaz vermişlerdir. Ayrıca İsrailoğullarından bazı şeylerin nakline izin verilmiştir. Ancak Ka'bü'l-Ahbar'm rivayetlerinde büyük yanlışlıklar ve çok hatalar da vardır.
Buharı, "Sahih" adlı eserinde Muaviye'nin Ka'bü'l-Ahbar hakkında şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bununla birlikte biz, onun yalan söylemekle mübtela olduğunu biliyoruz.» Yani nakillerinde yalan söylediğini biliyoruz. Çünkü o bunu kasıtlı olarak söylemiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Biz, büyük mütekaddimin imamların israiliyattan naklettiği şeyleri naklederiz. Sonra bunlarla ilgili olarak doğrulayıcı veya yalanlayıcı hadisleri araştırırız. Geri kalan israiliyat haberlerinden doğru veya yanlış olabileceklere gelince, bunlar hususunda Cenâb-ı Allah'ın yardımını dileriz. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır.
Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cenâb-ı Allah, mahrukatı yaratma işinde Arş'm yanında bulunan kitabına şöyle yazdı: «Doğrusu benim rahmetim, gazabıma galip oldu.» [11]

Yedi Kat Yerin Yaratılması Île İlgili Ayet Ve Hadisler

Yüce Allah buyurdu ki:
«Yedi göğü ve yerden de bir o kadarım yaratan Allah'tır, Allah'ın her şeye kadir olduğunu ve Allah'ın ilminin her şeyi kuşattığını bilmeniz için Allah'ın buyruğu bunlar arasında iner durur.» (ct-Talâk, 12.)
Buharı, Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan şöyle bir rivayette bulunmuştur: Ebu Seleme ile birkaç kişi arasında bir arazi ihtilaf vardı. Bunlar birbirleriyle çekiştiler. Ebu Seleme, Hz. Aişe'nin yanma gidip durumu anlattı. Hz. Aişe de ona şöyle dedi:
Ey Ebu Seleme! Araziden uzaklaş. Zira Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bir kimse, bir karış kadar yeri zulmen alırsa, bu zulmü yedi kat yerden onu kuşatır.»
Buharî, Salim'in babasından rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bir kimse, hakla olmaksızın biraz yer alırsa, o kimse kıyamet gününde yedi kat yere batar.»
Buharî, Ebu Bekir'den rivayet etti ki; Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Zaman, Allah'ın göklerle yeri yarattığı günkü gibi kendi asli heyeti ile dönmüştür, sene oniki aydır.»
Allah, bilir ya bu hadis ile şu ayet-i kerime kastedilmiştir:
«Yedi göğü ve yerden de bir o kadarını yaratan Allah'tır.»
Yani yerden de yedi kat gök sayısınca yedi kat yaratmıştır. Allah'ın ilk kitabında ayların sayısı nasıl oniki ise zamanımızda da bu aynıdır. Gökler de nasıl ki yedi kat ise, yerler de yedi kattır.
Buharî, Said b. Amr b. Nüfeyl'in şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hakkını alıp Mervan'a verdiğimi iddia eden Erva benimle tartıştı. Ben de kendisine şöyle karşılık verdim:
- Ben mi senin hakkım alıp Mervan'a vermişim? Ben, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğuna şahid oldum: «Bir kimse haksız yere bir karış yer alırsa bu, kıyamet gününde yedi kat yerden onu kuşatır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Dedim ki:
«Ya Rasûlallah, hangi zulüm daha büyüktür?» Rasûlullah buyurdu ki: «Kişinin, kendi kardeşinin hakkından aldığı bir zira'lık yerdir. Aldığı.....(Bu Bölüm Eksiktir)

- Evet, demir vardır.
- Ya Rab, yaratıkların arasında demirden daha kuvvetli birşey var mıdır?
- Evet, ateş vardır.
- Ya Rab, yaratıkların arasında ateşten daha kuvvetli birşey var mıdır?
- Evet, rüzgar vardır.
- Ya Rab, yaratıkların arasında rüzgardan daha kuvvetli birşey var mıdır?
- Evet, ademoğlu vardır. O, sağ eliyle sadaka verir ve o sadakayı sol elinden gizler.»
Jeoloji bilginleri, doğusundan batısına kadar yeryüzünün her tarafındaki dağları sayıp anlatmışlar, bunların uzunluk, genişlik ve yüksekliklerini kaydetmişler, bu konuda teferruatlı açıklamalar yapmışlardır. Yüce Allah, dağlarla ilgili olarak şöyle buyurmuşlardır:
«Dağlarda da beyaz, kırmızı, siyah ve türlü renkte yollar var etmişizdir.» (el-Fâtır, 27.)
Cenâb-ı Allah, kutsal kitabında isim vererek Cudi dağından söz etmiştir. Bu, îbn Ömer'in ceziresinin doğusunda ve Dicle'nin yan tarafında bulunan Musul'a yakın bir dağdır. Kuzeyden güneye uzunluğu, üç günlük yoldur, yüksekliği de yarım günlük

yoldur. Üzerinde palamut ağaçları bulunduğundan yeşil bir renge bürünmüştür. Yanında Semânîn adlı bir köy vardır. Semânın, seksen demektir. Nuh peygamberle birlikte boğulmaktan kurtulan gemideki seksen kişi orada yaşadıklarından, oraya bu ad verilmiştir. Tefsircilerin bir çoğu böyle demişlerdir. Doğrusunu Allah bilir. [12]

Denizler Ve Nehirler

Yüce Allah buyurdu ki:
«Taze et yemeniz, takındığınız süsleri edinmeniz ve Allah'ın bol nimetinden faydalanmanız için denize -ki gemilerin onu yara yara gittiğini görürsün- boyun eğdiren de O'dur. Artık belki şükredersiniz, yeryüzünde s arsılmayasınız diye sabit dağlar, nehirler ve belki yolunuzu bulursunuz diye yollar ve işaretler meydana getirmiştir. Onlar, yıldızlarla da yollarını bulurlar.
Hiç yaratan, yaratamayana benzer mi? İbret almaz mısınız?
Allah'ın verdiği nimetleri sayacak olsanız bitiremezsiniz. Doğrusu Allah bağışlar,merhamet eder.» (cn-Nahl,14-18.)
«İki deniz bir değildir. Birinin suyu tatlı ve kolay içimlidir; diğeri tuzlu ve acıdır. Herbirinden taze balık eti yersiniz. Takındığınız süsleri çıkarırsınız. Allah'ın lütfuyla rızık aramanız için gemilerin onu yararak gittiğini görürsün. Belki artık şükredersiniz.» (el-Fâtır, 12.)
«Birinin suyu tatlı ve kolay içimli, diğerininki tuzlu ve acı olan iki denizi salıverip aralarına da, karışmalarına engel olan bir sınır koyan Allah'tır.» (el-Furkân, 53.)
«Acı ve tatlı sulu iki denizi birbirine kavuşmamak üzere salıvermiştir. Aralarında bir engel vardır. Birbirinin sınırını aşamazlar.» (er-Rahman, 19-20.)
Cenâb-ı Allah, acı ve tatlı sulu denizleri kulların yararına olsunlar diye ülkelerin sınırları arasından geçirmiştir. İbn Cüreyc ile bir çok imam böyle demişlerdir.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Denizde yüce dağlar gibi gemilerin yürümesi, O'nun varlığının delillerinden dir. O, dilerse rüzgarı durdurur. Yelkenle giden gemiler o zaman denizin yüzünde durakalır. Bunlarda, sabırlı olan ve çok şükreden kimseler için deliller vardır. Yahut yaptıklarına karşılık onları ortadan kaldırır, bir çoğunu da bağışlar.» (eş-Şûrâ, 32-34.)
«Gemilerin denizde Allah'ın lütfuyla yürüdüğünü görmez misin? Allah böylece size varlığının delillerini gösterir. Bunlarda, pek sabırlı ve çok şükreden kimselerin hepsine dersler vardır.
Dağlar gibi dalgalar insanları kuşattığı zaman, dini tamamen Allah'a has kılarak O'na yalvarırlar. Onları karaya çıkararak kurtardığında içlerinden bir kısmı doğru yolda kalır. Zaten ayetlerimizi bilerek ancak hain nankörler inkar eder.» (Lokman, 31-32.)
«Göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesinde, insanların yararlı şeylerle denizde süzülen gemilerde, Allah'ın gökten indirip yeri ölümünden sonra dirilttiği suda, her türlü canlıyı oraya yaymasında, rüzgarları ve yerle gök arasında emre amade duran bulutları döndürmesinde, düşünen kimseler için deliller vardır.»(el-Bakara, 164.)
Cenâb-ı Allah, kulları için yaratmış olduğu nehirler ve denizlerden bahsederek onlara olan nimetlerini hatırlatıyor. Yeryüzünün her tara-nnı kuşatan okyanuslar ve kıyılarında biten otlar, tuzlu ve acıdır. Bunda da havanın sağlıklı olması için büyük bir hikmet vardır. Eğer bu sular tatlı olsaydı, içindeki canlıların ölmesi sebebiyle her taraf kokuşur ve hava bozulurdu. Bu da insanlığın yok olmasına yol açardı. Ama sonsuz hikmet, bu maslahat sebebi ile deniz sularının ve bazı nehirlerin sularının tuzlu olmasını gerekli kılmıştır. Bu yüzdendir ki denizin hükmü kendisine sorulduğunda Rasûlullah (s.a.v.) şu cevabı vermiştir: «Onun suyu temizleyicidir, ölüsü de helaldir.»
Nehirlere gelince, bunların suyu tatlı ve isteyenler için de içimi kolaydır. Cenâb-ı Allah, bunları akar halde yaratmıştır. Bir yerden çıkarır, başka bir yere sevkeder. Kulları için rızık olarak yaratmıştır bu nehirleri. Bunların kimi büyük, kimi küçüktür. İhtiyaç ve maslahata göre irili ufaklıdırlar. Heyet (astronomi) âlimleri ile tefsirciler, denizlerin ve büyük nehirlerle bunların kaynaklarım, çıkış yerlerini, nerelere kadar uzandıklarını, yüce yaratıcının kudretine delalet eden hikmetli sözlerle anlatmışlardır. Cenâb-ı Allah'ın bunları ihtiyarı ve bilgeliği ile yaratmış olduğunu söylemişlerdir.
Bu ayet-i kerimenin manası ile ilgili olarak iki görüş ileri sürülmüştür. Bu görüşlerden birine göre ayet-i kerimede sözü edilen denizden kasıt, koçlarla ilgili hadiste geçen ve Arş-ı Alanın altındaki denizdir ki, bu da yedi kat göğün üzerindedir. Altı ile üstü arasındaki mesafe (derinlik), iki gök tabakası arasındaki derinlik kadardır. Haşirden önce bu denizden yeryüzüne yağmur yağacak, bu yağmur suları ile mezarlardaki cesetler diriltileceklerdir. Rebf b. Enes bu görüşü benimsemiştir.
Diğer görüşe göre yukarıdaki ayet-i kerimede geçen deniz kelimesi, bir cins ismidir ki, yeryüzünde bulunan bütün denizleri kapsamına alır. Cumhur-u ulema bu görüşü benimsemiştir. Alimler, yukarıdaki ayet-i kerimede geçen "mescur" kelimesinin ne anlama geldiği hususunda ihtilaf etmişlerdir. Kimi, bu kelimenin dolu anlamına geldiğini ifade etmiş, kimi ise, bu kelimenin kıyamet gününde alevlenen bir ateş anlamına geldiğini ve haşr meydanındaki herkesi kuşatacağını söylemişlerdir. Nitekim tefsirimizde Ali İbn Abbas, Said b. Cübeyr, İbn Cahit ve diğerlerinden böyle bir nakilde bulunmuşuzdur. "Mescur' kelimesinin, korunan ve muhafaza altına alman deniz anlamına geldiğini söyleyenler de olmuştur ki, korunma altına alman bu deniz, yeryüzüne akıp insanları ve diğer canlıları boğmasın. Valib, İbn Abbas'm-böyle dediğini rivayet etmiştir ki, bu aynı

zamanda Süddî ile diğerlerinin de görüşüdür. Bunu İmam Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği şu hadiste teyid etmektedir: Sahilde bekçilik yapan bir adam bize dedi ki: Ömer b. Hattabın azatlısı Ebu Salih'le karşılaştım. Bize, Hz. Ömer'den şöyle bi rivayette bulundu: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Her gece mutlaka deniz üç kez açığa çıkmak ve suyunu etrafa saçmak için Allah'tan izin ister, ancak Allah onu men eder.»

Bu da, Cenâb-ı Allah'ın bir nimetidir. Kullarına olan lütfudur. Onları, denizin suları altında boğulmaktan koruyor. Denizi, onların emrine boyun eğdiriyor.Uzak ülkelere ulaşımlarım sağlamak, gidip oralarda ticaret yapmalarına imkan vermek için gemilerini deniz üzerinde yürütüyor. Yeryüzünde yarattığı dağlar ile göklerde yarattığı yıldızlar, deniz üzerinde yönlerini ve yollarını bulmalarına imkan bahşediyor. Bu işaretler sayesinde deniz yolculuklarında yönlerini tesbit edip kaybolmaktan kurtuluyorlar. Ayrıca denizlerde onlar için inciler, kıymetli ve nefis cevherler bahşediyor. Bunlar, denizden başka bir yerde bulunmazlar. Ayrıca denizlerde, onlar için garip canlılar yaratmış, etlerim hatta bu hayvanların ölülerini de onlara helal kılmıştır. Nitekim Yüce Allah buyurdu ki: «Deniz avı ve onu yemek size helal kılınmıştır.» (ei-Mâide, 96.)

Peygamber (s.a.v.) de şöyle buyurmuştur: «Denizin suyu temizleyici, Ölüsü de helaldir.»

«Bize iki ölü ve iki kan helal kılındı: Balık, çekirge, ciğer ve dalak.»

Hafiz Ebu Bekir el-Bezzar, Ebu Hüreyre'nin Peygamber Efendi-miz'den naklen şöyle dediğini rivayet etmiştir:

«Cenâb-ı Allah, şu batı denizi ve şu doğu denizi ile konuştu. Batı denizine dedi ki: «Ben kullarımdan bazı kulları sana yükleyeceğim. Sen onlara nasıl davranacaksın?» Batı denizi, «Onları boğarım.» deyince Cenâb-ı Allah ona şöyle dedi: «Kuvvetin, kıyılarında olsun.» Ve o denizi zinet eşyalarından-ve avdan mahrum bıraktı. Doğu denizine de dedi ki: «Ben kullarımdan bazılarını sana yükleyeceğim. Onlara nasıl davranacaksın?» Doğu denizi de, «Onları üzerimde taşırım, onlara ananın çocuğuna davrandığı gibi davranırım.» dedi. Cenâb-ı Allah da ona ziynet eşyalarını ve avı verdi. Sonra da «Bunu kimseye bildirme.» dedi.»

Enlemlerden, boylamlardan, denizlerden, nehirlerden, dağlardan, ovalardan, yerdeki şehirlerden, harabelerden, mamurelerden, yedi iklimden, çeşitli madenlerden ve ticaretlerden'bahseden tefsir âlimleri dediler ki: Yeryüzü, su ile kaplandı, ancak dörtte biri olan doksan derecelik kısım, susuz bırakıldı. Bu da İlâhî lütfün gereği idi. Buna göre sular yerin dörtte birinden çekildi ki, üzerinde canlılar yaşayabilsin; ekinler ve ürünler bitsin. Nitekim Yüce Allah buyurdu ki:

«Allah, yeri canlı yaratıklar için meydana getirmiştir. Orada meyveler, salkımlı hurma ağaçları, kabuklu taneler, güzel kokulu otlar vardır. Ey insanlar ve cinler, öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?» (er-Rahmân, 10-13.)

Dediler ki: Yeryüzünün çöllerinden olan şu mamur kısım, yeryüzünün üçte ikisine, ya da bundan biraz fazlasına yakındır ki bu, doksan beş derecelik kısımdır,.Batı Okyanusu, Mağrib ülkelerini sınırları içine alır ki, orada daimi adalar vardır. Bunlarla Mağrip ülkelerinin kıyıları arasında on derecelik mesafe vardır ki, bu takriben bir aylık mesafedir. Çok dalgalı olduğundan bu denizde yolculuk yapmaya imkan yoktur. Ayrıca çok fırtınalar ve dalgalar vardır. Buralarda avlanma ve bir şeyler çıkarma imkanı yoktur. Ticaret veya başka bir amaçla buralardan sefer yapılamaz. Güneş tarafından başlayan bir yol,, Komor dağlarına kadar uzanır. Bu Komor dağları, Mısır'daki Nil nehrinin kaynağıdır. Bu, ekvator çizgisini aşar, sonra doğuya uzanır ve yerin güneyine varır. Orada Zabic adaları vardır. Kıyılarında çok harabeler vardır. Sonra bu çizgi, kuzey doğu itibariyle uzanarak Çin ve Hint denizine varır. Bundan sonra doğuya giden çizgi, yerin açık olan doğu tarafına varır ki orada Çin beldeleri vardır. Çin'in doğusundan kuzey taraflarına gidilerek Çin beldeleri geride bırakılır ve Ye'cûc ve Me'cûc şeddinin hizasına varılır. Buradan da bir burgaç ile dönülüp durumu belirsiz araziler, daire içine alınır. Buradan da batıya uzanılarak yerin kuzeyine varılır ve Rus beldelerinin hizasına gelinir. Burası da aşılıp güneybatıya varıldığında yeryüzü bir daire içine alınır ve batı tarafına dönülür. Batıdan yerin sırtı üzerinden bir yol çıkar ki bunun sonu batıdaki Şam beldelerinin sınırlarına uzanır. Sonra Rum beldelerine varılır ki Kostantiniye ve diğer beldelere ulaşılır.

Doğu Okyanusundan başka denizler çıkar ki, bunlarda da bir çok adalar vardır. Öyle ki Hint denizinde 1700 ada vardır. Bu adalarda şehirler ve mamureler vardır. Ayrıca âtıl durum daki başka adalar da vardır. Buraya yeşil deniz de denir. Bunun doğusunda Çin denizi, batısında Yemen denizi, kuzeyinde Hint denizi, güneyinde de belirsiz yerler vardır.

Anlatıldığına göre Hint ve Çin denizleri arasında ayına dağlar vardır. Bu dağlarda geçit veren bazı yollar vardır. Nitekim Yüce Allah buyurdu ki:

«Yeryüzüne, insanlar sarsılmasın diye sabit dağlar yerleştirdik. Rahat gidebilsinler diye aralarında geniş yollar var ettik.» (ei-Enbiyâ, 3i.)

Me'mun zamanında Arapça'ya çevrilen "el-Macesti" adlı eserinde Hint hükümdarlarından Batlaymus'uıı anlattığına göre batı, doğu, kuzey, güney okyanuslarından bir çok denizler fışkırmıştır. Bunların hepsi aym kökenlidir. Ancak kıyılarındaki beldelere göre isim alırlar. Bunlardan biri Kalzum denizidir. Kalzum, Eyle'ye yalan bir kasaba olup denizin kıyısmdadır. Faris, Hazar, Vernek, Rum, Bantaş, Ezrak denizleri de vardır. Ezrak, deniz kıyısındaki bir şehirin adıdır. Buradaki denize, Kırım denizi de denir. Dar bir boğazdan geçerek Kostantiniye yanında güneye doğru Rum denizine dökülür. Bu, Kostantiniye boğazıdır. Bu yüzdendir ki Kırım'dan Rum denizine gidilirken çabuk gidilir. Ama İskenderiye'den Kırım'a gelindiğinde karşıda su cereyanı olduğundan dolayı geç gelinir. Bu da dünyadaki acayipliklerdendir. Bütün akarsular tatlıdır, ancak buradaki su durgun olduğundan tuzludur. Yalmz Hazar denizinin suyu tatlıdır. Ona Cürcan denizi de denir. Taberistan denizi adını alan Hazar denizinde tatlı suyu içeren büyük bir kısım vardır. Seyyahlar böyle haber vermişlerdir.

Hey'et âlimlerinin anlattıklarına göre Hazar denizi, uzunlamasına yuvarlak bir denizdir. Kal'a gibi üçgen olduğunu söyleyenler

de vardır. Bitişiğinde okyanus yoktur. Müstakil bir denizdir. Uzunluğu 800, eni ise 600 mildir. Daha büyük ebatta olduğu da söylenmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Sonra Basra yanında bir deniz vardır ki, med ve cezire büyük çapta sahne olur. Onun karşıtı Mağrib ülkesinde de vardır. Bu denizlerde ayın başından yirmidördüncü gecesine kadar sürekli kabarma (med), ay sonuna kadar da eksilme (cezir) meydana gelir. Âlimler, bu denizlerin başlangıç ve sonuç noktalarını, yeryüzündeki nehirlerden oluşan gölcükleri ve diğer vadiler arasında akan ırmakları da anlatmışlardır.

Âlimler, yeryüzündeki meşhur büyük nehirleri zikredip bunların başlangıç ve sonuç noktalarını da anlatmışlardır. Biz, bunları burada uzun uzadıya anlatacak değiliz. Ancak hadislerde kendilerinden bahsedilen nehirlerden bahsedeceğiz. Yüce Allah buyurdu ki:

«Gökleri ve yeri yaratan, yukarıdan indirdiği su ile size rızık olarak ürünler yetiştiren, emri gereğince denizde yüzmek üzere gemileri, belli yörüngelerinde yürüyen Ay ve Güneş'i, gece ile gündüzü sizin buyruğunuza veren Allah'tır. Kendisinden istiyebileceğiniz her şeyi size vermiştir. Allah'ın nimetini sayacak olsanız bitiremezsiniz. Doğrusu insan, pek zalim ve çok nankördür.» (İbrahim, 32-34.)

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Malik b. Sa'saa'mn şöyle dediği rivayet edilir: Rasûlullah (s.a.v.), Sidretü'l-Münteha'dan bahsedince dedi ki: «Baktım ki Sidretü'l-Münteha'nm dibinden iki batm,iki de zahir, dört nehir çıkmaktadır. Batın olanlar Cennet'tedirler. Zahir olanlar ise, Nil ve Fırat nehirleridir.»

Sahih-i Müslim'de, Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Seyhan, Ceyhan, Fırat ve Nil nehirleri, hep Cennet nehirleridirler.»

Doğrusunu Allah bilir ya bu nehirler, berraklık ve tatlılıkları ile akışları bakımından Cennet nehirlerine benzemektedirler. Burada bir; teşbih sözkonusudur. Nitekim başka bir hadiste, Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Hurma, Cennet meyvesidir. Onda zehire karşı şifa vardır.»

Yani hurma, Cennet meyvelerine benzer. Çünkü o, Cennet'ten dev-şirilmiştir. Hurmanın, Cennet meyvesi olduğunu maddeten kabul etmek mümkün değildir. Şu halde arada bir benzetme sözkonusudur. Nitekim başka bir hadiste de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Sıtma, Cehennem ateşindendir. Onu su ile serinletin.» Demek ki hadiste sözü edilen nehirlerin kaynağı da yeryüzündedir.

Nil nehrinin dünyada tatlılık ve letafet bakımından benzeri başka bir nehir yoktur. Başlangıç ve sonuç noktaları arasındaki uzak mesafe bakımından da diğer nehirler ona ulaşamazlar. Kaynağı, Komor dağla-rmdadır. Bu dağlar yeryüzünün batısında, Ekvator çizgisinin gerisinde olup güneye yönelir. Birbirine uzak on yataktan gelip toplanır. Sonra bu on yataktan her beş yatak, bir denizde toplanır. O denizden de altı nehir çıkar, sonra bunların tümü bir gölcükte bir araya gelir. Bu gölcükten bir nehir çıkar ki buna Nil nehri denir. Nil nehri, önce Sudan beldelerine, sonra Nobe ülkesine ve bu ülkenin büyük şehri olan Demkalaya, bundan sonra da Asvan'a gelir ve oradan da Mısır diyarına ulaşır. Nü nehri, Habeş beldelerinden aldığı bol yağmurları ve toprakları da Mısır'a getirir. Mısır diyarı, bol yağmura da toprağa da muhtaçtır. Çünkü Mısır'a az yağmur yağar ki bu da, Mısır'daki ağaçlara ve ekinlere yetmez. Ayrıca Mısır'ın toprağı da kumdur. Ekin yetiştirmeye müsait değildir. Nil'in getirdiği bol su ve toprak sayesinde Mısır'da ekinler biter, ürünler yeşe-rir. Yüce Allah buyurdu ki: «Kuru yerlere suyu gönderip onunla hayvanlarının ve kendilerinin yedikleri ekinleri çıkardığımızı görmezler mi? Görmüyorlar mı?» (es-Sccde, 27.)

Sonra Nil nehri, Mısır'ı azıcık geride bırakır ve Şantuf kasabasının yanında iki kola ayrılır, batıya doğru gider. Reşit kasabasına uğrar ve Akdeniz'e dökülür. Doğu tarafına gelince, orada da Oocer kasabasının yanında ikiye ayrılır. Batıya doğru gider, bu kollardan biri Dimyat'a varır. Denize dökülür. Doğu tarafındaki ise, Eşmun kasabasına uğrar, oradan Dimyat in doğu tarafindaki Tenis ve Dimyat gölüne dökülür. Görülüyor ki, Nil'in başlangıç noktası ile sonuç noktası arasında büyük bir mesafe vardır. Bu sebeple Nil, suyu en tatlı ve leziz olan nehir durumuna geçmektedir. İbn Sinan'a göre Nil nehrinin, yeryüzünün diğer sularına nisbetle bir çok özellikleri vardır. Bu özellikleri şöylece sıralamak mümkündür:

a- Başlangıç noktası ile sonuç noktası arasındaki mesafe bakımından, diğer nehirlerden daha uzundur.

b- Nil nehri, kayalardan ve kumluklardan geçer ki o nehrin sularında çamur, kiremit kırıntısı ve yosun yoktur.

c- Nil nehrinde taşlar yeşermez. Çakıllar yosun tutmaz. Bu da onun mizacının sağlam oluşundan, suyunun tatlı ve latif oluşundandır.

d- Diğer nehirlerin sularının azaldığı dönemlerde Nil nehrininki aksine artar. O nehirlerin sularının çoğaldığı zamanlarda Nil'in suları azalır.

Bazı kimselerin anlattığına göre Nil'in kaynağı yüksek bir tepededir ki bazı kimseler oraya gidip baktıklarında orada korkunç şeyler, güzel cariyeler ve garip eşyalar görmüşlerdir. Bu, tarihçilerin hurafelerinden ve yalancıların hezeyanlarından başka bir şey değildir.

Abdullah b. Lühay'a, Kays b. Haccac'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Amr b. As, Mısır'ı fethettiği zaman buine ayında (Acemlerin aylarından birinin adıdır.) Mısırlılar yanma gelip şöyle dediler:

- Ey Komutan! Şu bizim Nil nehrinin bir âdeti vardır. Bu âdetin gereği yerine getirilmedikçe suyu akmaz.
- Neymiş nehrinizin âdeti?
- Buine ayının birinci gecesi olduğunda biz bakire bir kızı anne ve babasının rızasını alarak giydirip kuşatır, süsler ve

zinetlendirir, sonra da Nil nehrine atarız. Böylece nehir suları akmaya başlar.
- Bu, İslâm'da olmayan bir âdettir. İslâmiyyet kendisinden Önceki şeyleri yıkar.
Mısırlılar, buine ayını öylece geçirdiler. Nil nehri, az veya çok akmadı (Başka bir rivayette anlatıldığına göre Mısırlılar, buine ve mesra aylarını susuz geçirdiler. Nil akmıyordu. Artık kıtlığa maruz kalmaktan endişe etmeye başladılar.) Bunun üzerine Amr b. As durumu, Hz. Ömer'e bir mektubla yazdı. Hz. Ömer de ona yazdığı cevabî mektubta şöyle demişti: «Yaptığında isabetlisin. Ben sana bir pusula gönderiyorum. Pusulamı alınca Nil nehrine at.»
Pusula, Amr b. As'a gelince alıp açtı ve içinde şu ibarenin yazılı olduğunu gördü:
«Allah'ın kulu ve Mü'minlerin Emin Ömer'den Mısır Nil'ine. İmdi eğer sen kendiliğinden akmakta isen hiç akma, eğer sen akıtan bir ve kahredici güce sahip Allah'sa, seni akıtmasını Allah'tan diliyorum.»
Amr b. As, bu pusulayı Nil nehrine attı. Cumartesi günü sabahla-. dıklarında baktılar ki Cenâb-ı Allah, bir gecede Nil nehrin onaltı zi-ra'lık miktarda akıtmıştır ve Nil'in bu âdetini, o sene Mısırlıların üzerinden kaldırmıştır. Nil nehri günümüze kadar akmaya da devam ediyor.
Fırat nehrine gelince, bunun kaynağı Rum diyarının kuzeyindedir. Bu kaynaktan çıkıp Malatya yakınlarına gelir, sonra Samsat'a, oradan da Birecik'e uğrar, sonra doğuya kıvrılarak Bals ve Caber kalesine, oradan da Rakka'ya, Rakka'dan da çöle, kuzeye doğru akar, oradan Arc'ye, sonra Beyte, sonra Kûfe'ye varır. Küfe'den Irak çölüne çıkar ve büyük vadilerde akar. İrili ufaklı bir çok nehirler ona katılır, ondan ayrılan nehirlerde olur.
Seyhan nehrine gelince, buna aynı zamanda Seyhun nehri de denir. Rum beldelerinden kaynaklanır. Kuzeybatıdan çıkıp güneydoğuya akar. Ceyhan nehrinin yatağının batı tarafmdadır. Su miktarı ondan azdır. Bugün Sis diye bilinen beldelerden akıp gider. İslâm devletinin ilk zamanlarında burası, Müslümanların elinde idi. Fatımüer, Mısu- diyarına hakim olup Şam'ı ele geçirdiklerinde buraları, düşmanlara karşı korumaktan aciz kaldılar. Bu yüzden Ermeni tekfuru, Sis beldelerine sahip oldu. 300'lü senelerin başından günümüze kadar Ermeniler oraya hakimdirler. Kendi güç ve kuvveti ile oraları tekrar Müslümanların hakimiyetine iade etmesini Yüce Allah'tan diliyoruz.
Seyhan ve Ceyhan nehirleri, Adana'da birleşip tek nehir haline gelir. Sonra da Yumurtalık ve Tarsus arasında Akdeniz'e dökülürler.
Ceyhan nehrine gelince, buna Ceyhun nehri de denir. Halk tarafından buna Cehan denir. Kaynağı, Rum beldelerindedir. Sis beldelerinde, kuzeyden güneye doğru yoluna devam, eder. Önem bakımından Fırat nehrine eşdeğerdir. Sonra Adana'da Seyhan nehriyle birleşerek tek ne-

hir haline gelir .Ve Yumurtalık ile Tarsus arasında Akdenize dökülür. Doğrusunu Allah bilir. [13]

Fasıl

Yüce Allah buyurdu ki:
«Gökleri, gördüğünüz gibi direksiz yükselten, sonra Arş'a hükmeden, her biri belli bir süreye kadar hareket edecek olan Güneş ve Ay'ı buyruğu altına alan, işleri yürüten, ayetleri uzun uzun açıklayan Allah'tır. Olaki Rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanırsınız.
Yeri düzleyen, orada dağlar, nehirler var eden, her türlü üründen çift yetiştiren, gündüzü gece ile bürüyen de O'dur.
Doğrusu bunlarda, düşünen kimseler için ibretler vardır.
Yeryüzünde, tamamı aynı su ile sulanan, birbirine komşu toprak parçaları, tek ve çok köklü üzüm bağları, ekinler, hurma ağaçları vardır. Fakat onları şekil ve lezzetçe birbirinden farklı kılmışızdır. Düşünen kimseler için bunda ibretler vardır.» (er-Ra'd, 2-4.)
«Yoksa gökleri ve yeri yaratan, gökten size su indirip onunla, bir ağacını bile bitirmeye gücünüzün yetmediği, güzel güzel bahçeler meydana getiren mi? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Hayır, Onlar taptıklarını Allah'a eşit tutan bir millettir.
Yoksa yeri, yaratıklarının oturmasına elverişli kılan ve aralarında ırmaklar meydana getiren, yeryüzüne sabit dağlar yerleştiren, iki deniz arasına engel koyan mı? Allah'ın yanında başka bir tanrı mı? Hayır, çoğu bilemezler.» (en-Ncml, 60-61.)
«Yukarıdan size su indiren O'dur. Ondan içersiniz. Hayvanları otlattığınız bitkiler de onunla biter.
Allah, onunla size ekinler, zeytin ve hurma ağaçları, üzümler ve her türlü ürünü yetiştirir. Düşünen kimseler için bunda ders vardır.
Geceyi, gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı sizin istifadenize vermiştir. Yıldızlar da O'nun buyruğuna boyun eğmiştir. Bunlarda akleden kimseler için dersler vardır.» (en-Nahi, 10-12.)
Cenâb-ı Allah bu ayet-i kerimelerde yeryüzünde yaratmış olduğu dağlardan, ağaçlardan, meyvelerden, ovalardan, sarp yerlerden ve yaratmış olduğu canlı cansız mahlukat sınıflarından, kurak çöllerden, kara parçalarından, denizlerden bahsetmiştir ki bütün bunlar, O'nun ululuğuna, kudretine, bilgelik ve rahmetine delâlet etmektedirler. O, yaratıklarına karşı şefkatli ve merhametli, onlar üzerinde muktedir bilge bir zattır. Gece gündüz, yaz kış, sabah akşam mahlukatm muhtaç olduğu rızkı onlara nasıl kolaylaştırdığını da bu ayet-i kerimelerde yüce Rabbi-miz açıklamıştır. Nitekim bir ayet-i kerimede buyuruyor ki:
«Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların rızkı, ancak Allah'a aittir.

O canlılar babaların sulbünde kararlaşmış ve anaların rahminde kararlaşmakta iken de bilir. Her şey apaçık bir kitaptadır.» (Had, 6.)

Hafiz Ebu Yala, Hz. Ömer (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Cenâb-ı Allah, bin ümmet yarattı. Bundan 600'ünü denizde, 400'ünü de karada yarattı. Bu ümmetlerden helak olacak olan ilk ümmet, çekirge ümmetidir. Bunlardan biri helak olunca, diğerleri de peş peşe helak olurlar. Tıpkı ipi kopan teşbih taneleri gibi dağılırlar.»

Bu hadisin ravilerinden biri, Übeyd b; Vakid'dir. Bu zatın rivayetine itimad edilmez. Şeyhi de kendisinden daha zayıftır. Fellas ile Buharî bunun rivayet ettiği hadislerin münker olduğunu, Ebu Zür'a bundan hadis nakledilmesinin uygun olmayacağını, îbr Hibban ile Dare Kutni zayıf ravilerden olduğunu ve îbn Adiy onun rivayet ettiği bu hadisin ve diğer rivayetlerinin münker olduğunu söylemişlerdir. Doğrusunu Allah bilir.

Yüce Allah buyurdu ki: «Yerde yürüyen hayvanlar ve kanatlarıyla uçan kuşlarda, sizin gibi birer toplulukturlar. Biz, Kitapta hiç birşeyi eksik bırakmadık. Onlar.sonra Rablerine toplanacaklardır.» {el-En'am, 38.) [14]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/IX-XI.

[2] Kahire'de bulunduğumuz 1988 yılının sonlarına doğru el-Ezher Üniversitesi'nde Abdul-Fettah Abdulaziz Abdullatif Reslan "Tarihçi olarak ibn Kesîr" diye bir doktora çalışmasına başlamıştı.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/XI-XIII.

[4] İbn Kesîr, Tefsir Mukaddimesi, 9-10; Bağdatlı İsmail Paşa, Hediyyetül-Ârifîn, I, 215; Menn'a el-Kattân, Mebahîs fi-Ulûmi'1-Kur'an, 386, 387; Zerkânî, Menâhilu'l-lrfân fi Ulûmil-Kur'ân, I, 498; İbn Hacer, ed-Dürretul-Karnine, I, 399, 400: Suyûtî, Zeyl Ta-bakatul-Huffaz, 361, 362; Nuaymî ed-Dimaşkî, el-Darîs fi Tarihli-Medâris, I, 36, 37; ibn el-îmâd, Şezerâtu'z-Zeheb, VI, 231, 232; Zehebî, et-Tefsîr vel-Müfessirûn, I., 242, 247; Ömer Nasûhî Bilmen, Tefsir Tarihi, II, 570,571.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/XIII.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/XV-XVI.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/1-5.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/5-7.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/7-11.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/13.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/14-19.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/19-22.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/22-30.

[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/30-31.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Gökler Ve Göklerdekîlerin Yaratılışının Ayetlerle İzahı
Gökkuşağı
Meleklerin Yaratılışları Ve Özellikleri
Fasıl
Fasıl
Cinlerin Yaratılması Ve Şeytanın Kıssası

Gökler Ve Göklerdekîlerin Yaratılışının Ayetlerle İzahı

önceki sayfalarda anlattığımız gibi yeryüzünün yaratılması, gökyüzünün yaratılmasından önce olmuştur. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Yerde olanların hepsini, sizin için yaratan O'dur. Sonra göğe doğru yönelerek yedi gök olarak onları düzenlemiştir. O, her şeyi bilir.» (ei-Bakara, 29.)
«Ey Muhammedi «Siz yeri iki günde yaratanı mı inkar ediyor ve ona eşler koşuyorsunuz! O, âlemlerin Rabbidir.» de.
Yeryüzüne sabit dağlar yerleştirdi, onu bereketli kıldı. Arayanlar için yeryüzünde gıdalarını normal olarak dört gün (dört mevsim) içinde yetiştirmesi kanununu koydu sonra, duman halinde bulunan göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne: «İstiyerek veya istemiyerek buyruğuma gelin.» dedi. İkisi de: «İstiyerek geldik.» dediler.
Allah, bunun üzerine, iki gün içinde yedi gök var etti ve her göğün işini kendisine bildirdi. Yakın göğü ışıklarla donattık ve bozulmaktan koruduk. İşte bu, bilen, güçlü olan Allah'ın kanunudur.» (Fussilet, 9-12.)
«Ey inkarcılar! Sizi yaratmak mı daha zordur, yoksa göğü yaratmak nıı? Ki onu Allah bina edip yükseltmiş ve ona şekil vermiştir. Gecesini karanlık yapmış, gündüzünü aydınlatmıştır. Ardından yeri düzenlemiştir.» (en-Nâziât, 27-30.)
«Hükümranlık elinde olan Allah yücedir ve O, her şeye kadirdir. Hanginizin daha iyi iş işlediğini belirtmek için, ölümü ve dirimi yaratan O'dur. Rahmanın bu yaratmasında bir düzensizlik bulamazsın. Gözünü bir çevir bak, bir çatlak görebilir misin? Bir aksaklık bulmak için gözünü tekrar tekrar çevir bak, ama göz umduğunu bulamayıp bitkin ve yorgun düşer. Andolsun ki, yakın göğü kandillerle donattık. Onlarla şeytanların toplanmasını sağladık ve şeytanlara çılgın alev azabını hazırladık.» (el-Mülk, 1-5.)
«Üstünüzde yedi kat sağlam gök bina ettik, parlak ışık veren Güneş'i var ettik.» {en-Nebe1,12-13.)
«Allah'ın, göğü yedi kat üzerine nasıl yarattığını görmez inisin? Aralarında Ay'a aydınlık vermiş ve Güneş'in ışık saçmasını sağlamıştır.» (Nûh, 15-16.)
«Yedi göğü ve yerden de bir o kadarını yaratan Allah'tır. Allah'ın her şeye Kadir olduğunu ve Allah'ın ilminin her şeyi kuşattığını bilmeniz için Allah'ın buyruğu bunlar arasında iner durur» (et-Talâk, 12.)
«Gökte burçlar vareden, orada ışık saçan Güneş ve aydınlatan Ay'ı yaratan Allah, yücelerin yücesidir. İbret almak veya şükretmek dileyen kimseler için gece ile gündüzü birbiri ardınca getiren O'dur.» (ei-Furkân, 61-62.)
«Şüphesiz biz, yakın göğü bir süsle, yıldızlarla süsledik. Onu her türlü inatçı şeytandan koruduk. Onlar yüce âlemi asla dinleyemezler, her yönden kovularak atılırlar. Onlara sürekli bir azab vardır, hele bir tek söz kapan olsun, delici bir alev onun peşine düşüverir.» (es-Sâffât, 6-10.)
«Andolsun ki, gökte burçlar meydana getirdik. Onları bakanlar için donattık. Onları, kovulmuş her şeytandan koruduk, fakat kulak hırsızlığı yapan olursa, parlak bir ateş onu kovalar;» (el-Hkr, 16-18.)
«Göğü, gücümüzle biz kurduk. Şüphesiz biz geniş kudret sahibiyiz.»(ez-Zâriyât, 47.)
«Göğü karışıklıktan korunmuş bir tavan kıldık. Oysa onlar bundaki delillerden yüz çeviriyorlar. Geceyi ve gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı yaratan O'dur. Her biri bir yörüngede yürür.» {el-Enbiyâ, 32-33.)
«Onlara bir delil de gecedir. Gündüzü ondan sıyırırız ve karanlıkta kahverirler. Güneş te yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, güçlü ve bilgin olan Allah'ın kanunudur. Ay için de sonunda kuru bir hurma dalına döneceği konaklar tayin etmişizdir. Ay'a erişmek, Güneş'e düşmez. Gece de gündüzü geçemez, her biri bir yörüngede yürürler.» (Yasin, 37-40.)
«Tan yerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı, Güneş ve Ay'ı vakit ölçüsü kılandır. Bu, güçlü olanın, bilenin nizamıdır. O, yıldızları kara ve denizin karanlıklarında yol bulaşınız diye sizin için var edendir. Bilen millet için ayetleri uzun uzadıya açıkladık.» (el-En'âm, 96-97.)
«Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan ve sonra Arş'a hükmeden, gündüzü -durmadan kovalayan- gece ile bürüyen; Güneş'i, Ay'ı, yıldızlan hepsini buyruğuna baş eğdirerek var eden Allah'tır. Bilin ki yaratma da emir de O'nun hakkıdır. - Alemlerin Rabbi olan Allah yücedir.» (el-A'râf, 54.)
Bu konuda çok ayet-i kerime vardır. Bunların tümünü tefsirimizde açıklamışızdır.
Kısaca anlatmak istediğimiz şudur ki, yüce Allah, göklerin yaratılışını, genişliğinin muazzamhğmı, yüksekliğim, son derece güzel ve göz alıcı oluşunu, mükemmellik ve ulviliğini bu ayet-i kerimelerde beyan buyurmaktadır. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki: «İçinde yörüngeler bulunan göğe andolsun.» (ez-üariyAt, 7.)
Yani güzel bir yaratılışa sahip olan göğe andolsun.
Başka bir ayet-i kerimede de yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Gözünü bir çevir bak, bir çatlak görebilir misin?

Bir aksaldık bulmak için gözünü tekrar tekrar çevir bak, ama göz umduğunu bulamayıp bitkin ve yorgun düşer.» (el-Mulk, 3-4.)
Yani göz, gökte bir noksanlık veya halel görebilmek amacıyla baktığı takdirde neticede zayıf, yorgun ve bitkin düşer birşey göremez, eksiklik bulamaz. Gökte bir ayıp ve noksanlık yoktur. Çünkü Ccnâb-ı Allah onu muhkem yaratmış ve yıldızlarla ufkunu süslemiştir. Nitekim buyurmuş ki: «İçinde burçları bulunan göğe andolsun.» (ei-Burûc, 1.)
Burada burçlardan kasıt yıldızlardır, bazıları ise bekçi meleklerin yerleri olduğunu söylemiştir ki melekler, gökteki haberleri çalmak isteyen şeytanlara ateşten korlar fırlatırlar. İki kavil arasında çelişki yoktur. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Andolsun ki, gökte burçlar meydana getirdik, onları bakanlar İçin donattık. Onları, kovulmuş her şeytandan koruduk.» (cl-Hicr, 16-17)
Cenâb-ı Allah, bu ayet-i kerimede göklerin görüntüsünü, sabit ve seyyar yıldızlarla parlak ve ışık saçıcı Güneş ve Ay'la zinedendirdiğini ve göğü şeytanın girmesine karşı koruduğunu beyan buyurmuş ve: «Biz göğü kovulmuş her şeytandan koruduk.» demiştir. Nitekim buyurmuş ki:
«Şüphesiz biz, yakın göğü bir süsle, yıldızlarla süsledik. Onu, inatçı her türlü şeytandan koruduk. Onlar, yüce âlemi asla dinleyemezler.» (es-Sâffât, 6-9.)
"Bedü'1-Halk (Yaratmanın Başlangıcı)" adlı kitabında Buharı ve Katade dediler ki: «Yakın göğü ışıklarla donattık.» Cenâb-ı Allah, bu üç çeşit yıldızı yarattı, bunları dünya seması için süs yaptı ve haber hırsız-hğı yapmak isteyen şeytanlara karşı atılan kor haline getirdi. Ayrıca bunlar vasıtası ile insanlar yollarını bulurlar. Yukarıdaki ayet-i kerimeyi bunun dışındaki bir mana ile tevil eden kimse hata yapmış ve ilimdeki nasibini kaybetmiş olup bilmediği hususlarda tevil yapmaya kendini zorlamış olur.
Katade'nin bu sözü, şu ayet-i kerimelerde açıkça ifadesini bulmaktadır:
«Andolsun ki, yakın göğü kandillerle donattık. Onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık.» (ei-Müik, 5.)
«O, yıldızlan kara ve denizin karanlıklarında yol bulaşınız diye sizin için var edendir.» (ei-En'âm, 97.)
Yani yıldızların hareketlerinin delalet ettiği hükümler ve bunların seyirlerindeki mukayese ile bunların yeryüzündeki hadiselere delalet ettikleri dışında başka bir şekilde yıldızlan tevil eden kimse hata yapmış olur. Zaten bu hususta fikir beyan edenlerin çoğunun sözleri, tahminden, asılsız zanlardan ve batıl iddialardan başka bir şey değildir.
Yüce Allah, yedi kat göğü üst üste tabakalar halinde yarattığını beyan buyurmuştur. Astronomi bilginleri bu tabakaların üstünde yığıh mı, yoksa aralarında boşluk bulunan tabakalar halinde mi olduğu hususunda ihtilaf etmişler ve bu hususta iki kavil ileri sürmüşlerdir. Sahih kavle göre gök tabakaları arasında boşluk vardır. Bu hususta Abdullah b. Ümeyre, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
«Sema ile yeryüzü arasındaki mesafenin ne kadar olduğunu bilemiyor musunuz?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler.
- İkisi arasındaki mesafe 500 senelik yoldur. Gök tabakaları arasındaki mesafe de 500 senelik yoldur, her gök tabakasının derinliği de 500 senelik yoldur.»
Buharî ve Müslim'in sahihlerinde İsrâ hadisinde Enes'in şöyle dediği rivayet edilmiştir:
«Dünyaya en yakın gök tabakasında Adem'e gidildi. Cebrail, Peygamber. Efendimiz'e Adem'i göstererek: «Bu, senin atan Adem'dir.» dedi.' Peygamber (s.a.v.): Adem'e selam verdi, Adem de selamım aldı ve: «Merhaba, hoş geldin ey oğlum, sen ne güzel oğulsun.» dedi. Sonra Cebrail ve Peygamber Efendimiz, ikinci gök tabakasına yükseldiler, üçüncü, dördüncü, beşinci, altıncı ve yedinci tabakaya gittiler.»
Bu hadis te gösteriyor ki, gök tabakaları arasında mesafe vardır. Bu, bizim kavlimizin doğruluğunu teyid etmektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Ibn Hazm, İbn Münir, Ebu Ferec, İbn Cevzî ve diğer bazı âlimler, se-mavatm yuvarlak bir küre halinde olduğu hususunda icma bulunduğunu nakletmişlerdir: «Her biri bir yörünge de yürürler.» ayet-i kerimesi de bunu ispatlamaktadır.
Hasan dedi ki: Gökteki yıldızlar, deveran ederler.
Ibn Abbas dedi ki: Gökteki yıldızlar, Öreke gibi yörünge içinde dönerler.
Dediler ki: Bu fikrin doğruluğunu, Güneş'in her gece batı ufkundan batıp sabahleyin doğu ufkundan doğması ispatlamaktadır. Nitekim Ümeyye b- Ebi Salt ta bir şiirinde şöyle demiştir:'
«Güneş, her gecenin sonunda kızarık renkte gülü andıran bir kızarıklıkta doğar.
Doğmaya yanaşmaz ve bunu kendi ağır seyrinde bize göstermez, ancak zahmet ve meşakkatten sonra doğar.»
Buharî, İbrahim et-Teymî'nin babasının şöyle dediğini rivayet etmiştir: Güneş battığı zaman Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Zer'e şöyle dedi:
- Güneş'in nereye gittiğini biliyor musun?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler.
- Güneş gider ve Arş'ın altında secdeye kapanıp Allah'tan izin ister, kendisine izin verilir, yakın bir zamanda secde edecek ama kendisine istediği izin verilmeyecektir. «Geldiğin yere geri dön.» denilir, o da batı ufkundan doğar. Bu da, yüce Rabbin şu ayetinin tecellisidir:
«Güneş de yörüngesinde yürüyüp gitmektedir. Bu, güçlü ve bilgin olan Allah'ın kanunudur.» (Yâsîn, 38.)
Bu husus böyle bilindiğine göre bu hadis bizim, semavattan ibaret olan feleklerin daire şeklinde olduklarına dair söylediklerimize ters düşmemektedir. Bu hususta iki meşhur görüş vardır. Ama bu hadis, bazılarının iddia ettikleri gibi Arş'm

küreselinde olduğuna delalet etmemektedir. Önceki sayfalarda biz bu iddiacıların sözlerini iptal etmiştik. Bu, Güneş'in bizim açımızdan semavatm üstüne çıktığına ve orada Arşın altında secde ettiğine delalet etmemektedir. Aksine Güneş kendi yörüngesinde dönmeye devam ederek gözlerimizden kaybolup batmaktadır ki, onun yörüngesi dördüncü semadadır. Bu hususta bir çok tefsir âlimi böyle demişlerdir. Şeriatte ve müsbet ilimde bunu reddedecek bir husus yoktur. Güneş'in tutulması hadisesi de bunu ispatlamakta ve bunu gerekli kılmaktadır. Dördüncü semanın oltalarına gece vakti vardığında (ki, mutedil zamanlarda öyle olur), kuzey ve güney kutuplarının orta kısmına vardığında Arş-ı Al'a'dan en uzak noktaya gelinmiş olur. Dünya cihetinden bakıldığında Arş kubbelidir. İşte Güneş'in secdeye vardığı yer orasıdır. Arş'a en yakın mahaldir. Güneş, secde mahalline vardığında doğudan doğmak için Aziz ve Celil olan Rab'den izin ister. Kendisine bu izin verilir ve böylece o, doğu tarafından doğar, doğarken de ademoğullarmdan isyankâr olan kimselere karşı hoşnutsuzdur. Onların üzerine doğmak istemez. Bu yüzden şair Ümeyye şöyle demiştir:

«Doğmaya yanaşmaz ve bunu kendi ağır seyrinde bize göstermez. Ancak zahmet ve meşakkatten sonra doğar.»

Cenâb-ı Allah'ın batı ufkundan doğmasını istediği zaman geldiğinde Güneş, yine normal âdeti üzere Arş'ın altında secde eder ve mutad vechi ile doğudan doğmak için tekrar izin istediğinde kendisine izin verilmez, tekrar secdeye kapanıp izin ister, izin verilmez, secdesini tekrarlayip izin istediğinde yine izin verilmez ve tefsirimizde de açıkladığımız gibi o gece uzadıkça uzar. Güneş; «Ya Rab, şafak vakti yaklaştı, mesafede uzaktır.» der. Kendisine: «Geldiğin yere geri dön.» denilir. Böylece o, geldiği batı ufkuna dönüp oradan doğar. İnsanlar, onun batı ufkundan doğduğunu görünce hep birlikte iman ederler. Ancak bu, kişiye yarar sağlamayacak bir zamanda yapılan bir imandır. Çünkü böylesi kimseler daha önce iman etmemişlerdi. Veya kendi imanlarında hayır kazanmamışlardı. Alimler bu durumu, şu ayet-i kerimenin tefsirinde açıklamışlardır:

«Güneş de kendi yörüngesinde yürüyüp gitmektedir.»

Bu ayet-i kerimedeki "müstakar" kelimesi ile Güneş'in batıdan doğacağı zamanın kastedildiği söylenmiştir. Bazıları ise bu kelimenin, Güneş'in Arş'ın altında secdeye kapandığı yer anlamına da geldiğini söylemişlerdir. Bu kelimenin, dünyanın sonu ve Güneş'in hareketinin sona ermesi anlamına geldiğini söyleyenler de vardır. Rivayete göre İbn Abbas yukarıdaki ayet-i kerimeyi şeklinde okumuştur. Yani Güneş durmayacak ve hareket halinde iken de secde edecektir. Bu sebeple yüce Allah buyurmuş ki:

«Ay'a erişmek Güneş'e düşmez. Gece de gündüzü geçemez, her biri bir yörüngede yürürler.» (Yâsîn, 40.)

Yani Güneş Ay'a ulaşamaz ki onun sultan ve devletinde doğsun. Ay da Güneş'e ulaşamaz, gece de gündüzü geçemez, aksine gündüzün aydınlığı gidince peşi sıra gece gelir. Nitekim başka bir ayet-i kerime de yüce Allah şöyle buyurmuştur:

«Gündüzü durmadan kovalayan- gece ile bürüyen; Güneş'i, Ay'ı, yıldızları, hepsini buyruğuna ba'ş eğdirerek vareden Allah'tır. Bilin ki yaratma da emir de O'nun hakkıdır. Âlemlerin Rabbi olan Allah yücedir.» (el-A'râf,54.)

«ibret almak veya şükretmek dileyen kimseler için gece ile gündüzü birbiri ardınca getiren O'dur.» (el-Furkân,62.)

Yani gündüzün peşi sıra gece, gecenin peşi sıra da gündüz gelir. Nitekim bir hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Gece şu taraftan gelmeğe başladığı ve gündüz de şu taraftan arkasını dönüp gitmeğe başladığı ve Güneş battığı zaman oruçlu kimse orucunu açmış olur.»

Muhakkak olan şu ki, zaman, gece ve gündüze bölünür. Gece ile gündüz arasında başka bir zaman yoktur, bu sebeple yüce Allah şöyle buyurmuştur:

«Allah'ın geceyi gündüze ve gündüzü geceye kattığını, her biri belirli bir süreye kadar hareket edecek olan Güneş'i ve Ay'ı buyruk altında tuttuğunu; Allah'ın yaptıklarınızdan haberdar olduğunu bilmez misin?»(Lokman,29.)

Yani gecenin bir kısmını alıp gündüze ekler, gündüzün de bir kısmı- . m alıp geceye ekler. Gecenin uzunluğunu alıp gündüzün kısalığına, gündüzün uzunluğunu alıp gecenin kısalığına ekler. Böylece gece ve gündüz, bahar mevsiminin başlangıcında olduğu gibi mutedil yani eşit hale gelir. Oysa bahar mevsiminden önce geceler uzun, gündüzler kısadır. Gece eksilmeğe, gündüz artmaya başlar ve nihayet ikisi eşit hale gelir. İşte bu, baharın başlangıcıdır. Sonra gündüzler uzamaya, geceler kısalmaya başlar ve yine güz mevsiminin başlangıcında ikisi de eşit hale gelirler. Tekrar geceler uzamaya, gündüzler kısalmaya başlar ve bu hal güz mevsiminin sonuna kadar devam eder. Artık gündüzler azar azar uzamaya, geceler de azar azar kısalmaya başlar ve yine bahar mevsiminin başına kadar böylece devam ederler. Nihayet ikisi eşit hale gelir-ve bu, her sene böyle olur. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:

«Gece ile gündüzün birbiri ardından gitmesi de O'nun emrine bağlıdır.» (el-Mü'minûn, 80.)

Yani bütün bu işlerde tasarruf yapan Allah'tır, emrine karşı gelinmeyecek hakim O'dur. Bu sebeple O, göklerden, yıldızlardan gece ve gündüzden bahseden her üç ayette de şöyle buyurmuştur: «Bu, Aziz ve Alim olan Allah'ın takdiridir.»

Azizdir ki O, her şeyi gücü altına almış, her şey O'na boyun eğmiştir. Emrine karşı gelinemez ve O, asla mağlub edilemez. Her şeyi bilendir. Her şeyi bir takdire bağlamış ve düzen içinde meydana getirmiştir ki, bu düzen asla bozulmaz ve sarsılmaz.

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Allah buyurdu ki: Ademoğlu dehre sövmekle bana eziyet eder. Oysa dehr benim. İş, benim elimdedir. Geceyi ve gündüzü çeviren benim.»

Şafii, Ebu Ubeyd Kasım b. Sellam ve diğer bazı âlimler, dehre sövmenin şöyle olacağını söylediler: Kişi, «Felek bize şöyle yaptı. Ey kahrolası felek, çocuklarımızı yetim bıraktı, kadınlarımızı dul bıraktı. Alı felek!» demekle dehre sövmüş olurlar. Yüce Allah buyurdu İd: «Dehr benim.»

Yani kişinin felek diyerek kasdettiği dehr benim.
Burada her ne kadar felek denen dehr, mahluk ise de bu işleri yapan aslında Cenâb-ı Allah'tır. Kişi bu durumda dehre ve feleke sövmekle, bu işleri yapan faili kasdetmiş olmaktadır. Bütün bunların faili Allah'tır. O, her şeyi yaratandır. Her şeyde tasarrufta bulunan O'dur. Nitekim O buyurmuş ki: «Dehr benim, iş benim elimdedir. Zamanın gecesini ve gündüzünü ben çeviririm.»
Nitekim başka bir ayet-i kerimede yüce Allah şöyle buyurmuştur: «Ey Muhammed, de ki: «Mülkün sahibi olan Allah'ım Mülkü dilediğine verirsin, dilediğinden çekip alırsın; dilediğim aziz kılar, dilediğini alçaltırsın. İyilik senin elindedir. Doğrusu sen her şeye kadirsin, geceyi gündüze, gündüzü geceye geçirirsin, ölüden diri, diriden ölü çıkarırsın, dilediğini hesapsız rızıklandırırsm.» (Âı-i İmrân, 26-27.)
«Güneş'i ışıklı ve Ay'ı nurlu yapan, yılların sayısını ve hesabını bilmeniz için, Ay'a konak yerleri düzenleyen O'dur. Allah bunları ancak gerçeğe göre yaratmıştır. Bilen millete ayetleri uzun uzadıya açıklıyor. Gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesinde, Allah'ın göklerde ve yerde yarattıklarında, O'na karşı gelmekten sakınan kimseler için ayetler vardır.» (Yûnus, 5-6.)
Yani Cenâb-ı Allah, aydınlık vermeleri, şekilleri, vakitleri, hareketleri bakımından Ay ile Güneş'i birbirinden farklı yaratmıştır. Güneş'i ziyalı ve şualı yaratmıştır İd bu, apaçık bir burhan ve gözler kamaştıran bir ışıktır, Ay'ı da nurlu yaratmıştır. Yani onun verdiği ışık, Güneş'inki-ne nisbetle daha zayıftır. Ay, ışığını Güneş'ten alır. Allah, Ay için menziller takdir etmiştir. Yani Ay, ilk gecesinde küçük ve ışığı az olarak doğar. Çünkü Güneş'e çok yakın olup onunla az mukabelede bulunur. Güneşle karşılaştığı ve mukabelede bulunduğu ölçüde ışık verir. Bu yüzden ikinci gecede Güneş'ten daha uzak olur ve ışığı da önceki geceye nispetle daha fazla olur. Güneş'ten uzaklaştıkça ışığı artar ve nihayet dolunay haline gelince ışığı tam olur. Bu da Ay'ın on dördüncü gecesinde olur. Sonra Güneş'e diğer taraftan yaklaştığı için ışığı azalmaya başlar ve ay sonuna doğru ışığı gittikçe azalır. Ay başındaki az ışıklı haline döner. Ay sayesinde aylar bilinir. Güneş vasıtasıyla geceler ve gündüzler bilinir, böylece seneler ve mevsimler anlaşılır. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Güneş'i ışıklı, Ay'ı nurlu yapan, yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için Ay'a konak yerleri düzenleyen O'dur.» (Yûnus, 5.)
«Gece ile gündüzü varlığımıza bir delil kıldık, bir delil olan geceyi kaldırıp yine bir delil olan gündüzü Rabbinizin bol nimetini aramanız, yılların sayısını ve hesabını bilmeniz için- aydınlık kıldık.» (ei-Isrâ, 12.)
«Ey Muhammedi Sana hilâl halindeki ayları sorarlar; De ki: «Onlar insanların ve hac mevsimlerinin Ölçüsüdür.» (el-Bakara 139.)
Bütün bunlarla ilgili olarak tefsirimizde geniş açıklamalarda bulunmuşuzdur. Semadaki yıldızların bir kısmı gezegendir, tefsir âlimleri terim olarak buna Mütehayyine yıldızlar derler. Bunların hakkında ilmin çoğu sahihtir. Ama ahkam ilmi böyle değildir. Onun çoğunluğu batıl ve iddiadan başka bir şey değildir ki, delili yoktur. Gökteki seyyar yıldızlar yani gezegenler yedidir. Bunlardan Ay birinci gök tabakasında, Utarit ikinci tabakada, Zühre üçüncü tabakada, Güneş dördüncü tabakada, Merih beşinci tabakada, Müşteri altıncı tabakada, Zühal yedinci tabakadadır. Diğer yıldızlarsa sabit yıldızlar diye adlandırılırlar. Astronomi âlimlerine göre bunlar, sekizinci gök tabakasmdadırlar ki oraya Kürsi denilir. Bir çok müteahhirin ulema sekizinci feleke, Kürsi adını vermişlerdir. Diğer âlimler ise, bütün yıldızların Dünya semasında olduklarını söylemişlerdir. Bunların üst üste olmasına herhangi bir engel yoktur. Buna delil olarak ta şu ayet-i kerimeler ileri sürülmüştür:
«Andolsun ki, yakın göğü kandillerle donattık, onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık.» (ei-Müik, 5.)
«Allah, bunun üzerine, iki gün içinde yedi gök var etti ve her göğün işini kendisine bildirdi. Yakın göğü ışıklarla donattık ve bozulmaktan koruduk. İşte bu, bilen ve güçlü olan Allah'ın kanunudur.» (ei-Fussiiet, 12.)
Cenâb-ı Allah, yedi kat gök tabakası arasından dünya semasını ayırıp onu yıldızlarla süslemiştir. Bu, dünya semasının süslü ve murassa olduğuna delalet ediyorsa ne âla, aksi takdirde diğer âlimlerin söylediklerine herhangi bir mani yoktur. Doğrusunu Allah bilir.
O âlimlere göre yedi kat gök tabakası hatta sekizinci gök tabakası, içlerindeki sabit ve seyyar yıldızlarla birlikte dönmektedirler. Yörüngelerin tersine batıdan doğuya doğru dönerler. Ay, yörüngesini bir ayda, Güneş de yörüngesini bir senede dönüp tamamlar. Güneş, dördüncü gök tabakasmdadır. Bunların seyirleri arasında farklılık olmadığına göre hareketleri birbirine yakındır. Böyle olunca dördüncü gök tabakası, birinci gök tabakası olan Dünya semasına nispetle oniki kez daha büyüktür.
Zühal yıldızı, yörüngesini otuz senede dönüp tamamlar ki o da yedinci gök tabakasmdadır. Böyle olunca yedinci gök tabakası, birinci tabaka olan Dünya semasına nisbetle 360 kat daha büyüktür.
Alimler, bu yıldızların büyüklükleri, seyir ve hareketleri ile ilgili geniş açıklamalarda bulunmuşlar, hatta ahkam ilminin sınırlarını aşmışlar ve bu yıldızların hareketlerine bağlı olarak yeryüzünde bazı olayların meydana geldiğini ve daha bilmedikleri bir çok şeylerin olabileceğini söylemişlerdir.
Hz, İsa'dan asırlar önce Şam'da yaşayan Rumların bu konuda söyledikleri çok sözler olmuştur ki bu sözleri burada nakledersek fazla yer işgal edecektir. O Rumlar, Şam şehrini inşa etmişler, ona yedi kapı yapmışlar ve her kapının başında yedi gezegen şeklinde heykel yapmışlardı. Bu heykellerden her birinin yanında ibadet edip bazı dualarda bulunurlardı. Tarihçilerden ve diğer âlimlerden bu duaları bize nakledenler vardır. Bunu «es-Sırru'1-Mektûm Fi Muhatebeti'ş-Şemsi ve'1-Kameri ve n Nücûm» adlı eserin sahibi ve diğer Harranlı âlimler bize nakletmiş-^ lerdir. Eski zamanlarda ki Harran felsefecileri ve Harranlılar müşrik olup yedi gezegene taparlardı. Bunlar, yıldızperestlerden bir grup idiler. Bu hususta yüce Allah şöyle

buyurmuştur:
«Gece ile gündüz, Güneş ile Ay Allah'ın varlığının belgelerindendir. Güneş'e ve Ay'a secde etmeyin, eğer Allah'a kulluk etmek istiyorsanız, bunları yaratana secde edin.» (Fussilet, 37.)
Yüce Allah, Hüdhüd'ten bahsederken onun Süleyman peygambere, Saba melikesi Belkıs ve ordusu hakkında şöyle dediğin ifade buyurmuştur:
«Ora halkına hükmeden, herşeyden kendisine bolca verilen ve büyük bir tahta sahip olan bir kadın buldum. Onun ve milletinin, Allah'ı bırakıp Güneş'e secde ettiklerini gördüm/Göklerde ve yerde olanları ortaya koyan, gizlediğiniz ve açıkladığınız şeyleri bilen Allah'a secde etmemeleri için şeytan, kendilerine, yaptıklarını güzel göstermiş, onları doğru yoldan alıkoymuştur. Onun için doğru yolu bulamazlar. O çok büyük Arş'ın sahibi olan Allah'tan başka tanrı yoktur.» dedi. (en-Ncml, 23-26.)
..Göklerde ve yerde olanların, Güneş, Ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanların ve insanların bir çoğunun Allah'a secde ettiklerini görmüyor musun? İnsanların bir çoğu da azabı haketmiştir. Allah'ın alçalttığı kimseyi yükseltebilecek yoktur. Doğrusu, Allah ne dilerse onu yapar.»(el-Hacc, 18.)
«Allah'ın yarattığı şeylerin; gölgeleri sağa sola vurarak, Allah'a boyun eğerek, secde etmekte olduğunu görmüyorlar mı?
Göklerde ve yerde bulunan canlılar ve melekler, büyüklük tasla-maksızm Allah'a secde ederler.
Üstlerindeki Rablerinden korkarlar ve emrolundukları şeyleri yaparlar.» (en-Nahl, 48-50.)
«Yerde ve göklerdeki kimseler de, gölgeleri de sabah akşam ister istemez Allah'a secde ederler.» (er-Ra'd, ıs.)
«Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O'nu teşbih eder, O'nu.hamd. ile teşbih etmeyen hiç bir şey yoktur. Fakat siz, onların teşbihlerini anlamazsınız. Doğrusu O, halim olandır, bağışlayandır.» (ei-Isrâ, 44.)
Bu konudaki ayetler gerçekten çoktur.
Göklerde ve yerde müşahede edilen cisimlerin en şereflisi yıldızlar ve bunların da manzara ve itibar bakımından en üstünleri Güneş ile Ay olduğu halde İbrahim (a.s.), bunlardan herhangi birinin ilâh olmasının imkansız olduğuna delil buldu. Bu istidlali, şu ayet-i kerimelerde anlatılmaktadır:
«Gece basınca bir yıldız gördü, «işte bu, benim Rabbim» dedi. Yıldız batınca, «Batanları sevmem.» dedi. Ay'ı doğarken görünce, «İşte bu, benim Rabbim» dedi. Ay batınca, «Rabbim beni doğruya eriştirme şeydi andolsun ki sapıklardan olurdum.» dedi.
Güneş'i doğarken görünce, «İşte bu, benim Rabbim, bu daha büyük» dedi. Batınca, «Ey milletim! Doğrusu ben ortal koştuklarınızdan uzağını.» dedi. «Doğrusu ben yüzümü, gökleri ve yeri yaratana, doğruya yönelerek çevirdim, ben puta tapanlardan değilim.» (ei-En'âm, 76-79.).
Burhan-ı kafi yolu ile İbrahim (a.s.),.görülen bu yıldız, Ay, Güneş gibi gök cisimlerinden herhangi birinin ilâhlığa elverişli olmadığını açıklamıştır. Çünkü bunların tamamı yaratılmış ve bir Rabbin emri altında olup emre amade bir şekilde rotaları dahilinde hareket etmektedirler. Yaratılış amaçlarının dışına çıkmamaktadırlar. Bunu da işini sağlam yapan bir Rabbin takdiri çerçevesinde yerine getirmektedirler ki, O'nun takdiri asla bozulmaz ve değişmez. Bu da bu yaratıkların bir Rab tarafından meydana getirildiklerine, emir altında hareket ettiklerine ve ilâhî buyruğa musahhar kılındıklarına bir delildir. Bu sebebledir ki Yüce, Allah şöyle buyurmuştur:
«Gece ile gündüz, Güneş ile Ay, Allah'ın varlığının belgelerindendir. Güneş'e ve Ay'a secde etmeyin. Eğer Allah'a kulluk etmek istiyorsanız, bunları yaratana secde edin.» (ei-Fussıiet, 37.)
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Güneş tutulması bahsinde İbn Ömer'den rivayet olunduğuna göre, Güneş'in tutulduğu günde Rasûlul-lah (s.a.v.), irad etmiş olduğu hitabesinde şöyle demiştir:
«Doğrusu Güneş ile Ay, Aziz ve Celil olan Allah'ın ayetlerinden iki ayettirler ve bunlar herhangi bir kimsenin ölümü ya da dirimi için tutulmazlar.»
Bedü'l Halk bölümünde Buharı, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Güneş ile Ay, kıyamet gününde dürüleceîderdir.»
Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Güneş ile Ay, kıyamet gününde ateşte iki sığırdırlar.»
Hasan, Ebu Hüreyre (r.a.)'ye; "Güneş ile Ay'ın dinleri nedir?» diye sorunca Ebu Hüreyre şu cevabı verdi: «Ben sana Rasûlullah (s.a.v.)fdan hadis naklediyorum. Sen ise, Ay ve Güneş'in dinlerinin ne olduğunu soruyorsun.»
Hafiz Ebu Yala el-Musılî, Enes (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Güneş ile Ay, ateşte iki kısır inektirler.»
«Güneş dürüldüğünde» ayet-i kerimesi ile ilgili olarak İbn Ebı Hatim, ibn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Cenâb-Allah kıyamet gününde, Güneş, Ay ve diğer yıldızları denize batırıp dürer, ışıklarını giderir ve sonra batı rüzgarını estirerek denizden alev çıkartır.»
Bütün bu anlattıklarımız Güneş ile Ay'ın, Cenâb-ı Allah tarafından yaratılmış şeyler olduklarım ispatlıyor. Cenâb-ı Allah, kendi dileğine uygun olarak bunları yaratmış, sonra bunlara dilediği şekilde muamele etmiş ve edecektir. O'nun, itirazları reddedici hücceti ve sonsuz hikmeti vardır. îlim, hikmet, kudret ve nüfuz edici iradesi sebebiyle yaptığı işle-' rin hesabı kendisine sorulamaz. O'nun hükmü reddedilemez, kendisine karşı çıkılamaz ve mağlub edilemez. İmam Muhammed b. İshak b. Yesar, siyer kitabının baş kısmında semavatm, yeryüzünün, Güneş ile Ay'ın ve diğer yaratıkların yaratılması hakkında Zeyd b.

Amr b. Nüfeyl'e ait güzel bir şiir nakletmiştir. İbn Hişam ise bu şiirin Ümeyye b. Ebi Salt'a ait olduğunu söylemiştir. Sözü edilen şiir şudur:
«Övgü ve methimi, Allah'a hediye ederim. Beğenilmiş sözümü zaman durdukça eskitecek hiç birşey yoktur. Bu sözümü, fevkinde başka bir Rab ve ilâh bulunmayan en yüce melike sunuyorum. O melik, hiç kimseye boyun eğmez.
Dikkat et ey insan, çukura yuvarlanmaktan sakın, sen hiç bir şeyini Allah'a karşı gizleyemezsin.
Allah ile beraber başka bir tanrıya tapmaktan sakın.
Çünkü doğru yol ortaya çıkmıştır.
O'nun şefkatine sığın, cinler de onun şefkatini umarlar.
Sen benim ilâhımsm Ey Rabbim, ümidimsin.
Seni Rab olarak seçtim, senden başka ikinci bir ilâha boyun eğecek değilim.
Sen ki lütuf ve rahmetinle,
Musa'yı elçi ve çağrıcı olarak gönderdin.
O'na dedin ki: Harun ile birlikte Firavun'a gidin.
O ki taşkınlık etmiştir, onu Allah'a davet edin.
O'na deyin ki: Sen mi şu yeri kazıksız olarak tesbit ettin ve onu bu sakin halinde meydana getirdin?
O'na deyin ki: Sen mi şu gökleri sütunsuz olarak diktin, insaf et, sen mi bunu bina ettin?
O'na deyin ki: Sen mi göğün ortasını aydınlatıcı kıldın, gece karanlığı bastırdığında Ay'ı sen mi oraya yerleştirdin?
O'na deyin ki: Sabah olunca kim Güneş'i Dünya1 ya gönderir?
Işığı Dünya'ya varınca kuşluk vakti her taraf aydınlanır.
O'na deyin ki: Topraktaki bitkileri kim yeşertir?
Hububat, toprağı kabartarak yükselir.
Ondan çıkan taneler, bitki başlarında bulunur.
Bunda da aklı başında olan kimseler için ibretler vardır.
Sen kendi lütfunla ey Rabbim, Yunus'u kurtardın,
Oysa o balığın karnında bir kaç gece kalmıştı.
Ey Rabbim, senin adını teşbih ile anarsam günahımın çok olduğunu görürüm. Ancak sen, benim hatalarımı bağışlarsın.
Ey kulların Rabbi, benim üzerime bağış ve rahmetini gönder, malımı ve çocuklarımı bereketli kıl, mübarek yap.»
Bütün bu anlattıklarımız bilindikten sonra şunu da söylemek gerekir ki, göklerde bulunan sabit ve seyyar yıldızların tamamı, Allah tarafından yaratılmış mahluklardır. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Her göğün işini kendisine bildirdi. Yakın göğü ışıklarla donattık ve bozulmaktan koruduk. İşte bu, bilen, güçlü olan Allah'ın kanunudur.»
Tefsircilerin bir çoğunun anlattığı şöyle bir kıssa vardır: Zühre yıldızı daha önce bir kadın imiş. Hamt ile Marut, onu baştan çıkarmaya çalışmışlar. Ancak Zühre, onlara yanaşmamış, kendilerine "ism-i azâm'ı Öğretmeden onlarla yatmayacağım söylemiş. Bunlar da ona ism-i azâmi Öğretmişler. O, ism-i azâmi okuyunca bir yıldıza dönüşerek semaya yükselmiş- Zannedersem bu, İsraillilerin uydurmalarmdandır. Her ne kadar Kabü'l-Ahbar bunu rivayet etmiş ve selef ulemasından bazıları bu hikayeyi ondan almışlarsa da selef uleması, bunu bir hikaye olarak îsra-iloğullarmdan nakletmişlerdir.
"Müstedrek" adlı eserinde Hakim, tefsirinde de İbn Ebi Hatim, îbn Abbas'tan böyle bir nakilde bulunmuş ve şöyle demiştir: «O zamanlarda güzel bir kadın vardı. Güzelliği, diğer kadınlara nisbetle, Zühre yıldızının diğer yıldızlara nisbetle olan üstün güzelliği kadardı.»
Bu konuda rivayet edilen en güzel hikaye işte budur. Doğrusunu Allah bilir.
Amr b. İsa, İbn Ömer'in şöyle dediğim rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Süheyl yıldızından bahsederken şöyle dedi «Süheyl yıldızı, daha önce vergi toplayan zalim bir kimseydi. Allah onu insanlıktan çıkarıp bir yıldız koru haline getirdi.
Bu hadisin ravilerinin çoğu zayıf kimselerdir. İmam Ahmed b. Han-bel ile Dare Kutni, bu hadisin ravilerinden Mübeşşir b Ubeyd el-Kureşî'nin hadis uyduran yalancı bir kimse olduğunu söylemişlerdir. Yine bu rivayet senedinde ada geçen İbrahim b. Yezid'e gelince, o da ittifakla zayıf bir ravidir. İbn Main, onun güvenilmez bir kimse olduğunu söylemiştir. Biz bu konuda her ne kadar hüsn-i zan sahibi olsak ta neticede diyeceğimiz şudur ki bu rivayetler, israiliyat haberleridir ve onların mesnetsiz hurafeleridir. Doğrusunu Allah bilir. [1]

Gökkuşağı

Ebü'l-Kasım Et-Taberanî, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Heraklius, Muaviye'ye bir mektub gönderdi gönderirken de; «Eğer bunlarda peygamberlikten bir bilgi kalmış ise kendilerine soracağım soruların cevabını bana bildirirler.» dedi. Muaviye'ye gönderdiği mektubunda gökkuşağını ve günde sadece bir saat güneş ışığı gören yer parçasının neresi olduğunu soruyordu. Elçi mektubu kendisine getirdiğinde Muaviye: «Bu güne kadar benden böyle bir soru sorulmadı. Bunun cevabını kim verecek?» diye sordu. Kendisine bunun cevabını îbn Abbas'm verebileceğini söylediklerinde Muaviye,

mektubu durup İbn Abbas'a gönderdi, o da şu cevabî mektubu gönderdi:
«Gökkuşağı, yeryüzü halkı için boğulmaya karşı bir emandır ve gökten açılan bir kapıdır. Gündüzleyin sadece bir saat güneş ışığı gören yere gelince orası israiloğullannm geçmelerine yol veren denizdir.»
Taberanî, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Ey Muaz! Ben seni kitab ehli bir millete gönderiyorum. Sana gökkuşağını sorarlarsa de ki o, Arş'm altındaki yılanır salyasıdır.» Bu cidden münker ve tuhaf bir hadistir. Hatta uydurmaya benzemektedir. Hadisin ravisi Fadl b. Muhtar yani Ebu Sehl el-Basrî'nin rivayet ettiği hadislerin senedine de metnine de itibar edilemeyeceğini İbn Adiyy söylemiştir.
Yüce Allah buyurdu İd:
«Korku ve ümide düşürmek için size şimşeği gösteren, yağmurla yüklü bulutları meydana getiren O'dur. O'nu, gök gürlemesi hamd ile, melekler de korkularından teşbih ederler. Onlar, pek kuvvetli olan Allah hakkında çekişirken, O, yıldırımları gönderir de onlarla dilediğini
çarpar.» <er-Ra'd,12-13.)
«Göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelmesinde, insanlara yararlı şeylerle denizler de süzülen gemiler de, Allah'ın gökten indirip ölümünden sonra dirilttiği suda, her türlü canlıyı orada yaymasında, rüzgarları ve yerle gök arasında emre amade duran bulutları döndürme sinde, düşünen kimseler için deliller vardır.» (el-Bakara,164.)
İmam Ahmed b. Hanbel, İbrahim'in babası Sa'd'dan rivayet etti ki: Beni Gıfar kabilesinden yaşlı bir adam şöyle demiştir Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:
«Doğrusu, Allah bulutları meydana getirir, en güzel şekilde konuşur ve en güzel şekilde güler.» Yani Allah'ın konuşması gök gürlemesi-dir, gülmesi de şimşek çakmasıdır.»
İbn Ebi Hatim, Muhammed b. Müslim'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Bize ulaşan bir habere göre şimşek, bir melektir k onun dört yüzü vardır: Bir yüzü insan yüzü, bir yüzü sığır yüzü, bir yüzü kartal yüzü, bir yüzü de aslan yüzüdür. Kuyruğunu oynatınca şimşek çakar.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Tirmizî, Nescî, Buharı ve Hakim, Salim'in babasından rivayet ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.) göl gürlemesini ve şimşek çakmasını işitince şöyle dedi:
«Allah'ım, bizi gazabınla öldürme ve bizi azabınla helak etme. Bun-. dan önce bize afiyet ver.»
İbn Cerir, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) gök gürültüsünü duyduğunda şöyle dedi:
«Yıldırımın hamd ile kendisini teşbih ettiği Allah, noksanlıklardan münezzehtir.»
Hz. Ali (r.a.)'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) gök gürültüsünü duyduğunda şöyle dermiş:
«Gök gürültüsünün kendisini teşbih ettiği Allah, noksanlıklardan
münezzehtir.»
Malik, İbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) gök gürültüsünü duyunca şöyle derdi:
«Gök gürültüsünün hamd ile, meleklerin de korkusu ile kendisini teşbih ettikleri Allah, noksanlıklardan münezzehtir. Doğrusu bu, yeryüzü sakinleri için şiddetli bir tehdittir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Rabbiniz buyurdu M: "Eğer kullarım bana itaat ederlerse geceleyin onlara yağmur yağdırırım, gündüzleyin de üzerlerine güneşi doğdururum, onlara yıldırımın sesini işittirmem."
«Siz Allah'ı zikredin. Çünkü yıldırım, zikreden kimseye çarpmaz.»
Bütün bunlar tefsirimizde detaylı olarak açıklanmıştır. Hamd ve minnet Allah'adır. [2]

Meleklerin Yaratılışları Ve Özellikleri

Yüce Allah buyurdu ki:
«Rahman çocuk edindi.» dediler. Haşa... Hayır, melekler şerefli kılınmış kullardır.
Allah'tan önce söz söyleyemezler. Ancak O'nun emri üzerine iş yaparlar. Allah, onların yaptıklarım ve yapmakta olduklarını bilir. Onlar, Allah'ın hoşnut olduğu kimseden başkasına şefaat edemezler. O'nun korkusundan titrerler. Bunlar içinde kim «Ben, Allah'tan başka bir tanrıyım» derse, işte onu Cehennem'le cezalandırırız. Zulmedenlerin cezasını işte böyle veririz.» (ei-Enbîyâ,26-29.)
«...Melekler ise, Rablerini överek teşbih eder ve yeryüzünde bulunanlar için Ondan bağışlanma dilerler. Gökler, nerede ise (putperestlerin sözünden) çatlayacak. İyi bilin, Allah şüphesiz bağışlayandır, merhametli olandır.» <eş-Şûrâ,5.)
«Arş'ı yüklenen ve çevresinde bulunanlar, rablerini överek teşbih ederler. O'na inanırlar. Mü'minler için: «Rabbimiz! İlmin ve Rahmetin herşeyi içine almıştır, tevbe edip senin yoluna uyanları bağışla, onları Cehennem'in azabından koru.» diye bağışlanma dilerler.
«Rabbimiz! Mü'minleri ve babalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları, kendilerine söz verdiğin Adn Cennetlerine koy, şüphesiz güçlü olan, Hakîm olan ancak sensin» (e]-Mü'min,7-8.)
«Putperestler eğer büyüklük taslarlarsa kendi aleyhlerinedir. Rab-binin katında bulunanlar hiç usanmadan, O'nu gece gündüz

teşbih ederler.» (Fussilet,38.)
«Katında olanlar O'na kulluk etmekten çekinmezler ve usanmazlar, gece gündüz bıkmadan teşbih ederler.» (ei-Enbiyâ,i9-20.)
«Melekler şöyle derler: «Bizim herbirimizin bilinen bir makamı vardır. Şüphesiz biz, sıra sıra duranlarız. Şüphesiz biz Allah'ı teşbih edenleriz.» (es-Sâffât,164-166.)
«Cebrail, Muhammed'e şöyle dedi: «Biz ancak Rabbinin buyruğuyla ineriz, geçmişimizi, geleceğimizi ve ikisinin arasındakini bilmek, O'na mahsustur. Rabbin unutkan değildir.» (Meryem,64.)
«Oysa yaptıklarınızı bilen, değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler.» (el-lnfitâr,10-12.)
«Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez.» (ei-Müddessir,3i.) «Melekler, her kapıdan yanlarına girip: «Sabretmenize karşılık size selam olsun, burası Dünya'nın ne güzel bir sonucudur!» derler. (er-Ra'd,22-23.)
«Hanıd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah'a mahsustur. Yaratmada dilediğini artırır, doğrusu Allah, her şeye Kadir olandır.» (ei-Fâtır,ı.)
«O gün, gök beyaz bulutlar halinde parçalanacak ve melekler bölük bölük indirilecektir. O gün gerçek hükümdarlık Rahman'mdır. İnkarcılar için yaman bir gündür.» (el-Furkân,25-26.)
«Bizimle karşılaşmayı ummayanlar: «Bize ya melekler indirilmeli, ya da Rabbimizi görmeliyiz.» derler. Andolsun ki kendi kendilerine bü-yüklenmişler, azgınlıkta pek ileri gitmişlerdir. _Melekleri gördükleri gün, işte o gün, suçlulara iyi haber yoktur. Melekler: «İyi haber size yasaktır yasak!» derler.» (ei-Furkân, 21-22.)
«Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikail'e düşman olan kimse, inkar etmiş olur. Allah şüphesiz, inkar edenlerin düşmanıdır.» (el-Bakara,98.)
«Ey İnananlar! Kendinizi ve çoluk çocuğunuzu Cehennem ateşinden koruyun. O'nun yakıtı, insanlar ve taşlardır. Görevlileri Allah'ın kendilerine verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine buyrulanları yerine getiren pek haşin meleklerdir.» (et-Tahrtm,6.)
Melekler hakkında gerçekten çok ayetler vardır. Yüce Allah, onları ibadet hususunda kuvvetli olmak, yaratılışta güçlü olmak, görünüşte güzel olmak, şekil bakımından azametli olmak ve çeşitli suretlerde zinde olmakla nitelemektedir. Nitekim bir ayet-i kerimede yüce Rabbimiz buyurmuş ki:
«Elçilerimiz Lut'a gelince, onun fenasına gitti, çok sıkıldı, «Bu çetin bir gündür.» dedi. Milleti ona koşarak geldiler, daha önce kötü işler işliyorlardı.» (Hûd,77-78.)
Tefsirimizde bir çok âlimin de naklettiği gibi dedik ki: Melekler, Lut kavmine güzel suretli gençler olarak göründüler. Bu, onları imtihan etmek ve denemek içindi, nihayet Lut kavminin aleyhine hüccet meydana geldi. Cenâb-ı Allah da onları güçlü ve muktedir bir zata yaraşacak şekilde yakaladı. Aynı şekilde Cebrail de Peygamber (s.a.v.) Efendimize çeşitli şekillere bürünerek gelirdi. Bazen Dîhye b. Halife el-Kelbî'nin kılığında, bazen bir bedevinin kılığında, bazen de kendi asli görüntüsünde gelirdi. O'nun 600 kanadı vardı. İki kanadı arasındaki mesafe, yeryüzünün doğusu ile batısı arası kadardı. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.), onu bu şekliyle iki defa görmüştü. Bir defasında gökten yere inerken, bir defasında da Cennetü'l-Me'vâ'nın yanındaki Sidretü'l-Münteha'da görmüştü. Nitekim bu husus, şu ayet-i kerimede de izah edilmektedir.
«O'na, çetin kuvvetlere sahip ve güçlü olan Cebrail öğretmiştir. En yüksek ufukta iken doğruluvermiş, sonra yaklaşmış ve inmiştir. Aralan iki yay aralığı kadar, belki daha da yakın oldu. Allah, o anda kulu Mu-hammed'e vahyedeceğini etti.» (on-Necm,5-i o.)
«Andolsun ki Muhammed, Cebrail'i sınırın sonunda (Sidretü'l-Münteha) başka bir inişinde de görmüştür, orada Me'vâ Cennet' vardır. Sidre'yi bürüyen buruyordu. Muhammedm gözü, oradan ne kaydı ne de
Onu aştl.» (on-Nccm,13-17.)
İsrâ sûresinde, İsrâ hadisleri meyanında da anlattığımız gibi Sidre-tü'1-Münteha, yedinci gök tabakasmdadır. Başka bir rivayette anlatıldığına göre altıncı gök tabakasmdadır yani kökü altınca gök tabakasında, dallan da yedinci gök tabakasındadur. Orada onu, Allah'ın emri bürüdü de bürüdü. Bir rivayette anlatıldığına göre Yüce Rabb'in nuru, onu bürümüştür. Başka bir rivayette ise onu, altından bir örtü bürümüştür. Onu müteaddid renklerde ve sayılamıyacak miktarda örtüler bürümüştür. Karga sürüsü gibi meleklerin onu bürüdüğü de söylenir. Anlatıldığına göre onu, Allah'ın nuru bürümüştür ki o nuru hiç kimse vasfede-mez, çünkü o kadar güzel ve kıymetli bir nurdur. Bu kaviller arasında bir tezat yoktur. Çünkü bunların tamamını bir noktada toplamak mümkündür.
Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi Rasûlullah (s.a.v.), miraçtan bahsederken şöyle demiştir:
«Sonra Sidretü'l-Müıteha'ya yükseltildim. O ağacın meyveleri testiler gibi idi. Yapraklan fil kulağı gibiydi. Kökünden ikisi batın, ikisi de zahir olmak üzere dört nehir çıkıyordu. Batın nehirler Cennet'tedir. Zahir nehirlerden biri Nil, diğeri de Fırat'tır.»
Önceki sayfalarda yerin ve yerdeki deniz ve nehirlerin yaratılışından bahsederken bu konuya değişmiştik.
Miraçla ilgili hadiste Peygamber (s.a.v.), sözüne devamla şöyle diyor:
«Sonra Beyt-i Ma'mur'a yükseltildim. Baktım ki ona her günde 70.000 melek giriyor, sonra onlar gidince tekrar oraya dönme sırasını bulamıyorlar. Orada İbrahim Halil (a.s.)'i, sırtını Beyt-i Ma'mur'a dayamış halde gördüm. Beyt-i Ma'mur, yedinci kat gökte olup yerdeki Ka'be'nin hizasmdadır.»
Süfyan-ı Sevrî ile Şube ve Ebu'l-Ahvez, Haîid b. Arare'nin şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: îbn Kevva, Hz. Ali'ye Beyt-

Ma'mur'u sordu. O da şu cevabı verdi;
«Beyt-i Ma'mur, semada bir mescittir ki ona Durrah denilir, bu mescit, yeryüzündeki Ka'be'nin hizasmdadır. Gökteki hürmeti, yerdeki Ka'be'nin hürmeti kadardır. Her gün 70.000 melek onda namaz kılar.
Onlar gittikten sonra tekrar gelme nöbetini elde edemezler.»
Taberanî, îbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Beyt-i Ma'mur semadadır. Ona Durrah denir. Beyt-i Haramın hizasmdadır; Eğer gökten düşecek olursa Beyt-i Haramı üzerine düşer. Günde 70.000 melek ona girer, sonra bir daha dönüp onu göremezler. Mekke'deki Ka'be'nin hürmeti kadar, semada da onun hürmeti vardır.» Katade dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün ashabına şöyle sordu:
- Beyt-i Ma'mur'un ne olduğunu biliyor musunuz?
- Allah ve Rasûlü daha iyi bilirler.
- O, Ka'be hizasında olup semada bulunan bir mescittir. Eğer gökten yere düşecek olursa, Ka'be'nin üzerine düşer, günde 70.000 melek onda namaz kılar. Oradan çıkıp gittikten sonra artık oraya hiç dönemezler.»
Dahhak'm ifadesine göre Beyt-i Ma'mur'u, mel'un İblis'in kabilesinden olup kendisine cin denen bir melek grubu imar edip hizmetine bakarlar. Doğrusunu Allah bilir.
Başkalan dediler ki: Her sema tabakasında bir beyt vardır ki, melekler ibadetle şenlendirirler, oraya tevbe ile gelirler. Sıra halinde onu ziyaret ederler. Tıpkı yeryüzündeki Beyt-i Atik'i her sene hac ve umre için ziyaret eden kimseler gibi melekler de her vakitte onu namaz ve tavaf ile şenlendirirler.
"Meğazi" kitabının baş kısmında Said b. Yahya b. Said el-Ümevî dedi ki, Mücahidin hadisinde Ebu Ubeyd bize şöyle dedi «Harem'in kadri yüceltilmiştir. Onun kadri, yedi kat gök ve yedi kat yerde yücedir. O, on-dört beytin ondördüncüsüdür. Her sema ve yer tabakasında bir beyt vardır. Bunlar düşecek olurlarsa, üst üste düşerler. Birbirlerinin hizasındadırlar.»
Abdullah b. Amr dedi ki: «Harem, yedi kat gökte ve yedi kat yerde hürmetlidir. Mescid-i Aksa'da yedi kat gökte ve yedi kat yerde hürmetlidir. Nitekim şairin biri demiş ki:
«Gökleri bina edip yükselten zat, gökte bir beyt inşa etmiştir ki, onun sütunları daha uzun ve daha sağlamdır.»
Semadaki beytin adı, Bey tül-İzzet'tir. Oradaki meleklerin öncüsünün adı İsmail'dir. Şu halde Beyt-i Ma'mur'a her gün 70.000 melek girmekte ve sonra da oraya bir daha gelme sırasını elde edememektedirler. Bunlar yedinci kat sakinlerinden olurlar. Bu sebeple Yüce Allah buyurmuş ki: «Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez.» <el-Müddessir,31.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Zer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu ben sizin görmediğinizi görürüm, sizin işitmediğinizi işitirim. Sema, ağır yük altında ıhlayan hayvan gibi ıhlamaktadır ve ıhlamaya da hakkı vardır. Çünkü onda, dört parmaklık boş bir yer yoktur ki üzerinde secde eden bir melek bulunmasın. Eğer benim bildiklerimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız. Yataklarda kadınlarla oynaşıp lezzet bulmazdınız. Yüksek yerlere çıkıp Aziz ve Celil olan Allah'a feryad edip figan ederdiniz.» Ebu Zer dedi ki: «Vallahi kesilip koparılan bîr ağaç olmayı çok isterdim.»
Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Yedi kat gökte bir ayak, bir karış ve bir avuç içi kadar her yerde mutlaka kıyam halinde veya secde halinde veya rükû halinde bulunan bir melek vardır. Kıyamet gününde bunların hepsi Allah'a derler ki: «Sana hakkıyla ibadet edemedik, ancak hiç bir şeyi sana ortak koşmadık.»
Bu iki hadis gösteriyor ki, yedi kat gökte bulunan her yerde mutlaka melekler vardır ki, bunlar çeşitli ibadetlerle meşguldürler. Kimi kıyamda, kimi rükû halinde, kimi de secde halindedir. Kimi de başka ibadetlerle meşgujdür. Doğrusunu Allah bilir. Onlar sürekli ibadet, teşbih, zikir ve Allah'ın emrettiği amellerle meşguldürler. Rableri katında menzil ve mertebeleri vardır. Nitekim Yüce Allah buyurmuş ki:
«Melekler şöyle derler: «Bizim her birimizin bilinen bir makamı vardır. Şüphesiz biz sıra sıra duranlarız, şüphesiz biz, Allah'ı teşbih edenleriz.» (es-Sâffât,164-166.)
Peygamber (s.a.v.) sahabelere şöyle buyurdu:
- Meleklerin, Rableri nezdinde saf tuttukları gibi saf tutsanıza.
- Onlar, Rablerinin nezdinde nasıl saf tutarlar?
Birinci safn tamamlarlar ve safta sıra halinde dizilirler. Allah, bizi diğer insanlara karşı üç şey ile üstün kıldı, yeryüzünü bizim için mescit kıldı, toprağı da bizim için temizleyicidir. Saflarımızı da meleklerin safları gibi yaptı. Kıyamet gününde melekler, yüce Rabbin huzuruna saflar halinde geleceklerdir. Nitekim yüce Rab buyurdu M: «Melekler sıra sıra dizilip Rabbinin buyruğu gelince.» (ei-Fecr,22.)
«Melekler, Aziz ve Celil olan Rablerinin huzurunda kıyamet gününde saf halinde durdukları gün, Rahman olan Allah'ın izni olmadan kimse konuşamıyacaktır. Konuştuğu zaman da doğruyu söyleyecektir.» (en-
Nebe',38.)
Bu ayet-i kerimede1 geçen "Ruh" kelimesi ile âdemoğulları kastedilmiştir. İbn Abbas,Hasan ve Katade böyle demişlerdir. Ruh kelimesiyle şekil bakımından ademoğullarına benzeyen bazı meleklerin kastedildiği de söylenmiştir, tbn Abbas, Mücahit, Ebu Salih ve Ameş böyle demişlerdir. Bu kelime ile Cebrail'in kastedildiği de söylenmiştir. Sabi, Said b. Cübeyr ve Dahhak böyle demişlerdir. Ruh kelimesi ile bir meleğin kastedildiği söylenmiştir ki bu melek, bütün mahlukatm büyüklüğüncedir. Ali b. Ebi

Talha, İbn Abbas'ın böyle dediğini rivayet etmiştir. İbn Ab-bas'a göre kıyamet gününde meleklerin en iri cüsseli olanı mahşer yerine gelecektir ki, ona Ruh denilir.
İbn Cerir, îbn Mesud'un şöyle dediğim rivayet etmiştir: «Ruh, dördüncü gök tabakasmdadır ki o, göklerden de, dağlardan da ve bütün meleklerden de büyüktür*. Günde 12.000 defa teşbih getirir, Allah onun her teşbihinden bir melek yaratır ve o melekler, kıyamet gününde bir tek melek safına bedeldir.» Bu, cidden garip bir sözdür.
Taberanî, Abdullah b. Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Allah'ın bir meleği vardır ki ona; "Göklerle yerleri bir lokma halinde yut." denirse bunu yapar. O'nun teşbihi şöyledir: «Ey Rabbim, her nerede olursan ol, sen noksanlıklardan münezzeh ve yücesin.» Bu hadis te cidden gariptir, mevkuf olabilir.
Arş'ı yüklenen meleklerin evsafım anlatırken Cabir b. Abdullah'tan şöyle bir rivayette bulunmuştuk: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Arş'ı yüklenen Allah'ın meleklerinden biri hakkında konuşmam için bana izin verildi: O meleğin kulak yumuşağı ile omuzu arasındaki mesafe, 700 senelik yoldur.» Bu hadisi, Ebu Davud rivayet etmiştir. İbn Ebi Ha-tim'den gelen bir rivayette ise şöyle denilmiştir:
«O meleğin kulak yumaşağı ile omuzu arasındaki mesafe, bir kuşun 700 senede uçabileceği kadardır.»
Cebrail'in evsafı hakkında çok şeyler söylenmiştir. Yüce Allah buyurdu ki: «Ona, çetin kuvvetlere sahip ve güçlü olan Allah öğretmiştir.»
(en-Necm,5.)
Anlatıldığına göre Cebrail, o kadar güçlü ve kuvvetliymiş ki,Meda-yin şehrini Lut kavminin üstüne kaldırmıştır. Onlar, içindeki ümmetlerle birlikte yedi kavim idiler ve 400.000'e yakın kişiydiler. Ayrıca beraberlerinde diğer canlılar ve hayvanlar vardı. Medayin şehrinde bir çok araziler, imaretler ve mahalleler vardı. Cebrail, bütün bunları kanadının ucu ile tutup kaldırmış, göklerin ucuna kadar yükseltmişti. Öyleki göklerdeki melekler, Medayin şehrinde uluyan köpeklerin ve öten horozların seslerim işitmişlerdi Sonra bu şehri ters çevirmiş, altını üstüne getirmişti. İşte Cebrail, böylesine güçlü ve kuvvetli bir melektir. Cebrail, güzel yaratılışa sahip yüce bir melektir. Nitekim başka bir ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'den bahsederken şöyle buyurmuştur: «Bu Kur'an, şereûi bir elçinin (Cebrail'in) getirdiği sözdür.» (et-Tekvîr,19.)
Evet, bu Kur'an, Allah katmda şerefli, güzel görünüşlü, güçlü bir elçi olan Cebrail'in getirdiği bir sözdür. O, Arş'm sahibi katında itibarlı, yüksek mertebe sahibi ve onurlu bir kimsedir. Mele-i a'la da yani yüce âlemlerde sözü dinlenen bir melektir. Büyük emanet sahibidir. Bu yüzden o, Allah ile peygamberleri arasında elçilik görevi ifa etmektedir. Onlara vahiy indirmektedir. O vahiyde doğru haberler, adil şeriatler vardır. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Cebrail, çeşitli sıfatlara bürünerek Peygamber (s.a.v.)'e gelirdi. Peygamber (s.a.v.) onu, Allah'ın yaratmış olduğu asli seldi ile iki kez görmüştür. Onun 600 kanadı vardı.
«Araları iki yay aralığı kadar belki daha da yakın oldu. Allah o anda kuluna vahyedeceğini etti.» (en-Necm,9-10.)
Buharı, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Rasulullah (s.a.v.), Cebrail'i 600 kanatlı olarak görmüştür.»
îmanı Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mes'ud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasulullah (s.a.v.), Cebrail'i asli suretinde gördü. Onun 600 kanadı vardı, her kanadı ufku dolduracak büyüklükte idi, kanatlarından çeşitli renkte inci ve-yakutlar dökülüyordu ki, onları Allah bilir.
«Andolsun ki Muhammed, Cebrail'i sınırın sonunda (Sidretü'l-Münteha'da) başka bir inişinde de görmüştür.» (en-Necm,i3-u.)
İmam Ahmed b. Hanbel'in nakline göre Abdullah b. Mesud, bu ayetle ilgili olarak Rasulullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
«Cebrail'i gördüm, 600 kanadı vardı. Kanadından çeşitli renklerde inci ve yakutlar dökülüyordu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Mesud'tan rivayet etti ki, Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cebrail'i, Sidretü'l-Münteha'nm üzerinde gördüm, 600 kanadı vardı.»
Ravi eliyor ki, Bu hadisi nakleden Asım'a kanatları sordum, o bana bir şey söylemeye yanaşmadı. Ancak şöyle dedi: Arkadaşlarımdan birinin bana anlattığına göre Cebrail'in bir kanadı, doğu ile batı ufukları arasını dolduracak kadar büyüktü.
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud'dan rivayet etti ki, Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cebrail, bana bir yeşillik içinde geldi ki, ona inciler asılı idi.»
«Muhammed'in gözünün gördüğünü gönlü yalanlamadı.» (en-Necm ll.)
Bu ayetle ilgili olarak Abdurrahman b. Yezid, Abdullah b. Mesud'un şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Rasulullah (s.a.v.), Cebrail'i gördü. Onun üzerinde iki refref hüllesi vardı ki gök ile yer arasını doldurmuştu.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Mesruk'un şöyle dediği rivayet edilmektedir: Ben, Aişe'nin yanındaydım. Ona şöyle dedim Allah demiyor mu ki, «Andolsun ki o, Cebrail'i apaçık ufukta görmüştür.» (et-Tekvtr,23); «Andolsun ki Muhammed, Cebrail'i başka bir inişinde de görür.» (en-Necm,13.)
Benim bu soruma karşı Hz. Aişe şu cevabı verdi: «Ben bu soruyu, Rasûlullah'a bu ümmet arasında soran ilk insanım Rasulullah, bana cevaben dedi ki: «O ancak Cebrail'di. Onu, asli suretinde ancak iki kez gördüm. Bir defasında gökten yere inişinde onu gördüm ki vücudu yer ile gök arasını dolduracak büyüklükte idi.»
Buharı, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasulullah (s.a.v.), Cebrail'e «Bizi daha fazla ziyaret edemez misin?» diye sordu. Bunun üzerine şu

ayet-i kerime nazil oldu:
«Biz ancak Rabbinin buyruğuyla ineriz.Geçmişimizi, geleceğimizi ve ikisinin ar'asmdakileri bilmek, O'na mahsustur.» (Mcryem,64.)
Buharı, Abdullah b. Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir:
« Rasulullah (s.a.v.), insanların en cömerdi idi. Ramazan'da Cebrail ile mülakat yaptığında daha bir cömert olurdu. Cebrail, ramazanda her gece onunla mülakat yapar, onunla Kur'ân dersi görürdü. Rasulullah (s.a.v.), esen rüzgardan daha cömert ve daha çok hayır yapan bir kimseydi.»
Buharı, îbn Şihab'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ömer b. Abdülaziz, ikindi namazını azıcık geciktirdi. Urve ona dedi ki: «Cebrail inip geldi ve Rasulullah (s.a.v.)'m önünde namaz kıldn-dı.» Ömer ona dedi ki: Ey Urve, senin ne demek istediğini biliyorum. Beşir b. Ebi Mesud'un şöyle dediğini işittim: Ebu Mesud, Rasulullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittiğim söyledi «Cebrail indi, bana imamlık yaptı, ben de onunla beraber namaz kıldım. Sonra onunla beraber kıldım. Sonra yine onunla beraber kıldım. Sonra yine onunla beraber kıldım.» Rasulullah (s.a.v.) böyle derken parmağı ile sayıyordu. Böylece beş vakit namaz
saymış oldu.
İsrafil (a.s.)'in evsafına gelince o, Arşı yüklenenlerdendir. Rabbinin emri üzerine üç kez sûra üfleyecektir. Birinci üflemesi, korkutma üfleyi-şidir. İkincisi, bayıltıp yere düşürme üfleyişidir. Üçüncüsü, diriltme üf-leyişidir. Nitekim bu kitaptaki ilgili bölümde bu hususu detaylı olarak açıklayacağız. Sûr, içine üflenen bir boynuzdur. Onun genişliğinin çapı, gök ile yer arasındaki mesafe kadardır. Onun içinde kulların ruhlarının yeri vardır. Allah ona, kulları diriltmek için üflemesini emrettiği zaman üfler ve ruhlar oradan tutuşarak çıkarlar. Aziz ve Celil olan Rab der ki: «Onur ve üstünlüğüme andolsun ki her biriniz, bedenlerinize döneceksiniz. Dünyada yaşattığınız bedenlere girin.» Böylece ruhlar, mezarların-daki cesetlere girerler. Zehirin, ısmlmış kimsenin vücuduna girişi gibi girer ve cesetleri diriltirler Böylece mezarlar açılır, hepsi hızla koşup haşir meydanına giderler. Bununla ilgili açıklamalar ilgili bölümde verilecektir. Bu yüzden Rasulullah (s.a.v.) buyurmuştur ki:
«Sûrun sahibi, sûru ağzına alıp alnını eğmiş ve üfleme iznini beklemekte iken ben nasıl rahat ederim?» Dediler ki: «Sen ne dersin Ya Rasû-lallah?» Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «Allah bize yeter, O ne güzel ve-kiidir. Allah'a tevekkül edip ezandık.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) Sûr sahibini anlattı ve ded ki: «O'nun sağında Cebrail, solunda da Mikail (a.s.) vardır.»
Hafiz Ebu'l-Kasım et-Taberanî, îbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Rasûlullah (s.a.v.), bir ara Cebrail ile beraber iken bir tarafta göğün ufku yarıldı, İsrafil yere indi, salınarak geldi. Peygamber (s.a.v.)'in karşısında durup şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Cenâb-ı Allah, kul peygamber veya hükümdar peygamber olmak arasında seni muhayyer kıldı. Ya kul peygamber ya da hükümdar peygamber olmaktan birini seç.
Peygamber (s.a.v.), olayın bundan sonrasını şöyle anlatıyor: «Cebrail, eli ile bana işaret ederek mütevazi olmamı Öğütledi, ben de onun bana öğüt verdiğini anladım ve soruyu soran meleğe: «Kul peygamber olmak istiyorum.» diye cevap verdim. O melek semaya yükseldi. Cebrail'e dedim ki:
- Bu durumu senden sormak istedim. Ancak meşgul olduğunu gördüğüm için soramadım. Ey Cebrail, bu gelen kimdi?
- Bu, İsrafil (a.s.) idi. Cenâb-ı Allah'ın kendisini yarattığı günden beri o, Allah'ın huzurunda esas duruş vaziyetinde beklemektedir. Gözlerini kaldırıp bakmaz. Onunla Rabbi arasında yetmiş nur vardır. O nurdan birine her kim yaklaşırsa mutlaka yanar. Onun önünde bir levha vardır. Allah, gök veya yer işlerinden birinin yapılmasına izin verdiği zaman o levha kalkıp İsrafil'in gözü önüne getirilir. Levhaya bakar. Eğer benimle ilgili bir işin yapılması emredilmekte ise emri bana iletir, eğer Mikail 'in yapması gereken bir iş emredilmekte ise emri Mikail'e iletir, eğer ölüm meleğinin yapması gereken bir iş emredilmekte ise emri ona iletir.
- Ey Cebrail, sen hangi işle görevlisin?
- Rüzgar ve ordularla görevliyim.
- Mikail hangi işle görevlidir?
- Yağmur ve nebatat işiyle görevlidir.
- Ölüm meleği hangi işle görevlidir.
- Ruhları teslim almakla görevlidir. Ben, onun ancak kıyamet kopması saatinde ineceğini sanıyordum. Ve senin bende gördüğün hal, kıyamet saatinin gelmesinden korkmam dır.» Bu hadis gariptir.
Sahih-i Müslim'de Aişe (r.a.)'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), geceleyin kalkıp namaz kılarken şöyle dua edermiş: «Ey Cebrail'in, Mikail'in ve İsrafil'in Rabbi olan, göklerle yeri yaratan, görünür görünmez âlemlerin hakkında bilg sahibi olan Allah'ım! Sen anlaşmazlığa düştükleri hususlarda kullarının arasında hükmedersin. Beni de üzerinde ihtilafa düşülen Hak yolda hidayete ilet, bunu izninle yap. Sen dilediğini dosdoğru yola iletirsin.»
Sûrla ilgili hadiste anlatıldığına göre insanların kıyamet vakti düşüp Ölmelerinden sonra Cenâb-ı Allah, sûru üflemesi için ilk olarak İsrafil'i diriltecektir.
Muhammed b. Hasen En-Nakkaş'm anlattığına göre İsrafil, Adem (a.s.)'e ilk secde eden melektir. Bunun için Cenâb-ı Allal

onu, Levh-i Mahfuz'un korunmasıyla görevlendirmiş ve onu mükafatlandırmıştır.
«Allah'a, peygamberlerine, meleklerine, Cebrail'e ve Mikaü'e düşman olan kimse, inkar etmiş olur.» (ci-Bakara,98.) Cenâb-ı Allah bu ayet-i kerimede şerefli ve üstün varlıklar oldukları için- Cebrail ile Mikail'i melekler üzerine atfetmiştir. Cebrail, büyük bir melektir. Onunla ilgili açıklamalar önceki kısımlarda verilmiştir. Mikail'e gelince o yağmur ve nebatat işleri ile görevlidir. Aziz ve Celil olan Rabbi katmda büyük itibar sahibidir. Allah'a yakın meleklerin en şereflilerin dendir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cebrail'e dedim ki:
- Buna ne olmuş? Mikail'in güldüğünü hiç görmedim. Cebrail şöyle cevap verdi:
- Ateş yaratılalı beri Mikail hiç gülmemiştir.»
Kur'ân'da adları açıkça anılan melekler işte bunlardır. Sahih hadiste Peygamber Efendimizin duasında da adları geçen melekler bunlardır: «Ey Cebrail'in, Mikail'in ve İsrafil'in Rabbi olan Allah'ım!...»
Cebrail, ümmetlere tebliğ edilmesi için peygamberlere vahiy getirirdi.
Mikail ise, yağmur ve nebatat işleri ile görevlidir. Bu dünyadaki rızıklar, yağmur ve bitkilerden meydana gelir. Ayrıca Mikail'in, ilahî emirleri yerine getirme hususunda buyruğunu yerine getiren yardımcıları da vardır. Onlar Aziz ve Celil olan Allah'ın dilediği yerlere rüzgarları ve bulutları sevkederler. Önceki kısımlarda da rivayet ettiğimiz gibi gökten yere inen her yağmur damlasıyla birlikte bir melek de iner ve o yağmur damlasını yeryüzündeki yerine bırakır.
israfil, ölülerin mezarlarından kalkmaları için kıyamet gününde sûra liflemekle görevlidir. Mezarlarından dirilip kalkan ölüler, kıyamet gününde mahşer yerine gidip hazır bulunurlar ki şükreden kimseler felaha ersinler, nankörler de cezalarını bulsunlar, şükreden kimselerin günahları bağışlanacak, gayretleri de karşılığını bulacaktır, nankörlerin amelleri ise boşa çıkacak ve onlar ölüm istiyecek, vaveyla edeceklerdir.
Cebrail de getirdiği hidayetin sonuçlarım elde edecektir. O, vahiy getirmekle görevlidir. Mikail'e gelince o, görevli olduğu rızık işlerini yürütmekle memurdur. İsrafil ise, yardım ve ceza işleriyle görevli olup. bu işleri yürütür. Ölüm meleğine gelince, ne Kur'ân'da ne de sahih hadislerde onun adından açıkça bahsedilin emektedir. Sadece bazı eserlerde . onun adı Azrail olarak geçmektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Bir ayet-i kerimede yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«Ey Muhammedi De İd: «Size vekil kılman ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.»(es-Secde, 11.)
Ölüm meleğinin, kulların ruhlarını kabzetmede, bedenlerinden çıkarıp boğaza getirinceye kadar yardım eden muavinleri vardır. Can boğaza geldikten sonra Ölüm meleğinin kendisi o canı çıkarır, çıkardıktan sonra da bir saniye bile elinde kalmadan yardımcıları ruhu, onun elinden alıp münasip bir kefene sararlar. Nitekim bir ayet-i kerimede bu husus şöylece açıklanmıştır:
«Allah inananları, dünya hayatında ve ahirette sağlam bir söz üzerinde tutar.» (Ibrâhîm; 27.)
Yardımcı melekler teslim alınan ruhu, Azrail'den ahp yükseklere çıkarırlar. Eğer salih bir ruh ise ona göklerin kapıları açılır, aksi takdirde gök kapıları açılmaz ve yere fırlatılır. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«O, kulların üstünde yegane hakimdir, size koruyucular gönderir, artık birinize ölüm gelince elçilerimiz, bir eksiklik yapmaksızın onun canını alırlar. Sonra gerçek Mevlalarma döndürürler. Haberiniz olsun, hüküm O'nundur. O, hesap görenlerin en süratlisidir.» (el-En'âm,61-62.)
Rivayete göre İbn Abbas ile Mücahid ve diğer bazıları demişler ki: Yeryüzü, ölüm meleğinin elinde bir tas gibidir. Onu dilediği tarafından tutar. Önceki kısımlarda da anlattığımız gibi ölüm melekleri insana, ameline göre kılıklara bürünerek gelirler, eğer kişi mü'min ise, ölüm melekleri beyaz yüzlü, beyaz elbiseli ve güzel kokulu bir surette onun yanına gelirler, eğer kişi kafir ise bunun tersi bir şekilde onun yanma gelirler. Bundan Allah'a sığınırız.
İbn Ebi Hatim, Cafer'in babası Muhammed'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), Ensâr'dan ölmek üzere olan bir adamın yanına gelen ölüm meleğine baktı ve ona şöyle dedi: «Ey ölüm meleği, arkadaşıma merhametle muamele et, o mü'mindir.» Ölüm meleği de ona şöyle cevap verdi: «Ya Muhammed, gönlün müsterih olsun, gözün aydın olsun, doğrusu ben, mü'min olan herkese merhametle muamele ederim. Şunu bilesin ki yeryüzünde ne bir çadır, ne de taştan yapılmış bir ev ne de denizdeki bir yer yoktur ki ben her gün orayı beş kez kontrol etmiş olmayayım. Öyle ki o evlerde bulunan büyük küçük herkesi tanırım. Allah'a yemin ederim ki, Ey Muhammed, eğer ben bir sivrisineğin canım almak istesem dahi bunu yapamam, ancak Allah emrederse yaparım.»Cafer b. Muhammed es-Sadık dedi ki: "Bana ulaşan bir habere göre ölüm meleği, insanları namaz vakitlerinde kontrol edermiş, eğer kişi can çekiştiği zaman daha önce namazına devam eden kimselerdense ölüm meleği ona yaklaşır, şeytanı ondan uzaklaştırır ve ona, demeyi o zorlu halde iken telkin eder.» Bu, mürsel bir hadistir ve ihtilaf konusudur.
Bu hadisin devamında anlatıldığına göre Cenâb-ı Allah, mahlukatm düşüp ölmeleri için İsrafil'e, sûra üflemesini emreder. O da üfleyince göklerde ve yerlerdeki canlıların tamamı düşüp ölür. Ancak Allah'ın hayatta kalmalarını istediği kimseler hariç. Ölüm meleği, Aziz ve Cebbar olan Allah'ın yanma gelir ve der ki:
-Ya Rab, göklerde ve yerlerde senin, hayatta kalmalarım dilediğin kimseler dışındaki herkes öldü.
Hayatta kalanları elbette ki kendisi daha iyi bildiği halde yüce Allah, Ölüm meleğine sorar:
- Kimler hayatta kalmış?
- Ölümsüz ve diri olan sen, Arşını taşıyanlar, Cebrail ve Mikail hayatta kalmıştır.
- Cebrail ile Mikail ölsünler. Arş-ı A'la der ki:

- Ya Rab, Cebrail ile Mikail mi ölsünler diyorsun?
- Sus! Ben, Arşımın altında bulunan herkesin ölmesini takdir ettim. Bu ikisi Öleceklerdir.
Sonra ölüm meleği, Aziz ve Cebbar olan Allah'ın yanma gelip şöyle der:
- Ya Rab, Cebrail ile Mikail öldüler.
Hayatta kalanları kendisi daha iyi bildiği halde yüce Allah sorar:
- Kimler hayatta kaldı?
- Ölümsüz ve diri olan sen, Arşını taşıyan melekler ve bir de ben hayatta kaldık.
- Arşı taşıyan melekler de ölsünler.
Arş'ı taşıyan melekler de ölürler. Cenâb-ı Allah, Arş'a emir verir, Arş" ta sûru İsrafil'den alır, sonra ölüm meleği gelip şöyle der:
- Ya Rab, senin Arşını taşıyan melekler de öldüler. Hayatta kalanları kendisi daha iyi bildiği halde yüce Allah sorar:
- Kimler hayatta kaldı?
- Ölümsüz ve diri olan sen, bir de ben...
- Sen de benim yaratıklarımdan bir yaratıksın, seni bir iradem gereği olarak yaratmıştım, şimdi öl.
Ölüm meleği de ölür, o zaman Bir, Kahhar, Tek, hiç bir şeye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu, doğmayan, doğurmayan, dengi ve eşi bulunmayan Allah baki kalır, tıpkı daha önceden kendisi var olduğu gibi sonra da var ve baki olacaktır.»
Kur'ân-ı Kerîm'de adlarından açıkça bahsedilen meleklerden Ha-rut ile Marut ta vardır. Selef ulemasından bir grup böyle demişlerdir. Bunların kıssaları ve akibetleri hakkında bir çok rivayetler nakledilmiştir ki, çoğu israiliyat haberleridir. Bu rivayetlerden birinde anlatıldığına göre Zühre yıldızı, çok güzel bir kadın suretinde bu Harut ile Marufun karşısına çıkmıştır. Ali, İbn Abbas ve İbn Ömer'den de nakledildiğine göre Zühre yıldızı, zamanında bir kadınmış. Harut ile Marut ondan kendileriyle yatmasını istediklerinde bu isteklerini ism-i azâmi kendisine Öğretmeleri karşılığında kabul etmiş. Onlar ism-i azâmi kendisine öğretipte o, bu duayı okuyunca semaya yükselmiş ve bir yıldız haline gelmiştir. "Müstedrek" adlı eserinde İbn Abbas'tan rivayette bulunan Hakim demiştir ki: Harut ile Marut zamanında çok güzel bir kadın vardı. O kadının diğer kadınlara nisbetle güzelliği, Zühre yıldızının diğer yıldızlara nisbetle güzelliği kadar fazlaydı.
Bu rivayet, Zühre hakkında varid olan sözlerin en güzelidir. Sonra anlatıldığına göre Harut ile Marufun kıssası, İdris peygamber zamanında cereyan etmiştir. Süleyman Peygamber zamanında cereyan etmiş olduğuna dair başka bir rivayet te vardır. Nitekim bunu tefsirimizde detaylı surette açıklamıştık.
Kısaca anlatmak istediğimiz şudur M, Zühre yıldızı ve Harut ile Marut hakkında nakledilen haberler, Kabü'l-Ahbar tariki ile gelen israiliyat haberleridir. Nitekim tefsirinde Abdürrezzak, Sevrî'den, Musa b. Ukbe'den, Salim'den, İbn Ömer'den, Kabü'l Ahbar'dan böyle nakillerde bulunmuştur ki, bu senedi sahih bir rivayettir. Bu rivayetin ricali de adaleti sabit olan kimselerdir. Doğrusunu Allah bilir.
««Babil'de melek denilen Harut ve Marufa birşey indirilmemişti.» ayet-i kerimesinde geçen Harut ile Marut isimlerinin, iki cin kabilesi olduğunu İbn Hazm söylemiştir İd, bu, hakikatten uzak ve garip bir söz-' dür. Bazı kimseler, bu ayetteki melek kelimesini, melik şeklinde okumuş ve bunların Farslardan manevi mezhebine mensup kimseler olduklarını söylemişlerdir. Dahhak böyle demiştir. Bazıları ise, bunların gökteki iki melek olduğunu, ancak Allah'ın ezeli takdiri gereği haklarında cari olan bir kader gereğince İblis'in hükmüne tabi olduklarını söylemişlerdir. Tabii melek olduklarını söyleyenlere göre bu böyledir, ama sahih kavle göre bunlar cinlerdendir.
Hadiste ismi geçen meleklerden ikisi, Münker ile Nekir'dir. Kabir sualKle ilgili bir çok hadiste bunların adı geçmektedir.
«Allah, inananları, dünya hayatında ve ahirette sağlam bir söz üzerinde tutar, zalimleri de saptırır. Allah dilediğini yapar.» (îbrâhîm, 27.)
Bu ayet-i kerimeden bahsederken Münker ile Nekir'in mezarda ölüyü sorgulamakla görevli olduklarını, ona Rabbini, dinini peygamberini sorduklarım, iyi veya kötü herkesi imtihana tabi tuttuklarını anlatmıştır. Keskin bakışlı, ayrık ve sivri dişli, korkunç görüntülü, ürkütücü bir sese sahiptirler. Allah, bizleri kabir azabından korusun ve orada sabit sözü (Keliine-i Tevhid'i) bizlere söylemeyi n^sib eylesin. Amin.
Buharı, Hz. Aişe (r.a.)'nin Peygamber (s.a.v.)'e şöyle bir soru yönelttiğini rivayet etmiştir:
- Uhud gününden daha şiddetli bir günle karşılaştın mı?
- Kavmimden çok sıkıntılar çektim. En çok ta Akabe gününde sıkıntı çektim. Çünkü kendimi Abdi Ya Leyi b. Abdi Külal'ir oğluna (beni himaye etmesi için) arzettimı ama isteğime cevap vermedi. Üzüntülü bir şekilde yoluma devam ettim. Karnüs Sealip denen yere geldiğimde kendime geldim. Başımı kaldırdım, baktım ki, bir bulut beni gölgelendiriyor. Buluta iyice baktığımda içinde Cebrail'i gördüm, bana şöyle seslendi:
- Doğrusu Allah, kavminin sana söylediklerim ve verdikleri cevabı işitmiş ve s ana, dil ediğin emri kendisine vermen için dağların meleğini göndermiştir.
Cebrail böyle dedikten sonra dağların meleği bana seslendi, selam verdi ve şöyle dedi:
- Ya Muhammedi Dileğin nedir? Eğer istersen, şu Ahşabeyn dağlarını senin kavminin üzerine kaldırıp bırakırım. Ben de dedim ki:

- Hayır, umarım ki Allah, onların soyundan sadece Allah'a ibadet eden ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayan kimseleri dünyaya getirecektir. [3]

Fasıl

Melekler, Cenâb-ı Allah'ın kendilerini yaratmış olduğu görevleri' bakımından kısımlara ayrılırlar. Bir kısım melekler Arş'ı taşırlar. Nitekim bunlardan önceki sayfalar da bahsetmiştik. Bir kısım meleklere Kerrübiyun melekleri denir ki bunlar Arş'ın çevresindedirler. Arş'ı taşıyan meleklerle birlikte diğerlerinin en şereflileridirler. Bunlar Mukar-reb (gözde) meleklerdir. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Mesih de, gözde melekler de Allah'a kul olmaktan asla çekinmezler.» (en-Nisâ,172.)
Cebrail ile Mikail de meleklerdendir. Bunların, mü'minler için gıyaben mağfiret dilediklerini Cenâb-ı Allah bildirmiştir. Nitekim bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur: «Arş'ı yüklenen ve çevresinde bulunanlar, Rablerini överek teşbih ederler, O'na inanırlar. Mü'minler için: «Rabbimiz, ilmin ve rahmetin her şeyi içine almıştır. Tevbe edip senin yoluna uyanları bağışla; onları Cehennem'in azabından koru» diye bağışlanma dilerler.
«Rabbimiz! Mü'minleri ve babalarından, eşlerinden, soylarından iyi olanları, kendilerine söz verdiğin Adn Cennetlerine koy. Şüphesiz güçlü olan, Hakim olan ancak sensin. Onları kötülüklerden koru! O gün o kötülüklerden kimi korursan, ona şüphesiz rahmet etmiş olursun. Bu büyük kurtuluştur.» (ci-Cafîr,7-9.)
Meleklerin seciyeleri, böylesine teiniz bir seciye olduğuna göre kendileri de bu seciyeye sahib olan kimseleri severler. Özü sözü doğru ve sözü doğrulanmış olan Muhammed (s.a.v.), bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: «Kul, kardeşi için gıyaben dua ettiği, zaman melek de amin ve senin için de aynı şey olsun, der.»
Meleklerden bir kısmı, yedi kat gökte devamlı suretle gece gündüz, sabah akşam ibadetle meşguldürler. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Gece gündüz bıkmadan teşbih ederler.» (ei-Enbiyâ,20)
Meleklerden bir kısmı devamlı rükû halinde, bir kısmı devamlı kıyam halinde, bir kısmı da devamlı secde halindedir. Meleklerin bir kısmı da grup grup Beyt-i Ma'mur'a gidip ziyarette bulunurlar. Günde 70.000 melek oraya gider, orayı ziyaret edip ayrıldıktan sonra bir daha oraya dönme sırasını elde edemezler. Meleklerin bir kısmı, Cennet'teki işleri yürütürler. Cennetlikler için hizmet hazırlığında bulunurlar. Onları ağırlamak için gerekli elbise, mücevher, mesken, yiyecek, içecek ve diğer ikramları hazırlarlar ki bu ikramları ne gözler görmüş, ne kulaklar işitmiş ne de insan kalbinden geçirmiştir.
Cennet hazini bir melek vardır İd ona Rıdvan denilir, bunun adı bazı hadislerde" sarih olarak geçmektedir. Cehennem görevlisi meleklere de Zebani denir. Bunların reisleri ondokuz tanedir ki başlarında Malik vardır. O da bütün Zebanilerin reisidir. Zebaniler den şu ayet-i kerimelerde bahsedilmiştir:
«Ateşte olanlar, Cehennem'in bekçilerine: "Rabbinize yalvarm da hiç değilse bir gün, azabımızı hafifletsin." derler.» (cl-Mü'mm,49.)
«Cehennem'de şöyle seslenirler: «Ey nöbetçi! Rabbin hiç değilse canımızı alsın.» Nöbetçi: «Siz böyle kalacaksınız.» der Andolsun ki, size gerçeği getirdik, fakat çoğunuz gerçeği sevmiyorsunuz.» (ez-Zuhmf,77-78.)
«Görevlileri, Allah'ın kendilerine verdiği emirlere baş kaldırmayan, kendilerine buyrulanlan yerine getiren pek haşin meleklerdir.» (et-Tahnm,6.)
«Orada ondokuz bekçi vardır. Cehennem'in bekçilerim yalnız meleklerden kılmışızdır. Sayılarım bildirmekle de, ancak inkar edenlerin denenmesini ve kendilerine kitab verilenlerin kesin bilgi edinmesini ve inananların da imanlarının artmasını sağladık. Kendilerine kitab verilenler ve inananlar şüpheye düşmesinler. Kalplerinde hastalık bulunanlar ve inkarcılar: «Allah bu misalle neyi murad etti?» desinler. İşte Allah, böylece dilediğini saptırır, dilediğini de doğru yola eriştirir. Rabbinin ordularını kendisinden başkası bilmez.» (ci-Müddessir,30-3i.)
Melekler, ademoğlunu muhafaza etmekle görevlendirilmişlerdir. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Allah'a göre aranızdan sözü gizleyen ile açığa vuran ve geceye bürünerek gizlenip gündüzün ortaya çıkan arasında fark yoktur.
Ardında ve önünde insanoğlunu takip edenler vardır, Allah'ın emri ile onu gözetirler. Bir kavim kendini bozmadıkça, Allah onların durumunu değiştirmez. Allah bir milletin fenalığını dileyince, artık onun Önüne geçilmez. Onlar için Allah'tan başka hami de bulunmaz.» (er-Ra'd,10-12.)
Yukarıdaki ayet-i kerime ile ilgili olarak Valibî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: İnsanı, ardından ve önünden takip edip himaye edenler meleklerdir. O'nu, Allah'ın emrinden korurlar. Melekler, onu önden ve arkadan koruma altına alırlar. Allah'ın kaderi geldiğinde yanından uzaklaşırlar.
Mücahid dedi ki: Her kulu uyku halinde, uyanıklık halinde, cinlere, insanlara ve yırtıcı hayvanlara karşı koruyan görevli bir melek vardır. Başına bir iş geleceği zaman melek onu uyararak arkana bak, der. Ancak Allah'ın, yapılmasına izin verdiği şey geldiğinde melek onu uyarmaz ve o şey kulun başına gelir.
Ebu Üsame dedi ki: «Her ademoğluyla birlikte bir melek vardır ki onu korur ve savunur, ancak takdir gelince onu takdire

teslim eder.»
Ebu Miclez dedi M: «Adamın biri, Hz. Ali'nin yanma gelip şöyle dedi:
- Murat kabilesinden bazı kimseler" seni öldürmek istiyorlar. Hz. Ali de o adama şu cevabı verdi:
- Her adamın beraberinde koruyucu iki melek vardır. Bunlar onu, hakkında takdir edilmemiş şeye karşı korurlar ama takdir edilen şey geldiğinde onu yalnız bırakırlar, doğrusu ecel, sağlam bir kalkandır.»
Bazı melekler de kulların işledikleri amelleri kayda geçirmekle görevlidirler. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Sağında ve solunda, onunla beraber oturan iki alıcı melek, yanında hazır birer gözcü olarak onun söylediği her sözü zaptederler.» (ei-Kâf.17-18.)
«Oysa yaptıklarınızı bilen, değerli yazıcılar sizi gözetlemektedirler.» (el-înfitâr,10-12.)
Hafiz Ebu Muhammed Abdurrahman b. Ebi Hatim er-Razî, Müca-hid'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizin yanınızdan ayrılmayan Kirame'n-Katibin meleklerine saygı gösterin, onlar sadece cünüblük ve abdest bozmanız halinde yanınızdan ayrılırlar, biriniz gusül yaptığı zaman bir duvar dibinde veya devesinin duldasında kendini duldaya alsın, ya da kardeşinin duldasına girsin.»
Bezzar, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Allah, sizi çıplak durmaktan meneder. Allah'tan ve beraberinizde-ki Kirame'n-Katibin meleklerinden utanın. O melekler ki, abdest bozma, cünüb kalma ve gusül yapmanız halinde yanınızdan ayrılırlar. Sizden biri açık yerde gusül yaptığı zaman elbisesi ile örtünsün veya bir duvarın yahut devesinin duldasına girsin.»
Meleklere saygı göstermekten kasıt, onlardan utanmaktır. Hiç kimse, onların yazacağı kötü amelleri, çirkin işleri onlara zapt ettirmesin. Çünkü Allah, yaratılış ve huy bakımından onları mükerrem yaratmıştır. Onların ne kadar mükerrem varlıklar olduğunu şu hadis-i şerif göstermektedir:
« Melekler, içinde suret, köpek ve cünüb bulunan eve girmezler.»
Hz. Ali'den gelen bir rivayette de şu ilave vardır:
«Etrafında sidik bulunan bir eve de melekler girmezler.»
Ebu Said'in merfu olarak rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«İçinde resim ve heykel bulunan bir eve, melekler girmezler.»
Zekvan Ebu Salih es-Semak, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti M, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Beraberlerinde köpek veya çan bulunan yoldaşlara melekler yoldaşlık etmezler.»
Bezzar, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Allah'ın melekleri vardır ki onlar ademoğullarını ve onların işledikleri amelleri bilip tanırlar. Allah'ın taatiyle amel eden bir kula baktıkları zaman, onu kendi aralarında adım vererek anar ve onun hakkında; «Bu gece falan adam felaha erdi, bu gece falan adam kurtuluşa erdi.» derler. Allah'a karşı ma'siyet (günah) işleyen bir kula baktıklarında onun da adını vererek kendi aralarında anarlar ve; «Bu gece falan adam helak oldu.» derler.»
Buharı, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Melekler nöbet tutarlar. Gece nöbetçisi olan melekler vardır, gündüz nöbetçisi olan melekler vardır. Bunlar sabah ve ikindi namazlarında nöbet değişimi yaparlar, geceyi yanınızda geçirmiş olan melekler, nöbetlerini devrettikten sonra Allah'ın huzuruna çıkarlar. O, (kullarının durumunu) daha iyi bildiği halde sizi onlara sorar ve: «Kullarımı ne halde bıraktınız?» der. Onlar da şu cevabı verirler: «Onları namaz kılarken bıraktık, yanlarına gittiğimizde de namaz kılıyorlardı.»
Bezzar, Enes (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Amelleri zaptedici iki melek, Aziz ve Celil olan Allah'ın huzuruna çıkarken bir günde zaptettikleri amelleri Allah'a arzederler. O da'sayfanın başında ve sonunda istiğfarı görünce mutlaka şöyle der:
«Kulumun bu sahifenin başı ile sonu arasında zapta geçmiş bulunan bütün günahlarını bağışladım.»
Kısaca demek istediğimiz, şudur ki, her insanın iki koruyucu meleği vardır. Bunlar onu, önden ve arkadan Allah'ın emrine karşı yine Allah'ın emriyle korurlar. Yine kulun sağında ve solunda iki yazıcı melek vardır. Sağdaki yazıcı melek, soldaki yazıcı meleğin amiridir. Nitekim bu hususu, aşağıdaki ayet-i celileyi tefsir ederken açıklamıştık:
«Sağında ve solunda onunla beraber oturan iki alıcı melek, yanında hazır birer gözcü olarak söylediği her sözü zaptederler.» <ei-Kâf,i7-i8.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud (r.a.)'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden her birinize cinlerden ve meleklerden birer arkadaş verilmiştir.
Dediler ki:
- Ya Rasûlallah, sanada mı verilmiştir? ' Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
- Bana da verilmiştir, ancak cin arkadaşıma karşı Allah bana yardım etmiştir, o cin, bana hayırdan başka bir tavsiyede bulunamaz.»
Muhtemelen bu iki arkadaştan melek olan, insanı korumakla görevli olan melekten başka bir melektir ki o, insana doğru yolu göstermek ve Rabbinin izni ile hayır yolunu göstermekle görevlendirilmiştir. Nitekim cinlerden ve şeytanlardan olan arkadaşı da insanı hep fesada ve sapıklığa sürüklemekle görevlidir. Masum kişi, yüce Allah'ın koruduğu kişidir. Allah'ın yardımını diliyoruz. Yardımına başvurulacak zat yüce Allah'tır.

Buharı, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cuma günü olduğunda mescitlerin kapılarına melekler gelip dururlar, içeriye girenleri sırasıyla yazarlar, imam oturduğu zaman defterleri dürer ve zikri dinlemeye gelirler.»
Yüce Allah buyurdu ki:
«Sabah vakti de namaz kıl, zira sabah namazına melekler şahid olur.» (el-îsrâ,78.)
Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), bu ayet-i kerimeyi açıklarken şöyle buyurmuştur: «Sabah namazına gece melekleri ile gündüz melekleri gelip şahid olurlar.»
Buharı, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cemaatle kılman namaz, münferit olarak kılman namazdan yirmi beş derece daha faziletlidir. Gece melekleri ile gündüz melekleri sabah namazında bir araya gelirler.»
Ebu Hüreyre (r.a.) şöyle diyordu: Dilerseniz şu ayeti okuyun;
«Sabah vaktinde namaz kıl, zira sabah namazına melekler şahid
olur.»
Buharı, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Erkek karısını yatağına davet eder de karısı davetine icabet etmez ve erkek öfkeli olarak yatarsa, sabaha kadar melekler onun karısına lanet okurlar.»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde sabit olan. bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«İmam, âmin dediği zaman siz de âmin deyin, zira âmin deyişi, meleklerin âmin deyişine denk gelen kimsenin önceki günahları bağışlanır.»
Sahih-i Buharî'de sabit olan bir hadiste de Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«İmam, âmin dediği zaman semadaki melekler de âmin derler. Amin deyişi, meleklerin âmin deyişine denk gelen kimsenin önceki günahları bağışlanır.»
Buharî, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«İmam, "Semiallâhü limen hamideh" dediği zaman siz de, "Alla-hümme Rabbena ve lekel hamd" deyin. Zira sözü, meleklerin sözüne denk gelen kimsenin Önceki günahları bağışlanır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Allah'ın, yeryüzünde, insanların amellerini yazan meleklerden ayrı olarak gezici melekleri de vardır. Bunlar, Allah'ı zikreden bir topluluk gördüklerinde birbirlerine şöyle hitab ederler: «Aradığınıza gelin.», gelirler. Dünya semasına inerler. Cenâb-ı Allah, onlara şöyle sorar:
- Kullarımı ne iş yaparken bırakıp geldiniz?
- Onları, seni hamd, temcid ve zikrederken bırakıp geldik.
- Onlar beni görmüşler midir?
- Hayır.
- Onlar beni görselerdi nasıl olurdu?
- Eğer seni görselerdi, daha çok hamdeder, temcid eder ve zikrederlerdi.
- Onlar ne istiyorlar?
- Cenneti istiyorlar.
- Cenneti görmüşler midir? -Hayır.
- Cennet'i görselerdi nasıl olurdu?
- Eğer Cenneti görselerdi, ona karşı daha tutkulu olurlar ve daha çok isterlerdi.
- Onlar neden sığmıyorlar?
- Ateşten sana sığınıyorlar. -Ateşi görmüşler midir?
- Hayır.
- Görselerdi nasıl olurdu?
- Eğer ateşi görselerdi, ondan daha çok kaçarlar ve daha çok korkarlardı.
- Şahit olun, ben onları bağışladım.
- İyi ama onların arasında günahkar olan falan kimse vardı, o sadece bir iş için onların yanma gelmişti.
- Onlar öyle bir topluluktur ki, meclislerinde oturan kimse (her ne vasıfta olursa olsun) bedbaht olmaz.»
' İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bir kimse, bir mü'minin dünya sıkıntılarından birini gidererek nefes aldınrsa, Allah'ta onu kıyamet gününün sıkıntılarından kurtarıp nefeslendirir. Bir kimse, bir Müslümanm ayıbını gizler ise, Allah da dünya ve ahirette onun (ayıbını gizler), kul, kardeşine yardım ettiği sürece Allah ta ona yardımcı olur. Bir kimse, ilim elde etmek maksadıyla bir yola koyulursa Cenâb-ı Allah, onun Cennet'e götürücü yolunu kolaylaştırır. Bir topluluk, Allah'ın evlerinden birinde bir araya gelip Allah'ın kitabını okur,kendi aralarında onu ders olarak ele alırlarsa, üzerlerine huzur iner, rahmet onları kaplar, melekler onları kuşatır ve Allah ta onları kendi yanındaki kimselere (meleklere) anlatır. Bir kişiyi, ameli geciktirir (geride biralar) ise soyu onu hızlandırmaz, (ileriye götürmez.)»

İmam Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde Ebu Derda'dan merfu olarak şöyle bir hadis rivayet edilmiştir:
«Yapdığı işe razı oldukları için melekler ilim talebesinin önüne kanatlarım sererler.» Yani ona karşı mütevazı olurlar. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
«Onlara acıyarak alçak, gönüllülük kanatlarını ger» (ei-îsrâ, 24.)
«Sana uyan mü'minleri kanatlarının altına al.» (eş-şuarâ, 215.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud'dan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Allah'ın yeryüzünde gezici melekleri vardır. Ümmetimin selamlarını bana tebliğ ederler.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Melekler, nurdan yaratıldılar. Cinler, dumansız ateşten yaratıldılar. Adem ise, size anlatılan şeyden yaratıldı.»
Melekler ile ilgili bir çok hadis vardır. Allah'ın bize nasib ettiği kadarını burada naklettik. Hamd Allah'adır. [4]

Fasıl

İnsanlar, meleklerin beşere nisbetle daha üstün olup olmadığı hususunda ihtilaf etmişlerdir. Bu mesele, daha çok kelamcılarm kitaplarında görülmektedir. Bu hususta Mutezilüer ve onlara muvafakat edenlerle kelamcılar arasında ihtilaf vardır. Bu mesele ile ilgili olarak gördüğüm en eski söz, Hafız İbn Asakir'in kendi târihinde Ümeyye b. Amr b. Said b-. As'm biyografisinder bahsederken söylediği sözdür: Ümeyye, Ömer b. Abdülaziz'in meclisine gitmiş. Yanında da bir cemaat varmış. Ömer b. Abdülaziz: «Allah katında insandan daha kıymetli bir şey yoktur.» demiş ve sözünü teyid etmek için de şu ayet-i kerimeyi delil olarak ileri sürmüştü:
«İnanıp yararlı iş işleyenler, işte onlar da yaratıkların en iyileridirler.» (el-Beyyinc,7.)
Ömer b. Abdülaziz'in bu görüşüne, Ümeyye b. Amr b. Said de muvafakat etmişti. Ancak İrak b. Malik şöyle karşılık vermişti «Allah katında meleklerinden daha kıymetli ve üstün bir varlık yoktur. Çünkü onlar, onun iki evinin hizmetçileridirler. Peygamberlerine gönderdiği elçileridirler.» Böyle derken şu ayet-i kerimeyi delil olarak ileri sürmüştü:
«Rabbinizin sizi bu ağaçtan menetmesi, melek olmanızı veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir.» (cl-Arâf, 20.)
Ömer b. Abdülaziz, meclisinde bulunan Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'ye: «Sen ne diyorsun ey Ebu Hamza?» diye sorunca o da şu cevabı vermişti:
«Cenâb-ı Allah, Adem'i mükerrem kıldı, onu, kendi eliyle yarattı ve ona kendi ruhundan üfledi, melekleri ona secde ettirdi. Onun soyundan peygamberleri ve mürselleri gönderdi, melekleri de ona ziyaretçi olarak gönderdi.»
Muhammed b. Kab böyle diyerek Ömer b. Abdülaziz'in görüşüne muvafakat etti. Ancak delil olarak, onun ileri sürdüğü ayetler başka bir delile dayandı. Bu hususta ileri sürülen en kuvvetli delil, şu ayetin sarih ifadesidir: «İnanıp yararlı iş işleyenler...» ayet-i kerimesi, sadece insanlara mahsus değildir. Cenâb-ı Allah, meleklerini de mü'minlikle nitelemektedir. Onlar hakkında şöyle der: «Melekler, O'na iman ederler.» Cinler de aynı niteliğe sahiptir. O'nlar da imanla muttasıfhrlar: «Şüphesiz, doğruluk rehberi olan Kur'ân'ı dinlediğimizde ona inandık.» (el-Cinn, 13.)
«İçimizde kendini Allah'a vermiş olanlar da vardır.» (el-Cinn,i4.)
Bu konuda dayanılacak en güzel delil, Osman b. Said ed-Darimı nin Abdullah b. Amr'dan merfu olarak rivayet ettiği şu sahih hadistir:
«Cenâb-ı Allah, Cennet'i yarattığı zaman melekler dediler ki: «Ya Rab, bunu bize ver, bunun yiyeceklerini yiyip, içeceklerini içelim.Sen dünyayı ademoğulları için yaratmışsın (Bunu da "bize ver).» Cenâb-ı Allah onlara cevaben şöyle dedi: «Kendi elimle yarattığım kimsenin salih yyetini, kendisine «ol» dediğimde olan varlığa (meleğe) eşit yapmam.» [5]

Cinlerin Yaratılması Ve Şeytanın Kıssası

Yüce Allah buyurdu ki:
«O, insanı pişmiş çamur gibi kuru balçıktan yaratmıştır. Cinleri de yalın bîr alevden yaratmıştır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?» (cr-Rahmân,u-i6.)
«Andolsun ki, insanı kuru balçıktan, işlenebilen kara topraktan yarattık, cinleri de, daha önce dumansız ateşten yarattık.» (ei-Hîcr,26-27.)
Hz. Aişe'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Melekler nurdan yaratıldılar, cinler ateşten yaratıldılar, Adem de anlatılan şeyden yaratıldı.»
Tefsircilerin çoğu dedi ki: Cinler, Adem peygamberden önce yaratılmışlardır. Onlardan önce yeryüzünde hin ve bin denen (cin ile insan arasında) yaratıklar vardı. Cenâb-ı Allah, cinleri bunlara musallat kıldı. Cinler bunları öldürdüler, bir kısmını da yeryüzünden sürgün ettiler, sonra da yeryüzüne kendileri yerleştiler.
Süddî,İbn Mesud'dan ve bazı sahabelerden rivayet etti ki, Cenâb-ı Allah, dilediği yaratıkları yarattıktan sonra Arş'a yöneldi İblis'i Dünya'daki meleklerin üzerine amir yaptı. İblis, cin denen bir melek ka-bilesindendi, onlara cin denmesinin sebebi, Cennet bekçileri olmalarından dolayıdır. İblis, Cennet bekçisi iken kalbinden şöyle bir düşünce geçti; «Allah, diğer meleklere

üstün olduğum için beni onlara amir yaptı. Bunu bendeki bir meziyetten dolayı yaptı.»
Dahhak, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir; «Cinler, yeryüzünde fesat çıkarıp kan akıttıktan sonra Cenâb-ı Allah, melek ordusuyla birlikte üzerlerine İblis'i gönderdi. İblis ve ordusu, onları öldürüp. yeryüzünden denizdeki adalara sürgün ettiler.»
Muhammed b. İshak, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Günah işlemeden önce İblis'in adı Azazil'di. Yeryüzünde yaşardı. Meleklerin en çok ibadet edeni ve en fazla bilgili olanı idi. Cin denen bir melek kabilesin dendi.»
îbn Ebi Hatim, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etmiştir; «İblis'in adı Azazil'di, meleklerin dört kanatlılarından ve en şereflilerin-dendi.»
Haccac, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İblis, meleklerin en şereflilerinden ve en soylu kabilelerindendi. Cennetlerin bekçi-siydi, dünya semasının idaresi ve kontrolü, ona verilmişti. Yeryüzünün amiriydi.»
Tev'eme'nin azadlısı Salih, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İblis, yer ile gök arasındaki işleri idare ederdi.»
Katade, Said b. Müseyyeb'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: «İblis, dünya semasındaki meleklerin reisi idi.»
Hasan-ı Basrî dedi ki: «İblis, bir an dahi meleklerden olmadı, o cin asıllıdır, tıpkı Adem'in beşeriyetin aslı oluşu gibi o da cinlerin aslı ve atasıdır.»
Şehr b. Havşeb ile diğerleri dediler ki: «İblis, melekler tarafından kovulan cinlerdendir. Melekler onları kovdular, bazılarını esir alıp semaya götürdüler.»
Dediler ki: Cenâb-ı Allah, yeryüzünde yaşasın diye Adem'i ve ondan sonra da yaşasınlar diye zürriyetini yaratmak istediği zaman, cesedini şekillendirdi, o esnada cinlerin reisi ve en çok ibadet edeni olan İblis (Azazil) gelip Adem'in cesedinin etrafında dolaştı, içinin boş olduğunu görünce onun herhangi bir şeye muktedir olamayacağını, bir yaratık olduğunu sandı ve Adem'in cesedine hitaben şöyle dedi: «Eğer sana musallat kılınırsam seni helak ederim, eğer sen bana musallat kılmırsan sana karşı gelir, asi olurum.» Cenâb-ı Allah, Adem'e kendi ruhundan üflediği zaman meleklere, ona secde etmelerini emretti. O esnada İblis'in içine büyük bir haset duygusu girdi ve Adem'e secde etmeye yanaşma-yıp; «Ben ondan daha hayırlıyım, sen beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın.» dedi. Emre muhalefet edip Aziz ve Celil olan Allah'a itiraz etti. Yanlış konuştu. Rabbinin rahmetinden uzaklaştı. Yaptığı ibadetlerle yükselmiş olduğu mertebesinden düştü. İblis, meleklere benzerdi, ama onların cinsinden değildi. Çünkü o ateşten yaratılmış, melekler ise nurdan yaratılmışlardı. Çok muhtaç olduğu bir demde tabiatı (yaratılışı) kendisine ihanet etti, aslı olan ateşe döndü. «İblis'ten başka bütün melekler secde etmişlerdi. O, büyüklük taslamış ve inkarcılardan olmuştu» (Sâd,73-74.)
Meleklere: «Adem'e secde edin» demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmişti. O, cinlerdendi. Rabbinin buyruğunun dışına çıktı.
Ey İnsanoğulları! Siz, beni bırakıp onu ve soyunu dost mu ediniyorsunuz? Halbuki onlar, size düşmandır. Kendilerine yazık edenler için bu ne kötü değişmedir!» (ci-Kehf, 50.)
Bunun üzerine İblis, yüce âlemlerden aşağılara düştü. Oralarda yaşamasını Allah yasakladı. Bu yüzden horlanmış, alçalmış kovulmuş, kendisi ve kendisine uyan cinlerle insanlar, Cehennemle tehdit edilmiş olarak yeryüzüne indi. O, ademoğullarını her çeşit yol ve her çeşit vesileyle, her yol başında ve her gözetim yerinde saptırmaya, yoldan çıkarmaya gayret edecektir. Nitekim Yüce Allah buyurmuş ki:
«Benden üstün kıldığım görüyor musun? Kıyamet gününe kadar beni ertelersen, andolsun ki, azı bir yana, onun soyunu kendi buyruğum altına alacağım.» demişti.
Allah: «Haydi git! Onlardan sana kim uyarsa bil ki, Cehennem hepinizin cezası olur, hem de tam bir ceza.» dedi.
«Sesinle, gücünün yettiğini yerinden oynat, onlara karşı yaya ve atlılarınla hay kırarak yürü, mallarına ve çocuklarına ortak ol, onlara va-adlerde bulun.» Ama şeytan, sadece onlân aldatmak için vadeder.. Doğrusu, benim mümin kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin olamaz. Rabbin vekil olarak yeter.» (ci-lsrâ,62-65.)
Bu kıssayı, Adem peygamberin yaratılışı bahsinde genişçe anlatacağız. Kısaca demek istediğimiz şudur ki, cinler ateşten yaratılmışlardır, ama tıpkı insan gibi yeyip içer ve ürerler, bir kısmı mü'min, bir kısmı da kafirdir. Nitekim Yüce Allah, onlardan bahsederken bunu bize bildiriyor:
«Ey Muhammedi Kur'ân'ı dinleyecek cinlerden bir takımını sana yöneltmiştik. Onlar, Kur'ân'ı dinlemeye hazır olunca birbirlerine: "Susun" dediler. Kur'ân'm okunması bitince, her biri birer uyarıcı olarak milletlerine döndüler. Şöyle dediler,«Ey milletimiz! Doğrusu biz, Musa'dan sonra indirilen, kendisinden öncekileri doğrulayan, gerçeği ve doğru yolu gösteren bir kitab dinledik. Ey Milletimiz! Allah'a çağıran Muhammed'e uyun ve ona inanın da Allah da sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi can yakıcı azabtan korusun. Allah'a çağıran Muhammed'e uymayan kimse bilsin ki, Allah'ı yeryüzünde aciz bırakamaz, onların ondan başka dostları da bulunmaz. İşte onlar apaçık sapıklıktadırlar.»(el-Ahkâf,29-32.)
«Ey Muhammed! De ki: «Cinlerden bir topluluğun Kur'ân'ı dinlediği bana vahyolundu, onlar şöyle demişlerdir: «Doğrusu biz doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur'ân dinledik de ona inandık. Biz, Rabbi-mize hiç bir şeyi ortak koşmayacağız. Doğrusu Rabbimizin yüceliği, her yücelikten üstündür. O, zevce ve çocuk edinmemiştir. Doğrusu, aramızdaki beyinsiz, Allah'a karşı yalanlar uyduruyordu. Doğrusu, insanların ve cinlerin Allah'a karşı yalan uydurabileceklerini sanmazdık. Gerçekten bir takım insanlar, cinlerin bir takımına sağınırlardı da onların azgınlıklarını arttırırlardı. Doğrusu, onlar da sizin, Allah'ın kimseyi yeniden diriltmeyeceğini sandığınız gibi sanı da bulunmuşlardı. Doğrusu, biz göğü yokladık, onu sert bekçiler ve kayan

ateşlerle doldurulmuş bulduk. Doğrusu biz, göğün dinleyebileceğimiz bir yerinde otururduk ama şimdi kim dinleyecek olsa,kendisini gözleyen bir ateş buluyor. Yeryüzünde olanlara kötülük mü murad edildi, yahut Rableri onlara bir iyilik mi dilemiştir, doğrusu biz bilemeyiz. Doğrusu, aramızda iyiler de vardır, bundan aşağı bulunanlar da vardır. Biz, türlü türlü yolda olan topluluklardık. Yeryüzünde kalsak da Allah'ı aciz bırakamayacağımızı, başka yere kaçsak da, O'nu aciz bırakamayacağımız gerçeğini şüphesiz anladık. Şüphesiz, doğruluk rehberi olan Kur'ân'ı dinlediğimizde O'na inandık. Kim Rabbine inanırsa, o, ecrinin eksiltileceğinden ve kendisine haksızlık edileceğinden korkmaz. İçimizde kendini Allah'a vermiş olanlar da, yazık edenler de vardır. Kendini Allah'a veren kimseler, işte onlar doğru yolu arayanlar, O'na layık olanlardır. Kendilerine yazık edenlere gelince, onlar Cehennem'in odunları oldular. Ama doğru yola girmiş olsalardı, onları bu hususta denememiz için onlara bol su içirirdik. Kim Rabbini anmaktan yüz çevirirse, Rabbi onu gittikçe artan bir azaba uğratır,» (el-Cinn,l-17.)

Bu sûrenin tefsirini yaptık. Bu kıssanın tamamı, el-Ahkâf sûresinin sonundadır. Konuyla ilgili hadisleri de orada zikrettik. Peygamber (s.a.v.)'in yanma gelip onun sohbetini ve okuduğu Kur'an'ı dinleyen cin topluluğu, Nusaybin cinlerindendir. Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre bunlar Basra cinlerin denmiş. Rasûlullah (s.a.v.), Mekke semtlerinden Batn-ı Nahle'de ashabına namaz kıldırırken bunlar onun yanına gitmişler, okuduğu Kur'ân-ı Kerîm'i dinlemişlerdi. Sonra Rasûlullah (s.a.v.), gece boyunca onlarla sohbet etmiş, onlar da kendisine bazı sorular yöneltmiş ve bazı isteklerde bulunmuşlardı. Rasûlullah (s.a.v.), onlara bazı şeyleri yapmalarını emretmiş, bazı şeylerden uzak durmalarını tenbihlemişti. Kendisinden azık istediklerinde onlara şöyle demişti:

«Üzerine Allah adının anıldığı her kemik parçasını etten daha çok bulacaksınız ve her hayvan tersi de sizin binekleriniz için yemdir.» Rasûlullah (s.a.v.), insanların kemik parçaları ve hayvan tersleri ile is-tinca yapmalarım yasaklamış ve «Bunlar sizin kardeşleriniz cin (cinlerin) azığıdır.» demişti. Ayrıca cinlerin meskeni olduğu için yollarda idrar yapmaktan da insanları menetmiş idi.

Rasûlullah (s.a.v.), yanına gelen cinlere Rahman sûresini okumuş ve:

«Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?» ayet-i kerimesine geldiğinde onlar şu karşılığı vermişlerdi: «Hayır, Ey Rabbimiz, senin nimetlerinden hiç birşeyi yalanlamıyoruz. Hamd, sanadır.»

Rasûlullah (s.a.v.), insanlara Rahman sûresini okuyupta onlar cevap vermediği zaman cinleri onlara karşı överek şöyle demişti: «Cinler daha güzel karşılık veriyorlardı, onlara; «Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?» ayetini okuduğum zaman mutlaka şu cevabı veriyorlardı: «Hayır, Ey Rabbimiz, senin nimetlerinden hiç birini yalanlamıyoruz. Hamd, sanadır.»

Cinlerden mü'min olanlarının Cennet'e girip girmeyecekleri veya onlardan Allah'a itaat edenlerin mükafatlarının sadece Cehennem azabı görmeyecekleri hususunda ihtilafa düşülmüştür. Sahih kavle göre onlar, Cennet'e gireceklerdir. Kur'ân'm şu ayetleri bu hususta genel, bir bilgi vermektedirler.

«Rabbine karşı durmaktan korkan kimseye iki Cennet vardır. Öyleyken, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?» (cr-Rahmân,46-47.)

Allah, bununla onlara lütufta bulunduğunu beyan buyurmuştur. Eğer cinlerin mü'min olanları Cennet'e girmeyecek olsalardı, Cenâb-ı Allah, bahşetmiş olduğu nimetleri onlara hatırlatmaz ve buna gerek duymazdı. Bu da bu konuda bizim için müstakil ve yeterli bir delildir. Doğrusunu Allah bilir.

Buharı, Ebu Sa'saa'dan rivayet etti ki, Ebu Said el-Hudrî kendisine şöyle demiştir:

«-Görüyorum ki sen, koyunları ve çölü çok seviyorsun. Eğer çölde ve koyunlarının arasında bulunup ta ezan okursan sesini yükselt, çünkü müezzinin sesini duyan cinler, insanlar ve her şey, kıyamet gününde onun lehinde şahitlik yapacaktır.»

Ebu Said dedi ki: «Ben bu sözü, bizzat Rasûlullah (s.a.v.)'dan işittim.» Cinlerin kafir olanlarına gelince, şeytanlar bunlardandır. Şeytanların lideri de insanlığın atası Adem (a.s.) peygambere düşman olan îb-lis'tir. İblis'in hem kendisi, hem de zürriyeti, Adem (a.s.) peygambere ve onun zürriyyetine musallat olmuştur. Cenâb-ı Allah, kendisine iman edip peygamberlerini tasdik eden ve onların şeriatlerine uyan kimseleri, İblis'e ve zürriyetine karşı korumayı tekeffül etmiştir. Nitekim Allah buyurmuş ki:

«Doğrusu, benim mü'min kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin olamaz. Rabbin, vekil olarak yeter.» <el-Isrâ,65.)

«Andolsun ki İblis, onlar hakkındaki görüşünü doğru çıkartmış, inananlardan bir topluluk dışında hepsi ona uymuşlardı. Oysa İblisin onlar üzerinde bir nüfuzu yoktu. Ama biz, ahirete inanan kimselerle, ondan şüphede olanları işte böylece ortaya koyarız. Rabbin, her şeyi gözetip koruyandır.» (Scbe',20-21.)

«Ey İnsanoğullarîî Şeytan, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak ananızı, babanızı Cennet'ten çıkardığı gibi sizi de şaşırtmasın. Sizin onları görmediğiniz yerlerden, o ve taraftarları sizi görürler. Biz, şeytanları, inanmayanlara dost kılarız.» (el-A'râf,27.)

«Rabbin meleklere: «Ben, balçıktan, işlenebilen kara topraktan bir insan yaratacağım. O'nü yapıp ruhumdan üflediğimde ona secdeye kapanın.» demişti. Bunun üzerine, İblis'in dışında bütün melekler secde ettiler. O, secde edenlerle beraber olmaktan çekindi.

Allah: «Ey İblis! Secde edenlerle beraber olmaktan seni alıkoyan nedir?» dedi.

O: «Balçıktan, işlenebilen kara topraktan yarattığın insana secde

edememem.» dedi.
«Öyleyse defol oradan, sen artık kovulmuş birisin. Doğrusu, hesab gününe kadar lanet sanadır.» dedi.
«Rabbim! Beni hiç olmazsa, tekrar dirilecekleri güne kadar ertele.»
dedi.
Allah: «Sen, bilinen gün gelene kadar bırakılandansın.» dedi.
«Rabbim! Beni saptırdığın için, andolsun ki yeryüzünde fenalıkları onlara güzel göstereceğim. Halis kaldığın kulların bir yana, onların hepsini saptıracağım.» dedi.
Allah şöyle dedi: «Benim gerekli kıldığım dosdoğru yol budur. Kullarımın üzerinde senin bir nüfuzun olamaz. Ancak sana uyan sapıklar, bunun dışındadır. Ve Cehennem, onların tamamının toplanacağı yerdir. O Cehennemin yedi kapısı olup, her kapıdan onların girecekleri ayrılmış bir kısım vardır.» (el-Hicr,28-45.)
Cenâb-ı Allah, bu kıssayı, Bakara, A'râf, Hicr, İsrâ, Tâhâ ve Sâd sûrelerinde anlatmıştır. Bu sûreleri tefsir ederken gerekli açıklamaları yaptık. Allah'a hamd olsun. Bu konuyu Adem peygamberin kıssasında da inşaallah anlatacağız. Kısaca demek istediğimiz şudur ki Cenâb-ı Allah, İblisi -kullarını imtihan edip denemek için- kıyamet gününe kadar yaşatacaktır. Nitekim bir ayet-i kerimede yüce £Hah şöyle buyuruyor:
«Oysa İblis'in onlar üzerinde bir nüfuzu yoktu. Ama biz ahirete inanan kimselerle ondan şüphede olanları, işte böylece ortaya koyarız. Rabbin, her şeyi gözetip koruyandır.» (Sebe',21.)
«İş olup bitince, şeytan: «Doğrusu, Allah size gerçeği va'd etmişti. Ben de size söz verdim, ama sonra caydım, esasen sizi zorlayacak bir nüfuzum yoktu. Sadece çağırdım. Siz de geldiniz. O halde beni değil, kendinizi kınayın. Artık ben, sizi kurtaramam. Siz de beni kurtaramazsınız. Ben, Allah'a ortak koşmanızı daha önce kabul etmemiştim. Doğrusu, zalimlere can yakan bir azap vardır.» der.
İnanan ve yararlı işleri yapanlar, içlerinden ırmaklar akan Cennetlere konulurlar. Rablerinin izni ile orada temelli kalırlar. Oradaki dirlik temennileri: «Selâm» dır.» (lbrâhîm,22-23.)
Kur'ân nassmdan da anlaşılacağı gibi lanetli İblis, şu anda diridir ve kıyamet gününe kadar yaşayacaktır. Onun deniz üzerinde tahtı vardır. Tahtının üzerinde oturur. Çetelerini de -insanlar arasına şer ve fitne bırakmaları için- etrafa gönderir. Yüce Allah buyurmuştur ki:
«Esasen şeytanın hilesi zayıftır.» (en-Nisâ,76.)
Ma'siyet işlemeden önce İblis'in adı Azazil idi. Nakkaş in ifadesine göre onun künyesi Ebu Kerdüş imiş. Bu sebeple Peygamber (s.a.v.), îbn Sayyad'a: «Ne görüyorsun?» diye sorup İbn Sayyad: «Su üzerinde bir taht görüyorum.» dediğinde şu cevabı vermişti: «Alçal! Sen haddini ve sınırını aşamazsın.» Peygamber (s.a.v.), İbn Sayyad'm yaptığı mükaşefenin, İblis'in takviyesi ile yapılan şeytani bir mükaşefe olduğunu ve bu yüzden İblis'in deniz üzerindeîd tahtım gördüğünü anlamış ve ona şöyle demişti: «Alçal! Sen haddini ve sınırım aşamazsın.» Yani hakir, hasis ve alçak değerinden Öteye gidemezsin.
İblis'in tahtının deniz üzerinde olduğunun delili şu hadistir:
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasû-lullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«İblisin tahtı deniz üzerindedir. Her gün çetelerini gönderir. Bu çeteler, insanlar arasında fitne çıkarırlar, bunlardan İblis yanında en yüksek makam sahibi olanlar, insanları fitneye düşürmede eri büyük olanlardır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu işittim:
«îblis'in tahtı deniz üzerindedir. Çetelerini gönderir, bunlar, insan-,ları fitneye düşürürler. Onun yanında bu çetelerden en büyük olan, insanları fitneye düşürme hususunda en büyük olandır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.), İbn Said'e şöyle sormuştur:
- Ne görüyorsun?
- Su üzerinde bir taht görüyorum (veya ibn Said şu cevabı vermişti: deniz üzerinde, çevresinde yılanlar bulunan bir taht görüyorum.)
- İşte bu taht, İblis'in tahtıdır.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu şeytan, namaz kılan kimselerin kendisine ibadet etmelerinden ümidini kesmiştir. Ancak onların arasında fesat çıkarmak için çabalar.»
Müslim, Cabir b. Abdullah'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Şeytan, tahtını su üzerine kurar, sonra çetelerini insanlara gönderir. Çetelerinden onun yanında en yakın mertebede bulunanlar, insanlar arasında en çok fitne çakaranlardır. Bunlardan biri, Şeytanın yanına gelir ve: «Falanla o kadar uğraştım, nihayet onu şu ve şu halde bırakıp geldim» der. İblis te ona, «Vallahi bir şey yapmış değilsin.» diye karşılık verir. Bir başkası gelir, o da: «Ben falan adamla uğraştım, nihayet onunla ailesini birbirinden ayırdım.» der, İblis onu yanına yaklaştırır ve ona: «Sen ne iyi yapmışsın.» diye cevap verir.
Biz bu hadisi, «Halbuki bu ikisinden, koca ile karısının arasını ayıracak şeyler Öğreniyorlardı.» (cl-Bakara,102.) ayet-i kerimesinin tefsirini yaparken nakletmiştik. Yani insi ve cirmi şeytanlardan elde edilen büyü yoluyla dostlar ve sevgilileri birbirlerinden ayırabilirler. Bunun için İblis, insanları ve dostları birbirinden aynan ve bu uğurda çaba sarfeden çetelerine teşekkür ediyor, Allah'ın kınadığı ve yerdiği işi yapan kimseyi Övüyor, Allah'ın hoşlanmadığı şeyden hoşlanıyor. Allah in

laneti onun üzerine olsun, Her türlü şerre, kötülüğe, şer ve kötülüğün sebep ve gayelerine karşı koruyucu birer kalkan olarak Cenâb-ı Allah, Muavvizeteyn sûrelerini inzal buyurmuştur. Özellikle şu sûre, yüceliğiyle kötülüklere ve şerre karşı koruyucu bir kalkandır:

«Ey Muhammed! De İd: İnsanlardan, cinlerden ve insanların gönüllerine vesvese veren o sinsi vesvesecinin şerrinden insanların tanrısı, insanların hükümranı ve insanların Rabbi olan Allah'a sığınırım.»

Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Safiye binti Hüyey'den rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Doğrusu şeytan, ademoğlunun kanının dolaştığı yerlerde dolaşır.» Hafız Ebu Ya'lâ el-Musılî, Enes'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Şeytan burnunu ademoğlunun kalbinin üzerine koyar. Ademoğlu, Allah'ı zikrederse, şeytan geri çekilir. Eğer ademoğlu Allah'ı anmayı unutursa, şeytan onun kalbini yıkar; İşte vesveseci ve sinsi şeytan budur.»

Cenâb-ı Allah'ı anmak, şeytanı kalbten uzaklaştıran bir iksir olduğuna göre bunda insanlar için bir ibret vardır. Nitekim Allah Teâlâ buyurmuş ki: «Unuttuğun zaman Rabbini an.» (oi-Kehf,24.)

Musa peygamber'in arkadaşı da şöyle demişti. «Bana O'nu hatırlamamı unutturan ancak şeytandır.» (el-Kehf,63.)

Yüce Allah buyurdu ki: «Ama şeytan, efendisine onu hatırlatmayı unutturdu.» (Yûsuf,42.)

Yani saki, Yusuf peygamberin kendisine, «Beni hükümdarının yanında an.» diye yaptığı tenbihatı unuttu. Bunu ona şeytan unutturdu. Bu yüzden Yusuf peygamber bir kaç sene daha bekledi. Bu sebepledir ki daha sonraki ayette Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

«Hapisteki iki kişiden kurtulmuş olanı, nice zaman sonra Yusuf u hatırladı.» (Yûsuf,45.)

Bu ayet-i kerimedeki "ümmet" kelimesini, "emmet" şeklinde okuyanlar da olmuştur. Emmet kelimesi, unutmak anlamındadır. Yani "Hapisteki iki kişiden kurtulan, unuttuktan sonra Yusuf u hatırladı." Tefsirimizde de açıkladığımız gibi "O iki kişiden Yusuf u anmayı unutan kişi sakidir." deyişimiz bundandır. Doğrusunu Allah bilir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Redifin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.)'in merkebinin ayağı sürçtü. Ben de «Şeytanın nefsine...» dedim. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) bana şöyle dedi: «Şeytanan nefsine deme. Çünkü sen, şeytanır nefsine dediğin zaman o büyük-lenir ve: «Ben gücümle onu yıktım.» der. Ama sen, Allah'ın adıyla dediğin zaman o küçülür. Öyleki, kara sinek kadar ufalır.»

İmam Ahnıed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlul-lah (s.a.v,) şöyle buyurmuştur:

«Sizden biri mescidte bulunupta şeytan onun yanma gelirse, şeytan, kişinin (kaçıp giden) bineğinden ümidim kestiği gibi ondan ümidini keser. Bineği durduğu zaman kişi bineğini sıkıştırır ve gemler.»

Ebu Hüreyre dedi İd: Siz de bunu görüyorsunuz, sıkıştırılan kimse-. nin sağa sola şöyle veya böyle eğildiğini, Allah'ı zikretmediğini görürsün. Zorlanan kimse ise ağzı açıktır, Aziz ve Celil olan Allah'ı anmaz.

İmanı Alımed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti İd, Rasûlul-lah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Nazar değmesi gerçektir. Bunu şeytan ve ademoğlünun kıskançlığı getirir.»

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'm şöyle dediğim rivayet etmiştir:

«Adamın biri, Peygamber (s.a.v.)'e gelip şöyle dedi:

«Ya Rasûlalîah, içimden öyle bir şey geçiyor ki onu başkasına açıkla-maktansa gökten yere düşmeyi yeğlerim.» Peygamber (s.a.v.), bunun üzerine şöyle buyurdu: «Allahu Ekber, şeytanın hilesini vesveseye dönüştüren Allah'a hamdolsun.»

Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«Şeytan, sizden birinize gelir ve şunu kim yarattı, şunu kim yarattı?», «Rabbini kim yarattı?» diye sorar, iş bu noktaya geldiği zaman kişi,. «Allah'a sığınırım.» desin ve onunla konuşmasına son versin.»

Yüce Allah buyurdu ki:

«Allah'a karşı gelmekten sakınanlar, şeytan tarafından bir vesveseye uğrayanca Allah'ı anarlar ve hemen gerçeği görürler.» (e!-A'râf,2oı.)

«De ki: «Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım. Rabbim! Yanımda bulunmalarından da sana sığınır:m» (ei-Mü'mînûn.97-98.)

«Şeytan seni dürtecek olursa Allah'a sığın. Doğrusu O, işitir ve bilir.» (el-AVâf,200.)

«Kur'ân okuyacağın zaman, kovulmuş şeytandan Allah'a sığın. Doğrusu şeytanın, inananlar ve yalnız Rablerine güvenenler üzerinde bir nüfuzu yoktur. Onun nüfuzu sadece, onu dost edinenler ve Allah'a ortak koşanlar üzerindedir.» (en-Nahi, 98-ıoo.)

İmam Ahmed b. Hanbel ile sünen sahihleri, Ebu Sai-d'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle derdi:

«Kovulmuş şeytandan, onun dürtmesinden, üflemesinden ve kibrinden, işiten ve bilen Allah'a sığınırım.»Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Enes'ten rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) helaya girerken:

«Pisliklerden ve kötülüklerden Allah'a sığınırım.» derdi.

Âlimlerden bir çoğu dedi İd: Peygamber (s.a.v), helaya girerken şeytanların erkeklerinden ve dişilerinden Allah'a sığınırdı.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti İd: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Biriniz abdest bozmaya gittiğ zaman örtünsün. Örtünecek bir şey bulamadığı zaman bir kum yığını meydana getirsin ve bu yığının arkasında def-i hacette bulunsun. Çünkü şeytan, ademoğullannın arkaları iîe oynar. Örtünmek için tedbir alan kimse iyi yapar. Ama imkan bulamayan kimse için sorumluluk yoktur.»

Buharı, Süleyman b. Sard'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: İki kişi Peygamber (s.a.v.)in yanında birbirlerine küfrettiler. Biz de orada oturmakta idik. Bunlardan biri, yüzü kızarmış ve öfkelenmiş olarak diğerine küfretti. Peygamber (s.a.v.) bunun üzerine şöyle buyurdu:
«Öyle bir kelime biliyorum ki, eğer bu adam o kelimeyi söyleyecek olursa öfkesi gider. Eğer; "Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım." derse, Öfkesi gider.»
Küfreden adama mecliste bulunan kimseler: «Peygamber (s.a.v.)'in dediğini işitmiyor musun?» dediklerinde o adam: «Ben deli değilim.» dedi.
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Ömer'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sol elinizle yemeyin ve içmeyin, çünkü şeytan sol eliyle yeyip içer.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bir kimse sol eliyle yemek yerse şeytan da onunla beraber yer, bir kimse sol eliyle içerse şeytan da onunla beraber içer.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Peygamber (s.a.v.), ayakta su içen bir adamı görünce ona şöyle dedi:
- Kus!
- Niçin?
- Kedi'nin seninle beraber içmesinden hoşlanır mısın?
- Hayır.
- Kedi1 den daha kötü bir varlık, yani şeytan seninle beraber içti.» İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Ayakta su içen kişi, karnına ne girdiğini bilseydi mutlaka kusardı.» İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Zübeyrin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cabir b. Abdullah'a şu hadisi sordum: «Kişi evine girerken ve yemek yerken Allah'ın adını anarsa, şeytan kendi yardımcılarına: «Burada geceleme yeriniz ve yiyeceğiniz yoktur.» der. Kişi eve girerken Allah'ın adını anmazsa, şeytan yardımcılarına: «Geceleyecek yer buldunuz.» der. Yemek yerken Allah'ın adını anmazsa, o zaman şeytan yardımcılarına: «Hem geceleme yerini, hem de akşam yemeğini elde ettiniz.» der.» Sen bu hadisi Rasûlullah'tan işittin mi?
Cabir de, «Evet, işittim.» dedi.
Buharı, İbn Ömer'den rivayet etti İd, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Güneş kursunun ucu göründüğünde namazı bırakın. Tam olarak doğmasını ve ortaya çıkmasını bekleyin, Güneş kursunun ucu ufukta battığında namazı bırakın. Tam olarak batıp kaybolmasını bekleyin. Namazınızı, Güneş'in doğuşu ve batışı vaktine bırakmayın. Çünkü Güneş, şeytanın (veya şeytanların) iki boynuzu arasından doğar.»
Buharı, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.)'m doğu tarafını göstererek şöyle buyurduğunu gördüm: «İşte fitne, şu taraftadır. Fitne, şeytanın boynuzunun çıktığı taraftadır.»
Sünen'de rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.), insanların gölgelik ve güneşlik yerler arasında oturmalarını menetmiş ve: «Burası şeytanın oturduğu yerdir.» demiştir. Alimler bu hadisin çeşitli manalarının olduğunu söylemişlerse de bu manalar arasında en güzeli şudur: İnsan, gölge ve güneşlik yerin kesiştiği noktada oturunca yaratılışı bozulur. Şeytan da bunu ister. Çünkü kendisinin yaratılışı bozuktur. Zihinlere yerleşen mana budur. Bu sebeple yüce Allah buyurmuş ki:
«Tomurcukları, şeytan başı gibidir.» (es-SâflM,65.)
Sahih kavle göre burada sözü edilen şey, yılanlar değil de şeytanlardır. Çünkü nefislere şeytanların çirkinliği ile - kendileri istemeseler bile- meleklerin güzel yaratılışı yerleştirilmiştir. Bu yüzden Cenâb-ı Allah; «Tomurcukları, şeytan başı gibidir.» demiştir.
Yusuf peygamberin güzelliğini gördükleri zaman kadınlar şöyle demişlerdi:
«Allah'ı tenzih ederiz ama, bu insan değil ancak çok güzel bir melektir.» (Yûsuf,31.)
Buharı, Cabir'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«(Güneş batıp) gece karanlığı, yahut gecenin bir kısmı hasıl olduğu zaman, (çocuklarınızı dışarı çıkarmaktan) menediniz. Çünkü şeytanlar o sırada dağılır (faaliyete geçer)ler. Yatsıdan sonra bir saat geçince de (dışarıdaki) çocuklarınızı (meskeninize) koyunuz. Ey mü'min, o zaman Allah'ın ismini anarak (Bismillâhirrahmânirrahîm diyerek) kapını kapa, Besmele ile kandilini söndür, su kırbanın ağzını Besmele ile bağla, yine Besmele ile kapkacağını kapat. Velevki o kap üzerine enine (tahta parçası gibi) bir şey konsun.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Cabir'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«(Güneş battığı zaman gece karanlığı çökünce) kapılarınızı kapatın, kapkacağjnızı Örtün, kırbanızın ağzını bağlayın, kandilinizi söndürün. Çünkü şeytan, kilitli kapıyı açmaz, kapalı kapları ve ağzı bağlı kırbaları kırmaz, küçücük fasıklar yani (fareler) sahiplerine karşı evi tutuşturmaya gayret ederler.»
Buharî, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden biri uykusundan uyanıp ta abdest alırsa, üç kez burnuna su alıp sümkürsün. Çünkü şeytan, geceyi onun genzinde geçirir.»
Buharî, Ebu Vail'den rivayet etti ki, Abdullah şöyle demiştir: «Geceyi uykuyla geçirip sabahlayan (namaz kılmayan) bir adamdan Hz. Pey-gamber'e söz edildi. Hz. Peygamber de o adam için, «O öyle bir adamdır ki, şeytan onun kulaklarına idrarın

yapmıştır.» dedi.
Buharî, Ebû Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Namaz için ezan okunduğunda şeytan yellenerek arkasını dönüp gider, ezan tamamlandığında geri gelir, namaza yöneiindiğinde tekrar arkasını dönüp gider, namaz tamamlandığında dönüp gelir, nihayet insan ile kalbi arasına girer ve: "Şunu hatırla, şunu hatırla" der. Kişi de bu yüzden üç rekat mı, dört rekat mı kıldığını bilemez. Bu durumda kişi, sehiv secdesi yapar.»
İmam Ahmed.b. Hanbel, Enes'ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Safları sık ve düzgün tutun. Çünkü şeytan, boşluklara girer.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'ten rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Safları sık ve düzgün tutun. Birbirinize yaklaşın. Boyunlarınız aynı hizada olsun. Muhammed'in nefsi kudret elinde bulunan Zat'a yemin ederim ki ben, şeytanın saf boşluklarına küçük kuşlar gibi girdiğini görmekteyim..»
Buharî, Ebu Said'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«(Namaz kılarken) sizden birinizin önünden bir şey geçerse onu me-netsin. Eğer yine geçmek isterse yine onu menetsin, eğer yine geçmek isterse onu öldürsün. Önünden geçmek isteyen o şey, şeytandan başkası değildir.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Ubeyd Hacip Süleyman'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir:
«Ata b. Yezid el-Leysî'nin namazda kıyam halinde olduğunu gördüm. Önünden geçeyim, dedim, ama beni geri çevirdi.»
İmam Alımed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir.
Rasûlullah (s.a.v.) sabah namazına durdu. Ben de arkasında durup ona tabi oldum. Okumaya başladı. Okurken yanlışlık yaptı. Namazını tamamladıktan sonra bize şöyle dedi:
«Benimle îblis'i görmeliydiniz. Elimle boğazını tuttum. Boğmaya çalıştım. Öyle ki salyasının soğukluğunu şu iki (başparmakla işaret) parmağım arasında hissettim, eğer kardeşim Süleyman peygamberin duası olmasaydı o İblis, mescidin direklerinden birine bağlı olarak sabahlayacak ve Medine çocukları onunla oynayacaklardı. Sizden biriniz, kendisi ile kıble arasına bir mani girmesini önleyebilir se bunu önlesin.»
Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.) bir valdt namazını laldı. Namazdan sonra şöyle dedi: «Şeytan karşıma çıktı. Namazımı bozmak istedi, ama Cenâb-ı Allah, onun hakkından gelmem için bana güç verdi.»
«Rabbim! Beni bağışla, bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver. Sen, şüphesiz daima bağışta bulunansın.»(Sâd,35.)
Evet, Süleyman peygamber böyle demişti.
Bu ayet-i kerimenin açıklamasını tefsirimizde yaparken Buharı nin şu rivayetini de nakletmiştik: Ebu Hüreyre'den rivayet olunduğuna göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cin taifesinden bir ifrit, dün gece namazımı bozdurmak için bana ansızın hücum etti, ama Allah Teâlâ beni galip getirip ona istediğimi yapmaya fırsat verdi. Sabah olunca hepiniz onu görüp seyredersiniz diye mescidin direklerinden birine bağlamak istedim. Fakat kardeşim Süleyman (peygamberin): «Rabbim! Beni bağışla. Bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver. Sen, şüphesiz daima bağışta bulunansın.» demiş olduğu hatırıma geldi (ve ifriti köpek gibi kovdum).»
Müslim, Ebu Derda'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) kalkıp namaza durdu. Namaz esnasında,
«Senden Allah'a sığınırım.» dediğim işittik. Sonra üç kez:
«Seni Allah'ın laneti ile lanetliyorum.» dedi ve bir şey tutacakmış gibi elini uzattı. Namazını tamamladıktan sonra kendisine dedik İd:
«Ya Rasûlallah, daha Önce namazda söylemediğin bir şeyi söylediğini duyduk ve elini bir şeye uzattığını gördük.»
Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle dedi:
«Allah'ın düşmanı İblis, yüzüme atmak için bir ateş koru getirdi. Ben de ona üç kez;
«Senden Allah'a sığınırım.» dedim. Sonra ona:
«Allah'ın tam laneti ile seni lanetliyorum.» dedim. Ama yine de geri çekilmedi. Onu yakalamak istedim. Allah'a yemin ederim ki kardeşimiz (peygamber) Süleyman'ın duası olmasaydı İblis, bağlanmış olarak sabahlayacak ve Medinelilerin çocukları onunla oynayacaklardı.»
Yüce Allah buyurdu ki:
«Dünya hayatı sakın sizi aldatmasın. Allah'ın affına güvendirerek şeytan sizi ayartmasın.» (Lokman,33.)
«Şeytan şüphesiz sizin düşmanınız dır, siz de onu düşman tutun; o, kendi taraftarlarını, çılgın alevli Cehennem yaranı olmaya çağırır.» (el-Fâtır,6.)
Şeytan, olanca gücünü sarfederek bütün hallerinde, hareketlerinde, durgunluklarında insanı ayartmaktan geri durmaz. Nitekim Hafiz Ebu Bekir b. Ebuddünya bu konuda «Şeytanın Tuzakları» adlı bir kitap yazmıştır. Bu kitapta çok faydalar vardır.
Ebu Davud'un Sünen'inde rivayet olunduğuna göre Rasûlullah (s.a.v.) dua ederken şöyle demiştir:
«Allah'ım, ölüm esnasında şeytanın bana kötülük dokundurmasından sana sığınıyorum.» Bazı haberlerde rivayet ettiğimize göre şeytan şöyle demiştir: «Ya Rab! İzzetine ve Celaline andolsun ki insanları, ruhları bedenlerinde bulunduğu sürece ayartmaya çalışacağım.» Ona cevaben de yüce Allah şöyle buyurmuştur:
«İzzet ve Celalime andolsun ki onlar da benden mağfiret diledikleri sürece onları bağışlayacağım.»

Yüce Allah, bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:
«Şeytan sizi fakirlikle korkutarak cimriliği ve hayasızlığı emreder. Allah ise kendisinden mağfiret ve bol nimet vadeder. Allah'ın lutfu boldur. O, her şeyi bilir,» {el-Bakara,2G8.)
Allah'ın vaadi, gerçek ve doğrudur. Şeytanın vaadi ise, asılsız ve batıldır.
Tircnizî, Neseî ve İbn Hıbban'm rivayetlerine göre İbn Mesud, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiş tir:
«Doğrusu şeytan da melek te insanoğlunu dürterler. Şeytanın dürtmesi, ona kötülük yaptırmak ve hakkı yalanlatmak içindir. Meleğin dürtmesi ise, hayır yaptırmak ve hakkı tatbik etmek içindir. Meleğin dürtmesini hisseden kimse, bilsin ki bu Allah'tandır ve Allah'a hanıdet-sin. Diğer dürtmeyi hisseden kimse de şeytandan Allah'a sığınsın.» Peygamber (s.a.v.) böyle dedikten sonra şu ayet-i kerimeyi okudu:
«Şeytan sizi fakirlikle korkutarak cimriliği ve hayasızlığı emreder. Allah ise kendisinden mağfiret ve bol nim$. vadeder. Allah'ın lütfü boldur, O, her Şeyi bilir.» (el-Bakara,268.)
el-Bakara sûresinin faziletim anlatırken demiştik ki, bu sûrenin okunduğu evden şeytan kaçıp gider. Ayet-el Kürsi'nin faziletinden de bahsederken demiştik ki, bir kimse bu ayeti bir gecede okursa, şeytan o gece sabaha dek o adama yaklaşmaz.
Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Bir kimse, Allah'tan başka ilah yoktur. O birdir, Ö'nun ortağı yoktur, mülk O'nundur, hamd O'na mahsustur, O, her şeye kadirdir.» sözünü yüz kez tekrarlarsa, on köle azat etmişçesine sevap kazanır. Ayrıca kendisine yüz sevap yazılır, yüz günahı da silinir ve o gün akşama dek şeytana karşı korunmuş olur. Hiç kimse, o adamdan daha faziletli bir iş yapmış olamaz. Ancak ondan daha fazla sayıda bu duayı okuyan kimse, daha faziletli bir amel işlemiş olur.»
Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Şeytan, insanın doğumu esnasında iki yanma vurur, ancak Meryem oğlu İsa bundan hariçtir. O'na vurmaya gittiği zaman perdeye vurdu.»
Buharı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Esnemek, şeytandandır. Sizden biriniz esneyecek olursa elden geldiğince esnemesini geri çevirsin. Çünkü biriniz (esnerken (hâ) derse şeytan güler.» ,
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden biriniz esneyecek olursa elden geldiğince esnemesini yutsun. Çünkü şeytan (esnediği zaman onun açık ağzından içeriye) girer.»İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlul-lah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu, Allah aksırmayı sever, esnemekten hoşlanmaz, sizden biriniz (esnerken) hâ hâ dediğinde şeytan onun içinden gülüyordun»
Buharı, Hz. Aişe'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.)'e, adaman namaz kılarken.sağa sola dönüp bakmasının hükmünü sordum. O da bana şöyle cevap verdi: «Bu hırsızlıktır. Bunu şeytan sizin birinizin namazından çalar.»
Buharı, Ebu Katade'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Salih rüya Allah'tandır, kötü rüya şeytandandır. Sizden biriniz korkulu bir rüya gördüğü zaman (uyandığında) sol tarafına tükürsün ve onun şerrinden Allah'a sığınsın. Bu durumda o kimseye zarar veremez.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden biriniz (mü'min) kardeşine silah çekmesin. Çünkü bilemez belki de şeytan onun elinden silahı çeker ve bu yüzden o ateş çukuruna düşer.»
Yüce Allah buyurdu ki:
«Andolsun ki, yakın göğü kandillerle donattık, onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık ve şeytanlara çılgın alev azabını hazırladık.» (el-Mülk,5.)
«Şüphesiz Biz, yakın göğü bir süsle, yıldızlarla süsledik. Onu, inatçı
her türlü şeytandan koruduk. Onlar yüce âlemi asla dinleyemezler. Her yönden kovularak atılırlar. Onlara sürekli bir azap vardır. Hele bir tek söz kapan olsun, delici bir alev onun peşine düşüverir.» (es-Sâffât, 6-10.)
«Andolsun ki, gökte burçlar meydana getirdik. Onları bakanlar için donattık. Onları, kovulmuş her şeytandan koruduk. Fakat kulak hırsızlığı yapan olursa, parlak bir ateş onu kovalar.» (el-Hicr,i6-ı 8.)
«Kur'ân'ı şeytanlar indirmemiştir. Bu onlara düşmez, zaten güçleri de yetmez. Doğrusu, onlar vahyi dinlemekten uzak tutulmuşlardır.» (eş-Şuarâ,2lO-212.)
Yüce Allah, cinlerin şöyle dediklerini bize naklediyor: «Doğrusu, biz göğü yokladık, onu sert bekçiler ve kayan ateşlerle doldurulmuş bulduk. Doğrusu biz, göğü, dinleyebileceğimiz bir yerinde otururduk. Ama şimdi kim dinleyecek olsa, kendisini gözleyen bir ateş buluyor.» (el-Cinn,8-9.)
Buharî, Hz. Aişe'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Yeryüzünde olacak şeyleri, bulutlarda bulunan melekler kendi aralarında anlatırlar. Şeytanlar bunlardan bazı sözleri duyunca kahinlerin kulaklarına şişenin tıkırdaması gibi tıkırdatırlar. Bununla birlikte yüz sözü daha eklerler.»
Peygamber (s.a.v.), İblis'in sıfatlarından bahsederken böyle demiştir. Meleklerin evsafından, da bahsetmiştir. Nitekim bu hususta da Hz. Aişe'nin bir rivayeti vardır. Buharî, Urve'nin babası Zübeyr'den rivayet etti ki, Hz. Aişe şöyle demiştir: Baz kimseler, kahinlerin durumunu Peygamber (s.a.v.)'e sorduklarında O: «Kahinler hiç bir temele dayalı değildirler. Onlara itibar

edilmez.» dedi. Soranlar: «Ya Rasûlallah, kahinler bazen öyle şeyler söylüyorlar ki bu gerçekten meydana geliyor.» deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle karşılık verdi: «O gerçek söz, kahinin cinden çaldığı bir sözdür. O sözü tavuğun gagalaması gibi gagalayıp kulağına bırakır ama bunun yanında o bir gerçek söze yüz yalan sözü de katar.»
Buharî, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Cenâb-ı Allah, semada bir işin yapılmasına hükmedince melekler onun buyruğuna teslimiyet göstererek kanatlarım kaya üzerindeki zincir gibi çırparlar. Kalplerindeki korku giderilince, «Rabbiniz ne dedi?» diye sorarlar. Cevap veren de: «Hakkı söyledi. O yüce ve üstündür.» diye karşılık verir. Bunu haber hırsızlığı yapan cinler ve şeytanlar işitirler. Haber hırsızlığı yapan cinler ve şaytanlar şöyle der (Ravi Süfyan, ellerini üst üste koyup parmaklarının arasını açarak gösterdi): Üst üstedirler. Bu sözleri işitirler ve bir altlarındaki haber hırsızlarına intikal ettirirler. Altlarındaki de bir altına intikal ettirir. Böylece ulaştırılmış olur. Bazen haberi ulaştırmadan önce ateş koru, haber hırsızını yakalar. Bazen de ateş koru yetişmeden haberi alttaki hırsıza intikal ettirir, o da bu gerçek habere yüz yalan haber katar, falan günde şöyle ve şöyle demedi mi? denilir. Haber hırsızı da gökten duyduğu gerçek haberi tasdik eder.»
Yüce Allah buyurdu İd:
«Rahman olan Allah'ı anmayı görmezlikten gelene, yanından ayrılmayacak bir şeytanı veririz, şüphesiz onlar bunları yoldan alıkorlar, onlarda doğru yola eriştiklerini sanırlar, sonunda bize gelince arkadaşına: «Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arasındaki kadar uzaklık olsaydı, sen ne kötü arkadaşmış sın.» der.» (ez-Zuhruf,36-38.)
«Onların yanına bir takım yardakçılar koyarız da geçmişlerini, geleceklerini onlara güzel gösterirler.» <Fussiiet,25.)
«Yanındaki şeytan: «Rabbimiz! Ben onu azdırmadım. Fakat kendisi derin bir sapıklıktaydı.» der.
Allah: «Benim kapımda çekişmeyin, size bunu önceden bildirmiştim. Benim katımda söz değişmez, ben kullara asla zulmetmem.» der.»(el-Kâf,27-29.)
«Aldatmak için birbirlerine cazip sözler fısıldayan cin ve insan şeytanlarını her peygambere düşman yaptık. Bu şeytanlar, ahirete inanmayanların kalplerinin o söze yönelmesi, ondan hoşnud olması ve kendilerinin işledikleri suçlan işlemeleri için böyle yaparlar. Rabbin dile-seydi bunu yapamazlardı. Sen onları iftiralarıyla başbaşa bırak.» (el-En'âm,H2-113.)
Önceki kısımlarda meleklerin evsafından bahsederken İmam Ah-med b. Hanbel ile Müslim'in İbn Mesud'dan yaptığı şu rivayeti nakletmiştik: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Sizden her birinize mutlaka cinlerden ve meleklerden birer arkadaş verilmiştir.»
Dediler ki:
- Sana da mı verilmiştir ya Resûlallah?
- Bana da verilmiştir. Ancak ona karşı, Allah bana yardım etmiştir. Cinlerden olan arkadaşım bana hayırdan başka bir tavsiyede bulunamaz.»
İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Sizden her birinize mutlaka şeytanlardan bir arkadaş verilmiştir.» Dediler ki:
- Sanada mı verilmiştir ya Rasûlallah?
- Evet bana da verilmiştir, ancak ona karşı, Allah bana yardım etti ve o Müslüman oldu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Hz. Aişe'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gece yanımdan çıkıp gitti. Ben onu kıskandım, dönüp geldiğinde benim davranışlarımı gördü, bana şöyle sordu:
- Neyin var ey Aişe, yoksa beni kıskandın mı?
- Benim gibi bir kadın, senin gibi bir kocayı kıskanmaz mı?
- Şeytanın mı seni yakaladı?
- Ya Rasûlallah, benim yanımda şeytan var mıdır?
- Evet.
- Her insanın beraberinde şeytan var mıdır?
- Evet.
- Senin yanında da şeytan var mıdır?
- Evet, ama ona karşı, Rabbim bana yardım etti, nihayet o Müslüman oldu.»
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti İd. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Mü'min kimse şeytanını, sizden birinizin yolculuk halinde devesini itaat altına alıp gidişi gibi itaat altına alıp gider.»
Yüce Allah, İblis'in şöyle dediğini nakletmiştir: «Beni azdırdığın için, andolsun ki, senin doğru yolun üzerinde onlara karşı duracağım. Sonra önlerinden, arkalarından, sağ ve sollarından onlara sokulacağım. Çoğunu sana şükreder bulamayacaksın.» (el-AVâf,i6-i7.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Sebre b. Ebi Sakif ten rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu şeytan, ademoğlunu ayartmak için çeşitli yollarda oturmuştur. Önce İslâm yolunda oturarak ona: «Müslüman olup kendi dinini ve atalarının dinini bırakıyor musun?» demiş, fakat ademoğlu ona uymayarak Müslüman olmuştur. Sonra şeytan, hicret yolunda oturarak âdemoğluna: «Hicret edip kendi toprağını ve semanı mı bırakacaksın? Aslında muhacirin durumu ipe bağlı atın durumu gibidir.» demiş, ancak ademoğlu ona uymayıp hicret etmiştir. Sonra şeytan cihad yolunda oturarak -ki bu can ve malla yapılan cihaddır -âdemoğluna: «Savaşacak, öldürüleceksin. Ve karın başkası tarafından m'kahlanacak, malın da

başkaları arasında paylaştırılacaktır.» demiş, ancak ademoğlu ona uymayıp cihad etmiştir. Kim (şeytana uymayıp) böyle yaparsa, Allah'ın o kimseyi Cennet'e koyması hak olur. Her kim bu uğurda öldürülürse, Allah'ın o kimseyi Cennet'e koyması haktır. Bu uğurda boğulursa, Allah'ın onu Cennet'e koyması haktır. Bu uğurda bineği onun boynunu kırıp Öldürürse, Allah'ın o kimseyi Cennet'e koyması hak olur.»

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir. Rasûlullah (s.a.v.), her sabah ve her akşam mutlaka şu, duaları okurdu:

«Allah'ım, dünyada ve ahirette senden afiyet diliyorum. Allah'ım, dinimde, dünyamda, ailemde ve malımda senden af ve afiyet diliyorum. Allah'ım, gizliliklerimi ört ve korkulardan beni emin kıl. Allah'ım beni önden, arkadan, sağdan, soldan, üstten gelecek kötülüklere karşı koru ve alt taraftan bana bir kötülük gelmesinden senin azametine sığınıyorum.» Ravilerden Veki, alt taraftan gelecek olan kötülüğün, yere batmak olduğunu söylemiştir. [6]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/31-43.

[2] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/43-45.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/46-59.

[4] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/59-65.

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/66-67.

[6] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/68-86.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Adem (A.S.)'İn Yaratılışı
Adem İle Musa Peygamberin Tartışması
Adem (A.S.)İn Yaratılışıyla İlgili Hadisler
Adem'in Oğulları; Kabil İle Habîl
Adem'in Vefatı Ve Oğlu Şit'e Yaptığı Vasiyeti
İdris Aleyhîsselam

Adem (A.S.)'İn Yaratılışı

Allah Teâlâ buyuruyor ki:
«Rabbin meleklere "Ben yeryüzünde bir halife (vekilim olan insan), var edeceğim" demişti; melekler, "orada bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi var edeceksin? Oysa biz seni överek yüceltiyor ve seni takdis etmekte bulunuyoruz" dediler; Allah "Şüphesiz ben, sizin bilmediklerinizi bilirim" dedi. Ve Adem'e herşeyin ismini öğretti; sonra onları meleklere gösterdi: "Eğer sözünüzde samimi iseniz bunların isimlerini bana söyleyin" dedi. Cevap verdiler: "Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen hem Bilen'sin, hem Hakîm'sin". Allah "Ey Adem, onlara isimlerim söyle" dedi. Adem isimlerini söyleyince, Allah "Ben gökler ve yerde görünmeyeni biliyorum, sizin açıkladığınızı ve gizlemekte olduğunuzu da bilirim, diye size söylememiş miydim?" dedi. Meleklere, "Adem'e secde edin," demiştik. İblis müstesna hepsi secde ettiler; o ise kaçındı, büyüklük tasladı ve inkar edenlerden oldu. "Ey Adem! Eşin ve sen Cennet'te kal, orada olandan istediğiniz yerde bol bol yeyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın; yoksa zalimlerden olursunuz" dedik. Şeytan oradan ikisinin de ayağını kaydırttı, onları bulundukları yerden çıkardı, onlara "Birbirinize düşman olarak inin, yeryüzünde bir müddet için yerleşip geçineceksiniz" dedik. Adem, Rabbinden emirler aldı; onları yerine getirdi, Rabbi de bunun üzerine tevbesini kabul etti. Şüphesiz o tevbeleri daima kabul edendir. Merhametli olandır. "Oradan hepiniz çıkın, tarafımdan size bir yol gösteren gelecektir. Benim yoluma uyanlar için artık korku yoktur; onlar üzülmeyeceklerdir" dedik. İnkar eden kimseler ve ayetlerimizi yalan sayanlar, cehennemlik olanlardır. Onlar orada temelli kalacaklardır.» (el-Bakara, 30-39.)
«Allah'ın katında İsa'nın durumu, -kendisini topraktan yaratıp sonra "ol" demesiyle olmuş olan- Adem'in durumu gibidir.» (ÂH Imrân, 59.)
«Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinize hürmetsizlikten sakının. Kendisi adına birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'ın ve akrabanın haklarına riayet ediniz. Allah şüphesiz hepinizi görüp gözetmektedir.» <en-Nîsâ,1.)
«Ey insanlar! Doğrusu biz sizleri bir erkekle bir dişiden yarattık.
Sizi milletler ve kabileler haline koyduk ki birbirinizi kolayca tamyası-nız. Şüphesiz, Allah katında en değerliniz, ona karşı gelmekten en çok sakınamnızdır. Allah Bilen'dir, Haberdar'dır.» (el-Hueurât, ıa.)
«Sizi bir nefisten yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden Allah'tır.» (el-A'râf, 189.)
«"Andolsun ki sizi yarattık, sonra şekil verdik, sonra meleklere: "Adem'e secde edin" dedik; İblis'ten başka hepsi secde etti. O secde edenlerden olmadı. Allah, "Sana emrettiğim halde seni secdeden alıkoyan nedir?" dedi. "Beni ateşten, onu çamurdan yarattın. Ben ondan üstünüm" cevabını verdi. Ona: "İn oradan, orada büyüklenmek sana düşmez. Defol, sen alçağın birisin" dedi.
"İnsanların tekrar dirilecekleri güne kadar beni ertele" dedi. Allah, "Sen erteye bırakılanlardansın" dedi. "Beni azdırdığın için, andolsun İd, senin doğru yolun üzerinde onlara karşı duracağım; sonra önlerinden, ardlarmdan, sağ ve sollarından onlara sokulacağım; çoğunu sana şükreder bulamayacaksın" dedi. Allah, "Yerilmiş ve kovulmuşsun, oradan defol; andolsun ki insanlardan sana kim uyarsa, onları ve sizi, hepinizi Cehennem'e dolduracağım" dedi. "Ey Adem! Sen ve eşin Cennet'te kalın ve istediğiniz yerden yeyin. Yalnız şu ağaca yaklaşmayın; yoksa zalimlerden olursunuz". Şeytan, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara fısıldadı: "Rabbinizin sizi bu ağaçtan men' etmesi melek olmanız veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir"."Doğrusu ben size öğüt verenlerdenim" diye ikisine yemin etti.
Böylece onların yanılmalarını sağladı. Ağaçtan meyve tattıklarında, kendilerine ayıp yerleri göründü; Cennet yapraklarından oralarına örtmeğe koyuldular. Rabbleri onlara, "Ben sizi o ağaçtan men' etmemiş miydim? Şeytan'm size apaçık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?" diye seslendi. Her ikisi, "Rabbimiz! Kendimize yazık ettik. Bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen biz kaybedenlerden oluruz" dediler. "Birbirinize düşman olarak inin, siz yeryüzünde bir müddet için yerleşip geçineceksiniz". "Orada yaşar, orada ölür ve orada dirilirsiniz" dedi,» (el-A'rfif, 11-25.)
«Sizi yerden yarattık, oraya döndüreceğiz. Sizi tekrar oradan çıkaracağız.» (Tâ-hâ, 55.)
«Andolsun ki insanı balçıktan, işlenebilen kara topraktan yarattık. Cinleri de daha önce, alevli ateşten yarattık. Rabbin meleklere: "Ben balçıktan, işlenebilen kara topraktan bir insan yaratacağım. Onu yapıp ruhumdan üflediğimde ona secdeye kapanın" demişti. Bunun üzerine, İblis'in dışında bütün melekler hemen secde ettiler. O, secde edenlerle beraber olmaktan çekindi. Allah: "Ey İblis! Secde edenlerle beraber olmaktan seni alıkoyan nedir?" dedi. O: "Balçıktan, işlenebilen kara topraktan yarattığın insana secde edemem" dedi. "Öyleyse defol oradan, sen artık kovulmuş birisin. Doğrusu hesap gününe kadar lanet sanadır" dedi. "Rabbim! Beni hiç olmazsa, tekrar dirilecekleri güne kadar ertele" dedi. Allah: "Sen, bilinen gün gelene kadar erteye bırakılanlardansın" dedi. "Rabbim! Beni saptırdığın için, andolsun ki fenalıkları onlara güzel

göstereceğim. Halis kıldığın kulların bir yana, onların hepsini saptıracağım" dedi. Allah şöyle dedi: "Benim taahhüd ettiğim dosdoğru yol şudur ki: "Kullarımın üzerinde senin bir nüfuzun olamaz. Ancak sana uyan sapıklar bunun dışındadır". "Ve Cehennem onların hepsinin toplanacağı yerdir". O Cehennemin yedi kapısı olup, her kapıdan onların girecekleri ayrılmış bir kısım vardır.» (el-Hicr, 26-44.)

«Meleklere: "Adem'e secde edin" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmiş,, o ise: "Çamurdan yarattığına mı secde edeceğim?" demişti. "Benden üstün kıldığını görüyor musun? Kıyamet gününe kadar beni ertelersen, andolsun ki, azı bir yana, onun soyunu kendi buyruğum altına alacağım" demişti. Allah: "Haydi git! Onlardan sana kim uyarsa bil ki, Cehennem hepinizin cezası olur, hem de tam bir ceza" dedi. "Sesinle, gücünün yettiğini yerinden oynat, onlara karşı yaya ve atlılarınla hay-kırarak yürü, mallarına ve çocuklarına ortak ol, onlara vaadlerde bulun". -Ama Şeytan sadece onları aldatmak için vaad eder.- Doğrusu benim mü'min kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin olamaz. Rabbin vekil olarak yeter" (el-lsra, 61-66.)

«Meleklere: 'Adem'e secde edin" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmişti. O, cinlerden idi. Rabbi'nin buyruğu dışına çıktı Ey insano-ğulları! Siz beri bırakıp size düşman olan onu ve soyunu dost mu ediniyorsunuz? Kendilerine yazık edenler için bu ne kötü değişmedir!» (el-Kehf, 50.)

«Andolsun ki daha önce Adem'e ahid vermiştik, fakat unuttu. Onu azimli bulmadık. Meleklere: "Adem'e secde edin" demiştik İblis'ten başka hepsi secde etmiş, o çekinmişti.» "Ey Adem! Doğrusu bu, senin ve eşinin düşmanıdır. Sakın sizi Cennet'ten çıkarmasın. Yoksa bedbaht olursun. Doğrusu Cennet'te ne acıkırsın, ne de çıplak kalırsın; orada ne susarsın, ne de güneşin sıcağında kalırsın" dedik. Ama Şeytan ona vesvese verip: "Ey Adem! Sana sonsuzluk ağacını ve çökmesi olmayan bir saltanatı göstereyim mi?" dedi. Bunun üzerine ikisi de o ağacın meyvasmdan yedi. Ayıp yerleri görünüverdi. Cennet yapraklanyla örtünmeye koyuldular. Adem, Rabbine baş kaldırdı ve yolunu şaşırdı. Rabbi yine de onu seçip tevbesini kabul etti, ona doğru yolu gösterdi. Onlara şöyle dedi: Birbirinize düşman olarak hepiniz oradan inin. Elbet size, benden bir yol gösteren gelir; Benim yoluma uyan ne sapar ve ne de bedbaht olur". Benim kitabımdan yüz çeviren bilsin ki onun dar bir geçimi olur ve kıyamet günü de onu kör olarak hasrederiz. O zaman: "Rabbim! Beni ni-Çin kör olarak hasrettin? Oysa ben gören bir kimseydim" der. Allah:

"Böyledir , ayetlerimiz sana gelmişti de sen onları unutmuştun. Bugün de öylece unutulursun" der.» (Tâ-hâ, 115-126.)

«De ki: "Bu Kur'ân büyük bir haberdir, ama siz ondan yüz çeviriyorsunuz." "Yüce âlemde olan tartışmalara dair bir bilgim yoktu". "Bana sadece vahyolunuyor; doğrusu ben ancak apaçık bir uyarıcıyım". Rab-bin meleklere şöyle demişti: "Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu yapıp ruhumdan üflediğim zaman ona secdeye kapanın". İblis'ten başka bütün melekler secde etmişlerdi. O büyüklük taslamış ve inkarcılardan olmuştu. Allah: "Ey İblis! Kudretimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Böbürlendin mi? Yoksa gururlandın mı?" dedi. İblis: "Ben ondan daha üstünüm; beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın"[1] dedi. Allah: "Defol oradan, sen artık kovulmuş birisin. Ceza gününe kadar lanetim senin üzerinedir" dedi. "Rabbim! Dirilecekleri güne kadar beni ertele" dedi. Allah: "Sen bilinen güne kadar erteye bırakılanlardansın" dedi. İblis: "Senin kudretine andolsun ki, onlardan, sana içten bağlı olan kulların bir yana, hepsini azdıracağım" dedi. Allah: "Doğrudur; işte Ben hakikati' söylüyorum. Sen ve sana uyanların hepsiyle Ce-hennem'i dolduracağım" dedi. Ey Muhammedi De İd: "Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Kendiliğimden bir şey iddia edenlerden de değilim". "Bu Kur'an, ancak âlemler için bir öğüttür". "Onun verdiği haberin doğruluğunu bir zaman sonra öğreneceksiniz."» (Sâd, 67-88.)

Kur'ân-ı Kerim'in değişik bölümlerinden alıntılar yaparak Adem (a.s.)'in kıssasını anlatmış olduk. Bu ayetlerin tümü üzerinde tefsirde1 gerekli açıklamalarda bulunmuştuk. Ancak burada, bu ayet-i kerimelerin ve bunlarla ilgili olarak Rasûlullah (s.a.v.)'dan nakledilen hadis-i şeriflerin ifade ettikleri manalar üzerinde duracağız. Her hususta kendisinden yardım istenilen zat, yüce Allah'tır.

Yüce Allah, meleklere hitabederek şöyle buyurmuştu: "Ben yeryüzünde bir halife varedeceğim" (d-Bakara, 30.) Bu ayet-i kerimeyle Cenâb-ı Allah, birbirlerinin peşi sıra gelecek ve birbirlerinin yerine geçecek olan Adem ve zürriyetini yaratmak istediğini bildirmişti. Nitekim buna işaretle, başka ayet-i kerimelerde de şöyle buyurulmuştur: '

"Sizi yeryüzünün halifeleri kılan O'dur" (el-En'âm, 165.)

"Sizi yeryüzünün halifeleri (sahipleri) yapan...." (en-Neml, 62.)

Cenâb-ı Allah, Adem ve zürriyetini yaratmanın önemini bildirmek için meleklere bu şekilde hitapta bulunmuş ve bu büyük işi, vukuundan önce haber vermişti. Melekler de -bazı bilgisiz tefsircilerin sandıkları gibi itiraz etmek veya ademoğlunu küçümsemek yahut onları çekememek nedeniyle değil- bu işin hikmetim öğrenip açığa çıkarmak gayesiyle şu soruyu sormuşlardı: "Orada (yeryüzünde) bozgunculuk yapacak, kanlar akıtacak birini mi var edeceksin?" (el-Bakara, 30.)

Meleklerin, ademoğlunun yeryüzünde bozgunculuk yapacağını, Adem (a.s.)'den önce cinlerin ve binlerin[2] yaptıkları bozgunculuklara kıyaslayarak öne sürdükleri söylenir.

Abdullah b. Ömer (r.a.)'e göre cinler, Adem (a.s.)'den iki bin yıl önce vardı. Cinayetler işleyerek kanlar akıttılar. Allah, üzerlerine meleklerden bir ordu gönderdi. Bu ordu onları adalara sürdü. îbn Abbas (r.a.)'da bu doğrultuda görüş beyanında bulunmuştur. Hasan (r.a.) ise, meleklerin aldıkları ilham neticesinde böyle konuştuklarını söylemiştir. Meleklerin, topraktan -çoğunlukla- ancak bu evsafta varlıklar yaratılabileceğini bildikleri için Adem ve zürriyeti hakkında böyle konuştukları da söylenmektedir.

"Oysa biz seni överek yüceltiyor ve seni takdis etmekte bulunuyoruz". (ei-Bakara, 30.) Yani ey Rabbiniiz, sana süreldi olarak ibadet ediyoruz. Bizden sana karşı gelen hiç bir kimse yoktur. Eğer bu Adem ve zürriyetini yaratmaktaki maksadın, sana ibadet etmeleri ise, bizler gece ve gündüz demeden ibadetimizi sürdürür ve hiç ara vermeyiz. Cenâb-ı Allah: "Şüphesiz Ben, sizir bilmediklerinizi bilirim" dedi. (cî-Bakara, 30.) Meleklerim, Adem ve neslini yaratma konusunda sizin bilmediğiniz yararlar bulunduğunu bilmekteyim. Yani bunların arasından nebiler, rasûller, sıddıklar, şehidler ve salih kimseler çıkacaktır.

Böyle dedikten sonra, Adem (a.s.)'in ilim alanındaki şeref ve üstünlüğünü onlara açıkladı. Ve şöyle buyurdu: "Ve Adem'e herşeyin ismini Öğretti" (el-Bakara, 31.)

İbn Abbas: "Bunlar, halkın birbirleriyle konuşup anlaştıkları insan, hayvan, yer, ova, deniz, dağ, deve, eşek ve bunlara benzer grup, cins ve benzeri şeylerin isimleridir."[3] demiştir.

Mücahid ise: "Cenâb-ı Allah, Adem'e tabak, tencere ve hatta yellenmenin isimlerini öğretti. Ona yürüyen hayvanların, kuşların kısaca herşeyin ismini öğretti" der. Said b. Cübeyr, Katade ve bir çokları böyle demişlerdir[4].

Rebî dedi ki: Cenâb-ı Allah, Adem'e meleklerin isimlerim öğretti. Abdurrahman b. Zeyd ise, O'na, kendisinin zürriyetinin isimlerini öğrettiğini söylemiştir[5].

Doğrusu şu ki: İbn Abbas (r.a.)'m da işaret ettiği gibi Cenâb-ı Allah, Adem'e büyüklü küçüklü nesne ve fiillerin isimlerini öğretmiştir.

Buharı ve Müslim bu mevzuda Enes b. Malik (r.a.)!in şu rivayetini nakletmişlerdir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu İd: «Kıyamet gününde müminler biraraya gelip toplanacak ve "Rabbiniiz katında bize şefaatçi olacak birini bulsak" diyecek ve Adem (a.s.)'in yanma gidip şöyle diyeceklerdir: "Sen, insanlığın babasısm. Allah seni kendi eliyle yarattı; meleklerini sana secde ettirdi ve bütün şeylerin isimlerini sana öğretti.....

«Sonra onları (isimleri) meleklere gösterdi, "Eğer sözünüzde samimi iseniz bunların isimlerini bana söyleyin" dedi.» (cl-Bakara, 31.)

Hasan Basrî. dedi ki: Cenâb-ı Allah, Adem'i yaratmak istediğinde melekler şöyle dediler: Rabbimizin yaratacağı mahluk ne olursa olsun, biz o yaratıktan mutlaka daha bilgili oluruz. Böyle dedikleri için Cenâb-ı Allah, Adem'i yaratarak onları imtihana çekti. "Eğer sözünüzde samimi iseniz...." ayeti de bunu ifade etmektedir. Tefsirde de[6] genişçe açıkladığımız gibi bazıları bu ayetin başka manaya geldiğini söylemişlerdir. «Melekler dediler ki: "Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen hem Bilensin, hem Hakîm'sin".» (el-Bakara, 32.) Yani sen, kendin Öğretmeden hiç kimsenin senin ilminin zerresini kavrayamayacağı kadar yücesin. "Dilediğinden başka (hiç kimse) onun ilminden hiç birşeyi kavrayamazlar" (cl-Bakara, 255.)

«Allah: "Ey Adem! Onlara isimlerini söyle" dedi. Adem isimlerini söyleyince, Allah: "Ben gökler ve yerde görünmeyeni biliyorum, sizin açıkladığınızı ve gizlemekte olduğunuzu da bilirim, diye size söylememiş miydim?" dedi.» (cl-Bakara, 33.)

Açık olan şeyleri bildiğim gibi, gizli olan şeyleri de. bilirim. Denildi ki: Yukarıdaki ayet-i kerimede geçen "Sizin açıkladığınızı bilirim" sözüyle, meleklerin söylemiş oldukları şu söz kastedilmiştir: "Orada bozgunculuk yapacak birini mi var edeceksin?".

Yine yukarıdaki ayet-i kerime'de geçen "Gizlemekte olduğunuzu da bilirim" sözüyle de İblis'in Adem (a.s.)'e karşı, içinde büyüklük ve üstünlük gizlemesi kastedilmiştir. Said b. Cübeyr, Mücahid, Süddî, Dahhak ve Sevrî böyle demişlerdir. İbn Ceri de bu görüşü benimsemiştir.

Ebü'l-Aliye, Rebî', Hasan ve Katade dediler ki: Mezkur ayet-i kerimede geçen "Gizlemekte olduğunuzu da bilirim" cümlesiyle meleklerin söylemiş oldukları şu söz kastedilmiştir: "Rabbimizin yaratacağı mahlûk ne olursa olsun, biz.o yaratıktan mutlaka daha bilgili ve Allah katında da daha üstün oluruz"[7].

«Meleklere: "Adem'e secde edin" demiştik. İblis müstesna hepsi secde ettiler. O ise kaçındı, büyüklük tasladı.» (ei-Bakara 34.) Onu kendi eliyle yaratıp içine kendi ruhundan üflediğinde bu, Cenâb-ı Allah'ın Adem (a.s.)'e yapmış olduğu büyük bir ikramdır. Nitekim buyurmuş ki: «Ona (Adem'e) ruhumdan üflediğimde ona secdeye kapanın.» (el-Hicr, 29.)

İşte şu dört hususla Cenâb-ı Allah, Adem (a.s.)'i şereflendirmiştir:

1- Onu kendi eliyle yaratmıştır.

2- Ona kendi ruhundan üflemiştir.

3- Meleklere, ona secde etmelerini emretmiştir.

4- Eşya isimlerini ona öğretmiştir.

Bu sebepledir ki Musa Kelimullah, yüce âlemde kendisiyle bir araya gelip karşılıklı tartıştıklarında Adem (a.s.)'e şöyle demiş: "Sen insanlığın babasısm. Öyle İd Allah seni kendi eliyle yaratmış, kendi ruhundan sana üflemiş, meleklerini sana secde ettirmiş, her şeyin ismini sana öğretmiştir".Önce nakledildiği ve inşallah ileride anlatılacağı gibi, kıyamet gününde mahşer halkı, Adem (a.s.)'e işte böyle diyeceklerdir. Bir ayet-i kerimede de şöyle buyurulur:

«Andolsun ki sizi yarattık, sonra şekil verdik, sonra meleklere, "Adem'e secde edin" dedik, İblis'ten başka hepsi secde etti, o secde edenlerden olmadı.

Allah, "Sana emrettiğim halde seni secdeden alıkoyan nedir?" dedi. "Beni ateşten, onu çamurdan yarattın, ben ondan üstünüm" cevabını verdi.» (el-A'râf,n-12.)
Hasan Basrî dedi ki: İblis (kendisinin ateşten, Adem'in çamurdan yaratıldığını, dolayısıyla kendisinin ondan üstün olduğunu söyleyerek) kıyaslama yaptı. İlk kıyaslama yapan odur.
Muhammed b. Şîrîn dedi ki: "İlk kıyaslama yapan İblis'tir". Güneşe ve aya insanların tapmış olmaları, sn^f kıyaslama yoluyla vuku bulmuştur. Hasan Basrî ile Muhammed b. Şîrîn'in yukarıdaki sözlerini İbn Cerir rivayet etmiştir[8].
Bu, şu anlama gelir: İblis, kendisiyle Adem arasında kıyaslama yaparak balap düşündü. Kendisinin Adem'den üstün olduğu görüşüne vardı. Kendisine ve diğer meleklere emir verilmiş olmasına rağmen ona secde etmeye yanaşmadı.
Kıyaslama, eğer nassa karşı yapılırsa geçersizdir. Kaldı ki onun bu kıyaslaması aslında geçersiz bir kıyaslamaydı. Çünkü çamur, ateşten daha yararlı ve daha üstündür. Zira çamurda (ve toprakta) durgunluk, yumuşaklık, ağırlık ve üretkenlik vardır. Ateşteyse sertlik, hafiflik, hız ve yakıcılık vardır.
Ayrıca yüce Allah, Adem'i kendi eliyle yaratıp ona kendi ruhundan üflemekle şereflendirmiştir. Bu nedenle meleklere, ona secde etmelerini emretmiştir. Nitekim bir ayet-i kerimede şöyle buyurmuştur:
«Rabbin meleklere: "Ben balçıktan, işlenebilen kara topraktan bir insan yaratacağım. O'nu yapıp ruhumdan üflediğimde ona secdeye kapanın" demişti. Bunun üzerine İblis'in dışında bütün melekler hemen secde ettiler: O, secde edenlerle beraber olmaktan çekindi. Allah: "Ey iblis! Secde edenlerle beraber olmaktan seni alıkoyan nedir?" dedi. O: Balçıktan, işlenebilen kara topraktan yarattığın insana secde edemem" dedi. "Öyleyse defol oradan, sen artık kovulmuş birisin. Doğrusu hesap gününe kadar lanet sanadır" dedi.» (el-Hicr, 28-35.)
İblis, Allah'ın bu lanetine müstahak olmuştu. Çünkü o, Adem'i eksik görmek, onu küçümseyip horlamak, ona karşı üstünlük taslamakla ilahî emre muhalefette ısrar etti, dolayısıyla laneti haketti. Mutlaka Adem'e secde etme konusundaki kesin emre rağmen Hakk'a karşı inatçılık etti.
Hiç bir şey ifade etmeyen mazeretler beyan etmeye başladı. Özrü kabahatinden daha ağırdı. Bununla ilgili olarak Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«Meleklere: "Adem'e secde e din" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmiş, o ise: "Çamurdan yarattığına mı secde edeceğim?" demişti. "Benden üstün kıldığını görüyor musun? Kıyamet gününe kadar beni ertelersen, andolsun ki, azı bir yana, onun soyunu kendi buyruğum altına alacağım" demişti. Allah: "Haydi git! Onlardan sana kim uyarsa bil ki, Cehennem hepinizin cezası olur. Hem de tam bir ceza" dedi. "Sesinle, gücünün yettiğini yerinden oynat, onlara karşı yaya ve atlılarınla haykırarak yürü. Mallarına ve çocuklarına ortak ol, onlara vaadlerde bulun" -ama Şeytan sadece onları aldatmak için vaad eder-. Doğrusu benim mü'min kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin olamaz. Rabbin vekil olarak yeter.» (el-İsra, 61-66.)
Kehf sûresinde de şöyle buyurulmuştur:
«Meleklere: "Adem'e secde edin" demiştik. İblis'ten başka hepsi secde etmişti. O, cinlerden idi. Rabbinin buyruğu dışına çıktı Ey insanoğulları! Siz Beni bırakıp onu ve soyunu dost mu ediniyorsunuz?» <el-Kehf,50.)
İblis inatçılık ederek, ilahî emre uymayı gururuna yediremeyerek ve de kasıtlı olarak Allah'ın buyruğuna başkaldırdı. Bu da tabiatının ve çok ihtiyaç duyduğu habis maddesinin kendisine hıyanet etmesi nedeniyle oldu. Çünkü kendisinin de dediği gibi o, ateşten yaratılmıştı. Nitekim Hz. Aişe (r.a.)de, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet eder:
«Melekler nurdan yaratıldı. Cinler de yalın bir alevden yaratıldı. Adem ise, niteliği size belirtilen (toprak) dan yaratıldı.»[9]
Hasan Basrî dedi ki: İblis, göz açıp kapayacak kadar kısa bir an için olsa bile meleklerden sayılmadı. Şehr b. Havşeb de şöyle der: İblis, cinlerden idi. Cinler yeryüzünde bozgunculuk yapıp fesad çıkardıklarında Allah, üzerlerine meleklerden bir ordu saldı. Bu ordu onların bir kısmını öldürdü, bir kısmını da denizlerin adalarına sürgün etti. Cinlerin bir kısmı o zaman melekler tarafından esir alınmıştı. İblis' de esirler arasındaydı. Melekler onu yanlarına alıp göğe çıkarmış, böylece o, semada kalmıştı. Melekler Adem'e secde etmekle emrolunduklarında, İblis, secde etmeğe yanaşmamıştı. İbn Mes'ud, İbn Abbas, sahabelerden bir grup, Said b. Müseyyeb ve diğerleri dediler ki: İblis, dünya semasındaki meleklerin reisi idi. İbn Abbas, İblis'in adının Azazîl olduğunu söylemiştir. Yine îbn Abbas'tan gelen bir başka rivayete göre İblis 'in adı Ha-ris'tir. Nakkaş, İblis'in künyesinin Ebu Kerdus olduğunu söylemiştir.
İbn Abbas (r.a.) dedi ki: İblis, meleklerin cin denen bir kabilesinden-di. Bunlar Cennetin hazinedarlarıydılar. İblis, onların en şereflilerinden ve en bilginlerinden olup ibadetçe en önde gelenlerindendi. Dört kana tlılarmdandı. Allah onu çarpıp koyulmuş Şeytan haline getirdi.[10]
«Rabbin meleklere şöyle demişti: "Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu yapıp ruhumdan ona üflediğim zaman, ona secdeye kapanın". İblis'ten başka bütün melekler secde etmişlerdi. O, büyüklük taslamış ve inkarcılardan olmuştu. Allah: "Ey İblis! Kudretimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Böbürlendin mi? Yoksa gurur-lananlardan mısın?" dedi. İblis: "Ben ondan daha üstünüm. Beni ateşten yarattın, onu çamurdan yarattın" dedi. Allah: "Defol oradan, sen artık kovulmuş birisin. Ceza gününe kadar lanetim senin üzerinedir" dedi. "Rabbim! Dirilecekleri güne kadar beni ertele" dedi. Allah: "Sen bilinen güne kadar erteye bırakılanlardansın" dedi. İblis: "Senin kudretine andolsun ki, onlardan, sana içten bağlı olan kulların bir yana, hepsini azdıracağım" dedi. Allah: "Doğrudur; işte ben hakikati söylüyorum. Sen ve sana uyanların hepsiyle

Cehennemi dolduracağım" dedi.» (Sâd, 71-85.)
«"Beni azdırdığın için, andolsun ki, senin doğru yolun üzerinde onlara karşı duracağım; sonra önlerinden, ardlarmdan, sağ ve sollarından onlara sokulacağım. Çoğunu sana şükreder bulamayacaksın" dedi.» (A'râf, 16-17.) Yani beni azdırmış olduğundan dolayı her gözetleme yerinde onları bekleyecek ve her taraftan onlara sokulacağım. Evet..İblis'e muhalefet eden mutlu, ona uyan mutsuz olacaktır.
Ahmedb. Hanbel dedi ki: Haşim b. Kasım, Sebure b. Ebi'l-Fakih'den rivayet etti: İşittim ki Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyuruyor: «Şüphesiz ki Şeytan, ademoğlu (nu azdırmak) için yollarında oturmuştur.» [11]
Tefsirciler, Adem'e secde etmekle emrolunan melekler hususunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Ayetlerin genelinin delâlet ettiği gibi, meleklerin tümü mü ona secde etmekle emrolundular? -bu, cumhur-u ulemanın görüşüdür- Yoksa ona secde etmekle emrolunan meleklerden kasıt, yer melekleri midir? Nitekim îbn Cerir de Dahhak kanalıyla İbn Abbas'tan böyle bir rivayette bulunmuştur. Her ne kadar müteahhirin-den bazı âlimler bu rivayeti tercihe şayan görmüşlerse de bu rivayette kopukluk ve ifadesinde de belirsizlik vardır. Yukarıdaki iki rivayetten en kuvvetli olanı birincisidir. Nitekim "(Allah) meleklerini ona secde ettirdi" hadis-i şerifi de bunu ispatlamaktadır. Doğrusunu Allah bilir. "İn oradan" [12] ve "Çık oradan" [13] diyerek Allah'ın İblisi azarlaması, onun gökte bulunduğuna delâlet etmektedir. Evet, daha önce gökteydi. Kendi ibadeti ve taat ile ibadet bakımından meleklere benzemesi sayesinde ulaştığı, fakat sonradan kibir, hased ve ilahî emre muhalefeti dolayısıyla kaybettiği mertebesinden ve semavî makamından inmekle emrolun-du. Kovulmuş ve yerilmiş olarak yere indirildi.
Cenâb-ı Allah, Adem'e eşiyle birlikte Cennet'te kalmasını emrederek şöyle buyurmuştu:
«"Ey Adem! Eşin ve sen Cennet'te kal, orada olandan istediğiniz yerde bol bol yiyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın; yoksa zalimlerden olursunuz" dedik.» (el-Bakara, 35.)
«"Allah, "yerilmiş ve kovulmuş olarak oradan defol; andolsun ki insanlardan sana kim uyarsa, onları ve sizi, hepinizi Cehenneme dolduracağım" dedi. «Ey Adem, Sen ve eşin Cennet'te kalın ve istediğiniz yerden yeyin, yalnız şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.» (A'râf, 18-19)
«Meleklere: "Adem'e secde edin" demiştik, İblis'ten başka hepsi secde etmiş, o çekinmişti. "Ey Adem! Doğrusu bu senin ve eşinin düşmanıdır. Sakın sizi Cennet'ten çıkarmasın, yoksa bedbaht olursun. Doğrusu Cennet'te ne acıkırsın, ne de çıplak kalırsın; orada ne susarsın, ne de güneşin sıcağında kalırsın" dedik.» (Tâ-hâ, ııe-119,)
Bu ayetlerin akışından anlaşılıyor ki, Havva'nın yaratılışı, Adem'in Cennet'e girmesinden önce olmuştur. Zira ayet-i kerimede «Ey Adem! Sen ve eşin Cennet'te kalın» (el-Bakara, 35) buyurulmaktadır.
İshak b. Yesar, gerçeğin bu olduğunu açıkça söylemiştir. Nitekim ayetlerin açık anlamı da böyledir.
Süddî, sahabelerin şöyle dediklerini nakleder: İblis, Cennet'ten çıkarıldı. Adem, Cennet'e yerleştirildi. Orada yalnız başına dolaşıyordu. Kendisiyle sükûn bulup huzura kavuşacağı bir eşi yoktu. Bir uykuya daldı. Uyandığında, baş ucunda oturmakta olan bir kadın vardı. Bu kadını Allah, onun kaburga kemiğinden yaratmıştı. Adem ona sordu:
- Sen nesin?
- Bir kadın...
- Niçin yaratıldın?
- Benimle sükûn bulup huzura kavuşasm diye.. Melekler, bilgisini ölçmek için Adem'e sordular;
- Bu kadının adı nedir ey Adem?
- Havva....
- Neden Havva?
- Hayy(canlı) olan bir şeyden yaratıldı da ondan. Muhammed b, İshak, ibn Abbas (r.a.)'dan rivayetle; Havva'nın,
Adem (a.s.)in sol tarafındaki en kısa kaburga kemiğinden yaratıldığım, yaratılırken Ademin uyumakta olduğunu ve yaratıldığı yerde meydana gelen boşluğa da et lehimlendiğini söylemiştir. Bunu şu ayet-i kerime de doğrulamaktadır:
«Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinize hürmetsizlikten sakının.» (en-Nisâ, ı.)
Bir başka ayette de şöyle buyurulmaktadır:
"Sizi bir nefisten yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden Allah'tır. Eşine yaklaşınca eşi hafif bir yük yüklendi (hamile oldu) ve bu halde bir müddet taşıdı.» (ei-A'râf, 189.)
Allah izin verirse ileride bunun üzerinde biraz daha duracağız.
Buharî ve Müslim'in Sahihlerinde Ebu Hüreyre'den naklen, Pey-gember (s.a.v.)in şöyle buyurduğu rivayet edilir:
«Size kadınlar hakkında hayırlı olmanızı vasiyet edip dilerim. Kadınlar eğe kemiğinden yaratılmışlardır. Bu kemiğin en eğri kısmı üst tarafıdır. Eğer sen eğri kemiği doğrultmaya kalkarsan onu kırarsın. Kendi haline bırakırsan daima eğri kalır, (ve öyle kullanırsın). Bu bakımdan size kadınlar hakkında hayırlı olmanızı vasiyet ederim.» [14]
Tefsirciler yüce Allah'ın "Salan bu ağaca yaklaşmayın" buyruğu üzerinde farklı görüşler beyan etmişlerdir: Bazıları ayette sözü edilen ağacın üzüm ağacı olduğunu söylemişlerdir. İbn Abbas, Saidb. Cübeyr, Şa'bî, Ca'de b. Hübeyre, Muhammed b Kays ve İbn Mes'ud ile sahabie-erden bir grup dediler ki: Yahudiler, bu ağacın buğday ağacı olduğu inancındadırlar. Ayrıca

bu, İbn Abbas, Hasan Basrî, Vehb b. Münebbih, Atiyyetü'1-Avfî, Ebu Malik Muharib b. Dessar ve Abdurrahman b. Eb Leyla'dan rivayet edilmiştir.
Vehb dedi ki: O buğdayın tanesi, kaymaktan daha yumuşak ve baldan da daha tatlıydı. Sevrî, Ebu Malikin ayette sözü ediler ağacın hurma ağacı olduğunu söylediğini nakletmiştir. İbn Cüreyc'de, Mücahidin ayette geçen ağacın incir ağacı olduğunu söylediğini nakletmiştir. Ebu Aliye ise şöyle demiştir:Ayette bahsi geçen ağaç öyle bir ağaçtı ki, ondan yiyenin tuvalete çıkma ihtiyacı olurdu. Cennet'teyse tuvalete çıkmak, pek yakışık almazdı tabii. Tefsircilerin bu konuda farklı görüş beyanında bulunmalarını anlamak mümkündür. Çünkü Cenâb-ı Allah, ayette sözü edilen ağacın adını ve evsafını zikretmemiş, belirsiz bırakmıştır. Belirtmekte fayda olsaydı, Kur'ân'da belirsiz bırakılan diğer yerlerde olduğu gibi bunu bize belirtir ve gerekli açıklamayı yapardı.
Adem'in yerleştirildiği Cennet'in gökte mi, yoksa yerde mi olduğu hususunda tefsircilerin farklı görüşlerine gelince; çözülmesi ve açıklığa kavuşturulması gereken asıl mesele budur. Cunıhur-u ulemaya göre, Adem'in yerleştirildiği Cennet, Cennetü'l-Me'vâ denen göKteki Cen-net'tir. Çünkü ayetlerin ve hadislerin zahirî manaları bunu doğrulamaktadır. Örneğin bir ayet-i kerimede şöyle buyurulm akta dır:
"Ey Adem! Eşin ve sen Cennet'te kal..." dedik (ci-Bakara, 35.) Bu ayet-i kerimede geçen (el-Cennet) kelimesinin başındaki (el) lam-ı tarifi, umum ifade etmediği gibi lafzen bilinen bir şey için de değildir. Sadece zihnen bilinen (Ma'hud-u Zihnî) bir şeyle ilgilidir ki o da şer'an kat'î olarak bilinen Cennetü'l-Me'vâ'dır. Nitekim Musa (a.s.)da Adem (a.s.)'e şöyle demiştir: "Neden hem bizi hem kendini Cennet'ten çıkardın?" Bu hadis üzerinde ileride konuşulacaktır.
Müslim, sahihinde şöyle bir hadis-i şerife yer vermiştir: Ebu Malik el-Eşcaî, Huzeyfe (r.a.)'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Cenâb-ı Allah (kıyamet gününde) insanları (huzurunda) toplayacaktır. Cennet kendilerine yaklaştığı zaman mü'minler kalkıp Adem'e gelecek ve şöyle diyecekler: "Ey babamız! Cennet'in (kapısının) bize açılmasını iste." Adem diyecek ki: Babanız (Adem)'in (yasak ağacın meyvesinden yeme) günahından başka, sizi Cennet'ten çıkaran bir şey mi var sanki?».
Bu hadiste sözü edilen Cennet'in Cennetü'l-Me'vâ olduğuna delâlet eden kuvvetli ve açık bir ifade vardır. Bu husus mutlaka tartışılmalıdır. Bu konuda diğer âlimler de şöyle dediler: Adem'in yerleştirildiği Cennet, Cennetü'1-Huld[15] değildi. Çünkü Adem, orada o bilinen ağaçtan yememekle yükümlü lalındı. Aynca Adem orada uyudu ve oradan çıkarıldı. Oradayken İblis onun yanma girdi ki, bu sayılan hususlar, oranın Cennetü'l-Me'vâ olmasına ters düşerler.
Bu söz Ubey b. Ka'b, Abdullah b. Abbas, Vehb b. Münebbih ve Süf-yan b. Uyeyne'den nakledilmiştir. "Mearif adlı eserinde İbıı Kuteybe, tefsirinde de Kadı Münzir b. Said el-Belûtî de bu görüşü benimsemişler ve Kadı Münzir, bunun için müstakil bi eser yazmıştır. Ebu Hanife ve -Allah'ın rahmetine ersinler- onun arkadaşlarından da böyle bir nakilde bulunmuştur. Ebu Abdullah Muhammed b. Ömer er-Razî b.. Hatib er-Re'y, tefsirinde bu görüşü Ebu Kasım el-Belhî ile Ebu Müslim el Isfahanî'den nakletmiştir. Kurtubî de tefsirinde bu görüşü Mutezile ve Kaderiye mensuplarından nakletmiştir. Bu kavil, Ehl-i Kitabın elinde mevcud bulunan Tevrat'ın kesin bir ifadesidir. Bu meseledeki görüş ayrılıklarını anlatanlardan biri de Ebu Muhammed b. Hazm'dır. O, bu
konuyu "el-Milel Ve-Nihal" adlı eserinde, Ebu Muhammed b. Atiyye ve Ebu İsa er-Rummanî de tefsirlerinde anlatırlar. Bu ihtilaf, ilk cumhur-u ulemadan nakledilir. Ebu Kasım er-Rağıb ile Kadı Maverdî'de tefsirlerinde bu ihtilafa değinmişlerdir. Maverdî demiş ki:
"Adem iîe Havva'nın yerleştirildikleri Cennetin nasıl bir Cennet olduğu hususunda iki görüş ileri sürülerek ihtilafa düşülmüştür: Birinci görüşe göre, yerleştirildikleri Cennet, Cennetü'î-Huld'dur. İkinci görüşe göre ise, orası Allah'ın Adem ile Havva için imtihan yeri olarak hazırladığı bir Cennet'tir. Yoksa ölüm sonrasında mü'minler için mükafat yeri olarak hazırlanmış olan Cennetti']-Huld değildir.
Bu görüşte olanlar da kendi aralarında görüş ayrılığına düşerek iki gruba ayrılmışlardır: Birinci gruba göre, Adem ile Havva'nın yerleştikleri Cennet, gökteydi. Çünkü ayet-i kerimede de anlatıldığı gibi, Cenâb-ı Allah, onları oradan indirmiştir. Yüksekte olmayan bir yerden inmek söz konusu olamayacağına göre, demek İd ikamet etmiş oldukları Cennet, gökte idi.
İkinci gruba göre ise, ikamet etmiş oldukları Cennet, yeryüzündey-di. Çünkü orada Cenâb-ı Allah kendilerini, başka meyvelerden değil de sadece o mahud ağacın meyvesini yemekten yasaklayarak imtihan etmişti. Bu, İbn Yahya'nın kavlidir. Bu da, İblis'in Adem'e secde etmekle emrolunmasmdan sonra olmuştu. Bu kavillerden hangisinin doğru olduğunu Allah bilir. Evet bunlar Maverdî'nin söyledikleriydi. O'nun bu sözleri, nakledilen üç kavli içermektedir. Kendisinin bu meselede görüş belirtmekten çekindiği ifadelerinden hissedilmektedir. Bu nedenledir ki Ebu Abdullah er-Razî, tefsirinde de bu mesele3'le ilgili olarak dört kavil nakletmiştir. Bunlardan üçü, Maverdî'nin naklettikleri olup, dördüncüsü çekimserliktir. Nakledilen bir kavle göre, Adem ile Havva'nın ikamet ettikleri Cennet göktedir. Cennetü'l-Me'vâ değildir. Bu kavil, Ebu Cübbaî'den n aide d İmiş tir.[16]
İkinci görüşün sahipleri, cevap verilmesi zorunlu bir soru ortaya atarak demişler ki: Şüphesiz ki noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Adem'e secde etmekten kaçındığı zaman İblis'i kendi yanından kovdu. Yüce makamdan çıkıp yere inmesini emretti. Bu, muhalefet edilmesi mümkün olan şer'î bir emir değildi. Bilakis muhalefet edilmesi ve yerine getirilmemesi imkansız olan kaderi bir emirdi. Bu sebeple Cenâb-ı Allah buyurdu'ki: "Yerilmiş olarak oradan çık!"(ci-AVaf, ıs.)

«İn oradan, orada büyüklenmek sana düşmez!»(ei-Arrar,i3.)
«Defol oradan, sen artık kovulmuş birisin.»(Sâd, 77.)
Her üç ayette geçen "oradan" kelimesiyle Cennet veya sema veya yüksek makam kastedilmiştir. Hangisi kastedilmiş olursa olsun, kalıp yerleşme veya geçip gitme şeklinde de olsa kovulup uzaklaştırıldığı yerde, İblis için artık barınma imkanı kalmamıştır. Bu, bilinen bir husustur.
Denilmiştir ki: Kur'ân ayetlerinin oluşundan açıkça anlaşıldığı gibi İblis, Adem (a.s.)e vesveselenerek şöyle hitapta bulunmuştur:
«Ey Adem! sana sonsuzluk ağacını ve çökmesi olmayan bir saltanatı göstereyim mi?» (Ta-ha, 120.)
«"Rabbinizin sizi bu ağaçtan menetmesi, melek olmanızı veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir. Doğrusu ben size öğüt verenlerdenim." diye ikisine yemin etti. Böylece onların yanılmalarını sağladı.» (el-A'râf, 20-22.)
Bu ayetlerin, İblisin Cenhet'te Adem ve Havva ile bir araya gelmiş olduğunu açıkça ifade etmekte olduğunu söyleyenlere şu karşılık verilmiştir: Bu ayetlerdeki ifadeler, İblisin, kalıp yerleşme şeklinde değil de uğrayıp geçme şeklinde Cennet'te Adem ve Havva ile bir araya gelmiş olmasına mani değildir. Yine bu ifadeler, onun Cennetin kapısında veya semanın altında durarak onlara vesvese vermiş olmasına mani değildir.
Her üç görüş üzerinde de düşünülebilir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Bu kavlin sahipleri şu rivayeti, delil olarak ileri sürmüşlerdir: İmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah, "Ziyadat" adlı eserde, Übey b. Kaab'm şöyle dediğini rivayet etmişti:
«Adem (a.s.) ölüm döşeğine yatıp can çekiştiği esnada iştahı,Cennet üzümünden bir salkım üzüm çekti. Oğulları üzümü bulmak için koşturdular. Yolda melekler karşılarına çıktı. "Ey Ademoğulîarı nereye böyle?" diye sordular. Dediler ki: "Babamızın canı, Cennet üzümünden bir salkım yemek istedi." Melekler onlara, "Geri dönün; bunu yapmanıza gerek kalmadı."- dediler. Adem'in yanına varıp ruhunu teslim aldılar; cenazesini yıkayıp koku sürdüler, kefenlediler. Arkasındaki meleklerle birlikte Cebrail, cenaze namazını kıldırdıktan sonra toprağa verdiler. Ve melekler, Ademin oğullarına: "Ölüleriniz için uygulayacağınız merasim işte budur." dediler.»
Bu hadisin rivayet senedi ve lafzının tamamı, Adem (a.s.)in vefat bahsinde verilecektir.
Bazıları dediler ki: Adem'in bir salkım üzümünü yemek istediği Cennet'e ulaşmak mümkün olmasaydı, oğulları o üzümü getirmek için koşturmazlardı. Bu da o Cennetin gökte değil de yerde olduğunu kanıtlamaktadır. Yine de doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Dediler ki: "Ey Adem! Sen ve eşin Cennet'te kal." (el-Bakara, 35),ayet-i kerimesinde geçen (el-Cenne) kelimesinin başındak (el) lam-ı tarifini, ahd-i harici elif lamıdır diyerek, Adem ile Havva'nın ikamet ettikleri Cennetin bilinen Cennet-i Hulc olduğunu söylemek doğru olmaz.
Ancak bu lam-ı tarif, ahd-i zihni içindir diyerek, bunun yerdeki bir cennet (bahçe) olduğunu söylemek, kabul edilebilir. Zaten ayetin alışı da bunu göstermektedir. Zira Adem (a.s.) yeryüzünde yaratılmıştır. O'nun göğe çıkarıldığına dair bir nakil mevcut değildir. Yeryüzünde kalması için yaratılmıştır. Bunu şu sözüyle de Cenab-ı Allah, meleklerine bildirmiştir: "Ben yeryüzünde bir halife var edeceğim."(ei-Bakara, 30.)
Dediler ki: Yukarıda sözü edilen Cennet, şu ayetteki Cennet gibidir: «Biz bunları, vaktiyle bahçe sahiplerini denediğimiz gibi denedik.»
Bu ayette geçen (el- Ceıine) kelimesinin başındaki (el) harfi, genellik: ifade etmez. Daha önce lafiz olarak Cennet kelimesi geçmediğine göre bu, zihnen bilinen ve ayetin akışının delâlet ettiği bir Cenneti ifade etmektedir ki, o da bilinen anlamıyla bahçedir.
Dediler ki: Ayette inme eyleminden söz edilmiş olması, illa da gökten inme manasına delâlet etmez. Yüce Allah buyurmuş ki:
«Ey Nuh! Sana ve seninle beraber olan topluluklara bizden bir selamet ve bereketle gemiden in.»'(Hud, 48.)
Nuh (a.s.) gemideydi. Gemi Cudi dağı üzerinde durup ta sular yeryüzünden çekilince Cenâb-ı Allah, selamet ve bereketle birlikte Nuh'a, gemidekilerle beraber yere inmesini emretti.
Diğer bazı ayetlerde de şöyle buyurulmaktadır:
«Bir şehre inin, şüphesiz orada istediğiniz vardır.» (el-Bakara, eı.)
«Taşlar arasında Allah korkusundan yuvarlananlar vardır.» (el-Bakara, 74.)
Adem, Havva ve İblis ile ilgili olarak ayetlerde geçen ve inmek şeklinde tercüme ettiğimiz hübut mastarı, yukarıdaki ayet, hadis ve lügat-larda inmek, yuvarlanmak ve benzeri manalara gelmektedir.
Denilmiştir ki: Adem'in yerleştirildiği Cennetin, yeryüzünün diğer parçalarından daha yüksek, ağaçlı, meyveli, gölgeli, nimetli, ferahlı ve sürurlu bir yer olmasına mani hiç bir şey yoktur. Nitekim yüce Allah buyurmuş İd;
«Doğrusu Cennet'te ne acıkırsın, ne de çıplak kalırsın.» (Tâ-Hâ, 118.)
Yani için açlıkla, çıplaklıkla zelil olmayacaktır.
«Orada ne susarsın ne de güneşin sıcağında kalırsın.» (Tâ-Hâ, 119.)
Yani içine susuzluğun, dışına da güneşin ısısı dokunmayacaktır. Aralarında uygunluk ve tevafuk bulunduğu için, ayet-i kerimede susuzlukla güneş birarada zikredilmiştir.
Adem (a.s.), yasaklandığı ağaçtan yeme suçunu işleyince mutsuzluk, yorgunluk, zahmet, keder, zorluk, uğraş, imtihan, ibtüa ve

sınama yeri olan yeryüzüne indirildi. Dinleri, huyları, işleri, amaçları, niyetleri, sözleri ve fiilleri farkh olan varlıkların yaşadığı yeryüzüne indi. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Yeryüzünde bir müddet için yerleşip geçineceksiniz.» (d-Bakara, 36.) Yukarıdaki ayetin ifadesi, onların gökte bulundukları şeklinde bir
kanıya vai'mamızı zorunlu kılmamaktadır. Bir ayette ise şöyle buyurul-
muştur:
«Ondan sonra İsrailoğullan'na : "Bu memlekette siz oturun, kıyamet koptuğunda hepinizi; bir araya getiririz." dedik.» (ci-lsrâ, 104.)
Bilindiği gibi İsrailoğulları gökte değil, yeryüzünde idiler.
Denilmiştir ki; bu kavil, Cennet ile Cehennenı'in bu gün için mevcud olduklarını inkar eden ve aralarında bağlantı bulunmadığım söyleyen kimselerin kavlinden türemiş değildir. Bu kavlin kendisinden nakledildiği Selef Ulemasının tümü ile Halef Ulemasının çoğunluğu, Cennet ile Cehennem'in bu gün için mevcud olduğunu ispatlamışlardır. Nitekim ayetlerle sahih hadisler de buna delâlet etmektedirler. Doğruyu en iyi bilen, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah'tır.
«Şeytan oradan (Cennet'ten) ikisinin de ayağını kaydırttı. Onları bulundukları yerden çıkardı.» (ei-Bakara,36.)
Onları nimetlerden, parlaklık ve sürurdan çıkarıp yoi'gunluk, zorluk ve zahmet yurdu olan yeryüzüne indirdi. Bunu, az sonra nakledeceğimiz ayet-i kerimede de bildirileceği gibi kendilerine fısıldayarak, yapacakları kötü işi gönüllerine hoş göstererek başardı.
«Şeytan, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara fısıldadı: "Rabbinizin sizi bu ağaçtan men'etmesi, melek olmanız veya burada temelli kalmanızı önlemek içindir.» (ei-AYâf, 20.) Evet şeytan, onlara şöyle diyordu: Rabbiniz, iki melek olmayasmız ya da bu Cennet'te ebedî kalmayasmız diye bu ağaçtan yemenizi yasakladı. Yani bu ağaçtan yerseniz, iki melek olur ya da burada ebedî kalırsınız.
«"Doğrusu ben size öğüt verenlerdenim." diye ikisine yemin etti.» (el-A'râf,21.)
«Ama Şeytan ona vesvese verip: "Ey Adem! Sana sonsuzluk ağacım ve çökmesi olmayan bir saltanatı göstereyim mi?" dedi.» (Tâ-hâ, 120.)
Yani yediğin takdirde,-içinde bulunduğun bu nimetlerle beraber ebediyyeti elde edeceğin, sonu olmayan, ve hiç çökmeyecek olan bir saltanata kavuşmanı sağlayacak sonsuzluk ağacını sana göstereyim mi? Evet.. Şeytanın böyle yapması, bir nevi aldatma, baştan çıkarma ve gerçek dışı haber verme idi.
Şeytan'm "Yediğin takdirde sonsuzluğa kavuşursun" diye nitelediği ebediyyet ağacı ile, imam Ahmed b. Hanbel'in bahsettiği şu ağaç kastedilmiş olabilir: İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre (r.a.)'nin şöyle bir rivayette bulunduğunu nakleder:
«Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular: "Cennet'te bir ağaç vardır. Süvari bir kimse onun gölgesinde yüz yıl yürür, yine de gölgesinin sonuna varamaz. O, ebediyyet ağacıdır."»[17]
İmam Ahmed b. Hanıbel, bu hadisi ayrıca Gaıider ve Haccac'dan, O da Şube'den rivayet etmiştir. Aynı hadisi Ebu Davud et-Tayalisî de, Müsnedinde Şu'be'den rivayet etmiştir.
Gander der ki: Ben, Şu'be'ye bunun Şeceretü'l- Huld (ebediyyet ağacı) olup olmadığım sordum. Bana, orada bu ağacın bulunmadığını söyledi.
Bunu yalnız İmam Ahmed b. Hanbel nakletmiştir.
«Böylece onların yanılmalarını sağladı. Ağaçtan meyve tattıklarında kendilerine ayıp yerleri göründü. Cennet yaprak!arından oralarına örtmeğe koyuldular.» {ci-AVâf, 22.)
«Bunun üzerine ikisi de o ağacın meyvasmdan yedi, ayıp yerleri, gö-rünüverdi. Cennet yapraklanyla örtünmeye koyuldular.» (Tâ-ka, 121.}
Yasak ağacın meyvesini Adem'den önce Havva yemişti. Adem'i o ağaçtan yemeye teşvik eden de oymuş. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Buhari'nin rivayet ettiği şu hadis-i şerif bu manaya yorulmaktadır: Bişr b. Muhammed, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet etti ki Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuş:
«İsrailoğulları olmasaydı et kokuşup bozulmayacaktı. Havva da olmasaydı, hiç bir kadın kocasına hıyanet etmezdi.»[18]
Ehl-i Kitabın elindeki Tevrat'ta şöyle bir ifadeye rastlamaktayız: 'Yasak ağaçtan yeme yolunu Havva'ya gösteren yılandı. O esnada yılan, güzel ve muhteşem bir şekilde görünmüştü. Yılanın sözüne uyarak Havva, ağaçtan yedi; Adem'e de yedirdi. Orada İblisin adı geçmiyordu. Yedikleri anda gözleri açıldı. Çıplak olduklarım anladılar. İncir yaprağına uzandılar, peştemal gibi yaparak örtünmeye başladılar. Orada her ikisi de çıplak idiler." Vehb b. Münebbih de şöyle der: Giysileri nurdandı. Her ikisinin de haya yerlerinin üzerinde nûr vardı. Ehl-i Kitabın elindeki Tevrat'ta bu ibareler yer almaktadır. Bu ifadeleri Arapçalaştmrken de yanlışlık ve tahrifat yapmışlardır.
Çünkü bir dilden başka bir dile tercüme yapmak, öyle herkese nasib olacak işlerden değildir. Özellikle Arapçayı iyi bilmeyen, Arapça kitapları okuyacak kadar bilgi sahibi olmayan, kimseler, Arapçaya veya Arap-çadan başka dillere tercüme yapamazlar. Bu nedenledir ki Ehl-i Kitap, Tevrat'ı Arapçaya çevirirlerken, lafiz ve mana bakımından birçok hatalar yapmışlardır. Arapçaya çevrilen Tevrat'ta Adem ile Havva'nın elbisesiz oldukları anlatılmaktadır. Oysa Kur'ân-ı Azim'üş şan'da ikisinin de

önce giyinik oldukları bildirilmektedir:
«Şeytan, ayıp yerlerini kendilerine göstermek için elbiselerini soyuyordu.» (el-A'râf, 27.)
Bu, başkalarınca reddedilemeyecek bir sözdür. Doğruyu en iyi bilen
Allah'tır.
İbn Ebi Hatun dedi ki: Ali b. Hasen b. Eskab, Hasen'den rivayet etti ki: "Adem, uzunboylu, sık saçlı bir adam olarak yaratıldı
Uzun bir hurma ağacım andırıyordu. Yenmesi yasaklanan ağaçtan tadınca, üzerindeki giysisi düştü. İlk görünen yeri, avret
mahalli oldu. Avret mahalline bakınca, .Cennet'te koşmaya başladı. Saçı bir ağaca takıldı çekip saçını kurtarmak istedi. Onur
ve üstünlük sahibi olan Rahman, ona seslendi: "Ey Adem! Benden mi kaçıyorsun?" Rahmanın sesini duyunca şu karşılığı
verdi: "Hayır, ey Rabbim, senden kaçmıyorum. Ama utanıyorum."
Sevrî, İbn Abbas'tan rivayet ederek dedi ki:
"Cennet- yapraklarından oralarına örtmeğe koyuldular." (el-A'râf, 22.) Bu ayet-i kerimede geçen yapraktan kasıt, incir ağacının
yaprağıdır.[19]
Bu sahih bir isnaddır. Ehl-i Kitaptan alınma gibidir. Ayetin zahirî, bundan daha umumî bir manayı gerekli kılmaktadır. Ama
yukarıdaki manayı kabul etmenin de bir zararı yoktur. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Hafiz îbn Asakir, Muhammed b. İshak yoluyla Ubey b. Ka'b'dan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu
söyledi:
«Babanız Adem, uzun bir hurma ağacı gibi olup boyu altmış ziralık, sık saçlı ve ayıp yerleri örtülü bir adamdı. Cennet'te günah
işleyince kötü yeri göründü, Cennet'ten çıktı. Bir ağaca rastladı; ağaç onun perçemini yakaladı. Rabbi ona seslendi: "Ey Adem
Bu kaçışın benden mi?" Adem dedi ki: "Hayır ey Rabbim! Yaptığım işten dolayı senden utandığım için kaçıyorum.»[20]
«Rabbleri onlara, "Ben sizi o ağaçtan men'etmemiş miydim? Şeytanın size apaçık bir düşman olduğunu söylememiş miydim?"
diye seslendi. Her ikisi, "Rabbimiz! Kendimize yazık ettik; bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen biz kaybedenlerden
oluruz" dediler.» (el-Araf, 22-23.)
Bu sözleriyle Adem ve Havva, suçlarını itiraf etmiş, tevbe için rable-rine yönelmişlerdi. Boyun eğip arz-ı teslimiyet
etmişlerdi. Aynı anda O'na muhtaç olduklarını ifade etmişlerdi. Adem'in zürriyetinden her kime bu sır geçmiş ise bu, o
kimsenin hem dünyada hem de ahirette yararına olmuştur.
«Birbirinize düşman olarak inin, siz yeryüzünde bir müddet için yerleşip geçineceksiniz.» dedi. (el-A'râf, 24.)
Bu ilahi hitap; Adem'e, Havva'ya ve İblis'e idi. Denildiğine göre yılan da beraberlerindeymiş. Birbirlerine düşman ve
birbirleriyle çatışan kimseler olarak Cennet'ten inmekle emrolundular. Yılanın da onlarla birlikte olduğuna delil olarak şu
hadis-i şerif gösterilmiştir: Rasûlullah (s.a.v.), yılanları öldürmeyi emretmiş ve şöyle buyurmuştur: «Onlarla savaştığımızdan
bu yana onlardan emin olmadık.»[21]
«...Birbirinize düşman olarak hepiniz oradan inin...» dedi. (Tâ-Hâ, 123.)
Bu emir, Adem'le İblis'e idi. Adem, Havva ve İblisi, yılan takib etti.
Denildi ki: Bu emir, tesniye (ildi) kalıbıyla onların hepsine verilmiştir. Nitekim bir ayet-i kerimede şöyle buyurulmuştur:
«Davud ve Süleyman da milletin koyunlarının yayıldığı bir ekin hakkında hüküm veriyorlarken, biz onların hükmüne şahiddik.»
(el-En-
biyâ, 78.)
Doğrusu şu ki: Hakim, biri davacı, diğeri davalı olmak üzere ancak iki kişi arasında hüküm verir. Böyle olmakla birlikte yine
de Cenab-ı Allah, "Onların hükmüne şahiddik." demiştir. "İkisinin hükmüne" dememiş, "Onların hükmüne" demiştir.
Şimdi de gelelim "İnme" kelimesinin Bakara Sûresinde neden iki defa tekrar edildiğine...
«Onlara: "Birbirinize düşman olarak inin, yeryüzünde bir müddet için yerleşip geçineceksiniz." dedik. Adem, Rabbinden
emirler aldı; onları yerine getirdi; Rabbi de bunun üzerine tevbesini kabul etti. Şüphesiz O, tevbeleri daima kabul edendir.
Merhametli olandır. "Oradan hepiniz inin. Tarafımdan size bir yol gösterici gelecektir. Benim yoluma uyanlar için artık korku
yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir" dedik. İnkar edenler ve ayetlerimizi yalan sayanlar, cehennemlik olanlardır. Onlar orada
temelli kalacaklardır.» feî-Bakara, 36-39.)
Bazı tefsirciler dediler ki: Birinci inişten kasıt, Cennet'ten dünya semasına inmektir. İkinci inişten kasıt, dünya semasından
yeryüzüne inmektir.
Fakat bu zayıf bir görüştür. Çünkü birinci inişten bahseden ayette şöyle buyurulmuştur: «Onlara:"Birbirinize düşman olarak
inin; yeryüzünde bir müddet için yerleşip geçineceksiniz." dedik.» Bu da onların birinci inişte yeryüzüne indiklerine delâlet
etmektedir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır. Sahih görüşe göre iniş her ne kadar bir kez olmuş ise de, lafız olarak tekrarlanmıştır.
Yalnız bu tekrarlardan her biri bir hükme bağlanmıştır. Birincisinde onların birbirlerine düşman olacakları gerekçe olarak
belirtilmiştir. İkincisindeyse kendilerine şu şart koşulmuştur: Allah'ın göndereceği hidayet rehberine onlardan uyan said
(mutlu) olacak; muhalefet edense şald (bedbaht) olacaktır. Kur'ân-ı Ke-rim'de bu konuşma üslubunun benzerleri mevcuttur.
Hafiz b. Asakir, Mücahid'den rivayet ederek dedi ki: Adem ile Havva'yı kendi yakınından uzaklaştırmaları için, Cenab-ı Allah
iki meleğe emir verdi. Cebrail, Adem'in başındaki tacı çıkardı. Mikail de alnındaki mücevherli takıyı indirdi. Adem'e bir

ağacın dalı takıldı. Derhal azap-landırılacağını sandı. Başını önüne eğerek "Af, af' dedi. Allah, "Benden kaçıyor musun?" dedi Adem,"Hayır.. Senden utanıyorum efendim!" diye karşılık verdi.
Evzaî, İbn Atıyye'den rivayet ederek, Adem'in Cennet'te yüzyıl kaldığını söyledi. Başka bir rivayete göre aitmiş yıl kalmıştır. Cennet'ten çıkarıldığı için yetmiş yıl; günah işlediği için de yetmiş yıl ağlamıştır. Oğlunun öldürülmesi üzerine ise kırk yıl ağlamıştır.
Bunu İbn-Asakir rivayet etmiştir.
İbn Ebi Hatmi dedi ki: Ebu Zer'a , İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Adem (a.s.) Cennet'ten inerken, Mekke ile Tai arasında Deh-na denilen yere indi.
Hasen dedi ki: Adem (a.s.) Hindistan'a, Havva Cidde'ye, İblis Basra'ya bir kaç millik mesafedeki Destmiyan'a, yılan da İsfahan'a indi.
Bunu İbn Ebi Hatlın de rivayet etmiştir. Süddî dedi ki: Adem (a.s.) Hindistan'a indi. Beraberinde Hacer-i Esved ve bir tutar da Cennet yaprağı vardı. Yaprakları etrafına saçtı. Orada ıtır ağacı yeşerdi.
İbn Ömer (r.a.) dedi ki: Adem Safa'ya, Havva da Merve'ye indi.
Abdürrezzak. Ebu Musa el- Eş'arî'nin şöyle dediğini rivayet etti: Yüce Allah, Adem'i Cennet'ten çıkarıp yeryüzüne indirdiğinde ona her şeyin sanatını öğretti; Cennet meyveleriyle de onu azıklandırdı. Bu meyveleriniz Cennet meyvelerindendir\ Yalnız bu meyveleriniz değişikliğe uğrarlar, ama onlar asla değişikliğe uğramazlar.
Hakim, "Müstedrek" adlı eserinde dedi ki: Ebu Bekir b. Baleveyh, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti: Adem (a.s.) ancak ildndi ile gün batımı arası kadar bir müddet Cennet'te kalabildi.
Zührî, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: "İçinde güneşin doğduğu en hayırlı gün, cuma günüdür: O günde Adem yaratıldı. O günde Cennet'e konuldu. O günde de oradan çıkarıldı.» .
Sahîh-i Müslim'deki bir başka rivayette de şu ekleme yapılmıştır: «O günde kıyamet kopar.»
Ahmed b. Hanbel dedi ki: Muhammed b. Mus'ab, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: «İçinde güneşin doğduğu en hayırlı gün, cuma günüdür. O günde Adem yaratıldı, o günde Cennet'e konuldu, o günde Cennet'ten çıkarıldı, o günde de kıyamet kopacaktır.»[22] .
İbn Asakir'in Ebu Kasım el-Beğavî yoluyla rivayet ettiği hadise gelelim: Muhammed b. Cafer el-Veskanî, Enes (r.a.)'den rivayetle, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletti: «Adem ile Havva'nın ikisi de çıplak vaziyette yere indiler. Üzerlerinde Cennet yaprağı vardı. Adem'e sıcak tesir etti. Oturup ağladı. Eşine: "Ey Havva! Sıcak bana eziyet verdi." diyordu Cebrail biraz pamuk getirdi. Örmesi için Havva'ya emir verdi. Ve örmeyi ildsine de öğretti. Pamuğu dokuması için Adem'e emir verdi. Ve dokuma işini ona öğretti.»
Resûlullah (s.a.v.) sözüne devamla dedi ki: «Adem, Cennet'te karısıyla cinsel temasta bulunmamıştı. Nihayet yasak ağaçtan yeme nedeniyle işledikleri suçtan ötürü Cennet'ten çıkarıldı(lar). Her biri ayrı ayrı yatıyorlardı. Biri Batha'da, diğeri öbür tarafta yatıyordu. Sonunda Cebrail, Adem'e gelerek eşiyle cinsel temasta bulunmasını söyledi ve nasıl yapacağını ona öğretti.
Cinsel temasta bulunduğunda, Cebrail yine Adem'in yanma geldi ve ona:"Eşini nasıl buldun?" diye sordu. O da: "İyi buldum" diye cevap
verdi."[23]
Bu garip bir hadistir. Merfu bir hadis oluşu da gerçekten münker-dir. Bu, Selef Ulemasından bazılarının sözü olabilir.
«Adem, Rabbinden emirler aldı; onları yerine getirdi, Rabbi de bunun üzerine tevbesini kabul etti. Şüphesiz O, tevbeleri daima kabul edendir. Merhametli olandır.» (ei-Bakara, 37.)
«Rabbimiz! Kendimize yazık ettik; bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen, biz kaybedenlerden oluruz.» (ei-A'râf, 23.)
İbn Ebi Hatîm, Ubeyy b. Ka'b'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «Adem (a.s.) dedi ki: "Ey Rabbim ne buyurursun? Eğer hatamdan dönüp tevbe edersem Cennet'e döner miyim?" Allah, "Evet" dedi. "Adem, Rabbinden emirler aldı; onları yerine getirdi. Rabbi de bunun üzerine tevbesini kabul etti."» sözünün manası işte budur.
îbn Ebi Nüceyh, Mücahid'in şöyle dediğini rivayet etti; ayetindeki kelimeler şunlardır: "Allahım! Senden başka tanrı yoktur Sensin noksanlıklardan münezzeh ve yüce olan. Seni överim. Rabbim, ben kendime yazık ettim. Beni bağışla. Şüphesiz sen merhamet edenlerin en iyisisin. Allahım! Senden başka tanrı yoktur. Sen noksanlıklardan münezzeh ve yüce olansın. Seni överim. Ben kendime yazık ettim. Tevbemi kabul buyur. Şüphesiz sensin tevbeleri kabul buyuran ve merhameti olan."[24]
Hakim, "Müstedrek" adlı eserinde Said b. Cübeyr kanalıyla îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: «Adem, Rabbinden emirler aldı. Onları yerine getirdi." Adem dedi ki: "Ey Rabbim! Beni kendi elinle yaratmadın mı?." Adem'e, "Evet öyledir" denildi. Adem dedi ki: "Kendi ruhundan bana üflemedin mi?.» O'na, "Evet öyledir" denildi. Adem dedi ki: "Aksır-dım; bana "Allah sana merhamet etsin" demedin mi? Ve rahmetin gazabını geçip geride bırakmadı mı?" Ona: "Evet öyledir" denildi. Adem dedi ki: "Böyle yapmamı kaderime yazmadın mı?" O'na, "Evet öyledir" denildi. Adem dedi ki: "Ne buyurursun, eğer tevbe edersem beni Cennet'e geri döndürür müsün?" Allah (c.c), "Evet..." dedi.» [25]
Yine Hakim, Beyhald ve İbn Asaldı-, Abdurrahman b. Zeyd b. Eşlem yoluyla, Ömer b. Hattab (r.a.)'dan rivayette bulunarak Rasûlullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylediler:

"Adem (yasaklanan ağacın meyvesinden yiyerek) günah işlediğinde dedi ki: "Ya Rab! Muhammed hakkı için beni bağışlamanı senden diliyorum." Allah buyurdu ki: "Muhammed'i nasıl bildin? Ben henüz onu yaratmamışım!.» Adem dedi ki: "Ya Rab! Beni kendi elinle yaratıp da ruhundan bana üflediğinde başımı kaldırdım; Arş-ı A'la'nın sütunları üzerinde "Allah'tan başka tanrı yoktur. Muhammed Allah'ın elçisidir." yazılı olduğunu gördüm. Bu vesileyle de, yaratıMann içinde ancak en çok sevdiğin kimsenin adını kendi adınla birleştireceğini anladım." Allah buyurdu ki: "Doğru söyledin ey Adem. Yaratıklar içinde en çok sevdiğim o'dur. o'nun hakkı için bağışlanmayı benden dilediğinden ötürü seni bağışladım. Eğer Muhammed olmasaydı seni yaratmazdım!"
Beyhakî dedi ki: Abdurrahman b. Zeyd b. Eşlem bu hadisin rivayetinde münferid (yalnız) kalmıştır. O, bu balamdan zayıfdır. Allah en iyisini bilir. Bu Allah Teâlânm şu buyruğu gibidir:
"Adem, Rabbine başkaldırdı ve yolunu şaşırdı. Rabbi yine de onu seçip tevbesini kabul etti; ona doğru yolu gösterdi." (Tâ-Ha 121-122.) [26]

Adem İle Musa Peygamberin Tartışması

Buharı, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: «Adem ve Musa (a.s.) tartıştılar. Musa ona dedi ki: "Sen, kendi günahın sebebiyle insanları Cennet'ten çıkaran ve onları bedbaht edensin.» Adem dedi ki: "Ey Musa! Sen, Allah'ın, elçilik verip konuşmasıyla seçldn kıldığı bir insansın. Böyle olmakla birlikte, Allah'ın beni yaratmadan önce kaderime yazdığı - veya üzerine yazdığı -bir işi yaptığımdan ötürü beni kınıyor musun?"

Rasûlullah (s.a.v.) dedi ki: «Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti.»[27]
İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: Ebu Kamil, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi «Adem ile Musa tartıştılar. Musa ona dedi ki: "Sen o Ademsin ki, günahın seni Cennet'ten çıkardı." Adem ona şu karşılığı verdi: "Sen o Musa'sın ki Allah, elçilik ve kelamı ile seni seçti. Yaratılışımdan önce kaderime yazılan bir işten dolayı mı beni kınıyorsun?"»

Rasûllullah (s.a.v.) dedi ki: "Böyle demekle Adem, Musa'yı iki kez mağlub etti.»[28]
İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: Muaviye b. Amr, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) efendimizin şöyle buyurduğunu söyledi: «Adem ile Musa tartıştılar; Musa dedi İd: "Ey Adem! Sen öyle bir insansın ki Allah seni kendi eliyle yarattı ve kendi ruhundan sana üfledi. İnsanları azdırıp Cennet'ten çıkardın."
Adem dedi ki: "Sen o Musa'sın ki, Allah seninle konuşarak seni seçkin kılmıştır. Göklerle yerin yaratılışından önce Allah'ın kaderime yazdığı bir işi yaptığım için beni kınıyor musun?" Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti."[29]
İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: Süfyan, Ebu Hüreyre (r.ajden rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «Adem ile Musa tartıştılar. Musa ona dedi İd: "Ey Adem! Sen babamızsm. Ama bizi kayba uğratıp Cennet'ten çıkardın." Adem ona şöyle cevap verdi: "Ey Musa! "Sen öyle bir insansın ki, Allah seninle konuşarak seni seçkin kimselerdeıı kıldı." - Bir defasında da Adem, "Elçilik vererek seni seçkin kimselerden kıldı." demişti- Ve eliyle sana yazdı (sana Tevrat'ı verdi). Yaratılmaz dan kırk sene evvel Allah'ın takdir etmiş olduğu bir iş (i yap-mam)dan dolayı mı beni kınıyorsun?.»

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Böyle demekle Adem, Musa'yı yendi. Adem, Musa'yı yendi. Adem, Musa'yı yendi."»[30]
Buharî de Ebu Hüreyre (r.a.)'den böyle bir rivayettebulunmuştur: Peygamber (s.a.v.) buyurdular ki: «Adem ile Musa tartıştılar. Musa ona dedi ki: "Ey Adem! Sen babamızsm. Ama bizi kayba uğratıp Cennet'ten çıkardın." Adem, ona şöyle cevap verdi: "Ey Musa! Sen öyle bir insansın ki, Allah seninle konuşarak seni seçkin kimselerden laldı. Ve eliyle sana yazdı (Tevrat'ı sana verdi). Ben yaratılmaz dan kırk sene evvel Allah'ın takdir etmiş olduğu bir iş(i yapmamdan dolayı mı beni kınıyorsun?.»

Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Böyle demekle Adem, Musa'yı yendi. Adem, Musa'yı yendi. Adem, Musa'yı yendi."»[31]
Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söyledi: "Musa, Adem'e rastladı ve şöyle dedi: "Sen O Adem'sin İd, Allah seni kendi eliyle yarattı; meleklerini sana secde etth'di, seni Cennete yerleştirdi. Sonra da sen, yapacağını yaptın!" Adem, ona şu karşılığı verdi: "Sen o Musa'sın ki, Allah seninle konuştu, seni elçisi kılarak seçkin kimselerden kıldı. Sana Tevrat'ı indirdi. Ben mi önce gelirim, yoksa zikir mi?" Musa, "Hayır, tabii ki zikir önce gelir." dedi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular İd: "Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti."»[32]
İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: Hüseyin, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «Musa, Adem'e rastladı ve ona şöyle dedi: "Sen o Adem'sin ki, Allah seni kendi eliyle ya rattı, seni Cennet'ine yerleştirdi ve meleklerini sana secde ettirdi. Sonra da sen, yapacağını yaptın." Adem, Musa'ya şu cevabı verdi: "Sen öyle bir insansın M, Allah seninle konuştu ve üzerine Tevrat'ı indirdi. Öyle değil mi?"
-Evet..
- Yaptığım hatanın, ben yaratılmadan önce kaderime yazılmış olduğunu gördün mü?

-Evet...
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Böyle demekle Adem, Musa'yı yendi. Adem, Musa'yı yendi."»4
İbn Ebi Hatim dedi ki: 'Yunus b. Abdi'l-A'la, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu söyledi: "Adem jle Musa, Rablerinin huzurunda tartıştılar; Adem, Musa'yı yendi. Musa ona şöyle dedi: "Sen öyle bir insansın ki, Allah seni kendi eliyle yarattı.. Ruhundan sana üfledi.. Meleklerini sana secde ettirdi.. Seni Cen-net'ine yerleştirdi.. Sonra da sen, işlediğin hata dolayısıyla insanları yeryüzüne indirdin. Öyle değil mi?"
Adem dedi İd: "Sen o Musa'sın ki, Allah seni elçisi kılıp seninle konuşarak seçkinlerden kılmıştır. İçinde her şeyin açıklaması bulunan Tevrat levhalarını sana vermiştir. Seni sırdaşı olarak kendine yaklaştırmıştır. Allah'ın Tevrat'ı kaç sene önce yazmış olduğunu biliyorsun?
- Kırk sene önce..
- Orada "Adem Rabbine baş kaldırdı ve yolunu şaşırdı."(Ta-Hs, 121.; ayetini gördün mü?
-Evet...
- Allah'ın beni yaratmasından kırk sene önce kaderime yazdığı bir işi yaptığımdan dolayı mı beni kınıyorsun?" Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: "Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti."
Ahmed b. Hanbel dedi İd: Abdürrezzak, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu söyledi: «Adem ile Musa tartıştılar; Musa, Adem'e dedi ki: "Ey Adem! Zürriyetini ateşe koyan sensin." Adem şu karşılığı verdi: "Ey Musa! Allah sana elçiliğinizi vererek ve seninle konuşarak seni seçkin kimselerden kıldı. Sana Tevrat'ı indirdi. (Tevrat'ta) Benim yeryüzüne indirileceğimi görmedin mi?"
Musa, "Evet gördüm." dedi.
Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti."»[33]
Haris b. Miskin el-Misrî, Ömer b. Hattab (r.a.)'dan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendimizin şöyle buyurduğunu söyledi: Musa (a.s.) dedi İd: "Ya Rab! Hem kendisini, hem bizi Cennet'ten çıkaran Adem'i bize göster." Allah, Adem (a.s.)'i Ona gösterdi. Musa sordu:
- Sen Adem misin?
- Evet,.
- Allah'ın kendi ruhundan içine üflediği, meleklerini ona secde ettirdiği ve bütün isimleri öğrettiği kişi sen misin?
- Evet: Bizi ve kendini Cennet'ten çıkarmaya seni iten sebep nedir? -Sen kimsin?
- Ben Musa'yım.
- İsrailoğullarının peygamberi Musa sen misin? Perde arkasından Allah'ın kendisiyle konuştuğu kimse sen misin? Yaratıklarından hiç birini araya elçi koymaksızm direkt olarak kendisiyle konuştuğu kimse sen misin?
-Evet...
- Allah'ın daha önce takdir buyurduğu bir işi yaptığından dolayı mı beni kınıyorsun?!. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti. Adem, Musa'yı mağlub etti."»[34]
Ebu Yala dedi ki: Muhammed b. Müsenna, Ömer (r.a.)'den rivayet ettiği merfu bir hadiste Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi:
«Adem ile Musa karşılaştılar. Musa, Adem'e dedi ki:
- Sen beşeriyetin babasısm. Allah seni Cennet'ine yerleştirdi. Meleklerini sana secde ettirdi. (Buna rağmen sen, yapacağını yaptın.)
- Ey Musa! Bunun benim kaderimde yazılı olduğunu görmedin mir Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki:
«Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti. Adem, Musa'yı mağlub etti.»
Bu hadisle ilgili olarak muhtelif görüşler beyan edilmiştir. Daha evvel takdir edilen bir kader manasım içerdiği için, bazı kaderciler bu hadisi reddettiler. Bazı Cebriyecilerse bu hadisi bir delil olarak kabul ettiler. Bu hadis, onlar için açık ve kuvvetli bir delildir. Çünkü bu hadiste, "Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti." denilmektedir. Adem, tartışma esnasında Musa'ya Tevrat'ı bir delil olarak takdim etmişti. Bununla ilgili cevap ileride gelecektir.
Yine denilmiştir ki: Adem, tartışmada Musa'yı mağlub etti; çünkü Musa, Adem'i, tevbe ettiği bir suçundan dolayı kınamıştı. Oysa günahından ötürü tevbe eden kimse günah işlememiş biri gibidir.
Denildi İd: Adem, Musa'yı mağlub etti. Çünkü Adem ondan daha büyük ve daha önce yaratılmıştı. Adem'in, onun babası olması hasebiyle onu mağlub ettiğini söyleyenler de olmuştur. Denildi ki: Adem, Musa'yı mağlub etti.. Çünkü ikisinin şeriatleri birbirinden ayrı idi. Bazıları da kendi itikadlannca demişler ki: Adem, Musa'yı mağlub etti.. Çünkü her ikisi de âlem-i berzahtaydılar. O âlemdeyse mükellefiyet hükümleri kesilir.
Doğrusu şu İd: Bu hadis bir çok lafızla rivayet edilmiştir. Bazısı mana ile rivayet edilmiştir ki, onların üzerinde düşünmek gerekir. Buharı ve Müslim'in sahihleriyle diğer hadis kitaplarında yer alan bu rivayetlerin çoğunluğu şu nokta üzerinde yoğunlaşmaktadır: Musa (a.s.), hem kendi şahsını, hem de zürriyetini Cennet'ten çıkardığı için Adem'i kınamış; Adem ise şu cevabı vermişti: "Ben sizi çıkarmadım. Sizi çıkaran, ağaçtan yediğim için beni Cennet'ten vıkaranm kendisidir. Bu sonuçla beni karşılaştıran ve yaratılışımdan önce bunu kaderime yazan da, onur ve üstünlük sahibi olan Allah'tır. Beni, içinde hiç bir

etkinliğim olmayan bir işten Ötürü kınıyorsun. Yalnız bir ağaçtan yemem yasaklanmıştı.
Ben de o ağaçtan yedim. Cennet'ten çıkarılışımın, o ağaçtan yeme sebebine bağlanması, benim yaptığım bir iş değildir. Ben, ne kendimi ne de sizi Cennet'ten çıkarmış değilim. Bu, ancak Allah'ın takdiri ve işi ile olmuştur. Bunun böyle olmasında O'nun bir hikmeti vardır."

Böyle demekle Adem, Musa'yı mağlub etti.[35]

Bu hadisi inkar eden muannittir. Çünkü Ebu Hüreyre (r.a.)'den mü-tevatir olarak rivayet edilmiştir. Onun adalet, hıfz ve sağlamlığım söylemeye gerek yoktur. Sonra bu, daha önce de anlattığımız gibi diğer sahabelerden de rivayet olunmuştur.

Bunu az önce zikredilen tevillerle tevil edenlere gelince, bunların yaptıkları tevil, lafızdan ve manadan uzaktır. Bunların arasında meslek ve yöntem bakımından, Cebriye'den daha kuvvetli olanlar yoktur. Onların söyledikleri de birkaç noktadan eleştirilebilir:

1- Musa (a.s.), kişiyi, tevbe ettiği bir suçtan dolayı kınamaz.

2- Musa (a.s.), öldürmekle emrolunmadığı bir adamı öldürmüş, bunun için affedilmesini Allah'tan dilemiş ve şöyle demişti: «"Rabbim! Doğrusu ben kendime yazık ettim; beni bağışla." dedi, Allah da onu bağışladı.» (ei-Kasas, 16.)

3-İşlenen suç dolayısıyla kınanan kimseler ezelde yazılan kaderlerini bahane olarak ileri sürme hakkına sahib olsalardı bu, yaptığı kötülükten ötürü ayıplanan kimselerin, bahane olarak kaderi ileri sürmeleri kapısını açacaktı. Suçlu ve günahkarlar, "Ne yapalım, kaderimiz böyleymiş" diyeceklerdi. Dolayısıyla da kısas ve hudud kapısı kapanacaktı. Şayet kader, herkesin işlediği büyük- küçük günahlar için bir bahane olsa; herkes bu bahaneyi ileri sürerek kurtulma yolunu arar ki, bu da korkunç sonuçlar doğurur. Bu nedenledir ki âlimlerden bazıları şöyle demişlerdir: Adem'in Musa'ya cevap verirken savunma delili olarak kaderi ileri sürmesi; işlediği masiyete karşı değil de, maruz kaldığı musibete karşı olmuştur. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.[36]

Adem (A.S.)İn Yaratılışıyla İlgili Hadisler

İmam Ahmed b. Hanbel dedi İd: Yahya Ve Muhammed b. Cafer, Ebu Musa'dan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylediler: «Allah, Adem'i yeryüzünün tümünden aldığı bir avuç topraktan yarattı. Adem oğullan, yeryüzü(ndeki nitelikler) miktarmca dünyaya geldiler. Onlardan ldmi beyaz tenli, kimi kızıl tenli, kimi siyah tenli, kimi bu iki renk alaşımmdaki bir tenli olarak dünyaya geldi. Kimi yumuşak, kimi sert huylu; ldmi murdar, kimi temiz karekteıii olarak dünyaya geldi.»[37]

Süddî, Ebu Malik ile Ebu Salih'in, İbn Mesud ile bir grup sahabeden rivayette şöyle dediklerini anlatır:

Onur ve üstünlük sahibi olan Allah, kendisine bir miktar çamur getirmesi için Cebrail'i yeryüzüne gönderdi. Yeryüzü dedi ki: "Beni eksiltmenden veya beni çirkinleştirmenden ötürü senden Allah'a sığınırım." Yeryüzünün böyle demesi üzerine Cebrail, oradan bir şey almadan geri döndü ve şöyle dedi: "Ya Rab! Yeryüzü sana sığındı. Sen de sığınmasını kabul buyur." Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Mikail'i yeryüzüne gönderdi. Yeryüzü ondan da Allah'a sığındı; sığınmasını Allah kabul buyurdu. Bunun üzerine yüce Allah, yeryüzüne ölüm meleğini gönderdi. Yeryüzü ondan da Allah'a sığındı. Ama ölüm meleği (Azrail) şöyle dedi: "Rabbimin buyruğunu yerine getirmeden geri dönmekten ben de Allah'a sığınırım." Böyle dedikten sonra yeryüzünün tümünden bîr miktar toprak aldı, bu toprağı birbirine karıştırdı. Evet, bu toprağı yeryüzünün sadece belli bir mıntıkasmdan'almamış, her tarafından; beyaz, kırmızı ve siyah topraktan almıştı. Bu nedenle ademoğulları değişik renkli olarak dünyaya geldiler. Azrail, yeryüzünden aldığı toprağı yukarıya çıkardı. Islayıp yapışkan bir çamur haline getirdi. Sonra Cenâb-ı Allah, meleklere şöyle dedi:

«Ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu yapıp ruhumdan ona üflediğim zaman ona secdeye kapanın.» (Sâd,7i-72.)

Allah onu kendi eliyle yarattı ki, İblis ona karşı büyüklük taslamasın. Allah onu bir beşer olarak halk ettiğinde o çamurdan bir cesed halinde idi. Cuma gününün ölçüsüyle onu kırk yıl bekletti. Melekler ona rastlayınca korkup ürktüler. En çok ürken de îblis idi. Onun yanına vardıkça ona vuruyor, cesed de küpün tınlanışı gibi sesler çıkarıyordu. Allah Teâlânm "Pişmiş çamur gibi kuru balçıktan" (er-Rahmân, 14.) buyurduğudur. İblis, "Bu niçin yaratıldı?"der; cesedin ağzından girer, altından çıkardı. Meleklere: "Bundan korkmayın. Rabbinizin içi dolu, bununsa içi boştur. Eğer ben buna sataşırsam bunu yok ederim." diyordu.

Ademin cesedi, Allah'ın, içine ruh üfleyeceği aşamaya geldiğinde, meleklere hitaben Allah şu buyruğu verdi: "Onun içine kendi ruhumdan üflediğimde ona secde edin." Allah, ruhu ona üfledi; ruh, başına girdiğinde Adem aksırdı. Melekler ona: "Elhamdülillah söyle." dediler. O da söyleneni yaptı. Allah da ona: "Rabbin sana rahmet etsin." dedi.

Ruh, Adem'in gözlerine girdiğinde o, Cennetin meyvelerine baktı. Ruh, karnına girdiğinde, yemek yemek istedi. Ruh henüz ayaklarına ulaşmadan, Cennet meyvelerine ulaşmak için aceleyle sıçradı. Bu, Allah'ın şöyle dediği esnada oluyordu: «İnsan aceleci olarak yaratılmıştır.»Cel-Enbiyâ, 37.)

«Bunun üzerine, İblis'in dışında bütün melekler hemen secde ettiler. O, secde edenlerle beraber olmaktan çekindi.» (ei-fficr, 31-32.)

Her ne kadar büyük bir çoğunluğu israiliyattan alınmışsa da, yukarıdaki ifadelerin bir kısmını doğrulayıcı hadis-i şerifler

vardır: İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: Abdüsşamed, Enes (r.a.)'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: «Cenâb-ı Allah, Adem'in bedenini çamurdan yarattığında, kendi dilediği bir müddet kadar onu ruhsuz olarak bıraktı. İblis o ruhsuz cesedin etrafında dolaşmaya başladı. İçinin boş olduğunu görünce, onun hiç bir şeye sahib ve muktedir olamayan bir mahluk olduğunu anladı.»[38]

İbn Hibban, Sahihinde der ki: Hasan b. Süfyan, Enes b. Malik'den rivayetle, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi «Adem'in içine ruh üflenip de ruh, başına vardığında Adem aksırdı ve "Alemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun". dedi. Kutlu ve yüce Allah da ona: "Allah sana rahmet etsin." diyerek karşılık verdi.»

Hafiz Ebu Bekr el-Bezzar dedi ki: Yahya b. Muhammed es-Sekn, Ebu Hüreyre'nin merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste şöyle dediğini nakletti: "Allah, Adem'i yarattığında Adem aksırdı ve "Elhamdülillah.» dedi. Rabbi de ona: "Rabbin sana rahmet etsin ey Adem" diyerek karşılık verdi.

Ömer b. Abdülaziz dedi ki: "Melekler secde etmekle emrolundukla-rında, ilk secde eden İsrafil olmuştu. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, mükafat olarak İsrafil'in alnına Kur'ân'm yazılmasını emretmişti." Bu, nu İbn Asakir rivayet etmiştir.

Hafiz Ebu Yala dedi ki: Ukbe b. Mükerrem, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «Allah Teâlâ, Adem'i topraktan yarattı. Sonra onu çamura dönüştürüp öylece bıraktı. Sonra işlenebilen kara bir toprak haline getirdi. Bu haldeyken onu yaratıp şekillendirdi ve bu vaziyette bıraktı. Nihayet pişirilmiş toprak gibi balçık haline geldi. İblis, Adem'in bu durumdaki cesedinin yanına gelir ve: "Bu, önemli bir iş için yaratılmıştır." derdi. Daha sonra Allah, o cesede kendi ruhundan üfledi. Ruhun ilk aktığı yer, onun gözü ve genizi oldu. Bunun üzerine Adem aksırdı. Allah ona rahmet verdi ve: "Rabbin sana rahmet etsin." dedi. Sonra şu emri verdi: "Ey Adem! Şu topluluğun yanma git. Onlarla konuş.. Bak, ne diyecekler" Adem, o topluluğun yanma gidip selam verdi. Onlar da, "ve aleykesselam ve rahme-tüllahi berekâtühü" diye karşılık verdiler. Allah dedi ki:

- Ey Adem! Bu, senin ve zürriyetinin selamıdır.
- Ya Rabbi, benim zürriyetim nedir?
- Ey Adem! İki elimden birini seç.
- Rabbimin sağ elini seçerim. Ama Rabbimin her iki eli de sağdır,

Rabbi avucunun içini açtı. Adem bir de gördü ki zürriyeti, Rahman (olan Allah)'m avucu içindedir. Bu zürriyetinden bazı adamların ağızları nurdandı. O adamlardan birinin nurunu Adem pek beğendi ve sordu-

- Ya Rab, bu kimdir?
- Oğlun Davud'dur.
- Ya Rab, ona ne kadaıiık ömür takdir ettin?
- Altmış yıl...
- Ya Rab! Benim ömrümden al, onunkine elde ki, onun ömrü yüzyıl . olsun.

Evet.. Allah onun dediğini yaptı ve böyle yaptığım şahitlere gösterdi.

Adem'in yaşı ilerleyince Allah, ölüm meleğini ona gönderdi. Adem dedi ki: "Benim ömrümden daha kırk yıl kalmadı mı?" Ölüm meleği "Onu oğlun Davud'a vermedin mi?" diye sorunca "Adem inkar etti; zürriyeti de inkar etti. Adem unuttu; zürriyeti de unuttu.»[39]

Tirmizî dediki: Abd b. Hamîd, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «Cenâb-ı Allah, Adem'i yaratırken sırtını sıvazladı. Sırtından, Cenâb-ı Allah'ın kıyamet gününe kadar Adem'in zürriyetinden yaratacağı bütün insanlar düştü. Allah, o insanlardan herbiriiiin iki gözünün arasına nurdan bir parlaklık koydu. Sonra onları Adem'e gösterdi. Adem sordu:

- Ey Rabbim! Bunlar kimlerdir?
- Bunlar senin zürriyetindirler.

Bunlar arasında bir adamın iki gözü arasındaki nurdan parlaklık Adem'in çok hoşuna gitti, yine sordu:

- Ey Rabbim! Bu adam kimdir?
- Bu, senin zürriyetinden olup son ümmetler arasında gelecek olan Davud adlı biridir.
- Ey Rabbim! Buna ne kadarhk ömür takdir ettin?
- Ey Rabbim! Benim ömrümden kırk yıl alıp onunkine ekle. A.dem'in ömrü sona erdiğinde kendisine ölüm meleği geldi. Adem: "Daha kırk yıllık ömrüm yok mu?" diye itiraz edince ölüm meleği: "O kırk yılı oğlun Davud'a vermedin mi?" diye sordu. Adem bunu inkar edince zürriyeti de inkar eder oldu. O unuttu, zürriyeti de unutur oldu. O günah işledi, zürriyeti de günah işler oldu.»[40]

îbn Ebi Hatîm'in, Ebu Hüreyre (r.a.)'den merfu olarak rivayet ettiği bir hadis-i şerifte şu ifadeler yer almaktadır: "Sonra Allah Adem'in sırtından düşen canlıları Adem'e gösterdi. Ve: "Ey Adem! Bunlar senin zürriyetindir." dedi. Adem bir de ne görsün! Bunların arasında cüzzamh alacalı, kör ve çeşitli hastalıklara müptela olanlar var. "Ya Rab! Benim zürriye time niçin bunu yaptın?" diye sorunca Allah: "Nimetime şükredesin diye...." karşılığım verdi.

Heysem b. Harice, îbn Ebi Derda'dan rivayet ederek Peygamber (s a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: « Cenâb-ı Allah

Adem'i yaratırken sağ omuzuna vurdu, inci gibi bembeyaz zürriyetini çıkardı. Bu defa sol omuzuna vurdu. Ateş yanığı gibi simsiyah zürriyetini çıkardı. Sağın-dakine: "Cennet'e... Ben karışmam." dedi. Solundakineyse: "Ateşe... Ben karışmam." dedi.[41]

îbn Ebi Dünya dedi İd: "Halef b. Hişam, Hasen'in şöyle dediğini rivayet etti: "Cenâb-ı Allah, Adem'i yaratırken cennetlik kimseleri onun göğsünün sağ tarafından çıkardı, cehennemlik kimseleri de göğsünün sol tarafından çıkardı. O'nun bedeninden çıkarılan bu zürriyeti, yeyü-züne atıldılar. İçlerinde a'ma, alacalı ve çeşitli hastalıklara müptela kimseler vardı. Adem dedi ki: "Ya Rab! Çocuklarımı hep eşit kılsaydın olmaz mıydı?" Cenâb-ı Allah şu karşılığı verdi: "Ey Adem! İstedim İd bana şükredilsin.»

Bunu Ebi Hatîm ve "Sahih" adlı eserinde îbn Hibban rivayet etmiş, demiş İd: Muhammed b. İshak b. Iiuzeyme, Ebu Hüreyr (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «Cenâb-ı Allah, Adem'i yaratırken içine ruh üflediğinde Adem aksırdı. "Elhamdülillah" dedi. Allah'ın izniyle ona hamdetti. Rabbi ona şu buyruğu ver-' di: "Rabbiıı sana rahmet etsin ey Adem! Bir kısmı oturmakta olan şu.melekler topluluğuna git, onlara selam ver." Adem, yanlarına gidip; "Es-seîamü aleyküm.» dedi. Onlar da; "Ve aleykümüsselam ve rahmetul-lah." diyerek karşılık verdiler. Adem geri döndüğünde Rabbi ona şöyle dedi: "Bu, hem senin selamın, hem de evlatlarının kendi aralarındaki selamıdır." Elleri yumuk olarak Rabbi ona dedi ki:

- Ellerimden hangisini dilersen onu seç.
- Rabbimin sağ elini seçtim. Rabbimin her iki eli de sağ ve mübarektir.

Sonra Rabbi her iki elini açtı. Bir de baktı ki avuçlarının içinde Adem ve zürriyeti var. Sordu:

- Ey Rabbim, kimdir bunlar? ~ Bunlar, senin zürriyetindir.

Adem bir de baktı İd, Allah'ın avuçlarında bulunan insanlardan her birinin yaşayacağı ömrü, iki gözünün arasında yazılmış. Bir de ne görsün: O insanların en parlak yüzlüsüne sadece kırk yıllık bir ömür yazılmış. Dedi ki:

- Ey Rabbim, kimdir bu?
- Bu, oğlun Davud'dur. Allah, onun için kırk yıllık ömür yazdı.
- Ey Rabbim! Bunun ömrünü arttır.
- İşte ona kırk yıllık ömür yazdım.
- Ben, Ömrümün altmış yılını ona verdim.
- Dediğin gibi olsun. Sen Cennet'te kal.

Adem Cennet'te, Allah'ın dilediği müddetçe kaldı. Sonra oradan indi. Yeryüzüne indikten sonra yaşadığı ömrünü kendince sayıp hesaplıyordu. (Günün birinde) yanına Ölüm meleği geldi. Adem: "Çabuk geldin. Oysa benim için bin yıllık bir ömür yazılmıştı." dedi. Ölüm meleği: «Öyledir, ama bu ömründen altmış yılı oğlun Davud'a vermiştin." diye karşılık verince, Adem inkar etti. Dolayısıyla zürriyeti de inkar eder oldu. O unuttu, zürriyeti de unutur oldu. İşte o günde (anlaşma ve akidlerin) yazılarak şahitler huzurunda yapılması emredildi.»[42]

Buharı dedi ki: Abdullah b. Muhammed, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: «Allah, Adem'i altmış zira boyunda yarattı. Sonra ona şöyle dedi: "Şu melekler topluluğunun yanına git, onlara selam ver. Sana verecekleri cevabı dinle. Çünkü bu selam, senin ve zürriyetinin selamıdır." Adem, topluluğun yanına gidip; "Esselamü aleyküm" dedi. Onlar :"Esselamü aleyke ve rahmetul-lahi" diyerek karşılık verdiler. "Ve rahmetüliahi" kelimesini eklediler. Cennet'e girecek olan her şahıs, Adem (a.s.)'in boyuna sahip olacaktır. Zira insanların boyları bu güne kadar azalmıştır.»[43]

Ravh, Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «Adem'in boyu altmış, genişliği de yedi zira' idi.»[44]

Affan, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti: Müdayene ayeti (Bakara: 282) nazil olduğunda Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «İlk inkar eden kişi Adem'dir. İlk inkar eden kişi Adem'dir. İlk inkar eden kişi Adem'dir. Allah, Adem'i yaratırken sırtını sıvazladı. Onun bedeninden, kıyamete kadar doğacak olan zürriyetini çıkardı. Zürriyetini ona göstermeye başladı. Adem, zürriyeti arasında pırıl pırıl parlamakta olan bir adam gördü ve sordu:

- Ey Rabbim! Kimdir bu?
- Bu, oğlun Davud'dur.
- Ey Rabbim! Bunun ömrü ne kadardır?
- Altmış yıldır.
- Ey Rabbim! Bunun ömrünü artır.
- Hayır, olmaz. Yalnız senin ömründen alırsam olur.

Adem'in ömrü bin yıldı. Bin yıldan kırk yılı alarak Davud'un ömrüne ekledi. Allah, bunu Adem'in hesabına yazdı ve meleklerini de buna şahit tuttu.

Adem son nefese geldiğinde, ruhunu teslim almak için melekler yanma vardılar. Adem: "Benim daha kırk yıllık ömrüm var." deyince melekler: "Sen o kırk yılı oğlun Davud'a bağışlamıştın." diye cevap verdiler. Adem: "Hayır, ben öyle birşey yapmadım." cevabını verince Allah, ömrünün kırk yılını Davud'a bağışladığına ilişkin yazılı belgeyi ibraz etti, melekler de bu

hususta tanıklık ettiler.»[45]
Esved b. Amir, îbn Abbas'tan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «İlk inkar eden kişi, Adem'dir. (Rasûlullah, bu cümleyi üç kez yineledi). Onur ve üstünlük sahibi olan Allah, Adem'i yaratırken sırtını sıvazladı, (bedeninden) zürriyetini çıkardı. Zürriyetini ona gösterdi. Zürriyetinin içinde pırıl pırıl parlamakta olan bir adam gördü. "Ey Rabbim! Bunu Ömrünü artır." dedi. Allah: «Olmaz. Ancak sen kendi ömründen vererek onuiikini artırabilirsin." dedi ve Adem'in ömründen kırk sene alarak o şahsın (Davud'un) kine ekledi. Bunu da Adem'in hesabına yazdı ve meleklerini buna şahit tuttu. Melek, ruhunu teslim almak istediğinde Adem, "Daha kırk yıllık ömrüm var." diyerek itirazda bulundu. Kendisine: "Sen bu kadarlık ömrünü oğlun Davud'a vermiştin." denilince inkar etti. Bunun üzerine Allah, yazılı belgeyi ibraz etti ve delil ikame etti. Davud'un ömrünü yüz yıla, Adem'inkini de bin yıla tamamladı.»[46]
Taberanî, Hasen'in şöyle dediğini rivayet etti: Müdayene ayeti (ei-Ba-kara, 282) nazil olduğunda Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: «İlk inkar eden kişi, Adem'dir." (Rasûlullah, bu cümleyi üç kez yineledi).
Malik b. Enes, Müslim b. Yesar el-Cühenî'den rivayet ederek dedi ki:
«Rabbin, insanoğlunun sulbünden soyunu alıp devam ettirmiş, onlara: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" demiş ve buna kendilerini şahid .tutmuştu. Onlar da: "Evet şahidiz" demişlerdi.»(el-A'râf,i72.)
Evet.. Bu ayet-i kerimeyle ilgili görüşü Hz. Ömer'e sorulduğunda şöyle demişti: Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'e bu ayet-kerime sorulduğunda onun şöyle buyurduğunu işitmiştim:
«Allah (c.c), Adem'i yarattı. Sonra sağ eliyle onun sırtını sıvazladı. Bedeninden zürriyetini çıkardı. Ve şöyle buyurdu:"Bunları, Cennet için yarattım. Bunlar, cennetlik kimselerin yapmaları gereken işleri yapacaklardır." Sonra yine Adem'in sırtını sıvazladı. Bedeninden yine bir kısım zürriyetini çıkardı ve şöyle buyurdu: "Bunları Cehennem için yarattım. Bunlar, cehennemlik kimselerin yapmaları gereken işleri yapacaklardır." Adamın biri dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Yapılacak iş nerededir?" Rasûlullah (s.a.v.) şu cevabı verdi: "Allah bir kulu Cennet için yarattı mı, ona cennetlik kimselerin yapacağı işi yaptırır. Nihayet o kul, cennetliklerin işini yapar vaziyette vefat eder, dolayısıyla Cemıet'e girer. Allah bir kulu Cehennem için yarattı mı, ona cehennemlik kimselerin yapacağı işi yaptırır. Nihayet o kul, cehennemliklerin işini yapar vaziyette ölür. Dolayısıyla Cehennem'e girer."»[47]
Bu hadislerin tümü, yüce Allah'ın, Adem'in zürriyetini darı taneleri gibi Adem'in belinden çıkardığına, sağ ve sol ehli olmak üzere onları iki kısma ayırdığına delâlet etmektedirler. Sağ ehline: "Bunlar cennetliktirler, hiç aldırış etmem"; sol ehlineyse: "Bunlar cehennemliktirler, beni ilgilendirmez." demiştir.
Allah'ın, Adem'in zürri3'etini konuşturup kendi Rablığı konusunda şahit tutması konusuna gelince, bu, sabit hadislerde görülmemiştir. A'râf süresindeki 172. ayeti buna delil olarak ileri sürmeye gelince, önce de açıkladığımız gibi bunun üzerinde tartışılabilir.
Şimdi de gelelini Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği hadise. Hüseyin b. Muhammed, Cerir (yani İbn Hazım) den, o da Kelsum b Cebr'den, o da Said b. Cübeyr'den, o da İbn Abbas'tan rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendimizin şöyle buyurduğunu söylediler: «Allah, arefe gününde Adem'in belinde (ki zürriyetinden) söz aldı. Onları Adem'in belinden çıkarıp dan taneleri gibi önüne saçtı; Sonra onlarla konuşarak şöyle dedi:
«"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" Onlar da: "Evet şahidiniz" demişlerdi. Bu, kıyamet günü, "Bizim bundan haberimiz yoktu" dersiniz veya "Daha önce babalarımız Allah'a ortak koşmuşlardı, biz de onlardan sonra gelen bir soyuz, bizi, boşa çalışanların yaptıklarından ötürü yok eder misin?" dersiniz diyedir.» (Avsf, 172473.}
Bu, Müslim'in şartı üzerine kuvvetli ve güzel bir senedle rivayet edilen bir hadistir. Bunu Neseî ve İbn Cerir ile "Müstedrek" adlı eserinde Hakim, Hüseyin b. Muhammed el- Mervezin'in hadisinden riva}Tet etmişlerdir. Halâm, bunun sahih senedli olduğunu söylemiştir. Ancak Buharı ile Müslim, bu hadisi tahric etmemişlerdir. Şu kadar var İd, hadisin rivayet senedinde adı geçen Velsum b. Cebr üzerinde ihtilaf edilmiştir. Bu hadis, ondan merfu ve mevkul olarak rivayet edilmiştir."[48]
Bezm-i Elest'te Adem zürriyetiııden Allah'ın birliği konusundan söz alındığı görüşünde olanlar -İd bunlar, cumhur-u ulemadır- İmam Ahmed b. Hanbel'in şu kavlini dayanak olarak ileri sürmüşlerdir: Haccac, Enes b. Malik'ten rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:«Cehennemliklerden bir adama kıyamet gününde sorulur: "Yeryüzündeki her şey senin olsaydı (kendini kurtarman için) fidye olarak verir miydin?" cevab olarak "Evet" diyecek. Allah (c.c.) ise, şu kar-
şılığı verecektir: "Bundan daha kolay olanı senden istemiştim. Adem'in belinde (henüz tohum iken) bana hiç birşeyi ortak koşmayacağına dair senden söz almıştım. Sen bu sözüne uymadın illa da bana ortak koştun!.»[49]
«Rabbin, insanoğlunun sulbünden soyunu devam ettirmiş.» (ei-A'râf,172.)
Ebu Cafer er-Razî, Ubeyy b. Kaab'm yukarıdaki ayet-i kerimeyle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmiştir: «O günde Cenâb ı Allah, Adem'in zürriyetinden kıyamete dek doğacak olanları huzurunda topladı. Onları yaratıp şekillendirdi, sonra da konuşturdu. Onlar da konuştular. Onlardan söz aldı ve verdikleri bu söze, yine onları şahid tuttu. "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" Onlar da: "Evet, şahidiz." dediler." Bunun üzerine Cenâb-ı Allah şöyle buyurdu: Kıyamet gününde: "Biz bunu bilmiyorduk/' demiyesiniz diye, şimdi vermiş olduğunuz bu sözünüze yedi kat gök ve yedi kat yer ile babanız Adem'i şahit

tutuyorum. Bilesiniz ki benden başka tanrı, benden başka Rab yoktur. Hiç birşeyi bana ortak koşmayın. Bana verdiğiniz bu sözü hatırlatarak uyarıcılık yapacak olan peygamberlerimi size göndereceğim, kitabımı size indireceğim." Onlar da dediler ki: "Senin, bizim Rabbimiz ve tanrımız olduğuna tanıklık ederiz. Bizim için senden başka Rab, senden başka tanrı yoktur."»
Böyle diyerek o gün, Allah'a itaat edeceklerini ikrar ettiler. Bundan sonra babaları Adem, yerinden biraz yükseğe kaldırıldı, onlara baktı; aralarında zengin ile yoksul, güzel ile çirkin bulunduğunu gördü. "Ey Rabbim! Kullarını eşit kılsaydm keşke." deyince yüce Allah: "Diledim ki bana şükredilsin." cevabım verdi. Adem (a.s.), zürriyeti arasında, üzerinde nur bulunan kandiller misali peygamberler gördü. Bunlar, risalet ve nübüvvet gibi başka bir ahid ve misak vererek özellenmişlerdi. Bununla ilgili olarak yüce Allah şöyle buyurmuştur.
«Peygamberlerden söz almıştık. Ey Muhammed! Senden, Nuh'dan, İbrahim'den, Musa'dan, Meryem oğlu İsa'dan sağlam bir sö almışızdır.» (ei-Ahzâb, 7.)
«Ey Muhammed! Hakka yönelerek kendini Allah'ın insanlara yaratılışta verdiği dine ver. Zira Allah'ın yaratışında değişme yoktur.» («er-Rum,30.)
«İşte ilk uyaranlar gibi bu Muhammed de bir uyarandır.» (en-Necm,56.) «Onların çoğunda ahde bağlılık görmedik, çoğunu fasık kimseler olarak bulduk.» (el-A'râf, 102.)
Önce de anlatıldığı gibi melekler, Adem'e secde etmekle emrolun-duklarmda, hepsi bu ilahî emre uymuşlardı. Yalnız İblis, onu çekemediğinden ve ona olan düşmanlığından ötürü secdeden kaçındı. Bu nedenle de Allah, onu kendi ilahî makamından ve rahmetinden kovdu. Lanetli ve rahmeti, ilahiyeden yoksun olarak onu yeryüzüne indirdi.
İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: Vekî', Ebu Hüreyre (r.a.)'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi:
«Ademoğlu secde ayetini okuyup ta secde ettiğinde Şeytan ağlayarak oradan uzaklaşır ve şöyle der: "Vay benim halime! Ademoğlu secde etmekle emrolundu da secde etti. Dolayısıyla Cennet'i kazandı. Ben de secde etmekle emrolundum, ama isyan ettim. Benim için de ateş vardır."»[50]
Sonra Adem, yerleştirildiği Cennette eşi Havva ile birlikte ikamet etmeye başladı. Orada istedikleri yerden bol bol yiyorlardı Yasaklandıkları ağaçtan yeyince, üzerlerindeki giysileri çıkarıldı ve yeryüzüne indirildiler. Yeryüzünün neresine indirildikleri konusunda ileri sürülen farklı görüşleri açıklamıştık.
Adem'in Cennette ikamet ettiği süre konusunda da farklı sözler söylenmiştir. Dünya günlerinden bir günün bir kısmı kadar Cennette ikamet ettiği söylenmiştir. Müslim'in bununla ilgili olarak Ebu Hürey-re'den merfu biçimde rivayet ettiği hadisi daha önce nakletmiştik:
«Adem, Cuma gününün son saatinde yaratıldı.» Cuma günüyle ilgili olarak Ebu Hüreyre'nin rivayet etmiş olduğu hadis te daha önce nakledilmişti: «Adem, cuma gününde yaratıldı. Cuma gününde de Cennetten çıkarıldı.»
Adem'in yaratıldığı gün, Cennetten çıkarıldığı günün aynı ise - veya yer ile göklerin yaratıldıkları altı günün, bizim dünya günleri gibi olduğunu söylersek demek ki Adem, Cennette bir günün bir kısmı kadar kalmıştır. Eğer böyleyse, bu tartışılabilir. Şayet Cennetten çıkarıldığı gün, yaratıldığı günden başka birgünde olmuşsa, - veya yer ile göklerin yara-, tıldıkları altı günün miktarı, altı bin sene ise - demek ki Adem, Cennette uzun bir müddet kalmıştır. O Altı günün altı bin sene olduğunu İbn Ab-bas, Mücahid ve Dahhak'm söylediği, İbn Cerir'in de bu görüşü benimsediği nakledilir.
İbn Cerir dedi ki: Adem'in, cuma gününün son saatinde yaratılmış olduğu,bilinen bir husustur. O günün bir saati ise, seksen üç sene dört aydır. İçine ruh üflenmeden, çamurdan bir heykel olarak kırk yıl öylece kalakaldı. Yeryüzüne indirilmeden Cennette kırk üç sene dört ay kaldı. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.[51]
Abdürrezzak, Sevvar'dan Ata b. Ebi Rebah'm haberini rivayet ederek dedi ki: Adem, Cennetten indirildiğinde iki ayağı yerde başı da gökteydi. Allah, boyunu altmış ziraa indirdi. İbn Abbas'tan da böyle bir haber rivayet edilmiştir. Ancak bu, tartışılabilir. Çünkü şahinliğinde ittifak edilen ve Ebu Hüreyre'den rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Doğrusu Allah, Adem'i altmış zira boyunda yarattı. (Ondan bu yana) halkın boyu devamlı kısalmaktadır.» Bu hadis, Adem'in iki ayağı yerde, başı gökte olarak değil de altmış zira' boyunda yaratılmış olduğunu gerekli bulmaktadır. O'nun zürriyetinin yaratılışı (ve boyu) şimdiye kadar eksilmeye devam etmektedir.
îbn Cerir, İbn Abbas'dan rivayet etti ki: Cenâb-ı Allah şöyle buyurdu: "Ey Adem! Arşımın çevresinde benim bir haremim vardır. Git, benim için orada bir ev yap. Meleklerimin Arşımı tavaf edişleri gibi sen de o evi tavaf et." Allah, Adem'e bir melek gönderdi; melek, yapılacak evin (Beytin) yerini ona gösterdi. (Hac) menasiki (ni) ona öğretti. Bundan böyle atacağı her adımın, .kendisini Allah'a yaklaştıncı bir ibadet olacağını ona hatırlattı.
İbn Abbas'ın Hz. Adem'le ilgili bir rivayeti şöyledir: Adem'in yeryüzünde yediği ilk yemek neydi? Cebrail, ona yedi buğday tanesi getirdi. Adem sordu:
- Bu nedir?
- Cennetteyken yemen yasaklandığı halde yediğindir.
- Bunu ne yapayım?
-- Yere ek.
Adem, buğday tanelerini yere ekti. O tanelerden her birinin ağırlığı yüz binden fazlaydı. Ekin yerden bitti. Onları biçti

Harmanlayıp savurdu, öğütüp yoğurdu ve ekmek yaptı. Büyük bir güçlük, zahmet ve yorgunluktan sonra yedi. Yüce Allah buyurmuştu:
«Sakın (Şeytan) sizi Cennetten çıkarmasın. Yoksa bedbaht olursun.» (Tâ-Hâ, 117.)
Adem ile Havva'nın, yeryüzüne indirildikten sonra ilk giydikleri giysi neydi? Giysileri, koyun yününden mamuldü. Yünü kırptılar, Ördüler. Adem, kendisi için bir cübbe, Havva için de bir hırka ve bir de baş örtüsü dokudu.
Cennette çocuklarının olup olmadığı hususunda farklı görüşler beyan edilmiştir. Bazıları, sadece yeryüzündeyken çocukları olduğunu söylerken, diğer bazılarıysa Cennetteyken de çocukları olduğunu hatta Kabil ile kızkardeşinin, Adem ile Havva'nın Cennette doğan çocukları olduğunu söylemişlerdir.
Anlatıldığına göre Havva, her doğuruşta biri erkek, diğeri kız olmak üzere ikiz çocuk doğururmuş. Her erkek çocuğa, diğer erkek çocukla beraber doğan kız kardeşiyle evlenmesini emredermiş. Ayrı batınlarda doğan kızlarla erkek kardeşleri evlendirirmiş. Ama aym batında beraber doğan kızlarla erkek kardeşleri birbirleriyle evlendirmezmiş. [52]

Adem'in Oğulları; Kabil İle Habîl

Yüce Allah buyurdu ki
«Ey Muhammedi Onlara, Adem'in iki oğlunun kıssasını doğru olarak oku: İkisi birer kurban sunmuşlar, birininki kabul edilmiş, diğeri-ninki edilmemişti. Kabul edilmeyen: "And olsun seni öldüreceğim." deyince, kardeşi: "Allah ancak sakınanların takdimesini kabul eder." demişti. "Beni öldürmek üzere elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için elimi sana uzatmam. Çünkü ben, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım." "Ben, hem benim hem de senin günahınla dönüp cehennemliklerden olmanı isterim. Zulmedenlerin cezası budur." Bunun üzerine, kardeşini öldürmekte nefsine uydu ve onu öldürerek, zarara uğrayanlardan oldu. Allah, kardeşinin ölüsünü nasıl gömeceğini göstermek üzere, ona yeri eşeleyen bir karga gönderdi. "Bana yazıklar olsun! Kardeşimin ölüsünü örtmek için bu karga kadar olmaktan aciz kaldım." dedi de ettiğine yananlardan oldu.» (el-Maîde, 27-3.)

Mâide Sûresinin, tefsirinde[53] bu kıssadan yeteri kadar söz etmiştik. Allah'a hamdolsun. Burada selef imamları in bu konuda söylediklerinin bir özetini nakletmekle yetineceğiz.
Süddî, bir kısım sahabeden naklen dedi ki:
«Adem (a.s.), bir batında doğan oğlunu, diğer batında doğan kızıyla evlendirirdi. Oğullarından Habil, diğer oğlu Kabil'in bacısıyla evlenmek istedi. Kabil, Kabilden büyüktü. Kabil'in bacısı daha güzeldi. Kabil, o kızı kardeşi Habü'e vermektense kendine alıkoymak istedi. Adem (a.s.), Kabil'e, bacısını Kabil'e vermesini emrettiyse de Kabil, bu emri yerine getirmedi. Adem (a.s.), Kabil ile Kabil'in birer kurban takdim etmelerini emretti ve hacc için Mekke'ye gitti. Göklerin muhafazası görevini oğullarına vermek istedi, hiç biri kabullenmedi. Dağlarla yerler de bu görevi üstlenmekten kaçındılar. Yalnız Kabil, bu görevi kabullendi.
Adem, hacca giderken, Kabil ile Kabil, kurbanlarını takdim ettiler. Habil, davar sahibi olduğu için semiz bir koyunu kurban etti. Kabil ise, ekinin kötüsünden bir demeti kurban olarak takdim etti. Gökten bir ateş inerek Habil'in kurbanım yedi, Kabü'inkini yerinde bıraktı. Kabil buna öfkelenip, Habil'e: "Bacımı nikahhyam ayasın diye seni öldüreceğim." dedi. Habil de "Allah ancak sakınanların takdimesini kabul eder." dedi. Abdullah b. Amr dedi İd: "Allah'a and olsun ki öldürülen, diğerinden daha güçlüydü. Ama utandığından ötürü kardeşine el kaldırmadı.» [54]
Ebu Cafer el-Bakır, bu olaydan bahsederken şöyle demiştir:
«İki kardeş kurbanlarını takdim ederken, Habil'in kurbanı kabul edilip de Kabil'in ki reddedilirken Adem (a.s.), ikisinin yanında bulunuyordu. Kabil, Adem'e dedi ki: "Habil'in kurbanının kabul, edilmesi senden dolayıdır. Çünkü sen onun için dua ettin, benim için etmedin." Böyle dedikten sonra Kabil'e yanaşarak hesaplaşmak için başka bir yerde buluşmayı teklif etti ve randevulaştılar.
Bir gece Habil, davar otlatmak için çıktığı çölden gelmedi, gecikmişti. Adem (a.s.), kardeşine bakması için Kabil'i gönderdi. Kabil gidip Kabil'i gördü. Ona: "Senin kurbanın kabul edilir, benimki kabul edilmez öyle mi?" diye sorunca Kabil; "Allah ancak sakınanların takdimesini kabul eder." diye cevap verdi. Buna öfkelenen Kabil-, yanındaki bir demirle ona vurdu ve öldürdü. Denilir ki: Uyumakta olan Habil'in kafasına bir kaya parçası fırlatarak başını ezdi, Denilir ki: Boğazını şiddetlice sıkarak boğdu; canavar gibi dişiyle paralayıp öldürdü. Ne şekilde öldürdüğünü en iyi bilen Allah'tır. .
Kabil'in öldürmekle tehdid ettiği Habil demişti ki: «Beni öldürmek üzere elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için sana elimi uzatmam. Çünkü ben, âlemlerin rabbi o an Allah'tan korkarım.» (el-Mâkic, 28.)
Böyle demesi, Habil'in güzel huylu olduğuna ve Allah'tan korktuğuna delâlet eder. Kardeşinin yaptığı kötülüğe misliyle karşılık vermekten uzak durmuştur. Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de yer alan bir hadiste Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«İki Müslüman, kılıçlarıyla birlikte birbirlerinin karşısına çıkarlarsa, ölen de Öldüren de ateştedir.» Dediler İd: "Ey Allah'ın Rasûlü! Hele biri katildir.. Ya öldürülenin suçu nedir?" Buyurdu İd: "O da karşısındakini öldürmek için elinden geleni

yapıyordu.»[55]
«Ben, hem benim hem de senin günahınla dönüp cehennemliklerden olmanı isterim. Zulmedenlerin cezası budur.» (cl-Mâide, 29.)
Yani her ne kadar senden daha güçlü ve kuvvetliysem de seni öldürmekten vazgeçtim. Beni Öldürmekle günahıma gireceksin. Önceki günahlarında buna eklenecektir.
Mücahid, Süddî ve İbn Cerir bu görüştedirler. Yoksa bazı kimselerin sandıkları gibi sırf öldürülmekle maktulün günahları, katilin defterine yazılır diye bir şey yoktur. İbn Cerir, bunun aksi istikametinde icrna' mevcud olduğunu söylemektedir. Bazı bilgisizlerin güya Hz. Pej'gam-ber (s.a.v.)'den nakletmiş oldukları: «Katil, maktulün üzerinde hiç bir günah bırakmamış (hepsini kendi üzerine almış)tır.» şeklinde bir hadis, hadis kitaplaıında ne sahih, ne hasen, ne de zayıf bir senedle hiç mi hiç mevcut değildir.
Ne varld kıyamet gününde bazı şahıslarda şöyle bir duruma rastlanabilecektir: Maktul, katilden hak talebinde bulunacaktır. Katilin işlediği iyi ameller, maktulün bu talebini karşılayamıyacak, böyle olunca da maktulün günahları katilin boynuna yüklenecektir. Öldürme dışındaki haksızlıklarla ilgili böyle bir sahih hadis mevcuttur. Adam öldür-mekse, haksızlıkların en büyüğüdür. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır. Bütün bunları tefsirde[56] yazdık. Allah'a hamdolsun. Hz. Osman'ın şehadeti esnasında Sa'd b. Ebi Vâkkas şöyle demiş: «"Tanıklık ederim ki Rasûlul-lah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Öyle bir fitne kopacak ki, o zaman yerinde oturan, yürüyüp koşandan daha hayırlı olacaktır. "Ya (adam) evime girip beni öldürmek için elini bana uzatırsa? (yine mi yerimde oturacağım). "Adem'kuoğlu (Habil) gibi ol!"»[57]
Ibn Mirdeneyh te, Huzeyfe b. Yeman'dan merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste demişki: "Adem'in iki oğlunun hayırlısı gibi ol."
Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesud'dan rivayet etti ki: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Haksız yere öldürülen her kişinin katilinin günahı kadar, Adem'in ilk oğlunun üzerine de günah yazılır. Çünkü öldürme âdetini ilk çıkaran odur.»[58]
Şam'ın kuzeyinde bulunan Kasyan dağında Kan Mağarası diye bilinen bir mağara vardır. Bu mağara Kabil'in, kardeşi Habil' öldürdüğü yer olarak şöhret bulmuştur. Ancak bu rivayet, Ehl-i Kitaptan alınmıştır. Doğruluk derecesini Allah bilir.
Plafız b. Asakir, Ahmed b. Kesîr'in hayat hikayesini anlatırken - bu zatın salih kimselerden biri olduğunu söyler - mezkur şahsın şöyle bir rüya gördüğünü nakleder: Ahmed, rüyasında Peygamber (s.a.v.)'ı, Ebu Bekir, Ömer ve Habil'i görmüş. Kasyan dağı mağarasındaki kanın kendisine ait olduğuna yemin etmesini Habil'den taleb etmiş. Habil, oradaki kanın kendi kanı olduğuna yemin etmiş. Ayrıca o mağaranın, dualaın kabul edileceği bir yer olması için Allah'tan dilekte bulunduğunu, Allah'ında bu dileğini kabul ettiğini söylemiş. Bu söylediklerini Peygamber (s.a.v.) de doğrulamış...
Ahmed demiş ki: Peygamber (s.a.v.), Ebu Bekir ve Ömer, her perşembe günü bu mağarayı ziyaret ederler...
Bu doğru da olsa, Ahmed b. Kesîr'in nihayet bir rüyası dır. Buna şer'î bir hüküm terettüp etmez. Doğruyu Allah bilir.
«Allah, kardeşinin ölüsünü nasıl gömeceğini göstermek üzere, ona yeri eşeleyen bir karga gönderdi. "Bana yazıklar olsun! Kardeşimin ölüsünü Örtmek için bu karga kadar olmaktan aciz kaldım." dedi de ettiğine yananlardan oldu.» (el-Mâide, 31.)
Bazıları dediler ki: Kabil, Habil'i öldürdükten sonra bir yıl süreyle -diğer bazılarına göre yüz yıl süreyle - sırtında taşıdı. Allah, ona iki karga gonderinceye kadar bu hal devam etti.
Süddî, sahabelere dayandırdığı bir rivayette derki: Bu iki karga da kardeşti, vuruştular. Biri diğerini öldürdü. Öldürünce de yere yöneldi. Ölüsü için bir çukur kazdı, oraya gömüp gizledi. Karganın öyle yaptığını görünce de; "Bana yazıklar olsun! Kardeşimin ölüsünü örtmek için bu karga kadar olmaktan aciz kaldım." dedi. Karganın yaptığı gibi yapıp kardeşinin cesedini toprağa defnetti.[59]
Tarihçi ve siyerciler. derler ki: Adem (a.s.), oğlu Habil'in ölümüne çok üzüldü. İbn Cerir'in İbn Hamid'den naklettiğine göre Adem (a.s.), Habil için şu şiiri söyledi:
"Beldeler ve üzerlerindeki şeyler değişti,
Yeryüzü tozlanıp çirkinleşiverdi.
Rengi ve tadı olan herşey değişti,
Güzel yüzdeki aydınlık ve tebessüm kıtlaştı."
Adem'e cevab verildi:
"Ey Kabil'in babası, iki oğlun da öldü.
Sağ kalan, boğazlanan ölü gibi oldu.
Bir can, hayata geliverdi.
Ondan olan, korkulu oldu, çığlık kopardı."
Bu şiir, tartışma götürür. Çünkü Adem (a.s.) üzüntüsünü dile getiren bir şiir söylemiştir. Bazıları onu buna ülfet ettirmişlerdir. Bu hususta bazı kaviller vardır ki, doğrusunu Allah bilir.
Mücahid'in anlattığına göre, kardeşini öldürdüğü gün Kabil hemen cezalandırılmıştır. Şöyleki: Habil'in bacağı, Kabil'in baldırına takılıp yapışmış, yüzü de her nereye dönerse dönsün güneş istikametine çevrilmiş. Babasıyla kardeşim

çekemeyisinin, azgınlığının ve günahkarlığının cezasını hemen çekmiş. Bir hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
«Akrabalık bağını koparmak ve hukuka tecavüz etmek kadar, sahibine ahirette saklanan cezanın yamsıra dünyada cezasının çabuk verildiği hiç bir suç yoktur.»[60]
Ehl-i Kitabın elinde bulunan ve Tevrat olduğunu iddia ettikleri kitapta şu ifadelere rastladım:
«Onur ve üstünlük sahibi Allah, Kabil'in ömrünü uzattı. Onu, Aden'in doğusunda Nud mıntıkasına yerleştirdi. Ehl-i Kitap oraya Kanın adım vermiştir. Kabil'in Hanuh adında bir çocuğu doğdu. Ha-nuh'un da Ander adlı bir çocuğu oldu. Ander'in, Mahvaîl adlı bir çocuğu oldu. Mahvaîl'in Metuşîl adlı bir çocuğu oldu. Metuşıl'inse Lamek adlı bir çocuğu oldu. Lamek, Ada ve Sala adlı iki kadınla evlendi. Ada, Ebel adlı bir erkek çocuk doğurdu. Çadırda yaşayan ve mal edinen ilk insan, Ebel oldu. Ada, Nevbel adlı bir erkek çocuk daha doğurdu. İlk çalgı ve bando çalan da Nevbel olmuştur. Lamek'in Sala adlı karısı da Tobelkin adlı bir erkek çocuk doğurdu. Tunç ve demiri ilk işleyen de Tobelkin'dir. Sala, Numa adlı bir de kız çocuk doğurdu...»
Tevrat'ta ayrıca şu ifadelere de rastladım: «Adem, karısıyla yattı. Belli bir süre sonra bir oğlu oldu. Adını Şit koydu. "Bu, Kabil'in öldürdüğü Habil'in yerine .bana bağışlandı."dedi. Şifin de Enuş adlı bir oğlu oldu.»
Dediler ki: Oğlu Şit doğduğunda Adem, 130 yaşındaydı. Ondan sonra 800 sene daha yaşadı. Şit'in de, oğlu Enûş doğduğu gün yaşı 105 idi. Daha sonra 807 sene yaşadı. Şifin, Enûş'tan başka oğulları ve kızları da doğdu. Enûş, doksan yaşındayken Kaynan adlı bir çocuğu doğdu. Bundan sonra 815 sene daha yaşadı. Kaynan'dan başka oğulları ve kızları da doğdu. Kaynan, yetmiş yaşma vardığında, Mehlayil adlı bir oğlu oldu. Bundan sonra 840 yıl daha yaşadı. Daha başka oğulları ve kızları da oldu. Mehlayil, altmışbeş yaşma vardığında Yer d adlı bir oğlu oldu.. Bundan sonra 800 yıl daha yaşadı. Daha başka oğulları ve kızları da oldu. Yerd, 162 yaşma vardığında Hanuh adlı bir oğlu oldu. Bundan sonra 800 yıl daha yaşadı. Daha başka oğulları ve kızları da oldu. Hanuh altmışbeş yaşma vardığında Müteveşlih adında bir oğlu oldu. Bundan sonra 800 yıl daha yaşadı. Daha başka oğullan ve kızları da oldu. Müteveşlih 187 yaşındayken Lamek adlı bir oğlu doğdu. Bundan sonra 782 yıl daha yaşadı. Daha başka oğulları ve kızları da oldu. Lamek 182 yaşma vardığında oğlu Nuh dünyaya geldi. Bundan sonra 595 yıl daha yaşadı. Daha başka oğulları ve kızları da oldu. Nuh 500 yaşma vardığında Sam, Ham ve Yafes adlı oğullan doğdu...»
Ehl-i Kitabın Tevrat dedikleri, kitapta bu ifadeler sarahatle yer almaktadır.
Yukarıda anlatılan tarihlerin gerçek semavi kitapta yer aldığı biraz şüphelidir. Bunu eleştiren bir çok âlim böyle demektedir. Doğrusu şu ki bu ifadelerde tutarsızlık vardır. Bazıları bunlan ekleme ve yorum yokluyla anlatmışlardır İd, yeri geldiğinde bunlardaki birçok yanlışı söyleyeceğiz.
îmam Ebu Cafer, talihinde bazılarından nakiller yaparak şöyle der: Havva, yirmi batında Adem'e kırk çocuk doğurdu. İbn İshak'da böyle demiş ve bu çocukların adlarım birer birer saymıştır. Doğrusunu Allah bilir. Havva'nın 120 doğum yaptığını ve her doğum da bir erkekle bir kız doğurduğunu söyleyenler de olmuştur İd, bu çocukların ilki Kabil ile bacısı Kalima, sonuncusuysa Abdülmuğis ile bacısı Ümmül Muğis'tir.
Bundan sonra insanlar çoğaldılar, yeryüzüne saçılıp dalbudak saldılar. Nitekim yüce Allah buyurmuştur ki:
«Ey İnsanlar! Sizi birtek nefisten yaratan, ondan eşini var eden ve ikisinden pek çok erkek ve kadın meydana getiren Rabbinize hürmetsizlik etmekten sakının.» (en-Nisâ, 1.)
Tarihçilerin anlattıklarına göre Adem (a.s.), soyundan yani çocuk-lanndan ve torunlarından 400 nüfus görünceye kadar yaşamış, ondan sonra vefat etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. O buyurmuş ki:
«Sizi bir nefisten yaratan ve gönlünün huzura kavuşacağı eşini de ondan var eden Allah'tu-. Eşine yaklaşınca, eşi hafif bir yük yüklendi ve bu halde bir müddet taşıdı. Hamileliği ağırlaşmca, kan koca Rabbleri olan Allah'a: "Bize kusursuz bir çocuk verirsen, andolsun ki şükreden-lerden oluruz." diye yalvardılar. Allah onlara kusursuz bir çocuk verince, kendilerine verdiği şey hakkında Allah'a ortaklar koştular. Allah, onların ortak koştukları şeylerden yücedir.» (el-AVar, i89-J90.)
Bu ayetlerde önce Adem'in durumu anlatılarak uyanda bulunulmakta, sonra insan cinsine geçilmektedir. Yoksa amaç, sadece Adem ile Havva'nın durumlanm anlatmak değildir. Bilakis maksat, şahıslar kanalıyla insan cinsini anlatmaktır. Nitekim şu aşağıdaki ayet-i kerimde-lerde de aynı durum görülmektedir:
«Andolsun ki, insanı süzme çamurdan yarattık. Sonra onu nutfe halinde sağlam bir yere yerleştirdik.» (cî-Mü'minûn, 12-13.}
«Andolsun ki yalan göğü ışıklarla donattık. Onlarla şeytanların taşlanmasını sağladık.» (ei-Mülk, 5.)
Bilindiği gibi şeytanlara atılan şeyler, göklerde kandil durumunda olan yıldızlann bizzat kendileri değildirler. Ama yıldız cinsinden olan şeylerdir ki, ayette vurgulanmak istenen de budur.
Şimdi de gelelim Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği hadise. Abdüssamed, Semüre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi:
«Havva gebe kaldığında, İblis onun etrafında dolanıp durdu. O zaman Havva'nın doğan çocukları yaşamıyordu. İblis, on a:' Çocuğunun adını Abdülharis koy ki yaşasın." dedi. Havva, doğan çocuğuna Abdülharis adını koydu, böylece o çocuk yaşadı. Bu da Şeytan'm ona yaptığı bir telkin ve emir idi.»[61]
İşin gerçeğine bakılırsa bu hadisin bir sahabeye dayandmlarak mevkuf şekilde rivayet edilmesi eleştirilecek bir husustur. Kuvvetli görüşe göre bu, israiliyattan alınmadır. Doğrusunu Allah bilir. Hasan Basrî, Nisa sûresinin 189. ayetini, bu rivayete muhalif bir şekilde tefsir etmiştir. Kaldı ki Cenâb-ı Allah, beşeriyetin aslı olsunlar ve onlardan bir çok erkekle kadın üreyip

dünyanın dört bir bucağına dağılsınlar diye Adem ile Havva'yı yaratmıştır. Hal böyleyken nasıl olur da yukarıdaki hadiste anlatıldığı gibi Havva'nın çocuğu yaşamaz!
Sanırım, hayır hayır kesinlikle diyebilirim ki bu hadisin peygambere isnad edilmesi yanlıştır. Doğrusu, Semüre adlı sahabe de bu rivayeti noktalamaktır. İşin hakikatini ancak Allah bilir. Bunu Tefsir'imizde yazdık. Allah'a hamd olsun.
Sonra Adem ile Havva'nın bu rivayette sözü edilen işi yapmış olmalarına, Allah'a yakınlıkları engeldir. Adem, insanlığın babasıdır ki Allah onu kendi eliyle yaratmış, ona kendi ruhundan üflemiş, meleklerini ona secde ettirmiş, ona her şeyin ismini öğretmiş ve onu kendi Cennet'i-ne yerleştirmiştir.
İbn Hıbban, sahih 'inde Ebu Zerr (r.a.)'den rivayet eder. Ebu Zerr demiş ki:
- Dedim ki: Ey Allah'ın Rasûlü peygamberlerin sayısı kaçtır? ,
- 124.000'dir.
- Bunların kaçı rasûldür?
- 313'ü... Bu da büyük bir yekûndur.
- Bunların ilki kimdir, ey Allah'ın Rasûlü?
- Adem'dir.
- Mürsel peygamber midir (kitap sahibi midir)?
- Evet.. Allah onu kendi eliyle yarattı, ona kendi ruhundan üfledi ve sonra onun önünü düzenleyip şekillendirdi.»
Taberanî, îbn Abbâs'tan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi:
«Size meleklerin en faziletlisini haber vereyim mi? (Bilesiniz ki o), Cebrail'dir. Peygamberlerin en faziletlisi, Adem'dir. Günlerin en faziletlisi, cumadır. Ayların en faziletlisi, ramazan ayıdır. Gecelerin en faziletlisi, kadir gecesidir. Kadınların en faziletlisi, İmran kızı Meryem'dir.»
Kabü'l-Ahbar dedi ki: "Cennet'te sadece Adem'in sakalı vardır. Sakalı siyah olup göbeğine kadar uzanır, Cennet'te künyelendirilen de yalnızca Adem'dir. Dünyadaki künyesi Ebülbeşer (insanlığın babası), Cen-net'teki künyesiyse Ebu Muhammed (Muhammed'in babası)dir."
İbn Adiyy, Cabir b. Abdullah'tan merfu olarak yaptığı bir rivayette demişki: "Cennetlikler isimleriyle çağrılırlar. Ancak Adem, bundan müstesnadır. O, "Muhammed'in babası" diye künyesiyle çağırılır."[62] Doğruyu Allah bilir.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan îsrâ hadisinde şöyle denmektedir: "Rasûlullah (s.a.v.) Adem'e uğradı. O, dünya semasmdaydı. Adem ona şöyle hitab etti: "Salih oğul ve salih peygambere merhaba." Rasûlullah (s.a.v.) bir de ne görsün: Adem'in sağında ve solunda bir takım şahıslar var. Adem, sağına baktığında güldü, soluna baktığında*ağladı. "Ya Cebrail bu nedir?" diye sordum. Bana şu cevabı verdi: "Bu Adem'dir. Bunlar da onun çocuklarının ruhlarıdır. Sağmdakilerden - ki bunlar cennetliktir - yana baktığında güldü. Solundakilerden - ki bunlar da cehennemliktir - yana baktığında ağladı.»[63]
Ebu Bekir el-Bezzar, Hasen'den rivayet ederek dedi ki: "Adem'in aklı, tüm çocuklarının aklı kadardı."
Bazı âlimler, "Yusuf a uğradım. Gördüm ki ona güzelliğin yarısı verilmiş." sözünün şu anlama geldiğini söylemişler: O, Adem'in güzelliğinin yansına sahipti. Uygun olan mana da budur. Çünkü Allah, Adem'i kendi mübarek eliyle yaratıp şekillendirmiş, ona kendi ruhundan üfle-miştir. Allah, ancak eşyanın en güzelim yaratır.
Abdullah b. Ömer'den mevkuf ve merfu olarakjrivayet ettiğimiz bir hadiste şöyle denmektedir: «Cenâb-ı Allah, Cennet'i yarattığında melekler demişler ki: "Ey Rabbimiz, bunu bize ver. Çünkü âdemoğlu için dünyayı yarattın. Orada yeyip içiyorlar". Cenâb-ı Allah, cevaben şöyle buyurmuş: "Onur ve üstünlüğüme and olsun ki, kendi elimle yarattığım (Adem)in soyunun salih kimselerini, kendisine ben, "ol" dediğimde olanlar gibi yapmam."
Buharî ve Müslim'in sahihleriyle diğer hadis kitaplarında çeşitli yollardan rivayet edilen bir hadiste denmektedir ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Şüphesiz ki Allah, Adeîn'i kendi suretinde yaratmıştır.» Alimler, bu hadis üzerinde çok konuşmuş, bu hususta çeşitli yollara giderek teviller yapmışlardır ki, burası, o tevilleri açmanın yeri değildir.
Doğrusunu Allah bilir. [64]

Adem'in Vefatı Ve Oğlu Şit'e Yaptığı Vasiyeti

Şit, Allah'ın bağışı demektir. Adem, oğluna bu adı vemiştir. Çünkü Şit, Habil'in öldürülmesinden sonra Adem ile Havva'ya Allah tarafından verilmiştir.
Ebu Zerr'in Rasûlullah (s.a.v.)'tan rivayet ettiği bir hadiste şöyle denmektedir: «Cenâb-ı Allah yüz sahife ve dört kitap indirmiştir. Şife elli sahife indirmiştir.»
Muhammed b. İshak dedi ki: Adem'in ölüm anı gelip çattığında oğlu Şit'e vasiyette bulundu, ona geceyle gündüzün saatlerini öğretti. Bu saatlerde yapılması gereken ibadetleri ona öğretti. Bundan sonra da Tufanın vukubulacağını ona bildirdi.
Denilir ki: Bu gün ademoğullarmm tümünün nesebi, Şit'e dayanır. Adem'in diğer oğullarının nesepleri devam etmeyip inkiraz bulmuştur. Doğruyu Allah daha iyi bilir.
Adem (a.s.), vefat ettiğinde cuma günüydü. Melekler, koku ve kefenini yüce Allah'ın katından ve Cennet'ten getirdiler. Oğlu ve

vasisi Şit aleyhisselama baş sağlığı dilediler. İbn İshak der ki: Adem'in ölümünde ay ve güneş, yedi gün yedi gece tutuldular.
îmam Ahmed b. Hanbel'in oğlu Abdullah dedi ki: Hedbe b. Halid,
Damüret es-Sa'di'nin oğlu Yahya'nın şöyle dediğini rivayet etti: Medine'de bir ihtiyar gördüm, konuşuyordu. Kim olduğunu sordum. Onun Ubey b. Ka'b olduğunu söylediler. Şunları anlatıyordu:
Adem'in ölüm anı geldiğinde oğullarına: "Oğullarım! Cennet meyvelerini arzuluyorum." dedi. Oğulları, Cennet meyves aramaya koyuldular. Yolda meleklerle karşılaştılar. Ellerinde kefen, koku, kazma, kürek ve zenbil bulunan melekler, onlara: "Ey Adem oğulları! Ne istiyorsunuz ve nereye gidiyorsunuz?" diye soi'dular. Oğulları: "Babamız hastadır. Cennet meyvelerin arzuluyor." dediler. Melekler de: "Geri dönün, babanız vefat etti." dediler. Melekler geldiler. Havva onları görünce tanıdı ve Adem'e sarıldı. Adem: "Beni bırak. Bana senden önce ruh verildi. Benimle Aziz ve Celil olan Rabbimin melekleri arasında çık.» dedi. Melekler de Adem'in ruhunu teslim aldılar. Yıkayıp kefenlediler, koku sürdüler. Mezarını kazıp hazırladılar. Cenaze namazını kılıp defnettiler. Ebedî istirahatgahma tevdi ettiler. Üzerine toprak örttüler. Sonra da: "Ey Adem oğulları, ölüleriniz için uygulayacağınız) âdetiniz işte budur." dediler.
Ibn Asakir, İbn Abbas'tan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «"Melekler, Adem'in üzerine cenaze namazı kılarken dört tekbir getirdiler." Ebu Bekir, Fatıma üzerine dört tekbir getirdi.
Ömer, Ebu Bekir'in üzerine dört tekbir getirdi. Suhayb de Ömer'in üzerine dört tekbir getirdi.»
İbn Asakir dedi ki: Ademin nereye defnedildiği hususunda ihtilaf vardır. Meşhur kavle göre Adem, Hindistan'da Cennet'ten indirilmiş olduğu dağın yanma defnedilmiş tir. Mekke'de Ebu Kubeys dağının yanına defnedildiğini söyleyenler de olmuştur.
İbn Ceririn anlattığına bakılırsa Tufan esnasında Hz. Nuh, Adem ile Havva'yı bir tabuta koyarak taşımış, onları Kudüs'e götürüp Mescid-i Aksa'da defnetmiştir.
îbn Asakir, bazılarının şöyje dediğini rivayet etmiştir: Adem'in cesedinin başı, İbrahim mescidinin yanında, ayakları'da Mescid-i Aksa Kayası'nın yanındadır. Havva, Adem'den bir sene sonra vefat etmiştir.
Hz. Adem'in ömrünün ne kadar sürdüğü de ihtilaflıdır. Önceki sayfalarda yer alan İbn Abbas ile Ebu Hüreyre'nin merfu olarak rivayet ettikleri hadiste, Adem'in Ömrünün Levh-i Mahfûz'da 1000 sene olarak yazılmış olduğu kayıtlıdır. Adem'in 930 yıl yaşadığına ilişkin Tevrat'ta yer alan ifadeler, bu hadis-i şerifi çürütemez. Çünkü onların bu ifadelerine eleştirilecek noktalar vardır. Bu ifadeler merduttur. Zira masum Peygamberimiz'den nakledilmiş olup elimizde mahfuz bulunan hakikate muhaliftir.
Kaldı ki Tevrat'taki ifadeyle mezkur hadis-i şerifle sözü edilen 1000
yıllık süre arasında uzlaşma sağlamak ta mümkündür. Tevrat'taki 930 yılı doğru kabul edersek bu, Hz. Adem'in Cennet'ten indirildikten sonra yeryüzünde yaşadığı ömür süresi olarak kabul edilir. Bu 930 yıl, güneş yılıdır Kameri seneyle, 975 yıla tekabül eder. Buna Cennet'telri ikamet süresi olan kırküç yıl eklenirse, - ki bu îbn Cerir'in anlattığı bir şeydir -toplamı 1000 yıl eder.
Ata el- Horasanı dedi ki: Adem vefat ettiğinde bütün yaratıklar yedi gün süreyle onun üzerine ağladılar.
Bunu, îbn Asakir rivayet etmiştir.
Adem (a.s.) vefat edince, idareyi oğlu Şit ele aldı. Ibn Hibbanin, sahihinde rivayet ettiği hadisin nassı ile sabittir ki, Şit (a.s.) peygamberdir Ve kendisine elli sahife indirilmiştir. Şifin de vefatı yaklaştığında o, oğlu Enuş'a vasiyette bulundu. Vefat edince de oğlu Enûş, idareyi ele aldı Enuş'un vefatından sonra idareyi oğlu Kaynan ele aldı. Kaynanin vefatından sonra da oğlu Mehlayil idareyi ele aldı. Perslerin yedi iklim hükümdarı dedikleri de odur. İlk olarak ağaçlan kestirip büyük şehirlerle kaleler yaptıran, Babil ve Sûsu'1-Aksa şehirlerini inşa ettiren, îblis ile askerlerini mağlub edip yeryüzünün kenarlarına ve dağ kovuklarına kovan, cinlerin büyük bir kesimini öldüren odur. Onun büyük bir tacı vardı. Halka nutuk irad ederdi. Devleti kırk yıl sürmüştür. Vefat edince, oğlu Yerd idareyi ele aldı. Yerd'in de vefat anı geldiğinde, oğlu Hanuh'a vasiyette bulundu. İdareyi ona emanet etti. Meşhur kavle göre Hanuh, îdris (a.s.)'dir. [65]

İdris Aleyhîsselam

Yüce Allah buyurmuşturki:
«(Ey Muhammedi) kitapta İdris'e dair söylediklerimizi de an. Çünkü o, dosdoğru bir peygamberdi. Onu yüce bir yere yükselttik.» (Meiyem,
56-57.)
İdris (a.s.)'i Allah övmüş, peygamberlik ve doğrulukla nitelemiştir. Yukarıda adı geçen Hanuh, işte bu İdris (a.s.)'dir. Rasûlullah (s.a.v.)'m şeceresinde yer almaktadır. Neseb âlimlerinin bir kısmı böyle demişlerdir.
Adem ve Şit'den sonra insanlar arasında ilk peygamber olan, İdris'tir.
İbn îshak'm anlattığına göre ilk olarak kalemle yazan, îdris'tir. Adem (a.s.)'in ömrünün 308 yılma kavuşmuştur. Bazıları dediler ki: Ha-dis-i şerifte işaret edilen zat, İdris'tir. Muaviye b. Hakem es-Sülenî, kum ile yazı yazma konusunu Rasûlullah (s.a.v.)'a sorduğunda şu cevabı almıştı:
«İdris, peygamberdi. Kum ile yazardı. Bir kimse onun yazısına uy-, gun yazarsa ne âlâ!.»
Tefsir ve ahkam âlimlerinin çoğu derler ki: Bu konuda ilk konuşan odur.

Onu aslanlar aslanı diye adlandırdılar. Bazısı da diğer peygamberleri, âlimleri, hekimleri ve velileri yalanladıkları gibi onu da yalanladılar.
"Onu yüce bir yere yükselttik." Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan îsrâ hadisinde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), göğün dördüncü katında İdris (a.s.)'e uğramıştır.
İbn Cerir; Hilal b. Yesaf b. Yesaf m şöyle dediğini rivayet etti:
«İbn Abbas (r.a.), Ka'b'dan sordu. Ben de yanlarmdaydım.
- "Onu yüce bir yere yükselttik." sözünün manası nedir?
- Bu İdris'le ilgilidir. Allah ona vahyederek dedi ki: Hergün için ademoğullannın tümünün ameli kadar amelle seni daha yükselteceğim -ademoğullarından kasıt, herhalde İdris'in yaşadığı zamandaki insanlardır - İdris, amelin daha da artmasını istedi. Meleklerden bir dostu yanına geldi. Meleğe dedi İd: "Allah bana şöyle şöyle vahyetti. Daha çok salih amel işleyebileyim diye, ölüm meleğine deki, canımı geç alsın. Melek, onu kanatlarının arasına alıp göğe çıkardı. Göğün dördüncü katına geldiklerinde ölüm meleği aceleyle karşılarına çıktı. îdris'i taşımakta olan meleğe sordu:
- İdris nerede?
- İşte sırtımda!
- Hayret!. Bana: "Git.. İdris'in ruhunu göğün dördüncü katında teslim al." dediler. Oysaki o yeryüzünde idi!..
Evet.. Ölüm meleği, göğün dördüncü katında İdris'in canını aldı. "Onu yüce bir yere yükselttik." sözünün manası işte budur.»
İbn Ebi Hatîm, "Onu yüce bir yere yükselttik." mealindeki ayet-i kerimenin tefsirini yaparken şöyle der: İdris, dostu olan meleğe : "Ömrümün ne kadar kaldığım ölüm meleğine sor." dedi. Sordu - İdris de yanındaydı -:
- İdris'in ne kadarlık ömrü kaldı? .
- Bilmiyorum.. Hele bir bakayım..
Baktı, sonra cevap verdi: "Sen bana bir anlık ömrü kalmış bir adamı soruyorsun." Diğer melek, kanadının altında taşımakta olduğu İdris'e baktı ki ölmüş, cansız duruyor. Öldüğünü de kendisi farketmemişti. Bu anlatılanlar, îsrailiyattandır. Bazıları münherdir, hiç duyulmamıştır.
"Onu yüce bir yere yükselttik." mealindeki ayetle ilgili olarak Mücahid dedi ki: İdris, İsa'nın göğe çıkarılışı gibi çıkarıldı ölmedi. Eğer bunun kasdettiği, onun şu ana kadar ölmemiş olması ise, bu tartışma götürür. Yok eğer kasdettiği, onun sağ olarak göğe çıkarılıp bilahare orada ruhunun teslim alındığı ise bu, Önceki sayfalarda Kabü'l-Ahbar'dan nakledilen rivayete ayları olmaz. Doğrusunu Allah bilir.[66] "Onu yüce bir yere yükselttik." mealindeki ayetle ilgili olarak Avfî, İbn Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet eder: İdris, altına kat göğe çıkarıldı ve orada vefat etti.
Dahhak da böyle demiştir.
Buharı ve Müslim'in, sahihlerinde ittifak ettikleri bir hadise göre İdris (a.s.), göğün dördüncü katandadır İd doğrusu da budur. Mücahid ve bazı kimseler de böyle söylemişlerdir. Hasan Basrî, ayet-i kerimede geçen yüce yerin, Cennet olduğunu söylemiştir. Bazıları da dediler ki: İdris (a.s.), babası Mehlayıl oğlu Yerd'in sağlığında göğe yükseltilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.
Bazı kimselerin iddiasına göre İdris (a.s.), Nuh (a.s.)'dan önce değil de israiloğulları zamanında yaşamıştır.
ibn Mesud ve İbn Abbas'tan naklederek Buharı: "İlyas, İdris'in ta kendisidir." dedi. Ve bunlar böyle derken de, Zührî'nin Enes (r.a.)'den rivayet etmiş olduğu İsrâ hadisine dayandılar: Rasûlullah (s.a.v.), miraç gecesinde İdris'e uğradığında idris, ona: Merhaba ey salih kardeş ve ey salih peygamber, dedi. Adem ve İbrahim'in: Merhaba ey salih peygamber ve ey salih oğul, dedikleri gibi hitap etmedi.
«Şayet İdris, Peygamber Efendimizin dedelerinden olsaydı, Adem ile İbrahim'in dedikleri gibi: Merhaba ey salih oğul derdi.»[67] denilmiştir. Ancak bu sağlam bir delil değildir. Çünkü ravi, bunu iyi ezberlememiş olabilir. Ya da İdris (a.s.), alçakgönüllülüğünden dolayı Peygamber (s.a.v.) Efendimize o şekilde hitapta bulunmuş olabilir. Peygamber Efendimiz'e, Adem ile İbrahim peygamberlerin yaptıkları gibi babalık edası takınmamışlar. Adem, beşeriyetin babasıdır. İbrahim de Rahmanın dostu ve Muhammed (s.a.v.)'den sonra Ûlu'1-azm peygamberlerin en büyüğüdür. Allah'ın salat ve selamı hepsinin üzerine olsun.[68]

---

[1] H.K.K.T., îbn Kesîr Tefsiii kastedilmektedir (Çeviren).
[2] Bin'den kasıt, hin olabilir ki, oda bir cin taifesinin adıdır.
[3] Bkz. Tefsir-i Taberî, 1,170.
[4] Bkz.A.ge.I,170
[5] Bkz.A.g.eI,171.
[6] Tefsirden kasıt H.K.K.T. İbn Kesîr Tefsiridir (Çeviren).
[7] Tefsir-i Taberi, 1,176.

[8] Tefsir-i Taberî, VIII, 98.
[9] Sahih-i Müslim.
[10] Tefsir-i Taberî, 1,178.
[11] Tefsir-i Taberî, VIII, 100.
[12] A'râf, 13.
[13] A'râf, 18.
[14] Tecrid-i Sarih Tercemesi, II, 349.
[15] Mü'mirilerin öteki âlemde yerleşip içinde ebedî kalacakları Cennet'e, Cennetül-Huld denir (Çeviren).
[16] Fabr-i Razî Tefsiri, IV, 4.
[17] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 2318.
[18] Suyutî, Camius-Sağir, Hadis No: 7521.
[19] Hâkim, Müstedrek, II, 319.
[20] Hâkim, Müstedrek,II, 319.
[21] Tefsir-İTaberî)I,191.
[22] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 4095-4096.
[23] Suyutî, ed-Dürr, I, 138.
[24] Tefsir-i Taberî, 1,194.
[25] Hakim, Müstedrek, II, 261.
[26] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/87-108.
[27] Sahih-i Buharî, c. 6, Kitabü't-Tefsir, 259.
[28] Müsned-i Ahmed b. Hanbel, II, 248
[29] Tirmizi, Sünen, Babül-Kader, Hadis No: 2134.
[30] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 248.
[31] Sahih-i Buharî, VIII, 226. Kitabtil-Kader, 21.
[32] Müsned-i Ahmed b. Hanbel, II, 464. (4)A.g.e.II,392.
[33] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 268.
[34] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 51-52.
[35] Ebu Ya'la, Müsned, I, 211. Hadis No: 105.
[36] îbnül Kayyım, Şifaül-Alîl, 28-41.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/109-113.
[37] Ahmeci b. Hanbel, Müsned, IV, 406.
[38] Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 152-229-254.
[39] Bu manada bir hadis,Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde rivayet edilmiştir. Bkz. I, 251.
[40] Tirmizi, V, 267. Tefsir-i Sûretül-A'râf, Hadis No: 3076.
[41] Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 239.
[42] Bkz. Ahmed b. Hanbel, Müsned , II, 315.
[43] Buharî, Sahih, el-Enbiyâ, 1. Müsned , II, 323.
[44] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 535.
[45] Ahmed b. Hanbel, Müsned I, 371.
[46] Ahmed b. Hanbel, Müsned I, 299.
[47] el-Muvatta', Babü'l-Kader, 2.
[48] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 272.
[49] Buharı, Enbiyâ, 1.
[50] Müslim, Kitabü'l-îman, 1,102.
[51] Taberî, XVII, 20-21.
[52] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/113-124.
[53] Tefsir kelimesiyle H.K.K.T. îbn Kesîr Tefsiri kastedilmektedir.
[54] Tefsrir-i Taberî, VI, 120.

[55] Suyutî; Camiü's-Sağir, Hadis No: 485.

[56] Tefsirden kasıt, H.K.K.T. Ibn Kesîr Tefsiridir.

[57] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 338-340-433.

[58] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 4670.

[59] Tefsîr-İ Taberî, VI, 127.

[60] Suyutî; Camiü's-Sağir, Hadis No: 8029.

[61] Tirmizî, Hadis No: 3077.

[62] ibn Adiyy, el-Kamil Fid-Duafa. IV, 1368.

[63] Buharî, Babü'l-lsti'zan, 1. Müslim, Babü'î-Birr, 115.

[64] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/124-131.

[65] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/131-133.

[66] Tefsîr-i Mücahid, I, 387.

[67] Buhari, IV, 271.Babü Zikri İdris Aleyhisselam.

[68] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/134-136.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Nuh Aleyhisselam
Nuh (A.S.)'Un Şahsına Ait Bazı Haberler
Nuh (A.S.)'Un Oruç Tutuşu
Nuh(A.S.)'Un Haccı
Nuh (A.S.)'Un Oğluna Vasiyeti
Hud Peygamberin Kıssası
Semûd Mîlletinin Peygamberi Hz. Salih

Nuh Aleyhisselam

Nuh peygamber, Müteveşlih oğlu Lamek'in oğludur. Müteveşlih te Yei'd oğlu Hanuh'un, yani îdris peygamberin oğludur. Hanuh, Kaynan oğlu Mehlayil'in oğludur. Kaynan, Şit oğlu Enuş'un oğludur. Şit de, insanlığın babası Adem peygamberin oğludur.

Nuh peygamber, Adem (a.s.)'in vefatından 126 yıl sonra doğmuştur. İbn Cerir ve diğerleri böyle demişlerdir.

Ehl-i Kitabın eskiçağ tarihine göre Adem (a.s.)'in vefatı ile Nuh (a.s.)'un doğumu arasında geçen zaman 146 yıldır. Aralarında on nesil geçmiştir. Nitekim Hafiz Ebu Hatîm b. Hibban, sahihinde demiş ki: Muhammed b. Ömer b. Yusuf, Ebu Ümame'den rivayet etti: Adamın biri dedi ki:

- Ey Allah'ın Rasûlü! Adem, peygamber miydi?
- Evet.. Allah'ın kelamına muhat ab oldu.
- Onunla Nuh'un arasında ne kadar zaman geçti?
- On nesil...

Sahih-i Buharî'de İbn Abbas'm şöyle dediği rivayet edilir: «Adem ile Nuh arasında on nesil vardı. Hepsi de İslâm (dini) üzerindeydiler.»

Hadis-i şerifin metninde geçen (kam) kelimesinden kasıt, yüz sene ise, - nitekim insanların çoğu bu kelimeyi duyduklarında ilk olarak ona 100 sene anlamım verirler - demek İd Adem ile Nuh arasında 1000 sene geçmiştir. Ama bu, İbn Abbas'm koymuş olduğu "Hepsi de İslâm (dini) üzerindeydiler" kaydına aykırı düşmemektedir. Bu durumda ikisinin arasında Müslümar olmayan başka nesiller geçmiş olabilir. Fakat Ebu Umame'nin hadisi, aralarında sadece on nesil geçmiş olduğuna delâlet etmektedir. İbn Abbas, o nesillerin Müslüman oldukları kaydını eklemiştir ki bu da, tarihçilerin ve diğer Ehl-i Kitabın ortaya attıkları; "Kabil ve oğulları ateşe taptılar" iddiasını çürütmektedir.

Doğrusunu Allah bilir.

Kam kelimesinden kasdm, insan nesli olması halinde Nuh (a.s.)'dan önceki nesillerin uzun asırlar yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Böyle olunca da Adem ile Nuh arasında binlerce senelik bir zaman geçtiği söylenebilir. Karn kelimesi, Kur'ân-ı Kerim'in bir çok ayetlerinde de nesil manasında kullanılmıştır:

«Nuh'dan sonra nice nesilleri yoketmişizdir.» (ci-lsrâ, 17.)

«Bunların ardından başka nesiller varettik.» (ci-Mü'mmun, 3i.) «Ad, Semud milletleri ile Resslileri ve bunların arasında birçok nesilleri de yerle bir ettik.» (ei-Fuı-kân, 38.)

«Onlardan önce nice nesilleri yokettik.» (Meryem, 74.) Nitekim Peygamber Efendimiz de buyurmuşlar ki: «Nesillerin en hayırlısı, benim (zamanımda yaşayan) neslimdir.»

Hülasa Nuh peygamber, insanların putlara taptıkları, sapıklık ve küfür yoluna girdikleri bir zamanda Allah tarafından kullara rahmet olarak gönderildi. Kıyamet gününde söz sahibi kimselerin de söyliye-cekleri gibi, yeryüzüne rasûl olarak gönderilen ilk insandır. İbn Cübeyr ve diğerlerinin dedikleri gibi, Nuh'un milletine Rasib oğulları denirdi. Onun kaç yaşındayken peygamberlikle görevlendirildiği hususunda ihtilaf edilmiştir. Kimileri elli yaşındayken, kimileri 350 yaşındayken, kimileri de 480 yaşındayken peygamber olduğunu söylemişledir. 480 yaşındayken peygamber olduğu sözünün, İbn Abbas'a ait olduğu söylenir. Bunu, İbn Cerir anlatmıştır.

Cenab-ı Allah, Nuh peygamberin hayat hikayesini, milletinin ona yaptıklarım, onu inkar edenlere indirilen Tufan azabını, geminin Nuh ve arkadaşlarını tufandan nasıl kurtardığını, Kur'ân-ı Kerim'in birçok yerlerinde anlatmıştır:

«Andolsun ki Nuh'u milletine gönderdik. "Ey milletim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka tanrınız yoktur; doğrusu sizin-içir büyük günün azabından korkuyorum." dedi. Milletinin ileri gelenleri: "Biz senin apaçık sapıklıkta olduğunu görüyoruz." dediler.

"Ey milletim! Bende bir sapıklık yoktur. Ancak ben âlemlerin Rabbinin peygamberiyim, Rabbimin sözlerini size bildiriyor, öğüt veriyorum. Sizin bilmediğinizi Allah katından ben biliyorum. Sakınmanızı ve böylece merhamete uğramanızı sağlamak üzere sizi uyarmak için aranızdan biri vasıtasıyla Rabbinizden size haber gelmesine mi şaşıyorsu-nuz?"dedi. Onu yalanladılar. Biz de onu ve gemide beraberinde olanları kurtardık, ayetlerimizi yalan sayanları suda boğduk. Çünkü onlar kör bir milletti.» (el-AVâf, 59-64.)

«Ey Muhammed! Onlara Nuh'un başından geçenleri anlat: Milletine, "Ey milletim! Eğer durumum, Allah'ın ayetlerin hatırlatmam size ağır geliyorsa - ki ben Allah'a güvenmişimdir - siz ve koştuğunuz ortaklar elbirliği edin; yapacağınız iş sonra size bir tasa vermesin. Sonra onu bana uygulayın ve beni ertelemeyin." demişti. "Eğer yüz çevirirseniz bilin ki, ben sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim Allah'a aittir. Müslimlerden olmakla emrolundum." Onu yalancı saydılar. Ama biz onu ve

gemide beraberinde bulunanları kurtardık. Onları ötekilerin yerine geçirdik. Ayetlerimizi yalanlıyanları, suda boğduk. Uyarılanlardan söz dinlemeyenlerin sonlarının nasıl olduğuna bir bak!.» (Yûnus, 71-73.)

«"Andolsun ki biz Nuh'u kendi milletine gönderdik. "Ben sizin için apaçık bir uyarıcıyım; Allah'tan başkasına kulluk etmeyin; doğrusu ben hakkınızda can yakıcı bir günün azabından korkuyorum." dedi. Milletinin inkarcı ileri gelenleri: "Senin ancak kendimiz gibi bir insan olduğunu görüyoruz. Daha başlangıçta, sana bizim ayaktakımı dışında kimsenin uyduğunu görmüyoruz. Sizin bizden bir üstünlüğünüz- de yoktur; biz sizi yalancı sanıyoruz." dediler. Nuh: "Ey Milletim! Rabbimin katından bir delilim bulunsa ve bana yine katından bir rahmet vermiş olsa da bunlar sizden gizlenmiş olsa, söyleyin, zorla sizi bunlara mecbur mu ederiz?" dedi. "Ey Milletim! Buna karşılık ben sizden bir mal da istemiyorum. Benim ücretim Allah'a aittir. İnananları da kovacak değilim; çünkü onlar Rableriyle karşılaşacaklar; fakat ben sizi cahil bir millet olarak görüyorum." "Ey Milletim! Onları kovarsam, Allah'a karşı beni kim savunur? Düşünmez misiniz?" "Size, Allah'ın hazineleri yammda-dır demiyorum. Gaybı bilmem; doğrusu melek olduğumu da söylemiyorum; küçük gördüklerinize Allah iyilik vermeyecektir diyemem; içlerinde olanı Allah daha iyi bilir. Yoksa şüphesiz haksızlık etmiş olurum."

"Ey Nuh! Bizimle tartıştın; hem de çok tartıştın. Doğru sözlülerden isen, tehdid ettiğin azabı başımıza getir." dediler. "Ancak Allah dilerse onu başınıza getirir. Siz O'nu aciz bırakamazsınız. Allah sizi azdırmak isterse, ben size öğüt vermek istesem de faydası olmaz. O, sizin Rabbi-nizdir, ona döneceksiniz." dedi. Ey Muhammed! Sana "Kur'ân'ı kendiliğinden uydurdu." derler de ki: "Uydurdumsa suçu bana aittir. Oysa ben sizin işlediğiniz günahlardan uzağım." Nuh'a: "Senin milletinden, inanmış olanlardan başkası inanmayacaktır; onların işlediklerine üzülme; gözcülüğümüz altında, sana bildirdiğimiz gibi gemiyi yap. Haksızlık yapanlar için bana başvurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır." diye Allah tarafından vahyolundu.

Gemiyi yaparken, milletinin inkarcı ileri gelenleri yanına uğradıkça onunla alay ederlerdi. O da: "Bizimle alay ediyorsunuz ama, alay ettiğiniz gibi biz de sizinle alay edeceğiz. Rezil edici azabın kime geleceğini ve kime sürekli azabın ineceğini göreceksiniz." dedi.

Buyruğumuz gelip tandırdan sular kaynamağa başlayınca: "Her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çoluk çocuğunu ve inananları gemiye bindir." dedik. Pek az kimse onunla beraber inanmıştı. Allah: "Oraya binin; yürümesi ve durması Allah'ın izniyledir, Rabbim bağışlar ve merhamet eder.»"dedi. Gemi, dağlar gibi dalgalar içinde onları götürürken, Nuh, bir kenarda ayrı kalmış olan oğluna: "Ey oğulcuğum! Bizimle beraber gel, kafirlerle birlik olma." diye seslendi. Oğlu: "Dağa sığınının, beni sudan kurtarır." deyince, Nuh: "Bugün Allah'ın buyruğundan - O'nun acıdıkları dışında kurtulacak yoktur." dedi. Aralarına dalga girdi; oğlu da boğulanlara karıştı. Yere: "Suyunu çeki." Göğe: "Ey gök! Sen de tut!" denildi; su çekildi; iş de bitti. Gemi, Cudi'ye oturdu. "Haksızlık yapan millet, Allah'ın rahmetinden uzak olsun." denildi. Nuh Rabbine seslendi: "Rabbim! Oğlum benim ai-lemdendi. Doğrusu senin va'din haktır. Sen hükmedenlerin en iyi hükmedenisin." dedi. Allah: "Ey Nuh! O senin ailenden sayılmaz; çünkü kötü bir iş işlemiştir. Öyleyse bilmediğin şeyi benden isteme. İşte sana öğüt, bilgisizlerden olma." dedi. "Rabbim! Bilmediğim şeyi senden istemekten sana sığınırım. Beni bağışlamaz ve bana merhamet etmezsen kaybedenlerden olurum." dedi. "Ey Nuh! Sana ve seninle beraber olan topluluklara bizden bir selamet ve bereketle gemiden in. Ama bir çok toplulukları da geçindireceğiz. Sonra onlara canyakıcı bir azab vereceğiz." denildi. "Ey Muhammed! Bunlar sana vahyettiğimiz bilinmeyen olaylardır. Sen de, milletin de daha önce bunları bilmezdiniz. Sabret, sonuç, Allah'tan sakınanlarındır."» (Hud, 25-49.)

«Nuh da daha önceleri bize yalvarmıştı, onun duasını kabul edip, kendisini ve ailesini büyük sıkıntıdan kurtardık. Ayetlerimizi yalanlı-yan millete karşı ona yardım ettik. Doğrusu onlar fena bir milletti, hepsini Suda boğduk.» (el-Enbiyâ, 76-77.)

«Andolsun ki Nuh'u milletine gönderdik; onlara: "Ey Milletim! Allah'a kulluk edin; ondan başka tanrınız yoktur; sakınmaz mısınız?." dedi. Milletinin inkarcı ileri gelenleri: "Bu, sizin gibi bir insandan başka birşey değildir; sizden üstün olmak istiyor. Allah dilemiş olsaydı melekler indirirdi. İlk atalarımızdan beri böyle bir şey işitmedik. Bu adamda nedense biraz delilik var, bir süreye kadar onu gözetleyin." dediler, Nuh: "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşılık bana yardım et." dedi. Bunun üzerine ona şöyle vahyettik: "Gözcülüğümüz altında, sana bildirdiğimiz gibi gemiyi yap; buyruğumuz gelip sular kaynayınca, her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çoluk çocuğunu alıp gemiye bindir. Haksızlık yapanlar için bana başvurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır." Ey Nuh! Sen ve beraberindekiler gemiye yerleşince: "Bizi zalim milletten kurtaran Allah'a hamdolsun." de. "Rabbim beni kutsal bir yere indir. Sen, indirenlerin en iyisisin." de. Doğrusu bunlarda dersler vardır. Biz şüphesiz insanları denemekteyiz.» (el-Mü'minûn, 23-30.)

«Nuh'un milleti peygamberleri yalanladı. Kardeşleri Nuh, onlara: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Doğrusu ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'tan salanın ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim ancak âlemlerin Rabbine aittir. Artık Allah'tan salanın ve bana itaat edin." dedi. "Sana mı inanacağız? Sana en rezil kimseler uymaktadır." dediler. Nuh: "Onların yaptıkları hakkında bir bilgim yoktur, hesaplarını* görmek Rabbime aittir, düşünsenize! Ben, inananları kovacak değilim. Ben sadece açıkça uyarıcıyım." dedi. "Ey Nuh! Eğer bu işe son vermezsen, şüphesiz taşlanacak-lardan olacaksın." dediler. Nuh: "Rabbim! Milletim beni yalanladı. Benimle onların arasında sen hüküm ver. Beni ve beraberim deki inananları kurtar" dedi. Bunun üzerine onu ve beraberinde bulunanları, dolu bir gemi içinde taşıyarak kurtardık. Sonra da geride kalanları suda boğduk. Doğrusu bunda bir ders vardır. Ama çoğu inanmamıştır. Rab-bin şüphesiz güçlüdür, merhametlidir.»(eş-Şuara, 106-122.)

«Andolsun ki Nuh'u milletine gönderdik; aralarında 950 yıl kaldı. Sonunda onlar haksızlık yaparken, tufan onları yakalayıverdi.

Ama biz, Nuh'u ve gemide bulunanları kurtardık ve bunu dünyalara bir ibret laldık.» (el-Ankebût, 14-15.)
«Andolsun ki Nuh Bize seslenmişti de duasına ne güzel icabet etmiştik. Onu ve ailesini büyük sıkıntıdan kurtarmıştık. Ancak onun soyunu sürekli kıldık. Sonra gelenler için de: "Alemlerde Nuh'a selam olsun" diye ona iyi bir ün bıraktık. İşte biz iyi davrananları böyle mükafatlandırırız. Doğrusu o, bizim inanmış kullarımızdandı. Sonra diğerlerim suda boğduk.» (es-Sâffât, 75-82.)
«Bu putperestlerden Önce Nuh milleti de yalanlamış, kulumuzu yalanlayarak: "Delidir" demişlerdi, yolunu kesmişlerdi. O da "Ben yenildim, bana yardım et", diye Rabbine yalvarmıştı. Biz de bunun üzerine gök kapılarını boşanan sularla açtık. Yeryüzünde kaynaklar fışkırttık; her iki su, belirtilen bir ölçüye göre birleşti. Onu, tahtadan yapılmış, mıhla çakılmış bir gemiye bindirdik. İnkar edilmiş olan Nuh'a mükafat olarak verdiğimiz gemi, nezaretimiz altında yüzüyordu. Andolsun ki biz, o gemiyi bir ibret olarak bıraktık. Öğüt alan yok mudur? Benim azabım ve uyarmam nasılmış? Andolsun ki Kur'ân'ı öğüt olsun diye kolaylaştırdık; öğüt alan yok mudur?.» (el-Kamer, 9-17.)
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla...»
«"Milletine can yakıcı bir azab gelmezden önce onları uyar." diye Nuh'u milletine gönderdik. O da şöyle dedi: "Ey milletim! Şüphesiz ben, size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım." "Allah'a kulluk edin; ondan sakının ve bana itaat edin ki Allah günahlarınızı size bağışlasın ve sizi belli bir süreye kadar ertelesin; doğrusu Allah'ın belirttiği süre gelince geri bırakılamaz; keşke bilseniz!" Nuh dedi ki: "Rabbim! Doğrusu ben, milletimi gece gündüz çağırdım."
"Fakat benim çağırmam, sadece benden uzaklıklarını arttırdı. "Doğrusu ben, senin onları bağışlaman için kendilerini her çağırışımda, parmaklarım -kulaklarına tıkadılar, elbiselerine büründüler, direndiler, büyüklendikçe büyüktendiler." "Sonra doğrusu ben onları açıkça çağırdım." "Sonra onlara açıktan açığa, gizliden gizliye de söyledim." "Dedim ki: "Rabbinizden bağışlanma dileyin İd - doğrusu o çok bağışlayandır - size gökten bol bol yağmur indirsin." "Sizi mallar ve oğullarla desteklesin; sizin için bahçeler var etsin, ırmaklar akıtsın." "Ne oluyorsunuz ki Allah'a büyüklüğü yakıştıramıyorsunuz?." "Oysa sizi merhalelerden geçirerek o yaratmıştır." "Allah'ın göğü yedi kat üzerine nasıl yarattığını görmez misiniz?." "Aralarında Ay'a aydınlık vermiş ve Güneş'in ışık saçmasını sağlamıştır." "Allah sizi yerden bitirir gibi yetiştirmiştir." "Sonra sizi oraya döndürür ve yine oradan çıkarır." "Yeryüzünde dolaşabilmeniz, orada yollar ve geniş geçitlerden geçebilmeniz için, onu size yayan O'dur."
Nuh: "Rabbim! Doğrusu bunlar bana baş kaldırdılar ve malı, çocuğu kendisine sadece zarar getiren kimseye uydular; birbirinden büyük düzenler kurdular" dedi. İnsanlara: "Sakın tanrılarınızı bırakmayın; Ved, Suva', Yağus, Yeuk ve Nesr putlarından asla vazgeçmeyin." dediler. "Böylece bir çoğunu saptırdılar; Rabbim! Sen bu zalimlerin sadece şaşkınlığım arttır." Onlar, günahları yüzünden suda boğuldular; ateşe sokuldular, kendilerine Allah'tan başka yardımcı bulamadılar. Nuh dedi ki: "Rabbim! Yeryüzünde hiç bir inkarcı bırakma. Doğrusu sen onları bırakırsan, kullarım saptırırlar; sadece ahlaksız ve çok inkarcıdan başkasını doğurup yetiştirmezler. Rabbim! Beni, anamı, babamı, evime inanmış olarak gireni, inanan erkek ve kadınları bağışla; yalnız zalimleri yok et!"» (Nûh,i-28.)
Yukarıda geçen mevzuların herbiriyle ilgili olarak tefsirimizde gerekli açıklamayı yaptık. Bu farklı yerlerden alıntılar yaparak Nuh kıssasını, hadis ve eserlerin de delaletiyle derli toplu olarak anlatmaya çalışacağız.
Nuh kıssası, Kur'ân-ı Kerim'in çeşitli yerlerinde anlatılmış; Nuh (a.s.) övülmüş, muhalifleri de yerilmiştir. Şöyle ki: «Nuh'a ondan sonra gelen peygamberlere vahyettigimiz, İbrahim'e, İsmail'e, îshak'a, Ya-kub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyûb'a, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahyettigimiz gibi ey Muhammed, şüphesiz sana da vahyettik. Davud'a da Zebur'u verdik Peygamberlerden sonra, insanların Allah'a karşı bir hüccetleri olmaması için, gönderilen müjdeci ve uyarıcı peygamberlerden bir kısmım daha önce sana anlatmış, bir kısmını da anlatmamıştık. Allah, Musa'ya hitab etmişti. Allah güçlüdür, Hakimdir.» (cn-Nisâ, 163-165.)
«Bu, İbrahim'e, milletine karşı verdiğimiz hüccetimizdir. Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Doğrusu Rabbin hakimdir, bilendir. Ona îshak'ı, Yakub'u bağışladık, herbirini doğru yola eriştirdik. Daha önce Nuh'u ve soyundan Davud'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yusuf u, Musa'yı ve Harun'u - ki işlerini iyi yapanlara böylece karşılık veririz - Zekeriya'yı, Yahya'yı, İsa'yı ve İlyas'ı - ki hepsi iyilerdendir -, İsmail'i, Elyesa'ı, Yunus'u, Lût'u -ki hepsini dünyalara üstün kıldık.- babalarından, soylarından, kardeşlerinden bir kısmını seçtik ve doğru yola eriştirdik.» (ei-En'âm, 83-87:)
«Kendilerinden önce olan Nuh, Ad, Semud milletlerinin İbrahim milletinin, Medyen ve alt üst olmuş şehirler halkının haberleri onlara gelmedi mi? Peygamberleri onlara belgeler getirmişlerdi. Allah onlara zulm'etmemiş, onlar kendilerine yazık etmişlerdir.» (et-Tevbe, 70.)
«Sizden önce geçen Nuh, Ad, Semud milletlerinin ve onlardan sonra gelenlerin haberleri - İd onları Allah'tan başkası bilmez - size ulaşmadı mı? "Onlara peygamberleri belgelerle geldiler. Fakat ellerini ağızlarına götürüp: "Biz, sizinle gönderilene inanmıyoruz. Bizi çağırdığınız şeyden de şüphe ve endişe içindeyiz." dediler.»(îbrâhîm,9.)
«Ey Nuh'la beraber taşıyarak kurtardığımız kimselerin soyu! Doğrusu Nuh, çok şükreden bir kuldu.» (ei-Isrâ, 3.)
«Nuh'dan sonra nice nesilleri yok etmişizdir. Kullarının günahlarından haberdar ve onları gören olarak Rabbin yeter.» (ei-îsrâ, 17.)
«Peygamberlerden söz almıştık. Ey Muhammed! Senden, Nuh'dan, İbrahim'den, Musa'dan, Meryem oğlu İsa'dan sağlam bir söz almışızdır.» (el-Aîlzâb, 7.)

«Onlardan önce Nuh milleti, Ad, sarsılmaz bir saltanatın sahibi Firavun, Semud, Lut milleti, Eykeliler de peygamberler yalanlamıştı. İşte bunlar da peygamberlerine karşı birleşen topluluklardır. Hepsi peygamberleri yalanladı da azabımı hakkettiler.» (Sâd, 12-14.)
«Onlardan önce Nuh milleti, ardından, peygamberlere karşı gelen topluluklar da peygamberlerini yalanlamış; her ümmet, peygamberini cezalandırmaya azmetmişti. Bâtılı hakkın yerine koymak için mücadele etmişlerdi. Bunun üzerine ben onları yakaladım. Cezalandırmam na-sılmış? İnkar edenlerin cehennemlik olduklarına dair Rabbinin sözü böylece gerçekleşti.» (el-Mü'min, 5-6,)
«Allah Nuh'a buyurduğu şeyleri size de din olarak buyurmuştur. Ey Muhammed! sana vahyettik. İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya da buyurduk ki: "Dine bağlı kalın, onda ayrılığa düşmeyin." Putperestleri çağırdığın şey, onların gözünde büyümektedir. Allah dilediğini kendine seçer; Kendisine yöneleni de doğru yola eriştirir.» (eş-Şûrâ, 13.)
«Onlardan önce Nuh milleti, Resslüer, Semud, Ad, Firavun milletleri, Lut'un kardeşleri, Eykeliler, Tübba milleti de yalanlamışlardı; evet; bunların hepsi peygamberleri yalanlamışlardı da verdiğim söz, aleyhlerinde gerçekleşmişti. »(el-Kâf, 12-1.4.)
«Daha önce Nuh milletini de cezalandırmıştık. Çünkü onlar da yoldan ÇlkmiŞ bir milletti.» (ez-Zûriyât, 46.)
«Daha önce de Nuh milletini yok eden O'dur; çünkü onlar çok zalim ve pek taşkın kimselerdi.» (cn-Necm, 52.)
«Andolsun ki Nuh'u ve İbrahim'i biz gönderdik; ikisinin soyundan gelenlere peygamberlik ve kitap verdik; soylarından gelenlerin kimi doğru yoldadır, bir çoğu da yoldan çıkmıştır.» (ei-Hadîd, 26.)
«Allah, inkar edenlere, Nuh'un karısıyla Lut'un karısını misal gösterir: Onlar, kullarımızdan ilci iyi kulun nikahında iken onlara karşı hainlik edip inkarlarım gizlemişlerdi de iki peygamber Allah'tan gelen azabı onlardan savamamışlardı. O iki kadına: "Cehennem'e girenlerle beraber siz de girin."dendi.» (ct-Tahı-îm,ıo.)
Nuh peygamberle milleti arasında geçen olayların hikayesi; kitaptan, sünnetten ve sahabe haberlerinden alınmıştır. Önceki sayfalarda da İbn Abbas'tan naklen belirttiğimiz gibi, Adem peygamberle Nuh peygamber arasında on nesil geçmiş, bu nesillerin hepsi de Müslümanmış. Yani tevhid manana bağlıymış. O iyi nesiller geçip gittikten sonra, Nuh peygamberin zamanındaki insanların puta tapan kimseler haline gelmelerine ortam sağlayan bir takım olaylar vukubulmuş. Bunun sebebi de, Buharî'nin şu aşağıdaki ayet-i kerimenin tefsiriyle ilgili olarak İbn Abbas'tan yapmış olduğu şu rivayettir:
«İnsanlara: "Sakın tanrılarınızı bırakmayın. Ved, Suva', Yağus, Yeuk ve Nesr putlarından asla vazgeçmeyin" dediler.» (Nûh, 23.)
îbn Abbas dedi ki: Ved, Suva', Yağus, Yeuk ve Nesr, Nuh peygamberin kavminden salih amel işleyen kimselerin adlarıdır. Bu zatlar öldükten sonra şeytan, onların kavmine, onların hayattayken oturdukları yerlere heykeller dikmelerini ve bu heykellere de onların adlarını vermelerini telkin etti. Onlar da o zatların heykellerini diktiler. Ama o zaman için o heykellere tapan olmadı. O heykelleri dikenler de öldükten sonra, konuyla ilgili bilgi ortadan yok olunca, heykellere tapmaya başladılar.[1]
îbn Abbas dedi ki: Nuh kavminin bu heykelleri, daha sonra Araplara mal oldu.
Taberî ise tefsirinde şöyle demiştir: «Ayette adları geçen Ved, Suva', Yağus, Yeuk ve Nesr iyi ve salih kimselerdi. Adem ile Nuh arasındaki zamanda yaşamışlardı. Kendilerine uyan adamları vardı. Ölümlerinden sonra adamları, "Bunların heykellerini yaparsak, kendilerini gördükçe bizi ibadete daha çok teşvik edici olurlar" dediler ve heykellerini yaptılar. Ancak bu heykelleri dikenlerin ölümünden sonra şeytan, sonraki kuşağın insanlarına gelerek: "Sizden öncekiler bu heykellere tapar ve bunları aracı kılarak yağmur yağmasını dilerlerdi" de di. Böylece o cahiller de bu heykellere taptılar.»
İbn Ebi Hatîm, Urve b. Zübeyr'in şöyle dediğim rivayet eder: Ved, Suva1, Yağus, Yeuk ve Nesr, Adem'in çocuklarıydı. Ved, en büyükleri ve en iyileri idi.
İbn Ebi Hatîm, Ebu Mutahhar'm şöyle dediğini rivayet etti: «Ebu Cafer'in yanında Yezid b. Mühelleb'i anlattılar. Ebu Cafe ayaktaydı: Namaz kılıyordu. Namazını tamamladıktan sonra dedi ki: "Yezid b. Mühelleb'den söz ettiniz. O, Allah'tan başkasına tapınılan ilk yerde Öldürüldü." Ved'di anlattı, dedi ki: "Ved, salih bir insandı. Kavmi, kendisine itaat ederdi. Öldükten sonra, Babil toprağındaki mezarının çevresinde oturup ağlamaya, sızlanmaya başladılar. Onların feryad-ü figanlarını gören şeytan, bir insan kılığına bürünerek yanlarına sokuldu ve şöyle bir teklifte bulundu: "Ne dersiniz, size onun bir heykelini yapayım mı? Yapacağım heykeli meclisinize koyar, böylece onu hatırlarsınız."Bu teklifi kabul ettiler; şeytan da heykelini yaptı. Meclislerine koydular. Heykeli gördüklerinde Ved'di anıyorlardı. O'nu içtenlikle andıklarını görünce, ikinci bir teklifle karşılarına çıktı: "Ne dersiniz? Her birinizin evinde Vedd'in bir heykelini yapayım mı? Böylece onu evinizde de anmış olursunuz." Bu teklifi de kabul ettiler. Bunun üzerine şeytan, her bir hane sahibine bir heykel yaptı. Evine giden herkes, heykeli görünce Ved'di anıyordu. O kavmin çocukları yetişti. Büyüklerinin neler yaptıklarım gördüler. Üreyip çoğaldılar. Bu heykellerin sırf bir anıyı yaşatmak için yapıldıklarım unuttular. Torunları, Allah'ı bırakıp o heykellere tapmaya başladılar. Böylece Allah'tan başka tapınılan ilk put, Ved oldu...»
Bu anlatılanlar bizi şöyle bir sonuca ulaştırıyor: Bu putlardan her birine bir grup insan tapınıştır. Aradan uzun zamanlar geçince, ayet-i kerimede adları geçeri insanların hatıraları ebedî olsun diye suretlerini heykele dönüştürdüler. Sonra da Allah'ı bırakıp o heykellere taptılar...
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde şu rivayete rastlamaktayız.
Ümmü Seleme ile Ümmü Habibe, Habeş diyarmdaki Mariye kilise-sini, ondaki güzelliği ve tasvirleri anlattıklarında

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: "Onlar öyle kimselerdir ki, aralarında iyi bir insan öldüğünde, mezarının üstüne mescid yaparlar, sonra içinde şu sureti yaparlar. Onlar, onur ve üstünlük sahibi olan Allah katında yaratıkların en şerlisidirler.»
Yani puta tapma sebebi ile yeryüzünde fesad yayılıp bela umumileşince Cenâb-ı Allah, kulu ve elçisi Nuh (a.s.)'u insanlara gönderdi. Nuh, onları ortaksız, bir ve tek Allah'a kulluk etmeye çağırıyor, başka varlıklara tapmaktan menediyordu. Allah'ın yeryüzü halkına gönderdiği ilk rasûl oydu. Nitekim bu husus, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de sabittir. Ebu Hayyan, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek şefaat hadisinde Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi:
«(Mahşer gününde çaresizlik içinde kalan insanlar) Adem'e gelerek ona şöyle derler: "Ey Adem! Sen beşeriyetin babasısın. Allah seni kendi eliyle yarattı. Sana kendi ruhundan üfledi. Meleklere emir verdi, onlar da sana secde ettiler. Allah seni Cennet'e yerleştirdi. Rabbinin huzurunda bizim için şefaatte bulunmaz mısın? İçinde bulunduğumuz hali ve bize ulaşan eziyeti görmüyor musun?" Adem diyecek ki: "Rabbim o kadar şiddetli bir gazaba gelmiştir ki, şimdiye dek bu kadar gazaplanmamıştı. Bundan sonra da bu kadar gazaplanacak değildir. Beni bir ağaç (tan yemek) ten menetmişti. Ama ben onun emrine karşı geldim. Ben ancak kendime bakabilirim. Başkasına gidin. Nuh'a gidin."
Nuh'a gider ve ona şöyle derler: "Ey Nuh! Sen, yeryüzü halkına gönderilen rasûlleriıı ilkisin. Allah, seni şükreden bir kul olarak adlandırmıştır. İçinde bulunduğumuz hali ve bize ulaşan eziyeti görmüyor musun? Onu ve üstünlük sahibi Rabbin katında bizim için şefaatte bulunmaz mısın?" Nuh diyecek ki: "Rabbim bu gün o kadar öfkelenmiş ki, daha önce bu kadar öfkelenmediği gibi, bundan sonra da bu kadar öfkelenecek değildir. Ben ancak kendime bakabilirim..."»[2]
Cenâb-ı Allah Nuh (a.s.)'u elçilikle görevlendirdiğinde, ortaksız ola-. rak Allah'a ibadet etmeye, Allah'la beraber taşlara, putlara, heykellere ve tağuta tapnıamaya, Allah'ın birliğini tanımaya, Allah'tan başka tanrı ve rab bulunmadığına inanmaya onları davet etti. Nitekim Allah, Nuh'tan sonra gelen peygamberlere de - ki hepsi onun s oyundandırlar -bu emri verdi.
«Onun soyunu sürekli kıldık.» (cs-Sâffat, 77.)
«ikisinin (Nuh ve İbrahim'in) soyundan gelenlere peygamberlik ve kitap verdik.» (ei-Hadîd, 26.)
«Andolsun ki her ümmete: "Allah'a kulluk edin, azdırıcılardan kaçının" diyen peygamberler göndermişizdir.» (cn-Nahi, 36.)
«Ey Muhammed! Senden önce gönderdiğimiz peygamberlerin ümmetlerini sor. Biz Rahman olan Allah'tan başka, kulluk edilecek tanrılar meşru kılmış mıyız?» (cz-Zuhruf, 45.)
«Ey, Muhammed! Senden önce gönderdiğimiz her peygambere: "Benden başka tanrı yoktur, bana kulluk edin." diye vahyetmişizdir.» (el-Enfaiyâ, 25.)
«Allah'a kulluk edin, ondan başka tanrınız yoktur. Doğrusu sizin için büyük günün azabından korkuyorum.» (ol-A'râf, 59.)
«Allah'tan başkasına kulluk etmeyin. Doğrusu ben hakkınızda can-yakıcı bir günün azabından korkuyorum.» (Hud, 26.)
«Ey milletim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka tanrınız yoktur. Karşı gelmekten sakınmaz mısınız?.» (ci-A'raf. 65.)
«Ey milletim! Şüphesiz ben, size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım. Allah'a kulluk edin. O'ndan sakının ve bana itaat edin.» (Nûh, 2-3.)
«Oysa sizi aşamalardan geçirerek O (Allah) yaratmıştır.» (Nûh, 14.)
Yukarıdaki ayet-i kerimelerde anlatıldığına göre Hz. Nuh, kavmini gece- gündüz, gizli-açık, bazan sevdirip teşvik ederek, bazan da korkutup uyararak çeşitli yöntemlerle hakka davet etmişse de onları doğru yola eriştirmeye muvaffak olamamıştı. Bilakis milletinin çoğunluğu sapıklıklarını, azgınlıklarını ve putperestliklerini sürdürdüler. Her (1) Sahîh-i Buharı, IV, 270-271. Tefsir-i Sûre-i Nuh (a.s.) zaman Nuh'a karşı düşmanlıklarını izhar ettiler. Onu ve ona inanları küçük gördüler, horladılar. Onları taşlayıp sürgün edeceklerini söyleyerek tehdid ettiler. Onlara işkence yaparak işi çığırından çıkardılar.
«Milletinin ileri gelenleri: "Biz senin apaçık sapıklıkta olduğunu görüyoruz" dediler. (Nuh): "Ey milletim! Bende bir sapıldık yoktur. Ancak ben âlemlerin Rabbinin peygamberiyim" dedi.» (ci-AVaf, eo-eı.)
Yani sandığınız gibi ben sapıklardan değilim. Bilakis dosdoğru yolda olup, "ol" dediği şeyin oluverdiği âlemlerin Rabbinin elçisiyim. Rabbi-min mesajlarını size bildiriyor, öğüt veriyorum. Sizin bilmediğinizi Allah katından ben biliyorum.» (ci-A'rar, 62.)
Peygamberin fonksiyonu işte budur. Tebliğci olacak, düzgün konuşup Öğüt verecektir. İnsanlar içinde onur ve üstünlük sahibi Allah'ı en çok bilen biri olacaktır.
İnkarcı milleti, bakınız Nuh'a neler söyledi:
«Senin ancak kendimiz gibi bir insan olduğunu görüyoruz. Daha başlangıçta, sana bizim basit görüşlü ayak takımı dışında kimsenin uyduğunu görmüyoruz. Sizin bizden bir üstünlüğünüz de yoktur. Biz sizi yalancı sanıyoruz." dediler.» (Hud, 27.)
Bir insanın peygamber olmasını tuhaf karşıladılar. O'na uyanları, ayak takımı ve küçük kimseler olarak gördüler. Denildi ki onlar, insanların en zayıfı ve en düşüncesizleriydiler. Heraklius'un da dediği gibi: "Onlar, peygamberlerin peşinden gidenlerdir." Bu da sırf onların hakka tabi oluşlarını engelleyecek bir maninin bulunmajnşından dolayıdır.
Nuh kavminin önde gelen inançsızları, mü'minler için "Basit görüşlüler" demişlerdi. Yani onları davet ettiğin zaman, düşünüp taşınmadan sana icabet ederler. Mü'minler için kusur olarak kabul ettikleri bu nitelik, aslında onlar için bir övgü vesilesidir. Allah onlardan razı olsun. Görünürdeki gerçeği kabul etmek için düşünüp taşınmaya ne gerek var? Gerçek ne zaman ortaya çıkarsa, derhal onun peşinde gitmek ve ona uymak gerekir. Bu bağlamda Rasûluûlah (s.a.v.), Ebu Bekir es-Sıddık (r.a.)'ı överken şöyle buyurmuşlardır.
«Her kimi İslâm'a davet ettiysem mutlaka duralda (yıp düşün) dü. Yalnız Ebubekir hariç. O hiç duraklamadı.»

Bu sebepledir İd sakif gününde de onun biati, hiç düşünüp taşınmadan çabucak olup bitmiştir. Çünkü onun başkalarına üstünlüğü, saha-belerce apaçık görülmekteydi. Bu nedenledir İd Rasûluûlah (s.a.v.), vefatını müteakib dönem için Ebu Bekir'i halife bırakmak gayesiyle yazı yazmak isteyipte sonra bu yazıdan vazgeçtiği zaman şöyle buyurmuştu: "Allah ve mü'minler, Ebu Bekir'den başkasına razı olmazlar." Allah ondan razı olsun.

Nuh kavminin kafirleri, Nuh'a ve ona inananlara şöyle demişlerdi: "Sizin bizden bir üstünlüğünüz yoktur." Yani sizin imanla muttasıf ol-

manızdan sonra sizin için yeni bir durum ortaya çıkmış değildir. Bizden üstün olmanızı sağlıyacak bir meziyetiniz de yoktur. "Biz sizi yalancı sanıyoruz."

«Nuh: "Ey milletim! Rabbimin katında bir delilim bulunsa ve bana yine katından bir rahmet vermiş olsa da bunlar sizder gizlenmiş olsa, söyleyin, zorla sizi bunlara mecbur mu ederiz?" dedi.» (Hud, 28.)

Bu , onlara yöneltilen tatlı bir hitaptır. Yumuşak bir lisanla onları hakka çağırmaktır. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki: «Ona yumuşak söz söyleyin; belki öğüt dinler veya korkar.» (Tâ-Hâ, 44.)

«Ey Muhammedi Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır; onlarla en güzel şekilde tartış.» (Nahl, 125.)

«Nuh (a.s.), kavmine şöyle diyordu: "Rabbimin katında bir delilim bulunsa ve bana yine katından bir rahmet vermiş de olsa..." Yani nübüvvet ve risalet verilmiş olsa da "Bunlar sizden gizlenmiş olsa ." Yani siz bunları kavrayamaz ve bunlara ulaşılacak yollan bulamazsanız. "Söyleyin bakalım, zorla sizi bunlara mecbur mu ederiz? Ey milletim! Buna karşılık ben sizden bir mal da istemiyorum.» Yani dünya ve ahirette size fayda verecek şeyleri size tebliğ etmeme karşılık, sizden bir ücret istemiyorum. "Benim ücretim Allah'a aittir." Ücretimi yalnızca Ondan isterim. O'nun sevabı, benim için daha hayırlıdır. O'nun vereceği, sizin bana vereceklerinize nispetle daha kalıcıdır. "İnananları da kovacak değilim. Çünkü onlar Rableriyle karşılaşacaklar; fakat ben sizi cahil bir millet olarak görüyorum,"» (Hud, 28-29.)

Güya kafirler, Nuh'tan, inananları yanından kovmasını istemişler, bu isteklerini yerine getirirse onunla biraraya geleceklerini kendisine vaad etmişler, o da buna yanaşmamış ve "Onlar Rableriyle karşılaşacaklardır." demiş. Onları kovarsam, azaba uğramaktan korkarım, anlamıyor musunuz?

Bu nedenledir ki Kureyşli kafirler, Rasülullah (s.a.v.)'dan Ammar, Suhayb, Bilal, Habbab ve benzerlerini yanından kovmasını istediklerinde Cenâb-ı Allah, onu, böyle yapmaktan sakındırmış ti. Nitekim bu konuyu En'âm ve Kehf sûrelerinde açıkladık.

«Size Allah'ın hazineleri yanımdadır, demiyorum. Gaybı bilmem. Doğrusu melek olduğumu da söylemiyorum.» (Hud, 31.)

Yani ben, ancak bir kul ve elçiyim. Allah'ın ilminden, ancak bana bildirmiş olduğu şeyleri bilirim. Yapabilmem için güç verdiği işleri yaparım. Allah dilemediği takdirde kendime fayda da zarar da veremem. "Küçük gördüklerinize (bana iman getirenlere) Allah iyilik vermeyecektir, diyemem. İçlerinde olanı Allah daha iyi bilir. Yoksa şüphesiz haksızlık etmiş olurum."

Yani kıyamet gününde Allah katında onlar için hayır bulunmayacağına tanıklık edemem. Onların durumlarını Allah daha iyi bilir. İçlerinde olanın karşılığını Allah verecektir. İçlerinde

hayır varsa hayır, şer varsa şer göreceklerdir. Nitekim o kafirler bir başka yerde de şöyle demişlerdi:

«"Sana mı inanacağız? Sana en rezil kimseler uymaktadır" dediler. Nuh: "Onların yaptıkları hakkında bir bilgim yoktur; hesapları Rabbi-me aittir, düşünsenize! Ben inananları kovacak değilim. Ben sadece açıkça uyarıcıyım." dedi.» (eş-Şuarâ, 111-115.)

Zaman uzadı. Nuh peygamberle kafir kavmi arasındaki mücadele de ilerledi. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurdu ki:

«Aralarında 950 yıl kaldı. Sonunda onlar haksızlık yaparken, tufan onları y akalayı ver di.» (ei-Ankebût,i4.)

Bu'kadar uzun bir müddete rağmen, kavminin pek azı dışında kimse ona inanmadı.

Nuh kavminin her bir kuşağı yaşlanıp öte âleme göçeceği zaman, kendi haleflerine; Nuh'a inanmamalarını, ona muhalefet etmelerini ve onunla savaşmalarını vasiyet ederlerdi. Erkek çocuk ergenlik çağına ulaşıp babasının söylediklerini anlayacak güce eriştiğinde babası, dünyada kalıp yaşadığı müddetçe Nuh'a iman etmemesini ona vasiyet ederdi. Onların seciye ve karekterleri, hakka tabi olup iman etmeye aykırı düşüyordu. Bu bağlamda Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:

«Sadece ahlaksız ve çok inkarcıdan başkasını doğurup yetiştirmezler.» (Nüh, 27.)

«"Ey Nuh! Bizimle tartıştın; hem de çok tartıştın. Doğru sözlü isen, tehdid ettiğin azabı başımıza getir." dediler. "Ancak Allah dilerse onu başınıza getirir, siz onu aciz bırakamazsınız." dedi.» (Hud, 32-33.)

Yani o azabı başınıza getirmeye ancak Allah muktedir olur. Hiç birşey onu aciz bırakamaz, hiç birşey O'na zor gelmez. Bilakis O, öyle bir zattır ki, "ol" dediği şey hemen oluverir.

«Allah sizi azdırmak isterse, ben size öğüt vermek istesem de faydası olmaz. O, sizin Rabbinizdir, O'na döneceksiniz.» (Hud 34.)

Allah bir kimseyi fitneye düşürmek isterse, hiç kimse onu doğru yola eriştiremez. Doğru yolu gösteren de, saptıran da O'dur. O, dilediğini yapandır. Güçlüdür, hikmet sahibidir, her şeyi bilendir. Kimin hidayeti, kimin de sapıklığı hakkettiğini bilendir. Sonsuz hikmet, kuvvetli ve de bâtılı yok edici hüccet O'nundur.

«Nuh'a: "Senin milletinden inanmış olanlardan başkası inanmayacaktır. Onların işlediklerine üzülme" diye Allah tarafından vahyolun-

du.» (Hud, 36.)

Bu sözlerle Nuh (a.s.)'a teselli verilmekte, milletinden inanmış olanlardan başkasının kendisine iman etmeyecekleri

bildirilmekte, onların yaptıklarından Ötürü üzülmemesi tavsiye edilmekte, zaferin yakın olduğuna ve çok garip hallerin vuku bulacağına ilişkin haberler verilmektedir.
«Gözcülüğümüz altında, sana bildirdiğimiz gibi gemiyi yap. Haksızlık yapanlar için Bana başvurma, çünkü onlar suda boğulacaktır.» (Hud,
37.)
Nuh (a.s.), milletinin düzelip kötülüklerden kurtulmasından ümit kestikten, onların hayırsız olduklarım, gerek sözle gerek fiille her yoldan kendisim yalanlamaya, kendisine muhalefet etmeye ve kendisine eziyet vermeye devam ettiklerini görünce, Allah'ın kendilerine gazab etmesi için bedduada bulundu. Cenâb-ı Allah da onun bu çağrısına icabet ederek dileğini yerine getirdi ve şöyle buyurdu:
«Andolsun İd Nuh bize seslenmişti de duasına ne güzel icabet etmiştik. Onu ve ailesini büyük sıkıntıdan kurtarmıştık.» (os-sarrat, 75-76.)
«Nuh da daha önceleri bize yalvarmıştı. Onun duasını kabul edip, kendisini ve ailesini büyük sıkıntıdan kurtardık.» (ei-Enbiyâ, 76.)
«Nuh: "Rabbim! Milletim beni yalanladı. Benimle onların arasında sen hüküm ver. Beni ve beraberimdeki inananları kurtar' dedi.» (eş-Şuarâ,
117-118.)
«O da: "Ben yenildim, bana yardım et" diye Rabbine yalvarmıştı.» (ei-
Kamer, 10.)
«O (Nuh): "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşılık bana yardım et"
dedi.» (el-Mü'minûn, 26.)
«Onlar günahları yüzünden suda boğuldular; ateşe sokuldular. . Kendilerine Allah'tan başka yardımcı bulamadılar. Nuh dedi ki: "Rabbim! Yeryüzünde hiç bir inkarcı bırakma! Doğrusu sen onları bırakırsan, kullarım sapıttırırlar. Sadece ahlaksız ve çok inkarcıdan başkasını doğurup yetiştirmezler."» (Nuh, 25-27.)
İnkarcılıklarından, ahlaksızlıklarından ve peygamberlerinin kendilerine beddua etmelerinden ötürü o kafirlerin üzerine günahlar yığıldı. İşte tam o sırada Cenâb-ı Allah, Nuh'a gemi yapmasını emretti. O zamana kadar büyüklükte eşi görülmemiş ve daha sonra da görülmeyecek olan bir gemi yapmasını emretti. Allah, ona daha önce buyruk vermişti ki, geri çevrilemeyen ilahî azab o kavme geldiğinde kendisi, affedilmeleri için Allah'a müracaatta bulunmasın ve şefaatçi olmasın. Çünkü Nuh; azabı gözüyle gördüğü takdirde olabalirdi ki onlar için yüreği yufkala-şırdı. Çünkü görmek, duymak gibi değildir. Bu nedenle Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştu:
«...Haksızlık yapanlar için bana başvurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır!.
Gemiyi yaparken, milletinin inkarcı ileri gelenleri yanına uğradıkça onunla alay ederlerdi. O da: "Bizimle alay ediyorsunuz ama, alay ettiğiniz gibi biz de sizinle alay edeceğiz" dedi.» (Hud, 37-38.)
Asıl biz sizinle alay edeceğiz. Üzerinize azab inmesine sebeb olacak bu küfür ve inadınızı sürdürmenize hayret ediyoruz.
«Rezil edici azabın kime geleceğini ve kime sürekli azabuı ineceğini göreceksiniz!.» (Hud, 39.)
Şiddetli inad ve küfür, onların dünyadaki seciye ve karakterleriydi. Ahirette de böyle olacaklardır. Dünyada kendilerine Allah elçisi geldiğini, orada da inkar edeceklerdir.
Musa b. İsmail, Ebu Said'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «(Hesap yerine) Nuh (a.s.) ümmetiyle beraber gelecek. Onur ve üstünlük sahibi Allah: "Tebliğ ettin mi?" diye soracak. O da: "Evet.. Ey Rabbim" diye cevap verecek. Bu kez Cenâb-ı Allah, onun ümmetine; "Size tebliğ etti mi?" diye soracak. Onlar da: "Hayır... Bize herhangi bir peygamber gelmedi." diyecekler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Nuh'a: "Senin için kim tanıklık eder?" diye soracak. Muhammed ve ümmeti diyecekler ki: "Onun tebliğ ettiğine biz tanıklık ederiz."»[3] Aşağıdaki ayette ifade edilmek istenen de budur:
«Böylece sizi insanlara şahit olmanız için tam ortada bulunan bir ümmet kıldık ki peygamber de size şahit olsun.» (el-Bakara, 143.)
Ayet-i kerimede geçen "Tam ortada bulunan" sözünden kasıt, adaletli olmaktır. Bu ümmet, doğru ve doğrulanmış peygamberinin şahitliğinin gerçekliğine şahitlik edecektir. Evet.. Peygamber (s.a.v.), Cenâb-ı Allah'ın Nuh'u hak ile gönderdiğine, hakkı üzerine indirip, hak ile hükmetmesini emrettiğine, hakla eksiksiz olarak en mükemmel bir şekilde ümmetine tebliğ ettiğine, dinleri hususunda kendilerine fayda verecek her şeyi onlara emir ve tavsi}7e ettiğine, kendilerine zarar verecek her şeyden onları yasaklayıp alıkoyduğuna şahitlik edecektir.
Peygamberlerin tümünün durumu işte böyledir. O zamanda meydana çıkması beklenmediği halde Nuh (a.s.), kendilerini esirgemesinden, şefkat ve merhametinden dolayı milletini Mesih Deccal'a karşı uyarmıştır.
Abdan, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.), insanlar arasında oturmaktayken ayağa kalktı. Cenâb-ı Allah'ı layık olduğu biçimde Övdü. Sonra Deccal'ı anlattı ve şöyle dedi:
«Doğrusu ben sizi ona (Deccal'a) karşı uyarıyorum. Ona karşı milletini uyarmamış hiç bir peygamber yoktur. Nuh ta milletini ona karşı uyarmıştır. Ama ben, hiçbir peygamberin kendi milletine söylemediği bir sözü size söylüyorum: Bilirsiniz ki Deccal'ın bir gözü şaşıdır. Oysaki Allah, kör değildir!.»[4]

Şeyban b. Abdurrahmaıı, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlul-lah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Deccal'la ilgili olarak hiç bir peygamberin kendi milletine anlatmadığı bir hususu size anlatayım mı? Doğrusu o, tek gözlüdür. Onunla beraber Cennet ve Cehennem'in misali gelecektir.
Üzerinde Cennet diye yazılı olan, ateşin ta kendisidir. Nuh'un kendi milletini uyarışı gibi ben de sizi (bu hususta) uyarıyorum.»[5]
Bazı selef uleması dediler ki: Cenâb-i Allah, Nuh peygamberin duasını kabul buyurunca, gemi yapımında kullanması amacıyla bir ağaç dikmesini ona emretti. Nuh (a.s.), ağacı dikti, diktikten sonra onu yüz yıl bekledi. Sonra onu kesip 100 yılda - bir başka rivayete göre kırk yılda - doğradı. Ve gemiyi imal etti. Doğrusunu Allah bilir.
Muhammed b. İshak'ın rivayetine göre Sevrî, Nuh'un gemisinin Hint çınarından yapılmış olduğunu söylemiştir. Çam ağacından yapıldığı da söylenir ki,bu da Tevrat'ın ifadesidir.
Sevrî dedi ki: Cenâb-ı Allah, Nuh peygambere, yapacağı geminin boyunun seksen zira' olmasını, dış kısmım ziftle kaplamasını, burun kısmını da sulan yarabilsin diye eğik ve kıvrımlı yapmasını emretti.
Katade dedi ki: Nuh'un gemisi; 300x50 zira' ebadmdaydı. Gördüğüm kadarıyla Tevrat'ta böyle yazılıydı.
Hasan Basrî dedi ki: 600x300 zira' ebadmdaydı. İbn Abbas ise 1200x600 zira' ebadında olduğunu söylemiştir. 2000x100 zira' ebadında olduğunu söyleyenler de olmuştur.
Üzerinde ittifak edilen hususlarsa şunlardır: Nuh'un gemisi otuz zira' yüksekliğinde olup üç kattan oluşuyormuş. Her katır yüksekliği on zira' imiş. Alt katı hayvanlarla canavarlar için, orta katı insanlar için, üst katı da kuşlar içinmiş. Kapısı yan tarafında olup üzerinde perdesi varmış.
«Nuh: "Rabbim! Beni yalanlamalarına karşı bana yardım et" dedi. Bunun üzerine O'na şöyle vahyettik: "Gözcülüğümüz altında sana bildirdiğimiz gibi gemiyi yap."» (el-Mü'ininûn, 26-27.)
Yani sana emrettiğimiz gibi nezaretimiz altında gemiyi yap ki, imalat hususunda seni doğru olan yönteme ulaştıralım. Ve gemicilikte doğru olanı sana gösterelim.
«Buyruğumuz gelip yeryüzü kaynayınca her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çoluk çocuğunu alıp gemiye bindir. Haksızlık yapanlar için Bana baş vurma, çünkü onlar suda boğulacaklardır.» (ei-Mtı'minûn: 27.)
Daha önce Cenâb-ı Allah, Nuh (a.s.)'a şu emri vermişti: Allah'ın azabı o milletin üzerine indiği zaman gemiye her canlıdan ve nesilleri devam etsin diye yenilen - yenilmeyen hayvanlardan birer çifti, aleyhine hüküm verilmiş olan kafirler dışında kalan çoluk çocuğunu bindir! Kafir oldukları için Nuh'un kendilerine reddedilmeyecek beddualar yaptığı, dolayısıyla da üzerlerine geri çevrilemeyecek azabın inmesinin vacib olduğu kimseler için bilahare Nuh'un Allah katında şefaatte bulunmaması emredildi.
Ayet-i kerimede geçen Tennur kelimesi, cumhur-u ulemaya göre yeryüzüdür. Yani yeryüzünün her tarafı kaymadı, nihayet ateş yeri olan tandırlar ateş fışkırttılar. îbn Abbas'a göre Tennur, Hindistan'daki bir pınardır. Şa'biye göre Küfe1 de, Katade'ye göre ise Cezîre'deki bir pınardır.
Hz. Ali (r.a.) dedi ki: Ayet-i kerimede geçen Tennur kelimesi, sabah aydınlığının karanlığı yarıp, tanyerinin ağanp ışık saçması manasına gelir. Yani Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: "Ey Nuh! Sabahleyin karanlıklar gidip ortalık aydınlandığında her cinsten birer çifti alıp gemiye bindir."
Bu garip bir kavildir.
«Buyruğumuz gelip yeryüzü kaynamağa başlayınca: "Her cinsten birer çifti ve aleyhine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çoluk çocuğunu ve inananları gemiye bindir." dedik. Pek az kimse onunla beraber inanmıştı.»
Bu ayetle Cenâb-ı Allah, Nuh'a, milletine azab indiği zaman her cinsten birer çifti gemiye bindirmesini emretmişti.
Ehl-i Kitabın elindeki kitapta ise şu ifadeye rastlamaktayız: Nuh'a eti yenen hayvanlardan erkek ve dişi yedişer çifti, eti yenmeyenlerdense birer çifti gemiye bindirmesi emredilmişti.
Bu ifade, Kur'ân-ı Kerim'deki birer çift kelimesine aykırıdır. Tabii kelimesini meful-ü bih sayarsak bu, Ehl-i Kitab'ın erindeki kitapta yer alan ifadeye aykırı düşer. Ama o kelimeyi "zevceyn"kelimesi için bir te-kid sayarsak, o zaman bir aykırılık sözkomısu olmaz. Doğruyu Allah bilir. İbn Abbas (r.a.)'dan rivayet olunduğuna göre bazıları demişler ki: Nuh'un gemisine geçen kuşların ilki papağandır. O gemiye binen hayvanların sonuncusuysa eşek olmuştur. Şeytan da eşeğin kuyruğuna tutunarak gemiye binmiştir.
îbn Ebi Hatim dedi ki: Babam, Zeyd b. Eşlem'den, o da babası Es-lem'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu «Nuh (a.s.) her cinsten birer çifti gemiye bindirdiğinde arkadaşları: "Aslan yanımız-dayken biz-ya da davarlar- nasıl rahat oluruz?" dediler. Bunun üzerine Allah, ona sıtmayı musallat kıldı. Yeryüzüne ilk olarak inen sıtma o oldu. Sonra fareden şikayetçi oldular. "Bu muzır hayvan yiyeceklerimizi ve eşyalarımızı berbad ediyor." dediler. Allah, aslana ilhamda bulundu da aslan aksırdı. Ondan kedi çıktı. Bunun üzerine fare, kediden gizlendi.»
«Aleyhine hüküm verilmiş olanın dışında kalan çoluk çocuğunu gemiye bindir.» (Hud, 40.)
Ümmetinden sana inananları da gemiye bindir. Nuh (a.s.), aralarında uzun müddet kaldığı, gece-gündüz demeden çeşitli sözlerle, vaad ve tehdidlerle sıkı sıkıya onları davet ettiği halde pek az kimse onunla beraber iman etmişti.
Gemide Nuh (a.s.)'un beraberindeki mü'minlerin sayısı hususunda âlimler ihtilaf etmişlerdir. İbn Abbas'a göre seksen kişiymişler. Beraberlerinde hanımları da varmış. Kabü'l- Ahbar'a göre ise yetmiş iki kişiymişler. On kişi olduklarını

söyleyenler de olmuş.
Denildi ki: Gemide sadece Nuh, üç oğlu ve dört gelini vardı. Bunlardan biri kurtuluş yolundan sapan oğlu Yanı'm karısıydı. Ancak bu kavil, ayetin zahiriyle ters düşmektedir. Oysaki ayet-i kerime, ailesi dışındaki mü'minlerin de Nuh (a.s.)'la beraber gemiye binmiş olduklarını açıkça ifade etmektedir.
«Beni ve beraberim deki inananları kurtar.» (cş-Şuarâ,ıı s.)
Gemidekilerin yedi kişi olduğunu söyleyenler de vardır.
Nuh'un karısına gelince o, Nuh'un bütün oğullarının yani Ham, Sam, Yafes ve Yam'm anasıdır. Ehl-i Kitap, Yam'a Kenan adım vermişlerdir. Suda boğulan da odur. Nuh'un oğlu Abir ise, tufandan önce ölmüştür. Suda boğulanlarla birlikte onun da boğulmuş olduğu söylenir. Kafirliğinden Ötürü o da, aleyhine hüküm verilenlerdendir. Ehl-i Ki-tab'a göre o da gemideymiş, ancak daha sonra kafir olmuştur. Yahut da hakkındaki karar, kıyamete ertelenmiştir. Fakat kuvvetli olan görüş, birincisidir. Zira ayet-i kerimede şöyle buyurulmuştur:
«Rabbim! Yeryüzünde hiçbir inkarcı bırakma.» (Nûh, 26.)
«Ey Nuh! Sen ve beraberindekiler gemiye yerleşince: "Bizi zalim milletten kurtaran Allah'a hamdolsun."de.
"Rabbim! Beni kutsal bir yere indir. Sen, indirenlerin en iyisisin."
de.» <el-Mü'minün, 28-29.)
Ona öylesine muazzam bir gemiyi musahhar kıldığı, o gemiyle kendisini selamete kavuşturduğu, inkarcı milletinden kendisini kurtardığı, kendisini yalanlayıp muhalefette bulunanları suda boğarak gözünü aydınlattığı için Rabbine hamd etmesini Cenâb-ı Allah, Nuh (a.s.)'a emretti. Nitekim buyurdu ki:
«Bütün canlı cinslerini yaratan O'dur. Gemiler ve hayvanlardan bi-nesiniz diye size binekler var etmiştir: Bunlar, üzerlerine oturunca Rab-binizin nimetim anarak: "Bunları buyruğumuza veren ne yücedir; zaten bizim gücümüz bunlara yetmezdi. Şüphesiz Rabbimize döneceğiz." demeniz İçindir.» (ez-Zuhruf, 12-14.)
İşte böyle.. İşin hayırlı ve bereketli olması, güzelce sonuçlanması için başlarken dua etmelde emrolunuyor. Nitekim hicret edeceği zaman Rasûlullah (s.a.v.)'a da Cenâb-ı Allah şu buyruğu vermişti:
«De ki: "Rabbim! Beni koyacağın yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et; çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar. Katından beni destekleyecek bir kuvvet ver."» (el-Isrâ, so.)
Nuh (a.s.) bu tavsiyeye uyarak şöyle dedi:
«Oraya binin'Yürümesi ve durması Allah'ın izniyledir. Doğrusu Rabbim çok bağışlayan ve esirgeyendir.» (Hud,41.)
Rabbim bağışlayıcı ve merhamet edici olduğu kadar, elem verici azabın da sahibidir. Günahkar millete gelecek azabını kimseler geri çe-virenıez. Nitekim O'nu tanımayıp başka varlıklara tapan milletlerin üzerine O'nun azabı inmiştir.
«Gemi dağlar gibi dalgalanıl içinde onları götürürken..» (Hud, 42.)
Cenab-ı Allah daha önce yeryüzünde görülmemiş bir yağmuru, gökten üzerlerine boşalttı. O zamana kadar öyle bir yağmur yağmadığı gibi, daha sonra da yağacak değildi. Sanki kırbanın ağzı açılmıştı da, suları aşağıya doğru boşalıyordu. Yeryüzüne de emir verildi. Her tarafından sular fışkırmaya başladı.
«Nuh: "Ben yenildim, bana yardım et" diye Rabbine yalvarmıştı. Biz de bunun üzerine gök kapılarını boşanan sularla açtık Yeryüzünde kaynaklar fışkırttık; her iki su, belirtilen bir ölçüye göre birleşti. Onu tahtadan yapılmış, mıhla çakılmış bir gemiye bindirdik. İnkar edilmiş olan Nuh'a mükafat olarak verdiğimiz gemi, nezaretimiz (ve korumamız) altında yüzüyordu.» (el-Kamcr, 10-14.)
İbn Cerir ve diğerleri, tufanın kıptı hesabına göre ağustosun onüçünde vukubulduğunu söylemişlerdir.
«Ey İnsanlar! Su taştığı vakit, size bir ibret olmak üzere, anlayışlı kulaklar anlasın diye süzülen gemide, sizi biz taşımışızdır.» (cl-Hâkka, 11-12.)
Müfessirlerden bazıları demişlerdi ki: Tufan suyu, yeryüzündeki en yüksek dağın tepesini onbeş zira' kadar aştı. Bu rakam Ehl-i Kitab'a göredir. Seksen zira' kadar aştığım söyleyenler de olmuştur. O zaman enine boyuna, ovasıyla, çölüyle, yamacıyla, dağıyla, kumsalıyla yeryüzünün her tarafı sular altında kalmış. Yeryüzünde gözünü açıp kapayabilecek, ne büyük, ne de küçük hiç bir canlı kalmamıştır.
İmam Malik, Zeyd b. Eslem'den naklederek dedi ki: Tufandan önce insanlar, yeryüzünün bütün dağlarını ve ovalarını doldurmuşlar. Zeyd b. Eşlem'in oğlu Abdurrahman demiş ki: O zaman yeryüzündeki her karış toprağın mutlaka bir sahibi varmış. Bu iki sözü de İbn Ebi Hatîm rivayet etmiştir.
«Nuh, bir kenarda kalmış olan oğluna: "Ey oğulcuğum! Bizimle beraber gel, kafirlerle birlik olma." diye seslendi. Oğlu: "Dağa sığınırım, beni sudan korur." deyince, Nuh: "Bugün Allah'ın buyruğundan - O'nun acıdıkları dışında - kurtulacak yoktur." dedi. Aralarına dalga girdi. Oğlu da boğulanlara karıştı.» (Hud, 42-43.)
Nuh'un boğulan bu oğlunun adı Yam'dır. Sam, Ham ve Yafes'in kardeşidir. Adının Kenan olduğu da söylenir. Kafirdi. İyi olmayan işler yapardı. Dininde babasına muhalefet etti de geberenlerle birlikte geberdi.
Böyleyken soyundan olmayan, yabancı ama din ve mezhepte babasına tabi olanlar, babasıyla birlikte kurtuluşa erdiler.
«Yere: "Suyunu çek!", göğe: "Ey gök! Sen de tut." denildi. Su çekildi, iş de bitti. Gemi Cudi'ye oturdu. "Haksızlık yapan millet Allah'ın rahmetinden uzak olsun." denildi.» (Hud, 44.)
Onur ve üstünlük sahibi Allah'tan başkasına tapanlardan hiç biri yeryüzünde kalmayıp iş bitince Cenâb-ı Allah, yere, suyunu

çekmesini; göğe de yağmurunu tutmasını emretti. Su çekildi, yağmur dindi. Hülasa Allah'ın ilm-i ezelisinde ve kaderinde daha önce takdir buyuruları azab, o kafir milletin tepesine indi. "Haksızlık yapan millet, Allah'ın rahmetinden uzak olsun." denildi. Yani kudret lisanıyla onlara:
"İlahî rahmet ve bağışlamadan uzak olsunlar." diye seslenildi.
«O'nu yalanladılar, Biz de onu ve gemide beraberinde olanları kurtardık. Ayetlerimizi yalan sayanları suda boğduk. Çünkü onlar, kör bir milletti.» (el-A'râf, 64.)
«O'nu yalancı saydılar. Ama biz onu ve gemide beraberinde bulunanları kurtardık. Onları, ötekilerin yerine geçirdik. Ayetlerimizi yalanlayanları suda boğduk. Uyarılanlardan söz dinlemeyenlerin sonlarının nasıl olduğuna bir bak.» (Yûnus, 73.)
«Ayetlerimizi yalanlayan millete karşı ona yardım ettik. Doğrusu, onlar fena bir milletti, hepsini suda boğduk.» (ei-Enbiyâ, 77.)
«Bunun üzerine onu ve beraberinde bulunanları, dolu bir gemi içinde taşıyarak kurtardık. Sonra da geride kalanları suda boğduk. Doğrusu, bunda bir ders vardır. Ama çoğu inanmamıştır. Rabbin şüphesiz güçlüdür, merhametlidir.» (cş-Şuarâ, 119-122.)
«Ama biz Nuh'u ve gemide bulunanları kurtardık. Ve bunu dünyalara bir ibret kıldık.» (el-Ankcbût, 15.)
«Sonra diğerlerini suda boğduk.» (eş-Şuarâ, 66.)
«Andoisun ki biz o gemiyi bir ibret olarak bıraktık. Yok mudur öğüt alan? Benim azabım ve uyarmam nasılmış? Andoisun ki Kur'ân'ı öğüt olsun diye kolaylaştırdık. Yok mudur öğüt alan?» (el-Kamer, 15-17.)
«Onlar günahları yüzünden suda boğuldular; ateşe sokuldular, kendilerine Allah'tan başka yardımcı bulamadılar. Nuh dedi ki: «Rab-bim! Yeryüzünde hiç bir inkarcı bırakma. Doğrusu, sen onları bırakırsan, kullarını saptırırlar; sadece ahlaksız ve çok inkarcıdan başkasını doğurup yetiştirmezler.» (Nûh, 25-27.)
Cenâb-ı Allah, Nuh (a.s.)'un duasına icabet etti. Yeryüzünde o inkarcılardan hiç birini canlı bırakmadı. Gözünü açıp kapayabilen bir kimse kalmadı. Hepsi geberip gitti. Hamd ve minnet Allah'adır.
îmam Ebu Cafer b. Cerîr ile İmam Ebu Muhammed b. Ebi Hatîm, tefsirlerinde Yakub b. Muhammed ez-Zührî yoluyla, Hz. Aiş (r.a.)'den rivayet ettiler ki, Rasûlullah (s.a.v.) ona şu haberi vermiş: «Allah, Nuh kavminden bir tek kimseye merhamet edecek olsaydı, çocuk anası (kadana merhamet ederdi.»
Bir başka hadis-i şerifde de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Nuh (a.s.), kendi milleti arasında 950 sene kaldı. Yüz senede bir ağaç dikti. Ağaç büyüdü, her tarafa dal budak saldı. Sonra onu kesip gemi yaptı. Bu işle meşgul olurken (inançsızlar) ona uğrayıp alay ediyor ve : "Karada gemi yapıyorsun. Bu gemi (karada) nasıl yüzer?" diyorlardı. O da: "Bunu ileride göreceksiniz." diye cevap veriyordu.
Gemi yapımını tamamladıktan sonra yerden sular kaynadı, yollar kapandı. Kucağında çocuğu bulunan bir ana, yavrusu için korkmaya başladı. Yavrusunu çok seviyordu. Onu dağa çıkarmak üzere yukarıya doğru tırmandı. Dağın üçte bir yüksekliğine varmıştı ki tufan suyu kendilerine arkadan kavuştu. Nihayet tam tepeye çıktı. Su oraya kadar da çıktı. Hatta kadının boğazına kadar yükseldi. Bu durumda çocuğunu elleriyle yukarıya doğru kaldırdı. Sonunda yavrusuyla birlikte boğuldular. İşte böyle.. Eğer Allah, Nuh kavminden bir kimseye merhamet edecek olsaydı, mutlaka o çocuğun anasına merhamet ederdi.»
Özetle yüce Allah, inançsızlardan hiç birini hayatta bırakmamış, hepsini suda boğmuştu. Peki nasıl oluyor da bazı tefsirciler, Uc b. Unuk'un - îbn Anak diyenler de vardır - Nuh'tan önce mevcud olup Musa'nın zamanına kadar yaşamış olduğunu iddia ediyorlar? Onun kafir, zorba ve inatçı olduğunu söylüyorlar. İyi bir adam olmadığını, Adem'in kızının onu zinadan kazandığını, uzun boylu olduğu için elini uzatıp denizin derinliklerinden balık çıkardığını, çıkardığı balığı güneşe kadar uzatıp orada pişirdiğini, gemiye binmiş olan Nuh (a.s.l'a: "Nedir senin bu serüvenin?" diyerek onunla alay ettiğini, boyunun 3333,3 zira' uzunluğunda olduğunu ve daha bir çok hezeyanları savuruyorlar. Bunlar, bir çok tefsirlerde ve tarih kitaplarında yazılmamış olsaydı burada naklet-mezdik. Çünkü bunlar, sakat ve zayıf haberlerdir. Sonra bunlar, nakillere ve akla aykırıdır. Akla aykırıdır. Zira nasıl olur da Cenâb-ı Allah, kafirliğinden dolayı, babası peygamber olduğu ve mü'minlerin önderi olduğu halde Nuh'un oğlunu öldürüyor da Uc b. Unuk'u sağ bırakıyor? Halbuki anlatıldığına göre Uc, daha zalim ve daha zorba imiş. Ve yine nasıl oluyor da Cenâb-ı Allah o çocuğa ve anasına merhamet etmiyor da şu nesebi belirsiz, zorba, inatçı, ahlaksız, azılı kafir ve asi şeytanı serbest bırakıyor?
Bu husus, nakle de aykırıdır. Zira Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
«Sonra diğerlerini de suda boğduk.» (eş-Şuarâ, 66.)
«Rabbim! Yeryüzünde inançsızlardan hiç birini (sağ) bırakma.»(Nûh, 26.)
Sonra anlattıklarına göre onun boyunun bu kadar uzun oluşu da, şu hadis-i şerifin ifadesine aykırıdır:
«Doğrusu Cenâb-ı Allah, Adem'i altmış zira' boyunda yarattı. Sonra yaratıklar (m boyu) şu ana kadar eksilmeye devam etmektedir.» Bu ifadeler, doğru, doğrulanmış ve hatadan korunmuş olan Rasûlullah (s.a.v.)'a aittir.
«O, kendiliğinden konuşmamaktadır. Onun konuşması, ancak bildirilen bir vahiy iledir.» (en-Necm, 3-4.)
O buyurmuş İd: Yaratıkların boylan, şu ana kadar eksilmeye devam etmektedir.
Yani Adem'den asr-ı saadete kadar geçen zaman içinde insanların boyları kısalmaya devam etmiştir. Bu kısalma, kıyamete dek devam edecektir. Bu da, Adem'in soyunda kendisinden daha uzun boylu birinin bulunamayacağım zorunlu kılmaktadır. Nasıl olur da Cenâb-ı Allah, Uc b. Unuk'u görmeyip kendi haline biralar?! Bizler de Allah'ın indirdiği kitapları değiştirip tahri

eden, tevil edip ayetlerinin yerlerini değiştiren Ehl-i Kitaptan olan keferenin sözlerine itibar ediyoruz! Bu nasıl olur?! Yalancı, hain ve kıyamete dek ilahî lanete maruz kalmış o kafirlerin kendi başlarına naklettikleri ya da doğruluğuna güvendikleri bu gibi haberler hakkında ey okuyucu sen ne düşünüyorsun? Uc b. Unuk'la ilgili bu haberi, peygamberlerin düşmanı olan bazı zındık ve ahlaksızların uydurmuş olmasından başka bir şeye ihtimal veremiyorum. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Sonra Cenâb-ı Allah, Nuh'un kendi oğlunu kurtarması için Rabbine yalvarışını, bizlere bir ibret dersi olarak anlatıyor. Nuh (a.s.), Rabbine şöyle müracatta bulunmuştu:

Ey Rabbim! Benimle birlikte ailemi de kurtaracağını bana va'd etmiştin. Oğlum da ailemdendir. Halbuki o boğuldu. Bu nasıl olur? Cevaben yüce Allah buyurmuştu ki: O, kurtaracağını va'd etmiş olduğum ailenden değildir. Yani biz sana demiştik ki: "Ve aleyhinde hüküm verilmiş olanın dışında kalan çoluk çocuğunu alıp gemiye bindir." (ci-Mü'mînûn, 27.) Oysaki bu oğlun, kafirliği dolayısıyla boğulacak diye aleyhine hüküm verilmiş olanlardandır. Bu nedenle kader onu mü'minler blokun-dan uzaklaştırdı. Küfür ve taşkınlık sahipleriyle beraber suda boğuldu.

«Ey Nuh! Sana ve seninle beraber olan topluluklara bizden bir selamet ve bereketle gemiden in. Ama bir çok toplulukları da geçindireceğiz. Sonra onlara can yakıcı bir azab vereceğiz." denildi.» (Hud, 48.)

Sular yeryüzünden çekilip yeryüzü, üzerinde yürüyüp durmaya, yerleşmeye müsait hale gelince Cenâb-ı Allah Nuh (a.s.)'a, uzun yolculuğundan sonra Cudi dağının üzerinde duran gemiden selamet ve bereketle inmesini emretti. Evet.. Ey Nuh! Sana ve senin soyundan doğacak evladına bizden selamet ve bereketle gemiden in. Kendisiyle birlikte gemiye binmiş olanların soyu devam etmemiş,sadece Nuh (a.s.)'un nesli devam etmişti.

«Onun soyunu sürekli kıldık.» (es-Sâffât, 77.)

Bu gün yeryüzünde diğer cinslerden mevcut olan ademoğullarının tümü, mutlaka Nuh (a.s.) oğullarından Sam, Ham ya da YafesİN soyun-dandırlar. Ahmed b. Haıibel, Semure'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi:

«Sam, Arapların atasıdır. Ham, Habeşîerin atasıdır. Yafes de Rumların atasıdır.»

Şeyh Ebu Ömer b. Abdü'1-Berr dedi İd: İmran b. Husayn'den de böyle bir hadis rivayet edilmiştir. Hadiste geçen "Rum"da kasıt, ilk Rumlar-dır ki, bunlar da Rumî b. Labti b. Yunan b. Yafes b. Nuh'a mensub olan Yunanlılardır.

İsmail b. İyaş, Said b. Müseyyeb'den rivayet etti İd: Nuh (a.s.)'un Sam, Yafes ve Ham adlı üç oğlu vardı. Bunların da he birinin üçer oğlu olmuştur. Şam'ın oğulları Araplar, Farslar ve Rumlardır.Yafes'in oğulları Türkler, Slavlar, Ye'cûc ve Me'cûc'dur. Hamın oğulları Kıbtîler, Sudanlılar ve Berberi!erdir.

Hafiz Ebu Bekr el- Bezzar, "Müsned" adlı eserinde, Ebu Hürey-re'den rivayetle Rasûlullah (s.a.v.)in şöyle buyurduğunu söyledi: «Nuh'un oğulları Sam, Ham ve Yafes'tir. Samin oğulları Araplar, Farslar ve Rumlardır ki, hayır bunlardadır. Yafes'in oğulları Ye'cûc-Me'cûc, Moğollar ve Slavlardır ki, bunlarda hayır yoktur. Ham'ın oğulları Kıbtîler, Berberiler ve Sudanlılardır.»

Ancak bu hadisin rivayet senedinde adı geçen Yezid b. Sinan Ebu Ferve er-Rehavî, tümden zayıf bir ravî olup güvenilir bir kimse değildir.

Denildi ki: Nuh (a.s.)'un yukarıdaki hadiste adları geçen bu üç oğlu tufandan sonra doğmuştur. Gemiyi yapmadan önce sadece Kenan ve Abir adında iki oğlu vardı İd, Abir tufandan önce ölmüş, Kenan ise tufanda boğulmuştu.

Doğrusu şu ki, her üç oğlu da hanımları ve analarıyla birlikte gemide Nuh (a.s.)un yanmdaydılar. Tevrat'ın ifadesi böyledir. Rivayete göre Ham, gemide hanımıyla cinsel temasta bulunmuş, bunun üzerine Nuh (a.s.), sperması çirkinleşsin diye ona bedduada bulunmuştu da simsiyah tenli bir oğlu doğmuştu. Bu çocuk, Sudanlıların atası olan Kenan idi.

Bir başka rivayete göre babası Nuh (a.s.)'ıı uyurken avreti açılmış olarak görmüş fakat onun üzerini-örtmemiş, ild kardeşi onun bu açık yerini kapamışlardı. Bunun üzerine Nuh (a.s.), sperması değişip çirkinleşsin ve ondan doğacak çocuklar, kardeşlerinin kölesi, hizmetçisi olsunlar diye beddua etmişti.

İmam Ebu Cafer, İbn Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet etmiştir: Havariler, Meryemoğlu İsa'ya: "Gemiyi gören bir adam diriltsen de bize onu anlatsa.." dediler. İsa (a.s.) onları bir toprak yığının yanma götürdü.

Oradan bir avuç toprak aldı. "Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" diye cevap vermeleri üzerine: "Bu, Nuh oğlu Hamın mafsal yumru kemiğidir." dedi. Bastonuyla vurarak: "Allah'ın izniyle (kalk)" deyince de Ham, ağarmış başındaki tozlan silkeyerek ayağa kalktı. İsa (a.s.)ona:"Ölürken bu halde miydin?" diye sordu. O da : "Hayır. Ölürken gençtim. Ama şimdi dirilirken kıyamet koptuğunu sandım. Bu nedenle basımdaki saçlar ağardı." diye cevap verdi. Hz. İsa, ona: "Bize Nuh'un gemisinden söz et" deyince, şunları anlatmaya başladı:

"Boyu 1200: eni 600 zira1 idi. Üç katlıydı. Bir katında hayvanlarla canavarlar, bir katında insanlar, bir katında da kuşlar vardı. Hayvanların pislikleri çoğalıp gemiyi doldurunca Cenâb-ı Allah Nuh'a, filin kuyruğuna dürtmesini vahyetti. Dürtünce kuyruğundan biri erkek, diğeri dişi bir çift domuz peydahlandı. Bunlar pislikleri yemeye başladılar. Pare gemiyi delmek için kemirmeye başlayınca da Cenâb-ı Allah, Nuh'a aslanın iki gözünün arasına vurmasını vahyetti. Vurunca burnundan biri erkek, diğeri dişi bir çift kedi peydahlandı. Bunlar fareyi yakalayıp yediler.»

Hz. İsa ona: "Nuh (a.s.), şehirlerin sular altında kaldığım nasıl anladı?" diye sordu. Cevaben dedi ki: "Kendisine haber getirmesi için kargayı gönderdi. Karga bir leş bulup üzerine kondu. Bunun üzerine Hz. Nuh korkak olsun diye ona beddua etti. Karganın evcil olmayışı bundandır. Daha sonra güvercini gönderdi. Dönüşte güvercin, gagasında bir zeytin yaprağı, ayağında da birazcık çamurla geldi de Hz. Nuh, böylece şehirlerin sular altında kalmış olduklarını anladı. Boynuna yeşil bir kuşak taktı.

Ünsiyet ve güvenlik içinde olması için dua etti. Güvercinin evlere alışık olması da bundandır."
Etrafındakiler, Hz. İsa'ya dediler ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bu adamı (Haın'ı) evimize götürsek de, yanımızda oturup bizimle konuşsa olmaz mı?."
"Dünyadan rızkı kesilmiş olan bir adam nasıl sizinle beraber olur?." diyerek bu Öneriyi reddetti. Ve Ham'a: "Allah'ın izniyle eski haline dön!." dedi. Oda toprağa dönüştü...
Bu gerçekten garip bir rivayettir.
Alba b. Ahmer, İkrime'den, o da İbn Abbas'tan rivayet etti ki: Gemide Nuh'un yanında çoluk çocuklarıyla beraber seksen erkek vardı. Orada yüz elli gün kaldılar. Cenâb-ı Allah gemiyi Mekke'ye yöneltti, kırk gün süreyle Ka'be'nin çevresinde dolandı. Sonra onu Cudi'ye yöneltti, Cudi'nin üzerinde karar kıldı. Nuh (a.s.), kendisine yeryüzünün haberini getirsin diye kargayı keşfe gönderdi. Karga gidip bir leşin üzerine kondu. Bunun üzerine Nuh (a.s.) güvercini gönderdi. Güvercin bir zeytin yaprağı getirdi. Ayakları da çamurlanmıştı. Bunun üzerine Nuh (a.s.), yeryüzünden suların çekilmiş olduğunu anladı. Cudi dağının eteklerine indi. Orada bir köy kurdu. Orayı 'Seksen Köyü' diye adlandırdı. O gün oraya yerleşenlerin dilleri seksen lisana ayrıldı. Bunlardan biri de Arapçaydı. Oradakiler, birbirlerinin dillerini anlamıyor, Nuh (a.s.) onlara tercümanlık yapıyordu.
Katade ve diğerleri dediler ki: Nuh ve beraberindekiler, receb ayının onunda gemiye bindiler, 150 günlük bir yolculuk yaptılar. Gemi, onları getirip Cudi'nin tepesine kondurdu. Muharremin onunda, yani aşure gününde gemiden çıktılar. İbn Cerir de buna muvafik bir haber rivayet ederek, gemiden çıkış gününde oruç tuttuklarım sözlerine eklemiştir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir:
Hz. Peygamber (s.a.v.), Yahudilerden bazı kimselere uğradı. Onlar, aşure orucunu tutmuşlardı. "Bu ne orucudur?" diye sorunca şöyle demişlerdi: "Bu, Allah'ın Musa'yı ve israiloğullanm suda boğulmaktan kurtardığı, Firavunu boğduğu gündür. Bu, geminin Cudi tepesine konup yerleştiği, onur ve üstünlük sahibi olan Allah'a bir şükür ifadesi olarak Musa ile Nuh'un oruç tuttukları gündür."
Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.): "Ben Musa'ya daha yakınım. Bu günde öncelikle benim oruç tutmam gerekir." dedi. Ashabına da şu tavsiyede bulundu: "Sizden biri oruçlu olarak sabahlarsa, orucunu devam ettirip tamamlasın; Sizden biri ailesine dokunmuşsa, günün kalan kısmını oruçlu (imiş gibi) tamamlasın." Buharî'de bunu teyid edici bir başka hadis vardır.
Ancak tuhaf olan, burada Nuh (a.s.)'dan söz edilmesidir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.[6] Şimdi de bazı cahillerin aşureyle ilgili anlattıkları hikayelere gelelim.. Güya Hz. Nuh ve beraberindeki mü'minler, azıklarının artanını ve yanlarında kalan tahıllan öğütüp karıştırarak yemek mecburiyetinde kalmışlar. Uzun süre geminin içinde karanlıkta kaldıklarından dolayı gözlerinin zayıflayan ferini güçlendirmek için, gözlerine sürme çekmişler... Bütün bunlar, sahih olmayan ve içinde doğruluk payı bulunmayan rivayetlerdir. Bu hususta mute-med olmayan israiliyat hikayeleri nakledilir.
Muhammed b. İshak der ki: Cenâb-ı Allah, tufanı durdurmak isteyince yeryüzüne bir rüzgar gönderdi. Bu rüzgarın etkisiyle sular durdu, yerin kaynakları tıkandı. Sular azalıp çekilmeye başladı. Geminin Cudi tepesine konup durması - Tevrat ehlinin iddiasına göre - tufanı müteakip yedinci ayın onuncu gecesinde olmuştur. Tufanı müteakip onuncu ayın ilk gününde de dağların tepeleri görünmüş, bunun üzerinden kırk-gün geçtikten sonra da Nuh, geminin- daha Önce yapmış olduğu - penceresini açmış, sonra da suyun yeryüzünü ne hale getirdiğini görüp gerekli bilgiyi getirmesi amacıyla kargayı dışarı göndermiş, ama karga bir daha geri dönmemişti. Karga geri gelmeyince güvercini gönderdi. Güvercin döndüğünde, gemide konacak yer bulamayınca Nuh (a.s.) elini uzatıp onu tuttu ve geminin içine aldı. Aradan yedi gün daha geçtikten sonra, sellerin neler yaptığım görüp geri gelerek kendisine bildirmesi için güvercini yemden dışarı gönderdi. Akşam olunca, ağzında bir zeytin yaprağıyla geri geldi. Nuh (a.s.),yeryüzünde suların azalmış olduğunu anladı. Aradan yedi gün daha geçince güvercini yeniden dışarı yolladı, ama bu defa güvercin geri dönmedi. Nuh (a.s.) yeryüzünün açılmış olduğunu anladı. Tufanın başlangıcından güvercinin dışarı yollanmasına kadar bir yıl geçip ikinci yıla girildiğinde yeryüzü tamamen açılıp kara göründü. Nuh (a.s.) geminin örtüsünü açtı. Tufanın ikinci yılının yirmi altıncı gecesinde:
«"Ey Nuh! Sana ve seninle beraber olan topluluklara bizden bir selamet ve bereketle gemiden in. Ama bir çok toplulukları da geçindireceğiz. Sonra onlara can yakıcı bir azab vereceğiz." denildi.» (Hud, 48.)
Ehl-i Kitabın anlattıklarına göre Cenâb-ı Allah, Nuh (a.s.)'a şu buyruğu vermiş: Sen, karın, oğulların, gelinlerin ve beraberindeki hayvanlar, hepiniz gemiden çıkın. Bütün bunlar, yeryüzünde üreyip çoğaltsınlar.
Çıktılar.. Nuh (a.s.), Allah rızasına kesilecek kurbanlar için bir mezbaha inşa etti. Eti yenen hayvanlarla kuşlardan birer tanesini Allah için kurban etti. Allah da yeryüzündeki insanlara artık böyle bir tufan göndermeyeceğine söz verdi. Bu sözünün hatırası olarak da gök kuşağını yarattı. Gökkuşağının, suda boğulmaya karşı ilahî bir emniyet olduğunu İbn Abbas söylemiştir.
İranlı ve Hindli bazı cahiller, tufanın vukuunu inkar etmiş, ama bu milletlere mensup bazı kimseler, tufanın vukubulduğunu itiraf etmiş, yalnız demişler ki: Tufan, Babil mıntıkasında vukubuldu, suları bize ulaşmadı. Adem'den bu güne dek, dünyayı büyüklerimizden bir miras olarak devralmışız.
Bunu, şeytanın izinde yürüyen ve ateşe tapan bazı mecusi zındıkları söylemiştir. Bu onların bir safsatası, aşırı küfrü, katmerli cahillikleri, maddi olarak duyulur şeyleri inkarları ve göklerle yerin Rabbini yalanlamalarından başka bir şey olamaz.
Rahman olan Allah'ın elçilerinden nakiller yapan din âlimleri, sair zamanlarda insanların mütevatiren rivayet ettikleri haberlerin yanı sıra, Nuh tufanının vukubulduğu hususunda görüş birliği etmişlerdir. Bu tufan, bütün beldeleri sular altında bırakmış, Cenâb-ı Aîlah'da kendi desteğindeki günahsız peygamberi Nuh'un çağrısına icabet etmek ve kaçınılmaz takdirini

infaz etmek için inkarcı kullardan hiç birini o zaman sağ bırakmamıştır. [7]

Nuh (A.S.)'Un Şahsına Ait Bazı Haberler

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Doğrusu Nuh, çok şükreden bir kuldu.» (ei-îsrâ, 3.)
Denildi ki: Onun yemesi, içmesi, giymesi ve bütün davranışları Allah'ın gözetiminde ve onun rızasına uygundu.
İmam Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'den naklederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi:
«Doğrusu Allah, kulun bir yiyeceği yeyip o yiyecekten ötürü kendisine hamdetmesini veya bir içeceği içip o içecekten ötürü kendisine ham-detmesini memnuniyetle karşılar.» [8]
Doğrusu şu ki şükreden; kalbi, kavli ve ameli taatler yaparak hayırlı aktivitede bulunan kimsedir. Şairin dediği gibi şükür, ancak böyle yapılır.
«Nimetleri size ifade eder üç şeyim;
Elim, dilim ve örtülü kalbim.» [9]

Nuh (A.S.)'Un Oruç Tutuşu

Sehl b. Ebi Sehl, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etti: İşittim ki Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor: «Ramazan ve kurban bayramı günleri dışında Nuh (a.s.), zamanın tümünü oruçlu geçirmiştir.»
Taberanî, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etti: îşittimki Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor: «Ramazan ve Kurban bayramı günleri dışında Nuh (a.s.), zamanın tümünü oruçlu geçirmiştir. Davud (a.s.), zamanın (senenin) yarısını oruçlu geçirmiştir. îbrahim (a.s.), her aydan üç gün oruç tutmuştur. Bir yıl tutmuş, bir yıl tutmamıştır.» [10]

Nuh(A.S.)'Un Haccı

Hafiz Ebu Yala dedi ki: Süfyan b. Vekî', İbn Abbas (r.a.)'ın şöyle dediğini rivayet etti: «Rasûlullah (s.a.v.) haccetti. Usfan vadisine geldiğinde sordu: "Ey Ebu Bekir! Bu hangi vadidir? Bu hangi vadidir?" Ebubekir: "Usfan vadisidir." deyince Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Buraya Nuh, Hud ve İbrahim, genç develer üzerinde uğramışlardır. Yularları liften eşekleri vardı. Peştemalları çuhadan, omuzlukları da siyah beyaz çizgili olup yündendi. Allah'm şereüi evini ziyaret ederek haccediyorlar-
dı." Bu hadis "garib"dir. [11]

Nuh (A.S.)'Un Oğluna Vasiyeti

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.)'m'yanmdaydık. Omuzuna üzerinde ipekten bağlar bulunan çizgili bir cübbe giymiş olan bedevi bir adam geldi ve şöyle dedi: "Bilesiniz ki bu arkadaşınız (yani Rasûlullah), sü-vaı'i oğlu süvari olan herkesi (yüksek mevkilerde bulunanları) alçaltmış, çoban oğlu çoban olan (aşağı tabakadaki) herkesi yüceltmiş-tır.
Rasûluîlah, (s.a.v.) onun cübbesinin yakasını tutarak: "Senin üzerinde akılsızların elbisesini görmekteyim." dedi ve sonra sözünü şöyle sürdürdü: «Allah'ın peygamberi Nuh, vefat edeceği esnada oğluna şöyle dedi: "Sana bir vasiyette bulunacağım. Sana iki şeyi yapmanı emrediyorum. Ve iki şeyi yapmanı da yasaklıyorum. "Lâ ilahe illallah "demeni emrediyorum. Yedi kat gökle yedi kat yer, terazinin. bir kefesine; "lâ ilahe illallah" sözü de terazinin diğer kefesine konulsa, "lâ ilahe illallah" kefesi ağır gelir. Şayet yedi kat gölde yedi kat yer, dağınık halkalar olsalar, "Lâ ilahe illallah" ile "Sübhanallahi ve bihamdihi" kelimeleri, bu halkaları bir araya getirip birleştirir. Çünkü bu cümlelerde her şeyin bağı vardır. Yaratıklar bunlai'la rızıklandınlırlar.
"Allah'a ortak koşmayı, kibri sana yasaklıyorum," Dedim ki - veya denildi ki -: "Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'a ortak koşmanın ne demek olduğunu biliyoruz. Ya şu 'kibir' nedir? Birimizin güzel ipli bir çift ayakkabısının olması kibir midir?" "Hayır" dedi. "Birimizin giydiği güzel bir elbisesinin bulunması kibir midir?" dedim. "Hayır" dedi. "Birimizin binmekte olduğu bir bineğinin bulunması kibir midir?" dedim. "Hayır" dedi. "Birimizin meclisinde oturup kendisiyle sohbet eden arkadaşlarının bulunması kibir midir?" dedim. "Hayır" dedi. "Peki ya kibir nedir?" dedim."Hakkı tanımamak ve insanları horlamaktır."» dedi. [12]
Ehl-i Kitab anlatırlar M: Nuh peygamber gemiye bindiğinde 600 yaşındaydı, îbn Abbas'm da böyle dediğini daha önce söylemiştik. Yalnız o, "Gemiye bindikten sonra 350 yıl daha yaşadı" sözünü eklemiştir. Ancak bu söz, tartışma götürür. Kaldı

ki bu sözle Kur'ân-ı Kerim'in ifadeleri arasında uzlaşma sağlanamadığı için bu büyük bir yanılgıdan başka bir şey olamaz. Kur'ân-ı Kerim'in ifadesinden anlaşıldığına göre Nuh peygamber, risaletle görevlendirildiğinden itibaren tufanın vukuuna kadar geçen müddet zarfında milleti arasında 950 yıl kalmıştır. Onlar zalim bir kavim oldukları için bundan sonra tufan seline yakalanmışlardır. Tufandan sonra Nuh peygamberin ne kadar yaşamış olduğunu ancak Allah bilir.
Nuh (a.s.)'un 480 yaşındayken peygamberlikle görevlendirildiği, tufandan sonra 350 yıl daha yaşadığı sözü gerçekten İbn Abbas (r a)'dan nakledilmişse, buna göre -950 yıl daha ilaveyle- Nuh (a.s.) 1780 yıl yaşamış olmaktadır. İbn Cerir ve Ezraki nin rivayetlerine göre Nuh (a s)'un kabri, Mescid-i Haram'dadır. Bu rivayet, son devir ulemasından bir çoğunun bu konudaki kavillerinden daha güçlü ve. daha sabittir Bunlar derler ki: Nuh peygamberin kabri, Kerk-i Nuh beldesindedir. Ve orada bu maksatla bir cami de inşa edilmiştir.
Doğruyu en iyi bilen Allah'tır. [13]

Hud Peygamberin Kıssası

Hud (a.s.), Erfahşiz oğlu Salih'in oğludur. Erfahşiz ise, Nuh oğlu Sam'm oğludur.
Denilir ki: Hud (as.), Salih oğlu Abir'in oğludur. Salih ise, Sam oğlu Erfahşiz'in oğludur. Bilindiği gibi Sam da Nuh peygamberin oğludur. Bunu, İbn Cerir (et-Taberî) anlatmıştır.
Hud (a.s.), Ad kabilesindendi. Ad, Avs'm oğludur. O da Nuh oğlu Şam'ın oğludur. Bunlar bir Arab kavmi olup Ahkaf denen dağlık bölgede otururlardı. Burası denize doğru uzanan ve Şahr adıyla isimlendirilen bir yer olup Yemen'de Umman ile Hadramut arasındaydı. Vadilerinin adı da Muğis idi. Nüfusları kabarık olup kalın direkli çadırlarda yaşarlardı. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş İd:
«Ey Muhammedi Rabbinin, sütunlara sahip İrem şehrinde oturan Ad milletine ne ettiğini görmedin mi?.» (el-Fecr, 6-7.)
İrem'de oturan Ad.... Bunlar ilk Ad kavmiydi. İkinci Ad ise, bilahare ortaya çıkmış bir kavim olup yeri geldiğinde gerekli açıklama yapılacaktır. Birinci Ad' dan şöyle söz ediliyor:
«Benzeri hiç bir memlekette yaratılmamış olan, sütunlara sahip İrem şehrinde oturan Ad...» {cl-Fecr, 7-8.)
İrem'in yeryüzünde dolaşan, bazen Şam'da, bazen Yemen'de, bazen Hicaz'da, bazen da başka yerde görünen bir şehir olduğunu söyleyen kimse, hedefi saptırmış, dayanaksız ve delilsiz bir söz sarfetmiş olur. İbn Hibban'm sahihinde Ebu Zerr (r.a.)'in rivayet ettiği, nebilerle mürsellerin anlatıldığı uzun bir hadiste şu ifadelere rastlamaktayız:
- «O nebi ve rasûllerden dördü, Araplardandır; Hud, Salih, Şuayb ve bir de peygamberin ey Eba Zerr!.»
İlk Arabça konuşanın Hud (a.s.) olduğu söylenir. Vehb b. Münebbih'e göre ise, Hud'un babasıdır. Diğerleri dediler ki: İlk Arabça konuşan, Nuh (a.s.)'du. İlk Arabça konuşanın Adem (a.s.) olduğu da söylenir ki, gerçeğe yakın olan da budur. İlk Arabça konuşanın başkası olduğu da söylenmiştir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
İsmail (a.s.)'de önceki Araplara Arab-ı Aribe denir ki, bunlar birçok kabilelere ayrılırlar: Ad> Semud, Cürhüm, Tasm, Cedis, Emim, Medyen, İmlak, Casim, Kahtan, Benu Yaktin ve benzerleri...
Müstarebe Araplara gelince bunlar, İbrahim Halil oğlu İsmail'in soyudurlar. Gramere uygun', edebi bir Arapçayı ilk konuşan, Hz. İsmail (a.s.)'dir. Allah izin verirse yeri geldiğinde anlatılacağı gibi Hz. İsmail, Arapçayı, Harem'de annesi Hacer'in yanına gelip Mekke'ye yerleşen Cürhüm kabilesinden öğrenmiştir. Ama Cenâb-ı Allah ona, Arapçayı gayet iyi derecede anlaşılır ve net bir şekilde konuşturmuştur. Rasûlullah (s.a.v.)'da öyle konuşurdu.
Bizim bahsini yapmak istediğimiz Ad, ilk Ad'dır. Tufandan sonra ilk puta tapanlar onlardır. Samed, Samud ve Hera adlı üç tane putları vardı.
Cenâb-ı Allah, onlara kardeşleri Hud'u'peygamber olarak gönderdi.
Hud, onları Allah'a kulluk etmeye çağırdı. Nitekim bunu açıklama sadedinde Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
«Ad milletine de kardeşleri Hud'u gönderdik: "Ey Milletim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yoktur, karşı gelmekten sakınmaz mısınız?" dedi. Milletinin inkarcı ileri gelenleri, "Biz senin beyinsiz olduğunu görüyor ve seni yalancılardan sanıyoruz."-dediler. "Ey Milletim! ben beyinsiz değilim. Alemlerin Rabbinin peygamberiyim. Size Rabbi-min sözlerini bildiriyorum. Ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm. Sizi uyarmak üzere, aranızdan bir adam vasıtasıyla Rabbinizden size bir haber gelmesine mi şaşıyorsunuz? Allah'ın sizi Nuh'un milleti yerine getirdiğini ve vücutça da onlardan üstün kıldığını hatırlayın. Başarıya erişebilmeniz için Allah'ın nimetlerini anın." dedi. "Bize, yalnız Allah'a kulluk etmemizi, babalarımızın taptıklarını bırakmamızı söylemek için mi geldin? Doğru sözlülerden isen, haydi bizi tehdid ettiğin azaba uğrat." dediler. "Hiç şüphesiz artık Rabbinizin azab ve öfkesini hakkettiniz. Allah'ın hiç bir delil indirmediği ve isimlerini kendi koyduğunuz putlar hakkında mı benimle tartışıyorsunuz? Bekleyin, doğrusu ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim." dedi. Biz, rahmetimizle Hud'u ve beraberinde bulunanları kurtardık. Ayetlerimizi yalan sayarak inanmayanların kökünü kestik.» (el-A'râf, 65-72.)
«Ad milletine kardeşleri Hud'u gönderdik. Şöyle dedi: "Ey Miletim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka tanrınız yoktur. Yoksa sadece yalan uyduran kimseler olursunuz. Ey Milletim! Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, ancak beni yaratana aittir. Akletmez misiniz? Ey Milletim! Rabbinizden mağfiret dileyin. Sonra O'na tevbe edin ki size gökten bol bol yağmur göndersin, kuvvetinize kuvvet katsın; yüz çevirip de suçlu olmayın."

"Ey Hud! Sen bize bir belge getirmeden, senin sözünden ötürü tanrılarımızı terketmeyiz ve sana inanmayız. Bir kısım tanrılarımız seni çarpmıştır demekten başka bir şey demeyiz." dediler. Hud: "Doğrusu, ben Allah'ı şahid tutuyorum. Siz de şahid olun ki, ben O'nu bırakıp koştuğunuz eşlerden uzağım. Hepiniz bana tuzak kurun. Sonra da ertelemeyin. Ben, ancak benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a güvenirim. Hiçbir canlı yoktur ki Allah ona el koymamış bulunsun. Rabbim elbette doğru yoldadır. Eğer yüz çevirirseniz, haberiniz olsun, şüphesiz ben size benimle gönderileni bildirdim. Rabbim sizden başka bir milleti yerinize getirebilir. O'na bir şey de yapamazsınız. Doğrusu, Rabbim her şeyi koruyandır." dedi.
Buyruğumuz gelince, Hud'u ve beraberindeki inananları, acıyarak kurtardık. Onları çetin bir azabdan koruduk. Bu, Rablerinin ayetini bile bile inkar eden, peygamberlerine kafa tutan ve her inatçı zorbanın emrine uyan Ad milletidir. Bu dünyada da, kıyamet gününde de lanete uğradılar. Bilinki Ad milleti Rabblerini inkar etti. Ve yine bilin ki Hud'un milleti Ad, Allah'ın rahmetinden uzaklaştı.» (Hud, so-60.)
«Bunların ardından başka nesiller varettik. Onlara aralarından; "Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yoktur, sakınmaz mısınız?" diyen bir elçi gönderdik. Onun inkarcı ve ahirete kavuşmayı yalanlayan milletinin ileri gelenleri - ki biz onlara bu dünya hayatında nimet vermiştik - şöyle dediler: "Bu yediğinizden yiyen, içtiğinizden içen sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir. Kendiniz gibi bir insana itaat ederseniz, hüsrana uğrayacağınızda hiç şüphe yoktur. Ölü toprak ve kemik yığını olduğunuz zaman tekrar dirilmenizle sizi tehdid mi ediyor? Oysa tehdid edildiğiniz şey ne kadar, hem de ne kadar uzak! Hayat ancak bu dünyadakidir. Ölürüz ve yaşarız; tekrar diriltilmeyiz. Bu sadece Allah'a karşı yalan uyduranın biridir. Biz ona inanmayız." O Peygamber: "Rabbim! Beni yalancı saymalarına karşılık bana yardım et." dedi. Allah da: "Az sonra pişman olacaklar." bu3oırdu. Gerçekten onları bir çığlık yakaladı ve onları süprüntü yığını haline getirdik. Haksızlık eden millet, rahmetten uzak olsun! (el-Mü'minün, 3i -41.)
«Ad Milleti de peygamberleri yalanladı. Kardeşleri Hud, onlara: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Doğrusu ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Allah'tan salanın ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim, ancak âlemlerin Rabbine aittir. Siz her yüksek yere koca bir bina kurup boş şeyle mi uğraşırsınız? Yakaladığınızı zorbaca mı yakalarsınız? Artık Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Bildiğiniz şeyleri size verenden sakının. Davarları, oğulları, bahçeleri ve akarsuları size O vermiştir. Doğrusu, hakkınızda büyük günün azabından korkuyorum." dedi. "İster Öğüt ver, ister öğüt verenlerden olma, bizim için farketmez. Bu durumumuz öncekilerin geleneğidir. Biz azaba uğratılacak da değiliz." dediler. Böylece onu yalanladılar. Biz de kendilerini yok ettik. Bunda şüphesiz ki ders vardır. Ama çoğu inanmamıştır. Doğrusu, Rabbin güçlüdür, merhametlidir.» (eş-Şuarâ, 123)
«Ad milleti, yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamış, "Bizden daha kuvvetli kim vardır?" demişti. Onlar, kendilerini yaratan Allah'ın onlardan daha kuvvetli olduğunu görmüyorlardı değil mi? Ayetlerimizi bile bile inkar ediyorlardı. Rezillik azabını onlara dünya hayatında tad-dırmak için o uğursuz günlerde üzerlerine dondurucu bir rüzgar gönderdik. Ahiret azabı ise daha çok alçaltıcıdır. Ve onlar, yardım da görmezler.» (Fussilet, 15-16.)
«Ey Muhammed! Ad milletinin kardeşi Hud'u an. Ondan önce ve sonra, "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin." diyen nice uyarıcılar gelip geçmişken, Ahkaf bölgesindeki milletini uyarmış: "Doğrusu sizin için büyük günün azabından korkuyorum." demişti. "Bize, bizi tanrılarımızdan alıkoymak için mi geldin? Eğer doğru sözlülerden isen, bizi tehdîd ettiğin şeyi başımıza getir." dediler. "Doğrusu, bunun ne zaman geleceğini Allah bilir. Ben size, benimle gönderileni tebliğ ediyorum. Fakat sizin cahil bir millet olduğunuzu görüyorum." dedi. O azabın yayılarak vadilerine doğru yöneldiğim gördüklerinde: Bu yaygın bulut bize yağmur yağdıracaktır." dediler. Hud: "Hayır o, acele beklediğiniz şeydir. Can yakıcı azab veren bir rüzgardır; Rabbinin buyruğu ile her şeyi yok eder." dedi. Bunun üzerine evlerinin harabelerinden başka birşey görünmez oldu. Biz, suçlu milleti işte böyle cezalandırırız.» (el-Ahkâf, 21-25.)
«Ad milletinin başından geçende de ibret vardır. Onların üzerine, uğradığı herşeyi bırakmayıp toza çeviren kuru bir rüzgar gönderdik.»
(ez-Zâriyât, 41-42.)
«İlk Ad milletini, semud milletini yok edip geri bırakmayan O'dur. Daha önce de Nuh milletini yok eden O'dur. Çünkü onlar çok zalim ve pek taşkın kimselerdi. Lut milletinin kasabalarını yere batıran, onları gömdükçe gömen O'dur. Ey kişi! Rabbinin hangi nimetinden şüpheye
düşersin?» (en-Necm, 50-55.)
«Ad milleti peygamberini yalanlamıştı. Benim azabım ve uyarmam nasılmış? Nitekim o uğursuz günde, üzerlerine, insanları, sökülmüş hurma kütüğü gibi koparark yere seren, dondurucu bir rüzgarı devamlı olarak gönderdik. Benim azabmi ve uyarmam nasılmış? Andolsun ki, Kur'ân'ı öğüt olsun diye kolaylaştırdık; yok mudur öğüt alan?.» (el-Kamer, 18-22.)
«Ad milleti ise, önünde durulmaz, dondurucu bir rüzgarla yok edildi. Allah onların kökünü kesmek üzere, üzerlerine o rüzgarı yedi gün,sekiz gece estirdi. Halkın, kökünden çıkarılmış hurma kütükleri gibi yere yıkıldıklarını görürsün. Onlardan arda kalmış birşey görür müsün?.» (ci- Hâkka, 6-8.)
«Ey Muhammed! Rabbinin hiç bir memlekette benzeri yaratılmamış, sütunlara sahip İrem şehrinde oturan Ad milletine ne ettiğini görmedin mi? Dağ yamacında kayaları oyan Semud milletine, memleketlerde aşırı giden, oralarda bozgunculuğu arttıran, sarsılmaz bir saltanat sahibi Firavun'a Rabbinin ne ettiğini görmedin mi? Rabbin onları azab kırbacından geçirmiştir. Doğrusu, Rabbin hep gözetlemekteydi.»

(el-Feer, 6-14.)
Bütün bu kıssalardan, tefsirimizin ilgili bölümlerinde yeteri kadar bahsetmiştik. Övgü ve minnet, Allah'adır. Beraet, İbrahim, Furkân, Ankebût, Sâd ve Kâf sûrelerinde Ad milletinden söz edilmiştir.
Buraya kadar nakledilen ayetlere, konuyla ilgili haberleri de ekleyerek Ad milletinin başından geçenleri deıii toplu bir şekilde anlatacağız.
Daha önce de söylediğimiz gibi, tufandan sonra puta tapan ilk millet, Ad kavmidir.
«Allah'ın sizi Nuh'un milleti yerine getirdiğini ve vücutça da onlardan üstün kıldığını hatırlayın.» (cl-A'rsr, 69.).
Yani Cenâb-ı Allah onları,yaratılış, bünye ve tuttuğunu koparma bakımından zamanlarının en güçlü insanları olarak yaratmıştı.
«Bunların ardından başka nesiller var ettik.»(d-Mü'minûn, 3i.)
Sahih rivayetlere göre bunlar Hud peygamberin milleti idiler. Başkaları, bunların Semud kavmi olduğu düşüncesindedirler. Zira bir ayet-i kerimede buyurulmaktadır ki:
«Onları bir çığlık yakaladı ve onları süprüntü yığını haline getirdik.» (el-Mü'minün, 41.)
Dediler ki: Çığlıkla helak edilenler bunlar değil de Salih peygamberin milletidir. Zira bir ayet-i kerimede buyuruluyor ki:
«Ad milleti de bu yüzden önünde durulmaz, dondurucu bir rüzgar ile yok edildi.» (ei-Hâkka, 6.)
Rivayetçilerin böyle demeleri, ormanlık yerde oturan Medyen hal-kınm kıssasında da anlatılacağı gibi bunların hem rüzgar ve hem çığlıkla helak edilmiş olmalarına engel teşkil etmez. Onların üzerine bir kaç çeşit ilahi azab gönderilmişti. Sonra Ad milletinin, Semud milletinden önce yaşamış olduğu da tartışma götürmez bir gerçektir.
Özetle Ad kavmi; katı, kafir, inatçı ve putperestlikte ısrarlı bir milletti. Cenâb-ı Allah, aralarından bir adamı, kendilerim sırf Allah'a kulluk etmeye, ibadetlerini yalnızca Allah'a yapmaya, O'na karşı ihlaslı olmaya çağırmaya görevli kıldı. Ama onlar bu adamı (Hud peygamberi) yalanlayıp muhalefet ettiler ve küçümsediler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, güçlü ve muktedir bir zata yaraşırcasma onları yakalayıverdi.
Hud peygamber, Allah'a ibadet etmelerini emredip O'na itaat etmelerini ve bağışlanma talebinde bulunmalarını teşvik ettiği, buna karşılık onlara dünya ile ahiret hayırlarını va'dettiği, ama bu emirlere muhalefet etmeleri halinde kendilerini dünya ve ahiret azabıyla tehdid ettiği zaman;
«Milletinin inkarcı ileri gelenleri: "Biz senin beyirfsiz olduğunu görüyoruz" dediler.» (el-A'râf, 66.)
Yani senin bizi davet ettiğin bu şey, kendilerinden yardım ve nzık umulan putlara tapmamız karşısında bir beyinsizlik ve ahmaklıktır. Kaldı İd sen, Allah tarafından bir elçi olarak gönderildiğini iddia ederken de yalan söylüyorsun...
«Ey Milletim! Ben beyinsiz değilim, âlemlerin Rabbinin peygamberiyim.» dedi (el-A'râf, 66.)
Yani bu iş sizin sandığınız gibi, inandığınız gibi değildir. Bilakis ben: «Size Rabbimin mesajlarım tebliğ ediyorum ve ben, sizin için güvenilir bir nasihatçıyım.» (A'râf, 67.)
Tebliğ vazifesi, tebliğ edilen şeyin aslım aktarmayı, yalan söylememeyi, fazlalık veya eksiklik yapmamayı gerekli kılar. Tebliğ edilecek şeyi açık, kısa, karışıklık ve anlaşmazlığa meydan vermeyecek şekilde derli toplu olarak aktarmayı gerekli kılar.
Tebliğci, bu Ölçülere bağlı kalarak görevini yapmanın yanısıra milletine nasihat etmeli, onlara karşı şefkatli olmalı, doğru yola erişmelerini kalben arzulaman, bu görevine karşılık olarak onlardan bir ücret is-tememeli, bilakis davet ve nasihatini "sırf Allah rızası için yapmalıdır. Ücretini, ancak kendisini hidayetçi olarak gönderen Allah'tan istemelidir. Çünkü dünya ve ahiretin bütün hayırları, Allah'ın elindedir.
Bu sebeple Hud peygamber demiş ki:
«Ey Milletim! Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, ancak beni yaratana aittir. Akletmez misiniz?.» (Hud, 81.)
Yani sizi davet ettiğim şeyin, fitratınızın da tanıklık ettiği gibi apaçık bir hak ve hakikat olduğunu ayırdedip kavrayacak aldınız yok mudur? Sizi davet ettiğim bu şey, gerçek dindir ki, Cenâb-ı Allah Nuh'u bu dinle insanlara göndermiştir. Kendisine muhalefet edenleri de yok etmiştir. Ben bu davetime karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Ücretimi, zarar ve faydanın sahibi olan Allah'tan istiyorum.
İnananlardan biri demişti ki;
«Sizden bir ücret istemeyenlere uyun. Onlar doğru yoldadırlar. Beni yaratana ne diye kulluk etmiyeyim? Siz de O'na döneceksiniz.» (Yasin, 21-22.)
Ad milletinin Hud'a söyledikleri sözler arasında şunlar vardı: «Ey Hud! Sen bize bir belge getirmeden, senin sözünden ötürü tanrılarımızı terketmeyiz ve sana inanmayız. Bir kısım tanrılarımız seni çarpmıştır demekten başka birşey demeyiz.» (Hud, 53-54.)
Diyorlardı ki: Ey Hud! Bize getirdiğin sözlerin doğruluğuna tanıklık edecek bir mucize getirmedin. Senin delilsiz ve dayanaksız olarak söylediğin yalm sözlerinden ötürü putlarımıza tapmayı bırakacak kimseler değiliz biz! Öyle sanıyoruz ki, bu sözleri deli olduğun için söylüyorsun.
Bazı tanrılarımız sana öfkelenmiş ve seni akıl hastalığına yakalatmışlar, bu nedenle sen de delirmişsin. "Bir kısım tanrılarımız seni çarpmıştır, demekten başka bir şey demeyiz." sözünün manası işte budur.
"Hud: "Doğrusu ben Allah'ı şahid tutuyorum. Siz de şahid olun ki ben O'nu bırakıp koştuğunuz eşlerden uzağım. Hepiniz bana tuzak kurun. Sonra da ertelemeyin."» (Hud, 54.55.)

Bu sözüyle Hud peygamber onlara meyden okuyor, tanrılarıyla ilgisi bulunmadığını bildiriyor, onları küçümsüyor; o tanrıların, yani putların fayda veya zarar veremeyeceklerini, cansız varlıklar olduklarını açıklıyordu. Ve şöyle diyordu: Eğer iddia ettiğiniz gibi bu putlar fayda veya zarar verebiliyorlarsa, işte ben, bunlara bağlı değilim ve bunları lanetliyorum. Yapabiliyor sanız bana tuzak kurun. Sonra da hiç ertelemeyin, hep bir araya- gelerek güçbirliği edin ve bir an ertelemeden bana ne yapabilecekseniz yapın! Umurumda değilsiniz. Sizi düşünmüyor ve size bakmıyorum bile.

«Ben, ancak benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a güvenirim. Hiç bir canlı yoktur ki Allah ona el koymamış bulunsun. Rabbim elbette doğru yoldadır.» (Hud, 56.)

Yani ben Allah'a tevekkül ediyor, O'ndan destek alıyor, kendisine sığınıp bel bağlayanın kayba uğramıyacağı Cenâb'ma güveniyorum. O'nu bırakıp ta yaratıklara aldırış etmem. O'ndan başkasına güvenmem ve ancak O'na kulluk ederim.

Hud'un Allah'ın kulu ve elçisi, Allah'tan başkasına tapan kavminin de sapıklık ve cehalet içinde olduğuna, sadece bu kesin bir delildir. Çünkü kavmi, ona hiç bir kötülük yapamadı. Bu da onun onlara getirdiğinin doğruluğuna, onların hal ve gidişatlarının yanlışlığına, yollarının bâtılhğına delâlet eder. Daha önceleri Nuh peygamber de bu delilin aynısını kendi milletine karşı kullanmıştı:

«Ey Milletimi Eğer durumum, Allah'ın ayetlerim hatırlatmam size ağır geliyorsa - ki ben Allah'a güvenmişimdir - siz ve koştuğunuz ortaklar elbirliği edin; yapacağınız iş, sonra size bir tasa vermesin. Sonra onu bana uygulayın ve beni ertelemeyin!.» (Yûnus, 71.)

İbrahim Halil (a.s.)'de böyle demişti:

«"Ona (Rabbinıe) ortak koştuklarınızdan korkmuyorum. Meğer ki Rabbimin bir dileği ola. Rabbim ilimce her şeyi kuşatmıştır Hâlâ öğüt kabul etmez misiniz?" dedi. "Allah'a ortak koştuklarınızdan nasıl korkarım? Oysa siz, Allah'ın hakkında size bir delil indirmediği bir şeyi O'na ortak koşmaktan korkmuyorsunuz. İki taraftan hangisine güvenmek gereklidir, bir bilseniz." "İşte güven, onlara, inanıp imanlarına haksızlık karıştırmayanlaradır. Onlar doğru yoldadırlar. Bu, İbrahim'e, milletine karşı verdiğimiz hüccetimizdir. Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Doğrusu, Rabbin Hakîm'dir, Bilendir."» (ei-En'âm, so-83.)

«Onun inkarcı ve ahirete kavuşmayı yalanlayan milletinin ileri gelenleri - ki Biz onlara bu dünya hayatında nimet vermiştik - şöyle dediler: "Bu, yediğinizden yiyen, içtiğinizden içen sizin gibi bir insandan başka bir şey değildir." "Kendiniz gibi bir insana itaat ederseniz, hüsrana uğrayacağınızdan hiç şüphe yoktur." "Öldüğünüz, toprak ve kemik yığını olduğunuz zaman tekrar dirilmenizle sizi tehdid mi ediyor?"» (ei-
Mü'minûn, 33-35.)

Cenâb-ı Allah'ın bir insanı peygamber olarak görevlendirmesini yadırgadılar. Bu tür şüpheleri cahil kafirler öteden beri ortaya atmışlardır ve atmaktadırlar. Buna değinen bir ayet-i kerimede şöyle buyuruluyor:

«İçlerinden birine: "İnsanları uyar." diye vahyetmemiz insanların
tuhafma mi gitti?.» (Yûnus, 2.)

«İnsanlara doğruluk rehberi geldiği zaman, inanmalarına engel olan, sadece: "Allah peygamber olarak bir insan mı gönderdi?" demiş olmalarıdır. De ki: 'Yeryüzünde yerleşip dolaşanlar melek olsalardı, biz de onlara gökten peygamber olarak bir melek gönderirdik."» (el-Isrâ, 94-95.)

Bu sebeple Hud peygamber, kendi kavmine şöyle demişti:

«Sizi uyarmak için aranızdan biri vasıtasıyla Rabbinizden size haber gelmesine mi şaşıyorsunuz?.» (el-A'râf, 63.)

Yani bu, şaşılacak bir şey değildir. Çünkü Cenâb-ı Allah, peygamberliğini nereye ve kime bırakacağını daha iyi bilir.

«"Öldüğünüz, toprak ve kemik yığını olduğunuz zaman tekrar dirilmenizle sizi tehdid mi ediyor? Oysa tehdid edildiğiniz şey ne kadar, hem de ne kadar uzak! Hayat, ancak bu dünyadakidir. Ölürüz ve yaşarız; tekrar diriltilmeyiz. Bu, sadece Allah'a karşı yalan uyduranın biridir. Biz ona inanmayız!" O peygamber: "Rabbim! Beni yalancı saymalarına karşı bana yardım et" dedi.» (el-Mü'mmûn, 35-39.)

Ahireti imkansız gördüler.. Toprak ve kemik haline geldikten sonra cesedlerin yeniden hayat bulacağım inkar ettiler.. "Bu, uzak, hem de ne kadar uzak bir şeydir'1 dediler. "Hayat, ancak bu dünyadakidir. Ölürüz ve yaşarız; tekrar diriltilmeyiz." Yani bir millet ölür, diğeri hayata gelir. Dehrilerin inancı budur. Nitekim bir kısım cahil zındıklar derler ki: "Rahimler çocuk doğurur. Yer de onları yutar." Devrilere gelince bunlar, her 36.000 senede bir bu dünyaya döneceklerine inanırlar.

Bütün bunlar yalan, küfür, cehalet, sapıklık, hiç bir delil ve burhana dayanmayan fasid ve bâtıl sözlerdir. Akıllarım çalıştırıp doğru yola girmeyen kafir ve günahkar ademoğullarının akılları, bu sözlerle çelin-mektedir. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:

«Şeytanlar, ahirete inanmayanların kalblerinin ona yönelmesi, ondan hoşnud olması ve onların işledikleri suçlan işlemeleri için, o sözleri fısıldarlar.» (el-En'âm, 113.)

Onlara öğüt verme sadedinde şöyle demiştir:

«Siz her yüksek yere koca bir bina kurup, boş şeyle mi uğraşırsınız? Temelli kalacağınızı umarak sağlam yapılar mı edinirsiniz?.» (eŞ-şuarâ,
128-129.)

Onlara diyordu ki: Her yüksek yerin üzerine, saray ve benzeri çok büyük muazzam binalar kurup, boş şeylerle mi uğraşırsınız. Bunlar boş şeylerdir.. Çünkü çadırlarda yaşadığınız için bunlara ihtiyacınız yoktur.

«Ey Muhammedi Rabbinin, hiçbir memlekette benzeri yaratılmamış, sütunlara sahip İrem şehrinde oturan Ad milletine ne ettiğini görmedin mi?» (el-Fecr, 6-8.)
İrem'de yaşayan Ad, ilk Ad kavmidir ki, onlar büyük sütunlu çadırlarda yaşarlarmış.
İrem'in altm ve gümüşten yapılma bir şehir olup ülkeden ülkeye dolaştığını söyleyen bir kimse, yanılgıya düşmüş ve delilsiz bir söz söylemiş olur. "Sağlam yapılar mı edinirsiniz?" (eş-Şuarâ, 129.) Bu ayette sözü edilen sağlam yapılardan kastın, saraylar veya hamam burçları, yahut sedler olduğu, geleıı rivayetler arasındadır. "Ebedî kalırsınız umuduyla.", yani bu diyarda çok uzun bir ömür sürersiniz umuduyla bu sağlam yapıları inşa ediyorsunuz.
«Yakaladığınızı zorbaca mı yakalarsınız? Artık Allah'tan sakınm ve bana itaat edin. Bildiğiniz şeyleri size verenden sakının; Davarları, oğulları, bahçeleri ve akarsuları size O vermiştir. Doğrusu, hakkınızda büyük günün azabından korkuyorum.» (cş-Şuarâ, 130-135.) .
İnançsız milleti, Hud (a.s.)'a şu karşılığı verdi:
«Bize yalnız Allah'a kulluk etmemizi, babalarımızın taptıklarını bırakmamızı söylemek için mi geldin? Doğru sözlülerden isen, haydi bizi tehdid ettiğin azaba uğrat.» (el-A'râf, 70.)
Yani ibadet ve kulluğumuzu sırf Allah'a yapalım, atalarımıza, geçmişlerimize ve onların dinlerine muhalefet edelim diye mi bize geldin? Eğer bu söylediklerin ve getirdiğin din doğruysa, bizi tehdid edip durduğun azab ve cezayı başımıza getir. Doğrusu biz sana inanmıyor, senin peşin sıra gelmiyor ve seni doğrulamıyoruz...
Yine demişlerdi ki:
«İster öğüt ver, ister öğüt verenlerden olma. Bizim için farketmez. Bu durumumuz öncekilerin dini ve geleneğidir. Biz azaba uğratılacak
da değiliz.» (eş-Şuarâ, 136-138.)
Bu ayet-i kerimedeki kelimesindeki (Hı) harfini fetha (üstün) ile okuyan kıraate göre bu kelimeden maksat, öncekilerin uydurmasıdır. Yani bu senin getirdiğin yalmzca kendi uydurulandır. Onu öncekilerin kitaplarından almışsın. Evet.. Bunu birden fazla sahabe ve tabiîn bu şekilde tefsir etmişlerdir. Fakat kelimesindeki (Hı) ve (lam) harflerini zamme (ötre) ile okuyan kıraate göre bu kelimeden maksat, dindir. Buna göre mana şöyle olur. "Üzerinde bulunduğumuz su din atalarımızın ve geçmişlerimizin dinidir. Biz bundan vazgeçme*-yiz bu hususta.fikir değiştirmeyiz ve eski dinimize sarılmakta devam ederiz." "Biz azaba uğratılacak da değiliz." cümlesi ,her iki kıraat şekline de uygundur. Peygamber onlara şu cevabı verdi:
«Hiç şüphesiz artık Rabbinizin azab ve Öfkesini hakkettiniz. Allah'ın hiç bir delil indirmediği ve isimlerini kendi koyduğunuz putlar hakkında mı benimle tartışıyorsunuz? Bekleyin, doğrusu, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.» (el-A'raf, 71.)
Yani bu kötü sözünüzle, Allah'ın azab ve öfkesini hakkettiniz. Or-taksız olan bir Allah'a ibadet edeceğiniz yerde; kendi elinizle yontup tanrı diye adlandırdığınız ve Allah tarafından haklarında hiç bir delil indirilmeyen putlara mı taparsınız? Hakkı kabulden yüz çevirip bâtılda kalmakta devam ederseniz ve benimsemiş olduğunuz küfürden sizi me-nedip etmemem sizin için farketmiyorsa; artık üzerinize inecek olan ve geri çevrilmesi imkansız olan ilahî azabı bekleyin!...
Yüce Allah buyurdu ki:
«O peygamber: "Rabbim! Beni yalancı saymalarına karşılık bana yardım et." dedi. Allah'da: "Az sonra pişman olacaklar." buyurdu. Gerçekten onları bir çığlık yakaladı ve onları süprüntü yığını haline getirdik. Haksızlık eden millet, rahmetten ırak olsun!» (ei-Mu'minûn, 39-41.)
«"Bize, bizi tanrılarımızdan alıkoymak için mi geldin? Doğru sözlülerden isen, bizi tehdid ettiğin şeyi başımıza getir." dediler. "Doğrusu, bunun ne zaman geleceğini Allah bilir. Ben size, benimle gönderileni tebliğ ediyorum. Fakat sizin cahil bir millet olduğunuzu görüyorum." dedi. O azabın, yayılarak vadilerine doğru yöneldiğim gördüklerinde: "Bu yaygın bulut, bize yağmur yağdıracaktır." dediler. Hud: "Hayır, o, acele beklediğiniz şeydir; can yakıcı azab veren bir rüzgardır; Rabbinin buyruğu ile her şeyi yok eder." dedi. Bunun üzerine evlerinin harabelerinden başka bir şey görünmez oldu. Biz, suçlu milleti işte böyle cezalandırırız.» (el-Ahkâf, 22-25.)
Bu inkara milletin yok oluş haberi, gerek kısa, gerek geniş bir şekilde müteferrik ayetlerde anlatıldı:
«Biz, rahmetimizle, Hud'u ve beraberinde bulunanları kurtardık. Ayetlerimizi yalan sayarak inanmayanların kökünü kestik.» (el-A'râf, 72)
«Buyruğumuz gelince, Hud'u ve beraberindeki inananları, acıyarak kurtardık. Onları çetin bir azabdan koruduk. Bu Rabblerinhı ayetlerini bile bile inkar eden, peygamberlerine kafa tutan ve her inatçı zorbanın emrine uyan Ad milletidir. Bu dünyada da, kıyamet gününde de lanete uğradılar. Bilin ki Ad milleti, Rabblerini inkar etti ve yine bilin ki Hud'un milleti Ad, Allah'ın rahmetinden uzaklaştı.» (Hûd, 58-60.)
«Gerçekten onları bir çığlık yakaladı ve onları süpürüntü yığını haline getirdik. Haksızlık eden millet, rahmetten ırak olsun!» (Mü'mimm, 41.)
«Böylece onu yalanladılar; Biz de kendilerini yok ettik. Bunda şüphesiz ki ders vardır, ama çoğu inanmamıştır. Doğrusu Rabbin güçlüdür merhametlidir.» (eş-Şuarâ, 139-140.)
Ad milletinin yok oluş hadisesinin tafsilatına gelince, Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«O azabın yayılarak vadilerine doğru yöneldiğini gördüklerinde: "Bu yaygın bulut, bize yağmur yağdıracaktır." dediler. Hud: "Hayır, o, acele beklediğiniz şeydir; can yakıcı azab veren bir rüzgardır. Rabbi'nin buyruğu ile her şeyi yok eder."» (ei-Ahksf,

24.)
Üzerlerine ilk olarak şu şekilde azab inmeye başlamıştı: Kuraklığa ve kıtlığa maruz kalmış, dolayısıyla yağmur yağması dileğinde bulunmuşlardı. Gökte yaygın bir bulut görünce de onu bir rahmet bulutu sanmışlardı. Ama az sonra onun azab bulutu olduğunu gördüler. Bu nedenle Cenâb-ı Allah buyurdu ki! "Hayır, o, sizin acele beklediğiniz şeydir." "Eğer doğru sözlülerden isen, bizi tehdid ettiğin azabı haydi başımıza getir." diyerek azabın bir an evvel üzerlerine inmesini istemişlerdi.
Müfessirler ve diğerleri burada İmam Muhammed b. îshak b. Ye-sar'ın anlatmış olduğu haberi nakletmişlerdir. Şöyleki: Ad milleti, onur ve üstünlük sahibi Allah'ı inkar etmekten vazgeçmeyince, üç yıl süreyle yağmursuz kaldılar. Bu, onları çok sıkıntıya düşürdü. O devirlerde insanlar her hangi bir işte sıkıntıya düştüklerinde, bu sıkıntının giderilmesi için Allah'a dua edecek olurlarsa, Ka'be ve Ka'be'nin yeri hürmetine, bu sıkıntılarını gidermesi için Allah'a dua ederlerdi. Ka'be, o zamanır insanları tarafından bilinirdi. Orada Amalikalılar yaşarlardı. Bunlar, Nuh peygamberin oğlu Sam'm oğlu Amlik b. Laviz'ir soyundandı-lar. Amalika kabilesinin reisi, Muaviye b. Bekr adlı biriydi. Muaviye'nin anası, Ad kavminden Celheze binti Hayberî idi.
Ad, Harem-i Şerif yanında yağmur duasında bulunmaları için yetmişe yakın adamı bir heyet halinde Mekke'ye gönderdi. Bu heyet, Mekke dışında ikamet eden Muaviye b. Bekr'e uğradı. Yanında bir ay kaldı. İçki içiyorlar, Muaviye'nin iki sanatçı cariyesi de onlara şarkılar okuyorlardı. Bu heyet, bir ayda ancak Muaviye'ye ulaşabilmişlerdi. Misafirlikleri uzun sürünce Muaviye, onlara yaptığı masraftan dolayı kendi kavmine acımaya başladı. Evinden çıkıp gitmelerini söylemekten utandı, ama çekip gitmelerini ima eden bir şiir yazdı ve sanatçı cariyelerine, bu şiiri misafirlere okumalarını emretti:
Ey Kayl! Yazıklar olsun sana kalk da dua et. Belki Cenâb-ı Allah, bize bir bulut gönderir. Ad milletinin topraklarını yağmurla sulandırır. Susuzluktan ağızları kurudu, konuşamaz oldular.
Bebekleri yaşlanamaz, yetişkin dahi olamazlar.
Bir zamanlar kadınları şen şakrak iken,
Ama şu günde kadınları dul oldular.
Canavarlar, onlara açıktan açığa gelir.
Ad milletinin oklarından korkmaz oldular.
Siz burada oldunuz, arzularına kavuşan kimseler,
Gecelerinizle gündüzleriniz enfes olmuştur.
Heyetiniz çirkinlik işledi,
Selam ve saygı hakkınız değildir.
Bu şiiri dinleyen heyet kalkıp hareme gitti, milletleri için dua ettiler. Duahanları Kayl b. Anz dua etti. Cenâb-ı Allah, bu dua üzerine biri beyaz, biri kızıl, biri de siyah olmak üzere üç bulut peydahladı. Sonra gökten bir ünleyici: "Kendin - veya milletin - için bu üç buluttan birini seç.»"diye seslendi. Kayl: "Şu siyah bulutu seçtim. Çünkü bulutların en çok sulu olanı budur." dedi. Ünleyici ise ona şu karşılığı verdi:
"Helak edici bulutu seçtin. Bu, Ad milletinden bir tek ferdi bile sağ bırakmayacaktır. Ne ana, ne çocuk, ne de baba, Hiçbiri hayatta kalmayacaktır. Yalnız Lüveyze Oğullarına bu ateş tesir etmeyecektir." Lüvey-ze Oğulları, Ad kabilesinin bir batm olup Mekke'de yaşarlardı. Kavimlerine gelen bela, kendilerine isabet etmedi. Bunların neseplerinden kalanlar, son Ad kavmidir.
Cenâb-ı Allah, Kayl b. Anz'm seçtiği siyah bulutu, içindeki azabla birlikte Ad milletinin üzerine şevketti. Onlara, Muğis denilen vadi tarafından çıkıp geldi. Bulutu gördüklerinde sevinip dediler ki: Bu yaygın bulut, bize yağmur yağdıracaktır. Cenâb-ı Allah ta onlara şu cevabı verdi: «Hayır, o, sizin acele beklediğiniz şeydir. O, can yakıcı azab veren bir rüzgardır. Rabbinin emriyle her şeyi yok eder.» (ei-Ahkâf, 25) .Yani uğradığı her şeyi ortadan kaldırıp yok eder.
Bunu ilk görüp azab rüzgarı olduğunu anlayan, rivayete göre Ad kavminden Mehd adlı bir kadındır. O buluttaki şeyin ne olduğunu anlayınca bağırdı, sonra da düşüp bayıldı. Ayıldığmda O'na: "Ne gördün ey Mehd?" diye sordular. Şu cevabı verdi: "Bu bulutta, ateşe benzer bir rüzgar gördüm. Önünde, onu çekmekte olan bazı adamlar vardı... "
Cenâb-ı Allah o rüzgarı yedi gece, sekiz gün aralıksız olarak üzerlerinde estirdi. Ad milletinin helak olmadık bir tek ferdini bile bırakmadı.
Hud (a.s.) beraberindeki mü'minlerle beraber cennetvari bir bahçeye çekilmiş, yumuşak ve nefislerin hoşuna giden şeyler kendilerine geliyordu. Göklerle yer arasında bir mahfile binerek Ad milletine uğruyor, onları taşlarla eziyorlardı...
İmam Ahmed b. Hanbel de Müsned'inde buna benzer bir kıssa anlatmaktadır: Zeyb b. Habbab, îbn Yezid el- Bekrî'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Ala' b. Hadremî'yi şikayet için Rasûlullah (s.a.v.)'a gitmek üzere evden çıktım. Rabaza'ya uğradım. Bir de baktım ki orada tek başına duran, Temim oğulları kabilesinden yaşlı bir kadm yar. Bana dedi ki: "Ey Abdullah! Rasûlullah (s.a.v.)'ı görmem gerekiyor. Beni ona götürür müsün?"
Ben de onu yanıma alıp Medine'ye götürdüm. Bir de ne göreyim: Mescid-i Nebevi., onun akrabalarıyla hınca hınç dolu.. Siyah bir bayrak da dalgalanıyor.. Bilal, kılıç kuşanmış, Rasûlullah (s.a.v.)'m huzurunda bekliyor.."Bu insanların işi burada ne?.» diye sordum. "Rasûlullah (s.a.v.), Amr b. As'ı bir tarafa (savaş için) göndermek niyetinde." dediler. Oturdum... Rasûlullah (s.a.v.) menziline girdi. Yanma girmek için izin istedim, bana izin verildi.. İçeri girip selam verdim. "Sizinle Temim oğulları arasmda birşey var mıydı?" diye sordu. Dedim ki: "Evet.. Bizimle onların arasında bir olay oldu. Bu olay bizim lehimize onların aleyhine oldu. Onlardan yaşlı bir kadına rastladım. Bir kenarda yalnız başına oturmuştu. Kendisini alıp huzuruna

getirmemi istedi., işte kapıda bekliyor."
Rasûlullah (s.a.v.) izin verdi, kadın içeri girdi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Eğer uygun görürsen, bizimle Temim oğulları arasına bir sed çek. Dehna çölünü sınır kıl. Çünkü o bize aittir."
Kadın kükreyip ayağa kalkar gibi yaptı ve : "Sana iltica eden, artık nereye başvurur?" dedi. Ben de şöyle dedim: "Benim durumum da Önce anlattığım gibidir. Başıma bela aldım. Düşmanım olduğunu bilmeksizin bu kadını size getirdim. Ad milletinin elçilik heyetinin başı gibi olmaktan Allah ve Rasûlüne sığınırım." Rasûlullah (s.a.v.): "Ad milletinin elçisi de ne?" diye sordu. Halbuki o, meseleyi benden daha iyi biliyor, ama beni konuşturmak istiyordu. Dedim ki:
Ad milleti kıtlığa maruz kaldılar. Kayl adında birini elçi olarak gönderdiler. O da Mekke'de ikamet eden Muaviye b. Bekr'e uğradı. Yanında bir ay kadar kaldı. Ona içki içiriyor, sanatçı iki cariyesi de ona şarkılar söylüyorlardı. Bir ay geçtikten sonra Tihame dağlarına çıktı ve şöyle dua etti: "Allahım! Biliyorsun ki, ben bir hastanın yanma gelmedim ki, onu tedavi edeyim.. Bir esirin de yanma gelmedim ki fidyesini verip serbest bıraktırayım. Allahım! Ad milletine yağmur yağdırıp, vereceğin kadar su ver."
Böyle dua ettikten sonra onun tarafina değişik renkteki bulutlar geldi. Kendisine: "Bu bulutlardan birini seç." diye ses geldi. O da simsiyah bir bulutu gösterdi. Bunun üzerine kendisine şöyle bir seda geldi: "Alın da helak olun. Ad milletinden hiç kimse hayatta kalmasın!." Bana ulaşan habere göre onlara, şu yüzüğümün içinden geçebilecek kadar bir rüzgar esti, hepsi de helak oldular. Ebu Vail dedi ki: Doğrudur. O kadınla erkek, bir elçi gönderdiklerinde ona: "Ad milletinin elçisi gibi olma"derlerdi.[14]
Bu anlatılan kıssa, sonuncu Ad kavmiyle ilgili olsa gerek. Çünkü îbn İshak üe diğerlerinin anlattıkları kıssada Mekke'den söz edilmektedir Oysaki Mekke, İbrahim Halil (a.s.)'den sonra kurulmuş bir beldedir. Hani bir zamanlar o, zevcesi Hacer ile oğlu İsmail'i oraya yerleştirmiş; Cürhümlüler de onların yanma inip konaklamış ve onlarla beraber Mekke'de yaşamaya başlamışlardı.
Halbuki ilk Ad kavmi, İbrahim peygamberden önce yaşamıştır. Onların helaki kıssasmdaysa, Muaviye b. Bekr'den ve onun yazmış olduğu şiirinden söz edilmektedir. Ama şiir, birinci Ad'ın zamanından sonraki zamanların şiirine benzemektedir. Önceki devirlerde yaşamış insanların sözlerine benzememektedir. O şiirde anlatılan bulutun adına "Şernar" denmektedir. Oysaki ilk Ad milleti, karşı durulmaz dondurucu bir rüzgarla helak edilmişti. îbn Mes'ud, İbn Abbas ve birden fazla tabiîn imamları dediler ki: ayet-i kerimesinde geçen (Sarsar) kelimesi, soğuk ve dondurucu; (Atiye) kelimesi ise, şiddetli esen anlamına gelir.
«Allah o rüzgarı üzerlei"ine yedi gece, sekiz gün aralıksız estirdi.» (el-Hâkka, 7.)
Denildiğine göre o günlerin ilki cuma veya çarşamba idi.
«Halkın, kökünden çıkarılmış hurma kütükleri gibi yere yıkıldıklarını görürsün.» (el-Hakka, 7.)
Bu ayette onlar, başsız hurma kütüklerine benzetilmişlerdir. Şundan ki: Azab rüzgarı, onlardan birini yakaladığında kaldırıp havaya yükseltiyor, sonra da tepesi üstüne bırakıyordu. Böylece kafası ezilip parçalanıyor ve cesedi başsız kalıyordu. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Nitekim o uğursum günde, üzerlerine, insanları, sökülmüş hurma kütüğü gibi koparark yere seren, dondurucu bir rüzgarı devamlı olarak gönderdik.» (el-Kamer, 19-20.)
Uğursuz günün çarşamba günü olduğunu söyleyip o günü uğursuz sayan kimse, yanılgıya düşmüş ve Kur'ân'a muhalefet etmiş tir. Çünkü başka bir ayette de şöyle buyurulmuştur:
«O uğursuz günlerde üzerlerine dondurucu bir rüzgar gönderdik.»(Pussilet, 16.)
Bilindiği gibi, üzerlerine rüzgar estirilen günlerin sayısı sekizdir. O günler de birbirini izlemiş, aralarına hiç fasıla girmemişti. Eğer günlerin bizatihi kendileri uğursuz olsalardı, bu takdirde senenin bütün günlerinin uğursuz olması gerekirdi ki bunu akıl sahibi hiç kimse söylemez. Ancak bu günler, azaba uğratıldıkları için onlara göre uğursuz sayılmışlardır. Yüce Allah buyurdu ki:
«Ad milletinin başından geçende de ibret vardır. Onların üzerine uğradığı her şeyi bırakmayıp toza çeviren kuru bir rüzgar gönderdik.»(ez-Zâriyât, 41-42.)
Yani o rüzgar, hiçbir hayır üretmiyordu. Yalnız başına rüzgar; ne bulutu sevkeder, ne de ağaç ve buğdaylara fayda verir. Kısırdır, hayır vermez. Bu nedenle müteakip ayette denmiş ki:
"O rüzgar, uğradığı her şeyi bırakmayıp toza çevirir." Yani hiç fayda vermeyen çürümüş şeye döndürür.
Şu'be, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «Bana Saba rüzgarıyla yardım edildi. Ad kavmi ise (batıdan esen) Debur rüzgarıyla yok edildi.»[15]
«Ey Muhammedi Ad milletinin kardeşi Hud'u an. Ondan önce ve sonra: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin." diyen nice uyarıcılar gelip geçmişken, Ahkaf bölgesindeki milletini uyarmış "Doğrusu sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum." demişti.» (ci-Ahkâf, 21.)
Bu ayette sözü edilen Ad, açıkça anlaşıldığı gibi ilk Ad milletidir. Buradaki ifadeler Hud kavminin ifadesine benzemektedir ki, onlar da ilk Ad milletidir.
Bu kıssada anlatılanların ikinci Ad milleti olması da muhtemeldir. Önce anlatmış olduğumuz ve ileride Hz. Aişe'den rivayet

edilecek hadis de buna delâlet etmektedir.
«O azabın, yayılarak vadilerine doğru yöneldiğini gördüklerinde: "Bu yaygın bulut, bize yağmur yağdıracaktır." dediler.» (d-Ahkâf, 25.}
Gökteki o yaygın bulutu görünce yağmur bulutu sandılar; az sonra gördüler ki o bir azab bulutudur. Onu rahmet sandılar; az sonra onun ilahî bir intikam olduğunu anladılar. O buluttan hayır umdular; ama ondan şiddetli bir şer ve musibet gördüler. «Hayır, o, sizin acelece beklediğiniz şeydir." Çabuk gelmesini istediğiniz azaptır. "O, can yakıcı azab veren bir rüzgardır." Bu azabın, kendilerine isabet eden dondurucu ve sürekli esen ve karşı durulamaz bir rüzgar olması da muhtemeldir. Bu rüzgar yedi gece, sekiz gün üzerlerinde esmiş, onların hepsini yok etmiş, kaçanlarını kovalayıp yakalamıştı. Öyle ki mağaraları ve kovukları üzerlerine kapatıyor, sonra onları çıkarıp helak ediyordu. Sağlam evlerini ve saraylarını, üzerlerine çökertiyordu. Onlar, önceleri güç ve kuvvetlerine aldanarak: "Bizden daha güçlü kim vardır?" demişler; Cenâb-ı Allah da onlardan daha güçlü ve kuvvetli olan kuru rüzgarı üzerlerine musallat kılmıştı.
Muhtemeldir ki bu rüzgar, neticede bir bulut meydana getirmiş; onların artakalanları da, bunun kendileri için bir imdat ve rahmet bulutu olduğunu sanmışlardı. Çoklarının anlattıkları gibi Cenâb-ı Allah, o buluttan, üzerlerine kıvılcım ve ateş göndermişti. Bu bulut, Medyenlilerinüzerine gönderilen gölge gibi bir şeydi. Cenâb-ı Allah, üzerlerine hem soğuk bir rüzgar, hem de ateş eriyiği göndermişti ki, bu da birbirine zıt muhtelif şeylerle verilen azabtan daha şiddetli olmuştu. Buna ek olarak kendilerini bir çığlık y akalayı vermiş ti. Mü'minûn sûresinde bu çığlıktan bahsedilmektedir. Doğruyu Allah bilir.
İbn Ebi Hatîm dedi ki: Babam, İbn Ömer'den naklen, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etti: Allah'ın, Ad milletini yok etmek için üzerlerine estirdiği rüzgar, ancak bir yüzük deliğinden geçen bir rüzgar kadardı. Çölde yaşayan Ad milletine çarpan azab rüzgarı onları, davarlarını ve mallarım alıp yer ile gök arasında kaldırdı ve yükseklere çıkardı. (Sonra da yüz üstü bırakıp helak etti). Kent içinde yaşayan Ad kavmi, azab rüzgarım ve ondaki musibeti görünce: "Bu yaygın bulut, bize yağmur yağdıracaktır." dediler. O rüzgar, çöldeki Ad kavmini, davarlarını ve mallarını göğe doğru kaldırdıktan sonra, kentte yaşayan Ad kavminin üzerine bıraktı ve tümünü yok etti.Taberanî, İbn Abbas'tan naklen Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etti: "Cenâb-ı Allah'ın Ad milleti üstüne estirdiği azab rüzgarı, ancak bir yüzük deliğinden geçebilecek yoğunluktaydı. Sonra onların köylülerini rüzgarla havalandırarak kentlilerinin üzerine bıraktı. Kentliler, azab bulutunun kendilerine yönelip gelmekte olduğunu gördüklerinde: "Vadilerimize yönelip gelmekte olan bu yaygın bulut bize yağmur yağdıracaktır.» dediler. Halbuki Ad milletinin köylüleri o bulutun içindeydiler. Cenâb-ı Allah o bulutun içindeki köylüleri, kentlilerin üzerine bıraktı ve neticede hepsi yok oldular."
O azab rüzgarı, o kadar şiddetli esiyordu ki, mahzenlere ve kapı aralıklarından içerilere sızıyordu. Hesapsız denecek kadar kuvvetli esiyordu.
Ayet-i kerimeden de açıkça anlaşıldığı gibi Ad milleti, azab bulutunun yaygın ve geniş olduğunu görmüşlerdi. Bunu Müslim de "Sahîh'inde açık bir dille nakletmiştir. Şöyle ki: Ebu Bekr et- Tahir, Aişe (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet etti: Rüzgar estiğinde Rasûlullah (s.a.v.) şöyle derdi: «Allahım! Bu rüzgarın hayrını, bundaki şeylerin hayrını ve bununla gönderdiğin şeylerin hayrım senden diliyorum. Bu rüzgarın şerrinden, bundaki şeylerin şerrinden ve bununla gönderdiğin şeylerin şerrinden sana sığınıyorum.»
Gök bulutlandığı zaman da Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzünün rengi değişir, dışarı çıkar, içeri girer, ileri gider, geri gelirdi. Buluttan yağmurlar boşanınca da yüzünün rengi açılırdı. Aişe, onun bu halini anlardı. Sebebini sorunca da şu cevabı alırdı: «Ey Aişe! Bu bulut belki de Ad kavminin dediği bulut gibi olabilirdi. Onlar, yaygın bulutun, vadilerine yönelerek geldiğini gördüklerinde, "Bu yaygın bulut bize yağmur yağdıracaktır." demişlerdi, (ama üzerlerine azab indirmişti).»[16]
Başka bir rivayette şöyledir: İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: Harun b. Ma'ruf, Süleyman b. Yesar'dan naklen Hz. Aişe (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet etti: «Rasûlullah (s.a.v.)'m, küçük dili görünecek şekilde katıla katıla güldüğünü hiç görmedim. Yalnızca gülümserdi. Bir bulut veya rüzgar esişini gördüğünde, bu, onun yüzünden anlaşılırdı. Dedim ki: Ya Rasûlullah! İnsanlar bulut gördüklerinde, kendilerine yağmur getireceği umuduyla sevinirler; Ama bulut gördüğünde, yüzünde hoşnutsuzluk görüyorum. Bu, neden? Buyurdu ki: "Ey Aişe! Bulutta veya rüzgarda azab bulunmayacağından emin değilim ki! Nuh'un milleti rüzgarla helak edildi. Başka bir millet de azabı (bulutu) gördüklerinde; "Bu yaygın bulut bize yağmur yağdıracaktır" dediler.»
Önce de işaret ettiğimiz gibi bu hadis, Ad milletiyle ilgili iki kıssanın apayrı olduğunu açıkça ifade etmektedir. Şu halde Ahkâf sûresinde anlatılan haber, ikinci Ad milletiyle ilgilidir. Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılan diğer haberlerse, ilk Ad milletiyle ilgilidir. Doğruyu en iyi bilen, Allah'tır.
Hud peygamberin haccını, Nuh peygamberin haccmdan bahsederken anlatmıştık. Hz. Ali'den rivayet olunduğuna göre Hud peygamberin mezarı, Yemen'dedir. Başkalarıysa Şam'da olduğunu söylemişlerdir. Caminin kıble duvarında bir yer vardır ki, bazı kimseler, oranın Hud peygamberin mezarı olduğuna inanırlar. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.[17]

Semûd Mîlletinin Peygamberi Hz. Salih

Bunlar, kendilerine Semud denen meşhur bir kabileydi. Dedeleri Semud'un adını almışlardı. Semud, Cedis'in kardeşidir. Bu ikisi de İrem oğlu Asir'in oğullarıdırlar. İrem ise, Nuh peygamberin oğlu Sâm'ın oğludur.

Semud, Arab-ı Aribe'dendir. Hicaz ile Tebük arasında, Hicr denen yerde yaşarlardı. Rasûlullah (s.a.v.) Tebük gazvesine giderken, beraberindeki Müslümanlarla beraber, bunların yurdu Hicr'e uğramıştır. Bunlar, Ad milletinden sonra dünyada yaşamışlardır. Onlar gibi bunlar da puta taparlarmış.

Cenâb-ı Allah, içlerinden bir adamı kendilerine peygamber olarak gönderdi. Kulu ve elçisi olan bu adam, Nuh peygamberin soyundan gelen Salih b. Abid, b. Masih, b. Abid, b. Hadir, b. Semud, b. Asir, b. İrem, b. Nuh idi. Onları, ortaksız olan bir Allah'a kulluk etmeye, putlara ve Allah'ın ortaklan olduklarını iddia ettikleri varlıklara tapmaktan vazgeçmeye, hiç birşeyi Alllah'a ortak koşmamaya davet etti. İçlerinden küçük bir grup ona iman etti, çoğunluğu inkar etti. Ona dillerini ve ellerini uzattılar, öldürmeye yeltendiler. Salih (a.s.)'in gerçek peygamber olduğunu göstermek için Allah'ın, kendilerine karşı bir delil olarak gönderdiği dişi deveyi öldürdüler. Dolayısıyla Allah da onları, güçlü ve muktedir bir zata yaraşırcasma yakalayıverdi. Nitekim buyurdu ki:

«Semud milletine kardeşleri Salih'i gönderdik. "Ey Milletim! Allah'a kulluk edin, O'ndan başka tanrınız yoktur. Rabbinizden size bir belge geldi: Allah'ın bu dişi devesi size bir delildir. Onu bırakın, Allah'ın toprağında otlasın. Ona kötülük etmeyin. Yoksa can yakıcı azaba uğrarsınız. Allah'ın sizi Ad milleti yerine getirdiğini, ovalarında köşkler kurup dağlarında kayadan evler yonttuğunuz yeryüzünde yerleştirdiğini hatırlayın; Allah'ın nimetlerini anın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın." dedi. Milletinin büyüklük taslayan ileri gelenleri, aralarından iman eden ve bu sebeple hor gördükleri kimselere, "Salih'in, Rabbi tarafından gönderildiğini sahiden biliyor musunuz?" dediler. Onlar da: "Doğrusu biz, onunla gönderilene inanıyoruz." dediler. Büyüklük taslayanlar: "Sizin inandığınızı, biz inkar ediyoruz." dediler ve dişi deveyi kesip devirdiler. Rablerinin buyruğuna baş kaldırdılar. "Ey Salih! Eğer sen peygambersen bizi tehdid ettiğin azaba uğrat bakalım. dediler. Bu yüzden onları bir titreme aldı ve oldukları yerde diz üstü çö-küverdiler. Salih de onlardan yüz çevirdi ve :"Ey Milletim! Andolsun ki ben size Rabbimin sözünü bildirmiş ve öğüt vermiştim. Fakat siz, öğüt verenleri sevmiyorsunuz." dedi.» (el-A'râf 73-79.)

«Semud milletine kardeşleri Salih'i gönderdik. "Ey Milletim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka tanrınız yoktur. Siz yeryüzünde yaratıp orayı imar etmenizi dileyen O'dur. Öyleyse O'ndan mağfiret dileyin, sonra da ona tevbe edin. Doğrusu, Rabbim size yakın ve duaları kabul edendir." dedi. "Ey Salih! Sen bundan önce, aramızda kendisinden iyilik beklenir bir kimseydin. Şimdi babalarımızın taptıklarına bizi tapmaktan men mi ediyorsun? Doğrusu, bizi çağırdığın şeyden şüphe ve endişedeyiz." dediler. "Ey Milletim! Eğer Rabbimden bir belgem olur ve bana rahmet eder de ben ona başkaldırırsam, söyleyin, Allah'a karşı beni kim savunur? Bana zararımı artırmaktan başka bir şey yapamazsınız." dedi. "Ey Milletim! Bu, size bir ayet olarak, Allah'ın devesidir. Bırakın onu, Allah'ın toprağında otlasın; ona fenalık etmeyin. Yoksa siz, hemen azaba uğrarsınız." Buna rağmen onu kesip devirdiler. O zaman Salih: "Yurdunuzda üç gün daha kalın. Bu, yalanlanmayacak bir sözdür." dedi. Buyruğumuz gelince Salih'i ve beraberindeki inananları - katımızdan bir rahmet olarak - o günün rezilliğinden kurtardık. Doğrusu, Rabbin pek kuvvetli ve güçlüdür. Haksızlık yapanları bir çığlık tuttu. Oldukları yerde diz üstü çöküverdiler. Sanki orada, hiç yaşamamışlardı. Bilin ki Semud milleti Rabbini inkar etmişti. Bilin ki, Semud milleti Allah'ın rahmetinden uzaklaştı.» (Hud, 61-68.) '

«Andolsun ki Hicr halkı, peygamberleri yalanlamışlardı. Onlara ayetlerimizi verdiğimiz halde, yüz çevirmişlerdi. Dağlarda güven içinde, evler yontuyorlardı. Sabaha karşı çığlık onları y akalayı ver di. Yaptıkları, kendilerine bir fayda sağlamadı.» (el-Hicr, 80-84.)

«Bizi mucize göndermekten alıkoyan, ancak, öncekilerin onları yalanlamış olmalarıdır. Semud milletine gözle görülebilen bir mucize, bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi. Oysa biz mucizeleri, yalnız korkutmak için göndeririz.» (el-Iara, 59.)

«Semud milleti de peygamberleri yalanladı. Kardeşleri Salih onlara: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Doğrusu, ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Ben buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim,ancak âlemlerin Rabbine aittir. Burada bahçelerde, pınar başlarında,ekinler, salkımları sarkmış hurmalıklar arasında güven içinde bırakılır mısınız? Dağlarda ustalıkla evler oyar mısınız? Artık Allah'tan sakının, bana itaat edin. Yeryüzünü İslah etmeyip bozgunculuk yapan beyinsizlerin emirlerine itaat etmeyin." dedi. "Sen şüphesiz büyülenmişin birisin. Bizim gibi bir insandan başka bir şey değilsin. Eğer doğru sözlü isen, bir
belge getir." dediler. Salih: "İşte belge, bu devedir. Kuyudan su içmek hakkı belirli bir gün onun ve belirli birgün de sizindir. Sakın ona bir kötülük yapmayın. Yoksa sizi büyük günün azabı yakalar." dedi. Onlar ise deveyi kestiler, ama pişman da oldular. Bunun üzerine onları azab yakaladı. Doğrusu, bunda bir ders vardır. Fakat çoğu inanmamıştır. Rabbin şüphesiz güçlüdür, merhametlidir.» (eş-Şuarâ,i4i-i59.)

«Andolsun ki, Semud milletine kardeşleri Salih'i; "Allah'a kulluk ediniz." desin diye gönderdik. Hemen birbiriyle çekişen ik gurup olu-verdiler. Salih: "Ey milletim! Niye iyilikten önce, acele kötülük istiyorsunuz? Açmasınız diye Allah'tan mağfiret düeseniz olmaz mı?" dedi. "Sen ve beraberindekiler yüzünden uğursuzluğa uğradık." dediler. Salih: "Uğursuzluğunuz Allah katından takdir edilmiştir. Belki imtihana çekilen bir milletsiniz." dedi. O şehirde, yeryüzünde bozgunculuk-yapan, düzeltmeye uğraşmayan dokuz kişi vardı. "Biz gece ona ve ailesine baskın verelim, sonra da onun dostuna, ailesinin yokedilişinde bulunmadık, şüphesiz biz doğru söylüyoruz, diyelim." diye aralarında Allah'a yemin ettiler. Onlar bir düzen kurdular. Biz, farkettirmeden düzenlerini bozduk. Düzenlerinin sonunun nasıl olduğuna bir bak. Biz onları ve milletlerini, hepsini yerle bir ettik. İşte haksızlıklarına karşılık çökmüş bulunan evleri! Bunda bilen bir millet için şüphesiz ders vardır. İnanıp Allah'a karşı

gelmekten sakınanları kurtardık.» (en-Neml, 45-53.)
«Semud milletine doğru yolu göstermiştik. Ama onlar körlüğü, doğru yolda gitmeğe tercih ettiler. Kazandıklarının karşılığı olarak, onları, alçaltıcı azabın yıldırımı çarptı. İnananları ve Allah'a karşı gelmekten sakınanları kurtardık.» (Fussiiet, 17-18.)
«Semud milleti, uyaran peygamberleri yalanladı. "İçimizden bir insana mı uyacağız? O zaman biz sapıklık ve delilik etmiş oluruz. Kitap, aramızda, ona mı verilmiş? Hayır, o pek yalana ve şımarığın biridir." dediler. Yarın kimin pek yalancı ve şımarık olduğunu bileceklerdir. Doğrusu, onları denemek üzere dişi deveyi gönderen biziz. Salih'e şöyle demiştik: "Onları gözetle ve sabret. Onlara, herkese, sıralarına göre suyun aralarında pay edilmiş olduğunu söyle." Ama bir arkadaşlarını çağırdılar. O da kılıcını alarak deveyi kesti. Benim azabım ve uyarmam nasıl-mış? Nitekim üzerlerine bir çığlık gönderdik de, ağılcılarm kullandığı kurumuş ot gibi oldular. Andolsun ki Kur'ân'ı, öğüt olsun diye kolaylaştırdık. Yok mudur öğüt alan?» (ci-Kamer, 23-32.)
«Semud milleti içlerinden en azgını ileri atılınca, azgınlığı yüzünden peygamberleri yalanladı. Allah'ın peygamberleri onlara, Allah'ın devesini göstermiş ve: "Allah'ın bu devesine ve onun su hakkına dokunmayın." demişti. Onu yalanladılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üzerine Rableri, suçlarından dolayı onların üzerine katmerli azab indirdi; yerle bir etti onları. Bu işin sonundan onun korkusu yoktur.» (eş-Şems,ıı-15.) Berâet, İbrahim, Furkân, Sâd, Kâf, Necm ve Fec sûrelerinde olduğu gibi Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'in bir çok yerlerinde Ad ve Semud milletlerinin kıssalarını anlatırker aralarında bazı mukayeseler yapmıştır.
Denilir ki: Bu iki milletin haberlerini Ehl-i Kitap bilmemektedir. Onların kitapları Tevrat'ta, bu İM milletler bahsedilmemektedir. Ne var ki Kur'ân-ı Kerîm'de, Musa peygamberin Ad ve Semud'dan bahsettiğine delâlet eden ayetler mevcuttur. Nitekim Cenâb-ı Allah, İbrahim suresinde şöyle buyurur:
«Musa: "Siz ve yeryüzünde olanlar, hepiniz nankörlük etseniz, Allah yine de müstağni ve övülmeğe layık olandır." demişti. Sizden önce geçen Nuh, Ad, Semud milletlerinin ve onlardan sonra gelenlerin haberleri - ki onları Allah'tan başkası bilmez- size ulaşmadı mı? Onlara peygamberleri belgelerle geldiler...» dbrâhîm, 8-9.)
Ayetten açıkça anlaşılıyor ki bu, Musa (a.s.)'nm kendi milletine söylediği sözün ta kendisidir. Fakat bu iki millet Araplardan oldukları için, Ehl-i Kitap bunlarla ilgili haberleri- bu haberler ne kadar Musa peygamber zamanında meşhur idiyse de - iyice ezberlememişler ve bu haberlerin hıfzedilmesi için gereken itinayı göstermemişlerdir. Bütün bunları tefsirde[18] detaylarıyla anlatmış bulunmaktayız. Övgü ve şükranlar, Allah'adır.
Gayemiz, Semud milletinin kıssasını, yaratıkları işleri, karşılaştıkları akıbeti, Allahm, peygamberi Salih (a.s.) ile beraberindeki mü'min-leri nasıl kurtardığını; küfürleri, azgınlıkları ve peygamberlerine muhalefetleri dolayısıyla zulmetmiş olanların köklerini nasıl kazıdığım anlatmaktır.
Önce de söylediğimiz gibi Semud milleti Arap'tı. Ad milletinden sonra yaşamış ama onların akıbetlerinden ders almamışlardı. Bu nedenle peygamberleri Salih onlara şöyle demişti:
«Allah'a kulluk edin. Ondan başka tanrınız yoktur. Rabbinizden size bir belge geldi. Allah'ın bu dişi devesi size bir delildir. Onu bırakın, Allah'ın toprağında otlasın; ona kötülük etmeyin. Yoksa can yakıcı azaba uğrarsınız. Allah'ın sizi Ad milleti yerine getirdiğini, ovalarında köşkler kurup dağlarında kayadan evler yonttuğunuz yeryüzünde yerleştirdiğini hatırlayın. Allah'ın nimetlerini anın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın.» (ei-A'râf, 73-74.)
Yani sizi Ad milletinin yerine yerleştirdi. Onlardan sonra dünyaya getirdi ki akibetlerinden ibret alasınız; onların yaptıkları hataları yap-mayasınız. Yeryüzünü ve bu toprakları size verdi. Siz de düzlüklerde şatolar ve saraylar kuruyorsunuz. «Dağlarda ustalıkla evler oyuyorsunuz.» (eş-Şuarâ, 149.) Allah'ın size bahşettiği bu nimetlere şükür, iyi amel,
sadece O'na ortaksız olarak ibadet ve kulluk etmekle karşılık verin. O'na muhalefet etmekten, O'na itaatten sapmaktan sakının. Doğrusu bunun sonucu vahim olur.
Salih (a.s.), bu sebepten Ötürü onlara şu Öğüdü verdi: «Burada bahçelerde, pınar başlarında, ekinler, salkımları sarkmış hurmalıklar arasında güven içinde bırakılır mısınız? Artık Allah'tan sakının, bana itaat edin. Yeryüzünü ıslah etmeyip bozgunculuk yapan beyinsizlerin emirlerine itaat etmeyin.» (eş-Şuarâ, 147-152.)
«Ey milletim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka tanrınız yoktur. Sizi yeryüzünde yaratıp orayı imar etmenizi dileyen O'dur.» (Hud, eı.)
Yani sizi yoktan var edip yeryüzünü sizinle şenlendiren, içindeki ekin ve meyvelerle birlikte yeryüzünü emrinize amade kılan, Allah'tır. Yaratan ve rızık veren odur. Yalnız O, tapımlmaya layıktır. Başkası değil...
«Öyleyse O'ndan mağfiret dileyin, sonra da O'na tevbe edin.» (Hûd, eı.)
Yani içinde bulunduğunuz küfür halinden vazgeçin ve sadece Allah'a kulluğa yönelin. Çünkü O, sizin tevbenizi kabul eder ve kusurlarınızı bağışlar. "Doğrusu Rabbim size yakın ve duaları kabul edendir."(Hûd, 61.)
"Ey Salih! Sen bundan önce, aramızda kendisinden iyilik beklenir bir kimseydin." dediler. (Hûd, 62.)
Yani ibadeti sadece Allah'a yapmamızı, onun ortaklarına tapmaktan vazgeçmemizi, ata ve dedelerimizin dinlerini bırakmamızı teklif edici bu sözünü söylemenden önce, tam akıllı bir kimse olduğunu sanıyorduk.
"Şimdi babalarımızın taptıklarına bizi tapmaktan men mi ediyorsun? Doğrusu bizi çağırdığın şeyden şüphe ve endişedeyiz."» (Hûd, 62.)
«"Ey milletim! Eğer Rabbimden bir belgem olur ve bana rahmet eder de ben O'na baş kaldınrsam, söyleyin, Allah'a karşı beni

kim savunur? Bana zararımı artırmaktan başka birşey yapamazsınız." dedi.» (Hûd, 63.)
Böylece Hud peygamber, onlara tatlı dil ve yumuşak ifadelerle yaklaşıyor, güzel bir üslupla onları hayra davet ediyordu. Yani gerçek, benim size dediğim ve sizi davet ettiğim şey gibi ise, o zaman ne yapacağınızı sanıyorsunuz? Allah katında ileri sürecek mazeretiniz ne olacaktır? Sizi O'nun kabza-i kudretinden kurtaracak ne vardır? Oysaki siz, sizi O'na itaate dave etmekten vazgeçmemi istiyorsunuz. Bundan vazgeçmem mümkün değildir. Çünkü bu, benim görevimdir. Bu işten vazgeçersem, ne sizden ne de başkalarından hiç kimse beni, Allah'ın azabından koruyamaz ve bana yardımcı olamaz. Ben, sizleri tek ve ortaksız olan Allah'a kulluk etmeye çağırmaya devam edeceğim. Allah'ın benimle sizin aranızda hükmünü vereceği zamana kadar görevimi sürdüreceğim...
«Ama milleti ona: "Sen, şüphesiz, büyülenmişin birisin." dediler.» (Şuarâ, 53.)Yani bizi sadece Allah'a kulluk etmeye ve O'na koştuğumuz ortaklardan vazgeçmeye davet ederken ne dediğini bilmeyen, büyülenmiş birisin. Cumhur-u ulema bu ayet-i kerimeyi böyle manalandırmış-lardır. Ayette geçen (müsahharm) kelimesiyle kastedilen mana da budur.
"Müsahharîn" kelimesinin cinci kimse anlamına geldiğini söyleyenler de olmuştur. Nitekim milleti, Salih peygambere: "Sen, büyüsü olan bir insansın." demişlerdi. Ama "müsahharîn" kelimesinin birinci manası daha kuvvetlidir. Çünkü ona böyle dedikten sonra sözlerini şöyle sürdürmüşlerdi:
«Bizim gibi bir insandan başka birşey değilsin. Eğer doğru sözlülerden isen, bir belge getir.» (cş-şuarâ, 154.)
Kendilerine getirdiği şeyin doğru ve gerçek olduğuna delâlet eden bir mucize göstermesini istediler:
«Salih: "İşte belge, bu devedir. Kuyudan su içmek hakkı, belirli bir gün onun ve belirli bir gün de sizindir. Sakın ona bir kötülük yapmayın. Yoksa sizi büyük günün azabı yakalar." dedi.» (eş-Şuarâ, 155-156.)
Salih peygamber, Semud milletine ayrıca şöyle demişti:
«Rabbinizden size bir belge geldi: Allah'ın bu dişi devesi size bir delildir. Onu bırakın, Allah'ın toprağında otlasın. Ona kötülük etmeyin, yoksa can yakıcı azaba uğrarsınız.» (el-A'râf, 73.)
Yüce Allah da buyurdu ki:
«Semud milletine gözle görülebilen bir mucize, bir dişi deve vermiştik de ona zulmetmişlerdi.» (isrâ, 59.)
Müfessirlerin anlattıklarına göre Semud milleti, bir gün toplantı yerlerinde bir araya gelmişlerdi. Allah'ın elçisi Salih, yanlarına giderek onları Allah'a kulluğa davet etmiş, azab-ı ilahiyi onlara hatırlatmış, sapıklıktan sakındırmış, öğüt vermiş ve bâtıla yanaşmamalarını emretmişti. Ama onlar Salih (a.s.)'e şöyle bir şart koşmuşlardı: "Ey Salih: Şu karşıdaki kayadan şu ve şu niteliklere sahip, boylu poslu, gebe bir deve çıkarırsan belki sana iman ederiz." Salih (a.s.), onlara dedi ki: "Bu isteğinizi tam olarak yerine getirirsem, benim getirmiş olduğum dine iman eder ve size tebliğ ettiğim ilahi mesajı doğrular mısınız?" "Evet" dediler. Salih (a.s.) de bu hususta onlardan söz ve teminat aldı. Sonra namazgahına gidip, onur ve üstünlük sahibi Allah'ın huzurunda nasibince namaz kılıp dua etti. Kavminin bu isteğinin gerçekleştirilmesini Rabbin-den diledi. Allah da oracıktaki kayaya, yarılarak istenilen nitelikteki büyük cüsseli gebe bir deveyi çıkarmasını emretti. Kaya da bu ilahî eniri hemen yerine getirdi. Devenin ortaya çıktığını müşahede ettiklerinde büyük bir iş, dehşetli bir olay, Salih (a.s.)'in doğruluğunu ortaya koyan kesin bir delil, parlak bir hüccet ve göz alıcı bir kudret gördüler. Bunun üzerine çokları iman getirdi. Çokları da küfür, sapıklık ve inatlarına devam ettiler. Cenâb-ı Allah'ın, "Ona (deveye) zulmetmişlerdi.» demesinin sebebi işte budur. Yani onun mucize oluşunu inkar ettiler. Onun sebebiyle çokları hakka inanmadılar. Öte yandan inananların reisi Cen-da1 b. Amr b. Muhallat b. Lebid b. Cevas idi. Bu zat, Semud kavminin önde gelen büyüklerindendi. Eşrafın kalan kısmı da Allah'ın dinine girmeye yöneldiler. Ama putlarının sahibi Habbab ile Züab b. Amr b. Lebid, Rabab b. Sa'r b. Cemlis- onları yeni dine girmekten menettiler. Cenda', amcası oğlu Şihab b. Halife'yi-bu da eşraftandı- imana davet etti. Ama yukarıda adları geçen inkarcılar, onu da Allah'ın dinine girmekten menettiler. Bunun üzerine Şihab, bunların akıntısına kapıldı. Bunun üzerine, Müslümanlardan Mehreş b. Ganme adındaki bir adam - Allah ona rahmet etsin - şöyle bir şiir söyledi:
"Amroğullarından bir grup geldiler. Şihab'1 Salih'in dinine davet ettiler. Şihab, tüm Semud kavminin ulusu idi. Dine gelmiş olsaydı o eğer, Salih, içimizde olurdu güçlü peygamber, Onlar, sahipleri Züab'a dönemez idiler. Ama Hicr halkının saptırıcıları, Aydınlandıktan sonra sineğe dönüştüler."
İşte bu sebeple Salih peygamber onlara şöyle dedi:
«Bu, size (getirdiğim ilahî mesajın doğruluğunu gösteren) bir alamet olarak, Allah'ın devesidir. Bırakın onu, Allah'ın toprağında otlasın; ona fenalık etmeyin, yoksa siz hemen azaba uğrarsınız.» (Hûd, 64.)
Anlaşmaya varıldı. Bu deve, Semud halkının arasında dolaşacak, topraklarından istediği yerde otlayacak, gün aşırı su başına gelip içecekti. Sırası geldiğinde kuyu basma gelecek ve suyunu içecekti. Onlar da su içerlerken, ertesi gün de kendilerine lazım olacak suyu önceden tedarik ediyorlar, ayrıca kendilerine yetecek kadar o devenin sütünü de içiyorlardı. Bu sebeple Salih (a.s.) onlara dedi ki:
«Su içmek hakkı belirli bir gün onun ve belirli bir gün de sizindir.» (eş-Şuarâ, 155.)
Cenâb-ı Allah da buyurdu ki:
«Doğrusu, onları denemek (iman edip etmediklerini sınamak için) dişi deveyi gönderen biziz. (Yapacakları işi) gözetle ve (eziyetlerine de) sabret. (Haber, sana apaçık bir şekilde gelecektir.) Onlara, herkese, sıralarına göre suyun aralarında pay edilmiş olduğunu söyle.» (el-Kamer, 27-28.)
Bu hal uzun süre böyle devam edince, Senıud halkının bilginleri toplandılar; belasından kurtulup rahatlarını bulsunlar ve bol

suya sadece kendileri sahib olsunlar diye deveyi kesmeyi kararlaştırdılar. Yapacakları bu işi de Şeytan kendilerine hoş gösterdi. Yüce Allah buyurdu ki:
«Dişi deveyi kesip devirdiler; Rablerinin buyruğuna başkaldırdılar. "Ey Salih! Eğer sen peygamber isen bizi tehdid ettiğir azaba uğrat bakalım." dediler.» (ei-A'râf, 77.)
Deveyi boğazlama işini üstlenenlerin elebaşısı, Kudar b. Salif b. Cenda1 idi. Sarışın ve mavi gözlüydü. Veled-i zina olup Salif in yatağında doğduğu söylenir. O, Sibyan denen bir adamın oğludur. Kudar'ın deveyi kesmesi, hepsinin ittifakıyla olmuştu. Suçun tümüne nispet edilişi de bu sebeptendir.
İbn Cerir et-Taberî ve diğer tefsir âlimleri dediler ki: Semud milletinden iki kadın vardı. Bunlardan biri, Mahya b. Züheyr b Muhtar'm kızı Saduk idi. Soylu ve güzel sözlü, tatlı dilli biriydi. Müslüman bir erkeğin nikahı altındaydı. Kocasından boşandı Amcası Mehrec b. Mah-ya'nm oğlu Masra'ı çağırdı ve ona: "Salih'in devesini kesersen ben seninim." dedi. Bu iki kadından diğerinin adı da Anize idi. Guneym b. Mic-lez'in kızıydı. Ümmü Gamme künyesiyle çağırılan bu kafir kadın bir acuzeydi Halkın liderlerinden biri olan kocası Züab b. Amr'dan, kızları vardı. Deveyi kestiği takdirde, dört kızından hangisini beğinirse onu kendisine vereceğini, Kudar b. Salif e va'd etti. Bu iki genç, Salih peygamberin devesini boğazlama işini benimsediler. Kavimleri arasında bunun propagandasım yaptılar. Kendilerine yedi kişi daha katıldı. Böylece dokuz kişi oluverdiler ki, ayet-i kerimede bunlardan söz edilmektedir:
«O şehirde, yeryüzünde bozgunculuk yapan, düzeltmeye uğraşmayan dokuz kİŞİ vardl.» (en-Ncml, 48.)
Kabilenin geri kalan adamlarına da giderek bu işin propagandasını yaptılar. Deveyi boğazlamanın çok iyi bir iş olacağım söylediler. Halk da onlara uyum gösterdi.
Artık deveyi gözetlemeye başladılar. Deve, su içmekten geri dönünce pusuya yatmış olan Masra', arkadaşlarını kışkırtmak ve de teşvik et-mek.içuı bir ok attı. Kudar b. Salif, onların en hızhsıydı. Deveye bir kılıç darbesi indirdi; dizini kırıp kemiğini ortaya çıkardı. Deve yere yıkıldı ve yüksek sesle böğürdü. Bu böğürüşüyle yavrusunu uyarıyordu. Sonra Kudar, ikinci darbeyi hayvanın boynuna vurup kesti. Devenin yavrusu, karnından çıktı. Geçit vermez yüksek bir dağa çıktı ve üç defa böğürdü...
Abdürrezzak'm rivayetine göre devenin yavrusu: "Ya Rab! Anam nerede?" demiş, sonra da bir kaya kovuğuna girerek orada kaybolmuş. O yavrunun da o caniler tarafından takib edilip boğazlandığını söyleyenler de olmuştur.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Ama bir arkadaşlarını çağırdılar, o da kılıcını alarak deveyi kesti. Benim azabım ve uyarmam nasılmış?» (ei-Kamer, 29-30.)
«Semud milletinin en azgını ileri atılınca, azgınlığı yüzünden peygamberleri yalanladı. Allah'ın peygamberi, onlara Allah'ın devesini göstermiş ve: "Allah'ın bu devesine ve onun su hakkına dokunmayın." demişti.Onu yalanladılar ve deveyi boğazladılar. Bunun üzerine Rable-ri, suçlarından dolayı onları kırıp geçirerek yerle bir etti. Bu işin sonundan O'nun korkusu yoktur.» (eş-Şems, 11-15.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Zem'a'dan rivayet etti ki: Rasülullah (s.a.v.),. ashabına hitapta bulundu, Salih peygamberin devesini ve o deveyi boğazlayanı anlattı, dedi ki:
«O kavmin en azgını (deveyi boğazlamak için) ileri atıldı. Ebu Zem'a gibi, aşireti içinde zeki ve emrine itaat edilen güçlü bir adam ileri atıldı.»[19]
Muhammed b. İshak, Ammar b. Yasir'den rivayet ederek dedi ki:
Rasülullah (s.a.v.), Hz. Ali'ye şöyle dedi:
- Sana insanların en bahtsızını bildireyim mi?
- Evet ya Rasûlallah.
- Bunlar iki kişidir. Biri Salih peygamberin devesini boğazlayan, Semud kavminin ufak tefek sarışın adamıdır. Diğeri de ey Ali, senin şu tepene vurarak çeneni tependen ayıracak olan adamdır.
Bunu İbn Ebi Hatîm rivayet etmiştir.
Yüce Allah buyurdu ki:
«Dişi deveyi kesip devirdiler; Rablerinin buyruğuna baş kaldırdılar, "Ey Salih! eğer sen peygambersen bizi tehdid ettiğir azaba uğrat bakalım." dediler.» (el-A'râf, 77.)
Semud milleti bu sözlerinde, bir kaç noktadan son derece şiddetli bir kafirlik yapmışlardı. Şöyle ki:
1-Allah'ın, kendilerine mucize olarak göndermiş olduğu dişi deveyi kesmeme hususundaki kati yasağı çiğnemekle, Allah'a ve peygamberine muhalefet etmişlerdi.
2- Azabın, üzerlerine inmesini çabuklaştırdılar. Bu azabı da iki bakımdan hakkettiler:
a- Cenâb-ı Allah'ın kendilerine koştuğu şarta riayet etmediler. Allah Teâlâ şu buyruğu vermişti:
«Bu, size bir ayet olarak, Allah'ın devesidir. Bırakın onu, Allah'ın toprağından otlasın; ona fenalık etmeyin, yoksa yakın bir azaba uğrarsınız.» (Hûd, 64.)
Başka bir ayette, "Büyük bir azaba uğrarsınız." Bir başka ayette ise, Can yakıca bir azaba uğrarsınız." denmektedir ki, bu ifadelerin hepsi de doğrudur.
b- Semud kavmi, Salih peygamberin, kendilerini tehdid edip durduğu azabın bir an evvel gelmesini istediler. Çünkü azabın geleceğine inanmıyorlardı.

3- Nübüvvetine ve doğruluğuna ilişkin kesin kanıtlar bulunan peygamber Salih (a.s.)i yalanladılar. Oysaki onun hak peygamber olduğunu kesin bir bilgiyle biliyorlardı. Ama kafirlikleri, sapıklıkları ve inatları; onları, gerçeği inkara ve azabın geleceğim imkansız görmeye şevketti. Yüce Allah buyurdu ki:

«Buna rağmen deveyi kesip devirdiler. O zaman Salih: "Yurdunuzda üç gün daha kalın. Bu, yaİanlanmıyacak bir sözdür." dedi.» (Hûd, 65.)

Anlatıldığına göre Semud halkı deveyi boğazladıklarında ilk saldıran, lanetli Kudar b. Salif olmuştu. Hayvanın dizini kırmış yere düşürmüştü. Sonra hayvanın üzerine kılıçlarıyla çullanmışlar, onu kesip parçalamışlardı. Bu durumu gören yavrusu onlardan kaçarak, orada bulunan yüksek bir dağın tepesine çıkmış, üç defa böğürmüştü. Bu sebeple Salih (a.s.) onlara: "Yurdunuzda üç gün daha kalın." demişti. Ama onlar, onun bu kesin tehdidine de inanmamışlardı. Dahası, akşam olunca da onu Öldürmeyi ve akıllarınca onu devenin akıbetine uğratmayı planlamışlardı.

"Biz gece ona ve ailesine baskın verelim." diye aralarında Allah'a yemin ettiler. (en-Neml, 49.)

Yani geceleyin ailesiyle birlikte Salih'i evinde kıstıralım, onu öldürelim. Sonra da öldürdüğümüzü inkar edelim. Dostları ve akrabaları kanını dava ederlerse, öldürmediğimizi söyleyelim. Bu sebeple dediler ki: "Sonra da onun dostuna, ailesinin yok edilişinde bulunmadık. Şüphesiz biz doğru söylüyoruz, diyelim." Yüce Allah da buyurdu ki:

«Onlar bir düzen kurdular. Biz farkettirmeden düzenlerini bozduk. Düzenlerinin sonunun nasıl olduğuna bir bak! Biz onları ve milletlerini, hepsini, yerle bir ettik. îşte, haksızlıklarına karşılık çökmüş bulunan evleri! Bunda, bilen bir millet için şüphesiz, ders vardır. İnanıp Allah'a karşı gelmekten sakınanları kurtardık... (en-Ncml, 50-53.)

Salih peygambere suikast planlayan bu grubu, Cenâb-ı Allah taş yağmuruna tuttu. Yağan taşlar, onları ezip parçaladı. Milletlerinden önce kendileri yok edildiler.

Salih peygamber, hani kendilerine üç günlük süre tanımıştı ya, İşte bu sürenin ilk gününde - ki o gün perşembe idi - Semud milletinin yüzü sapsarı oldu. Nitekim peygamberleri de onları uyarmıştı. Perşembe günü gün batıp hava kararınca hep birlikte: "Haberiniz olsun. Mehil müddetinin bir günü geçti!." diye bağırdılar. İkinci güne girdiklerinde -ki o gün cuma idi - yüzleri kıpkırmızı oldu. O gün, gün batıp hava kararınca hep birlikte: "Haberiniz olsun, verilen sürenin iki günü geçti." Verilen mehilin üçüncü gününe -ki o gün cumartesi idi- girdiklerinde yüzleri simsiyah oldu. O gün gün batıp hava kararınca hep birlikte: "Haberiniz olsun. Mehil bitti." diye bağırdılar. Pazar sabahı olunca koku sürünüp hazırlık yaptılar. Kendi üzerlerine inecek olan ilahî azab ve intikamı beklemeye oyuldular. Allah'ın kendilerine ne yapacağını ve azabın hangi yönden kendilerine geleceğim bilmiyorlardı.

Güneş doğup ortalık aydınlanınca üstlerinden, gökten üzerlerine bir çığhk; altlarından, yerden de kendilerine bir sarsıntı geldi. Ruhları dışa taştı, canları çıktı, hareketler durdu, sesler kesildi, hak yerini buldu, yurtlarında cansız ve hareketsiz cesedler olarak diz üstü çökük vaziyette kalakaldılar. Kelbe adlı kötürüni bir cariye hariç, hepsi öldü. Selk kızı Kelbe adındaki bu cariyeye Zeria da deniyordu. Salih peygambere karşı küfür ve düşmanlığı aşırı denecek kadar fazlaydı. Azabı görünce tutuk ayakları açıldı. Hızla koşmaya başladı. Bir Arap kabilesine uğrayarak, gördüklerim ve milletinin başına gelen-felaketi onlara haber verdi. İçmek için su istedi. İçince de öldü.

Yüce Allah buyurdu ki:

«"Sanki orada (bolluk ve refah içinde) hiç yaşamamışlardı. Bilin ki, Semud milleti Rabbini inkar etmişti. Bilin ki Semud milleti Allah'ın rahmetinden uzaklaştı." Yani kader lisam onlara böylece seslendi.» (Hud,68.)

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Zübeyr'den rivayetle, Cabir (r.a.)'in şöyle dediğini nakletti: Rasûlullah (s.a.v.) Semud milletinin yaşamış olduğu Hicr mıntıkasına uğradığında şöyle dedi: "Mucizele'r'istemeyin. Bir millet (Semud halkı) istemişti de (mucize olarak kendilerine gönderilen) dişi deve, şu yoldan gelir ve bu yoldan da giderdi. O millet, Rableri-nin buyruğuna karşı geldiler de deveyi kesip devirdiler. Bir gün o, onların suyunu içer, bir gün de onlar onun sütünü içerlerdi. Onu kesip devirdiler. Bu yüzden bir çığlık kendilerini yakaladı. Bu çığlık sebebiyle gök kubbenin altında onlardan bir kişi hariç, hepsi ölüp yok oldular. O bir kişi de Allah'ın haremindeydi." "O kimdi ya Rasûlallah?.» diye sordular. Buyur du ki: "O, Ebu Rigal'di. Harem'den çıkınca, milletinin başına gelen musibet, kendisini de yakaladı."[20]

Abdürrezzak, Ma'mer'in şöyle dediğini rivayet etti: İsmail b. Ümeyye'nin bana anlattığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Ebu Rigal'in kabrine uğramış. "Bunun (burada yatanın) kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sormuş. Allah ve Rasûlü daha iyi bilir, demeleri üzerine cevabı kendisi vermiş: «Bu, Ebu Rigal'in kabridir. Semud halkın-dandır. Allah'ın hareminde bulunuyordu. Harem, onu Allah'ın azabından korudu. Harem'den çılanca, milletinin başına gelen musibet kendisini de yakaladı. (Öldü.) işte buraya gömüldü. Kendisiyle birlikte
altın bir dal da bu kabre gömüldü."

Rasûlullah (s.a.v.)'m böyle demesi üzerine, yanında bulunanlar mezarı hemen kılıçlarıyla açtılar ve altın dalı oradan çıkardılar.

Abdürrezzak, Zührî'nin: "Ebu Rigal, Sakif kabilesinin dedesidir." dediğini rivayet etmiştir. Muhammed b. îshak, "Sîret" adlı kitabında, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etti: Kendisiyle birlikte Taife gidip de bir mezara uğradığımızda Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:

«Bu, Ebu Rigal'in kabridir. O, Sakif kabilesinin dedesidir. Semud halkındandı. Bu Harem'de bulunuyordu. Harem, onu azabtan koruyordu. Harem'den çıkınca, milletinin başına gelen musibet onu burada yakalamıştı. (Ölmüş) ve buraya defnedilmiş ti.

Bunun işareti de, kendisiyle birlikte buraya altın bir dalın gömülü olmasıdır. Mezarını açarsanız, onunla birlikte altın dalı da bulursunuz." Rasûlullah (s.a.v.)'m böyle demesi üzerine, beraberindekiler, hemen mezarı açmışlar ve oradaki altın dalı çıkarmışlardı.»

Bunu, Muhammed b. İshak yoluyla Ebu Davud rivayet etmiştir.[21]

Yüce Allah buyurdu ki:

«Salih de onlardan yüz çevirdi ve: "Ey Milletim! And olsun ki, ben size Rabbimin sözünü bildirmiş ve öğüt vermiştim; fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz." dedi.» (ei-A'râf, 79.)

Salih (a.s.)'in durumundan haber veren bu ayet-i kerimede onun, yokoluşlarmdan sonra milletine hitapta bulunduğu bildiriliyor. Bulundukları mahalden başka tarafa gideceği sırada onlara şöyle seslenmişti: "Ey Milletim! Andolsun ki, ben size Rabbimin sözünü bildirmiş ve öğüt vermiştim." Yani sizi doğru yola eriştirmek için bütün gücümle çalıştım. Sözüm, fiilim ve niyetimle, bu uğurda hummalı bir çalışma içine girdim. "Fakat siz, öğüt verenleri sevmiyorsunuz." Yani sizin karekter ve seciyeniz, hakkı kabul etmiyor ve istemiyor. Bu sebeple de can yakıcı ve ebediyete kadar üzerinizde devam edecek olan bir azaba uğrama akibetine maruz kaldınız. Bu azabı sizden savmak için, ne sizin ve ne de benim gücüm vardır. Üzerime düşen risalet ve nasihat görevimi size ifa ettim. Ama Allah, dilediğini yapar.

Ölümlerinin üzerinden üç gün geçtikten sonra, Bedir kuyusunda gömülü bulunan müşrik ölülerine Rasûlullah (s.a.v.)'da böyle bir hitapta bulunmuştu. Gecenin son saatlerinde mücahid sahabelere geri dönüş emri vermiş, bineğine binerek Bedir kuyusunun başına gelmiş ve şöyle bir nutuk irad etmişti:

"Ey kuyudakiler! Rabbinizin size va'dettiğinin gerçek olduğunu gördünüz mü? Doğrusu ben, Rabbimin bana va'dettiğinin gerçek olduğunu gördüm. Peygamberiniz için ne kötü bir aşiret oldunuz! Siz beni
yalanladınız; (başka) insanlar, beni doğruladı. Siz sürgün ettiniz; (başka) insanlar beni barındırdı. Siz benimle savaştınız; (başka) insanlar bana yardım etti. Peygamberiniz için ne kötü bir aşiret oldunuz!"

Hz. Ömer (r.a) dedi ki: "Ey Allah'ın Rasûlü! Leş haline gelmiş kimselere mi hitab ediyorsun?" Rasûlullah (s.a.v.) ona şu karşılığı verdi: "Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a andolsun ki, söylediklerimi onlardan daha iyi işitiyor olamazsın! Ne var ki onlar cevap veremiyorlar."[22]

Rivayete göre Salih peygamber, Semud kavminin yok edilmesinden sonra Harem-i Şerife gelmiş, vefat edinceye kadar orada yaşamıştır.

İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet etmiştir: Peygamber (s.a.v.), haccederken Usfan vadisine geldiğinde şöyle
demiş:

- Ey Ebu Bekir! Bu hangi vadidir?
- Usfan vadisidir ya Rasûlallah.
- Hud ve Salih peygamberler, yularları liften olan genç develerle buraya uğramışlardır. İzarlan aba idi. Ridalan da siyah-beyaz çizgili yün bir kumaştı. Telbiye getirip şerefli beyti haccetmişlerdir." [23]

---

[1] Buharı, Tefsir-i Sûre-i Nuh, No: 413.

[2] Sahih-i Buhari, IV, 270-271.Tefsir-i Sûre-i Nuh(a.s.)

[3] Buharı, Enbiyâ, Hadis No: 143.

[4] Buharı, Edeb 77. Fiten, 36. Tevhid, 17. Cihad, 78.

[5] Buharı, Tevhid, 17. Müslim, Fiten, 100.

[6] Buharı, Kitabu s-Şavm, 39.

[7] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/137-162.

[8] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 1795.

[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/163.

[10] Suyufcî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 4986.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/163.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/163.

[12] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I. 385-427.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/164-165.

[14] Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 482

[15] Buharî, îstiska, 36. Müslim, îstiska, 17.

[16] Tirmizî, V, 503, Kitabü'd-Daavat.

[17] Buhari, VI, 238. Tefsîr-i Suretil-Ahkâf.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/166-162.
[18] Tefsirden kastı; H.K.K.T. îbn Kesîr Tefsiridir
[19] Müsned, Ahmed b. Hanbel, IV, 17.
[20] Müsned, Ahmed b. Hanbel, III, 296.
[21] Ebu Davud, Sünen, III, 181-182. Hadis No: 3088.
[22] Buharı, Cenaiz, 86. Meğazî, 8.
[23] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/183-195.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Peygamber Efendimizin Tebük Savaşında, Semud Kavminin Toprağı Olan Hicr Vadisine Uğraması.
İbrahim Halil Peygamber
Zayıf Bir Kul Olduğu Halde Mütekebbirlik Elbisesine Bürünerek Rablık İddiasında Bulunan Ve Yüce Allah İle Boy Ölçüşmek İsteyen Nemrud'la İbrahim (A.S.)'İn Münazarası
İbrahim Halil (A.S.)'İn Şam'a Göçü, Mısır Diyarına Girişi Ve Kudüs'e Yerleşmesi
Hacer Hanımın İsmail (A.S.)'i Doğurması
İbrahim (A.S.)'În Oğlu İsmail Ve İsmail'in Anası Hacer'le Birlikte Mekke'deki Faran Dağlarına Hicret Etmesi Ve Orada Şerefli Beytullah'ı İnşa Etmesi
İsmail'in Kurban Edilmesi
İshak (A.S.)'In Doğumu
Ka'be-Î Muazzama'nın İnşası
Allah Ve Rasûlü'nün, Aljlah Kulu Ve Dostu İbrahim'i Övmeleri
İbrahîm (A.S.)'În Cennetteki Köşkü
İbrahim (A.S.)'În Evsafı
İbrahim: (A.S.)İn Vefatı Ve Ömrü Hakkında Söylenenler
İbrahim Halil (A.S.)'İn Çocukları

Peygamber Efendimizin Tebük Savaşında, Semud Kavminin Toprağı Olan Hicr Vadisine Uğraması.

İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Ömer (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etti. Rasûlullah (s.a.v.) halkı Tebük'e götürdüğünde onları, Semud milletinin evlerinin bulunduğu Hicr mıntıkasına da götürdü. Halk, Semud milletinin sulannı içmiş olduğu kuyulardan su çekti. O sularla hamur-lannı yoğurup kazanlanm kurdular. Rasûlullah (s.a.v.)'m emri üzerine kazanlanndaki sulan döktüler. O sularla yoğurmuş olduklan hamurla-n da develere yedirdiler. Rasûlullah (s.a.v.) daha sonra halkı ahp, Salih peygamberin devesinin suyunu içmiş olduğu kuyunun yanına götürdü. Azaba uğramış milletin yurduna girmekten onlan alıkoydu ve şöyle dedi: «Onlara gelen belanın size de gelmesinden korkanm. Onun için, yurtlanna girmeyin.»
Yine İmam Ahmed dedi ki: AfFan, Abdullah b. Ömer'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m Hicr mmtıkısmdayken şöyle buyurduğunu söyledi: «Şu azaba uğramışların yurduna ancak ağlayarak girin. Eğer ağlamayacaksanız girmeyin. Yoksa, onlara gelen musibet size de gelir.»[1]
Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.), Semud halkının harabelerinin yanından geçerken başım semaya kaldınr, bineğini hızlandırır ve beraberindekileri o harabelere girmekten men'ederdi.
Ancak ağlayarak oralara girmelerine izin verirdi. Bir rivayette de şöyle buyurduğu nakledilir: "Eğer ağl ay anlıyorsanız, onlara gelen belanın size de gelmesinden korkarak ağlamaya çalışın." Allah'ın salat-ü selamı Rasûlullah'ın üzerine olsun.
İmam Alımed b. Hanbel, Amir b. Sa'd'ın şöyle dediğini rivayet etti: "Tebük gazvesine gidilirken insanlar, Hicr halkına doğru koşuştular." Durumdan haber alan Ra,sûlullah (s.a.v.), "Namaz kılmak üzere toplanın." diye seslendi. Yanına vardım. Devesinin yularını tutmuş şöyle diyordu:
"Allah'ın gazab ettiği bir milletin yanma ne diye gidiyorsunuz?" Adamın biri: "Onlara hayret ediyoruz ya RasûlaUah!" diye yüksek sesle karşılık verdi. O da buyurdu ki: "Size bundan daha çok hayret edilecek bir durumu haber vereyim mi? İçinizden bir adam, sizden önce olanlarla sizden sonra olacak şeyleri size haber veriyor. Şu halde kendinize çekidüzen verip doğru dürüst davranın. Çünkü Allah, sizi azablandırmakla yorgunluk duymaz ve sizden sonra öyle bir kavim gelir ki, kendilerinden hiç bir şeyi savamazlar."[2]
Anlatıldığına göre Salih peygamberin kavmi, çok uzun ömürlü kim-selermiş. Balçıktan evler yaparlarmış. Ama bu evler, onlardan birinin ölümünden önce yıkılıp harab olurmuş. Bunun üzerine kendileri için dağlarda kayalardan evler oymaya başlamışlar.
Salih peygamberden bir mucize istediklerinde, Cenâb-ı Allah onlara kayadan bir dişi deve çıkarmış. Bu deveye ve karnındaki yavrusuna ilişmemelerini emretmiş, yoksa Allah'ın azabına uğrayacaklarını bildirerek onları sakındırmış; ama eninde sonunda bu deveyi boğazlayacaklarını ve bunun da onların helaklerine neden olacağını bildirmiş. Deveyi boğazlayacak olan caninin evsafım dahi vermiş; onun sarışın, mavi gözlü bir kimse olacağını bildirmiş. Bunun üzerine Semud halkı, ebeleri ülkenin dört bir yanma göndererek, bu evsafta doğan bir çocuk olursa onu derhal öldürmelerini emretmişler. Bu hal, uzun süre böyle, devam etmiş. O zaman mevcud olan nesil inkıraza uğrayıp yerini başka bir nesil almış. Zamanın birinde Semud halkının reislerinden biri, başka bir reisin kızını oğluna istemiş, oğlunu o kızla evlendirmiş. Salih peygamberin devesini boğazlayacak olan Kudar b. Salif, bu evlilikten doğmuş. Ana babası ve dedeleri halkın şereflisi olduğu için, ebeler, doğan bu çocuğu öldürememişlerdi. Bu çocuk (yani Kudar b. Salif), emsalleri olan diğer çocukların bir ayda aldıkları mesafeyi bir haftada alarak hızlı bir büyüme gösterdi. Gün geldi,emrine uyulur bir reis oldu. Deveyi boğazlama tutkusuna kapıldı. Eşraftan sekiz kişi daha bu komploda ona katıldılar. Salih peygambere suikast planlayan dokuz kişi, işte bunlardı.
Nihayet deveyi boğazladılar. Durumdan haberdar olan Salih peygamber, ağlayarak yanlarına geldi. Özür dileyerek onu karşıladılar. Dediler ki:'Bu işi bizim grup yapmadı. Yalnız şu yeni yetmelerimiz bu kötülüğü işlediler. Denilir ki, Salih peygamber onlara, devenin yavrusunu bulup ona ölen anasının yerine iyi davranmalarını emretti. Yavrunun peşine düştüler. Yavru, orada bulunan yüksek bir dağa tırmandı. Onlar, da tırmanmaya başladılar. Ama yavru, dağın o kadar yüksek bir yerine

çıktı ki, arkasındakiler ona ulaşamadılar. Oraya ancak kuşlar ulaşabilirlerdi.'Yavru, dağın o yüksek yerine çıktıktan sonra ağlamaya başladı; gözlerinden yaşlan boşandı. Sonra Salih peygambere yüzünü çevirdi ve üç defa böğürdü. İşte o zaman Salih (a.s.), kavmine şöyle dedi:
«Yurdunuzda üç gün daha kaim. Bu, yalanlanmayacak bir sözdür.»(Hûd, 65.)

Onlara böyle bir tehditte bulunduktan sonra, ertesi gün sabanla-dıklarında yüzlerinin sararacağım, ikinci gün kızaracağını, üçüncü gün kararacağını haber verdi. Dördüncü güne girdiklerinde, yıldırım gibi bir çığlık kendilerine geldi ve yurtlarında çökmüş vaziyette helak oldular...
Bu kavimden ve bu kavmin kıssasından bahseden Kur'ân ayetlerinin zahirinden anlaşıldığına göre, bunlarla ilgili olarak nakledilen haberlerin bazısında Kur'ân haberlerine muhalefet vardır. Nitekim daha önce de bundan söz etmiştik. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır. [3]

İbrahim Halil Peygamber

İbrahim (a.s.), Nahoroğlu Tareh'in oğludur. Nahor, Rağooğlu Saroğ'un oğludur. Rağo, Abir oğlu Faliğ'in oğludur. Abir, Erfahşiz oğlu Saleh'in oğludur. Erfahşiz ise, Nuh oğlu Sâm'm oğludur. Bu, Ehl-i Kitabın kitabında yer alan bir ifadedir. C kitapta yani Tevrat'ta verilen bilgilere göre Tareh, 250 yıl; Nahor, 448 yıl; Saroğ, 239 yıl; Rağo, 230 yıl; Faliğ, 439 yıl; Abir, 464 yıl; Şaleh, 433 yıl; Erfahşiz, 438 yıl; Sâm ise 600 yıl ömür sürmüştür. Nuh peygamberin ne kadar yaşadığını daha önce söylediğimiz için, burada tekrara lüzum görmedik.
Hafiz b. Asakir, Tarih'inde İbrahim Halil (a.s.) 'in hayatından bahsederken, "el-Mübteda" adlı eserin sahibi İshak b. Bişr el-Kahilî'den naklen, İbrahim peygamberin anasının adının Emile olduğunu söylemiştir. Sonra da Hz. İbrahim'in doğumuyla ilgil olarak uzun bir hikaye anlatmıştır. Kelbî, İbrahim peygamberin anasının adının Bona olduğunu söylemiştir. Onun anlattığına göre Bona, Kersi oğlu Kerbeta'nın kızıdır. Kersi, Erfahşiz b. Sanı b. Nuh'un oğullanndandır. îbn Asakir'in rivayetine göre Hz İbrahim Halil, Eba Dîfan (misafirlerin babası) künye-siyle çağmlırmış.
Dediler ki: Tareh yetmişbeş yaşma vardığında oğulları İbrahim, Nahor ve Haran doğdular. Haran'ın da Lut adlı oğlu doğdu. Bu rivayetin sahiplerine göre Hz. İbrahim, babasımn ortanca oğludur. Haran, babası daha hayattayken kendi doğum yeri olan Keldanî ülkesi olan Babil ülkesinde ölmüştür. Siyerci ve tarihçilere göre meşhur olan görüş budur. Hafiz b. Asakir de bu görüşü doğrulamıştır. Bunu doğrulamadan önce de İbn Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet etmiştir:
İbrahim (a.s.), Şam ovasmdaki Berze köyünde (Bu köy, Kasyon dağı yanındadır.) doğmuştur.
Bu rivayetinden sonra İbn Asakir demiş ki: Sahih görüşe göre İbrahim (a.s.), Babil'de doğmuştur. Berzeli olduğu da söylenmiştir. Çünkü Lut (a.s.)'a yardıma geldiğinde orada namaz kılmıştır.
Dediler ki: Hz,İbrahim, Sare ile; Nahor da kardeş kızı Melka ile evlendi. Sare kısırdı. Tareh, oğlu İbrahim, İbrahim'in zevcesi Sare ve İbrahim'in kardeşi Haran oğlu Lut'u yanma alarak Keldanî toprağından çıkıp Kenanî toprağına girdi; Harran'a yerleşt ve 250 yaşma varıncaya kadar orada yaşadı, sonra da öldü. Bu da onun Harran'da doğmadığını gösteriyor. Doğum yeri Keldanî ülkesidir ki, orası da Babil ve Babil'e bağh olan yerlerdir.
Evet.. Sonra Kenanî toprağına yönelerek göçtüler. Orası, Beyt-i Makdis (Kudüs)'e bağh beldelerdi. O zaman Keldanüeri elinde bulunan Harran'a yerleştiler. Şam ve Cezire de Keldanîlerin elinde bulunuyordu. Keldanüer, yedi yıldıza taparlardı. Şam'ı imar edenler de bu dine mensuptular. İbadet ederken kuzey kutbuna yönelir; çeşitli dua ve hareketleriyle yedi yıldıza taparlardı. Bu nedenledir ki Şam'ın yedi eski kapısından her birinin üstünde bu yıldızlardan birinin heykeli bulunurdu. Bu yıldızlar için bayram ve şenlikler tertipler, kurbanlar sunarlardı. İşte böyle.. Harranlılar'm tamamı yıldızlara ve putlara taparlardı. Yalnız İbrahim Halil peygamber ile zevcesi Sare ve kardeşi oğlu Lut (a.s.), bu saçmalıklardan uzak kaldılar. Cenâb-ı Allah, bu kötülükleri İbrahim (a.s.) aracılığıyla ortadan kaldırdı ve bu sapıklığı onun vasıtasıyla iptal etti. Doğrusu, noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, îbrahimü küçüklüğünde doğru yola ileterek aydınlatmış, onu elçilikle görevlendirmişti. Büyüyünce de kendine dost edinmişti. Nitekim buyurdu ki:
«Andolsun ki, daha önce İbrahim'e de akla uygun olanı göstermiştik. Biz onu (bu işe ehil olarak) biliyorduk.» (ei-Enbiyâ, sı.)
«İbrahim'i de gönderdik. Milletine: "Allah'a kulluk edin. O'ndan sa-kınm. Bilirseniz bu sizin için daha iyidir." dedi. Ey putperestler! Siz Allah'ı bırakıp sadece bir takım putlara tapıyor, aslı olmayan sözler uyduruyorsunuz. Doğrusu, Allah'tan başka taptıklarınızın size rızık vermeye güçleri yetmez. Artık rızkı Allah katında arayın. O'na kulluk edin. O'na şükredin. Siz O'na döneceksiniz. Eğer siz peygamberi yalanlıyorsanız, bilin ki sizden önceki ümmetler de yalanlamışlardı. Peygambere düşen , sadece apaçık tebliğdir. Allah'ın yaratmaya nasıl başlayıp, sonra onu nasıl tekrar edeceğini anlamazlar mı? Doğrusu bu, Allah'a kolaydır. De ki: "Yeryüzünde dolaşın; Allah'ın yaratmaya nasıl başladığını bir görün. İşte Allah aynı şekilde ahiret yaratmasını da yapacaktır. Doğrusu, Allah her şeye Kadir'dir. Dilediğine azab eder. Dilediğine merhamet eder. O'na çevrileceksiniz."
Siz ne yeryüzünde ve ne de gökte Allah'ı aciz bırakabilirsiniz. Allah'tan başka bir dost ve yardımcınız da bulunmaz. Allah'ın ayetlerini ve ona kavuşmayı inkar edenler, işte onlar benim rahmetimden ümitlerini kesmiş olanlardır. İşte can yakıcı azab

onlar içindir. İbrahim'in sözlerine milletinin cevabı sadece: "Onu öldürün yahut yakın" demek oldu. Ama Allah, onu ateşten kurtardı. Doğrusu bunda, inanan kimseler için dersler vardır. İbrahim şöyle demişti: "Dünya hayatında, Allah'ı bırakıp aranız da putları muhabbet vesilesi kıldınız. Sonra kıyamet günü, birbirinize küfreder ve karşılıklı lanet okursunuz. Varacağınız yer ateştir.
Yardımcılarınız da yoktur." Bunun üzerine Lut ona inandı ve: "Doğrusu, ben Rabbime iltica ediyorum. O, şüphesiz güçlüdür, Hakim'dir ." dedi. İbrahim'e, îshak'ı ve Yakub'u bahşettik. Soyundan gelenlere kitap ve peygamberlik verdik. Onu dünyada mükafatlandırdık. Doğrusu o, ahi-rette de iyilerdendir."» (ei-Ankcbût,16-27.)
Bundan sonra Cenâb-ı Allah, İbrahim peygamberin, babasıyla ve kavmiyle tartışmalarda bulunduğunu başka yerlerde anlatmıştır. Allah izin verirse, yeri geldiğinde bundan da söz edeceğiz,Hz. İbrahim, ilk olarak babasını imana davet etmişti. Babası, puta tapanlardandı. Çünkü herkesten önce kendisine samimiyetle öğüt vermesi gereken şahıs, babasıydı. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Ey Muhammedi Kitabda İbrahim'e dair anlattıklarımızı da an; o, şüphesiz dosdoğru bir peygamberdi. Babasına şöyle demişti "Babacığım! İşitmeyen, görmeyen ve sana bir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun? Babacığım! Doğrusu, sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Bana uy, seni doğru yola eriştireyim. Babacığım! Şeytana tapma, çünkü Şeytan, Rahman'a başkaldırınıştır. Babacığım! Doğrusu, sana Rahman katından bir azabın gelmesinden korkuyorum ki böylece Şeytan'm dostu olarak kalırsın.' Babası: "Ey İbrahim! Sen mi benim tanrılarımı beğenmiyorsun? Bundan vazgeçmezsen, mutlaka seni taşlarım. Ebediyyen benden uzaklaş, git." dedi. İbrahim şöyle cevap verdi: "Sana selam olsun. Senin için Rabbimden mağfiret dileyeceğim. Çünkü O, bana karşı çok lütufkardır. Sizi Allah'tan başka taptıklarınızla bırakıp çekilir, Rabbime yalvarırım. Rabbime yalvarışımda mahrum kalmayacağımı
umarım."» (Meryem, 41-48.)
Cenâb-ı Allah, İbrahim peygamberin babasıyla yaptığı diyalog ve tartışmayı, babasını en kuvvetli deliller ve en yumuşak ifadelerle hakka nasıl davet ettiğini anlatıyor, İbrahim peygamber, babasının puta tapma yolunun yanlış bir yol olduğunu açıklıyordu. O putlar ki, kendilerine tapan kimsenin duasını işitmez, dahası, o kimsenin nerede olduğunu bilmezler. Böyle olunca da, kendilerine tapanlara rızık ve yardım gibi hayırları nasıl ulaştırabilir veya onları ilahî azabtan nasıl koruyabilirler?
Sonra İbrahim peygamber, babasından yaşça her ne kadar küçükte olsa, Allah'ın, kendisine verdiği faydalı bilgi ve hidayet konusunda uyarıcı bir eda ile babasına şöyle demişti:
«Babacığım! Doğrusu, sana gelmeyen bir ilim bana geldi. Bana uy, seni doğru yola eriştireyim.» (Meryem, 43.)
Seni, dünya ve ahirette hayra kavuşturacak, eğriliklerden uzak, kolay ve açık bir yola eriştireyim. Bu akıl yolunu arzedip nasihati yaptıktan sonra babası kabul etmemiş, tersine onu tehdid etmişti:
«^Ey İbrahim! Sen mi benim tanrılarımı beğenmiyorsun? Bundan vazgeçmezsen, mutlaka seni (söz veya fiille) taşlarım Ebediyyen benden uzaklaş, git.» (Meryem, 46.) Benimle olan bağlantını kopar ve bana hiç görünme. '
Babası onu bu sözlerle tehdid ederken İbrahim: "Sana selam olsun" yani benden sana bir kötülük ve eziyet bulaşmayacak, tam tersi, benden yana rahat ve güven içinde olacaksın, dedi. Ona olan hürmetini vurgulayarak sözünü şöyle sürdürdü: "Senin için Rabbimden mağfiret dileyeceğim, çünkü O, bana karşı çok lütufkardır." (Meryem, 47.)
İbn Abbas ve bazı âlimler: «Yukarıdaki ayet-i kerimede geçeni ^) kelimesi lütufkar manasına gelir. Böylece (Rabbim beni kendine ihlasla ibadet eden bir kul yaptığı için bana lütfetmiştir.) anlamına gelir.» demişlerdir. Bu sebeple İbrahim (a.s.):
«"Sizi, Allah'tan başka taptıklarınızla bırakıp çekilir, Rabbime yalvarırım. Rabbime yalvarışımda mahrum kalmayacağını umarım." demişti.» (Meryem, 48.)
İbrahim (a.s.), söz verdiği gibi, duaları arasında babası için Allah'tan mağfiret diledi. Ama onun, Allah'düşmanı olduğunu anlayınca babasından uzaklaştı. Nitekim yüce Allah şöyle buyuruyor:
«İbrahim'in, babası için mağfiret dilemesi, sadece ona verdiği bir sözden ötürü idi. Allah'ın düşmanı olduğunu anlayınca ondan uzaklaştı. Doğrusu, İbrahim çok içli ve yumuşak huylu îdi.» (et-Tevbe, 114.)
İsmail b. Abdullah, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: «Kıyamet gününde İbrahim (a.s.), yüzünde toz ve karanlık olarak babası Azer'le karşılaşacak ve ona: "Bana isyan etme demedim mi sana?." diyecek. Babası: "Bu gün sana isyan etmem." diye karşılık verecek. Bunun üzerine İbrahim şu dilekte bulunacak: «Ey Rabbim İnsanlann dirilecekleri günde (yani kıyamet gününde) beni rüsvay etmeyeceğini bana va'detmiştin.
Benden uzak bir babanın bulunması kadar insanı rezil edici bir rüsvaylık var mıdır?" Cenâb-ı Allah da: "Cennet'i kafirlere haram kıldım." diye karşılık verecektir. Bundan sonra denilecek ki: "Ey İbrahim! Ayaklarının altındaki nedir?" İbrahim, ayaklarının dibine bakacak, bir de ne görsün: Kana bulanmış bir davar.. Bu kesilmiş davar, ayaklarından tutulup ateşe atılacak.»[4]
Yüce Allah buyurdu ki: «İbrahim, babası Azer'e: "Putları tanrı olarak mı benimsiyorsun? Doğrusu, ben seni ve milletini açık bir sapıklık içinde görüyorum." demişti.» (d-En'âm, 74.)
Bu ayet-i kerime, İbrahim (a.s.)'in babasının adının Azer olduğunu kanıtlıyor. Aralarında İbn Abbas'm da bulunduğu neseb ulemasının ekserisi, İbrahim (a.s.)İn babasının adının Tarelı olduğunu ifade etmişlerdir. Denildi ki: Tareh, Azerin taptığı bir putun adı olduğu için, bu kelime Azer'e bir lakap olarak takılmıştır. İbn Cerir dedi ki: Doğrusu, İbrahim'in babasının adı

Azer'dir. Babasının iki adı da olabilir. Ya da bu iki isimden biri onun lakabıdır; diğeri de özel ismidir.[5]
İbn Cerir'in bu sözünün gerçeklik payı büyüktür. Doğruyu en iyi bilen, Allah'tır.
Sonra yüce Allah buyurdu ki:
«Yakinen bilenlerden olması için İbrahim'e göklerin ve yerin hükümranlığım şöylece gösteriyorduk. Gece basınca bir yıldız gördü. "İşte bu benim Rabbim." dedi; yıldız batınca, "Batanları sevmem." dedi. Ayı doğarken görünce, "İşte bu benim Rabbim;1 dedi, batınca, "Rabbim beni doğruya eriş tir meşeydi andolsun ki sapıklardan olurdum." dedi.
Güneşi doğarken görünce, "İşte bu bönim Rabbim, bu daha büyük." dedi; batınca, "Ey Milletim! Doğrusu ben ortal koştuklarınızdan uzağım." dedi. "Doğrusu, ben yüzümü gökleri ve yeri yaratana, doğruya yönelerek çevirdim. Ben puta tapanlardan değilim." Milleti onunla tartışmaya girişti. "Beni doğru yola eriştirmişken, Allah hakkında benimle mi tartışıyorsunuz? O'na ortak koştuklarınızdan korkmuyorum, meğerki Rabbimin bir dileği ola. Rabbim ilimce her şeyi kuşatmıştır. Hâlâ öğüt kabul etmez misiniz?" dedi. "Allah'a koştuğunuz ortaklardan nasıl korkarım? Oysa siz, Allah'ın halikında size bir delil indirmediği birşeyi O'na ortak koşmaktan korkmuyorsunuz. İki taraftan hangisine güvenmek daha gereklidir, bir bilseniz." İşte güven, onlara, inanıp imanlarına haksızlık karıştırmayanlaradır. Onlar doğru yoldadırlar. Bu, İbrahim'e, milletine karşı verdiğimiz hüccetimizdir. Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Doğrusu, Rabbin Hakîm'dir, bilendir.» (ei-En'âm, 75-83.)
Burada İbrahim (a.s.), kendi kavmiyle münazara yapıp tartışmada bulunuyor; gözle görülen parlak yıldızlarla gezegenler gibi birtakım gök cisimlerinin tanrılığa elverişli olamayacaklarım, onur ve üstünlük sahibi Allah'a tanrılık ortağı da olamayacaklarım onlara açıklıyordu. Çünkü bu gök cisimleri, Allah tarafından yaratılmış birer sanat eseri olup, kullarının emrine verilmiştir. Bazen doğar, bazen batarlar ve bu alemde görünmez olurlar. Oysa yüce Rab'dan hiç birşey saklanıp gizlenemez. O daimîdir, sonu yoktur, ebedîdir. O'ndan başka Rab, Ondan başka tanrı yoktur.
İbrahim peygamber, kavmine ilk başta yıldızın tanrılığa elverişli olamıyacağmı açıklıyordu. Denildiğine göre bu, Zühre yıldızıydı. Sonra bu yıldızdan daha parlak, daha göz alıcı bir gezegen olan aya geçti. Bunun da tanrı olamıyacağını söyledi. Daha sonra gök cisimlerinin en çok ışık saçıp göz kamaştıranına, güneşe geçti. Bunun da emir altında yürütülerek belli bir zamana kadar görev yapacağını ve nihayet bir yaratık olduğunu, dolayısıyla tanrı olamayacağım açıkladı. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Gece ile gündüz, güneş ile ay, Allah'ın varlığının belgelerindendir. Güneşe ve aya secde etmeyin. Eğer Allah'a kulluk etmek istiyorsanız, bunları yaratana secde edin.» (Fussiict, 37.)
«Güneşi doğarken görünce, "İşte bu, benim Rabbim, bu daha bü-vük." dedi. Batınca, "Ey Milletim! Doğrusu ben, ortal koştuklarınızdan uzağım." dedi. "Doğrusu ben, yüzümü gökleri ve yeri yaratana, doğruya yönelerek çevirdim. Ben puta tapanlardan değilim." Milleti onunla tartışmaya girişti. "Beni doğru yola eriştirmişken, Allah hakkında benimle mi tartışıyorsunuz? O'na ortak koştuklarınızdan korkmuyorum; meğerki Rabbimin bir dileği ola."» (ci-En'âm, 78-80.)
Allah'ı bırakıp da tapmakta olduğunuz bu tanrılarla benim ilgim yoktur. Çünkü bunlar hiç bir fayda sağlamaz, hiçbir sözü işitmez ve anlamazlar. Bilakis onlar, ya yıldızlar gibi Allah'ın emri altındadırlar ya da tahtadan işlenerek veya taştan yontularak yapılmıştırlar.
Görüldüğü gibi İbrahim peygamberin, yıldızlara.tapılmaması yolundaki bu öğütleri, Harranhlara yöneliktir. Çünkü onlar yıldızlara ve gezegenlere tapıyorlardı. Bu da İbrahim (a.s.)'in mağaradan çıkarken, henüz küçük yaştayken bu sözü söylediğini iddia edenlerin sözlerini çürütmektedir. Nitekim îbn İshak ve diğerleri bu görüştedirler. Diğer görüş, gerçeğe aykırı olup güvenilir olmayan îsrailiyat haberlerine dayanmaktadır.
Babillilere gelince, onlar putlara tapıyorlardı. Putlara ibadetlerinden dolayı İbrahim (a.s.)'în kendileriyle tartıştığı kimseler, işte bu Ba-billilerdir. Bundan sonra İbrahim (a.s.), onların putlarım kırarak horla-mış ve bâtıl olduklarını açıklamıştı. Nitekim bu konuda Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«İbrahim şöyle demişti: "Dünya hayatında, Allah'ı bırakıp aranızda putları muhabbet vesilesi kıldınız. Sonra kıyamet günü, birbirinize küfreder ve karşılıklı lanet okursunuz. Varacağınız yer ateştir. Yardımcılarınız da yoktur."» (el-Ankebüt, 25.)
«Andolsun ki, daha önce İbrahim'e de akla uygun olanı göstermiştik. Biz onu biliyorduk. İbrahim, babasına ve milletine: "Bu tapınıp durduğunuz heykeller nedir?" demişti. "Babalarımızı onlara tapar bulduk." demişlerdi. İbrahim: "Andolsun ki sizler de babalarınız da, apaçık bir sapıklık içindesiniz." deyince: "Sen bize gerçeği mi getirdin yoksa şaka mı ediyorsun?" dediler. O şöyle dedi: "Hayır; Rabbiniz, göklerin ve yerin Rabbidir ki onları O yaratmıştır. Ben de buna şahidlik edenlerdenim. Allah'a yemin ederim ki, siz ayrıldıktan sonra putlarınıza bir düzen hazırlayacağım." Hepsini paramparça edip, içlerinden büyüğünü ona başvursunlar diye, sağlam bıraktı. Milleti: "Tanrılarımıza bunu kim yaptı? Doğrusu o, zalimlerden biridir." dediler.
Bazıları: "İbrahim denen bir gencin onları diline doladığım duymuştuk." deyince, "O halde bunların sahicilik edebilmeleri için onu halkın gözü önüne getirin." dediler. İbrahim gelince ona: "Ey İbrahim! Bunu tanrılarımıza sen mi yaptın?." dediler. İbrahim: "Belki onu, şu büyükleri yapmıştır. Konuşabiliyorlarsa onlara sorun." dedi. Kendi kendilerine: "Doğrusu siz haksızsınız." Sonra kafalarında olan eski inançlarına dönerek: "Ey İbrahim! Bunların konuşmayacağım, andolsun ki bilirsin."x dediler. İbrahim: "O halde Allah'ı bırakıp da size hiç bir fayda ve zarar veremeyecek olan putlara ne diye taparsınız? Size de, Allah'ı bırakıp taptıklarınıza da yazıklar olsun! Akletmiyor musunuz?" dedi. Onlar: "Birşey yapacaksanız, şunu yakın da tanrılarınıza yardım edin." dediler. Biz de: "Ey Ateş! İbrahim'e karşı serin ve zararsız ol." dedik. Ona düzen kurmak istediler;

fakat biz onları hüsrana uğrattık.» (el-Enbiyâ: 61-70.) Ey Muhammedi Onlara İbrahim'in kıssasını anlat. İbrahim, babasına ve milletine : "Nelere tapıyorsunuz?"» demişti. "Putlara tapıyoruz; onlara bağlanıp duruyoruz." demişlerdi. İbrahim: "Çağırdığınız zaman sizi duyarlar veya size bir fayda ve zarar verirler mi?" demişti. "Hayır ama, babalarımızı da bu şekilde ibadet ederken bulduk." demişlerdi. İbrahim: «Eski atalarınızın ve sizin nelere taptıklarınızı görüyor musunuz? Doğrusu onlar, benim düşmanımdır. Dostum, ancak âlemlerin Rabbidir. Benî yaratan da, doğru yola eriştiren de O'dur. Beni yediren de, içiren de O'dur. Hasta olduğumda bana O şifa verir. Beni öldürecek, sonra da diriltecek O'dur. Ahiret gününde yanılmalarımı bana bağışlamasını umduğum O'dur. Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına
kat.» (eş-Şuarâ, 69-83.)

«İbrahim de şüphesiz O'nun yolunda olanlardandı. Nitekim Rabbi-ne temiz bir kalble geldi. İbrahim, babasına ve milletine şöyle demişti: "Nelere kulluk ediyorsunuz? Allah'ı bırakıp uydurma tanrılar mı istiyorsunuz? Alemlerin Rabbi hakkındaki sanınız nedir?" İbrahim yıldızlara bir göz attı ve: "Ben rahatsızım." dedi. Onu bırakıp gittiler. O da onların tanrılarına gizlice yönelip: "Sundukları yiyecekleri yemiyor musunuz? Ne o, konuşmuyor musunuz?" dedi. Sonunda, üzerlerine yürüyüp kuvvetle vurdu. Bunun üzerine putperestler koşarak ona geldiler. İbrahim onlara şöyle dedi: "Yonttuğunuz şe3'lere mi tapıyorsunuz? Oysa sizi de, yonttuklarınızı da Allah yaratmıştır." Putperestler: "Onun için bir yapı yapın da onu oradan ateşin içine atın."dediler. Ona düzen kurmak istediler, ama biz onları altettik.» (es-sarrat, 83-98.)

Cenâb-ı Allah, seçkin kulu İbrahim (a.s.)'den haberler veriyor. Milletinin puta tapmasına karşı çıktı. Putperestliği tahkir etti. Putları horlayıp küçümsedi ve şöyle dedi:

«Bu tapınıp durduğunuz heykeller nedir?» (ei-Enbiyâ, 52.)

Putperest kavmi, ona şu karşılığı verdiler:

«Babalarımızı onlara tapar bulduk.» (el-Rnbiya, 53.)

İbrahim'e verecekleri tutarlı bir cevap yoktu. Yalnızca, bu işi ata ve dedelerinin de yapmış olduklarını söylediler. Tuttukları, Allah'a ortaklar koşma yolunun, geçmişlerinin yolu olduğunu söylediler. Bu cevaplarına, İbrahim şu karşılığı vedi:

«İbrahim: "Andolsun ki sizler de babalarınız da apaçık bir sapıldık içindesiniz." dedi» (ei-Enbiyâ, 54.)

«İbrahim, babasına ve milletine şöyle demişti: Nelere kulluk ediyorsunuz? Allah'ı bırakıp uydurma tanrılar mı istiyorsunuz? Alemlerin Rabbi hakkındaki sanınız nedir?» (es-Sâffat, 85-87.)

Katade, bu ayetin tefsirini yaparken şöyle dedi: "Kendisinden başkasına tapmış olduğunuz halde huzuruna çıktığınız zaman, âlemlerin Rabbinin size ne yapacağını sanıyorsunuz?."

İbrahim (a.s.), putperest kavmine, putlarla ilgili olarak şöyle demişti:

«İbrahim: "Çağırdığınız zaman sizi duyarlar veya size bir fayda ve zarar verirler mi?" demişti. "Hayır ama, babalarımızı da bu şekilde ibadet ederken bulduk." demişlerdi.» (eş-Şuarâ, 72-74.)

Putların, kendilerim çağıranı duymadıklarını, kimseye ne fayda ve ne de zarar veremediklerini itiraf etmişlerdi. Ancak geçmişlerine, sapıklıkta benzerleri olan cahil babalarına uymuş olmak için bu putlara tapma yoluna girdiklerini söylemişlerdi. Bu sebeple İbrahim (a.s.) ,onla-ra şöyle dedi:

«Eski atalarınızın ve sizin nelere taptıklarınızı görüyor musunuz? Doğrusu, onlar benim düşmanımdır. Dostum, ancak âlemlerin Rabbidir.» (eş-Şuarâ, 75-77.)

Bu da onların, tanrı olduklarını iddia ettikleri putların tanrılıklarını geçersiz kılan kesin bir delildir. Zira İbrahim Halil peygamber, bu putlardan uzak olduğunu, bunların tanrılıklarını kabul etmediğini bildirmiş ve onları horlamıştı.

Şayet bir kimseye zarar verebilselerdi bu putlar, İbrahim (a.s.)'e zarar verirlerdi. Veya bir kimseye tesir edebilselerdi, İbrahim (a.s.)'e tesir ederlerdi.

«"Sen bize gerçeği mi getirdin, yoksa şaka mı ediyorsun?" dediler.»
(el-Enbiyâ, 55.)

İlahlarımızı küçümseyerek, bu sebeple de atalarımıza dil uzatarak söylediğin bu sözleri ciddî olarak mı söylüyorsun, yoksa şaka mı ediyorsun?

Onlara cevaben Hz. İbrahim:

«"Şöyle dedi: "Hayır, Rabbiniz göklerin ve yerin Rabbidir ki onları o yaratmıştır. Ben de buna şahitlik edenlerdenim."» (el-Enbiyâ: 56.)

Yani ben bu sözleri, size ciddî olarak söylüyorum. Sizin tanrınız, sizin ve her şeyin Rabbi olan Allah'tır. O, göklerin ve yerin yaratıcısıdır.Önceden hiç bir benzerleri olmaksızın onları yoktan var etmiştir. Ma-budluğa yalnızca O layıktır, ortağı yoktur. Ben de buna şahitlik edenlerdenim.

«Allah'a yemin ederim ki, siz ayrıldıktan sonra, putlarınıza bir düzen hazırlayacağım.» (ei-Enbjyâ, 57.)

Tapmakta oldukları putlara, onların bayram yerine gitmek üzere mabetten ayrılışlarından sonra bir komplo kuracağına yemin etti. Bu yemini gizlice yapmış olduğu söylenir. İbn Mesud (r.a.)'un dediğine göre o, bu yeminini, bazılarının duyabileceği kadar seslice yapmıştı.

İbrahim (a.s.)'in milletinin her sene kutlamakta oldukları bir bayramları vardı. Bayrama katılması için babası, İbrahim (a.s.)'i çağırmıştı ama o, hasta olduğunu söyleyerek mazeret beyan etmişti. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:

«İbrahim yıldızlara bir gözattı ve: "Ben rahatsızım." dedi.» (es-Sâffât,

88-89.)
Putlarını küçük düşürmek, Allah'ın hak dinine yardım etmek, onların kırılmaya ve horlanmaya layık olan putlarına tapmalarının bâtıl bir yol olduğunu göstermek amacıyla İbrahim peygamber, hastalık bahanesini ileri sürerek bayrama katılmadı ve mabette kaldı.
Millet bayrama gitmek üzere şehirden çıktığında İbrahim (a.s.) şehirde kaldı. O da "Onların tanrılarına yöneldi." Tanrı diye taptıkları putların önünde bol miktarda yiyecekler gördü. Çeşitli yemeklerin bu putlara takdim edilmiş olduğunu gördü. Onları tahkir ederek şöyle dedi: "Yemez misiniz? Ne o, konuşmuyor musunuz?" "Bunun üzerine onlara kuvvetle vurdu."(es-Sâffât, 94.)
Çünkü İbrahim (a.s.)'in ezici bir kuvveti vardı. Elinde bulunan bir balta ile onları parçaladı. "Hepsini paramparça etti İçlerinden büyüğünü ona başvursunlar diye,sağlam bıraktı, "(el-Enbiyâ, 58.)
Denilir ki: Hz. İbrahim baltayı büyük putun eline koymakla güya, büyük putun küçük putlara tapmılmasmı kıskandığına işaret etmek istemiştir.
Halk, bayram yerinden dönüp, putlarına yapılan hakareti gördüklerinde;
«"Tanrılarımıza bunu kim yaptı? Doğrusu o, zalimlerden biridir."
dediler.» (el-Enbiyâ, 59.)
Eğer akılları olsaydı, bu işte kendileri için apaçık bir delil vardı. Şöyle ki: Tapmakta oldukları putlarının başına bir felaket gelmişti. Şayet gerçek tanrı olsalardı, kendilerine kötülük yapmak isteyenlere karşı varlıklarını korurlardı. Ama bu putperestler; cahilliklerinden, akıllarının kıtlığından, sapıklıklarının çokluğundan ve sünepeliklerinden dolayı: «"Tanrılarımıza bunu kim yaptı? Doğrusu o, zalimlerden biridir." dediler. Bazıları: "İbrahim denen bir gencin onları diline doladığını duymuştuk." dediler.» (ei-Enbiyâ, 59-60.)
Yani İbrahim denen genç, bu putlarımızı horlayıp küçümseyerek diline doluyordu. Bunları kıran odur.
İbn Mes'un (r.a.)'un dediğine göre onlar şöyle demişlerdi: "Allah'a vemin ederim ki, siz ayrıldıktan sonra, putlarınıza bir düzen hazırlayacağım." diyerek tanrılarımızı diline dolayan İbrahim adlı bir genç duymuştuk. Bunları kıran da odur. Bunlar böyle deyince, halkın ileri gelenleri:
"O halde bunların şahidlik edebilmeleri için onu halkın gözü önüne
getirin." dediler.» (el-Enbiyâ, eı.)
Zaten İbrahim (a.s.)'in en büyük amacı da buydu. Tüm halkın bir araya gelmesini, putperestlerin tuttukları yolun yanlış olduğunu o büyük topluluk önünde ispatlamak istiyordu. Tıpkı Musa (a.s.)'mn Firavun'a dediği gibi:
«Buluşma zamanımız sizin bayram gününüzde, insanların toplandığı kuşluk vaktidir.» (Tâ-Ha, 59.)
Halk toplanarak İbrahim'in yanma geldi ve:
"Ey İbrahim! Bunu tanrılarımıza sen mi yaptın?" dediler. İbrahim: "Belki onu, şu büyükleri yapmıştır, "dedi.
Denildi ki bu ayetin manası şöyledir: "Bu putları kırmaya beni iten, işte şu büyük puttur." Evet.. İbrahim böyle demek istemiş, ancak şu sözle onlara tarizde bulunmuştu:
"Konuşabiliyorlarsa, onlara sorun."
İbrahim (a.s.) bu sözleriyle, onların hemen: "Bunlar konuşamazlar." demelerim ve bu putların da diğer cansız varlıklar gibi olduklarını itiraf etmelerini amaçlamıştı.
"Kendi kendilerine dönerek (kendi nefislerini kınayarak) 'haksız olanlar, sizsiniz siz!1 dediler." Bu putları bekçisiz ve koruyucusuz bıraktığınız için, haksız olan sizsiniz.
"Sonra kafalarında olan eski inançlarına döndüler."
Süddî dedi ki: Yani fitneye döndüler. Buna göre mana şöyle olur: "Bu putlara ibadet etmekte haksızlık yapan sizsiniz siz!."
Katade dedi ki: O putperest millet, müthiş bir şaşkınlığa düştü. Başlarını önlerine eğdiler ve dediler ki: "Ey İbrahim! Bunların konuşmayacağını andolsun ki bilirsin." Böyleyken, bu işi kimin yaptığını onlara sormamızı nasıl istersin?
İşte tam o zaman İbrahim şöyle dedi:
«O halde, Allah'ı bırakıp da size hiç bir fayda ve zarar veremeyecek olan putlara ne diye taparsınız? Size de, Allah'ı bırakıp taptıklarınıza da yazıklar olsun! Akletmiyor musunuz?» (el-Enbiyâ, 66-67.)
Bunun üzerine putperestler koşarak ona geldiler. İbrahim onlara şöyle dedi: "Yonttuğunuz şeylere mi tapıyorsunuz?"
Yani kendi ellerinizle ağaçlardan ve taşlardan yontup dilediğiniz şekil ve biçimde suretlendirdiğiniz bu putlara nasıl taparsınız?
"Oysa sizi de, yonttuklarınızı da Allah yaratmıştır."
Ayet-i kerimedeki edat-ı masdariye de olsa, mevsule de olsa mana şöyledir: Siz de, bu putlar da yaratılmışsınız. Yaratılmış bir varlık, kendi gibi bir yaratılmışa nasıl tapar? Siz bunlara tapacağınıza bunlar size tapsınlar, daha iyi. Aslında böylesi jie yanlış, Öylesi de. Çünkü kulluk, sadece ortağı olmayan yaratıcıya yapılabilir ve O'na yapılmalıdır da.
«Putperestler: "Onun için bir yapı yapın da onu oradan ateşin içine atın." dediler. Ona düzen kurmak istediler, ama biz onları altettik.» (es-SâffSt, 97-98.)
Konuşamaz hale gelip mağlub oldukları için, İbrahim'le tartışmaktan vazgeçtiler. Beyinsizlik ve taşkınlıklarından ötürü tuttukları yanlış yolu savunmak, kuvvet ve saltanatları kullanmak için, ellerinde bir şüphe ve hüccetleri kalmadı. Şam yüce Rabb, tuzaklarını boşa çıkardı; kendi dinini, burhanını ve kelimesini yüceltti, üstün kıldı. Nitekim buyurdu ki:

«Onlar: "Birşey yapacaksanız, şunu yakın da tanrılarınıza yardım edin." dediler. Biz de: "Ey Ateş! İbrahim'e karşı serin ve zararsız ol." dedik. Ona düzen kurmak istediler. Fakat biz, onları hüsrana uğrattık.» (el-Enbiyâ, 68-70.)
Bütün imkanlarını seferber ederek her taraftan odun toplamaya başladılar. Bu iş için uzun süre çalıştılar. Öyle ki, kadınları hastalandığı zaman: "Bu hastalıktan şifa bulursam, İbrahim'i yakmak için odun toplamak adağım olsun." derlerdi. Sonra geniş bir araziyi düzlediler ve topladıkları odunları bu düzlüğe istif ettiler. Ateşi tutuşturdular. Tutuşan odunlar, emsali görülmemiş bir yangına dönüştü; alevleri göğe yükseldi. İbrahim'i de mancınığın kefesine yerleştirdiler. Mancınığı, Kürtlerden Heyzen adlı biri yapmıştı. İlk mancınığı yapan odur. Allah onu yere batırdı. Kıyamete dek o, yere batmaya devam edecektir.
İbrahim'in ellerini ve ayaklarını bağlamaya başladılar. Onlar bağlarken o şöyle diyordu: "Allahım! senden başka tanrı yoktur. Sen noksanlıklardan uzaksın. Âlemlerin Rabbisin. Övgüler sanadır. Mülk ve hükümranlık senindir. Ortağın yoktur." İbrahim Halil (a.s.), elleri ve ayakları bağlı olarak mancınığın kefesine konulup, oradan ateşe atılırken: "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir." diyordu. Nitekim Buharı de İbn Abbas (r.a.)'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Allah bize yeter. O ne güzel vekildir." Bu sözü, ateşe atıldığı sırada İbrahim (a.s.) söylemiştir. Muhammed (s.a.v.) de, kendisine şu aşağıdaki haber verildiği esnada böyle demiştir:
«"Düşmanınız olan insanlar size karşı bir ordu topladılar, onlardan korkun," (Bu haber) onların imanım artırdı da: "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!" dediler. Bu yüzden kendilerine bir fenalık dokunmadan, Allah'tan nimet ve bollukla geri döndüler.» (Âi-i Imrân, 173-174.)
Ebu Ya'lâ, Ebu Hüreyre (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«İbrahim ateşe atılırken şöyle dedi: "Allah'ım! Sen gökte bir ve yalnızsın. Ben de yerde bir ve yalnızım. Sana kulluk ederim!»
Seleften bazıları dediler ki: İbrahim, ateşin içine düşmezden önce, henüz havadayken Cebrail kendisine göründü ve : "Ey İbrahim! Bir ihtiyacın var mı?" diye sordu. İbrahim de: "Sana ihtiyacım yoktur." dedi.
İbn Abbas ile Said b. Cübeyr'in şöyle dedikleri rivayet edilir: İbrahim, ateşin içine düşmezden Önce, henüz havadayken yağmur meleği ona: "Emir aldığım anda yağmuru salıveririm." diyordu. Allah'ın emri daha da çabuk geldi:
"Ey ateş! İbrahim'e serin ve zararsız ol!" dedik. Ebu Talip oğlu AH dedi ki: Yani "Ey ateş! İbrahim'e zarar verme!"
İbn Abbas ile Ebu'1- Aliye dediler ki: Şayet Cenâb-ı Allah, "İbrahim'e zararsız ol!" demeseydi, o zaman da şiddetli soğuk İbrahim'e eza verirdi. Kabü'l-Ahbar dedi ki: O gün y er yüzün dekiler ateşten yararlanamamışlardı. Ve Hz. İbrahim'i bağlayan ipten başka yanan bir şey olmamıştı.
Dahhâk dedi ki: Rivayet olunduğuna göre Cebrail de, İbrahim (a.s.) ateşe atılırken beraberin de ymiş. İbrahim'in alnındaki terleri siliyor-muş. Ateş, ancak terletecek kadar İbrahim'e tesir edebilmiş.
Süddî dedi ki: Ateşe atılırken İbrahim (a.s.)'in yanında gölge meleği de vardı. Ateş çukurundaydı, etrafı da ateşti. Ama o, ateşin ortasında yemyeşil bir bahçenin içindeydi. Halk ona bakıyor, ama ona ulaşamıyor-lardı. O da, bulunduğu yerden çıkıp onlara gidemiyordu.
Ebu Hüreyre (r.a.)'nin şöyle dediği rivayet edilir: En güzel sözü İbrahim'in babası söylemiştir. Oğlunu o halde görünce: "Ya İbrahim! Senin Rabbin ne güzel bir Rabdır!" demişti.
İbn Asakir, İkrime'den rivayet etti ki: İbrahim'in anası, oğluna baktı ve şöyle seslendi: 'Yavrucuğum! Sana gelmek istiyorum. Allah'a dua et de, beni çevrendeki ateşin sıcaklığından korusun." İbrahim evet deyince anası ona doğru yürümeye başladı. Ateşin sıcaklığı ona dokunmadı. Oğluna ulaştığında onu bağrına basıp öptü ve geri döndü.
Minhal b. Amr'm şöyle dediği rivayet edilir: Bana gelen habere göre ibrahim (a.s.) orada kırk, ya de elli gün kalmış ve şöyle demiş: "Orada geçirdiğim günlerle geceler kadar güzel ve rahat bir yaşantım olmamıştı. Bütün hayatımın orada geçmesini isterdim." Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun.
Onu yenmek istediler, perişan oldular. Yükselmek istediler, alçal-dılar. Galip gelmek istediler, mağlub oldular. Nitekim yüce Allah buyurdu ki:
«Ona düzen kurmak istediler, fakat biz onları hüsrana uğrattık.» (el-Enbiyâ, 70.)

Başka bir ayette de, "Ama biz onları altettik." denilmektedir. (es-Sâffât, 98.)
Evet.. Kazançları sefillik ve hüsran oldu. Bu, onların bu dünyadaki kazançlarıydı. Ahirette ise, onları yakacak olan ateş ne serin, ne de zararsız olacaktır. Orada güven, emniyet ve esenlik de bulamayacaklardır. Tam tersi, tıpkı Cenâb-ı Allah'ın dediği gibi olacaktır:
«Orası şüphesiz kötü bir yer ve kötü bir duraktır.» (el-Furkân, 66.)
Buharı, Ümmü Şüreyk'ten rivayet etti ki: «Rasûlullah (s.a.v.), zehirli kelerin öldürülmesini emretti ve şöyle buyurdu: "Çünkü o, tutuş- ' turmak için İbrahim'in ateşine üflüyordu."»[6]
İmam Ahmed b. Hanbel, îbn Ömer'in azatlısı Nafi'den rivayet ediyor: Hz. Aişe bana haber verdi ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «"Zehirli keleri öldürün. Çünkü o, tutuşturmak için İbrahim'in ateşine üflüyordu." Aişe de onları öldürüyordu.»[7]
İmam Ahmed b. Hanbel, Nafi'den rivayet etti ki: Kadının biri Aişe (r.a.)'nin odasına girdi. Odada, dikili bir mızrak gördü. "Bu mızrak da neyin nesi?" diye sordu. Aişe (r.a.): "Bununla zehirli kelerleri öldürüyoruz.» dedi, sonra da Rasûlullah (s.a.v.)'m

şöyle buyurduğunu söyledi:
«İbrahim ateşe atıldığında, hayvanların tümü ateşini söndürmek-için uğraşıyorlardı. Yalnız zehirli keler, tutuşturmak için, İbrahim'in ateşine üflüyordu.»[8]
İmam Ahmed b. Hanbel, Nafi'den naklen, Fakih b. Muğire'nin azatlısı Sümame'nin şöyle dediğini rivayet etti: "Aişe'nin odasına girdim. Odasında, bir tarafa konulmuş bir mızrak gördüm." "Ey mü'minlerin anası! Bu mızrakla ne iş görüyorsun?" diye sordum. Şu cevabı verdi: "Bu, şu zehirli kelerler içindir. Bununla onları öldürüyoruz, Rasûlullah bize demişti ki:
"İbrahim ateşe atıldığında, yeryüzündeki hayvanların hepsi onun ateşini söndürmek için çabalıyorlardı. Yalnız zehirli keler, tutuşturmak için İbrahim'in ateşine üflüyordu." Rasûlullah (s.a.v.) bize de, zehirli kelerleri öldürmemizi emretti."[9]

Zayıf Bir Kul Olduğu Halde Mütekebbirlik Elbisesine Bürünerek Rablık İddiasında Bulunan Ve Yüce Allah İle Bo Ölçüşmek İsteyen Nemrud'la İbrahim (A.S.)'İn Münazarası

Yüce Allah buyurdu İd:
«Allah kendisine hükümranlık verdi diye, İbrahim ile Rabbi hakkında tartışanı görmedin mi? İbrahim: "Rabbim, dirilten ve öldürendir." demişti. "Ben de diriltir ve öldürürüm.» dedi. İbrahim: "Şüphesiz Allah güneşi doğudan getiriyor, sen de batıdan getirsene"dedi. İnkar eden şaşırıp kaldı. Allah, zulmeden kimseleri doğru yola eriştirmez.» (el-Bakara,258.)
Yüce Allah, dostu İbrahim'in, kendini Rab yerinde gören zorba ve asi hükümdarla yaptığı münazarayı anlatıyor. İbrahim (a.s.), o zorba hükümdarın delillerini boşa çıkarmış; bilgisizliğinin çokluğunu, aklının kıtlığını ortaya koymuştu. Kuvvetli delillerle onu susturmuş, doğru ve delilli geniş yolu ona izah edip göstermişti.
Tefsircilerle diğer neseb ve rivayet uleması dediler ki: Ayette sözü edilen hükümdar, Babil kralı Nemrud'tur. Babasının adı, Kuşoğlu Kenan'dır. Kuş, Şam'ın oğludur. Sam da Nuh (a.s.)'un oğludur.
Mücahid ve diğerleri dediler ki: Nemrud, dünyaya hükmeden bir kı-raldı. Anlatıldığına göre dünya hükümdarları dört tanedir. Bunların ikisi mü'min, ikisi de kafirdir. Mü'min olanlar, Zülkarneyn ile Süleyman'dır. Kafir olanlarsa, Nemrud ile Buhtü'n-Nasr (Nabokodonas-ser)'dır.
-Rivayetlere göre Nemrud, 400 sene hüküm sürmüş; azgınlık ve taşkınlık yapmış, Allah'ın buyruğundan çıkıp zorbalık yapmış ve dünya hayatını ahirete tercih etmiştir. İbrahim peygamber onu, bir ve ortaksız olan Allah'a kulluk etmeye çağırdığında cahilliği, sapıklığı ve tûl-i emel sahibi oluşu onu, yaratıcıyı inkara sevketmiş, bu konuda İbrahim'le tartışmaya girişmiş, Rablık iddiasında bulunmuştu. İbrahim peygamber: "Rabbim dirilten ve öldürendir." dediğinde, «Ben de diriltir ve öldürürüm." demişti.
Katade, Süddî ve Muhammed b. İshak dediler ki: Nemrud, ölüm cezaları kesinleşmiş iki adamı huzuruna getirterek, birinin öldürülmesini, diğerinin de serbest bırakılmasını emretmekle; güya birini öldürmüş, diğerini diriltmiş gibi oldu. Elbette bu davranışı İbrahim peygamberin sözüne bir cevap sayılmazdı. Zira Nemrud'un sözü, konu dışı olup bir göz boyama ve saptırmadan ibaretti. Bu gerçekte tartışmadan çekilmedir.
İbrahim Halil (a.s.), canlılara hayat verme ve onları öldürme gibi cereyan eden olayları göstererek, kainatın yaratıcısının varlığına ilişkin deliller ortaya koymuştu. Bu olup bitenler, kendiliklerinden olmayıp mutlaka bir yaratıcıya istinad etmek zorundaydılar. Gözlerimizle müşahede ettiğimiz varlıkları yaratıp hizmetimize boyun eğdiren, gezegenleri fezada yüzdüren; rüzgarları, bulutları ve yağmurları semada hareket ettiren; gözlerimizle ayan beyan gördüğümüz şu kadar canlıyı yaratıp yaşatan, sonra da öldüren bir failin mevcud olması zorunludur. Bu nedenle İbrahim (a.s.): "Benim Rabbim, dirilten ve öldürendir." demişti. Ama o cahil hükümdar: "Ben de diriltir ve öldürürüm." demişti. Gözlerle müşahede edilen olayların failinin kendisi olduğunu söylemiş, büyüklük taslayarak inatçılık etmişti. İki ölüm mahkumunu huzuruna getirterek birini öldürme, diğerim serbest bırakma emrini vermekle, İbrahim (a.s.)'in sorusuna cevap vermiş sayılmadı. Çünkü bu hareketiyle, İbrahim'in delilini çürütememiş, onun inancına karşı bir delil ileri süre-memişti.
O hükümdarın bu münazarada mağlub olduğunu orada bulunanların çoğunluğu belki farkedememişti. Bu nedenle İbrahim (a.s.), yaratıcının varlığını açıklayan, Nemrud'un iddiasını boşa çıkaran ve onun yenik düştüğünü açıklıkla ortaya koyan bir başka delil Öne sürdü:
İbrahim: "Şüphesiz Allah güneşi doğudan getiriyor. Sen de batıdan getirsene." dedi. Yani hizmetimize boyun eğdirilmiş olan bu güneş; yaratıcısının, gökte yüz durucusunun ve kontrol altında bulunduranın disipline ettiği gibi her gün doğudan doğuyor. Onu kontrol altında tutan, herşeyin yaratıcısıdır. O'ndan başka tanrı yoktur. İddia ettiğin gibi dirilten ve öldüren bir kimse isen, şu güneşi batıdan doğdursana! Çünkü dirilten ve öldüren bir kimse, dilediği her işi yapar ve hiç bir engelle karşılaşmaz; hiç bir güç tarafından da mağlub edilemez. Aksine, herşeyi emri ve hakimiyeti altına alır. İddia ettiğin gibi bir tanrı isen, haydi bu işi yap bakalım. Yapamazsan, demek ki iddia ettiğin gibi biri değilsin. Sen ve herkes pekala biliyorsunuz ki, sen bu işin üstesinden gelemezsin. Bırak şu işi de, bir sivrisineği bile yaratmaktan veya ona galip gelmekten acizsin!
Hz. İbrahim, onun sapıklığım, cahilliğini, yalan iddiada bulunduğunu, tuttuğu yolun yanlışlığını; bu iddialarıyla, cahil kavmi yanında caka sattığını açıkladı. Nemrud'un, İbrahim'e verecek cevabı kalmamıştı. Susmuş, konuşmaktan kesilmişti.
"İnkar eden şaşırıp kaldı. Allah zulmeden kimseleri doğru yola eriştirmez."

Süddî'nin anlattığına göre bu münazara, ateşten çıktığı gün İbrahim ile Nenırud arasında cereyan etmiştir. O güne kadar ikisi bir araya gelmiş değildi. O gün bir araya gelerek tartışmışlardı.
Abdürrezzak'ın, Zeyd b. Eslem'den rivayet ettiğine göre Nemrud'un yanında yiyecek maddesi vardı. Halk, erzakım almak için onun yanına geliyordu. İbrahim de bir grup insanla birlikte erzak almak için Nemrud'un yanına geldi. O güne kadar İbrahim (a.s.), Nemrud'la bir araya gelmiş değildi. Aralarında mezkur tartışma cereyan etti. Diğerlerine verdiği halde İbrahim'e azık vermedi. İbrahim, erzak almadan Nemrud'un yanından çıkıp gitti. Evine yaklaştığında bir toprak yığınına yöneldi. Her iki çuvalını da toprakla doldurdu. "Eve vardığımda ailemi, içinde toprak bulunan bu çuvallarla oyalarım." demişti. Eve varınca yükünü indirdi, yatağına girip uyudu.
Öte taraftan karısı Sare, çuvallara yöneldi, her iki çuvalın da güzel yiyeceklerle dolu olduğunu gördü. Çuvaldan çıkardıklanyla yemek yaptı.
İbrahim uyandığında, yaptıkları yemeği görünce: «Bu yemek size
nereden geldi?." diye sordu. Zevcesi Sare: "Çuval içinde getirdiğin yiyeceklerle yaptım.» deyince İbrahim, bunun yüce Allah tarafından kendilerine ihsan edilen bir rızık olduğunu anladı.
Zeyd b. Eşlem dedi ki: Cenâb-ı Allah o zorba hükümdara, kendisini imana çağıran bir melek gönderdi. Ama o, meleğin çağrısına olumlu cevap vermedi. Melek ikinci defa geldi; Nemrud yine olumlu cevap vermedi. Melek üçüncü defa geldiğinde yine olumlu cevap alamayınca Nem-rud'a: "Sen ordunu topla. Biz de ordumuzu toplayalım!" dedi. Bunun üzerine Nemrud, gün doğumu esnasında askerlerim ve ordusunu topladı. Cenâb-ı Allah ta ona karşı sivrisinekler ordusunu gönderdi. Sivrisinekler o kadar çoktu ki, güneş görünemiyordu. Bu orduyu Cenâb-ı Allah, Nemrud'a ve askerlerine saldırttı. Onların etlerim ve kanlarını yediler; çıplak kemiğe dönüştürdüler. Bu sivrisineklerden biri Nemrud'un burun deliğinden içeri girdi ve beynine yerleşti. Orada tam 400 sene kaldı. Cenâb-ı Allah bu sinekle onu azablandırdı. Bu süre boyunca, ta ölünceye kadar, acısını dindirmek amacıyla kafasına külünkle vurulurdu. [10]

İbrahim Halil (A.S.)'İn Şam'a Göçü, Mısır Diyarına Girişi Ve Kudüs'e Yerleşmesi

Yüce Allah buyurdu ki:
«Bunun üzerine Lut ona inandı ve (ibrahim): «Doğrusu ben Rabbim-min dilediği yere hicret ediyorum, O, şüphesiz güçlüdür Hakimdir."
dedi.» (el-AnkebÛt, 26.)
«Onu da, Lut'u da, âlemler için kutsal kıldığımız yere ulaştırıp kurtardık. İbrahim'e, buna ilaveten îshak ve Yakub'u da verdik. Her birini iyi kimseler kıldık. Onları, buyruğumuz altındaki insanları doğru yola götüren önderler yaptık. Onlara, iyi işler yapmayı, namaz kılmayı, zekat vermeyi vahyettik. Onlar, bize kulluk eden kimselerdi.» (el-Enbiyâ, 70-73.)
İbrahim (a.s.) rızay-ı ilahî uğruna milletini terk edip aralarından çıktı, göçüp gitti. Karısı kısırdı. İbrahim (a.s.)'in çocuğu yoktu. Kardeşi Haranın oğlu Lut'u yanına almıştı. Bundan sonra Cenâb-ı Allah ona sa-lih evlatlar bahşetti. Onun soyuna kitap ve peygamberlik verdi. İbrahim'den sonra gelmiş olan peygamberler, hep onun soyundandırlar. Yine ondan sonra, gökten her hangi bir peygambere inmiş olan ilahî kitaplar, onun soyundan ve zürriyetinden olan bir kimseye inmiştir ki, bu da İbrahim'e Allah tarafından bahşedilen bir hil'at ve ikramdır. Çünkü o ailesini, akrabalarını ve yurdunu terketmiş; kutlu ve yüce Rabbine ibadet edebileceği, halkı ona davet edebileceği bir beldeye hicret etmişti. Hicret için seçtiği hedef, Şam'dı.
Şam için Cenâb-ı Allah: "Alemler içinde kutsal kıldığımız yer.» demiştir. Bunu Ubeyy b. Ka'b, Ebü'l-Aliye, Katade ve diğerleri söylemişlerdir.
Avfi, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Alemler için kutsal kıldığımız yer" ayetiyle kastedilen yer, Mekke'dir. Hiç mi şu ayeti duymadın?:
«Doğrusu insanlar için ilk kurulan ev, âlemler için mübarek ve hidayet sebebi olan Ka'be'dir.» (Âi-i Imrân, 96.)
Önceki sayfalarda da Ehl-i Kitap'tan naklettiğimiz gibi İbrahim (a.s.); kardeşi oğlu Lut, kardeşi Nahur, kendi zevcesi Sare ve kardeşinin hanımı Melka ile birlikte Babil diyarından çıkmış, Harran'a gelip yerleşmişti. Babası Tareh, Harran'da ölmüştü.
Süddî dedi ki: İbrahim, Lut'u da beraberine alarak Şam'a doğru hareket etti. Sare ile -karşılaştı. Harran melikinin kızı olan Sare, milletinin dinini eleştirmişti. (Sabiîliğe karşı çıkmıştı.) Bu inancım değiştirmemesi şartıyla onunla evlendi. Bu haberi (İbn Cerir) rivayet etmiştir. Meşhur görüşe göre Sare, İbrahim'in amcası Haranın kızıdır. Harran kelimesi de onun adına nispe edilmiştir.
Sare'nin, İbrahim'in kardeşi Haran'ın kızı ve Lut'un da kız kardeşi olduğunu söyleyen kimse, bilgisizce konuşmuş olur. C zamanlar kardeş kızı ile evlenmenin meşru olduğunu iddia eden kimsenin, bu sözünün delili yoktur. Bazı Yahudi bilginlerinden nakledildiği gibi faraza o zaman böyle bir evlenme meşru olsaydı bile, bir peygamber böyle bir evliliğe kesinlikle girmezdi. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Sonra meşhur görüşe göre İbrahim (a.s.), Babü'den muhacir olarak çıktığında, Sare de beraberindeymiş. Gerçeği en iyi bilen yüce Allah'tır.
Ehl-i Kitabın anlattığına göre İbrahim (a.s.) Şam'a geldiğinde, Allah kendisine şöyle vahyetmiş: "Ben bu diyarı, senin ardı

sıra gelecek olan halefine bırakcağım." Bunun üzerine İbrahim (a.s.), bu nimete şükür olarak orada bir mabed inşa etti. Kubbesini Mescid-i Aksa'mn doğusuna yönelik kurdu. Sonra da Teymün'e hareket etti- O şuralar kıtlık ve açlık olunca Mısır'a göç ettiler.

Ehl-i Kitab, Sare ile Mısır hükümdarı arasında geçen olayı da anlatırlar. İbrahim, O'na: "Hükümdara benim kız kardeşim olduğunu söyle", demişti. Hükümdarın uşakları, Sare'yı Hacer'e anlatmışlardı. Sonra onları Mısır'dan çıkardı. Onlar da Teymün'e yani Kudüs tarafına döndüler. Beraberlerinde hayvanlar, köleler ve bol miktarda mal vardı.

Buharı, Ebu Hüreyre (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet etti: İbrahim (a.s.) yalnızca üç defa yalan söyledi. Bunlardan ikisi Allah içindi: (Putları kırmak için bayrama gitmek istememiş) ve "Ben rahatsızım." demişti. Bir de putları kendisi kırdığı halde "Hayır, bu işi putların şu büyüğü
yaptı."demişti.

Bir.de günün birinde Sare ile beraberken, zorba hükümdarlardan birinin memleketine uğramış; hükümdara, İbrahim'in beraberinde güzel bir kadın bulunduğunu söylemişler. O da İbrahim'e adam gönderip yanına çağırtmış, kadının Mm olduğunu sormuş, o da "Kızkardeşimdir." diye cevap vermiş, sonra da Sare'nin yanına gelerek : «Ey Sare! Yeryüzünde seninle benden başka Allah'a inanan iki dinkardeşi yoktur. Ben de ona, bu manayı kastederek kardeşim olduğunu söyledim. Sakın onun yanında beni yalancı çıkarma." dedi.[11]

Hükümdar, Sare'ye haber göndererek makamına çağırttı. Sare, makama girdiğinde hükümdar, kalkıp onu eliyle tutmak istedi ama eli kaskatı kesildi. Bunun üzerine: "Benim için Allah'a dua et, sana zarar vermem." dedi. Sare, Allah'a dua edince hükümdarın eli açıldı. Sonra ikinci kez yakalamak istedi. Bu defa eli daha şiddetle felç oldu. Bunun üzerine: "Benim için Allah'a dua et, sana zarar vermem:.» dedi. Sare Al- , lah'a dua edince hükümdarın eli açıldı. Ve bazı mabeyincilerini çağırıp onlara şöyle dedi: "Siz bana bir insan değil, şeytan getirmişsiniz. Hacer'i buna hizmetçi olarak veriyorum." dedi. Bundan sonra Sare, İbrahim'in
yanına döndü.

İbrahim namaz kılmaktaydı. Ona: "Durumun ne merkezde?" manasında eliyle işaret yaptı. Sare: "Allah, kafirin tuzağım başına geçirdi. Hacer'i de bana hizmetçi olarak verdi." dedi.

Ebu Hüreyre dedi ki: "Ey gök suyunun çocukları! Ananız, işte bu (Hacer) dir."[12]

Hanz Ebu Bekr el-Bezzar, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi:

«ibrahim sadece üç defa yalan söylemiştir. Bunların tümünü de Allah için söylemişti. Bunlardan biri, (mabette kalıp putları kırmak için, hasta olmadığı halde) "Doğrusu, ben rahatsızım." demesiydi. Diğeri de (putları kendisi kırdığı halde) "Hayır, bu işi putların şu büyüğü yaptı." demesiydi. Üçüncüsü de-şudur: Bir ara o, zorba hükümdarlardan birinin memleketinde dolaşmaktayken bir konağa uğramış, hükümdar oraya gelmiş, ona: "Buraya bir adam indi. Beraberinde dünya güzeli bir kadın var." demişlerdi. O da İbrahim (a.s.)'e haber göndererek, o kadının kim olduğunu sormuş, İbrahim de, "Benim kızkardeşimdir.» demişti. Sare'nın yanma döndüğünde: "Bu zorba herif seni sordu. Ben de kızkar-deşim olduğunu söyledim. Bu gün sen ve benden başka bir Müslüman yoktur. Sen de benim (dinî anlamda) kızkardeşimsin. Sakın beni onun yanında yalancı çıkarma!" dedi. Sare'yi alıp saraya götürdü. Sare huzura girince hükümdar onu tutmak için elini uzattı, ama eli dondu, kaskatı kesildi. "Benim için Allah'a dua et, sana zarar vermem." dedi.

Sare dua etti; hükümdarın eli açıldı. Fakat yine elini uzatıp Sare'yi yakalamak istedi. Bu defa eli, öncekine nispetle daha ağır biçimde tutuldu. Sare'ye: «Benim için Allah'a dua et, sana zarar vermem." dedi. Sare dua etti; eli açıldı. Bu hal üç kez tekrarlandı. Sonunda en küçük rütbeli mabeyincisini çağırdı ve: "Sen bana bir insan getirmemiş, bir şeytan getirmişsin. Onu buradan çıkar ve kendisine Hacer'i ver." dedi.

Sare, İbrahim'in yanına döndüğünde İbrahim namaza durmuştu. Zevcesinin geldiğini duyunca namazı bırakıp: "Durumun ne merkezde?» diye sordu. Sare de: "Allah, zalimin tuzağını boşa çıkardı ve Hacer'i bana hizmetçi olarak verdi." dedi.[13]

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: «İbrahim sadece üç defa yalan söylemiştir. (Putperest kavminin) tanrılarına ibadete çağrıldığında: "Ben rahatsızım," demişti. (Putları kırdığında, bunu kendisinin mi yaptığı sorulduğunda) "Hayır, işte şu büyükleri bu işi yaptı." demiştir. Bir de Sare için, "O benim kızkardeşimdir." demişti.»

Zorba hükümdarlardan birinin kasabasına girmişti. Denildi ki: "İbrahim bu gece dünya güzeli bir kadınla kasabaya geldi." Hükümdar ona haber salarak huzuruna getirtti, "Beraberindeki bu kadın kimdir?" dedi. İbrahim: "Kızkardeşimdir." deyince, Hükümdar: "Onu bana gönder." diye buyruk verdi. İbrahim, Sare'yi ona gönderdi; gönderirken de: "Sözümü yalanlama. Ona seninle bacı - kardeş olduğumuzu söyledim. Çünkü yeryüzünde seninle benden başka mü'min yoktur." diye tenbihatta bulundu.

Sare huzura girince o zorba hükümdar kalkıp onu yakalamak istedi. Sare de dönüp abdest aldı ve namaza durdu. Sonra da şöyle dua etti: "Allahım! Sana ve peygamberine iman getirdiğimi, uçkurumu kocamdan başkasına açmadığımı biliyorsan - ki biliyorsun - şu kafiri bana musallat eyleme!" Bu dua üzerine Cenâb-ı Allah onu yere batırdı. O da ayaklarıyla tepinmeye başladı. Ebu Hüreyre'nin rivayetine göre Sare şöyle
dedi: "Allahım! Eğer bu herif ölürse, onu benim öldürmüş olduğum söylenir." Sare'nin böyle demesi üzerine zorba hükümdar,

yere batmaktan kurtuldu. Sonra tekrar kalkıp Sare'yi yakalamak istedi: Sare de dönüp abdest aldı ve namaza durdu; şöyle dua etti: "Allahım! Sana ve peygamberine iman getirdiğimi, uçkurumu kocamdan başkasına açmadığımı biliyorsan - İd biliyorsun - şu kafiri bana musallat eyleme!". Bu dua üzerine Cenâb-ı Allah onu yere batırdı. O da ayaklarıyla tepinmeye başladı. Ebu Hüreyre'nin rivayetine göre Sare şöyle dedi: "Allahım! Eğer bu herif Ölürse, onu benim öldürmüş olduğum söylenir". Sare'nin böyle demesi üzerine zorba hükümdar, yere batmaktan kurtuldu. Üçüncü veya dördüncü kez de. bu işi tekrarladığında, adamlarını şöyle azarladı: "Siz bana ancak bir şeytan göndermişsiniz. Bunu yine İbrahim'e götürün ve Hacer'i de kendisine verin".

Sâre eve döndü ve İbrahim'e şöyle dedi: "Duydun mu? Allah, kafirlerin tuzağını boşa çıkardı ve doğurgan bir kadın, (Hacer'i) de hizmetçi olarak (bize) verdi".[14]

İbn Ebi Hatim, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) İbrahim peygamberin üç sözüyle ilgili olarak şöyle konuştu: îb-, rahim'in söylediği sözlerin her kelimesi, Allah'ın dininde helaldir. "Ben rahatsızım." demişti. Bir defasında da: "İşte şu büyükleri, bu işi yaptı.» demişti. Zevcesini elinden almak isteyen hükümdara da, zevcesi için; "O, benim kızkardeşimdir." demişti.

İbrahim, "kardeşimdir" derken din kardeşi olduğunu kastederek söylemiştir. Zevcesi Sare'ye: "Yeryüzünde seninle benden başka mü'min yoktur." derken de, seninle benden başka mü'min karı-koca yoktur, demeyi kasdetmişti. Yoksa peygamber olan Lut (a.s.) da bir mü'min olarak beraberlerinde bulunuyordu, ama o evli değildi o zamanlar.

İbrahim (a.s.), zevcesini zorba hükümdara gönderdikten sonra kalkıp yüce Allah'ın huzurunda elpençe durup namaz kılmaya başladı. Zevcesinin ırzını korumasını ve hanımının namusuna kem gözle bakan o hainin şerrini savmasını Allah'tan diledi. Sare de kocasının yaptıklarını yaptı.Tanrı düşmanı o zorba hükümdar, Sare'ye kötülük yapmak istediğinde o, hemen abdest alıp namaza durdu. Yukarıda naklettiğimiz sözlerle Rabbine yalvarıp dua etti. Bu nedenle Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:

«Sabır ve namazla yardım dileyin.» (ei-Bakara, 153.)

Evet.. Böyle yaptığından ötürü Allah onu, kulu ve elçisi, sevgilisi ve dostu İbrahim'in ismeti için koruyup muhafaza etti.

Bazı âlimler, üç kadının peygamber olduğunu söylemişlerdir. Bunlar da Sare, Meryem, bir de Musa peygamberin anasıdır. Allah'ın selamı üzerlerine olsun. Cumhur-u ulemaya göre bunlar, Allah'ın rızasına ermiş olan doğruluk ve hidayet erbabı kadınlardır.

Bazı eserlerde gördüm ki Cenâb-ı Allah, o zorba hükümdarın sarayına gitmekte olan Sare ile İbrahim'in arasındaki perdeyi kaldırmış. Sare saraya gidip dönünceye kadar İbrahim hep onu görmüştü. Hükümdarın yanında karşılaştığı durumları, Allah'ın onu hükümdardan, nasıl koruduğunu hep izlemişti ki kalbi rahatlasın ve gönlü de tam ferahlayıp gözü aydınlansın. Dindarlığından, kendisine yakınlığından ve göz alıcı güzelliğinden ötürü, İbrahim onu çok seviyordu. Havva'dan sonra o zamana kadar, onun derecesinde güzel bir kadın görülmemişti. Allah ondan razı olsun. Övgü ve minnet Allah'adır.

Bazı tarihçilerin anlattığına göre o Mısır Firavun'u, zulmüyle meşhur olan hükümdar Dahhak'm kardeşiymiş. Kardeşinin maiyetinde Mısır'da valilik yapıyormuş. Adının Sinan b. Ulvan b. Uveyc b. îmlak b. Lavuz b. Sam b. Nuh olduğu söylenir. "Tîcan" adlı eserde İbn Hişam der ki: Sare'yi elde etmek isteyen o zorba hükümdar, Amr b. İmru'1-Kays b. Maylon b. Sebe idi. Mısır'da hüküm sürüyordu.

Bunu Süheylî nakletmiş tir. Doğruyu Allah bilir.

Sonraları İbrahim (a.s.) yanma bol miktarda mal, davar ve köle alarak, Mısırlı kıbtî Hacer de kendilerine eşlik ederek Mısır'dan çıkıp Tey-mün'e gittiler. Teynıün, Kudüs ve çevresidir. Bundan sonra Lut (a.s.), bu bol miktardaki malın içinde bulunan kendi malını İbrahim (a.s.)'in emri üzerine alıp Gur-ı Zağr denen ülkeye göçtü. O ülkenin Sedum adlı beldesine inip yerleşti.[15] Sedum, o zaman çevredeki beldelerin başkenti idi. Halkı çok şerli, ahlaksız ve inançsızdı.

Cenâb-ı Allah, İbrahim Halil (a.s.)'e vahyetti. Kuzeyden güneye, doğudan batıya, her tarafa gözü alabildiğince bakmasını emretti ye görebildiği bu toprakları kendisine ve kendisinin soyundan kıyamete kadar gelecek olan haleflerine mülk olarak vereceğini, zürriyetini toprak gibi çoğaltacağını müjdeledi. Bu müjde, Muhammed ümmetine de ulaşmıştır. Bu müjde, bizde olduğu kadar diğer ümmetlerde böylesine tekemmül etmiş değildir. Rasûlullah (s.a.v.)'m şu kavli şerifi de bunu teyid etmektedir:

«Doğrusu Cenâb-ı Allah, yeryüzünü toplayıp gözümün önüne getirdi. Doğusunu ve batısını gördüm. Ümmetimin mülkü (ve hakimiyeti), dürülerek gözümün önüne getirilmiş olan yerlere kadar ulaşacaktır.»

Dediler ki:Bir grup zorba, Lut (a.s.)'a saldırarak onu esir ettiler. Malını alıp davarlarını önlerine kattılar; sürüp götürdüler. Bundan haberdar olan İbrahim Halil (a.s.), 318 kişilik bir kuvvetle bu zorba grubun üzerine yürüdü; Lut (a.s.)'u onlardan kurtardı, malını geri aldı, Allah ve rasûlünün düşmanlarından bir çoğunu öldürdü, onları hezimete uğratti, kaçanları takibe koyuldu, nihayet Şam'ın kuzeyine vardı. Şam'ın dışında Berze denen yerde, zannedersem Makam-ı İbrahim'de ordugah kurdu İbrahim Halil (a.s.)'in askerleri orada ordugah kurduğu için oraya Makam-ı İbrahim denmiştir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Sonra İbrahim Halil (a.s.), mansur ve muzaffer olarak ülkesine döndü. Kudüs ve çevresindeki beldelerin emirleri, boyun büküp ikramlarda bulunarak ve de ağırlayarak onu karşıladılar. O da Kudüs'e yerleşti. Allah'ın salat-ü selâmı onun üzerine olsun.[16]

Hacer Hanımın İsmail (A.S.)'i Doğurması

Ehl-i Kitap dediler ki: İbrahim peygamber Allah'tan iyi bir evlat istedi. Allah da ona, böyle bir evlat vereceğini müjdeledi. İbrahim'in Kudüs'te ikameti yirmi yılı bulunca Sare ona şöyle dedi: "Rabbim beni çocuksuz bıraktı. Şu cariyem Hacer'le gerdeğe gir, belki onun aracılığıyla Allah beni evlat sahibi kılar".
Sare, cariyesi Hacer'i kendisine bağışlayınca İbrahim onunla gerdeğe girdi. Hacer hamile kaldı. Hamile kalınca da büyüklenmeye ve hanım efendisine caka satmaya başladı. Sare, onun bu tavırlarına katlanamadı; Onu İbrahim'e şikayet etti! İbrahim de: "Ona ne istersenyap!" dedi. Hacer, korkup evden kaçtı ve o çevrede bulunan bir pınarın yanına vardı. Meleklerden bir melek ona dedi ki: "Korkma! Karnında taşımakta olduğun şu oğlanı Allah hayırlı bir evlat yapacaktır." Böyle dedikten sonra, evine dönmesini emretti ve bir oğlan çocuğu doğuracağını, adını İsmail koyacağını, emsalsiz bir insan olacağını, herkese hükmedeceğini, herkesin idaresinin onunla olacağını, kardeşlerinin beldelerinin tümünde onun hükmünün yürüyeceğini de Hacer'e müjdeledi. Bunun üzerine Hacer, onur ve üstünlük sahibi yüce Allah'a şükretti.
Bu müjde, onun torunu Muhammed (s.a.v.)'in üzerinde tam tanıma gerçekleşmiştir. Muhammed (s.a.v.), bu müjde ile bütün Araplara hükmetmiş, doğuda ve batıda bulunan ülkelere sahib olmuştur. Allah ona, önceki ümmetlerden hiç birine vermediği kadar faydalı ilim ve salih amel vermiştir. Bu ümmet, çok yararlı işler yapmış ve hayırlı faaliyetlerde bulunmuştur. Şüphesiz bu da, bu ümmetin peygamberinin diğer peygamberlerden daha üstün olması, risaletinin bereketi, elçiliğinin uğuru, getirdiği düzenin mükemmelliği ve bütün insanlık için gönderilmiş bir peygamber olması sayesinde mümkün olmuştur.
Hacer hatun, pınarın yanından kalkıp eve döndüğünde İsmail'i doğurdu. O zaman İbrahim'in seksenaltı yaşında olduğu, ondan onüç sene sonra da îshak'm doğduğu söylenir.
İsmail doğunca Cenâb-ı Allah, İbrahim'e, Sare'nin de İshak'ı doğuracağını müjdeledi. Bunun üzerine İbrahim secdeye kapanıp Rabbine şükranlarını sundu. Rabbi de ona şöyle dedi: "İsmail'le ilgili dileğini yerine getirdim. Onu mübarek bir insan kıldım. Onun soyunu gerçekten çoğaltmayı takdir ettim. Onun soyundan on iki büyük insan doğacaktır. Onu büyük milletin reisi yapacağım."
Bu sözler de bu büyük ümmet için bir müjdedir. O, oniki büyük insan da oniki Hulefa-i Raşidin'dir İd onlar da, Abdül, Melik b. Umeyr'in, Cabir b. Semure'den rivayet ettiği şu hadiste müjdelenmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:
«Oniki emir olacaktır. Babama, ne dediğini sordum. Dedi ki: "O emirlerin hepsi de Kureyş (soyun) dan olacaktır." dedi.»
Bir başka rivayette de şöyle buyurulmuştur: «Bu ümmetin idaresi, oniki emîr hüküm sürünceye kadar yolunda - ya da güçlü - olacaktır. O emirlerin hepsi de Kureyş (soyun) dan olacaktır.»[17]
Ebu Bekir, Ömer, Osman, Ali, Ömer b. Abdülaziz ile Abbas oğullarından bazıları bu on iki emirdendirler. Bu on iki halifenin sadece bir dizi olmaları kastedilmiş değildir. Bilakis onların mevcudiyetleri zorunludur. Bu on iki halifeden maksat, Rafizi inancına göre Hz. Ali ile başlayıp Sanıarra mağarasında yeraltında bekleyen Muhammed b. Hasen el Askerî ile nihayete eren on iki imam değildir. Çünkü bunların arasında; savaşı terkedip idareyi Muaviye'nin eline bırakan, böylece fîtne ateşini söndürerek, Müslümanlar arasında dönmekte olan savaş değirmenin döner taşını durduran Hz. Ali ile oğlu Hasan dan daha faydalı bir kimse yoktur. Reaya topluluğunun geri kalan kısmmınsa herhangi bir işte millete hükmetmeleri mümkün değildir. îmamiye'nin, İmam Aske-rî'nin Samarra'da yer altındaki bir mağarada beklediğine inanması ise, kafalardaki bir hevesten ve nefislerdeki bir hezeyandan ibarettir. Bunun hakikati, aslı yoktur.
Hacer hatun, İsmail'i doğurduğunda Sare onu kıskanmış; İbrahim'den onu, kendisinin görmeyeceği uzak bir yere götürmesini istemişti. İbrahim de Hacer'i ve oğlunu alıp yolculuğa çıkmış, bu günün Mekke-si olarak bilinen yere götürüp onları bırakmıştı. İsmail, o zaman henüz süt emme çağmdaydı. İbrahim onları bırakıp ta ardını dönerek geri gelmeye kalkınca, Hacer hemen ardına düştü ve elbisesine tutunarak; "Ey İbrahim! Yanımızda bakacak kimsemiz olmadığı halde, bizi yalnız başımıza bırakıp da nereye gidiyorsun böyle?" dedi. İbrahim cevap vermedi. Hacer, sorusunu tekrarladı; İbrahim'in cevap vermediğini görünce, bu defa da: "Böyle yapmanı Allah mı sana emretti?" diye sordu. İbrahim, "Evet..." diye cevap verince, Hacer: "Eğer öyleyse Allah bizi telef etmez!." dedi.
Şeyh Muhammed b. Ebi-Zeyd (r.a.), "Nevadir" adlı kitabında dedi ki: Sare, Hacer'e öfkelendi, onun üç organını kesmeye yemin etti. Bunun üzerine İbrahim (a.s.) ona, Hacer'in iki kulağını delmesini ve sünnet etmesini emretti. Böylece yemini, yerini bulmuş olacaktı. Süheylî dedi ki: Kadınlardan ilk sünnet olan, kulağını ilk deldiren ve eteğini ilk uzatan, Hacer hatundur.[18]

İbrahim (A.S.)'În Oğlu İsmail Ve İsmail'in Anası Hacer'le Birlikte Mekke'deki Faran Dağlarına Hicret Etmesi V Orada Şerefli Beytullah'ı İnşa Etmesi

Buharı, îbn Abbas (r.a.)'m şöyle dediğim rivayet etti: Önceki devirlerde ilk olarak kuşak bağlayan kadın, İsmail'in anasıdır. Arkasını Sare'ye göstermemek için beline kuşak bağlamıştı. Sonra İbrahim onu ve emzirmekte olduğu oğlu İsmail'i alıp götürdü; Ka'be'nin yanında, Zemzem kuyusunun üst tarafında, Mescid-i Haram'm yukarı kısmında Devha denen yere bıraktı: O zaman Mekke'de kimse yoktu, su da bulunmuyordu. Onları oraya indirdi, yanlarına da içinde hurma bulunan bir dağarcıkla,

içinde birazcık su bulunan bir kırba bıraktı.[19] Sonra İbrahim geri dönmek için kalkıp yürüdü; İsmail'in anası da peşine takılıp şöyle dedi: "Ey İbrahim! İçinde bize arkadaşlık edecek bir kimse bulunmayan ve hiç bir şeyi olmayan bu vadide bizi bırakıp da nereye gidiyorsun?!." Bu sözünü defalarca tekrarladığı halde, İbrahim ona dönüp bakmadı. En sonunda: "Ey İbrahim! Böyle yapmanı Allah mı sana emretti?.» diye sordu. İbrahim, "evet" deyince, Hacer: "Öyleyse Allah bizi telef etmez." dedi ve sonra geri döndü. İbrahim de geri dönüş yoluna koyuldu ve onların kendisini göremiyeceği bir tepeye vardı. Orada Ka'be'ye yönelerek ellerim semaya kaldırdı ve şöyle dua etti:

«Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini, namaz kalabilmeleri için, senin kutsal evinin yanında, çorak bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! İnsanların gönüllerini onlara meylettir. Şükretmeleri için onları ürünlerle rızıklandır.» (ibrahim, 37.)

Anası, İsmail'i emzirmeye başladı. Kendisi de kırbadaki sudan içiyordu. Su tükenince, kendisi de oğlu da susadı. Çocuğunun susuzluktan ötürü kendini yerlere vurduğunu gördü. Bu acıklı manzarayı görmemek için, oradan kalkıp ileriye doğru koştu. Oraya en yakın tepenin Safa tepesi olduğunu gördü. Tepenin üstüne çıktı; sonra bir kimseyi görür umuduyla, oradan vadiye baktı, ama hiç kimseyi göremedi. Safa'dan indi; vadinin ortasına geldiğinde bütün gücünü topladı, sonra da yorgun kimse gibi koştu ve vadiyi aştı; Merve tepesine ulaştı; tepenin üstüne çıktı. Sonra bir kimseyi görür umuduyla etrafa göz gezdirdi, ama hiç kimseyi göremedi. Bu yürümeyi yedi kez tekrarladı.

İbn Abbas, bununla ilgili olarak Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: «İşte bu nedenle insanlar, (hac ve umre için) Safa ile Merve arasında sa'y ederler.»

Merve tepesine çıktığında bir ses duydu. Kendi kendine "Sus" dedi sonra kulak verince aynı sesi yine duydu ve "Senin yanında bize bir yardımcı bulunduğunu bize işittirdin." dedi. Bir de ne görsün: Bu günkü Zemzem kuyusunun yerinde bir melek, topuğuyla - ya da kanadıyla -toprağı kazıyor. Nihayet suyu çıkardı. Hacer de suyun etrafa akıp gitmemesi için, etrafını toprakla çeviriyor ve eliyle toparlıyordu. Suyu avuçlayarak kırbasına dolduruyordu. O avuçladıktan sonra su yine yerden kaynıyordu.

İbn Abbas (r.a.), Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: «"Allah, İsmail'in anasına rahmet etsin. Zemzemi kendi haline bırak-saydı - ya da Zemzemi avuçîamasaydı - akar bir su olurdu."[20] Kendisi içti, çocuğunu emzirdi. Melek de ona şöyle dedi: "Ey Hacer! Telef olmaktan korkma. Burada Allah'ın Beytini şu çocuk ve babası inşa edeceklerdir. Doğrusu Allah, kendi ehlini telef etmez."»

Beyt-i Muazzam'a yerden yüksekteydi. Tepe üstünde gibiydi. Seller gelir, sağından ve solundan alır giderdi.

Nihayet Cürhüm kabilesinden bir grup can yoldaşı veya bir aile, kuzey tarafından Mekke'ye yöneldi. Mekke'nin alt taraflarında yerleştiler. Orada konmak üzere dolaşmakta olan bir kuş gördüler. "Bu kuş, bir suyun üzerinde dolaşmaktadır. Oysa biz bu vadiyi susuz bir yer olarak bilirdik." dediler; Bir ya da iki haberci gönderdiler. Haberciler Zemzem kuyusunda su gördüler. Dönüp, su gördüklerini haber verdiler. Bunun üzerine bütün kafile oraya yöneldi. İsmail'in anası, Zemzem suyunun yanındaydı. Ona: "Senin yanında konaklayıp yerleşmemize izin verir misin?" diye sordular. O da: "Bu su için bizden bir hak talebinde bulunmamanız şartıyla evet." diyerek izin verdiğini açıkladı. Onlar da "Evet." diyerek bu şarta rıza gösterdiler.

Abdullah b. Abbas, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: İsmail'in anası buna alıştı. O, yanında kendisine can yoldaşlığı edecek kimselerin bulunmasından hoşlanıyordu. Cürhünılüler oraya yerleştiler. Akrabalarına haber saldılar, onlar da yanlarına gelip yerleştiler. Böylece oraya bir kısım hane halkı yerleşmiş oldu.

Hacer'in oğlu büyüyüp delikanlılık çağına geldi. Onlardan Arapça'yı öğrendi. Büyüyünce onları beğendi, hoşuna gittiler. Baliğ olunca da, onu kendi kızlarından biriyle evlendirdiler. Gün geldi, İsmail'in anası öldü. İsmail'in evlenmesinden bir süre sonra babası İbrahim, bırakmış olduğu yavrusunun durumunu incelemek üzere Mekke'ye geldi. İsmail'i bulamadı. Karısına sordu. O da: "Bizim için azık aramaya
gitti." dedi. Sonra İbrahim (a.s.), geçimlerini ve durumlarını sordu. İsmail'in karısı: "Kötü durumdayız. Darlık ve sıkıntı içindeyiz." diyerek hallerinden memnun olmadığını açıkladı. Bunun üzerine İbrahim ona şu tenbihte bulundu: "Kocan geldiği zaman ona selamımı ilet ve kapısının eşiğini değiştirmesini söyle!» dedi.

İsmail (a.s.) eve geldiğinde, evine bir insan uğradığını hisseder gibi oldu. Hanımına: "Size uğrayan oldu mu?" diye sordu. Hanımı şöyle dedi: "Evet.. Şu ve şu vasıfta yaşlı bir adam geldi. Seni sordu. Azık temini için dışarı çıktığını söyledim. Geçimimizi sordu. Darlık ve sıkıntı içinde olduğumuzu anlattım.." İsmail: "Sana bir tenbihte bulundu mu?" diye sordu. O da "Evet.. Sana selamım iletmemi ve kapının da eşiğini değiştirmeni söylememi tenbihledi." diyerek cevap verdi. Bunun üzerine İsmail (a.s.): " O benim babamdır. Senden ayrılmamı bana emretmiştir. Var, babangile git." dedi ve onu boşadı. Aynı kabileden başka bir kadınla evlendi.

Bir süre sonra İbrahim Halil (a.s.), tekrar Mekke'ye geldi. Yine İsmail'i evde bulamadı. Hanımının yanına gelip İsmail'i sordu. Kadın: "Bizim için azık bulmaya gitti." dedi. Durumlarını ve geçimlerini sordu. Kadın; rahat ve bolluk içinde bulunduklarını söyleyerek yüce Allah'a hamd-ü senada bulundu. İbrahim: "Ne yersiniz?" diye sordu. Kadın: "Et yeriz." dedi. İbrahim: «Ne içersiniz?" diye sordu. Kadın: "Su içeriz." dedi. Bunun üzerine İbrahim: "Allahım! Onlar için eti ve suyu bereketlendir.» dedi.[21] Peygamber {s.a.v.) Efendimiz buyurdular ki: «O zaman onlar için tahıl yoktu. Eğer tahılları olsaydı, İbrahim, tahılın da onlar için bereketli olmasına dua ederdi.» O zaman Mekke dışındaki kimseler, sadece et ve suyla yetinmiyorlardı.

Evet.. İsmail'in yeni zevcesinin böyle demesi üzerine İbrahim (a.s.; ona şu tenbihatta bulundu:

"Kocan geldiğinde ona selamımı ilet ve kapısının eşiğini sağlam tutmasını kendisine söyle." dedi.
İsmail (a.s.) eve geldiğinde karısına: "Size gelen oldu mu?" diye sordu. Karısı dedi ki: "Evet.. Güzel suretli bir ihtiyar geldi (Ayrıca onu övdü.) Seni sordu. Azık tedariki için dışarıya çıkmış olduğunu söyledim. Geçimimizi sordu. Rahat ve bolluk içinde bulunduğumuzu söyledim."
İsmail: "Sana her hangi bir tenbihte bulundu mu?" diye sordu. Karısı şu cevabı verdi. "Evet.. Sana selam söyledi ve kapının eşiğini de sağlam tutmanı sana emretti."
İsmail dedi ki: "O ihtiyar, benim babamdır. Kapının eşiği de sensin. Seni sağlam tutmamı ve senden ayrılmamamı emretmiştir."
İbrahim, Allah'ın dilediği bir süre kadar daha bekledi. Bundan sonra Mekke'ye yine geldi. İsmail, Zemzem kuyusuna yakın bir yer olan
Devha'nın alt tarafında, okunun ucunu keskinliyordu. Babasını görünce kalkıp yanına gitti. Bir babanın oğluna, bir oğlun da babasına yapması gereken hareketleri yaptılar. Sonra İbrahim şöyle dedi:
- Ey İsmail! Allah bana bir iş emretti.
- Rabbinin emrini yerine getir.
- Bana yardım eder misin?
- Evet..
- Allah, bana, şuracıkta bir ev yapmamı emretti.
Böyle derken de, etraftan birazcık yüksek olan bir yeri, yani Ka'be-i Muazzama'nın yerini gösterdi. Bundan sonra Ka'be-i Muazzama'nm inşasına başladılar. Temelleri yükselttiler. İsmail taş getiriyor; İbrahim de binayı kuruyordu. Bina yükselince şu taşı (Makam-ı İbrahim'deki taşı) getirip yere koydu. Basamak yapıp üzerine çıktı. Böylelikle inşaatı devam ettiriyor; İsmail de ona taşlan uzatıyordu. Her ikisi de şöyle dua ediyorlardı:
«Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur. Sen hem işitir, hem bilirsin.»(el-Bakara, 127.)
Binayı yapmaya devam ediyor, Beyt'in etrafında, «Rabbimiz, yaptığımızı kabul buyur, sen hem işitir, hem bilirsin.» diyerek dönüyorlardı.
Abdullah b. Muhammed, İbn Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet etti:
Ailesiyle kendisi arasında bazı hadiseler meydana gelince İbrahim, İsmail ile anasını evden alıp götürdü. Yanlarında, içinde azıcık su bulunan bir kırba vardı. Öyle sanılır ki İbn Abbas, bu sözleri îsrailiyattan almıştır. İçinde biraz gariplik bulunan bu ifadelerde, İsmail'in o zaman henüz süt emmekte olduğu da anlatılmaktadır.
Tevrat ehlinin anlattıklarına göre Cenâb-ı Allah, İbrahim'e oğlu İsmail'i ve maiyetindeki kuleleriyle diğer adamlarım sünnet etmesini emretmişti. O zaman da İbrahim (a.s.) doksan dokuz yaşındaymış. İsmail de onüç yaşındaymış. İbrahim, Allah'ın emrine uyarak onları sünnet etmiş. Bu da, onun bu işi bir yecibe olarak yaptığım göstermektedir. Yine bu nedenledir ki, âlimlerin sahih kavline göre sünnet, erkekler için bir vecibedir. Nitekim bu hüküm, yerinde de kesin olarak açıklanmıştır.
Kuteybe b. Said, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi:
«İbrahim seksen yaşındayken keserle sünnet oldu.»[22]
Bazı lafızlardaysa şöyle denmiştir: "İbrahim, üzerinden seksen sene geçtikten sonra sünnet oldu. Ve kadumla sünnet oldu". Kadum, kesici bir alet olan keserdir. Kadumun bir mevld adı olduğunu söyleyenler de olmuştur .[23]
Ancak bu rivayette kullanılan lafızlar, sünnet olduğunda İbrahim'in seksen yaşından daha büyük olduğuna bir mani teşkil etmezler. Çünkü Ebu Hüreyre'den rivayet edilen ve vefatından bahseden bir hadiste Peygamber (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuştur:
«İbrahim, 120 yaşındayken sünnet oldu. Ondan sonra seksen yıl daha yaşadı.»
Bunu İbn Hibban, "Sahih"inde rivayet etmiştir.
Buraya kadar anlatılanlarda, boğazlanmak üzere yere yatırılan kurbanlık İsmail'den bahsedilmedi. İbrahim (a.s.)'in Mekke'ye gelişinden de ancak üç defa bahsedildi. Birinci gelişi, Hacer'in ölümünün ardı sıra İsmail'in evlenmesinden sonra olmuştu. Anlatıldığına göre henüz küçücük bir çocuk iken İsmail'i Mekke'de terketmişti. Evleninceye kadar İsmail ile anasının durumunu gelip kontrol etmemişti. Halbuki o, yolculuğa çıktığında yollar, onun ayakları altında dürülüp kısalıyordu. Onlara giderken Burak denen hızlı bir bineğe bindiğini söyleyenler de olmuştur. Hal böyleyken ve de zevcesiyle çocuğu sıkıntı, ihtiyaç ve şiddetli bir geçim sıkıntısı içindeyken nasıl olurdu da onları gelip görmezdi?
Öyle sanıyorum ki bu ifadelerin bir kısmı îsrailiyattan alınmadır. Biraz da merfu rivayetler ile süslenmiştir. İsmail'in boğazlanmak için yatırılma kıssası bu ifadelerde de görülmemektedir. Boğazlanmak için yere yatırılanın İsmail olduğunu Saffat sûresinin tefsirinde ispatladık.[24]

İsmail'in Kurban Edilmesi

Yüce Allah buyurdu ki:
«"İbrahim: "Doğrusu ben, Rabbim uğrunda sizi bırakıp gidiyorum; O beni doğru yola eriştirir." dedi.

"Rabbim! Bana iyilerden olacak bir çocuk ver." diye yalvardı. Biz de ona yumuşak huylu bir oğlan müjdeledik. Çocuk kendisinin yanısıra yürümeye başlayınca : "Ey oğulcuğum! Doğrusu, ben uykudayken seni boğazladığımı görüyorum, bir düşün, ne dersin?" dedi; . "Ey babacığım! Ne ile emrolundunsa yap, Allah dilerse, sabredenlerden olduğumu göreceksin." dedi. Böylece ikisi de Allah'a teslimiyet gösterip, babası oğlunu alnı üzerine yatırmca Biz: "Ey İbrahim! Rüyayı gerçek yaptın; işte biz, iyi davrananları böylece mükafatlandırırız." diye seslendik.
Doğrusu bu, apaçık bir deneme idi.
Ona fidye olarak büyük bir kurbanlık verdik. Sonra gelenler içinde, "İbrahim'e selam olsun." diye ona iyi bir ün bıraktık. İşte iyileri böylece mükafatlandırırız. Doğrusu o, inanmış kullarımızdan di. Ona, iyilerden olan İshak'ı peygamber olarak müjdeledik. Kendisini ve İshak'ı mübarek kıldık. İkisinin soyunda iyi olan da vardır, açıktan açığa kendisine yazık eden de vardır."» (es-Sâmu, 99-113.)
Yüce Allah bildiriyor ki: Dostu İbrahim (a.s.), kendi inançsız milletinin beldesinden göç ettiği zaman, kendisine iyi bir evlat vermesini Rabbinden diledi. Allah ta, ona yumuşak huylu bir oğlan çocuk vereceğini müjdeledi ki, o da İsmail (a.s.)'dir.
Çünkü o, seksenaltı yaşına gelmiş olan ibrahim (a.s.)'in doğan ilk çocuğuydu. Bütün din ve diyanet ehli arasında bu hususta hiç bir ihtilaf yoktur. İbrahim peygamberin ilk çocuğu, İsmail'dir.
"Çocuk, kendisinin yamsıra yürümeye başlayınca.." Yani yetişkin olup, babası gibi kendi işine koşmaya başlayınca...
Mücahid dedi ki: "Çocuk, kendisinin yamsıra yürümeye başlayınca..." Yani yetişkin olup, babasının yaptığı işleri kendi başına yapmaya başlayınca... [25]
İsmail yetişkin bir çocuk olunca İbrahim (a.s.), bu çocuğunu kurban etmekle emrolunduğunu rüyasında gördü. İbn Abbas'ın merfu olarak rivayet ettiği bir hadiste şöyle buyurulmaktadır:
"Peygamberlerin rüyası vahiydir." Bunu Ubeyd b. Umeyr de söylemiştir.
Bu, yüce Allah'ın, dostu İbrahim'i, çocuğunu kurban edip etmeyeceği hususunda imtihan edişiydi. İhtiyarlık devrinde doğmuş olan bu çocuğu, kendisi için çok kıymetliydi. Rabbi, bu çocukla anası Hacer'i; in, cin, ses ve gürültü, elcin ve davar bulunmayan çorak bir beldeye bırakmasını emrettikten sonra, şimdi de onu, bu çocuğu kurban etmesini buyurmakla imtihan ediyordu. İbrahim o emre uyarak, çocukla anasını o ıssız vadiye bırakmış; Allah'a tevekkül edip güvenerek onları orada yalnız başlarına bırakmıştı. Ama Allah, o ikisine bir çıkış kapısını aralamış, genişliğe kavuşturmuş, ummadıkları bir taraftan onları rızıklan-dırmıştı. Bütün bu olup bitenlerden sonra İbrahim, biricik oğlunu kurban etme emrini de aldıktan sonra, bu emri tek başına yapmak üzere derhal buyruğa icabet etti ve Rabbinin fermanına itaate koştu. Sonra, çekip zorla boğazlamaktansa, daha rahatça yapsm diye bu işi oğluna açtı:
"Ey oğulcuğum! Doğrusu ben, uykuda iken seni boğazladığımı görüyorum, bir düşün, ne dersin?" dedi.
O yumaşak huylu çocuk, babası İbrahim Halil'e hemen şu cevabı verdi:
"Ey babacığım! Ne ile emrolundunsa yap. Allah dilerse, sabredenlerden olduğumu göreceksin." Bu cevap,babaya ve kullarır Rabbine itaat ifade eden çok doğru bir cevaptı.
Yüce Allah buyurdu ki:
"Böylece ikisi de Allah'a teslimiyet gösterip, babası oğlunu alnı üzerine yatırmca..." Ayet-i kerimede geçen" (ul,ı) fiilinin, "Yüce Allah'ın emrine teslim oldular." manasına geldiği söylenmiştir. "Alnı üzerine..." sözü de, yüzüstü yere yatırmak manasına gelir. Boğazlarken yüzünü görmemek için, babasımn onu enseden kesmek istediği, rivayetler arasındadır. İbn Abbas, Mücahid, Said b. Cübeyr, Katade ve Dahhak bu görüştedirler.
Bir rivayete göre İbrahim (a.s.), koyun boğazlar gibi onu yan yatırmış, böylece İsmail'in alnının bir tarafı yere gelmiş. Bir başka rivayete göre ayet-i kerimede geçei* (u-'ı) fiili, şu manaya gelir: İbrahim besmele çekip tekbir getirdi. (i)ğlu da, ölmek üzere olduğu için şahadet getirdi.
Süddîve diğerleri dediler ki: İbrahim, bıçağı İsmail'in boğazına sürdü, ama bıçak onu kesmedi. Denilir ki: İsmail'in boğazıyla bıçağın arasına bakır bir tabaka gerilmiş. O nedenle bıçak kesmemiş. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
İşte tam o esnada gökten bir nida gelmiş:
"Ey İbrahim! Rüyayı gerçek yaptın." (es-Sâffât, 104-105.)
«Yani denenme ve imtihan edilmendeki amaç gerçekleşti. Rabbinin buyruğuna hemen icabet ettin. Kurbanlık olarak çocuğunu feda ettin. Nitekim cömertlik ederek kendi bedenini de ateşe vermiştin. Yine bunun gibi, malını misafirlere sermiştin. "Şüphesiz bu, apaçık bir imtihan idi. Ona fidye olarak büyük bir kurbanlık verdik." (es-Sâffât, 106-107.)
Cumhur-u ulemanın meşhur kavline göre bu kurbanlık beyaz renkli, iri ve siyah gözlü, boynuzlu bir koçtu. Onu bir kaya oyuğunun yanındaki muz ağacına bağlı olarak gördü.
İbn Abbas, bu koçun kırk yıl kadar Cennet'te otladığını söylemiştir. Said b. Cübeyr'in anlattığına göre o koç, Cennet'te otlanırmış. Nihayet bir kaya oyuğu yarılarak içinden çıkıp dünyaya gelmiş, üzerinde kızıl renkli yapağısı varmış, îbn Abbas der ki: İbrahim'e kaya oyuğundan bir koç çıkıp geldi. Siyah ve iri gözlü, boynuzlu idi, meleyerek gelen bu koçu İbrahim tutup kurban etti. Bu, Adem peygamberin oğlu Habü'in Allah'a takdim ettiği, kabul edilmiş olan kurbandı.
Bunu îbn Ebi Hatin rivayet etmiştir.
Mücahid dedi ki: "İbrahim (a.s.), o koçu Mina'da kurban etti" Ubeyd b. Umeyr ise, Makam-ı İbrahim'de kurban ettiğin söylemiştir.

Bu hayvanın bir oğlak olduğunu îbn Abbas'm söylemiş olduğu, rivayetler arasındadır. Hasen'in de, bu hayvanın "cerir" adlı besili bir teke olduğunu söylediği dahi rivayetler arasındadır ki, bu rivayetlerin ikisi de sahih değildir, diyebiliriz.
Sonra bu rivayetlerin çoğu israiliyattan alınmadır. Cereyan eden bu büyük hadisenin ve hayretengiz imtihanın açıklığa kavuşması için yeterli miktarda Kur'ân-ı Kerim'de bilgi vardır. İsmail'e bedel olarak İbrahim'e büyük bir kurbanlık verildiği de bu bilgiler arasındadır. Hadiste anlatıldığına göre bu kurbanlık, bir koç imiş.
İmam Ahmed b. Hanbel, Şeybe kızı Safiye'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Annem bana dedi ki: "Rasûlullah (s.a.v.), Osman (r.a.)'ı Ka'be'ye gönderdi." Ben de ona: "Ey Osman! Resûlullah (s.a.v.) niçin seni çağırdı?" diye sordum. Bana cevaben Rasûlulîah (s.a.v.)'m kendisine şu buyruğu verdiğini söyledi:
"BenKa'be'ye girdiğimde (İbrahim'in kurban etmiş olduğu)koçun boynuzlarım gördüm. Onları saklamanı sana söylemeyi unuttum. Şimdi sen onları sakla. Çünkü Ka'be'de, namaz kılacak kimsenin zihnini meşgul edecek bir şeyin bulunmaması gerekir."[26]
Süfyan dedi ki: Yangın çıkıncaya kadar koçun boynuzları, Ka'be'de asılı duruyordu. Ka'be yanarken onlar da yandılar.
Kurumuş olarak koç başının altın oluk yanında asılı durduğu, îbn Abbas'tan da rivayet edilmiştir. Allah'ın buyruğu için kurban edilenin İsmail olduğuna, yalnız başına bu rivayet de delâlet etmektedir. Çünkü Mekke'de ikamet etmiş olan, İsmail'dir. İshak'ın küçük yaşlarda Mekke'ye geldiği bilinmemektedir. Doğruyu yine de Allah bilir.
Kur'ân'm açık ifadesi budur. Bu ifadeler, kurban edilenin İsmail olduğu hususunda hemen hemen bir nass gibidirler. Çünkü bu ayetlerde, kurban edilenin kıssası anlatılmakta, sonra da şöyle denilmektedir.
"Ona iyilerden bir peygamber olacak îshak'ı ona müjdeledik." (es-Sâffât, 112.)
Bu mealdeki "peygamber olacak" sözünü "peygamber olarak" şeklinde kabul eden kimse, gereksiz bir zorluğa girişmiş olur. Kurban edilenin îshak olduğunu söyleyenlerin dayanağı, israiliyat hikayeleridir ki, İsrailoğullarının kitapları da tahrif edilmiştir. Özellikle bu kıssayı anlatışlarında kesin bir tutarsızlık vardır. İsrailoğullarma göre Cenâb-ı Allah İbrahim peygambere; biricik oğlunu kurban olarak sunmasını emretmiştir. Tevrat'ın Arapça'ya tercüme edilen bir nüshasında: "Allah ona ilk çocuk olarak îshak'ı verdi." denilmektedir. Bu cümlede İshak adının yeralması, iftira ve uydurmadır. Çünkü îshak, İbrahim peygamberin ilk ve tek oğlu değildir. Onun ilk oğlu, yalnızca İsmail'dir.
İsrailoğullarım böyle bir iftirada bulunmaya iten faktör, Arabları çekemeyişleridir. Çünkü İsmail, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in de mensub olduğu Hicaz bölgesi Arablartnm atasıdır. İshak ise, îsrailoğullarının atası Yakub'un babasıdır. Yakub'un bir adı da îsraildir. îsrailoğulları bu şerefi, Araplardan alıp kendilerine mal etmek istediler. Bu nedenle de Allah'ın kelamını tahrif ettiler, ilaveler yaptılar. İftiracı bir kavimdirler. Üstünlük ve şerefin Allah'ın elinde olduğunu ve bunları dilediğine vereceğini bir türlü kabul etmediler.
Selef ulemasının bir çoğu ve diğerleri, İbrahim'in kurban olarak Allah'a takdim ettiği oğlunun İshak olduğunu söylemişlerdir. Allah bilir ya, onlar bu kavillerini Kabü'l-Ahbar'dan veya Ehl-i Kitab'm kitaplarından almışlardır. Bu hususu teyid edici sahih bir hadis, masum Peygamberimizden varid olmamıştır ki, o hadisten ötürü, kutsal kitabımız olan K\ır'ân'ın açık ifadelerini kulak ardı edelim. Kurban olarak takdim edilenin İshak olduğu, Kur'ân-ı Kerîm'in ifadelerinden anlaşılmıyor. Biraz düşünürsek, kurban edilenin İsmail olduğunu Kur'ân ifadelerinden anlarız. Hatta bu husus, kesin ifadelerle de belirtilmiştir.
Kurban edilenin İshak değil de İsmail olduğu hususunda İbn Ka'b el- Kurazî'nin yapmış olduğu istidlal ne kadar güzel ve ilginçtir. İstidlalinin dayanağı, şu ayet-i kerimedir:
"Ona îshak'ı, ardından da Yakub'u müjdeledik." (Hûd, 71.)
İbn Ka'b demiş ki: İshak'm doğacağı, sonra da İshak'm oğlu Yakub'un doğacağı müjdeleniyor. Sonra da çocuğu doğmadan, kendisi henüz küçücük bir çocuk iken İshak'm kurban edilmesi emrediliyor. Küçücük bir çocuk iken kurban edilmesi emredilen bir insanın bilahare çocuğu doğar mı? Bu olamaz. Çünkü bu, önceki müjdeyle çelişiyor. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Süheylî,bu istidlale özetle şöyle itiraz ediyor:
"Ona îshak'ı müjdeledik." ayeti, tam bir cümledir. İshak'm ardından da Yakub gelecektir." Bu da bir başka cümledir ki, anılan müjdenin kapsamında değildir. Çünkü Arap grameri açısından (Yakub) kelimesinin mecrur olması, başında harfi cerrin bulunmaması durumunda mümkün değildir. Mesela demek, yani (Âmr) ismini mecrur okumak doğru olmaz. Ancak diyerek (Amr) isminin başına (be) harfi cenini koyduğumuz takdirde (Amr) ismini mecrur okumak mümkün olur.
Şu halde ayet-i kerimede ki (Yakub) ismi muzmer, yani gizli bir fiil ile mansuptur ki, takdiri şöyle olur; "İshak'a Yakub'u bahşettik."
Bazıları, kurban edilenin İshak olduğu görüşünü tercih etmişlerdir. Bu tercihlerine dayanak olarak ta şu ayet-i kerimeyi göstermişlerdir: "Çocuk, kendisinin yamsıra yürümeye başlayınca.." (es-Sâffât,ıo2.)
İsmail, çocukluk döneminde babası İbrahim'in yanında değil, aksine anası Hacer'le birlikte Mekke dağlarındaydı. Nasıl olur da babasının yanısıra yürür?
Bu görüş üzerinde de tartışılabilir. Çünkü rivayete göre İbrahim Halil (a.s.), çok zamanlar Burak'a binerek Mekke'ye gider oğlunun durumunu kontrol edip geri dönermiş. Doğruyu en iyi bilen, Yüce Allah'tır. Bazı rivayetlere göre, kurban edilenin îshak (a.s.) olduğunu söyleyen zatlar şunlardır: Kabü'l-Ahbar, Ömer, Abbas, Ali, îbn Mes'ud, Mesrûk, , İkrime, Said b Cübeyr, Mücahid, Ata, Şa'bi,Mukatil Ubeyd b. Umeyr, Ebu Meysere, Zeyd b. Eşlem, Abdullah b. Şakik, Zührî, Kasım, İbn Ebi Bürde, Mekhul, Osman b. Hadir, Süddî, Hasen, Katade, Ebu Hüzeyl, îbn Sabit.

İbn Cerir de bu görüşü benimsemiştir. Ama onun bunu benimsemesi tuhaftır. İbn Abbas'tan gelen iki rivayetten biri de bu doğrultudadır.
Ama İbn Abbas'tan ve yukarıda adı geçenlerin çoğundan gelen sahih rivayetlere göre, kurban edilen zat, İsmail (a.s.)'dir.. Mücahid, Said, Şa'bi, Yusuf b. Mehran, Ata ve İbn Abbas, kurban edilenin İsmail olduğunu söylemişlerdir.
İbn Cerir, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Kurban edilen, İsmail'dir. Yahudilerse, kurban edilenin İshak olduğunu iddia etmişlerdir. Ama onlar yalan söylemişlerdir.
İmam Ahmed b. Hanbelın oğlu Abdullah, babasından naklederek dedi ki: Kurban edilen, İsmail'dir.
Ebu Hatîm, oğlunun bu hususta ki bir sorusuna verdiği cevapta şöyle demiştir: Rivayete göre Ali, îbn Ömer, Ebu Hüreyre, Ebu Tufeyl, Said b. Müseyyeb, Said b. Cübeyr, Hasan, Mücahid, Şa'bi, Muhammed b. Ka'b, Ebu Cafer, Muhammed b. Ali ve Eb Salih; "Kurban edilen zat, İsmail'dir." demişlerdir. Bağavî, Kelbî ve Ebu Amr b. Ala da böyle bir rivayette bulunmuşlardır.
Muaviye'den şöyle rivayet edilmiştir: "Adamın biri Rasûlullah (s.a.v.)'a "Ey iki kurbanlığın oğlu!" diye hitab etti. Rasûlullah (s.a.v.) da böyle bir hitaptan Ötürü güldü."[27]
Ömer b. Abdülaziz ve Muhammed b. İshak b. Yesar da bu görüştedirler. Hasan-ı Basrî, kurban edilenin İsmail olduğunda hiç şüphe olmadığını söylemiştir.
Muhammed b. Ka'b, kurbanın İshak değil de İsmail olduğuna ilişkin istidlalini Ömer b. Abdülaziz'e anlatırken Ömer, ona "Benim buna bir diyeceğim yok, ben de bu hususta senin gibi düşünüyorum." demiş; sonra Şam'da ikamet etmekte olan bir Yahudiye haber salarak huzuruna çağırtmıştı. Yahudi âlimlerinden olduğuna kanaat getirdiği o adama Ömer b. Abdülaziz: "İbrahim'in iki oğlundan hangisinin kurban edilmesi emredilmişti." diye sormuş. Yahudi âlimi şu cevabı vermiş: "İsmail'in kurban edilmesi emredilmişti. Allah'a andolsun ki Yahudiler de bunu biliyorlar, ey mü'minlerin emiri! Ne var ki onlar, siz Arab topluluğunun babasının Allah'ın emrine uymada sabır göstermesinden ötürü O'nun lütfuna mazhar olmuş biri olmasını çekemiyorlar. Kurban edilmesi emredilenin, atanız İsmail olduğunu bu sebeple inkar ediyor, kurban edilmesi emredilenin, îshak olduğunu iddia ediyorlar. Çünkü İshak, onların atasıdır..."
Bu meseleyi delil ve eserleriyle birlikte, tefsirimizde1 detayh olarak anlattık. Övgü ve minnet, Allah'adır. [28]

İshak (A.S.)'In Doğumu

Yüce Allah buyurdu ki:
"Ona iyilerden olan İshak'ı peygamber olarak müjdeledik. Kendisini ve îshak'ı mübarek kıldık; ikisinin soyunda iyi olan da vardır, açıktan açığa kendisine yazık eden de vardır." (cs-safrat, 112-113.)
Evet.. Küfürlerinden ve ahlaksızlıklarından ötürü kendilerini helak edip yurtlarını harab etmek için Lut kavminin beldesi olar Meda-yin'e giderken, kendilerine uğrayıp geçen melekler tarafından bu müjde, İbrahim ile Sare'ye verilmişti. Bununla ilgili olarak, Cenâb-ı Allah
buyurmuş ki:
«"Andolsun ki elçilerimiz müjde ile İbrahim'e geldiler. "Selam sana" dediler. "Size de selam" dedi, hemen kızartılmış bir buzağı getirdi. Ellerini ona uzatmadıklarını görünce, durumlarım beğenmedi ve içine korku düştü. Onlar, "Korkma, biz Lut milletine gönderildik." dediler. Bu arada, İbrahim'in ayakta duran karısı gülünce, "O'na îshak'ı, ardından da Yakub'u müjdeleriz," dediler. "Vay başıma gelenler! Ben bir kocakarı, kocam da ihtiyar olmuşken nasıl doğurabilirim? Doğrusu bu, şaşılacak bir şey." dedi.
"Ey evin hanımı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri üzerinize olmuşken nasıl Allah'ın işine şaşarsın? O, övülmeye layıktır, yücelerin yücesidir." dediler.» <Hüd, 69-73.)
"Onlara İbrahim'in konuklarını da anlat: İbrahim'in yanına girdiklerinde selam vermişlerdi. O: "Doğrusu, biz sizden korkuyoruz." demişti de, "Korkma, biz sana, bilgin bir oğlun olacağını müjdelemeye geldik." demişlerdir. "Ben kocamışken bana müjde mi veriyorsunuz? Neye dayanarak müjdeliyorsunuz?" deyince: "Seni gerçekten müjdeliyoruz, umut kesenlerden olma." demişlerdi. "Zaten sapıklardan başka kim Rabbinin rahmetinden umut keser!" dedi.» (eî-Hicr, 51-56.)
Ey Muhammed! İbrahim'in ikram edilmiş konuklarının sözü sana geldi mi? Onlar, İbrahim'in yanma girip: "Selam sana" demişledi. İbrahim de: "Selam size" demişti. İçinden de, onların, "tanınmamış bir topluluk" olduğunu geçirmişti. Hemen ailesine giderek semiz bir buzağı getirmiş, onların önüne sürüp: "Yemez misiniz?" demişti. Yemediklerini görünce onlardan endişeye düştü; "korkma" dediler ve ona, bilgin bir
oğul sahibi olacağını müjdelediler. Bunun üzerine karısı hayretle seslenerek geldi, yüzünü kapayarak: "Kısır bir kocakarı!" dedi. Melekler: "Bu böyledir, Rabbin söylemiştir; doğrusu O, Hakîm olandır, bilendir" dediler. (ez-Zâriyât, 24-30.)
Evet.. Kur'ân-ı Kerîm'de Cenâb-ı Allah'ın anlattığı bu melekler üç taneydiler. Biri Cebrail, diğeri Mikail, üçüncüsü de İsrafil'di. Evine geldiklerinde ilk önce İbrahim (a.s.) onları misafir sanmış, onlara misafir muamelesi yapmış, sığırlarının arasındaki seçme bir buzağıyı kesip kızartarak önlerine getirmişti. Yemeği takdim edip buyurun dediği zaman, onların yemeğe niyetli olmadıklarını gördü. Çünkü meleklerde yemek yeme ihtiyacı yoktur. Melek olduklarını bilmediği için, kendilerine sunulan yemeğe el uzatmadıklarım görünce İbrahim onları yadırgadı. "Onlardan endişeye düştü. "Korkma" dediler. "Doğrusu

biz, Lut kavmine gönderildik" ki onların yurtlarını harab edelim. Bu esnada, Allah'ın Lut kavmine gazab ettiğini öğrenen Sare sevinmeye başladı; misafirlerin yanı başında duruyordu. Arapların ve diğer insanların âdetidir bu. Lut kavminin felakete uğrayacağını duyunca, sevincinden gülmeye başladı. "Ona İshak'ı, İshak'm ardından da Yakub'u müjdeledik." Yani melekler ona, îshak adında bir oğlunun doğacağını müjdelediler. "Bunun üzerine karısı, hayretle seslenerek geldi." (cz-Zâriyât, 29.}
Kadınların şaşkınlık anında yaptıkları gibi 'Yüzünü kapadı." ve "Vay başıma gelenler! Ben bir kocakarı, kocam da ihtiyar olmuşken .nasıl doğurabilirim?" dedi."
«Yani karşımda durmakta olan şu kocam bunca ihtiyariamışken ve ben de hem yaşlı, hem kısır bir kadınken nasıl doğurabilirim?! "Doğrusu bu, çok tuhaf bir şeydir." Melekler dediler ki: "Allah'ın işini tuhaf mı buluyorsun? Allah'ın rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun ey hane halkı! Doğrusu O, övülen ve pek üstün olan onurlu bir zattır."» (Hûd, 72-73.)
«Bu müjde karşısında sevinip, ferahlayan İbrahim (a.s.)'de hayrete kapıldı. "Yaşlılık bana dokunmuşken mi beni müjdeliyorsunuz? Neye dayanarak beni müjdeliyorsunuz?" dedi. Melekler dediler ki: "Seni gerçek ile müjdeledik. Sakın umu kesenlerden olma!"» (el-Hicr, 54-55.)
Melekler, haberi bu müjdeyle vurguladılar, İbrahim ile zevcesine "Bilgin bir oğlan" müjdelediler. Bu çocuk, İsmail'in kardeşi îshak'tı. Bilgin bir çocuktu. Sabrına ve makamına münasip bir çocuktu. Çünkü Rabbi onu, va'de sadakat ve sabırla nitelemişti Başka bir ayette de şöyle buyurmuştu:
"O'na İshak'ı, îshak'm ardından da Yakub'u müjdeledik." (Hûd, 71.)
Muhammed b. Ka'b el-Kurazî ve diğerleri, bu ayete dayanarak yaptıkları istidlalde, kurbanlık olarak Allah'a takdim edilenir İsmail olduğunu söylemişlerdir. Kendisinin doğacağı, kendisinden sonra da oğlu Yakub'un doğacağı müjdelenmiş olan İshak'm kurban, edilmesinin Allah tarafından emredilmiş olması mümkün değildir. Yakub adlı bir oğlunun doğacağı müjdelenmiş olan îshak'm, çocuk yaşta kurban edilmesinin emredilmiş olması mantıklı değildir.
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre İbrahim (a.s.), meleklere kızartılmış buzağıyı takdim ederken, Mekke'den bir parça ekmek getirterek-onu da sofraya koymuştu. Bu ekmek parçası üç kile buğdaydan yapılmış olup, hamuru yağ ve sütle yoğurulmuştu. Melekler de bunu yemişlerdi. Bu, baştan.sona yanlıştır.
Denildi ki: Melekler yemeği yerken, yemek henüz havadayken yok oluyordu. (Yani ağızlarına girmeden, havadayken eriyordu).
Yine Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Cenâb-ı Allah İbrahim (a.s.)'e şöyle buyurmuş: Senin zevcen Sare'ye gelince, onun adı Sare olarak çağrılmasın. Adı Sarre'dir. Sana mübarek olsun, ondan sana bir oğul vereceğim. O oğlun da sana hayırlı ve mübarek olsun. Onun neslinden milletler ve milletlerin hükümdarları gelecektir...
Cenâb-ı Allah'ın bu müjdeyi vermesi üzerine İbrahim, secdeye kapandı ve kendi kendine gülerek şöyle dedi: "Ben yüz yaşını aştıktan sonra oğlum mu olacak? Ya da Sare, doksan yaşım aştıktan sonra çocuk mu doğuracak?"
İbrahim (a.s.), Cenâb-ı Allah'a dedi ki: "İsmail keşke senin yolunda yaşasa..." Cenâb-ı Allah ta İbrahim'e şöyle dedi "Gerçekten Sare, sana bir oğlan doğuracak. Adını İshak koyacaksın. Ömrü boyunca benim ahdime sadık kalsın. Evlad ve ahfadına da, ahdime sadıkkalmalarını ten-bihlesin. Benden evlad istedin. Sana İsmail'i verdim. O'nu hayırlı ve mübarek laldım. Soyunu genişletip çoğalttım. O'nun torunları arasında oniki büyük insan çıkacaktır. O'nü büyük bir milletin reisi yapacağım."
Daha önce de bu konuya değinmiştik. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
"O'na İshak'ı, İshak'm ardından da Yakub'u müjdeledik."
Bu ayet-i kerime, Sare'nin, oğlu İshak'ın doğacağına, İshakın da Yakub adında bir oğlunun doğacağına ilişkin haberi bizzat işittiğine delâlet ediyor. Yani gözleri aydınlansın diye her ikisi de hayattayken İshak doğacaktı. Nitekim İshak'm oğlu Yakub'un doğumuyla da gözleri aydınlanmıştı.
Eğer böyle olmasaydı, İshakın diğer çocukları arasından özellikle Yakub'un adının belirtilmesinin bir yararı olmazdı. Özellikle Yakub'un adının belirtilmesi, îbrahimle Sare'nin, İshak ve oğlu Yakub'u sevip onunla gözlerinin aydınlandığına delâlet ediyor. Daha önce İshak'm doğumuyla sevinç duydukları gibi, Yakub'un doğumuyla da sevinip ferah-lamışlardı. Yüce Allah buyurdu ki: '
"Ona İshak'ı ve Yakub'u bağışladık. Her birini doğru yola eriştirdik." (el-En'âm, 84.)
«İbrahim onları Allah'tan başka taptıklarıyla başbaşa bırakıp çekilince ona, İshak ve Yakub'u bahşettik." (Meryem, 49,)
İıışaallah kuvvetli ve zahir olan görüş budur. Buhari ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir hadis de bu görüşün doğruluğunu kuvvetlendirmektedir. Süleyman b. Mehran el A'meş, Ebu Zerr (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etti: Dedim ki:
- Ya Rasûlallah! İlk yapılan mescid hangisidir?
- Mescid-i Haram'dır.
- Sonra hangisidir?
- Mescid-i Aksa'dır.
- Aralarında kaç sene vardır?
- Kırk sene...
- Sonra hangisidir?
- Namaz vakti nerede gelip çatarsa orada kıl. Her yer mesciddir. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıdığına göre Mescid-i Aksa'yı inşa eden Yakub (a.s.)'dur ki, O da Kudüs'teki İlya Mescidi'dir. Allah şerefini artırsın.
Bu ifadelerin doğruluğuna yukarıdaki hadis de şahadet etmektedir. Şu halde İbrahim (a.s.)'in oğlu İsmail (a.s.) ile birlikte

Mescid-i Haramı inşa edişinden kırk yıl sonra Yakub (yani İsrail) peygamber Mescid-i Aksa'yı inşa etmiştir. Her iki mescidin inşası da, İshak (a.s.)'m doğumundan sonra olmuştur. Zira Kur'ân-ı Kerîm'de de nakledildiği gibi, dua ederken İbrahim (a.s.) şöyle demişti: "Rabbim! Bu şehri güvenli kıl; beni ve oğullarımı putlara kul olmaktan uzak tut. Rabbim! O putlar çok insanları saptırdı. Bana uyan bendendir. Bana karşı gelen kimseyi sana bırakırım. Sen bağışlarsın, merhamet edersin. Rabbimiz! Ben çocuklarımdan kimini, namaz kılabilmeleri için, senin kutsal evinin yanında, çorak bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! İnsanların gönüllerini onlara meylettir. Şükretmeleri için onları ürünlerle rızıklandır. Rabbimiz! Doğrusu sen gizlediğimizi de, açığa vurduğumuzu da bilirsin. Yerde ve gökte hiç birşey Allah'tan gizli kalmaz. Kocamışken bana İsmail ve İshak'ı veren Allah'a hamdolsun. Doğrusu, Rabbim duaları işitendir. Rabbim! Beni ve çocuklarımı namaz kılanlardan eyle. Rabbimiz Duamı kabul buyur. Rabbimiz! Hesab görülecek günde, beni, anamı, babamı ve inananları bağışla."» (Ibrâhîm, 35-41.)
Hadiste anlatıldığına göre, Davud oğlu Süleyman (a.s.) Mescid-i Aksa'yı inşa ederken Cenâb-ı Allah'tan üç şey istemişti ki bunları şu ayet-i kerimeyi tefsir ederken açıklamıştık:
"Rabbim ! Beni bağışla, bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver." (Sâd, 35.)
Süleyman (a.s.)'m Allah'tan istediği üç şeyin neler olduğunu, o'nun kıssasını anlatırken de açıklayacağız. "Süleyman (a.s.), Mescid-i Aksa'yı inşa etti." sözünden maksat, -Allah bilir ya- "Süleyman (a.s.) onun
binasını yeniledi." dir. Çünkü daha önce de söylediğimiz gibi Mescid-i Haramın inşasıyla Mescid-i Aksa'nm inşası arasında geçen zaman kırk yıldır. Mescid-i Haramı inşa eden İbrahim (a.s.) ile, Mescid-i Aksa'yı inşa ettiği iddia edilen Süleyman (a.s.) arasında geçen zaman kırk yıldan fazla olduğuna göre; doğru olan görüş, Süleyman (a.s.)'ın Mescid-i Ak-sa'yı onarıp yenilemesidir. Çünkü İbrahim (a.s.) ile Süleyman (a.s.) arasında geçen zamanın kırk yıl olduğunu İbn Hibban'dan başka söyleyen olmamıştır. Bu sözü daha önce hiç kimse söylemediği gibi, bu sözünde İbn Hibban'a muvafakat eden de olmamıştır. [29]

Ka'be-Î Muazzama'nın İnşası

Yüce Allah buyurdu ki:
«"Bana hiç birşeyi ortak koşma; tavaf edenler, orada kıyama duranlar, rükû edenler ve secdeye varanlar için evimi temiz tut." diye İbrahim'i Ka'be'nin yerine yerleştirmiştik.
İnsanları hacca çağır; yürüyerek veya binekler üstünde uzak yollardan sana gelirler."» (ci-Hacc, 26-27.)
«Doğrusu insanlar için ilk kurulan ev, Mekke'de, dünyalar için mübarek ve hidayet sebebi olan Ka'be'dir. Orada apaçık deliller vardır, İbrahim'in makamı vardır. Kim oi'aya girerse, güvenlik içinde olur. Oraya yol bulabilen insana, Allah için Ka'be'yi haccetmesi gereklidir. Kim inkar ederse bilsin ki, doğrusu Allah, âlemlerden müstağnidir.» (Âl-i îmrân,96-97.)
«Rabbi İbrahim'i bir takım emirlerle denemiş, o da onları yerine getirmişti. Allah, "Seni insanlara önder kılacağım." demişti. O "Soyumdan da" deyince, "Zalimler benim ahdime erişemez." buyurmuştu. Ka'be'yi insanlar için toplanma ve güven yeri kılmıştık. İbrahim'in makamını namaz yeri edinin, dedik. Evimi ziyaret edenler, kendini ibadete verenler, rükû ye secde edenler için teiniz tutun diye İbrahim ve İsmail'e ahd verdik. İbrahim: "Rabbim! Burasını emin bir şehir lal. Halkından, Allah'a ve ahiret gününe inananları, ürünlerle rızıklandır." demişti. "İnkar edeni de az bir müddet geçindirir, sonra da onu ateşin azabına uğramak zorunda bırakırım; ne kötü sonuç!" buyurmuştu.
İbrahim ve İsmail, Ka'be'nin temellerini yükseltiyordu. "Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur. Sen hem işitir, hem bilirsin." dediler.
"Rabbimiz! İkimizi, sana teslim olanlar kıl. Soyumuzdan da sana teslim olanlardan bir ümmet yetiştir. Bize ibadet yollarımızı göster. Tevbemizi kabul buyur. Çünkü tevbeleri daima kabul eden, merhametli olan ancak sensin. Rabbimiz! İçlerinden onlara senin ayetlerini okuyan, kitabı ve hikmeti öğreten, onları her kötülükten arıtan bir peygamber gönder. Doğrusu, güçlü ve Hakim olan ancak sensin." (el-Bakara, 124-129.)
Yüce Allah; kulu, elçisi, dostu, seçkin peygamberi, şirkten uzak kalmışların önderi ve peygamberlerin atası İbrahim (a.s.)'in; insanların tümü için yeryüzünde inşa edilmiş ilk mescid olan şerefli Beyt-i Muazzama'yı bina ettiğini anlatıyor. İnsanlar orada Allah'a ibadet ederler. Beyt'in inşa edileceği yeri Cenâb-ı Allah, vahiyle ona bildirmişti. Mü'minlerin emiri Ebu Talib oğlu Ali (r.a.)'den ve diğerlerinden yaptığımız rivayete göre Beyt'in inşaat yerini, Cenâb-ı Allah vahiyle İbrahim (a.s.)'e bildirmiştir. Göklerin yaratılış evsafını belirtirken şöyle demiştik: Yeryüzündeki Beytullah, gökteki Beyt-i Ma'mur'un ve diğer yedi kat göklerdeki mabedlerin tam hizasındadır. Öyleki, gökte duran Beyt-i Ma'mur yere düşecek olsa, tam Ka'be'nin üzerine düşer. Nitekim seleften bazı âlimler demişler İd: Gök tabakalarının her birinin içinde sema halkının Allah'a ibadet ettikleri bir Beyt vardır. O gök katlarındaki beytler, yeryüzündeki Ka'be gibidirler. Cenâb-ı Allah İbrahim (a.s.)'e, meleklerin göklerdeki mabedleri gibi, insanlar için de yeryüzünde bir Beyt yapmasını emretti. Göklerle yerin yaratıldığı günden beri Ka'be inşası için belirlenen ve hazırlanan yeri, ona gösterdi. Nitekim bu husus, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de anlatılmaktadır:
"Cenâb-ı Allah göklerle yeri yarattığı gün bu beldeyi (Mekke-i Mü-kerreme'yi) saygın kılmıştır. Bu belde, Allah'ın hürmetiyle kıyamet gününe dek saygındır." [30]
Ka'be'nin İbrahim peygamberden önce inşa edilmiş olduğuna ilişkin herhangi sahih bir haber, Rasûlullah (s.a.v.)'dan

nakledilmiş değildir.
"İbrahim'i Ka'be'nin yerine yerleştirmiştik." (cl-Hacc, 26.) ayetine tutunarak, Ka'be'nin İbrahim peygamberden önce inşa edilmiş olduğunu iddia edenlerin sözleri, nazar-ı itibara alınacak kuvvetli bir söz değildir. Çünkü bu ayette geçen "Beyt'in yeri sözünden kasıt, Allah'ın ilminde Beyt'in takdir edilen yeri, Adem'den İbrahim'e kadar geçen devrede peygamberler nezdinde tazim gören yerdir.
Daha önce de anlattığımız gibi Adem (a.s.), Beytin yeri üzerine bir kubbe dikmiş; meleklerde ona: "Biz senden önce bu Beyti tavaf ettik. Nuh'un gemisi de kırk gün süreyle buranın etrafında dolanmıştı..." demişlerdi. Buna benzer daha başka sözler de sarfetmişlerdi. Ancak bu haberlerin hepsi İsrailoğulları kaynaklıdır. Önce de söylediğimiz gibi bu haberler, ne yalanlanabilir ne de doğrulanabilirler. Delil değeri taşımazlar. Ancak bunların içinde gerçeğe aykırı olanlar varsa, onlar zaten kabul edilemezler.
Cenâb-ı Allah buyurdu ki;
"Doğrusu, insanlar için ilk kurulan ev, Mekke'de, dünyalar için mübarek ve hidâyet sabebi olan Ka'be'dir." (âi-i Imrân, 96.)
Yani bütün insanlar için bereket ve hidayet vesilesi olsun diye, Mekke'de kurulan Ka*be-i Muazzama'dır. Bazıları dediler ki, bundan maksat, Ka'be-i Muazza-ma'nın yeridir. Onu inşa edenin İbrahim (a.s.) olduğuna ilişkin "Orada apaçık deliller vardır." (Âl-i İmrân, 97.)
ibrahim peygamber ki, o, kendisinden sonra gelen peygamberlerin atasıdır. Kendisinin sünnetine uyup yolundan giden evlatlarının, şirkten uzak durup hakka yönelen zürriyetinin önderidir. Orada "İbrahim'in makamı vardır." Ka'be'nin duvarı boyunu aştığında, eli duvarın üstüne ulaşsın diye İbrahim (a.s.)'in basamak olarak kullanmak için ayağının altına koyduğu taşa, Makam-ı İbrahim denir. Bu meşhur taşı oğlu İsmail ona getirmişti. İbn Abbas'm rivayet ettiği uzun bir hadiste bu meseleden bahsedilir.
Bu taş, eskiden beri Ka'be duvarına bitişikti. Hz. Ömer devrine kadar da bitişik kaldı. O, bu taşı Ka'be duvarından ayırıp az öteye bıraktı. Bu uygulamasında başkaları ona uydular. Bazı hususlarda yüce Allah-ta Hz. Ömer'in görüşüne uygun emirler indirmiştir. Örneğin Hz. Ömer, Rasûlullah (s.a.v.)'a: "Makam-ı İbrahim'i namaz yeri edinsek?" diye teklifte bulunmuş; bunun üzerine Cenâb-ı Allah ta şu buyruğu indirmişti:
"İbrahim'in makamını namaz yeri edinin." (el-Bakara, 125.) Makam-ı İbrahim'deki taşta İbrahim (a.s.)'in ayak izleri İslâmiyet'in ilk zamanlarına kadar mevcuttu. Meşhur Kaside-i Lamiye'sinde Ebu Talip de-mişki:
Boğa burcuna andolsun, taşı basamak yaparak, Yükselmek için çıkıp inene de and olsun. Mekke vadisindeki Ka'be'nin hakkı için, Andolsun ki Allah hiç birşeyden gafil değildir. Sabah-akşam kucaklayıp yüz sürdükleri, Hacer-i Esved'e de and olsun ki, İbrahim'in çıplak ayakla bastığı taş yumuşaktı. O, taşa azıcık gömülerek iz bıraktı.
Ka'be-i Muazzama'nın inşa edilişine değinen yüce Allah buyurmuş ki:
"İbrahim ve İsmail, Ka'be'nin temellerim yükseltiyordu. (Yaparken de şöyle dua ediyorlardı:) Rabbimiz! yaptığımızı kabul buyur. Sen hem
İŞİtİr, hem bilirsin." (el-Bakara, 127.)
Evet.. Ka'be'yi inşa ederken Allah'a karşı son derece ihlas ve itaat içinde yalvararak, bu yaptıkları işin ve taatin kabul buyurulm asını istiyorlardı:
"Rabbimiz! İkimizi sana teslim olanlar kıl. Soyumuzdan da sana teslim olanlardan bir ümmet yetiştir. Bize ibadet yollarımızı göster, tev-bemizi kabul buyur. Çünkü tevbeleri daima kabul eden, merhametli olan, ancak sensin." (el-Bakara, 128.)
Demek istediğimiz şu ki: İbrahim Halil (a.s.), mescidlerin en şereflisini; en şerefli bir yerde, çorak bir vadide inşa etti. C vadide yaşayanların azıklarının bereketli olması; ağaçsız, ekinsiz ve suyu kıt bir yer olmasına rağmen onların çeşitli ürünlerle rızıldandırılması, inşa edeceği Ka'be'nin de saygın ve güvenli bir yer olması için dua etti. Hamdolsun yüce Allah da onun bu çağrısına icabet edip dileğini yerine getirdi ve şöyle buyurdu:
«Çevrelerinde insanlar öldürülüp esir edilirken Bizim Mekke'yi güven içinde ve kutsal bir yer kıldığımızı görmediler mi?» {el-Ankebût, 67.)
«Onları, katımızdan bir rızık olarak her şeyin ürünün toplandığı güvenli ve kutlu bir yere yerleştirmedik mi?» (ci-Kasas, 57.)
Ayrıca Hz. İbrahim, Rabbinden, Mekke halkına içlerinden yani kendi cinslerinden olup kendi dillerini düzgün ve öğüt verici bir üslupla konuşan bir insanı elçi olarak göndermesini de istedi İd, dinî ve dünyevî nimetleri, dünyevî ve uhrevî mutlulukları tamamlansın. Cenâb-ı Allah, onun bu dileğini de yerine getirdi. Mekke halkına bir elçi gönderdi.. Hem de nasıl bir elçi! Onunla nebi ve rasûller devrini kapattı. Kendisinden önce hiç bir peygambere nasib olmamış bir şerefi ona bahşederek, onunla dini ikmal edip tamamladı. Onun davetini; ırkları, dilleri, vasıfları, ülkeleri, kentleri, çağları ve zamanları değişik te olsa bütün insanlara genelledi. Çağrısını umumîleştirdi. Zatı itibariyle onurlu, getirdiği din mükemmel, beldesi şerefli, dili düzgün ve fasih, ümmetine şefkatli ve merhametli, soyu asil, doğum yeri ulu bir yer, kaynağı da pak ve temiz olduğu için Allah onu, diğer peygamberlerden daha üstün kıldı.
Tüm insanlığın mabedi olsun diye Ka'be'yi inşa ettiği için İbrahim (a.s.), göklerde, yüksek derecelerde, Beyt-i Ma'mur'un yanında makam tutmayı haketmiştir. O Beyt-i Ma'mur ki, makbul ve mübarek olan yedinci kat gök sakinlerinin mabedidir. O Beyt'e günde 70.000 melek girip ibadet ederler. Çıktıktan sonra, meleklerin çokluğundan ötürü, kıyamete kadar orada ibadet sırası bir daha kendilerine gelmez.

Tefsirin[31] Bakara sûresi bölümünde, İbrahim (a.s.)'in Beyt-i Muaz-zama'yı inşa edişini, bu konuyla ilgili haber ve rivayetleri yeter derecede anlatmışız dır. Tafsilatlı bilgi edinmek isteyen oraya baksın. Hamd-ü sena Allah'adır.
Bu cümleden olarak Süddî demiş ki: Cenâb-ı Allah, İbrahim ve İsmail'e Beyt'i inşa etmeleıini emrettiği zaman onlar, nereye inşa edeceklerini bilemiyorlardı. Nihayet Cenâb-ı Allah onlara, "Hacuc" adlı bir rüzgar (meleğini) gönderdi. İki kanatlı ve yılan başlı idi. İlk Beyt'in temelini esas alarak çevresini süpürüp temizledi. Onlar da onu izleyerek kazmalarla temeli kazmaya başladılar. Buna işaretle Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: "İbrahim'i, Beyt'in yerine yerleştirdik." (ei-Hacc, 26.)[32]
Temelleri yükseltip köşe duvarlarını inşa ettiklerinde İbrahim, İsmail'e dedi ki:
- Oğulcuğum! Bana iyi bir taş getir de şuracığa yerleştireyim.
- Babacığım, ben yorgun ve halsizim.
- Öyleyse durma da git.

Öte yandan Cebrail, Hindistan'danhacer-i esvedi getirdi. O zaman bu taş beyazdı. Segame ağacı gibi bembeyaz bîr yakuttu.[33] Adem (a.s.), onu Cennet'ten Hindistan'a indirmişti. O bembeyaz taş, günahkar insanların kendisine dokunmaları sonucu kararmıştır. Ayrıca İsmail de babasına bir taş getirdi. Ka'be'nin köşesinde hacer-i esvedi görüp: "Baba, bunu kim getirdi?" diye sorunca babası: "Senden daha gayretli ve daha çalışkan biri getirdi." dedi. İkisi de: "Rabbimiz! Yaptığımızı kabul buyur. Sen hem işitir, hem bilirsin." diye dua ederek Ka'be'yi inşa ettiler.
İbn Ebu Hatîm'in anlattığına göre İbrahim (a.s.) Ka'be'yi, beş dağdan getirdiği taşlarla inşa etmiştir. O zaman yeryüzünün sorumlusu olan melek Zülkarneyn, Ka'be'yi inşa etmekte olan İbrahim'le oğlunun yanma gelerek: "Bu inşaatı yapmanızı size kim emretti." diye sormuş. İbrahim de; "Allah emretti" diye cevap vermiş. Melek: "Bu söylediklerinin doğru olduğunu nereden bileyim?" diye sorunca beş tane koç, bu emrin ibrahim'e Allah tarafından verildiğine tanıklık etmişler. Bunun üzerine Melek inanıp doğrulamış ve İbrahim Halil (a.s.) ile beraber Ka'be'yi tavaf etmiş.
Ka'be, İbrahim (a.s.)'in inşa ettiği şekliyle uzun müddet kalmış. Daha sonra Kureyşliler onu yeniden inşa etmişler. Şam'a bakan kuzey duvarını, İbrahim'in temelinden azıcık içeriye alarak binayı küçültmüşler. Ve bu haliyle Ka'be, günümüze kadar gelmiştir. Buharı ve Müslim'in sahihlerinde îbn Ömer'in Hz. Aişe'den rivayet etmiş olduğu bir hadiste şöyle denmektedir: Rasûluîlah (s.a.v.), Hz. Aişe'ye dedi ki: «"Baksana.. Senin kavmin Ka'be'yi (yeniden) inşa ederken İbrahim'in temellerin kısaltmışlar." Hz. Aişe de demiş ki: "Onu, İbrahim'in koyduğu temel üzerine yeniden inşa etsen olmaz mı?" Aişe'nin bu teklifine Rasûlullah (s.a.v.) şu karşılığı vermiş: "Milletin, kafirlikten yeni kurtulmuş olmasalardı (bu dediğini) yapardım."
Bir başka rivayete göre Rasûlullah (s.a.vO, Aişe'ye şöyle demiş: "Eğer milletin, cahiliyetten - ya da küfürden - yeni kurtulmuş olmasalardı, Ka'be'nin hazinesini Allah yolunda harcar, kapısını yerin seviyesine indirir ve Hatim (denen mahall)'i de Ka'be'nin içine alırdım."[34]
Allah rahmet etsin İbn Zübeyr, kendi döneminde, mü'minlerin anası ve kendisinin de teyzesi olan Hz. Aişe'nin verdiği habere dayanarak, Rasûlullah (s.a.v.)'m işaret ettiği temeller üzerine Ka'be'yi yeniden inşa etmiş. Hicretin yetmiş üçüncü yılında Haccac-ı Zalim onu öldürünce, Ka'be'nin yeni inşasını, zamanın halifesi Abdülnıelik b. Mervan'a yazmış. İbn Zübeyr'in Ka'be'yi bu yeni şekliyle kendi kafasına göre inşa ettiğini sanmışlar. Abdülmelik te, Ka'be'nin yıktırılarak eski ölçüsü üzerine yeniden yapılmasını emretmiş. Şam'a bakan duvarını yıkarak, Hatîm'i dışarı çıkarmış, duvarı Örmüş, arta kalan taşları da Ka'be'nin içine atmışlar. Doğuya bakan kapısı yerden yüksekte kalmış, batı kapışım da tamamen kapatmışlar ve bu günkü haliyle Ka'be'yi yeniden inşa etmişler. Fakat daha sonra îbn Zübeyr'in, bu inşaatı, Hz, Aişe'nin verdiği habere dayanarak yaptığını duyduklarında, Ka'be'yi yıkıp yeniden inşa etmiş olmaktan ötürü pişman olmuşlardır. "Keşke eski haliyle bıraksaydık." diyerek üzüntülerim belirtmişlerdir. Sonra Halife Mehdi b. Mansur, Ka'be'yi yıktırıp İbn Zübeyr'in yapısına uygun olarak yeniden inşa etme hususunu İmam Malik b. Enes'e açarak görüşüne başvurmuş. İmam Malik, bunu uygun görmediğini şu sözleriyle açıklamıştı: "Hükümdarların bunu oyuncak haline getirmelerinden endişe ediyorum. O zaman her gelen hükümdar, Ka'be'yi yıktırıp dilediği ölçü ve şekilde yeniden inşa eder." İmam Malik'in böyle demesi üzerine Ka'be, bu günkü şekil ve ölçüsüyle olduğu gibi kalmış.[35]

Allah Ve Rasûlü'nün, Aljlah Kulu Ve Dostu İbrahim'i Övmeleri

Yüce Allah buyurdu ki:
«Rabbi, İbrahim'i bir takım emirlerle denemiş, o da onları yerine getirmişti. Allah, "Seni insanlara önder kılacağım." demişti. O "Soyumdan da" deyince, "Zalimler benim ahdime erişemez." buyurmuştu.» (el-Bakara, 124.)
Rabbinin kendisine emrettiği büyük yükümlülükleri yerine getirince Rabbi, onu, insanların kendisine uyacağı ve göstereceği doğru yoldan yürüyeceği bir önder yaptı. O da Allah'tan, bu önderliğin kendisi sebebiyle sürekli olmasını, soy ve zürriyetinin de kendisi gibi insanlara önder kılınmalarını Allah'tan diledi. Allah, onun bu duasına icabet etti. Önderlik, eksiksiz olarak kendisine verildi. Ancak soyundan olan zalimlerin bu şerefe kavuşamıyacakları, soyundan gelecek olan ilmiyle amel edici âlimlerin bu şerefe ulaşacakları kendisine bildirildi. Nitekim Yüce Allah buyurdu ki:

«İbrahim'e îshak'ı ve Yakub'u bahşettik. Soyundan gelenlere kitap ve peygamberlik verdik. Onu dünyada mükafatlandırdık. Doğrusu o, ahirette de iyilerdendir.» (cl-Ankcbût, 27.)
«İbrahim'e İshak'ı ve Yakub'u bahşettik. Herbirini doğru yola eriştirdik. Daha önce Nuh'u ve soyundan Davud'u, Süleyman'ı Eyyüb'ü Yusuf u, Musa'yı ve Harun'u- ki işlerim iyi yapanlara böylece karşılık veririz - Zekeriya'yı, Yahya'yı, İsa'yı ve İlyas'ı- ki hepsi iyilerdendir - İsmail'i, Elyesa'ı, Yunusu, Lut'u - İd hepsim dünyalara üstün kıldak- doğru yola eriştirdik. Babalarından, soylarından, kardeşlerinden bir kısmını seçtik ve doğru yola eriştirdik.» (oi-En'âm, 84-87.)
«kelimesindeki zamir, meşhur kavle göre İbrahim'e döner. Lut, her ne kadar İbrahim'in kardeşi oğluysa da, azınlığın çoğunluğa uyması kuralı gereği, onun soyuna girer. Bu husus, bir başkasını da, "Bu zamir, Nuh'a döner." sözünü söylemeye sevkeder. Nitekim bu hususu, Nuh (a.s.)'un kıssasını anlatırken açıklamıştık. Doğruyu Allah bilir.
«Andolsun ki Nuh'u ve İbrahim'i biz gönderdik. İkisinin soyundan gelenlere peygamberlik ve kitab verdik.» (el-Hadîd, 26.)
İbrahim (a.s.)'den sonra gökten hangi peygambere gelmişse, mutlaka o peygamber, İbrahim'in soyundan ve zürriyetindendir. Bu, başkalarında bir benzeri bulunmayan şerefli bir payedir. Başkalarının elde edip övünemeyecekleri yüksek bir rütbedir. Çünkü onun birer ulu insan olan iki oğlu vardı. Bunlardan İsmail, Hacer'den; İshale ise Sare'den doğmuştu. İshak'm da Yakub adlı bir oğlu dünyaya gelmişti ki, onun bir başka adı da İsrail'dir ki İsraillilerin diğer kolları da ona nispet edilirler. Peygamberlik bu soya veiildi. Nüfusları o kadar çoğaldı ki, sayılarını ancak kendilerini yaratan ve risaletle nübüvveti kendilerine özgü kılan Allah bilir. Son peygamberleri de, îsrailoğullarmdan olan İsa (a.s.) olmuştur.
İsmail (a.s.)'e gelince, Allah izin verirse ileride de açıklayacağımız gibi, muhtelif kabileleriyle birlikte Araplar hep onun soyundandırlar. Onun neslinden sadece bir peygamber çıkmıştır ki o da; mutlak olarak peygamberlerin sonuncusu, efendisi, dünya ve ahirette insanlığın övünç kaynağı olan Muhammed (s.a.v.)'dir. O da Kureyş kabilesine mensub olup Abdulmuttalib oğlu Abdullah'ın oğludur. Abdulmuttalip te Haşim'in oğludur. Muhammed (s.a.v.), önce Mekkeli, sonra da Medi-nelidir. Allah'ın salat-ü selamı o'nun üzerine olsun.
Bu şerefli daldan ve yüksek soydan ancak bu göz kamaştırıcı güzellikteki mücevher, bu parlak inci ve bu şahane gerdanlık meydana gelmiştir. Bu da herkesin kendisiyle övündüğü, maziye gömülmüş kimselerle kıyamete dek gelecek insanların kendisine imrendiği Muhammed Mustafa (s.a.v.)'dır. Bir hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur:
"Öyle bir makama çıkacağım ki bütün halk, hatta İbrahim bile oraya rağbet edecektir." Bu arada Rasûlullah (s.a.v.)'m, atası İbrahim'i oldukça övücü sözleri, İbrahim (a.s.)'in kendisinden sonra Allah katında en üstün varlık olduğunu göstermektedir. İbrahim, hem bu dünyada hem de ahirette en üstün varlıktır.
Osman b. Ebi Şeybe, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.), Hasan ile Hüseyin'in üzerine koruyucu dualar okur ve şöyle derdi: Atanız (İbrahim) de bu okuyacağım duaları, İsmail ve İshak'm üzerine okurdu:
"Her şeytandan, zehirli haşerattan ve kötü nazar değdiren gözden, Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınırım."[36]
Yüce Allah buyurdu ki:
«İbrahim: "Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster." dediğinde, "İnanmıyor musun?" deyince de, "Hayır öyle değil,fakat kalbim iyice kansın." demişti. "Öyleyse dört çeşit kuş al, onları kendine alıştır, sonra onlardan her dağın üzerine bir parça koy, sonra onları çağır; koşarak sana gelirler. O halde Allah'ın güçlü ve Hakîm olduğunu bil." demişti.» (el-Bakara, 260.)
Tefsirciler, İbrahim peygamberin bu soruyu sormasını bir takım sebeplere bağlamışlardır. Bu sebepleri tam olarak tefsirde açıkladık.
Hülasa Cenâb-ı Allah, İbrahim'in sorusuna cevap verdi. Dört çeşit kuş alıp bunların etlerini ve tüylerini paralayarak birbirine katmasını, bu karışımı paylara ayırıp her bir payı bir dağın üzerine bırakmasını emretti. İbrahim, kendisine emredileni yaptı. Sonra Cenâb-ı Allah, onları Rablerinin izniyle kendi yanına çağırmasını emretti. İbrahim onları çağırınca, o parçalanıp birbirine karışmış olan organlar, asıl sahiplerinin yanına gittiler; o tüyler asıl bedenlerine gidip yapıştılar. Nihayet o parçalanmış kuşlar eski canlarına ve hallerine kavuştular. Bu arada İbrahim, "ol" dediği şeyi hemen olduran Allah'ın kudretini temaşa ediyordu. Kuşlar, - iyice görüp müşahede etsin diye - uçarak gelmektense koşarak, İbrahim'in yanma geldiler.
Denilir ki Cenâb-ı Allah, İbrahim (a.s.)'e, kuşların kafalarım koparıp elinde tutmasını, sonra da başsız gövdelerini ayrı ayrı dağların üzerine bırakmasını emretmişti. İbrahim onları çağırdığında, her biri gelip kendi başını almış ve eski cüssesini oluşturmuştu. Allah'tan başka ilah yoktur! Şüphesiz İbrahim (a.s.), Cenâb-ı Allah'ın ölüleri diriltmeye muktedir olduğunu, zıddı düşünülemeyecek olan kesin bir bilgiyle (il-mel yakin) biliyordu. Amabu gerçeği ayan-beyan görmek, bilgiden gözle görme aşamasına yükselmek istemişti. Cenâb-ı Allah, onun bu isteğini yerine getirdi ve tasarladığını tam olarak gerçekleştirdi.
Yüce Allah buyurdu ki:
Ey Kitab Ehli! İbrahim hakkında niçin tartışıyorsunuz? Tevrat da, İncil de şüphesiz ondan sonra indirilmiştir. Akletmiyor musunuz? Siz, hadi bilginiz olan şey üzerinde tartışıyorsunuz. Ama bilginiz olmayan şey hakkında niçin tartışırsınız? Oysa Allah bilir, sizler bilmezsiniz.
İbrahim, Yahudi de Hnstiyan da değildi. Ama doğruya yönelen bir müs-limdi. Puta tapanlardan değildi. Doğrusu İbrahim'e en yakın olanlar, ona uyanlar, bu pej^gamber Muhammed ile iman edenlerdir. Allah mü'minlerin dostudur.» (Âl-i imrAn, gö-68.)
Ehl-i Kitaptan Yahudi ye Hnstiyanların, Hz. İbrahim'i kendilerine mal etmelerini, kendi dinlerinde ve yollarında olduğunu iddia etmelerini Cenâb-ı Allah reddetmiş; İbrahim'in onlarla hiç bir ilişkisi bulunmadığını, onların çok cahil ve kıt akıllı olduklarım beyan buyurmuştur, "Ey Kitab ehli! İbrahim hakkında niçin tartışıyorsunuz? Tevrat da, İncil de şüphesiz İbrahim'den

sonra indirilmiştir." (am Wan, 65.)
Ey kitab ehli, İbrahim nasıl sizden biri ve dininize mensup bir insan olur? Size indirilen şeriatlar, ancak ondan çok uzun zaman sonra indirilmiştir. "Akletmiyor musunuz?"
«İbrahim, Yahudi de, Hnstiyaııda değildi. Ama doğruya yönelen bir müslimdi, puta tapanlardan değildi.» (Âl-i Imnin, 67.)
Cenâb-ı Allah, İbralıim in Hanîf Dini üzerinde bulunduğunu beyan buyurmuştur. Hanîf demek, ihlasa yönelmek; bâtıldan uzaklaşarak Yahudiliğin, Hnstiyanhğm ve putperestliğin zıddı olan hakka doğru istikamet almaktır. Nitekim Yüce Allah buyurdu ki:
«Kendini bilmezden başkası İbrahim'in dininden yüz çevirmez. An-dolsun ki, dünyada onu seçtik, şüphesiz o, ahirette de iyilerdendir. Rabbi ona: "Teslim ol." buyurduğunda, "Âlemlerin Rabbine teslim oldum." demişti. İbralıim bunu oğullarına vasiyet etti. Yakub da: "Oğullarım! Allah, dini size seçti. Siz de ancak O'na teslim olmuş olarak can verin." dedi. Yoksa Yakub can verirken sizler yanında mı idiniz? O, Oğullarına : "Benden sonra kime kulluk edeceksiniz?" diye sormuştu; Onlar da:"Senin tanrına ve ataların İbralıim, İsmail, İshak'm tannsı olan tek tannya kulluk edeceğiz. Bizler ona teslim olmuşuzdur." demişlerdi. Onlar geçmiş bir ümmettir. Kazandıkları kendilerine, kazandıklarınız da sizedir. Onların yapmış olduklarından sorumlu değilsiniz. "Yahudi veya Hnstiyan olunuz ki, doğru yolu bulaşınız." dediler. De ki: "Hayır, biz dosdoğru İbrahim dinine uyanz. O, Allah'a, eş koşanlardan değildi." "Allah'a, bize gönderilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve torunlarına gönderilene", Musa ve İsa'ya verilene, onları birbirinden ayır-detmeyerek inandık. Biz ona teslim olanlarız." deyin. Sizin inandığınız gibi inanmış olsalar, doğru yol da olurlar. Yüz çevirirlerse, şüphesiz onlar çıkmazdadırlar. Onlara karşı sana Allah yetecektir. O, işitir ve bilir. Allah'ın verdiği renge uyun, rengi Allah'mkinden daha güzel olan kim vardır? "Biz o'na kulluk edenleriz." deyin. De ki: "Bizim ve sizin Rabbi-niz olan Allah hakkında bize karşı hüccet mi gösteriyorsunuz? Bizim yaptıklarımız kendimize, sizin yaptıklarınız da kendinize aittir. Biz ona karşı samimiyiz." Yoksa İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve torunlarının
Yahudi'veya Hiristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz? Peki, siz mi yoksa Allah mı daha iyi bilir? de. Allah, tarafından kendisine bildirilen bir gerçeği gizleyenden daha zalim kim vardır? Allah yaptıklarınızdan gafil değildir. Onlar geçmiş birer ümmettir. Kazandıkları kendilerine, sizin kazandıklarınız da sizedir. Onların yapmış olduklarından sorumlu değilsiniz.» (el-Bakara, 130-141.)
Cenâb-ı Allah, dostu İbrahim (a.s.)'i Yahudi veya Hnstiyan olmaktan tenzili etmiştir. Onun putperestlikten uzak ve hakka yönelen biri olduğunu açıklamıştır. "Doğrusu İbrahim'e en yakın olanlar, ona uyanlardır."(Âl-i İmran,68.)
Yani onun zamanında kendisinin dinine tabi olanlarla, onlardan sonra gelip İbrahim'in dinine bağlananlardır. "Bir de şu peygamber!" Yani Muhammed (s.a.v.), O'na en yakın olan insanlardandır. Cenâb-ı Allah, İbrahim'e verdiği Hanîf Dinini, daha da mükemmelleştirerek Hz. Muhammed'e vermiştir. Daha önce hiç bir nebi ve rasûle vermediğini Hz. Muhammed'e vermiştir. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki: «"Şüphesiz Rabbim beni dosdoğru bir yola, gerçek dine, doğruya yönelen ve puta tapanlardan olmayan İbrahim'in dinine iletmiştir."de. De İd: "Namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm, âlemlerin Rabbi Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Müslümanların ilki olarak böylece emrolun-
dum."» (el-En'âm, 161-163.)
«İbrahim, şüphesiz Allah'a yönelen ve O'na boyun eğen bir önderdi. Puta tapanlardan değildi. Rabbinin nimetlerine şükrederdi. Rabbi de onu seçti ve doğru yola eriştirdi. Dünyada ona iyilik verdik. Doğrusu o, ahirette de iyilerdendir. Şimdi ey Muhammed! Sana, "Doğruya yönelen, puta tapanlardan olmayan İbrahim'in dinine uy" diye vahyettik.» (en-NaH 120-123.)
İbrahim b. Musa, İbn Abbas'tan rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) Beyt'te resimler görünce, emir verip o resimleri imha ettirinceye kadar içine girmedi. Beyt'in içinde, ellerinde fal okları bulunan İbrahim ile İsmail'in resimlerini gördüğünde de şöyle dedi:
"Onları (bu resimleri yapanları) Allah kahretsin,. Allah'a yemin olsun ki, İbrahim ile İsmail, fal okîanyla asla fala bakmamışlardır."[37] Buharî'nin diğer bazı lafızları da şöyledir:
"Onları (bu resimleri yapanları) Allah kahretsin. Allah'a yemin olsun ki onlar, şeyhimizin (yani büyüğümüz ve atamız olan İbrahim'in) bu oklarla asla fala bakmamış olduğunu kesinlikle bilmektedirler."
Yüce Allah buyurdu ki: «İyilik yaparak kendisini Allah'a teslim edip, Hakka yönelen İbrahim'in dinine uyandan, din bakımından daha iyi kim olabilir? Allah, İbrahim'i dost edinmişti.» (en-Nisa, 125.)
Cenâb-ı.Allah, insanları İbrahim'in dinine uymaya teşvik ediyor. Çünkü o, doğru, dürüst bir din ve dosdoğru bir yol üzerindeydi. Rabbinin bütün emirlerini yerine getirdi. Rabbi de onu bu özelliği dolayısıyla övdü "ve sözünü yerine getiren İbrahim..."[38] (en-Nccm, 37.)buyurdu. Bu nedenledir ki Rabbi onu kendine dost edindi. Dostluk, sevginin doruk noktasıdır. Şair demiş ki:
Can damarlarımın içine girdin ey dost.
Dosta bu nedenle Halil1 adı verilmiştir.
Hatenıü'l-enbiya ve Seyyidü'l-mürselin Muhammed (s.a.v.)'de bu mertebeye, Allah dostu rütbesine yükselmiştir. Cündüb el-Becelî, İbn Mesud'dan naklederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ey İnsanlar! Doğrusu, Allah beni dost edindi."[39] Bir başka hitabesinde de şöyle buyurmuştur:
"Ey İnsanlar! Eğer yeryüzünde kilerden birini dost edinecek olsaydım, mutlaka Ebu Bekir'i dost edinirdim. Ama arkadaşınız (yani Rasûlullah) Allah'ın dostudur."[40]
Buharı, Amr b. Meymun'dan rivayetle dedi ki:
Muaz (r.a.) Yemen'e geldiğinde, halka sabah namazını kıldırdı. Namazda; "Allah, İbrahim'i dost edindi." ayetini okudu. Bunun üzerine cemaatten biri: "İbrahim'in anasının gözü aydın olsun." dedi.
İbn Mirdeveyh, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti: Sahabelerden bir grup oturmuş, Rasülullah'ı bekliyorlardı. Rasûlullah (s.a.v.), içerden çıkıp yanlarına yaklaştı. Kendi aralarında konuşmakta olduklarını işitti. Sözlerine kulak verdi. Biri diyordu ki: "Hayret!. Allah, kendi yaratıklarından birini dost edindi. İşte İbrahim O'nun dostudur."
Diğeri şöyle diyordu: "Allah'ın Musa ile konuşmasından daha tuhaf ne var?" Öbürü şöyle diyordu: "İşte İsa, Allah'ın ruhu ve kelimesidir." Bir diğeri de şöyle diyordu: "Adem, Allah'ın seçkin kıldığı bir peygamberdir."
Evet.. Onlar kendi aralarında böyle konuşurlarken Rasûlullah (s.a.v.) yanlarına gelip selam verdi ve şöyle dedi: "Hayret edişinizi ve konuşmalarınızı duydum. İbrahim, Allah'ın dostudur, diyordunuz. Evet, öyledir. Musa ile Allah konuşmuştur, diyordunuz. Evet, öyledir. İsa, Allah'ın ruhu ve kelimesidir, diyordunuz. Evet, öyledir. Adem'i Allah seçmiştir, diyordunuz. Evet, öyledir. Dikkatinizi çekerim! Ben, Allah'ın sevgilisiyim. Ben bununla övünmüyorum. Bilesiniz ki ben, ilk şefaat eden ve şefaati de ilk kabul edilenim. Ben bununla övünmüyorum. Cennet kapısının halkasını ilk oynatan ben olacağım. Allah bana o kapıyı açacak; beni ve beraberimdeki fakir mü'mınleri de Cennet'e koyacaktır. Ben kıyamet gününde, öncekilerle sonuncuların en üstünü olacağım. Ben bununla da övünmüyorum."
Hakim, "Müstedrek" adlı eserinde İbn Abbas (r.a.)'m şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Allah dostluğunun İbrahim'e, Allah ile konuşma mertebesinin Musa'ya, Allah'ı görme şerefinin Muhammed'e verilmiş olmasını inkar mı ediyorsunuz?"
İbn Ebi Hatîm, îshak b. Yesar'm şöyle dediğini rivayet etti: "Cenâb-ı Allah, İbrahim (a.s.)'i dost edindiğinde onun kalbine (ilahi) korkuyu yerleştirdi. Öyleki kuşun havada uçarken kanat çırpmasının sesi nasıl gelirse, İbrahim'in kalp çarpıntısının sesi de uzaktan duyuluyordu."
Abid b. Umeyr dedi ki: "İbrahim (a.s.), insanları, evinde konuk ederdi. Bir gün konuk edecek adam aramaya çıktı ama kimseyi bulamadı. Eve döndüğünde, içeride bir adarn gördü. Ona: "Ey Allah'ın kulu! İzin almadan ne sebeple evime girdin?" diye sordu. O da: "Rabbinin izniyle girdim." dedi. İbrahim'in, "Sen kimsin?" diye sorması üzerine şu karşılığı
verdi:
"Ben, Ölüm meleğiyim. Rabbim beni, Allah tarafından dost edinildi-ğini kendisine müjdeliyeyim, diye bir kuluna gönderdi."
İbrahim sordu: "O kul kimdir? Allah'a yemin ederim ki, o kulun kim olduğunu bana bil-dirirsen, sonra o, yeryüzünün en uzak mıntıkasında da olsa yanma gider, ölüm bizi ayırmcaya kadar komşusu olarak yanında kalırdım ve oradan hiç ayrılmazdım."
Melek dedi ki:
- O kul sensin!
- Ben mi?
- Evet.. Sensin.
- Rabbim beni hangi nedenle dost edindi?
- Çünkü sen insanlara (mal ve yiyecek) verirsin; onlardan hiç bir
şey istemezsin.
Bunu îbn Ebi Hatîm rivayet etmiştir.
Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'in bir çok yerinde İbrahim (a.s.)i övmüştür. Denildi ki: İbrahim (a.s.)'den , Kur'ân-ı Kerîm'in otuz beş ayetinde bahsedilmiştir. Bunun yalmz on beşi Bakara sûresindedir. Diğer, peygamberler arasında seçilerek adları belirtilen beş Ûlu'1-azm peygamberden biri de İbrahim (a.s.)'dir. Bununla ilgili olarak yüce Allah buyurdu ki:
«Peygamberlerden söz almıştık. Ey Muhammed! Senden, Nuh'dan, İbrahim'den, Musa'dan, Meryem oğlu İsa'dan sağlam bir söz almışızdır.» (el-Alızâb, 7.)
«Allah, Nuh'a buyurduğu şeyleri size de din olarak buyurmuştur. Ey Muhammed! Sana vahyettik; İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya da buyurduk ki: "Dine bağlı kalın, onda ayrılığa düşmeyin."» (eş-Şûrâ, 13.)
İbrahim (a.s.), Muhammed (s.a.v.)'den sonra, Ûlu'1-azm peygamberlerin en şereflisidir. İbrahim ki, Rasûlullah miraca çıkışında yedinci kat gökte, o'nu, sırtını Beyt-i Ma'mur'a dayamış vaziyette görmüştür. Beyt-i Ma'mur'a günde 70.000 melek ibadet için girerler. Çıktıktan sonra da meleklerin kalabalık oluşundan ötürü sıra kendilerine gelmediği için, kıyamete kadar bir daha onlar Beyt-i Ma'mur'a giremezler.
Şüreyk'in, Enes'ten rivayet ettiği İsrâ hadisinde İbrahim'in altıncı kat gökte, Musa'nın da yedinci kat gökte olduğunu söylemesi hadisci-lerce eleştirilmiştir. Doğrusu, İbrahim'in yedinci kat gökte oluşudur.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den naklederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etti.
"Asil oğlu asilin oğlu asil oğlu asil Yusuf b. Yakub b. îshak b. İbrahim Halüü'r-Rahman,"[41] Sonra İbrahim'in, Musa'dan daha üstün olduğuna şu hadis-i şerif delâlet etmektedir:

"Üçüncüsü, bütün halkın, hatta İbrahim'in rağbet edeceği bir güne ertelendi."[42]
Bu, Rasûlullah (s.a.v.)'in bildirdiği Makam-ı Mahmud'dur. Buyurmuş İd:
"Kıyamet gününde ben, ademoğullarının efendisiyim. Ben bununla " övünmüyorum." Rasûlullah (s.a.v.) bu sözlerinden sonra, kıyamet gününde insanların Adem'den, sonra Nuh'tan, sonra İbrahim'den, sonra Musa'dan, sonra İsa'dan şefaat dilene çeklerini bu pej'gamberlerin onlardan yüz çevireceklerini, sonuçta kendisine başvuracaklarını ve kendisinin de : "Ben şefaat etmeye ellilim, ehilim." diyeceğini anlatmıştır. Buharı, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: Denildi İd:
- Ey Allah'ın Rasûlü! İnsanların en üstünü kimdir?
- İnsanların en üstünü, Allah'tan en çok korkanlarıdır.
- Bunu sormuyoruz.
- Öyleyse insanların en üstünü, Allah'ın peygamberi Yusuf tur. O, Allah'ın peygamberinin (Yakub'un) oğludur. O (Yakub) da Allah'm peygamberinin (İshak'm) oğludur. O (îshak) da Allah'ın dostunun (İbrahim'in) oğludur.
- Bunu sormuyoruz.
- Arapların aslını (ve Özünü) mı soruyorsunuz? -Evet...

- Cahiliyet devrinde onların seçkin olanları, (Hakkı kabul edip) anladıkları takdirde, İslâmiyet devrinde de seçkindirler.[43]
Gelelim İmam Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği hadise: îbn Abbas, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: «"İnsanlar çıplak ve sünnetsiz olarak haşroiunacaklardır. (O zaman) kendisine ilk giysi giydirilen, İbrahim aleyhisselam olacaktır." Hz. Peygamber (s.a.v.) böyle dedikten sonra şu ayeti okudu:

'Yaratmaya ilk başladığımız gibi - katımızdan verilmiş bir söz olarak - onu tekrar var edeceğiz."» (ei-Enhiya, 104.)[44]
İbrahim peygambere özgü olan bu belirli üstünlük; gelmiş, geçmiş ve gelecek insanların imrendiği, Makam-ı Mahmud'un sahibi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e özgü üstünlüklere erişemez.
Şimdi de İmam Ahmed b. Hanbel'in rivayet ettiği diğer hadise gelelim: Enes b. Malik (r.a.)'den rivayet edilmiştir: «Adamın biri Peygamber (s.a.v.)'e : "Ey yaratıkların en hayırlısı!" diye hitab etti. Peygamber (s.a.v.)'de: "O (dediğin) İbrahim'dir." diye karşılık verdi. Bu sözü Peygamber Efendimiz, atası İbrahim'e olan tevazu ve alçakgönüllülüğünün bir ifadesi olarak söylemiştir. Nitekim buyurmuş ki: .
"Beni diğer peygamberlerden daha üstün tutmayın." Bir başka hadisinde de şöyle buyurmuştur:
"Beni, Musa'dan üstün tutmayın. Çünkü kıyamet gününde herkes düşüp bayılacak. İlk ayılan ben olacağım. Musa'yı, Arşın sütununu tutmuş vaziyette göreceğim. Bilmem ki benden önce mi âyılmıştır yoksa (dünyadayken) Tur-i Sina'da düşüp bayılmasının karşılığı olarak mı kıyamet gününde bayılmamış tır?"
Ancak bütün bunlar, Peygamber (s.a.v.)'in kıyamet gününde Adem oğullarının efendisi olacağım bildiren ve mütevatiren gelen rivayetlerle çelişmemektedirler. Ubeyy b. Ka'b'm rivayet ettiği bir hadiste de şöyle denmektedir:"... Üçüncüsü ise, İbrahim de

dahil olmak üzere tüm yaratıkların rağbet edip imrenecekleri bir güne ertelendi."[45]
İbrahim (a.s.), Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra diğer peygamberlerin ve Ûlu'1-azm olanların en üstünü olduğu için, namaz kılanların teşeh-hüd esnasında ona salat getirmeleri emredilmiştir.
Kab b. Acre ve başkaları dediler ki: (Namazda) sana nasıl selam okuyacağımızı anladık. Peki ya sana salatı nasıl okuyacağız? Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki, "Şöyle okuyun: Allahım! İbrahim'e ve İbrahim'in aile efradına rahmet ettiğin gibi, Muhammed'e ve Muhammed'in aile efradına rahmet et. İbrahim'i ve İbrahim'in aile efradını mübarek kıldığın gibi, Muhammed

ve Muhammed'in aile efradını da mübarek kıl. Şüphesiz sen, övülen ve üstün olansın."[46]
Yüce Allah buyurdu ki:
"İbrahim ki sözünü yerine getirdi." (cn-Nocm, 37.)
Müfessirler dediler ki: İbrahim, Allah'tan aldığı emirlerin tümünü yerine getirdi. İmanın tüm gereklerini ve teferruatını yerine getirdi. Yüce Rabbinin emirlerini yerine getirmesi, az faydalı işleri yapmasına engel olmuyordu. Ağır işlerle uğraşması, ona, küçük işleri yapmasını unutturmuyordu.
Abdürrezzak, İbn Abbas'm; "Rabbi, İbrahim'i bir takım emirlerle denemiş, o da onları yerine getirmişti." (ei-iîaka, 124.) ayet-i kelimesiyle ilgili olarak şöyle dediğini haber vermektedir.
"Allah, İbrahim'i temizlik konusunda denemişti. Temizlikle ilgili emirlerin beşi başı, beşi de bedeni alakalandırıyordu. Baştakiler şunlardı: 1-Bıyığı kısaltmak. 2-Ağıza su almak. 3-Buruna su almak. 4-Mis-vak kullanmak. 5-Baştaki saçları ikiye ayırmak. Bedendekiler de şunlardı: 1- Tırnakları kesmek. 2- Kasığı tıraş etmek. 3- Sünnet olmalı. 4-Koltuk altındaki tüyler yolmak. 5- İdrar ve dışkının vücuttaki kalıntılarını yıkamak."
Bunu, îbn Ebi Hatîm rivayet etmiştir.
Ebu Hüreyre de, Hz, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir. "Fıtratın gereği beştir: 1- Sünnet olmak 2- Tıraş olmak 3-Bıyığı kısaltmak 4- Tırnakları kesmek. 5- Koltuk altlarındaki kılları yolmak."[47]
Veki', Hz. Aişe'den naklederek, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi: "On şey, fitratın gereklerindendir: Bıyığı

kısaltmak. Sakalı koyvermek. Misvak kullanmak. Buruna su almak. Tırnakları kesmek. Parmak mafsallarını yıkamak. Koltul altlarındaki tüyleri yolmak. Kasığı tıraş etmek. Gaita ve idrar çıkış yerlerini suyla temizlemek, sünnet olmak."
Yani İbrahim (a.s.), Rabbine huşu' ve ihlasla ibadet etmenin yanısı-ra bedensel faydaları da gözden kaçırmıyordu. Çeki düzen verip güzelleştirme gibi, her organm hakkım veriyordu. Uzun saç, uzun tırnak, diş kiri ve pislik gibi çirkin görünümlü şeyleri gidermeyi de ihmal etmiyordu. Cenâb-ı Allah, "İbrahim İd, kendisine verilen emirleri yerine getirdi." diyerek onu Övmüştü ya.. İşte onun bu özellikleri de bu cümledendir.[48]

İbrahîm (A.S.)'În Cennetteki Köşkü

Hafiz Ebu Bekr el- Bezzar, Ebu Hüreyre1 den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Cennet'te bir köşk vardır. - sanırım ki incidendir, dedi- Onda eğiklik ve çatlaklık yoktur. Allah, onu, dostu İbrahim (a.s.)'e bir ikram olarak hazırlamıştır."[49]

İbrahim (A.S.)'În Evsafı

Yunus ile Hacin, Cabir'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylediler:
"Peygamberler bana gösterüdiler. Musa'yı gördüm. Baktım ki o, ayıp ve kusurlardan uzak adamlardan biri gibidir. Meryem oğlu İsa'yı gördüm.. Baktım ki o, gördüklerim arasında en çok Urve b. Mesud'a benziyor. İbrahim'i gördüm.. Baktım ki o gördüklerim arasında en çok Dihye'ye benziyor." [50]
Esved b. Amir, îbn Abbas'tan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi:
"Meryem oğlu İsa'yı, Musa'yı ve İbrahim'i gördüm.. İsa sarışın, kıvrık saçh ve geniş göğüslüydü. Musa, iri layım bir adamdı."
Sahabeler sordular:
— Ya İbrahim nasıldı?
— Arkadaşınıza (bana) bakın! (Yani bana benziyordu.)
Buharî dedi ki: Bazıları îbn Abbas'm yanında Deccal'dan ve onun iki gözü arasında "kafir" diye bir yazı bulunduğundan bahsediyorlardı. Mücahidin işittiğine göre İbn Abbas o zaman şöyle demiş: "Ben böyle bir şey duymadım, Ancak Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:"İbrahimre gelince.. (Onu tanımak istiyorsanız) işte arkadaşınıza (bana) bakın. Musa ise kıvırcık saçlı, oval yüzlü bir adam olup, kızıl tüylü ve ince liften yularh bir devenin üzerindeydi. Vadiye doğru, baş aşağı indiğini görür gibiyim."[51]

İbrahim: (A.S.)İn Vefatı Ve Ömrü Hakkında Söylenenler

İbrahim (a.s.), Kenan oğlu Nemrud zamanında doğmuştur. Anlatıldığına göre Nemrud, meşhur kral Dahhak denilen adammış 1000 yıl hüküm süren bu kral, çok zalim ve zorbaymış.[52] Bazıları dediler ki: Nemrud, Nuh peygamberin hidayet için kendilerine gönderildiği Rasib oğul-larmdandır. Zamanında bir imparator gibi olup dünyaya hükmederdi. O zamanlar bir yıldız doğup, ay ile güneşin ışıklarını alt etti. O zamanın insanları bu olaydan ürktüler; Nemrud da bundan korktu. Kahinlerle müneccimleri (astrologları) topladı. Bu olaydan ne anlam çıkardıklarını onlara sordu. "Senin halkın içinde bir çocuk doğacak. Senin saltanatın o çocuğun eliyle yıkılacak!" dediler. Bunun üzerine Nemrud, erkeklerin kadınlarla cinsel ilişki kurmalarının yasaklanmasını, o günden sonra doğacak çocukların öldürülmesini emretti. Bu emrin yürürlükte olduğu zaman zarfında İbrahim (a.s.) doğdu. Allah onu, o günahkar ve ahlaksızların sui kastından koruyup himaye etti. Onu göz alıcı ve parlak yüzlü bir genç olarak büyüttü; güzel bir bitki gibi yetiştirdi. Ve önce anlattığımız işleri yaptı.
Sus beldesinde doğdu. Babil'de veya Sevad'da doğduğunu söyleyenler de olmuştur. Sevad, Kusa tarafmdadır ki, Kusa da Irak'ta bir yerdir. Önce de anlattığımız gibi, İbn Abbas'a göre o, Şam'ın doğu tarafında Berze denen yerde doğmuştur. Allah, Nemrud'u o'nun eliyle helak edince, önce Harran'a, oradan da Şam topraklarına göç etmiştir. Daha evvel de söylediğimiz gibi Kudüs taraflarında ikamet etmiştir. İsmail ve îshak adlı oğulları doğmuştu. Kendisinden önce zevcesi Sare, Ehl-i Kitabın anlattıklarına göre 127 yaşındayken Kenan elinde, Habrun kasabasında vefat etmişti İbrahim çok üzülmüş, üzerine ağıt dökmüştü. Beni Hays kabilesinden Afron b. Sahr adlı bir adamdan, 400 miskala bir mağara satın alarak Sare'yi oraya gömmüştü. Allah rahmet etsin.
Dediler ki: Sonra İbrahim, oğlu İshak'ı Refka ile evlendirdi. Refka, Nahoroğlu Betoil'in kızıydı.
Nahor da Tareh'in oğludur. İbrahim, gelini Refka'yı getirmesi için, kölesini gönderdi. Kölesi onu, süt anasını ve cariyelerini develere bindirerek beraberinde getirdi.
Daha sonra İbrahim de Kantora ile evlendi. Kaıitora da ona Zem-ran, Yakşan, Madan, Medin, Siyak ve Şoh adlı çocuklar doğurdu. Kan-tora'nm bu çocukları zürriyetsiz kaldılar.

îbn Asakir, selefin bir çoğundan, Ehl-i Kitap kaynaklı olup Azrail'in İbrahim'e geliş biçiminden bahseden haberler nakletmiştir. Bunların ne kadar doğru olduğunu Allah bilir. İbrahim (a.s.)'in ansızın öldüğünü söyleyenler de olmuştur. Davud (a.s.) da ansızın vefat etmiştir. Ama Ehl-i Kitap ve başkaları buna muhalif haberler nakletmişlerdir.
Dediler ki: Sonra İbrahim (a.s.) hastalandı ve 175 yaşındayken - kimine göre 190 yaşındayken - vefat etti. Beni Hays kabilesinin yaşadığı Habrun beldesinde, aynı kabileden Afron'un tarlasındaki mağaraya, zevcesi Sare'nin yanma defnedildi. Defin işini oğulları İsmail ile İshak üstlendiler. Allah'ın salat-ü selamı üzerlerine olsun. îbn Kelbî'nin de dediği gibi, İbrahim (a.s.)'in 200 sene yaşadığına delâlet eden bazı rivayetler varid olmuştur.
Ebu Hatîm İbn Hibban, Ebu Hüreyre'den naklen Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: "İbrahim (a.s.) 120 yaşmday-, ken keserle sünnet oldu. Ondan sonra seksen yıl daha yaşadı."[53]
Muhammed b. Abdullah b. Cüneyd, Ebu Hüreyre'den naklen Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet etti: "İbrahim 120 yaşma vardığında sünnet oldu. Daha sonra seksen yıl yaşadı. Keserle sünnet olmuştu."
Yukarıdaki hadislerin metinlerinde geçen kadum kelimesini keser olarak tercüme ettik. İbn Hibban ise, Abdürrezzak'm, Kadum'un bir kasaba adı olduğunu söylediğini rivayet etmiştir.
Ben dedim ki: Sahih'deki rivayette şöyle denilmiştir: "İbrahim sünnet oldu. O zaman, doğumunun üzerinden seksen yıl geçmişti."
Başka bir rivayetteyse şu ifadelere rastlamaktayız. "İbrahim sünnet olduğunda seksen yaşındaydı."
Şu halde, sünnet oluşundan sonra kaç yıl yaşamış olursa olsun, bu iki rivayetin birbirleriyle çelişecek bir tarafı yoktur. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Muhammed b. İsmail el Hassam el-Vasıtî, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğim rivayet etmiştir. Sirval giyen[54], saçını iki bölüme ayırarak tarayan, tıraş olan, keserle sünnet olan ilk insan, İbrahim (a.s.) olmuştur. Sünnet olurken 120 yaşındaydı. Sünnet olduktan sonra seksen yıl daha yaşadı. İlk misafir ağırlayan ve ilk olarak saçına ak teller düşen de o olmuştur.»
Malik, Said b. Müseyyeb oğlu Yahya'nın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "İlk olarak misafir konuk edip ağırlayan, ilk olarak sünnet olan, ilk olarak bıyığını kısaltan, ilk olarak saçında ak teller gören insan, İbrahim olmuştur." Saçında ak teller görmeye başlayınca: 'Ya Rab! Bu nedir?" diye sormuştu. Cenâb-ı Allah ta: "Vakardır." deyince O: 'Ya Rab! Vakarımı artır." demişti.
Başka raviler, bu rivayetteki hususlara şunları da eklemişlerdir: "Bıyığını ilk kısaltan, ilk tıraş olan ve ilk sirval giyen kimse, İbrahim olmuştur."
Kendisinin, oğlu İshak'm ve torunu Yakub'un mezarı, Davud oğlu Süleyman (a.s.)'m Habrun kasabasında inşa ettirdiği kare biçimindeki mahaldedir. Habrun kasabası, bu gün Kudüs tarafında Halil beldesi olarak bilinen bir yerdir. Bu husus, İsrail oğulları zamanından günümüze kadar, nesilden nesile tevatür yoluyla naklen gelmiştir. Fakat mezarı, mezkur mahallenin illa da şu noktasındadır diye beiirlenemez. Bununla ilgili olarak, masum Peygamberimiz'den her hangi bir açıklama gelmiş değildir. Şu halde o mahalle saygı göstermek, oranın kadrim yüceltmek, İbrahim'in veya o'nun peygamber olan evlatlarından birinin kabri çiğnenmiş olabilir diye oralara rastgele basmamak gerekir.
îbn Asalar, Vehb b. Münebih'in şöyle dediğini rivayet etti: "İbrahim Halil (a.s.)'in kabrinin yanında bir taş bulundu. O aşınmış taşm üzerinde şu şiir vardı:
Çokça cahil olanı, emeli avuttu.
Oysaki eceli gelenler ölürler.
Eceli geleni, gücü kurtaramaz.
Vakti dolan herkes Ölür.
Kendisinden öncekilerin Öldüğü bir kimse,
Nasıl olur da kendisi ebedi kalır.
Kabirde bulunan bir insana ancak,
Sağlığında işlediği ameli arkadaş olur.[55]

İbrahim Halil (A.S.)'İn Çocukları

İbrahim Halil (a.s.)'in ilk çocuğu, Mısırlı kıptîye Hacer'den doğan İsmail'dir. İkinci çocuğu İshak, amcası kızı Sare'den doğmuştur. Sare'den sonra İbrahim (a.s.),Ken'anlı Yaktin'in kızı Kantora ile evlenmiş; bu kadın ona altı çocuk doğurmuştur: Medin, Zemran, Süre, Yakşan, Neşik. Altıncısının adı belli değildir. Kantora'dan sonra da Emin kızı Hacon'la evlenmiş; bu da ona beş çocuk doğurmuştur: Keysan, Sunc, Emim, Lu-tan ve Nafis. Ebu
Kasım, "et-Ta'rif ve'1-İ'lam" adlı kitabında böyle anlatır.[56]

[1] Buharî, Meğazi 80. el-Enbiyâ, 17.

[2] Ibn Mace, Fi ten, İl. AJımed b. Hanbel, Müsned, 1,14.

[3] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/195-197.

[4] Buharî, V, 202. Kitabü't-Tefsîr. Eş-Şuarâ, Hadis No: 262.

[5] Tefsîr-i Taberî, VII, 159. (Yukarıdaki ifadeler kısaltılarak alınmıştır.)

[6] Buharı, el-Enblyâ, 8.

[7] Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 280.

[8] A.g.e VI, 317.

[9] Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 109.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/198-210.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/211-213.

[11] Ekz. Tarih-i Taberî, 1,172-173.

[12] Buharı, IV, 104, Bab-ü Halk-i Adem ve Zürriyetihî.

[13] Buharı, el-Enbiyâ, 8.

[14] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 403.

[15] Sedum; Filistin'de ölü deniz kıyısında bulunan eski bir şehirdir ki, Lut kavminin yaşadığı yerdir.

[16] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/213-219.

[17] Buharı, Ahkam, VIII, 119; Müslim, el-Imâre, II, 79.

[18] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/219-221.

[19] Buharî, el-Enbiyâ, 9; Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 347

[20] Buharı", Musakat, III, 72.

[21] Tarih-iTaberî, 1,181.

[22] Buharî, Halk-] Adem, IV, 103.

[23] Buharî, istizan, VII, 134.

[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/221-225.

[25] Tefsîr-i Mücahid, 544.

[26] Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 68.

[27] Tefsîr'den kasıt, îbn Kesîr Tefsiridir.

[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/225-230.

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/231-235.

[30] Buharı", Cizye, IV, 69; Müslim, Hacc, I, 383.

[31] Bkz. İbn Kesîr Tefsiri (Bakara sûresi 125. ayet ve devamı.)

[32] Tarih-i Taberî, 1,177.

[33] Beyaz renkli çiçek ve ürün veren bir ağaç olup dağ tepesinde yetişir.

[34] Buharî, Hacc, 24; Enbiya 210; Müslim, Hacc, 403, Tirmizî, Hacc, 48.

[35] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/236-241.

[36] İbn Mace, Tıp, Hadis No: 3525.

[37] Buharî, Meğazi, V, 87.

[38] Halil, gedikten içeriye sızan demektir.

[39] Buharî, Salat 82.

[40] Buharî, Fezailü's-Sahabe, 3-5; Feraiz, 9.

[41] Müsned, Ahmed b. Hanbel, IV, 181.

[42] Buharı", Enbiyâ, 19.

[43] Buharı", Enbiyâ, Hadis No: 55; Müslim, Pezaiî, 168.

[44] Müslim, Cennet, 56; Tirmizî, Kıyamet, 3.

[45] Buharî, Enbiya, 19.

[46] Buharı", III, 315; IV, 197; Müslim, II, 16.

[47] Camiü's-Sağir, Hadis No: 3953.

[48] Bkz. Tarih-i Taberî, 1,197-201.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/241-250.
[49] Heysemi,Mecmau'z-Zevaid, VIII,201.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/250.
[50] Ahmed b. Hanbel, Müsned, III, 336.
[51] Buharî, IV,103, Bab-ü Halk-ı Adem ve zürriyyetihi.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/251.
[52] Tarih-i Taberî, 1,163.
[53] Bkz. Buharî, Enbiyâ, 8, İstj'zan,'51; Müslim, Fezail, 151.
[54] Sirval göbekle diz arasın] örten uzun iç çamaşırı.

[55] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/251-254.
[56] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/254.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Lut Peygamber
Şuayb Peygamberin Mîlletî Olan Medyenlîler
İbrahim Peygamberin Çocukları
İsmail Peygamber
Şereflîoğlu Şerefli İbrahim'in Oğlu Îshak (A.S.)
İsrail (Yakub)İn Sağlığında Meydana Gelen Hayret Verici Olaylar Ve Rahîl Hatunun Oğlu Yusuf Peygamber

Lut Peygamber

İbrahim Halil (a.s.)'in hayatında meydana gelen büyük hadiselerden biri de Lut kavminin kıssası ve onların başlarına geler umumî felakettir. Şöyle ki: Lut (a.s.), Haranın oğludur. Haran ise, önce de belirttiğimiz gibi diğer adı Azer olan Tareh'in oğludur. Lut, İbrahim'in kardeşi oğludur. Daha önce de söylediğimiz gibi İbrahim, Haran ve Nahor kardeş idiler. Harrar şehrini kuranın bu Haran olduğu söylenir ki, bu zayıf bir görüştür. Çünkü bu, Ehl-i Kitab'm elindeki kaynaklara ters düşen bir görüştür. Doğruyu yine de Allah bilir.[1]

Lut (a.s.), kendisinin emir ve izni üzerine amcası İbrahim Halil (a.s.)'in mahallesinden çıkıp gitti; Ğur-ı Zağr'e bağlı Sedun şehrine yerleşti. Gur, buranın başkenti durumundaydı; oraya bağlı kasaba, köy ve kaza merkezleri vardı. Orada insanların en ahlaksızı, en inkarcısı, içi en çok kötü, hal ve gidişatları en fazla bozuk olan bir kavim yaşamaktaydı. Yol keser, meclislerinde kötü işler yaparlardı. "Yaptıkları kötülükten vazgeçmiyorlardı. Ne kötü şey yapıyorlardı." (d-Mâidc, 79.)

Kendilerinden önce hiç kimsenin yapmadığı bir fuhuş türü icad ettiler. Cenâb-ı Allah'ın, salih kullan için yaratmış olduğu kadınları bırakıp, erkeklere gidiyor ve erkek erkeğe cinsel ilişki kuruyorlardı. Lut, onları, ortağı olmayan tek Allah'a ibadet etmeye çağırdı. Bu haramları, yasakları, çirkinlikleri ve fuhşiyatı işlemekten onları menetti. Fakat onlar, sapıklık ve azgınlıklarını devam ettirdiler; küfür ve ahlaksızlıklarını sürdürdüler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah; akıllarına gelmeyen, hesaplarında bulunmayan, geri çevrilmesi imkansız bir azabı üzerlerine indirdi. Onları, dünyadaki akıl ve basiret sahiplerinin ders alacakları bir ibret haline getirdi.[2] Bu nedenle de onların kıssasını, Kur'ân-ı Mübin'in birkaç yerinde anlattı, şöyle ki:

« Lut'u da gönderdik. Milletine: "Dünyalarda hiç kimsenin sizden önce yapmadığı bir hayasızlığı mı yapıyorsunuz? Siz kadınları bırakıp şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz. Doğrusu, çok aşırı giden bir milletsiniz." dedi. Milletinin cevabı sadece, "Onları kasabanızdan çıkarın, güya onlar temiz kalmaya uğraşan insanlarmış." demek oldu. Bunun üzerine Lut'u ve taraftarlarını kurtardık. Yalnız karısı, geride kalıp helake uğrayanlardan oldu. Geriye kalanların üzerine öyle bir yağmur yağdırdık ki, suçluların sonunun nasıl olduğuna bir bak!» (A'râf, so-84.)

«Andolsun ki, elçilerimiz müjde ile İbrahim'e geldiler. "Selam sana" dediler; "Size de selam" dedi, hemen kızartılmış bir buzağı getirdi. Ellerini ona uzatma diki anın görünce, durumlarım beğenmedi ve içine korku düştü. Onlar, "Korkma, biz Lut milletine gönderildik." dediler. Bu arada İbrahim'in ayakta duran kansı gülünce, "Ona İshak'ı, ardından Yakub'u müjdeleriz." dediler. "Vay başıma gelenler! Ben bir kocakarı, kocam da ihtiyar olmuşken nasıl doğurabilirim? Doğrusu bu, şaşılacak bir şey." dedi. "Ey evin hanımı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri üzerinize olmuşken, nasıl Allah'ın işine şaşarsın? O, Övülmeye layıktır, yücelerin yücesidir." dediler.

İbrahim'in korkusu gidip müjde kendisine ulaşınca, Lut milleti hakkında elçilerimizle tartışmaya girişti. Doğrusu, İbrahim çok içli, yumuşak huylu ve kendini Allah'a vermiş bir kimse idi. Elçilerimiz, "Ey İbrahim! Bundan vazgeç. Doğrusu, Rabbinin emri gelmiştir, Onlara, şüphesiz, geri çevrilemeyecek bir azab gelmektedir." dediler. Elçilerimiz Lut'a gelince, onun fenasına gitti; çok sıkıldı, "Bu, çetin bir gündür." dedi.

Milleti ona koşarak geldiler. Daha önce kötü işler yapıyorlardı. "Ey milletim! İşte bunlar benim kızlarım, onlar sizin için daha temizdir. Allah'tan sakının, konuk] arımın önünde beni rezil etmeyin. İçinizde aklı başında kimse yok mudur?" dedi. "Andolsun İd, senin kızlarınla bir işimiz olmadığını biliyorsun; doğrusu, ne istediğimizin farkmdasm." dediler. "Keşke size yetecek bir kuvvetim olsa veya sağlam bir yere sığınsam." dedi. "Ey Lut! Biz, Rabbinin elçilen^az. Onlar sana ilişeme-yecekler; geceleyin bir ara, ailenle beraber yola çık; karının dışında kimse geri kalmasın. Doğrusu, onların başına gelen onun başına da gelecektir. Vadeleri gün doğana kadardır. Gün doğması yakın değil mi?" dediler. Buyruğumuz gelince oraların altını üstüne getirdik; üzerine de Rabbinin katından, işaretli olarak yığın yığın sert taş yağdırdık. Bunlar, zalimlerden hiçbir zaman uzak olmayacaktır.» (Had, 69-83.)

«Onlara İbrahim'in konuklanın da anlat: İbrahim'in yanına girdiklerinde selam vermişlerdi. O: "Doğrusu biz sizden korkuyoruz." demişti de: "Korkma, biz sana, bilgin bir oğlun olacağım müjdelemeye geldik." demişlerdi. "Ben kocamışken bana müjde mi veriyorsunuz? Neye dayanarak müjdeliyorsunuz?" deyince, "Seni gerçekten müjdeliyoruz," umutsuzlardan olma", demişlerdi. "Zaten sapıklardan başka kim Rabbinin rahmetinden umut keser." diyerek sormuştu. "Ey elçiler! İşiniz nedir?" Şöyle cevap vermişlerdi:

"Biz şüphesiz bir millete gönderildik. Lut'un ailesi bunun dışındadır. Karısı hariç, hepsini kurtaracağız. Karısının geride kalanlardan olmasını gerekli bulduk."

Elçiler Lut'un ailesine gelince Lut: "Doğrusu, siz tanınmamış kimselersiniz." dedi. "Biz sana sadece şüphe edip durdukları azabı getirdik. Sana gerçekle geldik. Biz doğru söylemekteyiz. Artık, geceleyin bir ara, aileni yola çıkar. Sen de arkalarından git. Hiç biriniz arkaya bakmasın.. Emrolunduğunuz yere doğru yürüyün." dediler.
Böylece Lut'a bunların sonlarının kesilmiş olarak sabahı edeceklerini bildirdik. Şehir halkı sevinerek geldiler. Lut: "Bunlar benim konuk-lanmdır. Onlara karşı beni mahçub etmeyin. Allah'tan korkun, beni rezil etmeyin." dedi. "Biz sana misafir kabul etmeyi yasak etmemiş miydik?" dediler. Lut: "Alacaksanız, işte benim kızlarım!" dedi.
Ey Muhammedi Senin hayatına yemin olsun ki, onlar sarhoşlukları içinde bocalayıp duruyorlardı. Tanyeri ağarırken, çığlık onları yakala-yıverdi. Memleketlerini alt üst ettik. Üzerlerine sert taş yağdırdık. Bunda, görebilen kimseler için ibretler vardır. O şehirin kalıntıları işlek yollar üzerinde hâlâ durmaktadırlar. Bunda inananlar için ibret vardır.»(el-Hicr, 51-77.)
«Lut milleti de peygamberleri yalanladı. Kardeşleri Lut, onlara: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Doğrusu ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim, ancak âlemlerin Rabbine aittir. Rabbinizin sizin için yarattığı eşleri bırakıp ta, insanlar arasında erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Doğrusu, siz azmış bir milletsiniz" dedi, "Ey Lut! Bu sözlerinden vazgeçmezsen mutlaka kovulacaksın." dediler. Lut: "Doğrusu, yaptığınıza çok kızanlardanım. Rabbim! Beni ve ailemi bunlann elinden kurtar." dedi. Bunun üzerine geride kalan yaşlı bir kadın dışında, onu ve ailesini, hepsini kurtardık. Diğerlerini yerle bir ettik. Üzerlerine de yağmur yağdırdık. Uyarılan fakat yola gelmeyenlerin yağmuru ne kötü idi! Şüphesiz bunda bir ders vardır. Ama çoğu inanmamıştır. Doğrusu, Rabbin güçlüdür, merhametlidir.»(eş-Şuarâ, 160475).
«Lut'u da gönderdik. Milletine şöyle dedi: "Göz göre göre bir hayasızlık mı yapıyorsunuz? Kadınları bırakıp şehvetle erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Evet, siz cahil bir milletsiniz." Milletinin cevabı sadece : "Lut'un ailesini kasabanızdan çıkarın. Güya onlar temiz kalmaya çalışan insanlarmış." demek oldu. Bunun üzerine onu ve ailesini kurtardık. Yalnız kansımn geride kalanlardan olmasını gerekli bulduk. Geride kalanlann üzerine bir yağmur yağdırdık. Uyarılan fakat yola gelmeyenlerin yağmuru ne kötü idi!» (en-Ncml, 54-58.)
«Lut da milletine şöyle demişti: "Doğrusu, siz dünyalarda hiç kimsenin sizden önce yapmadığı bir hayasızlığı yapıyorsunuz. Erkeklere yaklaşıyor, yol kesiyor ve toplantılarınızda fena şeyler yapmıyor musunuz?" Milletinin cevabı: "Doğru sözlüysen, bize Allah'ın azabını getir." demek oldu. Lut: "Rabbim! Bozgunculara karşı bana yardım et." dedi.
Elçilerimiz İbrahim'e müjde ile geldiklerinde: "Biz bu kasaba halkını yok edeceğiz. Çünkü oranın halkı zalim kimselerdir," dediler. İbrahim: "Ama Lut oradadır." dedi. Elçiler: "Biz orada olanları daha iyi biliriz. Onu ve geride kalanlardan olacak karısı dışında ailesini kurtaracağız." dediler. Elçilerimiz Lut'a gelince onun fenasına gitti; çok sıkıldı. Ona, "Korkma ve üzülme; doğrusu biz, seni ve geride kalacaklardan olan karının dışında aileni kurtaracağız. Bu kasaba halkına, yaptıkları yolsuzluklardan ötürü gökten, elbette bir azab indireceğiz," dediler. Andolsun ki, biz, düşünen kimseler için bu kasabadan apaçık bir belgeyi geride bırakmışız dır. (el-Ankcbût, 28-35.)
«Şüphesiz Lut da peygamberlerdendir. Geridekiler arasında kalan yaşlı bir kadın dışında, Lut'u ve ailesinin hepsini kurtarmıştık. Sonra diğerlerini yok etmiştik. Ey İnsanlar! Sabah akşam, onların yerleri üzerinden geçersiniz. Akletmez misiniz?» (es-Sâffât, 133-138.)
Zâriyât sûresinde de İbrahim (a.s.)'in misafirlerinin kıssası ve misafirlerin de İbrahim'i bilgin bir oğul sahibi olmakla müjdeleyişleri anlatıldıktan sonra şöyle buyuruluyor:
«İbrahim: "Ey elçiler! Göreviniz nedir?" dedi. Elçiler: "Suçlu bir milletin üzerine, Rabbinin katından işaretli olarak, aşırı gidenlere mahsus sert taşlar göndermekle görevlendirildik." dediler. Bunun üzerine suçlu milletin arasında bulunan mü'minleri çıkardık. Zaten orada kendini Allah'a vermiş sadece bir tek ev halkı bulduk. Can yakıcı azabdan korkanlar için, o belde de bir işaret bir kalıntı bıraktık.» (ez-Zâriyât, 31-37.)
«Lut milleti, uyaran peygamberleri yalanladı. Biz de üzerlerine taş yağdıran bir rüzgar gönderdik. Ancak Lut'un taraftarlarını, katımızdan bir nimet olarak seher vakti kurtardık. Şükredene işte böyle mükafat veririz. Lut, andolsun ki, onları bizim yakalamamızla uyarmıştı. Ama onlar, uyarmaları şüpheyle karşılayarak dinlemediler. Andolsun ki onlar, Lut'un konukları olan melekleri elde etmeye kalkıştılar. Bunun üzerine-gözlerini kör ettik. "Azabımı ve uyarmalarımı dinlememenin sonucunu tadın." dedik. Andolsun ki, Kur'ân'ı öğüt olsun diye kolaylaştırdık. Yok mudur öğüt alan?» (el-Kamer, 33-40.)
Bu kıssalarla ilgili geniş açıklamaları İbn Kesîr tefsirimizde yapmışızdır. Cenâb-ı Allah, Lut ve kavmini, Kur'ân-ı Kerîm'in diğer yerlerinde de anlatmıştır. Nuh, Ad ve Semud ile beraber de anlatılmıştır.
Maksadımız, ayet ve hadislerden derleme yaparak, Lut kavminin yaptığı işleri ve üzerlerine inen azabı anlatmaktır. Lut (a.s.) onları, ortağı olmayan bir Allah'a kulluk etmeye, Rabbleri tarafından yasaklanan fuhşiyatı işlemekten de el çekmeye çağırdığında ona icabet etmediler. İçlerinden bir tek kişi bile ona iman etmedi. Bilakis eski hallerini sürdürdüler. Sapıklık ve azgınlıklarından vazgeçmediler. Peygamber-. lerini, aralarından çıkarıp kovmaya kalktılar. Kendilerine yapılan hitabı anlayacak akılları olmadığı için, peygamberin çağrısına verdikleri cevap, şundan ibaret oldu:
"Lut'un ailesini kasabanızdan çıkann. Güya onlar, temiz kalmaya çalışan ıısanlaraıış." (en-Ncml, 56.)
Aslmda son derece övgüye şayan olan bir hususu, kovulmayı gerektiren bir yergi olarak ortaya attılar. Asm derecedeki inatları, onları böyle konuşmaya itti. Cenâb-ı Allah, Lut'u ve kansı dışındaki aile efradını temiz kıldı.. Onları, o kasabadan en güzel bir çıkarışla çıkardı. Kafir kavmini de orada ebedi bıraktı. Ancak orayı dalgalarından pis kokular gelen bir denize çevirdikten

sonra onlan orada bıraktı. Gerçekte orası, o kafirler için alevli bir ateş, fokur fokur kaynatan bir sıcaklık idi. O denizin suyu da çok acı ve tuzluydu.
"Lut'u sürgün edin." demelerinin yegane sebebi, Lut'un onları ağır masiyetleri ve çok büyük fuhşiyatı işlemekten men'etmesi idi. İrtikab ettikleri fuhşiyatı, kendilerinden önce dünyada hiç bir millet işlemiş değildi. Bu nedenle onlar, üzerlerine inen azabla âlemlere ibret oldular.
Onlar yol kesiyor, arkadaşlanna hıyanet ediyor, toplantı yerlerinde gerek sözlerle gerekse fiili olarak her çeşit çirkinlikleri yapıyorlardı. Öyleki, yanlannda oturmakta olan kimselerden utanmadan, karşılıklı olarak yellenirlerdi. Kalabalık meclislerde dahi fuhuş yapmaktan çekinmezlerdi. Yapmakta olduklan pisliklere son vermelerini öğütleyen vaizlerin nasihatlerine kulak vermezlerdi. Geçmişte yapmış olduklan kötülüklerden ötürü pişmanlık duymazlardı. Gelecekte de değişmeye yönelik atılımları yoktu. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, onlan çok ağır bir cezaya çarptırmıştı.
Lut'a söyledikleri sözlerden biri de şuydu:
"Eğer doğru sözlülerden isen, haydi bize Allah'ın azabını getir!" (el-Ankebût, 29.)
Lut'tan, kendilerini tehdid edip durmakta olduğu can yakıcı azabı getirmesini istediler. İşte o zaman kadri yüce peygamberleri, kendilerine beddua etti. Alemlerin Rabbinden ve peygamberlerin ilahından, boz-. guncu millete karşı kendisine yardım etmesini istedi. O inançsızların yaptıklan işler Allah'ın ağırına gitti, O'nu öfkelendirdi ve peygamberi Lut'un çağnsma icabet etti.
Şerefli elçilerini ve ulu meleklerini göreve gönderdi. Bunlar, İbrahim Halil (a.s.)'e uğrayıp, onun bilgin bir oğlunun doğacağı müjdesini verdiler. Yapmakla görevlendirildikleri büyük ve kapsamlı işi ona haber verdiler.
«İbrahim: "Ey elçiler! Göreviniz nedir?" dedi. Elçiler: "Suçlu bir milletin üzerine, Rabbinin katından işaretli olarak, aşırı gidenlere mahsus sert taşlar göndermekle görevlendirildik." dediler.» (ez-zanyât, 31-34.)
«Elçilerimiz İbrahim'e müjde ile geldiklerinde: "Biz bu kasaba halkını yok edeceğiz, çünkü oranın halkı zalim kimselerdir." dediler.
İbrahim: "Ama Lut oradadır" dedi. Elçiler: "Biz orada olanları daha iyi biliriz; onu ve geride kalanlardan olacak karısı dışında ailesini kurtaracağız." dediler.» (c]-Ankebui, 31-32.)
"İbrahim'in korkusu gidip de müjde kendisine ulaşınca, Lut milleti hakkında elçilerimizle tartışmaya girişti." (Hûd, 74.)
Zira İbrahim, onların ilahî davete icabet edeceklerini, ya da Allah'a yönelip teslim olacaklarım ve küfürden kopup geri döneceklerini umuyordu. Bu nedenle Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
«Doğrusu, İbrahim çok içli, yumuşak huylu ve kendini Allah'a vermiş bir kimseydi. Elçilerimiz: "Ey İbrahim! Bundan vazgeç Doğrusu, Rabbinin emri gelmiştir. Onlara, şüphesiz geri çevrilemeyecek bir azab gelmektedir." dediler.» (Hûd, 75-76.)
Yani Ey İbrahim! Bizimle bu konuyu tartışmaktan vazgeç de başka şeyler konuş. Çünkü onlar hakkında verilen karar kesindir.
Onlara azab inmesi, helak edilmeleri ve yurtlarının tahrib edilmesi vacib olmuştur. "Doğrusu, Rabbinin emri gelmiştir." Yani onların helak edilmeleri emrini; emri geri çevrilemeyecek, azabına karşı konulamayacak ve hükmü aksatılamayacak biri vermiştir. "Şüphesiz geri çevrilemeyecek bir azab, onlara gelmektedir."
Said b. Cübeyr, Süddî, Katade ve Muhammed b. İshak dediler ki: «Meleklerin azab haberini vermelerinden sonra İbrahim (a.s.) onlara şöyle çıkıştı:
- İçinde 300 mü'mih bulunan bir kasabayı helak eder misiniz?
- Hayır...
- İçinde 200 mü'min bulunan bir kasabayı helak eder misiniz?
- Hayır...
- İçinde kırk mü'min bulunan bir kasabayı helak eder misiniz?
- Hayır...
- İçinde on dört mü'min bulunan bir kasabayı helak eder misiniz?
- Hayır...
- Peki, ya içinde bir tek mü'min bulunan bir kasabayı helak eder misiniz?
- Hayır...
- "Orada Lut vardır."
- "Orada kimin bulunduğunu biz daha iyi biliriz."
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre İbrahim "(a.s.): Ya Rab! Aralarında elli salih kimse varken onları helak eder misin?" diye sordu. Nihayet bu sayıyı ona kadar indirerek sorusunu tekrarladı. Cenâb-ı Allah: "Aralarında on salih kimse varken onları helak etmem." dedi.»
«Elçilerimiz Lut'a gelince, onun fenasına gitti; çok sıkıldı. "Bu, çetin bir gündür." dedi. (Hûd, 77.)
Müfessirler derler ki: Melekler - ki bunlar da Cebrail, Mikail ve İsrafil idiler - İbrahim'in yanından ayrıldıklarında Lut'un kasabasına yöneldiler. Lut kavmini imtihan etmek ve onların aleyhlerine bir delil çıkarmak maksadıyla, güzel suretli parlak gençler görünümüne bürünerek Sedum beldesine geldiler. Gün batınımdan sonra Lut'a konuk oldular. Onları insan sanan Lut, ahlaksız kavminin onları evlerine alarak kendilerine kötülük yapacaklarından endişe duyduğu için onları evine konuk etti. Bu iş onun fenasına gitti; çok sıkıldı. "Bu, çetin bir gündür."» dedi. Yani belası şiddetli bir gündür, demek istedi. Başkaları için

yaptığı gibi, bunları da geceleyin koruyup müdafaa etmesi gerekeceğinden dolayı böyle demişti. Ahlaksız kavmi, hiç bir erkeği evine konuk etmemesini Lut'a şart koşmuşlardı, ama o, bu işin başka çıkar yolu olmadığı için bunları evine konuk etmek mecburiyetinde kalmıştı.
Katade'nin anlattığına göre melekler, kendi tarlasında çalışmaktayken Lut'un yanına gelmişler; kendilerini evine konuk olarak almasını istemişler; o da utandığından dolayı kabul etmiş; kendilerini eve götürmek üzere önlerine düşüp yürümeye koyulmuş; bu kasabadan gidip başka bir yerde konaklarlar umuduyla, onlara dokunaklı sözler söylemeye başlamıştı. Örneğin demişti ki: "Vallahi yeryüzünde bu kasaba halkı kadar murdar insanlar görmedim." Böyle dedikten sonra biraz yürüdü. Sonra bu sözünü yineledi. Neticede aynı sözü onlara dört defa tekrarlamış oldu. Melekler, peygamberleri Lut (a.s.)'un, kendileri aleyhinde tanıklıkta bulunmadıkça o kasaba halkını helak etmemekle emro-lunmuşlardı.[3]
Süddî'nin anlattığına göre melekler, İbrahim'in yanından çıkıp Lut'un kasabasına doğru yöneldiler, öğle vakti oraya vardılar. Sedum ırmağına vardıklarında Lut'un kızıyla karşılaştılar. Kızcağız, eve su götürmekteydi. Lut'un iki kızı vardı. Büyüğünün adı Reysa, küçüğü-nünki Zagarta idi. Melekler ona sordular: "Hanım kız! Konaklayabileceğimiz bir yer var mı?" Lut'un kızı, kendi kasaba halkının onlara bir kötülük yapmasından korktuğu için: "Ben dönüp gelinceye kadar buradan ayrılmayın." dedi ve babasına gelerek şöyle konuştu: "Babacığım! Şehrin kapısında iki delikanlı seni sordular. Onlar kadar yakışıklı kimse görmüş değilim. Kasabalılar onları konuk edip te perişan hale düşürme-sinler." Çünkü kavmi, Lut'un, erkekleri kendi evine konuk etmesini yasaklamış ve : "Bırak da erkekleri biz konuk edelim." demişlerdi.[4]
Lut'un kabul etmesi üzerine, kızı gidip konuklan eve getirdi. Ev halkından başkası, konukların geldiğini görmemişti. Karısı çıkıp durumu halka duyurdu ve : "Lut'un evinde bazı erkekler var. Onlar gibi güzel yüzlüsünü bu güne kadar görmüş değilim!" dedi. Bunu duyar duymaz erkekler, Lut'un evine koşarak geldiler.
"Daha önce kötü işler işliyorlardı."
Yani bu kötülüklerinin yamsıra önceleri bir çok büyük günahlar daha irtikab etmişlerdi.
Lut dedi ki: "Ey kavmim! İşte bunlar kızlarım. Bunlar sizin için daha temizdirler."
Bu sözüyle onları kendi kanlarıyla tatmin olmaya yöneltiyordu. Çünkü onların karılan, şer'an Lut peygamberin kızları durumundaydılar. Zira peygamber, hadiste de anlatıldığı gibi ümmetinin babası durumundadır. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
"Peygamber, mü'minlere canlanndan daha yakındır. Onun eşleri de mü'minlerin analarıdır." (ei-Ahzâb, 6.)
Sahabe ve seleften bazılan, peygamberin, ümmetin babası olduğunu söylemişlerdir.
"Rabbinizin sizin için yarattığı eşleri bırakıp da, insanlar arasında erkeklere mi yaklaşıyorsunuz? Doğrusu siz, azmış bir milletsiniz." (eş-Şuarâ, 165-166.)
Ehl-i Kitabın iddia ettiği gibi Hz. Lut'un kızlarını o ahlaksız millete sunmuş olduğu görüşü asılsızdır. Bu iddialan yanlıştır.
Lut'a gelen melekler üç kişi oldukları halde, Ehl-i Kitap iki kişi olduğunu söyleyerek ikinci bir yanlış daha yapmışlardır. Akşam yemeğini de Lut'un yanında yediklerini söylemişlerdir. Bütün bu söyledikleri yanlıştır.
"Allah'tan sakının. Konuklanmm önünde beni rezil etmeyin. İçinizde aklı başında kimse yok mudur?" (Hüd: 78.) İnsana yaraşmayan o fuhşu işlemekten onları menetti. İçlerinde akıllı ve hayırlı bir kimse bulunmadığını, aksine tümünün beyinsiz, ahlaksız ve geri zekalı kafirler olduklarını bildirdi.
Onun bu sözleri, meleklerin sormadan duymak istedikleri şeylerdi. Övgüye layık ve şereflilerin şereflisi olan Allah'ın laneti üzerlerine olsun, o kavim, kendilerine doğruluğu emreden peygamberlerine şu cevabı verdiler:
"Andolsun ki, senin kızlarınla bir işimiz olmadığını biliyorsun. Doğrusu ne istediğimizin farkmdasm." (Had, 79.)
Allah kendilerine lanet etsin, şöyle diyorlardı: Ey Lut! Bizim kadınlarda gözümüz olmadığını, maksat ve isteğimizin ne olduğunu pekala biliyorsun. Şerefli peygamberlerine bu çirkin sözle karşılık verdiler. Can yakıcı azabın sahibi yüce Allah'ın satvetinden korkmadılar. Bunun üzerine o şerefli peygamber dedi İd: "Keşke size yetecek bir kuvvetim olsa veya sağlam bir yere sığmsam." (Hûd, 80.)
Bu çirkin sözlerinden ötürü hakkettikleri azabı üzerlerine indirmek için güç ve kuvvet sahibi olmak ya da onlara kaı-şı kendisine yardımcı olacak bir aşireti olmasını arzuladı.
Zührî, Ebu Hüreyre'nin merfu bir rivayette şöyle dediğim nakletti: "Lut kavmine inecek olan azab hususunda biz İbrahim'den daha çok kuşkulanma hakkına sahibiz. Allah Lut'a rahmet etsin. Sağlam bir yere sığınmak istiyordu. Yusuf un.kaldığı kadar zindanda kalsaydım, davetçiye icabet ederdim."
Muhammed b. Amr b. Alkame, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Sağlam bir yere (yani onun ve üstünlük sahibi olan Allah'a) sığındığı için Allah'ın rahmeti Lut'un üzerine olsun. Ondan sonra Cenâb-ı Allah'ın gönderdiği peygamberlerin tümü, kalabalık aşiret sahipleri olmuşlardır."
Yüce Allah buyurdu ki:
"Şehir halkı sevinerek geldiler. Lut: "Bunlar benim konuklanmdır. Onlara karşı beni mahçub etmeyin. Allah'tan korkun, beni rezil etmeyin. " dedi. "Biz sana misafir kabul etmeyi yasak etmemiş miydik?" dediler. Lut: "Alacaksanız, işte benim kızlanm." dedi." {cl-Hicr, 67-71.)
Bu kötü gidişatı ve fenalığı sürdürmekten onlan sakındırdı; kendi hanımlanna yanaşmalarını salıkladı.

Onlar, kötülüklerinden vazgeçmiyor, tavsiyeye kulak vermiyorlardı. Aksine Lut onlan sakmdırdıkça onlar, bu konuklan elde etmek için taleplerinde ısrar ediyorlardı. Ertesi sabah başlarına gelecek felaketten ve kaderin kendileri için ısıttığı azab ateşinden haberleri yoktu.

İşte bu nedenledir ki Cenâb-ı Allah, peygamberi Muhammed (s.a.v.)'in hayatına yemin ederek şöyle buyurmuştur: "Senin hayatına andolsun ki, onlar sarhoşluklan içinde bocalayıp duruyorlardı." (el-Hicr,72.)

"Lut, andolsun ki, onlan bizim yakalamamızla uyarmıştı. Ama onlar uyarmalan şüpheyle karşılayarak dinlemediler. Andolsun ki, onlar Lut'un konuklan olan melekleri elde etmeye kalkıştılar. Bunun üzerine gözlerini kör ettik. "Azabımı ve uyarmalanmı dinlememenin sonucunu tadın." dedik. Andolsun ki, sabah erken, önü alınmaz bir azab başlanna
geldi." (el-Kamer, 36-38.)

Müfessirler ve başkalan dediler ki: Allah'ın peygamberi Lut (a.s.), o ahlaksız milletin içeri girmelerine engel olmaya çalışıyor, kapıyı kilitleyerek onlara karşı konuklannı korumaya çabalıyordu. Fakat onlar açıp içeri girmek için kapıyı zorluyorladı. O da kapının ardından seslenerek, bu yaptıklarının doğru olmadığını, bundan vazgeçmeleri gerektiğini onlara Öğütlüyordu. Öğütlerini ısrarla yineliyordu. Sıkışıp çaresiz kalınca da: "Keşke size yetecek bir gücüm olsaydı veya sağlam bir yere sığmsaydım ve üzerinize azab indirseydim" dedi. Bu durumu gören melekler: "Ey Lut! Biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana ulaşamayacaklar-dır"dediler. (Hüd, sı.)

Rivayete göre Cebrail (a.s.), evden çıkıp o ahlaksızların suratına kanadının ucuyla çarparak gözlerini kör etmiş. Öyleki, yüzlerindeki göz çukurları tamamen kapanıp dümdüz hale gelmiş, derler. Gözlerini kaybeden o ahlaksızlar, duvarlara tutunarak, el yordamıyla evlerine dönmeye başlamışlar. Dönerken de Allah'ın elçisi Lut peygamberi tehdid ederek: "Sabah olunca ona göstericriz." demişlerdi.

Yüce Allah buyurdu ki: 'Andolsun ki, onlar Lut'un konukları olan melekleri elde etmeye kalkıştılar. Bunun üzerine gözlerini kör ettik. "Azabımı ve uyarmalarımı dinlememenin sonucunu tadın." dedik. Andolsun ki, sabah erken, önü alınmaz bir azab başlarına geldi." (el-Kamcr,37-38.)

Şöyleld: Melekler, Lut'a yanaşarak, gecenin son kısmında karısı hariç, diğer aile efradım yanma alarak yola çıkmasını tenbihlediler. Kavminin üzerine inmekte olan azabın sesini duyduğunuzda; "İçinizden hiç kimse geıi kalmasın." dediler. Kendisinin de çoban gibi, onların ardısıra yürümesini öğütlediler. "Ancak karın hariç..." Bu kelimeyi mansub olarak okuma durumunda manası böyle olur. "Aileni geceleyin yürüt." Ancak karını yanına alıp beraberinde götürmeyesin! Yalnız bu kelimesini merfu olarak okumak ta mümkündür. Bu durumda ayetin manası şöyle olur: "Sizden hiç kimse geride kalmayacaktır. Ancak karın geride kalacak, geriye dönüp bakacaktır." Kavminin başına gelen bela, onun da başına gelecektir. Fakat bu ayetin birinci şekilde mansub olarak okunup ona göre manalandmlması daha kuvvetli bir görüştür. Doğrusunu Allah bilir.

Süheylî, Lut'un karısının adının Valihe; Nuh'un karısının adının ise Vâlihe olduğunu söylemiştir.

Melekler, Allah tarafından hain ve şüpheciler için melunluk örneği kılman bu asi ve yoldan çıkmışların helak edileceklerini müjdeleyerek Lut'a dediler ki:

"Şüphesiz onların vadeleri gün doğana kadardır. Gün doğması yakın değil mi?" (Hüd, sı.)

Lut (a.s.), aile efradı ile - bunlar, onun iki kızından ibaretti - geceleyin yola çıktığında, erkeklerden peşlerine takılan olmadı. Karısının da onlarla beraber yola çıktığını söyleyenler olmuşsa da, doğrusunu Allah bilir.

Bunlar o ahlaksızların beldesinden çıkıp kurtulduktan sonra gün
doğarken, ahlaksız ve kafir kavmin üzerine, Allah'ın geri çevrilemeyen emri geldi. Karşı konulması imkansız olan şiddetli azab, üzerlerine indi.

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre melekler, Lut'a, kendi
kasabasının yanındaki dağın tepesine çıkmasını teklif ettiler. Ama o, bunu uygun görmedi. Oraya yalan bir kasabaya gitmek istediğini söyledi. Onlar da: "Peki öyle olsun, git. Oraya varıp yeıieşinceye kadar seni bekleyeceğiz. Sen oraya vardıktan sonra biz bunların üzerine azabı indiririz." dediler. Rivayete göre, halkın Gur-ı Zağı" dedikleri Şuur kasabasına gitti. Gün doğunca da, terketmiş olduğu kasabanın üzerine Allah'ın azabı indi.

Yüce Allah buyurdu ki: "Buyruğumuz gelince oraların altını üstüne getirdik. Üzerleri de Rabbinin katından, işaretli olarak yığın yığın sert taş yağdırdık. Bunlar, zalimlerden hiçbir zaman uzak olmayacaktır." (Hûd, 82-83.)

Derler ki: Cebrail, kanadının ucuyla vurarak onları - içindeki insanlarla birlikte yedi kenti - yerlerinden söküp kopardı. 400 veya 4000 nüfus idiler. Hayvanlarıyla birlikte helak edildiler. Bu kentlere bağlı arazi, mekan ve işyerleri de tahrib edildi. Top yekun yerden koparılıp kaldırıldılar; horozlarının ötüşlerini, köpeklerinin ulumalarım melekler duyacak kadar göklere yükseltildiler. Sonra da ters döndürülerek yere bırakıldılar. Alt-üst edildiler. Mücahid'in dediğine göre, eskiden en yüksekteki yerleri, bu defa yere ilk defa düşen kısımlar oldu.

"Üzerlerine yığın yığın sert taşlar yağdırdık." "Siccil" kelimesi Arapçalaştınlmış Farsça kelimelerden biridir. Katı ve sert anlamına gelir. "Mandud" kelimesi ise peşpeşe, habire manasına gelir. O taşlar Rabbinin katında işaretlenmişlerdi. Her taşın üzerinde, kime isabet edip helak edeceği yazılıydı. Azab melekleri demişlerdi ki: "Suçlu bir milletin üzerine, Rabbinin katından işaretli olarak, aşın gidenlere mahsus sert taşlar göndermekle görevlendirildik." (cz-Zâriyât, 32-34.)

"Üzerlerine de yağmur yağdırdık. Uyarılan, fakat yola gelmeyenlerin yağmuru ne kötü idi!" (eş-Şuarâ, m.)

"Lut milletinin kasabalarını yere batıran, onları gömdükçe gömen O'dur. Ey kişi! Rabbinin hangi nimetinde şüpheye düşersin?"

(en-Necm, 53-54.)
Onları ters çevirip yere batırdı, altlarım üstlerine getirdi. Üzerlerine yağmur gibi peşpeşe, yığın yığın sert taşlar yağdırdı. O taşlardan her birinin üzerinde, o beldede yaşamakta olan kafirlerden hangisini helak edecekse, o kişinin adı yazılıydı. Orada bulunanların da, oradan uzakta yaşamakta olup ta helak edileceklerin de adlan o taşlar üzerine yazılmıştı.
Anlatıldığına göre Lut'un karısı, kendi kafir kavmiyle beraber geride kalmıştı. Kocası Lut ve kızlarıyla beraber şehirden çıktığı, ancak çığlığı ve şehrin düşüşünü duyduğunda, geri dönüp kavmine doğru gittiği, öteden beri Rabbinin buyruğuna muhalefet ettiği, azabın indiğini görünce de "Vay benim milletimin başına gelenler!" diye feryad ettiği, bu esnada üzerine gökten bir taş düşerek kendisini öldürdüğü ve kavminin akibetine uğrattığı da anlatılır. Çünkü o da o ahlaksızların dininde imiş. Lut'un evine gelen konukları onlara haber veren bir casusmuş. Nitekim Yüce Allah buyurdu ki:
"Allah, inkar edenlere, Nuh'un karısıyla Lut'un karısını örnek gösterir: Onlar, kullarımızdan iki iyi kulun nikahmdayken onlara hıyanet etmişlerdi de, iki peygamber Allah'tan gelen azabı onlardan savama-mışlardı. O iki kadına: "Cehennem'e girenlerle beraber siz de girin."
dendi." (et-Tahrim, 10.)
Bu ayette geçen hıyanetten kasıt, dinde hıyanettir. Yani sözü edilen iki kadın, kocalarının dinine girmemişlerdi. Yoksa buradaki hıyanet kelimesiyle, o iki kadının fuhuş yaptıkları kastedilmemektedir. Çünkü Cenâb-ı Allah, hiç bir peygamberin karısının fahişelik yapmasını takdir etmemiştir. Nitekim İbn Abbas ile selef ve halef imamlarından bazıları demişler ki: Peygamberlerden hiçbirinin karısı fuhuş işleyerek kocasını aldatmış değildir. Bunun aksini söyleyen, büyük bir hata işlemiş olur.
İfk hadisesinde iftiracılar Hz. Aişe hakkında ileri geri laflar edince Cenâb-ı Allah mü'minleri kınayıp azarladı, sakındırıp öğüt verdi. Müminlerin anası, Ebu Bekir es- Sıddık'm kızı, Rasûluilah'm zevcesi Hz. Aişe'nin masum olduğunu bildirirken şöyle buyurmuştu: "Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz. Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz. Oysa Allah katında önemi büyüktü. Onu işittiğinizde: "Bu konuda konuşmamız yakışık olmaz; haşa, bu büyük bir iftiradır." demeniz gerekmez miydi?" (cn-Nûr, ib-i6.)
Yani, Ey Rabbimiz! Senin peygamberinin eşinin bu durumda olması mümkün değildir. Seni bundan tenzih ederiz.
«Bunlar (bu ceza) zalimlerden hiçbir zaman uzak kalmayacaktır.» (Hûd, 82.) Yani bu çeşit azab, Lut kavminin o çirkin fiilini işleyenlerden uzak olmayacaktır. Bu ayet-i kerimeye dayanan bazı âlimler, livata (oğlancılık) yapanların, evli de olsalar bekar da olsalar taşlanarak recme-dilmeleri gerektiğini söylemişlerdir. Örneğin Şafii, Ahmed b. Hanbel ve bir grup imam bu görüştedir. Bu görüşteki âlimler, Ahmed b. Hanbel ile sünen sahiplerinin, İbn Abbas'tan rivayet etmiş oldukları şu hadisi de delil olarak ileri sürmüşlerdir: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
"Lut kavminin fiilini yapanları gördüğünüzde; yapanı da, yapılanı da öldürün."
Ebu Hanife'nin görüşüne göre, bu fiili işleyen kimse, dağın en yüksek noktasından aşağıya firlatılır. Lut kavmine yapıldığı gibi, ardısırada taşlar atılır. Çünkü Cenâb-ı Allah: "Bunlar, (bu ceza) zalimlerden hiç bir zaman uzak kalmayacaktır." demiştir.
Cenâb-ı Allah, Lut kavminin yaşadığı beldeleri pis kokulu bir denize dönüştürmüştür. O denizin suyundan yararlanılmaz. Adiliğinden ve pisliğinden ötürü, oranın çevresindeki arazilerden de faydalanılmaz. Orası başkalarına öğüt ve ibret oldu. Emrine muhalefet eden, peygamberlerini yalanlayan, kendi hevesine uyup mevlasma karşı gelen kimselerden intikam almakta ne kadar güçlü olduğuna dair Allah'ın bir kudret delili oldu. Onları tehlikelerden kurtarıp, karanlıklardan çıkararak aydınlığa kavuşturmakla, mümin kullarına karşı ne kadar merhametli olduğunu gösteren ilahî bir rahmet delili oldu. Nitekim yüce Allah buyurdu ki: "Şüphesiz bunda Allah'ın kudretine işaret vardır. Ama çoğu inanmazlar. Rabbin şüphesiz güçlüdür, merhametlidir." (eş-Şuarâ,8-9.)
"Tanyeri ağarırken çığlık onları y akalayı verdi. Memleketlerini alt üst ettik. Üzerlerine sert taşlar yağdırdık. Bunda, görebilen insanlar için ibretler vardır. O şehirlerin kalıntıları, işlek yollar üzerinde hâlâ durmaktadırlar. Bunda, inananlar için ibret vardır." (ei-Hicr, 73-77.)
Cenâb-ı Allah'ın o beldeleri ve oralarda yaşamış olanları nasır değiştirdiğine, kalabalıklarla şenlenmişken o kalabalıkları nasıl helak edip yok ettiğine feraset ve basiretle bakan mü'minler için ibretler vardır. Tirmizî ve diğerlerinin merfu olarak rivayet ettikleri bir hadiste şöyle buyurulmuştur:
"Mü'minin ferasetinden sakının. Doğrusu o, Allah'ın nuru ile bakar." Bu hadis-i şerifi irad buyurduktan sonra Peygamber (s.a.v.) Efen-' dimiz şu ayet-i kerimeyi okumuştur: "Bunda, görebilen insanlar için ibretler vardır."
"O şehirlerin kalıntıları, işlek yollar üzerinde hâlâ durmaktadırlar." (el-Hîcr, 73.)
"Ey İnsanlar! Sabah akşam, onların yerleri üzerinden geçersiniz. Akletmez misiniz?" (cs-safraı, 137-138.)
"Andolsun ki, Biz, düşünen kimseler için bu kasabadan apaçık bir belgeyi geride bırakmışızdır." (ei-Ankcbat, 35.)
"Bunun üzerine, suçlu milletin arasında bulunan mü'minleri çıkardık. Zaten orada, kendim Allah'a vermiş sadece bir tek ev halkı bulduk. Can yakıcı azabdan korkanlar için, o beldede bir işaret, bir kalıntı bıraktık." (ez-Zâriyât, 35-37.) Yani ahiret azabından korkan, görmediği halde Allah'tan korkan, Rabbinin huzurunda durup hesap vermekten korkan, nefsini kötü heveslerden men'eden, dolayısıyla ilahî yasakları çiğne-' mekten çekinen, günah işlemeyi terkeden, Lut kavmine benzemekten korkan kimseler için o harap beldede öğüt ve ibretler bıraktık. Her bakımdan olmasa bile bazı bakımlardan bir millete benzeyen kimse, o milletten sayılır. Bazıları demişler ki:

Ayniyle Lut kavmi gibi olmasanız da Lut kavmine pek uzak da sayılmazsınız.
Akıllı, anlayışlı ve Kabbinden korkan kimse, onur ve üstünlük sahibi Allah'ın emirlerine uyar. Rasûlullah (s.a.v.)'ın tavsiyelerini kabul eder. Örneğin kendisi için yaratılmış olan helal eşleri ve güzel cariyele-riyle şehvetini tatmin eder. Her azılı fesatçıya uyup ta Allah'ın tehdidine muhatab olmaktan ve : "Bunlar (bu cezalar), zalimlerden hiç bir zaman uzak olmayacaktır." ayetinin kapsamına girmekten sakınır. [5]

Şuayb Peygamberin Mîlletî Olan Medyenlîler

Cenâb-ı Allah, A'râf sûresinde Lut kavminin kıssasını anlattıktan sonra, Medyenli'lerle ilgili olarak şöyle buyurmuştur:
"Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Onlara şöyle dedi: "Ey Milletim! Allah'a kulluk edin. O'ndan başka tanrınız yoktur. Rabbinizden size bir belge geldi. Ölçü ve tartıyı tam yapın. İnsanların eşyasını eksik vermeyin. Düzelttikten sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin. İnanıyorsanız bilin ki, bunlar sizin için hayırlıdır. Allah'a inananları yolundan alıkoyup ve o yolun eğriliğini dileyerek tehdid edip her yolda pusu kurup oturmayın. Azken, Allah'ın sizi çoğalttığını hatırlayın. Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bir bakın. İçinizde mademki benimle gönderilene inanan bir topluluk ve inanmayan bir topluluk var. O halde Allah'ın aramızda hükmünü bildirmesine kadar sabredin. Allah hükmedenlerin en iyisidir."
Milletinin büyüklük taslayan ileri gelenleri: "Ey Şuayb! Ya dinimize dönersiniz, ya da, andolsun ki seni ve inananları seninle beraber kasabamızdan çıkarırız." dediler.
Şuayb, onlara: "İstemezsek de mi? Allah bizi dininizden kurtardıktan sonra ona dönecek olursak, doğrusu Allah'a karşı yalan uydurmuş oluruz. Rabbimizin dilemesi bir yana, dininize dönmek bize yakışmaz. Rabbimizin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Biz yalnız Allah'a güvendik. Rab-bimiz! Bizimle milletimiz arasında hak ile sen hüküm ver. Sen, hükmedenlerin en hayırlısısm." dedi.
Milletinin inkar eden ileri gelenleri, "Şuayb'a uyarsanız, andolsun ki siz kaybedersiniz." dediler. Bu yüzden onları bir titreme aldı ve oldukları yerde diz üstü çöküverdiler. Şuayb'ı yalanlayanlar, yurtlarında sanki hiç yaşamamışlar gibi oldular. İzleri bile kalmadı. Mahvolanlar, Şuayb'ı yalanlayanlar oldu. Şuayb onlardan döndü de, "Ey Milletim! Andolsun ki Rabbimin sözlerini size bildirdim, öğüt verdim. İnkara millet için niçin üzüleyim?" dedi." (d-A'râf, 80-93.)
"Medyen halkına, kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Şöyle dedi: "Ey Milletim! Allah'a kulluk edin. Ondan başka tanrınız yoktur. Ölçüyü, tartıyı eksik tutmayın. Doğrusu ben sizi boiluk içinde görüyorum ve hakkınızda kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum. Ey Milletim! Ölçüyü ve tartıyı tamamı/tamamına yapın. İnsanlara eşyalarını eksik vermeyin.
Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. İnanıyorsanız, Allah'ın geri bıraktığı helal kâr, sizin için daha hayırlıdır. Ben size bekçi değilim." "Ey Şuayb! Babalarımızın taptığım bırakmamızı emreden veya mallarımızı istediğimiz gibi kullanmamızı men'eden, senin namazın mıdır? Sen doğrusu, aklı başında, yumuşak huylu birisin." dediler. "Ey Milletim!- Rabbimden benim bir belgem olduğu ve bana güzel bir nzık da verdiği halde, ona karşı gelebilir miyim? Söylesenize! Size yasak ettiğim şeylerde, aylan hareket etmek istemem, gücümün yettiği kadar İslah etmekten başka bir dileğim yoktur. Başarım, ancak Allah'tandır. Ona güvendim, Ona yöneliyorum." dedi. "Ey Milletim! Bana karşı gelmeniz, Nuh milletine veya Hud milletine yahut da Salih milletine gelen felaketin bir benzerini, salan başınıza getirmesin. Lut Milleti sizden uzak değildir. Rabbinizden mağfiret dileyin; O'na tevbe edin. Doğrusu Rabbim merhamet eder ve çok sever." "Ey Şuayb! Söylediklerinin çoğunu anlamıyor ve doğrusu, seni aramızda güçsüz görüyoruz. Eğer taraftarların olmasaydı, seni taşlardık. Esasen bizim gözümüzde pek itibarın da yoktur." dediler. "Ey Milletim! Benim taraftarlarını size göre Allah'tan daha mı değerlidir ki Allah'a sırt çevirdiniz? Doğrusu Rabbim, yaptıklarınızı bilgisiyle kuşatmıştır." dedi. "Ey Milletim! Durumunuzun gerektirdiğim yapın. Doğrusu, ben de yapacağım. Kime rezil edici bir azabın geleceğini, kimin yalancı olduğunu bileceksiniz. Gözleyin, doğrusu, ben de sizinle beraber gözlüyorum." Buyruğumuz gelince, Şuayb'ı ve beraberindeki inananları - katımızdan bir rahmet olarak - kurtardık. Haksızlık yapanları bir çığlık yakaladı; oldukları yerde diz üstü çöküverdiler. Sanki orada hiç yaşamamışlardı. Bilin ki Semud milleti Allah'ın rahmetinden uzaklaştığı gibi Medyen halkı da uzaklaştı."
(Hûd, 84-95.)
"Ormanlık yerde oturan (Medyenli)ler, şüphesiz zalim kimselerdi. Bunun için onlardan öc aldık. Hâlâ her ila memleket de işlek bir yol üze-rindedirler." (d-Hicr, 78-79.)
"Ormanlık yerde oturanlar, Eykeliler de peygamberleri yalanladı. Şuayb onlara: "Allah'a karşı gelmekten sakınmaz mısınız? Doğrusu ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah'tan sakının ve bana itaat edin. Ben, buna karşı sizden bir ücret istemiyorum. Benim ecrim, ancak âlemlerin Rabbi'ne aittir. Ölçüyü tam yapın. Eksiltenlerden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların hakkını azaltmayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. Sizi ve daha önceki nesilleri yaratandan korkun." dedi. "Sen büyülenmişsin. Bizim gibi bir insandan başka birşey değilsin. Doğrusu, seni yalancılardan sanıyoruz. Eğer doğru sözlü isen, göğün bir parçasını üstümüze düşür." dediler.
Şuayb:"Rabbim, yaptıklarınızı çok iyi bilir." dedi. Ama onu yalanladılar. Bunun üzerine onları bulutlu bir günün azabı yakaladı. Gerçekten ogün büyük bir günün azabı idi. Doğrusu, bunda bir ders vardır. Fakat çoğu inanmamıştır. Rabbin şüphesiz güçlüdür, merhametlidir."(Gş-Şuarâ,lV6-191.)
Medyenliler, Arap bir millet olup kendi beldeleri olan Medyen'de yasarlardı. Medyen, Şam tarafında olup Maan topraklarına yakındı. Lut gölüne yakın olup Hicaz sımnndaydı. Medyen kabilesi bilinen meşhur bir kabile olup İbrahim Halil (a.s.)'in oğlu Medyan'm oğlu Medyen'in evlatlarıdır. Bunların peygamberleri de Mikyil b.Yeşcen'in oğlu Şuayb (a.s.)'dır. Süryanicede ona Yetron derler, ancak bunda ihtilaf vardır. Şuayb'm babasının adının Yeşhar olduğunu söyleyenler vardır. Yeşhar da Yakub oğlu Lavi'nin oğludur. Kimine göre Şuayb'm babası Nüveyb'dir. Nüveyb de, Ayfa b..Medyen b.İbrahim'in oğludur. Diğer bazıları da Şuayb'm babasının Sayfur olduğunu söylemişlerdir. Sayfur'un babası da Ayfa b.Sabit b.Medyen b.îbrahim'dir. Şuayb (a.s.)'m nesebi hakkında başka şeyler söyleyenler de vardır. İbn Asakirin dediğine göre anası veya anneannesi Lut'un kızıdır. Şuayb,

İbrahim'e iman edip onunla beraber Babil'den göç eden ve Şam'a girenlerdendir. Vehb b.Münebbih'in anlattığına göre Şuayb ile Mülgam., ateşe atıldığı gün ibrahim'e iman eden ve onunla birlikte Şam'a göç edenlerdendir. İbrahim (a.s.), ona ve Mülgam'a, Lut'un kızlarını eş olarak vermişti. Bunu İbn Kuteybe anlatmıştır. Ancak bu görüşler üzerinde tartışılabilir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Sahabelerden Seleme b. Sa'd El-Anzî'nin biyografisi anlatılırken onun, Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelerek Müslüman olduğu ve Anze kabilesine mensub olduğunu söylediği, Rasûlullah (s.a.)'m da Anze kabilesini şöyle övdüğü rivayet edilir:

"Anze, ne güzel bir kabiledir. Kendilerine tecavüz edildi, ama yardım görüp muzaffer oldular. Şuayb'm taraftarları ve Musa'nın da hısımlarıdırlar."[6] Bu hadis sahihse, Şuayb'm, Musa'nın kayınpederi olup Arab-ı Aribe'den Anze kabilesine mensub olduğuna delâlet eder. Fakat bunlar Anze b. Esed b. Rabia b. Nizar b. Ma'd b. Adnan'ın soyundan gelmemektedir. Çünkü bunlarla onun arasında çok uzun bir zaman geçmiştir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

İbn Hibban'm, "Sahih"inde peygamberlerden bahseden bölümünde Ebu Zerr'den rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur.

"Peygamberlerin dördü araplardandır: Hud, Salih, Şuayb ve bir de peygamberin... Ey Ebu Zerr!"

Seleften bazıları, Şuayb (a.s.)'a peygamberlerin hatibi unvanını vermişlerdir. Çünkü ö, milletini kendisinin peygamberliğine inanmaya davet ederken yüksek edebî ifadeler kullamrmış. İbn îshak, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.), yanında Şuayb peygamberden söz edildiğinde, "O peygamberlerin hatibidir." derdi.[7]

Medyenliler kafir bir millet olup yol keser, gelip geçenleri korkutur sarmaş dolaş olmuş, dallı budaklı ağaçlara taparlardı. İnsanlar içinde muamelesi en kötü olanlar onlardı. Ölçü ve tartıda hile yaparlardı. Alırken fazla almaya, satarken de eksik vermeye uğraşırlardı. İçlerinden Şuayb'ı, Allah onlara elçi olarak gönderdi. Onları, ortağı olmayan tek Allah'a kulluk etmeye çağırdı. Eksik ölçüp tartmak, yolcuları korkutmak gibi kötü işlerden el çekmelerim tavsiye edip uyardı. Halkın bir bölümü kendisine inandı, ama çoğu onu yalanlajıp inkar etti. Nihayet Cenâb-ı Allah, şiddetli azabını onların üzerine indirdi. O, övülmeye layık olan dosttur. Nitekim buyurdu ki:

Medyen halkına da kardeşleri Şuayb'ı gönderdik. Onlara şöyle de-di:"Ey Milletim! Allah'a kulluk edin. Ondan başka tanrınız yoktur. Rabbinizden size bir belge geldi...» (ci-A'râf, 85.)

Yani size getirmiş olduğum şeylerin doğruluğuna, benim de Allah tarafından size gönderildiğime delâlet eden apaçık bir delil ve kesin bir belge gelmiştir. Bu belgeler de Şuayb'm gösterdiği ve tafsilatı hakkında bilgi sahibi olmadığımız bazı mucizeleridir.

"Ölçü,ve tartıyı tam yapın. İnsanların eşyasını eksik vermeyin. Düzelttikten sonra yeryüzünde bozgunculuk etmeyin."

Halkına, adaletli olmalarını emretti. Haksızlık etmelerini yasakladı. Aksini yapmaları halinde onları ceza ile tehdit etti ve dedi ki:

"İnanıyorsanız bilin ki bunlar sizin için hayırlıdır. Tehdit edip her yolda pusu kurarak oturmayın." İnsanların mallarım haraç ve baç adı altında alıyor, onları tehdit ediyor, yolları da korkulu hale getiriyorsunuz.

"Süddî, tefsirinde sahabeden naklederek dedi ki: Şuayb'm milleti, yoldan gelip geçenlerin mallarının onda birini alırlardı.

İshak b.Bişr, İbn Abbasin şöyle dediğim rivayet eder: Şuayb'm milleti, azgın kimseler olup yolları keser, gelip geçenlerin mallarının onda birini zorla alırlardı. Bu kötülüğü ilk icad edenler, onlardır.

"Allah'a iman edenleri, eğrilik dileyerek onun yolundan geri çeviriyorsunuz."

Onları maddi ve manevi yol kesicilikten men etmişti. Onlara hitaben sözlerini şöyle sürdürmüştü:

«Azken, Allah'ın sizi çoğalttığını hatırlayın. Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bir bakın.» (ei-A'râf, 86.)

Azlıktan sonra kendilerini çoğaltmakla Allah'ın onlara bahşetmiş olduğu nimeti hatırlatmış ; tavsiyesine uymadıkları takdirde Allah'ın onlardan intikam alacağını bildirerek de onları sakındırmış ve bunun gerçekliğini ispatlayıcı delilleri önlerine koymuştu. Nitekim bir başka kıssada onlara şöyle demişti:

«Ölçüyü, tartıyı eksik tutmayın. Doğrusu, ben sizi bolluk içinde görüyorum ve hakkınızda kuşatıcı bir günün azabından korkuyorum.» (Hûd, 84.)

Yani bu halinizi sürdürmeyin; yoksa Cenâb-ı Allah elinizdeki malın bereketim giderir, sizi yoksullaştırır ve sizi zengin kılan şeyleri.giderir. Tabii İd bütün bunların yaraşıra ahirette de azab göreceksiniz. Hem bu dünyada hem öte tarafta ceza gören kimse, zararlı bir alışverişe girmiş olur.

Önce onları, ölçü ve tartıya hile karıştırmak gibi uygunsuz işleri yapmaktan sakındırdı. Aksi takdirde Cenâb-ı Allah'ın bu dünyada kendilerine bahşetmiş olduğu nimeti ellerinden çekip alacağım, ahirette de onları can yakıcı bir azaba çarptırıp şiddetli bir cezaya uğratacağını söyleyerek uyardı. Sonra da tersim yapmaktan menedici bir eda ile, amira-ne bir tarzda onlara'şöyle dedi.

«Ey milletim! Ölçüyü ve tartıyı tam yapın. İnsanlara eşyalarını eksik vermeyin. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. İnanıyorsanız, Allah'ın geri bıraktığı helal kâr sizin için daha hayırlıdır. Ben size bekçi değilim.» (Hûd, 85-86.)

İbn Abbas ile Hasan Basrî: "Allan'm geri bıraktığı helal kâr, O'nun verdiği rızıktır ki, bu da insanların mallarını haksız yere ellerinden almaktan daha hayırlıdır. " dediler. İbn Cerir de şöyle dedi: "Ölçü ve tartıyı tamamı tamamına yaptıktan sonra arta kalan karınız, ölçü ve tartıya hile katarak insanların mallarını almanızdan sizin için daha hayırlıdır." Bu, şu ayetin ifade ettiği

manaya benzemektedir.
«Ey Muhammedi De ki: "Helal ile haram, harana şeylerin çokluğundan hoşlansan bile, eşit değildir.» (ei-Mâjde, ıoo.)
Yani az miktardaki helal mal, sizin için çok miktardaki haram maldan daha hayırlıdır. Çünkü helal mal miktarca az da olsa bereketlidir. Haram mal ise miktarca çok olsa da bereketsizdir. Nitekim yüce Allah buyurdu ki: «Allah faizi eksiltir, sadakaları bereketlendirir.» (ei-Bakara, 276.)
Rasûlullah (s.a.v.) da buyurdu ki:
«Şüphesiz faiz, her ne kadar miktarı çok olsa da akıbeti azlıktır.» [8] Bir başka hadisinde de şöyle buyurmuştur:
«Alışveriş yerlerinden ayrılmadıkları sürece, satıcı ile müşteri (akdi geçerli kılmak veya feshetmekte) serbesttirler. Doğru söyleyip (maldaki ayıbı) açıklarlarsa, alışverişleri kendileri için bereketli olur. Şayet yalan söyleyip (maldaki ayıbı) gizlerlerse, alışverişlerinin bereketi gider.» [9]
Özetle demek istediğimiz şu ki; miktarı az da olsa helal kazanç bereketlidir. Miktarı çok olsa da haram, hiçbir fayda vermez. Bu nedenle Allah'ın peygamberi Şuayb demiş ki: "Eğer inanıyorsanız, Allah'ın geri bıraktığı helal kâr, sizin için daha hayırlıdır." (Hûd, 86.) Şuayb (a.s.) in, "Ben size bekçi değilim." demesi ise şu manaya gelir: Ben ve benden başkalarının sizi görmesi için değil de, Allah'ın rızasını taleb etmek ve onun sevabını ummak için. Rabbinizin buyruklarına uyun.
«Ey Şuayb! babalarımızın taptığını bırakmamızı emreden veya mallarımızı istediğimiz gibi kullanmamızı meneden, senin namazın mıdır? Doğrusu, sen aklı başında, yumuşak huylu birisin." dediler.» (Hûd,87).
Onu alaya alıp küçümseyerek diyorlardı ki: Ey Şuayb! Kılmakta olduğun şu namazın mı; sadece senin tanrına kulluk edelim geçmiş ata ve dedelerimizin tapageldikleri tanrıları bırakalım veya yeryüzünde sırf sem'n hoşuna gidecek muameleleri yapalım, biz beğensek dahi senin razı olmayacağın işleri bırakalım diye bizi kısıtlılık altına almanı sana emrediyor? "Doğrusu, sen aklıbaşmda, yumuşak huylu birisin." İbn Ab-bas, Meymun b.Mehran îbn Cüreyc, Zeyd b.Eslem ve İbn Cerir dediler ki Allah düşmanı olan Medyenliler, alayvari bir eda ile bu sözleri Şuayb peygambere söylediler. Hz.Şuayb ise onlara şöyle karşılık verdi:
«"Ey milletim! Rabbimden benim bir belgem olduğu ve bana güzel bir rızık da verdiği halde O'na karşı gelebilir miyim? Söylesenize! Size yasak ettiğim şeylerde, aykırı hareket etmek istemem. Gücümün yettiği kadar ıslah etmekten başka bir dileğim yoktur. Başarım, ancak Allah'tandır. O'na güvendim, O'na yöneliyorum." dedi.» (Hûd, as.)
Şuayb (a.s.) yumuşak ifadelerle onlara yaklaşıyor, en açık işaretlerle onları Hakka çağırıyordu. Onlara diyordu ki: Ey yalanlayıcılar! Benim size elçi olarak gönderildiğime ilişkin, "Rabbundan bir belgem olduğunu ve bana (peygamberlik gibi) güzel bir rızık da vermiş " olmasına ne dersiniz? Ama siz bütün bunları göremiyorsunuz. Size artık ne yapabilirim? Önceki sayfalarda anlattığımız gibi Nuh (a.s.) da kavmine böyle bir hitapta bulunmuştu.
"Size yasak ettiğim şeylerde aykırı hareket etmek istemem." Yani size her neyi emrettiysöm, mutlaka o emre ben kendim de uyarım. Bir işi yapmaktan vazgeçmenizi tavsiye ettiysem, mutlaka o işten ben kendim de vazgeçerim. Bu emir ve yasaklara ilk uyan ben olurum. Bu, övgüye layık yüce bir sıfattır. Bunun tersi de, reddedilen ve yerilen bir sıfattır. Nitekim son devirlerinde Israiloğulları uleması ve cahil hatipleri, halka verdikleri nasihatların tersini yapar olmuşlardı. Yüce Allah buyurdu ki:
«Kitabı okuyup durduğunuz halde kendinizi unutur da başkalarına mı iyilikle emredersiniz? Düşünmez miziniz?» (e]-Bakara, 44.)
Bu ayeti tefsir ederken, Rasûlullah (s.a.v.)'m şu sahih hadisini de nakletmiştik: Rasûluîlah (s.a.v.) buyurmuş ki:
«(Kıyamet gününde bir) adam getirilip ateşe atılır. Bağırsakları karnından dışarı firlar. Eşeğin kendi etrafında dönüşü gibi bağırsakla-nyla birlikte döner. Ateştekiler etrafina toplanarak şöyle derler: "Ey falan... Sana ne oldu? Sen başkalarına iyiliği emredip kötülüğü menetmez miydin?" O da "Evet, Öyle... Ben iyiliği emrederdim ama kendim iyilik yapmazdım. Kötülükten menederdim ama kendim kötülük yapardım." diye cevap verir.»
Peygamberlei*e muhalefet eden ahlaksız bedbahtların niteliği işte budur. Rablerinden gıyaben korkan bilgin topluluklar ile asaletti, efendilere gelince, bunların durumları, Allah'ın peygamberi Şuayb'in dediği gibidir:
«Size yasak ettiğim şeylerde aykırı hareket etmek istemem. Dileğim, gücümün yettiği kadar düzeltmekten başka birşey değildir.» (Hûd, 88.)
Yani bütün işlerimde, gerek sözlerimde, gerek fiillerimde gücümün elverdiği oranda düzeltmekten başka bir amacım yoktur. Her hâlimde, "Başarım ancak Allah iledir. O'na tevekkül ettim ve O'na yöneldim." Her bakımdan dönüşüm O'nadır."
Terğîb yani insanları Allah'a rağbet ettirip yöneltmek işte budur. Bundan sonra Şuayb (a.s.), insanları biraz da Allah'tan korkutuyor. Diyor ki:
«Ey milletim! Bana karşı gelmeniz Nuh milletine veya Hud milletine veyahut da Salih milletine gelen felaketin bir benzerin sakın başınıza getirmesin. Lut milleti sizden uzak değildir.» (Hûd, 89.)
Yani bana olan muhalefetiniz ve getirdiğim dine olan öfkeniz, sizi sapıklık, cehalet ve muhalefetinizi sürdürmeye itmesin. Yoksa Allah, benzerleriniz olan Nuh, Hud ve Salih'in yalanlayıcı ve muhalefet edici olan kavimlerine indirdiği gibi «izin de üzerinize azab ve gazabım indirir. "Lut kavmi sizden uzak değildir." Bu ayetini şu anlama geldiği söylenmiştir: Lut kavmi zaman bakımından sizden uzakta değildir. Küfür ve azgınlıkları dolayısıyla üzerlerine inen azab haberi size ulaşmıştır. Ayetin; "Lut kavmi, mahal ve mekan bakımından sizden uzakta değildir." anlamında olduğunu söyleyenler de vardır. Mezkur ayetin şu

anlama geldiğini söyleyenler de olmuştur: Lut kavmi, çeşitli hile ve şüphelerle insanların mallarım gizli açık almak, yol kesmek gibi çirkin fiil ve nitelikler bakımından sizden uzakta değildir.
Bu kavilleri uzlaştırmak mümkündür. Çünkü Lut kavmi, Şuayb kavminden zaman, mekan ve nitelik bakımından uzakta değildi.
Sonra Şuayb peygamber, korkutma ve imrendirme ifadelerini birbirine katarak şöyle diyor: «Rabbinizden mağfiret dileyin. O'na yönelip tevbe edin. Şüphesiz Rabbını merhamet eden ve sevendir.» (Hûd, 90.) Yani bu kötü halinize son verin. Merhamet edip sevun Rabbinize yönelip tevbe edin, çünkü O, kendisine yönelip tevbe edenlerin tevbesini kabul buyuran ve kullarına merhamet edendir. Ananın yavrusuna gösterdiği şefkat ve merhametin daha fazlasını O, kullarına gösterir. Sevendir. Kulunun büyük günah işlemesinin ardısıra tevbe etmesinden sonra olsa dahi, kulunu sevendir.
«Ey Şuayb! Söylediklerinin çoğunu anlamıyoruz. Doğrusu biz, seni aramızda zayıf biri olarak görüyoruz." dediler.» (Hûd, 9i.)
. Rivayete göre İbn Abbas ile Said b.Cübeyr ve Sevrî, Hz.Şuayb'in gözünün kör olduğunu söylemişlerdir. Rivayet edilen merfu bir hadiste de şu ifadelere rastlamaktayız: Hz.Şuayb ilahî aşktan ötürü ağladı, nihayet gözlerini kaybetti. Neticede Allah onun gözlerini yine açtı ve sordu: "Ey Şuayb! Cehennem korkusundan mı yoksa Cennet arzusundan dolayı mı ağlıyorsun?" Şuayb cevap verdi: "Hayır ya Rab! Senin aşkından ağlıyorum. Sana bakıp seni gördükten sonra, bana ne yaparlarsa yapsınlar, umurumda değil!" Bunun üzerine Allah ona vahiy gönderdi: "Benimle buluşman sana mübarek olsun ey Şuayb! İşte bu sebepledir İd, benimle konuşan İmran oğlu Musa'yı senin hizmetine verdim."[10]
«Milleti Şuayb'a şöyle demişti. Eğer aşiretin olmasaydı seni mutlaka taşlardık. Sen bizim nazarımızda itibarlı biri değilsin.» (Hûd, 91.)
Aşırı derecedeki küfürlerinden ve çirkin inatlarından ötürü böyle demişlerdi. "Söylediklerinin çoğunu anlamıyoruz." Çünkü biz bu anlattıklarını sevmiyor ve istemiyoruz. Bizim bunlara eğilimimiz de yoktur. Nitekim Kureyşli kafirler de Rasûlullah (s.a.v.)'a demişlerdi ki: «"Ey Muhammed! Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır. Kulaklarımızda ağırlık, bizimle senin aranda anlaşmamıza engel vardır. İstediğini yap, biz de yapacağız." derler.» (Fussiiet, 5.)
"Ey Şuayb! Doğrusu, biz seni aramızda zayıf biri olarak görüyoruz." Seni ezilip terkedilmiş biri olarak telakki ediyoruz. "Eğer aşiretin olmasaydı seni mutlaka taşlardık. Sen bizim nazarımızda itibarlı biri değilsin."
"Ey milletim! Benim aşiretim size göre Allah'tan daha mı değerlidir ki onlardan korkuyor, bana ilişmiyorsunuz? Ama Allah'ın azabından korkmuyorsunuz. O'nun elçisi olduğumdan dolayı bana ilişmiyor değilsiniz herhalde! Şu halde benim aşiretim size göre Allah'tan daha değerli olmuş oluyor ki, "Allah'a sırt çevirdiniz. Doğrusu, benim Rabbim, sizin yapmakta olduğunuz işleri (bilgisi ile) kuşatandır." Yapmakta olduğunuz işlerden haberdardır. Bütün bunları bilgisinin kapsamına almıştır. Kendisine döneceğiniz günde de bunların karşılığını size verecektir."
«Ey milletim! Durumunuzun gereğini yapın. Doğrusu, ben de yapacağım. Kime rezil edici bir azabın geleceğim, kimin yalancı olduğunu gözleyin. Ben de sizinle beraber gözlüyorum.» (Hûd, 93.)
Usûl ve metodlanna, yol ve yöntemlerine devam etmeleri, şiddetli bir tehdit veya güçlü bir korkutma ile emrediliyor, İleride dünya yurdunun iyi sonucunun kimin için, helakin de kimin için olduğunu anlayacaksınız. Bu dünyada "rezil edici azabın kime geleceğini"; ahirette de "ebedî azabın kimin üzerine ineceğini" biîecekiniz. "Verdiğimiz haber, müjde ve sakmdırmalarda, ben ve sizden hangimizin doğru, hangimizin yalancı olduğunu da göreceksiniz. "Gözleyin...Ben de sizinle beraber gözleyenlerdenim."
«İçinizde mademki benimle gönderilene inanan bir topluluk ve inanmayan bir topluluk var; o halde Allah'ın aramızda hükmünü bildirmesine kadar sabredin. Allah hükmedenlerin en iyisidir.» (el-A'râf, 87.)
«Milletinin büyüklük taslayan ileri gelenleri, "Ey Şuayb! Ya dinimize dönersiniz, ya da andolsun seni ve inananları seninle beraber kasabamızdan çıkarırız." dediler. "İstemezsek de mi?" Allah bizi dininizden kurtardıktan sonra ona dönecek olursak, doğrusu, Allah'a karşı yalan uydurmuş oluruz. Rabbimizin dilemesi bir yana, dininize dönmek bize yakışmaz. Kabbimizin ilmi herşeyi kuşatmıştır. Biz yalnız Allah'a güvendik. Rabbimiz! Bizimle milletimiz arasında hak ile sen hüküm ver. Sen hükmedenlerin en hayırhsısm." dedi.» (ei-A'râf, 88-89.) Kendi akıllarınca mü'minleri eski dinlerine döndüreceklerini sandılar ve onlardan bunu taleb ettiler. Bunun üzerine Şuayb (a.s.), taraftarları olan mü'minleri savunmak için o kafirlerin karşısına dikilerek: "Biz istemesek de mi?" dedi. Yani o mü'minler kendi arzularıyla sizin batıl dininize dönmezler. Ancak zor ve baskı altında tutulurlarsa belki dönerler. Çünkü imanın aydınlığı kalplere girip yerleştikten sonra artık hiç kimse ondan başka tarafa sapıp irtidad etmez. Bu nedenle Şuayb (a.s.) dedi ki:
"Allah bizi dininizden kurtardıktan sonra ona dönecek olursak, doğrusu, Allah'a karşı yalan uydurmuş oluruz. Rabbimizin dilemesi bir yana, dininize dönmek bize yakışmaz. Biz yalnız Allah'a güvendik." O bize yeter. O bizi korur. Her işimizde O'na başvurur, O'na sığınırız:
Bundan sonra Şuayb (a.s.) kavmine karşı Allah'tan destek diledi; onların hakettikleri azabın çabuklaştırılması için Allah'tan yardım istedi ve şöyle dedi: "Rabbimiz! Bizimle milletimiz arasında hak ile sen hüküm ver. Sen hükmedenlerin en hayırhsısm."
Böyle dedi, onlara beddua etti. Allah, kendisini inkar edip yalanlayan ve elçilerine muhalefet edenlere karşı yardımını istedikleri zaman, peygamberlerinin duasını geri çevirmez." Bununla beraber onlar hal ve gidişatlarını ısrarla sürdürdüler.
«Milletinin inkar eden ileri gelenleri, "Eğer Şuayb'e tabi olursanız, mutlaka zarara uğrayanlardan olursunuz." dediler.» (el-A'râf, 90.) Yüce Allah buyurdu ki:
«Bu yüzden onları bir titreme aldı ve oldukları yerde dizüstü çökü-verdiler.» (A'raf, 9i.)

A'râf sûresinde anlatıldığına göre onları bir titreme yakalamış, yani üzerinde yaşamakta oldukları yer şiddetli bir sarsıntıyla sallanarak onları titretmişti. Bu sarsıntı ve titreme, onların cesedlerindeki ruhu çıkarmış; o yerin canlıları, cansız varlıklara dönüşmüştü. Cüsseleri de cansız, hareketsiz ve hissiz olarak dizüstü çökük vaziyette kalmıştı. Cenâb-ı Allah onlara çeşitli azab, işkence ve belayı birarada vermişti. Pis ve çirkin nitelikleri taşıdıkları için Cenâb-ı Allah hareketleri durduracak şiddetli bir titremeyi, sesleri kısacak bir çığlığı, her tarafından ve yönünden insanlara ateş kıvılcımı saçan bir gölgeyi onlara musallat kıldı. Lakin her sûrede Cenâb-ı Allah, cümlelerin dizisine ve ifadelerin akışına uygun olarak onların durumlarını haber vermiştir. Örneğin A'râf sûresinde anlatıldığına göre onlar Allah'ın peygamberi Şuayb (a.s.)'ı ve taraftarlarını titretmiş, onları memleketlerinden kovmakla tehdit etmiş, memleketlerinde kalmak istiyorlarsa eski dinlerine dönmeleri gerektiğini kendilerine bildirmişlerdi. Bunun üzerine Yüce Allah buyurdu ki:"Bu yüzden onları bir titreme aldı ve oldukları yerde dizüstü çökü-verdiler." Evet...Titretmeye karşı titremeye, korkutmaya karşı da korkuya yakalanıverdiler. Bu da cümlenin gelişine uygun ve önceki ifadelerin de akışına bağlıdır.

Hûd sûresinde anlatıldığına göre kendilerini bir çığlık yakalayıver-mişti de bunun üzerine yurtlarında dizüstü çökük vaziyette helak olmuşlardı. Çünkü onlar tahkir edici ve küçümseyici bir eda ile Allah'ın peygamberi Şuayb'e şöyle demişlerdi: «Babalarımızın taptığını bırakmamızı emreden veya mallarımızı istediğimiz gibi kullanmamızı mene-den senin namazın mıdır? Sen doğrusu aklı başında, yumuşak huylu birisin.» (Hûd, 87.)

Güzel ve düzgün konuşan o güvenilir peygambere karşı kullandıkları bu çirkin kelimeleri sarfetmekten onları menedici bir çığlıktan burada bahsetmek münasib olmuştur. Bu nedenledir ki onları durgunlaş-tıracak bir titremenin yanı sıra, kendilerini susturan bir çığlık da geldi.

Şuarâ sûresinde anlatıldığına göre onları bulutlu bir günün azabı yakalamıştı. Bu da onların istediklerini yerine getirmek ve arzuladıkları şeye kendilerini yaklaştırmak için olmuştu. Şuayb (a.s.)'a demişlerdi ki:

«Sen ancak büyülenmişin birisin. Bizim gibi bir insandan başka birşey değilsin. Doğrusu, seni yalancılardan sanıyoruz. Eğer doğru sözlü isen, göğün bir parçasını üstümüze düşür." dediler. Şuayb: "Rabbim yaptıklarınızı çok iyi bilir." dedi.» (eş-Şuarâ, 185-188.) Her şeyi bilen ve işiten yüce Allah da şöyle buyurdu: «Ama onu yalanladılar. Bunun üzerine onları bulutkı bir günün azabı yakaladı. Gerçekten o gün, büyük bir gün idi.» (eş-Şuarâ, 189.)

Katade ve bazı müfessiiier, Eykelilerin Medyenlilerden ayrı bir millet olduğunu söylemişse de, bu. zayıf bir görüştür. Bu görüşün sahipleri iki şeye dayanmaktadırlar:

1-Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle bir ifade vardır: "Eykeliler peygamberlerini yalanladılar. Hani Şuayb onlara demişti ki..." (eş-Şuarâ, 176-177.) Bu ayette "kardeşleri Şuayb" denilmiyor da, sadece "Şuayb" diyerek yakın bir isim kullanılıyor. Halbuki Medyenlilerden sözedilirken, Kur'ân-ı Kerîm'de:" Medyen (halkın)'e kardeşleri Şuayb'ı gönderdik." (ei-AVâf, 85.) deniliyor. Demek ki Eykeliler ayrı, Medyenliler ayrı birer millettirler.

2-Eykelilerin, bulutlu bir günde azaba uğratıldıkları anlatılmakta; Medyenlilerin ise titreme ve çığlıkla azaplandırıldıkları anlatılmaktadır.

Şimdi de gelelim yukarıdaki iddiaları cevaplamaya:

l-"Eykelüer peygamberleri yalanladılar." sözünden sonra "kardeşleri Şuayb" denilmiyor da, sadece "Şuayb" diyerek yalın bir isim kullanılıyor ve kardeşlikten bahsedilmiyor. Çünkü bu ayette onlar ormana ve ağaca (Eyke'ye) tapmakla nitelendiriliyorlar. Böyle dedikten sonra burada kardeşlikten sözetmek, yerinde bir iş olmaz. Ama "Medyen (hal-km)'e kardeşleri Şuayb'ı gönderdik." derken, onlar bir kabileye nisbet edildikleri için,' orada Şuayb'm onların kardeşleri olduğunu söylemek uygun olmuştur. Arada böyle bir farkın olması latif, güzel ve yüksek, aynı zamanda nefis bir üslubun gereğidir.

2-Eykelilerin bulutlu bir günde azaba uğratılmış olmalarını ileri sürerek onların Medyenlilerden ayrı bir millet olduklarını söylemeye gelince, bu eğer Eykelilerin ayrı bir ümmet olduklarını ispatlayan bir delil ise, o zaman haklarında titreme ve çığlık gibi iki ayrı azabtan bahsedildiği için Medyenlileri de iki ayrı millet olarak telakki etmek gerekecektir ki bu da, bu işten azıcık anlayan bir kimsenin söyleyeceği bir söz değildir.

Şimdi de Şuayb (a.s.)'m hayatından bahseden ve Hafiz tbn Asakir'in naklettiği hadise gelelim.

"Medyen milletiyle Eykeliler iki ümmettir. Allah onlara peygamber Şuayb (a.s.)'ı (elçi olarak) gönderdi."

Bu gerçekten garip bir hadistir. Bunun rivayet zincirinde geçen ra-vilerden basızı eleştirilmiştir. Öyle sanılıyor ki bu Yermük savaşında dirayetsiz bazısı raviler tarafından Abdullah b.Amr'a aktarılan israili-yat haberlerindendir.

Sonra Cenâb-ı Allah, ölçü ve tartıyı eksik yapma gibi, Medyenli'le-rin işledikleri kötülükleri Eykelilerin de yapmış olduklarını söyleyerek onları yermiştir ki bu da, Eykelilerle Medyenlilerin aynı millet olduklarını ispatlamaktadır. Çeşitli azablara çarptırılarak helak edilmişlerdir.

Ancak bu azablardan her biri, ifadenin akışına uygun olarak ayrı ayrı yerlerde anlatılmışlardır. Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: «Onları bulutlu bir günün azabı yakaladı. Doğrusu o gün, büyük bir günün azabı idi.» (oş-
Şuarâ, 189.)

Anlatıldığına göre onlara şiddetli bir sıcak isabet etmiş. Cenâb-ı Allah, yedi gün süreyle onlara rüzgar esintisi vermemiş, bunun yanı sıra su ve gölge onlara fayda sağlamamış, serin bodrumlara girmeleri de kendilerine yarar temin etmemişti. Böyle olunca da bulundukları yeri terkederek çöle çıkmışlar, bir bulut gelerek onları gölgelendirmişti. Gölgesinden yararlanmak için gelip bulutun altında toplanmışlardı. Hepsi tastamamam gelip o bulutun altında toplandıklarında, Cenâb-ı Allah o bulutun

içinden üzerlerine kıvılcımlar ve alev parçaları saçtı... Yer sarsılarak onları titretti. Gökten bir çığlık duydular ki derhal canları bedenlerinden ayrıldı ve cesedleri harab olup çöktü.
«Bu. yüzden onları bir titreme aldı ve oldukları yerde diz üstü çökü-verdiler. Şuayb'ı yalanlayanlar, yurtlarında sanki hiç yaşamamışlar gibi oldular. İzleri bile kalmadı. Mahvolanlar, Şuayb'ı yalanlayanlar oldu.» (el-A'râf, 91-92.)
Cenâb-ı Allah, Şuayb'ı ve beraberindeki mü'minleri kurtardı. Nitekim Allah Teâlâ buyurmuştur ki:
«Buyruğumuz gelince Şuayb'ı ve beraberindeki mü'minleri -katımızdan bir rahmet olarak- kurtardık. Haksızlık yapanları bir çığlık yakaladı, oldukları yerde diz üstü çöküverdiler. Sanki orada hiç yaşamamışlardı. Bilin ki Semud milleti, Allah'ın rahmetinden uzaklaştığı gibi Medyen halkı da uzaklaştı.» (Hûd, 94-95.)
"Milletinin inkar eden ileri gelenleri, "Şuayb'e uyarsanız andolsun ki siz kaybedersiniz." dediler. Bu yüzden onları bir titreme aldı ve oldukları yerde dizüstü çöküverdiler. Şuayb'ı yalanlayanlar, yurtlarında sanki hiç yaşamamış gibi oldular, İzleri bile kalmadı. Mahvolanlar, Şuayb'ı yalanlayanlar oldu:" Tabii ki bu mahvoluş, onların mü'minlere: "Şuayb'a uyarsanız andolsun ki siz kaybedersiniz." demelerine karşılık olmuştu.
Sonra Cenâb-ı Allah, peygamberleri Şuayb'ın onları kınayıp kötülüklerini teşhir ettiğini de anlatıyor. «Şuayb onlardan döndü ve: "Ey milletim! Andolsun ki, Rabbimin sözlerini size bildirdim, öğüt verdim, inkarcı millet için niçin üzüleyim? dedi"» (el-A'râf, 93.) Yani onların helak oluşlarından sonra, bulundukları mahalden dönüp ayrıldığında: "Ey milletim! And olsun ki, Rabbimin sözlerini size bildirdim, öğüt verdim." dedi. Üzerime düşen eksiksiz tebliğ ve tam nasihat görevini ifa ettim, sizi doğru yola iletip hidayete ulaştırmak için olanca gücümle, büyük bir tutkuyla çalıştım. Fakat bunun size yararı olmadı. Çünkü Cenâb-ı Allah, sapıklıkta kalmasını dilediği kimseleri doğru yola iletmez. Onların yardımcıları da yoktur. Bundan böyle sizin için üzülecek değilim. Çünkü siz, öğüt kabul etmiyor ve insanların rüsvay olacakları günden de korkmuyorsunuz. Şu halde Hakk'ı kabul etmeyen, ona yönelip dönmeyen dolayısıyla Allah'ın geri çevrilemeyecek, kendisine karşı savu-nulamayacak ve kendisinden kaçılamayacak azabına çarptırılan, "inkarcı bir millet için niçin üzüleyim?"
Hafız İbn Asakir, "Tarih"inde İbn Âbbas'dan rivayet ederek dedi ki: Şuayb (a.s.), Yusuf (a.s.)'dan sonra yaşamıştır. Vehb b.Münebbih'ten nakledildiğine göre beraberindeki mü'minlerle birlikte Şuayb (a.s.), Mekke'de vefat etmiştir. Mezarları, Ka'be'nin batısında Darü'n-Nedve ile Beni Senim mahallesi arasındadır. [11]

İbrahim Peygamberin Çocukları

Önceki sayfalarda İbrahim (a.s.) ile milleti arasında geçen hadiseleri ve her iki tarafm nasıl bir sonuçla karşılaşmış olduklarını anlatmıştık. Onun zamanında cereyan eden Lut kavmi kıssasını, bunun ardından da Şuayb (a.s.)'m milleti olan Medyenlilerin kıssasını anlatmıştık. Çünkü bunun delili, yüce Allah'ın kitabının bir kaç yerinde anlatılmaktadır. Lut kavminin kıssasından sonra Cenâb-ı Allah Medyenlilerin kıssasını anlatmıştır ki, onlar da önce anlattığımız gibi doğru görüşe göre Eykelilerdir. Kur'ân-ı Azim'deki sıraya uyarak biz de Medyenlüer'i, Lut Kavminden sonra anlattık. Şimdi de İbrahim (a.s.)'in soyunun üstünlüğünü anlatmaya çalışacağız. Çünkü Cenâb-ı Allah onun soyuna kitap ve peygamberlik vermiştir. Kendisinden sonra gönderilen her peygamber, onun evlatların dandır. [12]

İsmail Peygamber

Önceleri de anlattığımız gibi İbrahim Halil (a.s.)'in bir kaç oğlu vardı, ama en meşhurları, her ikisi de büyük peygamber ve Allah elçileri olan iki kardeştir. Diğer kardeşlerinden daha büyük ve daha değerli olan bu iki kardeş, İsmail ile İshak'tır. Kurban edilmek istenen de sahih kavle göre, İbrahim'in ilk oğlu İsmail'dir. Mısırlı Kıbtîye Hacer'den doğmuştur. Allah'ın selamı, ikisinin de üzerine olsun.
Kurban edilmek istenenin İshak olduğunu söyleyen kimse, Tevrat ile İncil'i tahrif edip ayetlerini değiştiren ve göz önündeki Kur'ân'a muhalefet eden israiloğullarının nakillerim esas almıştır. İbrahim, ilk oğlunu -bir rivayete göre de biricik oğlunu- kurban etmekle emrolundu. Her ne olursa olsun, kurban edilmesi emredilen, delilin nassı ile İsmail (a.s.)'dir. Tevrat'ta konuyla ilgili ifade şöyledir: İbrahim 100 sene yaşadıktan sonra çocuk sahibi oldu. Bu ilk çocuğu İsmail idi. İsmail, maddeten de manen de babasının biricik oğluydu. Babasının maddeten biricik oğluydu.Çünkü kurban edileceği zaman onüç yaşım geride bırakmıştı. Babasının manen de biricik oğluydu. Çünkü denildiğine göre henüz süt emme çağındaki küçücük bir çocuk iken babası, annesi Hacer ile birlikte kendisini, memleketinden alıp götürmüş, Faran dağlarının eteklerine bırakmıştı. Faran, Mekke çevresindeki dağların adıdır. Evet, onları buraya bıraktı. Yanlarında az miktarda su ve azık vardı. Allah'a güvenip tevekkül ettiğinden dolayı, azık ve sularını bol miktarda temin etmeyi gerekli görmemişti. Allah onlara yeterdi. Onları koruma ve gözetimi ile kuşattı. O, ne güzel kefil ve vekildir. Kuluna en güzel yetecek olan da O'dur. İsmail babasının maddeten, manen biricik oğluydu fakat bu sırrı anlayacak olan nerede? Bu mertebeye ulaşacak olan nerede? Bunu ancak ferasetli" ve asil bir kimse idrak edebilir. Cenâb-ı Allah, İsmail'i yumuşak huyluluk, doğru sözlülük, sabırlıık, va'di yerine getirme, namaza devam etme, azabtan korunmak için ailesine de namaz kılmayı emretmek gibi sıfatlarla niteleyerek övmüştür. Bütün bunlara ek olarak İsmail, insanları en büyük Rabb'e kulluk etmeye davet etmiştir. Yüce Allah buyurmuş ki:

«Biz ona yumuşak huylu bir oğlan müjdeledik. Çocuk kendisinin yanı sıra yürümeye başlayınca: "Ey oğulcuğum! Doğrusu, ber uykudayken seni boğazladığımı görüyorum. Bir düşün, ne dersin?" dedi. "Ey babacığım! Ne ile emrolundunsa yap. Allah dilerse sabredenlerden olduğumu göreceksin." dedi.» (cs-Sâftat, 101-102.) Babasının isteğine boyun eğdi ve sabredeceğine de söz verdi. Bu va'dini yerine getirdi ve bu işe de sabretti.
«Ey Muhammed! Kitapta İsmail'e dair anlattıklarımızı an. Çünkü o, sözünde doğru bir kimseydi. Tarafımızdan gönderilmiş bir peygamberdi. Çevresinde bulunanlara namaz kılmalarını, zekat vermelerini emrederdi. Rabbinin katında hoşnutluğa ermişti». (Meryem, 54-55.)
«Ey Muhammed! Güçlü ve anlayışlı olan kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub'u da an. Biz onları ahiret yurdunu düşünen, içten bağlı kimseler kıldık. Doğrusu, onlar katımızda seçkin iyi kimselerdendirler. İsmail'i, Elyesa'yı, Zülkifl'i de an. Hepsi iyilerdendir.» (Sâ'd, 45-48.)
«Ey Muhammed! İsmail, İdris ve Zülkifl hakkında anlattığımızı da an; onların her biri sabredenlerdendi. Onları rahmetimize kattık, doğrusu, onlar iyilerdendi.» (el-Enbiya, 85-86.)
«Nuh'a ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz, İbrahim'e, İsmail'e, îshak'a, Yakub'a ve torunlarına vahyettiğimiz gibi Ey Muhammed, şüphesiz sana da vahyettik...» (en-Nisâ, 163.)
«Ey mü'minler!"Allah'a, bize gönderilene, İbrahim'e, İsmail'e, îshak'a, Yakub'a ve torunlarına gönderilene inandık." deyin.» (el-Bakara,136.)
«Yoksa İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve torunlarının Yahudi veya Hristıyan olduklarını mı söylüyorsunuz. Peki, siz mi yoksa Allah mı daha İyi bilir?» (el-Bakara, 140.)
Cenâb-ı Allah, İsmail'in bütün güzel niteliklerini anlatmış, onu kendi peygamberi ve elçisi yapmış, cahillerin isnatlarından onu ibra etmiştir. Ona indirilen ilahî hükümlere inanmalarını da mü'min kullarına emretmiştir.
Neseb âlimleriyle tarihçilerin anlattıklarına göre ata ilk binen, İsmail (a.s.) olmuştur. Daha önceleri atlar yabanî idiler. Atı ehlileştirdi ve ata bindi. Said b.Yahya el-Ümevî, "Meğazi" adlı eserinde Abdullah b.Ömer'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir. «At edinin ve onu (bir miras gibi) nesilden nesile devredin. Çünkü o, atanız İsmail'in mirasıdır.»
Atlar daha önceleri yabanî idiler. İsmail (a.s.) kendine özgü çağın-şıyla atları kendine çağırdı, onlar da onun bu çağrısına uyup ehlileşti-ler. îlk olarak Arapça'yı gramerine uygun bir biçimde konuşan da odur. İsmail (a.s.) Arapça'yı Mekke'de kendi yanlarında konaklayıp yerleşen Arab-ı Aribe'den yani asıl Arap ırkından olan Cürhüm ve Amalika kabi-leleriyle Yemenlilerden öğrendi. Bunlar Hz.İbrahim öncesinden gelen eski Araplardır.
Saidb.Yahya el-Ümevî, Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: «Dili fasih Arapça'yla açılan (fasih Arapça'yı ilk konuşan) İsmail olmuştur. O zamanlar henüz on dört yaşındaki bir çocukmuş.»
Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi İsmail (a.s.) büyüdüğünde Amalika kabilesine mensup bir kadınla evlendi. Babası İbrahim (a.s.), ayrılmasını emredince o kadından ayrıldı. Ümevî'nin anlattığına göre bu kadın, Sa'd b. Usame b.Ekil el-Amalikî'nin kızı Ammare idi. Bundan boşandıktan sonra İsmail başka bir kadınla evlendi. Babası bu ikinci evliliği devam ettirmesini emretti. O da bu evliliğim devam ettirdi. Bu karısı Medad b. Amr el -Cürhümî'nin kızı Seyyide idi. Seyyide'nin İsmail'in üçüncü karısı olduğunu söyleyenler de olmuştur. Seyyide hanım, İsmail'e oniki erkek evlad doğurdu. Merhum Muhammed b.İshak, adlarını şöyle sıralamıştır: Nabit, Kayzar, Ezbil, Mişa, Müsmi, Maş, Duşa, Erer, Yatur, Nebş, Tayma Kayzuma. Ehl-i Kitap kaynaklarında da Hz. İsmail'in oğulları böyle adlandmhrlar. Onlara göre de İsmail (a.s.)'in evlatlar oniki tane olup hepsi de, haklarında müjdeler bulunan ulu kişilerdir. Ancak Ehl-i Kitap bunu tevil ederken yalan söylemişlerdir.
İsmail (a.s.), Cürhüm ve Amalika kabileleleriyle Yemenlilerin bulundukları yerlerle bu yerlerin çevresine peygamber olarak gönderilmişti. Allah'ın salat ve selamı üzerine olsun.
Ecel gelip kapısını çaldığında kardeşi İshak'a vasiyetini yaptı. Kızı
Nesme'yi İshak'm oğlu İs ile evlendirdi. Nesme, Rûm'u doğurdu. Onun soyundan gelenlere -İs'in temndeld sarı renkten dolayı Beni Asfer, yani sarıoğulları denir, Nesme, Yunan adlı bir çocuk daha doğurdu. İs'in oğullarından biri de Eşban'dır. Eşban'm da İs ile Nesme'nin evliliklerinin ürünü olduğunu söyleyenler olmuşsa da , İbn Cerir et-Taberî bu hususta çekimser kalmıştır.
Allah'ın peygamberi İsmail (a.s.), 137 yaşındayken vefat etmiş; anası Hacer ile birlikte Ka'be'nin yanında Hatîm denen yere gömülmüştür. Ömer b. Abdülaziz'in şöyle dediği rivayet edilir. İsmail (a.s.), Mekke'nin sıcaklığından ötürü Rabbine yakmmıştı da, Rabbi ona şöyle vah-yetmişti. "Defnedildiğin yere Cennet'ten bir kapı açacağım. Kıyamet gününe kadar oradan sana Cenne esintisi gelecektir."
Hicaz Araplarımn tümü, İsmail'in oğlu Nebit ile Kayzar'm neslidirler. [13]

Şereflîoğlu Şerefli İbrahim'in Oğlu Îshak (A.S.)

Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi İshak (a.s.), kardeşi İsmail'in doğumunun üzerinden ondört yıl geçtikten sonra, yani babası İbrahim 100 yaşındayken doğdu. Kendisinin doğacağım melekler müjdelediklerinde anası Sâre doksan yaşındaydı.

Yüce Allah buyurmuş ki:
«Ona iyilerden olan İshak'ı peygamber olarak müjdeledik. Kendisini ve îshak'ı mübarek kıldık. İkisinin soyunda iyi olan da vardır, açıktan açığa kendisine yazık eden de vardır.» (cs-Safffit, 112-113.)
Cenâb-ı Allah, İshak peygamberi, kutsal kitabının birden fazla yerinde övgüyle anmıştır. Önceki sayfalarda naklettiğimiz Ebu Hürey-re'den rivayet edilen bir hadis-i şerifte Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuşlardır:
«Şereflioğlu şereflioğlu şereflioğlu şerefli İbrahim oğlu İshak oğlu Yakub'un oğlu Yusuf.»[14]
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre babası İbrahim'in sağlığında İshak, Betvail kızı Refka ile evlenirken kırk yaşındaydı. Karısı kısırdı. Allah'a yalvarıp dua etti. Karısı hamile oldu ve ikiz oğlan doğurdu. İlk doğamn adı İso idi. Araplar ona İs derler ki, Rumların atası-dır. İkincisi ise doğarken kardeşi İs'in topuğunu yakalamış olduğu için Yakub adını almıştır. Diğer adı da İsrail'dir ki, israiloğullarının atası-dır.
Anlatıldığına göre İshali (a.s.), îso'yu ilk çocuğu olduğundan ötürü Yakub'dan daha çok severmiş. Anaları Refka ise, daha sonra doğduğu ve dolayısıyla daha küçük olduğu için Yakub'u daha fazla severmiş.
Derler ki: İshak (a.s.) yaşlanıp da gözlerinin feri zayıflayınca, günlerden bir gün oğlu îs'e canının nefis bir yemek çektiğini söylemiş. "Git, benim için bir hayvan avlayıp pişir de, ömrüne ve malına bereket katılması için sana dua edeyim." demiş.
İs, avcı bir kimseydi. Babasının arzusunu yerine getirmek için ava çıktı. Bu arada anası Refka, îs'in kardeşi Yakub'a seçme hayvanlarından iki oğlak keserek, babasının arzuladığı yemeği hazırlamasını, kardeşi İs birşey getirmeden onun hemen bu yemeği babasına takdim etmesini tenbihledi ki, babası, İs'e dua edeceğine Yakub'a dua etsin. Refka bu tenbihatı yaptıktan sonra kalkıp Yakub'a İs'in elbisesini giydirdi. Boğazına ve pazulanna da oğlakların derilerini yapıştırdı. Çünkü İs'in vücudu çok kıllıydı, ama Yakub'un ki Öyle değildi. Yakub oğlakları kesip yemeği hazırladı,getirip babasına sundu. "Sen kimsin?" diye sorunca, "Ben senin oğlunum." dedi. Böyle deyince babası îshak onu kucakladı, bağrına bastı, eliyle vücudunu araştırdı ve:"Ses Yakub'un sesi, ama vücut ve elbise İs'in vücudu ve elbisesi." dedi. Yemeği yedikten sonra ona kardeşleri arasında kadri yüce , otoriter, sözü dinlenir, halkı tarafından da itaat edilen biri olması, rızkının ve neslinin bereketi için dua etti.
Yakub babasının yanından çıktıktan sonra kardeşi İs babasının istediği yemeği hazırlamış olarak geldi. Yemeği takdim edince de babası îshak:"Oğlum bu da nesi?" diye sordu. Is "Arzulamış olduğun yemektir, babacığım!" diye cevap verdi. Babası: "Biraz önce yemek getirmiş, ben de yeyip senin için dua etmemiş miydim?" dedi. Bunun üzerine İs: "Hayır vallahi" dedi ve kardeşinin atak davranarak kendisinden önce yemek getirdiğini anladı; içi, kardeşi Yakub'a karşı öfke ve hınçla doldu. Anlatıldığına göre kardeşine, "Babamızın vefatından sonra seni Öldürürüm." diye tehdit savurmuştu. Yemeği yedirdikten sonra babasının kendisi için de dua etmesini istemişti. Babası onun iç^ıi de dua etti. Soyunun yeryüzünde hükümran olması, rızık ve ürünlerinin bereketi için dua etti.
Anaları, İs'in Yakub'u ölümle tehdit ettiğini duyunca oğlu Yakub'a Harran'da yaşamakta olan kardeşi ve Yakub'un da dayısı olan Laban'm yanma gitmesini, kardeşi İs'in Öfkesi yatışmcaya kadar orada kalmasını, Laban'm kızlarından biriyle evlenmesini tavsiye etti. Kocası İshak'tan da Yakub'a bu yolda tavsiyede bulunmasını, ona dua etmesini istedi. Kocası da isteğine uydu.
Yakub (a.s.) da o gün akşam vakti yola çıktı. Yolda gece bastırınca bir yerde uyudu. Bir taşı alıp yastık gibi başının altına koydu ve uzanıp uykuya daldı. Rüyasında yerden göğe doğru uzanan bir merdiven gördü. Bazı melekler merdiven üzerinde inip çıkıyorlardı. Kutlu ve Yüce Rab da ona hitaben şöyle diyordu.: "Seni mübarek kılacak ve soyunu çoğaltacağım. Üzerinde bulunduğun bu yerleri sana ve senden sonra ha-leflerine vereceğim."
Uykudan uyandığında gördüğü rüyadan ötürü sevindi. Ailesine salimen döndüğü takdirde, uyuduğu şu yerde onur ve üstünlük sahibi Allah için bir mabed inşa etmeyi, buralardan elde edeceği ürünün onda birini Allah için vermeyi adadı. Sonra, yastık olarak kullandığı taşı, daha sonra tanıyabilmek için yağladı. Taşın bulunduğu yere "Allah'ın evi" adını verdi. Orası, bugün Mescid-i Aksa 'nın bulunduğu yerdir. İleride de anlatılacağı gibi, Mescid-i Aksa'yı Yakub (a.s.) inşa etmiştir.[15]
Yakub (a.s.) Harran'da yaşamakta olan dayısının yanma geldiğinde dayısının iki kızı olduğunu gördü. Büyüğünün adı Leyya, küçüğü-nünkü ise Rahil idi. Rahil, hüsn-ü cemal sahibi güzel bir kızdı. Yakub bu kıza talib oldu. Dayısı yedi yıl süreyle davarlarını otlatması şartıyla bu kızım kendisine vereceğini va'd etti. Yakub yedi yıl çobanlık etti. Süre geçince etrafdaki insanlar dayısına, "Haydi bakalım kızını Yakub'a ver." dediler. Dayısı geceleyin büyük kızı Leyya'yı Yakub'un gerdek odasına soktu. Leyya çirkin görünümlü ve gözlerinin feri zayıflamış bir kızdı. Sabah olunca Yakub bir de gördü ki, Leyya ile evlenmiş. Dayısına "Beni aldattın. Ben senden Rahil'i istemiştim." dedi. Dayısı ona dedi ki:"Evde büyük kız dururken küçüğünü kocaya vermek bizde âdet değildir. Ama Rahil'i seviyorsan yedi yıl daha bana çobanlık et. Onu da sana veririm." Bunun üzerine Yakub (a.s.), dayısına yedi yıl daha çobanlık etti. Süre dolunca Rahil'i de aldı. Onunla da gerdeğe girdi. Onların dininde bir erkeğin iki bacıyla bir arada evli bulunması caiz idi. Bu uygulama daha sonra Tevrat şeriatı ile nesh edildi. Yalnız bu bile, bu hususta neshin vukubulduğuna dair yeterli bir delildir. Çünkü Yakub'un böyle bir evlilik yapmış olması, bunun mubah ve caiz olduğuna delâlet etmektedir. Zira o masumdur. Yakub'un dayısı Laban, her iki kızma birer cariye hediye etmişti. Leyya'ya hediye ettiği cariyenin adı Zülfa, Rahil'e hediye ettiği cariyenin adı ise Belha idi.[16]
Cenâb-ı Allah Leyya'mn kusur ve eksikliğini, kendisine evlat vererek telafi edip güzelleştirdi. Kocası Yakub'a ilk olarak Rabil'i doğurdu. Sonra Şem'on, Lavi ve Yahoza'yı doğurdu. Rahil hamile kalamadığı için onu kıskandı. Cariyesi Belha'y

kocası Yakub'a hediye etti. Yakub da Belha ile gerdeğe girdi. Hamile kalan Belha Yakub'a bir erkek çocuk doğurdu. Adını Dan koydular. İkinci kez hamile kaldı. Yine bir erkek çocuk doğurdu. Onun adını da Niftali koydular. Bunu gören Leyya da cariyesi Zülfa'yı kocası Yakub'a hediye etti. Bu da Cad ve Esir adlarında iki erkek çocuk doğurdu. Sonra Leyya tekrar hamile kaldı ve beşinci bir erkek çocuğu daha doğurdu. Adını İsahir koydular, bundan sonra doğurduğu altıncı erkek çocuğuna Zabilan adını verdiler. Son olarak da Dina adlı bir kız çocuğu doğurdu. Böylece Yakub'dan toplam olarak yedi çocuğu doğmuş oldu.

Sonra Rahil, Allah'a dua ederek kendisine Yakub'dan bir erkek çocuk kazandırmasını diledi. Allah onun yakarışını duydu ve duasına icabet etti de Rahil, Allah'ın peygamberi Yakub'dan hamile kaldı. Kocasına şerefli, ulu, güzel ve hüsn-ü cemal sahibi bir erkek çocuk doğurdu, adım da Yusuf koydu.

Bütün bunlar olup biterken onlar Harran'da ikamet ediyorlardı. Yakub, dayısının iki kızıyla evlendikten sonra altı yıl daha ona çobanlık etti. Böylece dayısının yanında yapmış olduğu çobanlık süresinin toplamı yirmi yılı bulmuştu. Yakub, dayısı Laban'dan baba ocağına dönmek için artık kendisine izin istedi. Dayısı: "Senin sayende malım bereketlendi. Malımdan dile ne dilersen." dedi. Yakub da: "Davarlarının bu sene doğuracakları alaca renkli yavruları, beyaz renkli olup da üzerinde siyah benekler bulunan, siyah renkli olup üzerinde beyaz benekleri bulunan yavruları, ayrıca doğacak olan beyaz renkli ve boynuzsuz oğlaklara bana verirsin." deyince, dayısı "Evet..." karşılığını verdi.

Bu anlaşmayı duyan dayısı oğullan davarların yanma koşup bu evsaftaki koç ve tekeleri sürüden ayırıp üç gün uzaklıktaki bir mesafeye götürdüler İd dişi hayvanlar bu nitelikteki yavrulara gebe kalmasınlar.

Onların bu oyunlarım boşa çıkarmak için Yakub (a.s.)'da badem ağacından değnekler edinip kabuklarım enlemesine, siyah-beyaz şeritler bırakacak şekilde soydu. Bu benekli değnekleri, davarların su içmeye gelirken geçtikleri yollara dikti ki bunları gören hayvanlar ürküp kaçışsınlar ve karini arın daki yavruları da hareketlenip bu benekli değneklerin rengini alsınlar. Bu harikulade bir durum olup, mucizeler zincirinde bir halka olarak yerini alacaktı.

Neticede Yakub (a.s.)'un bir çok davar, binek ve köleleri oldu. Dayısının ve oğullarının yüzlerindeki çizgiler, ona karşı değişik bir şekil aldı. Ondan sıkılır gibi olmuşlardı.

Cenab-ı Allah , Yakub (a.s.)'a, babasının ve kavminin yurduna dönmesini vahyetti; kendisiyle beraber olacağını ona va'detti. Yakub bu meseleyi ailesine açtı, onlar da kendisine hiç tereddüt etmeden muvafakat ettiler. Ailesi ve malıyla birlikte göçünü yükleyip yola çıktı. Hanımı Rahil, babasının putlarını da çalarak beraberinde getirmişti. Harran'ın sınırlarını aşıp kenti geride bıraktılarında dayısı ve kayınpederi Laban, adamları ile birlikte'gelerek onlara kavuştu. Kavuşur kavuşmaz, kendisine haber vermeden yola çıktıkları için Yakub'u kınadı: "Bana bilgi vermeniz gerekmez iniydi? Sizi tören, şenlik ve davulla uğurlar, kızlarım ve torunlarımla vedalaşırdık. Hem niye putlarımı aldınız?" dedi. Putlarından haberi olmayan Yakub (a.s.), put falan almadıklarını söyledi. Kayınpederi ve dayısı Laban, kızları ile cariyelerinin yanına gidip eşyalarını kontrol etti; bir şey bulamadı. Yakub'un hanımı Rahil, babasının putlarım devenin semeri altına gizlemişti. Kendisi de devenin üstünde idi. Babasının putları araması esnasında "Aybaşı halindeyim." diyerek özür beyan etmiş ve deveden inmemişti. Babası da bu mazeretinden "dolayı ona birşey diyememiş ve deveden indirememişti. Bu arada iki taraf CeTad tepesinde bir anlaşma yaptılar: Yakub, dayısının kızlarım horlamıyacak ve onların üzerine kuma getirmeyecekti. Ne Yakub,ne de kayınpederi Laban, bu tepeyi geçip birbirlerinin mıntıkasına girmeyeceklerdi. Cel'ad tepesinde bir yemek yapıp hep birlikte yediler; birbirleriyle veda'laştıktan sonra herkes kendi beldesine döndü. Yakub (a.s.), Sair toprağına yaklaştığında melekler kendisini karşılayarak, memleketine kavuşmuş olduğunu kendisine müjdelediler. O da kendisine yumuşak davransın ve alçak gönüllü olsun, diye. kardeşi İs'e ulak gönderdi. Ulak, Yakub (a.s)'a döndü ve İs'in, atma binerek dörtyüz adamla birlikte kendisine doğru geldiği haberini verdi. Yakub bu haberi duyunca korktu ve kardeşi İs'in şerrinden kendisini koruması için Allah'a el açtı, yalvarıp yakardı. Kendisine vermiş olduğu sözü Rabbine hatırlattı; O'nun huzurunda boyun büküp çokça dua etti. Kardeşi İs için de büyük hediyeler hazırladı. Hediyeleri şunlardı: 200 koyun, 200 keçi, yirmi teke, yirmi koç, otuz sütlü deve, kırk inek, on öküz, on katır, on eşek. Kölelerine, bu hayvan sınıflarını ayrı ayrı sürüler halinde yürütmelerini, her sürü arasında belli bir boşluk bırakmalarını, İs ile karşılaştıklarında ve İs: "Sen ve beraberindeki bu mallar kime aitsiniz?" diye sorduğunda, "Ben, Yakub'a aitim. Beni ve bunları efendim İs'e hediye etti." diye cevap vermelerini, her sürünün başındaki sorumlusunun hep aynı şekilde konuşmasını, ve, "Yakub da ardımızdan geliyor." diye İs'e haber vermelerini emretti. Yakub (a.s.), iki zevcesi, zevcelerinin cariyeleri ve on bir oğluyla birlikte, o hediyelik sürülerle kölelerden tam iki gece sonra geldi. Beraberindekileri geceleyin yürütüyor, gündüzleyin gizliyordu. İkinci gece fecir vakti olduğunda, erkek kılığında bir melek ile karşılaştı. Yakub onu insan sanarak, altetmek için onunla boğuştu. Rivayete göre onu yendi. Ancak melek onun kalçasına bir darbe vurduğu için Yakub (a.s.) topalladı. Tanyeri ağardığında melek ona: "Adın nedir?" diye sordu. O da: "Yakub'tur." diye cevap verince melek: "Bu günden sonra seni sadece İsrail adıyla çağırmak yaraşır." dedi. Yakub ona: "Sen kimsin, adın nedir?" diye sorar sormaz o gidince, onun bir melek olduğunu anladı. Bacağı aksakîaştığından dolayı, Yakub (a.s.)'un soyundan gelen İsrailoğullan, hayvanın uyluğundan ayak bileğine kadar uzanan damarı yemezler, etten ayırıp atarlar.

Yakub uzaklara baktı. Kardeşi İs'in dörtyüz piyade ile kendisine doğru gelmekte olduğunu gördü. Aile efradının önüne geçerek, kardeşini karşılamaya çıktı. Ağabeyini görünce de huzurunda yedi defa secde etti. O zamana göre büyükler böyle selamlanır di. Dinlerine göre bu meşru idi. Nitekim melekler de selamlamak ve tebrikatta bulunmak amacıyla Adem (a.s.)'e secde etmişlerdi. Kardeşleri ve babası da Yusuf (a.s.)'a secde etmişlerdi ki, yeri geldiğinde bu meseleyi genişçe ele alacağız.

İs, Yakub'u görünce kendisine yaklaştı. Kucaklayıp bağrına bastı, öpüp ağladı. Gözünü kaldırıp, Yakub'un eşlerine ve

çocuklarına baktığında ona, "Bunları da nerden buldun?" diye sordu. Yakub da: "Allah bunları senin kölene bahşetti." diye cevap verdi. İki cariyesi, çocuklarıyla birlikte Is'e yaklaşıp huzurunda secdeye kapandılar. Öte yandan Ya-kub'un ilk eşi Leyya ve oğlu beri gelip secdeye kapandı. Ardısıra ikinci eşi Rahil, oğlu Yusuf la birlikte beri gelerek secdeye kapandılar. Yakub (a.s.), hediyesini kabul etmesini kardeşi İs'den İsrarla rica etti. O da kabul etti.
İs, geri dönüş yoluna koyuldu. Yakub da aile efradı ve beraberindeki köleler, davarlar ve diğer hayvanlarla birlikte ağabeyinin arkasından gitti. Sair dağlarına doğru yol alıyorlardı. Sahor denen yere vardıklarında, orada kendisi için bir ev yaptı. Bir süre orada kaldı. Sonra Kudüs'e bağlı Şahmı köyüne uğradı, orada 100 koyun vererek Ben Cemor'un tarlasını satın aldı. Çadırını o tarla içine kurdu. Orada bir mabed inşa etti. Mabedin adını da "II" koydu. II, İsrail tanrısı demekti. Cenâb-ı Allah, ilahî davet yayması için orada bir tapmak yapmasını emir buyurmuştu. Yaptığı tapmak, bugün Kudüs'teki Mescid-i Aksa'dır. Kendisinden sonra Hz. Süleyman bu mescidi onarmıştı. Burası, daha önce Yakub, (a.s.)'un Harran'a giderken uyuduğu ve başının altına yastık olarak koyduğu işaretli taşın bulunduğu yer idi ki, bunu önceki sayfalarda anlatmıştık.
Bu arada Ehl-i Kitap kaynakları Yakub (a.s.)'un zevcesi Leyya'dan doğan kızı "Dina" ile ilgili bir hadiseyi anlatırlar. Cemoroğlu Şahim bu kızı kaçırıp kendi evine götürmüş, sonra da onu, babası Yakub'dan ve kardeşlerinden, kendisiyle evlendirmelerini istemiş. Ancak Dina'nın kardeşleri onlara: "Ailece tümünüz sünnet olursanız bacımızı size veririz. Birbirimize hısım oluruz. Yoksa sünnetsiz kimselerle biz hısım olmayız." demişlerdi. Onlar da bu şartı kabul ederek sünnet olmuşlardı. Sünnet oluşlarının üçüncü gününde kesim yerindeki acı şiddetlenmiş, kendilerinden geçmişlerdi ki, tam o anda Yakub'un oğullan saldırarak hepsini baştan sona kırıp geçtiler. Kafirliklerinin yanısıra, işledikleri fiilin çirkinliğinden ötürü Şahim ile babası Cemor'u da öldürdüler. Tapmakta oldukları putlarını da parçaladılar. Mallarını ganimet olarak aldılar.
Bilahare Yakub'un ikinci hanımı Rahil hamile oldu, Bünyamin'i dünyaya getirdi. Çok şiddetli doğum sancıları çektiği için, bu çocuğunun doğumundan hemen sonra öldü. Yakub onu Efras denen yere defnetti.
Yakub'un on iki erkek evladı vardı: Robil, Şemon, Lavı, Yahoza, İsa-hir ve Zabilon, Leyya hatundan; Yusuf ile Bünyamin, Rahile hatundan; Dan ile Niftalî, Rahil'in cariyesinden; Cad ile Esir de Leyya hatunun cariyesinden doğmuşlardır. Allah'ın selamı üzerlerine olsun.
Yakub, babası İshak'm yanma geldi. Onun yaşamakta olduğu Habron köyünde ikamet etti. Habron, İbrahim peygamberin de medfun bulunduğu bir köy olup Kenan ilinde bulunmaktadır. Sonra îshak (a.s.) hastalandı, 182 yaşındayken vefat etti. Oğulları İs ile Yakub, kendisim İbrahim peygamberin gömülü bulunduğu mağaraya defnettiler. Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi, o mağarayı Hz. İbrahim satm almıştır. (Yahudiler'in Ahd-i Kadim'inde anlatılan bu mevzulara Islâmı kaynaklar değinmemektedirler.) [17]

İsrail (Yakub)İn Sağlığında Meydana Gelen Hayret Verici Olaylar Ve Rahîl Hatunun Oğlu Yusuf Peygamber

Cenâb-ı Allah, Hz. Yusuf tan ve onun karşılaştığı durumlardan bahseden bir Sûre-i Kur'âniyye inzal buyurmuştur ki, bu sûrede anlatılan hikmetli işler, adab, Öğüt ve tavsiyeler üzerinde iyice düşünülüp ibret alınsın.
"Elif-Lam-Râ. Bunlar, apaçık kitabın ayetleridir. Biz onu, anlayası-nız diye, Arapça okunmak üzere gönderdik. "Ey Muhammedi Biz bu Kur'an'ı vahyederek, kıssaları sana en güzel şekilde anlatıyoruz. Oysa daha Önce sen bunlardan habersizdin." (Yûsuf, 1-3.)
Kur'ân-ı Kerîm'in bazı sûrelerinin başında bulunan heca harfleri (hurûf-u mukattaa) ile ilgili olarak, Bakara sûresinin baş taraflarında gerekli açıklamayı vermiştik. Bu konuyu daha iyi öğrenmek isteyen, îbn Kesir Tefsirinin Bakara sûresine müracaat etsin. Ancak burada kısa bir açıklama yapmamız gerekiyor. Şöyleki: Cenâb-ı Allah, kulu ve şerefli elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e açık bir Arap diliyle indirmiş olduğu, manası net ve vazıh bir şekilde anlaşılabilen, akıllı ve zeki olan herkesin anlayabileceği kutsal kitabı Kur'ân-ı Kerîm'i övüyor. O, gökten inen kitapların en şereflisi olup, meleklerin en şereflisi Cebrail tarafından, yaratıkların en şereflisi Hz. Muhammed (s.a.v.)'e, en şerefli bir zamanda ve en şerefli bir mekanda, en fasih bir dil ve en açık bir beyan ile indirilmiştir.
Kur'ân-ı Kerîm'de geçmişin haberlerinden veya gelecekten bahsedilirken, en güzel cümleler ve en açık ifadeler kullanılır. İnsanların, üzerinde ihtilafa düştükleri hususlarda gerçek ortaya konulur; batıl yok edilir, çürütülür ve reddedilir.
Kur'ân-ı Kerîm'de emir ve yasaklardan söz edilirken kanunların en adaletlisi ve gidilecek yollarla, uygulanacak yöntemlerin en belirgini anlatılıp gösterilir. Nitekim yüce Allah buyurmuş ki:
"Rabbinin sözü, doğruluk ve adaletle tamamlandı." (ei-En'âm, 115.)
Yani Rabbinin sözü, haberlerde doğruluk, emir ve yasaklarda da adaletle tamamlandı. İşte bu sebeple Rabbimiz buyurmuş ki:
"Ey Muhammed! Biz bu Kur'an'ı vahyederek, kıssaları sana en güzel bir şekilde anlatıyoruz. Oysa daha önce sen bunlardan habersizdin." (Yûsuf, 3.)
"Ey Muhammed! İşte sana da buyruğumuzla Cebrail'i gönderdik. Sen kitab nedir, iman nedir önceleri bilmezdin. Fakat biz onu kullarımızdan dilediğimizi onunla doğru yola eriştirdiğimiz bir nur kıldık. Şüphesiz sen de insanlara göklerde olanlar, yerde olanlar kendisinin olan Allah'ın yolunu, doğru yolu göstermektesin, iyi bilin ki işler sonunda Allah'a döner. " (eş-şura, 52-53.)
"Ey Muhammed! Geçmiş olayları sana böyle anlatırız. Katımızdan sana da bir kitap verdik. Kim ondan yüz çevirirse bilsin ki

o, kıyamet günü bir günah yükü yüklenecektir. Devamlı, sırtlarında kalacak bu yük, kıyamet günü onlar için ne kötüdür!" (Tâ-Hâ, 99-101.)
Yani bu Kur'an'dan yüz çevirip başka kitaplara uyan kimse, bu tehdidin muhatabı olur. Nitekim müminlerin emiri Hz. Ali'den rivayet edilen bir hadis-i şerifte ^öyle buyurulmuştur:
"Kur'an'dan başka yerde hidayet arayan kimseyi Allah sapıklığa düşürür!" (Tirmizî).
İmam, Ahmed b. Hanbel, Cabir (r.a.)'den rivayet etti ki, Hz. Ömer (r.a.), Ehl-i Kitaptan elde etmiş olduğu bir kitap ile Rasûlullah (s.a.v.)'ın yanına geldi. Kitabı ona okudu. Rasûlullah (s.a.)'da öfkelendi ve şöyle buyurdu: "Buna hayret mi ediyorsunuz, ey Hattab'm oğlu? Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a andolsun ki, ben size onu (Kur'an'ı) saf ve bembeyaz olarak getirdim. Ehl-i Kitap'tan bir şey sormayın. (İcabında) size hakkı haber verirler, siz onu yalanlarsınız. Size batılı haber verirler, siz onu tasdik edersiniz. Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a andolsun ki, Musa hayatta olsaydı, bana tabi olmaktan başka seçeneği olmazdı."[18]
Bir başka rivayette de Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Nefsim kudret elinde bulunan (Allah)a andolsun ki, Eğer Musa (a.s.) aranızda olsaydı ve sonra siz ona tabi olup beni bir aks aydınız, mutlaka sapıklığa düşerdiniz. Ümmetlerden siz benim payımsınız; peygamberlerden de ben sizin paymızım."[19] Bu hadisin rivayet yollarını ve lafızlarım, İbn Kesir Tefsirinde, Yûsuf sûresinin baş t ar afi arında naklettim.
O rivayetlerden birinde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) cemaate hitab etmiş ve hutbesinde şöyle buyurmuş: "Ey İnsanlar! Kapsamlı manalar ifade eden, özlü sözler bana verildi. Bunları saf, arı ve bembeyaz bir halde size getirdim. Bunlarda şaşkınlığa kapümayasınız! Şaşkınlığa düşenler de sizi aldatmasınlar!"
Evet, böyle buyurduktan sonra da, Ehl-i Kitap'tan elde edilmiş olan sahifenin kendisine verilmesini emretti. O sahifeyi harf harf imha etti:
«Yusuf babasına: "Babacığım! Rüyamda on bir yıldız, güneş ve ayın bana secde ettiklerini gördüm." demişti. Babası şunları söyledi: "Oğulcuğum! Rüyanı kardeşlerine anlatma, yoksa sana tuzak kurarlar. Zira şeytan, insanın apaçık düşmanıdır. Rabbin seni böylece rüyandaki gibi seçecek, sana rüyaları yorumlamayı öğretecek; daha önce, ataların İbrahim ve İshak'a nimetlerini tamamladığı gibi, sana ve Yakub soyuna da tamamlayacaktır. Doğrusu, Rabbin bilir, Hakîm'dir."» (Yûsuf, 4-6.)
Önceki sayfalarda anlattığımıza göre Yakub (a.s.)'un on iki erkek evladı vardı ki, onların adlarını da saymıştık. İsrailoğullarının kolları ve zürriyetleri tümüyle bunlara mensuptur. Yakub'un on iki oğlunun en şanlısı ve ulusu, Yusuf idi. Bazı âlimlere gÖı*e bu on iki kardeş içinde Yusuf tan başka peygamber yoktur. Yusuf un kardeşlerinden hiçbirine vahiy inmiş değildir. Onların yaptıkları işlerle söyledikleri sözler hakkında bu kıssada anlatılanlar, onların peygamber olmadıkları görüşünü teyid ediyor.
«"Allah'a, bize indirilene, îbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a ve esbat'a indirilene iman ettik" de.» (Âi-i îmrân, 84.)
Bu ayet-i kerimeyi delil olarak ileri sürüp, Yusuf un kardeşlerinin, ayet-i kerimede geçen esbat kapsamına girdiğini söyleyerek peygamber olduklarına inananların istidlalleri, kuvvetli bir istidlal değildir. Çünkü ayette geçen esbat kelimesinden kasıt, İsrailoğullarının kolları, kabileleri ve semavi vahye muhatab olmuş içlerindeki peygamberlerdir. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır. Yusuf sûresinde kardeşlerinin adından değil de sadece Yusuf un adından bahsedilmiş olması, kardeşleri arasında sadece onun peygamberlikle özellendiği görüşünü teyid etmektedir. İmam Ahmed b. Hanbel'in, İbn Ömer'den rivayet etmiş olduğu şu hadis bu görüşü kuvvetlendirmektedir. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Şereflioğlu Şereflioğlu Şereflioğlu Şerefli İbrahimoğlu İshak oğlu Yakub'un oğlu Yusuf.."[20]
Müfessirler ve tarihçilerin anlattıklarına göre Yusuf (a.s.), henüz bulûğ çağına ermemiş bir çocuk iken, rüyasında on bir yıldızın (bu, onun on bir kardeşine işarettir), güneş ile ayın (bu babasıyla anasına işarettir) kendisine secde ettiklerini görmüştü. Bundan ürküntü de duymuştu. Uyandığında, rüyada gördüklerini babasına anlatmıştı. Babası onun dünyada ve ahirette yüce bir makama ve yüksek bir mertebeye ulaşacağını, böyle bir makam sahibi olması dolayısıyla da babasının ve kardeşlerinin kendisine saygı göstereceklerini, önünde eğileceklerini anladı. Kendisini kıskanmasınlar, çeşitli komplikasyonlarla ona tuzak kurup başına türlü gaileler getirmesinler diye bu rüyasını kardeşlerinden gizlemesini ve onlara anlatmamasını Yusuf a emretti. Bu da Yusuf un kardeşlerinin peygamber olmadıklarını gösteriyor. Bu nedenle bir hadiste şöyle buyurulmuştur:
"İhtiyaçlarınızı gidermek için, ihtiyacınızı gizleyerek avantaj sahibi olun. Çünkü nimet sahibi olan. herkes başkalarınca kıskanılır."[21] Ehl-i Kitap kaynaklarında nakledildiğine göre Yusuf (a.s.), gördüğü rüyayı, babasının yanısıra kardeşlerine de anlatmıştır ki, bu yanlıştır.
"Rabbin seni böylece seçecek." Bu rüyayı sana gösterdiği gibi, rüyanı gizlediğin takdirde, seni çeşitli lütuflara mazhar kılacak ve rahmetinin cilvelerini gösterecektir. Böylece, "Rabbin sem seçecek ve" başkalarının anlayamadıkları, "Rüyaları yorumlamayı sana öğretecektir. Daha önce ataların İbrahim ile İshak üzerinde tamamladığı gibi" sana vahiy göndererek, "Senin üzerinde" senin sebebinle kendilerine dünya ve ahiret hayrım vererek, "Yakub ailesi üzerinde de nimetini tamamlayacaktır."
Yani Rabbin-baban Yakub'a, deden İshak'a, büyük deden İbrahim'e verdiği gibi sana da peygamberlik vererek in'am ve ihsan da bulunacaktır. "Şüphesiz senin Rabbin bilendir, hikmet sahibidir."

Bir başka ayette de «Allah, risaletini nereye bırakacağını daha iyi bilir.» diye bu vurulmaktadır; (ei-En'am, 124.)
İşte bu sebepledir ki, Rasûlullah (s.a.v.)'a, insanların en üstünü kimdir? diye sorulduğunda şu cevabı vermiştir:
«Halilullah oğlu, Allah peygamberinin oğlu Allah peygamberinin oğlu, Allah peygamberi Yusuf tur.'"
İbn Cerir et-Taberiile îbn Ebi Hatîm, tefsirlerinde, Cabir (r.a.)'den şöyle bir rivayette bulunmuşlardır: «Büstanetü'l-Yehud adıyla bilinen bir adam Rasûlullah (s.a.v.)'m yanına geldi ve şöyle dedi: "Ya Muham-med! Yusuf un, rüyasında kendisine secde ettiklerini gördüğü yıldızların adlarını bana bildirir misin?" Peygamber (s.a.v.) bir süre sustu, cevap vermedi. Nihayet Cebrail inerek ona yıldızların adlarını bildirdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona haber salıp huzuruna çağırttı. Gelince de ona: "O yıldızların adlarını sana söylersem iman eder misin?'" diye sordu. Evet, deyince Rasûlullah (s.a.v.) ona cevaben dedi ki: "Adları şöyledir: Cüryan, Tank, Ziyal, Zülketfan, Kabis, Vesab, Amudan, Fey-lak, Musbih, Daruh, Zülfer' Ziya ve Nûr."
Yahudi dedi ki: "Evet.. Vallahi, bu saydıkların o yıldızların'adlarıdır."
Ebu Ya'lâ'nın bildirdiğine göre Yusuf (a.s,), rüyasını babasına anlatırken, babası kendisine şöyle demiş: "Bu darmadağın bir iş.. Bunu Allah bir araya getirip düzene sokacaktır." Rüyada gördüğü güneş, babası; ay ise, anasıdır.[22]
«Andolsun ki, Yusuf ve kardeşlerinin olayında, soranlara nice ibretler vardır. Kardeşleri: "Biz birbirimize bağlı bir topluluk olduğumuz halde, babamız, Yusuf u ve kardeşini daha çok seviyor. Doğrusu, babamız apaçık bir sapıklık içindedir. Yusuf u öldürün veya onu bir yere bı-rakıverin ki, babanız size kalsın; ondan sonra da iyi kimseler olursunuz." dediler. İçlerinden biri: "Yusuf u öldürmeyin, onu bir kuyunun derinliklerine bırakın. Böyle yaparsanız yolculardan onu bulup alan olur." dedi.» (Yûsuf, 7-10.)
Cenâb-ı Allah bu kıssada yer alan ayet, hikmet, öğüt, delâlet ve bey-yinelere dikkat çekmektedir. Sonra da kendileri birbirlerine bağlı bir topluluk oldukları halde babalarının Yusuf ile Öz kardeşi Bünyamin'i kendilerinden daha fazla sevmesini kıskanışlarını anlatmakta ve şöyle dediklerini bildirmektedir: Oysa biz, Yusuf ile öz kardeşine oranla babamızın sevgisine daha fazla layıkız. "Doğrusu, babamız apaçık bir sapıklık içindedir." Sevgide bize karşı o ikisini öne almakla, yanlış bir yola sapmaktadır.
Böyle dedikten sonra da, babaları sırf kendilerine kalsın, sadece kendilerini sevsin diye Yusuf u öldürmek veya geri dönemeyeceği uzak bir yere bırakmak konusunda birbirleriyle müşavere yapmaya başladılar. Onu öldürdükten veya uzaklaştırdıktan sonra tevbe edip iyi insanlar olacaklarını da tasarlıyorlardı. Yusuf u öldürmek üzerinde görüşler ağır basınca "İçlerinden biri dedi ki" Bu biri, tefsirci Mücahid'e göre Şe-mün; Süddî'ye göre Yahoza; Katade ile Muhammed b. İshak'a göre kardeşlerin en büyüğü Robil'dir. Evet.. Bu dedi ki: "Yusufu öldürmeyin. Onu bir kuyunun derinliklerine bırakın. Böyle yaparsanız, yolculardan onu bulup alan olur." Benim bu teklifim, onu öldürmeye ve sürgün etmeye göre akla daha yatkındır. Sonuçta hepsi bu teklifi kabullendiler. Bunu gerçekleştirmek için babalarının yanma geldiler.
«"Ey babamız! Yusuf un iyiliğini istediğimiz halde, onu niçin bize emniyet etmiyorsun? Yarın onu bizimle beraber gönder de gezsin, oynasın; biz onu koruruz." dediler. Babaları: "Onu götürmeniz beni üzüyor, siz farkına varmadan onu kurdun yemesinden korkuyorum." dedi. "An-dolsun ki, biz kuvvetli bir toplulukken kurt onu yerse, biz aciz sayılırız." dediler.» (Yûsuf, 11-14.)
Babalarından, kardeşleri Yusufu kendileriyle birlikte göndermesini istediler. Onun da kendileriyle birlikte gezip oynamasını ve açılmasını istediklerini söylediler, ama Allah'ın bildiği asıl amaçlarını gizlediler. Yaşlı babalan-Allah'm salat-ü selâmı üzerine olsun- dedi ki: Günün bir anında dahi ondan ayrı kalmak bana zor geliyor. Kaldı ki sizin oyunla veya kendi durumunuzla meşgul olurken kurdun gelip onu yemesinden; siz farkında olmadığınız ve kendisi de küçük olduğu için kurda karşı kendini savunamamasından korkuyorum. "Andolsun ki, biz kuvvetli bir toplulukken kurt onu yerse, biz aciz sayılırız." dediler. Yani o ara-mızdayken kurt gelip onu yerse veya bir toplulukken onu unutup başka
şeylerle meşgul olur da böyle üzücü bir olay meydana gelirse, demek ki biz aciz bir gurup sayılırız, dediler.
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre babası, Yusufu kardeşleri yola çıktıktan sonra peşleri sıra yola çıkarmış; o da yolunu kaybetmiş, adamın biri ona, kardeşlerinin gittikleri yolu göstermiş... Bu da Ehl-i Kitabın ifade yanlışlıklarından biridir. Yakub (a.s.) onu onlarla beraber göndermek istemezken, nasıl olurdu da yalnız olarak yola çıkarırdı?!.
«Yusufu götürüp bir kuyunun derinliklerine bırakmayı kararlaştırdılar. Biz ona, kardeşlerinin bu işlerini kendileri farkına varmadan haber vereceksin, diye vahyettik. Akşam üstü ağlayarak babalarına geldiklerinde: "Ey babamız! İnan olsun biz yarış yapıyorduk; Yusufu eşyamızın yanma bırakmıştık; bir kurt onu yedi. Her ne kadar doğru söylüyorsak da sen bize inanmazsın." dediler. Üzerine başka bir kan bulaşmış olarak Yusuf un gömleğini de getirmişlerdi. Babalan: "Sizi nefsiniz bir iş yapmaya sürükledi. Artık bana güzelce sabır gerekir. Anlattıklarınıza ancak Allah'tan yardım istenir." dedi.» (Yûsuf, 15-is.)
Yusufu kendileriyle gönderinceye kadar babalarının peşini bırakmadılar. Israrları sonucunda Yusufu yanlarına katıp gönderdi. Babalarının yanından ayrılıp gözden ırak olduklarında Yusuf a küfretmeye, söz ve davranışlarıyla onu aşağılamaya başladılar. Onu bir kuyunun dibine atmaya karar verdiler. Kuyuya attıklarında Cenâb-ı Allah, Yusuf a vahiy göndererek şu haberi verdi: Bu sıkıntıdan mutlaka kurtulup bir genişliğe kavuşacaksın. Sen yüksek bir makamda hükümran, onlar da sana muhtaç ve senden korkar oldukları bir pozisyondayken, "Kendileri farkına varmadan" bu işlerini onlara haber vereceksin.
Ayette geçen "Onlar farkına varmadan" diye meallendirdiğimiz cümlenin manasıyla ilgili olarak Mücahid ve Katade dediler ki: Onlar farkına varmadan, Allah'ın sana vahyetmesi yoluyla bu yaptıklarını bilahare sen onlara haber vereceksin.
İbn Abbas (r.a.) ise bununla ilgili olarak şöyle dedi: Onların seni ta-nıyamayacakları bir pozisyondayken sen, bu yaptıklarını

onlara haber vereceksin.
Kardeşleri Yusufu kuyuya bırakıp geri dönerlerken gömleğini azıcık kana bulayıp yanlarına aldılar. Akşamleyin, kardeşlerinin başına gelen beladan ötürü ağlar gibi yaparak babalarının yanına geldiler.
Bu nedenle geçmişlerden bazıları demişler ki: Zulümden yakınan kimsenin ağlamasına aldanma. Ağlamakta olduğunu görmene rağmen zulmetmiş nice kimseler vardır! Yusuf un kardeşlerinin ağlamalarını düşün. Geceleyin, zifiri karanlıkta ağlayarak babalarının yanma gelmişlerdi. Mazeretlerini beyan etmek için değil de zulümlerini örtbas etmek için böyle yapmışlardı. "Ey babamız! İnan olsun biz yarış yapıyor-
duk. Yusuf u eşyamızın (elbiseleriraiziıı) yanma bırakmıştık." Yarış es-nasuıda ondan uzak olduğumuz bir anda, "Bir kurt onu yedi. Her ne kadar doğru söylüyorsak da sen bize inanmazsın." dediler. Sence her ne kadar itham altında değilsek de. "Bir kurt onu yedi." diye haber verişimizi doğrulamıyorsun. Bizi nasıl suçlarsın ki? Kurdun onu yiyeceğinden korkmuştun. Etrafında bir kalabalık oluşturacağımızdan dolayı kurdun onu yemeyeceğini sana garanti etmiştik. Fakat onu yalnız bırakıp yarışa dalmakla da, senin yanında doğru konuşmuş sayılmadık. Hal böyleyken bizi doğrulamamakta haklısın, ey babamız!
Üzerine başka bir (uydurma) kan bulaşmış olarak Yusuf un gömleğini de getirmişlerdi."Babalarını, Yusufu kurdun yediğine inandırmak için de, yeni doğmuş bir oğlağı keserek kanından birazım Yusuf un gömleğine sürdüler. Fakat gömleği parçalamayı unuttular. Yalanın afeti unutmaktır. Üzerlerinde şüphe alametleri belirince, bu mizansenlerine babalan inanmadı; oyunları bozuldu. Çünkü babaları, onların Yusuf a olan düşmanlıklarım ve kıskançlıklarını biliyordu. Allah onu oğulları arasında peygamberlikle mümtaz kılacağından dolayı, küçüldüğünde dahi Yusuf ta ululuk ve mehabet işaretleri görünüyordu. Bu sebeple babası onu diğer oğullanndan daha çok seviyordu. Diğer kardeşleri de bu nedenle Yusufu kıskanmışlardı.
Beraberlerinde götürmelerine izin vermesi için babalannı ikna edince Yusufu alıp götürdüler. Götürür götürmez de onu kuyunun derinliklerine attılar. Yaptıklan kötülüğe hepsi fikirbir ligiyle muvafakat etmiş olduklan halde suçlarını örtbas etmek için, akşamleyin ağlaşa-rak babalarının yanma geldiler. Bu sebeple babalan: "Nefsiniz sizi bir iş yapmaya sürükledi. Artık bana güzelce sabır gerekir. Anlattıklannıza ancak Allah'tan yardım istenir." dedi.
Ehl-i Kitap kaynaklannda anlatıldığına göre Yusufu kuyuya atmayı teklif eden, Robil'dir. Böyle yapmakla da, diğer kardeşlerinden habersiz olarak Yusufu, gelip kuyudan çıkararak babasına iade etmeyi planlamıştı. Fakat kardeşleri Yusufu ondan habersiz olarak, Mısır'a giden kervana sattılar. Robil, günün son vaktinde gelip Yusufu kuyudan çıkarmak istediğinde, onu orada bulamayınca feryad-ü figan etti, üzerindeki elbiselerini parçalayıp yırttı. Öte yandan diğer kardeşleri, bir oğlak yakalayıp kestiler, kanını Yusuf un gömleğine sürdüler. Yakub (a.s.), onlann bu komplosunu öğrenince ağlayıp elbiselerim parçaladı, siyah bir örtüye büründü ve günlerce hüzünlenerek oğlunun yasını tuttu. Bu cümlelerdeki bozukluk, Ehl-i Kitabır tasvir ve ifade yanlışlıklarından kaynaklanmaktadır.
«Bir kervan konup sucularını gönderdiler. Sucu, kovasını kuyuya saldı. "Müjde! İşte bir oğlan!" dedi. Yusufu alıp onu ticarî bir mal olarak sakladılar. Oysa Allah, yaptıklarına bilir. Onu yanlannda alıkoymak
istemediklerinden Ötürü ucuz bir fiyata, birkaç dirheme sattılar.
«Mısır'da onu satın alan kimse karısına: "Ona güzel bak. Belki bize faydası olur, yahut da onu evlad ediniriz." dedi. Biz işte böylece Yusufu o yere yerleştirdik. Ona, rüyaların nasıl yorumlanacağını öğrettik. Allah, işinde hakimdir, fakat insanlann çoğu bunu bilmezler. Erginlik çağına vannca ona hikmet ve bilgi verdik. İyi davrananları böyle mükafat-landmnz.» (Yûsuf, 21-22.)
Cenâb-ı Allah, Yusuf un kuyuya bırakıldıktan sonraki durumunu anlatıyor. Şöyle ki: Kuyuya bırakıldıktan sonra Yusuf, Allah'ın kendisine lütfederek bu sıkıntısını giderip genişlik vermesini bekliyordu. O sırada bir kervan geldi. Ehl-i Kitap kaynaklannda anlatıldığına göre bu kervanın yükü fıştık, butum ve bademden ibaret olup Şam'dan gelmekte ve Mısır'a gitmekteydi. Sucularını, su çekip getirmesi için kuyuya gönderdiler. Adam kovayı kuyuya sarkıtınca Yusuf kovaya tutundu. Adam, kovada Yusuf un çıktığını görünce "Müjde! İşte bir oğlan." dedi. Yusufu alıp onu mal olarak sakladılar." O'nu, beraberlerindeki ticaret eşyasından bir köle olarak saydılar. "Oysa Allah, onların yaptıklarım bilir." Yani kardeşlerinin ona karşı düzenledikleri suikasti ve kervancı-lann da onu bir mal olarak gizleyişlerini bilir. Bununla birlikte Cenâb-ı Allah bu meselede büyük bir hikmet, Mısırlılara rahmet ve ezelde takdir edilen bir kader bulunduğundan dolayı olayın akışını değiştirmiyordu. Bu çocuk, esir alınmış bir köle hüviyetiyle Mısır'a girecek, sonra da Mısır'ın idaresini ele alacaktı. Bu çocuk vesilesiyle Allah, Mısırlıları dünya ve ahirette tavsif edilemeyecek derecede sınırsız faydalara kavuşturacaktı.
Yusuf un kardeşleri, kervanın gelip Yusufu kuyudan aldığını duyunca peşlerine düşüp onları yakaladılar ve: "Bu bizim kaçak kölemizdir." dediler. Onu kervana az bir paha ile sattılar. "Onu yanlarında alıkoymamak için ucuz bir fiyata, bir kaç dirheme sattılar." İbn Mesud, İbn Abbas, Nevfel Bekalî, Süddî, Katade ve Atiyye el-Avfi'ye göre onu yirmi dirheme sattılar. O paray da ikişer dirhem olarak kendi aralannda paylaştılar. Mücahid'e göre yirmi iki dirheme, Muhammed b. îshak'a göre ise kırk dirheme sattılar. Doğrusunu Allah bilir.
"Mısır'da onu satın alan kimse, karısına: "Ona güzel bak. Belki bize faydası olur veyahut da onu evlat ediniriz." dedi.
Bu da Allah'ın Yusuf a bir lütfü, merhamet ve ihsanı idi. Çünkü onu satın alan. kimse, onu kendi aile efradından biri yaparak ona dünya ve ahiretin hayrım vermek istemişti. Anlatıldığına göre onu satın alan, Mısır'ın hazinelerini elinde bulunduran hazine bakanı idi. İbn İshak'm naklettiğine göre onun adı İtfîr b. Ruhayb idi. O zaman Mısır'ın kıra-lı,Amalika kabilesine mensup Reyyan b. Velid adındaki bir şahıstı. Evet.. Yusufu satın alan Mısır azizinin karısının adı, Remayıl kızı Rail
idi. Diğerlerinin nakline göre adı Züleyha idi. Öyle görülüyor ki Züley-ha, onun lakabıdır. Sa'lebî'nin İbn Hişam er-Rifaî'de

naklettiğine göre adı, Yunus kızı Feka idi.[23]
Muhammed b. îshak'm, İbn Abbas'tan naklettiğine göre Yusuf u Mısır'a getirip orada satan kişi, Malik b. Za'r b. Nuyet, b
Medyan b. İbrahim'dir. Doğrusunu Allah bilir.
İbn İshak, İbn Mesud'un şöyle dediğini nakletmiş tir: İnsanların en ferasetlisi üç kişidir: Bunlardan biri, kârısına: 'Yusuf a iy
bak." diyen Mısır azizidir. Diğeri, Hz. Musa için babasına :
"Babacığım! Onu ücretli olarak tut. Ücretle tuttuklarının en iyisi, bu güçlü ve güvenilir adamdır." diyen, kızdır ki, o da Şuayb
peygamberin kızıdır. (ei-Kasas, 26.) Bu üç ferasetli kimsenin üçüncüsü de, kendi yerine Hz. Ömer'i halife olarak bırakan Hz
Ebu Bekir'dir. Sonra denildi ki, Mısır azizi onu yirmi dinara satın aldı. Onu ağırlığınca misk, ağırlığınca ipek ve ağırlığınca
gümüşle satın aldığım söyleyenler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
"Biz işte Yusuf u böylece o yere yerleştirdik."
Yani Mısır azizi ile eşine onu takdir ettirdik; ona iyi davranıp itina gösterdiler. O'nu o yere yerleştirdik ki, "Kendisine
rüyaların yorumunu öğretelim. Allah, işinde hakimdir." Yani bir işi yapmak istedi mi o işi, kulların anlayamayacağı bazı
sebeplere bağlar." Ama insanların çoğu bilmezler."
"Güç ve kuvvet çağına erince ona hikmet ve bilgi verdik. İyi davrananları böyle mükafatlandırırız." Bu ayet gösteriyor ki,
Yusuf (a.s.), güç ve kuvvet çağma ermeden bu badirelerle karşılaşmıştır. Güç ve kuvvet çağı da, kırk yaş sınırıdır. O yaşlarda
peygamberlere, âlemlerin Rabbin-den vahiy gönderilir.
Kişinin güç ve kuvvet çağına hangi yaşlarda vardığı konusunda ihtilaf edilmiştir. Malik, Rabia, Zeyb b. Eşlem ve Sadî'ye göre
kişi, bulûğa ermekle bu çağa da ermiş olur. Said b. Cübeyr'e göre kişi on sekiz yaşma ayak basmakla; Dahhak'a göre yirmi
yaşına ayak basmakla; îkrime'ye göre yirmi beş yaşına ayak basmakla; Süddî'ye göre otuz yaşma ayak basmakla; Mücahid ile
Katade'ye göre otuz üç yaşına ayak basmakla; Hasen'e göre ise kırk yaşına ayak basmakla güç ve kuvvet çağına da erer.
Hasen'in bu görüşünü şu ayet de teyid etmektedir:
"Sonunda güç ve kuvvet çağına erince ve kırk yaşma varınca.." (el-Ahkâf, 15.)
"Evinde bulunduğu kadın onu kendine çağırdı. Kapıları sıkı sıkı kapadı ve "Gelsene" dedi. Yusuf: "Günah işlemekten Allah'a
sağımrım, doğrusu, senin kocan benim efendimdir. Bana iyi baktı. Haksızlık yapanlar, şüphesiz başarıya ulaşamazlar." dedi.
Andolsun ki, kadın, Yusuf a karşı istekli idi. Rabbinden bir işaret görmeseydi, Yusuf da onu isteyecekti. İşte ondan kötülüğü ve
fenalığı böylece engelledik. Doğrusu, o bizim öz kullarımızdandır. İkisi de kapıya koştu. Kadın, arkadan Yusuf un gömleğini
yırttı; kapının önünde kocasına rastladılar. Kadın, kocasına: "Ailene 'fenalık etmek isteyen bir kimsenin cezası ya hapis, ya da
can yakıcı bir azab olmalıdır." dedi. Yusuf: "Beni kendine o çağırdı." dedi. Kadın tarafından bir şahid, "Eğer gömleği önden
yırtılmışsa, kadın doğru söylemiş, erkek yalancılardandır; şayet gömleği arkadan yırtıl-mışsa kadın yalan söylemiştir, erkek
doğrulardandır." diye şahidlik etti.
Kocası gömleğin arkadan yırtılmış olduğunu görünce, karışma hitaben: "Doğrusu, bu sizin tuzağımzdır. Siz kadınların tuzağı
büyüktür" dedi. Yusuf a dönerek: 'Yusuf! Sen buna aldırma"; kadına dönerek: "Sen de günahının bağışlanmasını dile. Çünkü
suçlusun." dedi.» (Yûsuf, 23-29.)
Cenab-ı Mevla, Mısır azizinin karısının - çok güzel ve zengin olmakla birlikte - kendisine layık olmayan bir pozisyonda
bulunan Yusuf u nasıl baştan çıkardığını; gençliğinin baharında bulunan o yüksek merte-beli kadının kapıları kendisiyle Yusuf
un üzerine nasıl kilitlediğini, ona karşı nasıl hazırlanıp cilvelendiğini, en güzel ve en gösterişli giysilerini giyip süslendiğini
anlatıyor. Bütün bunların yanısıra o, bir vezir karısıydı. İbn İshak'm dediğine göre o kadın aynı zamanda Mısır hükümdarı Kral
Reyyan'm da kız kardeşiydi.
Evet.. O kadın bütün bu özellik ve niteliklere sahipti. Yusuf da göz alıcı güzelliğe sahip bir gençti. Ancak o, peygamberler
sülalesinden bir peygamberdi. Rabbi onu fuhuştan ve kadınların tuzağından kurtarıp korudu. O, necip efendiler efendisi ve yedi
seçkin gurubun en üstünüdür. Bu yedi seçkin gurubun kimler olduğunu Hz. Peygamber şöyle bildirmiştir:
"Allah'ın (Arşının) gölgesinden başka bir gölgenin bulunmadığı (kıyamet) gün (ün) de Allah, yedi kimseyi gölgelendirecektir.
(Bu yedi kişi şunlardır): Adil imam. Tenhada Allah'ı anıp gözleri yaşaran. Gönlü . mescidlere takılı olan adam. (Bu kişi)
mescidden çıktığında, oraya tekrar dönünceye kadar (gönlü oraya takılı kalır.) Allah rızası için birbirini seven iki adam.
Bunlar Allah'ın rızasına uygun olarak bir araya gelir; yine onun rızasına uygun olarak birbirlerinden ayrılırlar. Sağ elinin
verdiğini sol eli bilmeyecek şekilde gizleyerek sadaka veren adam. Allah'a ibadet ederek yetişen genç. Mevki ve güzellik
sahibi bir kadının kendine çağırması durumunda, "Ben Allah'tan korkarım." diyen adam."[24]
Yani o kadın, Yusuf u kendine çağırdı. Bu kötü işi yapmaya şiddetli bir tutkusu da vardı. Fakat Yusuf: "Günah işlemekten
Allah'a sığınırım. Doğrusu, senin kocan benim efendimdir, bana iyi baktı. Haksızlık yapanlar, şüphesiz başarıya ulaşamazlar."
dedi.
"Andolsun ki, kadın, Yusuf a karşı istekli idi. Rabbinden bir işaret görmeseydi, Yusuf da onu isteyecekti." Bu sonuncu ayetin
ifade ettiği manayla ilgili olarak, İbn Kesir tefsirinde yeteri kadar açıklama yapmışızdır. Müfessirlerin bununla ilgili
görüşlerinin çoğu Ehl-i Kitap kaynaklarından alınmıştır. Bu görüşlere değinmemek bizim için daha uygun olacaktır. İnanılması
gereken şudur ki, Yusuf u Allah korumuş, günahtan uzak tutmuş, fuhşa karşı muhafaza etmiştir. Bu nedenle şöyle buyurmuştur:
"İşte ondan kötülüğü ve fenalığı böylece engelledik. Doğrusu o, bizim öz kullarımızdan dır.»

«İkisi de kapıya koştu." Yusuf, ondan kaçıp kurtulmak için kapıya doğru koştu. Kadın da onu yakalamak için peşinden koştu. "Kapının önünde kocasına rastladılar." Önce kadın söze başlayarak kocasını Yusuf a karşı kışkırtmak istedi ve kocasına: "Ailene fenalık etmek isteyen bir kimsenin cezası ya hapis, ya da can yakıcı bir azab olmalıdır." dedi. Kendisi suçlu olduğu halde, Yusuf u suçladı. Namusunu temize çıkarmak ve lekeden arındırmak istedi. Bunun üzerine Yusuf: "Beni kendine o çağırdı." dedi. Mecburiyet karşısında gerçeği söyleme ihtiyacını duydu. "Kadın tarafından bir şahit, şahidlik etti." Anlatıldığına göre o şahit, beşikteki bir çocukmuş. İbn Abbas ta bu görüştedir.[25]

Bazıları bu şahidin, kadının kocası Kıtfîr'in yakını olduğunu söylerken; bazıları da bu şahidin, o kadımn yalanı olduğunu söylemişlerdir. O şahidin beşikteki bir çocuk değil de, tam bir adam olduğunu söyleyenler İbn Abbas, İkrime, Mücahid, Hasen Katade,Süddî, Muhammed b. İshak ve Zeyd b. Eşlem gibi zatlardır.

O şahit dedi ki: "Eğer gömleği önden yırtılmışsa, kadın doğru söylemiş, erkek yalancılardandır." Çünkü bu takdirde Yusuf kadına saldırmış olacak, kadın da kendini savunmuş ve Yusuf un gömleğim ön taraftan yırtmış olacaktır. "Şayet gömleği arkadan yırtılmışsa kadın yalan söylemiştir. Erkek doğrulardandır." Çünkü bu takdirde Yusuf ondan kurtulmak için kaçmış; kadın da onu yakalamak için peşinden koşmuş, elbisesini tutup gömleğini arkadan yırtınıştır.

Yapılan kontrol sonucunda, gömleğin arkadan yırtılmış olduğu görüldü.

"Kocası gömleğin arkadan yırtılmış olduğunu görünce, karısına hitaben: "Doğrusu, bu sizin tuzağınızdır. Siz kadınların düzeni büyüktür." Yani bu olup bitenler, hep sizin dümeninizin eseridir. Onu baştan çıkarmaya çalışan sensin. Sonra da onu asılsız bir şeyle suçiuyorsun. Kocası sözü değiştirerek: "Yusuf! Buna aldırma." dedi. Yani bu işten kimseye söz etme. Çünkü bu tür işleri gizleyip örtbas etmek daha münasiptir. Karısına dönerek ona da, işlediği bu günahtan ötürü Allah'tan mağfiret dileyip tevbe etmesini tavsiye etti. Kul Allah'a yönelip tevbe ederse. Allah ta onun tevbesini kabul buyurur.

Mısırlılar her ne kadar putlara tapıyor duy salar da, günahları affedenin veya günahtan ötürü insanı sorgulayanın, ortaksız ve bir Allah olduğunu biliyorlardı. İşte bu sebeple kocası o kadına, tevbe etmesini tavsiye etti. Ve bazı bakımlardan onu kınadı. Çünkü kadın, sabredilemeyecek ve dayanılıp karşı konulamayacak bir durumla yüz yüze gelmişti. Ancak Yusuf, iffetli, ırzı temiz ve nezih bir insandı.

Kadının kocası dedi İd: "Günahının bağışlanmasını dile. Çünkü suçlusun."

«Şehirde bir takım kadınlar: "Vezirin karısı, kölesinin olmak istiyormuş. Sevgisi bağrını yakmış. Doğrusu, onun besbelli sapıtmış olduğunu görüyoruz." dediler. Kadınların kendisini yermesini işitince, onları davet etti; koltuklar hazırladı. Geldiklerinde her birine birer bıçak verdi. Yusuf a1. "Yanlarına çık." dedi. Kad.in.lar Yusuf w görünce şaşırıp ellerini kestiler ve: "Allah'ı tenzih ederiz ama, bu insan değil, ancak bir melektir." dediler. Vezirin karısı: "îşte sözünü edip beni yerdiğiniz bu-dur. Andolsun ki onun olmak istedim. Fakat o,iffetinden dolayı çekindi. Emrimi yine yapmazsa, andolsun ki hapse tıkılacak ve kahre uğrayacak." dedi. Yusuf: "Rabbim! Hapis benim için, bunların istediklerini yapmaktan daha iyidir. Eğer tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan onlara gönül verir ve cahillerden olurum." dedi. Rabbi onun duasını kabul etti ve kadınların tuzağına engel oldu. Zira o, işitir ve bilir.» (Yûsuf, 30-34.)

Cenâb-ı Mevla, şehirdeki bir takım üst düzey yöneticilerinin ve önde gelenlerin kadınlarının, vezirin karısını, kendi hizmetçisine aşık olmasını, bağrının onun sevgisiyle yanıp tutuşmasını, onu kendisine çağırmasını ayıplamalarını anlatıyor. Evet o kadın, Yusuf la aynı mertebede değildi. Aralarında denklik yoktu. Yusuf, bir köleydi. Şehirdeki bazı kadınlar bu nedenle: "Doğrusu, onun besbelli sapıtmış olduğunu görüyoruz." dediler. Yani o, bu işi yerinde yapmamıştır, dediler.

"Kadınların kendisini yermesini işitince.." Kendisini ayıplayıp tahkir ettiklerini, kölesine aşık oluşu nedeniyle aleyhinde konuştuklarını, aslında kendisi bu işte mazur olmakla birlikte yine de kendisi hakkında ileri geri konuştuklarını duyunca; bu mazeretini o kadınlara açıldamak ve bu kölenin sandıkları gibi sıradan bir köle olmadığım, hele kendilerinin kölelerine hiç benzemediğini anlatmak istedi. Onları davet edip evinde topladı. Şanlarına yaraşır bir ziyafet hazırladı. Yiyecekler arasına, bıçakla kesilmesi gereken turunç ve benzeri şeyler de kattı. Konuk kadınlardan her birinin eline birer de bıçak tutuşturdu.

Tabii ki Yusuf u da hazırlamış, en güzel elbiselerini giydirmişti.Ter-ü taze bir gençti. Bu süslü haliyle kadınların yanma çıkmasını ona emretti. Yusuf, konuk kadınların huzuruna çıktı. Dolunaydan daha parlak, bedr-i münir'den daha güzeldi.[26]

"Yusuf u görünce onu ululadılar." şaşırıp kaldılar. Ademoğulları içinde onun gibisinin olamıyacağım düşündüler. Güzelliği karşısında hayretten donakaldılar; kendilerinden geçtiler; ellerindeki bıçaklarla farkında olmaksızın ellerini kesip yaraladılar; yaranın acısını da hissetmiyorlardı. 'AUah'ı tenzih ederiz ama bu insan değil, ancak güzel bir melektir." dediler.

İsrâ hadisinde Peygamber Efendimiz şöyle buyurmaktadır: "Yûsuf a uğradım. Bir de gördüm ki ona güzelliğin yarısı verilmiş."

Süheylî ve diğer imamlar dediler ki: Bu hadiste geçen "güzelliğin yarısı" sözünden kasıt, Hz. Adem'in güzelliğinin yarısıdır. Çünkü Adem'i, Cenâb-ı Allah kendi eliyle yaratmış, ona kendi ruhundan üflemiştir. Bu nedenle Adem (a.s.), beşeri güzelliğin doruğuna ulaşmıştır. İşte bunun içindir ki cennetlikler, Hz. Adem'in boyunda ve güzelliğinde olarak Cennet'e gireceklerdir. Yusuf (a.s.)'da, Adem (a.s.)'in yarı güzelliğindeydi. İkisi arasında gelip geçmiş insanlardan hiçbiri, ikisinden daha güzel olmuş değildir. Nitekim Havva'ya en çok benzeyen kadın da, İbrahim peygamberin zevcesi Sâre'dir.

İbn Mesud'un anlattığına göre Yusuf un yüzü, şimşek gibi parlaktı. Bir iş için yanma bir kadın geldiğinde, o, yüzünü örterdi. Rivayete göre, insanlar görmesinler diye çoğu zaman yüzüne peçe takarmış. Bu nedenledir ki Yusuf peygamber huzurlarına çıktığı zaman konuk kadınlar, ona aşık olmakta, vezirin karısını haklı bulmuşlardı. Onu karşılarında görünce dehşete kapılmış,

hayretten dona kalmış, kendilerinden geçmiş ve ellerindeki bıçakla kendi ellerini kesip yaralamışlardı.[27]
"İşte sözünü edip beni yerdiğiniz budur." dedi. Sonra, iffetli ve nezih bir insan olduğunu söyleyerek onu övdü. "Andolsun ki onun olmak istedim. Fakat o iffetinden dolayı çekindi. Emrimi yine yapmazsa, andolsun ki hapse tıkılacak ve kahre uğrayacaktır." dedi.
Orada bulunan diğer kadınlar, hanımına itaat etmesi ve emrini dinlemesi için Yusuf a tavsiyede bulundular. Ama o bunu şiddetle reddetti. Çünkü o, peygamberler sülalesinden bir peygamberdi. Alemlerin Rab-bine dua ederek şöyle dedi: "Rabbim! Hapis benim için bunların istediklerini yapmaktan daha iyidir. Eğer tuzaklarım benden uzaklaştırmazsan onlara gönül verir ve cahillerden olurum."
Yani sen beni nefsimle başbaşa bırakırsan, zayıf olduğum için ben ona karşı koyamam. Allah dilemedikçe ben kendi nefsime ne fayda ne de zarar verebilirim. Ben zayıfım.. Meğer ki sen güçlü kılıp kuvvetlendiresin; kendi gücün ve kuvvetinle beni günahlara karşı koruyup muhafaza edesin.
«Rabbi onun duasını kabul etti ve kadınların tuzağına engel oldu. Zira o, işitir ve bilir. Sonra, kadının ailesi, delilleri Yusuf un lehinde gördüğü halde, onu bir süre için hapsetmeyi uygun buldu. Hapse, onunla beraber iki delikanlı daha girdi. Biri: "Rüyamda şaraplık üzüm sıktığımı gördüm." dedi; diğeri: "Başımın üzerinde, kuşların yediği bir ekmek taşıdığımı gördüm." dedi. "Bize bunun yorumunu .bildir. Seni iyilerden biri olarak görüyoruz." Yusuf: "Rabbimin bana öğrettiği bilgi ile, daha yiyeceğiniz yemek gelmeden size onu yorumlarım. Doğrusu ben, Allah'a inanmayan ve ahireti inkar eden bir milletin dinini bırakmışımdır. Atalarım İbrahim, İshak ve Yakub'un dinine uydum. Allah'a herhangi bir ortak koşmak bize yaraşmaz. Bu, Allah'ın bize ve insanlara olan lutfu-dur. Fakat insanların çoğu şükretmez." dedi. "Ey mahpus arkadaşlarım! Ayrı ayrı bir sürü uydurma Rabler mi daha iyidir, yoksa her şeyden üstün tek Allah mı? Allah'ı bırakıp taptığınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı putlardan başka birşey değildir. Allah onların doğru olduğuna dair bir delil indirmemiş tir.
Hüküm vermek ancak Allah'a aittir. Kendisinden başkasına değil, ona tapmanızı emretmiştir. Bu, dosdoğru dindir. Fakat insanların çoğu bilmezler. Ey mahpus arkadaşlarım! Biriniz efendisine şarap sunacak, diğeri asılacak ve kuşlar başından yiyecektir. Sorduğunuz, işte böylece kesinleşmiştir." (Yûsuf, 34-4.)
Cenab-ı Mevla, vezir ile karısının, Yusuf un suçsuzluğunu anladıktan sonra dahi bir süre için onu zindana atmayı uygun buldukları haberini veriyor. Zindana atmayı kararlaştırdılar ki; halk hep bu meseleyi konuşmasın, bu işi az da olsa unutsun, kadının - zahiren de olsa - durumu kurtarılsın, onu elde etmek isteyenin Yusuf olduğu ve bu sebepten ötürü onun zindana atılmış olduğunu sansınlar. Ama hakikatte onu zulüm ve düşmanlık sonucu zindana attılar. Bu, Allah'ın takdiri idi. Onu günahtan korumak için Allah tarafından alınmış bir tedbirdi. Zindana atılmakla Yusuf, vezirin ailesinden uzaklaşmış, onlarla bir arada yaşamaktan kurtulmuştu. İmam Şafii'nin naklettiğine göre sofilerin bazıları demişler ki: Günah işleyecek bir şeyi bulmamak da, Allah'ın insanı günahtan koruması demektir. "Hapse, onunla beraber iki delikanlı daha girdi." Rivayete göre bunlardan biri, kralın şarap sunucusu, yani sakisi idi. Adı da Nebo'ydu. Diğeri de kralın yemeğini kendisine götüren 'ekmekçi başı" siydi. Türkler bu işi yapana çeşnıgîr derler. Denildiğine göre bunun adı da Mücelles'di. Kral bazı işlerde bunları suçlu görüp zindana attırmıştı. Bunlar zindanda Yusuf u gördüklerinde, onun simasını, davranışlarını, sözlerini, hareketlerini, Rabbine çokça ibadet edişini, Allah'ın yaratıklarına iyi davranmasını beğenip takdir etmişlerdi.
Her biri, kendi durumuna uygun bir rüya görmüştü.
Müfessirlerin anlattıklarına göre bu iki delikanlı, rüyalarını aynı gecede görmüşlerdi. Saki, rüyasında üzüm ağacından yapraklı ve sal-kımlı üç dal görmüştü. Üzümler iyice olgunlaşmıştı. Bu üzümleri alıp kralın kâsesine sıkmış; içmesi için krala sunmuştu. Ekmekçibaşı ise rüyasında, başının üzerinde üç sepet ekmek taşımakta olduğunu, aç kuşların da gelip üstteki sepette bulunan ekmekleri yediklerini görmüştü...
Bu gördüklerini Yusuf a anlatmışlar, bunları kendilerine yorumlamasını istemişler ve: "Seni iyilerden biri olarak görüyoruz." demişlerdi. Yusuf da, rüya yorumlamayı bildiğini ve bu işin ehli olduğunu bildirdi: "Daha yiyeceğiniz yemek gelmeden size onu yorumlarım." dedi.
Bazıları bu ayetin şu anlamı ifade ettiğini söylemişlerdir: Gördüğünüz rüya gerçekleşmeden, ben onu size yorumlarım. Ve yorumladığım gibi de gerçekleşir. Diğer bazılansa mezkur ayetin şu anlamı ifade ettiğini söylemişlerdir: Size gelecek olan yiyecek, ekşi ya da tatlı olarak size gelmeden ben onu size bildiririm. Bu, tıpkı Hz. İsa'nın şöyle demesine benziyor:
'Yediklerinizi ve evlerinizde sakladıklarınızı da size haber vereceğim." (Al-i İmran, 49.)
Hz. Yusuf, zindandaki arkadaşlarına şöyle demişti: Rüya yorumlamayı Allah bana öğretmiştir. Çünkü ben ona iman etmiş, onu birlemi-şimdir. Şerefli atalarım; İbrahim, îshak ve Yakub'un dinine uymuşum-dur. "Allah'a bir şeyi ortak koşmak bize yaraşmaz. (Bizi bu yola iletmesi nedeniyle) bu, Allah'ın bize ve (kendilerine davette bulunup doğru yolu göstermemizi, fitratlarına yerleşmiş olan hakikat yolunu bildirmemizi bize emretmekle de) insanlara olan bir lütfudur. Ama insanların çoğu şükretmezler."
Sonra Yusuf onları tevhid inancını kabullenmeye davet etti; Allah'tan başkalarına tapmayı yermeye çağırdı. Putperestliğin Önemsiz bir iş olduğunu anlatmaya ve putları da tahkir etmeye teşvik etti ve dedi ki: "Ey mahpus arkadaşlarım! Ayrı ayrı bir sürü uydurma Rabler mi daha iyidir, yoksa her şeyden üstün tek Allah mı? Allah'ı bırakıp taptığınız, sizin ve babalarınızın adlandırdığı putlardan başka birşey değildir. Allah onların doğru olduğuna dair bir delil indirmemiştir. Hüküm vermek, ancak Allah'a aittir." Yani yaratıkları üzerinde tasarrufta bulunur, dilediği işi yapar, dilediği kimseyi doğru yola iletir, dilediğini de

sapıklıkta bırakır. "Kendisinden başkalarına değil, (ortaksız olarak) sadece kendisine kulluk etmenizi emretmiştir. Bu, dosdoğru dindir. Ama insanların çoğu bilmezler." Net ve açık olmasına rağmen, insanların çoğu bu yolda yürümezler.
Yusuf un bu durumda onları tevhide davet edişi, son derece mükemmeldi. Çünkü onu tazim ediyor ve ona karşı saygılı davranıyorlardı.
Söyleyeceklerini dinlemeye hazır vaziyetteydiler. Böyle bir durumda onları, kendisinden sorup istediklerinden daha faydalı bir şeye davet etmesi münasib olmuştu. Sonra, kalkıp görevim yapmış, kendisine gösterilen hidayet yolunu onlara da göstererek irşadda bulunmuş ve şöyle demişti: "Ey mahpus arkadaşlarım! Biriniz efendisine şarap sunacak." Bunun saki olduğunu söylediler. "Diğeri asılacak ve kuşlar başından yiyecektir." Bunun da ekmekçibaşı olduğunu söylediler, "Sorduğunuz iş de böylece kesinleşmiştir." Yani rüyada gördükleriniz mutlaka bu şekilde gerçekleşecektir.
Bu nedenle bir hadiste şöyle buyurulmuştur:
"Rüya, tabir edilmediği sürece (onu gören) kişinin (başı) üzerinde (göçüp gitmeye hazır olan bir) kuş gibidir. Ama tabir edildiğinde (mutlaka) gerçekleşir."
Ibn Mesud, Mücahid ve Abdurrâhmaıı b. Zeyd b. Eslem'in naklettiklerine göre o iki delikanlı, rüyalarının bu şekilde tabir edilmesinden sonra : "Biz, rüya falan görmedik." demişlerse de Yusuf (a.s.) onlara: "Sorduğunuz iş de böylece kesinleşmiştir." diye cevap vermiştir.
«İkisinden, kurtulacağım sandığı kimseye Yusuf: "Efendinin yanında beni an." dedi. Ama Şeytan, efendisine onu hatırlatmayı kendisine unutturdu ve Yusuf bu yüzden daha bir kaç yıl hapiste kaldı.» (Yûsuf, 42.)
Cenab-ı Mevla, Yusuf un, o iki delikanlıdan, kurtulacağını sandığı sakiye: "Efendinin yanında beni an." dediğini haber veriyor. Yani "Benim durumumu ve suçsuz olarak zindanda bulunduğumu krala anlat." demişti. Bu da, insanın sebeplere sarılmasının caiz olduğunu göstermektedir. Sebeplere tevessül etmek, âlemlerin Rabbi Allah'a tevekkül etme olgusuna ters düşmez.
"Şeytan, efendisine onu hatırlatmayı kendisine unutturdu." Yani o iki delikanlıdan, kurtulan biri olan sakiye, Yusufun tavsiye ettiği şeyi krala hatırlatmasını Şeytan unutturdu.
Mücahid, Muhammed b. îshak ve diğerleri, bunun doğru ve Ehl-i Kitap kaynaklarından alman bir görüş olduğunu söylemişlerdir. Şeytanın o delikanlıya unutturması nedeniyle Yusuf, "Daha bir kaç yıl zindanda kaldı." Bu ayet-i,kerimenin aslında bulunan ve "bir kaç" diye tercüme ettiğimiz (Bidı1) kelimesi, üç ila dokuz sayıları arasını gösterir. Bazılarına göre üç ila yedi sayılan arasını; diğer bazılarına göre ise üç ila beş sayıları arasını gösterir. On rakamının altındaki sayıları gösterdiğini söyleyenler de olmuştur. Bu görüşleri Sa'lebî nakletmiştir. Bidı' kelimesi, müzekkerlerin başında bulunduğu zaman kendisi müennes olur. "Bir kaç erkek" gibi.
Bu kelime, müenneslerin başında bulunduğu zaman kendisi mü-zekker olur. "Bir kaç kadın" gibi.
Nahiv âlimlerinden Ferra, bidı' kelimesinin on rakamının altındaki sayılar için kullanılmasının uygun olmayacağını bildirerek, bu küçük sayılar için (Neyyif) kelimesinin kullanılması gerektiğini söylemiştir Oysa ki Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyumîuyor:
"Zindanda daha bir kaç yıl kaldı."
Bir başka ayette de şöyle buyuruluyor:
"Onlar (Rumlar) bu yenilgilerinden sonra yeneceklerdir. Bir kar (3-9) yil İçinde.." (er-Rûm, 3-4.)
Bu ayet, Ferra'nm görüşünü çürütmektedir.
Ferra dedi ki: Onu aşkın..., yirmiyi aşkın.... denilebilir. Bu, doksana kadar devam edebilir. Ama yüzü aşkın..., bini aşkın... denilemez.
Cevheri, Ferra'ya muhalefet ederek dedi İd: (Onu aslan...) denilebilir. Ama (yirmiyi aşkın....) ya da (doksanı aşkın...) denilemez.
Sahih hadiste Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuş ki:
"İman altmış küsur (bir kaç) şubedir."
Bu hadisin başka bir rivayetinde şu ifadelere rastlamaktayız: "İman, yetmiş şubedir. Bu şubelerin en yükseği, 'Lâ ilahe illallahl sözüdür. En alttaki ise, eza verici şeyleri yoldan kenara atmaktır."
"Şeytan onu efendisine hatırlatmayı kendisine unutturdu." Bu ayetteki kelimesinin sonundaki zamirin Yusuf a raci olduğunu söyleyen kimsenin sözü - her ne kadar İbn Abbas ile İkrime de böyle de-mişlerse dahi - zayıftır. İbn Cerir'in bununla ilgili olarak rivayet etmiş olduğu hadis, her balamdan zayıftır. Bunun rivayet senedinde İbrahim b. Yezid el-Huri el-Mekkî yalnız kalmıştır ki, o da metruk bir kimsedir.[28] Hasen ile Katade'nin mürsel olarak rivayet ettikleri hadis kabul edilemez. Hele böyle bir yerde hiç mi hiç kabul edilmez. Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.
Şimdi de Yusuf peygamberin uzun süre zindanda kalış sebebini anlatırken İbn Hibbaıı'm, "Sahih"inde rivayet etmiş olduğu hadise gelelim: Fadl b. Habbab el- Cumhî, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Hz. Peygamber'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Allah Yusuf a rahmet etsin. "Efendinin yanında beni an" demiş olmasaydı, beklemiş olduğu (o uzun) süre kadar zindanda kalmazdı. Allah Lut'a da rahmet etsin. Milletine: "Size yetecek bir gücüm olsaydı ya da sağlam bir yere sığmsaydun" dediğinde (gerçekten) sağlam bir yere (Allah'a) sığınıyordu. Allah ondan sonra hiçbir peygamber göndermedi ki kalabalık bir millet içinde olmasın.»
«Kral: "Ben, yedi semiz ineği, yedi zayıf ineğin yediğini; yedi yeşil başak ve bir o kadar da kurumuş başak görüyorum. Ey erkan! Eğer rüya yormasını biliyorsanız rüyanı söyleyiniz." dedi. Etrafındakiler: "Bir takım karışık rüyalar; biz böyle

rüyaların yorumunu bilmeyiz." dediler. Hapisteki iki kişiden kurtulmuş olanı, nice zaman sonra Yusuf u hatırladı ve: "Ben size bunu yorumlayacağım, hele beni gönderin." dedi. Hapishaneye varıp: "Ey doğru sözlü Yusuf! Rüyada görülen yedi semiz ineği yedi zayıf ineğin yemesi; yedi yeşil başak ve bir o kadar kuru başak nedir? Bize yorumla; ben de insanlara ulaştırayım da bilsinler," dedi. Yusuf: "Devamlı yedi sene ekin ekip, biçtiğiniz ekinin yediğinizden artanını başağında bırakın. Sonra bunun ardından yedi kurak yıl gelir, bütün biriktirdiğinizi yer, yalnız az bir miktar saklarsınız. Sonra halkın yağmur göreceği bir yıl gelir, o zaman (meyva) sıkıp (hayvan) sağarlar."
dedi.» (Yûsuf, 43-49.)
Bu da, Yusuf un zindandan itibarlı ve saygın bir konum da çıkışının sebeplerinden biri oldu. Mısır kralı Reyyan b. Velid b. Nuh bu rüyayı görmüştü.
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre kral, rüyasında kendini bir nehir kıyısında görmüş.. Nehirden yedi semiz inek çıkarak oradaki bir merada otlamaya başlamışlar.. Daha sonra aynı nehirden yedi zayıf inek daha çıkarak öncekilerle birlikte aynı yerde otlamaya başlamışlar.. Bilahare bu zayıflar, semizlere saldırarak onları yemişler.. Bunu gören kral, ürkerek uykudan uyanmış. Az sonra tekrar uykuya dalmış; bu defa da rüyasında tek sap üzerinde yedi yeşil başak görmüş.. Öte tarafta da yedi kuru ve ince başak görünüvermiş.. Bu başaklar, önceki yemyeşil başakları yemişler... Bunu gören kral, uykudan korkuyla uyanmış. Kral bu rüyayı erkanına anlattığında, içlerinden hiç kimse bunu güzelce yorumlayamamış. Aksine, "Bunlar karışık rüyalardır." demişlerdi. Geceleyin görmüş olduğun bu karışık rüyaları yorumlaya-mayız. Belki de bunların yorumu yoktur. Bu alanda bizim ihtisasımız yoktur. "Biz rüyaların yorumunu bilenler değiliz." demişlerdi. İşte bu esnada, zindandaki o iki delikanlıdan kurtulmuş olup Yusuf tan, kendisini efendisinin yanında anma tavsiyesi almış olan sala, Yusuf u hatırladı. Saki, Allah'ın takdir ve hikmetinin bir tecellisi olarak Yusuf u o zamana kadar unutmuştu. Kralın rüya görmüş olup etrafındaki kimselerin de bu rüyayı yorumlamaktan aciz kaldıklarını duyunca Yusuf u ve onun kendisini kralın yanında anma tavsiyesini hatırladı. "O ikisinden, kurtulmuş olup, bir kaç yıl sonra hatırlayan (saki) dedi ki: ...."
İbn Abbas, İkrime ve Dahhak'tan nakledildiği gibi bazı kıraat imamları yukarıdaki ayette geçen "ümmetin" kelimesini "ümhin" şeklinde okumuşlar. Yani,"Unuttuktan sonra hatırladı." manasım çıkarmışlardır. Mücahid ise "ümtin" şeklinde okumuştur ki, bu da unutmak manasını ifade eder. Bu kelimeyi unutmak anlamında kullanan bir şair demiş ki:
Unuttum, daha önce ben hiçbir sözü unutmazdım.
Zaman böyledir işte; akılları terk ediyor. Sarayda şakilik yapan eski hükümlü, krala ve milletine dedi ki: "Ben size o (rüya)nın yorumunu haber veririm. Hemen beni (zindana) gönderin." Yani beni Yusuf a gönderin, dedi. Zindana gidip dedi ki: "Yusuf! Ey çok doğru konuşan (insan)! Bize şu rüyayı çöz: Yedi semiz ineği yedi zayıf (inek) yiyor ve yedi yeşil, yedi de kuru başak (neyi gösterir)? Umarım ki (rüyanın yorumunu öğrenir), dönüp insanlara giderim, onlar da bilirler."
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre saray sakisi, Yusuf u krala hatırlattığında kral, onu huzuruna çağırmış, gördüğü rüyayı ona anlatmış, o da rüyasını yorumlamıştı.
Fakat bu haber yanlıştır. Doğrusu, bu bilgisiz kişilerin savurdukları iftira ve hezeyanlar değil, Cenâb-ı Allah'ın kutsal kitabı Kur'ân'da anlattıklarıdır.
Yusuf hiç duraksamadan, herhangi bir şart koşmadan ve derhal zindandan çıkarılma talebinde bulunmadan, kendi bildiklerini ortaya koydu; sorularını cevapladı, kralın rüyasını şöyle yorumladı: Yedi sene bolluk göreceksiniz; bunun ardından yedi kurak yıl gelecek, "Sonra onun ardından bir yıl gelecek ki, o yılda insanlara bol yağmur verilecek." O yılda bol yağmur, zenginlik ve refah göreceklerdir." O yıl (bol bol mey-va) sıkacaklar (hayvan sağacaklar dır.)" Üzüm, zeytin, susanı ve diğer şeyler sıkacaklardır...
Yusuf, kralın rüyasını yorumladı, onlara hayır rehberliği yaptı. Bolluk ve kıtlık zamanlarında neler yapmaları gerekeceğini onlara anlattı. Bolluk devresi olan ilk yedi yılda, yiyeceklerinden artacak olan buğdayları başaklarından çıkarmaksızın saklamalarını, kıtlık devresi olan ikinci yedi yıldaysa tohumluk buğdayın bir kısmım da yiyerek tohumu azaltmalarını onlara tavsiye etti. Oysaki tohumluk buğday, tarladan eve getirilmez. Ama bir kısmını getirip yemek mecburiyetinde kalacaklarını önceden bildirmesi, onun bilgi, görgü ve anlayışının mükemmelliğini ispatlamaktadır.
Hükümdar: "Onu bana getirin!" dedi. Yusuf a elçi gelince, "Efendine dön, kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi bir sor; doğrusu, Rabbim onların hilesini bilir." dedi. Hükümdar kadınlara: "Yusuf un olmak istediğiniz zaman durumunuz neydi?" dedi. Kadınlar: "Haşa! Onun bir fenalığını görmedik!" dediler. Vezirin karısı: "Şimdi gerçek ortaya çıktı; Onun olmak isteyen bendim; doğrusu, Yusuf doğrulardandır." dedi. Yusuf, "Maksadım, vezire, gıyabında ihanet etmediğimi, hainlerin tuzaklarını Allah'ın başarıya erdirmediğini bilmesini sağlamaktı." dedi. (Ben nefsimi temize çıkarmam; çünkü nefs, Rabbimin merhameti olmadıkça, kötülüğü emreder. Doğrusu, Rabbim bağışlayandır, merhamet edendir."(Yûsuf, 50-53.)
Kral, Yusuf (a.s.)'un bilgisinin mükemmelliğini, aklının tamamlığı-m, doğru görüşlülüğünü ve anlayışlılığını iyice öğrendikten sonra, has adamları arasına katmak için Yusuf un huzura getirilmesini emretti.
Elçi, onu zindandan çıkarmak için yanma geldiğinde Yusuf, zalimce ve düşmanca bir uygulama sonucunda zindana atılmış olduğunu, kendisine isnad edilen iftiralardan tamamen uzak ve masum olduğunu herkesin açıkça anlaması için, zindandan hemen çıkmak istemedi. Yanma gelen elçiye: "Efendine dön, kadınlar niçin ellerini kesmişlerdi? Bir sor; doğrusu, Rabbim onların hilesini bilir." dedi.»
Bu sözlerin şu anlama geldiğini söyleyenler de olmuştur: Efendim Azız, bana isnad edilen suçlardan uzak ve masum olduğumu

bilir. Krala uğra da ellerim kesen o kadınlara sorsun: Onlar benim nefsimden kam almak istedikleri., doğru ve uygun olmayan işi yapmaya beni teşvik ettikleri zaman ben, onların bu gayr-ı meşru isteklerine karşı nasıl direnmişim? Bunu onlara sorsun.
O kadınlar sorguya çekildiklerinde, kendi yaptıklarım ve Yusuf un övgüye layık bir davranış sergilediğini itiraf ettiler. Dediler ki: "Haşa, Allah için (doğru söylemek lazım), biz ondan hiç bir kötülük görmedik!" Tam o esnada «Kadınlar: "Haşa! Onun bir fenalığım görmedik." dediler. Vezirin karısı: "Şimdi gerçek ortaya çıktı. Onun olmak isteyen bendim; doğrusu, Yusuf doğrulardandır." dedi.» Suçsuz olup beni baştan çıkarmak istemediği; bühtan, iftira, zalimce ve düşmanca uygulama sonucunda zindana atıldığına dair söyledikleri doğrudur.
«Yusuf, "Maksadım, vezire, gıyabında ihanet etmediğimi, hainlerin tuzaklarını Allah'ın başarıya erdirmediğini bilmesini sağlamaktı." dedi.»
Bazılarıysa bu sözün tamamen Züleyha'ya ait olduğunu söylemişlerdir. Yani demek istemişti ki: Ben bu itirafta bulundum ki kocam, aslında kendisine hainlik etmediğimi, Yusuf tan kam almak istedimse de sonuçta fuhuş işlemediğimi anlasın.
Son devir müfessirleriyle diğer bazı ulemadan oluşan bir çok gruplar bu görüşü teyid etmişlerdir. Ancak İbn Cerir et-Taberî ile İbn Ebi Hatîm, birinciden yani mezkur sözün Yusuf (a.s.)'a ait olduğunu söyleyenlerin görüşünden başka bir görüş nakletmiş değildirler.
«Ben nefsimi temize çıkarmam; çünkü nefs, Rabbimin merhameti olmadıkça, kötülüğü emreder. Doğrusu, Rabbim bağışlayandır, merhamet edendir.»
Bu sözlerin Yusuf a ait olduğunu söyleyenlerin yanısıra, Züleyha'yjj ait olduğunu söyleyenler de vardır. Önceki ayet için geçerli olan tafsilaj bu ayet için de geçerlidir. Ama tamamen Züleyha'ya ait olduğunu söylt yenlerin görüşü, daha uygun ve daha kuvvetlidir. Doğruyu en iyi bile Allah'tır.
«Hükümdar: "Onu bana getirin, yanıma alayım." dedi. Onunla konuşunca: "Bugün senin yanımızda önemli bir yerin ve güvenilir bir â&~ rumun vardır." dedi. Yusuf: "Beni memleketin hazineleri me'mur et, çünkü ben korumasını ve yönetmesini bilirim." dedi. Yusuf u böylece o memlekete yerleştirdik; istediği yerde oturabilirdi. Rahmetimizi tıpkı bu misalde olduğu gibi istediğimize veririz; iyi davrananların ecrini zayi etmeyiz. Ama ahiret ecri, inananlar ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir.» (Yûsuf, 54-57.)
Kral, Yusuf (a.s.)'un ırzı temiz ve kendisine isnad edilen suçlardan uzak olduğunu anlayınca, «Onu bana getirin, yanıma alayım, dedi." dedi. Yani onu has adamlarım arasına katıp devlet erkanı zümresine sokacak, ayan ve yakın adamlarımdan biri kılacağım, dedi. Yusuf la konuşup onun durumunu anlayınca, "Bugün senin yanımızda önemli bir yerin ve güvenilir bir durumun vardır." dedi.
Yusuf: "Beni memleketin hazinelerine memur et, çünkü ben korumasını ve yönetmesini bilirim" dedi.» Kraldan, kendisine azık ambarlarının koruma ve idaresini vermesini istedi. Çünkü yedi bolluk yılından sonra o gıda depolarında bir aksama meydana geleceğini biliyordu. Bunu bildiğinden dolayı gelecekteki kritik günlerde gerekli ihtiyat tedbirlerini almak ve Allah'ı memnun edecek tarzda halka karşı merhametli davranmak için bu görevi istedi. Kendisine teslim edilecek şeyleri koruma hususunda güçlü ve muktedir, aynı zamanda gıda ambarları için lazım gelen bilgileri bilen, eşyayı muhafaza etmesini beceren bir insan olduğunu da krala bildirdi. Yusuf un böyle yapmasında, kendisini güvenilir ve yeterli bulan kimseler için, idari görev talebinde bulunulabüece-ğine dair bir delil vardır.
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Firavun (o zamanki Mısır kralı) Yusuf u gerçekten ağırlamış, onu tüm Mısır halkı üzerinde yetkili kılmış, mührünü ona vermiş, ipek kaftan giydirmiş, başına altın taç takmış, onu ikinci bineğine bindirmiştir. Huzurunda, "Ey kralımız, efendimiz! Sen ve sultanımız Yusuf]" diye çağırılır olmuştur. Kral, ona: "Şahsen ben senden daha.büyük değilim. Sadece kürsüm seninkinden biraz daha büyüktür." dermiş. Anlatıldığına göre Yusuf, o zamanlar otuz yaşındaymış. Kral, kendisini soylu bir kadınla evlendirmiş. Sa'lebî'nin anlattığına göre kral, veziri Kıtfir'i görevden azledip yerine Yusuf u tayin etmiştir.
Denilir ki, kral Ölünce, Kıtfîr'in karısı Züleyha, Yusuf la evlenmiştir. Yusuf gerdeğe girince, onun bakire olduğunu görmüş. Çünkü Züley-ha'nın kocası, kadınlara yaklaşma zmış. Yusuf la Züleyha'mn evliliğinden; biri Efrayim, diğeri Mensa olmak üzere ilâ erkek çocuk doğmuş. Artık bundan sonra Mısır'ın yönetimi tamamıyla Yusuf un eline geçmiş. Onları adaletle idare etmiş.. Kadın erkek bütün halk tarafından sevildiği, otuz üç yaşında Mısır'a sultan olduğu rivayet edilir. Önceleri kral kendisine yetmiş dille hitapta bulunmuş; Yusuf da, kendisine hangi dille hitab ediliyorsa, cevabını da o dille vermiştir. Böylesine genç birinin
yetmiş dili bilmesi, kralın hoşuna gitmiş ve Yusuf u takdir etmiştir. Doğruyu Allah bilir.
«Yusuf u böylece o memlekete yerleştirdik; istediği yerde oturabilirdi.»
Yani zindandan ve sıkıntıdan sonra, Mısır diyarında, dilediği yerde konaklama yetkisine sahib oldu. Her nereye konaklarsa saygı, ikram ve tazimle karşılanır; imrenilecek muameleler görürdü. «Rahmetimizi tıpkı bu misalde olduğu gibi istediğimize veririz. İyi davrananların ecrini zayi etmeyiz.»
Yani bütün bu saydıklarımız, ahirette kendisi için hazırlanan bol hayır ve güzel mükafata ek olarak mü'min kula Allah'ın bahşettiği sevap ve mükafatıdır. "Ama ahiret ecri, inananlar ve Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha iyidir."
Rivayete göre vezir Kıtfir ölünce kral, onun karısı Züleyha'yı Yusuf la evlendirmiş, ayrıca ondan boşalan vezirlik makamına da Yusuf u tayin etmiş, böylece o gerçek bir vezir, yani başvezir olmuştur.

Muhammed b. İshak'm naklettiğine bakılırsa Mısır kralı Velid b. Reyyan, Yusuf (a.s.) yasıtasıyla gerçek dini kabul etmişti. Doğruyu Allah bilir. Şairin biri demiş ki: "Korku dar boğazının ardından güvenliğin, genişliği gelir. İlk başta sevinç nedeni olan şey, sonsuz bir üzüntü nedeni olabilir. Ümitsiz olma; zira Allah, zindandan kurtardıktan sonra, Yusuf u hazinelerin başına sahib kılıvermişti."

«Yusuf un kardeşleri gelip yanma girdiler, kendisini tanımadıkları halde o onları tanıdı. Onların yüklerini hazırlatınca şöyle dedi: "Baba bir kardeşinizi de bana getirin. Siz Ölçüyü bol tuttuğumu ve benim misafir konuklayanlann en iyisi olduğumu görmüyor musunuz? Eğer onu bana getirmezseniz bundan böyle benden bir ölçek bile alamazsınız ve bana artık yaklaşmayın da. Kardeşleri: "Babasını ikna etmeye çalışacağız ve her halde bunu yaparız." dediler. Yusuf adamlarına: "Karşılık olarak getirdiklerini de yüklerine koyun. Belki ailelerine varınca onu anlarlar da bir daha dönerler." dedi.» (Yûsuf, 58-62)

Cenâb-ı Allah, yiyecek bulmak amacıyla Yusuf un kardeşlerinin Mısır diyarına gelişlerim anlatıyor. Bu gelişleri, kıtlık senelerinin herkesi ve her ülkeyi etkileyicinden sonra olmuştur. O zamanlar Yusuf, Mısır'ın hem dünyevî hem de dinî lideriydi. Makamına girdiklerinde kendisini tanımadıkları halde o, onları tanıyordu. Çünkü Yusuf un bunca maceradan sonra bu kadar yükselip mevki ve itibar sahibi olacağı, onların hatırlarından geçmezdi.*îşte bu nedenle kendisi onları tanıdığı halde onlar kendisini tanımıyorlardı.

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre kardeşleri makama girdiklerinde Yusuf a secde etmişler, Yusuf onları tanımış, ama onlar tarafından tanınmak istememişti. Onları azarlayarak: "Siz casussunuz. Beldelerimizin en iyisini elimizden almak içir buraya geldiniz." demiş. Onlar da şöyle karşılık vererek kendilerini savunmuşlardı: "Böyle bir işi yapmaktan Allah'a sığınırız. Milletimizin basma gelen kıtlık, açlık ve bitkinlik felaketi dolayısıyla, kavmimiz için azık almaya geldik. Biz Kenan ilinder gelmiş olup aynı babanın oğullarıyız. Oniki erkek kardeştik. Birimiz gidip kayboldu. En küçük kardeşimiz de babamızır yanında kaldı..."Yusuf: "Sizin durumunuzu mutlaka öğrenmem gerek." dedi. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Yusuf, onları üç gün hapsettikten sonra çıkardı. Babalarının yanında kalan en küçük kardeşlerini gidip getirmeleri için, Şem'un adlı kardeşini yanında alıkoydu.

Bu rivayetlerin bazısında ihtilaf vardır.

'Yusuf onların yüklerini hazırlatınca....." yani kendi âdetince herkese bir deve yükü kadar azık verince, dedi ki; "...Baba bir kardeşinizi bana getirin". Yusuf, onlardan, durumlarını ve kaç kardeş olduklarını sormuştu. Onlar da on iki kardeş olduklarını, bir kardeşlerinin gidip kayıplara karıştığını, onun öz kardeşinin de halen babalarının yanında durduğunu anlatmışlardı. Yusuf, "Önümüzdeki yıl azık almaya geldiğinizde, onu da yanınıza alarak bana getirin." dedi. "...Sizlere ölçüyü bol tuttuğumu ve benim misafir konukl ayanların en iyisi olduğumu görmüyor musunuz?" Sizi güzelce ağırlayıp ikramda bulundum. Bir sonraki yıl azık almaya gelecekleri zaman, küçük kardeşlerini de beraberlerinde getirmeleri için onları teşvik etti. Getirmeyecek olurlarsa, peşinen onları tehdid ederek şöyle dedi: "Eğer onu bana getirmezseniz, bundan böyle benden bir ölçek bile alamazsınız ve bana artık yaklaşmayın." Yani size azıkfalan vermem. Bu defa sizi ağırlayışımm tersine, o zaman size hiç ikramda bulunmam ve sizi hiç ağırlamam, dedi. Öz kardeşine duyduğu Özlemi dindirmek için onu yanına getirmeleri maksadıyla, yerine göre onları teşvik etti, yerine göre de tehdid etti. «Kardeşleri: "Babasını ikna etmeye çalışacağız." dediler. Onu beraberimizde getirip seninle görüştürmek için mümkün olan her çareye başvuracak ve bütün gücümüzü sarfedeceğiz. «.. .Ve herhalde bunu yaparız." yani bu arzunu gerçekleştirmeye gücümüz kafi gelecektir, dediler.

Sonra Yusuf, uşaklarına, kardeşlerinin getirmiş oldukları sermayelerini, onlar farkında olmadan yine yüklerinin içine koyup gizlemelerini emretti. «Yusuf adamlarına: "Karşılık olarak getirdiklerini de yüklerine koyun, belki ailelerine varınca onu anlarlar da bir daha dönerler." dedi.». Bazıları dediler ki: Yusuf, onların memleketlerine döndükleri zaman sermayelerini yüklerinin içinde bulduklarında, onu geri vermek için tekrar yanına gelmeleri maksadıyla sermayelerini yüklerinin içine koydurttu. Diğer bazıları: 'Yusuf, bir sonraki yıl, azık almak için sermaye temin edememelerinden dolayı yanına gelemiyeçeklerinden endişe duyduğu için, sermayelerini yüklerinin içine koydurttu." dediler. Verdiği azık karşılığında onlardan bedel almayı hoş karşılamadığı için sermayelerini yüklerinin içine koydurttuğunu söyleyenler de vardır. Yusuf un kardeşlerinin sermayelerinin ne olduğu hususunda müfessirler farklı beyanlarda bulunmuşlardır. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre sermayeleri, gümüş'dolu kutularla benzeri şeyleden ibaret-miş. Doğrusunu Allah bilir.

«Babalarına döndüklerinde, "Ey Babamız! Bize yiyecek yasak edildi, kardeşimizi bizimle beraber gönder de yiyecek alalım Onu elbette koruruz." dediler. "Daha önce kardeşini size emanet ettiğim gibi onu da, size emanet eder miyim? Ama Allah en iyi koruyandır, o, merhametlilerin en merhametlisidir." dedi. Yüklerini açınca karşılık olarak götürdükleri malların kendilerine iade edilmiş olduğunu gördüler. "Ey babamız! Daha ne isteriz; işte mallanınız da bize iade edilmiş; ailemize onunla yine yiyecek getirir, kardeşimizi de korur ve bir deve yükü de arttırmış oluruz. Esasen bu az bir şeydir." dediler. Babaları: "Hepiniz helak olmadıkça onu bana getireceğinize dair Allah'a karşı sağlam bir söz vermezseniz, sizinle göndermeyeceğim." dedi. Söz verdiklerinde: "Sözümüze Allah vekildir!" dedi. Babaları: "Oğullarım! Tek bir kapıdan değil ayrı ayn kapılardan girin. Ama Allah katında size bir faydam olmaz, hüküm ancak Allah'ındır, O'na güvendim, güvenenler de O'na güvensinler." dedi. Babalarının emrettiği gibi girdiler. Esasen bu, Allah katında onlara bir fayda sağlamazdı, ancak Ya'kub, içindeki bir arzuyu ortaya koymuş oldu. O, şüphesiz kendisine öğrettiğimizi bilir, fakat insanların ÇOğu bilmezler.(Yûsuf, 63-68.)

Cenâb-ı Allah, onların babalarına döndükten sonraki durumlarını anlatarak şöyle konuştuklarını naklediyor: «"Ey babamız! Jttzden yiyecek yasak edildi...". Eğer kardeşimizi bizimle beraber göndermezsen, önümüzdeki yıl bize azık verilmeyecektir.

Ama bizimle beraber gönde-rirsen, azığımızı verirler, dediler. 'Yüklerini açtıklarında karşılık olarak götürdükleri mallarının kendilerine iade edilmiş olduğunu gördüler. "Ey Babamız! Daha ne isteriz, mallarımız da bize iade edilmiş; ailemize onunla yine yiyecek getirir, kardeşimizi de korur ve bir deve yükü de artırmış oluruz. Esasen bu az birşeydir." dediler.» Cenâb-ı Allah, Ya-kub'un diğer oğlunun da Mısır'a gitmesi karşılığında alınacak olan bir deve yükü azığın "az bir ölçek" olduğunu bildirdi. Yakub, oğlu Bünya-min'e çok tutkundu. Çünkü ondan Yusuf un kokusunu almakta ve öylece teselli bulmaktaydı. Onu görmekle Yusuf u görmüş gibi oluyordu. Bu nedenle dedi İd: «Babaları: "Hepiniz helali olmadıkça onu bana geri getireceğinize dair Allah'a karşı sağlam bir söz vermezseniz, sizinle göndermeyeceğim." dedi. Söz verdiklerinde "Sözünüze Allah vekildir." dedi.»

Sağlam sözler ve ahidler verdiler. Yakub, oğlunun geri getirilmesi için gerekli tebdiri de aldı. Ama tebbir, kaderin gelişini önleyemezdi. Kendisinin ve milletinin yiyeceğe ihtiyacı olmasaydı, Yakub, kıymetli oğlu Bünyamin'i Mısır'a göndermezdi. Ama kaderin de hükmü vardır. Cenâb-ı Allah dilediğim takdir eder, dilediğini seçer, dilediği hükmü verir. Çünkü O, her işini yerli yerince yapan ve her şeyi bilendir.

Yakub, oğullarına, Mısır'a aynı kapıdan girmemelerini, ayrı ayrı kapılardan girmelerim tavsiye etti. Denildiğine göre, onlara nazar değmesin diye böyle bir tavsiyede bulunmuştur. Çünkü oğullan güzel görünümlü ve alımlı idiler. Yusuf tan haber alır veya onun izine rastlarlar umuduyla onlara böyle bir tavsiyede bulunduğunu söyleyenler de vardır. Fafcat birinci gerekçe, daha kuvvetlidir. Bu nedenle Yakub, oğullarına demişti ki: «Babaları: "Oğullarım! Tek bir kapıdan değil ayrı ayrı kapılardan girin. Ama Allah katında size bir faydanı olmaz, hüküm ancak Allah'ındır, O'na güvendim, güvenenler de O'na güvensinler" dedi.»

Cenâb-ı Allah buyuruyor İd: «Babalarının emrettiği gibi girdiler. Esasen bu, Allah katında onlara bir fayda sağlamazdı, ancak Ya'kub, içindeki bir arzuyu ortaya koymuş oldu. O, şüphesiz kendisine öğrettiğimizi bilir, fakat insanların çoğu bilmezler.»

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Yakub, oğulları ile Mısır azizine hediye olarak fıstık, badem, bal ve butum göndermişti. Aziz, önceki sermayeleri olan dirhemleri almış, diğer hediyeleri almamıştı.

«Yusuf un yanma girdiklerinde, kardeşini (Bünyamin'i) bağrına bastı ve: "Ben senin kardeşinim, onların yaptıklarına artık üzülme!" dedi. Yusuf onların yüklerini yükletirken su kabım kardeşinin yüküne koydurdu. Sonra bir münadî şöyle bağırdı: "Ey kervancılar, siz hırsızsınız!" Geri dönerek, "Ne kaybettiniz?" dediler. "Hükümdarın su kabım kaybettik, onu getirene bir deve yükü mükafat verilecek, buna ben kefil oluyorum." dediler. Hz. Yusuf un kardeşleri: "Allah'a yemin ederiz ki memleketi ifsad etmeğe gelmediğimizi ve hırsız da olmadığımızı biliyorsunuz." dediler. "Yalancı iseniz hırsızlığın cezası nedir?" dediler. "Cezası, kimin yükünde bulunursa, ceza olarak ona elkonulur; biz zalimlei'i böyle cezalandırırız!" dediler. Yusuf, kardeşinin yükünden önce onla-rmkini aramaya başladı; sonra kardeşinin yükünden su kabını çıkardı, işte biz Yusuf a böyle bir plan kullanmasını vahyettik. Çünkü hükümdarın kanunlarına göre kardeşini alıkoyamazdı, meğer ki Allah dileye. Dilediğimizi derecelerle yükseltiriz. Her ilim sahibinden üstün bir bilen bulunur." Çalmışsa, daha önce kardeşi de çalmıştı." dediler. Yusuf bunu içinde sakladı, onlara açmadı. İçinden, "Durumunuz pek kötüdür; anlattığınızı Allah daha iyi bilir." dedi. Kardeşleri: "Ey Vezir! Onun yaşlanmış, kocamış bir babası vardır. Bizden birini onun yerine al. Doğrusu, biz senin iyi davrananlardan olduğunu görüyoruz." dediler. "Maazallah! Biz, malımızı kimde bulmuşsak ancak onu akkoruz, yoksa haksızlık etmiş oluruz!" dedi. (Yûsuf, 69-79.)

Cenâb-ı Allah, Yusuf un kardeşlerinin, kardeşleri Bünyamin ile beraber öz kardeşleri Yusuf un yanma girişlerim, onun Bünyamin'i yanına alışını, ona kendi öz kardeşi olduğunu gizlice bildirdiğini, bunu onlara açıklamamasını tenbihleyip kendisine yapmış oldukları kötülükten Ötürü onu teselli ettiğim haber veriyor.

Bundan sonra Yusuf, öz kardeşi Bünyamin'i onlardan alıp kendi yanında tutmanın çaresini araştırdı. Uşaklarına, kendi tasım farkında olmadıkları bir anda Bünyamin'in yüküne koymalarını emretti. Yola çıkacakları sıra, bir ünleyici onlara, kralın tasım çaldıklarını bildirdi. Geri verdikleri takdirde, kendilerine mükafat olarak bir deve yükü azık verileceğini va'detti. Bu mükafatın verileceğini garantileyip tekeffül etti.

Kendilerini hırsızlıkla suçlayan ünleyiciye dönüp geldiler; kendilerine karşı sarfettiği sözden ötürü onu kınayıp ayıpladılar: «"Allah'a yemin ederiz ki memleketi ifsad etmeye gelmediğimizi ve hırsız da olmadığımızı biliyorsunuz." dediler.» Bize isnad ettiğiniz hırsızlıkla ilgimiz olmadığını bildiğiniz halde bizi, tas çalmakla suçluyorsunuz!

(Yusuf un adamları); "Peki, dediler. Yalancı iseniz hırsızlığın cezası nedir?"

"Cezası, kimin yükünde bulunursa ceza olarak ona el konur; biz zalimleri böyle cezalandırırız!" dediler.

Yusuf, kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı; sonra kardeşinin yükünden su kabını çıkardı." ki onlara karşı kurduğu tuzak tam kıvamını bulsun. Ve onu itham etmesinler. «...İşte biz Yusuf a böyle bir plan kullanmasını vahyettik. Çünkü hükümdarın kanunlarına göre kardeşim alıkoyamazdı..." Eğer onlar, "Cezası, kimin yükünde bulunursa, ceza olarak ona el konulur." diyerek itirafta bulun-masalardı, Mısır kanunlarına göre Bünyamin'i yanında alıkoyamazdı. «...Meğer ki Allah dileye. Dilediğimizi derecelere yükseltiriz...». "Her ilim sahibinden üstün bir bilen bulunur."

Yusuf, kardeşlerinin hepsinden daha bilgiliydi. Onlara göre görüşü daha mükemmel, azmi daha güçlü ve aldı daha kamil idi.

Allah kendisine emrettiği için, onlara karşı böyle bir çareye başvurdu. Çünkü bu çareye başvurmasının sonucunda; babasının ve kavminin yanma gelmeleri gibi büyük bir maslahat elde edilecekti.

Kardeşleri, kralın tasının, Bünyamin'in yükünden çıktığını gördüklerinde, " Çalmışsa, daha önce kardeşi de çalmıştı." dediler. Rivayete göre Yusuf, çocukluğunda babaannesinin putunu çalıp parçalamış.

Bir başka rivayete göre ise halası kendisini çok sevip yanında alıkoyup beslemek ve büyütmek istediğinden, îshak'm kemerini, elbiselerinin altından Yusuf un beline sarmış. Yaşı küçük olduğundan, halasının bu düzeni kurduğunun farkında bile olmamış. Arama sonucunda kemeri Yusuf un üzerinde, elbiseleri arasında saldı bulmuşlar.
Başka bir rivayette anlatıldığına göre Yusuf, küçüklüğünde evden yemek çalar, götürüp yoksullara yedirirmiş.
Kardeşlerinin kendisini hırsızlıkla suçlamalarının başka nedenleri olduğunu bildiren rivayetler de vardır.
Kardeşleri:" Çalmışsa, daha önce kardeşi de çalmıştı." dediler. Yusuf bunu içinde sakladı. Onlara açmadı. İçinden, "Durumunuz pek kötüdür, anlattığınızı Allah daha iyi bilir." dedi.» Yumuşak huylu, âlicenap ve bağışlayıcı bir insan olduğundan dolayı, açıkça değil de gizlice onlara karşı bu sözleri söyledi.
Onlar da merhamet dilenmek amacıyla Yusuf un makamına gelip şöyle dediler: "Ey vezir! Onun yaşlanmış, kocamış bir babası vardır. Bizden birini onun yerine al. Doğrusu, biz senin iyi davrananlardan olduğunu görüyoruz." dediler.» Yusuf: "Ma'azallah! Biz malımızı kimde bul-muşsak ancak onu akkoruz, yoksa haksızlık etmiş oluruz!" dedi.
Yani suçluyu bırakıp suçsuzu yakaladığımız takdirde, haksızlık edenlerden oluruz. Böyle bir şey yapmayız, yapılmasına da göz yummayız! Yalnız, kabımızı yükünde bulduğumuz kimseyi burada alıkoyarız.
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre o esnada Yusuf kendini onlara tanıtıcı ip uçları veriyordu. Bünyamin'i kendi yanında alıkoyacağından dolayı endişelenmiş oldukları için bu ip uçlarım pek iyi anlayamamışlardı.
"Ümidsizliğe düşünce, konuşmak üzere bir kenara çekildiler. Büyükleri şöyle dedi:" Babanızın Allah'a karşı sizden bir söz aldığım, daha önce Yusuf meselesinde de ileri gittiğinizi bilmiyor musunuz? Artık babam bana izin verene veya Allah hakkımda hüküm verene kadar -ki o hükmedenlerin en iyisidir- bu yerden ayrılmayacağım. Siz dönün, babanıza gidin ve deyin ki: "Ey Babamız! Senin oğlun hırsızlık yaptı, bu bildiğimizden başka birşey görmedik; görülmeyeni de bilmeyiz; bulunduğumuz kasabanın halkına ve beraberinde olduğumuz kervana da sorabilirsin; biz şüphesiz doğru söylüyoruz." Yakub: "Sizi nefsiniz bir iş yapmaya sürükledi, artık bana güzelce sabır gerekir; belki Allah, hepsini birden bana getirecektir, çünkü o, bilendir, Hakimdir." dedi. Onlara sırt çevirdi, "Vah Yusuf a yazık oldu!" dedi ve üzüntüden gözlerine ak düştü. Artık acısını içinde saklıyordu. "Allah'a yemin ederiz ki, Yusuf u anıp durman, seni bitkin düşürecek veya helak olacaksın." dediler. Yakub: "Ben üzüntü ve tasamı yalnız Allah'a açarım. Allah katından, sizin bilmediklerinizi bilirim." dedi. (Yûsuf, 80-86.)
"Ey oğullarım! Gidin, Yusuf u ve kardeşini arayın. Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin; doğrusu, kafirlerden başkası Allah'ın rahmetinden ümidim kesmez!" (Yûsuf, 87.)
Cenâb-ı Allah, Yusuf un kardeşlerinin, Bünyamin'i almaktan ümit kestikleri andaki durumlarını haber veriyor: Kendi aralarında bu meseleyi konuşmak üzere bir kenara celâldiler. Büyük kardeşleri Robil dedi ki: «"...Babanızın Allah'a karşı sizden bir söz aldığını, daha önce Yusuf meselesinde de ileri gittiğinizi bilmiyor musunuz?..."» Hepiniz kuşatılıp engellenmedikçe kardeşiniz Bünyamin'i babanıza götüreceğinize dair, Allah adına kuvvetli bir söz verdiniz. Ama şimdi bu sözünüze muhalefet ettiniz. Daha önce, Bünyamin'in kardeşi Yusuf hakkında da taksirli davrandınız. Artık bende, babamın karşısına çıkacak yüz kalmadı. Yanma dönmek üzere, «Artık babam bana izin verene veya Allah hakkımda hüküm verene...» yani kardeşimi babama geri götürmeye beni muktedir kılmcaya «kadar -ki o, hükmedenlerin en iyisidir- bu yerden ayrılmayacağım. Siz dönün, babanıza gidin ve deyin ki: "Ey Babamız! Senin oğlun hırsızlık yaptı...»"
Zahiren gördüklerinizi ona anlatın. "Biz, ancak bildiğimize şahitlik ettik. (Tasın, Bünyamin'in yükünden çıktığım gördük. Ötesini bilmiyoruz.) Biz, gizliyi bilenler değiliz. (İnanmazsan) içinde bulunduğumuz şehre ve beraber geldiğimiz kervana sor." Yani sana anlattığımız, kardeşimizi hırsızlık suçundan dolayı,tutukladıkları haberi, Mısır'da herkesin duyduğu, içinde bulunduğumuz ve şu anda burada bulunan kervanın dahi bildiği meşhur bir haberdir. «Bu bildiğimizden başka birşey görmedik; görülmeyeni de bilmeyiz; bulunduğumuz kasabanın halkına ve beraberinde olduğumuz kervana da sorabilirsin...»
«.. ."Biz şüphesiz doğru söylüyoruz." Yakub: "Sizi nefsiniz bir iş yapmağa sürükledi, artık bana güzelce sabır gerekir."...» Yani hakikat, sizin anlattığınız gibi değildir. Bünyamin hırsızlık etmiş değildir. Çünkü onun ahlak ve karakteri, bunu yapmasına izin vermez.
İbn îshak ve diğerleri dediler ki: Yusuf a yaptıkları kötülükten sonra Bünyamin hakkında ihmalkâr davrandıkları için Yakub.ağzma geleni onlara söyledi. Bu nedenledir ki geçmişlerden,bazıları şöyle demişlerdir: İşlenen bir kötülüğün cezası, ondan sonra gelen bir kötülük olur.
Bundan sonra Yakub dedi ki:«,, ."Belki Allah hepsim birden bana getirecektir ,çünkü O, bilendir, Hakimdir."...» dedi. " Yani benim durumumu ve sevdiklerimden ayrı düştüğümü bilendir. Takdirini ve yaptığı işleri hikmetle yapandır. O, sonsuz hikmetin ve kesin delilin sahibidir. Böyle dedikten sonra: "Onlara sırt çevirdi, "Vah, Yusuf a yazık oldu!" dedi.
Bu yeni üzüntüsü, ona eski üzüntüsünü hatırlattı. Yüreğindeki durgun ve gizli kederi harekete geçirdi.
Nitekim şair demiş ki:
"Gönlünü, dilediğin aşk mahallesine taşı, Ama aşk ve sevgi, hep ilk sevgilinin olur."
Bir başka şair de şöyle demiş:
"Mezarların yanında gözlerimden yaşlar boşandı.
Ve ağladığım için arkadaşım beni ayıpladı.
Taşlı ve topraklı kumlar arasına yerleşmiş,
Her mezarı gördükçe ağlar mısın? deyip kınadı.

Ona dedim: Hüzünlerin yenisi, eskilerini canlandırdı.
İlişme bana, bence Malik'in İd gibidir mezarların tamamı."
Yakub peygamber çok ağladığından, üzüntüden gözlerine ak düştü. Artık acısını içinde saklıyordu. Kederinden, hüznünden Yusuf a olan özlem acısını içinde saklıyordu. Oğulları onun çekmekte olduğu ayrılık acısını ve elemim görünce, kendisine olan merhamet ve tutkunluklarından dolayı dediler İd: «Allah'a yemin ederiz ki, Yusuf u anıp durman seni bitldn düşürecek veya helak olacaksın.» Onu devamlı surette hasretle ana ana, bedenini zayıflatarak hastalanacak ve gözünü kaybedeceksin! Kendine biraz acı! Yakub: «Ben üzüntü ve tasamı yalnız Allah'a açarım. Allah katından sizin bilmediklerinizi bilirim.» Oğullarına diyordu ki: Hâlimden ne size, ne de hiç bir kimseye şikayet edecek değilim. Ben hâlimi sadece, onur ve üstünlük sahibi Allah'a şikayet ediyorum ve biliyorum ki, içinde bulunduğum sıkıntıdan kurtulmak için bana bir çıkış yolu açacak ve beni genişliğe kavuş tur acak tır. Yusuf un rüyasının mutlaka gerçekleşeceğini, sizin ve benim - o rüya gereğince - ona secde etmemiz gerektiğini de biliyorum.
Sonra Yusuf u, kardeşini ve ikisinin ne halde olduklarını araştırmaları için onlara teşvikte bulunarak şöyle dedi: «Ey Oğullarım! Gidin, Yusuf u ve kardeşini arayın. Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin, doğrusu, kafirlerden başkası Allah'ın rahmetinden ümidini kesmez.» Yani darlıktan sonra genişliğe kavuşacağınız hususunda umutsuzluğa kapılmayın. Zira Allah'ın rahmetinden, sıkıntıdan sonra genişlik vereceğinden, zorluklar anında kullarına takdir edeceği ferahlıklardan, ancak kafir kavim ümidini keser.
«Kardeşleri vezirin yanma vardıklarında: "Ey Vezir! Biz ve çoluk çocuğumuz darlığa uğradık; pek değersiz bir malla geldik; ölçeği bize tam yap ve sadaka ver; Allah sadaka verenleri şüphesiz mükafatlandırır." dediler. "Siz Yusuf ve kardeşine bilmeden neler yaptığınızın farkında mısınız? dedi. 'Yoksa sen Yusuf musun?" dediler. "Ben Yusuf um, bu da kardeşim. Allah bize iyilikte bulundu; doğrusu, kim kötülükten sakmır ve sabrederse bilsin ki Allah iyi davrananların ecrini kafiyen zayi etmez/' dedi.» "Allah'a yemin ederiz ki, Allah seni bizden üstün tutmuştur; doğrusu, biz suç işlemiştik." dediler. Yusuf: "Bugün azarlanacak değilsiniz, Allah sizi bağışlar. O, merhametlilerin merhametlisidir, bu gömleğimi götürün, babamın yüzüne sürün, görmeğe başlar; bütün çoluk çocuğunuzla bana gelin." dedi.» (Yûsuf, 88-93.)
Cenab-ı Mevla, kardeşlerinin tekrar Yusuf a dönüşlerini, onun huzuruna çıkışlarını, yanındaki azığı arzulayıp isteyişlerini, kardeşleri Bünyamin'i kendilerine lütfedip vermesini dileyişlerini haber veriyor. «Kardeşleri vezirin yanına vardıklarında: "Ey Vezir! Biz ve çoluk çocuğumuz darlığa uğradık...» Kıtlığa maruz kaldık. Nüfusumuz kalabalık-laştı. Topraklarımız da kuraklık yüzünden ürün vermez oldu. «...Pek değersiz bir malla geldik...» Sermayemiz azdır. Böyle bir sermayeyi kimseler kabul etmez. Meğer ki bizi bağişlayasm, azımızı çoğa sayasın...
Sermayeleri kalitesiz dirhemlermiş. Ya da çok az miktarda imiş. Sermayelerinin badem, butum ve benzeri şeylerden ibaret olduğunu söyleyenler de vardır. İbn Abbas (r.a.)'m dediğine göre sermayeleri eski haral ve halatlardan ibaretmiş. Kardeşleri, yalvarışlarına devamla şöyle demişlerdi: «.. .Ölçeği bize tam yap ve sadaka ver; Allah sadaka verenleri şüphesiz mükafatlandırır." dediler.»
Süddî'nin dediğine göre bu ayet şöyle manalandırılır: Allah doğru söyleyenleri mükafatlandırır.
îbn Cüreyc'in dediğine göre ise bu ayet şöyle manalandırılır: Kardeşimiz Bünyamin'i bize geri vermekle tasaddukta bulunanları Allah mükafatlandırır. Süfyan b. Uyeyne dedi ki: Peygamberimiz Muham-med (s.a.v.)'e sadaka vermek, bu ayetle haram kılınmıştır.
Yusuf, kardeşlerinin perişan hallerini görünce ve getirdikleri değersiz maldan başka bir şeylerinin kalmadığını anlayınca, şefkatle üzerlerine eğildi; Rabbinin emirlerim onlara söyledi. Kendi şerefli alnında ve onların bilmekte oldukları mutantan halinde onlar için hasret çekti: «Siz, Yusuf ve kardeşine bilmeden neler yaptığınızın farkında mısınız?" dedi.»
Büyük bir şaşkınlık geçirdiler. Defalarca yanma gelip gittikleri halde onu tanıyamamışlardı. «'Yoksa sen Yusuf musun?" dediler. "Ben Yusuf um, bu da kardeşim..."» Kendisine, elinizden gelen her türlü kötülüğü yaptığınız Yusuf, işte benim., dedi. "Bu da kardeşim." demekle, önceki sözünü te'kid etmiş; her ikisi için kalplerinde gizledikleri çekeme-mezliğe ve kurmakta oldukları tuzağa dikkatlerini çekmişti. «...Allah bize iyilikte bulundu...» O, iyilik ve atıfeti ile bize ihsanda bulundu. Bizi himaye etti. Onurumuzu kurtardı; çünkü daha önce Rabbimize taatte bulunmuş, bize yaptığınız zulme karşı sahıiı olmuş, babamıza da iyilik yapıp itaatkar davranmıştık. O da bizi fazlasıyla sevmiş ve bize şefkat göstermişti. «...Doğrusu kim kötülükten sakınır ve sabrederse bilsin ki Allah iyi davrananların ecrini kafiyen zayi etmez." dedi. "Allah'a yemin ederiz ki, Allah seni bizden üstün tutmuştur; doğrusu biz suç işlemiştik." dediler.» İşte şimdi senin huzurundayız.
«...Yusuf: Bu gün azarlanacak değilsiniz...» dedi. Daha önce yaptığınız kötülüklerden ötürü artık sizi kınayacak değilim. «...Allah sizi bağışlar. O, merhametlilerin merhametlisidir...»
Bu ayet-i kerimeyi yukarıda manalandınrken kelimesi üzerinde durak işareti bulunuşunu esas aldik ve «...Bu gün azarlanacak değilsiniz...» şeklinde manalandırdık. Ama durak işaretini kelimesi üzerinde kabul ederek; "Sizi
kınama yok; bugün Allah sizi bağışlar." şeklinde manalandıranların görüşü zayıftır. Birinci manalandırma doğrudur.
Sonra Yusuf, kardeşlerine, gömleğini (tenine temas eden iç gömleğini) alıp babalarına götürmelerini ve gözlerinin üzerine bırakmalarını emretti. Böyle yaptıkları takdirde, babalarının ağaran gözlerinin, Allah'ın izniyle yeniden göreceğim onlara bildirdi. Bu da harikulade bir durum olup, Yusuf un peygamberliğinin en güçlü delili ve en büyük mu-cizesiydi. Daha sonra da onlara, çoluk çocuklarının tamamını alarak hayır, bereket ve huzur diyarı olan Mısır'a topluca gelmelerini emretti. Ayrılıktan

ve dağınıklıktan sonra aileyi, en mükemmel ve en güzel bir şekilde derleyip toparladı, hepsini bir araya getirdi.
«Kervan, memleketlerine dönmek üzere ayrıldığında, babaları: "Doğrusu, ben, Yusuf un kokusunu duyuyorum; ne olur, bana bunak demeyin." dedi. Çevresindekiler: "Allah'a yemin ederiz ki sen, hâlâ eski şaşkınhğındasm." dediler.
Müjdeci gelip, gömleği Yakub'un yüzüne bırakınca, hemen gözleri açıldı. Bunun üzerine Yakub: "Ben size , Allah katından sizin bilmediğinizi biliyorum dememiş miydim?" dedi. Oğulları: "Ey Babamız! Suçlarımızın bağışlanmasını dile, bizler hiç şüphesiz suçluyuz." dediler. Yakub: "Rabbimden bağışlanmanızı dileyeceğim; O, şüphesiz bağışlar ve merhamet eder" dedi.» (Yûsuf, 94-98.)
Abdürrezzak, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti: "Kervan dönmek üzere ayrıldığında..." Yusuf un gömleğini getiren kervan Mısır'dan ayrılıp yola koyulunca oradan bir rüzgar eserek Yusuf un gömleğinin kokusunu Yakub'a ulaştırdı. Yakub dedi ki: «...Doğrusu ben, Yusuf un kokusunu duyuyorum...» Yusuf un kokusunu üç günlük bir mesafeden duyuyordu. Hasan Basrîile İbn Cüreyc el-Mekkî'nin anlattıklarına göre, Yakub ile Yusuf un arasında seksen fersahlık bir mesafe vardı ve seksen yıl süreyle birbirlerinden ayrı kalmışlardı.
Yakub, Yusuf un kokusunu duyduğunu söylediğinde, çevresinde bulunanlar, ağır sözler sarfederek kendisine şöyle demişlerdi: «...Allah'a yemin ederiz ki sen, hâlâ eski şaşkmlığındasın!..." dediler.»
"Müjdeci gelip gömleği Yakub'un yüzüne bırakınca, hemen gözleri açıldı...» Gözleri açılıp yeniden görmeye başlayınca da oğullarına:
«...Ben size Allah katından sizin bilmediğinizi biliyorum, dememiş miydim?" dedi.» Yani Yusuf la olan ayrılığıma son vererek bizi buluşturacağını, gözümü onunla aydınlatacağını, ondaki güzelliği ve hoşuma giden yönlerini bana göstereceğini size söylememiş miydim? dedi. Böyle der demez de oğulları: "Ey Babamız! Suçlarımızın bağışlanmasını dile, bizler hiç şüphesiz suçluyuz." demeye başladılar. İşledikleri günahtan, ona ve oğlu Yusuf a yaptıkları kötülükten, yapmaya niyetlendikleri fenalıklardan ötürü bağışlanmaları için, Allah'tan kendileri için mağfiret dilemesini istediler. O kötü işi yapmadan önce, ileride bu günahlarından ötürü tövbe etmeye niyetlendikleri için, Cenâb-ı Allah onları, Yakub'un gözlerinin açılması esnasında tevbe etmeye muvaffak eyledi. Babaları, kendileri için mağfiret talebinde bulunmaya söz verdi ve dedi ki: «...Rabbimden bağışlanmanızı dileyeceğim; O, şüphesiz bağışlar ve merhamet eder...»
İbn Mesud, İbrahim et-Teymin, Amr b. Kays, İbn Cüreyc ve diğerleri dediler ki: Yakub, oğullarını tevbe için seher vaktine kadar bekletti.
îbn Cerir, Muharib b. Dessar'm şöyle dediğini rivayet etti: Hz. Ömer, mescide geldiğinde bir adamın şöyle dediğini işitti: "Allahım! Beni çağırdın, ben de çağrına icabet ettim.. Bana emir verdin. Emrine uydum.. İşte şimdi de seher vaktidir. Ben bağışla." Hz. Ömer, duyduğu bu sese kulak verdi; baktı ki ses, Abdullah b. Mesudun evinden geliyor. Abdullah'a, bu şekilde dua edişinin nedenini sordu. O da dedi ki: Hz. Yakub, tevbe için oğullarını, "Sizin için Rabbime istiğfar edeceğim." diyerek seher vaktine kadar bekletmiştir. Ayrıca Cenâb-ı Allah da: "Seherlerde istiğfar edenleri (Allah görmektedir.)" diyerek müjdelemektedir.(Al-i Imrân, 17.)
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "Rabbimiz her gece dünya semasına inerek: "Tevbe eden yok mudur ki tevbesini kabul edeyim? Dilekte bulunan yok mudur ki ona (dilediğini) vereyim? Bağışlanma dileyen yok mudur ki onu bağışlayayım?"
Bir hadiste anlatıldığına göre "Yakub, (istiğfar için) oğullarını cuma gecesine kadar bekletmiştir."
İbn Cerir, İbn Abbas'tan rivayet ederek dedi ki: «..."Sizin için Rabbime istiğfar edeceğim"...» ayetiyle ilgili olarak Rasûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir. "Cuma gecesine kadar, "Sizin için Rabbime istiğfar edeceğim." sözü, kardeşim Yakub'un oğullarına söylediği sözdür."[29]
Yusuf un yanına geldiklerinde o, anasını babasmı'bağrma bastı "Allah'ın dileğince, güven içinde Mısır'a yerleşin!" dedi. Ana babasını tahtın üzerine oturttu, hepsi onun önünde (Allah'a secde edip) eğildiler. O zaman Yusuf: "Babacığım, dedi. İşte bu, vaktiyle gördüğüm rüyanın çıkışıdır; Rabbim onu gerçekleş tirdi. Şeytan, benimle kardeşlerim arasını bozduktan sonra, beni hapisten çıkaran, sizi de çölden getiren Rabbim, bana pek çok iyilikte bulundu. Doğrusu, Rabbim dilediğine lütuikardır, O, şüphesiz bilendir, Hakimdir." dedi. "Rabbim! Bana hükümranlık verdin, rüyaların yorumunu öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaradanı! Dünya ve ahirette işlerimi yoluna koyan sensin; benim canımı Müslüman olarak al ve beni iyilere kat." (Yûsuf, 99-101.)
Burada, birbirini sevenlerin, uzun bir ayrılıktan sonra bir araya gelip buluşmaları anlatılıyor. Denildiğine göre Yusuf la Yakub, seksen yıl süreyle birbirlerinden ayrı kalmışlardır. Seksen üç yıl süreyle ayrı kaldıklarını söyleyenler de olmuştur. Bu iki süre, Hasen'den rivayet edilmiştir. Katade'nin dediğine göre otuzbeş yıl süreyle birbirlerinden ayrı kalmışlardır.
Muhammed b. İshak'm anlattığına göre onsekiz yıl süreyle birbirlerinden ayrı kalmışlardır. Ehl-i Kitap, Yusuf la babasının kırk yıl süreyle birbirlerinden ayrı kaldıkları görüşündedirler.
Bu kıssanın zahirî ifadeleri, Yusuf la babasının birbirlerinden ayrı kalış sürelerini yaklaşık olarak belirlemektedir. Şöyle ki: O kadın kendisinden murad almak istediği zaman Yusuf onyedi yaşındaydı. Tabii ki Yusuf ona uymamıştı. Dolayısıyla bir kaç yıl da zindanda kaldı. îkrime ve diğerlerine göre yedi yıl zindanda kaldı. Sonra zindandan çıkarıldı ve yedi yıl süreyle Mısır'da bolluk görüldü. Bundan sonra halk, yedi yıl süren bir kıtlıkla karşılaştı. Kıtlığın ilk senesinde azık almak için sadece kardeşleri yanma geldiler. İkinci sene azık almaya geldiklerinde, kardeşi Bünyamin'i de beraberlerinde getirdiler. Üçüncü sene

geldiklerinde kendini onlara tanıttı ve tüm aile bireylerini yanlarına alarak Mısır'a gelmelerini onlara emretti. Bunun üzerine hepsi toplanıp Mısır'a gittiler. «...Yusuf un yanına geldiklerinde, o, anasını babasını bağrına bastı...» Kardeşlerinden ayrı olarak özel surette ona-babasıyla bir araya gelip görüştü. «..."Allah'ın dileğince, güven içinde Mısır'a yerleşin." dedi. Denildiğine göre Yusuf un bu ifadelerinde takdim - tehir vardır. Takdiri de şöyledir: Yusuf: Mısır'a girin, dedi. Sonra da ana-babasını kendine çekip kucakladı. îbn Cerir, burada takdim-tehir bulunduğu görüşünü, zayıf görmektedir ki, o mazurdur.

Bir diğer rivayete göre Yusuf, onları şehir dışında, çadırların bulunduğu yerde karşılamış; Mısır'a yaklaştıklarında, onlara: "Allah'ın dilediğince, güven içinde Mısır'da yerleşin."...» demişti.

Süddî, böyle demiştir. Böyle bir takdirde bulunmaya gerek yoktur; Mısır'a girin," sözünde Mısır'a yerleşin ve Allah'ın dileğiyle orada ikamet edin." manası saklı olur denilirse, bu da güzel ve yerinde bir takdir olur. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Yakub, Caşir (Belbis) mevkiine vardığında, Yusuf onu karşılamaya çıktı. Gelişini müjdelemesi için Yakub, oğlu Yahuza'yı Yusuf a göndermişti. Yine Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Mısır kralı, Caşir mevkiini Yakub ile oğullarına; orada davarlarıyla beraber kalıp ikamet etmeleri ve yaşamaları için mülk olarak verdi.

Bir grup müfessirin anlattıklarına göre, Allah'ın peygamberi Ya-kub'un (İsrail'in) gelmesi yakın olunca, Yusuf onu karşılamaya çıkmak istedi ve çıktı. Yusuf a bir jest ve Yakub peygambere olan hürmetlerinden dolayı kral ve askerleri de atlara binip Yusuf la beraber karşılamaya çıktılar. Yakub da krala dua etti. Onların gelişlerinin uğur ve bereketi dolayısıyla, kıtlığın geri kalan süresi dolmadan, Cenâb-ı Allah kıtlığa son verdi. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Mesud'un dediğine göre Yakub'la birlikte Mısır'a giden oğul ve torunları toplam olarak altmış üç kişiydi. Abdullah b. Şeddad'm dediğine göre ise seksen üç kişiydiler. Mesruk'tan gelen rivayete göre, 390 kişi olarak Mısır'a girmişlerdir.

Anlatıldığına göre bunların sayısı zamanla o kadar çoğalmış ki, Musa peygamberle birlikte Mısır'dan çıktıklarında 600.000'den fazla savaşçıları varmış. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Mısır'a yetmiş kişi olarak girmişlerdir. O kaynaklarda adları da belirtilmiştir. Yusuf, «Ana-babasını tahtın üstüne oturttu...» Anasının o zamandan önce ölmüş olduğu söylenmiştir. Bu görüş Tevrat âlimlerince de benimsenmiştir. Bazı müfessirlerin görüşüne göre Cenâb-ı Allah, o zaman Yusuf un anasını diriltmiştir.

Başkaları da demişler ki: O zaman babasıyla birlikte tahtın üstüne çıkardığı kadın, Yusuf un anası değil de teyzesiydi. Teyze de ana gibidir. İbn Cerir et-Taberî ve diğerleri dediler ki: Kur'ân-ı Kerîm'in zahir ifadeleri, Yusuf un anasının o güne dek hayatta kalmış olduğunu gerekli kılmaktadır. Ehl-i Kitabın buna muhalif beyan ve nakilleri, nazarı itibara alınmamalıdır. Kuvvetli olan görüş budur. Doğrusunu Allah bilir.

Yusuf, ana-babasını tahtın üstüne çıkardı. Yanında oturttu. «...Hepsi onun önünde (Allah'a secde edip) eğildiler.» dedi. Saygı ve ikram için ana-babası ve onbir kardeşi, onun huzurunda secdeye kapandılar. İnsana secde etmek, onların dinlerinde meşru idi. Diğer şeriatlarda da bu hüküm vardı. Nihayet bu, bizim dinimizde yasaklanmıştır.[30]

«...O zaman Yusuf: "Babacığım! İşte bu, vaktiyle gördüğüm rüyanın çıkışıdır."...» dedi.

Daha önce görüp de sana anlattığım rüyanın yorumu işte budur. Hani rüyamda güneşle ayın ve onbir yıldızın secde eder olduklarını görmüştüm. Sana anlattığımda, bu rüyamı gizlememi bana emretmiş ve bana bazı vaadlerde bulunmuştun. «..'.Rabbim onu gerçekleştirdi. Şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra, beni hapisten çıkaran. ..» Keder ve sıkıntıdan sonra, Mısır diyarının her tarafında beni, sözü geçen bir hakim laldı. «.. .Sizi çölden getiren Rabbim bana pek çok iyilikte bulundu...» Beni zindandan çıkardı. Bana yaptıkları zulümden sonra, Rabbim beni Mısır'a sultan kıldı.[31] «...Doğrusu, Rabbim dilediğine lütufkardır...» Yani bir işin yapılmasını istediği zaman onun sebeplerini hazırlar. Kullan farkında olmadan, bir çok yönden o işi kolaylaştırır. Kendi ince sanatı ve yüce kudretiyle onu, rahatlıkla yapılabilecek bir iş haline getirir. «...O, şüphesiz bilendir...» Bütün işleri bilir. Yaratma, takdir ve yasamasında da her işi yerli yerince yapan bir «...Hakimdir...»

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Yusuf, kendi eli altında bulunan azık ve gıda mallarını Mısırlılara sattı. Karşılığında da onların altın, gümüş, ev eşyası ve emlakleri gibi tüm mal varlıklarım aldı. Sonunda canlarını bile satın alarak hepsini köle haline getirdi. Sonra çalışıp elde edecekleri ürünün beşte birini krala vermeleri karşılığında tarlalarını serbest bıraktı ve kendilerine özgürlüklerini bağışladı. Bu uygulama, o günden sonra Mısırlılar için bir kanun haline geldi.

Sa'lebî'nin anlattığına göre kıtlık senelerinde Hz. Yusuf, - Mısır hazinelerini elinin altında tutmasına rağmen - karnını doyurmazmış.. Aç kimseleri unutamazmış. Öğle vaktinde olmak üzere, günde sadece bir öğün yemek yermiş. Onun böyle yaptığını öğrenen sonraki krallar da bu âdete uymuşlardır. Mü'nınlerin emîri Hattab oğlu Ömer de, bolluk ve bereket yılları gelinceye kadar, kıtlık yıllarında karnını hiç doyurmazmış. Şafiî'nin naklettiği bir rivayete göre Arablardan biri, kıtlık senesi geçtikten sonra Hz. Ömer'e şöyle demiş: "Sıkıntın gitti. Doğrusu sen, yüksek karakterli hür bir kadının oğlusun."

Nihayet Yusuf, üzerindeki ilahî nimetin tamamlandığım, perişan halinin düzeldiğini, bu dünyanın kimseye hep aym surette baki kalmayacağım, dünyadaki her şeyin ve herkesin vadesi dolduğunda yok olacağını, tamamlıktan sonra mutlaka noksanlığın geleceğini anladıktan sonra Rabbine gereği gibi övgüde bulundu. O'nun lütuf, ihsan ve iyiliğinin büyüklüğünü itiraf etti. Kendisinden dilekte bulunanların en hayırlısı ve en iyisi olan Allah'tan, kendisini vefat ettireceği zaman müslü-man olarak vefat ettirmesini ve iyi kullarının arasına katmasını diledi. (D

Nitekim dua esnasında da şöyle denilir: "Allahım! Bizi Müslüman olarak yaşat. - vefat ettireceğin zaman- bizi Müslüman olarak vefat ettir."

Hz. Yusuf un, ölüm döşeğindeyken böyle bir dilekte bulunmuş olması muhtemeldir. Nitekim Hz. Peygamber de ölüm döşeğindeyken ruhunun Refik-i A'lâ'ya, nebi ve mürseller gibi iyi arkadaşların yanma yüceltilmesini dileyerek üç defa, "Allahım! Refik-i A'lâya..." demiş ve sonra da ruhunu teslim etmişti.

Hz. Yusuf un sıhhat ve afiyetteyken ölüm temennisinde, bulunmuş olması da muhtemeldir. Çünkü onların şeriatlarına göre, ölme temennisinde bulunmak caizmiş. Nitekim İbn Abbas-'m da şöyle dediği rivayet olunmuştur: "Yusuf tan önce hiçbir peygamber, ölüm temennisinde bulunmamıştır."

Ama fi.tne hali dışında Ölüm temennisinde bulunmak, İslâmiyet'te yasaklanmıştır. Nitekim Alımed b. Hanbel'in rivayet ettiği Muaz'm hadisinde şöyle bir duadan söz edilmektedir: "(Ey Rabbim!) Bir kavmi fitneye düşürmek istediğin zaman, bizi fitneye düşürmeden canımızı al!."

Bir başka hadiste de şöyle buyurulmaktadır: "Ey Ademoğlu! Ölüm senin için fitneden daha iyidir!"

Hz. Meryem de şöyle demiştir:

"Keşke ben bundan önce ölmüş olsaydım da, unutulup gitseydim."» dedi. (Meryem, 23.)

Dedikodular ayyuka çıkıp, savaş şiddetlendiği, fitne büyüdüğü ve olaylar da korkunç boyutlara ulaştığı zaman Hz. Ali de ölümünü istemiştir. Zor durumlarla karşılaştığı ve muhaliflerinden korkunç saldırılar gördüğü zaman, Sahih adlı hadis kitabının sahibi Buharı de ölüm temennisinde bulunmuştur.

Rahatlık ve kedersizlik durumlarında ölüm temennisinde bulunmaya gelince, Enes b. Malik'in rivayet ettiği, Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir hadiste, peygamber (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Sizden biri, kendisine isabet eden (hastalık ve benzeri) bir sıkıntı nedeniyle ölüm temennisinde bulunmasın. İyi biri ise, sıkıntısı belki daha da artar, günahkar biri ise belki kınanır. (Ölümünü istemesin) Ama şöyle desin: Allahım! Yaşamak benim için daha iyi ise, beni yaşat.. Ölüm benim için daha iyi ise, beni öldür."

Allah'ın peygamberi Yusuf un ölüm temennisinde bulunduğu bir gerçektir.. Yani can çekişirken ya da üzerindeki ilahî nimetin tamamlandığını gördüğü zaman bu dilekte bulunmuştur.

İbn İshak, Ehl-i Kitap kaynaklarında bu konuda şu bilgilerin bulunduğunu söylemiştir: Yakub, Mısır diyarında Yusuf un yanında on yedi sene ikamet etti. Sonra da vefat etti. Yusuf a, kendisini babası İshak ile dedesi İbrahim'in yanma defnetmesini vasiyet etti.

Süddî'nin anlattığına göre Yusuf, babasının cesedini mumyalayıp Şam taraflarına götürdü; babası îshak ile dedesi İbrahim'in yanına defnetti. Allah'ın selamı üzerlerine olsun.

Ehl-i kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Hz. Yakub, 130 yaşındayken Mısır'a gitmiş; orada Yusuf un yanında onyedi sene yaşamış... Bu kaynaklarda böyle denildiği halde Yakub'un topîain ömrünün 140 sene olduğunu söylemektedirler ki, bu da Ehl-i Kitab'ın ya kendilerinin, ya da kitaplarının bir yanlışıdır. Ya da 140 sayısının üzerindeki küsuratı, âdetleri icabı düşürmüşlerdir. Fakat böylesine önemli bir konuda nasıl olur da küsuratı düşürürler? Yüce Allah kutsal kitabında şöyle buyurmaktadır: «Yoksa Yakub can verirken sizler yanında mı idiniz? O, oğullarına: "Benden sonra kime kulluk edeceksiniz?" diye sormuştu. Onlar da: "Senin Tanrı'na ve ataların İbrahim, İsmail, İshalim Tanrı'sı olan tek Tanrı'ya kulluk edeceğiz, bizler O'na teslim olmuşuzdur." demişlerdi.» (el-Bakara,133.)

Yakub, oğullarına ihlası tavsiye etmişti. Ihlas, İslâm'ın en yüce prensiplerinden biridir. Cenâb-ı Allah da, peygamberlerin tümünü İslâmı prensipleri tatbik etmeleri için göndermiştir. Ehl-i Kitap kaynakları bunu reddetmekte ve şöyle bir ifade kullanmaktadırlar: Yakub, her oğluna ayrı ayrı vasiyette bulundu. İleride nelerle karşılaşacaklarını onlara bildirdi. Yahuza'ya da, kendi soyundan doğacak ve milletlerce itaat edilecek büyük bir peygamberin - ki o da Meryem oğlu İsa'dır - geleceğini müjdeledi. Doğrusunu Allah bilir.

Rivayete göre Yakub vefat ettiğinde Mısırlılar, yetmiş gün onun üzerine ağladılar. Yusuf tabiplere emir verdi. Yakub'a koku sürdüler. Cesedi, kırk gün kokular içinde kaldı. Sonra Yusuf, babasının cesedini Kudüs tarafina götürüp dedesinin yanma defnetmek için Mısır kralın-dan izin istedi. Kral izin verdi. Kendisiyle birlikte Mısır'ın önde gelen büyükleri de yola çıktılar. Habron denen yere vardıklarında Yakub'u, İbrahim peygamberin Afron b. Sahr el- Haysf den satın aldığı ve kendisinin de gömülü bulunduğu mağaraya defnettiler. Yedi gün süreyle Yusuf a taziyette bulundular. Sonra Mısır'a döndüler. Kardeşleri de Yusuf a taziyetlerini sundular, boyun büküp merhamet dilendiler. Yusuf da onlara ikramda bulundu. Kendileri için rahatlayacakları bir yer temin etti. İmkanlar tanıdı. Onlar da Mısır'da ikamet ettiler.

Nihayet vadesi dolup ölüm döşeğine yattığında Yusuf, kardeşlerine, cesedini mumyalayıp muhafaza etmelerini, Mısır'dan çıktıkları zaman beraberlerinde alıp götürmelerini ve atalarının yamna gömmelerini vasiyet etti. Vefat etti. Kardeşleri, cesedini mumyalayıp bir tabuta koydular. Nihayet Musa (a.s.), cesedi alıp atalarının yanına gömdü. Rivayete göre Yusuf (a.s.), 120 yaşındayken vefat etmiştir.[32]

---

[1] Bkz. Tarih-i Taberî, I, 205.

[2] Bkz. Tarih-i Taberî, I, 206.

[3] Tarih-iTaberî,I, 210

[4] A.g.e.,I,210

[5] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/255-268.

[6] el-îstiâb (eî-isabe fî Temyizi's-Salıabe'nin kenarında) II, 89-90.

[7] Tarih-İTaberî, 1,229.

[8] Müsned, Ahmed b. Hanbel, I, 395-424.

[9] Buharı, 2/11,12,18,19; Müslim, 5/10.

[10] Suyutî, Dürr, IV, 470.

[11] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/269-281.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/281.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/281-284.

[14] Müsned, Ahmed b. Hanbel, IV, 101.

[15] Tarih-iTaberî,!, 224.

[16] Tarih-i Taberî, I, 225.

[17] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/285-291.

[18] Müsned, Ahmed b. Hanbel, III, 387.

[19] A.g.e.,III, 471;IV,266.

[20] Müsned, Ahmed b. Hanbel, II, 196.

[21] Suyûtî, Camiu s-Sağir, Hadis No: 985.

[22] Tefsir-i Taberî,XII, 91.

[23] Tarih-i Taberî, XII, 99.

[24] Suyutî, Camiu s-Sağir, Hadis No: 4645, 4646, 4647.

[25] Tefsîr-i Taberî, XII, 116.

[26] Tarih-i Taberî, I, 238; Tefsir-i Taberî, XII, 118.

[27] Bkz. Tefsİr-i Taberî, XII, 122-123.

[28] Bkz. Tefsir-i Taberî, XII, 133.

[29] Tefsir-i Taberî, XIII, 42; Tarih-i Taberî, I, 253.

[30] Tefsir-i Taberî, III, 43.

[31] Tarih-iTaberî,I, 255.

[32] Tarih-iTaberî, I, 256.

İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/292-328.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Hz. Eyyüb'ün Kıssası
Zülkifl'in Kıssası
Tümden Helak (Yok) Edilen Ümmetler
Ashab-I Ress (Ressliler)
Yasin Kavmi
Hz. Yunus
Hz. Yunus'un Fazilet Ve Üstünlüğü
Hz. Musa
Fasıl

Hz. Eyyüb'ün Kıssası

İbn İshak'm anlattığına göre Hz. ETryüb, Rumlardandı. Babası, Ra-zih oğlu Muş'tur. Mus ise, îshak oğlu İs'in oğludur. Bilindiğ gibi îshak da, İbrahim (a.s.)'in oğludur.
Diğerleri dediler ki: Eyyüb'ün babası, Raoyil oğlu Muş'tur. Raoyil, İshak oğlu İs'in oğludur. îshak da Yakub peygamberir oğludur. Eyyüb peygamberin nesebi hakkında değişik haberler verenler de vardır.
İbn Asakir'in anlattığına göre Eyyüb {a.s.)'ün anası, Lut peygamberin kızıdır. Babasının, ateşe atıldığı günde İbrahim (a.s.)'e inanan mü'mini erden olduğu söylenir. Tabii, içine atıldığı ateş, İbrahim peygamberi yakmamış ti.
Meşhur olan kavil, birincidir. Aşağıdaki ayet-i kerimede de açıklandığı gibi Eyyüb, Hz. İbrahim'in soyundandır:
"O'nun (İbrahim'in) soyundan Davud'a, Süleyman'a, Eyyüb'e, Yusuf a, Musa'ya ve Harun'a..." (ci-En'am, 84.)
Sahih görüşe göre bu ayetteki kelimesinin sonundaki zamir, Nuh'a değil de İbrahim'e racidir.
Hz. Eyyüb'ün, kendilerine vahiy gelen peygamberlerden biri olduğu hakkında ayet-i kerime vardır: "Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi (Ya Muhammed) sana da vahyettik. Nitekim İbrahim'e, İsmail'e, îshak'a, Yakub'a, torunlar (in)a, İsa'ya, Eyyüb'e de vahyetmiştik." (en-Nfeâ, 163.)
Sahih görüşe göre Hz. Eyyüb, İshak (a.s.)'ın oğlu İs'in soyundandır. Denildiğine göre karısı da, Yakub kızı Leyya'dır. Efrayim kızı Rahime olduğunu söyleyenler de vardır. Yakub'un oğlu Mensa'nm kızı Leyya olduğu da gelen rivayetler arasındadır ki meşhur olan rivayet de budur. Bu nedenle bu rivayeti burada andık.
Eyyüb'ün kıssasından sonra da Allah'ın izniyle Beni İsrail peygamberlerini anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız, Allah'tır.
Yüce Allah buyuruyor ki:
«Eyyüb de: "Başıma bir bela geldi (sana sığındım), sen merhametlilerin merhametlisisin!" diye Rabbine nida etmişti. Biz de onun duasını kabul etmiş ve başına gelenleri kaldırmıştık. Katımızdan bir rahmet ve kulluk edenlere bir hatıra olmak üzere ona tekrar ailesini ve kaybettikleri ile bir misimi daha verdik". (d-Enbiyâ, 83-84.)
«Ey Muhammedi Kulumuz Eyyüb'ü de an; O, Rabbine: "Doğrusu, şeytan bana yorgunluk ve azab verdi." diye seslenmişti "Ayağını yere vur! İşte sana yıkanacak ve içilecek soğuk bir su." dedik. Katımızdan bir rahmet ve akıl sahihlerine bir öğüt olmak üzere, ona tekrar aile ve geçmiş olanlarla bir mislini daha vermiştik. Ey Eyyüb!: "Eline bir demet sap alıp onunla vur, yeminini bozma." demiştik. Doğrusu, biz onu sabırlı bulmuştuk. Ne iyi kuldu; daima Allah'a yönelirdi.» (Sâd, 41-44.)
İbn Asakir, Kelbî'nin şöyle dediğini rivayet etti: Peygamber olarak insanlara Allah tarafından gönderilen ilk insan İdris'tir. Sonra sırasıyla Nuh, İbrahim, İsmail, İshak, Yakub, Yusuf, Lut, Hud, Salih, Musa, Harun, îlyas, Elyesa', sonra Örfi b: Sürveylih b. Efirayim b; Yusuf b. Yakub, sonra Yakub'un soyundan Meta oğlu Yunus, sonra Eyyüb b. Zareh b. Amo b. Liyfriz b. İs b. İshak b. İbrahim'dir.
Yalnız bu sıralamanın bazı yerleri üzerinde tartışılabilir. Çünkü meşhur rivayete göre Hud ile Salih, Nuh'tan sonra, bir başka görüşe göre de İbrahim'den sonra peygamber olarak gelmişlerdir. Doğruyu en iyi bilen, Allah'tır.
Müfessiiierle tarihçiler ve diğerleri dediler ki: Hz. Eyyüb çok zengin bir insandı. Büyükbaş, küçükbaş hayvanları, köleleri Havran mıntıkasında Seniyye denen yerde geniş arazileri, her sınıftan ve her çeşitten malları vardı. Çok sayıda evlada ve büyük bir aşirete sahipti. Gün geldi.. Bütün bunları Cenâb-ı Allah onun elinden aldı. Vücudu, çeşitli hastalıklara yakalanarak türlü belaya müptela olarak imtihan edildi. Vücudunda dilinden ve kalbinden başka sağlam bir organı kalmadı. Bu iki organıyla da yüce Rabbini zikredip anıyordu. Bütün bu bela ve sıkıntılar içinde kalmışken yine sabrediyor, her şeyi Rabbinden biliyor ve çareyi yine ondan bekliyordu. Sabah-akşam, gece-gündüz Allah'ı zikredip anıyordu.
Hastalığı uzun sürdü. Öyleki, yanında oturanlar kendisinden tiksindiler. Kendisiyle sohbet edecek bir kimseyi bulamaz oldu; ikamet ettiği beldeden dışarı atıldı; bir çöplüğe bırakıldı; insanlar kendisini yalnız bıraktılar; karısından başka kendisine şefkat gösteren bir kimse görülmedi. Yalnız o, Eyyüb un hukukuna riayet etti. Kocasının, kendisine yaptığı eski iyilikleri ve önceleri göstermiş olduğu şefkati unutmadı. Yanma gidip gelir, ihtiyaçlarını temin eder, def-i hacette bulunmasına yardım ederdi. Fakat bir zaman sonra karısının da durumu zayıfladı, malı azaldı ve ücret karşılığında, halka hizmetçilik yapmaya başladı ki, alacağı ücretle Eyyüb'ün yiyecek ve diğer ihtiyaçlarını temin etsin. Allah ondan razı olsun ve onu hoşnud etsin. Çünkü o kadın; malından, çocuklarından mahrum kalmak, kocasının hastalanması, yoksulluk, önceleri onurlu bir kadınken sonralan halka hizmetçi olmak, mesut ve müreffeh
iken fakirlik ve mahrumiyete maruz kalmak gibi türlü belalara karşı hep sabretmişti. Doğrusu hepimiz Allah'a aidiz ve şüphesiz

ki ona dönücüleriz.[1]
Bir hadis-i şeriflerinde Hz. Peygamber şöyle buyurmuşlardır: "İnsanlar içinde en çok belaya uğrayanlar, peygamberlerdir. Sonra salih kimselerdir. Sonra sırasıyla bunlara benzeyenlerdir."
Bir başka hadiste de şöyle buyurulmuştur:

"Kişi dindarlığı oranında belaya maruz kalır. Eğer dinine bağlılığı sıkıysa, uğradığı belalar fazlalaşır."[2]
Uğradığı bütün bela ve sıkıntılar, Eyyüb'ün yalnızca sabır ve tevekkülünü, haindim ve .şükrünü arttırdı. Öyleki onun sabrı ve uğradığı türlü belalar, insanlar için örnek teşkil etmiştir.
Mücahidin dediğine göre Hz. Eyyüb'ün yakalandığı hastalık, çiçek hastalığıdır.
Hz. Eyyüb'ün hastalığının ne kadar sürdüğü hususunda farklı görüşler vardır. Vehb b. Münebbih'e göre hastalığı ne fazla ne eksik, tam üç yıl; Enes'e göre ise yedi yıl bir kaç ay sürmüştür. Hastalığı ağırlaşm-ca, Beni İsrail'e ait bir çöplüğe atılmış ve vücudunda bir çok kurtçuklar dolaşmaya başlamış. Nihayet Cenâb-ı Allah onu genişliğe ve ferahlığa kavuşturarak sıkıntısını gidermiş, büyük mükafatlarla.ödüllendirip sevabını fazlalaştırmış ve onu güzelce övmüştür. Hamid dedi ki: Eyyüb'ün hastalığı on sekiz yıl sürdü. Süddî'nin anlattığına göre vücudundan etler parça halinde düşmeye başlamış, bedeninde sinir, damar ve kemikten başka bir şey kalmamıştı. Bulunduğu çöplüğe karısı kül getirerek altına serermiş. Bu felaket uzun süre devam edince de Eyyüb'e: «Seni genişliğe kavuşturması için Rabbine dua etsen iyi olmaz mı?» demiş.
Bunun üzerine Eyyüb, karısına şöyle demiş: «Hanım! Yetmiş sene sıhhatli yaşadım. Allah için yedi sene bu hastalığa sabretmem çok mudur?» Hz. Eyyüb'ün karısı bu sözlerden ötürü rahatsızlanmış ti. Ücret karşılığında halka hizmet eder, kocasına yiyecek temin edermiş.[3]
Bir zaman sonra, Eyyüb'ün karısı olduğunu bildikleri ve kocasmda-ki hastalığı kendilerine de bulaştıracağından korktukları için insanlar, karısına artık hizmetçilik yaptırmıyor ve aralarına katmıyorlardı. Kadıncağız artık kimsenin kendisine hizmetçilik yaptırmadığını görünce, para kazanamayacağından dolayı kendi saç örgülerinden birini keserek, bol ve lezzetli yiyecekler karşılığında eşraftan birinin kızma sattı. Aldığı yiyecekleri Eyyüb'e götürdü. Eyyüb, "Bunları nereden buldun?" diyerek sordu. Karısı da halka hizmetçilik yaparak kazandığını söyledi. Ertesi gün olunca, yine kendisine iş verecek bir kimse bulamadı. Bu kez de diğer örgüsünü kesip yiyecek karşılığında sattı. Eyyüb, bunları nereden bulduğunu sordu. Nereden bulup getirdiğini söyleyinceye kadar da yemeyeceğine yemin etti. Bunun üzerine karısı başını açtı. Karısının saçlarının kesilmiş olduğunu görünce de, Allah'a şöyle bir yakarışta bulundu: "Râbbim! Bu dert bana dokundu. Sen merhametlilerin en merhametlisisin!"
İbn Ebi Hatîm, Abdullah b. .Ubeyd b. Umeyr'in şöyle dediğini rivayet etti: Eyyüb un iki kardeşi vardı. Bir gün yanma geldiklerinde, fazla derecede koktuğundan Ötürü yanına yaklaşamamış, biraz uzağında durmuşlardı. Biri ötekine şöyle demişti: "Cenâb-ı Allah, Eyyüb'ün bir hayır yaptığını bilseydi, onu böyle bir belaya uğratmazdı."
Eyyüb (a.s.) bu sözden çok rahatsızlanmış ve şöyle demişti: "Alla-hım! Bir yerde aç bir kimse bulunduğunu bildiğim halde bir gece bile olsa tok yatmadığımı biliyorsan beni doğrula." Eyyüb'ün doğru konuştuğunu söyleyen bir sesin gökten geldiğini o iki kardeşi işittiler. Sonra Eyyüb şöyle dedi: "Allahım! Bir yerde çıplak bir kimse bulunduğunu bildiğim halde benim iki gömleğim olmadığını (ve mutlaka birini o çıplağa giydirdiğimi) biliyorsan beni doğrula." Eyyüb'ün doğru konuştuğunu söyleyen bir sesin gökten geldiğim o iki kardeşi işittiler. Sonra Eyyüb, secdeye kapanarak şöyle dedi: "Allahım! Senin onuruna yemin ediyorum ki, sen bu belayı üzerimden defetmedikçe ben, başımı secdeden kaldırmayacağım." Evet., hastalığı vücudunu terkedinceye kadar başını secdeden kaldırmadı.
İbn Ebi Hatim ile İbn Cerir Taberî dediler ki: Yunus b. A'la, Enes b. Malik'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söyledi: «Allah'ın peygamberi Eyyüb'ün hastalığı on sekiz yıl sürdü. Yakın, uzak herkes onu terketti. Sadece en yakınlarından iki arkadaşı onu ter-ketmediler. Sabah-akşam ona uğrarlardı. (Günün birinde) biri ötekine dedi ki: "Biliyor musun? Vallahi Eyyüb, dünyalarda hiç kimsenin işlemediği bir günah işlemiştir." Dinleyen arkadaş sordu: "İşlediği günah nedir?" Öteki dedi ki: "Öyle bir günah işledi ki, on sekiz seneden beri Rabbi ona merhamet etmedi ve sıkıntısını gidermedi."
Yanına vardıklarında, arkadaş, dayanamayıp bunu Eyyüb'e anlattı. Eyyüb da şu karşılığı verdi: "Ne dediğini anlamıyorum. Yalnız Cenâb-ı Allah biliyor ki ben, birbirleriyle tartışan iki adama uğrayacağım. Onlar Allah'ı zikrederler. Ben de evime dönüp Allah hakkında doğru olmayan şeyler söylenmesin diye onların günahlarının affi için gerekeni yapacağım."»[4]
Eyyüb (a.s.) def-i hacette bulunmak için dışarı çıkardı. İhtiyacım giderdikten sonra da karısı, yatağına dönünceye dek elini tutup kendisine destek olurdu. Bir gün karısı, yanma gelmekte gecikti. Cenâb-ı Allah, Eyyüb'e bulunduğu yerde vahiy'gönderdi:
"Ayağını (yere) vur, işti)
te yıkanacak ve içilecek serin (bir su)."
Karısı da, def-i hacete giden Eyyüb'ün geri gelmediğini, ve geciktiğini gördü. Peşine düştü. Kendisine bakmakta olan bir erkek gördü. Erkek (Eyyüb) de ona yöneldi. Üzerindeki hastalığı Cenâb-ı Allah gidermişti. Hastalanmaz dan önceki halinden de güzel olmuştu. Karısı onu görünce sordu: "Allah ömrünüze bereket katsın. Şu hasta peygamberi gördünüz mü? Şuna muktedir olan Allah'a yemin ederim ki, onun sıhhatlilik zamanındaki haline senin kadar benzeyen bir adam görmüş değilim!" Eyyüb, "İşte o benim." dedi...
Hz. Eyyüb'ün bili arpa, diğeri buğday olmak üzere iki harmanı vardı. Cenâb-ı Allah iki bulut gönderdi. Bulutlardan biri buğday

harmanının üzerine geldiğinde, taşıracak kadar oraya altın yağdırdı. Diğer bulut da arpa harmanının üzerine geldiğinde, taşıracak kadar oraya gümüş yağdırdı."[5]

îbn Ebi Hatîm, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti: Cenâb-ı Allah, Eyyüb'e Cennet'ten gönderdiği elbiseleri giydirdi. C güzelim elbiseleri giyen Eyyüb, bulunduğu yerden uzaklaşarak bir tarafta oturdu. Karısı geldi, kendisini tanıyamadı ve "Ey Allah'ın kulu! Az önce şurada bulunan hasta adam nereye gitti acaba? Korkarım ki köpekler, ya da kurtlar onu alıp götürdüler." dedi. Bir saat kadar onunla konuştu, yine de tanıyamadı. Sonunda kocası, "Yazıklar olsun sana.. BenEyyüb'üm !" deyince karısı, "Benimle alay mı ediyorsun, ey Allah'ın kulu?" diye sordu. Eyyüb yine cevap verdi: "Yazıklar olsun sana... Ben Eyyüb'üm. Allah, cesedimi bana geri verdi."

İbn Abbas'm dediğine göre Cenâb-ı Allah, Eyyüb'e malını ve çocuklarını aynen geri verdi. Bir o kadarını da ıazladan verdi.

Vehb b. Münebbih'in anlattığına göre Cenâb-ı Allah, Eyyüb'e şöyle vahyetti: "Aileni ve malım şana geri verdim. Bir o kadarını da fazladan, bahşettim. Şu su ile yıkan. Senin şifa sebebin bu sudadır. Dostların ve arkadaşların için de kurban kes ve bağışlanmalarım benden dile. Çünkü onlar, senin durumun hakkında bana isyan ettiler."

Yine İbn Ebi Hatîm, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

Cenâb-ı Allah, Eyyüb'e afiyet verdikten hemen sonra üzerine altından çekirgeler yağdırdı. Yağan altın çekirgeleri eliyle toplayıp elbisesinin içine saklıyordu. Kendisine: "Ey Eyyüb! Doymaz mısın-?" diye soruldu. O da: "Ey Rabbim! Seni rahmetinden kim doyar?" dedi.[6]

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Eyyüb'ün üzerine bol miktarda altından çekirgeler yağdırıldı. Onları avuçlayıp elbisesinin içine bırakıyordu. Kendisine: "Ey Eyyüb! sana verdiklerimiz yetmedi mi?" denildi. O da: "Evet, ey Rabbim! Fakat bunlardan kim vazgeçebilir?" diye cevap verdi.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasulul-lalı (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Bir ara Eyyüb, çıplak vaziyette yıkanıyordu. Üzerine bol miktarda altından çekirgeler yağdı. Onları avuçla toplayıp elbisesinin içine saklamaya başladı. Onur ve üstünlük sahibi olan Rabbi ona seslenerek sordu: "Ey Eyyüb! Şu gördüğün şeylere ihtiyacın olmayacak kadar seni zengin-leştirmedim mi?" Bunun üzerine Eyyüb: "Doğrudur, ey Rabbim! Ama senin bereketine muhtaç olmamak mümkün değil." cevabını verdi."[7]

Ey Eyyüb! "Ayağınla (yere) vur!" Eyyüb bu ilahî emri yerine getirdi. Cenâb-ı Allah oracıkta kendisi için serin sulu bir pınar fışkırttı. O pınarın suyuyla yıkanıp o sudan içmesini emretti. Bu emri de yerine getirdi. Allah ta onun vücudundaki gizli-açık bütün acı, elem, hastalık ve illetleri giderdi. Bütün bunların yerine ona gizli-açık sıhhat, afiyet, bol miktarda mal ve güzellik verdi. Üzerine mal ve servet yağdı. Bol miktarda altından çekirgelerle taltif edildi.

Cenâb-ı Allah, çoluk çocuğunu da kendisine geri verdi. "Ona hem ailesini, hem de bir katını vermiştik."

Denildiğine göre Cenâb-ı Allah, onun çocuklarını aynen diriltmiş-tir. Başka bir kavle göre ise yüce Allah, ahirette asıllarını kendisine göstermek üzere benzerlerini dünyada ona verdi.

Bütün bunları «...Katımızdan bir rahmet ...» olarak ona verdik. Kendi rahmetimizle ondaki sıkıntının şiddetini kaldırdık. Ona acıyıp şefkat ettiğimizve ihsanda bulunduğumuzdan dolayı sıkıntısını giderdik. «...Ve akıl sahiplerine bir öğüt olmak üzere...» Yani mal ve beden bakımından imtihana tabi tutulanlara bir öğüt olarak bunu size anlattık. Bu gibi kimseler, Allah'ın peygamberi Eyyüb'u örnek alsınlar. Çünkü Cenâb-ı Allah, Eyyüb'u, onlara verdiğinden daha büyük belalarla imtihan etmiş, ama o, bu sıkıntısı gidinceye kadar hep sabretmiş ve kurtuluşu Allah'tan beklemişti. Yukarıdaki ayet-i kerimeye dayanarak Eyyüb'ün zevcesinin adının Rahme olduğunu söyleyen kimse, yolunu ve hedefini şaşırmış kimsedir.

Dahhak, îbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cenâb-ı Allah, Eyyüb'e gençliğini fazlasıyla geri verdi. Erkekli kızlı yirmi altı çocuğu oldu.

Hastalıktan kurtulup şifa bulduktan sonra da Rum diyarında Ha-nif dinine bağlı kalarak yetmiş yıl daha yaşadı. Vefatından sonra kavmi, bu dini değiştirdiler.

«Ey Eyyüb! "Eline bir demet sap alıp onunla vur, yeminini bozma." demiştik. Doğrusu, biz onu sabırlı bulmuştuk. Ne iyi kuldu daima Allah'a yönelirdi.» (sad, 44.)

Bu, yüce Allah'tan kulu ve elçisi Eyyüb'e tanınan bir ruhsattır. Evyüb, karısına yüz sopa vurmaya yemin etmişti. Rivayete göre karısı saç örgüsünü kesip sattığı için Eyyüb onu sopalamaya yemin etmiş. Başka bir rivayete göre karısı, tabip görünümüne bürünen şeytanla karşılaşmış; Şeytan da ona Eyyüb için ilaç adları ve reçeteleri vermiş.. Karısı" da Eyyüb'ün yanma gelerek bu durumu ona haber vermiş. Eyyüb da, bunları ona anlatanın Şeytan olduğunu anlamış. Dolayısıyla ona yüz sopa vurmaya yemin etmiş. Eyyüb şifa bulunca da Cenâb-ı Allah ona bir yemin çözme çaresi olarak yüz adet sap alıp bir demet haline getirmesini ve bu demetle karısına bir defa vurmasını emretmişti. Böylece yemininin gereğini yerine getirmiş olacaktı. İşte bu, Allah'tan korkan ve ona itaat edenler için bir çıkış yolu ve çare idi. Bu çare özellikle onun sabırlı, çilekeş, sadık, dürüst ve iyiliksever karısı için bulunmuştu. Allah ondan razı olsun.

Bu ruhsat ve çarenin sebebini Cenâb-ı Allah şöyle açıklıyor: «Doğrusu, biz onu sabırlı bulmuştuk. Ne iyi kuldu, daima Allah'a yönelirdi.».

Fıkıhçıların çoğu bu ruhsatı, yemin ve adak konusunda kullanmışlardır. Diğer fıkıhçılar bu işi daha da genişleterek,

"Yeminlerden kurtulmak için hileler" bölümlerini fıkıh kitaplarında işlemişlerdir. Bu bölümün başına da yukarıdaki ayet-i kerimeyi yerleştirmişlerdir. Bu bölümde garip ve tuhaf şeylerden bahsetmişlerdir,
Taberî ile diğer tarihçiler, Eyyüb peygamberin doksan üç yaşındayken vefat ettiğini söylemişlerdir. Daha fazla yaşadığını söyleyenler de vardır.
Vefat ederken oğlu Havmel'e vasiyette bulunmuştur. Kendisinden sonra idareyi oğlu Bişr ele almıştır. İnsanların çoğu bunun Zü'lkifl olduğu inancındadırlar. Doğruyu Allah bilir. Bu oğlu da -bazılarına göre bu da peygamberdir- yetmiş beş yaşındayken vefat etmiştir. [8]

Zülkifl'in Kıssası

Cenâb-ı Allah, Enbiyâ sûresinde Eyyüb (a.s.)'ün kıssasını anlattıktan sonra şöyle buyuruyor:
«Ey Muhammed! İsmail, îdris ve Zülkifl hakkında anlattığımızı da an; onların her biri sabredenlerdendi. Onları rahmetimizin içine aldık; doğrusu, onlar iyilerdendi.» (cl-Enbiyâ, 85-86.)
«Ey Muhammed! Güçlü ve anlayışlı olan kullarımız İbrahim, İshak ve Yakub'u da an. Biz onları ahiret yurdunu düşünen içten bağlı kimseler kıldık. Doğrusu, onlar katımızda seçkin, iyi kimselerdendirler. İsmail'i, Elyesa'ı, Zülkifl'i de an. Hepsi iyilerdendir.» (Sâd, 45-48.)
Kur'ân-ı Kerîm'de bu büyük peygamberlerle birlikte anılması, Zülkifl'in de peygamber olduğuna delâlet etmektedir. Rabbinden onun üzerine salat-ü selâm olsun. Meşhur olan görüş budur. Bazıları onun peygamber değil de salih bir insan ve adaletli bir hakem olduğunu söylemişlerdir. Taberî, bu hususta çekimser kalmıştır. Doğrusunu Allah bilir. Taberî ile Ebu Nuceyh, Mücâhid'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Zülkifl peygamber değil de salih bir adamdı. Milletine, işlerini görmeyi, idarelerini yürütmeyi, aralarında adaletle hükmetmeyi tekeffül etti. Ve tekeffül ettiği şeyleri yaptı da. Bu nedenle Zülkifl adını aldı.
Taberî, Mücahid'in şöyle dediğim rivayet eder: Elyesa' yaşlanınca: "Artık yerime bir halef bıraksam da, ben hayattayken halkımın idaresini yürütse ve halka nasıl muamele ettiğini görsem..." dedi. Halkı topladı, onlara şöyle dedi: "Şu üç şartımı kim kabul ederse, onu kendime halef tayin edeceğim. Gündüzleri oruç tutacak, geceleri namaz kılacak ve öfkelenmeyecek."
Halk arasında hor görülen bir adam ayağa kalkarak: "Bu şartları, kabul ediyorum" dedi. Elyesa: "Sen gündüzleri oruç tutacak geceleri namazı kılacak ve kimseye öfkelenmeyeceksin, öyle mi?" diye sordu. O da "Evet" cevabım verdi. Fakat ö gün, Elyesa onu reddetti. Ertesi gün yine halka aynı sözlerle hitapta bulundu. Herkes susmuş iken yine o adam ayağa kalkarak, "Bu şartları kabul ediyorum." dedi. Bunun üzerine Elyesa, onu (Zülkifl'i) kendine halef tayin etti.
İblis, buyruğu altında bulunan şeytanlara: "Falan adama (ZülfcüTe) göz kulak olun, onu yoldan çıkarmaya çalışın." diyerek emir verdi. Fakat o adam, şeytanların tümünü aciz bırakıp yendi. Bunun üzerine İblis, "Siz beni onunla başbaşa bırakın, ben onun hakkından gelirim." dedi. Yoksul ve yaşlı bir adam kılığına bürünerek yanma gitti. Öğleyin istirahat uykusuna varmak için yatağına uzanacağı vakitte yanma girdi. Halbuki Zülkifl geceleri uyumaz, sadece öğle aralığında biraz uyurdu, iblis kapıyı çaldı. "Kimsin?" diye sorunca, "Haksızlığa uğramış yaşlı bir adam.." dedi. Zülkifl kapıyı açtı. İblis güya derdini ona anlatmaya başladı: "Benimle kavmim arasında bir dava vardır. Bana haksızlık ettiler. Bana şunu, şunu yaptılar...." Konuşmayı uzatarak adamın uyku saatini geçirdi. Zülkifl: "Makamıma gider gitmez senin hakkını onlardan alacağım." dedi ve hemen meclise gitti. Orada hazır bulunanlar arasında o yaşlı mazlumu (!) bulma ümidiyle etrafına bakındı, ama bulamadı. Ertesi gün yargı meclisine geldiğinde çeşitli dava sahiplerinin davalarını görmeye başladı. Onu bekledi, ama o yine gelmedi. Öğlen vakti istirahat etmek için evine gitti. Yatağa uzanacakken kapı çalındı. "Kim o?" diye sordu. "Haksızlığa uğrayan yaşlı bir adam..." dedi. Zülkifl kapıyı açtı. "Yargı meclisinde bulunduğum zaman yanıma gel demedim mi sana?" diye ona çıkıştı. İblis şû karşılığı verdi: "Efendim, onlar çok murdar insanlardır. Senin makamda oturduğun zaman bana, "Senin hakkını vereceğiz." diyorlar. Sen oradan çıkıp gittikten sonra da hakkımı inkar ediyorlar!" Zülkifl: "Hadi git bakalım. Ben meclise gidince, orada beni bul." dedi. İblis, yine onun uyku saatini geçirmişti. Zülkifl meclise gitti. Onu bekledi, ama o gelmedi. Uyku bastırdı. Uyuklamaya başladı. Adamlarına: Hiç kimseyi bu kapıya yaklaştırmayın da biraz uyuyayım. Çünkü uykudan gözlerim açılmıyor artık." diyerek tenbihatta bulundu. Tam uyuyacağı sırada, İblis, onun istirahat odasının kapısına geldi. Nöbetçi: "Geri dön." dedi. İblis: "Dün de yanma gelmiş, derdimi ona anlatmıştım." diyerek içeri girmeye çalıştıysa da nöbetçi: "Hayır vallahi kimseyi yanına yaklaştırmamak için kendisinden emir aldık." diyerek girmesine müsaade etmedi. Kapıdan giremeyince, duvarda bir ışık deliği gördü ve oradan içeriye süzülüp akıverdi. Zülkifl'i uyandırmak için de kapıyı arkadan çalmaya başladı. Uyanınca da nöbetçiye: "İçeriye kimseyi bırakmamanı sana emretmemiş miydim?" diyerek sordu. Nöbetçi: "Doğrudur, ama vallahi hiç kimseyi kapıdan içeri bırakmadım. Bakalım bu adam nereden senin yanma girmiş?" dedi.
Zülkifl yataktan kalkıp kapının yamna geldi. Kapının kendi kilitlediği gibi kilitli olduğunu gördü. Ama buna rağmen adam içeride, yanında duruyordu işte. Zülkifl onu tamdı ve: "Allah'ın düşmanı değil misin?" diye sordu. İblis de: "Evet.. Her sefer beni yendin. Bütün bunları, seni öfkelendirmek için yaptım, ama başaramadım."

Allah ona Zülkifl adını verdi. Çünkü o, halkına karşı bir işi tekeffül etmiş ve o işi de yapmıştı.[9]
İbn Ebi Hatîm, Kinane b. Ahnes'in şöyle dediğini rivayet etti: Ebu Musa el- Eş'ari'nin şu minberde şöyle dediğini işittim:

Zülkifl peygamber değildi. Ama salih bir adamdı, her gün yüz namaz kılardı. Zülkifl, kendisinden sonra her gün yüz namaz kılacağım ona tekeffül etti ve kıldı. İşte bu nedenle Zülkifl adını aldı."[10]
Gelelim Ahmed b. Hanbel'in bu konuda rivayet ettiği hadise.. Esbat b. Muhammed, İbn Ömer'in şöyle dediğini rivayet etti Rasûlullah (s.a.v.)'dan öyle bir hadis işittim ki, onu sadece bir veya iki defa - yedi defaya kadar saymış - duymuş olsaydım başkasına nakletmezdim. Rasû-lullah'm şöyle dediğini işittim:
"Kül, îsrailoğullarındandı. İşlediği hiçbir günahtan korkmaz ve çekinmezdi. Yanma bir kadın geldi. (Kin), kendisiyle yatması için ona altmış dinar verdi. Erkeğin kendi karısıyla yaptığı şekilde o kadının önüne oturunca kadın titreyip ağlamaya başladı. Kafi, "Seni ağlatan nedir? Seni zorladım mı?" dedi. Kadın: "Hayır. Ama bu (zina), daha önce hiç yapmadığım bir iştir. Muhtaçlık beni bu işe sürükledi." dedi.
Kifl: "Şimdi bu yaptığım daha önce hiç yapmamış mısın?" dedi. Sonra da kadının üstünden indi. Ve "Dinarları da alıp git." dedi. Daha sonra Kifl, Allah'a hiç isyan etmedi. Zaten o gece vefat etti. Sabah olduğunda, kapısının üzerine: "Allah, Kifl' bağışlamıştır." ifadesi yazılmıştı."[11]
Bu gerçekten garip bir hadistir. Senedi üzerinde de tartışılabilir. Sahih de olsa, içinde geçen isim Kifl'dir. Bu, Kur'ân'da geçer Zülkifl'den başka bir adamdır. Doğrusunu Allah bilir. [12]

Tümden Helak (Yok) Edilen Ümmetler

Bu ümmetlerin helak edilişleri, Tevrat'ın nüzulünden önce olmuştur. Bunun ispatı da şu ayettir:
«İnsanlar düşünsünler diye Kitabı, açık belgeler, doğruluk rehberi ve rahmet olarak verdik.» (ci-Kasas, 43.)
Taberî, İbn Ebi Hatim ve Bezzar'm, Ebu Saîd el-Hudrî'den rivayet ettikleri bir hadiste ise şöyle denmektedir: «Tevrat'n yeryüzüne indirilmesinden sonra Cenâb-ı Allah, maymunlara dönüşen kasaba halkından başka hiç bir kavmi ne gökten inen, ne de yerden çıkan bir azab ile helak etmemiştir. Baksanıza, Cenâb-ı Allah ne buyurmuş: "Andolsun ki, Musa'ya, ilk nesilleri yok ettikten sonra kitabı (Tevrat'ı) verdik."
Helak edilen ümmetlerden biri de Ashab-ı Ress'dir. [13]

Ashab-I Ress[14] (Ressliler)

Bunlarla ilgili olarak Furkan sûresinde Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:
"Ad, Semud milletleri ile Resslileri ve bunların arasında birçok nesilleri de yerle bir ettik. Her birine misaller vermiştik. Ama dinlemedikleri için hepsini kırdık, geçirdik. (ei-Furkân, 38-39.)
"Onlardan önce Nuh milleti, RessliÎer, Semud, Ad, Firavun milletleri, Lut'un kardeşleri, Eykeliler, Tübba' milleti de yalanlamışlardı. Evet; bunların hepsi peygamberleri yalanlamışlardı da verdiğim söz, aleyhlerinde gerçekleşmişti." (ei-Kâf, 12-14.)
Bu ve bundan önceki ayet, anılan milletlerin kırılıp yerle bir edildiklerini kesin bir ifadeyle anlatmaktadır ki o da, onların helak edilmiş olmalarıdır. Bu Kur anî ifadeler, Resslilerin Burûc sûresinde anlatılan hendek sahipleri olduğu görüşünü tercih eden Taberî'nin seçiminin doğru olmadığım göstermektedirler. Zira İbn İshak ve bazı tarihçilere göre hendek sahipleri, Hz. İsa'dan sonra yaşamış bir kavimdir. Bu görüş üzerinde de ihtilaf vardır.[15]
Taberî'nin rivayetine göre İbn Abbas, Resslilerin, Semud kavminin oturdukları kasabalar arasında bulunan bir kasaba halkı olduklarını söylemiştir.[16]
Hafiz îbn Asakir, "Tarih'ının baş taraflarında Şam'ın kuruluşundan bahsederken; Ebu'l-Kasım b. Abdullah b. Cerdad'm ve diğer âlimlerin tarihlerinden alıntılar yaparak Resslilerin huzur içinde olduklarım anlatmış; Cenâb-ı Allah onlara Hanzele b. Safuan adında bir peygamber göndermiş; fakat onlar, bu peygamberi yalanlayıp öldürmüşlerdi. Ad b. Avs b. İram b. Sam b. Nuh ile oğlu Resslilerden oldular. Ahkaf denen mıntıkaya yerleştiler. Cenâb-ı Allah Resslileri helak etti. Yemen'in dört bir yanma dağıldılar. Ayrıca yeryüzünün her tarafına da dağıldılar. Nihayet Cebron b. Sa'd b. Ad b. Avs b. İrem b. Sam b. Nuh, Şam şehrinin bulunduğu yere geldi; bir şehir kurdu ve kurduğu .şehre de Cebron adını verdi. O şehir, sütunlu İrem şehriydi. Şam'daki kadar, başka hiçbir şehirde çok sayıda taştan sütun yoktur. Cenâb-ı Allah onlara Hud b. Abdullah b. Rebah b. Halidb. Helud b. Adı peygamber olarak gönderdi. Fakat onlar, Hud peygamberi yalanladılar. Bu yüzden yüce Allah kendilerini helak etti.[17]
Bu anlatılanlar gösteriyor ki, RessliÎer, Ad milletinden asırlar önce yaşamış bir kavimdirler. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Ebi Hatîm'in rivayetine göre îbn Abbas, Ress'in, Azerbaycan'daki bir kuyu olduğunu söylemiştir. Sevrî'nin rivayetine göre

İkri-me, Ress'in bir kuyu olduğunu, oradaki halkın da kendi peygamberlerini o kuyuya gömdüklerini söylemiştir.[18]
İbn Cüreyc'in rivayetine göre İkrime, Resslilerin, Yemame'ye bağlı Felec kasabasında yaşayan Yasin kavmi olduklarını söylemiştir. Eğer Yasin kavmi iseler, bunlar umumi bir felakete maruz kalarak helak olmuşlardır. Nitekim onlarla ilgili olarak bir ayet-i kerimede şöyle buyu-ruluyor:
"Sadece tek bir çığlık... o kadar, hemen sönüp gittiler." (Yâsîn, 29.)
RessliÎer, Yasin kavminden başkaları olsalar dahi, yine helak edilip yerle bir edilmiştirler. Her halükârda hakikat, Taberî'nin dediklerine aykırı düşmektedir.
Ebu Bekir Muhammed b. Hasen en- Nekkaş dedi ki: Resslilerin bir kuyuları vardı. Oradan su içer ve tarlalarının tümünü sularlardı. Davranışı güzel olan adaletli bir hükümdarları vardı. Vefat ettiğinde, onun için çok üzüldüler. Aradan bir kaç gün geçtikten sonra şeytan, ölmüş hükümdarlarının kılığına bürünerek onlara göründü ve: "Ben ölmedim. Ama neler yaptığınızı göreyim diye gözünüzden kayboldum." dedi. Halk bu işe çok sevindi. Halka, kendisiyle aralarına perde koymalarını emretti ve artık hiç ölmeyeceğini onlara söyledi. Çoğu kimse de onun bu sözüne inanıp fitneye kapıldılar ve ona tapmaya başladılar. Allah kendilerine bir peygamber gönderdi. Peygamber, hükümdar kılığına bürünen bu şahsın şeytan olduğunu ve perde arkasından kendilerine hitab ettiğini söyledi. Ona tapmaktan vazgeçmelerini, yalnızca ortaksız olan tek Allah'a kulluk etmelerini emretti.
Süheylî dedi ki: Adı Hanzele b. Safuan olan o peygambere uykudayken vahiy gelirdi. Halk ona saldırdı. Onu öldürüp kuyuya attılar. Kuyunun suyu çekildi. Önceleri bol bol su içerken susuz kaldılar; ağaçları kurudu, ürünsüz kaldılar. Yurtlan harab oldu. Etrafları insanlarla şen-lenmişken bilahare ortalarda kimseler görünmez oldu. Yalnızlığa itildiler. Son ferdlerine kadar helak edildiler. Evlerinde, cinler ile vahşi hayvanlar yaşamaya başladı. Yaşadıkları mahalde cinlerin fısıldaşmasm-dan, aslanların kükremesinden ve sırtlanların ulumalarından başka bir ses duyulmaz oldu.
Taberî, Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'den rivayet ederek Rasûlul-lah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi:
"Kıyamet gününde Cennet'e giren ilk insan, siyahı bir köle olacaktır. Çünkü Cenâb-ı Allah bir kasaba halkına bir peygamber göndermişti. O siyahı köleden başka ona inanan olmamıştı. Sonra o kasaba halkı o peygambere saldırmış, bir kuyu kazarak onu kuyunun içine atmışlar, sonra da üzerine sert ve ağır bir taş bırakmışlardı. İşte o siyahı köle gidip odun toplar, odunları sırtında taşıyarak getirip satar, parasıyla da yiyecek ve içecek satın alırdı. Sonra da o kuyunun yanına gelir, Allah'ın yardımıyla o kayayı kaldırır, yiyecekleriyle içeceklerini kayanın altından kuyuya sarkıtırdı. Sonra da kayayı eski haline getirirdi ve yerine yerleştirirdi. Bu durum, Allah'ın dilediği bir süre kadar devam etti. Sonra bir gün, yine her zaman yaptığı gibi odun toplamaya gitti. Odun topladı, demet haline getirip bağladı. Sırtına alacaktı ki, üzerine bir ağırlık çöktü ve uzanıp uyudu. Cenâb-ı Allah uykusunu ağırlaştırdı. Oracıkta yedi yıl uyudu. Uyanıp gerindi. Diğer taraûna döndü, uzandı ve uyumaya başladı. Cenâb-ı Allah yine uykusunu ağırlaştırdı. Yedi yıl daha uyudu. Sonra uyanıp kalktı ve odun demetini sırtına aldı. O sadece gündüzleyin bir saat kadar uyuduğunu sanıyordu. Köye geldi, odununu sattı. Sonra mutad şekilde yiyecek ve içecek satın aldı. Kuyunun bulunduğu yere gitti. Peygamberi aradı, ama bulamadı. Milleti fikir değiştirmiş, peygamberlerini kuyudan çıkarmış, ona iman etmiş ve onu tasdik etmişlerdi."[19]
Bu hadis mürseldir. Üzerinde tartışılabilir. Taberî, Muhammed b. Kab el-Kurazî'nin sözlerine dayanarak bu kıssayı anlatmıştır. Doğrusunu Allah bilir. Taberî'nin kendisi de bunu reddederek şöyle demiştir: Bu kıssada anlatılanların, Kur'ân-ı Kerim'de anlatılan Ressliler olduklarını söylemek doğru olmaz. Çünkü Cenâb-ı Allah, Resslilerin helak edilmiş olduklarını bildirmiştir. Bu hadiste anlatılan kavim, bilahare fikir değiştirerek peygamberlerini kuyudan çıkarmış ve ona iman etmişlerdir. Fakat inançsız ataları yok edilip helak olduktan sonra kendileri bazı olaylarla karşılaşmış ve o nedenle peygamberlerine iman et-mişlerse, buna bir diyeceğimiz yoktur. Doğruyu Allah bilir.
Sonra Taberî, bunların hendek sahipleri (Ashab-ı Uhdud) oldukları Ş, görüşünü tercih etmiştir ki, bu zayıf bir görüştür. Halbuki hendek sahipleri, tevbe etmedikleri takdirde, ahiret azabıyla tehdid edilmişlerdir. Helak edildikleri açıkça bildirilmemiştir. Fakat Resslilerin helak edildikleri açıkça bildirilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.[20]

Yasin Kavmi

Bunlar, Yâsîn sûresinde anlatılan şehrin halkıdırlar. Bunlar hakkında Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur.
«İnsanlara, halkına elçiler gelen kasabaları anlat: Onlara iki elçi göndermiştik; onu yalanladıkları için üçüncü biriyle desteklemiştik. Onlar: "Biz size gönderildik." demişlerdi. Kasabalılar: "Siz de ancak bizim gibi birer insansınız. Rahman da birşey indirmemiştir. Sadece yalan söylüyorsunuz." demişlerdi. Elçiler: "Doğrusu, Rabbimiz bizim size gönderildiğimizi bilir; bize düşen ancak apaçık tebliğdir." demişlerdi. Kasabalılar: "Doğrusu, sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık; vazgeçmezseniz and olsun ki sizi taşlayacağız Ve bizden size can yakıa bir azab dokunacaktır." demişlerdi. Elçiler: "Uğursuzluğunuz kendinizdendir. Bu uğursuzluk size öğüt verildiği için mi? Hayır; siz, aşırı giden bir milletsiniz." demişlerdi. Şehrin öbür ucundan koşarak bir adam gelmiş ve şöyle demişti: "Ey Milletim! Gönderilen elçilere uyun." "Sizden bir ücret istemeyenlere uyun onlar doğru yoldadırlar." "Beni yaratana ne diye kulluk etmeyeyim? Siz de ona döneceksiniz." "Onu bırakıp da tanrılar edinir miyim? Eğer Rahman olan Allah bana bir zarar vermek isterse, o tanrıların şefaati bana fayda vermez, beni kurtaramazlar." Doğrusu, o takdirde apaçık bir sapıklık içinde olurum." "Şüphesiz ben Rabbinize inandım, beni dinleyin." Ona, "Cennet'e gir." denince, "Keşke milletim Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığını bilseydi!" demişti. Ondan sonra milleti üzerine gökten bir ordu indirmedik; zaten indirecek de değildik; sadece tek bir çığlık... o kadar, hemen SÖnÜp gittiler.» (Yâsîn, 13-29.)
Eski-yeni bir çok âlimlerden gelen meşhur rivayete göre bu sûrede sözü edilen şehir, Antakya'dır. İbn îshak'm rivayetine göre İbn Abbâs, Ka"bü'l-Ahbar ile Vehb b. Münebbih demişler ki: Antakya'nın, Antikos oğlu Antikos adlı bir kralı vardı; putlara tapardı. Cenâb-ı Allah ona Sadık, Masduk ve Selom adlarında üç elçi gönderdi.
Açıkça anlaşılıyor ki bunlar, Allah'ın elçileriydiler. Katade'nin görüşüne göre bunlar, Hz.İsa'nın elçileriydiler. Aynı görüşü paylaşan Ta-berî de , Şuayb el-Cübaî'nin şöyle dediğim nakleder: İlk iki elçiden birinin adı Semon, diğerinin adı da Yuhanna idi, üçüncüsünün adı ise Pols' idi. Halk onları yalanladı. Tabii ki gönderildikleri yer de Antakya şehri idi. Bu, gerçekten zayıf bir kavildir. Çünkü İsa peygamberin üç havariyi elçi olarak göndermesi zamanında ona ilk iman edenler, Antakyalılar olmuştur. Bu nedenle de Antakya, Hrıstiyanlara dokunulmayan dört şehirden biri olmuştur. Bu dört şehir; Antakya, Kudüs, İskenderiye ve Roma'dır. Sonraları İstanbul da bu şehirlere katılmıştır.
Evet, Kur'ân-ı Kerîm'de sözü edilen bu şehrin insanları helak edildiler. Nitekim elçilerin arkadaşı olan o imanlı kimseyi öldürmelerinden sonra helak edilmiş oldukları kıssalarının son kısmında da bildirilmektedir: «Sadece tek bir çığlık... o kadar. Hemen sönüp gittiler.»
Ama şunu da belirtelim ki, Kur'ân'da bahisleri geçen üç elçinin çok önceleri Antakya'ya gönderilmiş olup halk tarafından yalanlanmış olmaları, dolayısıyla da o inaçsız halkın helak edilmiş olması; bundan sonra Antakya'nın yeniden imar edilip şenlenmesi, Hz. İsa'nın zamanında da onun gönderdiği elçilere yani Antakyah neslin iman etmiş olması, pek olmayacak bir şey değildir. Yine de doğrusunu Allah bilir.
Kur'ân'daki bu kıssanın, İsa'nın havarîleriyle ilgili olduğunu söyle-. yenlerin bu görüşleri, önce açıklanan sebepler dolayısıyla zayıftır. Kur'ânî ifadelerden açıkça anlaşıldığına göre, sözü edilen elçiler, Allah tarafından gönderilmiş elçilerdir.
İnsanlara: «Halkına elçiler gelen kasabaları anlat: Onlara iki elçi göndermiştik; onu yalanladıkları için üçüncü biriyle desteklemiştik. Onlar: "Biz size gönderildik." demişlerdi.»
Fakat o şehir halkı, onların da kendileri gibi insanlar olduklarını söyleyerek Allah elçisi olduklarını kabul etmemişlerdi. Kafir ümmetlerin, peygamberlerine söylediklerinin tıpkısını bunlar da elçilere söylemişlerdi. Allah'ın bir insanı, peygamberlikle görevlendirmesini ıraksa-mışlardı. Elçiler de onlara cevaben şöyle demişlerdi: Size gönderilen ilahî elçiler olduğumuzu şüphesiz ki Allah biliyor. Şayet Allah'a karşı yalan söylersek, o bizi cezalandırır ve bizden şiddetli bir intikam alır. «...Bize düşen, ancak apaçık tebliğdir...» Allah katından getirdiğimiz hükümleri size bildirmekle görevliyiz. Allah'tır ki dilediğini doğru yola iletir, dilediğini de sapıklıkta bırakır. Halk: «...Doğrusu, sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık; vazgeçmezseniz and olsun ki sizi taşlayacağız ve bizden size can yakıcı bir azab dokunacaktır." demişlerdi»
Elçileri ölüm ve hakaretle tehdid ettiler. Elçiler: «...Uğursuzluğunuz kendinizdendir.» Yani uğursuzluğunuzun sebebi sizsiniz^ dediler. Bu uğursuzluk, «...Size öğüt verildiği için mi?...» Size hidayeti anlattığımız ve sizi doğru yola davet ettiğimiz için, bizi öl timle ve hakaretle tehdid ettiniz. «...Hayır; siz aşırı giden bir milletsiniz...» Hakkı kabul etmez ve Hakkı istemezsiniz.
"Şehrin öbür ucundan koşarak bir adam gelmiş...» Elçilere yardım etmek ve onlara inandığım açıklamak için, «.. .Ey Milletim! Gönderilen elçilere uyun. Sizden bir ücret istemeyenlere uyun, onlar doğru yoldadırlar."» Sizden bir ücret istemeden sizi sırf Hakka davet ediyorlar demişti. Sonra onları ortaksız olan tek Allah'a kulluk etmeye çağırmış; Allah'tan başka dünyada da ahirette de fayda vermeyen şeylere tapmaktan onları men'etmiş ve sözünü şöyle sürdürmüştü: Allah'a kulluk etmediğim ve ondan başka şeylere taptığım takdirde «...Doğrusu, apaçık bir sapıklık içinde olurum!» Elçilere hitaben: «"Şüphesiz ben Rabbinize inandım, beni dinleyin."» demişti. Benim bu söylediklerimi dinleyin ve böyle konuştuğuma da Rabbiniz katında benim için tanıklık edin.
Bazılarına göre bu ayetin manası şöyledir: Ey Milletim! Benim, Allah'ın elçilerine açıkça iman ettiğimi duyun! Tam böyle derken onu öldürdüler. Kimine göre onu taşlayarak, kimine göre de dişleriyle onun etini koparıp parçalayarak öldürdüler. Kimine göre de hep birden üzerine atılarak onu öldürdüler. İbn İshak'm, İbn Mesud'dan rivayet ederek dediğine göre onu

ayakları altına alıp bağırsaklarını dökerek parçalamış ve Öldürmüşlerdi.
Sevrî'nin, Ebu Miclez'den yaptığı rivayete göre o inanmış adamın adı, Habib b. Merî'dir. Neccarlık (marangozlukla uğraşırmış Kimine göre dokumacılıkla, kimine göre kunduracılıkla, kimine göre de kumaş ve elbise boyacılığıyla uğraşırmış. O şehrin kenarındaki bir mağarada ibadetle meşgul olduğunu söyleyenler de olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
İbn Abbas(r.a.) demiş ki: Habib Neccar, ağır bir cüzzam hastalığına yakalanmıştı. Çok sadaka veren bir kimseydi. Milleti kendisini öldürdü. Ona: «..."Cennet'e gir." denilince...» Allah onu Cennet'e koydu. Cennet' teki sevinç, neşe ve parlaklığı görünce de, «.. .Keski milletim, Rabbi-min beni bağışladığını ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığını bilseydi!...» Benim inandığıma inanır ve benim kazandıklarımı kazanırlardı, dedi.
Hayattayken, "Ey Milletim! Elçilere uyun." diyerek kavmine nasihat etmişti. Vefatından sonra onlara şu sözleriyle öğüt verdi: "Keşke milletim, Rabbimin beni bağışladığını ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığını bilseydi!" Kendi gördüğü ilahî ikramları ve elde ettiği mertebelerle kazana, kavminin de görmesini istemişti.[21]
Katade'nin anlattığına göre Cenâb-l Allah, Habib Neccar'm öldürülüşünden sonra milletini kınamadı, «...Sadece tek bir çığlık... o kadar, hemen sönüp gittiler.»
"Ondan sonra milleti üzerine gökten bir ordu indirmedik; zaten indirecek de değildik." Yani onlardan intikam almak için üzerlerine gökten bir ordu indirmeye ihtiyacımız da olmadı.
Mücahid ve Katade dediler ki: "Ondan sonra milleti üzerine gökten bir ordu indirmedik." Yani onlara başka elçi göndermedik.
Taberî'nin dediğine göre ayetteki ordu kelimesini, aslî anlamında kabul etmek daha uygun olur. Bence de kuvvetli olan görüş budur. Bu nedenle Cenâb-ı Allah demiş ki: "Zaten indirecek te değildik." Elçilerimizi yalanlayıp velimizi ve dostumuzu öldürdükleri zaman onlardan intikam almak için üzerlerine gökten bir ordu indirmedik. "Sadece tek bir çığlık... o kadar, hemen sönüp gittiler."
Müfessirler dediler ki: Cenâb-ı Allah, onlara Cebrail'i gönderdi. Oturmakta oldukları şehir kapısının iki yanını tuttu. Sonra onlara öyle şiddetli bir ünleyişle ünledi ki; sesleri kısılıverdi, hareketsiz kalıverdi-ler. Gözleri bile açılıp kapanamaz oldu.
Bütün bu anlatılanlar gösteriyor ki, ayette geçen şehir, Antakya şehri değildir. Çünkü ayette anlatılanlar, Allah'ın elçilerini yalanladıklarından dolayı helak edilmişlerdi. Antakyahlarsa, isa'nın elçi olarak kendilerine gönderdiği kimselere uyup iman etmişlerdir. İsa'ya ilk inanan şehir halkı, Antakyahlar olmuştur.
Taberanî'nin Hüseyin el-Aşkar kanalıyla Ibn Abbas'tan rivayet ettiği hadise gelelim. Rivayete göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: "İlkler üçtür: Musa'ya inananların ilki Yuşa'b. Nun'dur. İsa'ya inananların ilki Yasin şehri (Antakya) halkıdır. Muhammed'e inananların ilki de Ebu Talip oğlu Ali'dir." Bu, şahinliği sabit olmayan bir hadistir. Çünkü rivayet senedinde adı geçen Hüseyin el-Aşkar, Gulat-ı Şia'dandır. Bunu ondan başka rivayet eden birinin olmayışı, bu hadisin tümden zayıflığına delâlet eder. Doğrusunu Allah bilir.[22]

Hz. Yunus

Cenâb-ı Allah, Yunus sûresinde şöyle buyurmuştur:
"Bir kasaba halkı inanmalı değil miydi ki, imanları kendilerine fayda versin! İşte Yımus'un milleti, inandığı zaman, dünya hayatında rezilliği gerektiren azabı onlardan kaldırdık ve onları bir süre daha bu dünyada geçindirdik." (Yûnus, 98.)
«Zünnun (Yûnus) hakkında söylediğimizi de an. O, öfkelenerek giderken, kendisine güç yetiremeyeceğimizi sanmıştı. Fakat sonunda karanlıklar içinde: "Senden başka tanrı yoktur, sen münezzehsin, doğrusu, ben haksızlık edenlerdenim." diye seslenmişti. Biz de ona cevap verip onu üzüntüden kurtarmıştık. İnananları işte böyle kurtarırız.» (el-Enbiyâ, 87-88.)
«Doğrusu, Yunus da peygamberlerdendir. Dolu bir gemiye kaçmıştı. Gemide olanlarla karşılıklı kurra çekmişti de yenilenlerden olmuştu; bu sebeple denize atılmıştı. Yenilgiye uğramışken onu bir balık yutmuştu. Eğer Allah'ı teşbih edenlerden olmasaydı (insanların) yeniden diril-tilecekleri güne (kıyamete) kadar balığın karnında bekleyecekti. Halsiz bir vaziyette onu dışarı çıkardık. Onun için, geniş yapraklı bir bitki yetiştirdik. Onu 100.000 veya daha çok kişiye peygamber olarak gönderdik. Sonunda ona inandılar. Bunun üzerine biz de onları bir süreye kadar geçindirdik.» (es-Sârrat, 139-148.)
«Ey Muhammedi Sen, Rabbinin hükmüne kadar sabret, Balık sahibi Yunus gibi olma. O, pek üzgün olarak Rabbine seslenmişti. Rabbinin katından ona bir nimet ulaşmasaydı, kınanmış olarak sahile atılacaktı. Rabbi onu seçip iyilerden kıldı.» (cl-Kalem, 48-50.)
Müfessirlerin anlattıklarına göre Cenâb-ı Allah, Yunus peygamberi, Musul'a bağlı Ninova halkına peygamber olarak göndermişti. Yunus, Ninovalıları onur ve üstünlük sahibi Allah'a kulluk etmeye çağırmıştı ama halk onu yalanlamış, küfür ve inatlarında ısrar etmişlerdi. Bu halleri uzun süre böyle devam edince de, Yunus aralarından çıkıp gitmiş; giderken de üçten sonra kendilerine gelecek bir azab ile onları tehdid etmişti.
îbn Mesud, Mücahid, Said b. Cübeyr, Katade ve bir çok selef ulemasıyla halef uleması dediler ki: Yunus, onların aralarından çıkınca ve onlar da başlanna gelecek olan azabı hakedince Cenâb-ı Allah, kalb-lerine-pişmanlık ve tevbe bıraktı. Peygamberlerine yaptıklarından Ötürü nadim olup Allah'a yöneldiler. Canlarına eziyet vermek için de kıldan örülmüş giysiler giyindiler. Sonra yüce Rabblerine feryad-ü figan ile yalvarıp yakardılar. Hayvanlarla yavrularını birbirlerinden ayırdılar.

Allah'ın huzurunda boyun büküp meskenet gösterdiler. Erkekler, kadınlar, oğullar, kızlar ve analar hep ağlaştılar. îrüi-ufakh hayvanlarla davarlar ve binekler bağrıştılar. Develerle yavruları, ineklerle buzağılan, koyunlarla kuzuları böğürüp meleştiler. Çok korkunç bir an yaşadılar. Yunus'a yaptıkları haksızlık nedeniyle kendilerine yaklaşmakta olan, karanlık gece parçaları gibi başlarının üstünde dönen azabı, Cenâb-ı Allah kendi gücü, kuvveti, rahmeti ve şefkati ile üzerlerinden kaldırdı. Bu nedenle de buyurdu ki: "Bir kasaba halkı inanmalı değil miydi ki, imanları kendilerine fayda versin." Yani geçmiş nesillerden olan bir kasaba halkı, yedisinden yetmişine kadar tümüyle iman etmeli değil miydi?

Bu ayet, böyle bir kasaba halkının mevcud olmadığını yani istisnasız bütün ferdleri iman etmiş bir kasaba halkının mevcud olmadığını gösteriyor. Aksine, durum şu ayette anlatıldığı gibidir:

«Doğrusu, uyarıcı göndermiş olduğumuz her kasaba halkının varlıklı kimseleri, onlara: "Biz sizinle gönderilen şeyi inkar ediyoruz" diye. gelmişlerdir.» (Sebc, 34.)

«İşte Yunus'un milleti, inandığı zaman, dünya hayatında rezilliği gerektiren azabı onlardan kaldırdık ve onları bir süre daha bu dünyada geçindirdik." Evet, onlar, yediden yetmişe tüm ferdleriyle birlikte iman etmişlerdi.

Ninovahlârın bu imanlarının kendilerini dünyevî azabtan kurtardığı gibi ahirette de kendilerine fayda sağlayıp sağlamayacağı ve uhrevî azaptan kurtarıp kurtarmayacağı hususunda müfessirler muhtelif görüşler beyan etmişlerdir. Kimine göre bu imanları, onlara ahirette de fayda verir. Kimine göre fayda vermez. Allah bilir ya, ayetin akışından da anlaşıldığına göre bu imanlarının ahirette de kendilerine fayda vereceği kuvvetle muhtemeldir. Zira Cenâb-ı Allah buyuruyor ki: "İman ettikleri zaman, dünya hayatında rezilliği gerektiren azabı onlardan kaldırdık."

«Onu 100.000 veya daha çok kişiye peygamber olarak gönderdik. Sonunda ona inandılar. Bunun üzerine biz de onları bir süreye kadar geçindirdik.» (es-SSfiat, 147-148.)

Bu dünya hayatında bir süre daha geçindirilmiş olmaları, ayrıca uhrevi azabın da onların üzerlerinden kaldırılmasına mani teşkil etmez. Onlar kesin olarak en azından 100.000 kişiydiler. Daha fazla oldukları hususundaysa ihtilaf vardır. Mehhul'a göre ise 110.000 kişiydiler. Tirmizî'nin rivayetine göre Ubeyy b. Ka'b, "Onu (Yunus *u) 100.000 veya daha çok kişiye peygamber olarak gönderdik." mealindeki ayeti Rasûlullah (s.a.v.)'a sormuş, o da; Yunus kavminin 120.000 kişi olduğunu bildirmiştir. - îbn Abbas'm dediğine göre 130.000 kişiymişler. Yüz otuz küsur bin, hatta 140.000 küsur kişi olduklarını îbn Abbas'm söylemiş olduğu, gelen rivayetler arasındadır.

Said b. Cübeyr ise, 170.000.kişi olduklarını söylemiştir.

Yunus'un, balık tarafından yutulduktan sonra mı yoksa daha önce mi, Ninovalılara peygamber olarak gönderildiği hususunda ihtilaf vardır. Ya da Yunus'un gönderildiği kavimlerin iki ayrı ümmet oldukları söylenerek bu konuda üç görüş ileri sürülmüştür. Bu görüşler Taberî Tefsiri'nin ilgili bölümünde açıklanmıştır.[23]

Yunus (a.s.), kavminin inkarı nedeniyle öfkelenerek giderken denizde seyretmek üzere olan bir gemiye bindi. Gemi yola koyuldu. Seyir halinde olan geminin etrafim dalgalar kuşattı. Dalgalar yükselince, gemi sarsılmaya başladı ve içindeki yükleri taşıyamaz hale geldi. Müfes-sirlerin anlattıklarına göre nerdeyse boğulacaklardı. Kendi aralarında kurra çekmeye, kurra kime isabet ederse yükü hafifletmek için- onu denize atmayı kararlaştırmak üzere bir araya gelip kendi aralarında müşaverede bulundular. Kurra çekince, kurra, Allah'ın peygamberi Yunus'a çıktı. Fakat kendini denize atmasına diğerleri müsaade etmediler. Yeniden kurra çektiler. Kurra, yine Yunus'a çıktı. Kendini denize atmak için elbiselerini çıkarmaya kalktı, ama yine onu bırakmadılar. Kurra çekme işini, üçüncü kez tekrarladılar. Bu defa da kurra ona isabet etmişti. Çünkü Cenâb-ı Allah, onun başına büyük bir iş getirmek istiyordu. Yüce Allah buyuruyor ki: "Doğrusu, Yunus da peygamberlerdendir. Dolu bir gemiye kaçmıştı. Gemide olanlar karşılıklı kurra çekmişti de yenilenlerden olmuştu. Bu sebeple denize atılmıştı. Yenilgiye uğramışken onu bir balık yutmuştu."

Evet; kurra kendisine çılanca onu denize atmışlardı. Cenâb-ı Allah, denizden ona büyük bir balık göndermişti de balık onu yutmuştu. Rab-bi, balığa, Yunus'un etini yememesini, kemiklerini kırıp parçalamamasını emretmişti. Bunun kendisine rızık olmayacağını bildirmişti. Balık ' onu yuttu. Karnındayken ona bütün denizleri gezdirdi. Yunus'u yutan balığı daha büyük bir balığın yutmuş olduğu da söylenir.

Balığın karnına yerleşince, öldüğünü sanmıştı. Organlarım hareket ettirdi; organlarının hareket etmekte olduklarını gördü.. Canlı olduğunu anladı, hemen Rabbine secdeye kapanarak şöyle dedi: "Ey Rabbim! Öyle bir yerde sana secde ediyorum ki benden önce hiç kimse, böyle bir yerde sana ibadet etmiş değildir."

Balığın karnında ne kadar süreyle kaldığı hususunda görüş ayrılıkları vardır. Mücahid, Sa'bî'den naklederek dedi ki: Balık onu kuşluk vaktinde yuttu, ama akşamleyin dışarı attı. Katade'nin anlattığına göre üç gün; Cafer es-Sadık'm dediğine bakılırsa yedi gün süreyle balığın karnında beklemiştir. Ümeyye b. Ebi Sait'in şu şiiri de buna tanıklık etmektedir:

"Sen, kendi lütfunla kurtardın Yunus'u,
Balığın karnında birkaç gece kalmıştı."

Said b. Ebi'l-Hasen ile Ebu Malik, Yunusun balığın karnında kırk gün kaldığını söylemişlerdir. Orada ne kadar kalmış olduğunu en iyi bilen, elbetteki Allah'tır.[24]

Balık onu yuttuktan sonra tuzlu ve dalgalı denizlerin derinliklerinde gezdirdi. Yunus, oralarda balıkların Allah'ı teşbih edişlerini duydu. Kumların ve çakılların bile, taneyi ve çekirdeği yaran; göklerle yerin ve ikisi arasındaki şeylerin, toprak

altındaki mevcudatın Rabbine teşbih edişlerini de duydu. Onur ve üstünlük sahibi olan, sırları ve fısıldaşma-lan bilen, sıkıntı ve belaları gideren, zayıf ve cılız da olsalar sesleri işiten, ince de olsalar gizlilikleri bilen, her ne kadar büyük de olsalar dualara icabet eden Allah'ın da bildirdiği gibi tam o esnada ve orada, yani balığın karnında lisan-ı hal ve lisan-ı kal ile Rabbine yalvarıp yakardı. Evet; konuşanların en doğru sözlüsü, âlemlerin Rabbi ve rasüllerin ilahı olan Allah haber veriyor ki:

"Zünnun (Yunus) hakkında söylediğimizi de an. O, (halkına) öfkelenerek giderken, kendisine güç yetiremeyeceğimizi sanmıştı. Fakat sonunda karanlıklar içinde: "Senden başka tanrı yoktur, sen münezzehsin, doğrusu, ben haksızlık edenlerdenim." diye seslenmişti. Biz de ona cevap verip onu üzüntüden kurtarmıştık. İnananları işte böyle kurtarırız."

Ayet-i kerimede geçen ve, "Onu sıkıntıya sokmayacağımızı sanmıştı." cümlesindeki fiili güç yetirme manasına gelebileceği gibi, takdir etme manasına da gelebilir. Bu da meşhur bir lügattir. Nitekim şair demiş ki:

"Şu geçen zaman bir daha geri gelmeyecektir, Kutlusun, takdir ettiğin olur, emir senindir."

"Karanlıklar içinde seslenmişti." İbn Mesud, Amr b. Meymun, Said b. Cübeyr, Muhammed b. Ka'b, Hasen, Katade ve Dahha dediler ki: Ayet-i kerimede geçen "karanlıklar"dan kasıt; balığın karnındaki karanlık, denizin karanlığı ve gecenin karanlığıdır. Salim b. Ebi Ca'd dedi ki: Yunus'u yutan balığı bir başka balık yuttu.

İki balığın karnındaki karanlığa gecenin de karanlığı eldendi. Böylece üç karanlık üst üste eklendi. Ayet-i Kerimedeki "karanlıklar" sözüyle buna işaret edilmiştir. Cenâb-ı Allah buyuruyor ki: «(Yunus) eğer Allah'ı teşbih edenlerden olmasaydı, (insanların) yeniden diriltileçekleri güne (kıyamete) kadar balığın karnında bekleyecekti.» Yani Yunus, balığın karnındayken Allah'ı teşbih etmeseydi, ondan başka tanrı bulunmadığına tanıklıkta bulunmasaydı, boyun eğip Allah'ın varlığını, üstünlüğünü itiraf etmeseydi, tevbe edip ona yönelmeseydi, kıyamet gününe dek orada bekleyecekti. İnsanların mezarlarında diriltilecekler! günde, o da balığın karnında diriltilip dışarı çıkarılacaktı.

Başkalarıysa, mezkur ayetin şu manayı ifade ettiğini söylemişlerdir: Eğer Yunus, balığın karnına girmeden önce Allah'ı çok anan, ona itaat eden ve namaz kılanlardan biri olmasaydı, kıyamete dek balığın karnında bekleyecekti.

Taberî'nin de tercih ettiği bu görüşü, Dahhak b. Kays, İbn Abbas, Hasan Basrî, Katade ve diğerleri ileri sürmüşlerdir. Ahmed b. Hanbel ile bazı sünen sahiplerinin rivayet ettikleri şu hadis de bu görüşü doğrulamaktadır. Rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), İbn Abbas'a hitaben şöyle demiş: "Ey çocuk, sana bazı kelimeler öğreteceğim: Allah'ı(n hukukunu) koru ki Allah da seni korusun. Allah'ı(n hukukunu) korursan, onu karşında bulursun. Genişlikte Allah'ı tanırsan, sıkıntı halinde o da seni tanır.

Taberî, Tefsirinde, Bezzar'da Müsned'inde, Ümmü Seleme'nin kölesi Abdullah b. Rafi'in şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: Ebu Hüreyre, Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu söyledi: "Cenâb-ı Allah, Yunus'u balığın karnında hapsetmek istediğinde balığa şöyle vahyetti: «Yunus'u al, ama onun etini tırmalayıp parçalama, kemiklerini de kırma.» Balık onu yutup denizin dibine götürünce, orada bazı sesler duydu. "Bu da ne?" diye kendine sordu. Balığın karnındayken Cenâb-ı Allah ona, "Bu duyduğun-ses, deniz hayvanlarının tesbihatıdır." diye vahyetti. Balığın karnında olduğu halde o da-tesbihata başladı. Melekler onun teşbihte bulunduğunu duyduklarında, "Ey Rabbimiz! Tuhaf bir yerden gelen cılız bir ses işitiyoruz (Bu neyin nesi)?" diye sordular. Allah (c.c)'da şöyle cevap verdi: "O, benim kulum Yunus'tur. Bana karşı çıktı, ben de onu. denizdeki bir balığın karnında hapsettim." Melekler: "Her gün, her gece salih amelleri sana arzedilen salih bir kul hâlâ hapiste midir?" diye sorunca, Cenâb-ı Allah "evet" diye cevap verdi. Bunun üzerine melekler Yunus'a şefaatçi oldular da Cenâb-ı Allah, balığa emir verdi; balık ta, Allah'ın buyurduğu gibi, "O hasta haldeyken onu sahile attı."»

Bu anlattığımız hadisin senedi de metni de lafzı da Taberî'ye aittir.[25]

İbn Ebi Hatim, Tefsir'inde, Enes b. Maîik'ten rivayet ederek Rasû-lullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi:

"Peygamber Yunus (a.s.), balığın karnındayken bu kelimelerle dua etmek gerektiğim anlayınca dedi ki: "Allahım! Senden başka tanrı yoktur. Noksanlıklardan münezzehsin. Doğrusu, ben haksızlık edenlerdenim." Bu duası, Arş'm altına kadar gitti. Melekler dediler ki:

- Rabbimiz! Çok cılız, ama tanıdık bir ses.. Garip beldelerden geliyor.
- Bu sesifn sahibini) tanımıyor musunuz?
- Hayır ey Rabbimiz.. Kimdir o?
- Kulum Yunus1 tur.
- Sürekli olarak makbul ameli ve müstecap duası sana arzedilen kulun-Yunus ha? Genişlik zamanında yaptıklarından ötürü merhamet edip de onu beladan kurtarmaz mısın?
-Olur...

Bunun üzerine Cenâb-ı Allah balığa emir verdi de, balık onu ağaçsız boş bir yere attı."

İbn Ebi Hatîm, bu hadisin devamı da bulunduğunu söyleyerek Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini nakletmektedir: 'Yunus, ağaçsız ve boş bir yere atıldı. Cenâb-ı Allah, onun için geniş yapraklı bir bitki bitirdi." Geniş yapraklı bitkinin ne olduğu sorulunca da Ebu Hüreyre şu cevabı verdi: "Kabak ağacıdır. Cenâb-ı Allah onun için yabani dişi oğlaklar da yarattı. Oğlaklar, yerdeki haşeratı yiyorlardı. Bitki yetişinceye kadar bu oğlaklar, Yunus'a sabah-akşam süt veriyorlardı."

Bu meseleyle ilgili olarakÜmeyye b. Ebi Salt, bir şiirinde şöyle der:

"Rahmet eseri olarak Allah onun için geniş yapraklı bitki bitirdi.
Eğer Allah mevcud olmasaydı, açlıktan zayıflardı."

"Hasta haldeyken onu boş ve ağaçsız bir yere attık." Yeni doğan civciv gibi olup üzerinde tüy diye birşey yokken balığın karnından dışarı atıldı. Anasından yeni doğan bir bebe gibi vücudu pelte haldeydi. "Onun için geniş yapraklı bir ağaç bitirdik."

İbn Mesud, İbn Abbas, Süddî ve diğerlerinin dediklerine göre bu geniş yapraklı ağaç, kabak ağacıdır.[26]

Bazı âlimler, dediler ki: Cenâb-ı Allah'ın onun için kabak ağacını bitirmiş olmasında bir çok hikmetler vardır. Bu hikmetlerden bazıları şunlardır: Kabak ağacının yaprakları son derece yumuşaktır, çoktur, gölgesi de fazladır. İlk çıkışından son demine kadar kabaklar, çiğ veya pişmiş olarak; kabuğuyla, çekirdeğiyle beraber yenir. Kabakta daha birçok faydalar vardır. Dimağı da kuvvetlendirir.

Cenâb-ı Allah'ın Yunus için çölde otlanıp sabah-akşam kendisine süt veren dişi keçiler yaratmış olduğuna dair Ebu Hüreyre'nin söylediklerini daha önce nakletmiştik. Bütün bunlar, Allah'ın Yunus'a olan rahmet, in'am ve ihsanının eseridir. Bu sebeple Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: "Biz de ona cevap verip onu üzüntüden kurtarmıştık." İçinde bulunduğu darlıktan ve sıkıntıdan kurtarmıştık, "İnananları işte böyle kurtarırız." Bize dua edip bizden eman dileyen ve bize sığınan herkese böyle yaparız.

Taberî'nin rivayetine göre Sa'd b. Ebi Vakkas şöyle demiştir: Rasû-lullah (s.a.v.)'m şöyle dediğini işittim:

"Allah'ın adıdır ki onunla dua edildiğinde dua kabul buyurulur, onunla bir dilekte bulunulduğunda dilek, yerine getirilir. (Bu dediğim) Yunus b. Meta'nın duasıdır. Dedim ki, "Ya Rasûlallah, bu sadece Yunus'a mı yoksa bütün Müslümanlara mı mahsustur? Buyurdu ki: Bu adla dua ettiklerinde bu özel olarak Yunus'a, genel olarak ta mü'minlere mahsus olur. Cenâb-ı Allah'ın şu sözünü duymadın mı?: "Nihayet karanlıklar içinde (kalıp): "Senden başka tanrı yoktur. Sen eksikliklerden uzaksın, yücesin. Doğrusu, ben haksızlık edenlerdenim." diye yalvardı: Biz de onun duasını kabul ettik ve onu tasadan kurtardık. İşte biz, inananları böyle kurtarırız."»

Bu kelimelerle dua edenlerin duasını kabul buyuracağına dair Allah'ın şartı vardır."[27]

İbn Ebi Hatîm'in rivayetine göre Sa'd b. Ebi Vakkas şöyle demiştir: RasûluUah (s.a.v.) buyurdu ki: "Yunusun duasıyla duada bulunanların duaları kabul buyurulur."

Bu iki rivayet, Sa'd b. Ebi Vakkas'tan gelmektedir. Ayrıca bunlardan daha güzel olan üçüncü bir rivayet vardır: Ahmed b. Hanbel, Sa'd b. Ebi Vakkas'm şöyle dediğim rivayet eder: «Mescitte Osman b. Affan'a uğradım, selam verdim ama selamımı almadı, bana tuhaf tuhaf baktı. Hattab oğlu Ömer'e gittim: Ey mü'minlerin emiri! İslâm'a birşey mi oldu? diye sordum. Hayır, ne var? dedi. Ben de dedim ki: Pek birşey olduğu yok. Yalnız az önce mescitte Osman'a uğradım. Selam verdim; bana tuhaf tuhaf baktı ve selamıma karşılık vermedi. Ömer, Osman'a birini göndererek yanına çağırttı. Yanına geldiğinde: "Kardeşin (Sa'd)m selamını almana engel olan sebep neydi?" diye sordu. "Hayır, böyle birşey yapmadım" dedi. Ben de, "Yaptı." dedim. Nihayet yemin etti, ben de yemin ettim. Sonra yaptığını hatırladı ve tevbe estağfurullah diyerek söze başladı! "Evet.. Doğrusu, az önce bana uğradın. Yanıma geldiğin sırada, RasûluUah (s.a.v.)'dan duymuş olduğum bir sözü kendi kendime tekrarlıyordum. And olsun ki o sözü her hatırladığımda, gözüme ve kalbime perde çekilir (Hiç birşeyi görmem, hiç birşeyin farkında olmam.)"

"O sözü ben sana bildireyim." dedim. Rasûlullah (s.a.v.) bize bir duanın baş kısmını anlattı. Sonra bir Arabî gelerek onu meşgul etti. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.), oturduğu yerden kalktı, ben de peşine takıldım. Beni geçip geride bırakmasından korktum. Ayağımı yere vurdum. Dönüp baktı, "Kim o, Ebu İshak (Sa'd) mı?" diye sordu. Ben de, "Evet Ya Rasûlallah" dedim "Ne var?" dedi. Ben de şöyle dedim: "Vallahi birşey yok. Yalnız bize bir duanın baş kısmım anlattın. Sonra bir Arabî gelip seni meşgul etti de..." Cevaben buyurdu ki: "Evet.. O, Zünnun (Yunussun balığın karnındayken yapmış olduğu duadır: «Senden başka tanrı yoktur. Sen noksanlıklardan uzaksın, münezzehsin. Doğrusu ben haksızlık edenlerdenim." Bir Müslüman her hangi bir iş için bu şekilde dua ederse, duasına mutlaka cevap verilir.»[28]

Hz. Yunus'un Fazilet Ve Üstünlüğü

"Doğrusu, Yunus da peygamberlerdendir." Cenâb-ı Allah, Nisa ve En'âm sûrelerinde onu, yüce peygamberler arasında anmıştır. Hepsine en yüksek salat-ü selâmlar olsun.

İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu İd: «Bir kulun, ben Meta oğlu Yunus'tan daha iyiyim demesi yakışık almaz.»[29]

Buharî, İbn Abbas'tan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Bir kulun, ben Meta oğlu Yunus'tan daha iyiyim demesi yakışık almaz.»[30]

Taberanî, îbn Abbas'tan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: "Bir kimsenin, Allah katında ben Meta oğlu Yunus'tan daha iyiyim demesi yakışık almaz."

"Hayır, dünyada Musa'yı seçen (Allah)a andolsun M..." diyen Yahudi'yi tokatlayan bir Müslümanm hikayesinin son kısmında Buharî şöyle demiştir: «Ben, Meta oğlu Yunus'tan daha üstün bir kimse bulunduğunu söylemem.»[31]

Bazı hadislerinde Peygamber (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

«Bir kimsenin beni, Meta oğlu Yunus'tan üstün tutması yakışık almaz.»
«Beni peygamberlerden ve de Meta oğlu Yunus'tan üstün tutmayın.»

Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz, diğer nebi ve mürsellere olan tevazuundan dolayı böyle demiştir. [32]

Hz. Musa

Musa, Kahisoğlu îmran'm oğludur. Kahis, Lavioğlu Azir'in oğludur. Lavi de, İshak oğlu Yakub'un oğludur. İshak ise, İbrahim peygamberin oğludur. Cenâb-ı Allah, Musa (a.s.) hakkında şöyle buyurmuştur:
«Ritab'da Musa'yı da an. Çünkü o, içi temiz (bir insan)dı ve gönderilmiş bir peygamberdi. Ona Tur'un sağ tarafından seslendik ve onu, (kendisiyle) özel konuşmak için (bize) yaklaştırdık. Ona, rahmetimizden dolayı kardeşi Harun'u da peygamber olarak armağan ettik.» (Meryem, 51-53.)
Cenâb-ı Allah, Musa'yı Kur'ân-ı Kerîm'in birkaç yerinde anmıştır. Onun kıssasını, fazla uzatmadan Kur'ân-ı Kerîm'in birkaç yerinde anlatmıştır. Allah izin verirse burada kitaptan, sünnetten, selef ulema-sıyla diğerlerinin anlattıkları israiliyat haberlerinden nakiller yaparak, Musa'nın yaşantısını başından sonuna kadar anlatmaya çalışacağız. Her hususta güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. O buyurmuş ki:
«Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla, »
«Tâ-sîn-mîm. Bunlar, apaçık kitabın ayetleridir. İnanan bir kavim için Musa ile Firavun'un haberinden bir parçayı, doğru olarak sana okuyacağız: Firavun o yerde ululandı. (Zorbalığa kalktı). Halkım çeşitli gruplara böldü. Onlardan bir zümreyi (İsrailoğullarım) zayıflatıyor, oğullarım kesiyor, kadınlarını sağ bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardandı. Biz de istiyorduk ki o yerde zayıflatılanlara lütfedelim, onları önderler yapalım, onları (ötekilerin mülküne) mirasçı kılalım. Ve onları o yerde (Mısır'da ve Şam'da) hakim kılalım. Firavun'a, Haman'a ve askerlerine, onlardan (yani İsrailoğullan yüzünden başlarına gelmesinden) korktukları şeyi gösterelim.» (el-Kasas, 1-6.)
Cenâb-ı Allah, yukarıdaki ayetlerde Musa'nın kıssasını Özetle veriyor, sonra da genişçe açıklıyor. Musa ile Firavun'un haberini peygamberi Muhammed (s.a.v.)'e doğru olarak okuduğunu bildiriyor. Öyleki, bu ayetleri duyan, Musa ile Firavun arasında cereyan eden hadiseleri ayan beyan görmüş gibi olur.
"Firavun, o yerde ululandı (zorbalığa kalktı). Halkını çeşitli gruplara böldü." Azıp serkeşlik etti, dünya hayatım ahirete tercih etti. Yüce Rabbe itaatten yüz çevirdi, halkını gruplara ayırdı, bir grubu (İsrail oğullarını) zayıflatıyordu. İsrailoğullan, Yakûb peygamberin soyundarıdırlar. O zaman, yeryüzünün en iyi ve en seçkin insanlarıydılar. Cenâb-ı Allah onlara; zalim, zorba, kafir ve ahlaksız bir hükümdarı (Fi-ravun'u) musallat etti. Onları köleleştiriyor; en düşük mesleklerde ve en kötü işlerde çalıştırıyordu. Bu da yetmezmiş gibi, "Oğullarını kesiyor, kadınlarını sağ bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardan idi."
Onu bu kötü işleri yapmaya iten sebep şuydu: îsrailoğullan, İbrahim peygamberden kendilerine ulaşan haberleri kendi aralarında okuyup inceliyorlardı. Bu haberlerden biri de; İbrahim soyundan bir çocuğun doğacağı ve Mısır kralının ölümünün de o çocuğun eliyle olacağı haberi idi. Allah bilir ya bu da, İbrahim (a.s.)'in zevcesi Sâre'nîn Mısır ülkesinden geçmekteyken Firavun'un ona kötülük yapmak istemesi ve Allah'ın da onu Firavun'dan korumasından sonra bir müjde olarak Allah tarafından haber verilmişti. Bu müjdeyi İsrailoğulları'nm hepsi biliyorlardı. Mısırlı kiptiler de bunu kendi aralarında söyleşmeye başlamışlardı. Bunu haber alan Firavun, meseleyi bazı kumandanlarına ve maiyet erbabına, bir gece sohbetinde açtı. O anda da, başına bela olacak çocuğun dünyaya gelip yaşamasından kurtulmak için, İsrailoğullarının yeni doğan erkek çocuklarının öldürülmesini emretti; ama tedbir, onu kaderin hükmünden kurtaramayacaktı!
Süddâ'nin anlattığına göre Firavun, şöyle bir rüya görmüş: Kudüs taraflarından bir ateş gelerek Mısır'ın evlerini ve Kıptîlerin tamamını yakmış. Yalnız bu ateş, îsrailoğullanna zarar vermemiş... Uykudan uyanınca Firavun, bu rüyadan dolayı ürküp dehşete kapılmış. Kahinleri, rüya yorumcularını ve büyücüleri etrafına toplamış, bu rüyadan ne anladıklarını onlara sormuştu. Onlar da şu cevabı vermişlerdi: İsrailo-ğullarından bir oğlan doğacak. Mısırlıların helaki onun eliyle olacaktır... Bunun üzerine Firavun, İsrailoğullannın yeni doğan oğullarının öldürülmesini, kızlarının da hayatta bırakılmasını emretmişti. İşte bu sebeple Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: "Biz de istiyorduk ki, o yerde zayıfl atıl ani ar a (İsrailoğull arma) lütfedelim, onları önderler yapalım. Onları (ötekilerin mülküne) mirasçı kılalım ve onları o yerde (Mısır'da ve Şam'da) hakim kılalım. Firavun'a Haman'a ve askerlerine, onlardan (yani İsrailoğulları yüzünden başlarına gelmesinden) korktukları şeyi gösterelim." Yani güçsüzü güçlü, aşağılanmışı onurlu, ezilmişi de ezen kılalım. Bütün bunları, îsrailoğulları gördüler. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: «Hor görülün kavmi, bereketlendirdiğimiz yerin doğularına ve batılarına mirasçı kıldık. Rabbinin îsrailoğullanna verdiği güzel söz, sabırlarına karşılık yerine geldi."» (cl-A'rsf, 137.)
«Ama biz Firavun ve adamlarını bahçelerden, pınar başlarından, hazinelerden ve şerefli makamlardan çıkardık. Böylece oralara İsrailo-ğullarım mirasçı kıldık. (eş-Şuarâ, 57.59.)
Bununla ilgili tafsilat, yerinde verilecektir, inşaallah. Demek istediğim şu ki Firavun, Musa'nın yaşamaması için gerekli bütün tedbirleri aldı. Adamlarıyla ve ebelerle gebe kadınları kontrol ettirdi. Kontrolcü-ler, gebe kadınların ne zaman doğuracaklarını tespit ediyorlardı. Oğlan doğuran kadının çocuğunu, o cani kontrolcüler hemen kesip boğazlıyorlardı.
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Firavun, îsrailoğulla-rının sadece güçlerini kırmak, onlarla savaşacak olursa

kendisine karşı direnmelerini Önlemek için, doğan erkek çocuklarının öldürülmesini emretmişti.
Bu görüş üzerinde tartışılabilir. Daha doğrusu bü yanlış bir görüştür. Halbuki Musa (a.s.), peygamber olarak Firavun kavmine gönderildikten sonra Firavun, îsrailoğullannm yeni doğan erkek çocuklarının Öldürülmelerini emretmiştir. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
«Musa katımızdan onlara gerçeği getirince: "Onunla beraber iman etmiş kimselerin oğullarını öldürün, kadınlarını sağ bırakın." dediler.»(el-Mü'min, 25.)
Bu nedenledir ki îsrailoğuîları, Musa'ya şöyle demişlerdi: "Sen bize gelmeden önce de, geldikten sonra da eziyet çektik." (ei-A'râf, 129.)
Doğrusu şu ki Firavun, Musa'nın varlığından kurtulmak için, îsrailoğullarının erkek çocuklarının öldürülmesini daha önceleri emretmiştir.
Evet, işte böyle.. Kader ona diyordu ki: Hakimiyet alanının genişliğine, gücünün fazlalığına, askerlerinin çokluğuna aldanan ey zorba hükümdar! Kaderine muhalefet edilemeyen, gücüne karşı direnilemeyen, kuvvetine karşı konulamayan Yüce Allah hüküm verdi ki: Kendisinden sakınmakta olduğun, ona karşı duyduğun korku nedeniyle sayılamayacak kadar erkek çocuk öldürdüğün yeni doğmuş çocuk (Musa), mutlaka senin konağında, senin yatağında gelişip büyüyecek, evindeki yiyecek ve içeceklerinle beslenecektir. Onu evlat edinip yetiştirecek ve esirgeyecek olan da sen olacaksın. Ama onun varoluşunun sırrını ve manasını kavrayamayacaksın. Sonra dünya ve ahiretteki helakin, onun eliyle olacaktır. Çünkü sen, onun sana getireceği Hakka muhalelefet edeceksin. Ona vahyedilen şeyleri yalanlayacaksın. Sen ve diğer insanlar, göklerle yerin Rabbinin dilediğini yapan, güçlü, kuvvetli, büyük azab sahibi ve karşı konulamayan bir iradenin sahibi olduğunu bilesiniz, diye senin helakin, onun eliyle olacaktır!
Bazı müfessirîerin anlattıklarına göre, erkek çocuklarının öldürülmesi dolayısıyla İsrailoğullannın sayılarının azalmakta olduğunu gören Kiptiler (Mısır yerlileri), Firavun'a çıkarak şikayetlerini arzetti-ler ve İsrailoğullannın küçük oğullarının öldürülmesi nedeniyle ileride, yetişmiş erkeklerinin de tükenip yok olacaklarından, dolayısıyla onların gördükleri ağır işleri kendilerinin yapmak mecburiyetinde kalacaklarından endişe duyduklarını Firavun'a bildirdiler. Bunun üzerine Firavun, İsrailoğullannın yeni doğan erkek çocuklarının bir sene öldürülmesi, bir sene Öldürülmem esi emrini verdi. Harun (a.s.), çocukların öldürülmedikleri senede doğmuştu, ama Musa, çocukların öldürülme emrinin geçerli olduğu senede doğmuştu.
Anası sıkıntı çekmiş, endişe-lenmişti. Gebe kaldığı günden sonra tedbir almaya başlamıştı. Hamileliğini belli etmemeye çalışıyordu. Musa'yı doğurunca da, onu bir tabuta koyması için kalbine ilham doğdu. Tabuta bir ip bağladı. Evi de Nü kıyı-smdaydı. Çocuğunu emziriyordu. Bir kimsenin gelip görmesinden korktuğu zaman, çocuğu tabuta koyuyor, tabutu nehire bırakıyor, ipin ucunu da elinde tutuyordu. Gelenler oradan uzaklaşınca da tabutu yine yanma çekiyordu. Yüce Allah buyuruyor ki:
«Musa'nın annesine vahyettik ki: "Onu emzir, başına birşey gelmesinden korkuyorsan (bir sandık içinde) onu denize (Nil'e) bırak. Korkma, üzülme, Biz onu tekrar sana geri vereceğiz ve onu peygamberlerden yapacağız." Nihayet onu Firavun ailesi aldı ki, kendilerine bir düşman ve başlarına bir dert olsun. Gerçekten Firavun, Haman ve askerleri ya-nılıyorlardı. Firavun'un karısı (çocuğu sandıktan çıkarınca: "Bana da, sana da göz bebeği olacak çok sevimli bir çocuk). Onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur, ya da onu evlat ediniriz." dedi. (Onu almakla hata ettiklerim) anlamıyorlardı.» (cl-Kasas, 7-9.)
Ayet-i kerimede geçen vahiy kelimesi, ilham ve irşad anlamında bir vahiydir. Nitekim buna örnek olarak bîr diğer ayet-i kerimede şöyle bu-yurulm aktadır:
"Rabbin bal arısına (şöyle) vahyetti: "Dağlardan, ağaçlardan ve kurdukları çardaklardan ev edin! Sonra her çeşit meyvalardan ye de Rabbinin yollarında boyun eğerek yürü!" Onun karınlarından, renkleri çeşit çeşit bir içecek çıkar..." (cn-Nahl, 68-69.)
Bu ayetlerde geçen vahiy, İbn Hazm ile bazı kelamcıların iddia ettikleri gibi peygamberlik vahyi değildir. Doğru olan, bu ayetlerde geçen vahyin, ilham ve irşad anlamında kullanılmış olmasıdır. Bunun böyle olduğunu, Ebü'l- Hasen el-Eş'arî de ehl-i sünnet vel-cemaatten nakletmiş tir.
Süheylî'nin dediğine göre Musa'nın anasının adı, Ayariha'dır. Aya Ziht olduğunu söyleyenler de vardır. Söylenmek istenen şudur ki, Musa'nın annesine yol gösterildi, onu tabuta koyup Nil'e bırakma düşüncesi aklına bırakıldı.'Korkmaması ve tasalanmaması için, kalbine telki-nat yapıldı. Denildi ki: Çocuğun gitse de, ileride Allah onu sana geri verecek, onu kitap sahibi bir peygamber kılacak, dünyada ve ahirette sözü geçecektir.
Anası, kendisine emredileni yaptı. Musa'nın içinde bulunduğu tabutu bir gün yine Nil'e salıverdi, ama tabutun ipini kıyıya bağlamayı unuttu". Sular, tabutu alıp Firavun'un kıyıdaki evinin önüne bıraktılar. «Nihayet onu, Firavun ailesi aldı ki kendilerine bir düşman ve başlarına bir dert olsun."
Bazıları dediler ki: Ayet-i kerimede geçen fiilinin başındaki lam harfi, takibiye lamıdır. Bu eğer fiiline müteallik ise doğrudur. Ama eğer cümlenin ifade ettiği manaya müteallik ise, diğer lamlar gibi taliiiye olur. İlleti bildirir. O zaman ayetin manası şöyle olur: "Firavun ailesi, kendilerine bir düşman ve başlarına bir dert olsun diye Nil'deıı çıkarmaya hazırlandılar." Doğru olan manayı, Allah daha iyi bilir. Bu ikinci takdiri, şu ayet-i kerimede teyid ediyor: «Gerçekten Firavun, (onun kötü veziri) Haman ve askerleri yanılıyoıiardı." Doğru yolda olmadıklarından dolayı da ceza, azab ve pişmanlığı hakkettiler.
Müfessirlerin anlattıklarına göre Firavun'un sarayındaki cariyeler, onu kilitli bir sandık içinde Nil'den çıkarıp aldıklarında, tabutun kapağını açmaya cesaret edememişler, olduğu gibi getirip Firavun'un karısı Asiye'nin önüne bırakmışlardı. Asiye,

Yusuf'peygamber zamanında Mısır Firavunluğu yapan Reyyan b. Velid'in oğullarından Abidin oğlu Müzahim'in kızıdır. Asiye'nin, İsrailoğullarından;ve Musa'nın aşiretinden olup, hatta Musa'nın halası olduğunu söyleyenler de vardır. Bunu, Süheyl nakletmiştir. Doğrusunu Allah bilir.[33]

İleride İmran kızı Meryem'in kıssasını anlatırken Asiye hakkındaki övgüleri ve her ikisinin de Cennet'te Rasûlullah (s.a.v.)'n zevceleri olacakları da anlatılacaktır.

Tabutun kapağını açıp Musa'nın üzerindeki örtüyü kaldırınca, yüzünün nebevi nurlarla ve kendisine özgü bir heybetle parlamakta olduğunu gördü. Görünce de onu sonsuz bir şevkle sevmeye başlamıştı. Firavun, yanına gelip de "Bu da nesi?" deyip çocuğun öldürülmesini emredince Asiye, çocuğu savunmuş ve kendisine bağışlanmasını dileyerek "(Ey Firavun), benim için de, senin için de bir göz bebeği!" demişti. Fira-vun'sa; "Senin için belki, ama benim için hiç te öyle değildir." Yani benim bu çocuğa ihtiyacım yoktur, demişti. Zaten insanın başına ne bela gelirse, hep dilinden gelir! Ama karısı Asiye, "(Bu çocuğun) belki bize faydası dokunur." demişti. Bu sebeple de Cenâb-ı Allah onu, Musa'dan umduğu faydaya kavuşturdu. Şöyle ki: Dünyada Musa sebebiyle doğru yolu buldu. Ahirette de onun sebebiyle Rabbi kendisim Cennetine yerleştirdi, "Ya da onu (Musa'yı) evlat ediniriz." demişti. Firavun ailesinin hiç çocukları olmamıştı. Böyle yaparken, yani Musa'yı Nil'den çıkarıp evlerine alırken onlar, Cenâb-ı Allah'ın Firavun ile askerlerine karşı hazırladığı azap ve intikamın "farkında değillerdi."

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Musa'yı Nil'den çıkarıp saraya getiren, Firavun'un kızı Derbete'dir. Firavun'un erkek çocuğu hiç yoktu. Fakat böyle demekle onlar, Allah'ın kitabına karşı yalan-yanlış şeyler söylemiş olmaktadırlar. Zira Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: "Musa'nın anası, gönlü bomboş sabahı etti. İnananlardan olması için kalbini pekiştirme sev dik, neredeyse saraya alman çocuğun kendi oğlu olduğunu açığa vuracaktı. Musa'nın ablasına: "Onu izle." dedi. O da, kimse farkına varmadan, Musa'yı uzaktan gözetledi. Önceden, sütannelerin memesini kabul etmemesini sağladık. Musa'nın ablası: "Size' sizin adınıza ona bakacak, iyi davranacak bir ev halkını tavsiye edeyim mi?" dedi. Böylece onu, annesinin gözü aydın olsun, üzülmesin, Allah'ın verdiği sözün gerçek olduğunu bilsin diye, ona geri çevirdik. Fakat çoğu bilmezler." (el-Kasas, 10-13.)

îbn Abbas, Mücahid, îkrime, Said b. Cübeyr, Ebu Ubeyde, Hasen, Katade, Dahhak ve diğerleri dediler ki: "Musa'nın anası gönlü bomboş sabah etti." Yani kalbinde dünya işlerine yer kalmamış, Musa'dan başka birşeyi düşünemez olmuştu. "Neredeyse, saraya alman çocuğun kendi oğlu olduğunu açığa vuracaktı." "İnananlardan olması için kalbini pekiştirmıeseydik." böyle bir açıklamayı yapacaktı. "Musa'nın ablasına: "Onu izle." dedi. Haberini bana ulaştır, diye emir verdi. "O da Musa'yı uzaktan gözetledi." Onunla ilgileniyormuş gibi yaparak, uzaktan uzağa onu gözetledi. Ama "Onlar (Firavun'un sarayındakiler) bunu farkede-mediler." Çünkü Musa (a.s.), Firavun'un sarayına alındıktan sonra onu emzirmek istediler. Ne bir kadının memesini emdi, ne de yiyecek yedi. Ona ne yapacaklarını bilemediler, şaşıp kaldılar. Her imkanı kullanarak ona birşeyler yedirmek istediler, ama Cenâb-ı Allah'ın da bildirdiği gibi o, yemedi: "Önceden sütannelerin memesini kabul etmemesini sağladık." Onu ebeler ve bakıcı kadınlarla birlikte, kendisini emzirebilecek birini bulmaları için çarşıya gönderdiler. Bunlar bir ara çarşıda durmuşlar, halk da meraklı bakışlarla Musa'ya eğilip bakmaktayken Musa'nın ablası onları görüp yanlarına geldi; onu tanıdığım belli etmedi. "Size, sizin adınıza ona bakacak, iyi davranacak bir ev halkını tavsiye edeyim mi?" dedi. Onlar da: "Bu ev halkının ona iyi davranacaklarım ve ona şefkatle bakacaklarını nereden biliyorsun?" diye sordular. O da: "Kralın buna sevineceğini bildiklerinden ve ondan fayda umduklarından dolayı böyle yapacaklardır." dedi.[34]

Bunun üzerine Musa'nın ablasıyla birlikte o görevli kadınlar Musa'nın anasının evine gittiler. Anası onu kucağına alıp emzirmeye başlayınca Musa, onun memesini ağzına alıp emmeye başladı. Görevli kadınlar buna çok sevindiler. Müjdeci, bunu Asiye'ye bildirmeye gitti. Asiye, Musa'nın annesini saraya çağırdı ve sarayda kendisinin yanında kalmasını istedi. Ona iyi davranacağım da söyledi. Fakat Musa'nın annesi: "Kocam ve çocuklarım var.. Ben bunu yapamam. Ancak çocuğu evime götürmemi kabul ederseniz orada onu emziririm." diyerek sarayda kalmayı kabullenmedi. Bunun üzerine Asiye, ister istemez Musa'yı annesiyle beraber evine gönderdi, çocuğu emzirmesine karşılık ona maaş bağladı. Nafakalar, giysiler ve bağışlar ihsan etti.

Anası, Musa'yı tekrar evine götürdü. Kopan bağlarım Allah yeniden birbirine bağladı.[35] Nitekim yüce Allah buyurdu ki: «Böylece onu annesinin gözü aydın olsun, üzülmesin, Allah'ın verdiği sözün gerçek olduğunu bilsin, diye ona geri çevirdik; Fakat çoğu bilmezler." Onu anasına geri vereceğimize ve onu peygamber kılacağımıza söz vermiştik. Onu geri vereceğimize dair sözümüzü yerine getirmekle, peygamber kılacağımıza ilişkin va'dimizin gerçekliğini de ispatlamış olduk.

Cenâb-ı Allah, bir gece Musa ile konuşurken, bütün bu iyilik ve ihsanlarını ona hatırlatmış ve şöyle demişti: "Ey Musa! Sana başka bir defa da iyilikte bulunmuş ve annene vahyedilmesi gerekeni vahyetmiştik. Musa'yı bir sandığa koy da suya bırak. Su, onu kıyıya atar; bana da, ona da düşman olan biri onu alır. Ey Musa! Gözümün önünde yetişesin, diye seni sevgili kıldım.» (Tâ-Hâ, 37-39.)

Musa'yı her gören, onu mutlaka sevmeye başlardı. Katade ile birden fazla selef uleması dediler İd: Musa'nın en nefis yiyecekleri yiyebilmesi, en şık elbiseleri gij^ebilmesi için Cenâb-ı Allah onu sevimli kılmıştı. Cenâb-ı Allah da onu muhafaza ederek ve başkasının yapamayacağı şeyleri takdir ederek bu nimetleri ona ihsan etmişti: «Kızkardeşin, Firavun'un sarayına giderek: "Ona bakacak birini size göstereyim mi?" diyordu. Böylece, annen üzülmesin, sevinsin, diye seni ona iade etmiştik. Sen bir cana kıymış tın, seni üzüntüden kurtarmış ve seni bir çok musibetlerle denemiştik.» (Ta-Hâ, 40.)

Musa'nın, denenmek için karşılaştığı musibetlerle ilgili açıklamaları, Allah dilerse bu bölümden sonra vereceğiz. Her hususta güvencimiz ve dayanağımız odur.
"Musa, güçlülük (ve olgunluk) çağına gelip olgunlaşmca, ona hikmet ve ilim verdik. İyi davrananları böyle mükafatlandırırız. Musa, halkının haberi olmadığı bir zamanda şehre girdi. Biri kene1: adamlarından, diğeri de düşmanlarından olan iki adamı döğüşür buldu. Kendi tarafından olan kimse, düşmanına karşı ondan yardım istedi. Musa, düşmanını iter itmez ölümüne sebep oldu. "Bu şeytanın işidir; çünkü o, apaçık saptıran bir düşmandır." dedi. «Musa: "Rabbim! Doğrusu, ben kendime yazık ettim, beni bağışla," dedi. Allah da onu bağışladı. O, şüphesiz bağışlayandır, merhamet edendir.»
«Musa: "Rabbim! Bana verdiğin nimete andolsun ki, suçlulara asla yardımcı olmayacağım" dedi.» (ei-Kasas, 14-17.)
Cenâb-ı Allah onu kendisine geri vermekle anasına ihsanda bulunduğunu anlattıktan sonra Musa'nın güçlülük ve olgunluk çağına yani bedeni ve ahlakî olgunluğa erdikten sonra - ki bir çok âlimlere göre kişi kırk yaşına vardıktan sonra bu olgunluğa erişir - ona ilim ve hikmet verdik. Bundan maksat da nübüvvet ve risalettir. Zaten onu, peygamber kılacağımızı daha önceleri annesine müjdelemiştik: "Onu (Musa'yı), sana geri verecek ve onu peygamberlerden kılacağız."
Daha sonra Cenâb-ı Allah, onun Mısır diyarından çıkışının, Med-yen'e gidip oraya yerleşmesinin sebeplerini açıklamaya başlıyor. Vadeyi, Medyen şehrinde bekleyerek dolduruyor. Orada Cenâb-ı Allah'ın kendisine neler söylediğini ve ne gibi ikramlarda bulunduğunu daha sonra açıklayacağız.
"Musa, halkının haberi olmadığı bir zamanda şehre girdi." Said b. Cübeyr, İkrime, Katade ve Süddî'ye göre öğle vakti; İbn Abbas'a göre ise akşamla yatsı arası bir vakitte şehre girmiştir.[36]
"Orada iki adamı döğüşür buldu." Birbirleriyle vuruşuyor, birbirlerinin üzerine atılıyorlardı. Döğüşenlerden biri, kendi taraftarlarından (İsrailoğullanndan); diğeri ise, düşmanlarından (Krptîlerden) idi. Kendi tarafından olan kimse, düşmanına karşı ondan yardım istedi."
Firavun tarafından evlat edinüdiği ve onun sarayında büyütüldüğü için Musa'nın, Mısır diyarında otoritesi vardı. Onu kendileri emzirdikleri için süt bağı nedeniyle güya onun dayıları olduklarını söylemekte olan İsrail oğulları da Musa sebebiyle şeref ve itibar sahibi olmuşlardı, îsrailoğullarından olan adam, dövüşmekte olduğu Kıptîye karşı Musa'dan yardım isteyince, Musa, Kıptîyi iteledi. Mücahid'in dediğine göre onu yumrukladı. Katade nin dediğine göre ise, elindeki bir bastonla ona vurdu da, «Adamın Ölümüne sebep oldu.» İşiûi bitirdi. O Kıptî, yüce Allah'ı inkar eden ve ona ortak koşanlardandı. Musa onu büsbütün öldürmek istememişti; sadece onu, dövüşmekten menetmek istemişti. Bununla beraber Musa: «Bu şeytanın işidir. Çünkü o, apaçık saptıran bir düşmandır.» dedi. Musa: "Rabbim! Doğrusu, ben kendime yazık ettim. Beni bağışla." dedi. Allah da onu bağışladı. O, şüphesiz bağışlayandır, merhamet edendir. Musa: «Rabbim! Bana verdiğin nimete (onur ve itibara) andolsun ki, suculara asla yardımcı olmayacağım.» dedi.
«Şehirde korku içinde etrafı gözetip dolaşarak sabahladı. Dün kendisinden yardım isteyen kimse, bağırarak ondan yine yardım istiyordu. Musa ona: "Doğrusu, sen besbelli bir azgınsın." dedi. Musa, ikisinin de düşmanı olan kimseyi yakalamak isteyince: "Ey Musa! Dün bir cana kıydığın gibi bana da mı kıymak istiyorsun? Sen ıslah edenlerden olmak değil, ancak yeryüzünde bir zorba olmak istiyorsun." dedi. Şehrin öbür ucundan bir adam koşarak geldi: "Ey Musa! İleri gelenler, seni öldürmek için aralarında görüşüyorlar. Hemen uzaklaş. Doğrusu, ben sana öğüt veriyorum." dedi. Musa, korku içinde çevresini gözetleyerek oradan çıktı. "Rabbim! Beni zalim milletten kurtar." dedi.» (d-Kasas, 18-21.)
Yüce Allah, Musa'nın, bu adamı öldürdüğü haberini alan Firavun ile onun ileri gelen adamlarının kendisi hakkında kötü düşüneceklerinden korktuğunu haber veriyor. Firavun ile adamlarının, Musa'nın İsra-iloğullarmdan olan adama yardım etmek amacıyla Kıptîyi öldürdüğünü zannedeceklerini, dolayısıyla kendisi aleyhindeki şüphelerinin kuvvetleneceğini düşündü ve bunun da korkunç olaylara yol açacağını tahmin etti. O günün sabahında, "Korku içinde etrafi gözetip dolaşıyor." sağına, soluna bakıyordu. Bir de ne görsün: Dün kendisinden yardım istemiş olan ve İsrailoğullanndan olan adam, bağırarak yine ondan yardım istiyordu. Bu defa başka biriyle kavga etmekte olduğundan dolayı, Musa'dan yine yardım istiyordu. Kavgacı ve şirret bir adam olduğundan dolayı, Musa onu azarlayıp kınadı ve "Doğrusu sen, besbelli bir azgınsın." dedi. Sonra hem kendisinin, hem de İsrailoğullanndan olan kavgacı herifin düşmanı olan Kıptîyi yakalamak, kavgadan men etmek ve İsrailoğullanndan olan adamı ondan kurtarmak isteyerek kıptînin üzerine yürüdü. Bunun üzerine diğeri: "Ey Musa! Dün bir cana kıydığın gibi bana da mı kıymak istiyorsun? Sen ıslah edenlerden olmak değil, ancak yeryüzünde bir zorba olmak istiyorsun." dedi.
Bazılan dediler ki: Bu sözü İsrailoğullanndan olan o adam söylemiştir. Musa'nın bir önceki gün yaptıklarını görmüştü. Kıptînin üzerine yürüyen Musa'nın, daha önce kendisini azarladığı için kendisine vurmaya kasdettiğini sanmıştı da, bu nedenle Musa'ya karşı o sözleri sar-fetmiş idi. Musa onu, "Besbelli sen, azgın bir kimsesin." diyerek azarlamış olduğundan dolayı, o da Musa'ya karşı ileri geri konuşmuştu. Musa'nın dün bir adam öldürmüş olduğunu da halka duyurmuştu. Kıptî, Firavuna giderek ondan, Musa'ya karşı kendisine yardım etmesini istedi. Bu, bir çoklarının anlatmadığı bir husustur. Yukarıdaki sözleri, Musa'ya karşı o Kıptînin söylemiş olması da muhtemeldir. Musa'nın, kendisine karşı yürüdüğünü, görüp İsrailoğullanndan olan hasmına yeniden yardım edeceğini zannedince, Musa'ya karşı ileri geri konuştu. Zan ve önsezi kabilinden düşünerek, dün bir adam öldüren Musa, bu gün de beni öldürecek dedi. Ya da, hasmının Musa'dan yardım isterken, bu anlama gelen sözlerinden dolayı böyle düşünmüştü. Doğrusunu Allah bilir.
Bir önceki gün öldürülen adamın katilinin Musa olduğu Firavun'a bildirilince, yakalanmasını emretti. Firavun un adamları Musa'yı yakalamadan önce, öğütçü bir adam kestirmeden koşarak Musa'nın yanına geldi. "Şehrin öbür ucundan bir adam

koşarak geldi." Musa'nın başına bir iş gelmesinden korktuğu için "Ey Musa! İleri gelenler, seni öldürmek için aralarında görüşüyorlar. Hemen (şehirden) çık (ip git). Doğrusu ben, sana öğüt veriyorum." dedi.[37]
"Musa, korku içinde çevresini gözetleyerek oradan çıktı." O adamdan bu haberi alır almaz, rastgele bir yola giderek Mısır'dan çıktı. Yolları tanımıyor, nereye gideceğini bilmiyordu. Şöyle yalvarıp niyaz ediyordu: «Rabbim! Beni zalim milletten kurtar.»
«Medyen'e doğru yöneldiğinde: "Rabbimin bana doğru yolu göstereceğini umarım." dedi. Medyen suyuna geldiğinde, davarlarını sulayan bir insan topluluğu buldu. Onlardan başka, hayvanlarını sudan alıkoyan iki kadın gördü. Onlara: "İşiniz nedir?" dedi. "Çobanlar ayrılana kadar biz sulamayız. Babamız çok yaşlıdır. Onun için bu işi yapıyoruz." dediler. Musa, onların davarlarını suladı; sonra gölgeye çekildi. "Rabbim! Doğrusu, bana indireceğin hayra muhtacım." dedi.» (ei-Kasas, 22-24.)
Yüce Allah, kendisiyle konuşma şerefine erişen kulu ve elçisi Musa'nın, Firavun'un adamlarına yakalanma endişesiyle korku içinde etrafa göz gezdirerek, nereye gideceğini ve hangi tarafa yöneleceğini bilmeden Mısır'dan çıkışını anlatıyor. Musa, yolları tanımıyordu, çünkü daha önce Mısır dışına çıkmış değildi.
«Medyen'e doğru yöneldiğinde» kendisini o şehre götürecek yola girdiğinde, "Rabbimin bana doğru yolu göstereceğini umarım." dedi. Yani bu yolun, beni hedefime ulaştıracağını umarım, dedi. Gerçekten de o yol, kendisini hedefine ulaştırmıştı.
"Medyen suyuna geldiğinde..." orada bir kuyu vardı. Halk oradan su içiyor, davarlarına da su veriyorlardı. Medyen, Cenâb-ı Allah'ın Eykelileri helak etmiş olduğu şehirdir. Eyke-liler, Şuayb (a.s.)'ın milleti idiler. Âlimlerin bu konudaki iki kavlinden birine göre Eykelilerin helaki, Musa (a.s.)'nm zamanından önce olmuştur. Musa, ayette sözü edilen suyun yanma vardığında, "Orada davarlarını sulayan bir insan topluluğu buldu. Onlardan başka, hayvanlarını sudan alıkoyan iki kadın gördü." Orada bulunanlannkine karışmasınlar diye davarlarını su başına bırakmıyorlardı. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre orada yedi kız duruyormuş. Bu yanlıştır. Belki yedi bacı idiler, ama kuyu başında davarlarını sulamak için bekleyenler iki kızdı. Musa, onlara "İşiniz nedir?" dedi. "Çobanlar ayrılana kadar biz sulamayız. Babamız çok yaşlıdır. Onun için bu işi biz yapıyoruz." dediler. Güçsüz olduğumuz için, ancak çobanlar kuyu başından ayrıldıktan sonra hayvanlarımızı suluyoruz. Babamız yaşlı ve zayıf olduğundan dolayı bu işi biz yapıyoruz, dediler. "Musa, onların davarlarını suladı."
Müfessirler dediler ki: Çobanlar, davarlarını sulama işini tamamladıktan sonra kuyunun ağzına büyük bir kaya parçası bıraktılar. Zaten hep öyle yaparlardı. O iki kız, onlardan sonra kuyu başına gelerek, halkın davarlarından artakalan suyla kendi hayvanlarını sularlardı. Ama o gün Musa, kuyu başına gelerek, kuyunun ağzındaki o büyük kaya parçasını tek başına kaldırdı. Sonra o iki kıza su verdi, davarlarını da suladı. Hz. Ömer demiş İd: O kaya parçasını ancak on kişi yerinden kal-dırabilirmiş Sadece büyük bir kova su çekmişti, bu da onlara yetmişti. Daha sonra Musa, gölgeye yöneldi. Altında oturduğu ağacın koyu bir gölgesi vardı. Taberî'nin İbn Mesud'dan naklettiğine göre Musa, ağacın yemyeşil olduğunu görünce sevindi ve,«Rabbim! Doğrusu bana indireceğin hayra muhtacım.» dedi.
îbn Abbas'm anlattığına göre Mısır'dan Medyen'e giderken bakladan ve ağaç yaprağından başka bir şey yememiş, daha doğrusu yiyeme-mişti. Yalın ayak yürüdüğünden ayaklarının altı parçalanmıştı, gölgede oturmuştu. O, Allah'ın seçkin bir kuluydu. Açlıktan karnı beline yapışmıştı. Yediği taze baklalar, karnında duruyordu. O, hiç değilse yarım bir hurmaya bile muhtaçtı. Ata b. Saib dedi ki: Musa: «Rabbim! Doğrusu, bana indireceğin hayra muhtacım.» dedi. Böyle derken de sesini o kadına işittirdi
"Derken o iki kızdan biri, utana utana yürüyerek ona geldi:"Babam seni çağırıyor, bizim için (hayvanları) sulamanın ücretini verecek." dedi. (Musa) o (kızların babalan)na gelip (başından geçen) hikayeyi anlatınca o: "Korkma, o zalim kavimden kurtuldun." dedi.
O kızlardan biri: "Babacığım, dedi. Bunu (çoban) tut işte. Çünkü ücretle tuttuklarının en hayırlısı budur. Hem de güçlü ve güvenilir (adam)dır." (Kızların babası, Musa'ya) dedi ki: "(Bak), bana sekiz yıl hizmet etmen şartıyla şu iki kızımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer (bu süreyi) on (yıl)a tamamlarsan artık o, senin tarafından (bir iyilik) dir. Ben sana zahmet vermek istemem. İnşaallah beni iyilerden bulacaksın." Musa dedi: "Bu seninle benim aramızda (bir sözleşmedir.) Demek hangi süreyi yerine getirsem bana düşmanlık yok. Allah, söylediklerimize vekildir." (ei-Kasas, 25-28.)
Musa (a.s.) gölgede oturup da, "Rabbim! Doğrusu, bana indireceğin hayra muhtacım" derken bu sözlerini, rivayete göre o iki kadın işitmişler, hemen babalarının yanma gitmişler; babaları, eve çabuk dönmelerini tuhaf karşılamış, onlar da Musa'nın durumunu ve yaptıklarını babalarına anlatmışlar. Babaları, kızlardan birine, gidip Musa'yı getirmesini emretmişti: "O sırada kadınlardan biri utana utana yürüyüp ona geldi: "Babam sana sulama ücretini ödemek için seni çağırıyor." dedi." Musa herhangi bir korkuya kapılmasın diye Şuayb'in kızı bunu ona açıkça söyledi. Bu da onun ne kadar haya sahibi ve iffetli olduğunu göstermektedir. "Musa ona gelince başından geçeni anlattı." Firavun'dan kaçıp kurtulmak için Mısır'ı terkedip buralara geldiğini ona anlattı. O yaşlı adam: "Korkma, artık zalim milletten kurtuldun".Yani onların hüküm alanlarının dışına çıktın, artık onların devletinde değilsin, dedi.
Bu yaşlı adamın kim olduğu hususunda ihtilaf edilmiştir. Bazıları onun Şuayb (a.s.) olduğunu söylemişlerdir. Alimlerin çoğuna göre meşhur olan görüş de budur. Bir grup tarihçi, milletinin helak oluşundan sonra Şuayb (a.s.)'m uzun bir ömür yaşamış olduğunu, nihayet Musa'nın onunla buluşup kızıyla evlendiğini açıkça ifade etmişlerdir.
îbn Ebi Hatîm ve başkalarının Hasan Basrî'den rivayet ettiklerine göre Musa'nın kendisiyle buluşmuş olduğu adamın adı Şuayb'dır, Su işlerine bakarmış. Yoksa Medyen'in sahibi olan peygamber Şuayb değildir. Kimine göre o adam, Şuayb'ın kardeşi oğlu, kimine göre amcası oğlu, kimine göre Şuayb in milletinden olan mümin bir kimse, kimine göre de Yatiron adlı bir

adamdır. Kitabîler'in kaynaklarında anlatıldığına göre Yatiron, Medyen şehrinin kahini, bilgini ve büyüğüymüş.
îbn Abbas ile Ebu Ubeyde b. Abdullah, o yaşlı adamın adının Yatiron olduğunu söylemişlerdir. Buna ek olarak Ebu Ubey de, onun, Şu-ayb'in kardeşioğlu olduğunu söylemiştir. îbn Abbas ise ayrıca onun Medyen şehrinin hakimi olduğunu söylemiştir.
Yaşlı adam, Musa'yı evine konuk etti, ona ikramda bulundu. Musa da başından geçenleri ona anlatınca o, artık tehlikeyi atlattığını ve zalim milletten kurtulduğunu ona müjdeledi. Tam o esnada kızlarından biri: "Babacığım! onu ücretle tut." dedi. Yani davarlarını gütmesi için onu ücretle çoban alarak yanında tut. Böyle dedikten sonra ayrıca onun güçlü ve güvenilir bir kimse olduğunu söylerek onu medhetti.
Ömer, îbn Abbas, Kadı Şüreyh, Ebu Malik, Katade, Muhammed b. İshak ve diğerlerinin anlattıldanna göre kız, Musa'y fazlasıyla övünce babası, Onun bu kadar iyi, güçlü ve güvenilir biri olduğunu nereden biliyorsun? diye sormuş. Kız da şu cevabı vermişti: Kuyunun ağzına kapatılan ve ancak on kişinin kaldırabileceği kaya parçasını o tek başına kaldırdı. O'nu alıp eve getirirken önüne düşüp yürümeye başladım. Bana: "Arkamdan yürü. Yanlış yola saparsam çakıl taşı atarak bana doğru yolu gösterirsin. Böylece, ben de hangi yoldan gideceğimi öğrenmiş olurum." dedi.[38]
İbn Mesud, insanlar içinde en ferasetli ve en uzak görüşlü olanların üç kişi olduklarını söylemiştir: Bunlardan biri Musa'nın eşidir ki, babasına şöyle demişti: "Babacığım! Onu ücretle tut. Ücretle tuttuklarının en iyisi, bu güçlü ve güvenilir adamdır."
îkincisi, Yusufu köle diye satın alan ve karısına şu tenbihte bulunan, Mısır azizi (veziri) dir: "Karıcığım ona iyi bak."
Üçüncüsü de, kendisinden sonra halife olması için Hz. Ömer'i tayin eden Hz. Ebu Bekir'dir.
Kızların babası olan yaşlı adam, Musa'ya şöyle demişti:
"Bana sekiz yıl hizmet etmen şartıyla şu iki lazımdan birini sana nikahlamak istiyorum. Eğer (bu süreyi) on (yıl)a tamamlarsan artık o, senin tarafından (bir iyilik) dir. Ben sana zahmet vermek istemem. İnşaallah beni iyilerden bulacaksın."
Ebu Hanife'nin ashabından bir cemaat bu ayeti delil göstererek, bir kimsenin; "Şu iki kölemden birini, ya da şu iki elbiseden birini satıyorum." demesi halinde yapılan alışverişin sahih olacağını söylemişlerdir. Ancak bu, tartışma götürür bir hükümdür. Çünkü bu sözleşme değil, taraflardan birinin diğerinden fayda ye kazanç temin etmek için yaptıkları bir pazarlıktır. Doğrusunu Allah bilir. -
Ahmed b. Hanbel'in ashabı, yiyecek ve giyecek verme karşılığında işçi kiralamanın caiz olduğuna şu hadisi delil göstermişlerdir: Muhammed b. Musaffa el-Humusî, Mesleme b. Ali'den, o da Ali b. Rabah'tan rivayet etti ki; Ali b. Rebal şöyle demiştir Utbe b. Nadr'in şöyle dediğini işittim: Rasûlullah (s.a.v.)'m yanında bulunuyorduk. Tâ-sîn-mim sûresini okudu. Sûrenin Musa'dan bahseden bölümüne gelince şöyle dedi:
"Musa (a.s.) sekiz ya da on sene süreyle karnını doyurma ve cinsel organının iffetini koruma (evlenme) karşılığında işçilik yaptı."
Bu hadis bu bakımdan sahih değildir. Çünkü bu hadisin rivayet zincirinde adı geçen Mesleme b. Ali el-Huşenî ed-Dımaşkî el-Belatî, hadis imamları nazarında zayıf olan bir kimsedir. Onun rivayeti, delil olarak kabul edilemez. Ancak yukarıdaki hadis, başka bir kanaldan da rivayet edilmiştir:
İbn Ebi Hatîm, Ali b. Rebah el-Lahmî'den rivayet etti ki: Ali b. Rebah, Rasûlullah'm ashabından olan Utbe b. Nadr es Sülemî'nin şöyle dediğini işittiğini söylemiş: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Musa (a.s.), karnım doyurmak ve tenasül organının iffetini korumak (evlenmek) karşılığında işçilik yaptı."
Sonra Musa, yaşlı adama şöyle dedi: "Bu, seninle benim aramızda (bir sözleşmedir). Demek hangi süreyi yerine getirsem, bana düşmanlık yok. Allah, söyle diklerimize vekildir."
Musa, kayınpederine diyordu ki: "Dediğin gibi olsun. Ama iki süreden hangisini tamamlarsam, bana düşmanlık etmeyeceksiniz. Aramızda konuştuklarımızı Allah işitiyor, bu sözleşmemize o tanıktır. Bu söylediklerimize O vekildir." Bununla beraber Musa, yine de o iki süreden çok olanını tamamladı ki, o da tamtamına on yıldı.
Buharı, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet eder: Hireli bir Yahudi, Musa'nın iki süreden hangisini tamamlamış olduğunu bana sordu. Ben de, "Bilemem. Ancak Arapların büyük âlimine gidip soracağım." dedim. İbn Abbas'a gidip sordum. Bana "Musa, en çok ve en iyi olanını tamamladı. Doğrusu, Allah'ın elçisi, yaparım dediğini yapar." dedi.[39]
İbn Abbas (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'ın şöyle buyurduğunu söyledi: "Musa'nın iki süreden hangisini tamamladığım Cebrail'e sordum. "En tamam ve en mükemmel olanım..."diye cevap verdi."
Süneyd, Mücahid'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz bunu Cebrail'e sordu. Cebrail'de İsrafil'e sordu. İsrafil de yüce Rabba sordu. O da buyurdu İd: "İki süreden en iyi ve en tamam olanını tamamladı."
Taberî de Muhammed b. Ka'b kanalıyla yaptığı rivayette, Rasûlullah (s.a.v.)'a, Musa'nın iki süreden hangisini tamamladığı sorulduğunu ve onun şu cevabı verdiğini söylemiştir: "İki süreden en tamam ve en mükemmel olanını tamamlamıştır."
Bezzar ile îbn Ebi Hatim, Ebu Zerr'den rivayet ettiler ki: Musa'nın iki süreden hangisini tamamladığı Rasûlullah'a soruldu. O da, "En tamam ye en mükemmel olanını tamamlamıştır." diye cevap verdi. "İki kadından hangisiyle evlendiği sana sorulursa küçük olanıyla evlendi dersin."
Bezzar ile İbn Ebi Hatîm, Utbe b. Nadr'dan rivayet ettiler İd, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: «"Musa, karın tokluğu ve tenasül organının iffetini koruma (evlenme) karşılığında işçilik yaptı. Süreyi tamamlayınca da...." İki süreden hangisini

tamamladı, ya Rasûlallah? diye sordular: "En iyi ve en mükemmel olamnı tamamladı." diye cevap verdi.»[40]
Musa, süreyi doldurup ta Şuayb'den ayrılmak isteyince karısına, kendi geçimlerine yetecek kadar koyun vermesini babasından istemesini söyledi. Şuayb de, o sene, analarının renklerinden ayrı renkte doğacak olan kuzuları onlara vereceğini söyledi. Doğuracak olan koyunların renkleri siyah olup çok güzeldiler. Analarından ayrı renkte doğacak olan kuzuların kendilerine verileceğini duyan Musa, hemen koşup bir değneğin ucunu yardı, sonra da havuzun dibine bıraktı. Koyunları havuz başına getirip suladı. Musa'nın kendisi de havuz başında durdu. Suyunu içip geri dönen koyunların böğürlerine birer birer vurdu. Bir ya da iki koyun dışındaki diğer koyunların hepsi ildz doğurdu, bol bol süt verdi. Yavruları da, kendi renklerinden başka renkteydiler. Doğurmayan ve süt vermeyen o bir ya da iki koyunda zaten süt yoktu, memeleri uzun değildi, memeleri dardı, çok küçük olduğundan meme uçları ele gelmiyordu. Hz. Peygamber buyurdu ki: «Eğer Şam'ı fethederseniz bu koyunları (n devam eden) kalıntılarını görürsünüz. Bunlar, Samirî (kabilesinin) koyunlarıdır.» Bu hadisin merfuluğu üzerinde tartışılabilir. Taberî'nin dediği gibi mevkuf da olabilir. Taberî, Enes b. Malik'ten rivayet etti ki: "Allah'ın peygamberi Musa, Şuayb ile aralarında belirlenen süre dolunca oradan ayrılmak istediğini söyledi. Şuayb: "Bu sene, analarının renklerinden ayrı renklerde doğacak olan kuzular senin olsun." dedi. Bunu duyar duymaz Musa, hemen suyun yanına koştu; suyun üzerine halat parçaları attı. Su içmeye gelen koyunlar, su üzerindeki halat parçalarını görünce ürktüler, birbirlerine karıştılar. Biri dışında hepsi alaca renkte kuzular doğurdular. Böylece Musa, o sene doğan kuzuların hepsini almış oldu.»
Bu hadisin rivayet senedi sağlamdır, ravileri de güvenilir (sika) kimselerdir. Doğrusunu Allah bilir.
Önceld bölümlerde Elıl-i Kitap kaynaklarından alıntılar yaparak anlattığımıza göre; dayısı Laban'dan ayrılırken kendisine o sene doğacak olan alaca renldi kuzuları vereceğim duyan Yakub da Musa'nın yaptığı gibi yapafak koyunların alaca renldi kuzular doğurmalarını sağlamıştı. Doğrusunu Allah bilir.
«Musa süreyi tamamlayıp ailesiyle birlikte yola çıkınca, Tur'un (sağ) yanında bir ateş gördü. Ailesine dedi ki: "Siz durun, ben bir ateş gördüm, belki ondan size bir haber getiririm, yahut bir ateş koru (getiririm) de ısınırsınız." Oraya gelince o mübarek yerdeld vadinin sağ kıyısında bir ağaçtan kendisine seslenildi: "Ey Musa, muhakkak âlemlerin Rabb'i Allah, benim, ben! Asanı at." (Musa, attığı kocaman) asasının, küçük bir yılan gibi titreş (ip hareket et) tiğini görünce (korkudan) öyle dönüp kaçtı (ki) arkasına bile bakmadı. "Ey Musa! Dön, korkma, sen gü-vendfc olanlardansın. Elini koynuna sok, kusursuz olarak bembeyaz çıksın ve kanadını korkudan kendine çek.. (Kendine gel, emin ol). İşte bunlar, Firavun'a ve onun adamlarına (göstermek için) Rabbinden sana (verilen) ild delildir. Çünkü onlar yoldan çıkan bir kavim olmuşlardır."»(el-Kasas, 29-32.)
Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Musa, iki süreden en uzun olanını tamamladı. Mücahidin dediğine göre on sene işçilik (çobanlık) yaptıktan sonra, on sene daha o işte çalışmıştı. "Süreyi tamamlayıp ailesiyle birlikte yola çıkınca..." Bir çok müfessirin anlattığına göre, ka-yınpedereninin yanından ayrılırken ona, ailesini özlediğini söylemişti. Mısır'da bulunan ailesini gizlice ziyaret etmek amacıyla yola çıkmıştı. Yola çıkarken de yanında zevcesi, çocukları ve bir sürü de koyunu vardı. Bunları çobanlık yaparken elde etmişti. Soğuk ve karanlık bir gecede yola çıktılar. Yolu kaybettiler. Bilinen yolları bulamadılar. Çakmağını çakıyor, ama çakmağı bir türlü ateş almıyordu. Zifiri karanlık bastırmış, soğuk da şiddetlenmişti. İşte tam o anda Tur'un sağında, batı tarafında bir ateşin alevlenmekte olduğunu gördü. Ailesine dedi ki: "Siz durun, ben bir ateş gördüm." Allah bilir ya, öyle sanıyorum ki o ateşi sadece kendisi görmüştü. Çünkü o ateş, aslında ilahî bir nurdu. Onu herkesin görmesi mümkün değildi. Oraya gideyim de "Belki size ondan bir haber getiririm, yahut bir ateş koru (getiririm) de ısınırsınız."
Bu ifadelerden anlaşıldığına göre onlar soğuk ve karanlık bir gecede yollarını şaşırmışlardı. Bir diğer ayette de buna şöyle değiniliyor: «Musa'nın haberi sana geldi mi? O bir ateş görmüştü de, ailesine: "Durun, ben bir ateş gördüm, ya ondan size bir kor getirir, ya da ateşin yaranda bir yol gösteren bulurum." dedi.» (Tâ-Hâ, 9-10.)
Bu ayetde de gecenin karanlık olduğu ve yollarını kaybetmiş oldukları anlatılmaktadır. Nemi sûresindeyse, karşılaştıkları durumlar hep bir arada anlatılmaktadır. Şöyle ki:
«Musa, ailesine: "Ben bir ateş gördüm; size oradan bir haber getireceğim, yahut ısmasımz diye tutuşmuş bir odun getireceğim." demişti.»(en-Neml, 7.)
Evet doğru, onlara bir haber getirmişti, hem de ne haber!. Ateşin yanında bir yol gösterici bulmuştu, hem de nasıl bir yol gösterici!. Oradan bir nûr almıştı hem de ne nûr!.. «Oraya gelince o mübarek yerdeki va-di'nin sağ kıyısında bir ağaçtan kendisine seslenildi: "Ey Musa! Muhakkak âlemlerin Rabbi Allah benim, ben!"» (ei-Kasas, 30.)
Nemi sûresindeyse Musa'nın, ateşin yanma gidişinden şöyle söz ediliyor: "Oraya geldiğinde, kendisine şöyle nida olunmuştu: "Ateşin yanında olan ve çevresinde bulunanlar mübarek kılınmıştır. Âlemlerin Rabbi olan Allah münezzehtir." Dilediğini yapan ve dilediği şekilde hükmeden Allah, eksikliklerden uzaktır. "Ey Musa! gerçek şu ki; Ben güçlü ve Hakîm olan Allah'ım.»» (on-Nemi, 8-9.)
Tâ-hâ sûresindeyse bu konuya şöyle değinilmektedir: «Musa ateşin yanma gelince: "Ey Musa!" diye seslenildi: "Ben şüphesiz senin Rabbi-nim; ayağmdakini çıkar, çünkü sen, kutsal bir vadi olan Tuva'dasm. Ben seni seçtim; artık vahyolunanlan dinle. Şüphesiz ben Allah'ım, Benden başka tanrı yoktur, Bana kulluk et; Beni anmak için namaz kıl; herkes işlediğinin karşılığını görsün diye, zamanım gizli tuttuğum kıyamet mutlaka gelecektir. Bana inanmayan ve hevesine uyan. kimse seni ondan alıkoymasın, yoksa helak olursun!"» (Tâ-Hâ, 11-I6.)
Eski-yeni birçok müfessir demişlerdir ki: Musa, gördüğü ateşe doğru yürüdü, oraya varınca da, yeşil bir çalının içinde ateşin alevlenmekte olduğunu gördü. Yemyeşil bir çalı ağacımn içinden harıl harıl bir ateşin yanmakta olduğunu görmesi onu

fazlasıyla şaşırtmıştı. O çalı ağacı da Tur dağının sağ tarafının batı yakasmdaydı. Nitekim Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor: "Ey Muhammedi Musa'ya hükmümüzü bildirdiğimiz zaman, sen batı yönünde, Musa'yı bekleyenler arasında değildin, onu görenler arasında da yoktun." (ei-Kasas, 44.)

Musa, Tuva denen vadide idi, kıbleye yönelmişti. Alev saçmakta olan çalı ağacı, Turun sağ tarafının batı yanındaydı. Rabbi ona mukaddes Tuva vadisinde seslendi. Öylesine kutlu bir gecede o mübarek yere hürmeten ayaklarmdaki ayakkabıları çıkarmasını emretti. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıl dığına göre gördüğü nurun şiddeti o kadar fazlaydı ki, gözlerini kaybetmekten korktuğu için elini yüzüne kapadı. Sonra Cenâb-ı Allah ona dilediği şekilde hitapta bulundu:

«Muhakkak âlemlerin Rabbi Allah benim, ben!» (ei-Kasas, 30.)

"Şüphesiz ben Allah'ım, benden başka tanrt yoktur, bana kulluk et; beni anmak için namaz kıl." {Tâ-Hâ, 14.) Ben, âlemlerin kendisinden başka tanrı bulunmayan Rabbiyim. Kulluk etmeniz ve namaz kılmanız sadece ona yaraşır.

Sonra Cenâb-ı Allah, Musa'ya, bu dünyanın kalıcı bir yer olmadığını, kalıcı yerin sadece ahiret yurdu olduğunu, "Herkes işlediğinin karşı-. lığını görsün diye..." ahiret hayatının mutlaka var olması gerektiğini bildirmişti. Ahiret mutluluğunu kazanması için salih amel işlemeye, Mevla'sına isyan eden ve heveslerinin peşine takılan kimselerden de uzak durmaya onu teşvik etmişti. Sonra onunla ünsiyet peyda ederek kendisinin "ol" dediği şeyi hemen olduran ve her şeye muktedir olan bir zat olduğunu açıklamış ve ona şöyle bir soru yöneltmişti: "Ey Musa, sağ elindeki nedir?" Yani elde ettiğinden bu yana bildiğin şu değneğin ne olduğunu biliyor musun?

«Musa: "O benim değneğimdir, ona dayanırım, onunla davarıma yaprak silkerim, ondan daha bir çok işlerde faydalanırım." dedi.»

Evet, bu benim bildiğim değneğimdir, dedi.

«Allah: "Ey Musa! Bırak onu." dedi. Bırakınca, değnek hemen koşan bir yılan oluverdi." (Tâ-Hâ, 18-20.)

Bu da, kendisiyle konuşanın; "ol" dediğin şeyin hemen oluverdiği ve dilediği işi yapabilen bir zat olduğunu ispatlayan kesin bir delil ve büyük bir mucizeydi. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Musa, Mısırlılardan kendisinin peygamberliğini yalanlayacak kimselere karşı, Rabbim'n kendisine bir mucize ve sağlam delil vermesini istedi. Yüce Rabb da-: "Şu elindeki ne?" diye sordu. Musa da, "Bu benim değneğimdir." diye cevap verdi. Rabbi, onu yere atmasını emretti. 'Yere bırakınca da değnek, hemen koşan bir yılan oluverdi." Musa, yılandan,kaçtı. Yüce Rabb, elini uzatıp yılanı kuyruğundan yakalamasını emretti. Kuyruğundan tutunca, yılan yine değnek haline döndü. Bir başka ayet-i kerimede Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:

"Değneğini at." Musa, değneğin yılan gibi hareket ettiğini görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı." (ei-Kasas, 81.)

Değneği, hızla hareket eden, dişlerini gıcırdatan, atak ve korkunç denecek kadar büyük bir yılan haline donuverdi. Değneğinin o hale geldiğini gören Musa, beşeri tabiatının doğal bir gereği olarak ondan ürküp kaçmaya başladı, ardına dönüp bakmadan, korku içinde kaçıyordu. Allah buyurdu ki: "Ey Musa! Dön, korkma, sen güvende olanlardansın." Geri dönünce de Allah ona yılanı tutmasını emretti: "Onu al, korkma; biz onu yine eski durumuna çevireceğiz." (Tâ-Hâ, 21.)

Anlatıldığına göre yılan, onu çok ürkütmüştü. Elini yenine sararak yılanın ağzına kovmuştu. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre, yılanın kuyruğunu yakalamıştı. Böyle yapınca da yılan, yine eskisi gibi çatallı bir değnek haline dönmüştü. Yüce kudretin sahibi, doğularla batıların Rabbi olan Allahım! Sen ne yücesin!

Sonra Allah, elini koltuğunun altına koymasını ve çıkarmasını emretti. Koltuğunun altından çıkardığında elinin bembeyaz olduğunu, pırıl pırıl parlamakta olduğunu gördü. Elinde hiç bir leke ve alacalı kalmamıştı. Cenab-ı Allah buyurmuştu ki:

"Elini koynuna koy, lekesiz, bembeyaz çıksın. Ellerini kendine çek, korkun kalmasın." (e]-Kasas, 32.) Bu ayetin şu anlamı ifade ettiği söylenmiştir." Korktuğun zaman elini kalbinin üzerine koy ki, korkun gitsin."

Bu, her ne kadar Hz. Musa'ya mahsus ise de, onun peygamberliğine iman etmenin gereği olarak her kim korktuğu zaman elini kalbinin üzerine koyarsa, peygamberlere uyduğu için bundan fayda görür ve korkusu yok olur.

Nemi sûresinde de konuyla ilgili olarak şöyle buyuruluyor: "Elini koynuna sok, Firavun ve miletine gönderilen dokuz mucizeden biri olarak kusursuz, benbeyaz çıksın. Gerçekten onlar yoldan çıkmış bir millettir." (en-Noml, 12.)

Evet, değnek ile el, Musa'ya verilen ve peygamberliğini ispatlayan iki kesin delildir. Bir ayet-i kerimede bunlara şöyle işaretedilmektedir:

"Bu ikisi, Firavun ve erkanına karşı Rabbinin iki delilidir. Doğrusu, onlar yoldan çıkmış bir millettir." (ei-Kasas, 32.)

Musa'ya verilen bu iki mucizeden başka yedi mucize daha vardır ki, İsrâ sûresinin son kısmında onlardan bahsedilmektedir: "Andolsun ki, Musa'ya dokuz tane açık mucize verdik. Ey Muhammedi İsrailoğullarma sor, onlara gelip, Firavun kendisine "Ey Musa! Ben seni büyülenmiş sanıyorum." demişti. Musa da: "Andolsun ki, bunları göklerin ve yerin Rabbinin açık belgeleri olarak indirdiğini biliyorsun. Ey Firavun! Doğrusu, senin mahvolacağım sanıyorum." demişti.» (el-Isrâ, 101-102.)

Bu mucizeler, A'râf sûresinde tafsilatlı olarak açıklanmaktadırlar: «Andolsun M, biz de Firavun ailesini, ders alsınlar diye, yıllarca kuraklığa ve ürün kıtlığına uğrattık. Onlara bir iyilik geldiği zaman', "Bu bizden ötürüdür." derler. Bir fenalığa uğrarlarsa da, Musa ve onunla beraber olanların uğursuzluğuna verirlerdi. Bilin ki, kendilerinin uğradığı uğursuzluk, Allah katmdandır, fakat çoğu bunu bilmezler. Firavun ailesi, "Bizi sinirlemek için ne mucize gösterirsen göster, sana inanmayacağız." dediler. Bunun üzerine su baskınım, çekirgeyi, güveyi, kurbağaları ve kanı birbirinden ayrı mucizeler olarak onlara musallat kıldık. Yine de büyüklük taslayıp suçlu bir millet oldular." (ei-A'râf,i30-i33.) Bu dokuz ayet (mucize), Musa'ya verilen "on emir"den ayrı şeylerdir. Bunlar, Allah'ın kaderi kelimeleridir. On emir ise, Allah'ın şer'î (hukukî) kelimeleridir.

Noksanlıklardan münezzeh olan yüce Allah, Firavun'a gidip onu Hakka davet etmesi için Musa'ya emir verince Musa şöyle demişti: "Rabbim, dedi, ben onlardan bir kişi öldürmüştüm, beni öldüreceklerinden korkuyorum. Kardeşim Harun, o dil bakımından benden daha güzel konuşur. Onu da benimle beraber, beni doğrulayan bir yardımcı olarak gönder. Zira ben, beni yalanlayacaklarından korkuyorum." (Allah) dedi: "Senin pazunu kardeşinle kuvvetlendireceğiz ve size öyle bir yetki vereceğiz ki, ayetlerimiz sayesinde onlar size asla erişemeyecekler. Siz ve size uyanlar üstün geleceksiniz!" (ei-Kasas, 33-35.)

Yüce Allah; kulu, elçisi ve kendisiyle konuştuğu Musa'nın; Kıptî adamı öldürdüğünde Firavun'un zulüm ve zorbalığından korkup Mısır'ı terkedişi esnasında, tekrar Firavun'un yanına dönmesini emretmişti. Ama Musa korkusunu beyan ederek şöyle demişti: Yani Harun'u benimle beraber bir yardımcı ve destekçi olarak gönder. Senin mesajını o inançsızlara ulaştırma hususunda bana yardım etsin. Çünkü o, benden daha güzel konuşur ve meramım daha iyi ifade eder.

Cenâb-ı Allah onun bu isteğini şöyle cevapladı: "Senin pazunu kardeşinle kuvvetlendireceğiz ve size öyle bir yetki (delil) vereceğiz ki, ayetlerimiz (in bereketi) sayesinde size asla erişemeyecek (ve kötülükte bulunamayacak) lar. Siz ve size uyanlar üstün geleceksiniz!"

Tâ-Hâ sûresinde de Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:

«"Şimdi sen, Firavun'a git; çünkü o azdı." "(Musa) dedi ki: "Rabbim! Benim göğsümü aç (risalet görevini yüklenebilmesi için yüreğimi genişlet.) Bana işimi kolaylaştır. Dilimden (şu) düğümü çöz ki sözümü anlasınlar."» (Tâ-Hâ, 24-28.)

Denildi ki: Musa'nın dilinde pelteklik vardı. Bu pelteklik te şu sebepten kaynaklanıyordu: Musa küçücük bir çocuk iken Firavun'un kucağında oturduğu bir esnada Firavun'un sakalını tutup çekmişti. Buna öfkelenen Firavun, onu öldürmek istedi. Karısı Asiye korkarak, "Ne yapıyorsun? O bir çocuk!.." dedi. Bunun üzerine Firavun, onun aklını denemek için, önüne bir ateş koru ve bir de meyve bıraktı. Musa, elini meyveye uzatmak üzereydi ki bir melek onun elini tutup ateşe götürdü. Musa'da elini ateşe uzattı. Tuttuğu ateş korunu ağzına götürdü. Dili yanınca da peltekleşti. Peygamberlikle görevlendirildiği zaman, konuşmasının insanlarca anlaşılabilmesi için Cenâb-ı Allah'tan, dilindeki peltekliği biraz açmasını diledi. Onun isteği üzerine peltekliği biraz gitti. Ama peltekliği tamamen gitmedi.

Hasan Basrî demiş ki: Peygamberler ancak ihtiyaçları kadar Allah'tan dilekte bulunurlar. Dilindeki peltekliğin sadece birazını açması için Allah'tan dilekte bulunduğundan dolayı, dilindeki pelteklik tamamen gitmemişti.

(Allah kendisini rezil etsin) Firavun, güya kendi aklı sıra, Musa'nın konuşmasında kusur arıyordu. "Neredeyse söz anlatamayacak durumda olan..." (ez-Zuhruf, 52.) Böyle diyerek Musa'yı kötülemeye çalışıyordu. Onun, meramını açıklayamadığım söylüyordu.

Sonra Musa (a.s.) şöyle dedi:

«"(Rabbim), Bana ailemden bir vezir ver. Kardeşim Harun'u.. Onunla arkamı kuvvetlendir. Onu da işime ortak yap ki, seni çok teşbih edelim ve seni çok analım. Şühpesiz sen bizi görmektesin." (Allah) buyurdu: "Ey Musa! İstediğin sana verildi."» (Tâ-Hâ, 29-36.)

Yani bütün dileklerini yerine getirdik, her ne istediysen sana verdik. Musa, Allah katında şerefli olduğu için dileği yerine geldi. Cenâb-ı Allah'ın, kardeşi Harun'a da peygamberlik vermesi için aracılık yap-. mıştı. Bu da onun için büyük bir şereftir.

Yüce Allah buyurdu ki: "O Allah yanında itibarlı (bir kul) idi." (ei-Ahzâb, 69.)

"Ona rahmetimizden dolayı kardeşi Harun'u da peygamber olarak armağan ettik." (Meryem, 53.)

Mü'minlerin anası Hz. Aişe, hac yolculuğunda bir adamın, etrafin-dakilerine: "Kardeşine lütufta bulunan kardeş kimdir?" diye sorduğunu işitmiş, ama etrafindakiler cevap veremeyip susmuşlardı. Hz. Aişe, kendi mahfilinde oturanlara: "O, İmran oğlu Musa'dır. Kardeşi Harun'un da peygamber olması için Allah katında tavassutta bulundu da, kardeşine vahiy geldi, peygamber oldu." Zaten Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: "Ona rahmetimizden dolayı kardeşi Harun'u da peygamber olarak armağan ettik."

Cenâb-ı Allah, Şuarâ sûresinde şöyle buyuruyor:

«Rabbin, Musa'ya: "Haksızlık eden millete, Firavun'tın milletine git" diye nida etmişti. "Haksızlıktan sakınmazlar mı?" Musa "Rabbim! Doğrusu, beni yalanlamalarmdan korkuyorum, göğsüm daralıyor, dilim açılmıyor, onun için Harun'a da elçilik ver. Onların bana isnad ettikleri bir suç da vardır. Beni öldürmelerinden korkuyorum." demişti. Allah: "Hayır, ikiniz mucizelerimizle gidiniz. Doğrusu biz, sizinle beraber dinlemekteyiz. Firavun'a varınız: "Biz şüphesiz âlemlerin Rabbinin elçileriyiz. İsrailö'ğullarım bizimle beraber gönder, deyiniz." demişti. Firavun, Musa'ya: "Biz seni çocukken yanımıza alıp büyütmedik mi? Hayatının birçok yıllarım aramızda geçirdin. Sonunda yapacağını da yaptın. Sen nankörün birisin." dedi." (eş-Şuarâ, 10-19.)

Yani Firavun'a gidip deyin ki: Eşi ve ortağı olmayan tek Allah'a kulluk et. Zulmün ve zorbalığın altında ezilmekte olan İsrailoğullarından elinde bulunan tutsakları serbest bırak. Rabblerine diledikleri gibi ibadet etmelerine ilişme. Bırak da arzu ettikleri gibi onun huzurunda dua edip yakarışta bulunsunlar ve kendilerini onu birlemeye adasınlar...

Firavun bu çağrı karşısında büyüklük taslayıp azdı; Musa'ya horla-yıcı ve küçümseyici bir nazarla baktı ve şöyle dedi: "Biz şeni çocukken yanımıza alıp büyütmedik mi? Hayatının bir çok yıllarını aramızda geçirdin." Sen, evimizde büyüttüğümüz, uzun süre kendisine çeşitli nimetler vererek iyilikte bulunduğumuz o küçük çocuk değil misin?

Bu ifadelerde gösteriyor ki, Musa'nın tevhide davet ettiği Firavun daha önce onun yüzünden Mısır'dan firar etmiş olduğu Firavun'un kendisidir. Ama Ehl-i Kitap aykırı görüş beyanında bulunarak, Musa'nın Mısır'dan firarına neden olan Firavun'un Musa"nm Medyen şehrinde bulunduğu sıralarda öldüğünü, Musa'nın tevhide davet ettiği Firavun'unsa başka bir Firavun

olduğunu söylemişlerdir.
"Sonunda yapacağım da yaptın. Sen nankörün birisin." Çünkü Kıptîyi öldürdün, bizden kaçıp firar ettin ve nimetlerimize karşı nankörlük ettin. «Musa: "O işi kasden yaptımsa sapıklardan biri sayılırım." dedi. (Yani bana vahiy gelmeden ve ben peygamber olmadan önce o işi yaptım.) Bu yüzden sizden korkunca, aranızdan kaçtım. Rabbim bana hikmet verip, beni peygamber yaptı."» (eş-Şuarâ, 20-21.)
Sonra Musa, Firavun'un, kendisini besleyip iyilikte bulunmasını başa kakmasına ve minnet etmesine şu cevabı verdi: "Başıma kaktığın bu nimet, İsrailoğullannı kendine köle ettiğinden ötürüdür." (eş-Şuarâ, 22.)
Anlatmış olduğun bu nimet ve bana yaptığını söylediğin bu iyilik, İsrailoğull arından sadece bir tek adama, yani bana yapılmıştır. Ama buna karşılık sen, îsrailoğulları gibi büyük bir milleti kendi hizmetinde ve işinde köle gibi çalıştırdın, onları köleleştirdin!..
«Firavun: "Âlemlerin Rabbi de nedir?" dedi. Musa: "Eğer kesin olarak bilecek kimseler iseniz bilin ki O, göklerin, yerin ve ikisinin arasında bulunanların Rabbidir." dedi. Yanında bulunanlara: "İşitmiyor musunuz?" dedi. "O sizin de Rabbiniz, önce geçmiş atalarınızın da Rabbidir." dedi. Firavun, çevresindekilere: "Size gönderilen peygamberiniz şüphesiz delidir." dedi. Musa: "Eğer akledebilen kimselerdenseniz bilin ki o, doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunanların Rabbidir." dedi.» (eş-Şnarâ, 23-28.)
Yüce Allah, Musa ile Firavun arasında geçen tartışmayı, Rabbi ile konuşma şerefine eren Musa'nın alçak Firavun'a karşı iler sürdüğü sübjektif, objektif ve mantıksal delilleri bize anlatıyor. Zira rezil Firavun, kainatı yoktan var eden kutlu ve yüce yaratıcının varlığını inkar etmiş, kendisinin ilah olduğunu iddia etmişti:
«(Adamlarını) topladı, (onlara) bağırdı: "Ben sizin en yüce tanrınızım!" dedi.» (en-Nâziât, 23-24.)
«Firavun dedi ki: "Ey ileri gelenler! Ben sizin için, benden başka bir tanrı bilmiyorum."» (el-Kasas, 38.)
O, inadından ötürü böyle diyordu. Yoksa, kendisinin Allah'ın ni-
metleriyle beslenen bir kul olduğunu; yoktan var edip eşyaya ve canlılara şekil verenin ve gerçek ilahın Allah olduğunu biliyordu. Nitekim Cenâb-ı Allah ta buyurmuş ki: «Vicdanları, onları(n doğruluğuna) kanaat getirdiği halde, sırf haksızlık ve böbürlenme yüzünden onları inkar ettiler. Bak işte, o bozguncuların sonu nasıl oldu?» (en-Neml, 14.)
Peygamberliğini inkar ve de kendisini gönderen bir Rabbm mevcud olmadığını izhar sadedinde Firavun, Hz. Musa'ya şöyle sordu: "Âlemlerin Rabbi de nedir?" Çünkü Musa'yla Harun, ona: "Biz âlemlerin Rabbinin elçileriyiz." demişlerdi. Sanki onlara şunu demek istiyordu. "Sizi peygamber olarak gönderdiğini iddia ettiğiniz âlemlerin Rabbi de kimdir?" Musa, ona cevaben dedi ki: "Eğer kesin olarak bilecek kimseler iseniz bilin ki O, göklerin, yerin ve ikisinin arasında bulunanların Rabbidir!" Yani O, şu görünen göklerle yerin; bulut, yağmur, rüzgar, bitki, hayvan gibi göklerle yer arasında bulunan çeşitli yaratıkların Rabbidir. Yakinî iman sahipleri bu sayılan varlıkların kendiliklerinden meydana gelmediklerini, bunları meydana getiren bir yaratıcı ve mucidin bulunmasının zorunlu olduğunu bilir. O yaratıcı ve mucit de, kendisinden başka tanrı bulunmayan ve âlemlerin Rabbi olan Allah'tır.
Firavun, etrafindaki emir, kumandan ve vezirlerine, Musa'nın söylediklerini küçümsemek için: "Bunun sözünü işitmiyor musunuz?" dedi.
Musa'da ona ve etrafindakilerine dedi ki: «O sizin de Rabbiniz, evvelki atalarınızın da Rabbidir.» (cş-Şuarâ, 26.)
O, sizi de, sizden Önceki baba ve dedelerinizi, tarihe karışmış eski kuşakları da yaratmıştır. Çünkü herkes bilir ki, kendisini ne kendi şahsı, ne babası, ne de anası yaratmıştır. Yaratık, yaratığı meydana getiremez. Bir yaratığı ancak âlemlerin Rabbi yaratıp meydana getirir. Bu iki durum, şu ayet-i kerimede de anlatılmaktadır:
"Biz onlara, ufuklarda ve kendi canlarında ayetlerimizi göstereceğiz ki o (Kur'an)m gerçek olduğu, onlara iyice belli olsun." {Fussüet, 53.)
Bütün bunlara rağmen Firavun, gaflet uykusundan uyanmadı, sapıklığından kurtulamadı. Bilakis azgınlık, inat ve küfrünü devam ettirdi. «Dedi ki: "Size gönderilen (bu) elçiniz mutlaka delidir." (Musa): "Eğer düşünürseniz O, doğunun, batının ve bunlar arasında bulunanların da Rabbidir." dedi.»(eŞ-Şuarâ,27-28.)
Şu parlak yıldızları hizmetimize veren, şu dönmekte olan gök cisimlerini hareket ettiren, karanlıkla aydınlığı yaratan, göklerle yerin ve Öncekilerle sonrakilerin Rabbi, güneşle ayın ve sabit olarak durup göz kamaştıran yıldızlarla hareket halindeki yıldızların yaratıcısı, karanlı-ğıyla birlikte geceyi ve aydınlığıyla birlikte gündüzü yoktan var eden Allah'tır. Bütün bu saydıklarımız, O'nun hüküm ve itaati altında olup,
O'nun verdiği enerji ile hareket etmekte, uzay boşluğunda yüzmekte, belli bir zaman periyodu içinde birbirlerini takib etmektedirler. O yücedir, yaratıcıdır, mülkün sahibidir, yaratıkları üzerinde dilediği gibi tasarrufta bulunur.
Deliller karşısında şüphesi kalmayan Firavun, çaresiz kalarak işi inada bindirdi. Kafi burhanlara karşı bir diyeceği kalmadığından kuvvet ve otoritesini kullanmak mecburiyetinde kaldı.
«Dedi ki: "(Ey Musa!) Andolsun İd benden başka tanrı edinirsen,se-ni mutlaka zindana atılanlardan yapacağım." (Musa, peki) dedi: "Sana (doğruluğumu) apaçık (gösteren) birşey getirmiş olsam da mı?" (Firavun): "Eğer doğrulardansan onu getir (bakalım)." dedi. (Musa), değneğini attı, bir de (baktılar ki) o, apaçık bir ejderha! Elini (koltuğunun altından) çıkardı; o da, bakanlara parıl parıl parlayan bir şey oluverdi." (eş-Şuarâ, 29-33.)
El ve değnek mucizeleriyle Cenâb-ı Allah, Musa'yı Firavun ve adamlarına karşı güçlendirmişti. Musa'nın değneğini yere

bırakıp korkunç irilikteki heybetli bir ejderhaya dönüvermesi; akıllara hayret veren ve şaşkınlıktan dolayı gözleri faltaşma çeviren büyük bir mucizedir. Öyleki bir rivayete göre değneğin ejderhaya dönüştüğünü temaşa eden Firavun, büyük bir ürküntüye ve şiddetli bir korkuya kapılmış, kırk günden fazla süren şiddetli bir ishale yakalanmıştı. Halbuki daha önce kırk günde bir ayak yoluna giderken, bu defa tamtersi bir durumla karşılaşmıştı.

Musa elini koltuğunun altına koyup çıkardıktan sonra elinin ay parçası gibi parladığımn ve aydınlığının gözleri kamaştırdığını, ikinci kez koltuğunun altına koyunca yine eski haline döndüğünü görünce Firavun yine korkmuştu. Ama bütün bu harikulade haller, o meluna bir fayda vermedi. İman etmedi, bilakis eski halini devam ettirdi. Musa'nın gösterdiği harikaların büyü olduğunu söyledi ve büyücülerle Musa'ya karşılık vermek istedi. Kendi idaresi altında bulunan beldelerle diğer komşu ülkelerle beldelere, büyücüleri toplayıp getirmeleri için adamlar gönderdi. Nitekim ilgili bölümde de genişçe anlatılacağı gibi Cenâb-ı Allah; Firavun'a, ileri gelen adamlarına ve devlet erkanına karşı hakkı açıklayıcı kesin delillerle kat'î burhanları ortaya koymuştu. Övgü ve minnetler Allah'adır.

«...Medyen halkı arasında yıllarca kaldın. Sonra (senin için) takdir ettiğimiz bir vakitte bize geldin ey Musa! Seni kendim için seçtim. Sen ve kardeşin, ayetlerimi götürün, beni anmakta gevşeklik etmeyin. Firavun'a gidin, çünkü o azdı. O'na yumuşak söz söyleyin. Belki Öğüt alır veya korkar. Dediler ki: "Rabbimiz! Onun bize taşkınlık etmesinden yahut iyice azmasından korkuyoruz." Korkmayın, dedi, ben sizinle beraberim, işitir ve görürüm.» (Tâ-Hâ, 40 -46)

Cenâb-ı Allah, kendisine vahyedip peygamberlik verdiği gecede Musa'yla konuşurken, ona hitaben şöyle demişti: Ser Firavun'un evinde büyütülmekteyken seni gözetliyordum. Benim lütuf ve korumam altındaydın. Sonra seni kendi irade, tedbir ve takdirim ile Mısır diyarından çıkarıp Medyen'e gönderdim. Yıllarca orada kaldın. Sonra senin için takdir ettiğim bir zamanda geldin. "Seni kendim için seçtim." Seninle konuşmak ve peygamberlik vermek için seni seçtim. "Sen ve kardeşin, ayetlerimi götürün. Beni anmakta gevşeklik etmeyin." Yani Firavun'a gittiğinizde beni hatırınızdan çıkarmayın. Çünkü beni anmanız, onunla konuşmak ve ona cevap vermek için size güç verecektir. Ona öğüt vermek ve ona karşı deliller ileri sürmek hususunda kendinizi kuvvetli bulacaksınız deniliyor. Nitekim bir hadiste buyurulmuş ki; "Kulum, şecaatte dengi olan biriyle karşılaştığında beni anan herkestir."

Bir ayet-i kerimede de Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:

«Ey inananlar ! Bir toplulukla karşılaştığınız zaman, sebat edin ve Allah'ı çok anın ki, başarıya erişesiniz.» (el-Enfâl, 45.)

"Firavun'a gidin, çünkü o azdı. Ona yumuşak söz söyleyin, belki öğüt alır veya korkar." (Tâ-Hâ, 43-44.)

Bu ifadeler, Cenâb-ı Allah'ın, Firavun'un azgınlığını, zorbalığını ve kafirliğini bildiği halde yaratıklarına karşı yumuşak huylu, alicenap, şefkatli ve merhametli olduğunu göstermektedir. Firavun, Allah'ın yaratıklarının en rezili ve en alçağıydı. Allah ona o zamanın en seçkin insanını peygamber olarak göndermişti. Bununla birlikte yine de yüce Allah, Musa ile Harun'a, Firavun'a nazikçe ve kibarca çağrıda bulunmalarını, yumuşak sözlerle ona hitab etmelerini tavsiye etmişti. Belki öğüt alır veya korkar diye ona mülayimce muamelede bulunmalarını tenbih-lemişti. Nitekim peygamber (s.a.v.) Efendimiz'e de aynı tavsiyelerde bulunmuştur:

«(Ey Muhammed!) Sen hikmetle, güzel öğütle Rabbinin yoluna çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et.» (en-Nahl, 125.)

«İçlerinden zulmedenleri hariç, kitab ehliyle ancak en güzel tarzda mücadele edin." (ei-Ankebüt, 46.)

Hasan Basrî dedi ki: "Ona yumuşak söz söyleyin" cümlesinden kast edilen mana şudur: Yanlış yolda olduğunu ona açıklayın ve deyin ki: Senin bir Rabbin vardır. Hepimizin sonu vardır. Yolunun ilerisinde Cennet ve Cehennem vardır. Vehb b. Münebbih dedi ki: Cenâb-ı Allah, Musa'yla Harun'a, kendisinin şöyle dediğini Firavun'a aktarmalarını ten-bihledi: "Doğrusu, ben gazap ve cezalandırmaya göre, affedip bağışlamaya daha yakınım.»

Yezid er-Rakkaşî bu ayeti okurken (ya da dinlerken) şöyle demiş: "Ey kendisine düşmanlık edenlere çabuk koşan Allah'ım! Acaba seni dost edinip sana seslenenlere ne kadar çabuk koşarsın?"

«Musa ile Harun dediler ki: "Rabbimiz! Onun bize taşkınlık etmesinden yahut iyice azmasından korkuyoruz." (Tâ-Hâ, 45.)

Firavun, inatçı bir zorba ve sapıklığından vazgeçmeyen bir şeytandı. Mısır'ın diktatörüydü. Ülkenin dört bir yanında geniş bir otoritesi, itibar, nüfuz ve askerleri vardı. Nihayet birer insan olduklarından dolayı Musa ile Harun ondan ürkmüş, ilk etapta kendilerine tecavüzde bulunacağından korkmuşlardı. Cenâb-ı Allah da onlara sebat vermişti. Çünkü o,yücelerin de yücesidir. Şöyle buyurmuştu: «Korkmayın, ben de sizinle beraberim. İşitir ve görürüm.» (Tâ-Hâ, 46.)

«Biz sizinle beraberiz. (Aranızda geçecekleri) dinliyoruz.» (eş-Şuarâ, 15.)

"Haydi, varın ona deyin ki: "Biz senin Rabbînin elçileriyiz; îsrailo-ğullarını bizimle gönder, onlara azab etme. Biz Rabbinden sana ayetler getirdik. Esenlik, hidayete uyanlaradır. Bize, (Allah'ı) yalanlayıp (ondan) yüz çevirenin, azaba uğrayacağı vahyolundu." (Tâ-Hâ, 47-48.)

Cenâb-ı Allah, Musa'yla Harun'a, Firavun'a gidip onu eşi ve ortağı olmayan tek Allah'a kulluk etmeye çağırmalarını îsrailoğullannı kendileriyle beraber göndermesini, onları esaret ve ezilmişlikten kurtarmasını, onlara işkence etmemesini ona söylemelerim emretmişti.

"Biz sana Rabbinden ayetler getirdik." Bu ayetler ve mucizeler de değnek ve el gibi iki büyük ve kesin delil idi. "Esenlik hidayete uyanlaradır." Evet, esenlik, sadece doğru yolda olanlaradır. Sonra Musa'yla Harun, hakkı yalanlamanın cezasını Firavun'a hatırlatarak onu tehdid ettiler: "Bize (Allah'ı) yalanlayıp (ondan) yüzçevirenin, azaba uğrayacağı vahyolundu." Yani kalbiyle hakkı yalanlayıp, bedeniyle de salih amel işlemekten yüzçevirenler azaba uğrayacaklardır.

Süddî ve diğerleri dediler ki: Musa (a.s.), Medyen'den gelir gelmez anasının ve kardeşi Harun'un yanma vardı. Akşam yemeğim yiyorlardı. Önlerinde lahana vardı. Sofraya oturup kendileriyle birlikte yemek yedi. Sonra dedi ki: Ey Harun! Cenâb ı Allah, seninle beraber Firavun'a gidip onu Allah'a kulluk etmeye çağırmamızı emir buyurdu. Kalk da benimle gel. Çıkıp Firavun'un kapısına gittiler. Kapısının kilitli olduğunu gördüler. Musa, kapıcı ve mabeyincilere: "Firavun'a, Allah'ın elçilerinin kapıda durduğunu bildirin." dedi. Kapıdaki görevliler onu alaya aldılar.

Bazı tarihçilerin anlattıklarına göre, ancak uzun zaman sonra Firavun'un yanma girmelerine izin vermişler. Muhammed b. İshak'ın anlattığına göre, içeri girmelerine ancak iki yıl sonra izin vermişler. Çünkü onların huzura kabul edilmeleri için Firavun'dan izin istemeye kimse cesaret edemiyormuş. Doğrusunu Allah bilir. Rivayete göre Musa, kilitli kapıya gelerek değneğiyle vurmuş, buna sinirlenen Firavun, onların yakalanıp huzuruna getirilmelerini emretmiş. Huzura çıktıklarında onu aldıkları emir gereğince yüce Allah'a davet etmişler.

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Cenâb-ı Allah, Musa'ya şöyle demiş: Yakub'un soyundan olan Harun seni karşılayıp seninle buluşacak. İsrail oğullarının âlimlerini de yanınıza alıp Firavun'a gidin. Ona mucizeleri gösterin. Firavun'dan, İsrailoğullarını sizinle beraber göndermesini isteyin. Ama ben onun kalbini katıl aştıracağım. İsrailoğullarını sizinle birlikte göndermek istemeyecektir. Mucize ve harikalarının çoğu, Mısır diyarında ona gösterilecektir.

Öte yandan Cenâb-ı Allah, Harun'a da vahyederek Musa'yı karşılamasını ve çölde, Horib dağının yanında Musa'yla buluşmasını emretmişti: Karşılaştıklarında Musa, Rabbinin kendisine vermiş olduğu emirleri ona iletti. İsrailoğullannın âiimleriyle beraber hep birlikte Mısır'a girerek Firavun'un sarayına varıp Allah'ın mesajım ona tebliğ ettiklerinde, o şöyle cevap vermişti: "Allah ta kim? Ben onu tanımıyorum. İsrailoğullarını da sizinle beraber göndermem!"

Cenâb-ı Allah Firavun'un şöyle dediğini haber veriyor: (Firavun): "Rabbiniz kim ey Musa?" dedi. (Musa): "Rabbimiz, herşeye yaratılışını (varlığını ve biçimini) verip sonra onu doğru yola ileten (yaratılış gayesine uygun yola yöneltenedir." (Firavun): "Peki ya ilk nesillerin hali ne olacak?" dedi. Dedi ki: "Onların bilgisi, Rabbimin yanında bir kitapta (Levh-i Mahfuz) dır Rabbim şaşmaz ve unutmaz, O ki, yeri size beşik yaptı ve onda sizin için yollar açtı, gökten bir su indirdi. Onunla her çeşit bitkiden çiftler çıkardık. Yiyin, hayvanlarınızı otlatın. Şüphesiz bunda, akıl sahipleri için (Allah'ın birliğine) işaretler vardır. Sizi ondan (yani yerden) yarattık, yine oraya döndüreceğiz ve bir kez daha ondan çıkaracağız."» (Tâ-Hâ, 49-55.)

Cenâb-ı Allah, yaratıcının varlığını inkar eden Firavun'un şöyle dediğini haber veriyor: "Rabbiniz kim ey Musa?" (Musa) dedi ki: «Rabbimiz, her şeye yaratılışını (varlığını ve biçimini) verip sonra onu doğru yola ileten (yaratılış gayesine uygun yola yönelten) dir.» Yani Rabbimiz, halkı varatan, onlar için iş ve rızık takdir eden, ecel tayin edendir. Bütün bunları da kendi katındaki bir kitaba, Levh-i Mahfuza yazandır. Sonra her mahluku, yaratılış gayesine yöneltendir. İlminin mükemmelliği dolayısıyla varlıkları, yarattığı maksatlara uygun mecralara sevketmiştir. Nitekim bir ayette de şöyle buyurulmuştur: "Rabbinin yüce adını teşbih et. O ki (her şeyi) yarattı, düzene koydu." (el-A'lâ, 1-2,) Yani bir kader takdir etti ve yaratıkları o istikamete yöneltti.

Firavun, Musa'ya dedi ki: "Peki ya ilk nesillerin hali ne olacak?" Madem ki Rabbin yaratıcıdır, yaratıkları da yaratılış amaçlarına uygun yola yöneltmektedir.. Öyleyse ne diye ilk nesiller ondan başkasına kulluk ettiler? Yıldızları ve bildiğin diğer şeyleri ona eş ve ortak koştular? Senin bu söylediklerim ilk nesiller bilmiyorlar mıydı? Musa dedi ki: «Onların bilgisi Rabbimin yanında bir kitapta (Levh-i Mahfuz)dır. Rabbim şaşmaz ve unutmaz.» Yani ilk nesiller ondan başkasına kulluk etmiş olsalar da bu, senin haklı olduğunu; benim söylediklerimin de asılsız şeyler olduklarını göstermez. Çünkü onlar da senin gibi cahil kimselerdi. İşledikleri irili ufaklı bütün fiiller, onların amel defterlerine kaydedilmiştir. Onur ve üstünlük sahibi Rabbim, yaptıklarının cezasim onlara çektirecektir. Hiç kimseye, zerre kadar haksızlık edilmeyecektir. Çünkü kulların işledikleri bütün fiiller, Rabbimin katındaki bir kitapta yazılıdır. O kitaba yazılan şeylerin hiç biri kaybolmaz. Rabbim de hiç bir şeyi unutmaz.

Sonra Musa, Firavun'a, Rabbin yüceliğini, eşyayı yaratmaya muktedir oluşunu, yeryüzünü mahlukat için bir beşik, göğü de korunmuş bir tavan kılışını, kullarla hayvan ve davarlarının rızıklanmaları için bulutlarla yağmurları onların hizmetine verişini anlattı ve dedi ki: "Yiyin, hayvanlarınızı otlatın. Şüphesiz bunda akıl sahipleri için (Allah'ın birliğine) işaretler vardır." Yani kusursuz akıl sahipleriyle sağlam bir yaratılışa sahib olanlar için bu anlatılanlarda, Allah'ın varlığına ve birliğine işaretler vardır. O, yaratan ve rızık verendir. Nitekim bir ayet-i kerimede de şöyle buyuruluyor:

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk edin ki, (Allah'ın azabından) korunasımz. O (Rabb) ki yeri sizin için döşek, göğü de bina yaptı. Gökten su indirdi. Onunla size rızık olarak çeşitli ürünler çıkardı. Öjdeyse siz de, bile bile Allah'a eşler koşmayın." (el-Bakara, 21-22.)

Cenâb-ı Allah, yerin yağmurla canlanıp bitkileri yeşerterek harekete geçtiğini anlatırken de, her şeyin bir sonunun olacağına dikkat çekmiştir: "Sizi ondan (yani yerden) yarattık. Yine oraya döndüreceğiz ve bir kez daha ondan çıkaracağız." (Tâ-Hâ, 55.)

"İlkin sizi yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz." (el-Arâf, 29.)

"Yaratmaya başlayan O'dur. Sonra onu çevirip yeniden yapar. Bu, O'na daha kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce (güç ve şan) sembol (ü) O'nundur. O, üstündür, hikmet sahibidir." (er-Rûm, 27.)

«Andolsun biz ona (Firavun'a) ayetlerimizin hepsini gösterdik. Yine de yalanladı ve dayattı. Ve: "Sen bizi büyünle yurdumuzdan çıkarasm diye mi geldin Ey Musa?" dedi. "Biz de mutlaka sana o (se)nin (büyün) gibi bir büyü getireceğiz. Ser şimdi seninle bizim aramızda bir buluşma zamanı ve yeri tayin et. Ne senin, ne de bizim caymayacağımız uygun bir yerde olsun." (Musa): "Buluşma zamanınız, süs günü (bayram günü) ve insanların toplandığı kuşluk vakti olsun." dedi.» (Tâ-Hâ, 56-

59.)
Cenâb-ı Allah, Firavun'un ilahî ayetleri yalanlamak ve onlara uymayıp büyüklük taslamakla ne kadar cahillik ve akılsızlık ettiğini, onun bedbaht olduğunu bildiriyor. Musa'ya da: "Senin şu gösterdiğin harikalar büyüdür. Biz de onun gibi bir büyü ile sana karşıbk vereceğiz." dediğini; sonra da ondan, büyü gösterisi için yer ve zaman belirlemesini istediğini haber veriyor. Musa'nın en çok istediği de buydu zaten. Musa, Allah'ın ayetlerinin, mucize ve harikalarının, kalabalık bir insan topluluğu önünde gösterilmesini çok istiyordu, Bu sebeple dedi ki; "Buluşma zamanınız, süs günü (bayram günü) ve insanların toplandığı kuşluk vakti olsun." Çünkü kuşluk vaktinde güneşin aydınlığı çok olur. Hakikat, daha açık bir şekilde görülüp tecelli eder. Buluşmanın gece vakti, karanlıkta olmasını istememişti. Halbuki Firavun milletinin hileli ve bâtıl âdetine göre geceleyin ve karanlıkta buluşmak daha revaçtaydı. Bilakis buluşmanın gündüzleyin ve aydınlıkta olmasını istemişti. Çünkü o, Rabbinin, Kıptîleıin hoşuna gitmese de hak dini yücelteceğini kesinlikle biliyordu.[41]
Yüce Allah buyurdu ki:
«Firavun dönüp gitti, hilesini (büyücüleri ve onların aletlerini) topladı, sonra (belirtilen yere) geldi. Musa onlara: "Yazık size, dedi. Allah'a yalan uydurmayın.; Sonra (O), bir azab ile kökünüzü keser, doğrusu iftira eden perişan olmuştur!" (Firavun'un topladığı büyücüler), işlerini kendi aralarında tartıştılar ve gizli konuştular. Dediler ki: "Bunlar iki büyücü, başka birşey değil. İstiyorlar ki, büyüleriyle sizi yurdunuzdan çıkarsınlar ve sizin örnek yolunuzu, (en güzel dininizi) gidersihler." Onun için siz hilenizi toplayın. Sonra sıra halinde gelin. Bu gün üstün gelen başarmıştır.» (Tâ-Hâ, 60-64.)
Cenâb-ı Allah, Firavun'un ülkedeki bütün büyücüleri topladığını haber veriyor. O zaman Mısır'da çok sayıda usta büyücüler varmış. Firavun'un adamları, her beldeden ve mekandan büyücüler toplamışlardı. Çok sayıda büyücüler topluluğu oluşmuştu. Muhammed b. Ka'b'm dediğine göre 80.000, Kasım b. Ebi Berde'nin dediğine göre 70.000, Süddî'nin dediğine göre 30.000 küsur, Ebu Umame'nin dediğine göre 19.000, Muhammed b. îshak'm dediğine göre 15.000, Kabü'1-Ah-bar'm dediğine göre 12.000 kişiymişler.
İbn Ebi Hatîm'in rivayetine göre İbn Abbas, sadece yetmiş kişi, bir başka rivayete göre de onların İsrailoğullanndan kırk genç kişi olduklarını söylemiştir. Firavun, onları büyücülere göndererek büyü öğrenmelerini emretmişti. Bu nedenle büyücüler ona şöyle demişlerdi: "Senin bizi zorla (yıp yaptır) dığın büyüyü..." Ancak Firavun'un, İsrailoğullanndan olan o gençleri büyücülerin yanına göndererek, büyü öğrenmelerini emrettiği, ihtilaflıdır.
Firavun ile devlet erkanı ve reayası sabah erkenden gösteri yerine geldiler. Çünkü Firavun daha önce ilanat yaparak herkesin bu büyük gösteri yerine gelmesini istemişti. Gösteri yerine gelmek için evden çıkarken herkes şöyle diyordu: "Umarız ki büyücüler üstün gelirse biz de onlara uyarız." (eş-Şuarâ, 40.)
Musa (a.s.) öne geçerek büyücülere öğüt verdi. Onları, Allah'ın ayet ve hüccetlerine karşı olan bâtıl büyü yapmamaya çağırdı ve dedi ki: "Yazık size. Allah'a yalan uydurmayın. Sonra (O) bir azab ile kökünüzü keser, doğrusu, iftira eden perişan olmuştur!" (Firavun'un topladığı büyücüler), işlerini kendi aralarında tartıştılar. Kendi aralarında farklı görüşler ileri sürdüler. Biri dedi ki: "Musa'nın söyledikleri, peygamber sözüdür. O, bir büyücü değildir." Bir diğeri ise, onun büyücü olduğunu söyledi. Aralarında neler söylediklerini ancak Allah bilir. Bu hususta ve diğer hususlarda büyücüler kendi aralarında gizlice konuştular.
Dediler ki: "Bunlar iki büyücü, başka birşey değil. İstiyorlar ki, büyüleriyle sizi yurdunuzdan çıkarsınlar."
Yani Musa ile kardeşi Harun, iki usta ye bilgili büyücüdür. İnsanları etraflarına toplayarak hükümdara ve maiyetine saldırmayı, kökünüzü kazımayı, büyücülük sanatını kullanarak başınıza geçmeyi tasarlıyorlar.
"Onun için siz hilenizi toplayın. Sonra sıra halinde gelin. Bu gün üstün gelen başarmıştır."
Yukarıdaki ilk cümleyi, düşünüp tedbir almak, bu hususta birbirlerine tavsiyede bulunmak, olanca hüner, ustalık, iftira, hile ve dalaverelerini ortaya koymak için söylemişlerdi. Ama ne gezer! Vallahi bütün zanları boşa çıktı. Görüşleri isabetli olmamıştı. Büyü, iftira ve hezeyanları, Allah'ın kendisiyle konuşma şerefine erdirdiği, kıymetli elçisi Musa vasıtasıyla izhar ettiği harikalarla mucizelere karşı nasıl durabilirdi? O şerefli rasûl ki, akılları şaşırtan ve gözleri kamaştıran burhanlarla teyid edilmiştir.
"Siz hilenizi toplayın, sonra sıra halinde gelin." Böyle dedikten sonra büyücüler, sanatlarını icra için öne geçmeye birbirlerini teşvik etmişlerdi. Çünkü Firavun, onlara vaatte bulunup ümit vermişti. "Fakat şeytanın onlara va'di, aldatmadan başka birşey değildir."
«Dediler ki: "Ey Musa! Ya sen at, yahut Önce atan biz olalım." (Musa) : "Hayır, siz atın!" dedi. (Attılar, Musa) bir de ne görsün: Büyülerinden ötürü onların ipleri ve sopaları hakikaten koşuyor gibi görünüyor. Bu yüzden Musa, içinde bir korku duydu. (Biz kendisine): "Korkma, dedik, üstün gelecek sensin, sen! Sağ elindekini at! Onların yaptıklarını yutacaktır. Çünkü onların yaptıkları, bir büyücünün hilesidir. Büyücü de nereye varsa iflah olmaz!"» (Tâ-Hâ, 65-69.)
Büyücüler sıra halinde gelince, Musa ile Harun (a.s.) karşılarına dikilip durdular. Dediler ki: "Ey Musa! Önce ya sen at, ya da biz atalım." Musa: "Hayır, siz atın." dedi. Beraberlerinde getirdikleri değnekleri ve ipleri ellerine aldılar. İplerle değnekleri civa ve benzeri sıvılara bulamışlardı. Bu sıvılar nedeniyle o iplerle değnekler (güneş altında ısmınca genleşip) hareket etmeye başlamışlardı. Seyirciler de, bunların kendiliklerinden hareket etmekte olduklarını sanmışlardı. «Bu esnada büyücüler, halkın gözünü büyüleyerek onlan ürkütmüş, değnekleriyle iplerini yere bırakmış, biralarken de: "Firavunun şerefine biz, elbette biz galib geleceğiz" demişlerdi.» (eş-Şuarâ, 44.)

Yüce Allah buyurdu ki:
"Atınca insanların gözlerini büyülediler, onlan ürküttüler ve büyük bir büyü (ortaya) getirdiler." (ei-A'râf, ııe.)
(Attılar, Musa) bir de ne görsün: Büyülerinden ötürü onların ipleri ve sopaları hakikaten koşuyor gibi görünüyor. Bu yüzden Musa, içinde bir korku duydu.
Yani kendi elindelrim yere atmadan halkın, onların hile ve büyülerine aldanmalarından korktu. O da, emir almadan bir şey yapacak durumda değildi. Hemen o anda Cenâb-ı Allah kendisine vahiy gönderdi: "Korkma, üstün gelecek sensin, sen! Sağ elindekini at! Onların yaptıklarım yutacaktır. Çünkü onların yaptıkları, bir büyücünün hilesidir. Büyücü de nereye varsa iflah olmaz!" Vahyi alır almaz Musa, değneğini yere attı ve şöyle dedi: "Sizin getirdiğiniz şey, büyüdür. Allah, onu mutlaka boşa çıkaracaktır. Çünkü Allah bozguncuların işini düzeltmez! Ve suçlular istemese de Allah, sözleriyle gerçeği ortaya çıkaracaktır!"
(Yunus, 81-82.)
«Biz de Musa'ya: "Değneğini at!" diye vahyettik. Bir de baktılar ki o, onların uydurduklarını yakalayıp yutuyor. (Musa'nın ejderha olan değneği, büyücülerin büyülerini yutup yok etmişti). Gerçek ortaya çıktı ve onların bütün yaptıkları boşa çıktı. Orada yenildiler, küçük düştüler. Ve büyücüler secdeye kapandılar. "Âlemlerin Rabbine, Musa ve Harun'un Rabbine inandık." dediler.» (ei-A'rftf, 117-122.)
Musa, elindeki değneği yere bırakınca, onun ayaklı, büyük bir ejderha olduğunu gördü. Selef ulemasının çoğunun anlattıklarına göre yılanın uzun ve kalın bir boynu, insanı ürküten korkunç bir görünümü vardı. Öyle ki onu görenler ondan uzaklaşmaya ve kaçmaya başlamışlardı. O, büyücülerin yere bırakmış oldukları iplerle değneklerin üzerine gidiyor, çok seri bir şekilde onları birer birer yutuyordu. İnsanlar da şaşkınlıkla onu seyrediyorlardı. Firavun'un büyücüleriyse, kendilerini ürkütüp şaşkına çeviren bir şey görmüş, akıl ve hayallerinden geçmeyen, ustalıklarım geride bırakan bir durumla karşılaşmışlardı. Sahib oldukları bilgi sayesinde, Musa'nın bu gösterişinin büyü, göz boyama, hayal, yalan, iftira ve sapıklık olmadığını iyiden iyiye anlamış; bunun, ancak Hak Teâlâ tarafından yapılabilecek gerçek bir mucize olduğuna inanmışlardı. Allah, kalplerindeki gaflet perdesini aralamış; kalplerini, içinde yaratmış olduğu hidayet nuruyla aydınlatmış,,katılığını gidermişti. Onlar da Rablerine yönelerek huzurunda secdeye kapanmışlardı. İman ettiklerini de orada hazır bulunanlara açıklamış, ceza ve beladan kor kınamışlardı. "Harun'un ve Musa'nın Rabbine iman ettik." demişlerdi. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
"Bunun üzerine büyücüler secdeye kapandılar: "Harun'un ve Musa'nın Rabbine inandık!" dediler.
(Firavun): "Ben size izin vermeden ona inandınız ha? O, size büyü öğreten büyüğünüzdür. Öyleyse ben de sizin ellerinizi ve ayaklarınım çaprazvari keseceğim ve sizi hurma dallarına asacağım. Hangimizin azabı daha çetin ve sürekli imiş bileceksiniz!" dedi. Dediler ki: "Biz seni, bize gelen açık delillere ve bizi yaratana tercih edemeyiz. Yapacağını yap, sen ancak bu dünya hayatında istediğini yapabilirsin. Biz Rabbi-mize inandık ki (O) bizim günahlarımızı ve senin bizi zorla (yıp yaptır) dağır büyüyü bağışlasın. (Elbette) Allah daha hayırlı ve (O'nun mükafatı ve cezası) daha kalıcıdır," Kim Rabbine suçlu olarak gelirse, onun için Cehennem vardır. Orada ne ölür, ne de yaşar. Kim de ona iyi işler yapmış bir mü'min olarak gelirse, işte onlar için de yüksek dereceler vardır. Altlarından ırmaklar akan Adn Cennetleri. Orada sürekli olarak kalırlar. îşte (günâhlardan) arınanların mükafatı budur!» (Tâ-Hâ, 71-76.)
Said b. Cübeyr, îkrime, Kasım b. Ebi Berde, Evzaî ve diğerleri dediler ki: Büyücüler secde ederken, Cennet'te kendileri için hazırlanmış olan ve oraya varışlarım beklemekte olan süslü köşklerini gördüler. Bu nedenle, Firavun'un tehdit ve korkutmalarına aldırış etmediler.
Firavun, büyücülerin Müslüman olup, halk içinde Musa ve Harun'u güzel vasıflarla andıklarım görünce telaşlanıp şaşkına dönmüş, kalbi perdelenip gözü körelmişti. Zaten kalbinde hile, tuzak ve desiseler vardı, îman eden büyücülere halkın huzurunda: "Ben size izin vermeden ona inandınız ha?" diye çıkıştı. Halkımın huzurunda giriştiğiniz bu büyük işi yapmadan önce bana danışmanız gerekmez miydi? Sonra onları tehdid edip kükredi ve âdeta gazap yıldırımları çaktı. Yalanlar uydurup hakikati gözden uzaklaştırmaya çabaladı ve dedi ki: "O size büyü öğreten büyüğünüzdür."
«Bu, bir tuzaktır. Şehirde bu tuzağı kurdunuz ki, halkını oradan çı-karasımz, ama yakında (başınıza gelecekleri) bileceksiniz!» (ei-A'râf, 123.)
Onun ortaya attığı bu bühtan ve iftiralarda küfür, yalan ve saçmalıklar bulunduğunu, aldı başında bulunan herkes bilir. Bu gibi saçma sözleri ancak çocuklar söylerler. Çünkü onun ülkesinde bulunan herkes, Musa'nın o büyücüleri daha Önce hiç görmemiş olduğunu pekala biliyordu. Nasıl olurdu da Musa, onlara büyü Öğreten büyükleri olurdu? Sonra Musa onları toplamamış toplanacaklarını da daha önce haber almış değildi.. Onları oraya çağıran; uzak yollardan, derin vadilerden, köylerden, kasaba ve kentlerden toplattırıp getirten de Firavun'du.
Cenâb-ı Allah A'râf sûresinde buyurmuş ki: "Onlardan sonra Musa'yı, mucizelerimizle Firavun'a ve onun ileri gelen adamlarına gönderdik. Ayetlerimize haksızlık ettiler. Fakat bak, bozguncuların sonu nasıl oldu! Musa dedi ki: "Ey Firavun, ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir elçiyim. Allah'a karşı gerçekten başkasını söylememek, benim üzerime borçtur. Size Rabbinizden açık delil getirdim. Artık İsrailo-ğullarını benimle gönder!
(Firavun) dedi: "Eğer bir ayet (mucize) getirmiş isen, hakikaten doğru söylüyorsan göster onu bakalım!" Bunun üzerine (Musa) değneğini (yere) attı, birden o, açıkça bir ejderha (oluverdi). Ve elini (koltuğunun altından) çıkardı. Birden o, bakanlar için bembeyaz parlayan bir şey oldu.

Firavun kavminden ileri gelen bir topluluk dediler ki: "Bu, çok bilgili bir büyücüdür." Sizi yurdunuzdan çıkarmak istiyor, ne buyurursunuz?"
"Onu da, kardeşini de beklet, dediler. Şehirlere toplayıcılar yolla. Bütün bilgili büyücüleri (toplayıp) sana getirsinler."
Büyücüler Firavun gelip: "Eğer üstün gelen biz olursak, elbet bize bir mükafat var değil mi?" dediler.
(Firavun): "Evet, dedi. Hem de siz, (benim) yakınlarım) dan (ola-cak)sınız!"
Dediler ki: "Ey Musa! Sen mi (önce hünerini ortaya) atacaksın. Yoksa (önce) atanlar biz mi olalım?"
"Siz atın." dedi. (Hünerlerini ortaya) atınca, insanların gözlerini büyülediler, onları ürküttüler ve büyük bir büyü (ortaya) getirdiler.
Biz de Musa'ya: "Değneğini at!" diye vahyettik. Bir de baktılar ki, o, onların uydurduklarını yakalayıp yutuyordu. Gerçek ortaya çıktı. Ve onların bütün yaptıkları bâtıl oldu. Orada yenildiler, küçük düştüler. Ve büyücüler secdeye kapandılar. "Alemlerin Rabbine inandık, Musa ve Harun'un Rabbine!" dediler.
Firavun: "Ben size izin vermeden ona inandınız ha?" dedi. "Bu, bir tuzaktır. Şehirde bu tuzağı kurdunuz ki, halkını oradan çıkarasanız. Ama yakında (başınıza gelecekleri) bileceksiniz! Elbette ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim, sonra hepinizi (hurma dallarına) asacağım!"
Dediler ki: "Biz zaten Rabbimize döneceğiz! Rabbimizin ayetleri ge-linçe ona inandık, diye bizden öc alıyorsun. (Ey) Rabbimiz, üzerimize sa-bir dök ve bizi Müslümanlar olarak Öldür!"» (el-A'râf, 103-126.)
Cenâb-ı Allah, Yunus sûresinde şöyle buyuruyor: «Sonra onların ardından Musa ve Harun'u ayetlerimizle birlikte Firavun'a ve adamlarına gönderdik; böbürlendiler ve suç işleyen bir topluluk oldular. Onlara katımızdan gerçek (mucize) gelince: "Bu, apaçık bir büyüdür." dediler. Musa: "Size gelen gerçek için (böyle) mi diyorsunuz? Büyü müdür bu? Halbuki büyücüler, iflah olmazlar!" dedi.
Dediler ki: "Sen bizi, babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyden çe-viresin de yeryüzünde büyüklük yalnız ikinize kalsın diye mi bize geldin? Biz size inanacak değiliz!" Firavun: "Bana bütün bilgili büyücüleri getirin." dedi. Büyücüler gelince Musa onlara : "Atacağınızı atın (hünerinizi gösterin)" dedi. Onlar (iplerini ve değneklerini) atınca Musa: "Sizin getirdiğiniz şey, büyüdür, dedi. Allah onu mutlaka boşa çıkaracaktır. Çünkü Allah, bozguncuların işini düzeltmez! Ve suçlul&r istemese de Allah, sözleriyle gerçeği ortaya çıkaracaktır!"» (Yûnus, 75-82.)
Cenâb-ı Allah, Şuarâ sûresinde ise şöyle buyuruyor:
(Firavun, ey Musa) dedi: "Andolsun ki benden başka tanrı edinirsen seni mutlaka zindana atılanlardan yapacağım." (Musa peki) dedi: "Sana (doğruluğumu) apaçık (gösteren) birşey getirmiş olsam da mı?" (Firavun): "Eğer doğrulardansan onu getir (bakalım)" dedi.
(Musa), değneğini attı, bir de (baktılar ki) o, apaçık bir ejderha! Elini (koltuğunun altından) çıkardı; o da, bakanlara parıl parıl parlayan birşey oluverdi. (Firavun), çevresindeki ileri gelenlere: "Bu, dedi, bilgin bir büyücüdür. Büyüsüyle sizi yerinizden (yurdunuzdan) çıkarmak istiyor. Ne buyurursunuz?" Dediler ki; "O'nu ve kardeşini eğle, şehirlere toplayıcılar gönder. Bütün bilgin büyücüleri sana getirsinler." Derken büyücüler belli bir günün tayin edilen vaktinde bir araya getirildi. Halka da: "Siz toplanır mısınız?" denildi.
"Umarız ki büyücüler üstün gelirse, biz de onlara uyarız." Büyücüler gelince Firavun'a: "Eğer üstün gelenler biz olursak, bize mutlaka bir ücret var değil mi?" dediler.
"Evet, dedi, hem o takdirde siz, (bana) yakınlardan olacaksınız"
Musa, onlara: "Atacağınızı atın!" dedi. İplerini ve değneklerini attılar ve: "Firavun'un şerefine biz, elbette biz galip geleceğiz." dediler. Musa da değneğini attı. Birden o, onların uydurduklarını yutmağa başladı. Büyücüler derhal secdeye kapandılar. "Alemlerin Rabbine inandık." dediler. "Musa'nın ve Harun'un Rabbine."
(Firavun) dedi: "Ben size izin vermeden mi ona inandınız? O, size büyü öğreten büyüğünüzdür. (Başınıza gelecekleri) yakında bileceksiniz. Ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve hepinizi asacağım!" "Zararı yok, dediler. (Nasıl olsa) biz Rabbimize döneceğiz. Biz ilk inananlar olduğumuz için Rabbimizin, hatalarımızı bağışlayacağını umarız.» (eş-Şuarâ, 29-51.)
Firavun yalan söyleyip iftira etti, aşırı derecede küfre saptı. "O, size büyü öğreten büyüğünüzdür." Bilenlerin, hatta herkesin anlayabileceği bir bühtan ortaya attı: "Bu, bir tuzaktır. Şehirde bu tuzağı kurdunuz İd halkını oradan çıkarasmız. Ama yakında (başınıza gelecekleri) bileceksiniz! Elbette ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim! Sonra hepinizi hurma dallarına asacağım .(Çünkü hurma dallan çok yüksektir. Oraya asılanları herkes görür. Dünyada hangimizin azabının daha şiddetli ve daha kalıcı olduğunu pekiyi bileceksiniz!"
Dediler İd: "Biz, seni, bize gelen açık delillere ve bizi yaratana tercih edemeyiz." Kalblerimize yerleşen kesin delil ve beyyineleri bırakıp da sana itaat etmeyiz. "Yapacağını yap." Elinden ne gelirse onu yap. "Sen ancak bu dünya hayatında istediğini yapabilirsin." Ancak bu hayatta bize hükmedebilirsin. Ahiret yurduna geçtikten sonra da, kendisine teslim olup rasûllerine uyduğumuz Allah'ın hükmü altına gireriz. "Biz Rabbimize inandık ki, (O) bizim günahlarımızı ve senin bizi zorla (yıp yaptır) dığın büyüyü bağışlasın. (Elbette) Allah daha hayırlı ve (O'nun mükafatı ve cezası) daha süreklidir." O'nun sevabı, senin bize va'detti-ğin "sana yakın olmak"tan daha hayırlıdır. Bu fani dünya hayatından daha devamlıdır. "Zararı yok, dediler. (Nasıl olsa) biz Rabbimize döneceğiz. Biz Kiptiler arasında Musa ve Harun'a, ilk inananlar olduğumuz için Rabbimizin hatalanmızı bağışlayacağını umarız." (eş-Şuarâ, 50-51.)

"Rabbinizin ayetleri gelince ona inandık diye bizden öc alıyorsun." (el-A'râf, 126) Sana göre tek suçumuz, peygamberimiz Musa'nın getirdiği ilahî hükümlere inanmamız ve bize geldiğinde ilahî ayetlere tâbi olmamızdır. "Rabbimiz, üzerimize sabır dök." Bu inatçı zorba ve satvetli hükümdardan, daha doğrusu inatçı şeyden çektiğimiz eza ve cefalara, müptela olduğumuz cezalara karşı bize sebat ver "ve bizi Müslümanlar olarak öldür!" Yine yüce Rabbin azabıyla korkutup öğüt vererek ona dediler ki: "Kim Rabbine suçlu olarak gelirse onun için Cehennem vardır. Orada ne ölür, ne de yaşar." (Ta-Hâ, 74) Sakın ha, onlardan olma (Ama yine de onlardan oldu.)

"Kim de ona iyi işler yapmış bir mü'min olarak gelirse, işte onlar için de yüksek dereceler vardır. Altlarından ırmaklar akan Adn Cennetleri, orada sürekli olarak kalırlar. İşte (günahlardan) arınanların mükafatı budur!" <Tâ-Hâ,75-76.)

Sen bunlardan biri olmaya bak. Fakat, karşı konulmaz kaderin hükmü ona da tatbik edildi. Yüce ve ulu zat, lanetli Firavun'un cehennemliklerden biri olmasına hükmetti. Cehennemliklerden kılındı ki orada başının üstünden kaynar su dökülsün ve can yakıcı azabı tadsm. O alçak, çirkin ve kötü adam kınanarak bu ağır lanetlemeye muhatab oldu. «Tad, zira sen kendince üstündün, şerefliydin.» (ed-Duhân, 49.)

Bu ifadelerden anlaşıldığına göre lanetli Firavun, imana gelen o büyücüleri asıp işkenceye maruz bırakmıştır. Abdullah b. Abbas ile Ubeyd b. Umeyr demişler ki: Onlar günün ilk saatlerinde büyücüydüler. Son saatlerindeyse, Allah katında iyi ve makbul şehidler oldular. "Rabbimiz! Üzerimize sabır dök ve bizi Müslümanlar olarak öldür." demeleri de bunu doğrulamaktadır. [42]

Fasıl

O dehşetli durumda Kiptiler, toplanıp da kendilerine destek olan büyücüler Müslüman olunca bu, onların küfürlerini, haktan uzaklıklarını ve inatlarını daha artırdı. Cenâb-ı Allah buyurdu ki:

«Firavun kavminden ileri gelen bir topluluk dedi ki: "Musa'yı ve kavmini bırakıyorsun ki, seni ve tanrılarını terkedip yeryüzünde fesat mı çıkarsınlar?" (Firavun): "Biz onların oğullarını öldüreceğiz. Kadınlarım sağ bırakacağız. Biz onların daima üstünde eziciler olacağız!" dedi. Musa, kavmine: "Allah'tan yardım isteyin, sabredin!" dedi: Yeryüzü, Allah'ındır. Onu kullarından dilediğine verir. Sonuç (Allah'tan korkup günahtan) korunanlarındır! "(Ey Musa), sen bize gelmezden Önce de geldikten sonra da bize işkence edildi." dediler. (Musa) dedi: "Umulur ki Rabbiniz, düşmanınızı yok eder ve onların yerine sizi yeryüzünde hakim kılar da, nasıl hareket edeceğinize bakar.» (el-A'râf, 127-129.)

Cenâb-ı -Allah, Firavun'un adamlannm, önde gelen kumandan ve sivil erkanının onu, Allah'ın peygamberi Musa'ya eziyet etmeye, getirdiği dini tasdik edeceği yerde ona küfür, eza, cefa ve red ile karşılık vermeye kışkırttılar. "Musa'yı ve kavmini bırakıyorsun ki, seni ve tanrılarını terkedip yeryüzünde fesat mı çıkarsınlar?" dediler. Allah kendilerini rezil etsin. Musa'nın insanları tek ve ortaksız olan Allah'a kulluk etmeye, Allah'tan başkasına kulluktan vazgeçmeye çağırmasını kıptı inancına göre fesad olarak telakki ediyorlardı. Allah'ın laneti üzerlerine olsun. Bazıları yukarıda meali geçen ayeti şeklinde değil de, yani "seni ve tanrılığım terkedip..." şeklinde okumuşlardır. Bu ayetin iki manaya ihtimali olur:

1- «Seni ve dinini terkedip...» Bunu birinci kıraat da teyid etmektedir.

2- «Sana ibadeti terkedip....» Çünkü Firavun, kendisinin tanrı olduğunu iddia ediyordu. Allah ona lanet etsin.

(Firavun): «Biz onların oğullarını öldüreceğiz. Kadınlarım sağ bırakacağız» ki savaşçıları çoğalmasın.

«Biz onlann üstünde daima eziciler olacağız.»

Musa, kavmine: «Allah'dan yardım isteyin ve sabredin.» dedi. Onlar size eziyet verip sıkıştırmaya kasdettiklerinde, siz de Rabbinizden yardım isteyin ve başınıza gelen belalara da sabırla karşılık verin. «Yeryüzü Allah'ındır. Onu kullarından dilediğine verir. Sonuç (Allah'tan korkup günahtan) korunanlarındır.» Allah'tan korkup günahtan korunanlar, sizler olun ki, iyi son sizlerin olsun.

"Musa: "Ey Milletim! Allah'a inanıyorsanız ve teslim olmuşsanız O'na güvenin." dedi. "Allah'a güvendik; Ey Rabbimiz! Zalim bir millet ile bizi sınama. Rahmetinle bizi kafirlerden kurtar." dediler." (Yâmıs, 84-85.)

"(Ey Musa), sen bize gelmezden önce de,sen bize geldikten sonra da bize işkence edildi." Yani sen gelmezden önce de, geldikten sonra da oğullarımız öldürülüyordu.

(Musa) dedi ki: "Umulur ki Rabbiniz düşmanınızı yok eder ve onların yerine sizi yeryüzüne hakim kılar da nasıl hareket edeceğinize bakar. (el-A'râf, 129.)

«Andolsun biz Musa'yı ayetlerimizle ve apaçık bir delil ile gönderdik: Firavun'a, Haman'a ve Karun'a. Dediler ki: (Bu),yalancı bir büyücüdür."» (el-Mü'min: 23-24.)

Firavun hükümdar, Haman da onun veziri idi. Karun, Musa'nın milleti olan İsrailoğullanndandı. Ancak Firavun'un adamlarından olup onun dinine bağlı bir kimseydi. Büyük bir servetin sahibiydi. Onunla ilgili açıklama, ileride gelecektir.

«(Musa), onlara katımızdan hakkı getirince: "Onunla beraber inananların oğullarını öldürün, kadınlarını sağ bırakın!" dediler. Fakat kafirlerin tuzağı hep boşa çıkar.» (ei-Mü'min, 25.)

Musa'nın risaletle görevlen dirilişinden sonra, îsrailoğullarını aşağılamak ve sayılarım azaltmak için oğulları,Firavun'un askerleri tarafından Öldürülüyordu. Böyle yapmakla da onların güç ve kuvvet bulmaları neticesinde kıptîlere saldırmaları

önlenmiş oluyurdu .Kiptiler onlardan korkuyorlardı. Ama bunun onlara bir faydası olmadı. "Ol" dediği şeyin hemen oluverdiği Allah'ın takdirinin önüne geçemediler.
"Firavun dedi: "Bırakın Musa'yı öldüreyim de, Rabbine yalvarsın. Çünkü ben onun, dininizi değiştireceğinden,yahu yeryüzünde bozgunculuk çıkaracağından korkuyorum." (ei-Mu'min, 26.)
Bu nedenle halk, alaycı bir tavırla: "Firavun vaiz oldu." demeye başlamıştı. Çünkü kendi inancına göre, Musa'nın halkı saptırmasından korkmuştu!
«Musa dedi ki: "Ben, hesap gününe inanmayan her kibirliden, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz (olan Allah')a sığındım."» (el-Mü'min, 27.)
Firavun ve diğerlerinin bana kötülük yapmalarından Allah'ın dergahına sığındım. İnadından ve zorbalığından vazgeçmeyen; ahirete, ceza ve mükafata inanmadığı için de Allah'ın azab ve ikabmdan korkmayan, "Hesap gününe inanmayan her kibirliden" Allah'a sığındım.
"Firavun ailesinden imanını gizleyen mü'min bir adam (şöyle) dedi: "Rabbim Allah'tır, dediği için bir adamı öldürüyor musunuz? Oysa o, size Rabbinizden mucizeler getirmiştir. Eğer yalancı olursa yalanı kendi zararınadır. Ve eğer doğru söylüyorsa size va'dettiklerinin (hiç değilse) bir kısmı başınıza gelir. Şüphesiz Allah aşırı giden, yalana olan kimseyi doğru yola iletmez. Ey kavmim! Bugün mülk sizindir. (Bu) yerde siz hakimsiniz. (Tutumunuzu bozup kendinizi Allah'ın hışmına çarpmayın. Düşünün bir kere) eğer (Allah'ın hışmı) bize gelirse,kim bizi Allah'ın hışmından kurtarır?" Firavun dedi: "Ben size yalnız (doğru) gördüğümü gösteriyorum ve ben sizi ancak doğru yola götürüyorum."» (el-Mü'min, 28-29.)
İmanım gizleyen adam, Firavun'un amcası oğluydu. Kavminin kendisine bir kötülük yapmasından korktuğu için, imanını gizliyordu.
Bazılarıysa, o adamın İsrail oğulların d an biri olduğunu ileri sürmüşlerdir ki bu, lafiz ve mana bakımından ayetlerin akışına ters düşmektedir. Doğrusunu Allah bilir.[43]
îbn Cüreyc, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Kıptîler-den yalnızca üç kişi iman etmiştir: Biri yukarıdaki ayette sözü edilen adamdır. İkincisi şehrin öbür ucundan gelerek Musa'ya, şehirden kaçıp Firavun'dan kurtulmasını teklif eden adamdır. Üçüncüsü ise, Firavun'un zevcesi Asiye'dir.
Darekutnî demiş ki: Firavun ailesinde adı Şem'an olan tek bir adam vardır ki o da mü'mindir.
Tarih-i Taberî'de anlatıldığına göre o adamın adı, Hayr'dır. Doğrusunu, Allah bilir.
Özetle bu adam, imanını gizliyordu. Lanetli Firavun, Musa (a.s.)'yı öldürmeye niyetlenip bunun için adamlarına danıştı. Buna kesin karar verince de o mü'min adam, Musa'nın başına bir iş gelmesinden korktu. Şûra meclisinde fikir beyan edici bir pozisyonda bulundu. Yerine göre sevdirerek, yerine göre de ürküterek Firavun'u bundan caydırmaya Çalıştı. Sahih hadiste de sabittir ki Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Cihadın en faziletlisi, zalim sultan yanında doğru konuşmaktır."[44]
Bu da, mertebelerin en yükseğidir. Bundan daha doğru bir söz olamaz. Çünkü bununla bir peyamberin hayatı kurtarılıyordu. İman ettiğini onlara izhar etmiş ve gizlediği imanını da onlara açıklamış olması muhtemeldir. Birinci görüş daha kuvvetlidir. Doğrusunu Allah bilir.
"Rabbim Allah'tır, dediği için bir adamı öldürüyor musunuz. Allah'a inandığını söyleyen bir adama böyle yapılır mı hiç? Aksine ona hürmet ve ikramda bulunmalı, ya da hiç değilse ona ilişmemeli ve ondan öc almaktan da vazgeçilmelidir."
Yani "O size Rabbinizden mucizeler getirmiştir." Kendisini elçi olarak gönderen Rabbinin katından getirdiği dinin gerçekliğini ve kendisinin de hak peygamber olduğunu ispatlayan mucizeler getirmiştir. Ona ilişmezseniz, selamette kalırsınız. Zira "Yalana olursa, yalanı kendi za-rarmadır." Bunun size bir zararı olmaz. "Eğer doğru söylüyorsa" ve siz de ona sataşmış s anız, "Size va'dettiklerinin (hiç değilse) bir kısmı başınıza gelir." Size yaptığı tehdidleıin arasındaki en basit bir cezanın size ulaşmasından korkuyorsunuz.. Ya bu cezaların tümü size ulaşırsa, o zaman haliniz nice olacaktır?
Bu makamda söylenen böyle bir söz; en tedbirli, en akıllı ve en latif bir sözdür.
"Ey kavmim, bu gün mülk sizindir. (Bu) yerde siz hakimsiniz." Musa böyle demekle onları, bu kıymetli mülkü ellerinden çıkarmaktan sakındırmış ti. Çünkü tarihte dine saldıran her devlet yıkılmış, güçlüyken zayıf olmuştur! Firavun'un adamlarının da başına aynı şey gelmişti. Onlar, hâlâ şek ve şüphe içindeydiler. Musa'nın dinine karşı inat ve muhalefetlerini sürdürüyorlardı. Nihayet Cenâb-ı Allah onları, sahib oldukları devletten, mülkten, saraylardan, kaşanelerden, servet ve nimetlerden kovup mahrum etti. Sonra horlanmış olarak denize doğru gittiler. Şerefli ve yüksek bir konumda bulunan ruhları, esfel-i safili-ne göçtü. Yok olup gittiler. İşte bu nedenle o hakkın tasdikçisi, doğru yolu bulan, iyiliksever, hakka uyan, kavmine nasihat eden, tam akıllı mü'min adam şöyle dedi: "Ey kavmim! Bu gün mülk sizindir. (Bu) yerde siz hakimsiniz." Diğer insanlara üstünsünüz. "(Allah'ın hışmı) bize gelirse, kim bizi Allah'ın hışmından kurtarır?" Sayınız şimdikinden kat kat fazla da olsa; güç, kuvvet ve teçhizatınız daha da fazlalaşsa, yine bunun bir faydası olmaz. Mülk sahibi olan Allah'ın bize vereceği azabı kim geri çevirebilir?
Firavun dedi ki: "Ben size yalnız (doğru) gördüğümü gösteriyorum ve ben sizi ancak doğru yola götürüyorum."
Firavun'un bu iki sözü de yalan idi. Çünkü o, Hz. Musa'mn insanları davet etmekte olduğu dinin, Allah katından gelen bir din olduğunu kesinlikle biliyor, ancak küfür, inat, azgınlık ve taşkınlığından dolayı muhalefetini açıklıyordu. Cenâb-ı Allah,

Musa'nın ona şöyle dediğini haber veriyor:
«(Musa): "Andolsun ki, bunları göklerin ve yerin Rabbinin açık belgeler olarak indirdiğini biliyorsun. Ey Firavun! Doğrusu senin mahvolacağını sanıyorum." demişti. Firavun, bunun üzerine onları memleketten sürmek istedi. Biz de onu ve beraberindekilerin, hepsini suda boğduk. Sonra îsrailoğullarma: "Bu memlekette siz oturun,kıyamet koptuğunda hepinizi bir araya getiririz." dedik.» (el-Isrâ, 102-104.)
«Ayetlerimiz gözlerinin önüne serilince: "Bu apaçık bir sihirdir." dediler. Gönülleri kesin olarak kabul ettiği halde,haksızlık ve büyüklen-melerinden ötürü onları bile bile inkar ettiler. Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bir bak!» (en-Ncmi, 13-14.)
Firavun'un: "Ben size ancak doğru yolu gösteriyorum." demesi de yalandan başka bir şey değildir. Çünkü, o, doğru yolda değildi. Aksine sefahet,sapıklık, fesat ve hayal yolundaydı. İlk olarak kendisi putlara ve heykellere taptı. Sonra da cahil ve sapık kavmini; kendisine uymaya, itaat etmeye, propagandasını yapmakta olduğu kafirlik ve iftiracılığı doğrulamaya, iddia ettiği Rabblığını kabullenmeye çağırdı. Heybet ve kuvvet sahibi olan Allah, elbetteki ondan üstündür! Yüce Allah buyurdu ki:
«Firavun kavminin içinde seslenip dedi ki: "Ey kavmim, Mısır mülkü ve şu altından akıp giden ırmaklar benim değil mi? Görmüyor musunuz? Yahut ben, şu hakir, nerdeyse söz anlatamayacak durumda olan kimseden daha iyi değil miyim? (Eğer o doğru söylüyorsa) üzerine altın bilezikler atılmalı, yahut yanında (kendisine yardım eden) melekler de gelmeli değil miydi?" Kavmini küçümsedi. Onlar da ona boyun eğdiler. Çünkü onlar yoldan çıkmış bir kavim idiler. Ne zaman ki bizi kızdırdılar, onlardan öc aldık, hepsini boğduk. Onları sonradan gelen (inkarcı)ların geçmiş ataları ve örneği yaptık. (Bunlar da onların izlerinden gittiler.)» (ez-Zuhruf, 51-56.)
"Ona büyük mucizeyi gösterdi. Fakat o, (Musa'yı) yalanladı, karşı geldi. Sonra sırtım döndü; koşmaya başladı. (Adamlarını) topladı, (onlara) bağırdı: "Ben sizin en yüce tannrnzım." dedi. Allah da onu ahiret ve dünya azabıyla yakaladı. Şüphesiz bunda (Allah'tan) korkacak kimse için ibret vardır." (en-NSziât, 20-26.)
"Andolsun, Musa'yı da ayetlerimizle ve açık bir delil ile gönderdik: Firavun'a ve adamlarına. (Ama o insanlar) Firavun'un buyruğuna uydular. Oysa Firavun'un buyruğu doğruya iletici değildi. (Firavun), kıyamet günü kavminin önünde gidiyor. İşte onları ateşe getirdi. Varılan yer, ne de fena bir yerdir! Bu dünyada da (onların) peşlerine lanet takılmıştır, kıyamet gününde de. Verilen bu vergi, ne kötü bir vergidir! (Hûd, 96-99.) Yani Firavun "Ben size yalnız (doğru) gördüğümü gösteriyorum ve ben sizi ancak doğru yola götürüyorum." derken, yalan söylemişti.
"İnanan (adam) dedi ki: "Ey kavmim! Ben üzerinize (önceki) toplulukların günü gibi bir günün gelmesinden korkuyorum. Nuh kavminin, Ad ve Semud'un ve onlardan sonrakilerin durumu gibi (bir durumla karşılaşmanızdan endişe ediyorum). Allah, kullara zulmetmek istemez. Ey kavmim! Sizin için o çağrışma gününden korkuyorum. O gün arkanızı dönüp kaç (mak ist)ersiniz, ama sizi Allah(m azabm)ndan kurtaracak kimse yoktur. Allah kimi saptırırsa, artık ona yol gösteren olmaz. Daha önce Yusuf da size açık mucizeler getirmişti. Onun getirdiklerinden de kuşkulanıp duruyordunuz. Nihayet o ölünce: 'Allah ondan sonra peygamber göndermez.' dediniz. İşte Allah, aşırı giden, şüpheci kimseleri böyle saptırır. Onlar İd, kendilerine gelmiş bir delil olmadan
Allah'ın ayetleri hakkında tartışırlaı\(Bu hareketleri) gerek Allah yanında, gerek inananlar yanında (onlara karşı) ne büyük bir kızgınlık (doğurur)! İşte Allah, her kibirli zorbanın kalbim böyle mühürler." (el-Mü'min, 30-35.)
Allah dostu adam, Musa peygamberi yalanladıkları takdirde, Önceki milletlerin başlarına gelen azap ve işkencelerin kendilerinin de başlarına geleceğini söyleyerek onları inançsızsızlıktan sakındırmıştı. Önceki milletlerden olan Nuh ve Semud kavimleri ile sonraki kavimlerin başlarına felaketler geldiği hem kendilerince, hem de başkalarınca tevatür yoluyla sabit olmuştu. Kaldı ki, peygamberlerin getirdikleri dinlerin, Hak dinler olduklarım bütün yeryüzü insanları bilmektedir. Bunu doğrulayıcı deliller de vardır. Çünkü peygamberleri ve onların getirdiklerini yalanlayan hak ve hakikat düşmanları hep ilahi azaba uğramışlardır. Ama peygamberlere uyanları Allah, azabtan kurtarmış, kıyamet korkusundan emin kılmıştır. Kıyamet günü, bağırışına günü-,, dür. Yapabilirlere e, azabtan kaçarken birbirlerine bağrıp çağıracaklardır. Ama azabtan kaçıp kurtulmalarına imkan yoktur.
"(Evet) o gün insan: "Kaçacak yer neresi?" der. Hayır, sığınacak yer yoktur. O gün varıp durulacak yer, ancak Rabbinin huzurudur, (ey insan)." (el-Kıyâmet, 10-12.)
«Ey cinler ve insanlar topluluğu! Göklerin ve yerin bucaklarından geçip gitmeğe gücünüz yeterse geçin gidin. Ancak kudretle geçebilirsiniz. Şimdi Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz? İkinizin de üzerine, ateşten yalın alev ve kıpkızıl bir dumar (yahut erimiş bakır) gönderilir, kendinizi savunamazsınız! Şimdi Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?» (er-Rahmân, 33-36.)
Bazıları, Mü'min sûresinin 32. ayetindeki tamlamasının sonundaki harfmi şeddeli okuyarak, "kaçışma ve firar günü" manasını vermişlerdir. Bu günün, Allah'ın, onların üzerine azab indireceği gün olması da muhtemeldir. O gün, azaptan kaçıp kurtulmak isteyeceklerdir, ama kaçış mümkün olma3'acaktır.
"Azabımızı hissettikleri zaman onlar, derhal oradan (kaçmak için hayvanlarını) mahmuzluyorlardı. (Boşuna) kaçmayın, (bol bol verilip) içinde şımartıl dığınız (nimetler)e ve yurtlarınıza dönün, çünkü sorguya çekileceksiniz!» (ei-Enbiyâ, 12-13.)
Sonra Cenâb-ı Allah, onlara, Mısır'da peygamberlik yapan Yusuf (a.s.)'un nübüvvetini, onun dünya ve ahirette halka yaptığı iyilikleri haber verdi. İşte Musa da onun sülalesinden ve zürriyetindendi. insanları, Allah'ı birlemeye, ona kulluk etmeye, yaratıklarından hiç birini ona ortak koşmamaya çağırıyordu. Ayrıca Cenâb-ı Allah, Yusuf zamanındaki Mısırlıların durumunu,

onların hakkı yalanlayıp peygamberlere muhalefet etme huyuna sahib oluşlarını da Firavunun kavmine bildiriyordu.
Bu nedenle onlara şöyle hitab ediyordu: «Onun (Yusuf un) getirdiklerinden de kuşkulanıp duruyordunuz. Nihayet o ölünce: "Allah, ondan sonra peygamber göndermez." dediniz. (Tabii ki bu da yalandı). İşte Allah, aşırı giden, şüpheci kimseleri böyle saptırır. Onlar da kendilerine gelmiş bir delil olmadan, Allah'ın ayetleri hakkında tartışırlar." (ei-Mü'min, 34-35.)
Yani Allah'ın birliğini, hüccetlerini, burhanlarını ve delillerini, kendilerine Allah katından gelmiş bir delil olmaksızın reddetmişlerdi. Doğrusu bu, Allah'ı fazlasıyla ğazaplandınr. Her kim böyle yapar ve bu nitelikleri taşırsa, Allah ona da gazaplamr. "İşte Allah, her kibirli zorbanın kalbini böyle mühürler." Yani kalpler, bir delile dayanmaksızın hakka muhalefet ederlerse, Cenâb-ı Allah onları, içindeki küfürle birlikte mühürler.
"Firavun dedi: "Ey Haman, bana yüksek bir kule yapki o sebeplere (yollara) erişeyim. (Yani) gölderin yollarına (erişeyim) de Musa'nın tanrısına çıkıp bakayım. Çünkü ben onu yalana sanıyorum." Böylece yaptığı kötü iş, Firavun'a süslü gösterildi ve (o) yoldan çıkarıldı. Firavun'un tuzağı, tamamen boşa çıktı." (cl-Mumin, 36-37.)
Firavun, Musa'nın, Allah tarafından gönderilmiş bir elçi olduğuna dair söylediği sözlerini yalanladı. Şunları söyleyerek tanrılığını iddia etti. "Ben sizin için benden başka bir tanrı bilmiyorum. Ey Haman! Haydi benim için çamurun üzerinde ateş yak(arak tuğla imal et de) bana bir kule yap. Belki.Musa'nın tanrısına çıkarım. Çünkü ben onu (Musa'yı) yalancılardan sanıyorum." (cl-Kasas, 38.)
Firavun, bu sûrede ise şöyle demiştir: "Bana yüksek bir kule yap ki, o sebeplere (yollara) erişeyim. (Yani) göklerin yollarına (erişeyim de) Musa'nın tanrısına çılap bakayım. Çünkü ben, onu (Musa'yı)'yalancı sanıyorum."
Bu ayetin iki manaya gelme ihtimali vardır:
1- Benden başka bir Rabbin var olduğunu söylerken, Musa'nın yalan söylediğini sanıyorum.
2- Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu söylerken, Musa'nın yalan söylediğini sanıyorum. Ama birinci mana, Firavun'un zahiri durumuna çok uymaktadır. Çünkü o, yaratıcının varlığını açıkça inkar ediyordu. Fakat ikinci mana da, ayetin lafzına uymaktadır. Zira demişti ki: "Musa'nın tanrısına çılap bakayım." Musa'yı peygamber olarak gönderip göndermediğini ona sorayım, "Çünkü ben onu yalancı sanıyorum."
Firavun'un maksadı, insanları, Musa'ya inanmaktan vazgeçirmek ve onu yalanlamaya teşvik etmekti. Yüce Allah buyurmuş ki:
"Böylece yaptığı kötü iş, Firavun'a süslü gösterildi ve (o), yoldan Çıkarıldı. Firavun'un tuzağı tamamen boşa çıktı."
Razıları, bu ayette geçen cümlesindeki füli şeklinde okumuşlardır. Buna göre mana şöyle olur: "... ve (o), yoldan çıkardı."
"Firavun'un tuzağı tamamen boşa çıktı." Ibn Abbas ile Mücahid, bu ayetin sonunu, hüsran ve bâtıl olarak açıklamıştır. Yani Firavun, kurduğu tuzakla birşey eîde edemedi, amacına ulaşamadı. Çünkü insanoğlu, kendi gücü ile, dünyaya en yalan olan sema tabakasına ulaşamadığına göre, yüksekteki sema tabakalarına nasıl ulaşacaktır? O yükseldiklerin miktar ve mesafesini ancak Allah bilir.
Müfessirlerin çoğuna göre, Firavun'un sözünü ettiği kulenin, veziri Haman'm onun için yaptırdığı saraydır. Çünkü Firavun tuğladan yapılmış olan o saraydan daha yüksek bir saray görmemişti. Bu nedenle de şöyle demişti: "Ey Haman! Haydi benim için çamurun üzerinde ateş yak(arak tuğla imal et de) bana bir kule yap")
Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre îsraüoğulları, tuğla yapımında çalıştırılıyorlardı. Firavun'un kendilerine yüklediği angaryalardan ötürü, kendi ihtiyaç duydukları işlerde birbirlerine yardım e demiyor lardı. Aksine, tuğlaların yapımı için gerekli olan toprağı, samanı ve suyu topluyorlardı. Her gün belli miktarda malzemeyi getirmeleri, kendilerinden isteniyordu. Getirmedikleri takdirde dövülüp hakarete uğruyor ve fazlasıyla eziyet görüyorlardı. Bu nedenle Musa'ya şöyle demişlerdi:
«"(Ey Musa), Sen bize gelmezden önce de, sen bize geldikten sonra da bize işkence edildi." dediler. (Musa) dedi: "Umulur ki Rabbiniz düşmanınızı yok eder ve onların yerine sizi yeryüzüne hakim kılar da nasıl hareket edeceğinize bakar."» (el-A'râf, 129.)
Kıptîlere egemen olacaklarını ve sonlarının iyi olacağını onlara müjdeledi. Müjdesi gerçekleşti de. Bu da onun peygamber olduğunu ispatlayan delillerden biri idi.
Şimdi de Firavun ailesinden olan o mü'min adamın öğüt ve delillerine kulak verelim. Onun söylediklerini Cenâb-ı Allah bizlere şöyle naklediyor: «İnanan (adam) dedi ki: "Ey Kavmim! Bana uyun, sizi doğru yola götüreyim. Ey kavmim! Bu dünya hayatı (kısa) bir geçinmedir. Ahi-ret ise ebedî durulacak yerdir. Kim bir kötülük yaparsa sadece onun kadar cezalanır. Ama erkek ve kadından her kim inanarak faydalı bir iş yaparsa, onlar Cennet'e girerler ve orada kendilerine hesapsız rızık verilir."» (ei-Mü'min, 38-40.)
Allah kendisinden razı olsun, o inanmış adam, onları hak ve hakikatin doğru yoluna davet etmişti. Kendisi de peygamber Musa'ya tâbi olup, onun Allah katından getirmiş olduğu hükümleri tasdik etmiş; onları, değersiz, fani ve sonlu olan dünyaya gönülden bağlanmamaya çağırmıştı. Çalışanların emeğini boşa çıkarmayan, aza karşı çok veren,
her şeyin mülkü elinde bulunan Allah katındaki sevabı kazanmaya teşvik etmişti. Kötülüğe karşılık olarak sadece bir ceza vermek de Allah'ın adaletinin gereğidir, demişti. Asıl kalınacak yerin, ahiret yurdu olduğunu bildirmişti. İnanmış olarak iyi işler yapan ve bu halde ahirete göçen kimseler için orada yüksek dereceler, güvenli odalar, çok yüksek hayır-lar,sonu gelmez devamlı rızıklar, gittikçe artan hayırlar vardır, diye onlara uyarıda bulunmuştu.
Sonra da tuttukları yolun iyi bir yol olmadığım ve gidişatlarının sonucunun korkunç olduğunu kendilerine bildirmek için şöyle demişti: "Ey kavmim! Neden ben sizi kurtuluşa çağırdığım halde siz beni ateşe çağırıyorsunuz? Siz beni Allah'ı inkar etmeğe

ve bilmediğim şeyleri ona ortak koşmağa çağırıyorsunuz. Bense sizi o aziz ve çok bağışlayana çağırıyorum. Sizin beni çağırdığınız şeye kesinlikle ne dünyada, ne de ahi-rette davet olamaz. (O cansız şeylere çağırılamaz.) Bizim dönüşümüz Allah'adır. (Davranışlarında) aşırı gidenler, işte onlar ateş halkıdır). Benim size söylediklerimi yakında hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah'a bırakıyorum. Şüphesiz Allah, kulları görür." Allah onu, onların kurdukları tuzakların kötülüklerinden korudu ve Firavun ailesini azabın en kötüsü kuşattı. Ateş! Sabah akşam ona sunulurlar. (Dünya durdukça azap böyle devam eder.) Kıyamet koptuğu gün de: "Firavun ailesini azabın en çetinine sokun!" deriz." (el-Mü'min, 41-46.)

İnanmış adam, onları, "ol" dediği şeyin oluverdiği göklerle yerin Rabbine kulluk etmeye çağırdı, ama onlar onu lanetli, sapık ve cahil Firavun'a kulluk etmeye çağırdılar. Bu sebeple de onları kınayarak şöyle dedi: "Ey kavmim! Neden ben sizi kurtuluşa çağırdığım halde siz beni ateşe çağırıyorsunuz? Siz beni Allah'ı inkar etmeğe ve bilmediğim şeyleri O'na ortak koşmağa çağırıyorsunuz. Bense sizi, O Aziz ve çok bağışlayana çağırıyorum."

Böyle dedikten sonra da, Allah'tan başka tapmakta oldukları putlarla ortakların asılsız olduklarını, kimselere ne fayda ne de zararvere-meyeceklerini onlara açıklayarak şöyle dedi: "Sizin beni çağırdığınız şeye kesinlikle ne dünyada, ne de ahirette davet olamaz. (O cansız şeylere çağrılamaz.) Bizim dönüşümüz Allah'adır. (Davranışlarında) aşırı gidenler, işte onlar ateş halkıdır." O putlar bu dünyada hiç birşey yapamadıklarına göre, ebedî olan ahiret yurdunda ne yapabilirler? Ama onur ve üstünlük sahibi olan yüce Allah'tır ki her şeyi yaratmıştır.. İyileri de kötüleri de nzıklandırır. Kullara hayat veren, onları öldürdükten sonra yeniden diriltecek olandır. İtaatkar kullarını Cennet'e; isyankar kullarını da Cehennem'e koyacaktır.

İnatlarını sürdürdükleri takdirde başlarına felaket geleceğini haber vererek şunları söyledi: "Benim size söylediklerimi yakında hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah'a bırakıyorum. Şüphesiz Allah, kulları
görendir." Cenâb-i Allah buyurdu ki: "Allah onu, onların kurdukları tuzakların kötülüklerinden korudu."

Peygamber Musa'yı inkar ettikleri için ona tuzak kurmuşlardı. Allah'ı inkar ettiklerinden, insanları Allah yolundan geri çevirdiklerinden dolayı uğradıkları azaptan Musa'yı, Rabbi korumuştu. Bayağı halk tabakasına gösterdikleri hayal, desise ve oyunlarla onları Allah yolundan geri çevirmişlerdi de "Firavun ailesini, azabın en kötüsü kuşatmıştı. Ateş! Sabah-akşam ona sunulurlar." Yani kabirlerinde kıyamete dek, ruhları sabah-akşam ateşe verilir. "Kıyamet koptuğu gün de: "Firavun ailesini azabın en çetinine sokun!" deriz. «Tefsir-i Ibn Kesir'de» bu ayet-i kerimenin, kabir azabının varlığına delâlet ettiğini söylemiştik. Övgüler Allah'adır.

Cenâb-ı Allah onlara karşı hüccetler ortaya koyduktan, onlara peygamber gönderdikten, şüphelerini giderdikten, bazan korkutarak ve bazan da sevdirerek kendilerine karşı hüccetleri onlardan aldıktan sonra onları helak etmiştir. Bir ayet-i kerimede buna değinerek şöyle buyurmuştur:

«Andolsun biz, Firavun ailesini tuttuk. Öğüt alsınlar diye yıllarca kıtlıkla ve ürünleri azaltmakla sıktık. Onlara bir iyilik geldiği zaman: "Bu bizimdir." derler. Kendilerine bir kötülük ulaşırsa, Musa ve onunla beraber olanları uğursuz sayarlardı. İyi bilin ki, onların uğursuzluğu Allah katmdandır. Fakat çokları bilmezler ve dediler ki: "Bizi büyülemek için ne kadar mucize getirirsen getir, biz sana inanacak değiliz!" Biz de onların üzerine ayrı ayrı mucizeler olarak tufan, çekirge, kımıl (haşerat), kurbağalar ve kan gönderdik; ama yine büyüklük tasladılar ve suçlu bir topluluk oldular.» (el-A'râf, 130-133.)

Cenâb-ı Allah, Firavun kavmi olan Kıptîleri, ekinlerin bitmediği ve davarların memelerinden süt akmadığı kıtlık seneleriyle, ağaçların ürünlerinin azalmasıyla - belki öğüt alırlar diye- sıktığını; ama bütün bunlara rağmen onların küfürden vazgeçmediklerini, ibret almadıklarını, bilakis küfür ve inatlarını devam ettirdiklerini haber veriyor.

«Kendilerine bir iyilik (bolluk) geldiği zaman: "Bu bizimdir" derler."» Yani bunu biz hakkettik ve bize layık olan da budur, derler. «Kendilerine bir kötülük ulaşırsa, Musa ve onunla beraber olanları uğursuz sayarlardı.» Onların uğursuzluğu nedeniyle bu belaya uğradık, derler. Ama iyilik ve bollukla karşılaştıklarında, Musa ve beraberindekilerin bize komşuluklarının hayır ve bereketine bu nimete mazhar olduk, demezler. Çünkü onların kalpleri inkarcı olup haktan kaçmakta ve kendileri de büyüklük taslamaktadır. Kötülükle karşılaştıklarında, sebebini Musa ve beraberindekilerde ararlar. İyiliğe kavuştuklarında da onu kendilerine mal ederler. "İyi bilin ki, onların uğursuzluğu, Allah katın-dadır." Allah, bunun cezasını onlara tam olarak çektirecektir. "Fakat çokları bilmezler ve dediler ki: 'Bizi büyülemek için ne kadar mucize getirirsen getir, biz sana inanacak değiliz!"» Harikulade hallerle mucizelerin hepsini de göstersen; sana inanacak, sana tâbi olacak ve sana itaat edecek değiliz!

Onların durumlarını Cenâb-ı Allah şu ayet-i kerimeyle bildiriyor: "Üzerlerine Rabbinin (azab) kelimesi hakk olanlar, inanmazlar. Onlar bütün ayetler gelmiş olsa bile, acı azabı görünceye kadar (inanmazlar)."(Yûnus, 96-97.)

"Biz de onların üzerine ayrı ayrı mucizeler olarak tufan, çekirge, kımıl (haşerat), kurbağalar ve kan gönderdik. Ama yine büyüklük tasladılar ve suçlu bir topluluk oldular."

Tufan felaketine uğramışlardı. İbn Abbas'm anlattığına göre, canlıları boğacak, ekin ve ürünlerini telef edecek kadar çok yağmur, onların üzerine yağdırılmıştı. Said b. Cübeyr, Katade, Süddî ve Dahhak da bu görüştedirler. Başka bir rivayete göre İbn Abbas ve Ata, tufanın, milleti kırıp geçiren çok sayıdaki ölüm olduğunu söylemişlerdir.

Mücahid, tufanın, su seli olduğunu ve her halde taun(veba) hastalığı olduğunu söylemiştir.

Üçüncü bir rivayete göre de İbn Abbas, tufanın, onları kuşatan umumî bir bela olduğunu söylemiştir. Taberî'nin, Hz. Aişe'den yaptığı bir rivayete göre peygamber (s.a.v.) Efendimiz buyurmuş ki: «Tufan, ölümdür.» Bu, garip bir hadistir.

Firavun kavmi, bir de çekirge felaketine uğramıştı. Çekirge, hemen herkesçe bilinen bir hayvandır. Ebu Davud'un rivayetine göre Hz. Pey-gamber'e, çekirgenin hükmü sorulmuş. O da cevaben buyurmuş ki: «(Çekirge) Allah'ın en kalabalık ordu

ordusudur. Onu ne yerim, ne de haram kılarım.»[45] Hz. Peygamber, sadece tiksindiği için çekirge yememiştir. Nitekim keler de yememiştir. Soğan, sarımsak ve pırasa yemekten de uzak durmuştur.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir hadiste, Abdullah b. Evfa şöyle demiştir: «Rasûlullah (s.a.v.)'la birlikte yedi gazaya katıldık ve (bu gazaların hepsinde de) çekirge yiyorduk.»
Çekirgeyle ilgili hadis ve eserler üzerinde, tefsirimizde gerekli açıklamaları yaptık. Hülasa çekirgeler, onların yerden biten ekin ve meyvelerini daha taptazeyken alıp götürdüler, geriye ne az, ne de çok hiç birşey bırakmadılar.
Kımılların da saldırısına uğramışlardı. İbn Abbas, kımılın buğdaydan çıkan bir kurtçuk olduğunu söylemiştir. Başka bir rivayete göre İbn Abbas kımılın, kanatsız küçük çekirge olduğunu söylemiştir. Mücahid, îkrime ve Katade de bu görüştedirler. Said b. Cübeyr ile Hasen, ki mı İm siyah renkli küçücük bir haşere olduğunu söylemişlerdir. Abdurrahman b. Zeyd b. Eşlen ise, kunıhn pire olduğunu söylemiştir. Taberî ise, Arap dil bilginlerinden nakil yaparak kınıılm, Hamnan adlı küçük cins bir maymun olduğunu söylemiştir. İşte bu hayvanlar, Firavun kavmi olan Kıptîlerin evlerine, hatta yataklarına kadar sokulmuş; yaşamalarına ve uyumalarına mani olmuşlardı.
Ata b. Saib ise, kımıl kelimesinin, buğdaydan çıkan kurtçuk anlamına geldiğini söylemiştir. Hasan Basrî de kımıl kelimesinin bu anlama geldiğini söyleyerek ayetteki kelimesindeki mim harfini şedde-siz okumuştur.
Kiptiler, kurbağaların istilasına uğramışlardı. Öyleki kurbağalar, yemeklerinin ve kaplarının içine düşüyorlardı. Onlardan biri birşey yemek ya da içmek için ağzım açacak olursa, çevredeki kurbağalardan biri gelip ağzına atlıyordu.
Kan mucizesi de Kıp tilere gösterilmişti. Bütün sulan kana bulanmıştı. Nil'den, kuyudan, nehirden ve her nereden içmek için biraz su aldıklarında o suyun, hemen o anda taze bir kana dönüştüğünü görürlerdi.
Ama bütün bu olup bitenlerden İsrailoğullan asla zarar görmemişlerdi. Bu da bu saydıklarımızın göz kamaştırıcı mucizeler ve kesin deliller olduklannı göstermektedir. Bütün bunlan başlarına getiren, Musa idi ve yediden yetmişe Firavun kavmi bundan zarar görmüştü, ama Israilloğullannndan hiç birine bu olup bitenlerden zarar gelmemişti. Bu da Musa'nın peygamberliğini ispatlayan en kuvvetli delildir.
Muhammed b. İshak dedi ki: Büyücüler iman ettiklerinde Allah'ın düşmanı Firavun, yenik ve öfkeli olarak geri döndü. Küfür ve kötülüğünü devam ettirmekten başka birşey yapmadı. Cenâb-ı Allah, ona mucize üstüne mucize gönderdi. Kıtlık seneleriyle onu sıkıştırdı. Üzerlerine önce tufan, sonra çekirge, sonra kımıl, sonra kurbağa ve en sonunda da kanı ayrı, ayrı mucizeler olarak gönderdi.
Üzerlerine Önce tufan (su seli) gönderdi. Her taraf sular altında kaldı. Tarlalan ekemez oldular. Başka işler de yapamadılar. Açlıktan kırıldılar. Dayanamayacak hale gelince: "Ey Musa, dediler. Bizim için Rabbine- sana verdiği söz yüzü hürmetine- dua et; eğer bizden azabı kal-dınrsan, muhakkak sana inanacağız ve mutlaka Israiloğullannı seninle beraber göndereceğiz!" (ei-AVâf, 134.)
Musa Rabbine dua etti.. Rabbi de azabı onların üzerinden kaldırdı. Fakat onlar, Musa'ya iman edeceklerine dair verdikleri sözü yerine getirmeyince, bu defa Cenâb-ı Allah, çekirgeleri üzerlerine musallat kıldı. Bana gelen haber ve rivayetlere göre çekirgeler ağaçlan ve kapılardaki demir çivilere kadar çok şeyleri yeyip tüketmiş, evlerinin yıkılmasına sebep olmuşlardı. Musa'ya yine aynı vaadîerde bulunmuşlar, Musa'da Rabbine dua etmiş ve Rabbi bu belayı da üzerlerinden kaldırmıştı. Ama onlar, vaadlerini yine yerine getirmemişlerdi.
Bu defa Cenâb-ı Allah, üzerlerine kımıllan saldırtmıştı. Bana anlatıldığına göre Musa (a.s.)'ya, yıkılıp dağılmaya yüz tutmuş olan bir toprak tepesine gidip değneğiyle oraya vurması Allah tarafından emredilmiş. O da emre uyarak gidip değneğiyle o tepeye vurunca, kımıllar çıkıp etrafa savrulmaya başlamış. Evlerini istila ederek yiyeceklerinin üstünü kaplamışlar. Firavun ailesi, evlerinde rahat edemez ve uyuyamaz olmuşlar. Dayanamayacak hale gelince de, Musa'ya yine aynı va-adlerde bulunmuşlar, Musa da Rabbine dua etmiş ve Rabbi bu belayı da üzerlerinden kaldırmıştı. Ama onlar vaadlerini yine yerine getirmemişlerdi.
Bundan sonra Cenâb-ı Allah, üzerlerine kurbağaları göndermişti. Kurbağalar; evlerine, kaplarına ve yiyeceklerine dolmuşlardı. Bohçadaki bir çamaşırı veya içi yemek dolu bir kabın kapağım açınca, içinin kurbağalarla dolu olduğunu görüyorlardı. Bu belaya da dayanamayacak hale gelince, Musa'ya yine aynı vaadîerde bulundular. Musa da Rabbine dua etmiş ve Rabbi bu belayı da üzerlerinden kaldırmıştı. Ama onlar, vaadlerini yine yerine getirmemişlerdi.
Son olarak da Cenâb-ı Allah, onlara kan gönderdi. Firavun kavminin sulan kana bulandı. Kuyudan ve nehirden aldıklan, kaptan avuçla-dıklan sular hemen o anda taptaze bir kana dönüveriyordu.
Zeyd b. Eşlem'in dediğine göre burunları sürekli kamyormuş. Bunu İbn Ebi Hatîm rivayet etmiştir.
Yüce Allah buyurdu ki: «Üzerlerine azab çökünce: "Ey Musa, dediler. Bizim için Rabbine -sana verdiği söz yüzü hürmetine- dua et; eğer bizden azabı kaldırırsan, muhakkak sana inanacağız ve mutlaka İsrailoğullaıını seninle beraber göndereceğiz!" Biz onlardan, geçirecekleri bir süreye kadar azabı kaldırmcaya, hemen yeminlerini bozmaya başladılar. Biz de onlardan öc aldık, onlan denizde boğduk! Çünkü onlar, ayetlerimizi yalanlamışlardı ve onlan umursamaz olmuşlardı.» (el- A'râf, 134-136.)
Cenâb-ı Allah, Firavun kavminin ne kadar inkara ve azgın olduklarını, sapıklık ve cehaletlerini sürdürdüklerim haber veriyor. Allah'ın ayetlerine uyup elçisi Musa'yı tasdik etmeye karşı büyüklük taslamış-lardı. Halbuki Cenâb-ı Allah, Musa peygamberi onlara ayan-beyan gösterdiği ve kendilerine karşı delil ve burhan kıldığı üstün hüccetleri ve göz kamaştırıcı mucizeleriyle güçlendirmişti.

Kendilerim sıkıntıya düşüren her mucizeyi gördükçe, yemin ederek "Bu sıkıntıyı üzerimizden kaldmrsan muhakkak sana inanacağız ve îsrailoğullannı seninle beraber göndereceğiz." diyerek söz verirlerdi. Ama azab üzerlerinden kalkınca, yine eski kötülüklerine dönerlerdi. Kendilerine gelen haktan yüz çevirir ve ona asla iltifat etmezlerdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, onlara, eskisine oranla daha kuvvetli ve daha çok sıkıntı verici bir azab gönderirdi. Yine Musa'ya söz verir, azab kaldırılınca, sözlerini yine yerine getirmezlerdi. Mütecavizlik eder, ahde vefa etmezlerdi. "Eğer bizden azabı kaldırırsan, muhakkak sana inanacağız ve mutlaka îsrailoğullanm seninle beraber göndereceğiz." Böyle diyorlardı ama, o başlan azab üzerlerinden kaldırılınca, yine o katmerli cehaletlerine geri dönüyorlardı.

İşte böyle.. Yumuşak huylu ve her şeye muktedir olan o yüce Zat, onları seyrediyor, onları hemen azablandırmak istemiyordu. Onları teh-did ediyor, azablarmı erteliyordu. Kendilerine bunca delilleri gösterdikten ve mazeretlerini kestikten sonra onları, güçlü ve muktedir bir zata yaraşırcasma yakalayıverdi. Kendilerinden sonraki benzerleri kafirler için ibret kıldı. Başlarına gelen beladan öğüt alacak mü'minler için de misal kıldı. Nitekim konuşanların en doğru sözlüsü olan Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:«Andolsun, biz Musa'yı da ayetlerimizle Firavun'a ve ileri gelen adamlarına gönderdik: "Ben âlemlerin Rabbi-nin elçisiyim." dedi. Onlara ayetlerimizi getirince onlarla alay edip gülmeğe başladılar. Onlara gösterdiğimiz her mucize, mutlaka ötekinden büyüktü. Belki dönerler diye onları (kıtlık, tufan, çekirge gibi türlü) azab (lar) ile cezalandırdık. Bunun üzerine dediler ki: "Ey büyücü! Bizim için Rabbine dua et, sende bulunan ahdi yüzü hürmetine (bizi bağışlamasını dile), artık biz yola geleceğiz!" Fakat biz onlardan azabı kaldırınca, sözlerinden dönmeğe başladılar.

Firavun, kavminin içinde seslenip dedi ki: "Ey kavmim, Mısır mülkü ve şu altımdan akıp giden ırmaklar benim değil mi? Görmüyor musunuz? Yahut ben, şu hakir, nerdeyse söz anlatamayacak durumda olan kimseden daha iyi değil miyim? (Eğer o doğru söylüyorsa) üzerine altın bilezikler atılmalı, yahut yanında (kendisine yardım eden) melekler de gelmeli değil miydi?" Kavmini küçümsedi. Onlar da ona boyun eğdiler. Çünkü onlar yoldan çıkmış bir kavim idiler. Ne zaman ki bizi kızdırdılar, onlardan Öc aldık, hepsini boğduk. Onları sonradan gelön (inkarcı)lann geçmiş ataları ve Örneği yaptık (Bunlar da onların izinden gittiler.)» (ez-Zuhnıf, 46-56.)

Yüce Allah, kendisiyle konuşma mertebesine nail olan şerefli kulu Musa'yı, alçak ve değersiz Firavun'a elçi olarak gönderdiğini haber veriyor. Yine Cenâb-ı Allah, peygamberi Musa'yı, tazim ve tasdikle mukabele görmesi gereken açık seçik mucizelerle teyid ettiğini de bildiriyor. Firavun ve milleti, bu mucizeler karşısında; içinde bulundukları küfürden vazgeçmeli, hakka ve dosdoğru yola dönmeliydiler. Ama Musa bir de ne görsün; Bu mucizeler karşısında gülüşüp alay ediyor, haktan dönüyor ve insanları Allah'ın yolundan geri çeviriyorlardı. Cenâb-ı Allah, onlara peşpeşe mucizeler gönderdi. Bir sonraki mucize, bir öncekinden
daha büyüktü. Çünkü te'kid eden mucize, öncekinden daha büyük ve daha kuvvetli olmalıydı.

«Belki dönerler diye onları azab ile cezalandırdık. Bunun üzerine
dediler ki: "Ey büyücü! Bizim için Rabbine dua et, sende bulunan ahdi yüzü hürmetine (bizi bağışlamasını dile), artık biz yola geleceğiz.» (ez-Zuhruf, 48-49.)

Musa'nın zamanında, bir şahsa "Büyücü" diye hitapta bulunmak ayıp değildi ve hakaret de sayılmıyordu. Çünkü o zamanın bilginleri, büyücülerdi. Bu nedenledir ki, Musa'ya işleri düşünce, ona "Ey büyücü." diye hitab ettiler. Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Biz azabı onlardan kaldırınca, sözlerinden dönmeğe başladılar."

Sonra Cenâb-ı Allah, Firavun'un kendi mülk ve hükümranlığıyla, ülkesinin büyüklük ve güzelliğiyle, sarayının altından akan nehirleriyle (Nil'in sularının kabardığı zamanlarda etrafa kanallar açtırıp suları o kanallara akıtarak Nil'in su seviyesini düşürürdü), kendi nefsi ve süsle-riyle övünmeye; Allah'ın peygamberi Musa'yı küçümsemeye başlardı. Küçüklüğünde diline değen ateş korunun kalan etkisiyle kelimeleri açık-seçik telaffuz edemiyor diye Musa'yı tahkir ediyordu. Ama aslında bu, Musa için bir olgunluk, güzellik ve şerefti. Bu, Allah'ın ona vahiy göndermesine ve onunla konuşmasına engel teşkil etmiyordu. Bundan sonra Cenâb-ı Allah ona Tevrat'ı indirmişti. Lanetli Firavun, elinde bilezik ve zinetler yok diye onu küçümsemişti. Aslında süs, kadınlara mahsustur. Erkeklerin şehamet ve onuruyla bağdaşmaz. Erkeklere yakışmadığına göre; akıl ve marifet yönünden en mükemmel, himmet bakımından en yüce insanlar olan ve dünyalığa asla iltifat etmeyen peygamberlere hiç mi hiç yaraşmaz. Kaldı ki peygamberler, Cenâb-ı Allah'ın, ahirette kendi dostları için hazırladığı kalıcı ve sonsuz nimetleri, diğer insanlara nispetle çok daha iyi bildikleri için, dünyevî zinetlere tabii ki aldırış etmeyeceklerdi.

Firavun'un, "Yahut yanında (kendisine yardım eden) melekler de gelmen değil miydi?" sözüne gelince; insanın peygamber olması için, yanında bir melek bulundurmasına ihtiyacı yoktur. Eğer Firavun'un böyle demekle maksadı, meleklerin Musa'yı tazim etmesi idiyse, şunu bilmek gerekir ki, melekler, Musa' (a.s.)'dan çok daha aşağı seviyede bulunan kimselere da tazimde bulunurlar. Nitekim bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur: «Melekler, yapmakta olduğu işten hoşnut olduklarından dolayı kanatlarım, ilim talebesi için (yere) sererler.»

İlim talebelerini bu kadar tazim eden meleklerin, Allah ile konuşma şerefine nail olan Musa (a.s.)'ya ne kadar tazim edeceklerini varın siz takdir edin!

Eğer Firavun'un böyle demekle maksadı, meleklerin, onun peygamberliğine tanıklık etmeleri idiyse, Hz. Musa'nın peygamberliği mucizelerle teyid edilmişti.

îzhar ettiği mucizeler, akıl sahipleri nazarında onun peygamberliğini kesin olarak kanıtlıyordu. Hak ve hakikati bulmak isteyenlere onun Allah elçisi olduğunu katiyetle ispatlıyordu. Rablerin Rabbi tara-findan kalbi mühürlenen, özü bırakıp kabuğa

bakan kimseler, onun getirdiği apaçık belgeleri göremiyorlardı. Göremiyenlerden biri de, kalbi kör, çok yalancı bir Kıptî olan Firavun'du.

Allah Teâlâ buyuruyor ki; «(Firavun,) kavmim küçümsedi, onlar da ona boyun eğdiler.» Akıllarını azımsadı. Onları halden Hale uğrattı. Neticede onun ilahlık iddiasını doğruladılar. Allah ona lanet etsin, onları da rezil etsin. "Çünkü onlar, yoldan çıkmış bir kavim idiler. Bizi gazap-landırdıklarında, onlardan öc aldık." Boğarak, hakarete uğratarak, onurlarını ellerinden alarak; nimetten sonra azap ve zillete, refahtan sonra bayağılığa ve yoksulluğa, lüks hayattan sonra ateşe maruz bırakarak onlardan intikam aldık. Allah'a ve evveli olmayan kudretine sığınırız.

«Onları sonradan gelen (ve niteliklerim taşıyanların) geçmiş ataları ve (onların durumundan ibret alanların) örneği yaptık.» Helaklerine sebep olan azab sağanağından ders alan ve başlarına gelen felaketi haber alanlar için onları, ders alınacak bir ibret kıldık. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: «Musa, onlara açık açık ayetlerimizle gelince: "Bu, uydurulmuş bir büyüden başka birşey değildir. İlk atalarımız arasında böyle birşey (olduğunu) işitmedik." dediler. Musa: "Rabbim, kimin kendisinin yanından hidayet getirdiğini ve bu (dünya) evin (in) sonun (da güzel sonuç)un kime aid olacağını çok iyi biliyor. Muhakkak ki zalimler iflah olmaz." dedi. Firavun dedi ki: "Ey ileri gelenler, ben sizin için, benden başka bir tanrı bilmiyorum; ey Haman, haydi benim için çamurun üzerinde ateş yak(arak tuğla imal et de) bana bir kule yap. Belki Musa'nın tanrısına çıkarım. Çünkü ben onu (Musa'yı) yalancılardan sanıyorum." O (Firavun) ve askerleri, yeryüzünde haksız yere büyüklük tasladılar ve kendilerinin bize döndürülmeyeceğim sandılar. Biz de onu ve askerlerini tuttuk, denize attık; bak o zalimlerin sonu nasıl oldu. Biz onları, ateşe çağıran önderler yaptık. Kıyamet günü asla yardım olunmazlar. Bu dünya hayatında biz onların peşine bir lanet taktık, (daima) lanetle anılacaklardır. Kıyamet günü ise onlar çirkinleştirilenlerdendir.»(el-Kasas, 36-42.)

Cenâb-ı Allah, onların, hakka uymayıp büyüklük taslamaları, fani mülküne güvenerek ilahlık iddiasında bulunan hükümdarlarım doğru-layıp ona muvafakat etmeleri nedeniyle, kudretli Rabbin gazaplandığı-nı haber veriyor. Güçlü ve üstüîı olup azabına karşı durulamayan yüce Rab, onlardan şiddetli bir intikam almış, Firavun ve askerlerini bir sabah vakti topluca suda boğmuştu. Hiç biri bu azabtan kurtulamamış ve onlardan yeryüzünde dolaşan bir tek kişi bile kalmamıştı. Aksine, hepsi boğulup Cehennem'e gitmiş, bu dünyada âlemler arasında peşlerine bir lanet takılmıştır. Kıyamete kadar lanetle anılacaklardır. Kıyamette de lanetleneceklerdir. Bu ne kötü bir vergidir. Kıyamet gününde onlar, çirkinleştirilenlerdendir. [46]

---

[1] Tefsir-i Taberî, XXIII, 107-108.

[2] Camiu s-Sağir, Hadis No: 1054.

[3] Tefsir-i Taberî, XXIII, 107.

[4] TefsÎr-i Taberî, XXIII, 107.

[5] Tefsir-i Taberî, XXIII, 108.

[6] Suyutî, Dürr, VII, 193.

[7] Buharî, Tevhid, VIII, 185.

[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/329-335.

[9] Tefsir-i Taberî, XVII, 59.

[10] Tefsir-i Taberî, XVII, 60.

[11] Tirmizî, Sünen; Kiyame, 48.

[12] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/335-338.

[13] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/338.

[14] Ress: Kuyu ve mezar gibi kazılmış çukur demektir.

[15] Tefsir-i Taberî, XIX, 10.

[16] Tefsir-i Taberî, XXV, 97.

[17] Tezhib-i Tarih-i İbn Asakir, 1,15.

[18] Tefsir-i Taberî, XXV, 97.

[19] Tefsir-i Taberî, XIX, 11.

[20] Tefsir-i Taberî, XIX, 10.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/338-341.

[21] Tefsir-i Taberî, XXII, 104.

[22] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/341-344.

[23] Tefsir-i Taberî, XXIII, 66-67.

[24] Tefsir-i Taberî, XVII, 63.

[25] Tefsir-i Taberî, XVII, 65.

[26] Tefsir-i Taberî, XXIII, 65.

[27] Tefsir-i Taberî,. XVII, 65.

[28] Tirmizî, Dâavat, Hadis No: 3505.

İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/345-352.

[29] Buharî, Enbiyâ, 24-35.

[30] Buharî, Enbiyâ, Hadis No: 212.

[31] Buharî, Kitabü't-Tefsir, No: 300.

[32] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/352.

[33] Tefsir-i Taberî, XX, 11.

[34] Tefsir-i Taberî, XX, 23.

[35] Tefsir-i Taberî, XX, 27.

[36] Tefsir-i Taberî, XX, 28.

[37] Blkz. Tefsir-i Taberî, XX, 32.

[38] Tefsir-i Taberî, XX, 41.

[39] İbn Mace, Rühün, 5.

[40] Tefsir-i Taberî, XX, 43-44.

[41] Tarih-i Taberî, I, 287.

[42] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/353-387.

[43] Bkz. Tefsir-i Taberî, XXIII, 38.

[44] Sünen-i Ebu Davud, Melahim, Hadis No: 4344.

[45] Ebu Davud, Et'ime, Hadis No: 3813.

[46] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/387-403.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Firavun Ve Askerlerinin Mahvoluşu
Firavun'un Boğulmasından Sonra İsrailoğullarî
İsrailoğullarının Tih Çölüne Girmeleri Ve Orada Başlarına Gelen Garip Haller
Allah'ı Görme İsteği
Hz. Musa'nın Gıyabında Kavminin Buzağıya Tapması
İsrailoğullarının İneği
Musa İle Hızır'ın Kıssası
Musa'nın Kıssasını Baştan Sona İçeren Fitneler Hadisi

Firavun Ve Askerlerinin Mahvoluşu

Mısır Kıptîleri, kralları Firavun'a uyup Allah'ın peygamberi ve Allah ile konuşma şerefine nail olmuş İmran oğlu Musa'ya muhalefet ederek, kafirlik, azgınlık ve inatlarını sürdürünce, Cenâb-ı Allah onlara, bâtılı ezen çok büyük hüccetler ve deliller gönderdi. Gözleri kamaştırıp akılları hayrette bırakan harikulade halleri onlara gösterdi. Bütün bunlara rağmen küfürden dönmediler. Sapıklık, inat ve azgınlıklarına son vermediler. Pek azı müstesna, onlardan iman eden olmadı. Rivayete göre, iman edenler üç kişiydi. Bunlardan biri, Firavun'un karısı (Asiye) idi. Ehl-i Kitabın bu kadınla ilgili haberlerden bilgisi yoktur. Diğeri, Firavun'un akrabasından olan mü'min adamdır ki onun kafirlere karşı delil ileri sürmüş, onlara öğüt vermiş olduğunu ve onunla ilgili bilgileri daha önce anlatmıştık. İnananların üçüncüsü ise, şehrin öbür ucundan koşarak gelip Musa'ya öğüt veren (ve Mısır'dan çıkıp gitmesini tavsiye eden) öğütçü adamdır. O, Hz. Musa'ya demişti ki: «Ey Musa! İleri gelenler sen öldürmek için aralarında görüşüyorlar. Hemen uzaklaş. Doğrusu, ben sana öğüt veriyorum.» (ci-Kasas, 20.)
İbn Abbas'ın dediğine göre, nasihatçının "ileri gelenler" dediği kimseler, büyücülerden başkalarıdır. Çünkü onlar Kıptîlerdendiler.
Başka bir rivayete göre Musa'ya, Firavun'un milleti olan Kıptîler-den bir grup ile büyücülerin ve İsrailoğullannın tümü iman etmişlerdir. Şu ayet-i kerime de bu rivayeti doğrulamaktadır:
«Firavun ve erkanının kendilerine fenalık yapmasından korktuklarından milletinin bir kısım gençleri dışında kimse, Musa'ya inanmamıştı. Firavun, o yerde-hakim di. O gerçekten aşırı gidenlerdendi.»{Yûnus, 83.)
Bu ayette geçen "milletinin" kelimesinden kasıt, Firavun'un milletidir. Çünkü ayetin akışı buna delâlet etmektedir. Bu kelime, cümle içinde "Musa" kelimesine yakın olduğundan dolayı, milletinin kelimesiyle, Musa'nın milletinin kastedildiğini söyleyenler de olmuştur. Ama İbn Kesir Tefsiri'nde de açıkladığımız gibi, birinci görüş kuvvetlidir. Musa'ya inanan gençler, Firavun'dan, onun gücünden, satvetinden, zorbalığından ve adamlarının onu kendilerine karşı kışkırtıp dinlerinden zorla döndürmesinden korktukları için, imanlarını gizlemişlerdi. Şahid olarak kafi olan Cenâb-ı Allah, Firavun hakkında şöyle demektedir. «Firavun, yeryüzünde çok ululanan ve çok aşırı gidenlerdendi.» Yani bütün işlerinde ve durumlarında aşırı giderdi. Ama o, sonu gelmiş olan bir mikrop, devşirilme zamanı yaklaşan murdar bir ürün, telef edilmesi kaçınılmaz olan lanetli ve köhne bir adam olmuştu. İşte o sıralarda Musa, kavmine şöyle demişti: «Ey milletim! Allah'a inanıyorsanız ye teslim olmuşsanız Ona güvenin." Dediler ki: "Allah'a güvendik; Ey, Rabbimiz! zalim bir millet ile bizi sınama, rahmetinle bizi kafirlerden kurtar."» (Yûnus, 84-86.)
Hz. Musa (a.s.), Allah'a dayanıp ondan yardım dilemelerini ve ona iltica etmelerini kavmine tavsiye etti. Onlar bu tavsiyeye uyunca Cenâb-ı Allahda onları, içinde bulundukları sıkıntıdan çıkardı.
«Musa'ya ve kardeşine: "Kavminiz için Mısır'da evler hazırlayın ve evlerinizi karşı karşıya kurun, namaz kılın ve mü'minleri müjdeleyin." diye vahyettik.» (Yûnus, 87.)
Cenâb-ı Allah, Musa'ya ve kardeşi Harun'a, İsrailoğulları için Kıptîlerinkinden ayrı bir yerde evler yapmalarını vahyetti birbirlerinin evlerini tanısınlar ve göç emrini alınca da göçmeye hazır vaziyette bulunsunlar diye.
"Evlerinizi karşı karşıya kurun." Bazıları, bu ayetin şu manaya geldiğini söylemişlerdir: "Evlerinizi mescidler edin." "Evlerinizi kıble edin." yani evlerinizde çok namaz lalın. Çok namaz kılarak, yaşamakta olduğunuz zorluk ve sıkıntılara karşı Allah'tan yardım dileyin. Mücahid, Ebu Malik, İbrahim en-Nehaî, Rabî', Dahhak, Zeyd b. Eşlem ve oğlu Abdurrahman ile diğer bazı müfessirler ayetin bu manaya geldiğini söylemişlerdir. Nitekim namazın ilahî yardım aracı olduğu, şu ayetle de bildirilmiştir:
«Sabır ve namazla (Allah'dan) yardım isteyin.» (el-Bakara, 153.) Peygamber (s.a.v.) Efendimiz de birşeyden dolayı üzüldüğünde namaz kı-larmış.
Bazı müfessirler ise bu ayetin şu anlama geldiğini söylemişlerdir: Firavun zamanında İsrailoğulları, toplantı yerlerinde ve mabedlerinde açıkça ibadet edemiyorlarrmş. Bu sebeple de namazlarını kendi evlerinde kılmaları emrolunmuş. Daha önce dini vecibelerini yerine getiremeyişlerinin zararını telafi etmek için, hiç değilse evlerinde namaz kılmaları kendilerine emrolunmuştu. Firavun ve adamlarından korktukları için, evlerinde kılmaları gerekiyordu. Mezkur ayet-i kerimede "mü'minleri müjdele" cümlesi de mevcud olduğu için, - her ne kadar ikinci manaya aykırı değilse de - birinci mana daha kuvvetlidir. Doğrusunu Allah bilir.
Said b. Cübeyr ise ayetinin, "Evlerinizi karşılıklı yapın."
manasına geldiğini söylemiştir.
«Musa: "Rabbimiz! Sen Firavun ve adamlarına dünya hayatında süs (ler) ve nice mallar verdin. Rabbimiz, (insanları) senin

yolundan saptırsınlar diye mi? Rabbimiz, onların mallarını yok et. Kalblerini sık ki, acı azabı görünceye kadar inanmasınlar!" dedi. (Allah): "Duanız kabul olundu. Doğru olun, bilmezlerin yoluna asla uymayın!" dedi.» (Yûnus, 88-89.)

Bu, All'ah ile konuşma şerefine nail olan Musa'nın, Allah düşmanı Firavun'a yaptığı büyük bir bedduadır. Musa, Allah için ona öfkelenmişti. Hakka uymaya karşı büyüklendiği, insanları Allah yolundan geri çevirdiği, inatçılık edip azdığı, bâtıl davasını sürdürdüğü, maddeten ve manen apaçık olan hakla ve kesin burhanı kabule yanaşmayıp büyüklük tasladığı için Musa (a.s.), ona kızmış ve beddua etmişti. Demişti ki: «Rabbimiz! Sen, Firavun ve adamlarına (milleti olan Kıptîlere, dininden olanlara) dünya hayatında süs (ler) ve nice mallar verdin. Rabbimiz, (insanları) senin yolundan saptırsınlar diye mi?»

Tabiî ya.. Dünyayı ve dünyalığı her şeyden üstün tutanlar, bunların servet ye zinet sahibi oluşlarına aldanırlar. Cahil kimseler, bunların haklı olduklarını sanırlar. Ama güzel bineklerle şık elbiselerin, şahane binalarla sarayların, iştah çekici yiyeceklerle göz alıcı manzaraların, yüksek hükümranlıkla itibar ve maddi imkanların dinî değil de, dünyevî olduğunu bilemezler.

Rabi' b. Enes ile Dahhak ve Ebu'l- Aliye, "Rabbimiz! Onların mallarını yok et!" ayetinin şu manaya geldiğini söylemişlerdir: Rabbimiz! Onların mallarım, olduğu gibi nakışlı taşlara döndür. Katade dedi ki: Aldığımız haberlere göre onların ekinleri taşa dönmüştür. Muhammed b. Ka'b ise şöyle demiştir: Şekerleri, hatta bütün malları taşa döndü. Bu mesele Ömer b. Abdülaziz'e anlatılırken bir hizmetçisini çağırarak, "Bana bir torba getir." demiş. Hizmetçi torbayı getirmiş. Bir de bakmışlar ki, torbanın içinde taşa dönüşmüş olan nohut ve yumurtalar var!.. Bunu İbn Ebu Hatîm rivayet etmiştir.

Rabbimiz! «Kalblerini sık ki, acı azabı görünceye kadar inanmasınlar!» Kalblerini mühürle ki, iman etmesinler. Musa, onlara Allah'a, dinine, burhanlarına öfkelendiklerinden dolayı böyle bir bedduada bulunmuştu, Cenâb-ı Allah da, onun isteğini kabul edip yerine getirmişti. Nitekim Nuh'un da bedduasını kabul etmişti. Nuh, inançsızlara şöyle beddua etmişti:

«Rabbim! Yeryüzünde kafirlerden tek kişi bırakma. Çünkü sen onları bırakırsan, kullarını saptırırlar ve yalnız ahlaksız, nankör (insanlar) doğururlar,» (Nüh, 26-27.)

Bu nedenle Cenâb-ı Allah, kendisi, Firavun ve adamlarına bedduda bulunup kardeşi Harun'un amin dediği ve dolayısıyla beddua etmiş gibi sayıldığı bir esnada Musa'yla Harun'a hitaben şöyle demiştir:

(Allah): "Duanız kabul olundu. Doğru olun, bilmezlerin yoluna uymayın." dedi.

Tefsirciler ve diğer kitabîler dediler ki: İsrailoğulları, kendi bayramlarını kutlamak maksadıyla şehir dışına çıkmak için Firavun'dan izin istediler. Firavun, gönülsüz olarak izin verdi. Ancak İsrailoğul-larmm bu izni almaktaki amaçları, kurtuluşu elde etsinler diye, Firavun ve adamlarına karşı baş kaldırmaları ve bu iş için gerekli olan hazırlığı yapmaktı.

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Cenâb-ı Allah, Fira-vun'un adamlarından iğreti olarak zinet istemelerini îsrailoğullarma emretti. Firavun'un adamları da onlara bol miktarda zinet eşyasını iğreti olarak verdiler. İsrailoğulları da geceleyin şehirden çıkıp hemen Şanı beldelerine yöneldiler.

Gittiklerini haber alan Firavun çok öfkelenerek peşlerine düşüp yakalamak ve yok etmek için, asker toplamaya başladı. Bu konudan Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle bahsedilmektedir: «Musa'ya: "Kullarımı geceleyin (Mısır'dan çıkar), yürüt; siz takip edileceksiniz." diye vahyettik. Firavun, (îsrailoğullarının gittiğini duyunca) şehirlere (asker) toplayıcılar gönderdi, (onlara şöyle dedi): "Şunlar, az bir topluluktur. Ve onlar bizi kızdırmaktadırlar. Biz, ihtiyatlı (koca) bir cemaatiz." Böylece biz onları (Firavun ve kavmini) bahçelerden, çeşmelerden çıkardık. Hazinelerden ve şerefli makamdan (çıkardık). Böylece, bunları İsrailoğul-lanna miras yaptık. (Firavun ve adamları), Güneş doğarken onların r ~-dına düştüler. İki topluluk (yaklaşıp) birbirini görünce Musa'nın adamları: "İşte yakalandık." dediler. (Musa): "Hayır, doğrusu Rabbim benimle beraberdir. Bana yol gösterecektir." dedi. Musa'ya: "Değneğinle denize vur!" diye vahyettik. (Vurunca deniz) yarıldı. (On iki yol açıldı.) Her bölüm, kocaman bir dağ gibi oldu. Ötekileri de buraya yaklaştırdık. (Musa ve adamlarının ardından, düşmanları da bu denizde açılan yollara girdiler.) Musa'yı ve beraberinde olanları tamamen kurtardık; Sonra ötekilerini boğduk. Şüphesiz bunda (kudretimize) bir işaret vardır, ama çokları inanmazlar. Ve şüphesiz Rabbin, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.» {eş-Şuarâ, 52-68.)

Tefsir âlimleri dediler ki: îsrailoğullarmı yakalamak maksadıyla Firavun, çok sayıdaki askerle takibe çıktı. Denildiğine göre atları ara-smdalOO.000 doru at vardı. Askerleri de 1.600.000 kadardı. Doğrusunu Allah bilir. Rivayete göre îsrailoğullanmn çocuklar dışındaki sayısı 600.000 savaşçı idi. İsrailoğullarının Yakub (a.s.) liderliğinde Mısır'a girişleriyle, Musa (a.s.) liderliğinde Mısır'dan çıkışları arasında geçen zaman, 426 yıldır.

Askerleriyle birlikte İsrailoğullarım takibe çıkan Firavun, sabah gün doğarken onlara ulaşmıştı. İki topluluk birbirini gördü. Birbirlerini gördüklerinden şüpheleri kalmamıştı. Birbirlerini ayan beyan görmüşlerdi. Vuruşup mücadele etmekten başka yapacak bir işleri kalmamıştı. Musa'nın arkadaşları, korku içinde: "Yakalandık." dediler. Önlerinde deniz vardı. Gidecek yolları da kalmamıştı. Denize girmekten başka çareleri yoktu. Bunu da yapabilecek bir kimse yoktu. Dağa da tırmana-mazlardı. Çünkü dağlar çok yüksek olup geçit vermiyorlardı. Firavun, bütün yollan tutmuş, onlan kıskaca almıştı. Onu, silahlan ve askerleri . arasında görüyorlardı, idaresi altındayken hile ve desisesiyle karşılaşmış olduldanndan dolayı ondan çok korkuyorlardı. Gördükleri manzaranın ürküntüsünden dolayı, Allah'ın peygamberi Musa'ya durumlarını anlatarak şikayetçi oldular. Doğru konuşan ve sözü doğrulanan Musa, onlaı*a şöyle teminat verdi: "Hayır, şüphesiz Rabbim benimle beraberdir. O, bana yol gösterecektir!" Arka taraflarda durmakta olan Musa, Öne geçip kıyıya geldi, denize baktı. Denizin dalgalan, kıyıyı âdeta tokatlıyordu. Köpükleri git gide fazlalaşıyordu. "İşte buradan geçmekle emrolundum." dedi. Yanında kardeşi Harun ile Nun oğlu Yuşa'da vardı. Yuşa', İsrailoğullanmn büyüklerinden olup çokça ibadet eden bilgin bir kimseydi. Nasib olursa,

ileride de anlatacağımız gibi Musa ve Harun'dan sonra Cenâb-ı Allah ona da vahiy göndererek onu peygamber kılmıştır. İsrailoğullannm beraberinde, Firavun ailesinden olup îman etmiş olan adam da vardı. Hepsi durup beklemekteydiler. İsrailoğul-larının da tamamı onlara bağlıydılar. O imanlı adam, atını denize defalarca sürmüş; denizden geçmenin mümkün olup olmadığını öğrenmek istemiş, ama mümkün olmadığını görmüştü. Musa'ya: Ey Allah'ın peygamberi! Sana buradan mı geçmen emredildi? diye sormuş, Musa da, "Evet"., diye cevap vermişti. İş büyüyüp durum zorlaşmca; Firavun ve askerleri kin gazap ve öfkeyle onlara yaklaşınca; gözler yuvalarından firlayıp yürekler ağıza gelince Halım, Azîm,, ve Kadîr olan yüce Arş'm Rabbi Allah, kendisiyle konuşma şerefine ermiş olan Musa'ya: "Değneğinle denize vur!" diye vahyetti. Mu^a değneğin vurunca, Allah'ın izniyle deniz yarıldı. Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Mû-sa'ya: "Değneğinle denize vur!" diye vahyettik. (vurunca deniz) yarıldı. (On iki yol açıldı). Her bölüm, kocaman bir dağ gibi oldu.» (eş-Şuarâ, 63.)

Denildiğine' göre denizde on iki yol açılmış. İsrailoğullannın her bir boyu, bir yoldan yürümeye başlamış. Hatta koridorumsu bu deniz yolları arasında, yolculann birbirlerini görmelerine imkan sağlayan pençeler varmış. Bu rivayet üzerinde tartışılabilir. Çünkü su, pencereye ihtiyaç bırakmayacak olan saydam bir cisimdir.

Dalgalar, deniz sularını dağlar gibi yükseltiyordu. "Ol" dediği şeyin hemen oluverdiği yüce kudretin sahibi sulara hükmediyordu. Batı rüzganna emir verdi. Rüzgar, denizi yalayıp geçti. Deniz kurudu, öyle ki içinden geçen atlann ve diğer bineklerin toynaklan dahi ıslanmadı. Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Andolsun biz Musa'ya: "Kullarımı (İsrailoğullannı) geceleyin (Mısır'dan çıkarıp) yürüt; (değneğinle suya) vur, denizde onlar, için kuru bir yol (aç). (Firavun un sana) yetişme (sin) den korkma. (Boğulmaktan) endişe etme." diye vahyetmiştik. Firavun, askerleriyle onlaın ardına düştü. Denizden onlan örter Örttü. (Yani deniz onlan içine alıp boğdu). Firavun, toplumunu saptır (di. Helake dü-şür)dü, (onlan) doğru yola iletmedi.» (Tâ-Hâ, 77-79.)

Sonsuz gücün sahibi yüce Rabbin emriyle deniz yol verip bu hale gelince Musa, denizden geçmeleri için İsrailoğullanna emir verdi. Onlar da sevinç içinde alelacele deniz yoluna koyuldular. Seyredenleri şaşkına çeviren, müzminlerin kalplerini doğru yola ileten büyük bir olaya tanık olmuşlardı. Musa deniz yolundan geçti. Ardındaki İsrailoğullan da geçtiler. Karşı kıyıya vardılar. Tam bu şurada Firavun ordusunun ön tarafı da deniz yoluna giriyordu. Musa, Firavun askerleri tarafından yakalanmamak için, değneğiyle vurarak denizi eski haline döndürmek istedi. Yüce kudretin sahibi, denizi kendi haline bırakmasını ona emretti ve şöyle buyurdu: «Andolsun, onlardan önce Firavun toplumunu da sınadık. Onlara şerefli bir elçi geldi, (şöyle diyerek): "Allah'ın kullarını bana teslim edin; çünkü ben size (Allah'ın gönderdiği) güvenilir bir elçiyim. Allah'a karşı ululanmayın. Ben size apaçık bir delil getiriyorum. Ben, beni taşla (yıp Öldür) menizden, benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan (Allah)a sığındım. Eğer bana inanmadınız s a, bari ben (im yolum) dan çekilin." Sonra (Musa): "Bunlar,suç işleyen bir toplumdur!" diye Rabbine dua etti. (Allah): "O halde kullarımı geceleyin yürüt. Çünkü takibe aileceksiniz" (dedi) Denizi (yaıip toplumunu geçirdikten sonra olduğu gibi) açık bırak. Çünkü onlar boğulacak bir ordudur." Onlar geride neler bırakmışlardı. Nice bahçeler, çeşmeler, ekinler, güzel makamlar ve zevk-ü sefa sürecekleri nice nimetler! (Evet) böyle oldu. Ve biz onlan başka bir topluluğa miras verdik. Onlara gök ve yer ağlamadı. (Kötü insanlar olduklannda onlara hiç acıyan olmadı) ve (başka bir vakte de) ertelenmediler. (Musa'nın ardısıra denize girip boğuldular). Andolsun biz, İsrailoğullannı o küçültücü azabdan kurtardık; Firavun'dan. Çünkü o, (insanları ezip) yücelen, haddi aşanlardan biri idi. Andolsun biz, onlan, bilerek âlemlere üstün kıldık. Onlara, içinde açık bir imtihan bulunan ayetler verdik.» (ed-Duhân, 17-33.)

"Denizi kendi halinde açık ve sakin olarak bırak." Denizi kendi halinde, olduğu gibi bıraktı. Nihayet Firavun da kıyıya geldi Denizde yollar açıldığını, o dehşetli ve hayret verici manzarayı gözüyle gördü. Bunun, yüce Arş'in Rabbi olan ulu Allah'ın bir eseri olduğunu iyice anladı. Çekindi, ilerleyeni e di. İsrailoğullannı takibe çıktığına bin pişman oldu. Ama pişmanlığı, kendi' '.ne yarar sağlamadı. Askerlerine karşı metanetli görünmek zorunda kaldı. Mütecaviz ve saldırgan pozlar takındı. Ahlaksız ve inkarcı karekteri, küçümseyip itaati altına aldığı, bâtıl davasının peşinden koşturduğu kavmine şöyle dedi: "Bana baş kaldırıp ülkemden firar eden kaçak kölelerimi yakalayabilmem için, deniz bile bana yol veriyor, gördünüz mü?" Böyle derken de içinden, geride kalıp askerlerin ardından yürümeyi ve kurtulmanın bir yolunu bulmayı düşünüyordu. .Ama ne gezer! Bir ileri, bir geri gidiyordu. Rivayete göre Cebrail dişi bir kısrak üzerinde oraya gelip Firavun'un erkek atının önüne geçmiş, atını ileri doğru sürmeye başlayınca, lanetli Firavun'un atı, Cebrail'in kısrağının peşine düşmeye başlamış. Cebrail, kısrağını süratlendirerek deniz yoluna girmiş. Firavun'un atı da koşarak deniz yoluna girmiş. Firavun, artık bir şey yapacak durumda değildi. Askerleri, onun denize girdiğini görünce, peşisıra kendileri de hızla deniz yoluna koyuldular. Artık hepsi denize girmişlerdi. İlk başta girmiş olanları, karşı kıyıya çıkmak üzereyken Cenâb-ı Allah, kendisiyle konuşma şerefine ermiş olan Musa'ya, değneğiyle denize vurmasını emretmişti. Vurunca da deniz, Firavun ve askerlerini içine çekip boğdu. Aralarında kurtulan bir tek kişi bile olmadı. Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Musa'yı ve beraberinde olanları tamamen kurtardık. Sonra ötekilerini boğduk. Şüphesiz bunda (kudretimize) bir işaret vardır. Ama çokları inanmazlar. Ve şüphesiz Rabbin, işte üstün O'dur, merhamet eden O'dur.» (eş- Şuarâ, 65-68.)

Dostlarım kurtarması, hiç birini suda boğmaması; düşmanlarım boğması ve hiç birini boğulmaktan kurtarmamasında; O'nun kudretinin yüceliğine, peygamberinin getirdiği nizam ve hükümlerde doğru olduğunu ispatlayan kafi bir delil ve büyük bir işaret vardır. Yüce Allah buyurdu ki: "İsrailoğullarım denizden geçirdik. Firavun ve askerleri de zulmetmek ve saldırmak için onların arkalarına düştü. Nihayet boğulma kendisini yakalayınca (Firavun): "Gerçekten îsrailoğullarmın inandığından başka tanrı olmadığına inandım, ben de Müslümanlardamm!" dedi. "Şimdi mi? Oysa daha Önce isyan etmiş, bozgunculardan

olmuştun." (Denildi). "Bu gün senin (canından ayırdığımız) bedenini, (denizin dibinden) kurtarıp (sahilde) bir tepeye atacağız ki, senden sonra gelenlere ibret olsun. Ama insanlardan çoğu bizim ayetlerimizden habersizdir.» (Yûnus, 90-92.)
Cenâb-ı Allah, inançsız Kıptîlerin lideri Firavun'un denizde ne şekilde boğulduğunu, dalgaların onu nasıl kaldırıp indirdiğini haber veriyor. O bu halde iken İsrailoğulları, onu ve askerlerini seyrediyorlardı. Cenâb-ı Allah'ın, ona ve adamlarına indirdiği azabı temaşa ediyorlardı ki, gözleri aydınlanıp gönülleri rahatlasın.
Firavun, ölümü çıplak gözle görüp Azrail'in kuşatması altında bulunduğunu anlayınca can çekişmeye başladı ve o esnada tevbe edip Allah'a yöneldi. İmanın fayda vermeyeceği bir zamanda iman etti. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: «Üzerlerine Rabbinin kelimesi hak olanlar inanmazlar. (Çünkü onların kafir olarak ölecekleri ve ateşte kalacakları, Allah'ın takdiri ile sabit olmuştur.) Onlara bütün ayetler gelmiş olsa bile, acı azabı görünceye kadar (inanmazlar.)» (Yûnus, 96-97.)
«Ne zaman ki hışımızı gördüler: "Tek Allah'a inandık ve O*na ortak koştuğumuz şeyleri inkar ettik." dediler. Fakat hışımızı gördükleri zaman inanmaları, kendilerine bir fayda sağlamadı. (Bu), Allah'ın, kulları hakkında eskiden beri yürürlükte olan kanunudur. İşte o zaman kafirler ziyana uğramışlardır.» (cl-Mü'min, 84-85.)
İşte böyle.. Musa, Firavun ve adamlarına beddua ederek Cenâb-ı Allah'dan; mallarını batırmasını, can yakıcı azabı görünceye kadar iman etmesinler diye kalblerini sıkmasını diledi. Zaten o zaman edecekleri imanın kendilerine bir faydası da olmaz ve bundan ötürü, hasret çekip pişmanlık duyarlar. Bu şekilde beddua ettiklerinde, Musa ile Harun'a Cenâb-ı Allah: "Duanız kabul olundu." diye cevap vermişti. Aşağıda nakledeceğimiz hadiste de Musa'nın durumuna değinilmektedir:
Süleyman b. Harb, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu İbn Ab-bas'tan rivayet etti: «Firavun: "Gerçekten îsrailoğullarmı inandığından başka tanrı olmadığına inandım." dediği zaman, Cebrail bana dedi ki: "Ya Muhammed! O zaman beni görmeliydin. Cenâb-ı Allah'ın kendi-sine acıyıp kurtarmasından korktuğum için bir an Önce boğulsun, diye denizin çamurunu alıp Firavun'un ağzına boşaltıyordum!"»[1]
Ebu Said el-Eşece, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: «Cenâb-ı Allah, Firavun'u suda boğarken o, parmağıyla işaret ederek yüksek sesle şöyle diyordu: «Gerçekten îsrailoğullarının inandığından başka tanrı bulunmadığına inandım.» Cebrail, Cenâb-ı Allah'ın onun hakkındaki rahmetinin gazabını geçip geride bırakmasından korktuğundan dolayı (bir an önce ölmesi için), her iki kanadıyla çamuru alıp onun yüzüne çarpıyor ve denizin dibine batırıyordu.
Ebu Hazim, Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu Ebu Hüreyre'den rivayet etmiştir:
«Cebrail (a.s.) bana dedi ki: "Ya Muhammed, beni görmeliydin. Allah'ın rahmetine nail olur da affedilir, diye korktuğumdan dolayı (bir an önce olması için) onu (Firavun'u) denizin dibine doğru bastırıyor ve ağzına çamur dolduruyordum.»[2]
Bazı rivayetlerde anlatıldığına göre Cebrail şöyle demiştir: «"Ben sizin en yüce Rabbinizim" dediği zaman Firavun'a kızdığım kadar hiç kimseye kızmış değildim. İnandığını söylerken ben de ağzına çamur dol-duruyordum."»[3]
Cenâb-ı Allah buyurdu İd: «Şimdi mi? Oysa daha önce isyan etmiş, bozgunculardan olmuştun.» Bu, inkar manasını taşıyan bir sorudur. Ayrıca Firavun'un son andaki imanının kabul edilmediğim göstermektedir. Çünkü o - Allah bilir ya - dünyaya geri döndürüldüğü takdirde yine eski haline dönecekti. Nitekim Cenâb-ı Allah'ın bildirdiğine göre kafirler, Cehennem ateşini gördüklerinde şöyle diyeceklerdir:
«Keşke biz (dünyaya) geri çevrilseydik de Rabbimizin ayetlerini ya-lanlamasaydık ve inananlardan olsaydık.» dediklerini bir görsen. Hayır, daha önce gizlemekte oldukları, onlara göründü. Geri gönderilseler-di, yine menolundukları şeyi yapmağa dönerlerdi. Çünkü onlar yalancılardır.» (el-En'âm, 27-28.)
«Bu gün senin (canından ayırdığımız) bedenim, (denizin dibinden) kurtarıp bir tepeye atacağız ki senden sonra gelenlere ibret olasın.» ayeti hakkında İbn Abbas ve daha başkaları dediler İd: İsrailoğullarımn bir kısmı, Firavun'un ölümünden şüphe ettiler. Öyle ki bazıları, onun ölmediğini söylediler. Cenâb-ı Allah, denize emir verdi. Deniz, onun bedenini yükseltti. Kimine göre suyun üstünde, tümsekte kaldı; kimine göre de kıyıdaki yüksek bir yere atıldı. Zırhı da üzerindeydi. Onu zırhından tanırlardı. Öldüğünden şüpheleri kalmasın ve Allah'ın kudretinin üstünlüğünü anlasınlar diye cesedi onlara gösterildi. Helak eden Allah'ın kudretini gösteren bir delil olsun, senden sonra gelecek İsrailoğullarına ibret olsun diye bugün seni, üzerindeki zırhınla kurtaracağız. Firavun ile askerleri, aşure gününde denizde boğulmuşlardır.
Muhammed b. Bişar, İbn Abbas'm şöyle dediğim rivayet etmiştir; «Peygamber (s.a.v.) Medine'ye geldiğinde Yahudiler, aşure günü oruç tutarlardı. Onlara: "Bu tutuğunuz oruç nedir?" diye sordu. Onlar da, 'Bu, Musa'nın Firavun'aüstün geldiği gündür.' dediler. Bunun üzerine Peygamber (s.a.v.) Efendimiz, ashabına şu buyruğu verdi: "Siz, Musa'ya Yahudilerden daha yalansınız. Siz de bugün oruç tutun."»[4]

Firavun'un Boğulmasından Sonra Îsrailoğullarî

Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Biz de onlardan öc aldık. Onları denizde boğduk! Çünkü onlar, ayetlerimizi yalanlamışlardı ve onları umursamaz olmuşlardı. Hor görülüp ezilmekte olan o milleti de içini bereketlerle donattığımız yerin doğularına ve batılarına mirasçı, kıldık. Rabbinin İsrailoğull arına verdiği güzel söz, sabretmeleri yüzünden tam yerine geldi. Firavun'un ve

kavminin yapageldiği şeyleri ve yükseltmekte oldukları sarayları (ve bahçeleri) de yıktık. İsrailoğullarmı denizden geçirdik. Kendilerine mahsus bir takım putlara tapan bir kavme rastladılar. "Ey Musa! (Bak) bunların nasıl tanrıları var, bize de öyle bir tanrı yap!" dediler. (Musa) dedi: "Siz gerçekten cahil bir kavimsiniz. Şunlarm içinde bulundukları (din) yıkılmıştır ve yaptıkları şeyler boşa çıkmıştır. Allah sizi âlemlere üstün yapmış iken ben size Allah'tan başka bir tanrı mı arayayım?" dedi. (Ey îsrailoğulları), hatırlayın o'zamanı ki biz sizi Firavun ailesinden kurtarmıştık. Onlar size azabın en kötüsünü yapıyorlardı: Oğullarınızı öldürüyor, kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. Bunda, size Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardı. (el-A'râf, 136-141.)

Cenâb-ı Allah, Firavun ile askerlerinin suda boğuluşlarını, şereflerinden, canlarından ve mallarından koparılışlarını; İsrailoğullarının, onların tüm mallarıyla mülklerini ele geçirişlerini yukarıda ki ayet-i kerimelerde anlatıyor. Nitekim yüce Allah buyuruyor ki: «Böylece, bunları îsrailoğullarına miras yaptık.» (eş-Şuarâ, 59.)

«Biz de istiyorduk ki o yerde zayıflatılanlara lütfedelim. Onları önderler yapalım, onları (Kıptîlerin mülküne) mirasçı yapalım.» (el-Kasas, 5.)

«Hor görülüp ezilmekte olan o milleti de, içini bereketlerle donattığımız yerin doğularına ve batılarına mirasçı kıldık. Rabbinin İsrailo-ğullarına verdiği güzel söz, sabretmeleri yüzünden tam yerine geldi. Firavun'un ve kavminin yapageldiği şeyleri ve yükseltmekte oldukları sarayları (ve bahçeleri) de yıktık.» (el-A'râf, 137.)

Cenâb-ı Allah, onların tümünü mahvetti. Dünyaya saldıkları şan ve şerefi ellerinden aldı. Firavun'u, maiyyetini, kumandan ve askerlerini yok etti. Mısır'da ayak takımından ve kendi halindeki vatandaşlardan başka kimse kalmamıştı.

"Mısır Tarihi" adlı eserde İbn Abdülhakîm, şunları anlatır: O zamanın Mısırlı kadınları, erkeklere hakim oldular. Şundan ki: Mısır'ın Firavunla birlikte denizde boğulan erkan ve ümerasının kadınları, dul kaldıkları için, kendilerinden aşağı seviyedeki halk tabakasına mensup erkeklerle evlendiklerinden ötürü, yeni kocalarına hükmeder olmuşlardı. Mısırlı kadınların o zamandan itibaren başlamış olan kocalarına karşı hakimiyetleri bu güne kadar devam etmiştir!

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre İsrailoğulları, Mısır'dan çıkmakla emrolunduklannda Cenâb-ı Allah o ayı kendileri için yılbaşı yaptı. Her evin bir kuzu kesmesini emretti. Kendisine bir kuzu çok gelen ev, komşusu ile ortaklaşa bir kuzu kesecekti. Kuzuyu kesince de kanım, birbirlerinin evlerini tanıtıcı bir işaret olsun diye kapılarının eşiğine süreceklerdi. Kızartılmış olarak değil de; başı, karnı ve ayaklarıyla birlikte kazanda haşlayarak yiyeceklerdi. Kuzunun artığını bırakmayacak, kemiklerini kırmayacak, az bir parçasını bile ev dışına çıkarmayacaklardı. Yedi gün süreyle ekmek yerine peksimet yiyeceklerdi. Buna da senelerinin ilk ayının on dördünde başlayacaklardı. Bu da bahar mevsimindeydi, yemek yerken de kuşakları bellerinde bağlı duracak, mestleriyle çarıkları ayaklarında; bastonları da ellerinde olacaktı. Yemeklerini ayaktayken çabucak yiyeceklerdi. Akşamleyin yediklerinden artan kalmtılarıysa ertesi sabah ateşle yakacaklardı. Bu, onlardan sonraki nesiller için de bir bayram olarak meşru kılınmıştı. Tevrat'a göre yaşadıkları sürece bu bayramı kutlarlardı. Tevrat nesholunca bu bayram da ortadan kalktı.

"Anlatıldığına göre o gecede Cenâb-ı Allah, Kıptîlerin hayvanlarıyla kızların bakire olanlarını öldürdü ki, İsrailoğullarını unutup kendi dertleriyle meşgul olsunlar. Gün yarılanınca İsrailoğulları Mısır'dan çıktı. Mısırlılar ölen bakire kızlarıyla hayvanları için feryad-ü figan etmekteydiler. Her evden bir vaveyla yükselmekteydi.

Musa'ya vahiy gelir gelmez hemen yola koyuldular. Hamurlarım mayalanmadan alıp şehirden çıktılar. Azıklarım omuzlarına sardıkları bezlere koyup sırtlandılar. Mısırlılardan çok miktarda mücevheri iğreti almışlardı. Çoluk çocuk ve hayvanlarından ayrı olarak 600.000 kişi kadardılar. Mısırda 430 sene kadar yaşamışlardı.

Onların bu sene başı bayramlarına, fesih bayramı denir. Bundan başka fitır (oruç açma) ve kurban bayramları da vardır. Kitaplarında yer alan en kuvvetli ve en başta gelen bayramları bunlardır.

Mısır'dan çıkarken Yusuf un tabutunu da beraberlerinde götürmüşlerdi. Kızıldeniz'in üzerinden geçip gitmişlerdi. Gündüzleri yol ah-yorken önleri sıra bir bulut ve bulutun içinde de nurdan bir sütun gidiyordu. Geceleyin yol alıyorken önlerinde ateşten bir sütun gidiyordu. Deniz kıyısına vardıklarında mola verdiler. Orada beklemekteyken arkadan Firavun ile askerleri onlara yetiştiler. Çokları paniğe kapıldılar. Sözcüleri: "Mısır'da kalsaydık, bu çölde kalmamızdan daha iyi olurdu." dedi. Bu sözcüye ve diğerlerine hitaben Musa (a.s.) şöyle cevap verdi: "Korkmayın! Firavun ile askerleri memleketlerine artık geri dönemeyeceklerdir!"

Anlatıldığına göre Cenâb-ı Allah, Musa'ya değneğiyle denize vurmasını emretti. Suyun ikiye ayrılarak kara yolu gibi kupkuru bir yol vereceğini ona vahyetti. Gerçekten de deniz, iki dağ parçası gibi birbirinden ayrılıp ortadan geçit verdi. Çünkü Cenâb-ı Allah, denize cenup ve sam rüzgarım gönderip üzerinden estirmiş, ikiye ayırmıştı. Açılan kupkuru yoldan İsrailoğulları geçtiler. Peşlerinden Firavun ve askerleri de aynı deniz yoluna girdiler. Yolun ortasına geldiklerinde, Musa, değneğiyle denize vurdu. Deniz, yine eski haline döndü, yol kapandı. Firavun ve askerleri boğuldular.

Fakat Ehl-i Kitap kaynaklarına göre bu olay geceleyin cereyan etmiştir. Halbuki deniz,sabahleyin onları içine çekip boğmuştur. Bu da onların yanlışlıklarından ve metinlerdeki ifadeleri doğru anlıyamama-larındandır.

Cenâb-ı Allah, Firavun ile askerlerini boğduğunda, Musa ve İsrailoğulları, Rabblerine şöyle tesbihatta bulunmuşlardı: "Üstün olan Rabbı teşbih ederiz. O Rabb ki Firavunun ordusunu kahretti. Övgüye layık olan o Rabb ki, Firavunun süvarilerini geçi vermez denize attı."

Rivayete göre Harun'un kızkardeşi peygamber Meryem, eline bir def alıp, ellerinde def ve davullar olan kadınları peşine

takmış onlara şu duayı okumuş ve okutmuştur: «Kahhar olan Rabb! Sen, noksanlıklardan münezzeh ve yücesin. Firavunun atlarıyla süvarilerini denize atıp boğarak kahrettin!»
Ehl-i kitap kaynaklarında bu ifadelere rastladım. Muhammed b. Ka'b-el-Kurazî de bu ifadelere dayandığından dolayıdır ki İsa'nın anası İmran kızı Meryem'in, Harun'un bacısı olduğunu söylemiştir. Bu görüşünün doğruluğuna, şu ayetin delâlet ettiğini de söylemiştir. İsrailoğulları, babasız bir çocuğu dünyaya getirdiğinde Meryem anamı-za-hitaben şöyle demişlerdi: «Ey Harun'un kız kardeşi! Baban kötü bir adam değildi. Anan da fahişe değildi...» (Meryem, 28.)
Harun'un bacısının peygamber olduğunu söylemenin doğru olmadığını daha önce açıklamıştık. Böyle bir şeyi söylemek mümkün değildir. Bu iddiada bulunan Muhammed b. Ka'b el-Kurazî'ye muvafakat eden olmamıştır. Aksine, bu görüşünde herkes ona muhalefet etmiştir. Faraza Ehl-i Kitap kaynaklarından Harun'un bacısı Meryem için "peygamber" unvanı kullanılmış da olsa, bu Meryem, Musa ile Harun'un baası-dır. İsa'nın anası Meryem ile olan alakası, sadece isim, baba ve kardeş adlarındaki benzerliktir. Bu iki Meryem'in durumu kendisine sorulduğunda Rasûlullah (s.a.v.), Muğii'e b. Şu'be'ye şu cevabı vermiştir: «Bilmez misin ki onlar (yani İsrailoğullan) kendi peygamberlerinin isimleriyle adlanır lar di?»
Şimdi de Harun'un bacısı Meryem'e, 'peygamber Meryem' denmesinin sebebine gelelim. Kraliyet ailesine mensup bir kadına - her ne kadar kendisi kral değilse de - Melike (kraliçe) deniyorsa veya emîr ailesine mensup bir kadına - her ne kadar kendisi emîr değilse de - emîre deniyorsa; aynı şekilde peygamber ailesine mensup bir kadına da her ne kadar kendisi peygamber değilse de Nebiyye yani peygamber denilebilir. Harun'un bacısı Meryem'e de bu anlamda 'peygamber Meryem' denmiştir. Bu bir istiaredir.Yoksa gerçek anlamda vahye mazhar olan bir peygamber olduğu kastedilmemiştir.
Öylesine büyük bir bayram gününde def çalmasına gelince, bu da bizden önceki ümmetlerin şeriatlarına göre bayramlarda def çalmanın meşruluğunu göstermektedir. Bizim dinimizde de kadınların bayram ve sevinç günlerinde def çalmaları meşrudur. Rivayete göre Hz. Aişe'nin yanındaki iki cariye mina (kurban bayramı) günlerinde def çahyorlar-mış. Rasûlullah (s.a.v.) da evde olup sırtını onlara döndürerek uzanmış, yüzünü de duvardan yana çevirmiş. Rasûlullah (s.a.v.)'m evine gelen Ebu Bekir hazretleri, cariyelerin def çalmakta olduklarını görünce, "Rasûlullah'm evinde şeytan çalgıları ha!." diyerek onları azarlamıştı. Öfkelendiğini görünce Hz. Peygamber şöyle demişti: "Bırak onları ey Ebu Bekir! Her milletin bir bayramı vardır. Bu (gün) de bizim bayramımızdır." İslam'a göre bayramlarda olduğu gibi düğünlerde ve gurbetteki kimselerin sılaya gelişlerinde aynı şekilde def çalıp eğlenmek meşrudur.
Anlatıldığına göre İsrailoğullan denizi geçince Şam taraflarına gidip orada üç gün kaldılar. Su bulamadılar, bu nedenle aralarından bazıları söylenmeye başladılar. İçilemeyecek kadar tuzlu ve öldürücü bir su buldularsa da onu içemediler. Cenâb-ı Allah, Musa'ya vahiy gönderip, bir ağaç parçası alarak o suyun içine atmasını emretti. Ağaç parçasını içine atınca su tatlılaştı ve kolayca içilebilir hale geldi. Orada Rabbi, Musa'ya, bazı farzlar ile sünnetleri öğretti; ona bir çok tavsiyelerde bulundu.
Diğer kitaplarını kollayan Kur'ân-ı Kerîminde Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: «İsrailoğullanm denizden geçirdik. Kendilerine mahsus bir takım putlara tapan bir kavme rastladılar: «. .."Ey Musa! (Bak) bunların nasıl tanrıları var, bize de öyle bir tanrı yap!" dediler. (Musa) dedi: "Siz, hakikaten câhil bir toplumsunuz! Şunlarm içinde bulundukları (din) yıkılmıştır ve yaptıkları şeyler boşa çıkmıştır."» (ei-AW, 138-139.)
Onur ve üsünlük sahibi Allah elçisinin kendilerine getirdiği dinin hak olduğunu ispatlayıcı ilahî alametleri ve kudreti ayan-beyan görmüş oldukları halde, yine de bu sapıkça ve cahilce sözleri sarfetmişlerdi. Bu bâtıl sözleri, putlara tapan bir topluluğa uğradıklarında söylemişlerdi. Denildiğine göre o topluluğun tapmakta oldukları put, inek şek-lindeymiş. İsrailoğullan güya o topluluğa: «Buna niçin tapıyorsunuz?» diye sormuşlar. Onlar da putlanmn kendilerine yerine göre fayda ve zarar verdiğini, darlık zamanında ondan nzık taleb ettiklerini söylemişler. İsrailoğullarının bazı bilgisizleri de onlan doğrular gibi olmuşlar. Allah ile konuşma şerefine ermiş olan şanlı ve yüce peygamberlerinden, bu topluluğun putu gibi kendileri için de put getirmesini istemişlerdi. Peygamberleri Musa da, onlara aklı ermeyen ve doğru yolda olmayan kimseler olduklanm bildirmişti: «Şunlarm içinde bulunduklan (din) yıkılmıştır ve yaptıklan şeyler boşa çıkmıştır.»
Bundan sonra Musa onlara, Cenâb-ı Allah'ın kendilerini zamanla-nnın diğer milletlerine ilim ve şeriatça üstün kılarak, aralanndaki pey-gamberleriyle diğer ümmetlere tercih ederek; inatçı ve zorba Firavunun pençesinden kurtanp, göz göre göre Firavun'u helak ederek kendilerine iyilik ve ihsanda bulunarak; onlan Firavun ile adamlarının mülküne varis kılıp yerlerine geçirerek, mallarıyla mutluluklanna ve saraylarına sahip kılarak nimetlere mazhar kıldığım anlattı. Tek ve or-taksız olan Allah'tan başkasına ibadet etmenin doğru olmayacağını onlara açıkladı. Çünkü O; yaratıcı, nzık verici ve aynı zamanda inançsız zorbalan kahredicidir.
İsrailoğullannm hepsi o kavimde gördükleri putlardan istemiş değillerdi. Aksine şu ayetteki zamir cins ifade etmektedir: «İsrailoğullanm denizden geçirdik. Kendilerine mahsus bir takım putlara tapan bir kavme rastladılar: "Ey Musa! (Bak) bunları nasıl tannlan var, bize de öyle bir tann yap." dediler.
Yani bir kısmı böyle dediler. Tıpkı şu ayet-i kerimede olduğu gibi: «.. .Onlan (hep bir yere) toplamışız, hiç birini bırakmamışızdır. Ve hepsi sıra sıra senin Rabbine sunulmuşlardır. "Andolsun, sizi ilk defa yarattığımız gibi bize geldiniz (o zamanki gibi ne malınız, ne evladınız var). Oysa siz, sizin için (yaptığımız) va'di yerine getirecek bir zaman tayin etmediğimizi sanmıştınız değil mi?"» (el-Kchf, 47-48.)
Evet.. Cenâb-ı Allah'ın yapmış olduğu va'di, yerine getirecek bir zaman tayin etmediğini sananlar, insanlann hepsi değil de bir kısmıdır. İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Vakid el-Leysî'nin şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah'la birlikte Huneyn seferine

çıkmıştık. Bir sedir ağacının yanından geçiyorduk. "Ya Rasûlallah, bu ağacı bizim için askı yap. Nitekim kafirlerin de askılık ağaçlan vardır." Kafirler, silahlarını sedir ağacına asar, etrafında oturup ibadet ederlerdi. Bu teklifimiz üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:
«Allahü ekber! Bu, tıpkı îsrailoğullannın Musa'ya: "Bunların nasıl tanrıları var, bize de Öyle bir tanrı yap." demelerine benziyor. Doğrusu siz, sizden öncekilerin yollarından gitmektesiniz!»[5]
İbn Cerir et-Taberî,Ebu Vakid el-Leysî'den rivayet etmiştir: Ebu Vakidî'nin anlattığına göre onlar, Rasûlullah (s.a.v.) ile birlikte Huneyn gazasına gitmişler. Gitmekte oldukları yolun üzerinde, kafirlerin silahlarını asıp etrafında ibadet ettikleri ve "Zatü'l-Envat" (askılık) denen bir ağaç varmış. (Ebu Vakidî diyor ki): Büyük bir sedir ağacının yanından geçiyorduk. "Ya Rasûlallah! Kafirlerinki gibi bize de askılık bir ağaç yap." dedik. Böyle dememize o, şu karşılığı verdi: "Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a andolsun ki, kavminin Musa'ya söyledikleri gibi söylediniz. (Onlar şöyle demişlerdi): "Bunların nasıl tanrıları var, bize de öyle bir tanrı yap." Musa dedi ki: "Siz hakikaten cahil bir toplumsunuz! Şunlann içinde bulundukları (din) yıkılmıştır ve yaptıkları şeyler boşa çıkmıştır."»
Musa peygamber, Mısır'dan çıkıp Kudüs taraflarına gittiğinde oralarda Hisanîler, Fezarîler, Kenanîler ve diğerleri gibi bazı zorba topluluklar gördü. Milleti olan İsrailoğullarına, Kudüs'e girip bu zorbalarla savaşmalarını, onları Kudüs'ten kovmalarını emretti. Bunu, Cenâb-ı Allah kendilerine emir buyurmuştu. Bunu başarabileceklerini ve oralara hakim olacaklarını İbrahim Halil ve Musa Kelim gibi büyük peygamberler vasıtasıyla onlara bildirip vaadde bulunmuştu. Fakat İsrailoğul-ları, Musa'nın o zorbalarla savaşmaları yolunda verdiği emre uymadılar. Cihaddan geri durdular. Bu sebeple de Cenâb-ı Allah, onlara korkuyu musallat eyledi. Onları Tih sahrasına bıraktı. Uzun seneler (kırk yıl süreyle) o çölde gidip geldiler, göçüp konakladılar. Nitekim yüce Allah bunu şöyle anlatır:
«Musa, kavmine demişti ki: "Ey kavmim! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; zira (O), aranızda peygamberler var etti. Sizi krallar yaptı ve size dünyalarda hiç kimseye vermediğini verdi. Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı (nasib ettiği) kutsal toprağa girin, arkanıza dönmeyin. Yoksa kaybedersiniz!" Dediler ki: "Ey Musa! Orada zorba bir millet var. Onlar oradan çıkmadıkça biz asla oraya girmeyiz. Eğer çıkarlarsa, o zaman oraya gireriz." (Allah'tan) korkanlardan, Allah'ın nimet verdiği iki adam dedi ki: "Onların üzerine kapıdan girin, eğer kapıdan girerseniz, muhakkak ki siz galib gelirsiniz. Haydi eğer inanıyorsanız Allah'a dayanın!" Dediler ki: "Ey Musa! Onlar orada olduğu sürece biz oraya asla girmeyiz. Sen ve Rabbin, gidin, savaşın, biz burada oturuyoruz!"
(Musa): 'Ta Rabbi, ben kendimden ve kardeşimden başkasına malik değilim. Bizimle, o yoldan çıkmış toplumun arasını ayır." dedi. (Allah) buyurdu ki: "Orası onlara kırk yıl yasaklandı. Yerde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen yoldan çıkmış olanlar için üzülme."» (ei-Mâide, 20-26.)
Allah'ın peygamberi, Allah'ın onlara dinî ve dünyevî nimetlerle ihsanda bulunduğunu hatırlatıyor; Allah yolunda cihad etmelerini, Allah düşmanlarıyla savaşmalarını emrediyor ve şöyle diyordu:
«Ey Kavmim! Allah'ın size yazdığı (nasib ettiği) kutsal toprağa girin, arkanıza dönmeyin (düşmanla savaşmaktan kaçınmayın), yoksa kaybedersiniz.» Kazançtan sonra zarara, mükemmellikten sonra eksikliğe uğrarsınız. Dediler ki: «Ey Musa! Orada zorba (inatçı ve kafir) bir millet var. Onlar oradan çıkmadıkça biz asla oraya girmeyiz. Eğer çıkarlarsa, o zaman oraya gireriz.» O zorba milletten korktular. Halbuki onlardan daha zorba ve daha güçlü, askerleri onlardan daha çok olan Fi-ravun'un helak edildiğini görmüşlerdi. Bu da onların bu sözü söylemekle kınandıklarını ve bu tutumu sergilemekle de yeril diki erini göstermektedir. Düşmanlarına saldıramayıp, inatçı eşkiyaya direnemeyip al-çaldıklarım göstermektedir.
Bu mevzuyla ilgili olarak ekseri tefsirciler, uydurma bazı nakiller yapmışlardır ki bunların asılsızlıklarına hem akü, hem de din delâlet etmektedir. Güya Kudüs1 de bulunan o zorba milletin insanları korkunç şekilde ve müthiş irilikteki devasa bir yapıya sahip imişler! Anlatıldığına göre İsrailoğullarının elçileri onların yamna giderken, zorba milletin elçilerinden biri onları karşılamış. Onları birer birer alıp yenine ve pantolonunun cebine sokmuş. Topladığı bu on iki elçiyi, zorbaların hükümdarının önünde yerlere saçıp savurmuş. Hükümdar "Bunlar da ne?" diye sormuş. Kendisine tanıtılmadan önce bunların insan olduklarını bilememiş!..
Bütün bunlar aslı olmayan saçmalık ve hurafelerdir. Yine anlatıldığına göre hükümdar, onlara üzüm göndermiş. Üzümün her tanesi, bir adama yetiyormuş. Biraz da meyve göndermiş. Her bir tanesi bir adamı doyuruyormuş. Bunları göndermekle, İsrailoğullarının, kendilerinin ne kadar iri cüsseli insanlar olduklarını anlamalarını istemişler.
Bu da doğru değildir.
Güya orada Uc b. Unuk adında bir adam varmış. Bu adam İsrailoğullarım yok etmek için, zorbaların hükümdarının yanından gelmiş. Boyu 3333,3 zira1 uzunluğundaymış!..
Beğavî ve diğerleri böyle nakletmişlerse de bu doğru değildi. Nitekim bunun doğru olmadığım, şu aşağıdaki hadis-i şeriften söz ederken açıklamıştık. Rasûlullah (s.a.v.) buyurmuş ki:
«Doğrusu Cenâb-ı Allah, Adem'i altmış zira1 uzunluğunda yarattı. Yaratıklar (m boyu) şu ana kadar kısılmaya devam etmektedir!"»
Anlatıldığına göre Uc b. Unuk,bir dağın tepesine el atarak dağı yerinden sökmüş, eline alarak Musa'nın askerlerinin üzerine atmak istemiş. Tam o sırada bir kuş gelerek dağı gagalayarak ortadan delmiş. Delince de dağ,bir tasma gibi Uc'un boynuna

geçivermiş. Sonra da boyu on zira olan Musa, sıçrayarak on zira1 kadar yükselmiş; on zira' uzunluğundaki değneğiyle, Uc'un ancak ayağındaki topuk kemiğine vurabilmiş, böylece onu Öldürmüş!..
Bunu Nevfel Bekalî rivayet etmiştir. Taberî de İbn Abbas'tan nak-letmiştir. Fakat bunun isnadı üzerinde tartışılabilir. Maamafih bütün bu rivayetler, israiliyattandır. Bütün bunlar, îsrailoğullannm cahilleri tarafından uydurulmuş hikayelerdir. Bunlar, çokça yalan haber rivayet etmişlerdir. Haberlerin yalan olanlarıyla doğru olanlarını birbirinden ayırdetmemişlerdir. Sonra bu rivayet doğru olsa bile İsrailoğulları, o zorba kavimle savaşmaktan kaçınmakta mazur sayılmazlardı.
Savaştan kaçındıkları için Allah, onları yermiştir. Cihadı terkettik-leri ve peygamberleri Musa'ya muhalefet ettikleri için Cenâb-ı Allah, onları Tih çölünde yaşamaya mahkum etmekle cezalandırmıştır. Aralarında bulunan iki mü'min ve salih adam, düşmana karşı atılgan olmalarım onlara tavsiye etmiş; cihattan geri durmaktan onları men' etmişlerdi. Rivayete göre o iki inanmış adam, Yuşa' b. Nun ile Kalib b. Yufan-na idi. Bazıları, «Allah'ın kendilerine nimet verdiği,... (Allah'tan) korkanlardan iki adam dediler ki:...» ayetindeki (o>lü«) fiili-ni(Dy'ûJ) şeklinde bina-i meçhul olarak okumuşlardır. Buna göre ayetin manası şöyle olur: "Allah'ın kendilerine (iman, İslam, taat ve şecaatle) nimet verdiği heybetli iki adam dediler ki: "Onların üzerine kapıdan girin, eğer kapıdan girerseniz, muhakkak ki siz galip gelirsiniz. Haydi eğer, inanıyorsanız Allah'a dayanın." Yani Allah'a dayanır, O'ndan yardım diler ve Ona sığınırsanız; düşmanlarınıza karşı size yardım eder, sizi onlara karşı destekler ve onların üzerinde muzaffer kılar. Dediler ki:
«Ey Musa! Onlar orada olduğu sürece biz oraya asla girmeyiz. Sen ve Rabbin, gidin, savaşın, biz burada oturuyoruz!»
İsrailoğullarının çoğu, cihaddan geri durmakta direttiler. Büyük bir gevşeme ve önemli bir olay meydana gelmişti. Denildiğine göre Yuşa' ile Kalib, İsrailoğullarımn böyle konuştuklarını duyunca, Allah'ın onlara gazaplanıp azab vermesinden korkarak üzerlerindeki elbiseleri paraladılar; Musa ile Harun da korkudan secdeye kapandılar.
«(Musa) dedi ki: "Ya Rabbi! Ben kendimden ve kardeşimden başkasına malik değilim. Bizimle o yoldan çıkmış toplumun arasını ayır. (Aramızda hüküm ver)."
(Allah) buyurdu ki: "Orası onlara kırk yıl yasaklandı. Yerde şaşkın şaşkın dolaşacaklar. Sen, yoldan çıkmış olanlar için üzülme.»
Savaştan kaçındıklarından dolayı, yeryüzünde şaşkın şaşkın dolaşmakla cezalandırıldılar. Herhangi bir hedefleri olmaksızın başıboş olarak dolaşıyorlardı. Gece-gündüz, sabah-akşam avare avare gezinip duruyorlardı. Denildiğine göre Tih sahrasına giren İsrailoğull arından hiç biri oradan sağ çıkmadı. Oraya girmiş olanların hepsi kırk sene içinde
öldü. Yuşa ve Kalib ile çoluk çocuklarından başkası sağ kalmadı.
Fakat Hz. Peygamberin (s.a.v.) ashabı, Bedir gününde, İsrailoğul-larının Musa (a.s.)'ya söyledikleri gibi söylememişler, "Sen ve Rabbin gidin, savaşın. Biz burada oturacağız." dememişlerdi. Aksine, onlarla savaşa çıkma konusunda istişare yaparken, Ebu Bekir es-Sıddık,istenil-diği gibi güzelce konuşmuştu. Diğer muhacirler de gönül rahatlatıcı sözler söylemişlerdi.
Sonra Hz. Peygamber: «Bana işarette bulunun.» deyince Sa'd b. Mu-az şöyle dedi: «Bizi kasteder gibisin Ya Rasûlallah. Sen hak ile gönderen (Allah')a andolsun ki,bize şu denizi göstersen ve içine dalarsan biz de senin ardınsıra dalarız ve hiçbir adamımız bundan geri durmaz. Yarın bizi düşmanlarımızla karşılaştırır san, memnuniyetsizlik göstermeyiz. Biz savaşta sabırlıyız. Karşılaştığımızda sözümüzü yerine getiririz. Umarız ki Cenâb-ı Allah, gözünü aydınlatacak olan faaliyet ve eylemlerimizi sana gösterecektir. Allah'ın bereketi üzerine bizimle birlikte yürü.»
Hz. Peygamber, Sa'd'm bu sözlerinden memnun olup canlandı.
İmam Ahmed b. Hanbel... İbn Şıhab'dan rivayet etti ki, Mikdad (r.a.), Bedir gününde Rasûlullah (s.a.v.)'a şöyle dedi:
«Ey Allah'ın Rasûlü! İsrailoğull arının Musa'ya: "Git, sen ve Rabbin savaşın. Doğrusu biz burada oturacağız." dedikleri gibi sana da aynı şeyleri söylemiyeceğiz. Ama biz sana diyoruz ki: Git, sen ve Rabbin savaşın. Doğrusu biz de sizinle beraber savaşacağız!»[6]
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Mesudun şöyle dediğim rivayet etti: «Bedir savaşında Mikdad'ın Öyle bir haline tanıl oldum ki onun yerinde olmayı çok isterdim. Rasûlullah (s.a.v.) müşriklere beddua ediyorken Mikdad onun yanma geldi ve şöyle dedi: "Ya Rasûlallah! İsrailoğullarımn, Musa'ya: "Git, sen ve Rabbin savaşın. Doğrusu biz burada oturacağız." dedikleri gibi sana da aynı şeyleri söylemiyeceğiz. Bilakis biz senin sağında, solunda,önünde ve ardında savaşacağız." Mık-dad'm bu sözleri üzerine Rasûlullah (s.a.v.)'m yüzünün aydınlandığını ve memnun olduğunu gördüm.»[7]
Hanz Ebu Bekir b. Mirdeveyh, Enes (r.a.)'in şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) Bedir'e gittiğinde Müslümanlarla istişare etti. Ömer (r.a.) kendi görüşünü açıkladı. Sonra yine istişarede bulundu. En-sarîler dediler ki: Ey Ensâr topluluğu Rasûlullah sizi kastediyor." Bunun üzerine Ensâr topluluğu şu karşılığı verdi: "Öyleyse biz, İsrailoğullarımn Musa'ya: "Git, sen ve Rabbin savaşın. Doğrusu biz burada oturacağız." dedikleri gibi sana da aynı şeyleri söylemiyeceğiz. Seni hak ile gönderen (Allah)'a andolsun ki bizi Mekke arkasında beş gecelik
Mesafede bulunan Berkü'l-Gumard'a yürütsen, yine peşin sıra geliriz!"[8]

İsrailoğullarının Tih Çölüne Girmeleri Ve Orada Başlarına Gelen Garip Haller

İsrailoğullarının zorba milletle savaşmaktan geri durduklarını, bu nedenle Cenâb-ı Allah'ın onları Tih çölüne göndermekle cezalandırdığını, kırk sene süreyle oradan çıkmamalarına hükmettiğini önceki sayfalarda anlatmıştık.
Ehl-i Kitap kaynaklarında İsrailoğuUannm zorba milletle savaşmaktan geri durduklarına dair herhangi bir ifadeye rastlamadım Ancak bu kaynaklarda anlatıldığına göre Musa peygamber, kafirlerden bir gurupla savaşmak üzere Yuşa'ı silahlandırıp görevlendirmiş. Gönderdikten sonra da Musa, Harun ve Hor ile birlikte bir tepeye çıkıp zirve noktasında oturmuşlar. Musa değneğini yukarı doğru kaldırmış. Değneğini yukarı doğru kaldırdıkça, Yuşa, düşmana galib geliyormuş. Yorgunluk veya benzeri bir sebepten dolayı eli yana eğilince de düşmanlar Yuşa'ı mağlub ediyorlarmış. Bunun üzerine Harun ile Hor, o gün akşama dek Musa'nın elini sağdan ve soldan takviye edip dik vaziyette tutmuşlar. Yuşa da düşmanı yenmiş.
Aynı kaynaklarda anlatıldığına göre Musa'nın kayınpederi olan Medyen kahini Yatiron, Musa'nın karşılaştığı durumları ve onun, Fira-vun'a karşı Allah tarafından muzaffer kılmışım duyup öğrenince iman ederek Musa'nın yanma gelmiş. Beraberinde kızını ve Musa'nın eşi Sa-fura'yı, Musa'nın ondan doğan iki oğlu Cerşon ile Azir'i de getirmişti. Musa onu karşılayıp ikramda bulunmuş; İsrailoğullannm uleması da toplanıp ona saygılarını sunmuşlardı.
Anlatıldığına göre Yatiron, îsrailoğullanmn, aralarında meydana gelen anlaşmazlıkları çözümlemesi için Musa'ya çok fazla müracaat edip yanında büyük kalabalıklar oluşturduklarını görünce ona şöyle bir teklifte bulunmuştu: "Halkı biner, ikiyüzer, ellişer ve onar kişilik guruplara ayır. Bunların başlarına rüşvetten ve hıyanetten hoşlanmayan, güvenilir, iffetli ve Allah'tan korkan kimseleri sorumlu olarak tayin et. Bunlar, halk arasında meydana gelen anlaşmazlıkları çözümlemek için hüküm versinler. Çözüme kavuşturamadıkları bir meseleyle karşılaştıklarında onu sana getirsinler. Sen de o zaman o müşkül mese-leyi halledersin." Hz. Musa, kayınpederinin söylediklerini yaptı.
Dediler ki: îsrailoğull arı, Mısır'dan çıkışlarının üçüncü yılında yaz başlangıcında, Sina yanındaki Tih çölüne girdiler. Tur-i Sina çevresine yerleştiler. Musa, dağa çıktı. Rabbi onunla konuştu ve ona; İsrailoğullarına bahşettiği nimetleri onlara hatırlatmasını emretti. Onları Firavun ile adamlarının pençesinden kurtarışım, kartal kanatları üzerindeymişçesine onları Firavun'un elinden ve pençesinden nasıl kurtarmış olduğunu hatırlatmasını emretti. İsrailoğullarına yıkanıp temizlenmelerini ve giysilerim de yıkayarak üçüncü güne hazırlanmalarını söylemesini emretti. Üçüncü günde Tur-i Sina dağının çevresinde toplanmalarını, boru sesini duydukları sürece ona asla yanaşmamalarını, yaklaşanın öldürüleceğini, hayvanlarını dahi oraya götürmemele-rini emretti. Boru sesi kesilince de dağa tırmanabileceklerini söyledi. îsrailoğulları bu emre uyup yıkandılar, temizlenip kokular, süründüler. Üçüncü gün olunca dağın tepesinde büyük bir bulut peydahlandı. Buluttan sesler geliyor, içinde şimşekler çakıyordu. Boru sesi gerçekten müthişti. İsrailoğulları bundan çok korktular, oradan kaçıp dağın eteğinde durdular. Dağı büyük bir duman kapladı. İçinde nurdan bir sütun vardı. Dağın her tarafi şiddetli bir sarsıntı geçirdi. Borunun sesi, gittikçe artan bir şiddetle devam etti. Musa da dağın tepesinde duruyordu. Cenâb-ı Allah onunla konuşuyordu. Aziz ve Celil olan Rabb, ona, dağdan inip İsrailoğullarına, Allah'ın tavsiyesini duymaları için dağa yaklaşmalarını söylemesini emretti. Musa da inip âlimlerine, Allah'a daha yakın olmaları için dağa çıkmalarını emretti.
Bu da, Ehl-i Kitabın kitaplarında neshin mutlaka vuku bulduğunu göstermekte olan bir nasstır. Musa dedi ki: «Ya Rabb! Onlar dağa çıkamazlar. Çünkü sen, onları dağa çıkmaktan menetmiştin.» Bunun üzerine Cenâb-ı Allah ona, gidip kardeşi Harun'u da beraberinde getirmesini emretmişti. Ama kahinleri, yani âlimleri ve îsrailoğullanmn diğerleri oradan pek uzakta değillerdi. Musa, emredilenleri yaptı. Onur ve üstünlük sahibi olan Rabbi onunla konuştu. O zaman ona on emri verdi. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre dağın yanında bulunan îsrailoğulları, Allah'ın sözlerini işitmişler, ama anlayamamışlardır. Ancak daha sonra Musa, onlara bu sözlerin manasım açıklamıştır. Onlar da Musa'ya: "Aziz ve Celil olan Rabbin söylediklerin sen bize tebliğ et. Doğrusu biz ölmekten korkuyoruz."
Musa, onlara Rabbinin söylediklerini tebliğ etti ve, "Bunlar, on emirdir." dedi. On emir, şunlardı:
1- Ortaksız olan tek Allah'a kulluk et.
2- Yalan yere Allah adına yemin etme.
3- Cumartesi gününü muhafaza et. Yani haftanın bir gününü ibadetle geçir. (Bu günü Cenâb-ı Allah, Cuma günüyle değiştirmiştir.)
4- Rabbin olan Allah'ın bu dünyada sana verdiği ömrünün uzaması için ana ve babana ikram et, iyi davran.
5- Adam öldürme.
6- Zina etme.
7- Hırsızlık etme.
8- Arkadaşın için yalancı şahitlik etme.
9- Arkadaşının evine (haberi olmadan) göz atma.
10- Arkadaşının karısına göz koyma, kölesine, cariyesine, Öküzüne, eşeğine ve sahibi olduğu her hangi birşeyi ele geçirme arzusuna kapılma. Onu çekememekten sakın!
Alimlerin çoğu, bu on emrin şu Kur' ân ayetlerinde kavram olarak yer aldığını söylemişlerdir:
«De ki: "Gelin Rabbinizin size (neleri) haram kıldığını okuyayım: Ona hiç birşeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin; sizi de, onları da biz besliyoruz. Kötülüklerin açığına da, kapalısına da yaklaşmayın ve haksız yere Allah'ın yasakladığı cana kıymayın! Düşünesiniz diye Allah size bunları tavsiye etti.
Yetimin malına yaklaşmayın. Yalnız erginlik çağına erişinceye kadar (onun malına) en güzel biçimde (yaklaşabilir, onu uygun

tarzda sar-fedebilirsiniz); ölçü ve tartıyı tam adaletle yapın. Biz, kişiye gücünün yettiğinden fazlasını teklif etmeyiz. Söylediğiniz zaman da akrabanız da olsa adalet yapın ve Allah'a verdiğiniz sözü tutun. Hatırlayıp öğüt alasınız diye (Allah) bunları size tavsiye etti. İşte benim doğru yolum bu, ona uyun. (Başka) yollara uymayın ki, sizi onun yolundan ayırmasın! (Azabından) korunmanız için (Allah) size böyle tavsiye etti.» (el-Enâm, ısı-153.)

On emirden sonra da îsrailoğullanna zaman zaman çeşitli hükümler ve değerli bazı tavsiyeler bildirildi. Bunlara bir zaman riayet ettiler. Ama daha sonra başkaldınp riayet etmez oldular. Sonra bu hüküm ve tavsiyeleri değiştirip tahrif ettiler. Hatta ortadan kaldırdılar. Meşru ve mükemmel hükümleri neshettiler! Oysaki bundan önce de, bundan sonra da emir, Allah'ındır. O, dilediği gibi hükmeder. İstediğini yapar. Bilesiniz ki, yaratma ve emir, Ona aittir. Âlemlerin Rabbi olan Allah, kutlu ve yücedir. O, buyurmuş ki: «Ey İsrailoğullan, biz sizi düşmanınızdan kurtardık ve Turun sağ yanında, (Musa'ya Tevrat'ı indireceğimizi) size va'dettik; üzerinize kudret helvasıyla bıldırcın indirdik. Size verdiğimiz nzkm temizlerinden yeyin. Ama bu hususta taşkınlık etmeyin; sonra gazabım üzerinize iner. Kimin üstüne gazabım inerse artık o, (ateşe) düşmüştür. Ve ben, tevbe eden, inanan ve yararlı iş yapan, sonra da yola gelen kimseye karşı elbette çok bağışlayıcıyımdır." (Tâ-Hâ, 80-83.)

Cenâb-ı Allah, -kendilerini düşmanlarından kurtarıp zorluk ve
sıkıntının içinden çıkarmakla İsrailoğullarına yapmış olduğu iyilik ve ihsanı hatırlatıyor. Tur'un sağ taraflarına düşen yanında peygamberleri Musa ile konuşacağını onlara va'd etmişti İd, dünya ve ahiretleri için kendi yararlarına olacak hükümleri ona indirsin. Ekini ve davarı olmayan Tih sahrasına zorunlu sefer ettiklerinde çekmekte oldukları zorluk ve sıkıntı durumunda gökten üzerlerine kudret helvası yağdırmıştı. Her sabah uyandıklarında evlerinde kudret helvası görüyorlardı. O gün, ertesi güne kadar kendilerine yetecek miktarda helvayı alıyorlardı. Daha fazla alanmki bozuluyordu. Az miktarda alana ya da artmayacak kadar çok alana yetiyordu. Ondan ekmek gibi |eyler yapıyorlardı. Çok beyaz ve tatlı idi. Günün sonu olduğunda da üzerlerine sürü halinde bıldırcın kuşları geliyordu. Hiç zorluk çekmeden, akşam yemeklerine yetecek kadar bıldırcın yakalıyorlardı.

Yaz mevsimi gelince Cenâb-ı Allah, onları bir bulutla gölgelendirir-di. Bu bulut, onları güneşin sıcağından ve göz alıcı ışığından korurdu. Nitekim Cenâb-ı Allah onlara bahşetmiş olduğu nimetlerden şöyle bahsetmektedir: "Ey İsrailoğullan, size verdiğim nimetimi hatırlayın. Bana verdiğiniz sözü tutun ki,ben de size verdiğim sözü tutayım ve sadece benden korkun! Sizin yanınızda bulunanı doğrulayıcı olarak indirmiş bulunduğuma inanın ve onu inkar edenlerin ilki olmayın, benim ayetlerimi bir kaç paraya satmayın ve benden sakının.» (el-Bakara, 40-41.)

Bundan sonraki ayetlerde de Cenâb-ı Allah hep bu mevzudan bahseder ve bir kaç ayet sonra gelen ayetlerde şöyle buyurur: «Sizi Firavun ailesinden de kurtarmıştık ki (onlar), size azabın en kötüsünü reva görüyor, oğullarınızı boğazlayıp kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı ve bunda sizin için Rabbinizden büyük bir imtihan vardı. Sizin için denizi yarmıştık, sizi kurtarmış ve Firavun ailesini boğmuştuk; siz de bunu görüyordunuz. Musa ile kırk gece için sözleşmiştik. Sonra siz onun ardından buzağıyı (tanrı) edinmiştiniz. (Kendinize böylece) zulmediyordunuz. Bundan sonra da yine belki şükredersiniz, diye sizi atfetmiştik. Yola gelesiniz, diye Musa'ya kitap ve Furkan (hak ile bâtılı birbirinden ayıran ölçü) vermiştik. Musa, kavmine demişti ki:. "Ey kavmim, sizler, buzağıyı (tanrı) edinmekle kendinize zulmettiniz. Gelin, yar atıcınız a tevbe edin de nefisleriniz (in kötü duygularm)ı öldürün. (Ya da buzağıya tapanları öldürün). Bu, yaratıcınız katında sizin için daha iyidir. (Bu suretle O), sizin tevbenizi kabul buyurmuş olur. Çünkü O, öyle bağışlayıcı, öyle merhametlidir. Bir zaman da: "Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça gör medikçe sana inanmayız." demiştiniz de derhal sizi yıldırım çarpmıştı; siz de bunu görüyordunuz. Sonra belki şükredersiniz diye sizi, ölümünüzün ardından tekrar diriltmiştik. Bulutu üstünüze gölgelik çektik; size kudret helvası ve bıldırcın indirdik: "Size verdiğimiz güzel nzıklar-dan yiyin." (dedik). Ama onlar bize değil, kendi kendilerine zulmediyorlardı.» (el-Bakara, 49-57.)

Bundan sonraki ayetlerde de Cenâb-ı Allah hep bu mevzudan söz eder ve sonuçta şöyle buyurur: «Bir zaman Musa, kavmi için su (yağmur) istemişti; "Değneğinle taşa vur" demiştik. Bunun üzerine taştan on iki göze fışkırmıştı. Her bölük kendi içecekleri pınarı bilmişti: "Allah'ın rızkından yiyin, için ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak (şuna buna) saldırmayın." (demiştik). Hani siz demiştiniz ki: "Ey Musa! Biz bir yemeğe dayanamayacağız. Bizim için Rabbine dua et de bize yerin bitirdiği sebzesinden kabağından, sarımsağından, mercimeğinden, soğanından çıkarsın." (Musa): "İyi olanı, daha aşağı"olana mı değiştirmek istiyorsunuz? Bir şehre inin, orada size, istediğiniz var." demişti. Üzerlerine alçaklık ve düşkünlük damgası vuruldu; Allah'ın gazabına uğradılar. Öyle oldu. Çünkü onlar, Allah'ın ayetlerini inkar ediyorlar ve haksız yere peygamberleri Öldürüyorlardı. İsyana daldıkları,sınırı aştıkları için bunu hak ettiler.» (ei-Bakara, 60-eı.)

Cenâb-ı Allah, onlara kudret helvasıyla bıldırcın vererek in'am ve ihsanda bulunduğunu İsrailoğullanna hatırlatıyor. Onlar, hiç zahmet çekmeden ve emek sarfetmeden bu nimetlere kavuşuyorlardı. Kudret helvası, sabah erkenden evlerine yağıyordu. Bıldırcınlar da akşam üzeri sürü halinde onlara gönderiliyordu. Cenâb-ı Allah onlara su da fışkırttı. Musa, beraberlerinde taşımakta oldukları taşa, değneğiyle vurunca taştan on iki gözede su fışkırdı. İsrail oğullarının her boyuna bir gözeden su akıyordu. Sonra onlar için berrak bir su akmaya başladı. O sudan alıp içiyor, hayvanlarını da Buluyorlardı. Kendi ihtiyaçları kadarını da depoluyorlardı. Cenâb-ı Allah, onları sıcaktan korumak için, bir bulutla gölgelendirmiş ti.

Bu, Allah'ın büyük bir nimeti ve bol bir bağışıydı. Fakat onlar,bu nimet ve bağışın hakkını tam olarak vermediler. Gereğince şükrünü ifa etmediler. Layıkı veçhiyle ibadet etmediler. Sonra çokları sıkıntıya düşüp rahatsız olduklarım söylediler. Kudret helvasıyla bıldırcın yerine, kendilerine yerin bitirdiği sebzelerden, kabaktan, sarımsaktan, mercimekten ve soğandan

verilmesini istediler. Böyle demelerinden dolayı Musa (a.s.) onları şiddetle azarlayıp kınayarak şöyle dedi: «İyi olanı, daha aşağı olana mı değiştirmek istiyorsunuz? Bir şehre inin; orada size, istediğiniz var.» Yani bu nimetlerin yerine istediğiniz o şeyler, irili ufaklı bütün şehirlerde yaşayan ahalinin sahib olduğu şeylerdir. Layık olmadığınız bu mertebeden inip o şehirlere gittiğinizde, istemekte olduğunuz o değersiz yiyecekler, kalitesiz gıda maddelerim bulacaksınız. Ama ben sizin bu isteğinize icabet edecek değilim. İnat ve ısrarla açıkladığınız bu arzunuza muvafakat edecek değilim.
Kendilerinden sadır olan bu mezkûr sıfatların tamamı, onların yasaklara riayet etmediklerini gösteriyor. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
«Ama bu hususta taşkınlık etmeyin. Sonra gazabım üzerinize iner, kimin üstüne gazabım inerse, artık o, (ateşe) düşmüştür.» (Tâ-hâ, sı.) Yani helak olmuş ve mahvolması hak olmuştur. Yıkıp helak eden de Allah'tır. Böylesinin üzerine, zorlu kuvvetin sahibi olan hükümdarın gazabı inmiştir!..
Fakat Cenâb-ı Allah,kendisine yönelip tevbe edecek ve azılı şeytana uymayı sürdürmeyecek olan kimseler için bu şiddetli tehdide, umut verici ifadeleri de bitiştirmiş tir. «Ve Ben, tevbe eden, inanan ve yararlı iş yapan, sonra da yola gelen kimseye karşı elbette çok bağışlayıcıyımdır.»(Tâ-Hâ, 82.) [9]

Allah'ı Görme İsteği

Yüce Allah buyurdu ki:
«Musa ile otuz gece (bana ibadet etmesi için) sözleştik ve buna (bu otuz geceye) on gece daha kattık. Böylece Rabbinin tayin ettiği vakit, kırk geceye tamamlandı. Musa, kardeşi Harun'a dedi ki: "Kavmim içinde benim yerime geç, ıslah et, bozguncuların yoluna uyma." Musa, tayin ettiğimiz vakitte bizimle buluşmağa gelip de Rabbi on(unl)a konuşunca: "Rabbim, bana (kendini) göster,sana bakayım!" dedi (Rabbi) buyurdu ki; "Sen beni göremezsin; fakat dağa bak. Eğer o yerinde dururs a, sen de beni göreceksin!" Rabbi dağa görününce onu darmadağın etti ve Musa da baygın düştü. Ayılınca: "Sen yücesin, sana tevbe ettim, ben inananların ilkiyim!" dedi. (Allah) buyurdu ki "Ey Musa! Ben elçiliklerimle (verdiğim Tevrat sifirleriyle) ve konuşmamla seni insanların başına seçtim. Sana verdiğimi al ve şükre derilerden ol!" Öğüte ve her şeyin açıklamasına dair ne varsa, hepsini Musa için levhalara yazdık: "Bunları kuvvetle tut, kavmine de emret,bunların en güzelini tutsunlar. (Gereğince amel etsinler); size, yoldan çıkmışların yurdunu (nasıl tarumar ettiğimi) göstereceğim!" Yeryüzünde haksız yere büyüklenenleri ayetlerimden uzaklaştıracağım. Onlar her ayeti görseler de yine ona inanmazlar. Doğru yolu görseler, onu yol edinmezler; ama azgınlık yolunu görseler, onu yol edinirler. Çünkü onlar, ayetlerimizi yalanladılar ve onları umursamaz oldular. Ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayanların amelleri boşa çıkmıştır. Onlar, yalnız yaptıklarıyla cezalanmıyorlar mi?» (el-A'râf, 142-147.)
Aralarında îbn Abbas ile Mesruk ve Mücahid'in de bulunduğu selef ulemasından bir grup demişler ki: Musa ile sözleşilen otuz gece, zilkade ayının tamamını içine alıyordu. Zilhicce ayından da on gece eklenince, kırk gece tamamlanmış oldu.[10] Şu halde Cenâb-ı Allah, kurban bayramının birinci gününde Musa ile konuşmuş olmaktadır. Yine Öyle bir günde de Muhammed (s.a.v.)'in dinini tamamlayıp hüccet ve burhanlarını ortaya sürmüştür.
Musa (a.s.) vadeyi oruçlu olarak tamamladığında, kokmaya başlayan ağzının kokusunu güzelleştirmek için ağaç kabuğu çiğnedi. Cenâb-ı Allah, on daha tutmasını emretti. Böylece kırk gece tamamlanmış oldu. Bu nedenle bir hadiste şöyle buyurulmuştur:
«Oruçlunun ağız kokusu, Allah katında misk kokusundan daha-hoştur!»
Musa, Tur-i Sina'ya gitmek için yola çıkarken, îsrailoğullarınm yönetimini kardeşi Harun'a bıraktı. Seçkin, sevimli ve değerli öz kardeşi, Allah yoluna davet etme işindeki yardımcısı Harun'a tavsiyede bulunan emirler vardı. Musa'nın mertebesi daha yüksek olduğu için ona emirler vermiştir. Emir alması, Harun'un peygamberliğiyle ters düşmez.
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Musa, tayin ettiğimiz vakitte bizimle buluşmağa gelip de Rabbi on(unl)a konuşunca...» Yani perde arkasından onunla konuşunca... Hitabını ancak ona işittirdi.. Ona seslendi.. Onunla konuştu.. Onu kendine yaklaştırdı. Bu yüksek bir makam, şerefli bir mansıp, yüksek bir kale ve şerefli bir konaktır. Dünya ve ahiret-te Allah'ın sonu gelmez salat-ü selamı onun üzerine olsun.
O, bu yüksek makama ve bu şerefli mertebeye ulaşıp Allah'ın hitabım işitince, kendisiyle Rabbi arasındaki perdelerin kaldırılmasını istedi. Gözlerin kendisini görmekten aciz kaldığı, burhanı kuvvetli olan Ulu Rabbine dedi ki: «Rabbim! Bana (kendim) göster, sana bakayım.» (Rabbi) buyurdu ki: «Sen beni göremezsin!»
Sonra Cenâb-ı Allah, kendisinin tecelli edip görünmesi halinde Musa'nın dayanamayacağını açıkladı. Çünkü ondan daha iri daha sabit ve daha kuvvetli olan dağ bile, Rahman olan Allah'ın tecellisi ve görünmesi anında yerinde duramayacak ve paramparça olacaktı. Bu nedenle Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Fakat dağa bak. Eğer o yerinde dururs a,sen de beni göreceksin.»
Eski kitaplarda nakledildiğine göre Cenâb-ı Allah ona şöyle demiş: «Ey Musa! Beni gören bir canlı mutlaka ölür. Beni gören cansız bir cisim de mutlaka yerinde duramayıp yuvarlanır!»
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir hadiste, Ebu Musa (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:
«Allah'ın perdesi nurdur -bir rivayete göre ateştir- Eğer o perdeyi açacak olursa, yüzünün nurları, yaratıklarından gözünün

görebildiği kadarını yakar!»
«Gözler onu göremez.» (ci-En'âm, 103.) Ayet-i kelimesiyle ilgili olarak İbn Abbas şöyle demiştir: «Bu, Allah'ın bir şeye göründüğü zaman o şeyin yok olmasına sebeb olan nurudur.»[11]
Bu sebeple Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«Rabbi dağa görününce onu darmadağın etti ve Musa da baygın düştü. Ayıhnca: «Sen yücesin, sana tevbe ettim. Ben, inananların ilkiyim.» dedi.»
Mücahid'in tefsirinde ise şu ifadeler yer almaktadır: «Fakat dağa bak. Eğer yerinde durursa beni göreceksin.» Çünkü dağ senden iri ve büyük olup, sana nispetle yaratılışça da kuvvetlidir. «Rabbi dağa görününce...» O da dağa baktı. Dağın, yerinde duramayıp sarsıldığını ve darmadağın olduğunu gördü. Dağı bu vaziyette görünce de düşüp bayıldı.
İbn Kesir tefsirimizde de naklettiğimiz gibi İmam Ahmed ile Tirmizî, Enes (r.a.)'in şöyle dediğim rivayet etmişlerdir: Rasûlullah (s.a.v.) «Rabbi dağa görününce onu paramparça etti.» ayetini okuyun-ca,baş parmağının ucunu serçeparmağının uçtaki mafsalının üzerine koyarak: «İşte şu kadarcık tecelli etti ve dağ (darmadağın olup yerin dibine) battı.» dedi.
Süddî, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etmiştir: Cenâb-ı Allah'ın azametinden ancak serçe parmak kadarı dağa göründü; dağı paramparça etti, toprak haline getirdi. «Musa düşüp bayıldı.» Katade: «Öldü.» demişse de doğru olan, bayılmış olmasıdır. «Ayılmca da: 'Sen yücesin» dedi. Yani senin azametini görmek insanlar için mümkün değildir. «Sana tevbe ettim.» Artık bundan böyle seni görme talebinde bulunmayacağım. «Ben, inananların ilkiyim." Seni gören bir canlının mutlaka öleceğine, seni gören cansız bir cismin de yerinde duramayıp yuvarlanacağına inananların ilkiyim.
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan ve Ebu Said el-Hudrî'den rivayet edilen bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Peygamberler arasından beni (onlara üstün tutup) seçmeyin. Kıyamet gününde insanlar düşüp bayılacaklardır. İlk ayılan ben olacağım. Ama bir de göreceğim ki Musa, Arşın ayağına tutunup duruyor. Bilemem, benden önce mi ayılmıştır. Yoksa Tur'daki bayılmasının karşılığını mı görmüştür?» Bu rivayetin lafzı Buharî'ye aittir. Baş tarafında da «Hayır.. İnsanların üzerine Musa'yı seçene andolsun ki..» diyerek yemin eden ve Ensâr'dan biri tarafından tokatlanan bir Yahudi'nin kıssası yer almaktadır. Bu olayı duyan Rasûlullah (s.a.v.) o zaman şöyle buyurmuştur: «Peygamberler arasından beni (onlara üstün tutup) seçmeyin!»[12]
Hz. Peygamber, tevazuundan dolayı böyle buyurmuştur. Ya da insanların öfke ve asabiyete kapılarak peygamberlerin birini, diğerlerine üstün tutmalarını önlemek için bu ifadeyi kullanmıştır. Ya da: «Peygamberlerin birini diğerlerine üstün kılmak, sizin yapabileceğiniz bir iş değildir. Onları birbirlerine nispetle üstün derecelere sahip kılan,ancak Allah'tır. Bu da sadece rey ile değil, ancak Allah'ın tevfiki ile olacak bir iştir!» demek istemiştir.
Peygamber Efendimiz bu sözü; "Kendisinin diğer peygamberlerden üstün olduğunu bilmeden Önce söylemiştir. Kendisinin onlardan üstün olduğunu anlamasından sonra bu sözü neshedilmiştir." diyen kimsenin sözü üzerinde tartışılabilir. Çünkü yukarıdaki hadisi, Ebu Said ile Ebu Hüreyre rivayet etmiştir. Ebu Hüreyre ise ancak Huneyn savaşından sonra Medine'ye hicret etmiştir. Peygamber Efendimiz'in, bu hadisi en azından Huneyn savaşından sonra söylemiş olduğu kesindir. Diğer peygamberlerden üstün olduğunu, daha önce değil de Huneyn savaşından sonra anlamış olması, akim kabul edeceği bir şey değildir. Doğrusunu Allah bilir. Hz. Peygamberin, insanlığın, hatta tüm yaratıkların en şereflisi olduğu hususunda şüphe yoktur. Nitekim Cenâb-ı Allah buyurmuş ki:
«Siz, insanlar için çıkarılmış en hayırlı bir ümmet oldunuz.» (Âi-i îmrân, ııo.) İslâm ümmeti de ancak peygamberleri Hz Muhammed'in şerefi sayesinde mükemmel bir ümmet olabilmiştir. Ayrıca onun şöyle buyurduğu da tevatür yoluyla sabit olmuştur:
«Kıyamet gününde ben, ademoğlunun efendisiyini. Bununla da
övünmüyorum.»
Böyle buyurduktan sonra da, öncekilerle evvelkilerin gıpta ettikleri şefaat-i kübra makamının, sadece kendisine mahsus olduğunu anlatmıştır ki Nuh, İbrahim, Musa ve Meryemoğlu İsa gibi (Ulu'1-azm) azm sahibi peygamberler başta olntak üzere bütün nebi ve mürseller, bu büyük makama yaklaşmaktan kaçınmışlardır.[13] Bir başka hadis-i şeriflerinde de şöyle buyurmuşlardır: «(Kıyamet gününde İsrafil'in Sur'a üflemesi nedeniyle düşüp bayılanlar arasında) ilk ayıian, ben olacağım. Ayılmca da Musa'nın, Arş'in ayağına tutunmuş olduğunu göreceğim. Bilemem; benden Önce mi ayılmıştır, yoksa Tur'daki bayılıp düşmesinin karşılığı olarak mı (benden önce) ayılmıştır?»
Bu hadis, Cenâb-ı Allah'ın kulları arasında yargıda bulunmak maksadıyla kıyamet meydanında tecelli edip göründüğü esnada, yaratıkların onun şiddet, heybet ve azameti karşısında düşüp bayılacaklarını, aralarında peygamberlerin sonuncusu, göklerle yerin Rabbi tarafından diğer peygamberlere üstün kılınıp seçilen Hz. Muhammed'in ilk olarak ayılacağmı kanıtlamaktadır. Ne var ki o, ayıldığmda Musa'nın, kendisinden daha Önce ayılıp Arş'm ayağını tutmuş vaziyette durduğunu görecektir. Doğru konuşan ve sözü doğrulanmış olan Peygamber Efendimiz, buna değinerek şöyle buyurmuştur: «Bilemem; benden Önce mi bayılıp ayılmıştır?» Yani baygınlığı hafif şiddette olduğu için benden önce ayılmış olmalıdır. Çünkü Rabbin dağa tecelli etmesi nedeniyle dünyadayken de Musa, düşüp bayılmıştı. «Yoksa Tur'daki bayılıp düşmesinin karşılığı olarak mı (tam olarak bayılmamış ve dolayısıyla) benden önce ayılmıştır?»

Evet, bu hadiste bu balamdan Musa için büyük bir şeref vardır. Ama bu şeref, onun Hz. Peygamber'den her bakımdan üstür olmasını gerekli kılmaz. İşte bu sebeple Hz. Peygamber, bu vasfı ile Musa'nın şerefli ve faziletli olduğuna dikkat çekmiştir. Çünkü «Hayır, Musa'yı seçip tüm insanlığa üstün kılan Allah'a and olsun ki...» dediği zaman Yahudi'nin birini tokatlayan bir Müslümanm bu hadisle dikkatini çekmiştir. Çünkü o Müslümanm bu davranışı, olayı seyredenler nazarında Hz. Musa'yı küçük düşürecekti. Bu sebeple Hz. Peygamber, Musa'nın şeref ve faziletini açıklamıştı. Cenâb-ı Allah da Musa'nın faziletiyle ilgil olarak şöyle buyurmuştur: «Ey Musa! Ben elçiliklerimle (verdiğim Tevrat sifir-leriyle) ve konuşmamla seni insanların basma seçtim.» (cl-A'râf, 144.) Yani, daha önceki zamanlar için değil de, sadece içinde bulunduğun zamanda seni insanların başına seçtim. Daha önceki zamanlar için olamaz.. Çünkü senden önce gelmiş olan İbrahim Halil (a.s.), senden üstündür. Sender sonraki zamanlar için de olamaz.. Çünkü senden sonra gelecek olan Muhammed (s.a.v.), her ikinizden de üstündür. Nitekim onun, bütün nebi ve mürsellerden daha şerefli olduğu, İsrâ gecesinde açıklanmıştı. Ayrıca kendisinin de şöyle buyurduğu sabittir:
«Öyle bir makamda bulunacağım ki, İbrahim dahil, bütün halk bana gıpta edecektir.»
Cenâb-ı Allah da Musa'ya hitaben şöyle buyurmuştur: «Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol.» Sana verdiğim Tevrat levhalarını ve seninle yaptığım konuşmaları al. Daha fazlasını isteme ve buna karşı şükredenlerden ol. «Öğüte ve her şeyin açıklamasına dair ne varsa, hepsini Musa için levhalara yasdık.»Levhalar, nefis cevherdendi. Sahih hadiste Duyurulduğuna göre Cenâb-ı Allah, Musa için Tevrat'ı kendi eliyle yazmıştır. Onda, günahlardan caydırıcı öğütler vardır. İnsanların bilme ihtiyacında oldukları her türlü helal ve haramın açıklaması vardır. «Bunları kuvvetle tut.» Azimle, güçlü ve samimi bir niyetle tut. «Kavmine de emret; bunların en güzelini tutsunlar.» Yani bu hükümleri çok güzel bir şekilde yerli yerine koysunlar. «Size, yoldan çıkmışların yurdunu (nasıl tarumar ettiğimi) göstereceğim!» Bana itaat etmeyip emrime muhalefet eden ve elçilerimi yalanlayanların akıbetini göreceksiniz. «Yeryüzünde haksız yere büyüklenenleri, ayetlerimden (onları anlayıp aklet-mekten) uzaklaştıracağım. Onlar her ayeti görseler de (her mucize ve harikayı müşahede etseler de) yine ona inanmazlar. Doğru yolu görseler, onu yol edinmezler. (Ona tâbi olmazlar). Ama azgınlık yolunu görseler, onu yol edinirler. Çünkü onlar, ayetlerimizi yalanladılar. Ve onları umursamaz oldular.» Yani ayetlerimizi yalanladıkları, onları umursamaz oldukları, onları tasdike yanaşmadıkları, manaları üzerinde düşünmedikleri ve gereğince amel etmedikleri için onları anlamaktan uzaklaştıracağım!
«Ayetlerimizi ve ahirete kavuşmayı yalanlayanların amelleri boşa çıkmıştır. Onlar, yalnız yaptıklarıyla cezalanmıyorlar mı?» [14]

Hz. Musa'nın Gıyabında Kavminin Buzağıya Tapması

Yüce Allah buyurdu ki: «Musa kavmi, kendisin (in, Rabbi ile mülakata gitmesin) den sonra kendilerinin zinet takımlarından yapılmış, böğürmesi olan bir buzağı heykelini (tanrı diye) benimsediler. Görmediler mi ki o, ne kendilerine konuşuyor, ne de onlara yol gösteriyor? Onu benimsemediler ve zalimler (den) oldular. Ne zaman ki (pişmanlıklarından ötürü) başları elleri arasına düşürüldü ve kendilerinin gerçekten sapmış olduklarını gör(üp anla)dılar. Dediler ki: "Eğer Rabbimiz bize acımaz ve bizi bağışlamazsa, elbette ziyana uğrayanlardan oluruz!" Musa, kavmine kızgın ve üzgün bir halde dönünce: "Benden sonra arkamdan ne kötü işler yaptımz? Rabbinizin emrini (beklemeyip) acele mi ettiniz?" dedi. Levhaları yere attı ve kardeşinin başını tutup kendine doğru çekmeye başladı. (Kardeşi): "Anamın oğlu, dedi. Bu insanlar beni hırpaladılar, az daha beni öldürüyorlardı. (Ne olur) düşmanları bana güldürme. Beni, bu zalim kavimle beraber tutma!"
(Musa): "Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla. Bizi rahmetinin içine sok. Merhametlilerin en merhametlisi sensin!" dedi.
Buzağıyı (tanrı diye) benimseyenlere, muhakkak Rablerinden bir Öfke ve dünya hayatında bir alçaklık erişecektir! İşte biz iftiracıları böyle cezalandırırız. Ama kötülükler yaptıktan sonra ardından tevbe edip, inananlar (a karşı), muhakkak ki Rabbin, o (tevbe ve ima) ndaii sonra, elbette bağışlayan, esirgeyendir. Öfkesi dinince Musa, levhaları aldı. Onlardaki yazıda Rablerinden korkanlar için yol gösterme ve rahmet vardl.» (el-Atâf, 148-154.)
«"Seni kavminden çabucak ayrıl (ip gel) meğe sevk eden nedir? (Niçin onları hemen bırakıp geldin) ey Musa?" (dedik.) Dedi: "Onlar benim arkamdan geliyorlar. Ya Rabbi, razı olasın diye sana çabuk geldim." (Allah): "Biz senden sonra kavmini sınadık. Samirî, onları saptırdı." dedi. Bunun üzerine Musa, çok kızgın ve üzüntülü bir halde kavmine döndü: "Ey kavmim, dedi Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmamış mıydı? (Ayrılış) süre(m) mi size uzun geldi? Yoksa Rabbinizden bir gazabın üstünüze inmesini mi istediniz ki, bana verdiğiniz sözden caydınız, (Beni izleyip gelmediniz)?" Dediler ki: "Sana verdiğimiz sözden kendi başımıza caymadık. Fakat o milletin (Mısırlıların) süs (eşyas)ından bize yükletil (ip taşıtıl) mıştı. Onları (ateşe) attık. Aym şekilde Samirî de attı."
Samirî onlara, böğürmesi olan bir buzağı heykeli ortaya çıkardı. Dediler ki: "Bu sizin tanrınız, Musa'nın da tanrısıdır. Fakat o unuttu (da gitti. Tanrıyı Tûr 3'öresinde arıyor)." Onlar görmüyorlar mı ki o (buzağı),kendilerine bir söz söyleyemez. Ne bir zarar, ne de yarar veremez? Önceden Harun, kendilerine: "Ey kavmim, andolsun ki siz bununla fitneye düşürüldünüz (sınandınız). Rabbiniz, çok esirgeyen (Allah) dır. (Gelin) siz bana uyun, emrime itaat edin!" demişti. (Hayır) dediler: "Musa bize dönünceye kadar buna tapmaktan vazgeçmeyeceğiz!" (Musa): "Ey Harun! Onların saptıklarını gördüğün zaman sana ne engel oldu? . Neden bana uymadın? Emrime karşı mı geldin?" dedi. (Ve kardeşinin sakalından tutup çekmeğe başladı. Harun): "Ey anamın oğlu! Sakalımı ve başımı tutma. Ben, senin: "İsrailoğulları arasında ayrılık çıkardın ve sözümü tutmadın'

demenden korktum da onun için idare yoluna gittim." (Bu defa Musa, Samirî'ye döndü): "Ey Samirî, ya senin kasdın nedir? (Nedir bu yaptığın senin?)" dedi.
(Samirî): "Ben, onların görmediklerini gördüm. O elçinin (Cebrail'in) ayak bastığı yerden bir avuç (toprak) aldım. Onu (eritilmiş mücevheratın içine) attım. Nefsim bana böyle (yapmayı) hoş gösterdi." dedi.
(Musa: "Defol)! Git dedi. Artık hayat boyunca sen:" Bana dokunmayın" diyeceksin. (Kime dokunsan o, hummaya yakalanacaktır. Onun için devamlı olarak: Bana dokunmayın, diyeceksin. Yalnız başına kalacaksın. Ahirette de) sana va'dedilen bir ceza var ki ondan asla şaşınlma-yacaksm. (Mutlaka o cezanı tam zamanında bulacaksın). Şimdi durup taptığın tanrına bak. Biz onu yakacağız. Sonra onu ufalayıp denize sa-vuracağız. Tanrınız, ancak kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O'nun bilgisi her şeyi kuşatmıştır."» (Tâ-Hâ, 83-98.)
Cenâb-ı Allah, Musa'nın kararlaştırılan vakitte Rabbi ile mülakat için Tura gidişi, orada kalıp Rabbiyle konuştuğu, ona bir çok sorular sorup cevaplar aldığı süre zarfında İsrailoğullarının neler yapmış olduklarım yukarıdaki ayetlerde anlatıyor.
İsrailoğullarmdan Harun es-Samirî denen bir adam, onların Mısırlılardan iğreti olarak almış oldukları mücevherleri ellerinden alıp ateşte eritti; onunla bir buzağı heykeli yaptı. Heykelin içine de, Cebrail'in atının ayağının bastığı yerden bir avuç toprak alıp atmıştı. Cenâb-ı Allah'ın, Cebrail vasıtasıyla Firavun'u denizde boğduğu günde Samirî, Cebrail'in atının ayak bastığı yerden bir avuç toprak almıştı. Bu toprağı, buzağının heykeli içine atar atmaz, heykel, gerçek buzağı gibi böğürmeye başlamıştı.
Katade ve diğerlerinin anlattıklarına göre heykel; etli, kemikli, kanlı, canlı gerçek bir buzağıya dönüşüp böğürmeye başlamış. Arka tarafındaki bir delikten giren rüzgarın, heykelin ağzından çıkarken inek böğürmesi gibi bir ses çıktığını söyleyenler de olmuştur. Bu sesi duyduklarında îsrailoğulları, heykelin etrafında sevinç gösterileri yaparak oynamaya başlarlarmış. "Bu, sizin tanrınız ve Musa'nın tannsıdır. Ama o unuttu." dediler. Yani bu tanrısını burada bizim yânımızda unuttu. İşte tanrısı buradadır, dediler.
Oysaki Allah, onların bu söylediklerinden çok üstündür, onun isim ve sıfatlan kutsaldır. Bağış ve nimetleri kat be kat fazladır.
Cenâb-ı Allah, onların tuttukları yolun yanlış olduğunu, nihayet bir hayvan ya da lanetli şeytan olan buzağıyı tanrı edinmelerinin de bâtıl olduğunu açıklarken şöyle buyurmuştur: «Onlar görmüyorlar mı ki o (buzağı), kendilerine bir söz söyleyemez; ne bir zarar, ne de bir yarar veremez.» (Tâ-Hâ, 89.)
«Görmediler mi ki o, ne kendilerine konuşuyor, ne de onlara yol gösteriyor? Onu benimsediler ve zalimler (den) oldular.» (ei-A'râf, 148)
Anlatıldığına göre o hayvan (buzağı) ne konuşur, ne de cevap verirmiş; ne fayda, ne de zarar verirmiş.
Doğru yolu da gösteremezmiş. Buna rağmen onlar, kendi nefislerine yazık ederek onu tanrı edinmişler ve tuttukları cehalet ile sapıklık yolunun da bâtıl yol olduğunu bile bile o buzağıya tapmışlar.
- «Ne zaman ki (pişmanlıklarından ötürü) başları ellerinin arasına düşürüldü ve kendilerinin gerçekten sapmış olduklarını gör (üp anla) dılar, dediler ki: «Eğer Rabbimiz bize acımaz ve bizi bağışlamazsa, elbette ziyana uğrayanlardan oluruz!» (el-A'râf, 149.)
Musa Tur'dan dönüp İsrailoğullarının yanına gelip buzağıya tapmakta olduklarını görünce, elinde bulunan Tevrat yazılı levhaları yere bıraktı. Ehl-i Kitabın anlattıklarına göre o levhaları kırmış, yerlerine ona, başka levhaları Allah vermiş. Fakat Kurân-ı Kerîm'de Musa'nın o levhaları kırdığını bildiren ifadelere rastlanılmamaktadır. Ancak onların sapıklıklarını gözleriyle gördüğünde, elindeki levhaları bırakarak onlara ve kardeşine çıkışmıştır. Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatıldığına göre Tevrat'ın yazılı olduğu levhalar iki taneymiş. Ama Kur'an'da anlatıldığına göre müteaddit levhalar imiş. Musa, kavminin buzağıya tapmakta oldukları haberini Allah'tan duyduğunda pek o kadar etkilenmemişti. Bunun üzerine Allah, gidip durumu kendi gözleriyle görmesini ona emretmişti. Bu sebepledir M, bir hadiste Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: «Haber, gözle görmek gibi değildir.»[15]
Tevrat'ın yazılı olduğu levhaları yere bıraktıktan sonra Musa (a.s.), buzağıya tapmakta olan İsrailoğullarına yönelerek onları şiddetle azarlayıp kınadı, bu çirkin hareketlerinden Ötürü onları ağır bîr dille ayıpladı. Onlarsa, asılsız mazeretler ileri sürüp şöyle dediler: «O milletin (yani Mısırlıların) süs (eşyas)ından bize yükletil(ip taşıtıl)mıştı. Onları (ateşe) attık. Aynı şekilde Samirî de attı.»
Firavun milletinin mücevherlerini mülk edinmenin doğru olmadığı gerekçesiyle o mücevherleri ateşe attıklarını, onların eriyiğiyle buzağının yapıldığını söyleyerek haklılıklarına dair bahaneler ileri sürdüler. Oysaki Cenâb-ı Allah o mücevherleri almalarım emretmiş ve onları kendilerine mubah kılmıştı. Halbuki kahredici güce sahip olan, hiç birşeye ihtiyacı olmadığı halde "her şeyin kendisine muhtaç bulunduğu bir ve tek olan Allah ile birlikte, böğürmesi olan buzağıya tapma hususunda amelsizlik, akılsızlık ve bilgisizliklerini mazeret olarak ileri sürmeleri gerekirdi.
Bundan sonra Musa, kardeşi Harun'a dönerek şöyle dedi: «Ey Harun! Onların saptıklarını gördüğün zaman sana ne engel oldu? Neden bana uymadın?» Onların bu yaptıklarını gördüğünde niye bana uymadın, benim gittiğim yoldan gitmedin ve bunların yaptıklarım bana bil-dirmedin?
Harun ise şu karşılığı verdi: «"îsrailoğullan arasında ayrılık çıkardın" demenden korktum.» Onları bırakıp ta, yaptıklarını bana haber vermek için bana geldin, öyle mi? demeyesin diye işi idare ederek geçiştirmeye çalıştım. Çünkü onları idare etmem için beni kendi halefin olarak bırakmıştın. Bunun üzerine Musa: «Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla. Bizi rahmetinin içine sok

Merhametlilerin en merhametlisi sensin, dedi» (el-A'râf, 151.)
Gerçekten de Harun (a.s.), onları bu kötü işten vazgeçirmek için çok uyarılarda bulunmuş ve onları şiddetle menetmişti.
«Önceden Harun, kendilerine: "Ey kavmim! Andolsun ki siz bununla fitneye düşürüldünüz (sınandınız)." demişti. Yani Cenâb-ı Allah'ın bu buzağının yapılışı ile bunu böğüren bir cisim haline getirmesi, sizi, sadece sınamak içindir. «Rabbiniz, (bu buzağı değil de) o çok esirgeyen (Allah)dır. (Gelin şu söylediğim hususlarda) bana uyun. Emrime itaat edin.» (Hayır) dediler: «Musa bize dönünceye kadar buna tapmaktan vazgeçmeyeceğiz!»
Cenâb-ı Allah, Harun'un onlara ikazda bulunduğuna tanıklık etmektedir: «Şahid olarak Allah yeter!» (ei-Fetih, 28.)
Harun, onları buzağıya tapmaktan menetmişti. Ama onlar ona itaat edip de uymamışlardı. Bütün bunlardan sonra Musa(a.s.), Samirî'ye dönüp şöyle dedi: «Ey Samirî, ya senin kastın nedir?» Bu işleri yapmaya seni iten sebep nedir? Samirî, «Onların görmediklerini gördüm.» dedi Cebrail'in bir ata bindiğini gördüm. «Elçinin (Cebrail'in atının) ayak bastığı yerden bir avuç (toprak) aldım.»
Bazı rivayetçilerin anlattıklarına göre Samirî, Cebrail'in atının bastığı yerlerin yeşerip otlandığım görmüş. Bu sebeple de atının bastığı yerden bir avuç toprak alarak buzağı heykelinin içine atmış ve olanlar olmuş. Bunun için de o şöyle demiş: «Onu (toprağı, eritilmiş mücevheratm içine) attım. Nefsim bana böyle (yapmayı) hoş gösterdi» (Musa: «Defol! Git, dedi. Artık hayat boyunca sen: "Bana dokunmayın" diyeceksin. Kime dokunsan o hummaya yakalanacak» Bu Musa'nın ona yaptığı bir bedduaydı Çünkü o, ellememesi gereken toprağı ellemişti. Bu, onun dünyadaki cezasıydı. Ahiret için de ona bir ceza va'detmiş ve şöyle demişti. «Sana va'dedilen bir ceza var ki, ondan asla şaşırılmayacaksm.» Yani o cezayı tam zamanında bulacaksın. «Şimdi durup taptığın tanrına bak. Biz onu yakacağız. Sonra onu ufalayıp denize savuracağız!»
Böyle dedikten sonra Musa o buzağıya yöneldi; onu tutup yaktı. Katade ve diğerlerinin dediklerine göre onu ateşle yakmıştır. Ali, İbn Abbas've diğerlerinin dedikleri gibi onu buz gibi soğuk şeylerle yakmıştır. Ehl-i Kitap da bu görüştedir. Yaktıktan sonra külünü denize savur-muştur. Küllerini savurduğu denizden su içmelerini İsrailoğullarma emretti. Suyu içenlerden, buzağıya tapmış olanların dudaklarına kül bulaştı. Bazı rivayetçilerin naklettiklerine göre, buzağıya tapmış olanların renkleri sararmıştır.[16]
Cenâb-ı Allah, Musa'nın onlara şöyle dediğini haber veriyor: «Tanrınız, ancak kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. O'nun bilgisi her şeyi kuşatmıştır.»
«Buzağıyı (tanrı diye) benimseyenlere, muhakkak Rabblerinden bir öfke ve dünya hayatında bir alçaklık erişecektir! İşte biz, iftiracıları böyle cezalandırırız.» (el-A'râf, 152.)
Gerçekten de Cenâb-ı Allah, iftiracıları cezalandırmıştır. Sonra da yaratıklarına olan rahmetini ve yumuşak huyunu, tevbelerini kabul buyurmakla da kullarına olan iyilik ve ihsanını haber veriyor: «Ama kötülükler yaptıktan sonra ardından tevbe edip inananlar (a karşı), mu-hakak ki Rabbin, o (tevbe ve ima) ndan sonra, elbette bağışlayan, esirgeyendir.» (el-A'râf, 153.)
Lakin Cenâb-ı Allah, buzağıya tapanların tevbelerini ancak onların öldürülmeleri ile kabul buyurmuştur. Nitekim buyurmuş ki: «Musa, kavmine demişti ki: "Ey kavmim, sizler, buzağıyı (tanrı) edinmekle kendinize zulmettiniz. Gelin yaratıcınıza tevbe edin de nefislerinizi öldürün. Bu, yaratıcınız katında sizin için daha iyidir. (Böylece O) sizin tev-benizi kabul buyurmuş olur. Çünkü O, öyle bağışlayıcı, öyle merhametlidir.» (el-Bakara, 54)
Denilir ki bir sabah uykudan uyandıklarında, İsrailoğullarımn puta tapmamış olanları kılıçlarına sarıldılar. Cenâb-ı Allah, üzerlerine yağmur misali keler yağdırdı. Öyleki akraba akrabayı,hısım hısımı tanımaz hale gelmişti. Sonra bu kılıçlı kimseler, buzağıya tapanlara yönelmiş, onları tırpan gibi biçip öldürmüşlerdi. Rivayete göre bir sabah, onlardan 70.000 kişi öldürülmüştür. Sonra Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Öfkesi dinince Musa, levhaları aldı. Onlardaki yazıda, Rabblerinden korkanlar için yol gösterme ve rahmet vardı.» (el-A'râf 154.)
Ayet-i kerimede geçen «Onlardaki yazıda» sözünü bazı kimseler, Tevrat levhalarının kırılmış olduğuna dair bir delil kabul etmişlerdir. Ancak bunun bir delil olması, kesin değildir. Bu lafızda, levhaların kırıldığına dair bir delil görülmemektedir. Doğrusunu Allah bilir.
Fitnelerden bahseden bir hadiste İbn Abbas şöyle demiştir: İsrailoğullarmm buzağıya tapmaları, onların denizden çıkmalarından sonra olmuştur. Buzağıya tapmak, onlardan beklenmeyen bir şey değildir. Çünkü denizden çıktıktan sonra: «Ey Musa! Nasıl ki onların tanrıları var, bizim için de bir tanrı yap.» demişlerdi.
Ehl-i Kitap kaynaklarında da böyle anlatılır. Kudüs taraflarına gelmeden Önce buzağıya tapmaya başlamışlardı. İsrailoğulları içlerinden buzağıya tapanları Öldürmekle emrolunduklarmda; ilk günde 3000 kişiyi öldürmüşlerdi. Sonra Musa, bağışlanmaları için Rabbine gitti. Rab-bi de, kutsal toprağa girmeleri şartıyla onları bağışladı.
«Musa, tayin ettiğimiz (buluşma) vakt(i) için kavminden yetmiş adam seçti. (Onlar Allah'ı açıkça görmek istediler. Bunun üzerine) onları bir sarsıntı tutunca (hepsi baygın düştüler. Musa) dedi ki: "Rabbim, dileseydin bunları da beni de daha önce helak ederdin. İçimizden bazı beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi helak mı edeceksin? Bu iş senin imtihanından başka birşey değildir. Onunla dilediğini saptırırsın, dilediğine yol gösterirsin. Seti bizim velîmizsin,bizi bağışla, bize acı! Sen bağışlayanların en iyisisin! Bize bu dünyada da iyilik yaz. Ahirette de. Biz sana yöneldik.»
(Allah) buyurdu ki: «Azabıma dilediğimi uğratırım. Rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. Onu, korunanlara, zekatı verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım.» Onlar ki, yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçi'ye, o ümmi peygamber'e

uyarlar. O (peygamber) ki,kendilerine iyiliği emreder, kötülükten kendilerini men'eder; onlara güzel şeyleri helal, çirkin şeyleri haram kılar. Üzerlerindeki ağırlıkları, sırtlarmdaki zincirleri kaldırıp atar. Ona inanan, destekleyerek ona saygı gösteren, ona yardım eden ve onunla beraber indirilen nura uyanlar. İşte felaha erenler onlardır. (el-A'râf, 155-157.)

Süddî ve îbn Abbas'm anlattıklarına göre Musa'nın seçmiş olduğu yetmiş kişi,İsrailoğullarımn bilginleriydiler. Beraberlerinde Musa, Harun, Yuşa', Nazab ve Ebiho da vardı. Kavimlerinden olup buzağıya tapanlar namına Özür beyan edip af dilemek için Musa (a.s.) ile beraber Tur-u Sina'ya gittiler. Gitmeden önce temizlenip gusletmek ve güzel koku sürünmekle emrolundular. Tur dağına yaklaştıklarında dağın üstü bulutla kaplıydı. Bulutun içinde nurdan bir sütun vardı. Musa, bu haldeyken dağa çıktı.[17]

İsrailoğuliarı dağda Allah'ın konuştuklarını duyduklarını soyle-mişiei'dir. Onların bu sözlerine bir gurup tefsirci de katılmıştır. Cenâb-ı Allah'ın şu kavlini de buna yormuşlardır: «Oysa bunlardan bir grup vardı ki, Allah'ın sözünü işitirlerdi de düşünüp akıl erdirdikten sonra, bile bile onu değiştirirlerdi.» (ei-Bakara, 75.)

Yalnız yukarıdaki ayeti, bu manaya yormak zorunlu değildir. Çünkü bir ayette Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: «Sonra ona eman ver ki Allah'ın sözünü işitsin.» (et-Tevbe, 6.) Yani tebliğciden işitsin. İşte İsrailoğulları da Allah'ın sözlerini, tebliğdi Musa'dan işitmişlerdi. Ayrıca İsrailoğulları, Musa'nın seçtiği yetmiş kişinin Allah'ı gördüklerini sanmışlardı. Bu da onların yanlışlıklarından biridir. Çünkü onlar, Allah'ı görmek istediklerinde bir sarsıntıya yakalanmışlardı. Nitekim Cenâb-ı Allah buyuruyor ki:

«Bir zaman da: "Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe sana inanmayız." demiştiniz de derhal sizi yıldırım çarpmıştı; siz de bunu görüyordunuz. Sonra belki şükredersiniz diye sizi ölümünüzün ardından
tekrar dİriltmİŞtîk.» (el-Bakara, 55-56.)

«Onları bir sarsıntı tutunca (hepsi baygın düştüler. Musa) dedi ki: «Rabbim! Dileseydin bunları da beni de daha önce helak ederdin.» (el-A'râf,155.)

Muhammed b. îshak dedi ki: Musa, îsrailoğullarından iyilikleri sırasına göre yetmiş kişi seçti. Sonra onlara şöyle dedi: «Hemen Allah'a gidin. Yaptıklarınızdan ötürü O'na tevbe edin. Ardında bıraktığınız kavminizin bağışlanmasını da dileyin. Allah'ın huzuruna çıkmadan önce oruç tutun, yıkanıp temizlenin. Elbiselerinizi de yıkayıp temizleyin.» Rabbinin belirlediği vakitte huzuruna çıkmaları için, onları Tur dağına götürdü. Rabbinin izni ve bilgisi olmadan Musa, Tur dağına gitmezdi. O yetmiş kişi, Musa'dan Allah'ın konuşmasını işitmek istediler. Musa da, 'Yaparım." dedi. Dağa yaklaşınca dağı bir bulut kapladı. Musa daha da yaklaştı. Bulutun içine girdi ve beraberindekile-re: "Yaklaşın." dedi. Rabbi kendisiyle konuştuğunda alnına parlak bir nur gelirdi. Ademoğullarmdan hiç biri, ona bakacak gücü kendinde bulamazdı. Bu defa da Rabbiyle konuşurken kendisiyle beraberindeki arkadaşlarının arasına perde konuldu. Beraberindekiler dağa yaklaştılar. Nihayet bulutun içine girdiler. Hemen secdeye kapandılar. Cenâb-ı Allah'ın Musa'ya söylediklerini duydular. Ona: «Şunu yap, bunu yapma» şeklinde emir ve yasaklar veriyordu.

Cenâb-ı Allah konuşmasını tamamlayanca bulut açıldı. Musa, arkadaşlarına yöneldi. Yanlarına geldi. «Ey Musa! Biz Allah'ı açıkça görmedikçe sana inanmayız!» dediler. Bunun üzerine onları sarsıntı yakaladı.Kendilerini yıldırım çarptı. Canları telef oldu. Topluca Öldüler. Bunun üzerine Musa, Rabbine yalvarıp yakararak şöyle dedi: «Rabbim! Dileseydin, bunları da beni de daha önce helak ederdin. İçimizden bazı beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi helak mi edeceksin?» Yani içimizden buzağıya tapan beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi sorguya çekme. Doğrusu biz, onların yaptıklarından uzağız.

İbn Abbas, Mücahid, Katade ve İbn Cüreye dediler ki: Cenâb-ı Allah'ı açıkça görmek isteyen İsrailoğulları bir sarsıntıya yakalandılar. Çünkü onlar, kavimlerini buzağıya tapmaktan menetmemişlerdi.

Musa: «Bu (iş) senin fitnenden başka birşey değildir.» dedi. Yani bu, senin imtihan edip sınamandan başka birşey değildir. Bunu takdir eden de sensin. Buzağıya tapmalarını, onları imtihan edip denemek için icad eden de sensin, dedi. «Önceden Harun, kendilerine: «Ey kavmim! Andol-sun ki siz bununla fitneye düşürüldünüz (sınandınız).» demişti. Bu nedenle Musa da Rabbine şöyle demişti: «Onunla (sınamanla) dilediğim saptırırsın, dilediğine de doğru yolu gösterirsin.» Hüküm ve irade senindir. Hüküm ve yargına mani olacak, karşı duracak kimse yoktur. «Sen bizim velimizsin, bizi bağışla. Bize acı! Sen bağışlayanların en iyisisin! Bize bu dünyada da iyilik yaz, ahirette de. Biz sana yöneldik.» (ei-A'râf, 155-156)

Tevbe edip sana yöneldik. (Allah) buyurdu ki: «Azabıma, dilediğimi uğratırım. Rahmetim ise, her şeyi kuşatmıştır.» Yaratıp takdir ettiğim işlerden biri ile dilediğim kimseyi azabıma çarptırırım. «Rahmetim ise, herşeyi kuşatmıştır.» Nitekim Buharî ile Müslim'in sahihlerinde yer alan bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Cenâb-ı Allah göklerle yeri yaratma işini tamamladıktan sonra bir yazı yazdı. Bu yazı, O'nun yaranda ve Arş'm üstündedir.» «Doğrusu, benim rahmetim, gazabıma üstün gelmiştir!» «Onu (rahmetimi) korunanlara, zekatı verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım. Onlar ki o elçiye ve ümmî peygambere uyarlar.»

Bu ifadelerle Cenâb-ı Allah, Hz. Muhammed ile ümmetinin şanını yücelttiğini, Musa (a.s.)'ya duyurmuş olmaktadır. Yaptığı özel ve genel hitaplarla bunu Musa'ya duyurmuştur.

Katade'nin anlattığına göre Musa demiş ki: 'Ya Rab! Tevrat'ın yazılı olduğu levhalarda bir ümmetten bahsedildiğini görmekteyim. Bunun, insanlar için çıkarılmış olan en hayırlı bir ümmet olduğu, iyiliği emredip kötülüğü menettiği anlatılıyor. Rabbim, bunları benim ümmetim kıl." Cenâb-ı Allah şu cevabı vermiş: "Onlar, Ahmed'in ümmetidir!"

Musa demiş ki: "Ya Rab! Tevrat'ın yazılı olduğu levhalarda bir ümmetten bahsedildiğini görmekteyim. Bunun en son yaratılacak ama Cennet'e de ilk girecek ümmet olduğu anlatılıyor. Rabbim, bunları benim ümmetim kıl." Cenâb-ı Allah şu cevabı vermiş: "Onlar, Ahmed'in ümmetidir." Musa demiş ki: "Ya Rab! Tevrat'ın yazılı olduğu levhalarda bir ümmetten bahsedildiğini görmekteyim. Bunların incillerinin (kitaplarının) göğüslerinde (hıfz edilmiş olup) okudukları; kendilerinden önceki ümmetlerinse, kitaplarına bakarak yüzünden okudukları, kitap ortadan kalkınca da hafizalarında kalmadığı için onu okuyamadıkları ve hükmünü bilmedikleri, bunlaraysa Allah'ın, Önceki ümmetlere vermediği hıfzetme melekesi verdiği, bu sayede kitaplarını ezberleyerek okudukları anlatılıyor. Rabbim, bunları benim ümmetim kıl." Cenâb-ı Allah şu cevabı vermiş: "Onlar, Ahmed'in ümmetidir!"

Musa demiş ki: «Ya Rab! Tevrat'ın yazılı olduğu levhalarda bir ümmetten bahsedildiğini görmekteyim. Bunlar ilk kitaba da, son kitaba da inanıyorlar. Sapıklığın liderleriyle savaşıyor,hatta kör gözlü Deccal'ı da öldürüyorlar. Daha doğrusu, böyle yapacakları anlatılıyor. Rabbim, bunları benim ümmetim kıl." Cenâb-ı Allah şu cevabı vermiş: "Onlar, Ahmed'in ümmetidir!"

Musa demiş ki: «Ya Rab! Tevrat'ın yazılı olduğu levhalarda bir ümmetten bahsedildiğini görmekteyim. Bunların, sadakalarını kendileri yedikleri halde sevap kazanacakları anlatılıyor. Oysa kendilerinden Önceki ümmetlerden bir kimse bir sadaka takdim ettiğinde, sadakası kabul edilince Cenâb-ı Allah bir ateş gönderir ve o ateş, sadakayı yakıp yok edermiş. Ama sadakası kabul edilmediği takdirde, sadakası olduğu gibi terkedilir; canavarlarla kuşlar o sadakayı gelip yerlermiş. Allah, bu ümmetin zenginlerinden sadakaları, zekatları aldırıp yoksullarına ver-dirirmiş. Rabbim, bunları benim ümmetim kıl." Cenâb-ı Allah şu cevabı vermiş: "Onlar, Ahmed'in ümmetidir!"

Musa demiş ki: "Ya Rab! Tevrat'ın yazılı olduğu levhalarda bir ümmetten bahsedildiğini görmekteyim. Bunlardan biri, bir iyilik yapmaya niyetlenir de sonra (herhangi bir sebepten dolayı) o iyiliği yapmazsa, ona ondan 700'e kadar sevap yazıhrmış. Rabbim, bunları benim ümmetim kıl." Cenâb-ı Allah şu cevabı vermiş:" Onlar, Ahmed'in ümmetidir!"

Musa demiş ki:" Ya Rab! Tevrat'ın yazılı olduğu levhalarda bir ümmetten bahsedildiğini görmekteyim. Hem kendilerinin şefaatçi olacakları, hem de kendileri için şefaatte bulunulacağı anlatılıyor. Rabbim, bunları benim ümmetim kıl." Cenâb-ı Allah şu cevabı vermiş: "Onlar, Ahmed'in ümmetidir!" Anlatıldığına göre Musa (a.s.), bundan sonra elindeki levhaları yere atarak: "Allah'ım! Beni de Ahmed'in ümmetinden kıl!" demiş.

Birçok kimse, Musa'nın Rabbiyle yaptığı konuşmadan bahsederken asılsız olan bir çok nakillerde bulunmuşlardır. Biz burada Allah'ın yardım ve tevfîki ile, bu konuda hadîs ve eserlere dayak nakillerde bulunacağız. Allah'ın yardımı, hidayeti ve desteği ne güzeldir.[18]

İbn Hıbban'm, "Sahih'mde yer alan bir hadiste, Muğire b. Şube, Hz. Peygamberin şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

«Musa (a.s.), onur ve üstünlük sahibi Rabbine sordu:

- Cennetliklerin en düşük dereceli olanı kimdir?

- Öyle bir adamdır ki, Cennetliklerin tamamı Cennet'e girdikten sonra o gelir. Ona: "Cennet'e gir." denilir. O da sorar: "Nasıl gireyim ki? Herkes yerini almış ve konağına yerleşmiş!" Ona denilir ki: "Dünya hükümdarlarından birinin mülkü kadar Cennet'ten sana yer verilmesine razı olur musun?". "Evet, ey Rabbim." der. Ona şöyle denilir: "Sana bu verildi. Bir bu kadar daha verildi." "Ey Rabbim, razı oldum!" der. Yine kendisine denilir ki: "Bununla birlikte sana, nefsinin arzuladığı, iştahının çektiği ve gözlerinin lezzetlendiği şeylerle birlikte verilmiştir. (Musa peygamber) Rabbinden sordu:

- Cennetliklerin en üst dereceli olanı kimdir?

- Onları sana anlatacağım. Onların keramet (ve şeref) lerini kendi elimle diktim. Üzerini mühürledim.Onlar için gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, beşerin kalbinden geçmediği (nimetler) vardır."»

Bunu şu ayet-i kerime de teyid ediyor: «Yaptıklarına karşılık olarak onlar için ne gözler aydınlatıcı (nimetler)in saklandığını hiç kimse bilemez!» (es-Secde,17.)

Yukarıdaki hadisi, Müslim ile Tirmizî, İbn Ömer'den, o da Süfyan b. Üyeyne'den rivayet etmiştir. Müslim'in lafzı şudur:

«Cennetliklerin tamamının Cennet'e girip konaklarına yerleşmelerinden sonra gelen düşük dereceli Cennetlik adama denilir ki: "Dünya hükümdarlarından birinin mülkü kadar sana verilmesine razı olur musun?" O da: "Razı oldum, Rabbim." der. Kendisine: "Sana o kadar, bir o kadar daha, bir o kadar daha ve bir o kadar daha verildi." denir. Beşinci defa "Bir o kadar daha..." denildiğinde : "Razı oldum, Rabbim." diyecektir. Bu kez ona şöyle denilecektir: "Sana on o kadar, ayrıca iştahının çektiği ve gözünün lezzetlendiği şeylerde verildi." "Razı oldum, Rabbim." diyecektir. (Musa peygamber, Rabbine) dedi ki:

- "Cennetliklerin en üst dereceli olanı kimdir?"

- "Onlardır ki şeref ve itibar (fidanlarını kendi elimle diktim, üzerini mühürledim. Onlar için gözlerin görmediği, kulakların işitmediği,be-şerin kalbinden geçmediği (nimetler) vardır."»

Bunu şu ayet-i kerime de doğrulamaktadır: «Yaptıklarına karşılık olarak onlar için ne gözler aydınlatıcı (nimetler)in saklandığını hiç kimse bilemez!»[19]

İbn Hibban, Ebu Hüreyre'den rivayet etti ki, Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«Musa, onur ve üstünlük sahibi olan Rabbine altı özellik sordu. Bunların sadece kendisinde bulunduğunu sanıyordu. Sorduğu yedinci özelliği ise sevmiyordu. Demişti ki: 'Ya Rab! Hangi kulun daha takvah-dır?" "Zikreden ve asla unutmayandır." "Hangi kulun daha doğru yoldadır?" "Hidayete tabi olandır." "Hangi kulun daha iyi hüküm verendir?" "Kendi nefsi için hüküm verdiği

gibi insanlar için de aynıyla hüküm verendir." "Hangi kulun daha bilgilidir?" "İlimden doymayan alimdir ki insanların bilgilerini kendi bilgisine katar." "Hangi kulun daha güçlüdür?" "Gücü yettiğinde bağışlayandır." "Hangi kulun daha zengindir?" "Kendisine verilene razı olup onunla yetinendir." "Hangi kulun daha yoksuldur?" "Azımsayan kimsedir. (Kendisine verileni az görüp daha fazlasını isteyendir)."»

Rasûlullah (s.a.v.) da bir hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur: «Zenginlik, mal çokluğuyla değildir. Zenginlik, ancak gönül zenginliğiyledir. Allah bir kul için hayır dilediğinde, onun zenginliğini gönlüne, takvasını da kalbine yerleştirir. Bir kul için de kötülük dilediğinde, onun yoksulluğunu gözlerinin önüne koyar.»[20]

İbn Abbas'tan gelen bir başka rivayette de aşağı yukarı aynı ifadelere rastlanmaktadır. Yalnız bu rivayette anlatıldığına göre Musa (a.s.), Rabbine şöyle sormuş: 'Ya Rab! Hangi kulun daha bilgilidir?" "Kendisini doğru yola iletecek, ya da kötülükten uzaklaştıracak bir kelimeyi bulma ümidiyle insanların ilmini kendi ilmine katandır." "Ya Rab! Yeryüzünde benden daha bilgili bir kimse var mıdır?" "Evet, Hızır (a.s.) senden daha bilgilidir. Onu bulmanın yolunu sorup araştır,"»

Musa ile Hızır'ın buluşmalarını ve arkadaşlık edişlerini inşaallah ileride anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız, Cenâb-ı Allah'tır.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Said el-Hudrî'den naklen Hz. Peygam-ber'in şöyle dediğini rivayet etti: «Musa (a.s.): "Ey Rabb İnanmış kulunun rızkı dünyada neden kısılmıştır?" diye sormuştu. Cenâb-ı Allah da Cennet kapılarından birini ona açmış, Musa da oraya bakınca (Allah Teâlâ) demiş ki: "Ey Musa! İnanmış kulum için işte bunları hazırladım!" Bunun üzerine Musa şöyle demiş: "Ey Rabbim! Senin onur ve üstünlüğüne andolsun ki, inanmış kulun, akıbetinin böyle olacağını bilse; yaratıldığı günden kıyamet gününe kadar elleriyle ayaklan kopmuş olarak yüzüstü sürünse bile asla gam yemez!"

Sonra Musa yine şöyle sormuş: "Ey Rabbim! İnkarcı kulunun lizkı dünyada neden genişletilmiştir?" Musa'nın bu sorusu üzerine Cenâb-ı Allah Cehennem kapılarından birini ona açmış ve: "Ey Musa! İnkarcı kulum için işte bunları hazırladım!" demiş. Musa da şöyle cevap vermiş: "Senin onur ve üstünlüğüne andolsun ki, inkarcı kulun, akibetinin böyle olacağım bilse; yaratıldığı günden kıyamet gününe kadar bütün dünya kendisinin olsa yine onda bir hayır görmez!"» Bu hadisin şahinliği üzerinde tartışılabilir. Doğrusunu Allah bilir.

İbn Hibban, Ebu Said el-Hudrî'den rivayet etti ki, Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: «Musa dedi ki: "Ya Rab! Bana öyle birşey öğret ki, onunla seni anayım ve onunla sana dua edeyim." Allah buyurdu ki: "Ey Musa! "Lâ ilahe illallah" de." Musa: "Ya Rab! Bütün kulların bunu söylüyor." deyince, Allah dedi ki: "Lâ ilahe illallah"de. Bunun üzerine Musa şöyle dedi: "Sadece bana mahsus birşey istiyorum." Allah buyurdu M: "Ey Musa! Yedi kat gök ile yedi kat da yerde bulunanlar bir kefeye, "lâ ilahe illallah" sözü de karşı, kefeye konulursa, "lâ ilahe illallah" sözünün bulunduğu kefe ağır gelir!"»

Sünende rivayet edilen şu aşağıdaki hadis-i şerifte mana bakımından bunu teyid ediyor: Peygamber (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki: "Duaların en faziletlisi arefe duasıdır. Benim ve benden önceki peygamberlerin söylediklerinin en faziletlisi şudur: "Allah'tan başka tanrı yoktur. O'nun ortağı yoktur. Mülk (hükümranlık) O'nundur. Övgü O'nadır. O, her şeye güç yetirendir."

Ayet'el-Kürsî'nin tefsirini yaparken İbn Ebi Hatim dedi ki: Ahmed b. Kasım, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet etti İsrailoğulları, Musa'ya: "Rabbin hiç uyur mu?" diye sordular. Musa da: "Böyle bir soru sormak hususunda Allah'tan korkun!" dedi. Onur ve üstünlük sahibi olan Rabbi ona seslendi: "Ey Musa! Rabbinin uyuyup uyumadığını sana sordular. Öyle mi? Şu halde her eline bir şişe al. Bu gece uyumadan ayakta bekle!" Musa, emredileni yaptı. Gecenin üçte biri geçince uyukladı, şişeler, dizlerine düştü; hemen ayılıp şişeleri yeniden ele aldı. Gecenin sonu olduğunda yine uyukladı; şişelerin ikisi de yere düşüp kırıldı. Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "Ey Musa! Eğer ben uyursam, göklerle yer düşer ve elindeki şişeler gibi kırılıp yok olurlar!"»

İbn Abbas der ki: İşte bunun üzerine Cenâb-ı Allah, rasûlüne âyet el-Kürsî'yi indirdi.

İbn Cerir, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: Rasûlullah (s.a.v.)in minberdeyken Musa (a.s.)'yı anlatma sadedinde şöyle dediğini işittim: "Musa (a.s.), Aziz ve Celil olan Allah'ın uyuyup uyumadığını düşünmüştü. Cenâb-ı Allah ona bir melek gönderdi. Melek onu üç gece uykusuz bıraktı. Sonra her bir eline bir şişe tutuşturdu; onları muhafaza etmesini istedi. Fakat Musa uyumaya başladı. Elleri bir birine değince, şişelerin şmgırtısıyla uyanıyor ve ellerini (tabii ki şişeleri de) birbirinden uzaklaştırıyordu. Fakat sonunda öyle bir uykuya daldı ki, elleri birbirine çarpıldı, tabii ki şişeler de kırıldı. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah ona şöyle bir misal verdi: "İşte ben de uyursam, göklerle yer, yerlerinde durmazlar!"»

Cenâb-ı Allah buyurmuş ki: "Bir zaman da sizin sözünüzü almış, üzerinize dağı kaldırmıştık: "Size verdiğimizi kuvvetle tutun, içinde olanı hatırlayın ki, (azabımızdan) korunasınız." demiştik. Arkasından yine dönmüştünüz; eğer Allah'ın size iyiliği ve merhameti olmasaydı, elbette ziyana uğrayanlardan olurdunuz." (ei-Bakara, 63-64.)

«Bir zaman da üzerlerine dağı, bir gölge gibi kaldırmıştık; üstlerine düşecek sanmışlardı: "Size verdiğimiz (kitabı) kuvvetle tutun ve içinde olanı hatırlayıp yapın ki (azabımızdan) korunasmız!" (demiştik),(el-A'râf,171.)

İbn Abbas ile selef ulemasından bazıları dediler ki: Musa, Tevrat'ın yazılı olduğu levhaları îsraiîoğullanna getirdiğinde, o levhalarda yazılı bulunan hükümleri kabullenmelerini, onu, azim ve kuvvetle tutmalarını emretti. Onlar ise: "Aç da görelim. Emir ve yasakları kolaysa kabul ederiz." dediler. Musa: "İçindeki şeylerle birlikte bu levhaları kabul edin." dedi. Defalarca onunla tartıştılar. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah meleklere emir verdi. Üzerlerine dağı bir gölge (bulut) gibi kaldırdılar. Tevrat'ı kabul etmezlerse, dağı üzerlerine bırakacaklarını söylediler de kabul ettiler. Secde etmeleri emredildi, secde ettiler.

Yüzlerinin yan tarafıyla dağa bakıyorlardı. O secdeden sonra Yahudiler, "Azabı üzerimizden kaldıran secdemizden daha muazzam bir secde yoktur." demeyi âdet haline getirdiler.
Süneyd b. Davud, Ebu Bekr b. Abdullah'ın şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Musa, Tevrat'ın levhalarını açınca yeryüzündeki dağlarla taşlar ve ağaçların hepsi titreyip sarsıldılar. Bu nedenle irüi ufaklı bütün Yahudiler, Tevrat okunurken mutlaka titreyip başlarını sallarlar."
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: "(Bu büyük olayı ve ulu ahdi müşahede ettikten) sonra yine dönmüştünüz. (Ahdinizi bozmuştunuz). Eğer Allah'ın size (peygamberler gönderip kitaplar indirerek) iyiliği ve merhameti olmasaydı, elbette ziyana uğrayanlardan olurdunuz." [21]

İsrailoğullarının İneği

Yüce Allah buyuruyor ki: «Musa, kavmine: "Allah size bir inek kesmenizi emrediyor." demişti. "Bizimle alay mı ediyorsun?" dediler. "Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım." dedi. "Bizim için Rabbine dua et, onun ne olduğunu bize açıklasın." dediler. Dedi ki: "O diyor ki: O (inek) ne yaşlı, ne de körpe, ikisinin ortasında bir inektir! Haydi, size emredile- , ni yapın." Dediler ki "Bizim için Rabbine dua et, renginin nasıl oduğunu bize açıklasın." Dedi: "O diyor ki: "Rengi parlak, sarı bir inektir; bakanlara sevinç verir." "Bizim için Rabbine dua et, onun nasıl birşey olduğunu bize açıklasın. Zira o inek bize (başka ineklere) benzer geldi. Ama Allah dilerse mutlaka (emredileni yapmağa) yol buluruz." dediler. Dedi: "O şöyle diyor: O, henüz boyunduruk altına alınmamış bir inektir. Yeri sürmez, ekin sulamaz. Salma (çifte koşulmamış), hiç alacası yok." "İşte şimdi gerçeği getirdin." deyip ineği boğazladılar. Az daha yapmayacaklardı. Hani siz bir adam öldürmüştünüz de onun hakkında birbirinizle atışmış tınız; Oysa Allah, gizlediğinizi ortaya çıkaracaktı. Onun için "(ineğin) bir parçasıyla o (öldürüle) ne vurun." demiştik. İşte Allah böylece ölüleri diriltir. Size ayetlerini gösterir ki düşünesiniz.» (el-Bakam, 67-73)
İbn Abbas'm anlattığına göre İsrailoğullarmdan yaşlı ve çok zengin bir adam varmış. Çocukları olmayan bu adamın kardeşi oğulları varmış. Mirasına konmak için ölümünü istiyorlarmış. Bir gece, kardeşi oğullarından biri gidip ihtiyarı öldürmüş.ve cesedini yol kavşağına ya da yakınlarından birinin kapısının önüne bırakmış.
Sabah olunca, ihtiyarı kim öldürdü diye birbirlerine düşmüşler. Öte yandan katil, feryad-ü figan ederek kalabalığın yanına sokulmuş ve: "Niye birbirinize düşüyorsunuz? Davanızı halletmesi için Allah'ın peygamberine gitsenize!" demiş. Maktulün kardeşi oğlu, amcasının durumunu Hz. Musa'ya gidip haber vermiş. Katilin yakalanması için şikayette bulunmuştu. Bunun üzerine Hz. Musa: "Maktulün durumu hakkında bilgisi olan, Allah aşkına gelip bize yardımcı olsun!" demişti. Kimsenin bu hususta ona verecek bilgisi yoktu. Bu davanın çözümü için Rabbine müracaat etmesini istediler. O da bunu Rabbine sordu. Rabbi de Musa'ya, bir inek kesmeleri için İsrailoğullarına emir vermesini söyledi. Musa dedi ki: "Allah size, bir inek kesmenizi emrediyor." "Bizimle alay mı ediyorsun?" dediler. Biz sana bu maktulün durumunu soruyoruz. Sen ise kalkmış, bize bunu söylüyorsun! Musa: "Cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım." dedi. Bana vahye dilenden başkasını söylemekten Allah'a sığınırım, dedi. Sormamı istediğiniz meseleyi kendisine sorduğumda, Rabb'imin bana söylediği budur."
İbn Abbas ile diğerlerinin dediklerine göre İsrailoğulları, bir inek kesmekle emrolunduklarında herhangi bir ineği tutup kesmiş olsalardı, ilahî emri yerine getirmiş sayılacaklardı. Fakat onlar, işi inceledikçe Allah da kendilerine o işi zorlaştırdı. [22]
İneğin evsafim, sonra rengini, daha sonra yaşım sordular. Sordukça da bulunması zor olan bir inek olduğu, onlara cevap olarak verildi. Bütün bunları, İbn Kesîr tefsirinde anlatmıştık.
Aslında onlar, orta yaşta bir inek kesmekle emrolunmuşlardı. Ama onlar peşine düşüp, işi kendileri için zorlaştırdılar. Rengini sordular. Renginin kırmızıya yakın parlak bir san olduğu ve bakanları sevindirdiği bildirildi. Bu renkte bir inek bulmak, zordu. Sonra işi daha da zor-laştırdılar: «Bizim için Rabbine dua et, onun nasıl bir şey olduğunu bize açıklasın. Zira o inek bize (başka ineklere) benzer geldi. Ama Allah dilerse mutlaka (emredileni yapmaya) yol buluruz.» dediler.
İbn Ebi Hatîm ile İbn Merdeveyh'in rivayet ettikleri şu hadisin sa-hihliği tartışma konusudur: «îsrailoğulları (yukarıdaki ayet-i kerimede) "Allah dilerse..." demeselerdi, o inek (i bulma imkanı) kendilerine verilmezdi.» Bu hadisin sahih olup olmadığını ancak Allah bilir.
(Musa) dedi: «O şöyle diyor: O, henüz boyunduruk altına alınmamış bir inektir. Yeri sürmez, ekin sulamaz. Ayıplardan salim, hiç alacası yoktur.» «İşte şimdi gerçeği getirdin.» deyip ineği boğazladılar; az daha yapmayacaklardı.
İneğin bu ayette anlatılan vasıfları, önceki ayetlerde anlatılan vasıflardan daha zor, yani rastlanması çok zor olan vasıflardır. Çünkü bu ayette anlatıldığına göre İsrailoğulları, boyunduruk altına alınmamış, yeri sürmeyen, ekin sulamayan, ayıbı bulunmayan, alacasız olan bir inek kesmekle emrolunmuşlardır. Musa, onlara bu evsafı anlatınca, «İşte şimdi gerçeği getirdin.» demişlerdi.
Denilir ki: îsrailoğulları bu evsaftaki bir ineği çok aramışlar; sonunda, babasına çok iyi davranan bir adamın yanında bulmuşlar. Ondan is-temişlerse de o, vermeye yanaşmamış. Fakat fiyatını yükselterek ineği vermeye onu razı etmişler. Süddî'nin anlattığına göre ineğin ağırlığınca altın vermişlerse de satmaya yanaşmamış; ama ağırlığının on misli altın verdiklerinde satmaya razı olmuş. Onlar da ineği böylece satın almışlar. Allah'ın peygamberi Musa, ineği kesmelerini emretmiş. «İneği boğazladılar. Az daha yapmayacaklardı.» Yani o hususta tereddüde düşmüşlerdi.

Sonra Allah'ın emri üzerine Musa, boğazladıkları ineğin baldır etini ya da kıkırdağını, yahut boyun dibindeki bir parça etini, maktulün cesedine vurmalarını söyledi. Vurunca da Cenâb-ı Allah, maktulü diriltti. Ayağa kalktı; şah damarından kanlar sızıyordu. Musa (a.s.), ona: «Seni kim öldürdü?» diye sorunca ihtiyar: «Kardeşim oğlu beni öldürdü.» dedi ve tekrar düşüp Öldü, eski haline döndü![23]

«İşte Allah böylece ölüleri diriltir; size ayetlerini gösterir ki düşüne-siniz.»

Müşahede ettiğiniz gibi, Cenâb-ı Allah bu maktulü kendi emriyle nasıl dirilttiyse, aynı şekilde diğer ölüleri de diriltir. Onları diriltmek isteyince, bir anda onları diriltir.

«Sizin yaratılmanız ve diril tümeniz, bir tek kişi (nin yaratılıp diriltilmesi) gibidir.» (Lokman, 28.) [24]

Musa Île Hızır'ın Kıssası

Yüce Allah buyurdu ki: «Musa, uşağına demişti ki: "Durmadan (yürüyerek) iki denizin birleştiği yere varacağım veya üzün bir zaman yürüyeceğim." İkisi (yürüdüler), iki denizin birleştiği yere varınca balıklarını unuttular, (balık) sıyrılıp denizde yolunu tuttu. (O belirtilen yeri) geçip gittiklerinde (Musa) uşağına: "Kuşluk yemeğimizi bize getir(de yiyelim), andolsun, bu yolculuğumuzdan (epey) yorgunluk çektik." dedi. (Genç):"Gördün mü?" dedi. "Kayaya sığındığımız vakit balığı unuttum. Onu söylememi, bana ancak şeytan unutturdu. (Balık), şaşılacak şekilde denizin içinde yolunu tut (up git) ti!"

(Musa): "İşte aradığımız o idi." dedi. Tekrar izlerim takib ederek geriye döndüler, (kayaya vardılar. Orada) kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiştik ve ona katımızdan bir ilim Öğretmiştik. Musa ona: "Sana öğretilenden, bana doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tâbi olabilir miyim?" dedi. (O da): "Sen benimle (beraber bulunmaya) sabredemezsin." dedi. "Sana bildirilmeyen birşeye nasıl dayanabilirsin?" (Musa): "İnşaallah" dedi. "Beni sabredici bulursun. Senin emrine karşı gelmem." (O kul): "O halde" dedi. "Eğer bana tabi olursan ben sana anlatmcaya kadar (yaptığım) hiçbir şey hakkında bana soru sorma."

Bunun üzerine yürüdüler. Nihayet gemiye bindikleri zaman gemiyi deliverdV(Musa): "Halkını boğmak için mi gemiyi deldin? Hakikaten sen müthiş bir iş yaptın!" dedi. (O kul): "Sen benimle beraber bulunmağa dayanamazsın demedim mi?" dedi. (Musa): "Unuttuğum şeyden ötürü beni kınama ve bana bu işimden dolayı bir güçlük çıkarma." dedi. Yine yürüdüler. Nihayet bir oğlan çocuğuna rastladılar. (O kul) hemen onu öldürdü. (Musa): "Bir can karşılığı olmadan temiz bir canı öldürdün ha? Doğrusu sen, çirkin bir iş yaptın!" dedi. (O kul): "Ben sana demedim mi, benimle beraber bulunmaya dayanamazsın?" dedi. (Musa) dedi ki: "Eğer bundan sonra (bir daha) sana birşey sorarsam, artık bana arkadaş olma. (O zaman) benim tarafımdan sana özür ulaşmıştır. (Artık benden ayrılmakta mazur sayılırsın.)" Yine yürüdüler. Nihayet bir köy halkına varıp onlardan yemek istediler. (Köy halkı) onları ağırlamaktan kaçındılar; Derken orada yıkılmaya meyleden (yıkılmak üzere olan)bir duvar buldular. Hemen onu doğrulttu. (Musa): "İsteseydin buna karşılık bir ücret alırdın." dedi.

"îşte, dedi. Bu, benimle senin aramızın ayrılmasıdır. (Şimdi) sana sabredemediğin şeylerin içyüzünü haber vereceğim. O (yaraladığım) gemi, denizde çalışan yoksullarındı. Onu kusurlu yapmak istedim. Çünkü onların ilerisinde her (sağlam) gemiyi, zorla alan bir kral vardı.

Çocuğa gelince: Onun anası babası mü'min insanlardı. Bunun, onlara azgınlık ve küfür sarmasından (isyanıyla onları şerre sürüklemesinden) korktuk. İstedik ki Rableri onun yerine kendilerine ondan daha temiz, daha merhametli birini versin. Duvar ise, şehirdeki iki yetim çocuğun idi. Altında onlara ait bir hazine vardı. Babaları da iyi bir kimse idi. Rabbin istedi ki onlar (büyüyüp) güçlü çağlarına ersinler. Ve Rab-binden bir rahmet olarak hazinelerini çıkarsınlar. Bunları ben kendiliğimden yapmadım. îşte senin sabredemediğin şeylerin iç yüzü!» <ei,Kehf,60-82.)

Ehl-i Kitaptan bazıları dediler ki: Hızır'ın yanına giden Musa, Musa b. Mensa b. Yusuf b. Yakub b. İshak b. İbrahim Halil'dir. Ehl-i Kitap kaynaklarından alıntılar yapan bazı kimseler de bu görüşe katılmışlardır. Nevf b. Fizale el-Himyerî eş-Şamî el-Bikalî, bunlardan biridir. Bunun Şamlı olduğu söylenir. Anası, Kabü'l-Ahbar'm zevcesidir.

Fakat doğru olan, Kur'ân aj'etlerinin ifade ettiğidir. Şahinliğinde ittifak edilen bir hadisin açık ifadesi de şudur: "O, İsrailoğullanmn peygamberi, İmranoğlu Musa'dır."

Buhari, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğim rivayet eder: îbn Abbas'a dedim ki: "Nevf el-Bikalî, Hızır'la arkadaşlık eden Musa'nın, İsrailoğullarının Musa'sı olmadığım iddia ediyor." İbn Abbas dedi ki: "Allah'ın düşmam (Nevf) yalan söylüyor. Çünkü Ubeyy b. Ka"b, Hz. Pey-gamber'in şöyle dediğini işittiğini bana söyledi: «Musa, İsrailoğullanna hitab etmek üzere ayağa kalktı. Kendisine, "İnsanların hangisi daha çok bilgilidir?" diye soruldu. "Benim." diye cevap verdi. İlmin ancak Allah'a ait olduğunu söylemediği için, Cenâb-ı Allah onu kınadı ve şöyle vahyetti: "İki denizin birleştiği yerde bir kulum var ki, o, senden daha çok bilgilidir." Musa: "Ya Rab! Ben ona nasıl giderim?" diye sordu. Cenâb-ı Allah buyurdu ki:' Yanma bir balık al. Onu zenbil içine koy. Balığı nerede kaybedersen o kulum da oradadır."

Musa bir balık alıp bir zenbilin içine koydu. Sonra Yuşa1 b. Nun adındaki bir gençle birlikte yola koyuldu. Nihayet bir kayanın yanma vardılar. Başlarım kayanın üstüne koyup uyudular. Zenbilin içindeki balık hareketlendi. Oradan çıkıp denize düştü. Suların üstünden sıyrılarak denizde yol almaya başladı. Cenâb-ı Allah suyu tutmuş; balık, suyun altına inmemiş, suların üzerinden kayıp gitmişti. Genç uykudan uyandığında, balığın kaybolduğunu Musa'ya bildirmeyi unuttu. Günün kalan kısmında

ve o gece yollarına devam ettiler. Ertesi sabah olunca Musa, uşağına dedi ki: "Kuşluk yemeğimizi bize getir (de yiyelim). Andolsun, bu yolculuğumuzdan (epey) yorgunluk çektik." dedi.
Musa, Allah'ın kendisine, varmasına emrettiği yeri geçinceye kadar yorulmamıştı. Uşağı kendisine şöyle demişti: «Gördün mü? Kayaya sığındığımız vakit balığı unuttum. Onu söylememi, bana ancak şeytan unutturdu. (Balık), şaşılacak şekilde denizin içinde yolunu tut(up git)ti.» Balık, sularm üstünden sıyrılarak gitmişti. Musa ile uşağı da buna şaşmışlardı. Musa, uşağına şöyle demişti: «İşte aradığımız o idi.» Tekrar izlerini takib ederek geriye döndüler. (Kayaya vardılar).» Orada, elbisesine bürünmüş bir adamla karşılaştılar. Hızır: Neredensin? selam sana, dedi. Musa da: «Ben, Musa'yım» dedi. "İsrailoğullarmm Musa'sı mı?" diye sordu. Musa şöyle cevap verdi:. «Evet. Doğruyu bulmama yardım edecek ilmini bana öğretmen için sana geldim.» Hızır: «Benimle beraber olmaya sabredemezsin.» Ya Musa! Ben, Allah katından bana verilen bir bilgiye sahibim. Sen onu bilemezsin. Sen de Allah katından verilen ve benim bilmediğim bir bilgiye sahipsin, dedi. Musa: «înşaallah beni sabreden biri olarak bulacaksın. Hiç bir işte sana karşı gelmeyeceğim.» dedi. Hızır ona şöyle dedi: «O halde eğer bana tabi olursan, ben sanaanlatmcaya kadar (yaptığım) hiç birşey hakkında bana soru sorma.»'Bunun üzerine yürüdüler.
Deniz kıyısında yürüyorlardı. Yanlarından bir gemi geçiyordu. Kendilerini de gemiye almalarını söylediler. Gemi mürettebatı Hızır'ı tanıdılar. Ücretsiz olarak onları gemiye aldılar. Gemiye biner binmez Hızır, geminin tahtalarından birini keserle söktü. Musa ona dedi ki: Adamlar bizi ücretsiz olarak gemiye aldılar. Sen de gemilerini deldin! «Halkını boğmak için mi (böyle yaptın?!.) Hakikaten sen müthiş bir iş yaptın!»
Hızır: «Sen benimle beraber bulunmaya dayanamazsın demedim mi?» (Musa): «Unuttuğum şeyden ötürü beni kınama ve bana bu işimden dolayı bir güçlük çıkarma.» dedi. Musa (a.s.), sözünü ilk olarak unutmuştu. O esnada bir serçe gelip geminin kenarına kondu. Gagasıyla denizden bir damla su aldı. Hızır, Musa'ya dedi ki: «Allah'ın ilmi karşısında ikimizin ilmi, şu serçenin gagasıyla denizden aldığı bir damla su kadardır!» Böyle dedikten sonra gemiden çıktılar. Deniz kıyısında yürümeye başladılar. Yürürken, çocuklarla oynamakta olan bir oğlana rastladılar. Hızır, oynamakta olan oğlanı yakalayıp kellesini çekti ve çocuğu öldürdü. Musa: «Bir can karşılığı olmadan temiz bir canı Öldürdün ha? Doğrusu sen çirkin bir iş yaptın!» dedi (Hızır): «Ben sana demedim mi? Benimle beraber bulunmağa dayanamazsın!» dedi.
Hızır'ın bu ikazı, öncekinden daha sertti.
(Musa) dedi ki: «Eğer bundan sonra (bir daha) sana birşey sorar»
sam, artık bana arkadaş olma. (O zaman) benim tarafimdan sana özür ulaşmıştır. (Artık benden ayrılmakta mazur sayılırsın.)»
Yine yürüdüler. Nihayet bir köy halkına varıp onlardan yemek istediler. (Köy halkı) onları ağırlamaktan kaçındı. Derken orada yıkılmak üzere olan bir duvar buldular. (Hızır) hemen onu doğrulttu. (Musa) dedi ki: «(Bu kavim ki, kendilerinden yemek istedik, bize yemek vermediler ve bizi konukla-madılar) isteseydin (duvarı doğrultmana) karşılık bir ücret alırdın.» (Hızır) dedi İd: «İşte bu, benimle senin aramızın ayrılmasıdır. (Şimdi) sana, s abre dem ediğin şeylerin iç yüzünü haber vereceğim.»
Hızır, ona, tuhaf bulduğu şeylerin gerekçelerini birer birer anlattı ve: «İşte, senin sabredemediğin şeylerin içyüzü!..» dedi.
Bu kıssayla ilgili olarak Peygamber (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: «Cenâb-ı Allah ikisinin de kıssasını bize anlatıncaya kadar Musa'nın sabretmesini isterdik.»
Yine Buharî'nin, Süfyan b. Uyeyne'den yapmış olduğu bir rivayette şu ifadelere rastlamaktayız: «Beraberindeki genç Yuşa' b. Nun ile birlikte Musa yola çıktı. Yanlarında bir de balık vardı. Nihayet bir kayanın yanma vardılar. Orada mola verdiler. Musa, başım kayanın üstüne koyup uyudu.»
Süfyan şöyle dedi: Kayanın dibinde âb-ı hayat denen bir su kaynağı vardı. İsabet ettiği her şeye hayat verirdi. Zenbildeki balığa da o sudan gelen sızıntılar isabet etmişti. Balık canlanıp zenbilden sıyrılmış ve denize girip gitmişti. Musa, uykudan uyandığında uşağına: «Kuşluk yemeğimizi getir (de yiyelim). Andolsun, bu yolculuğumuzdan (epey) yorgunluk çektik.» dedi.
Süfyan b. Uyeyne dedi ki: Bir serçe gelip geminin kenarına kondu. Gagasını denize daldırıp bir damla su aldı. Onu gören Hızır, Musa'ya dedi ki: "Benim, senin ve bütün insanların ilmi, Allah'ın ilmi karşısında şu serçenin gagasıyla denizden aldığı su kadardır!"
Buharı, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etti: İbn Abbas'm evinde oturmuş, kendisiyle konuşuyorduk. Bir ara "Bana soru sorun." dedi. Dedim ki: "Ya Eba Abbasî'Allah beni sana feda etsin. Kufe'de Nevf adında biri var. Bu adam, (Hızır'la buluşanın) İsrail oğullarının Musa'sı olmadığım iddia ediyor!" İbn Abbas: "Allah'ın düşmanı (Nevf) yalan söylemiştir.» dedi Ve sözlerini şöyle sürdürdü: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki: Allah'ın elçisi Musa bir gün halka vaaz etti. Öyleki halkın gözlerinden yaşlar boşaldı. Kalpleri yumuşadı. Adamın biri yanına gelip: "Ey Allah'ın elçisi, yeryüzünde senden daha bilgili bir kimse var mıdır?" diye sordu. Musa, "Hayır." dedi. İlmin Allah'a ait olduğunu söylemediği için Rabbi onu kınadı ve kendisine: "Senden daha bilgili biri vardır." denildi. Musa sordu:
-Nerededir Ya Rab?
- İki denizin birleştiği yerde.
- Orayı bulmak için bana bilgi ver.
- Balığı kaybettiğin yerde onu bulacaksın. Yanma Ölü bir balık al. Balığın canlandığı yerde onu bulucaksm.
Musa bir balık alıp zenbilin içine koydu. Uşağına: "Görevin, balığın senden ayrıldığı yeri bana bildirmelidir." dedi. Uşağı da: «Şu halde fazla bir görevim yok.» dedi. Uşağının adı, Nun oğlu Yuşa' idi. Musa, mola verdikleri rutubetli yerde kayanın gölgesinde uyumaktayken zenbildeki balık canlanıp harekete geçmiş ve zenbilden çıkıp gitmiş. Uşağı da bu durumu bildirmek

için Musa'yı uykudan uyandırmamış, "Uyanınca söylerim." demişti. Ama uyandığında da söylemeyi unutmuş. Balık, suların üstünden sıyrılıp gitmiş. Ama zenbilden çıkarken üzerinden geçtiği kayada iz bırakmış. (Musa): "Andolsun, bu yolculuğumuzdan (epey) yorgunluk çektik." dedi. Uşağı da: "Allah, yorgunluğu senden koparmıştır." dedi. Ve balığın kaybolduğunu ona bildirdi. Geri dönüp kayanın yanma geldiler. Hızır'ı, denizin ortasına serdiği yeşil bir keçenin üstünde uzanmış ve elbisesinin bir ucunu başının altına, diğer ucunu ayaklarının altına atarak elbisesine bürünmüş vaziyette buldular. Musa ona selam verdi. Yüzünü açıp "Yanıma gelenler zararsız mıdırlar? Sen kimsin?» diye sordu. Musa, cevap verdi:
- Ben Musa'yım.
- İsrailoğullannın Musa'sı mı?
- Evet.
- Burada işin ne?
- Sana öğretilenden doğruyu bulmama yardımcı olacak bilgiyi bana öğretmen için gelmiş bulunuyorum.
-Yanındaki Tevrat sana yetmiyor mu? Sana vahiy de geliyor. Ey Musa! Bende bir ilim var ki, onu senin öğrenmen gereksizdir. Sende bir ilim var ki, onu benim öğrenmem gereksizdir. Böyle konuşurlarken bir kuş gelip gagasıyla denizden bir damla su aldı. Onu gören Hızır, şöyle dedi: "Vallahi senin ve benim ilmimiz, Allah'ın ilmi karşısında şu kuşun denizden aldığı bir damla su kadardır!"
Nihayet gemiye bindiler. Geminin rotası üzerinde küçük iskeleler vardı. Bir kıyıdaki adamları karşı kıyıya taşıyordu. Geminin mürettebatı Hızır'ı tanıdılar ve: "Allah'ın iyi bir kulu Hızır mı?" diye sordular. Evet deyince, "Biz seni ancak ücretsiz olarak gemiye alırız." dediler. Gemiye bedava bindirdiler. Bindikten sonra Hızır, gemiyi deldi, bir çivi çaktı. Böyle yaptığım gören Musa: "Halkım boğmak için mi gemiyi del-din? Hakikaten sen müthiş bir iş yaptın!" dedi. (Hızır): "Sen benimle beraber bulunmağa dayanamazsın demedim mi?" dedi. Musa'nın ilk jcarşı çıkması, unuttuğundan dolayı olmuştu. İkincisi şarta dayalıydı. Üçün-cüsüyse kasıtlıydı. Musa: "Unuttuğum şeyden ötürü beni kınama ve
bana bu işimden dolayı bir güçlük çıkarma." dedi. Yine yürüdüler. Nihayet bir oğlan çocuğuna rastladılar. (Hızır) hemen onu öldürdü!" Oynamakta olan bir kaç çocuğa rastladılar. Hızır, zarif yapılı bir çocuğu yakalayıp yere yatırdı ve bıçakla boğazladı. Musa: "Bir can karşılığı olmadan temiz bir canı öldürdün ha!.." dedi. Hiç bir kötülük yapmamış olan ve Müslüman bir çocuğu öldürdün! dedi. Yine yürüdüler. Nihayet "Yıkılmak üzere olan) bir duvar buldular. Hemen onu (eliyle) doğrulttu." Musa: "İsteseydin buna karşılık bir ücret alırdın." dedi. Said "Yiyeceğimiz bir bedel alırdın", anlamını vermiştir.
Ayetini İbn Abbas (r.a.), şeklinde okumuştur. Buna göre ayetin manası şöyle olur: «Onların ilerisinde, her (sağlam) gemiyi zorla alan bir kral vardı.» O-kralın adı da, anlatıldığına göre Hüded b. Büded'miş. Hızır'ın öldürdüğü çocuğun adı da Cey· sur'muş.
Gemiyi delme sebebini Hızır, şöyle açıklamış: Gemicilerin ilerisinde sağlam gemileri zorla alan bir kral vardı. Gemiyi delerek kusurlu hale getirdim ki kral, kusurlu olduğunu görünce gemiyi ellerinden almasın. Fakat o kralın mıntıkasını geçtikten sonra gemiyi onarır ve ondan yine faydalanırlar.
Bazılarının dediğine göre sahipleri, gemiyi şişeyle, diğer bazılarının dediğine göre de ziftle onarmışlar.
Hızır'ın öldürdüğü çocuğa gelince, «Onun anası babası mü'min insanlardı. (Kendisi kafirdi) Bunun onlara azgınlık ve küfür sarmasından (onları küfre sürüklemesinden; ona olan sevgilerinin, kendilerini ona tabi kılmasından) korktuk. İstedik ki Rableri onun yerine kendilerine ondan daha temiz, daha merhametli (ana babasına iyilik eden) birini . versin.»
Hızır, bu açıklamayı, Musa'nın: «Temiz bir canı öldürdün ha?» demesi üzerine yapmıştı.
Cenâb-ı Allah; Hızır'ın öldürdüğü o oğlan çocuğunun yerine, ana babasına bir kız çocuğu vermişti.
İbn Abbas'm dediğine göre Musa (a.s.), îsrailoğullarına hitapta bulunmuş ve; «Allah'ı ve onun emirlerini benden daha iyi bilen bir kimse yoktur!» demişti. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Hızır'la buluşmasını ona emretmişti. Buluşma ve yukarıdaki hadiseleri beraberce yaşamışlardı.
Zührî'nin rivayetine göre Abdullah İbn Abbas ile Hürr b. Kays b. Hısn el-Fezarî, Musa'nın arkadaşlık ettiği şahsın kim olduğu hususunda tartışmışlar. İbn Abbas, o şahsın Hızır olduğunu söylemiş. O ara, Ubeyy b. Ka'b yanlarından geçiyormuş, îbn Abbas onu çağırıp şöyle demiş: "Ben ve bu arkadaşım; Musa'nın, kendisiyle nasıl buluşacağım Rabbinden sorduğu ve bulduğu arkadaşının kim olduğu hususunda tartıstık. Sen bu hususta Rasûlullah (s.a.v.)'dan birşey duydun mu?" Ubeyy b. Ka'b: "Evet' demiş ve mezkur hadisi nakletmiş.[25]
«Duvar ise şehirde (Kaşih'in oğulları Asrem ile Sarum adındaki) iki yetimindi. Altında, onlara ait bir hazine vardı.» Denildiğine göre o hazine, altındı.îkrime ise, ilim olduğunu söylemiştir. îbn Abbas da böyle demiştir. Bu iki rivayeti, şöyle bir benzerlik noktasında birleştirebiliriz: O hazine altın bir levha olup üzerinde ilim yazılıydı'.
Bezzar, Ebu Zerr'in şöyle dediğini rivayet eder: Cenâb-ı Allah'ın, kitabında sözünü ettiği hazine, som altından bir levha olup üzerinde şu ibare yazılıydı:
«Kadere inandığı halde hırsla çalışana şaşarım.
Cehennemi hatırladığı halde gülen adama şaşarım.
Ölümü hatırladığı halde gaflette olana şaşarım.
Allah'tan başka tanrı yoktur. Muhammed de Allah'ın Rasûlü (elçi-si)dir.»
«(Yetimlerin) babaları da iyi bir kimse idi.» Bu iyi kimsenin, onların yedinci ya da onuncu babaları olduğu söylenir. Her

takdirde bu ayet, iyi kimsenin anısının, kendi zürriyeti içinde korunacağını ispatlamaktadır. Kendisinden yardım istenilen, Allah'tır.
«Rabbinden bir rahmet olarak...» Bu ayet, Hızır'ın peygamber olduğunu ve hiçbir işi kendiliğinden yapmadığım, bilakis Rabbinin emriyle yapan bir nebi olduğunu ispatlamaktadır. Rasûl olduğunu söyleyenlerin yanısıra veli olduğunu söyleyenler de vardır. İşin garibi, melek olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bundan daha da garibi, onun, Firavun'un oğlu olduğunu da söylemişlerdir. Dünyaya 1000 sene müddetle hükmetmiş olan Dahhak'm oğlu olduğunu söyleyenler de vardır.
İbn Cerir et-Taberi der ki: Ehl-i Kitap ulemasının çoğu, onun Feridun zamanında yaşadığı görüşündedirler. Zülkarneyn'der önce yaşadığını söyleyenler de olmuştur. Zülkarneyn ile Feridun'un aynı şahıs olduğu da söylenir. Hz. İbrahim zamanında yaşayan süvari ve bahadır bir kimse olduğu ileri sürülür. Bu hükümdarla çağdaş olan Hızır'ın âb-ı hayat içmesinden ötürü zamanımıza kadar sağ kaldığı sanılmaktadır.[26]
Onun, İbrahim peygambere inananlardan birinin oğlu olduğu, Ba-bil şehrinden onunla birlikte göç ettiği, adının da Melkar olduğu söylenir. Adının, Ermiya b. Halkiya olduğunu söyleyenler de vardır. Rivayete göre Hızır (a.s.), Sebasib b. Behrâsib devrinde peygamber imiş.
İbn Cerir et-Taberî der ki: Feridun ile Sebasib arasında çok uzun devirler geçtiğini, neseb ilmini bilenlerin hepsi bilirler. Doğrusu şu ki Hızır, Feridun devrinde yaşamış, Musa (a.s.) kendisine kavuşuncaya kadar hayatta kalmıştır. Musa'nın peygamberliği de, Pers hükümdarlanndan Feridun oğlu Ebrec'in oğullarından Menuşehr zamanında olmuştur. Menuşehr, dedesi Feridun'dan sonra hüküm sürmüş adalet sahibi bir hükümdardır. Hendek kazdıran ve her kasabaya bir yönetici tayin eden ilk hükümdar, MenuşeKr olmuştur. 150 seneye yalan hüküm sürmüştür. Hz. ibrahim'in oğlu İshak (a.s.)m soyundan olduğu söylenir. Akıllan çelen, duyanlara hayret veren güzel hutbeleri, faydalı ve beliğ, aynı zamanda fasih sözleri nakledilir İd, bu da onun, İbrahim Halil (a.s.)'in soyundan olduğunu ispatlamaktadır. Doğrusunu Allah bilir.[27] Yüce Allah buyurdu ki:-
«Allah peygamberlerden şöyle söz almıştı:
«Balan, size kitap ve hikmet verdim. Sonra yanınızda bulunan (kitaplar)! doğrulayıcı bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka inanacak ve ona mutlaka yardım edeceksiniz! Bunu kabul ettiniz mi? Ve bu hususta ağır ahdimi üzerinize aldınız mı?» demişti. «Kabul ettik.» dediler. «O halde şahit olun. Ben de sizinle beraber şahid olanlardanım.» dedi. (Al-îmrân, 81.)
Cenâb-ı Allah, peygamberlerin her birinden, kendisinden sonra gelecek olan peygamberlere inanıp yardıma olacaklarına dair söz aldı. Bu inanmayı, Hz. Muhammed için zorunlu kıldı ve ona yardımcı olmaları için söz aldı. Çünkü o, peygamberlerin sonuncusuydu. Ona'yetişen her peygamberin ona inanıp yardım etmesi hak olmuştur. Eğer Hızır da onun zamanında sağ olsaydı mutlaka ona uymak, onunla bir arada bulunmak ve ona yardımcı olmak mecburiyetinde kalacaktı. Bedir savaşında onun sancağı altına girenlerden biri olacaktı. Nitekim o savaşta Cebrail ile diğer büyük melekler, onun sancağı altına girmişlerdi.
Hızır (a.s.), yâ nebidir - ki doğrusu da budur, ya rasûl ya da melektir. Her neyse Cebrail, meleklerin reisidir. Musa da Hızır'dan daha üstündür. Eğer hayatta olsaydı Hz. Muhammed'e inanıp ona yardım etmesi vacib olurdu. Çoklarının dedikleri gibi veli olan Hızır eğer hayatta olsaydı, onun da Hz. Muhammedın yanma gidip ona iman etmesi ve yardımcı olması gerekirdi. Fakat bir gün bile Hızır'ın Hz. Peygamber'in yanma geldiğini, onunla buluştuğunu ifade eden ve bu hususta dayanak teşkil eder ne hasen, ne de zayıf bir hadis mevcut değildir. Her ne kadar Hakîm'in bu konuda bir rivayeti varsa da senedi zayıftır. Doğrusunu Allah bilir. [28]

Musa'nın Kıssasını Baştan Sona İçeren Fitneler Hadisi

İmam Abdurrahman en-Neseî, "Sünen" adlı eserinin Kitab'üt- Tefsir bölümünde, «Sen bir adam öldürmüştün. Yine seni tasadan kurtarmış ve seni iyice denemiştik.» (Ts-Hâ, 40.) ayetinden bahsederken fitneler hadisini nakleder: Abdullah b. Muhammed, Said b. Cübeyr'in şöyle dediğini rivayet etti: Abdullah İbn Abbas'a ayetindeki fitnelerin neler olduğunu sordum. Bana: "Ey Cubeyr'in oğlu, bunu yarın yine sor. Çünkü bununla ilgili uzun bir hadis vardır." dedi. Ertesi gün sabahladığımda, fitneler hadisini anlatma hususunda bana verdiği sözü yerine getirmesi için hemen İbn Abbas'm yanına gittim. Bana dedi ki: "Firavun ve maiyeti, Cenâb-ı Allah'ın İbrahim peygambere, onun soyundan peygamberler ve hükümdarlar yaratacağına dair va'dini hatırlayıp üzerinde konuşmaya başladılar. Bazıları dediler ki: îsrailoğulları, bu va'din gerçekleşmesini beklemektedirler ve bu hususta kuşkuları da yoktur. Onlar, beklenen şahsın Yakub oğlu Yusuf olduğunu zannediyorlardı. Fakat o vefat e dince,"Allah'm vaadi böyle değildi," dediler. Firavun: "Bu konudaki görüşünüz nedir?" diye sordu. Maiyeti ve yakın adamları toplamp müşavereye başladılar. Neticede şu karara vardılar: Eli bıçaklı adamlar görevlendirecekler. Bu görevliler, İsrailoğulları arasında dolaşacak ve yeni doğan bir oğlan çocuğu gördüklerinde onu keseceklerdi. Firavun'un adamları, İsrailoğullarının yaşlılarının kendi ecelleriyle, küçüklerinin de kesilerek ölmeleri üzerine nesillerinin tükeneceğini düşündüler. Böyle olunca da, "îsrailoğullarının bizim yerimize yapmakta oldukları ağır hizmetleri, gün gelecek bizler yapmak durumunda kalacağız!" dediler ve şöyle bir karara vardılar: «Bir sene erkek çocuklarını öldürüp kızlarını sağ bırakın. Bir sene ise hiç Öldürmeyin. Böylece küçükleri, ölen büyüklerinin yerini alıp büyürler. Sağ bıraktıklarınızla onların sayıları pek fazlalaşmaz. Size üstün geleceklerinden korkmanıza gerek de kalmaz. Öldürdüklerinizle

de tamamen yok olmazlar ve ihtiyaçlarınızı görecek kadar adamları da mevcut kalır."
Evet, bu görüşü bir karar haline getirip benimsediler. Musa'nın anası, erkek çocukların öldürülmediği senede Harun'a hamile kaldı ve onu güven içinde alenen doğurdu. Ertesi sene, yani erkek çocukların öldürüleceği sene de Musa'ya hamile kaldı,, kalbine keder ve üzüntü düştü. İşte bu da fitnelerden biriydi ey Cübeyr'in oğlu! Cenâb-ı Allah, kederlenmekte olan Musa'nın anasına şöyle vahyetti:
«Korkma, üzülme, biz onu tekrar sana geri vereceğiz ve onu peygamberlerden yapacağız.» (ci-Kasas, 7.)
Musa'yı doğurduğunda onu bir sandığa koyup denize bırakmasını ona emretti. Doğurunca, aynen öyle yaptı. Denize bıraktığı çocuğu gözden kaybolunca, yanına şeytan geldi. Kalbine vesvese bıraktı, o da: Ben çocuğuma ne yaptım? Gözümün Önünde bıçakla boğazlansaydı da onu kefenleseydim, belki daha iyi yapmış olurdum. Öyle yapmış olsaydım, deniz hayvanlarına ve balıklarına yem olarak bırakmamdan daha çok hoşuma giderdi.
Musa'nın içinde bulunduğu sandık, nehrin, halkın su almakta oldukları oyuk bir kısmına gelip dayandı. Firavun'un cariyeleri oradan su almaktaydılar. Sandığı görünce hemen aldılar ve açmak istediler. Bir kaçı dediler ki: "Bunun içinde mal vardır. Kapağını açarsak, Firavun'un karısı, içinden bir miktar mal aldığımızı düşünül* ve her ne kadar almadığımızı söylersek de bize inanmaz." Böyle deyip sandığı olduğu gibi, açmadan, Firavun'un karısının Önüne götürüp bıraktılar. Açınca, içinde bir oğlan çocuğu olduğunu gördü. Çocuğun sevgisini Allah onun kalbine bıraktı. O güne kadar hiç kimseyi, onun gibi sevmemişti. «Musa'nın anasının gönlü bomboş olmuştu.» Musa'dan başka hiç birşeyi düşünemez olmuştu. Eli bıçaklı devriyeler, sandıkta bir çocuk bulunduğunu duyunca, onu kesmek için Firavun'un karısının yanına koştular. Bu da fitnelerden biridir, ey Cübeyr'in oğlu! Firavun'un karısı, bıçaklı devriyelere dedi ki: "Bunu Öldürmeyin. Bu bir tane ile Israiloğullannm sayısı artmaz. Hele bunu bırakın da Firavun'a götüreyim, bana bağışlamasını istiyeyim. Bana bağışlarsa,bunu öldürmemiş olmakla güzel bir iş yap-,, mış olursunuz. İlla da öldürülmesini emrederse, artık öldürürseniz sizi kınamam." Böyle dedikten sonar Firavun'un yanma gidip: "Bana da sana da göz bebeği (olacak bir çocuk).» dedi. Firavun da, senin için göz bebeği olabilir ama benim buna ihtiyacım yok, dedi. Rasûlullah (s.a.v.) buyurdu ki:
«Kendisine yemin edilen (Allah)a andolsun ki Firavun, karısı gibi (Musa'nın) kendisi için göz bebeği olduğunu kabul etseydi karısını hidayete kavuşturduğu gibi kendisini de hidayete kavuştururdu. Ama onu bundan mahrum bıraktı.»
Firavun'un karısı, onun için emzikçi birini bulmak maksadıyla etraftaki bütün kadınlara haber saldı. Musa, emzirmek için gelip kendisini kucağına alan kadınların memelerini emmedi. Öyleki Firavun'un karısı, süt emmemesi nedeniyle aç kalıp ölmesinden korktu. Fazlasıyla tasalandı. Çocuğun, memesini emeceği bir emzikçi kadının bulunması ümidiyle pazar yerine ve halkın kalabalık bulunduğu yere çıkarılmasını emretti. Hangi kadın memesini ağzına dayadı ise o, hiçbirinin memesini emmedi.
Öte yandan Musa'nın anası, kızına dedi ki: "Kardeşin Musa'nın izini takib et, onu ara. Bak bakalım, onun hakkında birşeyler duyabilecek misin? O sağ mıdır? Yoksa onu hayvanlar mı yemiştir?" Böyle derken o, Allah'ın Musa'yla ilgili olarak ona verdiği sözü unutmuştu. Musa'nın ablası da "Onlar farkına varmadan onu uzaktan gözetledi." Emzikçi kadınların onu emzirmekten aciz kaldıklarını görünce sevinçten şöyle de-" di: «Sizin için onun bakımını üzerine alacak ve ona Öğüt ver (ip onu güzelce eğit) ecek bir aileyi göstereyim mi?»
Böyle deyince onu yakaladılar ve; "Bu ailenin çocuğa ne öğüt vereçeklerini biliyor musun? Hem bu aileyi tanıyor musun?" dediler. Bu hususta kuşkuya kapıldılar. Bu da fitnelerden biridir, ey Cübeyr'in oğlu! Musa'nın ablası onlara dedi ki: "Bu çocuğa öğüt verip iyi bakmakla hükümdarın yakınları arasına katılacaklarını umduklarından dolayı o aile, çocuğa güzelce bakacak ve hükümdardan fayda umacaklar."
Böyle deyince onu salıverdiler. Ablası da hemen anasının yanma koştu. Gördüklerim ona anlattı. Anası gelip kucağına alınca Musa, hemen onun memesine atıldı, emmeye başladı ve doyuncaya kadar emdi. Müjdeci de Firavun'un karısına koştu ve: "Oğlun için bir emzirici bulduk." dedi. Kadın da Musa'nın anasına haber salıp onu yanma getirtti. Firavun'un karısı, çocuğun bu emzikçiye karşı olumlu davrandığını görünce ona: "Sarayda kal, şu oğlumu emzir. Çünkü onu sevdiğim kadar hiçbir şeyi sevmiyorum." dedi. Musa'nın anası da şöyle dedi: «Evimi ve çocuklarımı bırakıp da burada kalamam. Yoksa onlar telef olurlar. Ama hoşuna giderse, çocuğu bana ver; onu kendi evime götürüp çocuklarımın arasına katarım." Böyle derken de, Allah'ın kendisine vermiş olduğu va'di hatırladı. Firavun'un karısıyla anlaşmazlığa düştü ve onu sıkıştırdı. Cenâb-ı Allah'ın kendisine vermiş olduğu sözü yerine getireceğine kesinlikle inandı. Aynı gün Musa ile birlikte evine döndü. Onu güzelce yetiştirip terbiye etti. Çünkü Cenâb-ı Allah, onun hakkında böyle hüküm vermişti. Kasabanın kenar mahallesinde oturmakta olan İsrailoğulları, Musa aralarında bulunduğu sürece haksızlığa uğramaktan ve angaryada çalıştırılmaktan kurtuldular.
Musa gelişip büyüyünce Firavun'un karısı, Musa'nın anasına bir gün tayin ederek: «Oğlumu bana getir de göreyim.» dedi ve vekil-i haslarına, dadılarına, hazinedarlarına da şu direktifi verdi: Bugün hepiniz oğlumu hediyelerle karşılayacaksınız. Ben de onu huzur içinde görmeliyim. Her biriniz, kendisine neler sunduğunu, nasıl davrandığını bana birer birer anlatsın.
Musa, anasının evinden çıkıp Firavun'un karısının yanına varıncaya kadar ihtiram, hediye ve ikramlarla karşılandı. Saraya girerken de Firavun'un karısı tarafından hediye ve ikramlarla karşılandı. Sevgi gösterilerine mazhar oldu. Kendisine iyi bakmış olduğu için anası da yüklü bahşiş aldı. Sonra Firavun'un karısı: "Musa'yı Firavun'a götüre-yim, o da kendisine ikram ve bağışta bulunsun." dedi. Firavun'un katına çıktıklarında Musa'yı onun kucağına bıraktı. Kucağında oturmaktayken Musa, Firavun'un sakalını tuttu. Öfkelenen Firavun, onu yere bıraktı. Allah düşmanı fesatçılar dediler ki: "Allah'ın, peygamber İbrahim'e verdiği sözü biliyor musun? İşte bu çocuk, senin yerine geçeceğini ve seni mağlub edeceğini düşünüyor!" Bunun üzerine Firavun, eli

bıçaklı devriyelere, Musa'yı boğazlamaları için haber saldı. Bu da fitnelerden biri ve de en şiddetlisidir ey Cübeyr'in oğlu!
Öte yandan Firavun'un karısı koşarak geldi ve: "Bana bağışlamış olduğun bu çocuk hakkındaki düşüncem değiştirmene sebep ne?" diye sordu. Firavun: "Görmüyor musun? Beni mağlub edip üste çıkmaya çalışıyor!" dedi. Karısı, şöyle bir teklifte bulundu: "Gel, kendi aramızda bir deney yapalım, böylece gerçeği öğrenmiş olursun. İki ateş közü ile ikinci tanesi getir; çocuğun önüne bırak! İncileri tutup ateş közlerinden uzak durursa, aidinin erdiğini anlarsın. Yok eğer ateş közlerini tutup incilere yanaşmazsa; aklının ermediğini anlarsın. Ateş közlerini incilere tercih etmeyenin, akıllı bir kimse olmayacağını bilirsin."
Çocuğun önüne iki ateş közü ve iki de inci bıraktılar. Hemen ateş közlerini tuttu. Elini yakmasından korktuğu için kadın, ateş közlerini Musa'nın elinden alıp attı ve Firavun'a: "Görüyor musun?" dedi.
Musa, elini incilere uzatmak istemişti ama Cenâb-ı Allah, elini geri çekip ateş közüne uzatmıştı. İşte böyle, Allah, emrini mutlaka yerine getirir.
Musa güçlenip erkeklik çağına varınca, artık Firavun'un adamlarından hiçbiri İsrailoğullanndan her hangi birine haksızlık edemiyor ve angarya işlerinde çalıştıramıyordu. îsrailoğulları bağımsız hale gelmişlerdi.
Musa, bir ara şehrin varoşlarında dolaşıyordu. İki kişinin kavgaya tutuşmuş olduklarını gördü. Kavgacılardan biri, Firavun'un adamlarından, diğeri de İsrailoğullannndan di. İsrailoğullannndan olan adam, Firavun'un adamına karşı Musa'dan yardım istedi
Bu durumu gören Musa'nın öfkesi başına sıçradı. Çünkü kendisinin îsrailoğullanna olan yakınlığını ve onlan korumakta olduğunu bildiği halde yine de Firavun'un adamı, onun gözü Önünde İsrailliye saldırıyordu. Zira Musa'nın anasından başka hiç kimse, Musa ile îsrailoğulları arasındaki bağın, süt bağından ileri bir bağ olduğunu bilmiyordu. Ancak bu hususta Cenâb-ı Allah, Musa'ya, başkasının farkedemeyeceği bazı işaretlerde bulunmuştu.
Bu olay karşısında kendini tutamayan Musa, Firavun'un adamına bir yumruk salladı ve onu öldürdü. Öldürdüğünü de Allah'dan, Musa'dan ve o İsrailliden başka gören olmamıştı. Adamı Öldürdüğünde Musa şöyle dedi:
«Bu, şeytanın işindendir. O, gerçekten apaçık saptırıcı bir düşmandır. Rabbim! Ben nefsime zulmettim; beni bağışla.» dedi. (Allah) onu bağışladı. Çünkü O, çok bağışlayan, çok esirgeyendir. "Rabbim, dedi. Bana lütfettiğin nimetler hakkı için artık bir daha suçlulara arka olmayacağım." Şehirde korku içinde (haberleri ve sonucu) gözetleyerek sabahladı.»
Adamları Firavun'a gidip: "îsrailoğulları senin tarafından birini öldürdüler; öcümüzü al, onlara asla müsamaha etme." dediler.
Firavun da: "Katili ve aleyhinde tanıklık edecek birini bana getirin ki, gereğini yapayım." dedi.
Öldürülen kişi, hükümdarın yakınları arasında seçkin bir kimse olsa da hükümdarın, belgeye dayanmadan ve suçu sabit görülmeden katile kısas uygulaması kendisine yaraşmazdı. «Suçu tespit edici bilgileri bana getirin ki, hakkınızı alayını.» dedi.
Firavun'un adamları her ne kadar araştırdılarsa da bir belge veya tanık bulamadılar. Öte taraftan Musa, olayın ertesi günü, dünkü İsraillinin, bu defa Firavun'un adamlarından bir başkasıyla kavgaya tutuşmuş olduğunu gördü. Yine İsrailli, Firavun'un adamına karşı Musa'yı yardıma çağırdı. Bu olayla karşılaşan Musa, dünkü yaptığına pişman olmuş ve gördüğü şeyden hoşlanmamıştı. Firavun'un adamının yakasına yapışıp vurmak isteyen İsrailliye kızdı. Dünkü ve bugünkü kavgaya neden giriştiğini sorup azarladı: "Belli ki sen bir azgınsın" dedi. İsrailli, böyle demesinden sonra Musa'ya baktı. Dün Firavun'un adamını öldürürken kızdığı kadar kızmıştı. Kendisine: "Belli ki sen bir azgınsın." demesinin ardısıra kendisini öldürmeye kasdettiğini sanmıştı. Ama Musa, onu öldürme niyetinde değildi. Yine Firavun'un adamını öldürmek istemişti. Musa'nın öfkelenip böyle demesinden korkan İsrailli: «Ey Musa! Dün bir canı öldürdüğün gibi şimdi de beni mi öldürmek istiyorsun?" dedi. Musa'nın, kendisini Öldürmek istediği vehmine kapılıp korktuğu için böyle demiş ve hasmını bırakıp kaçmıştı. Öte taraftan Firavun'un adamı da, İsraillinin: "Dün bir canı öldürdüğün gibi şimdi de beni mi öldürmek istiyorsun?" dediği zaman İsrailliden duyduğu haberi Firavun'a iletti. Bunun üzerine Firavun, Musa'yı öldürmeleri için cellatları gönderdi. Firavun'un adamlan ana caddede sakin sakin dolaşıp Musa'yı arıyorlardı, ama onun kaçıp kurtulmasından korkmuyorlar di. Oysaki Musa'nın adamlarından olup şehrin öbür ucunda ikamet etmekte olan bir adam kısa yoldan koşup gelerek, Firavun'un adamlarından önce Musa'ya kavuştu ve hakkında verilen ölüm cezasına ona haber verdi. İşte bu da fitnelerden biridir ey Cübeyr'in oğlu!
Musa, Medyen şehrine doğru yöneldi. Daha önce böyle bir belayla karşılaşmış değildi. Yol hakkında bilgisi de yoktu. Yalnız yüce Rabbine güveniyordu. «Umarım ki Rabbim beni doğru yola iletir.» dedi. Medyen suyuna vannca o (kuyu)nun başında bir çok insanlann (hayvanlarını) suladıklarını gördü. Onlann gerisinde de (diğerlerininkine karışmasın diye hayvanlannı) sudan alıkoyan iki kız buldu. (Onlara): "İşiniz nedir? (İnsanlardan niçin ayrı duruyorsunuz)?" dedi.
Kızlar: "Milletin arasına girip onlarla itişip kakışacak gücümüz yoktur. Havuzda bırakacakları artık suyu bekliyoruz." dediler.
Böyle demeleri üzerine Musa, kuyudan onlar için su çıkardı. Kovayla çok su çekti. Böylece kızlar o gün, davarlanm herkesten önce sulamış oldular; hemen eve döndüler. Musa da kuyu başından ayrılıp bir ağacın gölgesi altında istirahate çekildi: ve "Rabbim, doğrusu bana indireceğin her hayra muhtacım." dedi.
Babaları kızlarının tok karınlı ve şişkin memeli davarlanyla eve erken döndüklerini görünce durumu tuhaf karşıladı ve: "Bu gün sizde bir iş var." dedi. Onlar da Musa'nın yaptıklarını kendisine anlattılar. Musa'yı gidip çağırması için, ikisinden birine emir verdi. Kız, Musa'nın yanma gidip onu eve davet etti. Eve geldi. Konuştular. Kızların babası ona şöyle dedi: "Korkma, o zalim kavimden kurtuldun." Firavun ve kavminin bizim üzerimizde hakimiyetleri yoktur. Biz onun memleketinde değiliz.
Kızlardan biri dedi ki: «Babacığım, bunu (çoban) tut. İşte, ücretle tuttuklarının en hayırlısı budur. Hem de güçlü ve güvenilir

(adam)dır.»
Gayret ve kıskançlık damarı kabaran babası, kıza: "Onun ne kadar güçlü ve ne kadar güvenilir olduğunu nereden biliyorsun?" diye sordu. Kız cevap verdi: "Güçlüdür.. Çünkü kuyudan kovayla su çekerken, su çekmede onun kadar güçlü bir adam bulunmadığını gördüm. Güvenilir bir insandır.. Çünkü eve çağırmak için yanma gittiğimde bana baktı. Kadın olduğumu anlayınca da başını öte yana çevirdi. Senin mesajını kendisine tamamen aktarmcaya kadar başım kaldırıp ta bana bakmadı. Sonra bana: "Arkamdan gel ve yolu bana tarif et." dedi. Güvenilir bir kimse olmasaydı böyle yapmazdı."
Böyle konuşarak babasının kalbindeki şüpheyi giderdi. Babası da onun söylediklerini doğruladı. Bunun üzerine Musa'ya şöyle dedi: Ne dersin? «Bana sekiz yıl hizmet etmen şartıyla şu iki kızımdan birini sâna nikahlamak istiyorum. Eğer (bu süreyi) on (yıl)a tamamlarsan artık o, senin tarafından (bir iyilik)dir. Ben sana zahmet vermek istemem. İn-şaallah beni iyilerden bulacaksın.»
Böyle yaptı ve Allah'ın peygamberi Musa'nın üzerine, sekiz yıl çalışmak, görev oldu. İki yıl da kendiliğinden çalıştı. Cenâb-ı Allah da bu şekilde hüküm verdi ve hizmetini on yıla tamamladı.»
Said İbn Cübeyr dedi ki: Hnstiyan bilginlerinden biri ile karşılaştım. Musa'nın iki süreden hangisini tamamlaaığını biliyor musun? dedi. Ben de hayır, dedim. Çünkü o gün ben, bu sorunun cevabım bilmiyordum. İbn Abbas'la karşılaştım; bu soruyu ona sordum. Bana dedi ki: "Bilmiyor muydun ki Allah'ın peygamberinin sekiz yıl çalışması, ona vacib olmuştur. Allah'ın peygamberi bu süreyi eksiltecek değildi. İki yıl da kendiliğinden çalıştı. Bu yolda Allah hüküm verdi ve Musa, hizmetini on yıla tamamladı." Bir süre sonra o Hnstiyan bilginle karşılaştım. Bunu kendisine anlattım. Bana dedi M: "Kendisine sorup da bu bilgileri aldığın kimse, bu hususta senden daha bilgilidir." dedi. Ben de: "Evet, hem de fazlasıyla." dedim.
Musa, ailesiyle yola çıktı. İnsanların en güçlülerindendi. Asası da
elindeydi. Yola koyuldular. Ve kıssalarının bundan sonraki bölümüyle ilgili olarak Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılan durumlarla karşılaştılar.
Öldürdüğü adam için Firavun'un adamlarının, kendisine kötülük etmelerinden korktuğunu ve dilindeki tutukluğu Allah'a şikayet etti. Dilindeki tutukluk, onu çok konuşmaktan alıkoyuyordu. Kardeşi Harun'u kendisine yardımcı olarak vermesini Rabbinden diledi. Harun, kendisine yardımcı olacaktı. Diliyle iyi telaffuz edemediği sözleri, onun yerine Harun söyleyip açıklayacaktı. Onur ve üstünlük sahibi olan Allah, dilindeki tutukluğu çözdü. Harun'a da vahiy gönderip Musa'yı karşılamasını emretti.
Musa, elindeki asasıyla yoluna devam etti; Harun'la karşılaştı, beraberce Firavun'a gittiler. İçeri girmelerine izin verilmediği için, kapıda bir süre beklediler. Uzun bir bekleyişten sonra, içeri girmelerine izin verildi. Yanma vardıklarında, Firavun'a: "Doğrusu biz, senin Rabbinin elçileriyiz." dediler. "Rabbiniz kimdir?" dedi.
Kur' ân1 da anlatıldığı gibi ona Rab hakkında bilgi verdiler. "Ne istiyorsunuz?" dedi. Musa, o adamı kendisinin öldürmüş olduğunu söyledi. Firavun'un bu hususta duyduklarından dolayı özür diledi ve: "Allah'a inanmanı, îsrailoğullarını da benimle beraber göndermeni istiyorum." dedi. Firavun, Musa'nın bu isteğini kabul etmedi ve: "Eğer doğru söyle-yenlerdensen bir ayet (mucize) getir." dedi. (Musa da) "Değneğini (yere) bıraktı." Değneği, ağzını açıp Firavun'a taraf koşuveren büyük bir yılan oluverdi. Yılanın kendisine doğru koşmakta olduğunu görünce tahtından atlayıp, yılandan kendisini koruması için Musa'dan yardım istedi; Musa da onu korudu. Sonra elini koltuğunun altından çıkardı. Eli, ala-casız olmuş, pırıl pırıl parlıyordu. Elini yine koltuğunun altına koyduğunda eli, eski rengine donuverdi.
Firavun, bu meseleyi etrafındaki önde gelen şahsiyetlerle konuştu, fikirlerine başvurdu. Ona dediler ki:
«Bunlar iki büyücü, başka birşey değil. İstiyorlar ki büyüleriyle sizi yurdunuzdan çıkarsınlar ve sizin örnek yolunuzu, (Bu güzel mülkünüzü ve yaşantınızı) gi ders inler.» (Tâ-Hâ, 63.)
Musa'ya istediği şeyi vermeye yanaşmadılar ve Firavun'a şöyle dediler: "Ey hükümdar! Senin ülkende büyücüler çoktur. Büyücüleri topla ki, kendi büyünle, Musa ve Harun'un büyüsünü alt edebilesin." Bu teklif üzerine Firavun, kendisine bağlı beldelere adam saldı. Adamları, bütün bilgili büyücüleri toplayıp Firavun'a getirdiler. Büyücüler, "Şu büyücü (Musa), büyü yaparken ne ile çalışır?» diye sordular. Firavun'un adamları da: "O, yılanlarla çalışır." diye cevap verdiler. Büyücüler de:
«Hayır vallahi; yeryüzünde bizim kadar yılanlarla, iplerle ve değneklerle büyü icra edebilen kimse yoktur. Onu yenersek, ücretimiz ne olacaktır?" Firavun: "Onu yenerseniz yakınlarım ve has adamlarım olursu-
nuz. İstediğiniz her şeyi size yaparım." dedi. "Süs günü (bayram günü) ve insanların toplandığı kuşluk vakti" buluşmak üzere randevu!aştılar.
Said b. Cübeyr'in rivayetine göre İbn Abbas şöyle demiştir: Cenâb-ı Allah'ın Musa'yı Firavun'a ve büyücülere üstün getirdiği süs günü, aşure günüdür.
Musa ile büyücüler sahada bir araya geldiler. O zaman halk birbirine: "Gelin şu işi seyredelim." dediler.
"Umarız ki büyücüler üstün gelirse biz de onlara uyarız."
«Büyücüler» sözü ile Musa ve Harun'u kasdetmişlerdi. Böyle demekle de onları alaya almak istemişlerdi.
Büyücülerin, önce işe koyulmalarım bekledikleri Musa'ya:
«Sen mi (önce hünerini ortaya) atacaksın, yoksa (önce) atanlar biz mi olalım?» demeleri üzerine (Musa): «Hayır, siz atın.» dedi. İplerini ve değneklerini attılar ve:
«Firavun'un şerefine biz, elbette biz galib geleceğiz.» dediler.
Musa onların büyülerini görünce, içine bir korku düştü. Cenâb-ı Allah, ona:

«Değneğini at.» diye vahyetti. Atınca da değneği, ağzını açmış büyük bir yılana dönüştü ve bu yılan, büyücülerin yılanlarına yönelip onları birer birer yuttu. Ortada bir yılan ve bir ip dahi bırakmadı. Büyücüler bu hali görünce: "Eğer bu büyü olsaydı, bizim büyülerimizin mertebesine ulaşamaz ve onları yutamazdı." dediler. Bu, olsa olsa Allah'ın bir emridir. Biz ona ve Musa'nın getirdiği dine iman ettik. İçinde bulunduğumuz halden ötürü Allah'a yönelip tevbe ediyoruz!" dediler.
Böylesine önemli bir yerde Cenâb-ı Allah, Firavun ve adamlarının belini kırdı.
«Hak ortaya çıktı ve onların bütün yaptıkları boşa çıktı. Orada yenildiler, küçük düştüler.»
Öte yandan Firavun'un karısı, Musa'yı Firavun'a ve adamlarına üstün getirmesi için Cenâb-ı Allah'a eski giysiler içinde yalvarıp yakardı. Onu bu halde gören Firavun'un adamları, onun, Firavun ve taraftarları için acıyıp endişeye kapılmasından dolayı böyle yaptığını sanıyorlardı. Ama aslında o, Musa için üzülüp endişe ediyordu.
Musa, Firavun'un yalan vaadlerinin gerçekleşmesini uzun zaman bekledi. Her mucize geldiğinde Firavun, sıkıntıdan kurtulduğu takdirde, îsrailoğullarını kendisi ile göndereceğini Musa'ya va'dediyordu. Fakat sıkıntı yok olunca Firavun, vermiş olduğu söze muhalefet ediyordu ve: «Ey Musa! Rabbin bundan başka bir sıkıntı verebilir mi?» diyordu. Cenâb-ı Allah, her biri mufassal bir ayet (mucize) olan tufanı, çekirgeyi, kımılı (haşereyi), kurbağaları ve kanı, Firavun kavminin üzerine gönderdi.
Firavun, İsrailoğullarını kendisiyle birlikte göndermesi yolundaki isteğini yerine getirmek için Musa'ya, bu sıkıntıları üzerinden kaldırması için müracaatta bulunuyordu. Sıkıntı kaldırılınca da Firavun, sözünü yerine getirmedi. Nihayet Cenâb-ı Allah, milletiyle birlikte Mı-
sır'dan çıkıp gitmesini, Musa'ya emretti. O da geceleyin onları Mısır'dan çıkarıp götürdü.
Ertesi sabah, İsrailoğullarının çekip gitmiş olduklarım gören Firavun, etraftaki beldelere, onları yakalayıp getirecek adamlar gönderdi. Kendisi de büyük bir ordu ile peşlerine düştü. O esnada Cenâb-ı Allah, denize şöyle vahyetti:
«Eğer Musa değneğiyle sana vurursa, hemen ayrılıp on iki yol haline gel. Musa ve beraberindekiler karşıya geçinceye kadar yollarım açık tut. Sonra da geride kalan Firavun ve adamlarım yakalayıp boğ!»
Musa, değneğiyle denize vurmayı unuttu. Deniz kıyısına vardığında deniz, Musa'nın değnekle kendisine vuracağı anda gaflette olma korkusuyla, dalgalarıyla gök gürleyişi gibi ses çıkardı. Gaflet içinde bulunuyor. Allah'a karşı gelmiş olurum, diye korkuyordu.
İki topluluk birbirlerini görüp birbirlerine yaklaştıklarında Musa'nın adamları "İşte yakalandık!" dediler. Ey Musa, Rabbinin sana verdiği emri yerine getir. Rabbin de, sen de asla yalan söylemiş değilsiniz! dediler. Musa da: Denizi geçeceğim zaman denizin, biz geçinceye kadar on iki yola ayrılacağını Rabbim bana va'd etmiştir, dedi ve değneği hatırladı.
Firavun ordusunun öncüleri, İsrail oğullarının arka kısımda bulunanlarına ulaştıkları anda Musa değneğiyle denize vurdu. Rabbinin emrettiği ve Musa'ya va'dettiği şekilde deniz yol verdi. Musa ile adamları denizi geçip karşı kıyıya vardıklarında Firavun ve adamları denize girdiler. Allah'tan aldığı emir üzerine deniz onları yakalayıp boğdu. Musa denizi geçince adamları: "Korkarız ki Firavun boğulmamış tır, onun Öldüğünden emin değiliz." dediler. Musa Rabbine dua etti. Rabbi de Firavun'un ölü vücudunu denizden çıkarıp onlara gösterdi. Böylece onlar da onun öldüğüne yakinen inanmış oldular.
Bundan sonra îsrailoğulları puta tapan bir kavme uğradılar.
«Ey Musa! onların tanrıları gibi bize de bir tanrı yap.» dediler. (Musa):
«Doğrusu, siz bilgisiz bir milletsiniz, bunlar yok olacaklar ve işledikleri boşa gidecektir, dedi. Siz bu kadar ibretler gördünüz ve size yetecek kadar dersler işittiniz» dedi ve onları götürüp bir mevkie yerleştirdi. «Harun'a itaat edin. Doğrusu Allah onu, sizin üzerinize benim halefim kıldı. Ben Rabbime gidiyorum.» dedi. Otuzgün sonra geri geleceğini söyledi. Otuzuncu günde gelip yüce Rabbiyle konuşmakistedi. Otuz günü, geceleriyle birlikte oruçlu geçirmişti. Oruçlu kimselere mahsus koku ağzında varken Rabbi ile konuşmak hoşuna gitmediği için, biraz ot alıp ağzında çiğneyiverdi. Huzura vardığında Rabbi: "Niçin iftar ettin?" diye sordu. Rabbi, olanları hep biliyordu. Musa "Ağzım güzel kokuyorken seninle konuşmak istedim hepsi o kadar." dedi. Rabbi de ona şöyle karşılık verdi: "Ey Musa! Oruçlunun ağız kokusunun, benim katımda miskten
daha güzel olduğunu bilmiyor musun? Geri dön, on gün daha oruç tuttuktan sonra yanıma gel." Musa, Rabbinin emrini yerine getirdi.
Musa'nın kavmi, belirtilen süre sonunda Musa'nın dönmediğini görünce üzüldüler ve bu durumdan hoşlanmadılar. Bunun üzerine Harun, onlara hitab ederek şöyle dedi: "Siz.Mısır'dan çıkarken Firavun kavminin emanet ve iğreti mallan yanınızda vardı. Sizin de orada emanet ve iğreti mallanmz kalmıştı. Bunları o mallarınıza mahsub etmeniz gerektiği görüşündeyim. Onların yanınızdaki emanet ve iğreti mallarını size helal saymıyorum. Bunları onlara vermeyeceğimiz gibi, kendimiz içinde tutmayacağız."
Böyle dedikten sonra bir çukur kazdı. Herkese, yanlarındaki emanet ve iğreti eşyalarla mücevherleri bu çukura atmalarını emretti. Attılar. Sonra bu eşyalarla mücevherleri ateşe vererek yaktı, "Ne bize, ne de onlara..." dedi.
Samirî isimli kimse, ineğe tapan bir millettendi. îsrailoğullarından değildi. Onların komşusuydu. İsrailoğullan Mısır'dan göçerken bu da onlarla beraber göçmüştü. Cebrail'in atının ayağının bastığı yeri, bir tevafuk eseri olarak görmüştü. Oradan bir avuç toprak almıştı. O toprak avucundayken Harun'un yanından geçmekteydi. Harun, ona: "Ey Samirî! Sen de elindekini çukura atmıyacak mısın?" diye sordu. Toprak elindeyken, o zamana kadar kimse onu görmemişti. Harun'un, elindekini çukura atmasını emretmesi üzerine Samirî şöyle dedi: "Bu, sizi denizden geçiren elçinin (Cebrail'in) atının ayak izindeki topraktır. Bunu çukura atarken dileğimin gerçekleşmesi için dua etmen şartıyla çukura atarım, yoksa atmam." Çukura attı ve Harun da dileğinin

gerçekleşmesi için dua etti. Atarken de: "Çukurdaki şeylerin buzağı (heykeli) olmasını istiyorum." dedi. Çukura atılmış olan eşya, mücevher, demir ve bakır her ne varsa hep bir araya gelip yığıldı. îçi boş bir buzağı (heykeli) haline geldi. Böğürmesi olmayan bu buzağının canı da yoktu.
İbn Abbas dedi ki: Hayır vallahi, o buzağının sesi yoktu. Yalnız rüzgar arkasından girip ağzından çıkıyor, çıkarken de ses veriyordu.
İsrailoğuiları bir kaç gruba ayrıldılar. Bir grup: "Ey Samirî, bu nedir? Sen bunu bizden daha iyi bilirsin." dediler. Samirî de: "Bu sizin Rab-binizdir! Ama Musa yolunuzu saptırdı." dedi.
İkinci grup şöyle dedi: «Musa bize geri gelinceye kadar biz bunu yalanlamayız. Eğer Rabbimizse bunu kaybetmiş olmayız. Gördüğümüzde buna kulluk ederiz. Eğer bu bizim Rabbimiz değilse, o zaman Musa'nın sözüne uyarız."
Üçüncü grup ise şöyle dedi: "Bu buzağı, şeytan işidir. Rabbimiz değildir. Ona inanmaz ve onu tasdik etmeyiz. Dördüncü grubun kalbine Samirî'nin sözlerinin doğruluğu (!) sindirilmişti. Bunlar buzağının tanrılığını kabul etmiş, onu yalanlamıyacaklannıilan etmişlerdi.[29]
Harun (a.s) onlara şöyle dedi: «Ey kavmim, andolsun siz bununla fitneye düşürüldünüz (sınandınız). Rabbiniz, o çok esirgeyen (Al-îah)dır.» Bu değildir.
"Musa'ya ne oldu? Otuz gün sonra bize yine geleceğini söylemişti, ama sözünü yerine getirmedi. îşte gidişinin üzerinden otuz değil, kırk gün geçti." dediler. Beyinsiz takımı da: "Musa Rabbini kaybetmiş, onu arıyor" dediler. Cenâb-ı Allah Musa ile konuşup gereken şeyleri söyleyince, kendisinin ardısıra kavminin karşılaştıkları durumları da anlattı, «Bunun üzerine Musa, milletine kızgın ve üzgün olarak geri döndü.» Kur' ân~ı Kerîm'de nakledilen sözleri onlara söyledi. «Kardeşinin başından tutup kendine doğru çekti.» Öfkeli olduğu için, Tevrat'ın yazılı olduğu levhaları da yere attı. Daha sonra kardeşi Harun'un mazeretini kabul etti ve onun için istiğfarda bulundu. Allah'tan onu bağışlamasını diledi.
Bundan sonra Samirî'ye yöneldi: "Sen niçin böyle yaptın?" diyerek ona çıkıştı. Samirî de kendim şöyle savundu: Cebrail'in atının bastığı yerden bir avuç toprak aldım. Bu toprağın önemini bildiğim için, durumu sizden gizledim.
«"Onu (zinet eşyalarının yakılıp eritildiği çukura) attım. Nefsim böyle yapmamı bana hoş gösterdi." dedi.
(Musa): "Defol! Doğrusu artık hayatta, "Bana dokunmayın" demenden başka yapacağın yoktur. Senin için asla kaçamayacağın bir ceza daha vardır. Durup üzerinde titrediğin tanrına bak.. Onu yakacağız, sonra denize dökeceğiz." dedi.» (Tâ-Hâ, 95-97.)
Eğer şu buzağı gerçek tanrı olsaydı, yakılamazdı. İsrailoğullan fitneye düşürülmüş olduklarını kesinlikle anladılar. Harun'un görüşüne uymuş olanlara imrendiler. Toplu olarak dediler ki: "Ey Musa! Rabbin-den bizim için tevbe kapısı açmasını dile. Tevbe edelim de günahlarımızı örtsün."
Bunun üzerine Musa, îsrailoğullarından Allah'a ortak koşmamış yetmiş mutena kimseyi seçti. Tevbe için onlarla birlikte Tur dağına gitti, ama yer onları sarsıp titretiverdi. Başlarına gelen bu olaydan ötürü Allah'ın peygamberi Musa (a.s.), kavminden ve heyetinden utandı, onlara karşı mahçub oldu. "Rabbim! Dileseydin daha önce beni ve onları yok ederdin. Aramızdaki beyinsizlerin yaptıklarından ötürü bizi yok eder misin?" dedi.» (d-A'râf, 155.)
Aralarında buzağı sevgisini ve ona imanı kalplerinde taşıyanlar hâlâ vardı. Bunu farkettiği için Cenâb-ı Allah, yere emir vererek onları sarsıp titretti. Ve şöyle buyurdu:
«Rahmetim herşeyi kaplamıştır. Bunu, Allah'a karşı gelmekten sakınanlara, zekat verenlere, ayetlerimize inanıp yanlarındaki İncil'de ve Tevrat ta yazılı buldukları, haber getiren, okuyup yazması olmayan peygamber Muhammed'e uyanlara yazacağız.» (ei-AVâf, 156-157.)
Musa şöyle demişti: «Ya Rab! Kavmimin tevbesini kabul buyurmanı diledim. Sen demişsin ki: "Ben Rahmetimi Musa'nın ümmetinden bagka bir ümmete yazmışını". Ne olurdu? Beni o rahmet ettiğin peygamber (Muhammed)'in ümmetinin yaşayacağı zamana erteleyip o zaman ortaya çıkarsaydın!» Musa'nın böyle demesi üzerine Cenâb-] Allah şu karşılığı verdi. «Senin kavminin tevbesi ancak şöyle kabul edilir: Baba olsun evlat olsun, adamlarınız, karşılaştığı herkesi kılıçla vurup öldürecektir. Orada vurduğu adamın kim olduğuna bakmayacaktır.» Durumu Musa ile Harun'a gizli kalan, ancak günah işledikleri, Allah tarafin-dan farkedildiği için suçlarım itiraf edenlerin tevbeleri kabul buyurul-du. Bunlar, emrolundukları gibi hareket ettiler. Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, Öleni de öldüreni de bağışladı.
Bundan sonra Musa (a.s.), arz-ı mukaddes taraflarına yöneldi. Öfkesi dinince, daha önce yere atmış olduğu levhaları kaldırdı. Allah tarafından yapmakla emrolundukları görevleri kavmine açıklayınca, o görevleri ağır buldular ve yapmaya yanaşmadılar. Bunun üzerine dağ, üzerlerine kaldırıldı, adeta bir göİge gibi üzerlerinde durdu. Tepelerine doğru yaklaştırıldı. Neredeyse üzerlerine düşecek sandılar. Kitabı ellerine alıp emri dinlemeye ve dağa bakmaya başladılar. Üzerlerine düşmesinden korktukları için geri planda durdujar. Sonra geçip arz-ı mukaddese gittiler. Orada, içinde zorba bir kavmin yaşamakta olduğu bir şehir buldular. Buranın insanları ahlaksızdılar. Anlatıldığına göre orada, müthiş irilikte meyveler yetişirmiş. îsrailoğullan dediler ki: "Ey Musa! Orada zorba bir kavim vardır.» Onlarla başa çıkamayız. Orada bulundukları sürece biz o şehre girmeyiz. Eğer oradan çıkarlarsa biz de gireriz."
"(Zorbalardan olup Allah'tan) korkanlardan iki adam dediler ki: " Biz Musa'ya inandık. Biz kendi kavmimizi biliyoruz. Siz onların bedenlerinin iriliğinden ve sayılarının çokluğundan korkuyorsunuz. Ama onlar, yüreksiz ve güçsüzdürler. Kapıdan üzerlerine girin. Girdiğiniz takdirde siz onları yenersiniz."
Böyle dedikten sonra Musa'nın adamları arasına katıldılar. Bu iki kişinin, Musa'nın kavminden oldukları söylenir. Musa'nın

adamları olan İsrailoğullarından olup korkanlar şöyle dediler: «Ey Musa! Onlar orada olduğu sürece biz oraya asla girmeyiz. Sen ve Rabbin, gidin, savaşın; biz burada oturuyoruz.» Böyle diyerek Musa'yı kızdırdılar. Musa da onlara beddua etti ve onları fasıklar olarak adlandırdı. Daha önceleri günah işleyip kötülük yaptıklarında onlara beddua etmemişti. Ancak o günde kızgınlığı had safhaya geldiği için onlara beddua etti. Cenâb-ı Allah da bedduasını kabul buyurdu. Musa gibi, Allah da onları fasıklar olarak adlandırdı. Orayı onlara kırk yıl süreyle yasakladı. Yeryüzünde şaşkın vaziyette dolaşıyorlardı. Her sabah uyandıklarında, durdukları yerin kendileri için kalınacak bir yer olmadığım görüyorlardı. Sonra çölde bir bulut onları gölgelendirdi. Üzerlerine gökten kudret helvası ve bıldırcın indirildi. Giysileri eskimiyor ve kirlenmiyordu. Bulundukları yerin meydanlığında, dört köşeli bir taş görüldü. Musa, değneğiyle ona vurunca taştan on iki göze, su fışkırmaya başladı. Her bir tarafında üç göze vardı. İsrailoğullarının on iki boyundan her biri, hangi gözeden su içeceğini anladı.
Her nereye giderlerse gitsinler, o taşı bir önceki yerinde görüyorlardı.
Musa (a.s.)'m, Firavunun adamlarından birini öldürmesi meselesiyle ilgili hadisi, İbn Abbas merfu olarak rivayet etmiştir. Fakat Musa'nın öldürdüğü adamla ilgili sırrı, Firavun'un adamlarından birinin ifşa ettiğine dair İbn Abbas'm söylediklerini Muaviye reddetmiştir. Reddederken de: "Musa'nın adam öldürdüğünü, Firavun'un adamlarından biri nasıl açığa çıkarabilirdi? Halbuki öldürürken yanında İsrailli şahıstan başkası yoktu." demiştir. Muaviye'nin böyle demesi üzerine îbn Abbas kızarak Muaviye'nin elinden tutup onu, Sa'd b. Malik ez-Zührî'nin yanma götürmüş ve şöyle demiş: "Ya Eba İshak, Rasûlul-lal (s.a.v.)'m, Musa'nın, Firavun'un taraftarlarından birini öldürme-siyle ilgili olarak bize söylediklerini hatırlıyor musun? Musa'nın adam öldürüşünü, Firavun'un taraftarlarından biri mi, yoksa o olaya tanık olan İsrailli mi ifşa etmiştir?"
Bu hadisi İmam Neseî böyle rivayet etmiştir. İbn Cerir ile îbn Ebi Hatîm de tefsirlerinde Yezid b. Harun'dan naklederek böyle demişlerdir. Allah bilir ya en uygun olan görüş, bu hadisin mevkuf olduğudur. Bu hadisin merfu olduğu hususunda ihtilaf vardır. [30]

---

[1] Tirmizî, Kitabut-Tefsir, Hadis No: 3107.
[2] Tefsir-i Taberî, XI, 112.
[3] A.g.e
[4] Buharı, Babü's-Savmi Yevmi Aşura, Hadis No: 111.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/404-412.
[5] Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 218-340.
[6] Tefsir-i Taberî, IX, 124-125.
[7] Buharî, Meğazî.
[8] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/413-421.
[9] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/422-427.
[10] Tefsir-i Taberî, IX, 32-33.
[11] Bkz. Tefsir- Taberî, IX, 34-35
[12] Buharı, III, 244; Husumat, Hadis No:l.
[13] Bkz. Aclunî, Keşfü'1-Hafa, Hadis No: 616.
[14] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/427-432.
[15] Camiüs-Sağir, Hadis No: 7574-7575.
[16] Tarih-i. Taberî, I, 298-300.
[17] Tefsir-i Taberî, IX, 50.
[18] Tefsir-iTaberî, IX, 45-46.
[19] Müslim, îman, 308, 311, 312.
[20] Suyutî, Camiü's-Sağir, Hadis No: 376.
[21] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/432-444.
[22] Tefsir-i Kurtubî, I, 267.
[23] Tefsir-i Taberî, I, 285.
[24] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/444-446.
[25] Bkz. H.K.K.T. îbn Kesir Tefsiri, Kehf Sûresi.
[26] Tarih-i Taberî.I, 256.
[27] Tarih-iTaberî, I, 256.
[28] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/447-454.

[29] Bkz. TefsİR-i Taberî, IX, 31.

[30] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/454-467.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com

Kubbetü'z-Zeman'ın Yapılışı
Karun İle Musa Peygamber ' Arasında Geçenler
Musa Peygamberin Faziletleri, Nitelikleri, Vücudunun Şeklî Ve Vefatı.
Musa Peygamberin Kabe'ye Gidip Haccetmesi
Musa Peygamberin Vefatı
Yuşa (A.S.)'Nın Peygamberliği
Hızır Ve İlyas Peygamberlerin Kıssası
İlyas Peygamberin Kıssası

Kubbetü'z-Zeman'ın Yapılışı

Ehl-i Kitap kaynaklarında anlatılır ki: Cenâb-ı Allah, Musa aley-hisselam'a şimşir ağacından, sığır derisinden ve keçi kılından bir kubbe yapmasını emretti. Bu kubbenin (çadırın) boyalı ipek, altın ve gümüşle süslenmesini buyurdu. Bu çadırın on tane çeperi olacaktı. Bu çeperlerden her birini uzunluğu yirmi sekiz, genişliği de dört zira olacaktı. Dört kapılı olup astarları da boyalı ipek ve ibrişimden olacaktı. İçinde altın ve gümüşten raflarla tabaklar bulunacaktı. Her köşesinde iki kapı olup ayrıca büyük kapıları da bulunacaktı. Boyalı ipekten perdeleri olacaktı.....

Cenâb-ı Allah, ayrıca Musa'nın, iki buçuk zira uzunluğunda, iki zira genişliğinde ve bir buçuk zira yüksekliğinde şimşir ağacından bir tabut yapmasını da emretti. Bu tabut, içten ve dıştan som altınla kaplana-caktı. Dört köşesinde dört halkası bulunacaktı. Tabutun iki ucunda altın kanatlı melek timsalleri bulunacaktı. Bu melek timsalleri de karşılıklı duracaklardı. Tabutu, Salyal adındaki bir adam yapmıştı.

Cenâb-ı Allah, Musa'ya ayrıca iki zira uzunluğunda ve iki buçuk zira genişliğinde şimşir ağacından bir masa yapmasını da emretmişti. Masa, altın kaplamalı olup üzerinde yüksekçe altın bir taç da yapılacaktı. Her dört köşesi de halkalı olacaktı. Tahtadan ama altın kaplamalı ve nar şeklindeki çivilerle çivilenecekti. Masanın üstünde tabaklar, kaşıklar ve süzgeçler bulunacaktı.

Ayrıca Musa'nın altından bir minare yapması da emredilmişti. Bu minarenin üzerinde altından yapılmış altı bukle sarkıtılacaktı. Minarenin her üç tarafında bu bukleler sarkıtıldığı gibi her bukle üzerinde üç kandilde bulunacaktı. Minarede ayrıca dört kandil daha asılı olacaktı. Bütün bunlar ve masa üzerindeki kaplar altından yapılmış olacaktı.. Bunları da Salyal adındaki usta yapmıştı.

Bu kubbe (çadır), senenin yani baharın ilk gününde kuruldu. Ayrıca şahadet tabutu da o zaman yapılıp oraya konuldu. Allah bilir ya söz konusu tabuttan şu ayet-i kerimede de bahsedilmektedir: «Onun hükümdarlığının alameti, tabutun size gelmesidir. Onun için de, Rabbinizden bir ferahlık ve Musa ailesinin, Harun ailesinin geriye bıraktıklarından bir kalıntı vardır. Onu melekler taşımaktadır. Eğer inanıyorsanız bunda sizin için (Talut'un hükümdarlığına) kesin bir alamet vardır.» (el-Bakara, 248.)

Bu fasıl, Ehl-i Kitabın kitaplarında gerçekten uzun uzadıya anlatılmaktadır. Onların kitaplarında kendileri için şeriat ve hükümler vardı. Kurbanlarım ne şekilde takdim edecekleri ve kurbanlarının nitelikleri anlatılmaktaydı. Yine kitaplarında anlatıldığına göre kubbetü'z-zeman, onların buzağıya tapmalarından önce de mevcuttu. Bütün bunlar, onların Beyt-i Makdis'e gelmelerinden Önce olmuştu. Kubbetü'z-zeman, onlar için tıpkı Ka'be gibi bir şeydi. İçinde namaz kılar ve yanında Allah'a ibadet ederlerdi. Musa, içine girdiği zaman ayağa kalkarlardı. Kapısının önüne buluttan bir direk inerdi. Bu bulutun indiğini gördüklerinde onur ve üstünlük sahibi olan Cenâb-ı Allah'ın huzurunda secdeye kapanırlardı. Cenâb-ı Allah, bir nur olan bu buluttan direğin önünde Musa aleyhisselam'a hitapta bulunur, onunla konuşur, ona bazı emir ve yasakları bildirirdi. Musa'da tabutun yanında ve iki melek timsalinin arasında durarak Cenâb-ı Allah'ın hitabını dinlerdi. Cenâb-ı Allah'ın konuşması nihayete erdikten sonra Rabbinin kendisine vah-yettiği emir ve yasakları İsrailoğullanna aktarırdı.

îsrailoğulları, hükmü Tevrat'ta bulunmayan bir hususta kendi aralarında anlaşmazlığa düştüklerinde, Musa peygamber kubbetü'z-zemanın yamna gelir, tabutun Önünde durur ve iki melek timsali arasına kendini vururdu. Böyle yapınca da söz konusu anlaşmazlığı halledecek ilahi hüküm gelirdi.

İnci, mercan, altın, gümüş, ipek ve ibrişim gibi şeyleri mabedlerinde ve namazgahlarında süs aracı olarak kullanmaları, İsrailoğullan için meşru idi. Bizim şeriatimizda buna müsaade edilmemiştir. Dahası, bizler mestidlerimizi süsleyip tezyin etmekten menedilmişiz ki süsler, namaz kılanları meşgul etmesin. Onların zihinlerini kurcalamasın. Nitekim Hattaboğlu Ömer hazretleri, Rasûlullah'm mescidini genişletme ve imar etme işiyle görevlendirilen adama şöyle demiştir: "İnsanları barındıracak ve onlara yetecek kadar bir bina yap. Sakın ola ki bu mescidi kızıla ya da sarıya boyamıyasm. Aksi takdirde insanlar fitneye düşerler."

İbn Abbas hazretleri de mescid yapana şu tavsiyede bulunmuştur. "Mescidi, Yahudilerle Hristiyani arın kendi kiliselerini süsledikleri gibi allayıp pullama!"

Mescidlerin süslenmesinin yasaklanması, mescidler için bir şeref ve ikram vesilesidir. Onların kiliseye benzetilmemesi içindir. Çünkü bu ümmet, kendisinden önceki ümmetlere benzemez. Bunların namazla-rındaki hedefleri ve yönelişleri, sadece Allah'adır. Kendilerini büyük ibadetten alıkoyacak şeylerle meşgul olmaları, süsleri ve mücevherleri düşünmeleri caiz değildir. Övgü ve minnet Allah'adır.

Kubbetü'z-zeman, Tin sahrasında da İsrailoğullarınm yanındaydı. Ona yönelerek namaz kılarlardı. Tıpkı Ka'be gibi onu

kendilerine kıble edinmişlerdi. İmamları da Allah ile konuşma şerefine ermiş olan Musa peygamberdi. Kurbanlarını da, Musa'nın kardeşi Harun takdimederdi. Harun'un ardı sıra da Musa'nın vefatından sonra Harun'un oğulları, babalarının görev olan kurban takdim etme görevim üstlendiler. Zamanımıza kadar bu görevi onlar yürütmektedirler.
Musa'nın vefatından sonra peygamberlik görevi ile hükümdarlık görevini, Yuşa' b. Nun deruhte etti. Yuşai'lerde de açıklanacağı üzere îsrailoğullarıyla birlikte Beyt-i Makdis'e girmişti. İsrailoğullan Beyt-i Makdis'e girdikten sonra Yuşa, kubbetü'z-zemam Mescid-i Aksa'mn yanındaki kayalığın üzerine dikmişti. îsrailoğullan oraya yönelerek namaz kılarlardı, kubbetü'z-zeman çürüyüp yok olunca İsrailoğullan onun eskiden bulunduğu yere yani kayalığa yönelerek namazlarını kılmaya devam ettiler. Bu sebeble de ondan sonra ta Hz. Peygamberin zamanına kadar, orası peygamberlerin kıblesi oldu. Hicretten öncesine kadar Hz. Peygamber de oraya yönelerek namaz kılardı. Medine'ye hicret ettikten sonra da oraya yönelerek onaltı ya da onyedi ay süreyle namazım kıldı. Bilahare kıblesi, Ka'be-i Muazzama'yâ çevrildi. Ka'be, İbrahim peygamberin kıblesi idi Kıblenin Ka'be'ye çevrilmesi, hicretin ikinci senesinin şaban aynıda ikindi namazı esnasında olmuştur. Nitekim bu hususu geniş ve ayrıntılı bir şekilde İbn Kesir Tefsiri'mizde aşağıdaki ayeti kerimeyi açıklarken ele almışız:
«İnsanlardan bazı beyinsizler; "Onları, üzerinde bulundukları kıbleden çeviren nedir?" diyecekler. Deki: "Doğu da batı da Allah'ındır. O, dilediğini doğru yola iletir." Böylece sizi orta bir ümmet yaptık ki insanlara şahit olasınız. Peygamber de size şahit olsun. Biz, peygambere uyanı, ökçesi üzerinde geriye dönenden ayıralım diye, eskiden yöneldiğin Ka'be'yi kıble yaptık. Bu, Allah'ın yol gösterdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir. Allah sizin imanınızı zayi edecek değildir. Şüphesiz Allah, insanlara şefkatli, merhametlidir. (Ey Muhammed), biz senin yüzünün göğe doğru çevrilip durduğunu (gökten haber beklediğini) görüyoruz. (Merak etme) elbette seni, hoşlanacağın bir kıbleye döndüreceğiz. (Bundan böyle) yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir.» (el-Bakara, 142-144.) [1]

Karun İle Musa Peygamber ' Arasında Geçenler

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Karun, Musa'nın kavminden (amcasının oğlu) idi. Onlara karşı azgınlık etti. Biz kendisine öyle hazineler vermiştik ki onun (hazinelere-nin) anahtarlarını (taşımak), güçlü bir topluluğa ağır geliyordu. Kavmi ona demişti ki: "Şımarma, Allah (gururlanıp) şımaranları sevmez. Allah'ın sana verdiği (bu servet) içinde ahiret yurdunu ara. Dünyadan da nasibini unutma. Allah sana nasıl iyilik ettiyse sen de öyle iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuk (etmeyi) isteme. Çünkü Allah bozguncuları sevmez."
"Bu (servet) bende bulunan bir bilgi sayesinde bana verildi." dedi. O (mağrur) bilmedimi ki Allah, kendisinden önceki nesiller arasında kendisinden daha güçlü ve ondan daha çok cemaati bulunan nice kimseleri helak etmiştir. (Allah, suçluların günahlarını bilir. Onların her yaptıkları anında tesbit edilmiştir. Onun için) suçlulara günahlarından sorulmaz (buna ihtiyaç kalmaz. Karun) süsü, (debdebesi) içinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını isteyenler: "Keşke Karun'a verilenin bir benzeri de bize verilseydi. Hakikaten o, büyük nasib sahibidir!" dediler. Kendilerine bilgi verilmiş olanlar ise: 'Yazık size, dediler. İnanan ve iyi iş yapan kimse için Allah'ın sevabı daha hayırlıdır. Buna ancak sabredenler kavuşturulur." Nihayet biz, onu da, evini de yere batırdık. Allah'a karşı ona yardım edecek bir topluluğu olmadı. Kendi kendini (savunup) kurtaranlardan da değildi. Dün onun yerinde olmayı isteyenler; "Vay, demek Allah, kullarından dilediğine rızkı açar ve kısar. Allah bize lütfetmiş olmasaydı, bizi de yere batırırdı. Demek gerçekten kafirler İslah olmaz!" demeye başladılar. İşte ahiret yurdu: Onu yeryüzünde böbürlenmek ve bozgunculuk etmek istemeyenlere veririz. (Güzel) sonuç, (günahlardan) sakınanlarındır.» (el-Kasas, 76-83.)
A'meş, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Karun, Musa'nın amcası oğluydu.
İbn Cüreyc, dedelerinin Kahis adında bir adam olduğunu söylemiştir, îbn Cerir et-Taberî ise, Musa ile Karun'un amca çocukları olduklarının, ekseri ilim ehli tarafından nakledildiğini söyler ve Karun'un, Musa'nın amcası olduğunu söyleyen İbn İshak'm sözünü reddeder.
Katade der ki: Karun'a, Tevrat'ı güzel sesle okuduğundan dolayı münevver adı verilmişti. Fakat Allah'ın düşmanı olan Karun, tıpkı Samirî gibi münafiklık etti. Servetinin çokluğundan dolayı azıp helak oldu.
Şehr b. Ha^şeb'in anlattığına göre Karun, milletine karşı gururlanıp büyüklük taslamak maksadıyla eteğini bir karış daha uzatarak ardı sıra yerlerde sürürmüş.
Hazinelerinin çokluğunu Cenâb-ı Allah bizzat bildiriyor. Öyleki hazinelerinin anahtarlarını dahi bir cemaat, güçlü kuvvetli adamlar topluluğu taşı yamıyorlardı. Denildiğine göre anahtarları sert deriden yapılmış olup altmış katır üzerinde taşınırmış. Doğrusunu Allah bilir. [2]
Karun'un kavminden bazı nasihatçiler kendisine: «Şımarma» diyerek öğüt vermişlerdi. Yani Cenâb-ı Allah'ın sana verdiği nimetlerden ötürü şımarma ve başkalarına karşı büyüklük taslama; çünkü "Allah şımaranları asla sevmez. Allah'ın sana verdiği (bu servet) içinde ahiret yurdunu ara.» Bütün maksadın ahiret yurdunda Allah'ın sevabını elde etmeye yönelik olsun. Çünkü ahiret yurdu, daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Bununla beraber «Dünyadaki payını da unutma.» Yani Cenâb-ı Allah'ın sana helal kıldığı dünya nimetlerini de servetinle elde et. Temiz ve helal lezzetlerle kendi nefsini yararlandır. «Allah sana iyilik ettiği

gibi sen de iyilik et.» Yaratıcılarının ve kendilerini yoktan varedenin sana iyilikte bulunduğu gibi sen de Allah'ın yaratıklarına iyilikte bulun. «Yeryüzünde bozgunculuk (etmeyi) isteme.» Yani Allah'ın yaratıklarına kötülük yapma; aralarında fesad çıkarma. Sana emrolunanların tersini yapma. Aksi takdirde Cenâb-ı Allah seni bozgunculuğundan dolayı cezalandırır ve sana bahşettiği serveti elinden alır. «Çünkü Allah bozguncuları sevmez.»

Bu açık seçik öğütlerinden dolayı kavmine şu cevabı verdi:

«Bu (servet) bende bulunan bir bilgi sayesinde bana verildi.» Yani sizin bu anlattıklarınızı dinlemeye ihtiyacım yoktur. Tavsiyelerinize kulak verme ihtiyacında değilim. Çünkü Cenâb-ı Allah, bendeki bilgi sayesinde bu serveti bana vermiştir. Bunu kazanmaya ben ehilim. Eğer ben Allah'ın sevgilisi olmasaydım, onun katında yüksek mertebem bulunmasaydı bu serveti bana vermezdi.

Onun bu iddialarını reddetmek için Cenâb-ı Allah şöyle buyurdu: «O (mağrur), bilmedimi ki Allah, kendisinden önceki nesiller arasında kendisinden daha güçlü ve ondan daha çok cemaati bulunan nice kimseleri helak etmiştir? (Allah, suçluların günahlarını bilir. Onların her yaptıkları, anında tesbit edilmiştir. Onun için) suçlulara, günahlarından sorulmaz. (Buna ihtiyaç kalmaz).» Yani Önceki milletlerden olup Karun'dan daha güçlü, daha zengin ve evladı daha çok olan nice kimseleri helak etmişizdir. Eğer Karun'un söyledikleri doğru olsaydı, kendisinden daha zengin olanları cezalandırın azdık. Onun servet sahibi olması, bizim tarafımızdan sevildiğini ve itina gördüğünü ispatlamaz:

«Ne mallarınız, ne de evlatlarınız size huzurumuzda bir yakınlık sağlamaz. Ancak inanıp faydalı iş yapanlar başka.» (es-Sebe1,37.)

«Onlar, öyle mi sanıyorlar ki kendilerine verdiğimiz mal ve oğullar ile, onların iyiliklerine koşuyoruz? Hayır, (bu verdiğimiz dünya nimetleri, onlar için bir imtihandır. Fakat onlar) farkında değiller.» (el-Mü'minÛn, 55-56.)

Bu reddiyeler, «Bu servet, bendeki bilgi sayesinde bana verildi» ayetinden çıkardığımız mananın doğruluğuna delâlet etmektedirler.

Bazı kimselerin, Karun'un Simya san'atını bildiğinden ya da İsm-i Azam'ı ezbere okuyup bu serveti elde etmiş olduğuna dair söyledikleri sözler, hiçbir mesnede dayanmayan ve doğru olmayan sözlerdir. Çünkü Simya tahayyülden ibarettir. Hakikatlerle alakası yoktur. Ayrıca Cenâb-ı Allah'ın san'atma benzer bir yanı da yoktur. Kaldı ki İsm-i Azam duasını bilmekle bir kafir hiç birşeyi elde edemez. Çünkü Karun, kalben kafir bir kimse idi. Zahirde ise münafıktı. Sonra Karun'un bu sözlerle onlara cevap vermiş olması, bu takdire göre de sahih olmaz. Öyle ise iki söz arasında bir bağlantı görülmemektedir. Biz bütün bu hususları İbn Kesir Tefsiri'mi zde açıklamışızdır. Övgüler Allah'adır.

Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «(Karun), süsü (debdebesi) içinde kavminin karşısına çıktı.» Tefsircilerin çoğunun anlattığına göre Karun, büyük bir ihtişam ve debdebe içinde süslenerek, güzel elbiseler giyerek, gösterişli bineklere binerek, hizmetçi ve maiyetiyle birlikte kavminin karşısına çıktı. Dünyanın süs ve alayişine kıymet verenler, kendilerinin de Karun gibi servet sahibi olmasını temenni ettiler. Üzerindeki süsleriyle elindeki servete gıpta ettiler. Dünyaya tamah etmeyen doğru görüşlü ve anlayışlı bilginler, onların bu sözlerini işitince şöyle dediler; «Yazık size! İman edip iyi işler yapan kimseler için Allah'ın sevabı daha hayırlıdır.» Yani Cenâb-ı Allah'ın ahiret yurdundaki sevabı daha hayırlı, daha kalıcı, daha yüce ve daha kıymetlidir. Cenâb-ı Allah da şöyle buyurdu: «Buna ancak sabredenler kavuşturulur.» Yani bu Öğüde ve bu söze ve ahiret yurduna yönelik olan bu yüksek himmete ancak sabreden kimseler kavuşturulurlar. Şu alçak dünyanın süs ve alayişine bakarken; ancak kalblerine, Allah tarafından hidayet verilip gönüllerine sebat kazandırılan, akılları güçlendirilen, maksatları gerçekleştirilen kimseler itibar ve iltifat etmezler.

Selef ulemasından bazıları ne güzel demişler: Şüphelerin akın ettiği esnada ileriyi gören gözü Allah sever. Şüphelerin geldiği esnada kamil olan aklı Allah sever!

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:

«Nihayet biz, onu da evini de yere batırdık. Allah'a karşı ona yardım edecek bir topluluğu olmadı. Kendi kendini (savunup) kurtaranlardan da değildi.»

Karun'un süs ve ihtişam içinde böbürlenip büyüklük taslayarak kavminin karşısına çıkmasıyla ilgili olarak Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:

«Nihayet biz, onu da evini de yere batırdık.»

Buharî'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerif de Peygamber (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır:

«Bir ara adamın biri, peşisıra (uzun) eteğini sürüyor (ve öylece yürüyordu). İşte o anda Cenâb-ı Allah onu yere batırdı. O kıyamet gününe kadar yere batmaya devam edecektir.»

İbn Abbas ile Süddî şöyle demişlerdir: «Karun, fahişe bir kadına, Musa peygambere, "Sen bana şöyle şöyle yaptın" demesi için bir miktar mal vermişti. Anlatıldığına göre o fahişe kadın da Musa peygambere aynı şeyleri söyledi. Musa, kadının bu sözlerinden dolayı tedirgin olup dehşete kapıldı ve iki rek'at namaz kıldı. Sonra kadına yönelerek bu söylediklerinin doğru olduğuna dair yemin etmesini istedi ve bu sözleri niçin sarfettiğini anlamak istedi. Kadın da, Karun'un kendisine bir miktar mal vererek bu sözleri söylettiğini söyledi ve Cenâb-ı Allah'tan bağışlanmak dileğiyle tevbe etti. Bu esnada Musa da Rabbinin huzurunda secdeye kapanarak Karun'a beddua etti. Cenâb-ı Allah da Musa'ya şöyle vahyetti: «Sana itaat etmesi için yere emir verdim!» Musa da Karun'u eviyle birlikte yutması için yere emir verdi ve yer de onu eviyle birlikte yuttu. Doğrusunu Cenâb-ı Allah elbetteki daha iyi bulur.»[3]

Anlatıldığına göre Karun, süs ve debdebesi içinde kavminin karşısına çıktığında cemaatiyle, binek ve katırlanyla, süslü elbisesiyle Musa'nın bulunduğu meclisin önünden geçti. Musa da o esnada kendi kavmine Allah'ın günlerini anlatıyordu. Adamlar onu gördüklerinde dönüp onu seyretmeye başladılar. Musa da onu çağırıp şöyle dedi: "Seni böyle yapmaya iten sebeb nedir?" Dedi ki: "Ey Musa! Sen peygamber olmakla bana üstün olduysan, ben de servetle sana üstün oldum. Eğer dilerser şehir dışına çıkarız da, sen bana beddua et, ben de sana beddua edeyim."
Her iki taraf da adamlarıyla birlikte şehir dışına çıktılar. Musa ona dedi ki: Önce sen mi beddua edersin, yoksa ben mi beddua edeyim?
"Karun: Önce ben beddua edeceğim." dedi ve Musa'ya beddua etti ama bedduası tutmadı. Bunun üzerine Musa: "Ben beddua edeyim mi?" diye sordu o da "Evet" dedi. Musa şöyle bir bedduada bulundu: "Allah'ım, yere emir ver. Bu gün bana itaat etsin."
Cenâb-ı Allah'da Musa'ya vahiy göndererek senin isteğini yerine getirdim, dedi. Musa da şöyle konuştu: «Ey yer! Onlar yakala" Böyle deyince yer, onların ayaklarını tutuverdi. Sonra Musa yine: "Ey yer, onları yakala, dedi!" Bu defa yer, onları dizlerine kadar tutup içine aldı. Sonra omuzlarına kadar içine aldı. Bundan sonra Musa yere şöyle emir verdi: "Ey yer, onların mallarını ve hazinelerini de yakala!" Bunun üzerine yer, onların gözleri önünde mallarını ve hazinelerini yak al ayı ver di. Bundan sonra Musa eliyle işaret ederek: «Gidin ey Lavi oğulları!" Böyle dedikten sonra yer onları tamamen içine alıp görünmez hale getirdi.
Katade'nin şöyle dediği rivayet edilir: "Yer, kıyamet gününe kadar her gün onları derinlere doğru çekmektedir"
İbn Abbas'm da şöyle dediği rivayet edilir: "Yer, onları yedinci kat yer tabakasına doğru çekmektedir."
Tefsircilerin çoğu bu konuda birçok israiliyat hikayeleri nakletmiş-lerdir ki biz bunları kasıtlı olarak burada nakletmiyoruz.
«Allah'a karşı ona yardım edecek bir topluluğu olmadı. Kendi kendini (savunup) kurtaranlardan da değildi» Yani ne kendi nefsine yardım edebildi, ne de başkaları kendisine yardım edebildi. «O nun ne bir gücü ne de bir yardımcısı olmaz.» (et-Tânk, ıo.) Karun'un mal ve mülküyle birlikte yere batmasından kendisi, ailesi ve akarı yok edildikten sonra onun gibi servet sahibi olma temennisinde bulunmuş olanlar Allah'a şükrettiler. Kendileri için Allah'ın güzelce bir tedbir saklamış olmasından dolayı şükranlarını arzederek şöyle dediler: «Vay! demek, Allah kullarından dilediğine rızkı açar ve kısar. Allah bize lütfetmiş olmasaydı, bizi de yere batırırdı. Demek gerçekten kafirler iflah olmaz."
«işte, ahiret yurdu.» Bu, kalıcı bir yurttur. Kim bu yurtta nimet sahibi olursa ona imrenilir. Kim de o nimetten mahrum olursa onu teselli etmek gerekir. Çünkü bu yurt: «Yeryüzünde böbürlenmek ve bozgunculuk etmek isteme}renler için» hazırlanmıştır.
«(Güzel) sonuç, (günahlardan) sakınanlarındır.»
Karunla ilgili bu olay, İsrailoğullanmn Mısır'dan çıkmalarından önce vukubulmuştur. Çünkü Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor: «Nihayet onu da evini de yere batırdık.» Bilindiği gibi ev, birçok evlerin bulunduğu yerleşim birimlerinde bulunur.
Bu olay, Tih çölünde de vuku bulmuş olabilir. O takdirde ev kelimesi, çadırların kurulduğu yerler anlamını da ifade edebilir. Nitekim şair Anter'e şöyle demiştir.
"Ey Ablen'in çöldeki evi konuş, sabah olunca Able ile Eslemî'nin evleri yok oldu."
• Cenâb-ı Allah, Karun'un işlediği kötülükleri Kur' ân-ı Kerîm'in bir çok ayetinde beyan buyurmaktadır. Şöyle ki:
«Andolsun biz Musa'yı ayetlerimizle ve apaçık bir delil ile gönderdik. Firavun'a, Haman'a ve Karun'a dediler ki: "(Bu) yalancı bir büyücüdür."» (ol-Mü'min, 23-24.)
Ankebût sûresinde Ad ve Semud kabilesinden bahs* bildikten sonra şöyle buyurulm aktadır: «Karun'u, Firavun'u ve Haman'ı Ja (helak ettik). Andolsun, Musa onlara açık delillerle geldi. Fakat onlar o yerde büyüklük tasla (yıp ayetlerimizi kabule tenezzül etme) diler. (Bizi) geçip gidecek, (elimizden kurtulacak) değillerdi.
Nitekim hepsini günahıyla yakaladık. Onlardan kiminin üstüne taş yağdıran bir fırtına gönderdik. Kimini korkunç bir ses yakaladı. Kimini yere batırdık. Kimini de boğduk. Allah onlara zulmedecek değildi. Fakat onlar, kendi kendilerine zulmediyorlardı.» (el-Ankebût, 39-40.)
İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Amr'dan rivayet etti ki Peygamber (s.a.v.) Efendimiz bir gün namazdan bahsederek şöyle buyurdu:
«Kim namaza devam ederek onu muhafaza ederse namazı, kendisi için kıyamet gününde nur, burhan ve kurtuluş olur. Kim de namazı muhafaza etmezse kendisi için nur, burhan ve kurtuluş olmaz. Kıyamet gününde o, Karun, Firavun, Haman ve Übeyy b Halef ile beraber olur!»[4]

Musa Peygamberin Faziletleri, Nitelikleri, Vücudunun Şeklî Ve Vefatı.

Cenâb-ı Allah buyurdu ki:
«Kitap'da Musa'yı da an. Çünkü o, içi teiniz (bir insan)dı. Ve gönderilmiş bir peygamberdi. Ona Tur'un sağ tarafından seslendik ve onu (kendisiyle) özel konuşmak için (bize) yaklaştırdık. Ona rahmetimizden dolayı kardeşi Harun'u da peygamber olarak armağan ettik.» (Meryem, 51-53.)
«(Allah) buyurdu ki: "Ey Musa! Ben elçiliklerimle (verdiğim Tevrat levhalarıyla) ve konuşmamla seni insanların başına seçtim; sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol."» (ei-A'raf, 144.)

Buharî ve Müslim'in sahihlerinde nakledildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur:
«Beni Musa'ya üstün tutmayın. Kıyamet gününde insanlar düşüp bayılacaklardır. İlk ayılan ben olacağım. Fakat ayıldığımda Musa'nın, Arşın ayaklarına tutunmuş olduğunu göreceğim. Bilemem, benden önce bayılıp da benden önce mi ayılmıştı/? Yoksa dünyada iken Tur dağında düşüp bayılmasının karşılığını mı almıştır?»
Önce de söylediğimiz gibi Hz. Peygamber, tevazu ve alçak gönüllülüğünden dolayı böyle söylemiştir. Yoksa kendisi, bütün peygamberlerin sonuncusu ve dünya ile ahirette ademoğullarınm efendisidir. Bu husus kesin olup buna karşı ileri sürülecek herhangi bir delil yoktur.
Cenâb-ı Allah buyurdu ki: «Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. Nitekim İbrahim'e ismail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlar(m)a, İsa'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a, Süleyman'a da vahyetmiş ve Davut'a da Zebur'u vermiştik. Daha önce sana anlattığımız elçilere ve sana anlatmadığımız elçilere de (vahyetmiş-tik). Ve Allah Musa ile de konuşmuştu.» {en-Nisâ, 163-164.)
«Ey inananlar, şu kimseler gibi olmayın ki, Musa'ya eziyet ettiler de Allah onu, onların dediklerinden beraat ettirdi. O, Allah yanında vecih (gözde, itibarlı bir kul) idi.» (ei-Ahzâb, 69.)
İshak b. İbrahim, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söyledi:
«Musa, utangaç bir adam olup örtünürdü. Cildi görünmezdi. İsrailoğullarından bazı kimseler kendisine eziyette bulundular ve: "Bu adamın cildinde alacalık veya testislerinde şişkinlik ya da kendisinde herhangi bir kusur bulunduğundan dolayı böyle örtünüyor." dediler. Cenâb-ı Allah onların bu söylediklerinin Musa'da bulunmadığını isbat-lamak istedi. Birgün tenhada Musa, elbisesini çıkarıp bir taşın üzerine koydu, sonra yıkandı. Yıkandıktan sonra giyinmek için elbiselerinin yanına gitti. Taş, elbisesini kaçırdı. Musa değneğini eline alıp taşın peşine düştü. Onu kovalamaya başladı ve: "Taş elbisemi götürdü, taş elbisemi götürdü." diyerek kovalamasını sürdürdü. Nihayet îsrailoğullarının toplu bulundukları bir yere geldi. Halk onu çıplak görünce, Allah'ın kendisini çok güzel bir şekilde yaratmış olduğunu ve söyledikleri kusurlarla hastalıkların kendisinde bulunmadığını anladılar. Taş da artık durmuş. Musa elbisesini alıp giyinmişti. Giyindikten sonra değneğiyle taşa vurmaya başladı. Allah'a andolsun ki onun vurduğu darbelerin etkisiyle taş, üç, dört ya da beş defa inledi. «Ey inananlar, şu kimseler gibi olmayın ki Musa'ya eziyet ettiler de Allah onu onların dediklerinden bera-et ettirdi; o, Allah yanında vecih (gözde, itibarlı bir kul) idi.» (Ahzâb, 69.) «Yukarıdaki ayet-i kerimenin ifade etmek istediği manada budur.»[5]
Seleften bazıları dediler ki: Musa'nın itibarlı oluşuna şu örneği verebiliriz: O, kardeşi hakkında Allah katında şefaatte bulundu, kardeşinin kendisi için yardımcı tayin edilmesini istedi Cenâb-ı Allah da onun bu isteğine icabet ederek kardeşini kendisine bir peygamber olarak yardımcı yaptı. Nitekim Cenâb-ı Allah şöyle buyurdu: «Ona, rahmetimizden dolayı kardeşi Harun'u da peygamber olarak armağan ettik.» (Meryem, 53.)
Ebu'l-Velîd, Abdullah'dan rivayet ederek dedi ki: Rasûlullah (s.a.v.) bir taksimat yaptı. Adamın biri: "Bu, kendisi ile Allah'ın rızası aranmayan bir taksimattır!" dedi. Ben de Hz. Peygamberin yanma gelerek bu söylenenleri kendisine aktardım. O da öflse1û;;^i, oyie ki öfkesi yüzüne vurdu. Sonra şöyle buyurdu: «Allah Musa'ya rahmet etsin. O bundan daha fazla eziyet gördü ama sabretti.»[6]
Ahmed b. Haccac, Abdullah b. Mesud'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabına şöyle dediğini söyledi:
«Hiç kimse, başkasının söylediklerini bana ulaştırmasın. Çünkü ben, selim bir kalb ile aranıza çıkmak istiyorum.»
Rivayetçinin dediğine göre Rasûlullah'a bir miktar mal geldi, onu taksim etti. Ben de iki adamın yanma uğradım. Onlardan biri diğerine şöyle diyordu: "Vallahi bu paylaştırması ile Muhammed, ne Allah'ın rızasını, ne de ahiret yurdunu taleb etmiş değildir." Onların bu sözlerini işitince hemen Rasûlullah in yanına geldim ve ona dedim ki: "Ey Allah'ın rasûlü! Sen bize diyorsun ki hiç kimse başkasının söylediklerini bana aktarmasın, ama ben falan ve falan adamların yanına gittim. Onlar senin hakkında şöyle ve şöyle diyorlardı." Bu sözlerim üzerine Rasû-lullah'm yüzü kızardı ve çok ağrına gitti. Sonra şöyle buyurdu: "Vazgeç benden; doğrusu Musa bundan daha fazla eziyet gördü ama sabretti."»[7]
Buharı ve Müslim'in sahihlerinde nakledilen İsrâ (ve miraç) hadisinde anlatıldığına göre Rasûlullah (s.a.v.) Musa'ya uğramış Musa da kabrinde ayakta durup namaz kılıyormuş. Bunu Müslim, Enes hazretlerinden rivayet etmiştir.
Yine Buharı ve Müslim'in sahihlerinde Katade'nin Malik b. Sa'saa'dan rivayet ettiğine göre Hz. Peygamber, miraca çıktığı gece altıncı gökte Musa'ya uğramış, Cebrail, Hz. Peygambere: "Bu, Musa'dır. Kendisine selam ver." demiş. Hz. Peygamber de bu olayı naklederken şöyle demiş: "Ben de Musa'ya selam verdim." O: Salih paygambere ve sa-lih kardeşe merhaba, dedi. Ben yanından geçip gittikten sonra ağlamaya başladı. Kendisine niçin ağlıyorsun? denildiğinde şu cevabı verdi: "Ağlarım.. Çünkü benden sonra peygamberlikle görevlendirilmiş bir gencin ümmetinden Cennet'e girecek olanların sayısı, benim ümmetimden Cennet'e gireceklerin sayısından daha çok olacaktır."
Bu rivayette anlatıldığına göre İbrahim peygamber de göğün yedinci katında imiş. Hıfzedilen rivayet bu şekildedir. Şureyk b. Ebi Nemr, Enes'den rivayet ettiğine göre İbrahim peygamber de göğün altıncı ka-tmdaymış. Musa ise yedinci katmdaymış. Ayrıca Cenâb-ı Allah kendisiyle konuşarak Musa'yı diğerlerine üstün kılmıştır. Hadis hafizlarının birden fazlasının anlattığına göre kuvvetli görüş, Musa'nın altıncı katta, İbrahim'in de yedinci katta olduğudur. İbrahim peygamber, göğün yedinci katında olup sırtını Beyt-i Ma'mur'a dayamış idi. Günde 70.000 melek, Beyt-i Ma'mur'a gelip ibadet ettikten ve oradan çıktıktan sonra

artık bir daha oraya gelme sırasını elde edemezlermiş.
Rivayetlerin birleştiği nokta şudur ki, Cenâb-ı Allah, miraç gecesinde Hz. Muhammed ile ümmetine bir gün ve gecede elli vakit namazı farz kıldıktan sonra Hz. Peygamber Musa'nın yanma uğramış. Musa da ona: "Rabbine dön ve ümmetinin yükünü hafifletmesini dile. Çünkü ben senden önce îsrailoğullan ile çok uğraştım. Senin ümmetinin kalpleri, gözleri ve kulakları onlannkinden daha zayıftır." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber, Musa ile Allah arasında gidip geldi. Her defasında namazın bir miktarını hafifletti. Sonunda bir gün ve bir gece için beş vakit namaza kadar indirildi. Bundan sonra Cenâb-ı Allah şöyle buyurdu: «Bu beş vakittir, ama elli vakte bedeldir.»
Cenâb-ı Allah, Muhammed'e hayırla mükafat versin. Musa'ya da hayırla mükafat versin.
Buharı, İbn Abbas'm şöyle dediğini rivayet eder: Bir gün Hz. Peygamber yanımıza gelerek şöyle buyurdu: «Ümmetler bana gösterildi. Ufku doldurmuş büyük bir kalabalık gördüm. Bana denildi ki; "İşte bu, Musa'dır, kavmi arasındadır."[8]
îbn Abbas, Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu ifade etti: «Ümmetler bana gösterildi: Bazı peygamberlerin etrafında büyük bir kalabalık vardı. Bazı peygamberlerin etrafında bir iki adam vardı. Bazı peygamberlerin yanında da hiç kimse yoktu. Bana büyük bir kalabalık gösterildi. Ben, bunlar benim ümmetimdir, dedim. Bana, bu Musa ile kavmidir, denildi. Yalnız sen şu ufka bak, diye ihtar olundu. Bir de ne göreyim: Büyük bir kalabalık. Sonra şu tarafa bak, denildi. Baktım ki büyük bir kalabalık daha var. Bana: "İşte bu, senin ümmetindir. Bunlarla beraber 70.000 kişi daha hesapsız ve azapsız olarak Cennet'e girecektir." denildi. Böyle dedikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) yanımızdan kalkıp evine gitti. Orada bulunanlar bu konu üzerinde konuşmaya daldılar. Şu hesapsız ve azapsız olarak Cennet'e girecek olanlar kimlerdir? dediler. Bazıları, bunların Hz. Peygamberle arkadaşlık etmiş olan sahabeler olacağını söylediler. Diğer bazıları ise, İslâmiyet üzere doğup Allah'a hiç birşeyi ortak koşmamış kimseler olacağını söylediler ve daha bazı şeyler anlattılar. Bundan sonra Rasûlullah (s.a.v.) evinden çıkıp yanımıza geldi ve şöyle sordu: "Hangi konuya dalıp konuştunuz?" Orada bulunanlar, konuştuklarını ona aktardılar. O şöyle buyurdu: " (Cennet'e azapsız ve hesapsız olarak girecekler) dağlanmayan, rukye yapmayan,hiç birşeyden uğursuzluk kapmayan ve Rablerine tevekkül eden kimselerdir." Bunun üzerine orada bulunan Ukkaşe b. Muhsin el-Esedî kalkıp: "Ben onlardan mıyım ya Rasûlallah?" diye p^uü. Peygamber Efendimiz de: "Sen onlardansın" diye karşılık ve^yı. Bir başkası da kalkıp: "Ben de onlardan mıyım ya Rasûlallah?" diye sorunca Hz. Peygamber: "Ukkaşe senden çabuk davrandı." diye cevap verdi.»[9]
Cenâb-ı Allah Kur'ân-ı Kerîm'in bir çok yerlerinde Musa peygamberden bahsetmiştir. Onu överek, kıssasını Kur'ân-ı Kerîm'in müteferrik yerlerinde defalarca tekrarlamıştır. Onunla kitabını, Muhammed ve kitabı ile birarada bir çok yerlerde zikretmiştir. Şöyle ki:
«Allah tarafından kendilerine, yanlarında bulunanı doğrulayıcı bir elçi gelince, kitap verilenlerden bir grup, Allah'ın kitabını sanki bilmiyorlarmış gibi sırtlarının arkasına attılar.» (ei-Bakara.ıoı.)
«Elif, lâm, mîm. Allah ki, ondan başka tanrı yoktur, daima diri ve (yaratıklarını) koruyup yöneticidir. Sana kitabı hak ile ve kendinden öncekini doğrulayıcı olarak indirdi. Bundan önce de insanlara doğru yolu göstermek için Tevrat ve İncil'i indirmişti. (Doğruyu ve eğriyi birbirinden) ayırt eden (kitaplar)'da indirdi. Allah'ın ayetlerini inkar edenler için mutlaka çetin bir azap vardır. Allah daima üstündür ve öc alandır.» (Âl-i Imrân, 1-4.)
«Allah'ı, onun şanına yaraşır şekilde tanıyamadılar. Zira "Allah, insana birşey indirmedi." dediler. De ki: "Öyle ise Musa'nın insanlara nur ve yol gösterici olarak getirdiği-ki siz onu parça parça kağıtlar haline getirip gösteriyorsunuz. Çoğunu da gizliyorsunuz - ve ne sizin ne de babalarınızın bilmediği şeylerin size öğretildiği kitabı Mm indirdi?" "Allah" de, sonra bırak onları, daldıkları bataklıkta oynaya dursunlar. Bu da kentlerin anası (Mekke)yi ve çevresindeld (kasaba)ları uyarman için sana indirdiğimiz, feyz kaynağı ve kendinden önceki (kitap) ları doğrulayıcı bir kitaptır. Ahirete inananlar, buna inanırlar ve onlar namazlarına devam ederler.» (el-En'âm, 91-92.)
Cenâb-ı Allah, Tevrat'ı övmüş, sonra da Kur'ân-ı Kerîmi muazzam bir şekilde methetmiş, bu methinin sonunda şöyle buyurmuştur: «Sonra iyilik edenlere (nimetimizi) tamamlamak, her şeyi açıklamak ve yola iletici ve rahmet olmak üzere Musa'ya kitabı verdik ki, Rablerinin huzuruna varacaklarına inansınlar. İşte bu (Kur'ân) da mübarek kitaptır. Onu biz indirdik. Ona uyun ve (Allah'tan) korkun ki size rahmet edilsin!» (el-En'âm, 154-155.)
«Gerçekten Tevrat'ı biz indirdik, onda yol gösterme vardır. İslâm olmuş peygamberler, onunla Yahudilere hüküm verirlerdi. Kendilerini Tanrıya vermiş zahidler ve âlimler de Allah'ın kitabını korumakla görevlendirildiklerinden (onunla hüküm verirlerdi) ve onu gözleyip kollarlardı. (Ey hakimler), insanlardan korkmayın, benden korkun ve benim ayetlerimi az bir paraya satmayın! Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse, işte kafirler onlardır!» (ci-Mâide, 44.)
«İncil sahipleri Allah'ın onda indirdiği ile hükmetsinler. Kim Allah'ın indirdiğiyle hükmetmezse işte onlar, yoldan çıkmışlardır. Sana da kendinden önceki kitapları doğrulayıcı ve onları koruyup kollayıcı olarak bu kitabı gerçekle indirdik.» (ei-Mfiido, 47-48.)
Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'i diğer kitaplara hakim kılmış. Onları tasdik edici, onlarda tahrif ve değişikliğe uğrayan kısımları açıklayıcı bir kitap olarak indirmiştir. Ehl-i Kitap olan Yahudilerle Hristiyanlar, ellerindeki kitapları korumak istemişler ama onu koruyamamışlar, değişiklik ve tahriflere karşı muhafaza edememişlerdir. Bu sebeble kitaplarının içine çeşitli değişildik ve tahrifler girmiştir. Çünkü onlar, ilimlerinde noksan ve anlayışlarında da kötü idiler. Maksatları bozuktu. Ma-. budlan olan Allah'a karşı hıyanet ettiler. Kıyamete kadar Allah'ın laneti onların üzerlerine olsun. Bu sebebledir ki onların

kitaplarında Cenâb-1 Allah ile peygamberine karşı tarif edilemez ve nitelenemez emsalsiz, benzersiz apaçık yanlışlıklar, hatalar bulunmaktadır. Bununla ilgili olarak yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

«Andolsun biz, Musa'ya ve Harun'a hak ve bâtılı ayırdeden ve korunanlar için bir ışık ve öğüt olan (kitab)ı verdik. C (günahdan koru-na)nlar ki görmeden Rablerinden korkarlar, kıyamet saatinden de titrerler. Bu (Kur'ân)da ona (yani Muhammed'e) indirdiğimiz mübarek (çok faydalı) bir öğüttür. Şimdi siz onu inkar mı ediyorsunuz? (ne kadar gafilsiniz SİZ)!» (el-Enbiyâ, 48-50.)

"Fakat onlara tarafımızdan hak gelince: "Musa'ya verilenlerin eşi buna da verilmeli değil miydi? dediler. (İyi ama) daha önce Musa'ya verileni de inkar etmemişler miydi? "İki büyü (diğer kıraatlere göre iki büyücü) birbirine destek oldu." dediler. "Biz hepsini inkar ederiz." dediler. De ki: Eğer doğru iseniz, Allah katından bu ikisinden (yani Musa'ya ve bana inen kitaplardan) daha doğru bir kitap, getirin. Ben ona uyayım."»

(el-Kasas, 48-49.)

Cenâb-ı Allah, her iki kitabı ve her iki peygamberi de övdü.

«Cinler de, kendi kavimlerine şöyle demişlerdi: "Biz Musa'dan sonra indirilen, kendinden öncekini doğrulayan, hakka ve doğru yola götüren bir kitap dinledik.» (ei-Ahkaf, 30.)

Hz. Peygamber vahye ilk muhatap olduğu zaman gördüğü olayları Varaka b. Nevfel'e anlattığında ve kendisine, «Yaratan Rabbinin adıyla oku. O insanı alaktan (kan pıhtısı biçimim alan embriyodan) yarattı. Oku, Rabbin en büyük kerem sahibidir. C (insana) kalemle (yazmayı) öğretti. İnsana bilmediğini öğretti.» (ei-Aiak, 1-5.) mealindeki ayet-i kelimeleri okuduğunda o şöyle demişti: "Sübhanallah, Sübhanalîah! Ya Muhammed, sana inen bu melek, İmran oğlu Musa'ya inen Cebrail'dir." Özetle Musa peygamberin şeriatı, büyük bir şeriattı. Ümmetinin sayısı da çoktu. Ümmeti içinde peygamberler, âlimler, âbidler, zâhidler, hükümdarlar emirler, akıllı kimseler, büyük seyyidler vardı. Fakat onlar, haktan uzaklaşıp helak oldular. Şeriatarı değişikliğe uğradığı gibi kendileri de maymunlarla domuzlara çevrildiler. Sonra bütün hesapların ardı sıra milletleri de nesholundu. Başlarına büyük belalarla musibetler, geldi. Fakat biz, o millet hakkında fazla bilgi edinmek isteyen kimseleri ikna edici hususları Allah'ın yardımıyla anlatacağız. Güvencimiz ve dayanağımız Allah'tır. [10]

Musa Peygamberin Kabe'ye Gidip Haccetmesi

İmam Ahmed b. Hanbel>îbn Abbas hazretlerinden rivayet ederek dedi ki: «Rasûlullah (s.a.v.), Ezrak vadisine uğradı ve orada şöyle dedi: "Bu vadi, hangi vadidir?" Ezrak vadisidir ya Rasûlullah, dediler. O şöyle buyurdu: "Ben Musa'nın şu tepeden indiğini görür gibi oluyorum. Telbiye getirerek Allah'a yakarışını duyar gibi oluyorum." Böyle dedikten sonra Herşa tepesine geldi ve: "Bu, ne tepesidir?" diye sordu. Bu, Herşa tepesidir ya Rasûlallah, denildi. O şöyle buyurdu: "Meta oğlu Yunusun kızıl bir deve üzerinde bulunduğunu, yünden bir cübbe giydiğini, devesinin yularının da liften olup telbiye getirmekte olduğunu görür gibi oluyorum."»[11]

Taberanî, İbn Abbas'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Musa, kızıl bir sığırın üzerine binip hacca gitmiştir"

Bu, cidden garip bir rivayettir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Mücahid'in şöyle dediğim rivayet eder: Biz İbn Abbas'ın yanındaydık. Orada bulunanlar Deccal'dan bahsettiler. "Onun iki gözü arasında j^4 yazılıdır." dedi. Ne diyorlar? diye sordu, yine kendisi cevaben dedi ki: "Deccal'ın iki gözünün arasında j^ii yazılı olduğunu söylüyorlar." İbn Abbas dedi ki: "Ben bunu işitmedim, ancak Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu duydum: «İbrahim'e gelince (onu tanımak istiyorsanız) bana bakın. Musa ise, kıvırcık saçlı bir adam olup kırmızı tüylü bir devenin üzerinde idi. Devesinin yuları, liftendi. Ben onu görür gibi oluyorum. Vadiye doğru inmekte ve telbiye getirmektedir.»[12]

Yine İbn Abbas'dan rivayet edildiğine göre Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz şöyle buyurmuşlardır: "Meryemoğlu İsa, Musa ve İbrahim'i gördüm. İsa, kızıl tenli olup kıvırcık saçlı ve geniş göğüslü idi. Musa ise, orta boylu ve düz saçlı bir adam idi." 'Ta İbrahim nasıldı ya Rasûlullah?" diye sorduklarında şu cevabı verdi: "Bana bakın."»[13]

İmam Ahmed b. Hanbel, İbn Abbas'dan rivayet ederek Peygamber Efendimiz'in şöyle buyurduğunu söyledi. "Miraca çıkarıldığım gece İmran oğlu Musa'yı gördüm. Uzun boylu ve kıvırcık saçlı idi. Kusursuz bir yapısı vardı. Sonra Meryemoğlu İsa'yı gördüm. Orta boyluydu; sarışın olup saçları dümdüz idi."[14]

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.) buyurdular ki: "Mirac'a çıkarıldığın gece Musa ile karşılaştım." Böyle dedikten sonra Musa'nın tavsifini yaptı. "O, uzun boylu bir adam olup kusursuz bir yapıya sahipti. İsa'ya da rastladım." îsa'nm tavsifini yaparak şöyle dedi: "Kızıl tenli ve orta boylu bir adamdı. Sanki hamamdan çıkmış gibiydi. İbrahim'i de gördüm. Onun evladı arasında ona en çok benziyen benim." [15]

Musa Peygamberin Vefatı

Buharî, "Sahih"inde der ki: Yahya b. Musa, Ebu Hüreyre'nin şöyle dediğini rivayet eder: "Ölüm meleği, Musa peygambere gönderildi. Melek onun yanma vardığında meleği kuvvetle itip vurdu. Sonra melek, onur ve üstünlük sahibi Rabbinin yanma döndü ve şöyle dedi: "Beni, ölümü istemeyen bir kula gönderdin". Allah buyurdu ki: "Tekrar ona git ve de ki, elini bir sığırın sırtının üzerine indirsin. Eli, sığırın sırtındaki tüylerden ne kadarını kapsıyorsa o tüyler sayısı senelerce yaşasın". Ölüm meleği, Musa'nın yanma varıp Allah'ın böyle buyurduğunu söyledi. Musa da: "Ey Rabbim bu kadar sene yaşadıktan sonra ne olacağım?" diye sordu. Allah da "Öleceksin" dedi. Bunun üzerine Musa, "Öyle ise şimdi canımı al." dedi ve Allah'tan, bir taş atımı mesafesince kendisini Arz-ı Mukaddes'e yaklaştırmasını diledi.

Ebu Hüreyre, Rasûlullah (s.a.v.)'m bu konuda şöyle buyurduğunu nakletti: «Eğer Arz-ı Mukaddes'te olsaydım onun mezarını kızıl kum tepesinin yanındaki yol kenarında size gösterirdim»[16]

İmam Ahmed b. Hanbel dedi ki: "Ölüm meleği, Musa peygamberin yanma vardı ve:"Rabbinin emrine icabet et." dedi. Musa da ölüm meleğini tokatlayarak bir gözünü çıkardı. Bunun üzerine melek, Allah'ın yanına dönerek: "Beni, ölümü istemeyen bir kuluna gönderdin. Beni tokatlayarak gözümü çıkardı." dedi. Allah da onun gözünü tekrar eski haline getirip şöyle dedi: "O kuluma tekrar git ve de ki, eğer yaşamak istiyorsan elini bir sığırın sırtmin üzerine koy. Sırtından ne kadar tüy senin elinin altına gelirse o tüylerin sayısı kadar senelerce yaşayacaksın".

Melek, Musa'nın yanma varıp bu sözleri söyledikten sonra Musa: Ya ondan sonra ne olacak? diye sordu. Melek, ondan sonra yine Öleceksin, dedi. Bunun üzerine Musa: "Ey Rabbim öyle ise şimdi zaman yakın iken canımı al." dedi.[17]

İbn Hibban bu konu ile ilgili olarak şöyle der: Ölüm meleği, Musa'ya geldiğinde Musa onu tanıyamamıştı. Çünkü melek Musa'nın tanımadığı bir şekle bürünmüştü. Cebrail'in Arabî bir şahsın suretine bürünerek Peygamber Efendimiz'e gelişi gibi ölüm meleği de başka bir şekle bürünerek Musa'ya gelmişti. Ayrıca melekler, İbrahim ile Lut peygambere de genç insanlar suretinde gelmiş olduklarından dolayı ne İbrahim, ne de Lut; ilk anda onları tanıyamamışlardı. İşte bu sebeple Musa da ölüm meleğini tanıyamadığından dolayı onu tokatlamış ve gözünü çıkarmıştı. Çünkü melek, kendisinden izin almaksızın evine girmişti. Bu husus bizim şeriatımıza da uygundur. Zira Peygamber Efendimiz'in de buyurdukları gibi kişiden izin almaksızın evine giren kimseyi, kişinin vurup gözünü çıkarması caizdir.

Sonra îbn Hibban, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m bu konuda şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Ölüm meleği, ruhunu teslim almak için Musa'ya gelmişti. Ve "Rabbinin emrine icabet et." demişti. Musa da onu tokatlayarak gözünü çıkarmıştı».[18]

Sonra İbn Hibban, bu hadisi te'vil ederek şöyle demiştir: Musa, ölüm meleğini tokatlamak için elini kaldırdığında melek, ona "Rabbinin emrine icabet et." demişti.

Bu te'vil, "Rabbinin emrine icabet et." sözünün ardı sıra gelen lafızlarla uyum sağlamamaktadır. Çünkü meleği tokatlamıştır. Birinci cevaba devam edilseydi, böyle bir te'vil normal olabilirdi. Ancak Musa, meleğin, kendisine insan şeklinde gelmesinden dolayı tanıyamamıştı. Böyle demiş olması da te'vilin bu şekilde yapılabileceğini uygun göstermemektedir. Zira o anda Azrail'in kıymetli bir melek olduğu Musa tarafından bilinememişti. O, hayatında iken bazı işlerin olmasını ümid ediyordu. Örneğin, îsrailoğullarının Tih sahrasından çıkarılıp Arz-ı Mukaddes'e girmelerini arzu etmişti. Halbuki daha önce Cenâb-ı Allah, kardeşi Harun'dan sonra Musa'nın da Tih sahrasında ölmesine hükmetmişti. Nitekim bu hususu Allah izin verirse ileride de açıklayacağız. Bazılarının iddiasına göre îsrailoğullarmı, Tih sahrasından çıkarıp Arz-ı Mukaddes'e götüren kişi, Musa peygamberdir. Bu da Ehl-i Kitap ile cumhur-u müsliminin görüşlerinin hila&nadır. Bu iddianın asılsızlığını, Musa'nın: "Rabbim, bir taş atımlığı mesafesi kadar Beni Arz-ı Muti).kaddes'e yaklaştır." demiş olması isbatlamaktadır. Eğer Arz-ı Mukaddes'e girmiş olsaydı, Allah'ın kendisini oraya bir taş atımlığı mesafesi kadar yaklaştırmasını temenni etmezdi. Fakat milleti ile beraber Tih sahrasında bulunup ölüm vakti yaklaştığında, ayrılıp hicret ettiği Arz-ı Mukaddes e yakın kılınmasını arzu etmişti. Kavmini de buna teşvik etmişti ama takdir, bu arzularının gerçekleşmesine engel olmuştu. Bu se-bebledir ki; beşeriyetin efendisi ve köylülerle kentlilerin peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.) Efendimiz/şöyle buyurmuşlardır: "Eğer Arz-ı Mukaddes'e yalan bir yerde olsaydım Musa'nın, kızıl kum tepesinin yanındaki mezarını size gösterirdim".

İmam. Ahmed b. Hanbel, Enes b. Malik'ten rivayet ederek Rasûlul-lah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Miraca çıkarıldığımda Musa'ya uğradım. O, kızıl kum tepesinin yanındaki mezarında ayakta durup namaz kılıyordu».[19]

Süddî, sahabe-i kiramdan bazılarının şöyle dediklerini rivayet eder: "Sonra Cenâb-ı Allah Musa'ya şöyle vanyetti: Ben Harun'u vefat ettireceğim. Sen onu alıp, şöyle şöyle bir dağa götür".

Bunun üzerine Musa, Harun'u da yanma alarak Cenâb-ı Allah'ın vasfettiği dağa götürdü. Orada, daha önce benzeri görülmemiş bir ağaç gördü. Yapılı bir ev gördü. Evde, üzerinde yatak bulunan bir divan gördü. Yatak güzel kokular saçmaktaydı. Harun o dağa ve1 o eve bakıp evin içindeki şeyleri görünce hayret etti. Sonra şöyle dedi: "Ey Musa! Ben bu divanın üzerinde uyumak istiyorum". Musa da öyle ise uyu, dedi. Fakat Harun: "Korkarım ki ev sahibi gelir de burada uyuduğum için bana kızar." deyince, Musa ona şu karşılığı verdi: "Korkma! Ben ev sahibinin sana zarar vermesini önlerim, sen uyumana bak". Musa'nın böyle demesi üzerine Harun şöyle bir teklifte bulundu: "Ey Musa! Gel sen de benimle birlikte uyu. Eğer ev sahibi gelirse, bari hem sana, hem bana kızmış olsun".

Her ikisi de yatakta uyumaya başladılar. Uyumakta iken ölüm meleği Harun'un canım almaya başladı. Harun ölmek üzere olduğunu hissedince ey Musa beni aldattın, dedi. Ruhunu teslim ettikten sonra o ev de, o ağaç da, o divan da göğe kaldırıldı. Musa kavmine geri döndüğünde beraberinde Harun yoktu. Harun'un onunla birlikte gelmediğini görünce îsrailoğullan dediler ki: Harun'u daha fazla sevdiğimiz için Musa pnu kıskanıp öldürdü!....

Harun, İsrailoğullarma daha yumuşak ve daha müsamahakar davranırdı. Musa da onlara karşı biraz sertlik ve katılık vardı. Harun'u kendisinin öldürmüş olduğuna dair iddialarım duyunca kendilerine şöyle dedi: "Yazıklar olsun size, kardeşimi öldürdüğüme dair iftirada bulunuyorsunuz, Öyle mi?". Onların bu konudaki dedikoduları çoğaltmaları üzerine kalkıp iki rek'at namaz kıldı. Sonra Cenâb-ı Allah'a dua etti. Bunun üzerine o meşhur divan gökten indi. Ona baktıklarında gök ile yer arasında durduğunu gördüler.

Bu olup bitenlerden sonra Musa peygamber hizmetçisi Yuşa ile beraber yürümekte iken siyah bir bulut ye rüzgar peyda oldu. Musa'nın beraberinde yürümekte olan Yuşa, o siyah bulutu görünce kıyametin kopacağını zannetti ve Musa'dan ayrılmaz olup şöyle dedi: İşte kıyamet kopuyor, ben de Allah'ın peygamberi Musa'dan ayrılmayacağım. Böyle dedikten sonra Musa'ya tutundu, fakat Musa onun elinden sıyrılınca gömleği Yuşa'nın elinde kaldı. Musa çekip gitti. Yuşa, elinde Musa'nın gömleği ile geri döndüğünde Îsrailoğullan onu yakalayarak, sen Allah'ın peygamberi Musa'yı öldürdün, dediler. O da: "Hayır! vallahi ben onu öldürmedim. Ancak o elimden sıyrılıp kaçtı." dedi. Onun sözünü doğrulamadılar ve onu öldürmek istediler, o kendini savunmak için şöyle dedi: "Eğer sözümü doğru kabul etmiyorsanız bari bana üç günlük mühlet verin." dedi ve Allah'a dua etti. Gece uyumakta iken gelip kendisini bekleyen nöbetçilere., görünmezlerden bir şada gelip şöyle haber verildi: 'Yuşa, Musa'yı öldürmedi. Musa'yı biz kendi yanımıza yükseltip aldık". Bu haber üzerine îsrailoğulları, Yuşa'dan vazgeçtiler.

Musa ile birlikte zorbalar beldesine girmeye yanaşmayan İsrailoğullarının tamamı öldü ve fethi göremediler.

Bu anlatılan ifadelerde gariplik vardır. Doğrusunu Allah bilir.

Önce de anlattığımız gibi Musa ile birlikte*Tih sahrasından sadece Yuşa b. Nun ile Kalib b. Yuhanna çıkmışlardı. Kalib, Musa ile Harun'un bacısı Meryem'in kocasıdır. Kalib ile Yuşa'dan daha önce bahsedilmişti. Bunlar, İsrailoğull arının zorbalar beldesine girmelerim tavsiye etmişlerdi.

Vehb b. Münebbih'in anlattığına göre Musa peygamber, bir mezar kazmakta olan meleklere uğradı. Onlar arasında kendisinden daha güzel ve parlak yüzlü birini göremedi. Ve: "Ey Allah'ın melekleri, bu mezarı kimin için kazıyorsunuz?" diye sordu. Onlar da şu karşılığı verdiler: "Allah'ın şerefli ve üstün bir kulu için kazıyoruz. Eğer o kul, sen olmak istersen şu kazmakta olduğumuz mezara gir. İçinde uzanıp Rabbine yö-nel, rahat bir soluk al". Meleklerin dediğini yapıp mezara girdi ve uzandı. Uzanır uzanmaz ruhunu Allah'a teslim etti. Allah'ın salat-ü selamı onun üzerine olsun. Melekler de namazını kılıp defnettiler. Ehl-i Kitap ile diğerlerinin naklettiklerine göre Musa peygamber, 120 yaşında iken vefat etmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Hz. Pey-gamber'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:

«Ölüm meleği daha önceleri insanlara açıkça gelirdi. Musa'ya da aynı şekilde gelince Musa o'nu tokatlayıp gözünü çıkardı. Melek, Rabbine dönüp şöyle dedi: "Ey Rabbim, kulun Musa gözümü çıkardı. Eğer o senin katında üstün ve şerefli biri olmasaydı, ben onu cezalandırırdım". Bunun üzerine Cenâb-ı Allah, ölüm meleğine şöyle buyruk verdi: "Kuluma git ve ona de ki: Elini bir sığırın cildi üzerine koysun, elinin altına gelen kıllar sayısınca senelerce yaşasın". Melek, Musa'nın yanma gelerek böyle dedi. Musa da: "Peki, ondan sonra ne olacak?" diye sorunca Melek: Öleceksin, dedi. Musa da öyle ise şimdi canımı al dedi. Bunun üzerine melek, ona bir koku koklatarak ruhunu teslim aldı.»

Yunus'un anlattığına göre Cenâb-ı Allah, Musa tarafından çıkarılan gözünü Azrail'e tekrar iade etti. Azrail daha önceleri insanlara gizlice gelirmiş.[20]

Yuşa (A.S.)'Nın Peygamberliği

Yuşa'nm adı Halil olup Nun'un oğludur. Nun ise, Yusuf oğlu Efra-yim'in oğludur. Yusuf da îshak oğlu Yakub'un oğludur. îshak, İbrahim peygamberin oğludur. Ehl-i Kitap, Yuşa'nm Hud'un amcasıoğlu olduğunu söylerler. Cenâb-ı Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de Hızır peygamberin kıssasını naklederken, ismini açıkça belirtmeksizin Yuşa'dan bahseder.

«Musa, uşağına demişti ki:" (el-Kchf, 60.)

«(Orayı) geçip gittiklerinde (Musa) uşağına dedi ki:" (el-Kehf, 62.)

Ubeyy b. Ka'b'm Peygamber Efendimiz'den yaptığı bir rivayette de sabit olduğuna göre bu ayet-i kerimelerde geçen "uşaktan" kasıt, Yuşa b. Nûn'dur. Yuşa'nm peygamber olduğu hususunda Ehli Kitap ittifak etmişlerdir. Ehli Kitab'm Samirîler adındaki bir grubu, Musa'dan sonra sadece Yuşa'nm peygamber olarak geldiğini, kabul ederler. Çünkü onun peygamber olarak Musa'dan sonra geleceği Tevrat'da açıkça ifade edilmiştir. Musa'dan sonra Yuşa'dan başka, peygamber olarak gelenleri kabul etmemişlerdir. Halbuki Yuşa'dan sonra gelen peygamberlerin de Allah tarafından gönderilen elçiler oldukları, hak ve gerçektir. Bunlar, ayrıca Tevrat'ın da Allah tarafından gönderilen bir kitap olduğunu tasdik eden peygamberlerdir. Bunların peygamberliklerini kabul etmeyen Ehl-i Kitabın üzerine kıyamete dek Allah'ın laneti devam etsin.

Şimdi de İbn Cerir et-Taberî ile diğer bazı tefsircilerin Muhammed b. îshak'dan naklettikleri hikayeye gelelim. Şöyle ki: Güya peygamberlik, Musa'nın son zamanlarında kendisinden Yuşa'ya intikal etmiş. Musa onunla karşılaştığında Allah'ın son

zamanlarda gönderdiği yeni emir ve yasakların olup olmadığını ona sorarmış. Nihayet günün birinde Yuşa ona demiş ki: "Ey Allah'la konuşma şerefine ermiş olan zat! Daha Önce sen peygamber iken, kendiliğinden bana haber vermeden, ben sana Allah'ın vahyettiği şeyleri sormuyordum. Sen ne diye bana soruyorsun?". Bunun üzerine Musa, hayattan nefret edip ölmek istemişti(î).

Bu hikayede tartışılacak bazı noktalar vardır. Zira Musa peygamber, vefat edinceye kadar Allah'ın vahyine muhatap oluyordu. Ondan emir ve yasaklar alıyordu. Hayatımn bütün safhalarında onunla konuşma şerefine eriyordu, Allah katında şerefli ve itibarlı idi. Nitekim Azrail'in gözünü çıkarma hadisesinde de bundan bahsetmiştik. Azrail'in gidip Allah'a şikayette bulunmasından sonra Cenâb-ı Allah, Azrail'i yine ona göndererek şu mesajı iletmişti: Eğer yaşamak istiyorsan elini bir sığırın cildi üzerine koy; elinin altına gelen lallar sayısınca, seneler boyu yaşa. Azrail bu mesajı kendisine ilettikten sonra Musa: Peki bundan sonra ne olacak? diye sormuştu. Azrail de yine öleceksin, deyince öyle ise şimdi canımı al ya Rabbi, demişti. Allah'tan da kendisini, bir taş atımlığı mesafesi kadar Beyt-i Makdis'e yaklaştırmasını dilemişti. Bu dileği ,de Allah tarafından kabul buyurulmuştu.[21]

Muhammed b. İshak'm naklettiği bu hikaye, Ehli Kitap kaynaklarında yer almaktadır, Onlann Tevrat adlı kitaplarında şu ifadelere rastlamaktayız: Ömrünün sonuna kadar Musa peygambere, İsrailoğul-larınm ihtiyaç duydukları her zamanda vahiy inmeye devanı etmiştir. Nitekim Kubbe tü'z-zeman bölümünde tabutun yanındaki şahadetinde söylediği sözlerden de bu anlaşılmaktadır.

Ehl-i Kitabın Tevrat'ının üçüncüsü Sifr'inde şu ifadelere rastlanmaktadır: Cenâb-ı Allah, Musa ile Harun'a emir vererek İsrailoğulları-nın boylarını ve kabilelerini saymalarını, her kabilenin başına bir nakib (lider ve yönetici) koymalarını istedi. Bunu onların savaşa hazırlıklı olmaları için emretmişti. Tih sahrasından çıkarken zorbaların bulundukları şehre savaş açmaları gerekiyordu. Bu da, Tih sahrasında kalmaya mahkum edildikleri kırk senenin dolmasına yakın bir zamanda olmuştu. Bu nedenle bazıları dediler M: Ölüm meleği Musa'nın yanma geldiğinde başka bir surete bürüıdüğünden dolayı Musa onu tanımamış ve vurarak gözünü çıkarmıştı. Zira Musa, o zamanlar bazı işlerin yapılmasını istiyor ve bazı neticeler bekliyordu. Fakat beklediği bu işlerin onun zamanında değil de uşağı Yuşa b. Nun'un zamanında gerçekleşmesini Cenâb-ı Allah takdir buyurmuştu.

Nitekim Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz de Şam'da Bizanslılarla gaza etmek istediğinde Tebük'e ulaşmış, sonra aynı sene yani hicretin 9. senesinde Medine'ye dönmüştü. Müteakip sene de, yani hicretin 10. senesinde haccetmişti. Hac dönüşünde de Üsame ordusunu hazırlayarak Öncü kuvvet olarak Şam'a göndermişti. Bunların ardı sıra Cenâb-ı Allah'ın şu buyruğuna uymak için kendisi de sefere çıkmaya karar vermişti:

«Kendilerine kitap verilenlerden Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Rasûlü'nün haram kıldığını haram saymayan ve hak dinini din edinmeyen kimselerle, küçül (üp boyun eğ)erek elleriyle cizye verecekleri zamana kadar savaşın.» (et-Tevbe, 29.)

Rasûlullah (s.a.v.), Üsame'nin ordusunu yola çıkaracağı esnada vefat etti. Üsame, Ceref denen yerde ordugah kurmuştu. Dostu ve halifesi Ebu Bekir es-Sıddık (r.a), onun bu planını tatbik etti. Sonra Arab yarımadası karışıp, başına türlü belalar gelince, hak yerini buldu. İslam orduları sağa sola, Irak'a ve İran'a seferler düzenledi. Pers hükümdarlarından Kisra'mn ülkelerini Bizans hükümdarlarından Kay-ser'in tabiiyyetinde bulunan Şam'ı ele geçirdiler. Allah, Müslümanlara fetih kapılarım açtı; onları güçlendirdi. Düşmanlarının ülkelerim ellerine geçirdi.

İşte aym şekilde Musa peygamber de İsrailoğullarım bir ordu haline getirip başlarına kumandanlar tayin etmekle emrolunmuştu. Nitekim bununla ilgili olarak Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur: «Allah, İsrailoğullarmdan söz almıştı. İçlerinden oniki başkan göndermiştik. Allah demişti ki: "Ben sizinle beraberim. Eğer namazı kılar, zekatı verirseniz; elçilerime inanır, onlara yardım eder ve Allah'a güzel borç verirseniz (Allah için yoksullara sadaka verirseniz yahut ihtiyacı olanlara Allah için ödünç para verirseniz) elbette sizin günahlarınızı örterim ve sizi altlarından ırmaklar akan Cennetlere sokarım. Bundan sonra sizden kim inkar ederse, düz yolu sapıtmış olur."» (ei-Mâide, 12.)

Cenâb-ı Allah onlara diyordu ki: Eğer size farz kıldığım görevleri yerine getirir ve önceki gibi savaştan kaçınmazsanız, bu yaptıklarınızın sevabım önceki suçlarınızın cezası için kefaret sayarım.

Nitekim Cenâb-ı Allah, Hudeybiye gazvesinde Rasûlullahm kuvvetlerine katılmayan bedevilere hitaben şöyle buyurmuştur: «Ç geride kalan bedevilere de ki: "Siz yakında çok kuvvetli bir kavme karşı savaşmaya davet edileceksiniz, onlarla (ya) dövüşürsünüz, yahut (onlar) Müslüman olurlar. Eğer itaat ederseniz, Allah size güzel bir mükafat verir; (yok) eğer önceden döndüğünüz gibi yine dönerseniz, size acı bir şekilde azab eder."» (el-Fotih, 16.)

Aynı şekilde Cenâb-ı Allah, îsrailoğullarma da hitap etmişti: «Bundan sonra sizden kim inkar ederse, düz yolu sapıtmış olur.» (ei-Mâide,i2.) Sonra Cenâb-ı Allah, bu yaptıkları kötülüklerden ve ahidlerini bozmalarından dolayı îsrailoğullarım kınamıştı. Nitekim kendilerinden sonra gelen Hristiyanları da dinleri ve gidişatları değişik olmakla birlikte aynı sebeplerden ötürü kınamıştı. Bütün bunları, İbn Kesir Tefsiri miz-de tafsilatlı olarak ani atmışız dır. Övgüler Allah'a mahsustur.

Hülasa, Cenâb-ı Allah Musa peygambere; İsrailoğullarmdan yaşı yirmi veya yirmiden fazla olup eli silah tutabilecek savaşçılarm adlarım bir liste halinde tanzim etmesini ve her kabilenin başına da bir kumandan tayin etmesini emretti.

Birinci kabilenin başına, yani Robil kabilesinin başına Elyesor b. Şedior'u tayin etti. Robil, Hz. Yakub'un büyük oğlunun adıdır. Bunların savaşçı sayısı 46.500 idi.

İkinci kabile, Şem'un kabilesi idi. Bunların kumandanları Şelomiil b. Horişday idi. Savaşçılarının sayısı da 59.300 idi.

Üçüncü kabile, Yahuza kabilesi idi. Kumandanları Nahşon b. Ami-no Zab olup savaşçılarının sayısı 74.600 idi.
Dördüncü kabilenin başkanı Nişail b. Saar olup bunlara Isahir kabilesi deniyordu. Savaşçılarının sayısı 54.400 idi.
Beşinci kabile, Yusuf (a.s.)'un kabilesi idi. Kumandanları Yuşa b. Nun olup savaşçılarının sayısı 40.500 idi.
Altıncı kabile, Mişa kabilesi olup kumandanları Cemliil b. Fedhe-sar olup savaşçılarının sayısı 31.200 idi.
Yedinci kabile, Bünyamin'in kabilesi olup kumandanları Abiden b. Ced'on olup savaşçılarının sayısı35.400 idi.
Sekizinci kabile, Had kabilesi olup kumandanları İlyasaf b. Raoil olup savaşçılarının sayısı 45.650 idi.
Dokuzuncu kabile, Esir kabilesi olup kumandanları Fecail b. Ekren olup savaşçılarının sayısı 41.500 idi.
Onuncu kabile, Dan kabilesi olup kumandanları Ahiezer b. Amşe-day olup savaşçılarının sayısı62.700 idi.
Onbirinci kabile, Neftali kabilesi olup kumandanları İlbab b. Hay-lon olup savaşçılarının sayısı 53.400 idi.
Ellerindeki kitaplarda geçen ifadeler bunlardan ibarettir. Doğrusunu Allah bilir.
Bu sayılan kabileler arasında Lavioğullan kabilesinden bahsedil-memektedir. Cenâb-ı Allah, Musa'ya bu kabileyi diğerleri ile beraber saymamasını emretmişti. Çünkü bunlar Kubbetü'z-zeman'ı taşıma, kurma, saklama ve göçtükleri yere beraberlerinde götürme görevini üstlenmişlerdi. Bunlar, Musa ile Harun'un kabilesinden idiler. Sayıları 22.000 idi. Bunlar da kendi aralarında birtakım boylara ayrılmakta idiler. Kubbetü'z-zeman'ı koruyup muhafaza ediyor, onunla ilgili işleri deruhte ediyor, onu gerektiği yere kuruyor ve taşıyorlardı. Hepsi onun etrafında yığılmışlarda. Sağında, solunda, önünde ve gerisinde bulunuyorlardı. İsrailoğullarının, Lavioğullan kabilesinden başka savaşçıla-nnın toplam sayısı 571.656 idi. Fakat bazılar demişler ki, Lavioğullan dışında İsrailoğullannm, yaşı yirmiyi geçen ve eli silah tutan savaşçıla-noın sayısı 603.555'tir.
Bu sayı üzerinde tartışılabilir. Çünkü önce nakletmiş olduğumuz cümlelerin her birini olduğu gibi onlann kitaplanndan nakletmişizdir. Bu sonuncu cümle, öncekilerine mutabık kalmamaktadır. Doğrusunu Allah bilir.
Lavioğullan, Kubbetü'z-zeman ı muhafaza etmekle görevli idiler. Bunlar İsrailoğullannm ortasında, yani merkezde yürürlerdi. Sağ cenahın başında Robil oğullan, sol cenahın başında Dan oğullan, geri tarafta da NeftalioğuUan bulunurlardı. Musa peygamber, Allah'ın emri büyük İslâm tarihi üzerine kehaneti de Harunoğullanna vermişti. Zaten bu görev daha önce onlann babalannda idi. Onlardan önce atalan Nadad (Harun'un ilk oğlu), Azir ve Yesmür bu görevi ifa ediyorlardı. Hülasa, zorbalar şehrine girip savaşmaktan geri duran ve Musa'ya: "Sen ve Rabbin gidin, savaşın. Doğrusu biz burada oturacağız." diyen İsrailoğullarmdan hiçbiri hayatta kalmamıştı.
îbn Abbas ile diğer selef ve halef ulemasından bazılan Musa ile Harun'un, bunlardan önce Tih sahrasında vefat ettiklerini söylemişlerdir, îbn İshak'm naklettiğine göre Kudüs'ü fetheden Musa'dır. Yuşa,1 onun^öncü kuvvetlerinin başında bulunuyordu. Kudüs'e giderlerken Bel'am b. Baura ile karşılaşmışlardı. Onunla ilgili olarak Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«Onlara şu adamın haberini de oku: Ona ayetlerimizi verdik de onlardan sıyrıldı, çıktı. Şeytan onu peşine taktı. Böylece azgınlardan oldu. Dileseydik elbette onu o ayetlerle yükseltirdik. Fakat o, yere saplandı ve hevesinin peşine düştü. Onun durumu, tıpkı şu köpeğin durumuna benzer: Üstüne varsan da dilini sarkıtıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte ayetlerimizi yalanlayanlann durumu budur. Bu kıssayı anlat, belki düşünür (öğüt alır)lar. Ayetlerimizi yalanlayan ve kendilerine de zulmeden topluluğun durumu ne kötüdür!» (cl-A'râf, 175-177.)
Bel'am'm kıssasını İbn Kesir Tefsirimizde ani atmışız dır. îbn Abbas ile diğerlerinin söylediklerine göre o, ism-i azamı bilirmiş. Kavmi, kendisinden Musa ile adamlanna beddua etmesini dilemişlerdi ama o, bu bedduayı yapmaya yanaşmamıştı. Israr üzerine kendisine ait bir merkebe binip îsrailoğullarının ordugahına doğru yürümüştü. Onlan görebilecek kadar yüksek bir yere vardığında merkebi çökmüştü. Döverek hayvanı ayağa kaldırmıştı. Az bir mesafe daha yürüdükten sonra merkep yine çöküp oturmuştu. Öncekinden daha kuvvetli bir darbe ile hayvana vurarak onu ayağa kaldırmıştı. Merkep ona şöyle demişti: "Ey Bel'am! Nereye gidiyorsun? Görmüyor musun ki melekler beni geri çeviriyorlar? Sen kendilerine beddua etmek için Allah'ın peygamberi ile mü'minlere karşı mı gidiyorsun?" Bel'am yine hayvanı dövdü, onu biraz daha yürüttü. Neticede Hisbar dağının üst taraflarına gelip Musa ile îsrailoğullannm ordugahına baktı. Onlara beddua etmeye başladı. Musa ile kavmine beddua etmek isterken dili kendisine itaat etmemiş, aksini yapmıştı. Kendi öz kavmine beddua etmişti. Bunun üzerine kavmi kendisini kınadılar. O da dilinin sürçtüğünü söyleyerek özür diledi. Dili çıkıp göğsünün üzerine geldi ve kavmine şöyle dedi: "İşte şimdi hem dünyam, hem de ahiretim gitti. Geriye ancak hile ve tuzak kaldı". Sonra kavmine emir vererek kadınlar süslemelerini ve çeşitli eşyalarla onlan îsrailoğullan arasına göndermelerini istedi. Bu kadınlar, götürdükleri eşyalan îsrailoğullanna sergileyecekler ve onlara satacaklardı. Kendilerini de îsrailoğullarma teklif edeceklerdi. Böyle yapınca belki İsrailoğullan kendileriyle zina yapacaklardı. Onlardan biri zina yaptığı taktirde artık Bel'am'm kavmi onların hakkından gelebilecekti! Adamları emre uyarak kadınlarını süslediler ve İsrailoğullanmn ordugahına gönderdiler. Kisbeta ismindeki bir kadınları, İsraiogullarının önderlerinden Zemri b. Şelum'a uğradı. Denildiğine göre Zemrî, Şem'un b. Ya-kub'un kabile başkanı idi. Zemrî, o kadını alıp kendi çadırına soktu. Başbaşa kalıp zina yaptıklarından dolayı Cenâb-ı Allah, îsrailoğullan-mn üzerine taun hastalığını saldı. Bu hastalık onlar arasında yayılmaya başladı. Bu haber, Ayzar b. Harun'un oğlu Fenhas'a intikal edince o, demirden mızrağını alarak zina yapılan çadıra gitti. Zina yapan kadınla erkeği o mızrağa geçirip halka teşhir etti- Kendisi de elini böğrüne dayayarak oturdu, mızrağı sakalına dayadı. Ve sonra da göğe yükselterek şöyle dedi: "Allah'ım! Sana karşı gelenleri işte böyle cezalandırırız". Böyle dedikten sonra taun hastalığı, İsrail oğullarının üzerinden kalktı. O esnada hastalıktan dolayı İsrailoğullan'ndan 70.000 kişi Ölmüştü. Bazıları ise Ölenlerin 20.000 kişi kadar olduğunu söylemişlerdir. Fen-has, babası Harun oğlu Ayzer"in ilk oğlu idi. Bu nedenle İsrailoğullan, kestikleri kurbanlann boyun kökünü, çene ve paça

kısımlannı ona takdim ederlerdi. Mallarının ve ürünlerinin ilk çıkanını ve en kıymetlisini ona sunarlardı.
îbn İshak'm Bel'âm'la ilgili nakletmiş olduğu bu kıssalar doğrudur. Diğer selef uleması da bu yolda rivayetlerde bulunmuşlardır. Fakat herhalde Musa, Beyt-i Makdis'e girmeyi planladığı zaman Mısır diyarından ilk çıkışı esnasında planlamıştır. İbn İshak'm söylemek istediği de bu olabilir. Fakat ondan nakiller yapan bazı rivayetçiler, onun bu anlayışını idrak edememişlerdir. Tevrat'ta da bu görüşümüzü doğrulayan bazı nasları daha önce nakletmiştik. Doğrusunu Allah bilir. Belki de bu, onların Tih sahrasında dolaşırlarken başlarına gelen bir başka kıssadır. Çünkü bu kıssada sözü edilen Hisban dağı, Kudüs'ten çok uzaktır. Ya da Musa Beyt-i Mukaddes'e doğru yol almakta iken bu dağın yanından geçmiştir. Nitekim Süddî, bunu açıkça ifade etmiştir. Doğrusunu Allah bilir. Her halükarda cumhur-u ulemanın takdiri şöyledir: Harun, Tih sahrasında kardeşi Musa'dan iki sene önce vefat etmiştir. Ondan sonra da Musa yine Tih sahrasında vefat etmiştir. Nitekim bu hususa, daha önce değinmiştik. Vefat ederken Musa, Rabbinden kendisini Beyt-i Makdis'e yakın kılmasını dilemişti. Bu dileği yerine getirilmişti. Böyle olunca da İsrailogullannı Tih sahrasından çıkanp Kudüs'e götüren zat, Yuşa b. Nûn peygamberdir. Ehl-i Kitap ile diğer bazı tarihçilerin anlattıldanna göre İsrailoğullan, Tih sahrasin'dan çıkıp Kudüs'e doğru gitmekte iken karşılarına Ürdün nehri çıkmıştı. Bunlar, Eriha denen yere kadar uzanmışlardı. Orası, kuvvetli bir kalesi, muhkemsurları, yüksek şatoları ve kalabalık nüfusu olan bir şehirdi. Yuşa ile İsrailoğullan, orayı altı ay süre ile kuşatma altında tuttular. Sonra günün birinde İsrailoğullan borazanlar çalarak tek bir ağızdan tekbirler getirdiler. Böyle yapınca da surlar dağılıp dökülmeye başladı. Onlar da şehre girip içinde buldukları mallan ganimet olarak aldılar. 12.000 erkekle kadını Öldürdüler. Birçok hükümdarla muharebe ettiler. Denildiğine göre Yuşa, Şam mmtıkasmdaki hükümdarlardan otuzbir tanesini mağlup etmiştir. Kuşatmalarının cuma günü ikindi vaktinden sonra sona erdiği nakledilir. Güneş battıktan sonra ya da batmak üzere iken cumartesi gününe gireceklerinden dolayı artık savaş anlayacaklardı. Güneşin battığını ya da batmak üzere olduğunu gören Yuşa, güneşe hitaben şöyle demişti: "Sen de Allah'ın emrindesiıı, ben de Allah'ın emrindeyim. Allah'ım! Sen şu güneşi tut, batmasın". Böyle dedikten sonra Cenâb-ı Allah, güneşi batırmadı ve İsrailoğullan o beldeyi fethettiler. O esnada gün battıktan sonra ay da doğmak üzereydi ki Yuşa, Allah'a dua ederek aya emir vermesini ve doğdurmamasını diledi. Şu halde bu olayın cereyan ettiği gece, birinci ayın ondördüncü gecesi olmalıdır. Bu gecede güneşin mezkur kıssası vuku bulmuştur ki, bunu ileride de açıklayacağız. Ay'la ilgili hadiseye gelince bunu Ehl-i Kitap kaynaklan naklederler. Ay'la ilgili hadisenin cereyan etmiş olması, hadise aykırı değildir. Aksine bunda ne doğrul anabilen, ne de yalanlanabilen faydalı bir ilave vardır. Fakat bu olayın, Eriha şehrinin fethi esnasında vuku bulduğunu söyleyenlerin ifadelerinde ihtilaf vardır. Doğrusunu Allah bilir ya, bu olay Beyt-i Makdis'in fethi esnasında cereyan etmişti. Eriha şehrinin fethi, Beyt-i Makdis'in yani Kudüs'ün fethine vesile olmuştur. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlul-lah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Güneş, insanlardan hiç kimse için yerinde durdurulmamıştır. Ancak Kudüs'e giderken geceleyin Yuşa için durdurulmuştur».
Bu hadisten de anlaşıldığına göre Beyt-i Makdis'i fetheden, Yuşa b. Nun'dur. Musa değildir. Yine güneşin durdurulup batınlmaması hadisesi de Eriha şehrinin fethinde değil, Kudüs'ün fethi esnasında vuku bulmuştur. Bunun da Yuşa peygambere mahsus bir hal olduğu, hadisten anlaşılmaktadır. Bu rivayet, başka bir yerde nakletmiş olduğumuz şu hadisin zayıf olduğunu göstermektedir. Şöyle ki:
"Peygamber Efendimiz'in, dizi üzerinde yatmakta olduğundan dolayı ikindi namazını kaçırmış olan Ebu Talib oğlu Ali için, güneş tekrar geri döndürülerek ufka gelmiş ve Ali de namazını kılmıştır. O esnada Rasûlullah (s.a.v.) Allah'tan, güneşi geri döndürmesini ve namazı kılabilmesi için güneşin ufka gelmesini dilemişti. Bu dileği üzerine güneş de ufka geri gelmişti".
Bu hadisin sahih olduğunu, Ahmed b. Ebi Salih el-Mısrî söylemiştir. Ancak bu, ne sahih, ne de hasen hadisler arasında yer almamaktadır. İsmi meçhul olan ehl-i beyt'ten bir kadın bu hadisi nakletmiştir. Bazı kaynaklarda rivayet edilmesinin sebebi de budur. Doğrusunu Allah bilir.
İmam Ahmed b. Hanbel, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Rasûlul-lah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Peygamberlerden biri gaza yapmıştı. Kavmine şöyle demişti: "Bir kadınla evlenip de onunla gerdeğe girmemiş olan, bir bina yapıp da tavanını yerleştirmemiş olan, koyun ya da gebe develer satın almış olup da yavrularını beklemekte olan adam peşime düşmesin. Ardım sıra gelmesin". Böyle diyerek askerleriyle birlikte gazaya gitti. Bir kasabaya yaklaştı. O esnada ikindi namazının vakti sona ermek üzereydi. Güneş'e: "Sen de Allah'ın emrinde-sin ben de Allah'ın emrindeyim. Allah'ım şu güneşi azıcık tut da batıver-mesin (ki namazımı kılabileyim)." dedi.
Şehri fethedinceye kadar güneş ufukta bekleyip durmuştu. Ganimetleri topladılar. Gelip yemesi için ateş, ganimetlerin yanma geldi ama ganimetleri yakıp yemedi. Bunun üzerine o peygamber şöyle dedi: "İçinizde ganimetten hırsızlık yapanlar var. Her kabileden bir adam gelip bana biat etsin". Bu buyruğu üzerine her kabileden bir adam gelip o peygamberle biatleşti. İçlerinden bir adamın eli onunkine yapıştı. Ona: "Ganimeti çalan sizin kabilenizdedir. Şu halde senin kabilendeki bütün adamlar gelip bana biat etsinler." dedi. O kabilenin bütün adamları gelip peygamberle biatleştiler. İki ya da üç kişinin eli peygamberininkine yapıştı. Onlara: "Hırsızlık sizdedir. Ganimetten çalan, sizlersiniz." dedi. Onlar da çaldıkları öküz başı kadar bir altını getirip ganimetlerin arasına bıraktılar. Ateş te o ganimetleri yakıp yedi. İşte bizden önceki milletlerden hiçbirine ganimetler helal kılınmış değildi. Ancak Cenâb-ı Allah, bizim zayıflık ve acizliğimizi gördüğünden dolayı ganimetleri bize helal kıldı».[22]
Yuşa ve beraberindeki İsrailoğullan, fethettikleri şehre girdiklerinde Yuşa, secde ve rükû vaziyetinde mütevazi olup Aziz ve Celil olan Allah'a şükrederek oraya girmelerini emretti. Çünkü Cenâb-ı Allah, kendilerine o feth-i mübin'i müyesser kılmıştı.

Bunu daha önceden kendilerine va'd etmişti. Girerken de, "Önce yaptığımız serkeşlikten dolayı günahlarımızı düşür ya Rab!" demelerini peygamberleri kendilerine tavsiye etmişti.
Rasûlullah (s.a.v.) Efendimiz de fetih gününde Mekke'ye girerken son derecede mütevazi olup Allah'ına hamdedip şükrediyordu. Devesinin üzerinde iken sakalı, başını öne eğdiğinden ötürü devenin semerine değmekte idi. Bunu da tevazuundan dolayı yapıyordu. Halbuki kendisiyle birlikte o kadar kalabalık bir ordu vardı ki o yeşil ordunun kıt'a ve sayılarını ancak Allah bilirdi. Bu vaziyette Mekke-i Mükerreme'ye girdikten sonra gusledip sekiz rek'at namaz kıldı. Bu, zafere şükür namazı idi. Alimlerin bu konudaki meşhur kavilleri budur. Bir başka rivayete göre kılmış olduğu bu sekiz rek'atlık namaz, kuşluk namazı idi. Mekke'ye girişi, kuşluk vaktine denk geldiği için böyle diyenler olmuştur.
İsrailoğullanna gelince onlar almış oldukları kavil ve fiili emirlere muhalefet ettiler. Şehrin kapısından girerken arkası üstü sürünerek girdiler. Girerken de "Günahlarımızı bağışla"diyeceklerine "Arpa içinde buğday tanesi" demişlerdi. Yani onlar verilen emri değiştirip alaya almışlardı. Nitekim onların durumlarını bildiren şu ayet-i kerime'de Cenâb-ı Allah şöyle buyurmuştur:
«Onlara: "Şu kentte oturun, orada dilediğiniz yerden yiyin, (Allah'a niyaz edip bizi) affet deyin ve secde ederek kapıdan girin ki hatalarınızı bağışlayalım; biz iyilik edenlere daha fazlasını da vereceğiz." denildi.
İçlerinden zulmedenler, (söylediğimiz) sözü, kendilerine söylenmeyen bir sözle değiştirdiler. Biz de haksızlık ettiklerinden dolayı üzerlerine gökten bir azap gönderdik.» (ci-Afrâf,i6i-i62.)
Bir başka ayet-i kerimede de onlara hitaben şöyle buyurulmakta-dır: «Dedik ki: "Şu şehre girin, oradan dilediğiniz yerde bol bol yeyin; secde ederek kapıdan girin ve Hitta (Ya Rabbi, bizi affet)" deyin ki, biz de sizin hatalarınızı bağışlayalım. Biz, güzel davrananlara daha fazlasını veririz. Derken o zalimler, onu kendilerine söylenenden başka bir sözle değiştirdiler. Biz de yaptıkları kötülüklerden dolayı o zulmedenlerin üzerine gökten bir azap indirdik.» (ci-Bakara, 58-59.)
Sevrî, İbn Abbas'ın ayet-i kelimesiyle ilgili olarak şöyle dediğini rivayet eder: 'Yani küçük kapıdan eğilerek rükû vaziyetinde içeri girin".
Mücahid ile Süddî ve Dahhak demişler ki: Ayet-i kerimede sözü edilen kapı, Kudüs'ün Hitta kapısıdır.
İbn Mes'ud demiş ki: Emrolunduklarmm tersine başlarını eğerek kapıdan girdiler.
Bu da, İbn Abbas'm "Arka üstü sürünerek kapıdan içeri girdiler." deyişine aykırı düşmemektedir.
(Ya Rab bizi affet, deyin) ayetindeki vav, atıf vav'ı değil, haliyet va-vıdır. Yani böyle diyerek secde vaziyetinde kapıdan içeri girin. İbn Ab-bas ile Ata, Hasan, Katade ve Rebi1 demişler ki: İsrailoğulları istiğfarda bulunmakla emrolundular.
Buharî, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu söyledi: «İsrailoğullarına denildi ki "Secde ederek kapıdan girin ve "Bağışla bizi Ya Rabb!" deyin ki hatalarınızı bağışlayalım". Onlar, bu buyruğu değiştirdiler. Emrolunduklarının tersine arka diyeceklerine "Arpa için üstü sürünerek kapıdan girdiler ve:"(de bir tane" dediler"».[23]
Esbat, İbn Mes'ud'un: «Derken o zalimler onu kendilerine söylenenden başka bir sözle değiştirdiler.» (ci-Bakara, 59) ayet-i kelimesiyle ilgili olarak şöyle dediğim nakletmiştir: İsrailoğullan, "içinde siyah kıl bulunan delik ve kızıl renkte bir buğday tanesi" dediler. Bu muhalefetlerinden dolayı cezalandırıldıklarını Cenâb-ı Allah bize bildirmektedir. Üzerlerine azap olsun, diye taun hastalığını Cenâb-ı Allah göndermiştir. Nitekim bu husus, Buharî ve Müslim'in sahihlerinde de Zührî'nin Üsame'den rivayet etmiş olduğu bir hadis ile sabittir. Üsame'nin rivayet ettiğine göre Rasûlullah f s.a.v.) Efendimiz konuyla ilgili olarak şöyle buyurmuştur: «Bu hastalık (taun), sizden önceki bazı ümmetlerin kendisi ile azaplandınlmış oldukları bir azaptır.»
Neseî, Üsame b. Zeyd ile Hazine b. Sabit'ten rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyledi:
«Taun bir azaptır ki onunla, sizden önceki (ümmet)ler azaplandi-lar.»[24]
İsrailoğullan, Beyt-i Makdis'e yani Kudüs'e hakim olduktan sonra orada hüküm sürdüler. Allah'ın peygamberi Yuşa da aralarında Tevrat, ile hüküm veriyordu. Hayatının sonuna kadar üzerlerindeki hakimiyetini devam ettirdi. 127 yaşında iken vefat etti. Musa'dan sonra yirmiye-di yıl yaşadı. [25]

Hızır Ve İlyas Peygamberlerin Kıssası

Önceki sayfalarda da anlattığımız gibi Musa peygamber, yanındaki ledünnî ilminden istifade etmek için Hızır peygamberin yanma gitmişti. Aralarında geçen hadiseleri Cenâb-ı Allah, kutsal kitabının Kehf sûresinde anlatmıştır. Biz de bununla ilgili tafsilatı İbn Kesir Tefsir'inde uzun uzadıya açıkladık. Ayrıca Hızır peygamberden bahseden hadisi de nakletmiştik. Yanma giden zatın, İsrail oğullarının peygamberi ve kendisine Tevrat indirilmiş olan İmran oğlu Musa olduğunu da bildirmiştik.
Hızır peygamberin adı, nesebi, peygamberliği ve günümüze kadar yaşayıp yaşamadığı hususunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu konuda ileri sürülen görüşleri, burada Allah'ın izni ile açıklamaya çalışacağız.
Hafiz İbn Asakir dedi ki: Ona Adem peygamberin oğlu Hızır, derler. Çünkü Adem'in soyundan gelir, İbn Abbas da onun Adem peygamberin sulbünden gelen Hızır olduğunu ve Deccal'ı tekzib etmek için hâlâ yaşayıp beklemekte olduğunu söylemiştir. Fakat bu garip bir rivayettir. Ebu Hatîm Sehl b. Muhammed b. Osman es-Sicistanî demiş kî: Aralarında Ebu Ubeyde il diğerlerinin de bulunduğu üstadlarımız şöyle demişlerdir: Ademoğullarmın en uzun ömürlüsü Hızır'dır. Adı da Hadran b.

Kabil b. Adem'dir.
İbn îshak demiş ki: Adem (a.s.), vefat edeceği sırada oğullarına, ileride insanların taun felaketi ile karşılaşacaklarını haber verdi. Tufan olduğu zaman kendisinin de cesedini yanlarına alıp gemiye götürmelerini vasiyet etti. Kendilerine, belirttiği bir yere cesedini defnetmelerini söyledi. Tufan felaketi vuku bulduğu zaman babalarının cesedini mezardan çıkarıp gemiye götürdüler. Tufandan sonra sular kuruyup gemi karaya oturunca Nuh, Adem'in oğullarına, babalarının cesedini alıp vasiyet ettiği yere defnetmelerini emretti. Onlar da şöyle dediler: Bu yerde kimseler yoktur. Issızdır. Onu buraya nasıl gömeriz?
Fakat Nuh, Adem'in cesedini oraya gömmeleri için oğullarına ısrar etti. Ve: "Adem, cesedini defnedecek adamın ömrünün uzun olması için dua etmiştir." dedi. Fakat oğulları oraya o esnada gitmekten korktular ve babalarının cesedi yanlarında kaldı. Nihayet Hızır gelip Adem'in cesedini defnetti. Cenâb-ı Allah da vâ'dini gerçekleştirdi, Hızır, Allah'ın dilediği bir zamana kadar yaşayacaktır.
îbn Kuteybe, "Maarif adlı eserde Vehb b. Münebih'ten bahsederek şöyle der: Hızır'ın adı Belya'dır. Belya b. Melkan b. Faliğ b. Abir b. Salih b. Erfahşiş b. Sam b. Nuh (a.s.) olduğu söylenir.[26]
İsmail b. Ebi Üveys dedi İd Hızır'ın adı, Muammer b. Malik b. Abdullah b. Nasır b. Ezd'dir. Diğerleri ise şöyle dediler Hızır'ın adı, Hadron b. Amayil b. Elyefez b. İs b. îshak b. İbrahim el-Halil'dir. O nun adının Er-miya b. Halkıya olduğun söyleyenler de vardır. Doğrusunu Allah bilir.
Hızır'ın, Mısır hükümdarı Firavun'un oğlu olduğunu söyleyenler de olmuştur. Bu, gerçekten garip bir rivayettir. Ve aynı zamanda zayıftır, îlyas'm kardeşi Malik'in oğlu olduğu da, söylenen rivayetler arasındadır. Zülkarneyn'den önce yaşadığı söylenir. İbrahim peygambere inanıp onunla birlikte hicret eden bir adamın oğlu olduğu da gelen rivayetler arasındadır. Beştasib b. Behrasib zamanında peygamberlik yapmıştır, îbn Cerir der ki: Doğrusu şu ki o, Feridun b. Esfiya'nm hükün sürdüğü devreden önce yaşamıştır. Nihayet Musa peygamber gelip onunla buluşmuştur.[27]
Hafiz İbn Asakir'in Said b. Müseyyeb'den yaptığı rivayete göre Hızır'ın anası Rumlardan, babası da Fars lar dan dır. Onun Firavun zamanındaki İsrailoğullarının peygamberlerinden biri olduğu söylenmektedir.
Ebu Zer'a, "Delailü'n-Nübüvve" adlı eserde Ubeyy b. Ka'b'dan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söyler «Miraca götürüldüğüm gece güzel bir koku hissettim. Cebrail'e: "Bu güzel koku nereden geliyor?" diye sordum. O da: "Bu tarak sahibi kadın ile iki oğlunun ve kocasının mezarlarının kokusudur." diye cevap verdi.»
Bu olayın evveliyatı şöyledir: Hızır, İsrailoğulları peygamberlerinin en şereflilerindendi. Manastırmdaki bir rahibe uğramıştı. Rahib onun içindeki cevheri keşfetmiş ve ona Allah'ın hak dinini (İslam'ı) öğretmişti. Hızır buluğa erince babası, onu bir kadınla evlendirdi. Hızır da o kadına İslam'ı öğretti. Ve hiç kimseye birşey söylememesi için kadından söz aldı. Hızır, kadınlarla cinsel temasta bulunmayan bir adamdı. Daha sonra karısını boşadı. Babası, onu başka bir kadınla evlendirdi. Hızır ona da İslâm'ı öğretti ve hiç kimseye birşey söylememesi, için ondan söz aldı. Sonra o kadım da boşadı. Boşadığı bu kadınlardan biri Hızır'ın sırrını sakladı, diğeri ise ifşa etti.
Hızır oradan kaçıp denizdeki bir adaya vardı. Orada odun toplamakta olan iki adamın yanma doğru gitti. Adamlar onu gördüler ama biri onu gördüğünü gizledi. Diğeri ise gördüğünü herkese duyurdu. Ona:
Seninle birlikte Hızır'ı gören bir başkası var mıdır? diye sordular. O da: Evet, falan adam benimle birlikte idi, dedi. Arkadaşına sordular ama o, Hızır'ı gördüğünü gizledi. Dinlerine göre yalan söyleyen kimsenin öldürülmesi gerekiyordu. Hızır'ı, gördüğünü iddia eden kişi bu iddiasını is-patlayamadığı için öldürüldü. Hızır'ı gördüğünü gizleyen adam, Hızır'ın sırrını saklayan karısıyla evlendi. Bir ara o kadın, sarayda Firavun'un kızının saçını taramakta iken elindeki tarak yere düştü ve: "kahrolası Firavun." dedi. Bunu işiten kızı, durumu babasına iletti. O kadının da iki oğlu ve kocası vardı. Firavun onlar huzuruna çağırdı. Kadın ile kocasına, dinlerinden dönmelerini söyledi, fakat onlar buna yanaşmadılar. Firavun, onlan ölümle tehdit edince ikisi de şöyle dediler: "Bizi öldürdüğün taktirde bari bizleri aynı mezara gömerek bir iyilikte bulun". Firavun onlan öldürttükten sonra aynı mezara gömdürdü ve: "Onların ikisinden daha güzel kokan birini görmedim." dedi. Ve o kadın Cennet'e girdi. Hızır'la ilgili bu tarak hikayesi, zannedersem Ubeyy b. Ka'b taralından bu kıssaya ilave edilmiştir. Ya da Abdullah b. Abbas'm ilavesidir. Doğrusunu Allah bilir. Bazılarının dediklerine göre Hızır'ın künyesi, Ebu'l-Abbas'tır. Doğrusunu Allah bilir. Hızır kelimesi, onun meşhur lakabıdır.
Buharî, Ebu Hüreyre'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Hızır, ak bir toprak üzerine oturmuş sonra da o toprak kendisinin ardından titreşip yeşil bitkilerle kaplanmıştı".[28]
Hattabî dedi ki: Hızır peygamberin yüzü parlak ve yaratılışı güzel olduğu için kendisine Hızır adı verilmiştir, diye söylenir. Ben de derim ki bu, Buharî'nin, "Sahihi"nde sabit olan hadise aylan değildir. O hadiste sabit olan ifadeler, daha güçlü ve akla daha yakındır. Hafiz b. Asakir de îbn Abbas'dan rivayet ederek Peygamber Efendimizin şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Hızır, beyaz (otsuz ve çorak) bir yerde namaz kıldı, sonra orası titreşip yeşile büründü".
Önceki sayfalarda da anlatıldığı gibi Musa ile Yuşa geri gelip iz ta-kib ederek Hızır'ın yamna geldiklerinde onu denizin ortasında bir kilim üzerinde gördüler. Bir örtüye bürünmüştü. Örtünün bir ucunu ayaklarının altına, diğer ucunu da başının altına koymuştu. Musa ona selam verdiğinde yüzündeki örtüyü açıp selamına karşılık vermiş ve senin mıntıkanda emniyette miyim, sen kimsin? diye sormuştu. O da ben Musa'yım, diye karşılık vermişti. Hızır, İsrailoğullarmm peygamberi Musa mı?

diye sorunca Musa da, evet diye karşılık vermişti. Sonra Kur'ân-ı Kerîm'de anlatıldığı üzere bir süre arkadaşlık ettiler ve bazı durumlarla karşılaştılar. Kur'ân-ı Kerîm'deki kıssalarnm anlatılışındaki ifadeler bazı yönlerden onun peygamber olduğunu ispatlamaktadrrlar. Şöyle ki:

1- Cenâb-ı Allah, onun hakkında şöyle buyurmuştur:

"(Orada) kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiştik ve ona katımızdan bir ilim öğretmiştik» (el-Kehf, 65.)

2- Musa peygamber, ona şöyle demişti:

«"Sana öğretilenden, bana doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tabi olabilir miyim?" dedi. (O da):"Sen benimle (beraber bulunmağa) sabredemezsin." dedi. "Sana bildirilmeyen birşeye nasıl dayanabilirsin?".

"(Musa): "İnşaallah, dedi. Beni sabredici bulursun. Senin emrine karşı gelmem". (O kul):"O halde, dedi; eğer bana tab olursan, ben sana anlatmcaya kadar (yaptığım) hiç birşey hakkında bana soru sorma." (el-Kehf, 66-70.)

Eğer Peygamber değil de veli olsaydı, Musa'ya bu şekilde hitab etmezdi. Ve ona böyle cevap vermezdi. Bilakis Musa onunla arkadaşlık etmek istedi ki, Cenâb-ı Allah'ın özel olarak ona vermiş olduğu ilmi öğrensin. Eğer peygamber olmasaydı, masum (günahlardan korunmuş) olmazdı. Büyük bir peygamber, şerefli bir elçi ve ismet sıfatına sahip olan Musa da onunla arkadaşlık etmek için büyük bir arzu ve iştiyak göstermezdi. İsmet sıfatına vacib olarak sahip olmayan bir velinin, ilmini öğrenmek için arzu göstermezdi. Bir asır bile beraber dolaşması gereksey-di dahi Musa onun yanma gidip durumunu öğrenmeye karar vermişti. Onunla buluştuğunda ona karşı mütevazi olup boyun eğdi; onu tazim etti. Ondan istifade etmesine imkan verecek bir şekilde ona tâbi oldu. Bu da, Hızır'ın Musa, gibi vahye muhatab bir peygamber olduğunu ispatlamaktadır. Allah'la konuşma şerefine nail olan ve lsrailoğullarımn büyük peygamberlerinden biri olan Musa'nın sahip olamadığı ledünnî ilimlere ve nebevi sırlara o, özel olarak sahip kılınmıştı. Rummanî, bu anlatılanları ileri sürerek Hızır'ın peygamber olduğunu ifade etmektedir.

3-Hızır peygamber, Kur'ân-ı Kerîm'de anlatıldığı gibi bir çocuğu Öldürmüştü. Bu da her şeyi bilen yüce Allah'ın kendisine vahyi neticesinde olmuştu. Bu, onun peygamber olduğunu ispatlayan başlı başına bir delildir. Onun masum olduğunu gösteren apaçık bir burhandır. Çünkü veli kimse, sadece aklına estiği için başkalarını öldürmeye teşebbüs edemez. Zira onun aklı, masumiyet sıfatıyla muttasıf değildir. Aklı hata yapabilir. Hızır peygamber, henüz buluğ çağına ermemiş olan o çocuğu öldürmeye teşebbüs ederken, onun buluğa erdikten sonra kafir olacağını, ayrıca kendisini çok sevdiklerinden dolayı ebeveynini de küfre sürükleyeceğini bilmişti. Dolayısıyla onun öldürülmesinde fayda vardı. Canını almakla, ebeveynini küfre karşı korumuş olacaktı. Bu da Hızır'ın, peygamber olduğunu ve masumiyeti ile Allah tarafından desteklendiğini gösteren bir delildir.

Şeyh Ebü'l-Ferec, İbn el-Cevzî'ninde bu metodu takib ederek Hızır'ın peygamber olduğunu ispatladığını müşahede ettim Rumma-nî'nin de bu yolla onun peygamberliğini ispatladığını nakletmiş tim.

4- Hızır peygamber, yaptığı işlerin yorumunu ve gerekçelerini Musa'ya açıkladıktan sonra şöyle demişti: Bütün bunlar, "Rabbinden bir rahmettir. Ben onu kendiliğimden yapmadım" aksine bana verilen emir ve vahiy nedeniyle yaptım". Bu da onun peygamber olduğunu ispatlamaktadır. Fakat peygamberliği onun velî olmasına da engel değildir. Rasûl olmasına hiç engel değildir. Fakat onun bir melek olduğunu söylemek, gerçekten gariptir. Dediğimiz gibi onun peygamberliği sabit olduktan sonra, velî olduğunu söyleyenlerin sözlerini aktarmaya gerek kalmamaktadır. Velîler, zahiri şeriat erbabının vakıf olamadıkları bazı hakikatlere vakıf olurlar.

Hızır peygamberin zamanımızda da mevcut olup olmadığı hususundaki ihtilafa gelince; cumhur-ı ulemaya göre o, günümüze kadar varlığını sürdürmüştür ve halen de yaşamaktadır.

Denildi ki: O, tufandan çıkmalarından sonra evlatlarının yanında bul-unan Adem'in cesedini defnetmiş ve uzun müddet yaşaması yolunda Adem tarafından yapılan duaya mazhar olmuştur. Ayrıca onun âb-ı hayat içtiğinden dolayı günümüze kadar yaşadığı da söylenir. Hızır'ın zamanımıza kadar yaşadığına dair delil teşkil edici bazı haberler nakledilmiştir ki, bunları ileride Allah izin verirse nakledeceğiz. Güvencemiz ve dayanağımız Allah'tır.

Ayrılırken Hızır peygamber, Musa'ya bazı tavsiyelerde bulunmuştu. Şöyle ki:

"İşte, dedi. Bu, benimle senin aramızın ayrılmasıdır. (Şimdi) sana sabredemediğin şeylerin iç yüzünü haber vereceğim" (el-Kehf, 78.)

Bu tavsiyelerle ilgili birçok rivayetler nakledilmiştir. Örneğin, Bey-hakî'nin naklettiğine göre Musa ile Hızır birbirlerinden ayrılırlarken Musa ona: "Bana bazı tavsiyelerde bulun." demişti. Hızır da ona şöyle bir tavsiyede bulunmuştu: "Faydalı ol zararlı olma. Güler yüzlü ol, asık yüzlü olma. İnattan vazgeç ve gereksiz konuşmalara girişme. Tuhaf bulmadığın şeyler için de gülme".

Venb b. Münebbih'in anlattığına göre Hızır, Musa'ya şöyle demiş: "İnsanlar dünyada, dünyaya olan bağlılıkları oranında eziyet görürler", Bişr b. Haris el-Hafî'nin anlattığına göre Musa, Hızır'a, "Bana tavsiyede bulun" demiş, Hızır da ona: "Allah kendisine taatte bulunmanı sana nasib ve müyesser etsin." demiş.

Hafiz ibn Asakir, Hattab oğlu Ömer'den rivayet ederek Rasûlullah(s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: "Kardeşim Musa dedi ki: "Ya Rabb, ben Hızır'la nasıl buluşurum?". Hızır güzel kokulu beyaz elbiseli bir genç suretinde ona geldi ve: "Allah'ın selamı ye' rahmeti senin üzerine olsun ey tmran oğlu Musa. Rabbin sana selam söylüyor." dedi. Musa da şöyle karşılık verdi: "O selamdır ve selam da O'nadır. Âlemlerin Rabbi Allah'a andolsun ki, O'nun nimetlerini sayamam ve O'nun yardımı olmadan da şükrünü eda etmeye muktedir olamam".

Musa sonra şöyle dedi: "Bana, senden sonra fayda verecek bir tavsiyede bulunmam istiyorum".
Hızır, ona şu tavsiyede bulundu: "Ey ilim taleb eden! Konuşan, dinleyenler kadar usanmaz. Öyle ise konuşurken dinleyicilerini usandırma. Bil ki kalbin bir kabdır. Kabını dolduracak şeylerin neler olduğuna dikkat et ve Özen göster. Dünyadan yüz çevir ve onu arkana at. Çünkü orası, senin için kalınacak bir yer değildir. Sen orada ebedî kalıcı değilsin. Orası, kullar için ahirete hazırlanmak ve azık elde etmek yeridir. Nefsini sabra alıştır ki, günahlardan kurtulasm.
Ey Musa! Eğer ilim elde etmek istiyorsan, kendini ilme ada. Çünkü ilim, kendini ilme adayanlara verilir. Fazla konuşup da yanılma. Çünkü çok konuşmak, âlimler için bir lekedir ve zayıf kimselerin kötü yanlarım açığa çıkarır. Sen orta yolu takib et. Böyle yaparsan, başarıya ulaşır ve doğru 3'Oİda olursun. Cahillerden ve onlarla tartışmaktan uzak dur. Beyinsizlere karşı yumuşak huylu ol. Çünkü böyle yapmak, hikmet sahibi kimselerin kârıdır, âlimlerin de süsüdür. Cahilin biri sana küfrederse, sen yumuşak huylu olup ona karşı cevap verme. Akıllılık ederek ondan yüz çevir, yanında durma, çünkü yanında durduğun takdirde onun sana dokundurduğu cahilliği ve küfrü, daha kötü ve daha zararlı olur.
Ey İmran oğlu Musa! Sana az bir ilim verildiği görüşünde değilsin ama çabuk davranmak, insana zorluk getirir. Ey İmran oğlu Musa! Açmasını bilmediğin kapıyı kapama; kapamasını bilmediğin kapıyı da açma. Ey İmran oğlu Musa! Dünyaya sonsuz rağbeti olan, halini kötü gö-ren,hükmünde ve takdirinde Allah'ı suçlayan kimse nasıl zahid olur? Hevesine mağlub olan kimse, şehvetlerden kurtulabilir mi? Cehaletin kuşatması altında kalan kimseye, ilim taleb etmenin faydası olur mu? Elbette olmaz. Çünkü bunlar ahiret için çalıştıklarını iddia ettiği halde dünyaya yönelmektedirler.
Ey Musa! Öğrendiğin şeyi kendisiyle amel etmek için öğren, yoksa kuru laflar üretmek için öğrenme. Yoksa sorumluluk altında kalırsın. Aydınlık ve nurundan ise, başkaları yararlanır. Ey İmran oğlu Musa! Zühd ve takvayı, giysi gibi üzerine al. İlim ile zikrullah, senin sözlerin olsun. Bol bol iyilik yap. Çünkü sen kötülüklere maruz kalmaktasın. Kalbini de ilahî korku ile doldur. Çünkü böyle yapman, Rabbini hoşnut kılar. Hayır işle, çünkü sen mutlaka kötülüğe maruz kalacaksın. Eğer aklında tutarsan bunlar senin için yaptığım öğütlerdir".
Böyle dedikten sonra Hızır çekip gitti. Musa da orada sıkıntı içinde üzülüp ağlamaya başladı.
Bunun sahih bir rivayet olduğunu düşünmüyorum. Zannedersem bu, birçok imamlar tarafından yalancı diye ilan edilen Zekeriyya b. Yahya el-Vekkad el-Mısrî'nin uydurmasıdır. Hafiz b. Asakir'in bu rivayet karşısında susmuş olmasını hayretle karşılıyorum.
Hafiz Ebu Nuaym el-İsfahanî, Ebu Umame'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m ashabına şöyle dediğim söylemiştir: «"Size Hızır'dan söz edeyim mi?". Evet Ya Rasûlullah, dediler. Buyurdu ki: "Bir ara günün birinde İsrailoğullarının pazarında Hızır dolaşmakta iken, efendisi ile mükateplik akdi yapmış bir köleyle karşılaştı. Köle: "Bana sadaka ver, Allah senin malına bereket katsın." deyince Hızır şu cevabı verdi: "Ben Allah'a inanmışım ki onun dilediği birşey olur". Fakat benim yanımda sana verecek birşey yoktur. O düşkün (köle) şöyle dedi: "Ben Allah rızası için senden istedim ama sen bana sadaka olarak bir şey vermedin. Senin yüzünde semaya baktım ve bereketin sende olacağını ümit ettim". Hızır ona şu cevabı verdi: "Emin ol ki bende sana verecek birşey yoktur. Ancak beni alıp pazarda satarsan, bedelim senin olsun". Düşkün (köle) şöyle dedi: "Bu doğru olur mu?". Hızır ona şu cevabı verdi: "Evet, ben sana gerçeği söylüyorum. Sen büyük bir zatın adına benden dilekte bulundun, ben senin önünde Rabbimin kıymetini yere düşürmem. Sen beni sat ve bedelini al".
Düşkün (köle), Hızır'ı alıp pazara götürdü ve 400 dirheme sattı. Hızır, kendisini satın alan adamın yanında bir süre kaldı, bir gün ona şöyle dedi: "Sen beni yararlanmak için satın aldın. Bana bir iş söyle de yapayım". Efendisi ona şöyle dedi: "Seni zahmete sokmak istemiyorum. Sen yaşlı ve zayıf bir adamsın". Hızır: "Hayır, çalışmak benim ağrıma gitmez." dedi. Efendisi de: "Öyle ise şu taşlan taşıyıver." dedi. O taşları bir günde ancak altı kişi taşıyabilirdi. Taşları taşıma emrini verdikten sonra efendisi, bazı işlerini germek için dışarı gitti. Döndüğünde Hızır'ın, bir saat içinde o taşları taşımış olduğunu gördü. Ve: "Güzel yaptın, iyi iş becerdin. Bunu yapabileceğini zannetmiyordum." dedi. Sonra efendisinin bir sefere çıkması gerekiyordu. Hızır'a şöyle dedi: "Seni güvenilir bir kimse sanıyorum. Ben seferde iken aileme güzelce bak". Hızır: "Bana yapacağım bir iş söyle." dedi. Efendisi de: "Ben seferden dönünceye kadar evim için kerpiç dök." dedi ve çekip sefere gitti. Döndüğünde binasının yapılmış olduğunu gördü ve: "Allah rızası için söyle, senin yolun, senin işin nedir?" diye sordu. Hızır da şu karşılığı verdi: "Sen Allah adına bana soru sordun. Allah adına benden dilekte bulunan bir kimse beni köleliğe düşürdü. Alları rızası için köle oldum. Kam olduğumu sana bildireceğim. Ben adını duymuş olduğun Hızır'ım. Düşkün bir kimse, benden bir sadaka istedi. Fakat yanımda ona verecek bir şeyim yoktu. Ama Allah rızası için benden istediği için ben de kendi nefsimi ona bağışladım. Beni götürüp pazarda sattı. Köle olarak senin yanına geldim. Sana şunu diyeyim ki bir kimseden Allah rızası için birşey istenilir de o, istenilen şeyi vermeye muktedir olduğu halde isteyeni geri çevirirse, kıyamet gününde hareket edemiyecek derecede bir deri bir kemik kalır".
Adam ona şöyle dedi: "Allah'a iman ettim Ey Allah'ın peygamberi! Bilmeden sana eziyet ettim". Hızır ona şöyle dedi: "Zarar yok. Sen iyi davrandm". Adam, kendisine şöyle bir teklifte bulundu. "Ey Allah'ın peygamberi, anam babam sana feda olsun. Ailem ve malım hakkında nasıl dilersen öylece hüküm ver: Ya da dilersen seni azad edeyim ve serbest bırakayım". Hızır da: "Sen beni azad edip serbest bırak ki Rabbime ibadet edeyim." dedi. Böyle deyince adam da onu serbest bıraktı ve hürriyetine kavuşturdu. Hızır şöyle dedi: "Beni köleliğe düşüren sonra da kölelikten kurtaran Allah'a hamd olsun".»
İbn el-Cevzî bu hadisi, "Acaletü'l-Muntazir fi şerhi Hali'l-Hızır" adlı eserinde Abdü'l-Vehhab b. Dahhak kanalı ile rivaye etmiştir.

Hafiz İbn Asakir, Süddf den naklederken şöyle der: Hızır ile İlyas kardeştiler. Babaları-bir hükümdardı. İlyas, babasına şöyle demişti: "Babacığım, kardeşim Hızır'ın mülkte gözü yoktur. Eğer onu evlendirir-sen belki onun çocuğunun mülkte gözü olur". îlyas'm böyle demesi üzerine babası, Hızır'ı güzel ve bakire bir kadınla evlendirdi. Gerdeğe girdikten sonra Hızır, karısına şöyle dedi: "Benim kadınlara ihtiyacım yok. İstersen seni boşayıp serbest bırakırım. İstersen yanımda kalır, Aziz ve Celil olar Allah'a ibadet eder, sırrımı da saklarsın". Kadın, evet, dedi ve Hızır'la birlikte bir sene kaldı. Bir sene geçtikten sonra kayınpederi olan hükümdar, kendisini yanma çağırarak şöyle dedi: "Kızım sen de genç bir kadınsın, oğlum da genç bir erkektir. Hani nerede çocuk?". Kadın ona şöyle cevap yerdi: "Çocuk ancak Allah'ın yanındadır. Allah dilerse çocuk olur. Dilemezse olmaz". Gelininin böyle demesi üzerine babası Hızır'a emir vererek karısını boşattı ve oğlunu bir çocuklu dul bir kadınla evlendirdi. Hızır onunla gerdeğe girdikten sonra Önceki karısına söylediklerinin aynısını ona da söyledi. Kadın, Hızır'ın yanında kalmayı kabul etti. Aradan bir sene geçtikten sonra babası çocuklarının olup olmadığını sorunca kadın; "Senin oğlunun kadınlara ihtiyacı yoktur!" diye cevap verdi. Bunun üzerine babası Hızır'ı çağırttı ama o kaçıp gitti. Peşine adam saldı ama onu bir türlü yakalatamadı. Denildiğine göre, sırrını ifşa ettiği için Hızır, ikinci kadını Öldürdü. Bu sebeble evden kaçıp gitti. Ve diğerini serbest bıraktı. O kadın da şehrin bir tarafında ikamet edip Allah'a ibadet etmeye başladı. Günün birinde bir erkek onun yanından geçiyorken Bismillah dediğini işitti. Kadın, ona: "Bu ismi nereden öğrendin?" diye sorunca adam şöyle cevap verdi. "Ben Hızır'ın arkadaşlarmdanım". Böyle deyince kadın, o erkekle evlendi ve ona birkaç çocuk doğurdu. Aradan bir müddet geçtikten sonra Firavun'un kızının saçını taramakla görevlendirildi. Günün birinde kadın, Firavun'un kızının saçını taramakta iken elindeki tarak yere düştü ve Bismillah dedi. Firavunun kızı: "Sen bu ad ile babamı mı kastediyorsun?" diye sorunca o da şu cevabı verdi: "Hayır. Benim, senin ve babanın Rabbi olan Allah'ın adını kastediyorum". Firavun'un kızı, bu olayı babasına bildirince Firavun büyük bir kazanın kaynatılmasını emretti. Sonra da kadına, kendini bu kazanın içine atmasını söyledi. Kadın, kazanın altındaki ateşin alevlenmekte olduğunu görünce kendini kazanın içine atmak istemedi. Fakat yanı başında duran küçücük oğlu ona: "Anacığım sabret, doğrusu sen hak üzerindesin." deyince kadıncağız kendini ateşe attı ve öldü. Allah ona rahmet etsin.

Hafiz İbn Asakir, Enes b. Malik'ten rivayet ederek der ki: "Hızır, bir gece Peygamber Efendimiz'in yakınına geldi. Onun şöyle dua ettiğini işitti: "Allah'ım, beni korkuttuğun şeylerden kurtaracak şeyleri bildirme hususunda bana yardım et. Ve kendilerine arzulattığm şeyler hususunda salih kimselerin şevk ve arzusunu bana da nasib et". Bunun üzerine Hızır, Enes'i Hz. Peygamber'e göndererek selam söylemesini ten-bihledi. Peygamber Efendimiz de onun selamına karşılık verdi. Hızır, Enes'i Peygamber Efendimiz'e gönderirken ona şöyle demesini de ten-bihledi: "Ramazan ayım diğer aylara üstün kıldığı gibi Allah seni de diğer peygamberlere üstün kılmıştır. Cuma gününü diğer günlere üstün kıldığı gibi senin ümmetim de diğer ümmetlere üstün kılmıştır".

Bunun senedi de metni de sahih değil, bilakis yalandır. Nasıl olur da Hızır'ın kendisi bizzat Rasûlullah'm huzuruna gidip Müslüman olduğunu ilan etmez ve ondan ilim öğrenmez de Enes'i aracı olarak ona gönderir? Bu, olacak şey değildir.

Meşayihten nakledilen bazı hikayelerde anlatıldığına göre güya Hızır onların yanına varıp selam verir, adlarını, menzillerini, durumlarını da bilirmiş. Bunları bilir de Musa'nın kim olduğunu bilmezmiş. Bu olacak şey midir? Musa ki zamanında Allah onu, diğer insanlara karşı seçip üstün kılmıştı. Buna rağmen Musa kendisini tanıtmadan Hızır onu tanıyamamıştı! Hafiz Ebu'l-Hasen b. el-Münadî, Enes'in rivayet ettiği hadisi naklettikten sonra şöyle demiştir: Hadisçiler, bu hadisin senedinin münker ve metninin de sakat olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Bunda uydurma ifadeler bulunduğu açıkça görülmektedir.

Şimdi de Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî'nin, Enes b. Malik'ten rivayet ettiği hadise gelelim: Rasûlullah (s.a.v.) dar-ı bekaya irtihal edince sahabeleri onun naşının etrafını çevrelediler. Yanı başında toplanıp ağlamaya başladılar. O sırada kır sakallı, iri yapılı, parlak yüzlü bir adam gelerek cemaatın omuzlarına basa basa ilerledi ve Rasûlullah'm naaşı-nın yanma gelip ağladı. Sonra Rasûlullah'm sahabelerine dönerek şöyle dedi: "Allah katında her musibetin bir tesellisi vardır. Kaybedilen her şeyin bir karşılığı vardır. Yok olan her şeyin bir bedeli vardır. Allah'a yönelin ve rağbetiniz ona olsun. Sizi imtihan etmekte iken dahi gözetim altında tutmaktadır. Dikkatli olun". Böyle dedikten sonra o adam gitti. Sahabeler birbirlerine: Şu adamı tanıdınız mı? diye sordular. Ebu Bekir (r.a.) ile Ali (r.a.): Evet o, Allah'ın Rasûlü'nün kardeşi Hızır peygamberdir, dediler.

Buharı, bu hadisin münker olduğunu, Ebu Hatîm de zayıf olduğunu
söylemiştir.

Safi de, Müsned'inde şöyle demiştir: Kasım b. Abdullah b. Ömer, Ali b. Hüseyn'den rivayet ederek şöyle dedi: Rasûlullah (s.a.v.) vefat etti-. ğinde taziye yapıldı. O esnada şöyle bir ses duyuldu: "Her musibetin tesellisi Allah'tadır. Yok olan herşeyin karşılığı Allah'tadır. Elden giden her şeyin bedeli Allah'tadır. Allah'a dayanıp güvenin ve O'na dönün. Asıl musibete uğrayan kişi, sevaptan mahrum olan kişidir". Ali b. Hüseyin, bu sesin sahibim tanıdınız mı? Bu Hızır'dır, dedi.

Şafii'nin şeyhi (hocam) Kasım b. Abdullah b. Ömer'in yalancı ve metruk bir şahıs olduğu, Ahmed b. Hanbel ile Yahya b. Main tarafından ifade edilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

Abdullah b. Vehb, Muhammed b. Münkedir'den rivayet ederek dedi ki: Hattab oğlu Ömer hazretleri bir cenaze namazını kılmakta iken görünmezlerden bir ses duydu. O ses şöyle diyordu: "Ey Ömer, Allah sana merhamet etsin. Acele etmeden namaza kavuşalım". Ömer, safa yeti-şinceye kadar onu bekledi ve onun cenaze için şöyle dua ettiğini söyledi: "Allah'ım, eğer sen buna azap edersen, doğrusu bu sana çok isyan etmiştir. Eğer bunu bağışlarsan doğrusu bu senin rahmetine muhtaçtır".

Cenaze defnedilirken de ona şöyle dedi: "Ey şu mezara giren kişi! Eğer sen yönetici, vergi memuru, hazine bekçisi, ya da katip

yahut polis değil isen, sana ne mutlu!".
Hz. Ömer dedi ki: "Şu adamı yakalayıp getirin de onun namazını, sözlerim ve kim olduğunu soralım". Böyle deyince adam hemen kaybo-luverdi. Ardı sıra baktıklarında ayak izinin bir zir'a uzunluğunda olduğunu gördüler. Hz. Ömer de, "Vallahi bu, Hz. Peygamberin kendisinden bahsetmiş olduğu Hızır peygamberdir." dedi.
Bu rivayette de belirsizlik ve kopukluk vardır. Böyle rivayetler sahih olmaz.
Hafız İbn Asaldr, Ebu Talip oğlu Ali (r.a.)'nin şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Gecenin bir vaktinde tavaf için Mescid-i Haram'a gittim". Bir de baktım ki, Ka'be'nin örtüsüne tutunmuş bir adam şöyle dua ediyor: "Ey herkesin duasını işiten, ey bütün dilekleri karıştırmayan, ey bütün ısrarlı istekler karşısında zorlanmayan Allah'ım! Affının serinliğini, rahmetinin tatlılığını bana nasib et!". Ben de ona:"Şu söylediklerini bana tekrarla." dedim. Bana: "Sen bu söyle diklerimi işittin mi? diye sorunca ben de evet, diye cevap verdim. Bana dedi ki: "Hızır'ın nefsi elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki -Hz. Ali, onun Hızır olduğunu söylemişti-herhangi bir kul farz namazın ardı sıra bu duayı yaparsa, Allah onun günahlarını mutlaka bağışlar. Günahlar deniz köpüğü, ağaçların yaprakları ve yıldızların sayısı kadar çok olsa dahi, Allah yine de onun günahlarını bağışlar".
Doğrusunu Allah bilir ya bu rivayette sahih değildir.
Tirmizî, Muhammed b. Yahya'dan rivayet ederek şöyle dedi: Bir ara Ebu Talib oğlu Ali, Ka'be'yi tavaf ediyordu. Ka'be'nin örtüsüne tutunmuş bir adam gördü. Adam şöyle dua ediyordu: "Ey herkesin duasını işiten, ey dilekte bulunanların dileklerine icabet eden, ey ısrarla temennide bulunanlardan bıkıp usanmayan! Affının serinliğini, rahmetinin tatlılığını bana nasib et". Ali, ona şöyle dedi: "Ey Allah'ın kulu, şu duanı bir daha tekrarlar mısın?". Adam, sen onu işittin mi? deyince Ali de: Evet, diye cevap verdi. Adam şöyle dedi: "Her namazın arkasından bu duayı oku, Hızır'ın nefsi elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki bu duayı okuyan kimsenin günahları gökteki yıldızlarla yağmurlar kadar, yerdeki çakıl taşlarıyla topraklar kadar çok olsa dahi, bir göz açıp kapayıncaya kadar bütün günahları bağışlanır".
Bu rivayetin senedinde, adı bilinmeyen bazı kimseler vardır. Ve bu rivayet senedinin zincirinde de kopukluk vardır. Doğrusunu Allah bilir. İbn el-Cevzî de, Ebu Bekir b. Ebi'd-Dünya kanalıyla bu rivayeti aktarmıştır. Ancak onun bu rivayetinde, mezkur adamın Hızır olduğuna delâlet eden bir ifade mevcut değildir.
Hafız İbn Asalar, İbn Abbas'dan rivayet ederek Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu söylemiştir:
"Hızır ile İlyas, her sene hac mevsiminde buluşurlar. Her biri diğerinin saçını tıraş eder ve şu kelimeleri okuyarak birbirlerinden ayrılırlar: "Allah'ın adıyla Allah'ın dilediği olur. Hayrı ancak Allah gönderir. Allah'ın dilediği olur. Kötülüğü de ancak Allah geri çevirir. Allah'ın dilediği olur. Gelen nimetler Allah'tandır. Allah'ın dilediği olur.' İnsanı iyilik yapmaya sevk eden ve kötülükten meneden ancak Allah'ın kuvvetidir".
Her sabah ve her akşam bu duayı üçer defa okuyan kimseyi Cenâb-ı Allah boğulmaya, yangına ve hırsızlığa karşı korur. Şeytandan, sultandan, yılan ve akrepten de korur".
Dare Kutnî, bu hadisin garip olduğunu ifade etmiştir. Muhammed b. Kesir el- Abdı de buna benzer ifadeler kullanmıştır.
İbn Asaldr, Ebu Talib oğlu Ali'den merfu olarak şöyle bir hadis rivayet etmiştir:
"Her arefe gününde Arafat dağında Cebrail, Mikail, İsrafil ve Hızır bir araya gelip toplanırlar".
İbn Asakir, İbn Ebu Rüvvad'dan rivayet ederek şöyle dedi: "îlyas ile Hızır, her sene ramazan ayını Beyt-i Makdis'de oruç tutarak geçirirler.
Ve her senede haccedip zemzem suyundan bir kez su içerler. İçtikleri bu su, ertesi seneye kadar kendilerine yeter".
İbn Asakir'in rivayetine göre Dımışk (Şam) Camii'nin banisi Abdul-melik b. Mervan oğlu Velid bir gece mescidde ibadet etmek istemiş, cemaatin mescidi boşaltmasını ve kendisini yalnız bırakmasını emretmişti. Cemaat te onun emri üzerine mescidi boşaltıp gitmişlerdi. Geceleyin geç saatte gelerek mescide girdi. Orada kendisiyle yeşil kapı arasında bir adamın durup namaz kılmakta olduğunu gördü. Kavmine: "Mescidi boşaltmanızı size emretmemiş miydim?" diye çıkıştı. Onlar da şöyle dediler: "Ey mü'minlerin emiri, bu Hızır'dır. Her gece gelip burada namaz kılar." dediler.
İbn Asakir, Rabah b. Ubeyde'nin şöyle dediğini rivayet eder: Ömer b. Abdülaziz'in ellerine dayanarak, ona uyup namaz kılmakta olan bir adam gördüm. Kendi kendime: "Bu çıplak ayaklı bir adamdır." dedim. Namazı tamamladıklarında Ömer b. Abdülaziz'e :"Az önce senin ellerine dayanarak namaz kılan adam kimdi?" diye sordum. O, sen onu gördün mü ya Rabah? dedi Ben, evet deyince Ömer şöyle dedi: "Ben seni iyi bir insan sanıyorum. Gördüğün adam, kardeşin Hızır'dır. Benim döneceğim bana müjdeledi".
İbn Asakir, Hızır'ın, İbrahim et-Teynî, Süfyan îbni Uyeyne ve birçok kimseler ile görüştüğünü rivayet etmiştir.
Bu rivayetlerle hikayeler, Hızır'ın zamanımıza kadar yaşadığını söyleyenlerin görüşlerine dayanak teşkil etmektedir. Oysa bu konuda rivayet edilen hadisler, cidden zayıf olup dinde hüccet olarak kabul edilemezler. Bu konuda nakledilen hikayelerin çoğunun senedinde zayıflık vardır. Rivayetlerin sahih olduğunu farzetsek bile bunlar neticede bir sahabeye ya da başka birine dayanmaktadırlar ki bunlar da masum kimseler değildirler. Yanılmaları mümkündür. Doğrusunu Allah bilir.
Abdürrezzak, Ebu Said'in şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah (s.a.v.), Deccal hakkında bize uzun uzadıya bir hadis irad etti. Bu konuşması arasında bize dedi ki: "Deccal gelecektir, fakat onun Medine'nin içine girmesi yasaklanmıştır. Medine'nin dış kısmına geldiğinde insanların en hayırlısı olan bir adam onun yanına gidecek ve: "Tanıklık ederim ki sen, Rasûlullah'm bize bahsetmiş olduğu Deccal'sm." diyecektir. Deccal da yanında bulunanlara şöyle diyecek: "Bakınız, ben bu adamı öldürür, sonra

yeniden diriltirsem, artık benim hakkımda şüpheniz kalır mı?". Etrafında bulunanlar hayır, diyecekler. Bunun üzerine Deccal, o adamı öldürüp sonra yeniden diriltecektir. Dirilirken o adam şöyle diyecektir: "Allah'a andolsun ki şu anda kendin hakkında, benim kadar hayret edemezsin". Deccal böyle dediği için onu ikinci kez Öldürmek isteyecek, ama öldürme gücünü kendinde bulamayacaktır".

. Muammer dedi ki: Bana gelen habere göre o, boğazında bakırdan bir tabaka taşıyacaktır. O, Hızır olup Deccal onu öldürecek, sonra yeniden diriltecektir.

Bu, Zührî'den nakledilerek Buharı ve Müslim'in sahihlerinde yer alan bir hadistir.

Ebu İshak, Müslim'den naklederek şöyle demiştir: Doğrusu şu ki o adam Hızır'dır. Muammer ve diğerlerinin: "Aldığım habere göre ...." şeklinde kullanmış oldukları ifadelerde delil ve hüccet yoktur.

Bazı hadis lafızlarında şöyle bir ifade geçmektedir: "Deccal'a karşı hayat dolu bir genç çıkacak, Deccal onu öldürecektir".

Şeyh Ebul-Ferec İbn el-Cevzî, "Acaletü'l-Muntazir fî Şerhi Haleti11-Hızır" adlı eserinde bu konuda nakledilen merf hadislerin mevzu (uydurma) olduklarım ifade etmiştir. Ayrıca sahabelerle tabiine ait ifadelerin de zayıf senedli olduklarım, bu rivayetleri aktaran adamların meç--hul olduklarını, durumlarının bilinmez olduğunu belirtmiştir. Hülasa bu konuda güzel bir eleştiride bulunmuştur.

Hızır'ın ölmüş olduğunu söyleyen Buharı, İbrahim el-Harbî, Ebu'l-Hasen b. Münadi ve Şeyh Ebu'l-Ferec İbn el-Cevzî gib şahsiyetlere gelince bunlar, bu görüşlerini birçok delil ile teyid etmişlerdir. Örneğin, Şeyh Ebu'l-Ferec İbn el-Cevzî bu konuda, "Acaletü'l-Muntazir fî Şerhi Haleti'l-Hızır" adlı bir eser telif etmiştir. Hızır'ın öldüğünü savunanların delilleri şunlardır.

1-«Senden önce hiçbir insana ebedî yaşama vermedik».

Hızır eğer insan ise, mutlaka bu ayetin genelliği kapsamına girer. Sahih bir delil olmaksızın ona ayrı bir statü vermek caiz olmaz. Onun özel bir durumda bulunduğuna dair Hz. Peygamber tarafından bir delil de nakledilmiş değildir ki kabul edilsin.

2- Cenâb-ı Allah buyurdu ki:

«Allah, Peygamberlerden şöyle söz almıştı: "Bakın, size kitap ve hikmet verdim. Sonra yanınızda bulunan (kitapları) doğrulayıcı bir peygamber geldiğinde, ona mutlaka inanacak ve ona mutlaka yardım edeceksiniz! Bunu kabul ettiniz mi? Ve bu hususta ağır ahdimi üzerinize aldınız mı?" demişti. "Kabul ettik!" dediler. "O halde şahit olun, ben de sizinle beraber şahit olanlardanım." dedi.» (Âl-ilmrân, 8i.)

İbn Abbas dedi ki: "Allah, gönderdiği peygamberlerin hepsinden şöyle söz aldı: "Eğer Muhammed'i gönderdiğimde sen sağ isen ona inanıp yardım edeceksin". Yine Cenâb-ı Allah, gönderdiği peygamberlerin hepsine, ümmetlerinden şöyle söz almalarını da emretti: "Eğer siz hayatta iken Muhammed peygamber olarak gönderilirse, ona inanıp yardım edin". Bu hadisi, Buharı rivayet etmiştir.

Hızır, eğer peygamber ya da velî ise, mutlaka bu ahdin kapsamına girmiştir. Eğer Rasûlullah'm zamanında hayatta olsaydı onun için en şerefli durum, gelip Rasûlullah'm önünde durup Allah'ın indirmiş olduğu hükümlere iman etmesi ve düşmanlarının kendisine kötülük dokundurmalarına fırsat vermemek için yardım etmesi olacaktı. Hızır eğer bir velî ise, Ebu Bekir es-Sıddık ondan daha üstündür. Eğer peygamber ise Musa ondan daha üstündür".

İmam Ahmed b. Hanbel, Müsned'inde Cabir b. Abdullah'tan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu rivaye etmiştir:

«Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a yemin olsun ki eğer Musa hayatta olsaydı, bana tabi olmaktan başka yolu olmayacaktı».

Bu kesin ve zarûrat-ı diniyeden olarak bilinen bir hususturu. Faraza bütün peygamberler, Hz. Muhanımed (s.a.v.)'in zamanında hayatta bulunup mükellef olsalardı, hepsi de ona tabi olurlar, onun emri altuva girip şeriatının umumi kaidelerine uyarlardı. Nitekim miraca çıkacağı gece Kudüs'de peygamberlerle buluştuğu zaman, hepsinin fevkindeki bir makama yükseltildi. Namaz vakti geldiğinde Cebrail, Allah'ın emri ile onlara imamlık yapmasını söyledi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, onların ikamet yurdunda ve velayet mahallerinde kendilerine imamlık yaparak namaz kıldırdı. Bu da onun en büyük önder, en büyük imam ve son peygamber olduğunu göstermektedir. Allah'ın salat-ü selâm'ı bütün peygamberlerin üzerine olsun. Bu böylece bilindikten sonra -zaten her mü'nıin bunu bilmektedir- Hızır (a.s.) hayatta olsaydı, Muhammed (s.a.v.)'in ümmeti arasına girerdi; O'nun şeriatına uyardı. Başkaca yapacağı bir şey de kalmazdı. İsrailoğullannın son peygamberi olup beş Ûlu'1-azm peygamberden biri olan Meryem oğlu Hz. İsa (a.s.)'da ahir zamanda yeryüzüne indiği zaman Hz. Muhammed (s.a.v.)'in tertemiz şeriatıyla hükmedecektir. Başka bir yöne sapmasına imkan yoktur. Bilindiği gibi bir gün dahi Hızır'ın, Hz. Peygamberle buluştuğuna veya savaş sahnelerinden birinde onun yanında bulunduğuna delâlet eden sahih bir sened nakledilmiş değildir. İşte Bedir savaşında doğru sözlü ve sözleri tasdik edilen Hz. Peygamber (s.a.v.), Rabbine dua edip yardım isterken, kafirlere karşı takviye beklerken şöyle demişti: "Allah'ım, şu küçük topluluğu helak edersen artık bundan sonra yeryüzünde sana ibadet edecek kimse kalmaz!".

O bir avuç mücahid arasında Müslümanların Önde gelen şahsiyetleri vardı, büyük melekler, hatta Cebrail vardı. Nitekim Hassan b. Sabit, Araplar arasında en çok övgüye mazhar olmuş bir kasidesinde şöyle demişti:

"Bedir kuyusunun yanında, Meleklerin önderleri ve Cebrail, Gelip bayrağımızın altına, Muhammed'in yanma girdi".

Eğer Hızır, o zaman hayatta olsaydı Hz. Peygamberin sancağının altında durması, onun için makamların en şereflisi ve gazaların en muazzamı olurdu. Fakat gelip te o sancağın altına girmedi. Bu da onun o zaman hayatta olmadığını gösteriyor.

Kadi Ebu Ya'la Muhammed b. Hüseyin b. Ferra el-Hanbelî demiş İd: Bazı ashabımıza: "Hızır öldü mü?" diye sormuşlar. Onlar da, evet, diye cevap vermişler. Ebu Tahir b. Gubarî'nin de şöyle dediğini duydum: "Eğer Hızır hayatta olsaydı Rasûlullah (s.a.v.)'m yanma gelirdi".
Bunu, îbn el-Cevzî, "el-Acale" adlı eserde nakletmiştir.
Bütün o saydığımız yerlerde Hızır'ın hazır bulunduğu, ancak kimselere görünmediği söylenebilir mi?
Buna cevaben deriz ki, salt vehimler nedeniyle genel kurallar üzerinde özelleme yapmamızı gerektiren böylesine uzak bir ihtimalin bulunmaması asıldır. Sonra Hızır'ın böylesine önemli durumlarda gizlenmesinin sebebi nedir? Oysa onun açıkça görünmesi, sevabını daha da arttırır, mertebesini daha da yüceltir, mucizesini daha da alenileşti-rirdi. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v.)'den sonra hayatta kalsaydı, onun hadislerini ve Kur'ân ayetlerini tebliğ etmesi, yalan ve uydurma hadisleri inkar etmesi, ters rivayetlerle bid'ate dayalı görüşleri ve asebiyete dayalı hevesleri reddetmesi, Müslümanlarla birlikte gazalarda cihad vermesi, Müslümanların toplantı ve cemaatlerinde açıkça göze görünmesi, onlara fayda vermesi, başkaları tarafından kendilerine gelen zararları bertaraf etmesi, âlimlerle hikmet sahibi kimselere doğru yolu göstermesi, delillerle hükümleri ortaya koyması, onun bazı beldelerde gizlenmesinden daha faydalı ve daha faziletli olurdu. Köylerde ve kasabalarda, görünmez yerlerde gezip dolaşmasından daha iyi olurdu. Çoğunun durumları bilinmeyen bazı kullarla gizlice buluşmasından daha yararlı olurdu. Gizlice buluştuğu kulları, kerametleri kendilerinden menkul şeyhler haline getirmesinden elbetteki daha faziletli olurdu. Bu anlattığımız hususları, iyice araştırıp anladıktan sonra kimsenin nazarı itibara almayacağım bilmekteyiz. Allah dilediği kimseyi dosdoğru yola iletir.
3- Hızır'ın hayatta olmadığını söyleyenlerin görüşlerini teyid eden delillerin üçüncüsü de şudur: Abdullah b. Ömer'den rivayet edilip, Buharı ve Müslim'in sahihleri ile diğer hadis kitaplarında sabit olan rivayete göre Rasûlullah (s.a.v.), bir gece yatsı namazını kıldıktan sonra şöyle buyurmuş: «Bu gece hakkında ne düşünüyorsunuz? Doğrusu yüz seneye kadar bu gün yeryüzünde bulunan kimselerden hiçbiri sağ kalmayacaktır».
îbn Ömer der ki: "Rasûlullah'm böyle demesinden sonra orada bulunan insanlar kendi nesillerinin kesilip sona ermesinden korktular".. İmam Ahmed b. Hanbel, Abdullah b. Ömer'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Rasûlullah (s.a.v.) bir gece yatsı namazını kıldıktan ve selam verdikten sonra şöyle dedi: «Bu geceniz hakkında ne düşünüyorsunuz? Doğrusu, her yüz senenin başında, yeryüzündeki insanlardan hiçbiri hayatta kalmaz».
İmam Ahmed b. Hanhel, Cabir b. Abdullah'tan rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m vefatından az müddet önce ya da bir ay önce şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«İçinde can bulunan hiç bir şahıs - ya da bugün bedeninde hayat bulunan hiç biriniz- yüz sene geçtikten sonra sağ kalmayacaktır».
Ahmed b. Hanbel, Cabir'den rivayet ederek Peygamber (s.a.v.) Efendimiz'in vefatından bir ay önce şöyle buyurduğunu söylemiştir:
«Benden kıyamet saatini soruyorlar. Kıyametin ne zaman kopacağına dair bilgi, ancak Allah katandadır. Ben Allah'a yemin ederim M, bugün yeryüzünde hayatta olan hiçbir kimse, yüz sene sonra hayatta olmayacaktır».
Tirmizî, Cabir'den rivayet ederek Rasûlullah (s.a.v.)'m şöyle buyurduğunu söylemiştir: «Yeryüzünde hayatta bulunan hiç kimse yoktur ki üzerinden yüz sene geçtikten sonra sağ kalsın».
İbn el-Cevzî der ki: "Bu sahih hadisler, Hızır'ın hayatta olduğunu söyleyenlerin iddialarını tamamen çürütmektedir".
Dediler ki: Hızır'ın, Hz. Peygamber'in zamanına ulaşmadığı katiy-yet derecesine ulaşan bir hususlur. Fakat biz deriz ki Hz Peygamber'in zamanına ulaşmış olsa bile bu hadis, nnun yüz seneden sonra yaşamamış olmasını gerekli kılmaktadır. Bu hadise göre o şu zamanda mevcut değildir. Çünkü o da, bu hadisin genel hükmünün kapsamına girmektedir. Onu bu genel hükmün kapsamından çıkarıp özel bir statüye koyabilmek için kabul edilmesi gereken sahih bir delilin sabit olması zorunludur. Böyle biri olmadığına göre de ona özel bir statü kazandırıp hayatta olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. Doğrusunu Allah bilir.
"et-Ta'rîfu ve'1-İslâm" adlı kitabında Hafiz Ehu'l-Kasım es-Süheylî, Buharî'den ve şeyhi Ebu Bekir el-Arabî'den naklederek şöyle der: "Hızır, Hz. Peygamber (s.a.v.)in zamanına ulaşmıştır. Ancak yukarıda zikredilen hadis gereğince ondan sonra vefat etmiştir".
Buharî'nin bu sözü söylediği ve Hızır'ın, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in zamanına ulaştığına dair hükmü üzerinde ihtilaf vardır. Süheylî, Hızır'ın zamanımıza kadar yaşadığı görüşünü tercih etmiştir. Bu görüşünü bir çoklarından nakletmiş ve şöyle demiştir: "Hızır'ın Peygamber Efendimizle bir araya gelmiş olması, vefatından sonra da Ehl-i Beyt'e gidip taziyette bulunması sahih kanallardan rivayet edilmiştir". Süheylî böyle dedikten sonra, bizim önceki sayfalarda zayıf olduklarını söylediğimiz bazı rivayetler nakletmiştir. Ancak o rivayetlerin senedle-rini zikretmemiştir.
Doğrusunu Allah bilir. [29]

İlyas Peygamberin Kıssası

Cenâb-ı Allah, Sâffât sûresinde Musa ile Harun'un kıssasını nakle-tikten sonra şöyle buyuruyor: «İlyas da peygamberlerdendi Kavmine demişti ki: "(Allah'ın azabından) korunmaz mısınız? Ba'le yalvarıp yaratıcıların en güzelini bırakıyor musunuz? Sizin

ve evvelki atalarınızın tanrısı olan Allah'ı (terkediyorsunuz ha)?".
Onu yalanladılar, bundan dolayı onlar (Cehennem'e) getirileceklerdir. Yalnız Allah'ın halis kulları hariç. Biz, sonra gelenler arasında ona da (İlyas'a da iyi bir ün) bıraktık: "İlyas'a selam olsun". İşte biz, güzel davrananları böyle mükafatlandırırız. Çünkü o, bizim mü'min kulları-mızdandı.» (es-Sâffât, 123-132.)

Neseb âlimleri dediler ki: îlyas en-Neşebî, Yasin b. Fenhas'm oğludur. Fenhas, Harun oğlu Ayzar'm oğludur.1[30] Başkaları dediler ki: îlyas Ayzar oğlu Azir'in oğludur. Ayzar da İmran oğlu Harun'un oğludur.[31] İlyas, Şam'ın batı tarafında bulunan Baalbek ahalisine peygamber olarak gönderilmişti. Onları, onur ve üstünlük sahibi olan Allah'a kulluk etmeye davet etti. Bal adını verip tapmakta oldukları puttan vazgeçmeye çağırdı. Denildiğine göre putları, Ba'l adındaki bir kadındı. Doğrusunu Allah bilir.[32] Fakat birinci görüş daha sahihtir. Bu nedenle Cenâb-ı Allah'ın gönderdiği İlyas kendilerine şöyle demişti: "(Allah'ın azabından) korunmaz mısınız? Ba'l'e yalvarıp yaratıcıların en güzelini bırakıyor musunuz? Sizin ve evvelki atalarınızın tanrısı olan Allah'ı (terkedi-yorsunuz ha)?".
İlyas'ı yalanladılar, emirlerine muhalefet ettiler ve onu öldürmek istediler. Denildiğine göre îlyas peygamber, onlardan kaçıp gizlendi.
Ebu Yakub el-Ezraî, Hişam b. Ammar'm şöyle dediğini rivayet eder: İşittim ki bir adam, Kabü'l-Ahbar'dan şöyle bir olayı naklediyor: îlyas, kavminin hükümdarından kaçıp bir mağarada on yıl müddetle saklanmıştı. Nihayet Cenâb-ı Allah o hükümdarı helak edince yerine başkası geçmişti. İlyas, yeni hükümdarın yanma girerek İslamiyet'i ona teklif etmişti. O da Müslüman olmuş, kendisiyle birlikte kavminin büyük bir çoğunluğu da İslamiyet'le müşerref olmuştu. Ancak onlardan 10.000 kadarı İslamiyet'i kabul etmemişti. Hükümdar da emir vererek o 10.000 kişiyi baştan sona kırıp geçirdi ve öldürdü.
İbn Ebi'd-Dünya dedi ki: "İlyas peygamber kavminden kaçarak dağdaki bir mağaraya sığındı. Orada yirmi gece - ya da kırk gece- kaldı. Kargalar ona rızkını getiriyorlardı".
Muhammed b. Sa'd (Vakidî'nin katibi) dedi ki: Hişam b. Muham-med b. Said el-Keîbî, babasının şöyle dediğini bize nakletti: "İlk gönderilen peygamber İdris'tir. Ondan sonra Nuh, ondan sonra İbrahim, ondan sonra İsmail ve İshali, onlardan sonra Yakub, ondan sonra Yusuf, ondan sonra Lut, ondan sonra Hud, ondan sonra Salih, ondan sonra Şu-ayb, ondan sonra Musa ile Harun (bunlar îmran'm oğullarıdır), bunlardan sonra da Azir oğlu İlyas en-Neşebî'dir. Azir, îmran oğlu Harun'un oğludur. İmran da Lavi oğlu Kahis'in oğludur. Lavi, İshak oğlu Yakub'un oğludur. îshak da ibrahim peygamberin oğludur". Muhammed b. Sa'd böyle demiştir. Ancak bu sıralama üzerinde ihtilaf vardır.
Ka'b'dan naklen Mekhul şöyle demiştir: "Dört peygamber hayattadırlar. Bunların ikisi yeryüzündedir. Bunlar îlyas ile Hızır'dır. İkisi de göktedir. Bunlar da İdris ile İsa'dır".
İlyas ile Hızır'ın her sene ramazanda Beyt-i Makdis'de oruç tuttuklarını ve biraraya geldiklerini, ayrıca her sene haccedip Zemzem suyundan bir defa su içtiklerini, bu suyun ertesi seneye kadar kendilerine yettiğini söyleyenlerin sözlerini nakletmiştik. Ayrıca bunların her sene Arafat'da buluştuklarım ifade eden hadisi de nakletmiştik. Ancak bu gibi şeylerin sahih olmadığını, delile dayalı olan kuvvetli görüşün; Hızır'ın ve aynı şekilde îlyas'ın vefat etmiş oldukları muvacehesinde olduğunu açıklamıştık.
Vehb b, Münebbih ile diğerlerinin anlattıklarına göre Hızır peygamber, insanlar tarafından yalanlanıp eziyet gördüğü zaman ruhunu teslim alması için Aziz ve Celil olan Rabbine dua ettiğinde, yanma ateş renginde bir binek geldi. Bineğe bindi. Allah ona tüy verip nurla giydirdi. Yeme-içme lezzetini kendisinden kesti. Semavî ve arzî, beşerî ve me-lekî bir niteliğe büründü. Ahtopoğlu Elyasaa tavsiyede bulundu.
Bu ifadelerde tartışılacak taraflar vardır. Bunları doğrulamak da yalanlamak da mümkün değildir- Bunlar israiliyattandır. Daha doğrusu bunların şahinliği uzak bir ihtimaldir. Doğrusunu yüce Allah bilir.
Şimdi de Hafiz Ebu Bekir el-Beyhakî'nin rivayet ettiği hadise gelelim: Ebu Abdullah el-Hafiz, Enes b. Malik'in şöyle dediğini rivayet etti: "Bir seferde Rasûlullah (s.a.v.)'ın beraberinde bulunuyorduk. Bir menzile vardık. Vardığımız vadide adamın biri şöyle diyordu: "Allah'ım beni rahmetine ermiş, tevbe edip bağışlanmış Muhammed ümmetinden kıl". Vadinin üst tarafına vardığında adamı gördüm. Boyu üçyüz zir'a'dan daha fazlaydı. Bana, sen kimsin diye sordu. Ben de Rasûlullah'm hizmetkarı Malik oğlu Enes'im, dedim. Rasûlullah nerede? diye sordu. Ben de: "İşte şurada senin söylediklerini işitiyor." dedim. Bana şöyle dedi: "Öyle ise git, ona benden selam söyle. Ve de ki: "Kardeşin İlyas sana, selam söylüyor". Ben de Rasûlullah'ın yanma varıp durumu bildirdim. Adamın bulunduğu yere geldi, onunla karşılaşıp kucaklaştı ve selam verdi. Sonra her ikisi oturup sohbet etmeye başladılar. Adam, ona şöyle dedi: "Ya Rasûlallah, ben senede ancak bir gün yemek yerim. İşte yiyeceğim de şudur, gel beraber yiyelim". Adam böyle dedikten sonra gökten bir sofra indi. Sofrada ekmek, balık ve kereviz vardı. Beraberce yediler, bana da yedirdiler. İkindiyi kıldık. Sonra adam vedaiaştı. Göğe doğru bulutların arasına gittiğini gördüm"[33] Bu rivayetle ilgili olarak Beyha-kî'nin; Bu, temelli zayıf bir hadistir, demesi bize yeter.
Tuhaftır ki Hakim Ebu Abdullah en-Nisabûrî bu hadisi, Müsted-rek'inde rivayet etmiştir. Aslında bu zayıf bir hadis olup sahih hadislere şekil ve mana bakımından muhaliftir. Buharı ve Müslim'in sahihlerinde de yer alan bir hadiste Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:
"Doğrusu Cenâb-ı Allah, Adem'i altmış zir'a uzunluğunda yarattı. Sonra yaratıklar şu ana kadar kısalmaya ve eksilmeye devam

etmektedirler".
İlyas peygamberle Peygamberimiz hakkında nakledilen Enes'in rivayetinde Rasûlullah (s.a.v.)'m İlyas'm yanma gittiği söyleniyor. Bu doğru değildir. Çünkü îlyas (a.s.)'m kendisinin, Hatemü'l-Enbiya Muhammed (s.a.v.)'in yanma gitmesi daha layıktı. Yine o rivayette îlyas'm senede bir defa yemek yediği söyleniyor. Halbuki Vehb'den rivayet edilen Önceki hadisde Cenâb-ı Allah'ın İlyas (a.s.)'dan yeme-içme lezzetini aldığı ifade ediliyordu. Ayrıca diğer bazı kimselerden de nakledildiğine göre Üyas, senede bir kez Zemzem suyundan içer ve bu içtiği su ertesi senenin aynı gününe kadar kendisine yetermiş!.
Bütün bunlar birbirine zıt ve de bâtıl şeylerdir. Hiçbiri sahih değildir.
İbn Asakir, bu hadisi başka bir kanalla nakletmiş, ancak zayıf olduğunu itiraf etmiştir. Hayret doğrusu, bunun aleyhinde nasıl konuşur? Vasile b. Eska'dan rivayet ettiğine göre İlyas, Tebük gazvesine katılmış, Rasûlullah ona, Enes b. Malik ile Huzeyfe b Yeman'ı göndermiş. Bu iki zat demişler ki: İlyas bizden iki ya da üç zir'a daha uzundu. Develer kaçmasın, diye savaşa katılamayacağına dair mazeret ileri sürdü. Rasûlullah'la bir araya gelip Cennet taamından yediler ve dedi ki, ben kırk günde bir yemek yerim. Yemek sofralarında ekmek, üzüm, muz, taze hurma ve bakla vardı. Yalnız pırasa yoktu. Rasûlullah ona Hızır'ı sordu. O da dedi ki: Geçen sene onunla buluştum. Sen benden önce onunla buluşa-caksm, benden ona selam söyle".
İkisinin de hayatta olduklarını ve bu hadisin sahih olduğunu farzet-sek, Hızır ile İlyas demek ki hicretin 9. senesine kadar biraraya gelmemişlerdir. Bu da şer'an caiz değildir. Bu da uydurmadır.
Ebu Bekir b. Ebi'd-Dünya, Sabit'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: Mus'ab b. Zübeyr ile birlikte Kufe'nin varoşlarında idik. Bir bahçeye girdim ki iki rek'at namaz kılayım. Namaza durduğumda şu ayet-i kerimeyi okumaya başladım:
«Hâ, mîm. Bu kitabın indirilişi, Aziz (daima galip) ve Âlim (her şeyi en iyi bilen) Allah tarafın dan dır. Günahı bağışlayan, tevbeyi kabul eden, azabı çetin olan, lütuf sahibi (Allah tarafından)dır.» (ei-Gafîr, 1-3.) Ben namazda iken arka taraflarda boz bir katmn üstünde bir adam gelip durdu. Üzerinde Yemen kumaşından giysiler vardı. Ben yukarıdaki ayet-i kerime'nin (günahı bağışlayan) kısmını okurken bana şöyle seslendi: De ki: "Ey günahları bağışlayan Allah'ım, benim günahımı da bağışla".
Ben, ayet-i kerimenin (tevbeyi kabul eden) kısmını okuduğumda bana şöyle seslendi: De ki: "Ey tevbeleri kabul buyuran Allah'ım, benim tevbemi kabul buyur".
Ben, ayet-i kerimenin (azabı çetin ve şiddetli olan) kısmını okuduğumda bana şöyle seslendi: De ki "Ey azabı şiddetli ve çetin olan Allah'ım, beni azaplandırma".
Ben, ayet-i kerimenin (nimet sahibi) kısmını okuduğumda bana şöyle seslendi: De ki "Ey nimet sahibi Allah'ım, rahmet ile bana inamda bulun".
Ben namazı tamamladıktan sonra dönüp arkama baktım, ama kimseyi göremedim. Dışarı çıkıp etrafla bulduğum kimselere sordum: "Boz bir katırın üzerinde, Yemen kumaşından giysiler giymiş bir adam size uğradı mı?". Hayır, hiç kimse bize uğramadı, dediler. Evet onu görememişlerdi. O ancak İlyas (a.s.) olabilirdi.[34]
"Onu yalanladılar. Bundan dolayı onlar azaba getirileceklerdir". Yani ya hem dünya ve ahirette ya da sadece ahirette azaba getirileceklerdir. Hem dünya hem de ahirette azaba uğratılacakları daha kuvvetlidir. Çünkü tefsircilerle tarihçiler böyle demişlerdir. "Ancak Allah'ın ih-laslı kulları hariç". Yani iman eden mü'minler, bu azaba uğratılmayacaklardır. "Biz, sonra gelenler arasında ona da (İlyas'a da iyi bir ün) bıraktık". Yani âlemler içinde onun için güzel bir anı bıraktık. O her zaman için hayırla yadedilecektir. "İlyasine selam olsun". Yani İlyas'a selam olsun. Araplar, birçok isimlerin sonuna nun harfini eklerler. Örneğin İsmail'e İsmaîn, İsrail'e îsraîn, İlyas'a da İlyasîn derler. Yukarıdaki ayet-i kerimesini şeklinde okuyanlar da olmuştur. Yani buna göre ayet-i kerimenin manası şöyle olur: "Muhammedın âline selam olsun". Yukarıdaki ayet-i kerimeyi İbn Mes'ud ile diğerleri şeklinde okumuşlardır. İbn Mes'ud'un kelimesinin İdris olduğunu söylediği rivayet edilir. Dahhak b. Müzahim'de bu görüştedir. Katade ile Muhammed b. İshak böyle rivayet etmişlerdir. Doğrusu önce söylediğimiz gibidir. Gerçeği Allah daha iyi bilir. [35]

---

[1] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/467-470.
[2] Bkz. Tefsir-i Taberî, XX, 68-69.
[3] Buharı Enbiyâ., 54; Müslim, Libas, 49.
[4] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 129.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/470-475.
[5] Buharı, Enbiyâ, 28.
[6] Buharî, Humus 19, Enbiyâ 27.
[7] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 380, 396, 441.
[8] Buharî,IV,122;
[9] Buharı, Tıp, 17.

[10] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/475-481.

[11] Müslim, I, Babti'1-îman, 161.

[12] Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 7 - 315 - 513 - 533.

[13] Buharî, Enbiyâ, 24-248.

[14] Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 22-39-83.

[15] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/481-482.

[16] Buharî, Cenaiz, II, 191.

[17] Ahmed b. Hanbel, II, 7-315-513-533

[18] Müslim, VII, 100.

[19] Müslim, VII, 103.

[20] Tarih-iTaberî, 1,305.
İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/482-486.

[21] Tarih-iTaberî, 1,304.

[22] Buharî, Humus, S; Müslim, Cihad, 33

[23] Buharî, VI, 117, Kitabü't-Tefsir; Tirmizî, V, 205.

[24] Buharî, Enbiya, 54.

[25] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/487-496.

[26] Maarif, I, 42.

[27] Tarih-i Taberi, I, 256.

[28] Buharî, Halk-i Adem ve Zürriyetihi, IV, 140.

[29] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/497-513.

[30] Tarih-iTaberî,I,225.

[31] Tehzib, İbn Asaîcir, I, 98.

[32] İbn Kuteybe, el-Maarif, 51.

[33] Tehzib, İbn Asakir, 1,101.

[34] Tehzib, İbn Asakir, 1,103.

[35] İbn Kesîr, El Bıdaye Ve'n-Nıhaye, Çağrı Yayınları: 1/513-516.

The CHM file was converted to HTM by UNLICENSED version of **ChmDecompiler** software.
Download **ChmDecompiler** via: http://www.zipghost.com